R
7

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/rpfranciscisuare19suar_0

R. P. FRANCISCI SUAREZ

GRANATENSIS è Societate JESU, Doctoris Eximii,

DE SACRAMENTIS

PARS SECUNDA.

Diſputationes de Sacramentis Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis, de Purgatorio, Suffragiis, & Indulgentiis complectens.

OPERUM TOMUS DECIMUS NONUS.

Σ30.24
Su13

ÉVÊCHÉ DE MOULINS

VENETIIS,
APUD SEBASTIANUM COLETI.
MDCCXLVIII.

WESTON·COLLEGE WESTON·MASS.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

AD LECTOREM.

POſſem, benigne Lector, multa oratione uti, qua me vellem excuſatum, quod tam diu intermiſi meos in tertiam partem D. Thomæ Commentarios, reliquam de Sacramentis tractationem perſequendo, quam Sanctus Doctor felici morte præventus, non abſolvit. Neque vero me deficerent rationes, quibus crederem a me tibi ſatisfactum iri, quibuſque adductus intelligeres, non mihi voluntatem, ſed opportunitatem defuiſſe. Verum tibi moleſtus eſſe nolo, varias occaſiones recenſendo natas e rebus domeſticis ac privatis, quæ fortaſſe mihi impedimento eſſe potuerunt. Unum illud non omitto, hujus materiæ gravitatem, & amplitudinem tantam eſſe, ut ea ſola mihi poſſet tam diuturnas moras interponere, adeo ut putem, non tam meam cunctationem excuſationibus indigere, quam meam feſtinationem in rebus adeo gravibus evulgandis, præſertim cum me aliæ juxta graves occupationes retardarent. Quare in hac re dumtaxat oro, quæſoque Lectorem, ut meum ſtudium communi utilitati conſulendi, boni conſulat, & ſiquam feſtinandi temeritatem me ſenſerit incurriſſe, eam quia rei communis cauſa ſuſcepta eſt, modeſte patiatur.

De hoc vero libro nihil novi habeo, quod ſeorſim moneam: in eo namque eandem methodum, rationemque doctrinæ teneo, quam in cæteris. Solum adverto, quod attinet ad Commentarios in D. Thom. cum illos hactenus perſecutus fuerim uſque ad id, quod ſanctus Doctor de hoc Pœnitentiæ ſacramento in ſumma ſcriptum reliquit, non tamen libuiſſe eos ulterius producere, illuſtrando id, quod in quarto Sententiarum de eadem materia ſcripſit: tum quia neque gravitatis neque auctoritatis tantæ eſt, ut cum Summa exæquetur: tum etiam quia non ſervat eum ordinem, modumque doctrinæ, ad quem interpretis labor ſe totum debeat referre, & conformare. Unde ſatius viſum eſt, omiſſis Commentariis, quidquid hujus operis reliquum erat, noſtris diſputationibus includere, quo etiam putavi & facilitati operis, & brevitati doctrinæ maxime conſulendum.

Quamvis, ut fatear ingenue, brevitas in hoc opere tanta eſſe non potuit, quantam ferebat animus: nam præter quam quod continet bonam partem multæ ſpeculationis plenam, gravibuſque fœtam quæſtionibus, quarum ſingulæ ſine aſſidua commentatione nequeunt pro dignitate expediri: complectitur præterea multo plures difficultates ad mores pertinentes, in quibus mirum eſt, quam ſit difficile brevitatem ſectari, ſi perinde ac res poſtulat, graviter ac utiliter tractandæ ſunt. Inprimis enim opus eſt, principia communia plenius illuſtrare, ut doctrina ſcientia videatur, non hiſtoria: deinde æque neceſſarium eſt, ad nonnulla particularia deſcendere, ne tractatio ſua illa communitate contenta, minoris ſit utilitatis; nam, ut inquit Ariſtoteles, utilitas doctrinæ moralis ſita eſt in univerſalibus ad particularia deducendis, & particularibus ad univerſalia revocandis. Et plerumque homines non ſunt ſuopte ingenio ſatis inſtructi ad generalia principia ſingularibus caſibus applicanda, niſi in libris inveniant certas regulas, a quibus tanquam manu deducantur. Accedit, quod ad Doctorem Theologum ſpectat, aliquando in hujuſmodi materiis ultra ſuos terminos evagari, & Doctori Canonici munus exercere, difficillima juris loca ſuis momentis expendendo; qua etiam in re curavimus diligenter, ne quis noſtram operam deſideraret, rati, ex his tanquam fundamentis facilem nobis aditum ad multas quæſtiones enodandas affuturum. Hinc effectum eſt, ut cum in limine Tomi tertii, quartum dumtaxat promiſiſſem, qui omnem de Pœnitentia, Cenſuriſque doctrinam contineret, nunc materiæ ubertas, alio meum conſilium inflectat, & in quartum, ac quintum cogat bipartiri: unus enim inſanæ magnitudinis videtur. Præſtare tamen poſſum, fore, ut nihil otioſum, nihil alienum ab eo, quod res poſtulat, in utroque includatur.

Nunc ordine accipias, in quem hujus libri materiæ digeruntur. Primum enim tractatui de Sacramento Pœnitentiæ: alter præmittitur de virtute Pœnitentiæ tanquam ad illius intelligentiam requiſitus, & ad quæſtiones D. Thomæ accommodatus; alter ſubjungitur de Sacramento Extremæ unctionis veluti appendix ad pœnitentiæ Sacramentum. Quibus accedunt tres aliæ materiæ de Purgatorio, Suffragiis, & Indulgentiis, quæ ſunt media, quibus anima, quæ ſuis operibus in integrum non ſatisfecit, vel in hac vita, vel in futura, vel in utraque omnino expiatur. Verum in quintum Tomum doctrinam de Cenſuris, irregularitateque ſuppono, quæ licet magna ex parte ad forum externum Eccleſiaſticum pertineant, tamen ſacramento Pœnitentiæ adeo ſunt affines, ut ſeorſim ab eo tractari minime patiantur. Unde licet hi Tomi numero duo ſint, vinculo tamen, nexuque doctrinæ unus idemque eſt. Quare nixus ſum, ut uterque ſimul in lucem ederetur, idque ita ſpero ſecundo numine futurum: jam enim quintus ſub prælo conſtitutus feliciter procedit. Supereſt, benigne lector, ut ſiquid in hoc opere offenderis, quod te offendat, benevole diſſimules, ſi quid quod tibi gratum ſit, gratiam Deo habeas: mihi tuis precibus conferas adjumentum, ut deinceps ex meis laboribus Deo gloria, tibi utilitas oriatur. Vale.

INDEX QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM DIVI THOMÆ,

quæ in hoc Tomo exponuntur.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam.

QUÆSTIO LXXXIV.

De Sacramento pœnitentiæ.

1 *Utrum Pœnitentia ſit Sacramentum.* 4.1.
2 *Utrum peccata ſint propria materia hujus ſacram.* ib.2.
3 *Utrum hæc ſit forma hujus ſacramenti.* Ego te abſolvo 5.1.
4 *Utrum impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum.* 6.2.
5 *Utrum hoc Sacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.* 7.2.
6 *Utrum Pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium.* 8.1.
7 *Utrum hoc ſacramentum fuerit convenienter in nova lege inſtitutum.* ibid.2.
8 *Utrum Pœnitentia debeat durare uſque ad finem vitæ.* 11.1.
9 *Utrum Pœnitentia poſſit eſſe continua.* 12.1.
10 *Utrum ſacramentum Pœnitentiæ debeat iterari.* ib.2.

QUÆSTIO LXXXV.

De Sacramento Pœnitentiæ ſecundum quod eſt virtus.

1 *Utrum Pœnitentia ſit virtus.* 14.1.
2 *Utrum Pœnitentia ſit ſpecialis virtus.* 60.2.
3 *Utrum virtus Pœnitentiæ ſit ſpecialis juſtitiæ.* 62.1.
4 *Utrum voluntas ſit proprie ſubjectum pœnitentiæ.* 63.1.
5 *Utrum principium pœnitentiæ ſit ex timore.* 63.2.
6 *Utrum Pœnitentia ſit prima virtutum.* 64.2.

QUÆSTIO LXXXVI.

De effectu Pœnitentiæ, quoad mortalium peccatorum remiſſionem.

1 *Utrum per pœnitentiam omnia peccata removeantur.* 68.2.
2 *Utrum ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit.* 78.1.
3 *Utrum poſſit per pœnitentiam unum peccatum ſine alio remitti.* 91.1.
4 *Utrum remiſſa culpa per pœnitentiam, remittatur reatus pœnæ.* 92.2.
5 *Utrum remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati.* 94.1.
6 *Utrum remiſſio culpæ ſit effectus pœnitentiæ.* 95.1.

QUÆSTIO LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum.

1 *Utrum peccatum veniale poſſit remitti ſine pœnitentia.* 102.1.
2 *Utrum ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio.* 104.1.
3 *Utrum venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, &c. hujuſmodi.* 117.2.
4 *Utrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali.* 118.2.

QUÆSTIO LXXXVIII.

De ritu peccatorum per pœnitentiam remiſſorum.

1 *Utrum peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum.* 124.1.
2 *Utrum peccata dimiſſa redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam a fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita.* 126.1.
3 *Utrum per ingratitudinem peccati ſequentis, conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum.* 127.1.
4 *Utrum ingratitudo, ratione cujus ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum.* ib.2.

QUÆSTIO LXXXIX.

De virtutum recuperatione per pœnitentiam.

1 *Utrum per pœnitentiam virtutes reſtituantur.* 138.1.
2 *Utrum poſt pœnitentiā reſurgat homo in æquali virtute.* 140.1.
3 *Utrum per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem.* 141.2.
4 *Utrum opera virtutum in charitate facta, poſſint mortificari.* 144.1.
5 *Utrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reviviſcant.* ib.2.
6 *Utrum per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua vivificentur.* 146.1.

QUÆSTIO XC.

De partibus pœnitentiæ in generali.

1 *Utrum pœnitentiæ debeant partes aſſignari.* 147.1.
2 *Utrum convenienter aſſignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio.* 148.1.
3 *Utrum prædicta tria, ſint partes integrales pœnitentiæ.* 149.2.
4 *Utrum convenienter dividatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.* 150.2.

INDEX

INDEX DISPUTATIONUM AC SECTIONUM,

quæ in hoc Volumine continentur.

Prior numerus paginam, poſterior columnam deſignat.

DISPUT. I.
De pœnitentia in communi.

1 *QUæ ſint ea in quibus virtus & ſacramentum pœnitentiæ conveniunt.* 2. 1.
2 *Quibus modis differant, ſacramentum, & virtus pœnitentiæ.* 3. 1.

DISPUT. II.
De objecto virtutis pœnitentiæ.

1 *Quod ſit materiale objectum virtutis pœnitentiæ.* 14. 2.
2 *Utrum bonum opus, & Deus ipſe cadant ſub objectum virtutis pœnitentiæ.* 17. 1.
3 *An hæc virtus habeat proprium objectum formale, & quod illud ſit.* 18. 1.
4 *An hæc virtus deteſtetur peccata, ut rationi contraria.* 19. 2.

DISPUT. III.
De actibus virtutis pœnitentiæ in communi.

1 *Utrum actus pœnitentiæ ſit actus voluntatis, & quotuplex.* 21. 2.
2 *Utrum virtus pœnitentiæ habeat actus tendendi in bonum & recedendi a malo.* 22. 1.
3 *Utrum actus pœnitentiæ abſolutus ſit, & efficax.* 23. 1.
4 *An deteſtatio peccati ſit actus elicitus a pœnitentia, vel charitate.* 24. 2.
5 *Utrum actus pœnitentiæ honeſtus ſit.* 26. 1.
6 *Utrum actus pœnitentiæ ſupernaturalis ſit.* ib. 2.
7 *An detur aliqua pœnitentia naturalis.* 29. 2.
8 *Utrum verus pœnitentiæ actus eſſe debeat univerſalis de omnibus peccatis.* 30. 2.
9 *Utrum actus pœnitentiæ ſit deteſtatio peccati ſupra omne aliud malum.* 33. 1.
10 *Utrum unum peccatum ſit deteſtabilius alio.* 35. 2.

DISPUT. IV.
De Contritione ſecundum ſe.

1 *An contritio ſit formalis actus pœnitentiæ.* 37. 2.
2 *Utrum ad veram contritionem requiratur amor Dei ſuper omnia.* 39. 1.
3 *Utrum propoſitum formale non peccandi in futurum, ſit de ratione contritionis: & an contritio ſit unus ſimplex actus.* 41. 2.
4 *An ad contritionem requiratur intenſio.* 43. 2.
5 *Utrum ad contritionem requiratur aliqua duratio.* 46. 1.
6 *An contritio petat recogitationem peccatorum.* 47. 2.
7 *An contritio ſemper gratia formetur.* 50. 2.

DISPUT. V.
De attritione.

1 *In quo differat attritio a contritione.* 52. 2.
2 *Quomodo ſit honeſta attritio.* 54. 2.
3 *Utrum attritio poſſit fieri contritio.* 57. 1.

DISPUT. VI.
De actu exteriori pœnitentiæ.

1 *Quis ſit actus proprius exterior pœnitentiæ.* 59. 1.
2 *Quotuplex ſit hujuſmodi actus.* 60. 1.

DISPUT. VII.
De habitu virtutis pœnitentiæ.

1 *An pœnitentia ſit virtus moralis.* 65. 1.
2 *An pœnitentia a religione differat.* 68. 1.

DISPUT. VIII.
De primo effectu pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum mortalium.

1 *An pœnitentia tollat peccata mortalia.* 69. 2.
2 *An in hac vita ſemper ſit locus pœnitentiæ.* 72. 2.
3 *Quomodo pœnitentia remittat peccatum.* 76. 1.

DISPUT. IX.
De neceſſitate pœnitentiæ ad hunc primum effectum remittendi peccatum mortale.

1 *De neceſſitate pœnitentiæ ad mortalis remiſſionem.* 79. 2.
2 *Utrum de potentia abſoluta poſſint peccata mortalia ſine pœnitentia remitti.* 82. 1.
3 *An mortale poſſit ſine infuſione gratiæ remitti.* 83. 2
4 *An poſſit peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris.* 86. 2.

DISPUT. X.
De perfectione remiſſionis peccati mortalis; quatenus a pœnitentia fit.

1 *An remiſſo uno mortali, omnia remittantur.* 95. 2.
2 *Utrum per pœnitentiam remittatur æterna pœna.* 97. 1.
3 *Utrum per pœnitentiā tota pœna temporalis remittatur.* 98. 1.

DISPUT. XI.
De remiſſione venialium peccatorum, prout eſt effectus pœnitentiæ.

1 *An remiſſio venialis ſit opus gratiæ.* 105. 2.
2 *Utrum ad remiſſionem venialis peccati habitualis gratia requiratur.* 106. 2.
3 *An ad remiſſionem venialium pœnitentia requiratur.* 111. 2.
4 *De remiſſione venialis poſt hanc vitam.* 115. 1.

DISPUT. XII.
De remiſſione venialium per alia opera.

1 *De remiſſione venialium per ſacramenta.* 119. 1.
2 *De remiſſione venialium per ſacramentalia.* 121. 2.

DISPUT. XIII.
De perfectione dicti effectus pœnitentiæ.

1 *De reditu peccatorum quoad culpam per ſubſequens peccatum.* 126. 2.
2 *De reditu peccatorum quoad pœnam.* 130. 1.
3 *An peccata remiſſa virtute redeant.* 135. 1.

DISPUT. XIV.
De effectu pœnitentiæ, quoad reparanda merita deperdita.

1 *Remittitur in librum Opuſculorum.* 147. 1.

DISPUT. XV.
De præceptis virtutis pœnitentiæ.

1 *Utrum qui mortaliter peccavit teneatur ſub præcepto de peccato conteri.* 152. 1.
2 *Sitne impœnitentia ſpeciale peccatum.* 155. 2.
3 *Utrum præceptū pœnitentiæ naturale ſit, vel poſitivum.* 158. 2.
4 *Utrum præceptum pœnitentiæ ſemel tantum in vita obliget.* 161. 2.
5 *Utrum præceptum contritionis obliget ſtatim poſt commiſſum peccatum.* 165. 1.
6 *Pro quo tempore obliget hoc pœnitentiæ præceptum.* 171. 2.
7 *An teneatur homo in hac vita ſatisfacere pro pœna temporali.* 175. 1.

DIS-

INDEX DISPUTATIONUM

DISPUT. XVI.
De poteſtate clavium.

1 *An fuerit data miniſtris Eccleſiæ*, 177. 1.
2 *An ſit quoad culpas, vel quoad pœnas tantum*, 179. 2.
3 *An ſit ordinis, vel juriſdictionis*. 182. 1.
4 *An ſit clavis regni cœlorum*. 188. 2.

DISPUT. XVII.
De inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ.

1 *An fuerit inſtitutum a Chriſto ab aliis diſtinctum*. 190. 1.
2 *De neceſſitate illius ad remiſſionem mortalis poſt baptiſmum*. 192. 1.
3 *An ſufficiat de voto*, 200. 1.

DISPUT. XVIII.
De eſſentia ſacramenti pœnitentiæ.

1 *Quæ ſit ejus materia remota*, 201. 1.
2 *An conſtet materia & forma ſacramentali*, 203. 1.
3 *Ex qua materia & forma conſtet*, 205. 2.
4 *An ſit iterabile*. 206. 2.
5 *Sit ne in illo aliquid, quod ſit res, & ſacramentum ſimul*, 208. 1.
6 *Sitne in illo aliquis ritus neceſſarius*, 210. 2.

DISPUT. XIX.
De forma ſacramenti pœnitentiæ.

1 *Utrum de eſſentia hujus formæ ſint hæc ſola verba voce prolata* Abſolvo te. 211. 1.
2 *Quis ſit ſenſus verborum formæ*. 215. 2.
3 *An poſſit dirigi ad perſonam abſentem*, 219. 1.

DISPUT. XX.
De dolore ad hoc ſacramentum neceſſario.

1 *An hoc ſacramentum faciat ex attrito contritum*. 221. 2.
2 *Quæ attritio neceſſaria ſit, & ſufficiat*. 226. 1.
3 *An ad ejus valorem ſola voluntas confitendi ſufficiat*. 228. 1.
4 *Quis dolor ſit de ejus valore*, 229. 2.
5 *De confeſſione informi ex defectu doloris*. 236. 1.

DISPUT. XXI.
De confeſſione.

1 *Quis ſit, & quas conditiones requirat* 240. 1.
2 *De auriculari confeſſione*. 241. 1.
3 *An debeat fieri voce humana*. 242. 2.
4 *An debeat fieri ſacerdoti præſenti*. 243. 2.

DISPUT. XXII.
De integritate confeſſionis.

1 *An debeat eſſe de omnibus mortalibus*. 245. 2.
2 *An omnes malitiæ ſpecies diſtincte confitendæ ſint*. 247. 1.
3 *An circumſtantiæ non mutuantes ſpeciem, ſint aperiendæ*. 248. 2.
4 *Quomodo ſingulæ circumſtantiæ ſint de neceſſitate confeſſionis*. 251. 1.
5 *Utrum neceſſe ſit numerum peccatorum diſtincte explicare*. 255. 1.
6 *Utrum neceſſe ſit peccata jam rite confeſſa dicere*. 261. 1.
7 *De confeſſione non iteranda*. 262. 2.
8 *Utrum neceſſe ſit venialia peccata confiteri*. 264. 1.
9 *Utrum neceſſe ſit confiteri peccata dubia*. 265. 2.
10 *Utrum ſit contra integritatem aliquid addere præter veritatem*. 266. 1.
11 *Utrum neceſſe ſit ex integritate confeſſionis confiteri omnia peccata*. 267. 2.

DISPUT. XXIII.
De integritate formali confeſſionis.

1 *An in mortis periculo ſufficiat confeſſio non integra*. 268. 2.
2 *An aliquando liceat peccatum mortale in confeſſione omittere*. 270. 2.
3 *Quæ confeſſio ſit formaliter integra*. 271. 2.
4 *Quæ integritas ſufficiat ad valorem confeſſionis*. 272. 2.

DISPUT. XXIV.
De Miniſterio confeſſionis in communi.

1 *Utrum miniſter hujus ſacramenti ſit ſacerdos*. 273. 2.
2 *Utrum omnis ſacerdos ſit miniſter hujus ſacramenti*. 276. 1.

DISPUT. XXV.
De Miniſtro hujus ſacramenti ex ordinaria poteſtate.

1 *Qui ſint miniſtri ordinarii hujus ſacramenti*. 277. 2.
2 *Qui ſit proprius ſacerdos*. 280. 2.

DISPUT. XXVI.
De miniſtro hujus ſacramenti ex delegata poteſtate.

1 *Qui poſſint juriſdictionem delegatam dare, vel recipere* 282. 2.
2 *In quibus ſit juriſdictio delegata*. 286. 1.
3 *Quam ſit durabilis hæc juriſdictio*. 287. 2.
4 *An in articulo mortis quilibet ſacerdos habeat delegatam juriſdictionem*. 289. 1.
5 *De juriſdictione ad abſolvendum a ſolis venialibus*. 290. 2.
6 *An ſufficiat dubia, vel probabilis juriſdictio*. 291. 2.

DISPUT. XXVII.
De facultate eligendi confeſſorem.

1 *Quis poſſit facultatem eligendi confeſſorem concedere*. 293. 2.
2 *Quibus hæc facultas a jure ſit conceſſa*. 294. 2.
3 *An alicui ex conſuetudine concedatur hæc facultas*. 298. 2.
4 *Qualis debeat eſſe facultas eligendi confeſſorem*. 299. 2.

DISPUT. XXVIII.
De ſacerdote idoneo, ut eligatur.

1 *Utrum in ſacerdote requiratur bonitas, ut ſit idoneus*. 303. 2.
2 *An requiratur ſcientia*. 305. 1.
3 *Utrum jus antiquum amplius requirat*. 308. 1.
4 *Quis ſit idoneus juxta Trident. Concil.* 309. 1.
5 *A quo ſit danda approbatio*. 312. 2.
6 *Cujus Epiſcopi approbatio neceſſaria ſit*. 315. 1.
7 *An unius Epiſc. approbatio pro tota Eccleſia ſufficiat*. 318. 1.
8 *An approbatio ſemel conceſſa poſſit revocari*. 322. 1.

DISPUT. XXIX.
De Miniſtro quo ad caſus reſervatos.

1 *An ſit Eccleſiæ poteſtas reſervandi peccata*. 323. 2.
2 *An ſola peccata, quæ habent excommunicationem annexam reſervari poſſint*. 324. 2.
3 *Utrum omnia peccata mortalia reſerventur*. 326. 2.
4 *An peccata poſſint reſervari pro arbitrio Superioris*. 329. 1.

DISPUT. XXX.
De miniſtro directo quoad reſervata.

1 *Quis poſſit directe abſolvere a reſervatis*. 330. 1.
2 *Quis per generalem delegationem*. 331. 2.
3 *Utrum in caſibus extraordinariis poſſit inferior abſolvere*. 334. 2.
4 *Utrum debeat ſuperior dare facultatẽ ſubdito petenti*. 337. 1.
5 *An debeat Superior facultatem dare abſolute*. 339. 1.

DISPUT. XXXI.
De modo abſolvendi a reſervatis.

1 *Utrum poſſit Superior a ſolis reſervatis abſolvere*. 345. 1.
2 *An inferior poſſit a ſolis non reſervatis abſolvere*. 346. 2.
3 *Quid in caſu neceſſitatis faciendum ſit*. 348. 1.
4 *Abſolutio ſuperioris an reſervationem tollat*. 350. 1.

DISPUT. XXXII.
De obligationibus Miniſtri.

1 *Quis ſacerdos teneatur fidelium confeſſiones audire*. 355. 1.
2 *Quomodo certus fiat de diſpoſitione pœnitentis*. 356. 1.
3 *Quam diligentiam teneatur adhibere*. 357. 1.
4 *Quid aget, ſi pœnitens per ignorantiã ſit in ſtatu malo*. 358. 2.
5 *An debeat abſolvere in opinionum diverſitate*. 359. 2.
6 *Quid aget, ſi male abſolvat pœnitentem*. 360. 1.
7 *Utrum aliqua pœna ſit ipſo jure impoſita propter indebitam adminiſtrationem hujus ſacramenti*. 361. 2.

DIS-

DISPUT. XXXIII.
De ſigillo confeſſionis.
1 *Quo jure teneatur confeſſor illud ſervare.* 362. 1.
2 *Ex qua confeſſione oriatur.* 364. 2.
3 *Circa quam materiam proprie verſetur.* 366. 1.
4 *Quas perſonas obligat hoc ſigillum.* 368. 1.
5 *An confeſſor poſſit loqui cum pœnitente de auditis.* 369. 1.
6 *Quomodo ſervandum ſit.* 371. 1.
7 *An, & quando liceat uti notitia in confeſſione comparata.* 372. 2.
8 *Quæ pœna propter fractionem ſigilli incurratur.* 374. 2.

DISPUT. XXXIV.
De ſecreto circa complicem.
1 *An poſſit pœnitens complicem aperire in confeſſione.* 375. 1.
2 *An poſſit revelari a pœnitente propter integritatem confeſſionis.* 376. 2.
3 *An teneatur confeſſor ſervare ſub ſigillo peccat. illius.* 379. 2.
4 *An poſſit confeſſor de licentia pœnitentis corrigere complicem.* 382. 1.

DISPUT. XXXV.
De præcepto divino confeſſionis.
1 *Utrum confeſſio ſit de jure divino.* 386. 1.
2 *Quas perſonas obliget.* 389. 2.
3 *Quo tempore obliget, ut divinum eſt.* 390. 2.
4 *Per quam confeſſionem impleatur hoc divinum præceptum.* 392. 2.

DISPUT. XXXVI.
De præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis.
1 *An ſit latum ab Eccleſia.* 393. 2.
2 *Utrum baptizati habentes peccatum illo obligentur.* 394. 2.
3 *Quomodo annus computandus ſit.* 396. 1.
4 *An qui confitetur in uno anno, teneatur confiteri in ſequenti.* 398. 1.
5 *An teneantur fideles anticipare confeſſionem.* 399. 2.
6 *Quibus modis homo excuſetur.* 401. 1.
7 *Per quam confeſſionem impleatur.* 402. 1.
8 *De pœna impoſita tranſgreſſoribus.* ibid. 2.

DISPUT. XXXVII.
De ſatisfactione ſecundum ſe.
1 *An poſſimus conſequi remiſſionem pœnæ temporalis.* 404. 1.
2 *Utrum ad ſatisfaciendum requiratur gratia viatoris.* 405. 1.
3 *Utrum requirat opus liberum & moraliter bonum, ad ſatisfaciendum factum.* 406. 2.
4 *An poſſit fieri per opera præcepta.* 407. 2.
5 *An fiat per ſolos actus internos, vel externos.* 408. 2.
6 *Utrum opus, per quod ſatisfactio fit, debeat eſſe pœnale.* 409. 1.
7 *An poſſit fieri per ea, quæ neceſſario patimur.* 410. 2.
8 *Utrum ad noſtram ſatisfactionem requiratur divina promiſſio, & acceptio.* 412. 1.
9 *Utrum noſtra ſatisfactio ſit de condigno.* 413. 1.
10 *An per eam remittatur pœna Purgatorii.* ibid. 2.

DISPUT. XXXVIII.
De ſacramentali ſatisfactione.
1 *An ſit pars neceſſaria hujus ſacramenti.* 414. 2.
2 *An habeat aliquem effectum ex opere operato.* 415. 1.
3 *An confeſſor teneatur illum imponere pœnitenti.* 416. 2.
4 *Quam menſuram ſervare debeat confeſſor in illa imponenda.* 417. 2.
5 *Utrum conſiſtat in indiviſibili.* 418. 1.
6 *Quæ opera ſint in ſatisfactionem imponenda.* ibid. 2.
7 *An teneatur pœnitens illam acceptare.* 419. 2.
8 *An implenda ſit in ſtatu gratiæ.* 421. 1.
9 *An ſit omnino perſonalis.* 422. 1.
10 *Quis poſſit illam tollere, vel mutare.* ibid. 2.

DISPUT. XXXIX.
De inſtitutione Extremæ unctionis.
1 *An ſit in Eccleſia tale ſacramentum.* 425. 1.
2 *An fuerit a Chriſto inſtitutum.* 427. 2.

DISPUT. XL.
De eſſentia ſacramenti Extremæ unctionis.
1 *De Materia remota hujus ſacramenti.* 428. 2.
2 *De materia proxima.* 430. 2.
3 *Quæ ſit legitima hujus ſacramenti forma.* 432. 1.
4 *De ejus definitione, unitate, atque iteratione.* 434. 2.

DISPUT. XLI.
De effectu & fine hujus ſacramenti.
1 *Quis ſit effectus gratiæ hujus ſacramenti.* 436. 1.
2 *Quando hoc ſacramentum conferat gratiæ effectum.* 441. 1.
3 *An interdum detur ſine omnibus unctionibus.* 444. 1.
4 *An per illud tribuatur corporis ſanitas.* 445. 2.

DISPUT. XLII.
De ſubjecto cui dandum eſt hoc ſacramentum.
1 *Utrum ſit ſolus baptizatus utens ratione.* 447. 1.
2 *Utrum ſit ſolus infirmus corpore, & animo.* 448. 2.
3 *Quæ partes corporis ſint ungendæ.* 450. 2.

DISPUT. XLIII.
De miniſtro Extremæ unctionis.
1 *Utrum ſit ſacerdos.* 451. 2.
2 *Utrum ſint plures ſacerdotes.* 452. 2.

DISPUT. XLIV.
De præceptis, & ritu Extremæ unctionis.
1 *Utrum detur præceptum ſuſcipiendi hoc ſacramentum.* 454. 2.
2 *De præceptis miniſtri hujus ſacramenti.* 457. 2.
3 *An Parochus teneatur miniſtrare cum periculo vitæ.* 458. 2.

DISPUT. XLV.
De purgatorio, an, & ubi ſit.
1 *Deturne aliquis locus, in quo animæ purgentur.* 463. 1.
2 *An ſit unus Purgatorii locus.* 472. 2.

DISPUT. XLVI.
De genere, & acerbitate pœnæ Purgatorii.
1 *Utrum Animæ Purgatorii pœnam damni, & ſenſus patiantur.* 475. 2.
2 *An pœna ſenſus Purgatorii ſit a vero igne & quomodo fiat.* 478. 1.
3 *Quam ſit acerba pœna damni.* 482. 2.
4 *Quam ſit diuturna Purgatorii pœna.* 484. 2.

DISPUT. XLVII.
De ſtatu gratiæ animarum Purgatorii.
1 *An careant omni culpa.* 487. 1.
2 *An ſint in ſtatu merendi.* 488. 2.
3 *An ſint certæ de ſua æterna ſalute.* 490. 2.

DISPUT. XLVIII.
De ſuffragiis.
1 *Poſſintne fideles ab aliis per ſuffragia juvari.* 493. 1.
2 *Poſſitne verus fidelis pro alterius pœna ſatisfacere.* 494. 2.
3 *Utrum vivis infallibiliter proſint.* 498. 1.
4 *Utrum vivorum ſuffragia defunctis proſint.* 500. 2.
5 *Quibus modis proſint animabus Purgatorii.* 503. 2.
6 *An proſint defunctis ex juſtitia.* 506. 2.
7 *De conditionibus ex parte ejus, pro quo offeruntur.* 508. 2.
8 *De conditionibus requiſitis ex parte offerentis illa.* 510. 1.

DISPUT. XLIX.
De poteſtate concedendi indulgentias.
1 *An ſit in Eccleſia.* 515. 1.
2 *Quam ſit antiquus in Eccleſia indulgentiarum uſus.* 519. 2.
3 *Sitne ordinis, an juriſdictionis.* 522. 2.
4 *Quid ſit indulgentia.* 524. 1.
5 *Qualis ſit uſus indulgentiæ.* 527. 2.

DISPUT. L.
De effectu indulgentiarum.
1 *An extendatur ad culpæ remiſſionem.* 529. 1.
2 *Quam pœnam temporalem tollat indulgentia.* 532. 1.
3 *Quam pœnam indulgentia remittat.* 534. 2.
4 *Quotuplex ſit.* 539. 1.
5 *De indulgentia partiali.* 541. 1.

DISPUT. LI.
De Theſauro Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur.
1 *Utrum in Eccleſia ſit ſpiritualis theſaurus, qui per indulgentias diſpenſari valeat.* 545. 2.
2 *Utrum theſaurus Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur, conſtet etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum.* 547. 1.
3 *Utrum indulgentiæ tantum concedi poſſint ex Theſauro Eccleſiæ.* 551. 2.
4 *An Eccleſiæ Theſaurus ſolum per indulgentias diſpenſetur.* 555. 2.

DISPUT. LII.
De Fidelibus viventibus, quibus prodeſſe poſſunt indulgentiæ.
1 *Utrum indulgentia ſolis hominibus concedi poſſit, & quo modo dividatur in localem, realem & perſonalem.* 557. 1.
2 *Quæ habitualis diſpoſitio requiratur in eo, qui indulgentiam lucratus eſt.* 561. 2.
3 *An ad indulgentiæ effectum ſit neceſſaria confeſſio.* 565. 2.

4 *Utrum*

4 *Utrum actualis diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum indulgentiæ conſequendum.* 568. 1.
5 *An, & quomodo præſtandum ſit opus expreſſum in forma indulgentiæ, ut fructus obtineatur.* 569. 2.
6 *An opus ad indulgentiam poſtulatum, honeſtum in individuo requiratur,* 571. 2.
7 *Utrum inter viventes poſſit indulgentia ab uno, per opus ab alio factum comparari.* 572. 2.
8 *Utrum omnes facientes opus ad indulgentiam requiſitum, ſtatim, & æqualiter fructum ejus conſequantur.* 574. 1.
9 *Utrum præter gratiam, & opus injunctum requiratur aliqua alia diſpoſitio actualis, vel habitualis ex parte recipientis indulgentiæ fructum.* 576. 1.

DISPUT. LIII.
De defunctis quibus indulgentiæ prodeſſe poſſunt.
1 *Utrum animæ defunctorum ſint capaces fructus indulgentiarum,* 577. 2.
2 *Utrum indulgentiæ valeant defunctis per modum abſolutionis, vel tantum per modum ſuffragii.* 578. 2.
3 *Quid ſit indulgentiam concedi defunctis per modum ſuffragii, & quomodo ab indulgentia per modum abſolutionis differat,* 580. 2.
4 *Quæ conditiones requirantur ad valorem indulgentiæ pro defunctis,* 584. 1.

DISPUT. LIV.
De cauſa, finali propter quam concedi poſſunt ac debent indulgentiæ.
1 *Utrum ad concedendam indulgentiam neceſſaria ſit aliqua cauſa finalis, quæ moveat concedentem,* 586. 1.
2 *Utrum legitima cauſa ita ſit neceſſaria ad indulgentiam, ut ſine illa conceſſa, ſit nulla,* 587. 2.
3 *Utrum ad indulgentiæ valorem requiratur cauſa non ſolum juſta, ſed etiam proportionata.* 591. 2.
4 *Utrum neceſſe ſit cauſam indulgentiæ eſſe publicam, ſeu ad commune bonum pertinere.* 595. 1.

DISPUT. LV.
De cauſa efficiente indulgentiarum.
1 *An ſolus Summus Pontifex habeat divino jure poteſtatem concedendi indulgentias,* 598. 1.
2 *Utrum inferiores ſacerdotes, vel ſaltem epiſcopi habeant jure divino poteſtatem concedendi indulgentias aliquibus perſonis, vel locis,* 599. 2.
3 *Utrum Epiſcopi poſſint indulgentias concedere ordinario jure humano,* 601. 1.
4 *Quid poſſint humano jure ordinario inferiores Prælati, aut ſacerdotes circa indulgentiarum conceſſionem.* 606. 1.
5 *Quid poſſint Prælati religionum circa indulgentias concedendas,* 607. 2.
6 *In quibus ſit, vel eſſe poſſit poteſtas delegata ad indulgentias concedendas,* 610. 1.

DISPUT. LVI.
De Forma in concedendis indulgentiis ſervanda.
1 *Utrum ad indulgentiam concedendam, ſeu efficiendam neceſſaria ſit aliqua forma, eaque determinata.* 611. 2.
2 *Utrum indulgentiæ forma ſtricto, vel favorabili jure interpretanda ſit,* 615. 2.
3 *Utrum forma indulgentiæ tantũ valeat, quantũ ſonat.* 617. 2.

DISPUT. LVII.
De Duratione, & revocatione indulgentiæ.
1 *An indulgentia ſit perpetua, &c.* 619. 2.
2 *Quibus modis ceſſet indulgentia.* 621. 1.

PARTIUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR SUMMA.

De Pœnitentia virtute.	Diſputationes XV.
De Pœnitentia ſacramento.	Diſputationes XXIII.
De Extrema unctione.	Diſputationes VI.
De Purgatorio.	Diſputationes III.
De Suffragiis.	Diſputatio I.
De Indulgentiis.	Diſputationes IX.

COMMENTARII, AC DISPUTATIONES P. D. FRANCISCI SUAREZ E SOCIETATE JESU

In Tertiam partem D. Thomæ. A quæſtione octuageſima quarta uſque ad finem.

Cum Diſputationibus de Sacramentis Confeſſionis, & Extremæ unctionis. de Purgatorio, ſuffragiis, & Indulgentiis.

PRÆFATIO.

IN ſacramentorum tractatu, & doctrina quartum locum tenet Pœnitentia, ut conſtat ex uſu Scholaſticorum omnium, quem ſua auctoritate confirmavit Concilium Trid. Sectio. 14. ut omittam antiquiores Patres, & Concilia, quæ ſuperius indicavi in 3. Tom. 3. par. in initio qu. 73. Hic autem ordo non fundatur in dignitate: in hac enim ſacramentum hoc non tenet quartum locum, ſed quintum, vel fortaſſe ſextum: ut traditur etiam 3. p. q. 65. ſed fundatur in uſu hujus ſacramenti: nam, per ſe loquendo, eſt quartum in uſu: neceſſario enim præcedit Baptiſmus, ut per ſe notum eſt: deinde Confirmatio, & Euchariſtia, cum ſint ſacramenta vivorum, ac per ſe loquendo, peccatum non ſupponant. Quia vero ſpiritualis vita in hominibus, vel frequenter amittitur, vel levioribus culpis facile maculatur, ideo poſt prædicta ſacramenta, ſtatim ſequitur uſus pœnitentiæ. De qua diſputant Theologi cum Magiſtro in 4. a d. 14. uſque ad 22. & ibi præcipue D. Thomas, & nonnulla 4. contra Gent. cap. 71. & 72. & in 3. part. quæſt. 84. materiam hanc inchoavit, ſed felici morte præventus abſolvere non potuit. Antiqui etiam Pâtres, & qui his temporibus contra hæreticos ſcribunt, multa de hoc ſacramento tradunt, quos ſuis locis indicabo: & eos in ſummam redegit Bellarminus 2. Tomo Contr. 4. lib. 1. cap. 10. Et nonnulla notavit Pamelius ad lib. Tertull. de Pœnit. in princ. multaque congeſſit Gratianus in ſeptem diſtinct. de Pœnit. & in Decretalibus tam in antiquis, quam in ſext. ſunt multa decreta de Pœnit. & remiſ. ubi etiam Juriſperiti.

Eſt autem in his auctoribus obſervandum, eos ſimul agere de virtute, & de ſacramento pœnitentiæ, quoniam in lege gratiæ adeo ſunt conjuncta, ut nec virtus prodeſſe valeat ſine ſacramento, vel ordine ad ſacramentum, nec ſacramentum ſine virtute conſiſtere. Et ideo ſub utraque ratione nobis etiam de pœnitentia diſſerendum erit. Ut vero diſtinctius procedamus, dicemus prius de virtute, quæ prior eſt, & de ſe indepedens a ratione ſacramenti: poſtea vero de ſacramento tractabimus, quod ex inſtitutione initium habuit. Et in priori parte explicanda ſervabimus eam ſcribendi methodum, quam in ſuperioribus tomis ſuper tertiam D. Thom. partem tenuimus, explicando quæſtiones, quas ipſe in eadem 3. part. de hac materia ſcripſit: poſteriorem vero partem, ſicut & cætera omnia, quæ ad quartum librum Sententiarum ſpectant, omiſſis commentariis, quoniam proprium D. Th. textum non habemus, quem exponamus, ſolis diſputationibus proſequemur. Quia vero D. Thom. in quæſtione prima hujus materiæ generatim diſputat de pœnitentia, veluti abſtrahendo a ratione virtutis, & ſacramenti, ideo pro hujus materiæ introductione, & ad illius queſtionis declarationem ſequentem diſputationem præmittemus.

DISPUTATIO I.

De Pœnitentia in communi.

DUo in præſenti diſputatione breviter a nobis tradenda ſunt. Primum, quæ ſint communia virtuti & ſacramento pœnitentiæ. Deinde quæ ſint unicuique propria, atque adeo in quibus inter ſe differant. Ita enim utriuſque ratio ſaltem imperfecta, & confuſa haberi poterit, ut ex iſta ad exactam utriuſque cognitionem progrediamur.

SECTIO I.

Quæ ſint ea, in quibus virtus, & ſacramentum pœnitentiæ conveniunt.

PRimum omnium illis commune eſt pœnitentiæ nomen: de cujus etymologia multa Latini auctores, & D. Auguſt. lib. de vera & falſa poenit. cap. 19. Iſid. lib. 3. etymol. cap. ult. qui conveniunt, pœnitentiam dictam eſſe a pœna, ut idem ſit *pœnitere*, quod, pœnam tenere, & *pœnitentia* (inquit Auguſt.) *ſit pœnæ tenentia*, vel ut Iſidorus, idem ſit quod *punientia*: quia vero pœna dolorem ac triſtitiam infert, vel potius ipſe dolor facti commiſſi eſt prima ac præcipua pœnitentia: ideo pœnitentiæ nomen præcipue ſignificare ſolet dolorem & retractationem prioris facti. Cum vero loquimur de priori facto, omiſſionem etiam comprehendimus: nam ſicut illa eſſe poteſt vera culpa, ita de illa eſſe poteſt vera pœnitentia. Solet autem interdum hæc vox ſignificare per extenſionem, odium & tædium de aliqua re, etiamſi humana operatio non ſit: in ſignificatione tamen propria ſolum verſatur circa actionem humanam. Rurſus aliquando dicitur pœnitentia, retractatio prioris voluntatis, etiam ſi mala non fuerit, quomodo per metaphoram tribuitur Deo pœnitentia. Geneſ. 6. *Pœnitet me feciſſe hominem*. Et Juriſperiti diſtinguunt duplicem pœnitentiam, unam contractus, aliam criminis, ut videre licet in Glof. ad l. *qui ea 67.* ff. de Furtis. Proprio tamen, & Theologico more pœnitentia ſolum dicitur dolor de peccato commiſſo. Nam, ut Auguſtin. notavit, pœna proprie reſpondet culpæ: & ideo pœnitentia proprie dicta eſt ab illa pœna, quæ propter culpam ſumitur. Quapropter hujuſmodi pœna voluntaria etiam eſſe debet, ſeu voluntarie ſumpta: nam quæ ab alio infligitur, & invite ſuſtinetur, non poteſt dici pœnitentia, ſed pura vindicta. Quare Aug. & Iſid. ajunt, pœnitentiam eſſe pœnam, qua aliquis in ſe punit, quod peccando commiſit, ut ſicut voluntarie peccavit, ita voluntarie ſe affligat. Unde etiam fit, ut pœnitentia ſolum dicatur proprie de dolore honeſto, & rationi conſentaneo. Nam vera pœnitentia eſt culpæ retractatio; ſi autem ipſe dolor ſit iniquus, non erit proprie culpæ retractatio, ſed nova potius culpæ commiſſio: neque igitur erit vera pœnitentia. Debet igitur pœnitentia eſſe honeſtus dolor. Atque ita tandem hac voce ſignificari concluditur, virtutem quandam ſeu actum virtutis: nunc enim in hac amplitudine utimur nomine virtutis. Quia vero hic dolor pars eſt cujuſdam ſacramenti, ideo hæc vox ad illud ſacramentum ſignificandum tranſlata eſt, a parte totum nominando. Atque ita conſtat, hoc nomen commune eſſe & ſacramento, & virtuti.

Nominis pœnitentiæ Etymologia, & ſigna.

Tandem in hoc puncto addendum eſt, hæreticos hujus temporis non admittere dictam hujus vocis etymologiam, & ſignificationem; ſed Pœnitentiam ajunt, nihil aliud eſſe, quam novam vitam, ſeu reſipiſcentiam. Quod ideo faciunt, ut inducant errorem, quo negant neceſſitatem doloris, & afflictionis ob peccatum commiſſum. Sed, quod ad rem ſpectat, improbabimus hunc errorem infra. Quod vero pertinet ad nomen, hæretici gratis loquuntur, & contra omnes auctores Latinos, & SS. Pa-

Calumnia hæreticorum refellitur.

tres, ut vidimus: imo etiam contra uſum Scripturæ, ut intelligi poteſt ex verbis Job. ult. *Idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.* Et Matth. 11. *In cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* In quibus verbis, & aliis conjunguntur cum pœnitentia actiones, quæ vel corpus affligunt, vel triſtitiam indicant, ut ſignificetur, pœnitentiam vel includere, ut conſiſtere in dolore animi de peccato commiſſo. Quamvis etiam ad illam pertineat novæ vitæ propoſitum, juxta definitiones Gregorii, & Ambroſii, quas in d. 14. adducit Mag. & eas inferius ex profeſſo explicaturi ſumus, agentes de actibus virtutis pœnitentiæ.

Neceſſitas pœnitentiæ.

Secundo conveniunt virtus, & ſacramentum pœnitentiæ in ratione medicinæ utilis ad delendum peccatum actuale, & neceſſariæ, ſi illud mortale ſit, & cum debita proportione applicetur. Hanc aſſertionem ſumo ex D. Th. q. 85. ar. 5, quam ipſe, præſertim quoad neceſſitatem probat ex illo Lucæ 3. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Quæ verba videntur poſſe exponi de ſola virtute, & cum dicta ſint a Chriſto Domino in lege nova, non videtur ſatis convincere generatim de omni tēpore. Quare afferri etiam poſſunt alia teſtimonia ex veteri Teſtamēto, ut Ezech. 18, & 33. & ſæpe alias. Item ad neceſſitatem ſacramenti confirmandam uti poſſumus verbis Chriſti, Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* De quo teſtimonio late inferius. D. Th. autem recte accommodat, & exponit illa verba: *Niſi pœnitentiam egeritis:* ut intelligantur de penitentia a Deo præſcripta, & deſignata in unaquaque lege & tempore. Nam quod pœnitentia ſit medicina peccati, non habet ſine divina lege, acceptatione, & promiſſione: & ideo in unaquaque lege talis penitentia vel utilis, vel neceſſaria eſt, qualis a Deo poſtulatur. De peccatis ergo venialibus poſtulat Deus penitentiam, non quidem ut omnino neceſſariam, ſi de penitētia formali ſermo ſit, ſed ut utilem: de mortalibus vero requirit illam ut neceſſariam; quia cum mortale avertat a Deo, & convertat hominem ad creaturam, merito exigitur ab homine formalis deteſtatio talis peccati. Quam neceſſitatem Chriſtus Dominus in lege nova poſuit in ſacramento penitētiæ propter hujus ſtatus perfectionem: & ita ſatis conſtat tota concluſio pro hujus loci opportunitate. Dixi tamen, *ſervata proportione;* quia penitentia virtus ſimpliciter eſt utilis, vel neceſſaria ad omnia peccata actualia; ſacramentum autem pœnitentiæ ſolum ad ea peccata, quæ poſt baptiſmum ſuſceptum commiſſa ſunt: nam priora non ſubduntur clavibus Eccleſiæ, quoniam extra Eccleſiam committuntur: at vero virtus pœnitentiæ omnia peccata complectitur, ſive antecedant, ſive ſequantur baptiſmum. Loquimur autem nunc de virtute pœnitentiæ in communi, ut ab attritione vel contritione abſtrahit: ſic enim neceſſaria eſt etiam cum baptiſmo in adulto, qui peccatum mortale commiſit.

Pœnitentia ſecunda tabula cur dicatur.

Tertio communis eſt utrique illa metaphora, qua pœnitentia dicitur, *ſecunda tabula poſt naufragium.* Per illam enim aliud, quam neceſſitas pœnitentiæ ſignificatur. Eam vero tradunt Magiſt. d. 14. & D. Th. dict. qu. 84. ar. 6. ſumptaque eſt ex Hieron. Iſa. 3. Epiſt. 8. ad Demetriad. & illam etiam indicat Tertull. in principio lib. de pœn. & Ambroſ. ad virgin. lapſam c. 18. quam probavit Concil. Trid. ſeſſ. 8. c. 14. c. 2. contra hæreticos hujus temporis, qui hanc metaphoram irrident, quia baptiſmus (inquiunt) non frangitur, ut ſecunda tabula neceſſaria ſit; illi vero ſolum intendunt excludere neceſſitatem pœnitentiæ, quæ per illam metaphoram optime declaratur. Poteſt autem duobus modis exponi, primo, ſi per naufragium intelligamus lapſum totius naturæ humanæ in primo parente: ſic enim baptiſmus erit prima tabula, qua liberamur ab illo naufragio: pœnitentia vero erit ſecunda; quia, licet baptiſmus in ſe frangi non poſſit, in ſuo tamen effectu amitti poteſt, quia per peccatum mortale effectus gratiæ in baptiſmo comparatus amittitur: recuperatur autem per ſolam pœnitentiam, & ideo optime dicitur ſecunda tabula. Nec tertia tabula neceſſaria eſt, nam licet ſæpius homo cadere poſſit, hæc tabula præſto ſemper eſt, cui poteſt peccator adhærere, ſi velit, penitentiam iterum atque iterum agendo. Quam expoſitionem indicavit Gabr. in 4. dist. 14. quæſt. 2. art. 3. dubit. 2. & optime convenit ſacramento penitentiæ. Secundo vero modo exponitur a D. Thom. ſupra, qui univerſe intelligit, penitentiam quamcunque comprehendi ſub illa appellatione, ac per naufragium intelligit quodlibet peccatum mortale. Unde primum remedium, & quaſi navem ad conſequēdam ſalutem æternam dicit eſſe vitæ innocentiam & integritatem, quod navigium frangitur per quodlibet peccatum mortale, & a quo liberat ſola penitentia, & ideo dicitur ſecunda tabula: ita ut illa dictio, *ſecunda*, non dicat ordinem ad priorem tabulam, ſed ad prius remedium atque navigium: & ideo interdum non ſecunda, ſed ſimpliciter tabula appellatur. Sic Tertullianus ſupra: *Pœnitentiam ita amplexare, ſicut naufragus alicujus tabulæ fidem.* Et Ambroſius: *Tu, quæ jam ingreſſa es agonem, pœnitentiæ inſiſte miſera, fortiter inhære tanquam naufragus tabulæ.* Atque hoc modo tam virtuti, quam ſacramento penitentiæ convenit hæc metaphora: & ita generatim loquuntur dicti Patres, & ſpecialiter Hier. Epiſt. 48. ad Sabinianum, ubi hanc poſteriorem expoſitionem magis ſignificavit.

Materia pœnitentiæ, quæ.

Quarto conveniunt virtus & ſacramentum pœnitentiæ in materia, circa quam verſantur, quia ſcil. utrumque verſatur aliquo modo circa peccatum actuale, ut ſumitur ex D. Th. qu. 83. art. 2. & qu. 85. art. 1. & in 4. d. 17. qu. 2. art. 1. & 2. Et probatur facile ex dictis: quia virtus penitentiæ deteſtatur peccatum, quia reſpicit illud ut materiam, ſeu objectum materiale, de quo plura diſput. ſequente: ſacramentum autem pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum cujuſdam judicii, in quo cauſæ peccatorum tractantur: in unoquoque autem judicio cauſa, vel res de qua agitur, eſt materia illius. Dixi autem: *materiam circa quam, non ex qua*, quia virtus, cum ſit forma ſimplex, non habet propriam materiam ex qua conſtet: ſacramentum autem, præſertim in nova lege habet propriam materiam ex qua conſtat: quod etiam convenit ſacramento penitentiæ: talis autem materia non eſt peccatum ipſum, ſed eſt confeſſio peccatorum, ut infra latius dicturi ſumus. Unde etiam diſtingui ſolet duplex materia ſacramenti penitentiæ, remota ſcilicet, & proxima; & peccata dicuntur materia remota: actus vero penitentis materia proxima: ut Dh. hic etiam indicavit.

Pœnitentiæ ſubjectum.

Quinto conveniunt aliquo modo in ſubjecto, quia utraque habere poteſt ſuum actum tantum in homine adulto, quia ſolus ille eſſe poteſt capax actualis peccati. Intervenit tamen diſcrimen: nam penitētiæ virtus locū habet in quolibet homine capaci actualis peccati: ſacramentū autem ſolū in homine baptizato: quia, ut ſupra dixi, hoc ſacramentum ſolum eſt medicina peccatorum actualium, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt.

Iteratur pœnitentia.

Ultimo conveniunt, quia utraque penitentia iterari poteſt. Sumitur ex D. Thom. dict. q. ar. 10. & Magiſt. dict. 14. Et ad eam explicādam advertendum eſt, duobus modis intelligi poſſe, penitentiam iterari: primo circa unū & idem peccatum ſemel tantum commiſſum. Et hoc modo per ſe notum eſt, virtutem penitentiæ quoad actus ſuos iterari poſſe circa idem peccatum: quælibet enim potentia, & quælibet virtus poteſt repetere actus ſuos circa idem numero objectum, ut patet: idem ergo poteſt virtus penitentiæ. Et quidem fructuoſe, quia, licet forſan tale peccatum per primum penitentiæ actum ablatum ſit: tamen ſecundus deſervire poteſt ad majorem ſatisfactionem, vel ad majorem certitudinem de conſecuta venia, vel certe ad majus meritum. Sacramentum penitentiæ verſari quidem poteſt ſæpius circa idem numero peccatum, non tamen circa eandem confeſſionem ejus: nam cum confeſſio ſit materia proxima, ut tale ſacramentum iteretur, neceſſe eſt, confeſſionem ejuſdem peccati iterari, quod utiliter fieri poteſt, propter eaſdem, quas diximus, cauſas. Secundo autem modo poteſt intelligi, penitentiam eſſe iterabilem, quia iterum committuntur peccata, vel eadem, vel ſpecie diverſa. Et hoc etiam modo eſt de fide certum, penitentiam tam virtutem, quam ſacramentum, iterum atque iterum exerceri poſſe, quoties nova peccata fiunt, quia miſericordia Dei nunquam deeſt agentibus penitentiam peccatoribus. Quæ res longiorem poſtulat diſputationem contra Novatianos & alios hæreticos: & ideo inferius ex profeſſo tractanda eſt.

S E-

SECTIO II.

Quibus modis differant ſacramentum, & virtus pœnitentiæ.

Pœnitentia ſub quo genere ſit.

PRincipio aſſignare poſſumus differentias inter hæc duo juxta omnes convenientias adductas in ſectione præcedente. Nam, ſi illæ attente conſiderentur, ita ſe habent illa omnia in virtute, & ſacramento, ut ſimul ibidem declaravimus. Præter hæc vero primum diſcrimen aſſignari poteſt in ipſis rationibus ſacramenti, & virtutis, nam ſacramentum ut ſic conſtituitur in genere ſigni, ut ſupra in principio tertii tomi cum D.Thom. tradidimus: virtus vero conſtituitur in genere actus, vel habitus. Unde D.Th. q.84. ar.1. probat, pœnitentiam eſſe ſacramentum: quia pœnitentia, prout in Eccleſia agitur, ſcilicet ex Chriſti inſtitutione, eſt ſignum quoddam ſenſibile interioris ſatisfactionis, & remiſſionis peccati, quam præcipue ſignificat, & perficit abſolutio ſacerdotis: & ideo illa eſt forma talis ſacramenti, ut art. 3. docet. Simul tamen ſignificatur ille effectus per confeſſionem & actus pœnitentis, qui propterea ſunt materia. ut docet art. 2. Tota autem ſignificatio, & efficacia in his duobus conſiſtit, & ideo hæc pertinent ad conſtitutionem ejus: reliqua vero ut impoſitio manuum, & ſimilia accidentalia ſunt, ut docet D. Thom. art. 4. At vero inferius qu. 95. art. 1. probat idem D. Thomas, pœnitentiam eſſe virtutem: non quatenus ſignificare poteſt dolorem, vel paſſionem ſenſibilem, ſed quatenus eſt libera, & voluntaria deteſtatio peccati commiſſi: ſic enim eſt humanus actus rectæ rationi conſentaneus: & ideo & ipſe eſt actus virtutis, & habitus illi reſpondens eſt virtus. Conſtat igitur, hæc duo primario differre in propriis rationibus ſacramenti, & virtutis.

Pœnitentia interior, & exterior.

Unde fit, ut etiam differant in aliquibus proprietatibus, quæ has rationes comitantur; atque ita Magiſter d. 14. docet, in eo etiam differre, quod pœnitentia ut ſacramentum, eſt actus exterior; ut virtus eſt actus interior. Quod etiam docuit Vincentius in 3. tomo ſeu in ſpecul. moral. lib.2. p.10. d.1. Nam cum ſacramentum ſit ſignum ſenſibile, neceſſe eſt, ut conſiſtat in exteriori actu, quia ſolus interior non objicitur ſenſibus: virtus autem in interiori actu animæ potiſſimum conſiſtit. Hoc vero diſcrimen aliqua explicatione indiget, nam virtus pœnitentiæ ita eſt in interiori actu cordis, ut etiã in exteriorem prodeat, illum imperando: dicitur autem eſſe interius, tum quia in ſolo interiori actu ſalvatur perfecta ratio hujus virtutis; tum etiam quia tota bonitas & honeſtas virtutis dimanat ab actu interiori in exteriorem, ita ut exterior actus non habeat rationem virtutis, niſi prout ſubeſt interiori, & ab eo informatur. Simili modo ſacramentum pœnitentiæ non ita dicitur eſſe in exteriori actu, ut nullo modo interiorem includat: nam etiam contritio eſt pars hujus ſacramenti. Dicitur ergo eſſe in exteriori actu, quia ſolus interior nunquam ſufficit ad rationem ſacramenti conſtituendam: imo ut ipſa contritio interior aliquo modo ſit pars ſacramenti, neceſſe eſt, ut ad exteriorem actum extendatur, per illum aliquo modo fiat ſenſibilis, & exterius manifeſtetur.

Pœnitentiæ virtus pars ſacramenti.

Hinc poteſt tertia differentia conſtitui, quoniam virtus & ſacramentum pœnitentię comparantur ut totum & pars, nam virtus per actum ſuum eſt pars ſacramenti pœnitentiæ, quod componitur ex actibus pœnitentis, & abſolutione ſacerdotis. Sicut autem ſacramentum non habet ſuum eſſe ex natura rei, ſed ex impoſitione divina, ita virtus pœnitentiæ non habet quod ſit pars ſacramenti ex natura ſua. Unde ante legem gratiæ non erat pars, neque etiam nunc eſt in homine non baptizato, tamen ex divina inſtitutione habet hanc habitudinem, quia ſacramentum eſt veluti quoddam artificiale: ſæpe tamen contingit, ut quod ex natura ſua eſt quoddam totum, fiat pars alicujus entis arte facti.

Quomodo det gratiam.

Ex eodem etiam principio differunt quarto in modo cauſandi remiſſionem peccati, & gratiam: utrumque enim, ut notat Magiſter ſupra, eſt cauſa gratiæ, & remiſſionis peccati, tamen diverſo modo: nam virtus tantum eſt cauſa diſponens: ſacramentum vero eſt cauſa efficiens. Unde dicitur conferre gratiam ex opere operato: virtus vero proprie non dicitur conferre gratiam, qua remittitur peccatum, ſed obtinere, & quaſi impetrare illam ex diſpoſitione operantis: non tamen proprie ex merito, ſcilicet de condigno: nam de congruo probabile eſt, ut alibi latius tractandum eſt.

Origo pœnitentiæ.

Ultimo differunt in origine, antiquitate, & quodammodo in diuturnitate. Primam partem ſumo ex D.Th. dict. q. art.7. ubi hoc diſcrimen ponit, quod ſacramentum pœnitentiæ ortum habuit ex inſtitutione divina: *virtus autem* (inquit) *eſt de jure naturæ*, quod etiam habet Vincent. ubi ſupra. Et primum quidem per ſe notum eſt ex generali doctrina ſacramentorum: omnia enim ſunt ex Chriſti inſtitutione. Item, quia poteſtas remittendi peccata non poterat hominibus convenire ex natura rei, niſi a Chriſto data fuiſſet. Secundum autem, ſcilicet, quod virtus pœnitentiæ ſit ex jure naturæ, difficile viſum eſt Cajetano art. 7. & ideo nonnulla explicatione opus eſt.

Sitne pœnitentia de lege naturæ.

Advertendum ergo eſt, jus naturę duobus modis ſumi poſſe: primo pro dictamine rationis naturalis pure ſumptæ, abſque illuſtratione gratiæ: ſecundo pro dictamine connaturali ipſi gratiæ, ſeu rationali naturæ, ut illuminatæ lumine fidei: quomodo diſtinguuntur a Theologis tres ſtatus, ſeu leges humani generis, ſcilicet ſtatus legis naturæ, & veteris, ac legis gratiæ. Primus enim ſtatus gratiam & fidem includebat. Dicitur autem fuiſſe legis naturæ, quia in ea tantum erant præcepta connaturalia gratiæ & naturæ. Si ergo in prædicta differentia lex naturæ hoc poſteriori modo ſumatur, res eſt facilis; ita enim pœnitentia dicitur eſſe de lege naturæ, ſicut fides, & charitas: nam ratio illuſtrata lumine fidei, & prudentiæ infuſæ, connaturaliter dictat, honeſtum & rectum eſſe agere pœnitentiam de peccatis commiſſis: dictat etiam hujuſmodi pęnitentiam non ſolum eſſe honeſtam, & rectam, ſed etiam eſſe debitam, ut infra dicemus, agentes de præcepto contritionis. Denique dictat, eſſe utilem & convenientem diſpoſitionem ad obtinendam a Deo veniam de offenſa commiſſa in ipſum: & ideo agere pœnitentiam cum ſpe veniæ ſemper fuit hominibus neceſſarium, etiam in ſtatu legis naturæ. Hoc vero jus, quamvis dicatur connaturale gratiæ, non excludit divinam ordinationem, & promiſſionem de remittendo peccato homini veram pœnitentiam agenti: hæc enim ordinatio neceſſaria ſimpliciter eſt, ac pendens ex ſpeciali gratia Dei, ut infra ſuo loco dicam: eſt tamen conſentanea & proportionata tali diſpoſitioni, & quaſi connaturalis illi: & ideo dicitur eſſe de jure naturæ in prædicta ſignificatione.

At vero, ſi jus naturæ alio modo ſumatur, multa quidem ſunt in virtute pœnitentiæ, quæ non poſſunt eſſe illo modo de jure naturæ, præſertim loquendo de pœnitentia infuſa: illam enim nuda ratio naturalis cognoſcere non poteſt, ut poſſibilem homini, nedum ut utilem & neceſſariam. Item ſatis incertum eſt, an ſola ratione naturali cognoſci poſſit, peccatum hominis eſſe injuriam & offenſam Dei, ratione cujus ſit illi neceſſaria pœnitentia. Nihilominus, ſi pœnitentia late ſumatur pro quacunque diſplicentia, vel dolore commiſſi peccati, cadere poteſt ſub cognitionem rationis naturalis. Primo, quia talis diſplicentia naturaliter exiſtimari poteſt, & poſſibilis, & honeſta: quia eadem ratio, quæ dictat bonum eſſe, amare, vel exercere juſtitiam, dictat etiam honeſtum eſſe odiſſe vitium contrarium, & conſequenter deteſtari illud, ſi commiſſum ſit: item quod poſſit eſſe utilis ex natura rei ad bonos mores, & ad vitæ emendationem. Atque ita ſimpliciter qualibet pœnitentia dici poteſt ſuo modo de jure naturæ, & habere in ipſa natura fundamentum aliquod, ratione cujus habet maximam proportionem cum illa.

Antiquitas pœnitentię.

Ex quo etiam conſtat, cur hæc dicatur antiquitate differre: nam virtus pœnitentiæ longe antiquior eſt ſacramento: hoc enim in lege nova, etiam poſt Chriſti mortem initium habuit, ut infra oſtendam: illa vero ab initio mundi. Etiam *ipſum primum hominem eduxit a delicto ſuo*, ut ſumitur ex Sapientiæ 10. & in omni lege permanſit, ac neceſſaria fuit, & cum ipſo etiam ſacramento permanet. Unde etiam addidi, differre diuturnitate ſeu permanentia, propter ea præſertim, quæ docet D.Th. dict. q. art.8. & 9. ubi ait, interiorem pœnitentiam debere durare uſque ad finem vitæ, de exteriori vero, ſub qua ſacramentum præcipue intelligit, negat id eſſe neceſſarium, aut convenientius, ſeu ſemper utilius.

Quod intelligo, per ſe loquendo, nam interior pęnitentia ratione ſuæ honeſtatis, & utilitatis, & quia eſt internus cultus Dei exerceri poteſt uſque ad mortem: & moraliter loquendo poteſt ita fieri ſecundum rectam prudentiam: quod non ita eſt in exteriori, vel ſacramentali pęnitentia, quæ requirit ſemper aliquam vel neceſſitatem, vel peculiarem occaſionem, & convenientem etiam menſuram, ut exerceatur. Et ideo pęnitentia virtus, ſeu interior, diuturnior exiſtimatur. Quæ & continua dici poteſt, quia ſemper habenda eſt, non quidem in actu, ſed ſaltem in habitu, ut D. Thom. declarat dict. art. 9.

QUÆSTIO LXXXIV.

De Sacramento Pęnitentiæ, in decem Articulos diviſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento pœnitentiæ. Circa quod primo conſiderandum eſt de ipſa pœnitentia: ſecundo de effectu ipſius: tertio de partibus ejus: quarto de ſuſcipientibus hoc ſacramentum: quinto de poteſtate miniſtrorum, quæ ad claves pertinet: ſexto de ſolemnitate hujus ſacramenti.

Circa primum quæruntur decem.

1 *Utrum pœnitentia ſit ſacramentum.*
2 *De propria materia ejus.*
3 *De forma ipſius.*
4 *Utrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum.*
5 *Utrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.*
6 *De ordine ejus ad alia ſacramenta.*
7 *De inſtitutione ejus.*
8 *De duratione ipſius.*
9 *De continuitate ejus.*
10 *Utrum poſſit iterari.*

ARTICULUS I.

Utrum Pęnitentia ſit ſacramentum.

4.d.14.q.1. a.1.q.1. & d.22. q.2. art 3. q.2. cor. Refertur 1. qu. 10. Multi ſæcularium circa medium.

AD 1. ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſacramentum. Greg. enim dicit, & habetur in Decreto, 1. q. 1. Sacramenta ſunt baptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum, divina virtus ſecretius operatur ſalutem. Sed hoc non contingit in pœnitentia, quia non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus divina virtus operetur ſalutem. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

2. Præterea. Sacramenta Eccleſię a miniſtris Chriſti exhibentur, ſecundum illud 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur a miniſtris Chriſti: ſed interius a Deo hominibus inſpiratur, ſecundum illud Hierem. 31. Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur quod pœnitentia non ſit ſacramentum.

Qu. 66. *3. Præterea. In ſacramentis, de quibus jam ſupra diximus, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum; aliquid quod eſt res & ſacramentum; aliquid quod eſt res tantum, ut ex præmiſſis patet. Sed hoc non invenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.* Q. 66. a. 1.

Sed contra eſt, quod ſicut baptiſmus adhibetur ad purificandum a peccato, ita & pœnitentia. Unde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptiſmus eſt ſacramentum, ut ſupra habitum eſt. Ergo pari ratione & pœnitentia. Qu. 66.

Refertur loco cit. in arg.

Reſp. dicendum, quod ſicut Greg. dicit in c. ſupradicto, ſacramentum eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, ut aliquid ſignificative accipiamus, quod ſancte accipiendum eſt. Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia ita res geſta fit, quod aliquid ſanctum ſignificatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quam ex parte ſacerdotis abſolventis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, oſtendit cor ſuum a peccato receſſiſſe. Similiter etiam ſacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, ſignificat opus Dei remittentis peccata. Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, quæ in Eccleſia agitur, eſt ſacramentum.

Ad 1. ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum intelliguntur large, etiam ipſi exteriores actus ſenſibiles, qui ita ſe habent in hoc ſacramento, ſicut aqua in baptiſmo, vel chriſma in confirmatione. Eſt autem attendendum, quod in illis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quę ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: ſicut in Baptiſmo, ubi fit plena remiſſio peccatorum & quātum ad culpam, & quantum ad pœnam: & in Confirmatione, ubi datur plenitudo Spiritus ſancti: & in Extrema unctione; ubi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ provenit ex virtute Chriſti, quaſi ex quodam extrinſeco principio. Unde, ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis, non ſunt de eſſentia ſacramentorum, ſed diſpoſitive ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi actus humani ſunt loco materiæ, ut accidit in pœnitentia, & Matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus quædam ſunt res exterius adhibitæ, ſicut emplaſtra, & electuaria: quædam vero ſunt actus ſanandorum, puta exercitationes quædam.

Ad 2. dicendum, quod in ſacramentis, quæ habent corporalem materiam, oportet, quod illa materia adhibeatur a miniſtro Eccleſiæ, qui gerit perſonam Chriſti, in ſignum, quod excellentia virtutis in ſacramento operantis eſt a Chriſto. In ſacramento autem pœnitentiæ (ſicut dictum eſt) ſunt actus humani pro materia, qui proveniunt ex inſpiratione interna. Unde materia non adhibetur a miniſtro, ſed a Deo interius operante. Sed complementum ſacramenti exhibet miniſter, dum pœnitentem abſolvit. In ſolut. præc.

Ad 3. dicendum, quod etiam in pœnitentia eſt aliquid quod eſt ſacramentum tantum, ſcil. actus exterius exercitus, tam per peccatorem pœnitentem, quam etiam per ſacerdotem abſolventem: res autem, & ſacramentum, eſt pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum, & non ſacramentum, eſt remiſſio peccati. Quorum primum totum ſimul ſumptum, eſt cauſa ſecundi: primum autem & ſecundum, ſunt quodammodo cauſa tertii.

COMMENTARIUS.

Supponit D. Th. in hoc articulo, eſſe in Eccleſia cæremoniam quandam ſenſibilem, ſeu actionem externam, per quam remiſſio peccatorum, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt, & ſignificatur, & confertur. Quam veritatem, ut certam & apud Catholicos manifeſtam, ſupponit ex uſu Eccleſiæ. Ideoque de hujuſmodi cæremonia ſeu actione, quam nomine pęnitentiæ in titulo articuli ſignificaverat, optime concludit eſſe ſacramentum: nam illi convenit definitio ſacramenti ſuperiori tomo tradita, cum de ſacramento in communi ageremus, ut per ſe notum eſt. Et ob hanc cauſam, cum in titulo ſimpliciter interrogaſſet, an pęnitentia ſit ſacramentum, in fine corporis articuli cum limitatione concludit. *Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, quæ in Eccleſia agitur, eſt ſacramentum,* id eſt, non omnis pęnitentia, ſed illa, quæ exteriori ritu a Chriſto inſtituta in Eccleſia fit, & per poteſtatem a Chriſto collatam confertur, atque perficitur. Atque ita eſt clara litera corporis articuli. In ſolutionibus autem argumentorum exponit D. Th. quomodo actus pęnitentis ſint materia hujus ſacramenti, & quid in eo ſit res tantum, ſacramentum tantum, & res & ſacramentum ſimul: quæ omnia inferius a nobis explicabuntur.

ARTICULUS II.

Utrum peccata ſint propria materia hujus ſacramenti.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod peccata non ſint propria materia hujus ſacramenti. Materia enim in aliis ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur. Peccata autem non poſſunt ſanctificari, eo quod contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata. Ergo peccata non ſunt materia propria hujus ſacramēti. Lib. de Medicina pœnitent. c. 2. non longe a princip. tom. 9. Art. præc. ad 1. & 3.

2. Præterea. Auguſt. dicit in lib. de pœnitentia: Nullus poteſt inchoare novam vitam, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent, non ſolum peccata, ſed etiam pœnalitates præſentis vitæ. Non ergo peccata ſunt propria materia pœnitentiæ.

3. Præterea. Peccatorum quoddam eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ ſacramentum non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptiſmum, neque contra peccatum mortale,

quod

quod tollitur per confeſſionem peccatoris, nec etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia hujuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit 2. Cor. 12. Non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

Reſp. dicendum, quod duplex eſt materia, ſcilicet proxima & remota, ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota vero, aqua. Dictum eſt autem, quod materia proxima hujus ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cujus materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Unde relinquitur, quod remota materia pœnitentiæ ſunt peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda, & deſtruenda.

Ad 1. ergo dicendum, quod ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad 2. dicendum, quod vetus & mortalis vita eſt objectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad 3. dicendum, quod pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali eſt pœnitentia proprie & principaliter. Proprie quidem, quia proprie dicimur pœnitere de his, quæ noſtra voluntate commiſimus: principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia proprie, in quantū ſunt noſtra voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato vero originali pœnitentia nec principaliter eſt (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis baptiſmus) nec etiam proprie: quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundum modum loquendi, quo Apoſtolus dicit Rom. 5. In quo omnes peccaverunt. In quantum tamen large accipitur pœnitentia, pro quacunque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali: ſicut loquitur Auguſt. in lib. de Pœnitentia.

In lib. de vera & falſa pœnit. 8. c. 4. Et in lib. de Pœnit. medicina c. 12. to. 9.

COMMENTARIUS.

QUoniam ſacramenta novæ legis ex materia & forma conſtant, ut in ſuperioribus viſum eſt, ideo D. Thom. poſtquam in communi explicuit rationem hujus ſacramenti, in hoc & ſequenti articulo declarat eſſentiales partes ejus. Hic vero recte diſtinguit duplicem materiam, proximam, & remotam: docetque materiam proximam hujus ſacramenti, eſſe actus pœnitentis, quibus peccata deteſtatur, confitetur, ac punit: remotam vero eſſe ipſa peccata, principaliter quidem mortalia, conſequenter vero, & quaſi ſecundario venialia. Non declarat autem D. Th. quomodo actus pœnitentis ſint materia ſacramenti: intelligendum vero eſt, in his actibus contineri eſſentialem materiam hujus ſacramenti, non vero omnes pertinere ad eſſentiam ejus, ſed quoſdam eſſe eſſentiales, nimirum confeſſionem, & contritionem aliquam: alios vero pertinere ad integritatem, vel perfectionem, nimirum ſatisfactionem, & perfectam contritionem. Quod vero D. Th. ait: peccata eſſe materiam remotam, declaratur in ſolut. ad 3. intelligendum eſſe de peccatis actualibus, non de originali: nam de originali peccato, cum non conſiſtat in actione humana, non eſt proprie pęnitentia. Addendum vero eſt, D. Th. intelligendum eſſe de peccatis actualibus poſt baptiſmum commiſſis, nam hæc ſola ſunt materia confeſſionis ſacramentalis, ut inferius oſtendemus. Unde, ſicut D. Th. ſuperiori articulo dixit, pęnitentiam, quæ in Eccleſia fit, eſſe ſacramentum, ita, cum in præſenti ait, peccata eſſe materiam, intelligit de peccatis intra Eccleſiam commiſſis, quia de ſolis illis fit pęnitentia in Eccleſia, nam de illis tantum Eccleſia judicat. Sunt autem hæc peccata, illa quæ a baptizatis committuntur, nam omnes, qui baptiſmo carent extra Eccleſiam ſunt, & ſimiliter extra Eccleſiam peccant.

ARTICULUS III.

Utrum hæc ſit forma hujus ſacramenti: Ego te abſolvo.

4. d. 22. q. 2. a. 2. q. 2. & 3. & 8 Opuſ 22.

AD 3. ſic proceditur, videtur, quod hæc non ſit forma hujus ſacramenti: Ego te abſolvo. Forma enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti, & Eccleſiæ uſu habentur. Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in communi uſu habetur, quinimo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in Eccleſia publice fiunt (ſicut in Prima, & Completorio, & in Cœna Domini) abſolvens non utitur oratione indicativa: ut dicat: Ego vos abſolvo, ſed oratione deprecativa, cum dicit: Miſereatur veſtri omnipotens Deus: vel: Abſolutionem & remiſſionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non eſt forma hujus ſacramenti: Ego te abſolvo.

Præterea, Leo P. dicit, quod indulgentia Dei niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pœnitentibus. Ergo forma hujus ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

Refertur de pœnit. d. 1. cap. Multiplex, non procul a p. in ipſo, & dicitur eſſe in Epiſtola ad Theodorum, quæ eſt 89. in Leone.

Præterea. Idem eſt abſolvere a peccato, quod peccatum remittere. Sed ſolus Deus peccatum remittit, qui etiam ſolus interius hominem a peccato mundat: ut Aug. dicit ſuper Joan. Ergo videtur, quod ſolus Deus a peccato abſolvat. Non ergo debet ſacerdos dicere, Ego te abſolvo, ſicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

Præterea. Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſolvendi a peccatis, ita etiam dedit eis poteſtatem curandi infirmitates, & ut dæmonia ejicerent, & ut languores ſanarent, ut habetur Matth. 10. & Luc. 8. Sed ſanando infirmos, Apoſtoli non utebantur his verbis, Ego te ſano, ſed, Sanet te Dominus Jeſus Chriſtus: ſicut Petrus dixit, paralytico, ut habetur, Actor. 9. Ergo videtur, quod ſacerdotes habentes poteſtatem Apoſtolis a Chriſto traditam, non debeant uti hac forma verborum, Ego te abſolvo. Sed, abſolutionem tribuat tibi Chriſtus.

Præterea. Quidam hac forma utentes ſic eam exponunt, Ego te abſolvo, id eſt, abſolutum oſtendo. Sed nec hoc etiam ſacerdos facere poteſt, niſi ei divinitus reveletur, unde legitur Matt. 16. Antequam Petro diceretur, Quodcūque ſolveris ſuper terrā, &c. dictum eſt ei, Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cęlis eſt. Ergo videtur, quod ſacerdos, cui non eſt facta revelatio, præſumptuoſe dicat, Ego te abſolvo, etiamſi exponatur, id eſt, abſolutū oſtēdo.

Sed contra eſt, quod ſicut Dominus dixit Diſcipulis, Matt. ult. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro, Matt. 16. Quodcumque ſolveris ſuper terram. Sed ſacerdos auctoritate illorum verborum Chriſti fretus, dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramento, Ego te abſolvo.

Reſp. dicendum, quod in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem ſupra, quod hoc ſacramentū perficitur per ea, quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Unde oportet, quod ea, quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſive ſint verba, ſive facta, ſint quædam materia hujus ſacramenti: ea vero, quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ. Cum autem ſacramenta novæ legis efficiant quod figurant (ut ſupra dictū eſt) oportet, quod forma ſacramenti ſignificet id, quod in ſacramento agitur, proportionaliter materiæ ſacramenti. Unde forma baptiſmi eſt, Ego te baptizo: & forma confirmationis eſt, Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmatis ſalutis, eo quod hujuſmodi ſacramenta perficiuntur in uſu materiæ. In ſacramento autem Euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas conſecrationis, cum dicitur, Hoc eſt corpus meum. Hoc autem ſacramentum, ſcilicet Pœnitentiæ, non conſiſtit in conſecratione alicujus materiæ, nec in uſu alicujus materiæ ſanctificatæ, ſed magis in remotione cujuſdam materiæ, ſcilicet peccati: prout peccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ, ut ex ſupra dictis patet. Talis autem remotio ſignificatur a ſacerdote, cum dicitur, Ego te abſolvo. Nam peccata ſunt quædam vincula, ſecundum illud Prov. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorū quiſque conſtringitur: & illud Pſal. 118. Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Unde patet, quod hæc eſt cōvenientiſſima forma hujus ſacramenti, Ego te abſolvo.

Art. 1. hujus q. 2. Q. 60. a. 2. & q. 62. art. 1. & 3. Art. præced.

Ad primum ergo dicendum, quod iſta forma aſſumitur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit, Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Et tali forma Eccleſia utitur in ſacramentali abſolutione. Hujuſmodi autem abſolutiones in publico factæ, non ſunt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordinatæ ad remiſſionem venialium peccatorum. Unde in ſacramentali abſo-

abſolutione, non ſufficeret dicere, Miſereatur tui omnipotens Deus, vel, abſolutionem, & remiſſionem tribuat tibi Deus, quia per hæc verba Sacerdos abſolutionem non ſignificat, fieri: ſed petit ut fiat. Præmittitur tamen in ſacramentali abſolutione talis oratio, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis: cujus actus materialiter quodammodo ſe habent in hoc ſacramento, non autem in Baptiſmo, vel Confirmatione.

Ad 2. dicendum, quod verbum Leonis Papæ in Ep. ad Theod videlicet (Miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut qui regenerationis donum violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes ad remiſſionem criminum pervenirent, ſic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri) eſt intelligendum, quantum ad deprecationem, quæ præmittitur abſolutioni, non autem removet, quin Sacerdotes abſolvant.

Ad 3. dicendum, quod ſolus Deus per auctoritatem, & a peccato abſolvit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen utrumque faciunt per miniſterium: in quantum, ſcilicet, verba Sacerdotis in hoc ſacramento inſtrumentaliter operantur in virtute divina, ſicut etiam in aliis ſacramentis. Nam virtus divina eſt, quæ interius operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis, ſive ſint res, ſive verba: ſicut ex ſupra dictis patet. Unde, & Dominus expreſſit
q.62. ar.4. & 64. art. 1. & 2. *utrumque, nam Mat. 16. dixit Petro. Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Et Jo: 20. dixit diſcipulis: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Ideo tamen Sacerdos potius dicit: Ego te abſolvo, quam, ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit virtutem clavium oſtendens, per quas Sacerdotes abſolvunt. Quia tamen Sacerdos ſicut miniſter abſolvit, convenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam authoritatem Dei, ſcil. ut dicatur, Ego te abſolvo in nomine Patris & Filii, & Spiritus S. vel, per virtutem paſſionis Chriſti, vel auctoritate Dei, ſicut Diony. exponit 3. c. Cœleſtis hierar. Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in Baptiſmo, talis appoſitio relinquitur arbitrio Sacerdotis.*

C.7. Eccl. hier. non multum procul a fine, & in Cœ hier. cap. 3.

Ad 4. dicendum, quod Apoſtolis non eſt data poteſtas, ut ipſi ſanarent infirmos, ſed ut ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter, ſive miniſterialiter in ſacramentis. Et ideo magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quam in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecativo utebantur, ſed quandoque modo indicativo, & imperativo, ſicut Act. 3. legitur, quod Petrus dixit claudo. Quod habeo, hoc tibi do, in nomine Jeſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambula.

Ad 5. dicendum, quod iſta expoſitio: Ego te abſolvo, id eſt, abſolutum oſtendo, quantum ad aliquid quidem vera eſt, non tamen eſt perfecta: Sacramenta enim novæ legis non ſolum ſignificant, ſed etiam faciunt quod ſignificant. Unde ſicut Sacerdos baptizando aliquem, oſtendit hominem interius ablutum per verba, & facta, & non ſolum ſignificative, ſed etiam effective: ita etiam cum dicit: Ego te abſolvo, oſtendit hominem abſolutum, non ſolum ſignificative, ſed etiam effective. Nec tamen loquitur quaſi de re incerta: quia ſicut alia ſacramenta novæ legis habent de ſe certum effectum ex virtute paſſionis Chriſti (licet poſſit impediri ex parte recipiẽtis) ita etiam, & in hoc
l. 2. c. 9. *ſacramento. Unde Aug. dicit in lib. de Adul. conjug. Non eſt turpis, nec difficilis, poſt patrata, & purgata adulteria, reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cœlorum, non dubitatur fieri remiſſio peccatorum. Unde nec Sacerdos indiget ſpeciali revelatione ſibi facta, ſed ſufficit generalis revelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Unde revelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe. Eſſet autem perfectior expoſitio: Ego te abſolvo, id eſt ſacramentum abſolutionis tibi impendo.*

COMMENTARIUS.

RESponſio D. Th. eſt, hanc eſſe formam eſſentialem hujus ſacramenti: quam primum colligit ex Chriſti verbis, Matt. 16. & ex poteſtate, quam dedit Joan. 20. dicens: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Deinde in corpore articuli convenięti ratione, & congruentia declarat, quomodo tota hæc forma ſit eſſentialis huic ſacramento, quia nimirum eſt proportionata materia ejus, & tota eſt neceſſaria, & aptiſſima ad ſignificandum effectum ejus. In ſolutionibus autem argumentorũ, præſertim in quatuor primis rationem reddit, cur hæc forma per modum indicativum, aut imperativum, & non per modum deprecativum tradatur, & diſerte docet, ſi hæc verba formæ in deprecativa mutentur, inſufficientem eſſe formam, ut ſi Sacerdos dicat, *Remittat tibi Deus peccata*, vel aliquid ſimile. Unde etiam conſequi videtur ex ſententia D. Th. hanc eſſe inſufficientem formam: *Abſolvatur Petrus, &c.* Quod verum eſt, ſi in ſenſu deprecativo proferatur: an vero in ſenſu imperativo poſſit eſſe ſufficiens forma, poſtea ſuo loco diſputabitur. Imo ſignificat D. Th. in ſolut. ad quartum, verba per modum deprecationis ſolum proferri convenienter extra actus ſacramentales, qui non procedunt ex poteſtate miniſteriali operantis. Sed hoc aliqua limitatione indiget, propter Sacramentum Extremę unctionis, in quo certum eſt formam proferri per modum deprecativum. Senſus autem D. Th. eſt, per ſe ac regulariter loquendo, indicativum, vel imperativum modum eſſe magis accommodatum ad exprimendos actus procedentes a poteſtate miniſteriali: ideoque formas ſacramentorum communiter ita eſſe inſtitutas: hoc tamen non impedit, quominus ob ſpecialem cauſam aliqua forma inſtituta ſit per modum deprecationis. Quæ autem fuerit hęc cauſa in ſacramẽto Extremę unctionis, dicemus infra cũ de illo diſſeremus.

Atque hinc ulterius colligit D. Th. in ſol. ad 3. præter illa verba formæ, nulla alia eſſe eſſentialia, quia illis ſolis verbis ſufficienter explicantur actus & effectus hujus ſacramenti: neque ex verbis, aut inſtitutione Chriſti plura colliguntur. Atque idcirco ait, licet poſſit Sacerdos addere invocationem Trinitatis, vel aliquod aliud verbũ apponere, quo indicet, ſe non abſolvere ut principalem auctorem remiſſionis peccati, ſed ut miniſtrum, nihilominus hoc non eſſe eſſentiale, quia non eſt a Chriſto pręſcriptum, neque fuit neceſſarium, cum res eſſet per ſe ſatis clara. Denique in ſolutione ad quintum declarat D. Th. ſenſum illius verbi formæ, *Abſolvo*, refertque eorum expoſitionem, qui ita interpretantur, *Abſolvo*, id eſt *abſolutum oſtendo*: quam merito rejicit, quia Sacerdos non ſolum oſtendit, ſed etiam facit abſolutum: & ideo meliorem ſenſum eſſe ait, *Te abſolvo*, id eſt, *ſacramentum abſolutionis tibi impendo*: qui ſenſus etiam habet difficultatem, quia Sacerdos non ſolum ſignificat ſe impendere ſacramentum, ſed etiam effectum ſacramenti. Veruntamen non fuit mens D. Th. hoc excludere, ſed utrumque comprehendere, ita tamen, ut intelligatur Sacerdos id affirmare, quoad effectum, quantum eſt ex ſe, & ex virtute ſacramenti, ſi ſuſcipiens obicem non apponat: nam hoc ipſum eſt impendere abſolutionis ſacramentum, & conſequenter remiſſionem, aut gratiam remiſſivam peccati, ſi eam pœnitens non impediat, ut inferius in diſputationibus latius dicemus.

ARTICULUS IV.

Utrum impoſitio manuum Sacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum.

AD 4. ſic proceditur. Videtur, quod impoſitio manuum Sacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. Dicitur enim Mar. ult. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Aegri autem ſpiritualiter ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda.

4. contra Gent. cap. 71. & Opuſc. 22. cap. 4.

2. Præterea. In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum: unde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſal. 50. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & Spiritu principali confirma me. Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum: legitur enim Act. 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum: & Matth. 19. dicitur, quod oblati ſunt Domino parvuli, ut eis manus imponeret. Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

3 Præterea. Verba Sacerdotis in hoc ſacramento non ſunt majoris efficaciæ, quam in aliis ſacramentis. Sed in aliis ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquem actũ exerceat: ſicut in Baptiſmo ſimul cum hoc quod Sacerdos dicit, Ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc, quod Sacerdos dicit: Ego te abſolvo, oportet, quod aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

Sed contra eſt, quod cum Dominus dixit Petro:

Quod-

Quodcunque ſolveris ſuper terram, &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cum omnibus Apoſtolis ſimul dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

Reſpondeo dicendum, quod impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſiæ fit ad deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum, quo illi, quibus manus imponuntur, quodammodo per quandam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento Confirmationis: in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti: & in Sacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in divinis myſteriis. Unde & 2. ad Timot. 1. dicitur: Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam aliquam excellentiam gratiæ, ſed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio, ſicut etiam nec ad Baptiſmum: in quo tamen fit plenior remiſſio peccatorum.

Ad 1. ergo dicendum, quod illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis, ſed ordinatur ad miracula perficienda: ut ſcilicet per contactum manus hominis ſanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Mat. 6. quod infirmos manibus impoſitis curavit: & Mat. 8. legitur, quod leproſum mundavit per contactum.

Ad 2. dicendum, quod non qualibet acceptatio Spiritus Sancti requirit manus impoſitionem: quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum Sanctum, nec tamen fit ibi manus impoſitio. Sed acceptio Spiritus ſancti cum plenitudine requirit manus impoſitionem: quod pertinet ad Confirmationem.

Ad 3. dicendum, quod in ſacramentis, quæ perficiuntur in uſu materiæ, miniſter habet aliquem actum corporalē exercere circa eum, qui ſuſcepit ſacramentū, ſicut in Baptiſmo, & Confirmatione, & Extrema unctione. Sed hoc ſacramentum non conſiſtit in uſu alicujus materiæ exterius appoſitæ: ſed loco materiæ ſe habent ea, quæ ſunt ex parte pœnitentis. Unde ſicut in Euchariſtia Sacerdos ſola prolatione verborum ſuper materiam perficit ſacramentum: ita etiam ſola verba Sacerdotis abſolventis ſuper pœnitentem, perficiunt abſolutionis ſacramentum. Et ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte Sacerdotis neceſſarius, non minus competeret Crucis ſignatio, quæ adhibetur in Euchariſtia, quam manus impoſitio, in ſignum, quod per ſanguinem Crucis Chriſti remittuntur peccata. Et tamen non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, ſicut nec de neceſſitate Euchariſtiæ.

COMMENTARIUS.

Non ſatis fuit D. Th. oſtendiſſe in articulo præcedenti, nulla alia verba Sacerdotis, præter illa: *Ego te abſolvo*, eſſe de eſſentia hujus ſacramenti, ſed ulterius etiam in præſenti articul. oſtendere voluit, nullam aliam actionem Sacerdotis, præter prolationem dictorum verborum, eſſe ad hoc ſacramentum perficiendum neceſſariam. Et quia hoc maxime dubitari poterat de impoſitione manuum, vel quia in aliquibus ſacramentis neceſſaria eſt, vel quia nonnulli Sacerdotes in hoc ſacramento tradendo illa utuntur, ideo in corpore articuli in particulari de hac cæremonia id oſtendit. In ſolut. autem ad 3. ſermonem extendit ad crucis ſignum, ſeu benedictionem, ac denique ad quamcumque aliam actionem Sacerdotis. Fundamentum autem D. Th. a priori eſt: quia neque ex Chriſti inſtitutione, aut verbis, aliquid tale colligitur, neque etiam ex natura ſeu effectu, fine, aut materia hujus ſacramenti, ut ſatis diſtincte ipſe declarat, partim in corpore, partim in ſolutione ad 3. Non declarat autem D. Th. eſto, illa cæremonia impoſitionis manuum non ſit eſſentialis, an ſit ſaltem neceſſaria ex præcepto, vel ſaltem ſit magis congruum, illam adhibere: nam, licet Sotus in 4. d. 14. quæſt. 1. art. 4. intelligat D. Th. hoc loco non ſolum negare neceſſitatem eſſentiæ, ſed etiam præcepti, imo & congruentiam, & utilitatem, tamen re vera D. Th. ſolum excludit neceſſitatem ſacramenti, reliqua vero prætermittit, quia facile ex illo principio definiri poſſunt, ut videbimus infra, agentes de cæremoniis hujus ſacramenti.

ARTICULUS V.

Utrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit de neceſſitate ſalutis. Quia ſuper illud Pſal. Qui ſeminat in lacrymis, &c. dicit Gloſſ. Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona voluntas, unde metitur pax. Sed triſtitia eſt de ratione pœnitentiæ ſecundum illud 1. Corint. 7. Quæ ſecundum Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Ergo bona voluntas ſine pœnitentia ſufficit ad ſalutem.

Sup. q. 65. ar. 1. cor. & ar. 2. ad 4. & ar. 4. cor. & 4. d. ſt. 14 q. 2. ar. 5 & in princ. expoſ. l t. & 4. con. cap. 71.

2. Præterea. Proverb. 10. dicitur. Univerſa delicta operit charitas, & infra 11. Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata. Sed hoc ſacramentum non eſt, niſi ad purgandum peccata. Ergo habendo charitatem & fidem, & miſericordiam, poteſt quiſque ſalutem conſequi, etiam ſine pœnitentiæ ſacramento.

Auguſt. in hoc l. co, tomo 8.

3. Præterea. Sacramenta Eccleſiæ initium habent ab inſtitutione Chriſti: ſed ſicut legitur Joan. 8. Chriſtus mulierem adulteram abſolvit abſque pœnitentia. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit de neceſſitate ſalutis.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Luc. 8. Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.

Reſpondeo dicendum, quod aliquid eſt neceſſarium ad ſalutem dupliciter: uno modo abſolute: alio modo ex ſuppoſitione. Abſolute quidem neceſſarium eſt ad ſalutem illud, ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt, ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum Baptiſmi, per quod aliquis in Chriſto renaſcitur. Ex ſuppoſitione autem eſt neceſſarium ſacramentum pœnitentiæ. Quod quidem eſt neceſſarium non omnibus, ſed peccato ſubjacentibus. Dicitur enim 2. Paralip. ult. Et tu Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, Iſaac, & Jacob, his qui tibi non peccaverunt. Peccatum autem cum conſummatum fuerit, generat mortem: ut dicitur Jacob. 1. & ideo neceſſarium eſt ad ſalutem peccatoris, quod peccatum removeatur ab eo. Quod quidem non poteſt fieri ſine pœnitentiæ ſacramento, in quo operatur virtus paſſionis Chriſti per abſolutionem Sacerdotis, ſimul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati. Sicut enim dicit Auguſt. ſuper Joann. Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te. Unde patet, quod ſacramentum pœnitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt peccatum, ſicut medicatio corporis, poſtquam homo in morbum periculoſum inciderit.

Extract. 72. colligit. r. tom. 9.

Ad 1. ergo dicendum, quod Gloſſ. illa videtur eſſe intelligenda de eo, cui adeſt bona voluntas ſine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet triſtitiæ cauſam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non poteſt reſtitui ſine triſtitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

Ad 2. dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & miſericordia non liberant hominem a peccato ſive pœnitentia. Requirit enim charitas, quod homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quod amico homini ſtudeat ſatisfacere. Requirit etiam ipſa fides, ut per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in ſacramentis Eccleſiæ operatur, quærat juſtificari a peccatis. Requirit etiam & ipſa miſericordia ordinata, ut homo ſubveniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit, ſecundum illud Proverb. 14 Miſeros facit populus peccatum. Unde Eccleſ. 30. dicitur, Miſerere animæ tuæ placens Deo.

Ad 3. dicendum, quod poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit (ut ſupra dictum eſt) pertinuit, quod Chriſtus effectum ſacramenti pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum, contulerit mulieri adulteræ ſine exterioris pœnitentiæ ſacramento, licet non ſine interiori pœnitentia, quam ipſe in ea per gratiam eſt operatus. q. 64. ar. 3.

COMMENTARIUS.

Reſpondet D. T. hoc ſacramentum eſſe neceſſarium non omnibus, ſed peccatoribus. Quod intelligendū eſt de iis, qui poſt Baptiſmum in peccatum mortale inciderunt, juxta doctrinam Con. Tri. ſeſ. 14. c. 1. & 2. Nam, ut ſupra notavimus, nec peccata ante Baptiſmū cōmiſſa, ſunt materia hujus ſacramenti, ut per illud tollenda ſint, neque venialia peccata neceſſitatem inducunt hujus ſacramenti, cum vitam ſpiritualem non auferant. Quamvis autem D. Th. hanc ſententiam ut certam doceat, nullam tamen ejus probationem affert, niſi hanc ſolam,

quod virtus paſſionis Chriſti operatur in hoc ſacramento per abſolutionem Sacerdotis, & opus pęnitentis ad deſtructionem peccati. Quæ ratio ad ſummum probat, hoc ſacramentum eſſe utile, aut efficax ad ſalutem, vel remiſſionem peccati, non tamen probat, eſſe neceſſarium, quia ad hoc non ſatis eſt, ut virtus paſſionis Chriſti in hoc operetur ſacramento, ſed neceſſe eſt, ut per ſolum illud talem effectum conferat: nam ſi ſint alia media ſufficientia ad talem effectum, non erit hoc neceſſarium. Illa vero propoſitio excluſiva, neque a D. Th. probata, neque aſſumpta eſt. Dicendum vero eſt D. Th. in eo ſenſu propoſitionem illam ſumpſiſſe, ſcilicet ſacramentum eſſe unicum inſtrumentum a Chriſto inſtitutum, ut per illud, vel in ordine ad illud virtus paſſionis ejus ad hunc effectum præſtandum operetur. Ad hoc autem probandum rationem illam indicat D. Th. quam ſuperiori diſp. ſect. 1. n. 3. explicatam reliquimus.

ARTICULUS VI.

Utrum Pęnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium.

4 diſt. 2 q. 1. ar. 3. ad 5. & d. 14. q. 1 ar. 2. q. 4. & d 16. q. 4 ar. 1. q. 1. ad 1. Gloſ. Hier. in illum locum tom. 5.

AD 6. ſic proceditur. Videtur, quod pęnitentia non ſit ſecunda tabula poſt naufragium. Quia ſuper illud Iſai. 2. Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt: dicit Gloſſ. Secunda tabula poſt naufragium, eſt peccata abſcondere. Pœnitentia autem non abſcondit peccata, ſed magis ea revelat. Ergo pęnitētia non eſt ſecunda tabula.

Præterea. Fundamentum in ædificio non tenet ſecundum, ſed primum locum. Pœnitentia autem in ſpirituali ædificio eſt fundamentum, ſecundum illud Hebr. 6. Non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Unde & præcedit ipſum Baptiſmum, ſecundum illud Actor. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum. Ergo pœnitentia non debet eſſe ſecunda tabula.

Præterea. Omnia ſacramenta ſunt quædam tabulæ, id eſt, remedia contra peccatum. Sed pęnitentia non tenet ſecundum locum inter ſacramenta, ſed magis quartum: ut ex ſupradictis patet. Ergo pęnitentia non debet dici ſecunda tabula poſt naufragium.

Sed contra eſt, quod Hieronymus dicit, quod ſecunda tabula poſt naufragium eſt pęnitentia.

Hieron. ſuper illud Iſ. 1. 2. Peccatum ſuum quaſi Sodoma tom. 5. q. 65. a. 1. & 2.

Reſpondeo dicendum, quod id, quod eſt per ſe, naturaliter prius eſt eo, quod eſt per accidens: ſicut & ſubſtantia prior eſt accidente. Sacramenta autem quædam per ſe ordinantur ad ſalutem hominis, ſicut Baptiſmus, qui eſt ſpiritualis generatio, & Confirmatio, quæ eſt ſpirituale augmentum: & Euchariſtia, quæ eſt ſpirituale nutrimentum. Pęnitentia autem ordinatur ad ſalutem hominis, quaſi per accidens; ſuppoſito quodam, ſcilicet ex ſuppoſitione peccati. Niſi enim homo peccaret actualiter, pœnitentia non indigeret: indigeret tamen Baptiſmo, & Confirmatione, & Euchariſtia. Sicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione, niſi infirmaretur: indigeret autem homo per ſe ad vitam generatione, augmento, & nutrimento. Et ideo Pęnitentia tenet ſecundum locum reſpectu ſtatus integritatis, qui confertur, & conſervatur per ſacramenta prædicta. Unde & metaphorice dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Nam primum remedium mare tranſeuntibus eſt, ut conſerventur in navi integra. Secundum autem remedium eſt, poſt navem fractam, ut quis tabula adhæreat. Ita etiam primum remedium in mari hujus vitæ eſt, quod homo integritatem ſervet: ſecundum autem remedium eſt, ſi per peccatum integritatem perdiderit, quod per pœnitentiam redeat.

Ad primum ergo dicendum, quod abſcondere peccata contingit dupliciter. Uno modo, dum ipſa peccata fiunt. Eſt autem pejus peccare publice, quam occulte: tum quia peccator publicus videtur ex majori contemptu peccare: tum etiam quia peccat cum ſcandalo aliorum. Et ideo quoddam remedium eſt in peccatis, quod aliquis in occulto peccet. Et ſecundum hoc dicit Gloſſa, quod ſecunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere, non quod per hoc tollatur peccatum, ſicut per pęnitentiam, ſed quia per hoc peccatum ſit minus. Alio modo aliquis abſcondit peccatum prius factum per negligentiam confeſſionis, & hoc contrariatur pęnitentiæ. Et ſic abſcondere peccatum, non eſt ſecunda tabula; ſed magis contrarium tabulæ. Dicitur enim Prov. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.

Citat. in argu. 1.

Ad 2. dicendum, quod Pęnitentia non poteſt dici fundamentum ſpiritualis ædificii ſimpliciter, id eſt, in prima ædificatione; ſed eſt fundamentum in ſecunda reædificatione, quæ fit per deſtructionem peccati. Nam primo redeuntibus ad Deum occurrit pęnitentia. Apoſtolus tamen ibi loquitur de fundamento ſpiritualis doctrinæ. Pęnitentia autem, quæ Baptiſmum præcedit, non eſt Pęnitentiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod tria præcedentia ſacramenta pertinent ad navem integram, id eſt, ad ſtatum integritatis: reſpectu cujus Pœnitentia dicitur ſecunda tabula.

HIc articulus non indiget alio commentario, præter illum, qui ſumi poteſt ex dictis ſuperiori diſputatione Sect. 1. num. 4.

ARTICULUS VII.

Utrum hoc ſacramentum fuerit convenienter in nova lege inſtitutum.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non fuerit convenienter inſtitutum in nova lege. Ea enim, quæ ſunt de jure naturali, inſtitutione non indigent. Sed pęnitere de malis quæ quis geſſit, eſt de jure naturali: non enim poteſt aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pęnitentia non fuit convenienter inſtituta in nova lege. 4. diſt. 22 q. art 3.

2. Præterea; illud quod fuit in veteri lege, inſtituendum non fuit in nova: ſed etiam in veteri lege fuit Pęnitentia; unde & Dominus conqueritur Hierem. 18. dicens. Nullus eſt qui agat pęnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens. Quid feci? Ergo pęnitentia non debuit, inſtitui in nova lege.

3. Præterea. Pęnitentia conſequenter ſe habet ad Baptiſmum, cum ſit ſecunda tabula, ut ſupra dictum eſt. Sed Pęnitentia videtur a Domino inſtituta ante Baptiſmum: nam in principio prædicationis ſuæ dixiſſe Dominus legitur Matth. 4. Pęnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum. Ergo hoc ſacramentum non fuit convenienter inſtitutum in nova lege. Art. præc.

4. Præterea. Sacramenta novæ legis inſtitutionem habent a Chriſto, ex cujus virtute operantur, ut ſupra dictum eſt. Sed Chriſtus non videtur inſtituiſſe hoc ſacramentum, cum ipſe non ſit uſus eo, ſicut aliis ſacramentis, quæ ipſe inſtituit. Ergo hoc ſacramentum non fuit convenienter inſtitutum in nova lege. q. 61. ar. 5 & q. 64. art. 1.

Sed contra eſt, quud dicit Dominus Luc. ult. Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis die tertia, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.

Reſpondeo dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) in hoc ſacramento, actus pęnitentis ſe habet ſicut materia: id autem, quod eſt ex parte Sacerdotis, qui operatur ut miniſter Chriſti, ſe habet ut formale & completivum ſacramenti. Materia vero, etiam in aliis ſacramentis, præexiſtit a natura, ut aqua, vel ab arte, ut panis; ſed quod talis materia ad ſacramentum aſſumatur, inſtitutione indiget hoc determinante. Sed forma ſacramenti, & virtus ipſius totaliter eſt ex inſtitutione Chriſti, ex cujus paſſione procedit virtus ſacramentorum. Sic ergo hujus ſacramenti materia præexiſtit a natura (ex naturali enim ratione homo movetur ad pęnitendum de malis, quæ fecit) ſed quod hoc, vel illo modo homo pænitentiam agat, eſt ex inſtitutione divina. Unde & Dominus in principio prædicationis ſuæ indixit hominibus, ut non ſolum pœniterent, ſed etiam pęnitentiam agerent, ſignificans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc ſacramentū. Sed id quod pertinet ad officium miniſtrorum, determinavit Mat. 16. ubi dixit Petro: Tibi dabo claves regni cælorum, &c. Efficaciam autem hujus ſacramenti, & originē virtutis ejus manifeſtavit poſt reſurrectionem, Luc. ult. ubi dixit, quod oportet prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, præmiſſo de paſſione, & de reſurrectione: ex virtute enim nominis Jeſu Chriſti patientis, & reſurgentis, hoc ſacramentum efficaciam habet in remiſſionem peccatorum. Et ſic patet, convenienter hoc ſacramentum in nova lege inſtitutum fuiſſe. Ar. 3. hujus qu.

Ad 1. ergo dicendum, quod de jure naturali eſt, quod aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc, quod doleat ſe feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua ſigna doloris oſtendat, ſi-

cut

cut & Ninivitæ fecerunt, ut Joan. 3. legitur. In quibus tamen aliquid fuit adjunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Jonæ, ut ſcilicet hoc agerent ſub ſpe veniæ conſequendæ a Deo: ſecundum illud, quod ibi legitur. Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus? Sed, ſicut alia, quæ ſunt de jure naturali, determinationem acceperunt ex inſtitutione legis divinæ (ut in ſecunda parte dictum eſt) ita etiam, & pœnitentia.

1. 2. q. 100. 99 & ar. 1. & 95. ar. 2.

Ad 2. dicendum, quod ea, quæ ſunt juris naturalis, diverſimode determinationem accipiunt in veteri & in nova lege, ſecundum quod congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni novæ. Unde, & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, ut eſſet magis in corde, quam in exterioribus ſignis: ſecundum illud Joel. 2. Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Quantum autem ad remedium doloris quærendum, ut aliquo modo miniſtris Dei peccata ſua confiterentur, ad minus in generali: unde Dominus Levit. 5. dicit: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus, ſacerdoti, juxta menſuram, æſtimationemque peccati: qui orabit pro eo, quod neſciens fecerit, & dimittetur ei. In hoc enim ipſo, quod oblationem faciebat aliquis pro peccato ſuo, quodammodo ſuum peccatum Sacerdoti confitebatur: & ſecundum hoc dicitur Proverb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Nondum autem erat inſtituta poteſtas clavium, quæ a paſſione Chriſti derivatur: & per conſequens nōdum erat inſtitutum, quod aliquis doleret de peccato, cum propoſito ſubjiciendi ſe per confeſſionem, & ſatisfactionem clavibus Eccleſiæ, ſub ſpe conſequendæ veniæ, virtute paſſionis Chriſti.

Ad 3. dicendum, quod ſi quis recte conſideret, quæ Dominus dixit de neceſſitate Baptiſmi Jo. 3. tempore præceſſerunt ea, quæ dixit Matt. 4. de neceſſitate pœnitentiæ: nam id, quod dixit Nicodemo de Baptiſmo, fuit ante incarcerationem Joannis, de quo poſtea ſubditur, quod baptizabat; illud vero, quod de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit poſt incarcerationem Jo. Si tamen prius ad pœnitentiam induxiſſet, quam ad Baptiſmum: hoc ideo eſſet, quia etiam ante Baptiſmum requiritur quædam pœnitentia: ſicut & Petrus dicit act 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.

Ad 4. dicendum, quod Chriſtus non eſt uſus baptiſmo, quem ipſe inſtituit, ſed eſt baptizatus baptiſmo Joann. ut ſupra dictum eſt. Sed nec etiā active uſus eſt ſuo miniſterio, quia ipſe baptizabat communiter, ſed diſcipuli ejus: ut dicitur Jo. 4. Quamvis credendum ſit, quod diſcipulos ſuos baptizaverit, ut Aug. dicit ad Seleucianum. Uſus autem hujus ſacramenti ab eo inſtituti nullo modo ſibi competebat. Nec quantum ad hoc, quod ipſe pœniteret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc, quod hoc ſacramentum aliis præberet: quia ad oſtendendam miſericordiam & virtutem ſuam, effectum hujus ſacramenti ſine ſacramento præbebat, ut ſupra dictum eſt. Sacramentum autem Euchariſtiæ, & ipſe ſumpſit, & aliis dedit, tum ad commendandam excellentiam hujus ſacramenti, tum quia hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ paſſionis, in qua Chriſtus eſt Sacerdos & hoſtia.

q. 34. ar. 1. & 2.

In epiſt. 108 to. 2. Habetur etiam l. 3. de Anima, & ejus origine, c. 9. tom. 7.

Art. 5. hujus q. ad 3.

COMMENTARIUS.

Primus quæſtionis ſenſus.

MUltiplex eſſe poteſt ſenſus quæſtionis propoſitę in hoc articulo. Inquiri enim poteſt congruentia inſtitutionis, primum quantum ad res ipſas ſenſibiles, quæ deſignatæ ſunt, ut ex eis hoc ſacramentum conſtet: & hic ſenſus, non eſt intentus a D. Th. quia hoc nihil eſt aliud, quam quærere rationem & congruentiam, ob quam talis materia, & talis forma ad hoc ſacramentum componendum deſignatæ ſunt, quod in articulis præcedentibus jam eſt traditum.

Secundus ſenſus.

Secundo inquiri poteſt congruentia inſtitutionis quātum ad tempus, idque dupliciter. Primo comparatione præteriti temporis legis veteris, aut naturę, id eſt an cōgrue fuerit hoc ſacramentum inſtitutum tempore legis gratiæ, & non antea: & quamvis D. Th. hunc ſenſum directe non intendat, illum tamen attingit in ſolutione ad primum, & ſecundum, in quibus aliqua dicit notatu digna. Primum eſt, pęnitentiam eſſe de jure naturæ, non quidem quantum ad rationem ſacramenti, quod manifeſtum eſt, ſed quantum ad tria: primum ut is, qui peccavit, doleat ſe peccaſſe: deinde, ut aliquod remedium doloris quærat, denique ut aliqua ſigna doloris oſtendat. Et videtur D. Th. loqui de ratione naturali nuda, & ſolo lumine naturæ utente, nam adhibens exemplum de Ninivitis ſubdit, præter illa tria aliquid aliud ab eis fuiſſe adjunctum ex fide, ſcil. ut ea agerent ſpe veniæ conſequendæ a Deo. Sentit ergo, illa tria priora ita eſſe de jure naturę, ut ſint ex pura ratione naturali: quod tamen hic Cajet. difficile creditu viſum eſt, ut in fine præced. diſput. indicavi. Sed ex ibi dictis declaratur facile. Dicitur enim dolor de peccato commiſſo, eſſe conformis naturali rationi. Primo, quia naturalis ratio dictat, dolorem de peccato commiſſo, & poſſibilem eſſe, & ex ſe honeſtum ac rectum, & utilem etiam ad moralem vitam: quia cum peccatum ſit quoddam malum ipſius naturæ, & tale cognoſcatur, ac judicetur per rationem naturalē, & natura poſſit deteſtari & dolere de cęteris malis, & incommodis ſuis, quid mirum eſt, quod poſſit deteſtari malum morale, & de illo dolere, ſi cōmiſſum fuit? Et eadē ratione poteſt de illo dolere, vel ex eo ſolū: quod tale malum eſt, quod eſt honeſtum ac rectum, cum tale motivū conſentaneum rationi ſit. Nam ejuſdē rationis eſt, amare honeſtū bonum, quia tale eſt, & odiſſe, aut deteſtari oppoſitum malum, etiam quia tale eſt. Unde etiam fit, talem dolorem merito exiſtimari poſſe utilem ad morales actiones, quia homo ſtatim vitare cupit ea, quæ dolorem ingerunt, ac triſtitiam, & ideo ſicut eſt utile peccata vitare, etiam de peccatis commiſſis dolere, & utrumque eſt naturali ratione conſpicuum.

Pœnitentia quibus modus ſit de jure naturæ.

Ulterius vero intelligi poteſt, etiā eſſe de jure naturæ hunc dolorē, quantū ad obligationē habendi illum; ita ut naturalis ratio per ſe ſola dictare poſſit, eſſe pręceptū dolēdi de peccatis cōmiſſis: & hoc D. Th. non aſſeruit. Et quātum ad id, merito Cajet. ait eſſe difficile creditu. Vel quia ſola ratione naturali nō ſatis cōſtat, actionē hominis peccaminoſam, eſſe divinā offenſam. Vel certe, quia, licet hoc cognoſcatur, nullū apparet naturale principiū, quo cōſtet ad illā offenſam tollendā, vel ad ſatisfaciendum pro illa, neceſſarium eſſe hujuſmodi dolorem, ut inde intelligi poſſit naturale præceptum habendi illū. Igitur quoad hanc partem potius videtur eſſe pęnitentia de ſupernaturali jure intrinſeco, & connaturali ipſi gratiæ ac fidei, quā ex puro jure ſeu ratione naturali. Quāquam ſervata proportione, poſſit, probabiliter dici, etiam præceptum naturalis doloris de peccato eſſe naturale, ſicut eſt naturale præceptum amoris Dei naturalis, quamvis difficile & a paucis cognoſcatur ſolo naturali diſcurſu, de quo plura inferius in diſputation. dicemus.

Quod vero D. Th. addit de remedio talis doloris, quod ſcil. de jure naturæ ſit illud quærere, obſcurius eſt. Duobus autem modis poteſt intelligi. Primo, quod ſolū ſit naturale, quærere remediū ipſius doloris, id eſt, modum aliquē leniendi hujuſmodi dolorē, & vitandi ſimilē dolorē in futurū: & ſic res eſt facilis, quia valde naturalis eſt homini inclinatio ad quęrēdū hujuſmodi remediū in omni dolore, & triſtitia, non ſolū exteriori, ſed etiā, & maxime in interiori: hoc autē remediū in præſenti maxime connaturale eſſe videtur propoſitū aliquod, & ſpes fugiendi cauſas ſimilis doloris, & ſpes etiā vitandi damna vel incommoda, quæ ex præcedenti peccato oriri poſſunt. Igitur quantum ad hæc omnia, res eſt facilis. Nec D. Tho. amplius dixit, niſi de jure naturæ eſſe doloris remedium quærere per aliquē modū. Quod ſi hoc extēdamus, & ulterius intelligamus de remedio ipſius peccati, difficile erit ad explicandum, quomodo ſola ratio naturalis dictet peccatum cōmiſſum, ut ſic, indigere remedio, cum jam tranſactū ſit, nec poſſit ratio naturalis cognoſcere, quod aliquo modo maneat, & difficilius aſſequi poſſit naturalis ratio, quale futurū eſſet illud remediū, etiamſi neceſſariū eſſe exiſtimaret. Quocirca ita in hoc ſentiendū eſt, ſicut unuſquiſque ſenſerit de cognitione peccati ex vi luminis naturalis, præſertim quantum ad divinā offenſionē. Nam in re ipſa nō eſt dubiū, quin peccatū, præſertim grave, ſeu mortale, etiā ſiſtendo in mera ratione naturali, ſit offenſio Dei, ut eſt finis naturalis a quo avertit tale peccatū. Unde etiam in re ipſa cōſtat, neceſſarium eſſe aliquod remedium homini ſic peccāti, ut effugiat divinā offenſionē, & reliqua mala, quæ illā ſequuntur. Qui ergo cognoverit naturali lumine hanc rationē divinæ offenſionis in peccato ſuo, etiam naturaliter judicabit, neceſ-

ſarium

larium ſibi eſſe aliquod remediũ ſui peccati : & hoc ſenſu dicitur hoc eſſe de jure naturæ,tametſi tale jus,& fundamentum ejus a paucis poſſit naturaliter cognoſci. Unde qui ignoraverit in peccato hanc rationem divinæ offenſionis, nihil etiam cogitare poterit de remedio peccati commiſſi,quantum ad rationem culpæ,ſed ſolum quantum ad alia damna, ſeu pericula relicta ex tali peccato, quæ facile poſſunt cognoſci; pertinent enim ad humana incommoda,vel temporalia damna, vel ad occaſionem, vel facilitatem committendi ſimilia peccata. Unde reſpectu horũ nocumẽtorum facile etiam erit cognoſcere quæ remedia proportionata ſint: reſpectu vero divinæ offenſionis in eo,qui naturaliter illam cognoſceret, difficillimum eſſet aſſequi vel cognoſcere medium proportionatum ad illam offenſionem tollendam, aut veniam obtinẽdam,ſed ad ſummum liceret ex rebus humanis, & moralibus conjecturam ſumere, petendo veniam, & dolendo de offenſa facta, poſſe illius veniam obtineri.

Atque huc etiam ſpectare videtur, quod ulterius addidit D. Th. etiam eſſe de jure naturæ aliqua ſigna doloris oſtendere. Quod etiam Cajet. viſum eſt creditu difficile, quia ſi peccatum non fuit ſcandaloſum, aut manifeſtum aliis hominibus,nulla apparet ſufficiens ratio, ob quam talia ſigna doloris exhibere neceſſe ſit. Quod mihi etiam ita eſſe videtur, ſi intelligantur hæc ſigna ita eſſe de jure naturæ,ut ſint etiam jure naturæ pręcepta. D.Th. autem hoc non dixit: poteſtque ſatis intelligi, hæc dici de jure naturæ, quia ſunt conſentanea rationi naturali, & ita conjuncta cum animi dolore,& interna humiliatione & petitione veniæ,ut vix poſſint ab illa ſeparari. His igitur modis ſatis explicatur primum D.Thom. dictum,nimirum, pœnitentiam de peccato in communi ſumptam, & generaliter loquendo, eſſe de jure naturæ.

Modus pœnitentiæ unde fuerit definitus.

Addit vero ſecundo loco D. Th. in eadem ſolutione ad primum, ex vi juris naturalis non fuiſſe determinatũ modũ hujus pœnitentiæ,ſed eum accepiſſe ex inſtitutione alicujus legis divinæ, ſcil. veteris, aut novæ. Sed hoc intelligẽdum eſt de pœnitẽtia exteriori, ſeu de ſignis pęnitentiæ: nam hæc non ſunt determinata ex natura rei, ut per ſe conſtat,& ex dictis ſuperiori to. de Sacrificiis,& Sacramentis legis naturæ. At vero pœnitentia interior etiã in lege naturæ habuit determinationẽ aliquam. Et quidẽ ſi loquamur de lege naturæ,ut nunc de facto includebat fidẽ,& gratiã, & pręcepta eis naturalia, certũ eſt, in illa lege interiorẽ pęnitentiã determinatam fuiſſe ad verã animi cõtritionẽ, ut in diſputationibus latius dicemus. Si vero loquamur de lege pure naturali,fingẽdo hominẽ in puris naturalibus, ſic neceſſaria etiã eſſet aliqua determinatio, ut homo poſſet aliquod peccato remediũ adhibere: quæ determinatio (quantum conjectare poſſumus) eſſet naturalis cõtritio, qualis per naturam haberi poſſet; tum quia nullus apparet actus magis proportionatus,tum etiã quia nõ poſſumus melius de illo ſtatu cõjecturã facere,quã per proportionẽ ad ſtatum gratiæ. Eſt autem hæc differentia inter pęnitentiã interiorẽ, & exteriorẽ, quod illa prior eſt per ſe, & intrinſece requiſita ad tollendã offenſionẽ, & veniam obtinendam: exterior vero ſolum requiritur ut ſignum interioris,vel ob aliquã ſatisfactionẽ pro pœna debita culpæ;& ideo in interiori pœnitentia ſemper fuit neceſſaria aliqua determinatio, non vero in exteriori. Illa vero determinatio pœnitẽtiæ interioris, quæ eſſet in ſtatu legis naturæ, diceretur eſſe aliquo modo de jure naturæ, non quia non penderet ex aliquo arbitrio Dei, & acceptatione divina: nam revera penderet, cum poſſet Deus majorem vel minorem, aut plures vel pauciores actus exigere, vel acceptare in remedium culpæ: ſed quia talis pœnitentia interior, ſcilicet contritio, ex natura rei eſt maxime proportionata ad hunc finem, & ideo creditur Deus ex providentia connaturali, aut gratiæ, aut naturæ (ſervata proportione) illa pro eo ſtatu determinare, & acceptare.

Tertio addit D.Th. in ſol. ad 2. in leg. vet. habuiſſe pęnitẽtiam ex inſtitutione divina aliquã determinationẽ, non tamen perfectã,neque ſacramentalẽ. Hoc declarat, quia quantũ ad ipſum dolorẽ pœnitentiæ definiebat lex vetus,ut magis eſſet in ſignis externis juxta illud Joel. 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Verumtamen hæc determinatio non fuit propria legis veteris, imo nõ pertinet ad legẽ poſitivã divinã;ſed ad naturalẽ: nam,ut dicebã, pęnitẽtia interior eſt per ſe, & propter ſe neceſſaria, exterior vero ſecundario & conſequenter, & ideo in lege naturæ fuit hoc etiam neceſſarium, quamvis in lege veteri fuerit etiam ſcriptum, & expreſſe traditum. Quantum ergo ad pœnitentiam interiorem nulla videtur fuiſſe differentia, niſi fortaſſe in ordine ad exteriorem,ut jam declarabo. Quoad exteriorem ergo pœnitentiam, ait D. Th. habuiſſe hanc determinationem in lege veteri, quod in ea fuerunt determinata certa ſacrificia offerenda pro peccato,quæ erat quædam virtualis confeſſio peccati coram Sacerdote, ſaltem in generali,nam qui offert ſacrificium pro peccato,quodammodo ipſum peccatum confitetur. Unde fit,ut ad veram pœnitentiam interiorem eo tempore neceſſariam, oporteret in ea includi propoſitum confitendi illo modo ſuum peccatum coram Sacerdote, ſeu offerendi ſacrificium pro peccato in lege præſcriptum, quod non habebat locum in lege naturæ. Hæc vero determinatio legis veteris dicitur imperfecta, tum quia non includebat diſtinctam peccatorum confeſſionem, tum etiam quia illud opus externum non continebat virtutem meritorum, & paſſionis Chriſti, quæ poſſit peccatum delere.

Sacramẽtum pęnitentiæ legis gratię propriũ.

Atque hinc ultimo tacite concludit D. Th. & reſpondet ad ſecundum ſenſum quæſtionis propoſitæ,convenienter fuiſſe hoc ſacramentum inſtitutum in lege gratiæ, & non antea,tum quia lex vetus fuit imperfecta, lex autem gratiæ eſt perfecta: & ideo pœnitentia in hac lege inſtituta debuit habere perfectam determinationem: tum maxime quia ante adventum Chriſti non debuit poteſtas clavium cõcedi hominibus, quia nondum erant Chriſti merita exhibita,in quorum virtute illa poteſtas operatur: in lege autem nova, congruum fuit dari illam poteſtatem propter excellentiam meritorum Chriſti, & perfectionem ſtatus gratiæ: ſacramentum autem hoc reſpicit poteſtatem clavium, & in ea fundatur tanquam actus ejus: ideoque inſtitutio hujus ſacramenti merito in hoc tempus reſervata eſt.

Tertius ſenſus quæ. art.

Tertius ſenſus quæſtionis propoſitæ in hoc articulo eſt, An inſtitutio hujus ſacramenti fuerit convenienti tempore facta per comparationem ad ætates ſeu annos vitæ ipſius Chriſti inſtitutoris ejus, id eſt,an congruum fuerit, hoc ſacramentum inſtitui ante mortem Chriſti, vel poſt reſurrectionem ejus. Et hunc ſenſum videtur intendere D.Th. in articulo, & in genere reſpondet, congruam fuiſſe inſtitutionem. Declarat autem ejus congruentiam in hunc modum. Nam quia materia hujus ſacramenti in communi ſumpta, eſt aliquo modo a natura,quatenus ipſa ratio dictat,dolendum eſſe de malis cõmiſſis, ut declaratum jam eſt, ideo Chriſtus a principio prædicationis ſuæ cœpit pęnitentiam indicere, Matt. 4. dicens, *Pœnitentiam agite.* In quibus verbis ponderat D. Th. cœpiſſe Chriſtum indicare futuram determinationem actuum pœnitentiæ ad hoc ſacramentum neceſſariæ, quia non ſolum pœnitentiam, ſed actionem pœnitentiæ prędicare cępit. Neſcio vero, an in verbis illis, *Pœnitentiam agite*, aliquod hujuſmodi myſterium fundari poſſit ſatis,nam perinde fuit dicere, *Pœnitentiam agite*,quod *pœnitemini*,quo verbo uſus eſt Marcus c. 1. eandem prædicationem referens,cum tamen græce in utroque loco ſit idem verbum, μετανοεῖτε. Adjunxit vero Marcus, *Pœnitemini, & credite Evangelio*,quo poſteriori verbo indicat,etiam pęnitentiam nobis eſſe agendam, quæ per Evangelii prædicationem propoſita fuerit.

Rurſus,quia forma hujus ſacramenti, & efficacia ejus futura erat ex voluntate & meritis ipſius Chriſti, ideo inquit D.Thom. ante mortem indicaſſe Chriſtum illam formam, promittendo poteſtatem clavium Matth. 16. poſt mortem vero & reſurrectionem ejus efficaciã manifeſtaſſe dicens, Luc. ultimo, oportere in nomine ſuo prædicari pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, quia efficacia hujus ſacramenti ex morte Chriſti manavit: & ideo poteſtas clavium ad conficiendum illud uſque ad reſurrectionem ejus dari non debuit.

Sacramẽtum pęnitentiæ quando inſtitutum.

D. Thom. autem non videtur in toto articulo expreſſe declarare, an hoc ſacramentum inſtitutum fuerit ante, vel poſt paſſionem,& (quod maxime mirandum eſt) non afferri potiſſimum teſtimonium de inſtitutione hujus ſacramenti, ſcilicet Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Verumtamen ſatis indicavit D. Thom. Chriſtum Dominum ante mortem ſuam ſolum veluti adumbraſſe, & prædixiſſe, ſeu promiſiſſe inſti-

tutio-

tutionem hujus ſacramenti, poſt reſurrectionem vero dediſſe illi efficaciam. & præceptum ejus tradidiſſe, quod fuit proprie illud inſtituere. Et idem ſignificaverat ſupra ar. 3. ad 3. ubi adduxit verba Joannis, quæ hic prætermiſit, indicans, eis dediſſe Chriſtum poteſtatem Sacerdotibus, & conſequenter inſtituiſſe, ut eorum verba eſſent efficacia ad remittenda peccata. Cujus rei majorem explicationem forte ſervabat in quæſtionem inferius tractandam de poteſtate clavium, ubi nos latius rem hanc tractaturi ſumus.

In tertio, & quarto argumento attingit D. Th. duas quæſtiones notatu dignas. Prior eſt, an Chriſtus prædicaverit, aut inſtituerit pœnitentiam, quam Baptiſmum, & reſpondet duo in ſolut. ad 3. Primum eſt, Chriſtum prius prædicaſſe, aut ſermonem feciſſe de Baptiſmo, quam de Pœnitentia: nam Joan. 3. dixit: *Niſi quis renatus fuerit*, &c. Mat. autem 4. dixit: *Pœnitentiam agite*, &c. Id autem quod Joannes narrat, priori tempore actum eſt, nam Chriſtus protulit illa verba de Baptiſmo ante incarcerationem Joannis, ut ex Joan. 3. conſtat: alia autem verba de Pęnitentia dixit poſt traditum Joannem in carcerem, ut expreſſe dicitur Marc. 2. Secundo dicit D. Th. quod licet Chriſtus prædicaſſet pęnitentiam ante Baptiſmum, nihil referret, quia etiam ad ipſum Baptiſmum recte recipiendum eſt aliqua pœnitentia neceſſaria: in quo clare ſentit verba illa, *Pœnitentiam agite*, proprie non intelligi de ſola pœnitentia ſacramentali, ſed abſolute de pœnitentia unicuique ſtatui, & conditioni accommodata.

Altera quæſtio a D. Th. tacta eſt, cur Chriſtus hoc ſacramentum pœnitentiæ nec ſuſceperit, nec per ſeipſum dederit, ſicut dedit ſacramentum Baptiſmi, ſuſcepit autem, & dedit ſacramentum Euchariſtiæ. Et in ſumma reſpondet, Chriſtum non ſuſcepiſſe hoc ſacramentum, quia illo non indiguit, nec erat capax ejus, cum peccatum non habuerit. Et eadem ratione non ſuſcepit ſuum Baptiſmum, neque aliquod aliud ſacramentum ab ipſo inſtitutum præter Euchariſtiam, quam ſuſcepit, non propter indigentiam, ſed propter excellentiam illius ſacramenti, & ſingularem ſignificationem intimæ unionis, quæ per illud fit. Quamquam autem de ſuſceptione illius ſacramenti nonnulli dubitent: ſententia vero, quam D. Th. ſupponit, verior eſt, ut ſuperiori tomo tractavi late. Nec etiam dedit Chriſtus Dominus per ſeipſum
q. 82. art. Disp. 75. Sect. 1. hoc ſacramentum (ait D. Th.) quia decuit, ut poteſtatem excellentiæ, quam habebat ad remittenda peccata, oſtenderet, id præſtando abſque miniſterio ſacramenti. Adde etiam neque alia ſacramenta Chriſtum
Disp. 19. Sect. 1. Dominum per ſeipſum contuliſſe, præter Euchariſtiam, propter excellentiam ejus, & Baptiſmum non communiter, ſed quoad nonnullas ſingulares perſonas propter ſpeciales cauſas, ut late in ſuperiori tomo tractavimus. Sacramenta item Confirmationis, & Ordinis proprie non contulit, licet effectus eorum altiori modo præſtiterit: de cæteris vero res eſt per ſe manifeſta.

ARTICULUS VIII.

Utrum Pœnitentia debeat durare uſque ad finem vitæ.

Infr. ar. 9. ad 1. & 4. d. 17. diſt. 2. q. 1. art. 4. q. 1. & 2.

AD 8. *ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non debeat durare uſque ad finem vitæ. Pęnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati. Sed pœnitens ſtatim conſequitur remiſſionem peccatorum: ſecundum illud Ezech. 18. Si impius egerit pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, vita vivet, & non morietur. Ergo non oportet ulterius pęnitentiam protendi.*

Præterea. Pęnitentiam agere, pertinet ad ſtatum incipientium. Sed homo de hoc ſtatu debet procedere ad ſtatũ proficientium, & ulterius ad ſtatum perfectorũ. Ergo non debet homo pœnitentiam agere uſque ad finem vitæ.

Præterea: Sicut in aliis ſacramentis homo habet ſervare ſtatuta Eccleſiæ, ita & in hoc ſacramento. Sed ſecundum canones determinata ſunt tempora pœnitendi, ſcilicet ille, qui hoc, vel illud peccatum commiſerit, tot annis pœniteat. Ergo videtur, quod non ſit pœnitentia extendenda uſque ad finem vitæ.

In lib. de Vera, & falſa pęn. c. 13. circa medium, tomo 4. *Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pęn. Quid reſtat nobis, niſi ſemper dolere in vita? ubi enim dolor finitur, deficit Pęnitentia. Si vero pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia?*

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt pœnitentia, ſcilicet interior, & exterior. Interior quidem pęnitentia eſt, qua quis dolet de peccato commiſſo. Et talis pœnitentia debet durare uſque ad finem vitæ. Semper enim debet homini diſplicere quod peccavit, ſi enim ei placeret peccaſſe, jam ex hoc ipſo peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Diſplicentia autem dolorem cauſat in eo, qui eſt ſuſceptivus doloris: qualis eſt homo in hac vita: poſt hanc vitam autem ſancti non ſunt ſuſceptivi doloris. Unde diſplicebunt eis peccata præterita ſine omni triſtitia: ſecundum illud Iſa. 65. Oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores.

Pœnitentia vero exterior eſt, qua quis exteriora ſigna doloris oſtendit, & verbotenus peccata ſua confitetur Sacerdoti abſolventi, & juxta ejus arbitrium ſatisfacit. Et talis pœnitentia non oportet, quod duret uſque ad finem vitæ, ſed uſque ad determinatum tempus ſecundum menſuram peccati.

Ad 1. ergo dicendum, quod vera pęnitentia non ſolum removet peccata præterita, ſed etiam præſervat hominem a peccatis futuris. Quamvis igitur homo in primo inſtanti veræ pœnitentiæ remiſſionem conſequatur præteritorum peccatorum, oportet tamen in homine perſeverare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

Ad 2. dicendum, quod agere pœnitentiam interiorem ſimul & exteriorem pertinet ad ſtatum incipientium, qui ſcilicet de novo redeunt a peccato. Sed pęnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis, ſecundum illud Pſal. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum. Unde & ipſe Paul. dicebat 1. Cor. 35. Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.

Ad 3. dicendum, quod illa tempora præfiguntur pęnitentibus, quantum ad actionem exterioris pęnitentiæ.

COMMENTARIUS.

QUæſtio hujus articuli non eſt propria ſacramenti Pœnitentiæ, ſed generalis de qualibet pœnitentia, quæ in qualibet lege aut ſtatu locum habuit. Diſtinguit autem D. Th. inter pœnitentiam interiorem & exteriorem. De interiori affirmat durare debere uſque ad finem vitæ, etiam in viris perfectis, ut addit in ſolut. ad 2. de exteriori vero negat. Sed circa priorem partem advertendum eſt, duobus modis poſſe intelligi, interiorem pœnitentiam durare uſque ad finem vitæ, primo moraliter tantum, ſcilicet quia non retractatur, nec peccatum, quod ſemel diſplicuit, iterum placet: & hoc ſenſu manifeſtum eſt, neceſſarium eſſe, ut pœnitentia duret uſque ad finem vitæ, & hoc ſolum probat D. Th. in art. ſcilicet: *Semper debet homini diſplicere quod peccavit, ſi enim ei placeret peccaſſe, jam ex hoc ipſo peccatum incurreret.* Hæc enim ratio ſolum probat, perſeverandum ſemper eſſe in interiori pęnitentia ſemel concepta, virtualiter, & quaſi negative, id eſt, nunquam retractando illam per contrarium actum. Alio vero modo poteſt pęnitentia ſemper durare uſque ad finem vitæ poſitive & realiter: quod cum humano modo non poſſit fieri per curationem ejuſdem actus, ut per ſe notum eſt, intelligendum erit per repetitionem, vel frequentiam ſimilium actuum diſplicentiæ de peccatis. Et de hoc genere durationis D. Th. nihil dicere videtur in corpore artic. De illo tamen verum eſt, quod in ſolut. ad 2. dicit, interiorem pœnitentiam pertinere etiam ad ſtatum perfectorum. Nam ſi homo iterum atque iterum incidit in peccatum, tunc neceſſaria illi eſt iteratio pęnitentiæ. Si vero a peccando ceſſat, tunc non eſt quidem ſimpliciter neceſſaria hæc duratio Pœnitentiæ circa eadẽ peccata cõmiſſa, ſi perfecta Pęnitentia interior ſemel habita eſt: quia illa ſufficiens fuit ad delendam culpã: eſt tamen valde utilis propter rationes precedentẽ diſputatione tactas, quas hic attigit D. Th. in ſol. ad 1. Pœnitentia interior quomodo ſemper durare debeat.

Sed tunc difficile eſt ad explicandum, quod D. Th. dicit de Pęnitentia exteriori: negat enim durandum eſſe in illa uſque ad finem vitæ: & in hoc differentiam conſtituit inter Pęnitentiam interiorem & exteriorem, cum tamen nulla eſſe videatur. Quia, ſi peccata iterentur (de mortalibus loquimur) toties pęnitentia exterior iteranda eſt, maxime in lege gratiæ, ut D. Th. loquitur. Si vero peccata non iterentur, & reſpectu eorundem peccatorum loquamur, ſicut non eſt neceſſarium iterare exteriorem pœnitentiam, ita etiam neque interiorem, ut dixi. Duratio exterioris pœnitentiæ, qualis.

dixi. Et è converſo, ſicut eſt utile, iterare interiorem pœnitentiam, etiam ultra menſuram delicti, vel etiam ſi credatur plene remiſſum, ita etiam eſt utile iterare pœnitentiam exteriorem, præſertim quoad corporis afflictiones: imo etiam quoad confeſſionem poteſt eſſe utile, licet nulla alia nova materia occurrat. Et auget difficultatem, quod D. Th. in ſol. ad 2. agens de ſtatu incipientium, proficientium, & perfectorum, in primo dicit habere locum pœnitentiam interiorem & exteriorem: in ſecundo vero, & in tertio interiorem: quaſi vero non ſit etiam utilis, & moraliter neceſſaria viris etiam perfectis exterior pœnitentia.

Reſpondeo primo, D.Th. potiſſime loqui de Pœnitentia exteriori ſacramentali, & per confeſſionem. Et de hac, moraliter ac regulariter loquendo, verum eſt, neque eſſe neceſſarium, neque utile in ea durare uſque ad finem vitæ, niſi quatenus peccata, ſaltem levia, uſque ad finem vitæ iterantur, vel quatenus præteritorum peccatorum confeſſio non ſatis perfecta exiſtimatur, quod in interiori pœnitentia ſecus eſt, ut dixi. Et ſimili modo hujuſmodi pœnitentia exterior per ſe non habet locum in ſtatu proficientium, & perfectorum, nimirum circa peccata præteritæ vitæ: nam de ratione illorum ſtatutum eſt, ut illa peccata ſint perfecte purgata: ſecus vero eſt de peccatis, quæ in illis ſtatibus committuntur, ut per ſe conſtat. At vero, ſi loquamur abſolute de pœnitentia exteriori: parva quidem eſt differentia inter illam, & interiorem, ut ratio facta declarat. Nihilominus tamen eſt nonnulla, nam interior pœnitentia, ſuppoſita ejus materia, eſt per ſeſe honeſta, & pertinens ad divinum cultum, & quantũ eſt ex ſe, nullam requirit menſuram, niſi per accidens aliquid aliud impediat, aut corpori nocumentum afferat. At vero exterior corporis afflictio, quam nomine pœnitentiæ exterioris intelligimus, ſi formaliter ſumatur, ut eſt pœnitentia prioris delicti commiſſi, ſolum eſſe debet juxta menſuram delicti. Quod ſi quis velit illam menſuram excedere, ut id honeſte faciat, neceſſe eſt, ut ex alio fine utilitatem, & honeſtatem quærat in illo opere, nimirum quod ſit medicina præſervans a peccatis futuris, vel quod pro alienis peccatis ſatisfactoria eſſe poſſit, vel quod animum provocet ad humilitatem, devotionem, charitatem, aut aliquid ſimile. Et ideo licet in ſtatu perfectorum, & multo magis proficientium, utraque pœnitentia ſit utilis, & moraliter neceſſaria, tamen interior per ſe, & propter ſe. Accedit etiam, quod, quia exterior ex ſe magis nocet corpori, majorem etiam menſuram requirat; & ideo quando jam ceſſat neceſſitas ejus, vel in ratione ſatisfactionis, vel in ratione medicinę præſervantis, cenſetur minus pertinere ad talem hominis ſtatum, nunquam tamen omnino excludenda eſt, ſed quandiu oportuerit, juxta uniuſcujuſque conditionem, & exigentiam adhibenda. Neque D. Th. hoc loco aliud intendit. Et hæc ſufficiunt etiam pro ſequenti articulo, qui fere eandem doctrinam continet.

ARTICULUS IX.

Utrum Pœnitentia poſſit eſſe continua.

4. diſt. 1. q. 1. ar. 4. q. 1.

AD 9. ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non poſſit eſſe continua. Dicitur enim Hier. 31. Quieſcat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis. Sed hoc eſſe non poſſet, ſi Pœnitentia continuaretur, quæ conſiſtit in ploratu, & lachrymis. Ergo Pœnitentia non poteſt continuari.

Præterea. De quolibet bono opere debet homo gaudere, ſecundum illud Pſal. Servite Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiam eſt bonum opus: ergo de hoc ipſo debet homo gaudere. Sed non poteſt homo ſimul gaudere, & triſtari: ut patet per Philoſo. in 9. Eth. Ergo non poteſt eſſe, quod pœnitens continue triſtetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem Pœnitentiæ. Ergo Pœnitentia non poteſt eſſe continua.

Præterea 2. ad Cor. 2. Apoſtolus dicit, Conſolamini, ſcilicet pœnitentem, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui hujuſmodi eſt. Sed conſolatio depellit triſtitiam, quæ pertinet ad rationem Pœnitentiæ. Ergo Pœnitentia non debet eſſe continua.

In lib. de Vera & falſa pœnit. c. 13. circa finẽ tomo 4.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pœniten. Dolor in pœnitentia continue cuſtodiatur.

Reſpondeo dicendum, quod pœnitere dicitur dupliciter ſecundum actum, & ſecundum habitum. Actu quidem impoſſibile eſt, quod homo continue pœniteat: quia neceſſe eſt, quod actus pœnitentis, ſive interior, ſive exterior interpelletur ad minus ſomno & aliis, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere ſecundum habitum. Et ſic oportet, quod homo pœniteat: & quantum ad hoc, quod continue homo nunquam aliquid contrarium Pœnitentiæ faciat, per quod habitualis diſpoſitio Pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc, quod debet homo in propoſito gerere, quod ſemper ſibi præterita peccata diſpliceant.

Ad 1. ergo dicendum, quod ploratus, & lachrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinent, qui non ſolum non debet eſſe continuus, ſed nec etiam oportet, quod duret uſque ad finem vitæ, ut dictum eſt. Unde & ſignanter ibi ſubditur, quia eſt merces operi tuo. Eſt autem merces ar. præc. *operis pœnitentis plena remiſſio peccati, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, poſt cujus conſecutionem non eſt neceſſe, quod homo ulterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas* art. præc. *pœnitentiæ, qualis dicta eſt.*

Ad 2. dicendum, quod de dolore, & gaudio dupliciter loqui poſſumus. Uno modo, ſecundum quod ſunt paſſiones appetitus ſenſitivi. Et ſic nullo modo poſſunt eſſe ſimul: eo quod ſunt omnino contrariæ, vel ex parte objecti (puta cum ſunt de eodem) vel ſaltem ex parte motus cordis: nam gaudiũ eſt cum dilatatione cordis, triſtitia vero cum conſtrictione. Et hoc modo loquitur Philoſ. in 9. Eth. Alio c. citato in arg. 2. *modo poſſumus loqui de gaudio, & triſtitia, ſecundum quod conſiſtunt in ſimplici actu voluntatis, cui aliquid placet, vel diſplicet. Et ſecundum hoc non poſſunt habere contrarietatem, niſi ex parte objecti, puta, cum ſunt de eodem, & ſecundum idem. Et ſic non poſſunt ſimul eſſe gaudium, & triſtitia: quia non poteſt ſimul idem ſecundum idem placere, & diſplicere. Si vero gaudium, & triſtitia ſic accepta non ſint de eodem ſecundum idem, ſed vel de diverſis, vel de eodem ſecundum diverſa, ſic non eſt contrarietas gaudii, & triſtitiæ. Unde nihil prohibet, hominem ſimul gaudere, & triſtari: puta, ſi videamus, juſtum affligi, ſimul placet nobis ejus triſtitia, & diſplicet ejus afflictio. Et hoc modo ſimul poteſt alicui diſplicere quod peccavit, & placere quod hoc ei diſplicet cum ſpe veniæ: ita quod ipſa triſtitia ſit materia gaudii. Unde & Aug. dicit in lib. de Pœnitentia.* In lib. de Vera & falſa pœnit. c. 13. in fine tomo 4. *Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat. Si tamen triſtitia nullo modo compateretur ſibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, ſed actualis.*

Ad 3. dicendum, quod ſecundum Philoſ. in 2. Ethic. Lib. 2. ex c. 36. & 9. habetur parte tomo 5. *ad virtutem pertinet tenere medium in paſſionibus. Triſtitia autem, quæ in appetitu ſenſitivo pœnitentis conſequitur ex diſplicentia voluntatis, paſſio quædam eſt. Unde moderanda eſt ſecundum virtutem, & ejus ſuperfluitas eſt vitioſa, quia inducit in deſperationem. Quod ſignificat Apoſtolus ibidem, dicens: Ne majori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt. Et ſic conſolatio, de qua ibi Apoſtolus loquitur, eſt moderativa triſtitiæ: non autem totaliter ablativa.*

HUic articulo non oportet addere commentarium, ut dixi in fine præcedentis. Notanda vero eſt ſolutio ad 2. de contrarietate gaudii, & triſtitiæ, & quomodo poſſint eſſe ſimul. De qua re videri poſſunt, quæ ſcripſimus in 1. tom. hujus 3. partis, diſput. 38. Sect. 3.

ARTICULUS X.

Utrum ſacramentum Pœnitentiæ debeat iterari.

DD decimum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum pœnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apoſtol. Hebr. 6. impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt cœleſte donum, & participes ſunt facti Spiritus ſancti, & prolapſi ſunt, renovari rurſus ad pœnitentiam. Sed quicunque pœnituerunt, ſunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus ſancti. Ergo quicunque peccat poſt pœnitentiam, non poteſt iterato pœnitere.

4. diſt. 14 q. 1. ar. 4. q. 3. & ar. 5. q. 2. & Heb. 6.

Præterea. Amb. dicit in lib. de Pœnitentia. Reperiuntur qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto, nam ſi vere pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut unum eſt baptiſma, ita una eſt pœnitentia. Sed baptiſmus non iteratur: ergo nec pœnitentia.

In lib. 2. de Pœnit. c. 10. poſt medium, tomo 1.

Præte-

Præterea. Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanavit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus ſcilicet homines liberantur a peccatis. Sed non legitur, quod Dominus aliquem cæcum bis illuminaverit, vel quod aliquem leproſum bis mundaverit, aut aliquem mortuum bis ſuſcitaverit. Ergo videtur, quod nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

Hom. 34. in Evang. poſt med. illius. Lib. 2. c. 16. in princ. & habetur de Pœnit. d. 3. c. Irriſor.

Præterea. Greg. dicit in hom. Quadrageſima. Pœnitentia eſt, anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere. Et Iſid. dicit in lib. de Summo bono. Irriſor eſt, & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis vere pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non poteſt eſſe quod pœnitentia iteretur.

Hoc habet Am. ſer. 8. in Pſ. 118. ante med. & 4. refertur. 23. qu. 4. c. Eſt injuſta, & dicitur eſſe Amb.

4. Præterea. Sicut Baptiſmus habet efficaciam ex paſſione Chriſti, ita & Pœnitentia. Sed Baptiſmus non iteratur propter unitatem paſſionis, & mortis Chriſti. Ergo pari ratione nec Pœnitentia iteratur.

5. Præterea. Ambr. dicit, quod facilitas veniæ incentivum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per Pœnitentiam, videtur, quod ipſe hominibus præbeat incentivum delinquendi. Et ſic videretur delectari in peccatis, quod ejus bonitati non congruit. Non ergo poteſt pœnitentia iterari.

Sed contra eſt, quod homo inducitur ad miſericordiam exemplo divinæ miſericordiæ, ſecundum illud Luc. 6. Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Sed Dominus hanc miſericordiam diſcipulis ſuis imponit, ut ſæpius remittant fratribus contra ſe peccantibus: unde, ſicut dicitur Matt. 18. Petro quærenti, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? reſpondit Jeſus. Non dico tibi uſq; ſepties, ſed uſque ad ſeptuagies ſepties. Ergo etiam Deus per pœnitentiam, veniam peccantibus præbet, præſertim cum doceat nos petere: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Reſp. dicendum, quod circa pœnitentiam quidam erraverunt, dicentes, non poſſe hominem per pœnitentiam ſecundo conſequi veniam peccatorum: quorum quidam, ſcilicet Novatiani, hoc in tantum extenderunt, ut dicerent, poſt primam pœnitentiam, quæ agitur in Baptiſmo, peccantem non poſſe per pœnitentiam iterato reſtitui. Alii vero fuerunt hæretici (ut Aug. dicit in lib. de Pœnitentia) qui poſt baptiſmum, dicebant quidem eſſe utilem pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum.

In lib. de Vera & falſa pœnit. cap. 5. tom. 4.

Videntur autem hujuſmodi errores ex duobus proceſſiſſe. Primo quidem ex eo, quod errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cum enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (ſine qua non delentur peccata) credebant, quod charitas ſemel habita non poſſit amitti, & per conſequens pœnitentia, ſi ſit vera, nunquam per peccatum tollatur, ut ſic ſit neceſſe eam iterari. Sed hoc improbatum eſt in ſecunda parte, ubi oſtenſum eſt, quod charitas ſemel habita propter libertatem arbitrii poteſt amitti, & per conſequens poſt veram pœnitentiam poteſt aliquis peccare mortaliter. Secundo ex eo, quod errabant circa æſtimationem gravitatis peccati: putabant enim adeo grave eſſe peccatum, quod aliquis committit poſt veniam impetratam, quod non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant, & ex parte peccati (quod etiam poſt remiſſionem conſecutam, poteſt eſſe & gravius, & levius, quam fuerit primum peccatum remiſſum) & multo magis contra infinitatem divinæ miſericordiæ, quæ ſuperat omnem numerum, & magnitudinem peccatorum, ſecundum illud Pſal. 50. Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationem tuarum dele iniquitatem meam. Unde reprobatur verbum Cain, dicentis, Gen. 4. Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear. Et ideo miſericordia Dei peccantibus per pœnitentiam veniam præbet abſque ullo termino: unde dicitur 2. Par. ul. Immenſa, & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ ſuper malitiam hominum. Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia pluries eſt iterabilis.

2. 2. qu. 24. art. 11.

Ad 1. ergo dicendum, quod quia apud Judæos erant ſecundum legem quædam lavacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Judæorum, quod etiam per lavacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſet. Ad quod excludendum Apoſtolus ſcribit Hebræis, quod impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, ſcilicet per baptiſmum, rurſum renovari ad pœnitentiam, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus S. ut dicitur ad Tit. 3. Et rationem aſſignat ex hoc, quod per baptiſmum homo Chriſto commoritur, unde ſubdit: Rurſus crucifigentes ſibimet ipſis filium Dei.

Ad 2. dicendum, quod Ambroſius loquitur de pœnitentia ſolenni, quæ in Eccleſia non iteratur, ut infra dicetur.

In lib. de Vera & falſa pœnit. c. 5. tom. 4.

Ad 3. dicendum, quod ſicut Aug. dicit in lib. de Pœnitentia, multos cæcos, & in diverſo tempore Dominus illuminavit, & multos debiles confirmavit, oſtendens in diverſis illis eidem ſæpe peccata dimitti: ut quem prius ſanavit leproſum, alio tempore illuminet cæcum. Ideo enim tot ſanavit cæcos, claudos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. Ideo non ſcribitur, aliquem niſi ſemel ſanaſſe, ut quilibet timeat jungi peccato: medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum neſciret curare? medicorum eſt, centies infirmum centies curare: qui cæteris minor eſſet, ſi aliis poſſibilia ignoraret.

Ad 4. dicendum, quod pœnitere eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere: ſcilicet, ſimul dum flet, vel actu, vel propoſito. Ille enim eſt irriſor, & non pœnitens, qui ſimul dum pœnitet agit quod pœnitet, vel proponit iterum ſe facturum quod geſſit, vel etiam actualiter peccat eodem, vel alio genere peccati.

Quod autem aliquis poſtea peccat, vel actu, vel propoſito, non excludit, quin prima pœnitentia vera fuerit, nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem. Sicut enim vere currit, qui poſtea ſedet: ita vere pœnituit, qui poſtea peccat.

Ad 5. dicendum, quod Baptiſmus habet virtutem ex paſſione Chriſti, ſicut quædam ſpiritualis generatio cum ſpirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem eſt hominibus ſemel mori, & ſemel naſci. Et ideo ſemel tantum debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex paſſione Chriſti, ſicut ſpiritualis medicatio, quæ frequenter iterari poteſt.

In lib. de Vera & falſa pœn. cap. 5. non longe a princ. t. 4.

Ad 6. dicendum, quod ſecundum Aug. in lib. de Pœnitentia, conſtat Deo multum diſplicere peccata, qui ſemper præſto eſt ea deſtruere, ne ſolvatur quod creavit, nec corrumpatur quod amavit, ſcilicet per deſperationem.

COMMENTARIUS.

QUamvis D. Th. quæſtionem hanc moveat de ſacramento, communis tamen etiam eſt virtuti pœnitentiæ: & locum habuit in ſtatu legis veteris, & naturæ. Poteſt autem intelligi, ut ſupra dixi, de iteratione pœnitentiæ circa idem peccatum, vel circa diverſa peccata, ut quando homo iterum incidit in peccatum, poſtquam alterius pœnitentiam egit. D. Th. igitur hunc tantum poſteriorem ſenſum intendit: & ita definit contra hæreticos Novatianos & alios, pœnitentiam toties poſſe utiliter, & debere iterari, quoties peccatum iterum commiſſum fuerit, ſive in eadem, ſive in quavis alia ſpecie peccati, etiam graviſſima. Quam fidei veritatem optime D. Th. confirmat ex Scripturæ teſtimoniis, & ex infinita Dei miſericordia. Et in ſolutionibus argumentorum clariſſime diſſolvit omnia, quæ in contrarium objici poſſunt. Inter quæ ſolum habet difficultatem locus ad Hebr. 6. quem infra in diſputatione de hac re ex profeſſo tractabimus, cum aliis ſimilibus, qui ad eandem quæſtionem pertinent.

De alio vero ſenſu quæſtionis merito hic D. Th. nihil dicit, quia ex præcedentibus articulis definitus eſt. Diſtinguendum enim eſt verbum illud *debeat*, in titulo articuli poſitum. Nam poteſt dicere aut ſolam poteſtatem, aut etiam neceſſitatem & obligationem: priori modo certum eſt ex dictis pœnitentiam poſſe iterari circa eadem peccata, & infra oſtendemus, peccatum ſemel rite confeſſum poſſe eſſe materiam iteratæ confeſſionis, & ſacramenti. Poſteriori autem ſenſu clarum eſt, etiam poſt ſemel actam pœnitentiam perfectam alicujus peccati non eſſe neceſſarium, ſeu præceptum, illam iterare, neque in ſacramento, neque extra illud. Quæ omnia infra ſuis locis ex profeſſo probabimus.

Obſervandum tandem eſt circa literam hujus articuli in fine, D. Th. referre quædam verba ex cap. ult. lib. 2. Paral. quæ ibi non reperiuntur, neque in aliquo libro canonico. Sumpta vero ſunt ex Oratione Manaſſæ, quæ extra canonem librorum ſacrorum ponitur. Solebat au-

tem

tem poni ad finem librorum Paral. & ideo D. Th. illo modo ipſam allegat, & quamvis canonica non ſit, eſt ſine dubio optima, & verba, quæ D. Th. ex ea ſumpſit, ſunt ad rem præſentem valde accommodata.

QUÆSTIO LXXXV.

De Sacramento Pęnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, in ſex Articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de pœnitentia ſecundum quod eſt virtus.

Et circa hoc quæruntur ſex.

1 *Utrum pœnitentia ſit virtus.*
2 *Utrum ſit virtus ſpecialis.*
3 *Sub qua ſpecie virtus contineatur.*
4 *De ſubjecto ejus.*
5 *De cauſa ipſius.*
6 *De ordine ejus ad alias virtutes.*

ARTICULUS I.

Utrum Pęnitentiæ ſit virtus.

4. d. 24. q. 1. ar. 1. q. 2. & ar. 3. qu. 1. cor. & ad 2. q. 2. & 4. q. præc. ar. 1. & q. 65. artic. 1.

AD 1. ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non ſit virtus. Pœnitentia enim eſt quoddam ſacramentum aliis ſacramentis connumeratum: ut ex ſupra dictis patet. Sed nullum aliud ſacramentorum eſt virtus. Ergo neque pœnitentia eſt virtus.

L. 4. c. ult. tom. 5.

Præterea. Secundum Philoſoph. 4. Ethic. verecundia non eſt virtus: tum quia eſt paſſio habens corporalem immutationem, tum etiam, quia non eſt diſpoſitio perfecti, cum ſit de turpi facto, quod non habet locum in homine virtuoſo. Sed ſimiliter pœnitentia eſt quædam paſſio habens corporalem immutationem, ſcilicet ploratum, (ſicut Greg. dicit: quod pœnitere eſt peccata præterita plangere) eſt etiam de turpibus factis, ſcilicet, de peccatis, quæ non habent locum in homine virtuoſo. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

Hom. 34. in Evang. poſt med. Et in Reg. lib. 9. c. 39. non longe a fine.

Præterea. Secundum Philoſoph. 4. Ethic. nullus eſt ſtultus eorum qui ſunt ſecundum virtutem. Sed ſtultum videtur dolere de commiſſo præterito, quod non poteſt non eſſe, quod tamen pertinet ad pœnitentiam. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

Lib. 2. c. 1. a med. t. 5.

Sed contra eſt, quod præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia legislator intendit cives facere virtuoſos: ut dicitur 2. Ethic. Sed præceptum divinæ legis eſt Pœnitentia, ſecundum illud Matth. 4. Pœnitentiam agite, &c. Ergo Pœnitentia eſt virtus.

In iſto ar. ex arg. 1. & q. præc. qu. præc. art. 9. Lib. 2. c. 2. & 6. to. 5.

Reſp. dicendum, quod ſicut ex dictis patet, pœnitere eſt de aliquo prius a ſe facto dolere. Dictum eſt autem ſupra, quod dolor, vel triſtitia dupliciter dicitur. Uno modo ſecundum quod eſt paſſio quædam appetitus ſenſitivi, & quantum ad hoc Pœnitentia non eſt virtus, ſed paſſio. Alio modo ſecundum quod conſiſtit in voluntate: & hoc modo eſt cum quadam electione. Quæ quidem ſi ſit recta, neceſſe eſt quod ſit actus virtutis: dicitur enim 2. Eth. quod virtus eſt habitus electivus ſecundum rationem rectam, ut aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo & fine, quo dolendum eſt. Quod quidem obſervatur in pœnitentia, de qua nunc loquimur: nam pœnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cum intentione removendi ea. Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis.

qu. præc. ar. 1. 2. 3.

Ad 1. ergo dicendum, quod (ſicut dictum eſt) in ſacramento pœnitentiæ materialiter ſe habent actus humani: quod non contingit in Baptiſmo, vel Confirmatione. Et ideo cum virtus ſit principium alicujus actus, potius pœnitentia eſt virtus, vel cum virtute, quam Baptiſmus, ſeu Confirmatio.

In corp. art.

Ad 2. dicendum, quod pœnitentia ſecundum quod eſt paſſio, non eſt virtus: ut dictum eſt: ſic autem habet corporalem tranſmutationem adjunctam. Eſt tamen virtus ſecundum quod habet ex parte voluntatis electionem rectam. Quod tamen magis poteſt dici de pœnitentia, quam de verecundia: nam verecundia reſpicit turpe factum, ut præſens, pro quo timet confundi: Pœnitentia vero, ut præteritum. Eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis prius commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum pęnitere, cum ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus.

Ad 3. dicendum, quod dolere de eo, quod prius factum eſt, cum intentione conandi ad hoc, quod factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit pęnitens, ſed dolor ejus eſt diſplicentia, ſeu reprobatio facti præteriti, cum intentione removendi ſequelam ipſius: ſcilicet offenſam Dei, & reatum pęnæ. Et hoc non eſt ſtultum.

COMMENTARIUS.

REſpondet D. Thom. Pęnitentiam aut eſſe virtutem, aut actum virtutis: virtus enim ſimpliciter dicta habitum ſignificat, & ideo habitualis pęnitentia virtus erit, exercitium autem ejus erit actus virtutis. Adhibet vero D. Thom. limitationem, dicens: *Pęnitentia de qua nunc loquimur, &c.* quia poteſt etiam eſſe aliqua pęnitentia, quæ non ſit virtus, tamen nunc loquimur de pęnitentia, quæ ſit ſecundum rectam rationem, & illam dicimus eſſe virtutem. Unde duo in præſenti reſolutione continentur, unum eſt, poſſe dari aliquam pęnitentiam in objecto, & circumſtantiis conformem rectæ rationi: ſecundum eſt ad hoc conſequens, talem pęnitentiam eſſe virtutem. Cætera in ſequentibus diſputationibus exponentur.

DISPUTATIO II.

De objecto virtutis pęnitentiæ.

QUamvis in diſputatione præcedente locuti fuerimus de virtute Pęnitentiæ, ut indifferens eſt ad actum, vel habitum: hic jam agimus de propria virtute, ſeu de habitu ipſo, cui nomen virtutis ſimpliciter attribuitur. Quia vero habitus & potentia ab objecto, mediis actibus, ſpeciem ſumit: ideo ad explicandam naturam & eſſentiam hujus virtutis, primo tractandum eſt de objecto, deinde de actibus ejus, poſtea de habitu, ac denique de cauſis & effectibus illius. In objecto autem diſtingui ſolet materiale, & formale: quæ a nobis ſigillatim explicanda ſunt.

SECTIO I.

Quod ſit materiale objectum virtutis pęnitentiæ.

POEnitentia virtus duobus modis accipi poteſt; primo generatim, ut dicit principium eliciens quamcunque honeſtam deteſtationem peccati per modum habitus inclinantis ad illam: quo modo, ut inferius videbimus, pęnitentia non dicit unam ſolam virtutem, ſed varias complectitur, juxta multiplicem rationem deteſtandi peccatum. Alio modo pęnitentia virtus quaſi per antonomaſiam appellatur ſpecialis quædam virtus, quæ ſub propria ratione deteſtatur peccatum, ut Deo injurioſum. Et hoc poſteriori modo hic præcipue agimus de hac virtute: attingemus vero ſemper ea, quæ neceſſaria fuerint ad priorem ſignificationem explicãdam. **Duplex acceptio pœnitentię virtutis.**

Rurſus ipſamet virtus Pęnitentiæ duobus modis ſpectari poteſt. Primo quatenus exercet hoc munus deteſtandi peccatum commiſſum, & dolendi de illo ac deſtruendi illud præciſe in his actibus ſiſtendo. Secundo modo tractare poſſumus de hac virtute adæquate ſecundum completam rationem ſuam, & ſecundum omnes actus, quos exercere valet: nam, ut ſupra dixi, hæc vox, *Pęnitentia*, ſolum ſignificat in rigore retractationem præteriti facti. Unde, ſi hæc virtus ſumatur, ut præciſe ſubſtat huic voci, & conceptui ejus, ſolum extenditur ad eos actus, qui reſpiciunt præteritum, ſeu peccatum commiſſum: fieri tamen poteſt, ut eadem virtus, ſecundum integram & adæquatam rationem ſuam, alia habeat officia, & ita univerſaliorem habeat materiam, quod a nobis videndum eſt. Ultimo vero obſervari oportet, duplicem materiam poſſe aſſignari virtuti. Alteram, ut fugiendam vel vitandam, quo modo illicita delectatio poteſt dici materia caſtitatis: alteram, ut amplectendam & amandam, quo modo corporis puritas dicitur materia caſtitatis. **Alia nominis diviſio notanda.**

Dico ergo primo. Malum culpæ ſeu peccatum eſt materiale objectum pęnitentiæ, ut deſtruendum, ſeu vitandum. Hæc eſt certa & communis veritas. Sumitur ex D. Th. in hoc art. & in ſequ. ad 1. & ex qu. præced. art. 2. Ubi dicit, actus peccatoris (utique quatenus pęnitens eſt) eſſe proximam materiam ſacramenti pęnitentiæ: materiam autem illorum actuum eſſe ipſa peccata: at vero tales actus ſunt pęnitentiæ actus. Idem in 4. diſt. 17. qu. 2. art. 1. & 3. Sot. qu. 1. art. 2. & alii Doctores **Prima aſſertio.**

ctores cum Magiſtro tum ibi, tum diſt. 14. Et loquendo in communi, & maxime de peccato mortali, eſt res clara ex dictis ſupra de ſignificatione Pęnitentiæ: nam virtus pęnitentiæ eſt principium retractationis prioris facti, ita ut retractatio ex objecto honeſta ſit: hujuſmodi autem retractatio verſatur circa culpam commiſſam: ergo illa eſt materiale objectum ejus. Et ideo cum Scriptura de Pęnitentia in hac proprietate loquitur, peccatoribus illam attribuit, ut Matth. 9. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Et in Oratione Manaſſes (licet in canone non recipiatur) dicitur: *Non poſuiſti pœnitentiam juſtis, qui tibi non peccaverunt.* Unde fit, hujuſmodi peccatum eſſe propriiſſimam, & proximam materiam, circa quam verſatur pęnitentia rigoroſe ſumpta, per ordinem ad actum, per eam vocem propriiſſime indicatum, qui eſt retractatio, & diſplicentia mali commiſſi: nam, ut ex ipſis terminis conſtat, hujuſmodi actus proxime verſatur circa ipſum malum prius commiſſum, quod eſt peccatum.

Objectio ſolvitur. Dices, non proxime verſari circa illud, ſed circa deſtructionem ejus, quam intendit. Reſpondetur primo, licet hoc demus reſpectu illius intentionis, non tamen id procedere reſpectu diſplicentiæ vel triſtitiæ de tali peccato, qui etiam ſunt actus eliciti ab hac virtute. Ut autem aliquod objectum dicatur eſſe proxima materia alicujus virtutis, ſatis eſt, quod per aliquem actum ſuum circa illud immediate verſetur. Deinde dicitur, etiam reſpectu ipſius intentionis peccatum ut deſtruendum eſſe proximum objectum illius actus, ſicut è converſo bonum ut obtinendum dicitur eſſe proximum objectum intentionis, ſeu ſpei, aut deſiderii. Neque ibi ſunt proprie duo objecta, ſed unum cum reſpectu ad ſubjectum, cui obtinendum eſt, vel a quo eſt expellendum. Dico autem, non eſſe duo reſpectu ipſiuſmet formalis inhæſionis, vel expulſionis, de qua objectio procedebat, nam reſpectu ſubjecti, vel mediorum alia ratio & conſideratio eſſe poteſt, quæ ad præſens non ſpectat.

Sit ne culpa venialis materia Pœnitentiæ.

De hac vero materia ſeu culpa qualis eſſe debeat, nonnulla breviter expediri poſſunt. Primum, an ſub hoc materiali objecto comprehendatur peccatum veniale. Et ratio dubii eſt, quia hujuſmodi peccatum non eſt vera offenſio Dei, ſed ſolum quoddam malum morale. Dicendum vero eſt, Pęnitentiam late ſumptam, prout comprehendit omnem habitum, qui honeſte & ſecundum rectam rationem deteſtatur prius factum, expendi ad venialia, nam hæc merito diſplicent, vel propter turpitudinem, quam in propria ſpecie habent, quomodo mendacium leve diſplicet ex virtute veritatis: vel quia impediunt fervorem charitatis: quomodo ad charitatem ſpectat dolere de omni peccato veniali. Addo præterea, hoc peccatum comprehendi ſub objecto adæquato propriæ, & ſpecialis virtutis Pęnitentiæ, quia licet non ſit tam propria offenſio Dei, ſicut mortale, re tamen vera eſt aliqualis injuria, tum quia aliquo modo pugnat cum voluntate, & lege Dei, tum etiam quia neque ordinatur, neque ordinari poteſt in Deum ut in ultimum finem, cum tamen debitum ſit Deo, ut omnia referantur in ipſum, & ideo tale peccatum etiam retardat hominem ab ingreſſu beatitudinis. Comprehenditur ergo ſub objecto materiali hujus virtutis.

Quid de actu exteriori.

Secundo inquiri poteſt, an actus exterior peccati comprehendatur ſub hoc objecto. Et ratio dubii eſt, quia in exteriori actu non eſt intrinſece aliqua formalis malitia, & ideo dicitur non addere malitiam actui exteriori 1. 2. quæſt. 20. Reſpondetur etiam hunc actum eſſe ſuo modo deteſtabilem per virtutem Pęnitentiæ: atque ita comprehendi ſub ejus adæquato objecto, quia ſimpliciter eſt actus moralis, & peccaminoſus, non quidem omnino diſtinctus ab interiori ſub morali conſideratione, ſed unum cum illo conſtituens, ſicut corpus cum anima conſtituit unum hominem. Ex quo quidem fit, ut actus exterior non ſit deteſtabilis per pęnitentiam niſi ratione interioris, tamen ut illi conjunctus, ea ratione deteſtabilis eſt: quod ſufficit, ut ſub objecto materiali Pęnitentiæ comprehendatur, ſicut corpus comprehenditur ſub objecto charitatis proximi, vel potius ſicut imago comprehenditur ſub objecto religionis, vel duliæ. Et poteſt declarari a ſimili: nam etiam in ipſo interiori actu poſſumus duo diſtinguere, ſcilicet materialem entitatem actus, & malitiam ejus: ex quibus illa prior ſecundum ſe bona eſt: ut tamen informatur poſteriori, eſt deteſtabilis. Et hoc ſatis eſt, ut non ſolum malitia, ſed etiam ipſa entitas actus ſit proxima materia Pœnitentiæ: imo entitas ipſa videtur eſſe proprium objectum materiale: malitia vero quaſi formale, modo infra explicando. Quamvis ſola etiam malitia, quatenus abſtracte ſumpta poteſt propter ſeſe odio haberi, vel diſplicere, poſſit ſimul eſſe materiale objectum: quia in his potentiis, præſertim ſpiritualibus, quando pervenitur ad ſimpliciſſima objecta, ac per ſeſe talia, non repugnat idem eſſe ſimul quo, & quod, licet in eis dentur etiam alia objecta materialia, quæ per ſe non ſufficiunt, niſi ut conjuncta formalibus. Ad hunc ergo modum actus exterior, licet per ſeſe, & abſque interiori non habeat unde per pœnitentiam diſpliceat, tamen ut informatus moraliter per actum interiorem, eſt vera materia Pœnitentiæ virtutis, ſicut etiam eſſe poteſt, & debet materia ſacramenti pœnitentiæ, ut ſuo loco dicetur.

Solum ergo eſt differentia inter actum interiorem, & exteriorem, quod interior eo quod per ſe, & ſine informatione alterius actus humanus eſt, poteſt per ſe eſſe integra materia pœnitentiæ: actus vero exterior ſolum ut interiori conjunctus, poteſt eſſe quaſi partialis materia pœnitentiæ. Et quod de actibus dicimus, proportionaliter ſemper eſt de omiſſionibus moralibus intelligendum. Dices, interdum diſplicet actus exterior ex objecto pravus, etiamſi prave factus non ſit, id eſt, licet non fuerit conjunctus interiori actui malo, neque ab illo prodierit; verbi gratia, merito quis dolet, quod comederit carnes die prohibito, etiamſi ex ignorantia invincibili hoc fecerit, & eodem modo honeſte quis dolet de nocturna pollutione. Reſpondetur, hujuſmodi diplicentiam de tali facto ſeu paſſione non eſſe propriam pœnitentiam, quia non eſt de actu humano, ut humanus eſt: Pœnitentia vero in propria ſignificatione reſpicit actum humanum, ut ſic. Tamen ſicut de aliis rebus, quæ non ſunt humanæ actiones, poteſt eſſe aliquando tædium vel diſplicentia, etiam ex amore alicujus boni honeſti, quod tædium, late loquendo, aliquando etiam vocatur pœnitentia, ut ſupra notavi, ita dicendum eſt de illa diſplicentia.

Quid de peccato nondum commiſſo.

Tertio inquiri poteſt, an ſolum peccatum jam commiſſum poſſit eſſe objectum hujus virtutis, vel etiam peccatum, quod committi poteſt, & vitandum eſt. Ratio dubii oritur ex dictis de ſignificatione vocis *Pœnitentia*: propri enim ſignificat retractationem voluntatis, quæ ſolum verſari poteſt circa voluntatem, vel opus jam commiſſum. Atque ita definire videntur Theologi, cum de contritione tractant in 4. diſt. 17. Nihilominus diſtinctione utendum eſt: nam ſi loquamur de virtute pœnitentiæ ſolum juxta rigoroſam vocis ſignificationem, & ſecundum actum proximum, & conceptum qui illi reſpondet, ſic verſatur ſolum circa mala jam commiſſa: quo ſenſu locuti ſunt Theologi de contritione. At ſi loquamur de Pœnitentia virtute ſecundum totam adæquatam rationem ejus, ſic dicendum eſt, non ſolum peccatum jam commiſſum, ſed peccatum quod cavendum eſt comprehendi ſub objecto hujus virtutis. Quod oſtenditur ex officiis ejuſdem virtutis. Ad illam enim ſpectat, non ſolum dolere de commiſſa offenſa Dei, ſed etiam odio habere illam, & proponere nunquam iterum committere. Hæc autem duo non reſpiciunt peccatum, ut commiſſum, ſed vel ſimpliciter, vel in ordine ad tempus futurum: igitur. Majorem, quoad priorem partem, ſumo ex D. Thoma circa illa verba Paul. 2. ad Cor. 7. *Triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt, Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Dubitat enim quomodo triſtitia Pœnitentiam operetur, cum Pœnitentia nihil aliud ſit, quam triſtitia quædam: & reſpondet, pœnitentiam non ſolum includere actum triſtitiæ, ſed etiam alios actus, nimirum odium peccati, & ſecundum unum actum poſſe alium operari. Hinc Tridentinum ſæpe decla-

rat

vat Pœnitentiam per odium peccati. Ratio denique eſt, quia triſtitia, ſeu dolor de præſenti malo, oritur ex odio ipſius mali ſecundum ſe: & ideo ejuſdem virtutis eſt, deteſtari illud malum, ſi ſit præſens, & odio habere illud.

Atque ſimili modo facile probari poteſt altera pars illius majoris, quam etiam diſputatione ſequenti ex profeſſo tractaturi ſumus: eamque docet Trident. ſeſs. 14. c. 4. dum ait, veram Pœnitentiam includere propoſitum non peccandi de cætero: nam ejuſdem rationis & honeſtatis eſt, vitare malum priuſquam inſit, & abjicere illud, ſi jam adeſt. Minor autem propoſitio conſtat ex generalibus principiis doctrinæ moralis. Nam hoc differt inter triſtitiam, odium, & fugam, quod triſtitia eſt de malo præſenti, vel quod ut tale apprehenditur: cujuſmodi exiſtimatur malum commiſſum: ideo Pœnitentia prout exercet hoc munus, circa hujuſmodi peccatum verſatur. Odium vero reſpicit malum ſecundum ſe, abſtrahendo a præſentia & abſentia. Deſiderium autem, quod in malis potius eſt fuga, vel propoſitum cavendi illa, reſpicit malum abſens, quod futurum timetur. Ergo Pœnitentia, quatenus hæc duo munera exercet, habet pro objecto materiali peccatum vel abſolute ſumptum, vel ut futurum, ſeu imminens.

Quid de peccatis alienis.

Atque hinc expeditur quartum dubium, an ſola peccata propria, vel etiam aliena ſub hoc objecto comprehendantur. Communiter enim dici ſolet, Pœnitentiam ſolum eſſe de peccatis propriis, ut patet ex D. Thom. & aliis in 4. d. 17. q. 2. art. 2. Quia alias virtus Pœnitentiæ in Chriſto eſſe potuiſſet: ille enim aliena peccata perfectiſſime deteſtabatur. Nihilominus utendum eſt diſtinctione. Nam illud vulgare dictum intelligendum eſt de Pœnitentia ſtricte ſumpta, ſecundum rigoroſam vocis ſignificationem, atque de contritione proprie dicta. At vero virtus hæc, quam Pœnitentiam nominamus, ut eſt juſtitia quædam ad Deum, etiam poteſt aliquo modo verſari circa peccata aliena, ſaltem per odium illorum, quia malum peccati, ubicunque ſit, eſt odio dignum ſecundum rectam rationem, & ideo eadem virtus, quæ illud odio habet in proprio ſubjecto, etiam odit illud ubicunque ſit. Et declaratur a ſimili ex juſtitia humana: nam homo ex inclinatione juſtitiæ non ſolum odio habet injuriam, ut a ſe committendam, ſed ſimpliciter ubicunque illam intuetur, quia illa honeſtas in ſe eadem eſt. Itaque ſub hac conſideratione etiam hujuſmodi peccatum ſub hoc objecto comprehenditur.

Et ratio a priori eſt, quia honeſtas uniuſcujuſque virtutis objective ſumpta, per ipſammet virtutem amabilis eſt, ſive nude conſideretur, ſive in proprio, ſive in alieno ſubjecto. Et ſic Charitas amat honeſtatem, & dignitatem divini amoris ubicunque illi proponatur. Ergo pari ratione unaquæque virtus deteſtatur malum ſuæ honeſtati contrarium, ubicunque illud proponatur: nam, ut ſtatim dicam, ejuſdem virtutis eſt, odiſſe malum, & diligere bonum. Ergo proportionali ratione Pœnitentia odio habet turpitudinem peccati, ubicunque illi proponatur, non quidem per modum retractationis, nam hic affectus imbibit reſpectum ad proprium actum commiſsum, ſed per modum ſimplicis odii, & abominationis. Illa enim turpitudo, quæ diſplicet pœnitenti, ut ſic, in proprio actu, diſplicet etiam in alieno ex inclinatione ejuſdem virtutis, quia illa ratio, quæcunque illa ſit, poteſt eſſe adæquata alicui virtuti, quia in illo motivo eadem formalis honeſtas reperitur: non eſt autem alia virtus magis accommodata ad quam pertineat. Adde etiam inter illos actus ſimplicis odii vel merito cenſeantur ab eadem inclinatione habituali procedere, ut infra latius declarabimus. Objectio autem, quæ inſinuabatur de anima Chriſti Domini, infra iterum occurret, cum agemus de ſubjecto hujus virtutis. Nunc breviter dicitur, Pœnitentiam in proprietate ſumptam, qua ſignificat virtutem, quæ retractat peccatum commiſſum, & quæ, quantum eſt in ſe, intendit deſtructionem ejus, & ad illam diſponit operantem, non fuiſſe in Chriſto Domino. An vero eadem virtus ſecundum ſubſtantiam in illo fuerit, poſtea dicemus.

Quid de habituali, & originali peccato.

Quinto: hinc etiam facile conſtat, quid dicendum ſit de peccato habituali: nam hæc virtus, non ſolum fugit committere actu peccatum, ſed etiam ſtatum peccati, atque adeo habituale peccatum. Unde D. Thom. hac quæſt. art. 2. ad 1. dicit, proprium munus hujus virtutis eſſe, intendere deſtructionem peccati, utique etiam habitualis, quod manere dicitur quantum ad reatum & maculam: nam actuale peccatum ſtatim tranſit: & ideo neceſſe non eſt amplius illud deſtruere. Ratio vero eſt, quia ſicut actus, & habitus virtutis conveniunt in eadem honeſtate virtutis, & ideo eodem actu, & operamur actum virtutis, & diligimus ipſam virtutem: ita proportionali modo peccatum actuale, & habituale conveniunt in eodem genere deformitatis: & ideo ejuſdem virtutis eſt utrumque vitare.

Dices. Ergo etiam peccatum originale comprehenditur ſub hoc objecto Pœnitentiæ, quia nihil aliud eſt, quam quoddam peccatum habituale. Conſequens autem repugnat communi doctrinæ Theologorum, ut D. Thomæ q. 84. art. 2. ad 3. & in 4. d. 17. q. 2. art. 2. q. 2. D. Bonav. d. 16. art. 1. q. 1. Richard. ibi art. 4. q. 1. ad 2. Ledeſ. in 4. p. 1. q. 25. art. 2. dub. 3. Soto d. 14. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 2. art. 2. qui in hoc æquiparat peccatum originale, & malum pœnæ: de quo ſtatim dicemus. Et ratio hujus communis ſententiæ eſt, quia peccatum originale neque eſt actio noſtra, neque in nobis ex peccato Adæ, & ita ſub neutro reſpectu videtur eſſe apta materia virtutis Pœnitentiæ. Quapropter reſponderi poſſet, negando paritatem rationis, quia peccatum originale non reſpicit proprium actum per quem ſit voluntarium: peccatum autem habituale eſt homini voluntarium per proprium actum: & ideo magis poteſt pertinere ad pœnitentiam. Quæ quidem reſponſo optime procedit de Pœnitentia præciſe conſiderata, ut exercet actum contritionis, vel retractationis prioris facti. De qua videntur loqui Theologi citati. Et multo magis loquuntur de ſacramento Pœnitentiæ: nam peccatum originale nullo modo pertinet ad materiam illius ſacramenti.

At vero ſi hanc virtutem conſideremus ſecundum ſimplicem affectum juſtitiæ ad Deum, etiam poteſt habere odio omnem ſtatum injuſtitiæ, quacunque ratione contractum ſit. Et hoc modo non eſt inconveniens, objectum ejus ampliari etiam ad originale peccatum. Et confirmatur, quia Charitas ex proprio motivo divino poteſt deteſtari peccatum originale, & ſtatum illius: ergo pari modo juſtitia ad Deum poteſt deteſtari talē ſtatum injuſtitiæ, & hac ratione odio habere tale peccatū. Eo vel maxime quod illa voluntas Adæ, a qua noſtra culpa originem trahit, quodammodo noſtra reputatur, quatenus in illo eramus, & in illo peccavimus. Ergo poſſumus dolere, eo quod humanum genus in primo parente Deum offenderit. Ergo ſub ea ratione poteſt etiam peccatum originale per Pœnitentiam diſplicere. Atque ita ſentit aperte D. Th. in 4. loco proxime citato. Imo ſignificat, potuiſſe Deum illum dolorem exigere, ut ſatisfactionem, vel diſpoſitionem neceſſariam ad remiſſionem peccati originalis: quod etiam ſentit Soto ibi, ſupponens illum actum eſſe poſſibilem: negans vero eſſe neceſſarium. Ac merito, quia nullum latum eſt de eo præceptum, nec dari oportuit: quia ſicut unius Adæ voluntate commiſſum eſt, ita unius Chriſti voluntate pro illo ſatisfactum eſt: & ſicut generatione naturali contrahitur, ita etiam per regenerationem in Chriſto deletur. Quapropter addi etiam poteſt, originale peccatum, etiamſi (rem ſpeculative conſiderando) poſſit eſſe materia ſeu objectum alicujus odii vel diſplicentiæ pertinentis ad virtutem Pœnitentiæ, qui actus utilis eſſe poteſt ad perficiendum affectum erga Deum, ſeu circa innocentiam, & juſtitiam coram Deo, nihilominus, non eſſe materiam neceſſariam, neque practice loquendo, moraliter utilem ad corrigendos, & emendandos mores, qui ſunt proprii fines virtutis Pœnitentiæ.

Aſſertio ſecunda de malo pœnæ.

Dico 2. Non ſolum malum culpæ, ſed etiam malum pœnæ comprehenditur ſub objecto materiali hujus virtutis, quamvis diverſo modo. Duobus modis explico, & confirmo hanc concluſionem. Prior eſt, quia virtutes morales voluntatis reſpiciunt, ut materiam proximam actus exteriores humanos in quibus verſantur, ut hic etiam notavit D. Thom. q. 85. art. 3. ad 1. loquens de juſtitia, cui æquiparat Pœnitentiam: Juſtitia enim cum ſit in voluntate, immediate elicit volitio-

tionem operandi juſte: operatur autem juſte per actus exteriores,qui ſunt proximum materiale objectum interioris actus.Ita ergo ſe gerit Pęnitentia virtus,dum vult interiores afflictiones & dolores, ut Deo pro peccatis ſatisfaciat. Ergo hujuſmodi afflictiones & dolores comprehenduntur ſub objecto adæquato Pęnitentię: hæc autem ſunt quædam mala pœnæ. Secunda ratio eſt, quia ejuſdem virtutis eſt, intendere finem, & eligere media apta ad finem illum, ut talis eſt: ſed virtus Pœnitentiæ intendit deſtruere peccatum, & reſarcire divinam injuriam, & ad hoc conſequendum utitur aliquo malo pœnæ, quod aſſumit in vindictam delicti commiſſi: ergo illud malum ſpectat etiam ad objectum talis virtutis.

Diſcrimen inter malum culpæ & pœnæ. Ex quo intelligitur, quanta ſit diverſitas inter malum culpæ, & pœnæ, prout in illis hæc virtus verſatur: nam malum culpæ reſpicitur ab hac virtute, ut deſtruendum: malum vero pœnæ potius ut amplectendum, quia eſt ſimpliciter bonum, & potens ad deſtruendum malum culpæ. Unde etiam intelligitur, non quodcunque malum pœnæ, ſed id quod honeſtum eſt, accommodatumque ad illum finem eſſe materiam hujus virtutis. Rurſus etiam intelligitur, non ſolum malum pœnæ, quod conſiſtit in actione humana, ſed etiam quod conſiſtit in paſſione, & quod provenit etiam ab extrinſeca cauſa, eſſe accommodatam materiam, & comprehendi ſub hoc objecto: nam ægritudo, vel aliud ſimile malum, ſi ex affectu hujus juſtitiæ acceptetur, erit aptum medium ad ſatisfaciendum Deo, quod eſt munus hujus virtutis. Denique colligitur ex dictis, non ſolum actiones externas corporis, ſed etiam aliquas actiones internas voluntatis poſſe ſub hoc objecto comprehendi: nam voluntas, ſicut intellectus, eſt potentia reflexiva: unde poteſt per unum actum ſuum velle, ſeu imperare alium: atque hoc modo unus actus voluntatis eſſe poteſt objectum alterius: atque ita ex effectu pœnitentiæ, vel voluntate deſtruendi peccatum, poteſt eadem voluntas in ſemetipſa excitare dolorem, & triſtitiam de peccato commiſſo, quæ triſtitia eſt quoddam malum pœnæ contentum ſub objecto vel materia, circa quam verſari poteſt virtus Pœnitentiæ.

Interrogationi ſatisfit. Dices. Illa triſtitia eſt actus elicitus ab ipſa virtute Pœnitentiæ, quomodo ergo contineri poteſt ſub objecto materiali illius? Reſpondetur primo, fieri poſſe, ut illa triſtitia non ſit elicita a virtute Pœnitentiæ, ſed charitatis: ut aperte docet D.Thom. art. ſeq. ad 1. Deinde, quamvis concedamus, illam triſtitiam poſſe elici a virtute Pœnitentiæ, quod infra videbimus: nihilominus fieri poteſt, ut actus unius virtutis voluntatis ſit objectum alterius actus ejuſdem virtutis, quatenus voluntas per unum actum poteſt velle alium, & hoc modo ſecundum diverſos reſpectus poteſt actus unius virtutis contineri ſub ejus adæquato objecto materiali.

Alia objectio ſolvitur. Contra hanc vero aſſertionem objici poteſt communis modus loquendi Theologorum, ut videre licet in D. Thoma in 4. d.17. quæſt. 2. art. 2. quæſtiuncul. 1. & aliis ibi, qui dicunt, Pœnitentiam veram non eſſe de malo pœnæ, ſed culpæ. Dicendum vero eſt, illos eſſe locutos in omni rigore & proprietate de Pœnitentia, quantum ad actum retractandi, & quantum ad illud malum, quod deſtruere intendit: tum quia pœna magis conſiſtit in paſſione, quam in actione: retractatio autem eſt de propria actione: & ſi interdum eſt de paſſione, eſt in quantum in aliqua noſtra actione fundatur; tum etiam quia malum pęnæ non eſt ſimpliciter malum, nec per ſe eſt offenſio Dei: & ideo ex ſe non eſt materia deteſtabilis, ut ſic dicam, per virtutem, niſi ſub aliqua ſpeciali ratione actus honeſtetur.

SECTIO II.

Utrum bonum opus, & Deus ipſe cadant ſub objectum virtutis pœnitentiæ.

Aſſert. 1. Suppoſita diſtinctione data in principio Sectionis precedentis, dicendum eſt primo, conſiderando adæquatam rationem, & naturam hujus virtutis, non tantum comprehendere ſub objecto ſuo malum, id eſt peccatum, ſed etiam bonum opus. Ad probandam hanc aſſertionem ſumimus aliud principium communiter receptum, ſcilicet, ejuſdem virtutis officium eſſe, malum fugere, & contrarium bonum proſequi. Hoc in ſpecie de Pęnitentia aſſeruerunt Alexander 2. p. q. 175. & 3. p. q. 76. memb. 2. & 3. Durand. 4. d. 14. q. 1. n. 7. Cajetan. hac q. 85. art. 2. & ſumitur ex D.Thom. ibi ad 1. quatenus dicit, ejuſdem charitatis eſſe velle bonum Dei, & odio habere peccatum, quatenus illi bono contrarium eſt. Idem apertius ſentit D.Thom. 1.2. qu. 113. art. 5. ad 1. Ex quo ſumitur generalis regula communis omnibus virtutibus, ſcilicet unamquamque habere odio malum ſibi contrarium: & e converſo omnem virtutem, quæ odio habet aliquod malum, multo magis diligere contrarium bonum. Quod principium ſupponunt in hac materia Soto in 4. d. 14. qu. 2. art. 2. Cano in relect. de Pęnitentia. Et fundari poteſt in D.Thom. 2. 2. qu. 79. ubi duas dicit eſſe partes juſtitiæ, ſcilicet, declinare a malo, & facere bonum, quas dicit, inveniri non tantum in juſtitia particulari, ſed etiam in univerſali, & generaliter ſumpta, id eſt, in omni virtute. Cum ergo Pęnitentia ſit quædam virtus, & quædam juſtitia, ad eam ſpectabit, non tantum declinare a malo, id eſt, peccato, ſed etiam facere bonum, ſeu id velle. Et ratio eſt clara, quia malum, cum ſit privatio boni, non habetur odio, niſi ratione boni. Ergo omnis virtus, quæ odit aliquod malum, ideo eſt, quia inclinat ad aliquod bonum. Et confirmatur a ſimili de humana juſtitia, quæ non tantum odit injuriam, ſed etiam amat, & facit quod juſtum eſt. Ergo idem erit in ea juſtitia, quæ in nobis eſſe poteſt reſpectu Dei, quæ eſt ipſa Pęnitentia. Confirmatur naturali exemplo, quia omnis facultas, inclinatio, & actio principalius eſt, & prius ordinatur ad terminum ad quem, quam ad receſſum a termino a quo: in virtutibus autem, malum ſe habet ut terminus, a quo voluntas recedit, ſeu ſeparatur: bonum autem ut terminus ad quem tendit. Ergo &c.

Ex hoc autem principio ſic probato aperte concluditur aſſertio poſita: quia objectum materiale virtutis eſt res illa, ad quam virtus tendit, ſeu in qua verſatur: virtus autem Pęnitentiæ non tantum verſatur circa malum, fugiendo illud, ſed etiam tendit in bonum, inclinando in illud. Ergo illud continetur & clauditur ſub objecto ejus virtutis. Quod ſi inquiras, quodnam ſit illud bonum. Reſpondetur tam late patere, & tam eſſe univerſale, ſicut malum culpæ illi oppoſitum, quod Pęnitentia odio habet: hoc enim pari modo ſequitur ex principio poſito. Quomodo autem poſſit hæc virtus tam generalem materiam habere, poſtea declarabo, tractando de formali objecto ejus. Eſt autem in hac aſſertione, quod in cæteris annotavimus, conſiderandum, eam procedere de Pęnitentia ſecundum adæquatam rationem ejus, & conſiderando in illa omnia munera, quæ exercere poteſt. Quanquam præciſe conſiderando in illa rationem deteſtationis, materia ejus ſit malum, & non bonum: quomodo frequenter Theologi loquuntur. Sicut reſpectu miſericordiæ, miſeria proximi ut expellenda eſt materia ejus, beneficentia tamen, qua ſubvenitur proximo, ut a miſeria exeat, & multo magis quæ prævenitur, ne in miſeriam incidat, eſt etiam materia miſericordiæ. Ita ergo virtus Pœnitentiæ, & habet pro materia peccatum ut deſtruendum, & bonum illud, quod confert, vel ad illud peccatum expellendum, vel ad ipſum vitandum, & præveniendum, ne committatur in ordine ad diverſos actus ſuos, quos infra magis explicaturi ſumus.

Pœnitentiam aliquo modo Deum attingere.

Aſſert. 2. Secundo dicendum eſt, quamvis directe, & proxime materiale objectum hujus virtutis contineatur in quibuſdam actionibus, & paſſionibus humanis, & rebus creatis, indirecte tamen, & quaſi in obliquo comprehendere Deum ſub objecto ſuo. Declaratur, nam inter virtutes morales, quædam ſunt, quæ dicuntur tendere ad alterum, ut juſtitia, quæ ſervat jus, & æqualitatem alterius: unde duplex cenſetur habere objectum: unum eſt actio ipſa, qua facit æqualitatem: aliud perſona illa, cui reddit æquale, ſeu jus ſuum. Primum eſt objectum proximum, quia eſt id, quod proxime, immediate, ac directe voluntas vult. Secundum autem eſt quaſi indirecte objectum, quia ad illud aliquo modo prius objectum terminatur. Verum quidem eſt, D.Thom. in hac q. 85. a. 3. ad 1. inſinuare, in hujuſmodi virtutibus perſonam illam, ad quam ordinatur, ſeu dirigitur actus virtutis, non eſſe proprie objectum, vel materiam talis virtutis: ſed intel-

intelligendus eſt, de materia directa, & proxima, quæ intelligi ſolet nomine materiæ ſimpliciter dictæ: negari tamen non poteſt, quin illa perſona, ad quam dicitur eſſe virtus, pertineat aliquo modo ad objectum ejus: tum quia modo aliquo cadit ſub illam voluntatem, per quam homo vult circa illam, vel ad illam operari: tum etiam quia illa eſt aliquo modo terminus propenſionis talis virtutis. Unde Theologi ſolent materiam proximam vocare objectum, quod vult voluntas, & ab ea amatur: ipſam autem perſonam objectum cui: quo modo religionis objectum proximum eſt cultus Dei: remotum vero & obliquum Deus.

Ex hac vero declaratione manifeſta eſt concluſio, quia munus hujus virtutis eſt, eſſe quandam juſtitiam. Eſt ergo ad alterum, & non niſi ad Deum, tum quia in hoc diſtinguitur a juſtitia humana, tum etiam quia ejus opus eſt, ſatisfacere Deo, prout poteſt, & ita quantum in ipſa eſt, reſarcire, & deſtruere injuriam Dei: vel, quod perinde eſt, reddere jus ſuum Deo. Complectitur ergo dicto modo ipſum Deum ſub objecto ſuo. Neque hic occurrit aliqua difficultas præter inferius tractandas.

SECTIO III.

An hæc virtus habeat proprium objectum formale, & quod illud ſit.

OBjectum formale in unaquaque virtute eſt proximum, & intrinſecum motivum ejus, ut nunc ſuppono ex 1.2.q.1. art.3. & proprius q.18. per totam, quia hujuſmodi motivum eſt proprius & intrinſecus finis virtutis, & finis eſt, qui in moralibus dat ſpeciem. Hinc oritur ratio dubitandi, quia motivum ad deteſtandum peccatum multiplex eſſe poteſt, interdum quidem honeſtū, aliquando indifferens, ut cum quis triſtatur de peccato ob infamiam vel pœnam temporalem: imo quandoque eſſe poteſt turpe, ut ſi diſpliceat unum peccatum, quia impedivit aliud delectabilius, vel utilius. Quod ſi dicas, hic agi de motivo honeſto intrinſeco, ac per ſe: nam ea, quæ ſunt per accidens, non cadunt ſub ſcientiam: & quia agimus de vera & propria Pœnitentia, quæ non eſt niſi honeſta, ut in principio totius materiæ ſuppoſuimus: adhuc urget difficultas, quia etiam motivum honeſtum ad deteſtandum peccatum poteſt eſſe multiplex pro varietate virtutum, & diverſitate rationum, quibus poteſt peccatum exiſtimari contrarium bono. Propter quam difficultatem nonnulli Theologi dixerunt, nullam eſſe peculiarem rationem deteſtandi peccatum, quæ proprium & quaſi ſpecificum objectum Pœnitentiæ conſtituat, ſed hujuſmodi rationem communem eſſe omnibus virtutibus, & ex parte ſingulis convenire. Ita refert D. Thom. 4. d.14. qu. 2. art. 2. q. 3. Tenet Majol. ibi quæſt.3. inclinat Scot. ibi q. 1. & alios referam infra diſp. 7. Alii vero Theologi admittentes hanc rationem ſpecialem, obſcure illam explicant, Bonav. & Palud. ibi, Alenſ. 3. p. q.12. memb. 1. art. 1. §. 2.

(Ratio dubitandi.) (1. Opinio.)

Aſſert. 1. Breviter, ſuppoſita diſtinctione de Pœnitentia ſpecialiter, vel generaliter ſumpta, dicendum eſt, Pœnitentiam ſumptam generaliter, non habere unam definitam, & ſpecificam rationem formalem objecti, ſed generaliter & confuſe reſpondere illi motivum honeſtum ad deteſtandum peccatum, ſub quo varia continentur. Probatur ratione dubitandi ſupra poſita: & quia objectum debet eſſe proportionatum virtuti ſeu facultati, cui aſſignatur. Pœnitentia autem illo modo ſumpta non eſt una diffinita virtus, ſed plures ſub illa confuſa ratione complectitur: ergo idem eſt de objecto. Unde fit, loquendo in communi, duplicem eſſe rationem honeſtam deteſtandi peccatum, unam particularem & propriam alicui virtuti, ut eſt in Intemperantia oppoſitio quam habet ad honeſtatem Temperantiæ, &c. aliam generalem & cōmunem omnibus peccatis, ut quod avertant a Deo. Quando ratio eſt prioris generis, pertinet ad illam peculiarem virtutem, cui opponitur tale peccatum, ex illo generali principio ſupra poſito, ejuſdem virtutis eſſe fugere malum, cujus eſt proſequi, & amplecti bonum. Et hac ratione optime dixerunt multi Theologi, deteſtationem peccati, quæ eſt propter ſpecificam malitiam ejus, quæ dici ſolet malitia converſionis, elici a propria virtute illi vitio contraria, ut patet ex Durando in 4. d.14. q. 2. & Ruard. a. 4. contra Luther. non longe a principio.

Aliud vero motivum generale ſubdiſtingui poteſt, nam quoddam eſt generale per informationem, ut ſic dicam, ſcilic. quia eſt malitia aliqua vel deformitas, in ſe quidem una, & quaſi ſpecifica, generaliter tamen afficiens omnia peccata, ut eſt v.g. averſio ab ultimo fine, quæ eſt in omnibus peccatis moralibus, & hic etiam numerari poteſt dignitas pœnæ. Et virtus, a qua elicitur actus deteſtationis ſub hoc motivo poteſt eſſe vel charitas, vel ſpes, aut alia ſimilis virtus, quæ licet in ſe una ſit ſpecie, cauſalitate autem, imperio, & materia eſt univerſalis, & aliquo modo generalis. Aliud vero motivum generale eſſe poteſt per ſolam abſtractionem & præciſionem mentis, ut ſi quis deteſtatur peccatum, ſolum quia turpe eſt, & contra rectam rationem: hoc enim motivū includitur in omnibus peccatis, tanquam quædam generalis ratio, & confuſa, de qua difficile eſt ad explicandum, ad quam virtutem pertineat. Dicendum vero eſt, hunc actum pertinere ad illum habitum, per quem homo redditur facilis ad exercendos actus circa bonum honeſtum in communi, & quibus vult ſecundum rectam rationem operari præciſe & abſtracte propter conformitatem ad illam. Nam hic etiam cum proportione applicandum eſt illud principium, Deteſtationem mali conſequi ex amore boni, & ideo in eodem principio ſeu habitu radicari. Quis vero ſit ille habitus, quanquam ad hujus loci materiam admodum neceſſarium non ſit, tamen quia difficultatem habet, & ad multa utile eſſe poteſt, neque habet certum aliquem locum in Theologia, ideo in fine hujus ſectionis illud adjungemus.

Formale objectum Pœnitentiæ exponitur.

Dico 2. Loquendo de ſpeciali & propria Pœnitentia, motivum ſpecificum ejus, & proprium eſt, divinum jus quatenus ex peculiari debito juſtitiæ ſervandum eſt: per quæ verba explicatur hoc objectum in ordine ad hanc virtutem, ſecundum adæquatam rationem ſuam: ſi tamen velimus illud declarare reſpectu ejuſdem virtutis, ut exercere peculiare munus deteſtandi peccata commiſſa, ſic proprium motivum erit, reſarcire divinam injuriam. In hac aſſertione neceſſario convenire debent omnes Theologi, qui cum D.Th. q.85. ar. 2. docent Pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem, quos infra ſuo loco afferemus. Et magis ſumitur ex eodem D. Thom. ar.3. dicente, virtutem Pœnitentiæ eſſe quandam juſtitiam. Conſtat enim ex eodem D. Thom. 2.2. q.57. jus eſſe objectum juſtitiæ: Ergo ſervata proportione, objectum proprium determinatæ juſtitiæ, eſſe debet determinatum jus. Ergo cum hæc virtus Pœnitentiæ ſit quædam juſtitia ad Deum, objectum ejus erit jus divinum. Et ad eundem modum intelligendum eſt, quod D. Thom. ibidem ad 2. & in 4. d. 14. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 3. & Palud. ibid. q. 2. Soto, & Cano ſupra, & paſſim Thomiſtæ dicunt, peccatum ut deſtruendum, ut expiabile, vel ut compenſabile, eſſe objectum formale Pœnitentiæ. Loquuntur enim primo de Pœnitentia ſecundum præciſam conſiderationem, & habitudinem ad peccatum præteritum, quam vox *Pœnitentia* in rigoroſa ſignificatione includit. Deinde exponendi ſunt de expiatione peccati, quam ratio injuriæ ex proprio debito & ratione requirit, quæ melius explicatur illa voce *recompenſationis*. Injuria enim, quantum eſt ex ſe, non tollitur niſi per ſatisfactionem vel propriam vel qualem exhibere poteſt is, qui injuriam intulit, ſicut inæqualitas non tollitur niſi per æqualitatem. Dico autem, *quantum eſt ex ſe*, quia poteſt is, qui paſſus eſt injuriam, eam mere liberaliter condonare, nihil ab offenſore exigendo: ſed hoc extrinſecum eſt, præter rei debitum. Virtus ergo Pœnitentiæ inclinat ad deſtructionem peccati, faciendo quantum eſt in poteſtate peccatoris cum auxilio Dei, ut poſtea dicam: & hoc modo intendit recompenſare, vel reſarcire injuriam: nam alias, ut recte Cano ſupra notavit, intendere deſtructionem peccati pertinere poſſet ad amorem concupiſcentiæ, atque etiam præciſe ad amorem amicitiæ divinæ. Et hoc idem videntur voluiſſe Alenſ. & Bonavent. ſupra, licet obſcure. Recte ergo exponitur dicto modo objectum formale hujus virtutis. Eo vel maxime quod nullus alius occurrit modus, quo poſſit commode hoc objectum explicari. Unde ſuppoſitis quæ diximus, poteſt a ſufficienti partium enumeratione prædicta ſententia concludi.

(Aſſert. 2.)

Dices. In peccato tantum eſt malitia converſionis, quam (Objectio.)

quam deteſtatur unaquæque privata virtus, ut dictum eſt cum Durando, & aliis, & malitia averſionis ab ultimo fine, quam deteſtatur charitas, ut cum D. Th. hic art. 2. ad 1. affirmant Soto d. 14. q. art. 2. & Cano, relect. de Pœn. concluſ. 2. & reatus etiam pœnæ, quem fugit timor, vel ſpes, ut ex eodem principio ſupra poſito, quod eſt omnium fundamentum, colligitur, ſcilicet quia ejuſdem virtutis eſt fugere malum, cujus eſt diligere bonum oppoſitum: nulla ergo ſupereſt malitia, quam ſecundum propriam rationem deteſtetur Pœnitentia. Et confirmatur, nam ad obſervanda ſingula præcepta non obligat juſtitia, ſed vel propriæ leges ſingularum virtutem, vel generalis lex Charitatis aut obedientiæ. Ergo e converſo in peccato, quod eſt tranſgreſſio legis, non eſt peculiaris ratio injuriæ, cujus deteſtatio ſub hac ſpeciali ratione ad propriam virtutem Pœnitentiæ, vel Juſtitiæ pertineat.

Reſponſ. Reſpondetur, in omni peccato, quatenus eſt contra Deum, inveniri propriam quandam rationem injuriæ altioris rationis, quam ſit omnis injuria humana, ſicut jus divinum altius & excellentius eſt. Id quod confirmat modus loquendi Scripturæ, quę frequenter vocat peccatum injuriam & offenſionem Dei. Debet autem Scriptura proprie intelligi, cum commode poteſt. Et ideo ab homine exigit ſatisfactionem & converſionem in Deum, non utcunque debitam ex lege ſolius Charitatis, ſed etiã ex juſtitia. Ac propterea Chriſtus ex perfecta juſtitia pro peccatis hominum ſatisfecit, ut omne illorum debitum pleniſſime ſolveret. Denique declarari hoc poteſt quodam proportionali exemplo: debet enim ſubditus Principi tributum, & honorem ex juſtitia: multo ergo magis homo debet Deo recognitionem, & honorem ultimi finis, quem illi denegat dum peccat, imo quantum eſt in affectu peccatoris, privat Deum dignitate ultimi finis, & alium conſtituit, ſi mortale peccatum ſit. Igitur infert Deo propriam & magnam injuriam. Quocirca hæc ipſa malitia & ratio injuriæ in averſione a Deo includitur: vel potius hæc eſt propria ratio formalis illius malitiæ. In ea vero continetur oppoſitio ad Charitatem ex generali ratione illius virtutis, ſicut injuria proximi etiam eſt contra charitatem proximi: non tamen hæc eſt proxima & formalis ratio illius malitiæ, ſed eſt contra juſtitiam. Atque hoc modo ſervare unum quodque præceptum ad aliam virtutem pertinens, ſub peculiari ejus ratione ſpectat ad aliam virtutem privatam: nihilominus ratio generalis ſervandi præcepta, ut jus ſuum Deo ſervetur, ad hanc virtutem pertinet.

Quomodo Pœnitentia vindictam intendat.

Sed ſupereſt difficultas, quia etiam pertinet ad Pœnitentiam, velle ſatisfacere pro pœna, & tamen ibi non intervenit motivum illud reſarciendi divinam injuriam: nam hæc jam ſupponitur ablata. Propter hoc Scotus 4. d. 24. q. 1. & 2. conſtituit, ad eliciendum hunc actum peculiarem virtutem Pœnitentiæ, quam vocat juſtitiam vindicativam ſpecialem, eique nullum alium actum tribuit, & ſignificat præter hanc nullam aliam eſſe rationem ad ſpecialem virtutem Pœnitentiæ aſſignandam. Ego vero exiſtimo hunc actum eſſe ejuſdem virtutis, cujus eſt, velle reſarcire injuriam Deo, atque ita eſſe actum propriæ virtutis Pœnitentiæ, quamvis ſecundarium. Idque ſumo ex Auguſt. de vera, & falſa Pœnit. c. 8. ubi ait: *Pœnitentia eſt doloris vindicta puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.* Ubi non ſolum dolorem, ſed etiam vindictam ex dolore dicit pertinere ad hanc virtutem, & conſequẽter ad formale motivum ejus. Et ſumitur etiam ex D. Th. q. 85. ar. 1. ad 3. ubi ait: *Dolor Pœnitentiæ eſt reprobatio prioris facti cum intentione expellendi ſequelam, ſcilicet offenſionem & reatum*: hoc autem ultimum non expellitur niſi per vindictam & pœnitentiam. Idem ſentit in ar. 3. ad 3. Igitur hæc voluntas ſatisfaciendi pertinet ad virtutem Pœnitentiæ. Neceſſe eſt ergo, ut per eam aliquo modo intendatur recompenſatio divinæ injuriæ integra, &, ut ita dicam, omni ex parte: nam punitio ejus, qui injuriam intulit, redundat in honorem & ampliorem ſatisfactionem ejus, qui injuriam paſſus eſt. Nam, ſi aliquis velit ſatisfacere pro pœnâ, ſolum ut illam evitet, & fugiat, eſſe poterit actus ſpei, vel ad ſummum charitatis propriæ, non tamen ſpecialis virtutis Pœnitentiæ. Et ex humanis declarari poteſt: nam inter homines vindicare delictum pertinet, vel ad juſtitiam commutativam, vel quoad ſervandam æqualitatem pœnæ ad culpam: vel quatenus judex ex officio ad hoc tenetur: licet poſſit pertinere ad legalem, ut reſpicit bonum commune, vel habere modum diſtributionis, in quantum ſit inter plures: ita reſpectu Dei, quod homo vindicet in ſe injuriam, quam Deo fecit, pertinet ad eam juſtitiam, quæ eſſe poteſt hominis ad Deum, quæ aſſimilatur commutativæ in hoc, quod ſervat proportionem pœnæ ad culpam, & legalem æqualitatem inter illas. Hic vero non habet locum ratio juſtitiæ legalis, quia nullum eſſe poteſt altius, magiſque commune bonum, quam ſit divinus honor, ſeu plena recompenſatio divinæ injuriæ. Quod vero hic actus ordinetur ad exemplum, vel emendationem aliorum, eſt valde extrinſecum, magiſque pertinet ad munus ſuperioris, & gubernatoris, quam ipſius privati hominis de ſe ſumentis vindictam. Sic igitur conſtat, licet primarium motivum Pœnitentiæ ſit deſtructio culpæ, ſecundario vero etiam ad illam pertinere deſtruere omnem reatum pœnæ, & utrumque adæquate contineri ſub hoc motivo plene compenſandi divinam injuriam.

Cenſura prioris opinionis.

Ex his igitur facile eſt, judicium ferre de priori ſententia ſuperius relata, negante dari ſpeciale motivum Pœnitentiæ, ſub quo una virtus omnia peccata deteſtetur. Duobus enim modis poteſt id intelligi. Primus eſt, nullum eſſe motivum, in ſe quidem unicum, & ſpeciale, generale autem quaſi per informationem, ſub quo poſſit aliqua virtus una, peccata omnia deteſtari quaſi unico motu. Et hic ſenſus eſt plane falſus, & improbabilis, alias nunquam poſſet homo unico ſimplici actu omnia peccata deteſtari: & ita moraliter loquendo, non poſſemus habere in uno momento univerſalem Pœnitentiam omnium peccatorum: quod eſſe falſum experimento conſtat, & infra latius tradetur. Sequela patet, quia non poſſet homo ſimul tam varios actus deteſtandi peccata, & ſub variis motivis perfecte elicere. Unde eadem experientia docet, quando homo ſimul deteſtatur omnia peccata, uno ſimplici motu ab illis averti, & alicui rationi omnibus communi inniti. Tandem in ipſis peccatis cõſtat reperiri aliquam convenientiam, vel in ordine ad rectam rationem, cui opponuntur: vel in ordine ad Deũ, a quo avertunt, & cujus legem tranſgrediuntur; vel in ordine ad pœnam, &c. Et ſecundum quamcunque convenientiam ex his poteſt conſurgere ſufficiens ratio communis omnibus peccatis ad deteſtanda illa. Et hoc modo diximus ſupra virtutem charitatis, & ſpei ſub propriis motivis poſſe deteſtari omnia peccata.

Alter ſenſus eſſe poteſt, non dare motivum ſpeciale in ſe, & generale dicto modo, quod ſpecialem virtutem requirat diſtinctam a charitate, ſpe, religione, & obediẽtia. Et hoc ſenſu, magis probabilis eſt illa ſententia: ſed nobis etiam videtur eſſe falſa, ut diximus, & diſtinctius concludemus infra diſp. 7. Alter vero ſenſus excogitari poſſet, qui non eſt ab illis auctoribus intentus, ſcilicet, motivum illud, quod præciſe inducit ad deteſtationem peccati, & intentionem deſtruẽdi illud, non eſſe ita proprium alicujus virtutis, ut non ſupponat aliud primarium, in quo virtute contineatur. Qui ſenſus recte declaratus verus erit, juxta ſecundam aſſertionem poſitam, & juxta illud principium, quod virtus, quæ eſt ad tollendum malum, vel reſarciendam injuriam, per ſe primo eſt ad aliquod bonum proſequendum, ſicut in præſenti dicimus jus divinum, ut tuendum, ſeu illæſum ſervandum, eſt primarium objectum hujus virtutis.

SECTIO IV.

Quæ virtus deteſtetur peccata ut rationi contraria.

Jam vero ſupereſt, ut, quod ſupra promiſimus, explicemus, videlicet, cujuſnam virtutis ſit deteſtari peccata omnia ſub illa præciſa ac generali ratione, quod contra rationem ſunt. Et ratio difficultatis eſt, nam objectum illud formale non eſt ſpecificum, ſed genericum, & ideo non videtur poſſe conſtituere definitam ſpeciem virtutis. Nam ſi illam conſtituat, aut erit temperantia, aut juſtitia, aut alia ſimilis: nulla autem hujuſmodi eſſe poteſt. Unde dici poſſet, illum actum ad nullam determinatam virtutem pertinere, ſed ab omnibus, & a qualibet ſeorſim elici poſſe, quia omnes verſantur circa aliquod honeſtum bonum, in quo communis ratio honeſti boni includitur, & ideo quælibet poteſt 1. Opinio.

propter illam rationem, etiam præciſe ſumptam, operari. Sicut ſpecies intelligibilis repræſentans ſpecificam naturam, poteſt eſſe principium ſufficiens ad cognoſcendam naturam genericam, ut ſic, ſuppoſita virtute, & efficacia potentiæ ad præſcindendum.

Verum tamen hæc reſponſio ſuſtineri non poteſt, quia conſtat ex Metaphyſica, rationes formales objectorum, quæ in eſſe rei genericæ ſunt, reſpectu actuum mentis poſſe aſſumi ut ſpecificas in ratione objectorum formalium, ut contemplatio hominis, ut ſic, individua eſt, & ſingularis, etiamſi objectum ejus ſit natura univerſalis; & conceptus animalis, prout eſt formaliter in mente, ſpecificus eſt, & diverſus in ſpecie a formali conceptu hominis ut ſic, quamvis ratio objectiva ejus generica ſit in re: idemque proportionaliter invenitur etiam in rationibus univerſalioribus, vel etiam in tranſcendentalibus. Idem ergo ſine ulla dubitatione invenitur in actibus voluntatis; nam illa etiam eſt univerſalis potentia, quæ communes rationes præciſas, & abſtractas attingit: unde illæ objective ſumptæ comparantur ad actus voluntatis ut ſpecificæ, etiamſi in eſſe rei, ſint vel genericæ, vel communiores. Sic igitur actus, quo voluntas amat bonum abſolute, vel bonum honeſtum, ut ſic, eſt quidam actus ſpecificus, quia non poteſt eſſe in rerum natura, quin in aliqua ultima ſpecie conſtitutus ſit. Ille autem actus diſtinctus eſt in ſpecie ab omnibus actibus virtutum particularium, ut Temperantiæ, Juſtitiæ & ſimilium, quia nec poteſt eſſe ejuſdem ſpeciei cum omnibus illis, cum illi inter ſe ſpecie diſtinguantur: neque etiam poteſt eſſe ejuſdem ſpeciei cum aliquo illorum tantum, cum non ſit major ratio de uno quam de alio, ſed æqualis ſit diſtinctio in objectis. Eſt ergo ille actus in quadam propria, & determinata ſpecie ultima actus honeſti voluntatis, cujus objectum formale eſt ratio honeſtatis, ut ſic, quatenus ſumitur ut proprium, & particulare motivum, ſub qua conſideratione induit rationem ſpecifici objecti formalis. Et idem eſt de alio actu, qui huic correſpondet circa malum, ſeu peccatum deteſtando illud ſub hac præciſa ratione, quia turpe eſt, & contrarium rationi: ſunt enim, ut dixi, hi actus inter ſe connexi, eademque eſt utriuſque ratio. Unde obiter conſtat, non eſſe ſimile exemplum quod ſupra adducebatur de ſpecie intelligibili, etiamſi gratis demus id quod aſſumitur: nam ſpecies intelligibilis cum ſit quaſi ſemen objecti, cujus vicem gerit, illi ſecundum ſe commenſuratur, & ideo poteſt eſſe principium ad cognoſcendum illud, vel adæquate, vel ſecundum rationem aliquam communem, & quaſi partialem: habitus autem commenſuratur actibus, a quibus generatur, & non tendit in objectum, niſi ſub formali ratione objectiva illorum.

Dicta peccati deteſtatio ad particulares virtutes non ſpectat. Si ergo hic actus aliquem habitum in voluntate producit, talis habitus non poterit eſſe aliqua virtus particularis, ſeu quæ verſetur circa particularem rationem boni honeſti, ut Temperantia, Juſtitia, &c. Sed erit ſpecialis quidam habitus bonus diſtinctus ab his omnibus. Quod facile patet, tum quia actus generat habitum ſibi commenſuratum; tum etiam quia ratio facta de actu applicari poteſt ad habitum, ſcilicet, quod nec poteſt eſſe ejuſdem ſpeciei cum omnibus virtutibus ſimul, cum illa inter ſe diſtinguantur, nec poteſt eſſe ejuſdem ſpeciei cum una potius, quam cum aliis. Denique quia ille actus non tendit in objecta aliarum virtutum ſecundum proprias rationes earum. Ergo non poteſt inducere habitus proprios talium virtutum. Unde ulterius e converſo cõcluditur, hujuſmodi actum non elici ad habitibus aliarum virtutum, ſed ſi ab aliquo habitu elicitur, ſolum eſt a proprio & ſpecifico habitu ſibi commenſurato. Primum quia talis actus ab illo tantum habitu elicitur, qui per ſimiles actus introduci poteſt. Secundum quia talis actus nec poteſt elici ab omnibus virtutibus ſimul, cum illæ ſolum operentur ſub propriis rationibus, & motivis, quæ ſunt varia, & diſtinctiſſima: neque etiam elici poteſt ab aliqua determinata virtute ex omnibus illis, tum quia non eſt major ratio de una quam de alia, tum etiam quia motivum operandi longe diverſum eſt in illo habitu, & actu, quam ſit in cæteris virtutibus particularibus. Unde propriam etiam habet difficultatem, quam nulla particularis virtus habet, eo quod confuſe ſaltem, & implicite, omnia complectatur.

Hinc vero ſumpſerunt aliqui occaſionem dicendi, illum actum elici a virtute charitatis, quia illa eſt virtus univerſalis, virtute complectens omne bonum, unde proprium illius actus eſt, velle placere Deo in omnibus, qui actus ejuſdem rationis eſt cum eo, de quo agimus. Cui ſententiæ favere videtur D. Thom. art. ſequ. ad 2. dum ait, diligere bonum, & gaudere de illo, & triſtari de oppoſito malo, eſſe actus elicitos a Charitate. *1. Opinio.* Sed contra hanc ſententiam æque procedunt rationes factæ, quia Charitas, licet virtute, & cauſalitate ſit aliquo modo univerſalis, tamen in ratione objectiva reſpicit determinatam rationem boni divini, ut ſic: unde actus proprius Charitatis non minus diſtinguitur ab actu, qui verſatur circa bonum honeſtum in communi, quam actus Juſtitiæ, Temperantiæ, & ſimilium virtutum. Ergo non poteſt Charitas elicere talem actum. *Non eſt hæc deteſtatio actus charitatis.* Et confirmatur primo, nam Charitas eſſentialiter eſt amicitia: unde, quidquid per ſe proxime operatur, eſt ſub ratione amicitiæ, & conſequenter cum habitudine ad Deum, quem reſpicit, ut ſupremum bonum, & amicum: ille autem actus, de quo agimus, nullo modo pertinet ad amicitiam, ſed ſolum ad rationem boni honeſti, quatenus honeſtum eſt. Ergo non poteſt hic actus a Charitate elici. Alioqui (quæ eſt ſecunda confirmatio) talis actus amandi bonum, ut ſic, & deteſtatio peccati, quia repugnat rectitudini rationis, aut fidei, eſſet ſufficiens ad Charitatem obtinendam, ſine proprio & peculiari reſpectu ad Deum, quod eſt plane falſum.

Non eſt actus obedientiæ, aut juſtitiæ legalis, contra opinionẽ tertiam. Atque his, & ſimilibus rationibus convinci poteſt, hujuſmodi actum non pertinere ad virtutem obedientiæ, vel juſtitiæ legalis, ut alicui videri poſſet, eo quod illæ virtutes ſint etiam univerſales, quatenus verſari poſſunt circa quaſcunq; materias virtutum, aut vitiorum. Nam hæ virtutes in his materiis reſpiciunt propria, & ſpecialia motiva contenta ſub generali ratione boni honeſti, ut particularia ſub univerſali, qualia ſunt ſubdita ſuperiori, & præcepto ejus, quod eſt formale motivum obedientiæ, & ſervare communia jura ſeu commune bonum reipublicæ, quod eſt formale motivum juſtitiæ legalis, ſi recte intelligatur. Et ideo æque diſtinguuntur hæ virtutes ab habitu operante ex ſola ratione boni honeſti, ut ſic, ac aliæ virtutes particulares, quamvis in quadam univerſalitate habeant majorem convenientiam, quæ ſolum materialis eſt, quatenus in eiſdem fere materiis verſari poſſunt, licet ſub diverſa ratione formali.

Quarta opinio negans dictum actum elici ab habitu. Poſſet vero aliquis dicere, his rationibus potius concludi illos actus ad nullum omnino habitum pertinere, neque illum in voluntate generare, quia ſicut voluntas per ſeſe, & natura ſua, eſt ſatis propenſa ad amandum bonum in communi, & fugiendum malum, ut ſic, ita etiam eſt propenſa ad bonum honeſtum in communi, & ad deteſtandum contrarium: neque in his objectis vel actibus, ut ſic, invenitur difficultas, ob quam vincendam habitus neceſſarius ſit. Omnis enim difficultas provenit ex particularibus objectis, ſeu materiis, quæ per proprios habitus virtutum particularium tollitur: unde, ſi quis habeat juſtitiam, temperantiam, & ſimiles virtutes, nullam certe difficultatem ſentiet in amando bono honeſto quatenus tale eſt, & contrario malo deteſtando. Tribuiturque hæc ſententia D. Thomæ, q. 16. de Verit. art. 1. ad 7. Sed ibi nihil dicit, potiuſque favet oppoſitæ ſententiæ, quatenus ponit in intellectu habitum ſyndæreſis a potentia diſtinctum, quamvis illum ponat naturalem, de quo alias. Citatur etiam in 3. d. 27. q. 2. a. 3. ad 5. ubi ait, philoſophos non poluiſſe in voluntate virtutem moralem in ordine ad ultimum finem, quorum ſententiam probare videtur. Tamen, ut vera ſit, intelligenda eſt de ultimo fine formali, ſeu de bono in cõmuni, nam reſpectu particularis finis ultimi, veri, & efficaciter proſequendi, revera eſt aliquis habitus neceſſarius, etiam infra terminos finis naturalis, ut alibi latius oſtendendum eſt. Aliis vero locis docet generatim D. Th. in voluntate non eſſe virtutes, niſi vel ad ſupernaturale bonum, vel ad illud, quod eſt ad alterum, ut patet in 1. 2. q. 56. ar. 6. & qu. 1. de Virtut. art. 5. Verumtamen hæc ſententia D. Thomæ quoad hanc partem magnam habet difficultatem alibi tractandam. Et præterea dici poteſt, bonum honeſtum, ut ſic, extendi etiam ad illud, quod eſt ad alterum, & ex hac parte poſtulare habitum. Itaque D. Th. in hac parte nihil expreſſe locutus eſt. Ille autem

modus

modus dicendi, quantum ſpectat ad præſentem quæſtionem de objecto formali Pęnitentiæ, non multum refert, quia ſive principium talium actuum, ex parte voluntatis, ſemper ſit ſola potentia, quatenus per ſe eſt ſatis propenſa ad illos, ſive ſit habitus acquiſitus per tales actus: ſemper verum eſt, objectum formale talium actuum, eſſe ipſum generale motivum honeſtatis ſecundum ſe, ac præciſe ſumptæ.

Refellitur. Difficile tamen creditu eſt, per hujuſmodi actus nullum habitum generari. Primo, quia videtur hoc experientiæ repugnare, nam ex ipſo uſu, & exercitio interiorum actuum virtutis conſtat, hos actus univerſales multum conferre ad facilitatem acquirendam in operatione virtutis: ſignum eſt ergo, relinquere habitum, nam hoc indicio probamus per alios actus acquiri habitus. Deinde objectum horum actuum per ſeſe conſideratum, eſt difficile, nam reſpectu illius eſt quædam repugnantia inclinationum, & propenſionum voluntatis. Ergo hoc ſatis eſt, ut acquiratur habitus. Antecedens declaratur, nam licet in voluntate ſit magna propenſio naturalis ad honeſtum, ut ſic, tamen etiam eſt naturalis inclinatio ad bonum commodum, & delectabile ipſi naturæ, & ipſi corpori. Nam cum anima rationalis, ut ſic, ſit forma corporis, ad ipſius commodum eſt propenſa, etiam per voluntatem, quæ eſt proprius appetitus animæ rationalis quatenus talis eſt. Ex hac autem inclinationum diverſitate oriri ſolet difficultas in operando, & inde etiam oritur neceſſitas aliarum virtutum moralium. Unde probatur etiam prima conſequentia, quia habitus bonus, & virtutis, circa objectum bonum, & difficile, neceſſarius eſt. Nec refert, quod hæc difficultas ex materiis, ſeu objectis particularibus oriatur, hoc enim verum eſt in exercitio particularium actionum; provenitque ex eo, quod rationes univerſales non exiſtunt, neque exercentur niſi in particulari: nihilominus tamen, ſicut ex objectis particularibus colligimus difficultatem objecti ſpecifici, ita etiam colligere poſſumus difficultatem objecti in genere, ſeu in majori abſtractione aut univerſalitate propoſiti. Atque ita bonum honeſtum, ut ſic, difficile concipitur, non ex ſolis rationibus particularibus, ſed ex hac communi, quod repugnat aliquo modo ſenſui, & inferiori naturæ. Loquimur autem de bono honeſto comparatione actus voluntatis efficacis, & propoſiti abſoluti exequendi illud, & vitandi, ac deteſtandi oppoſitum, ſolum quia turpe eſt. Nam reſpectu alicujus ſimplicis affectus, & complacentiæ, nulla apparet in illo objecto difficultas, & propter hunc actum non eſſet forte neceſſarius habitus: at vero reſpectu abſoluti propoſiti arduum eſt, & difficile objectum, ut experimento etiam intelligi poteſt. Sicut amor ſimplicis complacentiæ ad Deum difficilis non eſt, amor autem obedientialis, cum abſoluto propoſito placendi illi in omnibus, ſatis difficilis eſt, idemque fere eſt de aliis actibus univerſalibus.

Nihil autem refert quod hæc difficultas poſſit minui per alias particulares virtutes, tum quia reſpectu horum actuum univerſalium unaquæque ad ſummum poteſt moderari difficultatem, quæ ex propria materia naſcitur, non vero illam, quæ eſt quaſi adæquata his actibus: tum etiam, quia, licet omnes illæ virtutes ſimul ſumptæ videantur ad hoc concurrere, tamen id eſt quaſi per accidens, ſeu per aliud, non vero immediate, & ex vi talium actuum, neque unquam ita omnino tollunt illam difficultatem, quin multum juvari poſſint per proprium habitum commenſuratum his actibus univerſalibus. Sicut e converſo quamvis voluntas ſit naturaliter propenſa ad delectabilia, poteſt hæc inclinatio magis ac magis augeri per habitus vitiorum, quibus propenſio ad virtutem quodammodo minuatur. Unde ſi homo vitioſus exercet univerſales actus ſequendi ſuum appetitum in omnibus, quamvis ad particulare objectum non deſcendat, acquiret ſine dubio aliquem habitum, quaſi univerſalem, quo & propenſior ad vitia, & ad virtutem difficilior reddatur. Denique ſi conſideremus hos actus in ordine ſupernaturali, non videtur dubium, quin etiam ſub illis rationibus univerſalibus poſſint actus honeſti, & ſupernaturales fieri, quorum principium proportionatum, & intrinſecum non invenitur in ſola voluntatis natura. Ergo neceſſe eſt, ut in illo ordine, talibus actibus, aliquis habitus reſpondeat, quia voluntas per ſe, ac nuda non eſt intrinſece proportionata aliquibus actibus ſupernaturalibus. Ille autem habitus non erit charitas, neque alia virtus, quæ verſetur circa aliquam particularem rationem boni honeſti: ergo in ordine habituum infuſorum datur ſpecialis habitus attingens hujuſmodi rationes univerſales. Ergo ſimilis dari poterit in ordine habituum acquiſitorum.

Vera ſententia. Eſt ergo valde probabilis ſententia, quæ affirmat hos actus generare habitum proprium, & particularem, habentem propriam ſpeciem ſumptam ex habitudine ad tales actus, & tale objectum, ſub præciſa, ac generali ratione ſumptum, quod in ratione objecti induit ſpecialem rationem diſtinctam a particularibus bonis, & objectis aliarum virtutum: ſic ut in ſcientiis contingit, aliam eſſe circa tranſcendentalem rationem, & aliam circa genericam, & aliam circa ſpecificam. Atque hanc ſententiam de illo habitu indicavit Medina Cod. de Pęnitent. tract. 1. q. 1. ad 4. Neque obſtat, quod Ariſtoteles, D. Thom. & alii Philoſophi morales tractando de Virtutibus nullam mentionem de hoc habitu feciſſe videntur: fortaſſe ea de cauſa fuit, quod hic habitus non videatur eſſe perfecta virtus, ſed quaſi inchoata, eo quod ad executionem propriarum, & particularium virtutum, non deſcendat, vel certe quia ex propriis rationibus ſingularum virtutum poterat hæc quaſi univerſalis intelligi: neque enim neceſſe eſt, ut omnia fuerint ab aliis auctoribus diſtincte explicata.

Objectio. Dices. Hoc modo poſſunt multiplicari habitus circa rationes univerſales, quaſi ſubalternas: ut unum eſſe habitum circa bonum honeſtum, ut ſic, alium circa bonum juſtum, quod eſt magis contractum, & condiſtinctum a bono temperantiæ, & ſimilibus: abſtrahit vero ab objecto Juſtitiæ commutativæ, diſtributivæ, & legalis, & ſic de aliis. Reſponſ. Reſpondetur, idem fere in ſcientiis reperiri: unde ſicut in illis id admittitur, quando rationes formales objectorum convenienter ſumuntur, & abſtrahuntur: ita etiam in habitibus voluntatis id admitti poſſet, nullum enim eſt inconveniens. Nam ubi actus multiplicantur ex diſtinctione formali objectorum, poſſunt etiam habitus multiplicari, præſertim loquendo de habitibus, qui ſint ſimplices qualitates, ut ex principiis Metaphyſicæ conſtat. Sed de hoc habitu hæc ſufficiat obiter dixiſſe.

DISPUTATIO III.

De actibus virtutis Pœnitentiæ in communi.

DE his actibus ſub hac ratione pauca ſcribunt Theologi, ſed fere ſolum de contritione, & attritione in particulari: mihi tamen res neceſſaria viſa eſt tum ad melius cognoſcendas rationes particulares dictorum actuum, tum ad comprehendendam naturam hujus virtutis. Dicam igitur, cujus facultatis ſit hic actus, quotuplex, qualis, & quam efficax, & quam univerſalis ſit.

SECTIO I.

Utrum actus Pœnitentiæ ſit actus voluntatis & quotuplex.

Variæ ſententiæ. VUlgi opinio eſſe videtur, actum Pęnitentiæ eſſe appetitus ſenſitivi: nam ſi dolorem ſenſibilem non ſentiant, vel etiam lachrymas non fundant, nunquam putant ſe verum actum Pęnitentiæ eliciuſſe: e contrario vero hæretici hujus temporis aſſerunt, fere nullum eſſe actum Pęnitentiæ, niſi intellectus tantum, illum videlicet, quo homo reſipiſcit, & cognoſcit, ac judicat, ſe male egiſſe. Quibus occaſionem præbuit Eraſmus circa id Matth. 3. *Pœnitentiam agite*, contendens non *pœnitentiam*, ſed *reſipiſcentiam* fuiſſe vertendum. Quod ſi hæretici aliquem actum voluntatis adjungunt, ſolum eſt propoſitum bene vivendi in poſterum, nam deteſtationem præteriti, ut otioſam, vel præſumptuoſam reprobant, ut poteſt videri in Roffenſi art. 6. 7. & Bellarm. lib. 1. de Pęnitentia cap. 7. Catholici vero, licet conveniant hunc eſſe actum voluntatis, in ejus tamen qualitate explicanda diſſentiunt, ut videbimus.

Aſſert. 1. Dico primo. Actus Pęnitentiæ eſt actus a voluntate elicitus, ſupponens actum intellectus ſibi proportionatum, & regulariter habens conjunctum actum appetitus ſenſitivi, ut conſequentem ipſum. Prima pars con-

cluſionis eſt certa ex D. Thoma hic art. 4. & in 4. d. 17. q. 2. ubi communiter Theologi idem docent. Sumitur ex Tridentino ſeſſ. 6. c. 6. ibi: *Dum peccatores ſe eſſe intelligentes, moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem, &c.* & can. 4. definit liberum arbitrium effective cooperari in converſione peccatoris: liberum autem arbitrium eſt ipſa voluntas. Idem colligitur ex ſeſſ. 14. cap. 4. Et ex Scriptura exigente ab homine converſionem ſeu Pęnitentiam ex toto corde. Joel. 2. nam nomine *cordis* voluntatem intelligit, juxta id Matth. 2. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Rationes ſunt manifeſtæ. Prima, quia actus Pęnitentiæ eſt quidam actus juſtitiæ: at juſtitia voluntatis eſt. Secunda, actus pęnitentiæ aliquo modo attingit Deum quatenus peccatis offenditur: hoc autem objectum ſolum poteſt attingi per rationem ſuperiorem, atque adeo per voluntatem. Tertia, quia actus pęnitentiæ opponitur peccato, quatenus peccatum eſt: at peccatum voluntatis eſt actus; & contraria verſantur circa idem.

Satiſfit objectioni. Dices. Pęnitentia eſt quædam pęna: pęna autem eſſe debet involuntaria: ergo & pęnitentia: ergo non poteſt eſſe actus voluntatis, qui eſt intrinſece voluntarius. Reſpondetur, potius eſſe de ratione pęnitentiæ, ut pęna per illam aſſumpta voluntaria ſit, juxta Auguſtinum de Vera & falſa pęnitentia c. 18. & 19. Quia debet pęnitentia eſſe proportionata culpæ: hæc autem voluntaria fuit. Nec eſt de ratione pęnæ, ut ſit ſimpliciter vel omnino involuntaria, ſed ſatis eſt, ut ſit repugnans ſenſui, vel commoditati naturæ, etiamſi aſſumatur voluntarie, vel acceptetur.

Pęna, quę eſt in pœnitentia, quomodo voluntaria.

Hinc faciles ſunt aliæ partes aſſertionis, nam omnis actus voluntatis ſupponit proportionatum actum intellectus. Naturale etiam eſt animæ humanæ conjunctæ corpori, ut dum operatur per vires ſuperiores, ſecum moveat inferiores; ſic enim verum eſt illud: *Neceſſe eſt intelligentem phantaſmata ſpeculari*: ita ergo voluntas, dum de peccato dolet, ſecum trahit appetitum inferiorem, ut aliquem dolorem concipiat. Sicut etiam dicitur Pſal. 83. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum*, nam devotio voluntatis etiam redundare ſolet in appetitum ſenſitivum. Idem ergo eſt de dolore. Et hunc dolorem appetitus vocavit paſſionem pęnitentiæ D. Thom. hoc art. ad 4. In 4. vero d. 14. q. 2. ar. 1. & d. 17. q. art. 1. illum vocat actum virtutis; ſed illud prius habet intrinſece & ſecundum ſe: hoc vero poſterius per denominationem extrinſecam, & ut ſubeſt ſtudioſæ electioni voluntatis, ut recte Palud. d. 14. q. 2. ar. 2. & conſtat ex generalibus principiis primæ ſecundæ.

Pęnitentia non ſemper habet effectus in corpore. Advertendum eſt autem, hunc effectum, cum fiat in corpore, ſæpe poſſe vel omnino, vel magna ex parte impediri ob corporis diſpoſitionem: & ideo carentia hujus affectus in ſenſu, non eſt ſignum certum impœnitentiæ voluntatis, id eſt, quod voluntas careat pęnitentia, ſicut e contrario, lacrymæ & aliæ motiones ſenſibiles non ſemper ſunt certa ſigna veræ pęnitentiæ voluntatis, quia poſſunt ex variis cauſis oriri.

Dico 2. Omnibus modis, quibus voluntas poteſt tendere in bonum, poteſt etiam actus virtutis pęnitentię exercere; & ita poſſunt varii actus in hac virtute diſtingui. Poſſumus autem hos actus in voluntate diſtinguere vel ex modis operandi communibus appetitui ſenſitivo, quos proſequitur D.Th. 1.2.q.23. & ſequentibus, & ſic diſtinguuntur amor, deſiderium, & delectatio: vel juxta modos magis proprios ipſi voluntati; & ſic diſtinguitur ſimplex voluntas, intentio, & electio, ex D.Thom. 1. 2. q. 8. & ſequentibus. Rurſus per hos actus interdum tendit voluntas in bonum, quod per ſe tale eſt, & nullum malum ſupponit: interdum vero ad tollendum, vel impediendum malum, nam hoc etiam ſub ratione alicujus boni comprehenditur. Virtus igitur pęnitentiæ omnibus his modis poteſt operari, & ita varios actus elicere, quos paulatim explicabimus.

SECTIO II.

Utrum virtus pœnitentiæ habeat actus tendendi in bonum, & recedendi a malo.

RAtio dubitandi oritur ex communi modo loquendi de pœnitentia: dicitur enim eſſe diſplicentia peccati commiſſi, unde nec circa bonum, nec circa omne malum verſari videtur, ſed ſolum circa pravum actum jam factum.

Nihilominus dicendum eſt primo, pęnitentiam poſſe elicere omnes actus, quibus voluntas in bonum tendit. Probatur ſigillatim. Nam in primis poteſt pœnitentia elicere ſimplicem voluntatem ſeu amorem circa honeſtatem juſtitiæ ad Deum: deinde deſiderium operandi hujuſmodi juſtitiam, ad quod pertinet propoſitum ſervandi mandata: præterea gaudium de tali juſtitia, vel obſervatione mandatorum, vel etiam de ſatisfactione exhibita pro peccatis, juxta id Aug. de Vera & falſa pœnitentia c. 13. *Pœnitens de peccato doleat, & de dolore gaudeat.* Similiter huc pertinet intentio deſtruendi peccatum, ut docet D. Th. hic art. 2. ad 1. & art. 4. & voluntas non peccandi amplius, & ſatisfaciendi pro peccato commiſſo, & utendi mediis ad hunc finem accommodatis: quæ omnia clara ſunt ex iis, quæ diximus de objecto hujus virtutis, & ex comparatione ad juſtitiam humanam, quam ibi ſæpe fecimus, & ex connexione, quæ reperitur inter hos actus ſub eodem motivo & honeſtate. Ex hoc enim principio optime colligitur varietas actuum ſub eadem virtute, ut ſumitur ex D. Thom. 2.2. quæſt. 28. art. 1. ubi ex illo principio colligit gaudium & amorem eſſe actus charitatis.

Propoſitum ſitne actus pœnitentiæ.

Solum poteſt dubitari de actu propoſiti, vel deſiderii in futurum. Nam quidam negant eſſe actum hujus virtutis. Quod indicat, licet obſcure, Albertus in 4. d. 14. art. 12. D. Th. etiam d. 17. q. 2. art. 1. ſubobſcure loquitur, dicens, pęnitentiam non exercere hunc actum niſi prout habet adjunctam prudentiam. Verumtamen ex hoc eodem dicto colligo hunc actum eſſe hujus virtutis, quia ſola prudentia non elicit illum, ſed dirigit, vel imperat; ergo pœnitentia eſt quæ illum elicit, cum ſit actus voluntatis & ejuſdem honeſtatis. Dices: eodem modo potuiſſet dicere D. Th. pœnitentiam non deteſtari peccatum, niſi ut habet prudentiam adjunctam: imo hoc cōmune eſt omnibus virtutibus voluntatis in exercendis actibus ſuis. Reſpondeo in re ita eſſe: fortaſſe tamen D. Th. uſum fuiſſe illo modo loquendi, ut indicaret pœnitentiam non exercere illum actum ſecundum præciſam rationem ſeu denominationem pœnitentiæ, ſed ſecundum adæquatam rationem talis virtutis, quæ prout habet adjunctam prudentiam, non ſolum medetur præteritis, & moderatur pręſentia, ſed etiam pręcavet ſeu providet futuris. Quod clarius docuit Alenſ. 4. p. quæſt. 12. memb. 3. ar. 9. §. 2. Alias q. 69. ar. 2. memb. 9. Ubi etiam recte advertit omnem virtutem in ſua materia, & ſub honeſtate ſua exercere hunc actum: quia ad perfectionem virtutis pertinet perſeverantia in illa: & ideo velle ſemper caſtitatem ſervare ſub hac ratione, eſt actus caſtitatis, & ſic de aliis: idem ergo eſt cum proportione in hac virtute. Quod etiam ſupra inſinuavimus agentes de objecto, ubi alias rationes, & Conc. Trid. adduximus.

Gaudium quomodo a pœnitentia ſit.

Dubitant etiam aliqui de actu gaudii, tum quia D. Th. hic art. 2. ad 1. gaudium de bonis operibus tribuit charitati: tum etiam quia gaudium videtur repugnare dolori, & illum excludere: proprius autem pœnitentiæ actus eſt dolor. Dicendum eſt tamen, gaudium de bonis operibus, quatenus cedunt in Dei gloriam, & in illum, ut in finem ſupernaturalem, vel ut in talem amicum referuntur, ſic pertinere ad charitatem: gaudium autem de æquitate juſtitię vel conſervata, vel reſtituta ad hanc virtutem pertinere, ut ex diſcurſu facto ſatis conſtat. Nec verum eſt omne gaudium excludere omnem dolorem, ſed ſi ſint ejuſdem rei: hic autem dolor pœnitentiæ eſt de peccato ut commiſſo, gaudium de remiſſione peccati, vel etiam de ſatisfactione pro peccato.

Dices. Licet tale gaudium non omnino tollat dolorem, minuit tamen, ſaltem ex generalibus rationibus gaudii & triſtitiæ, & ex diverſis modis afficiendi ſubjectum. Reſpondet Durand. d. 14. q. 4. non eſſe hoc inconveniens, quia non oportet dolorem pœnitentiæ eſſe omnibus modis maximum. D. Th. autem in 4. d. 17. q. 2. art. 1. negat aſſumptum, quia hoc gaudium eſt conſequens ipſummet dolorem pęnitentiæ. Dico tamen hoc maxime verum eſſe de ipſa deteſtatione peccati, hæc enim nullo modo minuitur, neque impeditur propter gaudium conſequens: dolor autem in rigore ſum- Occurritur objectioni.

ſum-

ſumptus, quamvis non minuatur ex gaudio conſequente ut ſic, poteſt tamen impediri, ne ulterius progrediatur.

Aſſertio 2. De actibus pœnitentiæ circa malum.

Dico ſecundo. Virtus pœnitentiæ fugit malum ſeu peccatum omnibus modis, quibus voluntas ſolet malum refugere, & ita etiam diſtinguuntur plures alii actus hujus virtutis. Hæc aſſertio conſtat ex dictis de objecto, & ex præcedente, nam omnia ibi dicta poſſunt hic cum proportione applicari. Ut autem aliquas difficultates expediam, notandæ ſunt voces, quibus hi actus ſignificari ſolent, ſcilicet odium, deteſtatio, diſplicentia, dolor, & triſtitia, his enim utitur Trid. ſeſſ. 4. & communiter Doctores. Eſt autem in eis obſervandum, aliquando vel omnes vel aliquas ex his vocibus ſumi ut generales. Diſplicentia enim dici poteſt, tum de odio, tum de dolore, vel deteſtatione, & eodem modo quilibet ex his actibus dici poteſt averſio a peccato, vel fuga illius: dolor etiam & triſtitia in præſenti idem ſunt. Tres ergo voces, ſeu actus explicandi a nobis ſunt ſecundum proprias rationes ſuas, ſcilicet odium, deteſtatio, & dolor, quibus etiam adjungemus propoſitum, ſeu intentionem deſtruendi peccatum.

Odium & deteſtatio peccati commiſſi quomodo diſtinguantur. Primo igitur inquiri poteſt, an odium, & deteſtatio peccati commiſſi ſint actus diverſi. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia peccatum commiſſum jam conſideratur, ſeu apprehenditur ut malum præſens: odium autem tantum poteſt diſtingui a deteſtatione tanquam fuga mali abſolute ſumpti, a fuga mali præſentis; ergo ſolum poteſt diſtingui a tali deteſtatione illud odium, quod verſatur circa peccatum abſolute, abſtrahendo ab hoc quod ſit commiſſum: ergo, ſi utrumque ſumatur, ut cadit in peccatum commiſſum, non poſſunt diſtingui.

Nihilominus dicendum eſt, illos actus eſſe diſtinctos, quia etiam odium poteſt verſari circa malum quod jam ineſt, quia quod inſit, non tollit abſolutam rationem mali: & ipſamet pœnitentia poteſt odio haberi, non præciſe quia præſens eſt, ſed abſolute, quia quoddam malum eſt. Rurſus circa hujuſmodi malum poteſt inſurgere deſiderium quod non inſit, & affectus voluntatis ad hoc ut tale malum non fuerit commiſſum: hic autem actus diverſus eſt a præcedente, ut patet tum ex modo tendendi & operandi: tum etiam ex effectu, nam ad odium, ut ſic, non ſequitur triſtitia: ſequitur autem ex illa deteſtatione, ut notavit D. Thom. in 4. 17. q. 2. a. 1. quæſtiunc. 1. ad 3. Denique circa bonum quod poſſidetur, præter amorem poteſt homo habere deſiderium nunquam carendi tali bono: ergo e contrario hic actus deſiderii, *velle nunquam peccaſſe*, eſt diſtinctus ab odio. Quapropter in hoc actu cernitur propria ratio pœnitentiæ ſecundum rigoroſam hujus vocis ſignificationem, ut ex D. Thom. ſupra ſumitur, & hic q. 84. art. 8. & hoc art. ad 3. & infra art. 4. & ex Palud. dict. d. 17. q. 1. art. 1. & 2. Sot. q. art. Ledeſm. 1. p. 4. q. 32. art. 1. dub. 2. Navarro in Sum. c. 1. n. 2. clarius Cajet. tom. 1. Opuſc. tract. 4. q. 1. qui agentes de contritione, vel de attritione, dicunt proprie conſiſtere in deteſtatione, & ab effectu declarant, quia dolor proxime ſequitur ex deteſtatione, ut dictum eſt, & latius infra dicemus. Et favet Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 2. dicens pœnitentiam eſſe deteſtationem peccati cum pio animi dolore: & eodem fere modo loquitur Conc. Colonienſe titulo de Pœnitentia, in principio, & Auguſtin. lib. 2. ad Simplicianum q. 2. *Quis ſit ordo inter dictos actus.* Quod ſi de ordine inter illos actus interrogetur, reſpondeo, odium eſſe natura ſua priorem actum, quia reſpicit objectum ſecundum rationem magis abſtractam & abſolutam. Non videtur tamen neceſſarium, ut in executione ſeu ordine temporis ſemper odium antecedat: nam conſiderata turpitudine peccati commiſſi, poteſt voluntas ſtatim deteſtari peccatum deſiderando nunquam illud commiſiſſe: quia in ipſo objecto eſt ſufficiens ratio, & fundamentum ad talem actum, & in illo includitur virtute ipſum odium, quod ſatis eſt.

SECTIO III.

Utrum actus Pœnitentiæ abſolutus ſit, & efficax.

RAtio dubitandi oritur ex præced. ſect. Nam ex ibi dictis ſequitur proprium actum pœnitentię eſſe ſolum voluntatem quandam conditionatam, quam velleitatem appellant: conſequens eſt falſum: igitur. Sequela patet, quia objectum illius actus eſt impoſſibile, nimirum præteritum non fuiſſe, circa objectum autem impoſſibile non poteſt eſſe voluntas, niſi conditionata. Minor autem probatur, quia voluntas conditionata eſt inefficax. Unde non poteſt omnino avertere voluntatem a peccato; quod eſt de ratione actus pœnitentiæ.

Variæ ſententiæ. In hac difficultate tres invenio dicendi modos. Primus eſt, illum actum eſſe abſolutum, qui explicatur hac voce, *volo*, non illa, *vellem*. Ita Medin. Codice de Pœnitent. tract. 1. qu. 1. & ſumpſit ex Alenſ. 4. p. qu. 12. memb. 1. art. 2. §. 2. alias q. 54. memb. 2. art. 3. in fine, & Albert. in 4. d. 14. art. 2. Quorum ratio eſt, quia peccatum commiſſum non fuiſſe non eſt impoſſibile ſimpliciter, ſed tantum ex ſuppoſitione: circa hujuſmodi autem impoſſibile verſari poteſt actus abſolutus. Secunda ſententia eſt, illum actum eſſe conditionatum. Eſt D. Thom. in 4. diſt. 17. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 3. quem Sot. d. 14. q. 2. art. 1. & d. 17. q. 1. art. 1. & Ledeſm. 1. p. 4. q. 32. art. 1. dub. 3. & alii ſequuntur. Et ratio eſt, quia, licet illud objectum tantum ſit impoſſibile ex ſuppoſitione, tamen voluntas non verſatur circa illud per talem actum, niſi ex prædicta ſuppoſitione: & ideo perinde ſe habet, ac ſimpliciter impoſſibile. Tertia ſententia eſt Adriani in 4. qu. 1. de pœnitentia, illum actum non eſſe abſolutum propter rationem D. Thomæ, neque eſſe conditionatum, quia jam conditio poſita eſt, & non ignoratur: quando autem cognita eſt conditio, vel voluntas nullum elicit actum, vel elicit abſolutum. Unde concludit illum actum eſſe ſimplicem affectum diſciplinæ peccati commiſſi: atque ita parum videtur illum diſtinguere ab actu odii.

Actus voluntatis quomodo abſolutus vel conditionatus dicatur. Ut vero caveatur æquivocatio, in qua videtur Adrianus verſatus, oportet diſtinguere illam vocem, *conditionatus*, cum conjungitur cum actu voluntatis: interdum enim ſumi poteſt ex parte ſubjecti, ſeu potius voluntatis, ut cum aliquis profert hanc conditionalem: ſi Petrus hoc a me peteret, vellem id facere: tunc enim voluntas de præſenti non vult, ſed homo affirmat ſe voliturum, ſi id accideret: & ita conditio ſuſpendit, ſeu tollit omnem actum voluntatis in præſenti: & ideo improprie talis dicitur actus conditionatus, quia re vera nullus eſt, ſed eſſet, ſi conditio poneretur. Unde in contrario ſenſu omnis actus voluntatis, qui de præſenti exercetur, poteſt dici abſolutus, quamvis non ſemper proprie, ut patebit. Alio igitur modo & magis proprio dicitur actus conditionatus ex parte objecti, quia, licet voluntas in præſenti illum exerceat, tamen per illum non tendit in objectum abſolute ſumptum, ſed veſtitum aliqua conditione. Ut cum teſtator legat centum Petro, ſi hoc fecerit, revera vult donare, tamen ſub ea conditione. Cujus ſignum eſt, quia expleta illa conditione, illa voluntas habet effectum ſine novo actu. Actus vero abſolutus contrarius huic conditionato erit ille, qui nec ex parte ſubjecti, neque ex parte objecti habet appoſitam conditionem; & hic eſt proprius uſus illius vocis.

Reſolutio de actu pœnitentiæ. Actus ergo pœnitentiæ non poteſt dici conditionatus priori modo: alioqui non eſſet verus, & realis actus: & ſi hoc tantum voluit Adrianus, recte dixit: debuiſſet tamen vocare illum actum abſolutum, ut cum proportione, & ſine æquivocatione vocibus uteretur: debuiſſet etiam mentionem facere actus conditionati ex parte objecti. Unde ſi de hoc ſit ſermo, recte D. Th. dixit actum pœnitentiæ eſſe conditionatum: quia vel expreſſe, vel implicite includit hanc conditionem, *ſi mihi eſſet poſſibile*. Et hoc recte concludit ratio D. Thomæ.

Actus conditionatus quid operetur. Ut vero ſatisfaciamus difficultati de inefficacia talis actus, advertendum eſt, actum conditionatum voluntatis, quamvis non ſit efficax quoad omnia, quamdiu conditio non eſt impleta, eſſe tamen poſſe efficacem quoad aliqua, reſpectu quorum habet vim actus abſoluti. Quod variis modis contingere poteſt pro actuum & objectorũ diverſitate. Aliquando enim poteſt conditio poſita in objecto eſſe poſſibilis, occulta tamen & pendens ex futuro. Et tunc poteſt eſſe voluntas efficax de ſe: ſi autem conditio ſit de futuro, erit ſuſpenſa quoad effectum uſque ad talem conditionem, ut cum volo dare centum, ſi hoc feceris: & ideo talis voluntas non per *vellem*, ſed per *volo* explicatur. Si vero conditio in re ſit poſita, & ignoretur, voluntas ſtatim habet effectum, ut cum volo abſolvere, ſi es diſpoſitus. Et de tali volitione verum eſt, quod ait Adrian. ſi conditio ſit in re poſita, & cognoſcatur, non poſſe volitionem eſſe conditionatam. Et e converſo

etiam verum eſt, ſi ſciatur talem conditionem non eſſe in re, vel non eſſe futuram, non poſſe haberi voluntatem illam conditionatam ita efficacem, ſed ad ſummum per modum velleitatis. Unde in divite hic actus *vellem dare eleemoſynam, ſi poſſem*, licet videatur eſſe ſub conditione, quæ illi nota eſt, re tamen vera plus includit, videlicet, *ſi poſſem vincere meum affectum, vel poſſem ſine difficultate*, vel aliquid ſimile: neceſſe eſt enim, ut talis conditio ex aliqua parte, vel non ſit poſita, vel ſaltem ſit ignorata, aut non conſiderata: alias actus neceſſario tranſibit in abſolutum.

Aliquando vero contingit objectum eſſe impoſſibile, vel ſimpliciter, ut me eſſe Deum, vel ex ſuppoſitione, ut præteritum non fuiſſe, vel hominem ſalvari ſine obſervatione mandatorum. Et in his omnibus ſemper ſubintelligitur, vel expreſſe additur conditio, *ſi fieri poſſet*, & actus non eſt *volo*, ſed *vellem*, ut recte D. Th. dixit, & experientia docet. Ideoque talis actus eſt ſimpliciter inefficax reſpectu objecti impoſſibilis, ut ſic: tamen ſi quantum ad aliquid poſſibile ſit, reſpectu illius poteſt habere aliquam efficaciam. Atque ita contingit in præſenti actu deteſtationis, de quo loquimur: nam eſt quidem ille actus inefficax, quantum ad hoc ut efficere poſſit quominus illud peccatum factum non fuerit: & quoad hoc dixit D. Thom. hic ad 3. *ſtultum eſſe conari ad hoc, ut peccatum commiſſum non fuerit*. Eſt autem efficax ille actus ad ſeparandam, & avertendam voluntatem ab effectu peccati. Unde impoſſibile eſt cum tali actu, ſi ex plena determinatione voluntatis fiat, ſimul eſſe affectum peccandi. Et ideo etiam includit ille actus efficaciam ad deſtruendum peccatum commiſſum, quatenus aliquo modo permanet habitualiter ſeu moraliter, ut in dicta ſolutione ad 3. D.Thom. addit. Et hoc ſatis eſt ad veram & perfectam rationem actus pœnitentiæ, qui vel formaliter, vel virtute includit propoſitum emendandi Deo illud, quod contra ipſum commiſſum eſt, ut ſumitur ex D.Thom. infra art.4. Nam per hujuſmodi deteſtationem ita abominatur homo peccatum commiſſum, ut ex vi illius vellet, ſi poſſet, facere, ut non fuiſſet: ergo etiam vult illud deſtruere ſaltem quantum ad rationem culpæ, quæ moraliter manet: quantum ad hoc enim objectum poſſibile eſt: & ideo reſpectu illius poteſt talis actus efficaciam habere. Sicut etiam ob eandem cauſam talis actus efficaciter avertit voluntatem a peccato futuro, quantum eſt ex ſe, quia habet cum illo formalem, aut virtualem incompoſſibilitatem, quam ſignificavit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap.4. dicens: *Si voluntatem peccandi excludat*.

Deteſtatio peccati cõmiſſi q̃ om-do efficax.

Et quantum ad hæc, in quibus actus ille eſt efficax, poteſt in bono ſenſu verum eſſe, quod Alenſis ait, actum illum non tantum eſſe *nollem*, ſed etiam *nolo*. Quanquam ſub hoc verbo indicativi melius explicatur ille actus in ordine ad peccatum, ut ſic. Recte enim dicet aliquis, *Nolo peccatum*: non autem ſic: *Nolo peccaſſe*, ſed *Nollem*. Et idcirco reſpectu talis objecti, id eſt, peccati commiſſi, ut ſic, recte appellatur ab Adriano ille actus ſimplex affectus abſolutus aliquo modo, quatenus actu ineſt; imo & aliquo modo efficax, quatenus per illum voluntas ex vero & toto affectu avertitur a malitia peccati, & eo modo quo poteſt vult illam non eſſe. Nihilominus tamen ſimpliciter non caret omni conditione, neque habet efficaciam quantum ad proprium objectum, quod eſt facere, ut peccatum commiſſum non fuerit.

Deteſtatio peccati, & intentio deſtruendi illud quomodo differant.

Hinc vero ſuboritur difficultas, nam videtur ex dictis ſequi hunc actum deteſtationis peccati non eſſe diverſum ab actu intentionis ſeu propoſiti deſtruendi peccatum, quia totam hanc vim & efficaciam includit ille actus, ut dixi. Conſequens autem repugnat D.Thom. q.85. art. 2. ad 1. ubi diſtinguit illos actus per modum imperantis & imperati. Et (quod difficilius eſt) illos tribuit diverſis virtutibus, nimirum intentionem pœnitentiæ, deteſtationem autem charitati. Quod etiam eſt contra ea quæ diximus: nam inter actus elicitos pœnitentiæ deteſtationem poſuimus.

Ad priorem partem hujus difficultatis reſpondeo negando ſequelam. Et ſimpliciter cum D.Th. concedendo illos actus ſecundum formales rationes ſuas eſſe diſtinctos, quamvis in virtute vel efficacia convenire videantur, ut probat ratio facta. Ratio vero diſtinctionis eſt, quia unus eſt per modum fugæ & averſionis voluntatis, ſcil. deteſtatio: alter eſt per modum proſecutionis, & intentionis. Unde ille prior immediate verſatur circa peccatum commiſſum, ut ſic: poſterior vero propinquius tendit ad reſarciendam divinam injuriam, ideoque verſatur circa ſatisfactionem, ſeu recompenſationem peccati. Et ita D. Thom. hic art. 3. ad 4. & ſæpe alias vocat illum actum intentionem, ſeu propoſitum ſatisfaciendi, ſeu emendandi quod commiſſum eſt. Unde etiam illi duo actus ita ſunt inter ſe connexi, ut invicem poſſint unus ab alio oriri ſecundum diverſas rationes, ſeu cauſalitates: nam ſi deteſtatio peccati conſideretur ut medium accommodatum ad ſatisfaciendum Deo aliquo modo pro offenſa, ſic poteſt imperari ab illo propoſito, ſicut electio ab intentione. At vero, ſi conſideretur ille actus ut diſpoſitio quædam ſubjecti, ſic poteſt præcedere, & præparare voluntatem, ut efficaciter conetur ad deſtruendum peccatum. Sicut in humanis, quia ægritudo diſplicet, ideo intendit homo, & conatur illam expellere: & utroque modo poteſt intelligi D.Thomas citato loco.

SECTIO IV.

An deteſtatio peccati ſit actus elicitus a pœnitentia, vel charitate.

HÆc quæſtio proponitur propter alteram partem difficultatis poſitæ, in qua aliqui abſolute concedunt hanc deteſtationem peccati non poſſe eſſe actum a pœnitentia elicitum, ſed a charitate. Quod ſentit D. Thomas citato loco, & expreſſe in 1. 2. q. 113. art. 5. ad 1. quia ejuſdem virtutis eſt deteſtari mala, cujus eſt gaudere de bonis: hoc autem charitatis eſt. Verumtamen ſi ejus ſententiæ ſenſus eſſet, poſſe charitatem ſub proprio motivo, & ratione elicere aliquam deteſtationem peccati, eamque perfectiſſimam, probanda omnino eſſet: nam hoc ad minimum docet D. Th. & hoc convincit ratio ejus. Imo fortaſſe ſit, ſi ſermo eſſet de contritione, quæ per ſe ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, probabile eſt requirere hanc deteſtationem a charitate elicitam. At vero ſi hæc ſententia intelligat nullam deteſtationem peccati, & ſub nulla ratione poſſe eſſe actum elicitum a propria virtute pœnitentiæ, nullo modo eam probare poſſumus: quia in ſuperioribus ſatis oſtenſum eſt, eſſe in peccato aliquam rationem malitiæ, ſub qua poteſt virtus pœnitentiæ illud deteſtari. Et hoc ipſum convinci poteſt ex alio actu pœnitentiæ, quem prædicti auctores admittunt: nam ſi hæc virtus poteſt intendere deſtructionem peccati, & recompenſationem ejus: ergo aliquam propriam rationem mali invenit in illo peccato, ratione cujus illud deſtruere conatur: ergo ob eandem rationem poteſt illud deteſtari. Et confirmatur a ſimili ex juſtitia humana, cujus officium eſt, intendere recompenſationem injuriæ factæ proximo: nam hinc fit, ut ipſam injuriam deteſtetur: & ut illi virtuti talis malitia diſpliceat. Imo hoc ipſum videtur natura ſua prius: nam ob eam cauſam vult injuriam deſtruere, & compenſare illam, quia diſplicet: ergo idem eſt dicendum in præſenti: eſt enim eadem omnino ratio. Denique alias virtus pœnitentiæ non haberet illum actum, qui in propria & rigoroſa ſignificatione per hanc vocem ſignificatur, nam, ut ſupra oſtenſum eſt, proprie ſignificat retractationem prioris facti. Item ex proprio actu hujus virtutis non ſequeretur dolor & pœna, niſi valde remote: nam dolor proprie comitatur deteſtationem, ut dixi, & iterum dicam. Unde non ſolum Theologi, ſed etiam Concilia, & Patres pœnitentiam per deteſtationem & dolorem definiunt, ut patet ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 2. dicente, Pœnitentiæ actum eſſe *deteſtationem cum pio animi dolore*. Et eodem fere modo loquitur Concilium Colonienſe titulo de Pœnitentia, in principio, & Auguſtinus lib. 2. Quæſtionum ad Simplic. qu. 2. *Opus* (inquit) *pœnitendi eſt cum reperitur voluntas mutandi cum animi dolore*. Propter quod in lib. de Vera & falſa pœnitent. cap. 2. & 3. Pœnitentiam ſimpliciter dolorem vocat, & ſimilia multa leguntur in Decretis, de Pœnitent. diſt. 1.

Dolor & deteſtatio quomodo diſtinguantur.

Sed tunc inſurgit ultima difficultas de actu doloris comparato ad actum deteſtationis, quomodo ab illo diſtin-

ſtinguatur. Videtur enim eſſe idem actus: teſte enim Aug. 14. de Civit. c. 15. dolor nihil aliud eſt, quam *diſplicentia de his, quæ nobis nolentibus accidunt:* hujuſmodi autem eſt deteſtatio peccati commiſſi, eſt enim diſplicentia, & de re nobis involuntaria: non quidem ſecundum eam voluntatem, qua peccatum commiſſum eſt, ſed ſecundum eam, qua eſt affectus pœnitens, quando peccatum deteſtatur, ut notavit D. Th. in 4. d. 17. qu. 2. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 2. Unde idem Auguſtin. lib. de Vera & falſa pœnit. c. 2. & 3. hunc dolorem diſplicentiam vocat. Et eodem modo loquitur D. Thom. hoc art. 1. ad 3. & Durand. in 4. diſt. 14. qu. 2. & ibi alii. Et denique Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. dicit, contritionem eſſe deteſtationem & dolorem, indicans has duas voces unum actum ſignificare, quia contritio unicus actus eſt.

Nihilominus dicendum eſt, phyſice loquendo, hos duos actus eſſe diſtinctos, quamvis moraliter ita ſint conjuncti in homine viatore, ut per modum unius reputentur. Hoc probatur primo ex communi ſententia Theologorum tractantium de actibus humanis, & paſſionibus animæ: diſtinguunt enim amorem a gaudio, & gaudium a deſiderio, eademque ratione diſtinguunt dolorem ab odio, & deſiderio fugiendi malum: hic autem dolor comparatur ad deteſtationem tanquam ad fugam, ſeu deſiderium carendi illo modo. Quod adeo verum exiſtimavit Scot. ut crediderit dolorem non eſſe actum elicitum a voluntate, ſed meram paſſionem in illa exortam ex priori actu. In quo non probamus ejus ſententiam, quia dolor eſt actus vitæ: & ideo neceſſe eſt, ut a facultate vitali effective prodeat. In hoc autem quandam ſimilitudinem habet cum paſſione, quod non eſt per ſe primo exiſtens in facultate voluntatis, ſeu appetitus, ſed reſultat ſemper mediante actu fugæ, ſeu diſplicentiæ, non tamen ſine concurſu actuali ejuſdem voluntatis. Hinc vero ſatis cernitur diſtinctio inter illos affectus. Unde confirmatur, nam deteſtatio eſt cauſa doloris; ergo diſtinguuntur inter ſe. Antecedens docuit D. Th. in 4. d. 17. q. 2. ar. 1. qu. 1. ad 3. Et bene Cajet. tom. 1. Opuſcul. tract. 4. q. 1. & patet ex dictis, quia non reſultat in nobis niſi media deteſtatione. Imo hic effectus talis eſt, ut impediri poſſit ex indiſpoſitione ſubjecti, ut notavit D. Th. qu. præced. art. 8. ubi inquit, in Beatis eſſe diſplicentiam, ſeu deteſtationem abſque dolore, quia ſunt incapaces illius, quod eſt ſufficiens argumentum diſtinctionis. Tandem declaratur ex illamet deſcriptione Auguſtini, *Dolor eſt diſplicentia de his, quæ nobis nolentibus accidunt*: ſupponit ergo dolor actum, quo objectum doloris ſit nolitum: qui actus in præſenti materia non eſt niſi ille, quo peccator nollet peccaſſe, ut D. Th. in citato loco 4. declaravit: ille autem actus eſt ipſa deteſtatio peccati; ergo dolor ſupponit illã, & ab illa diſtinguatur. Quocirca, cũ dolor dicitur diſplicentia, vel hæc vox ſumitur in quadam generali ſignificatione, qua dicitur de omni actu voluntatis circa malum, ut in principio notavi; vel effectui tribuitur nomen cauſæ: cum vero contritio dicitur dolor, denominatur a proprietate conſequente, ſine qua neque nomen, neque rationem contritionis habere cenſetur, ut infra declarabo.

Corollarium, & cenſura cujuſdam opinionis Scoti.

Atque ex omnibus dictis in his Sectionibus colligere licet, quid ſentiendum ſit de quadam enumeratione actuum pœnitentiæ, quam habet Scotus in 4. d. 14. qu. 1. & 2. Ubi quatuor ponit actus pœnitentiæ, vel, ut ipſe loquitur, quatuor acceptiones pœnitentiæ. Primus actus eſt, velle in ſe punire peccatum, applicando cauſas doloris: ſecundus eſt nolle peccaſſe: tertius acceptare punitionem ab alio inflictam: quartus (inquit) eſt patienter illam ferre. Ex quibus ſolum primum eſſe dicit cujuſdam juſtitiæ vindicativæ: ſecundum autem non pertinere ad aliquam ſingularem virtutem, ſed ad omnes reſpective, ſeu in ſua materia: tertium ait, eſſe charitatis vel ſpei; quartum patientiæ. Hæc vero diſtinctio in primis nulla methodo, aut ratione data eſt: hoc enim modo poſſet diſtinguere innumeros pœnitentiæ modos. Deinde immerito attribuit pęnitentiæ illum primum actum, ut primarium: prior enim eſt deteſtatio ipſius peccati commiſſi, includens propoſitum deſtruendi illud, nam hinc oritur illa voluntas vindicandi, & puniendi in ſe peccatum. Quod recte inſinuavit D. Thom. hic ad 4. dicens, *dolorem peccati eſſe diſplicentiam, ſeu reprobationem facti præteriti cum intentione removendi ſequelam ipſius, ſcilicet offenſam Dei, & reatum pœnæ:* in quibus verbis ſentit hoc ultimum eſſe etiam ultimo intentum in actu pœnitentiæ, ſcilicet, auferre reatum pœnæ, quod fit per vindictam, & punitionem, & applicando cauſas doloris. Et ratio eſt manifeſta, nam prior eſt ſatisfactio pro culpa, quam pro pœna. Imo hæc videtur eſſe quaſi ſecundarium quid in virtute pœnitentiæ, ut latius infra dicemus, agentes de ſatisfactione, & de actu exteriori pœnitentiæ.

Unde ulterius immerito negat Scotus, ſecundum actum pertinere ad ſpecialem virtutem: non enim conſideravit objectum formale proprium virtutis pœnitentiæ, imo nec motivum charitatis conſideraſſe videtur, ſub quo poteſt etiam ille actus ab una virtute ſingulari elici, imo, & a virtute ſpei, vel obedientiæ, ut ex ſuperius dictis de virtute pœnitentiæ manifeſtum eſt. Et ex eo quod Scotus dicit de tertio actu convinci poteſt: nam ſi quis poteſt acceptare pœnitentiam pro peccato ex charitate, & ſpe, multo magis poteſt odiſſe ipſum peccatum, vel nolle peccaſſe. Et eadem omnino ratione deberet etiam fateri illum tertium actum eſſe poſſe a virtute pœnitentiæ, ſi ſub proprio ejus motivo eliciatur, ut fieri poteſt: poteſt enim quis acceptare pœnam ex affectu juſtitiæ. Quod etiam confirmari poteſt ex primo actu, nam ejuſdem rationis eſt velle ſe punire, & velle acceptare pœnam ab alio inflictam, ſi ſub eodem motivo fiat, nam reliqua differentia plane materialis eſt. Et idem fere eſt de quarto actu, ſi idem motivum operandi ſervetur: quanquam verum ſit ſub propria ratione poſſe etiam illum actum ad pœnitentiam pertinere. Itaque ex hac doctrina nullum novum actum virtutis pœnitentiæ habemus, præter eos, quos explicuimus, niſi voluntatem ſatisfaciendi pro peccatis commiſſis, vel voluntarie eligendo pœnam, vel impoſitam acceptando, vel illatam voluntarie ſuſtinendo (hæc enim omnia, ut dixi, materialiter diverſa ſunt in ordine ad motivum pœnitentiæ) hunc ergo actum ſub propria ratione elicitum fatemur eſſe hujus virtutis actum, ſecundarium tamen, & minus principalem; loquendo de ſatisfactione pro temporali pœna.

Quapropter mihi etiam non probatur quod ſcripſit Cano in ſua relectione de Pœnit. par. 2. primarium actum hujus virtutis eſſe dolorem ipſum peccatorum, quatenus nobis pœnalis eſt, *nam principalius* (inquit) *a nobis exigit Deus in recompenſationem peccati, ut nos ipſos torqueamus per dolorem, & triſtitiam, quam ut ipſum honoremus, quia noſtram quærit utilitatem, quæ in pœnis voluntarie ſumptis pro peccatis maxima eſt.* Hæc inquam doctrina mihi non probatur, nam ſi loquimur de dolore, & triſtitia cum omni rigore, & proprietate ſumpta, ut diſtinguitur a diſplicentia ſeu deteſtatione peccati, ſic falſum eſt dolorem eſſe primarium actum pœnitentiæ (aut principalius intentum, jam enim Sect. præced. oſtendi, principaliorem actum eſſe ipſam deteſtationem peccati. Et ſine dubio hoc eſt, quod præcipue intendit Deus in nobis, ut, ſcilicet, voluntatem noſtram omnino a peccato avertamus, & in ipſum Deum eam convertamus: dolorem autem requirit, tum ut effectum conſequentem ad illum affectum, tum ut illo juvemur ad magis deteſtandum ipſum peccatum: & perſeverantius cavendum illud. Quod ſi (ut eſt frequens) doloris nomine ipſam deteſtationem intellexit Cano, immerito dixit Deum magis intendere per hunc actum afflictionem noſtram, quam honorem ſuum, nam propter quod unumquodque tale & illud magis: ſed Deus intendit noſtram pœnam, & afflictionem propter honorem ſuum; ergo hunc magis intendit. Unde licet etiam noſtram utilitatem intendat, hanc tamen utilitatem noſtram ordinat ad eundem ſuum honorem, quia omnia ordinat ad ſe, tanquam ad ultimum finem, cui nulla utilitas accreſcere poteſt, ſed tantum gloria, & honor. Item nos ipſi, ut perfecte operemur, etiam dum nos affligimus, & caſtigamus, totum referre debemus in divinum honorem tanquam in præcipuum ſcopum, quia ipſe divinus honor majoris eſſe debet apud nos æſtimationis, quam noſtra utilitas. Præterea in ſatisfactione magis intenta eſſe debet ſatisfactio pro injuria, quam pro pœna debita, quia illud eſt primarium in negotio juſtificationis, reliquum vero eſt conſequens, ſatisfactio autem pro injuria divina,

Quædam ſententia Cani expenditur.

na, quatenus a nobis exhiberi poteſt, principalius ſit per deteſtationem peccati, quatenus ex amore Dei procedit, & ex intentione reſarciendi divinum honorem, quantum in nobis eſt; ergo hoc eſt magis intentum etiam a Deo, quam afflictio noſtra, quatenus eſt nobis pœnalis, & ut ſic, eſt ſatisfactoria pro pœna. Eſt ergo hic actus pœnitentiæ, ſed ſecundarius, ut diximus.

SECTIO V.

Utrum actus pœnitentiæ honeſtus ſit.

Contrarii errores.

IN hac, & ſequentibus Sectionibus ſpecialiter loquar de proprio actu deteſtationis peccati, qui ad rem præſentem eſt magis proprius, & quia facile erit ad reliquos accommodare, quæ de hoc dixerimus, ſervata proportione. Lutherani ergo hunc actum rejiciunt, vel ut otioſum, & inutilem, quia eſt conatus quidam contra præteritum factum, de quo jam dolere inutile eſt, vel etiam, ut præſumptuoſum, quia oritur ex voluntate ſatisfaciendi Deo, ac ſi nobis poſſibile hoc eſſet. Pelagiani autem approbantes hunc actum, naturalibus viribus liberi arbitrii illum attribuunt, dicentes, hoc modo poſſe hominem ſuis viribus liberari a peccato.

Actum pœnitentiæ honeſtum eſſe. Aſſert. 1.

Dicendum vero eſt primo, actum Chriſtianæ pœnitentiæ eſſe honeſtum, & ſanctum. Concluſio eſt definita in Tridentino ſeſſ. 14. can. 5. & ſumitur ex Scriptura, quatenus & conſulit, & præcipit hunc actum, ut patet Ezech. 18. & 33. Matth. 3. & 4. & ſub nomine compunctionis Pſal. 4. & Mich. 4. & ſub nomine triſtitiæ ac pœnitentiæ, 2. ad Cor. 7. Quod autem Deus præcipit, honeſtum eſt: unde Tertull. lib. de Pœnit. c. 4. *Bonum eſt pœnitere, an non? quid revolvis? Deus præcipit.* Et Auguſt. lib. de duabus animabus contra Manich. c. 14. *Bonum* (inquit) *eſt pœnitere: quid neceſſe eſt Scripturas afferre? vox eſt ipſa naturæ.* Unde etiam Ariſtotel. 7. Ethic. cap. 7. *Quem non pœnitet* (inquit) *inemendabilis eſt.*

Hæreticorum evaſio. Refellitur.

Ad hæc, & ſimilia Scripturæ teſtimonia (quod ſemel annotare neceſſe eſt) reſpondent hæretici, quoties Scriptura de pœnitentia loquitur, non de deteſtatione peccati commiſſi, ſed de ſola mutatione vitæ futuræ, quæ prius per propoſitum, poſtea per ipſam obſervationem mandatorum ſufficienter fit, ſermonem facere: quod confirmant ex verbo Græco μετάνοια, quod reſipiſcentiam ſignificat. Verumtamen ex interpretatione omnium Patrum, & ex collatione plurium teſtimoniorum conſtat, ſermonem eſſe de propria pœnitentia a nobis explicata, eamque illa voce ſignificari, quæ propterea nunc doloris nomine, nunc gemitus, nunc compunctionis & converſionis exprimitur. Et Joel. 2. & Ezech. 18. diſtincte præcipitur pœnitentia, & nova vita. Et quamvis demus vocem Græcam reſipiſcentiam ſignificare, tamen hæc ipſa reſipiſcentia non fit ſine animi, & affectus mutatione, ut notavit Lactantius lib. 6. de vera ſapientia c. 24. & Tertullian. lib. 2. contra Marcion. c. 24. in fine. Mutatio enim animi requirit receſſum ab uno termino, & acceſſum ad alium. Unde non ſatis eſt novum opus inchoare, quia per hoc mutatur opus, non vero animus: nam poſt multa peccata, ut v.g. poſt ſumptam ab inimico vindictam, poteſt quis mutare opus circa illum, ei benefaciendo, non mutando animum circa priorem vindictam. Propter quod dixit Auguſt. lib. de Pœnitentiæ medicina in princ. *Nemo poteſt novam vitam inchoare, niſi eum ſuperioris vitæ pœniteat.* Et eodem tendunt verba Ariſtotelis ſuperius citata. Non ergo ſufficit propoſitum novæ vitæ ad veram animi mutationem, niſi prior vita, quæ placebat, diſplicere incipiat. Propter quod ajebat Ezechias Iſaiæ 37. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Et Sapiens Eccleſiaſt. 21. *Fili peccaſti, ne adjicias iterum, & de præteritis deprecare, ut tibi dimittantur.* Ubi etiam inſinuatur optima ratio hujus honeſtatis, nam, licet peccata præterita ſint actu, manent tamen reatu, ut dixit Auguſt. lib. de Nuptiis c. 26. Et ideo ad illorum veniam obtinendam medium optimum eſt illa cum dolore recognoſcere, juxta illud Pſal. 50. *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco &c.* Ratio tandem a priori eſt, quia objectum illius actus eſt per ſe bonum, ut ſatis in ſuperioribus declaratum eſt; & poteſt cum debitis circumſtantiis fieri: nam omne objectum honeſtum ex ſe habet has circumſtantias, & voluntas recta ratione u-

Ratio a priori redditur.

tens, & adjuta divina gratia, poteſt illas obſervare. Falſum eſt ergo hunc actum eſſe otioſum, aut inutilem, quia non tendit ad hoc, ut quod factum eſt, non fuerit factum; ſed ad hoc, ut voluntas, & avertatur ab illo malo, & deſtruat illud, quatenus aliquo modo permanet, qui finis eſt valde honeſtus, & ad illum obtinendum valde utilis eſt hujuſmodi actus, nam ut dixit Auguſt. lib. de vera, & falſa pœnitentia c. 20. *Qui convertitur, neceſſario dolet habere, quod gaudet perdere.* Unde merito Chryſoſt. hom. 5. ad Populum triſtitiam fere ad nihil aliud utilem eſſe dixit, niſi, ut de peccatis habeatur. Quapropter neque præſumptuoſus eſt talis actus, quia non propriis viribus, ſed divina gratia concedi creditur, ut jam dicam. Et quia non fit animo ſatisfaciendi Deo ad æqualitatem, aut ex perfecta juſtitia, ſed ſolum faciendi quod in nobis eſt, ut a Deo obtineamus miſericordiam: hoc autem totum valde conſentaneum rationi eſt.

Satisfit Luthero.

Pœnitentiam poſſe habere diverſas honeſtates.

Eſt autem conſiderandum ex ſuperius dictis, & ex generali doctrina de moralibus actibus, hujuſmodi deteſtationem diverſas poſſe habere honeſtates, ſeu ſpecies virtutis, juxta varia motiva honeſta, ex quibus procedere poteſt. Nam ſi peccatum furti v.g. diſpliceat ob turpitudinem, quam habet contra juſtitiam humanam, motivum illud, ut ſupra dixi, pertinet ad juſtitiam, & conſequenter actus ille habet rectitudinem, & honeſtatem juſtitiæ, & ſimili modo pertinebit ad rectitudinem charitatis, ſi peccatum diſpliceat proxime & immediate, ut repugnat amicitiæ divinæ, & ſic de aliis virtutibus: unde, ut habeat ſpecialem honeſtatem pœnitentiæ, oportet, ut ſit ex motivo deſtruendi, ſeu removendi peccatum ut eſt injuria Dei. Hæc autem honeſtas, quæ eſt ex objecto, & dicitur honeſtas ex genere actus, requirit debitum modum, & cæteras circumſtantias morales, nam cum bonum ſit ex integra cauſa, non eſt actus moraliter bonus, niſi cum bono objecto habeat bonas, & proportionatas circumſtantias. Quia vero circumſtantiæ ſunt accidentia, objectum vero per ſe convenit actui, ideo quando definimus aliquem actum eſſe bonum, quia ſcientia eſt de iis, quæ ſunt per ſe, intelligitur ex vi proprii, & formalis objecti: ſubintelligitur autem conditio, *Si debitæ circumſtantiæ non deſint:* quas poſſibiles eſſe, imo & debitas tali actui, ut certum ſupponitur, tanquam neceſſario conſeqnens ex vi talis objecti. Imo, loquendo de actu interiori virtutis, ut nunc loquimur, probabilius credimus, juxta vera principia moralia, non poſſe interiorem actum verſari circa objectum honeſtum formaliter, & ut honeſtum eſt, quin ſimul habeat omnes circumſtantias debitas tali actui: tum quia ſi motivum honeſtum movet ad operandum, ſimul etiam movet ad debite operandum: tum etiam quia ipſa honeſtas objecti, ut hic & nunc propoſita, aliquo modo pendet ex circumſtantiis, ſed de hoc alias. Unde, quod ad præſens ſpectat, dubitari non poteſt de actu pœnitentiæ, ſi debito modo exerceatur, cum oſtenſum ſit habere poſſe honeſtum motivum, & non tantum unum, ſed multiplex. Dubitari vero poſſet in primis, quis debitus modus ſervandus ſit, aut quæ circumſtantiæ adhibendæ, ut talis actus habeat honeſtatem. Sed hoc vel non habet peculiarem difficultatem, præter generalem doctrinam de actibus moralibus; vel, ſiquid proprium eſt huic actui, in diſcurſu materiæ tradendum erit, ubi oſtendemus quis modus ſervandus ſit in agenda pœnitentia, & quo tempore ſit agenda, & ſimilia. Ex motivis autem ad pœnitendum, ſpecialem habet quæſtionem motivum illud, quo ſæpe excitamur ad agendam pœnitentiam ob timorem pœnæ: de quo in particulari dicemus inferius diſput. 5. quæ erit de attritione.

Honeſtas ex genere actus requirit debitum modum.

Dubium.

Solvitur.

SECTIO VI.

Utrum actus pœnitentiæ ſupernaturalis ſit.

OMiſſis variis opinionibus, quas infra commodius attingemus, dicendum eſt primo, actum Chriſtianæ pœnitentiæ ſupernaturalem eſſe. In hac aſſertione conveniunt Theologi omnes, ut videre licet in Div. Th. hic art. 5. & 1. 2. qu. 109. art. 6. qu. 113. ar. 3. & Bonav. in 2. d. 28. art. 2. qu. 1. Gregor. d. 26. qu. 1. Marſil. qu. 17. Et ex recentioribus videri poteſt Vega lib. 6. in Trident. c. 13. & Opuſc. de Juſtific. qu. 11. Bellarmin. lib. 1. de Pœnit. c. 3. & Soto in 4. diſt. 14. qu. 2. & Ruardus

dus ar. 6. & 7. contra Luthe. & Jacobus Latomus lib. 1. de Juſtific. c. 3. Eſtque illa pars de fide, nimirum hunc actum talem eſſe, ut ſine divina, & ſupernaturali gratia exerceri non poſſit: hujuſmodi autem actum ſupernaturalem vocamus. Et probatur primo ex Scriptura ſacra, & Patribus, nam in divina Scriptura ſicut fides, & charitas, ita etiam pœnitentia dicitur eſſe donum Dei, quo loquendi modo explicari ſolent ſupernaturalia, & gratuita dona; ergo. Major patet 2. ad Timot. 2. *Ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant a Diaboli laqueis:* ex quo teſtimonio hanc veritatem confirmat Fulgent. lib. de fide ad Petr. c. 31. & Auguſt. lib. 5. contra Julian. c. 3. dicens; *Niſi ipſe dederis: quis agit pœnitentiam?* & Leo Papa Epiſt. 91. dicens; *Pœnitentiam ex Dei credimus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo, Ne quando Deus det illis pœnitentiam.* Quod optime confirmatur ex illo Actor. 5. *Hunc principem, & ſalvatorem Deus exaltavit dextera ſua ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.* Utrumque ergo eſt donum Dei, quod nobis per merita Chriſti conceditur. Et hoc ipſum eſt, quod Ezech. 6. promittitur. *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum:* quod teſtimonium ſæpe Auguſtinus ad hoc propoſitum exponit, præſertim 1. lib. contra duas Epiſt. Pelagianorum cap. 20. Idemque ſumitur ex omnibus locis, in quibus a Deo petimus, ut nos convertat, ut admonuit Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 5. & prius Hieronym. in id Jerem. 31. *Converte me Domine, & convertar, poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam.* Et Cœleſtinus P. in Ep. ad Epiſcopos Galliæ c. 11. ex ſimilibus Eccleſiæ orationibus id confirmat.

Probatur ex Scriptura, & Patribus.

Secundo probatur ex Conciliis, & definitionibus Eccleſiæ, nam Concilium Arauſic. 2. can. 4. ſic inquit: *Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum exſpectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infuſionem, & operationem fieri confitetur, reſiſtit Spiritui S. dicenti, Præparatur voluntas a Domino, &c.* & can. 7. & 25. habentur definitiones generales, de actibus ad ſalutem pertinentibus. Expreſſius vero hoc docet, ac definit Concilium Trident. ſeſſ. 6. c. 6. & can. 3. *Si quis* (inquit) *dixerit ſine præveniente Spiritus S. inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Ubi eodem modo docet gratiam eſſe neceſſariam ad actum pœnitentiæ, ſicut ad actum fidei, ſpei, ac dilectionis; ergo ſentit eodem modo eſſe ſupernaturalem. Nec dici poteſt, pœnitentiam, quatenus fidei & amori conjunctam, eſſe ſupernaturalem, non quia in ſe ſupernaturalis ſit, ſed quia vel directio fidei, vel amoris imperium ſeu ordinatio ſupernaturalis eſt. Hoc (inquam) dici non poteſt, tum quia alias eodem modo dicere quis poſſet ſpem, vel amorem non eſſe in ſe actus ſupernaturales, ſed ſolum quoad directionem fidei: vel è converſo fidem ſecundum ſe non eſſe ſupernaturalem, ſed ut informatam charitate. Tum etiam quia Concil. non tantum copulatim ſeu complexive definit, gratiam eſſe neceſſariam ad collectionem illorum actuum, ſed diviſim & copulative ad ſingulos illorum actuum eſſe neceſſariam gratiam; & ideo non ſine cauſa utitur dictione disjunctiva, *aut.* Non poteſt ergo ſecundum fidem negari, quin pœnitentia, ſimpliciter loquendo, actus ſit ſupernaturalis. De qua veritate legi poſſunt multa apud Innocent. P. Ep. 25. & 26. Leonem ep. 84. alias 86. Auguſtin. lib. 2. contra duas ep. Pelag. c. 10. & lib. de Gratia & libero arbit. c. 17. Ambroſ. lib. 10. in Lucam, circa illa verba *converſus Dominus reſpexit Petrum,* & Chryſoſt. hom. 41. ad Populum.

Probatur aſſertio ex Conciliis. *Præcluditur.*

Tertio probatur ratione ſumpta ab effectu, & ex principiis fidei. Nam aliquis actus pœnitentiæ eſt ultima diſpoſitio ad gratiam: debet autē eſſe actus ſupernaturalis; ergo actus pœnitentię eſt ſupernaturalis. Dicetur fortaſſe, diſpoſitionem ad gratiam debere eſſe ſupernaturalem ex dilectione charitatis, includit enim deteſtationem peccati propter Deum ſumme dilectum: atque ita non concludi actum pœnitentiæ eſſe ſupernaturalem, niſi quoad hanc relationem. Sed contra primo, nam oſtenſum eſt ſingulos actus in illa diſpoſitione incluſos, eſſe ſupernaturales, ex doctrina Concilii Trid. Et ratione etiam oſtendi poteſt, quia ad ultimam diſpoſitionem ad gratiam non ſolum non ſufficit actus naturalis, verum etiam nullus naturalis actus per ſe neceſſarius eſt: tum quia tota ultima diſpoſitio eſt ejuſdem ordinis cum forma; tum quia ſi aliquis naturalis actus eſſet per ſe neceſſarius ad diſpoſitionem talem, illum poſſet homo naturæ viribus inchoare, & perficere, per ſe loquendo, & ſecluſis extrinſecis impedimentis, vel difficultatibus: atque ita per illum poſſet ſuæ ſalutis initium efficere, quod eſt contra ſanam doctrinam. Secundo quia eadem eſt fere ratio de actu pœnitentiæ, & amoris, ut ſtatim oſtendemus.

Aſſertio probatur ratione. *Objectio.* *Solvitur.*

Ut autem veritatem hanc & declaremus amplius, & probemus, ſciendum eſt, nonnullos Theologos aſſeruiſſe actum pœnitentiæ ſecundum ſe, & ſecundum totam entitatem ſuam, naturalem eſſe: ideoque fieri poſſe per naturales vires liberi arbitrii, licet prout exigitur a Deo ad ſalutem, aliquid ſupernaturale neceſſarium ſit, quod a divina gratia pendet. Ita ſentit Durand. in 2. d. 28. qu. 5. Scot. in 4. d. 14. qu. 2. art. 1. Gabr. qu. 1. & Cajet. tomo 1. Opuſc. tract. 4. qu. 1. Fundamentum eorum eſſe potuit, quia hoc ſatis eſt ad intelligendam Scripturam, & definitiones Concil. ideo enim Trident. addit particulam illam; *ſicut oportet,* ut ſignificet gratiam eſſe neceſſariam, non propter pœnitentiam abſolute, ſed propter ſpecialem modum, quem Deus requirit: alioqui vero nulla apparet ratio, propter quam voluntas non poſſit ſuis viribus deteſtari quod turpe eſt, & contra rationem: imo tanto facilius id poterit, quanto ratio malitiæ major fuerit, cum naturalis propenſio voluntatis ſit ad honeſtatem; ergo quæcunque deteſtatio peccati, quantumvis perfecta ex parte motivi, erit actus naturalis: hic autem eſt actus pœnitentiæ, de quo agimus. Et poteſt hoc confirmari, nam licet fortaſſe de virtutibus Theologicis, & actibus earum certius ſit eſſe per ſe ſupernaturales; tamen de virtutibus moralibus, id eſt valde incertum, & multi probabilius eſſe credunt, nullas eſſe per ſe infuſas: virtus autem pœnitentiæ moralis eſt; ergo eſt virtus acquiſita tantum; ergo actus ejus, ſecundum ſe, naturalis eſt. Quod ſi ab his auctoribus inquiras quid ſit illud ſupernaturale, quod in actu pœnitentiæ requiritur. Scot. & Gabr. nihil aliud eſſe dicunt præter denominationem quandam, quæ eſt acceptari a Deo, ſeu informari gratia. Cajetan. dicit eſſe quandam habitudinem ad cauſam, nimirum quod procedat ab ſpeciali auxilio Dei: & idem fere dicit Durand. qui in eo magis errat, quod ſolum requirit auxilium extrinſecum ſeu occaſionem bene operandi ex ſpeciali Dei providentia præparatam. Et confirmari poteſt hæc ſententia, nam peccatum eſſe offenſam Dei, & deteſtabile ſecundum rectam rationem & maxime propter illud motivum tantum, eſt objectum, quod naturali ratione cognoſcitur; ergo etiam poteſt voluntas ſua naturali virtute in illum actum efficaciter prodire: quia poteſt voluntas naturaliter conformari dictamini practico rationis naturalis. Tandem argumentatur Cajetan. quia alias poſſet quis eſſe certus de ſua juſtificatione & remiſſione peccati: nam eſt certus ſe deteſtari peccatum efficaciter & propter Deum; ergo ſi alioqui eſt certus, hunc actum eſſe ſupernaturalem, & ex gratia, experimento cognoſceret homo in ſe juſtificationem ſuam.

Quorundā Theologorum opinio de ſupernaturalitate pœnitentiæ. *Fundamentum eorum.* *Confirmatur.* *Confirmatio alia.* *Confirmatur tandem.*

Ad excludēdam hanc ſententiam dico ſecundo hunc actum eſſe ſupernaturalem intrinſece, id eſt, in iis, quæ illi vere, & realiter inſunt, ac denique in ejus entitate. Quam partem probo ex illis verbis Concil. Trident. ſeſſ. 6. can. 3. *Si quis dixerit, ſine Spiritus S. inſpiratione, & ejus adjutorio poſſe aliquem pœnitere, ſicut oportet, anathema ſit.* In quo canone ſuppono, quatuor illa verba, quæ Concilium ponit ſcilicet *credere, ſperare, diligere, & pœnitere,* non ſumi complexive, ſeu collective, ſed diviſive, ſeu copulative, ut dixi, quia intentio Concilii non eſt definire illa Dei auxilia eſſe neceſſaria ad omnes hos actus ſimul ſumptos, ſed etiam ad eorum ſingulos: alioqui non eſſet de fide ad credendum, ut ſic, eſſe neceſſariam gratiam, & ſimiliter ad amandum, quod eſt manifeſte falſum, ut conſtat ex toto diſcurſu Concilii in tota illa ſeſſ. & ex aliis antiquioribus Arauſicano, & Milevit. & ex communi conſenſu Patrum, & Theologorum. Igitur juxta hanc definitionem Concilii actus pœniten-

Refellitur hæc opinio, & contraria ſententia roboratur.

niten-

nitentiæ talis eſt, ut ſine gratia excitante & adjuvante fieri non poſſit; ergo eſt in ſe ſupernaturalis. Patet conſequentia, quia actus naturalis fieri poteſt ſine hujuſmodi auxiliis: nam, licet auxilium gratiæ poſſit eſſe utile ad facilius efficiendum naturalem actum, non tamen eſt ſimpliciter neceſſarium, loquendo de ſingulis actibus, ut

Explicatur vis rationis.

late 1.2.qu.109.ar.2.& 3. Et explicatur vis hujus rationis, nam, ſi actus pœnitentiæ quoad omnia intrinſeca eſt naturalis, ſolumque dicitur eſſe ſupernaturalis per acceptationem extrinſecam Dei, id eſt, quia acceptatur a Deo; ergo ad eliciendum illum actum non requiritur Spiritus S. inſpiratio, ejuſque ſpeciale adjutorium, quod eſt contra definitionem Concil. Trid. Sequela probatur, quia homo poteſt ſuis viribus elicere illum actum, & quidquid intrinſece in illo eſt; ergo ad hoc non requiritur illa inſpiratio vel adjutorium. Rurſus poſtquam homo ſuis viribus elicuit talem actum, Deus ſua voluntate gratuita poteſt illum acceptare, adeo ut Cajetan. dicat, ſtante æquali operatione, & actione duorum hominum, Deum acceptare pro ſua voluntate actum unius ut ſufficientem diſpoſitionem, & non alterius: ſed ad hanc acceptationem non eſt neceſſaria inſpiratio, vel adjutorium Spiritus S. quia illa acceptatio non eſt hominis operatio, ad quam illa auxilia requiri ſolent, ſed eſt ſola Dei voluntas extrinſecus acceptans: unde illa acceptatio non eſt principium efficiendi actum, ſed ordine naturæ ſupponit actum jam effectum. Eademque ratio eſt de informatione gratiæ, nam hæc ſolum conſiſtit in infuſione habitualis gratiæ, quæ ſanctificando perſonam, morali quodam modo ſignificat, & ſanctificat actum: & hoc modo dicitur informare illum. Ad hanc ergo informationem nihil novi operatur homo, ſed jam paſſive ſe habet, ſuppoſita priori efficientia actus; ergo ad illam informationem non eſt neceſſaria gratia excitans, vel adjuvans: ſi ergo neque propter efficientiam ipſius actus neceſſaria eſt, non eſt cur ſit neceſſaria.

Argumentum ad hominem cōtra Scotum.

Accedit contra utramque ſententiam: nam rogo ab Scoto, an actus pœnitentiæ acceptetur a Deo, ſeu informetur gratia, quia ſupernaturalis eſt; vel è converſo ideo tantum ſit ſupernaturalis, quia acceptatur a Deo, vel informatur gratia. Si primum; ergo ſupernaturalitas actus non conſiſtit in ſola acceptatione vel informatione extrinſeca, ſed eſt aliquid aliud, quod in actu ſupponitur, ratione cujus eſt acceptabilis, & proportionatus, ut informetur gratia: illud ergo eſt aliquid intrinſecum a-

Urgetur.

ctui. Si ſecundum, aperte repugnat Concilio, quia acceptari a Deo, vel informari gratia, non eſt aliquid, quod fieri a nobis debeat, ſed a ſolo Deo; ergo in tali actu nihil eſt efficiendum, propter quod gratia excitans, vel adjuvans neceſſaria ſit. Deinde Concilium ait, Si quis dixerit, aliquem ſine prædictis auxiliis gratiæ poſſe ita pœnitere, ut ei juſtificationis gratia conferatur, errare in fide; ergo requirit auxilium ad actum illum, ut ſupponitur, ad collationem gratiæ: & eſt ratio, ſeu cauſa in ſuo genere, ob quam gratia confertur. Hanc enim vim habet illa particula Concilii, *ſicut oportet*, ſcilicet, in ipſo actu aliquid fieri ex vi auxilii divini, ratione cujus eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Præterea eſt ratio evidens,

Evidenter rejicitur.

quia alias actus pœnitentiæ prout eſt diſpoſitio ad gratiam, eſſet actus mere naturalis, quia, ut ſic, antecedit informationem gratiæ, per quam ſolam conſtituitur in eſſe actus ſupernaturalis. Et ſimiliter talis actus ex ſola naturali dignitate eſſet acceptabilis Deo, quia ſolum eſt ſupernaturalis quatenus acceptatur; ergo quidquid in illo ſupponitur, ut acceptabilis ſit, eſt mere naturale. Hæc autem omnia non admittentur a Theologis Catholicis, quia Pelagianum ſapiunt errorem. Et ideo ipſe Scotus in 1. d.44. dixit, ideo poſſe peccatorem ſalvari, quia Deus poteſt eum ſua gratia prævenire, & in 4. d.22. qu.unica, art. 2. ait, hominem reſurgere a peccato, quia Deus dat illi gratiam ad reſurgendum, & videtur loqui de operante, & cooperante gratia.

Ad hominem contra Cajet.

Simili modo argumentamur contra Cajetanum, interrogando, an actus pœnitentiæ ſit ſupernaturalis, quia procedit ab auxilio, vel è converſo, ideo ad illum ſit neceſſarium auxilium, quia ſupernaturalis eſt. Si ſecūdum, habemus quod intendimus, nam ſupernaturalitas actus non erit ſola relatio ad auxilium, ſed erit aliquid abſolutum in actu, ratione cujus requiritur auxilium. Et revera Concilia ideo ad hujuſmodi actus requirunt auxilia gratiæ, quia vires liberi arbitrii ſunt imbecilles, & inſufficientes ad illos efficiendos. Unde ſi Cajetan. eligat priorem partem, parum conſentanee loquitur ad doctrinam Conciliorum; nam ſequitur, ad hujuſmodi actum non eſſe neceſſarium auxilium gratiæ, ut fiat in ſenſu diviſo, ſed ſolum in ſenſu compoſito, ut ab auxilio gratiæ procedat, eſſe neceſſarium tale auxilium: quod abſurdum eſt. Cur enim exigeretur a nobis talis operandi modus, ſi actum æque bonum per nos ipſos operari poſſemus? aut cur Concilia dicerent, abſolute non poſſe nos noſtris viribus hunc actum efficere? Et præterea ſequitur ex ſententia Cajet. fieri poſſe, ut duobus hominibus elicientibus actum pœnitentiæ æque perfectum in ſe, uni remittatur peccatum, & non alteri, ſolum quia unus facit actum per auxilium, & alius ſuis viribus, quod conſequens Cajetanus concedit: mihi autem videtur valde falſum: tum quia eſſet magna improportio, & quaſi injuſtitia quædam, quantum hic intervenire poteſt. Nam, ſi is, qui eſt deſtitutus auxilio, actum æque perfectum elicit, ac alius cum auxilio, plus facit quod in ſe eſt, quam alius; ergo magis eſſet illi remittenda culpa. Maxime quia Scriptura æque promittit remiſſionem omnibus vere pœnitentibus: in eo autem caſu tam vere pœnitet unum, ſicut alium. Denique juxta ſententiam Cajetani quod ad hos actus ſit neceſſaria gratia, non eſt connaturale ipſis actibus, neque eſt propter aliquam neceſſitatem ex parte ſubjecti, ſed eſt propter ſolam intrinſecam legem Dei: hoc autem eſt præter omnem modum operandi divinæ providentiæ, & præter omnem modum loquendi Conciliorum, & Patrum de neceſſitate gratiæ.

Durand. impugnatur.

Atque hæc argumenta procedunt etiam contra Duran. & eo fortius, quod ipſe non requirit auxilium internum, & conſequenter non requirit inſpirationem in rigore ſumptam. Et præterea nec poteſt requirere intrinſecum auxilium adjuvans per modum concurſus ſupernaturalis: quia ad efficiendam naturalem entitatem ſemper ſufficit naturalis concurſus, quæ ratio contra omnes dictas ſententias efficaciam habet. Relinquitur ergo, ex neceſſitate gratiæ ad hunc actum optime concludi illud eſſe in ſe, & intrinſece ſupernaturale.

Pœnitentiæ actum eſſe ſupernaturalē in entitate probatur.

Ex hoc vero ulterius concludo, quod in 3. p. concluſionis poſui: hunc actum eſſe ſupernaturalem in entitate, id eſt, in ſua eſſentia & ſpecie, ita ut talis actus ejuſdem ſpeciei fieri non poſſit ſine auxilio gratiæ excitante, & adjuvante. Probatur, quia ſupernaturalitas iſtius actus eſt aliquid intrinſecum illi: ſed hoc non poteſt eſſe modus aliquis vel accidens illius actus: eſt ergo entitas & eſſentia ejus. Minor probari poteſt diſcurrendo per omnia, quæ in illo actu præter eſſentiam & entitatem ejus conſiderari poſſunt. Unum eſt intenſio: at vero nulla intenſio certa, aut determinata neceſſaria eſt ad verum pœnitentiæ actum, etiam ad illum qui eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, ut infra oſtendam; ergo ratione ſolius intenſionis, non poteſt actus dici ſupernaturalis, neque propter eam ſolam cauſam poteſt gratia eſſe neceſſaria ad illum. Maxime, quia ſi intenſio ſit connaturalis actui, per eandem facultatem fieri poteſt, per quam ſubſtantia actus: ſi autem talis intenſio fingatur extraordinaria, & excedens naturam actus, illa nec requiritur, nec frequenter habetur a vere pœnitentibus; ergo ratione illius, neque eſt neceſſaria gratia, neque actus eſt ſupernaturalis.

Pœnitentia non eſt ſupernaturalis ratione intenſionis.

Nec ratione durationis.

Alius modus hujuſmodi actus eſſe poteſt duratio ejus, de qua eadem argumenta fieri poſſunt, quia nulla definita duratio neceſſaria eſt ad verum pœnitentiæ actum, etiam ut eſſe poteſt diſpoſitio ad gratiam, quod infra oſtendemus: & præterea eadem virtute, qua homo elicit aliquem actum, poteſt in illo durare per aliquod tempus: & id ſatis eſt ad actum pœnitentię. Nam licet ad extraordinariam, vel diuturnam perſeverantiam in illo actu ſit etiam extraordinaria gratia, aut virtus neceſſaria, hoc tamen impertinens eſt: quia hujuſmodi diuturna duratio ad virtutem, vel effectum pœnitentiæ neceſſaria non eſt.

Nec ratione extenſionis.

Denique dici poſſet modus talis actus extenſio ejus ad plura objecta, ſeu peccata, tamen juxta vera principia Philoſophiæ, hæc extenſio non eſt aliud ab ipſa entitate indiviſibili actus, quæ habitudinem habet ad talia objecta. Et præterea in præſenti actus pœnitentiæ habet extenſionem ad objectum juxta exigentiam motivi in quo fundatur, ut ſequ. Sectione exponam. Ex quo motivo habet etiam ſuam eſſentiam, & ſpe-

ſpeciem: & ideo hic modus non eſt accidentalis, neque in reipſa diſtinctus ab eſſentia, vel entitate ipſius actus. Præter hos autem modos nullus alius excogitari poteſt in actu, qui ſit illi intrinſecus, ſeu in illo inhærens, a quo habeat actus quod ſupernaturalis ſit; ergo hoc habet ex vi ſuæ eſſentiæ, & ſpeciei. Et ratio a priori ſumenda eſt ex eo quod nunc dicebam, nimirum motivum talis actus eſſe ſuperioris ordinis, & excedens omne naturale motivum; actus autem debet eſſe proportionatus motivo, ſeu objecto formali, & ideo etiam eſt ſuperioris, & ſupernaturalis ordinis. Quod amplius explicabo reſpondendo fundamento contrariæ ſententiæ.

Ratio a priori.

Ad fundamentum ergo ſuperius poſitum reſpondetur in primis, falſum eſſe per ſolum illum modum habitudinis, ſeu denominationis extrinſecæ, ſatis explicari doctrinam Conciliorum, & Patrum, ut ſatis a nobis oſtenſum eſt. Deinde dicitur, ex nulla ratione naturali colligi poſſe hunc actum eſſe in entitate ſua naturalem: quia, licet voluntas virtute ſua naturali poſſet aliquo modo deteſtari peccatum, ut ſtatim dicam, non tamen omni modo, præſertim perfecto. Pœnitentia autem Chriſtiana, de qua agimus, eſſe debet perfectus actus ſaltem in ſpecie, & in ordine virtutis. Nonnulli autem hanc perfectionem in hoc ſolum ponunt, quod voluntas ex parte ſua elevatur ad altiorem modum operandi, quamvis ex parte objecti nihil ſit, quod non poſſet efficaciter, & formaliter attingi per naturales actus voluntatis: nam circa idem omnino objectum materiale, & formale poteſt Deus elevare voluntatem ad eliciendum actum ſupernaturalem quoad ſubſtantiam, etiamſi voluntas circa illud idem poſſet naturalem actum efficere. Sed hoc mihi non omnino probatur, tum quia, licet fortaſſe id poſſit facere Deus, tamen non eſt conſentaneum naturis rerum: & conſequenter nunquam talis modus operandi exigitur ſecundum ordinariam legem: tum etiam quia verius exiſtimo juxta doctrinam Conciliorum & Patrum in materia de Gratia, non poſſe aliquem operari perfecte circa objecta ſupernaturalium actuum ex formalibus motivis eorum ſine auxilio gratiæ. Et ideo in præſenti dicendum eſt, dari in actu Chriſtianæ Pœnitentiæ motivum adeo ſupernaturale, ut non poſſit voluntas ſuis viribus in illo ſolo fundata, efficaciter deteſtari peccatum: quale autem illud ſit, declaro.

Fundamento cōtrario ſatisfit.

In quo ponant aliqui modū perfectum pœnitēdi.

Refellitur.

Quid dicendū ſit.

Prima confirmatio ſolvitur.

Ad primam igitur confirmationem de virtute morali, dicendum in primis eſt, dari quendam actum pœnitentiæ, id eſt, deteſtationis peccati, elicitum a virtute Theologali, ſcilicet charitate. Et in rigore ad doctrinam fidei defendendam, & intelligendam definitionem Concilii Tridentini ſufficit confiteri, hunc actum eſſe ſupernaturalem: nam quando Concilia loquuntur de pœnitentia, non tractant de virtute illa ſpeciali, quam vocamus juſtitiam ad Deum: quod enim detur talis virtus, non pertinet ad doctrinam fidei. Tractant ergo de pœnitentia abſolute pro deteſtatione peccati: & præſertim de illa, quæ ad remiſſionem peccati diſponit, ad quod maxime confert deteſtatio ex charitate. Hæc ergo ſupernaturalis eſt ex eodem motivo, ex quo ipſa charitas, ſcilicet ex bonitate divina, quatenus eſt in Deo, ut eſt finis ſupernaturalis ita excedens humanam naturam, ut non habeat cum illo naturalem connexionem, nec dependentiam, aut inclinationem: nam hinc provenit, ut diligere hunc finem ſuper omnia propter ſolam bonitatem ſuam, excedat vires humanæ naturæ: & inde etiam eſt, ut deteſtari peccatum efficaciter, & ſuper omnia, ſolum quia huic bonitati repugnat, ſit ſupra eaſdem vires. Secundo dicitur, probabilius eſſe, dari virtutes morales per ſe infuſas: in quibus etiam poteſt aſſignari objectum formale ſupernaturale ex conformitate ad ſupernaturalem rationem, ſeu legem, in qua ſemper fundantur proprii actus harum virtutum. Quod clarius apparet in virtute religionis, quæ aliquo modo attingit Deum ipſum. Unde etiam illum reſpicit, ut ſupernaturalem finem, & cultum proportionatum illi tribuit: pœnitentia autem vel eſt ipſa religio, vel in hoc æqualis, & ejuſdem rationis cum religione: nam etiam attingit Deum, ut ſupernaturalem finem, a quo peccatum avertit: unde aliquid ſupernaturale reſpectu illius efficaciter vult, ſcilicet, recompenſare offenſam, & illam expellere, &c. Et ideo merito Concilium Arauſic. ita definit hanc voluntatem eſſe ſupernaturalem, ſicut voluntatem credendi. Petitur autem in illa confirmatione aliud dubium, quod in ſequ. Sectione commodius explicabitur.

Reſpondetur ſecundo eidem.

SECTIO VII.

An detur aliqua pœnitentia naturalis.

Duobus modis ſolet accipi pœnitentia, ut in ſuperioribus diſtinximus, ſcilicet late & generatim, & prout habet ſpecialem honeſtatem. Si ergo loquamur late de pœnitentia, prout eſt generalis virtus, ſic quælibet virtus ſub propria ratione poteſt deteſtari peccatum ſibi contrarium. Et ideo ſicut datur virtus moralis acquiſita, quæ poteſt elicere naturalem actum virtutis: ita poteſt eadem virtus elicere naturalem deteſtationem, & odium vitii ſibi contrarii. Hoc ergo modo clarum eſt poſſe dari naturalem pœnitentiam. Et de hac naturali pœnitentia præcipue videtur loqui Auguſtinus lib. de Duab. animab. c. 14. & 15. cujus verba ſupra citavimus. Et de eadem loquitur Ariſt. 7. Et hic c. 7. cujus verba etiam ſupra retuli. Et fortaſſe in eodem ſenſu dixit Plato 9. de Legibus, ſæpe aliquem nova peccata committere, quia non expiavit commiſſa.

Pœnitentia requiſita duplex.

At vero, ſi loquamur de deteſtatione peccati, quatenus offenſa Dei eſt, difficilius eſt, an poſſit aliquo modo naturaliter haberi. Nam aliqui Theologi dubitant, an poſſit ratione naturali cognoſci, noſtris peccatis Deum offendi. Et partem negantem indicant Scot. in 4. d. 14. q. 3. & Durand. q. 1. qui conſequenter ajunt, illam deteſtationem non poſſe haberi abſolute ex ſola ratione naturali, quamvis ſuppoſita illa cognitione, undecumque habeatur, dicant ex parte voluntatis deteſtationem illam poſſe naturaliter haberi. Mihi tamen probabilius videtur, ratione naturali cognoſci, peccatum eſſe offenſionem Dei, ut eſt auctor, gubernator, & finis naturæ. Quod ſentit Vega lib. 13. in Trident. c. 25. & inſinuat Tertull. lib. de Pœnit. cap. 5. dicens: *Ignorantes Dominum, nulla exceptio tueatur a pœna, quia Deus in aperto conſtitutus eſt, & vel ex ipſis rebus comprehenſibilem ignorare non licet.* Ubi non loquitur tantum de cognitione Dei abſolute, ſed quatenus noſtris peccatis offenditur: hæc enim cognitio eſt, quæ non excuſat a propria pœna peccato debita. Favet etiam D. Th. ſuperiori qu. ar. 7. ut ibi attigi in Comment. & diſp. 1. ſect. 2. Ratio vero eſt: quia divina providentia lumine naturali cognoſcitur, & conſequenter, Deum eſſe univerſalem gubernatorem, & legiſlatorem: item cognoſcitur Deum eſſe finem ultimum naturalem hominis ſupra omnia diligendum, in cujus conſequutione naturalis hominis beatitudo conſiſtit. Ex his autem principiis non obſcure colligitur, Deum offendi peccatis hominum, vel quia ejus præceptum, & obedientia contemnitur, vel quia in ratione finis ultimi aliquid ei præfertur.

Quid de peccato, ut offenſa Dei eſt.

Ratione naturali cognoſcitur peccatum eſſe offenſionem Dei.

Ratio redditur.

Hac igitur cognitione ſuppoſita, ſive ex propria ſcientia, ſive ex humana fide, & traditione comparetur, etiam poteſt homini naturaliter diſplicere peccatum commiſſum ob hanc peculiarem rationem, quod cedat in offenſionem Dei. Probatur, quia etiam illa ratio mali eſt propter ſe deteſtabilis, imo & deteſtabilior quam aliæ, cum ſit gravior cæteris: eſtque repugnans ipſi naturæ, & naturali rationi; ergo poteſt homo, per ſe loquendo, illam deteſtari actu naturali. Et confirmatur, ac declaratur: nam homo poteſt viribus naturæ diligere Deum, ut finem ultimum, & naturalem; ergo poteſt odiſſe quidquid contrarium eſt huic dilectioni: ſed peccatum, ut ſic, eſt contrarium divinæ dilectioni; ergo poteſt etiam dolere de peccato quatenus offenſa Dei eſt. Qui enim amat aliquem, facile dolet quod eum offenderit: & qui ad unum terminum accedit, etiam virtute poteſt a contrario recedere. Qui ergo cognoſcit peccatum eſſe contrarium Deo, qua virtute poteſt Deum diligere, poteſt etiam peccatum deteſtari.

Naturaliter poteſt homo deteſtari peccatum, ut eſt offenſa Dei.

Ex quo colligitur, ita ſentiendum eſſe de hac naturali deteſtatione peccati, & de propoſito iterum non peccandi, ejuſque efficacia & perfectione, ſicut aliquis ſenſerit de naturali dilectione Dei, ut eſt finis naturæ, nam eadem eſt utriuſque actus ratio, & eandem ſervant inter ſe proportionem, quam ſimiles actus ſupernaturales ſervāt inter ſe. Eſt autem probabile, poſſe hominem pro aliquo inſtanti, aut brevi tempore, diligere Deum auctorem natu-

Primum corollarium. Sicut amor Dei, ita deteſtatio peccati, & propoſiti non peccandi naturalis.

naturaliter haberi poteſt. naturæ ſuper omnia abſoluto actu, & efficaci, quantum eſt ex parte ſui affectus, pro illo brevi tempore: eodem ergo proportionali modo poterit deteſtari peccatum, ut illi contrarium, quia objectum totum naturale eſt, & conſequenter etiam actus & cauſa ejus: impedimenta vero, & difficultates, quæ poſſunt homini occurrere ad talem actum eliciendum, non pro unoquoque inſtanti, aut brevi tempore occurrunt: & ideo ſimpliciter non repugnat hujuſmodi actum elicere. *Semper tamen eſt duplici imperfectione, Prima,* Semper tamen habet hujuſmodi actus duplicem imperfectionem, ſi intra limites puræ naturæ ſiſtamus. Prima eſt cujuſdam inefficaciæ in ordine ad effectum, propter quam abſolute inefficax dici ſolet, quia talis amor, dolor, aut propoſitum per ſeſe conſideratum, & auxiliis gratiæ deſtitutum non poteſt eſſe conſtans, nec diu ſuis contrariis reſiſtere, quia non poteſt homo ſuis viribus totam naturæ legem multo tempore implere. *Secunda,* Secunda imperfectio, quæ ex hac naſcitur, redundat aliquo modo in determinationem ipſius effectus, quatenus ipſamet perſeverantia, vel peccati carentia poteſt objective cadere in propoſitum voluntatis, & virtualiter includi in odio, ſeu deteſtatione peccati. Sic enim, niſi propoſitum illud nitatur aliquo modo in ſpe auxilii divini, non poteſt omnino abſolute ferri in illud objectum, quod homini ſecundum ſe moraliter impoſſibile eſt: ſpes autem talis auxilii ſupernaturalis eſt: & ideo ex hac parte deteſtatio peccati ex auxilio gratiæ perfectior eſt, magiſque abſoluta: illa vero, quæ naturalis eſt, aliquo modo eſt imperfecta, quamvis continere poſſit abſolutum odium peccati, includens propoſitum cavendi illud, quantum eſt ex parte ſua, id eſt, conandi, & faciendi quod potuerit, ad vitandum peccatum.

Secundum corollarium. Hinc vero ulterius colligi videtur, poſſe hominem ſtando in pura ratione naturali, poſtquam peccavit, & Deum offendit, habere etiam naturale deſiderium placendi Deo, & expellendi a ſe peccatum, præſertim ſi intelligeret, ſe non poſſe conſequi ſuam naturalem beatitudinem in ſtatu peccati exiſtentem. Quia cum naturaliter appetat eſſe beatus, naturaliter etiam deſiderare poteſt, impedimenta beatitudinis auferri. Item quia ſi quis hominem offendit, ex naturali inclinatione, & honeſtate, appetit placare illum: multo ergo magis Deum, ſi ejus offenſio cognita ſit. Item, quia, ſi homo naturaliter cognoſcit providentiam Dei, cognoſcit etiam peccatorum vindictam; ergo vel hac ratione deſiderabit habere Deum placatum. Unde ſit, ut his etiam rationibus, & motivis induci poſſit ad naturale odium peccati, ac deteſtationem ejus.

Objectio. Dices. Non poteſt homo naturaliter cognoſcere, eſſe ſibi poſſibile placare Deum offenſum; ergo neque poteſt id appetere, neque ob eam cauſam deteſtari peccatum. Antecedens patet, tum quia nullum medium cognoſcitur per naturalem rationem, quo poſſit homo placare Deum offenſum: tale enim medium non poteſt eſſe naturæ, ſed gratiæ, & ideo non poteſt eſſe naturaliter cognitum: etiam quia alias etiam ſpes conſequendi veniam peccati commiſſi eſſet actus naturalis, quod repugnat non ſolum D. Th. qu. præcedenti art. 7. ad 1. ſed etiam Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait, pœnitentiam cum ſpe veniæ, eſſe Spiritus ſancti donum.

Solvitur. Reſpondetur, ſi ſit ſermo de venia peccati, quæ vere tollit culpam, & reſtituit hominem in Dei gratiam, & benevolentiam, non oportere, ut homo per lumen naturæ cognoſcat, hujuſmodi veniam eſſe poſſibilem, aut datum eſſe aliquod medium ad illam obtinendam: nihilominus tamen, ut bene notat Ledeſ. 1. p. quarti, qu. 26. art. 1. non repugnat, cognoſcere, vel potius ſuſpicari, poſſe Deum remittere peccati pœnam, & conſequenter etiam tollere debitum ejus per moralem condonationem, nihil cognoſcendo de ordine gratiæ. Et ſimiliter conjectare poſſet homo, nullum eſſe medium magis accommodatum ad hanc remiſſionem obtinendam, quam ſit deteſtatio, ac dolor peccati commiſſi: quo modo etiam Ovidius in lib. 1. de Ponto, de ſuis Diis dixit.

Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt,
Dum bene peccati pœnituiſſe vident.

Unde, quod attinet ad ſpem, dicendum eſt, ſpem veniæ ſupernaturalis, per gratiæ, & juſtitiæ reſtitutionem, non poſſe cognoſci aut haberi lumine, aut viribus naturæ. Addo etiam, illius imperfectæ veniæ non poſſe haberi certam ſpem, quia hæc fundatur in verbo, & promiſſione Dei, quæ non poteſt lumine naturali cognoſci. Sed de hac re latius agitur in 1. 2. qu. 109. ubi diſſeritur, & quam efficax poſſit eſſe ille actus, & quantum valere poſſit ad remiſſionem peccati, vel nunc, vel in ſtatu puræ naturæ.

Nec vero doctrina hæc repugnat dictis in præcedenti ſectione (ut in quadam objectione, ſeu confirmatione ibi relicta opponebatur) quia motivum deteſtandi peccatum, non tantum naturale, ſed etiam ſupernaturale eſſe poteſt: & illud quod ſupernaturale eſt, excellentius eſt, & efficacius ad convertendam voluntatem, & omnem peccati malitiam deteſtandam. *Occurrit tacitæ objectioni.* Eſt autem minus proportionatum imbecillitati humanæ naturæ, eo quod ſupernaturalis regula, & finis etiam, ac legiſlator ſupernaturalis naturam excedant, & cum illa non habeant neceſſariam connexionem, & multa complectantur, quæ impoſſibilia ſunt per naturæ vires: & ideo, ſicut perfectus amor charitatis ſupernaturalis eſt, ita etiam perfectus dolor pœnitentiæ. Hinc vero facile etiam evitatur inconveniens, quod ſupra inferebat Cajetanus de certitudine juſtificationis. Ut enim juſtificatio ſit incerta, ſatis eſt, quod poſſit dari aliquis naturalis actus pœnitentiæ. Eo vel maxime, quod de ipſis etiam actibus naturalibus vix poteſt homo certum judicium ferre, qua ratione aut motivo præcipue fiant: unde multo minus poteſt perſpicere qualitatem, ac modum, & gradum ſui actus ſeu diſpoſitionis. Item, quia de ipſomet actu ſupernaturali incertum eſt, quando, & quomodo ad remiſſionem peccati ſufficiat, ut videbimus diſput. ſeq.

SECTIO VIII.

Utrum verus pœnitentiæ actus eſſe debeat univerſalis de omnibus peccatis.

Ratio dubitandi. Ratio dubitandi eſt, quia voluntas nihil amat, nec deteſtatur, niſi quod illi per actualem cognitionem proponitur: ſæpe autem exercet homo actum pœnitentiæ non cogitans de omnibus peccatis, ſed de uno, vel altero tantum, ut experientia conſtat; ergo. In contrarium eſt, quia vera pœnitentia avertit voluntatem ſimpliciter a peccato, & inde eſt, ut non poſſit unum peccatum ſine alio tolli; ergo non poteſt unum ſine alio diſplicere; ergo vera diſplicentia peccati ex pœnitentia, neceſſario eſt de omnibus peccatis.

Duplex poteſt eſſe univerſalis deteſtatio peccati. Duobus modis intelligi poteſt, deteſtationem peccati eſſe univerſalem, ſcilicet formaliter, vel virtualiter. Formaliter voco, quando ad talem deteſtationem antecedit in intellectu recognitio peccatorum omnium, ſive illa diſtincta ſit per expreſſam propoſitionem ſingulorum peccatorum, ſive confuſa, ita tamen ut formalem diſtributionem contineat. Virtualiter autem erit dolor univerſalis, quando, licet peccatum, de quo cogitatur, particulare ſit, ratio tamen deteſtandi illud eſt ſufficiens ad avertendam voluntatem ab omni peccato. Solet quidem citari Cajet. quod univerſaliter negat, poſſe affectum contra peccata eſſe univerſalem, niſi peccata ipſa diſtincte recogitentur, vel ſaltem confuſe, & univerſaliter: quod ſumi poſſe videtur ex tom. 1. Opuſculorum tract. 4. qu. 2. in fine. Sed ibi non declarat, qualis poſſit eſſe, vel neceſſario ſit actus pœnitentiæ ſecundum ſe conſideratus, ſed quam univerſalitatem requirat ad rationem contritionis, & diſpoſitionis ad gratiam, quod poſtea tractaturi ſumus. Loquendo ergo abſolute de actu pœnitentiæ, non videtur dubium, quin ſit capax hujus univerſalitatis virtualis ratione objecti formalis. Cujus ſignum erit, ſi ex vi deteſtationis peccati, ſub tali ratione voluntas ita maneat affecta, ut impoſſibile ſit, cum tali deteſtatione ſimul eſſe actualem complacentiam alterius peccati, etiam ſi ſpecie diverſum ſit. In quo eſt etiam diſtinguendum de peccato veniali, & mortali: eſt enim de illis diverſa ratio, ut videbimus. Eſt etiam diſtinguendum de ratione, aut motivo deteſtandi, an ſit univerſale, aut particulare, quas voces ſupra declaravi. Ac denique diſtinguendum eſt de pœnitentia generatim ſumpta, vel ſpecialiter pro virtute ſpeciali.

Secunda concluſio. Primo igitur certum eſt, non omnem actum pœnitentiæ eſſe formaliter univerſalem ex parte objecti actu cogitati. Hoc convincit prima ratio dubitandi propoſita. Deinde certum eſt, non omnem veram deteſtationem peccati eſſe univerſalem virtualiter. Nam quoties motivum

tivum eſt particulare, & pertinens ad determinatam virtutem, deteſtatio non extenditur, etiam virtualiter, ad peccata contraria aliis virtutibus. Facile patet exemplis: nam qui deteſtatur, v. gr. adulterium propter propriam turpitudinem ejus, non propterea odio habet furtum, imo cum illa deteſtatione poteſt ſimul eſſe propoſitum furandi: & ita eſt in aliis. Ratio vero eſt, quia illa vitia nec ſunt contraria tali virtuti, neque habent neceſſariam connexionem cum illo motivo deteſtandi.

ASSERTIO III.

Dico tertio. Quando ratio deteſtandi aliquod peccatum eſt communis omnibus mortalibus peccatis, & omnino ſimilis, & ejuſdem rationis cum illis, tunc licet deteſtatio peccati ſit particularis formaliter, & in objecto materiali, nihilominus eſt univerſalis virtualiter, & ſimpliciter avertit voluntatem ab effectu mortalis peccati. Hoc ſumo ex D. Thom. qu. ſequente art. 3. & rationem inſinuat, quia ubi eſt eadem ratio, eſt idem effectus. Declarari autem poteſt in primis a ſimili, ex aſſenſu fidei; nam licet interdum verſetur circa definitam aliquam veritatem: ſi tamen ſit ex puro motivo fidei, ſemper eſt univerſalis virtualiter, id eſt, includens hunc affectum ex parte credentis, nimirum, illum eſſe paratum ad credendum quamcunque aliam veritatem ſub illo motivo ſufficienter propoſitam: quia motivum eſt omnino idem in omnibus particularibus objectis materialibus: & in eo talem habent connexionem omnes illæ veritates particulares, ut non poſſit una negari, quin deſtruantur omnes. Quod a contrario etiam explicatur, quia propter hanc cauſam non poteſt aliquis vera fide credere unum articulum, ſi alium ſufficienter propoſitum neget: idem ergo erit, quoties motivum ſimile fuerit.

Declaratur primo ex aſſenſu fidei.

Secundo declaratur in propria materia: nam qui deteſtatur unum peccatum mortale propter timorem æternæ pœnæ, neceſſe eſt, ut virtute deteſtetur omnia mortalia, quia per quodlibet incurritur æternæ pœnæ reatus: & per unum contrahitur non minus quam per omnia, quamvis quoad gravitatem, & intenſionem pœnæ non ſit æqualitas: quo modo intelligi poteſt illud Jacobi 2. *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus.* Similiter, qui deteſtatur unum mortale, quia eſt ita contrarium charitati, ut diſſolvat amicitiam cum Deo, virtute deteſtatur omnia, quia in omnibus eſt malitia, ſeu averſio ſimilis quoad illam rationem. Ex quibus exemplis poteſt duplex formari ratio. Prima eſt, nam qui efficaciter intendit aliquem finem, virtute & implicite vult media neceſſaria ad illum finem, & è converſo, qui efficaciter odio habet aliquod malum, & intendit omnino fugere illud, virtute vult vitare quidquid inducere poteſt tale malum: quia voluntas efficax ſecum affert executionem quantum eſt in poteſtate volentis: ſed in præſenti qui deteſtatur unum peccatum efficaciter propter aliquod ex dictis motivis univerſalibus, intendit abſolute vitare tale malum formaliter; ut qui deteſtatur furtum propter metum gehennæ, abſolute intendit vitare pœnam æternam, & ſic de cæteris; ergo virtute vult vitare omnia, quæ inferunt talis pœnæ reatum. Secunda ratio eſt, quia hoc motivum eſt (ut ita dicam) totum in ſingulis, & totum in omnibus peccatis, & omnia peccata talem habent connexionem reſpectu illius, ut non poſſit illud odio haberi abſolute, niſi in ſingulis, & omnibus peccatis odio habeatur: ſed per veram deteſtationem alicujus peccati propter tale motivum, perfecte, & abſolute odio habetur ipſummet motivum; ergo in illo virtute diſplicent omnia peccata, quæ induunt talem rationem mali.

Declaratur ſecundo ex propria materia.

ASSERTIO IV.

Actum pœnitentiæ ſpecialiter ſumptæ eſſe virtualem deteſtationem omnium mortalium.

Atque hinc poſſumus quarto probabiliter concludere, actum pœnitentiæ ſpecialiter ſumptæ, ut eſt quædam juſtitia ad Deum, ſi ſit perfectus, abſolutus, & efficax, eſſe virtualem deteſtationem omnium mortalium, etiamſi expreſſe circa unum tantum verſetur. Probatur ex præcedente aſſertione, nam motivum hujus virtutis univerſale eſt omnibus peccatis mortalibus, & eſt ejuſdem rationis in omnibus illis, quatenus omnia, & ſingula continent gravem offenſionem, & injuriam Dei, quam hæc virtus deteſtatur. Ergo deteſtando unum peccatum præciſe propter vitandam hanc injuriam, virtute deteſtatur omnia cætera. Et confirmari poteſt, nam ſi quis non doleat expreſſe de omnibus peccatis, nec materialiter de uno, vel alio, ſed indefinite doleat ſolum, quod offenderit Deum propter malitiam talis offenſionis, ibi virtute dolet de qualibet offenſione, quia non eſt minor ratio de una, quam de alia; ergo qui deteſtatur aliquod peccatum propter divinam offenſionem præciſe, virtute deteſtatur omnia, quia per illum actum ſimpliciter, & abſolute dolet de ipſa divina offenſione.

Contra hanc vero aſſertionem opinatur Medina in Cod. de Pœnit. tract. 1. qu. 12. art. 2. in quadam ſolutione ad 2. ubi quadam diſtinctione utitur, dicens, aliud eſſe dolere de peccato quatenus offenſa Dei eſt: aliud, quia offenſa Dei eſt: & in priori modo admittit concluſionem a nobis poſitam, non vero in poſteriori: quia in priori modo per illam reduplicativam denotatur, dolorem illum virtualiter haberi de omnibus peccatis, ſaltem confuſe, & in genere: in poſteriori autem modo ſolum inducitur cauſa, ex qua non ſatis colligitur virtualis deteſtatio omnium peccatorum. Ratio autem eſt, quia in voluntate, præter rationem, quæ eſt ex parte objecti, concurrit libertas voluntatis, ex qua ſola provenire poteſt, ut exiſtente eadem ratione operandi circa duo objecta, veniat unum, & non aliud. Ergo, quamvis voluntas ex ſua libertate amet, vel odio habeat aliquod objectum quia tale eſt, non ſequitur, quod velit omnia, quæ talia ſunt, quia licet ex parte objecti illa ſit cauſa, tamen ſimpliciter non eſt cauſa totalis ſic volendi, cum una ex præcipuis cauſis ſit libertas ipſius voluntatis. Quod his exemplis confirmat, nam poſſum velle aliquid operari, quia eſt conſentaneum rationi: ex quo non ſequitur, ut velim operari quidquid eſt rationi conſentaneum, quia ſum liber ad volendum unum, & non aliud. Item poſſum velle aliquid facere, ut Petro inferam injuriam: nec propterea cogor, ut velim omnem injuriam facere Petro. Item non ſequitur, Lego Franciſco centum, quia filius meus eſt; ergo cuilibet filio lego centum. Nec ſequitur, Video Joannem, quia eſt mihi præſens; ergo video omnes mihi præſentes. Ergo ſimiliter non ſequitur: deteſtor furtum quia offenſa Dei eſt; ergo deteſtor omnem Dei offenſionem.

Contra quartam aſſertionẽ opinatur Medina.

Exemplis confirmatur.

Sed in hac ſententia difficilis eſt ad explicandum illa diſtinctio de propoſitione reduplicativa, & cauſali ad rem præſentem applicata, quia omnis propoſitio reduplicativa denotat cauſam, & rationem ob quam tale prædicatum ſubjecto convenit. Unde ſemper poteſt in cauſalem reſolvi, ſeu per cauſalem explicari, ut, ſi homo eſt riſibilis, quatenus eſt rationalis, recte etiam dicitur eſſe riſibilis, quia eſt rationalis. Ergo quoties homo deteſtatur peccatum, quatenus offenſa Dei eſt, vere etiam ac proprie dicetur deteſtari peccatum, quia offenſa Dei eſt. Hæc autem cauſalis propoſitio non indicat, neque in præſenti materia indicare poteſt aliam cauſam niſi rationem formalem objecti, & proprium & adæquatum motivum deteſtandi peccatum, alioqui actus ille, cujus cauſa aſſignatur, non erit verus pœnitentiæ actus: nam de ratione hujuſmodi actus eſt, ut ex illo motivo adæquate eliciatur. Alioqui ſi cauſalis illa non indicat hujuſmodi cauſam motivam, ſed conditionem ſine qua non, aut quippiam ſimile, oportebit, actum illum habere aliud objectum formale, & ita non erit actus pœnitentiæ, de quo loquimur. Quocirca vel duæ illæ propoſitiones in præſenti materia eundem ſenſum referunt: vel illa cauſalis non explicat propriam cauſam actus pœnitentiæ, ratione cujus dicimus, eſſe virtualem diſplicentiam omnium peccatorum.

Quæ difficultates oriantur ex Medinæ ſententia.

Ut vero reſpondeamus ad rationem in oppoſitum, & ad omnia exempla, advertendum in primis eſt, nos non dicere, eum, qui vult aliquod objectum ſub ratione univerſali adæquata, ex neceſſitate velle formaliter omnia ſimilia objecta, ſed virtualiter tantum. Quamvis autem libertas voluntatis poſſit conferre ad volendum formaliter unum objectum, & non aliud, non tamen poteſt ſeparare virtualem incluſionem unius in alio, & conſequenter nec ſeparare poteſt virtualem volitionem unius a formali volitione alterius, quam habere ſupponitur ex libertate ſua. Ut poteſt voluntas pro ſua libertate efficaciter intendere finem, & non velle formaliter aliquod

Primum notabile pro reſponſione.

aliquod medium, non tamen poteſt non velle virtualiter media, ſi intendit efficaciter finem. Et propter hanc cauſam exempla, quę afferũtur, non ſunt ad rem pręter alias, quas ſtatim declarabimus. Deinde eſt conſiderandum, nos loqui de cauſa adæquata, & præciſa, ratione volendi aliquod objectum, nam ſi illa eſt omnino eadem in omnibus particularibus objectis, fieri non poteſt, moraliter loquendo, ut voluntas unum eorum velit, & alia nolit actu poſitivo, & repugnante: quod maxime verum eſt, quando illa ratio talis eſt, ut in ea quodammodo connectantur omnia materialia objecta, in quibus illa ratio reperitur. Primum horum declaratur in illo exemplo de patre legante uni filio centum, nam ſi ille ſingulariter ea legat, revera præciſe, & adæquate non movetur ex eo quod filius ejus eſt, ſed ex eo quod talis filius eſt, ſeu quia cum conditione filii conjunguntur aliæ, quæ plus movent ad legandum illi, quam aliis. Quod ſiquis fingat, nullam omnino eſſe rationem ex parte objecti, quæ movere poſſit præter rationem filiationis, & ex ſola libertate determinari voluntatem patris ad unum potius quam ad alium, illud certe moraliter non poteſt accidere, ſaltem in hominibus: & adhuc illo caſu admiſſo, tunc non eſt ſola filiatio adæquata ratio volendi, ſed cum illa conjungitur affectus ad utendum propria libertate, & dominio ſuorum actuum, & rerum ſuarum. Sed quidquid ſit de illo primo puncto, nos non conſideramus hic ſolam convenientiam omnium objectorum materialium in eodem formali, ſed maxime connexionem eorum in eodem indiviſibili motivo formali, ad quod voluntas ſimpliciter & abſolute afficitur, vel a quo avertitur per actum efficacem, ut conſtat in exemplis poſitis de objecto formali fidei, & de voluntate aſſentiendi primæ veritati, vel diſſentiendi ab aliqua re teſtificata a prima veritate. Idem eſt in primario objecto charitatis, & in efficaci amore Dei ſuper omnia quatenus connexionem habet cum obſervatione mandatorum: & in univerſum de intentione finis, quæ virtute continet media neceſſaria. Sic ergo deteſtatio cujuslibet peccati mortalis ex hac præciſa ratione, quod eſt gravis injuria Dei, vel quia hominem a Deo ſeparat, continet in ſe abſolutum & efficax odium divinæ offenſionis, ut ſic, & niſi hoc habeat, non erit proprius actus pœnitentiæ, de quo agimus: cum illo autem objecto habet intrinſecam connexionem deteſtatio cujuslibet peccati mortalis, & ideo virtualiter in illo actu continetur; nec per arbitrii libertatem poteſt excludi hæc virtualis continentia, ut jam declaravi, quamvis poſſit voluntas pro ſua libertate propoſitum mutare, & poſt illum deteſtationis actum in aliquo alio peccato complacere: ſicut poteſt etiam iterum reverti ad illud idem peccatum, quod formaliter deteſtata eſt. Oportet enim in hac materia attente conſiderare, aliud eſſe loqui de his actibus pro diverſis temporibus, aut pro eodem: nam priori modo clarum eſt, poſſe voluntatem nunc virtuale habere odium, imo & formale omnium peccatorum, & paulo poſt complacere in aliquo: nam hoc naſcitur ex mutabilitate voluntatis.

At vero pro eodem tempore, ſi ratio volendi, vel nolendi ſit adæquata, & habeat univerſalitatem ſupra poſitam, & operans non ignoret efficaciam illius rationis, fieri non poteſt, ut voluntas dum unum objectum odio habet ſub tali ratione, ſimul aliud amet, quia libertas voluntatis non ſufficit, ut ſimul habeat repugnantes actus: illi autem repugnant, ut oſtenſum eſt. Poſſumuſque ad hominem argumentari contra Medinam, nam ſi quis homicidium, ac perjurium commiſit, & poſtea eſt omnino oblitus perjurii, cenſetur ſufficienter deteſtari omnia peccata ſua, ſi homicidium deteſtetur, quia offenſa Dei eſt, ut infra oſtendemus, & ipſe Medina fatetur qu. 3. circa finem: quamvis ſignificet, rationem eſſe, quia de peccatis oblitis nulla pœnitentia neceſſaria eſt, quod omnino falſum eſſe infra oſtendam. Ratio ergo eſt propter continentiam virtualem in formali motivo: quod ſicut univerſale eſt per informationem, & connexionem, ita univerſalitatem quandam actui tribuit.

Ad primum ergo exemplum reſpondetur, illud motivum volendi, vel operandi aliquid, quia eſt conſentaneum rationi, accipi poſſe, vel prout dicit conformitatem ad rationem in determinata materia, ſcilicet juſtitiæ, vel temperantiæ, & tunc non licet argumentari ad alios diſſimiles actus vel materiam, ut per ſe conſtat. Vel ſumi poteſt ſecundum præciſam, & abſolutam rationem boni honeſti, ut ſic, ex eo ſolum quod eſt rationi conſentaneum. Et ex tali modo operandi recte colligi poteſt virtualis incluſio, ſaltem quantum ad hoc, ut ſtante illo efficaci actu non poſſim velle aliquid turpe, & rectæ rationi contrarium, & conſequenter, & virtualiter velim quidquid ad rectitudinem rectæ rationis ſimpliciter neceſſarium eſt, quamvis neceſſe non ſit, ut velim ea omnia, quæ ſunt rationi conformia, ſi alioqui non ſunt neceſſaria ad rectitudinem rationis, quia illa non ſunt neceſſario connexa cum illa priori intentione. Ad alia vero exempla non eſt neceſſarium ſigillatim reſpondere, quia in eis, vel non aſſignatur propria ratio, & cauſa operandi, vel non talis, ut cætera omnia habeant in illa neceſſariam connexionem.

Secundum notabile.

Si ratio deteſtandi unum mortale eſt adæquata, non poteſt voluntas pro eodẽ tempore complacere in aliquo.

Argumentũ ad hominẽ contra Medinam.

Primo exemplo Medinæ ſit ſatis.

ASSERTIO V.

Deteſtationem mortalium propter motivum commune illis non ſemper eſſe virtualem venialium.

Quinto addendum eſt, & ſequitur etiam ex dictis, deteſtationem mortalium peccatorum propter motivum commune omnibus illis, non ſemper eſſe virtualem deteſtationem venialium peccatorum. Patet primo, quia cum tali deteſtatione poteſt eſſe actualis voluntas peccandi venialiter, & ideo poſſunt etiam mortalia remitti ſine venialibus. Ratio denique eſt, quia peccatum veniale non continet in ſe motivum illud, ut v. gr. ſi motivum ſit timor inferni, peccatum veniale non eſt dignum pœna æterna: ſi vero ſit divina charitas ſeu amicitia, peccatum veniale non diſſolvit illam.

Ratio.

Hinc vero naſcitur objectio contra ſuperiorem concluſionem, quia ſicut veniale peccatum eſt in hoc diſſimile mortali, ita mortalia inter ſe ſunt diſſimilia, & inæqualia, etiam in ratione divinæ offenſionis, nam unum eſt gravius alio; ergo poteſt voluntas ſpecialiter deteſtari unum peccatum graviſſimum quatenus eſt talis offenſa Dei, & tam gravis: & tunc per illum actum nec formaliter, nec virtute deteſtabitur alia leviora peccata, quia non ſunt ſimilia in adæquata ratione nolendi: & tamen ille actus eſt pœnitentiæ, quia non eſt alia virtus ad quam pertineat; ergo non ſemper actus pęnitentiæ eſt virtualis deteſtatio omnium mortalium peccatorum.

Objectio contra ſuperiorem concluſionem.

Reſpondetur primo, probabiliter concedi poſſe totum quod in argumento ſumitur: nec propterea concludet contra præcedentem aſſertionem, in qua agimus de actu perfecto pœnitentiæ: hic autem actus, qui non reſpicit formalem rationem mortalis offenſionis Dei, ſed præcipue nititur in exceſſu, ſeu gravitate talis offenſionis, eſt valde imperfectus, ita ut vix mereatur pœnitentiæ nomen. Unde dicitur ſecundo, probabiliſſimum eſſe, non poſſe dari actum veræ pœnitentiæ, qui verſetur circa mortale peccatum, & ſolum deteſtetur illud propter peculiarem gravitatem, quam habet, & non principalius propter ipſam rationem mortalis offenſionis. Quod quidem certius mihi videtur de actu deteſtationis, qui ex charitate procedit, nam cum charitas ſit amicitia ad Deum, primo ac per ſe deteſtatur quidquid hanc amicitiam diſſolvit, quod eſt commune omni peccato mortali, ut ſic. Deinde etiam in illa deteſtatione, quæ eſt ex metu æternæ pœnæ, eſt hoc ſatis clarum, quia nullus fugit pœnam æternam primo ac per ſe propter intenſivam ſeu accidentalem gravitatem, ſed propter æternitatem pœnæ, & quia perpetuo privat beatitudine. De alia vero deteſtatione, quæ eſt ex motivo juſtitiæ, eſt hoc minus certum, tamen etiam eſt valde probabile, quia id quod eſt præcipuum in omni peccato mortali, eſt quod contineat talem Dei injuriam, quæ ſufficiens ſit ad avertendum hominem a Deo, & conſtituendum alium ultimum finem, quantum eſt in hominis affectu: & ideo illa virtus juſtitiæ primo ac per ſe hoc reſpicit, reliqua vero, ut accidentalia, ſeu ſecundaria: & ideo quoties homo in deteſtando peccato præcipue movetur ex gravitate particulari alicujus peccati mortalis, ſignum eſt, non moveri ex puro motivo juſtitiæ, ſed ex aliquo alio incommodo vel ratione privata: quod, ſaltem moraliter & regulariter loquendo, verum eſſe cenſeo.

Enodatur.

Alio modo ſolvitur.

ASSERTIO VI.

Pœnitentiam venialium virtute continere pœnitentiam mortalium.

Ultimo dicendum eſt, pœnitentiam venialis peccati ex eo præciſe quod offenſa Dei eſt, virtualiter contine-

nere

nere pęnitentiam mortalium. Probatur primo, quia fieri non poteſt,ut qui actualiter ita deteſtatur veniale, habeat complacentiam in mortali. Deinde, quia qui efficaciter vult non retardari a fine conſequendo,a fortiori implicite vult non averti a tali fine: ſicut qui efficaciter fugit ægritudinem, a fortiori fugit mortem,quantum eſt ex vi illius actus. Et qui efficaciter odio habet pœnam temporalem, multo magis æternam: & qui odio habet remiſſionem virtutis, multo magis amiſſionem: peccatum autem veniale impedit fervorem charitatis:mortale autem tollit charitatem; ergo.

Objectio.

Dices. Malitia vel offenſio venialis peccati ęſt diverſę rationis à malitia mortalis; ergo non eſt,cur deteſtatio unius virtute contineat deteſtationem alterius.

Solvitur.

Reſpondetur, negando conſequentiam, quia illa duo habent inter ſe ſubordinationem quandam,& analogiam, ita ut veniale in ordine ad mortale, vel per quandam participationem ejus habeat rationem offenſionis: & ideo in deteſtatione illius a fortiori continetur implicite ſeu virtualiter deteſtatio alterius. Unde tandem fit, non eſſe idem de venialibus peccatis inter ſe collatis,quia non habent inter ſe talem habitudinem; quare etiam poteſt unum ſine alio remitti, etiamſi ſimul ſint, cum tamen veniale non poſſit ſine mortali, juxta probabiliorem D. Th. ſententiam.

SECTIO IX.

Utrum actus pœnitentiæ ſit deteſtatio peccati ſupra omne aliud malum.

De diviſione mali in malū culpæ, & pœnæ videri poteſt diſput. 11. Met.

SUppoſita vulgari diſtinctione mali, in culpæ,& pœnæ, duplex comparatio hic fieri poteſt. Una eſt inter deteſtationem peccati, & mali pœnæ, alia inter peccata,ſeu mala culpæ inter ſe: & de priori breviter dicam in hac Sectione, de poſteriori autem in Sect. ſeq. advertendo, malum pœnæ non debere hic ſumi formaliter cum relatione ad culpam, propter quam ſolet pœna infligi, ſed abſolute, pro detrimento illo ſeu incommodo, quod per pœnam infertur.

Malum culpæ deteſtabilius malo pœnæ.

Deinde ſumo tanquam certum, malum culpæ de ſe deteſtabilius eſſe malo pœnæ. Ita D.Th. 1.par.qu.48.ar. 6. & 2.2.qu.19.ar.1. & alii Theologi communiter in 4. Bonav.d.16.ar.2.qu.1.Palud.d.17.qu.1.ar.6.Alenſ.4.p. qu.68.memb.1.art.6. & Petrus Soto lect.4. de pœnit.in Inſtitut. ſacerdotum. Et ratio eſt, quia malum culpæ eſt malum ſimpliciter; malum pœnæ ſecundum quid: nam illud repugnat Deo ſecundum ſe, & rectæ rationi, hoc vero per ſe non eſt contra rectam rationem, eſtque ſolum incommodum ipſi homini. Unde fit,ut malum pœnæ eligi poſſit, & debeat ad vitandum malum culpæ: è converſo autem nullo modo: nam ſicut Paulus ait ad Rom.3. *Non ſunt facienda mala, ut inde veniant bona*: ita non ſunt facienda mala culpæ, ut vitentur mala pœnæ,alias culpa jam non eſſet culpa, quia jam eſſet licita.

Objectioni occurritur.

Dices. Interdum licet furari ad vitandam mortem,ut in extrema neceſſitate. Reſpondetur,id non eſſe furtum, ſed uti jure proprio,quod unuſquiſque habet ad uſum rerum in articulo illius neceſſitatis. Unde eſt valde advertendum, aliquando propter vitandum temporale damnum, licitum eſſe facere id, quod alias eſſet malum, & contra præceptum, propterea quod tunc tollitur malitia,vel quia illud erat malum ſolum quia prohibitum,& pro tunc ceſſat prohibitio, quo modo licet omittere ſacrum in die feſto propter vitandum periculum mortis: vel quia tunc objectum actus moraliter mutatur, ut in dicto exemplo de caſu extremæ neceſſitatis: in quo bona alioqui propria fiunt communia quoad uſum: at vero, ſi actus ſit per ſe malus, & ſemper retineat idem objectum, nunquam poteſt fieri propter vitandum malum pœnæ, ut non licet mentiri propter vitandam mortem.

Replica.

Dicet aliquis, eſto hæc vera ſint de malo temporali, non vero de malo æternæ pœnæ, nam hoc nunquam eſt eligibile, etiam comparatione mali culpæ.

Quorundam reſponſio.

Aliqui putant,ita eſſe limitandam doctrinam poſitam,& tribuunt Durando in 4.d. 17.qu.5. ille vero ſolum ait, comparationem illam non eſſe prudentem, neque faciendam ſecundum rectam rationem: quia malum æternæ pœnæ nunquam eſt eligibile propter vitandam culpam. D. Thom. autem quodlib. 1.ar.9. ſimpliciter docet,malum culpæ deteſtabilius eſſe malo æternæ pœnæ: addit vero illam comparationem in particulari non eſſe faciendam propter periculum,& fragilitatem hominis.

Germana ſolutio.

Et quidem illud prius ſimpliciter verum eſt, nam rationes tactæ æque procedunt de hoc modo,& quia pejus eſt, eſſe dignum pœna quam pœnam pati: propter malum autem culpæ fit homo dignus æterna pœna. Quod vero attinet ad comparationem illam exercendam: verum quidem eſt,in ordine ad abſolutam electionem nunquam poſſe malum æternæ pœnæ eligi propter vitandum malum culpæ, quia nunquam poteſt eſſe medium ad illum finem accommodatum, ſaltem ſecundum legem ordinariam, quidquid ſit de potentia abſoluta. At vero in ordine ad ſimplicem, ſeu conditionatum affectum,quamvis illa comparatio conſulenda non ſit, præſertim hominibus infirmioribus, & fragilibus, tamen ſimpliciter non eſt mala, & in homine perfecto poteſt eſſe utilis ad ponderandam gravitatem culpæ, & explicandum effectum odii circa illam. Unde illam reperio in Anſelmo lib. de Similitud. cap. 190. dicente; *Si hinc peccati pudorem, & illuc cernerem inferni horrorem, & uni eorum neceſſario haberem immergi, potius me in gehennam immergerem,quam peccatum in me immitterem: mallem enim a peccato purus infernum intrare, quam peccati ſorde pollutus cœlorum regna tenere*. Et ita ſentiunt Theologi ſuperius citati.

Ratione illuſtratur.

Et ratione declarari poteſt, quia ſi per poſſibile, vel impoſſibile alterutrum neceſſario eligendum eſſet: ſcilicet, vel culpa, vel æterna pœna, quantum ad id præciſe quod pœna eſt, eligenda potius eſſet pœna, quam culpa propter rationem tactam, quod culpa eſt contra Deum, pœna tantum nocet homini. Etenim, licet pœna inferat verum nocumentum homini, culpa vera non inferat reale nocumentum Deo,tamen quodlibet detrimentum proprium eligendum potius eſſet,quam quælibet injuria vel offenſio Dei: imo & quam ipſa turpitudo mali moralis, quatenus eſt honeſtati, & rectæ rationi contraria. Cujus rei optimum argumentum illud eſt, quod hæc facit dignum pœna: pejus autem eſt, eſſe dignum pœna, quam illam ſuſtinere.

Alia objectio.

Dices, imprudentem & inutilem eſſe illam comparationem, quia involvit repugnantiam, quod occurrat neceſſitas eligendi malum culpę propter vitandam æternam damnationem, cum potius ipſum malum culpæ faciat dignum æterna damnatione: neque è contrario eligere malum æternæ damnationis,poteſt eſſe medium ad vitandum malum culpæ, cum potius timor & fuga illius pœnæ avertat voluntatem a culpa, eo quod illa ſola poſſit eſſe cauſa talis pœnæ. Quod ſi quis dicat, hæc quidem eſſe vera ex natura rei, Deum autem poſſe hominem in eo articulo neceſſitatis conſtituere,ſcilicet,ut velit æternis gehennæ doloribus cruciari, niſi velit culpam,& offenſionem ejus committere: reſpondet Durandus, hanc hypotheſim eſſe impoſſibilem, & divinæ voluntati repugnare, quia hoc modo induceret Deus hominem ad peccatum per timorem inferni, quod repugnat divinæ bonitati.

Solutio.

Veruntamen licet verum ſit in re ipſa, & in ordine ad operationem, & efficacem electionem, peccatum nunquam eſſe poſſe eligibile ad vitandam æternam pœnam, neque è converſo æternam pœnam eſſe eligibilem ad vitandam culpam,ut ratio tacta optime probat, tamen in ordine ad divinam potentiam aliqua diſtinctione opus eſt.

Peccatum non eſt eligibile ad vitandam æternam pœnam.

Quod enim peccatum ſit eligibile ad vitandam æternam pœnam, non videtur ſane poſſibile, neque intelligibile, quia neque ex ſe poteſt eſſe medium proportionatum ad illum finem,nec Deus poteſt ut medium illud conſtituere, aut ordinare, nam manifeſte repugnat divinæ ſapientiæ & bonitati, ut recte probatum eſt, & in ſe involvit repugnantiam. Nam, ſi Deus voluntate ſua hominem in ea neceſſitate conſtituat, ut ad vitandam æternam pœnam peccandum illi ſit,eo ipſo non peccabit id faciendo,quia operaretur juxta voluntatem divinam, id volendo, quod Deus vellet, eum velle. Eſt ergo quoad hanc partem repugnantia.

Non repugnat Deum obligare hominem ad eligēdam æternam pœnā ſub peccato.

At vero è converſo non eſt tam aperta repugnantia, ut Deus conſtituat hominem in ea neceſſitate, in qua aut velit æternam damnationem,aut incurrat culpam,quia Deus habet ſupremum dominium in hominem;ergo pro ſua voluntate poteſt hominem ad æterna tormenta deſtinare ſine alia cauſa, niſi ut ſe dominum oſtendat;ergo poteſt homini præcipere, ut voluntarie acceptet & eligat illud tormentum, & niſi id faciat, culpam incurrat: ergo in eo caſu (quo nullam certe contradictionem in-

volvit) eſſet homo conſtitutus in eo diſcrimine, ut ad vitandam culpam, eligenda eſſet illi æterna pœna. Eſt autem animadvertendum, aliud eſſe loqui de pœna ſub relatione pœnæ, aliud de ipſo malo, quod eſt pœna: in caſu enim poſito præcipue loquimur de hoc poſteriori ſenſu; nam in caſu priori, cum pœna, ut ſic, dicat relationem ad culpam, non poteſt homini præcipi abſolute, & nulla ſuppoſitione facta, ut velit pœnam: quia hoc eſſet virtute obligare illum ad volendam culpam, ſeu (quod idem eſt) ad volendum ſeipſum reddere dignum pœna, quod involvit contradictionem. Tamen ſub conditione, vel ex ſuppoſitione prioris culpæ, recte poteſt Deus hominem obligare, ut velit, ſeu ut voluntarie acceptet æternam pœnam propter priorem culpam, & alioqui novam culpam incurrat: in hoc enim nulla involvitur abſolute repugnantia, etiam ſi illud prius de divino dominio ſatis alienum videatur a divina benignitate & bonitate, eſto, non ſit omnino contrarium: hoc autem poſterius de punitione valde etiam rigoroſum eſt, quamvis etiam non repugnet juſtitiæ.

Non tamen ſub ratione pœnæ.

Niſi jam ſupponatur culpa in homine.

Ex hoc autem intelligimus, ſimpliciter loquendo, deteſtabilius malum eſſe peccatum æterna pœna, quandoquidem hæc poteſt eſſe objectum voluntatis rectæ, illud vero minime. Rurſus etiam intelligitur, quod licet de facto & ſecundum legem ordinariam, ac connaturalem rebus ipſis nunquam poſſit occurrere occaſio neceſſario eligendi inter culpam, & æternam pœnam: nihilominus non ſit imprudens, nec inutilis illa comparatio, quæ fit per ſimplicem, ſeu conditionatum affectum, quo uti poſſumus ad ponderandam uniuſcujuſque malitiæ gravitatem, & explicandam diſpoſitionem, ſeu appretiationem noſtræ voluntatis. Et hoc modo recte dicitur, quod ſi oporteret pœnam æternam ſuſtinere ad vitandam culpam, id eſſet eligendum, & præſcindendo unam malitiam ab alia, dicimus, ſi pœna æterna præſcindatur a culpa, eſſe præ illa eligendam. Et hujuſmodi conditionales affectus ſunt frequentes apud ſanctos viros, ut ex Anſelmo retulimus, & multi etiam ita exponunt illa verba Moyſis; *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Exod. 32. & illa Pauli: *Optabam ego anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis*, ad Rom. 9. de quo alias.

Deteſtabilius eſſe peccatum æterna pœna.

Non eſt inutilis affectus eligendi æternã pœnam potius quam culpam.

Proponitur difficultas.

Hoc ergo ſuppoſito, difficultas eſt, an per actum pœnitentiæ deteſtemur peccatum ſupra omne malum pœnæ. Et ratio dubitandi eſt, quia cum deteſtamur peccatum, non facimus hanc comparationem, neque hoc neceſſarium eſt ad actum pœnitentiæ, imo neque etiam oportet, ut ſemper deteſtemur illud, quantum deteſtabile eſt, nam quidam magis, alii minus illud deteſtantur. In contrarium autem facere poteſt, quia cum pœnitentia recte, & ſtudioſe deteſtetur peccatum, videtur neceſſarium, ita illud deteſtari, ſicut ipſum eſt deteſtabile: ſed eſt deteſtabile pluſquam malum pœnæ: igitur. Priorem partem negativam ſequi videntur Cajetan. in tom. 1. Opuſc. tract. 4. qu. 1. & tract. 5. qu. 5. & Navar. in Sum. cap. 1. n. 34. & 35. & in eandem inclinat Vega lib. 13. in Trident. c. 23. & ſumi poteſt ex eodem lib. 6. c. 30. Poſterior vero pars affirmativa videtur magis conſentanea cæteris Theologis, præſertim reſpectu contritionis, nam de actu pœnitentiæ in communi pauca dicunt. Ita loquitur D. Th. dicto quodlib. & in 4. dict. 17. qu. 2. ubi Palud. Soto, & alii, & Bonav. d. 16. in 2. p. illius, ar. 4. & Alenſ. 4. par. qu. 17. memb. 2.

In hac re dicendum cenſeo, actum pœnitentiæ, ſeu deteſtationis peccati, ſemper eſſe ſupra omne malum pœnæ, illo tantum excepto, qui ſolum eſt propter vitandam pœnam. Priorem partem hujus aſſertionis declaro prius in perfecta deteſtatione, quæ eſt ex charitate propter bonum Dei in ſe: quia Scriptura illam vocat pœnitentiam, ſeu converſionem ex toto corde: & eodem modo loquuntur Patres, ut videbimus diſp. ſequente: per illum autem modum loquendi explicatur affectus ſuper omnia, ut conſtat ex affectu charitatis, juxta illud: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.* Unde ſumitur confirmatio, nam hæc deteſtatio eſt proportionata amori, ex quo oritur: ſed ille eſt ſuper omnia: igitur. Ratione denique ita declaratur, quia ut hæc deteſtatio ſit de malo culpæ ſupra malum pœnæ, non eſt neceſſarium, ut ille exceſſus conſiſtat in intenſione actus, ut quidam putarunt, contra quos oſtendam diſp. ſequ. nullam intenſionem eſſe per ſe neceſſariam ad actum pœnitentiæ, & ita illum exceſſum non requiri. Deinde non conſiſtit in formali comparatione, ut prima ratio dubitandi recte probat: & quia in amore, ut ſit ſuper omnia, non oportet, ut bonum divinum cum aliis bonis expreſſe conferatur, eiſque præferatur: quia hoc neque uſitatum eſt, neque alicubi præceptum, neque ſemper conſulendum propter infirmiores, & quia objectum talis amoris ſecundum ſe abſolutum eſt, & perfectum: ergo poteſt etiam ex vi illius perfectus amor elici ſine formali comparatione: ſicut etiam religio colit Deum ſupra omne adorabile: & fides divina credit ſupra omne credibile abſque formali comparatione: idem ergo eſſe poterit in deteſtatione pœnitentiæ. Ac propterea communiter auctores docent, has formales comparationes, non ſolum non eſſe neceſſarias, verum etiam non ſemper eſſe utiles, neque peccatoribus facile proponendas. Præſertim quando comparatio fit in ſpecie cum aliquo malo ſenſibili, ut eſt mors, gravis injuria, aut contumelia, &c. Quia homines regulariter loquendo, multum moventur ab his ſenſibilibus: & ideo verendum eſt, ne, dum hæ comparationes illis formaliter proponuntur, in novo periculo peccandi conſtituantur. Et quantum ad hoc, verum habet quod Navarr. ſupra ait, nec Scripturam, nec Concilia, aut ſanctos Patres a nobis exigere illas comparationes, & reflexiones pauciſſimis cognitas, & pauciſſimis uſitatas: quod etiam annotarunt Palud. d. 17. qu. 1. ar. 5. & Soto qu. 2. ar. 4. & ſumitur ex D. Th. dict. quodl. 1. ar. 9. Cum ergo formalis comparatio neceſſaria non ſit: & aliunde conſtet rationibus tactis eſſe exceſſum in illo actu, neceſſe eſt, ut ſit ſecundum virtualem comparationem.

Actum pœnitentiæ deteſtari peccatum ſupra omne malum pœnæ.

Exceſſus hic non conſiſtit in intenſione actus.

Neque in formali comparatione inter culpã, & pœnam.

Conſiſtit autem hic exceſſus in excellentia motivi, ſeu rationis operandi, quæ talis eſt, ut de ſe ſit potentior ad firmandam voluntatem in tali affectu, vel intellectum in tali aſſenſu: hoc enim ſatis eſt, ut in tali actu contineatur virtualis comparatio, & exceſſus ſuper alia. Sic autem eſt in deteſtatione, de qua agimus: avertit enim voluntatem a peccato ob ſupremam rationem mali, quæ in illo eſt: & ideo quantum eſt de ſe, eſt deteſtatio ſupra omne malum pœnæ. Et confirmatur, ac declaratur ex propoſito vitandi peccata in futurum, quod diximus ſupra etiam eſſe actum pœnitentiæ, ſi fiat ſub ratione vitandi divinam offenſionem. Hoc autem propoſitum, ut ſit efficax, & verus actus pœnitentiæ, includere debet abſolutam voluntatem nunquam amplius peccandi, ſaltem mortaliter, propter ullam cauſam, vel occaſionem: alioqui non eſſet univerſale propoſitum, & abſolutum. In hoc ergo propoſito aperte includitur virtuale odium, & fuga peccati futuri, ſeu poſſibilis ſupra omne aliud malum. Patet conſequentia, quia in amplitudine illius objecti includitur, ut peccatum non committatur ex quacunque occurrente occaſione; ergo etiam ſi neceſſe ſit quodlibet aliud malum pati; ergo præponitur ſecundum talem affectum, & propoſitum vitatio divinæ offenſionis carentiæ cujuſcunque alterius mali. Ergo pari ratione reſpectu præteriti peccati deteſtatio ejus ex vera pœnitentia includit virtualem voluntatem, qua nollet quis commiſiſſe illud, etiam ſi neceſſe eſſet pati quodlibet aliud malum, nam illa deteſtatio ſub eadem ratione concipitur, ideoque eundem modum, ſeu gradum diſplicentiæ, & odii in virtute continet.

Conſiſtere in excellentia motivi.

Declaratur propoſito vitandi peccatum.

Dices, non eſſe parem rationem de peccato præterito, & futuro, nam illud cum jam præterierit, & non ſit, neque amplius eſſe poſſit, apprehenditur ſub ratione minoris mali, quam peccatum futurum, quod habetur odio in ordine ad actualem exiſtentiam ejus adhuc poſſibilem: & ideo majori appretiatione videtur fugiendũ peccatum futurum, quam præteritum. Unde, ſi beato daretur optio, ut vel beatitudinem amitteret, vel peccatũ committeret, potius deberet eligere privari beatitudine, quã peccare: at vero e converſo, ſi comparatio fiat ad peccatum prius commiſſum, & jam plene remiſſum, non habebit beatus hunc actum: Mallem non peccaſſe, quam eſſe beatus, quia illud malum jam non eſt, neque iterum eſſe poteſt: hoc autem bonum eſt præſens, & maximum. Reſpondetur, quacunque ratione peccatum conſideretur, ſive ut præteritum, ſive ut futurum, ſive abſolute, & ſecundum ſe, eandem malitiam includere, & ideo eſſe

Objectio.

Enodatur.

æque

æque deteſtabile, & dignum odio. Solum ergo eſt differentia inter futurum peccatum, & præteritum, quod futurum, quia eſt ſimpliciter poſſibile, & caveri poteſt, vel committi per voluntatem humanam, & ideo actus fugæ, & propoſiti, qui circa illud verſatur, eſt per modum intentionis, vel electionis operativæ: at vero reſpectu peccati jam commiſſi, ut ſic, ſolum eſt per modum ſimplicis affectus, & diſplicentiæ, ut ſupra declaratum eſt.

Duo diſtinguenda in peccato præterito.

Sunt etiam in peccato præterito duo diſtinguenda: unum eſt poſitivum, ſcilicet, quod illud peccatum commiſſum fuerit, & hoc eſt ſumme deteſtabile in peccato: aliud eſt negativum, ſcilicet, quod illud peccatum jam non eſt, & ut ſic, non contriſtat, neque habet rationem mali, ſed potius abſentiæ mali, quæ ſub ea ratione potius poteſt cauſare gaudium. Quod maxime locum habet, ſi tale peccatum jam ſit remiſſum: nam ſi adhuc maneat reatu, ut ſic, non eſt præteritum, ſed præſens malum, quando vero eſt remiſſum, jam omnino non eſt, & ideo ſub ea ratione non contriſtat, licet feciſſe illud ſemper diſpliceat ſuper omne aliud malum. Quæ diſplicentia duobus modis explicari poteſt: primo per modum propoſiti conditionati, nimirum quia homo, vel formaliter, vel virtute habet hanc voluntatem, quod ſi eſſet in ſua poteſtate, vel ſi nunc eſſet in ea occaſione, in qua prius fuit, habet animum vitandi illam offenſionem abſolute & ſimpliciter potius quam quodlibet aliud malum. Secundo per modum doloris & diſplicentiæ, ſcilicet, quia diſplicet homini, quod in ea occaſione non ita ſe geſſerit, ut potius, quodlibet aliud malum, quam divinam offenſionem admiſerit.

Satisfit exemplo objectionis.

Ex quo facile patet reſponſio ad illud exemplum de homine beato: illa enim comparatio in ordine ad futurum, eſt ex hypotheſi abſolute impoſſibili: fieri enim non poteſt, ut beatus conſtituatur in eo diſcrimine, vel peccandi, vel amittendi beatitudinem, quia fieri non poteſt, ut ratio amittendi beatitudinem ſit, quia non peccat, aut è converſo quod peccare ſit medium ad non admittendam beatitudinem: & ideo non poteſt illa comparatio fieri per modum electionis: per modum autem ſimplicis & conditionati affectus id non repugnat ad exaggerandam, & declarandam averſionem a peccato. Quoad hoc vero non videtur habere locum illa comparatio circa peccatum præteritum, ut præteritum eſt, & omnino remiſſum, prout conſideratur a beato, quia, ut ſic, jam non conſideratur ut præſens vel imminens malum. Si autem conſideretur in ordine ad ſuum tempus præſens, & ad electionem, quæ in illo tempore facienda fuiſſet ſecundum rectam rationem, &, ut ſic, fingatur beatus habere nunc actum conditionatum circa peccatum præteritum, neceſſe eſt, ut illud etiam deteſtetur pluſquam carentiam beatitudinis abſq; culpa, quia illa conditionalis habet hunc ſenſum, quod ſi nunc occurreret illud idem tempus, & occaſio in qua peccavit, potius eligeret, non peccare, quam quolibet alio carere malo.

Deteſtatione peccati ex motivo juſtitiæ eſſe ſupra omne malum pœnæ.

Atque hinc proportionali ratione conſtat, etiam illam deteſtationem peccati, quæ eſt ex virtute juſtitiæ ob vitandam vel deſtruendam injuriam Dei, eſſe de tali malo ſupra omne malum pęnæ, quia etiam fundatur in quadam ratione mali ſuperante omne incommodum pœnæ & conſequenter in ſe habente efficaciam ad firmandam magis voluntatem in illo affectu. Et ob eandem rationem idem dicendum erit, quoties motivum deteſtationis eſt malum aliquod morale, quatenus rectæ rationi repugnat: quia hujuſmodi malum de ſe ſemper eſt gravius, & altioris ordinis, quam ſit malum pœnæ. Nec refert, quod poſt hujuſmodi deteſtationem vel affectum, oblata occaſione facile homo convertitur ad peccatum, etiam propter vitandum aliquod temporale incommodum. Hoc enim non ideo eſt, quia prior affectus ex ſe non fuerit firmus, & ſufficiens (ſuppono enim fuiſſe ex perfecta cognitione, & æſtimatione talis mali, & ex abſoluto & efficaci affectu voluntatis) ſed provenit ex mutabilitate ipſius voluntatis & ex eo quod mutata opportunitate vel occaſione, & inſurgente aliqua paſſione, non ita conſiderat illud motivum, quod prius fortiter movebat. Atque ita ſatis patet tota prior concluſionis pars.

Pœnitentia ex motivo pœnæ non deteſtatur peccatum pluſquam pœnam.

Addidi vero exceptionem de actu fundato in timore mali pœnæ: quia fieri non poteſt, ut actus excedat motivum in quo fundatur, cum ab illo habeat totam ſuam rationem, & ſpeciem; ergo ſi homo ſolum deteſtatur peccatum propter vitandum malum pœnæ, non poteſt plus deteſtari peccatum, quam ipſum malum pœnæ. Quin potius hic habet locum illud Ariſt. *Propter quod unumquodque tale, & illud magis.* Si ergo homo deteſtatur culpam propter pœnam, non plus deteſtatur culpam: imo videtur concludi, plus deteſtari pœnam. Ex quo ſtatim poteſt oriri difficultas in ratione dubitandi tacta, quomodo poſſit talis deteſtatio eſſe honeſta, cum magis ſit de pœna, quam de culpa: tamen quia difficultatem hanc infra ſum explicaturus tractando de attritione, nunc ſufficiat reſponſio ſuperius inſinuata, inde ſolum concludi, illam deteſtationem eſſe imperfectam, non vero malam: quia ſolum actualiter, ſeu ex vi illius actus magis diſplicet pœna, quam culpa, non vero ſimpliciter & appretiative reſpectu totius effectus ipſius operis. Et hæc ſint ſatis de comparatione.

SECTIO X.

Utrum unum peccatum ſit deteſtabilius alio.

Ratio dubitandi.

IN ſecunda comparatione malorum culpæ inter ſe ratio dubitandi eſſe poteſt, quia cum pervenitur ad ſummum, non poteſt dari magis, vel minus: omnia autem mala culpæ ſunt deteſtabilia in ſummo ſecundum appretiationem, quia propter nullam cauſam ſunt eligibilia, nec minimum peccatum poteſt recte eligi propter vitandum etiam maximum: ergo pœnitentia æque deteſtatur omnia peccata, & non unum plus quam aliud.

Peccatum quo gravius eo eſſe deteſtabilius.

Nihilominus communis ſententia Theologorum eſt, & vera: peccatum quo gravius, eo eſſe deteſtabilius, atque ita etiam magis deteſtandum per veram pęnitentiam. Ita D. Th. d. 17. qu. 2. art. 3. quæſtiunc. 3. Soto qu. 2. art. 2. concl. 5. ubi bene declarat, hoc eſſe intelligendum de comparatione in appretiatione, non in intenſione. Et idem eſt ſenſus aliorum auctorum, licet interdum nomine intenſionis utantur, ut Durand. eadem d. qu. 4. n. 5. Bonav. d. 16. p. art. 4. qu. 2. Alenſ. 4. p. qu. 17. memb. 2. art. 1. §. 2.

Ratio redditur.

Ratio vero eſt, quia peccatum deteſtabile eſt, quia malum; ergo quo fuerit gravius malum in ſuo ordine, eo erit deteſtabilius per actum, qui fugit malum illius ordinis: hujuſmodi autem eſt actus pœnitentiæ, de quo agimus, nimirum quo aliquis fugit culpam quatenus culpa eſt: nam qui illam fugit ſolum propter pœnam, eam culpam magis deteſtabitur, quæ inducit reatum gravioris pœnæ, propter eandem proportionalem rationem. Unde confirmatur ex dictis, nam hæc major deteſtatio fundatur in graviori, & majori motivo: ſed in peccato graviori eſt majus motivum ad deteſtandum illud; ergo pœnitentia, quæ in tali motivo fundatur, eſt de ſe major deteſtatio. Unde fit, ſi in eodem peccato ſint plures deformitates, ſeu rationes mali culpæ, eam eſſe majorem deteſtationem talis peccati, quæ eſt ex graviori deformitate, & malitia, ac denique illam eſſe maximam deteſtationem, quæ eſt ex maxima deformitate, & malitia: in his enim omnibus eſt eadem ratio & proportio.

Rationi dubitandi fit ſatis.

Ad rationem dubitandi concedendum eſt, in ordine ad abſolutam voluntatem, ſeu electionem, eſſe quandam æqualitatem inter omnia peccata, quia nullum eorum eſt abſolute eligibile, ut probat ratio tacta: quia, ſi eſſet eligibile ſecundum rectam rationem, jam non eſſet malum culpæ.

Poteſt conſuli peccatum levius, ut vitetur gravius.

Neque obſtat, quod Theologi communiter docent, poſſe interdum conſuli peccatum levius, ut vitetur gravius. Aliud eſt enim de conſilio, quod alteri datur, & aliud de electione, quæ ab ipſo operante fit: nam illud conſilium ſupponit in alio definitum affectum ad gravius peccatum: & ideo, qui conſilium præbet, cum non poſſit utrumque vitare, recte conſulit, ut ſaltem minuatur malum illud, quæ intentio recta eſt: & medium eſt etiam accommodatum, quia non eſt de malo, ut malum eſt, ſed ut minus eſt, & ex ſuppoſitione, quod non poſſit totum vitari.

Non autē fieri.

At vero qui eligit, ſemper habet in poteſtate ſua utrumque vitare, nec fieri poteſt, ut commiſſio levioris peccati ſit neceſſaria ad vitandum gravius, quia eſt aperta contradictio: & ideo in ipſo eligente nunquam poteſt ille actus eſſe bonus.

Objectio.

Dices. Interdum poteſt illa neceſſitas oriri non ex malitia, ſed ex ignorantia, ut ſi quis putet mentiendum ſibi eſſe ad vitandum homicidium, ſimulque exiſtimat, ſic mentiri peccatum eſſe, majus tamen fore, ſi non libe-

Reſponſ. retur proximus ab homicidio. Reſpondetur, hanc ipſam ignorantiam eſſe culpabilem, & ideo mirum non eſſe, quod per illam conſtituatur homo in quadam neceſſitate peccandi. Sed urgebis, quia non repugnat illam ignorantiam eſſe invincibilem.

Replica.

Enodatur.

Reſpondeo primo, fieri quidem poſſe, ut aliquis inculpabiliter putet mentiendum ſibi eſſe, ſi neceſſarium ſit ad liberandum innocentem a morte: quod autem ſimul judicet in eo caſu id ſibi eſſe omnino faciendum ſecundum rationem, & in eo nihilominus peccare, vix poteſt in humanam cogitationem cadere, nedum inculpabiliter ignorari, quia eſt clara repugnantia in terminis. Si tamen hujuſmodi ignorantiam invincibilem admittamus, concedendum eſt, illum hominem peccaturum ex conſcientia erronea, quæ ſæpe poteſt eſſe occaſio peccandi, etiamſi alioqui ipſa ignorantia inculpabilis ſit. Neque hoc eſt contra dicta, in quibus ſimpliciter, ac per ſe loquimur, conſiderata natura, & proprietate peccati. Atque tunc eligere potius levius peccatum committere, quam gravius nō eſſet bonum, ſed minus malum. Ex illa enim ſuppoſitione mirum non eſt, quod talis homo ſit conſtitutus in quadam perplexitate, & neceſſitate peccandi. Abſolute igitur loquendo, nunquam peccatum eſt eligibile ſecundum rectam rationem, propter aliud malum vitandum.

Alia objectio.

Sed dicet tandem aliquis, eſto unum peccatum nunquam ſit per ſe neſſarium ad vitandum aliud, poſſe tamen eſſe utile; ergo id ſatis erit ut ſit eligibile: non enim tantum ad medium neceſſaria, ſed etiam utilia eligibilia ſunt. Antecedens patet, quia fornicatio ſimplex eſt utilis ad vitanda alia peccata contra naturam, vel contra juſtitiam: hac enim de cauſa licitum eſt in Republica permittere meretrices.

Reſponſ.

Reſpondetur, eandem fere ſolutionem hic eſſe accommodandam: aliud eſt enim loqui de ipſo eligente, & volente; aliud de permittente, & extrinſecus gubernante. Ipſe enim eligens & operans non tantum tenetur hoc vel illud peccatum vitare, ſed ſimpliciter omnia peccata, eſtque id poſitum in voluntate & poteſtate ejus, ſaltem cum divina gratia: ideoque non licet illi levius peccatum eligere ad vitandum gravius, etiam ſi tale medium propterea cenſeatur utile, quia illo adhibito facilius erit vitare aliud peccatum, tamen quia illa electio non eſt permiſſio tantum, ſed volitio peccati in ipſo eligente, ideo non eſt illi licita, ſed quærendum illi eſt aliud medium, etiamſi difficilius, vel aſperius ſit ad vitandum utrumque peccatum.

Gubernans pot. eſt permittere minus malum ad vitandū majus.

At vero qui extrinſece gubernat, vel non ſemper poteſt omnia aliorum peccata vitare, vel certe non tenetur omnia media adhibere, ſed quæ ſunt ſuo muneri, & officio conſentanea, ideoque poteſt eligere permittere minus malum ad vitandum majus, per quam electionem ipſe non vult peccatum, ſed permiſſionem peccati, quæ non eſt intrinſece mala. Sic igitur peccatum, per ſe loquendo, nunquam eſt eligibile, ſed ſumme deteſtabile.

Quale peccatum ſit præeligere culpam graviorē.

Nihilominus appretiative recte dictum eſt, peccatum gravius eſſe deteſtabilius, noſque per actum pœnitentiæ magis illud deteſtari, vel formaliter, vel virtualiter. Probatur ratione tacta, quia, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis. Item quia actus virtutis proportionem ſervat cum formali objecto. Item hoc recte explicatur ex dictis: quia licet nullum peccatum ſimpliciter ſit eligibile propter vitandum aliud, tamen quacunque ratione, vel ex quacunque ſuppoſitione fingatur, aut veniat neceſſitas eligendi inter grave & leve peccatum, & alterutrum eorum committendi, ſemper eſt vitandum potius grave, quam leve; ergo ſignum eſt appretiative eo magis odio haberi aliquod peccatum, quo gravius eſt. Quapropter recte poteſt hic affectus ſeu appretiatio declarari per illam conditionalem. Si non poſſem ſimul utrumque, potius grave, quam leve peccatum vitarem: & contrarius affectus eſſet inordinatus. Ut, ſi quis haberet hunc actum, Mallem eſſe homicida, quam fur, in eo actu peccaret, etiamſi alioqui haberet animum abſolutum neutrum peccatum committendi.

Addit tamen Soto, ex illa comparatione, ſi fiat inter peccata mortalia, non incurri peccatum grave, quia præcipua gravitas peccati mortalis eſt in averſione divina, & in hac omnia conveniunt, ideoque inordinatio illa, quæ eſſet in electione conditionata gravioris peccati præ minus gravi, non videtur eſſe adeo gravis, ut ſufficiat ad peccatum mortale. Quæ ſententia poſſet probabiliter admitti, quando peccata mortalia non eſſent admodum inæqualia: regulariter tamen loquendo, gravis quidem videtur illa inordinatio, & contraria ordini charitatis, ac juſtitiæ ad Deum. Maxime tamen, & ſine ulla controverſia illud eſſet peccatum mortale, ſi inter mortale, & veniale comparatio fieret. Ut ſi quis deprehenſus in furto levi haberet hujuſmodi actum, Maluiſſem deprehendi in adulterio, vel homicidio, ſine dubio peccaret mortaliter, quia præferret minorem infamiam ſuam majori injuriæ divinæ. Hoc autem intelligendum eſt, ſi comparatio illa & electio caderet in ipſam culpam & non tantū in infamiam: nam ſi quis haberet ſolum hunc actum, Mallem exiſtimari adulter aut homicida, quam fur, non eſſet grave peccatum, ſecus vero eſſet, ſi propter illam hominum exiſtimationem, vellet reipſa potius committere homicidium, vel adulterium, quam leve furtum.

Objectio.

Sed objiciet aliquis contra dicta. In hac conditionata voluntate, ſi ad vitandum mendacium oporteret ſacrilegium committere, id facerem, nullam eſſe deformitatem ſeu inordinationem, quia per illammet conditionem excluditur ab illo objecto omnis pravitas, vel malitia: quoties autem conditio talis eſt conſenſus in actum ſic conditionatum nullam habet deformitatem; ergo. Antecedens quoad priorem partem probatur, quia hoc ipſo quod ſacrilegium eſſet neceſſarium ad vitādum aliud peccatum, jam ipſum non eſſet peccatum. Minor vero patet, nam hic actus non eſt malus; *Si vindicta de inimico non eſſet prohibita, vellem illam*, & idem eſt de omnibus ſimilibus. Et ratio eſt, quia per conditionem præſcinditur ab objecto turpitudo, & ita voluntas nullo modo fertur in illud ut malum.

Solvitur.

Reſpondetur, negando majorem, quia hypotheſis illa, ſub qua fit præſens comparatio, non eſt talis, ut excludat malitiam ab altero extremo, nam potius fit comparatio inter gravius peccatum, & minus grave, ex ſuppoſitione quod utrumque peccatum ſit. Unde, licet in re verum ſit, ad vitandum unum peccatum non poſſe eſſe neceſſarium aliud peccatum, & ideo in re ipſa bene inferatur, ſi actus eſt neceſſarius ad vitandum peccatum, non poſſe ipſum actum eſſe peccatum: tamen in præſenti conditionalis illa ſumitur ex tali hypotheſi impoſſibili, ut unum peccatum retinens propriam malitiam & deformitatem, apprehendatur ut neceſſarium ad vitandum aliud: & tunc dicimus eſſe valde inordinatum affectum, acceptare potius gravius peccatum ſacrilegii, quam levius mendacii, etiam ſub illa conditione & hypotheſi propoſitum: nam per illam, ut ſic, non excluditur malitia objecti reſpectu hominis ſic operantis, vel apprehendentis illud, ut declaratum eſt.

Dubium incidens de comparatione inter proprium, & alienum peccatum.

Sed quæri hic ſolet obiter, an gravius peccatum alienum magis ſit deteſtandum, quam levius peccatum proprium, præcipue ſi utrumque ex charitate homo deteſtetur. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia charitas reſpicit bonum divinum ſecundum ſe, & propter ipſam; ergo eodem modo fugit malum oppoſitum; ergo majus malum divinum magis fugit, a quocunque inferatur: ſed gravius peccatum alienum gravius malum Dei, quam proprium peccatum leve; ergo illud ex charitate magis eſt deteſtandum quam hoc.

Proprium peccatum appretiative eſſe magis deteſtādum quam gravius alienum.

Nihilominus dicendum eſt, proprium peccatum appretiative ſemper eſſe magis deteſtandum, etiamſi levius ſit. Ita docent communiter Theologi in 4. diſt. 17. ubi Palud. qu. 1. art. 5. Soto q. 2. ar. 4. Ledeſm. 2. p. quarti. qu. 2. art. 3. Et probatur primo, quia peccatum alienum tribus modis poteſt ad me comparari, ſcilicet, ut permittendum, vel ut aliquo modo efficiendum a me, vel ut quoddam objectum non pertinens ad me, ut aliquid faciendum, vel vitandum, ſed ſolum in ordine ad ſimplicem affectum, quatenus in eo poteſt cōplacere voluntas, vel illud odio habere.

Potius eſt permittēdum graviſſimum peccatum alienum, quam proprium leviſſ-

Si loquamur primo modo certum eſt, potius eſſe permittendum quodcunq; peccatum alienum etiam graviſſimum, quam proprium peccatum, etiam leviſſimum committendum. Probatur, quia permittere peccatum, per ſe nō eſt malum, ſed poteſt eſſe bonū, committere autem peccatum ſemper eſt malum, & fugiendum. Item non ſunt facienda mala, ut veniant bona; ergo

num eſt committendū.

ergo nec peccatum eſt, ut alius non peccet: eſt enim eadem repugnantia, nam ſi ſecundum rectam rationem peccandum mihi eſſet, ne alius peccaret, illud non eſſet in me peccatum: repugnat enim eſſe ſecundum rectam rationem faciendum, & eſſe peccatum: ſi autem ſecundum rectam rationem faciendum non eſt; ergo ſecundum rectam rationem potius eſt permittendum alienum peccatum, quam proprium committendum. At vero ſi peccatum alienum ſecundo modo conſideretur, ſic jam non conſideratur, ut alienum, ſed ut proprium, quia conſideratur, ut a me efficiendum, vel coefficiendum, & ſic jam conſtituitur extra præſentem comparationem: erit que ulterius conſiderandum, an illa cooperatio ad peccatum alienum ſit in me gravior culpa, quam commiſſio alterius peccati proprii, & quæ fuerit mihi gravior, erit mihi deteſtabilior, juxta principia ſuperius poſita. Denique ſi alienum peccatum tertio modo conſideretur, ut objectum quoddam ſimplici affectu, amore, vel odio proſequendum, ſic quidem appretiative magis eſt odio proſequendum peccatum proprium, quia quantum in me eſt, plus conari debeo, ut illud non ſit in rerum natura, quamquam objective aliud ſit majus malum. Sicut etiam ex ordine charitatis, magis tenetur unuſquiſque ſeipſum diligere in ſpiritualibus, quam alium: nam prima inclinatio charitatis eſt, ut ſubjectum ipſum, in quo eſt, inclinet ad diligendum Deum: & ideo charitas non ſemper magis appretiative diligit illud bonum divinum quod in ſe eſt majus objective, ſed quod ſibi eſt magis conjunctum, quodque ab ipſa procedit, & in quo ipſamet charitas, ſe qui habet illam, magis glorificat Deum. Sic igitur è converſo magis etiam odio habet charitas peccatum proprii ſuppoſiti, quam alieni, etiamſi objective illud majus ſit. Eademque ratio procedit intra rationem juſtitiæ, ſi conſideretur peccatum, quatenus illi repugnat: jam juſtitia potius inclinat ad vitandam injuriam, etiam levem, quæ a me, ſeu a proprio ſuppoſito inferri poteſt, quam quæ ab altero fieri poteſt: imo illa, quæ ab alio fit, reſpectu mei non eſt injuria, niſi ego ad illam aliquo modo cooperer.

Cooperatio gravior ad peccatum eſt deteſtabilior leviori peccato proprio.

Aliud dubium.

Sed urgent amplius aliqui ulterius interrogando, ſi ex hypotheſi impoſſibili hęc conditionalis proponatur; *Aut mihi peccandum eſt, aut Deus ipſe verum aliquod malum patietur:* quia vel non erit, vel inordinatum aliquid aget, vel aliquid ſimile; quid horum deteſtabilius ſit, malum culpæ proprium, an verum aliquod malum in ipſo Deo? Ad quod reſpondet Alenſ. 4. par. qu. 68. memb. 1. art. 6. deteſtabilius eſſe malum in ipſo Deo, quam in ſe: ideoque ſub hac hypotheſi impoſſibili acceptari poſſe malum culpæ interiori affectu conditionato, ſcilicet, ſi illud neceſſarium eſſet ad conſervandum re ipſa bonum Dei in ſe, vel vitandum oppoſitum malum: quia quacunque ratione conſideretur malum ipſius Dei reſpectu mei, ſcilicet, ut inferendum, vel ut permittendum, & a fortiori ut amandum, magis eſt a me vitandum, quam quodcunque aliud malum, eo quod divinum bonum in re ipſa exiſtens, & prout in ſe eſt, ſuper omnia eſt a nobis diligendum. Quæ ratio optima eſt: ex illa vero ſequitur in ea comparatione non præferri peccatum proprium malo alieno, ut alienum eſt, ſed ut ad nos ſpectat illud impedire, vel oppoſitum bonum procurare, & quatenus omiſſio talis officii, vel obligationis reſpectu mei majus peccatum cenſetur. Veruntamen hæ conditionales ex rebus adeo impoſſibilibus, & quæ ſimul implicare videntur affectum ad aliquam culpam, vitandæ ſunt, nam & ſunt parum utiles, & poſſunt facile imprudenter fieri.

Approbatur.

Dubitatio Paludan.

Tandem vero inquirunt Paludan. & Soto citatis locis, an peccatum alienum magis deteſtandum ſit, quam quodlibet malum proprium, quod culpam non includat. Et reſpondent affirmando, quia offenſa divina etiam aliena ex charitate potius vitanda ſit, quam quælibet pœna propria. Sed hoc declaratione indiget juxta diſtinctionem trimembrem ſuperius a nobis poſitam. Si enim alienum peccatum ad me comparetur in ratione effectus, id eſt, ut a me aliquo modo efficiendum, ſic manifeſtum eſt plus eſſe a me deteſtandum, quam omne malum pœnæ, quia ſub ea ratione jam non eſt tantum peccatum alienum, ſed etiam proprium. Rurſus ſi peccatum alienum præciſe conſideretur in ratione objecti amabilis, vel deteſtabilis, ſic etiam deteſtabilius eſt quolibet malo pœnæ, quia malum pœnæ etiam proprium honeſte amari poteſt, ſaltem complacendo in illo: malum vero culpæ etiam alienum nulla ratione poteſt honeſte placere: alioqui per hujuſmodi complacentiam jam fieret aliquo modo proprium. At vero ſi alienum peccatum conſideretur tãtum ut permittendum, ſic quidem ex genere ſuo bonum & melius eſt, admittere in ſe malum pœnæ, quam permittere peccatum in alio, quia id eſt maxime conſentaneum ordini charitatis, tum Dei, tum etiam proximi. Hoc vero non ſemper cadit in obligationem, ſed ſub certa lege ac menſura: tantum enim eſſe poteſt proprium detrimentum, & incommodum, ut charitas non obliget ad ſuſtinendum, vel amittendum illud propter vitandum quamcunque alterius culpam, quia cum culpa ſit alteri voluntaria, non teneor ego cum tanto diſcrimine illam impedire, aut occaſionem ejus auferre: de qua re latius tractatur in 2. 2. qu. 26. & 32.

Data diſtinctione explicatur.

DISPUTATIO IV.

De Contritione ſecundum ſe.

De Contritione duplex eſt conſideratio, ſcilicet quatenus actus virtutis eſt, & quatenus eſt pars ſacramenti. Hanc poſteriorem reſervamus in ſecundam partem principalem hujus tractatus: priorem vero hic expedire neceſſe eſt, ut ratio hujus virtutis integre tradatur. Solet autem contritionis nomen dupliciter accipi: primo generatim, ut comprehendit attritionem, quod ſumi poteſt ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. quem locum ad rem præſentem explicui late in primo tomo hujus 3, par. diſput. 4. Sect. 8. Nunc vero jam non loquimur de contritione hoc modo, quia fere idem eſt quod actus pœnitentiæ, de quo agimus. Aliter ergo ſumitur contritio pro quodam actu perfecto, & ſufficiente ad remiſſionem peccati in ratione diſpoſitionis, etiam abſque reali ſuſceptione ſacramenti; & ita nunc de illa agimus. Unde duo in illa conſiderari poſſunt, ſcilicet, quid ſit neceſſarium ad eſſe illius, quid vero ut ſufficienter diſponat ad gratiam: quæ duo formaliter quidem diſtincta ſunt, ita vero conjuncta, ut vix poſſint diſputatione ſeparari, quare utrumque declarabimus.

SECTIO I.

Utrum contritio ſit formalis pœnitentiæ actus, & quiſnam ſit.

Contritio juxta communem Eccleſiæ conceptionem ſignificat perfectam averſionem voluntatis a peccato commiſſo, qua homo ſe præparat ad reconciliandam amicitiam cum Deo, ſi illa careat. Hæc ſignificatio conſtat ex communi uſu Theologorum, & ex Trident. ſeſſ. 14. c. 4. Et ſumitur ex Scriptura, in qua vox hæc aliquando in malam partem accipitur, pro gravi afflictione, & pœna, Pſal. 13. *Contritio, & infelicitas in viis eorum*, Iſaiæ 65. *Præ contritione ſpiritus ululabunt*. Frequentius vero accipitur in prædicta ſignificatione. Pſal. 50. *Cor contritum, & humiliatum, &c.* Daniel. 3. *In ſpiritu humilitatis, & in animo contrito.* Pſal. etiam 146. *Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*. Quæ verba de quacunque afflictione intelligi poſſunt. Auguſtinus tamen, quaſi per antonomaſiam ea intelligit de contritione peccatorum, dicens; *Sanat contritos corde*, id eſt, *humiliatos corde, confidentes, ſeipſos punientes*. Ac tandem concludit; *Qui cor non conterunt, non ſanantur.* Et enarratione in Pſal. 74. *Tritura cordis*, (inquit) *pietas, humilitas. Qui ſe conterit, iraſcitur ſibi, ſe habet iratum, ut Deum habeat propitium.* Idem fere de Vera, & falſa pœnit. c. 15. Et optime Bernard. ſerm. 12. in Cant. *Optimum* (inquit) *unguentum contritio, quod ex recordatione peccatorum conficitur.* Eſt autem hujus vocis metaphora ex eo ſumpta, quod *conterere* ſignificat rem aliquam duram in minutiſſimas partes dividere, & comminuere: peccatum autem ſolet cor peccatoris obdurare: & ideo perfecta diviſio cordis, & averſio a peccato, contritio nominata eſt.

Contritio quid ſignificet.

Unde ſumpta vocis metaphora.

Ex qua nominis ſignificatione ſatis conſtat, contritionem eſſe aliquo modo actum pœnitentiæ, quia per pœnitentiam avertimur a peccato, & diſponimur ad ejus remiſſionem. Solet autem inter auctores controverti, an ſit de ratione contritionis, ut ſit formalis actus pœnitentiæ, vel ſufficiat virtualis. Navarrus in Sum. c. 1. num. 5.

Controverſia.

nu. 5. contendit poſſe ſalvari verum contritionis actum abſque formali actu pęnitentiæ. Fundamentum ejus eſt, quia poteſt homo diſponi ſufficienter ad remiſſionem peccati abſque formali actu pœnitentiæ, ſcilicet, per amorem Dei ſuper omnia: ſed ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem peccati mortalis eſt contritio; ergo poteſt ſalvari vera contritio abſque formali pœnitentia cum ſola virtuali, quæ in amore includitur. Hanc vero ſententiam acriter impugnat Soto in 4.d.15.qu.1. art.2. & d.17.qu. 1. art.1. ex contrario fundamento, quia nemo poteſt ſufficienter diſponi ad remiſſionem peccati, niſi per formalem averſionem, & deteſtationem ejus, quæ eſt formalis actus pœnitentiæ, ſine quo exiſtimat, amorem nunquam poſſe ſufficere.

Duplex ſenſus cõtroverſię.

Sed in hac re aliquid eſſe poteſt pertinens ad veram quæſtionem de reipſa, aliquid vero pertinens ad quæſtionem de nomine, ſeu de uſu vocis. Primum eſt illud, quod in fundamentis aliarum opinionum tangitur, ſcilicet, an peccator poſſit interdum juſtificari per ſolum actum amoris Dei ſuper omnia, abſque formali actu pęnitentiæ ſimul, & in reipſa elicito. In qua quæſtione Navarrus affirmat: Soto vero negat. Et mihi placet ſententia Navarri. Eam vero probare, & explicare, non eſt hujus loci, ſed infra, diſputando de effectibus pœnitentiæ, id agendum eſt. Secundus eſt, an ſolus amor, quando ſeparatur a formali pœnitentia, & juſtificat, ſit dicendus propria, & formalis contritio, ut etiam Navarrus loquitur; ſed in hoc ejus ſententia mihi non probatur, quia juxta acceptum uſum illius vocis *contritio*, ſignificat aut perfectum dolorem de peccato, aut perfectam deteſtationem cum dolore: & ita Concilium Tridentin. definiens contritionem, per formales actus pœnitentiæ illius rationem explicat. Unde ſicut amor præciſe ſumptus non eſt formalis pœnitentia, ſed dicitur virtualis, ita non eſt formalis contritio, ſed dici poterit virtualis. Dicendum ergo eſt, contritionem formaliter & eſſentialiter eſſe actum pęnitentiæ, quamvis virtualiter contineri poſſit in ſuperiori actu, qui non ſit formalis pœnitentiæ. Neque amplius probat fundamentum Navarri, nam ſuppoſita ſententia priori de actu amoris, conſequenter dicendum eſt, contritionem quidem ſemper eſſe diſpoſitionem ad gratiam, non tamen omnem ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam eſſe ſemper formalem contritionem, interdum enim eſſe poteſt ſolus amor ſuper omnia.

Actus amoris, ut pręſcinditur a formali pœnitentia, non eſt formalis contritio.

Contritio eſt actus pœnitentiæ.

Quiſnam actus pœnitentiæ ſit contritio.

Contritionē formaliter eſſe ipſam deteſtationē peccati.

Statim vero occurrit declarandum, quiſnam ex actibus pœnitentiæ ſupra numeratis contritio ſit: & præſertim inquiri poteſt de illis quatuor actibus, qui ſunt voluntas deſtruendi peccatum commiſſum, odium peccati, deteſtatio ejus, & dolor de illo. Et dicendum breviter eſt, contritionem formaliter, & (ut ita dicam) in recto, eſſe deteſtationem ipſam: reliquos vero actus regulariter comitari illam, vel antecedenter, vel conſequenter, & virtute ſemper includi in illa, non tamen eſſe de ſubſtantia contritionis, nec ſemper neceſſarios ad illam, quatenus ab ipſa deteſtatione formaliter, ſeu realiter diſtincti ſunt. Ita ſumitur ex communi Theologorum doctrina D.Th. hic art. ſequ. præſertim in ſolutionibus argumentorum, & ſuperiori qu. art.8. & in 4.d.17. tota fere quæſt. 2. & ibi aliorum, & Alenſ. 4. par. qu. 17. membr.1. Cajet. tom.1. Opuſc. tract.4. qu.1. Vega lib. 13. in Trident. c. 25. Et probatur breviter ex ſupra dictis, nam contritio eſt propriiſſimus, & perfectiſſimus actus pœnitentiæ: ſed talis actus in deteſtatione conſiſtit, ut ſupra probatum eſt; ergo. Item contritio parit dolorem, ut Tridentinum ſignificat ſeſſ. 14. cap.4. dum contritionem per deteſtationem, & dolorem definit: & conſtat ex omnibus Theologis, & ex communi conceptione omnium. Parit etiam affectum puniendi, & vindicandi culpam in ſeipſo. Unde eſt illud Auguſt. Pſal.4. *Qui conteritur, iraſcitur ſibi*: ſed hi ſunt proprii effectus deteſtationis, & diſplicentiæ de peccato commiſſo, ergo. Deinde contritio ſcindit cor, Joel.2. ſeparando illud ab affectu commiſſi peccati: hoc autem primario, ac formaliter fit per deteſtationem; ergo.

Voluntatem reſarciendi divinam injuriam non eſſe contritionem.

Ultimo declarari poteſt diſcurrendo breviter per cæteros actus: nam ſola voluntas deſtruendi peccatum, aut reſarciendi divinam injuriam, ſi præciſe ſumatur, ut condiſtinguitur a deteſtatione, non ſatis eſt ad veram contritionem, tum quia illa ſola non ſufficienter diſponit ad gratiam, tum etiam quia illa, ut ſic, nondum exequitur ipſam qualemcunque ſatisfactionem, quam homo exhibere poteſt ad reſarciendam injuriam: contritio autem dicit hujuſmodi diſpoſitionem, & ſatisfactionem. Unde D.Th. hac qu. art.2. ad 1. dicit, ex illa voluntate oriri deteſtationem, per quam completur, ſeu mandatur executioni illa voluntas. Unde fit, ut illa voluntas quando formaliter habetur, ſaltem ordine naturæ, antecedenter ſe habeat ad contritionem. An vero ad illam ſit ſemper neceſſaria, dicendum eſt (ſicut ſupra de actu pœnitentiæ in communi dixi) primo hanc voluntatem formaliter ſumptam non eſſe de ſubſtantia contritionis, quia, ſicut velle amare, ut eſſe poteſt actus diſtinctus ab ipſo amore, non eſt ſubſtantia amoris, quia ſufficit quoddam voluntarium in ipſo amore intrinſece incluſum: ita velle deteſtari peccatum per actum diſtinctum, non eſt de eſſentia deteſtationis: & conſequenter neque eſt de ſubſtantia perfectæ pœnitentiæ, ſeu contritionis. Et ideo fortaſſe Tridentin. ſeſſ.6.c.6. & ſeſſ.14.c.4. non fecit ſpecialem mentionem hujus actus, quamquam frequenter antecedat tanquam intentio finis, vel tanquam actus, quo voluntas efficaciter ſe movet, ſibique imperat difficilem actum contritionis, quem actum ſignificaſſe videtur David in illis verbis; *Dixi, confitebor adverſum me, &c.* Deinde non ſemper eſſe neceſſariam, etiam ut extrinſecam cauſam imperantem contritionem, ſeu deteſtationem peccati, quia actus elicitus a voluntate, cum per ſe, & intrinſece ſit voluntarius, per ſe non requirit actum diſtinctum imperantem. In quo differentia intercedit inter ſatisfactionem, quæ Deo vel homini exhibetur, nam homini ſatisfit per actus externos, quos neceſſe eſt a voluntate imperari: & ideo neceſſe eſt, ut talis ſatisfactio procedat a propria voluntate ſatisfaciendi: Deo autem ſatisfit per ipſummet actum internum voluntatis, & ideo poteſt quaſi in actu exercito talis ſatisfactio exhiberi, etiamſi non præcedat, quaſi in actu ſignato voluntas formalis ſatisfaciendi.

Voluntatem reſarciendi divinam injuriam nõ eſſe de ratione cõtritionis.

Differentia inter ſatisfactionem Deo, & homini exhibitã.

Odium peccati non ſufficere ad rationem contritionis.

Rurſus odium peccati, quatenus verſatur circa peccatum, ut ſic, & abſtrahit a commiſſo, vel non commiſſo, non poteſt ſufficere ad rationem contritionis formaliter, ac proprie loquendo: ſicut non ſufficit ad rigoroſum actum pœnitentiæ propriiſſime ſumptæ, ut ſuperius dictum eſt. Et rationes ibi factæ, & hic in probatione concluſionis, hoc ſatis oſtendunt: quia odium per ſe non parit triſtitiam, neque vindictam, &c. Poteſt tamen odium antecedere, & multum conferre ad veram contritionem. Addo etiam, virtute ſemper includi in abſoluta, & efficaci deteſtatione, qualis eſſe debet contritio, juxta ſupra dicta de actu pœnitentiæ in communi. An vero aliquod odium peccati poſſit eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, etiamſi non ſit formaliter ac phyſice contritio, dicemus inferius, diſputando de effectibus pœnitentiæ. Certum denique eſt, hunc actum, ut diſtinctum a deteſtatione, non eſſe per ſe neceſſarium ad contritionem, quia neque ex Scriptura, neque ex Patribus oſtendi poteſt talis neceſſitas. Neque etiam eſt ulla ratio ejus, cum per deteſtationem ejus ſatis avertatur voluntas a peccato, & ideo illud odio habeat: ſatiſque difficile ſit, hos actus diſtiuguere.

Contritionē non eſſe dolorem proprie ſumptum.

Tandem de dolore proprie ſumpto, ut diſtinguitur a deteſtatione, jam in ſuperioribus oſtenſum eſt, eſſe quid conſequens ad illam: & ideo, ſuppoſita illa diſtinctione, certum eſt, apud omnes auctores hujuſmodi dolorem comitari quidem contritionem ſecundum eſſentiam ejus, non vero illam intrinſece conſtituere. Unde, cum Tridentinum ſeſſ.14. c. 4. dicit, contritionem eſſe deteſtationem & dolorem, cum debita proportione accommodandum eſt: eſt enim contritio eſſentialiter deteſtatio: dolor autem concomitanter, ſeu cauſaliter, quod idem Tridentin. c. 2. inſinuaverat in illis verbis; *deteſtationem cum pio animi dolore*. Ex quo intulit Vega ſupra, ſi contingeret peccatorem deteſtari peccatum efficaciter, & nullum reſultare dolorem, nihilominus illam fore veram pęnitentiam, & ſufficientem contritionem, quod quidem intellectum de dolore appetitus ſenſitivi indubitatum eſt, quia actus appetitus ſenſitivi per ſe non ſpectãt ad gratię diſpoſitionē: intellectum autem de dolore ipſius voluntatis eſt magis dubium; tamen quantũ pertinet ad diſpoſitionem gratiæ, illa conditionalis ſimpliciter

ter

ter vera eſt, quia, ut ſupra dixi, ſola deteſtatio eſt per ſe, ac proprie in poteſtate liberæ voluntatis: dolor vero ſolum, ut ex deteſtatione reſultat. Quapropter ſi talis reſultantia ex quacunque extrinſeca cauſa impediatur, non poteſt voluntati imputari, nam ipſa perfecte convertitur ad Deum, & avertitur a peccato per deteſtationem: & ideo impedimentum illud non poteſt tollere ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam. Exiſtimo tamen in homine mortali, ſeclusis miraculis, vix poſſe illud accidere: ſecus vero in homine beato, quia eſt incapax doloris, ut notavit D. Th. dicto ar. 8. Unde, ſi de nominis primaria impoſitione, & ſignificatione loquamur, ſatis etiam probabile eſt, illum actum, quando non habet conjunctum dolorem, non mereri nomen contritionis.

SECTIO II.

Utrum ad veram contritionem requiratur formalis amor Dei ſuper omnia, & quod deteſtatio peccati in illo fundetur.

Explicata ſubſtantia, ſeu eſſentia contritionis ſecundum generalem rationem, videndum paulatim eſt, quas perfectiones requirat, ut ſtatum, & efficaciam contritionis habere poſſit: quarum præcipua eſſe videtur, quod ſit conjuncta, & annexa cum amore: & cum hac ſimul explicabitur, ex quo motivo elici debeat illa deteſtatio, quæ eſt proprie, & intrinſece contritio.

Contritionem debere eſſe ex amore Dei ſuper omnia. Quod igitur contritio eſſe debeat aliquo modo ex amore Dei ſuper omnia: atque adeo quod ipſa etiam eſſe debeat ſuper omnia, ſeu deteſtatio peccati ſuper omne deteſtabile, certa & communis ſententia eſſe videtur. Nam prior ſumitur ex D. Th. hic art. 5. & 6. & qu. 86. art. 3. & 1. 2. qu. 113. ar. 4. 5. & 8. in 4. d. 17. ubi Palud. & alii. Bonav. & Richar. d. 15. & 16. Scotus d. 14. qu. 2. ad ultimum, & d. 15. ar. 16. ubi etiam Durand. Alenſ. 4. par. qu. 17. memb. 2. Cajet. dict. qu. 1. & Petrus Soto lect. 14. de Pœnitentia, & Vega lib. 6. in Tridentinum c. 30. & lib. 13. c. 21. & ſeqq. qui admittit neceſſitatem amoris, dubitat autem de illa particula *ſuper omnia*. Sed ut ſupra dixi, immerito dubitat, ſi recte intelligatur abſque formali comparatione, ut ſupra notavi. Habet etiam fundamentum hæc ſententia in Scriptura, 1. Jo. 3. *Qui non diligit, manet in morte*, & 1. ad Cor. 13. *Sine charitate nihil ſum*. Hunc autem amorem debere eſſe ſuper omnia, ſatis declarant illa Chriſti verba: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; quibus ſolet etiam in Scriptura, vera contritio proponi, ut patet ex Joel, & aliis locis. Sunt autem optima verba Deuteron. 4. *Cum quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum: ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum, & tota perturbatione animæ tuæ*. Ubi in prioribus verbis ſignificari videtur dilectio: in poſterioribus pœnitentia, quæ ex amore habet valorem ſuum, & quod ſit ſimpliciter ſuper omnia. Et ideo Lucæ 7. quamvis Magdalena & amaverit, & doluerit, nihilominus charitati tribuitur remiſſio peccatorum ejus. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Unde etiam Tridentin. ſeſſ. 6. cap. 6. ad perfectam diſpoſitionem requirit amorem: ibi autem veram contritionem deſcribit, ut latius explicui in 1. tomo hujus 3. par. diſput. 4. Sect. 8. & ideo ſeſſ. 14. c. 4. ait, contritionem perfectam charitate formari. Atque adeo ad eundem modum loquuntur Sancti Patres, Auguſtin. lib. de Vera & falſa pœnit. c. 9. & 17. *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam aſſequutus eſt*. Optimus etiam locus eſt lib. 2. contra Creſcon. c. 12. *Quæ ſi abſit, cætera fruſtra fiunt*: loquitur de dilectione. Et tamen ſubdit, *peccata mundari ſacrificio contriti cordis*; ergo intelligit, ignem hujus ſacrificii eſſe ipſam dilectionem. Unde ſerm. 7. de Tempore concludit: *Veram pœnitentiam non facit niſi odium peccati & amor Dei*. Similia habet 14. de Civit. c. ult. & lib. 12. c. 27. ubi ait: *Si pro uno ſcelere omnia ſua diſtribuant indigentibus, niſi deſiſtant a peccatis habendo charitatem, quæ non agit perperam, nihil eis prodeſſe poteſt.* Alia referuntur in c. *Si charitas*, de Pœnit. d. 2. & in c. ult. de Pœnit. diſt. 3. Præterea Greg. Hom. ult. in Ezech. circa finem, duplicem compunctionem diſtinguit: unam ex timore, alteram ex amore profectam: & hanc poſteriorem dicit eſſe perfectam, ad quam comparatur via per priorem. Videri etiam poteſt lib. 3. Dialog. c. 34. & lib. 6. Regiſt. Ep. 23. alias c. 197. & Bernard. ſerm. 116. in Cantica.

Ratio a priori redditur. Ratio vero a priori eſt, quia contritio dicit ſufficientem diſpoſitionem ad remiſſionem peccati, quæ remiſſio ſecundum legem ordinariam non fit, niſi ſimul reſtituatur homo in amicitiam Dei, & elevetur ad ſtatum gratiæ & charitatis; ergo talis diſpoſitio non conſummatur ſine vera dilectione Dei. Probatur conſequentia, tum quia amicitia non eſt ſine mutuo amore: peccator autem prius non amabat; ergo ut conſtituatur amicus, neceſſe eſt, ut amando convertatur: tum etiam quia inimicitia per amorem expelli debet. Et confirmatur: nam **Confirmatur.** peccator, cum delinquit, ſe avertit a Deo, ut ab ultimo fine; ergo ut tollatur hæc averſio, per ſe neceſſaria eſt formalis converſio in ultimum finem, juxta illud; *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: hæc autem converſio non fit niſi per amorem. Et ex eiſdem teſtimoniis, & rationibus probari poteſt altera pars, quam iidem auctores docent, præſertim D.Th. in 4. d. 17. qu. 2. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 4. & Palud. qu. 1. ar. 6. D. Bonav. d. 16. ar. 2. qu. 1. & Alenſ. ſupra alias 4. par. q. 68. memb. 1. ar. 6. Cajet. dict. Opuſc. & Navarr. in Summ. cap. 1. n. 4. **Contritionem deteſtari peccatum ſupra omne deteſtabile probatur.** Et convincitur etiam ex his, quæ diximus de actu pœnitentiæ in communi. Nam ſi illa juxta gradum ſuę perfectionis eſt aliquo modo ſuper omne deteſtabile, contritio, quæ eſt perfectiſſimus actus pœnitentiæ, erit ſimpliciter, & perfecte ſupra omne deteſtabile. Quapropter immerito Vega lib. 13. in Tridentinum cap. 25. in hoc reprehendit Cajetanum: nam ſi loquatur de formali comparatione, Cajetanus nunquam de hac locutus eſt: ſi vero intendit negare virtualem incluſam in perfectione talis actus, ipſe potius reprehenſione dignus eſt.

Difficultas Quæſtionis proponitur.

Hoc igitur ſuppoſito, difficultas eſt, an hic amor ad contritionem neceſſarius, eſſe debeat formalis actus amoris, directe tendens in Deum, ut in objectum quod ſupra omnia diligitur, & conſequenter, an talis amor neceſſario eſſe debeat actus diſtinctus a deteſtatione peccati, conſtituens illam in eſſe contritionis, vel per extrinſecam, & moralem informationem, vel ſolum per quandam conjunctionem, ita ut contritio ſit quid moraliter conſtans ex illis duobus actibus. In qua difficultate **Prima opinio.** Theologi ſuperius adducti ſentire videntur partem affirmativam, & hoc ſenſu communiter ſolet definiri contritio, quod ſit dolor de peccato propter Deum ſumme dilectum. Et locutiones adductæ ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, multum favent huic ſententiæ: nam ſine dubio loquuntur de formali amore.

Probatur ratione. Et poteſt addi nova ratio, quia deteſtatio peccati, ut ſit contritio, debet eſſe propter Deum ſumme dilectum, ut expreſſe docet D.Thom. qu. ſeq. ar. 3. Et probari poteſt illis mediis, quibus ſupra oſtendimus, debere eſſe deteſtationem ſuper omnia. Nam cum hoc commune ſit actui pęnitentiæ, debet ſimpliciter, ac perfectiſſime contritioni convenire; ergo id habet ex perfectiſſimo objecto formali, quod eſt Deus, ipſe, ut ſuper omnia dilectus; ergo talis deteſtatio ſupponit neceſſario dilectionem Dei ſuper omnia, quia omnis actus ſupponit objectum ſuum. **Confirmatio.** Et confirmatur, ac declaratur, quia hæc deteſtatio comparatur ad dilectionem illam ſicut receſſus ab uno termino ad acceſſum ad oppoſitum: ſed in omni mutatione receſſus ab uno termino ſupponit acceſſum ad alium terminum; ergo. **Confirmatio 2.** Et ideo D. Thom. hic art. 6. ait, in mutatione peccatoris primum actum natura ſua eſſe motum in Deum; ergo non poteſt eſſe vera contritio, niſi ſupponat, vel includat formalem motum perfectæ dilectionis in Deum. Et confirmatur, quia cum amor Dei ſit perfectiſſimus actus, a quo omnes alii participant virtutem & perfectionem, non videtur poſſe virtute contineri in aliquo alio actu minus perfecto; ergo ſi talis amor neceſſarius eſt, oportet, ut per formalem actum exerceatur.

Secunda opinio. Nihilominus eſt ſecunda ſententia, negans ſemper requiri ad veram contritionem, formalem actum amoris, ſed poſſe perfici ſimplici actu deteſtationis. Hanc opinionem inſinuavit D.Thom. in 4. d. 14. qu. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. & Palud. ibi qu. 3. & expreſſe Gabr. qu. 1. art. 2. concluſ. 5. ubi Soto qu. 2. art. 5. ad 4. illam indicat, quia non requirit ad contritionem alium actum charitatis præter odium peccati, per odium deteſtationem intelligens. Quod expreſſius docuit lib. 2. de Natura & gratia c. 16. & 17. Idem ſentit Vega lib. 13. in Tri-

Probatur. Tridentinum c.21. Probatur autem hæc ſententia:nam ſi homo habeat hujuſmodi deteſtationem perfectam peccati, ante formalem amorem juſtificabitur; ergo illa erit vera contritio: quia ſecluſo formali amore, nemo poteſt juſtificari extra ſacramentum, ut loquimur, niſi per contritionem: ſed poteſt homo habere hanc deteſtationem ante formalem amorem; ergo & contritionem; ergo formalis amor non eſt de neceſſitate contritionis. Minor probari poteſt ex dictis ſupra de actu pœnitentiæ, ubi oſtendimus, diſplicentiam, vel odium peccati, non ſemper ſupponere poſitivam tendentiam in oppoſitum terminum, quia in ipſo peccato eſt ſufficiens malitia, propter quam eſt odio dignum: & ideo ut habeatur odium ejus, nullus alius actus neceſſario ſupponitur. Neque eſt inter hos actus aliqua alia neceſſaria connexio, ratione cujus non poſſit illa deteſtatio haberi, niſi ſuppoſito amore. Eo vel maxime quod poteſt præcedere actus intentionis, ſeu voluntatis deſtruendi peccatum, qui non eſt amor Dei formalis, ſed potius eſt proprius actus pœnitentiæ virtutis: & ex illo poteſt immediate oriri deteſtatio peccati tanquam medium accommodatum ad illam intentionem exequendam. Et ita D.Th. hac quæſt.85. art.2. ad 1. tantum hos duos actus ponit, ſignificans, illis ſolis poſſe perfici converſionem peccatoris. Poteſt ergo haberi perfecta diſplicentia ante formalem amorem Dei.

Jam vero probanda eſt major, ſeu prima conditionalis ſumpta. Primo ex Scriptura, quæ remiſſionem peccati promittit deteſtanti illud, utique deteſtatione perfecta. Ezech.33. *Si averterit ſe peccator ab injuſtitia ſua, &c.* Pſal.31. *Dixi. Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Unde 2.Reg.12. ſolum legimus dixiſſe David, *Peccavi Domine:* quæ verba ſolum ſignificant recognitionem,& odium culpæ contra Deum commiſſæ. Et tamen ſtatim ſubditur: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*;ergo ille motus ſufficit ad remiſſionem peccati obtinendam. Ratione probatur. Ratio autem eſt, quia illa eſt vera,& perfecta pœnitentia, cui remiſſio peccati promiſſa eſt. Unde in Tridentino,ſeſſ.14.c.4. in definitione contritionis nulla fit mentio amoris. Nam quod poſtea ibi dicitur, perfectam contritionem informari charitate, non oportet intelligi de actu, ſed de infuſione gratiæ, & charitatis, per quam formatur contritio, ut infra dicam. Denique in ſeſſ.6. c.6. plures actus Concilium numerat in diſpoſitione peccatoris, quos neceſſe non eſt, ſemper omnes formaliter concurrere, ſed ſufficit virtualiter, ſeu implicite, ut actum ſpei, & de actu propoſiti multi idem ſentiunt; ergo eadem ratione, licet numeret amorem, ſatis eſſe poterit, quod virtualiter habeatur. At vero in illa deteſtatione virtualiter habetur, quia odium mali eſt virtualis amor boni compoſiti; ergo hoc ſufficiet, neque eſt cur gravius onus imponatur peccatori. Alias oporteret ſemper illum elicere plures actus, ut ſe ad gratiam diſponeret. Et ita nunquam poſſet ſubito juſtificari, quod non eſt etiam Scripturis conſentaneum; ergo & Scripturæ,& cætera omnia ſatis intelligentur de virtuali amore.

ASSERTIO I.

Formalem amorem, per ſe loquendo, eſſe neceſſarium ad juſtificationem ut medium.

In hac re primum dicendum cenſeo, formalem amorem Dei, per ſe loquendo, eſſe neceſſarium ad juſtificationem peccatoris tanquam medium,& rebus ipſis conſentaneum, a Deo requiſitum. Hanc aſſertionem mihi ſufficienter probant quæ in principio ſectionis,& quæ in confirmationem primæ ſententiæ adduxi: nam Scriptura, cum tradit præcepta aut media ad ſalutem neceſſaria, propriiſſime loquitur, proponens hominibus eas actiones, quas exercere debent. Neque oportet mirari, eo quod Scriptura aliquando promittat remiſſionem,vel ſalutem uni actui, quamvis plures ſint neceſſarii, quia nunquam excluduntur concomitantia, ſed potius ſubintelliguntur. Quamquam fortaſſe neceſſarium non ſit, ut hic amor formalis Dei exerceatur per actum realiter diſtinctum ab ipſa deteſtatione peccati, quæ ex illo naſcitur, quia, cum illa duo objecta ſint ita connexa, ut unum ſit aliquo modo propter aliud, probabile eſt, fieri poſſe, ut uno actu ſimplici utrumque attingatur. Sed hæc ſpeculatio non multum refert ad praxim, & executionem actuum, de quibus agimus: nam ſive ille ſit unus actus, ſive duo per modum unius, poterit voluntas, quantum eſt ex parte ſua, ſimul illos elicere, ſi ex parte intellectus objectum ſit ſufficienter propoſitum: & ita quamvis ſit difficile, non tamen videtur impoſſibile, hominem ſubito juſtificari per formalem actum amoris ſimul cum deteſtatione peccati.

ASSERTIO II.

Peccatorem poſſe juſtificari abſque formali amore, virtute tamen incluſo in deteſtatione peccati.

Dico ſecundo, fieri poſſe, ut peccator juſtificetur abſque proprio, & formali actu amoris Dei in reipſa tunc elicito, per deteſtationem perfectam peccati, quæ & virtualiter, & voto amorem includat. Atque hoc modo explicatam probo ſecundam ſententiam, quæ vel ex eo ſit probabilis, quod hoc modo, & omnino ſatisfit omnibus teſtimoniis probantibus neceſſitatem amoris: & alioquin hæc ſententia eſt valde conformis ſuavitati divinæ providentiæ, & humanæ conditioni: quia non poteſt homo ſine magna difficultate ad plura ſimul advertere, & circa illa operari, & maxime in re tam gravi, & ardua.

Quædam notanda pro explicatione aſſertionis. Ut autem hoc magis explicemus, pleniuſque omnibus teſtimoniis ſatisfaciamus, inquirere oportet, qualis futura ſit illa deteſtatio, quæ ſufficere poſſit abſque amore formali reipſa elicito. In quo nonnulla poſſumus ſumere, ut certa ex dictis de actu pœnitentiæ. Nam cum hæc deteſtatio, quam contritionem appellamus, per ſeipſam, & non tantum ex adjuncto amore formali, ſit perfectiſſimus actus pœnitentiæ, habere debet omnia, quæ perfectionis ſunt in actu pœnitentiæ, nimirum quod ſit actus virtutis ex motivo honeſto, & quod ſupernaturalis ſit. Deinde oportet, ut ex vi ſua, & ſui motivi univerſalis ſit, quia debet voluntatem omnino avertere ab affectu peccati, ut illam ſatis diſponat ad juſtitiam aſſequendam. Unde omnis deteſtatio, quæ eſt ex motivo alicujus particularis virtutis, quod non eſt commune omnibus peccatis mortalibus, non poteſt hujuſmodi gradum, & perfectionem contritionis habere, quia talis deteſtatio non eſt univerſalis, ut ſupra dictum eſt. Rurſus ex motivis univerſalibus, illud, quod eſt univerſale prædicatione, ſeu abſtractione, nimirum quia peccatum eſt contra rectam rationem, non eſt ſufficiens ad hujuſmodi deteſtationem, tum quia illa deteſtatio non reſpicit Deum ipſum, nec peccatum, ut eſt offenſa ejus: & ideo imperfecta eſt: tum etiam quia talis deteſtatio ex vi illius motivi non eſt ſupernaturalis: & ideo non poteſt per ſe ad gratiam diſponere.

Neque exiſtimo, limitationem, quam circa hoc adhibuit Vega lib.13. in Trident. cap.25. eſſe probabilem, dicens in homine, qui invincibiliter ignorat, Deum offendi peccatis hominum, & cognoſcit illa eſſe contra rectam rationem, ſufficere poſſe ad gratiam recuperandam deteſtationem peccatorum ſolum quatenus ſunt contra rectam rationem: quia ſi in eo caſu ſufficit agere contra rectam rationem ad gratiam admittendam, ſufficit dolere ex recta ratione ad gratiam recuperandam. Quæ ratio eſt valde infirma, nam multo facilius amittitur gratia, quam reparetur, & ad illud prius ſufficiunt humanæ vires, non vero ad hoc poſterius ſine divina gratia: unde illa ſententia valde mihi diſplicet: nam illa diſpoſitio ex ſe eſt mere naturalis. Quapropter poteſt etiam eſſe in homine gentili, qui fide careat; ſine fide autem impoſſibile eſt ad gratiam diſponi. Quod ſi talis homo ſupponatur habere fidem, vix, aut nullo modo poteſt ignorantiam invincibilem habere, quod Deus peccatis offendatur. Et quamvis hoc gratis admittatur, ſemper ex parte voluntatis neceſſaria eſt diſpoſitio ſupernaturalis, ut ſupra oſtendi. Neque ignorantia poteſt illam ſupplere, qnia hæc non eſt tantum neceſſitas præcepti, ſed etiam medii, de qua re plura in materia de Gratia: & in materia etiam de Peccatis latius explicandum eſt, quale eſſet peccatum illius hominis talem ignorantiam habentis.

Præterea de illa deteſtatione univerſali, quæ eſt ex motivo æternæ pœnæ vitandæ, etiam eſt clarum non ſufficere per ſe ad contritionem conſtituendam, quia etiam eſt imperfecta, & non reſpicit Deum ſecundum ſe. Et ideo merito Tridentinum eam vocavit imperfectam contritionem.

Dubium

Dubium de deteſtatione univerſali ex motivo juſtitiæ.

Majus dubium eſt de altera deteſtatione univerſali, quæ eſt ex proprio motivo juſtitiæ, quam diximus elici ab ſpeciali virtute pœnitentiæ, illa enim eſt valde perfecta, quia eſt de offenſa Dei, quatenus talis eſt. Item eſt propria, & ſpecialis pœnitentia, cui ſolet attribui contritio tanquam proprius ejus actus. Item illa eſt perfecta averſio a culpa: huic autem promittitur in Scriptura remiſſio peccati. Denique illa videtur continere virtualiter amorem Dei, quandoquidem ſuper omnia deteſtatur ejus offenſam, ſolum quia talis eſt. Propter quæ aliquibus probabiliter viſum eſt hunc actum, per ſe & ſine formali amore, ſufficere ad rationem contritionis. Et eſt quidem ſententia probabilis, & aliquando mihi ſimpliciter placuit. Nunc autem re melius inſpecta, videtur contraria ſententia eligenda, propter ea quæ ſtatim proponam.

Quorundam ſententia.

Supereſt igitur alia deteſtatio peccati, quatenus eſt contra bonum Dei in ſe, ejuſque diſſolvit amicitiam. Hæc igitur erit propria, & per ſe contritio. Et hanc aſſertionem intendit D. Th. ubicunque docet veram diſplicentiam peccati eſſe actum elicitum charitatis, ut artic. ſequ. ad 1. & 1.2.q.1.13.a.5. ad 1. & ſæpe alias: loquitur enim de diſplicentia remiſſiva, & per ſe expulſiva peccati in ratione diſpoſitionis. Deinde illa diſplicentia vere dici poteſt eſſe propter Deum ſumme dilectum, quia eſt elicita ex charitate ejus, & reſpiciendo ſolum ad bonitatem, & amicitiam ejus. In quo differt multum a præcedente deteſtatione, de qua proxime dictum eſt: illa enim non reſpicit bonitatem Dei in ſe, ſed ſolum conformitatem ad rationem in ſervanda æquitate juſtitiæ: & ideo etiam non eſt ſimpliciter ſuper omnia, quia non eſt ex ſupremo motivo, ſicut hæc deteſtatio, de qua nunc agimus. Quare etiam illa non continet virtualem amorem, ſicut hæc, quia eſt inferioris rationis, & virtutis. Ac denique in illa vim habent, quæ pro priori ſententia adduximus: ceſſant autem in hac perfectiſſima deteſtatione.

Deteſtationem peccati, quatenus eſt contra bonū Dei, eſſe propriā contritionē.

Ex quibus, ut opinor, declaratum relinquitur, quomodo hæc deteſtatio virtualiter contineat amorem Dei ſuper omnia. Imo ſignificat Soto eam eſſe formalem amorem: & ideo nullum alium eſſe neceſſarium, etiam per ſe loquendo. Quod mihi non probatur, quia ille actus non tendit directe in Deum, ut in objectum quod, ſed quo, id eſt, ſolum reſpicit illum, ut rationem proximam deteſtandi peccatum. Item ille actus formaliter non eſt actus proſecutionis, ſed fugæ: amor autem formaliter ſumptus, eſt quædam proſecutio ſui objecti, & quaſi virtualis conjunctio ad illud. Unde, ut actus dicatur formalis amor Dei, non ſatis eſt, quod ſit elicitus a charitate, quia charitas habet unum objectum primarium, quod eſt Deus, & alia ſecundaria, ex quibus quædam amat propter Deum, ut proximum; alia odio habet ut peccatum: eſt ergo illa deteſtatio virtualis tantum amor Dei.

Soti dictam. Non probatur.

Propter hoc ergo addidi in concluſione, in illo actu, ut habeat rationem, & vim contritionis, debere includi votum formalis amoris Dei ſuper omnia, non quidem quod neceſſe ſit explicite habere hoc propoſitum in particulari, ſed quod implicite includatur in contritione, quatenus cum ea, vel in ea ineſſe debet propoſitum ſervandi, vel faciendi omnia, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria ut ſect. ſequente dicam. Et ita explicata hæc pars ſequitur ex præcedente aſſertione: nam, ſi amor, per ſe loquendo, neceſſarius eſt, & actu non adhibetur quando homo convertitur, quod ex naturali inconſideratione ſæpe accidere poteſt ſine culpa, neceſſe eſt, ut homo habeat propoſitum eliciendi illum debito tempore, in quo alias neceſſarium eſſet ex præcepto illum elicere, per ſe loquendo, ad juſtitiam obtinendam. Quod autem hoc ſufficiat, etiamſi amor ſit medium neceſſarium, declarari poteſt ex aliis mediis exterioribus, quæ etiam neceſſaria ſunt, ut baptiſmus, vel confeſſio: & nihilominus aliquando in voto ſufficiunt.

In contritione debere includi votum amoris ſuper omnia, probatur.

Dicet aliquis, illa media externa, & corporalia eſſe talia, ut & magnam temporis ſucceſſionem requirant, & ſæpe ab aliis hominibus pendeant, ut executioni mandari poſſint: & ideo merito proviſum fuiſſe, ut juſtificatio non ſemper pendeat ab his mediis in re ipſa exhibitis: ſecus autem eſſe in mediis internis, quæ poſita ſunt in ſola hominum voluntate, cum divina gratia, quæ præſto eſt, & ſubito operari poteſt. Et confirmatur, quia ſi de actu interno ſufficeret votum, etiam de ipſa fide poſſet ſufficere, atque ita poſſet homo juſtificari ſine actu fidei in re exhibito, per votum, vel deſiderium ejus, quod nullus admittet, cum tamen æqualis videatur ratio. Reſpondetur ad priorem partem, quamvis in actibus internis non ſit idem modus neceſſitatis, qui eſt in externis, eſſe tamen ſufficientem ex aliis principiis, ſeu ex alia hominis fragilitate, vel impotentia ortam, quia non poteſt homo ſemper attendere ad omnia, quæ ſibi neceſſaria ſunt, præſertim ſi illa ſunt & ardua, & valde diverſa. Et eadem ratione non poteſt ſemper per voluntatē operari circa multa, etiam cum ſubordinatione eorum inter ſe: & ideo ſæpe exercet unum actum, & non alium. Quapropter ſi talis actus perfecte ſeparet voluntatem a peccato ſub ſuprema, & divina ratione, diſponet illam ſufficienter, & continebit in virtute, & in voto alium actum voluntatis, etiamſi, per ſe loquendo, neceſſarius ſit. Eſt autem advertendum (ut ad ſecundam partem reſpondeamus) actum illum, qui dicitur in voto continere aliud medium neceſſarium ad ſalutem, eſſe debere ſupernaturalem: quia alias non diſponet ad juſtitiam: & ideo ad totam fidem non poteſt ſufficere votum ejus, quia, ut in voluntate ſit actus ſupernaturalis continens tale votum, neceſſario ſupponi debet in intellectu aliquis actus fidei: & ideo ſine fide re ipſa exhibita per aliquem actum non poteſt comparari juſtitia. Si autem aliqua expreſſa cognitio fidei multarum rerum eſſet medium neceſſarium ad ſalutem, ut multi putant eſſe in lege Evangelica explicitam Chriſti fidem: tunc poſſet aliquando ſatis eſſe unus actus fidei in re exhibitus cum voto expreſſioris fidei: dummodo actus ille fidei ſufficienter proponeret voluntati Deum, ut auctorem, & finem ſupernaturalem. Idem ergo proportione ſervata in præſenti ſatis eſt.

Objectio. Cõfirmatio. Reſponſ. Satisfit confirmationi.

Ex quibus omnibus reſpondendo directe ad titulum quæſtionis, concludo ultimo, formalem amorem Dei non eſſe de eſſentia contritionis. Probatur, nam id ſine quo res poteſt aliquando exiſtere, non eſt de eſſentia ejus, ut eſt per ſe notum ex Metaphyſica: ſed poteſt in re ipſa aliquando eſſe contritio ſine formali amore, ut ex dictis conſtat, quia poteſt eſſe pœnitentia, quæ ſufficienter diſponat ad gratiam, & remiſſionem peccati ſine formali amore re ipſa exhibito: & hanc pœnitentiam contritionem vocamus: ergo formalis amor non eſt de eſſentia contritionis. Et quoniam hæc ratio eſt demonſtratio ſuppoſitis principiis dictis, non oportet alias addere, neque ad fundamenta aliarum reſpondere, quia ex parte illa acceptamus, & quatenus nobis obſtant ſufficienter ſoluta ſunt. Solum adverto, hanc ultimam aſſertionem procedere de contritione illa, quæ per ſeſe, & ex vi ſolius deteſtationis talis eſt: an vero aliæ deteſtationes, quæ per ſe non ſunt cõtritiones, per conjunctionem ad amorem tales fiant, & reſpectu illarum amor ſit neceſſarius tanquam forma eſſentialis illas conſtituens in eſſe talis contritionis, alia quæſtio eſt. Quæ partim de re, partim de nomine eſſe poteſt. Et quod ad rem ſpectat, verum eſt juxta principia poſita nullam aliam deteſtationem peccati per ſe ſolam, & ſine amore ſufficere ad contritionem, cum nulla per ſe ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Certum item eſt, ſi cuicunque univerſali, & efficaci deteſtationi peccati adjungitur amor Dei ſuper omnia, id ſufficere ad gratiam, & remiſſionem peccati obtinendam. An vero illa deteſtatio, ut informata amore, vere dicatur contritio, quæſtio eſt de nomine, quam ſequenti diſputatione in fine expediemus.

Formalē amorem Dei non eſſe de eſſentia cõtritionis.

SECTIO III.

Utrum propoſitum formale non peccandi in futurum ſit de ratione contritionis: & conſequenter, an contritio eſſe poſſit unus ſimplex actus.

HÆc quæſtio ſimilis eſt præcedenti, & eadem proportione definienda, & ideo brevius expediri poteſt. Antiqui ergo Theologi omnes requirunt propoſitum vitæ futuræ ad contritionem. D. Thom. ſæpe hac quæſt. c. 85. & 86. & 3. contra Gentes c. 158. & lib. 4. c. 2. & in 4. d. 17. q. 2. & Albertus Mag. d. 14. art. 11. ubi Bonavent. 2. p. art. 1. q. 1. & Alenſ. 4. p. q. 12. & 16. Moderni autem diſtinctius explicarunt hoc propoſitum debere eſſe formale, & expreſſum, Cajetan. tom. 1. Opuſcul. tract. 4. q. 1. & Soto in 4. d. 15. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 2. art. 1. & 2. de Natur. & grat. c. 14. ubi contrarium vocat pernicioſum errorem. Idem tenet Can. relect. de Pœnit.

Antiqui Theologi requirunt propoſitū vitæ futuræ ad contritioneē. Qui requirant formale.

Pęnit. p. 1. Ruard. ar. 8. contra Luther. & Bellarmin. 2. de Pęnit. c. 6. & 7. Gerſon Alphabeto 15. lit. G. dicit, hanc ſententiam eſſe probabiliorem, licet contraria mitior ſit. Fundamenta hujus ſententiæ ſunt, primo locutiones Scripturæ, in quibus ad veram pęnitentiam nova vita poſtulatur, Ezech. 18. & 33. & Pſal. 50. ac denique Apocalyp. 2. *Et nova opera fac*. Hæc autem nova vita non poteſt poſtulari ad pœnitentiam ut actu exercenda, quia hoc pendet ex futuro tempore: ergo poſtulatur propoſitum ejus.

Probatur ex Scriptura.

Secundo, eodem modo afferuntur teſtimonia Sanctorum, qui propterea in definitione veræ pęnitentiæ ponunt hoc propoſitum, ut videre licet in Mag. hic d. 14. & in c. *Pœnitentia*, & c. *Pœnitentiam*, de Pęnit. d. 3. ex Gregorio l. 9. Regiſtri Epiſt. 39. & hom. 34. in Evangelia, & Ambr. lib. 2. de Pęnit. c. 5. Iſidor. lib. 2. de Pęnit. c. 16. & Auguſt. ſerm. 66. de tempore.

Probatur ex Patribus.

Tertio magis urget Tridentinum, nam ſeſs. 6. c. 6. in diſpoſitione ad gratiam ponit hoc propoſitum, ut diſtinctum ab amore Dei, & odio, ac deteſtatione peccati. Unde ſeſſ. 14. c. 4. concludit, contritionem eſſe deteſtationem cum propoſito. Concil. Florent. in decreto Eugenii ait, primam partem pęnitentiæ eſſe cõtritionem, ad quam pertinet dolor de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero.

Probatur ex Conciliis.

Quarto adjungitur ratio, quia hoc propoſitum eſt neceſſarium ad perfectam, & ultimam diſpoſitionem ad gratiam: ergo ad contritionem. Conſequentia eſt clara ex dictis, quia omnis contritio, de qua agimus, eſt ultima diſpoſitio ad gratiam; ergo, quidquid eſt de neceſſitate diſpoſitionis ultimæ, eſt etiam de neceſſitate contritionis. Antecedens præcipue debet auctoritate fundari, quia modus diſpoſitionis requiſitæ ad gratiam maxime pendet ex ordinatione, & voluntate divina: & ideo qualis ille ſit præcipue debet nobis conſtare divina revelatione, quæ auctoritate proponitur. Poſſumus tamen rationem, & congruentiam hujus ordinationis afferre, ſcilicet, quia diſpoſitio ad gratiam debet eſſe per converſionem perfectam voluntatis: non convertitur autem perfecte per ſolum receſſum a malo, quod facit per deteſtationem, niſi etiam convertatur ad bonum, quod facit per propoſitum. Quia, cum illi ſint tanquam duo termini a quo, & ad quem, non minus requiritur ad perfectam converſionem formalis acceſſus ad bonum per propoſitum, quam receſſus a malo per deteſtationem. Unde Auguſt. de Vera & falſa pęnitentia c. 17. *Convertitur* (inquit) *qui jam totus*, *& omnino vertitur*. Et confirmatur, nam quod Deus maxime intendit in juſtificatione peccatoris, eſt rectitudo vitæ futuræ: ergo non minus poſtulavit formale propoſitum illius, quam deteſtationem vitæ præteritæ.

Probatur ratione.

Quæ exiſtiment ſufficere virtualẽ.

Nihilominus multi, & graves Doctores exiſtimant ad contritionem ſufficere virtuale propoſitum, quod in efficaci, & perfecta deteſtatione includi putant. Ita Major & Almain. in 4. d. 14. q. 1. Vega lib. 13. in Tridentin. c. 21. Idem Medina C. de Pęnitent. tract. 1. q. 3. Petrus Soto lect. 17. de Pęnitent. Navarr. in Summ. c. 1. n. 15. Adrian. in 4. q. 1. de Pęnitent. Ubi hoc ſenſu ait, neceſſarium eſſe propoſitum ſaltem implicitum: exponens quod abſolute dixerat quodlib. 5. art. 3. ad contritionem requiri propoſitum.

Eorum fundamẽtum.

Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia formale propoſitum non eſt ſemper neceſſarium ad ultimam diſpoſitionem gratiæ, etiam ſecluſo formali amore: ergo neque eſt neceſſarium ad contritionem. Conſequentia probatur, quia ſine actu formalis amoris nullus actus eſt diſpoſitio ſufficiens ad gratiam, niſi illa pœnitentia, quæ eſt contritio. Antecedens vero probatur, quia neque ex natura rei, neque ex ſpeciali ordinatione divina poteſt illa neceſſitas ſufficienter colligi. Quod ita declaratur, nam teſtimonia, quibus divina ordinatio oſtenditur, non ſunt ſufficientia: nam Scriptura in illis locis non loquitur ſolum de iis, quæ neceſſaria ſunt ad primam gratiam, ſed ſimpliciter ad ſalutem, & vitam æternam: & eodem modo loquuntur Sancti. Unde inquiunt non eſſe utilem pęnitentiam, quæ ſubſequentibus peccatis maculatur: quod non poteſt eſſe verum de utilitate ad præſentaneam remiſſionem peccati, & juſtitiam: debet ergo intelligi de utilitate ad fructum vitæ æternæ cum effectu conſequendum. Rurſus Tridentinum ita exigit nunc in lege gratiæ propoſitum confitendi, ſicut propoſitum bene vivendi: at conſtat non eſſe neceſſarium propoſitum formale confitendi: ergo nec oportere intelligi de propoſito formali bene vivendi. Quod vero ſpectat ad rei naturam, ſola diſplicentia peccati perfecta perfecte dividit, & ſeparat cor hominis a peccato, non tantum præterito, ſed etiam ſecundum ſe: quia, ut ſupra dixi, virtute includit odium peccati, & fundatur in ſuprema ratione deteſtandi, quæ complectitur omne peccatum: ergo etiam includit odium, & averſionem omnis peccati, quod poteſt eſſe in futura vita. Hoc autem eſt virtuale, & ſufficiens propoſitum amplius non peccandi, & conſequenter ſervandi mandata: ergo, conſiderata natura talis actus, eſt ſatis proportionata diſpoſitio. Conſiderata autem hominis natura, eſt etiam valde conſentaneum, ut ab eo non requirantur ſimul plures actus, juxta dicta ſectione præcedenti: ergo etiam eſt conſentaneum providentię Dei, ut illa diſpoſitione contentus ſit.

ASSERTIO I.

***Formale propoſitum*, *per ſe loquendo*, *neceſſarium eſſe ad remiſſionem peccati*.**

Hæ ſententiæ probabiles ſunt; inter eas vero cenſeo judicandum, ſicut de amore in præcedente ſectione dixi. Itaque primo aſſerendum eſt, formale propoſitum per ſe loquendo, neceſſarium eſſe ad conſequendam gratiam, & remiſſionem peccati. Eſt enim hæc pars ſecurior, & ita populo prædicanda. Et teſtimonia adducta ſatis illam confirmant, ſi conſiderentur quæ in ſimili dixi præcedente ſectione, nam revera ſimpliciter, & abſolute requirunt hoc propoſitum. Neceſſitas autem talis actus auctoritate magis, quam ratione probanda eſt, cum ex divina ordinatione ſimpliciter pendeat. Poſſunt autem hujus ordinationis non leves congruentiæ ex dictis ſumi. Prima eſt, quia unus ex præcipuis finibus pęnitentiæ eſt correctio, & emendatio vitæ præteritæ: merito ergo præcipitur peccatori, ut voluntatem, & intentionem expreſſam habeat corrigendi mores, & ſervandi mandata: nam ad aſſequendum finem aliquem nullus actus aptior eſt, quam intentio, & definitum propoſitum obtinendi illum. Unde unum ex mediis utilioribus ad emendationem peccatoris eſt hoc propoſitum formale: merito ergo eis pręcipitur. *Prima.* Secunda, quia hic actus ex natura rei eſt valde proportionatus ad recompenſandum in ſuo ordine divinam injuriam: quid enim eſt magis conſentaneum humanæ naturæ, & rationi ad impetrandam veniam injuriæ factæ, quam ut is, qui illam intulit, proponat omnino a ſimilibus injuriis abſtinere? merito ergo exigit Deus a peccatore hujuſmodi actum. *Secunda.* Tertia, quia, ut oſtendimus, peccator, ut in Dei amicitiã redeat, illum debet amare ſuper omnia proprio & formali amore, per ſe loquendo: hic autem amor prout a nobis in hac vita exerceri poteſt, vix intelligi, aut eſſe poteſt perfectus ſine formali propoſito ſervandi divina mandata, aut (quod idem eſt) placendi Deo in omnibus, vel implendi ejus voluntatem, quia hic amor non eſt tantum ſimplex complacentia de bonis Dei in ſe, quam etiam peccatores habere poſſunt, ſed eſſe debet amor obedientialis, qui voluntatem Dei, præſertim præcipientem præfert rebus omnibus: includit: ergo talis amor propoſitum formale implendi hujuſmodi voluntatem. *Tertia.*

Duo notanda pro intelligentia concluſionis.

Unde obſervare oportet aſſertionem propoſitam, proprie habere locum, & intelligendam eſſe, quando ipſe amor Dei non ita exercetur, ut ſatis formaliter contineat hoc propoſitum: nam amor Dei in hac vita, ut dixi, eſſe debet obedientialis; qui habet adjunctam voluntatẽ placendi Deo in omnibus, ejuſque voluntatem implendi; quæ voluntas eſt ſufficiens propoſitum non peccandi de cætero. Quando vero contingit habere formalem amorem, ſcilicet non hunc obedientialem, ſed benevolentiæ, aut complacentiæ in Deo, & bonis ejus, tunc, per ſe loquendo, ut dicebam, requiritur hoc propoſitum. Deinde obſervo hoc videri intelligendum regulariter, quando reliquum eſt aliquod tempus præſentis vitæ: nam ſi homo in ipſo mortis articulo pęnitentiã agat, non eſt quod de propoſito vitæ futuræ ſolicitus ſit: nec enim obligandus eſt ad habendum illud propoſitum ſub conditione, *Si vixero*, tum quia hi actus conditionales circa futura, per ſe & abſolute loquendo, non ſunt neceſſarii ad ſalutem: tum etiam quia fieri poteſt, ut vita futura jam ſit moraliter deſperata: & ideo nulla ratio poſtulat, ut talis actus ſit tunc ſimpliciter neceſſarius. Et hoc etiam confirmat uſus: nam ſi hominem damnatum

vel

vel ad mortem exhortemur ad pœnitentiã, non multum curamus de futuris actibus in præſenti vita, ſed de dolore præteritorũ, quia, licet aliquantulum vitæ ſuperſit, moraliter tamen quaſi nihil reputatur: nam quod parum diſtat, nihil diſtare videtur: & perſeverando eo tempore in dolore, & deteſtatione præteritæ vitæ, ſatis proponitur obſervantia mandatorum pro eo brevi tempore.

Objectio. Sed objicitur, nam hoc propoſitum non peccandi de cætero longo tempore multis hominibus videtur impoſſibile, quia apprehendunt objectum illud, ut impoſſibile: quod magis videtur urgere in peccatis venialibus: quia impoſſibilius eſt omnino illa vitare. Solvitur. Reſpondent aliqui, ideo de venialibus non eſſe neceſſarium tale propoſitum, de moralibus vero ſatis eſſe id proponere pro aliquo tempore, pro quo id exiſtimetur poſſibile. Sed hoc non recte, nec ſufficienter dicitur, nam propoſitum vitandi peccata mortalia debet eſſe abſolutum, & de ſe perpetuum ex parte objecti: alioqui non excluderet voluntatem peccandi mortaliter quolibet tempore. Et ideo negandum eſt talem actum eſſe impoſſibilem, aut de objecto impoſſibili cum divina gratia, in cujus ſpe, & fiducia fundari debet talis actus: quod ſi alicui homini propter pravam conſuetudinem appareat tam difficilis, ut quaſi impoſſibilem illum exiſtimet, ſibi imputet: neceſſarium enim illi eſt talem difficultatem ſuperare. Oportet vero prudenter advertere, aliud eſſe proponere non peccare in futurum, aliud ſibi perſuadere, & judicare ſe perſeveraturum. Illud prius eſt voluntatis, pendens tantum ex præſenti propoſito: & ideo illud ſolum neceſſarium eſt. Hoc vero poſterius eſt intellectus, & pendet ex futuro eventu: & ideo non ſolum non eſt neceſſarium, verum etiam cõſulendum eſt fragilioribus hominibus, ut nihil de illo curent, aut cogitent. Quod attinet ad venialia, non ſit ſatis reſpondẽdo illud propoſitum non eſſe neceſſarium, quia & eſt utiliſſimum, & in ordine ad confeſſionem poteſt interdum eſſe aliquo modo neceſſarium, ut ſuo loco dicetur. Duplicia ergo ſunt peccata venialia, quædam quæ plena libertate committuntur, & de iis omnibus vitandis poteſt homo habere abſolutum propoſitum: quia eſt poſſibile cum gratia Dei, quæ ſecundum legem ordinariam confertur digne petentibus, ſeu præparantibus ſe ad illam. Alia vero ſunt peccata venialia, quæ dicuntur ex ſubreptione, ſeu imperfecte deliberata, quorum collectionem totam vitare longo tempore poſſibile non eſt ſine ſpeciali privilegio: & ideo circa tale objectum non poteſt haberi propoſitum omnino abſolutum: poteſt tamen homo proponere omnem diligentiam adhibere ad illa vitanda, vel minuenda quantum humano modo potuerit; & hoc ſemper ſatis eſt.

ASSERTIO II.

Aliquando poſſe deteſtationem ſine formali propoſito eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam.

Dico 2. Aliquando poteſt ſola deteſtatio peccati ſine propoſito formali eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Hæc aſſertio ſufficienter probatur ratione facta in favorem ſecundæ ſententiæ, & explicari poteſt ex facto David, 2. Reg. 12. ubi propoſito ſibi peccato per Prophetam Nathan, ſolum protulit illa verba, *Peccavi Domino*, & ſtatim juſtificatus eſt. Ubi nulla facta eſt mentio futuræ vitæ: & quantum colligi poteſt ex circumſtantiis, quæ ibi referuntur, pro tunc ſolum habuit vehementem deteſtationem divinæ offenſæ a ſe commiſſæ, ut Chryſoſtomus declarat tom. 5. Homil. *6.* de Pœnit. Igitur indicat Scriptura hoc ſatis eſſe poſſe ad gratiam conſequendam. Denique hic poteſt applicari diſcurſus factus in ſectione præcedente, quia non repugnat habere unum actum ſine alio: & ſi talis actus eliciatur, in eo eſt ſufficiens proportio & virtus in ratione diſpoſitionis. Utrumque autem horum ſatis oſtendi poteſt, hic applicando, quæ ibi diximus: oportet tamen eandem proportionem ſervare in explicandis, & virtuali continentia, atque etiam voto formalis propoſiti.

Formale propoſitũ non peccandi, nõ eſſe de ratione contritionis. Aſſertio 3. Unde tertio & ultimo concluditur, formale propoſitum non peccandi de cætero non eſſe de eſſentia, & formali ratione contritionis: atque ita eſſentiam contritionis in unico ſimplici actu conſiſtere. Utrumque facile conſtat: nam id, ſine quo res eſt poteſt, non eſt de eſſentia ejus: ſecluſa autem neceſſitate formalis amoris, & propoſiti ad eſſentiam contritionis, manet illa in ſola ſimplici deteſtatione perfecta de peccatis commiſſis.

Quid dicendum de propoſito ſatisfaciendi.

Ex quibus etiam facile definitur quid dicendum ſit de propoſito ſatisfaciendi: nam de hoc etiam contendunt Doctores, præſertim moderni. Soto l. 2. de Nat. & grat. c. 14. & Can. dict. relect. p. 3. omnino exigunt hoc propoſitum, quia Scriptura petit facere judicium, & juſtitiam, Ezech. 33. illud autem fit per ſatisfactionem. At vero Vega l. 13. in Tridentinum c. 22. negat neceſſitatem hujus propoſiti. Et mihi quidem certum eſt non eſſe neceſſarium diſtinctum a propoſito ſervandi mandata: eſt enim ſuperfluum multiplicare actus, præſertim ſub obligatione, & ſine fundamento. Nam illa verba Ezechielis, præter alias expoſitiones, quas habere poſſunt, ſufficienter implentur per ipſam contritionem: nam illa eſt actus judicii, & juſtitiæ, ut ex ſuperioribus facile conſtat. An vero in ipſo propoſito ſervandi mandata implicite contineatur propoſitum ſatisfaciendi, etiam eſt incertum: quia ſi ſit ſermo de ſatisfactione pro culpa, & pœna æterna, homo non poteſt condigne pro illa ſatisfacere: & eo modo, quo imperfecte, (ut ajunt) & de congruo poteſt, jam id facit per contritionem. Unde non eſt quid circa hoc amplius proponat. Si vero ſit ſermo de ſatisfactione pro pœna temporali, probabile eſt ex natura rei, & ſecluſo ſacramento Confeſſionis non eſſe impoſitum homini tale præceptum, ſed poſſe hoc committere judicio divino: & velle ſatis pati in purgatorio. Et ſi hoc verum eſt, conſtat in propoſito ſervandi mandata non contineri tale propoſitum ſatisfaciendi, neque illud eſſe neceſſarium, quia non eſt de re præcepta. Si vero quis defendat jure naturæ impoſitum eſſe homini hoc præceptum ſatisfaciendi etiam pro pœna, dicat conſequenter contineri implicite, & ſufficienter in propoſito ſervandi mandata. Sicut nunc etiam in lege nova dicendum eſt de propoſito confitendi: eſt enim neceſſarium, non vero expreſſum, ſed ſufficit implicite contentum in illo generali propoſito. Neque illud dici poteſt ſolum propoſitum virtuale, ſed formale, quamvis ſub confuſa, & generali ratione.

Dubium de ordine actuum deteſtationis, & propoſiti inter ſe.

Quæret vero hic aliquis, quando actus propoſiti, & deteſtationis ſimul concurrunt ad contritionem ſeu diſpoſitionem ad gratiam, quis illorum antecedat, ſaltem ordine naturæ. Nam D.Th. in hac q. art. 5. explicans ordinem omnium actuum, quibus ad contritionem pervenitur, dicit præcedere filialem timorem, & eſſe quaſi principium contritionis: explicans autem hunc timorem filialem ait eſſe actum, quo peccator propter reverentiam Dei proponit emendam. In contrarium vero eſt, quia Conc. Trid. ſeſſ. *6.* c. *6.* deſcribens ordinem juſtificationis prius tradit actum deteſtationis peccatorum, & poſtea propoſitum non peccandi. Unde dicendum videtur ſimpliciter, ex neceſſitate quaſi phyſica neutrum ex his actibus neceſſario antecedere alium, ſed poſſe voluntatem pro libertate ſua, ſi habeat paratum divinum auxilium, quemvis eorum ſine alio, ſeu ante alium elicere: quia neuter ex his actibus eſt cauſa neceſſario requiſita ad alium: quia & in peccato futuro ſecundum ſe eſt ſufficiens ratio, ut vitetur, ſeu vitari proponatur ſine reſpectu ad præterita, & e converſo, quod per ſe notum videtur. Nihilominus tamen in ordine ad juſtificationem magis conſentaneum eſt, & regulariter fortaſſe ita contingit, ut homo incipiat a deteſtatione peccati: nam ad impetrandam veniam de injuria commiſſa, nulla eſt, moraliter loquendo, magis accommodata via, vel (ut ita dicam) magis immediata diſpoſitio, aut aptior ſatisfactio, quam diſplicentia de injuria facta: ad quam ſtatim conſequitur voluntas & propoſitum nunquam iterum injuriam faciendi. Et ita exiſtimo locutum eſſe Concilium. Nec D. Thomas refragatur, ut in commentario illius articuli explicabimus. Dubii reſolutio.

SECTIO IV.

Utrum ad veram contritionem requiratur certa aliqua intenſio talis actus.

EXplicavimus eſſentiam contritionis, declaranda cõſequenter eſt quantitas ejus. Quę cogitari poteſt vel intẽſiva, vel extenſiva. Et hęc vel in duratione, vel in objecto: & de iis tribus ſigillatim dicẽdum eſt. In propoſita ergo quæſtione fuit quorundam ſententia ad veram contritionem neceſſariam eſſe ſummam intenſionem actus, 1. Opinio.

quam

quam homo exhibere poteſt per totum conatum ſibi poſſibilem. Hoc ſenſit Adrianus in 4. q. 2. de Pœnit. & ſolet tribui D. Thomæ ibid. 17. q. 2. & Alenſ. 4. p. q. 17. quia in verbis ita loquuntur; ſed in alio ſenſu, ut ſtatim declarabo. Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia non putat poſſe Deum diligi ſuper omnia, nec peccatum diſplicere ſuper omnia, niſi ſumma intenſione & conatu amor, & deteſtatio eliciantur. Veruntamen & fundamentum infirmum eſt, & ſententia improbabilis: imponit enim homini graviſſimum onus, & difficillimam facit contritionem ſine Scripturæ, aut Conciliorum fundamento: imo contra illa, ut probando veram ſententiam oſtendam. Deinde interrogo, de quo conatu loquatur. Aut enim de illo, qui ſolis naturæ viribus a voluntate exhiberi poteſt. Eſt hic eſt impertinens: nam contritio non fit per hunc conatum, ſed per illum, quem adhibere poteſt voluntas cooperando divinæ gratiæ. Quod ſi de hoc ſit ſermo, in illo nullus eſt terminus, ſed quocunque dato poteſt voluntas majorem exhibere cum gratia Dei: & ideo juxta veram doctrinam actus charitatis infuſæ non habet terminum verſus maximum in intenſione.

Ejus fundamentum.

Rejicitur.

Dici poteſt hoc eſſe verum de abſoluta poteſtate: de lege tamen ordinaria dari definita auxilia, cum quibus poteſt homo ſumme operari: & hoc modo requiri ſummam intenſionem in contritione. Sed hæc etiam fuga non habet probabilitatem, quia non obligat Deus hominem, ut ſummo conatu, & (ut ita dicam) ad æqualitatem reſpondeat vocationi ejus, ſed ſolum ut reſpondeat, & conſentiat. Alias non ſufficeret eadem intenſio actus in duobus peccatoribus: nam poteſt alter vehementius vocari, & habere paratum majus auxilium Dei: ergo oportebit illum vehementius conari ut conteratur. Idemque erit etiam ſi ille minus peccaverit. Hoc autem eſt præter rationem juſtitiæ, ut plus exigatur ab eo, qui minus debet. Eſt etiam contra modum loquendi Scripturæ, nam abſolute eandem contritionem ab omnibus petit. Accedit denique, quod illa ratio explicandi nec fundari poteſt in illo principio de dilectione ſuper omnia, nec ſatis eſſet ad illud implendum, ſi illud *ſuper omnia* conſiſteret in intenſione, ut magis ex dictis conſtabit.

Replica.

Fundatur.

Dices: Contritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, ſed in hac diſpoſitione merito requiritur ſumma intenſio: tum quia peccator ſumme offendit Deum, tum etiam quia cum non poſſit reddere condignum, merito exigitur ab eo, ut reddat quantum poteſt ex toto conatu ſibi poſſibili: ergo, &c. Reſpondetur negando minorem, nam peccator, licet faciat maximam offenſionem conſiderata dignitate perſonæ offenſæ, non tamen ſemper peccat cum ſummo conatu intenſivo: neque eſt neceſſe, ut in diſpoſitione ad gratiam talis intenſio poſtuletur: quia, ut ſtatim dicam, minima gratia ſufficit ad remiſſionem cujuſcunque peccati: & ideo ſatis eſt etiam diſpoſitio illi proportionata, quæ in ſubſtantia, & eſſentia doloris eſt maxima, & in hoc eſt proportionata culpæ. Et quoad hoc etiam poſtulatur ab homine, ut quantum in ipſo eſt faciat, non vero quoad intenſionem: quia & accidentaria eſt, & non expediebat ſalutis viam adeo difficilem fieri.

Secunda opinio.

Eſt ergo ſecunda opinio, quæ etiam affirmat neceſſariam eſſe maximam intenſionem, non quidem abſolute, ſed comparative, id eſt, ut homo majori intenſione doleat de peccato, quam de quolibet alio malo, & quam diligat quodlibet creatum bonum. Ita Petrus Soto lect. 14. & 15. de Pœnit. & in verbis videtur favere Bonaventura in 4. d. 16. art. 2. q. 1. Dicit enim diſplicentiam peccati quoad intenſionem non oportere eſſe maximam ſimpliciter: comparatione tamen facta ad alios dolores debere eſſe maximam. Et eodem fere modo loquuntur Durandus d. 17. q. 4. Richard. art. 1. q. 5. ad 3. Fundamentum eſt, quia tenemur deteſtari peccatum ſuper omnia: illud autem magis deteſtatur voluntas, quod majori conatu, & intenſione odio habet.

Fundamentum.

Hæc vero opinio non eſt probabilior quam præcedens: nam & debili nititur fundamento, præter Scripturam, & Patres, & non ſolum difficillimã conſtituit viam ſalutis, ſed etiam obſcuram, & perplexam: nam vix poteſt intelligi, quomodo fieri debeat illa comparatio. Interrogo enim, an fieri debeat cum qualibet deteſtatione, ſeu dolore poſſibili homini, & hoc dici non poteſt: alias coincidit hæc opinio cum præcedente, ut per ſe conſtat: vel comparatio eſt facienda cum dolore, quem homo aliquando habuit, vel de præſenti habet quando conteritur. Et quidem ſi ſermo ſit de præſenti dolore, impertinens eſt collatio: tunc enim vix poteſt homo de alia re cogitare, ne dum alium intenſum dolorem habere in voluntate ipſa: nunc enim non agimus de dolore ſenſibili, qui ex paſſione corporis naſci poteſt: & ideo loquendo de propriis actibus mirum non eſt, quod tunc contritio ſit magis intenſa, quam quilibet alius actualis affectus: nam id non provenit ex neceſſitate intenſionis ad contritionem, ſed ex eo quod ad exercendam contritionem moraliter neceſſarium eſt, ut homo eo tempore non ſit intentus aliis actibus exercendis: quod maxime verum eſt de actibus peccaminoſis, qui repugnant contritioni. Si autem per poſſibile, vel impoſſibile admittamus ſimul cum contritione habere hominem alium actualem affectum non malum, etiam tunc non eſt neceſſaria illa comparatio, neque ille exceſſus in intenſione: quia etiam Deum ipſum non tenemur diligere magis intenſive, quam omnes alias res, ſed appretiative, ut reliqui omnes Theologi docent: quia, ut ſupra dicebam, ille exceſſus appretiationis non ſumitur ex intenſione, ſed ex excellentia motivi, & conſequenter ex ſubſtantia, & eſſentia ipſiuſmet actus, qui nobiliori modo tendit in tale objectum: & ideo ex natura ſua magis conjungit voluntatem cum illo. Quin potius ipſamet charitas tam intenſe diligit proximum, ſicut Deum: quia tota ipſa ſecundum omnes gradus ſuos inclinat ad diligendum proximum: nihilominus tamen plus diligit Deum, quam proximum: quia Deum propter ſe, & proximum propter Deum: & ideo S. Bonav. ſupra art. 4. q. 1. hanc appretiationem vocavit intenſionem ex parte objecti, ſeu objectivam. Unde, quando antiqui hanc vocant intenſionem, æquivoce loquuntur, & non de illa intenſione, quæ conſiſtit in latitudine graduum ex parte ſubjecti, & ex conatu potentiæ. Et ideo interdum etiam requirunt ſummam intenſionem doloris peccati in voluntate, & non in appetitu ſenſitivo: nimirum, quia in ſenſu proprio ſolum habet locum intenſio ſubjectiva: quia non poteſt ſenſus ita ponderare, & expendere excellentiam objectivam: ſed hoc pertinet ad ſuperiorem rationem: & ideo illa intenſio objectiva, ſeu appretiatio cenſetur propria voluntatis.

Rejicitur ſecunda opinio exponendo comparatione in ea inſinuatam.

Ex quibus a fortiori conſtat, ſi comparatio fiat ad dolores vel affectus, quos peccator habuit in vita ſuperiore, & manent in habitu vel virtute: etiam reſpectu corũ non requiri illum exceſſum intenſionis. Primo quidem, quia tota illa intenſio per excellentiam actus contritionis ſuperatur; & ideo talis ejus intenſio non poſtulatur. Secundo quia alias ſæpe eſſet neceſſaria intenſior contritio in eo, qui minus peccavit: vel quia, licet affectus peccati fuerit intenſior, ſimpliciter potuit eſſe peccatum minus grave ratione levioris objecti; vel certe, quia is qui minus peccavit, potuit habere alios affectus ad creaturas non malos, ſed intenſiores, quam fuerit peccatum gravius alterius: contritio autem deberet ſuperare omnes illos affectus, ſi verum eſt illius ſententiæ fundamentum. Denique illud eſt contra uſum, & paxim fere omnium pœnitentium: non enim cogitant de intenſione priorum affectuum, ſed de gravitate divinæ offenſionis, & ita etiam in confeſſione per ſe loquendo neceſſarium non eſt intenſionem, quam in peccando quis adhibuit, aperire. Igitur neque iſto modo neceſſaria eſt ſumma intenſio.

Unde etiam fit, quod, licet comparatio fiat ad habitualem, ſeu virtualem dolorem, aut affectum, quem homo habet relictum ex prioribus actibus, non oporteat dolorem contritionis eſſe intenſiorem tali habitu: quia ille habitus non poteſt eſſe intenſior, quam fuerunt omnes præcedentes actus, ſeu (quod idem eſt) quam intenſiſſimus eorum: ergo ſi neceſſe non eſt, ut contritio in intenſione ſuperet omnes actus præcedentes, nec etiam erit neceſſarium, ut ſuperet habitum ex eis relictum. Et confirmatur (poteſtque hæc ratio ad ſuperiora membra applicari) nam alias, qui intenſiſſimum habitum peccandi comparavit, vel intenſiſſimum odium inimici cõcepit, non poterit juſtificari extra ſacramentum, niſi ſtatim a principio juſtificationis incipiat habere intenſiſſimam

mam charitatem, quæ excedat totam intenſionem prioris conſuetudinis. Conſequens autem eſt plane falſum; & contra communem ſenſum omnium fidelium: conjicitque hujuſmodi peccatores in quoddam deſperationis genus: eſtque contra vim, & dignitatem charitatis, minima enim charitas, ſi vera ſit, poteſt quælibet peccata operire, ſeu delere. Item cavendū erit hominibus juſtis, ſi fortaſſe non adeo intenſum dolorem de peccatis, vel Dei amorē habuerunt, ne propter intenſos actus doloris, vel amoris circa creaturas, alioqui non malos, ſed rationi, & naturæ conſentaneos, fructum prioris pęnitentiæ amittant, ſolum ob exceſſum intenſionis abſque alia malitia: quod abſurdiſſimum eſt, nam ſola intenſio per ſe non facit actum peccaminoſum. Sequela vero patet, quia eadē eſt ratio de præcedenti actu vel habitu, & de ſubſequentibus: nam reſpectu utrorumque tenetur homo, & diligere Deum, & deteſtari peccatū ſuper omnia. Et ideo ſicut de pręteritis tenetur ſuper omnia dolere, ita & de futuris tenetur proponere ea fugere pluſquā alia mala, ſemperque perſeverare in eo affectu, & exceſſu ſuper omnia.

Eſt ergo certum, hunc exceſſum, & comparationē illam, quæ denotatur per illam particulam *ſuper omnia*, non conſiſtere in intenſione, ſed in appretiatione, quæ poſita eſt in tali amore, vel odio mali, ut ſi neceſſe ſit, potius dimoveatur voluntas ab amore alterius boni, vel odio alterius mali, quam illius, quod ſuper omnia dicitur amare, vel odio habere. Quæ comparatio, ſi formaliter fiat, conſiſtit in formali deliberatione, & actu voluntatis conſentientis in eam comparationem, ſeu in objecta ſic comparata: ſi autem fiat tantum virtualiter, non conſiſtit in ſola intenſione actus, ut putavit Petrus Sot. ſed maxime in ſubſtantia, & ſpecie actus, quę ſumitur ex motivi excellentia, ut ſupra ſæpe dictū eſt. Unde licet quis fortaſſe ob conſuetudinē, vel delectationē, intenſius diligat amicum, quam patrē, nihilominus ex vi amoris paterni, qui nobilior eſt, paratus eſſe poterit ad ſubveniendum potius patri, quam amico, ſi utrique ex æquali neceſsitate non poſſit. Unde quod Petrus Sot. ait, in qualitatibus non eſſe magis & minus, niſi ſecundū intenſionē, non ita eſt: nam inter eas, quę ſpecie differunt, præter cōparationem in majori, & minori perfectione eſſentiali, poteſt inveniri magis & minus in vi agendi, vel reſiſtēdi, & ſuo modo in vi cōjungendi potentiā objecto ſuo. Quomodo actus ſcientię, licet ſit remiſſus ex conatu potētiæ, firmius conjungit intellectum objecto quam actus opinionis, quantumvis maximo conatu potentiæ factus.

Tertia opinio.

Tertia ſentētia eſt, quamvis ad contritionem non requiratur ſumma intenſio, requiri tamen certum aliquem gradum intenſionis, quem Deus novit. Tribuitur Scoto, qui indicat illam d. 14. q. 2. art. 2. ſed magis loquitur de duratione, quam de intenſione. Citari etiam ſolet Th. in 4. d. 17. q. 2. ar. 7. quæſtiunc. 3. ubi ait dolorem voluntatis adeo remiſſum eſſe poſſe, ut non ſufficiat ad contritionē: ſed loquitur, ut in Bonav. & aliis antiquis notavi, de remiſſione, ut ita dicam, eſſentiali, ſeu objectiva, ſeu appretiativa: hæc enim omnia æquivalent. Quare neque auctorem pro hac opinione invenio, nec illius fundamentum video, aut probabilitatem. Quia vero D. Th. citato loco differentiam conſtituit in hoc inter dolorem voluntatis & appetitus ſenſitivi, exponendus eſt juxta dicta paulo ſuperius, vel etiam, quod dolor ſenſus eſt accidentarius ad rationem contritionis, vel ad remiſſionem peccati præcipue quoad culpam: & ideo non refert qua intenſione, vel ex quo etiam ſenſibili motivo appetitus doleat. Denique advertere oportet nunc a nobis non diſputari, an qualitates, ſeu actus immanentes terminentur ad minimum in intenſione, quidquid enim in ea quęſtione aliquis opinetur, nihil refert ad præſens: ſolum enim intendimus declarare: an quælibet intenſio, quantumvis minima, cum qua eſſe potuerit ſubſtantia illius actus, qui eſt contritio, ſufficiat ut habeat eſſe, ſtatum, & cauſalitatem contritionis.

Ad rationem contritionis nullam intenſionem requiri: Vera ſententia.

Dicendum igitur eſt ad rationem contritionis nullam definitam intenſionem requiri, ſed ſufficere ſubſtantiam actus, in quocunque gradu fiat. Ita expreſſe Gabr. in 4. d. 14. q. 1. art. 4. concluſ. 5. & Soto d. 17. q. 2. Medina C. de Pęnitent. tract. 1. q. 5. Vega lib. 13. c. 24. & Navarrus in ſumm. c. 1. n. 9. Et ſumitur ex modo loquendi Sanctorum: plures referam ſectione ſequ., nunc ſufficiant duo teſtimonia. Unum eſt Leonis ep. 91. *Nec miſericordiæ menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur moras vera converſio.* Aliud eſt Chryſ. ep. 5. ad Theod. lapſ. habetur in c. *Talis* de Pœnit. d. 3. *Quantulamcunque, & quamlibet brevi tempore non deſpicit pœnitentiam.* Et infra; *Non patitur exiguæ etiam pœnitentiæ amitti mercedem.* Et afferunt hi Patres varia Scripturæ teſtimonia. Potiſſimum vero argumentum ex Scripturis eſt, quia converſioni in Deum promittunt remiſſionem peccati, nec limitant ad intenſam converſionem: ergo nec nos poſſumus eam limitationem adhibere; ſed expleta conditione eo ſimplici modo, quo a Scriptura proponitur, Deus etiam implebit promiſſionem ſuam. Idemque argumentum ſumitur ex Tridentino ſeſſ. 14. nam eodem modo loquitur.

Probatur ex Patribus.

Ratione explicatur.

Ratio etiam in eodem principio fundata eſt. Et explicatur in hunc modum: quia actus contritionis, quem ſupra declaravimus, per ſe eſt proportionata diſpoſitio ad infuſionem charitatis & gratiæ, & non conſtat Deum ex peculiari ordinatione requirere aliquem certum modū accidentalem illius actus: ergo per ſuam ſubſtantiam ſufficit ad remiſſionem peccati, & conſequenter ad veritatem & ſtatum contritionis. Conſequentia probatur, quia minima gratia, & charitas infuſa eſt ſufficiens ad excludendum formaliter peccatum, quia conſtituit abſolute filium & amicum Dei. Minor probata jam eſt: major vero declaratur, quia ſi in aliqua diſpoſitione conſideremus poſitivam proportionem cum forma, hęc eſt, ut ſit ejuſdem ordinis, & natura ſua poſtulans talem formā: hoc autem habet actus ille reſpectu gratiæ, ut ex dictis ſupra de ſubſtantia, & eſſentia talis actus conſtare poteſt. Si vero in diſpoſitione conſideretur, quod removeat prohibens, quod in præſenti ſolum eſt peccatum: hoc etiam ſufficienter præſtat ille actus in ſuo genere: nam, licet remiſſus ſit, ſeparat efficaciter voluntatem a peccato, & convertit in Deum ſuper omnia dilectum formaliter, aut virtute: ergo. Et confirmatur primo, quia alia præcepta impleri ſolent per actus quoad ſubſtantiam ſine modo intenſionis: ergo & præceptum pœnitentiæ. Reſpondet Adrianus, impleri quidem præceptum pęnitentiæ, ſed nihilominus hominem non juſtificari. At vero hæc pugnantia ſunt, nam præceptum eſt homini, ut tantam pœnitentiam agat, quanta ſufficiat ad remiſſionem peccati conſequendam, ut infra oſtendam: & ideo cuilibet implenti præceptum contritionis promiſſa eſt remiſſio peccati, ut patet Ezech. 18. & 33. & ſæpe alias. Tandem confirmatur, quia peccatum mortale, quamtumvis remiſſum, tollit gratiam & charitatem: ergo & e converſo contritio quantumvis remiſſa tollet peccatum: nam eodem modo & eadem proportione Scriptura de iis loquitur, ut patet ex citatis locis.

Adriani reſponſio præcluditur.

Objectio.

Solum poteſt objici, quia præter rationem videtur, ut non major contritio exigatur ad remiſſionem graviſſimi peccati, quam levioris; & plurium, quam unius. Unde ſcriptura ſæpe poſtulat intenſum dolorem. *Dole, & ſatage quaſi parturiens.* Michæ. 4. & Apocal. 3. reprehenduntur tepidi: hi autem ſunt, qui remiſſe operantur. Unde Ambroſ. ad virg. lapſ. c. 8. Tantam dicit futuram eſſe pœnitentiam, quanta fuit culpa. *Secundum* (inquit) *conſcientiæ modum exhibenda eſt pœnitentiæ magnitudo.* Idem lib. 2. de pęnit. cap. 10. & Auguſt. de Vera & falſa Pęnit. c. 14. *Conſideret qualitatem criminis, &c.* & Greg. 4. Moral. c. 17. & Cyprian. lib. de lapſ. ubi graviter reprehendit eos, qui ſine defectu ęqualiter puniunt crimina. Reſpondeo. Aliud eſt loqui de remiſſione culpæ, aliud de remiſſione pęnæ. Ad illam enim eadem diſpoſitio ſufficit, ſive culpa ſit una, ſive plures graves, aut leves intra latitudinem peccati mortalis, quia illa remiſſio eſt quaſi indiviſibilis, & eadem forma gratiæ ad illam neceſſaria eſt, & ſufficit, licet quo ferventior fuerit, eo melior ſit. Et ideo Scriptura illam interdum proponit non præcipiendo, ſed conſulendo. In Apocal. vero non vocatur tepidus qui remiſſe operatur, ſed qui mala opera bonis admiſcet: & pręſertim qui cum fidem habeat, charitate caret, ut declaravit D. Thomas q. 3. de Malo, art. 13. ad 1. Sæpe etiam Scriptura petit quantitatem pœnitentiæ, ut pœna etiam integre remittatur. Et de hac maxime loquuntur Sancti citati. Quam-

Objectionis ſolutio.

vis

vis Cyprianus ſpecialiter loquatur de ſolemni pœnitentia, quæ in Eccleſia fieri ſolebat.

Richardi dictum.

Addit vero Richard. d. 17. licet una contritione æque intenſa formaliter deleantur omnia peccata, quando confuſe cogitantur, tamen illam virtute eſſe majorem reſpectu unius, quam reſpectu alterius. Et ideo ſi peccata diſtincte recogitentur, intenſiorem contritionem requiri de peccato graviori.

Explicatur.

Sed prius dictum habebit verum, loquendo de appretiatione juxta ſuperius tractata: in propria tamen intenſione, de qua agimus, non habet locum, quia illa virtualis inæqualitas nullum habet fundamentum, cum potentia eundem conatum adhibere poſſit ad deteſtanda quælibet peccata. Poſterius autem dictum ſupponit falſum, ſcilicet, quando peccata diſtincte recogitantur, neceſſarias eſſe plures contritiones: illo autem admiſſo etiam ſufficeret æque intenſa circa inæqualia peccata, quamvis illa, quæ eſt de graviori, ſemper ſit major quoad appretiationem.

Proponitur dubium.

Solet vero hic incidenter quæri, an poſſit contritio eſſe nimia. Quam quæſtionem tractant D.Th. in 4.d.17. q.2. art.3. & ibi Durand. Soto, & alii Bonav. d.16. art.2. q.2. Alenſ. 4.p.q.68. memb.1.a.4. Et breviter dicendum eſt, per ſe loquendo, non poſſe eſſe nimiam: quia ex objecto debet eſſe ſuper omnia: ex parte vero ſubjecti, quo ferventior, eo per ſe melior.

Contritionem non poſſe eſſe nimiam per ſe loquendo.

Per accidens vero ex parte hominis poteſt eſſe duplex exceſſus. Primus ex falſa apprehenſione ipſius peccati, ſi tam grande malum exiſtimetur, ut putetur etiam irremiſſibile: nam illa apprehenſio tollet veram pœnitentiam, quæ eſſe debet cum ſpe veniæ. Unde illa poterit eſſe nimia triſtitia, de qua dicebat Paulus 2. ad Cor. 2. *Ne abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui hujuſmodi eſt*: non tamen erit propria pœnitentia.

Duplex exceſſus contritionis.

Secundus exceſſus erit, ſi ex nimio conatu voluntatis graviter lædatur corpus: quamvis contrarium ſentiat Richard. in 4.d.17. ar.1.q.8. dicens, dummodo illud nocumentum non ſit per ſe intentum, non teneri hominem ad remittendam contritionem propter illud vitandum. Sed non recte dicit: ſatis enim eſt quod ſit prævisum: quia naturali præcepto tenetur homo non operari, ita ut graviter noceat ſaluti & corpori: maxime quando ad bonum animæ neceſſarium non eſt, ut in præſenti accidit. Et ideo optime Chryſoſt. hom. 4. in 2. ad Cor. non ſolum ad ipſorum peccantium naturam, ſed etiam ad conditionem ipſorum peccantium hominum, oportere moderari pœnitentiam docet.

SECTIO V.

Utrum ad veritatem contritionis requiratur aliqua temporis duratio.

Duo quæſtionis ſenſus.

DUæ quæſtiones hic includi poſſunt. Prima: An peccator poſſit ſine mora temporis in momento efficere quidquid neceſſarium eſt, tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis ad veram contritionem. Et quæſtio hæc non eſt hic intenta, pertinet enim ad materiam de Juſtificatione, & de Gratia. Veritas autem eſt, humano & ordinario modo loquendo, requiri aliquod tempus, ut homo excitetur, & conſideret, ac judicet de omnibus, quæ neceſſaria ſunt ad eliciendam contritionem, qua homo per diſcurſum, & ab imperfecto ad perfectum procedit. Quod maxime verum eſt de homine infideli, qui ab ſtatu infidelitatis, uſque ad ſtatum juſtitiæ tranſmutandus ſit, ut ſumi poteſt ex Tridentino ſeſſione ſexta & ſeptima: Poteſt autem Deus per ſpecialem influxum gratiæ ſuæ, quæ neſcit tarda molimina, ſupplere has temporis moras, & ſubito illuminare & convertere hominem. Sed de his alibi.

Secundus quæſtionis ſenſus.

Alter ergo quæſtionis ſenſus eſt: An poſitis in intellectu omni conſideratione, & judicio neceſſariis ad eliciendum actum contritionis, voluntas in eodem inſtanti, in quo elicit actum, qui eſt contritio, perficiat ipſum, ita ut ſtatim habeat, & eſſe, & ſtatum, & cauſalitatem contritionis. Neque eſt nunc agendum de quæſtione philoſophica, an hic actus immanens fiat in inſtanti per primum ſui eſſe, vel in tempore per ultimum non eſſe: nam licet verius ſit in ſua duratione intrinſeca incipere per primum ſui eſſe: tamen ad præſens non refert: nam ſenſus quæſtionis eſt, an ille actus ſimul ac incipit eſſe, incipiat eſſe contritio, quomodocunque incipiat.

Prima ſententia.

Fuit ergo in hac re ſententia Scoti in 4.d.14.q.2. actū, qui eſt contritio, non habere rationem contritionis, niſi prius aliquo tempore duret: quod tempus taxatum eſt a Deo. Quam opinionem probabilem reputat Almain. ibi: & ex parte ſequitur. Cajet. tomo 1. Opuſc. tract. 4. q. 1. dicit enim Deum aliquando expectare hujuſmodi durationem, priuſquam acceptet actum in ratione contritionis & diſpoſitionis ultimæ ad gratiam: non declarat tamen an de hoc ſit præſcripta lex. Hi auctores vix afferunt fundamentum, & ſi aliquod inſinuant, eſt valde debile.

Scoti fundamentum.

Scotus indicat hujuſmodi rationem, quia hic actus eſt diſpoſitio ad gratiam: diſpoſitio autem debet antecedere formam. Item quia hic actus debet perfici uſque ad certam intenſionem, quod in momento non fit. Sed hæc nullius momenti ſunt, quia hic actus eſt diſpoſitio perfecta, & ultima: hujuſmodi autem diſpoſitio non antecedit formam tempore, ſed natura. Propter hanc ergo cauſam non indiget hic actus temporaria duratione. Nec vero propter intenſionem, tum quia falſum eſt illam requiri; tum etiam quia, licet eſſet neceſſaria, poſſet in inſtanti perfici in actu immanente, & in qualibet forma, quæ ſine reſiſtentia contrarii fit.

Fundamentum Cajet. Refellitur.

Cajetanus vero argumentatur, quia ſi eſſet infallibile Deum acceptare hunc actum ſtatim ac fit, poſſet homo eſſe certus de ſua gratia. Sed hoc non ſequitur, quia nunquam poteſt homo certus eſſe omnino: an actus, quem elicit, ſupernaturalis ſit, & talis, qualis ad veram contritionem exigitur. Hæc ergo ſententia nec fundamentum habet, nec probabilitatem.

Actum contritionis, ut ſit contritio, nulla indigere duratione: Vera ſententia.

Quapropter dicendum eſt actum contritionis, ut ſit contritio, nulla indigere temporali duratione, ſed ſimul ac fit, eſſe veram contritionem. Sumitur ex D.Th. hac 3.p.q.89. ar.2. & 1.2.q.113. ar.1. & 7. Bene Gabr. in 4. d.14.q.1.ar.2. concluſ. 5. Soto lib.17.q.2.ar.4. Medina tract.1. de Pœnit. q.5. ad finem, & Vega lib. 13. in Tridentinum c.23.

Probatur ex Scriptura.

Et probatur ex Scriptura, quæ promittit homini juſtitiam, & remiſſionem peccati ratione ſuæ converſionis, abſque ulla mora vel dilatione. Quod declarat illis verbis: *In quacunque die, in quacunque hora.* Ezechiel. 18. & 33. nam ibi definitum tempus ſumitur pro indefinito: & idem valet, ac in quocunque tempore, vel momento. Quod patet a contrario, nam eodem modo ibi dicitur; *In quacunque die juſtus fecerit impietatem, juſtitiæ ejus non recordabuntur amplius*: quod perinde eſt, ac ſi diceretur, *eodem momento.* Sicut ergo conſenſus in peccatum mortale ſtatim ac fit, eſt peccatum mortale, & deſtruit gratiam, ita e converſo actus contritionis ſtatim ac fit, habet eſſe contritionis, ſeu ultimæ diſpoſitionis ad gratiam. Unde ad hoc explicandū utitur Scriptura verbis: *Cum ingemueris, tunc ſalvus eris*: Iſai. 30. juxta Septuaginta, & ita etiam legit Cyprian. Epiſt. 8. & libro de Lapſis, circa finem, & alii ex Patribus citandis. Alibi vero utitur conditionali locutione, quæ indicat infallibilem conſecutionem, ut, *Si converſus fueris, ſalvaberis.* Iſajæ 30. juxta Vulgatam. Et inferius additur particula *ſtatim.* Idem Hierem. 15. Apocalyp. 3. Zachariæ autem 1. ſit abſoluta promiſſio, *Convertimini, & convertar*: ergo hæc duo inſeparabiliter ſunt conjuncta, quia veritas conditionalis poſtulat, ut poſito antecedente infallibiliter ponatur conſequens, convertitur autem homo, cum primum actum contritionis elicit. Atque hoc modo intellexerunt teſtimonia hæc Sancti Patres. Citavi Leonem, & Chryſoſtom. ſect. præced. idem Chryſoſt. orat. de S. Philogonio tom. 3. Auguſt. de Vera & falſa pœnitentia c. 17. Hieron. Epiſt. 46. & 48. Tertull. lib. de Pœnit. c. 4. S. Pacianus Epiſt. 3. ad Sympron. tom. 3. Bibliothec. Sanct. Omnia vero paucis verbis complexus eſt Cœleſtin. Papa Epiſtol. ad Epiſcopos Gall. cap. 2. *Vera converſio mente potius, quam tempore metienda eſt, dicente Propheta, Si converſus fueris, ſalvus eris.* Et fere ſimilia habet Julius I. in Decreto 2. quod habetur in 1. tom. Conciliorum poſt 3. ejus Epiſtolam: *Quia Dominus* (inquit) *non ſolum temporis, ſed etiam mentis inſpector eſt: ſicut latro unius momenti pœnitentia meruit eſſe in Paradiſo.* Quod decretum cum multis aliis habetur 26. qu. 6. & de Pœnitentia d. 3. cap. *Talis*, & in Decreto Ivonis part. 15.

Probatur aſſertio ratione.

Ex quibus ita poteſt ratio concludi. Actus pœnitentiæ, qui eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem peccati, & habet gratiam infallibiliter conjunctam, eſt vera contri-

tio:

tio:ſed actus pœnitentiæ,qui ex ſua eſſentia,& motivo eſt perfecta converſio in Deum, & averſio a peccato, & illius deteſtatio ſuper omnia, infallibiliter, & ſine ulla mora habet adjunctam gratiam, & remiſſionem peccati, ut probant adducta teſtimonia: ergo talis actus ſimul ac eſt,eſt vera contritio. Et confirmatur, ac declaratur, quia homo tenetur habere veram contritionem,non tamen tenetur aliquo tempore durare in actu converſionis,quem elicit: ergo non perficitur contritio duratione temporis,ſed ſola efficientia talis actus. Major ſupponitur: minor probatur, quia vel ad id tenetur jure naturæ, vel poſitivo. Non primum, quia jus naturale ſolum dictat diligendum eſſe Deum, & deteſtandum peccatum ſuper omnia: & contra hoc nihil eſſe agendum. Quod vero talis actus duret per horam,vel per partem temporis,non dictat:in nullo enim principio naturali hoc continetur. Et ſi ratio naturalis hoc dictaret,etiam præſcriberet quantum futurum eſſet illud tempus: alias eſſet valde confuſa,& obſcura obligatio:conſtat autem rationem naturalem de hoc nihil præſcribere. Et eædem rationes probant alteram partem de jure divino: & teſtimonia adducta eandem demonſtrant. Petitur enim a nobis converſio, non vero tanta, vel tanta quoad durationem. Denique, qui tale jus aſſeruerit, illud oſtendere tenebitur, quod certe non poterit.

Confirmatur.

Alia ratio ſuadetur cōcluſio.

Ultimo fieri ſolet talis ratio, quia ſi duratio temporis eſſet neceſſaria ad contritionem, ut ſic, pervenire poſſet homo in hac vita ad eum ſtatum, in quo, eliciendo verum pœnitentiæ actum, non poſſet cōſequi remiſſionem peccati: cōſequens autem ut erroneum damnatur in lib. de Eccleſ. dogmat. c. 80. Idemque refert ex Conc. Moguntin. c. 2. Ivo in ſuo Decreto part. 15. c. 32. ergo. Sequela declaratur, quia in fine vitæ poteſt homo elicere illum actum,quando ei non ſupereſt tanta vitæ duratio, quanta neceſſaria eſt, ut ille actus ſit contritio. Propter quod argumentum dicunt aliqui, in tali actu requiri durationem, non tamen certam, ſed quacunque ſignata ſufficere minorem. At hoc ſophiſticum eſt,& gratis confictum: cur enim Deus hoc ſtatuiſſet,cum neque ad mores utile ſit, neque ad alium effectum? Adde, quod cum gratia non poſſit infundi,vel ſaltem non infundatur niſi in momento, neceſſarium eſſet, ut inter inſtans,in quo elicitur ille actus,& aliud in quo infunditur gratia, aliquod definitum tempus intercederet. Sed ajunt non poſſe hominem per ſolum inſtans durare in actu contritionis,ſed neceſſitate naturali debere illum continuare per aliquod tempus: & ideo ſaltem illud tempus eſſe neceſſarium. Reſpondetur primum incertum eſſe quod ſumitur,& fortaſſe in rigore falſum: quia voluntas poteſt immediate, poſtquam actum elicuit, illum omittere: quāvis in homine id ſit difficillimum. Deinde,etiamſi id demus, nihil ad præſentem cauſam refert, quia licet talis actus aliquo tempore duret, non expectatur illa duratio, ut eſſe contritionis habeat, neque ut gratia infundatur, ſed a primo inſtante utrumque habet, licet poſtea duret.

Quorundam evaſio. Præcluditur.

Reſponſio alia. Rejicitur.

Alia reſponſio ad rationem factā de articulo mortis.

Aliter vero reſpondent alii ad rationem factam, per ſe loquendo,neceſſariam eſſe aliquam moram temporis, in qua pœnitentia duret, ut in fine ejus perficiatur, contritio, & obtineatur gratia: in fine tamen vitæ propter urgentis neceſſitatis articulum minorem durationem a Deo acceptari. Quod duobus modis excogitari poteſt. Unus eſt, ut Deus veluti diſpenſet in eo articulo propter neceſſitatem:quia non exigit ab homine, niſi quod poteſt juxta temporis opportunitatem. Alius modus eſſe poteſt, quod illa duratio, quando revera exhiberi poteſt, ita exigatur:quando vero non poteſt, ut in illo caſu, ſufficiat in voto,& deſiderio, ſicut de aliis actibus nos dicimus. Neutra vero evaſio probabilis eſt. Primo,quia utraque eſt voluntarie excogitata ſine fundamento, ſolum ad rationes eludendas. Deinde contra priorem eſt, quod quæ adduximus ex Scriptura, & Sanctis non fundantur in ſpeciali diſpenſatione pro articulo neceſſitatis, ſed in propria virtute contritionis,& promiſſione divina. Item lex,quæ veram pœnitentiam interiorem requirit, eadem eſt pro art. mortis,& pro quocumque tempore. Imo pro articulo mortis magis obligat: ſive conſideretur pœnitentia, ut medium neceſſarium eſt ad ſalutem, ſive ut eſt actus cadens ſub præceptum affirmativum, quod pro articulo neceſſitatis maxime obligat: nec diſpenſatio in illa lege admittenda eſt, niſi expreſſe oſtendatur: alias pari ratione dici poſſet, dolorem propter ſolum timorem inferni tunc ſufficere,licet alias non ſufficiat. Et ideo Aug. de Vera & falſa pœnitentia c. 17. & lib. 50. Homil. in 41. dubitat de ſera pœnitentia in articulo mortis: quia non minorem perfectionem tunc requirit, quam quolibet alio tempore, & difficile eſt tunc illam concipere.

Refutatur prior ſenſus reſponſionis.

Refutatur reſponſio in poſteriori ſenſu.

Contra alium vero modum eſt, quia ex eo in primis ſequitur ſemper ſufficere contritionem a primo inſtanti quo habetur,quia ſemper dici poteſt, illam jam includere votum ſequentis durationis, quod ſemper ſufficit, ſi de hoc eſt ſtatuta lex, quia ſemper eſt impoſſibile habere in primo inſtanti totam durationem ſequentem. Si vero de hoc non eſt lex ſtatuta, ſcilicet, ut duratio in voto ſufficiat, neque in articulo mortis non ſufficiet, aut addendū eſt privilegium, aut diſpenſatio pro illo articulo, quod impugnatum eſt. Quod vero ſemper includatur illud votum, patet,quia vel illa duratio eſt præcepta, vel non; ſi non eſt præcepta, neque eſt neceſſarium votum ejus, neque ipſa eſt neceſſaria ad juſtificationem: quia media neceſſaria,quæ ſunt in poteſtate noſtra, præcepta ſunt: ſi autem illa duratio eſt præcepta, cum homo in primo inſtanti,quo elicit actum, qui eſt contritio, habeat propoſitum ſervandi omnia præcepta, in illo propoſito ſufficienter includitur tale votum. Ita ergo fit, ut ille actus a primo inſtante ſemper habeat ſtatum contritionis. Illud autem votum, quod confingitur, facile a nobis excluditur, excluſa neceſſitate, & præcepto de tali duratione, quod nec naturale eſſe poteſt, nec poſitivum eſt, ut oſtendimus. Neque etiam reddi poteſt ratio ulla talis neceſſitatis, quia ſola duratio nullam perfectionem intrinſecā addit actui ſeu rei, ut ex Metaphyſica ſuppono: ergo quidquid poteſt actus, qui eſt contritio, formaliter, vel diſpoſitive efficere per aliquam durationem, poteſt a primo inſtanti per ſuam ſubſtantiam,& eſſentiam, quia eſt proportionata gratiæ, & perfecte convertit animam in Deum & avertit a peccato. Et quamvis verum ſit, continuationem liberam honeſti actus aliquem valorem moralem addere in ordine ad meritum, vel ſatisfactionem; ille tamen valor accidentalis eſt in præſenti, nec Deus illum requirit, aut conſiderat ad ſuam promiſſionē de juſtificatione peccatoris, ſed ſolum proportionem talis actus in ratione diſpoſitionis ad talem effectum, quæ in ipſa ſubſtantia actus fundata eſt, ſicut ſupra dicebamus de intentione. Et ibi dicta valere poſſunt ad hanc veritatem confirmandam.

Almaini evaſio.

Præcluditur.

Alia denique evaſio inſinuatur ab Almaino, ob rationem illam de neceſſitate articuli mortis. Ait enim, ita requiri durationem temporis, ut poſſit intenſione compenſari: & ita poſſe hominem in articulo mortis quamcunque durationem temporis ſuperare per conatum cōtritionis. Quam evaſionem variis rationibus impugnat Soto. Sed certe illud unum ſufficit; quod voluntaria eſt, & ſine fundamento. Et præterea ſupponit falſum, quia non magis intenſio neceſſaria eſt, quam duratio. Unde interrogo, an aliqua contritio, ſaltem intenſiſſima, per ſe,& in inſtanti ſufficiat abſque alia duratione. Non poteſt juxta illam evaſionem cōſequenter negari quin ſufficiat,quia,ſi contritio ut unum,durans per horam, ſufficit, quomodo contritio ut centum, durans per inſtans, non ſufficiat, cum illam fere ſine proportione excedat in phyſica,& morali perfectione? Si vero intenſa contritio ſufficit abſq; alia duratione, remiſſa etiam ſufficiet, quia, ut oſtenſum eſt, intenſio non eſt neceſſaria. Præterquam quod ex illo fundamento facile oſtendi poteſt, nulla certa proportione poſſe durationem per intenſionem compenſari, per argumenta, quæ calculatoria vocant, quibus Soto utitur. Ego vero ut inutilia prætermitto.

SECTIO VI.

Utrum ſit de ratione contritionis, ut cadat in omnia peccata diſtincte recogitata.

Contritio debet eſſe de omnibus peccatis.

Supponamus nonnulla certa. Primum eſt, contritionē eſſe debere de omnibus peccatis. Hoc conſtat, tum ex Scriptura, quæ requirit dolorem de omnibus peccatis, Ezech. 18. & 33. tum ex Patribus, quorum teſtimonia legi poſſunt in Decreto de pœnit. d. 1. c. *Non poteſt*, & d. 5. c. *Sunt plures*, & c. *Conſideret*, & d. 6. c. *Qui vult*, & ſpecialiter videri poterit Auguſt. de Vera, & falſa pœnit. c. 9. Tum quia contritio eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, quæ obtineri non poteſt ſine converſione in Deum, & averſione ab omnibus peccatis mortalibus: de his enim ſem-

ſemper eſt ſermo. Propter quod non poteſt unum peccatum ſine aliis remitti, ut infra dicetur.

Non requiruntur ſingulæ contritiones ſingulorũ peccatorum.

Secundo eſt certum, ex parte voluntatis non requiri ſingulas contritiones ſingulorum peccatorum, ita ut fingatur perfecta contritio veluti coaleſcere ex pluribus actibus, & eſſe quædam collectio eorum: ſed ſolum eſt contritio ſimplex motus voluntatis, reſpiciens omnia peccata, & deteſtans illa. In hoc conveniunt omnes Theologi. Et ratio eſt, quia hic motus ſimplex ſufficit, & aliud eſſet intolerabile onus, & ſine fundamento. nam Scriptura non requirit pęnitentias peccatorum, ſed pęnitentiam: illa autem univerſalis cõtritio quamvis ſimplici motu perficiatur, eſt perfecta pęnitentia omnium peccatorum. Imo ſæpe eſſet impoſſibile ſimul habere integram contritionem per illam collectionem: quia non poſſet homo ſimul tot actus elicere. Quod ſi neceſſaria eſſet ſucceſſio, non poſſet homo aliquando brevi tempore juſtificari: imo aliquando eſſe poſſet propter hanc cauſam extra ſtatum ſalutis, ut ſi tempus vitæ ejus brevius eſſet, quam ut poſſet ſufficere ad illam actuum ſucceſſionem. Itaque in hoc nullum eſt dubium, quamvis Sylveſt. & Angel. verb. *Contrit.* & verb. *Pœnit.* requirant ſaltem ſingulas attritiones ſingulorum peccatorum, & Cajet. etiam in ordine ſaltem ad confeſſionem illas requirat. Sed utrumque falſum eſt, nam attritio, neque una, neque plures neceſſaria eſt: ſola enim contritio ſufficit. Et ſecluſa confeſſione, id eſt per ſe notum, quia nullum eſt fundamentum illius neceſſitatis. In ordine vero ad confeſſionem, quãvis oporteat hominem peccata in memoriam revocare, & valde utile ſit eo tempore actu deteſtari peccata, ſaltem per attritionẽ; non eſt tamen neceſſarium: ſatis eſt enim tunc non complacere in illis: & poſt ſufficientem recogitationẽ uno perfecto motu illa omnia deteſtari. Nec eſt aliquod principiũ juris divini poſitivi, aut naturalis, ex quo major neceſſitas colligatur.

Tertio eſt certum, requiri ad contritionem ex parte intellectus conſiderationem, & memoriam aliquam de peccatis commiſſis. Itaque non ſatis eſt conſiderare peccatum, & malitiam ejus, ſed oportet, recognoſcere illud ut a me commiſſum: hoc enim neceſſarium eſt ad propriam & rigoroſam pœnitentiam, & conſequenter ad veram contritionem, ut ſupra viſum eſt. Unde in illo loco Ezech. 18. expreſſe dicitur: *Conſiderans enim peccata ſua.*

Difficultas proponitur.

I. Sententia.

Difficultas igitur eſt, quanta, & qualis eſſe debeat hęc recogitatio peccatorum, ut motus voluntatis in illa cadens habeat rationem contritionis. In qua re eſt communis ſententia Theologorum per ſe neceſſarium eſſe, ut homo recogitet diſtincte peccata omnia, tam quoad ſpecies ſingulas, quam quoad numerum eorum, & ita de illis doleat. Ita D.Th. hac 3.p.q.87. art.1. & 1.2.q.113. ar.5. ad 3. & in 4.d.17.q.2.ar.2. quæſtiunc.6. & d.12. in expoſitione literę poſt omnes quęſtiones, & q.28. de Verit.a.5. ad 4. Alenſ.4.p.q.69. memb.9.a.2. Bonav.d.16. 2.p. illius, ar.2.q.1.2. Richard. art.4.q.2. Gabr.q.1.ar.3. dub.2. Palud.q.2. ad 1. & d.21.q.3. Sylveſt. verb. *Contritionis* n.5. Angel.n.4. & verb. *Pœnitent.* n.8. Qui omnes non ſatis explicant, an loquantur de contritione ſecundum ſe, vel in ordine ad confeſſionem, videntur tamen loqui priori modo. Quod magis explicuerunt Adrian.q.3. de Baptiſmo in fine, Cano dict. relect. de pęnit. p.3. circa finem, Sot.d.17.q.2. Med. Codice de pœnit. tract.1.q. Ruard. art.5. contra Luther. & multi alii.

Probatur ex Scriptura.

Fundantur in aliquibus locis Scripturæ, ut Iſajæ 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meæ.* Et c.43. *Dic tu peccata tua, ut juſtificeris.* Pſal.6. *Lavabo per ſingulas noctes.* Pſal.37. *Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, &c.* Pſ.50. *Peccatum meum contra me eſt ſemper, &c.* Maxime vero Ezech.18. & 33. poſtulatur pęnitentia de omnibus peccatis ſicut & obſervantia omnium, & ſingulorum præceptorum. Unde Chryſoſt. hom.9. ad Hebr. circa finem: *Si quis* (inquit) *recognoſcat ſe peccaſſe, & non ad ſingulas ſpecies deſcendat, nunquam ceſſabit.* Similem doctrinam habet lib.1. de Compunct. cord. circa fin. & hom.46. ad Popul. & 4. de Lazaro, & divite, poſt medium, affert illud Iſa.43. *Dic tu peccata tua ut juſtificeris,* & exponit de interiori confeſſione. Et Ambroſ. præf. in Pſal.27. definit pęnitentiam, eſſe *commemorationem delictorum, ut ea unuſquiſque in ſe caſtiget & contemnat.* Et Auguſt. de Vera, & falſa pœnitentia cap.17. Gregorius 4. Moral cap.15. & lib.8. cap.10.

Ratione ſuadetur.

Ratio eſſe poteſt, quia homo dum pęnitentiam agit, debet eſſe & medicus, & judex ſui ipſius: quia & caſtigare, & emendare debet delicta: neutrum autem minus cõmode exercere poteſt, niſi diſtincte ſua peccata recognoſcat: alioqui nec proportionatam medicinam, neq; condignam pęnam applicare poterit. Unde propter hanc præcipue rationem neceſſarium eſt in vocali confeſſione hoc modo confiteri omnia peccata, quia in illo ſacramento officium medici, & judicis in confeſſarium tranſlatum eſt. Aliæ præterea rationes fieri ſolent, quæ ſunt parvi momenti; ut quod averſiones peccatorum fuerunt plures, & ideo videtur neceſſarium, ut per intellectum ſaltem ita proponantur. Item, quia nunc in lege nova eſt neceſſarius hic modus contritionis, & tamen nunc non eſt auctum contritionis præceptum, ſed ſolum additum præceptum confeſſionis.

Secunda ſententia.

Secunda ſententia eſt, neque ad contritionem, neq; ad juſtificationem neceſſariam eſſe diſtinctam recogitationem omnium peccatorum, ſed ſufficere cõfuſe & diſtincte omnia deteſtari. Ita Major. in 4.d.17.q.3. Cajet.d. q. 87. a.1. & tom.1. Opuſc. tract.4.q.2. & Cather. l.5. cõtra Cajet.c. de Contrit. Victor. in Sum.4.n.116. de Pęnit. & Ledeſm.2.p.4.q.16. art.6. Vega lib.14. in Trid.c.25. & Navar. in Summ.c.1.n.25. Petrus Sot. lect.13. de Pęnit. qui addit interdum poſſe eſſe hanc recogitationem neceſſariam, ſi obduratus peccator illa indigeat, ut ſe excitet ad contritionem. Verum hoc accidentarium eſt, nunc quid per ſe contritio requirat, conſideremus.

Tripliciter poteſt recogitatio diſtincta peccatorum intelligi.

Hanc ergo ſententiam abſolute veram judico: contrariam vero aut eſſe intelligendam in ordine ad confeſſionem ſacramentalem, ut videntur potiſſime loqui antiqui: vel certe aliquali moderatione eſſe limitandam, vel relinquendam. Quod ut declarem adverto tribus modis intelligi poſſe hanc recogitationem diſtinctam omnium peccatorum requiri ad contritionem. Primo quod tota actualis conſideratio, & diſtincta de ſingulis peccatis ſit in intellectu in eo inſtanti, in quo voluntas elicit contritionem. Secundo, quod ſaltem ipſa præceſſerit antequam eliciatur contritio. Tertio, quod ſi non præceſſit, ſaltem poſt contritionem facienda ſit, & conſequenter quod de hoc habeatur votum, ſeu propoſitum in contritione ipſa incluſum. Rurſus hinc fit, ut tribus modis poſſit intelligi peccator ſe habere ex parte intellectus in eo inſtanti, quo elicit contritionem. Primo, actu, & diſtincte recogitans omnia peccata quæ commiſit. Secundo, ſolum confuſe recogitans ſe ſæpius offendiſſe Deum, & per voluntatem omnia peccata deteſtans. Tertio, ut ſit actu conſiderans de uno, vel altero peccato commiſſo in particulari, non vero univerſe de omnibus, nec diſtincte nec confuſe.

ASSERTIO I.

Ad contritionem non requiri diſtinctam peccatorum recogitationem.

Dico ergo 1. Ad conſequendam juſtitiam, & remiſſionem peccati, atque adeo ad veram contritionem habendam, neceſſarium non eſt, ut revera præcedat actualis, & diſtincta recogitatio omnium peccatorum commiſſorum, neque etiam ut cum ipſa contritione actualiter, & ſimul in eodem inſtanti habeatur. Hæc aſſertio eſt expreſſa D.Th.q.28. de verit.a.5. ad 3. & 4. Et probari facile poteſt, nam quod attinet ad actualem repręſentationem omnium peccatorum in eodem inſtanti per diſtinctam cogitationem, ſæpe eſt humano modo impoſſibile, quia multitudo, & varietas peccatorum ſæpe eſt multiplex, & ideo non poteſt intellectus humanus ſimul ad omnia illa diſtincte attendere. Atque ita de hoc fere nulla eſt dubitatio inter auctores. Quod vero attinet ad actualem recogitationem præteritam, quamvis hæc præcedere poſſit, nullum eſt tamen principium poſitivum, aut naturale, ex quo colligi id poſſit eſſe neceſſariũ: nam licet formalis pęnitentia de omnibus peccatis neceſſaria ſit ob teſtimonia adducta, & latius oſtendemus infra diſputat. 7. optime tamen eſſe poteſt hujuſmodi pœnitentia, etiamſi talis recogitatio non præceſſerit: quando enim aliquis deteſtatur omnia peccata propter Deum, etiamſi diſtincte de illis non cogitet, formalem pęnitentiam

tiam habet, & non de uno, vel de alio peccato tantum, ut conſtat, quia ad nullum particulare deſcendit, neque in uno, aut ſingulariter, aut indefinite ſumpto ſiſtit, ſed ad omnia extendit intentionem ſuam: ergo vere habet pœnitentiam formalem de omnibus: implet igitur quidquid in hac parte ut neceſſarium poſtulatur.

Explicatur hoc modo. Nam etiam ſi aliquando præcedat illa recogitatio, neceſſe tamen non eſt, ut ſimul cum illa toto illo tempore duret contritio, quia ut oſtenſum eſt, neque eſt neceſſarium paulatim, & per particulares actus ſingula peccata deteſtari, neque etiam in uno & eodem actu aliquam moram temporis conſumere: ſufficit ergo finita recogitatione ſtatim uno motu deteſtari omnia peccata. Quod etiam concedunt fere omnes, qui hujuſmodi recogitationem requirunt. At vero etiam tunc pro eo inſtanti, quo habetur contritio, jam non manet in intellectu, niſi quædam confuſa repræſentatio, & memoria peccatorum omnium: ergo ſi hæc eadem præceſſiſſet ante recogitationem, ad contritionem habendam ſuffeciſſet: ergo neceſſarium non eſt, ut illa recogitatio in re ipſa ſemper præcedat, quod tandem perſuadet ratio ſæpe facta, quia juſtificatio poteſt ſubito, & ſine mora fieri, juxta illud; *In quacunque hora ingemuerit peccator*. Ezech. 18. At vero illa recogitatio ſæpe fieri non poteſt niſi longo tempore: non eſt ergo neceſſarium ut antecedat: ſic enim Magdalena ſubito juſtificata eſt, licet haberet multa peccata, quæ tam ſubito diſtincte cogitare non potuit, maxime cum tota eſſet ad amandum intenta. Idemque de bono latrone, & de aliis ſimilibus cogitare licet.

ASSERTIO II.

Recogitationem peccatorum ſubſequentem juſtificationem non eſſe per ſe neceſſariam ad contritionem.

Dico ſecundo: Recogitatio diſtincta peccatorum omnium ut in re ipſa ſubſequens juſtificationem, & contritionem veram, atque adeo ut contenta in voto in ipſa contritione, non eſt per ſe, & propter ſe neceſſaria ſimpliciter, ſed per ſe ſufficit univerſalis deteſtatio peccatorũ, ſolum cõfuſe recogitatorum. Dico autem *per ſe*, quia recogitatio illa neceſſaria interdum eſſe poteſt propter aliquam obligationem implendam, quæ in futurum pendet. Prior pars declaratur; nam hæc recogitatio eſſet per ſe neceſſaria, ſi vel abſque illa contritio haberi non poſſet, vel per ſe eſſet præcepta, tanquam quædam interior confeſſio, & humiliatio ad Deum: neutrum autem horum verum eſt. Primum jam eſt probatum; nam oſtendimus, ſine hac recogitatione actuali poſſe haberi veram contritionem. Imo cum loquamur nunc de recogitatione ſubſequente ad contritionem, clarum eſt illam non eſſe neceſſariam in re ante talem contritionem: nec vero poſt illam contritionẽ neceſſaria eſt alia contritio, propter quam ſubſequens recogitatio exigatur: quia una cõtritio ſufficit: ergo. Secundum probatur, quia tale præceptum non eſt juris naturalis: ex nullo enim principio neceſſaria conſecutione infertur: ergo non eſt de neceſſitate pœnitentiæ, ut ſic. Neque erat in ſtatu legis naturæ, in quo tantum erant præcepta connaturalia gratiæ. Neque etiam ex Scriptura habetur: nam teſtimonia ſuperius adducta, vel ſolum continent exempla, & facta Sanctorum, qui non operantur ſolum quod neceſſarium eſt, ſed etiam quod eſt melius: vel continent ſolum præceptum deteſtandi omnia peccata, quod ſervari poteſt ſine tali recogitatione. Sicut etiam eiſdem locis continetur præceptum habendi propoſitum ſervãdi omnia mandata, & tamen non propterea eſt per ſe neceſſarium recogitare diſtincte omnia mandata, ſed tunc ad ſingula advertere, quando implenda erant.

Univerſalem deteſtationem peccatorũ confuſe recognitorum aliquando non ſufficere.

Secunda pars aſſertionis declaratur a ſimili ex ſtatu legis novæ, nunc enim etiam poſt contritionem generalem neceſſarium eſt diſtincte recogitare peccata, quia manet obligatio confitẽdi illa, quæ ſine tali recogitatione impleri non poteſt. Sic ergo propter aliquam obligationem, quæ locum habet in pura lege naturæ, poteſt interdum manere hæc obligatio. Triplex autem poteſt eſſe illa occaſio. Prima, ſi reſtituendum aliquid ſit; quę ſatis per ſe conſtat. Secunda, ſi ſit aliqua occaſio peccati tollenda, vel in univerſum aliquod neceſſarium remedium adhibendum ad præcavenda ſimilia peccata: ad hæc enim tenetur homo ex vi contritionis, & non poteſt illa præſtare ſine conſideratione ſpecifica peccatorum. Tertia propter ſatisfactionem condignam peccatorum quoad reatum pœnæ: hoc autem non eſt magis neceſſarium, quam ſit ipſa ſatisfactio: quod ſupra dictum eſt, & infra latius dicetur.

Solvuntur fundamenta primæ ſententiæ.

Et hanc partem damus primæ opinioni ſupra citatæ, & ex illa ſoluta relinquuntur fundamenta ejus. Nam teſtimonia Scripturæ declarata jam ſunt, quia vel ſolum requirunt univerſalem contritionem, ſive illa univerſalitas ex parte recogitationis intellectus ſit confuſa, ſive diſtincta: vel quando loquuntur de recogitatione diſtincta, narrant facta Sanctorum, ut dixi, & proponunt id quod eſt melius. Non utuntur tamen verbis, quæ neceſſitatem indicent. Et hoc poſteriori modo loquuntur præcipue ſancti Patres ibi citati. Vel ſi aliquando loquuntur de hac recogitatione, ut de re neceſſaria, eſt in ordine ad aliquem effectum futurum juxta propoſitam aſſertionis partem. Nec rationes ibi factæ amplius probant. Nam quod ſpectat ad officium judicis, & poteſt in ſe peccator punire ſua peccata, quantum voluerit, quamvis de illis diſtincte non cogitet, & fortaſſe etiam poteſt ſatisfactionem pro pęna in Purgatorium remittere, & in utroq; differt multum hoc judicium internum a judicio ſacramentalis confeſſionis. Quod vero pertinet ad officium medici, pro ratione neceſſitatis poterit eſſe recogitatio hæc neceſſaria in ordine ad futurum effectum: hæc tamen neceſſitas nec ſemper occurrit, & reſpectu omnium peccatorum fere nunquam. Rurſus quod averſiones peccatorum fuerint plures, parum refert, quia una perfecta, & univerſalis converſio omnes delet, alioqui non ſolum in intellectu, ſed etiam in voluntate tot eſſent multiplicandæ contritiones, quot fuerunt peccata mortalia, quod ridiculum eſt.

Denique (quod notandum eſt) etiam in lege nova non requiritur hæc recogitatio peccatorum propter contritionem, ſed propter confeſſionem: nam ſi quis vel prius concipiat univerſalem dolorem perfectum de omnibus peccatis, & poſtea ea recogitet ſine novo dolore, vel poſtea de omnibus confuſe doleat, id ſatis eſt: ergo ſignum eſt illam recogitationem per ſe propter confeſſionẽ poſtulari. Quamvis ſi recte fiat, ex illa recogitatione practica moraliter ſequatur major dolor. Hinc vero fit, ut etiam in hoc ſtatu, ſi contingat aliquem excuſari ab illa obligatione in ordine ad confeſſionem, nimirum quia confiteri non poteſt ob inopiam confeſſoris, tunc ſimpliciter excuſetur a tali recogitatione facienda, etiamſi oppoſitum aliqui ſenſerint ſine cauſa, cum illa recogitatio non per ſe præcipiatur, ſed propter actum externum, qui tunc exerceri non poteſt. Sicut qui non poteſt audire Miſſam, nec recitare officium, quando alias teneretur, ſi poſſet, non tenetur habere illam attentionem ad Deum, quam habere deberet, ſi Miſſam audire, aut horas recitare poſſet.

Atque ex his omnibus & ex dictis etiam in præcedente concluſione probata manet ultima pars ejuſdem aſſertionis, quod ſcilicet, non ſolum ex accidente, ſed per ſe ſufficiat hęc univerſalis contritio de omnibus peccatis confuſe propoſitis. Cum enim oſtẽſum ſit nihil aliud eſſe per ſe neceſſarium, recte concluditur hoc per ſe ſufficere.

SECTIO III.

Poſſe hominem juſtificari, cogitando de uno peccato, & illud ex motivo pœnitentiæ deteſtando.

Dico tertio. Interdum poteſt homo veram contritionem habere, & juſtificari, etiam ſi de uno ſolo peccato commiſſo actu cogitet, ſi illud ex perfectiſſimo motivo pœnitentiæ deteſtetur: hoc eſt manifeſtum, quando ſic pœnitens illud ſolum peccatum commiſit; ſed poteſt etiam contingere, etiamſi alia commiſerit. Quod expreſſe docuit D. Bonavent. loco ſupra citato: & idem tenet Medina tract. 1. de Pœnit. q. 12. art. 2. & idem ſupponit Corduba lib. 1. q. 15. Et ratio eſt, quia eſt illa univerſalis deteſtatio virtualis omnium peccatorum, ut ſupra oſtenſum eſt. Et quidem ſi alia peccata commiſſa oblita ſint, res etiam eſt per ſe manifeſta: quia jam ille homo deteſtatur peccata commiſſa quantum moraliter poteſt, & debet.

Addit tamen Bonavent. in eo caſu debere hominem deteſtari ſaltem ſub conditione alia peccata, ſi forte illa commiſit. Quod eſt optimum conſilium: tamen neceſſitas præcepti ſolum erit, quando homo eſt dubius, an alia peccata

peccata commiſerit quæ memoria exciderint. Tunc enim ratione dubii, & conſequenter ratione periculi tenebitur. At ſi nullum morale dubium habeat, nō eſt cur obligetur: ſicut qui nullius peccati mortalis conſcientiā habet, non tenetur ſub cōditione conteri, ſed ſatis eſt diligere. Rurſus, quoniam naturalis inconſideratio pro eo tempore quo habetur, æquivalet oblivioni, & æque excuſat: ideo is, qui multa peccata commiſit, & unum tantum conſiderat actu, licet aliorum non ſit omnino oblitus, ſed ſolum actualem inconſiderationem eorum habeat, poterit de peccato illo vere conteri, & per illam contritionem juſtificari ob rationem dictam. Tenebitur tamen, ut opinor, poſtea de aliis peccatis formaliter conteri, ſaltem per generalem contritionem. Et ita aſſerunt auctores citati præſertim Medina, & Corduba, quia formalis penitentia de omnibus peccatis neceſſaria eſt, per ſe loquendo: illa autem contritio, quæ circa unum tantum peccatum formaliter verſatur, ſolum eſt virtualis penitentia aliorum: & ideo ſemper manet obligatio ad formalem penitentiam eorum: quare in illa virtuali cōtinetur votum de hac formali, juxta doctrinam ſuperius datam. Dices. Eadem ratione erit obligatio deteſtandi illa peccata in particulari, & diſtincte cogitata. Reſpondetur negando ſequelam, quia pœnitentia formalis de omnibus peccatis ſufficienter habetur, etiam ſi illa ſolum confuſe & univerſe cogitentur: habemus autem expreſſum præceptum de formali pœnitentia omnium peccatorum, non vero de diſtincta, & in particulari omnium peccatorum, maxime cum hoc ad intellectum potius, quam ad voluntatem pertineat.

Qui de uno peccato conteritur, & juſtificatur, tenetur poſtea de aliis conteri.

Objectioni ſatisfit.

Hinc dubitant dicti auctores: An qui plura commiſit peccata, & actu de illis cogitat, poſſit formaliter deteſtari unum per veram contritionem, non ſic deteſtando aliud. Medina affirmat, quia non tenetur homo quoties de peccatis cogitat, ea actu deteſtari: ergo poteſt licite deteſtari unum, & non aliud formaliter: ergo etiam poteſt id facere ex motivo contritionis, quia nulla eſt repugnantia: ſicut qui actu cogitat plures veritates fidei, poteſt actu exercere aſſenſum circa unam, & non circa aliam. Contrarium tenet Cordub. Et mihi videntur probabilius ſuppoſitis principiis quæ poſuimus, & Medina admittit. Nam formalis penitentia de omnibus peccatis eſt neceſſarium medium, per ſe loquendo, ad juſtificationem: ergo quoties homo poteſt habere hanc formalem penitentiam, & eſt quaſi in proxima præparatione ad habendam illam, non erit ſatis in virtute, vel in voto illam habere, quia ſolum per accidens ſufficere ſolet ex impotentia. At vero in eo caſu poteſt facile ille homo formaliter deteſtari illa peccata: ergo, ſi juſtificari vult, debet habere formalem contritionem omnium: ergo non poteſt habere contritionem unius tantum, quia per talem contritionem juſtificaretur. Quocirca, licet abſolute non teneatur homo actu deteſtari peccata, quoties de illis cogitat: tamen ex ſuppoſitione, quod efficaciter vult deſtruere aliquod eorum, & a ſe expellere per juſtificationem, neceſſe eſt, ut de omnibus doleat: in contritione autem includitur vel formaliter, vel virtute illa efficax intentio; & ideo ex vi illius non poteſt ſeparare (ut ſic dicam) contritionem unius peccati a formali contritione aliorum, niſi ex inconſideratione, vel aliqua ignorantia, quæ illi æquivaleat. Propter quam rationem dicemus etiam inferius, peccatorem, qui actu cogitat de ſuo ſtatu in peccato mortali, non poſſe diligere Deum ſuper omnia, quin ſimul peccata deteſtetur, quod latius ibi exponetur.

Dubium proponitur. Medinæ ſententia.

Cogitans de pluribus peccatis non poteſt unum ſolū deteſtari per contritionē.

Ultimo dubitari hic poteſt: An contritio eſſe debeat etiam de ipſis actibus peccatorum, vel ſufficiat de malitia eorum. Nam Vega libr. 13. in Trident. cap. 25. refert opinionem aſſerentem non eſſe neceſſarium actus ipſos deteſtari, quam ipſe improbat: & merito, ut facile nobis conſtare poteſt ex ſupra dictis de objecto pœnitentiæ. Solum eſt obſervandum hoc maxime habere verum in actibus, qui ſunt intrinſece mali: nam ab illis moraliter factis inſeparabilis eſt malitia: & ideo ratione illius deteſtabiles ſunt, & deteſtandi. At vero, ſi actus ex ſe ſit indifferens, ex prava autem intentione fuerit peccaminoſus, non erit neceſſarium deteſtari actum, ſed modum operandi illum. Idemque a fortiori eſt, ſi actus erat bonus, & ex conſcientia erronea fuit male factus. Denique etiam oportet ſeparare effectum ab ipſo actu: nam effectus non eſt peccatum, & poteſt placere ratione bonitatis, etiamſi per actum, quantumvis malum, factus ſit.

Alia dubitatio.

Non ſolū debet quis deteſtari malitiam peccati, ſed actus peccati intrinſece malos.

SECTIO VII.

Utrum Contritio ſemper ſit actus gratia formatus.

POſtquam dictum eſt de quantitate contritionis, dicendum eſt de qualitate, ſeu morali dignitate ejus, quæ in præſenti materia non ſolum eſſe poteſt hæc formatio, vel informitas contritionis. Caditque commode in hunc locum hæc quæſtio, quia ex precedentibus facile reſolvitur. Sequitur enim ex dictis actū contritionis ſemper eſſe formatum gratia, quia nullo tēpore, vel momento ab illa ſeparatur. Intelligitur autem hoc de gratia gratum faciente, quæ ſuppoſitum reddit ſanctum & gratum: actum enim eſſe formatum tali gratia, nihil aliud eſt, quam eſſe hominis ſancti actum, & grati Deo, ratione cujus habet valorem quendam, & dignitatem moralem. Atque hæc aſſertio ita in communi ſumpta, certa eſt, & ab omnibus recepta, maxime loquendo de contritione formaliter, ut contritio eſt. Nam, loquendo de actu illo, qui eſt contritio, id negant Scotus, & Cajetanus, falſo tamen, ut ſatis conſtat ex dictis ſect. 4. & 5. Eſtque aperta doctrina D. Thomæ locis ibi citatis & in hac q. ar. 6. & q. ſequ. ar. 6. ad 1. Et alia referunt Vega lib. 6. in Trident. c. 34. Corduba lib. 1. quæſtionum Theologic. qu. 2. dub. 4. Soto lib. 2. de Natura & grat. c. 16. circa finem, & lib. 3. c. 13. circa finem. Hic vero referri poſſet nova quædam opinio Michaelis Baii, qui fatebatur quidem gratiā, & charitatem in eodem momento infundi, in quo homo habet actum contritionis, vel dilectionis: peccata vero non ſtatim remitti etiam quoad culpam, donec ſacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ re ipſa recipiatur. Ex quo plane ſequitur talem actum non ſtatim eſſe plene formatum, quia eſt adhuc hominis exiſtentis in peccato mortali. Illa tamen ſententia ſupponit falſos errores, ſcilicet, quod peccatum nunquam remittatur uſque ad realem ſuſceptionem ſacramenti, & conſequenter ſine hac ſuſceptione non poſſe hominem ſalvari. Item poſſe eſſe hominem in ſtatu peccati, imo & condemnari cum habitibus gratiæ, & charitatis. Denique promiſſiones adductæ ex Scriptura in ſect. 5. ſufficiunt ad convincendos hos errores, quia contritioni non ſolum gratiæ infuſio, ſed etiam remiſſio peccati promiſſa eſt. Ut omittam quod Paulus ait, nihil eſſe damnationis iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, & charitatem nunquam excidere, nec ſeparari ab Spiritu ſancto inhabitante, & alia, quæ communia ſunt, & in materia de Gratia latius tractantur.

Actum contritionis ſemper eſſe gratia formatū.

Michaelis Baii opinio.

Rejicitur.

Ut autem exactius declaremus hanc gratiæ informationem, advertendum eſt, tribus modis poſſe intelligi hunc actum contritionis eſſe formatum. Primo per ſe eſſentialiter abſque conjunctione ad aliam formam. Secundo effective, quia nimirum a gratia ipſa efficitur, & conſequenter in ſua effectione formatur. Tertio concomitanter, & quaſi paſſive ac moraliter. Dixerunt ergo aliqui, contritionis actum non indigere forma aliqua, ut formatus ſit, ſed ipſum per ſe, & præcipue quatenus dilectionem Dei ſuper omnia includit, eſſe eſſentialiter formatum. Imo eſſe formam ipſam, quæ hominem gratum & ſanctum conſtituit ſufficienter, quia eſt ſupernaturalis forma conjungens hominem Deo, non minus quam habitus. Hæc ſententia nobis nullo probanda eſt modo: quam ex profeſſo tractaſſem, & impugnaſſem, niſi id egiſſem in primo tom. hujus 3. p. diſp. 4. ſect. 8. & infra tractando de effectibus pœnitentiæ, iterum occurret. Nunc nobis ſatis ſit, Concilium Tridentinum poſuiſſe hunc actum ut diſpoſitionem ad gratiam, & remiſſionem peccati, non vero ut formam formaliter perficientem hunc effectum: ſed aſſeruiſſe hāc eſſe ipſam juſtitiam infuſam. Et ratio eſt, quia ille actus nunquam eſt condigna ſatisfactio pro peccato; & ideo non expellit illud, donec Deus convertatur ad hominem, infundendo illi gratiam ſanctificantem. Sit ergo nobis certum hunc actum non per ſe, ſed per gratiam, & charitatem informari.

Tripliciter contritio poteſt formari gratia.

Quorundam opinio.

Reprobatur.

An prima contritio ab habituali gratia fiat.

Aliorum ergo opinio fuit hunc actum eſſe formatum, quia efficitur ab ipſa gratia ſanctificante, vel ſaltem ab aliquo habitu infuſo, qui illam comitetur. Hæc eſt communis Thomiſtarum præſertim recentiorum, eo quod illam videatur inſinuare D. Thomas 1. 2. q. 113. ar. 7. & 8. & in 4. diſt. 17. q. 1, art. 3. quæſtiunc. 2. ubi Bona-

Opinio ſecunda.

vent.

vent. idē ſentit. Et ratio reddi poteſt, quia cum hic actus ſit ſupernaturalis, neceſſarium eſt ſupernaturale principium intrinſecum, a quo elicitur: quod eſſe non poteſt niſi illa gratia, cum talis actus ad charitatem & amicitiam Dei pertineat. Statim vero occurrit contra hanc ſententiam vulgaris difficultas, quia hic actus eſt diſpoſitio præparans animam ad gratiam recipiendam: ergo non poteſt ab illa gratia effective procedere. Antecedens ſupponitur ut certum ex modo loquendi Scripturæ & ſanctorum. Et nunc videtur jam definitum in Tridentino, ut latius infra tractando de cauſalitate pœnitentiæ. Conſequentia vero probatur, quia cauſa vere efficiens omnino ſupponitur in ſuo eſſe ad effectum: quia alias non poſſet illi dare eſſe: ergo non poteſt intelligi ut talis effectus ſit cauſa præparans ſubjectum eſſe illius formæ, cujus eſt effectus: ergo ſi actus contritionis præparat animam ad recipiendam gratiam, non poteſt ab illa effective procedere.

Prima reſolutio difficultatis. Ad hanc difficultatem ſolvendam variis diſtinctionibus utuntur Thomiſtæ. Cajetanus dict. art. 8. & Ferrarienſ. 4. contra Gent. c. 153. diſtinguunt de infuſione, & receptione gratiæ. Et ajunt, gratiam ut infuſam antecedere actum contritionis ordine naturæ, & ita efficere & formare illum: eandem vero gratiam ut receptam, ſubſequi & eſſe effectum contritionis diſponentis ad illam.

Improbatur. Sed in tribus deficiunt. Primo quia forma non poteſt eſſe principium agendi, niſi ut recepta in ſuppoſito operante per illam: debet enim illud prius in actu primo conſtituere: quod maxime verum eſt in actibus vitalibus, & in formis, quæ ex parte hominis ſunt principia intrinſeca eorum. Secundo quia infuſio hujus formæ eſt per eductionem de potentia ſubjecti, vel eſt cum concurſu materiali ipſius animæ: & ideo non poteſt eſſe prior natura infuſio talis formæ, quam receptio. Tertio & magis Theologice, quia contritio non tantum eſt diſpoſitio ad receptionem, ſed etiam ad infuſionem ipſam, dicente Tridentino ſeſſ. 6. c. 7. unicuique infundi juſtitiam juxta illius diſpoſitionem, quam prius deſcripſerat eſſe contritionem. Imo cum gratia tanta recipiatur, quanta infunditur, non poſſet contritio eſſe in ſuo genere cauſa, & menſura gratiæ recipiendæ, niſi eſſet etiam infundendæ.

Soti reſolutio. Aliter ergo Soto in 4. d. 15. q. 1. art. 6. diſtinguit de contritione, ut procedente a libero arbitrio, vel ut a gratia: & priori modo ait antecedere per modum diſpoſitionis ad gratiæ infuſionem: poſteriori autem modo ſubſequi ut effectum ejus. *Rejicitur.* Verum hoc etiam conſtare non poteſt, quia dum conſideratur illa diſpoſitio ut procedens a libero arbitrio, vel intelligitur ut procedens ab illo ſolo, vel ab illo ut gratia adjuto. Primum dici non poteſt, tum quia liberum arbitrium nude conſideratum nihil ſupernaturale efficere poteſt, nec ſe ad gratiam diſponere juxta Catholicam doctrinam: tum etiam, quod liberum arbitriū ut cooperans ad talem actum, eſſentialiter aut neceſſario pendet ab adjutorio gratiæ, ut etiam Tridentinum definit: ergo ille actus, ut antecedit in ratione diſpoſitionis, non eſt a ſolo libero arbitrio: ergo eſt etiam a gratia. Imo D. Th. 1. 2. q. 112. art. 2. & 3. merito docet actum noſtrum non eſſe diſpoſitionem ultimam ad gratiam ex vi ſolius liberi arbitrii, ſed maxime ex influxu ipſiuſmet gratiæ. Interrogo ergo a qua gratia procedat: nam ſi eſt ab habituali, vana eſt diſtinctio, quia neceſſe eſt, ſicut liberum arbitrium, ita & gratiam ipſam antecedere talem diſpoſitionem. Si vero illa gratia eſt alia per modum auxilii: ergo jam diſpoſitio illa habet aliud principium gratiæ ſufficiens in ſuo ordine, diſtinctum ab habituali gratia: ergo non efficitur ab illa.

Præcluditur. Nec dici poteſt, eundem actum contritionis prius natura procedere active a libero arbitrio cum auxilio gratiæ, deinde vero in alio ſigno naturæ procedere etiā active a gratia habituali: tum quia forma nunquam producit effectum, quem jam invenit factum, cum ipſa ſit: tum etiam quia eſt ſuperflua duplex illa efficientia, cum prior ſufficiat: præſertim quia auxilium gratiæ, quod ſufficit cum ſola potentia ad producendum actum, majus eſt, quam cum potentia cum habitu ſimul operatur. Deniq; juxta vera principia Metaphyſicæ in uno effectu producendo ſolum intervenit una actio, ſi modo ordinario & naturali fiat: ergo etiā in præſenti ſolum eſt unica actio, qua ſit actus cōtritionis. Vel ergo illa actio manat a gratia habituali ſimul cum auxilio & potentia, & ſic nullo modo poteſt eſſe prior natura, quam gratia habitualis, cum ab illa omnino, & eſſentialiter pendeat. Vel datur ibi actio, quæ manat a ſola potentia cum auxilio: & ſic nulla eſt quæ procedat a gratia habituali.

Propterea ergo Canus in dicta relectione tandem ait, contritionem non manare active a gratia habituali, quæ eſt in eſſentia animæ. *Cani reſolutio.* Diſtinguit ergo inter gratiam, & habitus voluntatis: & gratiam concedit eſſe omnino poſteriorem natura, & non priorem etiam in genere cauſæ efficientis, propter rationem dictam, quia talis actus eſt diſpoſitio præparans ad illam gratiā. De habitu autē voluntatis dicit eſſe priorem, quia ab illo elicitur active talis actus. *Expellitur.* Mirum autem eſt non conſideraſſe idem argumentum procedere de habitu voluntatis, quia contritio non tantū præparat animam ad recipiēdam gratiam, ſed etiam eodem modo diſponit voluntatem ad recipiēdam charitatem, & pœnitentiam infuſam habitualem: nam Tridentin. eodem modo de iis loquitur, dicens, ad prædictam diſpoſitionem conſequi juſtificationem per infuſionem gratiæ, & donorum, quæ dona ſunt virtutes infuſæ. Quin potius illa diſpoſitio ita præparat ad gratiam habitualem, ut conſequenter præparet ad virtutes, quia illæ virtutes infunduntur, ut proprietates conſequentes gratiam, quæ eſt principalis forma, & ideo dantur commenſuratæ illi. Unde etiam novum ſumitur argumentum; quia gratia habitualis prius natura infunditur in eſſentia animæ, quam virtutes dentur voluntati: ſicut anima ipſa prius natura creatur, quam ejus potentiæ concreentur: ergo ſi gratia ipſa eſt omnino poſterior contritionis actu, non poteſt habitus voluntatis eſſe prior: loquimur autem de habitu charitatis, & aliarum virtutum, quæ non ſeparantur a gratia: nam habitus fidei, & ſpei, ſicut poſſunt eſſe in tempore etiam a gratia ſeparati, ita poſſunt prius infundi. Ex eis tamen ſumi poteſt proportionale argumentum: nam quando fides infunditur per primum actum, tanquam per diſpoſitionem præviam, fieri non poteſt, ut ille habitus præcedat in intellectu, & ſit principium activum talis actus propter rationem factam: ergo idem eſt in omni habitu voluntatis reſpectu proprii actus.

Actum contritionis non procedere active a gratia habituali.

Dicendum ergo eſt actum contritionis non procedere active a gratia habituali, neque ob eam cauſam vocari poſſe actum formatum. Hæc eſt expreſſa D. Thom. ſententia 1. p. q. 62. art. 2. ad 3. & 1. 2. q. 109. art. 6. & q. 112. art. 2. & 3. p. q. 86. art. 1. Eandem tenet Capreolus in 4. d. 14. q. 2. art. 3. ad 1. Henrici, inſinuat Bonavent. in 4. d. 17. art. 1. q. 2. & eandem tenent hoc tempore cōmuniter Moderni. Et mihi videtur convinci argumento facto. Quod ita Theologice declaro: nam in auxiliis, vel principiis *Explicatur opinio.* neceſſariis ad opera gratiæ, quædam infundit Deus, ut operemur: alia, quia operamur. Quādo priori modo infundit, opus eſt ſolius gratiæ ſine diſpoſitione noſtra: quando vero infundit poſteriori modo, talis infuſio eſt ex diſpoſitione noſtra: & ideo neceſſario ſupponit aliam gratiam, a qua ſit illa diſpoſitio, quia eſſe non poteſt ab illa, propter quam efficiēdam datur. Exemplum eſt in prima gratia excitāte, quæ nobis datur, ut per illam operemur, & ideo impoſſibile eſt, ut detur propter illud opus, ad quod efficiendum datur tanquam, propter diſpoſitionē. Ac propterea quia illa gratia non ſupponit aliam priorem, ideo non datur ex diſpoſitione noſtra, ſed ex ſola gratia Dei. At vero gratia habitualis nobis infunditur, quia operati ſumus: ergo non datur ut operemur idem opus, propter quod tanquam per diſpoſitionem datur: ergo non infunditur ut principium ejus, ſed neceſſaria eſt alia prior gratia, quæ non eſt niſi divina motio, ut expreſſe docuit D. Thomas citatis locis.

Aliter etiam poteſt in hunc modum explicari, & confirmari: Deus enim in illomet inſtanti, quo homo conteritur, infundit gratiam habitualem, reſpiciens aliquo *Explicatur ſecundo.* modo ad contritionem hominis, ut conſtat ex Scripturis, & Conciliis: cum ergo Deus gratiam infundit, vel intelligitur reſpicere ad contritionem, vel videre illā, ut jam ab homine factam, vel ut ſtatim in eodem inſtanti faciendam, ſi illi habitualem gratiam infundat. Si primum dicatur, quod eſt veriſſimum, evidenter fit, contritionem illam non eſſe factam per ipſammet gratiam habitualem, quia impoſſibile eſt Deum videre in aliquo actio-

nem, ut jam factam ab illo, nõ videndo in eo principium talis actionis. Denique quia utrumque præcedit, ſimpliciter infuſionem habitualis gratiæ. Si vero dicatur ſecundum, id aperte eſt falſum: nam ſequitur gratiam non infundi propter contritionem tanquam per diſpoſitionem, ſed potius infundi, ut habeatur contritio, atque adeo propter illam tanquam propter finem: ſicut auxilium efficax gratiæ excitantis ideo datur, ut homo habeat contritionem, quam Deus prævidet ſtatim habiturum, ſi ipſe conferat tale auxilium: & ideo contritio non eſt diſpoſitio, ſed finis talis auxilii. E contrario vero cum datur hujuſmodi augmentum gratiæ propter actum intenſiorem, quamvis detur in eodem inſtanti, in quo fit actus intenſior, datur tamen propter illum tanquam per diſpoſitionem & meritum, quia datur per illum non ut faciendum per gratiam augmentatam, ſed potius ut jam factum per gratiam remiſſam cum auxilio: & ideo talis actus non procedit effective a gratia aucta, ut ſic. Et hæc duo exempla confirmant aperte veritatem.

Alia ratione probatur aſſertio. Ex quibus etiam ſumi poteſt alia ratio, quia nullus actus meritorius procedit effective a termino meriti, ſeu a forma quam meretur: contritio autem, ſeu ultima diſpoſitio meretur ſaltem de congruo ipſam gratiam habitualem: & quoad hoc eadem eſt ratio de merito de congruo, vel de condigno, quia utrumque ſupponitur ante præmium: & ideo neutrum poteſt mereri ſuum principium. Et eadem cauſa proportionalis eſt de diſpoſitione, quæ etiam ſupponitur exiſtens ante formam, ad quam diſponit, & præſertim in ea diſpoſitione, quæ intrinſece requirit, ut fiat ab ipſo, qui diſponitur, ut eſt contritio: & ideo neceſſe eſt, ut ſupponatur in illo principium efficiendi talem diſpoſitionem, atque adeo ut illud ſit diſtinctum a forma, ad quam eſt diſpoſitio: illud ergo principium eſt auxilium gratiæ, & non ipſamet gratia habitualis. Unde Tridentinum ſeſſ. 6. c. 5. ſolum requirit gratiam excitantem & adjuvantem, ut eliciamus actus, quibus ad juſtificationis gratiam recipiendam præparamur. Quid autem ſit illa divina motio, & quomodo elevet noſtras potentias ad operandum ſine habitu, in materia de Gratia explicandum eſt.

Aliũ contritionis formari a gra per infallibilem illius concomitantiam. Relinquitur ergo tertius modus informationis actus contritionis a gratia per infallibilem concomitantiam, & conjunctionem talis actus cum tali forma: quam conjunctionem demonſtravimus ſect. 5. Et probatur hic modus a ſufficiẽti partium enumeratione. Et quia hoc ſufficit, ut actus dicatur formatus, etiamſi phyſice effective nõ procedat a gratia: ſicut habitus ipſi formãtur ſuo modo per gratiã, & actus etiam virtutũ moraliũ acquiſitarũ: & in Chriſto omnia opera formabantur a gratia unionis.

Actus contritionis prius natura intelligitur informis, quam formatus. Hinc vero intelligitur, actum contritionis prius natura intelligi informem, quam formatum, ut docuit D. Th. dict. q. 89. art. 1. ad 1. & 2. & 1. q. 113. art. 8. ad 2. D. Bonavent. d. 17. p. 1. art. 2. q. 2. ad argumenta, Durandus q. 1. Soto d. 14. q. 2. art. 6. & alii ſtatim citandi. Sumiturque ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. c. 7. dicente: *Hanc diſpoſitionem juſtificatio ipſa conſequitur:* deſcripſit autem diſpoſitionem contritionis, ut ſupra tactum eſt. Et ſimiliter can. 3. ait: *Neminem ſine gratia pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut juſtificationis gratiam conſequatur:* eſt ergo ibi conſecutio & cauſalitas, atque adeo ordo naturæ. Et hæc eſt ratio hujus aſſertionis. Nam cum contritio ſit diſpoſitio ad gratiam, procedit ordine naturæ: ergo, ut ſic, nondum intelligitur formata: quia, ut ſic, non eſt ab homine grato: & ideo ut ſic, non eſt ſatisfactoria, nec meritoria de condigno: ſtatim vero in eodem inſtanti infunditur gratia, & incipit ille actus eſſe hominis ſancti, & grati Deo. Ex quo habet quandam moralem nobilitatem, & hoc eſt eſſe formatum: adeo, ut de illo in tali ſtatu jam conſtituto dicat D. Thom. eſſe meritorium de condigno primæ gloriæ, de quo alias.

Opinio dicentium actum informem eſſe attritionem. Dicunt vero aliqui, hunc actum, ut informem in illo priori naturæ non eſſe contritionem, ſed attritionem. Ita loquuntur cum Scoto Paludanus d. 17. q. 1. art. 1. Richard. art. 1. q. 1. ad 2. Sot. d. 15. q. 5. art. 6. Sed hoc pertinet ad quæſtionem de nomine: & mihi non placet hic modus loquendi: quia contritio, ut contritio, eſt ultima diſpoſitio extra ſacramentum ſufficiens: ſimpliciter enim hæc cauſalis vera eſt, quia homo eſt contritus, ideo datur illi prima gratia & remiſſio peccati. Sic enim verum eſt *Rejicitur.* illud, *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Ergo ille actus etiam quatenus ordine naturæ antecedit, & eſt diſpoſitio ad gratiam, eſt vera contritio. Neque alii auctores afferunt rationem aliquam, ob quam contritio ſub hoc conceptu, & appellatione contritionis dicat actum, ut jam formatum adveniente gratia, & non potius ipſum actum, qui ſecum affert gratiam, quia per ſe & intrinſece talis eſt, habetque totam perfectionem, quam vox, & metaphora contritionis indicat. Et hæc ſententia eſt magis conſentanea D. Thomæ dict. q. 89. art. 1. ad 2. & idem ſentit Cano dicta relect. p. 1. Gabr. d. 17. q. art. 2. in fine & alii ſupra citati.

Objectio. Dicet tandem aliquis; Cõtritio includit dilectionem: dilectio autem non poteſt eſſe informis etiam in ſigno naturæ, tum quia charitas eſt forma virtutum, tum etiam quia, qui diligit, diligitur, in quo conſiſtit amicitia, per quam formantur omnia opera noſtra. Reſpondetur: *Solvitur. Formatio actuum duplex.* Duplex formatio intelligi poteſt in noſtris actibus: una ex fine ultimo, & quoad hanc eſt charitas forma omniũ virtutum: & ideo ſecundum hanc habitudinem non poteſt actus charitatis Dei eſſe informis, quia immediate per ſe ipſum tendit in Deum ut ultimum finem. Altera formatio eſt ex parte ſuppoſiti, ex cujus dignitate habent actus morales valorem ſuum. Et quoad hoc poteſt actus charitatis prius natura eſſe informis, quam formatus, quia, ut eſt diſpoſitio ad juſtitiam, non eſt ab homine grato, ut ſic, ſed ab homine tendente ad gratiam. Qui ſecundum eandem rationem conſideratus diligitur quidem a Deo aliquo modo, tale beneficium præſtante: non tamen perfecte ut amicus donec ſanctificetur per gratiam. Et hoc modo recte D. Th. in 3. diſt. 17. q. 2. art. 4. quæſtiunc. 3. ad 2. dicit, etſi charitas ſit forma virtutum, ipſam vero gratiam eſſe formam charitatis.

DISPUTATIO V.

De Attritione.

HÆc materia poteſt brevius expediri, quam præcedens, quia, cognita contritione, facilia ſunt omnia, quæ ad attritionem pertinent. Et in primis metaphora vocis jam explicata eſt: nam cum contritio indicet dolorem perfectum: attritio in univerſum ſignificabit omnem dolorem peccati, qui ad illam perfectionem non attingit. Et ita etiam, in communi loquendo, per ſe notum eſt dari aliquam attritionem, quia conſtat dari dolorem aliquem imperfectum. Loquendo autem Theologice, non omnis dolor imperfectus meretur nomen attritionis, ſed ille, qui ad gratiam obtinendam deſervire poſſit, quem nos Chriſtianam attritionem vocabimus: & ideo illius ratio explicanda eſt, & cum contritione conferenda.

SECTIO I.

Quid ſit de ratione Chriſtianæ attritionis: & quomodo a contritione differat.

Attritionis deſcriptio ex Tridentino. PRimo juxta Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. deſcribenda eſt hæc attritio, quod ſit illa deteſtatio peccati, quæ hominem ad gratiam ſuſcipiendam diſponit, ex ſe quidem, ſeu ſolitarie ſumpta, remote & inſufficienter, cum ſacramento autem ſufficienter. Hoc enim totum tribuit Concilium contritioni imperfectæ, quam nunc attritionem Chriſtianam vocamus, & præter illam nullam aliam agnoſcit.

Attritio nõ poteſt eſſe ex turpi motivo. Ex quo principio ſequitur primo veram attritionem non poſſe eſſe ex aliquo turpi motivo: nam talis pœnitẽtia non poteſt dici Chriſtiana, de qua legi poteſt Rupertus Abbas lib. 11. de Glor. & hon. fil. hom. in Matth. circa illa verba c. 26. *Pœnitentia ductus*, qui hanc *exitioſam pœnitentiam* vocat. Videri etiam poteſt lib. 2. in Jonam.

Secundo infertur, cum dolorem, qui in ſolo temporali, aut humano motivo fundatur, non mereri in præſenti nomen attritionis, etiamſi Soto, & nonnulli alii Theologi aliter interdum loquantur. Auguſtinus vero lib. de Vera & falſa penit. c. 2. *inutilem dolorem* vocat: & *ſine ſpe veniæ*. Et lib. de Cathechiz. rudib. c. 17. *pœnitentiam fictam* appellat: quomodo ergo poteſt eſſe vera attritio? Atque hoc a fortiori patebit ex ſequenti puncto.

Dolor ſimplex humano Infertur tertio dolorem omnem de peccato pure naturalem, quantumvis honeſtum non attingere gradum attritionis: & quod idem eſt, ſequitur attritionem eſſe debere

motivo honeſto non eſſe attritionem. Corol. 3.

debere actum ſupernaturalem. Hæc aſſertio eſt contra nonnullos Theologos aſſerentes attritionem eſſe actum mere naturalem, qui viribus liberi arbitrii ſine auxilio gratiæ fieri poteſt. Et quoniam certum eſt aliquem actum pœnitentiæ imperfectæ poſſe eſſe naturalem, non oportet de illo contendere, an vocandus ſit attritio, nec ne; nam erit quæſtio ſolum de uſu vocis: quæſtio autem de re erit, an talis actus poſſit eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, ſaltem cum ſacramento. Et hoc ſenſu tenuit illam opinionem Soto in 4.d.17.quæſt.2.art.5.& lib.2.de Natur.& grat. c. 14.& 15.& idem ſentit Cano dicta relect. de Pœnit. Imo aliqui exiſtimant cōtritionem, quam naturalem vocant, quia eſt dolor de peccatis ex amore Dei naturali, poſſe aliquando eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam etiam extra ſacramentum, ut late Cordub.lib.1.quæſt.2.opin.4. Sed hoc poſterius examinabimus infra diſp.8.eſt enim ſine dubio falſum. Opinio etiam illa Soti ſemper mihi valde diſplicuit. Quam ex profeſſo improbavi diſp.18.ſect.3.tom.3. Summa omniũ rationum eſt, quia Concilia omnia, quę de gratia tractãt, præſertim Arauſic.2. Milevit. & Trident. ſemper requirunt ad gratiam diſpoſitionem ſupernaturalem, & ab auxilio gratiæ profectam. Et expreſſius Tridentinum ſeſſ. 14. c.4. diſtinguens contritionem perfectam, quæ interdum charitate formatur, abſque reali ſuſceptione ſacramenti, & imperfectam, quæ cum ſacramento ſufficit, & utramque dicit eſſe donum Spiritus Sancti. Et ſeſſ. 6. ad omnem pœnitentiam, quæ ad juſtificationem ſufficit, etiam cum baptiſmo requirit gratiam Dei excitantem, & adjuvantem. Auguſtinus etiam de vera & falſa pœnitent. c.2. ait, pœnitentiam, quæ non eſt ex fide eſſe, inutilem, ſignificans debere eſſe aliquo modo ſupernaturalem. Nec ſatis eſt dicere, quod debet eſſe ſupernaturalis ex parte intellectus tantum; nam ſi in intellectu eſt neceſſaria ſupernaturalis diſpoſitio cum ſacramento, cur non multo magis in voluntate? Quin potius idem Auguſtinus ſæpiſſime, & omnes patres, qui poſtea illum ſecuti ſunt, generalem regulam ſtatuunt, illum ſcilicet actum, qui non ſit ex gratia, ſed ex mera natura, per ſe nihil conferre ad pietatem, id eſt, ad ſalutem ſupernaturalem. Multum autem conferret, ſi per ſe eſſet ſufficiens diſpoſitio etiam cum ſacramento. Denique ratio illa generalis, quod diſpoſitio debet eſſe proportionata formæ, etiam intra ſacramentum locum habet: cum ergo gratia infundenda, ſit forma ſupernaturalis, etiam diſpoſitio debet eſſe ſupernaturalis. Itaque certam eſſe exiſtimo partē hanc, quam ſatis inſinuavit D. Thomas hac quæſt.85. ar.5. ad 3. ubi docet omnem veram Pœnitentiam eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti. Idem Alenſ. 4. part. quæſt.44. memb. 1. & Bonaventura in 4. diſt. 17. art. 2. quæſt. 2. Ubi hoc ſenſu dicunt, attritionem eſſe ex gratia gratis data, per quam vocem auxilium ſignificant, quia datur etiam ante gratiam gratum facientem. Et eodem modo loquitur Alenſ. 4. part. quæſt. 17. Ex hac ergo veritate recte colligimus attritionem, de qua hic agimus, quam Chriſtianam appellavimus, eſſe actum ſupernaturalem: nam pœnitentia mere naturalis, ut ſupra etiam dixi, potius Philoſophica dici poteſt, quam Chriſtiana.

Evaſio præcluditur.

Attritio debet eſſe ſupernaturalis.

Attritionem debere includere propoſitum non peccandi. Corol. 4.

Quarto infertur ex dicto principio, attritionem eſſe debere deteſtationem ita efficacem, ut vel formaliter, vel virtute includat propoſitum non peccandi de cætero, ita ut ſimpliciter avertat voluntatem ab affectu peccandi. Non deſunt quidem Theologi, qui aliter loquantur. Nam Cajet. tom.1. Opuſcul. tract.4. quæſt.1. & tract. 5. & Navarrus in Summ. c. 1. n.33. & 34. Cano in dicta relect. diſtinguunt duplicem attritionem, unam efficacem, aliam inefficacem per velleitatem non peccandi, quam ipſemet Cajet. *attritionem impœnitentium* appellat, quod additum deſtruit in tali actu veram rationem pœnitentiæ, & conſequenter etiam rationem attritionis. Unde non eſt nobis cum his auctoribus diſſenſio in re quoad hanc partem, nam ipſi plane fatentur illum motum inefficacem non eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam etiam cum ſacramento: quamvis Cano contendat ſufficere ad ſubſtantiam ſacramenti Pœnitentiæ, quod etiam eſt falſum: ſed de hoc infra. Itaque loquendo de attritione, quæ eſt diſpoſitio, & quæ ſolum meretur nomen attritionis, certum eſt debere eſſe actum efficacem & includentem dictum propoſitum, ut probavi late in citato loco de Baptiſmo: & infra iterum dicendum erit. Et ſatis expreſſe docuit Tridentinum. Et ratio eſt clara, quia talis attritio debet ſaltem tollere obicem, qui poſitus eſt per affectum peccati, & moraliter manet, quamdiu efficaciter non retractatur.

Differentia inter attritionem, & contritionem.

Hæc autem omnia, quæ diximus, communia ſunt attritioni cum contritione, ut ex dictis patet, & ideo ad eas diſtinguendas, & concludendam aliquam deſcriptionem attritionis in communi, addendum eſt attritionem eſſe efficacem deteſtationem peccati ex aliquo motivo ſupernaturali, quod non ſit Deus ipſe, quatenus eſt ſummum bonum, a quo peccatum avertit. Non poſſumus enim communem rationem attritionis, niſi per hanc negationem explicare, neque aliter declarare differentiam eſſentialem inter illam, & contritionem proprie dictam, de qua diſſeruimus diſp. præcedente. Neque etiam poſſunt ſatis diſtingui per ſolas accidentales differentias, ut multi Theologi illas diſtinguunt; quod patebit facile, ſi per illas breviter diſcurramus. Primum enim diſtinguuntur in intenſione, vel duratione, ut Scotus vult, & Paludano non diſplicet. d.17.q.1.art. 5.concl.3. Satis vero nos ſupra oſtendimus nullam intentionem, vel durationem eſſe de ratione contritionis: & idem eſt de attritione propter eaſdem rationes ibi factas: unde in hoc potius conveniunt.

Attritio non differt a cōtritione in intenſione, vel duratione.

Neque etiam diſtinguuntur ex ſola acceptatione divina, ut Cajet. indicat: quia nec contritio habet eſſe contritionis ab illa acceptatione, ut ſupra oſtendi, nec attritio ſemper excludit illam acceptationem: nam in ſacramento etiam acceptatur, ut ſufficiens diſpoſitio: & extra ſacramentum acceptatur ſaltem ut remota: quod vero tunc non acceptetur ut proxima, non conſtituit illam eſſe attritionis, ſed potius quia eſt. Neque etiam diſtinguuntur ſufficienter ex reſpectu ad auxilium, ut indicat Cajet. nam ut dixi, tam eſt neceſſarium auxiliũ gratiæ ad attritionem, quam ad contritionem. Quod vero auxilium ad contritionem aliud ſit, & majus, ſupponit diſtinctionem in ipſis actibus: nam unicuique datur auxilium proportionatum: illa autem differentia, quæ ſupponitur, eſſentialis eſt, non accidentalis.

Neque in ſola acceptatione divina.

Neque per reſpectum ad auxilium.

Rurſus non ſatis diſtinguuntur ex informatione gratiæ, ſcilicet, ut contritio dicatur omnis dolor gratia formatus: attritio vero quamdiu non formatur per gratiam: quamquam Palud.d.17.q.1. art.1. concl.3. & Soto l.2.de Nat.& grat.c.14.in fine, & Ruard.a.3. contr. Lut. ita loquantur: imo & interdum D.Th. ut videre licet q.28. de Verit.a.8. Tamen ſupra oſtendi contritionē etiam prius natura quam formetur per gratiam, eſſe veram contritionem; attritio autem idem actus manet, etiamſi in ſubjecto gratia infundatur: ſemperque differt a vera contritione, & hanc differentiam quærimus: ergo non ſatis ſumitur ex actuali informatione gratiæ. Dico, *actuali*, quia ſi poteſtative, vel ſecũdum dignitatem actus loquamur, recte dicemus eum actum, qui ſemper poſtulat informationem, & conjunctionem cum gratia, eſſe contritionē: qui vero hanc dignitatem non habet, eſſe attritionem, ſi reliqua habeat, quæ dicta ſunt. Hæc autem differentia non eſt diverſa ab illa, quam in principio ſuppoſuimus, & ſumitur in ordine ad effecta, verſaturque inter hos actus in ratione diſpoſitionum. Supponit tamen inter eos differentiam quoad ſe, & hanc inquirimus.

Neque ex informatione gratiæ.

Solet quidem, vulgari modo loquendo, dici hominem fieri ex attrito contritum per ſacramentum eo quod ejus attritio gratia formatur. Quæ locutio ſupponere videtur, illum dolorem gratia formatum eſſe contritionem. Sed hæc eſt impropria, & extrinſeca denominatio contritionis, magis ſumpta ex ſimilitudine effectus, vel ex dignitate ſubjecti, quam ex intrinſeca differentia, & perfectione attritionis, quæ non mutatur, neque augetur propter gratiam additam ſubjecto: & per illam differt a propria contritione, quam differentiam nunc inveſtigamus. Quæ non etiam explicatur ſatis per univerſalitatem formalem, ſeu ſumptam ex formali diſtributione objectiva peccatorum, nam hoc modo contritio poteſt eſſe interdum non univerſalis, ut ex proxime dictis in ultima ſectione præcedentis diſp. conſt. & attritio poteſt ſæpe habere illam univerſalitatem, ut quando quis propter gehennæ metum formaliter omnia peccata commiſſa deteſtatur. Denique non ſatis exponitur hoc diſcrimen

Attritio nō differt a contritione in univerſalitate.

Neque per ordinem ad peccata diſtincte, vel confuſe recitata.

ſcrimen per ordinem ad peccata confuſe, aut diſtincte recogitata, ut Cajetanus indicavit: quia, ut etiam oſtendimus, ſine illa expreſſa recogitatione poteſt eſſe vera contritio, & cum illa fieri poteſt ut ſit ſola attritio. Nam poſt quamcumque recogitationem poteſt homo ex metu, aut alio ſimili motivo omnia peccata diſtincte propoſita deteſtari. Relinquitur ergo hanc differentiam propriam, & eſſentialem ſumendam eſſe ex motivis. Et quia contritio eſt quidam actus ſpecificus, cujus motivum jam declaravimus, ideo ex hac parte poſſumus diſtinctionem hanc per poſitivam, & propriam differentiam deſignare. Attritio vero eſt quid confuſum, & genericum, ut ex ſequenti ſect. conſtabit: & inter varias attritiones non poſſumus propriam convenientiam declarare, niſi per dictam negationem, ſcilicet, quod non attingat perfectiſſimum motivum contritionis, ſed in alio inferiori nituntur. Et ideo per hanc negationem explicuimus differentiam inter attritionem in communi, & contritionem.

Eſſentialẽ differentiam ſumendam eſſe ex motivis.

Alia differentia negativa inter attritionem & contritionem.

Atque hinc ſequitur alia etiam differentia negativa, ſcilicet, quod contritio ex propria ratione includit formaliter, vel virtute dilectionem Dei ſuper omnia, attritio vero minime: & inde habet ut non ſit ex ſe ſufficiens diſpoſitio: & ideo etiam ab Auguſtino de vera & falſa pœnit. cap. 17. contritio appellatur, *converſio*: attritio, *verſio* tantum. Et inde etiam eſt, ut propria contritio ſit actus a charitate elicitus: attritio vero ſemper eſt ab alia inferiori virtute, ut infra dicam. Rurſus etiam contritio ſimpliciter deteſtatur peccatum ſupra omne deteſtabile: attritio vero non ſemper, vel nunquam perfecte. Quamvis enim Soto d. 17. q. 2. art. 5. potius dicat in hoc convenire attritionem cum contritione: verius tamen eſt quod dixi, quod etiam ipſe ſentit. 2. de Nat. & grat. c. 14. Et patet facile ex ſuperius dictis de actu pœnitentiæ, nam ſi attritio eſt ex timore pœnæ, ex vi illius actus non diſplicet culpa pluſquam pœna: ſi vero ſit ex aliqua malitia morali, licet diſpliceat pluſquam pœna, non tamen pluſquam omne malum culpæ ſub quacunque ratione ſuperiori conſideratum. Semper ergo deficit in hoc attritio a perfectione contritionis.

Tertia differentia inter attritionem & contritionẽ.

Denique hinc oritur alia differentia etiam negativa, quamvis non adæquata, nam contritio ſemper eſt univerſalis, ſaltem virtualiter ex vi motivi: attritio vero nõ ſemper. Poteſt idem aliqua attritio hoc habere, ut ſupra dictum eſt de illa, quæ eſt ex metu gehennæ; dixi vero hanc differentiam non eſſe adæquatam, quia illa attritio, quę eſt propria malitia converſionis alicujus peccati, non habet hanc univerſalitatem, quia ex vi motivi non ſe extendit etiam virtualiter ad alia peccata diverſa. Et ideo recte dixerunt Paludan. in 4. d. 14. qu. 1. & Alenſ. 4. p. q. 74. membr. 1. attritionem requirere univerſalitatem ad eſſe diſpoſitionis, non vero ad eſſe attritionis.

Objectio.

Ex quo ſtatim oritur objectio contra id, quod ſuppoſui in principio ſectionis, ſcilicet, attritionem Chriſtianam eſſe illam, quæ cum ſacramento eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam: hic autem diximus plus requiri, ut diſponat, quam ut ſit attritio. Et declaratur exemplo: nam ſi quis commiſit perjurium, & adulterium; & poſtea cogitans de ſolo adulterio illud deteſtetur propter ſpecificam turpitudinem ejus; habet veram attritionem juxta prædictam differentiam, & tamen non habet ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam, etiam cum ſacramento, quia non habet attritionem omnium peccatorum, nec formalem, nec virtualem: ergo non omnis attritio vera eſt diſpoſitio. Reſpondetur argumentum convincere attritionem non ſemper eſſe abſolutam diſpoſitionem, ſed reſpective, ſeu quantum eſt ex parte ſua, quia attritio adæquata peccatorum commiſſorum eſt adæquata diſpoſitio: attritio vero quaſi partialis eſt tantum partialis diſpoſitio: quę ex ſe, & reſpectu ſui objecti eſt ſufficiẽs ad tollendum obicem illius: tamen ſi aliunde ſit aliud peccatum impediens, indigebit conſortio alterius attritionis, qua ille obex etiam tollatur. Et ita intelligendum eſt illud fundamentum in principio poſitum.

Reſpõſio, Attritio non ſemper eſt abſoluta diſpoſitio ad gratiã cum Sacramẽto, ſed reſpective.

Quarta differẽtia.

Unde ultimo poteſt etiam aſſignari differentia inter contritionem, & attritionem: quod attritio ſemper eſt ex voluntate formali, vel virtuali deſtruendi culpam commiſſam, & expellendi illam, quatenus in homine manet. Attritio vero nec ſemper, neque per ſe poſtulat hanc voluntatem, cum poſſit eſſe cum culpa, & non ſemper efficaciter moveat ad exhibendum medium neceſſarium, ut expellatur culpa: quamvis homo ex gratia, & ſua libertate poſſit cum attritione hanc voluntatem habere. Et hęc ſufficiunt ad declarandum diſcrimen inter hos actus: nam aliæ differentiæ, quæ aſſignari ſolent, ſcilicet quod contritio eſt ex amore benevolentiæ, attritio ex amore concupiſcentiæ: vel quod illa ex amore, hæc ex timore: vel quod illa ex intrinſeco motivo, hæc ex extrinſeco: hæ (inquam) & ſimiles differẽtiæ, nec formales ſunt, neque univerſales, ut ex ſequente ſectione conſtabit.

SECTIO II.

Quotuplex ſit hæc attritio Chriſtiana: & quomodo ſemper honeſta, & ſupernaturalis ſit.

Concil. Trident. Diviſio attritionis.

CONcilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. poſt inſinuatam diſtinctionem contritionis in perfectam, & imperfectam, quam hactenus declaravimus quia illa contritio imperfecta nihil aliud eſt, quam attritio: poſtea ſubjungit diviſionem contritionis imperfectæ, ſeu attritionis in eam, quæ eſt ex metu gehennæ, vel quæ eſt ob fœditatem peccati. Ex quibus verbis Concilii, quoniam doctrinalia ſunt, colligo diviſionem illam, non ſolum congruã eſſe, ſed etiam adæquatam. Ad quod explicandum tria breviter declaranda ſunt. Primum quo modo attritio ex metu gehennæ honeſta ſit. Secundum, quo modo altera attritio ex fœditate peccati ſupernaturalis ſit. Tertium, quo modo hæc membra ſufficienter dividant attritionem. Nam quod ipſa inter ſe diverſa ſint, & per ſe notum eſt ex motivis, quæ in ipſis verbis Concilii ſingulis actibus aſſignantur: & ex declaratione eorum, quæ propoſita ſunt, manifeſtius fiet.

Difficultas, an attritio ex metu gehennæ honeſta ſit.

Ratio dubitandi.

Circa primum ratio dubitandi eſſe poteſt, primo quod timor ille, cum ſervilis ſit, turpis videtur, nam includit virtute hunc affectum: *Si peccatis non eſſet impoſita pœna, non illa deteſtarer*: quandoquidem tota ratio deteſtandi eſt pęna, & ceſſante cauſa adæquata ceſſat effectus. Unde Auguſt. de Pęnitent. d. 1. c. *Si propterea*, inquit, *Si propterea non* furatis, quia times videri: intus furatus es in corde tuo. Secundo, qui deteſtatur culpam propter pęnam, plus odio habet pęnam, quam culpam, quia *propter quod unum quodque tale*, *&c*. At hoc inordinatum eſt. Tertio, licet demus illud motivum non eſſe malum, tamen etiam non eſt bonum, ſed indifferens, quia fugere pęnam, ſolum pertinet ad quandam naturæ commoditatem, quam quærere & malum, & bonum eſſe poteſt: unde de ſe indifferens eſt. Quarto, licet ille timor bonus eſſet, tamen ordinare ad illum deteſtationem, ſeu fugam culpæ, eſt inordinatum, & conſequenter eſt malum, quia eſt ordinare majus ad minus bonum. Denique nulla virtus aſſignari poteſt, ad quam pertineat illum actum elicere: ergo ſignum eſt non eſſe ex ſe, & intrinſece ſtudioſum actum.

Quid circa hoc ſenſerint hæretici, Quid Catholici.

Circa hanc difficultatem hæretici hujus temporis omnino damnant non ſolum operationem ex timore pęnæ, ſed etiam timorem ipſum tanquam malum, & ſervilem. Nonnulli vero Catholici, quamquam timorem reprobare non audeant, tamen operari ex timore tanquam ex fine proximo, judicent eſſe malum, ut Gregor. in 2. d. 26. q. 1. ar. 3. ad 1. principale, Almain. tract. 1. Moral. c. 3. dub. ult. Adrian. quodlibet. 4. q. 2. fine argumentis. Ex quorum ſententia videtur ſequi attritionem, de qua agimus, eſſe actum moraliter malum. Qui licet non ſit tam apertus error, ſicut prior, eſt tamen falſa ſententia, hocque tempore omnino improbanda.

Timor gehennæ.

Ut autem hoc declarem ſuppono primo timorem Dei, ſeu pęnæ ut a Deo infligendæ, & præſertim gehennæ eſſe actum bonum, quod eſt de fide certum; & definitum in Trident. ſeſſ. 6. can. 8. Et probatur 2. 2. q. 19. nunc breviter patet Iſai. 16. *A facie tua Domine concepimus, &c. Domine in anguſtia requiſivimus te*, ubi LXX. *Domine propter timorem tuum*; & Hieronymus ibi ad rem præſentem optime declarat, dicens: *A facie tua Domine concepimus*: & infra ait, utramque lectionem eodem reverti, ſcilicet, *ut ex timore, & recordatione Domini, ſermonem concipiamus Dei, & illuminetur cor noſtrum*. Unde etiam eſt illud Pſal. 118. *Confige timore tuo carnes meas*. Et illud Pſal. 33. *Venite filii audite me*,

timorem

timorem Domini docebo vos. Et illud, *Timete Dominum omnes ſancti ejus:* quod Baſilius exponit de timore pœnarum, quem vocat, *frænum animæ, & quaſi fundamentum noſtræ vitæ inſtituendæ*, juxta illud Prover. 15. *Timorem Domini declinat omnis a malo.* Et illud Pſal. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini.* Quę loca cum aliis, quę ad timorem pęnæ, & ad filialen pertinent, congerit Cyprianus lib. 3. ad Quirin. cap. 20. vocans timorem, *firmamentum fidei, & ſpei*. Et eodem fere modo loquitur Tertullianus lib. de Cultu fœmin. c. 2. Et plura videri poſſunt apud Chryſoſtomum homil. 5. ad Roman. & Auguſt. ſer. 18. de verbis Apoſtoli, ubi dicit, hunc timorem eſſe cuſtodiam animæ, non ſalutem. Et Gregor. 28. Moral. c. 6. Bernard. ſer. 37. in Cantic. & ſer. 5. in Pſal. *Qui habitat.* Ratio etiam eſt clara, quia timor alicujus mali ſumit rationem ſuam, conſequenterque honeſtatem ex bono illo, cui tale malum opponitur: nam, ut ſæpe dixi in ſuperioribus, malum ratione boni odio habetur. Unde ex amore, vel deſiderio boni oritur odium, vel fuga mali, qualis eſt timor. At vero bonum illud, cui gehennæ malum opponitur, eſt per ſe & honeſtiſſime amabile, quia eſt ipſa vita æterna, & beatitudo ultima, de cujus ratione eſt, ut ſit propter ſe diligibilis. Unde etiam actus ſpei bonus eſt: ergo etiam timor gehennæ. Et confirmatur, quia multa bona per ſe honeſte amantur, quæ pertinent ad integritatem, vel conſummatam perfectionem naturæ, ut ſalus, ſcientia, & ſimiles: quamvis enim in amore harum rerum poſſit eſſe exceſſus ex defectu operantis, tamen ipſa ſecundum ſe ſunt recta ratione amabilia, ſi ſecundum debitam menſuram, & convenientiam ad rectam rationem amentur: ergo e contrario fugere, vel timere mala oppoſita, non eſt per ſe malum, ſed potius honeſtum, ſi convenienti modo, & ratione fiat: ergo multo magis hoc verum eſt de timore gehennæ. Denique in illo objecto per ſe conſiderato nihil eſt turpe, neque etiam requirit aliquam circumſtantiam malam: cur enim, aut unde illam neceſſario habet? & alioqui eſt ſecundum ſe conſentaneum rationi: ergo actus, qui circa tale objectum verſatur, per ſe & natura ſua honeſtus eſt.

Ratione oſtenditur.

Dupliciter poteſt homo operari ex timore.

Secundo ſuppono, duobus modis poſſe hominem operari ex timore: uno modo ut ex quadam occaſione excitante hominem ad advertendum quid mali, vel boni ſit in operatione: quo modo illud dictum eſt, *vexatio dat intellectum*. Alio modo poteſt timor concurrere per modum finis: nam qui timet efficaciter, intendit, & procurat vitare illud malum, quod timet: & ex hac intentione poteſt eligere aliquod opus, quod neceſſariũ, vel utile exiſtimat ad illud malum vitandum. Ex quibus duobus modis nemo, non ſolum Catholicus, ſed etiam cordatus, dubitare poteſt, quin prior modus ſit honeſtus, quia ibi timor ſolum concurrit per modum efficientis moraliter, ſicut qui conſulit. Si ergo ipſe timor bonus eſt, & ad bonum excitat, in quo poteſt eſſe malitia? Et hoc ut minimum definit Trid. ſeſſ. 6. imo indicat in c. 6. hunc eſſe ordinarium modum, quo Deus trahit peccatorem ad pęnitentiã, juxta illud: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Unde etiã eſt illud Aug. de Cathechiz. rud. c. 3. Rariſſime accidere, ut aliquis veniat ad fidem niſi prius cõmotus aliquo timore Dei. Itaque de hoc modo operandi nullũ poteſt eſſe dubium. Quia ille timor in rigore morali non eſt circũſtantia alterius actus, ſcil. deteſtationis, ſed eſt quædam occaſio, & quaſi cauſa extrinſeca ejus: & ideo non poteſt illi defectum aliquem, vel malitiam adjungere: nam ad operandum bonum, etiam ex pravo actu bonum eſt occaſionem ſumere, non quod malus actus ea de cauſa committendus ſit, ſed quod illo ſuppoſito non ſit malum, ſed bonum illo uti ut occaſione ad bene operandũ. Unde illa deteſtatio peccati ex eo capite non ſolum non eſt mala, ſed etiã neque neceſſario eſt imperfecta: poteſt enim timor illo modo eſſe occaſio perveniendi ad habendam perfectam contritionem: hunc etiam progreſſum animæ in juſtificatione peccatoris indicat Concil. Trid. ſupra, & aliquis exponunt Concil. Trid. de pœnitentia hoc modo ex timore concepta. Et fortaſſe hac ratione ſeſſ. 9. can. 8. ait. *Gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, bonum eſſe*, & non dicit, *propter quem*, ut id tãtum definiret, quod certiſſimum erat: nam particula *propter*, in rigore dicit cauſam finalem: particula autem, *per*, comprehendit etiam occaſionem: & ideo c. 12. expreſſe loquitur de timore, quo utiliter concutiuntur peccatores, & inde ad conſiderandum eriguntur. Atq; de eodem modo operandi ex timore poſſunt facile exponi Patres ſuperius citati; & refertur in c. *Sicut ſeta*, de Pœnitent. diſt. 2. comparat hunc timorem ad ſetam ſutoris, quæ filum introducit, dum ipſa expellitur, ſic exponens verba illa 1. Joann. 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem*, ſcilicet gehennæ, ut imperfectum, non ut malum: ſicut expoſuit etiam Caſſianus Collat. 11. c. 13. quanquam Tertullianus in Scorpiac. c. 12. n. 91. & 98. de timore mundano locum illum exponat. Et utraque expoſitio ſuſtineri poteſt. Juſtinus vero qu. 98. ad Orthod. priori favet expoſitioni; nam per charitatem perfectam intelligere videtur charitatem patriæ, quæ timorem gehennę excludit, nam in via, & in agone ſemper eſt neceſſarius.

Addo vero ulterius, hoc non ſatis eſſe ad ſalvanda omnia, quæ Trident. docet: quia Concil. approbat attritionem, quæ ex gehennæ metu concipitur. At vero reſpectu talis actus non poteſt timor concurrere ſolum per modum excitationis extrinſecæ. Primo quia hoc commune eſt etiam contritioni, ut ſumitur ex eodem Concilio ſeſſ. 6. c. 6. imo ex tota Scriptura: nam communis modus, quo Deus excitat peccatores ad pęnitẽtiam, eſt per afflictiones, vel comminationes pęnarum, & non excitat ſolum ad attritionem, ſed etiam ad contritionem, & perfectam converſionem, ut patet in Ninivitis, David, & aliis, & ex illis verbis Chriſti Luc. 13. *Niſi pęnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*: quæ etiam de contritione pro ſuo loco, & tempore dicta fuere. Et ratio eſt clara, quia hæc excitatio non ſpecificat actum, cum ſit extrinſeca: unde excitare poteſt ad actum perfectum. Ex quo ſumitur alia ratio, quod metus hoc modo nullum determinatum actum pœnitentiæ conſtituit, nam ad quemlibet excitare poteſt, etiam ad alia genera attritionum. At vero Concilium ponit hanc attritionem ut propriam & peculiarem: ergo loquitur de illa, in qua malum ipſum, quod timetur, ut evitandum, habet rationem finis; & ſub ea proxime movet ad deteſtandum peccatum quatenus confert ad illud malum pœnæ vitandum.

Attritionem ex metu gehennæ tanquam ex fine proximo eſſe honeſtam.

Quapropter concludendum eſt hanc attritionem proficiſci ex timore gehennæ tanquam ex proximo fine, non tamen excludere debitum finem ultimum; nec, per ſe loquendo, includere aliquam circumſtantiam malam, ideoque eſſe actum per ſe bonum, & honeſtum. Ita D. Th. hac quæſt. 85. ar. 5. ad 1. Altiſiod. lib. 3. Summ. tract. 11. c. 2. q. 1. Alex. Alenſ. 3. p. q. 74. memb. 2. & 3. Dionyſ. Carth. in 3. d. 34. q. 3. Soto, in d. 14. q. 2. ar. 5. Ledeſ. 1. p. 4. qu. 26. art. 5. & alii Moderni. Et hæc ſententia ſatis, ut opinor, probata eſt teſtimonio Trident. In quo etiam ponderanda ea particula, *Propter gehennæ metum:* nam in rigore ſignificat proprium motivum, & finalem cauſam. Item in alio membro, *propter fœditatem peccati*: ſine dubio ſignificat motivum proximum: ergo & in altero. Ratio vero eſt, quia in illo modo operandi intentio finis bona eſt ex objecto ſuo, ut probavimus, quia eſt voluntas fugiendi pęnam ex ſe odio dignam: & medium, nimirum fugere, & deteſtari peccatum, etiam eſt ex objecto bonũ, ut per ſe conſtat. Rurſus ordinare tale medium ad illum finem, non eſt intrinſece malum, nam revera illud medium eſt proportionatum, ſicut enim pœna non debetur niſi propter culpam, ita nullum medium eſt aptius ad vitandam pœnam, quam vitare culpam: ergo ex hac parte eſt proportio. E converſo autem, quamvis culpa ſit malum altioris rationis, quam pœna, non propterea inordinatum eſt, aut pravum, ordinare deteſtationem peccati ad fugam pœnæ, quia ille eſt finis proximus, & non excludit finem ultimum, qui eſt Deus, ad cujus gloriam totum hoc referibile eſt: & quamdiu non excluditur ex ſe in illum tendit: ſic enim etiam Deus ipſe interdum ordinat bonum excellentioris ordinis ad bonum inferioris, quando utrumque in gloriam ſuam cedit, ut ordinavit incarnationem, & paſſionem Chriſti ad gloriam noſtram. Sic ergo in illo actu nulla eſt intrinſeca inordinatio, quamvis ſit minor perfectio ſeu imperfectio negativa, non proprie privativa, quia non caret aliqua circumſtantia ſibi debita ſecundum rectam rationem. Quia non tenetur homo ſemper intendere quod eſt optimum,

mum, nec ordinare unum bonum ad aliud melius, vel æquale, neque velle quodlibet opus propter intrinſecam rationem boni, quæ in ipſo eſt, ſed poteſt illud velle propter rationem extrinſecam bonam, etiamſi minor ſit: quia id per ſe ſatis eſt, ut operatio ſit bona. Neque in hoc fit injuria ipſi majori bono dum ordinatur ad minus, quia non propterea privatur ſua honeſtate, & quia utrũque tandem tendit in finem ultimum: & quia ſæpe inferiora a ſuperioribus conveniente ratione juvantur.

Solvuntur rationes dubitandi.

Atque hinc facile ſolvuntur rationes dubitandi in contrarium propoſitæ. Ad primum enim negamus in hujuſmodi actu contineri illam voluntatem conditionalem: *Si peccato non eſſet pęna impoſita, non vitarem illud*; quia hæc voluntas nec explicite habetur, nec implicite aut virtute, quia illud motivum, ut dixi, non ſumitur ut finis ultimus, in quo affectus ſiſtit ſuper omne amabile, quod in illa conditionali ſignificatur; ſed eſt tantum finis proximus, qui pro nunc vere & omnino avertit voluntatem ab interno affectu peccati, & ſecundũ pręſentem affectum judicandum eſt de hac voluntate. Imo eſſet repugnantia, quod voluntas ex hoc motivo efficaciter deteſtans culpam, haberet illam voluntatẽ conditionatam, quia per illammet culpam committeret, & efficeretur pęnæ rea. Unde ageret contra intentionem, quam habet vitandi pęnam. In quo eſt magnum diſcrimem inter hoc motivum, & motivum infamię humanę, de quo loquitur Aug. in loco in argumento citato: nam intentio vitandi infamiam coram hominibus, per ſe ſolum continet hominem ab exteriori actu, quia per hunc infamia contrahitur, & illo ablato vitatur, etiamſi in interiori affectu perſeveretur. At vero motivum vitandi pœnam apud Deum, corrigit etiam interiorem affectum: nam hunc etiam Deus corripit, & punit.

Solvitur ſecunda ratio dubitandi.

Ad ſecundam reſpondetur, per illum actum actualiter magis deteſtari hominem illam pœnam, quam culpam, ſaltem quatenus pœna eſt ratio deteſtandi culpam. Nihilominus tamen illum actum non impedire, neque excludere, quin homo, ſimpliciter loquendo, & propter alias rationes deteſtetur magis culpam, quam pęnam: & ideo actus ille ex hoc capite malus non eſt, quia non tenetur homo ſemper, & per omnem actum illam comparationem facere, & magis culpam, quam pęnam deteſtari; quod etiam in ſuperioribus adnotavi. Ad tertiam vero, & quartam jam explicatum eſt, quo modo illa intentio ex objecto nec mala, nec indifferens ſit, ſed bona: & quo modo, licet minus perfecta ſit, non ſit malum ad eam ordinare aliquid perfectius.

Solvitur quinta ratio dubitandi.

Denique circa quintam rationem laborant aliqui in explicando a qua virtute procedat hic actus. Et aliqui cenſent non eſſe neceſſarium ut ab aliqua virtute procedat: quia eſt (inquiunt) imperfectus talis actus: virtutes autem ſunt propter actus perfectos. Sed hoc non recte dicitur, tum quia ille actus, ut dixi, non eſt imperfectus privative, ſed negative tantum, id eſt, non tam perfectus ſicut contritio: virtutes autem etiam ſunt ad hujuſmodi actus imperfectos: alioqui una ſola charitas eſſet nobis infundenda: tum etiam quia ille actus ſupernaturalis eſt, cum ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam cum ſacramento, ut ſenſit Concilium Tridentinum: quod propterea dixit talem actum eſſe ex motione Spiritus ſancti; actus autem ſupernaturalis, ut debito modo fiat, requirit habitum & conſequenter virtutem a qua eliciatur. Alii ergo tribuunt illum actum dono timoris. Sed non recte, tum quia dona ut diſtinguuntur a virtutibus, non ſunt ad ordinarium modum operandi, ſed extraordinarium ex ſingulari motione Spiritus ſancti: hic autem actus pertinet ad communem modum operandi virtutem humano modo: tum etiam quia donum timoris, juxta rectam ejus interpretationem, reſpondet virtuti Temperantiæ; & ſolum in ea materia operatur: hic autem actus univerſalior eſt. Dicendum ergo eſt, juxta principia a nobis ſupra poſita, hunc actum pertinere ad virtutem Spei: nam ejuſdem principii eſt amare aliquod bonum, & odio habere contrarium malum: cum ergo hic actus fundetur potiſſime in timore gehennæ, quæ directe opponitur vitæ æternę, quam ſpes intendit, fit, ut hujuſmodi actus ad eandem virtutem pertineat, & eandem ſupernaturalitatem habeat. Et ita etiam obiter intelligitur, quo modo in peccatoribus maneat ſufficiens principium hujus actus: quia cum fide ſpes etiam in illis permanet.

Ad quam virtutem pertineat deteſtatio peccati propter gehennã.

An attritio ob fęditatem peccati ſupernaturalis ſit.

Ratio dubitandi.

Circa ſecundum punctum de attritione ob fœditatem peccati, quo modo ſupernaturalis ſit, ratio dubitandi eſſe poteſt, quia quælibet virtus acquiſita poteſt deteſtari peccatum ſibi contrarium, quatenus tale eſt: hoc autem eſt deteſtari illud propter intrinſecam, & ſpecificam turpitudinem: in hoc ergo nihil eſt ſupernaturale.

Quorundam reſponſio.

Aliqui ſolum reſpondent actus morales, etiam naturales, poſſe interdum fieri ex peculiari auxilio gratiæ, & tunc habere ſupernaturalitatem ſolum in ordine ad auxilium: eam vero ſufficere, ut talis actus ſit diſpoſitio ad gratiam. Hæc tamen reſponſio nobis probari non poteſt:

Reprobatur.

nam, ſi conſiderentur quæ dixi de actu pœnitentiæ in communi, ea locum habent etiam in hoc actu: quia ſi non ſit ſupernaturalis in ſuo eſſe, non erit auxilium gratiæ ſimpliciter neceſſarium ad illum, licet dari poſſit. Item, quia quamvis eſſe poſſit ex gratia excitante, non vero proprie ex concurſu ſupernaturali: diſpoſitio autem ad gratiam ex neceſſitate poſtulat utrumque auxilium: imo & eſſe ſupernaturale, ut ſit ejuſdem ordinis. Item fieri poſſet, ut actus ex ſe æque perfectus in uno eſſet diſpoſitio, & non in alio, ſolum propter habitudinem ad extrinſecum auxilium: quod ibi inconveniens reputavimus: & ita poſſunt accommodari alia argumenta ibi facta. Quapropter ſupponenda eſt doctrina D. Thomæ de virtutibus moralibus per ſe infuſis, quæ ſecundum ſubſtantiam ſuam, & ſpeciem diſtinguuntur a virtutibus acquiſitis: quibus neceſſe eſt aſſignare aliquod motivum ſupernaturale, in quo proxime fundentur: quia ſpecies virtutis ſumitur ex motivo, & ideo eſſe debet proportionatum.

Ex illo ergo motivo, quod in unaquaque virtute morali per ſe infuſa reperitur, procedit hæc attritio. Hujuſmodi autem motivum in unaquaque virtute ſumendum eſt per conformitatem ad regulam & rationem ſupernaturalem in propria materia: nam in univerſum ratio virtutis moralis conſiſtit in hoc, ut in materia morali operetur ſecundum conformitatem ad rectam rationem. Unde, quando illa conformitas ſumitur per comparationem ad meram rationem naturalem, virtus eſt acquiſita, cujus actus tam in proſecutione boni honeſti in tali materia, quam in deteſtatione mali oppoſiti, naturalis eſt. Quando vero illa conformitas ſumitur per comparationem ad revelatam regulam, & ad rectam rationem ut elevatam ad ſupernaturalem ordinem, tunc virtus eſt infuſa, & actus ejus tam in proſecutione boni, quam in fuga mali ſupernaturalis eſt. Et hæc eſt attritio, quam ſecundo loco poſuit Tridentinum.

De qua attritione ex fœditate peccati loquatur Concil.

Dubitatio de ſufficientia diviſionis attritionis.

Ratio dubii. Primo.

Supereſt dicendum de tertio puncto, ſcilicet de ſufficientia diviſionis. Et ratio dubii eſt, primo quia illa deteſtatio peccati, quæ ex motivo juſtitiæ, ſeu ex ſpecifica ratione pœnitentiæ, ſub neutro illorum membrorum comprehenditur; & tamen, cum contritio non ſit, ut ſupra dictum eſt, neceſſe eſt ut ſit attritio.

Secundo.

Secundo poteſt eſſe deteſtatio peccati ex amore vitæ æternæ, quæ non erit contritio; & tamen ſub illis membris non comprehenditur.

Tertio.

Tertio poteſt eſſe deteſtatio ex timore aliarum pœnarum præter gehennæ, quæ etiam videtur eſſe diverſæ rationis a prædictis.

Pars affirmativa probatur.

Dicendum vero breviter eſt partitionem eſſe ſufficientem. Neque enim concilium, cum generalem doctrinam tradat, aliam omiſiſſet, ſi daretur. Et ratio breviter reddi poteſt, quia peccati deteſtatio eſt de illo quatenus malum eſt, vel mali cauſa. Hoc poſteriori modo deteſtatur peccatum illa attritio, quę eſt ex metu pęnæ, quia deteſtatur culpam, quatenus eſt cauſa pęnæ: omnis vero alia deteſtatio, quæ eſt de peccato quatenus in ſe malum eſt, & non eſt propter ſupremam malitiam, quæ in ipſo eſt, ſeu propter Deum ipſum ſecundum ſe, dicitur eſſe attritio de peccato propter fœditatem ejus. Vel aliter (& fere in idem redit) duplex tantum eſt malum, pœnale ſcilic. vel morale: aut ergo deteſtatio eſt propter malum pęnæ: & ſic conſtituit primum genus attritionis: aut eſt propter malum culpę, quatenus contraria eſt ipſi bono divino ſecundum ſe, & amori ejus. Et hæc tranſcendit limites attritionis, nam eſt vera contritio. Aut eſt quælibet alia malitia moralis inventa in peccato, quatenus diſcor-

diſcordat a regula rationis: & hæc generaliter dicitur eſſe propter fœditatem peccati, & conſtituit aliud membrum attritionis, quod genericum eſt, & varias attritiones ſub ſe continet juxta varias difformitates, quæ vel in diverſis peccatis, vel in eodem ſecundum diverſas rationes, & habitudines ineſſe poſſunt.

Satisfit rationibus dubitandi.

Unde ad primam rationem dubitandi concedimus illam deteſtationem per ſe, ac præciſe ſumptam eſſe ſolum attritionem: id enim recte colligit argumentum ex doctrina ſuperius data. Comprehenditur tamen illa attritio ſub illa, quæ eſt ob fœditatem peccati: nam inæqualitas illa, & injuria, quam conſtituit peccatum in ordine ad Deum, quædam ejus deformitas eſt, ob quam peccatum eſt deteſtabile, quamvis non ſit ſuprema ratio deteſtandi illud. Ad ſecundam Durandus in 4. d. 17. q. 2. dicit illum actum eſſe contritionem: verius tamen Soto affirmat eſſe attritionem, quia eſt ex amore concupiſcentiæ: ſicut operari bonum intuitu mercedis, etiam vitæ æternæ, ex vi talis objecti non eſt opus charitatis, ſed ſpei, ſeu amoris concupiſcentiæ. Dico igitur attritionem illam comprehendi ſub illa, quę eſt ex metu gehennæ: nam, ut ſæpe dixi, amor & timor cum proportione ſumpti, connexi ſunt: & ideo perinde eſt fugere peccatum ex amore conſequendi æternam vitam, & ex timore amittendi illam. Imo vix unquam ille amor generat hanc deteſtationem niſi intercedente illo timore: & ideo dixi ad eandem virtutem pertinere. Ad tertiam Vega lib. 12. in Tridentinum c. 14. concedit deteſtationem ob metum aliarum pœnarum eſſe attritionem, & contineri ſub primo membro: nam Concilium utrumque conjunxit, ſcilicet, *Ex metu gehennæ, & pœnarum.* Quæ ſententia vera erit, ſi intelligamus illum timorem non eſſe mere humanum, & naturalem, ſed divinum & ſupernaturalem. Itaque, quamvis pœnæ temporales ſint, ſi tamen conſiderantur, ut inflictæ a Deo, & ut nobis indicant iram ejus, & quodammodo inchoant divinum ſupplicium niſi emendemur; ſub ea ratione poſſunt movere ad ſupernaturalem attritionem, quæ optime reducitur ad illam, quæ eſt ex metu gehennæ: ſicut ſperare a Deo bona temporalia ſub aliqua habitudine ad vitam æternam, ſeu ad ſpecialem vel ſupernaturalem Dei providentiam, ad virtutem ſpei pertinet.

SECTIO III.

Utrum attritio poſſit fieri contritio.

Attritio non poteſt fieri contritio.

HÆc quæſtio eſt celebris apud Scholaſticos, & multa circa illam ſcribunt, nobis autem vix aliud neceſſarium eſt, quam ex omnibus dictis concluſionem inferre. Dicendum ergo eſt, proprie, & in rigore loquendo, attritionem non poſſe fieri contritionem. Ita D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & habetur in Additionibus q. 1. art. 3. Alenſ. 4. p. q. 74. memb. 3. & 4. Richardus ead. d. 17. art. 1. q. 2. Gabr. d. 16. ar. 3. dub. 1. Medina tract. 1. de Pœnit. q. 5. & alii communiter. Ut autem hoc probemus; advertendum eſt, aliud eſſe attritum fieri contritum, ſeu ex attrito contritum, aliud vero attritionem fieri contritionem.

Non eſt idem attritū fieri contritum & attritionē fieri contritionem.

Nam primum, ſi in rigore, & proprietate ſumatur, ſignificat mutationem ſubjecti tranſeuntis a forma imperfecta ad perfectam, ſeu ab uno ſtatu ad alium: non vero ſignificat diverſos ſtatus ſeu gradus ejuſdem formę, quod in ſecunda locutione explicatur, ut etiam ex Philoſophia conſtat. Ideo enim recte dicitur ex frigido fieri calidum, non tamen frigus fieri calorem; at vero recte dicimus calorem remiſſum fieri intenſum. Illa ergo prima locutio in præſenti materia, veriſſima eſt, & valde uſitata. Quamvis duplicem poſſit habere ſenſum infra explicandum. Alteram locutionem dicimus & impropriam, & in rigore falſam eſſe. Ratio eſt, quia attritio, & contritio ſunt actus eſſentialiter differentes: ergo unus non poteſt fieri alius, ſeu tranſmutari in alium.

Quatuor modi, quibus intelligi poteſt attritionem fieri contritionem, rejiciuntur.

Ut veritas hæc magis pateſiat, adverto quatuor modis poſſe dici attritionem fieri contritionem. Primo per additionem alicujus perfectionis accidentalis, quæ in eodem actu fiat: & hoc modo opinati ſunt Scotus, Cajetanus, & alii, qui ad rationem contritionis requirunt peculiarem quamdam perfectionem accidentalem, ut intenſionem, vel durationem actus, vel quid ſimile. Hæ tamen ſententiæ ſatis a nobis improbatæ ſunt. Hoc igitur modo non poteſt attritio fieri contritio, quia nullum eſt tale accidens, ſine quo actus ſit attritio, & illo addito jam ſit contritio: quod ſatis probatum eſt.

Secundus modus.

Secundus modus eſſe poteſt juxta opinionem aliquorum Theologorum, qui putant actus morales etiam interiores voluntatis poſſe tranſire ab una ſpecie in aliam manente eadem ſubſtantia, ſeu entitate actus circa idem materiale objectum, etiamſi proxima motiva illorum actuum diverſa ſint, ut actum voluntatis elicitum ex virtute miſericordiæ, quo aliquis vult dare eleemoſynam propter ſublevandam miſeriam proximi, poſſe mutari, & fieri actum vanæ gloriæ, ſi mutetur motivum, & homo velit illum eundem actum, ut videatur ab hominibus: tunc enim (ajunt) in voluntate eundem actum manere entitative, ſolumque mutari ſpecies morales.

Fundamentum.

Fundamentum hujus doctrinę eſt, quia hę ſpecies morales actuum humanorum ſupponunt naturalem aliquã, & phyſicam ſpeciem, in qua fundentur, & ideo poſſunt variari circa eundem actum retinentem eandem ſpeciem naturalem. Nec deſunt qui hanc doctrinã extendant ad actus intellectus. Aliqui enim dixerũt, eũdem actum, qui prius erat opinionis, adveniente demonſtratione fieri actum ſcientiæ.

Refellit.

Veruntamen doctrinam hanc & generatim ſumptam, & ad præſentem quæſtionem applicatam, falſam eſſe exiſtimo; quia in actibus interioribus voluntatis, ſpecies illa, quæ ſumitur ex objecto formali proxime movente, eſt non tantum moralis, ſed etiam phyſica, naturalis & entitativa ipſius actus: nam hęc duo non repugnant. Idem enim actus interior ſecundum ſuam realitatem libere fit, & tendit in tale objectum, & ex libertate denominatur moralis, & ex tendentia ad objectum habet ſuam realem ſpeciem, & naturam. Quod enim Ariſtoteles dixit, potentiam per actus, & actus per objecta ſpecificari, etiam in his actibus verum habet, cum ſit eadem ratio in illis, quæ eſt in reliquis.

Præterea tales actus ſecundum entitates ſuas eſſentialiter ſunt actus: ergo etiam eſſentiales ſpecies, & reales, ſeu phyſicas habent ex objectis; ſed non habent illas ex objectis materialibus tantum: tum quia hoc commune eſt omnibus habitibus & actibus, tum etiam quia materiale objectum indifferẽs eſt, ut circa illud verſetur actus v. g. juſtitiæ, aut liberalitatis, vel etiam actus naturalis, aut ſupernaturalis: ergo per ſe non ſufficit, ut det actui ultimã ſpeciem, niſi addatur objectum formale ſeu motivum. Imo ſi res attente conſideretur, nullus actus voluntatis verſari poteſt circa tale objectum materiale pręciſe ſumptum, quia, ut ſic, neque ut bonum, neque ut malum conſideratur. Unde etiam intellectus circa tale objectum materiale verſari poteſt: ergo neceſſe eſt, ut ſub aliqua ratione boni tale objectum ſumatur, ut poſſit dare ſpeciem actui voluntatis: ergo illa ſpecies, quæ ſumitur ex proxima ratione boni movẽtis voluntatem, eſt eſſentialis tali actui, & entitati ejus. Quocirca in præſenti materia actus charitatis eſſentialiter in entitate ſua talis eſt, & ſimiliter actus ſpei. Unde, ſicut in naturalibus non poteſt una qualitas mutare ſuam ſpeciem eſſentialem, & tranſire in aliam, eadem numero manẽs, eſt enim aperta repugnãtia: cum, ablata eſſentia, omnino deſtruatur res: neque enim hæc a parte rei diſtinguũtur: ita fieri non poteſt, ut proprius actus ſpei trãſeat in charitatis ſpeciem, vel e converſo. Eodem autem modo comparantur attritio & contritio: nam ſunt actus pertinentes ad virtutes ſpecie, & eſſentia diverſas: contritio enim eſt actus elicitus a charitate, ut ſupra explicavi, attritio vero, aut eſt a virtute ſpei, vel ab aliqua virtute morali: ergo fieri non poteſt, ut illo modo tranſeat ab una ſpecie in aliam.

Et confirmari poteſt in ipſis habitibus, qui etiam ſunt morales, & ſimul habent ſuas ſpecies reales ita diſtinctas, ut non poſſit idem habitus ab una in aliam tranſmutari: ergo idem eſt de actibus: ſunt enim proportionati habitus. Et ita reſponſum eſt ad fundamentum alterius opinionis. Nam eſſe morale & naturale in eodem actu non repugnat, & conſequenter nec ſpecies moralis & naturalis: imo intelligi non poteſt in interiori actu voluntatis, quænam ſpecies illa ſit, quæ naturalis vocatur, & non moralis: nam ſecundum illam etiam actus eſt liber, & tendit in objectum per rationem propoſitum: hoc autem addit illa denominatio, qua actus voluntatis vocatur moralis.

Tertius

Tertius modus. Tertius modus, quo attritio poteſt fieri contritio, eſt per additionem alicujus actus exterioris, ſine quo non cẽſetur homo facere quantum poteſt, & tenetur, ut ſe ad gratiam diſponat. Quem dicendi modum invenio apud Victoriam in releċt. 1. de Poteſt. Eccleſ. q. 2. n. 9. quem ſequitur Ledeſm. 2. p. 4. q. 20. ar. 1. Ubi ait fieri poſſe, ut aliquis habeat dolorem de omnibus peccatis ſuis, quatenus ſunt contra Deum, & quod non habeat contritionẽ, ſolum quia non tollit aliquam occaſionem proximam peccandi, vel quia non reſtituit quod debet. Et tamen ſi hoc poſtea exequatur, quamvis dolor ejus non creſcat, neque mutetur, jam ſit vera contritio: quam ſententiam nulla ratione confirmat. Videtur autem fundamentum eſſe, quia nemo poteſt diſponi ad gratiam, niſi prius impleat quod implere tenetur: qui autem hoc facit, & alioqui dolet, jam ſufficienter diſponitur.

Improbatur. Hanc vero ſententiam falſam eſſe opinor, & vix poſſe intelligi. Interrogo enim, an ille homo, qui dolere dicitur propter Deum de omnibus peccatis ſuis, teneatur reſtituere, vel occaſionem tollere in illo momento, & pro illo eodem inſtanti, in quo dolet: vel non ita urgeatur tali præcepto, ſed poſſit poſtea illud implere. Si hoc poſterius dicatur, nihil obſtabit contritioni, etiamſi præceptũ ſtatim pro eodem inſtanti executioni non mandet: quia illud non eſt peccatum, cum obligatio præcepti non ita urgeat: & alioqui ad contritionem habendam ſufficiat propoſitum implendi præceptum pro eo tempore, pro quo obligaverit: ſi ergo ille dolor habet omnia requiſita ad contritionem præter illam exteriorem executionem talis præcepti, revera eſt contritio, & ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Neque oberit, quod talis homo poſtea non reſtituat, vel occaſionem tollat, nam præſens contritio non pendet ex futuro contingente, ſed ex præſente propoſito: quod ſi poſtea homo mutetur, vel non exequatur, peccabit denuo, & amittet gratiam per priorem contritionem comparatam. Si vero dicatur obligationem implendi tale præceptum urgere pro eodem inſtanti, pro quo homo dolet, impoſſibile eſt, ut ille dolor ſit de omnibus peccatis, & quod poſtea ſit contritio, niſi in ſe ipſo mutetur & creſcat. Probatur, quia ille homo actualiter peccat pro illo inſtanti, quia non facit quod pro tunc tenetur, quomodo ergo poteſt habere in eodem inſtanti actualem & efficacem dolorem de omnibus peccatis?

Evaſio. Dici poteſt illum teneri ad id faciendum ſtatim, non tamen advertere pro tunc ad hujuſmodi obligationem, & ideo poſſe habere verum dolorem, qui ob illum defe-

Reſponſ. ctum non attingat perfectionem contritionis. Sed contra hanc reſponſionem proportionale militat argumentum: quia vel illa inadvertentia eſt mere naturalis, & inculpabilis, & ſic præſens obligatio nihil obſtabit, quominus abſque illius executione poſſit haberi vera cõtritio, quia illa inadvertentia omnino excuſat. Unde ita ſe habet ille homo, ac ſi pro tunc non teneretur: & ſufficiet illi propoſitum ſervandi omnia mandata, cum primum humano modo occurrerint, id eſt, cum morali advertentia. Si vero illa inconſideratio fuit culpabilis, & ex negligentia gravi, fieri non poteſt, ut cum illa ſimul exiſtat efficax dolor de omnibus peccatis, quia offenſa Dei ſunt: tum quia actualiter homo tum peccat, & de illo non dolet, tum etiam, quia, cum talis dolor formaliter, vel virtute includat abſolutum propoſitum non peccandi, fieri non poteſt, ut cum illo actu ſimul exiſtat gravis negligentia rei neceſſariæ ad ſalutem, & ad vitandam gravem Dei offenſam pro eodem inſtanti.

Quapropter fieri non poteſt, ut per ſolam actionem exteriorem idem dolor internus, qui antea non erat contritio, incipiat eſſe contritio: ſed vel ille dolor, qui antea jam erat contritio, incipit exterius operari, quod prius forte debuerat, ſed homo non adverterat; vel dolor, qui prius fuerat imperfectus & inefficax, poſtea perficitur, & ſubſtantialiter mutatur. Quod optime confirmatur, quia diſpoſitio ad gratiam non cõſiſtit in exteriori actu, ſed in interiori: ergo fieri non poteſt, ut per ſolam additionem exterioris actus conſumetur talis diſpoſitio. Dices, exteriorem actum non addi ſine aliquo interiori,

Objectiuncula ſolvitur. ſcilicet voluntate illum efficiendi. Sed contra, quia hinc concludimus ipſum actum interiorem debere mutari, aut non eſſe neceſſariam illam voluntatem ad veram contritionem: quia ſufficit propoſitum ſic operandi, cum primum occurrerit illa obligatio cum ſufficienti advertentia ad illam.

Quartus modus.

Quartus & ultimus modus hujus mutationis eſſe poteſt per additionem alicujus actus interioris, ut v. gr. ſi homo prius habeat dolorem de peccatis ex mera virtute pœnitentiæ abſque ullo actu elicito charitatis, ille erit tantum attritio, ut ſupra dictum eſt: ſi vero ultra hunc actum addat alium amoris Dei ſuper omnia, in quem referat illum eundem dolorem, ille incipiet eſſe contritio, quia jam eſt dolor de peccato propter Deum ſumme dilectum: ergo hoc modo poteſt attritio fieri contritio. In quo (ut tollatur quæſtio de nomine) certum eſt illũ hominem manere ſufficiẽter diſpoſitum ad gratiam, ut argumentum probat: quod ita verum eſſe cenſeo, ut illi homini non maneat obligatio habendi, vel procurandi poſtea perfectiorem dolorem. Quod fortaſſe non ita eſſet, ſi ille dolor fuiſſet tantum ob metum gehennæ, vel ob inferiorem aliam rationem: ille enim excedit in hoc, quod eſt verus actus juſtitiæ, & pœnitentiæ virtutis, & deteſtatio injuriæ divinæ, quatenus talis eſt. Et ideo ex parte doloris ſufficit, ſi adſit etiam amor ſufficiens.

Contritio duplex. Hoc autem in re poſito, quæſtio videtur de nomine: An illa dicenda ſit vera contritio, necne. Poſſumus autem diſtinguere duplicem contritionem, unam propriã, quæ eſt per ſimplicem actum doloris in ſe virtute includentis amorem: & de hac, quæ propriiſſima eſt, locuti ſumus hactenus, & nulla attritio poteſt in talem cõtritionem mutari, & de hac procedunt rationes ſuperius factæ. Alio tamen modo latiori poteſt vocari contritio, quæ compoſita eſt ex pluribus actibus, dolore ſcilic., & amore: & in hac ſignificatione poteſt illa vocari contritio. Si quis tamen advertat, quod etiam ſupra Medina inſinuavit, etiam in hoc ſenſu attritio non ſit contritio, ſed ex priore attritione cum ſequente amore coaleſcit quidam contritionis modus. Nam prior dolor nunquam eſt ipſe contritio, ſed aggregatum illud ſeu compoſitum ex dolore, & amore appellatur talis contritio. Quod patet, quia non alia ratione ſic vocatur, niſi quia eſt formalis diſpoſitio ſufficiens ad gratiam & remiſſionem peccati: ſed prior actus nunquam ſit ſufficiens diſpoſitio, ſed ex illo cum amore conſurgit: ergo non prior actus ſolus, ſed diſpoſitio ex utroque conſtans dicetur contritio.

Medinæ dictum. Addit vero Medina ſupra ex Alenſi, licet attritio non poſſit fieri contritio, poſſe tamen extrinſece participare honeſtatem contritionis per relationem extrinſecam, ſeu imperium: quod etiam dici poſſet de contritione reſpectu attritionis. Quod declaratur breviter ex principiis 1. 2. quia actus unius virtutis poteſt imperare actũ alterius, vel referre in objectum ſuum tanquam in finem illi extrinſecum, a quo habeat ſpeciem accidentalem, quomodo eleemoſyna v. g. poteſt imperari a pœnitentia, &c. ſic ergo eſſe poteſt in propoſito: eſt enim eadem ratio. Et exemplis facile patet: poteſt enim quis ex intentione ſatisfaciendi Deo pro culpa commiſſa, imperare ſibi deteſtationem, vel dolorem propter pœnas inferni, aut ex odio offenſæ divinæ, ut ſic, imperare ſibi deteſtationem ſeu odiũ ipſius malitiæ peccati propter turpitudinem ejus: & e cõtrario ex intentione fugiendi pœnas inferni poteſt ſibi imperare veram contritionem tanquã medium ad finem neceſſarium. An vero hujuſmodi accidentalis ſpecificatio ſit aliquis modus intrinſecus actui imperato per additionem alicujus realitatis quaſi partialis; an vero ſit denominatio extrinſeca ab actu imperante, ſicut eſt reſpectu actus exterioris, diſputatur in prima ſecundæ: utrumque enim eſt probabile.

Objectioni reſpondetur. Dices. Ergo ſaltem hoc modo attritio dicetur fieri contritio, & e converſo. Reſpondetur hoc poſſe pertinere ad modum loquendi: ſimpliciter tamen negatur, tum quia attritio, & contritio ſignificant proprie actus elicitos per modum intentionis, ſeu voluntatis abſolutæ, quæ ex proximo objecto ſuo ſpeciem ſortitur: ſicut actus temperantiæ, quamvis imperari poſſit a charitate, non dicitur ſimpliciter fieri actus charitatis, ſed cum addito actus imperatus a charitate: ſic in propoſito ſolum dici poterit attritio v. g. imperari a contritione. Tum etiam, quia quamvis idem actus, qui eſt attritio, intelligatur accidentaliter participare honeſtatem contritionis, ita ut ex illa cum aliquo addito fiat contritio, in quo ſenſu proprie verſatur hæc quæſtio, & affirmatur ab auctoribus

bus citatis, attritionem poſſe fieri contritionem; quod nos negamus eodem ſenſu: ſed tota ratio attritionis ſupponitur, ſeu ſubſternitur quaſi materiale ſubjectum, & illi intelligitur addi accidentaliter honeſtas contritionis ſecundum quandam participationem.

Multis modis homo fit ex attrito contritus.

Atque ex his tandem intelligitur, variis modis dici hominem proprie ex attrito fieri contritum. Primo propriiſſime, quia mutat dolorem ex imperfecto in perfectum. Secundo minus proprie, quia dolori imperfecto addit amorem. Tertio latiſſime, quia ſine mutatione actus illi infunditur gratia, & charitas, ut in ſacramentis fit: tunc enim ſolum dicitur homo fieri ex attrito contritus, quaſi æquivalenter ſeu quoad ultimum effectum contritionis, qui eſt gratia, & remiſſio peccati.

DISPUTATIO VI.
De actu exteriori Pœnitentiæ.

QUoniam materia proxima virtutum moralium ſunt aliqui humani actus, ideo ſemper præter actus, quos immediate cum voluntate eliciunt, qui proprie dicuntur interiores, reſpectu illarum habent alios actus, quos imperant, ſeu ad quos eliciendos alias potentias, ſeu virtutes movent, qui dicuntur exteriores reſpectu earundem. Et ideo, cum hactenus explicuerimus interiores actus pœnitentiæ, qui ab ea proprie eliciuntur, ſupereſt ut de exterioribus dicamus, quæ res brevior eſt, & facilior: tamen propter materiæ complementum, non potuit omnino prætermitti. Dicam ergo breviter qualis, & quotuplex hic actus ſit.

SECTIO I.
Utrum virtus pœnitentiæ habeat aliquem actum exteriorem ſibi proprium, & per ſe honeſtum.

Qui dicantur late actus exteriores pœnitentiæ.

ACtus exterior virtutis quadam generali ratione dici poteſt omnis ille, qui non eſt elicitus a tali virtute, ſed tantum imperatus. Talis enim actus aliquo modo eſt extra talem virtutem quoad propriam & per ſe efficientiam ejus. Et hoc ſenſu habet virtus pœnitentiæ actus exteriores: non ſolum in aliis potentiis, ſed etiam in ipſa voluntate. Quod explicatur in propria, & ſpecifica virtute pœnitentiæ: & inde poteſt facile ad quamlibet applicari. Juxta illum ergo loquendi modum, actus ipſe charitatis, quatenus a virtute pœnitentiæ imperari poteſt, & in ſuum affectum ordinari, eſt illa exterior, & multo magis actus intellectus interioris confeſſionis, ſeu recognitionis peccatorum, & actus etiam partis ſenſitivæ, ſive ſit directe imperatus, ſive volitus ad ſatisfaciendum, ſive ſit concomitanter, ſive conſequenter excitatus propter naturalem ſympathiam potentiarum ejuſdem animæ corpori conjunctæ. Hæc vero tam generalis uſurpatio actus exterioris non eſt adeo uſitata, præſertim quoad illos actus, qui in ipſa voluntate manent: alii enim facilius illam denominationem recipiunt.

Qui ſunt actus exteriores pœnitentiæ proprii.

Propriiſſimo vero, & uſitato modo actus exteriores vocantur, qui per exteriores facultates corporis exercentur. Et hoc etiam modo conſtat hanc virtutem habere exteriores actus: quia etiam hic actus externus poteſt eſſe accommodatus ad proprium munus, & officium pœnitentiæ: unde poteſt imperari a voluntate ex motivo ejus, atque adeo mediante ipſa virtute. Hac igitur ratione pertinebit ad illam, ut actus externus ejus. Solum eſt circa hoc advertendum duplex eſſe munus hujus virtutis. Primum eſt expellere, & omnino expiare peccatum commiſſum: ſecundum eſt, cavere futurum. Et ad utrumque poteſt uti externis actibus: nam reſpectu futurorum pertinet ad hanc virtutem tollere omnes peccatorum occaſiones, præſertim proximas, & morales. Item moderari affectus quantum poſſunt ad peccatum inducere. Huc etiam ſpectat reſtitutio, quam Theologi tribuunt pœnitentiæ, ſaltem imperanti, & proprie non ſpectat ad ſatisfactionem commiſſi peccati, ſed ad ablutionem ipſius peccati, ſeu continuationem ejus, quæ eſſet in retinenda re aliena. Unde hujuſmodi actus, qui reſpiciunt futurum, proprie imperantur ex motivo quaſi ſecundario, quod eſt ſatisfacere pro pœna temporali debita ratione talis peccati, ad quem finem potiſſime ordinantur corporis afflictiones. Aliquando vero poſſunt imperari hujuſmodi actus, etiam ex primario motivo, nimirum ad impetrandam a Deo veram cordis converſionem, qua deleatur culpa commiſſa: & hoc modo inter alios dicitur in Scriptura eleemoſyna redimere peccatum, quia eſt aptiſſimum medium ad impetrandam a Deo veram contritionem. Ad quod etiam plurimum juvat oratio, & alii actus pietatis, qui omnes ſub hac ratione ad hanc virtutem pertinent.

Dubium, An pœnitentia habeat proprium actum exteriorem.

Hinc vero naſcitur dubium tactum in ſecunda parte tituli ſectionis, quia hinc ſequitur, hanc virtutem nullum habere proprium actum exteriorem, neque immediate ab ipſa ſola imperatum: quod videtur inconveniens, cum ipſa ſit virtus moralis, & ſpecialis, quæ propriam, & ſpecialem debet habere materiam. Reſpondendum autem breviter eſt, duobus modis poſſe dici actum exteriorem proprium alicujus virtutis. Primo & actu, & poteſtate, ſcilicet, quia ab illa ſola, & a nulla alia imperari poteſt. Et hoc modo concedimus ſequelam, nam omnes actus exteriores, qui huic virtuti poſſunt attribui, poſſunt etiam ab aliis imperari: imo, regulariter loquendo, immediatius pertinent ad alias virtutes, ut reſtitutio ad juſtitiam: eleemoſyna ad miſericordiam: jejunium ad temperantiam, & ſic de aliis. Alio autem modo poteſt actus exterior dici proprius alicujus virtutis, vel ſecundum actualem motionem, & imperium, vel ſecundum aliquam proprietatem, ratione cujus eſt magis accommodatus illi virtuti, quam aliis. Et hoc modo poſſunt hi actus exteriores dici proprii pœnitentiæ; vel quia ipſa per ſe eſt ſufficiens ad imperandos illos ſine interventu aliarum ſpecialium virtutum, & quando ſic imperat, illi actus erunt proprii ejus, id eſt, ſolam illius honeſtatē actualiter participantes. Vel etiam ſunt iſti actus proprii pœnitentiæ, quatenus dolorem, & afflictionem inferunt, nam hæc proprietas taliũ actuum eſt maxime accommodata ad finem pœnitentiæ, qui eſt ſatisfacere pro peccato. Neque eſt neceſſe, ut hæc virtus habeat actum exteriorem ſibi proprium, etiam priori modo, quia licet ſit virtus ſpecialis eſſentialiter, tamen cauſaliter, ut ſupra dixi, eſt quodammodo univerſalis, & ideo univerſalem habet materiam, licet ſub propria, & ſpeciali ratione illam attingat.

Dubium, An actus proprii pœnitentiæ ſint honeſti?

Ex quo facile expeditur ultimus punctus hujus quæſtionis de honeſtate horum actuum. Et ratio dubii eſſe poterat, quia actus maxime proprii hujus virtutis inferunt nocumentum corpori, & ideo videntur eſſe & rationi, & naturæ contrarii. Propter quod aliqui hæretici generaliter damnarunt omnes hos actus, præſertim jejunia, & alias corporis afflictiones. Alii vero peculiariter reprobant hos actus, quatenus fiunt ex pœnitentia, quia cum negare non poſſint eſſe utiles ad alias virtutes, ut ad caſtitatem, & ſimiles, negant poſſe licite exerceri ex fine pœnitentiæ: quoniam venia peccati non ex noſtris operibus, ſed ex ſola Dei miſericordia expectanda eſt. Sed contra primum errorem agendum eſt in materia de jejunio, & videri poteſt Bellar. lib. 2. de Bonis operibus c. 11. & lib. 4. de pœnit. c. 3. Nobis ſufficit teſtimonium Pauli 1. ad Corin. 9. *Caſtigo corpus meum*, &c. Contra ſecundum errorem dicendum eſt infra in materia de Satisfactione. Nunc ſufficiunt etiam frequentes exhortationes Scripturæ ad hujuſmodi actus, etiam quatenus pœnitentiæ ſunt, ut Joel. 2. Job. ult. Matth. 11. & alias ſæpe. De quo etiam extat definitio Tridentini ſeſſ. 14. can. 13. Sunt ergo hi actus per ſe honeſti.

Dupliciter actus exterior poteſt eſſe honeſtus.

Eſt autem advertendum duobus modis poſſe intelligi actum exteriorem eſſe per ſe honeſtum. Primo, quia ita habet intrinſecam honeſtatem, ut nulla ratione poſſit male fieri. Et hoc modo nullus eſt actus exterior proprie dictus, id eſt ex iis, qui per corpus exercentur, qui hoc modo ſit honeſtus: quia cum non habeat in ſe honeſtatem formalem, ſed objectivam tantum, poteſt a voluntate exerceri, non propter honeſtatem ejus; ſed propter alium finem extrinſecum non bonum, & tunc talis actus, prout in re ipſa exercitus, malus eſt, etiamſi alias ex genere ſuo bonus videatur. Alio ergo modo poteſt dici actus exterior per ſe honeſtus, quia in ſe habet ſufficiēter, unde honeſte appeti & fieri poſſit, etiamſi ab extrinſeco fine honeſtatem non mendicet. Et hoc modo dicuntur actus, ut ad pœnitentiam pertinentes,

Quomodo actus exteriores pœnitentiæ dicantur honeſti.

per

per ſe honeſti, quia ex ſe habent proportionem ſufficientem cum proprio motivo, & objecto pœnitentiæ, quod honeſtum eſt. Neque inferunt grave nocumētum, ſi prudenter fiant, ut fieri debent: neque etiam tenetur homo jure naturæ omnia incommoda corporis vitare; ſed honeſtiſſime poteſt illud affligere, & aſpere tractare, quantum ad virtutem, vel perfectionem ejus oportuerit, de quo videri poteſt Victor. in relect. de Temperantia. Quomodo autem ex noſtris operibus expectare poſſimus remiſſionem culpæ, aut pœnæ, tractatur late in materia de Gratia. Primo enim, ac præcipue hoc tribuendum eſt gratiæ: noſtris autem operibus ab illa manantibus in ſuo genere: remiſſio enim culpæ ſolum eſt ex miſericordia Dei reſpiciente noſtrum actum, ut diſpoſitionem: remiſſio autem pœnæ temporalis, quæ fit homini jam grato, etiam eſt ex juſtitia, ut infra latius in materia de Satisfactione.

SECTIO II.

Quotuplex ſit hujuſmodi actus.

Prima diviſio actuum pœnitentiæ. HIc explicabo breviter nonnullas diviſiones actus pœnitentiæ, omiſſis his, quas D. Th. attingit infra qu. 90. quoniam illas in commentariis illius quæſtionis explicabo. Et in primis ſupponenda eſt illa partitio, ſeu numeratio partium pœnitentiæ, quam probavit Tridentinum ſeſſ. 14. c. 3. in contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ proprie datur de partibus materialibus ſacramenti: & ſub ea ratione infra tractanda eſt. Nunc autem breviter accommodari poteſt ad ipſam virtutem pœnitentiæ: nam omnia illa membra poſſunt locum habere, etiam abſque ſacramento, ut de contritione ſatis hactenus dictum eſt. Nec membrum illud ad præſentem diſputationem pertinet, quia contritio ſolum interior actus voluntatis eſſe poteſt. At vero confeſſio, & ſatisfactio, tam in interiori actu, quam in exteriori poſſunt inveniri: datur enim mentalis confeſſio, quæ ſoli Deo fit: & proprie eſt actus intellectus, ſcilicet recogitatio, & recognitio peccatorum: de qua ſupra de recogitatione agentes, quę eſt ad cōtritionem neceſſaria. De qua Pſal. 31. *Dixi, Confitebor adverſum me*. Satisfactio etiam fieri poteſt per interiorem actum, non ſolum quoad culpam eo imperfecto modo, qui a nobis præſtari poteſt per contritionem, ſed etiam quoad pœnam, vel per actus ipſius voluntatis præſertim per dolorem, vel etiam per actus intellectus, maxime per orationem.

In exterioribus autem actibus (quod proprie ad rem præſentem pertinet) poteſt inveniri confeſſio peccati, etiam extra ſacramentum: qualis erat illa, quam Judæi faciebant coram Joanne Baptiſta, dum cōfitebantur peccata ſua: & in lege veteri, dum offerebantur ſacrificia pro peccatis, fiebat Sacerdoti aliqualis confeſſio peccati. Et nunc etiā dicunt Theologi, in articulo neceſſitatis, quando non eſt copia Sacerdotis, poſſe peccatorem confiteri laico, non quidem ſacramentaliter, ſed exercendo quendam actum virtutis pœnitentiæ, qui ordinari poteſt vel per modum medicinæ ad curanda peccata commiſſa, & cavenda futura, petendo conſilium, vel ad excitandam interiorem confeſſionem, & contritionem. Denique ille actus poteſt etiam eſſe ſatisfactorius, quatenus pœnalis eſt, & afflictionem, & erubeſcentiam cauſat. Et ſecundum hanc rationem ſolum diſtinguitur ab externa ſatisfactione tanquam particulare quid a communi, ſcilicet, per deſignationem cujuſdam particularis materiæ, & actus, qui propter peculiarem rationem ſuam diſtincte, ſeu expreſſe numeratur.

Satisfactionis exterioris diviſio.

Satisfactio autem exterior per varios actus exerceri poteſt, qui a Theologis ad tria capita revocantur, ſcilicet jejunium, eleemoſynam, & orationem: quibus aliqui addunt reſtitutionem, ſed non eſt neceſſe: tum quia, ut jam inſinuavi, reſtitutio, ut ſic, non fit ad ſatisfaciendum pro peccato commiſſo, ſed ad tollendum ſtatum peccati; tum etiam propter rationem, quam ſtatim ſubjiciam. Illa enim tria membra non ſunt ita præciſe ſumenda, ut per ſolos illos tres actus in rigore ſumptos fiat ſatisfactio: nam certiſſimum eſt aliis etiam fieri: & ideo Concilium Trident. ſeſſ. 14. canone 13. numerans illos tres actus, addit, *Et per alia pietatis opera*. Numerantur ergo, ut per quandam reductionem omnes alii ad hos revocentur. Sunt enim tria genera bonorum, externorum, corporis, & animæ, & per uſum omnium poſſumus Deo ſatisfacere. Eleemoſyna ergo comprehendit omnem bonum uſum temporalium bonorum, jejunium bonorum corporis, oratio animæ.

Item per omnem virtutem ordinamur, vel ad Deum, vel ad proximum, vel quoad nos ipſos. Per hæc ergo tria poſſumus Deo ſatisfacere. Et hæc per illa tria membra ſignificantur: nam per orationem ad Deum ordinamur, unde ſub illa comprehenduntur omnes actus religionis, etiam ſacrificium, & confeſſio ipſa, quatenus ſatisfactoria eſt, & fit in cultum Dei, ſub hoc membro comprehenditur. Item actus devotionis, charitatis, & ſimiles. Per eleemoſynam ordinamur ad proximum, & ad illam revocatur omnis honeſtus actus, qui ad alterum tendit, & ut pœnalis eſt, poteſt eſſe ſatisfactorius. Per jejunium bene diſponitur homo in ſe ipſo, & ſub illo comprehēduntur omnes corporis afflictiones, imo & paſſiones omnes extrinſecus illatæ, & patienter ſuſceptæ; ac denique omnes actus virtutum, quibus homo ſuos affectus moderatur. Poteſt etiam illa trimembris diviſio accommodari ad illam trimembrem diviſionem peccatorum, quæ eſt apud Io. 1. Can. c. 2. ſcilicet, de concupiſcentia carnis, cui opponitur jejunium, & concupiſcentia oculorum, cui opponitur eleemoſyna, & ſuperbia vitæ, quam frangit oratio. Et hæc de his duabus diviſionibus.

Aliæ diviſiones actuum pœnitentiæ.

Tertia diviſio exterioris pœnitentiæ eſſe poteſt, quod alia requiritur ante baptiſmum, & alia poſt baptiſmum. Quarta eſſe poteſt, quod poſt baptiſmum, alia eſt mortalium; alia venialium peccatorum. Quas virtutes tradidit Auguſtinus; & eas exponens D. Th. infra q. 90. art. 4. dicit pertinere ad pœnitentiam, ut eſt virtus: propter quod earum expoſitio videri poſſet ad hunc locum pertinere; tamen quia commodius id fiet in commentario illius articuli, uſque ad illum locum differenda eſt. Alia item diviſio hic dari poſſet de pœnitētia exteriori ſecreta, vel publica; communi, vel ſolenni. Sed ſatis conſtat hæc omnia membra ſolum accidentaliter differre, quod attinet ad rationem virtutis: ſolumque poſſet in illa partitione deſiderari, quando expediat hoc vel illo modo externam pœnitentiam agere, vel an poſſit eſſe debitum agendi potius pœnitentiam publicam, quam ſecretam, vel e converſo. Sed hæc dicentur commodius infra agendo de præcepto, & de ſacramento Pœnitentiæ. Item tractari hic poſſet de ritu ſolennis pœnitentiæ; ſed hic ritus prout pertinere poſſet ad ſacramentalem pœnitentiam, jam non eſt in uſu, & ideo ritus ejus omitti a nobis poſſet; infra tamen ſuo loco illum attingemus, & videri poteſt Bellarmin. lib. 1. de Pœnitent. cap. 21. & 22. ut vero eſt in uſu, non ſpectat ad Pœnitentiam voluntariam, de qua agimus, ſed ad pœnam, & vindictam, quam per publicam Eccleſiæ poteſtatem nonnulli peccatores interdum agere, vel potius ſuſtinere coguntur.

ARTICULUS II.

Utrum pœnitentia ſit ſpecialis virtus.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecialis virtus. Ejuſdem enim rationis videtur eſſe gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus laudabilis ex charitate proveniens: ut patet per Aug. 14. de Civit. Dei: unde & Apoſt. prima ad Corinth. 13. dicit, quod charitas non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia, quæ eſt dolor de peccatis præteritis, eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus ex charitate proveniens. 7. d. 14. q. 1. a. 1. q. 1. & 4. Lib. 14. c. 7. a medio tom. 5.

Præterea. Qualibet virtus ſpecialis habet materiam ſpecialem: quia habitus diſtinguuntur per actus, & actus per objecta. Sed pœnitentia non habet materiam ſpecialē: ſunt enim ejus materia peccata præterita circa quamcunque materiam: Ergo pœnitentia non eſt ſpecialis virtus.

Præterea. Nihil expellitur niſi a ſuo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. Ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo eſt ſpecialis virtus.

Sed contra eſt, quod de ea datur ſpeciale legis præceptum: ut ſupra habitum eſt. q. præced. ar. 5. & 7.

Reſp. dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt) ſpecies habituum diſtinguuntur ſecundum ſpecies actuum. Et ideo ubi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe 2. 2. q. 14. ar. 1. ad 1. & ar. 2.

neceſſe eſt ponere ſpecialem actum virtutis. Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet, operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt Dei offenſa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde neceſſe eſt ponere, quod pœnitentia eſt ſpecialis virtus.

Ad 1. ergo dicendum, quod a charitate derivatur aliquis actus dupliciter. Uno modo ſicut ab ea elicitus. Et talis actus virtuoſus non requirit aliam virtutem, præter charitatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & triſtari de oppoſito. Alio modo aliquis actus a charitate procedit, quaſi a charitate imperatus. Et ſic, quia ipſa imperat omnibus virtutibus (utpote ordinans eas ad finem ſuum) actus a charitate procedens poteſt etiam ad aliam ſpecialē virtutem pertinere. Si ergo in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad charitatem pertinet: ſicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi deletionem peccati præteriti requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.

Ad 2. dicendum, quod pœnitentia habet quidem realiter generalem materiam, in quantum reſpicit omnia peccata: ſed tamen ſub ratione ſpeciali, in quantum ſcilicet ſunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad ſuam juſtificationem.

Ad 3. dicendum, quod quælibet virtus ſpecialis formaliter expellit habitum vitii oppoſiti: ſicut albedo expellit nigredinem ab eodem ſubjecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effective: in quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex divina gratia, homine cooperante. Unde non ſequitur, quod ſit virtus generalis.

COMMENTARIUS.

Multiplex ſenſus quæſtionis. TItulum hujus articuli diligenter exponere oportet, quoniam multiplicem poteſt habere ſenſum. Et ex perceptione veri ſenſus pendet intelligentia mentis D. Primus. Thomæ. Primus ergo ſenſus eſſe poteſt, an pœnitentia ſit virtus ſpecialis, id eſt, an ſit aliqua peculiaris virtus ad hoc ſolum munus deſtinata, ut operetur ad deſtructionem peccati commiſſi, quatenus eſt Dei offenſa. Et hoc ſenſu putant aliqui D. Thom. moviſſe quæſtionem: & in eodem reſpondere pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem, quia medium, quo id probat, non eſt aliud, niſi quia ſic operari ad deſtructionem peccati præteriti, habet ſpecialem rationem actus laudabilis, qui ad alias virtutes non ſpectat. Sed hic ſenſus nec elici poteſt ex D. Th. neque in illo reſponſio ejus vera eſſet. Primum patet, quia D. Thomas ſolum dicit operari illo modo requirere virtutem diſtinctam a reliquis: non tamen dicit requirere virtutem, quæ nullum alium modum operandi habeat, neque unum ſequitur ex alio: neque affirmando unum cenſetur negare aliud: quia non oportuit omnia munera illius virtutis explicari, ſed illud, quod ad illam ſpectat, quatenus ſubeſt voci, & conceptui pœnitentiæ. Secundum, conveniunt ſatis rationes, quas hic Cajetan. affert, ut probet nullam eſſe poſſe virtutem, quæ ſecundum adæquatam rationem, & officium ſuum neceſſario prærequirat peccatum commiſſum. Nos etiam ſupra probavimus nullam eſſe virtutem, cujus non ſolum adæquatum, verum nec primarium munus ſit fugere malum, operative ad deſtructionem ejus, ubi etiam oſtendimus plures eſſe actus ejus virtutis, quæ peccatum præteritum deteſtatur, aut deſtruit, qui non neceſſario ſupponunt in operante peccatum commiſſum.

Secundus ſenſus. Secundus ſenſus eſſe poteſt, an pœnitentia ita ſit ſpecialis virtus, ut una ſola, & ſingularis virtus ſufficiat ad deteſtanda omnia peccata, etiamſi diſtinctis virtutibus videantur contraria: an vero nulla virtus per ſe poſſit adæquate hoc munus obire, ſed quaſi per partes ad omnes virtutes pertineat ſingulis deteſtantibus peccata ſibi repugnantia. Et hic ſenſus eſt ex parte verus, ſed non adæquatus. Hoc poſterius patet, quia licet pœnitentia in eo ſenſu ſit una, & ſpecialis virtus, non ſequitur ex neceſſitate ex vi illius ſenſus quod ſit diſtincta a reliquis. D. Thom. autem concludit, pœnitētiam ita eſſe ſpecialem virtutem, ut ſit diſtincta a reliquis. Nam, licet hoc expreſſe non ponat in concluſione, tamen in ratione ſatis id ſignificat; dum ait, propriam rationem operandi hujus virtutis non pertinere ad virtutem alterius virtutis. Et ideo in ſolutione ad primum declarat, quomodo pœnitentia ſit virtus a charitate diſtincta. Aſſumptum patet, quia charitas una virtus ſingularis eſt, & tamen illa poteſt verſari circa omnia peccata, fugiendo, vel deteſtando illa: & idem eſt de virtute ſpei, ſed deteſtatio ex timore gehennę ad illam pertinet, ut ſupra diximus. Primũ autem ex hoc facile patet: nam ſi pœnitentia ita eſt una ſpecialis virtus, ut ſit diſtincta a reliquis, talis etiam erit, ut una ſufficiat ad omnia peccata deteſtanda. Alias non erit pœnitentia ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, ſeu ex parte. Et ideo D. Thom. hic in ſolutione ad ſecundum recte concludit, quod ſi pœnitentia eſt una virtus ſpecialis diſtincta a reliquis ob ſpecialem rationem tendendi adverſus peccatum, eſſe debet generalis quoad materiam: quia poteſt verſari circa omnia peccata. Unde ſi aliqua eſt virtus, quæ deteſtari poteſt unum peccatum, & non aliud, ut eſt, v. g. caſtitas, quæ deteſtatur luxuriam, & non furtum, illa non erit ita ſpecialis, ut ſit diſtincta ab aliis virtutibus, quæ præter pœnitentiam conſtituuntur.

Tertius ſenſus. Et ex his etiam facile excluditur tertius ſenſus, qui excogitari poteſt, ſcilicet, an pœnitentia ita ſit virtus ſpecialis, ut ad illam ſolam ſpectet tendere adverſus omne peccatum, intendendo deſtructionem ejus, ut hoc munus nulla alia virtus exercere poſſit, aut intendere ſub aliqua ratione. Refellitur (inquam) hic ſenſus, quia nec D. Thomas expreſſit, aut indicavit illam excluſivam, nec in eo ſenſu ejus reſponſio affirmativa vera eſſet: quia ſine dubio charitas, vel ſpes ſub propriis rationibus poſſunt intendere deſtructionem cujuſcunque peccati, quatenus eis contrarium eſt. Denique, ut aliqua virtus ſimpliciter ſpecialis dicatur, conſtat non eſſe neceſſarium illum modum excluſionis, quia plures virtutes ſpeciales inter ſe diſtinctæ poſſunt circa eandem materiam ſub diverſis rationibus verſari.

Quartus ac verus articuli ſenſus. Verus ergo quæſtionis ſenſus erit, an pœnitentia ſub aliqua propria, & ſpeciali ratione, quæ ad alias virtutes vel Theologales, vel morales communiter a Philoſophis numeratas pertineat, peccatum deteſtetur, ac deſtruat: ideoque & in ſe una ac ſpecialis ſit, & ab omnibus aliis diſtincta: & nihilominus omnia peccata aliis omnibus contraria ſub ſua propria ratione deſtruere intendat. Et hoc ſenſu affirmat D. Th. pœnitentiam eſſe virtutem ſpecialem: quia in ſuo actu, & objecto reſpicit ſpecialem honeſtatem, quæ eſt offenſam Dei, quatenus talis eſt, deſtruere. Quod intelligendum eſt de offenſa, quatenus injuſtitiæ inæqualitatem continet: & de illius deſtructione per reductionem ad æqualitatem, quatenus homini cum divina gratia poſſibilis eſt. Et ſic explicata ratio eſt facilis ex dictis ſupra de objecto & actib. pœnitentiæ: & optime infert concluſionem, quam in ſequente diſputatione amplius declarabimus, & confirmabimus.

Ex his etiam facilis eſt ſolutio ad primum. In qua D. Thom. ait, diſplicentiam peccati eſſe actum elicitum a charitate, intenſionem vero operandi deletionem peccati eſſe actum elicitum ab ſpeciali virtute pœnitentiæ. Nam hoc ſecundum verum eſt de intentione operandi per modum juſtitiæ, ſeu recompenſationis, quam vocavimus reductionē inæqualitatis, quam facit injuſtitia, ad aliquem modum æqualitatis. Illud autem primum eſt verum de illa diſplicentia, per quā ſit hæc recompēſatio, eo modo quo ab homine fieri poteſt. Cum hoc tamen ſtat, ut ſub propriis rationibus poſſit & pœnitentia elicere diſplicentiam peccati, & charitas intentionem, ſeu voluntatem deſtruendi illud, ut in ſuperioribus viſum eſt.

In ſolutione ad tertium (nam ſolutio ad ſecundum ſatis jam explicata eſt) ait D. Thomas pœnitentiam effective expellere omne peccatum, quamlibet autem virtutem ſpecialem formaliter expellere habitum vitii oppoſiti. In quibus verbis conſiderari in primis poteſt diverſimode, & quaſi æquivoce ſumi *vitium* & *peccatum*: nam cum pœnitentia dicitur effective excludere peccatum, ſermo eſt quoad maculam, & culpam & etiam reatum pœnæ: & ideo ſubdit D. Thomas, *Prout peccatum eſt remiſſibile per gratiam Dei homine cooperante*. At vero quando virtus ſpecialis dicitur formaliter expellere vitium oppoſitum, ſermo eſt de vitio pro habitu vitioſo: nam illo verbo expreſſe utitur D. Thomas, & proportionaliter debet intelligi de habitu virtutis; nam actus virtutis non formaliter, ſed effective expellunt habitum vitii contrarii, licet actus formaliter expellant: quo modo neceſſe eſt etiam pœnitentiam expellere formaliter ha-

ter habitum vitii oppoſiti. Deinde propoſitio ipſa, quod pęnitentia expellit effective peccatum, difficilis eſt, & controverſiam habet, quam infra tractando de effectibus pœnitentiæ examinabimus. Nunc breviter planus ſenſus eſſe videtur, pęnitentiam dici effective expellere peccatum, quia per ſe intendit deſtructionem ejus, & ita movet hominem, ut operetur quod ex parte ſua neceſſarium eſt, ut peccatum per gratiam expellatur, ſeu remittatur: hunc enim ſenſum habent illa D. Th. verba. *In quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile per gratiam Dei homine cooperante.*

ARTICULUS III.

Utrum virtus pœnitentiæ ſit ſpecies juſtitiæ.

Infra a. 4. cor. & 4. d. 14. q. 1. art. 1. q. 4. ad 4. & q. 5. per tot. & d. 15. q. 1. a. q. 3. ad 4. 1. 2. q. 62. art. 2. & 3.

AD 3. ſic proceditur. Videtur, quod virtus pœnitentiæ non ſit ſpecies juſtitiæ. Juſtitia enim non eſt virtus Theologica, ſed moralis, ut in 2. parte patet. Pœnitentia autem videtur eſſe virtus Theologica, quia habet Deum pro objecto: ſatisfacit enim Deo, cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecies juſtitiæ.

Lib. 6. Ethic. c. 4. tom. 5.

Præterea. Juſtitia, cum ſit virtus moralis, conſiſtit in medio. Sed pœnitentia non conſiſtit in medio, ſed in quodam exceſſu: ſecundum illud Hierem. 6. Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Ergo pœnitentia non eſt ſpecies juſtitiæ.

Præterea. Duæ ſunt ſpecies juſtitiæ (ut dicitur 5. Ethic.) ſcilicet diſtributiva, & commutativa. Sed ſub neutra videtur pœnitentia contineri: ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecies juſtitiæ.

Gloſſ. ordinaria ibid.

Præterea. Super illud Luc. 6. Beati qui nunc fletis, dicit Gloſſ. Ecce prudentia, qua oſtenditur, quam hæc terrena ſint miſera, & quam beata cœleſtia. Sed flere eſt actus pœnitentiæ. Ergo pœnitentia magis eſt ſpecies prudentiæ, quam juſtitiæ.

In lib. de Vera, & falſa pœnit. cap. 8. a medio tom. 4.

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit in libr. de Pœnitentia, Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. Sed vindictam facere pertinet ad juſtitiam: unde Tullius in ſua Rhetor. ponit vindicativam unam ſpeciem juſtitiæ. Ergo videtur, quod pœnitentia ſit ſpecies juſtitiæ.

Lib. 2. de Inventione fol. 4. ante finē art. præced.

Reſp. dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) pœnitentia non habet quod ſit virtus ſpecialis ex hoc ſolo, quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim ſufficeret charitas) ſed ex eo, quod pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt offenſa Dei, cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ, non fit per ſolam ceſſationem offenſæ, ſed exigitur ulterius quædam recompenſatio, quæ habet locum in offenſis in alterum commiſſis, ſicut & retributio: niſi quod recompenſatio eſt ex parte ejus, qui offendit (utpote cum ſatisfactione) retributio autem eſt ex parte ejus, in quem eſt offenſa commiſſa. Utrumque autem ad materiam juſtitiæ pertinet: quia utrumque eſt commutatio quædam. Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia ſecundum quod eſt virtus, eſt pars juſtitiæ. Sciendum tamen eſt, quod ſecundum Philoſophum in 5. Ethic. dupliciter dicitur juſtum, ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. Simpliciter quidem juſtum eſt inter æquales, eo quod juſtitia eſt æqualitas quædam. Quod ipſe vocat juſtum politicum vel civile, eo quod omnes cives æquales ſunt, quantum ad hoc, quod immediate ſunt ſub principe, ſicut liberi exiſtentes. Juſtum autem ſecundum quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum unus eſt ſub poteſtate alterius: ſicut ſervus ſub domino, filius ſub patre, uxor ſub viro. Et tale juſtum conſideratur in pœnitentia. Unde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis propoſito, ſicut ſervus ad dominum, ſecundum illud Pſal. Sicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Et ſicut, filius ad Patrem, ſecundum illud Luc. 15. Pater peccavi in cœlum, & coram te. Et ſicut uxor ad virum, ſecundum illud Hier. 3. Fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus.

Lib. 5. Ethic. c. 6. tom. 5.

Lib. 5. c. 1. non longe a fine tom. 5.

Ad 1. Ergo dicendum, quod (ſicut in 5. Ethic. dicitur) juſtitia eſt virtus ad alterum: ille autem ad quem eſt juſtitia non dicetur eſſe materia juſtitiæ, ſed magis res, quæ diſtribuuntur, vel commutantur. Unde & materia pœnitentiæ non eſt Deus, ſed actus humani, quibus Deus offenditur, vel placatur: ſed Deus ſe habet, ſicut ille ad quem eſt juſtitia. Ex quo patet, quod juſtitia non eſt virtus Theologica, quia non habet Deū pro objecto vel materia.

Lib. 5. c. 1. & 2. to. 5.

Lib. 8. c. ult. to. 5.

Ad 2. dicendum, quod medium juſtitiæ eſt æqualitas, quæ conſtituitur inter illos, in quos eſt juſtitia, ut dicitur in 5. Ethic. In quibuſdam autem non poteſt perfecta æqualitas conſtitui propter alterius excellentiam: ſicut inter patrem, & filium: inter Deum, & hominem, ut Philoſophus dicit in 8. Ethic. Unde in talibus ille, qui eſt deficiens, debet facere quicquid poteſt. Nec tamen hoc erit ſufficiens ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum acceptationem ſuperioris. Et hoc ſignificatur per exceſſum, qui attribuitur pœnitentiæ.

Ad 3. dicendum, quod ſicut eſt commutatio quædam in beneficiis (cum ſcilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel invitus punitur, quod pertinet ad vindicativam juſtitiam: vel voluntarie recompenſat emendam, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ reſpicit perſonam peccatoris, ſicut juſtitia vindicativa perſonam judicis: unde manifeſtum eſt, quod utraque ſub juſtitia commutativa continetur.

Ad 4. dicendum, quod pœnitentia, licet ſit directe ſpecies juſtitiæ, comprehendit tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim eſt juſtitia quædam hominis ad Deum, oportet, quod participet ea, quæ ſunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro objecto. Unde pœnitentia eſt cum fide paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur a peccatis: & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. In quantum vero eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiva omnium moralium virtutum. Sed ex ipſa ratione juſtitiæ non ſolum habet id, quod juſtitiæ eſt, ſed etiam ea, quæ ſunt temperantiæ, & fortitudinis, in quantum, ſcilicet, ea, quæ delectationem cauſant, ad temperantiam pertinent, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem juſtitiæ veniunt. Et ſecundum hoc ad juſtitiam pertinet & abſtinere a delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

COMMENTARIUS.

RESpondet D. Th. pœnitentiam eſſe quandam juſtitiam hominis ad Deum, quæ non eſt juſtitia ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Hujus aſſertionis priorem partem optime colligit ex principio poſito in articulo præcedenti, quod ad pœnitentiam ſpectat dolere de peccato, ut offenſa Dei eſt cum animo recompenſandi injuriam in Deum commiſſam: quæ eſt materia juſtitiæ. Circa quam rationem ſolum occurrit advertendum cōfirmare hoc loco D. Thomam expoſitionem datam in articulo præcedente circa ſpecialem rationem, ſub qua pœnitentia verſatur circa peccatum ut offenſa Dei eſt, & intendit deſtructionem ejus, ſcilicet, quatenus per modum recompenſationis fieri poteſt.

Ex hac etiam parte hujus articuli colligi poteſt juxta mentem D. Thomæ, pęnitentiam non ſolum intendere deſtructionem peccati, ſed etiam dolere de illo, in quantum offenſa Dei eſt emendabilis per recompēſationem: & ideo ait dolere de malo perpetrato cōmune eſſe charitati cum pœnitentia: eſſe tamen proprium pœnitentiæ ſub illa ſpeciali ratione. Deinde in hac eadem parte oportet advertere, D. Thomam non expreſſe declarare ad quam juſtitiam pęnitentia pertineat, an ſcilicet ad commutativam, diſtributivam, aut vindicativam: inſinuare tamen, eſſe quandam commutativam juſtitiam, dum ait hanc recompenſationem eſſe commutationem quandam, & in ſolut. ad 3. clarius exponit. Et Cajet. id bene declarat, & defendit contra Scotum, diſtinguens in pœnitentia actum primarium, qui conſiſtit in recompenſatione culpæ: & ſecundarium, qui ſpectat ad ſatisfactionem pro pœna. Indicat vero Cajetan. hunc poſteriorem actum pertinere ad diſtinctam virtutem a pęnitentia, nempe ad quandam juſtitiam vindicativam, quæ etiam eſt quædam ſpecies commutativæ. *Nam vindicativa juſtitia* (inquit) *continetur ſub commutativa tanquam ſpecies ſub genere.* Quod vero illi actus pertineant ad diſtinctas virtutes, ex eo declarat, quod in priori actu pœnitens tantum ſe habet ut reus & debitor, ſolvens, prout poteſt, in poſteriori autem actu ſe gerit ut miniſter judicis, puniens ſeipſum ut reum. Verumtamen, ut ſupra dixi, non oportet multiplicare virtutes: nam cum hæc

vin-

vindicta in ſatisfactionem pœnæ ſit voluntaria, & amicabilis, tota refertur ad pleniorem recompenſationem & deſtructionem culpæ: & quod in hoc actu ſe gerat pęnitens aliquo modo ut miniſter Dei, non refert, quia poteſt eſſe miniſter voluntarie ſe puniens ex virtute pęnitentiæ. Adde, fortaſſe etiam inter homines juſtitiam vindicativam, prout ſervat æqualitatem commutativæ, non eſſe diſtinctam a communi virtute juſtitiæ commutativæ, licet fortaſſe addere poſſit imperium juſtitiæ legalis, de quo alias.

Alteram concluſionis partem ſolum probat D. Th. ex ea conditione juſtitiæ, quæ eſt eſſe ad alterum: nam in hac deficit pęnitentia a ratione juſtitiæ ſimpliciter, quia eſt hominis ad Deum: inter quos, licet ſit perſonalis diſtinctio, eſt tamen quædam conjunctio major, & eminentior, quam ſit in hominibus inter ſervum & dominum, filium & patrem, uxorem & maritum: quatenus homo totus eſt ſub dominio Dei: & quidquid habet, magis eſt Dei, quam ipſius hominis. Ex qua conjunctione naſcitur, ut pęnitentia deficiat ab exacta ratione juſtitiæ, & ideo dicitur eſſe juſtitia ſecundum quid. Ex quo intelligi poteſt, illam particulam, *ſecundum quid*, non minuere in pęnitentia rationem virtutis ſimpliciter, imo nec perfectionem, & excellentiam ejus ſupra juſtitiam humanam, quæ dicitur eſſe juſtitia ſimpliciter: nam ſine dubio eſt perfectior virtus, ut ex objecto, & fine ejus facile conſtat: neque etiam minuere in illa omnem conditionem juſtitiæ: nam illa, quæ eſt reſpicere in ſua materia rationem debiti rigoroſi, ſine dubio eſt exacta in hac juſtitia, & major, quam in humana juſtitia: nam injuria, quæ fit Deo, major eſt. Minuit ergo illam conditionem ad alterum, quæ ad perfectam, & rigoroſam juſtitiam neceſſaria eſſe dicitur. De qua conditione, aliiſque, quæ ad juſtitiam inter hominem & Deum pertinere poſſunt, dixi latius in 1. tomo diſp. 4.

Quomodo pœnitentia dicatur juſtitia ſecundum quid.

An vero hæc virtus pœnitentiæ deficiat a ratione juſtitiæ, etiam in reddendo æquale, D. Thom. hic non declarat in corpore articuli: attingit vero illud Cajetanus diſputans cum Durando, & Scoto. Et in ſumma dicit, in primario actu deficere pœnitentiam ab hac perfectione juſtitiæ: in ſecundario vero actu, qui eſt ſatisfacere pro pœna, poſſe æqualitatem ſervare. Quam reſolutionem eatenus veram eſſe cenſeo, quatenus verum eſt hominem poſſe ſatisfacere de condigno pro pœna, non vero pro culpa: quod in prædicto loco D. Thomę tactum eſt, & ex diſcurſu hujus materiæ conſtabit. D. Thomas autem hic in ſolutione ad 2. abſolute dicit pœnitentiam deficere a perfectione juſtitiæ in facienda æqualitate. Et declarat virtute hoc contineri in priori ratione: nam propter excellentiam perſonæ, ad quam hæc virtus ordinatur, non poteſt eadem virtus æquale illi reddere: & ideo non poteſt reddere æquale niſi ſecundum acceptationem ſuperioris. Et hęc ſufficiunt etiam pro ſolutionibus argumentorum. Nam quod in primo D. Thom. attingit, quo modo Deus pertineat ad materiam pœnitentiæ ſupra diſp. 2. tractatum eſt, & ſequenti etiam attingetur. In ſolut. vero ad 2. tractat, quo modo pœnitentia & aliquid habeat juſtitiæ vindicativæ, & nihilominus ſub commutativa contineatur: quod jam declaratum eſt. Denique in ſolut. ad 4. docet, quo modo pęnitentia connexionem quandam habeat cum aliis virtutibus.

ARTICULUS IV.

Utrum voluntas ſit proprie ſubjectum pœnitentiæ.

4. d. 14. q. 2. a. 3. q. 1. per tot. & q. 1. cor.

AD 4. ſic proceditur. Videtur, quod ſubjectum pœnitentiæ non ſit proprie voluntas, pœnitentia enim eſt triſtitiæ ſpecies. Sed triſtitia eſt in concupiſcibili, ſicut & gaudium. Ergo pœnitentia eſt in concupiſcibili.

In lib. de Vera & falſa pœnit. c. 8. a medio tom. 4.

Præterea. Pęnitentia eſt vindicta quædam, ſicut Auguſt. dicit in libr. de Pœnitentia. Sed vindicta videtur ad iraſcibilem pertinere: quia ira eſt appetitus vindictæ. Ergo videtur quod pœnitentia ſit in iraſcibili.

Præterea. Præteritum eſt proprium objectum memoriæ, ſecundum Philoſophum in lib. de Memoria. Sed pœnitentia eſt de præterito, ut dictum eſt. Ergo pœnitentia eſt in memoria ſicut in ſubjecto.

Præterea. Nihil agit ubi non eſt. Sed pœnitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pęnitentia eſt in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

Sed contra. Pœnitentia eſt ſacrificium quoddam ſecundum illud Pſalm. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Sed offerre ſacrificium eſt actus voluntatis, ſecundum illud Pſalm. Voluntarie ſacrificabo tibi. Ergo pœnitentia eſt in voluntate.

Art. præced. 1. 2. q. 56. a. 6.

Reſp. dicendum, quod de pœnitentia dupliciter loqui poſſumus. Uno modo, ſecundum quod eſt paſſio quædam. Et ſic, cum ſit ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili ſicut in ſubjecto. Alio modo, ſecundum quod eſt virtus. Et ſic, ſicut dictum eſt, eſt ſpecies juſtitiæ. Juſtitia autem (ut in ſecunda parte habitum eſt) habet pro ſubjecto appetitum rationis, qui eſt voluntas. Unde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus, eſt in voluntate ſicut in ſubjecto, & proprius ejus actus eſt propoſitum emendandi Deo illud, quod contra eum commiſſum eſt.

Ad 1. ergo dicendum, quod ratio illa procedit de pœnitentia ſecundum quod eſt paſſio.

Ad 2. dicendum, quod vindictam appetere, ex paſſione de alio, pertinet ad iraſcibilem. Sed appetere, vel facere vindictam ex ratione de ſe, vel de alio, pertinet ad voluntatem.

Ad 3. dicendum, quod memoria eſt vis apprehenſiva præteriti. Pęnitentia autem non pertinet ad vim apprehenſivam: ſed ad appetitivam, quæ præſupponit actum apprehenſivæ. Unde pœnitentia non eſt in memoria: ſed præſupponit eam.

1. p. q. 81. a. 1. 4.

Ad 4. dicendum, quod voluntas (ſicut in prima parte habitum eſt) movet omnes alias potentias animæ. Et ideo non eſt inconveniens, ſi pęnitentia in voluntate exiſtens, aliquid in ſingulis potentiis animæ operetur.

HIc articulus non indiget commentario: nam ex pręcedente manifeſte ſequitur propriam virtutem pœnitentiæ eſſe in voluntate, ut D. Thom. reſpondet. Solum poſſet quæri, an in appetitu ſenſitivo reſpondeat illi aliquis habitus, facilitans illam ad cooperandum huic juſtitiæ ad Deum in ſatisfactione exhibenda. Sed hæc quęſtio generalis eſt, de his præcipue virtutibus, quæ ſunt ad alterum, & in ſequente diſputatione nonnihil in particulari attingemus.

ARTICULUS V.

Utrum principium pœnitentiæ ſit ex timore.

4. d. 14. q. 1. ar. 2. q. 1. per tot. & qu. 2. cor. art. 3. hujus qu.

AD 5. ſic proceditur. Videtur, quod principium pœnitentiæ non ſit ex timore. Pęnitentia enim incipit in diſplicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem: ut ſupra dictum eſt. Ergo pęnitentia magis oritur ex amore, quam ex timore.

Præterea. Ad pœnitentiam homines provocantur per expectationem regni cœleſtis: ſecundum illud Matth. 3. & 4. Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Sed regnum cœlorum eſt objectum ſpei. Ergo pęnitentia magis procedit ex ſpe, quam ex timore.

Præterea. Timor eſt quidam actus interior hominis. Pœnitentia autem non videtur in nobis eſſe ex opere hominis, ſed ex opere Dei: ſecundum illud Hier. 31. Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam. Ergo pœnitentia non procedit ex timore.

Q. præced. art. 6.

Sed contra eſt, quod Iſai. 26. dicitur: Sicut quæ concepit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus, ſcil. per pœnitentiam. Et poſtea ſubditur ſecundum aliam literam. A timore tuo Domine, concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus ſpiritum ſalutis, id eſt, pęnitentiæ ſalutaris: ut per præmiſſa patet. Ergo pęnitentia procedit ex timore.

Reſp. dicendum, quod de pœnitentia loqui poſſumus dupliciter. Uno modo quantum ad habitum. Et ſic immediate a Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus: non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus per aliquos actus. Alio modo poſſumus loqui de pœnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor: ſecundum illud Threnor. cap. ult. Converte nos, Domine, ad te, & convertemur. Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis, ſub ſpe veniæ conſequendæ, aſſumit propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum, & non jam propter ſupplicia. Sextus

actus

actus eſt motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.

Sic igitur patet, quod actus pœnitentiæ a timore ſervili procedit, ſicut a primo motu affectus ad hoc ordinato: a timore autem filiali, ſicut ab immediato & proximo principio.

Ad 1. ergo dicendum, quod peccatum primo incipit homini diſplicere (maxime peccatori) propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſervilis, quam propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad charitatem.

Ad 2. dicendum, quod in regno cælorum appropinquante, intelligitur adventus Regis, non ſolum præmiantis, ſed etiam punientis. Unde & Matthæi cap. 3. Joannes Baptiſta dicebat: Progenies viperarum, quis demonſtrabit vobis fugere a ventura ira.

Ad 3. dicendum, quod ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei convertentis cor: unde dicitur Deuteronom. capite quinto: Quis det eos talem habere mentem, ut timeant me? Et ideo per hoc, quod pœnitentia a timore procedit, non excluditur, quin procedat ex actu Dei convertentis cor.

COMMENTARIUS.

Satis declarat D. Th. in articulo ſenſum tituli ejus: non enim inquiritur, quod ſit principium veluti Phyſicum, efficiens in nobis virtutem pœnitentiæ: quia *hoc modo* inquit D. Th. *ſolus Deus eſt principium infundens nobis virtutem pœnitentiæ, nobis tantum diſpoſitive cooperantibus.* Sed inquiritur de ipſo actu pœnitentiæ, ſeu de actibus, quibus cooperando divinæ gratiæ uſque ad agendam veram pœnitentiam perducimur: & ſic ait D. Thomas, principium pœnitentiæ eſſe timorem, tum ſervilem, tum etiam filialem: illum remotum, hunc vero proximum. Circa priorem partem occurrebat quæſtio, quam hic tractat Cajet. An pœnitentia ſit virtus infuſa? ſed hanc tractabimus diſputatione ſequente. Nunc ſolũ adverto, quod licet detur aliqua virtus pœnitentiæ acquiſita, loquendo tamen de pœnitentia Chriſtiana, quæ ſola apud nos debet cenſeri pœnitentia ſimpliciter, illa re vera eſt virtus infuſa. Et ideo D. Thomas de hac pœnitentia Theologice tractans ita abſolute loquitur: & ſupernaturale, ac divinum principium illi attribuit.

Circa alteram partem advertendum eſt, etiam de actu pœnitentiæ poſſe moveri quæſtionem de principio phyſico ejus, de quo etiam D. Thomas non agit, quia ad materiam de gratia ſpectat. Et de illo eadem proportione loquendum eſt, qua de habitu: utriuſque enim principale principium, non ſolum in genere cauſæ primæ, ſed etiam in genere cauſæ proximæ eſt Deus, ut auctor ſupernaturalium donorum. Quia tam actus, quam habitus quoad ſubſtantiam ſupernaturalis eſt: quoad inſtrumentale autem principium intervenit differentia, quod habitus ſæpe fit medio ſacramento tanquam principio phyſico, non vero actus, qui vel ſupponitur ad ſuſceptionem ſacramenti, vel ſi eſt conſequens, non eſt per ſe & certa lege conjunctus cum effectu ſacramenti. Ex parte item noſtra intercedit alia differentia, quod habitus fit a ſolo Deo in nobis, tanquam a principio extrinſeco: actus vero fit quidem a Deo principaliter operante, & cooperante, non tamen ſine influxu phyſico humanæ voluntatis conſentientis gratiæ Dei. Solum ergo agit D. Thomas de progreſſu morali, quo per varios actus intellectus & voluntatis, divina gratia trahit voluntatem, uſque ad verum actum pœnitentiæ efficiendum. Et ſic numerat D. Thomas ſex actus, quorum primus non eſt proprie actio humana, ſed eſt motio quædam divina, quæ a Concilio Tridentino nomine vocationis, ſeu excitantis gratiæ ſignificatur. Secundus eſt actus fidei. Reliqui ſunt actus voluntatis, inter quos primus eſt timor. Unde, cum dicitur principium pœnitentiæ eſſe ex timore, intelligi debet inter actus humanos a voluntate elicitos. Inter quos ponitur timor ſervilis primo loco, in ſecundo vero ſpes, & in tertio charitas, nõ quia hic ordo ſit ſimpliciter neceſſarius, ſed quia hic eſt ordinarius modus procedendi, & maxime accommodatus conditioni humanæ. Et ideo doctrinam hanc quoad hanc partem Concilium Tridentinum amplexum eſt. Eſt tamen differentia: nam Concilium Tridentinum immediate poſt actum amoris ponit odium, & deteſtationem peccati, poſtea vero adjungit propoſitum inchoandi novam vitam; D. Thom. autem interponit actum timoris filialis, ut proximum Charitati. *Quo*, inquit, *propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.* Quod dictum D. Thomæ habet difficultatem, ut ſupra tetigi: tum quia offerre Deo emendam, non videtur eſſe actus timoris, ſed potius deſiderii, & propoſiti emendandi vitam: tum etiam, quia hoc propoſitum eſt poſterius proprio actu pœnitentiæ, qui eſt deteſtatio peccati. Dici vero poteſt primo, D. Th. ſub actu charitatis comprehendere actum propriiſſimũ pœnitentiæ adverſus peccatum: ſic enim ait: *Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum*: quæ diſplicentia eſt formaliſſimus actus pœnitentiæ. Unde cum inferius ait, pœnitentiam eſſe ex timore filiali, intelligetur, vel quantum ad actum propoſiti emendæ, vel quantum ad ſatisfactionem voluntariã, quam homo Deo offert pro peccato, quam nomine emendæ videtur D. Thomas in illo ſexto actu intelligere. Vel ſecundo, cum in quinto actu involvit diſplicentiam peccati ſecundum ſe, exponi poteſt, non de propria deteſtatione peccati commiſſi, ſed de abſoluta diſplicentia, & odio peccati ſecundum ſe ſpectati, ut repugnat bonitati divinæ, jam dilectæ per charitatem: ex qua dilectione, & odio naſcitur quædam fuga ſtatus culpæ, & peccati ex eodem motivo divinæ bonitatis, quæ proprie pertinet ad timorem filialem; quatenus reſpicit permanentiam in illo ſtatu, & illam fugit. Ex quo timore naſcitur voluntas deſtruendi peccatum commiſſum, quę jam ſpectat ad actus pœnitentiæ: quam voluntatem appellavit D. Thomas voluntariam oblationem emendæ: nam ibi per emendam, ut dixi, non inchoationem novæ vitæ, ſed recompenſationem culpę commiſſæ intelligit. Et ita ex hac voluntate ſequitur deteſtatio præteritæ, & propoſitum futuræ vitæ. Unde conſtat in doctrina D. Thomæ nihil eſſe contrarium doctrinæ Concilii, ſed Concilium illum actum timoris filialis omiſiſſe, quia fortaſſe adeo frequens, aut neceſſarius non eſt.

Numerantur ſex actus quibus homo ad agendam pœnitentiam perducitur.

ARTICULUS VI.

Utrum pœnitentia ſit prima virtutum.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia ſit prima virtutum. Quia ſuper illud Matthæi 3. Pœnitentiam agite, dicit Gloſſ. Prima virtus eſt per pœnitentiam punire veterem hominem, & vitia odiſſe. 4. d. 14. q. 1. ar. 1. q. 6. & ad 6. & ar. 2. q. 7. Gloſſ. ord. ibid.

Præterea: recedere a termino, prius eſſe videtur, quam accedere ad terminum. Sed omnes aliæ virtutes pertinere videntur ad acceſſum ad terminum, (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum) pœnitentia autem videtur ordinari ad receſſum a malo. Ergo pœnitentia videtur eſſe prior omnibus aliis virtutibus.

Præterea: ante pœnitentiam eſt peccatum in anima. Sed ſimul cum peccato nulla virtus animæ ineſt. Ergo nulla virtus eſt ante pœnitentiam: ſed ipſa videtur eſſe prima, quæ aliis aditum aperit, excludendo peccatum.

Sed contra eſt, quod pœnitentia procedit ex fide, ſpe, & charitate: ſicut jam dictum eſt. Non ergo eſt pœnitentia prima virtutum. art. præc.

Reſpondeo dicendum, quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia cum virtutes ſint connexæ (ut in ſecunda parte habitum eſt) omnes ſimul incipiunt eſſe in anima. Sed dicitur una earum eſſe prior altera ordine naturæ, quia conſideratur ex ordine actuum: ſecundum ſcilicet, quod actus unius virtutis præſupponit actum alterius virtutis. Secundum hoc igitur dicendum eſt, quod actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere poſſunt actum, & habitum pœnitentiæ: ſicut actus fidei, & ſpei informium, & actus timoris ſervilis. Actus autem, & habitus charitatis ſimul ſunt tempore cum actu, & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, in juſtificatione impii ſimul eſt motus liberi arbitrii in Deum (qui eſt actus fidei per charitatem formatus) & motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit ſecundum: nam actus virtutis pœnitentiæ eſt contra peccatum ex amore Dei, unde primus actus eſt ratio, & cauſa ſecundi. Sic igitur pœnitentia non eſt ſimpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia ſecundum ordinem naturæ ſimpliciter præcedunt ipſam virtutes Theologicæ. Sed quantum ad aliquid eſt

1. 2. q. 65. art. 3.

1. 2. q. 113. art. 8. & 8.

eſt prima inter cæteras virtutes ordine temporis, quantum ad ejus actum, qui primus occurrit in juſtificatione impii. Sed ordine naturæ videntur eſſe aliæ virtutes priores, ſicut quod eſt per ſe, eſt prius eo, quod eſt per accidens: nam aliæ virtutes per ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonũ hominis: pœnitentia autem ſuppoſito quodam, ſcil. peccato præexiſtenti: ſicut etiam dictum eſt circa ordinem ſacramenti Pœnitentiæ ad alia ſacramenta prædicta.

Q.66.ar.4. *Ad 1. ergo dicendum, quod Gloſſ. illa loquitur quantum ad hoc, quod actus pœnitentiæ primus eſt tempore inter actus aliarum virtutum moralium.*

Ad 2. dicendum, quod in motibus ſucceſſivis recedere à termino eſt prius tempore, quam pervenire ad terminum, & prius natura, quantum eſt parte ſubjecti, ſive ſecundum ordinem cauſa materialis. Sed ſecundum ordinem cauſæ agentis, & finalis prius eſt pervenire ad terminum: hoc enim eſt, quod primo agens intendit. Et hic ordo præcipue attẽditur in actibus animæ: ut dicitur in 2. Phyſ.

Ad 3. dicendum, quod pœnitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei, & charitatis, quæ ſunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quod ipſæ ſimul intrant cum ipſa: nam in juſtificatione impii ſimul cum motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, eſt remiſſio culpæ, & infuſio gratiæ, cum qua ſimul infunduntur omnes virtutes, ut in ſecunda parte habitum eſt.

1. 2. q. 113. art. 7. & 8. & q. 65. art. 3. & 4. LItera D. Thomæ eſt ſatis perſpicua, quantum ad ejus mentem ſpectat, & ex dictis in ſuperiori articulo amplius etiam declarata eſt: quantum vero pertinet ad rem ipſam, attingit ordinem naturæ, vel temporis inter actus, qui concurrunt ad juſtificationem impii. De qua re ex profeſſo agitur in 1. 2. q. 113. Et quantum ad præſentem locum ſpectat, tractabitur à nobis infra diſputando de effectibus pęnitentiæ.

DISPUTATIO VII.
De habitu virtutis Pœnitentiæ.

SUppoſitis his, quæ de objecto, & actibus hujus virtutis dicta ſunt, facilius erit naturam ipſius habitus explicare, cum habitus ab objecto, & actibus ſpeciem ſumat. Dicemus enim, cujus ordinis, & potentiæ hic habitus ſit, deinde cujus ſpeciei, & quomodo ad virtutes alias comparetur.

SECTIO I.
Utrum Pœnitentia ſit virtus moralis per ſe infuſa voluntati.

Datur habitus ſpecialis pœnitentiæ. PRimo ſuppono dari aliquem habitum ſpecialem pęnitentiæ; quod negarunt Altiſiod. lib. 4. Summ. tract. 6. q. 3. Mairon. in 4. d. 14. qu. 2. dicentes, omnes virtutes exercere pœnitentiam, ſingulas ſub propria ratione: & ideo habitum pęnitentiæ eſſe collectionem omnium virtutum. Nos vero ſupra oſtendimus, dari quidem hanc pęnitentiæ acceptionem: & nihilominus etiã dari ſpeciale quoddam motivum ad juſtitiam pertinens, ex quo poſſumus omnia peccata deteſtari: & ex illo dici ſpeciales actus diſtinctos à reliquis habitibus virtutum. Inde ergo concluditur dari habitum his actibus proportionatum, & conſequenter ſpecificum. Nam ſi illi actus ſint, vel eſſe poſſint imperfecti, & ordinis naturalis, generabunt habitum dantem facilitatem ad ſimiles actus: nam eadem ratio eſt de illis, quæ de aliis omnibus: ſi autem ſint actus perfecti, & ſupernaturales, Deus etiam infundet habitum ejuſdem ordinis, quo illi fiant connaturali modo: hæc eſt enim neceſſitas habituum infuſorum, quæ non minus in hoc opere locum habet, quam in aliis. Atque ita ſentiunt de hac virtute D. Th. hic, & omnes expoſitores, ac Doctores ſupra relati. De hoc ergo habitu in hac diſputatione loquimur: & ad illum proprie pertinet illud præceptum juſtitiæ ad Deum, quo tenemur illi ſatisfacere: & illi etiam opponitur ſpeciale vitium, ſeu peccatum impœnitentiæ.

Habitum pęnitentiæ non eſſe habitum gratiæ. Coroll. 1.

Ex quo etiam obiter intelligitur falſam eſſe illam ſententiam, quam Bonav. & alii referunt, habitum pęnitentiæ eſſe ipſum habitum gratiæ, quia habet eundem effectum, ſcilicet remittere peccatum. Verumtamen id eſſe non poteſt, quia habitus gratiæ eſt in animæ eſſentia: & non eſt proximum principium alicujus actus: at vero pœnitentia eſt principium proximum illorum actuum, quos ſupra declaravi, unde & in voluntate recipitur, ſicut & ipſi actus. Suppono autem in hac ratione opinionem D. Thom. quod gratia ſit diſtincta ab habitu charitatis: quod fortaſſe auctores illius ſententiæ non admitterent. Nihilominus tamen licet contrarium eis demus, ſolum poterunt inferre gratiam ipſam eſſe habitum, qui in re ipſa elicit illum actum pęnitentiæ, qui eſt perfectiſſimus, & vera contritio, nam hunc ſupra diximus elici à charitate, non tamen debuiſſent negare proprium habitum pęnitentiæ ex ratione juſtitiæ. Supponendo ergo proprios actus pęnitentiæ, qui ſub ratione, ſeu ex motivo juſtitiæ fiunt, non eſſe elicitos à charitate, quod ſupra oſtenſum eſt; nulla probabili ratione opinari quis poteſt, pœnitentiam eſſe ipſam gratiam ſanctificantem, ſive quis opinetur illam eſſe eundem habitum cum charitate, ſive diſtinctum, quod probabilius eſt. Fundamentum autem illorum auctorum facile ſolvitur, nam gratia remittit peccatum formaliter: pęnitentia vero diſpoſitive, ut infra dicam. Addit D. Thomas hic art. 2. ad 3. etiam effective, quod poſſet variis modis exponi, ut in commentario tetigi: & breviter expoſui de efficientia morali per modum imperii: nam voluntas expellendi peccatum eſt proprius actus elicitus hujus virtutis, ut ipſe expreſſe docet: per hunc autem actum imperat contritionem, & amorem ſuper omnia, quibus peccatum expellitur: qui autem efficit ultimam diſpoſitionem expellentem formam, recte dicitur effective expellere formam.

Habitum pœnitentiæ eſſe ſupernaturalem, & infuſum. Coroll. 2.

Secundo ex his concludo, habitum pęnitentiæ eſſe ſupernaturalem, & voluntati infuſum. Ita affirmat D. Th. dictis articulis, & in 4. d. 14. q. 1. ar. 1. quæſtiunc. 2. & ſequentib. ubi eum imitantur Richardus, Paludanus, Soto, Ledeſma, & alii, & Medina tract. 1. q. 2. Petrus Soto lect. 8. de Pœnit. Conſtatque utraque pars ex proxime dictis, & ſuperius tractatis de actibus hujus virtutis: oſtendimus enim illos eſſe in ſua ſubſtantia, & entitate ſupernaturales: indigent ergo habitu connaturalis ordinis, ut ſupernaturali modo fiant. Item oſtendimus illos eſſe actus à voluntate elicitos: in eadem ergo potentia habitum poſtulant. Præterea infra oſtendemus hunc actum eſſe juſtitiam quandam: juſtitia autem voluntatis virtus eſt. Circa priorem vero partem occurrebat diſputatio cum Scot. Gabriel, Durando, & aliis, qui in eadem diſt. 14. negant hanc virtutem eſſe infuſam per ſe, quos ſequitur Marſil. q. 10. art. 2. ad argumenta contra quintam concluſionem, & indicat Bonav. d. 17. 1. part. art. 2. qu. 3. circa finem, quatenus ait, virtutem pœnitentiæ manere in peccatore, & eſſe informem: quod de virtutibus infuſis, præter fidem, & ſpem, communiter non admittitur. Verumtamen dicti auctores in altero ex duobus fundamentis falſis, vel utroque nituntur. Unum eſt, non dari virtutes morales per ſe infuſas: cujus oppoſitum nos ſupponimus ex 1. 2. & in ſuperioribus id breviter declaratum eſt. Aliud eſt, nullum actum pęnitentię eſſe in ſe, & intrinſece ſupernaturalem: cujus oppoſitum, ut opinor, efficaciter demonſtratum eſt. Quocirca, licet eo modo quo dari poſſunt actus pœnitentiæ imperfecti, & naturales, illis reſpondere poſſit habitus per eos acquiſitus, qui manere poteſt in peccatore, & eſſe informis; tamen ad actus ſupernaturales pœnitentiæ eliciendos habitus infuſus neceſſarius eſt eo modo quo in aliis virtutibus: eſt enim eadem omnino ratio.

Quorundam ſententia rejicitur.

Sitne in appetitu ſenſitivo pœnitentiæ habitus.

Vera reſolutio. Circa alteram partem de ſubjecto proximo hujus habitus, quod ſit voluntas, nulla eſſe videtur opinionum diverſitas. Diſputant vero Theologi, an in appetitu ſenſitivo generetur etiam habitus quaſi concomitans ipſum habitum voluntatis. Quæ quæſtio fere de omnibus virtutibus generaliter diſputari poteſt. In propoſito vero dari talem habitum docent Paludanus diſt. 14. q. 2. n. 11. & inclinat Soto ſubdubitans ibidem q. 2. art. 4. & Ledeſma 1. part. q. 25. art. 4. ſupponendo, ut verum eſt, appetitum ſenſitivum eſſe capacem habituum. Et poſitis etiam, quæ ſupra dicta ſunt de actibus, mihi videtur res clara, quia ille actus pœnitentiæ, quem oſtendimus eſſe in appetitu, eſt ſæpe repugnans ſenſibili inclinationi ejus: unde eſt ſine dubio difficilis: uſu autem, & conſuetudine fit facilis: ergo generat habitum. Et confirma-

firmatur, quia eo modo quo in appetitu, v.g. eſt habitus temperantiæ, eſt etiam habitus ad dolendum de actu intemperantiæ, ut ſic: ergo pari ratione poteſt generari habitus ad dolendum de peccato, ut offenſa Dei, eo modo quo appetitus poteſt participare talem actum. De hoc vero habitu non dicam plura, quia ſuppono illum eſſe acquiſitum tantum, & proprie non eſſe virtutem, niſi prout ſubeſt habitui, & electioni voluntatis: propter quod non eſt niſi una virtus pœnitentiæ: ſicut actus appetitus ſenſitivi cum electione voluntatis, a qua proficiſcitur, non eſt niſi unus actus moralis. Docet vero Bonav. d. 14. art. 2. qu. 1. hunc habitum potius eſſe in iraſcibili, quam in concupiſcibili cum Alberto ibi ar. 8. qui etiam de habitu voluntatis idem dicunt. Nam in voluntate etiam diſtinguunt illas duas rationes potentiarum: in quo ego non multum immoror, quia neque in appetitu, neque in voluntate exiſtimo eſſe potentias realiter diſtinctas: & ſine dubio poſſunt inveniri in hoc habitu actus pertinentes ad iraſcibilem partem, ut eſt appetitus vindictæ de peccato commiſſo, & actus etiam pertinentes ad concupiſcibilem, ut eſt ipſa voluntas non offendendi Deum, & amor ipſius honeſtatis, quæ eſt in objecto pœnitentiæ.

Habitum pœnitentiæ eſſe honeſtum, & virtutem ſimpliciter. Corol. 4.

Tertio addendum eſt hunc habitum eſſe honeſtum & virtutem ſimpliciter. Eſt aſſertio D. Thom. hic, & in 4. diſt. 14. q. 1. ubi Soto, & alii communiter, Alenſis 4. p. qu. 54. membr. 1. Marſil. in 4. q. 10. art. 1. Medina tract. 1. q. 1. & Sancti Patres ſemper loquuntur de pœnitentia tanquam de habitu honeſtiſſimo, & perfectæ virtutis, ut patet ex his, quæ ſupra adduximus tractatu de actibus pœnitentiæ. Et ex ibi dictis patet facile prior pars, quia ille habitus eſt honeſtus, qui eſt principium honeſtorum actuum ex vi proprii motivi honeſti: ſed hic ita ſe habet, ut patet ex dictis: ergo. Et hinc concluditur pars altera, quia ille habitus eſt virtus ſimpliciter, qui præbet bonum, & honeſtum uſum in liberis actibus voluntatis, ut conſtat ex 1. 2. q. 54. ſed hæc ita ſe habet; ergo.

Objectio.

Solum ſupereſt objectio, quia ille habitus, qui neceſſario ſupponit culpam, & non tam eſt ad conſtituendum bonum, quam ad deſtruendum malum, non eſt virtus ſimpliciter: ſed pœnitentia talis eſt: ergo. Confirmatur a ſimili, nam verecundia (ex Ariſtotele 2. Ethic. c. 7. & latius lib. 4. cap. ult.) non eſt virtus, quia ſupponit turpe factum, de quo quis erubeſcit: ergo, &c. Secundo, quia virtus ſimpliciter ineſſe debet ei, qui eſt ſimpliciter perfectus, & ſtudioſus: at hæc virtus non eſt talis: nam, ut omittam Deum, ut Deum, Chriſtus, ut homo, fuit ſimpliciter perfectus in omni virtute undique, & tamen hanc non habuit, neque Angeli illam habent, & aliqui etiam illam excludunt a B. Virgine, & ab Adamo in ſtatu innocentiæ: ergo.

Rejiciuntur.

Ad argumentum: Durandus in 4. d. 14. q. 1. & 2. & Cajetan. 2. 2. q. 114. art. 1. concedunt pœnitentiam non eſſe virtutem ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Verumtamen aut non loquuntur conſequenter, aut non conſiderant virtutem hanc ſecundum adæquatam rationem ejus, ſed ſolum ſecundum reſpectum ad retractationem peccati commiſſi. Ipſi enim, ut ſupra retuli, docent non eſſe primarium munus hujus, vel alicujus virtutis deſtruere malum, ſed tendere in aliquod bonum: ergo non poſſunt hoc titulo expellere hanc a natura virtutis ſimpliciter. Debent ergo loqui de pœnitentia ſecundum inadæquatum conceptum, & præciſum reſpectum ad peccatum commiſſum.

Germana ſolutio.

Loquendo autem ſimpliciter & adæquate de hac virtute, falſum eſt, quod in argumento ſumitur, nimirum illam neceſſario ſupponere culpam, ut Cajetanus etiam in ſequentibus articulis docet. Falſum item eſt deſervire hanc virtutem ſolum ad deſtruendum malum, & non potius per ſe, ac primario ad aliquod bonum conſtituendum, ut a nobis in ſuperioribus oſtenſum eſt, explicando actus & munera ejus. At vero loquendo de pœnitentia ſub dicta præciſione, ſeu reſpectu ad actum retractationis, facile concedi poteſt ex illo ſolo capite non habere rationem virtutis conſummatæ, & perfectæ, ut jam declarabo.

Satisfit primæ rationi du-

Ad 1. ergo confirmationem D. Th. citato loco, & ſecunda ſecundæ conſtituit diſcrimen inter verecundiam, & pœnitentiam, quod verecundia eſt de turpi facto præſenti; pœnitentia de præterito: habere autem præſens turpe factum, repugnat virtuti ſimpliciter, non autem reſpicere præteritum factum, ut illud deteſtetur. Intelligendum autem hoc eſt, non quia hoc munus ſufficiat ad conſtituendam virtutem ſimpliciter ſecundum totam capacitatem ſuam; ſed quia illud etiam munus poteſt pertinere ad virtutem ſimpliciter, cum omnino ſit honeſtum, & in ſe nihil mali includat: quod autem illud ſupponat, eſt ipſi virtuti per accidens, quantum ad habitum ejus.

bitandi, traditur differentia inter pœnitentiam, & verecundiam.

Quod vero attinet ad verecundiam; videtur illa reſponſio difficultatem habere. Nam, cum verecundia ſit fuga mali, & diſplicentia, non videtur eſſe poſſe de malo, quod actu committitur, ſed de illo, quod proxime præceſſit, de quo etiam poteſt eſſe pœnitentia. Et ſicut hæc eſſe poteſt de præteritis multo antea, ita & verecundia, ſi talia turpia facta in memoriam revocentur: nulla ergo eſt differentia. Reſpondetur, verecundiã etiam eſſe poſſe de turpi facto, dum actu fit: & in hoc conſiſtit dicta differentia, non vero in eo quod nunquam poſſit eſſe verecundia de peccato præterito, vel proxime, vel etiam remote, ſi per apprehenſionem præſens fiat, nam re vera poteſt, ut ratio facta probat, & experientia oſtendit. Non ergo in hoc differt a pœnitentia, ſed in eo, quod pœnitentia nunquam eſt de actu turpi dum committitur, de quo tamen propriiſſima eſt verecundia. Hujus vero ratio eſt, quia pœnitentia eſt directe de ipſo facto turpi, & includit nolitionem ejus; verecundia vero non tam eſt de ipſo peccato, quam de infamia, dedecore, vel rubore ex illo reſultante, quæ verecundia fugit. Et ideo quoad hoc verecundia reſpicit futurum, ſupponit vero malum turpe præſens, vel propenſionem ad illud, ut ſentit D. Thom. ſupra, & notavit Durand. 4. d. 14. q. 1. ad 1. Imo ſumitur ex Ariſtotele priori loco: dicit enim eſſe timorem quendã dedecoris, dum quis veretur, ne videatur ab aliis, quando aliquid turpe facit. Unde ſignificat eſſe ſolum quandam paſſionem, non virtutem: quod etiam D. Th. in citato loco ſecunda ſecundæ indicavit. Richardus d. 14. art. 1. q. 1. ad 2. Addo vero, quod licet hic timor conſideretur, quatenus ſub electionem liberam cadere poteſt, adhuc non pertinet ad virtutem ſimpliciter; quia motivum illud fugiendi dedecus non eſt per ſe honeſtum, ſed ad ſummum indifferens. Unde etiam Auguſt. epiſt. 51. ad Macedon. dixit: *Nihil aliud eſt verecundia, quam quidam diſplicendi metus.* Quod ſane quid indifferens eſt. Quod ſi aliquando ex honeſto fine extrinſeco id fiat, pertinebit ad aliquam virtutem, quæ illum finem reſpiciat: hoc tamen eſt accidentarium: & ideo ſimpliciter negatur, verecundiam eſſe virtutem: quamvis ſit paſſio utilis ad virtutem in incipientibus, & imperfectis: nam in viris perfectis, negat Ariſtoteles, habere locum verecundiam (quod moraliter, ac regulariter loquendo intelligendum eſt) & inde merito colligit non eſſe virtutem, quia nulla virtus repugnat cum perfecto ſtatu virtutum omnium. Et quoad hoc optime diſtinguitur verecundia a pœnitentia, nam pœnitentia, interior, & ſtudioſa, in viris etiam perfectiſſimis, & quatenus tales in præſenti ſunt, locum habet: verecundia autem minime, per ſe, ac moraliter loquendo.

De ſubjecto remoto pœnitentiæ.

Prima reſponſio ad ſecundam confirmationem.

Ad alteram confirmationem, in qua petitur quod ſit ſubjectum remotum hujus virtutis: D. Th. in 4. d. 14. q. 1. ar. 3. q. 3. ad argumenta, negat abſolute hanc virtutem fuiſſe in Chriſto, etiam ut homine: admittit vero illam in cæteris hominibus, etiam innocentibus. Et 1. part. q. 95. art. 3. ponit illam in Adamo in ſtatu innocentiæ; non vero in Angelis, quia ſunt incapaces pœnitentiæ. Sequitur Richard. 4. d. 14. art. 2. q. 3. Paludanus q. 4. Major q. 2. quamvis hic etiam neget fuiſſe in B. Virgine. At Alexander Alenſ. 4. part. q. 12. memb. 1: art. 1. §. 1. circa finem, diſtinctione utitur, quam ego etiam tradidi in 1. tom. hujus 3. part. diſp. 4. ſect. 5. & nunc etiam mihi maxime probatur: imo neceſſario ſequitur ex his, quæ hactenus dixi. Nam ſi de Pœnitentia loquamur ſecundum rigoroſam ſignificationem vocis, per quam connotatur reſpectus ad proprium peccatum commiſſum, & retractationem ejus, ſic verum eſt non fuiſſe in Chriſto Domino; quia nec peccavit, nec peccare potuit. Tamen ſub eodem reſpectu etiam eſſet neganda Bea-

tæ

tæ Virgini, & aliis innocentibus: quamvis, quia abſolute peccare poterant, aliquo majori titulo illis tribuatur, ſaltem quantum ad diſpoſitionem, quaſi aptitudinalem, quæ per actum conditionatum explicari poteſt, ut ſtatim dicam.

Alio vero modo loqui poſſumus de hac virtute ſub nomine, & conceptu juſtitię ad Deum, qui eſt magis adęquatus tali virtuti. Et ſub hac ratione dicendum eſt eſſe poſſe in omni voluntate creata, quæ tenetur jus divinum illæſum ſervare, & in ea habere poſſe ſaltem abſolutam voluntatem non tranſgrediendi aliquod divinum mandatum, ſub ratione vitandi divinam injuriam. Quā ſententiam tenuit etiam Marſil. in 4. q.10. ad 6. & eandem neceſſario tenent Durandus, & Cajetan. Nam prior aſſerit pęnitentiam eſſe ipſam juſtitiam commutativam, Poſterior vero aſſerit eſſe ipſam religionē: ergo in omni ſubjecto capaci juſtitiæ, & religionis neceſſario ponere debent hanc virtutem ſecundum ſe, ſeu quantum ad eſſentiam, & ſubſtantiam ejus. Idem fere tenet Scotus in 4.d.14.q.2. ad argumenta, quamvis non loquatur in particulari de Chriſto, ſed de Beatis in communi. Ratio tamen ejus generalis eſt. Expreſſius, & in particulari de Chriſto hoc tenet Th. de Argentina in 4.d.14.q.1. ad 5. ubi etiam ſub nomine pęnitentiæ videtur illam tribuere prædictis omnibus, ſaltem ad hunc actum conditionatum, *Si peccaſſem, deteſtarer peccatum*. Quod mihi non placet, ſaltem pro Chriſto Domino, propter impotentiam peccandi. In aliis vero facilius poſſet admitti. Denique declarari poteſt, quia pęnitentia generatim ſūpta pertinet ad charitatem, & ſuo modo ad quamlibet virtutem, ut dixi: ergo omnis virtus de ſe eſt ſufficiens ad aliquam pęnitentiam eliciendam. Et tamen hujuſmodi virtutes reperiuntur in Chriſto, & in aliis, quamvis non ſub ea denominatione, vel connotatione pęnitentiæ generalis: ergo idem proportionaliter dici debet de pęnitentia ſpeciali. Et hoc modo reſpondetur optime ad confirmationem poſitam. Nec video difficultatem alicujus momenti, quæ circa hanc partem ſuperſit.

Pœnitentiam non eſſe virtutem Theologicam, ſed moralem.

Dico 4. Pęnitentia non eſt Theologica virtus, ſed moralis. Ita docet D.Th. hic, & in 4.d.14. q.1. art.1. quæſtiunc.4. Richard. art. 2. q.2. ubi Palud. Soto, & alii, & Carthuſ. d.16. q.1. Probatur facile prior pars: nam virtus Theologica eſt, quæ immediate attingit Deum, ut objectum quod, ut ſuppono ex prima ſecundæ: hæc autem virtus non ita attingit Deum, ut conſtat ex dictis de objecto ejus: ergo. Item virtutes Theologales tantum ſunt tres, ut ſumunt Theologi ex illo 1. ad Cor. 14. *Nunc autem manent tria hæc, fides, ſpes, charitas*: ſed pęnitentia non eſt fides, ut per ſe patet, nec ſpes: quia, licet hæc eliciat aliquam attritionem, tamen ſub motivo valde diverſo, & idem eſt de charitate, quæ elicit contritionem: quæ omnia ex ſuperioribus patent. Objectio. Dicet aliquis. Si ſpes, & charitas, quamvis ſint Theologales virtutes, eliciunt proprios actus pęnitentiæ generalis: cur e converſo, quamvis hæc virtus eliciat ſpecialem pęnitentiam, non poterit eſſe virtus Theologica? Circa hoc, Gabr. d.14. q.1. dub.3. dicit, charitatem ut elicit contritionem, eſſe virtutem moralem, non Theologicam: & ita non ſemper diſtinguit re ipſa virtutem Theologicam a morali: Solutio; ſed per reſpectum ad diverſas materias. Sed hoc pertinet ad modum loquendi, qui non eſt receptus. Verius ergo dicitur, de ratione virtutis Theologicæ ſolum eſſe, ut in primario actu, & objecto ſuo immediate attingat Deum, ut quod: pęnitentia autem hoc non habet, ſed verſatur ſemper immediate circa actus humanos, & Deum ſolum attingit ut objectum cui, ut ſupra explicatum eſt. Et in hoc differt etiam ab ſpe, quæ non ſolum dona creata, ſed etiam Deum ipſum ſperat: & ita Deum ipſum attingit ut objectum quod, ſeu materiam proximam circa quam verſatur. At vero pęnitentia ſolum attingit Deum ut perſonam, cui jus ſuum, ſeu debitam ſatisfactionem reddit. Et ita ſemper habet aliam materiam creatam circa quam proxime verſetur.

Atque hinc concluditur altera pars aſſertionis: nam omnis virtus voluntatis, aut eſt Theologica, aut moralis: nam hæc membra includunt immediatam contradictionem: ſed hæc eſt virtus voluntatis, & non Theologica: ergo moralis. Dur. reprobatur. At Durand. d.14.q.2. voluit mixtam eſſe, & quaſi compoſitam ex Theologica & morali: quia perfecta pęnitentia, inquit, regulatur ſupernaturali regula. Sed hęc ratio nullius momenti eſt, quia, ut ſupra dixi, etiam virtutes morales per ſe infuſæ regulantur ſupernaturali regula. Deceptus etiam videtur ex eo, quod ad perfectam contritionem concurrere ſolent virtutes Theologicæ, vel ſperando veniam, vel amando Deum, & morales, deteſtando culpam. Sed debuiſſet ſingula ſingulis tribuere cum proportione: intervenire enim poſſunt ibi plures actus: virtus autem, quæ proprium pęnitentiæ actum elicit, moralis eſt.

Objectio. Sed objicitur breviter contra concluſionem: quia omnis virtus moralis conſiſtit in medio inter duo extrema: ſed pęnitentia non habet medium, cum de omni peccato, & ſuper omnia doleat: ergo. Marſilii ſolutio. Reſpondet Marſilius pęnitentiam ponere medium inter præſumptionem, & deſperationem. Sed hoc potius pertinet ad ſpem, ut conſtat ex 2.2. Quamquam dici poſſet, per ſe primo hoc convenire ſpei, participari autem ſuo modo a pęnitentia, quatenus requirit condignam æſtimationem peccati, ne homo illud contemnat, & obdureſcat: & aliunde etiam requirit, ne peccatum æſtimetur ut malum irreparabile. Germana ſolutio. Deinde vero dicitur, virtutes, quæ verſantur circa paſſiones, proprie habere medium, quod rationis vocant, quod frequentius eſt inter duo extrema. Virtus autem juſtitiæ, quæ verſatur circa operationes, habet medium rei, quod conſiſtit in æqualitate rei ad rem. Quia vero pęnitentia, quæ eſt ad Deum, nunquam poteſt hanc æqualitatem perfecte attingere, ideo non oportet, ut ex hac parte habeat medium; ſed medium ejus eſt facere quantum potuerit, quanquam ex parte noſtra debeat habere medium & moderationem, ut ſupra explicatum eſt, cum de actibus ejus ageremus.

Virtutem pœnitentiæ eſſe diſtinctam ab omni alia, quæ non reſpicit aliquo modo Deum. Concl. 3.

Dico ult. Virtus pœnitentiæ diſtincta eſt in re, & in eſſentia ab omni virtute morali, quæ non reſpicit aliquo modo Deum, ſaltem ut objectum cui. Probatur facile, tum quia illa diſtinctio in objectis indicat diſtinctionem in ipſis virtutibus; tum etiam, quia virtutes morales verſantur tantum circa paſſiones, & illæ diſtinguuntur a pœnitentia, quia non ſunt ad alterum ſicut illa, aut verſantur circa actiones, quę reſpiciunt alterum, ut juſtitia, & hæ cum ſiſtant in creaturis, neceſſario diſtinguuntur a virtutibus, quæ moderantur actiones circa Deum ipſum.

At Durandus ſupra non diſtinguit hanc virtutem a juſtitia commutativa, quæ eſt inter homines, quia finis ejus eſt conſtituere æqualitatem. Et quod hæc ſit cum Deo, vel cum homine, accidentarium eſt. Similiter etiam eſt per accidens, ut homo non poſſit reddere æquale Deo, quia virtus non reſpicit effectum, ſed affectum. Scoti ſententia. Scotus autem ſupra dicit eſſe juſtitiam vindicativam, quia finis ejus eſt punire culpam. Quod autem idem homo in ſe ipſo illam vindicet, nihil refert, quia id facit ut miniſter Dei. Et idem fere dicit Gabr. ſupra, qui addit eſſe juſtitiam diſtributivam: nam hæc diſtribuit pœnas cum proportione ad culpas.

Reprobatur. Sed hæ opiniones facile a nobis refelluntur ex dictis: nam jus divinum, & debitum ejus eſt longe ſuperioris ordinis, quam omne jus humanum: & ideo etiam juſtitia, quæ reſpicit hoc jus, & ſecundum illud intendit, prout poteſt, æqualitatem conſtituere, virtus diſtincta, & ſuperior eſt. Unde ad diſtinguendas has virtutes non eſt accidentarium, ſed valde per ſe, quod recompenſatio fiat Deo, vel homini: quia ex illo capite ipſum jus, quod eſt juſtitiæ objectum, longe excellentius eſt; ideoque excellentiorem virtutem conſtituit, & requirit. Sicut etiam ob ſimilem vel proportionalem cauſam gratitudo ad Deum ob beneficia recepta, & fidelitas in ſervandis promiſſis, virtutes poſtulant altiores, quam proportionales actus, prout circa homines exercentur. Atque ex eodem capite provenit, ut purus homo non poſſit reddere Deo æquale pro injuria illata: quod non eſt accidentarium, ut inter homines contingere ſolet; ſed per ſe ex intrinſeca ratione, & natura talium perſonarum. Ideoque recte diſtinguitur hæc virtus ab humana juſtitia in eo, quod non valet ex vi ſui ordinis Deo reddere æquale. Quare ſicut juſtitia in communi abſtrahit ab humana, & divina, ita & æqualitas. Idemque judicium eſt de juſtitia vindicativa, nam longe diverſæ rationis eſt in

ordine ad Deum, & in ordine ad humanam Rempublicā ſeu legem: præſertim quia oſtendimus ſupra primarium finem hujus virtutis non eſſe ſatisfacere pro pęna, ſed pro injuria Dei, & reſarcire illam: & ad hunc finem debere ordinari ipſam vindictam, ut ſit munus hujus virtutis. Denique minor eſt apparentia de juſtitia diſtributiva: nam præter dicta hæc virtus non diſtribuit pœnas inter multos, ſed conatur reddere æquale Deo prout poteſt, & quatenus pœnam aſſumit propter culpam, ſolum reſpicit commenſurationem pęnæ ad culpam: ideoque ſimilior eſt juſtitiæ commutativæ.

SECTIO II.

Utrum Pœnitentia ita ſit ſpecialis virtus, ut etiam a religione diſtincta ſit.

HÆc ſola comparatio ſupereſt ad declarandam propriam & ſpecificam rationem hujus habitus: eſtque peculiari ratione neceſſaria propter affinitatem & ſimilitudinem pęnitentiæ, & religionis: utraque enim reſpicit Deum ut objectum cui: & utraque aliquo modo reddit ei debitum. Et ſub hac ratione in eum, ut in finem
Cajetani ſententia. proximum, refert aliquas humanas actiones. Propterea igitur Cajetan. dict. q. 85. art. 2. dicit pœnitentiam eſſe ipſam religionem. Et fundatur præcipue in hoc, quia alias pęnitentia per ſe primo & adæquate ſolum tenderet in deſtructionem peccati, & non ad bonum aliquod: hoc autem repugnat virtuti, ut ſæpe diximus. Hæc vero ratio non multum urget, quia licet pęnitentia ſit diſtincta a religione per modum cujuſdam juſtitiæ, poteſt habere bonum, quod per ſe primo intendat, nempe ſervare illæſum jus divinum; & illi reddere quidquid ex juſtitia illi debetur. Imo, quamvis daremus pęnitentiam non eſſe diſtinctam virtutem a religione, dicendum conſequenter eſſet religionem ipſam non ſolum reſarcire injuriam in Deum commiſſam; ſed etiam ſub eodem motivo vitare ne fiat: & conſequenter etiam velle ut divinum jus integrum ſervetur: ſatis enim oſtenſum eſt nobis, hæc omnia in eadem virtute connexa eſſe.

Poſſumus tamen aliter illam ſententiam confirmare: quia quæ ſunt diviſa in inferioribus, ſolent in ſuperioribus eſſe unita: & ideo, licet reſpectu proximi juſtitia, gratitudo, fidelitas, & obſervantia ſint virtutes diſtinctæ, tamen reſpectu Dei eadem virtus ad hæc omnia ſufficere videtur: cujus ſignum eſt: nam religio colit Deum; & gratias agit, teſte D. Th. 2. 2. q. 83. ar. 17. & q. 106. ar. 1. ad 1. ſolvit etiam promiſſa Deo, id eſt vota, 2. 2. q. 88. Eadem ergo eſt obſervantia, gratitudo, & fidelitas reſpectu Dei: erit ergo etiam juſtitia: nam eſt eadem ratio. Quæ ita etiam explicari poteſt: nam omne debitum, quod redditur Deo, ſolum eſt propter cultum ejus, quia nulla alia utilitas, nullumve dominium poteſt Deo accreſcere ex noſtris actibus: ergo in omnibus his reperitur idem motivum, & eadem ratio virtutis. Ac propterea etiam actus pœnitentiæ per modum divini cultus explicantur in Scriptura, Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, Baruch. 2. *Anima, quæ triſtis eſt, reddit tibi gloriam.* Hinc denique D. Th. 2. 2. q. 80. numerans virtutes morales in ordine ad Deum, ponit ſolam religionem. Et qu. 81. art. 1. ponit ex Auguſt. 10. de Civit. cap. 4. quandam etymologiam religionis a reeligendo Deum; quem peccando amiſeramus, quod eſt munus pœnitentiæ. Eadem ergo eſt religio.

2. Sententi. Secunda opinio eſt, pœnitentiam eſſe propriam virtutem, diſtinctam etiam a religione. Hanc ſignificant antiqui Theologi, quamvis hanc comparationem ita in ſpecie non faciant; ſed generatim dicant hanc eſſe ſpecialem virtutem diſtinctam a reliquis omnibus. Ita D. Th. hic, & in 4. d. 14. q. 1. art. 1. præſertim quæſtiunc. 5. ubi diſtinguit pœnitentiam a latria, quæ idem eſt quod religio. Item d. 15. q. 4. ar. 7. ad 2. & 2. 2. q. 32. ar. 1. ad 2. ubi ait eleemoſynam, prout ordinatur ad ſatisfaciendum pro peccatis, pertinere ad pœnitentiam: prout vero refertur ad colendum Deum, pertinere ad religionem. Idē ſentiunt Bonav. d. 14. art. 1. q. 2. Palud. qu. 2. n. 22. Richard. art. 1. q. 2. & Medina tract. 1. de Pœnitent. q. 1. In particulari vero contra Cajetanum docent hanc ſententiam Soto d. 14. qu. 2. art. 2. & Cano dicta relectione de Pœnit. part. 2. Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia pœnitentia formaliter non intendit cultum Dei, ſicut religio, ſed ſatisfacere, ſeu reſarcire injuriam Dei, quod eſt valde diverſum, ut a ſimili ex rebus humanis intelligi poteſt. Et ex diverſa ratione debiti: nam cultus ſolum debetur ex quadam morali decentia, & ratione: ſatisfactio autem ex debito legali, & rigoroſo.

Pœnitentiam & religionem non eſſe unum ſimplicem habitum.

Suppoſitis principiis, quæ de diſtinctione & augmento habituum nuper poſui in Metaph. diſp. 44. ſect. 11. cenſeo unum eſſe fere certum, aliud vero poſſe pertinere ad modum loquendi. Itaque pęnitentia & religio non ſunt unus ſimplex habitus, neque in re ipſa habent aliquam veram unitatem per realem unionem inter ſe: & hoc eſt quod ad rem pertinet. Probatur autem breviter ex diſtinctione & varietate actuum horum habituum: ſunt enim in primis inter ſe diſtincti, etiam ſecundum ſpeciem: in quo omnes auctores convenire videntur. Et hoc ſaltem convincit fundamentum ſecundæ ſententiæ. Rurſus tales actus non ſunt inter ſe connexi, quia neque unus ex alio oritur, neque e contrario. Unde quantum eſt ex vi talium actuum, poſſet voluntas eſſe prompta, & facilis ad hos actus, v. g. religionis, & non ad illos, ſcilicet pęnitentiæ. Quandocunque autem tanta eſt diverſitas in actibus, non pertinent ad unum ſimplicem habitum, ut dicto loco probavi. Secluſa autem reali unitate habitus per ſimplicitatem qualitatis, nulla eſt in eis realis & phyſica unitas per unionem realem partialium habituum inter ſe, ut eodem loco probavi: ergo inter hos habitus nulla eſt realis unitas.

Et hoc fundamentum apud me convincit etiam non eſſe unum & eundem habitum religionis ad eliciendos omnes actus, qui ſolent religioni tribui, ut votum, cultum, & gratiarum actionem, &c. Et quidem de gratiarum actione tenuit Cano ſupra. Eſt autem eadem ratio de aliis. Quomodo autem inter ſe diſtinguantur religionis habitus, non eſt hujus loci. Et hoc eſt, quod ad rem pertinet.

De modo autem loquendi erit quæſtio, ſi de religione loquamur, ut de una virtute: intelligamus autem eſſe unam genere proximo, non ſpecie, aut eſſe unam ſolum per collectionem plurium habituum habentium inter ſe quandam affinitatem, vel quaſi artificialem compoſitionem in ordine ad honorem Dei integre, & omni ex parte ſervandum. Et ſi aliquis ita loqui velit, merito dicet actus pęnitentiæ ita pertinere ad religionem, ſicut pertinent alii actus, qui illi tribui ſolent. Et hoc optime declarat fundamentum primæ ſententiæ, & nihil aliud probat: nec cenſeo contendendum eſſe cum eo, qui ita loqui velit. De hac vero re latius ſententiam meam expono in opere de Religione, quod præ manibus habeo: quia exacta comparatio fieri non poteſt, donec utrumque extremum perfecte cognoſcatur.

QUÆSTIO LXXXVI.

De effectu pœnitentiæ, quoad mortalium peccatorum remiſſionem, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu pœnitentiæ. Et primo, quantum ad remiſſionem peccatorum mortalium: ſecundo, quantum ad remiſſionem peccatorum venialium: tertio, quantum ad reditum peccatorum dimiſſorum: quarto, quantum ad reſtitutionem virtutum.

Circa primum quæruntur ſex.

1 *Utrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur.*
2 *Utrum poſſint ſine pœnitentia tolli.*
3 *Utrum unum poſſit remitti ſine alio.*
4 *Utrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu.*
5 *Utrum remaneant reliquiæ peccatorum.*
6 *Utrum auferre peccatum, ſit effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, an in quantum eſt ſacramentum.*

ARTICULUS I.

Utrum per pœnitentiam omnia peccata removeantur.

AD 1. *ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam non omnia peccata removeantur. Dicit enim Apoſtolus Hebr. 12. quod Eſau non invenit pęnitentiæ locum, quanquā cum lacrymis inquiſiſſet eam: Glo. id eſt, non invenit locum veniæ, & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Ma-*

Inf. q. 87. art. 1. & 4. d. 14. q. 2. a. 1. q. 1. & d. 16. q. 1. art. 2. q. 3. & 3. con-

tra cap. 196. & O. puſc. 3. c. 146. Gl. interlinea. ibi. Lib. 1. in ult. fol. lib. tom. 4.

2. Mach. 9. dicitur de Antiocho; Orabat ſceleſtus Deum, a quo non erat miſericordiam conſecuturus. Non ergo videtur, quod per pœnitentiam omnia peccata tollantur.

Præterea. Auguſt. dicit in lib. de Serm. Domini in monte, quod tanta labes eſt illius peccati, ſcilicet cum poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti, oppugnat aliquis fraternitatem, & adverſus ipſam gratiam invidiæ facibus agitatur, ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit: etiam ſi peccatum ſuum mala conſcientia agnoſcere, & annuntiare cogatur. Non ergo omne peccatum poteſt per pœnitentiam tolli.

Præterea. Dominus dicit Matt. 12. Qui dixerit contra Spiritum ſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Non ergo omne peccatum remitti poteſt per pœnitentiam.

Sed contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor amplius.

Reſpondeo dicendum, quod hoc, quod aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non poſſit, poteſt contingere dupliciter. Uno modo quia aliquis de peccato pœnitere non poſſet: alio modo quia pœnitentia non poſſet delere peccatum. Primo quidem modo non poſſunt per pœnitentiam deleri peccata dæmonum, & etiam hominum damnatorum: quia affectus eorum ſunt confirmati in malo: ita quod non poteſt eis diſplicere peccatum in quantum eſt culpa, ſed ſolum diſplicet eis pœna quam patiuntur. Ratione cujus aliquam pœnitentiam, ſed infructuoſam, habent: ſecundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Unde talis pœnitentia non eſt cum ſpe veniæ: ſed cum deſperatione. Tale autem non poteſt eſſe aliquod peccatum hominis viatoris, cujus liberum arbitrium flexibile eſt ad bonum, & ad malum. Unde dicere quod aliquod peccatum ſit in hac vita, de quo quis pœnitere non poſſit, erroneum eſt. Primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. Secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ: per quam moveri poteſt cor cujuſcunque peccatoris ad pœnitendum, ſecundum illud Prov. 21. Cor regis in manu Dei: & quocunque voluerit, vertet illud. Quod autem ſecundo modo non poſſit per veram pœnitentiam aliquod peccatum remitti, eſt etiam erroneum. Primo quidem, quia repugnat divinæ miſericordiæ: de qua dicitur Joel. 2. quod benignus, & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, ſi homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet. Secundo, quia hoc derogaret virtuti Paſſionis Chriſti, per quam pœnitentia operatur, ſicut & cætera ſacramenta, cum ſcriptum ſit prima Joannis ſecundo: Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi. Unde ſimpliciter dicendum eſt, quod omne peccatum in hac vita per pœnitentiam veram deleri poteſt.

Ad 1. ergo dicendum, quod Eſau non vere pœnituit. Quod patet ex hoc, quod dixit, Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus vere pœnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

Ad 2. dicendum, quod illud verbum Auguſt. ſic intelligendum eſt: Tanta eſt labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, ſcilicet de facili: ſecundum quod dicitur illud non poſſe ſanari, quod non poteſt de facili ſanari. Poteſt tamen hoc fieri per divinæ gratiæ virtutem, quæ etiam interdum in profundum maris convertit, ut dicitur in Pſal. 97.

In ser. 11. a medio ad finem. tom. 10.

Ad 3. dicendum, quod illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum S. eſt finalis impœnitentia: ut Auguſt. dicit in lib. de Verbis Domini. Quæ penitus irremiſſibilis eſt: quia poſt finem hujus vitæ non eſt remiſſio peccatorum. Vel ſi intelligatur per blaſphemiam Spiritus ſancti peccatum, quod fit ex certa malitia; vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus ſancti, dicitur non remitti, ſcilicet de facili: quia tale peccatum non habet in ſe cauſam excuſationis. Vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc ſeculo, & in futuro; ut in ſecunda parte expoſitum eſt.

1. 2. q. 14. art. 1. 2. 3. & 4.

HUic Articulo integrum poſſemus commentarium adjungere; tamen quia litera D. Thomæ perſpicua ſatis eſt, & rem ipſam in ſequenti diſputatione copioſe tractaturi ſumus, ut prolixitatem vitemus, ſimul cum re ipſa mentem D. Thomæ declarabimus.

DISPUTATIO VIII.

De primo effectu pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum mortalium.

INter explicandam naturam hujus virtutis, ſimul declaravi cauſas ejus; efficientem, oſtendendo haberi per infuſionem: finalem, declarando motivum ejus: materialem, explicando ſubjectum: formalem, tradendo objectum, definitionem & eſſentiam ejus: quia, cum ipſa ſit quædam forma, non poteſt aliam formam habere: quare ſolum ſupereſt dicendum de effectibus. Quam materiam proſequitur D. Thomas in quatuor quæſtionibus ſequentibus, quas nos totidem diſputationibus declarabimus, nec fere indigent alio commentario. Eandem etiam materiam diſputant Theologi cum Magiſtro in 4. diſt. 15. & 16.

SECTIO I.

Utrum Pœnitentia in ſuo genere ſit ſufficiens cauſa ad remittenda peccata mortalia, quantumvis gravia & multa.

DUobus modis, ut notavit D. Th. q. 86. art. 1. intelligi poteſt peccata non poſſe auferri per pœnitentiam. Primo, quia vera penitentia haberi non poteſt. Secundo, quia licet habeatur, non ſufficit ad tollenda peccata. Et utroque modo erratum eſt: ſed de illo priori modo inſtituemus ſect. ſequent. nunc de poſteriori diſputamus. In quo tres invenio fuiſſe errores. Primus eſt eorum, qui abſolute negarunt penitentiam ſufficere ad tollenda peccata mortalia. Cujus meminit Baſilius hom. 29. quæ eſt de pœnitentia, & Chryſoſtom. hom. 20. ad Hebr. ſed non referunt auctores. Lactantius autem lib. 6. divin. inſtit. c. 24. refert, Ciceronem aſſeruiſſe eos, qui ſemel a virtutis via aberraſſent, penitendo corrigi non poſſe. Ex hæreticis tamen non exiſtimo hoc aliquem negaſſe generatim de omni tempore, vel de omnibus peccatis: ſed ſpecialiter de peccatis Chriſtianorum poſt baptiſmum commiſſis. Et hoc modo errarunt hæretici dicti Cathari, & Cataphrygæ, & alii, & ut videre licet in Epiphanio hær. 59. Theodor. in Epitome divinorum decretor. cap. penult. Hieron. lib. 2. contra Jovinianum, & epiſt. 50. 54. & 61. Auguſt. de Vera & falſa pœnit. c. 3. & de Agone Chriſtian. c. 30. & lib. de Hæreſibus, Cypriano epiſt. 52. Et tribuit hunc errorem Origeni Athanaſius oratione de peccato in ſpiritum S. circa 11. c. Matthæi. Et ſignificat id Origenes homil. 35. in Matth. agens de Petri negatione. Et idem tribuitur Tertull. de quo ſtatim dicam. Fundamentum hujus erroris ſumptum eſt ex Paulo ad Hebr. 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, &c.* & cap. 10. *Non relinquitur hoſtia pro peccato.*

Duplex quæſtionis ſenſus.

Quorundam error.

Secundus error fuit, penitentiam ſufficere ad tollenda ſemel peccata, non tamen ſæpius. Hunc errorem multi putant fuiſſe Montani, in quem tandem incidit Tertull. ut conſtat ex Hieron. lib. de Scriptor. Eccleſ. Vincentius Lirin. lib. contra prophanas novitates, Nicephorus lib. 4. Hiſtoriæ cap. 12. & 34. Sunt tamen qui putent Tertullianum poſtea reſipuiſſe, & retractaſſe hunc errorem, propter quædam verba Patiani epiſt. 3. ad Sympron. in fine. Id tamen veriſimile non eſt: alioqui Hieron. & Vincent. id non prætermiſiſſent, cum eſſet res magni ponderis. Nec verba Patiani id ſignificant, ut notavit Pamelius in fine vitæ Tertulliani, & præſertim circa librum de Pœnitentia. De quo libro cenſet intelligenda eſſe verba Patiani, cum ait, *ipſum Epiſtola ſua, & ea ipſa, quam Catholicus edidit, audiens confitentem, poſſe Eccleſiam peccata dimittere*: per illam enim Epiſtolam nihil aliud, quam librum de penitentia intelligit, quem Tertullian. adhuc Catholicus edidit, & in eo optime de penitentia ſenſit. Hic vero error, cujuſcunque auctoris fuerit, non videtur fundatus in Scriptura: ſed in hac congruentia, quod datur hominibus nimia peccandi licentia, ſi ſemper peccatorum remiſſio per penitentiam conferatur. Et in hujus ſignum ajebant Chriſtum in Evangelio neminem bis curaſſe: item ne videatur Deus diligere peccatum tam facile illud remittendo, ut refert, & eleganter tractat D. Auguſt. libro de Vera & falſa penitentia cap. 5.

Secundus error.

Tertius error eſt. Regulariter pœnitentiam peccata auferre. Excipi tamen debere quædam peccata graviſſima, quæ per penitentiam, quantumvis perfectam, non

Tertius error.

tolluntur, v.g. apoſtaſia a fide, aut negare Chriſtum in tormentis. Qui fuit error Novati, ut ſumitur ex Euſebio *6.* Hiſtoriæ cap. 35. & Ruffino cap. 33. Nicephoro lib. *6.* cap. 3. Et multi putant in hoc errore fuiſſe Tertullianum, quia non omnibus peccatoribus, ſed mœchis tantum ait, negandam eſſe pœnitentiam, ut notavit Pamelius in antidoto ad paradoxa Tertulliani num. 27. ex lib. ejus de Pudicitia. Armenos etiam quædam peccata poſuiſſe irremiſſibilia refert Prateolus. Et videri poteſt Armachan. lib. 9. de quæſtionib. Armenorum c. 27. Fundamentum ſumptum eſt ex quibuſdam locis Scripturæ, in quibus peccatum in Spiritum S. & peccatum ad mortem eſſe irremiſſibile indicatur. Circa hos tamen errores oportet advertere, non omnes eorum auctores locutos fuiſſe abſolute de pœnitentia, etiam interiori: ſed ſolum de ſacramentali: ut infra, agentes de poteſtate Eccleſiæ ad remittenda peccata, videbimus.

Pœnitentiam ſufficere in ſuo genere ad tollenda peccata mortalia. Aſſertio 1.

Probatur in lege veteri. Dico 1. Pœnitentiam in ſuo genere eſſe ſufficientem ad tollenda peccata mortalia. Eſt de fide. Probatur ex ſcriptura diſcurrendo per omnes leges. Nam de tempore legis naturæ, legimus Sap. 1. Adam conſecutum fuiſſe remiſſionem peccati per ſapientiam, in qua pœnitentia includitur, ut infra oſtendam. Et ideo cap. 11. generaliter dicitur: *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam*, id eſt, patienter expectans, donec pœnitentiam agant, & ſic veniam conſequantur. Ac propterea Cain graviter reprehenditur, quod veniam deſperaverit Geneſ. 4. De tempore legis ſcriptæ multa adduxi Probatur in lege nova. diſput. 4. nunc ſufficit Hierem. 18. *Si pœnitentiam egerit egens illa, agam & ego*. Iſai. 55. *Derelinquat impius viam ſuam, &c.* & c. 59. Ac denique hoc ſupponebant, & ſignificabant multa ſacrificia pro peccatis, quæ in illa lege data erant. De lege nova habemus generalem prædicationem pœnitentiæ (Matthæi 1. & 4. & Joan. 1.) ſcilicet, tanquam fructuoſæ, imo & neceſſariæ ad remiſſionem peccatorum, juxta illa Chriſti verba: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*. De pœnitentia ante baptiſmum habemus prædicationem Petri, Act. cap. 1. & 2. De pœnitentia poſt baptiſmum habemus primum exemplum ejuſdem Petri, qui per pœnitentiam ſui peccati remiſſionem conſecutus eſt: erat enim jam tunc baptizatus, quidquid Origenes ſupra dicat, de quo alibi. Habemus etiam exhortationem ejuſdem Petri ad Simonem Magum jam baptizatum, Actor. 8. *Pœnitentiam age, ab hac nequitia tua*. Quod vero Petrus addit, *Si forte, &c.* non eſt quia dubitet de ſufficientia pœnitentiæ ad remiſſionem peccati: ſed vel inſinuare voluit libertatem arbitrii, vel difficultatem, quæ eſt in agenda vera pœnitentia. Eodem modo Paulus in epiſtola ad Galatas, ad pœnitentiam provocat eos, qui poſt baptiſmum lapſi fuerant, & 1. ad Cor. 5. excommunicat fidelem fornicarium, ut eum ad pœnitentiam trahat, & *ſpiritus ejus ſalvus fiat*.

Propter hæc definita eſt hæc veritas in Trid. ſeſs. *6.* c. 14. & can. 19. & tota ſeſſ. 14. & in Conciliis Milevit. & Arauſic. & ſumitur ex Nicæno can. 8. & in decretis multa referuntur d. 50. & in diſtinctionibus de pœnitentia. Et præter Patres in principio citatos, videri poteſt Auguſt. epiſt. 108. ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, & ſerm. 181. de tempore c. 14. & lib. 2. de adulterinis conjugiis c. 6. Cyprian. ſerm. de Ablutione pedum, Cyrillus Hieroſolym. catech. 2. Gregorius lib. 3. epiſt. 103. Et optime Baſilius dicta homil. de pœnit. Chryſoſt. hom. 7. ad Populum, Hieronymus Eccleſiaſt. 7.

Ratio convincens & demonſtrans non poteſt reddi ex ſola perfectione, aut natura virtutis pœnitentiæ: quia ſemper hæc res pendet ex voluntate, & promiſſione divina. Hæc vero nobis ſatis conſtat ex Scriptura. Et eſt valde conſentanea, tum miſericordiæ divinæ, tum etiam juſtitiæ, & redemptioni Chriſti, ut optime declarat D. Th. hic art. 1. Suppoſita vero promiſſione Dei, ex parte ipſius pœnitentiæ redditur optima congruentia: quia nullus poteſt eſſe actus magis proportionatus ad hunc effectum, ſi in ſuo ordine perfectus ſit, ut tractando de actibus pœnitentiæ ſatis declaravi. Item quia tunc homo facit quod poteſt, ut hanc remiſſionem obtineat, conſiderata ejus natura, & fragilitate. Item, quia in hac vita homo ſemper eſt in ſtatu viæ, ideo neceſſarium fuit, & ad providentiam Dei maxime pertinuit, ei concedere aliquem modum, quo poſſet veniam peccatorum conſequi. Hæ autem rationes non minus procedunt in homine jam baptizato, quam in aliis, ut per ſe notum eſt. Imo quadam ratione majorem vim habent in tempore legis gratiæ, in quo Dei miſericordia liberalius operatur, & Chriſti redemptio jam perfecta eſt.

Confirmatur, nam alioqui baptiſmus uſque ad finem vitæ differendus eſſet, ut omnia peccata in vita commiſſa ſimul ablueret: eſſetque valde temerarium antea baptizari, ſi poſtea non ſupereſſet pœnitentiæ remedium pro peccatis: cum nemo poſſit ſibi promittere perſeverantiam in innocentia baptiſmali.

Dices, hæc recte probare de pœnitentiæ ſacramento, Objectio. non tamen de efficacia pœnitentiæ virtutis, de qua nunc agimus. Reſpondetur ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. vero Reſponſ. rum quidem eſſe actum pœnitentiæ ſeu contritionem nunc non remittere peccata poſt baptiſmum commiſſa, niſi cum voto ſacramenti, & in ordine ad illud: nihilominus tamen, habita vera contritione, ſtatim remitti: tum quia ſacramentum pœnitentiæ non eſt inſtitutum ad coarctandam viam ſalutis, neque ad conſtituendum hominem in periculo damnationis, ſi expectanda ſemper eſſet realis ſuſceptio illius ſacramenti ad conſequendam veniam peccatorum: tum etiam quia hic effectus eſt conſentaneus illi diſpoſitioni, & promiſſus a Deo ſine temporum limitatione, ut latius Vega lib. 13. in Trid. cap. 3. & 4. Ac propterea Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt ſententiam cujuſdam Lovanienſis, qui his temporibus dixit, per contritionem, vel actum charitatis ſtatim infundi habitum gratiæ, & charitatis: non tamen remitti peccatum ante realem ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ. Quem errorem ſupra tetigimus, & impugnavimus.

Locus Pauli exponitur.

Sed quid ad loca Pauli ad Hebr. *6.* & 10. quæ ſpecialiter videntur urgere contra hanc partem. Prima reſponſio eſt illud verbum, *impoſſibile*, non ſumi in abſoluto rigore, ſed ut eſt idem quod valde difficile. Eſt enim hæc exaggeratio valde frequens in communi loquendi modo, quem interdum Scriptura uſurpat. Ita Hieronymus lib. 2. contra Jovin. Quia vero non videtur adeo difficile, ut qui poſt baptiſmum peccavit, remiſſionem per pœnitentiam obtineat: ideo Anſelmus ibi non vult hoc intelligi de omnibus baptizatis: ſed ſpecialiter de illis, qui poſt magnam vitæ perfectionem, & poſtquam receperunt magna bona, & auxilia Dei, in peccata labuntur. Concilium autem Colonienſe titulo de pœnitentia, hoc limitat ad peccatum Apoſtaſiæ a fide poſt baptiſmum ſuſceptum. Quæ quidem in ſe vera eſſe poſſunt, non tamen accommodata ad intentionem Pauli. Aliter Hugo lib. 2. de Sacramentis part. 14. c. 4. illud *impoſſibile* intelligit in toto rigore, dicit tamen ſenſum eſſe, impoſſibile eſſe hominem ſic lapſum reſtitui ad priorem innocentiam. Sed hoc etiam de commiſſis ante baptiſmum verum eſt: juxta id, *Mundans non facit innocentem*.

Literalis ergo ſenſus eſt, eum, qui poſt baptiſmum pec- Vera reſponſio. cavit, impoſſibile eſſe renovari per iteratum baptiſmũ, & conſequi illam liberalem remiſſionem totius culpæ, & pœnæ, eo modo quo in baptiſmo conceditur. Et hanc vim habet illud verbum, *Renovari*, & illud, *Iterum crucifigentes &c.* Et eodem ſenſu dicitur in c. 10. non relinqui aliam hoſtiam, id eſt, aliam Chriſti mortem, quæ per iteratum baptiſma repræſentetur. Ita Chryſoſt. ibi, D. Th. & alii Ambroſ. lib. 2. de pœnit. c. 2. Aug. de Ver. & falſ. pœnit. c. 3. Athanaſ. orat. de blaſphem. in Spiritum S. non longe a principio. Ubi advertit non dixiſſe Pauiũ impoſſibilem eſſe pœnitentiam, ſed impoſſibile eſſe *per cauſam pœnitentiæ quempiam renovari iterato baptiſmate.* Sumitur etiam ex Juſtino q. *96.* ad Gentes, ubi ait: Licet in lege Evangelica unicum ſit lavacrum, relinqui tamẽ lapſis remedium: *Si pœnitentiæ remedio uti velint.* Denique D. Th. ſupra q. 84. art. 10. ad 1. hanc præfert expoſitionem & optime declarat: eamque ad verba Pauli bene accommodat Adamus in Paulum.

Veram pœnitentiam eſſe ſufficientem ad peccata tollenda, quoties homo peccaverit. Aſſertio 2.

Dico 2. Pœnitentia, ſi vera ſit, non tantum ſemel, ſed quoties homo peccaverit, ſufficiens eſt ad tollenda pec-

da peccata. Hæc etiã eſt de fide, ut tradunt omnes Theologi, qui hoc ſenſu docent pęnitentiam eſſe iterabilem: quod æque verum eſt de virtute, ac de ſacramento pęnitentiæ. Et ſumitur ex abſolutis verbis Chriſti Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam licet ibi ſit ſermo de ſacramento, tamen jam oſtendi ex Conc. Trid. a ſacramento ad veram contritionem eſſe efficax argumentum. Sunt etiam optima verba Chriſti Matth. c. 18. *Non dico tibi ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties*; ubi ille numerus pro indefinito ponitur, ut ibi annotarunt Hieron. & Hilarius can. 18. & Chryſoſt. hom. 62. Ubi advertit, licet ibi ſit ſermo ad literam de remiſſione injuriarum hominum inter ſe, tamen per hoc ſignificaſſe Chriſtum infinitam Dei miſericordiam, quæ pœnitentiam hominum ſemper acceptat. Idem habet hom. 2. in Pſal. 50. circa principium, ubi ſic inquit: *Peccaſti? pœnitere millies: peccaſti? millies pœnitere.* Et in ſequentibus late confirmat, neminem, dum vivit, ab hoc remedio excluſum eſſe. Quę verba reprehendit Socrates lib. 6. Hiſtor. c. 21. quia ipſe Novatianus erat. Eadem vero confirmat idem Chryſoſt. apud Nicephor. lib. 2. hiſt. c. 36. dicens: *Vel decies millies per pœnitentiam reſipiſcens Eccleſiam ingredere, ego paratus ſum pœnitentes admittere.* Idem optime hom. 24. & 40. ad populum. Et Dionyſius Corinth. Epiſcopus apud Nicephor. l. 4. hiſt. c. 22. qui etiam alia refert lib. 12. cap. 36. & multa ex Scripturis congerit Damaſcenus lib. 2. Parallelorum cap. 83. & Hieron. epiſt. 46. & 48. & Tertullianus de pœnit. c. 8. Ubi habet illa verba: *Nemo deterior fiat, eo quod Deus bonus ſit, toties remittens, quoties delinquimus.*

Ratione oſtenditur concluſio.

Ratio vero eſt eadem, quæ in præcedenti aſſertione, & quia ſecunda contritio non eſt minus bona, & conſequenter nec minus efficax, quam præcedens. Peccata autem quæ præceſſerunt, cum jam ſint omnino deleta, non poſſunt obeſſe. Illa vero circumſtantia ingratitudinis, quæ eſt in poſteriori peccato poſt remiſſionem prioris, & non eſt adeo gravis, quin aliæ graviores per pęnitentiam tollantur: & comprehenditur ſub generali promiſſione de remittendis omnibus culpis, ſi de illis vera ſit pœnitentia.

Fundamento hæreticorum ſatisfit.

Nec denique propter hoc datur hominibus licentia peccandi. Primo quidem, quia, ut recte dixit Auguſtinus lib. de vera & falſa pœnitentia cap. 5. multo major daretur, ſi homines deſperarent remiſſionem. Secundo, quia licet aliqui male utantur hac Dei miſericordia, non propterea debuerunt boni privari fructu pœnitentiæ: & in hoc magis oſtendit Deus odium peccati, quia ſemper illud deſtruit, quoties homo illi cooperatur, prout poteſt, & debet.

Objectio.

Solum objici poteſt, quia in decretis, & antiquis canonibus ſæpe dicitur pœnitentiam ſemel tantum eſſe concedendam, ſeu non iterandam, de Pœnitentia d. 3. per multa capita, & apud Ambroſium lib. 2. de Pęnit. c. 10. Auguſt. epiſt. 53. & 54. Clemens Alexand. lib. 2. Stromatum, Tertull. lib. de Pœnit. in principio, Chryſoſt. hom. 1. ad Epheſ. in illa verba: *In laudem gloriæ, & gratiæ ſuæ*, & Origenem hom. 15. in Leviticum. Reſpondetur, in illis decretis non eſſe ſermonem de pœnitentia, ut eſt virtus, vel Sacramentum, & ad internam peccati remiſſionem ordinata: ſed de quadam pœnitentia ſolemni,

Solutio.

quam poſſumus cęremonialem appellare, quoniam peculiari ritu ab Eccleſia inſtituto olim fiebat ad publicam ſatisfactionem, & ædificationem; & illa ſemel tantum concedebatur, vel ad majorem terrorem, & ne contemneretur: vel forte ne aliis eſſet ſcandalum, ſi ſæpius talem pœnitentiam aliquis ageret. Quod autem poſt illam adhuc eſſet locus ſacramento pęnitentiæ, & conſequenter remiſſioni peccatorum per pęnitentiam, certiſſimum eſt. Et ſpecialiter conſtat ex Siricio Papa ep. 1. decretali cap. 5.

Nullum eſſe peccatum adeo grave, quin per pœnitentiam remitti poſſit. Aſſertio 3.

Dico 3. Nullum eſt peccatum adeo grave, nec tanta multitudo peccatorum, quæ non poſſint per veram pęnitentiam deleri in hac vita: ita docet hic D. Th. & oppoſitum dicit eſſe erroneum, intelligo autem eſſe hæreticum, quia eſt contra definitiones Conciliorum ſupra adductas. Imo contra omnia teſtimonia, quæ ex Scriptura attulimus. Et ſpecialiter notari poteſt illa generalis promiſſio Ezech. 18. *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius.* Ubi etiam notari poteſt, eodem modo conſtitui hanc legem in remittendis peccatis per pœnitentiam, quo conſtituitur in gratia tollenda, & meritis præteritis per ſubſequens peccatum, in quo nulla eſt exceptio, nec magnitudinis, nec multitudinis meritorum: ergo neque e contrario in priori remiſſione habet locum exceptio alicujus peccati etiam graviſſimi, nec multitudinis peccatorum etiam maximæ. Et ſimile argumentum ſumitur ex cap. 33. Ezech. & ex illis verbis Pſal. 50. *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*, & ex illis Zach. 4. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Ac denique ex omnibus promiſſionibus de remittendis propter pœnitentiam peccatis, quæ in Scriptura ſine limitatione vel reſtrictione fit. Cur enim nos coarctabimus promiſſiones Dei, quas ipſe ampliſſime concedit, cum hæ ad gratiam pertineant, quæ amplificanda potius eſt, quam reſtringenda?

Hæc amplificatio his tandem verbis declaratur Deuteron. 4. cum dicitur; *Si quæſieris Dominum, invenies eum, ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum*: & infra: *Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus.* Nec refert, quod hæ promiſſiones in teſtamento veteri contineantur: quia non ſunt propriæ illius, cum non ſint de bonis temporalibus: neque ad judicialia, aut cęremonialia præcepta pertineant, ſed ad moralem vitam, & internam ſanctitatem. Unde licet non prius fuerint ſcriptæ, prius nihilominus fuerunt factæ, & executioni mandatæ in Adamo, & aliis, quibus in tempore legis naturæ remiſſa peccata fuere. Rurſus nemo dubitat, quin poſt legem veterem remittantur peccata ante baptiſmum commiſſa per pęnitentiam, ſeu contritionem, includendo in voto baptiſmum: quæ remiſſio non fit niſi ex vi ejuſdem promiſſionis: non eſt ergo abolita in lege nova. Ergo eadem ratione durat quoad peccata poſt baptiſmum commiſſa cum eadem amplitudine: tum quia gratia non eſt diminuta in lege nova, ſed aucta: tum etiam, quia tam efficax eſt contritio ad delenda peccata poſt baptiſmum commiſſa, quam ea quę præceſſerunt. Et ſacramentum ipſum pęnitentiæ in voto ibi incluſum, tam generalem promiſſionem habet, ſicut baptiſmus, juxta verba Chriſti Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Ex quibus de fide certum eſt, ſacramentum illud cum debita diſpoſitione applicatum, valere ad omnia peccata tollenda, quantumvis gravia & multa: idem ergo eſt de contritione, quæ in voto ſacramentum illud includit, juxta doctrinam Concilii Trid. ſeſs. 14. c. 4. ex quo habetur omne peccatum, quod per pęnitentiæ ſacramentum poteſt remitti, auferri etiam per contritionem includentem votum ejuſdem ſacramenti. Præterea, eadem peccata, quæ hæreticis videntur irremiſſibilia, inveniuntur in teſtamento novo remiſſa, ut de negatione Petri ſupra viſum eſt: & de graviſſima fornicatione, 2. ad Cor. 2. & 7. & 2. ad Tim. 2. ait Paulus, etiam hæreticos admonendos eſſe, ſi forte per pęnitentiam reſipiſcant. Nec eſt diſſimile illud Apocal. 1. & 2. *Momento unde excideris, & age pęnitentiam.* Unde 1. Joan. 2. generatim ad baptizatos dicitur: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, &c.* quem locum, cum aliis ad rem præſentem, optime tractat Hieron. lib. 2. contra Jovinianum, & Baſilius dict. homil. de pęnitent. & Ambroſius lib. 2. de Pęnitent. cap. 4. Denique conſtat hanc fuiſſe perpetuam Eccleſiæ conſuetudinem, & nunc etiam eſſe, admittendi ad pęnitentiam quoſcunque pœnitentes, ex quocunque ſtatu, & genere peccati, ut ſumitur ex Concilio Nicęno can. 8. & ex aliis, quæ refert Euſebius lib. 5. Hiſtoriæ cap. 2. & lib. 6. c. 34. Rationes ſunt eædem quæ ſuperius adductæ ſunt.

Locus Matth. 12. & Marc. 3. expenditur.

Solum ſupereſt, ut declaremus duo teſtimonia, in quibus contrarius error nitebatur. Prius eſt Matth. 12. & Marc. 3. ubi Spiritus blaſphemię, ſeu blaſphemia in Spiritum S. ut a Theologis appellatur, dicitur non remitti neque in hoc ſęculo, neque in futuro. De quo peccato tractat ex profeſſo D. Th. 2. 2, q. 14. & alii Theologi in 2. d. 42. & 43. Duo autem ſunt exponenda. Primum, quid ſit illud peccatum. Secundum, quomodo irremiſſibile dicatur. De primo variæ ſunt expoſitiones. Quidam dicunt eſſe finalem impœnitentiam, quæ omnino irremiſſibilis eſt, quia cum illa hæc vita finitur. Ita ſignificat Auguſt. de Vera & falſa pęnit. c. 4. lib. 4. contra Creſco-

Quid ſit blaſphemia in Spiritum ſanctum.

nium c.8. & Epiſt.50. ad Bonifacium circa finem, in expoſitione inchoata, Epiſt. ad Rom. circa finem, & in Enchiridio c.83. Fulgent. de fide ad Petrum c.3. Alii intelligunt eſſe peccatum hæreſis in his, quæ ſpecialiter pertinent ad perſonam Spiritus S. Quod ſignificat Athanaſius in Epiſt. 1. ad Serapionem de Spiritu S. Cyprian. tamen lib.3. ad Quirinum c.28. generaliter dicit eſſe peccatum in Deum. Scholaſtici vero explicant de peccato ex malitia & obſtinatione cordis, & ſpecialiter Scotus d.43. q.1. dicit eſſe obſtinationem peccati cum deſperatione veniæ, & propoſito non pœnitendi. Et D.Th. juxta eandem ſententiam varias ſpecies ejuſdem peccati annumerat. Unde non eſt ſenſus Theologorum, quodcunque peccatum in Spiritum ſanctum; ſed illud, quod ſpeciali modo opponitur hominis ſanctificationi, & remiſſioni peccati: quod opus Spiritui ſancto appropriatur.

Verumtamen hæc expoſitio, ſicut & aliæ, non ſunt accommodatæ contextui: quia ſi contextus inſpiciatur, & occaſio, quam Chriſtus habuit ad illam ſententiam proferendam, non erat ſermo de his peccatis. Et ideo cenſeo hoc peccatum proprie eſſe, quando ex malitia & duritie cordis, ſpiritui malo tribuuntur divina & ſupernaturalia opera, quæ Spiritus ſanctus ad confirmandam fidem, vel ad convertendos peccatores ſpeciali providentia operatur: nam illud eſt proprie Spiritui ſancto reſiſtere, ut aliis locis Scriptura loquitur. Hunc vero eſſe ſenſum illius loci, conſtat ex occaſione, qua Chriſtus id dixit, & ex cauſali, quam Marcus adjungit: *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet*; & ex Sanctorum expoſitionibus, Athanaſ. oratione ſpeciali de hac re, & orat. 2. contra Arianos circa finem, Baſil. in Quæſtionibus brevioribus q.273. Hieron. epiſt. 149. & optime Chryſoſtomus hom.42. in Matthæum.

Germana reſponſio.

Juxta hanc ergo expoſitionem, & cæteras præter primam, hoc peccatum non dicitur irremiſſibile, quia omnino tolli non poſſit; ſed quia difficile tollitur, eo quod homini ſic diſpoſito difficile ſit veram pœnitentiam concipere, propter cordis obdurationem, & mentis excæcationem. Ita Chryſoſt. ſupra, & Cyprian. Epiſt.52. & lib. de lapſis. Addit Vega lib.13. in Trid. c.9. hoc peccatum, licet remitti poſſit, nunquam tamen remitti: ſed de hoc non eſt lata lex. Unde cum id ex libertate pendeat, non eſt infallibile. Imo ait Chryſoſt. fortaſſe nonnullos ex Judæis, quos Chriſtus reprehendebat, conſecutos poſtea fuiſſe remiſſionem illius peccati per ejuſdem Chriſti, vel Apoſtolorum prædicationem. Moraliter autem loquendo, & ſecundum id, quod frequentius accidit, illud eſt verum propter cauſam dictam.

Vega rejicitur.

Advertit præterea Chryſoſtomus hoc peccatum tunc proprie eſſe, quando ſine ignorantia committitur: *Quare*, inquit, *ſic? qui cum ſpiritus jam notus vobis eſſe debeat, rem claram, & manifeſtam oppugnatis*. Et hoc etiam adnotavit Athanaſius in dicta oratione. Et ad hunc modum accommodari poteſt ad hanc expoſitionem communis doctrina Theologorum. Denique advertit Chryſoſtomus hoc peccatum ideo dici non remitti in hoc ſeculo, neque in futuro, quia punitur in hoc ſeculo, & in futuro. Quod etiam ſignificavit hic D.Th. ad 3. cum non omne peccatum de ſe mereatur pœnam & in hoc ſeculo, & in futuro. Deus enim quædam peccata diſſimulat in hac vita, ut puniat in futura: quædam vero punit in hac vita, ne puniat in futura: hoc vero punit & in hoc ſeculo, & in futuro. Sicut accidit Judæis, quos & in hac vita punivit per excidium Hieroſolymitanum, &c. & in alio ſeculo per æternam pœnam.

Locus 1. Joan. 5. expenditur.

Quod dicatur peccatum ad mortem.

Alter locus eſt primæ Joan. 5. *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut oret quis*. Ubi etiam inſinuatur tale peccatum eſſe irremiſſibile, & ideo non eſſe orandū pro tali peccatore, ſicut non oramus pro damnatis. Circa quod teſtimonium illa etiam duo explicanda ſunt, ſcilicet quod dicatur peccatum ad mortem, & qua ratione orandum non ſit pro eo, qui illud committit. Et quidem Auguſt. (ſi ejus eſt opus) de Ver. & falſ. pœnit. c.4. intelligit hujuſmodi eſſe omne peccatum mortale; nam proprietas vocis hoc indicat. Sed non poteſt ſuſtineri expoſitio: tum quia peccatum, quod ibidem dicitur, *non ad mortem*, dicitur privare vita: ut patet ex illis verbis, *Oret, & dabitur ei vita*; ergo non omne peccatum mortale vocatur ibi ad mortem: tum etiam quia illo modo non relinquitur commoda expoſitio poſterioris partis, cum oratio pro peccantibus mortaliter frequens & uſitata eſſe debeat. Alii ergo exponunt de alio genere peccati, ut invidiæ, præſertim quando ex illa aliquis Eccleſiam, aut juſtos perſequitur. Sumitur ex Auguſtino lib.1. de Sermone Domini in monte cap.43. & 44. & ſerm. 59. de tempore, & Beda in dictum locum Joannis, qui ajunt eum peccare ad mortem, *qui poſt agnitam Chriſti gratiam, invidiæ facibus agitatus, eandem gratiam Chriſti, & fratres ſuos perſequitur & oppugnat*. Quam expoſitionem tetigit hic D.Th. art. 1. ad 2. & eam non improbat. Tamen idem Auguſtinus eam aperte deſeruit lib. 1. retractationum c. 19. & merito, quia nulla ſufficienti ratione declaratur, cur tali peccato illa denominatio ad mortem tribuatur.

Vera reſolutio.

Ambroſius ergo lib.2. de pœnit. c.8. & 9. omne peccatum ſpeciali modo atrox & enorme putat ita vocari, fortaſſe ob eam rationem, quia hujuſmodi peccatum habet ſpeciale periculum morale perpetuæ mortis. Et eandem expoſitionem attigit D.Th. in 2. d. 43. in fine, & q.28. de Veritate art.11. ad 8. q.3. de malo art.5. ad 3. & ſuper locum Joan. eam approbat. Addunt vero, & recte, D.Th. & Ambroſ. Joannem non prohibere abſolute orare pro hujuſmodi peccatore, ſed per quandam exaggerationem ad declarandum periculum talis peccatoris negative dixiſſe: *Non dico ut pro illo oret quis*. Et addit eleganter Ambroſius: Non quemlibet de populo, ſed virum ſanctum eſſe aptum ad orandum pro hujuſmodi peccatore. Quod recte explicatur ex illis verbis 1. Reg. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Deum peccaverit homo, quis orabit pro illo?*

Alia reſponſio optima.

Ultimo vero addo ad hunc locum recte accommodari expoſitionem illam de peccato finalis impœnitentiæ, quod merito ad mortem dicitur, quia in morte conſummatur, & ad mortem ducit æternam: & tunc optime & cum toto rigore dicitur pro hujuſmodi peccatore non eſſe orandum, quia jam eſt extra ſtatum ſalutis. Et hanc etiam expoſitionem ſignificavit Auguſt. lib. de Correptione & gratia c.12. & 1. retractationum c.19. & Beda in eum locum. Et favent Gregorius 16. Moralium c.28. & Pacianus Epiſt. 3. Videri etiam poteſt Hieron. in id Hierem. 14. *Noli orare pro populo illo.* Ubi ait, ſtultum eſſe orare pro eo, qui peccaverit ad mortem, id eſt, pro peccante & perſeverante in peccato: ſeu qui uſque ad mortem emendari non vult, ut ipſe exponit.

SECTIO II.

Utrum in hac vita ſemper poſſit haberi pœnitentia ſufficiens ad remittenda peccata, in quacunque gravitate & multitudine.

Quorundam opinio.

IN hac re fuit aliquorum Catholicorum opinio, nonnullos peccatores interdum pervenire in hac vita ad eum ſtatum, & peccatorum cumulum, ut jam non valeant ſufficientem pœnitentiam agere, qua exeant ab ſtatu peccati. Ita ſentit Henricus quodl. 8. q. 1. & Abulenſ. in Exodum c.4. q.12. & in Deuter. c.2. q.10. & Medina lib.3. de recta in Deum fide c.1. Catherinus opuſc. de Prædeſtinatione, & reprobatione: Roffenſ. art. 26. contra Lutherum. Et probabile exiſtimat Ruard. art.7. Fundamentum hujus ſententiæ poſtea videbimus. Ut autem Catholicus ejus ſenſus intelligatur, advertendum eſt duo requiri ad veram pœnitentiam agendam, ſcilicet libertatem arbitrii, & auxilium gratiæ, ut conſtat ex certis principiis fidei. Certum ergo eſt, in hac vita non admitti libertatem ſufficientem ad agendam pœnitentiam propter gravitatem, vel multitudinem peccatorum. Neque auctores citati oppoſitum ſentiunt: eſſet enim manifeſtus error, quia peccatum nec tollit uſum rationis, nec facultatem voluntatis in ſe minuit; ſed ad ſummum auget habitus pravos, & inordinatos affectus, quibus nihilominus poteſt voluntas dominari, ut latius cum D. Thoma traditur in 1. 2. q.85. art.1. & 2.

Duo requiruntur ad veram pœnitentiam agendam.

Rurſus ex parte gratiæ duo diſtinguenda ſunt. Unum eſt virtus ejus ad vincenda omnia peccata, & pœnitentiam agendam, illis non obſtantibus in quacunque gravitate & multitudine. Et in hoc ſenſu etiam eſt de fide non deeſſe virtutem gratiæ ad hunc effectum, ut recte D. Th. hic advertit: eſſet enim contra Dei omnipotentiam, & con-

& contra excellentiam divinæ gratiæ hanc virtutem illi denegare: neque auctores citati hoc negant. Aliud ergo poteſt de hac gratia controverti, ſcilicet, an illa, quæ ad hunc effectum ſufficit, ſemper in hac vita detur, vel præparata ſit omnibus: vel interdum aliquibus negetur propter peccata. Et in hoc eſt punctus difficultatis: loquor autem de gratia ſufficiente, non de efficaci. Nam de hac poſteriori non eſt dubium, quin multis hominibus non detur: imo illis omnibus non datur, qui de facto non convertuntur; quia gratia efficax appellatur, quæ infallibiliter habet effectum. Et de hac loquitur ſæpe Auguſtinus cum dicere videtur, interdum Deum negare gratiam hominibus, etiam ſine ſpeciali culpa eorum, ut videre licet toto libro de prædeſtinatione Sanctorum, præſertim a c. 5. & ſæpe alias.

Punctus difficultatis.

Nunc vero, non eſt nobis neceſſaria diſputatio de gratia efficaci, quia ſufficiens ſatis eſt, ut homo poſſit vera & reali facultate pœnitentiam agere, ſi velit; & ut illi attribuatur, ſi nolit. Et de hac gratia ſufficienti ajunt dicti auctores interdum denegari aliquibus hominibus propter peccata ſua. Sed in hoc ſenſu poſſumus ulterius duos diſtinguere: unus, ut reſpectu ipſarum culparum, & in pœnam earum ſit hæc lex generaliter a Deo ſtatuta, ut quicunque tale peccatum commiſerit, vel ad talem ſtatum & multitudinem peccatorum pervenerit, omnino privetur auxiliis neceſſariis ad pœnitentiam agendam, etiam ſi multo tempore in hac vita vivat; & quod potuerit, vel voluerit, faciat ad relinquendum illum ſtatum. Et non opinor dictos auctores locutos eſſe in hoc ſenſu, eſſetque nimis falſa, imo & erronea talis ſententia, ut hic dixit D. Thom. Quod etiam ex dicendis a fortiori conſtabit. Quia conſtat ex Scriptura, & ex ipſo uſu, Deum ex omnibus ſtatibus convertere aliquando graviſſimos peccatores ad pœnitentiam, & in omnibus ætatibus, & temporibus, ut intelligamus nullum genus peccatorum hominum excluſum eſſe a miſericordia Dei. Quod recte docuit D. Auguſtin. in Enchiridio cap. 103. ita exponens illud primæ ad Tim. 2. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri:* id eſt, ut ipſe ait, *omne genus humanum per quaſcunque differentias diſtributum*, & inter alios ſtatim ponit homines tardi cordis; *in moribus omnibus, & in voluntatum, conſcientiarumque mirabili varietate conſtitutos.* Et ſubjungit hoc eſſe ſignum a poſteriori, ut de nullo ſtatu peccatorum deſperandum ſit, quod ex omni genere ſalvat nos Deus. Et in lib. de Prædeſtinatione & gratia c. 14. & 15. (ſi ejus eſt) eleganter id declarat per comparationem Pharaonis, & Nabuchodonoſor, qui fuerunt graviſſimi peccatores, & valde ſimiles in ſtatu, obduratione, &c. Et tamen unus obtinuit gratiam agendi pœnitentiam, & non alius. Itaque non eſt lex de hoc ſtatuta reſpectu culparum ipſarum.

Duplex ſenſus quæſtionis.

Nihilominus poteſt eſſe alius ſenſus, quem dicti auctores intendunt, ſcilicet, reſpectu perſonarum aliquarum ita Deum ſe habere, ut eis deneget talia auxilia propter ſua peccata, quamvis aliis habentibus ſimilia, vel majora, non deneget: nam *cujus vult miſeretur, & quem vult indurat*, ad Roman. 9. dicitur. Fundatur hæc opinio ſic declarata in aliquibus locutionibus Scripturæ, ut eſt illa Eccleſiaſt. 7. *Conſidera opera Dei, quia nullus poteſt corrigere, quem ipſe deſpexerit.* Unde eſt illud Pſalm. 8. *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum; ibunt in adinventionibus ſuis.* Et Hierem. 6. *Erudire Hieruſalem, ne forte recedat anima mea a te.* Et infra; *Argentum reprobum vocavi eos*; & cap. 51. *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam*; & Joſue 11. *Domini enim ſententia fuerat ut indurarentur*; & Joan. 12. *Propterea non poterant credere, quia dixit Eſajas: Excæca cor, &c.* Ubi Cajetanus notat illos non potuiſſe credere ex defectu gratiæ prævenientis. Et hos modos loquendi imitati ſunt aliqui Patres, præſertim Iſidor. lib. 2. de Summo bono c. 15. dicens: *Nonnulli ita deſpiciuntur a Deo, ut non poſſint mala plangere, etiamſi velint.* Et Euſeb. lib. 8. de Demonſtratione c. 2. dicit, Deum expectare aliquos uſque ad certum terminum peccatorum, & poſtea omnino illos deſerere. Et de his ait Gregor. 11. Moral. c. 5. quod licet exterius vocem audiant, interius gratia Dei non tanguntur. Quod etiam aſſeruit Bernard. in ſerm. de Nimia fallacia hujus ſeculi, & in ſpeciali de Pharaone. Idem dixit Gregorius lib. 31. Moral. c. 11. Et habetur etiam nomine Auguſtini in illo libro de Prædeſtin. & gratia cap. 14. & in inchoata expoſitione epiſt. ad Rom. expreſſius id docet idem Auguſtinus propoſitione 62. dicens ita fuiſſe deſertum Pharaonem, ut jam impœnitentia non imputaretur ei ad culpam, ſed ad pœnam.

Probatur opinio ex ſcriptura.

Probatur ex Patribus.

Ratio vero hujus ſententiæ eſt, quia peccata merentur totam hanc pœnam: & expedit ad oſtenſionem divinæ juſtitiæ, & ad errorem aliorum, ut interdum Deus illa utatur. Et confirmatur, nam aliquando majori pœna afficit Deus peccatorem: major enim pœna videtur miraculoſe interficere hominem actualiter peccantem; vel etiam vivum demergere in infernum: quod aliquando Deus fecit. Tandem confirmatur, quia aliquando Deus aliquos ita confirmat in gratia, ut cadere non poſſint; ergo aliquos etiam ita deſerit in peccatis, ut ſurgere non poſſint. Nam, ſi conſideremus ſtatum hujus vitæ, ad utrumque indifferens eſt: ſi vero Dei providentiam ſpectemus, expedit, ut juſtitia non minores effectus habeat, quam miſericordia.

Ratione ſuadetur.

Secunda ſententia.

Secunda ſententia eſt, non ſolum veram pœnitentiam eſſe ſufficientem ad omnia peccata tollenda, ſed etiam in hac vita ſemper eſſe hominibus paratam ſufficientem gratiam ad talem pœnitentiam agendam; nullamque eſſe admittendam exceptionem, vel in culpis, vel in perſonis, quantumvis peccaverint. Hæc eſt ſententia D. Th. hic. Quæ ſumitur ex Alexandro Alenſ. 4. par. qu. 13. memb. 4. ar. 2. & quæſt. 14. memb. 5. ar. 2. & ſeqq. Altiſiod. lib. 3. Summæ tract. 2. c. 2. qu. 5. & lib. 4. tract. 6. c. 1. qu. ult. Clarius & latius Medina tract. 1. de Pœnit. qu. 11. & Soto in 4. d. 15. qu. 1. art. 2. & 1. de nat. & grat. c. 8. Ferrar. 3. cont. gent. c. 159. & Petrus Soto lect. 5. de pœnitent. Vega lib. 13. in Trident. c. 12. & 13. Driedo lib. de Captivitate & redemptione generis humani tract. 5. a principio præſertim c. 3. & Ruardus ſupra, hanc ſententiam magis probat.

Fundamentum præcipue ſumitur ex generalibus locutionibus, & promiſſionibus Scripturæ, ut Ezech. 18. & 33. *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur*; & *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii?* Ubi Hieron. advertit illud dictum eſſe ad tollendam deſperationem, quia Deus ex ſe ſemper eſt paratus ad vitam præſtandam. Jer. 3. eſt optimum de hac re teſtimonium. *Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere*; *ergo ſaltem amodo voca me*: & infra: *Revertere averſatrix Iſrael, dicit Dominus, & non avertam faciem meam a vobis, quia Sanctus ſum ego, dicit Dominus: & non iraſcar in perpetuum.* Quæ verba & multa ſimilia, quæ ibi habentur, exhortationem & promiſſionem continent: quæ aperte ſupponunt peccatores etiam graviſſimos poſſe converti: alias tota illa eſſet quædam fictio, potius quam divinæ miſericordiæ declaratio. Et idem valet ſimilitudo illa Iſaiæ 49. *Nunquid oblivisci poteſt mulier infantem ſuum, &c.* Præterea cum Matt. 9. dicitur, *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*, indefinita locutio æquivalet univerſali. Quæ habetur c. 11. *Venite ad me omnes.*

Probatur ex Scriptura.

Quia vero dici poteſt has eſſe generales regulas, quę interdum patiuntur exceptionē, addere poſſumus ea loca, in quibus homines maxime obdurati & deſperati eodem modo ad pœnitentiam trahuntur quantum eſt ex parte Dei. De qua re ſunt optima c. 11. & 12. Sap. ubi inter alia ſunt illa verba; *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam.* Quorum verus ſenſus eſt, expectans & patienter agens, ut clarius dixit Petrus 2. Can. c. 3. Ut homines quantumvis pravos ad pœnitentiam provocet: ita ut illud; *Propter*; dicat cauſam finalem. Cui conſonat illud Pauli ad Rom. 2. *Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit:* & ſubdit: *Tu autem ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor, &c.* Ut declaret quamcunque impœnitentiam, & duritiem cordis non defectui divini auxilii, ſed pravo libertatis uſui eſſe tribuendam.

Hinc etiam Concilia abſolute & ſine limitatione definiunt ſemper in hac vita dari locum pœnitentiæ agendæ, ut ſpecialiter videre licet in Concilio Lateran. & habetur in cap. *Firmiter*, de Summa Trinit. Et ſumitur ex Concilio Trident. tota ſeſſ. 14. & ſeſſ. 6. c. 14. ubi etiam habet illud principium: In hac vita neminem deſeri a Deo, niſi prius ipſe Deum deſerat. Sunt etiam

Probatur ex conciliis.

Patrum

Patrum frequentes ſimiles loquutiones generales, quas prolixum eſſet referre. Nonnulla tamen verba magis ſpecialia notari poſſunt, ut apud Cyprian. lib. 4. Ep. 2. & ad Demetrianum ſic inquit: *Quando iſthinc exceſſum fuerit, jam non erit locus pœnitentiæ: hic vita aut amittitur, aut tenetur, neque quiſquam, aut peccatis retardatur, aut annis.* Idem habet ſermo de Paſſione Domini, & de ablutione pedum. Quod etiam habet Chryſoſtomus homilia 4. de Lazaro, & in Parænesi de pœnitentia: Auguſt. lib. de Pœnitentiæ med. c. 5. *Adhuc in hac vita es, &c.* Qui etiam epiſt. 59. qu. 2. generaliter ait; *Voluntas Dei nunquam in hac vita defuit juſtitiæ, pietatique mortalium*; & lib. 3. de libero arbitrio c. 19. dicit, Deum omnes ad ſe vocare per creaturam ſibi ſervientem; & libro de Prædeſtin. & gratia c. 14. ſub nomine Auguſtini dicitur; *Si pie de Deo ſentiamus, etiam Pharaoni non denegavit miſericordiam ſuam.* Statim vero c. 15. ſubdit, *non tantum interius vocaſſe, quam exterius flagellaſſe, quæ minus idonea eſt ad ſalutem via:* ſed non propterea intelligit ei denegaſſe auxilium ſufficiens, ſed efficax & congruum.

Probatur ex Patribus.

Quomodo intelligendus etiam eſt Gregorius lib. 31. Moral. cap. 11. cum de eodem Pharaone loquitur, dicit Deum non emolliiſſe cor ejus gratia interiori, deſuper infuſa. Apertius vero Origenes lib. 7. ad Rom. tractans verba illa c. 9. *Deus cujus vult miſeretur, & quem vult indurat*; ait, Deum etiam ipſi Pharaoni non denegaſſe facultatem pœnitendi: & aliis locis veritatem hanc confirmat. Sed in eo graviter errat, quod etiam ad damnatos hoc extendit, ut videre licet lib. 3 Periarchon c. 1. ſed de hoc alias. Apud alios etiam Patres univerſale axioma eſt: Quandiu hæc vita durat, locum pœnitentiæ concedi, & auxilium ad illam agendam non negari, ut videre licet apud Gregorium lib. 17. Moral. cap. 4. ubi tractans illa verba Job, *Dedit Deus locum pœnitentiæ*, inquit: *Quiſquis delinquit, & vivit, idcirco hunc divina diſpenſatio in æquitate tolerat, ut ab iniquitate compeſcat.* Idem late Epiphanius hæreſi 59. Leo Papa Epiſt. 9. Fulgentius epiſt. 7. Proſper ad objectiones Vincentianas, reſponſione 25. *Nemini* (ait) *Deus correctionis adimit viam, neque quemquam boni poſſibilitate ſpoliat.* Subdit vero hæc verba: *Qui ſe avertit, velle, & poſſe ſibi ſubſtulit*: quod intelligitur, vel quantum eſt ex ſe, & ſuo merito: vel facit ſenſum compoſitum, ſeu includit conditionem: Si in tali averſione perſeverare velit. Denique etiam quæ ſupra adduxi, ut oſtenderem non requiri certum tempus ad contritionem.

Ratione oſtenditur.

Ratio autem pro hac ſententia eſt a priori divina promiſſio, orta ex miſericordia, & fundata in juſtitia Chriſti. Declaratur autem a poſteriori ex ſtatu hominis quandiu hic vivit: ſemper enim eſt in ſtatu viatoris: eſt autem de ratione viæ, ut in ea ſemper poſſit ad terminum accedi; ergo repugnat huic ſtatui, quod homo privetur poteſtate accedendi ad terminum; ergo & quod privetur omnibus auxiliis neceſſariis, ſine quibus poteſtatem non habet.

Ad fundamenta contrariæ ſententiæ.

Ac propterea, licet peccatum dignum ſit omni hac pœna; tamen neque ad juſtitiam, neque ad providentiam Dei pertinuit illam præbere in hac vita, quia valde repugnat ſtatui viatoris. Et ideo quamvis Deus aliquando interficiat hominem corporaliter propter peccatum, id non repugnat: quia tunc finitur via ejus, & ſæpe expedit ad commune bonum, uti hujuſmodi pœna, maxime cum publica ſit, & ſenſibilis. Tamen tunc ita ſe gerit Deus cum illo homine, ut ſi in illo puncto mortis vellet pœnitentiam agere, illi non deeſſet auxilium. Denique in hoc eſt valde diverſa ratio de confirmatione in gratia, & de hac divina deſertione: nam qui confirmatur in gratia, ſemper magis, ac magis poteſt tendere per viam, donec perveniat ad terminum: & hoc eſt per ſe requiſitum ad ſtatum viæ: poſſe autem cadere, ſeu deflectere a via, eſt per accidens: & ideo nihil obſtat quod confirmatus in gratia privetur poteſtate peccandi, quod eſt tantum a via deflectere. Quamvis fortaſſe non privetur abſolute poteſtate peccandi, ſed ita cuſtodiatur & gubernetur, ut nunquam illa utatur, idque infallibiliter: & ideo dicitur non poſſe, ut eſt ſub tali protectione Dei. At vero ſi homo privaretur auxiliis neceſſariis, ſimpliciter privaretur poteſtate, in ordine ad id, quod eſt per ſe primo requiſitum in via, ſcilicet in acceſſu ad terminum ad quem. Accedit etiam, quod confirmatio in gratia eſt opus miſericordiæ, & non repugnat juſtitiæ, nec ſtatui viatoris, ut declaratum eſt: confirmatio autem, ſeu potius obſtinatio in peccato, licet videatur eſſe opus juſtitiæ, tamen eſt quædam juſtitia, ſeu pœna excedens ſtatum viæ, ideoque non eſt conſentanea providentiæ divinæ, & repugnat miſericordiæ ejus.

Semper eſt in hac vita locus pœnitentiæ.

Atque ita tandem concluditur, abſolutam impotentiam pœnitentiæ non poſſe inveniri in homine, dum in hac vita vivit, & ratione uti poteſt: quia vel illa impotentia ex eo oriretur, quod peccata obruerent libertatem, & omnino determinarent illam: & hoc non ſecundum fidem, ut oſtenſum eſt. Neque etiam poteſt illa impotentia oriri ex eo, quod gratia non ſit potens ad corrigendam voluntatem: quod etiam eſt de fide certum, cum oppoſitum repugnet Dei omnipotentiæ. Nec denique poteſt provenire ex eo, quod homini denegetur ſufficiens gratiæ auxilium, ut oſtenſum eſt; ergo nullo ex capite poteſt homini eſſe impoſſibile in hac vita pœnitentiam agere.

Confirmatio.

Et confirmatur ultimo, quia in hac vita nunquam ceſſat præceptum pœnitendi, & præceptum etiam ſperandi, quibus repugnat talis privatio ſeu carentia totius auxilii. Imo quodam modo tota certitudo noſtræ ſpei labefactaretur: nam unuſquiſque formidare poterit, ne juſto Dei judicio privatus ſit hujuſmodi auxiliis. Atque hæc videtur eſſe tota oſtenſio hujus opinionis, quam propterea aliqui exiſtimant ita certam, ut contrariam vocent nunc temerariam, nunc impiam, & D. Th. hic abſolute vocat erroneam. Sed, ut opinor, locutus eſt, juxta alios ſenſus in principio a nobis notatos. Quocirca, licet hæc poſterior ſententia abſolute mihi placeat, & prior falſa videatur, non tamen digna majori cenſura.

Quædam notanda pro reſolutione quæſtionis.

Ut autem totam rem magis declarem, & exponam Scripturas, & Patres, quos afferebat prior ſententia, adverto primo, duo eſſe auxilia neceſſaria ad pœnitentiam agendam, ſcilicet excitans, & adjuvans: & ſub hoc poſteriori membro comprehenditur concurſus Dei proportionatus actibus ſupernaturalibus: ſub priori vero comprehenduntur omnia auxilia, quæ prævenientia dicuntur. Rurſus hæc auxilia prævenientia duobus modis ſolent a Deo dari: primo per media ordinaria, & cauſas univerſales & particulares ab ipſo conſtitutas ad hoc munus: ut homines fideles ordinarie excitat Deus per ea media, quæ ſunt in Eccleſia: infideles autem per prædicationem Evangelii, humano & ſenſibili modo factam, juxta illud: *Quomodo audient ſine prædicante, & Fides ex auditu*, ad Rom. 10. Modo autem extraordinario dat Deus hanc gratiam, vel omnino interius, vel aliquando per ſenſibilia ſigna, ut v. gr. in vocatione Pauli. Præterea obſervare oportet, juxta uſum rigoroſum terminorum, aliud eſſe Deum ex ſe denegare alicui gratiam ſuam, aliud vero actu non dare: nam hoc ſecundum tantum ſignificat, quod talis gratia actu & reipſa non ponitur in homine, hoc vel illo tempore, quod ſane propter occurrentia impedimenta frequentiſſime contingit in omni genere gratiæ. Denegare autem, ut nunc ſumitur, addit abſolutum decretum divinæ voluntatis, quo ſtatuit non dare amplius talem gratiam, quidquid homo operetur, vel quomodocunque cauſæ ſecundæ illam poſtulent, aut requirant: & de hoc modo denegandi gratiam ſufficientem ad pœnitentiam propter commiſſa peccata, eſt tota controverſia.

Deum non denegare adjuvantem gratiam homini jam excitato. Aſſertio 1.

In qua primo certum eſſe exiſtimo, Deum, quantum eſt ex ſe, non denegare adjuvantem gratiam, ſeu concurſum ſupernaturalem homini jam excitato, ſeu habenti ſupernaturale principium proximum ad operandum. Hanc aſſertionem ſumo ex Auguſt. lib. 2. de Peccatorum meritis, & remiſs. c. 17. ubi ait, hominem non recipere gratiam adjuvantem, in ipſo eſſe, & non in Deo. Item ſumitur ex illo certo principio, quod Deus neminem deſerit, niſi prius ipſe deſeratur ab homine. Prætereà eſt contra legem ordinariam providentiæ, Deum negare concurſum habenti principium. Unde etiam in naturalibus Deus id non facit, niſi aliquando miraculoſe, & propter gravem cauſam. Præterea ſuperflue Deus daret excitantem gratiam, ſi denegaturus eſſet concurſum, cum illa gratia ſolum detur propter ſupernaturalem

opera-

operationem, quæ fieri non poteſt ſine proportionato côncurſu. Deniq; illa denegatio talis concurſus videtur propria ſtatus damnatorum, & repugnans ſtatui viæ.

Objectiones contra præcedentem. Hic vero objici poſſunt illa verba 2. Machab. 9. ubi de Antiocho dicitur; *Orabat ſceleſtus Dominum, a quo non erat miſericordiam conſecuturus:* & illa ad Heb. 12. ubi de Eſau dicitur; *Non invenit pœnitentiæ locum, licet cum lacrymis quæſiviſſet illum*. Item, Deus aliquibus non dat concurſum actualem ad pœnitentiam: ergo ab æterno voluit non dare: nam quidquid in tempore fit, vel non fit, ab æterno eſt ita diſpoſitum per poſitivam voluntatem Dei; ergo denegat, quia denegare, ut dixi, nihil aliud eſt quam non dare ex decreto divinæ volũtatis.

Explicantur teſtimonia. Reſpondetur ad primum teſtimonium, Antiochum non oraſſe petendo veram pęnitentiam, vel concurſum, aut gratiam adjuvantem ad illam: ſed petendo ſalutem corporis, ut patet ex illis verbis; *Non deſperans metipſum, ſed ſpem multam habens fugiendi infirmitatem*; & ideo mirum non eſt, quod non fuerit miſericordiam conſecutus: tum quia oratio de bonis temporalibus non ſemper eſt infallibilis: tum etiam propter circumſtantiam petentis iniquiſſime. Et (quod obiter notandum eſt) quia interdum corporalis infirmitas ita datur in pęnam præcedentis peccati, ut Deus nolit illam remittere, quantumvis oretur, vel etiam ſi homo veram pœnitentiam peccati agat: quia propter pœnitentiam non ſemper remittuntur temporales pœnæ. Et ita etiam intelliguntur nonnulla teſtimonia adducta in priori ſententia, in quibus ſignificatur Deum ſtatuiſſe punire abſque ſpe remiſſionis aliquos populos poſt completam malitiam eorum: loquuntur enim de punitione, quæ in hac vita fit in temporalibus bonis. Et hæc reſponſio ſumitur ex D.Th. in hoc articulo ad primum. Ubi etiam reſpondet ad alterum teſtimonium de Eſau, illum non vere pœnituiſſe. Sed addendum eſt, in illo loco, neque eſſe ſermonem de pęnitentia Eſau, nec de pœnitentia peccati: ſed de pœnitentia Iſaac, & de retractione prioris facti, ſcilicet, benedictionis quam dederat Jacob: hanc enim petebat Eſau, & obtinere non potuit.

Rationi occurritur. Ad rationem poteſt dici primo, circa negationes quæ in tempore ſunt, non eſſe neceſſariam poſitivam voluntatem Dei, ſed ſufficere negationem voluntatis, ſic enim multi dicunt alium mundum non eſſe creatum, non quia Deus propoſitive voluerit illum non creare, ſed ſolum quia non habuit voluntatem creandi. Secundo admitto in Deo illam voluntatem, dico tamen illam non eſſe antecedentem, ſed conſequentem præſcientiam futuri effectus, ſeu repugnantiæ liberi arbitrii. Itaque Deus voluntate antecedente quantum eſt ex ſe, voluit concurrere, non tamen omnino efficaciter, & abſolute: ſed includens conditionem; *Si voluntas humana cooperaretur*, prævidens autem non cooperaturam, voluit, & conſenſit, ut in re non reciperet talem concurſum in actu ſecundo: hæc autem voluntas non ſatis eſt, ut Deus dicatur denegare concurſum, cum ex ſe paratus eſſet ad dandum.

Deum de ſe non denegare auxilia excitantia neceſſaria ad ſalutem. Aſſertio 2.

Secundo dicendum eſt, Deum de ſe non denegare auxilia excitantia neceſſaria ad ſalutem, ſaltem quantum per ordinarias cauſas, & media inſtituta ab ipſo fieri poſſunt. Hæc eſt contra primam ſententiam, & multo magis contra Greg. in 1. d.46. ubi non ſolum poſt multa peccata actualia, & in pœnam eorum, ſed etiam propter ſolum originale, dicit denegaſſe Deum multis hominibus auxilia ſufficientia. Eamque ſententiam Auguſtino tribuit: ſed revera eſt valde falſa, & repugnans pietati divinæ, & illi voluntati, qua dicit, ſe velle omnes ſalvos fieri, & univerſali Chriſti redemptioni: ſed contra illam ſententiam in eo ſenſu in materia de prædeſtinatione, agendum eſt. Nunc Aſſertio poſita valde conſentanea eſt Auguſtino in libro de Corrept. & grat. c. 5. & 6. Et mihi videtur ſatis probari teſtimoniis, & rationibus adductis pro ſecunda ſententia: & proxime adductæ in præcedenti Aſſertione poſſint hic applicari.

Nihilominus addo, non eſſe cenſura dignum qui dixerit, ita ſe gerere Deum cum aliquibus hominibus, ut non det illis actualem excitationem ſupernaturalem propter eorum peccata, vel in aliquo, vel in toto vitæ tempore. Non eſt enim ab hac ſententia alienus D. Th. 2.2. qu.2.ar.5. ad primum, & qu.10.ar.1. juncto corpore cum ſolutione ad 1. Et induci ad hoc poteſt teſtimonium Pauli 14. ubi cum dixiſſet deſpexiſſe Deum quaſdam gentes infideles, quaſi id limitans ſubdit; *Non tamen ſine teſtimonio reliquit ſemetipſum, dans eis pluvias, &c.* Ubi nullam mentionem facit ſupernaturalis illuminationis, ſed ſolum effectuum naturalium, per quos poſſent in cognitionem creatoris devenire, & majora dona non impedire. Ratio autem eſſe poteſt, quia, licet homo non poſſit ſuis viribus ſolis ſe præparare ad gratiam: poteſt tamen obſtaculum ponere etiam primæ vocationi, & excitationi, ut docuit D. Thom. 3. contr. gent. cap. 159. ſi attente legatur: non enim agit de ſola gratiam habituali, ſed ſimpliciter de tota gratia juſtificationis, ut a prima vocatione incipit: vel ſaltem de tota illa poteſt intelligi, ut etiam Ferrar. ibi ſentit. At vero ſunt multi homines, qui vel a principio vitæ, vel in diſcurſu ejus multiplicando peccata, ponunt obſtaculum huic gratiæ; ergo licet in re ipſa non detur aliquibus, id non imputabitur Deo, ſed ipſi homini ponenti obicem. Et ideo abſolute etiam verum erit, talem hominem habere poſſe hanc gratiam, quia, ſi non poneret obſtaculum, haberet illam: poſſet autem non ponere, cum libere peccet; ergo ſtat hominem ex parte Dei habere paratum auxilium excitans ſufficiens, & in re actu non recipere. Et confirmatur, quia non tenetur Deus uti extraordinaria, aut miraculoſa providentia, ut alicui homini tribuat gratiæ auxilium; fieri autem poteſt, ut per cauſas ordinarias lumen gratiæ ad aliquem non pertineat; ergo mirum non erit, ſi Deus illum relinquat ſine internis excitationibus gratiæ, præcipue ſi hoc ipſum ſpecialiter mereantur ejus peccata.

Veriſimilius eſſe Deum nemini denegare excitantem gratiam. Aſſert. 3.

Nihilominus addo tertio, Deum ſemper ita ſe gerere cum hominibus adultis, ut neminem ita relinquat, quin aliquando opportuno tempore juxta ſuæ providentiæ diſpoſitionem tangat cor ejus, ita ut poſſit homo cooperari, & ſe diſponere, vel ad remiſſionem peccati, vel ſaltem ad aliquod donum gratiæ, quo paulatim perveniat ad ultimam diſpoſitionem. Hoc intendit poſterior opinio, quam omnino veram exiſtimo, magiſque conſentaneam fidei, ac pietati, & ſuavi providentiæ Dei, & generibus locutionis Scripturæ; *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo*, & ſimilibus. Declaraturque breviter, quia ſi homo habet fidem, per illam excitari poteſt: ipſa autem, moraliter loquendo, aliquando movetur per ordinaria media, & objecta externa. Item qui habet fidem, poteſt orare cum communi auxilio gratiæ: oratio autem habet promiſſionem certam, ſi cum debitis circumſtantiis fiat. Si vero homo non habet fidem, aut aliquid de illa audivit, & tunc per illum ſtabit, ſi non adhibeat diligentiam, ut ad fidem perveniat, nam cum illo auditu ſemper eſt conjuncta aliqua interior excitatio gratiæ. Si vero homo nihil audivit de fide, fortaſſe non ſemper recipiet interius excitationem circa ſupernaturalia objecta, recipiet tamen aliquam motionem gratiæ, qua ad vitæ emendationem, vel errorum objectionem aliquo modo inducatur; cui, ſi bene cooperetur, majorem recipiet: ſi autem reſtiterit, liberum erit Deo, vel ultra progredi, vel ibi ſiſtere. Confirmatur, quia niſi homo lapſus habeat ſaltem hoc auxilium, non poteſt non ſæpius peccare, in hoc enim ſenſu dixit D. Thom. lib. 3. Contra gentes cap. 161. non poſſe hujuſmodi hominem nullum omnino ponere impedimentum gratiæ. Dicit autem *omnino*, quia licet poſſit unum, vel alium actum peccati ad breve tempus vitare, non tamen omnia peccata, & quodlibet ex ſe eſt ſufficiens ad impediendam gratiam. Ergo, ut homo lapſus abſolute poſſit ſalvari, oportet, ut excitans gratia illi aliquando detur.

Atque ex his tandem facile eſt intelligere teſtimonia, quæ in prima opinione adducta ſunt. Ad quæ Petrus Soto uno verbo reſpondet, ideo dici Deum deſerere homines illos, quia prævidens eos fore obdurandos, & damnãdos cum talibus auxiliis, non dat majora. Sed hoc non ſatis eſt, quia hoc commune eſt omnibus reprobis, & fere ſolum eſt negare auxilium efficax. Et ideo addendum eſt, hujuſmodi homines ita eſſe diſpoſitos, & prave affectos, ut cum ordinaria providentia moraliter illis ſit difficillimum converti: præſertim ſi Deus ita ſe gerat *Solvuntur argumenta primæ ſententiæ.*

cum

cum illis,ut nunquam det eis gratiam uberiorem,ſed ſolum quam ordinarie dare ſtatuit,aut per exteriorem vocationem, aut per interiorem. Addo etiam, interdum Deum aliqua operari cum hujuſmodi hominibus, quæ per ſe quidem conferunt ad ſalutem: prævidet autem Deus illos ex malitia ſua eſſe deteriores efficiendos, & nihilominus id permittit: & ideo dicitur eos relinquere: & moraliter etiam dicuntur eſſe in ſtatu, in quo non poſſunt ſalvari: ſed de hoc puncto plura diximus alibi de reprobatione diſputantes.

SECTIO III.

In quo genere cauſa pœnitentia remittat peccatum.

DIxi Pœnitentiam eſſe cauſam remiſſionis peccati. Nunc explicandum eſt genus cauſæ. Et quoniam conſtat genus cauſæ finalis hic non habere locum, nam in illo potius pœnitentia eſt effectus remiſſionis peccati, dicam de aliis tribus generibus.

Pœnitentiam eſſe cauſam diſpoſitivam remiſſionis peccati. Aſſertio 1.

Et primo certum eſt pœnitentiam eſſe cauſam diſpoſitivam remiſſionis peccati, quæ cauſa ad materialem reducitur. Hanc aſſertionem docet D.Th. in his articulis, & infra qu.89. ar.1. ad 2. & ar.2. in corp. Et eam late probavi in 1.tom.3.p. diſp.4. ſect.8. ubi præcipue expendi teſtimonia Conc.Trid.ſeſſ.6. cap.14. quæ ſunt expreſſa de hac re. In quibus hic ſolum advertendum eſt, pœnitentiam non tantum eſſe diſpoſitionem ad infuſionem gratiæ & habituum: ſed etiam ad ipſam remiſſionem peccati: tum quia Concilium ait eſſe diſpoſitionem ad ipſam juſtificationem,& poſtea declarat juſtificationem includere illa duo, ſcilicet, infuſionem gratiæ, & remiſſionem peccati: tum etiam quia per gratiam expellitur peccatum formaliter: ſi ergo pœnitentia eſt diſpoſitio ad infuſionem gratiæ, erit etiam ad remiſſionem peccati.

An hoc habeat, ut eſt formata, an ut informis. Dubitatur autem a Theologis,an pœnitentia habeat hoc genus cauſalitatis, ut eſt informis, vel ut eſt formata. Scotus enim in 4. d.14. aſſeruit contritionem, ut informem, quam idcirca ipſe attritionem appellat, eſſe cauſam hujuſmodi remiſſionis peccati. Soto vero d. 15. qu.1. ar.6. hoc reprehendit, *quia contritio* (inquit) *ut informis, non eſt meritoria de condigno:* ſentiens ad cauſandum diſpoſitive remiſſionem peccati, eſſe neceſſarium meritum de condigno. At vero fundamentum hoc omnino falſum eſt.Primo quidem, quia illæ ſunt diverſę cauſalitates, quæ non habent inter ſe neceſſariam connexionem. Nam fidelis exiſtens in peccato mortali, ſi efficiat actum fidei intenſiorem habitu, ſe diſponit ad augmentum ejus, & illud obtinet, quamvis de condigno non mereatur. Secundo & præcipue, quia ſi illud verum eſſet, nullo modo eſſet contritio, diſpoſitio ad remiſſionem peccati, neque etiam ut formata, quia nec illa etiam eſt meritoria de condigno remiſſionis peccati, ut eſt certa doctrina, & inferius dicam. Quod ſi forte quis reſpondeat diſpoſitionem ad remiſſionem peccati debere eſſe meritoriam de condigno, non ipſius remiſſionis, ſed alterius rei: hoc in primis,& incertum eſt,& valde materiale, ſeu accidentarium ad rationem diſpoſitionis: unde non eſt neceſſe, ut conveniat actui illi, quatenus antecedit ut diſpoſitio, ſed ut ſubſequitur,& aliquo modo perficitur per ſanctificantem gratiam. Vera ergo eſt

Scoti ſententia approbatur. ſententia Scoti: imo oppoſitum plane repugnat, quia contritio,ut formata, ſupponit jam & gratiam infuſam, & remiſſum peccatum; ergo ut ſic non poteſt eſſe diſpoſitio ad remiſſionem peccati. Patet conſequentia, quia ut ſic eſt natura poſterior: cauſa autem debet eſſe prior: contritio autem ut informis eſt prior natura quam gratia, & quam remiſſio peccati; ergo, ut ſic, eſt diſpoſitio ad talem effectum.

Objectio. Dices,inter infuſionem gratiæ & remiſſionem peccati eſt etiam ordo naturæ, & infuſio gratiæ ſimpliciter cenſetur prior; ergo hujuſmodi gratia prius etiam natura informat contritionem; ergo illa contritio, ut ſic formata erit diſpoſitio ad remiſſionem peccati. Reſpondeo primo, eodem modo poſſe retorqueri argumentum:nam etiam remiſſio peccati in genere cauſæ materialis, dicitur eſſe prior natura quam infuſio gratiæ;ergo ut ſic contritio informis erit diſpoſitio ad illam.

Solutio. Deinde vera reſponſio eſt, illam mutuam habitudinem inter infuſionem gratiæ & remiſſionem peccati(quæ fortaſſe magis eſt ſecundum præciſionem & conſiderationem rationis, quam ſecundum realem cauſalitatem) reperiri inter eas collatas inter ſe, non vero comparatas ad contritionem: quia gratiæ infuſio & remiſſio peccati conſiderari poſſunt, ut mutuæ ad invicem cauſæ in diverſis generibus, nam infuſio gratiæ eſt cauſa formalis remiſſionis peccati, remiſſio peccati eſt cauſa materialis infuſionis gratiæ. At vero reſpectu contritionis ſecundum ſeſe ſpectatæ, neutram habent cauſalitatem,loquendo de infuſione gratiæ habitualis, & ſanctificantis: & quia prioritas naturæ in præſenti nihil eſt niſi ordo cauſalitatis: ideo illa mutua prioritas conſideratur inter gratiam & remiſſionem peccati inter ſe, non vero ut comparata ad actum pęnitentiæ, quia eſt diſpoſitio ad illa duo. Addo etiam, donec intelligatur remiſſum peccatum,nondum intelligi actum pęnitentiæ perfecte formatum, quia nondum intelligitur perſona perfecte ſanctificata,& extra ſtatum inimicitiæ divinæ, in quo nullus poteſt eſſe actus formatus.

Quomodo pœnitentia habeat hanc cauſalitatem. Rurſus inquiri ſolet circa hanc partem, an pœnitentia habeat hanc cauſalitatem materialem, ſeu diſpoſitivam, prout eſt a libero arbitrio tantum, vel prout eſt a gratia tantum,vel prout eſt ab utroque. Aliqui enim primum affirmant: quia ille actus prout eſt a gratia, potius eſt forma expellens peccatum, quam diſpoſitio. Alii affirmant ſecundum, quia liberum arbitrium non poteſt habere cauſalitatem in remiſſionem peccati,alias homo ſanctificaret ſe,& a ſe expelleret peccatum.Unde D.Th. hac qu.86. ar. 4. ad 2. hanc differentiam ponit inter remiſſionem culpæ cum pœna æterna,& remiſſionem pęnæ temporalis, quod illa eſt a ſola gratia operante; hæc vero a gratia cooperante & libero arbitrio: ſignificat ergo remiſſionem peccati nullo modo eſſe a libero arbitrio, & cooperante gratia.

Nihilominus utraque ſententia falſa eſt:tertia autem omnino vera,ſcilicet,pœnitentiam habere hanc cauſalitatem ut eſt a gratia,& libero arbitrio ſimul. Quod late oſtendi in cit.loc.3.p.diſp.4.ſect.8. Et ideo breviter probatur ex doctrina Conc.Trid. ſeſſ. 6. ubi definit, & hanc diſpoſitionem haberi non poſſe ſine gratia, & liberum arbitrium ſe habere ad illam efficiendo,ſeu cooperando. Et ratio eſt,quia hic actus non eſt diſpoſitio niſi ut ſupernaturalis;ergo ut a gratia: neque eſt diſpoſitio niſi ut vitalis & libera mutatio voluntatis; ergo ut a libero arbitrio; ergo utrumque reſpectum eſſentialiter includit, ut diſpoſitio eſt. Neque eſt verum,illum actum ut ſupernaturalem, eſſe formam formaliter expellentem peccatum,ut ſtatim dicam;ſed eſſe formam diſponentem:nam cauſa diſponens, licet reſpectu formæ ad quam diſponit, dicatur materialiter comparari, tamen reſpectu ſubjecti, quod præparat,eſt vera forma informans. Neque etiam eſt inconveniens concedere hominem divina gratia excitatum & adjutum,ſe ipſum ſanctificare.Ita enim loquitur Scriptura Ezech.18.& 33. *Ipſe animam ſuam vivificabit*; & 1.Jo.3. *Qui habet hanc ſpem ſanctificat ſe.* Quamvis ad tollendam æquivocationem melius dici poſſit, hominem cooperari ad ſuam ſanctificationem, ſed gratiam elevare liberum arbitrium ad hunc effectum, quomodo dicebat Paulus; *Non ego, ſed gratia Dei mecum.* De loco autem D.Th. ſtatim dicam.

Quid de cauſalitate formali.

Pœnitentiam non remittere formaliter peccatum. Aſſert. 2. Secundo dicendum eſt de cauſalitate formali,an ſcilicet,perfecta pœnitentia, quæ amorem Dei ſuper omnia aliquo modo includit, ſit etiam cauſa formalis remiſſionis peccati. Quam quæſtionem late nunc diſputarem, niſi id præſtitiſſem in citato loco 3. par. & ideo breviter reſpondeo, hujuſmodi actum pœnitentiæ non eſſe cauſam formalem remiſſionis peccati.Quę eſt ſententia omnium antiquorum Theologorum. Et primo ſequitur aperte ex præcedenti reſolutione:quia cauſa diſpoſitiva, & formalis reſpectu ejuſdem effectus non coincidunt in eandem numero,quia diſpoſitio non diſponit ad ſeipſam, nec ad ſuum formalem effectum, ſed ad aliam formam, & effectum ejus: ſed pœnitentia eſt cauſa diſpoſitiva ad remiſſionem peccati, & ad formam,per quam illa fit;ergo non eſt cauſa formalis illius effectus.Quam rationem totam confirmant illa verba Conc.Trid.ſeſſ.6.c.7. *Hanc diſpoſitionem juſtificatio ipſa conſequitur,quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio,&c.* & quod ſeſſ.14.c.4.dicit contritio-

tritionem præparare hominem ad impetrandam remiſſionem peccati: actus enim non impetrat ſuum effectum formalem, ſed per ſeſe confert illum.

Secundum, quia cauſa formalis hujus effectus nobis inhærens, eſt unica, ut expreſſe dicit Concilium priori loco: ſed illa cauſa eſt gratia nobis infuſa cum ſuis donis, ut idem Concilium ibidem docet, evidenter illam gratiam diſtinguens a tota diſpoſitione: tum quia dicit conſequi ad illam: tum etiam quia docet infundi juxta menſuram diſpoſitionis: tum denique quia ait ſacramentum eſſe inſtrumentalem cauſam ejus, quod non eſt verum de ipſo actu; ergo forma remittens peccatum non eſt actus ipſe, ſed gratia ſanctificans, ſeu habitualis: quam propterea Auguſtinus vocare ſolet gratiam remiſſionis peccati, ut ex Ep. 105. & aliis locis colligitur. Tertio ratio a priori eſt, quia noſter actus per ſeipſum non habet vim ad reſtituendum hominem ad priorem ſtatum, neque ad ſatisfaciendum Deo condigne: & ideo remiſſio peccati non poteſt formaliter eſſe a noſtro actu, ſed a gratia Dei. Quæ rationes potiſſime probant hunc actum non eſſe cauſam formalem totalem, & (ut ita dicam) phyſicam hujus effectus, ut aliqui putarunt, dicentes, ſicut lumen phyſice informando expellit tenebras, ita contritionem expellere culpam. Ex quo ſequitur expulſionem culpæ ex parte Dei non eſſe ſpeciale beneficium, aut gratiam ab ipſa contritione diſtinctam: quod eſſe omnino falſum dicto loco oſtendi.

Modus loquendi quorundā improbatur.

Et ideo alii minus improbabiliter dixerunt, remiſſionem quidem eſſe aliquid diſtinctum a contritione, tamen ſecundum connaturalem ordinem eſſe debitam ipſi contritioni tanquam formæ naturaliter informanti. Verumtamen, quamvis hoc poſſit ex parte pertinere ad modum loquendi: tamen propter hoc ipſum improbandum eſt, quia Concil. Trident. non ita loquitur, nec antiqui Theologi. Eſt etiam contra rationem, quia ille effectus non debetur immediate actui contritionis, ſed gratiæ ſanctificanti, quæ per illum infunditur. Quocirca, quamvis admitti poſſit remiſſionem peccati ſecundum connaturalem ordinem deberi & contritioni, & gratiæ ſanctificanti: tamen non inde fit deberi in eodem genere cauſæ, ſed unicuique cum debita proportione, illi ut diſpoſitioni, huic ut formæ. Sicut in naturalibus expulſio formæ aquæ neceſſario conſequitur ex introductione formæ ignis, tamen ex illa ut ex diſpoſitione, ex hac ut ex forma. Ratio vero eſt eadem in præſenti, quia hic effectus proxime & immediate debetur ipſi gratiæ, tanquam propriæ formæ ſanctificanti: illa enim eſt propria participatio divinitatis, & ideo illa conſtituit formaliter filium Dei, & proportionem gloriæ: & ideo etiam illi debentur alia ſupernaturalia dona, ac denique perfecta ſanctitas, quæ conſummatur in remiſſione peccati. Contritioni autem debetur hic effectus, quaſi mediate, quatenus eſt proportionata diſpoſitio ad talem formam.

An pœnitentia ſit partialis cauſa formalis ad peccati remiſſionē.

Alii tandem dixerunt, licet contritio per ſe ſola non ſit ſufficiens, ſeu totalis cauſa formalis remiſſionis peccati, eſſe tamen partialem, quia ex illa & habituali gratia conſurgit integra & proportionata forma excludens peccatum: quia ſicut peccatum dicit actum, vel moralem habitudinem ad illum, ita oportet ut formalis cauſa expellens illud, actum oppoſitum, id eſt, actum pœnitentiæ, includat. Unde Concilium Trident. dixit hominem juſtificari; *per voluntariam ſuſceptionem gratiæ donorum*: in illo autem verbo, *voluntariam*, actum includere videtur. Hanc opinionem ſignificat Petrus Soto lect. 4. de Pœnit. & Dominicus Soto lib. 2. de Natura & gratia c. 18. in fine: & eſt probabilis opinio.

Verior opinio negans.

Mihi tamen probabilius videtur oppoſitum, nimirum actum pœnitentiæ nullo modo includi intrinſece in formali cauſa remiſſionis peccati, propter rationes generales adductas; præſertimque propter teſtimonium Conc. Trident. ſupra ponderatum. Nam quod poſtea voluntariam vocet ſuſceptionem gratiæ, non indicat cauſalitatem formalem in actu, ſed diſpoſitionem requiſitam in adultis, quod nimirum conſentiant ſuæ juſtificationi. Cujus argumentum eſt, quia interdum poteſt eſſe voluntaria juſtificatio per ſolam attritionem, de qua nullus dixit eſſe cauſam formalem remiſſionis peccati. Unde nova ratio conſurgit, quia formalis cauſa juſtitiæ in omnibus & ſemper eſt eadem: & poſt actum tranſactum, eadem etiam perſeverat: ſed in multis, non ſolum parvulis, ſed etiam adultis, qui juſtificantur, actus non eſt formalis cauſa etiam partialis juſtificationis, vel quia nunquam illum habuerunt, ut ſunt parvuli: vel quia non habent actum eo tempore quo juſtificantur, ut in adultis qui baptizantur, vel abſolvuntur poſt amiſſum uſum rationis: vel quia non habent actum per ſe ſatis proportionatum, ut in omnibus qui cum ſola attritione juſtificantur: vel denique quia tranſacto actu, manet integra forma juſtificans: non eſt ergo actus pœnitentiæ, vel etiam amoris pars formæ juſtificantis: ſed eadem eſt cauſa formalis juſtitiæ, & remiſſionis peccati; ergo actualis operatio non pertinet intrinſece ad hanc cauſam formalem.

Denique in macula peccati, prout nunc eſt, duo poſſunt conſiderari: unum eſt phyſicum, quod eſt privatio gratiæ: aliud eſt morale, ſcilicet, reſpectus ad præteritum peccatum, quod moraliter permanere cenſetur, quandiu non remittitur. Primum horum immediate remittitur formaliter per infuſionem gratiæ, ut per ſe conſtat. Secundum autem non poteſt tolli formaliter per actum pœnitentiæ, quia non eſt tam efficax ad reparandam injuriam, ſicut fuit peccatum ad offendendum, propter infinitatem perſonæ offenſæ, ut in citato loco 3. par. latius declaravi. Et ideo neceſſe eſt, ut Deus ipſe gratis remittat; ergo nihil ſupereſt in peccato, quod formaliter expelli poſſit per pœnitentiæ actum, nec totaliter, nec partialiter. Atque ita D.Th. in tota hac qu. & 1.2. qu.113. & in 4. d. 17. ubi ex profeſſo de hoc diſputat nunquam tribuit pœnitentiæ hanc cauſalitatem, & qu.28. de Veritate ar.8. excludit omnem alium, præter diſpoſitivam. Et idem inter antiquos attigit Altiſiodor. lib.4. Summæ tract.6. c.2. qu. 2. dicens, ſolam gratiam remittere culpam, & pœnam æternam, & loquitur de gratia ſanctificante, & formali remiſſione. Ac denique idem ſentiunt alii Theologi, quos citato loco adduxi, ubi difficultates omnes, quæ circa hoc occurrere poſſunt, pro viribus tractavi, & expoſui. Suboriebatur autem hic quæſtio. An de potentia abſoluta poſſit pœnitentia ſufficere ad remiſſionem peccati mortalis, ſine alia juſtitia infuſa: de qua melius dicam diſput. ſequ. ſect.2.

Quid dicendum de effectiva cauſalitate.

Sed quid tandem dicendum eſt de cauſalitate effectiva. Nam D.Th. qu. præced. ar.2. ad 3. docet, pœnitentiam effective expellere peccatum. Quod exponens Soto d.13.qu.2. dicit, pœnitentiam expellere effective per auxilium Dei, & d.15.qu.1. ar.6. hanc efficientiam tribuit contritioni, ut formatæ: *quia ſic*, inquit, *operatur ad remiſſionem peccati*. Breviter tamen dico, hic poſſe eſſe ſermonem vel de efficientia phyſica, vel de morali. De priori, certum eſt nil poſſe efficere phyſice remiſſionem peccati, niſi id quod poteſt efficere phyſice gratiam, quia in univerſum privatio non poteſt tolli phyſica actione, niſi illa qua fit forma. Quod maxime verum erit de peccato, quoad illud morale, quod in ipſo eſt: illud enim neque tolli, neque fieri poteſt per phyſicam efficientiam, niſi in ratione alicujus formæ phyſicæ, a qua provenit remiſſio ejus, vel expulſio: quæ forma in præſenti nihil eſt, niſi gratia. Actus vero pœnitentiæ ſecundum ſe, ut eſt actus virtutis, non poteſt phyſice efficere gratiam: imo nec actus ſupernaturales poſſunt ex ſe efficere phyſice habitus infuſos, ut nunc ſuppono. Hac igitur ratione non poteſt pœnitentia phyſice efficere remiſſionem & expulſionem peccati. Dixi autem, *ſecundum ſe*, & *ut eſt actus virtutis*: quia in lege nova, ut eſt pars ſacramenti, probabile eſt poſſe concurrere effective ad infuſionem gratiæ, ſicut efficere ſolent aliæ materiæ ſacramentorum. Quod ſentit D.Th. infra hac qu. ar. 6. tunc autem non habebit illam efficientiam, ut actus formatus eſt, ſed ut informis: quia nihil poteſt efficere formam, quatenus per illam eandem formatum eſt.

Pœnitentiam non poſſe phyſice remittere peccatum.

Addit vero Ferrar. 4. contra Gentes c. 72. contritionem habere hanc efficientiam, etiam quando juſtificat cum voto ſalvo ſacramenti, & favet D. Th. qu. 28. de Veritate ar.8. ad 2. in 1. ſolution. Sed ſtatim in 2. aliud ſentit, quod mihi verius videtur: quia tunc contritio non eſt pars ſacramenti: neque enim in aliquo ſacramento materia operatur ſacramentaliter priuſquam conjungatur formæ. Sed de hoc plura alibi.

Quid dicēdū de cauſalitate morali.

Cauſalitas autem moralis tantum poteſt eſſe aut diſpoſitiva, aut meritoria. De diſpoſitiva jam dixi: nam re vera hæc diſpoſitio non tam eſt phyſica, quam moralis,

quia

quia non eſt neceſſaria propter phyſicam unionem gratiæ cum anima, ſicut requiritur diſpoſitio corporis ad unionem animæ cum ipſo, & ideo tranſacta illa diſpoſitione, manet unio, & interdum etiam fit ſine illa. Eſt ergo diſpoſitio moralis, quia homo facit quantum in ſe eſt ad tollendum obicem. Cauſalitas autem meritoria vel ſatisfactoria imperfecte, & ſecundum quid poteſt tribui hujuſmodi actui, ut ſupernaturalis eſt, & a gratia Dei auxiliante juxta probabilem opinionem, quæ tribuit huic diſpoſitionem, meritum, vel ſatisfactionem de congruo.

Perfectum autem meritum, vel ſatisfactio de condigno non poteſt illi attribui reſpectu remiſſionis peccati, quidquid aliqui moderni dixerint: tum quia alias non fieret gratis remiſſio: tum etiam quia tale meritum vel ſatisfactio ſupponit jam remiſſum peccatum. De qua re quantum ſpectat ad ſatisfactionem de condigno, dixi late in dicto tom. 3. p. d. 4. ſect. 9. Quantum vero pertinet ad meritum, ad materiam de gratia ſpectat: nullamque dubitationem habere poteſt. Nam ſi loquamur de actu Contritionis ut informi, ſeu ut eſt prior natura, quam gratia, eſt res clara: cum ipſa gratia ſit principium omnis meriti de condigno. Alias poſſet homo mereri de condigno infuſionem ipſius gratiæ per contritionem: eſt enim eadem ratio. Si vero ſit ſermo de Contritione formata, hæc jam ſupponit remiſſum peccatum, alias non ſatis forma eſt: multo ergo minus poteſt illam de condigno mereri: Propter quod etiam non video, quomodo hæc efficientia moralis poſſit tribui actui pœnitentiæ, ut jam formato. Et hoc confirmat D. Th. hic art. 4. ad 2. ubi in hoc ſenſu dicit, remiſſionem peccati eſſe a gratia operante, & a ſola illa, ut in commentario latius dicam.

De alio vero ejus teſtimonio jam ſupra dixi ibi non loqui de contritione, de qua nunc agimus, ſed de voluntate reſarciendi injuriam Dei, quam vocavit actum pœnitentiæ: & quatenus imperat actum contritionis, dicitur effective concurrere ad remiſſionem peccati. Quod ſi ille locus intelligatur etiam de contritione, exponendus eſt juxta hic dicta. Nam in primis, ſi hoc intelligatur de efficientia phyſica, accommodandus eſt contritioni, ut eſt pars ſacramenti: ſi vero de morali, coincidit cùm diſpoſitiva: nam diſponens ad introductionem formæ, dicitur aliquo modo efficere effectum illius, ſeu expellere contrarium. Et ideo dicere ſolent diſcipuli D. Th. hoc proprius dici de pœnitente ipſo, quàm de pœnitentia: quia diſpoſitio ut ſic non efficit: tamen, qui efficit diſpoſitionem, dicitur efficere effectum ex illa ſecutum: pœnitens autem efficit pœnitentiam, & ideo dicitur efficere expulſionem peccati. Sicut è contrario peccator mortaliter peccando dicitur a D. Th. expellere effective gratiam 2. 2. qu. 24. art. 12. & notavit Ledeſma 1. par. 4. qu. 27. art. 1. Unde ſi loquamur de pœnitentia pro habitu, quatenus illa eſt cauſa effectiva ſui actus, poteſt etiam dici concurrere effective ad expulſionem peccati, quamvis hoc accommodari non poſſit primæ juſtificationi: quia juxta veram ſententiam prima contritio non procedit ab habitu.

ARTICULUS II.

Utrum ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit.

Inf. art. 3. cor. & qu. 87. art. 1. cor. & 4. d. 14. qu. 2. ar. 5. & d. 16. qu. 1. ar. 2 qu. 1.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit. Non enim eſt minor virtus Dei circa adultos, quam circa pueros. Sed pueris peccata dimittit ſine pœnitentia. Ergo & adultis.

Præterea. Deus virtutem ſuam ſacramentis non alligavit. Sed pœnitentia eſt quoddam ſacramentum. Ergo virtute divina poſſunt peccata ſine pœnitentia dimitti.

Præterea. Major eſt miſericordia Dei, quam miſericordia hominis. Sed homo interdum remittit offenſam ſuam homini etiam non pœnitenti. Unde & ipſe Dominus mandat Matth. 5. Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offenſam hominibus non pœnitentibus,

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Hierem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa a malo, quod fecit, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi, ut facerem ei. Et ſic e contrario videtur, quod ſi homo pœnitentiam non agat, quod Deus ei non remittat offenſam.*

Reſp. dicendum, quod impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ eſt virtus. Cum enim peccatum ſit Dei offenſa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offenſam in ſe commiſſam. Offenſa autem directe opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quod repellit eum a gratia ſua. Sicut autem habitum eſt in Secunda parte, hoc intereſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quod gratia hominis non cauſat, ſed præſupponit bonitatem veram, vel apparentem in homine grato: ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato, eo quod bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Unde poteſt contingere, quod homo remittat offenſam, qua offenſus eſt alicui, abſque aliqua immutatione voluntatis ejus: non autem contingere poteſt, quod Deus remittat offenſam alicui abſque immutatione voluntatis ejus. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc, quod voluntas hominis eſt averſa a Deo per converſionem ad aliquod bonum commutabile. Unde requiritur ad remiſſionem divinæ offenſæ, quod voluntas hominis ſic immutetur, ut convertatur ad Deum cum deteſtatione converſionis prædictæ, & propoſito emendæ, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Et ideo impoſſibile eſt, quod peccatum alicui remittatur ſine pœnitentia, ſecundum quam eſt virtus. Sacramentum autem pœnitentiæ (ſicut ſupra dictum eſt) perficitur per officium ſacerdotis ligantis, & ſolventis: ſine quo poteſt Deus peccatum remittere, ſicut remiſit Chriſtus mulieri adulteræ, ut legitur Joan. 8. & peccatrici, ut legitur Luc. 7. Quibus tamen non remiſit peccata ſine virtute pœnitentiæ: nam ſicut Gregor. dicit in Homilia per gratiam, traxit intus, ſcilicet ad pœnitentiam, quam per miſericordiam ſuſcepit foris.

1 2. q. 110. art. 2.

q. 84. ar. 3.

Hom. 33 in Evang. non longe a prin.

Ad 1. ergo dicendum, quod in pueris non eſt niſi peccatum originale, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadam habituali deordinatione naturæ, ut in Secunda parte habitum eſt. Et ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutum: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ conſiſtunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata etiam in baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pœnitentiam.

1 2 qu. 82. art. 1.

Ad 2. dicendum, quod ratio illa procedit de pœnitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum.

Ad 3. dicendum, quod miſericordia Dei *eſt majoris virtutis, quam miſericordia hominis: in hoc, quod immutat voluntatem hominis ad pœnitendum, quod miſericordia hominis facere non poteſt.*

COMMENTARIUS.

Titulus explicatur.

TItulus hujus Articuli intelligi poteſt vel de potentia Dei abſoluta, vel tantum de ordinaria, & D. Thom. non declarat in quo ſenſu loquatur: dum tamen ſimpliciter reſpondet impoſſibile eſſe actuale peccatum mortale ſine pœnitentia remitti, ſignificat ſe loqui de pœnitentia abſoluta. Verum eſt tamen apud D. Thom. hunc modum loquendi non ſemper ſignificare abſolutam impoſſibilitatem, quæ oritur ex implicatione contradictionis, ut multis exemplis oſtendi poſſet. Interdum ergo dicitur impoſſibile, quod ſecundum legem ordinariam, vel ſecundum leges naturæ fieri non poteſt: quomodo autem hic accipiendum ſit, ex materia ſubjecta, & ex diſcurſu ac ratione, qua hoc eſſe impoſſibile oſtenditur, colligendum videtur.

De qua potentia loquatur.

In diſcurſu ergo articuli non infert D. Thom. abſolutam implicationem contradictionis, ſed ex ſuppoſitione argumentatur in hunc modum: Deus non remittit peccatum, niſi remittendo offenſam, quia peccatum eſt offenſa Dei: offenſa autem non remittitur niſi per gratiam, nam offenſa directe opponitur gratiæ; ergo peccatum non remittitur, niſi per divinam gratiam. Rurſus, Deus non confert alicui gratiam ſuam niſi conferendo ei aliquam bonitatem voluntati divinæ proportionatam: nam in hoc differt voluntas divina ab humana, quod humana non facit bonum id quod amat, ſed ſupponit; divina vero è converſo non ſupponit, ſed facit: gratia autem Dei includit bonam Dei voluntatem erga eum, quem ſibi gratum habet, & ideo neceſſario eum facit bonum; ergo cum Deus remittendo peccatum incipiat gratum ſibi habere peccatorem, neceſſario illum facit bonum; ergo neceſſario immutat voluntatem ejus, quia cum talis homo prius eſſet malus, eo quod habet voluntatem a Deo averſam, non poteſt fieri bonus, niſi

mute-

mutetur voluntas ejus, & ex averſa fiat converſa; ergo ad remiſſionem peccati neceſſarium eſt,ut voluntas peccatoris convertatur ad Deum, deteſtando priorem peccati converſionem ad creaturam: quod pertinet ad pœnitentiam.

Qui diſcurſus optimus quidem eſt ad declarandum, quantum ſit rei,& ordini gratiæ conſentaneus modus diſpoſitionis requiſitæ ad remiſſionem peccati per pœnitentiam: & ideo recte concludit impoſſibile eſſe aliter remitti juxta ſtatutum ordinem connaturalem ipſi gratiæ. Ad probandam autem implicationem contradictionis parum efficax videtur ille diſcurſus, tum quia ſupponit remiſſionem peccati fieri per gratiam,& de potentia abſoluta non poſſe aliter fieri: quod hic non probatur, nec fortaſſe probari poteſt, intelligendo per gratiam donum aliquod creatum, voluntati infuſum. Tum etiam, quia ex neceſſitate hujus doni, ſeu immutationis voluntatis, ſtatim infert neceſſitatem pœnitentiæ: quæ collectio intellecta de neceſſitate abſoluta, eſt difficillima,& vix apparet principium, quo probari poſſit, cum abſque immutatione per formalem actualem pœnitentiam (de hac enim D. Thom. loquitur) inveniri poſſit immutatio per infuſionem habituum,per actualem amorem Dei,& per ſimplicem voluntatem bene vivendi,aut obediendi Deo in poſterum: nam illa poſſet eſſe contentus Deus, & illa ſuo modo bonum efficeret hominem, præſertim ſi ex divina gratia procederet. Itaque articulum hunc non intelligo de potentia abſoluta, ſed de ordinaria. Quid vero de tota re ſentiam, in ſequ. diſput. explicabo.

Objeſt. Dices; ergo nulla eſt differentia, quam D. Th. hic conſtituit inter pœnitentiam virtutem, & ſacramentum: nam ſine priori ait non poſſe remitti peccatum: ſine ſacramento autem poſſe: at vero de potentia ordinaria etiam ſine ſacramento poteſt, loquendo proportionaliter de tempore, in quo ſacramentalis pœnitentia poſſibilis eſt. Quod ſi dicatur etiam nunc poſſe remitti peccatum ſine pœnitentiæ ſacramento in re ſuſcepto, licet non ſine voto ejus, contra hoc eſt, quia etiam ſine pœnitentia virtute formaliter ſumpta, poteſt interdum remitti peccatum,etiam ſecundum legem ordinariam.

Reſponſ. Reſpondetur in primis, D. Th. non loqui de tempore determinato legis gratiæ; neque ex illius ſuppoſitione, aut cum proportione ad illam, ſed abſolute de quovis tempore, & de neceſſitate, quaſi intrinſeca rebus, ut patet ex exemplo, quod affert de his, quibus Chriſtus remiſit peccata ſine ſacramento, non tamen ſine virtute pœnitentiæ. Unde ulterius dicitur, etiam in lege gratiæ, & ſuppoſita inſtitutione ſacramenti, eſſe magnum diſcrimen, quia pœnitentia, ut eſt virtus, eſt neceſſaria ex lege intrinſeca & quaſi ex natura ipſius rei: ſacramentum vero eſt neceſſarium ex lege intrinſeca:unde illa eſt neceſſaria propter internam hominis mutationem & diſpoſitionem: hoc vero propter ſufficientem, & ſpecialem applicationem meritorum Chriſti. Unde illa ad omnia peccata etiam ante baptiſmum commiſſa neceſſaria eſt: hoc vero tantum ad illa peccata, quæ poſt baptiſmum committuntur.

Ex his facilis eſt ſolutio ad primum,in qua D.Thom. optimam rationem affert, ob quam peccatum originale remittatur per habituum infuſionem ſine actuali mutatione voluntatis, non tamen peccatum mortale,ſcilicet quia originale habituale eſt, & ſine actuali deliberatione voluntatis contrahitur: quod ſecus eſt in perſonali. Quæ ratio optime declarat præſentem rerum ſtatum,& inſtitutionem naturis rerum accommodatam: non tamen procedit de potentia abſoluta, ſic enim potuiſſet Deus remittere originale peccatum, quoad culpam,ſine habituali immutatione facta ad ipſam remiſſionem: de quo inferius plura. Aliæ ſolutiones non habent difficultatem.

DISPUTATIO IX.

De Neceſſitate pœnitentiæ ad hunc primum effectum remittendi peccatum mortale.

Hactenus ſolum oſtendimus, pœnitentiam habere virtutem ad hunc effectum præſtandum, & ſimul etiam explicuimus modum & rationem cauſandi,quam in hac habet: nunc vero declarandum eſt, quam ſit neceſſaria hæc cauſa ad illum effectum: ſæpe enim accidit cauſam eſſe ſufficientem, non tamen neceſſariam, quia ſunt aliæ, quæ per ſe poſſunt ſimilem effectum efficere. Dicemus ergo prius de hac neceſſitate ſecundum præſentem Dei ordinationem & legem, poſtea vero ſecundum potentiam Dei abſolutam.

SECTIO I.

Utrum pœnitentia ſecundum legem Dei ordinariam, ſit neceſſaria cauſa, ſine qua non remittitur peccatum mortale.

Dixi de ſufficientia & virtute hujus cauſæ: dicendum nunc eſt de neceſſitate ejus, ubi ſolum explicabimus,quomodo pœnitentia ſit neceſſaria neceſſitate medii: nam de neceſſitate præcepti poſtea dicturi ſumus. Igitur,quod pœnitentia ſit neceſſaria ad hunc effectum, omnes Theologi pro comperto habent. An vero ſemper ſit formaliter neceſſaria, vel virtualis ſufficiat, inter eos controvertitur. Nam, Scotus d. 14. qu. 1. ar. 3. Gab. q. 1. concluſ. 2. & alii infra referendi, putant ſufficere virtualem. Alii vero, præſertim Thomiſtæ recentiores omnino contendunt eſſe neceſſariam ſemper pœnitentiam formalem. Quod tamen aſſeveranter tenet Cano relect. de Pœnitentia par. 3. ut dicat poſſe eſſe actum dilectionis Dei ſuper omnia in homine permanente in peccato mortali, ex defectu formalis pœnitentiæ. At vero Petr. Soto lect. 4. & 5. de Pœnitentia, affirmans eandem neceſſitatem formalis pœnitentiæ, negat hominem exiſtentem in peccato, poſſe habere verum actum dilectionis ſine formali actu pœnitentiæ. Idem tenet Dominicus Soto d. 15. qu. 1. art. 2. cum duplici limitatione infra tractanda. Varia ſententia de neceſſitate formalis pœnitentiæ.

Pœnitentiam formalem, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe ad remiſſionem peccati. Aſſertio 1.

Ego cenſeo rem hanc eſſe definiendam eadem proportione, qua ſimilem ſupra definivi, tractando de neceſſitate amoris ad contritionem. Dico ergo primo: Pœnitentia per ſe loquendo neceſſaria eſt ſecundum proprium & formalem actum doloris, ſeu deteſtationis ad conſequendam remiſſionem peccati mortalis. Hanc aſſertionem certam exiſtimo. Sumitur ex D. Thom. hic,& præced. qu. ar. 5. ad 2. & 1. 2. qu. 113. ar. 2. & ſeqq. & q. 28. de Veritate ar. 5. & in terminis videtur eam docere Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. ubi poſt definitam contritionem ſubdit; *Fuit autem omni tempore neceſſarius hic modus ad obtinendam peccati veniam:* & ſumitur ex ſeſſ. 6. c. 6. & 7. & ex Lateranenſi in c. *Firmiter*, de Summa Trin. & fide Cathol. Præterea colligitur ex illa conditionali locutione S. Scripturæ: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*. Lucæ 13. Nam quando talis conditio non ſupponit ſuppoſitum gratum, ſed indicat id, ſine quo gratia non obtinetur, manifeſte continet neceſſitatem medii, & non tantum præcepti. Habetur autem ille loquendi modus ſæpe in Scriptura ſacra Eccl. 2. *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei, & non in manus hominum*. Et eandem vim habet illa comminatio Apocal. 1. *Memento unde excideris, & age pœnitentiam: ſin minus veniam ad te cito, &c.* Eundem ſenſum reddunt promiſſiones illæ, quæ ſunt frequentes in Scripturis de remittendo peccato ſub ea conditione; *Si impius egerit pœnitentiam*. Ezech. 18. & 33. & aliis locis ſuperiori diſputatione citatis: nam aperte exigitur illa conditio, ut omnino neceſſaria ad talem effectum.

Et poteſt etiam in hunc modum declarari ex eiſdem locis Ezech. quia ibi ſignificatur, tam neceſſariam eſſe pœnitentiam ad reparandam ſpiritualem vitam, quam eſt neceſſarium peccatum mortale ad tollendam illam. Hoc etiam confirmat quod Chriſtus & Apoſtoli in initio ſuæ prædicationis ſemper requirebant pœnitentiam ad remiſſionem peccati, ut patet Actor. 2. *Pœnitentiam agite*. Unde ſupra late oſtendimus etiam cum baptiſmo eſſe neceſſariam pœnitentiam, ſi baptizandus ſit adultus habens peccatum mortale. Et Joannes Baptiſta Matth. 3. cum dixiſſet; *Genimina viperarum quis oſtendet vos fugere a ventura ira?* ſtatim ſubdit, quaſi unicum remedium dicens; *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Ubi Chryſoſt. Hom. 10. notat, tunc Joannem impleviſſe, quod de illo prædictum fuerat Iſajæ 40. ſcilicet, doctorum homines, ut rectas facerent ſemitas Domini: nam *pœnitentia ſola eſt*, ait, *quæ rectam facit viam, quæ in peccatore erat obliqua*. Unde Jerem. 18. *Pone tibi amaritudinem, & dirige cor tuum*. Et ideo c. 8. conqueritur;

ritur; *Nunquid qui cadit, non reſurget? attendi, & auſcultavi, nullus eſt qui agat pœnitentiam de peccato ſuo dicens; Quid feci?* Quæ teſtimonia cum moralia ſint, ad omnem ſtatum hominum, & omnem legem ſe extendunt. Sed ſpecialiter quod etiam in lege naturæ fuerit neceſſarium hoc remedium, ſumi poteſt ex Job. ult. *Idcirco me reprehendo, & ego pœnitentiam, &c.* & ex pœnitentia Ninivitarum, quam Chriſtus laudat, Matt. 12.

Hoc remedium fuit neceſſarium in lege naturæ.

Quæ omnia teſtimonia non poſſunt de ſola virtuali pœnitentia intelligi, ſed de formali. Primum propter Scripturæ proprietatem, debet enim in proprio ſenſu intelligi, ſi commode poteſt: præſertim quia ad ſignificandam hanc proprietatem, & veritatem neceſſariam pœnitentiæ, utitur Scriptura variis nominibus indicantibus hanc proprietatem, ut nomine pœnitentiæ, doloris, triſtitiæ, gemitus, & ſimilibus. Deinde quia non aliter ſacra Scriptura requirit fidem, vel charitatem, vel alios ſimiles actus, quam pœnitentiam; ergo, ſicut alii ſunt formaliter neceſſarii, ita & pœnitentia. Denique quia ita intelligunt ſancti Patres. Unde Auguſtinus Concione 1. in principium Pſal. 30. loquens de confuſione pro peccato commiſſo dicit: *Hanc confuſionem non formidat Chriſtianus, imo, ſi hanc non habeat, æternam habebit*; & lib. de Pœnit. medicina cap. 5. *Non ſatis eſt*, inquit, *mores in melius mutare, ſed oportet ſatisfacere etiam Deo per pœnitentiæ dolorem.* Et ep. 50. circa finem; *Niſi egeris pœnitentiam, ſalvus eſſe non poteris: quomodo enim gaudebis fuiſſe correctum, niſi doleas fuiſſe perverſum?* Cyprianus lib. de Lapſis circa finem; *Illi ſola ſupereſt pœnitentia, quæ ſatisfaciat: qui autem pœnitentiam criminis tollunt, ſatisfactionis viam claudunt.* Et Gregor. hom. 20. in Evangelia; *Ventura*, inquit, *ira eſt animadverſio ultionis extremæ, quam tunc peccator non effugiet, qui nunc ad pœnitentiæ lamenta non recurrit.* Idem hom. 31. & 34. & 3. par. paſtoralis c. 31. Et de eadem re optime loquitur Chryſ. hom. 10. & 11. in Matt. 9. ad Heb. 21. 22. & 24. ad Popul. Et Ambr. lib. 5. epiſt. 28. *Peccatum non tollitur, niſi lacrymis, & pœnitentia.* Optime Juſtinus Martyr Dialogo contra Tryphonem pag. ult. Et ad hoc confirmandum conferunt quæ ſupra diſp. 1. adduxi circa illam metaphoram, qua pœnitentia vocatur ſecunda tabula poſt naufragium: nam per eam aperte ſignificatur neceſſitas medii. Itaque hæc omnia intelligenda eſſe de pœnitentia formali, ſatis conſtat ex ſenſu Sanctorum: præterquam quod ipſa materia id poſtulat, cum ſit de his, quæ ad mores, & ſalutem ſpectant.

Ratio vero hujus neceſſitatis prima, & radicalis eſt divina ordinatio, quæ nobis ſatis conſtat ex Scriptura, & ſenſu Eccleſiæ. Congruentia vero eſt, quia hæc ipſa ordinatio divina eſt maxime conſentanea naturis talium rerum: quia actus pœnitentiæ eſt maxime proportionatus ad petendam veniam, & ad placandam perſonam offenſam. Item quia homo peccando ſe convertit ad creaturam; & ideo ad peccatum delendum optimum medium eſt, ut per pœnitentiam ſeſe homo a creatura avertat: quanquam enim homo poſſit ſe virtualiter avertere ab uno termino per converſionem ad contrarium; tamen in actibus animæ perfectiori modo fit hæc converſio, & averſio, quando per formales actus ipſa anima accedit ad unum terminum, & recedit ab alio. Tandem, quia hoc eſt medium maxime accommodatum ad vitæ emendationem, quæ per pœnitentiam maxime intenditur. Et aliæ congruentiæ ſumi poſſunt ex ſupra dictis de honeſtate virtutis pœnitentiæ.

Aliquando poſſe mortale remitti ſine formali pœnitentia. Aſſertio 2.

Nihilominus dico ſecundo: Aliquando poteſt remiſſio peccati mortalis obtineri ſine formali actu pœnitentiæ. Hæc eſt ſententia Scoti, & Gabrielis, quos ſupra citavi, & eandem tenet Major diſt. 13. qu. 1. & Medina tract. 1. de Pœnit. qu. 2. ad 3. Navarr. in Summ. c. 1. n. 10. & Vega lib. 6. in Trident. c. 33. & 34. Soto etiam ſupra hoc admittit in duobus caſibus. Prior eſt de martyrio: poſterior quando peccata ſunt oblita. Sed etiam in caſu martyrii neceſſaria eſt aliqua oblivio ſaltem actualis, quia per ſe loquendo, etiam is, qui ad martyrium fertur, ſi conſcientiam habet peccati mortalis, tenetur formalem pœnitentiam præmittere, ſi poteſt, ut late oſtendi in 3. tom. 3. par. diſp. 29. ſect. 2. & 3. Ubi etiam de privilegio martyrii dixi: quod ſtatim inſinuabo. Caſus ergo de peccatis oblitis communis eſt, & mihi certus: & expreſſe traditur a D. Th. qu. ſequ. ar. 1. ubi mentem ejus amplius explicabimus. Ratio vero a poſteriori eſt, quia in eo caſu excuſatur homo ab obligatione agendi pœnitentiam (ſuppono enim oblivionem eſſe naturalem, & inculpabilem), pœnitentiæ enim præceptum non obligat, niſi ſuppoſita conſcientia peccati mortalis, quia ſolum propter illud delendum neceſſaria eſt: ergo non peccabit ille homo non agendo pœnitentiam; ergo poteſt alio actu, vel remedio conſequi peccatorum veniam. Patet hæc ultima conſequentia, quia alias homo ille implendo omnia præcepta, quæ illi poſſunt occurrere, ut neceſſaria, & ſufficientia ad ſalutem, & habens fidem, & ſpem, ut ſupponimus, adhuc maneret extra ſtatum ſalutis: quod eſt magnum inconveniens, alias nunquam homo moraliter poſſet eſſe quietus, ſed deberet ſemper iterare actum pœnitentiæ, ne forte oblitus ſit alicujus peccati.

Hinc vero ulterius adde, hunc caſum oblivionis extendendum eſſe, non ſolum ad oblivionem habitualem, ſeu in actu primo, ſed ad actualem ſeu in actu ſecundo, quæ dici ſolet naturalis inconſideratio: quod immerito Soto, & alii negare videntur. Probatur, quia in rebus moralibus eandem vim habet ad excuſandum actualis inconſideratio inculpabilis pro eo inſtanti, vel tempore quo eſt, quam habet altera oblivio; ergo & in præſenti habebit. Antecedens certum eſt ex his, quæ traduntur in 1. 2. qu. 6. ar. 6. Et ratio breviter eſt, quia naturalis inconſideratio, dum eſt, ita cauſat involuntarium, ſicut ignorantia vel oblivio quandiu durat; quia ad volendum non ſufficit habitus, ſed neceſſaria eſt actualis cogitatio. Ratio vero a priori eſt, quia poſita hac naturali inconſideratione, vel oblivione, voluntas poteſt per formalem actum dilectionis ſuper omnia converti in Deum, non exercendo pro tunc formalem actum pœnitentiæ: ſi autem habeat illum actum amoris, ſtatim juſtificatur; ergo conſequitur remiſſionem peccati ſine formali actu pœnitentiæ. Major probata eſt in ſimili in ſuperioribus, quia ex parte intellectus cum illa inconſideratione peccati poteſt eſſe actualis conſideratio divinæ bonitatis, & alicujus motivi, quod inducat ad diligendum Deum ſuper omnia: nec ex parte intellectus plus requiritur. Ex parte autem voluntatis in primis eſt libertas & diſtinctio ſufficiens inter ipſos actus, ut unus poſſit ſine alio exerceri, & independentia eorum inter ſe: nam actus dilectionis natura ſua prior eſt, & independens ab actu doloris: & ideo homo juſtus facillime poteſt illum ſine alio elicere: & ſupra diximus, actum doloris poſſe è converſo ſine actu amoris fieri; ergo nihil obſtare poteſt, quominus in eo caſu poſſit voluntas verum, & ſolum amorem elicere.

Quæ oblivio excuſet a formali pœnitentia.

Dicet fortaſſe aliquis, in eo caſu denegaturum Deum ſupernaturale auxilium ad actum ſupernaturalem amoris, & ideo fore mere naturalem, ac proinde inſufficientē ad tollendum peccatum. At hoc improbabile eſt, & voluntarie dictum: tum quia ex parte illius hominis nulla eſt culpa actualis, propter quam Deus neget tale auxilium: propter præteritam autem non negat, ut ſupra oſtendi: tum etiam, quia vel eſt ſermo de auxilio excitante; & hoc non negat, quia potius ſupponitur ille homo ex parte intellectus ſufficienter, & actualiter excitatus per conſiderationem fidei, quæ ex parte intellectus excitatio ſufficiens eſt, & ſecum affert excitationem voluntatis, quantum eſt ex ſe: vel eſt ſermo de auxilio concomitante, vel concurſu: & hunc Deus non negat ſuppoſito priori, niſi ex defectu hominis, ut ſupra etiam probavi; ergo ex nullo capite impoſſibile eſt exercere tunc amorem ſine formali dolore.

Object. ſolvitur.

Supereſt probanda altera conditionalis propoſitio, ſcilicet, ſi homo habeat actum amoris ſuper omnia, ſtatim juſtificari. Quam adeo certam exiſtimavit eſſe Pet. Soto, ut non dubitaverit dicere eſſe de fide. Et eandem docet Cajetan. qu. 87. ar. 1. & Gregor. in 1. d. 17. & multa circa illam tractat Adrian. quodlib. 7. qu. 4. Et probatur breviter: nam illa verba Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur, &c.* æquivalent illi conditionali. Item illa 1. Joan. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt.* Sumitur etiam ex Proverb. 8. & 10. *Ego diligentes me diligo, & univerſa delicta operit charitas.* Et ſimilia verba habentur

Per actum amoris hominem juſtificari ſine formali pœnitentia.

tur 1. Petri 4. Unde Bernardus epiſt. 170. *Nemo ſe amari diffidat, ſi jam amat, neque enim redamare pigebit eum, qui nos amavit needum amantes.* Et Auguſt. lib. 2. contra Creſconium c. 12. de peccatis loquens, ait; *Mundantur ipſa, quæ omnibus ſupereminet, charitate, quæ ſi adſit, omnia recte fiunt: ſi vero abſit, omnia fruſtra fiunt*; & 14. de civitate c. ult. inquit, charitatem dividere inter filios Dei, & filios perditionis. Ac denique Gregor. hom. 33. in Evangelia ait, charitatem eſſe ignem conſummentem rubiginem peccati.

Probatur ratione.

Ratio vero eſt, quia actus charitatis eſt perfecta converſio animæ ad Deum, & virtute continet pœnitentiam, & averſionem a peccato, & propoſitum placendi Deo in omnibus; ergo infallibiliter ſecum affert converſionem Dei ad hominem, juxta illud; *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*; ergo ſecum affert remiſſionem peccati. Et confirmatur, quia ſupra oſtendimus ſolum actum contritionis, ſi contingat haberi ſine actu formalis amoris, eſſe veram contritionem, & conſequenter excludere culpam; ergo multo magis hoc faciet actus dilectionis. Patet conſequentia, quia uterque eſt per ſe neceſſarius, & continet alium in virtute, & propoſito: & aliunde actus dilectionis excellentior eſt. Unde confirmatur ultimo, quia hic actus de ſe eſt connaturalis diſpoſitio ad infuſionem habitus charitatis, qui habitus habet gratiam ſanctificantem infallibiliter ſibi conjunctam: & conſequenter etiam remiſſionem peccati mortalis; ergo, &c. De qua ratione vide Auguſtin. de Spiritu, & littera c. 32. Ubi propter hanc cauſam vocat dilectionem juſtitiam, qua juſti efficimur, quia habet inſeparabiliter conjunctam dilectionē Dei ſimpliciter erga nos.

Extra caſum oblivionis non remitti peccatum ſine formali pœnitentia. Aſſertio 3.

Tertio dicendum eſt, extra caſum naturalis oblivionis, vel inconſiderationis, nunquam remitti peccatum ſine formali actu pœnitentiæ. Ita docent omnes excepto Medina tract. 1. de Pœnit. qu. 12. art. 2. ubi ait, licet homo cogitet de Deo, & peccatis ſuis, poſſe pro libertate ſua habere actum dilectionis, quem vocat fructuoſum, & meritorium, ſentiens eſſe ſufficientem ad juſtificationem. Sed oppoſitum recte declaravit Corduba lib. 1. qu. 15. Eſtque non ſolum ſecurior, ſed etiam verior ſententia. Et videtur plane ſequi ex aſſertione prima. Nam, per ſe loquendo, hoc eſt medium neceſſarium ad illum effectum; ergo, quando poteſt commode adhiberi, non dabitur effectus ſine tali medio. At vero, quando homo cogitat actu de ſuis peccatis, poteſt facile adhibere remedium pœnitentiæ; & non legitime excuſabitur exercendo ſolum actum amoris, quia amor non impedit peccatorum deteſtationem, ſi actu cogitantur: imo ita movet ad illam, ut vix homo poſſit continere dolorem, ſi vere amat, etiamſi velit; maxime quando intelligit peccata nondum fuiſſe remiſſa.

Addo etiam, licet abſolute poſſit unus actus ab alio ſeparari, tamen ſuppoſita voluntate efficaci expellendi culpam, quam formaliter, vel virtute habet, qui vere amat, & ſuppoſita neceſſitate talis medii, & recogitationis peccatorum, non poſſe ſeparari, ut in ſuperioribus etiam dixi. Videantur ibi dicta: nam hic procedunt cum eadem proportione. Solum oportet advertere, neceſſarium eſſe, ut memoria peccatorum practica ſit, id eſt, ut occurrant tanquam deteſtanda, & delenda: nam alioqui non repugnat habere hominem cogitationem quaſi ſpeculativam de peccato, & habere naturalem inconſiderationem deteſtationis ejus; ut autem homo moveatur ad exercendum actum, non ſatis eſt cogitatio ipſius objecti ſecundum ſe, ſed neceſſaria etiam eſt aliqualis ipſius actus exercendi conſideratio. Hanc vero, ſi moraliter & regulariter loquamur, ſemper excitabit amor, ſi verus eſt, præſertim ſi conjunctam habet memoriam divinæ offenſionis.

Memoria peccatorum debet eſſe practica, ut nos excuſet.

Deficiente formali pœnitentia, neceſſaria eſt virtualis, & formalis in voto. Aſſertio 4.

Ultimo dicendum eſt, quando deeſt pœnitentia formalis, neceſſariam eſſe virtualem cum propoſito, & voto ipſius formalis, ac propterea neceſſarius eſt amor ſuper omnia. Unde ſine altero ex his duobus actibus nunquam remittitur mortale peccatum, ſecluſo ſacramento, vel ſpeciali privilegio. Fere hæc omnia conſtant ex ſupra dictis. Nam ad remiſſionem peccati neceſſe eſt, ut voluntas efficaciter avertatur a peccato; quod non poteſt niſi per pœnitentiam formalem, vel virtualem: &, cum neceſſaria ſit, per ſe loquendo, formalis pœnitentia, ſi illa deſit in re, oportet, ut ſaltem in voto habeatur: non continetur autem in virtute & in voto, niſi in dilectione ſuper omnia; ergo, ſi formalis contritio deſit, neceſſaria eſt illa dilectio; ergo alter ex his actibus neceſſarius eſt. Addidi vero; *extra ſacramentum*: quia cum illo ſufficit attritio; de qua poſtea. Dixi etiam, *niſi ex privilegio*: propter martyrium, in qua, ut opinor, poteſt homo juſtificari ſine formali contritione, & amore ſuper omnia. Sed illud eſt ſpeciale privilegium; de quo dixi late in diſputatione 29. ſupra citata.

Addit præterea Vega lib. 6. in Trident. c. 38. per ſolam orationem poſſe peccatorem obtinere remiſſionem culpæ mortalis ſine formali amore, vel dolore; quia etiam oratio habet infallibilem promiſſionem. Sed eſt ſingularis ſententia: & mihi diſplicet, quia eſt contra doctrinam generalem Conciliorum, & Sanctorum, & univerſales loquutiones Scripturæ, quibus ſupra neceſſitatem pœnitentiæ, & amoris oſtendimus: nam hæc neceſſitas poſtulat, ut ſaltem virtute habeantur. Item, qui petit veniam peccatorum, jam de illis cogitat; ergo indebite petit veniam ſine remedio, quod ipſe poteſt, & debet adhibere: nam oratio, ut exaudiatur infallibiliter, debet habere conjuncta convenientia media, quatenus a Deo exiguntur, & ab homine exhiberi poſſunt: alioqui temere petitur a Deo aliquid ſine hujuſcemodi mediis. Sicut qui peteret magnam gloriam ſine magnis meritis, male peteret, & non mereretur exaudiri: illa ergo petitio non habet infallibilem promiſſionem. Ergo petenda eſt a Deo vera pœnitentia, & auxilium ad illam: & conſequenter remiſſio peccatorum: quia non eſt minus neceſſaria pœnitentia, vel converſio cordis ad remiſſionem peccati, quam merita ad gloriam: & utrumque eſt in poteſtate noſtra cum divina gratia: hanc ergo præcipue poſcimus cum remiſſionem peccatorum poſtulamus: & præterea recognoſcimus noſtram pœnitentiam per ſe non ſufficere, niſi liberalis Dei remiſſio intercedat.

Objectio ex Patribus.

Una vero ſupereſt objectio contra neceſſitatem pœnitentiæ: nam Patres interdum plures cauſas vel remedia hujus remiſſionis aſſignant, æque tribuentes hunc effectum charitati, vel eleemoſynæ, vel orationi, ac ipſi pœnitentiæ: ſicut ergo pœnitentia per ſe, & ſine aliis remediis poteſt interdum habere hunc effectum, ita & alia remedia ſine illa. Antecedens patet ex Origene hom. 2. in Levitic. ubi hæc numerat, baptiſmum, charitatem, martyrium, eleemoſynam ex Danielis 4. remiſſionem injuriarum ex Matth. 6. & correctionem fratris a via mala ex Jacobi 1. Auguſt. lib. 2. cont. Creſcon. ubi quatuor numerat, verbum veritatis, ſacrificium contriti cordis, eleemoſynam, & charitatem; Chryſoſt. hom. 22. ad Popul. ubi prius numerat compunctionem, & eleemoſynam, poſtea vero addit aliud remedium his verbis; *Non habes pecuniam, non habes compunctionem, ecce Propheta clamat, Prohibe linguam tuam a malo, &c. & in ſalutem tibi ſufficiet*: ubi ſignificat mutationem vitæ ſine compunctione cordis ſufficere. Idem homil. 4. in 2. ad Cor. in fine partis moralis, præter deteſtationem peccatorum, ponit ſubmiſſionem animi, gratiarum actionem in adverſis, eleemoſynam, oblivionem acceptarum injuriarum, & aſſiduam precationem. Et ad hunc modum loquuntur frequenter alii Sancti.

Chryſoſt. ſatisfit.

Inter hæc teſtimonia præcipue ſunt obſcura illa verba Chryſoſt. *Si non habes compunctionem, &c.* Intelligo tamen nomine compunctionis ſignificaſſe ibi ſenſibilem dolorem, & afflictionem, & voluiſſe dicere mutationem vitæ ſufficere, per quam non ſolum intellexit propoſitum futuræ vitæ, ſed etiam deteſtationem præteritæ. Quod ſumo ex eodem Chryſoſt. hom. 42. in Matth. in fine, ubi eadem remedia numerat ad remiſſionem peccati, & diſtinguit compunctionem a contritione cordis, & contritum cor dicit *apprime requiri*.

Aliis teſtimoniis reſpondetur.

Circa alia vero remedia, quæ Sancti ponunt, conſiderandum eſt, Sanctos in his remediis numerandis non ſervare leges rigoroſæ partitionis ſeu diviſionis, ſed coacervatim numerare omnia, quæ conferunt ad remiſſionem peccati, ſive ſit tanquam diſpoſitio proxima, ſive ut remota, ſive id ſit ad remiſſionem culpę, ſive ad ſatisfactionem pro pœna, ſive per modum impetrationis, ſive per modum

modum diſpoſitionis, ſive etiam per modum ſacramenti. Unde multa ex iis remediis, licet conferant, non tamen ſunt ſimpliciter neceſſaria: nullum tamen eſt, quod ſine pœnitentia ſufficiat. Nam de baptiſmo, jam ſupra oſtendimus, ſine pœnitentia non remittere peccatum actuale mortale. De martyrio, verum quidem eſt, interdum in eo poſſe remitti peccatum ſine pœnitentia formali; ſed includitur votum pœnitentiæ formalis in ipſa voluntate martyrii, quæ virtualis quædam eſt pœnitentia, ut ſupra ſuo loco dixi. De charitate jam dictum eſt quomodo habere debeat conjunctam pœnitentiam. De verbo veritatis, quod Auguſtinus ponit, certum eſt requiri eo modo, quo fides neceſſaria eſt, non tamen ſufficit ſine diſpoſitione voluntatis, quæ pœnitentiam includit. Denique opera miſericordiæ, vel patientiæ, & ſimilia conferunt quidem, vel ad impetrandam veram pœnitentiam, ſi ex fide, & aliquo modo ſupernaturali fiant, vel ad ſatisfaciendum pro pœna, ſi culpa ſupponatur remiſſa; non tamen per ſe ſufficiunt ad remiſſionem culpæ, niſi charitas, & vera pœnitentia intercedant. Similiter oratio utiliſſima eſt ad impetrandam remiſſionem peccati: non eſt tamen ſemper neceſſaria neceſſitate medii: nam interdum Deus prævenit, & dat efficax auxilium, etiam non petenti: de quo late Vega lib. 6. in Tridentin. c. 38. nec ipſa per ſe ſufficit ad impetrandam remiſſionem culpæ, niſi impetret veram pœnitentiam, per quam remittatur culpa, ut ſupra dictum eſt.

SECTIO II.

Utrum de potentia abſoluta poſſint peccata mortalia ſine pœnitentia remitti.

Senſus quæſtionis eſſe debet de pœnitentia, tam formali, quam virtuali, perfecta, vel imperfecta, ita ut quæſtio ſit, an ſine omni motu peccatoris in Deum, vel adverſus peccatum, hoc fieri poſſit. Et hoc modo multi negant poſſe tolli peccatum ab homine ſine pœnitentia. Ita tenent Soto d. 15. qu. 1. ar. 2. dub. ult. & Petr. Soto lect. 4. de Pœnit. & frequenter Thomiſtæ in hanc ſententiam inclinant propter verba D. Th. in hoc ar. 2. *Impoſſibile eſt, &c.* Veruntamen hoc *Impoſſibile* apud D. Thom. non ſemper ſignificat implicationem contradictionis. In præſenti ergo ſufficienter exponitur ſecundum legem ordinariam, & conſiderata rerum natura, ut in Commentario latius dixi, atque etiam Ledeſma circa eundem articulum indicavit 1. par. 4. qu. 27. ar. 2. *(Quorundam opinio.)*

Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia voluntas ſemel converſa ad creaturam per peccatum, manet moraliter eodem modo converſa quamdiu non mutatur: non poteſt autem mutari, niſi per aliquem actum proprium; ergo ſine illo non poteſt fieri ex converſa averſa, vel è contrario; ergo non poteſt ab illa tolli peccatum ſine motu ejus: quia niſi tollatur illa converſio ad creaturam, non tollitur peccatum. Dices, poſſe voluntatem mutari per infuſionem alicujus habitus, qui formaliter conferat converſionem oppoſitam converſioni peccati: nam converſio peccati, quæ manet, & tollenda eſt per remiſſionem ejus, habitualis eſt; ergo per oppoſitum habitum poteſt auferri. Sed contra, quia iſtæ converſiones ſunt diverſorum ordinum ſeu generum, & ideo non ſunt oppoſitæ: nam contraria debent eſſe ejuſdem generis. Antecedens patet, quia converſio habitus phyſica, eſt per realem informationem cujuſdam qualitatis: converſio autem peccati eſt moralis, quia actus ſemel factus, & non retractatus, moraliter permanere cenſetur; ergo non ſufficit una converſio ad excludendam aliam: ſed moralis converſio per moralem debet auferri, quæ non inducitur niſi per oppoſitum actum. Sicut è converſo, quando voluntas convertitur ad bonum objectum, & poſtea manet moraliter converſa tranſacto actu, non poteſt Deus ab illa auferre talem converſionem, donec ipſa per contrarium actum moveatur; ergo ſimiliter, &c. *(Fundamentum ejus. — Evaſio. — Præcluditur.)*

Contrariam ſententiam tenet Scot. 4. d. 14. qu. 1. §. *Ex his*, & d. 16. qu. 2. Gabr. d. 14. qu. 1. art. 1. not. 2. & art. 2. conc. 1. Okam. in 4. qu. 8. dub. 2. lit. N. & qu. 9. lit. E. Medin. Cod. de Pœnit. tract. 1. qu. 7. & 12. Hi auctores in hoc fundantur, quod tranſacto actu peccati, nihil manet in homine intrinſecum, unde denominetur peccator, ſeu eſſe in peccato: ſed ab actu præterito denominatur, non ſimpliciter, ſed prout ſubeſt ordinationi divinæ, qua talis homo propter talem actum ordinatus eſt ad talem pœnam, ſeu ab obligatione ad pœnam, quæ inde manet, quam dicunt eſſe reatum peccati, ut hoc ſenſu intelligendum ſit, quod dixit Auguſt. lib. 1. de Nuptiis cap. 26. *Peccatum tranſire actu, & manere reatu.* Unde Baſil. in Conſtit. monaſt. c. 5. *Peccata* (inquit) *eo uſque durant, quandiu pravæ actiones durant: ſublatis enim his, una etiam peccati ſubſtantia deletur, & evaneſcit, licet præcantibus pœna propter peccatum ſit repoſita.* Ex hoc ergo fundamento ſic colligunt. Poteſt Deus non ordinare talem hominem ad pœnam, etiamſi ipſe nullum actum pœnitentiæ faciat; ergo poteſt remittere peccatum ſine pœnitentia. Hoc vero fundamentum ſemper mihi viſum eſt falſum. Primo, quia hinc ſequitur in juſtificatione non remitti culpam, ſed pœnam tantum, vel ſaltem ſequitur remitti peccatum, nihil aliud eſſe, quam remitti pœnam. At hoc falſum eſt, tum quia Concil. Trident. ſeſſ. 5. decret. de Orig. peccat. c. 3. definit, in juſtificatione auferri totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet: at pœna non habet veram rationem peccati, ſed illam ſupponit. Item quia non ſemper tota pœna aufertur in juſtificatione; ergo nec aufertur totum id, quod peccati rationem habet: quia ſi peccatum ordinatum a Deo ad pœnam condignam habet rationem peccati, etiam ordinatum ad partem aliquam illius pœnæ retinebit aliquam rationem peccati. Imo juxta illam ſententiam quando remittitur peccatum, ſolum tollitur ſeu ceſſat ordinatio divina ad pœnam: illa autem ordinatio nec habet rationem peccati, nec illud conſtituit, ſed ſupponit.

Ut ergo inter has ſententias judicium feramus, advertendum eſt, duas hic poſſe tractari quæſtiones. Una eſt. An ſine proprio actu peccatoris poſſit illi peccatum remitti per alia dona Dei. Alia eſt. An ſine actu peccatoris poſſit peccatum remitti, & ſine aliis donis creatis, ſed per ſolam efficaciam divinæ voluntatis deſtruentis ipſum peccatum. Prior quæſtio eſt propria hujus loci, in qua veriſimilius cenſemus poſſe Deum remittere culpam ſine actu pœnitentiæ: imo & omnino ſine actu peccatoris, conferendo ei alia dona. Quam ſententiam præter auctores citatos in ſecunda ſententia, tenent hanc partem communiter Thomiſtæ, tum hic, tum in 1. 2. q. 113. ar. 2. Et probatur primo, quia præcipuum ex his donis eſt gratia unionis hypoſtaticæ, quæ non poteſt alicui naturæ conferri, quin ſanctificetur. Poſſet autem Deus (ex communi ſententia) aſſumere hypoſtatice naturam hominis peccatoris, & per ipſam aſſumptionem illam ſanctificare, & mundare a culpa, etiamſi toto priori tempore in peccato fuiſſet; quæ tamen in inſtanti aſſumptionis non poſſet habere actum natura prævium ad aſſumptionem, ut latius probatur in materia de Incarnatione. Secundo D. Thom. & omnes fere docent poſſe hominem dormientem in ſtatu peccati mortalis juſtificari per martyrium ſibi voluntarium ex præcedenti voluntate: & tamen in illo non præcedit actus, quo remittatur peccatum, ſed remiſſio fit per infuſionem gratiæ: nam prior voluntas martyrii, quæ præceſſit, non abſtulit moralem maculam peccati, ſeu culpam, ſed eam integram reliquit. Tertio fere idem argumentum ſumitur ex remiſſione peccati, quæ nunc fit per ſacramentum cum ſola attritione, quæ interdum etiam tempore præcedit, nam etiam illa relinquit integram peccati maculam: & tamen Deus per ſacramentum illam aufert infundendo habitus: poſſet ergo idem facere abſque ullo motu præcedenti: ſicut enim nunc ſupplet imperfectionem illius motus, & inſufficientiam, ita poſſet omnino ſupplere carentiam ejus. Nam, quod attinet ad formalem remiſſionem culpæ, perinde fere eſt habere motum inſufficientem, ac nullum habere, quandoquidem motus ille natura ſua non repugnat formaliter culpæ, ſed poteſt eſſe ſimul cum illa. *(Senſus quæſtionis duplex. — Prioris reſolutio.)*

Atque hinc tandem concluditur ratio, quæ mihi videtur propria, ſcilicet, quia actus peccatoris non requiritur ad remiſſionem peccati, tanquam forma per ſe ipſam formaliter excludens culpam: ſed tanquam diſpoſitio cõgrua, & ex natura rei, & ex divina ordinatione: non repugnat autem Deum conferre effectum formalem ſine prævia diſpoſitione ad formam, quæcunque tandem illa forma ſit: quod etiam in naturalibus manifeſtum eſt. Et in præſenti declaratur: nam, ſi contritio, verbi grat. non eſt forma per ſe ipſam expellens peccatum; ergo poſita con-

contritione adhuc eſt neceſſaria alia forma, quæ illud expellat. Unde, ſi Deus non adhiberet illam formam, cum contritione adhuc maneret peccatum, quod de potentia abſoluta facere poſſet, cum remittere peccatum homini contrito, ſit novum beneficium gratiæ, ut ſupra dixi; ergo etiam e contrario poteſt illam formam infundere ſine contritione, & ſine alia diſpoſitione peccatoris, & ita culpam remittere.

Neque contra reſolutionem hanc urget fundamentum prioris ſententiæ. Recte enim ibi reſponſum eſt, ſine actibus ipſius peccatoris poſſe a Deo in illo fieri talem mutationem, & converſionem habitualem, quæ ſufficiens ſit ad excludendum peccatum. Cum autem replicatur, hanc mutationem eſſe phyſicam, & ideo per ſeſe non poſſe excludere moralem culpam, & averſionem, quam reliquit peccatum. Reſpondetur negando hanc poſteriorem partem ſeu conſequutionem: quia illa mutatio phyſica, quæ in animo fit per infuſionem gratiæ, eſt adeo divina & excellens, ut ab homine tollat etiam deformitatem moralem peccati mortalis, quia reddit hominem objectum proportionatum divini amoris ſupernaturalis, & ita non relinquit odio dignum quod facit peccatum, & conſequenter non relinquit illum dignum æterna pœna, ſed potius gloria, nec relinquit converſum ad creaturam, ſed ad Deum. Unde, licet talis converſio non fuerit per proprium actum comparata, & ſub ea ratione non dicatur moralis eo modo quo culpa; nihilominus intrinſece & per ſe dici poteſt moralis, quatenus reddit hominem bonum & ſanctum moraliter, id eſt, in ordine ad bonos mores: hoc ergo ſatis eſt, ut per talem mutationem fieri poſſit remiſſio peccati.

Quomodo ſit intelligendum, peccatum ſemel cõmiſſum, ſẽper manere, quãdiu non retractatur.

Ex quo colligitur non eſſe univerſaliter verum in ordine ad divinam potentiam, quod ab aliquibus dici ſolet, peccatum ſemel commiſſum ſemper manere, quamdiu retractatum non eſt, & ab illo denominari hominem peccatorem, ſeu eſſe in peccato quamdiu per contrariam retractationem non impeditur hæc denominatio. Conſtat enim in eo caſu, in quo Deus infunderet habitus gratiæ, & charitatis homini dormienti, peccatum tranſactum jam non manere nec actu, nec reatu, ſeu morali duratione, & tamen ab ipſo retractatum non eſſe. Illud ergo aſſertum aut ſolum intelligendum eſt de lege, & ſecundum potentiam ordinariam, & cum aliquibus limitationibus, ſcilicet, ut ſermo ſit de peccato actuali, & mortali, & de retractatione formali, aut virtuali perfecta, vel imperfecta, juxta ſuperius dicta de contritione, & attritione. Vel certe (& fere in idem redit) ſubintelligenda eſt conditio, niſi Deus altiori modo remittat hujuſmodi peccatum per infuſionem altioris doni. Et ideo D. Auguſtin. d. lib. 1. de Nuptiis c. 26. generalius dixit, peccata præterita, licet tranſeant actu, manere reatu, *niſi remittantur:* poſſunt autem remitti ſine propria hominis retractatione, ut oſtenſum eſt. Sicut etiam ante legem gratiæ verum erat dicere, peccatum mortale durare, quamdiu non retractabatur per contritionem, vel amorem ſuper omnia: nunc autem non eſt verum, quia ſine tali retractatione remitti poteſt, niſi contritionis nomine intelligatur etiam attritio formata per gratiã, vel ſub amore ſuper omnia includetur habitus charitatis denuo infuſus.

Reſpondetur ad exemplũ de actu bono.

Et hinc etiam facile reſpondetur ad exemplum, quod afferebatur de actu bono, quia non poteſt ab homine auferri bonitas, vel rectitudo ejus, quamdiu non retractatur. Dicendum enim in primis eſt, non eſſe ſimilem rationem, quia malum culpæ non poteſt fieri in nobis ſine nobis aliquo modo cooperantibus: è contrario vero bonum poteſt in nobis a Deo fieri ſine nobis. Et eadem ratione poteſt Deus malum culpæ a nobis ſine nobis auferre per infuſionem gratiæ, & virtutum: bonum autem virtutis non aufertur a nobis ſine nobis, id eſt, niſi nos ipſi tali bono privemus nos: neque id eſt conſentaneum divinæ bonitati. Sic ergo non poteſt Deus, ſe ſolo, hominem in peccato conſtituere, poteſt tamen illum, ſe ſolo, a peccato mundare.

Objectio de peccato originali. Solvitur.

Dices: Nonne homo in peccato concipitur, quod non commiſit, nec aliunde illud habere poteſt, quam a Deo, qui animam infundit? Reſpondetur, falſum eſſe hoc poſterius, illud vero prius limitandum eſſe: unde hoc exemplum potius confirmat, quod dicimus. Niſi enim omnes prius aliquo modo in Adamo peccaremus, non poſſemus in peccato originali concipi: & ita illud peccatum non a Deo, ſed ab hominis voluntate trahit originem, quæ licet in uno individuo fuerit, tamen moraliter fuit voluntas totius naturæ: & ideo dixi, malum culpæ non eſſe in nobis, ſine nobis *aliquo modo cooperantibus:* ſcilicet vel voluntate propria in peccatis actualibus, vel voluntate capitis in originali. Juſtitia autem poteſt ſola Dei voluntate infundi. Et quamvis nunc non infundat illam adultis, niſi propria voluntate conſentiant, nec parvulis, niſi ſaltem conſentiant aliena, ſcilicet, per Chriſtum tanquam per ſupremum caput hominum, & mediatorem inter ipſos & Deum, & Eccleſiam applicantem illi remedium a Chriſto relictum. Tamen de potentia abſoluta, poteſt Deus ſine interventu alicujus voluntatis humanæ, peccatum originale auferre, quamvis illud non potuerit introduci in humana natura ſine defectu alicujus voluntatis humanæ.

Privatio boni, quæ non ſit culpa poteſt fieri a Deo.

Remittere ergo peccatum eſt opus Dei, quod poteſt ſe ſolo facere, introducere autem peccatum non eſt opus Dei, ut poſſit ab ipſo fieri. Privatio autem alicujus boni, quæ rationem mali culpæ non habeat, etiam poteſt a ſolo Deo fieri ſine ulla cauſa, vel cooperatione hominis; poſſet enim Deus ſua voluntate privare hominem habitibus gratiæ, & virtutum: tamen (ut dicebam) in his bonis animę nunquam Deus id facit, quia non eſt ita conſentaneum bonitati ejus. Et eadem ratione ſi in actu bono ſemel facto conſideretur vis ad præmium aliquod, quod in homine relinquit, etiam poteſt Deus hominem privare tali præmio ſine ejus culpa, ſed ſola voluntate ſua: ſicut poteſt remittere pœnam peccati ſine ulla pœnitentia, vel retractatione ejus. In quo eſt aliqua ſimilitudo inter actum bonum, & malum quoad aliquem effectum ejus: inter ipſum autem peccatum, & remiſſionem ejus, ſeu bonum illi oppoſitum, ſemper verſatur differentia aſſignata.

SECTIO III.

An poſſit mortale peccatum remitti ſine infuſione gratiæ habitualis.

Altera Quæſtio, quam propoſuimus, magis ſpectat ad materiam de gratia, quam ad præſentem, & ideo breviter illam attingemus: non enim poſſumus omnino illam omittere, quia nonnulla inferius dicenda ab illa pendent, ideoque ab aliis Theologis hic tractatur. Prius vero quam de illa dicamus, aliam quæſtionem hic incidentem ſeparare, & expedire neceſſe eſt. Poteſt enim quæri, an interveniente actu peccatoris formaliter, vel virtute retractantis peccatum, poſſit illi peccatum remitti ſine alia gratia, ſeu juſtitia habituali. Non enim deſunt Theologi, qui negent hoc fieri poſſe, etiam de potentia abſoluta. Et videtur fuiſſe opinio Cajetani 1. 2. qu. 113. ar. 2. ille tamen non loquitur expreſſe de infuſione habitus, ſed abſolute de infuſione charitatis. Aliqui vero moderni tenent aperte hanc opinionem, ita ut aſſerant, de potentia abſoluta non ſufficere retractationem peccati per actualem pœnitentiam ad remiſſionem ejus ſine infuſione habitualis gratiæ, vel alterius doni perfectioris illa. Fundamentum eſt, quia peccatum eſt privatio gratiæ habitualis: privatio autem tolli non poteſt, niſi per contrariam formam. Secundo, quia niſi Deus gratiam infundat, non poteſt deponere odium & indignationem, qua eſt offenſus homini propter peccatum; ergo nec poteſt remittere peccatum, ſi gratiam non infundit. Antecedens patet, quia ſi non removet malum, quod peccatum intulit, quomodo dici poteſt deponere indignationem, & odium? cum ratio talis odii ex parte hominis, qui eſt objectum illius, non ſit niſi hoc malum. Sicut enim fieri non poteſt, ut dum Deus conſervat gratiam in homine, quem per illam amabat, illum non amet, ita è contrario quamdiu non aufert malum privationis gratiæ, fieri non poteſt, quin hominem odio habeat, quem prius odio habebat.

1. Opinio. **Fundamentum.**

Sine infuſione habitualis boni poſſe peccatũ remitti.

Nihilominus communis ſententia eſt, poſſe Deum remittere homini peccatum, ſine infuſione alicujus habitualis doni, facta in tali homine ſufficiente mutatione per aliquem actum. Hoc ut minimum ſentit Bonav. 4. d. 17. 1. par. ar. 1. qu. 1. alios ſtatim referam, præmiſſa declaratione multorum, qui dictam ſententiam ita exponunt. Dupliciter poteſt peccatum remitti, uno modo perfecte & exacte, reſtituendo hominem ad priſtinam rectitudinem, & amicitiam. Secundo modo imperfecte, tol-

Communis ſententia.

Perfecta remiſſio peccati fieri non poteſt ſine gratiæ infuſione.

tollendo quidem ab homine quidquid pertinet ad formalem rationem culpæ & offenſæ, ita ut jam non maneat objectum dignum divini odii & indignationis, non tamen reſtituendo illum ad priorem rectitudinem & ſtatum juſtitiæ. Priori modo dicunt non poſſe peccatum ſine gratiæ infuſione remitti, quod eſt per ſe notum & manifeſtum: quia peccatum dejicit hominem ab illo ſtatu, & ideo quamdiu ad illum non reducitur, non eſt facta integra & perfecta remiſſio. Atque hoc modo interpretantur D. Thom. in illo ar. 2. qu. 113. 1. 2. & ſatis apparenter, quia in titulo non abſolute inquirit de remiſſione peccati: ſed de tali remiſſione, quæ ſit impii juſtificatio, & hanc concludit non poſſe fieri ſine gratiæ infuſione, quia juſtificatio eſt translatio ad ſtatum perfectæ rectitudinis, ut ar. 1. declaraverat. Unde quia de facto, & ſecundum potentiam ac legem ordinariam remiſſio peccati non fit, niſi per veram juſtificationem: ideo concludit neceſſariam eſſe infuſionem gratiæ ad remiſſionem peccati. Quod abſolute & ſimpliciter eſt verum de lege ordinaria, in ſenſu vero quaſi compoſito eſt verum de potentia abſoluta, ſcilicet, ſuppoſito quod remiſſio futura ſit perfecta, & per veram juſtificationem hominis. Et hoc ſentire etiam videtur Scotus 4 d. 1. q. 6. §. *Ad argumenta*, in fin. dum ait, in juſtificatione peccatoris duplicem eſſe mutationem; unam privativam, qua ex inimico fit non inimicus; aliam poſitivã, qua ex indigno fit dignus, & hanc fieri non poſſe ſine forma infuſa. At perfecta remiſſio utramque mutationem includit: & ideo in hoc ſenſu fieri non poteſt abſque gratia.

Imperfecte poteſt peccatum remitti ſine infuſione gratiæ habitualis per aliquam mutationem hominis.

Poſteriori autem modo dicunt poſſe remitti peccatum ſine gratia habituali per aliquam mutationem actualem hominis. Ita opinatur Conrad. dict. ar. 2. ubi ait, Scotum in re non contradicere D. Th. Idem expreſſe Ferr. 3. contra gent. c. 157. Soto lib. 2. de Natu. & grat. c. 18. & in 4. d. 15. qu. 1. ar. 2. dub. ult. ut certum ſupponit poſſe peccatum remitti ſine gratia habituali, quæ ſit qualitas infuſa. Idem ſentit Ledeſm. 4. 1. par. qu. 27. ar. 2. Medin. 1. 2. qu. 113. ar. 2. dub. 2. junctis his quæ docet qu. 110. ar. 4. ubi etiam Zumel qu. 112. ar. 2. diſp. 2. ait, eſſe rem certam, de quo non eſt controverſia, poſſe peccatum remitti ſine donis habitualibus infuſis, ſi actus intercedant. Bellarm. lib. 2. de Juſtific. c. 16. dicit, averſionem & maculam non poſſe auferri ſine infuſione habitus: rationem autem offenſionis & inimicitiæ auferri poſſe. Denique D. Th. 4. d. 17. q. 1. ar. 3. qu. 1. ita dicit, requiri gratiam ad remiſſionem peccati, ſicut ad meritum: conſtat autem qualitatem gratiæ non eſſe neceſſariam ad meritum de potentia abſoluta, licet ſit neceſſaria ad optimum & connaturalem modum meriti. Eodem modo procedit q. 28. de Veritate art. 2. Capreol. vero in 4. d. qu. 2. ar. 3. reſpondens Scoto, & afferens, hæc loca D. Th. ſic ait; *Et puto ſine temeraria aſſertione, quod hoc non ſolum eſt impoſſibile potentia Dei ordinariæ, imo potentiæ abſolutæ: tamen, ut ſecurius loquamur, reſtringamus dictum, & dicenda ad potentiam Dei ordinariam.* Ratio generalis reddi poteſt, quia peccatum per actum ſolum introductum eſt, abſque generatione alicujus habitus realis & phyſici, ſeu poſitivi: quamvis enim per actum peccati generari poſſit vitioſus habitus, tamen nec illud eſt per ſe ac ſemper neceſſarium ad rationem, vel ſtatum peccati, nec quando ſit talis habitus, ille pertinet ad ſubſtantiam peccati: poteſt enim peccatum tolli manente illo habitu, & poſſet talis habitus deſtrui, perſeverante homine in ſtatu peccati. Igitur peccatum habituale ſeu eſſe in peccato, per ſolum actum introducitur; ergo per actum contrarium deſtrui poteſt, maxime per potentiam abſolutam.

Ratio redditur.

Quis ſit actus, per quem peccatum remitti poteſt ſine infuſione gratiæ.

Actus dilectionis Dei ſuper omnia & ſimilis actus contritionis ſufficiunt.

Ut tamen verus ſenſus, propriumque fundamentum hujus ſententiæ melius intelligatur, duo declaranda ſunt. Primum quis ſit ille actus, per quem poſſet remitti peccatum ſine infuſione juſtitiæ habitualis. Secundum, quid requiratur ex parte Dei ad illam remiſſionem. Circa primum, unum videtur certum, & frequentius receptum, ſufficere actum ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia, vel ſimilem actum contritionis, ſeu deteſtationis, de peccato. Ita tenent citati auctores, & patet, quia hi ſunt actus perfectiſſimi, & maxime accommodati ad hanc remiſſionem. An vero poſſit etiam id fieri per actum minus perfectum, v. gr. per attritionem, vel alium

An alius actus ſufficiat.

ſimilem, non declarant dicti Doctores, quamquam in generali dicunt poſſe hoc fieri per actum dilectionis, vel alium modum procedentem ex divina gratia. Alii vero ſolum per actum dilectionis Dei infuſæ, vel per actum contritionis dicunt poſſe hoc fieri: nam ſi juſtificatio fieret per actum minus perfectum, neceſſariam eſſe putant gratiam habitualem, etiam de potentia abſoluta. Fundamentum eſt, quia peccatum non poteſt tolli, niſi per formam aliquam inhærentem animæ, quæ per ſe ac formaliter repugnet peccato, & illud expellat, & quælibet forma, quæ hujuſmodi fuerit, ſufficit ad hunc effectum, quia una forma ſufficienter expellitur per alteram repugnantem. At vero actus illi charitatis & contritionis natura ſua formaliter expellunt peccatum, & ideo cum illis ſolis ſine infuſione habituum poſſet Deus remittere peccatum, & juſtificare ac ſanctificare hominem: præter hos autem actus nullus eſt, qui habeat illam formalem repugnantiam, & cauſalitatem contra peccatum: & ideo quoties actualis mutatio hominis minus perfecta eſt, per attritionem, vel aliam ſimilem, omnino neceſſaria eſt gratiæ infuſio, quia nulla inferior forma eſt incompatibilis peccato.

Opinio negans.

Corollarium primum hujus opinionis.

Ex qua declaratione infertur primo, quando remiſſio fit per ſolum actum, nihil ex parte Dei requiri, præter auxilium, & concurſum ad talem actum efficiendum abſque habitu, poſt ipſum vero actum, ut ille expellat peccatum ſine habitu, nihil eſſe neceſſarium ex parte Dei, etiamſi nolit infundere habitum, neque habeat aliam quaſi poſitivam benevolentiam, vel voluntatem expellendi peccatum: per ipſum enim actum illud expellit. Secundo infertur juxta eandem ſententiam, peccatum non eſſe privationem habitualis gratiæ definite & in ſpecie, ſed abſolute privationem formæ ſanctificantis, ſive illa ſit habitus, ſive actus: unde talis privatio ſufficienter tolli poteſt per quamcunque ex his formis, etiamſi ambæ non concurrant. Tertio infertur, juxta hanc opinionem, etiamſi fingatur homo in puris naturalibus, & in eo ſtatu peccare mortaliter, non poſſe ab illo expelli peccatum per ſolum actum ordinis naturalis, etiamſi fingatur eſſe dilectio ſuper omnia Dei, ut finis & auctor naturalis. Quia nullus talis actus habet vim expellendi formaliter peccatum, niſi ſupernaturalis ſit: & ideo etiam in eo ſtatu neceſſarium eſſet elevari hominem ad dilectionem ſupernaturalem eliciendam, vel illi gratiam infundi. Quod ex parte ſentire videtur Medin. 1. 2. qu. 113. dub. 2. & putat eſſe ſententiam Cajetani.

Corollar. 2.

Coroll. 3.

Primum fundamentum præcedentis opinionis rejicitur.

Ex duobus autem principiis, in quibus hæc opinio fundatur, unum non ſolum incertum, ſed etiam falſum eſſe exiſtimamus, nimirum, actum dilectionis, vel contritionis vi ſua, & abſque alia benevolentia, vel gratia, formaliter expellere peccatum, de quo in ſuperioribus dictum eſt, & latius 1. tom. 3. par. diſp. 4. Hoc autem remoto fundamento, nulla ſufficiens ratio reddi poteſt, cur poſſit Deus remittere peccatum homini contrito ſine infuſione habituum, & non poſſit idem facere cum homine attrito, aut habente alium ſimilem actum, quo voluntas aliquo modo convertatur a priori malo in bonum. Nam licet illi actus ſint magis accommodati & proportionati, tamen eo ipſo quod per ſe ac formaliter non ſufficiunt, neceſſe eſt, ut Deus per aliam formam, vel modum expellat peccatum; ergo poteſt etiam idem facere cum attritione. Quod ergo ſpectat ad primum punctum propoſitum, dicendum eſt, actum quemcunque, quo formaliter homini diſpliceat peccatum commiſſum, poſſe eſſe ſufficiens medium, de potentia abſoluta loquendo, ut Deus, ſi velit, poſſit homini remittere peccatum abſque infuſione habituum. Probatur ratione facta, quia ſi actus ſine habitu ſufficere poteſt, non eſt cur in ordine ad divinam potentiam exigatur perfectiſſimus, quia non poteſt magis inferri implicatio contradictionis in actu imperfecto, quam in perfecto, cum neuter per ſe ſit forma naturaliter expellens peccatum, ſed neceſſarium ſit aliquid aliud adjungi ex parte Dei.

Quemlibet actum, quo homini de peccato formaliter diſpliceat, ſufficere de potentia abſoluta ad ejus remiſſionem.

Secundum fundamentum incertum repudiatur.

Quo fit, ut aliud principium, quo nitebatur ſententia proxime tractata, incertum ſit, & juxta communem ſententiam nullo modo admittendum. Eſt autem illud principium: Non poſſe Deum expellere peccatum, niſi per formam natura ſua incompatibilem peccato. Nam ſi hoc principium verum eſſet, per nullum actum peccatoris

Probatur in remiſſione venialium per ſacramentum.

toris poſſet Deus deſtruere peccatum,ſi habitum non infunderet. Patet ſequela, quia oſtenſum eſſe ſupponimus, nullum actum peccatoris, quantumvis ſupernaturalem & charitatis, de ipſo ac formaliter ex natura rei expellere peccatum. Rurſus in peccatis venialibus videtur illud principium aperte falſum,non ſolum de poſſibili,ſed etiam de facto : quia ſæpe Deus remittit nunc peccatum veniale per ſacramentum infundendo aliquem gradum gratiæ habitualis , qui per ſe & ex natura ſua non eſt incompoſſibilis cum peccato veniali . Nam ſi illa gratia data fuiſſet abſque ſacramento, non eſſet incompoſſibilis peccato veniali,nec illud expelleret,& tamen adjuncto ſacramento, ex ordinatione divina illud expellit. Nec enim fingi poteſt,quod illa gratia,eo quod per ſacramentum facta ſit,phyſice ſit diverſa,aut habeat aliquam entitatem , vel modum realem incompoſſibilem natura ſua cum tali peccato veniali; hoc enim & inintelligibile eſt:& ex eo clare falſum oſtenditur,quod poſt talem gratiam comparatam poteſt homo committere ſimile peccatum veniale , & poſtea manere in reatu talis peccati venialis ſimul cum illa gratia ; ergo non habent repugnantiam connaturalem inter ſe;ergo nec illa gratia habebat illam cum priori peccato veniali:nam ejuſdem rationis ſunt,& quod præceſſerit,vel ſequatur,impertinens eſt ad repugnantiam formalem . Ut ergo Deus remittat peccatum,non ſemper neceſſe eſt,ut infundat, vel donet formam realem & phyſicam incompoſſibilem ex natura rei cum peccato . Quod ſi in peccato veniali hoc verum eſt, erit etiam in mortali , quia nulla major implicatio contradictionis excogitari poteſt .

Ordinatio divina adjungi debet prædicto actui.

Ex his ergo colligitur,ad fundandam ſententiam poſitam, ut poſſit Deus remittere peccatum medio actu ſine infuſione habitus, neceſſario addendum eſſe, ordinationem aliquam divinam adjungi poſſe actui,ratione cujus quaſi elevetur ad deſtruendum tale peccatum,ſicut nunc dicebamus de gratia baptiſmi , quæ ex ordinatione divina expellit omnem culpam venialem , etiam ſi alias natura ſua non ſit incompoſſibilis illi . Hæc autem ordinatio nihil aliud eſt,quam voluntas abſoluta, qua vult Deus , ut poſito tali actu habente qualemcunque repugnantiam cum priori peccato, expellat reatum ab illo relictum. In hoc enim non includitur repugnantia , vel implicatio contradictionis,quæ aſſignari poſſit. Quod amplius explicatur, ſupponendo aliam opinionem ſatis communem, ſcilicet de potentia abſoluta poſſe Deum conſervare qualitatem illam , quæ eſt gratia , in homine peccante mortaliter , quia nihil eſt quod cogat Deum ad deſtruendam illam qualitatem:cur enim cogetur ſuſpendere influxum,quo illam conſervat? Certe ex parte omnipotentiæ non poteſt reddi ratio,nec etiam ex parte bonitatis,vel juſtitiæ,quia in hoc Deus nihil ageret contra bonitatem ſuam,vel juſtitiam. Nec etiam in tali objecto invenitur contradictio, quæ omnipotentiæ repugnet , quia licet per peccatum fiat quis indignus gratia, tamen Deus poteſt conferre ſuum beneficium indigno;& è converſo licet gratia natura ſua habeat facere hominē gratum,& expellere peccatum,Deus tamen poteſt non cooperari huic expulſioni,& permittere,ut ille effectus gratiæ impediatur per ſuperveniens peccatum . Sed de hoc amplius in 1.2.qu.110.ar.4. ubi moderni expoſitores citati hanc ſententiam amplectuntur , ut communiorem , & veriſimiliorem. Ex illa autem aperte ſequitur,quod licet gratia infuſa peccatori natura ſua habeat peccatum expellere,non tamen ſine aliqua cooperatione , ſeu condonatione Dei, quam poteſt Deus non conferre , etiamſi det habitum gratiæ: nam ſi poteſt hoc modo conſervare gratiam in homine actu peccante; ergo & dare illam eodem modo ei , qui jam peccavit , & in eo ſtatu durat , eſt enim eadem in utroque ratio . Unde tandem concluditur, & habituale peccatum poſſe in homine formaliter manere ſine privatione qualitatis gratiæ, ut patet in priori caſu , & remiſſionem peccati poſſe formaliter intelligi ſine infuſione habitus gratiæ , ſi Deus velit eſſe contentus alia minori mutatione voluntatis ad illam remiſſionem faciendam: ſic enim illa remiſſio, quæ nunc adjungitur gratiæ, ut connaturalis illi , poſſet adjungi alicui actui gratiæ, juxta beneplacitum Dei , etiamſi non eſſet ita connaturalis illi .

Gratia poteſt manere in homine peccāte mortaliter.

Peccatum poteſt remitti homini exiſtenti in puris naturalibus per amorem Dei, vel contritionem naturalē ſine infuſione gratiæ.

Ex quibus etiam obiter concluditur, homini exiſtenti in puris naturalibus, & in eo ſtatu peccati potuiſſe remitti peccatum,non ſolum ſine infuſione habitualis gratiæ,verum etiam ſine actu ſupernaturali, per naturalem contritionem, vel amorem Dei, vel alium ſimilem actum ordinatum a Deo. Hæc fuit ſententia Victoriæ,ut novi expoſitores referunt,ut videre licet in Medina 1.2. qu.113.ar.2. ubi tamen ipſe ab eo in hoc diſſentit, licet ſuperius qu.2.ar.8. & qu.109.ar.2. eum ſequutus fuerit. Quam varietatem in ipſo notavit Zumel, ſequens Victoriam dict.qu.113.ar.2.diſp.2. Ratio eſt,quia Deus poteſt remittere peccatum per ſolum actum peccatoris, ut oſtenſum eſt;ergo in unoquoque ſtatu poteſt remittere per actum proportionatum illi ſtatui . Nec enim veriſimile eſt, in eo ſtatu fuiſſe hominem incapacem remedii contra peccatum , niſi elevaretur ad ordinem gratiæ, & ſupernaturalem .

Objectio.

Sed ajunt,tali homini non potuiſſe remitti peccatum, niſi ex liberali benevolentia & amore Dei;hic autem eſt amor ſupernaturalis , quia non eſt naturæ debitus ; ergo neceſſario debet efficere in tali homine aliquid ſupernaturale: quia amor Dei eſt efficax , & ideo ſemper habet aliquem proportionatum effectum , quia non ſupponit bonum, ſed facit,nec ferri poteſt in bonum apparens, ſed verum. Reſpondetur: Duobus modis poteſt amor dici ſupernaturalis,vel quia gratuitus, & non debitus, vel quia habet pro objecto aliquod ſupernaturale donum. Rurſus hoc donum intelligi poteſt,vel poſitivum,vel ablativum alicujus mali . Concedo igitur neceſſariam fuiſſe in eo ſtatu benevolentiam gratuitam Dei,quia homo non haberet vires ad expellendum a ſe peccatum,niſi Deus gratis remitteret . Et hoc ſenſu concedo etiam talem amorem dici poſſe ſupra debitum humanæ naturæ,& præſertim jam lapſæ. Non vero eſſet talis amor ſupernaturalis ex objecto poſitivo, id eſt, elevante hominem ad finem, dona,vel amicitiam ſupernaturalem. Et hoc ſenſu negatur conſequentia , ſatis enim eſſet quod per illum amorem daretur homini rectitudo naturalis, modo gratuito, & ſupra omne debitum ejus,& quod ſimul ab illo expelleretur malum peccati,quatenus rationi, & naturali fini contrarium . Quod ſatis tunc eſſet , quia peccatum tunc commiſſum non eſſet directe contra finem ſupernaturalem , ſed tantum indirecte , ponendo obſtaculum ſupernaturali rectitudini . Sed urgeri adhuc poteſt , quia tunc non poſſet remiſſio fieri ſine dilectione Dei ſuper omnia, quæ ſine gratia & charitate infuſa haberi non poteſt. Reſpondeo primum , potuiſſe Deum peccatum remittere ſine actu adeo perfecto ex majori quadam liberalitate . Deinde potuiſſe tunc Deum acceptare, ut ſufficientem diſpoſitionem, dilectionem ſuper omnia Dei, ut eſt finis naturæ, qui actus non eſt ſupernaturalis in ſua ſubſtantia & entitate , ſed differt in hoc ab actu charitatis infuſæ, & de hoc actu ſupernaturali præcipue loquimur . An vero actus ille fieri poſſit ſine ſpeciali auxilio , nec ne , alia quæſtio eſt, quæ huc non ſpectat .

Solvitur. *Replica.* *Enodatur.*

Fundamentum contrariæ ſententiæ diluitur .

Privatio gratiæ nō eſt peccatum.

Ad fundamentum ergo contrariæ ſententiæ in principio hujus puncti propoſitum, reſpondetur primo, ſolum probare peccatum commiſſum ab homine elevato ad finem ſupernaturalem , non poſſe plene remitti quoad omnia, quæ includit , ſine infuſione gratiæ habitualis, quod fatemur: non vero probare non poſſe remitti alio modo minus perfecto . Secundo , ut exactius fundamentum illud ſolvatur, ſuppono, privationem gratiæ ita abſolute & nude ſumptam , non eſſe peccatum , ſed aliquid illi addi oportere,ut rationem,vel denominationem habitualis peccati accipiat. Quod inſinuavit D.Th. 1,2.q. 86.ar.1.ad 3. dicens,maculam peccati eſſe privationem nitoris animæ in ordine ad ſuam cauſam, quæ eſt peccatum:itaque non privatio gratiæ abſolute, ſed ſub tali reſpectu dicitur eſſe macula. Atque ita ibi expoſuit Conrad. & Sot. in 4. ubi ſupra. Et patet, quia privatio gratiæ per ſe & abſolute ſumpta,poteſt fieri a Deo,& ut ſic non eſt peccatum , nec macula peccati : nam etiam non præcedente peccato fieri poteſt .

Quis ſit reſpectus ſub quo privatio gratiæ dicitur peccatum. 1. Opinio. Rejicitur.

Quis autem reſpectus ille ſit ad actum præcedentis peccati,ſub quo ipſa privatio gratiæ dicitur eſſe habituale peccatum,difficile explicatur. Quidam dicunt, eo ipſo quod talis privatio introducta eſt propter peccatum , habere rationem maculæ,& peccati habitualis,neq;alium reſpectum requiri , niſi quod hæc privatio gratiæ reſpiciat illud peccatum ut cauſam . Sed profecto hoc aut fal-

ſum, aut diminutum eſt. Nam ſi hoc intelligatur de quolibet reſpectu cauſæ, falſum eſt: ſi de aliquo ſpeciali, diminutum eſt. Hoc poſterius per ſe conſtat, quia non explicatur quis eſſe debeat ille reſpectus cauſalitatis. Prius autem patet, quia alioqui ſub eodem reſpectu, ſub quo privatio gratiæ eſt pœna talis peccati, eſſet etiam peccatum manens per modum habitus: hoc autem dici non poteſt, alias Deus qui fecit illam privationem, ut pęnam peccati, faceret etiam illam ut maculam, & ut peccatum habituale, quod dici non poteſt. Prima ſequela patet, quia privatio illa, ut eſt pœna, non ſolum eſt effectus Dei, ſed etiam ipſius peccati; ſicut enim præmium eſt effectus non tantum Dei, ſed etiam meriti, ita pœna ut ſic eſt effectus culpæ; ergo ſi illa privatio habet rationem culpæ habitualis, ex hoc præciſe quod eſt effectus culpæ actualis, ex eodem reſpectu habet quod ſit pœna, & quod ſit culpa: quia etiam non eſt pœna, niſi ut eſt effectus culpæ.

Secundus explicandi modus. Aliter ergo dicitur, privationem gratiæ ut voluntariam ex præcedenti actu eſſe culpam per modum habitus: ſic enim privatio juſtitiæ originalis, quatenus idem erat cum gratia, ut eſt parvulo voluntaria voluntate ſui capitis, eſt peccatum originale. Similis ergo privatio, ut voluntaria propria voluntate per peccatum præcedens, erit peccatum habituale.

Objectio contra illam. Contra hoc vero ſimiliter objici poteſt, quia etiam illa privatio, ut ſic voluntaria, eſt pœna; ergo ſub eodem reſpectu, ſub quo eſt pœna, eſt etiam culpa, quod eſſe non poteſt. Antecedens patet, quia illa privatio non eſt voluntaria, niſi remote & in cauſa, quia nimirum culpa ipſa voluntaria eſt, propter quam Deus ſubtrahit gratiam: hoc autem modo etiam ipſa pœna, ut pœna, voluntaria eſt, quia remote eſt volita in ipſa culpa. *Solutio objectionis, ſimulque confirmatio ſecundæ ſententiæ.* Reſpondetur, de ratione mali pœnæ ut ſic, non eſſe quod ſit voluntarium ei, qui illud patitur: nam ſi conſideretur tantum ut malum quoddam, ſolum dicit privationem boni debiti, ſeu convenientis: ſi vero conſideretur, ut pœna, ſic quidem dicit reſpectum ad aliquod voluntarium tanquam ad cauſam, ſcilicet, ad culpam, tamen formaliter non poſtulat quod ſit voluntarium: nam ſi culpa committatur cum ignorantia invincibili pœnæ, tunc pœna non eſt voluntaria ullo modo, & tamen veræ pœnæ rationem retinet. At vero malum culpæ intrinſece, ac formaliter poſtulat voluntarium, ita ut nec rationem mali moralis habeat, niſi voluntarium ſit. Addo etiam, ad rationem pœnæ ſatis eſſe, quod voluntarium circa culpam præceſſerit, poſteaque pęnam durare, etiamſi voluntarium illud jam nullum ſit, ſed tantum fuerit, ſicut patet in pœnis Purgatorii, & ſimilibus: at vero culpa quamdiu eſt, ſemper requirit proportionatum voluntarium: ſi enim ſit peccatum actuale, requirit actuale voluntarium; ſi vero ſit culpa per modum habitus, neceſſarium etiam eſt, ut voluntarium, quod fuit in actu, etiam durare cenſeatur per modum habitus, quia voluntarium eſt de intrinſeca ratione mali culpæ.

Privatio gratię poteſt in homine manere non habens rationem culpæ. Hoc ergo ſuppoſito, facile intelligitur, licet in homine maneat eadem carentia gratiæ habitualis, ſive in ratione puræ negationis, ſive etiam in ratione privationis, fieri optime poſſe, ut non maneat in ratione culpæ, quia fieri poteſt, ut non maneat voluntaria. Quod facile patet, ſi prior culpa actualis perfecte retractata eſt per deteſtationem ejus Deo acceptam, & ſufficientem ſecundum ejus ordinationem; tunc enim, licet ipſe Deus non reſtitueret gratiam habitualem, carentia e us hic, & nunc nō eſſet homini voluntaria, nec actu, nec habitu, & ideo non haberet rationem culpæ in illo, & ita ſtare poſſet remiſſio culpæ cum tali carentia gratiæ. Quod patet etiam a contrario: quia poſſet vera ratio culpæ habitualis exiſtere ſine tali carentia gratiæ, quaſi materiali, reali, & phyſica. Ut patet in caſu ſupra poſito, in quo Deus conſervaret gratiam in homine mortaliter peccante: nam ille poſtea vere maneret in peccato, etiamſi non haberet phyſicam privationem gratiæ, quia ſatis eſt, quod habeat malitiam peccati prius commiſſi per modum habitus permanentem morali quodam modo: ſic ergo poſſet etiam eſſe remiſſio illius culpæ, etiamſi de novo gratia habitualis illi homini non infunderetur, quia ſi ſupponitur illam habere, non eſt denno neceſſaria, nec etiam intenſio gratiæ eſſet neceſſaria ad remiſſionem peccati; ergo etiamſi ſupponatur ſubtractio gratiæ, poteſt remitti id, quod eſt quaſi formale in illo peccato, licet privatio phyſica gratiæ non auferatur.

Tertius explicandi modus. Aliter etiam hoc explicatur, quia carentia gratiæ dupliciter poteſt homini ineſſe: primo per modum purę privationis: ſecundo per modum contrarii. Priori modo intelligitur eſſe, ſi tantum faciat hominem non gratum Deo, non tamen reddat ingratum & inviſum, ut ſi Deus (juxta opinionem aliquorum) creaſſet angelos ſine gratia, fuiſſent pro tunc non grati: non tamen eſſent ingrati, & hoc modo carentia gratiæ non habet rationem culpæ. Poſteriori autem modo poteſt eſſe illa carentia in homine, reddens illum ingratum & inviſum Deo, & tunc dicimus, non ſolum eſſe per modum privationis, ſed etiam per modum contrarii: habet autem hoc quatenus ipſe homo voluntate ſua ſe avertens a Deo, ſe ipſum privat gratia, & reddit moraliter incapacem ejus, & ut ſic habet talis privatio rationem culpæ. Poſita ergo in homine poſt peccatum aliqua converſione actuali, poteſt manere illa carentia ſub priori ratione, & non ſub poſteriori. Unde jam tunc illa carentia gratiæ ſic manens, non eſt objectum divini odii, ſicut in exemplo adducto de Angelis conſtat, ſed eſt tantum objectum carentiæ amoris cujuſdam.

Addo denique vere etiam dici poſſe, talem hominem ex tunc non carere gratia propter peccatum præcedens, ſed ex libera Dei voluntate, qui non vult illam donare, ſuppoſita enim hominis converſione, remiſſione divina, jam non maneret ex parte hominis poſitiva ratio, propter quam ſubtraheretur illi gratia. Sicut, v. gr. ſi Deus juſtificaret hominem a peccato per infuſionem gratiæ, & poſtea illum gratia privaret ſola ſua voluntate, illa privatio nec eſſet culpa, nec eſſet propter priorem culpam jam remiſſam, ſed ſolum quia Deus ita vult. Ergo ſimili modo ſine hac temporis, & rerum ſucceſſione poteſt Deus in eodem inſtanti, in quo culpam remittit homini bene diſpoſito, non infundere gratiam, jam non propter culpam, ſed propter ſuam voluntatem.

Dices, cum illa privatio gratiæ propter culpam introducta fuerit, quamdiu continue & ſine interruptione durat, habet neceſſario eundem reſpectum ad culpam: nam peccatum actuale jam præteriit; ergo ſi propter illud privatus fuit homo gratia, quandiu privatus manet, propter illud privatus manet. *Objectio.* Hæc vero conſequentia nulla eſt, *Solutio.* quia ſicut forma fieri poteſt ex una cauſa, & conſervari ſine illa per aliam cauſam, ita etiam privatio. Unde ſolum ſequitur hunc hominem privatum fuiſſe gratia propter peccatum, non tamen nunc eſſe, quia jam non habet peccatum, quod gratiam impediat: divina tamen voluntate poteſt non reſtitui in gratiam. Prǫterquam quod, licet daremus illam privationem manere in pęnam peccati præteriti, non ſequeretur manere in ratione culpæ, quia ſecundum præſentem ſtatum jam voluntaria non eſt, ut dixi.

SECTIO IV.

An poſſit peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris.

JAM vero ſupereſt ultima dubitatio, utrum hæc culpæ remiſſio fieri poſſit ſine infuſione habitus, atque etiam ſine phyſica mutatione peccatoris per aliquem actum. Supponitur autem peccator jam ceſſaſſe ab actuali peccato, quamdiu enim illud actu committitur, certum eſt non poſſe deſtrui, ſit enim ſenſus compoſitus, in quo eſt aperta impoſſibilitas. In hac ergo re ſunt etiam oppoſitæ Theologorum ſententiæ. *Prima ſententia.* Nam quod ſit neceſſaria mutatio, tenent in primis omnes, qui vel actum definite, vel habitum requirunt. Quod vero ſaltem disjunctim requiratur actualis, vel habitualis mutatio, tenent moderni expoſitores D.Th. ſupra citati in 1. 2. qu. 113. ar. 2. Ex D.Th. vero nihil afferunt, quo id probent, quia nullibi amplius dicit, quam quod in ſuperiori puncto citatum, & explicatum eſt cum antiquis Thomiſtis. Quāvis autem ipſi plura argumenta pro hac ſententia congerant, duo videntur præcipua, & quæ in ore omnium verſantur. Unum eſt metaphyſicum, quia non poteſt homo tranſire a ſtatu peccati ad ſtatum munditiæ, ſeu carentiæ peccati ſine alicujus perſonæ mutatione: ſed non poteſt id fieri per mutationem Dei, ut per ſe conſtat; ergo per mutationem peccatoris; ergo, ut tollatur ab homine peccatum, neceſſaria eſt aliqua mutatio realis ejus. Confirmatur, ac declaratur, quia averſio tolli non poteſt niſi

niſi per converſionem; converſio autem non poteſt intelligi ſine mutatione actuali vel habituali. Confirmatur ſecundo, quia non poteſt peccatum remitti a Deo, niſi deponat odium, & diligere incipiat, quem odio habebat: hæc autem dilectio terminari debet ad objectum re vera, & non tantum apparenter bonum; ergo neceſſe eſt, ut ille, qui erat malus, fiat bonus, quod ſine mutatione intelligi non poteſt.

Secunda ratio concernit aliquo modo dogmata fidei: quia ſi peccatum poſſet illo modo remitti, per ſolam non imputationem Dei remitteretur, quia ibi ſolum interveniret extrinſeca condonatio, quæ idem eſt quod non imputatio. Conſequens autem eſt falſum primo, quia alias peccatum habituale ſolum diceretur eſſe in homine, quia a Deo imputetur, quia oppoſitorum eadem eſt ratio. Conſequens autem falſum eſt, ſic enim incidimus in opinionem Scoti dicentis, eſſe in peccato, ſolum eſſe ordinari a Deo ad pœnam ratione præteriti peccati; nam imputatio Dei nihil aliud eſſe poteſt, quam hæc ordinatio. Secundo quia alias etiam nunc remiſſio peccati fieret per hanc non imputationem: renovatio autem interior ſolum concomitanter ſe haberet, quod nullo modo dicendum videtur, quia per hoc favetur hæreticis hujus temporis. Sequela vero patet, quia id, quod immediate ac per ſe deſtruit id, quod eſt formale in peccato, eſt hæc remiſſio Dei extrinſeca, quia illa poſita tollitur id, quod habet rationem culpæ, etiamſi cætera non ponantur; & illa non poſita, non tollitur propria ratio culpæ, etiamſi cætera ponantur.

Peccatum remitti poſſe ſine phyſica mutatione peccatoris: Vera ſententia.

Contrariam ſententiam docent Scot. Gabr. Ocham, & Medina locis ſupra citatis. Item Scot. in 4.d.1.qu.6. & in 2.d.28. & ſæpe alias. Eandem ſignificat Bonaven. in 4.d.17. ar.1. qu. 1. ait enim, licet Deus potuerit peccatum remittere ſine medio, nunc autem non tollere illud, niſi per infuſionem gratiæ: & in ſolut. ad ult. declarat, gratiam aliquando pro actu, aliquando pro habitu ſumi: ſignificat ergo ſine utroque medio poſſe Deum culpam remittere. Idem tenet expreſſe Gerſon. 3. par. Alphab.61. lit.D. coroll. 9. in lect.1. de Vita ſpirit. Idem tenet Henric. lib.4. Summæ c. 30. & plane idem ſentit Bellarmin. ſupra, nam prius negat actum pertinere ad cauſam formalem juſtificationis, deinde ait, Deum voluntate ſua ſine infuſione habitus poſſe facere peccatorem non inimicum. Denique Zumel dict. qu.118. ar.2. diſp.2. licet priorem opinionem cenſeat probabiliorem, hanc judicat probabilem, & ſolvit omnia argumenta contra illam. Omiſſo fundamento Scoti, quod merito ab omnibus recte ſentientibus rejicitur: fundamentum hujus opinionis eſſe debet, quia in hoc modo remittendi peccatum nulla eſt implicatio contradictionis. Hoc autem dupliciter oſtendi poteſt, primo directe & poſitive, ſecundo ſolvendo quæ afferuntur.

Ratione oſtenditur.

Ratio ergo oſtenſiva ſumenda eſt ex duobus punctis præcedentibus. Nam Deus poteſt remittere peccatum ſine actibus peccatoris, ſeu abſque mutatione, quæ per illos fiat, poteſt enim ſine infuſione habituum; ergo poteſt ſine utriſque Probatur conſequentia primo, quia quoties remittit Deus peccatum mediis actibus, illi actus non concurrunt, niſi ut diſpoſitio congrua, deſtructio autem peccati non fit per eos formaliter: ſed quod Deus facit mediante diſpoſitione, poteſt facere ſine illa; ergo poteſt illammet remiſſionem facere ſine actu; ergo ſi facit talem remiſſionem ſine habitu, poteſt etiam facere ſine actu, & habitu. Confirmatur, quia ſupra oſtenſum eſt, & ex illis duobus principiis ſupra poſitis ſequitur, poſſe Deum remittere peccatum non infundendo aliquam formam intrinſecam incompoſſibilem peccato ex natura rei; ergo quidquid præter hanc formam aliquando intercedit, non eſt ita neceſſarium, quin abſque illo poſſit peccatum tolli, quia ſolam cauſam formalem adæquatam, vel materialem intrinſecam non poteſt Deus ſupplere, reliquas omnes cauſas diſpoſitivas, vel efficientes ſupplere poteſt.

Secundo, quia peccatum poſtquam tranſit actu, & manet reatu, non relinquit in anima aliquid reale poſitivum illi inhærens, ut eſt certum apud omnes; & ex hac parte expelli poteſt ſine mutatione phyſica corruptiva, ſeu expulſiva alicujus formæ poſitivæ. Rurſus, nec relinquit in anima privationem aliquam phyſicam præter privationem gratiæ: oſtenſum autem eſt poſſe tolli ſine infuſione gratiæ habitualis, cui illa privatio directe opponitur; ergo poterit etiam expelli ſine infuſione cujuſcunque alterius formæ. Patet hæc ultima conſequentia, quia omne aliud, quod in peccatore manet, eſt ſolum quid morale, vel reſpectus ad præcedens peccatum; ergo ad hæc tollenda non eſt neceſſaria forma phyſica, ſed remiſſio mortalis ſufficiet. Confirmatur, ac declaratur ex dictis: nam Deus poteſt infundere habitus gratiæ peccatori dormienti, vel amenti, & ita ab illo expellere peccatum. Rurſus deinde poſſet illum privare habitu gratiæ, & tunc maneret ſine peccato, & ſine gratia, & ſine ullo actu retractativo peccati, quem poſt illud commiſſum habuerit; ergo hic ſtatus abſolute eſt poſſibilis poſt peccatum commiſſum; ergo poteſt Deus reſtituere hominem ad illum ſtatum ſine infuſione, & corruptione gratiæ: nam ſi res in facto eſſe eſt abſolute poſſibilis, omnipotentia Dei non pendet ex illis tranſmutationibus, neque eſt ulla ratio ita ligandi illam.

Id oſtenditur examinando contradictionem.

Secundo principaliter hoc oſtenditur examinando contradictionem, quæ in hoc negotio excogitari poteſt. Et quidem illa prior de mutatione, nunquam me multum movere potuit, quia optime & ſine difficultate intelligo, Deum ſine ulla ſui mutatione poſſe efficere hanc formalem mutationem in homine, licet non faciat phyſicam, eamque ſufficere, ut homo, qui antea erat in peccato, nunc non ſit, neque illam denominationem accipiat. Sicut enim homo remittendo alteri offenſam, vel debitum facit, ut ille, qui antea erat illi offenſus, vel debitor, jam non ſit, ſine mutatione phyſica ejus, cui fit remiſſio, ita videtur poſſe facere Deus. Hac interveniente differentia, quod homo, ut remittat alteri, habet novum actum voluntatis, quo mutatur: Deus autem ſine ſui mutatione poteſt ex æternitate habere decretum ſeu determinationem ſuæ voluntatis pro tali tempore. Quidquid enim poteſt humana voluntas recte velle per plures actus, & mutationem eorum, poteſt voluntas divina excellentiori modo velle ex æternitate ſimpliciſſimo actu, cum reſpectu, vel determinatione libera (quidquid illa ſit) ad diverſa tempora. Potuit ergo pro tali tempore velle permittere ſtatum peccati in tali perſona, & pro alio remittere offenſam. Nam re vera ex parte mutationis nulla poteſt in hoc excogitari implicatio; quia, ut hæc duæ prædicationes de eodem homine veræ ſint, ſcilicet, eſſe in peccato, & non eſſe in peccato, ſatis eſt pro diverſis temporibus verificari. Et hoc ſenſu dixerunt Gerſon, Gabriel, & alii, ad hoc ſufficere temporis ſucceſſionem, ſcilicet, quoad mutationem Phyſicam. Nam in ipſo peccatore fit etiam quædam mutatio moralis (ut dixit Scot. in loco ſupra citato ex 4.d.1.qu.6.) quæ ſufficit ad veritatem illarum enunciationum, quia effectus ille tantum moralis eſt. Et declaratur a ſimili, nam omnes fere auctores concedunt poſſe Deum remittere pœnam ſola ſua voluntate, ſine ulla mutatione phyſica peccatoris, & ſine mutatione Dei.

Dubium de remiſſione pœnæ ſolvitur.

Dicunt vero aliqui, poſſe Deum hoc facere, ſi a principio quando homo peccat, pœnam remittat, non tamen ſi a principio obligavit illum ad pœnam: tunc enim ajunt, non poſſe poſtea remittere ſine ſuæ voluntatis mutatione. Quod quidem eſſet verum, ſi Deus a principio ordinaſſet peccatorem ad pœnam irremiſſibiliter, ſeu abſolute pro toto tempore futuro, & ſine ulla ſubintellecta conditione, nam tunc voluntas remittendi eſſet contraria: unde ex illa hypotheſi, etiam facta in homine mutatione, haberi non poſſet. At vero reatus, ſeu obligatio ad pœnam non ſemper eſt hujuſmodi, ſed ſolum ſecundum præſentem juſtitiam, vel ſub conditione aliqua, niſi reſipueris, vel niſi alius pro te oraverit, vel aliquid ejuſmodi. Sic ergo potuit Deus ex æternitate velle, ut peccator dum peccat, & pro tali tempore ſit debitor pœnæ, ita ut ſi in eo tempore decedat, ex vi illius decreti puniatur, & tamen ſimul velle, ut pro alio tempore jam non ſit debitor pœnæ. Addo, in reatu pœnæ temporalis contingere poſſe de facto, ut ſine mutatione peccatoris remittatur illi reatus talis pœnæ, quamvis de lege ordinaria hæc non fiat ſine mutatione, ſaltem in alio facta: v.gr. ſine oratione alterius, vel jejunio ab alio oblato, aut quid ſimile. Hæc vero mutatio parum refert ad rem, de qua agimus, quia illa non eſt objectum illius actus

voluntatis divinæ, quo remittitur reatus pœnæ, ſed eſt ratio illius: remiſſio autem fit ſine phyſica mutatione Dei, aut peccatoris. Unde, quantum eſt ex hac parte, poſſet etiam Deus illam facere ſine illa oratione, vel mutatione alterius perſonæ, ſed mere liberaliter ex ſola ſua voluntate. Quo argumento non utimur, ſicut Scotus, exiſtimantes hanc ſolam remiſſionem ſufficere ad remiſſionem peccati quoad culpam; ſed ſolum ut explicemus a ſimili, ex vi mutationis hoc non repugnare.

Idem ex obligatione voti confirmatur.

Eodem modo afferri poſſunt alia exempla moralia: nam homini habenti debitum voti poteſt Deus illud remittere ſola ſua voluntate, & tunc fiet ex debitore non debitor, pro diverſis temporibus, per voluntatem Dei, cujus decretum pro tali tempore æternum fuit: ideoque habere poteſt effectum in tempore ſine mutatione Dei, & ſine mutatione phyſica hominis, cum ſola morali, quia eſſe debitorem ex voto, ſolum quid morale eſt. Dicunt quidam, neceſſarium eſſe, ut Deus revelet tali homini illam voluntatem ſuam, quod non fit ſine mutatione phyſica hominis.

Objectioni occurritur.

Sed hoc non refert, tum quia illa revelatio non tollit debitum, ſed ſupponit ablatum; nec enim eſt neceſſaria per ſe, ut tollatur debitum, cum divina voluntas per ſeſe ſit potens ad hoc faciendum, non expectato conſenſu, vel acceptatione hominis: non eſt ergo illa revelatio per ſe ad hoc neceſſaria, ſed ſolum, ne homo ex conſcientia erronea adhuc putet ſe debitorem. Tum etiam, quia illa mutatio revelationis non fit per voluntatem remittendi promiſſum ut ſic, ſed per novum actum divinæ voluntatis noſtro modo intelligendi; ergo ſiſtendo præciſe in priori actu, ille habetur ſine mutatione Dei, vel hominis, & cum ſit efficax, ſuum effectum habet. Denique ſi in præſenti quippiam ſimile concedatur, id eſt quod hæc ſententia intendit, nimirum ad remittendum peccatum ſufficere voluntatem divinam ſine mutatione phyſica peccatoris, qua formaliter deſtruatur peccatum, licet requiratur aliqua revelatio, vel nova notitia, qua tali homini conſtet ſe eſſe liberum a vinculo peccati, ne ex conſcientia erronea adhuc putet ſe eſſe in peccato. Quæ revelatio non erit neceſſaria, ſi fingamus peccatorem incidiſſe in amentiam perpetuam, & Deum velle illi remittere peccatum, nullam aliam intrinſecam gratiam illi concedendo, quia neque ille eſſet capax talis revelationis, neque illa eſſet in eo utilis ad aliquem effectum moralem, ut ad tollendam conſcientiam erroneam, vel mores in futurum inſtituendos, quia ille ſupponitur eſſe abſque uſu rationis.

Atque hoc exemplum facit aliquid ad confirmationem hujus ſententiæ. Cur enim non poterit Deus ex æternitate ſua velle remittere peccatum ei, quem prævidet pro tali tempore futurum perpetuo amentem? Dices, poſſe quidem, ſed infundendo illi gratiam ſuam. Sed contra, quia hoc eſt quaſi duplicatum beneficium, cur ergo non poteſt facere unum, & non aliud? vel certe, quidquid ſit ex alio capite, ſaltem ex vi immutabilitatis non repugnat. Adde Sotum, & alios auctores ad hoc non requirere gratiam in eſſe qualitatis, ſed in eſſe gratiæ (ut ipſi loquuntur); illa autem gratia non ponit mutationem phyſicam in creatura, ſed extrinſecam acceptationem, vel favorem: ergo, ſi Deus hoc poteſt facere ſine ſui mutatione, & ſine actione phyſica circa hominem, poterit etiam aliud.

Ex remiſſione per attritionẽ contradictio eluditur.

Deinde ſupra oſtenſum eſt poſſe Deum tollere ab homine peccatum per ſolum actum attritionis, ſine alio habitu infuſo; ergo, ſi hoc poteſt facere ſimul in eodem inſtanti, in quo homo habet attritionem, poterit etiam non in eodem inſtanti facere, ſed poſtea quando jam homo dormit, ſeu amens eſt: ſicut baptiſmus confert gratiam homini attrito, non ſolum ſi recipiatur durante actu attritionis: ſed etiam ſi poſt talem actum detur ſacramentum homini dormienti. In priori ergo caſu, in quo Deus homini dormienti prius attrito remittat peccatum ſine infuſione habituum, non fieret in tali homine nova mutatio phyſica, quia hæc jam præceſſit, & ipſe adhuc in peccato manſit, & nihilominus illi poteſt remitti peccatum ex vi æterni decreti, quo Deus ſtatuit remittere peccatum homini attrito, non tamen ſtatim, ſed poſt annum, v. g. ſi ſupervixerit; quæ enim eſt in hoc implicatio? Ergo eadem ratione poſſet id facere ſine interventu attritionis per ſimile decretum de ſola temporis ſucceſſione, vel alia extrinſeca conditione, ſi alter rogaverit, vel alia ſimili; ergo ex vi immutabilitatis hoc non repugnat.

Contradictio ex parte effectus, refellitur.

Altera implicatio ſumi videbatur ex parte effectus, qui non apparet factibilis ſine forma poſitiva, quia averſio tolli non poteſt, niſi per converſionem. Sed hoc argumentum ſolum videtur convincere, perfectam peccati remiſſionem, quoad omnia damna, quæ tunc infert, non poſſe fieri ſine phyſica mutatione peccatoris, quod veriſſimum eſt, ut patet ex dictis in puncto præcedenti. Talis enim homo privavit ſe peccando vera & ſupernaturali converſione ad Deum: unde donec illam obtineat, non liberatur omnino a damno, quod peccatum intulit: non poteſt autem iterum illam comparare ſine mutatione phyſica. Non tamen videtur probare ratio illa de remiſſione imperfecta, quæ tamen ſufficiat, ut homo jam non ſit inimicus, nec in ſtatu peccati. Nam ad hoc non videtur neceſſarium, ut qui per peccatum fuit averſus, converſus fiat, ſed ſatis eſt, ut fiat non averſus: poteſt autem fieri non averſus, etiamſi non fiat converſus; ſicut poteſt fieri non inimicus, etiamſi non fiat amicus. Nam formaliter ac præciſe loquendo, deſtructio formæ non ſemper requirit cauſam formalem contrariam, ſed tantum carentiam talis formæ.

Quia vero in forma privativa videri hoc poteſt difficile; ideo, ſicut ſupra dicebamus de privatione gratiæ, ita nunc de averſione dicitur, intelligi poſſe per modũ formæ contrariæ vel ſolius privationis. Per peccatum enim fit homo averſus, quaſi contrarie, quia voluntate ſua ſe avertit, id eſt, ſe privat debita converſione in Deum, & ideo manet odioſus Deo, & inviſus: & quãdiu hęc averſio ſub hac ratione durat, impoſſibile eſt tolli peccatum. Fieri autem poteſt, ut abſque converſione poſitive oppoſita tollatur illa averſio, ut moraliter eſt cõtraria converſioni, maneatq; in homine illa carentia converſionis, vel in ratione puræ negationis, ut ſi Deus remittat homini priorem offenſionem, ſimulq; tollat illi debitum habẽdi talem converſionem, reducendo illam ad ſtatum purorum naturalium, ut Scotus argumentatur. Vel etiam relicto hoc debito, & ordine ad finẽ ſupernaturalem, poteſt fieri, ut maneat illa carentia converſionis in ratione purę privationis phyſicæ, & non in ratione moralis averſionis; hęc enim includit rationem injurię, quę per remiſſionem perſonę offenſæ tollitur, & ea ſublata non manet fundamentũ inimicitię, nec objectũ illud manet ex ſe odioſum vel inviſum, etiamſi non maneat gratum, vel amicum. Quod confirmat exemplũ humanum, quia hoc modo poteſt unus homo remittere offenſam alteri, etiamſi illum non recipiat in amicitiam ſuam, vel bonum aliquod ei communicet. Nam licet in hoc efficacior ſit volũtas divina, quã humana, tamen non cogitur ſuam efficacitatẽ exercere: ſed poteſt id præciſe velle quoad remiſſionem injuriæ, & ad inimicitiam tollendam neceſſarium eſt, nihilq; amplius: poteſt ergo velle tantũ remittere culpam.

Secunda confirmatio contrarię opinionis eluditur.

Ex quibus patet etiam ſolutio ad ſecundam confirmationem alterius opinionis. Jam enim declaratum videtur, poſſe Deum deponere odium erga peccatum, etiamſi qualitatem aliquam, vel actionẽ illi non conferat. Quoad dilectionem vero diſtinguendum eſt. Quia non ſolum eſt dilectio voluntas conferendi bonum, ſed etiam auferendi malum aliquod, quia carere malo inter bona computatur, quæ merito diligi, & deſiderari poſſunt. Ut ergo Deus remittat peccatum, neceſſe eſt ut diligat; tamen de potentia abſoluta non eſt neceſſarium, ut diligat poſitive conferendo bonum, ſed ſatis eſt, ut diligat auferendo malum. Hoc autem modo revera diligit in dicto caſu: aufert enim peccatum, quod eſt maximum malum, & hoc bonum confert tali objecto per illam dilectionem; & ita fertur non in objectum apparens, ſed in verum objectum proportionatum tali amori, id eſt, in objectum vere carens malo illo, licet non habeat ſpecialem bonitatem poſitivam. Et hæc eſt mutatio moralis, quæ fit in tali objecto, dum ex peccatore fit non peccator, nec eſt neceſſaria alia mutatio poſitiva.

Replica.

Sed inſtabit aliquis, quia homo tranſacto actuali peccato denominatur peccator, vel ab eodem actuali peccato non retractato, neque actu, neque habitu, vel ex carentia gratiæ, ut relata ad illum actum, & voluntaria per illum; ſed non poteſt Deus hanc denominationem auferre per ſolam ſuam volũtatem; ergo non poteſt auferre peccatum, quamdiu enim verum eſt dicere hominem eſſe peccatorem, non eſt ab illo peccatum ablatum.

Non

Non enim dicitur peccator ſolum quia peccavit: hoc enim modo etiam homines jam juſti effecti, poſſunt peccatores denominari, id eſt peccaſſe, quam denominationem Deus auferre non poteſt, neque ſua voluntate ſola, neque ullo modo: nam *mundans non facit innocentem*; ſed dicitur peccator, quia adhuc vere eſt in peccato per maculam, & averſionem a Deo, quæ in eo manet per modum habitus, quamdiu a Deo non expellitur. Et in hoc ſenſu probatur minor, ſcilicet, hanc denominationem non poſſe auferri per ſolam Dei voluntatem, quia fundamentum ejus, quod eſt peccatum præteritum, & non retractatum actu, nec habitu, integrum manet, & carentia gratiæ ſemper manet æque voluntaria, quia eſſe voluntarium pendet ex proprio actu, non ex Dei voluntate. Reſpondetur, negando fundamentum hujus denominationis eſſe peccatum non retractatum, ſed peccatum non remiſſum, ut expreſſe dixit Auguſt. d. lib. 1. de Neoph. cap. 26. Imo quantumvis peccatum eſſet retractatum etiam per contritionem, ſi Deus nollet remittere, (ut facere poſſet, cum hoc ſit diſtinctum beneficium) adhuc peccatum commiſſum eſſet fundamentum ſufficiens illius denominationis: ergo quod proprie, ac per ſe requiritur eſt, ut ſit remiſſum: nam per hoc jam non eſt moraliter præſens, ſed omnino præteritum, & ita jam non denominabit eſſe peccatorem, ſed peccaviſſe. Et eadem ratione carentia gratiæ in tali homine manens, jam non maneret voluntaria ſecundum præſentem ſtatum, quod neceſſarium eſt ad rationem culpæ, ut ſupra declaratum eſt.

Peccatum an tollatur per ſolam imputationem Dei.

Statim vero ſuboritur ultima difficultas ſupra poſita in priori ſententia, quia ſequitur ſufficienter tolli poſſe peccatum per ſolam non imputationem Dei, quia hæc remiſſio nihil aliud eſt, quam non imputatio. Ex quo ſequuntur duo incommoda. Unum eſt, eſſe in peccato nihil aliud eſſe quam imputari a Deo, quia contrariorum eadem eſt ratio. Aliud eſt, peccatum auferri per non imputationem, atque adeo juſtificationem peccatoris fieri per non imputationem. Nec ſatisfaciet qui dixerit, id non eſſe inconveniens in caſu poſſibili, ſed ſolum de facto: hoc (inquam) non ſatisfacit, quia quod attinet ad formale peccati, eadem ratio eſt de quocunque ſtatu; & ita ſi in aliquo ſtatu id ſequitur, & admittitur, concedendum eſt peccatum habituale ſecundum ſe, & abſtrahendo ab omni ſtatu, conſiſtere in Dei imputatione, & tolli per non imputationem: quod eſt abſurdum, & contra modum loquendi Sanctorum, favetque modo loquendi hæreticorum hujus temporis.

Verbum imputandi, dupliciter ſumitur.

Reſpondetur, nihil horum ſequi etiam apparenter. Et in primis circa verbum *imputandi* advertendum eſt, aliquando excludere veritatem rei, aliquando vero illã ſupponere. Priori modo dicitur imputari alicui, quod in eo vere non eſt, ſed ei attribuitur aliquo modo, quomodo videtur dixiſſe Paul. ad Philem. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, mihi imputa*: quaſi diceret, ego in me ſuſcipio, Hiſpane, *Poneldo a mi cuenta.* Et ſic ajunt hæretici, nos reputari juſtos per Chriſti, vel Dei juſtitiam nobis imputatam. Poſteriori autem modo, ſeu ex rei veritate, imputari dicitur alicui, quod ipſe vere habet, ſeu commiſit, & ſic dicimus imputari alicui nocumentum quod ejus negligentia illatum eſt, cum illud impedire teneretur, quia nimirum vere eſt culpabilis in eo caſu. E contrario vero dicitur, priori modo non imputari, quod licet ſit, diſſimulatur, & non punitur, vel non agnoſcitur: quomodo multi intelligunt illud ad Rom. 5. *Uſque ad legem peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur, cum lex non eſſet*, id eſt, non agnoſcebatur, pro nihilo habebatur. Poſteriori autem modo dicitur aliquid non imputari, quia vere non eſt, ſeu commiſſum non eſt: ſic dicimus nocumentum non imputari ei, qui invincibiliter ignoravit. Sic etiam ſumitur Ezech. 33. cum dicitur: *Si dixero impio, Morte morieris, & egerit pœnitentiam, omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei, vita vivet, &c.*

Hæreticorum error primus.

Hæretici ergo hujus temporis in duobus errarunt in hac materia. Unum eſt, remiſſionem peccatorum non eſſe veram abolitionem, & deſtructionem eorum, & in hoc ſenſu dicunt eſſe non imputationem, quia licet vere peccata in homine juſtificato maneant, Deus tamen illa non punit, & ita ſe gerit cum homine, ac ſi peccatum non eſſet. Ita refert Bellarm. lib. 2. de juſtif. cap. 9. & attigit Genebr. Pſal. 31. circa id, *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Hic autem ſenſus hæreticus eſt, ut conſtat ex citato loco Ezech. *Vita vivet, & non morietur*; & cap. 18. *Omnium iniquitatum ejus non recordabor, in juſtitia, quam operatus eſt, vivet*; & infra; *Ipſe animam ſuam vivificabit &c.* Iſai. 1. *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Pſal. 50. *Super nivem dealbabor.* In hoc autem ſenſu nullo modo inferri poteſt ex ſententia Scoti, aut Bonav. peccatum auferri per talem non imputationem, non ſolum de facto, quod evidens eſt, verum nec etiam in illo caſu de poſſibili. Quia non ponunt remiſſionem illam conſiſtere in tali non imputatione, ſed in vera deſtructione & remiſſione peccati, quia illa remiſſio fieret per voluntatem Dei abſolutam & efficacem ad remittendam offenſam: remiſſio autem vera non diſſimulat, ſed re vera tollit debitum, vel injuriam, quæ ex parte offendentis remanebat.

Secundus hæreticorum error refutatur.

Alius error hæreticorum eſt, juſtificationem peccatoris nunc fieri per ſolam remiſſionem peccatorum ſine juſtitia inhærente propter ſolam Chriſti juſtitiam nobis imputatam. Quæ ſententia, etiamſi intelligatur (quod ipſi non intelligunt) de vera remiſſione & abolitione peccati, eſt hæretica propter excluſivam. Quod definit Trident. ſeſs. 6. can. 11. dicens; *Si quis dixerit, hominem juſtificari, vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundatur, atque in illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantum favorem Dei, anathema ſit.* Quibus verbis expreſſe damnatur ille error, quantum ad eam partem, per quam excludit a juſtificatione inhærentem juſtitiam. Duo autem in illa definitione obſervanda ſunt.

Duo obſervanda circa definitionem Concilii.

Primum eſt, ſi quis fateatur, ad juſtificationem peccatoris neceſſariam in primis eſſe juſtitiam inhærentem non tamen ſolam, ſed ſimul cum remiſſione peccatorum, non convenire cum hæreticis hujus temporis, nec aliquid dicere contra Concilium, imo non parvum fundamentum habere in ipſo Concilio. Dum enim ait, *vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate*: plane indicat, qui dixerit juſtificationem fieri per remiſſionem peccatorum, & infuſionem gratiæ & charitatis inhærentis, recte dicere, & a ſua doctrina non deviare. Unde in cap. 7. ſic docuerat idem Concilium: *Hanc diſpoſitionem juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum: unde homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus, &c.* Ubi videtur Concilium, & illa duo tanquam diſtincta ponere, ſcilicet remiſſionem peccatorum, & internam renovationem, & docere utramque in juſtificatione includi. Et hoc ſecundum, ex multis Patribus confirmat etiam Bellarm. lib. de Juſtific. cap. 6. & 8. Nec vero nunc diſputo, an illa duo ſola ratione, vel etiam in re ipſa diſtinguantur; illud ſolum aſſero, Concilium de hoc nihil aſſeruiſſe, nec ad ejus definitionẽ alterutram partem illarum ſpectare: licet fortaſſe verius ſit illa duo tantum ratione diſtingui.

Secundum notandum circa Concilium.

Alterum obſervandum circa Concilium eſt, ipſum loqui de lege ordinaria, & de juſtificatione peccatoris, & remiſſione peccati, qualis nunc fit: non vero de potentia abſoluta, quia hoc non ſpectabat ad doctrinam fidei. Unde ſicut can. 9. definit, ad remiſſionem peccati obtinendam, neceſſariam eſſe præparationem voluntatis per proprium illius motum, & tamen illud intelligitur de lege ordinaria, non de potentia abſoluta: ita cum poſtea dicit, neceſſariam eſſe juſtitiam inhærentem, eodem modo intelligendum eſt. Unde Soto, & alii recentiores Thomiſtæ ſæpe citati docent, de potentia abſoluta poſſe juſtificationem fieri per extrinſecum favorem, & per gratiam in eſſe gratiæ (ut ipſi ajunt) ſine donis infuſis & inhærentibus, in quo certum eſt non repugnare Concilio, quidquid ſit de ſententiæ veritate. Sic igitur, licet quis cum Soto, Bonav. & aliis opinetur, de potentia abſoluta poſſe peccatum tolli per ſolam remiſſionem peccatorum, nihil dicit contra Concilium: præſertim cum intelligatur hoc de vera remiſſione, & abſolutione peccati, & non de ſola putativa remiſſione, ſeu falſa non imputatione.

Addo vero, etiam de potentia abſoluta verum eſſe, quod Concilium docet, quia non loquitur de ſola abolitione & deſtructione peccati, quoad formalem malitiam ejus, ſed ſimpliciter de Juſtificatione. Juſtificatio autem fieri non poteſt ullo modo ſine juſtitia inhęrente: etiamſi aliqui moderni aliter loquantur. Ratio eſt, quia juſtificatio non tantum dicit mutationem privativam ſeu ablativam mali, ſed etiam poſitivam & inductivam boni, ſcilicet, rectitudinis interioris, quam nomen juſtitię præ ſe fert. Hæc autem mutatio nullo modo fieri, aut intelligi poteſt ſine aliqua forma intrinſeca, quæ per illam inducatur, & illam rectitudinem formaliter conferat; hanc autem vocamus juſtitiam inhærentem. Et ideo juſtificatio fieri non poteſt ſine infuſione talis juſtitiæ, etiam de potentia abſoluta, magis quam eſſe album ſine albedine. Et idem fere eſt de propria ſanctificatione, hæc enim etiam requirit intrinſecam perfectionem, quæ reſpectu hominis eadem eſt cum ſupernaturali juſtitia. Et ideo dixit Concilium de juſtificatione loquens eſſe ſanctificationem, & renovationem. Idemque cenſeo de gratificatione propria, & de inſtauratione amicitiæ inter Deum & homines, hæc enim ſine gratia & charitate, vel alio excellentiori dono intelligi non poſſunt. Dico autem proprie & perfecte, quia interdum dicitur res ſanctificari imperfecte per extrinſecam relationem, ſeu denominationem: quomodo dicunt multi potuiſſe Deum per extrinſecum favorem aliquo modo ſanctificare, & gratum ſibi reddere hominem. Sed ille modus, eſto eſſet poſſibilis, certum eſt, valde imperfectum futurum fuiſſe. Et adhuc intelligi non poſſet ſine aliqua acceptione, vel ordinatione ſecundum præſentem ſtatum ad aliquod donum ſupernaturale ſuo tempore obtinendum, quia alias nec objectum, nec proportionatum effectum habere poſſet talis dilectio.

Satisfit differentiæ de remiſſione peccati per non imputationem.

Igitur reſpondendo ad difficultatem poſitam in forma, ac breviter, negatur in primis ſequi, juſtificationem aut peccati deſtructionem nunc fieri per non imputationem, vel per ſolam remiſſionem extrinſecam, nam per inhærentem juſtitiam fit etiam remiſſio peccati, quia per illam tollitur privatio gratiæ, quæ veram rationem culpæ & maculæ habet: & ex vi juſtificationis tollitur, quatenus talem rationem habet, quia infunditur gratia cum omnibus, quæ illi connaturalia ſunt, quorum unum eſt, ut excludat maculam peccati, ſi illam invenerit. Unde quamvis negandum non ſit juſtificationem includere nunc remiſſionem peccatorum, non ſolum quoad effectum, quem in homine ponit; ſed etiam quoad voluntatem, & condonationem, quam ex parte Dei requirit; nihilominus non includit illam ut mere extrinſecã, ſed ut conjunctam ex natura rei cum tali intrinſeca forma: & ideo abſolute juſtificatio tota, ut includit peccati remiſſionem, fit per talem formam intrinſecam. At de potentia abſoluta conceditur, in prædicto caſu ſeu facta hypotheſi, de qua eſt controverſia, peccatum excludi per ſolam extrinſecam voluntatem Dei, quæ non poſſet dici non imputatio falſa ſeu ſpecie tenus in ſenſu hæreticorum, quia eſſet vera deſtructio, & abolitio peccati, quoad formalem rationem ejus. Nec etiam formaliter dici poſſet non imputatio vera, ſed tantum conſecutive, quia ut vere non imputetur peccatum, neceſſe eſt ſupponi ipſum eſſe ablatum, ideo enim tali homini vere non imputatur, quia in illo non eſt. Proprie ergo dicitur remiſſio & condonatio, hæc enim verba cadunt optime in ipſam culpam, nam phraſis *non imputandi* magis videtur referri ad pœnam, ad quam non imputatur peccatum, poſtquam remiſſum eſt quoad culpam.

Peccatum non conſiſtit ſolum in non remiſſione divina.

Neque hinc ſequitur, peccatum habituale conſiſtere ſolum in imputatione, vel non remiſſione divina; ſed ſolum ſequitur hanc eſſe veluti conditionem neceſſariã ut ſit. Sicut res non eſt, niſi quamdiu conſervatur, ſeu quamdiu non deſtruitur a Deo: tamen formaliter rem eſſe non eſt conſervari, aut non deſtrui a Deo. Item qui dicunt peccatum habituale eſſe per ſolam denominationẽ a peccato præterito non retractato, non coguntur dicere peccatum habituale eſſe ipſam non retractationem, nam hæc vel nullum peccatum eſt, ſi nondum occurrit obligatio retractandi, vel ſi occurrerit, erit novum peccatum actuale: dicetur ergo non retractationem eſſe conditionem neceſſariam, ut peccatum præteritum denominare poſſit, tanquam vera moralis macula, quæ adhuc durat.

Eſt tamen conditio neceſſaria, ut peccatum habitualiter maneat.

Sic igitur, Deum non remittere, eſt conditio neceſſaria ut peccatum præteritum habitualiter maneat, & conſtituat peccatorem, ipſum vero non conſiſtit in non remiſſione divina, vel imputatione. Non enim ideo eſt peccatum, quia imputatur, ſed imputatur potius, quia eſt. Eſt autem non per exiſtentiam alicujus rei phyſicæ, ut omnes Theologi fatentur cum D. Th. in 1. 2. q. 86. & cum Magiſtro in 4. d. 18. & eſt per ſe evidens; nulla enim talis res vel qualitas excogitari poteſt, quæ ſit peccatum habituale. Nec etiam neceſſario exiſtit per modum privationis phyſicæ: quia ſi ſit ſermo de privatione alicujus perfectionis, vel rectitudinis naturalis, hæc nulla invenitur neceſſario in peccatore poſt tranſactum actum peccati: quia potentiæ ejus integræ manent, habitus vero accidentaliter ſe habent, nam & vitioſi habitus poſſunt manere ablato peccato, & ſtudioſi habitus naturales poſſunt eſſe cum illo. Si vero ſit ſermo de privatione gratiæ, jam declaratum eſt, quomodo illa poſſit habere rationem maculæ & peccati habitualis; eſt enim ſolum quaſi materialiter, idque non univerſaliter, quia neque in puris naturalibus id haberet peccatum habituale, nec in veniali peccato reperitur, quamvis ſuam maculam relinquat, ut infra dicam.

Quomodo exiſtat peccatum habituale.

Peccatum ergo habituale exiſtere dicitur morali modo, aut per relationem rationis, aut per virtualem præſentiam, vel alio ſimili modo, qui neceſſario reducitur ad moralitatem quandam, quæ durat, & denominat hominem averſum a Deo, & re vera facit illum dignum odio, & inimicitia Dei, quamdiu modo aliquo ſufficiente non deletur. Videtur autem modus ſufficiens de potentia abſoluta, quod tollatur per remiſſionem Dei, nam ſicut res illa moralis eſt, ita etiam morali modo, & per moralem actionem tollitur. Quæ actio eſſe poteſt illius, qui paſſus eſt injuriam, quia ſicut injuria ſit per voluntatem inferentis illam, ita deſtruitur per voluntatem ejus, qui illam paſſus eſt, ſi illam remittat. Sicut in humanis, qui alteri injuriam intulit, eſt illi odioſus & de ſe inviſus quamdiu non ſatisfacit, vel quamdiu alter non remittit injuriam, utroque autem modo cenſetur ratio injuriæ de medio tolli: quia is, qui illam intulit, quaſi uſurpatum habet honorem alterius, quæ ratio ceſſat, ſi alter remittat. Ex quo non ſequitur, injuriam, aut debitum humanum conſiſtere in alterius imputatione, ſed ſolum ſequitur, pendere aliquo modo ex alterius voluntate, ac remiſſione. Sic ergo ſervata proportione eſſet philoſophandum de Deo in prædicto caſu. Solum eſt conſiderandum malum morale, ſeu peccatum ut ſic, ſicut non ſit a Deo, ita nec ab ipſo conſervari proprie ac per ſe loquendo, & ideo nunquam diximus pendere a Deo. Quia vero poteſt a divina voluntate deſtrui, ideo dum non deſtruitur, ſeu remittitur, permanet. Atque hac etiam ratione diximus, negationem hujus remiſſionis eſſe conditionem neceſſariam ut peccatum ſit, non vero eſſe veram cauſam durationis ejus.

Modus ſufficiens tollendi peccatum de potentia abſoluta eſt per remiſſionem.

Denique quod inferebatur, remiſſionem peccati ſecundum ſe & abſtrahendo ab omni ſtatu conſiſtere in non imputatione, in rigore loquendo de imputatione, non ſequitur, ut jam ſatis explicatum eſt. In ſano autem ſenſu per non imputationem intelligendo veram peccati remiſſionem per voluntatem Dei extrinſecam, diſtinguendum eſt: nam tres poteſt habere ſenſus. Primus eſt, peccatum ſecundum ſe & in omni ſtatu tolli per ſolam hanc remiſſionem: & ſic negatur ſequela, nam in virtute ex uno particulari infert univerſalem, quod fieri non poteſt. Ratio vero eſt, quia in aliquo ſtatu poteſt amplius requiri ad plenam & perfectam remiſſionem juſtificativam peccatoris; & ita eſt in præſenti ſtatu, eo quod ipſum habituale peccatum non ſolum includit id, quod morale eſt, ſed etiam realem privationem internæ ſanctitatis. Secundus ſenſus eſſe poteſt, peccatum ſecundum ſe, & abſtrahendo ab hoc vel illo ſtatu, poſſe aliquando deleri per ſolam extrinſecam remiſſionem, ſaltem quoad formalem rationem peccati: & hoc ſenſu admittitur ſequela, quia ſolum inde ſit, hunc modum deſtructionis non repugnare peccato ut ſic, quod eſt verum, nam de potentia abſoluta non repugnat peccato actuali, veniali autem fortaſſe, nec de lege ordinaria, de quo infra dicam, nam inde ſumitur magnum argumentum ad ea, quæ hic dicuntur, confirmanda. Tertius denique ſenſus eſt, ad deſtructionem peccati, ut ſic, in omni ſtatu neceſſariam

Tripliciter poteſt intelligi peccatum remitti per non imputationem.

eſſe

eſſe remiſſionem divina voluntate factam, quamvis non ſolam: & hoc etiam admittimus ut verum, nam id Sancti Patres requirunt ad juſtificationem a peccato, quæ nunc fit in lege Evangelica, idemque ex Conc. Trident. ſupra declaravimus, & ex multis Patribus oſtendi in 1. tom. 3. p. diſput. 4. & demonſtrat etiam Bellarm. loco ſupra citato: ergo a fortiori in quolibet alio ſtatu erit neceſſaria. Ratio vero ſumitur ex dicto loco 3. p. quia peccatum eſt divina injuria, pro qua non poteſt homo condigne ſatisfacere, & ideo ut omnino tollatur, ſemper eſt neceſſaria divina remiſſio. Ad quam obtinendam requiritur quidem, moraliter loquendo, & juxta modum ipſis rebus maxime convenientem, ut is, qui injuriam intulit, injuriam retractet, vel petat veniam, aut aliquo alio modo ſibi poſſibili remiſſionem acceptet, eique cooperetur, & ut remiſſio ſit perfecta, oportet ut ad priſtinam amicitiam reſtituatur: abſolute tamen ſufficit voluntas efficax remittentis quantum ad ipſum pertinet: unde ſi talis voluntas ſit ſuprema & omnipotens, poterit rationem mali moralis in tali peccato inventam deſtruere.

Hæc ſunt quæ ad explicandas has ſententias, earumque probabilitatem conferre poſſunt, ideoque non eſt facile inter eas ferre judicium; nemo autem poteſt alterutram earum damnare, vel ut improbabilem rejicere, quia utraque re vera habet graves auctores, & probabiles rationes, & neutra continet aliquid minus conſentaneum ſanæ doctrinæ. Ego vero hactenus in poſteriorem ſententiam magis propenſus fui, quia in his rebus, quæ ad divinam omnipotentiam ſpectant, non eſt aliquid facile negandum, ubi contradictio vel inconveniens non apparet: neutrum autem in præſenti materia occurrit: nihilominus pleniorem hujus puncti reſolutionem in materiam de gratia reſervamus.

ARTICULUS III.

Utrum poſſit per pœnitentiam unum peccatum ſine alio remitti.

S. 2. q.73. art.1. & 3. d.30. ar.5. & 4. d.15. q.1. art.3. qu. 1. cor. & d.16. q. 2. a.1.q.2. cor. & d. 18. q.2.ar. 5.q.3.ad 1. Hom. 10. in Ezech. circa medium.

AD 3. ſic proceditur. Videtur, quod poſſit per pœnitentiam unum peccatum ſine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt, & pars, ſuper quam non plui, aruit. Quod exponens Greg. ſuper Ezech. dicit: Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt, qui, cum quædam vitia reſecant, in aliis graviter perdurant. Ergo poteſt unum peccatum per pœnitentiam dimitti ſine alio.

In Pſ. 118. ſerm. 18. in princ. tom.4. refertur de conſecr. d.3.cap.1. conſolatio. 3.2.qu.73. art.1.

Præterea. Ambroſ. dicit ſuper Beati immaculati in via: Prima conſolatio eſt, quia non obliviſcitur miſereri Deus, ſecunda per punitionem, ubi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit, & relevat. Poteſt ergo aliquis relevari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

Præterea. Eorum quæ non neceſſe eſt eſſe ſimul, unum poteſt auferri ſine alio. Sed peccata (ut in ſecunda parte habitum eſt) non ſunt connexa, & ita unum eorum poteſt eſſe ſine alio. Ergo etiam unum eorum poteſt remitti ſine alio per pœnitentiam.

Præterea. Peccata ſunt debita, quæ nobis relaxari petimus, cum dicimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Sed homo quandoque dimittit unum debitum ſine alio. Ergo etiam Deus per pœnitentiam dimittit unum peccatum ſine alio.

Præterea. Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata: ſecundum illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans. Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quantum ad unum, & ſit ei offenſus quantum ad aliud, ſicut peccatorem diligit quantum ad naturam: odit autem quantum ad culpam: Ergo videtur poſſibile, quod Deus per pœnitentiam remittat unum peccatum ſine alio.

In lib. de Vera & falſa pœnit. cap.6. parum ante mediũ tom.4.

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit in libr. Pœn. Sunt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectentur: non animadvertentes Dominum ſimul mutum & ſurdum a dæmonio liberaſſe per hoc docens nos nunquam, niſi de omnibus ſanari.

Q.109.a.7. & qu.113. art.2.

Reſp. dicendum, quod impoſſibile eſt per pœnitentiam unum peccatum ſine alio remitti. Primo quidem, quia peccatum remittitur in quantum tollitur Dei offenſa per gratiam. Unde in 2. part. habitum eſt, quod nullum peccatum poteſt remitti ſine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Unde impoſſibile eſt quod unum peccatum ſine alio remittatur. Secundo, quia (ſicut oſtenſum eſt) peccatum mortale non poteſt ſine vera pœnitentia remitti: ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum. Quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Ubi autem eſt eadem ratio, & idem effectus. Unde non poteſt eſſe vere pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ), ſequeretur, quod de omnibus peccatis pœniteret. Unde ſequitur, quod impoſſibile ſit unum peccatum per pœnitentiam remitti ſine alio. Tertio, quia hoc eſſet contra perfectionem miſericordiæ Dei, cujus perfecta ſunt opera, ut dicitur Deut. 32. Unde cujus miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de pœnit. Quædam impietas infidelitatis eſt, ab illo, qui juſtus & juſtitia eſt, dimidiã ſperare veniam.

Art. præced.

In lib. de Vera & falſa pœnit. cap.6. non longe a fine tom.4.

Ad 1. ergo dicendum, quod illud verbum Greg. non eſt intelligendum quantum ad remiſſionem culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu: quia interdum ille, qui plura peccata conſuevit committere, deſerit unum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio divino, quod tamen non pertingit uſque ad remiſſionem culpæ.

Tract. 89. in Joan. inter principiũ & mediũ tom.9.

Ad 2. dicendum, quod in verbo illo Ambroſ. Fides non poteſt accipi, qua creditur in Chriſtum: quia, ut Auguſt. dicit ſuper illud Joan. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, ſcilicet infidelitatis. Hoc enim eſt peccatum, quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conſcientia: quia interdum per pœnas, quas quis patienter ſuſtinet, conſequitur remiſſionem peccati, cujus conſcientiam non habet.

Ad 3. dicendum, quod peccata quamvis non ſint connexa, quantum ad converſionem ad bonum commutabile: ſunt tamen connexa quantum ad averſionem a bono incommutabili: in qua conveniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offenſæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

Ad 4. dicendum, quod debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideo poteſt unum dimitti ſine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ: & ideo una culpa, vel offenſa non remittitur ſine altera: ridiculum enim videtur, quod etiam ab homine aliquis veniam peteret de una offenſa, & non de alia.

Ad 5. dicendum, quod dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, nam ordinatur ad bonum gloriæ, a quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remiſſio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: ſecundum illud Rom. 6. Gratia Dei, vita æterna. Unde non eſt ſimilis ratio.

COMMENTARIUS.

Senſus articuli.

IN hoc articulo conſtat ſermonem eſſe de peccatis mortalibus, nam de eorum tantum remiſſione in hac q. agitur. Statim vero hic occurrit eadem dubitatio, quæ in præcedenti titulo; an ſcilicet D.Th. loquatur de potentia abſoluta, ut de ordinaria: nam abſolute reſpondet, *impoſſibile eſſe per pœnitentiam unum peccatum ſine alio remitti*. Si tamen conſideretur diſcurſus ejus, facile intelligetur, eodem modo uſurpaſſe vocem *impoſſibile*, in utroque articulo. Nam ex principio ſuperiori articulo probato procedit ad concludendam aſſertionẽ præſentem, nimirum ex eo, quod remiſſio peccati non poteſt fieri ſine gratia, vel ſine pœnitentia, quæ omnibus peccatis æque repugnant: ſicut e converſo quodlibet peccatum mortale illis contrarium eſt. Ex rationibus ergo ſuperius factis conſtat D. Th. non loqui de abſoluta potentia, ſed ſuppoſito modo quo nunc Deus remittit peccatum. Quod etiam ſatis declarat tertia ejus ratio, ſumpta ex perfectione miſericordiæ divinæ: non eſt enim Deo ſimpliciter neceſſarium uti cum homine tota perfectione miſericordiæ ſuæ: nam, licet hoc ſit magis conſentaneum bonitati ejus, tamen, ſi Deus aliter res ordinare voluiſſet, non ideo ageret aliquid contra virtutem, vel prudentiam: nulla enim ratio mali, aut deformitatis in tali opere fingi poteſt, ſed ſolum quædam minor perfectio non privata, ſed negativa, quæ libera eſt Deo, quia non eſt in iſto, ſed in effectu. Etenim licet in ordi-

ordine ad effectum videatur opus minus perfectum, in ordine ad operantem, cujus regula eſt voluntas ejus, nulla eſſet minor perfectio.

Illud etiam conſiderandum eſt, aliud eſſe quærere, an unum peccatum mortale poſſit remitti ſine alio, vel an per pœnitentiam poſſit unum ſine alio remitti: nam prior quæſtio magis abſoluta eſt, quam ſecunda, quia non determinatur ad certum aliquem remiſſionis modum, ſeu medium: D.Th. autem non priorem, ſed poſteriorem quæſtionem movet, agitque de pœnitentia non quacunque, ſed perfecta, quæ per veram contritionem fit, ut patet ex ſecunda ratione, ubi declarat ſe loqui de illa pœnitentia, ad quam pertinet deſerere peccatum in quantum eſt contra Deum ſuper omnia dilectum: ex quo recte concludit, non poſſe eſſe veram pœnitentiam de uno peccato, quin ſit etiam de omnibus, ſaltem virtualiter: quod veriſſimum eſſe cenſeo, ut ſupra declaravi. Ideoque loquendo de hoc genere remiſſionis, apparentius dici poſſet ſimpliciter eſſe impoſſibile ſic remittere unum peccatum ſine alio. Et de hac impoſſibilitate in ſenſu compoſito, ut ſic dicam, probabiliter poſſet quis interpretari D.Th. & exiſtimare ſic eſſe impoſſibile ſimpliciter hoc, non tamen per ſe, & præſcindendo a tali modo remittendi peccatum, per hujuſmodi pœnitentiam. Nihilominus tamen etiam illo modo non oportet ſumere illam impoſſibilitatem in ordine ad pœnitentiã abſolutam, quia actus pœnitentis, etiamſi ſit contrarius, non expellit formaliter peccatum, ſed diſpoſitive: & ideo, eſto verum ſit non poſſe contritionem eſſe perfectam, quin formaliter vel virtute ſit de omnibus peccatis, nihilominus non obſtante tali actu, poſſet Deus nullum peccatum mortale remittere, & ideo ex vi illius actus non ſequitur implicatio contradictionis, ſi Deus vellet unum peccatum remittere, & non aliud, quamvis hoc ſit præter exigentiam, & quaſi conditionem connaturalem illius actus: & ideo id dici poſſet impoſſibile, & ſecundum legem a Deo inſtitutam, & ſuo modo ex natura rei.

Explicantur verba Gregorii.

In ſolutionibus argumentorum pauca occurrunt notatione digna. In primo tamen argumento tractat D. Th. quædam verba Greg. quæ ſumpſiſſe videtur ex Gratiano in cap. *Pluit.* de Pœnit. d. 13. vel ex Magiſtr. in 4. d. 15. nam omnes ſic ea referunt: *Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte arida remanet: quia ſunt quidam, qui cum quædam vitia reſecent, in aliis graviter perdurant.* Verba autem Gregorii hom. 10. in Ezech. ſunt. *Cum vero ipſe qui proximos audit, ab aliis ſe vitiis corrigit, atque ab aliis emendari contemnit, una eademque civitas, & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet; in qua a ſe prædicationis pluviam repellit. Sunt enim quidam, qui exhortationis verba omnino non audiunt, hi pœnitus ſuſcipere pluviam nolunt, & ſunt quidam qui audiunt, ſed hanc medullitus non ſequuntur, quia alia in ſe vitia reſecant, ſed in aliis graviter perdurant.* Ex quibus evidentius conſtat, veram eſſe reſponſionem D.Th. quæ etiam eſt Magiſtri, & Gratiani in §. *Illud autem*, Greg. non loqui de remiſſione culpæ, ſed de ceſſatione ab uſu & conſuetudine unius peccati, non alterius. Unde etiam fieri poteſt, ut quantum ad realem & poſitivum habitum vitii, unus expellatur, & non alius, integra manente culpa.

Verba Ambroſii expenduntur.

Similiter in ſecundo argumento refert D. Th. quædam verba Ambr. prout habentur apud Gratianum c. *Prima conſolatio*, eadem d. & Magiſtrum d. 15. & omnes illa ſumpſiſſe videntur ex Gl. ord. Pſal. 118. octonar. 18. liter. Zadik, ſcilicet: *Prima conſolatio eſt, quia non obliviſcitur miſereri Deus. Secunda per pœnitionem: ubi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit, & relevat.* Apud Ambr. autem ſuper eundem Pſal. 118. eodem octon. 18. in principio, ſic legitur; *Credentibus igitur in Dominum, eſt in Domini miſericordia conſolatio. Eſt etiam aliud conſolationis genus iis, qui graves ſolverint pœnas, ut habes ſcriptum in Iſaja libro, Conſolamini, conſolamini popule meus*, uſque ad illud, *Solutum eſt peccatum ejus, quia recepit de manu Domini duplicia peccata ſua* (ita enim legit Ambr. juxta 70.) Et ſubdit hæc obſcura verba; *Etiamſi fides deerat, pœna ſatisfecerat; relevantur ſolutione pœnarum, quia ſolvuntur commendatione meritorum.* Ex quibus apparet, quam ſit difficilis interpretatio D.Th. quam ſumpſit etiam ex Gratiano, & Magiſtro, & nunc habetur in Gloſ. ordin. ſcilicet, fidem ibi accipi pro conſcientia delicti, nam, licet hæc deſit, poteſt quis patienter ſuſtinendo pœnas conſequi remiſſionem peccati, cujus conſcientiam non habet. Quæ doctrina vera eſt, tamen Ambr. non videtur de illa re loqui: nam populo Judæorum, quem Deus per Iſajam conſolabatur, cuique reddiderat duplicia pro omnibus peccatis ſuis, non deerat conſcientia peccati, ut per ſe notũ videtur: non ergo potuit in hoc ſenſu dicere Ambroſ. de illo populo, *Et ſi fides deerat.* Exiſtimo ergo Ambr. locutum fuiſſe de fide, id eſt, de fiducia ſeu confidentia magna in miſericordia Dei: conſonat enim hoc cum illis prioribus verbis. *Credentibus in Dominum*, eſt *in miſericordia Domini conſolatio:* & cum diſtinctione illarum conſolationum quas ibi diſtinguit, ac ſi diceret. Quidam conſequuntur remiſſionem peccatorum, quaſi omnino gratuito per ferventem acceſſum ad miſericordiam Dei: alii qui minorem habent fidem, ſaltem luendo pœnas veniam conſequuntur: loquitur enim de remiſſione peccati quoad integram ſatisfactionem. Et ita eſt ſenſus manifeſtus. Neque ille fidei defectus eſt aliqua culpa infidelitatis, qua ſtante poſſint alia peccata remitti, in quo argumentum fundabatur: ſed eſt quædam minor perfectio fidei, ſeu fiduciæ in Deum, quæ adjunctam habere ſolet minorem perfectionem in contritione, & in modo petendi veniam, propter quam remiſſio peccati quoad pœnam minor eſt, ſuppletur tamen patienter ſuſtinendo divina ſupplicia. Aliorum argumentorum ſolutiones faciles ſunt: & omnes manifeſte procedunt in ſenſu declarato, quod ſecundum ordinariam & ſtatutam legem, unum peccatum mortale ſine alio non remittatur.

ARTICULUS IV.

Utrum remiſſa culpa per pœnitentiam, remittatur reatus pœnæ.

Supra q. 67. art. 3. ad 3. & q. 69. ar. 10. ad 3. & 4. d. 14. q. 2. art. 1. & Rom. 11. lect. 4. col. 4.

AD 4. *ſic proceditur. Videtur, quod remiſſa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim cauſa, removetur effectus. Sed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideo enim eſt aliquis dignus pœna, quia culpam commiſit. Ergo remiſſa culpa, non poteſt remanere reatus pœnæ.*

Præterea. Sicut Apoſtolus dicit Rom. 5. Donum Chriſti eſt efficacius, quam peccatum. Sed peccãdo homo ſimul incurrit culpam pœnæ & reatum. Ergo multo magis per donũ gratiæ, ſimul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

Et Hebr. 6. col. 4.

Præterea. Remiſſio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem paſſionis, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, propter remiſſionem præcedentium delictorum. Sed paſſio Chriſti eſt ſufficienter ſatisfactoria pro omnibus peccatis, ut ſupra dictum eſt. Non ergo poſt remiſſionem culpæ, remanet aliquis reatus pœnæ.

Qu. 68. & 69. & q. 79. art. 5.

Sed contra eſt, quod 2. Reg. 12. dicitur, quod cum David pœnitens dixiſſet ad Nathan: peccavi Domino, dixit Nathan: ad illum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: verũtamen filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: ut ibidem dicitur. Ergo remiſſa culpa, remanet reatus alicujus pœnæ.

1. 2. q. 87. art. 4.

Reſp. dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt) in peccato mortali ſunt duo: ſcilicet averſio ab incommutabili bono, & converſio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo averſionis ab incommutabili bono, conſequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: ut qui contra æternum bonum peccavit, in æternum puniatur. Ex parte etiam converſionis ad bonum commutabile, in quantum eſt inordinata, conſequitur peccatum mortale reatus alicujus pœnæ: quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem juſtitiæ, niſi per pœnam. Juſtum eſt enim, ut qui voluntati ſuæ plus indulſit, quam debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur: ſic enim erit æqualitas. Unde Apocal. 18. dicitur: Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. Quia tamen converſio ad bonum commutabile eſt finita, non habet ex hac parte peccatum, quod debeatur ei pœna æterna. Unde ſi ſit inordinata converſio ad bonum commutabile ſine averſione a Deo (ſicut eſt in peccatis venialibus) non debetur peccato pœna æterna, ſed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur averſio animæ a Deo, in quantum per gratiam anima Deo conjungitur: unde

& per

& per conſequens ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ, poteſt tamen remanere reatus alicujus pœnæ temporalis.

1.2. q.71. art.6.

Ad 1. ergo dicendum, quod culpa mortalis utrunque habet, & averſionem a Deo, & converſionem ad bonum creatum. Sed (ſicut in ſecunda parte habitum eſt) averſio a Deo, eſt ibi ſicut formale: converſio autem ad bonum creatum, eſt ibi ſicut materiale. Remota autem formali cujuſcunque rei, tollitur ſpecies, ſicut remoto rationali, tollitur ſpecies humana. Et ideo ex hoc ipſo dicitur culpa mortalis remitti, quod per gratiam tollitur averſio mentis a Deo ſimul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet autem illud, quod eſt materiale, ſcilicet inordinata converſio ad bonum creatum: pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

1.2.q.109. art.7.& q. 111. ar.2.

Ad 2. dicendum, quod (ſicut in 2. parte habitum eſt) ad gratiam pertinet operari in homine, juſtificando ipſum a peccato, & cooperari homini ad recte operandum. Remiſſio igitur culpæ, & reatus pœnæ æternæ pertinet ad gratiam operantem; ſed remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem: in quantum ſcilicet homo cum auxilio divinæ gratiæ patienter pœnas tolerando, abſolvitur etiam a reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius eſt effectus gratiæ operantis, quam gratiæ cooperantis, ita etiam prius eſt remiſſio culpæ, & pœnæ æternæ, quam plena abſolutio a pœna temporali: utrumque enim eſt a gratia: ſed primum a gratia ſola, ſecundum ex gratia & libero arbitrio.

Ad 3. dicendum, quod paſſio Chriſti de ſe ſufficiens eſt ad tollendum omnem reatum pœnæ, non ſolum æternæ, ſed etiam temporalis: & ſecundum modum, quo homo participat virtutem paſſionis Chriſti, percipit etiam abſolutionem a reatu pœnæ. In baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſſionis Chriſti (utpote per aquam & ſpiritum Chriſto commortuus peccato, & in eo regeneratus ad novam vitam) & ideo in baptiſmo homo conſequitur remiſſionem reatus totius pœnæ. In pœnitentia vero conſequitur virtutem paſſionis Chriſti, ſecundum modum propriorum actuum, qui ſunt materia pœnitentiæ, ſicut aqua baptiſmi, ut ſupra dictum eſt. Et ideo non ſtatim per primum actum pœnitentiæ, quo remittitur culpa, ſolvitur reatus totius pœnæ: ſed completis omnibus pœnitentiæ actibus.

Q.84. art. 1. & 3.

COMMENTARIUS.

RESponſio D. Th. eſt, remiſſa culpa non ſemper remitti reatum omnis pœnæ. Quam aſſertionem in argumento, *Sed contra*, probat ex facto David. 2.Reg.12. ubi poſt illa verba Nathan, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*, quæ remiſſionem culpæ declarabant, prædicitur ei nihilominus mors filii in pœnam peccati ejus. Qui locus probat optime de aliqua pęna temporali hujus vitæ, quam interdum ita Deus decernit, & ſtatuit, ut nullam aliam ſatisfactionem pro illa admittat: ſic adeo, ut, licet homo non ſolum culpæ, & pœnæ æternæ, ſed etiam totius pœnæ temporalis vitæ futuræ veniam obtineat: nihilominus in hac vita aliquas pœnas, vel afflictiones luat, juxta divinæ providentiæ rationem, quæ fortaſſe non eſt ejuſdem rationis reſpectu omnium peccantium quoad has pęnas, id eſt, non una & eadem generali lege omnes punit hoc genere temporalium pœnarum, ſed juxta diſpoſitionem ſuam, in ordine ad varios fines ſuæ gubernationis: quod eſt attente obſervandum, declarabiturque amplius diſputatione ſequenti.

Concluſio vero D. Th. non ſolum de his pœnis, ſed etiam de reatu pęnæ quaſi per ſe & intrinſce comitantes peccatum, & neceſſario ſolvendæ, vel in hac vita, vel in futura, intelligenda eſt: & ideo in corpore articuli ea probat alio diſcurſu ſumpto ex intrinſeca deformitate peccati: quæ veluti ex duobus capitibus integratur, ſcilicet averſione a Deo, & converſione inordinata ad creaturam. Ait ergo D.Th. Averſioni reſpondet æterna pœna, quia bonum, a quo receditur per talem averſionem, infinitum, & æternum eſt: converſioni autem reſpondet pœna de ſe non æterna, ſecluſa averſione, quia inordinatio talis converſionis ex ſe omnino finita eſt. Per remiſſionē autem culpæ neceſſario tollitur reatus pęnæ æternę, quia neceſſario tollitur averſio a Deo, cum peccatum non remittatur, quin homo reſtituatur in gratiam & amicitiā Dei, eique tanquam ultimo fini conjungatur. *Poteſt tamen* (ait D.Th.) *remanere reatus pęnæ alicujus temporalis.* Quam ultimam partem (licet videatur eſſe cōcluſio principaliter intenta) nullo medio D.Th. oſtendit, ſed videtur illud remiſiſſe ad ſolutionem primi argumenti, ubi affirmat, ablata averſione, quod eſt formale in peccato, manere id quod eſt materiale, ſcilicet, inordinatam converſionem ad bonum creatum. Unde optime concludit manere reatum pœnæ temporalis, nam hæc reſpondet iſti converſioni, ut in corpore dixit. Cum autem D.Th. ait, manere inordinatam converſionem, potentialiter intelligendum eſt, id eſt, poſſe manere: non enim eſt neceſſe, ut ſemper maneat quia neque eſt neceſſe, ut remiſſa culpa, ſemper maneat reatus pœnæ temporalis: neque in hoc ſenſu concluſio poſita eſt, ut conſtat ex ejus terminis, & eſt per ſe notum.

Sed adhuc in hoc ſenſu eſt ſatis difficile dictum D.Th. quod inordinata converſio maneat ablata averſione: & præterea manet eadem difficultas, quia hoc ipſum nullo medio oſtenditur a D. Th. Sed quod ad rem ipſam attinet, tractabimus illam diſputatione ſequenti: indiget enim longiori diſcuſſione. Nunc ſolum aſſero, non oportere, nec debere intelligi de inordinata converſione quantum ad moralem malitiam ejus, ſed vel quoad habitum, vel quoad aliquem effectum, vel debitum ex illa ortum. Quoad alteram vero partem ex diſcurſu D.Th. in articulo poteſt colligi hæc probatio, quia per ſe non repugnat eſſe in homine inordinatam converſionem, & conſequenter reatum pęnæ temporalis abſque averſione a Deo, ut patet in veniali peccato: ergo non etiam repugnabit, ſed fieri poterit, ut ablata averſione culpæ mortalis, maneat inordinata converſio: ſaltem quantum ſufficiat ad reatum pęnæ temporalis. Inſinuatur etiam alia ratio, quia pœna æterna, ut ſic, per ſe & quaſi formaliter pendet ab averſione: & ideo non poteſt manere reatus ejus remiſſa culpa: pęna autem temporalis non pendet per ſe ab averſione, & ideo non neceſſario tollitur remiſſa culpa. Quæ omnia latius expendentur, & examinabuntur citato loco.

Gratia duplex operans & cooperans.

In ſolutione ad ſecundum multa dicit D. Th. quę pendent ex materia de Gratia, breviter tamen attingenda ſunt, quantum neceſſe eſt ad hujus loci explicationem, quia ad intelligentiam materiæ pręſentis etiam ſunt neceſſaria. Supponit ergo in primis D.Th. diviſionem gratiæ in operantem, & cooperantem: quæ juxta mentem Auguſtini, ut alibi tractavi, de actuali Gratia ſeu auxilio data eſt: & gratia operans eadem eſt, quæ gratia præveniens ſeu excitans: gratia vero cooperans eadem eſt quæ gratia actualiter adjuvans. D.Th. autem 1.2.q.111. (quē alii Theologi imitantur) extendit has voces ad habitus gratiæ, ſeu infuſionem gratiæ habitualis, quæ dupliciter conſideratur, primo quatenus a Deo ſolo infunditur, & in nobis habet aliquos effectus ex vi ſolius infuſionis Dei: & ut ſic dicitur gratia operans, non accipiendo in rigore nomen operantis, prout efficientiam ſignificare videtur, ſed generalius, ut idem ſit quod cauſantis, ſive formaliter, ſive quolibet alio modo. Secundo conſiderantur habitus gratiæ, ut in nobis ſunt principia ſupernaturalium actionum, quæ dicuntur fructus juſtitiæ: & ſub hac conſideratione dicuntur talis habitus habere rationem gratiæ cooperantis, quia cum voluntate noſtra ad hos actus cooperantur.

Lib. 3. de Auxiliis a principio.

Hac erga ſuppoſita diviſione, ait D.Th. remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ eſſe effectum gratiæ operantis, quia per ipſam infuſionem gratiæ confertur mediate, vel immediate: remiſſionem vero temporalis pęnæ eſſe effectum gratię cooperantis, quia dum homo cooperatur gratiæ Dei ad ſatisfaciendum pro pęna, illius remiſſionem conſequitur. Sed ſtatim occurrit objectio, quia ipſa remiſſio culpæ, & pęnæ æternæ non fit ſine motu liberi arbitrii in Deum, & contra peccatum, eſtque effectus ejus, ut ſupra dictum eſt: ſed hic motus liberi arbitrii, non poteſt eſſe ſine gratia cooperante: ergo remiſſio peccati non eſt effectus ſolius gratiæ operantis, ſed etiam cooperantis. Ad hanc vero objectionem reſpondet idem D.Th. infra art.6. ad 1, etiam illum motum liberi arbitrii, qui ad juſtificationem concurrit, eſſe effectum gratiæ operantis. Sed adhuc ſupereſt difficultas, quia licet hoc verum ſit, tamen non illius gratiæ ſolius eſt effectus, ſed etiam cooperantis gratię, quia eſt verus actus humanus liber, & ſupernaturalis, & qui hujuſmodi eſt, non poteſt ſine gratia cooperante, ſeu, quod idem eſt, adjuvante fieri, ut conſtat ex Conc. Trid. ſeſs.6.can.3. Reſpondetur ergo, ſine dubio ita eſſe quantum ad rem ſpectat, tamen quan-

Objectio.

Reſponſ. D.Thom. Replica.

Germana ſolutio.

quantum ad modum loquendi obſervandum eſſe in D. Th. & quibuſdam aliis Scholaſticis hos motus liberi arbitrii, qui ordine naturæ antecedunt infuſionem gratiæ habitualis, abſolute dici eſſe a gratia operante: quod debet intelligi, non quia ſint ab illa ſola, ſed quaſi per antonomaſiam, quia ſpeciali quodam modo pendent hi actus a gratia operante principalius, ut latius explicui citato loco. Quocirca in rigore reſpondendo fatendum eſt, remiſſionem peccati, quatenus in nobis fit, formaliter eſſe effectum ſolius gratiæ operantis, quo ſenſu locutus eſt D.Th. in fine hujus ſolutionis, quatenus vero fit diſpoſitive, eſſe etiam effectum gratiæ cooperantis, quia quoad hoc non fit ſine nobis libere cooperantibus.

Lib. 3. de Auxiliis cap. 5.

Tertio ex hac doctrina concludit D.Th. priorem eſſe remiſſionem culpæ, & pęnæ æternæ, quam plenam abſolutionem a pęna temporali, quia prior eſt affectus gratiæ operantis, quam cooperantis. Atque ita tacite concludit remiſſionem culpæ & pęnæ æternæ fieri, ac ſeparari poſſe a remiſſione pęnæ temporalis tanquam prius a poſteriori. Sed ſtatim occurrit objectio, quia, ſi hæc ratio efficax eſſet, probaret remiſſionem totius pœnæ temporalis nunquam fieri ſimul cum remiſſione culpę & pęnæ ęternæ, quia ſemper effectus gratiæ operantis præcedit effectum gratię cooperantis. Quæ objectio facile a nobis expedietur conſequenter loquendo, juxta proxime dicta. Nam remiſſio peccati, ex ea parte qua requirit diſpoſitionem noſtram, requirit gratiam cooperantem: & inde fit, ut juxta majorem vel minorem cooperationem noſtram, magis vel minus remittat de pęna, conſiderata doctrina Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. Atque ita tandem fit, ut tanta poſſit eſſe cooperatio noſtra, cum gratia etiam cooperante, ut omnino remittatur reatus pœnæ temporalis. Quapropter ad argumentum in forma reſpondendum eſt, effectum gratiæ operantis eſſe quidem poſſe priorem tempore, & ſeparabilem ab effectu gratiæ cooperantis, non tamen id ſemper contingere, neque eſſe per ſe neceſſarium, ſed ad ſummum erit id verum in prioritate naturæ, ſeu in aliquo ordine cauſalitatis. Atque hoc ſatis eſt ad intentionem D.Th. ut hinc concludat remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ poſſe dari ſine plena abſolutione a pœna temporali. Et ex his declarata manet ſolutio ad 3. quæ per ſe ſatis facilis eſt.

Objectio contra D. Th. ſolvitur.

ARTICULUS V.

Utrum remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati.

Supra a. 4. ad 3. & 4. d. 14. q. 2. art. 1. q. 3. & 1. col. 11. lect. 7. col. 1. fin. In lib. de Vera & falſa pœnit. c. p. 9. poſt medium 4. Cap. 4. part. 4. inter principium & medium.

AD 5. ſic proceditur. Videtur, quod remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. Dicit enim Auguſt. in lib. de Pœnitentia: Nunquam Dominus aliquem ſanavit, quem omnino non liberavit: totum enim hominem ſanavit in ſabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur poſſibile, quod remiſſa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

Præterea. Secundum Dionyſ. c. 4. de Divin. no. bonum eſt efficacius quam malum: quia malum non agit niſi virtute boni. Sed homo peccando, ſimul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multo magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis.

Præterea. Opus Dei efficacius eſt, quam opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarii. Ergo multo magis tolluntur per remiſſionem culpæ, quæ eſt opus Dei.

Sed contra eſt, quod Marc. 8. legitur, quod cæcus illuminatus a Domino, primo reſtitutus eſt ad imperfectum viſum (Unde ait, Video homines, velut arbores ambulantes), deinde reſtitutus eſt perfecte, ita ut videret clare omnia. Illuminatio autem cœci ſignificat liberationem peccatoris. Poſt primam ergo remiſſionem culpæ, qua peccator reſtituitur ad viſum ſpiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

Reſp. dicendum, quod peccatum mortale ex parte converſionis inordinatæ ad bonum commutabile, quandam diſpoſitionem cauſat in anima, vel etiam habitum, ſi actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum eſt: culpa peccati mortalis remittitur, in quantum tollitur per gratiam averſio mentis a Deo. Sublato autem eo, quod eſt ex parte averſionis, nihilominus remanere poteſt id, quod eſt ex parte converſionis inordinatæ, cum hæc contingat eſſe ſine illa, ſicut prius dictum eſt. Et ideo nihil prohibet, quin remiſſa culpa, remaneant diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ, quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ, & diminutæ, ita quod homini non dominentur. Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quam per modum habituum: ſicut etiam remanet fomes poſt baptiſmum.

Art. præced.

Art. præced.

Ad 1. ergo dicendum, quod Deus totum hominem perfecte curat: Sed quandoque ſubito: ſicut ſocrum Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati, ita ut ſurgens miniſtraret illis, ut legitur Luc. 4. Quandoque autem ſucceſſive: ſicut dictum eſt de cæco illuminato, Marc. 8. Et ita etiam ſpiritualiter quandoque tanta cōmotione convertit cor hominis, ut ſubito perfecte conſequatur ſanitatem ſpiritualem, non ſolum remiſſa culpa, ſed ſublatis omnibus peccati reliquiis, ut patet de Magdalena, Lucæ 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & poſtea per gratiam cooperantem ſucceſſive tollit peccati reliquias.

Q. 41. a. 4. ad 2.

Ad 2. dicendum, quod peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem, utpote per unum actum cauſatam: quandoque autem fortiorem, cauſatam per multos actus.

Ad 3. dicendum, quod uno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia ut dicitur in Prædicamentis, pravus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, ut melior ſit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc pervenit, ut ſit bonus virtute acquiſita. Hoc autem multo efficacius facit divina gratia ſive uno, ſive pluribus actibus.

COMMENTARIUS.

HIc articulus facilem habet doctrinam, nam D.Th. ſatis aperte declarat per reliquias peccati ſe intelligere vitioſos habitus per actus peccatorum comparatos: & ideo merito negative reſpondet, quia manifeſtum eſt, ſatiſque experientia conſtat, hos habitus non ſtatim tolli, quoties homo juſtificatur. Et rationem reddit D.Th. quia ablato, quod eſt formale in peccato ex parte averſionis, poteſt manere, quod eſt materiale ex parte converſionis, quia hæc etiam interdum eſſe poteſt ſine illa: in quo ſatis inſinuat D.Th. & confirmat expoſitionem a nobis datam in articulo præcedenti. Hic vero occurrebat diſputatio, An habitus virtutum per ſe infuſarum formaliter expellant habitus acquiſitos vitiorum; hinc enim videtur petenda ratio a priori hujus aſſertionis, tamen hoc directe ſpectat ad materiam de virtutibus & de gratia, eſtque alienum a præſenti diſputatione. Et ideo ſupponendum eſt, non eſſe inter hos habitus repugnantiam formalem & propriam, quia ſunt diverſorum ordinum, inſuntque ſubjecto ſecundum capacitatem diverſam, & inclinant variis modis, & ad res longe diverſas: nam habitus acquiſitus auget (ut ita dicam) naturalem facultatem: infuſus vero addit facultatem alterius ordinis. Hinc ergo fit, ut per juſtificationem non ſemper tollantur hæ reliquiæ peccatorum, quia expulſio illorum habituum neque ex natura rei ſequitur ex infuſione ſupernaturalium, nec Deus ex ſpeciali providentia; aut miſericordia certa lege promiſſa illos ſemper aufert, quia neque eſt neceſſarium, neque debitum, nec conveniens: tum quia alias poſſet juſtificatio fere experimento cognoſci: tum ut homo exercitio virtutum acquirat, quod exercendo vitia perdiderat: & e converſo eodem uſu virtutum amittat, quod vitioſa conſuetudine acquiſierat. Ita enim expedit in his, quæ commode, & cum divina gratia cooperante fieri poſſunt.

Non eſt repugnantia formalis inter habitus infuſos virtutum, & acquiſitos vitiorum.

Addit vero D. Thomas primo in eodem corpore articuli, has reliquias ſeu habitus poſt remiſſionem peccati manere debilitatos, ac diminutos, magiſque per modum diſpoſitionum, quam habituum. Sed non eſt intelligendum ſemper fieri per juſtificationem, ut hi habitus in ſuo intrinſeco eſſe minuantur, aut remittantur: ſed propter adjectionem gratiæ & auxiliorum, quę illam conſequuntur, dicuntur debilitari, & diminui in ordine ad operationem: non quoad intrinſecam remiſſionem, vel diminutionem talium qualitatum, nam hæc non ſequitur ex natura rei, magis quam expulſio, neque eſt ulla ratio aſſerendi gratis a Deo fieri. Et ſimiliter dicuntur illi habitus manere in ratione diſpoſitionis propter ſtatum ſubjecti, non propter intrinſecam imperfectionem. Sicut e contrario virtutes acquiſitæ dicuntur amittere eſſe virtutis, ablata gratia, & charitate. Addo præterea ſub his reliquiis comprehendi non ſolum proprios habi-

Quomodo intelligendum remiſſa culpa manere habitus virtutum debilitatos, & per modum diſpoſitionis.

tus

ſus vitiorum, qui ſunt in voluntate, vel appetitu: ſed etiam phantaſmata, & ſpecies intelligibiles pravorum objectorum, quæ poſt remiſſionem peccati ſolent occaſionem præbere iterum peccandi, aut difficilem reddere perſeverantiam, & exercitium virtutum. In quo etiam comprehenduntur aliquæ corporis diſpoſitiones ex uſu peccandi relictæ, quæ non parum difficile poſtea etiam faciunt exercitium virtutis.

Juſtificatio Magdalenæ, quam perfecta. In ſolutione ad 1. obſervandum eſt, quod a D. Th. pie dicitur, Magdalenæ in ſua converſione non ſolum remiſſa fuiſſe peccata, ſed etiam omnes peccatorum reliquias fuiſſe ſublatas, *ut patet*, inquit D. Th. *Luca* 7. Ex quo loco aperte ſolum habemus remiſſa fuiſſe Magdalenæ omnia peccata, & magna etiam probabilitate, ac fere certo colligitur non ſolum quoad culpam, ſed etiam quoad reatum pœnæ fuiſſe remiſſa, *Quia dilexit multum*, & ex illo, *Vade in pace*, & ex aliis circumſtantiis, quæ ibi referuntur. Quod vero ablati fuerint omnes habitus pravi, & diſpoſitiones, & prava phantaſmata, non ita clare colligitur ex illo loco: pie tamen creditur, tum ex Chriſti liberalitate, tum ex efficacia & magnitudine converſionis, tum ex modo vivendi, quem ab eo puncto Magdalena inſtituit, & perfectiſſimis actionibus virtutum, quas ſumma promptitudine & facilitate exercuit. Alia argumenta non indigent declaratione.

ARTICULUS VI.

Utrum remiſſio culpæ ſit effectus pœnitentiæ.

4. d. 14. q. 2. ar. 1. q. 1. *AD 6. ſic proceditur. Videtur, quod remiſſio culpæ non ſit effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, ſecundum quod eſt principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remiſſionem culpæ, qui eſt effectus gratiæ operantis. Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.*

Præterea. Quædam aliæ virtutes ſunt excellentiores pœnitentia. Sed remiſſio culpæ non dicitur effectus alicujus alterius virtutis. Ergo etiam non effectus pœnitentiæ ſecundum quod eſt virtus.

Præterea. Remiſſio culpæ non eſt niſi ex virtute paſſionis Chriſti, ſecundum illud Hebr. 9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Sed pœnitentia in quantum eſt ſacramentum, operatur in virtute paſſionis Chriſti, ſicut
Q. 62. a. 2. *& cætera ſacramenta, ut ex ſupra dictis patet. Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, ſed in quantum eſt ſacramentum.*

Sed contra, Illud eſt proprie cauſa alicujus, ſine quo eſſe non poteſt: omnis enim effectus dependet a ſua cauſa. Sed remiſſio culpæ poteſt eſſe a Deo ſine pœnitentiæ ſacramento, non autem ſine pœnitentia ſecundum quod
Art. præced. *eſt virtus: ut ſupra dictum eſt. Unde & ante ſacramenta novæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remiſſio culpæ eſt præcipue effectus pœnitentiæ ſecundum quod eſt virtus.*

Reſp. dicendum, quod pœnitentia eſt virtus, ſecundum quod eſt principium quorumdam actuum humanorum. Actus autem humani, qui ſunt ex parte peccatoris, materialiter ſe habent in pœnitentiæ ſacramento. Omne autem ſacramentum producit effectum ſuum non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ: ex utroque enim eſt unum ſacramentum, ut ſupra habitum eſt. Unde
Q. 60. ar. 6. ad 2. & art. 7. *ſicut remiſſio culpæ fit in baptiſmo, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ, ſcilicet aquæ: principalius tamen virtute formæ, ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam & remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, principalius quidem ex virtute clavium, quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id, quod eſt formale*
Q. 84. a. 3. *in hoc ſacramento (ut ſupra dictum eſt), ſecundario autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ: tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claves Eccleſiæ. Et ſic patet, quod remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus; principalius tamen, ſecundum quod eſt ſacramentum.*

Ad 1. ergo dicendum, quod effectus gratiæ operantis
1. 2. q. 113. in diviſione q. *eſt juſtificatio impii: ut in 2. parte dictum eſt. In qua, ut ibidem dictum eſt, non ſolum eſt gratiæ infuſio & remiſſio culpæ, ſed etiam motus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei formatæ, ad motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani ſunt ibi, ut effectus gratiæ operantis, ſimul producti cum remiſſione culpæ. Unde remiſſio culpæ non fit ſine actu pœnitentiæ virtutis, licet ſit effectus gratiæ operantis.*

Ad 2. dicendum, quod in juſtificatione impii non ſolum eſt actus pœnitentiæ, ſed etiam eſt actus fidei: ut di- In ſolutione præcedenti, & 1. 2. qu. 113. art. 4.
ctum eſt. Ideo remiſſio culpæ non ponitur effectus ſolum pœnitentiæ virtutis, ſed principalius fidei, & charitatis.

Ad 3. dicendum, quod ad paſſionem Chriſti ordinatur actus pœnitentiæ virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claves Eccleſiæ. Et ideo utroque modo cauſat remiſſionem culpæ virtute paſſionis Chriſti.

Ad id autem quod in contrarium objicitur, dicendum eſt, quod actus pœnitentiæ virtutis habet, quod ſine eo non poſſit fieri remiſſio culpæ, in quantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideo per hoc non poteſt concludi, niſi quod gratia eſt principalior cauſa remiſſionis culpæ, quam pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen, quod etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ: ut ſupra dictum eſt.

MAteria hujus articuli in ſuperioribus tractata fuſe eſt, quantum ſpectat ad virtutem pœnitentiæ: quantum vero ſpectat ad ſacramentum, diſputabitur inferius. Litera vero D. Thomæ, ex eiſdem locis ſatis eſt clara: & ſolutio ad 1. quæ obſcurior eſſe poteſt, in commentario art. 4. eſt declarata.

DISPUTATIO X.

De perfectione remiſſionis peccati mortalis, quatenus a pœnitentia fit.

IN hoc effectu duo poſſunt conſiderari, ſcilicet infuſio gratiæ, & virtutum, & remotio mali. Hic non inquirimus perfectionem prioris effectus, quæ, quod ad præſens attinet, ſolum poteſt eſſe intenſiva: cujus conſideratio proprie ſpectat ad materiam de juſtificatione, & nunc ſupponimus dari majorem vel minorem pro ratione diſpoſitionis: agimus ergo de perfectione hujus effectus quoad remotionem mali, vel culpæ, vel pœnæ: quæ perfectio eſt quaſi extenſiva, quatenus ad plura vel pauciora mala tollenda remiſſio extenditur. Hæc autem mala ad duo prædicta capita revocantur, quæ breviter expediemus.

SECTIO I.

Utrum remiſſo uno peccato mortali per pœnitentiam, neceſſario remittantur omnia, quæ in eodem ſubjecto ſunt.

HÆc quæſtio, ut in commentariis inſinuavi, partim generalis eſt de juſtificatione peccatoris quocunque modo fiat, id eſt, ſive per ſolam virtutem pęnitentię, & charitatis, ſive ut adjunctam aliquo ſacramento, baptiſmi, vel pęnitentiæ: partim poteſt eſſe ſpecialis de tali remiſſione, quæ fit per propriam virtutem pęnitentiæ. Et priori quidem ſenſu potius pertineret quæſtio ad materiam de juſtificatione, quam ad hunc locum. Tamen, quia poſterior ſenſus, qui proprius eſt hujus loci, omnino pendet ex priori, ideo quęſtionem illam generalem prius expediemus, & inde facile alterius puncti reſolutio conſtabit. Poteſt autem illa quæſtio tractari vel de facto ſeu neceſſitate ſecundum leges a Deo ſtatutas, ſeu (quod idem eſt) de potentia ordinaria, vel de neceſſitate & potentia abſoluta. Quæſtio proponitur.

De facto non poſſe remitti unum mortale ſine alio.

Aſſertio 1.

Primo ergo loquendo de facto & ſecundum legem ordinariam, eſt certum, & de fide, non poſſe remitti unum peccatum mortale ſine alio. Ita docent omnes Theologi cum D. Th. dicta q. 86. art. 3. Ratio in primis eſt connexio, quam habent omnia peccata mortalia in ordine ad veram contritionem: quia ut ſupra oſtenſum eſt, non poteſt dari vera contritio unius peccati mortalis, quin ſit omnium. Et idem eſt de connexione in amore ſuper omnia, nam cum illo non poteſt eſſe aliquod peccatū mortale. Quo ſenſu intelligi poteſt illud dictum Jacobi 2. *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus*, ſcilicet, quantum ad carentiam veri amoris, ut tetigit Auguſtin. epiſt. 29.

epiſt. 29. Quia vero nunc poteſt fieri remiſſio per attritionem, quæ poteſt eſſe unius peccati, & non omnium, ideo addendum eſt, hæc peccata etiam eſſe connexa quoad remiſſionem in ipſa gratia ſanctificante, quia ſine illa nullum peccatum mortale remittitur, ut diximus; & cum illa nullum peccatum mortale eſſe poteſt: *Nihil enim damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu*, ut dicitur ad Rom. 8. Item, quia omne peccatum mortale deſtruit amicitiam cum Deo: nullum autem peccatum mortale remittitur, niſi quis recipiatur in amicitiam Dei. Denique, quia per peccatum mortale excluditur homo a regno cælorum: nemini autem remittitur peccatum mortale, niſi ſimul acceptetur ad regnum cœlorum. Quo argumento uſus eſt Innocent. III. in c. *Majores* de Baptiſmo, ut inde concluderet etiam originale peccatum non poſſe remitti manente mortali. Tandem veritatem hanc ſupponit Conc. Trident. multis in locis ſeſſ. 5. can. 5. dicens in juſtificatis per baptiſmum nihil manere poſſe, quod propriam rationem peccati damnationem merentis habeat, & ſeſſ. 6. c. 7. dicens, juſtificationem peccatoris includere remiſſionem peccatorum: & cap. 14. dicens, ſimilem reparationem lapſi quoad remiſſionem peccatorum fieri per pœnitentiam: & c. 15. dicens, quodlibet peccatum mortale cum gratia repugnare. Atque ex eiſdem rationibus colligi poteſt, ordinationem hanc non eſſe mere extrinſecam ex ſola voluntate Dei, ſed habere fundamentum, & eſſe connaturalem ipſi gratiæ, & charitati: nam hæ natura ſua conſtituunt hominem ſanctum, & ſuo modo deificant illum, & ideo ſecum non admittunt aliquid, quod faciat hominem Deo indignum, quale eſt omne peccatum mortale. Quæ ratio adeo efficax aliquibus videtur, ut etiam de potentia abſoluta probare videatur. Sed de hoc ſtatim.

An poſſit de potentia abſoluta.

Soti ſententia. Circa ſecundum punctum de potentia abſoluta Soto d. 15. q. 1. art. 3. reſpondet, fieri hoc non poſſe de potentia abſoluta, quia exiſtimat non poſſe peccatum remitti, quin homo elevetur ad amicitiam & gratiam Dei, cum qua nullum peccatum mortale manere poteſt. Poſſumuſque hoc confirmare, quia macula peccati, quæ ex omnibus peccatis mortalibus relinquitur, una eſt, & indiviſibilis: ergo non poteſt tolli, quin tollantur omnia peccata. Contrariam ſententiam tenent Adrianus q. 4. de pœnit. & Medina d. q. 12. & clare ſumitur ex Scoto d. 14. q. 1. & Gabriele q. 1. art. 1. Quorum fundamentum eſt, quia poſt peccatum, ſolum manet obligatio pœnæ: poteſt autem Deus remittere pœnam uni peccati debitam, & non alteri. Sed hoc fundamentum ſupra rejectum eſt, quia re vera ille reatus fundatur in iſto peccato, quatenus in peccatore manet, quod etiam diſput. ſequente magis explicabo.

Sententia affirmans cenetur.

Duobus ergo modis poteſt hæc ſententia defendi. Primum, juxta opinionem in fine præcedentis diſputationis tractatam, ſcilicet, poſſe Deum remittere peccatum mortale ſine intrinſeca & phyſica mutatione ipſius peccatoris, ſolum per intrinſecam condonationem remittendo culpam, & moraliter illam deſtruendo: nam hoc poſito, nulla eſt implicatio, quin poſſit hoc modo condonare unam offenſam, & non aliam: quia ſi peccata mortalia aliquam habent connexionem neceſſariam in ordine ad remiſſionem, illud ſolum eſt ex parte ipſius peccatoris, quando debet perfecte juſtificari & converti, ut vel unum peccatum mortale illi remittatur. Atque hoc modo eandem probabilitatem habet hæc opinio, quam habet illa prior. Secundo vero modo poteſt fundari hæc opinio abſtrahendo ab illa, & ſupponendo aliam ſupra probatam, quod per ſolam actualem mutationem poſſit remitti peccatum. Nam potuit Deus ſtatuere per quamcunque attritionem cujuſvis peccati illud remittere: quid enim hoc repugnat? ſicut ergo poteſt eſſe attritio unius peccati, quæ non ſit aliorum, ita & remiſſio. Deinde, cum oſtenſum ſit ad remiſſionem peccati de potentia abſoluta non eſſe neceſſariam infuſionem gratiæ, neque reſtitutionem peccatoris in propriam amicitiam Dei: nihil aſſignari poteſt, in quo hæc peccata habeant annexam connexionem quoad remiſſionem: ergo potuiſſet Deus, ſi vellet, unum ſine alio remittere. Ideo enim nunc de facto in peccatis venialibus remittit unum ſine alio, ut infra dicam: quia neque in diſpoſitione, neque in aliqua forma neceſſario connectitur remiſſio unius cum remiſſione alterius: ergo idem erit de potentia abſoluta in mortalibus.

Soto reſpõdetur.

Et per hæc ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ, nullam enim oſtendit implicationem contradictionis. Ad confirmationem autem jam ſupra declaratum eſt, quomodo carentia gratiæ pertineat ad maculam peccati: & quomodo illa durante quaſi materialiter, poſſit formalis ratio maculæ ſeu habitualis peccati deleri. D. Th. etiam 1. 2. q. 86. art. 1. ad 3. ex eodem principio declarat, quo modo eadem privatio gratiæ ſit diverſa macula per ordinem ad diverſa peccata. Sic igitur poſſet Deus tollere unum peccatum ſine alio, & facere, ut illa eadem privatio maneret, ut eſt ab uno peccato, non vero ut eſt ab alio, quod jam manet remiſſum, & conſequenter maneret tunc ut macula unius peccati, & non alterius. Sicut enim a principio potuit eſſe hæc privatio phyſica, ut macula unius peccati, & non plurium, ita etiam poteſt poſtea permanere: quia licet a pluribus cauſata intelligitur, tamen non ex hoc præciſe, quod ab illis inducta eſt, habet quod ſemper ſit macula eorum, niſi ratione etiam illorum intelligatur ſemper durare, & moraliter perſeverare, & hoc poſſet tollere Deus potentia abſoluta, ut dictum eſt.

Quid dicendum de ſpeciali modo remiſſionis per pœnitentiam, de potentia ordinaria.

Et ex his, quæ in generali dicta ſunt de remiſſione peccatorum, facile eſt expedire primum punctum de ſpeciali modo remiſſionis, quæ ſit media pœnitentia virtute. Nam, quod attinet ad potentiam ordinariam, reſolutio ſuperius facta hic etiam procedit, quia oſtenſum eſt univerſaliter remiſſionem peccatorum, ſecundum ſtatutas a Deo leges, nunquam ab iſto dari dimidiatam veniam mortalium peccatorum. Oſtenſum eſt etiam hujuſmodi legem eſſe connaturalem gratiæ, per quam ſit formaliter remiſſio peccati, etiamſi diſpoſitive fiat per pœnitentiam.

Summa objectionum Medinæ.

Contra hanc autem veritatem, nonnullæ objectiones ſumi poſſunt ex Medina Codice de confeſſione, tract. 1. q. 12. Summa vero omnium eſt: quia per omnem contritionem delentur omnia peccata mortalia, de quibus eſt contritio, & ea tantum: ſed de facto poteſt dari contritio, quæ ſit de quibuſdam peccatis mortalibus, & non de aliis: ergo de facto poteſt dari contritio remittens quædam peccata, & non omnia. Minorem probat variis mediis, quæ eo tendunt, ut probent, non omnem veram contritionem neceſſario eſſe de omnibus peccatis mortalibus, quod nos ſupra oſtendimus ſimpliciter falſum eſſe. Dico autem *ſimpliciter*, quia neceſſe non eſt contritionem omnem ex parte materialis objecti expreſſe recogitati eſſe de omnibus peccatis; quod ad ſummum probant objectiones Medinæ: neceſſe autem eſt, ut ex vi formalis motivi, atque adeo implicite ſeu virtualiter quælibet contritio ſit de omnibus peccatis mortalibus, contra quod non procedunt dictæ objectiones, ut legenti facile patebit. Et ſumi etiam poteſt ex dictis ſupra de contritionis eſſentia & natura. Unde ad minorem propoſitionem hic aſſumptam reſpondendum eſt, per contritionem remitti omnia peccata, quæ per eam formaliter, vel virtualiter homo deteſtatur. Quod ſi quis inſtet de remiſſione, quæ ſit per attritionem, quam contingit ita eſſe de uno peccato, ut nec formaliter, nec virtualiter ſit de aliis: reſpondendum eſt, attritionem nunquam per ſe conferre remiſſionem peccati ſine conjunctione alicujus ſacramenti: ſacramentum autem non conferre hanc remiſſionem, niſi infundendo gratiam, quæ omnia peccata mortalia neceſſario excludit. Unde etiam ſit, ut nulla attritio ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam recipiendam, etiam cum ſacramento, niſi ſe extendat ad omnia peccata mortalia, quæ homo commiſit, quia diſpoſitio debet eſſe proportionata formæ, & effectui formali ejus. Atque ita ſit, ut de quacunque pœnitentia ſit ſermo, ſcilicet perfecta, vel imperfecta, ſecundum legem ordinariam non poſſit per illam fieri remiſſio unius peccati, quin fiat de omnibus.

Attritio debet eſſe univerſalis ad remiſſionem peccati cum ſacramento.

Quid ſentiendum de potentia abſoluta.

Atque hinc etiam facile conſtat, quid dicendum ſit de abſoluta potentia. In quo aliqua poſſunt interrogari; unum eſt, an poſſit Deus per ſolam pœnitentiam imperfectam, nempe attritionem tollere peccatum mortale abſque alia infuſione gratiæ, vel majori immutatione volun-

voluntatis: nam ſi hoc poteſt, ſatis clarum eſſe videtur poſſe remittere quædam peccata, & non alia, juxta exigentiam attritionis, conferendo effectum moralem proportionatum formæ, ſeu diſpoſitioni aut mutationi voluntatis. Quod autem illud poſſit, ſatis videtur conſtare ex ſuperioribus, quia nulla ratio implicationis, etiam ex iis, quæ in aliis caſibus apparenter objici ſolent, hic habet locum.

Ratio dubitandi. Alia interrogatio huc ſpectans eſt, an quando remiſſio peccati ſit per contritionem veram, poſſit unum peccatum mortale ſine alio tolli. Et ratio dubitãdi eſſe poteſt, quia vera contritio, etiam per abſolutam Dei potentiã, non poteſt eſſe de uno peccato, quin ſit de omnibus: ergo neque per illam poteſt unum peccatum remitti, quin remittantur omnia. Sed nihilominus etiam hoc modo negandum eſt implicare contradictionem, unum mortale peccatum ſine alio remitti: cujus rationem ſupra tetigi in commentariis. Et nunc magis eam declaro ex differentia inter eſſe & cauſare contritionis, ob quam neganda eſt conſequentia rationis factę. Nam, quod contritio ſit de omnibus peccatis, pertinet ad eſſentiam ejus, quæ conſiſtit in formali motivo ejus: eſſentia autem rei, & formale objectum ejus eſt immutabile: nam, ſi illa mutaretur, jam non eſſet contritio, ſed quippiam aliud. At vero remittere peccata pertinet ad cauſalitatem contritionis, quæ cauſalitas, ut ſupra oſtendi, non eſt formalis, ſed diſpoſitiva: neque eſt omnino naturalis & phyſica, ſed moralis, habens quidem fundamentum in eſſentiali perfectione contritionis, pendens tamen quantum ad actualem cauſalitatem ex acceptatione, & ordinatione divina. Hinc ergo fit, ut hæc cauſalitas non ſit ita immutabilis ſicut eſſentia; poſſet enim Deus non eſſe contentus quacunque contritione ad remittenda peccata, ſed exigere certam intenſionem, durationem, vel quid ſimile. Hoc enim, (quod aliqui Theologi dixerunt) factum jam eſſe a Deo, certe non eſt impoſſibile, nec repugnantiam involvens. Sic igitur pari ratione potuiſſet Deus non per quamlibet contritionem remittere omnia peccata. Nã in primis poſſet exigere formaliter contritionem peccati in particulari, & expreſſe recogitati, & conſequenter illud ſolum remittere, & non alia, ad quæ tantum virtualiter extenderetur contritio. Deinde poſſet pro graviori peccato intenſiorem & acerbiorem pœnitentiam poſtulare, & conſequenter ob tantam contritionem remittere peccatum tantæ gravitatis, non vero alia graviora. Hac ergo ratione etiam per hunc modum remiſſionis per pœnitentiam propriam & eſſentialiter perfectam hoc non implicat contradictionem: neque in hoc aliqua nova difficultas occurrit.

Non implicat unum peccatum remitti ſine alio.

SECTIO II.

Utrum per pœnitentiam remittatur æterna pœna mortali peccato debita.

QUæſtio hæc, ſicut præcedentes, poteſt diſputari de potentia ordinaria, & de abſoluta. Et quoad priorẽ ſenſum Hugo, & Richardus de S. Victore ſenſiſſe videntur, nunc de facto remitti interdum culpam mortalem per pęnitentiæ virtutem cum voto ſacramenti, non vero reatum pœnæ æternæ uſque ad ipſam realem ſacramenti ſuſceptionem: ſed de eorum ſententia dicemus infra, agentes de ſacramento. Et ideo illa omiſſa, dico primo, Remiſſa mortali culpa, de facto & ſecundum legem ordinariam, ſemper remitti reatum pęnæ æternæ. Eſt concluſio Theologorum omnium, & certa, traditur in Tridentino Seſſ. 6. cap. 14. Et ratio ejus inſinuatur capitulo ſeptimo, ubi dicitur, in juſtificatione accipere hominem non tantum remiſſionem peccatorum, ſed etiam ſanctificationem, & interiorem renovationem, per quam ex injuſto ſit juſtus, & ex inimico amicus, *ut ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ*. Unde argumentor, quia omnis juſtus, & amicus Dei eſt filius, & hæres: ergo non eſt ſubjectus pęnæ æternæ, cum ſecundum præſentem juſtitiam jam illi debeatur vita æterna: ſed peccatum mortale non remittitur ſine remiſſione pęnæ æternæ. Et ideo Paulus ad Rom. 8. inquit; *Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu*: & infra; *Chriſtus in vobis eſt, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum: ſed ſpiritus vivit propter juſtificationem: ſi autem ſpiritus ejus habitat in vobis, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum ejus in vobis*: & infra: *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei: ſi autem filii & hæredes, &c.* & cap. 6. *Nunc vero liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habentes fructum veſtrum in ſanctificationem, finem autem vitam æternam*. Hæc ergo ſanctificatio excludit mortem, & pœnam æternam. Et ideo (inter alios ſenſus) ſtatim vocat gratiam, vitam æternam. Et propterea etiam paſſim in Sacra Scriptura vere pœnitentibus ſimul cum remiſſione peccati vita æterna promittitur. Et hoc etiam modo dicitur Deus non amplius recordari eorum peccatorum, quæ per pœnitentiam deleta ſunt, Ezech. 18. & 33. Eodem etiam ſenſu dicitur non imputare illa. Pſalm. 31. dicitur etiam avertere faciem ſuam ab illis Pſalm. 50. Denique apud Sanctos eſt tam frequens, & conſtans hæc veritas, ut ſuperfluum ſit illos referre. Ratio vero, præter divinam ordinationem, ſumi poteſt ex natura ipſius gratiæ, quæ facit hominem proportionatum, & dignum gloria, & ideo ex ſe habet, ut remittat æternam pœnam damni, quæ ipſi gloriæ directe opponitur. Videtur etiam hoc intrinſece ſequi ex ipſa remiſſione culpæ, ut magis ex ſecundo ſenſu quæſtionis conſtabit.

De lege ordinaria remiſſa mortali culpa, remitti reatum pęnæ æternæ, Aſſer. 1.

Hinc vero ſequitur, eodem modo remitti homini per pęnitentiam æternam pęnam, quo remittitur culpa, ſcilicet, diſpoſitive, & ad ſummum ſecundum meritum de congruo, gratis tamen & abſque merito de condigno. Quod aperte ſignificat Concilium Tridentinum ſupra, & oſtendetur latius infra in materia de ſatisfactione. Nunc breviter ratio eſt, quia hæc pęna remittitur hoc ipſo, quod homo conſtituitur filius Dei: ſed hoc fit per pœnitentiam diſpoſitive, ex parte vero Dei gratis, & ex miſericordia: ergo etiam illud. Semper autem intelligendum hoc eſt comparatione ipſius peccatoris: nam reſpectu Chriſti tota hæc remiſſio ex juſtitia fit. Objici autem poteſt, quia juxta probabilem ſententiam D. Thomæ, peccator in eo inſtanti, in quo juſtificatur, meretur de condigno primam gloriam: ergo meretur non carere illa perpetuo: ergo meretur remiſſionem pœnæ æternæ. Dato tamen antecedente, negatur conſequentia, quia vita æterna duplicem habet reſpectum, ſcilicet hæreditatis, & præmii; licet ergo peccator juſtificatus illam mereatur ut coronam, & præmium, tamen jam ſupponitur habere jus ad illam ut ad hæreditatem; ita ut nihil novum mereatur, ſed illud idem novo titulo obtinendum, & ideo tale meritum jam ſupponit remiſſum reatum æternæ pœnæ, ideoque talis remiſſio non poteſt cadere ſub tale meritum.

Sicut diſpoſitive per pœnitentiam remittitur culpa, ita pœna æterna.

Objectio.

Solvitur.

Quid dicendum de pœnitentia abſoluta?

Jam vero quęſtio ſupereſt, an ſaltem de potentia abſoluta poſſit Deus remittere culpam non remittendo ęternam pœnam. Scotus, & Gabriel dict. d. 14. & Medina dict. quæſt. 7. negant hoc poſſe fieri, & fundantur in hoc, quod poſt actuale peccatum tranſactum, nihil in homine manet niſi reatus pęnæ æternæ, ita ut eſſe in peccato mortali, nihil aliud ſit, quam eſſe debitorem atque reum pęnæ æternæ. Et ita intelligunt Auguſtin. lib. 1. de Nuptiis cap. 26. dicentem, peccata tranſire actu, & manere reatu. Et fere idem legitur apud Baſilium in Conſtitutionibus monaſticis c. 5. Ex quo fundamento evidenter ſequitur, non poſſe remitti culpam mortalem non remiſſo reatu æternæ pœnæ, quia ſunt omnino idem.

Quorundã opinio.

Hoc vero fundamentũ nobis non probatur, ſed potius ſupponimus illa duo eſſe moraliter diſtincta, ut tradit D. Thomas 1. 2. q. 86. & 87. ubi de hac re ex profeſſo agit. Et hæc eſt etiam communior opinio Theologorum in 4. d. 14. & 15. Et ratio breviter eſt, quia macula peccati pertinet ad ordinem mali culpæ, & conſtituit hominem moraliter deformem, & inimicum Deo: debitum autem pęnæ pertinet ad ordinem mali pœnæ, unde præciſe ſumptum non conſtituit hominem peccatorẽ. Propter quod in peccato originali tradunt Concilia, ex Adamo ad nos dimanare, non ſolum pęnæ reatum, ſed etiam id, quod habet veram rationem culpæ. Et e contrario, quando nunc remittitur culpa, non remittitur tota pœna, ut ſequenti Sectione dicam, & conſequenter nec remittitur totus reatus, ſeu totum debitum, & tamen remittitur tota culpa: eſt ergo inter hæc aliqua moralis diſtinctio conſtituenda.

Fundamẽtum reiicitur.

Hinc quęſtio propoſita oritur, an in remiſſione ſeparari poſ-

Poſſit ne culpa ſine pœna æterna remitti? Pars affirmans ſuadetur.

rari poſſint, culpa & pęna æterna, vel ſint neceſſario connexa: nam, cum ſint diſtincta, videntur poſſe ſeparari. Item, quia manente culpa, poſſet Deus remittere pœnã, ita ut proxime, ut ſic dicam, non ſit homo debitor illiús, etiamſi radicaliter ſit dignus illa ratione culpæ: ergo ę contrario poſſet Deus tollere habitualem culpam, & tamen relinquere hominem ordinatum ad æternam pęnã. Confirmatur: nam Deus de potentia abſoluta poſſet hominem juſtum, & qui nihil unquam peccavit, privare æterna beatitudine, imo & quocunque dolore afficere, non per modum pęnæ, quæ reſpectum dicit ad culpam, ſed quia, ut ſupremus Dominus, poteſt ſua creatura uti ut voluerit: ergo, ſi in creatura ſupponitur culpa digna tali pœna, poteſt illud æternum malum illi infligere per modum pœnæ, etiamſi illi remittat culpam.

Replica.

Dicetur fortaſſe, æternitatem pœnæ ut ſic neceſſario auferri ablata æternitate culpę, atque adeo etiam ablata culpa, quia mortale peccatum non eſt dignum æterna pęna, niſi quatenus ipſum æterne durat. Sed hoc non eſt ita, ut conſtat ex materia de peccatis: tota enim dignitas pœnæ, quæ eſt in peccato mortali, eſt in ipſo actuali peccato, etiam ſi momentaneum ſit: ſicut totum meritum æterni præmii eſt in actu virtutis, etiam momentaneo; ergo ratione ipſius actus poteſt Deus eandem pœnam infligere, quamvis habitualem culpam tollat. Et confirmari poteſt: nam in peccato veniali videtur Deus ſæpe remittere culpam, relicta tota pœna illa debita, de quo in quæſtione octogeſima ſeptima.

Enodatur.

Rationes pro contraria ſententia.

In contrarium vero eſt, quia, licet habitualis culpa, & reatus pęnæ ratione diſtinguantur penes diverſos reſpectus rationis, tamen in rę videntur eſſe omnino idem, quia per ipſammet culpam fit homo dignus pęna. Propter quod dixit Auguſt. peccata tranſire actu, manere reatu: ergo impoſſibile eſt omnino culpam mortalem auferri, & manere eundem prorſus reatum pęnæ æternę. Et confirmatur, quia, ſi homo manet dignus æterna pęna & vindicta: ergo manet invifus Deo, & dignus odio ejus: quia odium divinum nihil aliud eſſe videatur, quam hęc æterna ira, ex qua vindictam ſumit de peccatore: quia Deus, neque gratis, neque alio modo habet odio creaturam ſuam: ſed peccatum cum phyſice nihil poſitivum relinquat, non cenſetur alio modo manere moraliter, niſi quia relinquit hominem dignum hoc odio Dei: ergo, ſi hoc totum manet, intelligi non poteſt quid ablatum ſit, cum dicitur culpa remiſſa.

Reſolutio.

Hæc diſputatio non videtur magni momenti, & ideo liberum eſſe poteſt hoc, vel illo modo in illa ſentire. Ego tamen breviter ita cenſeo, aliud eſſe loqui de pœna æterna in communi, aliud de pęna æterna prout nunc de facto illam patiuntur damnati in inferno. Hoc poſteriori modo exiſtimo impoſſibile poſt remiſſionem culpæ mortalis manere hominem dignum tali pœna. Quia illa pœna talis modi eſt & generis, ut intrinſece ſupponat perverſam voluntatem & inimicitiam inter eum, qui illam patitur, & authorem ejus: includit enim talem ſtatum, in quo & voluntas ſit obſtinata in malo; & intellectus apprehendat Deum ut inimicum: unde fit, ut illa voluntas perpetuo odio habeat Deum, & ſpecialem triſtitiam, & vermem etiam conſcientiæ habeat: quæ omnia non poteſt habere voluntas ordinata, & peccato carens. Hæc ergo æterna pœna repugnat poſt remiſſionem culpæ, non propter æternitatem, ut ſic, ſed propter ſpeciem & modum ejus, & propter objecta, quæ requirit, quæ deſtruuntur remiſſa culpa.

Pęna damnatorum non poteſt infligi eum remiſſa eſt.

At vero, loquendo priori modo, non video repugnantiam quod Deus aliquo genere pœnæ in æternum poſſit punire culpam remiſſam, de potentia abſoluta loquendo, ut argumenta in principio facta videntur oſtendere. Hæc enim duo mala culpæ, & pœnæ, ſunt diverſarum rationum, & quamvis unum in alio fundetur, tamen culpa ſemel exiſtens poteſt relinquere ſufficientem rationem pęnæ proportionatæ, & quæ exiſtentiam culpæ non requirat: ſicut inter homines poſt remiſſam culpam habet ſuum locum pęna. Declaratur, quia nulla in hoc poteſt oſtendi repugnantia, quod Deus homini peccatori conferat gratiam & juſtitiam, & conſequenter eum jam tanquam juſtum diligat, illique peccatum remittat, & tamen quod legem ſtatuat nunquam illi dandi gloriam, quamvis ſit ſuo modo debita gratiæ, ratione injuriæ ſibi factæ. Unde etiam nunc ipſa acceptatio ad gloriam, quamvis ſit ſuo modo debita gratiæ, & connaturalis illi, tamen ſimpliciter eſt libera & voluntaria Deo, atque adeo ſuo modo gratia, de potentia abſoluta ſeparabilis ab interna juſtitia: non ergo implicat contradictionem aliquam, æternam pœnam manere poſt culpam remiſſam.

Poteſt tamen alia qualibet pęna.

SECTIO III.

Utrum per pœnitentiam tota pœna temporalis remittatur.

DUo poſſunt in præſenti quæri: unum eſt, an illa pęnitentia, quæ obtinet remiſſionem culpæ, & pęnæ æternæ, ſemper obtineat neceſſario remiſſionem omnis pęnæ temporalis. Alterum eſt, an aliqua pęnitentia poſſit tollere omnem pœnam temporalem. Et in utroque errant hæretici hujus temporis. Nam primum dicunt, remiſſo peccato, omnem omnino pęnam remitti. Ex quo deinde inferunt nullam pœnam poſſe per noſtram pœnitentiam tolli, ſed neceſſarium eſſe, ut Deus gratis illam condonet: & inde incidunt in alios errores negando purgatorium, indulgentias, &c. Fundamenta illorum ſunt illa communia, quod Chriſtus infinite nobis meruit, & pro nobis ſatisfecit, & quod eſt præſumptio humana velle ſatisfacere Deo pro re aliqua. Deinde in pręſenti applicant illa teſtimonia, quibus nos ſupra probavimus remitti pęnam æternam. Nam promiſit Deus ſe daturum oblivioni peccata per pęnitentiam remiſſa: ſatis autem eorum recordaretur, ſi illa vel temporaliter puniret. Item, quia opera Dei ſunt perfecta: & quia gratia non eſt minus efficax, quam culpa, & ſimilia, quę latius videri poſſunt in modernis, qui contra illos ſcribunt, præſertim Caſtro contra hæreſes Verb. *Pœnitentia* hæreſi 3. Hoſio in confeſſione c. 48. Vega lib. 13. in Tridentinum c. 37. & 38. & Bellarm. toto lib. 4. de Pœnitentia, Clictovæ. lib. 3. Antilutheri c. 3.

Error hæreticorum.

Remiſſa culpa per pœnitentiam non ſemper remitti totam temporalem pœnam, Aſſertio I.

Vera autem doctrina Catholica in tribus propoſitionibus conſiſtit. Prima eſt. Remiſſa culpa mortali per pęnitentiam, non ſemper remittitur tota temporalis pęna. Eſt de fide, definita in Conc. Trident. ſeſs. 6. c. 14. & 30. & ſeſſ. 4. & can. 12. 13. & 14. Et ſumitur ex ſacra Scriptura, nam 2. Reg. 12. & 14. ita Deus remiſit culpam David, ut temporalem quandam pęnam remittere noluerit: & idem legimus de Moyſe, Aaron, & aliis: Num. 14. & 20. Peccatum etiam originale nobis remittitur, & ipſum actuale remiſſum fuit Adamo Sapientię 10. & tamen temporales pęnæ ſeu pęnalitates, tam in illo, quam in nobis manent, ut notavit Auguſt. lib. 2. contra Fauſtum c. 67. & 2. de Peccatorum meritis c. 34. & late ac optime lib. de Ver. & falſa pęnit. c. 5. 15. & 18. Sic etiam intelligit Gregor. lib. 9. Mor. c. 17. illud Job. 9. *Sciens quia non parceres delinquenti*, quia, licet remittat injuriam, non tamen pęnã omnem ſine condigna ſatiſfactione, ut latius tractat etiam Chryſ. hom. 5. de Pęnit.

Nec refert, quod in citatis locis Scripturæ ſacrę ſermo ſit de pęnis hujus vitæ: nam in primis id ſatis eſt, ut ſit falſa ſententia hæreticorum, & invalidæ rationes eorum: quia prædictę pęnę non erant tantum medicinales, ſed proprie in vindictam delicti commiſſi: ergo, ſimpliciter loquendo, poteſt manere aliquis reatus pęnæ poſt culpam remiſſam: ergo, ſicut illa pęna poteſt eſſe hujus vitæ, ita & alterius, ſi in hac non ſuſtineatur, nam a paritate rationis eſt optimum argumentum. Et præterea inde concluditur, quod, ſi in hac vita talis pęna non ſolvatur, in altera luenda ſit, nam hoc ratio juſtitiæ poſtulat: & hoc eſt quaſi fundamentum ponendi purgatorium, de quo poſtea trãctandum eſt. Sicut etiam ante Chriſti adventum erat ille locus, qui ſinus Abrahæ vocatur, in quo detinebantur juſti, quia nondum ſatisfactum erat pro tota natura. Deinde in hac etiam veritate fundatur neceſſitas indulgentiarum, ut in ultima hujus libri parte oſtẽdetur. Denique tertia pars Sacramenti pęnitentiæ, & exhortationes ſacræ Scripturæ, & Patrum ad opera ſatisfactoria facienda etiam poſt veniam culpæ obtentam, in hac veritate fundantur: quæ omitto, quia frequentiſſima ſunt. Et in Decreto etiam de Pęnitentia invenientur multa. Et in Decretalibus titul. de Pęnit. & remiſſ. præſertim capit. *Deus qui* & cap. *Omnis utriuſque ſexus*.

Denique ex patribus videri poſſunt Gregorius

hom.

Concluſio probatur ex Patrib. homil. 20. in Evangelia, tractans ad hoc propoſitum illud Lucæ 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Et Tertullianus lib. de Pœnit. præſertim in principio, ubi Pamelius in principio aliqua congerit; & Cyprianus lib. de Lapſis, ubi graviter reprehendit eos, qui facile admittebant lapſos ad communionem ante magnam pœnitentiam peractam. De qua re multa etiam habet ep. 10. 55. & 59. Recte etiam Aug. in Enchirid. c. 70. & ſequent. & Enarratione in Pſal. 50. circa illa verba, *Ecce veritatem dilexiſti*, inquit: *Veritatem dilexiſti, id eſt, impunita peccata, etiam eorum, quibus ignoſcis, non reliquiſti.* Et lib. 50. homiliarum, hom. 50. & c. 15. & de Vera, & falſa pœnit. c. 18. ſic inquit: *Converſus vita vivet, non tamen promittimus, quod evadat omnem pœnam.* Idem ſæpe Ambroſius lib. de Pœnitentia, & lib. ad Virginem lapſam, præſertim cap. 8. & alii frequenter. Et videri etiam poſſunt ſupra citata diſputatione ſecunda de actu exteriore pœnitentiæ & diſputatione tertia de quantitate pœnitentiæ, ubi, ut vidimus, ſæpe Sancti docent, de gravioribus peccatis majorem eſſe agendam pœnitentiam, quæ omnia fundantur in hoc principio. Et ſupra tractando de actu exteriori pœnitentiæ, nonnulla attigi, & infra plura, diſputando de ſatisfactione.

Ratione probatur aſſertio. Ratio a priori eſt divina ordinatio, de qua nobis ſatis per fidem conſtat. Eſtque valde conſentanea rationi, nam Deus, ſicut eſt miſericors, ita & juſtus; & ideo ſicut gratis remittit culpam ex miſericordia, & conſequenter etiam æternam pœnam, quia pro his nihil poteſt homo condignum agere, ita juſtitia poſtulat, ut non relinquat culpam ſine pœna, vindictaque proportionata. Deinde ratio providentiæ hoc etiam exigit, ne facilitas veniæ ſit hominibus occaſio peccandi, ut ſupra tetigimus: & proſequitur Auguſtinus citatis locis, & Cyprianus lib. de Lapſis. Denique hoc declarat Concilium Tridentinum ex differentia inter baptiſmum, & pœnitentiam. Quam declaravit Paulus ad Hebræos 6. Eſt enim baptiſmus regeneratio quædam, & per ſe remittit peccatum ab alio tractum, & conſequenter etiam actualia cōmiſſa in ſtatu imperfecto, in quo homo carebat & viribus gratiæ, & lumine fidei: & ideo fuit conveniens, ut ibi omnino extinguerentur peccata, & renovaretur homo. At vero pœnitentia remittit peccata etiam commiſſa poſt baptiſmum, & illuminationem fidei, & regenerationem in Chriſto: & ideo non applicatur tanquam alia regeneratio, ſed tanquam Medicina ſanans quidem, ſed non omnem pœnam remittens ſeu non tollens omnem cicatricem, ut dicit Orig. homil. 8. Præterea fuit hoc conveniens, ut homines per ſatisfactionem ipſam amplius coram Deo mererentur, & ut cooperarentur prout poſſent ipſi remiſſioni peccatorum, nam pro pœna æterna ſatisfacere non poterant: & ideo ad divinam gratiam pertinuit illam gratis remittere: pro temporali vero poterant, & ideo decuit, ut pro illa ſatisfacerent. Quam rationem recte explicat Auguſtinus 2. de Peccatorum meritis cap. 39.

Solvuntur motiva hæreticorum. Et ita facile expediuntur motiva hæreticorum: nam eſt quidem ſatisfactio Chriſti infinita, nobis tamen non ſemper eodem, ſed proportionato modo applicatur. Et ſimiliter Dei opera ſunt perfecta: tamen eorum perfectio non conſiſtit in hoc, quod ſemper eodem modo, vel ſtatim a principio totum efficiat, maxime quando operatur cum cauſis ſecundis: ſed conſiſtit in hoc, ut unumquodque operetur ſecundum perfectam providentiæ rationem. Denique dicitur Deus non recordari peccatorum remiſſorum, & quia amplius non redeunt, ut infra dicam, & quia ratione illorum jam non reſpicit hominem ut inimicum, nec ſimpliciter ab illo avertitur, quamvis ut amicum illum puniat, donec eum perfecte purget ac mundet.

Pœnam temporalem relictam poſt remiſſum peccatum non ſemper eſſe æqualem. Aſſertio 2.

Secunda propoſitio eſt, pœnam temporalem, quæ poſt remiſſum peccatum manet, non ſemper eſſe æqualem, etiam pro eiſdem peccatis, ſed majorem vel minorem eſſe juxta proportionem contritionis: ideoque talem, ac tantam poſſe eſſe contritionem, ut omnem pœnam temporalem remittat. Ita ſumitur ex D. Th. hic ar. 4. clarius 4. contra gent. c. 72. Et eſt communis Theologorum. Et ita cenſent Patres, atque expoſitores Lucæ 7. accidiſſe in facto Magdalenæ: & hunc ſenſū habere illa verba Chriſti, *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, ſcilicet, de plena remiſſione proportionata dilectioni. Ratio prioris partis eſt eadem fere, quæ in præcedenti aſſertione, ſcilicet, quia debita proportio juſtitiæ hoc poſtulat, ſaltem ſecundum convenientem providentiam. Sicut ſupra dicebamus, & dicit Concil. Trid. infuſionem gratiæ majorem eſſe in eo, qui melius diſponitur. Item, quia remiſſa contritio cum alio opere pœnali poſtea facto, plus pœnæ tollit, quam ſola remiſſa contritio: ſed actus contritionis intenſus poteſt moraliter plus æſtimari & valere, quam contritio remiſſa ſimul cum alio opere pœnali: ergo etiam per contritionem intenſam plus pœnæ remittetur, quam per ſolam remiſſam.

Et hinc facile concludetur altera pars, ſcil. tam perfectam & intenſam poſſe eſſe contritionem, ut totam pœnam temporalem auferat, ex argumento proportionali. Addit vero Cajetanus, eandem contritionem nunc in lege gratiæ cæteris paribus relinquere reatum minoris pœnæ temporalis, quam antea, propter votum ſacramenti pœnitentiæ, quod includit. Ita habet tom. 1. Opuſ. tract. 4. qu. 4. Sed proprie non invenio diſcrimen: nam ſi intelligat remitti aliquid ex opere operato propter ſolum votum, eſt falſum, ut ſupra dixi. Si ex diſpoſitione operantis, vel loquitur de voto implicito tantum: & hoc non ſufficit ad illum effectum, quia non reddit actum meliorem, nec magis pœnalem: ſi vero loquitur de voto explicito, jam non ſunt cætera paria, quia peccator nunc habet novum actum ſatisfactorium. Caietani dictum rejicitur.

Tertia propoſitio eſt, eam pœnam, quæ relinquitur poſt remiſſam culpam per primum pœnitentiæ actum, poſſe tolli per ſubſequentes actus pœnitentiæ. Aſſert. 3. Hæc etiam eſt de fide, definita in Tridentino ſupra. Et fundatur in ſatisfactione juſtorum per opera pœnalia, de qua commodius dicam tractando de tertia parte Sacramenti pœnitentiæ: & ideo in illum locum illam remitto.

Quomodo æterna pœna in temporalem commutetur. Dub. 1.

Circa has vero tres concluſiones tria brevia dubia declaranda occurrunt, ut veritates propoſitæ melius intelligantur. Ratio dubii. Primum dubium eſt, quo modo æterna pœna in temporalem commutetur, ut in prima concluſione ſupponi videtur. Et ratio dubii eſſe poteſt, quia pœna æterna, cum ſit pœna inferni, prorſus remittitur: Deus autem remittendo unam pœnam, non imponit de novo aliam. Maxime, quia culpa prorſus tollitur, & non commutatur, ut ſic dicam, in minorem: pœna autem comitatur culpam. Caiet. & Soti opinio. In hac re Cajet. 1. tom. Opuſ. tract. 4. q. 4. & Soto d. 15. q. 1. art. 4. ex D. Thom. reſpondent, in peccato duo eſſe, averſionem a Deo, cui per ſe reſpondet pœna æterna, & pœna damni propter infinitatem perſonæ offenſæ: & converſionem ad creaturam, quæ ex ſe malitiam habet finitam, cui propterea reſpondet pœna ſenſus, quæ ex vi converſionis non eſt æterna: per accidens autem fit æterna per conjunctionem ad averſionem. Remiſſa ergo culpa, dicunt tolli omnino averſionem, & conſequenter etiam totam pœnam, per ſe æternam, quam Deus gratis remittit, quatenus offenſioni ſibi factæ reſpondet: non remitti autem pœnam debitam ratione converſionis, ſed illam eandem temporalem manere, ablata conjunctione ad averſionem. Atque ita nulla ibi fit commutatio, ſed ſola remiſſio unius pœnæ, qua ablata, manet altera temporalis.

In hoc vero modo explicandi tria dici videntur, mihi creditu difficilia. Primum eſt, reatum pœnæ temporalis, qui manet remiſſa culpa, eſſe ratione ſolius cōverſionis, & non ratione averſionis. Prima difficultas illius ſententiæ. Ajunt enim, pœnam reſpondētem averſioni prorſus auferri: aliam vero converſioni debitam, manere. Illud autem alienum videtur a modo loquendi Sanctorum, & Conciliorum: nam potiſſime dicunt ſatisfacere juſtos, etiam poſt remiſſam culpam, pro offenſa, quam in Deum commiſerunt; ſatisfaciunt autem pro pœna relicta: ergo illa maxime debetur propter averſionem a Deo. Neque aliud eſt conſentaneum divinæ juſtitiæ, maxime enim debet punire id, quod in peccato gravius eſt: major eſt autem malitia averſionis, quam converſionis. Præterea hoc etiam ſuadet gravitas pœnæ purgatorii, in qua & eſt ſuo modo pœna damni temporalis, conſiſtens in carentia viſionis divinæ pro eo ſtatu, pœna etiam ſenſus graviſſima: ergo non eſt veriſimile illam infligi propter ſolam converſionem, &

non magis propter averſionem a Deo. Unde etiam virtus pœnitentiæ, quæ eſt quædã juſtitia ad Deum, & per ſe intendit punire peccatum quatenus eſt injuria Dei, ſub hac ratione intendit ſatisfacere pro pęna temporali, ut ſupra declaratũ eſt: ergo ſignum eſt talẽ pęnam eſſe in vindictã peccati, maxime quatenus eſt injuria Dei, atq; adeo ratione averſionis. Sicut David 2. Reg. 14. condonavit peccatum, & injuriam a filio Abſalone commiſſam, ita tamen ut faciẽ ſuam nõ videret, quę erat quędam pęna, cui cum proportione reſpondet in peccato & apud Deum temporalis pœna damni, quæ ſine dubio maxime relinquitur propter offenſionem Dei: adeo ut peccatum veniale dignum ſit illa pęna propter aliqualem Dei offenſionem.

2. Reg. 14.

Altera difficultas ejuſdem opinionis.

Secundo ſentiunt dicti authores temporalem pęnam, quæ manet remiſſa culpa, eſſe eandẽ omnino, quæ antea debebatur ablata æternitate. Hoc autem non videtur verum, quia altera eſt pęna inferni, altera purgatorii, per ſe loquendo. Et quod attinet ad pęnam damni, cujus ipſi mentionem non faciunt, quamvis privatio phyſicę conſiderata ejuſdem rationis ſit temporalis, & æterna: tamẽ in modo, & ratione pęnæ magnam habet diverſitatem: quia cum eſt æterna, habet deſperationem conjunctam, quæ triſtitiam incredibilem, & alterius rationis infert: quando vero eſt temporalis, habet conjunctam ſpem certam. Unde, licet ipſa detentio patiiæ magnam cauſet triſtitiam, admittit tamen ſecum ingens gaudium proveniens ex ſpe. Pęna etiam ſenſus, licet fortaſſe quoad ſubſtantiam ignis ſit ejuſdem naturæ phyſice: quoad combuſtionem vero, ſeu actionem doloriferam fortaſſe eſt diverſa: & licet hoc incertum ſit, tamen quoad detentionem in tali loco, in quo tanta eſt confuſio, & deordinatio, ſine dubio eſt diverſæ rationis: atque etiam quoad obſtinationem in malo, & quoad alios effectus qui inde conſequuntur: ergo formaliter loquendo de pœna converſionis, per remiſſionem culpæ, non ſolum æternitas in temporalitatem, (ut ſic dicam) ſed ſimpliciter una pœna in aliam commutatur.

Reiicitur quoad tertium.

Tertio indicant authores dicti, præſertim Cajet. pœnam per ſe æternam prorſus tolli, quia inordinatio averſionis omnino tollitur: inordinationem autem converſionis non omnino tolli, & ideo manere alteram pęnam. Sed interrogo quid intelligant per ordinationem cõverſionis. At enim eſt ipſa malitia moralis, quæ in commiſſione peccati ſit, & permanere dicitur moraliter adhuc remiſſa culpa. Et hoc eſt falſiſſimum, & contra ſanã doctrinam, quia culpa mortalis integra remittitur: & ſicut in actuali culpa nunquam ſeparatur converſio ab averſione proportionata, ita neque in habituali culpa. Et hoc plane ſenſit Concilium Tridentinum ſupra, & omnes qui hoc tempore ſcribunt contra hęreticos dicentes, peccata non omnino auferri quoad culpam, cum remittuntur. Si vero per ordinationem intelligant, aut habitum vitii permanentis, aut illam inæqualitatem, quæ eſt in carentia debitæ ſatisfactionis: primo utrumque habet locum in averſione, & ideo ſine cauſa conſtituunt in hoc differentiam inter cõverſionem, & averſionem. Deinde, prior ſenſus eſt impertinens ad rem præſentem, & nõ habet verum in omnibus: nam poteſt quis nullum habere habitum vitii, & adhuc habere reatum pœnæ temporalis, quod in animabus purgatorii eſt evidentiſſimum. Et e contrario poteſt totus pœnæ reatus eſſe ablatus, & quod adhuc maneant aliæ reliquiæ peccatorum, ut patet ex dictis in articulo quinto. Poſterior vero ſenſus non poteſt eſſe intentus ab illis auctoribus, perinde enim eſt ac ſi diceretur, ipſum reatum pęnæ temporalis vocari inordinationem converſionis: ipſi autem dicunt illum reatum manere, quia manet inordinatio converſionis: quod dici non poſſet, ſi eſſent idem. Et præterea eſt impropriiſſima locutio. Ac denique poſſet eadem ratione ad averſionem accommodari.

Pœnam æternam commutari in temporalem.

Quapropter alii Theologi cenſent hoc fieri per commutationem unius pęnæ, quæ ęterna eſt, in aliam quæ eſt temporalis. Ita ſentit Durandus in 4. d. 17. qu. 3. Medina tract. 1. d. Pœnit. q. 7. & tract. 3. q. 1. Et mihi videtur vera ſententia. Ad quam explicandam inquiri ulterius poteſt, an hæc commutatio arbitrio Dei fiat, vel ex natura rei conſequatur. Non enim deſunt, qui totum hoc negotium attribuant rerum naturis, abſque ſpeciali interventione divinæ voluntatis. Quia quod pœnitentia tollat æternam pœnam, non eſt ex voluntate Dei ſpeciali, ſed ex ſe id habet, quia per ſe juſtificat, & juſtificatio ex ſe reddit hominem dignum vita æterna, & non dignum æterno ſupplicio. Rurſus, contritio non ita expellit æternam pęnam, ut neceſſario reddat hominem abſolute non dignum ulla pœna etiam temporali, alioqui non poſſet juſte puniri tali pęna, nec Deus poſſet ſua ſola voluntate illam pęnam imponere ſub ratione pœnæ, licet poſſet illud malum infligere. Quia non poteſt Deus per ſe facere hominem dignum pęna. Ergo ipſa contritio per ſe non abſtulit omnino dignitatem pœnæ, ſed commutavit illam in reatum pœnæ temporalis. At profecto intelligibile eſt, quomodo hæc commutatio fiat ſine interventu ordinationis divinæ per ſolam naturam actuum noſtrorum. Eſt quidem rationi juſtitiæ conſentaneum, ut Concilium Tridentinum dixit, Deum exigere juſtam vindictam pro culpa præterita, quamvis gratis remittat offenſam propter ſolam contritionem. Et hoc modo habet hæc commutatio fundamentum in ipſa rei natura; neceſſario tamen compleri debet per divinam ordinationem. Imo, cum pęna æterna gratis remittatur, juxta ſanam doctrinam, quod illa remiſſio non ſit totalis, ut ſic dicam, ſed per commutationem in temporalem pęnam, talem, & tantam, non poteſt eſſe, niſi ex voluntate ejus, qui remittit pęnam, ut recte ſentiunt citati Doctores, & Alenſ. 4. p. qu. 24. memb. 1. Scotus in 3. d. 22. q. unic. art. 2. Vega lib. 13. in Tridentinum cap. 28.

Ad hanc igitur commutationem declarãdam, dicendum exiſtimo, Deum ex æternitate ſua inſtituiſſe, & taxaſſe ſingulas pęnas pro peccatis reddendas ſecundum diverſos ſtatus eorum (ſine hac enim divina ordinatione nihil poſſet eſſe certum & definitũ in his rebus): ſtatuit ergo, ut tali peccato mortali ſi perpetuo in homine maneret, talis æterna pęna reſponderet; ſi vero committeretur quidem, non tamen perpetuo maneret, alia pęna, & alterius modi & temporalis illi reſponderet, non ſolum ratione converſionis, ſed etiam ratione averſionis, ac denique ratione totius malitiæ, quam habuit: hoc enim, ut exiſtimo recte probant quæ in prima & ſecunda objectione adducta ſunt. Et ita facile intelligitur, ablata culpa mutari ſtatum ejus, quia jam non poteſt perpetuo durare, & ideo jam non poteſt eſſe illi debita, niſi pęna temporalis, non quidem propter aliquam moralem malitiam ejus, quæ moraliter maneat, ut recte probat tertia objectio, ſed ſolum quia commiſſa fuit, & nondum pro illa plene ſatisfactum eſt. Hoc enim ſufficit, ut peccatum commiſſum juſte puniatur. Intelligitur etiam hinc quomodo cum remittitur culpa, commutetur pęna æterna in temporalem, quia re vera, proprie loquendo, non eſt una & eadem, ſed una ſuccedit alteri, non quia Deus in juſtificatione novam pęnam imponat, ſed quia æterna lege ſtatutæ ſunt diverſæ pęnæ, reſpondentes peccato, & commenſuratæ illi ſecundum diverſos ſtatus ejus. Et poſſunt omnia dicta confirmari ratione, quam indicavit Alexander Alenſ. 4. p. quæſt. 17. membr. 1. art. 1. §. ultimo, alias qu. 78. memb. 1. art. ultim. quia interdum unum peccatum ſecundum cõverſionem gravius eſt, & ſecundum averſionem minus grave, & e converſo: ſemper tamen illud, quod in averſione eſt gravius, ſimpliciter gravius eſt: & ideo punitur graviori pęna, non ſolum damni, ſed etiam ſenſus, & non ſolum æterna, ſed etiam temporali cæteris paribus: ergo ſignum eſt totam hanc pęnam & contritionem ejus fieri non ſolum reſpectu converſionis, ſed etiam reſpectu averſionis: ſit ergo modo prædicto, quia nullus alius facilior, aut magis conſentaneus rationi eſſe poteſt.

D. Thom. explicatur.

Non exiſtimo tamen D. Thom. illi eſſe contrarium, voluit enim propriam totius rei rationem reddere, & ideo aliquantulum obſcurius locutus eſt. Ejus tamen intelligentia ab eodem petenda eſt in 4. diſt. 14. qu. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. ubi inquit, in peccato duo eſſe conſideranda: alterum, quod lædit amicitiam divinam, & hoc modo deſtruit gratiam & charitatẽ; alterum, quod Deo infert injuriam, propter quod eſt dignum pęna ſecundum ordinem divinæ juſtitiæ, quæ tamen pęna æterna eſt propter conjunctionem cum primo, id eſt, cum inimicitia Dei. Ubi obiter addo, quod ſicut hæc conjunctio gravis injurię Dei cum inimicitia ejus non eſt accidentaria, ſed per ſe & quaſi intrinſeca (graves enim injuriæ per ſe lædunt amicitiã) ita quod peccato mortali,

ut eſt gravis injuria Dei, reſpondeat æterna pęna, non eſt accidentarium, ſed per ſe debitum tali peccato, quamvis ratio æternitatis pœnæ ſumatur & pendeat ab averſione & inimicitia. Hoc ergo loco nomine averſionis intelligit D.Th. hanc inimicitiam Dei, quam peccatum mortale ſecum affert: & hanc vere dicit prorſus tolli in juſtificatione per remiſſionem mortalis culpæ, quia divina gratia & amicitia integre reſtituitur adeo ut jam puniri non poſſit ut inimicus, etiamſi aliquis reatus maneat. Quod totum debuit neceſſario eſſe opus gratiæ, quia homo manebat in peccato, & exiſtẽs inimicus non poterat ipſe per ſe ad amicitiam redire: reſtitutus vero jam ad amicitiam, poteſt aliquo modo ſatisfacere pro peccato, quod D.Th. hic expoſuit per converſionem, quam habet peccatum ad creaturam. Per quam non ſolum intelligit malitiam moralem, quam habet talis converſio, ut eſt circa tale objectum; ſed etiam ut eſt contra divinum honorem, ut citato loco explicuit. Soto etiam hic, ſi in rationibus ſuis ſit conſtans, expreſſe fatetur. Pertinuit ergo ad ordinem divinæ juſtitiæ, etiam poſt ablatam inimicitiam ab homine, vindicare in eo injuriam. hoc enim non repugnat amicitiæ, & eſt conſonum juſtitiæ. Sicut inter homines, ſi amicus injuſte occupet res alterius amici, quamvis alter offenſam remittat, ut eſt contra amicitiam, poteſt exigere juſtam recompenſationem: ſic ergo Deus. Præſertim, quia, licet ſit amicus, eſt etiam ſupremus judex & moderator: & ideo, quamvis gratis revocet hominem ad amicitiam ſuam; nihilominus ut judex poteſt, & ſuo modo debet male facta punire. Debuit autem hęc pęna poſt reſtitutam amicitiam eſſe temporalis, quia pęna æterna eſt propria inimici: unde ęternitas ejus pendet quaſi in converſari ab averſione & inimicitia. Quomodo dicit Paul. ad Rom. 8. nihil damnationis eſſe in iis; qui ſunt in Chriſto Jeſu, non quia nulla pœna poſſit illis imponi, ut male hæretici exponunt, ſed quia illa nõ eſt æterna, neque ad damnationem pertinens, ſed ad ſatisfactionem, & purgationem. Et propterea etiam dicit D. Thomas, averſionem (id eſt inimicitiam) omnino tolli, manere autem inordinationem converſionis, non ſecundum affectum, nec quia macula moralis aliquo modo maneat, ſed ſecundum effectum, & quia in re ipſa ſemper manet quędam inęqualitas, quamdiu ſatisfactum non eſt injuriæ factæ. Ut enim dixit Ariſtoteles, culpa per pęnam reducitur ad ordinem juſtitiæ: & ideo ſemper manet inordinatio, aut inæqualitas quædam, quandiu non ſit plena ſatisfactio vel punitio. Quam expoſitionem etiam attigit, & indicavit Soto. Et ita facile conſonant omnia.

An quoties remittitur culpa, & pœna æterna, reremittatur aliquid pœnæ temporalis. Dubium 2.

Secunda dubitatio eſt, an quoties remittitur culpa, & pęna æterna, remittatur aliquid pœnæ temporalis, quia juxta modum a nobis poſitum videtur nihil poſſe remitti. Nam, ſi ſit commutatio unius pœnæ in aliam, non poteſt in eodem inſtanti illa pęna temporalis, in quam æterna commutatur, remitti. Sicut non poteſt eadem qualitas in eodem inſtanti fieri, & remitti. Contrarium autem videtur ſumi ex ſecunda aſſertione a nobis poſita: diximus enim, cæteris paribus, ob inæqualitatem diſpoſitionis minorem pęnam relinqui in uno, quam in alio: ſignum ergo eſt illam remitti. Atque id fere ſentiunt Theologi ſupra citati, Durand. Cajet. Medina, Soto, atque etiam Alenſis 4. p. qu. 17. memb. 4. ar. 4. alias q. 70. memb. 4. ſolus Durandus diſt. 17. qu. 3. videtur hoc limitare, ut locum non habeat, quãdo contritio eſt minima, nam tunc commutatio fit in integram pęnam temporalem: quando vero contritio major minima ratione illius argumenti dicit remitti aliquid pœnæ temporalis. Medina vero, & alii, qui non admittũt illud minimum, dicunt ſemper remitti aliquid, quia ſemper contritio eſt major, quam neceſſaria eſſet ad remiſſionem culpæ, & pęnæ æternæ: & ratione illius exceſſus dicunt tolli aliquid pęnæ temporalis. Hanc vero remiſſionem, ajunt, includi, & per modum unius fieri per ipſam communicationem: nam quia, cæteris paribus, commutatio fit in minorem pęnam propter meliorem diſpoſitionem, illa diminutio pœnæ eſt quædam remiſſio. Cajetanus vero & Soto aliter declarant, nam per contritionem ſecundum ſe & abſolute ſumptam dicunt tolli æternitatem pęnæ: & ita ex vi ſolius remiſſionis culpæ & pęnæ æternæ manere integram temporalem pœnam: deinde vero propter modum contritionis ſeu diſpoſitionis aliquid illius Deum condonare. Non explicant autem hi auctores, an hæc partialis remiſſio pœnæ temporalis fiat gratis a Deo, ſicut remiſſio æternæ pœnæ, an vero per ſatisfactionem condignam operantis.

Et mihi quidem placet hæc aſſertio, quoties culpa & pœna æterna remittitur per pœnitentiam virtutem, ſeu per contritionem, aliquid temporalis pœnæ remitti. Neque eſt neceſſaria limitatio Durandi, ſive detur minima contritio, ſive non: cujus ratio patebit ex dicendis. Deinde cenſeo, hanc remiſſionem fieri ex juſtitia, & ſecundum condignam ſatisfactionem operantis. Utrumque autem ſic declaro, & probo juxta modum poſitum: nam unicuique peccato mortali duæ pœnæ deſignatæ ſunt, juxta divinam ordinationem: una æterna, ſi peccatum ipſum perpetuo perſeveret: alia temporalis, ſi remittatur. Conſiderata ergo ſola remiſſione peccati mortalis ſecundum ſe, & nulla ſpectata varietate in diſpoſitione pœnitentis, pœna temporalis, quæ manet ex vi talis peccati, certa eſt, & determinata ex divina ordinatione: ergo quidquid ab illa tollitur, eſſe debet ex diſpoſitione pœnitentis, & modo ejus.

Pars affirmativa vera.

Remiſſio hæc fit de condigno.

Rurſus: hæc diſpoſitio duobus modis conſiderari poteſt, primo ſecundum ſe, & ut informis: & ſub hac ratione ſolum eſt cauſa remiſſionis culpæ, & pœnæ æternæ; & ideo ex vi illius ut ſic nihil tollitur de pœna temporali, quia ex vi remiſſionis culpæ ſolum fit, ut jam non debeatur pœna æterna, ſed temporalis. Secundo vero conſiderari poteſt illa contritio, ut jam formata per gratiã, & ut ſic jam eſt ſatisfactoria de condigno, ſicut & meritoria: & ideo ratione illius ex juſtitia tollitur aliquid pœnæ temporalis, & magis vel minus, prout illa major vel minor fuerit. Eſtque hoc conſentaneum divinæ juſtitiæ: nam, cum homo juſtus poſſit de condigno ſatisfacere pro pœna temporali, non eſt, cur aliquid ejus gratis remittatur: & cum in ipſomet inſtanti juſtificationis habeat contritio omnia neceſſaria ad hanc condignam ſatisfactionem, etiam poſtulat ratio juſtitiæ ut ex tunc operetur.

Neque eſt inconveniens, ut ſecundum diverſas conſiderationes, aut inſtantia naturæ, eadem pœna prius intelligatur integra, & poſtea ex parte remiſſa. Unde, quia in juſtificatione, quæ fit per contritionem, ſemper concurrit actualiter ipſa contritio; ideo ſemper habet hunc effectum, etiamſi ſit minima, quia non habet hunc effectum ratione ſolius exceſſus, ſed ratione ſui valoris moralis. Unde etiam non probo, quod Durandus ſignificat, remiſſionem hanc fieri ratione doloris ſenſitivi ex contritione reſultantis: nam, licet ille dolor poſſit aliquid cõferre ad ſatisfactionẽ, quatenus voluntarie aſſumptus eſt: magis vero confert ipſa contritio ſecundum ſe. quare licet non reſultaret dolor in ſenſu, adhuc fieret remiſſio pęnæ temporalis, proportionata contritioni. In juſtificatione autẽ facta per attritionẽ cum ſacramento, contingere poteſt, ut non cõcurrat actualiter attritio, ut ſi quis baptizetur dormiens, antea ſufficientes attritus; & tunc nulla remiſſio fiet per ſatisfactionem condignam, ſed quidquid fit, eſt ex opere operato per ſacramentum.

An ſecunda contritio tollat omnem pœnam temporalem ex priori relictam, vel eamdem ſecundum varias partes. Dub. 3.

Sed tunc oritur dubitatio tertia, quia nõ erunt neceſſaria opera ſatisfactoria, ut tollatur tota pęna, ſed ſufficeret ad ſummum altera contritio: nam, ſi prima potuit tollere æternam pęnam, & partem temporalis, cur ſecunda non ſufficiet auferre quidquid temporale reliquum fuerit, cum magis ſit pęnam æternam remittere, quam totam temporalem, & ſecunda contritio non ſit minus digna, quam prima. Imo de una & eadem contritione, ſi ſecundum diverſos gradus conſideretur, poteſt idem dubitari: quia minimus gradus contritionis, v. gr. ut unum, ſufficit ad remiſſionem culpæ, & pœnæ æternæ: ergo ut duo ſufficiet ad remiſſionem totius pœnæ temporalis. Addo etiam, de eadem contritione ſecundum eundem gradum minimum, poſſe idem dubitari: nam ſi illa contritio minima, ut prior natura, quam gratia, eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem pœnæ æternæ: ergo eadem ut formata gratia erit ſufficiens ſatisfactio ad remiſſionem totius pœnæ temporalis. Et confirmo, quia

illa ut ſic eſt ſufficiens ad merendum de condigno vitam æternam; ergo multo magis ad ſatisfaciendum de condigno pro tota pœna temporali.

Soti reſolutio.

Ad hæc omnia reſponderi poteſt ex Soto d.15.q.1. art. 4. ad 2. negando conſequentias, quia comparatio non fit inter ea, quæ ſunt ejuſdem rationis, culpa enim & pœna diverſarum rationum ſunt: & contritio per ſe non tollit pœnam æternam, ſed culpam, qua ablata, conſequenter aufertur æternitas pœnæ. Et ideo nihil mirum, quod non poſſit tollere totam pœnam temporalem, quæ non neceſſario, neque ex conſequenti tollitur ablata culpa. Quæ quidem reſponſio bona eſt, ſed non explicat propriam rationem hujus diverſitatis, Quam attingit D. Th. 4. d. 14. q. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 2. in corpore, & ſolutione ad 1. *&* 2. & Durandus d. 17. ad quæſt. 3. ad 1. & Medina tract. 3. queſt. 4. videlicet quod contritio non remittit culpam, vel pœnam æternam per modum condignæ ſatisfactionis, propter improportionem, quæ eſt inter perſonam Dei offenſam, & perſonam peccatoris ſatisfacientis: ſed ſolum eſt quædam ſufficiens diſpoſitio, & aliqualis ſatisfactio, qualis a peccatore exhiberi poteſt; qua poſita, Deus remittit & culpam, & pęnam æternam. At vero remiſſio pęnæ temporalis fit ſecundum juſtitiæ æquitatem, & propterea non quælibet contritio ſufficit, etiam informata gratia, ad totam pœnam tollendam. Et ita expediuntur facile reliqua omnia præter ultimam confirmationem, in qua potius interrogãdum eſſet, quomodo eadem contritio ſimul cum merito condigni præmii valere poſſit ad condignam ſatisfactionem. Hujus vero ratio eſt, quia ſecundum diverſas conditiones comparatur ad hos effectus, & eſt quaſi condignum pretium. Nam ad meritum ex parte actus præcipue conſideratur bonitas: ad ſatisfactionem vero pęnalitas & dolor. Hinc ergo oritur (quoad præſens) differentia, quia opera bona & ſupernaturalia (inter quæ potiſſimum locum habet contritio) & natura ſua, & divina lege & promiſſione, ratione ſuæ bonitatis & honeſtatis ordinata ſunt ad vitam æternam conſequendam: at vero ad ſatisfaciendum in hac vita pro pœna temporali, quæ in alia vita (ſcilicet in purgatorio) reſpondet peccatis remiſſis, ordinantur hæc opera non tam natura ſua, quam lege divina: & ad hoc non tantum in eis attenditur bonitas & honeſtas, ſed etiam pœnalitas, & afflictio peccatoris: & ideo fieri facile poteſt, ut in contritione non ſit tanta pœna & afflictio; quanta neceſſaria eſt ad ſatisfaciendum pro tota pœna temporali.

Vera & germana reſolutio.

QUÆSTIO LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de Remiſſione venialium peccatorum. Et circa hoc quæruntur quatuor.

1 *Utrum ſine pœnitentia peccatum veniale poſſit dimitti.*

2 *Utrum poſſit dimitti ſine gratiæ infuſione.*

3 *Utrum peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & epiſcopalem benedictionem, & tunſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia hujuſmodi.*

4 *Utrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali.*

ARTICULUS I.

Utrum peccatum veniale poſſit remitti ſine pęnitentia.

Infra ar. 2. ad 2. & ar. 3. col. & 4. d. 26. q. 2. art. 2. q. 2. ad 1. & 4. 21. q. 2. art. 1. col. & mal. q. 7. ar. 12. cor. Qu. 84. ar. 10. ad 4. arg.

AD 1. ſic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum poſſit remitti ſine pœnitentia. Pertinet enim (ut ſupra dictum eſt) ad rationem veræ pęnitentiæ, quod non ſolum homo doleat de peccato præterito, ſed etiam proponat cavere de futuro. Sed ſine tali propoſito peccata venialia dimittuntur, cum certum ſit, quod homo ſine peccatis venialibus præſentem vitam ducere non poteſt. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

Præterea. Pœnitentia non eſt ſine actuali diſplicentia peccatorum. Sed peccata venialia poſſunt dimitti ſine diſplicentia actuali eorum: ſicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Chriſtũ. Statim enim evolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

1. 2. q. 71. & 22. q. 14. ar. 1. ad. 1.

Præterea. Peccata venialia opponuntur fervori charitatis; ut in Secunda parte dictum eſt. Sed unum oppoſitorum tollitur per aliud. Ergo per fervorem charitatis, quem contingit eſſe ſine actuali diſplicentia peccati venialis, fit remiſſio peccatorum venialium.

In lib. de Medicina pœnit. & lib. de utilitat. pœnitẽt. c. 2. tom. 9.

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit in libro de Pœnit. quod eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus. Quæ fruſtra eſſet, ſi ſine pœnitentia peccata venialia poſſent dimitti. Videtur ergo, quod peccata venialia non poſſint ſine pœnitentia dimitti.

Qu. præcedent ar. 2. & q. 86. art. 4.

Reſpondeo dicendum, quod remiſſio culpæ (ſicut dictum eſt) fit per conjunctionem hominis ad Deum, a quo aliqualiter ſeparat culpa. Sed hæc ſeparatio perfecte quidem fit per peccatum mortale: imperfecte autem per veniale: nam per peccatum mortale mens omnino a Deo avertitur, utpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum feratur. Et ideo utrumque peccatum per pęnitentiam quidem remittitur, quia per utrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam converſionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non poteſt quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente cauſa, manet effectus. Exigitur autem ad remiſſionem peccati mortalis perfectior pœnitentia: ut ſcilicet homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur quantum in ipſo eſt: ut ſcilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur. Sed hoc non requiritur ad remiſſionem venialium peccatorum. Non tamen ſufficit habitualis diſplicentia, quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet eſſe falſum. Unde ſequitur, quod requiratur quædam virtualis diſplicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum, & res divinas, ut quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe commiſiſſe: etiamſi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

1. 2. q. 100. ar. 8. & q. 74. art. 3. ad 2.

Ad 1. ergo dicendum, quod homo in gratia conſtitutus poteſt vitare omnia peccata mortalia & ſingula: poteſt etiam vitare ſingula peccata venialia, ſed nõ omnia: ut patet ex his, quæ in Secunda parte dicta ſunt. Et ideo pęnitẽtia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abſtinere ab omnibus, & ſingulis peccatis mortalibus: ſed ad pęnitentiam peccatorũ venialiũ requiritur, quod homo proponat abſtinere a ſingulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur. Debet tamen habere propoſitũ ſe præparandi ad peccata venialia minuenda, alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cum deſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.

Quæſt. 66. art. 11.

Ad 2. dicendum, quod paſſio pro Chriſto ſuſcepta (ſicut ſupra dictum eſt) obtinet vim baptiſmi. Et ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato invenerit inhærentem.

Quæſt. 76. art. 4.

Ad 3. dicendum, quod fervor charitatis virtualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum, ut ſupra dictum eſt.

COMMENTARIUS.

SUpponit D. Thomas in titulo hujus articuli, pęnitentiam ſufficientem, & efficacem eſſe ad remittenda venialia peccata. Quod ita in genere ſumptum certiſſimum eſt ex dictis in præcedentibus: nam, ſi pœnitentia vim habet ad tollenda peccata mortalia, multo magis ad venialia, ſi cum proportione applicetur, quia minor offenſio, & averſio eſt in veniali, quam in mortali, & converſio, quæ fit per pœnitentiam, ſi ſit perfecta in ratione contritionis, augetur, magiſque perficitur, ſi opponatur veniali peccato, quam ſi tantum mortali, ut in ſuperioribus declaratum eſt.

Prima aſſertio D. Thomæ.

Hoc igitur ſuppoſito queſtionem movet D. Th. de neceſſitate pęnitentiæ ad hunc effectum. Et duplici aſſertione reſpondet. Prima eſt, ſine aliqua pęnitentia peccata venialia remitti non poſſunt: quia veniale peccatum committitur per immoderatam converſionem ad bonum creatum: ergo, quãdiu voluntas adhæret illi bono, ad quod ſic fuit cõverſa, non poteſt ei peccatum remitti,

quia

quia manente cauſa, ſemper manet idem effectus. Unde quoad hoc eadem eſt ratio de peccato mortali, & de veniali: ergo neceſſaria eſt pęnitentia, qua tollatur illa converſio, ſeu adhæſio voluntatis. Quam ultimã illationem D.Th.non probat. Non caret tamen difficultate: nam poſſet quis dicere, converſionem illam ſufficienter tolli per ceſſationem ab actu, & ab omni propoſito formali, & virtuali. Nam cauſa peccati intrinſeca, & quaſi formalis, eſt ipſe actus ſeu volũtarius cõſenſus: & de hac ſolũ cauſa vera eſt illa propoſitio, quã D.Th. aſſumit ut fundamentũ totius rationis. *Manente cauſa, manet effectus.* Ergo, ſi hæc cauſa tollatur per ceſſationem, poterit tolli effectus ſine interventu pœnitentiæ. Reſpondeo, hanc aſſertionem D. Th. non eſſe intelligendam de potentia abſoluta, ut a fortiori probant quæ in ſimili diximus de remiſſione peccati mortalis, & ex dicendis amplius cõſtabit: atque hoc probat, ut exiſtimo, objectio facta, quia nihil videtur repugnare, Deum auferre culpam ſolum habitualiter manentem, quia tranſacto actu peccatoris, nihil manet, quod neceſſario illam habitualem maculam conſervet. Et ideo poteſt Deus illam auferre, ipſo peccatore nihil cooperante, neque etiam aliter reſiſtente. Ratio autem D. Thomæ vim habet ſecundum potentiam ordinariam, ipſis rerum naturis conſentaneã: nam hoc modo Deus nullum actuale peccatum remittit, ſine aliqua cooperatione, & convenienti diſpoſitione peccatoris, quia voluntas ſemel converſa ad aliquod objectum, habitualiter cenſetur voluntarie permanens in eo affectu, quandiu ſua voluntate illum non mutat: & ideo ſecundum convenientem rationem non cenſetur diſpoſita, ut ei remittatur culpa. Hæc ergo mutatio voluntatis neceſſaria eſt ſecundum legem ordinariam ad remiſſionem culpæ venialis. Sic igitur neceſſaria eſt pœnitentia ad hunc effectum, nam *pęnitentia* hic late ſumitur pro quacunque ſimili mutatione voluntatis, ut in ſequenti aſſertione declarabitur.

Difficultas circa illationẽ.

Enodatur.

Secunda aſſertio D. Thomæ.

Eſt ergo ſecunda aſſertio D. Thomæ. Non tam perfecta pęnitentia eſt neceſſaria ad remiſſionem peccati venialis, ſicut mortalis. Declarat D. Thomas diſcrimen: nam ad remiſſionem mortalis neceſſarium eſt, ut homo actualiter deteſtetur peccatum mortale commiſſum, quatenus in ipſo eſt, ſcilicet, diligentiam adhibendo ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur. In qua propoſitione multa includuntur, quę dubia ſunt. Et ideo (ut ex certis procedat diſcurſus) quod primo & per ſe intendit D.Thomas eſt, ad remiſſionem peccatorum mortalium neceſſariam eſſe, per ſe loquendo, formalem pęnitentiam, ac deteſtationem peccati mortalis commiſſi. An vero in aliquo caſu ſufficiat virtualis pęnitentia, D.Th. hic non tractat: neque id affirmare (ut nos ſupra fecimus) repugnat præſenti diſcurſui: quin potius ſtatim in fine corporis articuli, de peccatis oblitis id D.Th. affirmat, quod Cajet. advertit, & amplificat ſatis cõſentanee ad ea, quę ſuperius diximus. Rurſus, an requiratur diſtincta recogitatio peccatorũ, quod hic D.Th. affirmare videtur, in ſuperioribus ſufficienter tractatum eſt, & definitum non eſſe ſimpliciter neceſſarium. Quod etiam hic Cajet. ſentire videtur, qui D.Th. exponit de remiſſione peccati mortalis perfecta quoad culpam, & omnem pęnam, & non de neceſſitate ſimpliciter, ſed regulariter: cum quibus limitationibus facile poteſt id amitti, quia non fundatur in ſpeciali præcepto, ſed ad factum potius pertinet, quia homines non ita excitantur ad ferventem contritionem, & pęnitentiam agendam per confuſam memoriam, ſicut per diſtinctam recogitationem ſingulorum peccatorum: & ideo regulariter, præſertim ſi plura ſint peccata, contritio non erit ita perfecta, ut omnino illa remittat quoad culpam & pęnam, niſi ex diſtincta illorum recogitatione procedat. Atque hic etiam ſenſus ſufficiens eſt ad differentiam hic intentam inter veniale, & mortale peccatum.

Quomodo intelligẽdum, ad remiſſionẽ venialis nõ ſufficere habitualem diſplicentiam.

Subjungit ergo D. Th. ad remiſſionem venialis peccati neque habitualem diſplicentiã ſufficere, neque formalem requiri, ſed virtualem ſatis eſſe. Primam partem optime probat, quia alias peccatum veniale non poſſet eſſe ſimul cum habituali gratia, ſeu charitate, quia diſplicentia habitualis nihil aliud eſt, quã ipſe habitus charitatis, ſeu pęnitentiæ infuſæ. Unde in hoc eſt clara differentia inter peccatum veniale & mortale: nam hoc non poteſt ſimul eſſe cũ habitu charitatis (de lege loquimur) & ideo quoties ineſt, vel infunditur talis habitus, neceſſario remittitur peccatum: quod non ita eſt in veniali. Nihilominus tamen ambo in hoc cõveniunt, quod neutrum remittitur per ſolam habitualem diſplicentiã illo modo explicatam, quamvis ex diverſa ratione. Veniale quidẽ, quia poteſt ſimul eſſe cum tali habitu: mortale vero, quia, licet cum illo eſſe non poſſit, tamẽ habitus non infunditur ſine aliqua diſplicentia peccati cõmiſſi. Hæc autem prima pars, quam D.Th. aſſumit, maxime verum habet de remiſſione venialis peccati, quæ fit ex opere operantis. Eſt etiam in univerſum vera quantum ad hoc, quod gratia habitualis, & veniale peccatũ formaliter nõ repugnant ex ſe, ſeu ex natura rei. An vero ex opere operato, ſeu ex ſpeciali ordinatione divina remittatur aliquando veniale peccatum cum ſola infuſione gratiæ habitualis, diverſa quæſtio eſt, quam poſtea diſputabimus.

Formalẽ pœnitentiam non requiri ad venialis remiſſionem.

Secundum membrum, ſcilicet non requiri formalem deteſtationem venialis peccati ad ejus remiſſionem, nõ probatur a D.Thoma, ſed ut manifeſtum ſupponitur, vel ob levitatem talis culpæ, vel etiam quia ex tertio membro conſtare poterat. Tertium autem membrum, ſcilicet virtualem diſplicentiam ſufficere, relinquit ut ſatis concluſum a ſufficienti partium enumeratione. Declarat autem illam virtualem diſplicentiam per hæc verba: *Puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum, & res divinas, ut quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe commiſiſſe, etiamſi de illo actu non cogitaret.* Quæ verba ita intelligenda ſunt, ut ſumantur tanquam includentia conditionalem ſenſum de futuro contingente; nam ille eventus incertus eſt, & non pendet ex illo remiſſio peccati, quæ in præſenti fit. Sed ſumenda ſunt in ſenſu cauſali, quia nimirum in actu præſenti eſt ſufficiens virtus ad tollendum tale impedimentum, & ad dolendum de illo, cogitatione oblata: hoc enim ſufficit ad virtualem diſplicentiam, quamvis voluntas pro ſua libertate poſſet non habere illam diſplicentiam, etiamſi veniale peccatum memoriæ occurreret.

Dub. circa ſolutionẽ ad 2.

Solutio ad primum eſt valde notanda, in qua declarat D.Thomas, quomodo propoſitum non peccandi venialiter poſſit, vel debeat haberi ad veram pœnitentiam venialium: & dicit in ſumma requiri propoſitum vitandi ſingula, non tamen omnia, *quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur.* Difficile tamen hic applicatur illa diſtinctio: nam vel loquimur de venialibus peccatis, quatenus in particulari, & ſigillatim occurrunt facienda, vel vitãda, & ſic eſt quidem neceſſarium propoſitum circa ſingula: tamen illud non requiritur ad pęnitentiam, ſed ad nõ peccandum de facto in ſingulis occaſionibus: nam pęnitentia de venialibus, & propoſitum, quod illa requirit, ſimul & eodem momento, & actu haberi poteſt: illud vero propoſitum circa ſingula peccata venialia in particulari habetur diverſis actibus, & temporibus, prout occaſiones occurrunt. Neceſſe eſt ergo, ut loquamur de venialibus peccatis, quæ in futurum fieri poſſunt, quatenus per modum unius objecti voluntati proponuntur ut refutanda, ſeu ut habeat propoſitum cavendi illa: hoc autem modo non videtur poſſibile propoſitum cavẽdi ſingula, quin ſit propoſitum cavẽdi omnia, quia neceſſe eſt, ut totum illud objectum diſpliceat voluntati, & quod ab illo avertatur per tale propoſitum. Item, quia tam generale eſt illud propoſitum, quam cogitatio de ipſis peccatis: cogitatio autẽ non eſt ita de ſingulis, ut non ſit de omnibus: imo proprie non eſt de ſingulis, quia de nullo directe cogitatur: ſed ſimpliciter de toto hoc objecto, quod eſt venialiter peccare, & hoc ſimpliciter proponit cavere voluntas: nec poteſt proponere cavere ſingula peccata, cum ad ea diſtincte recogitata non deſcendat.

Quomodo propoſitũ vitandi venialia requiratur ad eorum remiſſionẽ.

Reſpondeo ita ſine dubio eſſe, quod tale propoſitum aut nullum eſt, aut eo modo quo eſt, ad omnia peccata venialia terminatur. Illud autem propoſitum partim eſt ex ſe efficax & abſolutum, partim inefficax & conditionatum: utrumque enim implicite includit reſpectu diverſorum: & hoc eſt, quod D. Thomas declarare voluit. Nam propoſitum illud, ut comparatum ad totam collectionem venialium peccatorum, non eſt propoſitum abſolutum & efficax vitandi illam, quia non eſt de objecto poſſibili moraliter & ſecundum legem ordinariam. Solum ergo eſſe poteſt deſiderium quoddam conditio-

natum cavendi totam, ſi eſſet poſſibile, quia revera tota diſplicet ex vi pœnitentiæ. Hinc vero etiam naſcitur, ut illud propoſitum ſit faciendi quantum in homine fuerit ad vitanda omnia venialia peccata. Ex quo etiam fit, ut tale propoſitum comparatum ad ſingula peccata, de ſe ſit efficax, quia quodlibet per ſe ſumptum eſt objectum poſſibile, & ad omne poſſibile efficaciter ſe extendit illa voluntas. Et ita facile patet ſenſus D. Thomę, & reſponſio ad objectiones.

In ſolutione ad 2. occurrebat gravis diſputatio de privilegio martyrii ad remittendum peccatum. Sed de illa dixi ſuperiori tomo diſp. 29. Hic vero ſolum eſt obſervandum ex D. Thomæ ſententia poſſe remitti veniale peccatum, ſaltem ex privilegio, abſque alia diſpoſitione ex parte hominis, præter hoc quod non habeat voluntatem actualiter inhærentem peccato. Quod Cajetanus diſtinctius explicat in homine, qui ad dormiendum ivit, cum actuali propoſito mentiendi, verbi gratia, & dormiens occiditur pro Chriſto: & in hoc majus privilegium concedit martyrio, quam baptiſmo; de qua re inferius diſputabimus.

Quomodo veniale ſit contra fervorem charitatis.

Circa ad 3. diſputat Cajet. cum Durando, quomodo peccatum veniale ſit contra fervorem charitatis. Sed res eſt facilis, & immerito in ea hæſitavit Durandus in 4. diſt. 16. qu. 1. art. 2. Nam fervor charitatis intelligi poteſt ſola intenſio; & huic non repugnat per ſe ac formaliter peccatum veniale, niſi fortaſſe ex parte operantis, quatenus non poteſt ſimul habere unum actum valde intenſum, & alium omnino diſparatum. Alius vero fervor charitatis eſt extenſivus, ut ſic dicam, ex parte objecti; nam charitas perfecta ſe extendit ad omnia, quæ Deo placent, & ad referendum omnia in ipſum, & conſequenter ad nihil volendum, quod non ſit referibile ad ipſum. Et de hoc fervore manifeſtum eſt opponi veniali peccato, cum hoc peccatum non ſit referibile in Deum.

ARTICULUS II.

Utrum ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio.

Supr. q. 65. a. 1. ad 8. & infra præſen. q. ar. 3. co. & a. 4. ad 2. & 4. d. 16. q. 2. art. 2. q. 1. & mal. q. 7. a. 2. 11. cor. & ad 14. & art. 12. cor. & ad 1.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio. Effectus enim non eſt ſine propria cauſa. Sed propria cauſa remiſſionis peccatorum eſt gratia; non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur; unde dicitur Epheſ. ſecundo. Deus, qui dives eſt in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, cujus gratia ſalvati eſtis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

Præterea, peccata venialia non remittuntur ſine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, ſicut & in aliis ſacramentis novæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula non aufertur, niſi per gratiam, quæ eſt ſpiritualis animæ decor. Ergo videtur, quod peccata venialia non dimittantur ſine gratiæ infuſione.

2. 2. q. 24. art. 10.

Sed contra eſt, quod peccatum veniale adveniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, ut in 2. par. habitum eſt. Ergo pari ratione ad hoc quod peccatum veniale remittatur, non requiritur nova gratiæ infuſio.

1. 2. q. 88. art. 1. & in 2. 2. q. 24. a. 10.

Reſpondeo dicendum, quod unumquodque tollitur per ſuum oppoſitum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ, vel charitati: ſed retardat actum ejus, in quantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum: ut in ſecunda parte habitum eſt. Et ideo ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur, quod infundatur aliqua habitualis gratia: ſed ſufficit aliquis modus gratiæ, vel charitatis ad ejus remiſſionem. Quia tamen in habentibus uſum liberi arbitrii, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, ideo quandocunque de novo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

Ad 1. ergo dicendum, quod etiam remiſſio peccatorum venialium eſt effectus gratiæ, per actum ſcilicet, quem de novo elicit: non autem per aliquid habituale de novo animæ infuſum.

Art. 1.

Ad 2. dicendum, quod peccatum veniale nunquam remittitur ſine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito ſcilicet vel implicito: ut ſupra dictum eſt. Poteſt tamen remitti peccatum veniale ſine pœnitentiæ ſacramento, quod in abſolutione Sacerdotis formaliter perficitur: ut ſupra dictum eſt. Et ideo non ſequitur, quod ad remiſſionem venialis peccati requiratur gratiæ infuſio: quæ licet ſit in quolibet ſacramento, non tamen eſt in quolibet actu virtutis.

Q. præcedent. ar. 6.

Ad 3. dicendum, quod ſicut in corpore contingit eſſe maculam dupliciter: uno modo per privationem ejus, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum: alio modo per ſuperinductionem alicujus impedientis decorem: puta luti, aut pulveris. Ita etiam animæ inducitur macula, uno modo per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale: & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infuſio gratiæ: ſed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus præcedens ex gratia, per quam removeatur inordinata adhæſio ad rem temporalem.

COMMENTARIUS.

AD intelligentiam hujus articuli oportet in primis exponere, quid D. Th. intelligat per infuſionem gratiæ, an ſcilicet infuſionem primæ gratiæ, vel augmētum, vel indifferenter. Nam Cajet. hoc poſteriori modo intelligit D. Th, Soto vero d. 15. q. 1. art. 2. intelligit priori modo. Mihi tamen dicendum videtur D. Th. neque in hoc titulo neque in omnibus locutionibus hujus articuli uſum eſſe tam limitate & ſtricte illis verbis, ut Soto voluit, neque etiam ſemper uti illis verbis in illa amplitudine, quam Cajetanus indicat, ſed aliquando loqui de infuſione primæ gratiæ. Prior pars patet, tum quia alias doctrina D. Th. eſſet diminuta, quia non explicaſſet, an ad remiſſionem peccati venialis requiratur ſaltē gratiæ augmentum: & ideo ſine dubio prima cōcluſio negativa, quā ſtatim declarabimus, intelligenda eſt in illa amplitudine. Quod etiam ſatis indicant illa verba: *Non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia*, id eſt, nec prima, nec ſecunda, ſeu augmentum ejus: & ideo ſtatim ſubjungit, *Sed ſufficit aliquis motus gratiæ*, ſentiens non relinqui mediū inter illa duo. Tum etiā, quia in ſolutione ad ſecundum in hoc ſenſu dicit, in quolibet ſacramento fieri infuſionem gratiæ, & loquitur per ſe, & non tantum per accidens; loquitur ergo de infuſione indifferenter ad primam gratiæ collationem, & augmentum ejus. Nihilominus tamen poſterior pars probatur, quia ſecunda concluſio, quam ſtatim declarabimus, neceſſario eſt intelligenda de infuſione primæ gratiæ, ut contra Cajet. oſtendemus, & declarant illa verba in fine corporis articuli: *Quandocunque de novo gratia infunditur.* Et ideo non poteſt argui D. Th. quod æquivoce utatur verbis, quia ſemper addit aliquid, quod uſum vel ſignificationem determinet.

In quo ſenſu accipiat D. Th. infuſionē gratiæ.

Prima cōcluſio D. Thomæ.

Duobus igitur aſſertionibus reſpondet D. Th. Prior eſt, ut peccatū veniale tollatur, non requiritur infuſio alicujus gratiæ habitualis, ſed ſufficiet aliquis motus gratiæ vel charitatis. Ratio eſt, quia peccatum veniale non tollit aliquam habitualem gratiam, vel charitatē; id eſt, neque expellit, neque remittit illa: ergo etiam e converſo, ut tollatur veniale peccatum, neceſſaria non eſt infuſio vel auctio habitualis gratiæ. Patet cōſequentia, quia oppoſitorum eadē eſt ratio, quoad hoc quod mutuo ſe expellunt. Unde, ſi peccatum veniale non expellit formaliter gratiā habitualem, neque aliquē gradum ejus, neq; etiam e cōverſo gratia habitualis, aut aliqua ejus intenſio veniale peccatum formaliter expellit: ergo neq; ejus infuſio neceſſaria eſſe poteſt ad illius remiſſionem, ſolum enim propter formalem expulſionem poterat eſſe neceſſaria. Significat autem D. Th. gratiam aliquam eſſe neceſſariam, ſaltem auxiliantem, ſeu motum gratiæ, aut charitatis: quod juxta dicta in præcedenti articulo intelligendum eſt: & poſtea a nobis latius declarabitur.

Secunda aſſertio D. Thom.

Secunda aſſertio D. Th. eſt: Quādocunq; gratia infunditur adulto, remittuntur ei venialia peccata. Quā probat, quia illi non infunditur gratia ſine actuali motu in Deum, & in peccatum; ſed per hunc motum remittuntur venialia peccata: ergo. Ex qua ratione colligit in primis Cajet. confirmationem cujuſdam opinionis ſuæ, quā ſupra de Euchariſtia tenuit, ſcilicet, non conferre effe-

ctum

ctum ſuum ſine actuali devotione ſuſcipientis. Sed non recte colligit, tum quia D.Th. non loquitur de augmento ſeu nutritione gratiæ, ſed de prima ejus infuſione, ut patet, quia dicit gratiam non infundi adulto *ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum.* Quibus verbis ſolet loqui D.Th. de diſpoſitione neceſſaria ad primã gratiam: neque in alio ſenſu vera eſſet propoſitio, quia augmentum gratiæ fit per actus meritorios, etiamſi non ſint motus in Deum, aut in peccatum: tum etiam quia licet D.Th. dicat, gratiam non infundi adulto ſine prędicto motu, non tamen dicit actualem motum eſſe neceſſarium in illomet inſtanti, & puncto, in quo gratia infunditur per ſacramentum, prout ipſe Cajet. intendit de effectu Euchariſtiæ: cõſtat enim ſufficere, quod bonus motus præceſſerit, & quod in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti novum impedimentum non ponatur. Et hinc magna ex parte ceſſant objectiones Cajet. contra hanc concluſionem, nam ſupponere videntur loqui D.Th. de qualibet infuſione, etiam de augmento gratiæ. Et ideo inferunt, per quemlibet actum charitatis remitti peccata venialia. Quod ipſe Cajet. reputat inconveniens: & fortaſſe non eſt, ſi recte intelligatur, ut infra tractabimus. Tamen in rigore non ſequitur, ſicut nec ſequitur de omni actu meritorio augmenti gratiæ. Unde alia etiam, quæ Cajet. hac occaſione dicit de requiſitis ad remiſſionem venialium peccatorum, neceſſaria non ſunt ad intelligentiam hujus articuli: res autem ipſa inferius diſputabitur.

Difficult. Una vero ſupereſt difficultas circa hanc partem, quia diſcurſus D. Thomæ videtur procedere ex puris particularibus: quamvis enim infuſio gratiæ non fiat ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, non tamen in omne peccatum, ſed in illud, quod infuſioni gratiæ contrarium eſt: hoc autem eſt peccatum mortale, non autem veniale: ergo non recte infert remiſſionẽ venialium peccatorum cum tali infuſione ſemper eſſe conjuncta. Quoad hoc eſt optima reſponſio, quam Cajetanus in ultimis verbis ſui Commentarii ſignificat, ſcilicet, D.

Solvitur. Thomam locutum fuiſſe moraliter & regulariter, non autem metaphyſice. Qui enim convertitur in Deum, & propter ipſum deteſtatur peccatum, regulariter loquendo, non limitat intentionem ſuam ad mortalia peccata, ſed abſolute extendit eam ad divinam offenſionem: ideoque quando illi infunditur gratia, etiam remiſſio extenditur ad venialia peccata, quæ tunc non poſſunt expelli aut remitti ſine infuſione gratiæ, propter conjunctionem cum mortali peccato: agimus enim, ut dixi de prima infuſione gratiæ. Nihilominus tamen in rigore verum eſt, ſi quis præciſe deteſtetur mortalia quatenus talia ſunt, aut quatenus in tali vel tali ſpecie conſtituuntur, fieri poſſe infuſionem gratiæ abſque remiſſione venialium, imo cum actuali propoſito & complacentia eorum: & hoc convincit objectio facta. Addo tandem D. Thom. non dicere, in hujuſmodi infuſione remitti omnia venialia peccata, ſed indefinite *venialia peccata*: probabile autem videtur loquendo etiam moraliter, & ut plurimum, in qualibet deteſtatione peccatorum mortalium includi virtualiter deteſtationem ſaltem aliquorũ venialium, eorum ſcilicet, quæ cõjuncta ſunt cum tali peccato, & ad illud diſponunt, vel etiam quæ talem deteſtationem impediunt, ſeu illi repugnant, quæ peccata venialia fere nũquam deſunt in illo, qui mortaliter peccavit: & hoc etiam videtur Cajetanus inſinuaſſe.

Circa ſolutiones argumentorum nihil occurrit addendum, ſed ſolum advertendum, D. Thomam in ſolutione ad 1. pro manifeſto ſupponere remiſſionem peccati venialis eſſe effectum gratiæ. In ſolutione vero ad 2. & 3. expreſſe declarare, hunc effectum fieri per aliquem actum gratiæ. Et quia hoc videtur eſſe fundamentum hujus materiæ, diſputationem & declarationem ejus inde exordiemur.

DISPUTATIO XI.

De remiſſione venialium peccatorum, quatenus eſt alter pœnitentiæ effectus.

Quoniam venialia peccata per plura remedia tolli poſſunt, inter quæ pœnitentia præcipuum eſt, vel etiam in omnibus quodammodo incluſum: ideo D. Th. hunc poſuit inter effectus pœnitentiæ, & ea occaſione de aliis remediis contra venialia peccata diſputat. Ut tamen clarius procedamus, dicemus prius de hoc effectu prout fit per pœnitentiam virtutem, de qua nunc agimus: poſtea quatenus per alia media fieri poteſt. Ante omnia vero oportet præmittere quid ſit hæc remiſſio, & cujuſdam principalis cauſæ efficientis, & formalis proprium opus ſit.

SECTIO I.

Utrum remiſſio venialis peccati ſit ſupernaturale opus gratiæ.

Supponendum in primis eſt ex D. Thom. 1.2. qu.72. art. 5. & quæſt. 88. & 89. peccatum veniale in hoc convenire cum mortali, quod eſt verum malum culpæ, & aliqualis Dei offenſio, relinquens in anima aliquam maculam, licet imperfectam, ut hic etiam art. 2. ad 3. D. Thom. explicavit: differre autem, quia non avertit peccantem a Deo ut ab ultimo fine, & conſequenter, nec privat divina gratia, nec conſtituit Dei inimicum. Veniale peccatum eſt verũ malum culpæ in Deum, licet imperfectum. Deinde ſuppono quæſtionem propoſitam intelligi poſſe, vel de gratia auxiliante, vel de ſanctificante, vel generatim de quocunque favore, & liberalitate Dei non debita naturæ, & ad finem ſupernaturalem ordinata: & hic ultimus eſt proprius ſenſus præſentis ſectionis: nam in ſequenti dicemus de gratia ſanctificante; de auxiliante vero in aliis.

Nonnulli ergo Theologi ſentiunt, hoc non eſſe opus gratiæ, ſed naturæ, vel juſtitiæ, ut ſic dicam, diverſo tamen modo, & diverſis fundamentis. Quorundam opinio. Durand. in 4. d. 16. q. 2. & d. 20. qu. 1. docet, peccatum veniale expelli per naturalem actum illi contrarium, ut ſi fuit mendacium, per voluntatem non mentiendi, aut per deteſtationem naturalem prioris voluntatis, quia peccatum veniale ſolum eſt deflexio quędam a medio, & a rectitudine rationis: ergo per contrariam rectitudinem ſufficienter tollitur. At vero Gabriel, Major, & alii Nominales d. 16. (& idem ſentit ibi Scot., quamvis d. 21. magis dubius videatur) aſſerunt veniale peccatum auferri ſuſtinendo pęnã proportionatam: putant enim tranſacto actu peccati venialis, nihil manere niſi reatum pœnæ: quæ pœna finita eſt, & temporalis, & ſuſtineri poteſt ſine ſpeciali gratia Dei, per vires naturæ: ergo per illam tolletur ille reatus, nam facta ſolutione, tollitur debitum.

Ex qua doctrina inferunt primo, peccatum veniale poſſe tolli ſine gratia ſanctificante, quia ſine illa poteſt homo ſuſcipere ſufficientem pœnam tali peccato debitam. Illatio prima hujus opinionis. Inferunt ſecundo, quando conjuncta ſunt peccatum veniale & mortale, poſſe remitti veniale, etiamſi non tollatur peccatum mortale, ſicut e converſo. Secunda. Quia poteſt homo ſufficientem pœnam aſſumere pro peccato veniali, non habendo contritionem de mortali. Tertio inferunt alii præter Durandum, etiam in inferno poſſe tolli peccatum veniale, manentibus mortalibus, quia pœna illi debita temporalis eſt, & ita finitur aliquando: illa autem finita, non manet tale peccatum. Tertia. Durandus vero hoc non admittit, quia putat ad tollendum peccatum veniale ſaltem eſſe neceſſarium aliquem actum bonum moraliter, quem voluntas damnata, & obſtinata in malo habere non poteſt. Tota hæc doctrina videtur mihi parum conſentanea antiquis Patribus, & ideo cenſeo aliter eſſe ſentiendum.

Ex veniali actu commiſſo manere moralem culpam. Concl. 1.

Dico ergo primo: Ex peccato veniali actu commiſſo & tranſacto, non ſolum manet reatus pœnæ, ſed etiam moralis culpa, & macula proportionata. Ita ſentiunt Theologi ſtatim referendi, & D.Th. 1.2. q. 89. ar. 1. Nam licet dicat peccatum veniale non requirere maculã ſimpliciter, ſicut mortale; ita vero loquitur, tum quia ipſe cenſet peccatum veniale non eſſe ſimpliciter peccatum, ſed ſecundum quid: tum etiam quia non relinquit maculam quoad privationem, imo neque quoad remiſſionem gratiæ: nihilominus tamen non negat manere quoad illam deformitatem quam habet, ut clare ac optime declaravit q. 7. de Malo. ar. 11. & hic ad 3. Et probatur primo ex modo loquendi & ſentiendi omnium: nam qui venialiter peccavit, ex vi illius actus non retractati, nec remiſſi, manere dicitur in ſtatu talis peccati, & denominatur ſuo modo peccator: ergo ſignum eſt, non tantum manere debitum pœnæ, ſed aliquo modo maculã culpæ. Ratio vero eſt, quia, ut peccatum moraliter maneat, non eſt ne-

eſt neceſſaria privatio phyſica gratiæ, ut patet: tum quia in puris naturalibus poſſet eſſe ſtatus peccati ſine illa privatione: tum etiam, quia de abſoluta potentia potuiſſet Deus ordinare hominem ad finem ſupernaturalem, non infundendo habitus, & tunc etiam poſſet eſſe ſtatus peccati ſine phyſica privatione gratiæ: imo nunc etiam quod formaliter conſummat rationem peccati habitualis, eſt illud morale quod permanet. At quantum ad hoc eadem eſt ratio de peccato veniali, per quod etiam convertitur ſuo modo voluntas ad creaturam, non quidem ut ad ultimum finem, ſed ut ad objectum non referibile ad verum ultimum finem: quæ converſio etiam moraliter manet tranſacto actu per reſpectum ad illum, & in ea includitur aliqualis offenſio Dei, quæ tandiu manet, quandiu pro illa non fit ſatisfactio. Ergo, quamvis peccatum veniale non relinquat privationem phyſicam, nihilominus ſuam moralem maculam relinquit. Unde quantum ad illam applicari hic poſſunt cum proportione, quæ diximus de mortali. Et hæc aſſertio patebit magis ex ſequentibus.

Veniale remitti, non eſt formaliter remitti pœnam. Concluſ. 2.

Dico 2. Peccatum veniale remitti, non eſt formaliter remitti pœnam, ſed maculam moralem quam relinquit. Hanc concluſionem non negat Durand. & eſt D. Thom. in locis citatis, & in præſenti. Quam late defendunt Soto d.15.q.2.ar.2.& Ledeſma q.38.ar.1.& Corduba lib.5.qu.8.& 11. licet oppoſitum cenſeat probabile. Et Scotus etiam d. 21. ar. in hanc partem magis inclinat propter Sanctorum auctoritatem. Atque eandem ſententiam tenet Alenſis 4.p.q.15.memb.3.§.2. ad 4. Favet Aug. de vera & falſa pœn.c.18. quatenus in genere diſtinguit remiſſionem culpæ & pœnæ. Favet etiam Greg. lib. 4. Dialog.c.39. Et habetur in cap. *Qualis* d.25. quatenus dicit quædam peccata remitti in vita futura, alia tantum in præſenti: quod neceſſe eſt intelligi de remiſſione quoad culpam, quia quoad pœnam etiam mortalia ſuo modo tolluntur in vita futura, ſaltem quoad reatum pœnæ temporalis. Præterea ſequitur hæc concluſio ex præcedenti, nam culpa, & reatus pœnæ moraliter diſtincta ſunt: ergo formaliter ac proprie loquendo, remiſſio culpæ non eſt ablatio pœnæ: quin potius neque ſemper ſunt neceſſario conjuncta: nam, ut omnes fere ſentiunt, per indulgentias remittitur pœna, non autem culpa. Item per opus pœnale remittitur pœna etiamſi non tollat illam moralem malitiam, quam culpa relinquit, dummodo ſupponat illam remiſſam; alioqui non poteſt talem pœnam remittere: ergo ſignum eſt, aliud eſſe tolli culpam, aliud vero ſatisfacere pro pœna.

Prima opinio improbatur. Unde ſumi poteſt ſpeciale argumentum contra Scotum, & alios: nam, ſi ſola pœnæ aſſũptio ſufficeret, ut tolleretur veniale peccatum, ſequeretur poſſe veniale peccatũ prius commiſſum tolli, etiamſi homo habeat propoſitum aliud ſimile committendi: quod abſurdiſſimum eſt. Sequela vero patet, quia poteſt quis habere propoſitum mentiendi, & nihilominus punire in ſe mẽdacium, quod prius dixit: ergo per illam punitionem tolletur reatus pœnæ præteritæ, & conſequenter peccatum ipſum. Præterea ex illa opinione ſequitur, veniale peccatũ quaſi per partes remitti, quia pro pœna ſatisfieri poteſt per partes, non enim tollitur tota ſimul: ergo eadem ratione poſſet tolli peccatum cõmiſſum tempore priori, quãvis nunc maneret voluntas cõmittendi aliud ſimile. Præterea per generalem contritionẽ omniũ peccatorum, quæ ſe extendat ad venialia, remittuntur omnia illa quoad culpam, & non ſemper quoad totam pœnam; poteſt enim contritio eſſe valde remiſſa; vel poteſt etiam fieri remiſſio per ſolum amorẽ, qui parum pœnalis eſt, ideo non ſẽper ſufficit ad ſatisfaciendum pro pœna. Tandem, ſicut ſe habet culpa mortalis ad reatũ pœnæ æternæ, ita videtur ſe habere peccatum veniale ad reatum ſibi proportionatum, & quaſi intrinſecũ: ſed in peccato mortali illa duo diverſa ſunt, & alia eſt remiſſio culpæ: & alia pœnæ æternæ, licet ſint conjuncta, ut aperte ſupponit Concil. Tridentin. ſeſſ.6. & 14. ergo cum proportione ſimiliter ſentiendum eſt de veniali peccato. Explicatur proportio. Nam ſicut peccato mortali ratione inimicitiæ reſpõdet æterna pœna, quæ tollitur ablata culpa: ita veniali peccato, quatenus opponitur fervori charitatis & amicitiæ, reſpondet quædam pœna proportionata, quæ dici poteſt carentia divinæ familiaritatis, & indignitas illius, & hæc tollitur ablata culpa veniali, & ſimul etiam tollitur quædam æternitas pœnæ, quæ ſaltem per accidens poteſt inveniri in culpa veniali, ſi ipſa perpetuo duret, ut ſtatim dicam; manet tamen reatus pœnæ temporalis: & hoc ſatis eſt ad illam diverſitatem indicandam. Sicut e contrario poſſet Deus de abſoluta potentia non remittere culpam, & nihilominus illam nunquam punire, ſed remittere executionem ejus, quamvis radicalis dignitas, ſeu debitum maneat in ipſa culpa.

Remiſſionem venialis eſſe beneficium gratiæ, Concl. 3.

Dico 3. Remiſſio peccati venialis, præſertim prout nunc fit, eſt beneficium divinæ gratiæ. Non eſt ſenſus hujus concluſionis, peccatum veniale nunquam remitti ex juſtitia per meritum de condigno, ſed ſemper omnino gratis, ſicut mortale: hoc enim generaliter verum non eſt, ut in principio primi tomi de Incarnatione latius dixi, & in ſequentibus attingam. Sed eſt ſenſus, hanc remiſſionem non poſſe viribus naturæ comparari ſine aliquo auxilio vel beneficio Dei gratuito. Et hoc ſenſu eſt certa, ut exiſtimo, eamque ſæpe docet D. Thom. in his articulis, ut notavimus, & Alexander Alenſ. loco citat. & Abulenſ. in 27. cap. Matth. quæſt. 711. & eandem tenent alii auctores citandi in puncto ſequenti, præſertim Petrus Soto lect. 18. de Pœnit. & in ejus confirmationem nonnulla adduxi in 1. tom. 3. p. diſp. 4. ſect. 11. Et probatur primo ex generalibus locutionibus Scripturæ, adjunctis expoſitionibus & Patrum, & Conciliorum. Dicitur enim Pſalm. 31. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Exponit autem Paulus ad Rom. 4. illis verbis ſignificari illud eſſe divinæ gratiæ. Gloſſa vero addit, ſub illo peccato comprehendi etiam veniale. Quod patet etiam ex indefinita, & abſoluta locutione. Unde 1. Joan. 1. *Fidelis eſt, & juſtus ut remittat nobis peccata noſtra*: & loquitur de illis peccatis, quæ juſtus quotidie committit: hæc autem ſunt venialia, ut Concilium Milevitanum declaravit c.6.7.& 8. Et, ſi velimus in proprietate accipere utrumque verbum, *Fidelis & juſtus*, primũ referri poteſt per ſe ad peccata mortalia, ſecundũ ad venialia, quorum remiſſionẽ poteſt juſtus de condigno mereri: atque ita comprehendet Joannes illis verbis omne peccatum, de quo ibidem dixerat: *Sanguis Jeſu Chriſti mundat nos ab omni peccato.* Præterea c. 2. addit Joann. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem*: quod etiam de veniali intelligendum eſſe docet ibi Auguſt. tract. 1. Datur ergo nobis remiſſio peccati venialis propter merita Chriſti, ut etiam docuit Bernardus ſerm. de Cœna Domini: eſt ergo opus gratiæ.

Præterea in oratione Dominica generatim petimus, *Dimitte nobis debita noſtra*: quam eſſe vocem juſtorum propter frequentia venialia peccata, declaravit Conc. Trident. ſeſſ.6.c.11. Ex hoc autem orandi & petendi modo colligitur recte, id, quod petitur, eſſe beneficium gratiæ: & eſt frequens apud Auguſtinum, & in Conciliis Milevitano, & Arauſicano. Ex quibus etiam habemus hanc generalem regulam: Nihil quod ad pietatem & vitam æternam conferat, poſſe obtineri ſine beneficio gratiæ: quod non ſolum de actionibus, ſeu de beneficiis, ut ſic dicam, poſitivis, ſed etiam de liberatione ab omni malo, vel miſeria declaravit Concilium Arauſicanum, canone 14.& 22. ſed remiſſio venialis peccati eſt liberatio a quadam miſeria, & multum confert ad pietatem & vitam æternam: eſt ergo beneficium gratiæ. Ratio autem eſt, quia peccatum veniale eſt aliquis injuria Dei, pro qua non poteſt homo ſuis ſolis viribus condigne ſatisfacere. *Ratione ſuadetur concluſio.* Qua ratione evertitur totum fundamentum aliarum opinionum. Auctores enim earum non ſatis conſiderarũt rationem offenſæ divinæ, quæ eſt in peccato veniali, & moraliter manet tranſacto actu, donec, vel per remiſſionem, vel per condignam ſatisfactionem tollatur. Hanc autem condignam ſatisfactionem nunquam ipſi probarunt poſſe ab homine fieri per vires naturæ, multoque minus per ſolam pœnam involuntariam. Quæ omnia ex ſequenti ſectione magis conſtabunt.

SECTIO II.

Utrum ad remiſſionem venialis peccati habitualis gratia requiratur.

Dupliciter contingit remitti peccatum veniale, uno modo ſimul cum mortali, & tunc non procedit quæſtio,

quæſtio, quia certum eſt neceſſariam eſſe gratiam, ſaltem propter remiſsionem peccati mortalis. Alio modo contingit remitti peccatum veniale ſolum per ſe, & ſine mortali, & de hoc procedit quæſtio. Tribus autem modis intelligi poteſt habitualem gratiam requiri ad hanc remiſsionem, ſcilicet antecedenter, ſeu præſuppoſitive, quia, ſcilicet, neceſſe eſt, ut perſona ſupponatur grata, ut locum habeat talis remiſsio: vel formaliter, quia ſcilicet per infuſionem talis gratiæ expellendum eſt tale peccatum: vel concomitanter, quia nunquam datur talis remiſsio, quin conferatur talis gratia, licet ab illa formaliter non procedat.

Tripliciter gratia requiri poteſt ad ejus remiſſionẽ.

Sententia Scoti, & Durandi.

Prima ergo ſententia eſt, quæ negat requiri gratiam aliquo ex dictis modis, ut veniale peccatum remittatur. Hanc tenent Durand. & Scotus ſupra citati, exiſtimant enim in eo, qui habet mortale peccatum, & veniale, poſſe remitti veniale, relicto mortali, & cõſequenter ſine gratia habituali ullo modo. Sed differunt inter ſe, quia Durandus dicit, poſſe fieri hoc in hac vita, & non in alia, quia putat fieri per aliquem bonum motum naturalem repugnantem formaliter peccato veniali, quem motum in alia vita habere non poteſt, qui deceſsit in peccato mortali. Sed illud fundamentum Durandi jam rejectum eſt. Scotus vero putat hoc poſſe fieri tam in hac vita, quam in alia. Quam ſententiam tanquam magis clementem admittit Gabriel ſupra, & d. 16. q. 5. art. 3. dub. 2. Et eorum fundamentum ſolum eſt, quia ablatio peccati venialis fit ſufficienter per ſolutionem alicujus pœnæ temporalis. Quod fundamentum ex uno capite rejectum eſt ſupra, & ex alio impugnabitur infra in materia de ſatisfactione: ſupponit enim ſatisfactionem pro pœna non eſſe neceſſariam gratiam.

Suadetur. Aliter vero poſſet ſuaderi hæc ſententia, ſaltem loquendo de ſtatu hujus vitæ, quia licet demus eſſe neceſſariam gratiam aliquam ad remiſsionem peccati venialis, non tamen videtur neceſſarium illam eſſe habitualem, ſeu juſtificantem & ſanctificantem ipſam perſonam, videtur enim ſufficere gratia excitans, & adjuvans, per quam homo ſufficiẽter ſe diſponat ad hanc remiſſionem conſequendam, etiamſi ipſa remiſsio ſit etiam gratia & liberalitas Dei. Quod probatur, quia ad conſequendum a Deo aliquem effectum gratiæ non ſemper eſt neceſſaria gratia habitualis, ſed ſufficit proportionata diſpoſitio: ſic enim peccator per actum fidei intenſum conſequitur augmentum fidei. Sed in peccatore poteſt eſſe talis diſpoſitio ad remiſsionem peccati venialis, quia per auxiliantem gratiam poteſt habere ſupernaturalem deteſtationem ejus, vel alium ſimilem motum, & aliunde ex parte effectus non repugnat veniale tolli manente mortali, cum e contrario poſsit tolli mortale manente veniali, cum hæc remiſsio formaliter non requirat gratiam habitualem: ergo.

Ad remiſſionem venialis neceſſariam eſſe gratiam antecedentem, vel concomitantem. Aſſert. 1.

Dico 1. Ad conſequendam remiſſionem venialis peccati neceſſaria eſt gratia ſanctificans, ſive antecedenter, ſive concomitanter, ita ut nullus conſequatur remiſſionem venialis peccati, niſi vel jam juſtus ſit, vel tunc juſtificetur. Hæc eſt ſententia D. Thomæ hic art. 4. & 1. 2. qu. 87. art. 5. ad 3. & q. 7. de Malo art. 10. & in 4. d. 16. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. ad 3. ibidem Paludan. q. 1. art. 1. & Richard. art. 4. q. 2. & d. 21. art. 2. q. 3. & ibi Bonaventura art. 1. qu. 1. Alenſis 4. p. q. 65. alias 15. membr. 3. art. 3. §. 4. Soto d. 15. q. 2. art. 4. Et ſumitur ex Abulenſe in c. 25. Matthæi q. 711. & ſequent. & ex Richardo de S. Victore Opuſc. de Differentia venialis peccati, & mortalis. Et poteſt aliquo modo colligi ex præcedente ſectione, licet non neceſſario, ut ſtatim dicam. *Probatur ratione.* Ratione ergo probatur hoc modo, quia Deus non remittit veniale peccatum exiſtenti in mortali, ſine ulla diſpoſitione ejus (loquimur enim nunc ex opere operantis) & ſic videtur per ſe notum: alias hoc ipſo quod ceſſaret actuale peccatum veniale, omnino remitteretur, quia nihil eſt quod expectetur, ſi diſpoſitio hominis neceſſaria non eſt: illud autem eſt maxime abſurdum, & repugnat ſenſui totius Eccleſiæ, & juſtitiæ ac perfectioni divinæ providentiæ. Si autem requiritur diſpoſitio, & actus peccatoris, vel ille eſt mere naturalis, ut dicebat Durandus, vel ſupernaturalis: prior non poteſt eſſe ſufficiens, quia actus naturalis non eſt ſufficiens diſpoſitio ad ſupernaturalia dona & beneficia; alias initium ſalutis poſſet eſſe a nobis. Item, quia peccatum veniale, eo modo quo habet deordinationem circa finem ultimum, deordinat a fine ſupernaturali: ergo diſpoſitio neceſſaria ad remiſſionem ejus debet eſſe aliquo modo ſupernaturalis. Item, quia alias infideles poſſent conſequi remiſſionem venialium peccatorum per actus morales contrarios: atque ita vel illam obtinerent ſine meritis Chriſti, vel hæc merita applicarentur ad hunc effectum ſine fide ipſius Chriſti: utrumque autem ſatis abſurdum eſt: quod etiam a fortiori patebit ex ſequentibus.

Rurſus, ſi admittatur ſupernaturalis diſpoſitio, interrogo, an ſit tantum attritio, aut vera contritio: ſi hoc ſecundum dicatur, juſtificabitur homo, & ita non fiet remiſſio ſine gratia: ſi autem dicatur primum, illa diſpoſitio non eſt ſufficiens in homine exiſtẽte in peccato mortali, quia vel ſufficeret ex juſtitia, vel ex gratia & liberalitate Dei: non primum, tum quia opus peccatoris non habet valorem moralem ad ullam ſatisfactionem de cõdigno, ut ſumitur ex illo 1. ad Cor. 3. *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt*; & Eccleſiaſt. 34. *Dona iniquorum non probat altiſſimus, neque in multitudine ſacrificiorum propitiabitur.* Et ſæpe alias. Tum etiam, quia exiſtens in peccato mortali dignus eſt ira divina: quomodo ergo poteſt ex juſtitia illum obligare ad hoc beneficium conferendum? Si vero dicatur ſecundum, oportet prius oſtendere legem, aut promiſſionẽ de hac re, alioqui mere gratis dicetur. Deinde, qui in peccato mortali permanet, indignus eſt hoc beneficio, tum quia non ſe diſponit cum debita proportione, cum non deteſtetur offenſam Dei propter ipſum: tum etiam, quia permanet in inimicitia divina. Sicut inter homines ſubditus, qui Regi feciſſet graviſſimam injuriam, & alias leviores, harum veniam petendo, & nullam ſatisfactionem pro illa offerendo, nullam veniam conſequi mereretur ſecundum moralem prudentiam. Ita ergo in præſenti dicendum eſt.

Dices: Interdum peccator per unum beneficium gratiæ conſequitur aliud, etiamſi ab ſtatu peccati non exeat: ergo ita fieri poteſt in præſenti. Antecedens patet, argumento ſupra facto de augmento fidei informis, & præterea bene utens minori auxilio obtinet majus: ergo dolẽdo aliquo modo ſupernaturali de culpa veniali, poterit illius veniam obtinere, etiamſi gratiam ſanctificantem non conſequatur. *Objectio.* Reſpondetur, exempla illa non eſſe ſimilia, nam in eis intercedit ex parte hominis ſufficiens diſpoſitio, vel phyſica, vel moralis: actus enim peccatoris non intẽdit fidem, vel ſpem informem, niſi quatenus intenſior eſt: hoc autem modo actus eſt de ſe cauſa phyſica habitus, vel effectiva ut in acquiſitis, vel ſaltem diſpoſitiva, ut in infuſis, in quibus propter improportionem non invenitur efficacitas. At vero operatio ſupernaturalis facta cum minori auxilio, eſt diſpoſitio moralis ad majus auxilium, quia per ſe, & ex ordinatione divina ad hoc tendit, ut homo paulatim proficiat: at vero reſpectu remiſſionis venialis peccati neutra diſpoſitio dari poteſt in homine inimico Dei, ut oſtenſum eſt. Præſertim, quia remiſſio venialis culpæ eſt veluti quædam perfectio, & puritas amicitiæ: & ideo ex natura ſua, vel ſecundum convenientem ordinem ſupponit amicitiam. *Solvitur.*

Solum poſſet quis reſpondere, attritionem ſupernaturalem de peccato veniali vi ſua excludere culpam venialem abſque alia remiſſione, vel condonatione Dei: ſi enim aliqui dicunt contritionem virtute ſua expellere hoc modo peccatum mortale, cur non id faciet attritio ſupernaturalis circa peccatum veniale? videtur enim æqualis proportio, quia, ſicut peccatum mortale avertit a Deo, ad quem contritio convertit: ita peccatum veniale convertit ad objectum creatum ſine relatione ad Deũ, cum aliquali offenſione ejus, abſque averſione: deteſtatio vero talis peccati ob turpitudinem ejus, v. g. quæ eſt attritio, directe opponitur converſioni peccati venialis, & virtualiter ac ex ſe fertur in Deum, ut in ultimum finem, per quod etiam ſufficienter opponitur offenſioni peccati venialis: nam, licet formaliter non convertat in Deum, hoc neceſſarium non eſt, cum peccatum veniale non avertat. Eſt ergo in hac attritione ſufficiens ac proportionata vis ad expellendum formaliter peccatum veniale. Et alioqui ex parte effectus non repugnat veniale expelli abſque mortali, quia non ſunt neceſſario connexa: &

Quorundam evaſio ad rationem factam.

xa: & e contrario ſæpe fit ut tollatur veniale, relicto mortali: ergo. *Eluditur.* Reſpondetur, etiam hunc modum expulſionis peccati venialis eſſe omnino falſum, & argumentum factum poſſe in contrarium retorqueri. Nam juxta veram doctrinam contritio per ſe, & ex vi ſua non expellit peccatum mortale per modum formæ phyſicæ, ut alibi oſtenſum eſt: ergo neque attritio excludet hoc modo veniale. Unde proportio, quæ inter illos actus conſideratur, non ſatis eſt ad expulſionem formalem culpæ venialis, quia in illo actu nullus eſt valor moralis ad ſatisfaciendum Deo pro qualicunque injuria illi facta per talem culpam, ſine qua ſatisfactione non poteſt illa expelli, niſi gratis remittatur.

De homine in puris naturalibus creato, Difficultas 1.

Circa præcedentem autem aſſertionem & doctrinam ſuperioris ſectionis ſuperſunt nonnullæ difficultates. Prima eſt de homine creato in puris naturalibus, nam ſi in illo ſtatu venialiter peccaret, poſſet a ſe expellere veniale peccatum, & non niſi per naturales vires, quia tunc non haberet locum gratia: ergo. Major patet, tum quia ille homo poterat facere actum tam bonum, quam fuerat malus actus peccati venialis, & formaliter repugnantem illi: tum etiam, quia alias peccatum veniale de ſe non minus eſſet perpetuum, quam mortale: quia ſi comparetur ad vires naturales hominis, utrumque auferri non poteſt, & ita ex hac parte utrumque eſt æternum: ſi vero ad vires gratiæ, utrumque poteſt tolli & remitti. Denique confirmatur argumento Durandi, quia homo poteſt per vires naturæ mereri ſaltem de congruo bona temporalia, ergo & ablationem mali temporalis: ſed peccatum veniale tantum eſt temporale malum: ergo.

Reſolui. Reſpondetur primo, non eſſe omnino eandem rationẽ de homine in puris naturalibus, & in hoc ſtatu. Primo, quia nunc veniale peccatum includit aliquam inordinationem a fine ſupernaturali, & ejus remiſſio ordinatur ad beatitudinem ſupernaturalem conſequendam: at vero in illo ſtatu eſſet inordinatio a fine naturali. *Secundo reſolvitur.* Tum etiam, quia alium modum providentiæ habet nunc Deus cum natura humana elevata ad finem ſupernaturalem, quam tunc haberet, nunc enim per gratiam ſupplet defectus naturę: tunc vero alio modo accõmodato illi ſtatui provideret illi. Secundo dicitur, etiam in illo ſtatu non potuiſſe hominem per ſolas vires naturæ perfecte ſatisfacere pro culpa veniali, quatenus aliquo modo eſt offenſiva Dei: tum quia quidquid homo operatur, aliis multis modis eſt debitum Deo: unde non tenetur illud accipere in ſatisfactionem pro offenſa: tum etiam propter improportionem ſupra explicatam inter perſonam offendentem & offenſam, quæ etiam hic habet locum. Credibile tamen eſt fore, ut in illo ſtatu Deus remitteret veniale peccatum, contentus aliqua bona diſpoſitione naturali hominis, non tamen ſine aliqua liberalitate Dei, conſentanea neceſſitati & fragilitati humanæ naturæ: & illa eſſet quodammodo gratia, quamvis non proprie ad ordinem ſupernaturalem pertinens.

Relatio dubii enodatur. Unde ad primam confirmationem ſimpliciter negatur ſequela, quia peccatum mortale tollit principium ſpiritualis vitę, nempe gratiam & amicitiam Dei, & ideo ex intrinſeca ratione meretur æternam pœnam, nec relinquit intrinſecũ principium, per quod poſſit auferri, ac deſtrui: at vero peccatum veniale non deſtruit gratiam, & ita relinquit principium intrinſecum, per quod poſſit auferri, & de ſe non poſtulat æternitatem pęnæ, quæ ſecundum legem ordinariam, & (ſuo modo) ex natura rei non eſt ſimul cum divina amicitia, quam peccatum veniale non tollit. Ad aliam vero confirmationem, quidquid ſit de antecedenti, negatur conſequentia, quia eſt aperta æquivocatio in conſequenti: poteſt enim homo mereri de congruo temporalia bona, ſcilicet, externa, quæ pertinent ad commodum hujus vitæ: peccatum autem veniale non eſt hoc modo temporale malum, ſed dicitur temporale, quatenus de ſe non eſt æternum, tamen re vera eſt ſpirituale, pertinens ad bonum, vel malum animæ, & aliquo modo ad beatitudinem ſupernaturalem conſequendam, vel impediendam: & ideo non eſt ſimilis ratio utriuſque.

De remiſſione peccati venialis cum mortali conjuncti in futura vita. Difficultas 2.

Secundo ex eadem reſolutione oritur dubium, quia ex illa ſequi videtur, peccatum veniale in hac vita non dimiſſum puniri æterna pęna in inferno, ſi cum mortali conjunctum ſit: conſequens autem videtur falſum: ergo. Sequela patet, quia illa culpa venialis nunquam tolletur, quia mortalis non aufertur, & illa non tollitur ſine hac: durante autem culpa, durat debitum pęnæ: ergo & pęna, ergo erit perpetua. Falſitas vero cõſequentis patet, primo quia alias non erit diſcrimen inter veniale, & mortale peccatum quoad ęternitatem pęnæ: nam utriuſque pęna erit perpetua, ſi culpa perpetuo duret: poteſt autem utraque perpetuo durare: ſicut etiam poteſt auferri, & temporaliter puniri, quod etiam utrique cõmune eſt. Secundo, quia peccatum veniale non fit dignius pœna propter conjunctionem cum mortali: ergo, ſi de ſe non eſt dignum pœna æterna, neque etiam propter conjunctionem cum alio erit dignum illa: ergo non punietur pœna æterna, alias puniretur ultra condignum.

Propter hæc & ſimilia Scotus in 4.d.21. qu.1. in hanc ſententiam inclinat, quod peccatum veniale etiam quoad culpam poteſt in inferno tolli, & finiri. *Scoti reſponſio.* Erravit tamen, ut diximus in eo fundamento, quod non diſtinxit inter remiſſionem culpæ venialis, & pęnæ. *Durandi reſponſio.* At Durandus eadem q.2. inter hæc differentiam agnoſcens, alia diſtinct. utitur. Nam, ſi peccatum in hac vita non fuit remiſſum quoad culpam, fatetur illud nunquam in inferno tolli, quia nullum eſt medium, quo tollatur, cum ibi nullus actus bonus, quo veniale peccatum retractetur, eſſe poſſit. Neque etiam ibi conferatur aliquod beneficium, aut auxilium gratiæ, ſine quo peccatum veniale remitti non poteſt, ut diximus. Et in hoc recte dicit. Eſtque hæc ſententia cõmunis D.Th. Palud. Bonav. & utriuſque Rich. citat. locis. Quam etiam habet Bonav. in 2.d.42. art.2. q.2. Et ſufficienter probatur ratione, & objectione facta. Addit vero Durand. ſi peccatum veniale in hac vita dimiſſum ſit quoad culpam, non vero quoad reatum pęnæ, quoad illum poſſe in inferno ſolvi ac finiri. Sed in hoc eadem eſt quæſtio de peccato veniali, & mortali quoad reatum pœnæ temporalis, qui poſt ejus remiſſionem interdum manet: quam infra in materia de ſatisfactione tractabimus, & oſtendemus contrariam ſententiam, quæ D.Th. eſt, & communis, eſſe veriorem, quia reatus pęnæ etiam temporalis apud Deum nunquam tollitur niſi per pœnam voluntariam, & amicabilem, ut ſic dicam.

Solvitur difficultas. Ad difficultatem ergo reſpondetur concedendo ſequelam. Et ad primam impugnationem conſequentis conceditur, eſſe quidem aliquam ſimilitudinem, ſeu convenientiam inter veniale peccatum, & mortale in his omnibus, quæ in objectione annotantur. Nihilominus eſt differentia, quia peccatum mortale ex ſe eſt æternum, & dignum abſolute æterna pœna, quia tollit principium vitæ ſpiritualis, & avertit ab ultimo fine: peccatum autem veniale per ſe non eſt perpetuum, quia non aufert principium vitæ, nec etiam avertit a fine ultimo: & ideo abſolute non eſt dignum pęna æterna quantum eſt ex ſe, meretur tamen puniri quamdiu ablatum non fuerit: & ideo, ſi ex accidenti contingat nunquam auferri, ex eodẽ accidente eveniet, ut pęna ejus nunquam finiatur. Unde facilis eſt reſponſio ad ſecundã impugnationem: peccatũ enim veniale formaliter loquendo, non fit dignius pęna propter conjunctionem cum mortali, ſed eſt illa occaſio quædam impediens perſonam, ſeu conſtituens in ſtatu, in quo non poſſit a ſe expellere culpam venialem: ex quo fit, ut dignitas pęnæ, quam culpa venialis ſecum affert, ſemper duret, & conſequenter ut pęna etiam duret.

Quid dicendum de culpa veniali conjuncta cum originali. Hinc vero oritur tertia difficultas, nam ſequitur idem dicendum eſſe de peccato veniali, ſi poſt hanc vitã cum ſolo originali cõjunctum inveniatur, nimirum fore perpetuum quoad culpam, & conſequenter etiam quoad pęnam ſenſus. Conſequens autem videtur incredibile, alias talis homo in inferno damnatorum eſſet puniẽdus, quia pęna æterna ſenſus in nullo alio loco ſuſtinetur. *Quorundã reſponſio.* Propter hanc difficultatem inter alias negant multi poſſe veniale peccatum eſſe conjunctum ſimul cum ſolo originali. Quę fuit ſent. D.Th. in 1.2.q.39. a.6. quam ejus diſcipuli ſequuntur. Tribuitur etiam Alenſi 3.p.q.15. alias 65. memb.3.a.4.§.1. Sed ibi ad penult. oppoſitum ſupponit. Et re vera fundamentum illius ſententiæ eſt creditu difficile, nimirum hominem pervenientem ad uſum rationis non poſſe prius peccare venialiter, quam mortaliter: atque adeo puerum non baptizatum, neque ullo modo in fide inſtructum, cum primum pervenit ad uſum rationis

neceſ-

neceſſario aut juſtificari,& interius illuminari per fidem charitate formatam, aut novum peccatum mortale committere. Quod plane incredibile eſt, quia nec omnes cauſæ neceſſariæ ad juſtificationem poſſunt moraliter loquendo tam ſubito concurrere: neque etiam eſt aliquod ſufficiens principium, unde oſtendamus, vel tunc neceſſario futurum eſſe illum concurſum omnium cauſarum, quæ ad juſtificationem neceſſariæ ſunt, vel ad peccãdum mortaliter. Quia prima deliberatio, quæ fit poſt uſum rationis, poteſt eſſe circa materiam moralem bona, non tamen ad juſtificationem ſufficientem: & eadem ratione poteſt eſſe circa materiam moralem malam: non tamen ad peccatũ mortale ſufficientẽ, ſed tantum ad veniale. Omitto ſententiam illã ſupponere præceptum dilectionis Dei ſuper omnia obligare pro primo inſtanti uſus rationis: quod ſuã ſpecialẽ difficultatẽ habet: pręſertim ita reſtringẽdo illud inſtãs, ut nõ poſſit aliquod breve tẽpus prçcedere, in quo poſſit homo venialiter peccare, maxime ex aliqua ſurreptione, vel humana inadvertẽtia leviter culpabili. Denique licet demus in re eſſe tale præceptũ, poteſt facile ignorari invincibiliter; & tunc peccari poterit venialiter circa aliam materiam.

Propter quæ & alia multa, quæ in proprium locum remittimus, cenſeo probabilius fieri poſſe, ut homo habens peccatum originale peccet venialiter, priuſquam mortaliter. Quæ eſt etiam communior ſententia Theologorum. Hinc etiam Palud. in 4. d. 16. q. 1. art. 1. n. 22. & 23. admittit, poſſe aliquem decedere in peccato originali cum ſolo veniali. *Reſponſio Paludani.* Reſpondet autem ad difficultatem negando ſequelam, & paritatem rationis: quia ille, qui decedit in ſolo originali ſine mortali eſt capax voluntariæ deteſtationis, & naturalis contritionis, ſeu dilectionis ſuper omnia: & eſt, inquit, *gratus Deo ad bona naturæ habenda, & ad mala pœnæ ſenſus evadenda*: quamvis non ſit gratus quoad habendam gloriam, & vitandam pœnam damni. Quod ſi urgeas, quia peccatum veniale non remittitur ſine gratia: reſpondet in forma, ſine gratia gratum faciente, negatur aſſumptum, ſolum enim eſt verum reſpectu ejus, qui mortaliter peccavit. Si autem gratia latius ſumatur pro quacunque liberalitate facta naturæ, ſic vera eſt aſſumptio: tamen hoc genus gratiæ etiam fiet homini in illo ſtatu conſtituto, ad eum modum quo in prima difficultate dicebamus de homine in puris naturalibus.

Difficultates circa illam. Quæ reſponſio probabilis quidem eſt, quia homo in ſolo originali conſtitutus quoad naturalia eodem modo ſe habere videtur, ac homo in puris naturalibus. Nonnulla vero eſt differentia, quæ reddit difficilem hanc reſponſionem, quia homo conſtitutus in originali eſt elevatus ad finem ſupernaturalem, & ideo omne peccatum actuale ejus eſt averſio, aut retardatio ab illo fine: & ideo ad remiſſionem ejus videtur neceſſarius aliquis actus reſpiciens aliquo modo illum finem, & conſequenter procedens ex gratia ſupernaturali, ſaltem auxiliante. Deinde, qui eſt in originali, eſt vere inimicus, & dignus ira Dei, & ideo nullam gratiam, vel liberalitatem meretur: præſertim in eo ſtatu, quando jam omnino diſponi non poteſt ad illud malum evitandum. Denique illa ſententia affirmat rem incertam, ex divina voluntate pendentem, abſque illa promiſſione, vel teſtimonio: & ex illa ſequitur, etiam in hac vita poſſe hominem, ſi peccatum veniale habeat, cum ſolo originali conjunctum, illius veniam conſequi abſque gratia, & manendo in peccato originali, quia non eſt ratio, cur in futura vita poſſit hoc fieri potius, quam in præſenti: conſequens autem poteſt improbari eiſdem rationibus, quibus noſtram ſententiam probavimus. Fateor rationes has poſſe aliquo modo probabili diſſolvi, & ideo non relinquo ſententiam hanc ut improbabilem, ſed ut incertam, & minus probabilem.

3. Reſponſ. Poſſet tamen aliter reſponderi, tali homini nõ remitti peccatum veniale per ſolam actionem vel pęnam hujus vitæ ſine rigoroſa pęna purgatorii: quia ad illud commutationis genus neceſſaria eſt gratia. Punietur ergo ille homo pro tali peccato veniali in futura vita pęna ignis, tamen illã non patietur involuntarie, nec impatienter, ſed recognoſcendo & deteſtando naturaliter culpã, & pœnã voluntarie acceptando: ideoq; per talẽ pęnam tandẽ purgabitur peccatum illud, atq; ita dicendum erit illum hominẽ prius deſcendere ad purgatorium, & inde trãſire ad limbum puerorum. Unde Conc. Florent. in literis unionis, ſolũ dicit eos deſcẽdere ad infernum, qui in mortali peccato, vel in ſolo originali decedunt. *Reſponſio rejicitur.* Tamen hęc etiã expoſitio difficultatem habet ex eodem. Conc. dicente, ſolũ illas animas purgari, quæ in charitate decedunt. Et eodẽ modo loquuntur Patres omnes de Purgatorio, ut infra videbimus. Vel conſtituenda erunt duo loca purgatorii, unum pro juſtis, aliũ pro his pueris: quod etiam novum eſt. Et præterea ignis non purgat culpam, ſed pęnã, ſuppoſita remiſſione culpæ: culpa autem non remittitur ſine gratia, nec ſine diſpoſitione ſupernaturali, nec in hac vita, nec in futura, ut probant omnia adducta.

Reſp. 4. Alia reſponſio ſumitur ex Alenſ. dict. art. 4. §. 1. ad penu. ubi primum ait impoſſibile eſſe, ut aliquis decedens ſine gratia, decedat in ſolo veniali. Ubi non intelligit (ut alii exiſtimarunt) in ſolo veniali ſecludendo ſolum mortale, ſed ſimul etiam originale. Et ſic eſt evidens propoſitio ſecundum præſentem rerum ſtatum, quia carentia gratię nunc eſſe non poteſt per modũ negationis, ſed privationis: & ideo eſſe non poteſt ſine culpa originali, vel mortali: nam ſola venialis nõ privat gratia. Unde ſtatim ſubdit: *ſi aliquis decedat cũ originali, & veniali, vel cum mortali & veniali, promeretur pro veniali aliquãtulam pęnã intenſiorẽ, ſed ratione conjuncti pęna illa erit æterna.* Ex quibus verbis conſtat ipſum concedere ſequelam, idemque judiciũ ferre de veniali conjuncto originali, vel mortali. Quod clarius docuit Richar. 4. d. 45. ar. 1. q. 2. ubi & ſuppoſitionẽ, & conſequutionẽ admittere videtur, & Cord. l. 2. q. 5. ad 4. Soto etiam ibi q. 1. ar. 1. dicit, admiſſo illo caſu, illũ hominẽ puniendũ eſſe perpetuo in inferno propter peccatum veniale. Et idem affirmat Ledeſm. 2. q. 4. q. 71. ar. 1. verſus finem. Et fuit etiam ſentẽtia D. Th. in 4. d. 45. q. 1. ar. 3. ad 6. & q. 7. de mal. ar. 10. ad 8. Difficile tamen creditu eſt illum hominem fore puniendum in inferno damnatorum, *qui paratus eſt diabolo, & Angelis ejus*, & ſociis eorum in modo culpæ, id eſt, in culpa mortali propria, quia non eſt veriſimile hominem illum, qui tantum venialiter peccavit, fore obſtinandum in malo, & ita eſſe cruciandum, ut Deum odio habeat, videtur enim valde imporportionata pœna pro tam levi culpa. Et ideo fortaſſe detinebitur perpetuo in illo loco ſubterraneo, qui eſt limbus puerorum, & ibi aliquam triſtitiam patietur. Nam, cum hæc fiat perpetua tantum ratione adjuncti, debet dari cum proportione ad illud peccatum cui adjungitur: peccatum autem originale non meretur illam ſocietatem damnatorum.

Alia reſolutio dubii. Quod ſi hoc non ſatisfacit, quia incertum eſt, dici poteſt ad providentiam Dei pertinere ut non permittat in eo ſtatu aliquem decedere, quod certe videtur inſinuaſſe Conc. Flor. ſupra, diſtincte ac præciſe numerando duos ſtatus deſcendentium ad inferna, ſcilicet, vel in actuali mortali peccato, vel in ſolo originali. Poteſtque ita declarari. Nam in primis hoc eſt conſentaneum, moraliter loquendo, rebus ipſis: quia homo carens gratia, & ſciens peccare, non poteſt multo tempore perſeverare, quin mortaliter peccet. Deinde, ſi intra illud breve tẽpus articulus mortis occurrat, tenetur ad Deum converti, & de ſuo fine ultimo deliberare, & quãtum in ſe eſt in ordine ad hãc converſionem facere. Nam, eſto ad hoc nõ teneatur ſtatim in principio uſus rationis, quando alia neceſſitas non urget, tamen periculo mortis urgente, ſemper tenebitur: & ideo, ſi faciat quod debet, veriſimile eſt fore illuminandum a Deo ut juſtificetur: ſi vero non faciat quod tenetur, jam peccabit mortaliter, & tunc procedet ſententia D. Th. ſic limitata. Solum poſſunt excogitari caſus, in quibus hic homo in originali conſtitutus, poſtquam venialiter peccavit, repenti noeventu moriatur, antequam poſſit aut converti, aut mortaliter peccare. Et hi caſus ſunt rariſſimi, & facile credi poteſt Deum illos non permittere, vel ita hominum res & ſucceſſus diſpoſuiſſe, ut illi non contingant, quia noluit propter paucos homines, & culpas leves ſpecialem locum, & modũ æternæ pęnæ ſenſibilis deſtinare. Quod ſi tandem hoc etiam incertum eſſe dicatur, fatebimur in hac rẽ ſolum eſſe certum, ſine gratia, aut beneficio Dei non poſſe veniale peccatum tolli, in eo vero caſu, non defuturum modum divinæ providentiæ, quo illum hominem vel præveniat, ne in eo ſtatu decedat, niſi velit aliqua diſpenſatione uti cum his, qui voluntate ſua gratiam non amiſerunt, neque illam jam recuperare poſſunt.

Aſſertio

Aſſertio ſecunda.

Dico 2. Quamvis remiſſio venialis peccati formaliter, ac per ſe non requirat infuſionem gratiæ habitualis, nunquam tamen fit ſine infuſione, vel augumento ejus. Priorem partem expreſſe docuit D. Thom. in priori parte ar. 2. Et optime probat ratione ibi declarata, quia gratia habitualis, quantumvis intenſa, præſertim quandiu eſt gratia viatoris, per ſe, ac formaliter non repugnat cum veniali culpa: ergo formaliter nō expellit illam: ergo infuſio, vel intenſio talis gratiæ non eſt formaliter requiſita ad remiſſionem talis culpæ. Contra hanc vero partem ſentire videtur Alenſ. diſt. 25. vel 65. memb. 3. ar. 4. §. 1. quem ad literam ſecutus eſt Bonav. in 4. d. 21. in p. ejus art. 1. q. 1. Quorum fundamentum eſt, quia peccatum veniale aliquo modo fœdat animam, efficitque, ut aliqualiter Deo diſpliceat: omnis autem nota diſplicentiæ apud Deum non tollitur niſi per habitum gratiæ: ſic enim inquiunt, *Decrevit nos ſanare divina miſericordia.* Sed hoc ultimum, quod eſt totius rationis fundamẽtum, ab eis non probatur, ſed ſupponitur. Reſpondetur ergo, ſufficiẽter hoc fieri per motum gratiæ, vel ad ſummum probari gratiam ſupponi, & ut ſic in aliquo alio genere cauſæ concurrere, ut jam declarabitur.

Alenſis & Bonaven. contrariū tenentes improbātur.

Probatur ſecunda pars concluſionis.

Poſterior ergo pars concluſionis probatur: nam peccatum veniale, ut ſupra dicebam, remitti poteſt, aut ſimul tempore cum mortali, aut per ſe ſolum. Quando ergo priori modo remittitur, jam ex dictis conſtat non poſſe tolli ſine nova infuſione gratiæ, quia non poteſt tolli ſine remiſſione mortalis, & hæc non fit ſine infuſione gratiæ. Quia vero illa gratia per ſe repugnat peccato mortali, illud formaliter expellit: veniale vero concomitanter. In quo vero hæc concomitantia conſiſtat, vel unde proveniat, ſtatim declarabo.

Dubium de concomitantia remiſſionis venialis peccati cum infuſione primæ gratiæ.

Dubitari enim poteſt in primis circa hanc partem, an hæc concomitantia perpetua ac neceſſaria ſit, ita ut nunquam infundatur prima gratia remittẽs peccatum mortale, quin expellantur omnia venialia, quæ cum illo conjuncta erant. Nam D. Thom. in poſteriore parte articuli videtur id affirmare. Sed illum locum ſatis in commentario expoſuimus. Et ex ibi dictis colligitur reſolutio, ſcilicet, hanc concomitantiam non eſſe ſimpliciter neceſſariam, ſed pro ratione diſpoſitionis. Nam, ſi diſpoſitio, ſeu contritio, ratione cujus infunditur gratia, talis eſt, ut vel formaliter, vel virtute univerſaliter complectatur venialia peccata, ſemper remittentur infuſione gratię, quia, ſi illa diſpoſitio ſufficit ad remiſſionem mortalis, multo magis ad remiſſionem venialis ſufficiet, quia jam homo facit, quod moraliter poteſt, ac debet ad talem effectum. Si vero contritio eſt limitata ad ſola mortalia, vel ſe extendit ad quædam venialia, & non ad omnia (omnibus enim his modis haberi poteſt, ut ex ſupra dictis ſupponimus) tunc, licet infundatur gratia, non remittentur illa venialia, quæ nullo modo ſub talem contritionem cadunt. Probatur contraria ratione, quia homo ad illam remiſſionem nullo modo ſe diſponit, neque avertit voluntatem ſuam a tali culpa: imo, quantum eſt ex vi talis contritionis, poſſet eſſe actualis complacentia in illo peccato veniali ſimul cum ea: ergo non remittitur tale peccatum. Probatur conſequentia, tum quia remiſſio venialis & mortalis non ſunt inter ſe connexa, ut eſt per ſe notum: nam poteſt quis eſſe in gratia, imo & conſequi gratiā, dum actu peccat venialiter. Neq; etiam ſunt connexa in diſpoſitione, ut ſupponimus; neq; etiam eſt aliqua lex, vel promiſſio Dei de remittendis omnibus peccatis venialibus, quoties infunditur gratia: ergo. Tum etiam, quia hæc remiſſio debet fieri aliquo modo ex opere operantis (ſic enim nunc loquimur, nam de remiſſione ex opere operato poſtea dicemus:) ergo requirit ſaltem diſpoſitionem ſufficientem ex parte operantis. Et declaratur: nam, ſi quis exiſtens jam in gratia, & habens plura venialia peccata, doleat ſufficienter de quibuſdam, & nullo modo de aliis, remittentur quædam, & non omnia: ergo a fortiori idem fiet in prima infuſione gratiæ, ſervata proportione in diſpoſitione ipſa.

Quomodo tunc concurrat gratia ad remiſſionē venialiū.

Sed jam oritur ſecundum dubium, quomodo tunc concurrat gratia gratum faciens ad remiſſionem venialium, quæ ſimul cum mortalibus remittũtur. Cum quo eſt tertium dubium conjunctum, ſcilicet, an hæc remiſſio gratis fiat, vel de condigno & juſtitia. Tres namque modi excogitari poſſunt. Primus eſt, quod peccatū veniale formaliter, & quaſi phyſice expellatur per ipſummet actū contritionis, & juxta hunc modum infuſio gratiæ habitualis ſe habet quidem concomitãter in temporis duratione, ordine tamen naturę tanquam quid conſequens & natura poſterius. Et conſequenter talis remiſſio fit gratis in quantum auxilium ad illam datur gratis: poſtea vero habita contritione, nec proprie fit gratis, nec etiam ex juſtitia, ſed quaſi naturali quadam neceſſitate, & in formatione ipſius contritionis, vel, ut ita dicam, neceſſaria reformatione, quam ſecum formaliter affert ipſa contritio. Hæc vero ſententia ex falſo fundamento procedit, ut latius dixi in 1. tom. 3. p. diſp. 4. iterum attingam in ſect. ſequenti, & ideo illam omitto.

Primus dicendi modus.

Improbatur.

Secundus modus.

Secundus modus dicendi eſſe poteſt, ſuppoſita prædicta ſuppoſitione, quæ ordine naturæ antecedit remiſſionem utriuſque peccati, Deum ſimul etiam natura remittere utramque culpam, mortalem, & venialem, infundendo gratiam, ex ea lege univerſali, quia ſtatuit remittere homini omnem culpam, ad cujus ablationem ſufficienter ſe diſponit, unamquamq; ſecundum modum illi accommodatum, ſcilicet, per formam intrinſecam ubi neceſſaria eſt, vel ſine illa ubi neceſſaria non eſt: & quia illa diſpoſitio æque complectitur utramque culpam, & ſine ullo ordine naturæ inter ipſas, ideo ſimul etiam conceditur utriuſque remiſſio ſine ullo ordine earum inter ſe. Et hæc eſt ratio concomitantiæ, quæ tunc eſt inter infuſionem gratiæ, & remiſſionem venialis peccati. In qua (juxta hunc explicandi modū) nullā cauſalitatem habet circa remiſſionē peccati venialis, ſed ſolam conjunctionem, quia neque eſt forma, nec diſpoſitio prævia, ſed cōcomitans, nec principium efficiens ipſius cōtritionis, ut ſuppono. Ac denique juxta hunc modum remiſſio venialis peccati tunc gratis datur, id eſt, ſine merito, vel ſatisfactione de condigno, quia nec ordine naturæ, nec tẽpore ſupponit perſonā gratā, ſed ſimul omnino cum ipſa gratia confertur: & ideo, ſicut gratis datur, ita & hæc remiſſio, quia ante gratiam ſanctificantem nulla ratio juſtitiæ, nec meritum, aut ſatisfactio de condigno in nobis eſſe poteſt. Atque hic dicendi modus eſt ſatis probabilis.

Tertius modus.

Tertius tamen eſſe poteſt, ſtãte diſpoſitione prędicta, Deum prius natura infundere homini gratiam ſuam, & conſtituere illum amicum & immunem ab omni culpa amicitiæ contraria: deinde vero propter eandem contritionem jam gratia informatam remittere culpam venialem. Juxta quem modum, licet infuſio gratiæ, & remiſſio venialis peccati in duratione temporis concomitanter ſe habeant, tamen ordine naturæ gratia antecedit, & eſt cauſa talis remiſſionis, non quidem formalis, ſed moraliter effectiva, vel potius dignificativa illius actus, per quem talis remiſſio comparatur, nam ſanctificando perſonam, moraliter dignificat, & informat contritionis actum. Quo tandem fit, ut jam illa remiſſio venialis peccati non gratis fiat, ſed ex juſtitia, quia illa contritio ſic informata jam eſt ſatisfactoria & meritoria de condigno poſteriorum effectuum. Quæ omnia optime inferuntur. Solum oportet reddere rationem illius primi fundamenti, ſcil., quod ſit aliquis ordo naturæ inter remiſſionem peccati venialis, & mortalis. Hęc autem reddi poteſt, vel ex parte ipſarum rerum, quia ſecundum ordinē naturę prius eſt rem ſubſtantialiter fieri, poſtea perfici: & ideo prius natura cōſtituitur amicitia divina, quam tollatur maculæ ejus: nam hoc pertinet ad perfectionem accidentalem ejus. Et in hoc eſt magna differentia inter peccatum mortale, & veniale: nam remiſſio mortalis culpę eſt, ut ita dicam, de ſubſtantia amicitiæ divinæ: & ideo quantumvis ordine naturæ, vel rationis potius præintelligatur infuſio gratiæ remiſſioni peccati mortalis, non intelligitur perſona plene ſanctificata, neque capax meriti, aut ſatisfactionis de condigno. Quod ſecus eſt in culpa veniali: nam, cum illa poteſt eſſe perſone vere ſanctificata, & ſufficiens ad merendum & ſatisfaciendū de condigno: & ideo ejus remiſſio eſt quaſi accidentaria, atq; adeo ſimpliciter natura poſterior in prima hominis ſanctificatione. Vel etiam poteſt reddi ratio ex parte Dei, qui, ut perfectiori providentia omnia confert, id tantum gratis remittit, quod homo mereri non poteſt in his, quę ex opere operantis remittit: & ideo voluit in hac remiſſione ſervare illum ordinem, qui ſimul juſtitiā cum miſericordia conjungeret, quantum fieri poſſet. Atque hic

Probatur.

que hic modus eſt etiam ſatis probabilis: & unicuique liberum eſſe poteſt alterutrum ex his duobus eligere. Mihi tamen hic ultimus magis arridet, nam eſt conformior divinæ providentiæ: & Deus ſimul in illo ſe oſtendit fidelem, & juſtum, remittendo peccata, ut Joan. dixit.

Quid dicendum, quando veniale per ſe ſolum remittitur.

Supereſt dicendum de altero membro, quando veniale per ſe ſolum remittitur. De qua remiſſione jam dictum eſt neceſſario ſupponere in perſona gratiam gratum facientem, a qua non expellitur formaliter, cum contingat eſſe ſimul, poteſt tamen dici expelli effective, quia ab hac gratia proveniunt actus, per quos talis remiſſio comparatur. Et ab illa etiam habent illi actus rationem meriti, vel ſatisfactionis condignæ, ut illa remiſſio de juſtitia obtineatur, juxta ea quæ tradidimus in citato loco 1. tom. Rurſus dubium non eſt, quin ille actus, per quem peccatum veniale tollitur, ſecum poſſit afferre augmentum gratiæ, cum illud mereatur, quandoquidem eſt bonus, ſupernaturalis, liber, & a perſona grata. Difficultas vero eſt, an hoc augmentum gratiæ ſemper fiat, quando fit talis remiſſio venialis peccati, eſto non requiratur per ſe ac formaliter propter illam. Et è contrario etiam quæri poſſet, an, quoties augetur gratia, remittatur peccatum veniale, quod erat in tali perſona. Videri enim poſſet, ita eſſe neceſſarium, quia, ſi ille fit ſanctior, & magis amabilis Deo, etiam fiet purior ab omni macula, qua poſſit Deo diſplicere. Sed quoad hoc poſterius certum eſt, illa duo non ſemper eſſe conjuncta, quia ex intenſione gratiæ non ſequitur per ſe ac formaliter expulſio venialis peccati, ut oſtenſum eſt, quia poſt gratiam ſic intenſam poteſt ſimile peccatum veniale de novo commiſſum, ſimul cum illa eſſe ac permanere. Neque etiam cum illo augmento gratiæ eſt neceſſario conjunctus aliquis actus, qui ſit incompoſſibilis cum peccato veniali, aut ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem ejus: nam poteſt peccatum veniale, v.g. eſſe mendacium leve, & augmentum gratiæ fieri per actum eleemoſynæ, qui nullam proportionem habet ad remiſſionem illius culpæ. Nec bene infertur, ſi perſona ſit gratior intenſive, etiam fieri puriorem quoad omnes maculas: nam hæ ſunt res diverſarum rationum, quæ neque inter ſe, neque in aliquo tertio habent neceſſariam connexionem. Qui autem dicunt, gratiam & charitatem extra ſacramenta, ut loquimur, nunquam augeri niſi per actum intenſioris charitatis Dei, apparenter dicere poſſent, quoties augetur charitas, remitti veniale peccatum. Sed neque illa ſententia nobis probatur, neque etiam conſecutio eſt formalis, aut ſimpliciter neceſſaria, ut ex dicendis in ſequenti ſectione magis patebit.

Non quoties gratia augetur, remittitur veniale peccatum.

In altera vero comparatione diſcipuli D. Th. communiter ſentiunt remiſſionem peccati venialis in homine juſto non eſſe ſemper conjunctam cum augmento gratiæ: quia poteſt aliquis actus bonus eſſe ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem venialis peccati, & non ad augmentum gratiæ, ut patet in actu contritionis de peccato veniali, qui ſit remiſſior quam gratia, nam per ſe, & ratione ſuæ entitatis eſt ſufficiens diſpoſitio ad tollendum peccatum veniale, ut ſupra dictum eſt de contritione reſpectu mortalium, quod majorem vim habet reſpectu venialium. Et tamen propter remiſſionem non erit ſufficiens diſpoſitio ad augmentum gratiæ, etiam ſi mereatur illud juxta doctrinam D.Th. 1.2.qu.114.art.8.ad 2. qui plane ita ſentit hic ad 2. ubi, ut oſtendimus, loquitur de infuſione gratiæ etiam pro augmento, & negat fieri per omnem actum pœnitentiæ virtutis, per quam tollitur peccatum veniale. Et ita etiam opinatur Paludan. in 4.d.16.qu.1.ar.2. Et hæc opinio procedit conſequenter. Nam diſtinctio, qua utitur Soto ſupra de gratia in eſſe gratiæ, vel in eſſe qualitatis, dicens priori modo ſemper augeri, cum peccatum veniale remittitur, non autem poſteriori modo, neque eſt conſequenter tradita, nec ſatis probabilis: tum quia eſſe gratiæ nihil aliud eſt quam eſſe ſpecificum illius qualitatis: repugnat ergo augeri in eſſe gratiæ, & non in eſſe qualitatis. Tum etiam quia actus remiſſus ita eſt diſpoſitio ad augmentum gratiæ in eſſe gratiæ, quam in eſſe qualitatis.

An ſemper augetur gratia cũ veniale remittitur. Thomiſtarum opinio.

Quia vero probabilius credimus, per omnem actum meritorium augmenti gratiæ, ſtatim gratiam augeri, abſque alia diſpoſitione, præter ipſum meritum, & capacitatem merentis ſecundum ſtatum viæ in ordine ad tale præmium: ideo probabilius credimus, quoties homo juſtus ita operatur, ut remiſſionem venialis peccati obtineat, ſemper etiam obtinere aliquod augmentum gratiæ, quia in tali actu ſemper ſunt omnes conditiones neceſſariæ ad meritum talis augmenti. Nam eſt ab homine grato, ut ſupponitur: & eſt bonus, & liber, ut per ſe notum eſt: & eſt etiam aliquo modo ſupernaturalis, ut ſequ. ſectione oſtendemus; ergo habet omnes conditiones neceſſarias ad prædictum meritum, quia non requiruntur plures ex parte merentis, ut cõſtat ex materia de merito.

Vera ſententia aſſirmatur.

SECTIO III.

Quis actus pœnitentiæ ſufficiat, vel neceſſarius ſit ad remiſſionem venialis peccati.

In hac quæſtione ſermo eſt de remiſſione venialis ſolius, ſeu per ſe, quæ juxta dicta ſolum habet locum in homine juſto: nam de remiſſione venialis ſimul cum mortali jam ſatis dictum eſt. Agimus etiam de remiſſione ex diſpoſitione, ſeu opere operantis: nam ſi fieri poteſt ex opere operato, quid tunc requirat, dicam in ſectione ſequente. Denique ſupponunt omnes ad hanc remiſſionem aliquid requiri ex parte hominis, præter ceſſationem ab actuali peccato veniali, tum quia hoc poſtulat ratio juſtitiæ & providentiæ divinæ, tum etiam quia alias nunquã homo eſſet in veniali peccato, niſi quando illud committit, cujus oppoſitum in Sect. præced. oſtenſum eſt. Et videtur communis conſenſus totius Eccleſiæ.

Senſ. quæſtionis.

Eſt igitur prima ſententia, veniale peccatum remitti per quemlibet bonum motum hominis juſti. Ita ſentit Scotus in 4.d.21.qu.1. Ubi tamen requirit, quod motus ille plus placeat Deo, quam diſplicuerit peccatum veniale, & quod ab operante in hunc finem referatur, vel a Deo acceptetur. Cur autem dicat hoc poſterius, explicabimus Sectione ſequ. Abſolute vero & ſine ulla reſtrictione tenet hanc ſententiam Gabr. in 4.d.16.q.5. ar.2. concl.4. & ar.3. dub.3. idem ſentit ibi Major q.1. Abulenſ.4. Reg.2.q.39. Medina tract.1.de Pœnit. q.3. Fundamentum eſſe poteſt, quia bonus actus juſti hominis eſt gratior Deo, quam fuerit ingrata venialis offenſa. Et confirmatur, quia per talem actum meretur homo augmentum gratiæ, & gloriæ, & amicitiæ divinæ: ſed ad perfectionem amicitię pertinet leviores offenſas remittere: ergo. Tandem, ſi eſſet neceſſarius actus pœnitentiæ, vel eſſet ex neceſſitate præcepti, vel medii: non primum, quia ubicunque Scriptura loquitur de præcepto pœnitentiæ, eſt in ordine ad peccatum mortale. Cujus ſignum eſt, quia comminatur æternam pœnam non agentibus pœnitentiam. Neque etiam ſecundum, tum quia illud ſupponit primum: tum quia ſunt alia media ſufficientia, ut infra videbimus.

1. Opinio.

Secunda ſententia eſt, requiri formalem pœnitentiam, ſeu contritionem, ut remittatur veniale peccatum. Ita ſentit Alexander Alenſis 4.p.q.15. alias 65. membr. 4.ar.4.q.27. alias 69. memb.3. ar.5. Ubi neſcio quid ſibi velit, dicens, requiri contritionem in actu, vel in habitu: niſi forte per habitum intelligat diſpoſitionem relictam ex actu præcedente. Tamen illa non poteſt eſſe ſufficiens, ſi præcedens actus per ſe non erat ſatis, niſi forte loquatur in ordine ad ſacramentum, aut per contritionem in habitu intelligat virtualem, ſeu implicitam contritionem, quæ includitur in amore, aut alio ſimili actu. Clarius ergo tenet illam ſententiam Thomas de Argentin. d.16. ar.4.& expreſſius d. 21. ar.4. ad 1. Ubi etiam Rich. ar.4.q.1. idem indicat. Ipſe tamen d.16. ar.5. q.1. locutus fuerat de pęnitentia implicita, vel explicita venialium. Quid autem per implicitã intelligat, non declarat. Durand. etiam d.16.q.2.& d.21.q.1.& 2. requirere videtur diſplicentiam formalem, quamvis non contritionem. Deniq; citatur pro hac ſententia Abulenſ. in 25.c. Matt.q.718.& Palud.d.16.q.1.ar.2. ait, requiri contritionem implicitam vel explicitam, id eſt, particularem, vel generalem, ut exponit. Ratio eſſe poteſt, quia voluntas venialiter peccando convertitur aliquo modo ad creaturam inordinate; ergo, ut illa inordinatio tollatur, neceſſaria eſt retractatio formalis ejuſdẽ voluntatis, quæ proprie & perfecte non fit, niſi per formalem pęnitentiam & deteſtationem, quia cum quolibet alio actu poteſt compati peccatum veniale. Ut autem talis deteſtatio per ſe ſufficiat ad tollendam hanc culpã, neceſſariũ eſt, ut principaliter reſpiciat offenſionẽ Dei, cum peccatũ veniale

2. Opinio.

vere

vere ſit Dei offenſa: ergo requiritur contritio. Et confirmari hoc ſolet ex Aug. de Ver. & falſ. pœnit. c. 18. Tamen ibi ſolum dicit eſſe utilem, non vero neceſſariam.

3 Opinio. 3. Opinio eſt, requiri pœnitentiam formalem vel virtualem. Hæc eſt D. Th. hic, qui per virtualem ſolum videtur intelligere illam, quę includitur in fervẽti amore Dei. Idem habet q. 7. de Malo a. 11. & 12. & in 4. d. 16. q. 2. a. 2. quæſtiunc. 2. Bonav. d. 21. ar. 1. q. 2. Soto d. 15. Ledeſma, & alii Moderni, & Petrus Soto lect. 18. Fundamentum eſt, ut requiratur aliqua pœnitentia, idem quod præcedentis opinionis. Ut vero ſufficiat virtualis, quia offenſio eſt levis, & propter alia, quæ in prima opinione dicta ſunt. Et hæc opinio mihi placet: vellem tamen illam aliquantulum declarare, & ampliare.

Formalem contritionem venialium ſufficere ad illa tollenda, non tamen eſſe neceſſariam. Aſſertio 1.

Proponitur dubium. Dico ergo 1. Formalis contritio de peccatis venialibus eſt ſufficiens ad illa tollenda, non tamen neceſſaria. Prima pars manifeſta eſt, quia, ſi ſufficit ad tollenda mortalia, multo magis ad venialia, ſi de illis habeatur. Altera pars patebit ex dicendis. Hic vero inquiret aliquis, an hujuſmodi contritio tollat prorſus omnia peccata venialia, ſi de omnibus generaliter ſit vel formaliter, vel virtualiter ex vi motivi, juxta ſuperius dicta de contritione. Paludani ſententia. Aliqui enim negant ſufficere. Quod ſentit Paludanus in 4. d. 21. q. 1. ar. 2. concluſ. 3. Et favet D. Th. q. 7. de Malo art. 12. ad 4. Ubi indicat hoc fundamentum, *quia fieri* (inquit) *poteſt, ut cum illo actu generali ſit habitualis diſpoſitio voluntatis, repugnans remiſſioni alicujus peccati, ſcilicet quia voluntas eſt ita affecta, ut, ſi occurreret tale peccatum, illud non deteſtaretur, vel potius illud committeret*: & hunc vocant alii affectum virtualem. De quo multa diſputat Ledeſma 1. p. 4. q. 28. art. 1. dub. 7. & 8. impugnans illam ſententiam. Et merito, ſi, ut ſonat, intelligatur: quia illæ conditionales propoſitiones nihil referunt, ut in præſenti ponatur obſtaculum vel gratiæ, vel remiſſioni culpæ: quia illud, quod faceret voluntas, ſi hoc vel illud ei occurreret, nunc non imputatur ei ad culpam, juxta certam doctrinam: imo, non obſtante quacunque habituali diſpoſitione voluntatis, illud eſt ita contingens, ut ſolus Deus poſſit cognoſcere certo, an ita futurum eſſet. Quapropter etiam talis diſpoſitio habitualis per ſe non poteſt eſſe ſufficiens impedimentum.

Quæcunque contritionẽ tollere reſpective omnia venialia. Vera reſolutio. Quocirca, ut illud fundamentum locum habeat, ſupponere oportet præſentem actum contritionis talem eſſe, ut non ſit ſimpliciter incompoſſibilis cum tali peccato veniali, ita ut, ſi occaſio illius nunc occurrat, non repugnet habere complacentiam in illo, non obſtante tali actu contritionis: tunc enim eſt ſufficiens judicium contritionem illam non eſſe ſufficientem ad remittendum illud peccatum, quia non excludit omnino voluntatem ſic peccandi, ſed admittit contrarium propoſitum abſolutum, ſaltem virtuale. Et in hoc ſenſu erit quidem illa doctrina vera, tamen ille actus contritionis non erit univerſalis, ut ſupponebatur. Et ideo Paludanus, etiam ſuppoſita generalitate actus, in hoc fundatur, quod poteſt eſſe valde remiſſus, & ideo inſufficiens ad tollenda omnia venialia. Et poteſt in hunc modum declarari, quia hęc remiſſio ſit per modum condignæ ſatisfactionis & meriti: ergo tot poſſunt eſſe venialia, & tam gravia, & aliunde tam tepida, & remiſſa contritio, ut non tollat omnia. Et confirmatur, quia alias ſæpe eſſet homo juſtus ſine ulla veniali culpa, contra illud: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.*

Nihilominus cenſeo quamcunque contritionem tollere reſpective omnia peccata venialia, id eſt, illa, de quibus habetur: unde, ſi ſit univerſalis de omnibus, omnia tollet. Ita ſentiunt Cajet. hic art. 1. & alii Thomiſtæ. Et favet D. Th. dict. q. 7. de Malo art. 11. ad 4. & in 4. d. 16. q. 2. art. 2. quæſtiunc. 4. ad 3. Et ratio eſt, quia majorem proportionem habet contritio ad tollenda venialia, quã mortalia, reſpective: ſed univerſalis contritio omnium mortalium, tollit omnia mortalia: ergo univerſalis contritio omnium venialium, tollit omnia venialia. Maxime cum in perſona ſupponatur gratia, a qua ille actus habet valorem: unde & eſt proportionata diſpoſitio ad illũ effectum, quod ſatis eſt: & eſt etiam ſufficiens ad meritũ & ſatisfactionem pro tali culpa, quia ad hujuſmodi condignitatem ſufficit proportio actionis, & dignitas perſonæ operantis. Remiſſio autem, aut intenſio actus ad hunc effectum neceſſaria non eſt, ut ſupra in generali de contritione oſtendimus. Et ita manet ſolutum fundamentũ oppoſitum. Neque eſt inconveniens, ut juſtus ad breve tempus ſit abſque aliqua culpa, ut etiam D. Th. ſupra advertit. Senſus autem illius loci eſt, non poſſe aliquem vere dicere, ſe nunquam peccaſſe, vel nunquam peccare. Addo etiam, nunquam poſſe hominem de ſe affirmare, quod ſit ſine peccato, quia non eſt certus de tali contritione. Denique, licet hæc contritio ſufficiat ad tollendam omnem culpam, non tamen omnem pœnam, quia ad hoc major ſatisfactio pœnalis neceſſaria eſt. Fundamentum Paludani ſolvitur.

Per amorem abſque formali pœnitentia poſſe remitti venialia, Aſſert. 2.

Dico 2. etiam amor Dei ſuper omnia per ſe poteſt remittere venialia peccata abſque formali pœnitentia. Hæc eſt ſententia D. Thomæ, & communior inter alios auctores: & recte explicata, mihi videtur certa. Patetque ſufficienter ex his, quæ ſupra dicta ſunt de remiſſione peccati mortalis per amorem: illa enim a fortiori convincunt de venialibus. Imo in hoc eſt advertenda differentia, quod amor, per ſe loquendo, requirit dolorem ad tollendum peccatum mortale: & ideo quando talis dolor formaliter non concurrit, in voto & propoſito continetur. Ad remiſſionem autem venialis peccati non oportet, ut hoc votum in amore includatur, quia ad hunc effectum non eſt dolor ita per ſe neceſſarius. Quod ſatis convincunt fundamenta primæ & tertiæ ſententiæ: nullum enim oſtendi poteſt de hac re præceptum: quapropter neque neceſſitas medii hic intervenit, ergo nec votum. Item hac ratione peccata venialia non ſunt materia neceſſaria ſacramenti pœnitentiæ: ergo nec ſunt (ut ſic dicam) materia neceſſaria virtutis pœnitentiæ. Denique hæc peccata facillime committuntur, & ſæpe ſunt quodammodo involuntaria: ergo facilius etiam remitti debent. Amor ergo per ſe & virtute ſua ad eorum remiſſionem ſufficit.

Interrogabit aliquis, qualis debeat eſſe hic amor. Nam D. Th. requirit ferventem amorem perfectum. Quod nimium videtur, quia ad tollendum peccatum mortale etiam remiſſus amor ſufficit. Reſpondetur. Duplex intelligi poteſt perfectio hujus amoris: una eſt objectiva ſecundum extenſionem ad venialia peccata: alia intenſiva ex conatu potentiæ. Prior eſt per ſe neceſſaria ad remiſſionem venialis peccati, quia ſecundum illam habet actus amoris oppoſitionem cum veniali peccato, & mutat voluntatem a converſione ejuſdem peccati: & ideo ſive talis amor ſit intenſus ſive remiſſus ex conatu potentiæ, remittit illa peccata venialia, cum quibus habet virtualem oppoſitionem. Unde remittet omnia quoad culpam, ſi ad omnia virtualiter extenditur, vel aliqua, ſi tantum in illa cadit, ſeu illa reſpicit: jam enim ſupra diximus contritionem venialium non ſemper eſſe de omnibus: & idem eſt proportionaliter de amore. Qualis eſſe debeat hic amor. Duplex perfectio amoris.

Quod optime declaratur ex propoſito, nam poteſt quis habere propoſitum efficax abſolutum vitandi quædam peccata venialia graviora, etiam ex amore Dei, non vero reliqua. Unde etiam fieri poteſt, ut interdum unum veniale ſine aliis remittatur, quia in nullo principio, vel forma, aut diſpoſitione habent neceſſariam connexionem quoad remiſſionem. At vero quando amor eſt fervens in intenſione, ſecundum extenſionem autem non ita opponitur venialibus peccatis, per ſe loquendo non eſt adeo apta diſpoſitio ad eorum remiſſionem, quia non ita mutat voluntatem. Nihilominus tamen probabile eſt, Deum propter talem actum remittere vel omnia, vel aliqua peccata venialia, juxta diſpoſitionem ſuæ ſapientiæ: tum propter meritum, & ſatisfactionem talis actus: tum etiam, quia veriſimile eſt, eum, qui tali fervore amat Deum, deteſtaturum fuiſſe veniale peccatum, ſi illi occurriſſet, & ideo ſatis proportionatus eſt, ut acceptetur tanquam meritum vel diſpoſitio ſufficiens ad talem remiſſionem. Ex quo etiam probabilius cenſeo, per hujuſmodi actum (& idem opinor de contritione) non tolli peccatum veniale formaliter tanquam per formam phyſicam, ſed diſpoſitive, ſicut dixi de contritione reſpectu mortalium. Solum intervenit hic perfectius meritum, & ſatisfactio, ſcilicet, de condigno. Quod latius tractavi in dict. 1. tom. 3. partis, diſp. 4. ſect. 11.

Venialia tolli per attritionem. Aſſert. 3.

Dico 3. Probabile eſt venialia peccata tolli per ſolam attritionem, imo & per contrarium propoſitum, vel per actum virtutis repugnantem aliquo modo veniali peccato, & excludentem complacentiam illius. Ita interpretor ſententiam D. Thomæ. Et tenent hanc aſſertionem omnes auctores primæ ſententiæ. Et bene Bonav. in 4. d. 21. art. 1. q. 2. indicat Paludanus d. 16. q. 1. art. 1. concluſ. 2. Et favet D. Auguſt. in Enchiridio cap. 71. Et refertur in Concilio Toletano 4. cap. 5. & in decretis de pœnitent. d. 3. c. *De quotidianis*. Ubi ait, hæc peccata tolli per orationem Dominicam, & alia opera pietatis. Idem habet Auguſtinus lib. de Fide, & ſymbolo cap. 6. & epiſt. 108. ad Seleucianum. Et Marianus Victor quodam libro de Confeſſione cap. 10. ait, tolli hæc peccata per quemlibet actum religionis, quo aliquis intendit placere Deo; ratio vero eſt ſæpe tacta, quia hæc venialia ſunt leves offenſiones, & ſæpe ſunt imperfecte voluntariæ: & aliunde gratia, quæ in perſona ſupponitur, dat magnum valorem his actibus, qui etiam aliquo modo mutant voluntatem, & avertunt illam a priori defectu: ergo veriſimile eſt hoc ſatis eſſe ad conſequendam hujuſmodi remiſſionem.

Unde in particulari, attritio in hoc excedit, quod eſt formalis dolor, & averſio a priori culpa: & quamvis non ſit ex ſupremo motivo, tamen gratia id ſupplet. Unde dicere ſolent Theologi, hominem fieri ex attrito contritum, cum attritioni gratia conjungitur. Oportet tamen ut talis attritio ſit de tali peccato: nam attritio unius peccati non ſufficit ad tollendum aliud diſparatum, & omnino diverſum: quia reſpectu illius non habet rationem diſpoſitionis. Ex quo facile diſſolvitur, quod Ledeſma ſupra objicit dubio 7. quia cum attritione (inquit) ſtat cõplacentia de peccato veniali. Hæc enim ratio ſolum procedit de attritione alterius peccati omnino diverſi: poſſunt enim eſſe ſimul complacentia unius, & attritio alterius, non tamen unius & ejuſdem, quia vera attritio excludit voluntatem peccandi, ut Concil. Trid. dixit. Quod verum eſt de omni attritione proprie ac formaliter comparata ad objectum ſuum. *Objectioni occurritur.*

Alia objectio. Aliter vero objici poteſt, quia peccatum veniale eſt ſufficiens materia confeſſionis: ergo poteſt aliquando remitti virtute clavium, & per abſolutionem ſacerdotis, antequam per actum ipſiuſmet pœnitentis remiſſum ſit: ergo ad illud tollendum non ſufficit attritio. Patet conſequentia, quia attritio eſt neceſſaria, ut fiat digna confeſſio talis peccati: ergo ſemper illud tolleret ante abſolutionem ſacerdotis: ſimili enim ſeu proportionali ratione probamus contritionem de peccato mortali non eſſe neceſſariam ſemper ante ſacramentum, quia alias peccatum nunquam tolleretur per ſacramentum. Propter hoc adhiberi poſſet limitatio ex Soto ſupra, attritionem per ſe ſolam ſufficere in ſacramento ad remiſſionem venialis peccati: extra ſacramentum vero non ſufficere ſine imperio charitatis. Sed hoc non placet, quia tunc illa remiſſio potius tribuitur dilectioni, quam attritioni. Imo, ſi actus ille charitatis, a quo imperatur, perfectus eſt, tota illa diſpoſitio quandam rationem contritionis habet, & ad expellendum peccatum mortale ſufficiens eſt, ut in ſuperioribus eſt actum. Nos autem contendimus attritionem ipſam, ſi in ſe ſupernaturalis ſit, ſufficere, quia formaliter opponitur inordinationi peccati venialis, & natura ſua tendit in Deum ut finem ſupernaturalem, eo quod ipſa ſupernaturalis ſit: & hac ratione habet ſufficientem oppoſitionem cum peccato veniali, etiam ut eſt aliqualis offenſa Dei: & ideo in ratione diſpoſitionis videtur non minus proportionata ad hunc effectum, quam ſit contritio ad remiſſionem peccati mortalis. Eſt enim duriſſimum æqualem diſpoſitionem ad utrumque requirere, vel etiam majorem, quia contritio de veniali peccato quodammodo perfectior eſt, ut ex ſupra dictis conſtat: præſertim cum in ratione meriti & ſatisfactionis, valor ex dignitate gratiæ accedat. *Soti reſponſio. Rejicitur.*

Alia ſolutio. Aliter dici poteſt ex alia doctrina ejuſdem Soti, ut remittatur peccatum veniale per ſacramentum confeſſionis, ſufficere naturalem attritionem ex virtute acquiſita: extra ſacramentum vero neceſſariam eſſe attritionem infuſam: ideoque fieri poſſe, ut aliquis attritus confiteatur peccatum veniale nondum ſibi remiſſum, quia attritio erat tantum naturalis, & tamen quod per abſolutionem remittatur. Hæc vero reſponſio quoad prius membrum nobis non probatur. Primo quia probabilius credimus non ſolum ad effectum, ſed etiam ad ſubſtantiam ſacramenti pœnitentiæ neceſſariam eſſe ſaltem attritionem ſupernaturalem, ut ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. & infra ſuo loco latius probabimus. Secundo, quia ſupra in materia de ſacramentis in genere oſtendimus, attritionem naturalem etiam cum ſacramento baptiſmi non ſufficere ad ejus effectum obtinendum: ergo minus ſufficiet cum ſacramento pœnitentiæ. Et, quamvis hæc ratio directe procedat de effectu gratiæ, tamen etiam extenditur ad effectum remiſſionis venialis peccati: quia, licet remiſſio venialis peccati per ſe non requirat infuſionem gratiæ, tamen in ſacramento nunquam datur ſine collatione gratiæ, ut infra videbimus: & ideo, quæ non fuerit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam in ſacramento obtinendam, etiam ad remiſſionem peccati venialis in ſacramento impetrandam non ſufficiet. *Improbatur.*

Improbationi reſpondetur. Video reſponderi poſſe, eum, qui confitetur ſolũ peccatum veniale (de hoc enim agimus) accedere in gratia, & ideo, licet ſolum habeat attritionem naturalem, eſſe ſatis diſpoſitum, ut per ſacramẽtum recipiat gratię augmentum, quia ad hunc effectum ſacramentalem non eſt ſemper neceſſaria actualis diſpoſitio ſupernaturalis, ſed habitualis ſufficit: & alioqui ad effectum quaſi ſecundarium ſufficiet diſpoſitio per naturalem attritionem. Nam, ſi Durandus, Gabriel, & alii volunt hanc attritionem ſufficere ad hunc effectum per ſe, & ſine ſacramento, imo & ſine gratia, quid mirum, quod cum ſacramento valeat, præſuppoſito ſtatu gratiæ? Poſſet ergo hæc opinio ſic explicata probabiliter ſuſtineri. Ego vero illi non aſſentior, tum propter priorem rationem de ſubſtantia ſacramenti, tum etiam, quia rationes ſupra factę contra Durandum hic ſuo modo locum habent, ſcilicet, quod actus ſolius liberi arbitrii per naturales vires ejus nunquam eſt ſufficiens diſpoſitio ad ſupernaturale donũ obtinendum etiam in ſacramento: remiſſio autem peccati venialis eſt ſupernaturale donum, ut ſupra probatũ eſt. Item, quia peccatum veniale, ut nunc aliquam deordinationem includit a fine ſupernaturali, & ideo proportionata diſpoſitio ad remiſſionem ejus debet eſſe ſupernaturalis. Item, quia ex parte intellectus ſemper requiritur diſpoſitio ſupernaturalis, debet enim totum hoc negotium in fide fundari: ergo ex parte etiam voluntatis aliquis motus ſupernaturalis eſt neceſſarius. Tandem ſpecialiter diſplicet illa ſententia in hoc ſacramento, quia illud per ſe tendit ad dandam gratiam primam, & accidentarium illi eſt dare ſecundam: & ideo per ſe requirit ſupernaturalem diſpoſitionem circa illam materiam, in quam cadit ſacramentalis abſolutio. *Replica.*

Alia reſponſio. Aliter ergo reſpondetur, in ordine attritionis ſupernaturalis poſſe dari latitudinem, ita ut aliqua ſufficiat ad remiſſionem peccati venialis cum ſacramento; quæ ſine ſacramento non ſatis eſſet, niſi fieret perfectior. Poteſtque ita declarari: nam hęc remiſsio non fit ſine condigna ſatisfactione vel merito: fieri autem poteſt, ut venialia ſint quamplurima, & gravia: ideoque attritio & remiſſa, & confuſa per ſimplicem & univerſalem motum, non ſtatim ſufficiat ad omnia illa tollenda abſque ſacramento, ſicut diximus ſupra quoſdam opinari de contritione remiſſa. Eſt autem multo major ratio de attritione, quia contritio per ſeſe eſt nobilior actus, & ex vi ſuæ ſubſtantiæ digno & proportionato modo convertit voluntatem in Deum, quod non habet attritio, ut per ſe conſtat, & ideo oportet, ut ex accidentalibus perfectionibus dignitas illa compleatur: poteſt ergo ex defectu accidentalis perfectionis non ſufficere ad dictum effectum ſine ſacramento, & tamen cum ſacramento ſufficere, ex illo principio, quod Deus minorem diſpoſitionem requirit in ſacramento, quam extra.

Incerta reputatur. Atque hæc ſententia eſt etiam probabilis, licet incerta ex parte: nam quod illa attritio ſufficiat cum ſacramento, mihi non eſt dubium, ut plane conſtabit ex dicendis infra de hoc ſacramento. Quod autem aliqua vera, & ſupernaturalis attritio de aliquo, vel aliquibus peccatis commiſsis, & exiſtens in homine grato non ſufficiat ſaltem per modum diſpoſitionis condignæ ad eorum remiſsionem, mihi incertum eſt: quia hinc video illam diſpoſitionem ſecundum ſe eſſe imperfectam, &

poſſe eſſe nimis remiſſam, vel confuſam, ut declaratum eſt: aliunde vero video ex conjunctione ad gratiam accipere illum actum magnum valorem moralem, ratione cujus plus valet apud Deum in ordine ad meritum, quam ipſa contritio, ut eſt prior, quam gratia. Et ideo neutram partem exiſtimo poſſe ſatis probari.

Germana ſolutio.

Non cenſeo igitur ullum inconveniens, quod peccatũ veniale, quando de illo fit confeſſio, nunquam ita tollatur per abſolutionem, quin ſit jam prius expulſum per attritionem. Primo quidem, quia ſatis eſt, quod aliquando peccata venialia tollantur per abſolutionem, nimirum quando tolluntur ſimul cum mortalibus in homine tantum attrito: nam hic effectus ſatis oſtendit claves per ſe habere vim ad tollenda peccata venialia, quando diſpoſitio pœnitentis per ſe ſola non ſufficit. Unde, quod in homine grato ſemper ſupponatur ablata ante abſolutionem per condignam ſatisfactionem, eſt accidentariũ ad virtutem clavium, & non tollit veritatem formæ. Nec vero inde fit, ut confeſſio talium peccatorum ſit ſuperflua, quia, licet non conferat ad majorem certitudinem de remiſſione ipſorum, ſicut confert in mortalibus, & in venialibus, quę cum illis ſimul remittuntur, confert tamen ad pleniorem remiſſionem quoad pœnam, &, quod caput eſt, ad ſpecialem gratiam remiſſivam, imo & de ſe præſervativam obtinendam. Recte autem ex illo principio (præter alia) colligitur, confeſſionem talium peccatorum non eſſe neceſſariam ad eorum remiſſionem. In quo eſt magna differentia inter peccata mortalia, & venialia, nam mortalia ſunt de neceſſitate confeſſionis, & confeſſio eſt per ſe neceſſaria ad eorum remiſſionem, ideoque abſurdum eſſet talem diſpoſitionem ad illum effectum poſtulare ut neceſſariam, quæ ſemper ipſum peccatum expelleret: at vero peccata venialia nec ſunt neceſſaria materia, nec confeſſio eſt neceſſaria ad illa tollenda. Et ideo nullum inconveniens eſt, quod per diſpoſitionem ſupponantur ablata: maxime cum illa diſpoſitio hoc non habeat ex ſe ſola, ſed ex conjunctione ad gratiam ſanctificantem, quæ illi accidentaria eſt. Sicut peccata ſemel confeſſa ſunt materia confeſſionis, & clavium, & nihilominus jam ſupponuntur remiſſa; tamen quia non ſunt materia neceſſaria, hoc nullum eſt inconveniens. Et hæc de attritione.

De actu orationis.

Supereſt, ut dicamus in particulari de aliis actibus bonis & meritoriis. Et in primis de actu orationis, quo quis petit veniam de venialibus peccatis ex affectu illis carendi, eſt probabile ſufficere (ut Vega dicebat de mortalibus) quia hic minor diſpoſitio ſufficit, & non eſt tanta neceſſitas pœnitentiæ, & illa oratio indicat ſufficientem mutationem voluntatis. Præterea idem cenſeo de formali propoſito abſoluto non committendi tale peccatum, v. g. mendacium, propter eaſdem rationes. Ac denique idem ſub eadem probabilitate cenſeo de actu virtutis oppoſito priori peccato, & ex affectu ad virtutem illi oppoſitam, quia ibi etiam eſt repugnantia, & meritum, & aliæ rationes ſupra poſitæ locum habent. Et hæc omnia ſunt conſentanea his, quæ Cajetanus hic docet art. 2. Quod vero actus cujuſcunque virtutis ſit ſufficiens ad tollendum quodcunque veniale omnino diſparatum, & cui nihil repugnat, non cenſeo probabiliter dici, quia illa nullo modo eſt proportionata diſpoſitio: quod in hujuſmodi effectu præcipue requiritur.

De formali propoſito nõ committendi veniale.

De actu virtutis veniali oppoſito.

Debent tamen hi actus aliquo modo eſſe ſupernaturales.

Imo addendum cenſeo, in omnibus prædictis actibus requiri, ut aliquo modo ſupernaturales ſint, quia debent diſponere ad effectum ſupernaturalem, ut ſupra dixi: & quia peccatum veniale aliquo modo lædit ſupernaturalem amicitiam. Quanta vero eſſe debeat hæc perfectio ſupernaturalis, non conſtat. Exiſtimo tamen quamcunque ſufficere, quæ conſtituat actum in ſupernaturali ordine, & relatum aliquo modo ad finem ſupernaturalem: nam, ſi hoc habeat cum aliis conditionibus ſupra poſitis, ſatis eſſe videtur ad proportionatam diſpoſitionem. Unde etiam intelligitur, non omnem actum meritorium vitæ æternæ ſemper mereri remiſſionem peccati venialis, ut v. g. quando neque ex ſe habet proportionem aliquam ad illum effectum, neque ab operante ad illum refertur. Nec recte colligitur, ſi ille actus habet valorem ad merendum aliquid majus, ſcilicet vitam æternam, habere etiam ad id quod eſt minus, ſcilicet remiſſionem venialis peccati: tum quia ſimpliciter majus eſt mereri ſimul vitam æternam, & remiſſionem venialis peccati, quam ſolam vitam æternam: tum etiam quia in his, quæ ſunt diverſarum rationum, non eſt bona illa collectio: nam poteſt eſſe cauſa, vel actio proportionata ad meliorem effectum, & non ad inferiorem.

Non omnis actus meritorius vitæ æternæ meretur remiſſionem venialis.

Valet tamen ad ejus remiſſionẽ quilibet actus meritorius relatus ad hunc finem.

Probabile autem eſt, quod Scotus dixit, quemlibet actũ meritorium relatum ab operante ad hunc effectum obtinendi a Deo remiſſionem venialis peccati, mereri, & obtinere illam: quia ille actus ſub illa intentione factus includit virtualem diſplicentiam venialis peccati: & alias, qui ſic operatur, vere meretur apud Deum de condigno: ergo veriſimile eſt obtinere illum effectum. Quod ſpecialiter dixit Marianus Vict. loco ſupra citato de quolibet actu religionis facto ad placandum Deum, quia illa opera ſunt magis proportionata ad tollendam illam Dei offenſionem, quam veniale peccatum includit. Et Bonav. ſpecialiter hoc dixit de operibus factis ex quadam animi ſubjectione ad Deum, qua homo ſe agnoſcit peccatorẽ, & Deo ſubjicitur, ut ab eo ſanetur. Auguſt. vero generalius loquitur de operibus pietatis, & miſericordiæ ad hunc finem relatis; & non videtur loqui de ſola remiſſione pœnæ, nam etiam hoc modo ad remiſſionem mortalium valent illa opera: ipſe autem diſcrimen in hoc conſtituit inter veniale & mortale peccatum. Imo ad ſatisfaciendum pro ſola pœna poſt remiſſam culpam, non oportet, ut actus ex ſpeciali intentione operantis ad illum finem referatur, ſed ex ſe eſt proportionatus ad ſatisfaciendum pro pœna: cum ergo poſtulatur, ut ſpeciali intentione ad hanc remiſſionem ordinetur, ſermo eſt de remiſſione quoad levem culpam.

Objectio.

Sed objicitur, quia hæc relatio operantis non facit, ut opus ſit dignius, aut magis repugnans peccato veniali: ergo, ſi opus meritorium abſque relatione non ſufficit ad peccatum veniale tollendum, neque cum illa ſufficiet: niſi forte quis recurrat ad divinam acceptationem, quod fieri non debet: alias tolleretur peccatum veniale per extrinſecum Dei favorem, & non per internam renovationem: quod falſum eſt, & fortaſſe impoſſibile. Et confirmatur, quia alias quodlibet opus meritorium ſic relatum tolleret omnia peccata venialia, quantumvis multa & gravia: quod videtur inconveniens. Sequela patet, quia non eſt major ratio de quibuſdam, quam de aliis: ergo vel omnia debet, vel nullum.

Solvitur.

Ad argumentum reſpondetur, primo negando aſſumptum, quia cæteris paribus propter illam relationem opus meritorium eſt dignius, quia refertur in novum finem, bonum, & gratum Deo. Eſt etiam magis repugnans peccato veniali, quia includit virtualem diſplicentiam ejus, & voluntatem carendi illo, quæ, licet per ſe non ſufficiat ad expellendum illud, tamen eſt congrua diſpoſitio, ut Deus acceptet illum effectum ad tale meritum. Unde ad alteram partem negamus etiam eſſe inconveniens, in hoc effectu intervenire, & requiri acceptationem divinam, qualis in omni merito, & ſatisfactione, ut habeat effectum, neceſſaria eſt, ſuppoſita tamen interna juſtitia, & proportionata actione, vel diſpoſitione operantis. Unde non ſequitur hanc remiſſionem fieri per ſolum extrinſecum favorem ſine intrinſeca renovatione: bene autem ſequitur non fieri per ſolam internam renovationem, ſine externa remiſſione. Quod in remiſſione venialium peccatorum non ſolum non eſt impoſſibile, ſed omnino neceſſarium, quia non tolluntur per intrinſecam & inhærentem formam illis formaliter repugnãtem: ut evidentius eſt in remiſſione, quæ fit ex opere operato, de qua infra dicemus. Et in ea, quæ fit ex opere operantis, etiam ex dictis patet, quia nec ſemper eſt neceſſarius actus contritionis, vel amoris Dei, neque etiam illi actus per ſe ſoli habent illam formalem, ac phyſicam repugnantiam cum habituali culpa veniali: ergo præter intrinſecum actum ſeu formam, neceſſaria ſemper eſt divina remiſſio: & ideo dicimus præter intrinſecam renovationem phyſicam, & poſitivam, requiri extrinſecam remiſſionem, quæ ſemper eſt aliquo modo debita intrinſeco actui, vel tanquam diſpoſitioni proportionatæ, vel etiam tanquam merito, aut ſatisfactioni condignæ reſpectu venialis culpæ. Poteſt etiam dici, per illam remiſſionem præciſe ſumptam interius renovari animam moraliter, non quoad promotionem boni, ſed quoad expulſionem mali, quia per illam vere tollitur illa moralis macula.

Ad confirmationem reſpondetur, primo non eſſe in-

con-

[Confirmatio enodatur.] conveniens, ut per omnem actum meritorium omnia venialia tollantur, ut ſupra dixi. Secundo nihil etiam impedit, ſi opus non ſit proportionatum, ut remittantur quædam peccata, & non alia, ſi remittantur per modum meriti, quod in judicio divino æſtimetur ſufficiens, ut condignitatem habeat ad remiſſionem aliquorum & non omnium: & tunc non oportet, ut ex parte ipſorum peccatorum ſit major ratio de uno, quam de alio: ſed Deus ſuo arbitrio id facere poterit, ſi ſupponamus ex parte peccatoris omnia eſſe æqualia, ſicut in remiſſione ex opere operato etiam contingit, & fere in remiſſione pœnæ debitæ pro uno vel alio peccato.

SECTIO IV.

Utrum pœnitentia etiam ſufficiat poſt hanc vitam ad peccata venialia tollenda.

[Senſus quæſtionis.] HÆc quæſtio locum non habuit in mortalibus peccatis, quia certum eſt, eum, qui in mortali moritur, in æternum puniri, & ideo ſtatim poſt mortem ita obſtinari in malo, ut vere pœnitere non poſſit. Ac propterea etiam non habet locum quęſtio in peccatis venialibus, quæ poſt hanc vitam manent conjuncta mortalibus, quia etiam de illis non poſſunt obſtinati vere pœnitere, & per ſolas pœnas nunquam auferuntur, ut ſupra dixi. Verſatur ergo quæſtio de culpa veniali, quæ poteſt manere in anima, quæ juſta ſeparatur a corpore.

[Quorundã opinio.] Non defuerunt tamen, qui dicerent, caſum eſſe impoſſibilem, quia vel juſtus habens peccatum veniale tẽpore mortis, agit quod poteſt ad illius expiationem, vel non: ſi primum, tollitur peccatum ante mortem: ſi ſecundum, grave peccatum committit, ita ut gratiam amittat, quia ille eſt quidam contemptus propriæ ſalutis, & divinæ offenſæ, ac ſatisfactionis. Verumtamen [Refellitur.] hæc ſententia falſa eſt, & nimis rigoroſa. Primo quidem, quia, licet aliquis vel ex negligentia, vel etiam ſciens, & videns omittat adhibere remedium peccatis venialibus ante mortem, non propterea peccat mortaliter: quia nullum oſtendi poteſt de hac re præceptum: & contemptus, qui pręſumitur, non eſt verus, poteſt enim eſſe ſola negligentia, vel nimia ſolicitudo circa corporis ſalutem, vel alias res temporales, cum illa ſpe, quod malum illud veniale poſt mortem habet remedium: ſicut negligentia in ſatisfactione pro pęna temporali, propter eaſdem rationes non eſt peccatum mortale, per ſe loquendo. Deinde illa ſententia non ſufficienter diſtinguit: poteſt enim accidere, ut homo juſtus neque adhibeat remedium veniali peccato, neque illud voluntarie omittat, ut in repentina morte, vel in quacunque naturali inadvertentia.

[Alia opinio.] At vero Alenſis, qui ex parte adhæſit huic ſententiæ in 2. p. q. 124. alias 10. memb. 10. & 4. p. q. 57. & q. 65. alias 17. & 27. & Major in 4. d. 21. q. 3. dicunt, in eo caſu peccata venialia remitti in tempore ante mortem per gratiam, quam vocant finalem, abſque alio actu hominis. Unde concludunt, nunquam contingere, ut juſtus moriatur in ſolo peccato veniali, quia ſemper decedit cum gratia finali. Poteſtque in hujus ſententiæ favorem citari Greg. 4. Dial. c. 24. quatenus dicit, Deum purgare levia peccata juſtorum ipſa mortis acerbitate. Hanc vero ſententiam merito impugnat D. Th. in 4. d. 21. q. 1. art. 3. quia loquitur ſine fundamento. Quid enim addit gratia finalis ſupra gratiam toto tempore vitę habitam? nihil prorſus, niſi durationem uſque ad mortem, ſeu conjunctionem cum morte: hoc autem non eſt remedium contra veniale peccatum. Ubi enim inſtitutum eſt? aut qua lege conſtat? Item illud eſt dicere omnem mortem juſti ex opere operato tollere veniale. Quod ſi hoc licet ſine fundamento dicere, eodem modo poſſet quis fingere omnem mortem juſti tollere etiam ex opere operato pœnas talium peccatorum. Item dicere, tunc gratiam ita roborari, ut fomitem extinguat, falſum eſt: quia gratia in ſe non mutatur, nec fomes ex parte animæ ſeu virtutis extinguitur, ſed ſolum vires corporis deficiunt (ut recte D. Thom. notavit) quod ad remiſſionem venialis nihil refert.

Item declaro in hunc modum, quia vel peccatum veniale tollitur in ipſo mortis inſtanti, & ſic jam anima non eſt in corpore, quia eſt primum non eſſe hominis: vel in aliquo alio inſtanti ante mortem, & ſic nõdum gratia eſt finalis. Quod ſi dicatur dari inſtans, in quo jam eſt infallibile illam gratiam futurã eſſe finalem: hoc, licet verum ſit, nihil confert ad novum effectum gratiæ, niſi ex aliquo ſpeciali privilegio, ut in martyrio: quod hic affirmari non poteſt. Neque etiam poteſt dici remiſſionem illam, nec fieri in inſtanti mortis, neque in aliquo inſtanti ſignato ante mortem, ſed in tempore immediato ante inſtans mortis: id enim eſt impoſſibile, quia, ſi remiſſio illa facta eſt in tempore, durante vita, ergo neceſſe eſt dari aliquod inſtans dividens tempus, in quo homo erat in ſtatu peccati venialis, a tempore in quo jam fuit ſine illo: ergo illud inſtans fuit ultimum eſſe, vel ſaltem primũ non eſſe talis peccati (nihil enim refert ad præſens alterutrum dicere); ergo non fuit facta remiſſio in tempore immediato ante inſtans ultimum, & conſequenter nec per gratiam finalem. Accedit denique excogitari poſſe caſum, in quo homo exiſtat in actuali complacentia peccati toto tempore immediato ante inſtans mortis: tale autem peccatum non poteſt illo tempore remitti.

[Gregorio ſit ſatis.] Nec Gregor. citato loco aliquid favet dictę ſententię, quia nec loquitur univerſaliter de omni morte juſtorum, ſed de morte acerba, & violenta, quam Deus interdum permittit, etiam in electis, & ſanctis viris. Nec etiam loquitur de morte ipſa pro nuda ſeparatione animę a corpore, ſeu quatenus eſt terminus viæ: ſed loquitur de morte ratione doloris & pęnalitatis ejus, per quam, ratione pęnę voluntarie acceptatę, purgantur peccata quoad reatum pęnæ, non ſemper omnino & perfecte, ſed juxta proportionem pęnalis mortis & reatus. Tamen, ſi mors ſit acerba, & reatus ſit de ſolis venialibus, & perſona ſit juſta, & ſancta, veriſimile eſt omnino purgari: & hoc fortaſſe voluit Gregorius. Quod ſi etiam loquatur de remiſſione culpę venialis prope tempus mortis commiſſæ, ut indicat afferens exemplum de Propheta occiſo a leone 3. Reg. 3. intelligendus eſt, quatenus per talem mortem Deus excitat in voluntate juſti actũ doloris, vel ſubmiſſionis ad Deum ſufficientem ut culpa illa remittatur.

[Quando tollantur venialia poſt hanc vitam.] Cum ergo certum ſit poſſe animam ſeparari a corpore cum gratia, & culpa veniali, explicare neceſſe eſt, quãdo, per quid, & quomodo tollatur. Nam quod aliquando tollatur, dubitari non poteſt, cum certum ſit animam habentem peccatum veniale, non poſſe videre Deum, quia, *nihil coinquinatum introibit in illam*: & alioqui etiam ſit certum, animam perſeverantem in gratia uſque ad mortem aliquando viſuram eſſe Deum, quia propter ſolum veniale peccatum nemo punitur in æternum. Et in hoc conveniunt cæteri omnes Scholaſtici in 4. d. 21. & & D. Th. q. 7. de Mal. art. 11. Gabr. d. 16. q. 1. Soto d. 15. q. 2. art. 2. Adrian. in 4. q. 4. de Confeſ. Abulenſis, Matth. 25. q. 9. Et tanquam rem certam eam ſupponit Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 39. & habetur in cap. *Qualis*, d. 25. & alii infra citandi. In modo autem explicandi hanc remiſſionem eſt diverſitas opinionum.

[1. Opinio.] Prima eſt eorum, qui dixerunt peccata venialia paulatim & ſucceſſive remitti per ipſam pœnam ignis purgatorii. Quod conſequenter dicent Gabriel, & Medina, [Primum fundamentum.] aliique, qui putant veniale peccatum nihil eſſe aliud poſt tranſactum actum, niſi reatum pœnæ, nam hic reatus ſolutione pœnæ tollitur: unde, ſicut pœna ſucceſſive infligitur, ita etiam reatus ſucceſſive minuitur, donec tollatur. Hæc vero ſententia habet falſum fundamentum, ut ex ſupra dictis conſtat.

[Aliud fundamentum.] Et ideo aliqui dixerunt remitti quidem peccatum veniale ſucceſſione temporis, quo purgatur anima, non tamen per ſolam pœnam, ſed per bonos actus, quos tunc anima exercet, præſertim per voluntariam acceptationem, & patientiam in toleranda illa pęna. Indicat D. Th. in 4. d. 21. q. 1. art. 3. clarius Bonav. art. 2. q. 1. Carthuſ. q. 1. Abulenſis Matth. 25. qu. 718. Et idem ſentit Sotus d. 15. q. 2. art. 2. Et poteſt ſuaderi, quia Scripturæ ſanctæ, Sanctique Patres ſignificant hæc peccata remitti in purgatorio, & per ignem illius, ex illo 1. ad Cor. 3. *Salvus fiet, ſic tamen quaſi per ignem*: loquitur enim de illo, qui *lignum, fœnum, & ſtipulas ſuperædificat*, quæ per peccata venialia intelliguntur, ut docuit Auguſt. in Enchirid. cap. 69. & 21. de Civit. cap. 26. & de Fide & operibus c. 15. & de Vera, & falſa pęnit. c. 18. Et refertur in Decr. d. 25. c. penult. Et in c. *Qualis.* refertur eadem ſententia ex Greg. lib. 4. Dialog. c. 39. qui eam colligit ex illo Matt. 12. *Non remittetur neque in hoc ſæculo, neque in futuro*: nam inde infert aliqua peccata remitti in futuro ſeculo: *non mortalia* (inquit) *ſed venialia, quæ remittuntur in purgatorio*: quod neceſſe eſt intelligi quoad cul-

culpam : nam quoad pœnam quæ relinquitur poſt remiſſam culpam, etiam mortalia ibi remittuntur. Eadem ſententia ſumitur ex Iſidoro lib. 1. de Divinis officiis, c. de Sacrificio, & Richardo de S. Vict. in Opuſculo de Differentia venialis, & mortalis peccati.

Improbatur opinio.

Sed nihilominus hæc opinio quoad illam temporis dilationem, & ſucceſſivam remiſſionem culparum, mihi non probatur: quia aut actus, per quem remittuntur illa peccata, eſt ſufficiens diſpoſitio, vel forma ad expellenda illa, vel non: ſi primum dicatur, ergo in eodem momento, in quo ille actus eſt, tolluntur peccata, quia, ut ſupra oſtendi, temporalis duratio actus non eſt neceſſaria ad effectum remiſſionis: ſi autem actus eſt imperfectus, nihil efficiet circa remiſſionem culpæ, donec perficiatur, & tunc ſtatim & ſine ſucceſſione illam expellet, quia illa perfectio non oportet ut ſit intenſiva, ut etiam ſupra oſtenſum eſt: ergo ſolum eſſe poteſt ſubſtantialis perfectio ipſius actus, quæ ſimul cum ipſo actu, & inſtanti efficitur. Et præterea interrogo, an illa ſucceſſio ſit propter multitudinem peccatorum venialium, vel in uno & eodem. Hoc poſterius non eſt veriſimile, alias ipſamet culpa per partes & ſucceſſive remitteretur: quod eſt improbabile, quia actus, per quem remittitur, toti culpæ æque opponitur. Prius etiam, licet impoſſibile non ſit, non eſt tamen neceſſarium: quia diſpoſitio ſufficiens ad remiſſionem venialium peccatorum, ſimul, & in uno momento haberi poteſt, ut ſupra declaratum eſt: & alias anima exuta corpore non eſt impedita: ergo non indiget ſucceſſione: præſertim quia ſupponimus eſſe juſtam & habere perfectam cognitionem ſui ſtatus.

Venialia remitti in inſtanti ſeparationis animæ. Vera ſolutio.

Concludendum igitur eſt, omnia peccata venialia, cum quibus homo juſtus decedit, remitti quoad culpam in primo inſtanti ſeparationis animæ a corpore. In quo conveniunt reliqui Auctores citati, & citandi. Et præter dicta, probabitur latius ex ſequenti. Nec teſtimonia adducta repugnant, quia ab illo inſtanti incipit anima purgari intrinſece: & ideo quamvis tunc remittantur hæc peccata, vere dicentur remitti in purgatorio. Præſertim, quia plena remiſsio, ſcilicet quoad culpam & pœnam, non conſummatur in eo inſtanti, ſed pur purgatorium ignem.

Per quid tunc remittatur. 1. Opinio. Refellitur.

Per quid autem tunc remittantur, varie etiam explicatur. Quidam aſſerunt remitti a ſolo Deo per extrinſecam condonationem, ſine interventu cauſæ ſecundæ, & ſine reſpectu ad opus hominis. Sed hoc nec fundari poteſt, nec eſt conſentaneum rationi. Nam, ſi Deus ita remittit peccata illa, cur non antea remiſerat, ſiquidem ex parte hominis eadem erat diſpoſitio, vel potius non repugnantia: Dicere enim quod propter ſolam mortem id fiat, eſt tribuere hunc effectum ipſi morti quaſi ex opere operato. Atque ita rationes ſupra factæ contra Alenſ. contra hanc ſententiam procedunt.

2. Sentent.

Secunda ſententia circa hoc fuit Scoti, d. 21. q. 1. dicentis, Deum remittere omnia peccata venialia in illo inſtanti propter præcedentia merita, etiamſi in illo inſtanti anima nihil operetur, vel ſine reſpectu ad ſpeciale opus, quod tunc operatur: ſed quia ipſe homo retulit opera hujus vitæ in illum finem: vel quia ipſo etiam non referente, Deus acceptavit: & hoc poſterius videtur magis ſentire Scotus. Significat enim omnia opera meritoria acceptari a Deo ad remiſsionem venialium, ſed diverſo modo: nam, ſi ab operante referantur ad hunc finem, acceptantur ad remiſsionem, quæ ſtatim fit: ſi vero non referantur, acceptari ad remiſsionem in inſtanti mortis faciendam. Quod ſi objiciat Almain. q. 1. interdum poſſe decedere juſtum cum peccato veniali, & ſine meritis. Reſpondere poteſt Scot. neceſſarium eſſe, ut ſaltem merita Chriſti illi fuerint applicata per ſacramentũ, & illis eandem acceptationem, ſeu applicationem intervenire. Atque hanc ſententiam quantum ad priorem partem, quod remiſsio fiat cum reſpectu ad merita præcedentia, tenuit Albert. d. 21. art. 1. Eſtque probabilis, ut ſtatim dicam. Tamen quoad aliam partem excluſive non placet,

Rejicitur.

quia, ſi priora merita erant digna illa remiſsione, cur non ſtatim data fuit? Certe nõ poteſt alia ratio reddi, niſi quia anima non erat diſpoſita: ergo ob eandem rationem non remittentur in primo inſtanti ſine congrua diſpoſitione animæ. Nam dicere in hoc eſſe conceſſum privilegium aliquod ipſi morti, eſt omnino gratis dictum: & contra id poſſunt fieri omnes rationes factæ contra Alenſem. Eſt etiam inconveniens admittere, quod de facto fiat remiſſio peccati venialis, ſine aliqua mutatione intrinſeca proportionata voluntatis, quia hic non eſt conſentaneus modus ſanctificationis, & remiſsionis. Atque in hunc modum poteſt urgeri argumentum Almaini. Nam, ſi quis baptizatus adultus habeat peccata venialia, & nulla merita, veriſimile non eſt illi remitti peccata venialia in inſtanti mortis propter Chriſti merita, ſine alia diſpoſitione, vel applicatione, quia, vel illa peccata fuerunt commiſſa ante baptiſmum, & non fuerunt remiſſa propter obicem, & ſic neque in mortis inſtanti auferētur, niſi obex auferatur per aliquam diſpoſitionem: vel illa peccata fuerunt poſt baptiſmum commiſſa, & ſic baptiſmus per ſe non habet efficaciam circa peccata venialia, quæ poſt illum committuntur, ut ſuo locum oſtenſum eſt: & ideo non eſt veriſimile applicari per illum merita Chriſti ad remiſſionem futurorum peccatorum venialium in inſtanti mortis faciendam, ſine alia diſpoſitione. Atque idem fere argumentum fieri poteſt cum proportione de cæteris ſacramentis, & de meritis propriis, ſaltem reſpectu peccatorum, quæ poſt illa fiunt.

Venialia in illo inſtanti tolli per ferventẽ dilectionẽ, & contritionẽ animæ. Vera ſententia.

Dicendum ergo eſt, in primo inſtanti ſeparationis animæ a corpore habere animam ferventem actum dilectionis Dei, & contritionem etiam perfectam omnium præcedentium culparum. Ita ſentit D. Th. q. 7. d. Mal. art. 11. Rich. d. 21. a. 2. q. 1. Palud. q. 1. art. 1. concl. 3. Dur. Major, & Almain. q. 1. Abul. Matt. 25. q. 723. & alii ſupra citati. Probatur, quia talis anima in eo momento optime cognoſcit ſtatum ſuum, & eſt expedita ad operandum: & ex parte Dei habet auxilium efficaciſſimum juxta menſuram ſuæ gratiæ: & ipſa ſtatim ſine mora operatur, & perfecte tendit in Deum, & avertitur ab omnibus venialibus: ergo ille actus ſufficit, ut ſtatim tollantur omnia illa peccata quoad culpam. Atque ita conſtat pœnitentiam poſſe remittere hæc peccata, etiam poſt hanc vitam. Neque oportet, ut in eo inſtanti multiplicentur actus, ut quidã dixerunt, quando peccata remittenda ſunt multa, & varia: quia, ut ſupra oſtenſum eſt, unus actus efficax, & univerſalis ſufficit ad omnia tollenda: plures ergo actus amoris, aut pœnitentiæ nec neceſſarii ſunt, nec fortaſſe juxta ordinarium modum operandi, poſſunt in illo inſtanti haberi: plures vero actus aliarum virtutum particularium, quibus venialia peccata opponebantur, forte haberi poſſunt, tamen formaliter ad remiſſionem talium culparum neceſſarii non ſunt.

In quo genere cauſæ talis actus remittat illas culpas.

Non remittit, ut forma phyſica. Sed per modum diſpoſitionis.

Ultimo vero exponendum ſupereſt, quo modo ſeu in quo genere cauſæ talis actus remittat tunc illas culpas. In quo duo ſuppono ex ſuperioribus: unum eſt, non remittere ut propriam formam phyſice, ac formaliter repugnantem, propter rationes ſupra dictas. Aliud eſt, expellere, ſeu cõcurrere per modum diſpoſitionis ſufficientis: quod genus cauſalitatis ſatis erit, etiamſi illud non interveniat, ut ex ſuperioribus ſatis cõſtat. Nihilominus tamen dubitari poteſt, an etiam tunc concurrant meritum & ſatisfactio de condigno. Et quidem Cajet. 1. part. q. 63. ar. 5. in fine docet, animam in illo inſtanti eſſe non ſolum in ſtatu merendi, ſed etiam demerendi, quia, *nondum eſt* (ait) *omnino extra viam, ſed in termino viæ.* Quę ſententia ſemper mihi diſplicuit, quia ex illa ſequitur poſſe hominem eſſe in gratia toto tempore vitæ, & in illo inſtanti illam amittere: quod, ut opinor, repugnat Scripturis, ut alibi latius. Item, ſi eſt in termino viæ, non eſt in via, qua ille terminus extrinſecus eſt. Anima ergo in eodem inſtanti, quo ſeparatur a corpore, ſi juſta fuit immediate ante, ita confirmatur in juſtitia, ut cadere non poſſit, & ſtatim exiſtit extra ſtatum merendi præmium eſſentiale, vel augmentum gratiæ: & manifeſte patet in animabus, quæ purgatione non indigent.

An concurrat meritum de condigno.

Anima in inſtanti mortis eſt in gratia, confirmatur, & exiſtit extra ſtatum merendi.

Nihilominus tamen poſſet quis probabiliter dicere, quando anima indiget purgatione eſſe adhuc in ſtatu merendi aliquid accidentale, ſive neceſſarium, ut eſt remiſſio venialis culpæ: quia quantum ad hoc adhuc non eſt in termino, ſed quodammodo in via. Unde D. Th. in 4. d. 21. ſaltem meritum de congruo admittit. Idem vero D. Thom. q. 7. de Malo, art. 11. ſimpliciter negat meritum in tali actu. Quod etiam cenſent Bonavent. & Richard. dict. d. 21. & Adrianus q. 4. de Confeſſione. Et videtur probabilius, quia ſtatus merendi cum vita finitur,

Etiam de congruo. Objectio.

tur, quantum ex Scriptura colligi poteſt: neque illud meritum eſt neceſſarium, cum alia cauſalitas ſufficiat. Dices: Deus tenetur ex juſtitia remittere illam culpam, quia non poteſt, ſervato ordine juſtitiæ a ſe præſcripto, punire perpetuo illam animam, privando illam gloria, nec poteſt dare gloriam, niſi prius remittat culpam. Reſpondetur, ad hoc prodeſſe merita præcedentia, vel propria, vel Chriſti Domini applicata, ut ratione illorum negari non poſſit hæc remiſſio, ſi alioqui ex parte hominis, vel animæ ſit ſufficiens diſpoſitio.

Enodatur.

Quid de ſatisfactione pro pœna.

Sed quid de ſatisfactione, nam cum ille actus contritionis & doloris pœnalis ſit, erit etiam ſatisfactorius pro tota, vel ſaltem pro parte pœnæ debitæ, atque ita ratione illius actus minuetur pęna purgatorii, quod videtur inconveniens: alioqui tam intenſa poſſet eſſe contritio in illo inſtanti, ut omnino expiaret pœnam purgatorii debitam illi culpæ. Circa hoc aliqui concedunt aliquid pęnæ remitti propter illum actum. Et ſane, qui aſſerunt ad ſatisfaciendum pro pœna temporali non eſſe neceſſarium pactum, vel promiſſionem ullam ex parte Dei, ſed ex natura rei fieri, ac neceſſario conſequi, ut qui unam pœnam aſſumit, non ſit dignus alia: qui hoc (inquam) aſſerunt, non video, quomodo negare poſſint tantam pęnam remitti ex vi illius contritionis, quanta remitteretur cæteris paribus per ſimilem contritionem habitam ante mortem, quia, ſi nudam rei naturam inſpiciamus, tam valida, & efficax eſt contritio in uno ſtatu, ſicut in alio: imo in inſtanti mortis eo eſt vehementior dolor, quo major eſt culpæ cognitio, majuſque deſiderium purgandi delictum. Neque ex ſola rei natura reddi poteſt ratio, ob quam efficacitas contritionis ad ſatisfaciendum duret in toto vitę tempore, & in inſtanti mortis jam non ſit. Præſertim quia iidem Auctores aſſerunt, contritionem in illo inſtanti eſſe condignam ſatisfactionem pro culpa veniali, non ex pacto, aut per modum meriti, ſed quia per modum formæ convertit, & rectificat voluntatem: ergo eadem ratione conſequenter dicere debent, ut eſt quædam pœna, formaliter expellere reatum alicujus pœnæ temporalis. Hæc tamen ſententia probanda non eſt: imo hinc a poſteriori intelligi poteſt, fundamentum, in quo nititur, falſum eſſe: nam ex illo ſequitur illud conſequens, quod probandum non eſt: tum propter rationem factam, quod ſæpe poſſet per talem actum culpa, & reatus pœnæ totus expelli: tum etiam, quia eadem ratione omnes actus pœnales voluntarie eliciti in purgatorio toto tempore quo durant, eſſent ſatisfactorii, & per ſe ac natura ſua expellerent aliquem reatum, ſeu dignitatem pœnæ: nam, ſi legem Dei ſecludamus, nulla ratio reddi poteſt, cur talis actus habeat ex natura ſua hunc effectum formalem expellendi talem reatum quodam tempore, & non alio.

Quorundam ſententia.

Rejicitur.

2. Sententia.

Alii vero, etiamſi fateantur negotium hoc ſatisfactionis noſtræ pendere ex pacto & lege Dei, nihilominus dicunt in illo inſtanti fieri aliquam remiſſionem pœnæ debitæ pro tali culpa veniali, ex alio principio, quod Deus non remittit aliquam culpam, quin commutet pęnam illi debitam in minorem: hoc autem non fit ſine remiſſione alicujus pęnæ. Aſſumptum patet, tum quia quoties culpa mortalis remittitur, commutatur pœna ęterna in temporalem: ergo multo magis quoties remittitur culpa venialis, commutabitur pęna temporalis in breviorem, vel remiſſiorem: tum etiam, quia quamdiu homo in ſe habet culpam, dignior eſt pœna, quam cum illa caret. Contra hanc vero ſententiam etiam urget argumentum illud, quod per talem attritionem poſſet omnino expiari illa pœna. Sequitur etiam, in eodem inſtanti per contritionem de peccatis mortalibus poſſe vel tolli, vel ſaltem remitti pęnam temporalem, debitam pro eiſdem peccatis. Denique ſequitur per actus pęnales voluntarie elicitos poſt hanc vitam poſſe pœnas purgatorii, aut breviores, aut leviores fieri. Quæ omnia cenſeo eſſe inconvenientia & contra communem ſententiam Theologorum, ut latius in materia de Satisfactione, & Purgatorio dicetur.

Improbatur.

In illo inſtanti nullam purgatorii pęnam remitti ex vi illius

Reſpondetur ergo, in illo inſtanti nullam pęnam purgatorii remitti ex vi illius contritionis, quę eſt ſententia D.Th. qu. 7. de Malo art. 10. Et ratio a priori eſt, quia Deus ſtatuit tempus hujus vitæ ad ſatisfaciendum per noſtros actus, vel pœnas hujus vitæ, tempus autem vitæ futuræ ad ſuſtinendam condignam pœnam ignis. Sicut autem in inſtanti mortis intrinſece finitur hæc vita, & intrinſece incipit alia, ita in illo jam non habet locum modus ſatisfaciendi hujus vitæ, ſed intrinſece incipit ſatiſpaſſio per purgatorium ignem. Nec eſt neceſſe, ut illa remiſſio fiat cum commutatione pœnæ in minorem, niſi quatenus in eodem inſtanti incipit cum ipſa remiſſione pœna ignis, per quam aliquid ſolvitur, quamvis illa non ſit proprie diminutio pęnæ quoad durationem temporalem, ſed quoad intrinſecum terminum ejus, & hæc ipſa non ſit proprie per remiſſionem, ſed per ſolutionem. Neque eſt ſimile de remiſſione peccati mortalis, nam illa ſit per gratiæ infuſionem de novo, & ideo neceſſario tollit æternitatem pœnæ: ſit etiam ſemper in hac vita: & ideo, ſi fiat per actum proprium, ſit cum aliqua ſatisfactione pro pęna temporali. Ex eademque cauſa provenit, ut remiſſio venialis culpæ in hac vita ſemper fiat cum aliqua diminutione pœnæ ſenſus, quia ſemper ſit cum aliqua ſatisfactione: per ſe autem neceſſarium non eſt, ut quoties remittitur culpa venialis, minuatur pœna temporalis, vel quoad durationem, vel quoad intenſionem ejus. Nam quoad quandam carentiam familiaritatis, vel favoris divini, quam ſupra diximus eſſe conjunctam cum culpa quamdiu durat, concedere poſſumus hanc pęnam remitti etiam in anima ſeparata in eodem inſtanti, in quo remittitur culpa, quia eſt intrinſece illi annexa, ut ſupra declaratum eſt. Id autem intelligendum eſt juxta capacitatem illius ſtatus, ut latius infra in proprio loco.

Contritione: Vera ſolutio.

ARTICULUS III.

Utrum venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, &c. hujuſmodi.

AD 3. *ſic proceditur. Videtur, quod venialia peccata non remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionem, & alia hujuſmodi. Peccata enim venialia non remittuntur ſine pœnitentia, ut dictum eſt. Sed pœnitentia per ſe ſufficit ad remiſſionem venialium peccatorum. Ergo iſta nihil operantur ad hujuſmodi remiſſionem.*

Supra q. 65. ar. 1. ad 6. & 8. & q. 83. ar. 3. ad 3. & 4. d. 16. q. 2. a. 2. q. 4. & d. 17. q. 3. a. 3. q. 3. & d. 21. qu. 1. a. 1. & 2. & mal. q. 7. ar. 12. a. 1. hujus q.

Præterea. Quodlibet iſtorum eandem relationem habet ad unum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod iſtorum remittitur aliquod peccatum veniale, ſequitur, quod pari ratione remittantur omnia. Et ita per unam tunſionem pectoris, vel per unam aſperſionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus, quod videtur inconveniens.

Præterea. Peccata venialia inducunt reatum alicujus pęnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo, qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipulam, quod ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Sed hujuſmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam, vel minimam pœnam in ſe habent. Ergo non ſufficiunt ad plenam remiſſionem venialium peccatorum.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pœnit. quod pro levibus peccatis pectora noſtra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita noſtra. Et ita videtur, quod tunſio pectoris, & oratio Dominica cauſent remiſſionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur eſſe de aliis.

In lib. de Medicina pœnit. c... tom. 9.

Reſp. dicendum, quod (ſicut dictum eſt) ad remiſſionem venialis peccati non requiritur novæ gratiæ infuſio: ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale vel explicite, vel ſaltem implicite: ſicut cum aliquis ferventer movetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem venialium peccatorum. Uno modo, in quantum in eis infunditur gratia: quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut ſupra dictum eſt. Et hoc modo per Euchariſtiam, & Extremam unctionem, & univerſaliter per omnia ſacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum. Et hoc modo confeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus: Dimitte nobis debita noſtra. Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas. Et hoc modo benedictio Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, qualibet ſacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.

Art. 2. hujus q.

Ibidem.

Ad 1. ergo dicendum, quod omnia iſta cauſant remiſſionem peccatorum venialium, in quantum inclinant animum ad motum pœnitentiæ: qui eſt deteſtatio peccatorum implicite, vel explicite.

Ad 2. dicendum, quod omnia iſta, quantum eſt de ſe, operantur ad remiſſionem omnium peccatorum venialium. Poteſt tamen impediri remiſſio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptiſmi.

Ad 3. dicendum, quod per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam, tum virtute alicujus ſatisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cujus motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ: quia ſic qui eſſet omnino immunis a peccato mortali, aſperſus aqua benedicta, ſtatim evolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundum modum ferveris in Deũ, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

COMMENTARIUS.

QUamvis D. Th. in titulo, præcipue videatur quærere de virtute, quam ſacramentalia habent ad tollenda peccata venialia, tamen in corpore etiam de ſacramentis reſpondet. Et de illis in primis dicit, per omnia ſacramenta novæ legis peccata venialia remitti. Quod probat, quia per omnia ſacramenta infunditur gratia: per infuſionem autem gratiæ, tolluntur peccata venialia, *ut ſupra* (inquit) *dictum eſt*, ſcilicet art. præced. · Non declarat autem D. Th. quid requirant ſacramenta ut habeant hunc effectum: neque an ſingula ſacramenta remittant omnia peccata venialia, quæ inveniunt in homine, vel quæ, aut qualia, ſed tantum indefinite loquuntur. Nec denique an ſemper hoc faciant, vel aliquando: inſinuat tamen, quandocunque gratiam infundunt, tollere etiam venialia peccata. Sed hæc omnia explicabimus diſp. ſequ.

Ratio autem D. Thomæ prætermitti hic non poteſt. Nam, vel deſtruit expoſitionem a nobis datam artic. 2. vel non recte colligit. Cum enim ibi dixit D. Th. per infuſionem gratiæ tolli peccata venialia, interpretati hoc ſumus de infuſione primæ gratiæ, quatenus habet adjunctum motum in Deum, & in peccatum: at ſacramenta non omnia infundunt hoc modo primam gratiam, ſaltem per ſe loquendo: nec requirunt ad ſuos effectus motum in Deum, & in peccatum: ergo, vel. D. Thomas non recte ſubſumit, vel prior illa propoſitio male a nobis expoſita eſt. Quocunque autem iſtorum conceſſo, infirma redditur ratio. De primo per ſe conſtat. De ſecundo probatur, ſic enim fundamentum rationis erit, per omne augmentum gratiæ illa peccata remitti: quod falſum eſſe ſupra oſtendimus.

Reſpondeo, objectionem concludere obſcurum eſſe ſenſum illius propoſitionis D. Th. *quando infunditur gratia adulto, venialia peccata remitti.* Tamen, quia nec veritas ipſa aliud patitur, nec verba etiam D. Th. in art. 2. ut ibi oſtendimus, ideo ab interpretatione ibi data diſcedendum non eſt. Hunc vero locum dupliciter poſſumus interpretari. Primo, licet non omnia ſacramenta per ſe ſint inſtituta ad dandam primam gratiam: omnia tamen aliquando illam dare poſſe, juxta ſententiam D. Th. ut in ſuperiori tomo latius vidimus: ideoque D. Th. hic non loquitur de ſacramentis in omni operatione ſua, ſed quando primam gratiam infundunt: ita ut ex hoc articulo non habeamus ex ſententia D. Thomæ, ſacramenta ſemper remittere venialia peccata, ſed tunc ſolum quando primam gratiam infundunt. Et adhuc, tunc non omnino ſemper, ſed regulariter, & interveniente ex parte hominis ſufficiente motu contra peccatum veniale. Et in hoc ſenſu procedit ratio aptiſſime, & ceſſant omnes difficultates. Multum autem dubito, an hæc fuerit mens D. Th. propter abſoluta & univerſalia verba ejus. Et ideo addere poſſumus, quamvis ſacramenta non infundant ſemper primam gratiam, nec per ſe, tamen quoties aliquam gratiam infundunt, ea efficacitate illam conferre, quæ ſufficeret ad dandam primam gratiam, ſi in ſubjecto non præceſſiſſet, dummodo obicem non poneret (quod ſemper præſupponendum eſt) & ideo hic ſubſumit omnia ſacramenta infundere gratiam, ſcilicet, vel actu, vel quantum eſt ex ſua efficacia. Et ideo ad hanc rationem neceſſe non eſt, ut, quoties augetur gratia, remittantur venialia: ſed quoties augetur tali modo, & tali efficacitate, quæ ex ſe ad dandam primam gratiam ſufficeret. Quamvis autem D. Thom. non declaret, ſubintelligit tamen requiri diſpoſitionem ex parte recipientis, ſicut in art. 2. explicuerat, ad quem ſe remittit. Qualis autem, & quanta eſſe debeat hæc diſpoſitio cum ſacramento conjuncta, nos poſtea declarabimus.

Conciliantur loca.

Secunda aſſertio, quæ ex reliqua parte articuli colligitur, eſt, Sacramentalia operantur ad remiſſionem venialium peccatorum, in quantum fiunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum, aut reverentia in Deum, vel res divinas. Non explicat autem D. Th. qualis debeat eſſe ille motus: ſatis tamen ex verbis ejus conſtat non poſtulare, ut ſit verus actus contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia, ſed quælibet deteſtatio formalis, vel virtualis de peccato veniali, dummodo in charitate, & aliquo modo ex gratia fiat, ut in ſolut. ad 3. declarat. Rurſus non exponit D. Th. quomodo hæc ſacramentalia operentur ad excitandum hunc motum: & an ſuppleant aliqua ex parte ejus inſufficientiam, & defectum: ſed hæc tradentur a nobis diſput. ſequente. Argumentorum ſolutiones non indigent aliqua expoſitione.

ARTICULUS IV.

Utrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali.

AD 4. *ſic proceditur, Videtur, quod veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali. Quia ſuper illud Joan. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat: dicit quædam gloſſa, quod omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.* Inf. q. 90. ar. 4. ad 3. & 4. d. 16. q. 2. art. 1. q. 2. & 3.

Præterea. Ad remiſſionem peccati venialis non requiritur gratiæ infuſio, requiritur autem ad remiſſionẽ mortalis. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

Præterea. Plus diſtat peccatum veniale a mortali, quã ab alio veniali. Sed unum veniale poteſt dimitti ſine alio: ut dictum eſt. Ergo veniale poteſt dimitti ſine mortali. Art. præc. ad 2. & q. præced. art. 3.

Sed contra eſt, quod dicitur Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde (ſcilicet ex carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas noviſſimum quadrantem. Per quem ſignificatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur ſine mortali.

Reſp. dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) remiſſio culpæ cujuſcunque nunquam fit, niſi per virtutem gratiæ: quia, ut Apoſt. dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum: quod gloſſa ibi exponit de veniali. Ille autem, qui eſt in peccato mortali, caret gratia Dei. Unde nullum veniale ſibi remittitur. Qu. præced. art. 6. & qu. 86. art. 3. Gloſſ. interlinearis ibi. ſuper illud: Beatus cui non imputavit Dominus peccatũ.

Ad 1. ergo dicendum, quod venialia ibi dicuntur irregularitates ſive immunditiæ, quas contrahebant ſecundum legem.

Ad 2. dicendum, quod licet ad remiſſionem peccati venialis non requiratur nova infuſio habitualis gratiæ: requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non poteſt eſſe in eo, qui ſubjacet peccato mortali.

Ad 3. dicendum, quod peccatum veniale non excludit omnem actum gratiæ, per quem poſſunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ, ſine quo nullum peccatum mortale, vel veniale remittitur. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

LItera Divi Thomæ eſt clara: & res ipſa jam explicata eſt.

DISPUTATIO XII.

HÆc Diſputatio proprie non ſpectabat ad hunc locum, ſed ad varia, pro diverſitate rerum, quibus ſolet hic effectus ex opere operato tribui: tamen quia D. Thomas eam attigit in art. 3. &, quia ad complementum hujus materiæ eſt neceſſaria, prætermitti non potuit: præſertim, quia exponere neceſſe eſt, quem concurſum habeat virtus pœnitentiæ ad hunc effectum, etiamſi ex opere operato fiat. Duo autem ſunt capita, ad quæ reducuntur omnes cauſæ, quibus illo modo poteſt tribui talis effectus, ſcilicet ſacramenta, & ſacramentalia: & ſub utroque varia membra continentur, de quibus ſub generali quæſtione breviter dici poteſt. Addi etiam hic poſſet ſacrificium Miſſæ, quod formaliter eſt diſtin-

diſtinctum a prædictis. Sed de illo ſufficienter dixi ſuperiori tomo, diſput. 79. ſect. 5.

SECTIO I.

Utrum veniale peccatum tollatur ex opere operato per ſacramenta.

Proponitur difficultas.

PRimum inquiri poſſet, an hæc cauſalitas ex opere operato habeat locum in remiſſione peccati venialis: nam, ſi habet, nemo prudens negabit, quin per ſacramenta novæ legis, generatim loquendo, interdum fiat: quamvis de particularibus ſacramentis poſſit eſſe dubitatio. Nam, cum hæc ſacramenta inſtituta ſint ad homines perfecte ſanctificandos ex opere operato, & hęc ſanctificatio ex parte cōſiſtat in remiſſione venialium peccatorum, non poteſt toto huic generi ſacramentorum hæc efficacitas denegari, ſi poſſibilis eſt. Ratio autem dubitandi de hac poſſibilitate eſt ſupra tacta, quia vel homo eſt ſaltem attritus de peccato veniali, vel non; ſi non, nunquam poterit tolli ex opere operato, alias tolleretur ſine ſufficienti mutatione voluntatis humanæ: quod dicendum non eſt. Si autem voluntas humana jam fuit ſufficienter mutata, ſtatim aufertur peccatum veniale ex diſpoſitione operantis, priuſquam intervenire poſſit efficacitas ex opere operato. Ergo nunquam datur locus huic modo remiſſionis venialis peccati.

Ratio dubii.

Remiſſio venialis, quæ fit ſimul cum mortali, poteſt & fit ex opere operato per ſacramenta.

Hæc difficultas præſertim procedit in remiſſione venialis peccati, quæ per ſe fit ſine conjunctione cum mortali peccato, & ideo oportet de illa ſpecialiter loqui. Nā de altera, quæ fit ſimul cum mortali, pro certo ſupponendum eſt poſſe fieri ex opere operato, & de facto fieri per ſacramenta, vel plura, vel omnia. Primum patet ex ratione contraria, quia tunc peccatum veniale non poteſt tolli per ſolam attritionem, etiam ſi illa ad veniale extendatur, quia non poteſt tolli ſine mortali, quod per ſolam attritionem non tollitur: ergo, adveniente ſacramento, poterit veniale ex opere operato tolli, ſicut tollitur mortale. Sed fortaſſe negabit aliquis ſimilitudinem, quia per ſacramentum infunditur gratia, quæ eſt forma natura ſua incompoſſibilis cum peccato mortali, & ideo poteſt ex opere operato excludi: non eſt autem illa forma incompoſſibilis cum peccato veniali: & ideo non ſequitur reſpectu illius eſſe poſſibilem efficacitatem ex opere operato. Sed contra, nam, ut Deus remittat peccatum veniale, non eſt neceſſe, ut infundat formam phyſicam formaliter incompoſſibilem illi, quia re vera, in rigore loquendo, nulla talis eſt, & ſaltem eſt certum ſæpe fieri ſine illa, ut ſupra ſignificatum eſt, & ex dicendis amplius conſtabit: ergo per ſacramentum poteſt Deus remittere ex opere operato ſimul peccatum veniale cum mortali, applicando Chriſti meritum, & ordinando gratiam ad utrumque effectum.

Et hoc ipſum probatur, oſtendendo alteram partem inductione ſacramentorum. Nam de ſacramento pœnitentiæ ſupra id oſtendimus, ex eo principio, quod ſunt materia ſufficiens ſacramenti pœnitentiæ, quæ propterea recte & utiliter in confeſſione dicuntur, ut dixit Conc. Trid. ſeſs. 14. c. 5. Comprehenduntur que ſub illis verbis Chriſti: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Joann. 20. Ergo, ſicut per poteſtatem clavium remittuntur peccata mortalia ex opere operato, ita etiam venialia illis conjuncta, cum proportionali diſpoſitione, & attritione. Præterea idem eſt certiſſimum de baptiſmo, ut late oſtenſum eſt ſuperiori tomo, diſp. 28. ſect. 3. Ubi non ſolum omnem culpam, ſed etiam omnem pœnam oſtendimus remitti per baptiſmum homini ſufficienter attrito: atque etiam probavimus non oportere, ut attritio in contritionem mutetur: quod etiam de ſacramento pœnitentiæ infra repetemus. De aliis vero ſacramentis quoad hunc modum remiſſionis nihil eſt omnino certum, quia incertum etiam eſt, an aliquando dent primam gratiam; tamen, ſuppoſita probabili opinione affirmante, aliquando dare illam, ſi bona fide, & cum ſufficienti attritione ſuſcipiantur, conſequenter dicendum videtur, etiam auferre venialia, quæ inveniunt cum mortalibus conjuncta, ſi attritio ad illa etiam extendatur (agimus autem de remiſſione tantum quoad culpam.) Quod aperte ſentit D. Thom. hic, & idem alii Doctores infra citandi. Ratio vero eſt, quia, ſi gratia infuſa per ſacramentum cum tali diſpoſitione, remittit peccatum mortale, veriſimile eſt ordinari etiam a Deo ad remittendum veniale: vel aliter, ſi cum æquali diſpoſitione juſtificat Deus hominem a peccato mortali, multo magis juſtificabit a veniali: vel, ſi Deus propter Chriſti merita applicata per ſacramentum, acceptat illam diſpoſitionem ut ſufficientem ad remiſſionem mortalium, quamvis ex ſe non ſufficeret, multo magis acceptabit illam ad remiſſionem venialium. Ex hac autem ratione ſolum concluditur, per ſacramenta remitti hoc modo ea peccata venialia, quorum homo habet veram & ſupernaturalem attritionem. An vero alia etiam tollantur, vel tolli poſſint, in ſequenti puncto dicemus, nam quoad hoc eadem eſt ratio in hoc, & in ſequenti modo remiſſionis venialis peccati.

Quid de remiſſione venialis quando per ſe ſola fit.

Dicendum ergo ſupereſt de remiſſione culpæ venialis, quando per ſe ſola fit ſine remiſſione mortalis: nam tunc videtur nunquam habere locum opus operatum ſacramenti, non quia ſacramento ex ſe virtus deſit, ſed quia ſemper prævenitur a diſpoſitione pœnitentis, quæ informata per gratiam habet vim ſatisfaciendi, & expellendi peccatum veniale, antequam ſacramentum adveniat: & ita dici poterunt ſacramenta de ſe eſſe remiſſiva peccati venialis, quoties invenerint illa in homine bene diſpoſito, de facto tamen nunquam remittere illa in homine juſto, quia jam invenient remiſſa, ſi ille eſt bene diſpoſitus. Nihilominus dicendum cenſeo ſacramenta aliquando tollere peccata venialia ex opere operato in hominibus juſtis. Quod, licet in quibuſdam ſacramentis ſit certius quam in aliis, de omnibus tamen eſt veriſimile. De Baptiſmo ſufficiunt dicta in citata ſect. 3. cum his, quæ inferius addemus. Et idem eſt de ſacramento Pœnitentiæ: conjungendo, quæ in præcedenti diſp. attigimus cum his, quæ ſtatim dicemus. Quia vero hæc duo ſacramenta, per ſe loquendo, ſunt ſacramenta mortuorum, ideo in Baptiſmo non habet locum hic caſus, niſi quando ſupponitur adultus prius juſtificatus per contritionem cum baptiſmo in voto, & poſtea venialiter peccaſſe, & ſic accedere ad ſacramentum baptiſmi cum aliqua diſpoſitione, quæ per ſe non ſufficiat, ut tollatur peccatum veniale, niſi accedat vis ſacramenti: de qua diſpoſitione ſtatim dicemus.

Omnia ſacramenta aliquando tollere peccata venialia ex opere operato in juſtis.

Vera reſolutio. De baptiſ.

De pœnit.

In ſacramento autem pœnitentiæ frequentius & magis per ſe habet locum hic caſus, ſcilicet, quando homo juſtus de ſolis venialibus confitetur. Et tunc etiam poteſt intelligi duplex efficacia in tali ſacramento ad tollenda venialia peccata: prima eſt quaſi propria & per ſe, quæ ſolum verſatur circa ea peccata, quæ ſunt materia talis confeſſionis: & de hac ſufficienter dictum eſt in diſput. præcedenti ſect. 3. Alia vero efficacitas eſſe poteſt ad tollenda peccata venialia omiſſa in tali confeſſione, vel ex oblivione, vel voluntarie, quod poteſt fieri ſine culpa: & quoad hoc videtur eſſe eadem ratio de hoc ſacramento, & de cæteris: quia, ſi habet hanc vim, magis eſt ex generali ratione ſacramenti novæ legis, quam ex propria talis ſacramenti. In quo differt a baptiſmo, nam hic ex propria & ſpecifica inſtitutione omnia delet, quia eſt regeneratio, & perfecta ablutio, ut ſignificant tam actio materiæ, quam verba formæ: nihilominus tamen quoad diſpoſitionem neceſſariam ad talem effectum eadem eſt utriuſque ratio.

De Extrema unctione.

De cæteris vero ſacramentis vivorum, de duobus mihi fere certum eſt, hunc habere effectum quantum eſt ex vi ipſorum. Unum eſt ſacramentum Extremæ unctionis, de quo infra in hoc eodem opere ex profeſſo dicam: nunc ſufficiant verba Concilii Tridentini ſeſs. 14. cap. 2. & can. 2. de Extrema unctione definientis illud ſacramentum & *dare gratiam, & remittere peccata,* ſeu *delicta*: & addit, *Si quæ ſunt adhuc expianda: ac peccati reliquias abſtergit.* Ubi & diſtinguit peccata a reliquiis peccatorum, & dum dicit, *Si quæ ſunt expianda*, plane ſignificat ſe loqui de peccatis, quæ manere poſſunt in homine jam juſtificato. Niſi quis velit id intelligere de ſolo reatu pœnæ temporalis, quod violentum eſt, & præter vim verborum, præſertim quia ille reatus potius pertinet ad reliquias peccatorū. Aliud eſt ſacramentum Euchariſtiæ, de quo id late tractavi ſuperiori tom. diſput. 63. ſect. 10. De aliis vero tribus ſacramentis hoc abſolute negat Soto in 4. d. 11. q. 2. art. 4. Idem tamen Soto d. 15. art. 3. oppoſitum docere videtur: &, cum in priori loco videatur majorem efficaciam in hoc tribuere ſacramentalibus, quam his ſacramentis:

Euchar. De reliquis tribus ſacramentis.

tis: in poſteriori ait, ſi aqua benedicta habet hanc vim (quod ipſe indicat) a fortiori habere omnia ſacramenta. Atque hæc opinio eſt magis recepta inter Theologos, ut patet ex D. Thoma hic, & Bonav. in 4. d. 21. art. 1. q. 2. & Alenſe dict. q. 65. memb. 3. art. 4. §. 2. Ledeſma 1. p. 4. q. 28. art. 3. Petro Soto lect. 12. de Euchar. & 18. de Pœnit. Et hæc ſententia, licet certa authoritate non conſtet, neque neceſſaria ratione probari poſſit, probabilior eſt, & magis pia. Quia in primis non repugnat Chriſtum Dominum hanc virtutem dediſſe his ſacramentis. Deinde eſt conſentaneum fini omnibus ſacramentis communi, quia omnia ſunt inſtituta ad curationem & ſanctificationem animarum. Deinde eſt conſentaneum fini proprio uniuſcujuſque ſacramenti, qui eſt, ut aliquod munus ſancte, & modo Deo grato perficiatur, quod poſſunt venialia peccata ſuo modo impedire, & maxime illa, quæ in unoquoque ſacramento ſpecialiter repugnat fini ejus. Tandem ob ſimiles rationes probabiliter creditur quodlibet ſacramentum, bona fide ſuſceptum, tollere mortale peccatum, ſi illud inveniat: ergo a fortiori idem dicendum eſt de peccato veniali, ſi ex parte pœnitentis ſit ſimilis, aut proportionalis diſpoſitio.

Quænam diſpoſitio ſufficiat ad hunc effectum.

Primus diſponendi modus. Jam vero explicandum ſequitur, quænam ſit illa diſpoſitio: duobus enim modis intelligi & cogitari poteſt, Primo, quod ſacramenta immediate præbeant aliquod auxilium, excitans in nobis motum ſufficientem ad tollendum peccatum veniale. Secundo, quod ipſum ſacramentum per ſe remittat veniale peccatum, etiam abſque motu voluntatis per ſe ſufficiente ad expellendum illud. *Secundus.* Priorem modum ſequuntur Petrus Soto, & alii moderni: & attribuunt D. Th. hic, & ſupra q. 79. art. 4. & tenet aperte Alenſis ſupra, & Bonav. ſupra, & d. 23. art. 1. q. 1. ubi Durandus, & alii ita ſentiunt de Extrema unctione. Juxta quam ſententiam nunquam per ſacramentum remittitur peccatum veniale ſine ſufficiente diſpoſitione, ſeu opere operantis. Dicitur tamen nihilominus tolli ex opere operato, quia illemet actus hominis operantis provenit a ſacramento ex opere operato. Ratio eſſe poteſt, quia ſacramentum non remittit culpam aliquam niſi mediante aliqua forma inhærente incompoſſibili cum tali peccato: hæc autem forma reſpectu venialis peccati non poteſt eſſe ſolus habitus, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo eſſe debet aliquis actus.

Sacramentum per ſe remittere veniale ſine motu voluntatis ad id ſufficiente vera reſolutio. Nihilominus contrariam ſententiam cenſeo veriorem, & eſſe D. Th. ut explicui latius dict. q. 79. art. 4. Eandem tenet Soto ita intelligens D. Th. hoc loco. Indicant etiam Paludanus, & Capreolus in 4. d. 23. Et de Euchariſtia, & baptiſmo id probavi in locis ſupra citatis. Ratio vero generalis eſſe poteſt, quia omnia ſacramenta tollunt peccatum mortale abſque diſpoſitione, quæ per ſeipſam ſufficiat. Unde non tantum excitant meliorem diſpoſitionem, ſed cum illa imperfecta per ſe immediate tollunt ipſum peccatum mortale: cur ergo non magis ita operabuntur remiſſionem venialis peccati? Et confirmatur, nam alias hæc remiſſio, vel nunquam vel rariſſime fiet per ſacramentũ, quia raro cõtingit, ut in illo momento, in quo ſacramentum abſolvitur, homo excitetur, & perficiat meliorem actum, & diſpoſitionem, quam toto tempore præcedente habuerat. Quod ipſa experientia ſatis oſtendere videtur, etiam in his, qui mediocri diligentia & attentione ad ſacramenta accedunt. Et declaratur, quia vel hic effectus ſacramenti eſt aliquod auxilium excitans, quod a ſolo Deo operante confertur: & hoc non videtur eſſe infallibile, aut certa lege dari ex vi ſacramenti, quia homines etiam bene diſpoſiti non ſemper recipiunt has ſpeciales motiones in ipſo momento, quo ſacramenta ſuſcipiunt. Vel eſt ſolum concurſus actualis gratiæ adjuvantis; & hic etiam cum non ſit, nec fiat actu nobis ſine noſtra actuali cooperatione libera, non videtur eſſe immediatus effectus ex opere operato alicujus ſacramenti. Reſponderi autem poteſt, ratione ſacramentorum dari aliqua auxilia actualia prævenientia, quamvis non ſemper dentur in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti, ſed poſtea congruis temporibus. Reſpondeo, ſi tale auxilium in ordine ad remiſſionem peccati venialis eſſet effectus ſacramenti ex opere operato, nullum tempus eſſet magis congruum ad illud dandum, quam ſit illud, in quo recipitur ſacramentum. Neque aliquis Auctorum dixit peccata venialia, quæ non remittuntur in ipſa ſuſceptione ſacramenti, remitti poſtea aliquando virtute ſacramenti, quando per ſe, & non ſimul cum mortalibus remittuntur, ut fieri poteſt per baptiſmum, vel pœnitentiam.

Solvitur contrarii fundamentum. Nec fundamentum oppoſitum firmum eſt, quia, ut ſupra oſtendi, etiam actus, quo tollitur veniale peccatum, non ſemper eſt incompoſſibilis ex ſe, & natura ſua cum peccato veniali: & ideo ſemper in his effectibus adjungenda eſt ordinatio divina, ſuppoſita ex parte cauſæ, vel diſpoſitionis proportione aliqua. Sic ergo in præſenti dicimus, quamvis ex parte hominis non præcedat actus ſufficiens, ipſam gratiam ſacramentalem, ut talis eſt, eſſe formam moraliter ſufficientem ad hunc effectũ. Et ideo D. Th. hic ſolum probat hunc effectum ex eo, quod ſacramenta gratiam infundunt. Hæc autem gratia ſacramentalis quoad præſens, non addit ſupra ipſam gratiam, niſi ordinationem divinam, qua voluit ut gratia per talem cauſam, & ad talem finem indita, remitteret venialia, ſi homo ſic recipiens non poneret obicem.

Quid neceſſe ſit, ut homo non ponat obicem ad hunc effectum.

Sed tunc ſupereſt explicandum, quid neceſſe ſit, ut homo non ponat obicem ad hunc effectum. Et ratio dubii eſt ſupra tacta, quia reſpectu mortalis peccati obex non tollitur, niſi per aliquem actum, ſaltem imperfectum, ſcilicet, attritionem: ergo aliquid ſimile neceſſarium erit reſpectu venialis peccati, ſaltem ex eo, quod fuit actuale. At vero, ſi attritio requiritur, illa ſine ſacramento tollet hoc peccatum, ut ſupra dictum eſt: ergo nunquam ſacramentum tollet hujuſmodi peccatum ſine diſpoſitione per ſe ſufficiente: imo loquendo moraliter, ſeu regulariter, nunquam tollet, ſed ſupponet ablatum per ipſum actum. Circa hoc, qui ſenſerit peccatum veniale nunquam tolli per ſolam attritionem, etiamſi perſona ſit grata, facile explicabit hunc effectum reſpectu ſacramentorum, dicendo ſacramenta facere hominem ex attrito contritum, ut ſic dicam, etiam reſpectu venialium, atque ita tolli obicem per attritionem, & ſolvitur difficultas tacta, quia negatur fundamentum ejus. At vero ſuppoſita ſententia a nobis poſita, quod attritio in homine grato ſine ſacramento ſufficit ad tollenda venialia: dicendum conſequenter eſt, ad tollendum obicem minus requiri quam attritionem, quandoquidem ſola attritio ad totum effectum ſufficit. Ut ergo homo ſuſcipiens ſacramentum non ponat obicem huic effectui, ſatis eſt (opinor) quod accedat ſine actuali complacentia peccati venialis, & cum voluntate ac deſiderio recipiendi ſacramentum, & effectum ejus. *Voluntas ſacramenti ſine complacentia peccati ſufficit.* Ita etiam ſentiunt Soto, & Ledeſma. Et probatur retorquendo rationem factam, quia ad hunc effectum non poteſt ſacramentum poſtulare & exigere attritionem, alias poſtularet ipſum effectum jam factum: ergo nihil aliud poteſt cogitari, niſi illa carentia complacentiæ cum prædicta voluntate. Quod etiam docet D. Th. in citatis locis ad 2. Addunt præterea Soto, & Ledeſma illam voluntatem circa ſacramentum, & effectum ejus, eſſe virtualem quandam retractationem peccati venialis, quatenus homo vult medicinam illius aſſumere. Item conjecturæ ſæpe adductæ de levitate peccati venialis, & de dignitate gratiæ, quæ in homine ſupponitur, hoc etiam confirmant. Quapropter non eſt in hoc æqualis ratio, ſeu diſpoſitio petenda reſpectu venialis peccati, & mortalis, nam per mortale multo magis avertitur homo a Deo, & ante remiſſionem ejus caret homo gratia: at vero veniale peccatum eſt imperfecta, ſeu fere nulla averſio, & aliunde relinquit gratiam in homine, quæ ſemper eſt diſpoſitio ad remiſſionem talis peccati: & ideo, ſi accedat ſacramentum, & non inveniat complacentiam formalem, aut virtualem, tollit illud.

An tollitur omnia venialia quibus homo non eſt actualiter affectus. Sed hinc oritur difficultas; nam videtur ſequi ex dictis, per quodlibet ſacramentum tolli ſemper omnia peccata venialia, quibus homo non eſt actualiter affectus, quod non videtur veriſimile. Sequela probatur, quia ad hunc effectum non eſt neceſſaria poſitiva diſpoſitio, ſed tantũ carentia complacentiæ: ergo, ſi hæc non ſit circa ullum peccatum, omnia tollentur. Patet conſequentia, tum ex illo principio, quod ſacramenta dant ſuos effectus non ponentibus obicem: tum etiam, quia inductione facta per ſingula peccata quodlibet auferri poteſt ex vi ſacra-

ſacramenti ſuppoſita carentia complacentiæ, & non eſt major ratio de uno, quam de alio; ergo auferentur omnia. Ad hanc difficultatem quidam concedunt totum: ita Sotus, & Ledeſma. Alii vero negant ſacramentum æqualiter tollere peccata venialia, ubi non eſt æqualis diſpoſitio. Et quidem antiqui Theologi diſputantes in particulari de Euchariſtia ita ſentiunt in 4. d. 12. ut videre licet in D. Th. qu. 2. ar. 2. D. Bonavent. 2. par. diſtinctionis art. 1. qu. 3. Richardo ar. 5. qu. 2. Alenſ. 4. par. qu. 41. memb. 1. ar. 1. & Gabriel lect. 85. in Canon. & D. Antonin. 3. par. tit. 14. c. 12. §. 5. Et ratio eſt, quia, licet ſacramenta dent ſuos effectus non ponentibus obicem, non tamen æqualiter dant omnibus, ſed pro ratione diſpoſitionis, ut patet tam in effectu gratiæ, quam in effectu remiſſionis pœnæ temporalis, non enim totam remittunt etiam non ponenti obicem, ſed pro gradu & qualitate diſpoſitionis; ergo idem dicendum eſt de peccatis venialibus. Propter quod hæc res mihi dubia videtur, & incerta. Nam, affirmando priorem ſententiam, nullum abſurdum, vel inconveniens ſequi video, quanquam efficaci fundamento oſtendi non poſſit, præſertim de omnibus ſacramentis, ut ratio in contrarium facta declarat. Multum tamen favet illi ſententiæ D. Tom. hoc loco, & ut minimum videtur probabilius, omnia ſacramenta habere vim ad hanc univerſalem remiſſionem, ſi ex parte hominis ſit proportionata diſpoſitio: quia ex parte ipſorum ſacramentorum non poteſt eſſe imperfectus, & dimidiatus hic effectus, cum nitantur in merito Chriſti infinito, & nulla ratione probabili fingi poſſit, eſſe de ſe determinata ad certum numerum & qualitatem peccatorum venialium, magis quam mortalium.

Opinio negans.

Opinio affirmans veriſimilior.

Jam vero deſcendendum eſt ad particularia. Et de baptiſmo ſine dubio eſt probabilius auferre omnem culpam, etiam venialem, ubi non invenerit voluntatem reſiſtentem, quia eſt regeneratio, & renovatio totius hominis. Et hoc etiam affirmavit hic D. Th. art. 1. ad 2. de Baptiſmo ſanguinis, & ſolum requirit, ne adſit complacentia actualis contraria. Cajetanus vero in commentario illius ſolutionis neſcio quod diſcrimen invenit inter baptiſmum ſanguinis, & aquæ: nam, ſi Catechumenus v. gr. habens propoſitum mentiendi, in ſomno interficiatur pro Chriſto, dicit illi remitti illud peccatum veniale, non obſtante illa voluntate virtuali ex priori propoſito manente; ſi tamen baptizetur baptiſmo aquæ, dicit non tolli illud veniale peccatum propter virtualem cõplacentiam. Nullam vero affert probationem: neque ego ullam video. Nam ſi illa virtualis complacentia eſt obex, ita ut illi non detur remiſſio venialis peccati, etiam per martyrium non tolletur: ſi vero non eſt obex, per baptiſmum aquæ tolletur, quia baptiſmus omnia remittit non ponenti obicem. Dicere autem quod reſpectu unius ſit obex, & non reſpectu alterius, non video quo fundamento dicatur. In utroque autem caſu, ſi illud peccatum veniale nullo modo fuit retractatum, neque poſt illud habuit homo aliquem actum, quo, vel formaliter, vel ſaltem virtualiter voluerit illud a ſe expellere, vel remedium aliquod adhibere, deſiderando v. gr. baptiſmum, vel martyrium, vel aliquid ſimile, non exiſtimo remitti illud peccatum etiam per illa baptiſmata, quæ majus in hoc habent privilegium, quia exiſtimo ſemper requiri aliqualem diſpoſitionem, vel mutationem voluntatis: hanc vero oportet eſſe poſteriorem, quam propoſitum ipſum peccandi venialiter. Si autem poſt tale propoſitum homo habet aliud deſiderium, vel voluntatem aliquo modo repugnantem ipſi peccato veniali, id ſatis erit ut auferatur tam per baptiſmum aquæ, quam ſanguinis, propter rationem factam.

Probatur in baptiſmo opinio affirmans.

Cajetani diſtinctio inter baptiſmum aquæ & ſanguinis rejicitur.

Deinde de pœnitentia exiſtimo auferre omnia peccata venialia, quæ vel homo confitetur juxta aliquem probabilem modum ex ſuperius poſitis diſput. præcedente: vel ſi in illis peccatis hoc locum non habet propter ſpecialem rationem hujus ſacramenti requirentis formalem pœnitentiam ad ſui conſtitutionem, ſaltem remittet alia peccata, de quibus homo non eſt attritus, maxime ſi ſint oblita, & non voluntarie omiſſa, quia quantum eſt ex ſe, omnia illa ſubjicit clavibus, & quia illud ſacramentum habet vim tollendi peccata, etiam oblita, ſi non inveniat obicem. At vero de aliis peccatis, quæ homo voluntarie non ſubjicit clavibus, non eſt res adeo certa: & fortaſſe major aliqua diſpoſitio circa illam requiritur. De extrema vero unctione probabile eſt ſemper omnia remittere, ſi ſint aliquo modo ex ſupra declaratis retractata. Quod ſignificatur Jacob. 5. *Si in peccatis eſt, remittentur ei*. Et in ſupra citat. verbis Concil. Trident. Item, quia illud eſt copioſum, & extremum remedium ad hunc finem collatum.

Idem in Pœnitentia oſtenditur.

Idem de Extrema unctione judicatur.

De aliis vero ſacramentis res eſt dubia. Tamen veriſimilior eſt poſterior ſententia propter rationem factam. Unde, licet verum ſit, quod ſupra diximus, ſolam voluntariam ſuſceptionem ſacramenti, ablato obice, ſufficere ad remiſſionem venialium, ſicut ſufficit ad augmentum gratiæ: non tamen inde ſit, ut ſufficiat ad remiſſionem omnium venialium, ſicut nec ſufficit ad omne augmentum gratiæ: ſicut ergo ſic recipienti tale ſacramentum ex inſtitutione divina definitus eſt certus gradus gratiæ, qui augebitur in melius diſpoſito, ita eodem modo definita eſt certa remiſſio aliquorum venialium, quæ erit major in melius diſpoſito, & poterit eſſe integra & totalis in perfecte diſpoſito. Et ad illam interrogationem, quando non tolluntur omnia, cur potius hæc quam illa tollantur, cum & diſpoſitio, & ſacramentum ſit æque indifferens. Reſpondeo primo, eandem interrogationem fieri poſſe de remiſſione pœnæ, quando, ſcilicet, non tollitur tota, quare remittatur ea, quæ debetur huic peccato potius quam alteri. Secundo ergo dicitur hoc poſſe remitti in divinam voluntatem, quia cum ex parte noſtra non detur cauſa, ipſe remittit, quod vult. Tertio dici poteſt probabiliter, unumquodque ſacramentum eſſe magis inſtitutum ad quædam peccata tollenda, quam alia, & illa prius tollere, deinde illa, quæ eiſdem propinquiora ſunt, ut Euchariſtia prius tollit peccata venialia repugnantia charitati, primum Dei, deinde proximi: quod ſi hæc non inveniat, vel plura poſſit remittere, tollit deinde ea, quæ repugnant ſpei, vel fidei, deinde ea, quæ religioni, & ſic de aliis. Confirmatio fortaſſe per ſe primo tollit ea, quæ repugnant fidei. Ordo, quæ repugnant religioni: matrimonium, quæ caſtitati, & ſic de aliis. Fortaſſe etiam quando cætera ſunt paria, illud peccatum prius tollitur, quod antiquius eſt, vel ſecundum aliam ſimilem proportionem.

In aliis ſacramentis opinio negans cenſetur probabilis.

Reſpondetur interrogationi affirmantis ſententiæ.

SECTIO II.

Utrum Sacramentalia remittant peccata venialia ex opere operato.

De his ſacramentalibus quatenus ſunt cæremoniæ quædam inſtitutæ ab Eccleſia ad ornatum, ſolennemque ritum ſacramentorum, diſputavi ſuperiori tomo diſput. 15. ubi in ſect. 4. nonnulla etiam de hac materia attigi. Hic vero latius utimur hac voce pro quibuſdam rebus, vel actionibus ſacris, quibus hic effectus remittendi venialia ſolet attribui, quæ ſolent numerari, quæ hoc verſu comprehenduntur.

Sex cæremonialia, quibus remiſſio venialis ſolet attribui.

Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens,

Id eſt, oratio Dominica, aqua benedicta, panis benedictus, confeſſio generalis, eleemoſyna, Epiſcopi, vel Abbatis conſecrati benedictio: illæ enim ſex voces ad hæc ſex membra accommodantur. Adduntur autem tria alia ſcilicet, Oratio in Eccleſia conſecrata, tunſio pectoris, & ſacra Unctio. Sed duo priora reduci poſſunt ad orationem: ſacra vero Unctio principaliter ſumpta, ſacramentum eſt, & non ſacramentale, vel, ſi ſit ſermo de cæremoniali unctione, poteſt reduci ad tinctionem. Unde autem hæc omnia colligantur, & quo fundamento dicantur eſſe remedia ad tollendum peccata venialia, in diſcurſu videbimus.

Prima opinio affirmans.

De his ergo ſacramentalibus duplex eſt opinio. Prima eſt, hæc omnia habere hunc effectum ex opere operato: quæ tribus modis explicatur. Primus eſt, hoc facere tantum mediate, excitando actum ſufficientem. Ita Petrus Soto lect. 18. & videtur favere D. Th. hic ar. 3. & qu. 7. de Malo ar. 2. Significat Gabriel in 4. d. 16. qu. 5. ar. 3. dub. 3. Secundus modus eſt remittere immediate, ita tamen ut requirant attritionem, ſaltem imperfectam. Ita ſignificant Paludan. d. 16. qu. 1. ar. 2. concl. 4. & D. Antonin. 1. par. tit. 10. c. 1. §. 5. Bonavent. d. 2. ar. 1. qu. 2. quamvis Bonav. non requirat formalem motum attritionis, ſed ſubmiſſionis, devotionis, vel reverentiæ in Deum. Non declarant autem hi Auctores, an talis actus interior debeat eſſe per ſe ſufficiens ad remiſſionem peccati venia-

Tripliciter explicatur. Primo.

Secundo.

Tertio. venialis, vel quo modo juvetur ab actu exteriori. Tertius modus eſt, immediate id facere ad modum ſacramentorũ, ſi non inveniant complacentiam contrariam, & homo vel pia actione, vel religioſe utatur aliqua ex his rebus. Ita Victoria in Summa quarti n.99. de Pœnit. Et eum ſecuti ſunt Soto in 4.d.11.qu.2.ar.4. & d.15. qu.2. ar.3. Ledeſma 1. par. 4. qu. 28. ar.3. Cano lib.12. de Locis c. 23. ad 9. & idem ſentit Major in B. d.13.

In unoquoque autem ex illis modis ſumitur fundamentum ex impugnatione aliorum, quod brevitatis cauſa omitto, & quia facile ex dictis colligi poteſt. Primus enim modus fundatur in generali principio, quod peccati venialis remiſſio nõn fit ſine ſufficienti motu interiori: & ideo, ſi hæc ſacramentalia habent aliquam ſpecialem vim, neceſſe eſt, ut illa ſit ad excitandum talem motum. Secundus autem modus in hoc fundari poteſt, quod peccati venialis remiſſio, licet requirat motum internum, non tamen ſemper perfectum, & per ſe ſufficientem: & ideo juvari poteſt per hos actus exteriores ex Eccleſiæ inſtitutione, quia, ſicut Eccleſia poteſt concedere indulgentias, ita videtur poſſe hoc facere. Tertius vero ultra hoc addit, neceſſarium eſſe hunc effectum eſſe infallibilem, ſi homo non ponat obicem actualis vel virtualis complacentiæ, quia alias non eſſet proprie ex opere operato, quod tamen videtur neceſſarium, cum hæc aſſignentur, ut ſpecialia remedia contra hæc peccata, quaſi vi propria aliquid contra illa operentur: ad illud autem ſatis eſt, quod homo his rebus utatur cum voluntate religioſa obtinendi per illa effectum ab Eccleſia inſtitutum: nam illa voluntas, ſuppoſita Eccleſiæ inſtitutione, eſt quædam virtualis diſplicentia venialis peccati. Major vero ſpecialiter fundatur in hoc, quod remiſſio venialis peccati tantum eſt remiſſio pœnæ, quam Eccleſia concedit per indulgentias, & ita etiam poteſt concedere per hæc ſacramentalia.

Secunda opinio negans.

Secunda vero opinio generaliter negat his omnibus efficaciam ex opere operato. Hæc eſt antiquorum Theologorum opinio, quam magis indicat D. Th. citatis locis: nunquam enim dixit illam excitationem fieri ex opere operato. Clarius in 4.d.16.qu.2.ar.2.quæſtiunc.4. & d.21.qu.2.ar.1. Alenſ.4.p.qu.65.memb.3.ar.4. §. Durand. d. 21. qu. 3. & ibi Bonavent. ar. 3. qu.1. Richard. ar.3. qu.1. Abulenſis 4. Reg.2. qu.39. Turrecrem. in c. *Tres autem*, de Pœnit.d.1. ar.3. & in c. *Aquam*, de Conſecr.d.3. & alii. Fundamentum eſt, vel quia Eccleſia non habet poteſtatem inſtituendi cauſam, quæ poſſit hunc effectum ex opere operato conferre: vel quia, etiamſi habeat, non conſtat de tali inſtitutione. Et hæc ſententia mihi probatur. Ut tamen ejus fundamentum intelligatur, advertendum eſt, hæc ſacramentalia non habere efficaciam ex inſtitutione Chriſti, quia non ſunt a Chriſto inſtituta, ſed ab Eccleſia, ut in priori loco citato ex 3.to. latius tractavi. De inſtitutione autem Eccleſiæ, & actio, & poteſtas dubiæ ſunt quoad hunc effectum ex opere operato. Et ideo breviter de utraque dicam.

Sacramentalia non tollere peccata ex opere operato.

Aſſert. 1. Dico ergo primo: Nullum ſacramentale eſt in Eccleſia, de quo conſtet eſſe inſtitutum ad tollendas culpas veniales ex opere operato. Hoc probo breviter, diſcurrendo per omnia ſupra numerata. Et in primis, oratio Dominica, tunſio pectoris, & eleemoſyna immerito numerantur inter ſacramentalia, nulla enim eſt in Eccleſia ſpecialis inſtitutio, aut benedictio circa hujuſmodi res: neque in decretis aliquid hujuſmodi invenitur. Nam quæ citari ſolent ex c. *Tres ſunt*, & c. *Medicina*, & c. *Medicamentum*, & c. *Quamobrem* de Pœnit. d.1. & c. *De quotidianis*: de Pœnit. d.3. ſumpta ſunt ex Auguſt. de Pœnit. medicina c.2. & lib.50. homiliarum, hom.ult.c.3. Hier. Daniel.4. Chryſoſt.hom.6. ad Heb. Et Ambr. de Elia & Enoch, de tunſione pectoris, loquitur ſpecialiter Auguſt. in Epiſt.108. Qui non de aliqua inſtitutione Eccleſiæ loquuntur, ſed de efficacia, quam illa opera, ut ſunt actus virtutum, habent ad obtinendam remiſſionem peccatorum, per modum impetrationis, vel diſpoſitionis. Unde reſpectu mortalium peccatorum illis tribuunt aliquam efficaciam, ut etiam colligi poteſt ex Conc. Tolet.4 c.9. ſed quo peccata venialia minora ſunt, eo major eſt virtus in illis operibus ad eorum remiſſionem.

Oratio Dominica Tunſio pectoris, Eleemoſyna.

Idem certum videtur de confeſſione generali, nullum enim eſt decretum continens, vel indicans ſpecialem inſtitutionem, nec antiqui Theologi ejus meminerunt: ſed, quia illa confeſſio eſt exterior actus pœnitentiæ, ſi debito modo fiat, & illi correſpondeat interior actus proportionatus, delebit quidem peccata venialia, non ex opere operato, ſed ex diſpoſitione operantis, quia eſt univerſalis deteſtatio peccatorum. Quod etiam notavit Soto ſupra, dicens (& merito) id non probari ex dict. cap. *De quotidianis*. Quod eſt Auguſt. in Enchir. c. 71. & in eo nulla eſt mentio de confeſſione generali. Addit vero Soto hoc eſſe receptum communi conſuetudine Eccleſiæ, & ſentit ſufficere ad hanc efficaciam ex opere operato. Sed revera non ſufficit ſine inſtitutione, quia, ſi eſt ſermo de conſuetudine tantum illius bonis operis, illa non magis poteſt hoc præſtare in hoc opere, quam in aliis operibus bonis. Si vero ſit ſermo de conſuetudine ſub hac apprehenſione, ſi apprehenſio eſt falſa, nihil poterit conferre ad hunc effectum. Addo etiam, non eſſe verum dari hanc conſuetudinem hoc modo explicatam, cum plures, & fere omnes docti viri oppoſitam exiſtimationem habeant. Ac denique, qualiſcunque eſſet illa conſuetudo, non poſſet ſufficere ad hunc effectum, ſicut neque ad indulgentiam, vel remiſſionem pœnæ, niſi præcedat conceſſio habentis poteſtatem. Ajunt vero quidam Moderni, quamvis confeſſio per ſe ſola non ſufficiat ad remiſſionem, tamen deprecationem illam, quæ ſolet ex uſu Eccleſiæ dici a Sacerdote (ſcilicet) *Miſereatur tui, &c. Indulgentiam, abſolutionem, &c.*) tollere ex opere operato venialia. Quod affirmat Soto d. 18. qu. 4. ar. 1. quando dicitur a Sacerdote. Victoria vero in Summa 4. & Ledeſma 2.p.4. qu.7. ar.3. hoc oſtendunt, etiamſi dicatur a laico. Sed nullus eorum adducit fundamentum: unde, qua facilitate dicitur, rejicitur: quia in re, quæ pendet ex poſitiva inſtitutione, nihil affirmari poteſt, niſi vel conſtet ex decreto aliquo, vel ex aliqua auctoritate, aut traditione: neutrum autem hic invenitur. Illa ergo ſolum eſt quædam deprecatio, quæ, ſi fiat a miniſtro Eccleſiæ, nomine ejus habebit aliquam majorem vim impetrandi, propter Eccleſiæ merita.

Confeſſio generalis.

Et idem cenſeo de Epiſcopali benedictione. Et ſumo ex Auguſt. epiſt. 59. qu. 5. ubi eam vocat *interpellationem quandam*. De qua videri poſſunt plura apud Joannem Durandum lib. 2. de Ritibus Eccleſ. c. penult. Citari autem ſolet de hac benedictione, & pro hoc effectu c. *Benedictio, & c. Dictum, & c. Maledicam*, 1. qu. 1. Sed nihil ad rem præſentem faciunt. Nam in 1. & 3. c. nulla de hac re, aut alia ſimili mentio fit: in ſecundo vero ſolum ait Auguſt. ſacramentalium conſecrationem, ſeu benedictionem non privari ſuo effectu, etiamſi ſacerdos miniſtrans malus ſit. Denique ſolent Epiſcopi concedere indulgentiam, quando ſolenniter benedicunt: illa vero ſpectat, vel ad impetrationem aliquam, vel ad remiſſionem alicujus pœnæ, non culpæ. Præterea, oratio facta in Eccleſia conſecrata habet fortaſſe apud Deum aliquam majorem vim ad impetrandum propter Eccleſiæ merita, tamen effectum ex opere operato nullum habet, ut latius oſtendi dict. diſp.15. Quod vero Palud. adducit ex 3. Reg. 4. *Qui oraverit in domo hac*, vel nihil probat, vel ad ſummum declarat a ſimili genus illud impetrationis.

De Epiſcopali benedictione. De oratione facta in Eccleſia conſecrata.

Præterea, *de Sacramento Unctionis* extat titulus in Decretal. qui ſolet citari ad hoc: ſed ſine cauſa, quia ibi ſolum fit mentio Extremæ Unctionis, & Confirmationis, quæ non ſunt ſacramentalia, ſed ſacramenta. Recenſentur etiam quædam aliæ unctiones cæremoniales: ſed de nulla dicitur, quod fiat ad tollenda venialia, ſed & ad ornatum & ad aliquam ſacram ſignificationem, & fortaſſe etiam ad aliquam impetrationem. De pane benedicto conſtat nobis ejus uſum eſſe antiquiſſimum: de quo multa videri poſſunt apud Waldenſem de Sacramentalibus c.167. & Durand. d. lib.2.c.ult. Inter alios vero ejus meminit Auguſt. lib.2. de Peccat. meritis cap. 26. & vocat *panem Catechumenorum*: nam illis non dabatur Euchariſtia, ſed loco illius dabatur hic panis benedictus. Unde conſtat non fuiſſe inſtitutum ad tollenda venialia ex opere operato, quia Catechumeni non erant capaces hujus effectus ante baptiſmum. Solebant autem fideles communicare diebus Dominicis: poſtea vero, cum illa conſuetudo paulatim aboleretur, introductum eſt, ut panis benedictus daretur etiam baptizatis, quaſi

De Sacramento Unctionis. De pane benedicto.

in

in memoriam,& ſignificationem Euchariſtiæ;ergo nullum eſt hic fundamentum hujus effectus. Nam c. *Cum omne crimen.* de Conſ.d.2. quod Soto ad hoc propoſitum affert, nihil omnino ad cauſam facit, quia ibi ſolum dicitur omne crimen atque peccatum, oblatis Deo ſacrificiis, deleri, & totus ille textus eſt de ſacrificanda, & miniſtranda Euchariſtia: de pane autem benedicto nullum eſt ibi verbum.

De Aqua luſtrali.

Supereſt ſola aqua luſtralis inſtituta ab Alexandro I. ut habetur in 1. ejus epiſt. & in c. *Aquam*, de Conſ. d.3. Et de hac eſt aliqua major veriſimilitudo, quia in ejus inſtitutione, ſeu benedictione dicitur, vel potius petitur, *ut ſit in ſanctificationem*, & comparatur cum legalibus cæremoniis, quæ ſuo modo ſanctificabant ex opere operato. Nihilominus cenſeo, etiam de hac oppoſitum eſſe verius: quia, cum hæc res ſit gravis, debuiſſet inſtitutio eſſe clara, & expreſſa, ſi ad hunc effectum ordinaretur. Verbum autem illud *ſanctificandi*, ampliſſimum eſt. Et de legalibus cæremoniis affirmat Auguſt. de Vera & falſa pœn. c. 20. abſtuliſſe peccata venialia, quod ſine dubio non faciebant ex opere operato. Sed quia erant actus religionis & humiliationis cujuſdam, ideo, ſi debito modo fierent, poterant ex diſpoſitione operantis conferre illum effectum. Ita ergo de hac cæremonia intelligendum eſt. Addit vero D. Th. ex interceſſione Eccleſiæ, quæ ex vi talis inſtitutionis applicatur, habere hujuſmodi aquam vim quandam moralem ad tollenda impedimenta, vel coercendo dæmones, ſicut fit exorciſmis: vel excitando in homine bonum motum: & hoc modo, ait deſervire ad juſtificationem, ut videre eſt in 4. d.6.qu.2.ar.3.qu.2. ad 4. & d.16.qu.2.ar. q.4. Quod per modum impetrationis optime juxta mentem ejus intelligitur. Unde fere omnes Doctores citati non tribuunt in hoc majorem vim aquæ benedictæ ex opere operato, quam aliis ſacramentalibus, ut videre etiam licet in Turrecrem. in c. *Aquam*, de Conſec. d. 3. Nullum ergo invenitur ſacramentale de facto inſtitutum ad tollenda peccata venialia ex opere operato.

Non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad inſtituenda ſigna ſenſibilia, quæ ut inſtrumenta hunc effectum conferant. Concl. 2.

Dicendum ſecundo eſt, probabilius videri non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad inſtituenda ſigna ſenſibilia, & quaſi inſtrumenta, quæ ex opere operato tollant peccata venialia. In hac concluſione non eſt certitudo, quia non videtur dubium, quin potuerit Chriſtus hanc poteſtatem dare Eccleſiæ. Quamvis non deſint qui negent potuiſſe Chriſtum dare Eccleſiæ poteſtatem inſtituendi ſignum remiſſivum peccati venialis ex opere operato, niſi dando etiam poteſtatem ad inſtituendum ſignum efficax gratiæ ſanctificantis ex opere operato, quia, licet ad remiſſionem peccati venialis abſolute non ſit neceſſaria infuſio gratiæ, tamen ad remiſſionem ejus ex opere operato eſt neceſſaria, quia non poteſt peccatum veniale tolli, niſi per internam renovationem, & ſanctificationem: & ideo, ſi hæc renovatio non fit per actum ex ſe ſufficientem ad expellendum peccatum veniale, neceſſe eſt, ut fiat per infuſionem habitus, vel augmentum ejus. Quod ſi hoc verum eſſet, optime probaretur Eccleſiam non habere hanc poteſtatem inſtituendi ſignum, vel cauſam remiſſivam peccati venialis ex opere operato, quia non poteſt inſtituere ſignum efficax gratiæ: non enim poteſt inſtituere ſacramenta.

Veruntamen fundamentum illud exiſtimo eſſe falſum: potuiſſet enim Chriſtus, ſi voluiſſet, vel per ſe ipſum inſtituere hujuſmodi ſignum remittens venialia, & non dans gratiam, vel dare Eccleſiæ poteſtatem ad illud inſtituendum. Quod plane ſupponunt omnes auctores, qui tractant de his ſacramentalibus: nullus enim eorum dixit implicare contradictionem, quod dentur talia ſacramentalia: ſed ſupponendo non implicare, inquirunt, an de facto ſint, vel in Eccleſia ſit poteſtas ad illa inſtituenda. Deinde, cum infuſione gratiæ habitualis, abſque actu per ſe ſufficiente, poteſt Deus remittere peccatum veniale; ergo etiam ſine gratia poteſt id facere: quia illa gratia non concurrit formaliter ad illam remiſſionem, ſed concomitanter: & ideo poſſet fieri infuſio illius ſine tali remiſſione: ergo & è contrario poſſet fieri remiſſio ſine illa: quia non eſt major connexio, aut per ſe dependentia. Unde non ſolum de poſſibili, ſed etiam de facto exiſtimo probabile aliquando ita fieri, ſaltem per ſacrificium Miſſæ, vel in ipſis offerentibus, vel in his pro quibus offertur, ſi habeant aliquem bonum motum contra peccatum, quamvis per ſe non ſufficeret. Ratio autem eſt, quia de potentia abſoluta poteſt Deus remittere peccatum veniale ſine ulla interna renovatione phyſica, & de facto poſſet remittere per aliqualem renovationem actualem, id eſt, per actum virtutis aliquo modo oppoſitum veniali peccato, licet non per ſe ſufficientem ad expellendum illud, ut eſſet in præſenti uſus religioſus talis ſacramentalis cum aliqua ſubmiſſione ad Deum: quamvis ergo ſit certum Chriſtum Dominum non dediſſe Eccleſiæ poteſtatem ad inſtituendum ſigna, quibus gratia infundatur: tamen cum ad tollendum peccatum veniale per ſe non requiratur gratiæ infuſio, adhuc manet incertum, an dederit poteſtatem inſtituendi prædicta ſigna remiſſiva ex opere operato venialium peccatorum.

Nilominus tamen concluſio poſita vera videtur, quia in re gravi, & ſupernaturali non eſt affirmandum, niſi quod ex ſacra Scriptura, vel ex traditione, & uſu Eccleſiæ, vel ex urgente ratione deducta ex aliis principiis revelatis, colligi poteſt: hic autem nihil horum intervenit. Nam ex Scriptura ſolum habemus illa verba Jo.20. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:* vel illa Matt. 16. & 18. *Quæcunque ſolveritis ſuper terram, &c.* At vero priora verba intelliguntur de poteſtate remittendi peccata per ſacramentum pœnitentiæ, ut conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. & infra latius dicemus. Poſteriora autem verba, ſi de abſolutione peccatorum intelligantur, eundem ſenſum habent: extenduntur vero ad poteſtatem remittendi pœnas per indulgentias, & ad poteſtatem ligandi, & ſolvendi per cenſuras, & alia præcepta, quæ ad gubernationem Eccleſiæ pertinent.

Rurſus ex traditione, & uſu nihil habemus, quin potius ex non uſu poteſt ſumi argumentum, quod in hujuſmodi materiis efficax eſt. Oſtendimus enim hactenus Eccleſiã non inſtituiſſe aliquod ſignum hujuſmodi; ergo ſignum eſt non recepiſſe ad hoc poteſtatem. Præterea nec eſt ulla ratio, vel neceſſitas, ob quam hæc poteſtas data ſit. Nam Chriſtus inſtituit ſeptem ſacramenta, quæ ex opere operato tollant venialia: ſunt etiam plura alia remedia, quæ ex opere & diſpoſitione operantis hunc effectum conferant: quid ergo neceſſe fuit alia ſigna ex operato per Eccleſiam inſtitui poſſe. Neque ex remiſſione temporalis pœnæ ſumi poteſt argumentum, tum quia malum culpæ difficilius tolli debet, & magis requirit proprium actum ipſius hominis: tum etiam quia pœna temporalis non remittitur ex conceſſione vel indulgentia Eccleſiæ, niſi applicando ex Chriſti, vel Sanctorum ſatisfactionibus quantum eſt neceſſe ad hujuſmodi ſolutionem: quod non ita proprie locum habet in remiſſione culpæ. Quapropter, ex communi ſententia per indulgentias remittuntur pœnæ, non vero culpæ etiam veniales, ut latius in proprio loco dicemus.

Ulterius ſuadetur.

Solum oportet, ut ſatisfaciamus interrogantibus, cur effectus remittendi peccata venialia potius tribuatur his ſacramentalibus, quam aliis actibus, quandoquidem ipſa per ſe nihil conducunt: quod enim excitare poſſint mentem hominis ad dolorem peccati, vel reverentiam Dei, vel alium ſimilem motum, quo remittantur peccata venialia, commune eſt aliis rebus, ut imaginibus, concioni, vel lectioni ſacræ, &c. Reſpondetur, in primis hunc numerum ſacramentalium quoad hunc effectum non eſſe certa aliqua ratione, aut auctoritate fundatum, & ideo non eſſe inconveniens, quod poſſet augeri, vel minui, juxta probabilem aliquam rationem. Nam inter Doctores etiam alii ſex numerant, alii novem: & in rudimentis Doctrinæ Chriſtianæ tria ex illis omittuntur, & adduntur alia tria remedia, ſcilicet communicare, audire Miſſam, & concionem ſacram, quæ ſine dubio ſacramentalia non ſunt. Deinde dicitur triplici titulo aliquam actionem externam numerari inter hæc remedia. Primus eſt, quia ex genere ſuo, & ex modo quo fit, habet adjunctum aliquem dolorem peccatorum, vel ſignificationem ejus, ut confeſſio generalis, vel tunſio pectoris. Secundus eſt propter ſpecialem vim impetrandi remiſſionem peccatorum, fundatam vel in aliqua promiſſione Dei, ſeu locutione Scripturæ, ut eſt in eleemoſyna,

Cur hic effectus tribuatur magis his ſacramentalibus, quam aliis actibus.

vel

vel in propria petitione, ut eſt in oratione Dominica. Tertius eſt ob ſpecialem impetrationem divini auxilii, vel motionis, fundatam in orationibus Eccleſiæ, quæ per ſpecialem conſecrationem, vel benedictionem ad hunc effectum applicantur: & hujuſmodi eſt aqua benedicta, quæ propterea non utcunque operatur ex apprehenſione ſumentis illam, alioqui tantundem valeret, ſi exiſtimaretur benedicta, quamvis non eſſet, vel, ſi homo illam aſſumeret, ut ſignum excitativum, ſine alia benedictione eundem effectum haberet, quod eſt præter Eccleſiæ ſenſum. Habet ergo vim moralem quaſi applicandi Eccleſiæ interceſſionem, quam fortaſſe vim habent etiam aliæ res, quæ fere eiſdem verbis ab Eccleſia benedicuntur, ut ex Pontificali Romano conſtat, de conſecratione Epiſcoporum, Abbatum, &c. Cætera vero, in quibus aliquis titulus iſtorum non reperitur, non eſt cur in hoc ponantur numero, vel ſi vulgo ponuntur, eſt propter aliquam ſimilitudinem, vel participationem eorum, quæ diximus.

QUÆSTIO LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

1 *Utrum peccata per pœnitentiam dimiſſa, redeant ſimpliciter per ſequens peccatum.*

2 *Utrum aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata.*

3 *Utrum peccata redeant in aliquali reatu.*

4 *Utrum illa ingratitudo, per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum.*

ARTICULUS I.

Utrum peccata per pœnitentiam dimiſſa, redeant ſimpliciter per ſequens peccatum.

Inf. art. 2. & 3. coll. Et 4. d. 22. qu. 1 ar. 1. Lib. 1. de Baptiſmo, cont. Donatiſt. c. 12 in medio tom. 7.

AD I. ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum. Dicit enim Auguſt. in lib. de Baptiſmo: Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſime Dominus in Evangelio docet in illo ſervo, a quo dimiſſum debitum Dominus repetit, eo quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet ſequens mortale peccatum redeunt peccata prius per pœnitentiam dimiſſa.

Beda in Luc. c. 58. non multum remo. ae ante finem to. 2.

Præterea. Super illud Luc. 11. Revertar in domum meam unde exivi, dicit Beda: Timendus eſt iſte verſiculus, nec non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non eſſet niſi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimiſſa redit.

Præterea. Ezech. 18. Dominus dicit: Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias juſtitias, quas fecit, etiam præcedens pœnitentia continetur, Q. 85. ar. 3. *cum ſupra dictum eſt, pœnitentiam eſſe partem juſtitiæ: Ergo poſtquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam conſecutus eſt veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.*

Præterea. Peccata præterita per gratiam teguntur, ut patet per Apoſtolum Rom. 4. inducentem illud Pſalmiſtæ: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Sed per peccatum mortale ſequens, gratia tollitur. Ergo peccata, quæ fuerant prius commiſſa, remanent detecta. Et ita videtur quod redeant.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona, & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis ſunt dimiſſa per donum Dei. Ergo per peccatum ſequens non redeunt dimiſſa peccata, quaſi Deus de dono remiſſionis pœniteat.

Refertur hoc de pœnit d. 4. c. Qui recedit; id habet Proſp. in reſpon. ad 2. rationem Gallorũ.

Præterea. Auguſtinus dicit in lib. reſponſionum Proſperi: Qui recedit a Chriſto, & alienatus a gratia, finit hanc vitam: quid, niſi in perditionem vadit? ſed non in id, quod dimiſſum eſt, recedit, nec pro originali peccato damnabitur.

Q. 86. ar. 4.

Reſp. dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet averſio a Deo, & converſio ad bonum creatum. Quicquid autem eſt ex parte averſionis in peccato mortali, ſecundum ſe conſideratum, eſt commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo avertitur a Deo. Unde & per conſequens, macula, quæ eſt per privationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia ſunt omnibus peccatis mortalibus. Et ſecundum hoc intelligitur id, quod dicitur Jacob. 2. Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus. Sed ex parte converſionis peccata mortalia ſunt diverſa, & interdum contraria. Unde manifeſtum eſt, quod ex parte converſionis, peccatum mortale ſequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioqui ſequeretur, quod homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum vel diſpoſitionem avaritiæ prius abolitæ. Et ſic contrarium eſſet cauſa ſui contrarii: quod eſt impoſſibile. Sed conſiderando in peccatis mortalibus id, quod eſt ex parte averſionis abſolute, per peccatum mortale ſequens redit illud, quod fuerat in prioribus peccatis ante dimiſſionem, in quantum per peccatum mortale ſequens homo privatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, ſicut & prius erat. Verum, quia averſio in peccato mortali ex converſione quodammodo cauſatur, recipiunt ea, quæ ſunt ex parte averſionis, quodammodo diverſitatem per comparationem ad diverſas cauſas: ita quod ſit alia averſio, & alia macula, & alius reatus, prout conſurgit ex alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæſtionem vertitur, utrum macula & reatus pœnæ æternæ, ſecundum quod cauſabantur ex actibus peccatorum prius dimiſſorum, redeant per peccatum mortale ſequens. Quibuſdam igitur viſum eſt, quod ſimpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non poteſt eſſe: quia opus Dei per opus hominis irritari non poteſt. Remiſſio autem peccatorum priorum fuit opus divinæ miſericordiæ. Unde non poteſt irritari per ſequens peccatum hominis, ſecundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit? Et ideo alii ponentes peccata redire, dixerunt, quod Deus non remittit peccata pœnitenti poſtmodum peccaturo, ſecundum præſcientiam, ſed ſolum ſecundum præſentem juſtitiam, præſcit enim ſe pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præſentialiter juſtum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſi cauſa abſolute ponatur, & effectus ponitur abſolute. Si igitur non abſolute fieret per gratiam, & gratiæ ſacramenta peccatorum remiſſio, ſed cum quadam conditione in futurum dependente, ſequeretur, quod gratia, & gratiæ ſacramenta non eſſent ſufficiens cauſa remiſſionis peccatorum. Quod eſt erroneum, utpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo poteſt eſſe, quod macula & reatus præcedentium peccatorum redeant ſecundum quod ex talibus actibus cauſabantur. Contingit autem, quod ſequens actus peccati virtualiter continet reatum prioris peccati, in quantum ſcilicet aliquis homo ſecundo peccans, ex hoc ipſo videtur gravius peccare, quam prius peccaverat: ſecundum illud Rom. 2. Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ, ex hoc ſcilicet ſolo, quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, ſi poſt remiſſionem prioris peccati, ſecundo peccatum iteretur: quanto majus eſt beneficium peccatum remittere, quam peccatorem ſuſtinere. Sic igitur per peccatum ſequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimiſſorum, non in quantum cauſabatur ex illis peccatis prius dimiſſis, ſed in quantum cauſabatur ex peccato ultimo perpetrato, quod aggravatur ex peccatis prioribus. Et hoc non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundum quid, in quantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.

Ad 1. ergo dicendum, quod illum verbum Auguſt. videtur eſſe intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in ſe conſideratum: quia ſcilicet poſt pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, ſicut & prius: non tamen omnino propter eandem rationem. Unde Auguſt. in lib. de reſponſionibus Proſperi, Proſper in reſponſione ad 2. rationem Gallorũ. *cum dixiſſet, quod non id, quod remiſſum eſt, recidit: nec pro originali peccato damnatur: ſubdit, qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimiſſa debebatur: quia ſcilicet incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.*

Et refertur de Pœnit. d. 4. c. Quis accedit.

Ad 2. dicendum, quod in illis verbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimiſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: ſed per iterationem actus.

Ad 3. dicendum, quod per ſequens peccatum, juſtitiæ priores oblivioni traduntur, in quantum erant meritoriæ

vitæ

vitæ æternæ: non tamen in quantum erant impeditivæ peccati. Unde ſi aliquis peccet mortaliter, poſtquam reſtituit debitum, non efficitur reus, quaſi debitum non reddidiſſet. Et multo minus traditur oblivioni pœnitentia prius acta, quantum ad remiſſionem culpæ, cum remiſſio culpæ magis ſit opus Dei, quam hominis.

Ad 4. dicendum, quod gratia ſimpliciter tollit maculam, & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos: ne, ſcilicet propter eos Deus hominem gratia privet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia ſemel fecit, perpetuo manet.

COMMENTARIUS.

Cõcluſio. ASſertio D. Th. eſt, Peccata remiſſa non redire ſimpliciter, redire autem ſecundum quid, propter ſubſequens peccatum. Explicat D. Th. quid ſit redire ſimpliciter, quid ſecundum quid. Et ad hoc ſupponit in peccato duo eſſe (loquitur præcipue de moralibus, & cum proportione applicari debet ad venialia). Sunt ergo in peccato converſio, & averſio: in averſione conveniunt omnia, & conſequenter in ſubſtantiali macula, ſeu privatione gratiæ: in converſione autem differunt, id eſt, in tendentia ad propria objecta, & conſequenter in vitioſa inclinatione, diſpoſitione, vel habitu, quem relinquunt. **Infertur primo.** Atque hinc duo certa inferuntur; unum eſt, quoad maculam redire per peccatum ſubſequens id, quod ablatum fuerat per priorem remiſſionem, quia redit eadem privatio gratiæ ſecundum ſpeciem, eademque moralis, & habitualis averſio a Deo. **Infertur ſecundo.** Aliud eſt, non redire eandem ſpecificam converſionem, quæ fuerat in prioribus peccatis, niſi fortaſſe peccatum ſubſequens ſit ejuſdem ſpeciei cum præcedentibus. Quod probat D. Th. quia alias peccatum avaritiç faceret redire pravam diſpoſitionem prodigalitatis prius abolitam. Quod poteſt intelligi, aut de diſpoſitione phyſica, & habituali: & ſic eſt manifeſte falſum conſequens, quia unum contrarium non poteſt inducere inclinationem vel diſpoſitionem ad actus ſibi contrarios; vel poteſt intelligi ſolum de morali relatione, ſeu habituali converſione: & de hac eſt proprie in præſenti ſermo: quamvis D. Th. in prædicta ratione magis videatur in priori ſenſu loqui: tamen cum proportione poteſt ratio applicari, quia etiam fieri non poteſt, ut moralis converſio ad unum objectum fiat per converſionem ad effectum contrarium.

Quamvis autem macula peccatorum ſubſtantialiter ſit eadem, recipit tamen moralem quandam diverſitatem, & diminutionem, vel augmentum ex reſpectu morali ad actualia peccata, per quæ inducitur: unde tunc eſt eadem macula, quando cum reſpectu morali ad eadem peccata ineſt: tunc autem eſt diverſa ſimpliciter, quando reſpicit peccata omnino diverſa, & quorum unum nullo modo aliud includit, nec reſpicit. Tunc denique erit macula ſecundum quid eadem, licet abſolute diverſa, quando reſpicit quidem peccata ſeu converſiones diverſas, tamen altera earum reſpicit unum peccatum, ut continens aliud aliquo modo, id eſt, ut factum eſt gravius per reſpectum ad remiſſionem alterius. Sic ergo peccata quoad maculam dicerentur redire ſimpliciter, ſi rediret macula ex vi eorundem peccatorum, quæ remiſſa fuerunt, ita ut novum peccatum non ſolum inducat novam maculam, ſed etiam revocet antiquam, & augeat illam, addendo reſpectum ad ſeipſum, ſicut ſe haberet illa macula, ſi ſemper duraſſet abſque interventu remiſſionis peccatorum. Secundum quid autem dicentur peccata redire, ſi macula quidem formaliter non reſpiciat peccata remiſſa, nec propter illa ſecundum ſe inducatur, peccatum tamen illud, per quod inducitur, moraliter gravius ſit, propterea quod poſt comparatam remiſſionem præcedentium committitur. Quod ſi neutro modo maneat illa macula, nullo modo redibunt peccata præterita, nec ſecundum quid, nec ſimpliciter, ſed ſolum redibit aliquid, quod ſecundum ſubſtantiam ſuam commune eſt omnibus peccatis.

Primus error impugnatur a D. Th. Jam ergo probat D. Thom. priorem partem negativam, ſcilicet talia peccata non redire ſimpliciter, excludendo duos errores. Unus eſt, priora peccata non fuiſſe remiſſa ſimpliciter, ſed ſolum ſub conditione, ſeu ſecundum præſentem juſtitiam, id eſt, niſi, vel donec iterum peccet. Hic autem error impugnatur a D. Th. quia ex illo ſequitur gratiam, & ſacramentum gratiæ non eſſe ſufficientes cauſas remiſſionis peccatorum, *quod eſt*, inquit, *erroneum, utpote derogans gratiæ Dei.* Sequela probatur, quia, ſi cauſa abſolute ponitur, etiam effectus abſolute ponetur, ſcilicet ſi cauſa eſt efficax: ſed gratia, & ſacramentum abſolute ponitur; ergo vel abſolute habet effectum, vel non eſt cauſa ſufficiens.

Difficultas circa impugnationem. Hæc vero ratio non caret difficultate, quia, ut cauſa ſit ſufficiens & perfecta, ſatis eſt, ut poſita illa ponatur effectus, quandiu illa fuerit & duraverit, non eſt enim cauſa inſufficiens, eo quod effectus ſemper pendeat ab illa, ut ex Metaphyſica conſtat: at vero gratia non abſolute donatur, ſed ſub conditione, *niſi mortaliter peccaverit recipiens*; vel ſecundum præſentem juſtitiam; ergo nihil derogat gratiæ, quod ſolum expellat peccatum ſub eadem conditione, ſeu quandiu ipſa durat.

Solvitur. Reſpondetur, in effectibus privativis, ſeu qui conſiſtunt in deſtructione alicujus rei, non habere locum illam dependentiam durationis effectus a duratione cauſæ. Nam, ſi res vere deſtruitur, jam non pendet in ſuo non eſſe a cauſa deſtruente, quia ipſum non eſſe ut ſic non pendet a cauſa poſitiva: & ideo ſive illa cauſa, quæ alteram rem deſtruxit, poſtea duret in ſuo eſſe, ſive non duret, res ſemel deſtructa, perpetuo deſtructa manebit, niſi ab alia cauſa proportionata iterum producatur, & tunc (ſecundum communem rerum curſum) erit res diſtincta ab ea, quæ antea fuerat, & non eadem iterum producetur. In propoſito ergo remiſſio peccati, ut intelligitur eſſe quid diſtinctum ab infuſione gratiæ, eſt effectus quaſi privativus, & deſtructio quædam ipſius peccati: vel ergo gratia ſemel infuſa ſimpliciter deſtruit peccatum, vel non; ſi primum, non redibit iterum illud idem peccatum, etiamſi contingat gratiam iterum amitti: ſi vero non ſimpliciter illud deſtruit, jam gratia inſufficiens cauſa eſt remiſſionis peccati: & hæc eſt illatio D. Th. quæ in virtute omnia dicta continet.

Alius error impugnatur. Alius error, quem D. Th. refert, vel potius indicat, eſt, quamvis Deus quantum eſt in ſe, abſolute remiſerit peccatum, ſicut donavit gratiam, poſtea propter novum peccatum hominis quaſi retractare remiſſionem, & illud iterum imputare. Quem errorem D. Th. impugnat, quia opus hominis non poteſt irritare opus Dei, juxta illud ad Rom. 3. *Nunquid incredulitas eorum fidem Dei evacuavit? Abſit:* ſed remiſſio peccati fuit opus miſericordiæ Dei; ergo non poteſt irritari per ſubſequens peccatum hominis.

Objectio contra impugnationem. Statim vero ſe offert objectio, quia etiam infuſio gratiæ eſt opus miſericordiæ Dei, & tamen hoc irritatur propter opus hominis, vel potius Deus irritat ſuum opus propter peccatum hominis; ergo idem dici poteſt de remiſſione peccati. Unde, vel prima propoſitio, quam D. Th. ſumit, non eſt in univerſum vera, ut probat exemplum adductum, vel argumentum procedit ex puris particularibus. Et teſtimonium Pauli non eſt ad rem, quia ibi ſolum loquitur de divina veritate, quam non poteſt falſitatis arguere humana incredulitas.

Enodatur. Reſpondeo, hanc objectionem ex præcedenti eſſe ſolvendam. Supponit enim D. Th. hunc errorem eſſe diſtinctum ab alio, qui dicebat hanc remiſſionem eſſe conditionatam; ergo hic error procedit ſupponendo hanc remiſſionem fuiſſe abſolutam: at vero remiſſio abſoluta irrevocabilis eſt, niſi mutetur qui remiſit, & ſuammet voluntatem irritet: hoc autem impoſſibile eſt facere Deum in operibus ſuis propter opus hominis, & ideo, ſi remiſſio eſt abſoluta, impoſſibile eſt, ut peccata remiſſa redeant propter ſubſequens peccatum. Unde hæc eſt etiam differentia inter remiſſionem peccati, & donationem gratiæ, quod illa, cum ſit abſoluta, fit per abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, & ideo non poteſt revocari, niſi Deus irritet voluntatem ſuam: gratia vero infuſa quantum ad perpetuitatem ſuam ſemper includit conditionem, *niſi homo peccet.* Oriturque hæc differentia ex alia ſupra tacta: nam peccatum ſemel deſtructum per abſolutam voluntatem remittendi illud, jam non pendet in ſuo non eſſe ex continuata, ut ſic dicam, voluntate Dei: & ideo vera remiſſio peccati, quæ ſit ejus deſtructio, ut ſit perpetua, nullam includit conditionem de futuro, ac proinde eſt irrevocabilis: at vero gratia, licet quoad infuſionem detur per abſolutam voluntatem, quia tamen pendet ex continuo influxu Dei, ut permaneat, ideo quoad talem influxum pendet ex continuata voluntate Dei, quæ poteſt eſſe conditionata, *ſi homo non*

pec-

peccaverit: qua conditione impleta, etiamſi Deus deſtruat effectum ſuum, ſcilicet gratiam, vere tamen ac proprie non irritat opus ſuum, ſed potius complet ipſum, prout ſtatuerat. Atque ita conſtat, quem ſenſum habeat illa propoſitio D. Th. *Opus Dei non poteſt irritari per opus hominis*: intelligitur enim de opere Dei, prout ab ipſo abſoluta voluntate eſt factum, vel promiſſum, ſeu de irritatione contraria abſolutæ, & efficaci Dei voluntati. Et ita optime adducit verba Pauli, quorum ſenſus eſt, veritatem divinæ promiſſionis non fruſtrari propter opus hominis: nam, ſi promiſſio Dei abſoluta, non obſtante quocunque opere hominis, implebitur. Atque in eodem ſenſu ſubſumit D. Th. remiſſionem peccati eſſe opus miſericordiæ Dei: quod ſine probatione aſſumit, & tanquam conceſſum ab illa ſententia, & tanquam probatum contra aliam.

Probatur concluſio a D. Th. Ex impugnatione ergo horum errorum tacite concludit D. Th. probationem hujus partis. Nam, ſi remiſſio peccati eſt abſoluta, eſt etiam irrevocabilis, non obſtante quocunque opere hominis, ideoque idem peccatum remiſſum redire non poterit: ſed remiſſio peccati eſt abſoluta, & non conditionata tantum; ergo peccatum ſemel remiſſum iterum redire non poteſt ſimpliciter propter ſubſequens peccatum. Alteram vero partem brevius probat D. Th. ſcilicet quodammodo redire reatum præcedentium peccatorum, quia ſubſequens peccatum aggravatur ex remiſſione prioris, quia quodammodo contemnitur bonitas Dei, qui priora peccata remiſit. In qua probatione ſtatim inquirendum occurrit, quæ ſit hæc gravitas, & qualis, ac quanta. Sed hæc in diſputatione latius dicam. Solutiones autem argumentorum ſunt faciles, ſuppoſitis, quæ diximus circa rationes D. Th. & ſi quid ſupereſt, præſertim quoad loca Patrum, quæ exponit, dicetur commodius in eadem diſputatione.

ARTICULUS II.

Utrum peccata dimiſſa redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam a fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita.

4. ad 22. q. 6. ar. 1. cor. & art. 3. *Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa non redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum quatuor genera peccatorum, ſcilicet ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam a fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita, ſecundum quod quidam metrice dixerunt.*

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri.
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Tanto enim eſt major ingratitudo, quanto gravius eſt peccatum, quod quis contra Deum committit poſt beneficium remiſſionis peccatorum. Sed quædam alia peccata ſunt his graviora: ſicut blaſphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum S. Ergo videtur quod peccata dimiſſa non redeant magis ſecundum ingratitudinem commiſſam, ſecundum hæc peccata, quam ſecundum alia.

Habetur de pœnit. diſt. 4. c. Si Judas. *Præterea. Rabanus dicit: Nequam ſervum tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum, quia non ſolum peccata, quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, ſed & originalia, quæ in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus: Dimitte nobis debita noſtra. Ergo ipſa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur, quod per peccata venialia redeant peccata prius dimiſſa, & non ſolum per peccata prædicta.*

Li. 2. conf. cap. 7. ante med. tom. 1. *Præterea. Tanto eſt major ingratitudo, quanto poſt majus beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei eſt etiam ipſa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim Auguſt. in 2. confeſſ. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Majus autem donum eſt innocentia, quam etiam remiſſio omnium peccatorum. Ergo non minus eſt ingratus Deo qui peccat poſt innocentiam, quam qui peccat poſt pœnitentiam. Et ita videtur, quod per ingratitudinem, quæ fit ſecundum peccata prædicta, non maxime redeant peccata dimiſſa.*

L. 4. Dialog. c. 60. circa fin. *Sed contra eſt, quod Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis Evangelicis conſtat, quod ſi quid in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudeamus. Et ita propter odium fraternum ſpecialiter peccata dimiſſa redeunt ſecundum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de aliis.*

Reſp. dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) peccata dimiſſa per pœnitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato ſequenti. Ingratitudo autem poteſt committi dupliciter: uno modo ex eo quod aliquid fit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale, quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remiſit. Et ſic per quodlibet peccatum mortale ſequens, redeunt peccata prius dimiſſa ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo, non ſolum faciendo contra ipſum beneficium, ſed etiam faciendo contra formam beneficii præſtiti. Quæ quidem forma, ſi attendatur ex parte benefactoris, eſt remiſſio debitorum. Unde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam, non remittit, ſed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, invenitur ex parte ejus duplex motus liberi arbitrii. Quorum primus eſt motus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei formatæ. Et contra hoc facit homo apoſtatando a fide. Secundum autem eſt motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Ad quem primo pertinet (ut ſupra dictum eſt) quod homo deteſtetur peccata præterita: & contra hoc facit ille, qui dolet ſe pœnituiſſe. Secundo pertinet ad actum pœnitentiæ, ut pœnitens proponat ſe ſubjicere clavibus Eccleſiæ per confeſſionem: ſecundum illud Pſalm. 31. Dixi, Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri, ſecundum quod propoſuerat. Et ideo dicitur, quod ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata prius dimiſſa. (Art. præc.; Qu. 85. ar. 5. & 6.)

Ad 1. ergo dicendum, quod hoc non dicitur ſpecialiter de iſtis peccatis, quia ſint cæteris graviora: ſed quia directius opponuntur beneficio remiſſionis peccatorum. In cor. ar.

Ad 2. dicendum, quod etiam peccata venialia, & ipſum originale redeunt modo prædicto, ſicut & peccata mortalia, in quantum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata ſunt remiſſa. Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit in ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deum, ſed præter ipſum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimiſſa redeunt.

Ad 3. dicendum, quod beneficium aliquod habet penſari dupliciter. Uno modo ex quantitate ipſius beneficii. Et ſecundum hoc innocentia eſt majus Dei beneficium, quam pœnitentia, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Alio modo poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minus eſt dignus, & ſic magis fit ſibi gratia: unde & ipſe magis eſt ingratus ſi contemnat. Et hoc modo beneficium remiſſionis culpæ eſt majus, in quantum præſtatur totaliter indigno, & ideo ex hoc ſequitur major ingratitudo.

COMMENTARIUS.

Quorundam aſſertio. Refert Bonavent. in 4. d. 22. ar. 1. qu. 1. quoſdam aſſeruiſſe peccata remiſſa formaliter & ſimpliciter aliquando redire, non tamen per omnia ſubſequentia peccata, ſed per quatuor ſpecialia, ſcilicet odium fraternum, apoſtaſiam a fide, contemptum confeſſionis, retractationem ſeu dolorem de pœnitentia prius acta: & eodem modo refert eandem ſententiam ibi D. Th. qu. 1. art. 1. In hoc vero articulo ea interpretari, & ad meliorem ſenſum accommodare conatur. Supponit ergo, formaliter ac ſimpliciter non poſſe peccata dimiſſa redire, etiam per illa quatuor genera peccatorum ex rationibus factis articulo præcedenti: nam generaliter probant de omni peccato. Addit vero hic D. Th. eo modo, quo peccata redeunt ſecundum quid in gravitate ſubſequentis peccati, illa quatuor peccata habere ſpecialem quandam rationem aggravandi, propter quam hoc illis ſpecialiter tribuitur: ſcilicet, quia vel ſpecialiter repugnant beneficio remiſſionis peccati, ut eſt odium fraternum, vel propriæ diſpoſitioni, & medio, quibus comparatur remiſſio peccati, ut ſatis clare D. Th. in articulo exponit: nec oportet in hoc immorari, cum ſolum ſit accommodatio quædam. Non exponit autem D. Thom. quam auctoritatem habeat hæc attributio, aut ex quo fonte, (In verum ſenſum reducitur a D. Thom.)

aut

aut auctore manaverit. Videtur autem, quantum ad peccatum odii fraterni ortum habuiſſe ex parabola Matth. 18. & ex nonnullis ſententiis, quæ occaſione illius a Sanctis Patribus dicuntur: quæ omnia infra tractabimus. De aliis vero nihil invenio ab aliquo gravi auctore, & antiquo ex propria ſententia ſcriptum: ideoque nihil de eis dicere oportebat, præter ea, quæ D. Th. dicit, & quæ per proportionem intelligi poſſunt ex iis, quæ de odio dicta fuerint.

Attingit D.Th. tres quæſtiones. In ſolutione ad 2. & 3. attigit D. Th. tres quæſtiones. Prima eſt, an peccata venialia, & originale, remiſſa, redeant per ſubſequens peccatum mortale. Cui reſpondet, quoad hoc eandem eſſe rationem de his, & de mortalibus, quia ſimpliciter non redeunt, aggravant autem ingratitudinem peccati poſterioris, & ideo ſecundum quid redeunt; neque in hoc occurrit ſpecialis difficultas.

Secunda. Secunda quæſtio eſt, an per venialia peccata ſubſequentia redeant aliquo modo peccata remiſſa. Et reſpondet D.Th. nec ſimpliciter, nec ſecundum quid redire, & loquitur generaliter de quibuſvis peccatis prius remiſſis, ſive venialia, ſive mortalia fuerint. Et rationem reddit, quia peccatum veniale non eſt ingratitudo reſpectu Dei, quia non eſt contra Deum, ſed præter ipſum. Quod ſane non caret difficultate, quam infra tractabo. Nunc interpretor D.Th. loqui de ingratitudine ſimpliciter, & de reditu peccatorum, de quo in præced. artic. locutus fuerat, qui vel non habet locum, niſi ubi intervenit nova macula ſimpliciter, qualis eſt macula peccati mortalis: vel certe poſtulat offenſionem aliquo modo contrariam remiſſioni prius factæ.

Tertia. Tertia quæſtio eſt, quod ſit majus Dei beneficium, innocentia, an pœnitentia, & quæ ſit major ingratitudo, cadere ab innocentia, vel cadere poſt veniam prioris peccati. Cui quæſtioni non videtur D.Th. ſimpliciter reſpondere: & ideo poſtea de ea re tractabimus.

ARTICULUS III.

Utrum per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum.

4.d.22.q.1. art.1.q.3. *Ad 3. ſic proceditur. Videtur, quod per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum. Quia ſecundum magnitudinem peccati eſt magnitudo beneficii, quo peccatum remittitur, & per conſequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur.* Art. hujus quæſt. *Sed ſecundum quantitatem ingratitudinis eſt quantitas reatus conſequentis. Ergo tantus eſt reatus, qui conſurgit ex ingratitudine ſequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.*

Præterea. Magis peccat, qui Deum offendit, quam qui offendit hominem. Sed ſervus manumiſſus ab aliquo domino reducitur in eandem ſervitutem, a qua prius fuit liberatus, vel etiam in graviorem. Ergo multo magis ille, qui contra Deum peccat poſt liberationem a peccato, reducitur in tantum reatum pœnæ, quantum primo habuerat.

Præterea. Matth. 18. dicitur, quod iratus Dominus tradidit eum (cui replicantur peccata dimiſſa, propter ingratitudinem) tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum. Sed hoc non eſſet, niſi conſurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

Sed contra eſt, quod dicitur Deut. 25. Pro menſura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quod ex parvo peccato non conſurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale ſequens eſt multo minus quolibet peccatorum prius dimiſſorum. Non ergo ex peccato ſequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimiſſorum.

Reſp. dicendum, quod quidam dixerunt, quod ex peccato ſequenti, propter ingratitudinem conſurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimiſſorum ſuper reatum proprium hujus peccati. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia ſicut ſupra dictum eſt, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum ſequens, in quantum ſequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, ſed in quantum conſequitur actum ſequentis peccati. Et ideo oportet, quod quantitas reatus redeuntis ſit ſecundum gravitatem peccati ſubſequentis. Poteſt autem contingere, quod gravitas peccati ſubſequentis adæquetur gravitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non ſemper eſt neceſſe, ſive loquamur de gravitate ejus, quam habet ex ſua ſpecie (cum quandoque peccatum ſequens ſit fornicatio ſimplex, peccata vero præterita fuerunt adulteria, vel homicidia, ſeu ſacrilegia) ſive etiam loquamur de gravitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quod quantitas ingratitudinis ſit abſolute æqualis quantitati beneficii ſuſcepti, cujus quantitas attenditur ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum: contingit enim quod contra idem beneficium unus eſt multum ingratus, vel ſecundum intenſionem contemptus beneficii, vel ſecundum gravitatem culpæ contra benefactorem commiſſæ, alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficii: ſuppoſito enim æquali contemptu beneficii, vel offenſa benefactoris, tanto erit gravior ingratitudo, quanto beneficium fuit majus. Unde manifeſtum eſt, quod non eſt neceſſe, quod propter ingratitudinem, ſemper per peccatum ſequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: ſed neceſſe eſt, quod proportionaliter quanta peccata prius dimiſſa plura fuerunt, & majora, tanto redeat major reatus per qualecunque ſequens mortale peccatum.

Ad 1. ergo dicendum, quod beneficium remiſſionis culpæ recipit quantitatem abſolutam, ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum. Sed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem abſolutam ſecundum quantitatem beneficii, ſed ſecundum quantitatem contemptus, vel offenſæ: ut dictum eſt. Et ideo ratio non ſequitur. In cor. ar.

Ad 2. dicendum, quod etiam ſervus manumiſſus non reducitur in priſtinam ſervitutem pro qualicunque ingratitudine, ſed pro aliqua gravi.

Ad 3. dicendum, quod illi, cui peccata dimiſſa replicantur propter ſubſequentem ingratitudinem, redit univerſum debitum, in quantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter invenitur in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolute: ut ſupra dictum eſt. In cor. ar.

COMMENTARIUS.

Reſolutio D. Th. & ratio articuli clariſſima eſt. Ait enim poſſe quidem accidere, non tamen eſſe neceſſarium, ut reatus ſubſequentis peccati ſit adæquatus reatui omnium præcedentium peccatorum remiſſorum, quia in ſua ſpecie & intenſione poteſt eſſe minus grave quolibet illorum: circumſtantia autem ingratitudinis non ſemper aggravat ad æqualitatem beneficii. Nam, licet cæteris paribus quo majus eſt beneficium, eo major ſit ingratitudo, tamen ubi cætera non ſunt paria, & reſpectu ejuſdem beneficii, & reſpectu minoris, poteſt eſſe major ingratitudo ex majori contemptu, vel majore offenſione, &c. Sic ergo, quamvis ille, cui plura, & majora peccata remiſſa ſunt, ex eo capite gravius peccet iterum offendendo benefactorem, quam cui minora, vel pauciora fuerant peccata remiſſa, non tamen neceſſe eſt, ut tantum in ea ingratitudine peccet, quantum prius offenderat in peccatis dimiſſis, quia poterant eſſe in illis peccatis aliæ circumſtantiæ, vel rationes majorem gravitatem conferentes, ut per ſe notum eſt. D. Th. autem optime conſiderat peccata dimiſſa comparari ſuo modo tanquam objectum ad ingratitudinem, quæ admiſcetur in ſubſequenti peccato, & ideo non eſſe comparanda ſecundum æqualitatem, ſed ſecundum proportionem tantum: quod etiam Cajetanus advertit. Et de illo principio latius ſcripſimus in primo tomo hujus tertiæ partis, diſp. 4. agentes de infinitate meritorum Chriſti. In ſolutionibus argumentorum ſolum occurrebat explicanda parabola Matt. 18. ſed hoc commodius præſtabimus in diſputatione ſequenti.

ARTICULUS IV.

Utrum ingratitudo, ratione cujus ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum.

Ad 4. ſic proceditur. Videtur, quod ingratitudo, ratione cujus ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. Retributio eximgratiarum 1.2.q.107. ar.2 ad 1. & 4.d.22. qu.1.ar.3. quæſt 3.

Lib. 5. c. 5. non remote a princ. tom. 5.
Lib. 2. de Juventut. fol. 4. ante fin. libri,
Ar. 2. huj. quæſt.

tiarum pertinet ad contrapaſſum, quod requiritur in juſtitia: ut patet per Philoſophum 5. Ethic. Sed juſtitia eſt ſpecialis virtus. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

Præterea. Tullius in 2. Rheto. ponit, quod gratia eſt ſpecialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

Præterea. Specialis effectus a ſpeciali cauſa procedit. Sed ingratitudo habet ſpecialem effectum, ſcilicet quod facit aliqualiter redire peccata prius dimiſſa. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

Sed contra. Illud, quod conſequitur omnia peccata, non eſt ſpeciale peccatum. Sed per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus, ut ex præmiſſis patet. Ergo ingratitudo non eſt ſpeciale peccatum.

Lib. 5. c. 2. non remote a princ. tom. 5.
In lib. de natura & grat. c. 29. tom. 7.

Reſp. dicendum, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, quandoque autem non, ſed eſt circumſtantia generaliter conſequens omne peccatum mortale, quod contra Deum committitur. Peccatum enim ſpeciem recipit ex intentione peccantis, unde, ut Philoſ. dicit 5. Ethic. Ille qui mœchatur, ut furetur, magis eſt fur, quam mœchus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei & ſuſcepti beneficii aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad ſpeciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis eſt ſpeciale peccatum. Si vero aliquis intendens aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ad hoc propter hoc, quod pertinet ad Dei contemptum, ingratitudo non erit ſpeciale peccatum: ſed retrahetur ad ſpeciem alterius peccati, ſicut circumſtantia quædam. Ut autem Auguſt. dicit in lib. de Natura & gratia, non omne peccatum eſt ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in ſuis præceptis. Unde manifeſtum eſt, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, ſed non ſemper. Et per hoc patet reſponſio ad objecta. Nam primæ rationes concludunt, quod ingratitudo ſecundum ſe ſit quædam ſpecies peccati. Ultima autem ratio concludit, quod ingratitudo ſecundum quod invenitur in omni peccato, non ſit ſpeciale peccatum.

COMMENTARIUS.

RẼſpondet D. Th. ingratitudinem non eſſe ſpeciale peccatum, neque addere malitiam ſpecie diſtinctam a malitia peccati cui adjungitur, niſi ſit directe intenta a peccatore, volente Deum offendere in contemptum ejus. Cujus aſſertionis nullam aliam probationem adducit, niſi quia peccatum recipit ſpeciem ex intentione peccantis. Quod principium nude ſumptum non videtur rem concludere, quia quoad malitiam ſæpe ſumit actus aliquam ſpeciem præter intentionem peccantis, quamvis non præter obligationem, & voluntatem, ſaltem indirectam. Et ideo cum hoc principio conjungenda eſt alia propoſitio, quam D.Th. tacite præmittit, ſcilicet, ingratitudinem hanc eſſe circumſtantiam generalem conſequentem omne peccatum mortale: nam hujuſmodi circumſtantiæ, niſi ſint ſpecialiter intentæ, non dant ſpeciem, ut poſtea dicemus.

DISPUTATIO XIII.

De perfectione effectus pœnitentiæ, eo quod irrevocabilis ſit, & abſoluta peccatorum remiſſio.

IN hac quæſt. 88. non explicavit D. Th. novum pœnitentiæ effectum, ſed perpetuitatem potius, & immutabilitatem remiſſionis peccatorum, quam per hoc declaravit, quod illa peccata proprie, & per ſe redire amplius non poſſunt: nam ſub illis verbis diſputant hanc quæſtionem cæteri Theologi cum Magiſtro in 4. d. 22. & juris interpretes cum Gratiano d. 4. de Pœnit. & Expoſitores Evangelii Matt. 18. Quia vero D. Thom. diſtinxit debitum ſimpliciter, & ſecundum quid, quæ in Commentario explicata reliquimus; de illis ſigillatim & ſuo ordine dicemus. Et quia in peccato ſunt duo formaliter, vel ratione diſtincta, ſcilicet, culpa ſeu macula propria, & reatus pœnæ, de quibus eſſe poteſt diverſa ratio, vel de facto, vel ſecundum potentiam Dei abſolutam: ideo hæc etiam in diſputatione ſeparabimus.

SECTIO I.

Utrum peccata remiſſa per pœnitentiam, in ſe ac formaliter redeant quoad culpam, propter ſubſequens peccatum mortale.

Error hæreticorũ.
Concluſio de fide.
Concil. Trid.

OMitto errorem hæreticorum, qui dixerunt hæc peccata redire vel in reprobis, vel etiam in aliis, quia non fuerunt vere & in re ablata, ſed tecta (ut ipſi ajunt) ſeu raſa, non radicitus evulſa: nam juxta hunc errorem re vera peccata non redeunt, ſed permanent, licet ad tempus Deus ea diſſimulet, vel non imputet. Nos autem ſupponimus id, quod de fide eſt, peccata vere & abſolute tolli ac deſtrui cum remittuntur: hoc enim probant omnia, quæ de prædicto effectu hactenus diximus. Idemque definit Concil. Trident. ſeſſ. 5. 6. ac 14. & in materia etiam de charitate & gratia illi errores latius impugnantur.

Quorundã ſententia.
Fundamentum ex Scriptura.

Stante igitur hac fidei veritate, aliqui Catholici dixerunt, peccata remiſſa iterum redire per ſubſequens peccatum mortale. Ita tenuit Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. p. 14. c. 9. & Gratian. d. 4. de Pœn. in princ. Magiſter autem dict. d. 22. cap. ult. non audet judicium ferre contra hanc ſententiam. Medina etiam Cod. de Pœnit. tract. 1. qu. 8. conatur ſolvere argumenta contra illam. Fundamentum ſumitur ex illa parabola Matth. 18. illis verbis; *Omne debitum remiſi tibi, quia rogaſti me:* & tamen poſtea ſubditur; *Non exeat inde, donec ſolvat univerſum debitum*; ſcilicet, propter peccatum non miſerendi ſui debitoris. Ex quo loco ait Auguſt. lib. 1. de Baptiſmo parvulorum c. 12. & 13. evidenter colligi, peccata remiſſa aliquando redire: & lib. 3. de Baptiſmo c. 13. & ſerm. 15. de verb. Domini c. 6. eundem locum exponens, ait; *Si non dimiſeris, revocabo te: & quidquid tibi dimiſeram, replicabo.* Et multa ſimilia ex Ambroſ. Gregorio, & aliis congerunt Gratianus ſupra, & Abulenſis Matth. 18. qu. 140. & ſeqq. Et videri etiam poſſunt Patres circa eundem locum.

Ratione ſuadetur.

Ratio autem eſſe poteſt, quia non repugnat peccatum remiſſum redire, ut Scotus, & Gabriel & alii fatentur dict. d. 22. Nam potuit veluti ſub ea conditione remitti: peccatum autem ſubſequens dignum eſt hujuſmodi pœna, vel effectu; ergo veriſimile eſt ita eſſe rem hanc ſtatutam ex lege Dei. Confirmatur primo, quia in remiſſione peccati duo fiunt propter pœnitentiam: datur enim gratia, & remittitur peccatum: ſed gratia ſub ea conditione datur, ut tollenda ſit propter ſubſequens peccatum mortale; ergo & è contrario ita peccatum tollitur, ut propter eandem cauſam rediturum ſit. Confirmatur ſecundo, quia merita per peccatum mortificata, redeunt per ſubſequentem pœnitentiam; ergo & è converſo demerita per pœnitentiam ablata, redeunt per ſubſequentem culpam, quia peccatum ex ſe non eſt minus efficax ad malum inferendum & revocandum, quam pœnitentia ad bonum.

Culpas remiſſas nunquam formaliter redire, vera Sententia.

Nihilominus dicendum eſt, Culpas remiſſas formaliter, & in ſe nunquam redire, quantumvis nova peccata multiplicentur. Hæc eſt ſententia D. Thom. quam omnes Scholaſtici ſecuti ſunt d. 22. Albert. ar. 5. Bonav. ar. 1. qu. 1. & 2. Richard. ar. 1. qu. 2. & 3. Scot. Gabriel, & alii, Altiſiodor. lib. 4. Summæ tract. 6. c. 6. q. 1. Medina ſup. qu. 9. Petr. Soto lect. 7. de Pœnit. Soto d. 16. & videtur res certa. Eamque docuit expreſſe Gelaſ. Papa, quem Gratian. refert c. ult. de Pœnit. d. 4. ubi ſic inquit: *Divina clementia peccata ſemel remiſſa in ultionem iterum redire non patitur.* Ubi formaliter quidem loquitur de pœna, tamen a poſteriori, & a fortiori idem concluditur de culpa: nam ſi culpa rediret, Deus illam impunitam non relinqueret. Et hoc modo confirmant hanc veritatem alia, quæ ex Patribus Gratian. ſupra, congerit, & in ſequ. ſect. attingemus. Imo eodem modo probari poteſt ex illis verbis Ezech. 18. *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius;* ſcilicet poſt condignam pœnitentiam. Fateor tamen, hoc teſtimonium præciſe ſumptum non convincere, poſſet enim aliquis exponere illam promiſſionem ſub conditione; *ſi perſeveraverit in juſtitia.* Nam ibidem de juſto dicitur, ſi ceciderit a juſtitia ſua, omnium operum ejus non eſſe futuram memoriam; quod tamen ſub conditione ſimili intelligendum eſt, ſcilicet

licet

licet ſi ita ceciderit,ut non reſurgat,ut latius diſputatione ſequenti dicemus. Sed licet ex forma verborum teſtimonium non convincat, tamen juxta materiam ſubjeċtam non poteſt illo modo intelligi, quia illa verba, *Non recordabuntur amplius*, ſignificant ita remitti talia peccata per pœnitentiam, ut jam moraliter non maneant, neque in ipſo homine, neque ut ita dicam, in acceptatione, ſe potius indignatione Dei: unde fit, ut nullo modo redire poſſint.

Ratione probatur. Quod ratione ita oſtenditur, quia malum culpæ non poteſt a ſolo Deo fieri; ergo neque poteſt a ſolo Deo reproduci: nam reproduci eſt de novo iterum fieri: ſed quando homo iterum peccat poſt peccata remiſſa, ipſe homo non facit, neque committit priora peccata, ſed aliud novum ab eis diſtinċtum; ergo priora non redeunt per aċtionem ipſius hominis: deberent ergo redire per aċtionem ſoliusDei. Dicet aliquis, per ſe quidem non fieri, **Objeċt.** neque a Deo neque ab homine, ſed quaſi reſultare & conſequi ex nova aċtione peccaminoſa hominis. Sicut quando infans cōcipitur, incipit in eo eſſe peccatum originale, non per propriam aċtionem Dei, neque per ſe per aċtionem hominis, ſed ut reſultans ex tali generatione.

Solvitur. Sed hoc intelligi non poteſt, quia peccatum ſubſequens ex ſe, & vi ſua non affert ſecum præcedentia peccata, ut per ſe notum eſt: neque etiam in virtute præcedentium peccatorum, quatenus commiſſa fuerunt, quia jam illa prorſus ablata & deleta fuerunt, & peccatum ſubſequens nullo modo illa continet, neque eſt veluti virtus ab eis reliċta ad ea reproducenda: non ergo hoc facere poteſt, vel phyſice, vel moraliter. Neque etiam per accidens, ſeu removendo prohibens, quia oportet illa peccata adhuc durare moraliter, aut de novo fieri per aliquam voluntatem, quæ non poteſt eſſe divina, cum Deus non ſit cauſa peccati: neque etiam humana, quia non iterum illa committit. Et ideo non eſt ſimile de peccato originali: nam illud non dicit reſpeċtum ad aċtum voluntatis ejus, qui illud contrahit, ſed ad peccatum Adæ, quod nunquam fuit plene & efficaciter ablatum, ut fuit peccatum totius naturæ, ſed tantum ut fuit peccatum perſonæ.

Paulus. Solet etiam hoc confirmari ex illo ad Rom. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona Dei:* hoc enim teſtimonio utitur D.Th. hic ar. 1. in arg. *Sed contra*, & omnes Scholaſtici: & eſt efficax, ſuppoſitis, quæ diximus in commentario illius art. quod remiſſio hæc abſolute conceſſa, talis effeċtus eſt, ut jam non pendeat ex humana voluntate, ſed ex ſolo decreto Dei, quod mutari non poteſt: nam in hoc ſenſu dicuntur dona Dei eſſe, *ſine pœnitentia*. Quin potius non ſolum ratione immutabilitatis, ſed etiam ratione talis materiæ, ſeu effeċtus repugnat in hoc mutari divinum decretum. Ut inter homines, ſi creditor abſolute dimiſit debitum alteri, licet poſtea eum poſſit remiſſionis factæ pœnitere, & velit remiſſionem retraċtare, non tamen poterit id efficaciter conſequi, vel alium iterum debitorem conſtituere, quia non eſt talis ille effeċtus, ut ſola ejus voluntate fieri poſſit. Sic ergo, præter immutabilitatem Dei, licet per impoſſibile in aliis rebus poſſet Deus mutare ſuum decretum abſolutum, in hoc non poſſet, quia talis eſt ille effeċtus, ſcilicet, deſtruċtio peccati, ut oppoſitum ejus, ſcilicet, eſſe in peccato, non poſſit fieri per ſolam Dei voluntatem. Hæc vero omnia procedunt ſuppoſita abſoluta remiſſione peccati prout nunc fit. Dubitari tamen poſſet, an de potentia abſoluta poſſet peccatum aliter remitti ſub tali modo & conditione, ut per ſubſequens peccatum rediret quoad eandem culpam. Et de hoc dicemus ſtatim.

Parabolæ Matthæi 18. *fit ſatis.*

Regula Chryſoſtomi de parabolis interpretandis. Ad parabolam Matth. 18. reſpondere uno verbo poſſumus, ibi non eſſe ſermonem de reditu culparum, de quibus loquimur: ſed pœnarum, de quibus nunc non agimus. Sed ne oporteat iterum ad illam parabolam redire, ſervanda in primis eſt regula Chryſoſt. hom. 48. & 65. in Matt. in parabolis præcipue attendendum eſſe finem a Chriſto Domino in unaquaque intentum: ſingula autem verba, vel non eſſe ſemper accommodanda tanquam pertinentia ad finem parabolæ, vel non ſemper afferri, ut abſolute probetur faċtum, quod in parabola proponitur, ſed ſolum ut per quandam analogiam declaretur quod intenditur. Exemplum inter alia eſt de villico iniquitatis Luc. 16. ubi dicitur laudaſſe Dominum villicum iniquitatis, quod prudenter feciſſet: cujus non eſt ſenſus, quod laudaverit faċtum, ſed artificium, & ſolertiam, quam Chriſtus propoſuit, non ut illam imitemur in tali materia, ſed in altiori, & honeſtiori. Sic ergo in prædiċta parabola admittere poſſumus Regem illum exegiſſe a ſervo omne debitum, quod ante dimiſerat, propter crudelitatem in conſervum, non tamen propterea indicat ſe approbare faċtum, ſed indignationem contra fraternum odium. Neque etiam ſignificat Deum exigere a nobis debita remiſſa propter ſimile peccatum, quia non oportet quoad omnia accommodare parabolam; ſed ſolum quoad hoc, ut intelligamus Deum maxime habere odio hujuſmodi peccatum, & ratione illius provocari, ut amplius hominis non miſereatur, ſed ab illo rigoroſe exigat omne debitum, quod in illo invenerit, ſive illud contraċtum ſit per ipſummet peccatum non miſerendi proximi, ſive propter ingratitudinem cum illo conjunċtam: ſive propter ſubſequentia peccata, quæ interdum plura multiplicantur, denegante Deo ſuam miſericordiam, & ſpeciale auxilium propter illam ingratitudinem in Deum, & crudelitatem in proximum. Et juxta hunc ſenſum concluſio, & quaſi argumentum a fortiori parabolæ erit: Si Rex ille exegit a ſervo ſuo priora debita, jam non vere debita, ſed remiſſa, multo magis Pater meus exiget a vobis vera debita, ſi non remiſeritis fratribus veſtris.

Atque hæc expoſitio videtur mihi ſatis facilis, & accommodata, quamvis non communis, nec ſimpliciter neceſſaria. Quia etiam in parabola non dicitur, Regem illū exegiſſe a ſervo illud idem debitum, quod remiſerat, ſed abſolute: *Et iratus Dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quo ad uſque redderet univerſum debitum:* quod poteſt intelligi de debito denuo contraċto per novam ingratitudinem, & immiſericordiam circa conſervum ſuum, quæ etiam in quandam injuriam ipſius Regis redundabat. Maxime autem loquitur ſcriptura & Chriſtus Dominus de hoc debito tanquam de eodem, quia reſpeċtu Dei ſecundum ſubſtantiam idem debitum æternæ pœnæ contrahitur, & gehennæ ignis, & maxime privationis beatitudinis, & amicitiæ divinæ, & quoad culpam incurritur eadem averſio a Deo. Et quamvis hoc verum ſit de quocunque peccato mortali poſt remiſſionem aliorum commiſſo, tamen ſpecialiter hoc declaravit Chriſtus Dominus de peccato immiſericordiæ: tum, ut oſtenderet illud eſſe peccatum mortale, quod fortaſſe non facile homines crederent: tum etiam ut exaggeraret quantum illud abhorreat. Sicut Matt. 25. in finali ſententia ſolum proponuntur peccata contra miſericordiam, propter eaſdem cauſas, quamvis non minus ſint punienda alia peccata. Addunt denique D.Th. hic, & omnes Scholaſtici, peccata prius remiſſa quodammodo puniri in ſuperveniente peccato, propter circumſtantiam ingratitudinis, ex qua gravius redditur ratione precedentis remiſſionis. Nam licet hoc etiam commune ſit omnibus peccatis commiſſis poſt remiſſionem aliorum, maxime tamen id accommodatur peccato immiſericordiæ proximi, propter cauſas diċtas, & quia ſpecialem formam ingratitudinis continet, ut D.Th. art. 3. declarat.

Patres explicantur. Ad Patres eadem accommodanda eſt reſponſio. Nam Auguſt. qui obſcurius loqui videtur, evidenter loquitur de reditu peccatorum quoad carentiam gratiæ, & reatum æternæ damnationis: unde interdum ait redire diſſimilia peccata, ſcilicet ſchiſma, hæreſim, & cætera: interdum ſimilia, quæ vocat eadem, non quia eadem numero iterum imputentur, ſed quia ſimilia committuntur, vel virtute per ingratitudinem, vel formaliter, permittente Deo, & quaſi deſerente, ut ſupra dicebamus. Hoc enim modo ſæpe replicantur peccata priora, dum Deus negat ſuperabundans auxilium ad cavenda illa. Quod tamen non eſt ita intelligendum, ut Deus ſemper neget hæc auxilia propter hujuſmodi peccata, neque etiam quod deneget miſericordiam, & remiſſionem illius peccati, ſi poſt illud homo iterum convertatur: ſed quod ſpeciali ratione peccatum illud mereatur denegationem divinæ miſericordiæ, vel auxilii: ideoque ſæpe contingat hominem propter hanc cauſam damnari, & a Deo relinqui. Sic etiam intelligendum eſt, quod Chryſoſt. ait hom. 62. in Matth. *Chariſmata irrevocabilia propter hanc malignitatem revocari:* & quod ait Hilarius Can. 18. *per hoc vitium munificentiam Domini amitti:* non enim hæc dicuntur, eo quod priora debita, formaliter loquendo, impu-

putentur, ſed quia homo incidit in ſimilia, & in ſpeciale odium Dei, ut declaratum eſt.

Ratio in contrariū enodatur. Ad rationem reſpondetur primo, etiamſi ille reditus peccatorum eſſet poſſibilis de potentia abſoluta, non tamen de lege, nec eſſe conſentaneum divinæ liberalitati. Secundo dicitur, ſuppoſito modo remiſſionis peccati, quem Deus nunc ſervat, omnino repugnare, ut illa peccata redeant quoad culpam, ut probat ratio, qua confirmavi concluſionem. Ajunt vero Scot. Gabriel, Almain. & alii, potuiſſe Deum remittere peccatum alio modo, ſcilicet, non abſolute, ſed conditionate, ſcilicet; *Niſi iterum peccaveris:* & tunc, poſita contraria conditione, peccata illa fuiſſe reditura. Sed hi auctores ſolum loquuntur de reatu pœnæ æternæ: de quo certe id probabile eſt, ut ex ſequenti ſectione magis conſtabit. *Objectio ſolvitur.* Ipſi tamen non diſtinguunt culpam habitualem ab hoc reatu, & ideo tunc conſequenter ajunt culpam redire.

Diſtinguendo autem culpam a reatu, ut vere diſtinguenda eſt, non poteſt ſatis intelligi ille modus remiſſionis culpæ; ſi vere in præſenti ita tollitur culpa, ut homo ſimpliciter maneat juſtus, & moraliter rectus: neceſſe eſt enim, ut talis culpa, quæ jam phyſice tranſierat, moraliter etiam deſtruatur: & ideo arbitror fieri non poſſe, ut talis culpa in ratione culpæ redeat: quod magis patebit ex ſect. ſequenti. Dicet aliquis, ſaltem poſſe redire per commiſſionem ejuſdem numero peccati. Reſpondetur primo id eſſe impertinens, quia hic non agimus de reditu peccati ex nova commiſſione, ſed ex vi præcedentis, quæ remiſſa fuit. Et deinde, licet in aliis actionibus miraculoſe fieri poſſit, ut eadem numero redeat, tamen in actionibus peccaminoſis illud miraculum, nec neceſſarium, nec conveniens eſt, nec videtur decens divinam bonitatem. Et præterea, illo poſito, quamvis actio illa phyſice eſſet eadem, tamen moraliter illa actio bis repetita, quoad injuriam & demeritum perinde ſe haberet, ac duo peccata numero diſtincta.

Ad primam confirmationem negatur ſimilitudo, quia *Solvitur prima cōfirmatio.* gratia per pœnitentiam data non infunditur ut abſolute perpetuo duratura; ſed quantum eſt ex parte Dei: ex parte vero hominis, quamdiu non poſuerit obicem conſervationi ejus: hoc autem obſtaculo poſito, Deus ipſe poteſt ſuſpendere ſuum influxum, & poteſt eſſe auctor privationis gratiæ, quæ ſecundum ſe ſumpta, pœna quædam eſt. *Solvitur ſecunda.* Similiter ad ſecundam confirmationem negatur ſimilitudo, quia merita non prorſus delentur per peccatum ſubſequens, ſed manent in acceptatione divina; peccatumque ſolum impedit, quandiu eſt effectus eorum, ut infra latius dicetur.

SECTIO II.

Utrum peccata remiſſa propter peccatum ſubſequens redeant, ſaltem quoad pœnam.

Duobus modis intelligi poteſt pœnam peccati remiſſi redire: primo materialiter tantum, ſecundo formaliter. Formaliter dico redire, ſi eadem pœna propter illudmet peccatum, quod remiſſum fuit, imponatur: materialiter autem erit, ſi eadem quidem pœna inferatur, non tamen propter illud peccatum, nec cum habitudine ad illud; ſed propter aliud ſimile, vel æquivalens. Et quoniam peccato reſpondet & pœna damni, & pœna ſenſus, de utraque hoc quæri poteſt.

Nec pœnam damni, neque ſenſus poſſe redire formaliter. Aſſertio 1.

Primo ergo manifeſtum eſt ex dictis, neutram ex illis pœnis formaliter redire. Hæc eſt communis ſententia Theologorum cum D.Th. hic, & in 4. c. 22. quos cum aliis retuli ſectione præced. Et locus Gelaſii, quem ibi adduxi, hoc formaliter probat, ut notavi. Locus etiam, quem D.Th. ar. 1. affert ex Auguſtino, optimus eſt: reperitur autem apud Proſperum in reſponſione 2. ad Objectiones Gallorum; *Qui recedit* (inquit) *a Chriſto, & alienus a gratia finit hanc vitam, quid niſi in perditionem cadit? ſed non in quod remiſſum eſt, recidit, nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ dimiſſa ſunt, debebatur.* Quæ ultima verba attingunt ſecundam partem dubitationis ſtatim tractandæ. Et referuntur etiam a Gratiano de Pœnit. d. 4. c. *Qui recedit.*

Omnia denique, quæ ex Scriptura adduximus, hanc etiam veritatem confirmant: nam expreſſius loquuntur de pœna, quam de culpa: Deum enim recordari peccatorum metaphorice idem ſignificat, quod illa punire; promittit autem Deus perpetuam oblivionem eorum peccatorum, quæ ſemel per pœnitentiam remiſit, Ezech. 18. *Non recordabuntur amplius.* Quamvis enim Medina contendat illa verba non magis probare de pœna peccatorum, quam alia ſimilia de præmio juſtorum, & ex vi & formalitate verborum ita appareat; tamen ex materia ſubjecta ſatis intelligitur diverſum eſſe ſenſum verborum, ut ſupra tactum eſt, & latius ſect. ſequ.

Afferri etiam ſolent ad hoc confirmandum verba Nahum. 1. *Deus non judicabit bis in idipſum*: ita enim referunt hunc locum Scholaſtici, & ad hoc confirmandum illo utuntur. *Loc. Nahum 1. expenditur.* Tamen apud LXX. non ita legitur; ſed *Non vindicabit bis in idipſum in tribulatione.* Et ſic nullam vim habere videtur hoc teſtimonium; quia Deus non vindicabit peccata, quæ remiſit, & ideo, licet poſtea puniat, non bis ea vindicabit. Et adhuc juxta vulgatam lectionem minus videtur probare hoc teſtimonium, ſcilicet; *Non conſurget duplex tribulatio.* Et ad literam intelligitur de populo Judaico, quem Deus afflixerat, tradendo poteſtati Aſſyriorum decem tribus: illis autem verbis promittit non permiſſurum ſecundam tribulationem, nimirum, quod aliæ duæ tribus darentur in manus Sennacherib & Aſſyriorum. Nihilominus tamen, quamvis ad litteram ibi non ſit ſermo de punitione peccatorum, præſertim in alia vita, hic locus contemnendus non eſt. Nam D.Hieronym. illum interpretatur de punitione peccatorum, conſiderans magis ſpiritum, & rationem illorum verborum, quam corticem literæ. Et, (quod amplius eſt) D.Cyprian. in ſerm. de Paſſione Domini, illa verba accommodat ad rem, de qua tractamus, dicens; *Eos, qui vitæ ſuæ quocunque articulo temporis veri ſunt judices, non iterum judicari: quia, cum judicis, & tortoris vices, ſibi non parcens, peccator aſſumit, ſemetipſum perſequens, dum confeſſionem confuſione honorat, holocauſti hujus incenſio in conſpectu Dei veniam impetrat.* Et ſubdit; *Non enim bis in idipſum judicat Deus: ſed impœnitentes ipſe judicat, & damnat: pœnitentes vero, quia a ſe ipſis ſuſcipit judicatos, abſolvit: neque judicio, quod pœnitentiæ humanæ ſeveritas protulit, aliquid juſtitiæ celeſtis apponit.* Ubi Cyprianus, ſequens lectionem LXX. perinde reputat dicere; *non judicabit*, ac *non vindicabit*, quia ſermo eſt de judicio vindicativæ juſtitiæ: deinde pro eodem reputat, *vindicare Deum*, & acceptare vindictam, vel ſatisfactionem a peccatore aſſumptam, & oblatam, & propter illam remittere culpam, & pœnam æternam, commutando illam in temporalem, vel hanc etiam remittendo, ſi peccator pro illa ſatisfaciat. Poſtquam ergo Deus hanc vindictam qualemcunque ſumpſit, & illa contentus fuit, remittendo, & quaſi definitivam ſententiam in illa cauſa proferendo, non iterum judicat in idipſum, ut puniat hominem propter eadem peccata, quæ ſemel remiſit. Hac ergo ratione probabiliter poteſt accommodari locus ille.

Ratio tamen a priori eſt ſupra tacta, quia Deus non poteſt retractare ſuam voluntatem, neque agere contra abſolutum ſuum decretum: ſed per priorem remiſſionem abſtulit ſimpliciter & abſolute debitum pœnæ; ergo non poteſt eadem pœna formaliter, id eſt, propter eadem peccata redire. *Ratio a priori aſſertionis.* Quod amplius declaratur in hunc modum. Nam licet Deus poſſit illud malum, quod eſt pœna, homini inferre, nullo ſuppoſito debito ex parte hominis, tamen ſub ratione pœnæ non poteſt, niſi ſupponatur debitum: at vero, ablata culpa, ablatum eſt debitum, quia homo non eſt debitor pœnæ, niſi propter culpam; ergo non poteſt redire illa pœna formaliter, niſi redeat debitum: quod tamen oſtenſum eſt non redire. *Object.* Dices, pœna temporalis, quæ poſt peccatum remiſſum relinquitur, iterum fit æterna per ſubſequens peccatum mortale, quia nunquam homo pro illa ſatisfacit, ſi in tali peccato moriatur juxta probabilem ſententiam D. Th. & aliorum; ergo propter ſubſequens peccatum redit æterna pœna, quæ remiſſa fuerat. *Enodatur.* Reſpondetur dato antecedente, ex parte Dei nullam novam pœnam imponi ob peccatum prius commiſſum, ſed ipſum hominē peccando ſe conſtituere in eo ſtatu, in quo non poſſit ſatisfacere, nec ſatiſpati: & inde conſequi, ut, quandiu ille ſtatus durat, duret pœna,

pœna. Unde ulterius dicitur, quando remittitur peccatum mortale, non omnino abſolute, ac definite commutari pœnam æternam in temporalem, ſed ea lege & conditione, ut talis pęna in ſtatu gratiæ perſolvatur, & alioqui tamdiu quis indigne patiatur illam, quamdiu digne non ſatisfecerit: & ideo nihil quod remiſſum fuerat, redit, ſed, quia non impletur conditio, ſub qua talis pœna temporalis facta eſt, ideo veluti ad priorem ſtatum homo revertitur.

Alia objectio. Dices. Ergo potuiſſet tota pœna damni & ſenſus ſub ea conditione remitti, ut ſi homo iterum peccet, puniatur propter propria peccata, ac ſi remiſſa non fuiſſet. *Solvitur.* Reſpondeo, de potentia abſoluta nullam in hoc apparere contradictionem. In quo bene ſenſerunt Scotus, Gabriel & alii. Tamen de lege non ita fit, ſed abſolute remittitur pœna ſimul cum culpa, quantum ad illum reatum, qui cum illa tollitur: quia remiſſione facta, fieri non poteſt, ut idem reatus formaliter redeat, quia jam homo non eſt reus illius pęnæ, abſolute, & abſque ulla conditione, & ideo non poteſt iterum conſtitui debitor, niſi per propriam actionem, & culpam: hoc enim debitum pœnæ non poteſt mere ab extrinſeco provenire.

Objiciuntur nonnulla loca Scripturæ, & Patrum.

Circa hanc vero doctrinam nonnullę objectiones ſolvendæ ſuperſunt. Prima ſumitur ex nonnullis locutionibus ſacræ Scripturæ, in quibus Deus dicitur recordari peccatorum, quorum prius oblitus fuerat, 3. Regum 17. *Quid mihi, & tibi vir Dei? reverſus es ad me, ut memorentur iniquitates meæ.* Et Pſal. 180. *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus.* Per hanc autem metaphoram ſignificari videtur, Deum punire peccata, quæ remiſerat: nam oblivisci peccatorum, nihil aliud eſt quam ea remittere: recordari ergo illorum, eſt punire: ſi autem Deus hoc aliquando facit, & falſum eſt illud eſſe impoſſibile, & veriſimile eſt maxime id facere propter ſubſequens peccatum. Facit etiam illud Pſal. 37. *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ.* Ubi per cicatrices ſignificari videntur peccata remiſſa, quæ putreſcere & corrumpi dicuntur a facie inſipientiæ, quando propter peccatum ſubſequens ad pęnam æternam imputantur. Quod ſignificavit ibi Gloſſa interlinealis circa præcedentia verba; *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum*, dicens; *Quia plane per baptiſmum ſanatæ computruerunt, & jam peccato conſentitur.* Secundo objiciuntur nonnullæ locutiones Sanctorum, quæ congerit Gratianus de Pęnitentia d. 4. c. 1. uſque ad 7. & Magiſter in 4. d. 22. *Ratio objicitur.* Tertio objici poteſt ratio, quia non repugnat peccatum redire integre, etiam quoad pęnam æternam: ſed non eſt revelatum, neque ſufficienti ratione convincitur, non ita remitti de facto peccata, quin pęna redeat, poſita ingratitudine novi peccati: quin potius hic videtur melior providentiæ modus, magiſque conſentaneus divinæ juſtitiæ; ergo ita potius exiſtimandum eſt. Major ſupponitur ex dictis. Minor declaratur, quia omnia, quæ Scriptura dicit de remiſſione harum pęnarum intelligi poſſunt ſub illa conditione, *ſi iterum non committatur peccatum:* & rationes factæ non probant remiſſionem non eſſe conceſſam hoc modo, ſed omnes ſupponunt factam eſſe abſolute, & non ſub prædicta conditione. Quod vero ſit magis conſentaneum divinæ juſtitię ex eo apparet, quod hoc modo peccata juſtius vindicantur: & quia qui Deum offendit, non meretur liberaliorem remiſſionem.

Teſtimonia Scripturæ ſoluta. Reſpondetur primum in illis locis non eſſe ſermonem de ſuppliciis propriis peccatorum, quæ ſunt pęnæ alterius ſeculi, ſed de pęnis temporalibus hujus vitæ. Nam in illis verbis Pſal. 108. eſt ſermo de ea pęna, quæ interdum ſolet dari filiis propter peccata parentum, quæ pęna tantum temporalis eſt, ut conſtat. Deinde, *Deum oblivisci peccatorum*, non ſemper ſignificat remittere illa quoad illam pęnam, vel effectum, reſpectu cujus dicitur Deus oblitus talium peccatorum, quia ſcilicet talem pęnam, vel effectum propter illa non operatur: ſed ſignificat moram quandam, ſeu diuturnam dilationem talis pęnæ: exiſtimatur enim jam quaſi omnino remiſſa, & oblita, quia non executioni mandatur: maxime quando Deus, non obſtantibus peccatis, beneficia confert, & patienter agit, ac diſſimulat, ut aliis locis Scriptura loquitur. Aliud eſt ergo poſitive, ut ſic dicam, remittere pęnam: aliud vero non punire. Imo aliquando contingit peccatum eſſe remiſſum quoad culpam, & non quoad pęnam temporalem, laborem, & afflictionem hujus vitę: licet multo tempore executio differatur. Quando ergo Sancti poſtulant a Deo ne recordetur præteritorum peccatorum, non poſtulant, ne puniat peccata jam poſitive remiſſa: ſed ne pęnam, quam multo tempore diſtulit, tandem exequatur: nam hoc fortaſſe facit Deus propter ſubſequentia peccata: expectat enim, & differt ſupplicia, ut homines emendentur. Quod ſi non faciant, vel emendari incipiant, & non perſeverent, exequitur Deus hujuſmodi pęnam, tam propter præſentia, quam propter præterita peccata: quia quoad illam pęnam ea non dimiſerat, ſed ſuſpenderat. Atque hoc eſt, quod orabat David Pſal. 78. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum.* Hoc etiam modo dicitur Deus interdum punire filios propter peccata parentum, ut ſignificatur in verbis citatis Pſal. 108. quia ſæpe differt hujuſmodi ſupplicia externa, & ſenſibilia etiam uſque ad poſteros, & in eis tandem illa exequitur, præſertim ſi filii impietatem parentum imitantur, Deut. 5. Ezechielis c. 18. & aliis locis.

Ad illa autem verba Pſal. 37. reſpondetur, ſine fundamento per *cicatrices*, intelligi peccata remiſſa: nam ad litteram ſignificantur vulnera peccatorum, ut exponunt Titelmanus, Ianſen. & Genebrad. & Auguſt. etiam legit, *livores*, alii *tumores*, & *ulcera*, quæ putreſcere dicuntur, quando peccata peccatis adduntur, quæ eſt ſumma inſipientia. Et retinendo nomen *cicatricum*, potuerunt ſic appellari peccata inveterata, non quia vere remiſſa, aut ſanata fuerunt, ut bene notavit Auguſtin. ſed quia exteriori tantum ſpecie curata, vel tecta fuerunt. *Explicatur teſtimonium.* Et ideo recte etiam dicitur, *a facie inſipientiæ meæ*: quia nihil eſt inſipientius quam de peccato male curato ſecurum eſſe, & in eo quaſi putreſcere. Deinde, etiamſi demus ſermonem eſſe de peccatis remiſſis, per *cicatrices* intelligi poſſunt reliquiæ peccatorum, de quibus videtur præcipue locutus Caſſiodor. in illa Gloſſa interlineali: nam in peccato originali, de quo ipſe loquitur, fomes peccati, & paſſiones ejus, cicatrices dici poſſunt, quæ manent etiam poſt illud remiſſum, & putreſcere dicuntur, cum ad peccati conſenſum hominem pertrahunt propter ejus inſipientiam, qui non bene utitur viribus gratiæ in baptiſmo ſuſceptis.

Reſpondetur teſtimoniis Patrum. Ad teſtimonia Sanctorum jam ſupra ex parte reſponſum eſt: multi enim ex illis loquuntur, juxta ea, quæ diximus circa parabolam de ſervo nequam, & præcipue intendunt redire peccatorum pęnam, vel ſecundum ſpecificam rationem, quia homo incidit in Dei inimicitiam, & amittit gratiam, & fit reus æternæ pęnæ: vel intelligunt aliquo modo redire ſecundum gravitatem præſentis peccati, ut Theologi exponunt. Et priorem ſenſum præcipue indicat Ambroſ. ex quo hæc verba refert Magiſter ſupra: *Donate invicem, ſi alter in alterum peccat, alioquin Deus repetet dimiſſa.* Sed hæc non invenitur apud Ambr. ſed in Gloſſa interlineali ad Eph. 4. in fine. Quæ pie interpretanda ſunt aliquo ex dictis modis. Verba autem Ambroſii in hoc loco ſunt; *Si Dominus per filium ſuum ſervorum miſertus eſt, quanto magis ſervi ipſi ſui debent invicem miſereri, & donare, ſi alter in alterum peccet? Hæc præcepta ejus ſunt, qui miſeratus eſt, qui, ſi in his contemptus fuerit, ſine dubio revocabit ſententiam.* Et ita interpretatur parabolam Matt. 18. *Revocare*, autem *ſententiam* in rigore nihil aliud eſt, quam juſtitiam prius collatam auferre. Aliquando vero loquuntur Patres, juxta phraſim Scripturæ proxime declaratam de reditu peccatorum quoad pęnam, non quidem dimiſſam, ſed ſuſpenſam, nondumque executioni mandatam. Quomodo dicit Auguſt. citatus a Gratiano ſup. c. 1. ex Enarrat. in Pſal. 108. Si Judas non fuiſſet parentes ſuos imitatus, non fuiſſe puniendum propter peccata parentum, & ſua: quod intelligendum eſt de pęna aliqua hujus vitæ, ut diximus, vel etiam quoad aliquam deſertionem, vel denegationem ſpecialis auxilii gratiæ: nam ad hunc etiam puniendi modum interdum hæc pęna extenditur.

Quorundam ratio & reſponſio. Ad tertium, quidam propterea putant omnino repugnare pœnam (præſertim æternam) remitti, ita ut redeat propter eandem culpam: & rationem ejus in hoc conſtituunt, quod homo quando juſtificatur ſatisfacit ſufficienter Deo pro culpa, & pęna æterna, & ideo per condignam ſatisfactionem ſe liberat a debito pęnæ: ideoque redire poteſt idem debitum, ſed ſolum aliud ſimile con-

contrahi per novum peccatum. Quod ſi quis dicat, hoc verum eſſe de juſtificatione prout nunc fit: reſpondent idem eſſe de qualibet poſſibili: quia vel per illam non fit vera remiſſio peccati, & conſequenter neque eſt vera juſtificatio: vel, ſi eſt hujuſmodi, neceſſario mutatur homo intrinſece, & ex debitore fit non debitor pœnæ, quia repugnat peccatum eſſe ablatum, & manere debitorem ejuſdem pœnæ. Et declaratur in hunc modum: nam, ſi fieri poteſt, ut per peccatum ſubſequens redeat reatus ejuſdem pœnæ æternæ; ergo de facto redit, eſto Deus ex miſericordia nolit hominem punire propter peccatum præteritum. Aliud eſt enim hominem eſſe dignum pœna, aliud vero Deum illam exequi, & poteſt eſſe illud prius ſine poſteriori: dignitas ergo nunc redibit, quamvis non redeat pęna: quod ſatis abſurdum eſt. Hæc autem ſequela probatur, quia vel peccatum ſubſequens eſt ſufficiens, ut homo efficiatur dignus tota pęna præteritorum peccatorum, vel non: ſi non, impoſſibile eſt ut illa pœna redeat ſub ratione pœnæ, quia ſine pœnæ dignitate non poteſt pœna infligi, licet inferatur totum malum, quod poſſet eſſe pęna. Si autem peccatum ſubſequens eſt ſufficiens ad conſtituendum hominem dignum tota illa pœna, id non habet ex Deo, ut ſic dicam, ſed ex natura præcedentium peccatorum, quæ conſtituunt hominem in tali ſtatu & dignitate; ergo idem nunc efficient.

Impugnatur ſolutio.

Hæc vero ratio, & doctrina ſic declarata, multa ſupponit falſa fundamenta. Unum eſt, juſtificationem fieri per condignam ſatisfactionem pro culpa & pœna æterna ex parte peccatoris: de quo multa dixi in ſuperioribus, & in 1. tom. 3. par. & ideo non immoror. Aliud, quod virtute ſupponitur, licet non exprimatur, eſt, contritionem tantam ex ſe habere vim ad tollendum reatum pœnæ æternæ ſimpliciter & abſque ulla conditione, ut non poſſit Deus hunc effectum impedire poſita contritione, neque aliter illam pœnam remittere. Quod quidem mirabile eſt: nam, ut ſupra argumentabamur, ſi contritio habet tantam vim, qui fieri poteſt, ut maneat reatus pœnæ temporalis? vel, eſto maneat, quomodo ſecunda contritio vi ſua totum illud non extinguit? quomodo etiam contritio de peccato veniali non ſemper delet illud omnino quoad culpam & pęnam? vel potius, quomodo contritio, quam habet anima diſcedens cum peccatis venialibus in primo inſtanti ſeparationis a corpore ita remittit culpam venialem, ut tamen reatum pœnæ non ſolum non tollat, verum etiam nec minuat?

Atque hæc argumenta oſtendunt etiam falſum eſſe aliud principium ibi inſinuatum, idem eſſe manere dignum pœna, & manere in peccato: nam anima in primo inſtanti ſeparationis a corpore non manet in peccato, & tamen manet digna eadem pœna pro culpa veniali remiſſa. Poteſt ergo manere homo dignus eadem pęna propter peccatum pręteritum jam remiſſum quoad culpam; ergo eadem ratione poſſet redire dignitas pęnæ, licet non rediret eadem culpa, quantum eſt ex vi identitatis, vel diſtinctionis harum rationum. Præterea quando peccati remiſſio fit ſine contritione, per ſolam attritionem, vel etiamſi fieret (prout poſſet) per ſolam infuſionem habituum; tunc dici non poteſt reatum pœnæ tolli per condignam ſatisfactionem, ſeu ſolutionem: cur ergo non poſſet Deus tunc non remittere abſolute pœnam, etiam æternam, ſed tantum ſub conditione? Dicere enim, Deum ita remittere, ac ſi interceſſiſſet ſatisfactio, non ſatis eſt, niſi ratio reddatur, cur neceſſario ita remittat; nam quod poſſit abſolute remittere non eſt dubium: tamen cum illa remiſſio ſit mere liberalis, nihil eſt, quod neceſſario divinam voluntatem determinet, ut abſolute remittat, & non ſub conditione.

Replica ſolvitur.

Dici poteſt, ipſammet gratiæ naturam determinare ad abſolutam remiſſionem. Sed hoc etiam dicitur ſine fundamento in ordine ad potentiam abſolutam, & maxime quoad remiſſionem pœnæ. Nam, licet daremus (quod non concedimus) gratiam habitualem ita excludere culpam mortalem, ut non poſſit eſſe ſimul cum illa, etiam de potentia abſoluta; nihilominus de reatu pœnæ æternæ quaſi conditionato, id non videtur veriſimile, cum talis reatus pęnæ non excludat veram ſanctitatem & intrinſecam rectitudinem, & dignitatem vitæ æternæ ſecundum præſentem juſtitiam, & conſecutionem ejus, ſi homo in ea perſeveraverit. Denique ſi homo conditus in puris naturalibus Deum offenderet, poſſet aliquo medio illi ſtatui accommodato veniam illius peccati a Deo liberaliter obtinere: tunc autem, nec condigne Deo ſatisfaceret, nec gratiam infuſam reciperet: cur ergo non poſſet tolli culpa abſque pęna, vel ſaltem ſine abſoluta remiſſione ejus, cum ſola conditionata?

Vera ſolutio de potent a abſoluta.

Dico ergo, de potentia Dei abſoluta hoc non repugnare, etiam ſuppoſita juſtificatione per infuſionem gratiæ ſupernaturalis. Circa quam ſolum adverto, quod ſupra diſp. 3. ſect. 4. notavi, pęnam æternam, quæ nunc deſtinata eſt damnatis, habere quandam intrinſecam repugnantiam cum gratia juſtificationis, quæ nunc conceditur in remiſſione peccatorum: & ideo ex natura talis gratiæ intrinſece ſequi excluſionem illius pęnæ æternæ ſecundum præſentem juſtitiam: ita ut intrinſece repugnet, ut homo ſic juſtificatus, ordinatus maneat ad illam pęnam æternam in ſenſu compoſito, ut ſic dicam, id eſt, ut eam ſuſtineat, etiamſi in illa juſtitia moraliter perſeveret. Rurſus, quia ipſa gratia natura ſua reddit hominem acceptabilem ad vitam æternam, & dignum illa, ideo etiam eſt connaturale tali gratiæ, & ex natura rei illi debitum, ut excludat reatum, ſeu ordinationem ad quancumque pęnam æternam, ſtante, & perſeverante ipſa gratia, quia nulla pęna æterna eſſe poteſt ſimul cum vita æterna. Nihilominus tamen de abſoluta potentia poſſet Deus non ordinare hominem ſic juſtificatum ad vitam æternam cum effectu conſequendam, ut per ſe conſtat. Et conſequenter poſſet, remittendo culpam mortalem, non remittere omnē pęnam æternā, ſed relinquere, v. g. perpetuam carentiā viſionis beatæ, quia, ut ſupra dixi, in hoc nulla eſt repugnātia, neq; enim hoc opponitur ſanctitati, quam gratia confert, ita ut illā formaliter deſtruat, Ulterius etiam poſſet Deus, quamvis ſecundū præſentē juſtitiam remittat pęnam æternā cujuſcunq; rationis, nihilominus nō remittere abſolute, ſed ſub illa conditione: *Niſi me iterum offendas*: quia hoc etiā non repugnat formaliter ſāctitati gratię, neq; alicui attributo divino, neq; aliunde oſtēdi poteſt implicatio cōtradictionis.

Quid d'cendum de potentia ordinaria.

Ex his ergo (deſcendendo ad hanc remiſſionem prout de facto fit) intelligitur, remiſſionem pęnæ æternæ, quæ nunc eſt præparata damnatis, eſſe quidem beneficium gratiæ, maxime tamen intrinſecum ipſi, & remiſſioni culpæ, ſaltem ſecundum præſentem juſtitiam ſeu ſub conditione perſiſtendi in illa. Idemque eſt de remiſſione cujuſcunque pœnæ æternæ, quamvis non cum tam intrinſeca connexione, & repugnantia, ſed quaſi in ſecundo ordine. Et ideo quoad hæc duo ſufficienter probatur talis remiſſio ex ipſa natura gratiæ, & ex teſtimoniis Scripturæ, quibus conſtat Deum acceptare juſtum ad vitam æternam juxta exigentiam gratiæ, & filiationis divinæ adoptivæ. Quod autem hæc remiſſio æternæ pęnæ de facto ſit abſoluta, & non tantum ſecundum præſentem juſtitiam, eſt quidem conſentaneum ipſi gratiæ, minus tamen intrinſece connexum cum illa: & ideo magis dici poteſt novum beneficium gratiæ pendens ex ſpeciali voluntate Dei: & hoc probant omnia quæ adduximus. Quo tandem fit, ut probatio hujus beneficii maxime petenda ſit ex revelatione, per quam nobis ſolet voluntas Dei manifeſtari: & ad hoc faciunt teſtimonia Scripturę, Pontificum, & Patrum ſupra adducta, & communis ſenſus & traditio totius Eccleſiæ. Poteſtque ita declaravi: nam ex his omnibus habemus, æternam pęnam vere remitti in juſtificatione: remiſſio autem ſub conditione revera non eſt remiſſio, ſed quædam ſuſpenſio, donec impleatur conditio. Et hoc modo adjungitur optime congruentia ex natura gratiæ, & charitatis, quæ eſt conſtituere amicum ſimpliciter: & ideo connaturalis illis eſt talis remiſſio abſoluta æternæ pœnæ.

Qualis pœna materialiter redeat. Aſſert. 2.

Secundo, quod attinet ad materialem reditum ejuſdem pœnæ, certum eſt aliquando redire eādem, vel potius ſimilem pœnam, & aliquo modo diſſimilem. Hoc facile declaratur in pęna ſenſus, eandem enim ſecundum ſpeciem reſpondet vel omnibus, vel pluribus peccatis mortalibus, omnia enim illa puniuntur pęna ignis, quæ quidem ejuſdem rationis eſt, quantum ex proximo inſtrumento, & aliis circumſtantiis colligi poteſt: utrum enim ille ignis actiones & afflictiones diverſas ſpecie inferre poſſit, incertum eſt. Sunt etiam in inferno aliæ pęnæ ſenſibiles, & alia inſtrumenta divinæ juſtitiæ, quæ varias afflictiones inferunt juxta proportionem pec-

cato-

catorum. Si ergò ſubſequens peccatum ſit omnino ſimile, & æquale peccato remiſſo, materialiter eadem pœna ſenſus redibit & in ſpecie, & in gradu: ſi vero illa peccata ſint ſimilia ſpecie, tamen inæqualia in quantitate, eadem proportione redibit pœna eadem. At vero, ſi peccata ſint etiam ſpecie diſſimilia, fortaſſe quantum ad aliquam afflictionem priori peccato ſpecialiter proportionatam, non reſpondebit eadem pœna etiam in ſpecie, ſed alia loco illius accommodata ſubſequenti culpæ. Quorum omnium unica eſt ratio, quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: & quia jam non punitur culpa prior, quæ remiſſa fuit, ſed tantum poſterior, quæ ſemper permanet, cuique pœna eſt accommodata.

Oſtenditur in pœna damni. Duo diſtinguenda in pœna damni.

De pœna autem damni fere eodem modo philoſophandum eſt: quamvis in hac ſit ſpecialis difficultas propter privationem, in qua conſiſtit. Oportet ergo duo diſtinguere in hac pęna, ſcilicet poſitivum, & privativum. Privativum eſt carentia divinæ viſionis, deſertio Dei, & negatio omnium auxiliorum ad bene operandum. Poſitivum eſt vehemens apprehenſio illius ſtatus, triſtitia, deſperatio, & omnis alia obſtinatio, quæ inde naſcitur: quamvis enim hæc ab aliquibus numerentur inter pęnas ſenſus, nihil refert, ſolum enim ſpectat ad loquendi modum: & cum proxime ac potiſſime comitentur dictas privationes, merito ad pœnam damni pertinere cenſentur. Hæc ergo omnia, generatim loquendo, ejuſdem ſpeciei ſunt in omnibus damnatis, reſpondet enim propriæ averſioni peccati, quæ ejuſdem rationis eſt in omnibus peccatis mortalibus: & ideo quantum ad hanc identitatem ſpecificam, eadem pœna, quæ remiſſa fuerat, redit per ſubſequens peccatum mortale. At vero quantum ad gradum in illis omnibus, quæ poſitiva ſunt, non redit eadem ſeu æqualis, quia peccata non ſemper ſunt æqualia, & in illis poſitivis facile poteſt magis & minus inveniri. Reſpondet ergo juxta proportionem peccati. Et hactenus conveniunt Theologi.

Quorundam opinio de pęna damni quoad privationem.

Diſſentiunt vero quantum ad pęnam damni privativam. Quidam enim dicunt redire tam in ſpecie, quam in gradu. Ita Durand. Palud. Capreol. & Bonavent. in 4. d. 22. & Medin. tract. 1. de Pęnit. qu. 8. Fundamentum eſt, quia illa pęna non poteſt recipere magis & minus, ſed eſt ſemper ſumma, quæ eſſe poteſt, quia conſiſtit in totali privatione: privatio autem totalis non ſuſcipit magis & minus, ut docuit etiam D. Th. 1. 2. qu. 73. ar. 2. & qu. 82. ar. 4. & 5. Nam totum eſſe privationis eſt excludere formam oppoſitam; ergo, ſi totam omnino excludit, eſt maxima privatio, quæ eſſe poteſt; ergo ſolum per admiſſionem alicujus gradus formæ poteſt illa privatio ſuſcipere magis, vel minus: in damnatis autem nulla eſt talis admiſtio formæ contrariæ.

Aliorum opinio.

Alii docent hanc pęnam non ſemper redire æqualem, ſed juxta proportionem culpæ. Ita tenuit Abulenſ. Matt. 29. qu. 639. 640. & ſeqq. Supplementum Gabriel. in 4. d. 44. qu. 3. ar. 1. & d. 50. qu. 2. & Major ibi qu. 2. & ſignificat Scot. poſt quæſt. 6. §. *Ad primam quæſtionem* & Almain. in Moralib. tract. 1. c. 29. Soto in 4. d. 16. q. 1. ar. 1. Ledeſma qu. 29. ar. 1. Viguerius in Summa c. 6. §. 4. ver. 35. Fundamentum eſt, quia, cum hæc ſit potiſſima, & quaſi eſſentialis pęna inferni, videtur eſſe contra ordinem divinæ juſtitiæ, ut æqualis redeat, ſi culpa non eſt æqualis. Et non eſt dubium, quin ratio convincat, ſi pęna illa eſt capax inæqualitatis, quod autem hujuſmodi ſit, generali ratione oſtendi poteſt, quia in averſione eſt inæqualitas, quamvis in privatione conſiſtat; ergo etiam poterit eſſe in illa pęna. Item juxta doctrinam D. Th. hic, quamvis macula peccati mortalis includat totalem privationem gratiæ, nihilominus in ea poteſt eſſe aliqua diverſitas per reſpectum ad peccata, quibus contrahitur; ergo poteſt etiam illa macula eſſe moraliter inæqualis per reſpectum ad majora, vel minora, plura, vel pauciora peccata; ergo idem dicendum eſt de pęna damni. Modus autem hujus inæqualitatis varie a dictis auctoribus explicatur.

Variis modis explicatur inæqualitas pœnæ damni. Prior modus.

Quidam ajunt, carentiam divinæ viſionis, licet in eſſe negationis ſit eadem in omnibus, tamen in eſſe privationis eſſe inæqualem. Priorem partem probat ratio prioris ſententiæ. Dicitur autem illa negatio, quia ſolum reſpicit abſolute naturam hominis, ſeu capacitatem remotam, non tamen proximam, quæ eſt per merita. Unde propriam rationem privationis dicitur habere illa carentia, quando eſt negatio viſionis jam debitæ per merita præcedentia. Et quia in his meritis poteſt eſſe inæqualitas, ideo etiam erit in illa carentia, quatenus privat viſione debita majoribus, vel minoribus meritis.

Rejicitur.

Hæc vero ſententia defendi non poteſt, primo, quia ſequitur, non eum, qui plus peccavit, ſed eum, qui poſt majora merita peccavit, habere majorem pęnam damni. Conſequens eſt contra rationem juſtitiæ: nam gravitas pęnæ reſpondet culpæ gravitati, non meritis præcedentibus; ergo. Sequela patet, quia fieri poteſt, ut homo poſt multa merita, ratione quorum habebat jus ad magnam gloriam, unum leve peccatum mortale committat, & totam gloriam perdat: alius vero, vel nihil, vel parum meruerit in vita, & propter magna, & graviſſima peccata damnetur; ergo hic poſterior habebit minorem carentiam viſionis in ratione privationis, & conſequenter majorem pęnam damni, cum tamen ſupponatur habere graviora peccata. Unde ſecundo deficit illa opinio, quia conſiderat id, quod accidentarium eſt ad rationem, & gravitatem pęnæ. Quid enim ſi nulla merita præceſſerunt, & peccata nihilominus inæqualia ſunt? Deniq; ex illa opinione ſequitur, per ſubſequens peccatum ſemper redire totam priorem pęnam damni, quia ſemper ratione illius peccati privatur homo tota viſione debita præcedentibus meritis, ſuppoſito quod prius habuerit merita, & poſt illa remiſſionem alicujus peccati, quod privatione viſionis debitæ, præcedentibus meritis puniendum eſſet: nam hæc privatio per pęnitentiam ſubſequentem, & remiſſionem conceſſam propter illam, jam fuerat ablata, ſaltem in radice, ſeu in debito ejus: quoties autem homo poſtea peccat, ſemper redit illa privatio, quia ſemper privatur homo viſione debita illis meritis. Imo quãvis homo nihil antea peccaſſet ex ſolis meritis præcedẽtibus aggravaretur illa pęna, juxta quantitatem eorum, & non juxta gravitatem peccati: quod valde abſurdũ eſt.

Secunda explicatio Almain. Refellitur.

Aliter ergo reſpondet Almainus, privationem illam in eſſe privationis ſemper eſſe æqualem, tamen in eſſe pęnæ eſſe inæqualem. Et hujus rationem eſſe ait, quia infertur propter majorem vel minorem culpam. Sed hoc non videtur ſufficiens ad conſtituendam majorem, vel minorem pęnam: nam pęna non ideo eſt major, quia datur propter majorem culpam, ſed potius e converſo, quia ipſa major eſt, ideo datur propter majorem culpam.

In pœna duo conſiderantur.

Nam in pęna duo conſiderantur: unum eſt illud incommodum naturæ, ſeu privatio boni, in qua conſiſtit: alterum eſt reſpectus ad culpam. Primum ſupponi debet in ipſa pęna ſecundum ſe: & illud eſt propter quod ob culpam imponitur; ergo, ut ſit etiam major pęna & proportionata majori culpę, ſupponi debet in ſe eſſe majus malum, vel incommodum. Quod ſic amplius declaratur, quia in pęna, quæ eſt propter culpam, duo poſſunt conſiderari. Unum eſt quaſi extrinſecum, quod eſt dedecus, ignominia, & inhonoratio: aliud eſt intrinſecum incommodum, ſeu detrimentum, quod in pęnam infertur. Idem ergo incommodum illatum propter plures, vel graviores culpas dici poteſt habere majorem quandam rationem pęnæ ſub priori ratione, quia eſt majus dedecus & ignominia: pęna autem damni ut ſic non conſiſtit in dedecore, ſed in intrinſeco incommodo & detrimento; ergo ut ſit major, non eſt ſatis illa relatio ad plures culpas. Et confirmatur, quia alias, etiam in pęna ſenſus, poſſent omnia peccata puniri eadem & æquali actione ignis, quia, licet in ſuo eſſe haberet æqualitatem, in ratione pęnæ eſſet inæqualis, quia daretur propter majorem, vel minorem culpam: quod eſt omnino falſum: & exemplis etiam ſenſibilibus in humanis pęnis id facile intelligi poteſt. Ac denique a contrario, quia præmium non eſt majus ex hoc præciſe, quia datur propter majora merita: alias poſſent omnes Beati eſſe æquales in viſione, & nihilominus inæquales in eſſentiali præmio. De quo latius in relectione de reviviſcentia meritorum diſp. 2. ſect. 1.

Ledeſma enodatio.

Ideo aliter reſpondet Ledeſma, illam carentiam æqualem eſſe in ratione privationis; tamen in ratione pęnæ eſſe inæqualem, quia magis affligit, & contriſtat: pęna autem in ratione pęnæ videtur conſtitui quatenus afflictiva eſt.

Difficultas circa illam.

Sed inquiram ulterius, unde proveniat, quod illa privatio magis contriſtet unum, quam alium, cum in utroque æquale malum ſit, & triſtitia conſurgat ex præſenti malo. Neque enim dici poteſt provenire ex aliqua falſa apprehenſione, qua unus apprehendit malum illud

ut majus: quia illa falſa apprehenſio non poteſt eſſe a Deo; ergo non eſt per ſe neceſſaria ad illam pœnam: nam quidquid eſt ad illam neceſſarium poteſt fieri virtute, ſeu imperio Dei. Neque etiam dici poteſt provenire ex eo, quod unus apprehendit illud malum cum reſpectu ad majorem culpam, quia in voluntate omnino inordinata, ut eſt voluntas damnatorum, ille reſpectus per ſe non ſufficit ad augendam triſtitiam, quia ipſi non dolent de culpa: habere autem æquale incommodum, etiamſi culpa major fuerit, potius videtur conſolatio aliqua, quam cauſa triſtitiæ, ſi hæc non ſit de ipſa culpa, ut malum culpæ eſt. Et quamvis apprehenſa ſub illo reſpectu poſſit etiam ſub ratione majoris ignominiæ & dedecoris apprehendi, & ut ſic poſſit etiam majorem excitare triſtitiam, tamen ſub ea ratione illa non pertinet ad pœnam damni, quæ eſt quaſi eſſentialis, ſed ad aliam accidentalem afflictionem.

Solutio alia difficultatis. Alio tamen probabiliori modo reſponderi poteſt, illam inæqualitatem triſtitiæ provenire ex vehementiori apprehenſione illiuſmet privationis, non quidem ex parte objecti apprehendendo illam ut majorem, ſed ex parte ſubjecti, fortius illam apprehendendo, & incommodum ejus, & conſequenter efficiendo, ut illa magis involuntaria ſit, atque adeo magis contriſtet. Sed ſi attente conſideremus totum hoc, non repugnat priori ſententiæ: nam tota hæc inæqualitas eſt in poſitivis actibus, non in ipſa privatione. *Improbatur.*

Verior explicatio. Quapropter probabiliter addo, in illamet privatione conſiderari poſſe moralem quandam inæqualitatem, non quidem in ordine ad merita præcedentia, ut in primo modo dicebatur, ſed in ordine ad actus proprios, propter quos homo damnatur, & contrahit privationem illam. Eſt enim conſiderandum, in illis actibus eſſe privationem quandam rectitudinis debitæ unicuique actui, conſiderato ſecundum moralem rationem, & ſecundum eas circumſtantias cum quibus ſit, cui rectitudini & bonitati reſponderet apud Deum aliquod præmium, ſi cum debito modo, & condigno actus illos operatus fuiſſet. Ex quo ſequitur, ut privatio beatitudinis cenſeatur peculiari modo reſpondere illis actibus, quia ratione illorum caruit homo veluti prima diſpoſitione, per quam futurus eſſet proportionatus ad talem gloriam. Atque ita fit, ut, ſicut in illis actibus eſt inæqualitas in rectitudine illis debita, ita in privatione viſionis moraliter ſumpta ſit etiam inæqualitas. Fit etiam hinc, ut nunquam redeat moraliter privatio illa, quæ reſpondebat prioribus peccatis, quia non reſpondet, ut proportionata illis, ſed tantum ut proportionata ſubſequenti culpæ. Ac denique hinc fit, ut illa privatio, etiam objective ſumpta, magis, vel minus contriſtare poſſit. Et hæc explicatio probabilis eſt. Nec aliter probatur quam ex impugnatione aliarum: & quia ſufficienter declarat proportionem pœnæ ad culpam.

Objectiones contra ultimam explicationem inæqualitatis pœnæ damni.

Prima. Contra hanc ultimam rationem explicandi pœnam damni occurrit difficultas, quia licet in actu peccati ſit privatio rectitudinis debitæ, non illi correſpondet privatio alicujus certi gradus gloriæ ſeu viſionis beatæ, quæ poſſit habere rationem pœnæ damni comparatione talis peccati; ergo hæc inæqualitas non recte illo modo explicatur. Antecedens patet, quia, ſi talis privatio gloriæ reſponderet privationi rectitudinis, maxime, quia talis actus fuiſſet meritorius tantæ gloriæ, ſi fuiſſet bonus: ſed hoc non eſt in univerſum verum, quia, ſi homo ille erat

Secunda. in peccato, talis actus non fuiſſet meritorius. Item, quia ille non tenebatur facere actum meritorium, ſed ſatisfaciebat ſuæ obligationi faciendo actum bonum; ergo hac etiam ratione illa carentia in ordine ad meritum, non habet rationem privationis moralis. Rurſus, quia, licet

Tertia. ille actus, ſi fuiſſet rectus, haberet aliquod meritum, non tamen determinatum, quia idem actus ſecundum varias circumſtantias, & in eodem ſuppoſito magis vel minus grato, cæteris paribus, erit magis, vel minus meritorius. Ponamus ergo, duos homines habentes inæquales gratias committere ſimile peccatum, in cæteris circumſtantiis æquale, tunc is, qui majorem haberet gratiam, neceſſario incurreret majorem pœnam damni, quia, ſi debitam rectitudinem in actu ſuo poſuiſſet, major gloria illi correſponderet: quod tamen videtur abſurdum.

Quarta. Et augetur difficultas, quia juxta hanc proportionem, etiam peccato veniali reſpondebit propria pœna damni: quia etiam illi actui debetur aliqua rectitudo, cui reſponderet apud Deum aliquod præmium, ſi illam habuiſſet; ergo etiam carentia illius habet rationem privationis moralis: augebitur ergo pœna damni æterna etiam ex

Quinta. peccatis venialibus. Tandem, ſicut præmium eſſentiale reſpondet merito, ita hæc pœna damni deberet reſpondere demerito peccatorum, & non merito beatitudinis, quod ineſſe poſſet, vel deberet talibus actibus moralibus ſecundum ſe ſpectatis, ſi recte & convenienter fieret: at vero demerito peccatorum mortalium reſpondere non poteſt, quia quodlibet peccatum mortale meretur privationem totius beatitudinis, & viſionis Dei; ergo. Sicut è converſo, ſi actus bonus mereretur viſionem adæquatam & comprehenſivam Dei, non poſſet eſſe inæqualitas in præmio eſſentiali reſpectu plurium, vel paucioru meritorum.

Ultima objectio ſolvitur. Reſpondeo, has objectiones ſatis declarare, quam ſit res incerta, & ad declarandum difficilis. Nihilominus ab ultima incipiendo, ex illa intelligi poteſt, carentiam viſionis Dei, prout habet rationem pœnæ, non eſſe ſumendam ſecundum totam latitudinem viſionis poſſibilis. Nam, licet quodlibet peccatum mortale ſuo modo formaliter repugnet gratiæ divinæ, in quocunque gradu remiſſo, vel intenſo, tamen ſub propria ratione demeriti, & pœnæ, non quodlibet peccatum meretur per ſe ac proprie privationem infinitorum graduum gratiæ: & idem pari proportione eſt de viſione, quia neque in peccato eſt infinitum meritum pœnæ ſecundum intenſionem, ut nunc ſuppono: neque eſt, cur fingamus totam illam carentiam ſecundum totam latitudinem graduum poſſibilium habere rationem pœnæ: nam ex ratione communi peccati mortalis, ut ſic, per ſe ſolum ſequitur, ut mereatur privationem beatitudinis abſolute: latitudo autem graduum quantum ad hoc accidentaria eſt. Hinc ergo veriſimile eſt, quod in hac ultima objectione aſſumitur, juxta diverſam gravitatem peccatorum eſſe in eis certam quantitatem meriti, ſeu demeriti in ordine ad talem pœnam & ex divina ordinatione aliquid majus reſpondere per modum pœnalis privationis graviori peccato, quam leviori.

Unde quoad hoc verum eſt, quod in ea objectione aſſumitur, hanc inæqualitatem pœnæ damni non eſſe ſumendam proxime & formaliter ex quantitate meriti, quæ ineſſe poſſet, & deberet talibus actibus, ſi recti eſſent: ſed ex quantitate demeriti, quod ineſt talibus actibus ratione ſuæ malitiæ: & hoc bene probatur prædicta objectione, & fere reliquis omnibus. Nam omnes videntur contrarium ſupponere, & ita interpretari rationem inæqualitatis, ſeu proportionem ultimo loco poſitam, cum tamen non ita ſit intelligenda, ut jam declaramus. Et hoc etiam recte confirmat proportio meriti ad præmium eſſentiale, & demeriti ad pœnam: nam utrumque finitum eſt in ſuo ordine, & ideo utrique reſpondere debet aliquid finitum ſecundum intenſionem eo modo, quo in pœna, vel præmio reperiri poteſt, ſcilicet, privative, vel poſitive. Et quoad hoc non eſt ſimile illud, quod afferebatur de merito viſionis comprehenſivæ Dei, nam illud, ſi per impoſſibile admittatur, eſſet infinitum ſimpliciter in illo ordine, & ideo non poſſet in ipſo dari augumentum proprium & intenſivum: hæc autem infinitas non reperitur in quolibet demerito peccati mortalis.

Aliæ objectiones ſolvuntur. Igitur dicendum eſt, graviori peccato mortali cæteris paribus reſpondere majorem carentiam viſionis in ratione moralis, ac pœnalis privationis, propter majus demeritum talis peccati: hoc autem demeritum, & dictam rationem privationis dicimus menſurandum eſſe ex rectitudine debita tali actui ſecundum ſe ſpectato, quia ratio demeriti in malitia fundatur: malitia autem, quæ in privatione conſiſtit, per ſuum poſitivum, quatenus eſt debitum tali actui humano ut ſic, menſuranda eſt. Quod maxime verum eſt, conſiderando in peccato rationem averſionis, & injuriæ divinæ, cui veluti per ſe ac formaliter reſpondet pœna damni, ut D. Th. docet. Quia vero juxta modum, & gravitatem converſionis eſt major averſio, & gravitas converſionis attenditur ſecundum quantitatem rectitudinis debitæ ineſſe in tali materia, & cum talibus circumſtantiis: ideo quaſi radicaliter dicitur hæc menſura ſumenda ex rectitudine, quæ ineſſe debet actui: & hæc rectitudo explicatur per oppoſitam

ſitam rationem meriti, & præmii. Quod non eſt intelligendum de merito actuali, quatenus pendet ex conditionibus perſonæ: nam hoc accidentarium eſt: ſed de merito aptitudinali, ſeu valore, quem haberet oppoſitus actus includens oppoſitam relationem, ſeu rectitudinem ad promerendam eſſentialem beatitudinem, & conjunctionem cum ipſo ultimo fine. Hic enim valor determinatus eſt in tali actu cum talibus circumſtantiis, ſi ex parte perſonæ operantis ſupponatur id, quod præciſe neceſſarium eſt ad valorem meriti, præſcindendo ab omni ſpeciali dignitate talis perſonæ: hunc enim valorem actuum moralium optime novit ponderare divina ſapientia, ut juxta illius quantitatem præmia, vel pœnas taxare poſſit.

Et quia ratio diſpoſitionis magis videtur præſcindere a dignitate perſonæ operantis: ideo per rationem proximæ diſpoſitionis hoc etiam explicatur juxta prædictam ſententiam. Nam, ſicut opera amicitiæ per ſe & natura ſua diſponunt ad augmentum ejus, ita opera inimicitiæ ad ejus incrementum. Unde, ſi inimicitia Dei ex parte hominis conſiſteret in poſitivo habitu, ſicut conſiſtit amicitia, augeretur plane poſitive ex incremento & multiplicatione peccatorum, ſicut augetur charitas per augmentum meritorum. Quamvis ergo non conſiſtat inimicitia in poſitivo habitu, recte intelligitur augeri moraliter in ratione privationis: nam ſine dubio quo ſunt plura, vel majora peccata, eo eſt major inimicitia inter Deum, & hominem. Quod augmentum recte ita explicatur, quia ſi in illis actibus tantum fuiſſet dilectionis divinæ, quantum nunc eſt virtualis odii, auxiſſent charitatem uſque ad talem gradum; ergo contraria peccata proportionaliter augent inimicitiam, ſeu (quod idem eſt) moralem & proximam privationem charitatis, cui privationi cum proportione reſpondet pœna damni, ſicut è converſo eſſentiale premium reſpondet charitati. Secundum hanc ergo proportionem ſatis probabiliter explicatur inæqualitas illius pœnæ.

Quarta objectio ſolvitur.

Neque oportet ad ſingulas objectiones in particulari plura reſpondere: nam omnes videntur procedere ex mala intelligentia illius opinionis, & majorem illius explicationem poſtulare, quæ tradita jam eſt. Solum ad illud de peccato veniali reſpondere oportet, primo negando paritatem rationis, quia peccatum veniale nec eſt actus inimicitiæ propriæ, nec in eo eſt propria malitia averſionis. Dico tamen ulterius, ſi peccatum veniale quoad culpam ſit conjunctum cum peccato mortali, non eſſe inconveniens concedere ratione illius augeri perpetuam pęnam damni, ſicut augetur perpetua pęna ſenſus. Si autem per ſe conſideretur, in primis non habet in illo locum æternitas pęnæ, neque etiam jam extat moraliter ejus culpa, quando in purgatorio temporaliter punitur. Nihilominus tamen probabile eſt etiam illam temporalem pęnam damni, quam patiuntur animæ ſanctæ in purgatorio detentæ, eſſe inæqualem in eis pro gravitate peccatorum venialium, vel etiam mortalium remiſſorum, propter quæ ibi detinentur, & non pro inæqualitate beatitudinis, quam de facto poſtea habituræ ſunt: alioqui quo plura merita anima ſancta haberet, majorem haberet pęnam damni, quia a majori beatitudine retardatur, etiamſi pauciora habuiſſet peccata venialia: quod non videtur juſtitiæ conſentaneum. Sed de hoc iterum occurret ſermo infra tractando de purgatorio: nunc ſatis ſit hæc per occaſionem dixiſſe de hoc puncto, quod non ſolum in peccatis remiſſis, ſed etiam in quibuslibet peccatis venialibus locum habet.

SECTIO III.

Utrum peccatum commiſſum poſt præcedentia remiſſa ex eo capite gravius ſit: ideoque remiſſa peccata virtute, ſeu æquivalenter redeant.

Subſequens peccatum aggravari ex remiſſione præcedentis.

OMnes Theologi conveniunt cum D. Th. hic, ex hac circumſtantia aggravari ſubſequens peccatum. Primo propter ingratitudinem prioris beneficii: habet enim quandam deformitatem offenſio circa benefactorem, & præſertim circa eum, qui tam facilem ſe exhibuit in remittendis prioribus injuriis. Accedit, quod videtur quidam virtualis contemptus, & abuſus divinæ miſericordiæ. Ac tandem, quia quo homo recipit majorem gratiam, eo poteſt facilius vitare culpam, & ideo ex hac parte creſcit culpa, ſi illam non vitet.

Ratio Scoti, & Gabrielis, impugnatur.

Aliam rationem habet Scot. in 4. d. 22. qu. unica, art. 3. quem ibi ſequitur Gabriel. art. 2. ſcilicet, qui ſic peccat, agere contra promiſſionem in juſtificatione factam, non iterum offendendi Deum. Sed ſi loquatur de promiſſione proprie, improbabilis eſt opinio. Alias omne peccatum poſt juſtificationem factum eſſet contra votum. Et in hoc ſenſu illam rationem impugnant Medina Codice de Pęnit. qu. 9. & Soto in 4. d. 16. Si vero loquamur largo modo de promiſſione, prout dici ſolet de propoſito: ſic illud per ſe non auget malitiam, niſi in quantum eſt contra gratitudinem.

Quædam obſervanda circa aſſertionem.

Prima.

IN prædicta vero communi ſententia obſervandum eſt primo, non oportere, ut hæc gravitas, quæ accreſcit poſteriori peccato, ſit moraliter æqualis omnibus præcedentibus culpis. In quo etiam conveniunt D. Th. & Doctores: quia poſſunt præcedentia peccata eſſe graviſſima: illud autem augmentum, licet ſit aliquale, tamen non eſt adeo grave, ut neceſſario æquiparetur moraliter omnibus peccatis præcedentibus, quæ jam commiſſa fuerunt, ut in commentario articuli ſecundi ſatis declaratum relinquitur.

Secunda.

Deinde obſervandum eſt ex D. Th. art. 4. hanc circumſtantiam non addere malitiam ſpecie diſtinctam, ſed ſolum eſſe occaſionem, ut propria malitia peccati gravior ſit. Hoc docuit D. Th. 2. 2. qu. 107. ar. 2. Altiſiodor. lib. 4. Summæ tract. 6. c. 6. qu. 2. Durandus, & Scot. in 4. d. 22. q. 1. & ibi Bonavent. dub. 3. circa literam Magiſtri, Soto d. 16. qu. 1. ar. 4. Pet. Soto lect. 7. de Pęnit. Idemque tenet Richard. d. 22. ar. 1. qu. 4. ad 1. Ubi eodem modo loquitur de ingratitudine, ac de obedientia. Ratio eſt, quia hæc circumſtantia ingratitudinis ſecundum communem rationem ſuam generalis eſt omnibus peccatis, quia nullus eſt homo, qui non obligetur Deo ut benefactori: circumſtantia autem generalis, ut conſtat ex 1. 2. ſi non ſit ſpecialiter intenta, non confert ſpecialem malitiam. Neque etiam variat ſpeciem ingratitudinis, quod ſit contra hoc vel illud beneficium: & ideo per ſe loquendo, hæc circumſtantia generalis manet: nullus enim homo hac intentione operatur, ut contemnat beneficium Dei, vel ut benefactorem offendat: & ideo ſolum intra eandem ſpeciem aggravat.

Non eſt neceſſe hanc circumſtantiam confiteri.

Ex quo fit ulterius, ut per ſe, ac moraliter loquendo neceſſarium non ſit hanc circumſtantiam in confeſſione aperire, quia neque mutat ſpeciem, nec notabiliter aggravat: & cum alioquin generalis ſit, in ipſa confeſſione peccati includitur ſecundum communem rationem ingratitudinis: quatenus vero eſt ſpecialiter contra tale beneficium remiſſionis peccati, non oportet, ut diſtincte cognoſcatur a confeſſore, quia moraliter non multum variat judicium ejus.

Soti limitatio rejicitur.

Soto vero hoc limitat, niſi peccata prius remiſſa, fuerint graviſſima. Sed neque tunc credo eſſe neceſſarium, propter rationem factam, & ne cogatur pęnitens iterum mentionem facere illorum peccatorum in confeſſione: nam ſive in ſpecie illa repetat, ſive ſub illa ratione communi, quod graviſſime peccavit prius, eſtque veniam conſecutus, eſt valde oneroſum: & ideo, cum ratio, vel neceſſitas non cogat, imponendum non eſt tale onus. Quod intelligo ex vi hujus circumſtantiæ: nam, ſi aliunde ſit neceſſarium ad declarandum ſtatum præſentem conſcientiæ, & occaſionem, vel aliam obligationem, quam in præſenti habet, ſecus erit, ut poſtea latius ſuo loco.

Objectio Abulenſis & Medinæ.

Contra hanc vero doctrinam opinantur Abulenſis Matt. 18. q. 141. & 142. & Medina dict. qu. 9. de Pęnit. Fundamentum eorum eſſe poteſt, quia, ut peccatum recipiat ſpeciem aliquam malitiæ, ſufficit voluntarium indirectum, etiamſi circumſtantia non ſit directe ac per ſe intenta, ut conſtat in homicidio, v.g. clerici, quod ſacrilegium eſt ex illa circumſtantia, licet non ſit per ſe intenta, imo etiam ſi ſit vincibiliter ignorata.

Reſponſ.

Eſt autem reſponſio communis hoc eſſe verum in circumſtantiis ſpecialibus, non autem in generalibus.

Replica.

Quæ non videtur in præſenti ſatisfacere, quia dupliciter poteſt eſſe circumſtantia generalis: uno modo tanquam generice incluſa in quacunque ſpecifica ratione peccati, ſicut eſt fortaſſe circumſtantia inobedientiæ, & ſimiles: & de hac eſt verum non dare ſpeciem, niſi ſit per ſe intenta. Et ratio eſt clara, quia ipſa ex ſe non habet rationem ſpeciei, ſed generis: unde, niſi ex intentione operantis inſtituatur tanquam ſpecifica, non dabit peculiarem ſpeciem. Alio vero

ro modo poteſt circumſtantia eſſe generalis quaſi formali communicatione, licet in ſe ſpecifica ſit, ut eſt v.g. ratio injuriæ divinæ incluſa in omni peccato mortali: atque hæc circumſtantia dare poteſt propriam ſpeciem, quamvis non ſit per ſe intenta, ut patet in exemplo adducto, juxta ea, quæ in ſuperioribus diximus. Et ratio eſt, quia illa circumſtantia ex ſe eſt ſpecialis: quod autem inveniatur in multis, aut in paucioribus, aut in omnibus actibus malis, parum refert. Nam, quod accidens ſit in pluribus, vel paucioribus ſubjectis, non mutat ſpecificam rationem ejus. Circumſtantia autem ingratitudinis videtur eſſe generalis hoc poſteriori modo, quia per ſe non ſpectat ad generalem rationem peccati, & ſpecifice diſtinguitur a malitia injuſtitiæ, odii, & aliis ſimilibus.

Enodatur objectio.

Reſpondetur nihilominus, priorem ſententiam veram eſſe, quia non obligatur homo ſpeciali præcepto gratitudinis divinæ ad vitandum peccatum, quia offenſivum Dei eſt: quia, cum ad hoc ſufficiat præceptum juſtitiæ ad ipſum Deum, non eſt cur multiplicentur præcepta propria & ſpecialia ſine neceſſitate. Deinde, ratio illa de circumſtantia generali optima eſt, ſi amplius explicetur. Advertendum eſt enim, ſicut ſunt quædam peccata, quæ per ſe conſummantur in corde, ut hæreſis, alia vero quæ in opere externo, ut homicidium, detractio, ut recte notavit Cajet. 1.2. qu.72. ar.7. ita è contrario ſunt quædam virtutes, quæ principaliter conſummantur in corde, ut charitas ſeu amicitia: aliæ vero quæ per ſe primo ordinantur ad actum externum, ut temperantia, juſtitia &c. Quando ergo circumſtantia peccati eſt contra virtutem, quæ per ſe requirit medium in ipſa actione exteriore ſeu imperata, tunc regulariter ſufficit voluntarium indirectum ad dandam ſpeciem peccati, quia ad communem rationem mali moralis ſeu peccati hoc voluntarium ſufficit, ut ex 1.2. ſuppono: & in tali materia ſufficit etiam ad talem ſpeciem mali, eo quod contraria virtus per ſe primo intendit, & requirit contrariam rectitudinem in tali materia. Quando vero circumſtantia exterioris actus (ſub quo ſemper includo omnem actum imperatum) eſt contra virtutem, quæ per ſe primo conſummatur in interiori actu, non dat ſpeciem, niſi ſit ſpecialiter intenta, aut niſi ſpecialis aliqua obligatio ex tali virtute occurrat ad illum vitandum, vel ad oppoſitum actum efficiendum. Et ratio eſt oppoſita, nam, cum talis virtus per ſe primo conſummetur in interiori actu, regulariter & propter ſolum modum generalem operandi non requirit ſpecialem rectitudinem in exterioribus actibus.

Quæ circumſtantia ſufficiat ad dandam ſpeciem peccato.

Et in hujuſmodi virtutibus maxime verum habet, quod circumſtantia generalis non dat ſpeciem, ſive ſit generalis ex formali ratione peccati in communi, ſive ex alia convenientia quaſi materiali actuum humanorum. Quod recte explicatur in odio: nam injuria facta proximo, ſine dubio eſt contra beneficientiam debitam charitati proximi: & hoc generale eſt omnibus actionibus, quæ fiunt contra bonum proximi, & nihilominus, niſi ex odio intendatur, non habet inde actus ſpecialem malitiam, ex omnium ſententia. Cujus ratio eſſe videtur, quia amicitiæ virtus, & odium ei oppoſitum præcipue conſummantur in corde: & ideo communis effectus actionis exterioris neque ſpecialiter attribuitur odio, neque cenſetur opponi charitati ſecundum ſpecialem malitiam, ſi non ſpecialiter intendatur: ſed dicitur opponi materialiter, & includere virtute malitiam ejus. In hoc ergo ordine collocanda eſt virtus gratitudinis, quæ in corde præcipue conſummatur. Et ideo, ſicut actus exterior obſequii, aut beneficii erga alterum, ut ſit gratitudo, neceſſe eſt, ut ex intentione grati animi procedat: ita è contrario injuria, vel offenſio benefactoris non habet ſpecialem malitiam ingratitudinis, niſi vel ſit ſpecialiter intenta, vel niſi talis circumſtantia temporis intercedat, pro quo gratitudinis præceptum ſpecialiter obliget.

Tertium obſervandum.

Tertio obſervandum eſt, hujuſmodi circumſtantiam vel gravitatem inveniri in quocunque peccato mortali commiſſo poſt remiſſionem præcedentium. Quod ſequitur ex dictis, quia circumſtantia eſt generalis: & quia cum omne peccatum mortale ſit gravis injuria Dei, in omni illo includitur dicta ingratitudo. Nihilominus tamen ſpecialiter ſolet hoc tribui quibuſdam peccatis propter peculiarem repugnantiam, quam habent cum divina miſericordia, & gratia: quæ numerat D.Th. hic ar. 2. & ſufficienter rem declarat, ut ibi viſum eſt. Addit vero in ſolut. ad 2. per peccatum veniale non redire peccata prius remiſſa, etiam hoc modo: unde ſentit non aggravari ex hac circumſtantia ingratitudinis. Et idem habet in 4.d.22. Quod ego maxime verum cenſeo de his peccatis venialibus, quæ ſine plena deliberatione fiunt: nam, cum illa quodammodo naturalia ſint, non poteſt aliquis exiſtimari ingratus ratione illorum. At vero quando veniale ſit cum plena deliberatione, aggravari poteſt ex illa circumſtantia: quia, licet non ſit perfecta injuria, eſt aliqualis offenſio Dei: unde, ſi plene voluntaria ſit, ex hac parte repugnat gratitudini illi debitæ. Item, qui majora gratiæ auxilia recipit, cæteris paribus gravius peccat, offendendo Deum, etiam venialiter. Denique inter homines, etiam levis offenſio cæteris paribus fit gravior, ſi ad benefactorem fiat; ergo ſimiliter &c. Proprie tamen ob eam ſolam cauſam non dicentur peccata mortalia prius commiſſa aliquo modo redire quatenus mortalia ſunt, quia tota illa gravitas & malitia venialis peccati eſt inferioris rationis & ordinis. Et ita eſt intelligendus D. Th. ut in commentario diximus.

Per veniale prius remiſſum non aggravari ſubſequentiai, quomodo intelligendum.

Quarto eſt obſervandum, quod licet peccatum ſubſequens aggravetur ex remiſſione præcedentis, non tamen eſt illa cauſa adæquata ſimilis gravitatis, etiam in ratione ingratitudinis. Quod etiam ſequitur ex dictis, quia hæc circumſtantia generalis eſt. Unde etiam qui non eſt conſecutus remiſſionem prioris peccati, alio titulo ingratus eſt iterum peccando, vel quia Deus expectabat illum, ut pœnitentiam ageret, quod eſt peculiare beneficium: vel quia ſemper auxilia, & vocationes tribuit Deus, quibus homo non ſolum non cõſentit, verum etiam iterum peccat. Si autem hæc inter ſe conferantur, cæteris paribus, gravius eſt peccare poſt remiſſionẽ, quia illud fuit majus beneficium gratiæ, quam ſit exſpectare peccatorem: & quia iteratio peccati magis repugnat cũ ejus remiſſione.

Ultimum obſervandum.

Ultimo concluditur ex dictis, etiam in primo peccato mortali, quod homo committit, includi hanc circumſtantiam ingratitudinis, non ſolum ratione beneficii creationis, & aliorum, quæ homo a Deo recepit: ſed etiam propter ſpeciale beneficium perſeverantiæ, & innocentiæ, quod uſque ad illud tempus recepit: nam hoc etiam eſt magnum divinæ gratiæ beneficium, cui homo eſt ſpecialiter ingratus innocentiam amittendo.

In primo mortali includi circumſtantiam ingratitudinis.

Quod ſit majus beneficium, innocentia, an pœnitentia.

Qua occaſione quæri hoc loco ſolet, unde gravius fiat peccatum: quæ ſit major ingratitudo offendere Deum poſtquam præcedentia peccata remiſit, vel poſtquam a peccatis hominem præſervavit. Quæ dubitatio coincidit cum alia communi, ſcilicet, quod ſit majus beneficium, pœnitentiæ, vel innocentiæ. Quam attigit D.Th. hic ar.2. ad 3. & 2.2.qu.106. ar.2. Et neutro loco videtur ſimpliciter reſpondere, ſed ſub diſtinctione. Nam duobus modis poteſt quantitas beneficii conſiderari, ſcilicet, abſolute & ſecundum ſe, & reſpective ſeu cum proportione ad talem perſonam. Priori modo illud eſt majus beneficium, in quo majus donum confertur: & ſub hac conſideratione excedit innocentia, cæteris paribus, quia includit quandam dignitatem moralem magnæ æſtimationis, quam non includit, neque conferre poteſt pœnitentia, ſcilicet nunquam offendiſſe Deum. Poſteriori autem modo dicitur majus beneficium, quod datur homini minus digno reſpectu dantis: & ex hoc capite excedit beneficium remiſſionis peccati, cæteris paribus, quia peccator de ſe erat dignus odio, & pœna.

Quæ autem ex his conditionibus majoris ſit ponderis, ut propterea aliquod ex his beneficiis majus ſimpliciter dicatur, D. Th. non ſatis expreſſe declarat: indicat tamen ſimpliciter & in individuo beneficium remiſſionis peccati majus eſſe. Et ita etiam exponit Cajetan. qui latiſſime hoc diſputat 2.2. loco cit. Et idem tenet Soto in 4.d.16.qu.1.ar.2. Petr. Soto lect.7. de Pœnit. Richardus in 4.d.22.ar.1.qu.5. Medina C. de Pœnit. qu.9. Qui non utuntur alio fundamento, niſi quia donum remiſſionis peccati ex parte recipientis major gratia eſt propter illius indignitatem. Verumtamen licet hoc ſit verum, cæteris paribus, hic tamen non ſunt cætera paria, quia donum innocentiæ aliquod bonum & dignitatem includit, quæ non datur per beneficium pœnitentiæ: non eſt autem probatum a dictis auctoribus, quod ille ex-

Prior opinio.

Altera opinio.

ceſſus

ceſſus ex parte recipientis ita ſuperet exceſſum ipſius doni ſecundum ſe, ut conſtituat majus beneficium ſimpliciter. Ac propterea alii auctores putant exceſſum illius doni innocentiæ majoris æſtimationis eſſe, ideoque ſimpliciter eſſe majus beneficium. Ita ſentiunt Bonavent. in 4. d. 22. art. 1. q. 2. Scotus art. 3. Gabr. art. 3. dub. 1. Dionyſ. Ciſtercienſ. d. 23. q. ult. Tamen hi etiam auctores non ſatis oſtendunt illum exceſſum ex parte doni eſſe ſimpliciter majus, quam aliud ex parte recipientis: conſtat enim quantitatem proportionalem interdum magis æſtimari, quam abſolutam: ſic enim vetula duo minuta offerens, dicitur plus cæteris obtuliſſe.

Vide Abu. Jenſem Matth. 18. qu. 144.

Varii innocentiæ gradus diſtinguuntur, & inter ſe conferuntur.

In hac ergo re oportet diſtinguere varios innocentiæ gradus: loquimur autem ſecundum præſentem ſtatum humanæ naturæ, ut omittamus ſtatum juſtitiæ originalis, qui veluti per antonomaſiam dicitur ſtatus innocentiæ, quanquam ex dicendis conſtare etiam poterit, quid de illo ſentiendum ſit. Primus gradus eſt, ſi homo perveniens ad uſum rationis conſervetur ſine novo peccato mortali, non tamen accipiat remiſſionem originalis peccati, nec veram juſtitiam. Et hæc non poteſt reputari, aut dici innocentia ſimpliciter, ſed tantum ſecundū quid: quia vera innocentia non eſt, niſi ubi eſt juſtitia apud Deū, & ideo ex hoc capite parum aggravatur peccatum, quod poſtea primo committitur, quia, moraliter loquendo, & ſecundum legem ordinariam, illud tempus innocentiæ non poteſt eſſe diuturnum, quia ſine gratia ſanctificante non poteſt homo conceptus in peccato originali diu ſine peccato mortali conſervari: committetur ergo illud peccatum poſt breve tempus. Hæc autem non eſt circumſtantia aggravans notabiliter, ſed eſt minima, quæ ex hoc capite eſſe poteſt in humano peccato: maxime cum ad hoc genus innocentiæ per breve tempus non ſit neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ.

1. Gradus.

Quod ſi fingamus, Deum conferre hoc beneficium alicui homini per longum tempus, per ſpecialia auxilia, abſque remiſſione originalis peccati, & vera ſanctificatione, erit quidem majus illud beneficium: non eſt tamen comparabile cum beneficio ſanctificationis, & remiſſionis peccati originalis, ut per ſe manifeſtum eſt: nam ex parte recipientis utrumque confertur æque indigno propter originale peccatum, & ex parte doni multum excedit innocentia, quę veram ſanctitatem, & amicitiam Dei includit. Unde, licet ponamus unum hominem poſt multa peccata actualia poſtea juſtificari, alium vero præſervari diu a multis mortalibus, nunquam tamē vere juſtificari, aut remiſſionem originalis peccati obtinere: longe majus beneficium confertur priori, tum ex parte doni, tum ex parte recipientis, quia indigniori datur. At vero, ſi fingeremus alium modum remiſſionis peccati per ſolam condonationem, ſine vera juſtificatione, & hoc modo uni homini remitti peccata mortalia commiſſa, ſine infuſione juſtitiæ, vel remiſſione originalis peccati, alium vero præſervari ab eiſdem peccatis actualibus ex ſpeciali providentia gratię, durando etiam in peccato originali, exiſtimo huic poſteriori fieri ſimpliciter majus beneficium, quia altiori modo liberatur ab illis malis, ut ſtatim in ſimili dicam.

Secundus innocentiæ gradus.

Secundus gradus innocentiæ eſt magis proprius, ſcilicet, quem homo habet poſt acceptam gratiam baptiſmalem, quamdiu mortaliter non peccat. Quod poteſt contingere vel poſt breve tempus, vel poſt diuturnum. Et non eſt dubium, quin eo præcedat majus beneficium, quo tempus illud innocentiæ majus eſt, quia illa perſeverantia eſt gratiæ beneficium, quod eo magis creſcit, quo perſeverantia diuturnior eſt. Unde, ſi hoc bonum conferatur cum dono juſtificationis poſt cōmiſſum peccatum mortale, has omnes circumſtantias expendere oportet, ut recte fiat comparatio. Ut v. g. ſi bonum juſtificationis datum homini habenti ſolum peccatum originale, abſque ſpeciali providentia & manutenentia Dei, conferatur cum ſimili dono dato homini habenti originale peccatum & mortale: hoc ſine dubio eſt majus beneficium, quia & indigniori datur, & plus ei remittitur. Oportet tamen ſupponere utrumque æqualem recipere gratiam: nam, ſi in hoc non ſit æqualitas, ſemper cenſeo eſſe abſolute majus beneficium, quando major gratia ſanctificans confertur, etiamſi in modo, vel in aliis reſpectibus non ſit æqualitas: quia exceſſus in ipſa ſanctitate & amicitia Dei eſt ſimpliciter majoris æſtimationis. Ideoque quoties quis peccat poſt majorem gratiam ſanctificationis acceptam, ſive illam acceperit poſt peccatum mortale commiſſum, ſive antea, ſimpliciter eſt magis ingratus Deo ex parte accepti beneficii: & conſequenter ex illo capite gravius peccat. Comparatio ergo debet fieri ſuppoſita æquali ſanctificatione: & tunc dicimus majus beneficium recipere, qui cum gratia ſimul accipit remiſſionem peccati mortalis. Addidi vero, niſi ex parte alterius præſervatio a ſimili peccato ſit abſque ſpeciali præſervatione, ac providentia gratiæ, ut contingere poteſt quando innocentiæ tempus breviſſimum fuit: nam ſi ipſa præſervatio a peccato ſit diuturna, & ex ſpeciali providentia gratiæ, cenſeo multum augere hujuſmodi beneficium, & ex ſuo genere eſſe majus donum, quam ſit remiſſio peccati, ſi cum proportione fiat comparatio: nam in individuo, ſi præſervatio ſit ab uno vel altero peccato tantum, remiſſio autem fiat de multis, graviſſimiſque peccatis, poterit pœnitentiæ donum eſſe majus, quam innocentiæ.

Tertius gradus innocentiæ eſſe poteſt, quo homo juſtificatus, antequam peccet mortaliter, ita conſervatur uſque ad finem vitæ: & poteſt talis innocens comparari cum alio homine, qui poſt multa peccata pervenit ad finem vitæ cum æquali gradu gratiæ & ſanctitatis: hoc enim, ut dixi, ſemper ſupponere neceſſe eſt. Nam, ſi quis ad finem vitæ pervenit cum majori ſanctitate, & acceptus ad majorem gloriam, quamvis, peccando, & reſurgendo, illud tandem bonum conſequatur, ſimpliciter majus beneficium recipit, quam qui cum vita innocente majorem conſequitur gratiam propter rationem ſuperius tactam. Cæteris autem paribus quoad gradum ſanctitatis, exiſtimo majus beneficium eſſe talem innocentiam, quam pœnitentiam. Hoc declaratur optime in B. Virgine, non ſolum ſi conferatur cum Maria Magdalena, ut Scotus & alii argumentantur: ſed etiam ſi conferatur cum alia perſona, ut ſecum ipſa, fingendo quod per viam pœnitentiæ tandem perveniret ad æqualem gradum gratiæ cum illo, quem nunc habet. Nam ſine dubio majus beneficium contulit Deus B. Virgini perducendo illam ad tantam gratiam, & gloriam per viam innocentiæ, & præſervationis ab omni peccato: quam, ſi permittendo lapſum aliquem, & illum reparando, ad eundem gradum gratiæ & gloriæ illam perduceret. Quod ſupponunt tanquam certum omnes Doctores, qui diſputant de innocentia Virginis; & qui ſentiunt illam fuiſſe pręſervatam a peccato originali, in hoc maxime fundantur: qui vero negant fuiſſe præſervatam, non negant illud futurum fuiſſe majus beneficium: ſed propter alias cauſas dicunt non oportuiſſe tantum beneficium illi fieri. In hac ergo comparatione majus beneficium, abſolute loquendo, eſt innocentia, quam pœnitentia.

Tertius innocentiæ gradus.

Quod plane ſenſit Cyprian. epiſt. 3. dicens: *Primum felicitatis genus eſt non delinquere: ſecundum vero delicta cognoſcere & retractare.* Et Hugo de S. Vict. lib. 2. de Sacramentis d. 14. c. 4. dicens: *Si magnum eſt aliquando ſurgere, majus certe eſt nunquam cecidiſſe: ſi bonum eſt ſanatum eſſe, melius eſt nunquam fuiſſe corruptum.* Ratio vero eſt, quia hujuſmodi innocentia & continet magnā dignitatē moralem ſanctitatis, & virtute includit quidquid boni eſt in remiſſione peccati, & excellentiori modo, nimirum liberationem a peccato per præſervationem: quod eſt maximum beneficium gratiæ, propter quod homo non minores gratias Deo debet, quam propter remiſſionem peccatorum, cæteris paribus, ut ſenſit, & docuit Auguſt. lib. 12. Confeſſionum c. 11. & lib. 50. Homil. 23. Imo etiam majores gratias debet, quia modus ille liberandi a malo per præſervationem excellentior eſt, & ex majori amore. Cujus etiam optimum ſignum eſt, quia quos Deus magis dilexit, maximeque honorare voluit, illis hoc donum conceſſit.

In hoc autem ultimo gradu innocentiæ non videtur habere locum comparatio hic intenta de majori ingratitudine peccati, quia cum innocentia uſque ad finalem gratiam non habet locum ingratitudo peccati. Fieri tamen poteſt comparatio hic vel ex hypotheſi, ſola mentis conſideratione: nam ſi fingeremus poſtea ſubſequi peccatum, majus eſſet ex circumſtantia ingratitudinis

in in

Quid ſi comparatio fiat reſpectu ejuſdem perſonæ. in innocente, quam in pœnitente. Vel etiam fieri poteſt comparatio (ſervata proportione ante conſummationẽ gratiæ) inter innocentiam conſervatam uſque ad talem vitæ terminum, & æqualem juſtitiam intra eundem terminum per pœnitentiam comparatam: nam eſt eadem proportionalis ratio. Solum oportet advertere, ut illa duo præciſe comparentur, prout facile fit in diverſis perſonis, non vero includendo unum in alio: quod fiet ſi in eadem perſona fiat comparatio. Ut v. g. ſi quis habuit vitam innocentem per longum tempus, & poſtea peccet, deinde vero per pœnitentiam gratiam recuperet, atque iterum peccet, magis ingratus eſt in hoc ſecundo peccato, quam in priori, quamvis primum videatur eſſe contra beneficium innocentiæ, ſecundum vero contra beneficium pœnitentiæ, quia hoc non eſt cum præciſione, nam poſterius peccatum ſemper eſt contra omnia beneficia præcedentia: & ita eſt etiam contra beneficium innocentiæ prius collatũ uſque ad talem terminum. Et ob hanc cauſam ſimpliciter verum eſt, in quolibet iterante peccatum majorem eſſe ingratitudinem ob circumſtantiam prioris peccati remiſſi, quamvis non ex illa ſola, ſed etiam ex aliis beneficiis hæc gravitas oriatur.

QUÆSTIO LXXXIX.

De virtutum recuperatione per pœnitentiam in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt, de recuperatione virtutum per pœnitentiam. Et circa hoc quæruntur ſex.

1 *Utrum per pœnitentiam reſtituantur virtutes.*
2 *Utrum reſtituantur in æquali quantitate.*
3 *Utrum reſtituatur pœnitentis æqualis dignitas.*
4 *Utrum opera virtutum per peccatum ſequens mortificentur.*
5 *Utrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reviviſcant.*
6 *Utrum opera mortua, id eſt, abſque charitate facta, per pœnitentiam vivificentur.*

SUperiori anno inter alia Opuſcula relectionem quandam in lucem protuli, in qua totam hujus quæſtionis materiam ex profeſſo diſputavi, ideoque ad locum illum Lectorem duxi remittendum: ſupervacaneum eſt enim in earundem rerum repetitione immorari. Solum ergo articulis D. Th. commentarios adjiciam, ejuſque ſententiam, & mentem explicabo. Quod in dicta etiam relectione prætermiſſum omnino non eſt: ſed in præſenti loco fortaſſe melius intelligetur.

ARTICULUS I.

Utrum per pœnitentiam virtutes reſtituantur.

Supra qu. 151. art. 3. ad 3. & 4. d.14.qu.2. art.2. *AD 1. ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam virtutes non reſtituantur. Non enim poſſent virtutes amiſſæ, per pœnitentiam reſtitui, niſi pœnitentia virtutes cauſaret. Sed pœnitentia cum ſit virtus, non poteſt eſſe cauſa omnium virtutum: præſertim cum quædam virtutes ſint naturaliter priores pœnitentia, ſcilicet fides, ſpes, & charitas: ut ſupra dictum eſt. Ergo* Q.85.ar.6. *per pœnitentiam non reſtituuntur virtutes.*

Præterea. Pœnitentia in quibuſdam actibus pœnitentis conſiſtit. Sed virtutes gratuitæ non cauſantur ex actibus noſtris: dicit enim Auguſt. in lib. de Libero arbitr. Ex lib.2. Retract. c. 18. to. 1. *quod virtutes Deus in nobis ſine nobis operatur. Ergo videtur, quod per pœnitentiam non reſtituantur virtutes.*

Præterea. Habens virtutem, ſine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: unde Philoſ. dicit in 1. Ethic. quod non eſt juſtus, qui non gaudet juſta operatione. Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam reſtituuntur virtutes.

Sed contra eſt, quod Luc. 15. legitur: Pater mandavit, quod filius pœnitens indueretur ſtola prima. Quæ ſecundum Ambroſ. eſt amictus ſapientiæ. Quam ſimul conſequuntur omnes virtutes: ſecundum illud Sapient. 8. Sobrietatem, & juſtitiam docet, prudentiam & virtu- Lib.1. c.8. a med. tom.5. *tem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus. Ergo per pœnitentiam omnes virtutes reſtituuntur.*

Reſp. dicendum, quod per pœnitentiam remittuntur peccata, ut dictum eſt. Remiſſio autem peccatorum non Q.86.ar.1. *poteſt eſſe niſi per infuſionem gratiæ. Unde relinquitur, quod per pœnitentiam homini gratia infundatur. Ex gratia autem conſequuntur omnes virtutes gratuitæ, ſicut ex eſſentia animæ fluunt omnes potentiæ: ut in ſecunda parte habitum eſt.* 1.2.q.110. ar.4. ad 1. *Unde relinquitur, quod per pœnitentiam omnes virtutes reſtituantur.*

Ad 1. ergo dicendum, quod eodem modo pœnitentia reſtituit virtutes, per quem modum eſt cauſa gratiæ: ut jam dictum eſt. Eſt autem cauſa gratiæ, in quantum eſt ſacramentum: nam in quantum eſt virtus, eſt magis gratiæ effectus. Ex corp. art. *Et ideo non oportet, quod pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus, ſit cauſa omnium aliarum virtutum: ſed quod habitus pœnitentiæ, ſimul cum habitibus aliarum virtutum, per ſacramentum pœnitentiæ cauſentur.*

Ad 2. dicendum, quod in ſacramento pœnitentiæ actus humani ſe habent materialiter: ſed formalis vis hujus ſacramenti dependet ex virtute clavium. Et ideo virtus clavium effective cauſat gratiam & virtutem, inſtrumentaliter tamen: ſed actus primus pœnitentis ſe habet, ut ultima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, ſcilicet contritio: alii vero ſequentes actus pœnitentiæ procedunt jam ex gratia & virtutibus.

Ad 3. dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) quandoque poſt primum actum pœnitentiæ, qui eſt contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitionis ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus præſtatur difficultas quædam pœnitenti ad operandum opera virtutum. Sed quantum eſt ex ipſa inclinatione charitatis, & aliarum virtutum, pœnitens opera virtutis delectabiliter & ſine difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis, propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem. Q.86.ar.5.

COMMENTARIUS.

SUpponit D. Th. per peccatum virtutes amitti: & ideo inquirit, an per pœnitentiam iterum acquirantur. Unde conſtat ſermonem eſſe de pœnitentia peccati mortalis: nam per venialia peccata nec amittuntur virtutes, nec remittuntur, juxta veram doctrinam, & ideo per pœnitentiam venialis peccati nec virtutes, nec aliquis gradus earum reſtituuntur. Nam, ſi ratione talis pœnitentiæ aliquid perfectionis additur prioribus virtutibus, illud eſt novum augmentum, non reſtitutio alicujus rei deperditæ. In hoc artic. agitur de pœnitentia mortalis.

Conſtat deinde ſermonem eſſe de virtutibus per ſe infuſis: nam acquiſitæ non amittuntur per peccatum mortale ut ſic, etiamſi contingat illas fuiſſe ante infuſas per accidens, & ideo nec per pœnitentiam reſtituuntur. Ut in Adamo v. g. qui a principio creationis ſuæ habuit non ſolum gratiam, & virtutes per ſe infuſas, ſed etiam eas, quæ naturalis ordinis ſunt, per accidens infuſas: veriſimilius eſt non amiſiſſe peccando has virtutes poſteriores, quia non ſunt per ſe connexæ cum gratia, quam peccatum expellit, neque ab illa pendent in ſuo eſſe reali, ſeu in eſſe habitus, ita enim loquimur: & ideo neque amittuntur amiſſa gratia per peccatum, neque reſtituuntur illa reſtituta. Dixi autem, *per peccatum mortale ut ſic*: quia per peccatum quatenus eſt actus alicujus vitii, ſi ſæpius fiat, & cum ſufficienti fervore & intenſione, poterit expelli virtus acquiſita, quatenus per illos actus acquiritur habitus vitii cõtrarii. Proportionali autem modo reſtituetur, vel potius iterum de novo acquiretur talis virtus ab homine pœnitenti, non ex vi ſolius pœnitentiæ ut ſic, & ut eſt diſpoſitio ad gratiam, ſed exercendo actus talis virtutis ſufficientes ad illam generandam. Et ob eandem cauſam per pœnitentiam non ſtatim expelluntur omnia vitia, per actus peccatorum acquiſita, quia non repugnant formaliter gratiæ, & virtutibus infuſis. Denique conſtat ex dicto fundamento, quæſtionem hanc intelligendam eſſe univerſaliter, tamen cum diſtributione accommoda, id eſt, de omnibus virtutibus, quæ per peccatum amittuntur. Non enim ſpectat ad hunc locum examinare, quænam virtutes infuſæ amittantur per peccatum, ſed quæcunque illæ ſint (certum eſt enim aliquas amitti) an illæ omnes, quæ amittuntur, per pœnitentiam reſtituantur. Sermo item eſt de virtutibus per ſe infuſis. Quæſtio eſt intelligenda univerſaliter cum diſtributione accommoda.

Cõcluſio. In hoc ergo ſenſu reſpondet D. Th. affirmando omnes virtutes gratuitas per pœnitentiam reſtitui. Quod breviter & dilucide probat ex eo, quod reſtituitur gratia, ex qua dictæ virtutes ſequuntur. Unde fit, ita reſtitui has virtutes, ſicut gratiam, ad quam conſequuntur. Nam, ſi comi-

comitantur illam ſecundum ſuam ſubſtantiam ſeu in eſſe habitus, etiam reſtituuntur quoad entitates ſuas: ſi vero ſolum conſequuntur ad gratiam ſanctificantem, ſeu ab illa pendent in eſſe virtutis, ſecundum eandem tantum rationem neceſſe eſt reſtitui per pœnitentiam, ut de fide, & ſpe circa ſolutionem ad primum explicabimus. Atque hoc modo etiam virtutes acquiſitæ dici poſſunt per pęnitentiam reſtitui ad ſtatum virtutis Chriſtianæ: nam ſine charitate dici poſſunt potius virtutes philoſophicæ, quam Chriſtianæ, ut in materia de virtutibus latius traditur. Atque hinc etiam ſequitur, quod D.Th. docet de virtutibus, intelligi etiam de quibuſcũque donis Spiritus ſancti, quæ gratiam per ſe comitantur, cum de illis eadem ſit ratio. Non intelligit autem D. Thomas reſtitui eaſdem numero virtutes, ſicut neque eandem numero gratiam, quia hoc impertinens eſt ad veram & perfectam juſtificationem: nec oportet ſpeciale miraculum, aut extraordinarium modum productionis fingere ſine fundamento.

Solutiones ad 1. & 2. ſunt valde notandæ: nam in eis non obſcure ſignificat D. Th. pœnitentiam illam, per quam reſtituuntur virtutes, non elici ab habitu virtutis, ſed illum antecedere. Sic enim objicit in primo argumento: *Pœnitentia non poteſt eſſe cauſa aliarum virtutum: ergo ratione pœnitentiæ non reſtituuntur omnes virtutes: quia hoc eſſe non poſſet ſine cauſalitate.* Reſpondet autem diſtinguendo pœnitentiam ut eſt ſacramentum, & ut eſt virtus: & ut eſt ſacramentum, ait reſtituere omnes virtutes: ut eſt autem virtus, potius ipſam reſtitui ſimul cum aliis virtutibus, per ſacramentum pęnitentiæ. Quæ doctrina vera eſt de virtute pœnitentiæ quoad habitum, ſupponendo, contritionem ſeu actum pęnitentię, quo homo diſponitur ad juſtitiam, non elici a tali habitu. Nam de actu ipſo contritionis, etiam ſecluſa ratione ſacramenti, ſeu ante inſtitutionem illius, negari non poteſt, quin ſit aliquo modo cauſa gratiæ, ſcilicet, diſpoſitiva, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt: unde conſequenter, & in eodem genere etiam eſt cauſa omnium virtutum, quæ gratiam conſequuntur. Hoc ergo modo non ſolum de ſacramento pœnitentiæ, ſed etiam de virtute, ratione actus ejus, verum eſt, reſtitui virtutes omnes per illam. Neque eſt inconveniens actum unius virtutis eſſe diſpoſitionem ad omnes mediante gratia. Nec D. Thomas hoc negare voluit, ſed potius ut manifeſtum reliquit, & ſub ſacramento incluſit hunc actum virtutis, quia eſt pars ejus: & quia, ſi nunc habet hanc cauſalitatem extra ſacramentum, illam non habet niſi includendo votum ejus. Loquitur ergo de habitu virtutis.

Virtutes reſtituuntur ab actu pęnitentiæ, nõ vero ab habitu.

At vero ſi habitus efficeret illum actum pœnitentiæ, qui eſt diſpoſitio ad gratiam, non poſſet ille habitus non eſſe cauſa illius gratiæ, & aliarum virtutum, quæ conſequuntur illam: quia qui efficit ultimam diſpoſitionem, efficit etiam aliquo modo, ſeu eſt cauſa formæ, & proprietatum, quæ ad illam conſequuntur in tali ſubjecto. Cum ergo D.Th. ſimpliciter neget habitui pęnitentiæ hanc cauſalitatem, ſupponit certe illum non efficere talem diſpoſitionem: nec video, quomodo poſſit hæc litera D.Th. veram aliam expoſitionem aut ſenſum recipere. Idque manifeſte confirmat in ſolutione ad 2. cum enim objeciſſet, virtutes infuſas non cauſari ex actibus noſtris, ideoque non poſſe per pęnitentiam, quæ in noſtris actibus conſiſtit, reparari. Reſpondet, actum pęnitentiæ ex ſe non habere virtutem efficiendi gratiam, & virtutes, eam tamen participare virtute clavium, quatenus eſt pars ſacramenti. In quo etiam ſupponit habitum gratiæ non eſſe cauſam efficientem talis diſpoſitionis, alioqui non poſſet ſimul ab ipſa effici etiam inſtrumentaliter. Deinde addit contritionem (ſcilicet ſecundum ſe) quam vocat primum actum pęnitentis, eſſe ultimam diſpoſitionem ad gratiam conſequendam. Et ſubjungit: *Alii vero ſequentes actus pœnitentiæ procedunt jam ex gratia & virtutibus:* ergo aperte ſentit illum primum actum ab eis non procedere.

Unus vero ſupereſt ſcrupulus in primo argumento, in quo ſpecialiter D.Th. objecit de fide, & ſpe, & charitate, quæ pęnitentiam antecedunt. Quæ objectio in charitate difficultatem non habet, quia habitus charitatis nec tempore, nec natura præcedit illum actum pęnitentiæ, qui eſt ultima diſpoſitio ad gratiam: actus autem charitatis, quamvis interdum præcedat ordine naturæ, nihil ad præſens refert, quia non agimus de reſtitutione virtutum quoad actus, ſed quoad habitus: neque ita tribuitur hic effectus actui pęnitentiæ, ut ſecludatur actus charitatis, ut ſupra declaratum eſt agendo de effectu juſtificationis, a quo in re non diſtinguitur hic effectus de reſtitutione virtutum. In fide autem, & ſpe habet illa objectio nonnullam difficultatem, quia non ſolum actus, ſed etiã habitus harum virtutum ordinarie antecedunt pęnitentiam, non modo naturæ ordine, ſed etiam tempore. Dicendum eſt autem, ſi ſermo ſit de ordinariis peccatis, quę his virtutibus non opponuntur, & ideo habitus illarum non excludunt, verum eſſe per pęnitentiam talium peccatorum non reſtitui habitus fidei, & ſpei quoad ſubſtantiam ſuam, quia amiſſi non fuerant: & ita non procedit objectio, quia quæſtio, & reſolutio ejus intelliguntur de virtutibus, quæ per peccatum amittuntur, ut expoſuimus: tunc autem reſtituuntur fides, & ſpes ad eſſe virtutis, quia per peccatum mortuæ remanſerant, & per pęnitentiam vitam accipiunt, & ſtatum virtutis. Si autem ſit ſermo de illis peccatis, per quæ hi habitus amittuntur, ut ſunt hæreſis, vel deſperatio, tunc verum eſt etiam reſtitui habitus harum virtutum per pęnitentiam.

Difficultas de reſtitutione fidei, & ſpei. Solvitur.

Eſt autem advertendum, tunc neceſſarium eſſe, ut homo habeat actum fidei, & ſpei, priori infidelitati, aut deſperationi contrarium, quia & ſunt neceſſarię diſpoſitiones ad tales habitus, & ſine illis non poteſt haberi vera contritio. Contingit autem hos actus fidei, & ſpei haberi prius tempore, quam pęnitentiam, & aliquando etiã fieri poteſt, ut in eodem inſtanti omnes illi actus concipiantur, quanquam id rarum, & extraordinarium videatur. Si ergo aliquando ita contingat, ceſſat objectio, quia tunc habitus fidei, & ſpei non reſtituuntur prius tempore, quam pęnitentia habeatur, ut ex hypotheſi clarum eſt, quia non infunduntur ante proprios actus: ſupponimus autem illos actus non antecedere duratione actum pęnitentiæ in dicto caſu. Neque tunc neceſſarium eſt intelligere, habitum fidei, & ſpei prius natura infundi, quam ſit actus pęnitentiæ: quia, licet actus fidei, & ſpei ordine naturæ præcedant, tamen in eo caſu non procedunt ab habitibus, ad quos diſponunt: atque ita illi habitus nullam cauſalitatem habent in actu pęnitentiæ, ratione cujus prius natura eſſe dicantur. Quanquam, ſi quis contendat ibi eſſe aliquam prioritatem naturæ, non multum reſiſtam, aut contendam: nam id etiam facile ex ſequenti puncto declarari poteſt, ſi omnis proprietas independentiæ, ſeu in ſubſiſtendi conſequentia, prioritas naturæ dicatur.

Quid ſi habeantur actus fidei, & ſpei, ſimul cum actu pœnitentiæ.

Quando ergo contingit actum fidei, & ſpei in tali peccatore duratione præcedere actum veræ pęnitentiæ, difficultas eſt inter Doctores, an habitus fidei & ſpei ſtatim reſtituantur, vel expectetur ſemper vera juſtificatio per pęnitentiam. Quidam enim hoc poſterius affirmant: & illi facile defendunt, quoties hæ virtutes per peccatum admittuntur, per pęnitentiam reſtitui, & nunquam præcedere, nec tempore, nec natura, quia non reſtituuntur, niſi ut proprietates gratiam comitantes. Ego vero probabilius exiſtimo habitus harum virtutum reſtitui ſtatim, ac peccator diſponitur per actus fidei, & ſpei illis habitibus proportionatos, ut in ſimili puncto latius dixi, tractando de Baptiſmo. Tunc ergo concedendum eſt hos habitus prius tempore reſtitui, quam pęnitentia habeatur. Ad objectionem vero reſponderi poteſt primo, cum dicimus, per pęnitentiam reſtitui virtutes omnes, intelligendum id eſſe de virtutibus, quæ nondum reſtitutæ ſunt, quales ſunt omnes, quæ a gratia nunquam ſeparantur, quas fortaſſe D. Thomas *gratuitas virtutes* appellavit. Vel etiam dici poteſt, ſub pęnitentia, quæ reſtituit virtutes, comprehendi ea, quæ neceſſaria ſunt ad talem pęnitentiam, inter quæ actus fidei, & ſpei computantur: ideoque vere dicitur, per pęnitentiam reſtitui omnes virtutes, cum debita proportione & ordine, ſcilicet, ut per illos actus, qui ſunt veluti fundamenta pęnitentiæ, reſtitui incipiant virtutes quoad illas, quæ ſunt quaſi fundamenta reliquarum, & ad ſuum eſſe per ſe non requirunt gratiam ſanctificantem. Eo vel maxime quod in talibus actibus includitur quædam pęnitentia priorum peccatorum, quatenus repugnabant talibus virtutibus, ſub qua ſolum ratione fuerunt cauſæ amiſſionis earum.

Quid ſi actus fidei & ſpei antecedant pœnitentiam. Quorundam ſententia.

Habitus fidei & ſpei ſtatim reſtitui, ac peccator earum actus elicit. Verior ſententia.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrum poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute.

Infra a. 5. ad 3. & 3. d. 31. q. 1. art. 4. Auguſ. in lib. de corr. & grat. c. 9. poſt med. tom. 7.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apoſt. Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Ubi dicit Gloſſ. Auguſt. quod hoc adeo verum eſt, ut ſi qui horum devient, & exorbitent, hoc ipſum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non eſſet, ſi homo reſurgeret in minori virtute. Ergo videtur, quod nunquam pœnitens reſurgat in minori virtute.

Præterea. Ambroſ. dicit, quod pœnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus revocat ad perfectum. Sed hoc non eſſet, niſi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam ſemper recuperatur æqualis virtus.

Hoc habet Aug. 3. Hypognoſticon a medio illius 10. 7.

Præterea. Super illud Gen. 1. Factum eſt veſpere & mane dies unus, dicit gloſ. Veſpertina lux eſt, a qua quis cecidit: matutina, in qua reſurgit. Sed lux matutina eſt major veſpertina. Ergo aliquis reſurgit in majori gratia vel charitate, quam prius habuerit. Quod etiam videtur per id, quod Apoſt. dixit Rom. 5. Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.

Sed contra. Charitas proficiens, vel perfecta, eſt major quam charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit a charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente. Ergo ſemper reſurgit homo in minori virtute.

Art. præced. ad 3.

Reſp. dicendum, quod (ſicut dictum eſt) motus liberi arbitrii, qui eſt in juſtificatione impii, eſt ultima diſpoſitio ad gratiam. Unde in eodem inſtanti eſt gratiæ infuſio, cum prædicto motu liberi arbitrii, ut in 2. Parte habitum eſt. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, ut ſupra dictum eſt. Manifeſtum eſt autem, quod formæ, quæ poſſunt recipere magis & minus, intenduntur, & remittuntur ſecundum diverſam diſpoſitionem ſubjecti, ut in 2. Parte habitum eſt. Et inde eſt, quod ſecundum quod motus liberi arbitrii in pœnitentia eſt intenſior vel remiſſior, ſecundum hoc pœnitens conſequitur majorem, vel minorem gratiam. Contingit autem intenſionem motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quam illa, a qua ceciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque vero minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in majori gratia, quam prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.

Q. 113. a. 5. & 7. in 1. 2.

1. 2. q. 52. art. 1. & 2. & q. 66. a. 1.

Ad 1. ergo dicendum, quod non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipſum, quod per peccatum a Dei amore cadunt: quod patet in his, qui cadunt, & nunquam reſurgunt, vel qui reſurgunt, iterum caſuri. Sed his tantum, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, id eſt, prædeſtinati, qui quotieſcumque cadunt, finaliter tamen reſurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quod cadunt, non quia ſemper in majori gratia reſurgant, ſed quia reſurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipſius gratiæ (quia quanto gratia eſt major, tanto de ſe eſt permanentior) ſed ex parte hominis, qui tanto ſtabilius in gratia permanet, quanto eſt cautior, & humilior. Unde & gloſ. ibidem ſubdit, quod ideo proficit eis in bonum, quod cadunt, quia humiliores redeunt, atque doctiores.

Aug. loco citato in arg.

Ad 2. dicendum, quod pœnitentia, quantum eſt de ſe, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiã promovendi in ulteriorem ſtatum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſius movetur in Deum, & in deteſtationem peccati: ſicut etiam in baptiſmo aliqui adulti conſequuntur majorem, vel minorem gratiam, ſecundum quod diverſimode ſe diſponunt.

Ad 3. dicendum, quod aſſimilatio illa utriuſque gratiæ ad lucem veſpertinam & matutinam, fit propter ſimilitudinem ordinis: quia poſt lucem veſpertinam ſequuntur tenebræ noctis, poſt lucem autem matutinam ſequitur lux diei: non autem propter ſimilitudinem majoris, vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apoſtoli intelligitur de gratia Chriſti, quæ ſuperat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem eſt verum in omnibus, quod quanto abundantius peccavit, tanto abundantiorem gratiam conſequatur, penſata quantitate habitualis gratiæ. Eſt tamen ſuperabundans gratia quantum ad ipſam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remiſſionis magis peccatori confertur. Quamvis quandoque abundanter peccantes, abundanter doleant, & ſic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum conſequuntur: ſicut patet in Magdalena.

Ad id vero, quod in contrarium objicitur, dicendum, quod una & eadem gratia major eſt proficiens, quam incipiens. Sed in diverſis hoc non eſt neceſſe, unus enim incipit a majori gratia, quam alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Greg. dicit in 2. Dial. Quatenus & præſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, benedictus puer converſationis gratiam a quanta perfectione cepiſſet. Lib. 2. c. 1. ante medium.

COMMENTARIUS.

Cõcluſio.

IN hac quæſtione ſermo eſt de æqualitate in gradu perfectionis ſeu intenſionis: nam de æqualitate in numero, ſeu multitudine virtutum jam ſatis dictum eſt ſuperiori articulo. Eſt autem valde difficile veram mentem & reſolutionem D.Th. explanare. Reſpondet enim, non ſemper reſtitui hominem ad æqualem virtutem, ſeu gratiam, ſed interdum ad majorem, nonnunquam ad minorem, aliquando ad æqualem. Ratio ejus eſt, quia actus pœnitentiæ eſt diſpoſitio ad infuſionem gratiæ, & virtutũ; ergo juxta majorem, vel minorem infuſionem actus pœnitentiæ conſequitur pœnitens majorem, vel minorem gratiam: ſed intenſio contritionis poteſt eſſe & minor, & æqualis, & major, quam fuerit intenſio gratiæ per peccatum amiſſæ: ergo etiam gratia reſtituta poteſt eſſe aliquando minor, aliquando major, vel æqualis.

Difficultas circa aſſertionẽ & diſcurſum.

In qua aſſertione, & diſcurſu videtur D.Th. ſupponere, peccatori agenti pœnitentiam non infundi intenſiorem gratiam, quam ſit illa, quæ eſt proportionata intenſioni contritionis per ſe ac ſecundum ſe ſpectatę. Hoc autem eſt creditu difficillimum propter multa, quæ in dict. Relectione diſputavi. Quod autem D.Th. hoc ſupponat, videtur manifeſtum, quia hoc eſt totum fundamentum diſcurſus ejus. Eſtque id evidentius in illis duobus membris, ſcilicet, quando contritio eſt æqualis, vel minor, quã gratia amiſſa. Nam, ſi gratia, quæ reſtituitur ob talem contritionem, non eſſet omnino commenſurata illi, ſed poſſet ex aliquo alio titulo eſſe minor, non recte colligeret D.Th. eandem proportionem, minorem, vel æqualẽ ſervare gratiam reſtitutam ad gratiam amiſſam, quam ſervat contritio ad eandem perditã gratiam. At vero in alio membro, quando, ſcil. contritio eſt major, quam fuerit gratia deperdita, non eſt tam clara ſententia D.Th. quia ſolum dicit, quando contritio in intenſione excedit priorem gratiam amiſſam, hominem eſſe aut reſurgere in majori gratia, non tamen dicit in eadem proportione, & non in majori excedere gratiam reſtitutam, amiſſam, in qua contritio eandem gratiam amiſſam excedit.

Quomodo aliqui mẽtem D.Th. interpretentur.

Unde aliqui putant mentem D.Th. eſſe, tunc homines ita reſurgere in majori gratia, ut non ſolum recipiat gratiam proportionatam ſuæ contritioni, ſed etiam totam gratiam, quam prius obtinuerat, vel meritus fuerat. Quæ ſententia in ſe quidem vera eſt, non video tamen quomodo ex verbis D.Th. in toto hoc articulo colligi poſſit. Quia potius, ut verum fatear, magis inſinuat priorem ſenſum, ſi diſcurſus ejus attente conſideretur. Nam in primis pro fundamento aſſumit, ſecundũ quod motus liberi arbitrii in peccata eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundum hoc pœnitentem conſequi majorem, vel minorem gratiam: quod plane intelligit ſecundum abſolutam proportionem. Alioqui in ſuo diſcurſu non recte colligeret: ſubſumit enim, motum pœnitentis quandoque eſſe proportionatum majori gratiæ, quam fuerit illa, a qua homo ceciderat, quandoque æqualem, quandoque minorem; & inde colligit, quoties contritio eſt æqualis, vel minor, gratiam etiam reſtitutam eſſe æqualem, vel minorem; quod non recte inferret, niſi intelligeret gratiam reſtitui ſecundum abſolutam proportionem ad contritionem, ut jam declaravi: ergo in hoc ſenſu ſumit illud principium fundamentale: ergo, cum dicit, ſi major ſit contritio, hominem reſurgere in majori gratia, præciſe intelligit reſurgere in majori, juxta abſolutam proportionem contritionis.

Non eſſe juxta mẽtem ejus oſtẽditur.

Duplex moderatio aſſertionis.

Suppoſito ergo hoc ſenſu, duobus modis poſſumus illum moderari, ne ſententiam nimis rigoroſam contineat, nimirum nullum gradum gratiæ dari homini reſurgenti a peccato propter præcedentia merita, diſtinctum ab his gradibus, qui correſpondent contritioni ſecundum ſe: hoc enim plane ſequitur ex prædicto ſenſu,

Et

Et præterquam quod res ipſa falſa eſt, ut in citato loco oſtendi, difficile creditu eſt, D.Th. id ſenſiſſe, ut ex ſequentibus articulis patebit. Prima ergo moderatio eſſe poteſt, ut D. Th. intelligat, ſtatim ac peccator conteritur, non plus gratiæ illi dari, quam contritioni ejus ſecundum abſolutam proportionem reſpondeat, nihilominus tamen gratiam, quam prius meruerat, aliquando, congruo ſcilicet tempore, reſtitui. De qua moderatione ſolum dicere poſſum, ex D.Th. hoc loco ad ſummum haberi priorem partem, negantem in juſtificatione peccatoris aliquem gratiæ gradum reſtitui præter eos, qui ſunt proportionati contritioni: aliam vero partem affirmantem aliam gratiam poſtea reſtitui, nec affirmari hic a D. Th. nec negari: quid vero ipſe magis ſentiat, dicemus in art. 5. nam ex illo potius videtur colligi oppoſitum etiam quoad hanc partem.

Prima.

Secunda moderatio.

Altera moderatio eſt, D.Th. hoc loco ſolum conſideraſſe, quid contritioni ſecundum ſe reſpondeat: & hoc tantum modo præciſe comparaſſe gratiam reſtitutam reſpectu contritionis ad gratiam perditam, dixiſſeque poſſe eſſe majorem, minorem, vel æqualem, juxta proportionem contritionis. An vero ex alio capite aut titulo poſſit gratia reſtituta creſcere, & conſequenter eſſe æqualis, vel major quam gratia perdita, etiamſi contritio minor ſit, D. Th. hoc loco non tractaſſe, quia nondum egerat de reviviſcentia meritorum per pęnitentiam. Et juxta hanc interpretationem ſaltem habetur in hoc loco non docuiſſe D.Th. illam ſententiam, neque oppoſitam: de aliis vero locis poſtea conſiderandum eſt. Solum poteſt huic expoſitioni obſtare, quia D.Th. tanquã manifeſtum ſumit illud principium, quod *formæ, quæ poſſunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur ſecundum diverſam diſpoſitionem ſubjecti*: quod videtur intelligere in ſenſu excluſivo, alioqui non recte procederet in ſuo diſcurſu, ſed in virtute argumentaretur ex puris particularibus: ergo intelligit gratiam reſtitutam per pęnitentiam ita commenſurari diſpoſitioni, ut ex nullo alio capite creſcat. Reſponderi poteſt, hoc verum eſſe abſolute loquendo, fieri tamen poſſe, ut diſpoſitio ex alio capite, & alia conſideratione creſcat, ut poſtea dicemus: vel certe totum illud intelligendum eſſe ſub eadem præciſione: nam conſiderando gratiam juſtificationis præciſe, ut talis eſt, proxime non habet unde ſit major vel minor, niſi ex diſpoſitione pœnitentis, cui divina voluntas ſuam efficacitatem accommodare ſtatuit, quamvis inæqualitas ipſiuſmet diſpoſitionis primordialiter ex divina voluntate procedat. Et hæc ſunt quæ de hoc difficili D. Thomæ textu hactenus excogitare potueram.

Objectio circa illã.

Solvitur.

Alia D. Thomæ interpretatio.

Nunc vero alia interpretatio occurrit, quam non cenſui omittendam, ut alii facilius de re tota judicare poſſint. Adverto ergo, quod licet D.Th. dicat gratiam reſtitui majorem, vel minorem pro ratione contritionis, non tamen dicere hujuſmodi gratiam ſemper eſſe æqualem ipſi diſpoſitioni in gradu intenſionis. Neque etiam hoc ſequitur ex principio quod aſſumit, nimirum formas, quæ intenduntur & remittuntur, fieri magis vel minus intenſas ſecundum variam diſpoſitionem ſubjecti: hoc enim non eſt generaliter verum de æqualitate intenſionis: nam habitus, qui fit per actus, non ſemper eſt tam intenſus, quam actus, etiamſi actus ſit diſpoſitio ad habitum: & quamvis humiditas v. g. ſit diſpoſitio ad frigus, vel calor ad levitatem, vel diaphaneitas ad lumen, non ſemper lumen fit tam intenſum, quantum eſt diaphanum, & ſic de aliis. Eſt ergo verum illud principium, intellectum ſecundum aliquam proportionem ſeu proportionalitatem: non vero erit generaliter verum, ſi ſecundum æqualitatem intelligatur. Ergo ex vi illius principii non eſt neceſſe, ut gratia reſtituatur ęqualis contritioni ſecundum intenſionem, ſed ſolum ut reſtituatur juxta proportionem contritionis: ita ut majori contritioni major gratia reſpondeat cum proportione. Quam doctrinam in ſe veram eſſe ſaltem in hoc gradu, ut oppoſitum non poſſit cum ſufficienti fundamento affirmari, in prædicta relectione latius dixi.

Hoc ergo ſuppoſito, facile defendi poteſt, ex hoc loco D. Th. non recte colligi, per contritionem non reſtitui aliquem gradum ſuperioris gratiæ deperditæ, ſed ſolum non reſtitui ſemper totam priorem gratiam, ſed cum aliqua proportione ad præſentem contritionem, ut multi Thomiſtæ intellexerunt, quorum ſententiam in dicta relectione abſolute improbavimus, etiam ſecundum mentem D. Thomæ. Tamen quoad hanc ultimam partem poſſet juxta hanc interpretationem defendi. Nam, licet homo reſurgat cum contritione æquali, & recipiat aliquem gradum præcedentis gratiæ, non ſequitur reſurgere ad majorem gratiam (ut ibi objiciebamus) quia non eſt neceſſe, ut gratia, quæ datur ex vi talis contritionis ſecundum ſe, ſit æqualis gratiæ deperditæ: & ideo, licet aliunde ei adjungatur aliquis gradus, non ſequitur fore majorem. Et idem proportionaliter reſponderi poterit, quando fuerit contritio minor. Atque ita juxta hanc ſententiam dicendum erit, ſi quid gratiæ reſpondet prioribus meritis, præter illam, quæ daretur ratione ſolius contritionis, cum tali proportione dari, ut nunquam tota gratia, quæ tunc infunditur, excedat gratiam amiſſam, niſi contritio etiam illam excedat: neque etiam exæquet, niſi contritio etiam æqualis ſit.

Sed ſed juxta ejus mentem.

Et hæc quidem interpretatio habet neſcio quid acuminis ad fugiendum ſententiam illam, ne D. Thomę illam attribuamus. Valde tamẽ dubito, an hæc fuerit mens D. Thomæ, quia nullam ejus ſignificationem invenio in toto hoc articulo, cum tamen, ſi ita ſenſiſſet, id facile explicare potuiſſet. Et juxta illum ſenſum nonnulla argumenta facilius ſolveret. Præterquam quod difficillimum eſt explicare, quo modo, aut qua proportione, & infundatur gratia commenſurata contritioni, & reſtituatur illa, quæ prioribus meritis debebatur, ita ut gratia reſtituta nunquam ſit æqualis deperditæ, ſi contritio ſit minor: neque major, ſi contritio ſit æqualis. Imo nec eſt facile colligere, gratiam reſtitutam neceſſario futuram eſſe majorem deperdita, ſi contritio ſit major: quia, ſi gratia illa non eſt æqualis contritioni, fortaſſe id, quod additur ratione præcedentium meritorum, non habet tantam quantitatem, ut faciat gratiam illam ſemper eſſe intenſiorem. Itaque tota hæc interpretatio lubrica eſt, & gratis excogitata. Et ideo pro nunc ſecundæ moderationi magis adhæreo, quamvis nihil invenio, quod ex omni parte mihi ſatisfaciat.

ARTICULUS III.

Utrum per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem.

AD 3. ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam non reſtituatur homo in priſtinam dignitatem. Quia ſuper illud Amos 5. Virgo Iſrael cecidit: dixit gloſ. Non negat poſſe reſurgere, ſed non reſurget virgo Iſrael: quia ſemel aberrans ovis, etſi reportetur humeris paſtoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nunquam erravit. Ergo per pęnitentiam non recuperat homo priſtinam dignitatem.

3. d. 31. q. 1. a. 4. q. 1. ad 2. & 4 d. 14. q. 1. a 5. q. 1. ad 3. & d. 19. q 1. a. 3. q. 2 ad 1. & d. 37. q 2. art. 2. ad 4.

Gloſ ord. ib.

Præterea. Hieron. dicit: Quicunque dignitatem divini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſalvare, reverti enim in priſtinum gradum difficile eſt. Et Innocent. Papa dicit, quod apud Nicæam conſtituti canones, pęnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. Non ergo per pęnitentiam homo recuperat priſtinam dignitatem.

Refertur in Decr. d. 50. cap. Quicunq; Innoc. I. Epiſt. 6. ad Agapitũ & Maced. habetur d. 50. c. 1. cau. apud.

Præterea. Ante peccatum poteſt aliquis ad majorem gradum aſcendere. Non autem hoc poſt peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. Levitæ, qui receſſerunt a me, nunquam appropinquabunt mihi, ut ſacerdotio fungantur. Et ſicut habetur in Decr. d. 50. in Hilerdenſi Concilio legitur: Hi, qui ſancto altari deſerviunt, ſi ſubito in fienda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pœnituerint, officiorum ſuorum ſic loca recipiant, ut non poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Non ergo pœnitentia reſtituit hominem in priſtinam dignitatem.

In Decr. d. 50. cap. Hi qui altari.

Sed contra eſt, quod, ſicut in eadem diſt. legitur, Gregor. ſcribens Secundino, dicit: Poſt dignam ſatisfactionem credimus hominem poſſe redire ad ſuum honorem. Et in Concilio Agathenſi legitur: Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur: ita ut cum eos pœnitentia correxerit, gradum ſuum, dignitatemque recipiant.

Greg. li. 7. ſui Regiſtri, c. 53. circ. med. refertur d. 50 cap. Quia ſanctitas tua. Refertur d. 50. Contumaces & ſumitur ex Conc. Agathẽſi c. 2. vel 1. ut aliq libri habent.

Reſp. dicendum, quod homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: unam quantum ad Deum: aliam vero quantum ad Eccleſiam. Quantum autem ad Deum, amittit duplicem dignitatem: unam principalem, qua, ſcilicet, computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod ſignificatur

Luc. 15.

Luc. 15. *in filio prodigo, cui pœnitenti pater juſſit reſtitui ſtolam primam, & annulum, & calceamenta. Aliam vero dignitatem amittit ſecundariam, ſcilicet, innocentiam: de qua (ſicut ibid. legitur) gloriabatur filius ſenior dicens: Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non poteſt. Recuperat tamen quandoque aliquid majus: quia, ut Greg. dicit Hom. de* 100. *ovibus: Qui erraſſe a Deo ſe conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant. Majus ergo gaudium de eis fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reverſus, hoſtem fortiter premit: quam illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Eccleſiaſticam homo per peccatum perdit, quia indignum ſe reddit ad ea, quæ competunt dignitati Eccleſiaſticæ exercendæ, quam quidem recuperare prohibetur. Uno modo, quia non pœnitet. Unde Iſidor. ad Miſſianum Epiſcopum ſcribit (ſicut in eadem d. legitur c. Domino) Illos ad priſtinos gradus redire Canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio: at contra hi, qui a vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundo, quia pœnitentiam negligenter facit: unde in eadem d. c. Si quis diaconus, dicitur: Cum in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi appareat, nec jejuniis, vel lectionibus eos vacare videamus, poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertio, ſi commiſit aliquod peccatum, quod habet irregularitatem annexam: unde in eadem d. ex Concilio Martini P. dicitur: Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod ſi irrepſerit, dejiciatur. Similiter ſi homicidii, aut facto, aut præcepto, aut conſilio, aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit. Sed hoc non eſt ratione peccati, ſed ratione irregularitatis. Quarto, propter ſcandalum: unde ut in eadem diſt. legitur, c. De his vero: Rabanus dicit: Hi qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, atque fornicatione, & cæteris hujuſmodi criminibus, ſecundum canonum ſacrorum inſtituta a proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſuper ſe poſitas habere. Qui autem de prædictis peccatis abſconſe a ſe commiſſis, occulte ſacerdoti confitentur, ſi ſe per jejunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare curaverint, his etiam gradu proprio ſervato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt. Et hoc eſt, quod dicitur extra de Qualitate ordinandorum, c. Quæſitum. Si crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, præter reos homicidii, poſt pœnitentiam in ſuſceptis, vel jam ſuſcipiendis ordinibus impediri non poſſunt.*

Hom. 34. in Evang. in illud, Gaudium eſt in cœlo ſuper uno.

In Decr. d. 50. cap. Domino parum a principio.

In Decr. d. 50. cap. ſi quis diaconus circ. med.

Diſt. 50. c. ſi quis viduam.

Rabanus in lib. Pœnit. c. 2. Refertur d. 50. cap. de his vero.

In Decr. lib. 1. tit. 11. & eſt de temporibus ordinationũ c. 17. & eſt ultimum.

Ad 1. *ergo dicendum, quod eadem ratio eſt de recuperatione virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad ſecundariam rationem quoad Deum.*

Ad 2. *dicendum, quod Hier. in verbis illis non dicit eſſe impoſſibile, ſed eſſe difficile hominem recuperare poſt peccatum, priſtinum gradum: quia hoc non conceditur, niſi perfecte pœnitenti: ut dictum eſt. Ad ſtatuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, reſpondet Auguſt. Bonifacio ſcribens: Ut conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ: alioquin contra claves Eccleſiæ datas diſputabitur: de quibus dictum eſt: Quæcunque ſolveritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlo. Et poſtea ſubdit: Nam & ſanctus David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore ſuo perſtitit: & beatum Petrum quando amariſſimas lachrymas fudit, utique Dominum negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus permanſit. Sed non ideo putanda eſt ſupervacua poſteriorum doctorum diligentia: qui ubi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, ut credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias.*

In corp. art. Aug. in epiſt. 50. ad Bonifacium aliquantulum ante finem epiſt. to. 2. Et eodem loco nunc proxime dicto.

Ad 3. *dicendum, quod illud ſtatutum intelligitur de illis, qui publicam pœnitentiam agunt: qui poſtmodum non poſſunt ad majorem provehi gradum. Nam & Petrus poſt negationem, paſtor ovium Chriſti conſtitutus eſt: ut patet Joan. ult. Ubi etiam Chryſoſt. dicit: quod Petrus per negationem & pœnitentiam, oſtendit ſe habere majorem fiduciam ad Chriſtum: qui enim in cœna non audebat interrogare, ſed Joanni interrogationem commiſit, huic poſtea & præpoſitura fratrum credita eſt: & non ſolum non committit alteri interrogare, quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſo pro Joanne magiſtrum interrogat.*

Hom. 87. in Joan. parum ante medium hom.

COMMENTARIUS.

HIc articulus, ut D.Th. in principio corporis declarat, intelligi poteſt, vel de dignitate apud Deum, vel apud Eccleſiam: & in utroque ſenſu tractatur quæſtio a D. Th. Prioris tamen reſolutio facillima eſt. Diſtinguit enim D. Th. duplicem dignitatem apud Deum, & tertiam ſubindicat. Primam poſſumus eſſentialem ſeu ſubſtantialem appellare, quæ eſt dignitas Filii Dei: & ad hanc certum eſt reſtitui hominem per pœnitentiam: quia ſine gratia ſanctificante non remittitur peccatum mortale. Et huc ſpectant omnia tractata in art. 1. & omnia, quæ de juſtificatione peccatoris docet fides, præſertim Conc. Trid. ſeſſ. 6. & 14. ſcilicet, juſtificationem fieri per infuſionem gratiæ, & donorum, & hoc etiam modo remitti peccatum per pœnitentiam. De hoc etiam loquitur Chryſoſt. hom. 80. ad populum, cum ait: *Cum Deus remittit peccata per pœnitentiam, cum ſanitate pulchritudinem etiam reſtituit: cum liberat a pœna, juſtitiam etiam confert, & prævaricatorem non prævaricatori ſimilem facit.* Secunda dignitas appellari poteſt intenſiva, & poſitive pertinens ad majorem ſubſtantialem perfectionem ejuſdem filiationis divinæ. Et de hac inſinuat D. Thom. aliquando reſtitui hominem non ſolum ad eandem, ſed etiam ad majorem dignitatem: quod etiam dixerat in præcedenti articulo: nam omnia ibi dicta, & multa alia, quæ de reſtitutione prioris gratiæ in prædicta relectione diſputavimus, ad hanc dignitatem pertinent. Et ideo de illa plura dicenda non ſunt.

Quæ dignitas quoad Deum per pœnitentiam reſtituatur. Prima. Secunda.

Tertia dignitas vocatur a D.Th. ſecundaria, quæ non conſiſtit in poſitiva aliqua, & phyſica perfectione, ſed in morali quadam ratione, fundata in negatione præcedentis actus, quæ dignitas eſt innocentia, quæ in hoc conſiſtit, ut homo nunquam peccaverit. Et hanc dignitatem ait D. Th. non reſtitui per pœnitentiam: quod eſt manifeſtum, quia poſtquam peccatum commiſſum eſt, non poteſt fieri, ut non ſit commiſſum, quia ad præteritum non eſt potentia. Quomodo multi intelligunt illud Nahum. 1. *Mundans non facit innocentem*: quia Deus remittendo peccatum per pœnitentiam, innocentiam non reſtituit. Et eodem modo ait hic D.Th. ad 1. virginitatem non reſtitui per pœnitentiam, juxta Gloſſam in illud Amos 5. *Virgo Iſrael projecta eſt in terram ſuam, & non eſt qui ſuſcitet eam*: quia virginitas etiam includit negationem præteriti, quæ jam involuit repugnantiam ſuppoſita commiſſione peccati, quam pœnitentia ſupponit. Neque oportet nunc diſputare cum illis Theologis, qui tam de virginitate, quam de innocentia oppoſitum ſentiunt, ut videre licet in Altiſiodorenſi lib. 1. Summæ c. 11. q. 6. & Gregorio in 1. d. 42. q. 1. circa finem: nam illi in eo fundantur, quod poteſt fieri, ut præteritum non fuerit, etiam in ſenſu compoſito: quod plane eſt incredibile, cum aperte involvatur contradictio, ut latius traditur 1. p. q. 25.

Tertia dignitas.

Sed oritur difficultas, nam hinc ſequitur aliquam virtutem amitti per peccatum, quæ non reſtituitur per pœnitentiam: quod repugnat dictis in art. 1. Sequela patet, quia innocentia, & virginitas ſunt ſpeciales virtutes, & tamen illæ non reſtituuntur per pœnitentiam, ſi amittantur per peccatum. Reſpondeo, de innocentia rem certam eſſe, non eſſe ſpecialem virtutem, ſed ſignificare ſolum quandam continuationem in juſtitia, abſque interruptione per peccatum, quæ interruptio, ſi ſemel facta eſt, non poteſt fieri per pœnitentiam, ut non ſit facta: & ideo, licet omnes virtutes reſtituantur, non reſtituitur innocentia, quia non reſtituitur, ut ſic dicam, illa continuitas ſeu perſeverantia. Quod ſi quis dicat, affectum hujus continuitatis ſeu perſeverantiæ ad aliquam ſpecialem virtutem pertinere, cum honeſtus ſit: reſpondemus, in unaquaque materia pertinere illum affectum ad ſingulas virtutes: generatim autem ſumptum ſub illa negatione non peccandi pertinere ad charitatem vel obedientiam, aut juſtitiam ad Deum: quæ omnes virtutes reſtituuntur per pœnitentiam, quamvis innocentia ipſa, quæ eſt veluti objectum illius affectus, non reſtituatur.

Objectio. Solvitur de innocentia.

De

Quorundam ſententia de Virginitate.

De virginitate autem quidam exiſtimant eſſe virtutem ſpecialem, etiam in ordine infuſarum virtutum. Et poteſt ſumi ex D.Th. 2.2.q.152.a.3. Et tenet Ledeſma in Commentario hujus articuli: qui etiam ait, illam virtutem ita amitti per peccatum, ut per pęnitentiam non reſtituatur, ſi vel gratia fuit perdita per peccatum virginitati contrarium, vel tale peccatum poſtea commiſſum fuit, vel certe ſi ante gratiam reſtitutam virginitas quoad integritatem carnis amiſſa fuit ſine peccato, ſcilicet, per copulam conjugalem, ſive hæc poſt peccatum commiſſum in altera ſpecie ſubſecuta ſit, ſive præceſſerit, Quod ſi objicias, aliquam virtutem infuſam poſſe amitti ſine peccato, nam, ſi virgo in gratia exiſtens matrimonium contrahat, & conſummet, hanc ſpecialem virtutē virginitatis amittet. Conſequens autem falſum eſt, ut etiam dictus auctor intellexit: quia virtus ſemel infuſa non aufertur a Deo, niſi homo apponat aliquam diſpoſitionem illi repugnantem: actus autem, qui non eſt vitiū, neque peccatum, non eſt diſpoſitio repugnans alicui virtuti. Reſponderi poteſt, negando ſequelam: quia quando homo peccat, habet diſpoſitionem repugnantem huic virtuti, non tamen quando ſine peccato integritatem carnis amittit. Sed hæc diverſitas eſt ſufficiens, ut in uno caſu amittatur hæc virtus, & non in alio; non tamen eſt ſufficiens, ut ſemel amiſſa non reſtituatur per pęnitentiā propter ſolam integritatem carnis amiſſam, ut continget in virgine, quæ mortaliter peccavit per furtum v.g. & poſtea nupſit, & matrimonium conſummavit, vel ſi e contrario uſque ad conſummationem matrimonii juſtitiam & integritatem conſervavit, poſtea vero peccando in alia materia, gratiam, & virtutes perdidit: nam in his caſibus (ſi conſequenter loquamur) dicendum eſt, poſtea per pęnitentiam talem virtutem reſtitui, ſi propter ſolum defectum integritatis carnis non amittitur. Probatur, quia vel ille defectus materialis virginitatis eſt diſpoſitio repugnans formali virtuti infuſę virginitatis, vel non: primum dici non poteſt, ut ex dictis patet: alias propter illum ſolum defectum privaretur homo tali virtute, etiam nullo interveniente peccato: ſi autem illa non eſt diſpoſitio repugnans tali virtuti quoad conſervationem ejus, etiam non repugnabit iteratæ infuſioni ejus: nam eſt eadem utriuſque ratio: illa enim non repugnantia non oritur ex productione, vel conſervatione, ſed ex formali ratione virtutis. Si autem ille defectus materialis non repugnat reſtitutioni talis virtutis, ſine dubio reſtituitur per pęnitentiam: nam Deus infundendo gratiā, ſemper infundit omnes virtutes, quæ natura ſua comitantur gratiam, ſi in ſubjecto non inveniat diſpoſitionem repugnantem: quia hic modus productionis eſt connaturalis ipſi gratiæ, quem Deus ſine cauſa non immutat: & quia pęnitentia, quantum eſt ex ſe, perfecte reſtituit totam interiorem juſtitiam, ſi ex parte hominis aliquod impedimentum non interveniat.

Reprobatur.

Atque hinc ulterius concludere poſſumus, talem virtutem, etiamſi eſſet ſpecialis, & amitteretur per peccatum ipſi virginitati contrarium, per pęnitentiam fore reſtituendam. Probatur, nam in primis, ſi illud peccatum fuiſſet mere internum, eo non obſtante, poſtea poſſet talis perſona perpetuam virginitatem conſervare, imo & aureolam virginis conſequi: ergo adhuc eſt capax virtutis virginitatis, non obſtante tali peccato: ergo reſtituitur illi, ſi pęnitentiam agat: ergo, etiamſi peccaſſet exterius contra virginitatem, adhuc eſſet capax talis virtutis, pęnitentiam agendo. Probatur conſequentia, quia, ſi eſſet incapax, vel id eſſet ratione formalis peccati, ſeu interioris conſenſus, vel ratione materialis ſeu corporalis corruptionis: non primum, quia ille conſenſus vel forte major fuit in eo, qui ſolum per deſiderium peccavit; ergo ſicut in illo removetur tale impedimentum per pęnitentiam, ita & in altero. Neque etiam dici poteſt ſecundum, quia ablato formali impedimento peccati, ſolus materialis defectus non repugnat infuſioni virtutis, ut in ſuperiori puncto oſtenſum eſt: & patet etiam in virgine, quæ per vim abſque peccato corporaliter violetur: nam ſi per aliud genus peccati gratiam amittat, & poſtea per pęnitentiam reſurgat, ſine dubio omnes virtutes illi reſtituentur, Et ratio a priori eſt, quia, non obſtante defectu corporali, & præcedente peccato, poteſt talis virtus exercere munus ſuum circa talem perſonam poſt pęnitentiam, ut ſtatim declarabo.

Vera ſolutio objectionis de Virginitate.

Hoc igitur modo facile ſolvitur argumentum negando ſequelam, etiamſi gratis daremus hanc virtutem eſſe ſpecialem, & ab aliis omnibus diſtinctam. Veritas tamen eſt, hanc virtutem non eſſe diſtinctam a virtute caſtitatis, quia in ſuo objecto, & actu non reſpicit honeſtatem, aut medium alterius rationis, ſed eandem cum quadam majori integritate & perfectione. Scio Cajetanum ſupra qu. 85. art. 2. docuiſſe virginitatem non eſſe ſpecialem virtutem ab aliis omnibus diſtinctam, eſſe tamen ipſam religionem determinatam ad tam excellentem materiam. Sed hoc ſecundum mihi non placet: quia, licet vovere virginitatem ſit actus elicitus a religione, tamen amare & ſervare virginitatem ob propriam honeſtatem non eſt actus religionis, ſed caſtitatis: ſicut vovere obedientiam eſt actus a religione elicitus: tamen ipſe affectus obedientiæ, & executio ejus ut ſic non eſt actus elicitus a religione, ſed a propria virtute, cui imperare poteſt religio. Ita ergo eſt in præſenti, ſi in virginitate ſolum conſideretur honeſtas illa, quæ eſt in amanda perfecta integritate, & privatione omnis venereæ delectationis; quanquam, ſi conſideretur finis vacandi rebus divinis, ille pertineat ad religionem. Cum ergo conſtet, tam religionem, quam caſtitatem infuſas reſtitui per pęnitentiam, conſtat etiam virginitatem, quatenus eſt virtus, per pęnitentiam reſtitui. Quod ex eo etiam patet, quia poſt virginitatem amiſſam vel abſque peccato, vel cum illo, poteſt homo exercere virginitatis affectum, & dolere de virginitate amiſſa propter ejus intrinſecam honeſtatem & pulchritudinem, qui actus ab eadem virtute eliciuntur: ergo propter illos reſtitui poteſt, & debet: illos autem caſtitas ipſa exercet. Cum ergo dicitur virginitas ſemel perdita non reſtitui per pęnitentiam, intelligitur non quoad formale virtutis, ſed quoad materialem carnis integritatem, ut recte docuit D.Th. 2.2.q.152.a.3. ad 2. & 3. Cum vero ulterius dicitur non poſſe reſtitui (etiam a Deo) virginitatem ſemel amiſſam, nec de ſola formali virtute, nec de ſola carnis integritate intelligendum eſt, utramque enim poteſt Deus reſtituere, ut per ſe conſtat, & docuit D.Th. ſupra, & 1.p.q.25. art.4. ad 3. Sed intelligitur de negatione connotata, quæ eſt hominem non eſſe expertum voluntarie veneream delectationem corpoream, &c. Et in hoc ſenſu comparat hic D. Th. ad 1. virginitatem cum innocentia: nam virginitas in eo ſenſu dicit quandam innocentiam, ut ſic dicam, in tali materia & uſu caſtitatis.

De dignitate Eccleſiaſtica.

Supereſt dicendum de altero ſenſu quæſtionis quoad Eccleſiaſticam dignitatem: quæ quidem non ſolet amitti per quodlibet peccatum mortale, ſed per aliqua, quæ digna viſa ſunt tali pęna, quæ interdum ipſo facto, interdum vero per judicis ſententiam imponitur, juxta varias canonum diſpoſitiones, ex quibus tota hæc res pendet, ut latius in aliis materiis, præſertim de cenſuris tractandum eſt. Atque ex eiſdem decretis Eccleſiaſticis pendet reſtitutio dignitatis amiſſæ, vel ejus denegatio, etiam poſt peractam pęnitentiam. Quia non eſt cum illa neceſſario connexa, quia non eſt neceſſaria ad perfectam peccati remiſſionem coram Deo: nam etiam ipſe Deus interdum licet remittat culpam, non remittit omnem pęnam temporalem, pręſertim hujus vitæ. Neque etiam repugnat reſtitui per pęnitentiam Eccleſiaſticam dignitatem, imo interdum eſt valde rationi conſentaneum, ſi pęnitentia perfecta ſit, & proportionata culpæ. Unde in multis decretis, quæ hic attingit D.Th. & referuntur a Gratiano d.50. ſtatuitur, ut peccatores ſi condignam pęnitentiam agant, ad priſtinam dignitatem redeant, niſi vel grave ſcandalum, vel aliqua irregularitas impediat. Has enim duas exceptiones tantum ponit hic D.Thom. ſi attente legatur. Quibus nonnulla addere neceſſe eſt, præſertim circa ſecundam.

Irregularitas, & canonicū impedimentum impediūt reditum ad priſtinā dignitatem, etiam poſt pęnitentiam.

Primum eſt, irregularitatem ita impedire reditum ad priſtinam dignitatem, ut tandem ipſa irregularitas per Eccleſiaſticam poteſtatem tollatur, & reſtituatur homo ad dignitatem priſtinam. Tamen, quia ipſa irregularitas non tollitur per pęnitentiam, ſed per diſpenſationem ſuperioris: quamvis ad hanc obtinendam pęnitentia ſit congrua diſpoſitio: verum ſimpliciter eſt pœnitentiam per ſe non reſtituere ſic delinquentem ad talem dignitatem. Loquendo autem in hoc ſenſu, non ſolum propter irregularitatem, ſed etiam propter aliquas cenſuras & pęnas impeditur homo, ne ad priſtinam dignitatem vel

uſum

uſum ejus redeat per pœnitentiam, nimirum per excommunicationem, interdictum, vel ſuſpenſionem. Nam etiam hæ cenſuræ non tolluntur per pœnitentiam, ſed per aliam abſolutionem Eccleſiaſticam, diverſo tamen modo. Nam in excommunicatione abſolutio a cenſura debet præcedere, quia abſolutio ſacramentalis per ſe loquendo, ſupponit abſolutionem ab excommunicatione, licet abſolutio ipſa a tali cenſura ſupponat pœnitentiæ virtutem ex parte hominis, id eſt, receſſum a contumacia & inobedientia Eccleſiæ cum debita ſatisfactione, qua exiſtente ſtatim debita eſt abſolutio a tali cenſura: & ideo non neceſſario privat aliqua dignitate. Et quoad hoc fere idem eſt de interdicto perſonali, ac particulari, quatenus propter propriam culpam fertur, & impedit ſacramentorum uſum, vel adminiſtrationem. Suſpenſio autem per ſe non impedit ſacramentalem abſolutionem pœnitentiæ in recipiente, nec debetur abſolutio ejus homini quantumcunque pœnitenti, maxime quando ſuſpenſio imponitur ut pura pœna, & non ut medicina. De illa ergo ſuſpenſione verum eſt, ita deiicere clericum a gradu ſuo, ut per pœnitentiam non poſſit reſtitui, abſque ſuperioris relaxatione, vel per temporis lapſum, ſi pro certo tempore lata ſit. Adde, multo magis hoc procedere in Depoſitione, & Degradatione, per quas ita privatur homo Eccleſiaſtica dignitate, ut ſecundum ordinarium Eccleſiæ curſum privetur etiam ſpe reſtitutionis, quantamcunque pœnitentiam agat. Quod ergo D. Th. dixit de irregularitate, extendendum eſt ad omne canonicum impedimentum, quod ſæpe etiam ſub ea voce late ſumpta comprehendi ſolet.

Privatus beneficiis non reſtituitur per pœnitentiam.

Ulterius vero conſiderare oportet, ſi ſub nomine dignitatis comprehendantur beneficia Eccleſiaſtica, quibus homo ſæpe privatur propter crimina, vel ipſo jure, vel a judice, vel cum aliis cenſuris, vel ſine illis, poſt ſemel factam privationem talis dignitatis, hominem non reſtitui ad illam per pœnitentiam quantumvis perfectam, quia illa eſt pœna quædam, quæ ſemel impoſita omnino tranſit in rem judicatam, & homo amittit dominium talis rei, ſicut quando privatur pecuniis, & fructu beneficiorum, non reſtituuntur illi, etiamſi pœnitentiam agat. Denique advertit Cajetanus, quod D. Th. ait de irregularitate homicidii, incurri videlicet, etiamſi homicidium contingat in propriam defenſionem, hoc non habere locum, quando medium illud fuit neceſſarium ad ſe defendendum, juxta c. unicum de Homicidio in 6. Sed de hoc latius in ſequenti tomo, in propria materia.

ARTICULUS IV.

Utrum opera virtutum in charitate facta poſſint mortificari.

2.2 q.132. ar.3. ad 1. & 3. d.36. art.5. ad 1. & 4. d. 14. q. 2. art. 3. qu.2. & d. 11. q.1. a.1. q. 5. ad 3. & d. 22. q. 1. a. 1. ad 6. & Hebr. 6. col. 1. fin.

AD 4. *ſic proceditur. Videtur, quod opera virtutum in charitate facta mortificari non poſſint. Quod enim non eſt, immutari non poteſt. Sed mortificatio eſt quædam mutatio de vita in mortem. Cum ergo opera virtutum poſtquam facta ſunt, jam non ſint, videtur quod ulterius mortificari non poſſint.*

Præterea. Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed ſubtrahere mercedem merenti, eſt injuſtitia, quæ non cadit in Deum. Ergo non poteſt eſſe, quod opera virtutum in charitate facta per peccatum ſequens mortificentur.

Præterea. Fortius non corrumpitur a debiliori. Sed opera charitatis ſunt fortiora quibuslibet peccatis: quia, ut dicitur Proverb. 10. Univerſa delicta operit charitas. Ergo videtur, quod opera in charitate facta per ſequens mortale peccatum mortificari non poſſint.

Sed contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.

Reſpondeo dicendum, quod res viva per mortem perdit operationem vitæ. Unde per quandam ſimilitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur a ſuo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuoſorum, quæ in charitate fiunt, eſt perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale ſequens, quod gratiam tollit. Et ſecundum hæc opera in charitate facta, mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale.

Ad 1. ergo dicendum, quod ſicut opera peccatorum tranſeunt actu, & manent reatu, ita opera in charitate facta, poſtquam tranſeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. Et ſecundum hoc mortificantur, in quantum impeditur homo, ne conſequatur ſuam mercedem.

Ad 2. dicendum, quod ſine injuſtitia poteſt merces ſubtrahi merenti, quando ipſe reddidit ſe indignum mercede per culpam ſequentem. Nam & ea, quæ homo jam accepit, quandoque juſte propter culpam perdit.

Ad 3. dicendum, quod non eſt propter fortitudinem operum peccati, quod mortificantur opera prius in charitate facta: ſed eſt propter libertatem voluntatis, quæ poteſt a bono in malum deflecti.

COMMENTARIUS.

HIc Articulus non indiget expoſitione, quia D. Th. ſolum illum propoſuit ad vocem explicandam, quæ jam ſatis non eſt, ſuppoſita ipſa re, quæ ſatis etiam eſt clara, nimirum peccatum mortale ſuperveniens poſt quæcunque bona opera impedire conſecutionem præmii, quandiu in homine durat. Et hoc ipſum eſt bona opera prius facta mortificari per peccatum ſubſequens. Cujus rei fundamentum eſt, quia per peccatum fit homo indignus & incapax talis præmii: & ideo hoc non fuit bonis operibus promiſſum, niſi ſub conditione, ut homo in peccato uſque ad finem vitæ non perſeveret: quæ licet ad vocis interpretationem pertineant, ſunt valde notanda pro materia ſequ. articuli, propter quem D. Th. hunc præmiſit.

ARTICULUS V.

Utrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reviviſcant.

4.d.14.q.2. a.3. q.3. & d. 22. q. 1. ar. 1. ad 6. & Hebr. 6. lect. 1. col. 2. & lect. 3. col. 2.

AD 5. *ſic proceditur. Videtur, quod opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam non reviviſcant. Sicut enim per pœnitentiam ſubſequentem remittuntur peccata præterita: ita etiam per peccatum ſequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimiſſa per pœnitentiam non redeunt, ut ſupra dictum eſt. Ergo videtur, quod opera etiam mortificata, per charitatem non reviviſcant.*

Qu. præced. art. 1.

Art. præced.

Præterea. Opera dicuntur mortificari, ad ſimilitudinem animalium, quæ moriuntur: ut dictum eſt. Sed animal mortuum non poteſt iterum vivificari. Ergo nec opera mortificata poſſunt iterum per pœnitentiam reviviſcere.

Præterea. Opera in charitate facta merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo reſurgit in minori gratia, vel charitate. Ergo non conſequitur gloriam ſecundum meritum priorum operum. Et ita videtur, quod opera per peccatum mortificata, non reviviſcant.

Gloſſa interlinealis ibid.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Joel. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locuſta. Dicit Gloſſa, Non patiar perire ubertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſti. Sed illa ubertas eſt meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum. Ergo per pœnitentiam reviviſcunt opera meritoria prius facta.

Reſp. dicendum, quod quidam dixerunt, quod opera meritoria per peccatum ſequens mortificata non reviviſcunt per pœnitentiam ſubſequentem, conſiderantes, quod opera illa non remaneant, ut iterum vivificari poſſint. Sed hoc impedire non poteſt, quin vivificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam, quod pertinet ad eorum vitam ſolum, ſecundum quod actu exiſtunt: ſed etiam poſtquam actu eſſe deſinunt, ſecundum quod remanent in acceptatione divina. Sic autem remanent quantum eſt de ſe, etiam poſtquam per peccatum mortificantur: quia ſemper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & ſancti de eis gaudebunt: ſecundum illud Apocal. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Sed quod iſti, qui ea fecit, non ſint efficacia ad ducendum in vitam æternam, provenit ex impedimento peccati ſupervenientis, per quod ipſe redditus eſt indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, in quantum per eam remittuntur peccata. Unde reſtat, quod opera prius mortificata per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod eſt ea reviviſcere. Et ita patet, quod opera mortificata per pœnitentiam reviviſcunt.

Ad 1. ergo dicendum, quod opera peccati per pœnitentiam abolentur ſecundum ſe: ita ſcilicet, quod ex

eis

tis ulterius, Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur a Deo, in cujus acceptatione remanent: ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud, quod opera merebantur.

In corpore art. *Ad 2. dicendum, quod opera in charitate facta non mortificantur ſecundum ſe (ut dictum eſt) ſed ſolum per impedimentum ſuperveniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundum ſe, in quantum privantur principio vitæ. Et ideo non eſt ſimile.*

Ad 3. dicendum, quod ille, qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundum quantitatem charitatis, in qua invenitur. Habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.

COMMENTARIUS.

RESpondent D. Th. affirmando merita mortificata per peccatum vivificari: quod egregie probat declarando, quid ſit hæc vivificatio per comparationem ad mortificationem operum: nam unum oppoſitorum recte per comparationem ad aliud cognoſcitur. Igitur merita mortificari nihil aliud eſt, quam reſpectu talis perſonæ reddi inefficacia, ut ſecundum præſentem ſtatum perducant hominem in vitam æternam propter impedimentum peccati. Ergo talia merita vivificari nihil aliud erit, quam illud impedimentum tolli: quo ablato, illa merita jam erunt efficacia reſpectu talis perſonæ in ordine ad vitam æternam: quia ipſa merita ſecundum ſe ſemper retinuerunt eandem vitam, & efficacitatem in divina acceptatione, totaque inefficacia quoad inducendum effectum circa talem perſonam proveniebat ex impedimento ejus: ergo hoc ſublato, vivificantur omnino talia merita: aufertur autem tale impedimentum per pœnitentiam: ergo per eandem vivificantur mortificata merita: ex qua ratione, ſi ejus vis attente conſideretur, concluditur primo, merita mortificata vivificari in ordine ad vitam æternam quoad eſſentiale præmium, quia hoc eſt proprie vita æterna: & quia meritorum efficacia in ordine ad hoc præmium maxime conſiſtit. Concluditur deinde, vivificari integre quoad totum illud præmium, ita ut tam viva & efficacia ſint, ſicut antea erant. Patet, quia ex parte ipſorum nihil eis deeſt: ex parte vero hominis ſolum erat impedimentum, quod totum ſublatum eſt per pœnitentiam: ergo nihil eſt, unde efficacitas illorum meritorum diminui potuerit.

Quid ſit merita vivificari.

Atque ex hac doctrina optime, ac facillime diſſolvit D. Thom. primum argumentum, in quo petebatur, cur opera mortificata vivificentur per pœnitentiam; & peccata per pœnitentiam dimiſſa non redeant per ſubſequens peccatum. Reſpondet autem D. Thomas, differentiam eſſe, quod merita non abolentur, ſeu deſtruuntur in ſe, ſeu prout ſunt in acceptatione divina, ſed ſolum ex parte hominis ponitur impedimentum effectui eorum. At vero peccatum cum remittitur, in ſeipſo deſtruitur ac aboletur, & ab homine, in quo erat, aufertur, & ideo redire non poteſt: quia neque homo iterum illud idem committit, nec Deus illud immittit. Et eodem revocatur ſolutio ad ſecundum, quæ difficultatem non habet.

Quare merita redeant per pœnitentiam, non autem peccata per peccatum.

Tota ergo difficultas hujus articuli, imo hujus materia quoad mentem D. Th. poſita eſt in ſolutione ad 3. quod eſt hujuſmodi: Opera in charitate facta merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ & charitatis: ſed quandoque homo reſurgit in minori gratia & charitate: ergo non conſequitur gloriam ſecundum meritum priorum operum: ergo non reviviſcunt. Cujus argumenti vis tota fundata eſt in reſolutione articuli ſecundi, ut per ſe conſtat, ejuſque ſolutio facillima fuiſſet, ſi aliquis ſenſus ex ibi pertractatis fuiſſet a D. Th. intentus. Nam in primis diſtingui poſſet major propoſitio aſſumpta, ſcilicet, opera mereri gloriam ſecundum quantitatem gratiæ & charitatis: nam ſi intelligatur ſecundum quantitatem gratiæ, quæ debetur homini ratione talium meritorum, id veriſſimum eſt: ſi vero intelligatur de quantitate gratiæ, in qua homo a peccato reſurgit, negari id poſſet, juxta primam interpretationem ibi datam: quia poteſt homini plus gratiæ deberi propter præcedentia merita, quam ſtatim reſtituatur propter præſentem contritionem. Et ita etiam poſſet in fine vitæ dari majus præmium gloriæ, data etiam majori gratia propter eadem merita. Hanc vero reſponſionem D. Th. non admittit: & ideo dixi ſupra, D. Th. nunquam inſinuaſſe primam illam expoſitionem. Et ſimpliciter non eſt vera illa reſponſio, quia tota gratia, quæ homini debetur propter merita, ſtatim ei datur, ſi ex parte ejus non ſit impedimentum: neque unquam homo acceptatur ad majorem gloriam, niſi per majorem gratiam.

Prima ſolutio ad 3.

Rurſus poteſt diſtingui minor propoſitio, ſcilicet, poſſe hominem reſurgere in minori gratia: aut enim hoc intelligitur cum præciſione, ſeu ex vi ſolius contritionis, ut eſt diſpoſitio ad primam juſtificationem: vel ſimpliciter, & ex omni capite. Priori modo eſt vera illa propoſitio juxta ſecundam expoſitionem datam in articulo 2. ſic tamen facile negabitur prima conſequentia argumenti: quia gloria non reſpondet quantitati gratiæ, quæ reſpondet contritioni ſecundum ſe, ſeu præciſe conceptæ, ſed ſimpliciter quantitati gratiæ, quæ quocunque titulo homini datur, ut per ſe notum eſt. Unde, ſi in altero ſenſu illa minor propoſitio intelligatur, negari facile poterit: nam homo, qui habuit plura merita gratiæ, quæ per peccatum mortificavit, ſi poſtea conteratur, licet ex vi ſolius contritionis non conſequatur tantam gratiam, quantam perdiderat, tamen conjungendo contritioni præcedentia merita, majorem gratiam conſequitur. Atque hanc ego eſſe opinor veram illius argumenti ſolutionem. Video tamen D. Th. longe aliter reſpondiſſe: & ideo dixi ſupra in a. 2. illam ſecundam expoſitionem non videri menti ejus conſentaneam.

Secunda.

Tertio reſponderi poſſet juxta ultimam expoſitionem in art. 2. tractatam, negando ſimpliciter utramque illationem: nam, licet contingat hominem reſurgere cum minori gratia, quam fuerit prius amiſſa, nihilominus tamen illa gratia ſemper eſt major ratione præcedentium meritorum, quam eſſet ratione ſolius contritionis, ſi talia merita non præceſſiſſent. & ideo non ſequitur hominem non conſequi gloriam ratione priorum meritorum, ſed ſolum ſequitur non conſequi propter illa tantam gloriam, quantam conſequeretur, ſi aut merita mortificata non fuiſſent, aut cum ferventiori contritione ſurrexiſſet. Verumtamen hunc etiam reſpondendi modum D. Th. prætermiſit: & ideo non cenſeo doctrinam in eo contentam eſſe ad mentem ejus, nec ſimpliciter veram: tum quia nulla ratio aut modus illius proportionis, & vivificationis meritorum reddi aut explicari poteſt, qui ſatisfaciat: tum maxime propter rationem a nobis explicatam in corpore articuli hujus, quia merita plene reviviſcunt, cum omnino tollatur impedimentum: & ideo non eſt, cur ratione illorum minor gratia vel gloria conferatur, etiamſi contritio minor ſit, quia illa non concurrit ad illum effectum, ut diſpoſitio per ſe requiſita, ſed ut removens prohibens, in quo tantum effectum habet minor, ſicut major contritio.

Tertia.

His ergo omnibus ſilentio præteritis D. Th. reſpondet, eum, qui reſurgit in minori charitate, ſolum præmium eſſentiale conſecuturum ſecundum quantitatem charitatis, in qua invenitur, habiturum tamen quoddam præmium accidentale priorum operum, quia habebit majus gaudium de operibus in prima charitate factis. Non declarat autem D. Th. an illud præmium eſſentiale vel totum, vel ex parte detur propter præcedentia merita: an vero ſolum detur propter contritionem & opera in ſecunda charitate facta, & ratione priorum operum ſolum detur præmium illud accidentale: hoc tamen poſterius inſinuat D. Th. quia de hoc ſolo mentionem facit, & quia ſoli charitati, quæ contritioni reſpondet, præmium eſſentiale attribuit. Aliunde vero incredibile videtur hoc ſenſiſſe D. Th. quia directe repugnat cum concluſione, & ratione corporis articuli, in quo dicit merita mortificata ita vivificari per pœnitentiam, ut recuperent efficaciam perducendi hominem ad vitam æternam. Neque etiam veriſimile eſt, per vitam æternam ſolum præmium accidentale intellexiſſe: neq; efficacia meritorum alia eſt, quam conſecutio præmii illis debiti. Præterquam quod illa doctrina in ſe valde falſa eſt, ut in dict. relectione late oſtendi, & parum conſentanea doctrinæ ejuſdem D. Th. in aliis locis. Et præ-

ſertim notandus eſt locus in quodlib. 5. q. 12. art. 1. nam magna ex parte confirmat doctrinam a nobis datam in illa relectione: dicit enim, aureolam ſemper præſuppo- nere auream, & ideo qui non meretur auream, id eſt, præmium eſſentiale, non mereri aureolam, id eſt, accidentale: quod intelligit non tantum reſpectu ejuſdem ſubjecti, ſed etiam reſpectu ejuſdem operis: nam hinc concludit, eum, qui docet propter vanam gloriam, quia non meretur auream, neque aureolam mereri. Ex quo ulterius infert, quamvis poſtea illius peccati penitentiam agat, non recuperare aureolam: *quia pœnitentia* (inquit) *reſtituit homini præmia prius habita, non tamen ea, quæ non habuit, niſi in quantum ipſe motus contritionis eſt meritorius*. Penitentia ergo ex mente D. Th. reſtituit non tantum præmium accidentale, ſed etiam eſſentiale, &, ſi hoc non reſtitueret, neque illud conferret: quia ſicut a principio non potuit quis mereri aureolam ſine aurea, ita nec poſtea poteſt vivificare meritum ad aureolam, ſi non poteſt ad auream: eſt enim eadem utriuſque ratio, ſcilicet, quia aureola præſupponit auream, ſicut comparativus poſitivum.

Propter hoc ergo fatentur Thomiſtæ præmium illud eſſentiale, quod reſpondet charitati etiam minori, dari (ex mente D. Thomæ) propter priora merita jam vivificata. Propter alias vero difficultates addiderunt nonnulli, hoc præmium neque aliud, neque majus eſſe, quam reſponderet præſenti contritioni, ſed idem dari pluribus titulis; quod etiam Cajetan. hic inſinuavit. Verumtamen neque hoc D. Thomas unquam explicuit, neque in ſe verum eſt, aut probabile, ut in dicto loco late oſtendi. Fateor ergo me non ſatis intelligere, quid D. Th. in hac ſolutione ſibi voluerit. Et libentius dicerem non ſatis accurate hic reſpondiſſe, quam propter unum verbum, quod excidere ſolet in ſolutione unius argumenti, ſententiam aliquam improbabilem, & aliis principiis ejus repugnantem, illi imponere.

ARTICULUS VI.

Utrum per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua vivificentur.

4 d. 44. q. 2. art. 3. q. 1. & d. 15. q. 1. art. 3. q. 4. & 5.

AD 6. *ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua (quæ ſcilicet non ſunt in charitate facta) vivificentur. Difficilius enim videtur, quod ad vitam perveniat illud, quod fuit mortificatum (quod nunquam fit ſecundum naturam) quam illud, quod nunquam fuit vivum, vivificetur: quia ex non vivis ſecundum naturam aliqua viva generantur. Sed opera mortificata per pœnitentiam vivificantur: ut dictum eſt. Ergo multo magis opera mortua vivificantur.*

Art. præced.

Præterea. Remota cauſa, removetur effectus. Sed cauſa, quare opera de genere bonorum ſine charitate facta, non fuerunt viva, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iſte defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pœnitentiam opera mortua vivificantur.

In illud Aggæ. 1. Seminaſti multum tom. 6.

Præterea. Hier. dicit: Si quando videris inter multa mala opera, facere peccatorem quenquam aliqua, quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter multa mala obliviſcatur paucorum bonorum. Sed hoc maxime videtur, quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur, quod poſt pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta: quod eſt ea vivificari.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit 1. Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem vivificarentur. Non ergo pœnitentia vivificat opera prius mortua.

Reſp. dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Uno modo effective: quia, ſcilicet, eſt cauſa mortis. Et ſecundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua: ſecundum illud Hebr. 9. Sanguis Chriſti mundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non vivificantur per penitentiam, ſed magis abolentur; ſecundum Hebr. 6. Non rurſus jacientes fundamentum penitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua privative, ſcilicet, quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo conjungitur, ex quo vivit, ſicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ eſt ſine charitate, dicitur mortua, ſecundum illud Jac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiant, dicuntur mortua: in quantum, ſcilicet, non procedunt ex principio vitæ; ſicut ſi dicamus ſonum cytharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus eſt ſecundum comparationem ad principium, a quo procedunt. Opera autem non poſſunt iterum a principio procedere, (quia tranſeunt) & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Unde impoſſibile eſt, quod opera mortua iterum fiant viva per pœnitentiam.

Ad 1. ergo dicendum, quod in rebus naturalibus, tam mortua, quam mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principii, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principii. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad 2. dicendum, quod opera de genere bonorum ſine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ, ſicut principii. Hoc autem non præſtatur eis per pœnitentiam ſequentem, ut ex tali principio procedant. Unde ratio non ſequitur.

Ad 3. dicendum, quod Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in ſtatu peccati, non ut remuneret ea in vita æterna: quod debetur ſolis operibus vivis, id eſt, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione: ſicut Gregor. dicit in Homilia de Divite & Lazaro: quod niſi dives ille aliquod bonum egiſſet, & in præſenti ſæculo remunerationem accepiſſet, nequaquam ei Abraham diceret: Recepiſti bona in vita tua. Vel etiam hoc poteſt referri ad hoc, quod patietur tolerabilius judicium. Unde dicit Auguſt. in lib. de Patientia: Non poſſumus dicere, Schiſmatico melius fuiſſet, ut Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo; ſed exiſtimandum eſt, tolerabilius ei futurum judicium, quam ſi Chriſtum negando, nihil eorum pateretur, ut illud quod ait Apoſtolus: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt: intelligatur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi ſupplicii judicium tolerabilius ſubeundum.

Hom. 40. in Evang. circa medium illius.

Lib. de Patientia cap. 26. in medio tom. 4.

COMMENTARIUS.

PRimo declarat D. Th. quid opus mortuum ſit: quod ſatis clarum eſt. Deinde reſpondet talia opera non vivificari: quod etiam per ſe ſatis evidens eſt, quia nunquam habuerunt vitam, neque valorem. Atque ita hæc reſolutio non ſolum eſt vera de operibus malis, & de bonis extra charitatem factis, ſed etiam de aliquibus bonis factis in charitate, ſi aliqua fortaſſe ſunt, quæ dum fiunt, merito carent. Unde hic optime applicatur doctrina, quam ex eodem D. Th. in quodlib. 5. in ſuperiori articulo referebamus, ſcilicet, penitentiam non conferre homini nova præmia propter priora opera, ſi per illa non meruit, ſed ſolum tollere obſtaculum his, quæ meruit. Ideoque generalis regula ſit, penitentiam non vivificare aliquod opus, quod a principio, quando fuit factum, non fuit meritorium.

Regula notanda.

Ex hoc autem principio colligi poſſe videtur, ſi aliquod opus eſt meritorium præmii accidentalis tantum, quoad illud vivificari poſſe per pœnitentiam, ſi mortificatum fuit per peccatum, quod tangit D. Th. in ſolut. ad 3. (nam aliæ duæ ſolutiones difficultatem non habent) tamen quia nullus meretur per aliquod opus præmium accidentale, ſi non mereatur eſſentiale, ut ex D. Th. in quodlib. 5. adduxi art. præced. & latius oſtendi in dict. relect. ideo conſequenter dicitur, opus meritorium de cōdigno nec mortificari, nec vivificari ad unum præmium abſque altero. Addo præterea, in ordine ad præmia futuræ vitæ nullum eſſe præmium tantum de congruo: quod tacite ſenſit D. Th. in hac ſolut. ad 3. dicens opera mortua, quatenus bona ſunt, habere aliquam remunerationem in hac vita, non vero in futura, quia ſcilicet illa tantum de congruo aliquid merentur: idemque opinor de operibus bonis juſtorum, ſi quæ ſunt non meritoria præmii eſſentialis: illa enim non ſunt proprie meritoria præmii accidentalis gratuiti etiam de congruo. Nam accidentale gaudium, quod de illis habebunt Beati, non tam eſt præmium, quam proprietas neceſſario conſequens, ſuppoſitis talibus operibus, & memoria eorum: unde illud etiam eſſe poterit de operibus bonis in ſtatu peccati factis, quatenus bona fuere. Præter hoc

autem

autem nullum aliud ſpeciale præmium promiſſum eſt his operibus in vita æterna: neque eſt ulla congruitas, aut ſpecialis ratio ob quam detur.

Ex quibus tandem concludo, nunquam talia opera vivificari per pœnitentiã ad præmium accidentale: quod etiam ſenſit D.Th. in illa ſolut. ad 3. Et patet, quia vivificatio meritorum ſolum eſt in ordine ad præmium vitæ futuræ, & ad gratiam, in qua illud fundatur (nam ſi quæ ſunt præmia, quæ in hac vita propter hæc opera dentur, illa dari poſſunt, & ſolent hominibus etiam in peccato mortali permanentibus); ergo talia opera non mortificantur per peccatum: ergo nec vivificantur per pœnitentiam. Antecedens patet primum, quia hæc præmia maxime ſunt temporalia bona, ut D.Th. ait in hac ſolutione, quæ Deus peccatoribus facile confert. Si vero aliqua ſunt ſpiritualia, ad ſummum ſunt quædam auxilia, quibus homo paulatim promovetur, ut tandem perfecte ſe ad juſtitiam diſponat, quæ auxilia etiam dantur peccatoribus. Imo ſi daremus (quod aliqui volunt) poſſe peccatorem mereri de congruo vocationem congruã ad juſtificationem, adhuc illa opera non reviviſcerent per pœnitentiam, ſed potius præmiarentur per vocationem ad pœnitentiam, quæ ſaltem ordine naturæ illam antecedit: ſed de merito iſtorum operum latius in materia de Gratia dicendum eſt. Et interim videri poſſunt Soto lib. 2. de Nat. & grat. c. 4. & Vega q. 7. de juſtificatione, & Navarrus in Summa prælud. 7. n. 3. c. 3. n. 8. & c. 27. n. 267. & de Pœnit. d. 6. c. 1. num. 45. & infra in materia de Satisfactione aliquid dicemus.

DISPUTATIO XIV.

De ultimo effectu pœnitentiæ, qui eſt reparatio meritorum mortificatorum.

HAnc Diſputationem tractavi late in tom. Opuſcul. relect. 2. ad quam propterea Lectorem remitto.

QUÆSTIO XC.

De Partibus pœnitentiæ generalis, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt, de partibus pœnitentiæ. Et in primo in generali. Secundo in ſpeciali de ſingulis.

Circa primum quæruntur quatuor.

1 *Utrum pœnitentia habeat partes.*
2 *De numero partium.*
3 *Quales partes ſint.*
4 *De diviſione ejus in partes ſubjectivas.*

IN hac quæſtione incipiebat D. Th. tractare tertium membrum totius materiæ de pœnitentia ex iis, quæ ſupra in initio qu. 84. propoſuerat: & propinquius accedebat ad tractandum de ſacramento pœnitentiæ: nam quæ hactenus dixit, fere communia ſunt virtuti pœnitentiæ, ut ex iis, quæ circa illa diſſeruimus, conſtat. Et quoniam de forma hujus ſacramenti ſufficienter dictum eſſe in q. 84. D.Th. exiſtimaverat, hic incipiebat agere de materia ejus. Et in hac quæſtione communem illius diviſionem præmiſit, dicturus poſtea de ſingulis membris ſeu partibus ejus. Deinde de ſubjecto, miniſtro, & accidentibus hujus ſacramenti. Quia vero in hac quæſtione aliqua dicit communia virtuti pœnitentiæ, viſum eſt eam prius explicare, ut abſoluto prius tractatu de virtute, ad diſſerendum de ſacramento pœnitentiæ tranſeamus.

ARTICULUS I.

Utrum pœnitentiæ debeant partes aſſignari.

4.d.16.q.1. art.1.q.2. & 4. *AD 1. ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentiæ non debeant partes aſſignari; Sacramenta enim ſunt, in quibus divina virtus ſecretius operatur ſalutem. Sed virtus divina eſt una & ſimplex. Non ergo pœnitentiæ, cum ſit ſacramentum, debent partes aſſignari.*

Præterea. Pœnitentia & eſt virtus, & eſt ſacramentum. Sed ei, in quantum eſt virtus, non aſſignantur partes, cum virtus ſit habitus quidam, qui eſt ſimplex qualitas mentis, ſimiliter etiam & pœnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, non videtur quod ſint partes aſſignandæ: quia baptiſmo, & aliis ſacramentis non aſſignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes aſſignari.

Q. 84. a. 2. *Præterea. Pœnitentiæ materia eſt peccatum: ut ſupra dictum eſt. Sed peccato non aſſignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ ſunt partes aſſignandæ.*

Sed contra eſt, quod partes ſunt, ex quibus perfectio alicujus integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet ex contritione, confeſſione & ſatisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

Reſp. dicendum, quod partes rei ſunt, in quas materialiter totum dividitur. Habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam. Unde in ſecundo Phyſ. Lib. 2. tex. 3 [illegible] *partes ponuntur in genere cauſæ materialis, totum autem in genere cauſæ formalis. Ubicumque igitur ex parte materiæ invenitur aliqua pluralitas, ibi eſt invenire partium rationem. Dictum eſt autem ſupra, quod in ſacramento pœnitentiæ, actus humani ſe habent per modum materiæ. Et ideo, cum plures actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfactio (ut infra patebit) conſequens eſt, quod ſacramentum pœnitentiæ habeat partes.* Q. 84. a. 1. & 4. Art. ſequ.

Ad 1. ergo dicendum, quod quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis divinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus divina propter ſui magnitudinem operari poteſt & per unum, & per multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſſignari.

Ad 2. dicendum, quod pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, non aſſignantur partes: actus enim humani, qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Unde relinquitur, quod partes aſſignentur pœnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, ut materia. In aliis autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior una: ſive ſimplex, ut aqua, vel oleum: ſive compoſita, ut chriſma. Et ideo aliis ſacramentis non aſſignantur partes.

Ad 3. dicendum, quod peccata ſunt materia remota pœnitentiæ: in quantum, ſcilicet, ſunt materia vel objectum humanorum actuum, qui ſunt propria materia pœnitentiæ, prout eſt ſacramentum.

COMMENTARIUS.

QUanquam D.Th. in titulo non explicet, de quibus partibus loquatur, ut tamen ex corpore articuli, & expreſſius, ac diſtinctius ex articulo ſequ. conſtat, non loquitur de partibus eſſentialibus, quæ ſunt materia, & forma, has enim jam declaraverat in q. 84. ſed de partibus materiæ, quæ in rebus materialibus integrales appellari ſolent. Atque ſic intellecto titulo, facilis eſt reſolutio, & ratio articuli: merito ſcilicet in hoc ſacramento diſtingui partes materiales: quia plures actus pœnitentis ad conſtitutionem, & integritatem hujus ſacramenti neceſſarii ſunt. Actus autem pœnitentis ſunt materia hujus ſacramenti, ut in quæſt. etiam 84. oſtenſum fuit: habet ergo hoc ſacramentum plures partes materiales: ergo illas diſtinguere neceſſarium fuit, ad diſtinctam, & exactam notitiam hujus ſacramenti tradendam.

Ex argumentis primum difficultatem non habet. Secundum vero duo media ſeu argumenta continet ex duobus diverſis exemplis ſumpta. Unum eſt, quia in virtute pœnitentiæ non diſtinguuntur hæ partes: & ideo videtur, nec in ſacramento debere diſtingui. Et reſpondet D. Th. negando conſequentiam, quia actus pœnitentiæ non ſunt partes virtutis pœnitentiæ, ſed effectus: ſunt autem partes ſacramenti. Atque ita ſupponere videtur D.Th. diviſionem illam partium pœnitentiæ in contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quam ſtatim articulo ſequenti declarat, non habere locum in virtute pœnitentiæ: quod eſt verum, loquendo de illis membris formaliter in ratione partium integrantium unum totum quaſi artificiale. At vero ſi ſolum conſiderentur in ratione ſpecialium actuum pœnitentiæ, ſic poſſet etiam virtus pœnitentiæ non habitualis, ſed actualis in illa tria membra tanquam in actus diverſarum rationum diſtingui. Quomodo diviſionem illam explicuimus, & ad virtutem pœnitentiæ accommodavimus ſupra diſp. 6. ſect. 2. Frequentius tamen traditur in ordine ad ſacramentum, quod hic D. Th. intendit. Et ſic eam declarat artic. ſequenti, ubi id videbimus. Quomodo partes materiæ ſacramenti pœnitentiæ habeant locum in virtute.

Aliud exemplum erat de baptiſmo, in cujus materia non diſtinguuntur partes, & ideo neque in pœnitentia diſtinguendæ videntur. Reſpondet autem D.Th. negando conſequentiam, quia materia baptiſmi non eſt actus humanus, ſed quædam res exterior. Et in reſponſione exten-

tendit D.Thom. ſermonem ad alia ſacramenta, dicens, propter hanc cauſam in aliis ſacramentis non diſtingui partes materiæ, ſicut in pœnitentia. Sed hoc permiſſive intelligendū puto, non diſtributive. Oportet ergo (quod D.Th. ſtatim in ſolutione ad 3. fecit) in hoc ſacramento diſtinguere ſacramenti materiam remotam & proximam: licet ergo materia remota baptiſmi, vel aliorum quorundam ſacramentorum non ſit actus humanus, ſed aliqua res exterior, tamen materia proxima ſæpe eſt actus humanus, ut in Baptiſmo ablutio, in Confirmatione, Extrema unctione, unctio, in Matrimonio traditio corporum, in Ordine tactus, vel quid ſimile: unde ſola Euchariſtia eſt, in qua res exterior ita eſt materia, ut nullus actus humanus ex parte materiæ neceſſarius ſit. Eſtque ratio ſpecialis, quia ſolum id ſacramentum non conſiſtit in uſu, & ideo ſumptio illius jam non ad conſtitutionem ſacramenti, ſed ad uſum ſpectat.

Differentia inter materiam pœnitentiæ & aliorum ſacramentorum.

Rurſus pro ſacramentorum varietate ita ſe habet hæc materia, ut in quibuſdam ſit ſimplex, ſeu una tantum ſine propria partium diſtinctione, tam ex parte rei exterioris, quam ex parte actus hominis qui ibi intervenit. Quod videre licet in Baptiſmo, & Confirmatione, quæ ſunt exempla D. Th. quamvis Baptiſmus excedat, quia ſimpliciorem habet materiam, tam proximam, quam remotam. Aliquando vero ſacramentum non habet partes ex parte rei exterioris, habet tamen illas ex parte humani actus, ut in extrema unctione oleum benedictum eſt unica & ſimplex materia: unctiones tamen debent eſſe plures, quæ revera ſunt plures partes integrantes ſeu materiales. Aliquando vero ex utroque capite poſſunt diſtingui partes materiales, ut in matrimonio corpora utriuſque conjugis ſunt partes materiæ remotæ: duplex vero traditio eſt quaſi duplex partialis materia proxima talis ſacramenti: & in ſacramento Ordinis poſſunt eſſe plura exempla, ut ſuo loco videbimus. Denique in Euchariſtia, ubi ſola res exterior eſt materia, duæ ſunt illius partes, panis, & vinum. Habere igitur partes materiales non eſt ita proprium hujus ſacramenti, ut aliis non conveniat, ſed ita ut non omnibus neceſſario conveniat. Cur autem tanta varietas in materiis ſacramentorum inveniatur, ex voluntate inſtituentis pendet. Generalis vero ratio eſſe poteſt, quia pro effectuum varietate eſt etiam illa varietas neceſſaria. Et in ſingulis ſacramentis invenitur propria congruitas, ob quam talis ſimplicitas, vel compoſitio fuerit illis accommodata.

In ſolut. ad 3. ait D.Th. peccata eſſe materiam remotam: actus vero pœnitentis circa peccata eſſe materiam proximam pœnitentiæ: quod, quantum ad virtutem ſpectat, explicatum reliquimus in Diſput. 2. Quantum vero pertinet ad ſacramentum, declarabitur ſtatim Diſput. 17. quæ erit ſecunda de Sacramento.

ARTICULUS II.

Utrum convenienter aſſignentur partes pœnitentiæ contritio, confeſſio, & ſatisfactio.

4. d. 16. q. 1. art. 1. q. 3. & 4. & d. 17. q. 3. a. 3 q. 4. col. & d. 22. q. 2. art. 1. q. 3. ad 3. Et 2 Cor. 7. lect. 3. col. 2.

AD 2. ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter aſſignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt in corde (& ſic pertinet ad interiorem pœnitentiam) confeſſio autem eſt in ore, & ſatisfactio in opere, & ſic duo ultima pertinent ad exteriorem pœnitentiam. Pœnitentia autem interior non eſt ſacramentum, ſed ſola pœnitentia exterior, quæ ſenſui ſubjacet. Non ergo convenienter aſſignantur hæ partes ſacramento pœnitentiæ.

Præterea. In ſacramento novæ legis confertur gratia: ut ſupra habitum eſt. Sed in ſatisfactione non confertur aliqua gratia. Ergo ſatisfactio non eſt pars ſacramenti.

Q.62. ar. 1. & 3.

Præterea. Non eſt idem fructus rei, & pars. Sed ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ, ſecundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ergo non eſt pars pœnitentiæ.

1. 2. q. 72. art. 7.

Præterea. Pœnitentia ordinatur contra peccatum. Sed peccatum poteſt perfici ſolum in corde, per conſenſum: ut in Secunda parte habitum eſt. Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Sed contra, videtur quod debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolum corpus, quod eſt ejus materia, ſed etiam anima, quæ eſt ejus forma. Sed tria prædicta, cum ſint actus pœnitentis, ſe habent ſicut materia: abſolutio autem ſacerdotis ſe habet per modum formæ. Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

Poſita in argumento primo.

Reſp. dicendum, quod duplex eſt pars, ut dicitur in 5. Metaph. ſcilicet pars eſſentiæ & pars quantitatis. Partes eſſentiæ, ſunt naturaliter quidem forma, & materia, logice autem eſt genus, & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam, & formam, ſicut in partes eſſentiæ. Unde & ſupra dictum eſt, quod ſacramenta conſiſtunt in rebus, & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ. Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſſignantur partes (ut dictum eſt) quantum ad actus pœnitentis, qui ſunt materia hujus ſacramenti. Dictum eſt autem ſupra, quod alio modo fit recompenſatio offenſæ in pœnitentia, & in vindicativa juſtitia. Nam in vindicativa juſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium judicis, non ſecundum voluntatem offendentis, vel offenſi. Sed in pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis juſtitiæ (ſicut in juſtitia vindicativa) ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecundum voluntatem ejus, quem oſtendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis: primo quidem voluntas recompenſandi, quod fit per contritionem: ſecundo, quod ſe ſubjiciat arbitrio ſacerdotis loco Dei, quod fit in confeſſione: tertio quod recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei: quod fit in ſatisfactione. Et ideo contritio, confeſſio, & ſatisfactio ponuntur partes pœnitentiæ.

Lib. 5. tex. 7. tom. 3.

Q.60. a. 5. & 6.

Art. præced. Q.85. ar. 3. ad 3.

Ad 1. ergo dicendum, quod contritio ſecundum eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: in quantum ſcilicet implicat propoſitum confitendi, & ſatisfatiendi.

Ad 2. dicendum, quod ſatisfactio, confert gratiam, prout eſt in propoſito: & auget eam prout eſt in executione, ſicut etiam baptiſmus in adultis, ut ſupra dictum eſt.

Ad 3. dicendum, quod ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis.

Q.67. a 2. & qu. 69. art 8.

Ad 4. dicendum, quod plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra cauſa, quam ad malum, quod procedit ex ſingularibus defectibus: ſecundum Dionyſ. 4. c. de Div. nom. Et ideo, licet peccatū perficiatur in conſenſu cordis, ad perfectionē tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Cap. 4. part. 4 inter finem & mediū.

Ad contrarium vero patet ſolutio per ea, quæ dicta ſunt.

In corpore art.

COMMENTARIUS.

DUo, ut ex argumentis conſtat, interrogantur in hoc titulo. Primum, an omnes hę ſint partes hujus materiæ. Aliud, an hæ partes ſufficienter complectantur, ſeu conſtituant hanc materiā. Et utrique unica & ſimplici reſponſione ac ratione D.Th. ſatisfacit, dicens optimā eſſe illam diviſionem, & ideo neque continere aliquid quod materia non ſit, neque etiā deſiderari aliquid, quod materia ſit. Aſſumptum vero declaratur, quia ad finem pœnitentiæ illæ tres partes ſufficiunt, & neceſſariæ ſunt, ut fiat Deo voluntaria recompenſatio pro peccato ſecūdum arbitrium ejus: hic enim eſt pœnitentiæ finis, ad quem comparandum perfecte illa tria concurrunt, & ſunt neceſſaria ſecundum divinam inſtitutionem. Advertere enim oportet circa hanc literam D.Th. ipſum ſupponere, recompēſationem hanc ex parte quidem hominis voluntariam eſſe debere, quia eſt (ut ita dicam) amicabilis, ſeu ad reſtituendam divinam amicitiam ordinata: tamen non eſſe in arbitrio hominis modum, ſeu rationem exhibendi Deo hanc recompenſationem, imo neque eſſe ex ſola rerum natura determinatam, ſed pendere ex arbitrio divino, ut ſæpe dictum eſt ſupra, & hic D.Th. aperte docet. Unde ratio a priori, cur illa tria, & non plura, ſint neceſſaria in lege nova, eſt, quia Deus ita inſtituit. Congruentia autem eſt, quam hic affert D.Th.

D.Thom. concl.

Circa quam oportet ulterius advertere, D.Th. ſolum tribuere contritioni voluntatem recompenſandi: confeſſioni vero ſubjectionem, quæ fit homini loco Dei, ut de recompenſatione judicet ſeu arbitretur: ſatisfactioni vero a miniſtro Dei impoſitæ tribuere ipſam recom-

Prima difficultas circa doctrinam D.Thom.

compenſationem. Quæ quidem nonnullas habent difficultates, quia ad contritionem non ſolum ſpectat voluntas recompenſandi, ſed multo magis recompenſatio ipſa pro culpa, quatenus ab homine exhiberi poteſt per deteſtationem peccati. Atque ita non recte videtur tribui ſatisfactioni (quæ eſt tertia pars pęnitentiæ) tota recompenſatio pro peccato: ſed ſolum illa, quæ eſt pro pęna temporali. Unde etiam confeſſio non principaliter ordinatur ad hanc recompenſationem pro pęna, quæ quaſi ſecundaria eſt, ſed ad ipſius culpæ remiſſionem. Quę quidem omnia partim conſtant ex ſupra tractatis de virtute, partim cõſtabunt ex dicendis de ſacramento pęnitentiæ. Quo fit, ut contritio eadem ratione in lege nova exigatur, qua ex ſe, & in quacunque lege neceſſaria eſt, ſcilicet, ut avertat hominem a peccato, & convertat ad Deũ, atque ita diſponat illum ad veniam obtinendam. Et pręterea, quia ſine illa non potuiſſet confeſſio veram rationem accuſationis habere, ut ſuo loco dicemus. Confeſſio autem exterior, & ſacramentalis, de qua hic eſt ſermo, ſpecialiter poſtulata eſt in lege nova, ut poſſet ab hominibus loco Dei judicium de peccatis ferri, quod factum eſt, ut medicina peccatorum & facilior eſſet, & utilior. Unde etiam talis actus, licet exterior ſit, tamen, ut ab interiori procedit, & totum hominem Deo ſubjicit in ſuo miniſtro, quodammodo concurrit ad ipſam recompenſationem etiam pro offenſa, qualis ab homine exhiberi poteſt; & ideo interdum etiam ſuo modo complet diſpoſitionem ad veniam obtinendam, & reconciliandam amicitiam, ſaltem per ſacramentum, ut quando contritio imperfecta eſt, ſeu ſola attritio. Tandem vero adjuncta eſt ſatisfactio propter vindictam peccatorum, & recompenſationem pęnæ temporalis, quoad reatum eis relictum.

Reſpondeo, hæc vera eſſe, nec a D.Th. in præſenti negari, licet non omnia explicuerit, ſed per effectum clariorem, & in quo magis cernitur ratio juſtitiæ punitivæ, uſum & neceſſitatem prædictarum partium declaraverit. Quanquam primum membrum, ſcilicet, ad contritionem pertinere voluntatem recompenſandi, intelligi poſſet non tantum de recompenſatione pro pęna, ſed etiam pro culpa, qualis ab homine exhiberi poteſt, & conſequenter intelligetur de voluntate efficaci, quæ operatur etiam quod poteſt: ſic enim pęnitentia vult recompenſare, ut ſtatim exhibeat quod poteſt ad recompenſationem ſcilicet, deteſtationem, & contritionem: & ideo totum hoc includit D.Th. ſub illo primo membro. Et conſequenter in ſecundo veriſſime dicit pęnitentem per confeſſionem ſubjici homini loco Dei, non tantum ad pęnalem ſatisfactionem ſuſcipiendam, ſed maxime ut de culpa ipſa judicetur, & conſequenter de diſpoſitione ad veniam obtinendam neceſſaria. Poſt quod judicium ſatisfactio, quæ ſupereſt, ſolum eſt pro pœna. Ex his ergo ſatis conſtat prædicta diviſio, quæ & communis eſt apud Theologos antiquos, & approbatur a Conciliis Florentino, & Tridentino ſeſſ. 14. c. 3.

In ſolutione ad 1. explicat D.Th. quomodo contritio, cum ſit actus interior, poſſit eſſe pars ſenſibilis ſacramẽti, & in ſumma dicit rationem eſſe, quia licet ſecundum eſſentiam ſit interior, virtualiter tamen pertinet ad exteriorem pœnitentiam, in quantum implicat propoſi-
Dubium. tum confitendi, & ſatisfaciendi. Circa quam reſponſionem dubium proponit Cajet. ſupponens D. Th. dicere, contritionem ſecundum eſſentiam non eſſe partem ſacramenti, ſed ut virtualiter pertinet ad exteriorem pœnitentiam. Ex quo videtur ſequi, contritionem, ut eſt diſtincta a confeſſione, & ſatisfactione, non eſſe partem
Ejuſdem ſolutio. pœnitentiæ. Et reſpondet in contritione plura inveniri: inter quæ unum eſt velle recompenſare ad arbitrium ſacerdotis, & ut ſic, eſſe primam partem ſacramenti pęnitentiæ, diſtinguique a confeſſione, & ſatisfactione tanquam initium pœnitentiæ exterioris, & ſatisfactionis reconciliativæ. Et hanc voluntatem ait intellexiſſe D. Thom. cum dixit, contritionem, ut implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, virtualiter pertinere ad pœnitentiam exteriorem.

Refellitur dubium. Mihi tamen nec dubitatio hæc videtur habere fundamentum in verbis D.Th. nec placet doctrina, quæ occaſione illius datur. Primũ declaro, quia D.Th. non habet illam propoſitionem negativam: *Contritio ſecundum eſſentiam non eſt pars ſacramenti pœnitentiæ*: neque eſt vera in ſenſu, in quo illa particula *ſecundum*, in præſenti accipi debet. Poteſt enim accipi reduplicative, ſeu cauſaliter, id eſt, non includi in eſſentia contritionis, quod ſit pars ſacramenti, ſeu contritionem præciſe ex vi ſuæ eſſentiæ non habere quod ſit pars ſacramenti. Et ſic quidẽ propoſitio eſt vera; tamen impertinens ad propoſitum: quia non refert ad rem, de qua agitur, & eſt res per ſe nota, quia eſſentia contritionis antiquior eſt ſacramento, & non pendet ex inſtitutione, ſicut ſacramentum: unde eſſe partem ſacramenti accidentarium illi eſt, & extrinſecum, ſicut eſt extra eſſentiam aquæ, quod ſit materia ſacramenti. Alio ergo modo ſumitur illa particula ſpecificative, ſeu ad deſignandum id, quod ſubſtantialiter, ut ſic dicam, eſt materia ſeu pars materiæ, ac ſi diceremus, panem ſecundum ſubſtantiã & eſſentiam ſuam eſſe partem materiæ Euchariſtię, & in hoc ſenſu falſum eſſe cenſeo negare contritionẽ ſecundum eſſentiã ſuam eſſe partem ſacramenti: nam eſſentia contritionis in deteſtatione peccati commiſſi cum propoſito cavendi de cætero conſiſtit, & ſub ea ratione dicitur eſſe pars hujus ſacramenti in Conc. Florent. & Trid. & infra ſuo loco latius oſtendemus. Nec D.Th. hoc negat, ſed affirmat ſolum contritionem ſecundum eſſentiam ſuam eſſe in corde, & eſſe actum interiorem, quod longe diverſum eſt, neque ex hac affirmatione ſequitur altera negatio. Neque etiã ex eo, quod D.Th. ſubdit, *contritionem virtualiter pertinere ad exteriorem pœnitentiam in quantum implicat propoſitum*, &c. nam potius his verbis voluit explicare rationem, ob quam, licet contritio ſecundum eſſentiam ſit actus interior, nihilominus ſecundum illam ſit pars ſacramenti, quia ſecundum illam eſt radix ipſius confeſſionis & ſatisfactionis, ut ſtatim declarabo, & latius infra in diſputationibus.

Unde etiam non probo, quod Cajet. ait, cum in contritione plura inveniantur, quorum unum eſt velle ſatisfacere ad arbitrium ſacerdotis, ſolum ratione hujus poni primam partem pœnitentiæ: nam Concilia alias citata non ſic loquuntur, ſed potius ſupponunt illam eſſe primã partem ratione deteſtationis peccati commiſſi, & propoſiti non peccandi de cætero, ſeu ſervandi mandata. Doctrina a Cajetano adducta in dubii ſolutione rejicitur. Imo hæc ſola proprie ſunt de ratione contritionis: nam illud velle ſatisfacere ad arbitrium ſacerdotis, in tantum poteſt eſſe neceſſarium ad contritionem, in quantum ſic ſatisfacere cadit ſub obligatione pęnitentis. Unde ſi vera eſſet ſententia eorum, qui dicunt, pęnitentem non teneri ad acceptandam vel implendam pęnitentiam a confeſſore injunctam, illa voluntas ſatisfaciendi ad arbitrium cõfeſſoris nullo modo pertineret ad rationem contritionis, neque ex neceſſitate includeretur in illa: & ſic ſine tali voluntate poſſet contritio eſſe pars ſacramenti. Et quamvis illa opinio generaliter vera non ſit, fortaſſe in confeſſione de ſolis venialibus verum habet, & tamen etiam in confeſſione illorum contritio eſt pars ſacramẽti. Igitur contritio nec ſolum, nec pręcipue ratione illius voluntatis eſt pars ſacramenti, ſed ſecundum ſe, & ratione totius ſubſtantiæ ſuæ: & illa voluntas in tantũ poteſt eſſe pars, in quantum ſpectat ad ſubſtantiam contritionis. Nec D.Th. cum ait, contritionem, ut implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, eſſe virtualiter pœnitentiam exteriorem, ſignificat ſolam illam voluntatẽ eſſe partem ſacramenti, nullam enim connexionem, aut conſecutionem habent hæ propoſitiones, ut per ſe conſtat; ſed ſignificat, contritionem ex virtute ſua eſſe radicem, & quaſi moralem formam confeſſionis, & ſatisfactionis, & ideo eſſe aptam, ut ſit pars materiæ hujus ſacramenti. Cui addendum eſt, fieri actu partem, quatenus actu conjungitur confeſſioni, & per illam exterius ſignificatur, ut iterum in diſputationibus dicemus.

In ſolut. ad 2. ait D.Th. ſatisfactionem conferre gratiam, prout eſt in propoſito, & augere eam, prout eſt in executione: non dicit autem expreſſe hæc facere ex opere operato. Cajetanus autem ita intelligit, fieri illud augmentum, & conjungendo ſolutionem cum argumento videtur eſſe mens D. Thomæ. An tamen vera ſententia ſit, videbimus infra diſputando de ſatisfactione. Reliquæ ſolutiones non habent difficultatem.

ARTICULUS III.

Utrum prædicta tria ſint partes integrales pęnitentiæ.

AD 3. *ſic proceditur. Videtur, quod prædicta tria non ſint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia* 4. d. 16. q. 1. art. 1. q. 5. Q. 84. ar. 3.

enim, ut dictum eſt, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, ſunt partes ſubjectivæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia cordis, confeſſio oris, & ſatisfactio operis non ſunt partes integrales.

Præterea. Nulla pars integralis in ſe continet aliam ibi condiviſam. Sed contritio continet in ſe confeſſionem, & ſatisfactionem in propoſito. Ergo non ſunt partes integrales.

Præterea. Ex partibus integralibus, ſimul & æqualiter conſtituitur totum: ſicut linea ex ſuis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non ſunt partes integrales pœnitentiæ.

Art. præced. poſitis in argum. 1. Sed contra, illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis integratur perfectio ipſius pœnitentiæ. Ergo ſunt partes integrales pœnitentiæ.

Reſp. dicendum, quod quidam dixerunt hæc tria eſſe partes ſubjectivas pœnitentiæ. Sed hoc non poteſt eſſe: quia ſingulis partibus ſubjectivis adeſt tota virtus totius, & ſimul & æqualiter, ſicut tota virtus animalis, in quantum eſt animal, ſalvatur in qualibet ſpecie animalis, quæ ſimul & æqualiter dividunt animal. Sed hoc non eſt in propoſito. Et ideo alii dixerunt, quod ſunt partes potentiales. Sed nec hoc verum eſſe poteſt, quia ſingulis partibus potentialibus adeſt totum ſecundum totam eſſentiam: ſicut tota eſſentia animæ adeſt cuilibet ejus potentiæ. Sed hoc non eſt in propoſito. Unde relinquitur, quod prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, ut totum non adſit ſingulis partibus, neque ſecundum totam virtutem ejus, neque ſecundum totam ejus eſſentiam, ſed omnibus ſimul.

Art. præced. ad 4. Ad 1. ergo dicendum, quod peccatum, quia rationem mali habet, poteſt in uno tantum perfici, ut dictum eſt. Et ideo peccatum, quod in ſolo corde perficitur, eſt una ſpecies peccati. Alia vero ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde & ore. Tertia vero ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde & opere. Et hujuſmodi peccati partes quaſi integrales ſunt, quod eſt in corde, & quod eſt in ore, & quod eſt in opere. Et ideo pœnitentiæ, quæ in his tribus perficitur, hæc tria ſunt partes integrales.

Ad 2. dicendum, quod una pars integralis poteſt continere totum, licet non ſecundum eſſentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

Ad 3. dicendum, quod omnes partes integrales habent ordinem quendam ad invicem. Sed quædam habent ordinem tantum in ſitu: ſive conſequenter ſe habeant, ſicut partes exercitus: ſive ſe tangant, ſicut partes acervi: ſive etiam colligentur, ſicut partes domus: ſive etiam continuentur, ſicut partes lineæ. Quædam vero habent inſuper ordinem virtutis, ſicut partes animalis, quarum prima virtute eſt cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent ab invicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: ſicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent ad invicem ordinem virtutis & temporis, quia ſunt actus: non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

COMMENTARIUS.

REſpondet D. Th. affirmando eſſe partes integrales. Quam aſſertionem probat oſtendēdo non eſſe partes ſubjectivas, nec potentiales: quia non tota eſſentia ſacramenti pœnitentiæ adeſt ſingulis harum partium, neque eſſentialiter, nec ſecundum virtutem. Nullam tamen mentionem facit partium eſſentialium, cum tamen de hoc membro poſſet eſſe præcipua quæſtio. Sed D. Th. ſupponit, quatenus hoc ſacramentum conſtat ex materia & forma, in his partibus includi aliquid, quod eſt de eſſentia ſacramenti. Quid autem illud ſit, hoc loco non declaravit, declaraturus poſtea fortaſſe in ſingulis partibus. Comparando autem partes illas ad totam materiam hujus ſacramenti, ſic recte concludit eſſe partes integrales illius. Manifeſtum eſt non poſſe dici potentiales eo ſenſu, quo D. Thomas hac voce utitur. Non ſolum propter rationem ejus, ſed etiam quia non ſunt potētiæ ipſius eſſentiæ ſeu ſubſtantiæ, ſed componentes aliquo modo ipſam ſubſtantiam. Et eadem ratione non poſſunt dici partes ſubjectivæ, quia hæ non componunt ſubſtantiam ejus, cujus dicuntur eſſe partes, quod intelligitur, ut diximus, in ordine ad ſacramentum, nam in ratione actus virtutis pœnitentiæ recte poſſent hæ dici partes ſubjectivæ, quia in omnibus illis vera ratio actus pœnitentiæ invenitur, ut conſtat ex ſuperius dictis diſp. 6.

ARTICULUS IV.

Utrum convenienter dividatur pœnitentia in pęnitentiam ante baptiſmum, pęnitentiam mortalium, & pęnitentiam venialium.

AD 4. ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter dividatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium: (ut ſupra dictum eſt) baptiſmus autem prima. Illud ergo, quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ. 4.d.16.q.1. a.2.q.1. & 5 Cor. & Matth.3. col.2. fin.

Præterea. Quod poteſt deſtruere majus, poteſt etiam deſtruere minus. Sed mortale eſt majus peccatum, quam veniale. Illa vero pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diverſæ ſpecies pœnitentiæ.

Præterea. Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter & mortaliter, ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo convenienter dividitur pęnitentia per has ſpecies.

Sed contra eſt, quod Auguſt. in libro de Pęnit. ponit prædictas tres pœnitentiæ ſpecies. In lib. de util. pœn. & de medicina pęnit. cap. 2. tom. 9.

Reſp. dicendum, quod hæc diviſio eſt pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quod quælibet virtus operatur ſecundum congruentiam temporis: ſicut & ſecundum alias debitas circumſtantias. Unde & virtus pœnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod convenit novæ Legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, ut deteſtetur peccata præterita cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem (ut in Secunda parte habitum eſt) conveniens eſt, quod diverſæ ſpecies pœnitentiæ accipiantur ſecundum diverſas mutationes, quas pœnitens intendit. 1.2.q.1.3. & qu.18. ar.4. & 6. Eſt autem triplex immutatio a pœnitente intenta: Prima quidem per regenerationem in novam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum. Secunda autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ jam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum. Tertia autem immutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem ferventem actum charitatis, ut ſupra dictum eſt. Q.87.ar.2. & 4.

Ad 1. ergo dicendum, quod pœnitentia, quæ eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum, ſed eſt actus virtutis, diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad 2. dicendū, quod pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non convertitur. Et ideo hæ duæ pęnitentiæ ſe habent, ſicut perfectū & imperfectū.

Ad 3. dicendum, quod ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale ſine mortali dimitti non poteſt (ut ſupra dictum eſt) ideo ante baptiſmū non diſtinguitur pęnitentia mortaliū & venialiū. Q.87.ar.4.

COMMENTARIUS.

HIc Articulus per occaſionē inſertus eſt a D. Th. hoc loco ad explicandum dictum D. Aug. lib. de Pęn. medic. c. 2. & lib. 50. hom. ult. c. 2. & habetur in c. *Tres ſunt*, de pęn. d. 1. Ut igitur D. Th. hanc diviſionem explicet, ſupponit eam dari de pęnitentia, ut eſt virtus; non ut eſt ſacramentum. Quod quidem manifeſtum eſt, loquendo de diviſo: quia ante baptiſmum non habet locum pęnitentia, quæ eſt ſacramentum: ergo, ut hoc membrum ſub illo diviſo comprehendatur, non poteſt hic dividi pęnitentia ſacramentalis. (Quod ſit diviſum in hac diviſione.) Sed dicet aliquis, ob rationem proportionalem non poſſe pęnitentiæ virtutem eſſe diviſum hujus diviſionis: quia poſt baptiſmum non ſola hæc pęnitentia, ſed ſacramentalis agenda eſt. Videtur ergo neceſſarium, ut diviſum abſtrahat a pęnitentia, ut eſt virtus, & ſacramentum. (Objectio.) Dicendum vero eſt, pęnitentiæ ſacramentum quatenus ex parte pęnitentis exercendum eſt, ex actibus virtutis pęnitentiæ conſtare, ita ut ipſamet confeſſio ab interna pęnitentiæ virtute imperanda ſit, ut recte fiat. (Solvitur.) Et ideo, licet pęnitentia poſt baptiſmum ſacramentalis eſſe debeat, hoc non exclu-

dit

dit quominus diviſum illud poſſit eſſe pęnitentię virtus, & adæquate illa omnia membra comprehendere. Præterea diſtingui poſſet pęnitentia agenda, & recipienda. Nam Auguſt. præcipue dividere intendit pęnitentiam agendam ab ipſo ſuſcipiente: & hæc ſemper eſt virtus, ſeu actus virtutis, etiamſi poſt baptiſmum in ordine ad conficiendum ſacramentum facienda ſit: non eſt tamen hoc ſemper neceſſarium, præſertim quando aliquis ſemel confeſſus eſt peccata commiſſa.

Concluſio. Hoc ergo ſuppoſito, reſpondet D.Th. recte eſſe diviſionem illam traditam, quia virtus pęnitentiæ movet hominem ad agendã pęnitentiam convenientem & ſtatui ipſius hominis, & gravitati peccatorum, quia, cum ſit virtus, operatur ſecundum debitas circumſtantias. Sed alia pęnitentia neceſſaria eſt de peccatis mortalibus ante baptiſmum, & alia poſt baptiſmum, & alia rurſus de venialibus: ergo convenienter data eſt illa diviſio. Minorem declarat D.Th. ex fine pęnitentiæ, qui eſt vitam in melius commutare: quia ſpeçies (inquit) rerũ moralium ex fine diſtinguuntur: finis autem pęnitentiæ ante baptiſmum eſt regeneratio in novam vitam: poſt baptiſmũ vero eſt reformatio vitæ prius habitæ, & corruptę, quando pęnitentia eſt de mortalibus: per pęnitentiam autem venialium ſolum fit mutatio in perfectiorem operationem vitæ: ita ergo apte diviſio illa data eſt.

Sit ne diſtinctio eſſentialis, vel accidentalis. Ex qua declaratione poſſet aliquis intelligere, hanc diviſionem dari in diverſas ſpecies pęnitentiæ, quia diſtinctio actuum moralium ex fine ſpecifica eſt, & eſſentialis. Sed revera illa diviſio accidentalis eſt, nam ſumitur aut ex diverſis ſtatibus pęnitentis, ut ſunt eſſe, vel non eſſe baptizatum: aut ex diverſis objectis materialibus, qualia ſunt diverſa peccata. Ex illis autem diverſis ſtatibus provenit, ut ſecundum divinam inſtitutionem alius pęnitentiæ modus ſit neceſſarius ante vel poſt baptiſmũ, ut totum nocumentum, quod peccatum intulit, removeatur. Et quia hic eſt finis pęnitentiæ, ideo in ordine ad illum finem diſtinguuntur illa membra. Quæ magis eſt diſtinctio in mediis ad illum finem, qualia ſunt illa duo ſacramenta, quam in proprio & intrinſeco fine ipſius pęnitentiæ. Quamvis conſiderando effectum proximum baptiſmi, aut abſolutionis, ille habeat rationem finis: & ſic etiam diſtinguantur illæ pęnitentiæ ex parte finis: qui tamen extrinſecus eſt reſpectu pœnitentię, & ideo non diſtinguit eſſentiales ſpecies.

Diviſio hæc locũ habet in actibus internis. Secundo, ut hoc amplius explicemus, poſſumus ex dicta doctrina colligere, diviſionem illam habere locum ſuo modo in interiori pęnitentia, maxime autem in exteriori, de qua potiſſimum loquitur Auguſt. Primum explicatur: nam interior pęnitentia, ſecundum eſſentialem rationem ſuam, eadem haberi poteſt, vel debet de peccatis mortalibus, ſive ante, ſive poſt baptiſmum commiſſa ſint. Nam ſi ſit contritio, ſemper eſt ejuſdem rationis eſsentialis: ſi vero habeatur attritio, hæc, ut in ſuperioribus tractando de baptiſmo oſtendi, & infra etiam attingetur, eadem ſecundum ſubſtantiam neceſſaria eſt de peccatis mortalibus ante, vel poſt baptiſmum commiſſis. Nihilominus differunt hæ duæ pęnitentiæ; quod prior reſpicit ſemper medium baptiſmi, quod ſaltem in voto excludit, ut ſit efficax ad deſtruendum peccatum, qui eſt finis pœnitentiæ: poſterior vero reſpicit ſacramentum confeſſionis: &, quia hæc duo ſacramenta habent diverſos fines proximos, ideo etiam illæ duæ pœnitentiæ eoſdem fines reſpicere dicuntur, & ſecundum eos diſtingui: quæ tamen diſtinctio in ordine ad pœnitentiæ virtutem accidentalis eſt, ut declaravi.

Maxime tamen habet in externis. Atque hinc fit, ut magis differant hæ duæ pęnitentiæ in actibus externis. Primo quidem in ordine ad remiſſionem culpæ: nam una imperat exteriorem confeſſionem: alia vero exteriorem ablutionem, quæ quatenus fit ex intentione deſtruendi culpam, præſertim actualem, a virtute pęnitentiæ imperatur, & inter actus ejus externos numerari poteſt. Quantum ad remiſſionem autem pęnæ, eſt diſcrimen, quia de peccatis mortalibus ante baptiſmum commiſſis, per ſe loquendo, non eſt neceſſaria exterior pęnitentia ſatisfactiva præter baptiſmum, quia cum in illo fiat renovatio per modum regenerationis, omnis pęna per illum remittitur. Quod ſecus eſt in pęnitentia, quę agitur de peccatis commiſſis poſt baptiſmũ, ut infra latius dicemus. Dixi autem per ſe, tum quia ſi baptiſmus ſuſcipi non poſſit, tunc poterit eſſe neceſſaria talis pęnitentia, etiam de peccatis ante baptiſmum, ut plene remittantur: tum etiam, quia, licet propter dictam ſatisfactionem non ſit neceſſaria talis pęnitentia exterior, propter curationem tamen vitæ futuræ, vel propter excitandum animum ad veram interiorem pœnitentiam neceſſaria eſſe poteſt. Et propter hanc præcipue cauſam videtur Auguſtinus diſtinxiſſe illa duo membra.

Difficultas circa tertium membrũ declaratur. Sed tunc occurrit difficultas circa tertium membrũ, quo modo in illa diviſione ſit additum. Et ratio dubitandi eſt, quia illud membrum non opponitur aliis duobus, ſed pęnitentię de mortalibus: nam cum venialia peccata poſſint & ante, & poſt baptiſmum committi, etiam pęnitentia illorum poteſt in illa duo membra diſtingui: non ergo recte condiſtinguitur hoc membrum aliis duobus. Duobus modis poſſumus hoc declarare: & in utroque trimembris illa diviſio duas bimembres in virtute ſeu implicite continet, quamvis diverſimode. Prior modus eſt, ut duo prima membra intelligantur de pęnitentia mortalium peccatorum ante, vel poſt baptiſmum cõmiſſorum. Ita ut prior diviſio ſit, pęnitentia alia eſt de mortalibus, alia de venialibus peccatis. Et rurſus pęnitentia de mortalibus alia eſt ante, alia poſt baptiſmum. Statim vero ſe offert interrogatio, cur hęc ſubdiviſio non detur etiam de pęnitentia veniali. Facilis vero eſt reſpõſio, ſi dicamus, pęnitentiam venialium eandem ſufficere ante vel poſt baptiſmum. Imo nec pęnitentiam formalem de illis neceſſariam eſſe, ſed virtualem ſufficere per fervorem charitatis, ut ſupra dictum eſt, & hic repetit D. Th. Quapropter hic dividendi modus, & ad doctrinam hujus articuli in corpore non male accommodatur, &, ſi rem ipſam per ſe ſpectemus, abſtrahendo a mente Auguſtini, ſatis probabiliter ſatisfacere videtur. Alius modus eſt, ut prius intelligatur dividi pęnitentia in eam, quæ eſt ante, vel poſt baptiſmum: & rurſus illa, quę eſt poſt baptiſmum ſubdividatur in eam, quæ eſt mortalium, aut venialium peccatorum. Et hunc modum magis inſinuat D. Th. præſertim in ſolutionibus argumentorum, ut jam videbimus.

Obje. 3. Sed oritur objectio, quam D. Th. proponit in argumẽto tertio, cur videlicet illa ſubdiviſio pęnitentiæ mortalium, & venialium non ſit data de peccatis ante baptiſmum, cum etiam ante baptiſmum venialia peccata pręcedant. **Enodatur a D. Th.** Reſpondet D.Th. rationem eſſe, quia ante baptiſmum eadem pęnitentia tolluntur venialia, qua mortalia, & per illam ſolam. Hujus autem ratio eſt, quia ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus, neque etiam poſſunt auferri ſine mortalibus. **Difficultas circa ſolutionẽ.** Circa quam reſponſionem Scotus, & alii objiciunt contra ſecundum principium aſſumptum. Sed illud nos in ſuperioribus definivimus, & oſtendimus, quoties veniale peccatum conjunctum eſt mortali, nunquam auferri ſaltem de lege ordinaria ſine mortali. Major nobis difficultas eſt in alio principio, ſcilicet quod ante baptiſmum non poſſit eſſe peccatum veniale ſine mortali. **Satisfit difficultati.** Et ratio dubitandi ſumitur ex 1.2. quia non oportet, ut primum peccatum hominis non baptizati pervenientis ad uſum rationis ſit peccatum mortale, ſicut nec in homine jam baptizato in infantia idem videtur neceſſarium. Sed Div. Thomas ad hoc reſponderet negando aſſumptum. Qui vero nollet ad illam coarctari doctrinam, quia re vera difficilis eſt & rigoroſa, poſſet in præſenti dicere, perinde eſſe, quod peccatum veniale ſit conjunctum originali, vel mortali, nam ſine illo remitti non poteſt. Atque ita ſemper tollitur per illud remedium, quo tollitur peccatum mortale, vel originale, ſive hoc ſit pęnitentia, ſive non: & ideo non oportuit aſſignare pœnitentiam, quæ ſit remedium venialium peccatorum.

Objectio altera. Sed tunc occurrit ſecunda objectio: nam illa ratio ſolum procedit de peccatis venialibus, quæ committuntur durante originali: poteſt autem contingere, ut prius homo non baptizatus juſtificetur per dilectionem Dei ſuper omnia, & tunc peccet venialiter, prius quam mortaliter, quod eſt extra controverſiam: ergo tunc agi poterit ante baptiſmum pœnitentia propria venialium tantum peccatorum, ſicut agi poterat ante inſtitutum baptiſmum. **Prior denodat.** Sed reſponderi poſſet, defendendo litteram D. Thomæ nunc pœnitentiam illam venialium cenſeri veluti poſt baptiſmum: quia licet non ſit in re ſuſceptus, eſt ſuſceptus in voto, alias non potuiſſet originale peccatum eſſe ſublatum. At vero, ante baptiſmum inſtitu-

tum, poſſet diſtingui pœnitentia venialium à pœnitentia mortalium eodem modo, quo hic D. Th. illa duo membra declarat, tamen illa diviſio tunc eſſet proportionalis illi, quæ nunc de penitentia poſt baptiſmum datur: nunc vero ſolum agimus de pœnitentia ſecundum præſentem inſtitutionem. Sic ergo probabiliter defenditur hæc reſponſio D. Th. Aliter vero reſpondet idem D. Th. in 3. d. 16. q. 1. a. quæſtiunc. 5. ad 1. ubi ait, ſtatum hominis ante baptiſmum non diverſificari, per veniale, & mortale, quantum ad hoc quod eſt eſſe, vel non eſſe in Eccleſia; poſt baptiſmũ vero diverſificari, quia per mortale fit homo extra Eccleſiã merito, licet non per veniale.

Enodatio altera.

Germana evaſio juxta Auguſtini mentem.

Quæ reſponſio non caret ſuis difficultatibus, ſed illas omitto, & magis juxta mentem Auguſtini rem explicãdo, dicendum cenſeo, Auguſtinum non diſtinxiſſe actus penitentiæ ſecundum ſe, ſed modos exterioris penitentiæ, quos inſtituit, vel habet Eccleſia ad ſubveniendum peccatori: quia ſecundum ſe & parum diſtinguuntur penitentia venialium, vel mortalium peccatorum, & eo modo etiam ante baptiſmum diſtinguuntur. Nam, ſi ſit ſermo de interiori penitentia, ſecundum eſſentialem rationem virtutis non differunt, ut ſupra declaratum eſt; differunt autem vel ſecundum majorem, aut minorem neceſſitatem, quia magis neceſſaria eſt pœnitentia de mortalibus, quam de venialibus peccatis: vel ſecundum majorem, aut minorem perfectionem, ſi ſub quadam præciſione ſumantur. Nam ſecundum rem idem actus penitentiæ poteſt eſſe de mortalibus & de venialibus peccatis, generaliter omnia deteſtando uno actu ſub cõmuni ratione offenſæ divinæ, vel alicujus malitiæ moralis, & tunc ſolum diſtinguuntur penitentia venialium, & mortalium ſecundum rationem, & habitudinem ad diverſa peccata. Aliquando vero poteſt eſſe actus penitentiæ de ſolis mortalibus, vel formaliter de ſolis venialibus, & tunc, licet penitentia mortalium ex ea parte, qua eſt de majori malo, videatur eſſe major, re tamen vera illa, quæ eſt de venialibus, eſt perfectior cæteris paribus. Unde virtute complectitur penitentiam mortaliũ, non vero e converſo. Hæc vero differentia tantum eſt ſecundum magis & minus, ſi eadem ratio formalis deteſtandi retineatur: quæ omnia conſtant ex ſuperius dictis de actibus penitentiæ virtutis. Si vero ſit ſermo de penitentia exteriori, ſolum poteſt eſſe diverſitas, quia gravior poſtulatur, magiſque neceſſaria eſt de mortalibus, quam de venialibus peccatis. Et hæc omnia vera ſunt tam ante baptiſmum, quam poſt baptiſmum, & tam tempore legis gratiæ, quam ſcriptæ, ante, vel poſt circumciſionem, & in tempore legis naturæ, ante, vel poſt remedium originalis peccati. Ac denique, etiamſi nullum fuiſſet originale peccatum, haberet locum ille diſtinctionis modus.

Non ergo de ea re locutus eſt Auguſtinus, ſed diſtinxit tres actus ſeu modos penitentiæ, quos pro diverſis hominibus Eccleſia exercet. Unus eſt pro catechumenis, quos Eccleſia præparat ad baptiſmum per actus aliquos penitentiæ exterioris, ne obicem ponant, & in eis non diſtinguit inter peccata mortalia, & venialia; quia ad prædictum finem neceſſarium non eſt, quia remedium baptiſmi de ſe æque tollit peccata mortalia, ac venialia, remoto obice. Et hæc vocata eſt ab Auguſtino penitentia ante baptiſmum. Alius modus penitentiæ eſt pro hominibus jam baptizatis, mortuis tamen ſpiritualiter. Et hæc penitentia proprie ac per ſe conſiſtit in confeſſione, & ſatisfactione ſacramentali: nam his hominibus neceſſaria eſt, & pro illis eſt per ſe primo inſtituta, licet propter excellentiam illius remedii complectatur etiam venialia. Tertium genus hominum eſt, qui & baptizati ſunt, & juſti, qui re & merito dicuntur eſſe viva membra Eccleſiæ, & quia hi ſæpius venialiter delinquunt, ideo pro his leviora remedia ſunt inſtituta, ut ſupra vidimus: & hæc ſpecialiter vocatur penitentia venialium peccatorum. Et ita eſt facilis diviſio, & ratio, ob quam poſt baptiſmum diſtincta fuerint ab Auguſtino illa duo membra, & non antea.

Circa ſolutionem ad primum obſervandum eſt, D. Th. reſpondere argumento, ſupponendo metaphoram illam, qua dicitur penitentia ſecunda tabula poſt naufragium, convenire ſacramento pœnitentiæ comparatione baptiſmi, qui eſt prima tabula. Quia vero accommodari etiam poteſt pœnitentiæ virtuti comparatione innocentiæ, ut ſupra dictum eſt, juxta doctrinam ejuſdem D. Th. in q. 84. art. 6. ideo addendum eſt, pœnitentiam ante baptiſmum, ſi ſit de mortalibus, vocari ſecundam tabulam, non comparatione baptiſmi, ſed comparatione innocentiæ, ſeu amoris, & obedientiæ erga Deum.

Circa ſolutionem ad 2. notanda eſt illa propoſitio: *Pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia, ſed non convertitur.* Ex qua colligit D. Th. hæc duo differre ſicut perfectum, & imperfectum. Utrumque autem videtur eſſe contra ſuperius dicta: nam diximus contritionẽ de mortalibus non neceſſario includere venialia: e converſo vero deteſtationem venialium eſſe virtualem deteſtationem mortalium, & delere illa, ſi ſit contritio. Ex quo paulo antea inferebamus, cæteris paribus perfectiorem eſſe internam penitentiam de venialibus, quum de mortalibus. Reſpondetur, D. Th. loquutum eſſe de exterioribus remediis penitentiæ, quæ ſunt in Eccleſia pro mortalibus peccatis, vel pro ſolis venialibus, & in hoc ſenſu nulla eſt difficultas. Generalius tamen loquendo dicendum eſt, aliud eſſe loqui de remedio contra peccatum ſecundum ſe, ſeu in ſpecie, aliud vero in particulari, & individuo: nam priori modo verum eſt, omnem pœnitentiam, quæ ſufficit ad delenda mortalia, ſufficere ad delenda venialia, ſi tamen ad illa applicetur, & ita contritio de ſe, ad utraque delenda ſufficit: quamvis contritio in particulari talis eſſe poſſit, ut non ſufficiat ad delenda venialia, quia ad illa non applicatur, ſicut etiam aliqua abſolutio, vel confeſſio poteſt ex ſe tollere mortalia, & non venialia, ſi non ſint illi applicata in ratione materiæ. Et in eodem ſenſu verum eſt pœnitentiam, quæ ſecundum ſpeciem ſuam eſt penitentia mortalium, perfectiorem eſſe, quam quæ eſt tantum venialium: quia illa prior de ſe etiam extenditur ad venialia. Quod ſi in individuo interdum eſt minus perfecta, ideo eſt, quia non extenditur ad venialia. E contrario vero contritio venialium cenſetur perfectior in individuo, quia ex ſpecie ſua poteſt delere mortalia, & virtualiter ſaltem illa attingit, & deſtruit.

Explicatur D. Th. propoſitio.

DISPUTATIO XV.

De præceptis virtutis pœnitentiæ.

HÆc diſputatio neceſſaria hoc loco viſa eſt ad complementum hujus prioris partis de virtute pœnitentiæ: nam obligatio pœnitentiæ antiquior eſt quam ſacramentum, tanquam ipſi virtuti per ſe annexa. Duo autem ſunt munera pœnitentiæ. Unum eſt ſatisfacere pro culpa, ſeu diſponere hominem ad illius remiſſionem obtinendam; quod per internum actum contritionis maxime fit. Aliud eſt ſatisfacere pro pœna, quæ manet remiſſa culpa: quod etiam per actus externos fit. Et de utroque munere dicendum eſt, an ſub præceptum cadat, & quo tempore.

SECTIO I.

Utrum qui mortaliter peccavit, teneatur ſub præcepto de peccato conteri.

PArtem negantem docuit Victoria, ut referunt alii moderniores Thomiſtæ. Dicebat enim ille, pœnitentiam quidem eſſe neceſſariam ad juſtificationem, & ſalutem æternam neceſſitate medii, ideoque, ſi non habeatur, hominem damnari, non propter novum peccatum, ſed propter antiquum, quod commiſit. Neque oportere obligationes, & peccata multiplicare, quando nec convenienti ratione convinci poſſunt, neque alicubi ſunt expreſſa, ut in præſenti contingit: nam omnia, quæ de neceſſitate pœnitentiæ, & de periculo, & objurgatione impenitentiæ in Scriptura leguntur, poſſunt ſufficienter intelligi ob neceſſitatem medii.

Contritionem per ſe cadere ſub præcepto. Concl. 1.

Nihilominus dicendum eſt primo, contritionem cadere ſub ſpeciali præcepto, ſuppoſito mortali peccato. Hæc aſſertio, ſi de propria & intrinſeca contritione ſumatur, intelligenda eſt per ſe, & ſecluſa inſtitutione ſacramenti: nam poſt illud dubitari poteſt, an ceſſaverit hoc præceptum, ſtante juſtificatione per ſolam attritionem cum ſacramento: quod infra videbimus: ſi autem ſub contritione intelligere velimus tam intrinſecam & propriam contritionem, quam attritionem æquivalentẽ illi ex conjunctione ad ſacramentum; ita generatim explicata concluſio verificatur de omni tempore, & lege: eſtque, ut exiſtimo, communis Theologorum. Eam ſignificat D. Th. ſupra q. 84. art. 7. ad 1. q. 85. art. 2. q. 86.

art. 6.

art.6. ad 3. Et idem ſentit 2.2. qu.79. art.3. ad 2. ubi ait eſſe peccatum omiſſionis non pœnitere de peccato præterito. Et qu. 88. art. 3. ad 2. ait, qui peccavit contra votum, teneri de propria culpa pœnitentiam agere. Clarius hoc docet in 4. d. 17. qu. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. ad 4. & q. 3. ar. 1. quæſtiunc. 4. Et ibi Bonavent. 2. p. a. 1. q. 1. Richard. art. 3. Durand. q. 10. num. 5. Major. q. 9. Alenſis 4. p. q. 18. memb. 2. art. 3. Marſil. qu. 12. art. 1. Soto d. 17. q. 2. art. 6. Cano relect. de Pœnit. p. 4. Petrus Soto lect. 13. de Pœnitent. Viguerius in ſumma c. 16. §. 4. verſ. 11. Vega lib. 13. in Tridentinum c. 19. & 20. Medina Cod. de Pœnit. q. 2. Sumiturque ex Hieronymo Eccleſiaſtes 3. & Auguſtino lib. 50. homiliarum, hom. 50. in cujus ultimis ſere verbis ita concludit perſuadendo pœnitentiam: *Circumſtant ergo nos & præcepta recte vivendi, & exempla pœnitendi non tantum recte facientium, ſed etiam pœnitentium.* Clarius Tertullianus in lib. de Pœnit. cap. 4. ubi ad perſuadendam bonam eſſe pœnitentiam, hoc medium ſumit: *Bonum atque utile eſſe quod Deus præcipit:* & infra: *Bonum eſt pœnitere, an non? quid revolvis? Deus præcepit.*

Suadetur aſſertio ex Scriptura.

Præterea ex Sacra Scriptura poſſunt ad hoc ſuadendum afferri ex veteri teſtamento graviſſimæ reprehenſiones Prophetarum, Eſai. 65. Hierem. 8. & ſæpe alias, contra eos, qui voces Dei non audiunt, & pœnitentiam non agunt: non enim ſolent hoc modo reprehendi homines, niſi quia præcepta non ſervant. Ex novo autem teſtamento non infimum argumentum eſt, quod Chriſtus Dominus, Joannes Baptiſta, & omnes Apoſtoli Matth. 3. Marci 1. Actor. 2. prædicationem ſuam a pęnitentia inchoarunt: nec perſuadebant ſolum vitæ mutationem, ſed etiam priorum peccatorum deteſtationē, ut in ſuperioribus viſum eſt: non perſuadebant autem illam tanquam rem utilem, & ſolum ſub conſilio exiſtentem, neque nova præcepta quoad hoc imponebant, ut ex verbis eorum conſtat; ſed ſupponebant omnibus eſſe cognitam illius rei neceſſitatem, & obligationem. Quam expreſſius declaravit Chriſtus Lucæ 13. dicens: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Quæ verba ante inſtitutionem ſacramenti dicta fuere: & declarant hanc pœnitentiam omni tempore fuiſſe neceſſariam, ut docuit etiam Concil. Trident. ſeſs. 14. cap. 4.

Evaſio præcluditur. Replica ſumpta ex duplici diſcrimine inter pœnitentiam & alia ſacramenta.

Sed ajunt, his omnibus recte concludi neceſſitatem medii, & cum illa ſufficienter ſalvari: & ideo non ſatis probare neceſſitatem præcepti. Sed contra, nam ex ſimilibus verbis colligimus in Euchariſtia neceſſitatem pręcepti, & in baptiſmo, & in confeſſione utramque neceſſitatem medii, & præcepti: ergo idem dicendum eſt in præſenti de pœnitentia ſecundum ſe ſumpta, & ſecluſo ſacramento. Reſpondere poſſunt, eſſe duplex diſcrimen: nam illa verba conditionata ex vi ſua ſignificant neceſſitatem, & hanc immediate concludunt in quacumque materia: in illis autem tribus ſacramentis nulla eſſet neceſſitas ex ſola rei natura, niſi ex præcepto orta eſſet: & ideo ex verbis illis in tali materia optime concluditur neceſſitas præcepti: neceſſitas autem medii ſolum juxta exigentiam materiæ, ut in propriis locis declaravi. At vero pœnitentia interior per ſe & natura ſua eſt neceſſarium medium ad remiſſionem peccati: & ideo ſecluſo ſpeciali præcepto pęnitentiæ, verificantur illa verba: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, videlicet non propter ſpeciale impęnitentiæ peccatum, ſed propter peccatum, quod per pęnitentiam non deletur. Et hoc eſt primum diſcrimen a priori, ratione cujus ex his verbis non videtur colligi præceptum, cum ad eorum veritatem neceſſarium non ſit. Aliud diſcrimen a poſteriori eſt, quia in dictis tribus ſacramentis neceſſitas illorum manet, etiamſi homo juſtificatus ſit ſine reali ſuſceptione illorum: quod eſt ſignum, illa non tantum eſſe media neceſſaria ad juſtificationem, ſed etiam ex præcepto. Secus vero eſt in contritione: nam ſi aliquis ſine illa juſtificatus eſt, jam non eſt illi neceſſaria: ergo ſignum eſt, in illa tantum eſſe neceſſitatem medii.

Replica ſolvitur.

Contra hanc vero reſponſionem objicitur utrumque diſcrimen in rigore falſum eſſe. De primo patet, quia formalis actus pęnitentiæ, licet habeat magnam proportionem ad talem effectum, & hac ratione dici poſſit eſſe intrinſecum & connaturale medium: nihilominus tamen non habet ex ſe neceſſitatem ſimpliciter ad illum finem, niſi ex divina voluntate & ordinatione deſcendat. Tum quia ipſa ſufficientia, vel efficacitas, ut ſic dicam, contritionis ad delendum peccatum in ſuo genere non eſt per ſolam naturalem cauſalitatem ejus, niſi intercedat etiam Dei ordinatio, & remiſſio, ut alibi dictum eſt late. Tum maxime, quia, ſi contritio, ſeu formalis pœnitentia haberet illam cauſalitatem, etiam illam haberet amor divinus, & conſequenter (etiam in illa opinione) formalis pęnitentia ex ſua natura, & ſine divina ordinatione non poſſet eſſe medium neceſſarium, quia alius actus per ſe ſine illo ſufficeret. Falſum eſt ergo primum diſcrimen: nam, licet inſtitutio illorum ſacramentorum & magis nova ſit, & magis extrinſeca videatur: tamen etiam neceſſitas contritionis non eſt ſine inſtitutione pendente ex præcepto, & voluntate divina. Cujus ſignum eſt, quia hæc inſtitutio ex parte mutata eſt in lege nova, ut infra dicam.

Secundum diſcrimen etiam falſum eſt, ut recte notarunt Medina, & Vega ſupra; & conſtat ex dictis ſupra de neceſſitate hujus medii. Diximus enim, ſi contingat aliquem juſtificari per ſolum amorem ſine formali pęnitentia, teneri poſtea ad formalem pęnitentiam habendam: ergo, ſi hoc eſt ſignum præcepti, potius inde concluditur dari præceptum formalis pęnitentiæ, ſeu quod idem eſt, contritionis: nam alii actus minus perfecti, nec per ſe neceſſarii ſunt, nec ſufficiunt. Addo præterea, ex ipſa neceſſitate medii optime colligi, vel nunquam poſſe juſtificari hominem ſine tali actu, vel ſi interdum abſque illo juſtificatur, manere obligatum ad illum poſtea exercendum. Nam alias, neque in re eſſet neceſſarium illud medium, neque in voto: nullo ergo modo eſt medium neceſſarium: hactenus enim alius motus inventus non eſt. Sicut nunc, poſtquam aliquis juſtificatus eſt per contritionem, ſi non maneret obligatus ad confeſſionem peccatorum, non poteſt dici confeſſio medium neceſſarium ad talem effectum. Et ratio eſt, quia illa ſola cauſa eſt neceſſaria ad effectum, ſine qua fieri non poteſt, alioqui erit cauſa ſufficiens, non tamen neceſſaria: medium autem eſt cauſa illius effectus, ad quem dicitur neceſſarium.

Eadem replica ſecundo improbatur, & probatur aſſertio ratione.

Secundo objicio contra dictam reſponſionem, & probo ſimul aſſertionem poſitam: quia, licet daremus illa verba Chriſti immediate intelligi de neceſſitate medii, ex illa optime infertur neceſſitas præcepti, ſi medium tale ſit, ut ſi actus humanus pendens ex libera hominis voluntate, ut excludamus primum auxilium præveniētis gratiæ & habitus: nam hæc, quæ a Deo in nobis ſine nobis fiunt, non poſſunt cadere ſub præceptum, niſi quatenus aliquid horum pendet ex diſpoſitione nobis libera, quia præcepta ſolum poſſunt de his, quæ ſunt in noſtra poteſtate. Quod ergo tale medium, ſi neceſſarium ſit ad ſalutem, nobis præcipiatur, videtur eſſe communis conſenſus Theologorum. Et inductione conſtat in actu fidei, ſpei & charitatis, &c. Ratio enim moralis eſt evidens, quia præcepta dantur in ordine ad finem ultimum conſequendum, & honeſte vitam inſtituendam: ſed nihil eſt magis neceſſarium ad honeſtatem vitæ & ad conſequutionem ultimi finis, quam id, ſine quo non poteſt ſtare illa honeſtas, neque ille finis: ergo nihil magis poteſt cadere in præceptum, quam hoc medium. Quid enim pręcipi debet, ſi hoc non præcipitur? aut quomodo legiſlator ſufficienter providet hominibus, ſi hæc media in ſuis legibus prætermittit? Et in præſenti declaratur ſpecialiter, ſupponendo amorem Dei infuſum & ſuper omnia, ſi habeatur, ſufficere per modum diſpoſitionis ad remiſſionem peccati & juſtificationem.

Conſtituamus ergo hominem habentem conſcientiam actualem peccati mortalis, & actualiter cogitantem de pœnitentia illius, & judicantem ſibi non eſſe præceptum: probo igitur pęnitentiam non poſſe eſſe medium neceſſarium ſtante hac rerum diſpoſitione. Quia ille poteſt ſine peccato nolle pęnitere, & conſequenter Deum poterit ſuper omnia amare; ergo recte concludit pęnitentiam non poſſe eſſe medium neceſſarium, niſi etiam ſit præceptum.

Triplex motivum, ex quo poteſt oriri præceptum pœnitentiæ, proponitur.

Primum.

Tertia, ut propriam rationem hujus præcepti declaremus, & ad quam virtutem ſpectet, advertendum eſt, tribus modis, ſeu ex triplici motivo poſſe oriri hoc præceptum, ſcilicet ex lege juſtitiæ, qua tenetur unuſ-

quiſque ſatisfacere injuriæ factæ, quæ lex in propoſito pertinet ad ſpecialem virtutem pœnitentiæ, juxta ſupra tractata. *Secund.* Secundo ex lege Charitatis divinæ, quæ ſicut obligat ad diligendum Deum ſuper omnia, ita obligat etiam hominem, ut quod in ſe eſt faciat ad recuperandam amicitiam divinam, ſi illam perdidit, ac denique ad habendum Deum pro ultimo fine. *Tertium.* Tertio ex lege charitatis propriæ, quatenus homo tenetur habere curam animæ ſuæ, & conſequenter adhibere media neceſſaria ne in æternum pereat: ſi enim charitas proximi obligat, ut unuſquiſque provideat alteri in neceſſitate ſpirituali, ſi unus poteſt, & alter graviter indiget, multo magis charitas propria obligabit, ut unuſquiſque provideat ſibi ipſi. Quæ omnia indicavit D.Th. qu. 84. ar. 5. ad 2.

Ex his autem tribus rationibus non omnes ſunt æque certæ. Nam prima pendet ex illa quæſtione, an pœnitentia ſit ſpecialis virtus diſtincta a charitate: quia, ſi diſtincta non eſt, nec præceptum illud poteſt eſſe diſtinctum a præcepto pertinente ad charitatem: unde, ſi fortaſſe Victoria hoc ſolum negare voluit, minus improbabilis eſt ejus opinio. *Pœnitentiam cadere ſub præcepto, ut procedit ex juſtitia ad Deum. Aſſert. 2.* Nihilominus tamen, ſicut probabilius eſt pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem juſtitiæ ad Deum, a charitate diſtinctam, ita verum cenſeo, eſſe ſufficientem illam rationem hujus præcepti; imo hoc eſſe proprium præceptum pœnitentiæ, quod inquirimus, ut bene ſenſit Petrus Soto ſupra: & ſignificavit D.Th. loco proxime citato, dicens; *Requirit Charitas quod homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quod homo ſtudeat ſatisfacere:* Nam primum horum pertinet ad charitatem immediate & ratione ſui, ſecundum autem potius imperative, ſeu ratione juſtitiæ. Sicut inter homines charitas requirit, ut ſatisfactio exhibeatur; illud tamen eſt remote: nam proxime pertinet ad juſtitiam. Cum ergo pœnitentia ſit quædam juſtitia ad Deum, cui per peccatum injuria illata eſt: ad illam proxime ſpectat obligatio ſatisfaciendi, prout homo poteſt, & Deus offenſus exigit. Imo, ſi præceptum pœnitentiæ non eſſet hujuſmodi, ſatisfactio pro injuria Deo illata non caderet ſub præceptum propter ſe, ſeu propter rationem juſtitiæ, ſed ſolum amicitia divina, ſeu ejus redintegratio, & reliqua, quatenus ſunt media ad hunc finem neceſſaria. Conſequens autem eſt falſum, tum quia ipſa æquitas juſtitiæ ſecum affert obligationem ſatisfaciendi propter ſuam honeſtatem, ſeu propter jus alterius: tum etiam quia alias amor Dei per ſe ſufficeret ad hunc finem reſtituendi hominem amicitiam Dei, & ſine cauſa exigeretur pœnitentia, & alia ſatisfactio.

Objectio. Sed objici poteſt, quia præceptum pœnitentiæ non obligat ad exercendum actum pœnitentiæ ſub ſpeciali motivo illius virtutis: nam ſi homo contritionem eliciat ex motivo charitatis, ſatis implet hanc obligationem pœnitentiæ; ergo nullum intervenit hic præceptum proprium illius virtutis, quia virtus non obligat, niſi ad proprium & ſpecialem actum, qui ſub proprio illius motivo fiat.

Solvitur. Reſpondetur hic duo eſſe diſtinguenda: unum eſt velle ſatisfacere Deo: aliud eſt ipſum ſatisfacere, quod comparatur ad illam voluntatem, tanquam actus exterior ad interiorem. Præceptum ergo per ſe cadit in ipſam ſatisfactionem, quatenus eſt conſtitutiva æqualitatis & juſtitiæ: & ſub hac ratione pertinet ad virtutem juſtitiæ & conſequenter cadit in voluntatem talis ſatisfactionis, quia præcepit illam ut actum voluntarium, & humanum. Sicut inter homines præceptum reſtituendi per ſe cadit in actum exteriorem, conſequenter vero in voluntatem reſtituendi: nam licet uterque actus per modum unius præcipiatur, quatenus componunt unum actum moralem, nihilominus, quatenus diſtincti ſunt, unus præcipitur ratione alterius.

Atque hinc fit, ut voluntas illa ſatisfaciendi Deo, per ſe cadat ſub hoc præceptum pœnitentiæ, imo & immediatius ordine executionis, ut ſic dicam: nam licet ordine intentionis ipſa ſatisfactio ſit prius intenta, executio tamen incipere debet a voluntate. Contingit tamen aliquando, ut prius quam illa ſpecialis virtus pœnitentiæ velit, aut imperet illam ſatisfactionem ſub propria ratione, homo exerceat illam eandem ſatisfactionem ex puro motivo charitatis Dei exercendo contritionem veram: & tunc re ipſa adimplet obligationem præcepti pœnitentiæ, etiam ut pertinet ad virtutem juſtitiæ, quia in re ipſa fit ille actus, qui per illud præceptum per ſe intenditur: quod ſatis eſt, ut ceſſet, ſeu impleatur obligatio ejus. Sicut inter homines, ſi quis de facto reſtituat alienum, etiamſi id non faciat per formalem actum juſtitiæ, & intendendo honeſtatem ejus, ſed vel ex amore alicujus, vel ex timore pœnæ, nihilominus ſatisfacit obligationi juſtitiæ, quia id ſatis eſt, ut nec tranſgrediatur illam obligationem, neque amplius illa teneatur.

Ex quo etiam intelligitur, voluntatem illam juſtitiæ (tam reſpectu Dei, quam hominis) id eſt elicitam a propria virtute juſtitiæ, non ita cadere abſolute in præceptum, ut ſine illa non poſſit ſatisfieri obligationi præcepti per aliam voluntatem, quæ habeat eundem effectum, quamvis ſub alio motivo.

Sed nihilominus verum eſt talem virtutem juſtitiæ ex ſe obligare ad talem voluntatem, ſi neceſſaria ſit ad talem effectum ſatisfaciendi vel reſtituendi, vel quia, ſi aliunde non præveniatur, ipſa virtus juſtitiæ efficaciter movet, & ex neceſſitate præcepti ad talem voluntatem. Quod autem ex præventione alterius, ut ita dicam, ceſſet materia ejus, & conſequenter ceſſet obligatio habendi illam, accidentarium eſt. Nam talis obligatio ex præcepto affirmativo eſt, quod non obligat pro ſemper, ſed pro tempore neceſſitatis: quia ergo exhibita ſatisfactione, vel reſtitutione in reipſa, quacunque via id factum ſit, jam ceſſat neceſſitas illius voluntatis, ideo ceſſat etiam obligatio. Quæ doctrina ad plures alias virtutes, ſcilicet religionis, miſericordiæ, & ſimiles applicari poteſt. Hoc igitur modo præceptum hoc per ſe pertinet ad ſpecialem virtutem pœnitentiæ, quamvis in re ipſa expleri poſſit actibus ſolius charitatis.

Sed inſtabit aliquis: nam hinc ſequitur præceptum unius virtutis obligare ad actum alterius, ut præceptum juſtitiæ ad actum charitatis: hujuſmodi enim eſt præceptum pœnitentiæ, quod per ſe primo dicitur obligare ad ſatisfactionem poſſibilem Deo exhibendam; quæ tamen non exhibetur, niſi per actum contritionis, qui eſt elicitus a charitate. Conſequens autem videtur eſſe inconveniens, quia ſicut virtus non operatur extra proprios terminos, ita nec præceptum ejus extra illos obligat. *Inſtantia.* Reſpondetur, ſicut una virtus poteſt imperare actum alterius, ita non eſſe inconveniens, ut obliget ad actum alterius, ut imperabilem ab ipſa: nam ſub ea ratione actus imperatus ad eam virtutem ſpectat, ut actus externus: præcepta autem virtutum obligant etiam ad actus externos. *Unam virtutē poſſe obligare actum alterius. Reſponſ.* Exemplum facile eſt in religione, nam ſi hic & nunc ad reddendum Deo cultum debitum ſit neceſſarium exercere actum fidei, ipſa virtus religionis obligabit ad exercendum illum; ita ut omiſſio talis actus tunc non ſit contra fidem, ſed contra religionem. Idemque eſt quoties neceſſitas exercendi actum unius virtutis oritur ex alia virtute, quæ requirit actum alterius, ut medium ſibi neceſſarium. Sic ergo in præſenti contritio quatenus eſt actus imperabilis a virtute pœnitentiæ, & medium neceſſarium ad implendam obligationem illius virtutis, poteſt exigi ex vi præcepti ad illam virtutem pœnitentiæ.

Pœnitentiam cadere ſub præceptum, ut procedit ex charitate divina. Aſſert. 3.

Secunda radix hujus obligationis ſupra tactæ vera eſt, & mihi certa ſuppoſita neceſſitate pœnitentiæ ad amicitiam Dei ſemel amiſſam recuperandam. Quia nullus actus charitatis majori ratione cadit in præceptum ejuſdem charitatis divinæ, quam ille, qui neceſſarius eſt ad ipſammet charitatem habendam: ſed ergo contritio eſt neceſſaria ad charitatem habendam, quia eſt neceſſaria ad reconciliationem cum Deo, quæ per charitatem fit, præceptum charitatis Dei obligat ad contritionem. Et hanc radicem hujus præcepti tetigit D.Thom. ſupra, & frequentius Doctores ſupra citati.

Objectio. Solum poteſt objici, quia modus virtutis non cadit ſub præcepto; ergo nec dolor de peccato ex gratia & charitate: nec talis dolor, ut per illum conſequamur gratiam & charitatem, cadit ſub præcepto. Unde Adrianus quodlib. 6. qu. 3. ad ultimam quandam confirmationem ait, poſſe hominem dolere de peccato imperfecte, ut non conſequatur gratiam, & nihilominus per illum dolorem implere hoc præceptum pœnitentiæ. Dico tamen ſententiam Adriani falſam eſſe, & repugnantiam involvere, ſub quocunque titulo hæc obligatio pœnitentiæ conſideretur. *Adrianus improbatur.* Nam, ſi agamus de titulo juſtitiæ, interrogo, an homo

homo per illum dolorem ſatisfaciat Deo quantum ipſe exigit, necne. Si ita ſatisfacit, ſtatim conſequitur juſtitiam, & reconciliatur Deo: hæc enim eſt promiſſio ejus, ut in ſuperioribus viſum eſt: ſi vero non ita ſatisfacit, non facit æquitatem juſtitiæ quantum poteſt, & debet: ergo non implet præceptum pœnitentiæ prout ad juſtitiam pertinet. Similiter ratio ſumpta ex divina amicitia aperte convincit legem charitatis Dei obligare ad talem pœnitentiam, quæ ad reconciliationem cum Deo ſufficiat: & pari modo, ut dicemus, ratio charitatis proprie obligat ad eam pœnitentiam, quæ eſt medium ſufficiens & neceſſarium ad ſalutem: quandiu ergo non ſit tam perfecta pœnitentia, ut habeat hunc effectum, non impletur hoc præceptum, ut bene notavit Vega di. lib. 13. cap. 24.

Objectioni occurritur. Ad objectionem ergo reſpondeo, modum virtutis, qui formaliter in hoc conſiſtit, ut actus eliciatur ab habitu virtutis, aut quod informetur habitu virtutis: hunc, inquam, modum per ſe ac directe non cadere ſub præceptum, tanquam materiam ejus: quia hoc modo habitus non cadunt ſub præceptum, neque eorum infuſio, cum non fit a nobis, ſed a Deo, neque eorum efficientia quatenus infuſionem ſupponit. Nihilominus tamen aliquis modus virtutis poteſt cadere ſub præceptum, & eſſe materia ejus, quo poſito infallibilis fit gratiæ & charitatis infuſio ex promiſſione divina. Patet in amore Dei ſuper omnia, nam ſub illo modo cadit ſub præceptum, ut per ſe notum eſt: ſi autem illo modo exerceatur, ſtatim infunduntur gratia, & charitas, ſi antea non erant, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt: eodem ergo modo cadit ſub præceptum dolor de peccato ſuper omnia, quo poſito ſtatim etiam ſequitur juſtificatio. Ac denique addo, actum habentem talem modum intrinſecum, & ſubſtantialem, non ſolum poſſe præcipi propter ſe, & propter honeſtatem ſuam, ſed etiam propter reconciliationem cum Deo, & propter ſanctificationem & gratiæ infuſionem: tunc autem ipſa gratiæ infuſio non eſt materia præcepti, ſed finis: ſed materia eſt talis actus virtutis, non quidem, ut informatus gratia, formaliter loquendo, ſed ut informabilis gratia, ſeu ut ultima diſpoſitio ad illam. Atque ex hac doctrina obiter expediuntur multæ quæſtiones, quæ hic interrogari poſſent, ſcilicet: an intentio contritionis, vel duratio vel alii modi ſimiles cadant ſub hoc præceptum. Dicendum eſt enim illum tantum modum cadere, qui eſt de ſubſtantia & ratione contritionis, quia illa ſufficit ad reconciliationem cum Deo, & ad congruam ſatisfactionem, quæ ab homine poſtulatur. Quis autem ſit ille modus, ſupra declaratum eſt explicando rationem contritionis.

Ille tantum modus contritionis præcipitur, qui eſt de ejus ſubſtantia.

Pœnitentiam præcipi, ut procedit ex charitate propria. Aſſertio 4.

Tertia radix hujus obligationis, ſcilicet ex charitate, ſeu miſericordia propria tangitur a D. Th. citato loco his verbis; ***Requirit etiam ipſa miſericordia ordinata, ut homo ſubveniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit.*** Et eandem docuerunt Medina dict. Cod. de Pœnit. q. 3. Vega lib. 31. in Trident. c. 20. Soto d. 17. q. 2. ar. 6. Attigitque Scotus ibi qu. 1. dicens, pœnitentiæ obligationem non tantum ex illo præcepto, ***Diliges Dominum Deum tuum;*** ſed etiam ex illo, ***Diliges teipſum***, oriri. Et mihi etiam videtur veriſſima: nam ſine dubio obligatur homo aliquo ſpeciali præcepto, ut curam habeat ſuæ ſalutis, juxta illud Eccleſiaſt. 30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo: & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate.* Quod præceptum non niſi ad charitatem & miſericordiam erga ſeipſum pertinet. Etenim, ſi ex charitate obligatur homo, ut ſibi provideat in corporalibus; cur non magis in ſpiritualibus? Item ſi ex charitate obligatur homo ad ſubveniendum proximo in ſpiritualibus; cur non magis ſibi ipſi? Quo argumento uſus eſt Auguſt. in Ench. c. 76. dicens; ***Qui vult eleemoſynam ordinate dare, a ſeipſo debet incipere, & eam ſibi primum dare.*** Et propter hunc dilectionis ordinem ait dictum eſſe; ***Diliges proximum tuum ſicut teipſum.*** Et ſubdit deinde, primam eleemoſynam hominis erga ſeipſum eſſe debere remiſſionem peccatorum ſibi procurare. Eandem doctrinam habet 21. de Civit. c. 27. Si ergo tenetur homo ex charitate propria ſibi providere in ſpiritualibus, profecto maxime urgebitur hac obligatione, ubi periculum æternæ damnationis imminet: at hoc non ſolum imminet, ſed etiam certiſſima eſt damnatio, ſi de peccatis commiſſis pœnitentiam non agat; ergo etiam ex vi hujus præcepti charitatis ad pœnitentiam agendam obligatur.

SECTIO II.

Utrum impœnitentia ſit ſpeciale peccatum ab aliis ſeparabile.

Quoniam peccatum præcepto opponitur, & oppoſita inter ſe comparata melius cognoſcuntur, ideo tractanda eſt hoc loco duplex difficultas, quæ circa peccatum impœnitentiæ inſurgit. Prior eſt, quia ex reſolutione data, & ex multiplici obligatione ad pœnitendum, quam explicuimus, ſequitur, omiſſionem pœnitentiæ tempore debito eſſe ſpeciale peccatum, quia eſt contra ſpeciale præceptum. Conſequens eſt contra D. Th. 2. 2. qu. 14. ar. 1. ad 3. ubi exponens Auguſtinum dicentem, peccatum in Spiritum S. eſſe finalem impœnitentiam, dicit, hujuſmodi impœnitentiam finalem non eſſe ſpeciale peccatum. Quod ſi hoc verum eſt de impœnitentia in fine vitæ, a fortiori habebit locum in omni alia impœnitentia, quocunque tempore habeatur. Indicat autem D. Th. rationem, quia impœnitentia eſt circumſtantia generalis, quæ cuicumque peccato adjungi poteſt; talis autem circumſtantia non dat ſpecialem malitiam, niſi ſit ſpecialiter intenta, ut in ſuperioribus etiam dictum eſt: ergo. Confirmatur, quia alias ſequitur proceſſus in infinitum: nam ſi impœnitentia de primo peccato eſt ſecundum peccatum, impœnitentia de hoc ſecundo erit tertium, & de tertio erit quartum, & ſic in infinitum. Prima difficultas.

Altera difficultas eſt: nam ſi impœnitentia eſt ſpeciale peccatum, non erit unum, ſed triplex peccatum, juxta tres obligationes pœnitendi ſupra declaratas. Sequela patet, quia tres illæ obligationes ſunt diverſarum rationum, ſcilicet juſtitiæ ad Deum, & charitatis Dei & ſui ipſius, & non eſt major ratio cur tranſgreſſio unius conſtituat ſpeciale peccatum, quam alterius. Conſequens autem per ſe videtur abſurdum, alias homo nunquam poſſet mori in peccato mortali, quin quatuor ad minimum peccatorum mortalium reatum habeat, ſcilicet illius, quod commiſit, & triplicis impœnitentiæ. Imo ulterius ſequitur, quoties homo peccat mortaliter, quatuor peccata committere, unum pertinens ad ſpecialem materiam, v. g. furti, aut homicidii, &c. aliud injuſtitiæ contra Deum: nam ſi juſtitia erga Deum obligat ad ſatisfaciendum illi pro injuria illata, a fortiori obligat ſemper, & pro ſemper ad non inferendam illi injuriam; tertium erit contra charitatem Dei, ob ſimilem rationem: nam ſi charitas Dei obligat ad procurandam Dei amicitiam jam amiſſam, a fortiori obligabit ad non amittendam illam: quartum erit contra charitatem propriam eadem proportione: nam ſi tenemur ex propria charitate facere quod in nobis eſt ad recuperandam gratiam amiſſam; ergo multo magis ad non amittendum illam, neque nos ſpiritualiter occidendum; ergo, ſi ad multiplicanda peccata impœnitentiæ ſufficit hæc multiplex obligatio, ſufficiet ad multiplicandas malitias in cujuslibet peccati commiſſione. Secunda difficultas

Nihilominus dicendum eſt, impœnitentiam eſſe poſſe ſpeciale peccatum: hoc enim manifeſte ſequitur ex reſolutione præcedentis ſectionis: nam ſi præceptum pœnitendi ſpeciale eſt, violatio ejus eſſe poterit peculiare peccatum: nam habet propriam deordinationem. Et ita in hac generali aſſertione omnes auctores citandi conveniunt. Difficultas vero eſt, quis modus voluntatis, ſeu voluntarii neceſſarius ſit ad hoc ſpeciale peccatum; aliquod enim voluntarium neceſſarium eſſe, manifeſtum eſt, quia peccatum aut voluntarium eſt, aut peccatum non eſt, ut ex ſententia Auguſtini vulgatum eſt apud Theologos. Quocirca, ſi contingat aliquem omittere pœnitentiam tempore mortis, aut quocunque alio tempore debito, & omiſſionem illam nullo modo voluntariam eſſe nec directe, nec indirecte, tunc certum eſt illam impœnitentiam non eſſe ſpeciale peccatum, quia non eſt voluntaria tranſgreſſio præcepti pœnitendi. Poteſt autem hoc contingere in hac omiſſione ſicut in aliis, ex invincibili ignorantia, naturali oblivione, vel inconſideratione, aut alia ſimili impotentia. Tunc ergo erit impœnitentia materialis (ut ſic dicam) potius quam formalis: ut ergo formalis ſit, aliquod voluntarium neceſſarium eſt. Aſſertio prima generaliter affirmans.

Duo-

Duplex impœnitentiæ modus.

Duobus autem modis poteſt omiſſio aliqua voluntaria eſſe; primo, directe per expreſſum actum ac propoſitum voluntatis, habens pro objecto ipſam omiſſionem præcepto contrariam, qualis in præſenti materia eſt non pœnitere tempore debito. Velle enim non pœnitere, ſeu nolle pœnitere pro eo tempore, pro quo nondum præceptum pœnitentiæ obligat, non eſt propria impœnitentia, quæ ſit ſpecialis culpa, quia non eſt tranſgreſſio præcepti, quia illud non pro ſemper obligat, ut infra latius videbimus. Oportet ergo, ut ex parte objecti voluntas feratur in omiſſionem pœnitentiæ pro eo tempore, pro quo ejus præceptum obligat. Dico autem, *ex parte objecti*, quia ex parte actus voluntatis non eſt id ſemper neceſſarium: nam ſi quis nunc velit non pœnitere tempore mortis, jam peccat peccato impœnitentiæ, ſaltem ſecundum affectum, ut conſtat in propoſito omittendi miſſam, vel in quacunque alia omiſſione. Ratio autem eſt, quia præceptum affirmativum licet non obliget pro ſemper ad exercendum actum præcepti, obligat tamen ad non habendum affectum ſibi repugnantem, & quoad hoc habet vim præcepti negativi. Alio modo contingit omiſſionem eſſe voluntariam ſolum indirecte, ſeu interpretative, quando ſcilicet ex negligentia culpabili actus omittitur tempore debito; vel ex ignorantia vincibili, vel ex certa ſcientia, ſine voluntate quidem directa omittendi, cum voluntate tamen agendi, vel retinendi aliquid incompoſſibile præcepto.

Secunda aſſertio affirmans de propoſito non pœnitendi.

De primo ergo modo voluntatis certum eſt, impœnitentiam illo modo voluntariam eſſe ſpeciale peccatum, vel in affectu tantum, ſi ſit in ſolo propoſito ante illud tempus, pro quo obligat præceptum pœnitentiæ, vel etiam in effectu, ſeu quaſi opere conſummato, ſi uſque ad tempus obligationis duret. Hoc docuit expreſſe D. Th. in 2.2.d.qu.14.ar.2. ubi dicit, impœnitentiam prout numeratur inter ſpecies peccati in Spiritum S. non dicere ſolam permanentiam in peccato, ſed propoſitum non pœnitendi: imo in 2. d. 43. ſignificat unicum modum committendi hoc peccatum ſpeciale, eſſe per formale propoſitum, de quo poſtea videbimus quoad partem excluſivam. In hac etiam aſſertione omnes Theologi conveniunt, & convincitur ratione ſupra facta: nam tranſgreſſio ſpecialis præcepti eſt ſpeciale peccatum; ergo tunc maxime erit, quando tranſgreſſio illa directe voluntaria eſt. Item, propoſitum illud eſt ſpecialis actus tendens in objectum habens ſpecialem malitiam; ergo eſt ſpeciale peccatum. Tandem, illa voluntas habet malitiam moralem, & per ſe non habet aliam, niſi malitiam impœnitentiæ: nam qui eſt fornicatus, & poſtea non vult pœnitere, non habet novam malitiam fornicationis, ſed impœnitentiæ tantum: unde perjurus, & fornicarius, ſi pœnitere nolint, peccatum ejuſdem ſpeciei committent, etiamſi peccata, in quibus permanent, ſint ſpecie diverſa: eſt ergo talis impœnitentia ſpeciale peccatum.

Tertia aſſertio affirmans etiam de quacunq; volũtaria impœnitentia.

De alio autem modo voluntarii nonnulla dubitatio eſt propter D.Th. teſtimonium ſupra adductum. Nihilominus dicendum ſecundo eſt, impœnitentiam illo modo voluntariam, addere ſpecialem malitiam, & in hoc ſenſu eſſe ſpeciale peccatum. Probatur, quia in omni alia omiſſione ſpecialis præcepti illud voluntarium ſufficit ad ſpecialem malitiam contrahendam, & hic nulla eſt ratio faciendi exceptionem, ut conſtabit reſpondendo ad rationes in oppoſitum. Item, quia rationes factæ in ſuperiori aſſertione hic poſſunt cum proportione applicari: quia negari non poteſt, quin ſit culpabile, ac moraliter malum, omittere pœnitentiam eo tempore, quo præcepta eſt, voluntarie dicto modo; illa autem malitia moraliter non eſt alterius rationis a malitia omiſſionis directe volita, nec poteſt cogitari alia ſpecies, in qua conſtituatur. Unde etiam hæc malitia eſt ejuſdem rationis in eo, qui non agit pœnitentiam perjurii v. g. & in eo, qui non agit pœnitentiam adulterii cum eodem modo voluntarii indirecte; ergo ſignum eſt tale voluntarium ſufficere ad hanc ſpecialem malitiam.

Satisfit prio i diſficultati.

Sed quid ad D.Th.? Tribus modis exponi poteſt. Primus eſt, ut non loquatur de ſpeciali peccato in quacunque ſpecie malitiæ, ſed de peccato ſpeciali in Spiritum S. juxta ſubjectam materiam, de qua ibi tractabat. Retulerat enim ibi ſententiam Auguſtini, dicentis, impœnitentiam eſſe peccatum, ſeu blaſphemiam in Spiritum S. & in eo ſenſu dicit, impœnitentiam non accipi ab Auguſtino pro ſpeciali peccato, ſed prout eſſe poteſt generalis circumſtantia cujuſcunque peccati: nam Auguſtinus loquitur de impœnitentia, prout dicit ſolam permanentiam in peccato uſque ad mortem, ut ibidem in art. 2. idem D.Thom. expoſuit. Juxta quam interpretationem propoſitum non pœnitendi non ſolum eſt ſpeciale peccatum, quia eſt contra ſpeciale præceptum pœnitendi, ſed etiam quia eſt ſpeciali modo contra Spiritum S. omiſſio autem pœnitentiæ, etiam ſi ſit ex negligentia, & indirecta voluntate, non eſt ſpeciali modo contra Spiritum S. etiam ſi ſit alias ſpeciale peccatum in ſuo ordine, quatenus eſt contra ſpeciale præceptum.

Prima expoſitio D. Thom.

Rejicit.

Verumtamen hæc expoſitio mihi non videtur juxta mentem D. Th. & in ſe continet difficilem doctrinam. Nam ſi propoſitum non pœnitendi eſt ſpecialiter contra Spiritum S. interrogo, an hoc intelligatur de omni directo propoſito non pœnitendi, vel de aliquo ſpeciali, quod ex peculiari motivo, vel contemptu Spiritus S. habeatur. Multis enim placet hoc ſecundum, quia ſine contemptu non committitur ſpeciale peccatum contra Spiritum S. poteſt autem haberi propoſitum non pœnitendi ſine contemptu. Nihilominus tamen hæc pars videtur contra D.Th. tum quia ſimpliciter dicit, impœnitentiam prout importat propoſitum non pœnitendi, numerari inter ſpecies peccati contra Spiritum S. Unde ſentit in tali propoſito ſemper includi inſufficientem contemptum Spiritui S. repugnantem, quia dum ejus gratia, & remiſſio directe refutatur, ipſe Spiritus S. contemnitur. Tum etiam, quia D.Th. tantum duplicem impœnitentiam diſtinguit, unam per propoſitum non pœnitendi, alteram ſine illo: quæ diſtinctio inſufficiens eſſet, ſi propoſitum non pœnitendi quoddam eſſet cum contemptu contra Spiritum S. aliud ſine illo. Addo, in aliis ſpeciebus peccati contra Spiritum S. quas ibi numerat, ut ſunt deſperatio, præſumptio, &c. non diſtingui, an committantur ex contemptu, necne, ſed eo ipſo, quod talia peccata ſunt, cenſetur includere ſufficientem contemptum; ergo idem eſt in præſenti. Eo vel maxime, quod difficillimum eſt exponere, quale debeat eſſe illud propoſitum, vel ex quo motivo, vel quidnam ſit ille contemptus, qui ultra directam voluntatem non pœnitendi neceſſarius dicitur, ut illud propoſitum ſit ſpeciali modo contra Spiritum S. Si autem membrum aliud eligatur, & omne propoſitum non pœnitendi tempore debito dicatur habere ſpecialem malitiam contra Spiritum S. quam non habet impœnitentia indirecte voluntaria, primum explicare oportet, quænam ſit illa ſpecialis malitia, diſtincta a malitia omiſſionis pœnitentiæ, aut contra quam virtutem, vel contra quod ſpeciale præceptum ſit. Deinde oportet rationem reddere, cur illa malitia contrahatur per voluntarium directum, & non per indirectum: neutrum autem ut opinor, poteſt ſufficienti ratione explicari.

Secunda expoſitio D. Thom.

Eſt ergo ſecunda expoſitio, D.Th. in priori loco cum negat, impœnitentiam eſſe ſpeciale peccatum, loqui de impœnitentia materiali, quæ nullum voluntarium includit, ſed ſolam permanentiam in peccato mortali uſque ad mortem. Cum autem dicit, hanc permanentiam eſſe poſſe circumſtantiam cujuſcunque peccati, non loquitur de circumſtantia morali, quæ auget peccati malitiam, ſed de conditione, vel accidente cujuſcunque rei, prout duratio rei in ſuo eſſe dicitur accidens ejus. Cum vero D.Th. in poſteriori loco dicit, propoſitum non pœnitendi eſſe ſpeciem peccati contra Spiritum S. intelligendus eſt juxta hanc expoſitionem non tantum de propoſito formali, & directo, ſed etiam de virtuali, & indirecto: nam hæ duæ voluntates moraliter æquivalent in ordine ad moralem malitiam, neque hic poteſt aſſignari ſpecialis ratio, ob quam per directam voluntatem fiat ſpecialis injuria Spiritui S. & non per omiſſionem indirecte voluntariam: nam licet voluntarium directum, cæteris paribus, augeat malitiam, non tamen eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſpeciem ejus, & alias ſicut directum propoſitum non pœnitendi poteſt oriri vel ex pravo habitu, vel ex nimia malitia & contemptu: ita etiam ipſa omiſſio utcumque voluntarie exercita, ut ſic dicam, poteſt ex eiſdem cauſis oriri; & e converſo, ſicut omiſſio poteſt eſſe ex quadam accidia, vel paſſione, aut inconſideratione, vel ignorantia, aut errore, ita etiam propoſitum non pœnitendi poteſt eaſdem radices, ſeu vocationes habere: cur ergo non ſufficiet voluntas indirecta, ut tale peccatum

ſit

ſit contra Spiritum ſanctum, ſi directa ſufficit? Atque hanc expoſitionem ſignificat Cano loco citato, ſect. præced. Soto autem, & Vega ibidem citati etiam intellexerunt, D. Thomam in priori loco, cum negat impœnitentiam eſſe ſpeciale peccatum, loqui de impœnitentia, quæ non addat, neque augeat malitiam: ſed non exiſtimant illam eſſe hujuſmodi, eo quod voluntaria non ſit: ſed quia ſit carentia pœnitentiæ non per modum privationis, ſed per modum negationis tantum, id eſt, quia ſolum eſt pro eo tempore, pro quo nondum præceptum pœnitentiæ obligat, nam de hac impœnitentia putant D. Thomam loqui. Sed in hoc manifeſte errant, quia D. Th. loquitur de impœnitentia finali, de qua etiam agit Auguſtinus: manifeſtum eſt autem talem impœnitentiam includere tempus aliquod, pro quo obligat præceptum pœnitentiæ: nam includit tempus mortis, pro quo maxime illud præceptum obligat. Igitur priori modo declarato ſumenda eſt hæc expoſitio, eſtque valde probabilis, & ſatis conſentanea verbis, & intentioni D. Th.

1. Difficultas. Duplex tamen difficultas circa illam occurrit. Prior eſt, quomodo impœnitentia materialis tantum & omnino involuntaria potuerit ab Auguſtino appellari peccatum contra Spiritum ſanctum, cum talis impœnitentia nullam malitiam habeat. 2. Difficultas. Secunda eſt, quomodo voluntarium indirectum ſufficiat ad conſtituendam propriam ſpeciem peccati contra Spiritum ſanctum, juxta aliam interpretationem, ſeu acceptionem illius peccati: nam ad illas ſpecies requiritur contemptus, ut D. Thom. ait; contemptus autem non includitur in voluntario tantum indirecto, quod potius eſt per negligentiam vel paſſionem. Reſponſio ad primã. Ad priorem difficultatem reſpondere poteſt, Auguſtinum non vocare peccatum contra Spiritum ſanctum ipſam negationem pœnitentiæ, ſed peccatum illud, cui talis negatio adjungitur: quia licet ex hac negatione non augeatur ejus malitia proprie, & intenſive, augetur quaſi extenſive quoad durationem, ratione cujus irremiſſibile ſit, ſi uſque ad mortem perveniat. Ad alteram partem reſpondetur, ſicut peccatum illud eſt voluntarium, ita includere contemptum virtualem, quod ſufficit, quando ipſum peccatum ex ſua ſpecie tale eſt, ut removeat aliquid eorum, per quæ poteſt homo ab electione peccati impediri, ut in articulo ſecundo ejuſdem q. D. Th. explicavit. Ad ſecundam. Quod ſi alicui hæc non ſatisfaciant, poteſt tertiam expoſitionem adhibere.

Tertia expoſitio D. Thom. Tertia igitur expoſitio ſit, D. Thom. ſolum numerare inter ſpecies peccati contra Spiritum ſanctum illam impœnitentiam, quæ eſt per directum propoſitum non pœnitendi, quia non ſolum requirit ad illam denominationem peccati contra Spiritum ſanctum talem ſpeciem malitiæ, ſed etiam talem modum contrahendi illam. E contrario vero impœnitentiam culpabilem per voluntarium indirectum, quæ ab Aug. in alio ſenſu appellatur peccatum contra Spiritum ſanctum, non vocari a D. Th. ſpeciale peccatum, ſed circumſtãtiam aliorum. De hac vero circumſtantia non tractavit ibi D. Th. an conferat novam malitiam, necne: neque, ſi addit malitiã, an illa ſit ſpecialis, ſeu in nova ſpecie: nam hæc nihil referebant ad rem, de qua ibi tractabat. Nos autem dicendum credimus, addere ſpecialem malitiã, quia addit voluntariam omiſſionem ſpeciali præcepto repugnantem, ut in ſuperioribus definitum eſt. Ut autem hoc non appareat contrarium illi modo loquendi D. Th. eſt ulterius conſiderandum, quando unum peccatum habet plures circumſtãtias addentes malitias ſpecie diverſas, non vocari a D. Thoma plura peccata, ſed unum, quod ex objecto eſt unius ſpeciei: habet tamen plures circumſtantias. In hoc ergo ſenſu intelligendum eſt in præſenti, permanentiam in peccato uſque ad mortem, etiamſi peccaminoſa ſit, non eſſe ſpeciale peccatum, ſed circumſtantiam peccati ſecluſo formali propoſito non pœnitendi, quia videlicet non per ſe committitur; ſed ut circumſtantia alterius peccati, quamvis, ſuppoſita circumſtantia temporis neceſſarii ad pœnitendum, illi addat ſpecialem malitiam.

Corollarium primum. Unde etiam fit, hanc malitiam non eſſe ſpecie diverſam ab ea, quæ eſt in propoſito non pœnitendi, quia voluntarium directum vel indirectum non variat ſpeciem peccati (ut ex 1. & 2. ſuppono) ſi in objecto & ratione malitiæ ſit ſufficiens convenientia, ut eſt in præſenti: neque etiam repugnat malitiam ejuſdem ſpeciei in uno peccato directa voluntate commiſſo eſſe primariam, in alio eſſe accidentariam. Corollarium ſecundum. Rurſus hinc fit, impœnitentiam, quæ dicitur eſſe peccatum contra Spiritum ſanctum ſpeciali modo, & illam, quæ dicitur eſſe circumſtantia moralis peccati, non differre ſpecie quoad malitiam moralem, ſed ſolum in modo & perfectione voluntarii, ratione cujus includit contemptum bonitatis propter materiam, in qua talis voluntas verſatur, nam per eam directe abjicit medium neceſſarium ad ſanctificationem, quæ Spiritui ſancto appropriatur. Corollarium tertium. Tandem intelligitur non repugnare, quod de pœnitentia ſit datum ſpeciale præceptũ, & quod nihilominus impœnitentia peccaminoſa ſæpe ſit circumſtãtia alterius peccati in ſenſu explicato: nam etiam circumſtantia addens ſpecialem malitiam, requirit ſpeciale præceptum: ſatiſque eſt, quod propoſitum non pœnitẽdi ſit quaſi per ſe ſpeciale peccatum, nam hoc etiam exigit ſpeciale præceptum. Eo vel maxime, quod etiam ipſa omiſſio pœnitentiæ, ſub alia conſideratione, & loquendi ratione, dici poteſt ſpeciale peccatum, vel præciſe conſiderando illam in ratione omiſſionis, vel conſiderando in peccato id, quod eſt formale, ſc. malitiam.

Solvuntur aliæ rationes. Neque contra hanc ultimam interpretationem & doctrinam habet vim ratio ſuperius tacta: falſum eſt enim, circumſtantiam permanendi in peccato, eo etiam tempore, pro quo ejus pœnitentia præcipitur, eſſe circumſtantiam generalem, quia non eſt per ſe nec neceſſario conjuncta cum omni peccato, ut per ſe conſtat. Imo, loquendo de peccato actuali, reſpectu cujus conſiderantur circumſtantiæ generales vel ſpeciales, hæc neutro modo eſt circumſtantia ejus, per ſe loquendo, quia non occurrit eo tempore, quo tale peccatum committitur: non enim pro eodem tempore, in quo homo peccat, tenetur ejuſdẽ peccati pœnitentiam agere: propria autem circumſtantia peccati actualis debet ſimul eodem tempore occurrere, alioqui non poſſet eſſe accidens ejus. Si vero ſit ſermo de habituali peccato, ſic permanentia in illo eſt generaliter quædam conditio vel accidens ejus, tamen quod hæc duret etiam tempore prohibito, ſeu pro quo pœnitentia præcepta eſt, hoc non eſt generale, ſed accidentarium omnino, & ſpecialem dicens deordinationem. Et ideo, licet talis circumſtantia tantũ indirecte volita ſit, dat ſpecialem malitiam. Male vero hinc infertur in confirmatione proceſſus in infinitum, quia impœnitentia plurium peccatorum non eſt multiplex, ſed una: & ideo, licet aliquis quando eſt impœnitens unius peccati, verbi gratia, furti, ſit etiam impœnitens ipſius peccati impœnitentiæ, Objectio. non propterea multiplicatur peccatum, quia tantum eſt una omiſſio unius actus præcepti. Dices, ſaltem impœnitentia de pluribus peccatis, gravior eſt: ergo ſaltem cum proportione inferri poterit augmentum in infinitum. Enodatur. Reſpondetur, etiamſi in aliis peccatis fortaſſe id verum ſit, in peccato impœnitentiæ non habere locum illud augmentum reſpectu ſui ipſius, quia intrinſece repugnat habere pœnitẽtiam talis peccati illo eodem tempore, nam eſſentialis ejus malitia conſiſtit in omiſſione pœnitentiæ. Et ideo non poteſt ex illo eodem capite addi illi gravitas accidentalis.

Secundæ principali difficultati ſatisfit.

Atque ex his (ut ad difficultatem poſteriorem reſpondeamus) infertur primo, aliquando poſſe contingere, ut aliquis homo in uno tantum peccato moriatur ſine ſpeciali peccato impœnitentiæ, nimirum ſi nec voluntatem directam habuerit non pœnitendi: neque etiam indirectam, ut ſi morte præveniatur prius quam de pœnitentia agenda cogitare poſſit. Extra hunc vero caſum verum eſt neminem mori in peccato mortali, quin peccatum impœnitentiæ, ſeu malitiam ejus (quod perinde eſt) priori peccato adjungat, & propter hoc etiam puniatur, juxta illud Hierem. 8. *Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, non ſunt confuſi, erubeſcere neſcierunt: idcirco cadent inter corruentes, dicit Dominus:* ut ibi exponit Hieronymus. Neque hoc eſt ullum inconveniens, ſed maxime conſentaneum divinæ juſtitiæ.

Secundo infertur, non eſſe neceſſarium, ut peccatum impœnitentiæ ſemper includat triplicem malitiam, contra triplicem obligationem ſupra declaratam. Hoc facile patet, in primis quando hoc peccatum ſit per modum omiſſionis abſque directo propoſito: quia illo omiſſo non eſt peccatum, niſi pro eo tempore, pro quo urget

præce-

præceptum pœnitentiæ. Non eſt autem neceſſe, ut illæ tres obligationes ſemper eodem tempore concurrant: nam pro aliquo tempore obligare poteſt ratio juſtitiæ, pro quo ſola ratio charitatis per ſe non obligaret:& tunc omiſſio illa habebit tantum ſpecificam malitiam virtuti pœnitentiæ contrariam: contra charitatem autem Dei, vel ſui ſolum erit eo generali modo, quo cætera peccata ſunt contra charitatem. At vero, ſi contingat illas tres obligationes ſimul & pro eodem tempore concurrere, ut maxime videtur contingere in articulo mortis; non cenſeo inconveniens admittere tunc impœnitentiam habere triplicem illam malitiam: nam includit tres circumſtantias diverſarum rationum, & contra diverſa præcepta propria & ſpecifica, & per ſe ac ſigillatim obligantia. Atque hinc etiam conſtat quid dicendū ſit, quando impœnitentia eſt per propoſitum formale non pœnitendi: nam inſpiciendum eſt pro quo tempore velit quis non pœnitere: nam ſi illud tempus ſit pro quo obligat ſola ratio juſtitiæ, ut fortaſſe nunc eſt tempus quadrageſimæ, illa voluntas tantum habebit unam ſpeciem malitiæ. Si vero tempus illud eſſet pro quo concurrerent & urgerent omnes illæ obligationes, tunc concedo voluntatem illam habituram tres malitias, ex quibus illa, quæ eſt contra juſtitiam, videtur magis propria, & intrinſeca, aliæ vero magis accidentariæ & intrinſecæ.

Tertio colligitur, quid dicendum ſit ad inconveniens illatum de commiſſione cujuſcunque peccati mortalis, quod nimirum præter malitiam propriam habeat ſemper tres malitias contra tres alias obligationes. Dicendum eſt enim, quoad malitiam injuſtitiæ, ſeu injuriæ divinæ verum eſſe eam proprie ac formaliter includi in quolibet peccato mortali, ut apud me convincit argumentum factum, quia, ſi lex juſtitiæ reſpectu Dei obligat ad ſatisfaciendum, ſupponit injuriam factam; ergo multo magis obligaret, ut non fieret: hæc autem lex ſpecialis eſt, & ejuſdem virtutis; ergo violatio ejus infert ſpecialem malitiam. Nec refert quod hæc circumſtantia generalis ſit omnis peccati mortalis, quia non eſt generalis tanquam illi addita, ſed tanquam conſtituens in eſſe peccati mortalis, ut ſic: nam objectum creatum per ſe non ſufficit ad peccatum mortale perficiendum. Denique hæc eadem eſt malitia averſionis, a qua peccatum mortale habet ſpecialem gravitatem ſuam. Quoad malitiam vero contrariam charitati Dei, dicendum eſt, per ſe loquendo ac regulariter, illam non eſſe in quolibet peccato mortali formaliter, & ſpecifice diſtinctam a priori malitia injuriæ divinæ, ſed ſolum eſſe generalem circumſtantiam incluſam in omni peccato. Si vero contingeret hominem peccare mortaliter eo tempore, quo aliunde ex ſpeciali titulo, & obligatione charitatis Dei tenebatur Deum ſuper omnia diligere, tunc verum eſt peccatum illud ex circumſtantia temporis habere ſpecialem malitiam contra charitatem Dei: quia illa circumſtantia non eſt generalis, ſed valde ſpecialis & habet propriam ac ſpecificam deformitatem. Et ita ſervatur eadem proportio cum doctrina data de peccato impœnitentiæ, ut facile ex dictis patet.

Addo vero, eos, qui negant ſpeciale præceptum pœnitentiæ ad juſtitiam pertinens, & admittunt illud ex ſola Dei charitate, ſi conſequenter loquantur, conceſſuros eſſe, in quolibet peccato mortali includi ſpecialem malitiam contra charitatem Dei, quia tunc illa malitia eſſet, quæ primo conſtitueret peccatum mortale, ut ſic:& alia ratio facta de ratione injuſtitiæ, tunc haberet locum in charitate Dei, quia tunc prima obligatio ad Deum eſſet ipſius charitatis. Nunc autem non ita eſt, & ideo non eſt ſimilis ratio: quia, cum intervenit ſpecialis obligatio juſtitiæ, charitas per ſe & immediate non obligat ad non faciendam injuſtitiam, ſed ſolum tanquam generaliter, vel virtualiter movens alias virtutes: quanquam in aliquo ſpeciali caſu & tempore ipſa etiam inferat ſuam ſpecialem obligationem.

Objectio. Denique eadem proportione dicendum eſt de malitia contra charitatem propriam: nam per ſe etiam, ac regulariter non quoties homo mortaliter peccat, committit ſpecialem malitiam contra charitatem propriam, Solvitur. ſed tantum generali quadam ratione. At vero ſi in illo ſpeciali tempore, pro quo obligat hominem præceptum charitatis propriæ ad providendum animæ ſuæ, & cavendum periculum æternæ mortis, ipſe de novo mortaliter peccaret, ex circumſtantia talis temporis haberet peccatum illud ſpecialem malitiam, quia illa jam non eſt generalis circumſtantia, ſed ſpecialis, addens peculiarem malitiam. Et ideo dixi dupliciter poſſe contrahi ſpecialem malitiam ex generali circumſtantia, ſcilicet ut directa intentione agendo contra illam, vel eam violando in illo ſpeciali tempore, pro quo inducit propriam obligationem, quia jam tunc non ſumitur ut generalis, ſed ut ſpecialis circumſtantia: atq; hoc modo doctrina data ſēper & in omnibus cum eadē proportione vera exiſtit.

Dices, cur ratio charitatis propriæ non obligat hominem ſemper & pro ſemper ſpeciali obligatione, ut non ſe occidat ſpiritualiter, ut privet gratia, ſicut obligat aliquando ad reparandam illam? Reſpondetur, quia non ſemper eſt homini æque neceſſarium eſſe in gratia, neque æque periculoſum cadere ab illa. Unde, ſicut ex vi charitatis propriæ non obligatur homo, qui eſt in peccato, ad agendam ſtatim pœnitentiam, & deferendum illum ſtatum, ſed ſolum quando vel extrema, vel gravis neceſſitas ita urget, ut damnum fiat moraliter irreparabile: ita etiam ex hoc præciſo titulo charitatis propriæ non inducit ſemper, & omni tempore ſpecialem obligationem non peccandi, vel non amittendi gratiam, ita ut eo titulo incurratur ſpecialis malitia, ſed tunc ſolum, quando ratio, & tempus ſpecialis neceſſitatis occurrit. *Objectio. Solvitur.*

SECTIO III.

Utrum præceptum pœnitentiæ naturale ſit, vel poſitivum.

Certum eſt, ac per ſe notum præceptum hoc divinum eſſe: nam antiquius eſt omni humano, imo hominum voluntates prævenit, ipſumq; etiam Adamum obligavit. Denique per nullam humanam poteſtatem, auferri, vel diſpenſari poteſt. Difficultas ergo eſt, an ſit divinum naturale: an vero ſit poſitivum, & ex libera Dei voluntate ortum. Quod enim prioris generis ſit, videtur probari, quia ante legem ſcriptam nulla fuerunt præcepta divina poſitiva, propter quod tempus illud dicitur fuiſſe legis naturæ, in quo tempore etiam hoc extitit præceptum. Item quia præcepta juſtitiæ, & charitatis naturalia ſunt proportionate, id eſt, præcepta juſtitiæ moralis, & humanæ, & amicitiæ etiam, ſeu benevolentiæ connaturalis homini, ut ſic, connaturales ſunt etiam reſpectu humanæ naturæ per ſe, ac nude ſumptæ: præcepta autem juſtitiæ, ac charitatis infuſæ, ac divinæ connaturalia ſunt homini, ut elevatio per gratiam ad finem ſupernaturalem. Præceptum autem hoc pœnitentiæ per ſe, ac primario eſt præceptum cujuſdam juſtitiæ infuſæ, quæ natura ſua obligat ad reſarciendam injuriam Deo factam: eſt ergo præceptum illi connaturale. Idemque argumentum cum proportione fieri poteſt de charitate. Atque eadem ratione, etiam ſi homo fuiſſet conditus in puris naturalibus, & in eo ſtatu peccaret mortaliter, obligaretur, per ſe loquendo, ad ſe convertendum in Deum, eique ſatisfaciendum, ut poſſet: tunc autem præceptum illud non eſſet poſitivum divinum, quia ille ſtatus in puris naturalibus non requirit hæc præcepta: fuiſſet ergo illud præceptum naturale; ergo eadem ratione in ſtatu & ordine gratiæ præceptum pœnitentiæ ſupernaturalis eſt connaturale ipſi gratiæ, ſeu homini, ut illuſtrato per fidem. Favetque huic parti D.Th. ſupra qu.84.ar.7.ad 1. quatenus ait; *de jure naturali eſſe, quod aliquis pœniteat de malis, quæ fecit.* Et in eodem ſenſu qu.86.ar.6. ad ultimum, dicit ſacramentum pœnitentiæ aliquo modo fuiſſe in lege veteri, quatenus pœnitentia, quæ de jure naturali eſt, aliquam determinationem habuit in ea lege, prout ipſe etiam dixerat in qu.84. ar.7. ad 2. ubi Cajet. etiam hoc ſentit, & Soto d.14.q.1.art.7. & Cano relect. de Pœnit. par.3. Alii etiam Scholaſtici ita loquuntur, ut Alenſis 4. par.qu.18.memb.2.ar.3.§.2. Bonavent. in 4. d.17.2.par.ar.3. qu.2. Richard. ar.2.qu.3. Major qu. 9. Marſil.in 4.qu.12.ar.1. & qu.18. Idem tenet Vega lib. 13. in Trident.c.20. & Jacob. Latomus in ar.3. contra Lutherum. *Pœnitentiæ præceptū divinum eſt. Opinio affirmans pœnitentiam eſſe de jure naturæ.*

Contraria vero pars, ſcilicet præceptum hoc eſſe poſitivum, ſuadetur primo, quia præcepta naturalia in præceptis Decalogi continentur, vel formaliter, vel virtute: hoc autem præceptum pœnitendi in nullo præceptorum Decalogi continetur formaliter, ut per ſe conſtat: neque etiam poteſt per evidentem conſequentiam ex aliquo illorum colligi, ut virtute in eis contineri dicatur; ergo, *Opinio affirmans eſſe de jure poſitivo.*

ergo. Secundo, præcepta naturalia immutabilia ſunt, vel ſaltem ſecundum ordinariam legem, & providentiam Dei non mutantur, ſeu auferuntur: ſed hoc præceptum pœnitentiæ immutabile eſt: potuit enim Deus non exigere ab hominibus formalem pœnitentiam peccatorum, ſed ſola dilectione contentus eſſe; potuit etiam per ſolam attritionem eos juſtificare, non præcipiendo contritionem. Jam etiam in lege gratiæ facta eſt mutatio in hoc præcepto: nunc enim non obligat ſimpliciter præceptum contritionis, ſicut antea obligabat; nam ſi quis per attritionem cum ſacramento juſtificatus ſit, jam non tenetur ad contritionem: in quo non cum uno vel altero homine diſpenſatum eſt, ſed generali & ordinaria lege pro omnibus hominibus hujus temporis id ſtabilitum eſt: ergo ſignum eſt hoc præceptum non fuiſſe abſolute de lege naturæ. Tandem, vel lex naturalis obligat ad actum pœnitentiæ propter naturalem rectitudinem humanæ voluntatis: & hoc non, quia ad hoc ſufficeret ceſſatio a peccando, & nova vita, ſeu propoſitum deinceps recte operandi: nam ſicut bonus habitus excludit pravum, ita boni actus ſufficiunt ad excludendam inordinationem, quę relicta fuit in voluntate. Vel obligat propter ſatisfaciendum Deo: & hoc etiam non, quia nulla ſatisfactio hominis etiam ex gratia operantis eſt æquivalens, ſed neceſſe eſt, ut illam Deus gratis acceptet, quod non facit, niſi per aliquam legem, qua ſuam voluntatem declarat: ergo ſine aliqua lege poſitiva Dei non poteſt intelligi obligatio hujus præcepti. Atque ita opinatus eſt Medina Codic. de Pœnit. tract. 1. qu. 2. art. 2. poſt medium.

Tertia opinio inter utramque media & earum reconciliatio vera cenſetur.

Inter has ſententias mediam viam tenendam cenſeo, quę fortaſſe poteſt eſſe earum conciliatio. Aliud eſt enim quærere, an obligatio ſatisfaciendi Deo pro injuria illata per peccatum, ſit ex intrinſeco naturali jure: aliud vero, an modus ſatisfactionis per formalem pœnitentiam, & contritionem oriatur etiam ex intrinſeca rei natura, ideoque idem præceptum naturale obligans ad ſatisfactionem obliget etiam ad talem ſatisfactionis modum, vel neceſſarium fuerit hanc determinationem eſſe ex peculiari inſtitutione divina.

Præceptū ſatisfaciendi Deo pro injuria illata naturale eſſe Concl. 1.

Circa priorem partem dicendum cenſeo, præceptum ſatisfaciendi Deo pro injuria illata per peccatum, naturale eſſe, ſatisfaciendi, inquam, quantum homini poſſibile eſt, quia præcepta non dantur de rebus impoſſibilibus. Hanc concluſionem intendunt præcipue auctores prioris ſententiæ. Et eam non negat Medina, ſed potius expreſſe eam diſtinguit, & concedit. Et ſufficienter probatur argumentis primæ ſententiæ. Quorum ſumma & ratio a priori eſt, quia omnis juſtitia ad alterum, ſervata proportione, intrinſece & naturaliter obligat ad ſatisfactionem injuriæ illatæ, quia obligat ad medium conſtituendum in ſuo objecto, id eſt ad æqualitatem reſarciendam, quam injuria abſtulerat.

Objectio.

Dices: Hac ratione probaretur, etiam in puris naturalibus dari hoc naturale præceptum, quia peccatum in illo ſtatu etiam eſſet injuria Dei: conſequens autem videtur falſum, quia ſatisfactio Dei eſt quid omnino ſupernaturale, pertinens ad ordinem gratiæ.

Solvitur.

Reſpondetur, quantum eſt ex vi peccati eandem obligationem oriri etiam in puris naturalibus: an vero tunc excuſaretur homo propter impotentiam, vel ad quid obligetur homo in tali ſtatu ex vi talis præcepti, conſtabit ex dicendis.

Nullum actū peccatoris eſſe ex natura ſua ſufficientē diſpoſitionem pro injuria Deo facta. C. 2.

Circa poſteriorem partem in primis exiſtimo, nullum actum, qui poſſit fieri a peccatore etiam per auxilium gratiæ, eſſe ex ſe, & ex natura ſua ſufficientem ſatisfactionem pro injuria facta Deo per peccatum. Hanc aſſertionem ponit expreſſe Medina, & auctores citati in ſecunda ſententia eam non negant, ſed aliis locis illum docent, ut latius oſtendi, & probavi in 1. tom. 3. parte diſput. 4. & ideo hic plura non addo. Atque hinc infero, quamvis juſtitia de ſe nata ſit obligare ad condignam ſatisfactionem; tamen in præſenti caſu vel non obligare hominem, vel (quod perinde eſt) excuſari hominem ab hujuſmodi obligatione propter impotentiam: ſicut inter homines, qui alterum occidit, ex vi juſtitiæ obligaretur ad vitam reparandam ſi poſſet, tamen propter impotentiam non obligatur, ſeu excuſatur.

Hominem gratia adjutū poſſe de cōgruo ſatisfacere, & ad id teneri. Conc. 3.

Ulterius vero dico, quamvis non poſſit homo condigne ſatisfacere, tamen excitatum & adjutum divina gratia, poſſe aliqualiter ſeu imperfecte, ſeu de congruo, ut vocant, ſatisfacere, ac proinde ad hujuſmodi ſatisfactionem, ſuppoſita poſſibilitate, obligari ex lege connaturali ipſimet gratiæ. Priorem partem ſuppono ex dictis in primo tomo, loco citato. Et ex hac priori parte ſequitur manifeſte poſterior, (ſuppoſita prima aſſertione) quia ex vi ejuſdem legis juſtitiæ, qua obligatur homo ad condignam ſatisfactionem, ſi poteſt eam exhibere, obligatur etiam, ſi non poſſit integram, ſaltem eam, quam poſſit, exhibere, præſertim ſi ſervetur aliqua proportio in eodē genere ſeu ordine rerum. Hoc addo, ut abſtineam ab illa quæſtione, an teneatur quis ſatisfacere, vel reſtituere dānum in bonis ſuperioris ordinis per bona inferioris ordinis, quando non poteſt facere per bona ejuſdem ordinis.

Qui alteri dānum intulit, tenetur illud reſarcire in bonis ejuſdem ordinis.

Quamvis enim probabile ſit etiam tunc teneri hominem ad ſatisfaciendum prout poteſt, infamiam v. gr. pecuniis compenſando, multo tamen certius eſt dari hanc obligationem in bonis ejuſdem ordinis, etiamſi inæqualis & inſufficiens futura ſit. Ut ſi quis alium infamavit, licet non poſſit integre infamiam tollere, ſi tamen poteſt minuere, vel efficere ne augeatur, tenetur id facere. Et qui alteri contumeliam fecit, quamvis non poſſit integre reparare hominem, tenetur tamen quod in ſe eſt facere ad exhibenda ſigna honoris, quibus prior injuria, prout fieri poterit, reſarciatur. Et ratio omnium eſt, quia juſtitia, quæ obligat ad æqualitatem faciendam integre, ſi poſſibilis eſt, conſequenter vel a fortiori obligat ad faciendam illam ex parte, ſeu inæqualitatem minuendo, quantum poſſibile eſt. Sic igitur in præſenti eadem proportione judicandum eſt de ſatisfactione Deo exhibenda: nam homo peccando, quandam contumeliam Deo intulit, contra ejus honorem, & dignitatem ultimi finis: &, quamvis non poſſit condigne ſatisfacere, poteſt tamen per auxilium gratiæ ad Deum converti, ſeque totum illi ſubmittere, eumque ad ultimum finem, quantum poteſt, honorare: quæ ſatisfactio licet imperfecta ſit ex parte hominis, tamen ex parte ipſius Dei merito dici poteſt eſſe in bonis ejuſdem ordinis. Tenetur ergo homo ex naturali lege juſtitiæ ad Deum illam exhibere. Et confirmatur inductione, ſeu exemplis non diſſimilibus. Non enim poteſt homo condignas Deo agere gratias pro beneficiis acceptis, debet tamen referre quas poteſt. Item non poteſt tribuere Deo adorationem, & cultum condignum tantæ majeſtati, tenetur tamen prout potuerit colere. Sic igitur dicendum eſt in præſenti de ſatisfactione pro peccato: eſt enim hic quidam honor, ſeu cultus Deo debitus ſpeciali quodam, & quodammodo magis rigoroſo titulo juſtitiæ, ratione injuriæ illatæ.

An obligatio ſatisfaciendi Deo ex natura rei ſit determinata ad formalem actum contritionis.

Adhuc vero ſupereſt declarandum, an hæc obligatio ſatisfaciendi Deo ex natura rei abſque alia ordinatione divina ſit determinata ad formalem actum pœnitentiæ, ſeu contritionis. Duos enim actus in ſuperioribus diſtinximus. Unus eſt voluntas ſatisfaciendi, quæ eſt veluti intenſio ſeu actus imperans: & de hoc actu manifeſtum eſt cadere ſub obligatione dictæ legis naturalis, abſque alia ſpeciali ordinatione divina, ſi in prædicta abſtractione & generalitate ſumatur. Alius actus eſt formalis deteſtatio actus peccati per contritionem, quæ eſt veluti actus imperatus, ipſaq; ſatisfactionis exhibitio: & de hoc actu inquirimus, an lex ipſa juſtitiæ, quæ ex ſe obligat ad ſatisfaciendum Deo, obliget etiam ad ſatisfaciendum tali modo, ſeu per talem actum.

Pœnitentiam ex divina ordinatione eſſe proportionatam ad ſatisfaciēdū Deo. 4. Concl.

Et ad hoc dicendum eſt ultimo, hūc quidem actum ex ſe & natura ſua eſſe valde proportionatum ad hanc ſatisfactionem exhibendā, abſolute tamen non eſſe ſimpliciter neceſſarium abſq; ſpeciali ordinatione divinæ voluntatis, determinātis talem ſatisfactionis modum. Prior pars ſæpe tradita eſt in ſuperioribus, cum oſtenderemus honeſtatem, utilitatem, & neceſſitatem actus pœnitentiæ. Nam ille actus eſt proportionatus ad ſatisfaciendum pro injuria, qui eſt etiam aptus ad obtinendam veniam: ſed nullus eſt actus aptior ad veniam impetrandam, quam deteſtatio & dolor de injuria illata, maxime ſi procedat ex vero affectu ad eum, qui injuriam paſſus eſt: eſt igitur in actu contritionis ex ſe & ex natura ſua magna proportio ad hanc ſatisfactionem exhibendam. Quod vero non ſit abſoluta neceſſitas ſine Dei ordinatione (quod in altera parte dicebamus) probant, ut opinor, ſufficienter argumenta ſecundæ ſententiæ: & ex ſolutionibus argumentorum prioris opinionis magis confirmabitur,

tur, & declarabitur. Ac denique nullum eſt principium ſimpliciter neceſſarium ex vi æquitatis juſtitiæ etiam infuſæ & ſupernaturalis, ex quo neceſſaria conſecutione inferri poſſit, juſtitiam ipſam per ſe obligare ad ſatisfaciendum per hunc actum.

Quorundā reſponſio. Rejicitur. Dicunt aliqui, hunc actum per ſe & vi ſua expellere peccatum abſque alia acceptatione Dei, atque ita ex ſe tollere inæqualitatem, & reparare æqualitatem: ac propterea juſtitiam ipſam, de ſe ad illum obligare. Sed hæc reſponſio & falſum aſſumit, ut in citato loco primi tomi oſtendi, & male infert: quia, ſi ille actus eſſet ſufficiens ad illum effectum, etiam actus ſolius dilectionis per ſe ſufficeret; ergo ex ſola natura rei non poteſt oriri obligatio ad formalem actum pœnitentiæ, ſeu contritionis. Quando enim ex duobus actibus alter ſufficit ad integram ſatisfactionem faciendam, neuter eorum determinate cadit ſub præceptum ſatisfaciendi, neque ambo ſimul, ſed unus vel alter arbitrio ſatisfacientis. Atque hoc a fortiori procedit in ſatisfactione imperfecta: nam quando ſatisfactio eſt æqualis, magis eſſe ſolet ex natura ſua determinata ad unum vel alium modum: quando vero eſt de ſe inſufficiens, modus ſatisfactionis magis pendere ſolet ex voluntate ejus, cui fit ſatisfactio, quia debet illa eſſe contentus. Cum ergo ad hoc non rogatur ex vi ſatisfactionis, quia inſufficiens eſt, oportet, ut ſit ex aliqua libera pactione vel ordinatione. Ita ergo eſt in præſenti: nam, cum ſatisfactio hominis ad Deum ex ſe ſit inſufficiens, nullus modus ſatisfactionis eſt de ſe determinatus tanquam neceſſarius, ſed quem Deus ipſe determinat, ſeu quo vult eſſe contentus.

Corollar. Atque hinc fit, hoc præceptum contritionis in particulari non ita eſſe naturale, ut excludat omnem Dei determinationem, aut ordinationem, ſed eſſe naturale formaliter (ut ſic dicam) quoad rationem ſatisfactionis: at vero materialiter quoad talem modum ſatisfactionis eſſe ex divina ordinatione: utrumque enim horum ſatis conſtat ex dictis. Non deerit fortaſſe quiſpiam, qui etiam circa talem modum ſatisfactionis per contritionem, præceptum ab inſtitutione ſeu ordinatione diſtinguat, & præceptum dicat eſſe naturale, ſuppoſita ordinatione Dei, qua declaravit ſe velle talem modum ſatisfactionis & nulla alia fore contentum. Hæc enim duo poſſunt intelligi formaliter diverſa. Aliud eſt enim deſignare hunc modum ſatisfactionis, ut unicum ſibi placitum, aliud vero obligare ad illum exhibendum. Dicetur ergo illud prius pendere ex libera Dei voluntate & determinatione: & hanc ſolam reddi poſſe cauſam, ob quam nunc ſit neceſſarius actus formalis contritionis præter actum amoris, & neuter per ſe ſufficiat: facta autem illa divina determinatione, obligationem ſtatim oriri ex natura rei, ex ipſa lege juſtitiæ. Juxta quam conſiderationem dicitur etiam neceſſitatem præcepti in hoc particulari actu oriri ex neceſſitate medii, & hanc fuiſſe voluntariam Deo, illa vero ſuppoſita, neceſſitatem præcepti eſſe omnino naturalem. Hic modus dicendi probabilis eſt, & fortaſſe eſt intentus ab auctoribus prioris opinionis. Nihilominus tamen non videtur neceſſarium hæc tam ſcrupuloſe diſtinguere, quia vix poteſt concipi, ut hæc ordinatio, quæ neceſſitatem medii inducat, a præcepto præſcindatur: ut latius infra oſtendam, tractando de præcepto confeſſionis.

Satisfit rationibus primæ opinionis. Ad rationes igitur prioris opinionis reſpondetur, ut hoc præceptum a principio fuerit in lege naturæ, ſatis eſſe quod ſit præceptum naturale modo explicato: nec ratio, aut lex naturalis juſtitiæ plus oſtendit: nam lex juſtitiæ non dat homini poteſtatem ſatisfaciendi, ſed vel ſupponit illam, vel, ſi hæc deſit, ſolum poteſt præcipere eam ſatisfactionem, quam alter rationabiliter exigit. Petitur tamen in illis rationibus, quomodo potuerit in lege naturæ lex ipſa juſtitiæ ad Deum obligare determinate ad hunc actum, cum in illo ſtatu nulla fuerit determinatio facta ex peculiari inſtitutione poſitiva. Reſpondetur etiam tunc factam eſſe determinationem illam a Deo: nam ſicut Deus revelavit Adæ alia ad ſalutem neceſſaria, ita etiam revelavit hanc ſuam voluntatem, & determinationem, quæ ad poſteros per traditionem manavit. Atque ita illa veritas, quam Chriſtus prædicavit: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, a principio fuit intimata Adæ, ſemperque fuit a fidelibus credita: ſicut enim ſemper fuit Deus propoſitus fidelibus, ut

An in lege naturæ fuerit facta determinatio pœnitentiæ ex inſtitutione poſitiva.

juſtificator, & remiſſor peccatorum: ita etiam fuit propoſitus modus & via juſtificationis per pœnitentiam: & inde fuit cognitio hujus veritatis per continuam traditionem a patribus ad filios uſque ad tempus legis ſcriptę conſervata. In qua, inter alia præcepta moralia, hoc ſæpe traditum fuit, ut conſtat ex ſupra adductis, cum ageremus de neceſſitate medii pœnitentiæ. Imo & per cæremonialia pręcepta aliquam determinationem accepit, quantum ad modum pœnitentiæ exterioris, & ſignificationem interioris pœnitentiæ. Et hoc eſt, quod intendit D. Thom. in locis adductis.

Commune dictum exponitur. Quod ergo communiter dicitur, in tempore legis naturæ ante legem ſcriptam non fuiſſe data aliqua ſpecialia præcepta poſitiva, nec determinationem præceptorum naturalium, ſed hanc relictam eſſe hominum diſpoſitioni. Hoc, inquam, intelligendum eſt præcipue de actibus externis, & quoad particulares cæremonias ſacrificiorum & ſacramentorum, ut in ſuperiori tomo latius declaravi. At vero quoad interiores actus, quamvis non fuerint præcepta poſitiva, ſed connaturalia ipſis virtutibus fidei, ſpei, charitatis, pœnitentiæ, &c. negari non poteſt, quin fuerit aliqua determinatio talium actuum, quoad materiam eorum, ut patet in ſpe, quæ determinata fuit ad ſperandam a Deo juſtitiam, remiſſionem peccatorum, & præmium bonorum operum: quæ ſpes ſupponit aliquam promiſſionem & ordinationem Dei ex libera ejus voluntate pendentem. Sic ergo pœnitentia, & ejus obligatio ſupponit ordinationem Dei exigentis ſatisfactionem pro peccato per pœnitentiam, & non promittentis aliter remiſſionem ejus.

Quid ſi Deus nullam determinationem adhiberet, ſed tantum declararet ſe peccatis offendi. Sed quid, ſi fingamus Deum nullam determinationem adhibere huic ſatisfactioni pro peccato, neque promittere remiſſionem ejus propter pęnitentiam, vel propter alios actus, neque aliquid de toto hoc negotio hominibus revelare, niſi hoc ſolum, quod ipſe peccatis offenditur: & ideo illa graviſſime punit, quamvis non deneget auxilium peccatoribus, ut convertantur, & vitam mutent, ſibi nihilominus integrum relinquens eis remittere, vel non remittere peccatum pro ſuo arbitrio: nunquid in eo caſu teneretur homo pœnitentiam agere, etiamſi non eſſet certus de fructu ejus quoad remiſſionem peccati? Videtur enim adhuc manere poſſe talem obligationem. Sicut inter homines, qui alterum affecit tali injuria, ut non poſſit condigne pro ea ſatisfacere, quamvis non ſit certus alium acceptaturum ſuam imperfectam ſatisfactionem, nihilominus tenetur, quantum in ſe eſt, facere ad illam exhibendam, petendo veniam, vel alio ſimili modo. Ergo ſimiliter reſpectu Dei teneretur homo facere quod in ſe eſt, etiamſi non eſſet certus acceptaturum Deum ipſius pęnitentiam. Quod ſi hoc ita eſt, melius intelligitur hoc præceptum eſſe omnino naturale, inducens obligationem, etiamſi non præcedat promiſſio, ſeu inſtitutio Dei de pœnitentia acceptanda, aut ſpecialiter poſtulanda. Reſpondeo in primis, illam hypotheſim eſſe præter ordinariam providentiam Dei in quolibet ſtatu & lege: ſemper enim fuit pęnitentibus neceſſaria firma ſpes obtinendi veniam, ſi veram agant pęnitentiam: cujus ſpei neceſſarium fundamentū eſt certa fides de venia peccatorum præſtanda veram pęnitentiam agentibus: quæ fides ſupponit promiſſionem, ſeu determinationem divinæ voluntatis hominibus patefactam. Eſt ergo illa hypotheſis pręter ordinariam providentiam pro quocunque ſtatu etiam legis naturæ. Imo etiam eſt præter naturam talium actuum ſupernaturalium, & præter id, quod eſt maxime conſentaneum divinæ bonitati, ut late in citato loco primi tomi declaravi.

Tunc maneret obligatio diligendi Deum ſuper omnia, & faciendi aliquid cum auxilio gratiæ. Nihilominus tamen illa hypotheſis utilis eſt ad melius declarandum, quo modo hoc præceptum naturale ſit. Et ideo illa admiſſa, dicendum cenſeo, adhuc manere obligationem diligendi Deum ſuper omnia, quia hæc eſt maxime connaturalis & homini, & gratiæ, & per ſeſe conveniens, etiam ſecluſa neceſſitate peccati. Eſt item per ſe neceſſaria ad divinam amicitiam, & ad recte inſtituendas, & dirigendas humanas actiones. Veriſimile etiam eſt futuram fuiſſe tunc obligationem faciendi aliquid ex parte hominis cum auxilio Dei, ad obtinendam reconciliationem cum Deo, & ſatisfaciendum illi prout poſſet, ut probabiliter ſuadet ratio facta: & præterea, quia non ſemper neceſſaria eſt certitudo effectus, ſeu conſecutionis finis, ut homo teneatur cauſas applicare

ſeu

Non tamen ad formalem actum pœnitentiæ.

ſeu media adhibere, ſed ſufficit interdum probabilis ſpes. Quo modo obligatur homo ſæpe ad petendum a Deo, etiamſi non ſit certus ſe conſequuturum, quod petit. Ergo idem poteſt intelligi in prædicto caſu. Non exiſtimo tamen tunc futuram fuiſſe obligationem ſpecialem exercendi formalem actum pœnitentiæ, qui eſt contritio & deteſtatio peccatorum: quia licet homo teneretur procurare reconciliationem cum Deo, ad quam ſpectat ille primus actus virtutis pœnitentiæ, qui eſt voluntas expellendi a ſe culpam: nihilominus non teneretur exiſtimare hunc actum dolendi de peccato eſſe ſibi neceſſarium ad illum effectum, & poſſet probabiliter credere actum dilectionis ſibi ſufficere. Item poſſet adjungere inſtantem petitionem veniæ, & propoſitum melioris vitæ; ergo nullum eſt ſufficiens principium, unde poſſet concludi tunc præciſa obligatio ad illum actum, ſed tantum utilitas, vel congruitas. Atque ita magis conſtat hoc præceptum contritionis, ut ſic, quamvis naturale ſit, non inſurgere, donec Deus deſtinet illum actum, ut neceſſarium ad eam ſatisfactionem, quam ipſe pro peccato poſtulat.

Quid in ſtatu puræ naturæ.

Tandem ex his intelligitur, quid dicendum eſſet in ſtatu puræ naturæ (nam hoc etiam in argumentis prioris ſententiæ poſtulatur) cum eadem enim proportione loquendum eſt. Nam etiam tunc teneretur homo de ſe ad ſatisfactionem pro peccato exhibendam prout poſſet, & ad expellendum a ſe peccatum, ſi aliqua via id aſſequi poſſet. Probabile namque eſt, quod in eo ſtatu pertineret ad providentiam Dei, naturæ & fragilitati hominum accommodatam, ordinare aliquem modum, quo poſſet homo veniam peccati impetrare, ſive per amorem naturalem Dei, & dolorem peccati illi proportionatum, ſive etiam per alios actus. Quamvis enim hoc genus providentiæ non poſſit habere locum, ſine aliqua liberalitate & gratuito beneficio Dei: nihilominus non excedit ſuavem Dei providentiam, naturæ hominis conſentaneam etiam pro illo ſtatu. Neceſſarium tamen eſſet, ut homini conſtaret aliqua via de tali voluntate & determinatione Dei: & tunc ſine dubio teneretur ex vi naturalis legis juſtitiæ ad eam ſatisfactionem, vel diſpoſitionem præſtandam, quam Deus deſignaret. Et veriſimile eſt, naturalem pœnitentiam peccati aptiſſimam fuiſſe futuram in illo ſtatu ad hunc finem ſeu effectum. Si tamen Deus ſpecialiter illam non deſignaret, nec de remiſſione peccati aliquid hominem docuiſſet, ſed ſolum naturali diſcurſui illum reliquiſſet: non video unde poſſit ſufficienter colligi pro tali ſtatu naturale præceptum pœnitentiæ formalis: quia etiam tunc poſſet exiſtimari ſufficiens dilectio, & petitio veniæ, &c.

Satisfit argumentis ſecundæ opinionis.

Argumenta ſecundæ opinionis procedere poſſent contra ea, quæ diximus in primo puncto: & ideo illis ſatisfaciendum eſt. Circa primum ergo argumentum Vega lib. 13. in Trident. c. 20. laborat, ut hoc præceptum revocet ad aliquod ex præceptis Decalogi, & tandem dicit reduci ad quintum præceptum non occidendi: quia, ſi homo tenetur alios non occidere, multo magis ſeipſum: & ſi tenetur non ſe occidere corporaliter, multo magis ſpiritualiter. Sed non placet, tum quia eſt reductio nimis remota & metaphorica: & eodem modo dici poſſet illo præcepto obligari hominem ad non peccandum mortaliter, ne ſe ſpiritualiter occidat. Tum etiam, quia hoc modo non explicatur hoc præceptum, ut continens juſtitiam ad Deum, ſed charitatem ad ſeipſum. Unde ſimili modo facilius reduci poſſet ad idem, vel ad ſeptimum præceptum Decalogi, quatenus continent juſtitiam ad alterum, ad quam ſpectat ſatisfacere unicuique pro offenſa illata.

Solutio ad primũ. Rejicitur.

Vera ſolutio.

Veritas tamen eſt, non oportere, ut omnia ſpecialia præcepta legis naturæ in Decalogo contineantur. Quod recte notavit Cano dict. relect. de Pœnit. p. 3. Sufficit enim, ut ex principiis naturaliter notis colligatur, vel certe ut ad ipſamet principia pertineat. Sic enim præceptum dilectionis Dei, vel proximi, ut eſt ſpeciale, non continetur formaliter in mandatis Decalogi, ſed eſt potius principium & radix illorum. Alia vero ſunt præcepta magis particularia, quæ ex præceptis Decalogi per conſequentias deducuntur. Præceptum ergo pœnitendi, ſeu ſatisfaciendi Deo pro peccato, radicaliter quidem continetur in præcepto dilectionis Dei; formaliter vero eſt quædam lex naturalis juſtitiæ, quæ reduci poteſt ad præceptum colendi & honorandi Deum.

Circa ſecundum argumentum Medina ſupra concedit hoc præceptum contritionis non eſſe ita naturale, quin diſpenſabile ſit. Verumtamen, licet res ipſa, quam docere intendit, vera ſit, modus tamen loquendi eſt improprius. Obligatio ergo ſatisfaciendi Deo pro injuria illata eſt naturalis, ut non poſſit in eam cadere diſpenſatio magis quam in alia naturalia præcepta, quia non habet minus intrinſecam honeſtatem. Nihilominus tamen poteſt Deus cedere juri ſuo & remittere offenſam ſine ulla hominis ſatisfactione: & tunc quidem ceſſabit obligatio in homine, non tamen propter diſpenſationem, ſed propter materiæ mutationem. Sicut inter homines poteſt unus remittere offenſam ſine ſatisfactione alterius, in quo ſtatim ceſſat obligatio, non quia alius diſpenſet, ſed quia materia ſatisfactionis tollitur. Simili etiam vel faciliori modo poſſet Deus non deſignare contritionem ad hanc ſatisfactionem, ſed aliis actibus eſſe contentus: & tunc ceſſaret etiam obligatio contritionis, non quidem propter diſpenſationem, ſed propter mutationem materiæ: jam enim oſtenſum eſt præceptum illud per ſe ac nude ſumptum non obligare ad contritionem, ſed ſolum ſuppoſita determinatione divina deſignante talem actum ad ſuam ſatisfactionem. Et hoc fortaſſe modo nunc facta eſt mutatio in neceſſitate contritionis, ut poſtea dicemus, hujuſmodi autem mutatio non repugnat naturali præcepto, quia proprie non fit in ipſo, ſed in materia ejus.

Solvitur ſecundum argumentum.

Circa tertium argumentum in primis dicitur, pœnitentiam non ſolum eſſe neceſſariam propter tollendam inordinationem averſionis, quæ eſt reſpectu Dei: ſed etiam ad tollendam inordinatam converſionem ad creaturam, quæ etiam manet per modum habitus, quandiu peccatum non remittitur. Eſt enim conſiderandum, peccatum poſſe relinquere in voluntate inordinationem naturalem quaſi phyſicam, quæ conſiſtit, vel in privatione habituum virtutum, vel in inclinatione habitus mali, vel alterius pravæ diſpoſitionis per peccatum acquiſitæ: & hæc inordinatio tolli poſſet ſine formali pœnitentia, ut argumentum probat. Hoc tamen procedit ex hypotheſi, quod homo faciat actus bonos ſufficientes ad comparandam virtutem acquiſitam, vel tollenda prædicta impedimenta, antequam deleatur peccatum. Quæ ſuppoſitio aliunde habet difficultatem, quia homo ſine gratia non poteſt operari virtutem: ſed hæc difficultas extrinſeca eſt, poſſetque homini dari tale auxilium ſufficiens abſque remiſſione peccati ad illas actus efficiendos. Ac denique illa conditionalis vera eſt, quod ſi tales actus fiant, tollunt hujuſmodi defectum, quia hæc inordinatio non pertinet ad eſſe peccati, ſed poteſt tolli illo manente, & poteſt manere illo ablato, ut per ſe notum eſt. Aliam ergo inordinationem moralem relinquit peccatum in ordine ad creaturam, quam per peccatum mortale plus homo dilexit, quam Deum: & hæc non poteſt tolli niſi per pœnitentiam, ſicut neque ipſum peccatum, quia peccati macula utramque inordinationem involvit, converſionis & averſionis, & injuria Deo facta utramque etiam involvit, & ideo neutra illarum tollitur niſi per pœnitentiam, ſeu contritionem. Nihilominus tamen fatemur, argumentum illud recte probare hanc neceſſitatem pœnitentiæ vel contritionis in particulari, non poſſe colligi ex ſola rei natura, ſed ſuppoſita ſolum divina determinatione, ut declaratum eſt.

SECTIO IV.

Utrum præceptum pœnitentiæ ſemel tantum in vita obliget.

Quoties homo poſt pœnitentiam peccat, tenetur iterũ conteri.

Poteſt hæc quæſtio intelligi circa eadem, vel circa diverſa peccata. Et prior ſenſus eſt formalis atque intentus: nec in poſteriori eſt aliqua difficultas. Nam certum eſt, quoties homo poſt contritionem priorum peccatorum iterum peccat, iterum obligari ad pœnitentiam: ſicut quoties furatur, tenetur reſtituere, cum ſit ſimilis inæqualitas, ex qua conſurgit obligatio juſtitiæ. Ad hoc enim ſupponimus pœnitentiam hoc modo eſſe iterabilem, ſemperque poſſe habere eundem effectum, quod ſupra demonſtratum eſt. Solum poſſet quis dicere eſſe liberum homini, quamvis peccata multiplicet, eorum pœnitentiam differre, ut de omnibus unam contritionem, & ſatisfactionem exhibeat in fine vitæ; atque hoc modo ſemel tantum obligari ad contritionem etiam circa diverſa peccata. Sed de hoc poſtea videbimus, an ſcilicet ſit licita homini tanta dilatio: tamen illa poſita jam

jam tunc multa peccata accipiuntur per modum unius integri debiti, & non per modum plurium, pro quibus ſigillatim ſatisfaciendum ſit.

An circa eadem peccata pœnitentia ſemel tantum obliget in vita.

Ratio dubitandi. Ratio ergo dubitandi eſſe poteſt, quia homo per pœnitentiam ſemel exhibitam non ſatisfacit condigne: ergo adhuc manet in illo obligatio amplius ſatisfaciendi, vel pœnitendi. Item, quia ratione cujuſcunque peccati mortalis tenetur homo ad contritionem eliciendam: contingit autem hominem poſt multa peccata unam de omnibus habere contritionem; ergo non eſt veriſimile per illam ſemel exhibitam ſatisfacere huic præcepto. Tenetur ergo ſaltem toties contritionem elicere, quoties mortaliter peccavit. Tandem, ſi aliqua eſſet ratio, ob quam ſemel tantum obligat hoc præceptum, maxime quia per contritionem ſemel habitam peccatum remittitur, & de peccato ſemel remiſſo non tenetur homo amplius conteri: at hoc poſterius falſum eſt, quia ſæpe tenemur de peccato remiſſo contritionem habere, ut ſupra diximus de peccato remiſſo per ſolum amorem abſque formali pœnitentia: & in lege gratiæ, quamvis peccatum ſit remiſſum per ſacramentum confeſſionis cum ſola attritione, adhuc tenetur homo ad contritionem habendam: quia, cum præceptum contritionis ſit naturale, & ad perfectionem internæ juſtitiæ pertineat, non eſt veriſimile fuiſſe ſublatum in lege gratiæ: fuiſſet autem ſublatum ſi non obligaret ſaltem poſt confeſſionem.

Prima opinio. In hac re fuit opinio Theologorum antiquorum dicentium hoc præceptum ſæpius obligare, quoties ſcilicet peccata practice memoriæ occurrunt, etiam poſtquam remiſſa ſunt. Ita tenet Alex. Alenſ. 4. par. qu. 68. membr. 2. alias qu. 17. memb. 2. ar. 2. §. 2. Bonav. in 4. d. 16. ar. 3. qu. 2. Rich. d. 14. ar. 9. qu. 1. & ibi Gabr. qu. 3. ar. 3. & Palud. d. 17. qu. 1. ar. 3. ubi id inſinuat D. Th. qu. 3. ar. 1. quæſtiunc. 4. Qui tamen non ſimpliciter loquitur, ſed ſtatim addit; *Præcipue ſi occurrat articulus mortis, vel alia neceſſitas.* Eandem opinionem tenet Sylv. verb. *Contritio*, qu. 2. Viguer. in Sum. c. 16. §. 4. verſ. 11. Citanturque in hujus ſententiæ favorem nonnulli antiqui Doctores dicentes, pœnitentiam in hac vita debere eſſe perpetuam. Deumque licet hominem a culpa ſolvat, obligare illum ad perpetuam peccati deteſtationem, ut ab Hug. de S. Vict. inſinuatur lib. 2. de Sacram. p. 14. c. 1. & Iſidor. lib. 2. de Summo bono, & Aug. lib. de Vera & falſ. pœnit. c. 13. A quo ratio hujus neceſſitatis inſinuatur ex illis verbis Joan. 8. ubi Chriſtus ad adulteram dixit, *Vade, & amplius jam noli peccare.* In quibus expendit Auguſtin. non dixiſſe Dominum; *Ne pecces*, ſed, *nec voluntas peccandi in te oriatur*. Et ſubdit: *Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentiam cuſtodiatur.* Hoc enim intelligi non poteſt de continuitate phyſica: ergo debet intelligi de morali proportionata materiæ, & rei, de qua agimus. Hæc autem eſſe videtur, ut quoties homo practice de peccatis cogitat, ea deteſtetur: quia neceſſe eſt, tunc habere aliquem actum voluntatis circa illa peccata: alioqui, (ait Gabr.) videretur homo illa parvi pendere, vel in ea tacite conſentire, aut ſe exponere periculo conſentiendi. Ut ergo eorum complacentiam omnino non admittat, tenetur, talium peccatorum contritionem habere. Et hoc eſſe videtur, quod Auguſtin. dixit; *Quod quomodo ſervabitur*, ſcilicet, ut voluntas peccandi non oriatur, *niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur*.

De illa judicium fertur. Pœnitentia perpetua duplex, poſitiva & negativa. Hæc tamen opinio proprie & in rigore intellecta, ut ſonat, vera non eſt. Unde advertendum eſt ex D. Thoma ſupra, poſt peccata remiſſa duobus modis poſſe intelligi pœnitentiam eſſe perpetuam: uno modo negative: quia talis pœnitentia nec diſplicere, nec retractari decet: & ideo cenſetur perpetuo manere, vel in habitu, vel ſecundum moralem rationem, quatenus homo cenſetur moraliter manere in ea voluntate, quam ſemel habuit, & nunquam retractavit. Alio modo dici poteſt pœnitentia perpetua poſitive & actualiter: quia videlicet ſemper tenetur homo actus contritionis habere congruis temporibus de eiſdem peccatis. Priori modo veriſſime dicitur, pœnitentiam debere eſſe perpetuam ex vi præcepti ejus, non quidem affirmativi, ſed negativi. Quod duplicem obligationem inducit: una eſt, ut nunquam diſpliceat pœnitentia, ſeu contritio prius habita: eſt enim talis diſplicentia intrinſece mala, & huic virtuti ſpecialiter repugnans, eo quod ſit quidam contemptus ipſius pœnitentiæ, & virtualis complacentia in injuria Dei. Alia obligatio eſt nunquam complacendi iterum in peccatis, quæ ſemel diſplicuere, ſeu, ut nunquam homo ſimilia velit: nam hoc repugnat propoſito non peccandi de cætero, quod in contritione includitur. Unde, ſi illa complacentia in peccato prius deteſtato haberetur de illo, quatenus eſt injuria Dei, eſſet formaliſſime contraria pœnitentiæ, & ſpeciale peccatum illi proxime repugnans: ſi autem habeatur illa complacentia vel voluntas peccati (de quo prius eſt pœnitentia acta) ſolum ſub ſpecifica ratione ejus, ſcilicet, ut eſt adulterium, vel furtum, ſic præceptum negativum non habendi talem actum ſemper ſpectat ad ſpecialem virtutem, cui tale peccatum contrarium eſt: generaliter autem etiam ſpectat ad virtutem pœnitentiæ, quatenus prohibet omnem injuriam Dei. Atque hoc ſenſu locuti ſunt antiqui Patres de perpetuitate pœnitentiæ: quamvis etiam ſignificent aliud, quod infra explicabimus.

Pœnitentia poſitiva nec ſemper habenda quoties peccata recogitantur. Poſteriori autem modo neceſſe non eſt, pœnitentiam perpetuam eſſe in eo ſenſu, ut neceſſarium ſit quoties peccata recogitantur, circa illa formalem actum pœnitentiæ, aut diſplicentiæ exercere: nullum enim tale extat præceptum affirmativum pœnitentiæ, ut recte ſenſit D. Th. ſupra qu. 84. ar. 8. & 9. & ibi etiam adnotavimus, & Cajet. ibid. & 1. tom. Opuſc. tract. 17. qu. 1. Medina Cod. de Pœn. qu. 6. dub. 2. Soto, d. 14. ar. 9. & d. 17. qu. 2. ar. 6. Navarr. in Sum. cap. 1. num. 22. & alii ſectione ſequ. citandi. Ratio vero eſt, quia nullum eſt principium, ex quo talis obligatio vel præceptum ſufficienter colligatur: unde, cum graviſſimum onus imponat hominibus, non eſt ſine fundamento aſſerendum. Aſſumptum declaratur: nam quod hoc præceptum non ſit poſitivum, omnes pro comperto habent: quia humanum eſſe non poteſt, cum agamus de obligatione per ſe ad actum mere interiorem: nec divinum eſt, cum nec ſcriptum ſit, neque ſpeciali traditione receptum. Quod vero nec naturale ſit, patebit facile ſolvendo fundamentum contrariæ ſententiæ. Directe vero ita oſtenditur: quia vel hæc obligatio eſt per ſe ad ipſam recogitationem peccatorum doloroſam, ut ſic dicam: & hoc non, ut in ſequenti puncto oſtendam: vel eſt ſolum quaſi per accidens, ob recogitationem peccatorum, quæ ſupponitur. Quo ſenſu videntur loqui citati Doctores. Et hoc etiam dici non poteſt, quia ſola recogitatio peccati non habet, unde inducat hanc poſitivam obligationem eliciendi novum dolorem talis peccati. Nam, vel hæc obligatio eſſet pure, ac per ſe ſolum propter actum pœnitentiæ: & hoc non, quia non tenetur homo, quoties de aliquo objecto cogitat, habere in voluntate actum illi objecto proportionatum, ſed poteſt vel nullum habere, vel ſolum habere voluntatem cogitandi de tali objecto; ut quando homo cogitat de Deo, non ſtatim tenetur illum ſuper omnia amare ex vi ſolius cogitationis, vel ſi de beatitudine cogitat, non ſtatim tenetur elicere actum deſiderii, vel ſpei illius. Quæ enim fingi poteſt ratio hujus obligationis per ſe, & ex vi ſolius cogitationis? Vel illa obligatio eſt quaſi per accidens, quatenus illa deteſtatio neceſſaria videtur ad vitandum novum aliquod peccatum per contemptum pœnitentiæ, aut complacentiam peccati recogitati, & hoc etiam moraliter loquendo ac regulariter non ita eſt: tum quia ſemper ſuppetit aliud remedium, vel divertendi cogitationē ad alia objecta honeſta, in quo nullus eſt contemptus pœnitentiæ, ſed ſolum quædam negatio ſeu ſimplex non uſus illius, & potius eſt ille quidam contemptus talis peccati: & interdum ſolet eſſe hoc remedium contra tentationes, ut & peccatum ipſum, & qui ad illud excitat, parvi pendi videatur: vel etiam eſt ſufficiens remedium habere ſimplicem voluntatem nolendi committere peccatum illud, quod recogitatur, qui actus non eſt propria pœnitentia, ſed eſſe poteſt actus caſtitatis, vel juſtitiæ, juxta materiam peccati recogitati. Tum propterea, quia, etiamſi neutrum horum fiat, facile fieri poteſt, ut nullum ſit periculum novi conſenſus & complacentiæ in tali peccato, ut ſi homo ſe ſentiat conſtantem in propoſito non peccandi, periculum etiam contemptus, moraliter loquendo, nullum eſt, cum facile poſſit pœnitētia non exerceri hic & nunc, non quia contemnatur, ſed quia non proponitur, ut neceſſaria,

Imo

Imo fieri poteſt, ut licet peccata cogitentur, de pœnitentia ipſorum non occurrat cogitatio, neque etiam obligatio applicandi ſe ad talem cogitationem.

Objectio. Cani ſolutio. Dices: ergo ſaltem, ſi cum cogitatione peccatorum occurrat actualis cogitatio de contritione eorum, tunc neceſſarium erit contritionem exercere. Ad hoc Cano in ſelect. de pœnitent. p.4. concedit in eo caſu neceſſarium eſſe habere actum contritionis ſaltem ad vitandum peccatum veniale, non tamen ex obligatione intrinſeca præcepti pœnitentiæ, ſed ex aliis principiis extrinſecis. Unum principium eſt, difficillimum, ſcilicet, eſſe ac fere impoſſibile continere voluntatem ab omni actu circa objectum ſibi propoſitum; ergo neceſſe eſt, aut velle contritionem, & conſequenter exercere illam: nam qui vult facere aliquid, & poteſt, ſtatim facit: aut nolle actualiter conteri, & hoc non fit ſine aliquo peccato ſaltem veniali: quia licet in objecto non ſit neceſſitas ſed indifferentia, tamen illa nolitio eſt actus otioſus, cum non poſſit habere honeſtum finem.

Rejicitur, & vera ſolutio traditur. Verumtamen neque hanc neceſſitatem invenio eliciendi contritionem pro eo tempore. Primo: quia non eſt phyſice, nec forte moraliter impoſſibile nullum actum voluntatis habere circa objectum ſic recogitatum: nihil enim eſt, quod neceſſitet voluntatem ad exercitium alicujus actus. Secundo: quia poteſt voluntas tunc habere ſimplicem complacentiam in honeſtate, & pulchritudine contritionis, & non habere efficacem volitionem exercendi illam. Tertio: quia poteſt tunc homo velle applicare intellectum ad intenſiorem cogitationem turpitudinis peccatorum, vel alicujus reſtitutionis, vel obligationis, quæ ex eis reſultat, & ita divertere illum a cogitatione contritionis. Quarto, quia ſimili modo poteſt abſque peccato veniali formaliter nolle nunc exercere actum contritionis: quia neceſſe non eſt, ut deſit finis honeſtus, vel quia oportet alteri rei magis neceſſariæ intendere, vel quia homo vult priora peccata omnino oblivioni tradere, ideoque etiam vult omnem cogitationem, omnemque motum circa illa divertere, & ad alia applicare.

Igitur per ſe loquendo, ex cogitatione peccatorum abſolute non oritur neceſſitas contritionis, ſemper tamen regulariter loquendo erit utilis, & interdum eſſe poſſet periculoſum ſæpius cogitare de peccatis, ſine ulla diſplicentia illorum, vel voluntate cavendi illa: tantumque poſſet eſſe hoc periculum in aliquo particulari caſu, ut oriretur obligatio ſtatim exercendi contritionem, vel motum aliquem peccato contrarium ſufficientem ad occurrendum illi periculo: illa vero obligatio non erit ex proprio præcepto affirmativo contritionis, ſed ex illo negativo, quod obligat ad non committendum tale peccatum. Unde non ſolum poteſt contingere hoc periculum in recogitatione peccati commiſſi, ſed etiam cujuſlibet nunquam commiſſi: quamvis in peccato commiſſo propter præteritum experimentum delectationis ejus major poſſit eſſe excitatio, & conſequenter majus periculum ex recogitatione ejus. Sed hæc omnia per accidens ſunt ad præceptum contritionis, de quo nunc agimus.

Præceptũ pœnitendi ſemel tantum obligare circa eadẽ peccata vera opinio. Ex his ergo concludo, præceptum pœnitentiæ ex ſe ſemel tantum obligare circa eadem peccata. Probatur, quia vel hoc præceptum conſideratur, quatenus pertinere poteſt ad charitatem Dei, vel ſui, & hoc modo ſatis impletur per unum actum contritionis: nam per illum ſtatim homo recipitur ad divinam amicitiam, & liberatur a periculo æternæ mortis: quia propter talia peccata, de quibus contritus eſt, jam illam non incurret: quod ſi iterum peccet, indigebit nova contritione illius peccati, quod commiſit, non vero prioris, per ſe loquendo, niſi quatenus contritio unius peccati virtualiter eſt contritio omnium. Si vero præceptum hoc conſideretur, ut eſt proprium pœnitentiæ ſeu juſtitiæ ad Deum, ſic etiam exacte completur per unum actum, poſt quem ſtatim deeſt propria materia illius obligationis, quæ eſt ſatisfactio exhibenda Deo pro injuria illata. Hoc enim factum eſt per illum primum actum: ex vi autem juſtitiæ tantum tenetur homo ſemel ſatisfacere aut reſtituere. Nec refert, quod ſatisfactio illa ex parte hominis non eſt integra ſeu condigna: nam talis eſt, qualis a Deo offenſo exigitur, & ab ipſo ita acceptatur, ut ſimpliciter remittat injuriam: & ideo perinde ſe habet debitor, ac ſi integre ſolviſſet. Quod vero ita ſe gerat Deus cum homine vere pœnitente, patet, tum quia nunquam a peccatore poſtulat, ut de eodem peccato ſæpius conteratur, ſed ſolum quod ex toto corde conteratur, & convertatur ad ipſum: tum etiam, quia alias nunquam peccatum remitteretur per unam contritionem, niſi in voto alterius, vel aliarum, quod inauditum eſt, & improbabile. Tandem poteſt confirmari a ſimili: nã propter rationes ſimiles præceptum confeſſionis ſemel tantum obligat, per ſe loquendo, de eiſdem peccatis.

Solvuntur duæ priores rationes dubitandi. Duæ igitur primæ rationes dubitandi ex ratione proxime facta ſolutæ ſunt. Quamvis enim noſtra ſatisfactio de ſe condigna non ſit, Deus tamen acceptat illam, quoties per veram contritionem exhibetur, & ſimpliciter remittit offenſam, ſive una ſit, ſive multiplex, nullam enim in hoc differentiam facit in juſtificatione peccatoris, ſive unum, ſive plura peccata remittat, ſemper enim una perfecta contritione contentus eſt: & ideo ceſſat obligatio iterum ſatisfaciendi aut ſe diſponendi ad juſtitiam.

Dubia duo circa tertiam rationẽ dubitandi: ſolvũtur. Primum. Obligatio contritionis non ceſſat, donec per actum formalem ejus compleatur. In tertia vero ratione dubitandi duo dubia petuntur. Primum eſt, an hoc præceptum obliget aliquando poſt juſtificationem, & remiſſionem peccati conſecutam. Ex ratione enim facta videtur ſequi pars negativa: quia in dicto caſu ſemper ceſſat vera neceſſitas medii ad reconciliationem cum Deo, & ceſſat etiam neceſſitas ſatisfactionis ex obligatione juſtitiæ, quia remiſſo debito, tollitur hæc obligatio. Atque ita ſentiunt aliqui. Ego vero cenſeo, ſecluſa inſtitutione ſacramenti confeſſionis, de quo ſtatim dicetur, obligationem hujus præcepti contritionis vere ac proprie non ceſſare, aut tolli, donec per aliquem actum formalem contritionis expleatur: quia hoc præceptum non obligat (ex vi legis naturæ) ſolum ſub hac conditione, niſi aliunde juſtificatio & remiſſio peccati comparetur, ſed ſimpliciter obligat ad habendam contritionem de peccato, tanquam medium ſimpliciter neceſſarium ad remiſſionem peccati. Et ideo non diximus hoc præceptum obligare tantum quandiu remiſſio peccati conſecuta non eſt, ſed obligare tantum ſemel in vita circa eadem peccata. In quo duo includuntur: unum negativum, ſcilicet non obligare ſæpius, aliud affirmativum, ſcilicet aliquando obligare: & utrumque eſt ſimpliciter verum, alioqui hoc præceptum non eſſet de medio ſimpliciter neceſſario. Unde, quando contingit hominem juſtificari per ſolum amorem, non remittitur ei culpa, niſi ſub onere habendi contritionem, nec Deus acceptat illam ſatisfactionem, ut omnino & abſolute ſufficientem juxta ordinationem ſuam: ſed ſolum acceptat illam, ut continentem in voto contritionem, per quam veluti formaliter complenda eſt: quandocunque autem remiſſio injuriæ, & acceptatio ſatisfactionis hoc modo fit, optime poteſt manere obligatio ad aliquid aliud faciendum: ita vero in præſenti fieri, ex neceſſitate ſimpliciter formalis pœnitentiæ ſufficienter colligimus. Et ita ſenſerunt Medina, Vega, & Corduba locis citatis in ſuperioribus.

Secundũ dubium. Hinc vero oritur ſecunda difficultas, quæ in prædicta ratione poſtulatur, ſcilicet, an etiam in lege gratiæ poſt obtentam juſtificationem per ſacramentum pœnitentię cum ſola attritione, maneat hæc obligatio habendi contritionem. Videtur enim ex dictis ſequi pars affirmans: quia, licet Deus pro tunc acceptaverit illam diſpoſitionem, ut ſufficientem ad dandam gratiam ob Chriſti merita applicata per ſacramentum, tamen de facto & in re ipſa non fuit exhibita ſufficiens ſatisfactio, quam homo poteſt, & debet exhibere; ergo ſemper manet obligatio complendi illam ſatisfactionem per veram contritionem. Et confirmatur: quia hoc per ſe ſpectat ad obſequium Deo debitum ratione injuriæ factæ: pertinet etiam ad majorem ſanctitatem, & internam juſtitiam ipſius hominis: ergo, quamvis Chriſtus inſtituerit faciliorem quandam viam conſequendi gratiam & veniam peccati per ſacramentum, non eſt cur abſtulerit aliam obligationem naturalem, intrinſecam, quę non repugnat cum illo privilegio ſacramenti, imo illud potius juvare poteſt, ut homo jam juſtificatus per gratiam, melius impleat obligationem contritionis.

Vera reſolutio. Nihilominus dicendum eſt, per ſe loquendo, non manere in lege nova obligationem hanc poſt prædictam juſtificationem. Ita ſentiunt omnes, qui putant ſacramentum pœnitentiæ juſtificare cum ſola attritione cognita: quam opinionem nunc ut veram ſupponimus, &

ex illa inferimus aſſertionem. Primo, quia jam contritio non eſt medium neceſſarium: nam, ſi eſſet, deberet, per ſe loquendo, in ipſa prima juſtificatione adhiberi, atque ita non liceret cum ſola attritione cognita ad ſacramentum accedere, ſed ſemper conandum eſſet ad contritionem habendam: ideoque talis obligatio pugnat cum illo privilegio ſacramenti. Secundo, quia ſacramentum non remittit peccatum attrito in voto futuræ contritionis, alienum enim eſſet hoc a ſenſu Eccleſiæ, & Conciliorum, quæ potius dicunt contritionem aliquando remittere peccatum in voto ſacramenti, non vero è contrario: quia in ſacramento fertur veluti ultima, & definitiva ſententia illius cauſæ: & ideo ſimpliciter remittitur culpa abſque alio onere amplius ſatisfaciendi pro illa (aliud eſt enim de pœna temporali), & ideo non eſt unde maneat illa obligatio.

Differentia inter remiſſionem peccati per amorem, & per attritionem cum ſacramento.

Et in hoc eſt magna differentia inter remiſſionem peccati comparatam per ſolum amorem ſine ulla pœnitentia formali, & comparatam per ſacramentum cum attritione: nam illa prior non eſt diſpoſitio per ſe ſufficiens, nec formaliter continet ſatisfactionem a Deo requiſitam: & ideo per illam non fit remiſſio niſi ſub onere & voto pœnitentiæ, hæc vero eſt diſpoſitio & quaſi ſatisfactio per ſe ſufficiens ex inſtitutione Chriſti, a quo facta eſt veluti commutatio quædam neceſſitatis contritionis in neceſſitatem confeſſionis cum omnibus ad illam requiſitis: & ideo illam abſolute acceptat, ut ſatisfactionem ſufficientem, ſuppleturque ex meritis Chriſti per ſacramentum applicatis, quod ex parte hominis deeſt, ac proinde non manet obligatio ulterioris contritionis: hic enim habet locum ratio ſupra tacta, quod remiſſa ſimpliciter injuria, ceſſat obligatio juſtitiæ. Accedit etiam, quod inſtitutio hæc, & privilegium ſacramenti non debuit fieri cum tanto gravamine, nimirum ut relicta abſolute obligatione contritionis, adjungeretur onus confeſſionis; ergo facta potius eſt per modum commutationis: nam attritio conjuncta ſacramento æſtimatur, & acceptatur per modum contritionis.

In juſtificatione per attritionem cũ ſacramento non diſpenſatur in præcepto, ſed mutatur materia ejus.

Nec vero propter hoc in lege nova diſpenſatum eſt præceptum contritionis, aut omnino ſublatum. Primum patet: quia, quod præceptum contritionis non obliget obtenta remiſſione peccati per ſacramentum pœnitentiæ, non eſt propter diſpenſationem in illo præcepto: ſed quia novum medium inſtitutum eſt per ſe ſufficiens ad dictam remiſſionem, & reconciliationem hominis cum Deo: & ideo, objecto ſeu materia mutata, per ſe ceſſat obligatio præcepti affirmativi, abſque diſpenſatione alia, ut in aliis præceptis naturalibus ſæpe contingit. Secundum vero patet: quia, quando medium confeſſionis applicari non poteſt, tunc præceptum contritionis obligat: ergo abſolute ſublatum non eſt in hac lege, ſed ſolum diminutæ ſunt, ut ſic dicam, occaſiones, & tempora pro quibus obligare poteſt. Addo præterea, quamvis hoc præceptum contritionis, ut obligat ad formalem deteſtationem peccati ex motivo charitatis, aut pœnitentiæ, non obliget hominem jam juſtificatum per ſacramentum, nihilominus præceptum diligendi Deum ſuper omnia ſemper obligare pro aliquo opportuno tempore, etiam poſt prædictam juſtificationem: nam hic actus amandi Deum non præcipitur primo, ac per ſe propter ſatisfactionem pro peccato, aut propter juſtificationem obtinendam: ſed homini etiam juſtificato per ſe neceſſarius eſt propter debitam unionem cum ſuo fine ultimo, & ad vitam, omnemque aliam actionem moralem convenienter inſtituendam, & ordinandam, ac propterea hæc obligatio non ceſſat in lege nova, etiamſi homo per ſacramentum cum attritione ſola juſtificatus ſit. Sicut infans juſtificatus per baptiſmum, quando ad ætatem adultam pervenit, tenetur convenienti tempore Deum ſuper omnia diligere: & quamvis homo adultus baptizaretur, & juſtificaretur ſine tali dilectione, nihilominus poſtea teneretur convenienti tempore illum actum exercere: ſicut enim actus fidei, & ſpei per ſe neceſſarii ſunt adultis, non obſtante juſtificatione per ſacramentum: ita etiam, & multo magis actus charitatis: quod ſecus in actu doloris: quia non eſt per ſe neceſſarius, ſed tantum ratione peccati.

Tunc autem non ceſſat præceptũ diligendi Deum.

Dubium de contritione habenda in articulo mortis.

Tandem vero inquiri hic poteſt, an ſaltem per accidens ratione dubii ſeu periculi teneantur fideles in lege gratiæ ad habendam contritionem ſaltem in articulo mortis, ſi mortaliter peccaverunt, etiamſi cum attritione cognita confeſſi ſint, vel confiteri poſſint: eſt enim valde veriſimile hanc obligationem durare ſaltem ex lege charitatis. Nam, licet ſit probabilis opinio, attritionem cognitam cum ſacramento ſufficere ad juſtificationem, tamen non eſt certa, & poteſt eſſe falſa. Quod ſi fortaſſe in re ita eſt, probabilis illa exiſtimatio non ſufficit, ut homo ſalvetur; ergo qui ſciens & videns ita ſe mori permittit voluntarie, exponit ſe periculo morali æternæ damnationis: nam ubi eſt morale dubium, eſt morale periculum, præſertim in re tam gravi: hic autem eſt morale dubium, cum illa opinio nec valde antiqua, nec multum communis ſit. Neque habet locum hic diſtinctio de dubio practico, vel ſpeculativo: nam quando dubium eſt de re ipſa, ſeu effectu an fiat, nec ne, tam dubium ſpeculativum, quam practicum ſufficit ad rem ipſam in periculo conſtituendam. Videtur autem profecto charitas obligare hominem, ne ſit adeo negligens ſuę ſalutis æternæ, ut eam tanto periculo exponat; ergo obligat illum ad faciendum, quod in ſe eſt, & conandum ad habendam contritionem.

Opinio negans.

Quæ ſententia mihi ſemper valde probabilis viſa eſt, nunc etiam videtur: quanquam videam multis viris doctis, atque etiam piis difficile ac rigoroſum hoc videri: quia putant ſententiam illam de juſtificatione per ſacramentum pœnitentiæ, cum attritione cognita jam eſſe adeo receptam, & auctoritate Concilii Tridentini munitam, ut videatur ſufficiens ad tollendum morale periculum. Item: quia alias etiam non liceret homini unquam confiteri cum attritione cognita: quia exponit ſe morali periculo non recipiendi ſacramentum, vel ſaltem non recipiendi gratiam. Tandem: quia nimis coarctamus viam ſalutis, & injicimus hominibus ſcrupulos, ut quoties inſurgunt dubia circa ſtatum peccati, vel remiſſionem ejus, teneantur contritiones iterare.

Homo attritus cũ ſacramento non tenetur ex vi juſtitiæ ad Deum conteri in mortis articulo.

Dico tamen, fidelem hunc conſtitutum in articulo mortis, qui bene noluit ſolam attritionem de peccatis ſuis habuiſſe, & cum ea tantum confeſſum & abſolutum eſſe, ex vi juſtitiæ ad Deum, ſeu pœnitentiæ non teneri ad perfectiorem pœnitentiam agendam: quia juxta probabilem opinionem & practice certam ſatisfecit quantum debuit, neque ex hac præciſa ratione exponit ſe alicui morali periculo, ſi omnem aliam obligationem impleat, ut jam dicam. Nihilominus vero exiſtimo tam ex charitate Dei, quam propria teneri hujuſmodi hominem majorem diſpoſitionem procurare ad æternam ſalutem conſequendam, graviterque peccare, ſi voluntarie ita ſe mori ſinat. Nam in primis tenetur hic homo diligere Deum ſuper omnia priuſquam moriatur: quia, ut dixi, hic actus per ſe neceſſarius eſt, & non tantum ratione peccati. Nec ſatis eſt, quod talis homo prius aliquando in vita Deum ſuper omnia dilexerit, tum quia hoc præceptum non tantum ſemel obligat, ſed etiam ſæpius, & tempus maxime neceſſarium eſt articulus mortis: tum etiam, quia poſtquam homo priorem dilectionem per ſubſequens peccatum mortale virtualiter retractavit, tenetur denuo illum diligere, & ſe & omnia in eum referre, non ſecus ac ſi denuo procreatus eſſet. Hæc ergo obligatio cum ſit per ſe & intrinſeca charitatis, etiam nunc manet: ſi ergo ille homo in tali ſtatu & articulo conſtitutus, Deum ſic diligere conetur, non credo obligari ad aliam contritionem, ſeu formalem pęnitentiã: quia obligationi pęnitentiæ jam ſatisfactum fuit, ut dixi: &, ſi quid erat dubii aut periculi de effectu pęnitentiæ ſecuto, per illum actum amoris ſufficienter tollitur; ſatis enim certum eſt neminem damnari, qui Deum ſuper omnia diligit, & maxime poſt receptum ſacramentum pœnitentiæ cum attritione. At vero, ſi quis voluntarie talem actum omitteret, ex hac parte contra charitatem Dei ageret, & omittendo etiam contritionem, contra propriam charitatem ſeu miſericordiam, quam circa ſeipſum exercere tenetur, etiam ſpecialiter peccaret, propter rationem factam, quæ apud me efficaciſſima eſt.

Tenetur tamen ex charitate Dei & propria.

Solvuntur rationes in cõtrarium.

Nec propterea coarctamus viam ſalutis, ſed debitam & neceſſariam diligentiam ad illam ab hominibus requirimus. Neque alii caſus ſimiles ſunt, vel quia non eſt æquale dubium, ſeu periculum, vel quia non eſt de nocumento adeo gravi & irreparabili. Quod ſi tandẽ contingeret hominẽ in eo caſu mori ſine actu amoris, vel con-

tri-

tritionis, & ſine novo peccato, vel quia raptus eſt priuſquam hoc advertere poſſet, vel quia illos omiſit ex probabili ignorantia obligationis ſeu juris aut etiam facti: quia videlicet conatus eſt ad talem actum habendum, & putavit ſe habere, re tamen vera non habuit: in his, inquam, caſibus ille homo ſalvabitur: quia tunc neceſſitas talis actus non eſt neceſſitas medii in re ipſa omnino requiſiti, ſed præcepti, a cujus tranſgreſſione tunc excuſabitur propter aliquam ex dictis circumſtantiis: & ideo non amittit juſtitiam, quam per ſacramentum conſecutus fuerat; ergo ex vi illius ſalvabitur. Non poſſumus autem majori cum certitudine tali homini ſalutem promittere, quam ſit certa opinio illa, quæ aſſerit ſacramentum cum ſola attritione cognita juſtificare, & quam ſit etiam certum in illo ſacramento conficiendo nullum ſubſtantiale impedimentum interveniſſe.

SECTIO V.

Utrum præceptum contritionis obliget ſtatim poſt commiſſum peccatum.

Quorundam opinio.

Quoniam præceptum contritionis affirmativum eſt, cujus natura eſt, ut non obliget pro ſemper, ſed pro determinato aliquo tempore, ideo videndum ſupereſt, quod ſit tempus, pro quo urget obligatio hujus præcepti. Fuit enim gravium Doctorum opinio, hanc obligationem ſtatim oriri ac homo peccavit. Quod autem dicimus ſtatim, non eſt metaphyſice, ſeu ſpeculative ſumendum, ſed practice, ac moraliter, id eſt quam primum poſt finitum peccatum occurrit & cogitatio ipſius peccati, aut aliquid quod ſufficienter excitet ad illam practice habendam, & aliunde ſit etiam opportunitas ad exercendam contritionem: quia videlicet nullum neceſſarium impedimentum intervenit. Ita tenuit Guillel. Pariſienſ. in lib. de Sacram. & Thom. de Argent. in 4. diſt. 17. ar. 4. ad 4. ubi idem ſentit Palud. q. 1. ar. 3. concluſ. 2. Item alii auctores præced. ſect. citati, qui dicunt teneri hominem ad contritionem de peccatis, quoties memoriæ occurrunt, etiam poſtquam remiſſa ſunt, a fortiori dicent teneri antequam remittantur, vel potius ut remittantur, ad deteſtanda illa ſtatim ac opportunitas occurrit. Quod ſpecialiter ſentit Alenſ. 4. p. qu. 77. memb. 4. ar. 1. & Major d. 17. qn. 5. & 9. & D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 18. §. 2. ubi in hanc ſententiam citat D. Th. Bonav. & Durand. non tamen deſignat loca: quid vero illi ſenſerint, ſtatim dicemus: idem ſentit Sylv. verb. *contritio*, n. 4. & Marſil. in 4. qu. 12. ar. 1. p. 5. Qui addit, maxime hoc procedere, quando, & peccata practice memoriæ occurrunt, & homo ſentit aliquem Dei impulſum ad contritionem habendam: quia tunc videtur ſe habere Deus tanquam creditor exigens ſolutionem a debitore, quo tempore videtur maxime obligare præceptum ſolvendi, ſeu ſatisfaciendi. D. etiam Bonavent. in 4. d. 17. in 2. p. illius ar. 4. qu. 3. in eandem ſententiam inclinare videtur, quamvis ſubobſcure. Conſtituit tamen neſcio quam differentiam inter religioſos & ſeculares, ut magis religioſi obligentur ad agendam ſtatim pęnitentiam de peccato commiſſo, propter ſtatum religionis, quem profitentur, quam ſeculares. Sed hoc non habet fundamentum, cum tale præceptum ſpeciale ex vi profeſſionis, & votorum non ſequatur, neque in regula contineatur. Sed quia Bonavent. magis ibi loquitur de præcepto confeſſionis, ideo infra in propria materia hoc latius examinabimus. Hanc præterea ſententiam docuit Cajet. 2:2. qu. 6. ar. 3. circa 2. & 1. tom. Opuſcul. tract. 17. quibus locis comparat hoc præceptum cum præcepto reſtituendi, quod licet affirmativum videatur, includit negativum non detinendi apud ſe rem alienam, & ratione hujus negativi obligat ad ſtatim reſtituendum: ita enim præceptum contritionis, quod ſpeciem habet affirmativi, includit negativum non permanendi in divina offenſione, & hac ratione obligat ad ſtatim ſatisfaciendum Deo pro peccato. Atque hoc modo favet huic ſententiæ D. Th. 2. 2. qu. 62. ar. 8. ubi in ſolut. ad 1. de præcepto reſtitutionis ait, licet ſecundum formam ſit affirmativum, implicare negativum. In corpore vero inde probat illud præceptum ſtatim obligare: quia nec per modicum tempus licet in peccato immorari, ſed quilibet tenetur peccatum ſtatim deſerere. Eandem ſententiam tenet Pet. Soto lect. 13. de Pœnit. & Abul. lib. 1. Paralip. c. 16. qu. 35. Et ex Canoniſtis Archidiac. in cap. *Ille Rex* de pœnit. d. 3. & Innoc. in c. *Omnis utriuſque ſexus*, de pœnit. & remiſſ. qui de confeſſione loquuntur. Videtur autem eadem, vel major ratio de contritione. Fundamenta hujus ſententiæ ſatis inſinuata ſunt inter eam referendam, & inter reſpondendum, & probandam oppoſitam ſententiam clarius proponentur.

Præceptum pœnitentiæ non obligare ſtatim poſt peccatum commiſſum.

Dicendum nihilominus eſt hoc præceptum non obligare ad agendam pœnitentiam ſtatim poſt peccatum commiſſum, etiamſi opportunitas occurrat, ſeu licet facile fieri poſſit. Hanc opinionem magis inſinuat D. Th. in 4. d. 17. qu. 3. ar. 1. quæſtiunc. 4. ubi licet dicat teneri hominem ad contritionem, quando peccata memoriæ occurrunt, ſubjungit. *Cum præcipue in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſſione peccatum oporteat eum incurrere.* Et in ſolut. ad 2. ait; *Non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, quod ſtatim medicum quærat, niſi quando neceſſitas curationis incumbit, & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.* Hoc etiam magis inſinuat Alenſis dict. qu. 77. alias qu. 17. memb. 2. ar. 2. §. 2. & Bonav. d. qu. 3. ubi ait, teneri hominem ad contritionem, quando recogitat culpam commiſſam, & Dei offenſam, vel quando recogitare debet, ſicut in hora mortis, vel in aliquo alio ſimili periculo. Ubi duplicem inſinuat obligationem ejus actus: unam quaſi accidentariam ex oblata cogitatione peccati, quæ poteſt dici ex ſuppoſitione: quia abſolute non tenebatur homo conteri, tamen ſuppoſito quod de peccato cogitet, jam tenetur: & hæc obligatio non pertinet ad præſentem ſectionem, ſed ad præcedentem, ubi eam refutavimus. Alia eſt obligatio ſimpliciter ac per ſe (quæ ad præſens ſpectat), & de illa ait Bonavent. non ſtatim oriri, ſed in aliquo articulo neceſſitatis, ut in ſolutionibus argumentorum clarius dicit. Exceptio autem, quam de religioſis inſinuat, non ſpectat ad rem præſentem: nam, licet vera eſſet, non eſſet ex vi hujus præcepti, ſed ex alia intrinſeca obligatione. Expreſſius hoc tenet Durand. in 4. d. 17. q. 10. n. 5. Angel. verb. *Contritio*, n. 5. Medin. Cod. de Pœnit. tract. 1. q. 6. & tract. 2. de Confeſſione ſtatim agenda, Adrian. in 4. q. 3. de Couſeſſione, Soto d. 17. qu. 2. art. 6. Cano relect. de Pœnit. 4. par. Viguerius in Sum. c. 27. & 29. & latius de Pœn. d. 5. in princ. circa 3. partem Gloſſæ n. 4. & ſeq.

Aſſertio probatur ab incommodis.

Poteſt autem hæc aſſertio primo probari a poſteriori, ab incommodis, quia alias homo, qui ſemel peccavit, differendo pœnitentiam continuo ac ſemper peccaret novo & ſpeciali peccato: quod eſt aperte falſum. Sequela patet: nam, qui non implet præceptum eo tempore quo obligat, peccat; ergo, ſi præceptum illud ſit virtute negativum, & perpetuo obligans, ſemper etiam peccatur toto tempore, quo actus omittitur, ut patet in præcepto reſtituendi, quod continet obligationem non contrectandi, ſeu detinendi rem alienam. Dicetur fortaſſe, etiam illum, qui non reſtituit pro aliquo tempore, non peccare actualiter toto illo tempore: quia dum dormit, vel de aliis rebus cogitat, non actualiter peccat: quia ſine actuali voluntario non eſt actuale peccatum. Sed contra: nam ſaltem ſequitur, quoties homo advertit ſe eſſe in ſtatu peccati, & poſſe per contritionem ab illo exire, de novo peccare non ſtatim contritionem habendo, ſive directe velit non conteri, & permanere in eo ſtatu: ſive tantum indirecte ſeſe ad alia applicando, & nihil de contritione curando. Sicut in ſimili caſu toties aliquis peccat contra juſtitiam detinendo rem alienam, quoties habet ſimilem voluntatem directam, vel interpretativam non reſtituendi ſtatim cum poſſit. Conſequens autem videtur duriſſimum, & contra communem uſum Eccleſię, ſolent enim fideles ſemel tantum in anno confiteri, nulla in diſcurſu anni habita contritione peccatorum, qui de hac dilatione, vel omiſſione nunquam confitentur: neque examinant, an illa omiſſio fuerit voluntaria, necne: neque confeſſores, etiam docti, hoc interrogant: ergo communiter omnes ſentiunt non eſſe hoc ſpeciale peccatum, neque præceptum contritionis ita ſtricte ac ſtatim obligare. Item ſequitur, peccare fidelem quoties peccata ſua nondum remiſſa recogitans, ſciens & videns, ſolam attritionem de illis habet, quia tacite vult pro tunc omittere perfectiorem dolorem. Conſequens autem eſt plane falſum, & contra ſenſum totius Eccleſiæ, imo, & contra doctrinam Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. & Seſſ. 6. c. 6. & 7.

Evaſio. *Præcluditur.*

A priori probatur aſſertio.

Secundo probatur a priori: quia hoc præceptum contritionis affirmativum eſt: præceptum autem affirmativum per ſe nec pro ſemper obligat, nec ſtatim; ergo neque hoc ita obligat: nulla enim ſpecialis ratio efficax hic afferri poteſt. Nam quod Cajetan. dicit, præceptum hoc affirmativum involvere negativum non permanendi aliquo tempore in ſtatu peccati, voluntarie dictum eſt: quia hæc abſoluta negatio revera non eſt in præcepto, loquendo de peccato pure habituali, jam relicto ex præcedenti actuali. Antequam enim hoc committatur, tenetur homo ad vitandum hujuſmodi ſtatum peccati, quia tenetur non peccare actualiter; tamen poſtquam jam peccavit, & in eo ſtatu invenitur, nullum eſt ſpeciale præceptum negativum, quo obligetur homo, ut nullo tempore in tali ſtatu ſe eſſe permittat. Et quoniam punctus controverſiæ in hoc videtur conſiſtere, poſſumus id oſtendere diſcurrendo per illa tria capita, quæ ſupra tetigimus, ex quibus oriri poteſt obligatio habendi contritionem: nam ex eiſdem tantum naſci poterit obligatio non permanendi voluntarie (vel minimo tempore) in ſtatu peccati: ſi ergo oſtenderimus ex nullo talium capitum oriri illam obligationem recte concludemus nullam eſſe. Simulque fundamenta contrariæ ſententiæ diſſolvemus.

Præceptum pœnitentiæ non obligare ſtatim ex lege juſtitiæ, oſtenditur.

Primum caput eſt lex juſtitiæ, quæ prius obligavit ad non inferendam Deo injuriam, poſt illam vero factam, obligat ad ſatisfaciendum pro illa. Hæc ergo lex ut affirmativa eſt, ex ſe non obligat ſtatim, ut vero eſt negativa, ſolum obligat poſt factam primam injuriam, ut non addatur altera, neque illa prior augeatur. Ex eo autem quod homo non ſtatim ſatisfaciat pro injuria prius Deo facta per peccatum, non augetur illa prior injuria: quia revera non creſcit illud peccatum, quod commiſſum fuit. Neque etiam nova injuria committitur: quia vel hæc eſſet ſola ipſa dilatio contritionis, & in hoc petitur principium: quia de hac inquirimus an ſit, & contendimus eſſe non poſſe propter ſolam dilationem, niſi aliunde injuriam novam ſupponat: vel eſſet aliqua alia offenſio divina, quæ ibi admiſcetur, & hæc fingi non poteſt, quia ſupponimus hominem non habere aliquam voluntatem peccandi.

Solvitur argumentum contrariæ ſententiæ de reſtitutione a Med.

Et declaratur amplius ex differentia inter ſatisfactionem hanc reſpectu Dei, & reſtitutionem reſpectu hominis, & ex reſponſione ad unam ex præcipuis difficultatibus prioris ſententiæ. Ita enim argumentatur. Lex juſtitiæ inter homines obligat ad reſtituendum ſtatim rem furto ſublatam, aut damnum illatum: quia ſimpliciter obligat ad non contrectandam rem alienam; ergo, & lex juſtitiæ ad Deum obligat ad ſtatim ſatisfaciendum Deo, & non permanendum in injuria ejus. Reſpondet Medina, hanc obligationem ad Deum non oriri ex nudo delicto, ſed ſimul conjungi determinationem voluntatis divinæ, definientis modum in ſatisfactione ſibi exhibenda: quia ergo ipſe non præſcripſit, ut hæc ſatisfactio ſtatim fieret, ideo non ſtatim oritur talis obligatio. Unde, inquit, hanc obligationem magis eſſe comparandam cum illa, quæ inter homines naſcitur ex conventione mutua; quæ non obligat ſtatim, ſed juxta partium conventionem, quam cum obligatione quæ naſcitur ex damno illato, vel re aliena, quæ ſtatim naſcitur: quia ex ipſa eſt, & non ex voluntate.

Rejicitur ſolutio.

Hæc vero reſponſio mihi non placet: quia licet verum ſit neceſſitatem contritionis ad ſatisfaciendum Deo ortam eſſe ex præſcripto voluntatis divinæ, tamen obligatio ſatisfaciendi Deo abſolute & ſimpliciter, naſcitur ex delicto; ergo illa obligatio ad ſatisfaciendum præciſe conſiderata, ut naſcitur ex delicto, erit ad ſatisfaciendum ſtatim; ergo hoc ipſo quod Deus determinavit, ut modus ſatisfactionis eſſet per contritionem, ex vi ejuſdem legis juſtitiæ & injuriæ illatæ determinatur illa obligatio ad contritionem ſtatim habendam, ut ſtatim fiat ſatisfactio. Quamvis enim Deus non declaraverit ſe velle, aut præcipere, ut contritio ſtatim habeatur, tamen etiam non declaravit ſe velle in hoc negotio cedere in re aliqua juri ſuo, & quaſi expectare aliquo tempore debitam ſatisfactionem: quomodo etiam inter homines poteſt ſine peccato differri ſatisfactio ex conſenſu perſonæ offenſæ: nullo tamen modo oſtendi poteſt Deum hunc conſenſum præbuiſſe, aut talem voluntatem ſignificaſſe. Solum ergo petiit contritionem pro ſatisfactione: reliqua vero naturali legi juſtitiæ de ſatisfactione exhibenda commiſit; ergo hoc ipſo quod expreſſe, & poſitive non conceſſit dilationem, erit obligatio ad ſtatim ratione delicti ſeu injuriæ. Sicut etiam inter homines, ſi non ceſſet determinatus modus ſatisfactionis pro aliqua injuria, & arbitrio prudenti convenirent partes in tali modo ſatisfactionis, eo ipſo quod nullum ſpeciale tempus deſignarent, naturalis lex obligaret ad exhibendam ſtatim talem ſatisfactionem.

Soti ſolutio.

Aliter reſpondet Soto dicto articulo ſexto poſt ſecundam concluſionem, eſſe quidem in nobis obligationem non permanendi in peccato commiſſo, hanc vero obligationem non oriri ex aliquo ſingulari præcepto, ſed ex omnibus illis, quibus ſingula peccata prohibentur. Et ideo, inquit, qui occidit, v. gr. differendo pœnitentiam, auget culpam homicidii, non tamen committit ſpecialem culpam omiſſionis pœnitentiæ, donec ſpecialis neceſſitas occurrat. Et ſimiliter de reſtitutione ait, ex dilatione ejus augeri peccatum furti, non tamen novum committi peccatum, donec nova ratio neceſſitatis creditoris, vel alia occurrat.

Reprobatur.

Hæc etiam reſponſio multa involvit, quæ non videntur vera, nec ſatisfacere. Nam in primis quod ait teneri nos ex præcepto aliquo non eſſe extra gratiam vel amicitiam Dei aliquo tempore, falſum eſt: quia nullum extat de hac re præceptum, ut in hoc diſcurſu paulatim oſtendimus, & Soto ipſe admittit non pertinere hoc ad ſpeciale aliquod præceptum. Quod vero non pertineat ad omnia, ut ipſe dicit, probatur, quia poſtquam aliquis commiſit homicidium, aut perjurium, quantumcunque differat pœnitentiam, & extra gratiam Dei permaneat, non amplius peccat contra præceptum non occidendi, aut non perjurandi: neque ex hoc capite augetur culpa homicidii ut ſic, quandoquidem neque illa eſt circumſtantia homicidii, neque ad virtutem juſtitiæ commutativæ inter homines, cujus ad illud præceptum non occidendi, pertinet, quod homo ſit, vel non ſit diu extra gratiam Dei. Unde, ſi aliquod eſſet de hac re præceptum, neceſſario pertinere deberet ad aliquam virtutem reſpicientem aliquo modo Deum, vel amorem, aut ſatisfactionem illi debitam, re tamen vera nullum eſt tale præceptum abſolute negativum, quod pro omni tempore obliget, ſed ad ſummum eſt præceptum obligans, ut non ſemper, vel non nimio tempore extra gratiam Dei perſiſtamus. Hoc autem præceptum neceſſe eſt, ut ſit ſpeciale, tum quia ut oſtenſum eſt, non pertinet ad omnia mandata, vel omnes virtutes: tum etiam, quia continet ſpecialem rectitudinem & honeſtatem reſpectu Dei: tum denique, quia alias omiſſio pœnitentiæ nunquam eſſet ſpeciale peccatum, ſed ſemper reduceretur ad illud, in quo homo habitualiter perdurat. Sicut ergo impœnitentia aliquando ſpeciale peccatum eſt, ita etiam eſt ſpeciale præceptum non permanendi in peccato: hoc autem non eſt per ſe negativum, & ex conſequenti obligans ad aliquod poſitivum, ut Cajetanus putavit: ſed potius è converſo per ſe eſt affirmativum, obligans hominem, ut Deo ſatisfaciat, vel ſe ad illum convertat.

Germana ſolutio, & diſcrimen inter juſtitiam ad Deum, & ad hominem traditur.

Dicendum eſt ergo proprium diſcrimen inter Deum & hominem in hoc conſiſtere, quod aliter læditur homo per furtum, vel aliam ſimilem injuriam, quam offendatur Deus per peccatum: homo enim ita læditur, ut detrimentum aut damnum patiatur in propriis bonis ſibi utilibus, quibus carere cogitur, quandiu res oblata ei non reſtituitur: & ideo juſtitia non tantum obligat ad non accipiendam rem alienam, ſed etiam ad non detinendam illam apud ſe, quia illa carentia rei propriæ continuata eſt quaſi continuum nocumentum proximi: quod moraliter gravius eſt, quanto privatio eſt diuturnior: quia ſemper impedit dominum ab uſu rei ſuæ ipſo invito, & ſic ſemper facit ei injuriam, ut recte dixit D. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 8. Atque hinc eſt, ut obligatio reſtituendi per ſe primo oriatur ex præcepto negativo, non detinendi apud ſe rem alienam, ac proinde, ut moraliter ſtatim, ac pro quolibet tempore opportuno obliget. Quomodo autem, quandiu reſtitutio non fit, peccatum committatur, augeatur, vel multiplicetur, ad hunc locum explicare non ſpectat, ſed ad

2. 2.

1.2.qu.62. ar.8. & inferius agentes de numero peccatorum in ordine ad confeſſionem aliquid fortaſſe attingemus. Nunc ſolum dicimus ad explicandum quoddam D. Thom. teſtimonium ſupra adductum, omiſſionem illam continuam reſtitutionis debitæ, quantum eſt ex ſe, ſufficere ad continuum peccatum: quia vero illa eſt exterior tranſgreſſio præcepti, quæ non eſt actuale peccatum, niſi ſit voluntaria, ex hac parte fieri poteſt, ut illa tráſgreſſio non continuetur in ratione actualis peccati, quia non ſemper voluntaria eſt. Quia vero hoc eſt per accidens ex diſtractione vel occupatione humanæ mentis, per ſe autem eſt, ut illa ſit vera tranſgreſſio præcepti; ideo recte dixit D. Th. in illo ar. 8. ſtatim teneri hominem ad reſtituendum, quia ſtatim tenetur peccatum deſerere, & nunquam licet, vel per modicum tempus, in peccato morari: eſt enim hoc veriſſimum de peccato actuali, de quo D.Th. loquitur, non de ſolo habituali: quia non reſtituere per ſe ac de ſe actuale peccatum eſt. At vero Deus, licet noſtris peccatis offendatur, non tamen ita læditur, ut privetur aliqua re ſibi utili, aut detrimentum aliquod in hoc genere patiatur: ſed ſolum quia privatur honore, jure ſibi debito, ut finis ultimus eſt, & ſupremus gubernator, & ideo poſt tranſactam actualem injuriam nullum ei nocumentum accreſcit ex eo, quod ſatisfactio pro injuria non ſtatim fiat, nec proprie homo apud ſe detinet aliquod bonum Deo utile, neque impedit illum ab uſu alicujus rei ſuæ. Ac propterea, quamvis hæc obligatio ad Deum alioqui gravior ſit, non tamen ita confeſtim urget, neque ejus dilatio habet tam intrinſecam rationem injuriæ, ſicut dilatio reſtitutionis.

Objectio. Dices: interdum etiam inter homines ex dilatione reſtitutionis non creſcit detrimentum alterius, ut patet in infamia, quæ non creſcit propterea quod ejus reſtitutio differatur, ſi aliunde non multiplicetur aut diffundatur: idemque videtur eſſe in honore, & ſatisfactione pro injuria illata contra honorem, nam hæc etiam non creſcit ex ſola temporis dilatione. Interdum etiam poteſt accidere in ſolutione pecuniarum, ut detentio earum nullum alteri ſit nocumentum, quia pro eo tempore non erat illis uſurus; ergo in his etiam caſibus præceptum reſtituendi non obligabit ſtatim. E contrario vero, licet Deus non patiatur detrimentum in bonis intrinſecis; in extrinſecis vero, quæ ſunt fama, & honor, interdum illud patitur propter peccatum hominis: unde ex hac parte poterit eſſe obligatio ad ſatisfaciendum ſtatim Deo, ne ejus infamia, vel injuria creſcat. Ut ſi quis, v. gr. Deum ſuo modo infamet, falſa inter homines de illo ſeminando, tenetur quam primum poſſit damnum illud reparare.

Reſponſio. Reſpondetur, in his conſideranda eſſe, quæ ſunt per ſe & intrinſeca, non quæ per accidens, & extrinſecus contingere poſſunt; inter homines enim, per ſe loquendo, dilatio ſatisfactionis vel reſtitutionis eſt nociva alteri, ac proinde rationabiliter involuntaria: nam infamia, quo magis durat, eo magis radicari ſolet, aut diffundi: dilatio etiam ſatisfactionis poſt ablatum honorem creſcit in contemptum, & illamet carentia honoris ſemper fit oneroſior, & ſecum affert alia incommoda, quia humana vita multum ex hujuſmodi bonis pendet, & honor, ac fama inter homines, ad bona etiam utilia ſpectant. Ipſa denique carentia pecuniæ, vel cujuſcunque rei propriæ de ſe eſt nocumentum quoddam: & ideo, per ſe loquendo, reſtitutio inter homines ſtatim facienda eſt. Probabile tamen eſt, ut ſi in particulari caſu manifeſte ceſſet omne detrimentum, vel augmentum ejus, & alioqui intercedat aliqua rationabilis cauſa, poſſit pro aliquo tempore reſtitutio aut ſatisfactio differri: & ideo non eſt tam intrinſece malum (etiam inter homines) differre reſtitutionem ſicut accipere rem alienam: & aliqua cauſa poteſt eſſe ſufficiens ad honeſtandam dilationem, & non acceptionem. Reſpectu vero Dei per ſe loquendo non creſcit injuria, vel nocumentum aliquod etiam in bonis extrinſecis Dei, propter ſolam dilationem ſatisfactionis pro injuria, quæ cum peccato mortali ut ſic conjuncta eſt: in particulari vero ex aliquo ſpeciali genere peccati, vel ex aliqua peculiari occaſione, aut hominis diſpoſitione fieri poteſt, ut oriatur nova injuria Dei, vel morale periculum ejus: & tunc poterit eſſe obligatio ad exhibendam ſatisfactionem, ſtatim ac neceſſarium fuerit ad illud damnum evitandum. Exemplum hujus poſterioris caſus afferemus in ſecundo puncto. Prioris vero caſus optimum exemplum eſt illud poſitum de infamatione Dei per falſam doctrinam: nam ſine dubio tenetur quis ad illud damnum ſtatim reparandum: quæ obligatio proprie non ſpectat ad præceptum pœnitentiæ, de quo nunc agimus: nam ſine vera pœnitentia poſſet illa ſatisfactio fieri quatenus eſt reſtitutio famæ, ſeu deſtructio erroris: ſed pertinet ad aliam rationem juſtitiæ, vel reſpectu hominum propter damnum illis illatum, ut aliqui exiſtimant, vel etiam reſpectu Dei, ut ego opinor, propter ſpecialem injuriam illi factam per illud peccatum, non tam per malitiam averſionis, communem omni peccato, quam per malitiam converſionis, ſpecialem & propriam illius peccati.

Ex hac ergo differentia optime concluditur, præceptum contritionis, quatenus eſt præceptum juſtitiæ ad Deum, non obligare ſtatim ad illam habendam: quia non obligat ex vi præcepti negativi, quo homo ex juſtitia teneatur nunquam eſſe in peccato habituali, ſed ex ſolo affirmativo ſatisfaciendi Deo, cujus natura non eſt obligare ſtatim, ſed pro aliquo articulo neceſſitatis. Neque ad hoc etiam ſatis eſt (quod Marſilius ajebat) quod homo in ſe ſentiat excitationem, aut motionem Dei ad pœnitentiam agendam, quia hæc ſola circumſtantia per ſe non inducit præcepti obligationem, & præſertim juſtitiæ, niſi aliunde ſupponatur ſpecialis aliqua ratio, ob quam hic & nunc obligatio juſtitiæ urgeat. Nam etiam inter homines quod creditor petat debitum, non inducit obligationem juſtitiæ pro illo tempore, ſed ſupponit illam, niſi forte in eo caſu, in quo inter creditorem & debitorem conventum eſſet, ut teneatur unus ſolvere debitum ſtatim, ac alius petat: nunquam autem nobis declaravit Deus velle nos obligare ex præcepto ad pœnitentiam agendam, ſtatim ac nos ad illam vocat: ſæpe enim nos vocat ad ea, quæ meliora & utiliora ſunt. — *Excitatio Dei ad pœnitentiam non inducit illius obligationem.*

Probatur præceptum pœnitendi non obligare ſtatim ex charitate Dei.

Secundum caput obligationis pœnitentiæ eſt charitas Dei. In quo ſimilis poteſt fieri diſcurſus: quia etiam hoc titulo præceptum hoc eſt per ſe affirmativum, & non ſupponit illud negativum non permanendi aliquo tempore extra Dei amicitiam, ſeu in ſtatu habitualis inimicitiæ Dei. Nam præceptum negativum charitatis Dei obligat quidem ad non concipiendum Dei odium, & non faciendum aliquid contrarium amori Dei: tamen quod ultra hoc detur præceptum, ut homo nullo tempore in ſe permittat illum ſtatum habitualis inimicitiæ, nimis rigoroſum eſt, nullaque ſufficienti ratione probari poteſt: quamvis non deſint apparentia argumenta, ex quorum ſolutionibus hoc magis confirmabitur.

Primum ergo argumentum ſit, quia ſtatus habitualis inimicitiæ Dei eſt objectum ita intrinſece malum, ut nullus poſſit honeſte illud velle; ergo ille ſtatus ut voluntarius, ſemper, & pro ſemper eſt prohibitus: datur ergo hoc præceptum negativum non permanendi voluntarie in illo ſtatu, vel minimo tempore: quod præceptum charitatis Dei eſt: quia turpitudo illius ſtatus charitatis ſpecialiter contraria eſt: & ideo ad illam ſpectat obligatio nolendi, ſeu non volendi talem ſtatum. Ergo ex vi ejuſdem præcepti voluntaria impœnitentia peccati omni tempore prohibita eſt, quia virtualiter eſt voluntaria permanentia in eo ſtatu; ergo e contrario præceptum pœnitentiæ ex eadem charitate obligat ad agendam de peccato pœnitentiam ſtatim oblata opportunitate. Patet conſequentia: quia non poteſt voluntaria impœnitentia ſemper eſſe mala, niſi pœnitentia ſemper ſit præcepta: nam voluntaria omiſſio rei non præceptæ non eſt mala. — *Impugnatur relatio primo.*

Secundo, ille ſtatus ſemper conſtituit hominem in periculo morali novæ inimicitiæ, ſeu offenſionis Dei: charitas autem Dei obligat ad vitandum ſemper tale periculum; ergo. Major patet: quia ſine gratia Dei habituali non poteſt homo omnia peccata mortalia vitare, ut docent omnes Theologi cum Gregorio dicente; *Peccatum, quod per pœnitentiam non cito deletur, Deo permittente, ſuo pondere in aliud trahit*, ut ſumitur ex hom. 11. in Ezech. — *Impugnatur ſecundo.*

Tertio ſi unus homo gerat inimicitias cum alio homine, tenetur ſtatim & ſine ulla mora illas deponere, & ad amicitiam ejus redire, juxta illud Chriſti verbum Matt. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te: relinque ibi munus tuum, & vade prius reconcilia-* — *Impugnatur tertio.*

ciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Ubi ſignificat, reconciliationem cum fratre non eſſe differendam, etiam propter ſacrificium offerendum, nec poſſe ſacrificium Deo placere, niſi ablata prius inimicitia cum proximo; ergo multo magis neceſſarium eſt inimicitiam cum Deo ſtatim auferre ex intrinſeca lege ipſius amicitiæ, quæ nihil magis expedit, quam deſtructionem ſui contrarii, ſcilicet inimicitiæ.

Declaratur quomodo homo excitatus ad pœnitentiã poſſit ſe gerere ceſſando ab actu, ut non peccet.

In primo argumento poſtulatur, ut explicemus, ſi homo, qui eſt in peccato, etiam oblata occaſione contritionis, non tenetur ſtatim conteri, aut deſerere ſtatum peccati, quomodo poſſit tunc ſe gerere in voluntate ſua, ita ut non peccet de novo. Et in primis dicitur, ſi neutrum illorum directe velit, ſcilicet nec permanentiam in peccato, nec carentiam contritionis, nihil peccaturum, ſi voluntatem ſuam applicet ad alia objecta honeſta. Atque hoc ſufficit, ut intelligamus, charitatem tunc non neceſſario obligare ad actum contritionis, qua poteſt homo nec inimicitiam Dei velle, nec tamen actu conteri. Unde concedo ulterius, directe, ac poſitive velle carentiam gratiæ, aut illum ſtatum inimicitiæ Dei, eſſe intrinſece malum, ut convincit argumentum factum, quia objectum illius actus intrinſece malum eſt, imo adeo pravum, ut velle illud plane ſit peccatum mortale: quia habet gravem deformitatem contrariam charitati Dei. Nec vero ex hoc infertur neceſſitas actus contritionis, cum poſſit voluntas utroque actu carere voluntarie, ſaltem indirecte.

Addo vero ulterius, etiam in eo caſu poſſe hominem directe velle non elicere contritionis actum. Hoc ſupra dixi de homine jam juſtificato recogitante peccata præterita: eadem autem ratio eſt de nondum juſtificato, cum in eo etiam omiſſio illa, pro tali tempore, non ſit contra præceptum. Solum eſt diſcrimen, quia in homine jam juſtificato per contritionem, velle nunquam amplius conteri de illis peccatis, non eſt per ſe peccatum, nec contra charitatem, nec contra pœnitentiam: quia contra nullum eſt præceptum, cum obligatio habendi contritionem jam fuerit impleta. At vero in homine nondum juſtificato peccatum eſſet, velle nunquam conteri de peccato commiſſo: quia talis voluntas comprehendit etiam illud tempus, pro quo obligare poteſt tale præceptum, quod nondum impletum eſt. Cum limitatione autem, velle non conteri pro hoc tempore, pro quo nondum obligat præceptum, nullum peccatum eſt, per ſe & ex vi talis objecti, quia illud objectum non eſt intrinſece malum. Nam, licet contritio ſit intrinſece bona, tamen carentia ejus non eſt intrinſece mala, niſi quando debita eſt: quod commune eſt cuilibet actui virtutis: ſed pro illo tempore ille actus non eſt debitus, quia, ut ſupponimus, non obligat præceptum contritionis; ergo pro tunc carentia illius actus non eſt mala, quamvis nec per ſe bona ſit; ergo indifferens.

Palacios rejicitur.

Sine fundamento ergo quidam dicunt illam voluntatem eſſe intrinſece malam, & peccatum mortale, Quod ſenſit Palacios in 4. d. 17. q. 2. Non poteſt tamen explicari, in quo ſita ſit talis malitia, neque aſſignari præceptum, quod per illum actum tam graviter violetur. Nam oſtenſum eſt preceptum contritionis non violari: nullum autem aliud excogitari poteſt. Soto vero ibid. q. 2. art. 6. dicit eſſe peccatum veniale, quia eſt nolitio boni objecti, & addit non eſſe contra præceptum contritionis, ſed contra alia præcepta de non perſeverando in furto, vel homicidio, &c. Sed neutrum eſt recte dictum. Non quidem primum, tum quia ille actus explicatus per modum voluntatis poſitive habet objectum indifferens, ut oſtenſum eſt: tum etiam, quia nolitio boni objecti per ſe, & intrinſece non eſt peccatum veniale, niſi quando tale bonum neceſſarium eſt: alias nolle dare eleemoſynam, aut nolle religioſum eſſe, vel perpetuam virginitatem ſervare, ſemper eſſet veniale peccatum: quod falſum eſt. Non etiam ſecundum: nam ſecluſo ſpeciali præcepto pœnitentiæ, vel charitatis, alia præcepta non furandi, occidendi, &c. licet obligent ad non perſeverandum in peccato actuali unicuique contrarium; non tamen ad non permanendum in peccato habituali, quia ſtatus in peccato habituali formaliter non eſt contrarius præcepto non pejerandi, v. gr. niſi ratione actus præteriti; ergo tale præceptum per ſe non obligat, ut homo non maneat in illo ſtatu. Et multo certius eſt, tale præceptum non obligare ad ſtatim deſerendum ſtatum illum: quia, ſi charitas, vel pœnitentia ad hoc non obligat, cur aliæ virtutes particulares obligabunt?

Soto impugnatur.

Melius ergo Medina, & Cano docent actum illum eſſe indifferentem ex objecto. Sed Cano ait, ex accidenti fore ſemper actum illum veniale peccatum, quia non poteſt habere honeſtum finem, & ideo ad minimum eſſe actum otioſum, Medina vero ait, interdum poſſe habere honeſtum finem: quod mihi videtur verum: nam, licet ſit rarum, non tamen impoſſibile. Quia poteſt quis hic & nunc eſſe obligatus ad alias actiones honeſtas, & ut eas attentius, ac diligentius exequi poſſit, velle nunc non cogitare de pœnitentia agenda. Item poſſet aliquis ſe ſentire nunc valde indiſpoſitum ad contritionem eliciendam; ergo, licet directe nollet tunc conari ad talem actum, ſed librum aliquem legere, vel virum pium alloqui, ut paulatim excitetur, nihil peccabit.

Sed dicit aliquis: Qui vult non conteri de peccato remiſſo, virtute vult permanere in ſtatu peccati, & inimicitiæ Dei: ergo, ſi hoc eſt intrinſece malum, etiam illud: nam in moralibus perinde eſt velle aliquid, virtualiter, ac formaliter. Antecedens probatur, quia illud conſequens ſequitur ex illo antecedenti: qui autem vult antecedens, virtute vult conſequens. Reſpondetur negando antecedens, quia illud conſequens, ſcilicet eſſe in ſtatu peccati, non ſequitur per ſe ex illo antecedenti, ſed tantum per accidens, ſcilicet quia non applicatur cauſa, quæ poſſet deſtruere malum illud: in hujuſmodi autem cauſa ſeu antecedente, non cenſetur quis velle virtualiter effectum, niſi quando tenetur talem cauſam applicare, & non vult, alioqui ſolum cenſetur permittere effectum. Quamvis autem velle ſtatum peccati intrinſece malum ſit, velle autem permittere aliquam permanentiam in illo ſtatu non eſt intrinſece malum. Unde, cum in primo argumento ſumitur, ſtatum peccati voluntarium eſſe intrinſece malum, diſtinguendum eſt: nam, ſi voluntarium ſignificet, id eſt volitum, verum eſt aſſumptum; mala vero eſt conſequentia, quia ex voluntaria dilatione pœnitentiæ non ſequitur ſtatum peccati eſſe hoc modo voluntarium; ſi autem in illo antecedente voluntarium ſignificet permiſſum, ſic falſum eſt.

Objectio.

Solvitur.

Solvitur primum argumentum.

Ad ſecundum argumentum primo reſponderi poteſt, ad vitandum novum peccatũ mortale non eſſe per ſe neceſſariam gratiam habitualem, nec remiſſionem peccati commiſſi; ſed ſufficere actualem gratiam excitantem, & adjuvantem: nam hæ per ſe & immediate præbent vires ad operationes, & ad vincendas tentationes: gratia autem habitualis, præſertim quæ eſt in eſſentia animæ, parum ad hoc confert. Neque etiam peccatum habituale, ut eſt pura culpa, inclinat, vel eſt pondus ad novum peccatum; ſed hoc faciunt habitus vitiorum, qui ſunt per accidens ad ſtatum peccati, de quo agimus: & præterea ad illos vincendos ſufficiunt auxilia gratiæ, ſine habitibus. Hæc vero reſponſio, licet in rigore phyſico & ſpeculativo ſuſtineri poſſet; tamen juxta Theologicam doctrinam non eſt probanda: nam graviores Theologi docent, hominem in ſtatu peccati mortalis permanentem diu, non poſſe multo tempore perſiſtere, quin iterum mortaliter peccet. Eſtque id conſentaneum definitioni, ac doctrinæ Concilii Milevitani can. 3. dicentis gratiam Dei, qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolum ad remiſſionem peccatorum, quæ jam commiſſa ſunt, ſed etiam ad adjutorium ne committantur valere. Et inferius exponit ita valere, ut etiam neceſſaria ſit, detque non tantum facilius, ſed etiam ſimpliciter poſſe. Et licet Concilium poſſit de auxiliante, ſeu actuali gratia exponi; tamen *gratia juſtificationis*, ut ibi, & can. 5. appellatur, plus includit, ſcilicet gratiam etiam remiſſionis peccatorum, in qua gratia habitualis continetur. Imo Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. can. 3. gratiam juſtificationis diſtinguit a gratia præveniente, & adjuvante, dicens, has eſſe neceſſarias, ut homo pœnitentiam agat, *ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur*. Et can. 9. & 11. & ſæpe diſtinguit gratiam, qua juſtificamur, ab actibus illis, quibus ad remiſſionem peccatorum diſponimur; cum tamen hi actus includant, vel ſupponant gratiam excitantem, & adjuvantem.

Secundi argumenti ſolut.

Rejicitur.

Non

Vide epiſtol. 95. ad Auguſtinum, & epiſtolam 105. ejuſdem & Proſperũ contra Collatorem c.35.

Non nego quidem hæc auxilia gratiæ pertinere ad gratiam juſtificationis, & ſub ea includi, quatenus dantur, ut nos ad eam præparent; ſed dico gratiam juſtificationis in rigore plus includere, & quaſi compleri per habitualem gratiam: ideoque rectius intelligi illam doctrinam de tota hac gratia. Quia, licet auxilia gratiæ, ſi darentur copioſa, ſine dubio ſufficerent ad vitandum novum peccatum, etiam longo tempore, quamvis prius peccatum non eſſet remiſſum: tamen, cum illa auxilia ſoli gratiæ habituali ſint connaturalia, & peccatori non tamen non ſint debita, verum etiam ille ſit eis indignus, ita ſunt conjuncta cum gratia habituali, ut ſecundum legem ordinariam ab ea non ſeparentur. Accedit etiam, quod habitus gratiæ aliquid adjuvant: boni etiam motus, quibus homo ſe præparat ad remiſſionem prioris peccati, nonnullam facilitatem relinquunt: & ideo penſatis omnibus, ac cæteris paribus, minora auxilia requirit homo juſtificatus, ut vitet novum peccatum, quam qui in peccato perſiſtit: illi autem non dat Deus ſecundum communem legem majora auxilia, ſed proxime dat illi auxilium ad reſurgendum; quod ſi illo bene non utitur, relinquit illum cum communi concurſu gratiæ. Et hoc eſt, quod ſignificavit Gregorius citato loco.

Vera ſolutio ad 2.

Concedo igitur, eum, qui in peccato mortali perſeverat, non diu permanſurum ſine novo peccato. Nihilominus poteſt aliquo brevi tempore non peccare: & ideo non ſequitur teneri ad ſtatim habendam contritionem, quia non ſtatim eſt in periculo peccati: ſed ad ſummum ſequitur teneri non diu differre cõverſionem ſuam, quod probabile eſt: non tam ex hoc capite, quam per ſe, ut ſequenti ſectione dicemus. Nam ex vi hujus periculi non videtur conſequi hæc obligatio, tum quia non conſtat quantum ſit illud tempus, in quo homo poteſt perſeverare ſine novo peccato mortali abſque ſtatu gratiæ: multoque minus conſtat, quando ſit Deus negaturus auxilium efficax ad vincendam aliquam tentationem: tum quia in quolibet ſignato tempore poteſt homo non committere novum peccatum quantum eſt ex hoc capite, & poſt quodlibet tempus poteſt homo ſibi perſuadere hic & nunc non eſſe illud morale periculum ob illam ſolam cauſam. Quod ſemper addo, ut excludam extraordinarios caſus, ob quos eſſe poteſt neceſſaria gratia habitualis ad vitandum peccatum, de quibus ſequenti ſectione dicemus. Ac propterea, moraliter loquendo, non eſt tale hoc periculum, ut cenſeatur proximum, ac morale, ita ut propter illud ſpecialiter obligemur ad gratiam habitualem procurandam.

Tertio argumento ſatisfit.

Ad 3. argumentum reſpondetur, etiam inter homines aliud eſſe non odiſſe proximum, aliud amare illum: ad primum enim ſtatim, ac ſemper tenemur; ad ſecundum autem nec ſtatim, nec ſemper, ſed temporibus humano modo neceſſariis, juxta doctrinam D. Thomæ & communem 2. 2. q.25. art.8. Si quis ergo inimicitias prius cum proximo duxit, ad duo tantum poſtea tenetur ſtatim ac ſemper: unum eſt ad deponendum odium formale, vel virtuale, ſi quod habebat: aliud eſt ad tollendum proximo ſcandalum, quod daret, ſi ſe illi inimicum oſtenderet. Oportet ergo omnia ſigna inimicitiæ tollere, & affectum odii ablatum eſſe, ſignificare: & a fortiori etiam eſt neceſſarium ſtatim reſtituere nocumenta, vel injurias, ſi quæ fortaſſe occaſione inimicitiarum illatæ fuerant. Et hæc omnia ſignificavit Chriſtus in verbis in argumento citatis. Inire autem novam & ſpecialem amicitiam neceſſarium non eſt nec ſtatim, nec etiam poſtea, per ſe loquendo.

Unde in illatione, quæ fit ad amicitiam cum Deo, in aliquibus eſt ſimilitudo, in aliis vero minime. Nam reſpectu Dei eſt ſpecialis obligatio diligendi eum, ut ultimum finem, peculiari modo, & affectu interno, non propter indigentiam, quæ ſit ex parte ipſius Dei, nec propter contingentes eventus, ſed propter dignitatem ipſius Dei, ſeu propter ſubordinationem & unionem, quam per ſe illi debet humena natura. Et quoniam hæc obligatio ex ordine gratiæ elevata eſt ad amorem infuſum & ſupernaturalem, ideo extenditur etiam hæc obligatio ad ineundam ſpecialem quandam, & excellentiorem amicitiam cum ipſo Deo, quæ ſuo modo etiam ad proximos extenditur. Hinc etiam tenetur homo ſtatim, ac ſemper ad non habendum in ſe Dei odium formale, nec virtuale: & huc etiam ſpectat non habere propoſitum formale, vel virtuale iterum peccandi. Unde, ſi quis peccavit, & de ea ratione inimicitiam cum Deo contraxit, ſtatim tenetur tollere voluntatem peccandi, & omne id, quod ad actualem, vel, ut ſic dicam, poſitivam inimicitiam ex parte ſua pertinere poteſt, quale eſt omne propoſitum peccandi, aut moralis, & proxima occaſio ejus: quamvis hæc obligatio non ſemper ſpectet ad charitatem proxime & elicitive, ſed remote & imperative: nam proxime pertinere poteſt ad juſtitiam, &c. Præter hoc autem non tenetur homo ſtatim poſitive inire novam amicitiam cum Deo, ſed poteſt in aliud vel commodum, vel magis neceſſarium tempus illud reſervare. Neque etiam tenetur ad tollendum ſtatim illam privationem amicitiæ, quæ tantum per modum habitus in ipſo manet per peccatum, & reddit illum de ſe dignum odio divino, quia ex vi illius præciſe ſumptæ non habet actuale, aut virtuale odium Dei, aut propoſitum peccandi. Denique reſpectu Dei non eſt neceſſarium exhibere aliquod ſignum depoſitionis odii vel mali propoſiti, quia per ſe ipſe intuetur cor.

An præceptum pœnitentiæ ſtatim obliget ex charitate propria.

Pars negativa ſuadetur.

Tertium caput hujus obligationis eſſe poteſt ex charitate propria. In quo non minor poteſt eſſe difficultas, quia homo ex vi charitatis ad ſeipſum tenetur ſtatim adjicere, vel remedium adhibere omni gravi malo proprio, quod vel corpori, vel animæ poteſt eſſe nocivum: quod in corporalibus quidem manifeſtum eſt; videtur autem eſſe major ratio de ſpiritualibus, quia plus tenetur diligere animam, quam corpus: peccatum autem graviſſimum malum eſt animæ, & in ea durans, non poteſt non afferre illi maxima nocumenta: ergo. Et confirmatur, nam plus tenetur homo ſeipſum diligere in ſpiritualibus, quam proximum: ſed proximum tenetur corripere, ut a peccato excitetur, quam primum poteſt, id eſt abſque ſuo incommodo, & cum ſpe utilitatis proximi, & niſi meliorem occaſionem, & opportunitatem probabiliter expectet, juxta doctrinam Auguſt. 1. de Civit. c.9. & D. Thom. 2. 2. q.33. art. 2. ad 3. ergo a fortiori tenetur homo ſeipſum corrigere, & a peccato reſurgere ſtatim ac poteſt, quia ſine ſuo ullo incommodo ſemper id facere poteſt, & non eſt quod meliorem occaſionem expectet, quia ſemper illi melius eſt præſenti occaſione bene uti, & in ſequenti proficere. Præſertim, quia ſemper eſt in manu ejus remedium peccato adhibere, ſaltem per contritionem perfectam.

Diluuntur rationes opinionis negantis.

Sed hæ rationes non oſtendunt ſpecialem obligationem charitatis ad contritionem ſtatim habendam, ſed potius ad oppoſitum probandum retorqueri poſſunt. Ad primam enim reſpondetur, magis teneri hominem ad non inferendum ſibi aliquod grave damnum, quam ad non tolerandum illud aliquo tempore, ſeu ad repellendum illud ſtatim, ſi jam illud illatum ſtatim eſt: oſtenſum eſt autem ſupra non peccari ſpecialiter contra charitatem propriam, peccando mortaliter, vel inferendo ſibi damnum illud, quod peccatum ſecum affert: ergo multo minus ex vi hujus charitatis erit poſtea ſpecialis obligatio ad abjiciendum ſtatim malum illud. Et in hoc eſt aliqua differentia inter corporalem vitam ſeu ſalutem, & ſpiritualem: nam ad non nocendum graviter corpori proprio tenemur ex ſpeciali lege juſtitiæ, quia non ſumus Domini vitæ corporalis: quæ obligatio juſtitiæ non habet locum in ſpiritualibus reſpectu noſtri, quia ſumus aliquo modo Domini illorum, ſaltem ratione noſtræ libertatis. Ad expellendum autem a nobis corporalem ægritudinem, vel aliud nocumentum corporis, non tenemur ex lege juſtitiæ, ſed ſolum ex miſericordia, ſeu charitate. Addit præterea Cano ſupra, teneri hominem non differre curationem, ſed ſtatim remedium adhibere: & in hoc etiam conſtituit differentiam inter corporalia & ſpiritualia, ex illo principio, quod homo non eſt Dominus vitæ corporalis. Sed certe ex illo non poteſt colligi hæc obligatio ita urgens, quia, licet quis teneatur non inferre damnum rei alienæ, non tamen æque tenetur illi remedium adhibere, ſi aliunde inferatur. Sicut magis obligatur homo, ut non ſe occidat, quam ut ſe defendat. Propter quod cenſeo in dicto caſu non ſtatim committi ſpeciale peccatum contra pro-

priam

priam miſericordiam, vel charitatem,ſi remedium illud aliquantulum differatur, quia obligatio ſe diligendi in his corporalibus rebus non eſt adeo urgens, ut ſtatim & ſine ulla mora poſtulet executionem remedii, ſeu medicinæ: nulla enim ſufficiens ratio ad hoc afferri poteſt, quandoquidem nullum novum detrimentum grave ex illa dilatione timetur, ut ſupponitur. Sola autem illa duratio non eſt per ſe grave damnum, ut propterea ex præcepto negativo cogamur illam non permittere ullo tempore. Aliunde vero obligatio adhibendi medicinam ex præcepto affirmativo eſt,quod non pro ſemper, nec ſtatim obligat. Et quoad hoc eſt aliqua ſimilitudo inter hoc exemplum ex corporalibus ſumptum, & ſpirituale detrimentum proprium,quod ex peccato provenit: concedimus enim, aliquando poſſe charitatem propriam ſpecialiter nos obligare ad expellendum a nobis malum illud, non tamen obligare pro ſemper, ſeu ſtatim,ac nobis ineſt malum illud: ſed quando extrema, vel gravis neceſſitas urgeret, vel timeretur periculum gravioris mali, præſertim mortis æternæ, propter rationem ſuperius tactam ſect. 2. Atque ita reſpondet ad hanc difficultatem D.Th. in 4.d.17.q.3. art.1. q.4. ad 2.

Enodatur primo cõfirmatio de correctione fraterna. Ad confirmationem primo reſponderi poteſt, exemplum non eſſe ſimile, quia nunc agimus de remedio, quod homo tenetur adhibere peccato commiſſo, ut ſic, etiamſi amplius committendum non ſit: correctio autem fraterna non obligat ad corripiendum proximum de peccato commiſſo, ut ſic, ſed ſolum quatenus in futurum pendet, quia nimirum proximus in ea eſt diſpoſitione, ut ſit in periculo iterum atque iterum committendi tale peccatum,vel continuandi illud, ut ſumitur ex Matthæi 18. Ubi hoc præceptum proponitur, & materia ejus dicitur eſſe peccatum proximi ita continuatum, ut ſi ab illo non deſtiterit, etiam poſt Eccleſiæ admonitionem, excommunicandus ſit: conſtat autem materiam excommunicationis non eſſe peccatum præteritum ut ſic, ſed quatenus in futurum pendet: ergo eadem eſt materia correptionis fraternæ. Quod etiam ſenſit Gloſſ. in c. *Si peccaverit* 2. q. 1. Ex qua doctrina conſtat, argumentum factum non ſolum non urgere, verum etiam contrariũ probare aliquo modo. Nam homo non tenetur corripere proximum ex charitate ſolum propter emendationem peccati præteriti, ſed tantum ut novum peccatum evitet, quando ejus imminet morale periculum: & tunc mirum non eſt, quod præceptum correctionis obliget ſtatim, quia periculum peccandi ſtatim vitandum eſt: ergo neque homo tenetur ſeipſum ſtatim curare a peccato commiſſo, ſi propterea non immineat periculum novi peccati.

Rejicitur ſolutio. Hujus autem reſponſionis fundamentum ſolidum non eſt: ut enim notavit Soto relect. de Secreto memb. 2. qu. 2. concl.2. duobus modis intelligi poteſt præceptum correctionis non obligare ad præteritum: primo ſi ita præteritum ſit, ut ſit jam curatum & emendatum: & in hoc ſenſu eſt veriſſimum, quia miſericordia non obligat ad ſubveniendum proximo, niſi exiſtenti in miſeria & neceſſitate: tunc autem jam ceſſavit neceſſitas & miſeria proximi, quia jam non eſt in peccato: ergo ceſſavit etiam obligatio correptionis. Item finis hujus præcepti eſt lucrari fratrem, ex Matth. 18. ſed jam hic finis obtentus eſt: ergo ceſſavit obligatio obtinendi illum. Denique, jam illa non eſſet correptio, ſed vindicta & punitio, quæ non pertinet ad charitatem fraternam, ſed vel ad paternam, vel ad juſtitiam legalem. Propter quod recte dixerunt Angelus, & Sylveſter verb. *Correctio*, in principio, præceptum correctionis ſolum obligare circa peccatum quod habeat permanentiam, id eſt emendatum non ſit, quia corripere peccatum præteritum, ſolum quia commiſſum fuit, tantum ad Prælatos pertinet. Et eodem modo dixit recte Cajetanus in Summa verb. *Correctio fraterna*, hoc præceptum correptionis eſſe eleemoſynæ, quæ non eſt facienda, niſi indigenti. Alio modo poteſt dici peccatum præteritum, quia commiſſum eſt, & ita tranſiit, ut nullum timeatur periculum reincidendi, non eſt tamen emendatum, ſed proximus adhuc manet in peccato: & in hoc ſenſu falſum eſt non obligare hoc præceptum etiam circa peccatum præteritum, ut recte notavit Adrian. in 4.q.1. de Correctione fraterna, concl. 2. Et ſentiunt reliqui auctores citati, & alii communiter in ea materia. Et colligitur ex verbis Chriſti: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*: ergo hic eſt finis hujus præcepti: lucrari autem fratrem non ſolum eſt impedire novum peccatum ejus, ſed etiam illum ad ſalutem revocare, ut Auguſt. Hieron. Chryſoſt. & alii Patres notarunt: ergo, quandiu hic finis comparatus non eſt, quia proximus in peccato manet, habet locum correctio fraterna, & obligatio ejus. Et ratio etiam eſt evidens, quia hoc præceptum eſt miſericordiæ, & eleemoſynæ ſpiritualis, & proximus adhuc eſt in miſeria, & maxime indiget: ergo eſt illa ſufficiens materia hujus præcepti. Reſponſio ergo data, ſi in hoc poſteriori ſenſu intelligatur, falſo utitur fundamento: ſi vero in priori, non ſatisfacit, quia argumentum proportionaliter procedit de peccato commiſſo nondum per pœnitentiam deleto.

Alia ejuſdem confirmationis ſolutio. Reſpondetur ergo ſecundo, præceptum correctionis quatenus obligat ad corripiendum fratrem ſolum ad finem hunc, ut agat pœnitentiam de peccato commiſſo, non obligare ſtatim, ſed pro loco & tempore, pro quo indiget proximus tali correctione, quia hoc præceptum affirmativum eſt, & ideo generalem regulam præceptorum affirmativorum participat, neque eſt ulla ſpecialis ratio cur excipiatur. Ita reſpondet Adrianus dict. q. 3. de Confeſs. citans Auguſt. 1. de Civit. c. 9. dicentem: *Si propterea quiſque objurgandis & corrigendis male agentibus parcit, quia opportunius tempus inquirit, conſilium eſſe charitatis.* Et eandem ſententiam ſupponunt auctores citati, & alii de Correctione ſcribentes. Nam Cajetanus expreſſe dixit, illud præceptum obligare pro loco, & tempore neceſſitatis. Idem Armilla n.2. & fere Sylveſter, Angelus, & Soto 4. concluſ. ad finem. Quod autem ſit hoc tempus neceſſitatis dicti auctores non aliter declarant, quam dicendo debere tempus eſſe opportunum, tum ex parte corripientis, ut ſcilicet poſſit id facere ſine magno incommodo ſuo, tum ex parte alterius, ſcilicet, ut ſit ita diſpoſitus, quod habeatur ſpes fructus. His autem concurrentibus, ſignificant dicti auctores teneri hominem, ad corripiendum ſtatim proximum peccantem. Ex qua declaratione non ſolvitur, ſed integrum manet argumentum factum: nam, ſi illis concurrentibus ſtatim tenetur homo corripere proximum, ut emendetur: ergo eiſdem concurrentibus tenetur ſtatim emendare ſe ipſum per contritionem ergo ſimpliciter ſtatim tenetur conteri, opportunitate, & memoria peccatorum oblata, quia ſemper poteſt id facere ſine gravi incommodo, & cum fructu, quia ex ſua voluntate pendet: nam gratia Dei præſto eſt.

Diluitur tertia cõfirmationis. Cano igitur dict. relectione, abſolute concedit antecedens, ſcilicet, præceptum correctionis obligare ſtatim, ac ſe offert occaſio opportune, nam hoc ipſo neceſſaria exiſtimatur, quando moraliter, ac probabiliter alia opportunior non ſperatur: qui videtur ſenſus Auguſtini in loco citato. Nihilominus tamen negat cõſequentiam argumenti, & plures differentias conſtituit inter emendationem fratris per correctionem, & propriam per contritionem. *Differentiæ variæ inter præceptum correctionis fraternæ, & contritionis.* Prima eſt, quia homo eſt dominus vitæ ſpiritualis propriæ, non tamen proximi; & ideo poteſt cedere juri ſuo, non tamen juri proximi: ſicut in temporalibus, ſi quis videat propriam famam lædi, aut vineam comburi, poteſt ſine peccato ſaltem mortali tacere, vel non ſuccurrere, etiamſi commode poſſit: ſi tamen ſimile quid videat circa famam, vel res proximi, graviter peccabit, ſi, cum poſſit commode eas tueri, non faciat. Hæc vero differentia in præſenti non ſatisfacit, quia non tractamus de obligatione juſtitiæ, ſed charitatis, quæ locum habet etiam in his bonis, quorum homo eſt dominus: nec agimus de temporalibus, ſed de ſpiritualibus bonis, in quibus tenetur homo magis ſeipſum, quam proximum diligere, ut eſt certum. Si ergo in his bonis ita tenetur diligere proximum, ut facta opportunitate, teneatur illum ſanare ſi poteſt: ergo multo magis tenetur hoc modo diligere ſeipſum: ergo licet in hoc cedendo juri ſuo excuſetur a peccato contra juſtitiam, non tamen a peccato contra charitatem. Unde non eſt aptum exemplum de fama, aut vinea, quia in his rebus temporalibus non ſemper tenemur nos ipſos magis quam proximos diligere, & aliquando poſſumus ea prodigere ſine gravi culpa, etiam contra charitatem propriam. Eſt etiam aliud diſcrimen, quia exemplum procedit, quando proximus patitur damnum temporale invitus, & non

po eſt

poteſt ſe tueri, nam ſi poſſit & nolit, non tenetur alter illi ſubvenire ſaltem ſub gravi culpa: ſpirituale autem damnum patitur voluntarie, & poteſt ſibi ſuccurrere. Unde fortius redditur argumentum, nam, ſi hoc non obſtante, tenetur homo corripere proximum cum primum poteſt, propter ſpirituale ejus commodum, multo magis tenebitur ſtatim emendare ſeipſum.

Secunda differentia. Addit ergo Cano aliam differentiam, nimirum voluntatem propriam ſemper eſſe in hominis poteſtate, & ideo non obligari ad bene utendum illa, quoad contritionem in prima opportunitate, ut ſic dicam, ſed poſſe aliam & aliam expectare, quia ſemper eſt in ſuo arbitrio, donec aliqua urgeat neceſſitas: voluntatem autem proximi non ſemper eſſe in manu alterius, ideoque fieri facile poſſe, ut, ſi nunc ſit opportunitas cum ſpe convertendi illum, & illa prætermittatur, poſtea alia ſimilis non occurrat, vel ut priuſquam occurrat, proximus patiatur aliquod grave ſpirituale detrimentum: & ideo reſpectu proximi, opportunitas temporis habet vim neceſſitatis, non tamen reſpectu ſui. Quæ quidem differentia eſt ſatis probabilis; adhuc vero non evacuat difficultatem. Nam in primis, ſi poſt illam opportunitatem ſperetur alia æqualis, & interim non timeatur moraliter aliquod ſpeciale nocumentum ſpirituale proximi præter durationem peccati habitualis, licebit correctionem differre uſque ad illam. Sequela patet, quia tunc jam ceſſat omnis moralis neceſſitas, & tota ratio differentiæ ſignatæ: nec caſus ille eſt ſpeculativus, ſed poteſt eſſe moralis & frequens. Quod ſi illud conſequens concedatur, jam ſimpliciter falſum eſt, præceptum correctionis obligare ſtatim nacta opportunitate, & tunc emendatio proximi, & propria, omnino æquiparabuntur, ſervata proportione. Nam, ſi in utroque caſu ita occurrit opportunitas emendæ, ut illa amiſſa non ſperetur alia ſimilis, vel interim novū ſpirituale damnum timeatur, ſtatim obligat præceptum emendationis tam reſpectu ſui, quam proximi: ſi autem, non obſtante præſente opportunitate, ſperetur alia ſufficiens abſque interventu novi detrimenti ſpiritualis, præter durationem peccati habitualis, nec reſpectu proximi, nec reſpectu ſui obligat ſtatim præceptum.

Hanc ergo exiſtimo eſſe veram hujus difficultatis ſolutionem. Unde concedo opportunitatem temporis non ſtatim inferre obligationem corripiendi, niſi illa opportunitas in aliquam tranſeat neceſſitatem, ex generali principio, quod præceptum affirmativum non obligat, niſi in articulo neceſſitatis. Hæc autem neceſſitas in hoc conſiſtit, quod proximus hic & nunc indigeat correctione: nam, cum hoc ſit præceptum eleemoſynæ, ſupponit in alio indigentiam, & in ea fundatur, & conſequenter, ut hic & nunc obliget, ſupponit talem indigentiam, quæ hic & nunc requirat remedium ab alio, quia obligatio commenſuratur indigentiæ, ut in aliis actibus eleemoſynæ facile oſtendi poteſt. Eſt autem in hac differentia inter correctionem, quæ ordinatur ad impediendam continuationem, ſeu iterationem actualis peccati, vel quæ ſolum ordinatur ad tollendum peccatum commiſſum: nam in priori caſu indigentia proximi ſemper eſt præſentanea, & actualis, quia ſemper & continue timetur novum ſpirituale nocumentum proximi, quale eſt novum peccatum mortale, ſeu continuatio ejus quoad actualem culpam: & ideo tunc quodlibet opportunum tempus ad corripiendum proximum eſt etiam tempus neceſſitatis, quia ſupponitur proximus in morali periculo graviſſimi, & novi damni ſpiritualis. Nec refert, quod nocumentum illud ſit voluntarium, quodque abſolute poſſet ipſa ſua voluntate vitare cum gratia Dei: nam, ut obliget charitas in re tam gravi, ſatis eſt, quod hoc remedium correctionis cenſeatur hic & nunc utile, & moraliter neceſſarium, ut proximus bene utatur libertate ſua, vel ut efficacius excitetur divina gratia. Quoad hoc autem etiam æquiparatur obligatio hominis ad ſeipſum, quia etiam tenetur ſtatim, ac ſemper interrumpere, & vitare actuale peccatum, & tollere morale periculum ejus. Solum eſt differentia, quod reſpectu proximi hæc obligatio eſt ſpecialis charitatis fraternæ, quia aliæ particulares virtutes per ſeſe non poſſunt ad hoc obligare: reſpectu vero ſui non eſt obligatio propria charitatis, ſed remote tantum, & imperative, proxime vero ratione injuriæ divinæ vitandæ pertinet ad pęnitentiam, ratione vero malitiæ converſionis pertinet ad ſingulas virtutes, quibus ſingula peccata opponuntur, quia unaquæque obligat hominem proxime & immediate, ut vitet peccatum ſibi contrarium.

At vero quando correptio proximi ordinatur ſolum ad remedium peccati commiſſi, ut tempus opportunum ad corripiendum ſit etiam neceſſarium, requiritur non ſolum ſpes fructus, ſed etiam neceſſitas illius, vel ad vitandum impęnitentiæ peccatum, vel ad vitandam mortem æternam: nam, ſi nihil horum interveniat, nulla eſt vera indigentia ex parte proximi, quæ obliget hic & nunc ad ſubveniendum illi. Et quoad hoc recte procedit argumentum factum: quia, ſi ipſemet non tenetur ſibi ipſi ſubvenire cum poſſit, neque ego etiam teneor. Item, ego non poſſum corripere pro facto præterito, ut ſic, id eſt, ſolum quia factum eſt, ut oſtendimus: ergo debeo corripere de illo, prout manet, ſeu eo quod per pœnitentiam non tollitur: ſed qui adhuc non tenetur ad talem pœnitentiam, nondum eſt dignus tali correctione: ergo non poteſt urgere tunc obligatio ad illam faciendam.

Objectioni occurritur. Dices, nomine correctionis non tantum intelligi reprehenſionem de malo facto, ſed etiam admonitionem de malo vitando. Sed de hac poteſt fieri idem argumentum: nam quando alter non tenetur admonitionem acceptare, ſed abſque peccato reſpondere poteſt, quod ſuo tempore pœnitentiam aget, neque alter tenetur ex præcepto tunc illum admonere, ſi nullum tunc inſtet præceptum, ſed ad ſummum erit conſilium. Exemplum quotidianum eſt in pœnitentia ſacramentali, nam, quia fideles non tenentur confiteri ſtatim, ac peccant, licet videamus aliquem peccantem, ſeu in peccato permanentem, abſque iteratione, vel continuatione, &c. non tenemur illum admonere, ut confiteatur, quia ipſe reſpondere poteſt ſe nunc non teneri. Si tamen jam adeſſet tempus anni completi, pro quo obligat tale præceptum, tunc poſſet urgere obligatio talis admonitionis, ſi moraliter timeretur, alium non eſſe expleturum obligationem ſuam ſine tali admonitione; nam ſi alius eſt per ſe facturus, non indiget tali admonitione. Imo ſi nullum ſit indicium ad præſumendum alium non eſſe facturum tempore quo tenetur, nulla eſt obligatio charitatis ad præveniendum & admonendum illum, ut per ſe conſtat: ſicut non teneor eleemoſynam dare alicui, ſi nullum indicium habeo indigentiæ ejus. Eadem ergo proportione ratiocinandum eſt de pęnitentia interiori, & admonitione ad illam agendam: donec enim inſtet aliqua obligatio, vel neceſſitas cum aliqua probabilitate, quod alter indigeat admonitione ut expleat obligationem ſuam, revera non inſtat talis obligatio.

Addendum vero eſt, hanc obligationem non ſolum poſſe oriri ob novum peccatum impœnitentiæ, quod in proximo timetur, ſed etiam ob periculum moriendi ſine gratia, etiamſi id contingeret ſine novo peccato: ut ſi quis ſciat proximum eſſe in periculo mortis ſubitaneæ, aut violentæ, quod ipſe ignorat, tenetur illum admonere ut pęnitentiam agat, quia illa per ſe eſt magna indigentia, & neceſſitas: & ideo ſub disjunctione diximus tunc tantum obligare præceptum correctionis, ſeu admonitionis ſub hac conſideratione, quando imminet periculum mortis, vel novi peccati impęnitentiæ. Unde etiam conſtat, ſub hac conſideratione ſervari proportionem inter correctionem proximi, & propriam, & in rigore falſum eſſe teneri nos ſtatim ad corripiendum proximum, ut pęnitentiam agat peccati commiſſi; quod in antecedente illius confirmationis ſumebatur.

SECTIO VI.

Pro quo tempore obliget hoc pœnitentiæ præceptum.

Certum eſt pœnitentiæ præceptum obligare in articulo mortis. HÆc eſt potiſſima difficultas, quæ reſultat ex aſſertione definita in ſectione præcedenti: nam ſi hoc præceptum non obligat ſtatim, nulla videtur eſſe ratio deſignandi illud in toto diſcurſu vitæ uſque ad articulum mortis. De illo enim nulla poteſt eſſe controverſia, quin, ſi ante illum hæc obligatio impleta non ſit, neceſſe ſit, tunc ſaltem impleri. Alioqui conſummabitur tranſgreſſio præcepti, quia lapſum erit totum tempus intra quod impleri poterat, & debebat. Nam præceptum pœnitentiæ de mortalibus peccatis non obligat

pro

pro futura vita, ſed pro præſente, quia poſt hanc vitam, non eſt jam tempus pœnitentiæ agendæ: nam, ſi in præſenti acta non ſit, homo ſtatim in æternum damnatur. Non eſt ergo dubium, quin, inſtante morte, ſit articulus maximæ neceſſitatis exequendi hoc præceptum, ſi ſtatus peccati adhuc duret.

An hoc præceptū ante articulū mortis obliget. Prior ſententia.

Difficultas vero eſt, an ante illum articulum ſit aliquod tempus, pro quo obliget hoc præceptum. In qua re eſt multorum opinio, hoc præceptum per ſe & natura ſua tantum obligare pro articulo mortis. Ita ſentit D. Th. in 4. d. 27. q. 1. art. 4. ubi de Confeſſione loquitur: eſt autem eadem ratio de pœnitentia interiori, & Durandus ibi q. 10. n. 5. & 6. qui ſimiliter agens de confeſſione, nullum aſſignat tempus neceſſitatis præter articulum mortis, niſi propter caſus extrinſecos & accidentarios, vel poſitivum præceptum. Et eodem modo ſumitur hæc opinio ex Cajet. in Summa, verbo *Contritio*, Adriano q. 3. de Confeſſione, Medina Cod. de Pœnit. tract. 1. q. 6. art. 1. ad argum. Soto d. 17. q. 2. art. 6. Nauarro in Summa c. 1. n. 31. Et fundamentum eſt in principio poſitum, quia ſuppoſito, quod præceptum non ſtatim obliget ante articulum mortis, nulla eſt major ratio deſignandi unum tempus, quam aliud: imo neque eſt ratio deſignandi aliquod, quia in nullo eſt vera neceſſitas: præceptum autem affirmativum tantum obligat pro articulo neceſſitatis.

Poſterior ſententia.

In contrarium vero afferri poſſent plures conjecturæ tam ex Scriptura, & Patribus, quam ex morali conſideratione ſumptis, quæ ſuadent magnam eſſe inordinationem differre pœnitentiam uſque ad mortem, ideoque dari hoc præceptum negativum non differendi pęnitentiam uſque ad mortem, aut nimio tempore, ex quo neceſſario ſequitur affirmativum, aliquando pœnitendi ante mortem.

Probatur ex Patribus.

Probatur ergo primo, quia ſancti Patres valde reprehendunt longam dilationem pœnitentiæ, & præſertim uſque ad finem vitæ, adeo ut dixerit Auguſt. ſerm. 57. de tempore, pœnitentiam reſervatam uſque ad finem vitæ, eſſe valde incertam & dubiam: & inter alia inquit: *Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt: quæ autem a moriente petitur, timeo ne & ipſa moriatur.* Ergo voluntarie differre pœnitentiam uſque ad illud tempus eſt per ſe valde diſſentaneum rationi, & eſt quodammodo ſe exponere periculo non agendi veram pœnitentiam. Unde idem Auguſt. ſerm. 71. ad Fratres in Eremo: *Satis* (inquit) *alienus eſt a fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus ſenectutis expectat.* Hinc Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. alias epiſt. 52. n. 6. circa finem dicit, Iis, qui toto vitæ tempore pęnitentiam contempſerunt, & urgente neceſſitate eam petere incipiunt, negandam eſſe pacem, & communionem: *quia rogare illos* (inquit) *non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio compellit, nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum.* In qua pœna & cenſura exceſſit hic doctor ſanctus: propter quod revocarunt illam ſancti Pontifices, Leo I. epiſt. 69. circa finem, & Cœleſtinus 1. epiſt. 2. cap. 2. ſatis tamen indicavit Cyprianus, quam ſit grave crimen differre pœnitentiam uſque ad mortem. Quod etiam confirmari poteſt ex illo ad Rom. 2. *Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem ſecundum duritiem tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ.* Indicavit ergo Paulus ante mortem dari talem impęnitentiam, quæ theſaurizet iram Dei: quod non eſt ſine gravi peccato. Ad quem modum videtur exponere Hieron. illud Pſalm. 37. *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ: quia nolebam* (inquit Hieronymus) *agere pœnitentiam.*

Ratione ſuadetur ſententia.

Ratione vero confirmari hoc poteſt, primo a ſimili de aliis actibus, qui ſunt neceſſarii ad ſalutem, ut ſunt fidei, charitatis, &c. quia eorum neceſſitas & obligatio non reſervatur in tempus mortis: non eſt autem minus neceſſaria pęnitentia ad recte vitam inſtituendam in ordine ad conſequendum ultimum finem, ad quem ordinatur tota neceſſitas iſtorum actuum. Unde confirmatur, quia, ſi contritio conſideretur, ut medium, ſeu diſpoſitio neceſſaria ad obtinendam gratiam, videtur ſane præceptum ejus debere obligare ante mortem, quia contra omnem rationem eſt, ut toto vitæ tempore voluntarie homo perſeveret extra gratiam Dei, & ejus aſſecutionem reſervet in finem vitæ. Si vero conſideretur, ut eſt ſatisfactio divinæ injurię, etiam videtur eſſe quidam implicitus contemptus injuriæ divinæ prætermittere voluntarie hanc ſatisfactionem toto vitæ tempore, præſertim cum Deus ſæpe illam inſpiret, ſeu vocet hominem ad illam reddendam. Unde hujus vocationis contemptum, ſeu dilationem nimiam ſæpe Deus graviter reprehendit, ut Iſajæ 65. *Omnes in cæde corruetis, propterea quod vocavi ſæpe, & non reſpondiſtis.* Unde Gregorius hom. 11. in Ezech. circa illa verba, c. 33. *Si averſus juſtus fecerit iniquitatem, &c. Peccatores* (inquit) *Deus diu expectat, ut redeant: non redeuntibus vero etiam offendiculum ponit, ut gravius impingant.* Ex quo intelligitur, Deum ſæpe deſerere peccatorem propter dilationem pœnitentiæ, quæ pœna eſt graviſſima, & indicat gravem culpam. Et, quamvis dici poſſit hoc non eſſe ob ſolam dilationem pęnitentiæ, ſed quia cum hac dilatione ſæpe conjuncta ſunt alia peccata: hoc imprimis non tollit, quin ipſa impęnitentia etiam peccatum ſit.

Præluditur reſponſio.

Et deinde ipſum morale periculum, in quod conjicitur peccator nimium differendo pęnitentiam, oſtendit quam ſit rationi conſentaneum, ut hoc præceptum obliget aliquando in ipſa vita ante mortem. Præſertim cum ipſa pęnitentia ex ratione ſua propria obliget, non tantum ad deteſtanda peccata præterita, ſed etiam ad cavenda futura: propter quod non ſola diſplicentia præteritorum, ſed etiam propoſitum in futurum eſt de neceſſitate pęnitentiæ. Et hoc etiam maxime confirmat obligatio charitatis, quia, ut inquit Chryſoſt. hom. 80. ad Populum; *Tam bona, quam mala, ſi nimium fuerint immorata, potentiora fiunt.* Quod etiam ſignificat Gregorius in id Pſal. 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &c.* Ac denique S. Bonaventura tom. 1. Opuſc. in Collat. de contemptu ſæculi in hoc fine; *Hoc*, inquit, *teneo, hoc verum puto, quod ei non bonus finis eſt, cui ſemper fuerit mala vita.* Eſt ergo contrarium ſaluti, & charitati propriæ adeo differre pęnitentiam.

Quibus temporibus pœnitentiæ præceptum ex accidenti obliget.

Primus caſus.

Pro reſolutione ſuppono, duobus modis poſſe determinari tempus hujus obligationis. Primo ex aliquo fine extrinſeco, & accidentario virtuti pęnitentiæ, ut ſic: ſecundo per ſe & intra latitudinem & obligationem hujus virtutis. Priori modo aſſignantur varii caſus ab auctoribus, qui re vera nec pertinent ad præceptum, de quo agimus, nec ex principiis præſentis materiæ definiri poſſunt: ſed illius, ad quam ſpectat finis, vel occaſio, ex qua oritur talis neceſſitas. Id patebit numerando breviter caſus, qui ab auctoribus attinguntur.

Primus eſt, quando neceſſe eſt exercere aliquam actionem, quæ propter ſanctitatem ſuam requirit ſtatum gratiæ in operante, nec poteſt ſine novo peccato exerceri in ſtatu peccati mortalis, ut eſt miniſtrare ex officio aliquod ſacramentum, vel recipere Euchariſtiam (ubi non eſt copia confeſſoris) vel aliud ſacramentum vivorum: in his enim eventibus neceſſario eſt præmittenda contritio (agimus enim ſecluſa confeſſione). Ita docent omnes auctores citati, & vere tamen illa obligatio non oritur ex præcepto contritionis, ut ſic, ſed ex præcepto digne tractandi res ſacras. Unde fit, ut, qui non præmiſſa contritione in eo caſu recipit, vel miniſtrat ex officio ſacramentum, non committat duo peccata, unum omiſſionis contritionis contra hoc præceptum, alterum indigne tractando ſacramentum: ſed ſolum hoc poſterius, quod eſt commiſſionis, contra præceptum negativum non irrogandi injuriam ſacramento. In quo neſcio quam differentiam conſtituunt Soto, & Cano inter ſacramentum Euchariſtiæ, & reliqua: ſed revera nulla eſt quoad modum, ſeu ſpeciem obligationis, ſed ſolum quoad gravitatem ejus propter excellentiam illius ſacramenti: excepta illa ſpeciali obligatione præmittendi confeſſionem ante communionem, ſuppoſita conſcientia peccati mortalis. Quæ omnia in materia de ſacramentis in genere, & de Euchariſtia fuſius tractata ſunt.

Secundus.

Duo notanda circa illum.

Secundus caſus eſt, ſi occurrat vehemens tentatio & occaſio peccandi hic & nunc, ad quam vincendam cenſeatur moraliter neceſſaria divina gratia & amicitia. Ita Soto, & alii. Duo tamen ſunt obſervanda. Unum eſt, hunc caſum, per ſe loquendo, non eſſe moralem, quia ad vincendam quamcunque tentationem auxilium gratiæ excitantis, & adjuvantis ſufficit, & nullum eſt principium

cipium ſufficiens, quo ſibi homo perſuadeat, non poſſe tale auxilium ſufficiens, vel efficax obtineri ſine gratia habituali, aut ſemper negari ei, qui non conteritur. Præſertim quia ſuppoſita tali occaſione peccandi, tunc habere contritionem eſt vincere illam, quia includit propoſitum non peccandi etiam in ea occaſione: ergo contritio non eſt medium ad obtinendum auxilium neceſſarium ad illam victoriam: nam potius ipſa contritio eſt effectus talis auxilii, & cum minori auxilio poſſet illa ſpecialis tentatio ſuperari, per ſolam negationem conſenſus, ſeu nolitionem talis actus ſeu objecti. Quod ſi illa occaſio non conſideretur tantum ut præſens, & quaſi momentanea, ſed ut futura & perſeveratura, & ſtatus gratiæ dicatur eſſe diſpoſitio ad conſtanter reſiſtendum, ſic fateor illam eſſe aptiſſimam diſpoſitionem, & moraliter aliquando cenſeri poſſe neceſſariam, ſi perſeverantia, ſeu continuatio occaſionis, & tentationis ſit diuturna. Tamen, quia hoc nunquam in præſenti conſtare poteſt, & in quolibet tempore ſignato poſſunt ſperari ſufficientia auxilia gratiæ, etiamſi habitualis gratia deſit, ideo vix credo, ad hunc finem poſſe judicari hoc medium ita neceſſarium, ut inde oriatur obligatio. Dixi *per ſe loquendo*, quia ex dictamine conſcientiæ, vel ignorantis, vel timidæ, id non repugnat.

Tunc autem advertendum eſt ſecundo, illam neceſſitatem eſſe extrinſecam, & oriri, v. g. ex præcepto caſtitatis, ſi tentatio ſit illi contraria, & ſic de aliis: & ideo tunc omiſſionem contritionis non eſſe ſpeciale peccatum contra præceptum pœnitentiæ, ſed eſſe ſolum circumſtantiam peccati contra caſtitatem, quod commiſſum fuit, vel conſentiendo tentationi, vel exponendo ſe periculo morali ejus, omittendo medium, quod ad eum finem exiſtimabatur neceſſarium. Quod ſi quis inſtet, etiam illud peccatum eſſe contra virtutem pœnitentiæ, quatenus eſt juſtitia ad Deum, nam peccatum illud eſt injurioſum Deo: propter quod dicimus propoſitum non peccandi de cætero, & tollendi morales occaſiones peccatorum pertinere ad virtutem pœnitentiæ. Reſpondetur concedendo ſub hac ſpeciali ratione peccatum hoc eſſe contra hanc virtutem, non tamen ſub ſpeciali ratione impœnitentiæ. Diſtinguere ergo oportet in hac virtute duo præcepta: unum non inferendi injuriam Deo, cui repugnat omne peccatum: aliud affirmativum ſatisfaciendi pro injuria, cui repugnat impœnitentia: illud ergo peccatum eſt contrarium priori præcepto, non tamen poſteriori, quia pro tunc non obligat, & de hoc in præſenti agimus.

Objectioni occurritur.

Tertius caſus. Tertius caſus eſt, quando commune malum Reipub. imminet, & membra ejus tenentur orare Deum, ut illi malo ſubveniat. Ita Adrian. Navarrus, & Petrus Soto. Et poteſt fundari, quia, ſi tenemur orare Deum, tenemur ita orare, ut exaudiamur quantum in nobis eſt: fruſtra enim eſt petere, & aliunde impedimentum ponere: ſed nihil magis poteſt impedire impetrationem quam ſtatus peccati: ergo, &c. Quæ ſententia eſt ſatis pia, & probabilis: tamen circa hunc caſum eadem adverti poſſunt, quæ circa præcedentem. Raro enim obligabitur homo ad apprehendendum hoc medium tanquam neceſſarium, cum oratio videatur ſufficere, quæ non tam nititur in injuſtitia orantis, quam in miſericordia Dei, qui peccatores etiam exaudit, præſertim, quia particularis perſona ſemper poteſt præſumere eſſe in communitate plures juſtos, propter quos exaudiat Deus ſimul orantes peccatores. Poſita vero aliquando hujuſmodi obligatione, etiam tunc illa non oritur ex hoc præcepto pœnitentiæ, ſed ex charitate, qua tenemur patriam diligere, & bonum ejus procurare.

Quando ex poſitivo jure determinetur tempus contritionis.

Primus caſus expenditur. Rurſus advertendum eſt, determinationem temporis hujus præcepti per ſe, & intra latitudinem ejus duobus modis intelligi poſſe: primo ex aliquo præcepto poſitivo: ſecundo ex natura rei ſeu talis præcepti. Et de utroque modo dicendum eſt, quia etiam priori aſſignari ſolent nonnulli caſus, quos oportet expendere. Primus ſumitur ex opinione eorum, qui dicunt teneri peccatorem ad contritionem habendam ſaltem omnibus diebus feſtis. Quam tenuit Marſilius in 4. q. 12. art. 1. part. 5. & Angelus verbis *Feriæ* num. 41. qui citat illud Levitici 23. *Sabbathum requietionis eſt, affligetiſque animas veſtras: anima, quæ non fuerit afflicta die hac peribit*. Idem ſentit Anton. 2. p. tit. 9. c. 1. quatenus ait, illo præcepto maxime præcipi quietem mentis in Deum. Inclinant etiam Petrus Soto lect. 13. de Pœnit. & Vigueriuſ in Summa, c. 16. §. 4. verſ. 11. Favet etiam Scotus in 3. d. 27. art. 3. §. *Quantum ad ſecundum*: & d. 37. §. *Ad primum*, quem ibi Gabriel ſequi videtur art. 1. in fine. Qui ſentiunt, obligari hominem ad diligendum Deum ſuper omnia ſingulis diebus feſtis: nam putant tertium præceptum Decalogi eſſe determinationem præcepti dilectionis Dei: eadem autem eſt ratio de contritione, ſuppoſito peccato, maxime cum, per ſe loquendo, haberi tunc non poſſit dilectio ſine contritione. Fundamentum vero aliorum eſt, quia ex vi hujus præcepti tenemur vacare Deo, & cultui ejus, quod non poteſt facere convenienter qui eſt in peccato, niſi de eo doleat. Item quia inſtitutio feſtorum ad hoc ordinatur, ut in illis diebus anima ſanctificetur.

Verumtamen hæc ſententia falſa eſt, & ſine fundamento, ut Medina, Soto & Cano locis citatis latius proſequuntur. Et probatur breviter, quia talis obligatio, neque ex verbis ipſius præcepti de obſervandis diebus feſtis, neque ex re ipſa præcepta colligi poteſt. Primum patet, quia hoc præceptum, ut eſt nunc in uſu Eccleſiæ, non habet certa & determinata verba, niſi ſolum, ut hujuſmodi dies ſint ſanctificati, ſeu deputati cultui divino, cujus præcepti ſenſus ex uſu & traditione Eccleſiæ ſumendus eſt: hæc autem traditio habet, ut negative obliget hoc præceptum ad abſtinendum ab omni opere ſervili; affirmative autem, ſeu poſitive ad ſacrum audiendum. Ut habetur in c. *Miſſas* de Conſecr. d. 1. ex Concilio Agathenſi, ubi de die Dominico eſt ſermo, ſed extenditur ad omnes feſtos dies. At vero utrunque horum poteſt obſervari, & impleri ſine actu contritionis, & in ſtatu peccati mortalis. Quod quidem de parte negativa per ſe notum eſt. De affirmativa vero etiam conſtat, quia is, qui eſt in peccato mortali, poteſt efficere actum religionis externum, & etiam internum, prout præceptus eſt, quamvis ille non ſit meritorius, neque ex gratia ſanctificante profectus; qui modus præceptus non eſt: ergo ſub hoc præceptum non cadit contritio: præſertim cum hoc præceptum, quantum ad hanc determinationem, ſit Eccleſiaſticum, & Eccleſia non poſſit præcipere actum mere internum, niſi prout conjungitur neceſſario cum aliquo externo: oſtenſum eſt autem interiorem actum contritionis non eſſe neceſſarium ad externum actum, qui per hanc legem præcipitur, ergo. *In hoc caſu non obligare præceptū contritionis oſtenditur.*

Si vero conſiderentur verba, quibus hoc præceptum traditum eſt in lege veteri de obſervatione ſabbathi, primo non multum, vel nihil hoc ad nos referret: quia præceptum illud, quatenus cæremoniale fuit illius legis, jam ceſſavit. Deinde etiam in lege nullum eſt verbum, ex quo talis obligatio colligi poſſit, quia ſolum præcipitur ceſſatio, vel quies ab omni opere ſervili, & cultus Dei in genere. Verbum autem illud, *Affligetiſque animas veſtras*, non habetur in præcepto de obſervatione ſabbathi, ut patet Levit. 16. & 23. & Exod. 16. & 20. & num. 19. ſed ſpecialiter ponitur verbum illud in quodam feſto, quod celebratur die decimo ſeptimi menſ. & dicebatur feſtum expiationis, & emundationis a peccato. Unde probabile eſt pro illo die feſto fuiſſe ſpecialiter præceptum actum pœnitentiæ, vel externum, qui conſiſtit in aliqua afflictione corporis (ita enim ſolet uſurpari illa locutio in ſacra Scriptura, ut patet n. 30.) vel certe etiam internum. Juxta quam expoſitionem, per illam legem determinatum fuit præceptum contritionis pro eo tempore, ut ſaltem ſingulis annis reconciliarentur peccatores cum Deo per contritionem: quæ tamen lex, utpote cæremonialis, jam ceſſavit. Et ex his etiam conſtat altera pars in principio ſumpta, ſcilicet, quod neque ex re ipſa præcepta poſſit colligi hæc determinatio vel obligatio in diebus feſtis: quia res illa præcepta ſolum eſt cultus Dei vel in genere, vel in ſpecie, audiendi ſacrum: & utrumque fieri poteſt ſine contritione. Et quamvis fortaſſe finis hujus præcepti ſit, ut homo placeat Deo, & convertatur in ipſum: tamen finis præcepti non cadit ſub præceptum, niſi ſit etiam materia præcepti: talis autem finis non eſt materia hujus præcepti: ut explicatum eſt. *Explicatur locus Levit. 23.*

Secundus modus ponendi determinationem temporis *Secundus caſus pẽ.*

cepti poſiti de annuali cõtritione expenditur.

ris in hoc præcepto pœnitentiæ ex jure poſitivo & Eccleſiaſtico eſt Soti ſupra dicentis, per legem annualis confeſſionis determinatum etiam eſſe præceptum contritionis, ut ſaltem ſingulis annis habeatur: ita ut ſi aliquis debito tempore confiteri non poſſit, intra annum teneatur, vi præcepti Eccleſiaſtici ſaltem habere contritionem: quia licet excuſetur ab eo quod non poteſt facere, non tamen ab illo quod ſervare poteſt. Sed hæc ſententia mihi non videtur vera, quia ut recte notavit Cajetan. verb. *Contritio*, circa finem, ex vi legis de confeſſione annuali ſolum tenetur homo habere illum actū interioris pęnitentiæ, qui neceſſarius eſt ad verum ſacramentum pęnitentiæ ſuſcipiendum, quia hoc eſt quod illa lege præcipitur, & lex de ſacramento pœnitentiæ diſtincta eſt a lege contritionis, unde non determinat illam, niſi quatenus includitur ipſa contritio in ſacramento: ſuppono autem, ſacramentum non requirere contritionem perfectam, ſed attritionem tantum. Ex quo infero, eum, qui propter impotentiam excuſatur a confeſſione debito tempore, non teneri ex vi præcepti Eccleſiaſtici ad habendam veram contritionem. Quia tale præceptum illam non requirit, ſed ſolam attritionem: ergo, etiam ſi fingamus hominem teneri ad faciendam illam partem præcepti, quam poteſt, non tenebitur ad contritionem, ſed ad attritionem tantum.

Objectioni occurritur.

Dicetur fortaſſe, teneri ex illo præcepto ſe diſponere ad gratiam: & quia tunc non ſufficit attritio ad hujuſmodi diſpoſitionem, obligabitur ad contritionem. Sed contra, nam illud non eſt materia hujus pręcepti, quamvis fortaſſe ſit finis ejus, vel quid conſequens ad illud. Nam, ſi quis per poſſibile vel impoſſibile poſſit recipere verum ſacramentum pęnitentiæ informe, ſatisfacit huic præcepto Eccleſiaſtico: & licet peccet contra generale præceptum de ſacramentis digne recipiendis, non tamen contra ſpeciale præceptum de annua confeſſione, ut eſt communis ſententia Theologorum, quam Soto etiam ſequitur: ergo ex vi hujus ſpecialis præcepti, non tenetur homo ſe diſponere ad gratiam. Et deinde, in illo caſu neque ad attritionem tenetur homo ex vi hujus præcepti: quia quando Eccleſia pręcipit aliquem actum externum principaliter, & conſequenter præcipit internum ad illum neceſſarium, ceſſante obligatione exterioris actus, ceſſat etiam interioris. Quod patet exemplis: nam Eccleſia præcipiendo orationem vocalem, præcipit attentionem internam ad Deum: qui autem excuſatur propter impatientiam ab oratione vocali, non tenetur pro illo tempore interius attendere ad Deum. Deinde ratio eſt, quia Eccleſia per ſe non determinat, nec præcipit internum, ſed ſolum externum, quia actus interior ſecundum ſe non cadit directe ſub juriſdictionem Eccleſiæ. Et confirmatur, nam ſi quis ex voto, vel propter ſtatum religionis teneatur v.g. ſingulis menſibus, vel hebdomadibus confiteri, & excuſetur propter impotentiam a confeſſione, non tenetur ad contritionem: ergo ſimiliter, &c.

Soti dictum refellitur.

Unde etiam colligo, falſum eſſe quod idem Soto ait, quando eſt periculum oblivionis peccatorum, neceſſarium eſſe de illis contritionem habere: vel ex natura rei ſecluſa confeſſione, vel etiam nunc ſi non poſſit quis ſtatim confiteri. Hoc (inquam) falſum eſt, quia ex vi contritionis non tenetur homo conteri de ſingulis peccatis diſtincte recogitatis, & in memoriam revocatis, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo ex vi naturalis præcepti contritionis non eſt neceſſarium ſtatim conteri propter metum oblivionis. Neque etiam id eſt neceſſarium propter defectum confeſſionis, quando quis confiteri non poteſt, quia jam eſt oſtenſum non teneri hominem ad contritionem habendam ex eo ſolum, quod confiteri non poteſt quando tenetur, ſi alias nulla inſtet neceſſitas. Præſertim, quia non eſt certum teneri quempiam ad confitendum ſtatim propter periculum oblivionis: de quo infra ſuo loco dicam. Concludo igitur quoad hanc partem nullam eſſe determinationem juris poſitivi, quia neque a jure humano eſſe poteſt, ut rationes factæ oſtendunt: a divino autem nihil habemus, præter ipſum pœnitentiæ ſacramentum, a quo nulla determinatio contritionis extra ipſum ſacramentum exercendæ ſumi poteſt, ut rationes factæ etiam oſtendunt.

De tertio modo determinationis temporis hujus obligationis.

Supereſt dicendum de tertio modo determinandi tempus obligationis in hoc præcepto, ſcilicet per ſe, & ex vi illius tantum, ſolaque ratione naturali, ſeu connaturali gratiæ, & fidei. Et in hoc puncto probabilem eſſe judico ſententiam communem in principio relatam; nam fundamentum ejus valde efficax eſt. Ut vero illam magis explicemus, & aliquantulum moderemur (quia revera videtur parum apta ad humanos mores recte inſtituendos, niſi aliquo modo limitetur) ideo diſtinguere oportet hic tria illa capita, ex quibus diximus poſſe hanc obligationem oriri. Et in primis, quod ſpectat ad titulum juſtitię, verum cenſeo præceptum ſatisfaciendi Deo non obligare donec periculum mortis inſtet (quid per periculum mortis intelligendum ſit, infra in præcepto confeſſionis declarabimus.) Probatur, nam ratio, qua ſupra probavimus hoc præceptum non obligare ſtatim, probat etiam de quocunque determinato tempore vitæ præſentis, quandiu non imminet periculum mortis. Neque eſt verum, in hac dilatione eſſe contemptum divini honoris, per ſe loquendo: poteſt enim ex multis aliis cauſis, & ex ſola fragilitate provenire, vel ex eo ſolum, quod hic & nunc non apprehenditur pœnitentia ut neceſſaria ad cultum vel honorem ex juſtitia debitum Deo, & aliunde apprehenditur ut onerosa. Neque etiam ad contemptum ſatis eſt, quod homo non reſpondeat vocationibus divinis, etiam ſi ſint frequentes: nam totum hoc poteſt eſſe ex fragilitate, & ſine nova irreverentia gravi reſpectu Dei. Quod ſi aliquando in his caſibus interveniat novus contemptus, erit quidem illud novum peccatum, accidentarium vero, & extraneum, non vero erit ſpeciale impœnitentiæ peccatum, de quo eſt præſens quæſtio.

Hoc præceptum non obligare ex juſtitia ad Deum ante periculum mortis.

Atque idem dicendum cenſeo de alio titulo hujus obligationis ex charitate propria. Quanquam in hoc majorem dubitationem inferant difficultates ſuperius poſitæ: quia hæc charitas non videtur ſolum obligare ad vitandum extremum & certiſſimum malum æternæ mortis, ſed etiam ad fugiendum grave periculum ejus, & divinæ deſertionis, quale invenitur in diuturna dilatione pœnitentiæ uſque ad mortem. Videtur etiam hæc charitas obligare ad vitandam graviſſimam jacturam ſpiritualium bonorum, omniumque ſuorum operum, quam homo facit permanendo in peccato mortali uſque ad finem vitæ, cum nihil illi proſint ad vitam æternam conſequendam, cum tamen propter hanc præcipue cauſam uſum hujus vitæ recipiat. Accedit, quod propoſitum non agendi pœnitentiam uſque ad finem vitæ, ita formaliter & directe conceptum, per ſeſe valde repugnat rationi, & morum honeſtati, nam includit nimiam negligentiam propriæ ſalutis, quæ videtur valde contraria propriæ charitati: ergo ſignum eſt objectum illius propoſiti, eſſe contra aliquod præceptum vetans dilationem pœnitentiæ uſque ad mortem: alioqui nulla eſſet ratio malitiæ in tali propoſito. Quanquam autem hæ conjecturæ probabiles ſint, non videntur ſufficientes ut dicamus hanc obligationem proxime & immediate eſſe ex propria charitate: quia obligationes aliorum præceptorum, & præſertim charitatis Dei, de qua ſtatim dicam, ſufficiunt: & quia illa pericula & incommoda nec moraliter ita apprehenduntur & proponuntur, nec talia ſunt, ut ex ſpeciali obligatione charitatis propriæ teneatur homo illa prævidere, & vitare: nam & poteſt ſemper ſperare locum pœnitentiæ ex miſericordia Dei, & alias non tenetur procurare augmentum gloriæ, proprio, & ſpeciali præcepto.

Neque ex charitate propria obligari.

At vero ex tertio cap. hujus obligationis ex charitate ad Deum, melius probatur hæc obligatio. Quia veriſimile non eſt charitatem Dei nunquam obligare ad diligendum ipſum niſi in extremo vitæ periculo. Et ideo ſemper mihi placuit ſententia Soti, & aliorum dicentium, præceptum dilectionis Dei non reſervare obligationem ſuam ad articulum mortis, quia tanta dilatio aperte eſt contraria fini hujus præcepti, quod eſt dirigere, & convenienter conjungere hominem cum ſuo fine, ut poſſit recte vitam inſtituere, cui plane repugnat, dilectionem hanc reſervari uſque ad finem vitæ. Quod maxime perſpicitur, quando illa dilatio directo propoſito &

Dilectionis Dei præceptū non reſervare obligationem ſuam ad articulum mortis.

to & voluntate eligitur: eſt enim illa voluntas valde contraria rectæ inſtitutioni humanæ vitæ. Si ergo dicimus fornicationem eſſe contrariam legi naturæ, quia eſt contra bonam educationem prolis humanæ: majori ratione dicendum eſt, illam voluntatem eſſe contrariam legi naturæ, utpote contrariam rectæ inſtitutioni vitæ hominis: illa autem lex non poteſt eſſe niſi charitatis ad Deum ut ultimum finem, quia per debitum ordinem ad illum recte inſtituitur humana vita. Item ob ſimilem cauſam præceptum fidei (& idem eſt de ſpe) non obligat ſolum in articulo mortis, quia non mandatur ſolum ut in fide moriamur, ſed ut per fidem ambulemus, & ut per illam Deum colamus. De quo etiam cultu poteſt novum argumentum fieri, quia non tenemur tantum colere Deum ſemel in fine vitæ, ſed ſæpius congruis temporibus. Unde, licet tertium præceptum Decalogi, ut determinatur ad dies feſtivos, non ſit pure morale & naturale, ſed aliquid habeat poſitivum & cæremoniale, quatenus vero generatim præcipit, ut aliquibus temporibus cultui divino vacemus, morale eſt, & naturale: ergo differre cultum Dei uſque ad tempus mortis, contra rationem naturalem eſt: multo ergo magis differre amorem Dei, nam & magis neceſſarius eſt, & magis Deo debitus: & aliunde fere eadem difficultas eſt in aſſignando tempore, pro quo obligat præceptum cultus Dei ex natura rei, & præceptum dilectionis.

Præceptum pœnitentiæ ex dilectione Dei ante articulum mortis obligat.

Suppoſito ergo, quod dilectio Dei ſuper omnia aliquando poteſt eſſe in præcepto ante mortis articulum, idem dicendum eſt de contritione ſaltem ex neceſſitate ipſius dilectionis Dei, quia non poteſt is, qui eſt in peccato mortali, cum occurrat tempus diligendi Deum ſuper omnia, ſervare illud, per ſe loquendo, niſi etiam habeat contritionem peccatorum, ut conſtat ex ſupra dictis de neceſſitate medii contritionis. Hinc tamen recte infertur, ſi aliquis in eo caſu contritionem omittat & dilectionem, non committere duo peccata, ſed unum contra charitatem, quia unum tantum violat præceptum; &, licet duos actus omittat, tamen neceſſitas unius ſolum eſt propter alium: ubi autem unum eſt propter aliud, ibi moraliter eſt unum tantum. Deinde infertur, ſi ex accidenti contingat, aliquem, immemorem peccatorum, diligere Deum ſuper omnia in illo obligationis articulo ſine formali actu contritionis, atque ita juſtificari, poſtea non obligari ſtatim, vel quamprimum poteſt, ad habendum formalem actum contritionis, ſed ſolum eo tempore, quo alias præceptum contritionis obligaret. Ratio eſt, quia neceſſitas contritionis in illo tempore ſolum erat propter actum dilectionis: ergo quacunque ratione contingat actum dilectionis haberi ſine actu contritionis, ſatisfactum in re ipſa eſt præcepto contritionis: ergo jam ex vi illius præcepti non tenetur quis ad eliciendum actum contritionis ſtatim, neque etiam quia juſtificatus eſt in voto contritionis: quia ad illud implendum ſatis eſt contritionem habere eo tempore, quo ratio juſtitiæ ſeu pœnitentiæ obligat. Sicut nunc qui juſtificatur per confeſſionem in voto, ſatisfacit poſtea, ſi tempore, quo præceptum confeſſionis ſecundum ſe obligat, confiteatur.

Corollarium primum.

Corollarium ſecundum.

Quod ſit illud tempus pro quo hoc præceptū obligat.

Sed quæres tandem, quodnam ſit tempus illud, pro quo divina charitas obligat ante mortem ad habendam Dei dilectionem, & ratione illius contritionem peccatorum: hoc eſt enim, quod oppoſitum ſentientes maxime movet; & nos etiam plurimum torquet, quia non poſſumus tempus hoc in particulari certo ac definite deſignare. Non tamen propterea putamus negandam eſſe hanc obligationem, quam ideo magis explicamus per modum præcepti negativi non differendi converſionem ad Deum uſque ad mortem vel diuturno tempore, quod perinde eſt: quia hoc eſt, quod clarius ſuadetur rationibus factis. Ex hac autem obligatione negativa neceſſario infertur affirmativa, aliquando exercendi hanc contritionem ante mortem. Illud vero tempus, ſi non ſit poſitiva lege præſcriptum, prudenti arbitrio ipſius hominis, vel alterius, qui (ejus conſcientia cognita) poſſit auxilium præſtare, committendum eſt, ut penſatis circumſtantiis omnibus judicet, an incipiat nimia eſſe dilatio. Neque aliquam regulam certiorem, aut magis particularem aſſignare poſſum, tam in hoc præcepto, quam in aliis affirmativis, præſertim circa actus, qui ad Deum ordinantur, ſola ac nuda ratione naturali perſpectis. Ad rationem autem illam, quod præceptum affirmativum non obligat niſi in articulo neceſſitatis, dicendum eſt, hoc non debere intelligi de ſola neceſſitate articuli mortis, aut alterius extrinſeci nocumenti ſeu damni, ſed de quacunque neceſſitate morali, quæ ad recte & honeſte vitam inſtituendam inſtare judicetur, ſecundum rectam & prudentem rationem. Et hactenus de obligatione ad internam pœnitentiam.

Reſpondetur fundamento prioris ſententiæ.

SECTIO VII.

Utrum teneatur homo in hac vita ad ſatisfaciendum Deo pro pœna temporali: atque adeo ad actus externos pœnitentiæ obligetur.

QUoniam in ſuperioribus diximus, virtutem hanc non ſolum habere actus internos, ſed etiam externos, explicare neceſſe eſt, an hi etiam cadant ſub præceptum ex natura ei. Quæ dubitatio conjuncta eſt cum alia de præcepto ſatisfaciendi pro pœna debita peccatis: & ideo utramque ſimul breviter expedire poſſumus. Supponitur autem hic primo id, quod ſup. diſp. 5. oſtenſum eſt, remiſſa culpa per contritionem, manere poſſe reatum pœnæ temporalis. Supponitur ſecundo, poſſe nos in hac vita ſatisfacere Deo pro hac pœna, vindicando in nobis ipſis peccata commiſſa. Quamvis enim potuiſſet Deus hanc vindictam reſervare in ignem purgatorii, & nullam hujus vitæ pœnam admittere in compenſationem illius, quia revera nulla ſecundum ſe ſumpta eſt illi æqualis: certum eſt tamen non ita feciſſe, ſed ſtatuiſſe potius, ut homines juſti poſſint per ſatisfactiones, ſeu pœnas hujus vitæ ſolvere, quidquid pœnæ debitum eſt peccatis, & conſequi remiſſionem pœnæ purgatorii: quod late oſtendendum eſt infra cum agemus de ſatisfactione, ut eſt tertia pars materiæ ſacramenti pœnitentiæ. Hoc ergo ſuppoſito quæſtio eſt, an teneatur homo hanc ipſam ſatisfactionem pro pœna temporali exhibere in hac vita, cum poſſit.

Remiſſa culpa, poteſt manere pœna temporalis, pro qua homo poteſt in hac vita ſatisfacere.

1. Opinio.

Aliquibus Theologis ita viſum eſt, ut Paludano 4. d. 17. q. 1. art. 1. in 5. definitione contritionis, Cano dict. relect. p. 3. concl. 2. & in 4. p. dicit eſſe ſententiam certiſſimam. Et fundari poteſt in Tridentino ſeſſ. 6. c. 14. dicente, pœnitentiam Chriſtiani hominis inter alia includere ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, &c. Et hanc pœnitentiam dicit eſſe neceſſariam: & de illa explicat nonnulla Scripturæ teſtimonia, ut illud 2. ad Corinth. 7. *Triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*: & Apocal. *Memor eſto unde excideris, & age pœnitentiam*; & Matth. 3. & Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*: Quem locum ita etiam exponit Gregor. hom. 20. in Evang. & Chryſoſtomus hom. 10. in Matth. ubi poſtquam multa dixerat de hac ſatisfactione, ſubdit circa finem. *Neque enim vulnerato ſufficit ad ſalutem tantummodo ſpicula e corpore evellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus*. Ergo in his locis omnibus videtur indicare præceptum. Et ita Magiſter d. 16. dicit, Joannem Baptiſtam illis verbis, *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, præcepiſſe ſatisfactionem: Joannes autem non potuit novum præceptum imponere, non enim erat legiſlator: explicuit ergo naturale præceptum. Quod etiam indicari videtur Joel. 2. *Convertimini ad me in jejunio, & fletu, & planctu*: ubi eodem modo exigitur converſio cordis, & exterior ſatisfactio.

Probatur ex Scriptura.

Suadetur ex Patrib.

Unde Patres eodem fere modo loquuntur de neceſſitate ſatisfactionis & converſionis cordis: & veram contritionem, dicunt, includere propoſitum ſatisfaciendi; & quo peccata ſunt plura, & majora, eo ſatisfactionem hanc debere eſſe majorem. De quo late & optime loquitur Ambroſius ad Virginem lapſam c. 8. *Grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem, &c.* Idem fere Auguſtinus de verb. & falſ. pœnit. c. 14. Cyprianus lib. de lapſis a num. 7. & in 13. indicat, non poſſe eſſe veram contritionem ex toto corde, quæ non ſe extendat ad opera ſatisfactionis. Citat etiam Cano Chryſoſt. hom. 9. ad Hebr. ubi in principio partis moralis deſcribens medicamentum pœnitentiæ, primas partes tribuet externæ pœnitentiæ. Et homil. 5. de Pœnitentia & alia homil. de Confeſs. peccati tom. 5. *Pejus eſt* (inquit) *Dei offenſam non ſatisfactione placare, quam Dei bonitatem peccando offendere*: ſed hoc loco

de ſa-

de ſatisfactione pro culpa loqui videtur. Hom. tamen 3. imperfecti in Matth. *Multa*, inquit, *diligentia neceſſaria eſt homini poſt confeſſionem, & baptiſmum, ut vulnus peccatorum ejus, & apertura ſanetur.* Ambroſius etiam in id 2. ad Cor. 7. *Triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt*, &c. inquit: *Quicunque inde triſtis eſt, quia hoc ei in ſeipſo diſplicet, quod Deo diſplicet, elaborat illud pœnitendo delere, & Deo ſatisfacere, ut poſſit ad ſalutem, quam amiſerat, pervenire.* Similia habet Origenes hom. 8. in Levit. & Tertullianus in fine lib. de Pœnitentia. Sed difficilius quam cæteri loquitur Caſſianus Collat. 23. c. 15. dicit enim, eum, qui poſt baptiſmum mortaliter peccavit, aut diuturna afflictione, & pœnali dolore purgandum, aut æterni ignis ſuppliciis addicendum: ſignificat ergo peccare denuo mortaliter, qui eam purgationem in hac vita negligit, quia propter ſolam temporalem pœnam non æterni, ſed temporalis ignis pœnis addiceretur peccator.

Ratione probatur. Ratione argumentatur Cano, quia peccatum corpore & animo commiſſum eſt: ergo ratio juſtitiæ poſtulat, ut pœna non ſolum animæ, ſed etiam corpori reſpondeat: at vero ſi tota pęna temporalis peccato debita in aliam vitam reſervatur, ſola anima, & non corpus punitur: tenetur ergo homo dum vivit in corpore hanc pœnam ſubire, ut corpus etiam illius ſit particeps. Et hæc ratio probare videtur, etiam eſſe obligationem ad agendam externam, & corporalem pœnitentiam.

Contraria nihilominus ſententia eſt communis Theologorum. Sed in ea advertendum eſt, aliud eſſe loqui de obligatione ſatisfaciendi ex vi ſolius præcepti naturalis pęnitentiæ; aliud vero ex vi ſpecialis præcepti poſitivi, impoſiti in lege nova a confeſſore in ſacramento pœnitentiæ. Multi ergo Theologi utramque obligationem negant, ut Scotus, Gabriel, Medina, Cajet. & Navarrus, quos infra latius referam, cum de ſacramentali ſatisfactione diſputabo: hoc enim loco non de poſteriori obligatione, ſed tantum de priori agimus. Et quoad eam partem tenent eam ſententiam Soto d. 20. qu. 2. art. 2. ad 5. quamvis d. 19. q. 1. art. 3. ad 1. & lib. 2. de Nat. & grat. cap. 4. ad finem aliter loqui videatur. Eandem ſententiam tenet Vega lib. 13. in Tridentinum, cap. 27. ubi negat eſſe de neceſſitate contritionis propoſitum ſatisfaciendi: & Ruardus art. 6. ubi in hanc ſententiam refert D. Thom. Bonaventuram, & Adrianum. Idem Cordub. lib. 5. de Indulgentiis, qu. 5. circa finem, & quæſt. 8. & 10. in fine.

Non teneri hominem in hac vita ſatisfacere pro pœna. Vera ſententia.

Probatur aſſertio. Fundamentum eſt, quia tale præceptum naturale nulla ratione, aut auctoritate ſufficienter colligitur. Primum conſtat, quia, ſi conſideretur ratio juſtitiæ ad Deum, hæc non obligat reum, ut ipſemet in ſe puniat delictum, ſed ſolum ut ſuſtineat patienter pœnam a judice inflictam: cum ergo Deus ſit judex, & vindex peccatorum, & in purgatorio ea puniat ad æqualitatem, quando in hac vita ſatisfactum non eſt, poteſt peccator ſine ulla injuſtitia differre caſtigationem, ſeu ſatisfactionem peccati ſui uſque ad purgatorium. Deinde neque hoc eſt contra legem charitatis propriæ, vel divinæ: quia, licet homo ita differat ſatisfactionem, nec perdit beatitudinem, neque divinum amorem: & quamvis beatitudinis executio aliquantulum differatur, illud non eſt irreparabile damnum, neque adeo grave, ut teneatur homo ſub mortali illud vitare: alias etiam teneretur ſub mortali pro venialibus peccatis quoad culpam & pœnam in hac vita ſatisfacere.

Fundamento contrariæ ſententiæ ſatisfit. Præterea ratio, qua utitur Cano, nihil urget: alias illo argumento probaretur, non poſſe ſolam animam ſufficienter ſatisfacere pro hac pęna in purgatorio: probaretur etiam non poſſe hominem in hac vita ſatisfacere pro hac pœna per ſolos actus interiores animæ, aut per intenſiſſimam contritionem: vel e contrario non poſſe hominem ſatisfacere per actiones corporis pro peccatis mere internis, & in ſola anima commiſſis. Quod ſi dicatur, in hac vita nullum eſſe peccatum ita internum, cui non cooperetur corpus aliquo modo, neque eſſe contritionem, vel ſatisfactionem ita internam, cujus non ſit particeps corpus ipſum, quia appetitus ſemper cooperatur aliquo modo voluntati. Pari ratione dicemus, quandocunque homo dolet de peccato, ibi eſſe aliquam ſatisfactionem pro pęna temporali, cujus etiam corpus particeps eſt, & hoc ſatis eſſe. Præſertim, quia, cum animus ſit qui principaliter delinquit, & corpus ſit tantum organum, aut inſtrumentum, poteſt in anima ſufficienter puniri quidquid in corpore peccatum eſt: maxime cum ipſa mors corporis, & quidquid homo in hac vita patitur, poſſit eſſe pœna peccati.

Probatur aſſertio ex Trident. Altera vero pars de auctoritate, ſumi in primis poteſt ex Concilio Trident. ſeſſ. 4. cap. 1. ubi primum dicit, pœnitentiam fuiſſe omni tempore neceſſariam. Deinde vero hanc neceſſariam pœnitentiam explicans, ſolum dicit: *Ut perverſitate abjecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtentur.* Et infra cap. 8. de hac ſatisfactione loquens, nunquam dicit eſſe in præcepto extra ſatisfactionem ſacramentalem, ſed tantum eſſe ſecuriorem viam, & neceſſariam, non ſimpliciter, ſed ad perfectam animę liberationem, ſeu puritatem. Et hic poſterior eſt ſenſus fere omnium Sanctorum, quos ſupra citavi. Quapropter hæc ſententia mihi videtur veriſſima, ſi loquamur de ſatisfactione omnino condiſtincta a contritione, & ordinata tantum ad tollendum reatum pœnæ temporalis, ut convincit fundamentum adductum, & magis in ſequenti illatione explicabitur.

Qua ratione actus externi pœnitentiæ cadant ſub præceptum. Ex dictis enim infertur deciſio alterius partis quæſtionis propoſitæ, an externi actus pœnitentiæ cadant ſub præceptum. Dicendum eſt enim, quatenus conducunt, vel ordinantur præciſe ad tollendum reatum pœnæ temporalis, ex natura rei non cadere ſub præceptum, ut ex dictis patet: aliis vero duobus modis poſſe interdum eſſe in præcepto. Primo, ut remedia moraliter neceſſaria ad præſervandum ab aliqua culpa: quo modo jejunium, vel abſtinentia poteſt interdum eſſe in pręcepto ad ſervandam continentiam, & ſic de aliis. Semper tamen hujuſmodi obligatio poteſt referri ad aliquam ſpecialem virtutem, cui repugnat illud peccatum, propter quod vitandum neceſſaria eſt talis Medicina, ut in exemplo poſito virtus caſtitatis poteſt ad tale jejunium, vel abſtinentiam obligare: ſed ſingulæ virtutes hoc faciunt ſub propriis rationibus & honeſtatibus: pœnitentia vero ſub generali ratione vitandi offenſionem divinam: ſicut enim eſt officium pœnitentiæ deteſtari commiſſum peccatum, ut offenſa Dei eſt, ita cavere futurum. Secundo poteſt obligatio eſſe alicujus actus externi: ſi ita conjunctus ſit cum contritione, ut moraliter judicetur neceſſarius ad illam habendam: & hoc modo poteſt interdum eſſe neceſſarium peccatori indurato, audire v. gr. concionem, vel certe reſtituere alienum, & a ſe abjicere pecunias, aut tollere aliam ſimilem occaſionem externam, quæ impedit animum, ne a peccato avertatur, aut facere aliqua pietatis, vel afflictionis opera, quibus, & a Deo impetret auxilium, & ſeipſum ad veram pœnitentiam emolliat. Et juxta hunc poſteriorem modum dicunt etiam interdum Patres, ut ſupra viſum eſt, lacrymas, vel alia ſimilia externa ſigna doloris eſſe neceſſaria peccatoribus ad placandum Deum, non quia per ſe præcepta ſint, ſed quia ex natura rei ſunt quodammodo connexa cum contritione, quæ per ſe præcepta eſt. Et eodem modo dixit D. Th. ſupra qu. 84. art. 7. ad 1. non ſolum internam, ſed etiam externam pœnitentiam eſſe de lege naturali. Reliqua, quæ ad ſatisfactionem pertinent, citato loco tractabuntur. Et ideo hæc dicta ſufficiant de virtute pœnitentiæ.

Finis hujus primæ Partis de Pœnitentiæ virtute.

SECUN-

SECUNDA PARS HUJUS MATERIÆ, QUÆ EST DE POENITENTIA UT EST SACRAMENTUM.

IN Explicatione hujus partis non habemus textum D. Th. cui adhæreamus: nam, felici morte præventus, tractatum de hoc & de cæteris ſacramentis imperfectum reliquit. Et licet in 4. Sentent. eandem fere doctrinam nobis tradiderit, tamen, cum ibi munus expoſitoris ſubiret, non potuit tam exactam methodum tenere, quam in Summa habuit: cumque junior illa ſcripſerit, non habent illud auctoritatis pondus, quod in Summa obtinuit. Et ideo neceſſarium nobis viſum eſt, relicto textu, propria methodo hujus ſacramenti doctrinam tradere: quod etiam, Deo adjuvante, in ſequentibus tomis obſervabimus.

DISPUTATIO XVI.

De poteſtate, quam Chriſtus Eccleſiæ conceſſit ad remittenda fidelium peccata, Quæ nomine Clavium ſignificari ſolet.

HÆc poteſtas fundamentum eſt hujus ſacramenti: & ideo exordium diſputationum ejus ab illa duximus ſumendum: quamquam de illa tractaverit Magiſter Sententiarum in 4. diſt. 18. poſt plures alias de hoc ſacramento. Solet autem hæc poteſtas nomine Clavium ſignificari, ut ibidem ex Magiſtro, & Doctoribus conſtat: ne igitur neceſſe ſit aliam poſtea de Clavibus diſputationem texere, cum inutili earundem rerum ſub verbis diverſis repetitione, ideo hanc etiam metaphoram hic declarabimus, ſolum ſub generali ratione ſua, & quatenus dicit poteſtatem judicariam in foro pœnitentiæ: ſic enim ipſummet pœnitentiæ ſacramentum, quoad præcipuam & formalem partem ejus, actus eſt hujus poteſtatis, ſeu clavium. Alii enim actus ligandi, & ſolvendi ſpiritualiter in foro Eccleſiaſtico contentioſo, licet vocari etiam ſoleant actus clavium, tamen per ſe non pertinent ad hanc poteſtatem remittendi peccata, neque ad formalem conſtitutionem hujus ſacramenti: & ideo in hoc libro nihil de illis dicemus, præſertim cum diffuſam nimium diſputationem requirant. Tamen, quia illi actus valde conjuncti ſunt cum adminiſtratione hujus ſacramenti, eorumque cognitio maxime neceſſaria eſt ad uſum ejus, ideo huic operi adjungemus aliud, in quo de Cenſuris Eccleſiaſticis, & de Irregularitate diſſeremus. De poteſtate igitur remittendi peccata inquiremus in primis: an ſit, & quotuplex: deinde quid ſit, ubi & objectum, & actus ejus declarabimus: unde etiam conſtabit, quas cauſas, vel effectus habeat.

SECTIO I.

Utrum Chriſtus dederit ſuæ Eccleſiæ miniſtris poteſtatem ſpecialem ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa.

ADdo in hoc titulo particulam illam, *poſt baptiſmum commiſſa*, quia hic jam non agimus de remiſſione peccati originalis; nec eorum actualium, quæ cum illo conjunguntur aliquando, & cum eo remitti debent per baptiſmum: nam de hac re ſatis a nobis dictum eſt in ſuperiori libro. Tota igitur præſens diſputatio eſt de remedio peccatorum, quæ poſt baptiſmi ſuſceptionem committuntur, & conſequenter de poteſtate Eccleſiæ ad illa remittenda. In qua re fuit antiquus error Novatianorum, qui hanc poteſtatem Eccleſiæ negarunt, ut late tractat Cyprianus lib. de Lapſis a principio, ubi auctorem hujus erroris indicat fuiſſe Novatianum. Idem in ep. 52. & Ambroſius lib. 1. de Pęnit. a principio, Auguſtinus vero hæreſi 38. dicit fuiſſe Novatum. Hos vero duos fuiſſe diverſos, & alterum, ſcilicet Novatum, fuiſſe presbyterum Africanum; alterum vero fuiſſe Pſeudo epiſcopum Roman. qui contra Cornelium ſchiſma excitavit, ut ſumitur ex Damaſo in vita Cornelii, & ex eodem Cornelio in ep. 1. Decret. & ex Cypr. ep. 41. 43. & 48. alias l. 2. ep. 8. & 9. & lib. 3. ep. 11. & ex Fabiano Papa ep. 1. Decret. *Supervenit* (inquit) *Novatus ex Africa, & ſeparavit ab Eccleſia Chriſti Novatianum, & quoſdam alios.* Et ex Paciano epiſt. 3. ad Simpronianum, quæ optima eſt contra hæreſim in 1. tom. Bibliothecæ Sanctorum. Hieronymus etiam in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Novatiano docet primum auctorem hujus erroris fuiſſe Novatum, qui poſtea Novatianum ſibi adjunxit: qui tamen poſteaquam Epiſcopus factus eſt, veluti caput & princeps hujus hæreſis eſt habitus: & ſæpe propter nominum ſimilitudinem confuſe de his duobus hiſtoriæ loquuntur, ut videre eſt in Euſebio lib. 6. cap. 33. & 34. Nicephoro lib. 6. cap. 3. & ſeqq. Socrate lib. 4. Hiſtoriæ cap. 28. & lib. 9. Tripartitæ cap. 9.

Novatianorum error.

In explicando etiam hoc errore magna eſt varietas. Multi enim Patres tribuunt his hęreticis, quod negaverint non ſolum poteſtatē Eccleſię ad remittenda peccata poſt baptiſmum cōmiſſa, ſed etiam dixerint coram Deo eſſe irremiſſibilia per pęnitentiam, ut ſupra ſuo loco vidimus. Alii vero, (ut Ruardus notavit art. 5.) dicunt eos non negaſſe fructum interioris pœnitentię apud Deum, ſed ſolum apud Eccleſiam, negādo illi hanc poteſtatem, & conſequenter etiam negando ſacramentum pœnitentię. Et quidam aſſerunt, Novatum in principio nō negaſſe hanc poteſtatem circa omnia peccata, ſed ſpecialiter circa peccatum negātium Chriſtum in tormētis, & propterea dixiſſe, hujuſmodi lapſos nunquam eſſe admittendos ab Eccleſia ad communionem, ſed monendos eſſe ut pęnitētiam agant; remiſſionē vero talis peccati Deo cōmittendam eſſe. Poſtea vero diſcipulos ejus hoc extēdiſſe ad omnia peccata. Ita ſumitur ex l. 2. Tripartitę c. 13. & Niceph. l. 8. c. 20. & l. 11. c. 14. & l. 14. c. 24. Hieron. autem ep. 95. dicit, Novatum quidem prius id docuiſſe de peccato ad mortem; poſtea vero ad omnia peccata ſuum errorem ampliaſſe. Et ibi tribuit eundem errorem Montano. Ambroſius vero lib. 1. de Pœnit. c. 2. & 3. potius e contrario dicit Novatum in principio generalem docuiſſe errorem, diſcipulos vero poſtea leniiſſe.

In hunc errorem conſenſerunt poſtea omnes hæretici, qui claves Eccleſię negarunt, ut Waldenſes, Wicleph. & Jo: Hus, ut refert Waldenſis l. 2. doctrinali fidei c. 144. & ſequentib. & t. 2. de ſacramentis c. 135. ubi Maſilianis & Jacobitis eundem errorem tribuit ex Damaſceno lib. de hæreſibus. Idem Epiphanius hæreſ. 80. & Guido Carmelita lib. etiam de Hæreſibus. Lutherani deniq; & omnes novatores ſeu recentiores hæretici eandem hæreſim excitarunt: nam præter poteſtatem concionandi, & baptizandi, non agnoſcunt in Eccleſia aliam poteſtatē remittendi peccata, quę per ſolam fidē tolli dicunt, & per contritionem vel baptiſmū ſolum quatenus excitant fidem, ut videre eſt in Roſenſe ab ar. 3. uſque ad 15. Ruardo etiā ar. 3. & ſequ. & Prateolo verb. Lutherani. Bellar. & aliis. Fundamentū eorum eſt, quia hęc poteſtas non colligitur ex Scriptura: quod eſſe falſum ſtatim oſtendam. Et illatio etiam eſt fundata in errore, quia non ſolum ea, quę in Scriptura continentur, ſed etiam alia, quæ ex traditione habentur, & ab Eccleſia definiuntur, eandem fidei certitudinem habent, ut conſtat ex materia de fide.

Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ poteſtatem ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa.

ASSERTIO I.

Dicendum ergo eſt primo, Chriſtum Dominum reliquiſſe Paſtoribus Eccleſię poteſtatem ſupernaturalem ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa. Eſt de fide definita in Concilio Conſtant. ſeſſ. 8. & 15. & in Lateranenſi in c. *Firmiter*, de Summ. Trinit. & in Florentino in literis unionis ſub nomine clavium: expreſſius vero in Triden. ſeſſ. 14. c. 1. can. 3. In Evangelio duo ſunt pręcipua teſtimonia, in quib. hęc veritas fundatur. Primum eſt Matt. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcunque ligaveris, &c.* Aliud eſt Joann. 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* In priori fit promiſſio Petro tanquam capiti, tamen per illum derivanda erat, ſeu communicanda poteſtas aliis Sacerdotibus. Et ideo Matth. 18. generalius fit illa promiſſio toti Eccleſiæ. In alio vero loco fit collatio poteſtatis, ut conſtat ex verbo illo, *accipite*: & ideo hic poſterior locus in diſcurſu hujus materiæ diligenter expendendus eſt.

Hæreticorum evaſio.

Reſpondent autem hæretici, poteſtatem ibi cōceſſam non eſſe aliam a poteſtate prædicandi Evāgelium: nam, quia per fidem remittuntur peccata, & per Evangelii prædicationem fides concipitur; ideo poteſtas prædicandi Evangelium dicitur a Chriſto dari ad remittenda peccata. Sed hæc interpretatio in primis eſt omnino voluntaria præter verborum proprietatem, ſi autem hoc modo liceret Scripturam eludere, nullum fidei dogma ex illa confirmari poſſet. Secundo, eſt contra perpetuam Eccleſiæ traditionem, cujus initium ignoratur, quod eſt ſignum Apoſtolicæ traditionis: nullus autem melius potuit nobis ſenſum verborum Chriſti aperire, quam ipſi Apoſtoli. Tertio, Patres omnes ita exponunt, partim ſuper illum locum, partim aliis. Chryſoſtomus hom. 70. ad pop. & Hieronymus t. 3. ep. 150. ad Ediviam qu. 9. in fine ubi dicit, illis verbis datum eſſe Spiritum S. Apoſtolis quantum ad ſpecialem poteſtatem remittendi peccata. Idem Anaſtaſius in quæſtionibus ſacræ Scripturæ qu. 79. in 6. tom. Biblioth. Ambroſius lib. 10. in Lucam fere in ultimis verbis, Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. p. 14. c. 1. & alii, qui in citatis auctoribus modernis videri poſſunt. Quarto, quamvis verbum illud *remittendi peccata* aliquo modo applicari poſſit ad prædicationem Evangelii, verbum illud *retinendi* non poteſt: unde illud maxime indicat poteſtatem ſpecialem & judicariam, ut infra declarabo. Quinto, poteſtas prædicandi, quatenus eſt ſpeciale quoddam jus datum Eccleſiæ a Chriſto Domino ad propagandum Evangelium, propriis & diſertis verbis data eſt ab illo Matt. ult. & Marci ult. *Prædicate Evangelium omni creaturæ:* Nam in his, quę pertinent ad fundamenta Eccleſię, Chriſtus Dominus hoc ſemper ſervavit, ut propriis verbis uteretur: & ſimiliter ad illud munus exercendum peculiaria Spiritus S. dona in die Pentecoſtes receperunt: ad alium ergo finem, & cum alia poteſtate per illa verba Spiritus S. illis datus eſt Joann. 20. Quatenus vero illa poteſtas dicit ſolum facultatem inſtruendi proximum ad fidem, ſic non eſt ex ſpeciali conceſſione: nam in quolibet poteſt eſſe hæc facultas, ſi alioqui ipſe ſit in fide ſatis inſtructus; atque hoc modo poteſtas remittendi peccata eſſet in omnibus, quia omnes poſſunt alios ad fidem, & ad pœnitentiam, vel charitatem exhortari, quod plane abſurdum eſt.

Præcluditur.

Alia hæreticorum evaſio.

Secundo reſpondent hæretici, Chriſtum Dominum locutum fuiſſe in verbis illis de poteſtate baptizandi: nam baptiſmus datur in remiſſionem peccatorum. Cui expoſitioni interdum videntur favere Sancti, ut videre licet in Cypriano epiſt. 73. & 76. & Chryſoſtomo hom. 6. in 2. ad Cor. in fine literæ, ante partem moralem, & Iſidor. lib. 2. de divinis officiis c. de Baptiſmo. Quæ quidē interpretatio, ſi intelligatur per extenſionem quandam, ſcilicet ſub ea poteſtate comprehendi poſſe poteſtatem remittendi peccata per baptiſmum, tolerabilis eſt propter auctoritatem dictorum Patrum, & Auguſtini lib. 2. contra Parmen. c. 11. ubi generaliter dicit hanc poteſtatem exerceri per doctrinam & ſacramenta. Et l. 50. homil. in 23. idem ſignificat. Unde Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. licet in fine priorem hæreticorum fugam damnet, de hac vero interpretatione nihil dixit.

Improbatur.

Nihilominus tamen hæc expoſitio intellecta excluſive, id eſt Sermone ibi eſſe de ſola hac poteſtate, & non præcipue de poteſtate ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa, falſa eſt, & hæretica, ut conſtat ex definitione Concilii Triden. ibidem, & ex traditione Eccleſiæ, & Sanctorum expoſitionibus, præſertim Cyrilli 12. in Jo. c. 55. ubi dicit, Chriſtum illis verbis ordinaſſe Apoſtolos orbis Doctores, & divinorum myſteriorum miniſtros. Et ſubdit homines remittere peccata, quia Spiritus ſanctus per eos remittit. Quod fit, inquit, duobus modis: primo baptiſmo, deinde pœnitētia. De eadem poteſtate expoſuit illa verba Chryſoſtomus hom. 85. in Joann. ubi tamen inferius ſubdit, nunc non eſſe dicendum: *Super cathedram Moyſis*, ſed *ſuper cathedram Chriſti*, ſed erunt Sacerdotes, quia ejus acceperunt doctrinam: Unde heretici colligunt poteſtatem hanc in ſola doctrina conſiſtere: ſed prave & ſine fundamento. Senſus eſt enim, ab illo habere Sacerdotes Evangelicos cathedram, & poteſtatem, a quo fluxit & manavit doctrina Evangelica. Unde idem Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, non longe a principio, præter baptiſmum dicit aperte eſſe in Sacerdotibus Evangelicis poteſtatem remittendi peccata, quam eloquenter exaggerat. Auguſt. etiam lib. 1. de Adult. conjug. cap. ult. diſtinguit a Baptiſmo remiſſionem peccatorum, quæ poſt baptiſmum datur, & *reconciliationem* vocat & *arram pacis*. Et libro 2. c. 9. dicit per claves Eccleſiæ remitti peccata. Et idem ſentit ſerm. 11. de verbis Domini, & in Enchir. cap. 65. & lib. de Ver. & falſ. pœnit. cap. 9. & 10. Ubi etiam ſacramentalis confeſſionis meminit; & hanc poteſtatem ſignificatam eſſe a Chriſto dicit, cum Lazarum ſuſcitatum jam tradidit ſolvendum Apoſtolis: & de hac poteſtate intelligit verba Matth. 18. *Quodcunque ſolveritis ſuper terram, &c.* Idem tract. 22. in Joan. & lib. 1. contra adverſ. leg. & Prophet. cap. 17. explicat optime has claves Eccleſiæ, & lib. de Agone Chriſtiano cap. 30. & 31. & 1. de Doctrina Chriſt. c. 17. & 18. Unde cum idem Auguſt tract. 121. in Joan. dicit, per charitatem Eccleſiæ remitti peccata, quia illis tantum remittuntur, qui per charitatem Eccleſiæ conjunguntur, quod repetit lib. 7. de baptiſmo c. 51. intelligendum eſt, non ſolum quod per merita vel orationes Eccleſiæ remittantur aliis peccata, ſed per propriam poteſtatem ad hoc conceſſam a Chriſto; quæ tamen non eſt data Eccleſiæ, niſi propter eos, qui ſunt membra ejus, & per fidem, & ſuo modo per charitatem illi conjunguntur: tantum enim vult docere illis locis Auguſtinus Schiſmaticos non poſſe extra Eccleſiam conſequi remiſſionem peccatorum.

Ex aliis Patribus probatur aſſertio.

Præterea Ambroſius lib. 2. de pœnit. c. 7. variis exemplis confirmat, & credibilem facit hanc poteſtatem. Et lib. 3. de Spiritu S. cap. 19. Ubi tamen exponens hunc locum Joan. habet hæc verba; *Homines in remiſſione peccatorum miniſterium ſuum exhibent, non jus alicujus poteſtatis exercent.* Sed intelligenda ſunt, id eſt, non propria & principali virtute remittunt, ſed miniſteriali. Unde ſubdit; *Neque enim ſuo, ſed Spiritus S. nomine remittunt.* Quomodo de eadem re loquens, dixit Anaſtaſ. Nicę. in Quęſt. S. Script. qu. 6. *Et ſi ergo ſit homo, qui audit confeſſionem, Deus eſt tamen, qui per ſe convertit, & donat*; & ibi recte explicat prædicta Chriſti verba. Item in eodem ſenſu dixit Pacianus dict. ep. 3. *Quod ego facio, non meo jure facio, ſed Domini: Dei enim adjutores ſumus.* Et ibi expreſſe diſtinguit hanc poteſtatem a poteſtate baptizandi: & bene hoc confirmat, quia hæc poteſtas ſupponit Eccleſiam conſtitutam, & cadit in illam, & membra ejus. Ad quod ponderat, Chriſtum Matth. 17. prius dixiſſe Petro: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, & poſtea: *Et tibi dabo claves. Et quodcunque ligaveris*; & Matth. 18. prius dixiſſe: *Dic Eccleſiæ, ſi Eccleſiam non audierit, &c.* & deinde: *Quæcunque alligaveritis, &c.* At vero Eccleſia Chriſti proprie conſtat hominibus baptizatis. Unde Auguſtinus 20. de Civit. c. 6. explicans claves, dicit illas eſſe in præpoſitis Eccleſiæ circa ſubditos, citans illud 1. ad Cor. 5. *Quid mihi de iis, qui foris ſunt judicare?* at vero poteſtas baptizandi exercetur circa non ſubditos, & exiſtentes extra Eccleſiam, ut Eccleſiæ aggregentur. Ideoque dicunt Theologi, hanc poteſtatem eſſe ſuper corpus myſticum Chriſti, quod eſt Eccleſia, ac proinde ſupponere baptiſmum, ut Eccleſiæ januam. Eandem veritatem docuit Athanaſ. orat. in illud; *Ite in Caſtellum quod contra vos eſt*: & Hilarius c. 16. in Matth. circa illa verba c. 7. *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Origenes etiam hom. 14. in Matth. ad hūc modum exponit in ſenſu allegorico verba illa Chriſti: *Solvite & adducite mihi.* Unde cum hom. 24. in Num. dicit Chriſtum ſolviſſe peccata poteſtate, alios vero ſanctos precatione, loquitur de remiſſione, quę fit per modum meriti, vel ſatisfactionis, non de illa, quę fit per miniſterialem poteſtatem, ut plane conſtat ex contextu. Alios patres infra referam. Ex his ergo ſatis exploſa eſt perverſa hæreticorum expoſitio, & veritas confirmata: & obiter etiam expoſui nonnulla, quæ ex Patribus obiiciuntur ab hæreticis: & alia in ſequentibus tractabo.

Ratione ſuadetur concluſio.

Et hoc etiam poteſt confirmari ex proprietate ipſorum verborum: nam verba Chriſti non limitantur ad peccata infidelium, ſed generalia ſunt. Item hic habet locū ratio prius facta, quod poteſtas baptizādi jam prius data erat Apoſtolis: nam in virtute Chriſti jam baptizabant: ſpeciale vero jus ad baptizandum univerſum orbē receperunt Matt. ult. vel hic etiam illis verbis: *Ecce ego mitto vos, &c.* Per alia ergo verba ſingularis quædam poteſtas ad remittenda peccata eis data eſt. Denique ratio ſeu

tio ſeu congruentia facile ex dictis ſumi poteſt: nam Chriſtus Dominus reliquit ſpecialem quandam poteſtatem ad remittenda peccata hominum infidelium, qui non ſunt membra ejus, quæ per baptiſmum exercetur: ergo fuit conveniens, ut relinqueret etiam poteſtatem ſpecialem ad remittenda peccata membrorum ejus fidelium, quæ non poteſt eſſe ipſamet poteſtas baptizandi: quia nec baptiſmus iterari poteſt, nec præcedens baptiſmus habet efficaciam in ea peccata, quæ poſt ipſum ſuſceptum committuntur. Conſequentia probatur, quia non minus erat poſſibilis hæc poteſtas, quam prior, quia nec eſt principalis, quæ eſt propria Dei (quo verbo expediuntur multa, quæ contra hanc poteſtatem hæretici objiciunt); nec eſt poteſtas excellentię, quę eſt propria Chriſti, ſed miniſterialis, & communicabilis Chriſti miniſtris. Neque etiam eſt minus neceſſaria hominibus baptizatis hæc poteſtas, quia ſunt fragiles, & facile cadunt a gratia baptiſmali. Pertinuit etiam hæc poteſtas ad perfectionem legis gratiæ, & ad oſtenſionem juſtitiæ, & efficacitatis meritorum Chriſti, cum non ſolum per ſe ipſum, & per poteſtatem excellentiæ, ſed etiam per ſuos miniſtros, & miniſterialem poteſtatem illis communicatam poſſit peccata remittere.

Poteſtatem hanc eſſe per modum judicii.

COROLLARIUM.

Ex quibus facile etiam colligitur, poteſtatem hanc eſſe judiciariam, ſeu per modum judicii exercendam: quod etiam eſt de fide, ut conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. ubi propter can. 9. definit abſolutionem eſſe actum judicii & ſententiæ prolationem. Quod etiam maxime confirmatur ex traditione Eccleſiæ, quæ in illis verbis ſemper intellexit, conſtituiſſe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſua quoddam tribunal, & reliquiſſe judices, apud quos peccatorum, & conſcientiarum cauſæ tractarentur: quod verba illa Chriſti *remittendi & retinendi peccata, ligandique & ſolvendi* ſatis indicant: ut diſput. ſeq. ſect. 2. latius expendam. Recteque notavit Ambr. lib. 1. de Pęn. c. 2. ubi ait, hanc poteſtatem eſſe ad vindicanda peccata, quod ſpectat ad judicem: ut optime etiam explicat Greg. hom. 26. in Evangel. Et ideo dixit Hieronymus epiſt. 1. *Sacerdotes habentes claves ante diem judicii judicant.* Quam ſententiam uſurpavit Anterus Papa in ſua epiſt. Decret. Et optime Leo Papa ep. 89. alias 91. ubi ait, datam eſſe Sacerdotibus poteſtatem, *ut fideles ad communionem ſacramentorum per januam reconciliationis admittant.* Denique Bernard. ſerm. 1. de SS. Petro, & Paulo; *Quid*, inquit, *Petro potentius, qui claves cœli tam ſingulariter accepit, ut præcedat ſententia Petri ſententiam cœli?* Non quod hæ ſint propriæ duæ ſententiæ: una enim tantum eſt, quæ principalius eſt a Deo, & in hoc genere prior, ſed dicitur hominis ſententia præcedere, vel quia exterior abſolutio ordine naturæ antecedit interiorem, vel quia proxime inchoatur, & quaſi definitur ſententia a Sacerdote, & infallibiliter conſequitur effectum, & rata habetur in cœlo.

Ratione oſtenditur. Ratio vero ſeu congruentia ſumitur ex Concilio Tridentino, & ex his, quæ ſupra tetigimus circa effectus pęnitentiæ, agendo de remiſſione pęnæ temporalis. Nam conveniens fuit longe aliter remitti peccata ante baptiſmum commiſſa, & quæ poſt illum committuntur: nam illa priora remittuntur per modum regenerationis, & ideo prorſus delentur, & magna facilitate. Item, quia illa peccata cōmittuntur ante illuminationem fidei, & ideo ex parte habent aliquam excuſationem, propter quam facilior venia de eis conceditur. At vero peccata commiſſa poſt baptiſmum, & fidei illuminationem ex eo capite graviora ſunt, & medicinam poſtulant acerbiorem, ut ponderavit Paulus ad Hebr. 6. & 10. ac propterea remedium adverſus hęc peccata per modum juſti judicii inſtitui debuit. Quod etiam expediebat, ne hominibus Chriſtianis ex facilitate venię peccandi occaſio dari videretur. Poteſtas ergo ad remittenda hęc peccata judiciaria eſt. Et in hoc fundantur fere omnia, quę ad ſacramentum rite exercendū neceſſaria ſunt, videlicet, ut miniſter juriſdictionem habeat, cauſam cognoſcat, & examinet: quod non poteſt facere niſi prævia accuſatione peccatorum; ac tandem ut ſupplicium & pęnam imponat, & abſolvat: de quibus in ſequentibus dicendum erit. Per quæ ſatis reſponſum eſt ad hæreticorum fundamentum.

Hæreticorum objectio. Sed adhuc objiciunt contra fundamentum poſitum ex verbis Chriſti, confirmando ſuam falſam expoſitionem, ex Luc. ult. ubi dicit Chriſtus oportere prædicari in nomine ſuo pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum: ubi clare loquitur de remiſſione peccatorum, quæ fit in baptiſmo: ergo de eadem loquitur in dictis verbis Joan. 20. nam eadem die utraque verba dixit teſte Auguſtino lib. 3. de conſenſu Evangel. c. 25. Reſpondetur, quid-quid ſit de hoc ultimo, quod incertum eſt argumentum eſſe nullius momenti, tum quia eadem die, imo eadem apparitione potuit Chriſtus multa & varia docere: tum maxime quia falſum etiam eſt verba illa Luc. ult. limitari ad pęnitentiam baptiſmalem, & remiſſionem peccatorum, quæ fit in baptiſmo: non enim ſolis infidelibus, ſed etiam fidelibus & baptizatis prædicanda eſt pęnitentia & remiſſio peccatorum in nomine Chriſti: unde potius argumentum retorqueri poteſt. *Diluitur.*

SECTIO II.

Utrum hæc poteſtas ſit ad remittenda peccata quoad culpas, vel tantum quoad pœnas; & quos actus habeat.

FUit gravium Doctorum opinio, per hanc poteſtatem non poſſe remitti peccatorum culpas, ſed ſolum declarari remiſſas, & remitti pęnas. Et in hoc ultimo eſt quędam diverſitas. Nam quidam dixerunt hanc poteſtatem ſolum eſſe ad remittendam pęnam temporalem: alii vero ad æternam. Priorem opinionem tenuit Magiſter Sentent. in 4. diſt. 16. & 18. Altiſiodorenſis lib. 4. Summæ tract. 6. cap. 8. Alexander Alenſ. 4. part. qu. 80. alias 21. membr. 1. Bonaven. diſt. 18. art. 2. qu. 1. & 2. & ibi Gabr. qu. 2. & diſt. 14. qu. 2. Major. qu. 2. d. 18. qu. 1. & ibi Th. de Argent. ar. 3. Okan. 4. qu. 9. Abulenſ. 1. p. defenſoris cap. 6. & Adrianus quodlib. 5. art. 3. probabilem cenſet hanc opinionem licet dubiam. *Prima opinio.*

Fundamentum ejus duplex eſt. Primum, quia remittere peccatum quoad culpam, eſt proprium ſolius Dei: nam pręcipua ratio culpę conſiſtit in injuria Dei, & ideo ad illum ſolum ſpectat culpam remittere. Secundum ac præcipuum eſt, quia hęc poteſtas ante actionem ſuam ſemper ſupponit culpam remiſſam: ergo non eſt data, neque inſtituta ad culpas remittendas: quia nulla potentia activa ordinatur ad aliquem effectum, quem ſemper ſupponat jam factum, alioqui ſuperflua eſſet: hæc autem eſt quædam activa potentia; non eſt ergo propter effectum, quem ſemper ſupponit factum. Antecedens patet, quia hæc poteſtas, ut aliquid agat, ſupponit in ſubjecto interiorem pęnitētiam, & contritionem, ſine qua non poteſt remitti peccatum, & ea poſita, ſtatim tollitur: utrumque enim eſt in ſuperioribus a nobis probatū. Unde poteſtatē hanc, & actionem ejus inquiunt dicti Doctores ſignificatam eſſe a Chriſto Domino Joa. 11. ubi prius ipſe ſolus ſuſcitavit Lazarum, deinde tradit diſcipulis ſolvendum: ſic ajunt, ſolus Deus ſuſcitavit animam per contritionem, remittendo culpam; committit autem Eccleſiæ poteſtatem ſolvendi vincula pœnarum, quæ manent. Et videtur expoſitio D. Auguſtini tract. 22. & 49. in Joan. & ſerm. 8. de Verbis Domini, Cyrilli, vel potius Clictovæi lib. 7. in Joan. c. 21. & Greg. homil. 26. in Evang. Bedæ Joan. 11. & ibi D. Tho. & aliorum.

Secunda opinio. Secunda vero opinio convenit cum præcedenti in negando huic poteſtati effectum remiſſionis culpę propter eadem fundamenta: differt tamen, quia non ſolum affirmat eſſe ad remittendas pęnas temporales, ſed etiam æternas. Ita tenet Hugo Victorinus in Summa ſententia tract. 5. cap. 11. & lib. 2. de ſacramentis p. 14. c. 8. Richardus de S. Victore lib. de poteſtate ligandi & ſolvendi c. 12. Et fere idem tenet Medina Cod. de Pęn. tract. 2. quæſt. de effectu abſolutionis ſacramentalis. Nam, licet dicat, per contritionem ſupponi remiſſam pœnam æternam, addit tamen adhuc eſſe clauſum regnum cęlorum, donec per hanc poteſtatem aperiatur. Et ſubdit: *Si ex negligentia peccatoris hoc omittatur, perpetuo excludi a regno*, non tantum propter negligentiam illam, ſed etiam propter peccata prius remiſſa per contritionem: unde ſentit pęnam ſenſus æternam ſimpliciter tolli, cum remittitur culpa per contritionem, pęnam vero damni non niſi in ordine ad hoc ſacramentum.

Fundamentum hujus partis eſt, quia hæc poteſtas ad remittenda peccata, ut ſit clavis regni cęlorum, oportet, ut cę-

ut cœlum ipſum aperiat: ergo eſt poteſtas ad tollendum peccatum, quatenus impedit ingreſſum regni cęlorum: impedit autem per ęternam pęnam damni: ergo eſt poteſtas ad tollendam illam. Addit Medina, hoc modo ſufficienter intelligi verba Chriſti: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam ſæpe pœna peccati peccatum appellari ſolet: quod maxime verum erit de pęna æterna & damni. Sic etiam optime quadrat metaphora clavis regni cęlorum. Sic deniq; ſalva manet neceſſitas & efficacitas, tam confeſſionis, quam contritionis, & ita facile omnia conciliantur: ita ergo ſentiendum eſt. Quia vero Hugo, & Richard. de utraque pęna æterna damni, & ſenſus loqui videntur, fortaſſe eos movit, quod hæ pęnæ cum proportione ſumptæ nunquam ſeparantur: & ideo, ſi æterna pœna damni non remittitur, nec pœna ſenſus abſolute remittitur.

Primarium effectum hujus poteſtatis eſſe remittere peccatum quoad culpam, & conſequenter quoad pœnam.

Nihilominus dicendum eſt, proprium, primarium, ac per ſe effectum hujus poteſtatis eſſe remittere peccatum quoad culpam, & conſequenter etiam quoad pœnam æternam, & præterea quoad temporalem juxta diſpoſitionem pœnitentis. De hac ultima parte non eſt controverſia inter auctores: & ideo de illa nihil dicam uſque ad materiam de ſatisfactione. Rurſus ſecunda pars ſequitur neceſſario ex prima, & evidenter conſtat ex dictis de effectu pœnitentiæ virtutis, ubi oſtendimus, ablata culpa, neceſſario tolli æternitatem pœnæ: & contra ſecundam ſententiam ſtatim oſtendetur. Prima ergo pars communis eſt Theologorum in 4. d. 18. præſertim D. Th. q. 1. art. 3. & d. 22. ar. 1. quæſtiun. 3. In quibus locis Thomiſtæ omnes, Paludanus, Capreolus, Ledeſma & Soto d. 18. qu. 3. ar. 1. diſt. 20. q. 2. ar. 1. Cajet. t. 1. Opuſc. tract. 18. qu. 5. & Paludanus 19. d. q. 1. ubi etiam Durand. & d. 14. & ibidem Scot. qu. 4. Richard. d. 16. ar. 1. & d. 18. ar. 2. qu. 1. Et in eandem inclinat Adrianus quæſt. 2. de clavibus.

Probatur aſſertio ex Jo. 20.

Fundamentum primum & præcipuum, eſt verbum Chriſti Domini Jo. 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Quod enim hæc verba intelligenda ſint de remiſſione peccati quoad culpam, multis modis oſtēdi poteſt. Primo ex abſoluta & propria ſignificatione verborum, quæ retinenda eſt quantum fieri poſſit, præſertim in his rebus, quæ ad fundamenta Eccleſiæ pertinent: nam peccatum proprie non ſignificat ſolam pęnam, ſed culpam: & remiſſio peccati, ſimpliciter & abſolute dicta, ſonat remiſſionem culpę: nam remiſſio ſolius pœnæ ſolum eſt remiſſio peccati ſecundum quid. Secundo, quia huic ſenſui conſonant alia verba Chriſti Domini Luc. 26. *Oportet prædicari in nomine ejus pęnitentiam in remiſſionem peccatorum*: nam ibi ſine dubio loquitur de remiſſione culparum, & agit de prædicanda pœnitentia propria legis gratiæ, quæ eſt per ſubjectionem ad claves Eccleſiæ, & ad hanc poteſtatem.

Idem ex Luc. c. 26. ſuadetur.

Tertio ex Ma t. o- ſtenditur.

Tertio ex Matth. 16. & 18. retorquendo fundamentū ſecundæ ſententię. Nam ibi promiſit Chriſtus Dominus Petro, & aliis Apoſtolis claves regni cęlorum: & addidit: *Quodcunque ligaveris, & quodcunque ſolveris, &c.* Unde conſtat hanc poteſtatem ſub clavibus contineri: ergo per illam aperitur, & clauditur, vel potius clauſum relinquitur regnum cęlorum: proprie autem tunc alicui aperitur regnum cœlorum, quod antea per culpam clauſum erat, quando culpa remittitur, quia tunc datur ei jus ad regnum, ratione cujus ad illud acceptatur: ergo hæc clavis ſeu poteſtas per ſe primo eſt ad hunc effectum. Adde (quod paulo ante dicebam) fieri non poſſe ſecundum legem ordinariam, ut remittatur culpa mortalis, & maneat ullo modo reatus pœnæ æternæ, ſeu excluſio a regno cęlorum: ergo, ſi hæc poteſtas habet vim ad admittendum, & excludendum a regno, habet etiam vim circa radicem & fundamentum hujus excluſionis, quod eſt ſola culpa. Expendo præterea in illis verbis ſignum diſtributivum: *Quodcunque ſolveris*, quia ſub illo comprehendi poteſt & culpa, & pœna: ergo, cum Chriſtus illud abſolute protulerit, ita intelligendum eſt. Quarto conſonat alius locus Apoc. 3. ubi de Chriſto dicitur habere clavem ad aperiendum & claudendum regnum cœlorum: quæ clavis ſine dubitatione ulla includit poteſtatem excellentiæ ad remittendas, non ſolum pœnas, ſed etiam culpas: at vero Chriſtus communicavit Apoſtolis participationem illius clavis ſeu poteſtatis: ergo quoad utrumque effectum communicavit. Patet conſequentia, tum ex ſimilitudine metaphoræ & verborum, tum ex verbis illis, quæ præmiſit. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.*

Qua to probatur ex Apoc.

Quinto conſtat hic ſenſus ex traditione Eccleſiæ, & doctrina Conciliorum, præſertim Florentini in literis unionis, & Conſtantienſis in bulla Martini 5. contra errores Joan. Hus: maxime vero Trident. ſeſſ. 14. c. 1. ubi ait, ex illo tam inſigni facto, & perſpicuis verbis conſtare Chriſtum *dediſſe Apoſtolis poteſtatem reconciliandi homines cum Deo*: homines autem non reconciliantur Deo per remiſſionem ſolius pęnæ, ſed culpæ: nam reconciliari eſt in amicitiam reſtitui. Sic enim Paulus 2. ad Cor. 5. ait: *Poſuit in nobis miniſterium reconciliationis*, id eſt unionis & amicitiæ hominum cum Deo. Unde idem concilium, eadem ſeſſ. cap. 3. docens, hanc reconciliationem fieri per efficaciam hujus poteſtatis, & ſacramenti, ſubdit, ad illam conſequi ſolere *conſcientiæ pacem & tranquillitatem*, quæ proprie ſequitur ex remiſſione culpæ; & c. 4. ait, quando contingit hominem per contritionem juſtificari, Deoque reconciliari, *ipſam reconciliationem non eſſe adſcribendam contritioni ſine voto ſacramenti, &c.* Unde conſtat & *reconciliationis* nomine intelligere Concilium ipſam culpæ remiſſionem, & ſanctificationem, & docere, hanc ipſam eſſe proprium effectum hujus poteſtatis clavium. Idem ſumitur ex eodem Concilio can. 2. 3. & 9. ejuſdem ſeſ. & ſeſſ. 6. c. 14. quæ omnia loca conferenda ſunt, & ponderanda. Quod in ſequentibus iterum faciemus agentes de forma, & de diſpoſitione neceſſaria in hoc ſacramento.

Quinto ſuadetur ex traditione Eccleſiæ, & do-rina Conciliorum.

Sexto ſumitur optimum argumentum ex antiquis decretis, & Patrib. præcipientibus, ut hominibus exiſtentibus in articulo mortis, & petentibus a Sacerdote remiſſionem peccatorum, eam non deneget, ne illos exponat periculo æternæ damnationis: ſupponunt ergo a Sacerdotibus remitti ipſam culpam: nam æterna damnatio ſolum eſt propter culpam. Hujuſmodi autem Decreta ex Julio, & Cęleſtino Pontificibus, & ex Concil. Africano, & aliis, inveniuntur 26. q. 6. c. *Si Presbyter*, & ſequent. Et ſimilem doctrinam habet Auguſtinus Epiſt. 180. ubi dicit, tempore perſecutionis paſtores non debere oves deſerere, quia eo tempore alii petunt baptiſmum, & alii reconciliationem per pęnitentiam. Et ſubdit: *Ubi ſi miniſtri deſint, quantum exitium ſequetur eos, qui de hoc ſeculo vel non generati exeunt, vel ligati?* Unde Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio c. 4. differentiam conſtituens inter Sacerdotes legis veteris & novæ, dicit illis licuiſſe leproſos, non purgare quidem, ſed purgatos probare: *At vero noſtris Sacerdotibus*, inquit, *non corporis lepram, ſed animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus, conceſſum eſt.* Et Ambroſius lib. 1. de Pęnit. cap. 7. *Vult*, inquit, *Chriſtus plurimum poſſe diſcipulos ſuos, vult a ſervis ſuis nomine ſuo ea fieri, quæ ipſe faciebat in terris.* Et infra. *In baptiſmo remiſſio omnium peccatorum eſt, Quid intereſt vel per pœnitentiam, vel per lavacrum hoc jus ſibi datum Sacerdotes vendicent?* Et eodem ſenſu lib. 2. de Cain, & Abel c. 4. dicit remitti peccata per officium Sacerdotis, ſacrumque miniſterium. Hoc ipſum etiam ſenſit Hieronymus epiſt. 150. Et confirmant multa ex adductis in præcedenti ſectione: ex quibus colligitur communis conſenſus Patrum, quem Tridentinum citavit.

Sexto ex Decretis & Patrib. convincitur.

Ultimo declaratur hæc veritas ratione, refellendo ſimul duas priores ſententias. Nam hæc poteſtas non eſt ad remittendam ſolam pęnam temporalem: ergo æternam: ergo etiam culpam. Antecedens (præter omnia dicta) probatur variis conjecturis. Primo, quia alias talis poteſtas eſſet valde imperfecta & limitata in illo ordine: Chriſtus autem in illis verbis: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum S.* clare ſignificavit ſe concedere Apoſtolis excellentem quandam & perfectiſſimam poteſtatem. Unde argumentor ſecundo, quia alias colligi non poſſet, ex vi illius poteſtatis conferri hominibus gratiam aliquam ſanctificantem; quod eſt contra veritatem hujus ſacramenti. Sequela patet, quia ad remittendas pęnas temporales non eſt neceſſaria infuſio gratiæ: unde per indulgentias remittitur pęna, & non datur gratia ultra meritum operantis. Ex quo fit tertio, ut talis poteſtas parum ſit neceſſaria, quia ad remiſſionem pęnæ ſunt alia multa remedia, & faci-

Ratione oſtenditur aſſertio.

& faciliora: & conſequenter ex vi illorum verborum, *Quorum remiſeritis peccata, &c.* vix aut nullo modo poſſet colligi ſacramentum pœnitentiæ eſſe medium neceſſarium ad ſalutem: quia remiſſio pœnæ temporalis non eſt neceſſaria, quatenus in hac vita fit. Quarto, quia baptiſmus non eſt inſtitutus ad remittendam ſolam pœnam temporalem; ergo neque hæc poteſtas: nam hæc duo ſacramenta in hoc æquiparantur a Concilio Tridentino ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 1. Quia ſicut baptiſmus eſt propter remiſſionem peccatorum, quæ ante illius ſuſceptionem committuntur, vel contrahuntur, ita hoc ſacramentum, ſeu hæc poteſtas eſt propter remiſſionem peccatorum, quæ poſt baptiſmi ſuſceptionem commiſſa ſunt. Item, quia ſicut baptismus eſt veluti navis ſeu arca liberans a diluvio, ut Petrus 1. Canonic. ſignificat; ita (ex Patrum ſententia) pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium: ſi autem culpas non auferret, nec reatum pœnæ æternæ, non eſſet remedium neceſſarium ad vitam æternam conſequendam. Dices, eſſe ſecundam tabulam ratione contritionis. Sed hoc repugnat Tridentino dicenti, contritionem ſine ſacramento, vel voto ejus non habere hunc effectum. Et ideo Concilium Florentinum in Decreto Eugenii remiſſionem peccatorum dixit eſſe rem hujus ſacramenti, id eſt effectum. Et Tridentinum ſeſſ. 14. c. 1. addit, præcipuam efficaciam ſacramenti ad hunc effectum conſiſtere in abſolutione, quæ eſt actus hujus poteſtatis.

Evaſio eluditur.

Et ex his facile probatur altera pars, ſeu ſecunda conſequentia: nam rationes adductæ, præſertim ſecunda, & quarta, de culpa procedunt. Et præterea eſt manifeſta ratio, quia pœna æterna nunquam remittitur per ſe primo ipſa ſola, ſed ſimul cum culpa, tanquam neceſſario cum illa conjuncta, & ab illa pendens quantum ad æternitatem. Quod manifeſte docuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. c. 14. Et ideo diximus, ſecundum fidem ſimul cum culpa remitti ęternam pęnam. Dicere autem per contritionem culpam abſolute remitti, pęnam autem ęternam ſolum ſub conditione hac, *niſi ſacramentum neglexerit*, alienum eſt a modo loquendi Scripturæ, & ſanctorum, & novum ac ſine fundamento. Præſertim cum Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. doceat etiam ipſam culpam non remitti nunc in lege nova per contritionẽ niſi in ordine ad claves, & cum voto ſacramenti: ergo etiam remiſſio culpæ includit aliquo modo conditionem, non tamen ut pendentem ex futuro eventu, ſed ex præſenti propoſito. Quapropter ſicut, ſi poſtea ex negligentia culpabili non impleat quis conditionem, ſubjiciendo illa peccata huic poteſtati, peccat quidem, & amittit gratiam, priora autem peccata non redeunt; ita etiam in eodem caſu punietur pœna æterna propter novum peccatum, non tamen propter præcedentia, prius remiſſa, quia non magis remiſſio æternæ pœnæ facta eſt cum dependentia a futuro effectu, quam remiſſio culpæ: nec per contritionem ante ſacramentum minus remittitur pœna æterna, quam in lege veteri remitteretur: derogat enim hoc contritioni: & perfectioni legis gratię, eſtque ſine fundamento confictum.

Solvuntur fundamẽta ſecundę ſententiæ.

Atque ex his ſatis reſponſum eſt ad ſecundam ſententiam. Primum vero fundamentum primæ opinionis æq; procedit contra ipſam: nam etiam ſolus Deus poteſt pęnam temporalem remittere, ſi propria auctoritate, & tãquam principale agens id faciat: ſi autem loquamur de remiſſione per miniſterium, ſicut Deus committit homini tanquam miniſtro, & inſtrumento ſuo judicium de pœnis, ita etiam de culpis, & utrarumque remiſſionem, ut videre licet ſuo modo in Chriſto Domino ut homo eſt. De ſecundo fundamento illius ſententiæ ex profeſſo infra diſputandum eſt: nunc breviter dico, & falſum aſſumere, quia ſine perfecta contritione poſſunt aliquando peccata tolli per hanc poteſtatem, & male colligere, quia etiam illa peccata, quæ tolluntur per contritionem, non tolluntur ſine ordine ad hanc poteſtatem, quæ per ſe ordinata eſt ad illa etiam tollenda.

Satisfit fundamẽtis prioris ſententiæ.

Patres autem in teſtimoniis ibi citatis, primo intendunt Deum eſſe, qui ſua virtute animam vivificat; uti autem hominibus ut miniſtris. Et hoc etiam ſignificatum eſt in facto illo Joan. 11. tamẽ ibi per actiones diverſis temporibus factas illa repræſentatio facta eſt, quia nõ poterat corporaliter fieri alio modo; tamen in re ipſa ſatis eſt, quod homo per hanc poteſtatem non operatur ſua virtute, ſed divina, ut explicavit D. Thomas ſupra 3. p. q. 84. ar. 3. ad 3. Pręterea etiam intendunt Sancti docere, Deum prius ſua gratia excitare interius hominem ad pęnitentiam, & vitam ſpiritualem comparandam, ut poſtea poſſit a Sacerdotibus abſolvi: non tamen dicunt ſemper neceſſarium eſſe, ut propter illam excitationem præcedat ſemper vera contritio, vel juſtificatio. Nam Auguſtinus citatis locis, & lib. 50. hom. in 17. ſentit peccatorem a Domino excitatum per internam pœnitentiam, licet ſit aliquo modo vivificatus, non tamen eſſe plene ſolutum aut liberum ad ambulandum: quia licet habeat aliquem vitæ motum, quem ſolus Deus infundere poteſt per contritionem, vel attritionem, non tamen eſt plene liber, quia vel nondum eſt vere juſtificatus, vel certe non ſine ordine ad claves Sacerdotum, apud quos eſt poteſtas per ſe efficax ad remittenda peccata. Et hoc ſenſu dixit etiam Auguſtinus conc. 2. in Pſalm. 101. Eccleſiam quidem poſſe dare abſolutionem peccatorum; mortuum autem ſuſcitari non poſſe niſi clamante Domino: ſuſcitationem enim vocat ipſam voluntatem pœnitendi efficacem, & cum vero dolore, ſive contritionis, ſive attritionis, ut dixi. Quod etiam expreſſius ſignificavit Beda Joann. 11. Gregorius autem obſcurius loquitur, dum ait, Sacerdotes auferre pœnam. Pie tamen explicandus eſt, quod virtutem clavium explicaverit per effectum nobis notiorem, non vero alium excluſerit.

Et juxta hæc etiam explicanda ſunt difficilia verba Hieronymi Matth. 16. ubi æquiparari videtur legales, & Evangelicos Sacerdotes, quod ſicut illi inter lepram & lepram diſcernebant, lepram autem auferre nõ poterant, ita & hi ſe gerant circa peccata. Senſus enim Hieronymi non eſt negare ſimpliciter hanc poteſtatem, ſed docere nõ eſſe poſitum in arbitrio Sacerdotis tollere aut retinere peccata, quando, vel quomodo voluerit, quaſi poſſit *vel damnare innoxium, vel abſolvere pravum* & indiſpoſitum: quem abuſum ibi graviter reprehendit. Et quoad hoc comparat Sacerdotem Evangelicum cum legali, quod ſicut ille non poterat ſuo arbitrio diſcernere inter lepram & lepram, ſed juxta merita cauſæ, ita nec Sacerdos Evangelicus judicare debet, aut poteſt de peccatis juxta ſuum beneplacitum, ſed juxta perſonarum diſpoſitionem. Quoad poteſtatem vero non facit eos æquales: nam de Sacerdote legali ſolum dicit potuiſſe diſcernere quis eſſet mundus vel immundus: de Evangelico vero ait, audita peccatorum cauſa, poſſe ligare, & ſolvere. Comparat igitur illos ſecundum quandam proportionalitatem, non ſecundum æqualitatem: ut recte notarunt Ruardus art. 3. & Caſtro contra hær. verb. *Abſolutio*, hær. 1. Et ſatis confirmari poteſt ex citata epiſt. Hieron. 150. q. 9. ubi ait, accepiſſe Apoſtolos Joan. 20. poteſtatem remittendi peccata, & faciendi filios Dei adoptivos.

Duo actus hujus poteſtatis explicantur.

Atque ex his facile poſſunt explicari duo actus hujus poteſtatis, quos Chriſtus Dominus indicavit per verba *remittendi & retinendi peccata*: & per verba *ſolvendi, & ligandi*: utrumque enim verbum poteſt & ad culpam ſimul cum æterna pęna, & ad temporalem pęnam referri. Priori modo actus per ſe intentus, & propter quem primario datur hæc poteſtas, eſt vera remiſſio & ablatio culpæ, quod fit per propriam & poſitivam actionem. Unde fit, ad hũc actum pertinere collationem gratiæ ſacramentalis, expulſivæ culpæ mortalis, quia culpa non remittitur ſine gratię infuſione: imo nec remitti poſſet per phyſicam actionem ſacramẽti, niſi per effectionem gratiæ, quia non intervenit ibi alia forma, quæ per talem actionem fieri poſſit. Nec refert, quod interdum per hanc poteſtatem ſola venialia peccata remittantur, ad quem effectum non requiritur gratiæ infuſio: quia hoc quaſi accidentarium eſt reſpectu hujus poteſtatis, quę de ſe ſufficiens eſt ad remittenda mortalia peccata, & ideo ſemper confert gratiam. Unde licet alias poſſint peccata venialia ſine infuſione gratiæ remitti, tamen per hanc poteſtatem nunquam ſine illa remittuntur. Imo hinc ulterius inferri poteſt, hanc poteſtatem de ſe ſufficientem eſſe ad primam gratiam conferendam, quia hæc eſt, quæ culpam mortalem excludit. Sed de hac re infra ex profeſſo diſputabimus tractando de diſpoſitione neceſſaria ad effectum Sacramenti pœnitentiæ. Alius vero actus retinendi peccata non eſt poſitivus, nec fit per directam actionem hujus poteſtatis, quia nec poteſtas hæc culpam influit,

Prior.

Poſterior actus.

influit, aut cõſervat, nec impedit remiſſionem ejus, cum totum hoc ſit contra finem hujus poteſtatis, ſed juridicam ſententiam profert, hunc eſſe indignum remiſſionis peccati: & hac ratione dicitur retinere peccata.

Eoſdem actus exercet circa pœnam ſuo modo.

Eoſdem vero actus poteſt hæc poteſtas exercere circa temporalem pœnam, quanquam in modo ſit aliqua diverſitas, præſertim quoad actum ligandi. Duobus enim modis dici poteſt temporalis pœna tolli vel retineri per hanc poteſtatem, ſcilicet & per ipſum actum abſolutionis, ſeu remiſſionis peccatorum, & per impoſitionem alicujus ſatisfactionis. Prior modus declaratur ex dictis ſupra circa primum effectum virtutis pœnitentiæ, ubi diximus cum mortali culpa ſemper tolli æternam pœnam, non tamen ſemper omnem pœnam temporalem, ſed cõmutari æternam in aliquam temporalem, majorem, vel minorem, juxta diſpoſitionem pœnitentis. Hoc igitur totum fit per unum actum hujus poteſtatis, ſervata proportione, ut in ſequentibus latius dicemus. Quatenus ergo hæc poteſtas remittendo peccata non remittit ſemper totam temporalem pœnam, ſed in illam commutat æternam, dici poteſt ligare ſeu retinere peccatum quoad aliquam pœnam etiam dum remittit culpam: illa autem retentio ſolum eſt indirecta, quia hæc poteſtas non ita ligat ad pœnam, ut faciat hominem illa dignum: ſed tantum non ita abſolute remittendo æternam pœnam, quin loco illius ſtatim ſuccedat aliqua temporalis, & reatus ejus ex vi culpæ, quia licet remittatur, non tamen cum perfecta diſpoſitione, vel ſatisfactione. Quatenus vero ex efficacitate ſua ſemper commutat æternam pœnam in minorem temporalem, quam ſine illius efficacia commutaretur, cæteris paribus, ideo per ipſummet actum remittendi culpam dici poteſt exercere actum remittendi aliquid temporalis pœnæ: & hæc remiſſio directe & per ſe fit ex efficacia hujus poteſtatis. Quæ efficacia in verbis illis continetur: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam ex vi illorum hæc poteſtas eſt perfecta, & ſufficiens ad plenam remiſſionem conferendam, ſi reus ſit ad illam diſpoſitus, ut etiam declarant illa verba, *Quodcunque ſolveritis, erit ſolutum*. Et ideo cum proportione majorem vel minorem commutationem pœnæ facit, juxta diſpoſitionem pœnitentis. In quo differt a baptiſmo, qui ſemper remittit omnem pœnam cum quacunque diſpoſitione ſufficiente ad remiſſionem culpæ propter rationes tactas Sectione præcedenti, & latius in ſuperioribus. Alius vero modus remittẽdi, vel retinendi pœnam temporalem per hanc poteſtatem eſt, ſatisfactionem aliquam imponendo (ſuppono enim ex infra dicẽdis hoc pertinere ad hanc poteſtatem). Quatenus ergo Sacerdos peccatorem obligat ad hanc ſatisfactionem, dicitur retinere ſeu ligare: & hoc modo poſitive ac directe ligat, non quidem ad pœnam in communi, hujus enim per ſe ipſe eſt debitor: ſed ad hanc pœnam determinatam, per quam vult talem reatum expiari. Quia vero ſatisfactio ſic impoſita efficacior eſt ad tollendam pœnam virtute clavium, quam per ſe eſſet; ideo Sacerdos hoc modo ligando, ſimul ſolvit, quia efficaciam præbet ad ampliorem & faciliorem ſolutionem, ut latius dicemus agentes de ſatisfactione.

SECTIO III.

Utrum hæc poteſtas remittendi peccata ordinis ſit, aut juriſdictionis: & quomodo etiam diſtinguantur, & conferantur.

Ad peccat. remiſſionem per hoc ſacramentum poteſtas ordinis, & juriſdictionis requiritur.

IN hac re verum eſt de fide, videlicet ad hunc actum remittendi peccata in hoc ſacramento neceſſariam eſſe poteſtatem ordinis, & juriſdictionis. De prima fere nulla eſt difficultas: nam infra agentes de miniſtro, oſtendemus ſolum Sacerdotem poſſe illud conficere: unde conſtat Sacerdotalem ordinem eſſe ad hanc poteſtatem neceſſarium: & hic ordo vocatur poteſtas ordinis. Ex quo etiam facile intelligitur quid in præſenti hæc poteſtas ordinis ſit: in re enim nihil aliud eſt quam character Sacerdotalis, quatenus ex divina ordinatione per illum quiſpiam deputatur, ut poſſit eſſe judex animarum in foro pœnitentiæ. Duplicem enim diſtinguunt poteſtatem ordinis Theologi: una eſt ſuper corpus Chriſti verum: & illa eſt, quam Sacerdotes habent ad conſecrandum: alia eſt ſuper corpus Chriſti myſticum; & hæc eſt de qua nunc agimus, quæ nihil aliud eſſe poteſt, quam prædictus character, ſub dicta ratione conſideratus. Quod enim hæc poteſtas characterem includat, qui ſit vera qualitas animæ inhærens, ex eo ſupponitur, quod Sacerdotium hujuſmodi characterem imprimit, ut docet Concilium Triden. locis ſtatim citandis, & ſupra tactum eſt de ſacramentis in genere, & diſputando de ſacramento ordinis ex profeſſo dicendum eſt.

Duplex poteſtas ordinis diſtinguitur a Theologis.

Unde, ſicut hic character indelebilis eſt, ita etiam hæc poteſtas: & ſicut in ſolis Sacerdotibus invenitur, ita etiam & prædicta poteſtas. Rurſus cum Sacerdotalis character integre conſideratus, duplicem habeat reſpectum ſeu actum, non habet rationem hujus poteſtatis ſub præciſo reſpectu ad corpus Chriſti verum, ſed ſub habitudine ad corpus myſticum. Atque hoc modo explicarunt hanc poteſtatem Theologi in 4.d.18. ubi D. Tho. qu. 1. art. 1. Quæſtiunc. 2. ad 1. Richardus art. 1. q. 3. Petrus Soto lect. de Clavib. Soto d. 20. qu. 2. art. 1. & Turrecremata lib. 1. Summæ c. 93. Marſilius autem in 4. qu. 12. ar. 2. intendit characterem non eſſe poteſtatem, quia tantum eſt ſignum. Sed nec ego intelligo characterem eſſe poteſtatem phyſicam, natura ſua habentem virtutem ad talem actum, & ideo dixi characterem illum, quatenus per eum Deus conſecrat & deputat hominem, ut poſſit eſſe miniſter & inſtrumentum in tali actione, habere rationem poteſtatis ordinis; ita ut, licet character ſit qualitas phyſica, ſit tamen moralis poteſtas. An vero ſit etiam cauſa inſtrumentalis phyſica ex ſupernaturali elevatione, ſuperiori tomo ſuo loco tractatum eſt.

Quando confertur hæc poteſtas ordinis.

Et ex his facile intelligitur quando collata ſit, vel conferatur hæc poteſtas. Nam, ſi loquamur de prima inſtitutione, hæc poteſtas ordinis data eſt Apoſtolis Joann. 20. per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c.* Nam licet Apoſtoli in nocte Cœnæ conſecrati ſint Sacerdotes quoad poteſtatem in corpus Chriſti verum, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*; tamen quoad poteſtatem conſummata fuit eorum conſecratio ſeu ordinatio poſt Chriſti reſurrectionem per verba prædicta, quæ ſemper ita intellexit Eccleſiæ traditio, & auctoritas, ut in Sectione 1. oſtenſum eſt. At vero, ſi loquamur de communicatione hujus poteſtatis, quæ ad alios Sacerdotes poſt Apoſtolos facta eſt, dicendum eſt, eis conferri hanc poteſtatem ordinis in ipſa ordinatione Sacerdotali. Quod docuit Joan. 22. in extravag. *Quia quorundam*, de verb. ſignif. ubi in hoc ſenſu dicit, claves in collatione ſacri ordinis conferri. Clarius Tridentinum ſeſſ. 14. c. 6. & can. 10. & ſeſſ. 23. c. 1. docens Sacerdotibus duplicem in ordinatione ſua conferri poteſtatem, ſc. conſecrandi, & ligandi, ac abſolvendi. Item ob eam cauſam ordinantur per verba, *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, &c.* Item hæc poteſtas invenitur in omnibus & ſolis Sacerdotibus: ergo ſignum eſt dari per ordinem. Tandem oſtenſum eſt hanc poteſtatem non eſſe diſtinctum quid a charactere: character autem Sacerdotalis integre ac perfecte confertur in ordinatione Sacerdotis: ergo. Statim vero occurrebant hic dubia, quæ attigit Scotus in 4. d. 19. q. 2. ar. 8. ſcilicet, quo modo hæ duæ poteſtates ordinis in corpus verum, & myſticum diverſis temporibus conferantur: & conſequenter quomodo diſtinguantur: & an imprimant diſtinctos characteres, ſeu diſtinctos gradus, vel partes reales ejuſdem, vel eundem phyſice, ſub duplici conſideratione morali. Hæc tamen omnia pertinent ad ſacramentum ordinis, & ad præſens nihil referunt.

Extrav. Quia quorundã de verb. ſignif. Con. Trident.

Poteſtatem juriſdictionis neceſſariam eſſe ad peccatorum remiſſionem.

De poteſtate juriſdictionis certum etiam eſt, illam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad effectum hujus poteſtatis, ita ut abſolutio vel ſententia data per poteſtatem ordinis ſine juriſdictione nulla ſit. Ita definiunt Concilium Florentinum in decreto Eugenii, & Tridentinum ſeſſ. 14. c. 7. Et ratio eſt clara ex dictis Sect. 1. ubi oſtendimus hanc poteſtatem judiciariam eſſe: omne autem judiciũ, ut validum ſit, requirit juriſdictionem: nam *de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos*. Et confirmatur: nam dicta poteſtas ordinis non tantum eſt ad ſolvendum, ſed etiam ad ligandum: in quo verbo includitur etiam poteſtas ad obligandum, ut infra ſuo loco dicemus: nemo autem poteſt obligare niſi ſubditum. Denique id conſtat ex differentia inter ſacramentum pœnitentiæ, & reliqua; nam in aliis licet ſit neceſſaria aliqua juriſdictio, vel

legiti

legitima conceſſio, ut ſtudioſe miniſtrentur: tamen, ut valide conferantur ex vi poteſtatis, ſufficit poteſtas ordinis: in hoc vero, ut validum ſit, præter ordinem neceſſaria eſt juriſdictio, ut dicta Concilia definiunt, & infra agentes de miniſtro, latius dicemus. Eſt autem breviter advertendum, in Eccleſia duplicem eſſe juriſdictionem ſpiritualem, una dicitur in foro exteriori ſeu contentioſo, quæ eſt ad gubernandam Eccleſiam, ad ferendas leges, cenſuras, &c. & de hac nunc non agimus; ſed infra in materia de cenſuris. Alia vero eſt in foro interno, & pœnitentiali: & hanc dicimus nunc eſſe neceſſariam ad hunc actum.

Iuriſdictio ſpiritualis duplex.

Quid ſit hæc poteſtas juriſdictionis.

Quorundā opin. Difficultas vero eſt, quid ſit hæc poteſtas juriſdictionis, & quando conferatur. Non enim defuerunt Authores Catholici, qui dicerent dari in ipſa ordinatione Sacerdotis, qui conſequenter inſinuant in re non eſſe diſtinctam a poteſtate ordinis, nec ſeparabilem ab ipſa. Quam opinionem valde probabilem exiſtimat Durandus d. 19. quæſt. 2. ei tamen adhærere non audet, in eam vero inclinat Almainus d. 18. art. 4. Illam tamen defendit Armacanus lib. 11. de Quæſtionib. Armenorum c. 1. Fundari poteſt, quia Chriſtus per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* contulit Apoſtolis poteſtatem ordinis, & juriſdictionis in hoc foro. Nam tunc potuit quilibet eorum abſque dependentia ab aliis audire confeſſiones, & abſolvere: ſed hæc eadem verba dicuntur in perſona Chriſti in ordinatione cujuſcunque Sacerdotis: ergo habent eandem efficaciam: ergo ex tunc conſtituitur judex in hoc foro: ergo ex vi talis ordinationis habet juriſdictionem, quia nemo poteſt eſſe, aut intelligi judex ſine juriſdictione.

Rejicitur. Hæc tamen ſententia, intellecta de integra ac ſufficiente juriſdictione falſa eſt, & hoc tempore nullo modo ſuſtineri poteſt, quia certum eſt, abſolutionem datam a ſimplici Sacerdote circa peccata mortalia nullam eſſe ex defectu juriſdictionis: ergo non poteſt hæc juriſdictio ex vi ordinationis inſeparabiliter haberi. Reſpondet Durandus, illam abſolutionem eſſe nullam quoad effectum, ſolum quia ille, qui ſic abſolvitur, non eſt diſpoſitus. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit: quia abſolutio data a Sacerdote carente juriſdictione, per ſe & ex parte miniſtri nulla eſt tanquam ſententia data a non judice: ille autem defectus ex parte ſuſcipientis ad hanc nullitatem accidentarius eſt. Cujus ſufficiens ſignum eſt, quia interveniente ignorantia fieri poteſt, ut pęnitens non ſit indiſpoſitus, nec peccet confitēdo tali Sacerdoti, & nihilominus abſolutio erit nulla, ita ut, ſi poſtea conſtet pęnitenti Sacerdotem non habuiſſe juriſdictionē, teneatur illa peccata proprio Sacerdoti confiteri. Reſpondet Durandus, in eo caſu ſacramentum eſſe validum; nihilominus tamen confeſſionem eſſe iterandam propter legem Eccleſiæ præcipientis confiteri omnia peccata proprio Sacerdoti, quæ in re ipſa impleta non fuit, quamvis propter ignorantiam fuerit pęnitens a tranſgreſſione excuſatus. Sed primum eſt falſum, & contra Concilia, ut videbimus. Secundum vero non eſt conſequenter dictum: quia in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, ad quod Durandus alludit, non imponitur circa hoc novum præceptum, ſed ſolum circa temporis determinationem, ut infra latius videbimus: in reliquis autem ſolum explicatur id, quod per ſe & ex vi ſacramēti neceſſarium eſt. Imo, ſi ex vi juris divini per talem cōfeſſionem eſſent remiſſa peccata, non poſſet Eccleſia obligare ad illa iterum confitenda, quia illa abſolutio, ſimpliciter & abſolute data fuit, & bona fide recepta. Præterea ex caſuum reſervatione ſumitur evidens argumentum: nam, ſi juriſdictio hæc non poſſet a ſuperiori Eccleſiaſtico dari, & auferri, non poſſent peccata reſervari, & confeſſio de reſervatis facta Sacerdoti non eſſet nulla ex defectu juriſdictionis: & conſequenter nunquam poſſet obligari pęnitens, ſemel abſolutus ab inferiori in caſu neceſſitatis, adire poſtea ſuperiorem, & illi confiteri. Quæ omnia ſunt omnino falſa, & contra doctrinam Eccleſiæ, ut infra videbimus. Denique hæc ſententia ex dicendis contra ultimam a fortiori impugnabitur.

Durandi evaſio præcluditur. *Impugnatur.* *Alia reſponſio Durand.*

Secunda ſententia & vera. Secunda ſententia huic extreme contraria, quam ego veriſſimam cenſeo, eſt, poteſtatem juriſdictionis eſſe diſtinctam a poteſtate ordinis tam in eſſentia, quā in modo, ſeu tempore quo confertur: nam poteſtas ordinis, ut diximus, datur per impreſſionem characteris, ideoque & neceſſario comparatur per ordinationem Sacerdotis, & immutabilis, ac indelebilis permanet. Poteſtas vero juriſdictionis ſolum moraliter datur per extrinſecam conceſſionem, aut alicujus Eccleſiaſtici muneris collationem, per quam aliquis Paſtor, vel ſuperior aliorum conſtituitur; alii vero ejus ſubditi efficiuntur. Ideoque poteſtas hæc extra ſacramentum ordinis datur, & (infra Summum Pontificem) immediate per hominem confertur. Quæ ſententia ſic expoſita ſumitur ex D. Thoma 2. 2. q. 39. art. 3. & 4. contra Gentes, cap. 72. & in 4. d. 17. q. 3. ar. 3. quæſt. 4. & d. 19. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. & Bonav. ibi ar. 3. q. 1. præcipue in ſolutionibus argumentorum. Soto in 4. d. 18. q. 4. ar. 2. Ledeſma 2. p. 4. q. 22. art. 1. Cano, relect. de Pęn. q. 1. Medin. Cod. de Confeſſio. q. de alieno ſine licentia proprii abſolvente, Caſtro de juſta hæret. punit. c. 21. Turrecremata in Summa de Eccleſia lib. 1. c. 98. Covarruvias lib. 1. Variar. reſol. c. 10. n. 11. ubi in eandem ſententiam refert Albertum Magnum, & Richardum d. 19. Scotum, Durandum, & Paludanum d. 19. & Alexandrum Alenſem 4. p. q. 79. 80. & 81. Prius vero quam hanc ſententiam confirmemus, & declaremus, aliæ proponendæ ſunt, & examinandæ, quoniam ex omnium collatione, & aliarum impugnatione hæc magis declarabitur, & evidentius confirmabitur.

Tertia ſententia. Aliis ergo non placent hæc extrema, & mediam quādam dicendi rationem invenire conati ſunt, dicentes, poteſtatem juriſdictionis aliquo modo dari vel inchoari in ipſamet ordinatione, & ut ſic nec diſtingui a poteſtate ordinis, nec auferri, aut immutari poſſe per Eccleſiam, aliqua vero ex parte compleri extra ſacramentum Ordinis per aliquod Eccleſiaſticum munus, vel hominum cōceſſionem, & ſecundum eam rationem poteſtatem hanc mutari poſſe, & augeri, aut minui, vel omnino auferri. In hac poſteriori parte convenit hæc ſententia cum pręcedenti, ideoque fundamentis ejus confirmatur, ſatiſque oſtenditur ex dictis contra primam ſententiam. Prior vero pars in hoc fundatur, quod Sacerdotes in ordine ſuo conſtituuntur judices ad ferendam ſententiam de peccatis hominum, ut patet ex ſignificatione & efficacia illorum verborum, *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ergo in ordinatione recipiunt aliquam juriſdictionem, quia juriſdictio nihil aliud eſt quam poteſtas ad ferendum judicium, ſeu ſentētiam: nec per aliud conſtituitur quis judex, niſi per juriſdictionem. Secundo, quia, ſi tota poteſtas juriſdictionis daretur ab Eccleſia extra ſacramentum, poſſent Sacerdotes, cum abſolvunt, dicere, *Ego auctoritate Summi Pontificis te abſolvo a peccatis tuis*: ſicut quando abſolvunt ab excommunicatione poſſunt id dicere, quia totam juriſdictionem ad illum actum habent ab Eccleſia: nam propter hoc etiam in temporali judicio gubernator civitatis dicit, ſe condemnare aliquem, vel abſolvere auctoritate Regis. Conſequens autem falſum eſt, quia Sacerdos in hoc foro immediate fungitur auctoritate a Chriſto data, & vicem Chriſti gerit, ſicut quando conſecrat, vel baptizat: & ideo communi uſu hujus ſacramenti dicere ſolet miniſter, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat: & ego auctoritate ipſius te abſolvo*: ergo a Chriſto habet juriſdictionem, & poteſtatem per ſe neceſſariam ad hunc actum. Tertio, quia alias non poſſet intelligi, quo modo Summus Pontifex poſſit per hanc poteſtatem judicari, & abſolvi: quia nec per ſe ipſum, ut conſtat, neque etiam per alium, quia nullus poteſt alteri dare juriſdictionem ſupra ſeipſum.

Varii modi juriſdictionis. In modo vero explicandi hanc juriſdictionem, prout datur per ſacramētum, & prout poſtea completur, varietas eſt inter auctores hujus opinionis. Ad quam explicādam ſuppono, in aliquo proximo judice duobus modis poſſe inveniri juriſdictionem ad dicendum jus inter aliquos. Primo ex partium conventione, ut contingit in judice arbitro: ſecundo ex vi proprii muneris ſui, ſeu ex influxu alicujus ſuperioris, ut eſt in ordinario judice, vel delegato. Rurſus juriſdictio, quæ provenit a ſuperiore per delegationem vel commiſſionem, dupliciter poteſt emanare; primo per conceſſionem, vel delegationē ſuperioris immediate factam circa ipſam perſonam, quæ judex cōſtituitur: ſecundo per deſignationem ſeu electionem ipſius rei, ſeu perſonæ judicandæ, quæ ſibi talem eligit judicem ex facultate ſibi facta a ſuperiore, qui juriſdictionem confert ſtatim ac perſona deſignatur, ſeu eligitur.

Primus modus explicandi tertiam ſententiam.

Eſt ergo primus modus dicendi in hac tertia ſententia: præter poteſtatem judiciariam, quæ datur in ordinatione Sacerdotis, non eſſe neceſſariam aliam juriſdictionem ad exercendum actum ejus, præter eam quę provenit ex voluntaria ſubjectione pœnitentis: nam, cum idem ipſe ſit actor, & reus, poteſt ſe voluntarie ſubjicere, & quaſi judicem arbitrum eligere. Quæ juriſdictio ſufficiens eſt in hoc negotio, quia principium per ſe remiſſionis peccati, quæ eſt actus hujus poteſtatis, non eſt juriſdictio, ſed poteſtas ordinis; juriſdictio autem ſolum requiritur tanquam applicatio materiæ, quæ ſufficienter applicatur per illam voluntariam ſubjectionem. Ita ſentit Cajetanus to.1.Opuſc.tract.7. qui in hoc ſenſu dicit, juriſdictionem in hoc judicio non requiri ex parte principii agentis, ſed ex parte materiæ: nec tamen negat in aliquibus Sacerdotibus inveniri juriſdictionem ex parte principii vel ordinariam, vel delegatam: ſed negat eſſe per ſe ac ſimpliciter neceſſariam ad actus hujus poteſtatis. Nā ad abſolvēdum a peccatis venialibus neceſſaria non eſt, nec etiam ad abſolvendū a mortalibus in extrema neceſſitate: nec denique in judicio, quod in hoc foro exercetur circa perſonam Summi Pontificis. In his enim tribus caſibus ſufficit voluntaria ſubjectio pœnitentis: extra illos vero eſt neceſſaria juriſdictio ordinaria, vel delegata, quia ſine illa non poteſt fieri ſubjectio, neque applicatio materiæ, propter Eccleſiæ ordinationem.

Rejicitur. Hæc vero ſententia falſa eſt: primo quia in hoc foro non poteſt juriſdictio ullo modo manare a pœnitente, quia hoc judicium agitur inter Deum & hominem, & Deus eſt principalis actor tanquam perſona offenſa, idēque eſt unicus & principalis judex peccatorum: ergo nullus poteſt dare juriſdictionē in tali judicio, niſi vel Deus, vel qui ad hoc habeat vicem ejus; pœnitens autem hic non gerit vices Dei, ubi enim eſt hoc illi conceſſum? Voluntaria ergo ſubjectio neceſſaria eſt ad hoc judicium, ut in illo fiat proportionata accuſatio: quomodo dicitur pœnitens eſſe actor, & reus, quia illi commiſſum eſt, ut ſe accuſet, non vero, ut juriſdictionem conferat, etiam circa venialia peccata. Unde eſt magna diverſitas inter hoc judicium, & humanum, quod judici arbitro committitur ex conventione partium: nam ibi partes conſentientes habent jus ſuum proprium, cui cedunt, illudque ſuo modo transferunt, ſeu ponunt in judicio arbitri. In præſenti vero totum jus ferendi judicium de peccatis ſupernaturale eſt, propriumque ſolius Dei, a quo tantum manare poteſt, vel immediate, vel per miniſtros ſuos. Quod ſi fortaſſe Cajetanus non ſenſit pœnitentem dare juriſdictionem Sacerdoti, ſed ſolum applicare, ſeu proponere materiam, falſum eſt quod ait, præter hanc applicationem non requiri aliam juriſdictionem ad ferendum hoc judicium, cum repugnantiam involvat, judicium valide exerceri ſine juriſdictione, quantumcunque conſentiat qui judicandus eſt, niſi vel juriſdictionem conferat aliquo modo, vel ſupponat.

Unde argumentor ſecundo, quia falſum etiam eſt, ad efficiendum validum actum hujus poteſtatis non eſſe ſimpliciter neceſſariam juriſdictionem ordinariam, vel delegatam: id enim repugnat Concilio Floren. dicenti, miniſtrum hujus ſacramenti eſſe Sacerdotem *habentem auctoritatem abſolvendi, vel ordinariam, vel ex commiſſione ſuperioris*: non ergo ſufficit habere ex ſubjectione pœnitentis. Et Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 7. ait, *abſolutionem illam nullam eſſe, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut delegatam non habet juriſdictionem*: ergo alterutra eſt omnino neceſſaria. Innocētius etiam III. cum Concil. Lateran. in c. *Omnis utriuſque ſexus*, de Pœnit. & remiſſ. ait, alienum Sacerdotē non poſſe abſolvere ſine licentia proprii, ſentiens, juriſdictionem proprii, quę ordinaria eſt, vel delegata ab illo, ſimpliciter neceſſariam eſſe. Et ponderandum eſt verbum *non poſſe*, non enim dicit non poſſe licite, ſed ſimpliciter *non poſſe*, ſcil. etiam valide. Quod ſi non poteſt, aliqua poteſtas illi deeſt omnino neceſſaria, quę non eſt, niſi poteſtas juriſdictionis: ergo, ſive hæc dicatur per ſe concurrere phyſice ad actum, ſive per accidens, tamen negari non poteſt, quin moraliter ſit per ſe, ac ſimpliciter neceſſaria, atque adeo ordinaria, vel delegata, ut dicunt dicta Concilia, qualis non eſt illa arbitraria, quæ a partibus interdum procedere dicitur, quæ etiam in judicio humano tam impropria eſt, ut in jure civili non appelletur juriſdictio, ſed notio in l. *Ait Prætor*, ff. de re judic. & in l. *Notionem*, ff. de verb. ſignif.

Tertio, quia alias, ſtando in jure divino, & nulla interveniente prohibitione, vel determinatione Eccleſię, quilibet Sacerdos poſſet valide abſolvere quemlibet fidelem a quibuſcunque peccatis mortalibus quolibet tempore ex ſola voluntate pœnitentis, quia tunc eſſet voluntaria ſubjectio, & conſequenter juriſdictio ſufficiens. Conſequens autem eſt falſum, quia alias non potuiſſet Eccleſia hanc Chriſti inſtitutionem, ſeu conceſſionem limitare, vel annullare, ut ſtatim dicemus latius contra ſequentes opiniones. Unde etiam verum non eſt in illis tribus caſibus ſupra poſitis juriſdictionem cōſiſtere in ſola ſubjectione pœnitētis, ſeu ab illa provenire: nam in articulo mortis, & circa venialia omnes Sacerdotes habent illam, vel a Chriſto, vel ab Eccleſia: circa ipſum vero Summum Pontificem, licet juriſdictio fortaſſe ab ipſo manet, non tamen ut a peccatore ſe ſubjiciente, ſed ut a ſupremo Chriſti Vicario, ut infra ſuis locis latius explicabimus.

Secundus modus dicendi eſt Navarri in Summa c. 4. n. 20. & latius c. 7. n. 159. & 260. & in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. a principio, & præſertim n. 48. Et eum prius indicavit Palud. in 4. d. 17. q. 3. art. 3. caſu 4. & Sylveſter verb. *Confeſſor*, 1. q. 2. & Abulenſis in ſuo Defenſorio p. 2. c. 62. & ſequentibus, Navarr. vero, ut eum explicet, diſtinguit duplicem juriſdictionem ſcil. in habitu, & in actu: & priorem, ait, dari in ipſa ordinatione Sacerdotis, eſſeque omnino immutabilem per Eccleſiam, & non diſtingui a poteſtate ordinis: de poſteriori autem ait haberi a Sacerdotibus, cum eliguntur, vel deputantur ad munus abſolvendi. Addit tamen, ſtando in jure divino, omnes Sacerdotes habuiſſe juriſdictionem expeditam, & actualem ex vi ſuæ ordinationis, quandiu nulla intervenit Eccleſiæ prohibitio: ſive quia ipſis directe datur per ordinationē, ut ipſe indicat: ſive quia, per ſolam electionem, ſeu voluntariam ſubjectionem pœnitentis, quicunque Sacerdos habet hanc juriſdictionem in actu, non quia datur ab ipſo pœnitente, ſed quia ad ejus electionem, vel deſignationem datur a Chriſto: ſicut nunc quando Pontifex dat alicui poteſtatem eligendi confeſſorem, confeſſor electus ſtatim habet juriſdictionem, non tamen a pœnitente qui illum eligit, ſed a Chriſto, vel Pontifice. Hanc ſententiam quoad hanc poſteriorem partem, quę eſt propria ejus (nam de priori infra dicam) præcipue confirmat Navarrus ex uſu primitivæ Eccleſiæ: nam uſque ad tempora Urbani II. omnes Sacerdotes habebant poteſtatem ad abſolvendum quoslibet pœnitentes, qui vellent ipſis voluntarie ſubjici, donec creſcente malitia, & urgente neceſſitate, id prohibuit Urbanus in illo c. *Placuit*. de Pœnit. d. 6. Confirmari etiam hoc poteſt ex illis tribus caſibus tactis a Cajetano, nunc enim omnes Sacerdotes poſſunt abſolvere a venialibus, & a mortalibus in extrema neceſſitate, quia Eccleſia quoad hos caſus non limitavit illam conceſſionem a Chriſto factam: ſimiliter Summus Pontifex illa utitur, quando confeſſorem eligit, quia ipſe eſt ſupra omnem Eccleſiaſticam prohibitionē, ſeu limitationem. Ac tandem confirmari poteſt ex verbis Chriſti Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam ex vi illorum, ſi Eccleſia nihil vetuiſſet, poſſent Sacerdotes efficere illum actum circa quemlibet pœnitentem, ſicut ex vi illorum verborum, *Hoc facite*, poſſunt conſecrare quemlibet panem, ſi alias non impediatur, ne illis applicetur: quod hic fieri dicit per hanc prohibitionem, quia materia hujus poteſtatis eſt pœnitens legitime ſubjectus, & tunc applicatur quando legitime ſubjicitur: prohibitio autem Eccleſiæ impedit hanc legitimam ſubjectionem. Et ideo, ſtante prohibitione, juriſdictio manet impedita: & hac de cauſa dicitur manere in habitu, quia ſi auferretur prohibitio, ſtatim eſſet expedita: in actu vero dicitur eſſe, quando ſecundum ordinem ab Eccleſia ſtatutum habet materiam ſufficienter ſubjectam.

Hæc ſententia falſa item eſt, multumq; favet opinioni Armachani. Nā, ſi Sacerdotes omnes ex vi ordinationis ſuę & divini juris ita recipiunt juriſdictionem in hoc foro pœnitentiæ, ut ſecluſa Eccleſiaſtica lege, vel prohibitione, illa ſit juriſdictio actualis, & ſufficiens ad ferendum validum judicium de peccatis, vix poteſt intelligi, Improbatur hic dicendi modus.

quomodo

quomodo propter ſolam Eccleſiæ prohibitionem illa juriſdictio dicatur habitualis fieri, ſeu ita impediri, ut validum effectum habere non poſſit. Quod declaratur, ſive hæc juriſdictio dicatur directe & a principio concedi ipſis Sacerdotibus cum ordinantur; ſive dicatur concedi ex parte pœnitentium, quibus data eſt facultas eligendi ſuo arbitrio confeſſorem, ut ei, ſtatim ac eligitur, detur juriſdictio ab ipſo Chriſto. Prior pars probatur primo, quia, ſi Sacerdotes illo modo habuiſſent juriſdictionem, non poſſent ab Eccleſia illa privari; ſi autem illa non priventur, non poteſt Eccleſia ita illam impedire, ut actum ejus reddat invalidum: conſtat autem hoc feciſſe Eccleſiam: ergo. Major quoad priorem partem probatur: nam ideo poteſtas ordinis auferri non poteſt ab Eccleſia, quia datur ex vi ordinationis per impreſſionem characteris: ergo, ſi poteſtas juriſdictionis eodem modo datur, auferri non poteſt per Eccleſiam. Item, quia, ſi Eccleſia per prohibitionem abſtulit hanc poteſtatem a Sacerdotibus, qui jam nunc erant ordinati, quando facta eſt prohibitio: ergo pari ratione ex vi illius prohibitionis fecit, ut Sacerdotibus, qui poſtea ordinati ſunt, non detur illa poteſtas: nam hæc duo ejuſdem rationis ſunt: neque eſt veriſimile nunc dari hanc poteſtatem ex virtute ſacramenti, & immediate poſt auferri per Eccleſiam: fruſtra enim daretur, gratiſque diceretur, poſſe Eccleſiam auferre quod datum eſt, non tamen poſſe impedire ne detur. Quod ſi concedatur utrumque Eccleſiam poſſe, plane ſequitur hunc non eſſe effectum ſacramenti Ordinis, & conſequēter, nec dari ex vi ordinationis. Probatur illatio, quia Eccleſia per ſolam voluntatem ſuam non poteſt impedire aliquem effectum ſacramenti rite, & recte ſuſcepti: & eadem ratione non poteſt illum auferre, poſtquam receptus eſt: ergo, vel hic non eſt effectus ſacramenti Ordinis, aut per Eccleſiam auferri, vel impediri non poteſt.

Evaſio. Dicetur fortaſſe, hanc juriſdictionem non dari, tanquam proprium effectum ſacramenti Ordinis, ſed dari quaſi concomitanter cum illo (ſtando in ſolo jure divino) & conſequenter etiam dicetur hanc poteſtatem juriſdictionis non eſſe formaliter ipſummet characterem Sacerdotalem; etiam, ut eſt poteſtas in corpus Chriſti myſticum; ſed eſſe quid morale infallibiliter concomitans illum characterem, niſi per Eccleſiam impediatur. **Eluditur.** Sed hoc in primis non poteſt dici cōſequenter in hac opinione: quia, ſi hæc poteſtas datur ex vi ordinationis Sacerdotalis, ideo eſt, quia continetur in ſignificatione & efficacia illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam, ſi ibi non continetur, ſine fundamento dicitur dari ex vi ordinationis, quia neque alibi hoc revelatum eſt, nec ſacramentorum formæ ex generali ratione ſua plus efficiunt, quam ſignificent; &, ſi aliqua forma per concomitantiam quidquam efficit, ut in Euchariſtia, illud ipſum revelatum eſt, & fundamentum habet in neceſſaria rerum connexione: neutrum autem hic intervenit. Ac præterea, licet hoc daremus, non ſatisfacit reſponſio: quia neque id, quod fit concomitanter per ſacramentum, poteſt Eccleſia impedire, ut patet in exemplo allato de forma Euchariſtiæ.

Sacerdos ex vi ordinationis non habet juriſdictionem ordinariā vel delegatam. Et præterea declaratur magis practice, quia vel hæc juriſdictio, quæ datur in ipſa ordinatione, eſt ordinaria, vel delegata: hæc enim duo tantum membra diſtinguunt jura, & Concilia ſupra citata. Non eſt autem ordinaria, quia non omnes Sacerdotes ex vi ſuæ ordinationis, & divini juris, conſtituuntur paſtores animarum, ſeu Epiſcopi, vel Parochi, quorum eſt hæc juriſdictio ordinaria. Item, qui hanc juriſdictionem habent, nō ſolum poſſunt eſſe judices in hoc foro, ſed etiam, per ſe loquendo, ad illos neceſſario ſpectat tale judicium, tenenturque ſubditi ad illos accedere, ut judicentur: conſtat autem nō omnes Sacerdotes eo ipſo quod ordinati ſunt, ita comparari ad omnes fideles: non ergo recipiunt ex vi ordinationis juriſdictionem ordinariam. Neque etiam recipere poſſunt delegatam: alioquin delegaretur immediate a Chriſto: quia neque Epiſcopus ordinans, neq; Summus Pontifex habent intentionem delegandi omnibus ſuam juriſdictionem, ut per ſe notum eſt; ſi autem Chriſtus eam immediate delegaret, nullus inferior poſſet illam auferre, quia juriſdictio a ſuperiori data non pendet ab inferiori. Sicut nunc non poteſt Epiſcopus auferre a religioſo juriſdictionem, quam illi Summus Pontifex delegavit.

Solutio impugnatur. Dicetur fortaſſe, hoc verum eſſe, niſi ipſe ſuperior juriſdictionem delegans concedat illam dependētem a voluntate inferioris Prælati, cui in hoc vices ſuas committit, & hoc modo Chriſtum ipſum delegare hanc juriſdictionem omnibus Sacerdotibus ex vi ordinationis, cum ſubordinatione tamen ad Vicarium ſuum, qui eam poſſet auferre, ſi expediret. Hæc tamen reſponſio voluntaria eſt: nam, licet hoc fuerit poſſibile, tamen gratis dicitur ita factum eſſe, tum quia hæc delegatio ſic declarata non habet fundamentum in illis verbis formę Sacerdotalis ordinationis; *Accipite Spiritum S.* nam quidquid ex vi illorum datur, immutabiliter, & infallibiliter datur: ſecluſo autem hoc fundamento, nullum relinquitur, ut patebit. Tum etiam, quia alias poſſet aliquis dicere, eodem modo eſſe delegatam Sacerdotibus poteſtatem conſecrandi, vel Epiſcopis poteſtatem ordinandi, dependenter a voluntate Pontificis, etiam quoad valorem uſus talis poteſtatis. Tum denique, quia ob hanc cauſam, ea, quæ ſunt in Eccleſia immediate profecta a Chriſto ex divino jure, cenſentur eſſe immutabilia ab hominibus: imo & indiſpenſabilia niſi in aliquo raro caſu, qui aliunde ex traditione, vel alio principio ſatis conſtat. Quam rationem paulo poſt circa aliud membrum propoſitum amplius declarabimus.

Poſterior pars majoris propoſitionis ſuadetur. Nunc probāda ſupereſt alia pars propoſita, nimirum, ſi hæc juriſdictio datur per ordinationem, & Eccleſia non poteſt illam auferre, non poſſe impedire, quominus Sacerdotes utentes hac poteſtate validum actum faciant. Quod probatur primo a ſimili de poteſtate ordinis, quam ideo non poteſt Eccleſia impedire, quominus valide operetur, per ſuam prohibitionem, quia illa ſola ſufficit ad actum ſuum. Si enim poteſtas juriſdictionis conjuncta cum poteſtate ordinis circa corpus Chriſti myſticum per ſe ſufficit ex vi ſolius juris divini ſecluſa Eccleſiæ prohibitione: ergo etiam ſufficit ad valorem actus, non obſtante prohibitione. Secundo, quia non poteſt Eccleſia irritare actum ſacramentalem concurrentibus omnibus, quæ ad illud efficiendum neceſſaria ſunt, quantumvis prohibeat exercitium talis actus: ſed ex illa hypotheſi hic omnia concurrunt neceſſaria ex parte miniſtri, ſcilicet poteſtas ordinis, & juriſdictionis, & intentio, ut ſupponimus: ergo, licet Eccleſia prohibeat, erit actus validus.

Solutioni occurritur. Dices, neceſſariam eſſe applicationē materiæ & hanc poſſe Eccleſiam impedire. Sed contra, quia per ſolam prohibitionem non poteſt Eccleſia tollere materiam, ſicut in Euchariſtia, licet prohibeat hunc, vel illum panem, non poteſt efficere, quin ſi aſſumatur ad conſecrandum, ſit ſufficiens materia: ſolum ergo poſſet impedire conſecrationem per ſubtractionem materiæ, ſi efficeret, ut nullus panis corporaliter applicaretur, aut fieret præſens Sacerdoti, quod per vim potius, quam per legem fieri deberet, & a quocunque habente ſufficientes vires fieri poſſet. Sic ergo in præſenti, ſi peccator de facto, aut per vim ipſi, aut Sacerdoti illatam impediatur, ne tali Sacerdoti ſua peccata confiteatur, tunc vere impedietur ſacramentum per ſubtractionem materiæ; tamen, ſi de facto peccator confitetur, & ſubiicit ſe, & ſua peccata tali Sacerdoti bona intentione, ac diſpoſitione, non video quomodo per ſubtractionem materiæ poſſit irritari illud ſacramentum, aut quo modo ſola prohibitio materiam ſubtrahat, ſi Sacerdos juriſdictionem retinet. **Alteri reſponſioni ſatisfit.** Dicetur fortaſſe, rationem eſſe, quia licet pœnitens voluntarie ſe ſubiiciat, tamen re ipſa non ſit ſubditus, Eccleſia id impediente: materia autem eſt peccator ſubditus. Sed hoc non dicitur conſequenter: quia, ſi in uno extremo manet juriſdictio, in altero manet ſufficiens ſubjectio aptitudinalis (ut ſic dicam); ergo, ſi additur actualis applicatio & ſubjectio, nihil deeſt. Antecedens patet, quia, ut Concilium Tridentinum in diſt. 16. manifeſte ſupponit, illa duo correlativa ſunt, ſicut dominium, & ſervitus: nam omnis juriſdictio in aliquem eſt juriſdictio, & ille alius neceſſario habet reſpectum ſubjecti, ſeu ſubiicibilis in ordine ad actum talis juriſdictionis. Denique hoc totum efficaciter confirmatur ex Conciliis Tridentino, Florentino, & Lateranenſi ſupra citatis, quæ tunc ſolum ajunt ſententiam a Sacerdote prolatam nullam eſſe, quando Sacerdoti deeſt aliqua poteſtas, ut ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, ſupra ponderavimus: vel quando nullā juriſdictionem habet, ſcilicet nec ordinariam, nec delegatam,

gatam,

gatam, ut Concil. Trident. dixit: ergo juriſdictione permanente, non poteſt uſus ejus ita impediri, ut actus ejus invalidus fiat. Ubi etiam eſt advertendum, Concilium aperte loqui de juriſdictione delegata ab homine, & ſignificare in hoc judicio tantum eſſe juriſdictionem, vel ordinariam, vel ab homine delegatam, & ideo poſſe Sacerdotes omni juriſdictione in hoc foro privari, & hoc tantum modo poſſe ſententiam illorum irritari.

Juriſdictionem hanc non dari jure divino media electione pœnitentis, oſtenditur.

Atque ex his facile demonſtrari poteſt aliud membrũ, ſcilicet hanc juriſdictionem non dari jure divino media electione pœnitentium, alioqui ablata omni ordinatione Eccleſiæ, quilibet fidelis haberet a Chriſto poteſtatem eligendi ſibi in confeſſorem quemcunque Sacerdotem: hoc autem dici non poteſt, alias non poſſet Eccleſia facultatem hanc auferre, vel coarctare, cum tamen conſtet nunc de facto fideles illam non habere, niſi quando ſpecialiter a Prælato conceditur. Sequela patet eiſdem fere argumentis ſupra factis, quia non poſſunt Prælati Eccleſiæ auferre, quod Chriſtus ipſe contulit, ſicut, ſi Pontifex dat alicui facultatem eligendi confeſſorem, non poteſt inferior Epiſcopus illam auferre, vel limitare: quia inferior non habet poteſtatem in legem ſuperioris. Dices, hoc eſſe verum, niſi ipſe ſuperior ſub tali conditione id concedat, & Chriſtum hoc conſtituiſſe ſub conditione, ut Eccleſia poſſet auferre, vel limitare illud. Sed hoc eſt gratis, & ſine fundamento dictum: alioqui in omnibus, quæ ſunt de jure divino, idem dici poſſet: & ita nihil eſſet firmum, vel ſtabile. Item, quando aliquid eſt de jure divino, ſi aliquando admittitur interpretatio, vel diſpenſatio, eſt in aliquo raro caſu, & ex cauſa extraordinaria; hic autem hæc potius eſt lex ordinaria Eccleſiæ, quæ ad ordinariam gubernationem ejus expedit: ergo incredibile eſt jure divino fuiſſe aliter ſtatutum, & hanc eſſe, veluti derogationem, aut diſpenſationem juris divini. Unde confirmatur: nam eſſet magnum inconveniens & peſſimum Eccleſiæ regimen, ſi omnibus liberum eſſet eligere quemlibet Sacerdotem ſimplicem in confeſſorem, & ideo, quantum ex hiſtoriis, & decretis colligitur, nunquam ita factum eſt in Eccleſia: ergo non eſt veriſimile Chriſtum reliquiſſe ordinarium jus, quod neque Eccleſiæ expediebat, neque ſervandum unquam erat. Nam illud ſervare fuiſſet contra convenientem providentiæ modum: ſi autem erat revocandum, ſuperfluum fuiſſet illud concedere. Cum ergo ordinarium jus Eccleſiæ ſit, ut fideles non habeant indifferenter hujuſmodi facultatem, ſignum ſufficiens eſt oppoſitum non fuiſſe poſitive, ut ſic dicam, a Chriſto conceſſum. Tandem in cap. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. dicitur, nulla conſuetudine præſcribi poſſe, ut aliquis valeat ſibi eligere confeſſorem ſine licentia ſuperioris: ergo ſignum eſt hanc prohibitionem non eſſe tantum humanam. Ratio enim illius textus eſt, quia ſine juriſdictione non poteſt fieri hoc Sacramentum: & hæc non datur ab eligente, neque ex vi electionis ejus, niſi a ſuperiore detur.

Quod a Navarro adducitur de cõſuetudine uſque ad Urbanum impugnatur.

Denique nullum fundamentum eſt ad aſſerendum hoc veluti divinum privilegium omnibus fidelibus eſſe conceſſum. Nam quod Navarrus ait de antiqua conſuetudine uſque ad Urbanum ſecundum, falſum eſt: quia Calixtus Papa antiquior fuit Urbano: & tamen ejus tempore non erat talis conſuetudo, ut conſtat ex Epiſt. 2. decretali ipſius, & habetur in c. 1. 9. q. 2. Idem conſtat ex Dionyſio Papa etiam antiquiore in Epiſt. 2. ad Severum, & habetur in c. 1. 13. q. 1. Quæ decreta ait Navarrus non fuiſſe recepta: ſed gratis, ac ſine probatione: præſertim cum illi Pontifices non primo diviſerint Epiſcopatus, vel Parochias, ſed ſupponant ſemper fuiſſe diviſas, juxta Eccleſiarum frequentiam & neceſſitatem. Quod etiam colligitur ex Felice 3. Epiſt. 1. decretali cap. 6. & apud Burchardum lib. 19. ſui Decreti c. 72. Item colligi poteſt ex illo facto Apoſtolorum, qui Jacobum Epiſcopum Hieroſolymitanum ſtatim crearunt: conſtat autem cum Epiſcopatibus, & Parochiis diviſas fuiſſe juriſdictiones, quia alias non potuiſſent Paſtores oves ſuas commode gubernare. Unde recte etiam addit Cajetanus, ſi aliquando omnes Presbyteri alicujus Eccleſiæ habuerant hanc poteſtatem, non fuiſſe ex conceſſione Chriſti ipſis, vel pœnitentibus facta, ſed ab Epiſcopis, qui facile hanc juriſdictionem committebant ſuis Presbyteris, quia pauci tunc, & ſelecti ordinabantur. Nam quod illa juriſdictio ab Epiſcopis manaret, ſufficiens argumentum eſt, quod ſemper erat ab eis dependens, poteratque vel limitari, vel tolli.

Neque Urbanus in illo c. *Placuit*, novum circa hoc jus condidit, ſed vel antiquum inſtauravit, ut Dionyſius fecerat poſt Calixtum, & ipſe novam pœnam addidit: quia fortaſſe aliqui Presbyteri antiquum jus non ſervabant: vel certe Urbanus non loquitur de Presbyteris alienis, ſeu non habentibus juriſdictionem; ſed de illis, qui circa eundem pœnitentem juriſdictionem habent. Nam inter eos voluit Urbanus ſervari ordinem debitũ, ita ut ſi alter eorum prius judicium tulerit, & pœnitentiã injunxerit, alius eam non mutet, neque in eo negotio ſe intromittat: hunc enim ſenſum videntur indicare illa verba *Sine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit*: & illa, *Niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt*. De qua exceptione dicemus plura infra agentes de miniſtro, ubi illum textum latius explicabimus.

Neque etiam colligi poteſt hoc divinum jus, ſeu facultas a Chriſto data ex illis tribus caſibus, ſupra numeratis, quia eos longe alia ratione infra ſuis locis explicabimus. Et quamvis in eis admitteremus aliquod divinum jus, eſſet ſpeciale propter peculiarem caſum neceſſitatis, vel conſecutionis ex alio jure divino: nec propterea eſſet generaliter extendendum. Nec denique ex verbis Joan. 20. talis facultas colligi poteſt pœnitentibus conceſſa, quia ibi non cum illis, ſed cum Sacerdotibus ſermo eſt. Quid autem per illa verba, *Accipite Spiritum S.* Sacerdotibus detur, partim explicatum eſt, partim in ſequenti puncto dicetur.

Cap. Placuit, explicatur.

Tertius modus explicandi tertiam ſententiam.

Tertius modus explicandi hanc tertiam ſententiam eſt, Sacerdotes in ordinatione ſua accipere veram poteſtatem juriſdictionis, inchoatam tamen, & incompletã: eam vera compleri in ratione juriſdictionis per applicationem, ſeu ſubjectionem materiæ. Et in his fere convenit hæc opinio cum præcedentibus. Differt tamen, quia prædictam applicationem materiæ non dicit eſſe poſitam in ſola voluntate pœnitentis, neque ex jure divino eſſe factam, ſeu commiſſam omnibus Sacerdotibus, vel pœnitentibus, etiam ante omnem Eccleſiæ ordinationem & prohibitionem: ſed dicit eſſe commiſſam Summo Pontifici, & Prælatis Eccleſiæ, ita ut niſi ipſi applicent materiam, ſeu conferant ſubditos, non poſſint Sacerdotes ex vi ſolius ordinationis validum actum hujus poteſtatis efficere. Hunc modum dicendi inſinuat Major in 4. d. 19. q. 1. ad finem, Antoninus 3. p. tit. 17. c. 4. Angelus verb. *Confeſſio* 3. n. 4. Et videtur facere Panormitanus in Clement. 1. de Privileg. n. 16. & Hoſtienſis (quem refert) in Summ. tit. de Pœnit. & remiſſ. §. *Cui*. Paludanus etiam videtur ita interpretari ſententiam, ſi conſiderentur, quæ dicit in 4. d. 19. q. 2. Fundamentum quoad priorem partem eſt ſupra tactum, quia poteſtas ad remittenda peccata, quæ in ordine cõfertur, judiciaria eſt, & principiũ per ſe dicendi jus, & ideo eſt vera juriſdictio. Unde per illam conſtituuntur judices, quos prædicti auctores, atque etiam Navarrus, & Paludanus comparant cum judicibus, qui in jure vocantur *Chartularii*, qui non erãt mere arbitri, ſed ab Imperatoribus deſignabantur & accipiebant poteſtatem, ut judicare poſſent eos, qui vellent ſe ſubiicere, quamvis non poſſent eos ad judicium cogere, ut notavit etiam Sylveſt. verb. *Judex* 1. q. 1. & Gloſſ. Bartolus, & alii in l. 1. ff. de Judiciis. Sicut ergo illi judices Chartularii habebant poteſtatem ab Imperatoribus: ita nunc Sacerdotes habent illam a Chriſto: & ſicut illi ex ſola conceſſione Imperatorum non habebant ſubditos, nec materiam applicatam; ita neque Sacerdotes habent a Chriſto ex vi ſolius ordinationis. Differt tamen juxta hanc ſententiam (quæ in hoc diſcrepat a Navarro, & Paludano) quod in judicibus Chartulariis applicatio materiæ, & ſubjectio commiſſa erat ab Imperatoribus voluntati, & electioni judicandorum, a Chriſto vero Domino commiſſa eſt Summo Pontifici, & Prælatis Eccleſiæ. Et hæc eſt altera pars hujus ſententiæ, quæ non aliter probari poteſt, quam argumentis contra Navarrum, & Armachanum factis.

Fertur judicium de hoc dicẽdi modo.

Hic modus dicendi, quantum ad rem intentam ab auctoribus ejus, verus eſt: ſolumque differt a ſecũda ſententia ſupra recitata in uſu vocabulorum: nam in re, neque aliam, neque majorem poteſtatem dicit conferri Sacerdotibus

dotibus ex vi ſolius ordinationis, aut ex divino jure, quã ſecunda opinio: neque aliud dicunt per Eccleſiam dari, nec minus neceſſariũ eſſe ad valorem hujus judicii. Differentia ergo eſt, quia quam priores auctores vocant poteſtatem ordinis ſupra corpus myſticum, poſteriores appellant juriſdictionem inchoatam, vel incompletam, & quam illi vocant poteſtatem juriſdictionis in foro pœnitentiæ, hi appellant applicationẽ materiæ, ſeu complementum actualis juriſdictionis: quare non multum eſt de vocibus contendendũ, quando de re conſtat. Ego tamen ſemper elegi priorem loquendi modum, non ſolum propter auctoritatem D. Th. & graviorum Theologorũ, qui frequentius ita loquuntur: ſed etiam quia eſt maxime conſentaneus modo loquendi Conciliorum, quæ ſupra retuli, & præſertim Concilii Tridentini, in quo ſolum invenio juriſdictionem ordinariam, vel delegatam: poteſtas autem ordinis per ſe ſumpta neutra juriſdictio eſt. Deinde invenio in his Conciliis abſolute dictum, ſacerdotem poſſe carere omni juriſdictione ad abſolvendum, cum tamen poteſtate ordinis carere non poſſit. Tandem invenio in Conc. Trid. juriſdictionem, & ſubjectionem, ſeu ſubditum, eſſe correlativa, ſeu tanquam relationem & terminum. Rurſus invenio, ſacerdotes ex vi ſuæ ordinationis non habere ſubditos: unde concludo, juxta modum loquendi Concilii id, quod ſacerdos ex vi ordinationis recipit, non eſſe juriſdictionem, proprie loquendo: & e converſo, Eccleſiam cum dat ſubditos, tunc dare juriſdictionem. Totum hoc argumentum roboratur ex verbis Concilii Trid. ſeſſ. 14. c. 7. ubi ſic ait: *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe ſynodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariã, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem.* In quibus verbis ex neceſſitate ſubditorum colligit Concilium neceſſitatem juriſdictionis: quæ collectio in hoc ſolum fundatur, quod illa duo ſe habent tanquam relatio, & terminus. Supponit autem ſacerdotem poſſe carere omni juriſdictione, & ideo etiam poſſe carere ſubditis, in quos ſententiam ratam proferre valeat, etiam ſi omnem poteſtatem in ordinatione acceptam retineat. Video reſponderi poſſe, hæc omnia intelligi de juriſdictione completa & actuali, non vero de incompleta & habituali. Sed ego diſtinctionem hanc in Conciliis non reperio, nec in præſenti neceſſitatem ejus invenio, nec ad rem declarandam confert: ſed potius obſcuritatem, & æquivocationem afferre poteſt, ut patet ex opinione Navarri proxime tractata.

Et præterea ſolus character ordinis, ut extenditur ad corpus Chriſti myſticum, valde improprie appellatur juriſdictio etiam habitualis, vel inchoata, quia ſolum eſt quaſi quædam poteſtas ad ſanctificandos fideles, qui in peccato exiſtunt: quæ tamen non poteſt exercere ſuum actum, niſi per modum judicii, & ſententiæ, & ideo requirit conjunctam poteſtatem juriſdictionis, ut efficaciter operetur: ipſa tamen proprie non eſt juriſdictio, imo neque eſt ſimpliciter neceſſaria ad habendam poteſtatem juriſdictionis in hoc foro: nam Parochus non ſacerdos habet integram juriſdictionem, quamvis non habeat poteſtatem remittendi peccata, quæ in ordinatione confertur, & ideo non poſſit per ſe actum illius juriſdictionis exercere; ſed ſolum eam alteri delegare: quia ad exercitium talis actus eſt ſimpliciter neceſſaria poteſtas ordinis. Unde poſſumus conſiderare, talem eſſe actum harum poteſtatum, ut ſimul ſit & ſententia, & executio ſeu effectio illius remiſſionis, qua ſacerdos judicat dignum eum, in quem ſententiam profert: & ideo & juriſdictionem requirit ad moralitatem ſententiæ ut ſic dicam, & poteſtatem ſanctificativam, ſeu remiſſivam peccati ad efficacitatem ſententiæ. Eſt enim neceſſaria ad hanc executionem ſupernaturalis efficientia conferendi gratiam, ad quam accipiunt vim ſupernaturalem miniſtri, qui ad hoc officium conſecrantur ex vi ſuæ ordinationis: ubi hanc tantum recipiunt poteſtatem, quam ut exerceant, juriſdictione indigent, quæ eſt poteſtas moralis ad dicendum jus. Optime ergo hæ poteſtates his nominibus diſcernuntur, & poteſtas, quæ ex vi characteris datur, dicitur poteſtas ordinis, non juriſdictionis.

Unde e converſo illa applicatio materiæ, de qua hi auctores loquuntur, revera eſt, & propriiſſime dicitur collatio juriſdictionis, ut patet ex communi uſu loquendi, & ex Conciliis ſupra citatis, & ratione, quia eſt collatio ſubditorum. Item quia, quando non ſacerdos recipit beneficium Parochiale, non recipit applicationem materiæ, nec complementum juriſdictionis, quam inchoatam habebat, ſed abſolute recipit juriſdictionem. Et ſimiliter, quando aliquis in Summum Pontificem eligitur, non recipit a Chriſto applicationem materiæ reſpectu hujus ſacramenti, ſed recipit veram poteſtatem juriſdictionis in omnes fideles: applicatio autem materiæ, ſi proprie loquamur, poſtea fit per voluntariam ſubjectionem pœnitentis. Denique ipſimet Doctores, cum quibus diſputamus, extra quæſtionem hanc, frequenter hanc vocant juriſdictionem, ut cum ajunt approbationem confeſſoris nunc requiſitam a Conc. Trid. non eſſe collationem juriſdictionis, ſed quaſi proximam idoneitatem ad illam: item appellant ordinariam, & delegatam juriſdictionem, cum de reſervatione, ſeu reſtrictione, aut ampliatione juriſdictionum loquuntur. Juriſdictionem autem, & poteſtatem juriſdictionis pro eodem uſurpamus: non enim dicitur poteſtas juriſdictionis, quia ſit poteſtas ad juriſdictionem exequendam: ſed quia eſt poteſtas in juriſdictione conſiſtens, ſicut eſt juriſdictio in quolibet alio foro. Poteſtas autem ordinis, licet poſſit appellari juriſdictionis in priori ſenſu, quia eſt ad exequendam juriſdictionem, quando habeatur: tamen ad tollendam æquivocationem, & ut more Conciliorum loquamur, non ita loquimur.

Ex his ergo ſatis conſtat primo, has poteſtates eſſe in re ipſa diſtinctas, eo modo, quo in his rebus moralibus poteſt inveniri hujuſmodi diſtinctio. Patet, quia ſunt mutuo ſeparabiles; nam & poteſtas ordinis poteſt ſine juriſdictione inveniri, & juriſdictio ſine poteſtate ordinis, ut ſatis declaratum eſt: hoc autem eſt ſignum realis diſtinctionis, ut ex Metaphyſica conſtat. Secundo conſtat ex dictis, poteſtatem juriſdictionis nõ dari ex vi ordinationis Sacerdotis: in quo etiam a poteſtate ordinis differt, quæ per ſacramentum datur: & ideo *poteſtas ſacramentalis* appellatur a D. Th. 2. 2. qu. 39. art. 4. ubi alteram poteſtatem, quam vocat, *juriſdictionalem ex ſimplici injunctione hominis*, conferri dicit, & ideo eſſe mutabilem, quod non habet prior poteſtas. Hoc autem intelligendum eſt de poteſtate juriſdictionis quatenus eſt in omnibus inferioribus Summo Pontifici: nam in illo non eſt per injunctionem hominis, ſed immediate a Chriſto. Quanquam enim Summus Pontifex ab hominibus eligatur, & ante illam electionem juriſdictionem non habeat: nihilominus illam non recipit ab electoribus, ſed a Chriſto, facta legitima electione. Et ideo, quamvis illa etiam juriſdictio Summi Pontificis non detur per impreſſionem characteris, nec per aliquod viſibile ſignum, vel ſacramentum præter hominum electionem, nihilominus immutabilis eſt per omnem humanam poteſtatem, eo quod & ab ipſo Chriſto, & ſuper omnes homines collata ſit. De qua re in materia de fide diſputari ſolet, & fortaſſe in materia de Ordine illam attingemus, explicando Eccleſiaſticam Hierarchiam. At vero infra Summum Pontificem, veriſſimum univerſaliter cenſeo, quod D. Th. dicit, dari hanc poteſtatem per injunctionem hominum ſecundum ordinarium Eccleſiæ curſum, ſive detur per delegationem, in qua eſt res manifeſta: ſive detur ex officio, & tanquam ordinaria poteſtas, ut datur Epiſcopis, vel Parochis, de quibus iterum dicemus infra agentes de miniſtro.

Poteſtatem ordinis & juriſdictionis eſſe reipſa diſtinctas.

Poteſtatẽ juriſdictionis non dari ex vi ordinationis.

Sed ab homine conferri.

Apoſtoli unde juriſdictionem in foro pœnitentiæ habuerint.

Dixi autem *ſecundum ordinarium Eccleſiæ curſum*, quia de Apoſtolis, qui extraordinarie fuerunt electi ad illam dignitatem, dubitari ſolet, an illi habuerint hanc juriſdictionem immediate a Chriſto, an mediante Petro. Multi enim exiſtimant, etiam Apoſtolos tantum accepiſſe a Chriſto poteſtatem ordinis immediate, vel in corpus Chriſti verum in nocte Cœnæ per illa verba: *Hoc facite*, vel in corpus Chriſti myſticum, poſt reſurrectionẽ, per illa, *Accipite Spiritum S.* juriſdictionem autem nõ recepiſſe immediate a Chriſto. Non enim per illa verba, *Accipite Spiritum S. &c.* alias omnes ſacerdotes per hæc verba illam reciperent: nec per alia, quia ſoli Petro

1. Opinio.

dictum

dictum eſt Jo. 21. *Paſce oves meas*: per quæ verba ſolus Petrus juriſdictionem in univerſam Eccleſiam accepit.

Apoſtolos immediate accep. ſe a Chriſti poteſtatem juriſdictionis. Vera ſententia.

Ego vero probabilius cenſeo, omnes Apoſtolos immediate habuiſſe a Chriſto poteſtatem juriſdictionis,nõ jure ordinario permanſuram in Eccleſia,quod proprium fuit Petri: nã hæc fuit ſpecialis promiſſio illi facta Matt. 18. & impleta Jo.21. ſed jure quaſi delegationis,& Apoſtolatus, quod munus immediate a Chriſto acceperunt: & ad illud inter alia pertinet hęc juriſdictio. Unde etiã probabile eſt hoc factum eſſe in illo loco Jo.20.non quidem ex vi illorum verborum, *Accipite Spiritum S. &c.* ut futura erant forma ſacramenti Ordinis ex parte, ſed ex peculiari intentione Chriſti ſignificata etiam illis verbis,*ſicut miſit me vivens Pater,& ego mitto vos.* Vide Bellarminum lib.4. de Summo Pontifice c. 22. & 23.

Solvitur objectiones contra ſecundam ſententiã.

Fundamentum primæ ſententiæ ex proxime dictis ſolutum eſt.Specialia etiam fundamenta, quæ pro variis modis explicandi tertiam ſententiam retulimus, inter illos confutandos expedita fuere.Solum ergo ſupereſt,ut illas objectiones diſſolvamus, quas contra ſecundam ſententiam a nobis probatam, propoſuimus. Quorum primum ſumebatur ex ſignificatione & efficacia illorum verborum Chriſti, *Accipite Spiritum S.*, *&c.* nos vero dicimus per hæc verba dari Sacerdotibus veram poteſtatem per ſe, & in ſuo ordine ſufficientem ad remittenda peccata ſubditorum, quando illos habuerint; non vero dari juriſdictionem ſeu ſubditos.Cum vero dicitur illa poteſtas eſſe judiciaria, & per illa verba conſtitui Sacerdotes judices.Reſpondemus,vocari judiciariam, quia non poteſt ſuum actum exercere,niſi per modum judicii; non vero quia per ſe ſufficiat ad ferendum judicium ſine poteſtate juriſdictionis: unde ex utraque poteſtate completur integra facultas ad perfectũ actum hujus judicii, qui & prolationem,& executionem ſententiæ includit, ut ſupra declaravimus. Et cum eadem moderatione intelligendum eſt, cum dicuntur Sacerdotes conſtitui judices ex vi ordinationis: ſolum enim aptitudine id verũ eſt, non actu, quia ex vi ſolius ordinationis non habent jus ad ferendam ſententiam, ſed habent præcipuam poteſtatem operativam in tali ſententia, ratione cujus ſoli Sacerdotes ſunt deputati ad ferendam ſentẽtiam in hoc judicio,ſi accedat juriſdictio. In quo fatemur, Sacerdotes habentes ſolam poteſtatem ordinis,quandam ſimilitudinem habere cum judicibus Chartulariis; tamen illi etiam ex vi ſolius deſignationis Imperialis non erant ſimpliciter judices,neque in jure ita appellantur;ſed tantum ſecundum quid, ſcilicet aptitudine: neque habebant juriſdictionem, cum nullum ejus actum exercere poſſent, donec partes ſe illis ſubmitterent. Unde reipſa & in modo juriſdictionis conveniebant cum judicibus arbitris, ſolumque differebant, quia ex providentia Imperatorum etiam illi deſignabantur, & quaſi approbabantur, qui eligi poterant ad ferendum arbitrarium judicium. Et in hoc eſt magna diſſimilitudo inter eos & Sacerdotes, ut ex dictis conſtat.

Vide in Codice, &c. de his Judicibus.

Secunda ſolutio.

Secundum argumentum in eo fundabatur, quod juxta noſtram ſententiam poſſent Sacerdotes dicere ſe abſolvere auctoritate Summi Pontificis.Sed hoc parvi momenti eſt, quia ſolum ſpectat ad loquendi modum. Unde, ſi quis per ea verba ſolum ſignificaret ſe abſolvere per juriſdictionem acceptam a Summo Pontifice, non excludendo præcipuam virtutem, & poteſtatem acceptam a Chriſto, nec falſum diceret, nec multum in eo peccaret, ſecluſo ſcandalo. Reſpondetur tamen negando ſequelam, quia dum Sacerdos profert hanc ſententiam, non ſolum profert illa verba ut declarativa juris, ut ſic dicam, quod commune eſt aliis ſententiis: ſed ut efficacia ejus effectus, quem ſignificant, quod habent ex poteſtate ordinis quatenus eſt virtus Chriſti, cujus perſonam gerit Sacerdos: & propterea dicere potius debet ſe abſolvere auctoritate Chriſti. Et ideo non eſt ſimile, quod affertur de ſententia excommunicationis, & aliis hujuſmodi. Accedit etiam, quod poteſtas juriſdictionis, licet per Pontificem conferatur, principaliter manat a Chriſto, a Pontifice vero ſolum ut a Vicario ejus: & ideo etiam ſimpliciter in Chriſti auctoritate fit hoc judicium. Tertium argumentum erat de abſolutione Summi Pontificis: ſed de illo ſatis dictum eſt pro hujus loci occaſione; nam infra in proprio loco iterum occurret.

SECTIO IV.

Utrum hæc poteſtas remittendi peccata ſit clavis regni cœlorum, una, vel plures.

Ratio dubitandi.

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in Evangelio nunquam videtur hæc poteſtas ſignificari nomine clavis regni cęlorum. Nam Matth.16. ubi promittuntur claves Petro, ſermo eſt de ſuprema poteſtate Pontificia ad gubernandam Eccleſiam, quæ alterius ordinis, & excellentior eſt,quam poteſtas ligandi, & ſolvendi, ut late proſequitur Cajet.t.1. Opuſc. tract. 5. de poteſt. Summi Pontificis.Et ita illa promiſſio non Jo.20.ſed Jo.21. impleta eſt illo verbo,*Paſce oves meas.*Rurſus Matth. 18. promittuntur Apoſtolis, & in eis Eccleſię, claves regni cęlorum:tamen,ut ex contextu conſtat,ibi non eſt ſermo de poteſtate in foro ſacramentali,ſed de poteſtate in foro contentioſo ad ligandum per leges,pęnas,& cenſuras, & ſolvendum ab illis juxta illa verba: *Si Eccleſiam non audierit,ſit tibi tanquã Ethnicus,&c.*Accedit, quod hęc poteſtas,de qua agimus,unica tantum eſt:at vero claves a Theologis plures diſtinguuntur, & quędam vocatur clavis ſcientiæ,alia potentiæ;quæ non videntur poſſe ad poteſtatem,de qua nunc agimus, accõmodari. Hæc propoſita ſunt ſolum, ut explicemus hanc metaphoram, & modos loquendi Theologorum in hac materia. Et ut ſemel indicemus materiam de clavibus non indigere ſpeciali expoſitione, ſed partim in hac materia, partim in materia de indulgentiis,& cenſuris declarari,omiſſis illis, quæ ſpecialiter pertinent ad tractatum de Summo Pontifice, & de quo in materia de fide differitur.

Poteſtatem remittendi peccata recte per metaphoram clavis ſignificari.

ASSERTIO I.

Dicendum ergo eſt in primis poteſtatem hanc ad remittenda peccata in foro pœnitentiæ, recte per metaphoram clavis regni cœlorum ſignificari,ſeu ſub illa cõprehendi.Hæc aſſertio colligitur ex Conciliis, Florentino, Conſtantienſi, & Tridentino ſupra citatis, & ex Extravag. Joann.22. ſupra etiam citata,& ex uſu Theologorum,& expoſitorum Matt.16.& 18.Et declaratur breviter,primo exponendo hanc metaphorã *clavis*: certum eſt enim vocem hanc non in ſignificatione propria, ſed metaphorica in præſenti uſurpari.Eſt enim clavis veluti facultas quædam ad aperiendum,& claudendum,& inde tranſlata eſt hæc vox ad ſignificandam poteſtatem Eccleſiaſticam ordinatam ad regendas,& diſponendas animas,ut regnum cęlorum conſequantur.Et hoc modo dicitur ipſe Chriſtus Apocal. 3. habere clavem David. Et de eodem prædictum fuerat (exponente Hieronymo) Eſaiæ 22.*Dabo clavem David ſuper humerum ejus*:illa enim clavis erat poteſtas excellentiæ,ſeu,*principatus*,qui *factus eſt ſuper humerum ejus*,Iſaiæ 9. cujus participatio eſt poteſtas,ſeu clavis Eccleſiæ.Unde Chryſoſt.hom.55. in Matth. dicit, claves Petro promiſſas, ſignificare magnam poteſtatem, & donum ineffabile.Et hom. 83. inquit: *Claves regni cęlorum ei conceſſit, totamque poteſtatem ei commiſit*. Et ad eundem modum loquitur S. Maximus homil.5.de SS.Petro, & Paulo.Unde Beda Joan. 21.circa finem:*Eccleſia*,inquit,*quæ fundatur in Chriſto, claves ab eo regni cœlorum accepit in Petro, id eſt, poteſtatem ligandi,ſolvendique peccata.*Et Fulgentius lib.de fide ad Petrum circa medium, dicit, pœnitentiam prodeſſe,ſi fiat in Eccleſia,cui Deus in perſona S. Petri poteſtatem ligandi,& ſolvendi tribuit.Et hoc idem, (ut obiter notetur)voluit Auguſtin.tract.50. in Joannem, cum dixit,Petrum,cum illi commiſſæ ſunt claves, Eccleſiam repræſentaſſe, ſcilicet, quia toti Eccleſiæ in ipſo datæ ſunt,non quia corpori Eccleſiæ immediate ſint datæ,ſed capiti propter totum corpus: ut ex eodem etiam ſumitur ſermone 124. de tempore. Et de eadem poteſtate explicuit hanc metaphoram idem Auguſtinus libro 20. de Civitat.capit.9.juncto alio loco ex libro 1.contra adverſarium legis, & Prophetarum cap. 17.

Sicut poteſtas Eccleſiaſtica multiplex ita multiplex metaphora clavis regni cœlorum.

Deinde obſervandum eſt, ſicut poteſtas hæc Eccleſiaſtica multiplex eſt; ita etiam metaphoram clavis varie accipi poſſe, ſeu in ordine ad diverſos actus. Quia vero hęc dicitur eſſe non quęcunque clavis, ſed regni cęlorũ; ideo ex varia ſignificatione, vel acceptione regni cœlorum, etiam metaphora clavis diverſam ſignificationem habet, ut dicemus. Seclusis vero aliis ſignificationibus,

regnum

regnum cœlorum in omni proprietate & rigore ſignificat Eccleſiam triumphantem, ſeu æternam beatitudinem, quæ clauditur homini per mortale peccatum; aperitur autem per remiſſionem ejuſdem peccati; & ideo poteſtas remittendi, vel retinendi hæc peccata optime per metaphoram clavis regni cœlorum ſignificatur: quia clavis eſt poteſtas ſeu facultas quædam, cujus actus ſunt aperire, & claudere. Unde poteſtas clavium ſic definiri ſolet ex decreto Joan. 22. ſupra: *Eſt poteſtas, quia judex Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad regnum cœlorum, & repellere indignos*: quæ definitio optime in hanc poteſtatem convenit. Dices, eadem ratione poſſe hanc poteſtatem clavem inferni appellari. Reſpondeo in primis, in metaphoricis locutionibus non eſſe inconveniens, ut ſub diverſis rationibus voces, quæ videntur contrariæ, eidem rei accommodentur: ſicut Chriſtus & leo, & agnus dicitur. Deinde non eſt ſimilis ratio: quia quod per ſe intenditur per hanc poteſtatem, eſt apertio regni cœlorum: unde hoc tantum fit directe per ſe, ac poſitive per illam: claudere autem regnum ſolum fit privative non aperiendo, idque quaſi præter intentionem, ad hoc cogente malitia ipſa peccatoris. Præterea regnum cœlorum eſt tanquam terminus, ad quem tenditur ex vi hujus poteſtatis; Infernus autem eſt terminus a quo receditur: & ideo magis ab illo, quam ab hoc denominatur.

Poteſtas clavium definitur.

Object. ſolvitur.

Poteſtatem hanc, licet adæquate ſit una, ſecundum diverſos conceptus nomine plurium ſignificari.

ASSERTIO II.

Secundo dicendum eſt, licet hæc poteſtas adæquate & complete una ſit; tamen ſecundum diverſos reſpectus ſeu conceptus nomine plurium clavium ſignificari. Prior pars aſſeritur ab Ambroſio lib. 1. de pœnit. cap. 2. & eſt per ſe nota ex dictis de actibus hujus poteſtatis. Altera vero poſita eſt ad explicandos Theologos, qui communiter ita loquuntur: quod fortaſſe inde ortum eſt, quia Chriſtus Dominus de clavibus regni cœlorum ſemper in plurali locutus eſt. Poſſet autem illa diſtinctio breviter declarari per ordinem ad actus aperiendi, & claudendi: ſed hoc non eſt adeo in uſu, quia revera non eſt ita proprium: nam una & eadem clavis materialis ad utrũque actum deſervire ſolet. Aliter ergo Theologi diſtinguere ſolent in hac poteſtate clavem ſcientiæ, & potentiæ: quæ diſtinctio ſolet maxime accommodari ad univerſalem poteſtatem ſpiritualem, quæ eſt in Eccleſia: & ſic clavis ſcientiæ dicitur in Summo Pontifice poteſtas illa, quam habet ad definiendas veritates fidei, & interpretandam ſacram Scripturam. Nam illa etiam clavis dici poteſt regni cœlorum, vel quia fides eſt fundamentum viæ, & tendentiæ ad regnum cœlorum: vel quia ipſa Scriptura ſacra ſolet aliquando regnum cœlorum appellari, ut Matth. 21. Hieronymus, & Origenes teſtantur.

Diſtinctio clavium ſcientiæ & potentiæ.

Alio vero modo *regnum cœlorum* ſolet ſignificare Eccleſiam militantem, ut paſſim eſt in Evangelio: & hoc modo poteſtas ſpiritualis data a Chriſto ad regendam Eccleſiam, & recipiendi intra illam, vel ſeparandi ab illa quos oportuerit, clavium nomine ſignificari poteſt. Et eſt acceptio valde uſurpata a Sanctis Patribus, ut videre eſt in Auguſtino, & aliis ſupra citatis. Nam, quia per traditionem clavium ſolet dari poſſeſſio vel domus, vel civitatis, aut regni; ideo etiam per hanc clavium traditionem poteſtas hæc merito ſignificari dicitur: quæ varios habet actus, nempe ferre leges, diſpenſare, & alia hujuſmodi. Et ideo in communi de illa tractari ſolet in materia de legibus, & in particulari in variis materiis, ut de voto, de matrimonio, & ſimilibus: & ſpecialiter de actu hujus poteſtatis quatenus poteſtas coercitiva eſt, & poteſt ligare & ſolvere per cenſuras, tractandum eſt infra in materia de cenſuris. Et hæc maxime dicitur clavis potentiæ, quia nihil aliud eſt quam poteſtas præcipiendi, gubernandi, &c. Et hoc modo videntur Ambroſius ſerm. 66. & Auguſtinus ſerm. 27. de Sanctis, accommodaſſe Petro clavem potentiæ, Paulo vero clavem ſcientiæ: nam, licet uterque utramque habuerit, tamen per quandam eminentiam ſic approprientur. Rurſus hoc modo etiam in lege veteri fuerunt claves, licet minus perfectæ. Unde Luc. 11. ait Chriſtus Dominus, *Væ vobis Phariſæis, qui accepiſtis clavem ſcientiæ.* Et de poteſtate gubernandi res eſt manifeſta.

Alio modo accommodatur illa diviſio ad poteſtatem remittendi peccata: in cujus actu vel uſu duo diſtingui poſſunt, quæ in omni judicio ſunt neceſſaria. Unum eſt cognitio ſeu examinatio cauſæ: aliud eſt ſententiæ prolatio. Dicta ergo poteſtas ad utrumque eſt ſufficiens, & ſecundum priorem rationem vocatur clavis ſcientiæ. Non eſt enim hæc ſcientia privata, quæ requiritur in confeſſore, ut putavit Magiſter ſententiarum, illa enim non eſt poteſtas: unde eſſe poteſt in eo, qui claves non habet: & e converſo claves eſſe poſſunt ſine tali ſcientia. Eſt ergo poteſtas & auctoritas ad examinandam conſcientiam pœnitentis, & interrogandum juridice in illo foro ita ut ille teneatur veritatem fateri. Clavis autem potentiæ dicitur facultas abſolvendi & remittendi peccatum ferendo ſententiam. Quam explicationem optime inſinuarunt Ambroſius, & Auguſt. in dictis ſermonibus: *Clavis*, inquiunt, *dicenda eſt, qua peccatorum corda reſerantur, mentis ſecreta panduntur, & quidquid intrinſecus clauſum tenetur, in palam rationabili manifeſtatione producitur: clavis, inquam, eſt quæ & conſcientiam ad confeſſionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem myſterii ſalutaris includit.* Et hæc etiam expoſitio eſt communis Theologorum d. 18. 19. & 20. Scotus d. 19. q. 1. art. 3. quem ſequitur Conradus tract. 1. de contractibus q. 2. contendunt has claves ſcientiæ & potentiæ ſignificare in propoſito non ſolum diverſos actus, ſed etiam poteſtates realiter diſtinctas, quarum una ſeparabilis eſt ab alia de poteſtate abſoluta. Sed hæc quæſtio nullius momenti mihi videtur, quia, ut dixi, hæc poteſtas, & conſequenter claves, præter characterem nihil reale & phyſicum ponunt in homine: & ideo non poſſunt in re habere diſtinctionem, niſi quatenus a Deo deputantur ad varios actus, & ita in ordine ad illos eſt diſtinctio ſecundum rationem, & ſecundum quandam extenſionem moralem; tamen poteſtas in ſe una eſt, integra, & perfecta: quod ſi daretur ad unum actum, & non ad alium, eſſet eadem poteſtas, inchoata tamen & imperfecta.

Eadem diviſio accommo- datur poteſtati remittendi peccata.

An inter has claves numeretur poteſtas juriſdictionis.

Sed dicet aliquis: Cur poteſtas juriſdictionis non numeratur inter has claves? Reſponderi poteſt primo ex Cajet. tom. 1. Opuſcul. tract. 3. de Roman. Pont. cap. 5. quod Theologi tantum diviſerunt claves, ut pertinent ad poteſtatem ordinis, quia illa eſt propria & per ſe poteſtas: juriſdictio autem magis videtur quaſi conditio neceſſaria, & applicatio materiæ. Aliter Marianus Victor in lib. de Confeſſione c. 12. concedit juriſdictionem ſignificari nomine clavis: & ita ipſe tres claves diſtinguit, ſcientiæ, potentiæ, & juriſdictionis. Et non eſt dubium, quin metaphora clavis in Scriptura, & Sanctis ſe extendat ad poteſtatem juriſdictionis: nam poteſtas ligandi & ſolvendi per excommunicationem tantum eſt poteſtas juriſdictionis, & paſſim ſignificatur nomine clavis, & poteſtas Eccleſiæ Petro promiſſa ſub nomine clavium, maxima ex parte in juriſdictione conſiſtit. Unde ego dicerem, hanc diviſionem clavis ſcientiæ, & potentiæ applicatam ad poteſtatem remittendi peccata, de qua agimus, tam convenire in poteſtatem ordinis, quam in poteſtatem juriſdictionis, quia utraque eſt, & ad inquirendam conſcientiam peccatorum, & ad abſolvendum, vel ligandum: & ita poteſt dari hæc diviſio de tota integra poteſtate, ut ordinem, & juriſdictionem comprehendit.

Cajetani reſponſio.

Mariani reſponſio.

Ex dictis ergo conſtat, qui ſint actus iſtarum clavium: ſicut enim hæ claves ſupradictam poteſtatem ſignificant, ita eoſdem actus habere videntur, ſcilicet ligare, & ſolvere: & hos illis communiter tribuunt Theologi. Cajetanus vero dict. Opuſc. &c. dicit, hos non eſſe actus adæquatos clavium, ſed aperire, & claudere, qui metaphorice amplius ſignificant, & comprehendunt. Ligare enim, & ſolvere proprie tantum ſignificant actus judiciales: at vero claves non tantum hos actus judiciales habent, ſed etiam alios, ſcilicet illuminare, diſpenſare, regere, &c. qui omnes bene comprehenduntur ſub metaphora claudendi, & aperiendi. Unde infert, claves ſecundum actus ſuos adæquatos eſſe tantum in ſummo Pontifice, & ita ſoli Petro fuiſſe promiſſas Matth. 16. quoad actus vero inadæquatos ligandi & ſolvendi, communicari aliis. Quæ doctrina in re quidem vera eſt, quia non eſt dubium, quin claves univerſales, & quæ ad omnes actus ſe extendunt, ſpecialiter datæ ſint Petro, & ſucceſſoribus ejus. Verum etiam eſt, illas claves varios habe-

Qui ſint actus iſtarum clavium.

habere actus, ut explicatum eſt, eoſque ſub dicta metaphora aperiendi, & claudendi poſſe comprehendi. Addo vero etiam poſſe ſignificari per actus ligandi, & ſolvendi, ut Chriſtus Dominus ſignificavit Matt. 16. & explicant ibi Hieron. Chryſoſt. & alii, & Auguſt. ſupra citatis locis, & 1. de Doctr. Chriſt. c. 17. & 18. & Gregor. lib. 4. epiſt. c. 76. & eſt epiſt. 32. Nam hæc poteſtas clavium eſt poteſtas aliquo modo ſuperioris: quidquid autem ſuperior per ſuam poteſtatem operatur, poteſt optime ad illos actus revocari: nam ſi diſpenſat, ſolvit: ſi præcipit, ligat, Matt. 23. *Alligans onera gravia, & importabilia.* Quare abſolute etiam eſt verum, has claves eſſe communicatas aliis a Petro; quoad poteſtatem quidem ordinis perfecte, quoad poteſtatem vero juriſdictionis ex parte, & dependenter a capite, ut ſuo loco infra dicetur. Unde Euſeb. Emiſſen. hom. in natali S. Petri, circa id; *Tibi dabo claves: Petro,* inquit, *principaliter dicitur: cæteris tamen Apoſtolis etiam dictum eſſe intelligi debet, & Epiſcopis, & Sacerdotibus: iſtis enim & clavis, & poteſtas a Deo data eſt, ut non ſolum Eccleſiam, ſed etiam cœlos aperiant.*

Ad rationes ergo dubitandi facile reſpondetur ex dictis. Nam in locis illis Matt. 16. & 18. verum quidem eſt nomine clavium aliquid amplius comprehendi præter hanc poteſtatem, de qua nunc agimus: nam ſupra etiam diximus poteſtatem ordinis, & juriſdictionis generaliter ſumptam alia comprehendere, præter poteſtates ad hoc ſacramentum pœnitentiæ neceſſarias. Et ideo non dixi, ſolam hanc poteſtatem remittendi peccata eſſe claves, ſed ipſam ſub clavibus contineri. Si vero in illis objectionibus aſſeratur, in prædictis locis Matthæi claves ita ſignificare aliam poteſtatem, ut hanc non comprehendant, ſic falſum eſt, quod ſumitur, cum illa verba generalia ſint de poteſtate ligandi, & ſolvendi, aperiendi, & claudendi regnum cœlorum, ut in ſect. 2. ſatis expendimus.

Rationibus dubitandi ſatisfit.

Atque hinc tandem intelligitur, has claves, prout nunc ſunt in Eccleſia, eſſe proprias legis gratiæ: nam, licet in lege veteri aliquo modo fuerint claves, ut diximus, proprie tamen illæ non erant claves regni cœlorum, quia tunc non erat propria poteſtas remittendi peccata, nec dandi gratiam, ut ſupra dictum eſt in materia de ſacramentis in genere: & quia tunc nondum erat per Chriſtum aperta janua regni cœlorum. Cætera quæ de ſubjecto, uſu, & effectu clavium tractari ſolent, partim in præcedentibus ſectionibus tacta ſunt, partim dicentur infra cum agemus de miniſtro hujus ſacramenti, & de actibus ejus, ſcilicet de abſolutione, & ſatisfactione ſeu pœnitentiæ impoſitione.

DISPUTATIO XVII.

De inſtitutione, & neceſſitate ſacramenti pœnitentiæ.

Explicata poteſtate remittendi peccata, quæ eſt fundamentum ſacramenti pœnitentiæ, agendum eſt de ipſo ſacramento. Et in hac diſputatione tractamus an ſit, dicturi poſtea de eſſentia, & partibus ejus. Ne autem multiplicemus quæſtiones, eadem inquirendo prius de ſacramento, poſtea de confeſſione, ſuppono his vocibus apud ſanctos Patres eandem rem ſignificari. Aliquando enim vocatur hoc ſacramentum abſolute *Pœnitentia*, ſcilicet ſacramentalis, ſeu propria Chriſtianorum, ut eſt apud Symmachum Papam Apolog. contra Anaſtaſium Imperatorem, ut refert Marianus Victor lib. de Confeſſione, cap. 2. Aliquando vocatur *Confeſſio* ſeu *Exomologeſis*, ut apud Cyprian. epiſt. 10. & 15. Vocatur etiam *Reconciliatio* ſeu *Abſolutio* ex Auguſtino epiſt. 180. nominatur enim ſæpe totum a partibus. Unde non eſt neceſſe agere de inſtitutione ſingularum partium, ſed totius: nam poſtea explicando, quibus partibus hoc totum conſtet, ſufficienter erunt demonſtrata.

SECTIO I.

Utrum Chriſtus Dominus in lege nova ſacramentum pœnitentiæ ab aliis diſtinctum inſtituerit.

Primus error.

Hic ſunt duo errores extreme oppoſiti. Prior aſſerit hoc ſacramentum exterioris confeſſionis antiquiſſimum eſſe, & inſtitutum eſſe, vel ab ipſo Deo in paradiſo terreſtri ſtatim poſt peccatum Adæ, quando illum interrogavit; *Quid feciſti?* vel in lege veteri, quando fuerunt inſtituta ſacrificia pro peccatis, quæ offerebantur præmiſſa quadam confeſſione. Unde & de Joanne Baptiſta legitur, quando cœpit pœnitentiam prædicare, Judæos ad ipſum accedentes confeſſos illi fuiſſe peccata ſua. Hanc ſententiam refert Gloſſa de Pœnitentia d. 5. in principio. Referunt etiam quendam Petrum de Oſma hunc tenuiſſe errorem, & damnatum fuiſſe in quodam Concilio Complutenſi confirmato a Sixto 4. Favereque illi videtur Waldenſis 2. tom. de Sacramentis c. 140. dicens, confeſſionem non fuiſſe a Chriſto primo inſtitutam, nam antea erat in lege veteri; Chriſtum vero aliquid ſuppleviſſe. Ille vero fortaſſe loquitur de confeſſione non ſacramentali.

De hac ergo confeſſione intellecta illa ſententia omnino falſa eſt, quia poteſtas remittendi peccata non fuit data hominibus ante Chriſtum Dominum. Neque in lege veteri aut naturali erant ſacramenta conferentia gratiam, aut culpas remittentia, præter remedium originalis peccati, ut in ſuperiori tomo eſt oſtenſum. Item decuit, ut in lege gratiæ liberalius fieret peccatorum remiſſio, quam antea, & ideo illius eſt proprium hoc beneficium, ut etiam Concilium Tridentinum docuit ſeſſ. 14. c. 1. Illa ergo confeſſio Adami magis fuit interior ad Deum, quam exterior ad hominem: ſicut illa Davidis Pſal. 31. *Dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino.* Confeſſio autem, quæ fiebat in lege veteri, ſolum erat generalis, & cæremonialis, neque ad internam remiſſionem peccatorum, ſed ad irregularitates tollendas; nec de aliis peccatis, ſed ſolum quantum in ipſa oblatione ſacrificii pro peccato manifeſtabantur, licet fuerit umbra & figura hujus ſacramenti: quod etiam de confeſſione Judæorum ad Joannem Baptiſtam dici poteſt. De hoc errore plura legi poſſunt in Medina tractatu 2. de Confeſſione in principio, & Navarro de Pœnit. d. 5. a principio.

Secundus error.

Alter error eſt hæreticorum hujus temporis, qui negant ſacramentum pœnitentiæ diſtinctum a Baptiſmo, quia ad ſalutem ſufficere putant credere & baptizari, juxta illud Marci ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Quamvis enim Lutherus ipſe non tam aperte negaverit hoc ſacramentum; tamen diſcipuli ejus expreſſe negarunt in confeſſione Witembergenſi, & Antuerpienſi, atque etiam Calvin. ut conſtat ex Ruardo artic. 3. Petro Soto contra priorem confeſſionem, & Tiletan. contra poſteriorem c. 18. Sed hic error damnatus eſt in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 15. contra Witcleph. & in Florentino in Decreto Eugenii, & latius in Tridentiuo ſeſſ. 14.

Chriſtum reliquiſſe in Eccleſia ſpeciale ſacramentum, quod eſt medium ad veniam peccatorum poſt baptiſmum commiſſorum: Prima veritas fidei.

Unde duo ſunt hic certa de fide. Unum eſt reliquiſſe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſpeciale quoddam ſacramentum, quod eſſet remedium ad conſequendam veniam peccatorum, quæ poſt baptiſmum ſuſceptum committuntur. Ita definitur in dictis Conciliis: & patet ex tota præcedenti diſputatione. Nam illa poteſtas non eſt excellentiæ, & ideo habet determinatum actum, & modum operandi. Deinde eſt poteſtas exercenda inter homines in Eccleſia viſibili: & ideo neceſſe eſt, ut per aliquod ſignum ſenſibile & humanum operetur. Rurſus eſt poteſtas efficax de ſe: & ideo neceſſe eſt, ut illud ſignum ſenſibile, quo utitur, habeat promiſſionem gratiæ, quia ſine illa non remittuntur peccata: ſignum autem efficax gratiæ, & habens promiſſionem ejus, eſt ſacramentum novæ legis; ergo tali poteſtati neceſſario reſpondet aliquod ſacramentum novæ legis remiſſivum peccatorum, quæ poſt baptiſmum committuntur. Ratio ſeu congruentia addi poteſt, quia non eſt minor neceſſitas in hominibus baptizatis, nec minus periculi in peccatis, quæ poſt baptiſmum committuntur, quam in eis, quæ præcedunt; ergo ad Chriſti providentiam pertinuit remedium inſtituere, quo regenerati poſſent a peccatis reſurgere. Quam rationem attigit Concilium Tridentin. ſeſſ. 14. c. 1. Supra etiam aliam adduximus, quam ſignificavit eleganter Patianus epiſt. 3. ad Simpronianum dicens: *Sicut gentilem populum non eſt paſſus mori, ita & redemptum non patietur extingui.*

Sacramentum hoc diſtinctum eſſe a ſacramento Baptiſmi. Secunda veritas fidei.

Secunda veritas fidei eſt, Sacramentum hoc in remedium actualium peccatorum baptizatorum hominum inſtitutum, diſtinctum eſſe a ſacramento baptiſmi. Ita defini-

definitum eſt in Conciliis Florentino, & Tridentino, & traditur ab antiquis Patribus, Cypriano ſerm. de Ablutione pedum, & ep. 55. alias lib. 1. ep. 3. idem in Ep. 10. alias lib. 3. ep. 14. Sumitur etiam ex Symmacho P. & ex Cęleſtino P. in c. *Omnis*, &c. ult. 30. qu. 1. ubi dicunt, fieri aliquem ſpiritualem filium ſacerdotis per pœnitentiam, ſicut per baptiſmum: neque minus peccare eum, qui cum filia ſpirituali confeſſionis delinquit, quam qui cum filia baptiſmi. Baſilius etiam confeſſionis peccatorum, & neceſſitatis ejus meminit in regulis brevioribus 229. & 288. & in id Pſal. 29. *Confitemini memoriæ ſanctitatis ejus:* & expreſſius in id Pſal. 32. *Diligit miſericordiam, & judicium*: ubi diſerte loquitur de confeſſione homini facienda. Ejuſdem ſacramenti Cyrillus meminit, diſtinguens illud a baptiſmo lib. 12. in Joan. c. 56. Et ſumitur ex Ambroſ. lib. 1. de Pœnit. c. 2. & 6. & lib. 2. c. 2. & 9. & Auguſt. 22. cont. Fauſt. c. 29. ubi appellat, *medicinam confeſſionis, & pœnitentiæ*. Et ep. 23. *Non regeneratione*, inquit, *ſed curatione*. Idem lib. 5. de baptiſmo c. 22. & circa id Pſal. 146. *Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*; *Quid agis?* inquit, *contere, confitere;* & infra: *Quæ ſunt iſta alligamenta? temporalia ſacramenta, quibus habemus conſolationem.* Idem optime lib. 2. de Viſitatione infirmorum, c. 4. & de vera & falſa pœn. c. 10. & ſeqq. & 1. cont. Creſcon. c. 21. ubi etiam confeſſionis meminit. Alia referam ſect. ſequ. & diſp. ſequ. Et videri poteſt Bellarm. toto lib. 1. de Pœnitentia, Pamel. in princ. lib. de Pœnit. Tertulliani, & Waldenſis de Sacramentis tom. 2. c. 135. & ſeqq. & Pet. Soto lect. 3. & 4. de Confeſſione, Ruard. art. 3. denique Theologi d. 14. & 15. & D. Th. ſup. qu. 84. ar. 1. Et videri etiam poſſunt tractata de Sacramentis in genere, & de Baptiſmo 3. tomo hujus 3. partis.

Ratione probatur veritas. Ratio vero facile conſtat ex dictis. Primo, quia finis, & effectus utriuſque ſacramenti longe diverſus eſt: nam baptiſmus primo & per ſe eſt ad tollendum peccatum originale, & conſequenter actualia, ſi cum illo ſint conjuncta: hoc vero per ſe eſt ad tollenda peccata actualia, quæ poſt originale remiſſum committuntur. Rurſus baptiſmus eſt quaſi prima generatio ſpiritualis, & ad dandam primam vitam animæ: pœnitentia vero eſt veluti reſurrectio ſpiritualis: nam eſt ad reparandam vitam jam habitam, & amiſſam.

Hæreticorum evaſio. Reſpondent novi hæretici, ad hoc non eſſe neceſſarium novum ſacramentum, quia idem baptiſmus, qui dum fuit præſens, excitando fidem, abſtulit priora peccata, etiam jam receptus per ſui memoriam, eandem fidem excitando, poteſt auferre peccata poſt ipſum commiſſa ex vi ejuſdem promiſſionis generalis; *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Unde Paul. ad Epheſ. 5. ſolum per lavacrum dicit mundare Chriſtum Eccleſiam ſuam. Quem locum tractans Auguſtin. 1. de nuptiis, c. 33. dicit, per baptiſmum non ſolum præterita, & præſentia peccata remitti, ſed etiam illa, quæ poſteriori tempore committuntur. Unde etiam Fulgent. de fide ad Petrum, c. 30. Baptiſmum vocat ſacramentum fidei, & pœnitentiæ. *Præcluditur evaſio.* Reſpondetur, in hoc multos contineri errores. Primus, quod ſola fides remittat peccata, & conſequenter, quod ſacramenta ad hoc non conferant, niſi excitando fidem: quod ſupra late improbatum eſt. Deinde, quod ſacramentum prius ſuſceptum per ſolam ſui memoriam conferat effectum, quod nullo fundamento nititur; neque oſtendi poteſt ulla promiſſio de hac re ſcripta, vel tradita. Imo eſt contra communem traditionem, & doctrinam Eccleſiæ. Præterea, quod baptiſmus præteritus deleat peccata poſt ipſum commiſſa, aperte eſt contra Paul. ad Hebr. 6. ubi juxta communem expoſitionem Sanctorum, ſupra etiam in hac materia tractatam, Paulus negat, lapſos poſt baptiſmum poſſe per baptiſmum renovari: & quamvis directe intendat negare iterationem baptiſmi, tamen aperte ſupponit primum, vel potius unicum baptiſmum non habere talem effectum: & ideo affirmat aliam eſſe viam difficiliorem, & aſperiorem ad talia peccata remittenda, quod non eſſet verum, ſi ſola memoria baptiſmi ſufficeret. Neque hæretici poſſunt conſequenter in ſuo errore hoc bene explicare: quia baptiſmus præteritus non poteſt excitare fidem, ſed oportet quærere aliud excitans & fidem, & memoriam talis baptiſmi. Unde illa promiſſio; *Qui crediderit, &c.* prave ab eis exponitur: ſemper enim in iis promiſſionibus ſubintelligitur conditio perſeverandi in juſtitia ſuſcepta, vel adhibendi alia neceſſaria ad ſalutem. Paulus vero ad Epheſ. 5. loquitur de modo, quo regenerantur, & mundantur Eccleſiæ membra, quando ad illam aggregantur. Auguſtinus autem citato loco ſolum exponere voluit baptiſmum eſſe principium remiſſionis omnium peccatorum, etiam ſequentium, non quia proprie per baptiſmum omnia tollantur, ſed quia per baptiſmum fit homo capax omnium ſacramentorum & mediorum, quæ ſunt in Eccleſia contra peccata: & quia per fidem in baptiſmo ſuſceptam impetrat homo remiſſionem aliorum peccatorum, præſertim venialium, vel auxilium, ut ſe diſponat ad remiſſionem mortalium. Unde idem Auguſtin. epiſt. 23. *Si parvulus*, inquit, *baptizatus, grandior factus, propria inceperit habere peccata, per quæ gratiam amittat, non regeneratione, ſed alia curatione ſanari poteſt.* Et lib. 5. de Baptiſmo, cap. 22. de eodem dicit: *Non ſanari per baptiſmum, ſed per veram converſionem.* Fulgentius denique vocat baptiſmum ſacramentum fidei, & pœnitentiæ, quia in adultis etiam pœnitentiam requirit, juxta illud Act. 2. *Pœnitentiam agite: & baptizetur unuſquiſque veſtrum.*

Eadem veritas e diſtinctione baptiſmi & pœnitentiæ oſtenditur. Secundo oſtendi poteſt diſtinctio illorum ſacramentorum ex diverſo ritu: nam unum fit per modum regenerationis ex aqua, aliud per modum judicii. Unde alia eſt materia & forma utriuſque ſacramenti: nam ablutio cum verbis ſignificantibus illam, ejuſque effectum, eſt materia & forma baptiſmi, hujus vero ſacramenti eſt accuſatio, & ſententiæ prolatio. Ex quo etiam ſumi poſſunt plures congruentiæ, ob quas hoc ſacramentum ita diſtinctum inſtitutum eſt. Primo quidem ob magnam fidelium utilitatem: nam per hunc modum remedii obtinere poſſunt & conſilium, & curationem, & ſatisfactionem, ſimul cum peccatorum remiſſione. Pertinuit etiam ad perfectionem, & majeſtatem Reipublicæ Chriſtianæ, ut in ea eſſet tribunal, in quo animarum cauſæ judicarentur, & divinæ injuriæ vindicarentur. Eſtque magna fidelium conſolatio: & eorum ſpes augetur, dum divinum judicium in humanum quodammodo commutatur, gerente homine in illo vicem Dei. Et multo facilior redditur via ad plenam & perfectam peccatorum expiationem, & vitandas non ſolum inferni, ſed etiam purgatorii pœnas. Unde eſt illud Gregorii Nazianz. Orat. 40. *Nec confiteri peccatum grave ducas: nam per hujus ſeculi pudorem, futuri ſeculi pudorem & ignominiam fugies.*

Sacramentum hoc ſecundum eſſentialem ritum fuiſſe a Chriſto inſtitutum.

ASSERTIO III.

Tertio dicendum eſt, ſacramentum hoc in particulari, & ſecundum propriam rationem, ſeu eſſentialem ritum fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum. Non enim defuerunt Catholici, qui circa hoc erraverint. Nam Gloſſa in dict. principio de Pœnit. d. 5. dixit eſſe inſtitutum ab Eccleſia, vel a Jacobo in ſua Canonica cap. 5. quam nonnulli Canoniſtæ ſecuti ſunt, ut ibi Navarrus refert. Tribuiturque etiam Eraſmo in libro de modo confitendi, & in Colloquiis puerorum, ut videre licet in Petro Soto lect. 3. de confeſſione. Item tribuitur B. Rhenano in Sholiis ad Tertull. D. item Bonav. d. 17. 2. p. ar. 1. qu. 3. dicit, abſolutionem fuiſſe a Chriſto inſtitutam, confeſſionem ab Apoſtolis, ſignificans, Chriſtum ſolum in communi reliquiſſe poteſtatem remittendi peccata, commiſiſſe autem Apoſtolis, ut modum definirent, & ipſos inſtituiſſe modum confeſſionis. Idem ſentit Alexander Alenſ. 4. p. qu. 17. alias 76. memb. 3. ar. 2. Et ſumpſerunt ex Hug. Victor. lib. 2. de Sacramentis p. 14. c. 1. Poſſent tamen exponi de inſtitutione quoad præceptum, non vero quoad ſignificationem, & efficaciam ſacramentalem. Nec multum ab hac ſententia diſcrepat Janſen. in Concordia c. 147. dicens, Apoſtolos ex Spiritus S. inſpiratione intellexiſſe hanc fuiſſe Chriſti intentionem, eamque Eccleſiæ tradidiſſe. Quod tamen pio & ſano modo exponi poſſet. Nihilominus, ſimpliciter loquendo, concluſio poſita de fide, eſt definita in Concil. Trid. tum in genere ſeſſ. 7. tum in ſpecie ſeſſ. 14. Et probata eſt a nobis late in tomo 3. hujus 3. p. omnibus ſocramentis. Nam illa inſtituere tanquam ſigna efficacia gratiæ, pertinet ad poteſtatem excellentię, quam Chriſtus Apoſtolis non communicavit: neque hic ſunt aliquæ rationes ſpeciales.

Quæri

Quo tempore & loco Chriſtus hoc ſacramentum inſtituerit. Opinio Armacani rejicitur.

Quæri vero poteſt, quo tempore vitæ ſuæ vel quo loco Evangelii Chriſtus D. hoc ſacramentum inſtituerit. Armacanus lib. 11. de quæſtionibus Armenorum c. 14. & 15. dixit, Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacramentum Matth. 10. & Luc. 6. quando Apoſtolos mitit ad prædicandum, quia extunc Apoſtolicam dignitatem illis contulit, ad quam pertinet poteſtas, quam in hoc ſacramento exercuerunt. Eſt tamen falſa. & improbabilis ſententia: quia in illis locis nullum eſt verbum, ex quo talis inſtitutio colligatur. Deinde, quia poteſtas in corpus myſticum non datur ante poteſtatem in corpus Chriſti verum: tunc autem Apoſtoli non habebant poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti. Item quia Chriſtus poſtea dedit poteſtatem remittendi peccata tanquam novam. Denique falſum eſt, tunc fuiſſe diſcipulos creatos Apoſtolos: quia non ſunt miſſi in univerſum mundum: ſed potius illis dictum eſt: *In viam gentium ne abieritis.*

Aliorum opinio.

Alii dixerunt, hoc ſacramentum fuiſſe inſtitutum in nocte Cœnæ. Quod ſignificat Cyprianus de Ablutione pedum. Et fortaſſe tunc Chriſtus inſtruxit Apoſtolos de ſtatu Eccleſiæ futuræ, & conſequenter de hoc ſacramento, ut poſtea inſtituendo & tradendo. Quod vero extunc ita illud inſtituerit, ut ſignificationem & efficaciam gratiæ habere tunc cœperit, ptobabile non eſt: quia ante datam poteſtatem remittendi peccata, non potuit ſacramentum hoc talem efficaciam habere, & conſequenter nec practicam ſignificationem. Unde D. Th. ſupra q. 84. ar. 6. quaſi per partes ſentit factam eſſe hanc inſtitutionem: quem locum ibi declaravimus. Aliter vero in 4. d. 22. q. 2. ar. 3. quæſtiunc. 3. eandem diſtinguit inſtitutionem. Nam Matth. 4. dicit eſſe factam quoad utilitatem: Luc. 13. quoad neceſſitatem: Jo. 20. quoad poteſtatem: & poſſumus addere Jacob. 5. quoad promulgationem.

Vera ſententia.

Simpliciter tamen dicendum eſt, hoc ſacramentum fuiſſe inſtitutum Joan. 20. Quod jam nunc certum eſt ex doctrina Concilii Tridentini ſeſſ. 14. c. 1. Et declaratur breviter ex dictis, quia antea non potuit inſtitui, cum antea non fuerit data poteſtas. Nam in illis locis, quæ D. Thomas affert, prædicata eſt utilitas, vel neceſſitas, non data, vel inſtituta poteſtas. Præter quam, quod in illis magis eſt ſermo de pœnitentia in commune, quam de hoc ſacramento. Nec poſt illud tempus dilata eſt inſtitutio, cum tunc fuerit plene data poteſtas, ita ut extunc exerceri potuerit: ergo tunc facta eſt inſtitutio: quod magis ex ſectione ſequente conſtabit.

SECTIO II.

Utrum hoc ſacramentum ſit medium neceſſarium ad remiſſionem peccati mortalis poſt baptiſmum commiſſi.

Neceſſitas ſacramenti hujus duplex.

Duobus modis poteſt conſiderari neceſſitas in hoc ſacramento. Primo antecedenter ad ipſam inſtitutionem, ita ut fuerit cauſa illius: ſecundo conſequenter ad ipſam inſtitutionem, ſcilicet ut ſit effectus ejus. Priori modo certum eſt, illam non poſſe eſſe neceſſitatem ſimpliciter: quia ſine hoc ſacramento potuiſſent homines baptizati conſequi remiſſionem peccatorum, & ſalvari, ſicut ante legem gratiæ fiebat. Si vero neceſſitatis nomen ad utilitatem extendatur, ſic dici poteſt anteceſſiſſe aliquam, & magnam, propter quam hoc ſacramentum inſtitutum eſt: de illa vero ſufficienter dictum eſt in ſectione præcedenti. Hic ergo agimus de neceſſitate ſimpliciter, ſuppoſita inſtitutione.

Quorundam opinio.

Multi ergo hæretici hanc neceſſitatem negarunt. Ex Catholicis vero, quāvis omnes admittant hoc ſacramentum eſſe neceſſarium ex Eccleſiaſtico præcepto, nonnulli tamen negant eſſe medium neceſſarium ex vi inſtitutionis Chriſti Domini. Quod ſentiunt Hugo de S. Vict. Alenſ. Bonav. & Janſen. citati ſect. præced. Alii vero Catholici Doctores dixerunt, ſaltē hoc non colligi ex Scriptura, Scot. in 4. d. 17. q. unica §. *In iſta quæſtione.* Gab. q. 1. ar. 1. Med. Cod. de Confeſſione q. 2. Caje. Jo. 20. negat hujuſmodi neceſſitatē colligi ex illo loco Jo. 20. Et hoc eſt fundamentum hujus ſententiæ. Nam licet Chriſtus Dominus Eccleſiæ dederit poteſtatem ad remittenda peccata mediante hoc ſacramento, nō tamen inde tollitur eſſe neceſſarium ad talem effectum, ſed utile. Sicut, licet inſtituerit Confirmationem, & Extremam unctionem ad proprios fines & effectus, reliquit illa ſacramenta ut utilia ad tales fines, & effectus, non ut neceſſaria. Si autem inde nō colligitur, nullus eſt in Scriptura locus, unde hoc ſufficienter colligatur: nam alia, quæ afferri ſolent, ut Luc. 13. cum ſimilibus probant neceſſitatem pœnitentiæ in genere, non vero neceſſitatem hujus ſacramenti.

Sacramentum hoc ex Chriſti inſtitutione eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum poſt baptiſmum commiſſorum.

Nihilominus dicendum eſt, ſacramentum hoc ex Chriſti Domini inſtitutione eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum obtinendā, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt. Hæc aſſertio dicitur tradita a Sixto 4. in quadam Extravag. contra Petrum de Oſma, quā refert Caſtro in verb. *Confeſſio.* Inſinuatur etiam in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 15. ubi damnantur errores Joannis Wicleph. Præcipue tamen definita fuit in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. can. 6. quod ſtatuit, confeſſionem jure divino eſſe ad ſalutem neceſſariam: ideo enim confeſſio neceſſaria eſt ad ſalutem, quia eſt neceſſaria ad ſacramentum pœnitentiæ, & ad peccatorum abſolutionem a Sacerdote obtinendam, ut idem cap. 5. & can. 7. definit, quam abſolutionem ad ſalutem eſſe neceſſariam, idem Concilium docet: colligitque ex verbis Chriſti Jo. 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* In qua collectione conſiſtit præcipua difficultas hujus materiæ, & ideo accuratius explicanda eſt. Concilium Trid. ex eo colligit hanc neceſſitatem, quod *Chriſtus e terris aſcenſurus ad cælos, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tanquam Præſides & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo pro poteſtate clavium remiſſionis, aut retentionis, peccatorum ſententiam pronuncient.* In quibus verbis hæc illatio virtute continetur: Chriſtus conſtituit Sacerdotes judices peccatorum mortalium, ergo judicium eorum, & conſequenter ſacramentum pœnitentiæ, quod idem eſt, eſt medium neceſſarium ad remiſſionem talium peccatorum ex vi ejuſdem inſtitutionis.

Quomodo Tridentinum colligat neceſſitatem hujus ſacramenti.

Difficultas prima circa illationem.

Hæc vero conſequentia nonnullas patitur difficultates. Prima eſt, quia, licet Chriſtus inſtituerit judicium Sacerdotum tanquam utile & ſufficiens ad remiſſionem peccatorum, nō inde fit inſtituiſſe etiam ut neceſſarium: nam illud prius generalius eſt, & ex hac parte videtur illatio eſſe ab amplo, ut inquiunt, ad non amplum affirmative, quæ in virtute eſt ex puris particularibus: quia multa poſſunt eſſe media utilia, ſeu ſufficientia ad eundem finem, & plures cauſæ ad eundem effectum, quāvis nulla earum neceſſaria ſimpliciter ſit. Secundo obſtat, quia in ſimili forma videtur eadem illatio nō eſſe bona, quia etiam conſtituit Chriſtus Sacerdotes judices peccatorum venialium: nam etiam in ſacramento pœnitentiæ de illis judicant, & ea remittunt: & tamen non ſequitur judicium eorum eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum. Tertio eſt difficultas in probatione illius conſequentiæ, quam Concilium ſubjungit, dicens: *Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe.* Hæc enim ratio optime probat confeſſionem eſſe neceſſariam ad illud judicium, non tamen probat ipſum judicium eſſe neceſſarium ad remiſſionē peccatorum: quod erat inferendum, & probandum. Et præterea eſt quarta difficultas, quia hoc ipſum, nimirum, remiſſionem peccatorum eſſe dandam a Sacerdotibus per modum judicii, licet a Concilio tradatur ex perpetuo ſenſu Eccleſiæ: non eſt tamen in Evangelio expreſſum, quia illa verba: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* valde generalia ſunt, & poſſent aliis modis verificari: ergo quamvis admittamus illam argumentationem Concilii, nihilominus non inde ſatis probatur, neceſſitatem hanc ſufficienter colligi ex illis verbis Joannis, cum antecedens ipſum & fundamentum totius illationis non ſatis ex illis colligatur.

Secunda. *Tertia.* *Quarta.*

Locus Joan. 20. expenditur.

Propter hæc dicere poſſet aliquis, verba illa Joannis per ſe non ſufficere ad hanc veritatem demonſtrandam: neque id voluiſſe Concilium docere: ſed ex illis adjuncta declaratione Eccleſiæ & traditione, hanc veritatem haberi. Sed hoc duplicem ſenſum habere poteſt: unus eſt, ut traditio Eccleſiæ aliquid addat, & doceat in hoc negotio, quod illis verbis, vel expreſſe ac formaliter, vel virtute, & per neceſſariam conſequentiam non con-

tinea-

tineatur, ſed aliunde manaverit ex doctrina Apoſtolorum, & ex utroque compleatur fundamentum hujus veritatis. Quale eſſet, ſi quis diceret, ex illis verbis haberi poteſtatem remittendi peccata, Apoſtolos autem docuiſſe Eccleſiam, mentem Chriſti fuiſſe, ut illa remiſſio exerceretur per modum judicii: aut, ſi quis diceret ex illis verbis haberi, ſacerdotes eſſe judices, Apoſtolos vero declaraſſe eſſe unicos, ac neceſſarios judices. Alius ſenſus eſt, verba quidem ipſa Chriſti in ſe ſufficienter continere hanc veritatem, Eccleſiam autem ſua traditione, vel definitione declaraſſe hunc eſſe ſenſum verborum Chriſti: quia ad ipſam, ſeu caput ejus pertinet hujuſmodi authentica declaratio, & ſenſus ille non eſt tam clarus, quin fuerit neceſſaria. Priorem modum dicendi ſignificarunt Scotus, Cajetanus, & alii Scholaſtici ſupra citati: quorum opinio ante Concilium Tridentinum tolerari poterat, quia nondum res erat ſatis declarata.

Nunc vero poſterior dicendi modus certus eſt, qui eſt manifeſte intentus a Concilio Tridentino. Nam in c. 1. dicit, *illo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis dediſſe Chriſtum Apoſtolis, & eorum legitimis ſucceſſoribus poteſtatem ad reconciliandum fideles poſt baptiſmum lapſos*: & univerſos Patres, ait, verba illa ita intellexiſſe, utpote ſatis perſpicua: non ergo aliquid eis addendo, quod in ipſis non contineatur, ſed id, quod in eis continetur, declarando. Loquitur autem Concilium de reconciliatione judiciaria, qualis ſit in hoc ſacramento: & ideo inde etiam colligit inſtitutionem hujus ſacramenti. Et ex hoc principio infert in ſequentibus capitibus differentiam inter hoc ſacramentum, & baptiſmum, colligit etiam partes hujus ſacramenti, ac denique c. 5. concludit ejuſdem ſacramenti neceſſitatem, ut contentam in eiſdem Chriſti verbis, declarans hunc eſſe ſenſum illorum verborum juxta Eccleſiæ conſenſum. Quomodo autem hoc verum habeat, & perſuadeatur ratione, præter Concilii authoritatem, explicabitur melius reſpondendo ad difficultates tactas.

Quorundam reſponſio ad primam difficultatem circa Concilium.

Vide Richardum d. 17. ar. 2. q. 1. Ad primam reſpondent aliqui, ſacerdotes non fore veros judices, niſi poſſent fideles compellere, ut de cauſis ſuorum peccatorum coram ipſis agerent: nam, ſi liberum eſt reo accuſari, vel non accuſari coram aliquo, ut ab eo judicetur, ille non poteſt dici verus judex, ſed ad ſummũ arbitrarius. *Rejicitur.* Hæc vero reſponſio non ſatisfacit: primo quia, licet daremus totum, quod aſſumitur, non ſatis inferretur hæc neceſſitas ex vi ſolius divini juris, ſed ad ſummum colligeretur, eſſe in Eccleſia poteſtatem ad compellendum fideles ad confeſſionem peccatorum per Apoſtolicum præceptum: quod alii auctores facile admittunt. Secundo illud, quod aſſumitur, verum non eſt: nam, ut aliquis ſit verus judex, non eſt neceſſe, quod poſſit alium compellere, ut coram ſe judicandus appareat: nunc enim multi ſunt ſacerdotes in Eccleſia habentes juriſdictionem, & verum judicium exercentes in hoc ſacramento, qui non poſſunt alios compellere, ut ſibi confiteantur, ſed voluntarie accedentes, & ſe accuſantes judicant. Nec tamen ſunt judices arbitrarii, neque habentes juriſdictionem a reis ſe illis ſubjicientibus, ſed ſunt judices delegati a ſupremo judice, ita tamen, ut cum plures ſint delegati, vel ordinarii judices, liberum ſit pœnitentibus, ad quem voluerint accedere: propter quod aliquando vocantur arbitrarii, ſeu voluntarii judices. Ad hunc ergo modum intelligi poſſet reſpectu totius poteſtatis remittendi peccata communicatę hominibus: nam comparatione Dei omnes ſacerdotes participantes illã poteſtatem, ſunt quaſi judices delegati ab ipſo, ſeu Vicarii ipſius: potuit autem eis committere vices ſuas, & veram juriſdictionem in favorem & utilitatem reorum, abſque neceſſitate, ſed relinquendo in arbitrio eorum, ut vel ſacerdotibus ſe ſubmitterent, vel, ſi mallent, coram ſupremo judice immediate comparerent. Quod etiam ſatis confirmat exemplum de peccatis venialibus, nam reſpectu eorum etiam ſacerdotes ſunt judices: & tamen non poſſunt compellere ad illorum confeſſionem.

Alia ſolutio. Alii reſpondent, Chriſtum Dominum ex vi illorum verborum erexiſſe in Eccleſia publicum tribunal, in quo cauſæ peccatorum baptizatorum hominum tractarentur, & terminarentur, & in eo conſtituiſſe ſacerdotes ut ordinarios judices: quando autẽ in aliqua Republica bene inſtituta Rex conſtituit aliquod tribunal ſimile, illud eſt quaſi unicum refugium, & neceſſarium medium ad lites terminandas: ſic ergo ex prædicta Chriſti inſtitutione recte colligitur neceſſitas hujus medii ad peccatorũ cauſas tractandas, & eorum remiſſionem obtinendam. Hanc reſponſionem inſinuat Soto d. 18. 1. ar. 1. ubi hanc conſequentiam exiſtimat evidentem, *Sacerdotes ſunt judices ordinarii, ergo ſunt judices neceſſarii*: quia, ſi non eſſent neceſſarii, non haberent vim coercivam, ergo non eſſent judices ordinarii. Et ideo acriter invehitur in Scotum eo quod vocaverit ſacerdotes judices arbitrarios ex vi verborum inſtitutionis. *Scotus a Soto reprehenditur.*

Sed ipſe Soto ex parte procedit æquivoce, non diſtinguens inter judicem arbitrum & arbitrarium: & recte probat ſacerdotes non eſſe judices arbitrarios, id eſt, habentes juriſdictionem ex conventione partium, in quo ſenſu non eſt locutus Scotus. Non tamen videtur ſatis probaſſe Soto, ſacerdotes eſſe judices neceſſarios, vel (quod idem eſt) non eſſe arbitrarios, ut Scotus ajebat. Primo quidem, quia non omnes ſacerdotes ſunt judices ordinarii, ſed ex commiſſione, ut conſtat ex adductis diſp. præced. ſect. 3. & infra diſputando de miniſtro latius dicetur. Reliqui vero, licet dicantur ordinarii judices, quatenus ſunt animarum paſtores ex officio, tamen comparati ad Chriſtum ſunt judices delegati, juxta illud Pauli 2. ad Cor. 5. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur*, quia ſolum ſunt vicarii ipſius: nihil autem repugnat, ut in proximo puncto dicebamus, aliquem eſſe judicem delegatum, & non eſſe neceſſarium in prædicto ſenſu: Soto vero omnem judicem, qui non accipit a reo poteſtatem, ſed a Principe, ordinarium judicem vocat: nam ex eo ſolum probat ſacerdotes eſſe judices ordinarios, quia non a pœnitentibus, ſed a Chriſto poteſtatem accipiunt. Secundo, quia, licet in bono ſenſu demus omnes ſacerdotes eſſe judices ordinarios, non ſequitur eſſe neceſſarios: nec illa conſequutio recte probatur ex eo, quod non haberent vim coercivam. *Soto impugnatur.*

Duobus enim modis intelligi poteſt vis coerciva in judice: primo, ut compellat reum ſiſtere in judicio, & cauſam coram ſe agere: & hoc ſenſu non eſt de ratione judicis ordinarii, ut habeat vim coercivam: nam, ſicut oſtenſum eſt hoc non eſſe de ratione judicis delegati, ita oſtendi poteſt non eſſe de ratione judicis ordinarii. Quia etiam poteſt Princeps duos aut tres Prætores tanquam ordinarios judices in civitate conſtituere, & nulli eorum dare poteſtatem coercendi cives ad agendas cauſas coram ipſis, ſed hoc voluntati ſubditorum relinquere. Et facilius hoc fieri poſſet, ſi Princeps ſibi reſervaret poteſtatem judicandi, & coercendi eos, qui nollent ab inferioribus judicibus a ſe inſtitutis judicari. Ita ergo facile intelligere poſſumus fuiſſe a Chriſto factam hujus judicii inſtitutionem, & feciſſe ſacerdotes judices ordinarios pro his, qui vellent ab ipſis judicari, non dando poteſtatem ſacerdotibus, ut eos cogere poſſent venire ad ſuum judicium, imo nec ſuo divino præcepto eos ad hoc compellendo, ſed eis liberum relinquendo, ut ſi potius vellent a Deo ſolo immediate judicari, coram eo poſſent ſuam cauſam agere: vel ſi hoc ipſi in hac vita negligerent, Deus ipſe ſuo tempore ad judicium cogeret. Atque hic modus inſtitutionis eo eſt facilior in hoc judicio, quod ad favorem & commodum rei totum ordinatur: & ideo potuit arbitrio ejus relinqui, ut eo uteretur, ſi vellet. *Duplex vis coerciva in judice.*

Alio vero modo intelligi poteſt, vim coercivam eſſe neceſſariam in judice ordinario ad judicium ipſum perficiendum, poſtquam accuſatio cauſæ ad ipſum delata eſt. Et hoc ſenſu facile admittam eſſe neceſſariam aliquam vim coercivam in eo judice, ad quem ſpectat juſtũ de criminibus judiciũ ferre, quia neceſſe eſt, ut poſſit crimina punire, quod non fit ſine aliqua coactione proportionata pro ratione judicii. Hoc autem modo habent ſacerdotes vim coercivam etiam in eos pœnitentes, qui alias non tenebantur, nec cogi poterant eis confiteri. Nam poſtquam confitentur, poſſunt eis condignam ſatisfactionem imponere, & ad illam implendam eos obligare, quæ eſt coactio huic foro accommodata, quia in eo tota cauſa voluntarie agitur, ideoque per voluntariã ipſiuſmet rei executionem ſatisfactio exhibenda eſt. Denique totus hic diſcurſus confirmatur exemplo adducto de peccatis venialibus: nam ſacerdotes etiam ſunt judices ordinarii talium peccatorum, licet non habeant vim co-

coactivam in pœnitentes, ut eos compellant ad confeſſionem eorum, quia nihilominus habent poteſtatem ordinariam (modo ſupra expoſito) ad abſolvendum ab ipſis, & ad puniendum illa per impoſitam ſatisfactionem poſtquam reus illa confiteri vult.

His rationibus ſine dubio probatur, ex illa ſola reſpõſione Soti, ſeu (quod idem eſt) ex præciſa poteſtate remittendi peccata a Chriſto ſuis miniſtris conceſſa, non colligi omnino evidenter, & efficaciter prædictam neceſſitatem: quia rationes factæ ſaltem demonſtrant, potuiſſe Chriſtum inſtituere hoc ſacramentum, & dare prędictam poteſtatem modo declarato, & ſtante illo modo inſtitutionis potuiſſe dicere, *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, ſiſtendo in hoc membro affirmativo, ut ipſe Soto loquitur. Nihilominus tamen illa ſemper mihi viſa eſt valde probabilis conjectura, & moraliter ſatis efficax. Quando Princeps in Republica conſtituit publicum tribunal, & ordinarios judices, apud quos cauſæ agantur, illam eſſe viam ordinario jure neceſſariam ad lites terminandas vel punienda delicta, nec ſolere ab ipſo Principe immediate judiciũ uſurpari abſque ſpeciali diſpenſatione. Sic ergo Chriſtus inſtituendo hoc tribunal, illud conſtituit tanquam viam ordinariam, & neceſſariam ad terminandas cauſas peccatorum: in qua quidem neceſſitate poſſet ipſe, ſi vellet, diſpenſare, ſeu ab hoc tribunali & judicio aliquem eximere, tamen, niſi de tali diſpenſatione conſtet, illa eſt unica & neceſſaria via. Unde, ſicut Chriſtus dixit Matt. ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*: in qua locutione (licet ſolum affirmativa) includitur illa negativa, quam idem Chriſtus explicuit Joan. 5. *Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio*: quia licet principalis poteſtas ſemper apud Patrem maneat, ſtatuit tamen non per ſe quatenus Deus eſt, ſed per Chriſtum Deum hominem hanc poteſtatem exercere: & hoc fuit Chriſto poteſtatem concedere, illum ſcilicet facere unicum, & immediatum ac ordinarium judicem hominum, juxta illud Act. 17. *Statuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate in viro, in quo ſtatuit, &c.* ita ad hunc fere modum recte intelligimus, datam eſſe Apoſtolis poteſtatem, & hanc vim, & energiam habere verba illa: *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ac ſi virtute diceret; *Ego jam non judico quemquam quoad remiſſionem peccatorum in hac vita, ſed omne judicium vobis committo*: nam moraliter loquendo, hic eſt ſenſus; Princeps quando ſimili modo ſuas vices committit, & præſertim quando lege ſtabili ac perpetua tale judicium inſtituit. Quem ſenſum inſinuare mihi viſus eſt Auguſt. lib. 50. hom. in 49. dicens; *agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia.* Infra; *Nemo ſibi dicat, occulte ago, apud Deum ago.* Infra; *Ergo ſine cauſa dictum eſt. Quæ ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo: ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei, fruſtramus Evangelium Dei, fruſtramus verba Chriſti, promittimus quod ille negat.* Quod verbum ultimum expendendum animadverto. Nam Auguſt. nulla verba negativa Chriſti retulerat, ſed tantum affirmativa, *Quæ ſolveritis, ſoluta erunt*, & nihilominus ait: Qui promittit remiſſionem niſi per hanc poteſtatem, promittere quod Chriſtus negat: ergo intellexit, per illa verba ita Chriſtum commiſiſſe hominibus illam poteſtatem, ut eo ipſo ſtatuerit illa non uti, niſi per ipſos. Et in eodem ſenſu dixerunt Bernardus, & alii Patres tam eſſe mirabilem potentiam Petri, ut neceſſarium ſit ſententiam ejus præcedere ſententiam cœli.

Soti conjectura probabilis exiſtimatur.

Tertia & genuina ſolutio.

Hæc vero conjectura fiet efficax & convincens ratio, ſi tertiam reſponſionem addamus. Dico ergo ad difficultatem primam, procedere ex falſo fundamento, quia Concilium non colligit hoc judicium eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum ex eo ſolum, quod ſacerdotes inſtituti ſint judices; ſed ex eo, quod tales ſint judices, ut ad eos pertineat remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronunciare: hæc enim fere verba Concilium interpoſuit: & in eis poſita eſt vis illationis, & ſolutio difficultatum omnium. Quia licet ſacerdotes poſſent remittere peccata confitentium, etiam ſi uſus confeſſionis, vel hujus ſacramenti eis non eſſet neceſſarius, ſed voluntarius, tamen retinere peccata non poſſent, ſi confeſſio non eſſet neceſſitatis, ſed voluntatis tantum. Nam ſacerdos ſolum poteſt retinere peccata non remittendo illa: ſi autem hoc ſacramentum non eſſet neceſſarium medium ad remiſſionem peccatorum, quantumcunque ſacerdotes ea non remitterent, illa non poſſent retinere, quia per ſolam contritionem plene ac perfecte poſſent peccatores illorum remiſſionem conſequi. Ut ergo ſacerdotes poſſint exercere illam poteſtatem quoad utrumque actum ſuum, oportet, ut fideles non ſolum poſſint, ſed etiam teneantur uti hoc medio, tanquam neceſſario ad peccatorum remiſſionem. Unde in his verbis ſecundum utramque eorum partem ſpectatis continetur non ſolum hæc conditionalis: *Si ſacerdotes, vos a peccatis abſolverint, abſoluti eritis*; ſed etiam hæc, *Si ipſi non remiſerint peccata, remiſſa non erunt*, ſeu (quod idem eſt) *retenta erunt*: per quam conditionalem ſolet in Scriptura explicari neceſſitas medii juxta ſubjectam materiam, ut patet ex illo Luc. 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, peribitis.* Quod cum proportione applicatur ad modum pœnitentiæ in lege gratiæ inſtitutum, ſub verbis virtute æquivalentibus, ut explicatum eſt.

Vide Waldenſem 2. tom. de Sacramẽtis c. 138.

Propter quod, ſicut pęnitentia abſolute dicitur a ſanctis Patribus fuiſſe ſemper ſecunda tabula poſt naufragium; ita & ſacramentalis pęnitentia in nova lege, ut Conc. Trid. indicavit, & ſumi poteſt ex Hieron. ep. 64. & ex aliis ſupra adductis diſp. 1. hujus materiæ ſect. 1. Denique hic ſenſus horum verborum optime confirmatur ex aliis ſimilibus, quibus promiſſæ ſunt claves Eccleſiæ, & ſub ea metaphora promittitur poteſtas claudendi, & aperiendi regnum cœlorum: quia neceſſe eſt, ut regnum cœlorum non poſſit patere peccatori ſine actu hujus clavis: nam illud vere dicitur ſub clave eſſe clauſum, quod ſine clave aperiri non poteſt, ut in eadem metaphora Apoc. 3. declaratum eſt. Ubi cum de Chriſto dictum fuiſſet, *Qui habet clavem David*: ſubditur, *Qui claudit, & nemo aperit, & nemo claudit*: idem ergo eſt proportione ſervata de clave Petri. Sic ergo in utroque actu illius clavis neceſſitas medii continetur.

Objectiones quædam contra reſolutionem.

Prima.

Sed dicet aliquis: Etiam nunc non poſſe ſacerdotem ita retinere peccata, quin ſine ejus abſolutione illa tollantur, ſi pœnitens contritionem habeat; ergo ex poteſtate retinendi non colligitur neceſſitas medii. Item objicit Janſenius in Concord. c. 147. quia *retinere*, non ſolum ſignificat non remittere, ſed etiam aliquem poſitivum actum ligandi, aut obligandi, ut ex vi & proprietate verborum conſtat: ergo ex verbo retinendi negative explicato non poteſt ſumi efficax argumentum, quia, cum præcipue dicat actum poſitivum, inde ſolum poteſt haberi, quod ſacerdos ſolverit, vel ligaverit, ſolutum, aut ligatum manere: cum hoc tamen ſtare poterit, ut quamvis ipſe neque ſolvat, neque liget, homo alia via ſolvatur, vel ligetur. Rurſus hic etiam urget difficultas de peccatis venialibus, nam de illis poteſt confeſſor abſolutionem negare ea retinendo, ſi revera non ſit diſpoſitus pœnitens ad eorum remiſſionem: & nihilominus reſpectu illorum non infertur neceſſitas medii. Accedit tandem, quod ſicut remiſſio, ita & retentio poteſt intelligi non abſolute, ſed ſuppoſita voluntaria ſubjectione peccatoris. Unde ſolum fit, poſſe ſacerdotem retinere peccata ſuppoſita confeſſione eorum, ſi non judicet pœnitentem eſſe dignum: peccata vero ſibi non confeſſa non propterea poterit retinere: & ita non concluditur, confeſſionem peccatorum eſſe neceſſarium medium ad remiſſionem eorum.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Primæ objectionis ſolutio.

Ad primam objectionem reſpondetur, eum, qui per contritionem nunc conſequitur remiſſionem peccatorum, ſemper manere obnoxium huic judicio: & ideo neque conſequi talem remiſſionem ſine ordine ad illud, neque omnino manere ſolutum, quia licet maneat liber a culpa coram Deo, ſemper manet obligatus ſiſtere in hoc tribunali, ut ſententiam abſolutionis, vel retentionis peccatorum in illo audiat. Et in hoc ſenſu accipiendum eſt, quod ſignificat Adrian. q. 2. de Confeſs. licet peccata tunc non retineantur quoad culpam, retineri quoad obligationem cõfitendi. Non enim poteſt eſſe ſenſus, quod poteſtas retinendi peccata data ſacerdotibus, proxime & directe ſit ad retinendam obligationem confitendi, & non potius ad retinenda ipſamet peccata, hoc enim plane falſum eſt, tum quia poteſtas remittendi peccata non eſt poteſtas remittendi obligationem, ſed ipſamet

cul-

culpas: ergo idem cum proportione eſt de poteſtate retinendi; tum etiam quia obligatio confitendi peccata non retinetur a ſacerdote, ſed retinetur ab ipſomet Chriſto ex vi inſtitutionis ejus, & legis nondum impletæ. Senſus ergo eſſe debet, ex poteſtate retinendi peccata ſacerdotibus data optime colligi, licet per contritionem remittantur peccata: non tamen tolli obligationem comparendi in hoc ſacramentali judicio; & ideo licet hoc ſacramentum non ſit neceſſarium in reipſa ſuſceptum ad peccati remiſſionem, eſſe tamen neceſſarium in re, vel in voto, ut ſtatim diceretur.

Replica. Dices: Hæc reſponſio ſupponit, quod probare intendimus, nimirum, per ſe loquendo eſſe neceſſarium confiteri peccata, & ideo obligationem illam ſemper manere, etiam ſi per contritionem remiſſa ſint. *Solutio.* Reſpondeo, nos non ſupponere neceſſitatem, ſed ex poteſtate remittendi, & retinendi illam colligere, & conſequenter inferre, obligationem cōfitendi manere, non obſtante contritione. Quia, cum illa poteſtas univerſe, & generatim data ſit in omnia peccata mortalia cōmiſſa, ut ſtatim dicemus, neceſſe eſt, ut circa omnia poſſit efficaciter exerceri; non poſſet autem exerceri ullo modo circa peccata per contritionem remiſſa, niſi maneret ſaltem obligatio confitendi talia peccata; ergo ex illa poteſtate optime colligimus illam neceſſitatem, & obligationem, ut ex reſponſione ad illas objectiones clarius conſtabit.

Secunda objectio ſolvitur. Ad ſecundam ergo objectionem Janſenii dicimus primo, antiquos Patres illam retentionem per negationem veniæ explicaſſe, ut videre licet in Cyrillo, Euthymio, Ruperto, & aliis, & non poſſe aliter exponi, ſi verbum retinendi referatur immediate ad ipſas culpas, ſicut verbum remittendi, ut ſupra evidenter probatum eſt, quia culpa ipſa non poteſt directe per actionem poſitivam retineri: quanquam judicium ipſum, quo aliquis judicatur indignus abſolutione, actus poſitivus ſit, quem Concil. Tridentin. appellavit proferre ſententiam retentionis. Hic autem actus poſitivus non impedit, imo confirmat conſequutionem factam: nam, cum ſacerdotes ex vi hujus poteſtatis habeant jus ferendi hoc judicium remittendi, vel retinendi peccata juxta merita cauſæ, neceſſe eſt, ut pœnitentes coram illis compareant. Secundo dicitur, etiamſi demus illam retentionem fieri poſſe per actum poſitivum, vel ſimul cum illo, non propterea enervari vim illationis. Dicunt enim aliqui, ſacerdotem dum negat abſolutionem pœnitenti, poſſe etiam illi imponere aliquod onus, quod facere teneatur, ut abſolutionem & remiſſionem peccati poſſit obtinere, per quod poſitive retinet peccatum, quia de novo ita ligat pœnitentem, ut, niſi faciat, quod ſibi injunctum eſt, non poſſit peccati veniam obtinere, etiam per contritionem: quia nec contritionem habere poterit, niſi impleat quod ſibi eſt injunctum, vel ſaltem propoſitum implendi habeat. Ex hoc tamen, etiam ſi concedatur, non tollitur neceſſitas illationis factę, ſed eodem modo infertur: quia non poterunt ſacerdotes hoc poſitivo modo retinere peccata, niſi exercendo judicialem actum in hoc foro, ad quod neceſſe eſt, ut præcedat accuſatio, quæ per confeſſionem fit. An vero ille modus retentionis verus ſit, infra in materia de ſatisfactione dicam: in præſenti vero non cenſeo eſſe neceſſarium, ut jam oſtendam.

Tertia enodatio. Ad 3. objectionem reſponderi poſſet, aliter poſſe ſacerdotem retinere peccata mortalia, quam venialia, nam illa poteſt & negative, & poſitive modo explicato; hæc autem tantum negative, quia non poteſt obligare pœnitentem, ut aliquid faciat in remedium eorum: & ideo non poteſt illa poſitive retinere. *Non exhaurit difficultatē.* Sed differentia hæc nec neceſſaria eſt, nec difficultatem ſolvit. Probatur, quia ex ſola poteſtate retinendi negative peccata mortalia optime infertur neceſſitas illi confitendi, ut declaratum eſt: ergo illud ſufficiet in peccatis venialibus, vel alia ratio quærenda eſt. Item, quia, ſi ſenſus ſit, poſſe ſacerdotem, cum negat pœnitenti abſolutionem peccati mortalis, imponere illi ſpeciale præceptum poſitivum ex ſua voluntate profectum, ſine cujus obſervatione non poſſit conſequi remiſſionem talis peccati; id profecto durum eſt, quia nullo teſtimonio authentico probari poteſt, neque etiam ex principiis revelatis efficaciter inferri, ut infra ſuo loco dicam. Si autem ſit ſenſus, poſſe ſacerdotē, ut paſtorem, & judicem in illo foro, aperire pœnitenti obligationem, quam ex ſe ſeu ex modo conſcientiæ ſuæ habet ad aliquid faciendum, ut poſſit a peccatis abſolvi: nec quidem veriſſimum eſt, tamen per hoc ſacerdos non addit vinculum poſitivum, ſed declarat ſolum, quod ipſe pœnitens ex ſe habet: quod quidem etiam poteſt facere ſacerdos circa veniale peccatum, juxta materiæ capacitatem: ergo quoad hoc nulla eſt differētia. *Vera reſponſio.* Sed diſcrimen erit, quod, quando ſacerdos retinet peccatum mortale, efficaciter, ut ſic dicam, retinet, non ſolum quia, ſi clavis non erret, culpa vere manet; ſed etiam, quia, licet fortaſſe erret, ſemper manet obligatio procurandi abſolutionem in illo foro; quando vero ſacerdos negat abſolutionem peccati venialis, ſolum retinet illud ſecundum quid, ſcilicet, quoad hoc, ut ſacramentaliter non remittatur; non vero ita retinet, ut maneat neceſſario ſubjiciendum illi foro. Unde vero hæc differentia colligatur, & quo modo ad verba Chriſti convenienter aptetur, paulo poſt dicetur melius, reſpondendo ad ſecundam difficultatem poſitam circa Concilium Tridentinum.

Quarta objectio ſolvitur. Ad 4. objectionem reſpondetur in primis, eſſe contra vim verborum Chriſti, quia non dixit: *Accipite poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, quæ ipſi peccatores voluerint*; ſed ſimpliciter *remittendi & retinendi peccata*: ergo addendo illam limitationem, derogatur verbis Chriſti, & poteſtati miniſtrorum ejus, quorum judicio, & arbitrio res commiſſa eſt, non liberæ voluntati peccantium. Deinde, ſi ante factam voluntariam confeſſionem poſſunt peccatores nolle judicari a ſacerdotibus de remiſſione, vel retentione peccatorum, licet poſt factam confeſſionem ſacerdos negaret abſolutionem, poſſent non amplius illa peccata confiteri, neque eorum abſolutionem ſacramentalem procurare, ſed per ſolam contritionem eorum veniam conſequi: quia confeſſio ſemel facta non addidit eis obligationem, nec ſacerdos poſſet illam addere, quia jam eſt functus officio ſuo negando abſolutionem. Sicut potuiſſent etiam quid ſimile facere in peccatis venialibus. Igitur, ut poteſtas illa retinendi peccata efficax ſit, non ſolum ad retinendum reſpectu prioris abſolutionis, ſed etiam ad retinendum ſimpliciter, neceſſe eſt, ut cadat ſimpliciter & abſolute in ipſa peccata, & quod ex illa oriatur, vel colligatur obligatio confitendi & ſubjiciendi peccata huic poteſtati, non vero quod tantum ſit quaſi ſub conditione, ſi pœnitentes voluerint ſua peccata confiteri.

Cur hæc neceſſitas magis ex poteſtate retinendi, quam remittendi peccata colligatur. Atque hinc intelligitur, cur hæc neceſſitas magis ex actu retinendi, quam remittēdi peccata colligatur, cum tamen ſit una & eadem poteſtas, quę primario ordinatur ad remiſſionem, ex conſequenti vero, & quaſi per accidens retinet ea, quæ remiſſione digna non ſunt. Ratio enim eſt, quia, ſi eſſet poteſtas remittendi ſine poteſtate retinendi, poſſet eſſe tantum in favorem rei, & ideo per ſe ſola non ſatis oſtenderet, neceſſitatem: poteſtas vero retinendi declarat, hunc non tantum eſſe favorem rei, ſed etiam ipſius cauſæ ſeu juſtitiæ divinæ, ut ſic dicam, ratione cujus datur jus ſacerdotibus abſolutum, & independens a voluntate ipſiuſmet rei, ut poſſint & debeant cognoſcere, & juſtum judicium ferre in tali cauſa. Unde etiam poteſtas remittendi pręciſe ſumpta poſſet eſſe utilis pœnitentibus, etiam ſi uſus ejus non eſſet neceſſarius, ſed voluntarius: poteſtas autem retinendi fruſtra eſſet, ſi pœnitenti non eſſet neceſſaria ſubjectio, ſed voluntaria, ut diſcurſus ſupra factus oſtendit. Et ratio a priori eſſe videtur, quia poteſtas retinendi, ut ſic eſt ſuo modo coactiva, & ideo requirit aliquam neceſſitatem ex parte rei, cumque in hoc foro non habeat locum coactio per externam violentiam, oportet ut ſaltem ſit per obligationem præcepti. Quæ ratio locum habet, ſive actum retinendi negative explicemus, ſive etiam poſitive, quatenus etiam hæc poteſtas eſt data ad caſtiganda & vindicanda delicta, juxta doctrinam Concilii Tridentini ſeſs. 14. cap. 8. & can. 15. quia ſub hac ratione etiam eſt coactiva poteſtas; & ideo non datur tantum ad vindicanda ea peccata, quæ reus accuſare voluerit, alias valde inefficax eſſet ad eum finem: ſed abſolute datur ad injurias Dei vindicandas. Ex quo etiam recte colligitur, hoc judicium conſtitutum eſſe, ut neceſſarium ad peccatorum veniam conſequendam.

Secunda principalis difficultas circa Concilium Trid. de venialibus peccatis ſolvitur.

Statim vero occurrit ſecunda principalis difficultas de venialibus peccatis: quæ tangit aliam infra tractan-

dam, cur venialia peccata non ſint materia neceſſaria hujus ſacramenti. Illa ergo veritate nunc ſuppoſita, reſpondemus, poteſtatem retinẽdi peccata non ita extendi proprie,& ſimpliciter ad peccata venialia, ſicut ad mortalia: & ideo in eis non procedere rationem factam cum ſimilitudine formæ, ut in prædicta difficultate aſſumitur. Quia, licet Chriſtus conſtituerit ſacerdotes judices ad remittendum, non vero ad retinendum ſimpliciter hæc peccata:Concilium autem, ut diximus, non colligit ex poteſtate judicandi abſolute,ſed ex poteſtate judicandi cum facultate retinendi peccata. Interrogabit vero ſtatim aliquis, unde poſſit hæc differentia colligi, cum verba Chriſti ſimplicia ſint,& quoad utraque partem indiſtincte, & indefinite cadant in peccata: ergo vel ſub utroque membro comprehenduntur venialia peccata, vel ſub neutro. Unde non defecerunt, qui, ne concederent venialia peccata poſſe retineri a ſacerdotibus,negarent poſſe remitti. Eſt tamen omnino falſa, & erronea ſententia: alias peccata venialia non eſſent materia ſufficiens hujus ſacramenti, nec ſacerdotes poſſent de illis, præſertim ſolis, abſolvere: quod eſt contra univerſalem ſenſum Eccleſiæ,ut infra videbimus. Sequela vero patet, quia ſi ex vi inſtitutionis ibi factæ non ſunt materia, ex vi alterius eſſe non poſſunt, quia nulla alia poſtea facta eſt:& ſi in eo loco non eſt data poteſtas circa hæc peccata,in nullo alio data eſt. Dici ergo poteſt aliter,etiam ibi datam eſſe poteſtatem ad retinenda hæc peccata,non tamen ſimpliciter,ſed poſtquam confeſſa ſunt,& in ordine ad tale judicium, quando ſacerdos judicat pœnitentem non eſſe ſatis diſpoſitum ad eorum remiſſionem. Sed, licet hoc verum ſit, ut in ſuperioribus eſt tactum: non tamen ſolvit præſentem difficultatem: nam adhuc ſupereſt reſpondendum ad interrogationem, cur illud, *retinere*, circa peccata mortalia intelligatur ſimpliciter, circa venialia vero tantum ſecundum quid.

Cur peccata mortalia retineri poſſint, non autem venialia. — *Quorundam opinio rejicitur.* — *Aliorum opinio.* — *Non placet.*

Vera differentia traditur.

Dicendum eſt ergo, rationem differentiæ eſſe, quia hæc poteſtas per ſe primo data eſt propter peccata mortalia, extenditur vero ad venialia veluti conſecutione quadam, & utriſque accommodatur modo illis proportionato. Peccatum enim mortale ſimpliciter eſt Dei injuria, & claudit homini januam regni, ad quod aperiendum claves datæ ſunt, quod maxime fit tollendo peccatum mortale. Quia vero venialia peccata, quamvis non claudant, impediunt introitum regni, & ad tempus dici poſſunt claudere, quia nihil coinquinatum illuc intrare poteſt: ideo clavis illa quatenus eſt poteſtas remittendi peccata, extenditur ad peccata venialia: nam poteſtas ſufficiens ad tollendum impedimentum perpetuum & remittendam injuriam ſimpliciter, a fortiori ſufficiet ad tollendum impedimentum temporale ejuſdem ordinis, & ad remittendam injuriam ſecundum quid, cujus venia eſt longe facilior. Secus vero eſt de actu retinendi, qui, ut dixi, coactionem indicat, quæ minor eſſe debet circa minores injurias, quam circa majores, ideoque actus retinendi non æque extenditur ad venialia peccata,neque in hoc habent tantam connexionem cum mortalibus, ſicut in remiſſione. Quod recte explicatur ex illa ratione temporalis impedimenti, nam inſtitutio hujus ſacramenti non mutavit quoad hoc naturam peccati venialis: ideoque quantumvis illud peccatum per hoc ſacramentum non remittatur, ſemper manet impedimentum temporale, quod in purgatorio poterit auferri, & ideo reſpectu illius non potuit ſecundum rerum naturam, aut congruentiam, vel potius non debuit hoc ſacramentum ut neceſſarium medium relinqui, atque adeo nec poteſtas retinendi eodem modo extendi potuit ad hæc peccata.

Quocirca, quamvis Chriſti verba in exteriori ſpecie ſimplicia ſint,& uniformia, tamen, quia in ipſo nomine, *peccata*, includunt analogiam quandam, ideo ex ſe poſtulant, ut cum proportione debita ad ea, quæ ſub ſe continent, applicentur juxta materiæ capacitatem. Sicut etiam hæc verba: *Niſi pœnitentiam peccatorum egeritis, eorum veniam non conſequimini*, uniformia ſunt: & tamen duas propoſitiones includunt,unam affirmativam: *Si pœnitentiam peccatorum egeritis, eorum remiſſionem obtinebitis*, quæ non minus venialia, quam mortalia peccata complectitur: alia eſt negativa: *Si non egeritis pœnitentiam,non obtinebitis veniam*,quę non ęque comprehendit mortalia, ac venialia. Nam in mortalibus ſimpliciter vera eſt, in venialibus autem ſolum ſecundum quid,ſcilicet, non obtinebitis ex vi talis diſpoſitionis, aut niſi aliud medium adhibueritis. Sic ergo in præſenti dicendum eſt, nam, ut ſupra diximus,prædicta Chriſti verba, quatenus neceſſitatem medii continent, ad ſimiles conditionales propoſitiones revocantur. Atque hæc doctrina fundamentum habet in D.Th.qu.84. art. 2. ad 3. & latius eam explicarunt Cano dict. relect. de Pœnitentia p. 5. & Ruardus art. 5. & alii, quos referemus infra agentes de integritate.

Enodatur tertia difficultas circa Concilii illationem.

Tertia difficultas erat circa rationem Concilii, ſcilicet, quia ſacerdotes non poſſunt judicare incognita cauſa. Nam hæc ratio immediate concludit confeſſionem eſſe neceſſariam, ut ſacerdotes actum ſuæ poteſtatis exercere poſſint: quod eſt verum. Inquiritur autem quomodo inde inferatur neceſſitas ſimpliciter confeſſionis. Reſpondetur vero ex dictis optime id colligi, quia judicium ſacerdotis eſt ſimpliciter neceſſarium: quod probatum relinquitur a Concilio ex alio principio, quod ſacerdotes ſunt judices habentes poteſtatem ſimpliciter remittendi, aut retinendi peccata. Unde illa ratio non aufertur a Concilio ad concludendam immediate neceſſitatem totius ſacramenti, ſed ſolum ad concludendum confeſſionem eſſe neceſſariam ad uſum illius poteſtatis, ac proinde etiam ad remiſſionem peccati. Unde obiter adverto,quod licet ad retinenda peccata juridico modo, & proferendo ſententiam, ut Concilium loquitur, tam neceſſaria ſit confeſſio, ſicut ad peccata remittenda: nihilominus, ut peccata retineantur ſeu non remittantur, ſufficit negatio confeſſionis voluntaria, ſeu in re & in voto, quia eſt negatio medii neceſſarii ad remiſſionem peccati. Ex quo dicere poſſumus, hanc poteſtatem clavium duobus modis retinere peccata, uno modo proxime & judicialiter, alio modo remote & per ſolam negationem remiſſionis, qualis eſt circa peccata etiam non confeſſa: & uterque modus eſt verus,& virtute contentus in verbis Chriſti, maxime propter poteſtatem retinendi.

Dupliciter retinentur peccata per clavium poteſtatem.

Quarta difficultas diluitur.

Ultima difficultas facile expeditur. Nam quod Concilium ſupponit, nimirum actum hujus poteſtatis exercendum eſſe per modum judicii,in eiſdem verbis Chriſti ſufficienter continetur. Primo quidem,ſi ſiſtamus in poteſtate remittendi, quia certum eſt non communicaſſe Chriſtum Apoſtolis totam excellentię poteſtatem,quam habebat ad remittenda peccata: & ideo non eſt veriſimile arbitrio eorum reliquiſſe modum illius remiſſionis, hoc enim erat proprium ipſius: nullus autem alius determinatus modus aſſignari poteſt, vel ex uſu & praxi Eccleſiæ, vel etiam ex ratione, ſeu qui ſit ita conſentaneus juſtitiæ erga Deum, & humanæ fragilitati & curationi: recte ergo intellexit Eccleſia illum actum ſibi cõmitti per modum judicii.Quæ ratio optima eſt, ſed aliquid habet congruentiæ, & conjecturæ: aliquid etiam poſtulat ſupplendum & declarandum ex traditione Eccleſię. Verbum igitur *retinendi*, hic etiam mihi videtur includere convincentem rationẽ. Eſſet enim ineptiſſimum, & præter omnem rationem committere hominibus, ut ſuo arbitrio ſine cauſæ examinatione, & abſque prudenti,& juſto judicio poſſent aliorum peccata remittere: ergo eo ipſo quod talis poteſtas conceditur,evidenter ſignificatur, eſſe exercendam per modum judicii,nec poteſt concipi,quo alio rationabili modo fieri poſſit.

Objectio.

Dices: etiam poteſtas baptizandi eſt poteſtas remittendi peccata, quæ conſequenter eſt etiam poteſtas retinendi, quia per negationem baptiſmi retinetur peccatum, ſicut per negationem abſolutionis. Et ideo multi ſancti intelligunt in his verbis Chriſti etiam eſſe contẽtam illam poteſtatem,ut ſupra retuli:& tamen illa poteſtas non exercetur per modum judicii, ex vi prædictorũ verborum.Reſpondetur,hæc verba ad literam,& in omni rigore ac proprietate non comprehendere baptiſmũ: & ſupra dixi, Patres, qui interdum aliud ſignificare videntur,pie exponendos eſſe,& locutos eſſe per quandam extenſionem, vel accommodationem ad explicandam unam poteſtatẽ per aliam, vel ut alteram ex altera credibilem facerent. Poteſtas ergo baptizandi non eſt poteſtas ad retinenda peccata: nec Chriſtus Dominus eo modo illam contulit, ſed abſolute dixit, *Euntes docete*

Solvitur.

omnes

omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Unde, ſicut poteſtas prædicandi non eſt poteſtas retinendi tenebras infidelitatis, ſed illuminandi: ita cum proportione dicendum eſt de poteſtate baptizandi, quia per ſe primo eſt ad tollendum originale peccatum. Et ideo actus illius poteſtatis nulla juſta ratione poteſt negari infantibus, ut propterea dicatur poteſtas retinendi peccata: adultis vero interdum poſſet negari per accidens, propter defectum neceſſariæ diſpoſitionis. Hoc vero commune eſt omnibus ſacramentis, unde non eſt ex ſpeciali actu illius poteſtatis, ſed ex natura rei ſequitur, quia *ſanctum non eſt dandum canibus.* Multoque minus poſſunt miniſtri baptiſmi ex vi illius poteſtatis ligare aliquo poſitivo modo, qui ad vindictam de peccato ſumendam pertineat. Eo tamen modo quo poſſunt negare baptiſmum, neceſſe eſt, ut aliquam rationem judicii obſervent, quia non ſuo arbitrio, ſed juxta rationem, & æquitatem judicii id facere poſſunt.

Teſtimoniis Patrum roboratur aſſertio poſita.

Ex his ergo ſatis conſtat propoſita veritas tam ex verbis Chriſti, quam ex doctrina Conc. Tridentini, conſtat etiam totam rationem hujus neceſſitatis poſitam fuiſſe in voluntate Chriſti, quamvis multæ illius congruentiæ dari poſſint, quæ in hac & præcedenti diſputatione tactæ ſunt, & infra tractando de præcepto confeſſionis iterum occurrent. Nunc ad doctrinæ complementum ſupereſt, ut Patrum conſenſionem & traditionem adjungamus. Clemens Romanus in epiſt. 1. admonet, ut ſi forte alicujus cor malum aliquod latenter irrepſerit, non erubeſcat hoc confiteri ei, qui præeſt, *ut poſſit æterni ignis pœnas effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia pervenire.* Ubi verbum illud, *ut poſſit*, neceſſitatem ſatis indicat. Et notandum eſt obiter quod ait, etiam cogitationes internas eſſe de neceſſitate confeſſionis. Sic etiam Fabianus Papa ep. 2. poſt medium, dicit, *peccatores in baratrum delabi, niſi ſacerdotali auctoritate illis ſubventum fuerit.* Lactant. lib. 4. c. ult. ubi ſigna hæc ponit veræ Eccleſiæ, *In qua*, inquit, *eſt religio, confeſſio, & pœnitentia, quæ peccata ſalubriter curat.* Et c. 17. prius dicit neceſſitatem confeſſionis ſignificatam fuiſſe in circumciſione, & infra ſubdit. *Si cor nudaverimus, id eſt ſi peccata confeſſi ſatis Deo fuerimus, veniam conſequemur, quæ contumacibus, & peccata ſua celantibus denegatur.* Quod verbum ultimum aperte indicat neceſſitatem. Idem habet Origenes hom. 2. in Pſal. 37. a princ. & ſpecialiter circa illa verba: *Quoniam iniquitatem meam ego pronuncio*: ita enim ipſe legit: & addit. *Pronunciationem vocat confeſſionem peccati: docet enim Scriptura, quoniam oportet peccatum non celare intrinſecus. Nam ſicut ii, qui habent intrinſecus occultam eſcam indigeſtam, ſi evomuerint, elevantur: ita qui peccaverunt, ſi occultant & retineant intrinſecus peccatum, ſuffocantur humore peccati: ſi autem ipſe fiat accuſator ſui, dum confitetur, omnem morbi digerit cauſam*: Et ut explicet ſe loqui de confeſſione homini facta, ſubdit: *Tantum circumſpice cui debeas confiteri, proba prius medicum, &c.* Idem hom. 2. in Levit. inter alia inquit; *Cum non erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum ſuum.* Et lib. 3. Periar. c. 1. circa med. inquit; *Qui non prius ſuorum peccatorum cognoverit mala, ac proprii oris confeſſione prodiderit, is abſolvi non poterit.* Baſilius etiam in id Pſal. 32. *Miſericordia Domini plena eſt terra*, dicit, Deum velle remittere peccatum, ſi tamen contritio, & confeſſio adſit. Et regul. 288. ex brevioribus dicit: *Neceſſario iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio.* Idem in epiſt. 15. ad Amphil. c. 73. & lib. de Vera virgin.

Multa etiam habet Tertull. lib. de Pœnit. præſertim a c. 7. & c. 10. habet hæc verba. *Nunquid ſi aliquid humanæ notitiæ ſubduxerimus, propterea & Deo celabimus? an melius eſt damnatum latere, quam palam abſolvi?* Sic etiam Cyprianus lib. de lapſis c. 11. circa fin. *Etiamſi malæ cogitationes*, inquit, *apud Dei ſacerdotes dolenter, & ſimpliciter confitentes exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus aperiunt, ſalutarem medelam exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe, Deus non irridetur.* Quæ ultima verba neceſſitatem ſignificant. In epiſtolis etiam Cypriani quamplura ſunt de hac re teſtimonia, præſertim videri poteſt epiſt. 52. & 54. & in 31. quæ eſt Cleri Romani ad ipſum. Quibus locis hoc notat Pamelius & alia congerit: & ſimilia fere habet Irenæus lib. 1. c. 9. ubi Fevardentius hoc ipſum, & alia notat. Idem etiam indicavit Dionyſius epiſt. 8. ad Demophilum non longe a principio, ubi refert ſacerdotem quendam ad pedes alterius ſacerdotis procidiſſe, ut remedium peccatis ſuis quæreret. Idem ſentit Ambroſius libris de Pœnit. præſertim lib. 1. c. 2. Eandem veritatem indicat Gregor. Nyſſen. hom. 2. in Eccleſiaſt. Auguſt. expreſſe lib. 50. hom. in 49. & 50. & ſerm. 8. de Verbis Domini, & ſerm. 66. de tempore, & tract. 49. in Joan. Anaſtaſius Synaita Orat. de ſacra Synaxi, inter alia; *Chriſto Domino per ſacerdotes tua confitere peccata.* Idem ſumitur ex Leone Pap. ep. 69. Chryſoſt. hom. 20. in Geneſ. & homil. 3. imperfect. in Matth. Gregorio hom. 16. in Ezechielem in principio, ubi dicit, confeſſionem eſſe portam anguſtam, per quam intratur ad regnum: & hom. 26. in Evang. in hunc ſenſum explicat dictum locum Joannis. Et alia ex eo ſumi poſſunt 26. Moralium, c. 23. alias 28. & hoc ipſum confirmari poteſt teſtimoniis Patrum, quos citavi ſect. præced. & diſputat. præced. ita enim ſemper exponunt inſtitutionem hujus ſacramenti, & judiciariam poteſtatem in hoc foro Eccleſiæ conceſſam. Et nonnulla peti poſſunt ex Decreto Gratiani de Pœnit. d. 1. præſertim a cap. 87. Et hoc tandem indicant Patres illa metaphora, qua vocant pœnitentiam ſecundam tabulam poſt naufragium, ut D. Th. ſupra explicuit q. 84. art. 6. Nam, licet intelligi poſſint, ut revera ſæpe loquantur de pœnitentia virtute: tamen ſuppoſitis iis, quæ aliis locis docent de pœnitentia legis gratiæ, recte etiam intelliguntur de pœnitentiæ ſacramento, unde expreſſe Hieronymus tom. 2. epiſt. 64. ad Pamachium & Oceanum: *Secunda*, inquit, *poſt naufragium tabula eſt culpam confiteri.*

Factum Nectarii Conſtantinopolitani Patriarchæ objicitur.

Contra hanc veritatem eſt vulgaris objectio, quia in Eccleſia Conſtantinopolitana Nectarius ejus Patriarcha prædeceſſor Chryſoſtomi, abſtulit uſum ſacramentalis confeſſionis: ergo ſignum eſt non eſſe medium ad ſalutẽ neceſſarium: fuiſſet enim intolerabilis error, medium ſalutis auferre. Neque ſatisfaciet, qui dixerit, erraſſe Nectarium, quia & privatus Epiſcopus erat, & non admodum eruditus in Eccleſiaſticis rebus, nuper enim baptizatus ex Præfecto urbis factus eſt Patriarcha, ut refert Ruffinus lib. 2. c. 21. & Niceph. l. 12. c. 12. Hoc, inquam, non ſatisfacit, tum quia eadem hiſtoria refert fuiſſe virum ſanctum, de quo credibile non eſt, rem adeo gravem abſque conſilio ſapientum, & prudentum attentaſſe: tum etiam, quia illum imitati ſunt alii prælati, & Eccleſiæ Orientales, & (quod amplius eſt) Chryſoſtomus Nectarii ſucceſſor eandem conſuetudinem retinuit: hoc enim totum, cum facto Nectarii referunt Socrates lib. 5. Hiſtoriæ cap. 19. & Sozomenus lib. 6. cap. 16. & Nicephorus lib. 12. Hiſtoriæ cap. 28.

Aliquorum reſponſio.

De hac difficultate multa dicuntur a Modernis ſcriptoribus propter hæreticos hujus temporis, apud quos majus pondus habet incerta hęc hiſtoria de facto Nectarii, quam ſcriptura, & perpetua Eccleſiæ traditio. Reſpondent ergo aliqui, non adhibendo fidem huic narrationi: quia Sozomenus, ut ait Gregor. lib. 6. Epiſt. 195. multa mentitur, & ideo Eccleſia Romana ejus hiſtoriam non recipit. Socrates etiam fidem non facit in hac cauſa, quia hæreticus Novatianus fuit, ideoque ſacramentum pœnitentiæ odioſum habuit: ut Nicephorus teſtatur lib. 6. c. 37. & lib. 9. c. 13. & ſumitur ex eodem Socrate lib. 6. ſuæ hiſtoriæ cap. 19. Atque ita fere reſpondet Cæſar Baronius 1. tom. an. 56. qui de Nicephoro nihil dicit. Potuit autem decipi ex aliorum narratione.

Non admittitur.

Sed quanquam fieri potuerit, ut dicti auctores minus fideliter in re aliqua factum Nectarii narraverint; tamen negari non poteſt, quin aliquid ille ſuſtulerit ad hoc negotium ſpectans. Tum quia non potuiſſet facile mendacium confingi in re tam publica & manifeſta, ſi non fuiſſet in re aliqua fundamentum; tum maxime, quia non ſolum in hiſtoriis pervulgatum eſt illud factum, ſed etiam ex Chryſoſtomo in variis locis colligitur, ut ex ſequente objectione conſtabit. Fatemur igitur, Nectarium aliquid ſpectans ad Eccleſiam, & exteriorem pœnitentiam ſuſtuliſſe; quid vero illud fuerit, incertum eſt.

Aliorum reſponſio. Aliqui ergo concedunt, illum ſuſtuliſſe uſum ſacramenti pœnitentiæ. Ex quibus nonnulli fatentur illum erraſſe, ut Waldenſis tom. 2. de Sacramentis cap. 141. Soto vero, & Cano, ut excuſent Nectarium, ajunt, non abſtuliſſe ſimpliciter, ſed ad breve tempus ad ſedandum ſcandalum in Eccleſia ſubortum ex confeſſione cujuſdam nobilis matronæ, quæ cum Diacono peccaverat. Adduntque ſuſpenſionem illam confeſſionis uſque ad tempora Chryſoſtomi duraſſe, ipſumque etiam illam toleraſſe, quia propter idem ſcandalum auſus non eſt morem priſtinum ſuæ Eccleſiæ reſtituere.

Sed hæc profecto nulla excuſatio eſt: quia res jure divino præcepta, & tam neceſſaria ad ſalutem, ſuſpendi etiam ad breve tempus, vel licite, vel valide, non potuit, præſertim propter ſcandalum ortum ex ſingulari facto unius perſonæ, & ex re valde remote pertinente ad hoc ſacramentum, non ex confeſſione ipſa. Item, quia illud non poteſt dici breve tempus, ſi Nectarius ſimpliciter abſtulit pro toto tempore vitæ ſuæ, & in eo ſtatu ſuam Eccleſiam reliquit. Denique medium illud neceſſarium non erat ad tollendum ſcandalum, quod ſufficienter tolli poterat majorem diligentiam adhibendo circa ſecretum confeſſionis: aliunde vero erat illud medium pernicioſiſſimum Eccleſiæ, non ſolum ſuppoſita neceſſitate juris divini, ſed etiam ſuppoſita ſola inſtitutione, & utilitate talis ſacramenti. Sicut nunc eſſet intolerabilis error auferre etiam ad breve tempus ab aliqua Eccleſia uſum ſacramenti Confirmationis, vel Extremæ unctionis, etiamſi demus non eſſe ſub præcepto juris divini. Propter quod, ſi exemplum Nectarii aliquid valet, non ſolum probat illum ſenſiſſe uſum confeſſionis non eſſe neceſſarium ad ſalutem, ſed etiam ignoraſſe eſſe utilem ad ſanctificationem animarum, & remiſſionem peccatorum, quod veriſimile non eſt, & ideo incredibile mihi eſt illum abſtuliſſe uſum confeſſionis ſacramentalis etiam ad tempus, niſi concedamus Nectarium fuiſſe a Novatianis deceptum: a *Rejicitur.* qua ſententia non longe abeſt Baronius ſupra. Non invenio tamen ſufficiens fundamentum, ut hanc notam illi vere imponamus: præſertim cum falſum eſſe conſtet, vel Chryſoſtomum, vel alias Eccleſias Orientis talem confeſſionis ſuſpenſionem, aut probaſſe, aut toleraſſe, ut ſtatim oſtendemus. Item quia Eccleſia Conſtantinopolitana nunquam apud veteres de hoc errore male audivit, neque a Summis Pontificibus de illo reprehenſa eſt.

Hæc vero omnia maxime procedunt, ſi in eo ſenſu credatur Nectarius confeſſionem abſtuliſſe, ut uſum ejus prohibuerit: nam ſi quis diceret illum non prohibuiſſe, ſed ſolum ſtatuiſſe, ut fideles non cogerentur ab Eccleſiæ miniſtris confiteri, vel ut nulli ſacerdotum eſſet hæc cura peculiariter commiſſa, ſed uniuſcujuſque conſcientiæ reliquiſſe, ut jus a Chriſto inſtitutum ſervaret, vel illo uteretur ut vellet (ſi quis, inquam hoc diceret) quidpiam minus incredibile aſſereret: inde tamen illud argumentum ſumi poſſet contra veritatem Catholicam ſupra fundatam, quia neceſſe non eſt, ut Eccleſia ſemper & in omni tempore, hoc loco adhibuerit peculiarem determinationem huic præcepto divino, aut coactionem aliquam, per quam ad illius obſervationem fideles compelleret. Unde addunt aliqui, Nectarium non abſtuliſſe ſimpliciter confeſſionis uſum, ſed ſolum quatenus præmitti ſolet, ut neceſſaria diſpoſitio ad Euchariſtiam, quia facilius ignorari potuit, talem diſpoſitionem, ſeu præparationem neceſſariam eſſe jure divino. Quod etiam hiſtoriæ citatæ ſignificant, dum ajunt, a Nectario fuiſſe permiſſum unicuique, ut ſecundum conſilium conſcientiæ ſuæ, ad divina participanda poſſet accedere. Veruntamen hoc etiam facile poſſet intelligi abſque admiſtione erroris, nimirum, Nectarium nec prohibuiſſe diſpoſitionem ad Euchariſtiam, nec docuiſſe non eſſe neceſſariam ex Chriſti mandato: ſed uniuſcujuſque conſcientiæ, & judicio hoc reliquiſſe.

Vera ſolutio. Verius tamen videtur Nectarium nihil abſtuliſſe, quod ad ſubſtantialem uſum hujus ſacramenti, ut ſic dicam, vel ad illius obligationem pertinuerit, ſed tantum vel abſtuliſſe, vel moderatum fuiſſe ritum aliquem pertinentem ad pœnitentiam publicam, quæ tunc in Eccleſia agebatur poſt ſacramentalem confeſsionem, ut ex eiſdem hiſtoriis colligere licet, & ex Gregorio Nyſſeno in epiſt. ad Latomum Mitylenes Epiſcopum, quem refert Baronius ſupra, & ex Chryſoſtomo etiam multa ſtatim afferemus. Abſtulit ergo Nectarius Presbyterum pœnitentiarium, ejuſque munus prohibuit, ut expreſſe dicunt eædem hiſtoriæ. Quale autem fuerit illud munus, non ſatis conſtat: & ideo etiam incertum eſt quid Nectarius vetuerit. Dicunt ergo aliqui munus illius presbyteri fuiſſe omnium ſacramentales confeſsiones prius audire, & poſtea in publico Eccleſiæ conventu peccata narrare, & corripere, ſive publica eſſent, ſive etiam ſecreta, & pro eis pœnitentiam imponere. Similem enim conſuetudinem aliquando cœptam eſſe introduci in Campania, colligitur ex Leone Pap. in Ep. 78. alias 80. cap. 2. ubi graviter illam reprehendit, & merito. Repugnat enim talis conſuetudo divino juri, ſi id fiat contra, vel ſine voluntate pœnitentium: nam repugnat ſigillo confeſsionis, quod de jure divino eſt, ut infra videbitur: nec minus eidem juri repugnaret obligare, vel quovis modo cogere pœnitentes, ut ſuum conſenſum ad hoc præſtent. *Quorundam opinio de munere Pœnitentiarii quod abſtulit Nectarius.*

Si vero intelligatur illa conſuetudo fuiſſe quaſi ſub conditione ſcilicet, narrandi publice peccata, ſi pœnitentes conſentirent, non eſſet tam directe repugnans prædicto juri de ſervando ſigillo confeſſionis: tamen etiam eſſet valde contraria fini ejus, quia non poſſet talis conſuetudo non reddere difficillimam confeſſionem, & ab illius uſu homines plurimum retardare: nam ipſamet conſuetudo eſſet virtualis quædam, & tacita coactio, quia nemo auderet reſiſtere, nec putaret ſuam pœnitentiam eſſe admittendam, ut veram, & ſufficientem, niſi conſentiret. Et præterea, talis conſuetudo ſæpe cederet, aut in aliorum injuriam, aut contra charitatem, vel propter aliorum ſcandalum, vel propter propriam infamiam gravem, ſine ullo fructu, vel neceſſitate. Unde Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. c. 5. aſſerit confiteri publice peccata ſecreta nulla humana lege poſſe conſulto præcipi. Igitur nec prudenter poſſet in Eccleſiaſticam conſuetudinem introduci. Sic ergo talis erat Conſtantinopoli conſuetudo, merito illam abſtulit Nectarius, cujus factum ita Ruardus art. 3. interpretatur. Sed certe ad talem conſuetudinem tollendam non oportuiſſet ſpecialem illam occaſionem de ſcandalo illius matronæ, vel aliam ſimilem expectare, cum per ſe iniqua eſſet, & omnino vitanda, ut Leo Papa citato loco expreſſe docet. Unde non eſt veriſimile talem conſuetudinem duraſſe ſemper in Eccleſiis Orientis, in quibus ſanctiſſimi, & doctiſſimi Epiſcopi præceſſerant uſque ad tempora Nectarii: cum tamen hiſtoriæ citatæ referant, conſuetudinem illam, quam Nectarius abſtulit, antiquiſſimam fuiſſe.

Verior ſententia. Veriſimilius ergo eſt tantum peccata publica ſolita fuiſſe in publicum proferri, ut de eis publica penitentia ageretur, & fortaſſe non omnia, ſed illa tantum, quæ majus ſcandalum generabant. Sic enim legimus in Concil. Carthagin. 3. cap. 32. publicam pœnitentiam agendam eſſe, *de publico & vulgatiſſimo crimine, quod univerſa Eccleſia noverit.* Et ſimilia refert ex Conc. Moguntino, Africano, & ex Auguſt. Burchardus lib. 19. ſui decreti cap. 36. 38. & 40. Sic etiam Auguſt. in Enchir. cap. 65. dicit; *In Eccleſia agi pœnitentiam ſecundum modum cujuſque peccati*, id eſt, de ſecretis ſecretam, & de publicis publicam, ut ipſe declarat, de Vera & falſa pœnit. c. 11. & lib. 50. homil. in ult. Imo in epiſt. 108. ſignificat, eos tantum ſolitos fuiſſe publicam penitentiam agere, & quaſi per antonomaſiam penitentes appellari, qui poſt baptiſmum ita peccaverant, ut prius excommunicari, & poſtea reconciliari mererentur. Quem morem videmus nunc aliqua ex parte in Eccleſia retineri circa apoſtatas a fide, & alios ſimiles graviſſimos peccatores, quamvis jam non fit in uſu per viam voluntariæ confeſſionis in foro pœnitentiæ; ſed per juriſdictionem fori exterioris, ſeu contentioſi.

Hac ergo ſuppoſita conſuetudine, munus illius presbyteri penitentiarii non videtur fuiſſe omnium fidelium confeſſiones ſacramentaliter audire, vix enim credi poteſt unum tantum miniſtrum ad hoc munus pro tota aliqua Eccleſia aut civitate conſtitutũ fuiſſe, nec enim ſuo muneri ſatisfacere potuiſſet. Aut ergo munus illius fuit libellos eorum omnium, qui publicam pœnitentiam acturi erant, ſuſcipere, ut ea in publicum recitaret, ne ipſi-

ipſimet pœnitentes cogerentur, quod ipſis oneroſius eſſet, per ſe ipſos ſua peccata narrare: aut certe (quod veriſimile eſt) prudentiæ hujus presbyteri committebatur, ut non omnia peccata, quæ ipſi pœnitentes vellent, publice narrari permitteret, ſed ea tantum, quæ ſine ſcandalo, & cum ædificatione aliorum dici poſſent, & ad correctionem ipſius pœnitentis magis eſſent neceſſaria, vel utilia: cætera vero ſub ſecreto retineret. Unde prædictæ hiſtoriæ ſignanter ajunt, obſervatum fuiſſe, ut hic presbyter eſſet prudens, & ſecretum obſervans: & hoc ipſum indicavit Origenes dict. homil. 2. Pſal. 37. dicens: *Magno conſilio opus eſſe ad manifeſtandum peccatum pœnitentis in publico.* Unde multi exiſtimant hujuſmodi presbyterum non ſine conſilio Epiſcopi judicium hoc dare potuiſſe, aut debuiſſe. Hunc ergo pœnitentiarium Nectarius abſtulit, & conſequenter etiam abrogavit conſuetudinem agendi hanc publicam pœnitentiam in Eccleſia, quoniam illius occaſione ſcandalum illud acciderat. Et quoad hoc fortaſſe multi alii Epiſcopi illum imitati ſunt, quamvis non defuerint, qui graviter illud tulerint, & reprehenderint, ut Socrates etiam, & Nicephorus referunt, qui non dicunt reprehendiſſe illum, eo quod abſtulerit uſum ſacramentalis confeſſionis, ſed antiquam conſuetudinem honeſtam & utilem ad frænandos peccatores. In hac enim re poterat eſſe judiciorum diverſitas abſque errore, & pro temporum diverſitate fieri potuit, ut non expediret conſuetudo, quæ antea probabatur. Quocirca, cum Socrates, & Sozomenus ajunt, *unumquemque relictum eſſe conſilio animi ſui &c.* ſi non eſt ab aliquo eorum malitioſe additum, exponendum eſt, id factum eſſe, non ad excludendam confeſſionem, ſed publicam illam ſatisfactionem, & conſultationem presbyteri pœnitentiarii, atque hoc modo libertati uniuſcujuſque relictum fuiſſe, ut confiteretur cui vellet ſacerdoti juriſdictionem habenti, & juxta illius præſcriptum pœnitentiam ageret, atque ita ad ſacra myſteria accederet.

Objiciuntur varia teſtimonia Patrum.

Secundo objiciuntur varia Patrum teſtimonia, præſertim Chryſoſtomi, qui hom. 2. in Pſal. 50. in fine, ſic inquit: *Peccata tua dicito, ut deleas illa, ſi confunderis alicui ea dicere, dicito ea quotidie in anima tua, non dico ut confitearis conſervo tuo, ut exprobret, dicito Deo, qui curat ea.* Similia habet homil. de Phariſæo & publicano, quæ habetur tom. 1. & tom. 2. homil. 4. de Lazaro ſatis poſt medium, tractans illud Iſajæ 43. *Dicito tu peccata tua, ut juſtificeris: Cave,* inquit, *homini dixeris, ne tibi exprobret;* & infra: *ſed ei qui Dominus eſt, qui tui curam gerit: neque enim ignorat, etiamſi non dixeris.* Quod ultimum verbum eſt valde difficile, & notandum. Et tom 5. homil. de pœnitentia, & confeſſione, circa principium: *Solus te Deus confitentem videat: neque enim neceſſe eſt præſentibus teſtibus confiteri.* Sed hoc facile eſt: quod ſequitur valde difficile: *Cogitatione fiat delictorum exquiſitio, &c.* Et hom. 21. in Epiſt. ad Hebræos in parte morali, poſtquam multa dixerat de confeſſione, ſubdit: *Obedire te volo propheta dicenti: Revela Domino viam tuam: ante Deum: ergo tua confitere peccata, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria.* Quod etiam ultimum verbum difficillimum eſt. Denique homil. 8. de pœnitentia, circa finem, nullam videtur pati expoſitionem: tractans enim illud; *Probet autem ſeipſum homo,* inquit: *Non in commune theatrum accuſationem producit, non delictorum teſtes ſtatuit, intus in conſcientia ſtante nemine præter eum, qui cuncta videt, Deum, judicium peccatorum ſtatuens, reforma quod deliquiſti: atque ſic pura conſcientia ſacram attinge menſam.* Similia multa habet homil. 5. de incomprehenſibili Dei natura circa finem, & homil. 21. 24. 40. & 41. ad Populum. Nec videtur diſſimile, quod habet Ambroſius Luc. 22. c. de negatione Petri, & repetit ſerm. 46. & habetur de Pœnitentia d. 1. cap. 1. & 2. *Lachrymæ,* inquit, *lavant delictum, quod ore pudor eſt confiteri: lachrymas Petri lego, ſatisfactionem non lego.* Et ſimili modo Caſſianus collat. 20. c. 8. poſtquam poſuerat multa remedia ad peccatorum remiſſionem obtinendam, ſubdit circa finem. *Si verecundia retrahente revelare ea coram hominibus erubeſcis, illi, quem latere non poſſunt, confiteri ea jugi ſupplicatione non deſinas, & dicere, Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.* Et alia referuntur in Decreto de Pœnit. d. 1. a princ. uſque ad cap. 36.

Ad Chryſoſtomum communis reſponſio eſt, illum tantum docere voluiſſe, non eſſe neceſſariam confeſſionem publicam: nam ideo ſæpe ait: *Non ad theatrum voco, non teſtes requiro, &c.* Hoc prius ſignificavit Gratianus de Pœnit. d. 5. §. *His auctoritatibus* poſt cap. *Quis aliquando.* Et poſtea ſequuti ſunt moderni ſcriptores: & præcipue videri poſſunt Ruardus dict. art. 5. & Baronius dict. Anno 56. Qui conſequenter ajunt, quando Chryſoſt. dicit confitendum eſſe ſoli Deo, non excludere ſacerdotem, qui non ut homo, ſed ut gerens vices Dei, confeſſionem audit. Plurimum vero obſtant huic expoſitioni nonnulla verba Chryſoſtomi, quæ in objectione advertimus, quibus videtur excludere miniſterium linguæ, & dicere ſola cogitatione ſufficienter fieri confeſſionem. Ad quam objectionem videtur Gratianus his verbis reſpondere: *Neque enim eſt neceſſe, ut quæ ſemel ſacerdoti confeſſi fuerimus, denuo confiteamur, ſed lingua cordis, non carnis apud judicem verum ea jugiter confiteri debemus.* Videtur enim Chryſoſtomus in dictis locis alludere ad antiquam conſuetudinem, & ad mutationem a Nectario factam: ſolebant enim fideles, ut diximus, etiam poſt ſacramentalem confeſſionem aliqua peccata publice confiteri, vel certe ad presbyterum pœnitentiarium accedere, ut de eis eum conſulerent. Hoc ergo prædicabat poſtea Chryſoſtomus non eſſe neceſſarium, ſed apud Deum pœnitentiam agere ſufficere ſola cogitatione ſcilicet, poſt confeſſionem ſacramentalem rite factam. Secunda vero expoſitio, & mihi valde probabilis eſt, Chryſoſtomum, licet in illis locis tractet de confeſſione ſacramentali, & ſecreta, non tamen negare abſolutam neceſſitatem confeſſionis pro eo tempore, quo præceptum ejus obligare poteſt: ſed ſolum intendere confeſſionem non eſſe neceſſariam ſemper in re ipſa ad juſtificationem, & remiſſionem peccati: ſed per ſolam interiorem converſionem poſſe ſtatim hominem juſtificari. Hujus autem rei ſignum eſſe poteſt, quia in multis ex dictis locis tractat Chryſoſtomus de quotidiano examine conſcientiæ, & hortatur fideles, ut ſtatim exeant ab ſtatu peccati, ad quod ait non eſſe neceſſarium ſtatim confiteri. Cui expoſitioni conſonat canon. 33. Concilii Cabilonenſ. 2. qui ſic habet: *Quidam ſolummodo Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam vero ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent: quod utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam, ita duntaxat, & ut Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & ſecundum inſtitutionem Apoſtoli confiteamur alterutrum peccata noſtra.* Id eſt, ita confiteamur Deo, ut non excludamus confeſſionem ſacerdotis ſuo tempore faciendam, juxta ea quæ ſect. ſequente declarabimus. Denique, Chryſoſtomum in hac parte recte ſenſiſſe, ideoque altero ex his modis exponendum eſſe, conſtat ex variis ejus locis ſupra citatis, diſput. præced. cum de poteſtate remittendi peccata ageremus, in quibus claves Eccleſiæ optime declarat. Idem ſumitur ex hom. 20. & 30. ejuſdem in Geneſim, & ex hom. 10. & 33. in Matth.

Prima expoſitio ad Chryſoſtom.

Secunda expoſitio.

Ad Ambroſium facilis eſt reſponſio, quamvis Gloſſa In c. 1. & 2. de Pœnit. d. 1. male illa verba interpretetur, & alii multa de illis dicant, ut videre licet in Navarro ibidem, & Cano ſupra. Nam in prioribus verbis non ait Ambroſius, ſiquis pudorem habeat confitendi delictum, lachrymas poſſe ſufficere ad lavandum illud: ſed ſenſus potius eſt lachrymas lavare delictum, quod cum pudore confitendum eſt. In verbis autem poſterioribus, cum ait Ambroſius, *Satisfactionem non lego,* non loquitur de propria ſatisfactione pro peccato; nam ſatis legitur ſatisfactio Petri cum legitur *fleviſſe amare. Satisfactionem* ergo vocavit excuſationem peccati, quæ de Petro non legitur. Unde, *quod defendi,* inquit, *non poteſt, fieri poteſt: recte flevit, & tacuit, quia quod fieri ſolet, non ſolet excuſari.* Unde potius ſenſit, propter pudorem neminem debere hoc modo excuſari a confeſſione peccati: & ideo ſubdit: *Lachrymæ verecundiæ conſulunt, & ſaluti, non erubeſcunt in petendo, &c.* Ad Caſſianum cum aliis applicandæ ſunt reſponſiones ad Chryſoſtomum datæ. Nam Caſſianus aperte loqui videtur de confeſſione publica. In aliis vero locis ſæpe dicunt Patres internam confeſſionem ſufficere, ſcilicet

Ambroſius explicatur.

Explicatur Caſſian.

licet ad juſtificationem: non excludunt tamen confeſſionem ſuo tempore faciendam, ut ſtatim amplius declarabimus.

SECTIO III.

Utrum hoc ſacramentum in re ſuſceptum ſit neceſſarium medium ad remiſſionem peccati, vel ſufficiat in voto, & quomodo.

Ratio dubitandi.

HÆc eſt tertia difficultas circa reſolutionem præcedentis ſectionis: nam ſine medio neceſſario non poteſt finis comparari: remiſſio autem peccati ſæpius comparari poteſt ſine hoc ſacramento, ut paulo antea cum Chryſoſtomo dicebamus, ut docet expreſſe Concilium Tridentinum ſeſs. 14. cap. 4. quomodo ergo ſacramentum hoc eſt medium neceſſarium ad hunc effectum?

Quorundam opinio.

Propter hoc dixerunt aliqui in peccato mortali duo eſſe, ſcilicet maculam culpæ, & reatum pœnæ æternæ: & quantum ad primum, poſſe remitti peccatum ante confeſſionem, quia poteſt contritio charitate formari, ut Tridentinum dixit: charitas autem excludit maculam peccati: quantum ad ſecundum autem negant peccatum dimitti ante ſacramentalem confeſſionem peccati propter difficultatem tactam. Quod fit, ut ex horum ſententia ſacramentum hoc non ſit medium neceſſarium ad remiſſionem peccati quoad culpam, ſed ſolum quoad æternam pœnam.

Hæc ſententia ſumitur ex Richardo, & Hugone de S. Victor. & Medina citatis diſputatione præcedenti ſect. 2. Tamen ex ibidem dictis ſufficienter impugnantur, tum quia, ſicut ibi oſtenſum eſt, poteſtatem clavium non ſolum reſpicere pœnam, ſed etiam culpam ut talis eſt, ita eſt certum, ſacramentum hoc non ſolum eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem pęnæ, ſed etiam ad remiſſionem culpæ, quia hæc neceſſitas in illa poteſtate fundatur, ut dictum eſt. Et ideo Conc. Trid. de peccatis quoad culpam loquitur, cum de illa poteſtate, & de neceſſitate hujus ſacramenti ſermonem habet. Tum etiam, quia oſtenſum eſt remiſſionem pęnæ æternæ non ſeparari a remiſſione culpæ mortalis, & e contrario: ergo repugnat hoc ſacramentum eſſe neceſſarium ad remiſſionem pęnæ æternæ, & ad remiſſionem culpæ, non. Et declaratur manifeſte: ponamus enim, eum, qui ſine hoc ſacramento juſtificatus eſt, paulo poſt mori ſine nova culpa, an ergo ille conſequetur regnum cęlorum, necne: hoc poſterius dici non poteſt, alias homo in gratia conſtitutus, & in ea mortuus, non ſalvaretur: quod dicere erroneum eſt. Ergo conſequetur homo æternam ſalutem ſine reali ſuſceptione hujus ſacramenti: ergo remittitur illi pęna æterna: ergo non magis eſt medium neceſſarium hoc ſacramentum ad remiſſionem culpæ, quam pœnæ æternæ.

Sacramentum hoc in voto ſufficere. Vera reſolutio.

Vera ergo reſponſio eſt, ſacramentum hoc in re ita ſumptum non eſſe ſemper medium neceſſarium ad juſtificationem vel remiſſionem peccati, ſed ſufficere in re vel in voto. Quæ eſt certa concluſio, & communis Theologorum cum Magiſtro d. 17. & D. Thom. ibi, & ſupra q. 86. art. 2. Ubi de hac re dictum eſt. Idem D. Thomas 4. contra Gent. c. 72. Gabriel d. 14. q. 2. art. 2. & d. 16. q. 1. art. 3. Et nunc eſt definita in Tridentino ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſs. 14. cap. 4. & de illa videri poteſt Leo Papa ep. 91. ad Theodorum cap. 3. Ratio vero eſt, quia veræ converſioni in Deum per contritionem promiſſa eſt remiſſio peccati, & cum ſacramentum non poſſit ſtatim adhiberi, propoſitum ejus ſufficit, quia apud Deum voluntas pro facto reputatur.

Modus loquendi Medinæ improbatur.

Nec mihi placet modus loquendi Medinæ tract. 2. de confeſſio. qu. 4. de confeſſione neceſſitatis, qui dicit ita remitti peccatum per confeſſionem in voto tantum, ut poſſit homo dici aliquo modo manere in peccatis, quandiu non abſolvitur. Quod ideo videtur dicere, quia probabilem exiſtimat opinionem jam improbatam. Cum ergo per contritionem cum voto ſacramenti perfecte tollatur culpa, & reatus pœnæ æternæ, & ſolum manere poſſint reliquiæ peccati, & reatus pœnæ temporalis, quæ non habent rationem culpæ, nullo modo dici poteſt, hominem ſic juſtificatum manere aliquo modo in peccatis, magis quam illum qui juſtificatus eſt per confeſſionem, in quo etiam poſſunt manere reliquiæ peccati, & reatus pęnæ temporalis.

Quid ſit peccatum remitti per ſacramentum in voto.

Duo vero explicanda ſuperſunt. Primum eſt, quid ſit peccata remitti per hoc ſacramentum in voto. Secundum eſt, quale debeat eſſe hoc votum. Circa primum dicunt aliqui, peccatum remitti in voto ſacramenti pęnitentiæ eſſe remitti ſub conditione ſuſcipiendi ſacramentum.

Quorundam opinio rejicitur.

Sed hæc locutio vitanda eſt, & quando in aliquo Catholico auctore invenitur, pie explicanda. Nam quando peccatum remittitur per contritionem, vere & abſolute remittitur, quia ſtatim juſtificatur homo vere ac proprie: in homine autem juſtificato nihil damnationis manet teſte Paulo: ergo in homine ſic contrito peccatum non manet: ergo abſolute remittitur. Nam ſi ſolum eſſet remiſſio ſub conditione, non haberet effectum, donec impleretur conditio, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, donec conditio impleatur. Unde ſequeretur ulterius nullius fructus eſſe contritionem, quia ſub illa conditione, etiam non habenti contritionem promiſſa eſt remiſſio peccati, ſi digne confiteatur. Quod ſi forte dicatur, per contritionem ſtatim dari remiſſionem peccati, tamen ſub ea conditione, ut poſtea ſequatur confeſſio, vel ſaltem non voluntarie omittatur, advertendum eſt duobus modis hoc intelligi poſſe. Primo ut effectus illius remiſſionis, ſeu duratio ejus vere pendeat ab illa conditione, ita ut illa non impleta, revocetur facta remiſſio. Et hic ſenſus eſt omnino falſus, & quoad culpam apertam repugnantiam involvens; quoad pœnam vero æternam, vel etiam temporalem ſemel remiſſam, eſt ſaltem impoſſibilis ſecundum legem ordinariam, ut in ſuperioribus declaratum, & oſtenſum eſt. Secundo poteſt dici id fieri ſub conditione, non quia fiat cum dependentia ab executione talis conditionis, ſed quia fit ſub onere, ſeu cum obligatione implendi talem conditionem. Et hic ſenſus verus eſt, tamen quia locutio eſt ambigua, & impropria, dicendum non eſt remiſſionem eſſe conditionatam, ſed cum obligatione poſtea confitendi talia peccata.

Alia opinio.

Hinc vero colligunt alii, contritionem tollere peccatum quatenus includit hoc ſacramentum in voto, nihil aliud eſſe, niſi quod propoſitum confitendi neceſſarium nunc eſt ad remiſſionem peccati, & ad contritionem habendam, eo quod nunc datum nobis ſit divinum præceptum confitendi peccata mortalia, quod ſemper obligat, etiamſi contritionem eorum habuerimus. Quod ſi objicias, quia hoc modo etiam remittetur peccatum per Euchariſtiam in voto, & per omnem alium actum virtutis, qui ſit in præcepto: nam etiam propoſitum implendi quodcunque præceptum eſt de neceſſitate contritionis, atque adeo neceſſarium ad remiſſionem peccati. Reſponderi poteſt, hanc eſſe differentiam inter hoc ſacramentum & Euchariſtiam, vel alios actus virtutis, quod hoc ſacramentum de ſe eſt remedium peccati, & in hunc finem per ſe inſtitutum: quod non habet Euchariſtia, vel alii actus. Et ideo propoſitum confitendi eſt propoſitum ſuſcipiendi quoddam remedium talium peccatorum, cui per accidens eſt, quod circa remiſſionem horum peccatorum nihil operetur, quia jam invenit factum.

Improbatur.

Sed hoc totum non ſatis declarat neceſſitatem medii, ſed præcepti tantum reſpectu peccatorum, quæ per contritionem ablata ſunt: nam quod hoc ſacramentum ſit remedium peccatorum nimis materiale eſt reſpectu illorum, quia non intenditur ſub hac ratione, cum circa illa nihil operari poſſit: ergo ſolum intenditur ut quid præceptum.

Aliorum ſententia.

Propter quod addunt alii ita eſſe hoc ſacramentum remedium peccatorum, ut etiam ipſa contritio, vel auxilium ad illam in virtute hujus ſacramenti & per votum ejus conferatur. Quod ſignificavit Ferrarienſis 4. contra Gen. c. 72.

Rejicitur.

Non poteſt tamen recte intelligi, quia auxilium ad contritionem eſt prius ipſa contritione, & conſequenter per ſe loquendo, eſt etiam prius quam votum ſuſcipiendi ſacramentum: non ergo poteſt illud auxilium dari ratione ipſius ſacramenti in re vel in voto ſuſcepti. Et eadẽ ratione nec contritio ipſa dari poteſt propter votum ſacramenti, tum quia contritio non aliter datur quam dando auxilium ad ipſam: tum etiam, quia votum, vel in ipſa contritione includitur, vel eſſe poteſt quid poſterius ipſa: ergo, ſicut votum ipſum non poteſt dari ratione ſacramenti, ita nec contritio datur ratione ſacramenti in voto ſuſcepti. Denique in ſuperiori tomo

gene-

generatim oſtendimus, ſacramenta nihil operari proprie & ex opere operato in voto, vel deſiderio tantum ſuſcepta, donec re ipſa applicentur.

Vera ſententia. Dico ergo peccata remitti per hoc ſacramentum in voto, quia hoc ſacramentum ita eſt nunc inſtitutum, ut ejus ſuſceptio pertineat ad integram diſpoſitionem ſeu ſatisfactionem ex parte noſtra neceſſariam ad remiſſionem peccati: nam hinc fit, ut quamvis remittatur peccatum exiſtente ſola contritione, ſemper id fiat in ordine ad confeſſionem. Ad eum modum, quo in emptione alicujus rei ante ſolutum integrum pretium, dominium & poſſeſſio rei confertur, quamvis tunc abſolute detur, tamen id fit cum ordine ad futuram ſolutionem: unde quando hæc poſtea fit, licet non acquiratur novum, aut majus dominium talis rei, ſolvitur tamen, & prior contractus in ſuo ordine completur. Sic ergo intelligendum eſt id, quod tractamus: datur enim per contritionem remiſſio peccati in ordine ad futuram confeſſionem quaſi ad futuram ſolutionem: unde, cum poſtea fit confeſſio, completur contractus prior, quantum ex parte noſtra poteſt, & debitum eſt. Accedit præterea, quod etiam tunc per ſacramentum completur quodammodo juſtificatio prior, quæ minus perfecta fuerat ob defectum ſacramenti: poſtea autem perficitur, & infunditur gratia per ſe ſufficiens ad remiſſionem talium peccatorum, quæ gratia ſacramentalis, per ſe etiam loquendo, erat neceſſaria, & cum ordine etiam ad illam data fuerat prior remiſſio. Et ideo, licet quoad ablationem peccati in re nihil ei addatur, tamen quoad poſitivam formam expulſivam peccati aliquid ei additur. Et propterea fortaſſe Alenſ. 4. p. q. 18. membr. 2. art. 1. hoc ſacramentum dixit eſſe veluti formam perficientem contritionem, & effectum ejus, quoad remiſſionem peccati, quia complet modo explicato hunc effectum. Et ſub ea ratione votum ejus eſt neceſſarium, non tantum neceſſitate præcepti, ſed etiam medii, quamvis hæc duo ſeparabilia non ſint in hoc ſacramento, ut diximus.

An votum hujus ſacramenti debeat eſſe explicitum, an ſufficiat implicitum.

Circa ſecundum, difficultas eſt in hac concluſione, an Cani opinio. oporteat hoc votum ſacramenti eſſe explicitum, vel ſufficiat implicitum. Cano enim ſupra dict. relect. p. 5. poſt medium, dixit requiri explicitum. Quam ſententiam tribuit Magiſtro, & D. Th. Sed re vera antiqui non ſunt uſi tali diſtinctione, licet interdum dicant requiri propoſitum, ſeu deſiderium ſacramenti, ut videre eſt in Bonav. d. 17. ar. 1. q. 4. Durando q. 2. Palud. q. 2. ar. 3. fundamentum Cani eſt, quia alias contritio nunc ſufficeret ad juſtificationem per ſe, & vi ſua ſine ordine ad claves: quod eſt contra Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 4. & contra concilium Complutenſe, & definitionem Sixti IV. quæ ibi refertur. Sequelam non probat. Probari vero poteſt, quia ſi ſufficit propoſitum implicitum, id ſolum erit propoſitum ſervandi omnia mandata, & quia nunc unum ex iis mandatis eſt præceptum confeſſionis, etiam hoc in illo univerſali propoſito continebitur, ſicut alia: ergo non magis juſtificabit contritio in voto hujus ſacramenti, quam in voto Euchariſtiæ, vel reſtitutionis, aut ſimilium. Confirmatur, quia hæreticus, vel ſchiſmaticus non poteſt conſequi remiſſionem peccati, niſi explicite proponat reconciliari Eccleſiæ, teſte Auguſtino libro de Vera & falſa religione, c. 12. ergo ſimiliter, &c.

Votum implicitũ ſufficere, vera ſententia. Contraria nihilominus ſententia, & communis eſt, & vera, & mihi practice certa, ſufficere ſcilicet votum implicitum, quale includitur ex natura rei in amore Dei ſuper omnia, & propoſito ſervandi omnia mandata, ſuppoſita inſtitutione, & neceſſitate hujus ſacramenti. Hoc ſentit D. Th. d. 17. qu. 3. ar. 5. q. 1. Richard. ar. 1. qu. 1. ad 4. Bonav. ar. 2. q. 4. in ultimo argumento cum ſolutione, Major d. 14. q. 2. & Gabriel ſup. Adrian. qu. 1. de Confeſſione ad 2. Soto d. 14. qu. 1. ar. 5. & d. 17. qu. 2. ar. 1. in fine, qui refert Alenſ. qu. 76. memb. 2. ubi requirit quidem propoſitum, non tamen explicat quale illud futurum ſit. Idem tenet Navarr. in Summa c. 1. num. 15. Et hoc magis ſumitur ex Trident. ſeſſ. 14. c. 4. Ubi inquit, nunc non eſſe tribuendam remiſſionem peccati ipſi contritioni ſine voto ſacramenti; *quod in illa includitur*: vera ergo contritio, ſi talis eſt, includit hoc votum: dixerat autem paulo antea idem Concilium, ad veram contritionem ſatis eſſe cum deteſtatione propoſitum ſervandi omnia mandata. Ratio vero eſt, quia nullum eſt fundamentum ad requirendum hujuſmodi propoſitum explicitum: nec poteſt oſtendi præceptum de hac re neque ex Scriptura, neque ex traditione aliqua. Confirmatur, & explicatur hoc modo: nam vel hoc propoſitum requiritur, quia ſine illo non poteſt haberi vera contritio: & hoc eſt falſum: quia etiamſi quis non recordetur expreſſe confeſſionis, poteſt habere omnes actus, quos ſupra diximus perficere contritionem, quia nulla eſt repugnantia, & gratis diceretur, Deum non dare gratiam excitantem, vel adjuvantem neceſſariam ad illos actus, niſi habenti actualem memoriam, & formale deſiderium confeſſionis. Vel requiritur, quia licet haberi poſſit contritio ſine tali voto, non tamẽ ſufficit ad juſtificationem; & hoc eſt omnino falſum, tum quia illi contritioni, ut dictum eſt, ſemper eſt conjuncta gratia, & charitas tanquam ultimæ diſpoſitioni: tum etiam, quia in illa includitur votum ſacramenti, & utrumque dixit Concilium. Et confirmatur, quia alias pari ratione dici poſſet, contritionem non ſufficere ſine reali ſuſceptione ſacramenti. Vel requiritur hoc votum, ut ſuppleat vicem ſacramenti, veluti dando gratiam ex opere operato: & hoc eſt etiam omnino falſum, quia juſtificatio, quæ ſolum fit per ſacramentum in voto, tantum fit ex diſpoſitione operantis: neque ibi confertur ulla gratia ſacramentalis, ut in ſuperioribus ſæpe dictum eſt. Alias pari ratione dici poſſet, hominem juſtificari ex opere operato per attritionem cum formali deſiderio ſacramenti. Confirmatur, quia in baptiſmo ſufficit votum implicitum, ut docet D. Th. ſup. q. 69. ar. 4. ad 2. ubi late de hac re; ergo pari ratione in hoc ſacramento, quia eadem eſt ratio: & ſicut poteſt quis habere fidem, & contritionem cum ignorantia invincibili baptiſmi, ita poteſt baptizatus habere fidem & contritionem cum oblivione invincibili confeſſionis, vel etiam cum ignorantia: ergo eadem eſt ratio.

Ad fundamentum Cani negatur ſequela: & ad probationem jam ſupra explicatum eſt, non tribui effectum Fundamento Cani ſatisfit. ſpecialiter voto ſacramenti, quia ex parte hominis requiratur ad illud votum actus, vel deſiderium expreſſum: ſed quia tale ſacramentum non ſolum eſt præceptum, ſicut alia, ſed eſt per ſe inſtitutum ad remiſſionem illorum peccatorum, tanquam medium neceſſarium ad illum effectum. Unde quando in abſentia ſacramenti datur talis effectus per contritionem, illa dicitur habere ordinem ad tale ſacramentum, quia ſupplet vicem ejus, & quia ſemper illa peccata manent ſubjicienda clavibus ex vi illius voti & propoſiti. Ad confirmationem vero reſpondetur, ſi ſit ſermo de hæretico, non eſſe ſimile: ille enim non poteſt juſtificari, niſi incipiat habere veram, & formalem fidem: & ideo neceſſe eſt, ut habeat voluntatem credendi, & conſequenter redeundi ad Eccleſiam: ſi autem eſſet ſchiſmaticus non hæreticus, ſed retinens veram fidem, ille juſtificari poſſet cum dolore, & propoſito ſervandi omnia mandata.

DISPUTATIO XVIII.

De eſſentia, & ritu hujus ſacramenti in communi.

Duobus modis poteſt definiri eſſentia hujus ſacramenti: primo metaphyſice per ſuum genus & differentiam, & dicetur eſſe ſignum efficax gratiæ remiſſivæ peccati poſt baptiſmum commiſſi: quæ definitio nota eſt ex dictis. Alio modo agendum eſt de eſſentia hujus ſacramenti declarando partes quaſi phyſicas ejus, materiam ſcilicet, & formam: quod hic generatim præſtabimus, poſtea ſpeciatim.

SECTIO I.

Quænam ſit materia remota hujus ſacramenti.

Quoniam, ut oſtendam Sect. ſequente; ſacramentum hoc, ſicut alia novæ legis, materia conſtat, 1. Opinio. & forma, dicendum prius hoc loco eſt de materia remota, ex qua ſolet materia proxima confici. Quidam autem ita loquuntur, ut dicant materiam remotam eſſe ipſum peccatorem, qui abſolvitur, ut D. Thom. Opuſc. 22. c. 4. & Gerſon. in floribus moralibus.

Verumtamen peccator potius eſt ſubjectum, de quo nunc non agimus: nam hoc ſubjectum commune eſt omnibus ſacramentis, & ad hoc, ſicut & ad cætera præter baptiſmum, ſupponi debet baptizatus. Igitur dicendum eſt in primis ex communi ſententia, peccatum actuale Peccatum actuale poſt baptiſmum commiſſũ eſſe materiam re-

poſt

moti hujus ſacramenti. Aſſert. 1.

poſt baptiſmum commiſſum eſſe materiam remotam hujus ſacramenti. Ita docent omnes Theologi ſtatim citandi, cum D.Th. qu. 84. ar.2. P. Soto lect. 2. & 3. de Pœnit. Soto d.14.qu.1.ar.2.Medina Cod. de Pœnit.q.2. Dicuntur autem peccata materia hujus ſacramenti,non quia ſint materia ex qua,ſicut lignum eſt materia ſtatuę, ſed quia ſunt materia circa quam ſacramentum hoc verſatur. Sicut cauſa, de qua in aliquo judicio agitur,dicitur materia ejus: ſic enim totum negotium hujus ſacramentalis judicii circa hæc peccata verſatur, & ad illa tollenda inſtitutum eſt.Remota vero materia dicitur reſpectus eſſentialium partium,ex quibus proxime conficitur hoc ſacramentum. Nam contritio ſacramentalis de peccato debet eſſe: confeſſio etiam, accuſatio eſt peccati: ſatisfactio,ejuſdem eſt vindicta:abſolutio denique de his peccatis eſt & proxime informat debitam confeſſionem.

Originale peccatum ad hanc materiam non pertinere. Neque actuale ante baptiſmum commiſſum.

Unde concluditur primo,originale peccatum ad hanc materiam non pertinere, quia nec propter illud tollendum ſacramentum hoc inſtitutum eſt: neque illud eſt materia propriæ accuſationis, cum non ſit propria voluntate commiſſum. Deinde infertur, neque peccata actualia commiſſa ante baptiſmum ſuſceptum pertinere ad hanc materiam, tum quia per ſe, ac totaliter remittuntur per baptiſmum, & ideo ad illa etiam tollenda non eſt ordinatum hoc ſacramentum: tum etiam quia perſona illa pro illo ſtatu non eſt de juriſdictione Eccleſiæ, & ideo ejus actus non ſunt ſubjecti clavibus. Unde talia peccata non tantum non ſunt materia neceſſaria, verum nec ſufficiens, nec debet illa quis ſacramentaliter confiteri,cum ab eis non poſſit ſacramentaliter abſolvi. In quo etiam Theologi conveniunt: quamvis ſine fundamento ſentiat oppoſitum Angelus verb. *Confeſſio*, 2. nu. 2. de quo latius Med. tract. 2. de confeſſione in principio.

Quodlibet peccatum actuale hominis baptizati eſſe ſufficientem materiam hujus ſacramenti,

ASSERTIO II.

Oſtenditur in mortalibus,

Secundo dicendum eſt, quodlibet peccatum actuale hominis baptizati eſſe ſufficientem materiam hujus ſacramenti, non tamen æque neceſſarium. Declaratur, & probatur: nam in primis peccatum mortale eſſe materiam ſufficientem, & neceſſariam, conſtat ex omnibus dictis diſput. præcedenti, & ex doctrina Conc. Trident. ſeſſ. 14. quæ de hoc peccato maxime procedit. Dicitur autem tale peccatum materia neceſſaria, non quia ſine illo non poſſit confici hoc ſacramentum: nam id falſum eſt,ut ſtatim dicam: ſed è converſo, quia illud tolli non poteſt ſine hoc ſacramento, & quia ſi illud commiſſum ſit, & nunquam ſit confeſſum, per ſe loquendo neceſſarium eſt, ut de illo fiat confeſſio, alioquin non erit validum ſacramentum,ut latius infra diſputando de integritate confeſſionis dicetur. Ubi latius conſtabit doctrinam hanc generaliter ſumendam eſſe de omnibus peccatis mortalibus poſt baptiſmum commiſſis, & nunquam confeſſis.

Quomodo in venialibus habeat locū aſſertio.

Præterea locum habet concluſio in peccatis venialibus: nam illa etiam ſunt materia ſufficiens, ut patet ex Trident. ſeſſ.14. c.5. & can. 7. & ex Leone 10. in Bulla contra Lutherum in damnatione 8. art. & ex Gelaſio Papa tom. de vinculo anathematis: item ex uſu omnium fidelium, denique ex generalibus verbis Chriſti; *Quorum remiſeritis peccata*. De quo latius Vega lib. 13. in Trident. c. 3. Propter hoc autem peccatorum genus addidi ſecundam partem concluſionis, in qua conveniunt omnes Theologi, & ſumitur ex eiſdem locis. Nam hoc peccatum, licet ſit materia ſufficiens,non eſt neceſſaria: tum quia poteſt aliis modis auferri ſine ordine ad hoc ſacramentum, aut voto ejus: tum etiam, quia licet adſit tale peccatum, poteſt ſine illius confeſſione ſacramentum confici, per ſe, & ex certa ſcientia & voluntate. Quo fit, ut ex verbis Chriſti Domini ſæpe citatis, illa priora: *Quorum remiſeritis peccata*; comprehendant venialia: poſteriora vero: *Et quorum retinueritis retenta ſunt:* non æque comprehendant, quia non ita conſtituunt, aut faciunt illam eſſe materiam neceſſariam, ſicut mortalia.

Quomodo in peccatis confeſſis. Bened. XI.

Ultimo locum habet dicta concluſio in peccatis confeſſis ſemel, de quibus certa eſt poſterior pars aſſertionis, quia talia peccata non ſunt materia neceſſaria, ut omnes Theologi docent, & Benedictus XI. in Extravag. 1. de Privilegiis, & dicetur latius diſputando de integritate. De priori autem parte, ſcilicet, quod hæc peccata ſint materia ſufficiens, nonnulli dubitarunt, ut patet ex Richardo d. 18. ar. 2. qu. 4. & refert Guillelmus de Rubion d. 15. qu. 2. dicens, non eſſe licitum de peccatis his, præſertim ſolis, confeſſionem facere. Nihilominus tamen communis, & certa ſententia eſt, hæc peccata eſſe ſufficientem materiam, ſi quis velit ea iterum confiteri. Ita docet Benedictus XI. in dicta Extravag. dicens, eſſe ſalubrem talem confeſſionem. Confirmat hoc etiam Catholicorum, & piorum omnium conſuetudo. Ratio vero a priori petenda eſt ex inſtitutione: nam Chriſtus concedens hanc poteſtatem, non limitavit illam ad unum actum remiſſionis: alioquin vero eſt conſentaneum & congruum fini hujus ſacramenti, ut ita fuerit inſtitutum, tum propter utilitatem, & majorem ſecuritatem animarum: tum etiam,quia virtus pęnitentiæ iterum atque iterum poteſt exercere ſuos actus circa eadem peccata: ergo & hoc ſacramentum: nam juvat quodammodo illam virtutem, & ideo eſſe debuit eodem modo iterabile. Et hinc infertur hujuſmodi peccata jam confeſſa non ſolum conjuncta cum aliis non confeſſis, ſed etiam per ſe ſola ſufficere poſſe ad conficiendum hoc ſacramentum, propter eaſdem rationes. Quod bene docuit Cajet. 1. Opuſc. tract. 5. de Confeſſione qu.4. & Medina tract. 2. qu. de fructu iterandi confeſſionem.

Richar. & Guillelm. rejiciuntur.

Corollar.

Objectio ſolvitur.

Sed contra primo, quia in nullo ſacramento poteſt forma ſæpius cadere ſupra eandem materiam. Reſpondetur, ſupra materiam remotam nego, ſupra proximam concedo. Nam ex eadem numero aqua poſſunt multa baptiſmata confici, quia, licet aqua, quæ eſt materia remota, ſit eadem, tamen ablutio, quæ eſt materia proxima, poteſt eſſe diverſa. Sic ergo in propoſito licet peccatum ſit idem, tamen confeſſio, & accuſatio eſt diverſa. Hinc tamen bene concluditur, ut Medina ſupra notavit, ſupra eandem confeſſionem non poſſe iterari abſolutionem: quod propriè fieret, quando ſucceſſive idem peccatum, eadem confeſſione accuſatum, bis remitteretur per abſolutionem, hoc enim fieri non poteſt: ſicut non poteſt hoſtia conſecrata, iterum conſecrari: at vero ſimul per modum unius bene poteſt eadem confeſſio pluribus formis informari, ſicut in ſimili conſtat de Euchariſtia, & de Baptiſmo.

Inſtantia.

Sed urgetur, quia etiamſi idem peccatum iterum in confeſſione dicatur, non poſſunt verba formæ vere proferri circa tale peccatum,nec ſuum habere effectum: quia quod ſemel remiſſum eſt, non poteſt iterum remitti: ſicut in naturalibus, quod ſemel deſtructum eſt, non poteſt iterum deſtrui: & in moralibus ſententia ſemel probata,& executioni mandata non poteſt ſuper eandem cauſam juſte iterari. Et confirmatur: nam alias per ſecundam abſolutionem tolleretur reatus pęnæ temporalis ex priori confeſſione relictus, & ita nulla eſſet neceſſitas ſatisfactionis, ſed iteratæ confeſſionis ejuſdem peccati.

Quorundam ſolutio. Vera ſolutio.

Propter hoc dixerunt aliqui, ex hujuſmodi materia verum confici ſacramentum, illud tamen non habere effectum, quia invenit factum quidquid facere poſſet. Quod ſaltem de effectu remiſſionis pœnæ affirmat Scot. diſt. 19. ad primum, & ſequitur Gabr. qu. 1. ar. 3. dub. 2. Oppoſitam ſententiam omnino veram cenſeo, quam tenet D.Th. d.18.qu.1.ar.3.qu.2. ad 4. Durand.qu.2. Soto qu.4. ar.3. in fine, Paludan. d.19. qu.1. & bene Henricus Gandav. quodlib.7. qu.22. & 24. Cajetan. & Medina ſupra. Ratio eſt, quia ſacramenta dant effectum infallibiliter non ponentibus obicem (ſupponimus enim confiteri cum vera attritione, & propoſito) nec aliunde eſt incapax talis effectus, quia poteſt in gratia creſcere: ergo, &c. Item magis tunc urgebit argumentum, quia ſignificatio formæ falſa eſſet, ac propterea non ſolum ſuperfluum, ſed etiam illicitum eſſet tale ſuſcipere ſacramentum, quod non poſſet habere effectum. Denique fere idem dici poſſet de homine contrito, cum primum confitetur peccatum, quia jam eſt peccatum deſtructum, & gratia comparata, ſeu obtenta.

Satisfit confirmationi.

Reſpondetur ergo ad argumentum negando majorem, quia hæc remiſſio peccati fit per gratiæ infuſionem, & ſanctificationem animæ, quem effectum habet ſemper abſolutio rite data, & remoto obice ſuſcipientis: & ideo talis forma habet hunc verum ſenſum: *Ego tibi confero gratiam remiſſivam peccati quantum eſt ex ſe*; ut

latius

latius dicemus Diſput. ſequente. Ad confirmationem, verum eſt per ſecundam abſolutionem remitti aliquid pœnæ temporalis, ſicut per priorem, juxta diſpoſitionem recipientis. Neque eſt inconveniens, quod aliquando non ſit neceſſaria ſatisfactio ex opere operantis, ſi per alia media remittatur pœna ex opere operato, vel per indulgentias ſuo modo, & per ſacrificium miſſæ: eo vel maxime, quod ſecunda confeſſio peccati, ut eſt bonus actus operantis, actus pœnalis eſt, & ſatisfactorius. Nullum ergo inconveniens eſt, quod per iteratam confeſſionem ejuſdem peccati tota pœna illi debita tandem remittatur: immo hic fortaſſe eſt unus finis talis inſtitutionis, ideo enim conceſſum eſt, ut eadem peccata poſſent ſæpius eſſe materia confeſſionis, ut perfectior eorum remiſſio comparari poſſet, & ut ita inducerentur homines ad eorum pœnitentiam ſæpius agendam. Neque etiam refert, quod prior abſolutio ſemper maneat rata, quia, licet poſterior habeat ſuum effectum, nihil derogat priori, ſed unaquæque habere poteſt ſuum effectum juxta diſpoſitionem ſuſcipientis. Neque oportet ſervari in omnibus ſimilitudinem inter hoc judicium, & judicium humanum in externo foro, in qua proportione, ſeu ſimilitudine fundatur Scotus: quia in humano judicio tantum intenditur liberatio ab exteriori pœna, & expeditio litis, juxta probationem externam: at vero in hoc judicio intenditur interior fructus animæ, & ſanitas ejus, quæ poteſt creſcere juxta diſpoſitionem pœnitentis.

Peccatum quoad culpam eſt materia ſine qua hoc ſacramentum non fit.

Ultimo addendum eſt in hac dubitatione, peccatum quoad culpam eſſe materiam, ſine qua non poteſt confici hoc ſacramentum. Hoc a fortiori patet ex omnibus dictis. Itaque, licet quis dicat ſe habere reatum pœnæ temporalis ex confeſſione priori relictum, non poteſt ſacramentaliter abſolvi, niſi culpam confiteatur: nam ad hanc remittendam eſt directe data poteſtas: ad pœnam vero ſolum, ut ad quid acceſſorium, ut patet ex illis verbis; *Quorum remiſeritis peccata, &c.* & ex ſenſu, & uſu Eccleſiæ. Item, quia illa non eſt accuſatio proportionata huic judicio, quod per ſe debet fieri de culpa, & juxta illius qualitatem pœna imponi. Quia vero is, qui reatum pœnæ confitetur, implicite fatetur ſe peccaſſe, ideo ex hac parte videri poſſet illa ſufficiens materia: tamen etiam hoc ſenſu eſt valde implicita, & tantum generalis confeſſio, ac propterea per ſe loquendo, eſt inſufficiens.

Dubitatio de culpa dubia.

Dubitari tamen hic ſolet de culpa dubia, an ſit ſufficiens materia. Breviter tamen dico materiam eſſe peccatum, quod in re ſit: in re autem non dicitur eſſe peccatum dubium, ſed in ordine ad cognitionem noſtram, ex qua non variatur ſacramenti materia. Tamen, quia in ordine ad nos poteſt ſimilis caſus accidere: ideo dicendum eſt ſemper adhibendam eſſe materiam certam, ſi fieri poſſit, & adjungendam in gradu ſuo, quia oportet, ut ſit ſacramentum validum cum humana certitudine, ſi fieri poſſit: & alioqui confeſſio debet eſſe integra, ut latius infra. Si tamen contingat nullam haberi poſſe materiam certam, prudenti arbitrio confeſſoris relinquitur, ut juxta materiæ neceſſitatem, & periculum & dubii probabilitatem ſacramentum conficiat, abſolvendo ſub conditione ſaltem concepta, ut conſtat ex generali doctrina de ſacramentis in communi.

SECTIO II.

An ſacramentum pœnitentiæ eſſentialiter ſit compoſitum aliquod, ex materia, & forma ſacramentali conſtans.

Quamvis negari non poſſit in hoc ſacramento aliquid eſſe per modum materiæ, & aliquid per modum formæ, ex generali doctrina ſacramentorum tradita in Conc. Florent. in Decreto Eugenii, & in Concilio Trident. ſeſſ. 7. & explicata ſuperiori tomo in proprio loco: nihilominus in eſſentia hujus ſacramenti explicanda eſt diverſitas inter Theologos. Prima ergo ſententia eſt totam eſſentiam hujus ſacramenti poſitam eſſe in verbis formæ, quamvis prærequirat legitimam confeſſionem, quia non poteſt ſententia ferri cauſa non audita. Ita ſentit Scotus in 4. d. 14. qu. 4. Unde in d. 16. qu. 1. diſerte negat confeſſionem, & contritionem eſſe partes hujus ſacramenti. Ex quo aperte ſequitur ſacramentum hoc non conſtare materia, & forma, & ita in terminis concedit Major ibi qu. 2. ſequens opinionem Scoti: quem etiam ſequitur Gabr. ibi qu. 2. in principio, ubi cum Scoto definit, hoc ſacramentum eſſe *Abſolutionem hominis pœnitentis*, &c. In qua definitione ait ſignificari, confeſſionem peccatorum eſſe ita neceſſariam, ut ſine illa non poſſit fieri hoc ſacramentum: *& in hoc*, inquit, *tangitur materia hujus ſacramenti, eo modo, quo hic invenitur.* Et inferius videtur admittere, confeſſionem ſaltem eſſe partem hujus ſacramenti. Hanc etiam opinionem ſequitur Dionyſius Ciſtercienſ. d. 23. qu. 2. ar. 1. Fundamentum eſſe poteſt primo, quia forma eſt tota rei eſſentia. Sed hoc principium in materialibus rebus verum non eſt, neque applicari poteſt ad ſacramentum, alias in omnibus ſacramentis forma tantum eſſet eſſentia: quod nec Scotus ipſe concedit. Igitur motivum Scoti fuiſſe videtur, quia tota ſignificatio hujus ſacramenti poſita eſt in illo verbo *Abſolvo:* item etiam tota efficacia, quia ſolum ſacerdos remittit peccata: ſacramentum autem eſſentialiter eſt ſolum id, quod ſignificat, & efficit. Et confirmatur, quia miniſter hujus ſacramenti eſt ſolus ſacerdos, & non pœnitens; ergo ſolus ille efficit totam eſſentiam hujus ſacramenti: efficit autem ſola verba, quibus abſolvit: ergo in illis ſolis continetur tota eſſentia hujus ſacramenti.

1. Sententia.

Secunda opinio referri poteſt in contrario extremo, nimirum, totam eſſentiam hujus ſacramenti conſiſtere in materia, vel in aliqua parte ejus: abſolutionem vero eſſe quidem neceſſariam ad perfectionem, ſeu complementum hujus ſacramenti. Ita videtur ſentire Soto in 4. diſt. 14. qu. 1. ar. 1. nam aperte negat abſolutionem eſſe partem hujus ſacramenti: ergo a fortiori negat eſſe partem eſſentialem: ex quo plane ſequitur, non eſſe de eſſentia, quia neque eſt tota eſſentia, nec pars ejus. Aſſumptum probat ex D.Th. qu. 84. ar. 1. ad 2. dicente, ſacerdotem abſolvendo dare complementum huic ſacramento; ergo abſolutio, inquit, non eſt pars, ſed complementum. Rationem adjungit, quia ſacramentum hoc eſt pœnitentia, pœnitentia autem eſſentialiter non eſt abſolutio ſacerdotis, ſed actus pœnitentis: ergo. Atque hinc infert, ſacramentum pœnitentiæ non eſſe compoſitum aliquod ex confeſſione & abſolutione: vel, ut ipſe loquitur, non ſupponere pro tali compoſito, ſed ſolum pro confeſſione legitima, & ſacramentali, quia in illa ſola eſt ſubſtantia, & eſſentia hujus ſacramenti, ſicut in artificialibus ſubſtantia cenſetur poſita eſſe in materia, non in figura, vel forma.

2. Sententia.

Sacramentum pœnitentiæ conſtare eſſentialiter ex materia, & forma.

Nihilominus dicendum eſt, ſacramentum hoc eſſentialiter conſtare ex materia, & forma. Ita ſentiunt antiqui Theologi, D.Thom. hac 3. par. qu. 84. ar. 2. & 3. & ſumitur ex eodem qu. 90. fere tota, & 4. contra Gent. c. 62. quibus locis Cajetan. & Ferrarienſis. Idem ſumitur ex Alenſ. 4. par. tota quæſt. 60. Marſilio in 4. qu. 10. Durando diſt. 14. qu. 3. Et præcipue probatur ex Concil. Florentino in Decreto Eugenii, ubi cum prius in genere dixiſſet, ſacramenta tribus perfici, materia, forma, ac miniſtro, poſtea in hoc ſacramento propriam formam, & materiam deſignat: Et ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 3. ubi prius declarat formam, & materiam, ac materiales partes hujus ſacramenti, poſtea concludit: *Hæc de partibus hujus ſacramenti ſancta ſynodus tradens, &c.*

Cur actus pœnitentis quaſi materia ſacramenti pœnitentiæ dicantur a Conciliis.

Nec refert, quod hæc Concilia non vocent actus pœnitentis ſimpliciter materiam, ſed quaſi materiam: id faciunt, non quia, eo modo, quo in ſacramentis eſt materia ſacramentalis: ſed quia vel tota materia ſacramentalis non eſt propria, ſed per analogiam ſic appellatur, vel quia hæc materia, non eſt ex aliquo elemento, ſeu corpore ſenſibili, ſicut eſt in aliis ſacramentis. Et hæc poſterior ratio eſt magis propria: nam prior communis eſt aliis ſacramentis, cum tamen in illis non ita loquantur Concilia, ſed abſolute vocent materiam. Item illa prior ratio ad formam etiam poſſet applicari, & tamen Concilia non dicunt verba ſacerdotis eſſe quaſi formam, ſed ſimpliciter eſſe formam. Igitur, quia materia ſimpliciter dicta, etiam in rebus artificialibus, ſolet eſſe aliquod ſenſibile corpus, ideo aliis ſacramentis, in quibus materia proxima conſiſtit in uſu alicujus corporis ſenſibilis, materia ſimpliciter tribuitur: quia vero hic, nec materia

ria

ria proxima, nec remota eſt corpus ſenſibile, ideo (ad hoc ſolum denotandum) addita eſt illa particula diminuens, *quaſi*. In cæteris vero omnibus hic ſervatur tota ratio, & munus materiæ, æque ac in aliis ſacramentis. Nam ſicut ibi applicatio ſenſibilis elementi habet imperfectam ſignificationem, & virtutem, donec accedat forma, cui talis materia ſuo modo ſupponitur, ita etiam in præſenti ſacramento actus pœnitentis comparantur eodem modo ad verba ſacerdotis.

Confeſſio non eſt materia circa quã hujus ſacramenti, ſed ex qua.

Quapropter non poſſunt etiam dicta Concilia explicari convenienter de materia, circa quam verſatur abſolutio ſacerdotis, ſed de materia, ex qua conſtat ſacramentum. Primo quidem, quia Concilium Tridentinum aperte declarat eſſe partes, quæ ad integritatem ſacramenti requiruntur: materia autem circa quam non eſt pars, ſed quaſi objectum: unde illo modo potius peccata dici poſſet materia circa quam verſatur abſolutio: nam ſunt quæ remittuntur. Deinde, prædicta Concilia ita tribuunt huic ſacramento hanc quaſi materiam, ſicut aliis materiam: in aliis vero id quod eſt materia, non eſt circa quam, ſed ex qua perficitur ſacramentum: idem ergo eſt in præſenti. Quod etiam ſatis declarat ipſa diſtinctio & aſſignatio materiæ, & formæ. Nam materiæ circa quam non correſpondet forma, ſed actus, vel potentia, aut quid ſimile: cum ergo hic aſſignetur materia, cui forma reſpondet, ſignum eſt, ſermonem eſſe de materia, quæ ſuo modo informatur per formam, & ex qua ſimul cum forma aliquod totum conſurgit.

Sacramentum hoc ex materia, & forma tanquam ex partibus conſtare.

COROLLARIUM I.

Ex his ergo recte concluditur primo, ſacramentum hoc ex materia & forma tanquam ex partibus conſtare. Patet primo ex dictis, quia materia ex qua eſt pars ſimul cum forma. Sed ait Soto, in rebus artificialibus formam non eſſe partem. Sed, ut notavi in ſuperiori tomo, agens de ſacramentis in genere, non ſatis diſtinxit rationem formæ, & partis. Nam, ſi in rebus artificialibus conſideremus compoſitionem phyſicam, figura revera eſt pars compoſiti artificialis, quia ſtatua v. gr. ita vere componitur ex ligno, & figura, ſicut album ex corpore, & albedine (loquimur enim formaliter de his compoſitis, & non tantum materialiter de ſubjectis.) Si vero in rebus artificialibus conſideremus compoſitionem, ut ſic dicam, integralem, ſic figura non eſt pars. Inter partes autem phyſicas, quæ integrant ſubjectum ipſius figuræ, una comparatur ad alteram, ut materia ad formam: ſic enim caput poteſt dici forma ſtatuæ, & tectum domus: & hæc forma vere dicitur pars totius artificiati, ad ejus integritatem concurrens. In doctrina ergo ſacramentorum, cum de forma agimus, non priori, ſed poſteriori modo loquimur. Nam priori modo non ſunt verba forma ſacramenti, ſed ſignificatio, aut virtus, per quam ſacramentum conſtituitur in genere ſigni, vel cauſæ gratiæ: hujus autem formæ ſubjectum eſt tota illa res ſenſibilis, quæ ad ſignificandum imponitur, vel ad agendum aſſumitur: in illa vero re ſenſibili, quoniam ex pluribus coaleſcit, quædam diſtinguitur, ut materia, quædam vero, ut forma: hæc ergo forma vere eſt pars, ex qua totum illud componitur. Ita ergo ſe habent in hoc ſacramento materia, & forma: nam ex illis conſurgit illud, quod eſt integrum ſignum ſacramentale, & integrum gratiæ inſtrumentum: quod quidem de materia infra probabimus. De forma vero certiſſimum eſt quia expreſſiorem habet ſignificationem, & in illa reſidet præcipua virtus hujus ſacramenti, ut Concil. Trident. docuit.

Unde non ſolum concluditur, formam eſſe partem, ſed eſſe præcipuam partem: quod ipſummet argumentum Soti convincit, quia forma eſt quæ dat complementum huic ſacramento quantum ad rem illam, quæ ad ſignificandum impoſita eſt: non eſt autem complementum tanquam aliquid extrinſecum, ſed tanquam intrinſece complens, & addens id, quod eſt præcipuum in tali ſenſibili ſigno ſeu inſtrumento: eſt ergo pars ejus præcipua. Non eſt tamen excludenda materia a ratione partis totius ſacramenti, cum Concilia ita loquantur, & cum etiam participet ſignificationem & efficaciam ſacramenti, ut poſtea dicemus. Item, quia in arte factis, a quibus hæc analogia ſumpta eſt, ſi aliqua pars integrans vocetur forma, reliquæ recipientes denominationem materiæ, non excluduntur a ratione partis, ut per ſe notum eſt; ita ergo in præſenti philoſophandum eſt. Dices. Ergo habet hoc ſacramentum quatuor partes, ſcilicet tres materiales, & formam, cum tamen Concilia tres tantum partes diſtinguant, quas Sectione ſequenti declarabimus. Reſpondetur, adæquate duas tantum eſſe partes, ſcilicet materiam, ſeu quaſi materiam, & formam, quas prius diſtinguunt dicta Concilia: poſtea vero in ipſa materia diſtinguuntur tres partes, quas non dicunt eſſe omnes, vel ſolas partes ſacramenti, ſed partes materiæ, ſeu pœnitentiæ, aut actuum pœnitentiæ: ſic enim abſolutio non eſt pars pœnitentiæ proprie dictæ, licet ſit pars ſacramenti pœnitentiæ. Et ita obiter reſponſum eſt ad fundamentum Soti, quod magis conſiſtebat in verborum æquivocatione, quam in re: & teſtimonium D. Th. potius probat contrarium, ut declaravi.

Objectio.

Solvitur.

Sacramẽtum hoc eſſentialiter ex materia & forma cõſtare. Coroll. 2.

Secundo ſequitur ex dictis, ſacramentum hoc eſſentialiter conſtare ex hac materia, & forma. Non aſſero eſſentialiter conſtare ex tota materia, (hoc enim poſtea tractabitur) ſed ſimpliciter ex materia, & forma: quod non minus certum eſt, quam ſuperior. Primo ex generali doctrina ſacramentorum novæ legis, quæ ad hoc etiam applicatur a dictis Conciliis. Secundo, ex analogia, ſeu metaphora ad res phyſicas, ex quibus ſumpta eſt: nam compoſita, quæ conſtant ex materia, & forma, eſſentialiter ex illis conſtant; ergo ſimiliter, &c. Tertio, quia ex dictis manifeſtum in primis eſt, ſi forma eſt pars, eſſe maxime eſſentialem, quia eſt maxime neceſſaria, & quæ complet ac conſtituit rem ipſam, & quia in ea eſt præcipua ſignificatio, & efficacitas. Item, quia ex opinione Soti ſequi videtur finita confeſſione pœnitentis cum omnibus requiſitis ex parte ejus, ante prolationem formæ ſacramentum eſſe eſſentialiter conſummatum: quod nullo modo dici poteſt, alias ſtatim haberent ſuum effectum ex opere operato. Quod ſi reſpondeat, informationem requiri ad eſſentialem conſummationem hujus ſacramenti, fateatur neceſſe eſt ipſam formam eſſe eſſentialem partem. Denique argumenta Scoti hoc ſaltem convincunt. Quod vero idem ſit dicendum de materia, eadem argumenta probant (quidquid Vega in defenſionem Scoti conetur lib. 13. in Trident. c. 15.) quia forma eſſentialiter reſpicit materiam, & è converſo, & utraque reſpicit compoſitum, hoc vero utramque omnino requirit, tanquam omnino neceſſariam, & intrinſecam ad ſuum eſſe. Denique certum eſt de fide, confeſſionem, v. gr. eſſe ita neceſſariam ad hoc ſacramentum, ut ſine illa confici non poſſit: & hoc nec Scotus, neque aliquis Catholicus negat: imo expreſſe traditur a Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Rurſus oſtenſum eſt, hujuſmodi actum pœnitentis eſſe partem materialem hujus ſacramenti: quid ergo illi deeſt, ut vocetur pars eſſentialis? Præterea hoc declarari poteſt ex communi ratione judicii: cujus eſſentia non conſiſtit in ſola prolatione ſententiæ, ſed ſubſtantialiter, & eſſentialiter requirit accuſationem: ſic ergo in præſenti. Denique hoc declarat D. Th. ſupra ex analogia ad corporis curationem per artem medicinæ: nam hoc ſacramentum compoſitum eſt tanquam artificiale medicamentum ægritudinum ſpiritualium: curatio autem corporis partim debet eſſe ab intrinſeco & a natura, partim ab extrinſeco & ab arte. Sic ergo medicamentum hoc partim debuit inchoari ab intrinſeco per actus pœnitentis, partim extrinſecus conſummari per abſolutionem ſacerdotis: ex utriſque ergo tanquam ex partibus eſſentialibus conſtat.

Formam eſſe partẽ maxime eſſentialẽ hujus ſacramenti.

Sacramẽtum hoc ſupponere pro artificiali compoſito ex abſolutione & confeſſione.

Ultimo concluditur ex dictis, ſacramentum pœnitentiæ (dialectico more loquendo) non ſupponere pro abſolutione ſola, vel pro confeſſione ſola, ſed pro artificiali compoſito ex utraque. Hoc probavi generaliter contra Sotum agens de ſacramentis in genere, & ſolvi fundamentum ejus ex doctrina paulo antea data, de materia, & forma rerum artificialium, quæ in hoc ſacramento æque procedit, ut declaratum eſt. Quocirca, ſi adæquate velimus hoc ſacramentum definire, non per genus ſigni, ſed per rem ipſam ſenſibilem, quæ ſubſtat formalitati ſigni, dicendum eſt, eſſe; *Compoſitum morale, ſeu artificiale conſtans ex actibus pœnitentis, & verbis ſacerdotis, inſtitutum ad ſignificandam & conferendam gratiam remiſſivam peccati poſt baptiſmum commiſſi*. Si vero rem ipſam ſenſibilem in partes diſtinguere velimus, & ad modum artificialium rerum definitionem tradere, non

Coroll. 3.

Sacramẽti pœnitentiæ definitio.

non dicemus tantum eſſe abſolutionem ſacerdotis, ut volebat Scotus, quia non eſt illa tota eſſentia, ut oſtenſum eſt. Imo neque abſolutionem loco generis ponemus: quia, cum genus habeat rationem materiæ, potius materialis pars loco generis ponenda erat: & ita ſervari ſolet in definitione rerum artificialium. Dicemus ergo hoc ſacramentum eſſe; *Confeſſionem legitime in foro pœnitentiæ factam, & abſolutione judicis firmatam*. Quæ tota definitio ſatis conſtat ex dictis.

Definitio altera.

Dubium Durandi expeditur

Ex quo etiam obiter expeditur dubium, quod tractat Durand. d.14. qu.3. An hoc ſit ſacramentum abſolutionis, vel confeſſionis. Ipſe enim contendit priori modo eſſe appellandum, quia abſolutio eſt præcipua pars, in qua eſt maxima vis hujus ſacramenti. Mihi autem videtur quæſtio de modo loquendi, & fateor modum illum eſſe ſatis congruum, & interdum inveniri in Patribus æquivalenter: nam vocant hoc ſacramentum reconciliationis. Verumtamen alius modus loquendi magis uſitatus eſt: nam quia materia ſacramenti, vel notior, vel nobis familiarior eſt, ideo fere uſus obtinuit, ut multa ſacramenta a materia nominentur, ut Baptiſmus, Chriſma, &c. ſic ergo ſacramentum hoc confeſſionis, vel pœnitentiæ ſæpius appellari ſolet, &c. ut ſupra dixi, ita etiam appellatur a Patribus. Et eandem vim habet vox *exomologeſis*, quæ apud Patres ſæpe uſitata eſt: de qua videri poſſunt multa apud Pamel. ad lib. de Pœnit. Tertullian. num. 53. & apud Baronium tom.1. an. 36. circa medium.

Fundamentis Scoti ſit ſatis.

Supereſt, ut ad fundamenta Scoti reſpondeamus, & quædam, quæ in illis petuntur, amplius explicemus. Reſpondetur ergo, ideo ſacerdotem dici abſolute miniſtrare hoc ſacramentum, quia licet pœnitens præbeat materiam, tamen ipſe eſt, qui introducit formam, & perficit compoſitum. Ut in naturalibus agens, qui introducit formam, & unit illam materiæ, dicitur ſimpliciter efficere totum ipſum. Præſertim, quia tota vis clavium, & poteſtas remittendi peccata eſt in ſacerdote, & actus ipſius pœnitentis non habent ſignificationem ſacramentalem, niſi prout ſubjiciuntur clavibus, & quodammodo uniuntur, ſeu elevantur per actum clavis: & ideo, licet materialiter illi actus eliciantur a pœnitente, tamen in ratione partis ſacramentalis cenſentur quodammodo conſtitui per efficientiam ipſarum clavium. Et hac ratione pęnitens nullo modo dicitur miniſter hujus ſacramenti, ſed ſolus ſacerdos.

Non tota ſignificatio ſacramenti pœnitentiæ eſt in forma.

Ad confirmationem, duo in illa petuntur, alterum de ſignificatione, alterum de efficacia. Quoad ſignificationem, negatur totam eſſe in forma, quia, licet verba formæ diſtinctius ſignificent totum effectum, tamen etiam actus pęnitentis ſuam habent ſignificationem: nam ſigna contritionis ſunt etiam ſigna interioris remiſſionis, & per confeſſionem ſignificatur, quod ſicut peccata exterius manifeſtantur, ita etiam ab anima ipſa excluduntur. Satisfactio etiam aperte ſignificat remiſſionem pęnæ. Quoad efficaciam vero eſt diverſitas opinionum. Nam quidam volunt ſolam formam efficere, cum Scoto ſupra. Quod tenuit Vega lib.13. in Trident. cap. 15. & Ferrarienſis 4. contra Gentes cap. 72. Et fuit ſententia D.Thom. in 4.d.22. qu.2. art.1. quæſtiunc.1. ad 2. & 3. & indicat etiam qu. 28. de verit. art. 8. ad 2. Tenet etiam Capreol. d. 16. qu.2. ar.3. ad 1. Indicat Bonavent. d. 17. 2.par. ar.1. qu.3. Fundamentum eſſe poteſt, quia tota hæc efficacia procedit a poteſtate clavium, quæ ſolum eſt in ſacerdote, & ideo tota videtur poſita in actu ejus. Neque inde ſit, materiam non eſſe de eſſentia, quia non eſt neceſſe, ut totum aliquod efficiat ſecundum omnes partes eſſentiales: ſicut in naturalibus materia eſt de eſſentia ignis, quamvis tota activitas ſit in forma. Et eſt hæc probabilis opinio, & reſponſio.

1.Opinio. De efficacia formæ.

2.Opinio.

Nihilominus aliis videtur, partes etiam materiales hujus ſacramenti habere vim activam. Quod tenuit aperte D.Th. qu.84. ar.1. & 2. ad 3. & qu.86. art.6. & Alenſis qu.61. memb.6. Richard. d.16. ar.1. qu.2. Antonin. 3.p.tit.14.c.17. in princip. Cajet. dict. qu.84. ar.2. ubi dicit, D.Th. mutaſſe ſententiam, quam tenuerat in 4. Idem Soto d. 14. ar. 2. & 3. Cano, & alii Thomiſtæ. Et nonnihil favet Concil. Trident. ſupra, dicens, præcipuam vim hujus ſacramenti poſitam eſſe in forma: indicat ergo aliquam vim eſſe in materia. Et argumentum ſumi poteſt ex aliis ſacramentis a paritate rationis. Argumentum etiam illud juvat, quia ſacramenta nova efficiunt, quod ſignificant: ſicut ergo per omnes partes ſignificant, ita efficiunt. Et ita facile ſolvitur argumentum Scoti negando aſſumptum.

Primum notandū pro contritione.

Duo tamen oportet obſervare in hac diverſitate opinionum. Primum eſt, quæſtionem, quæ ad rem pertineat, ad ſummum eſſe poſſe de contritione, quando actu illa durat tempore, quo ſit abſolutio: quia ante abſolutionem perfectam hoc ſacramentum nullum habet eſſectum ex opere operato, quia nondum eſt ſacramentum, licet fiat: quod etiam idem eſt in aliis ſacramenti. Unde fit, confeſſionem, cum prius ſit omnino abſoluta, quam perficiatur, immo quam inchoetur abſolutio, per ſeipſam proxime & immediate non efficere, quia cum ſit effectus, jam ipſa non eſt; & ita ſolum denominabitur efficere ipſum totum, quod conſtat ex confeſſione & abſolutione, quamvis revera efficacia procedat ab abſolutione immediate: ſicut etiam tota forma abſolute dicitur efficere, quamvis tantum efficiat ſecundum ultimam ſui partem. Satisfactio etiam, quæ tempore eſt poſterior quam abſolutio, non poteſt per ſe immediate concurrere ad gratiam, quæ data eſt tempore abſolutionis, efficit tamen remiſſionem pœnæ temporalis, quam ex opere operato confert: ſed illa tantum eſſe poteſt moralis efficientia, non phyſica, quia hæc pœnæ remiſſio nihil phyſicum ponit in homine: ſed moraliter tantum fit: ſi autem ratione ſatisfactionis datur aliqua gratia ex opere operato, illam poſſet hæc pars proprie & per ſe efficere: quid autem in hoc ſentiendum ſit, dicam infra in materia de ſatisfactione.

Solum ergo poteſt ſupereſſe quæſtio de contritione, de qua, ſi tempore antecedat abſolutionem, eadem ratio eſt, quæ de confeſſione: ſi vero ſimul concurrat cum ipſa abſolutione, probabile eſt habere ſacramentalem efficientiam ex opere operato: & de hac potiſſime loquitur D.Th. An vero poſſit dari aliud tertium membrum, ſcilicet, quod ſit poſterior tempore ipſa abſolutione, pendet ex alia quæſtione, ſcilicet an poſſit dari hoc ſacramentum informe ex defectu contritionis, vel attritionis, de qua dicam infra diſp.14.

Secundum notādum.

Alterum notandum erat, licet admittamus actus pęnitentis concurrere ex opere operato ad effectum ſacramenti: proprie tamen non poſſe dici, quod pęnitens ſibimet conferat gratiam, vel remittat peccatum ex opere operato, quia ſimpliciter non eſt miniſter ſacramenti, neque abſolute confert ſacramentum, ſed ſolus ſacerdos, cui data eſt poteſtas remittendi peccatum: at vero homo, ſeu miniſter non dicitur dare gratiam, vel tollere peccatum, niſi quatenus confert ſacramentum. Unde, ſi actus pœnitentis concurrunt ad gratiam, eſt quatenus conjunguntur cum forma (quæ eſt actus miniſtri) & ab illa quaſi elevantur ad talem effectum: & ideo talis effectus proprie tribuitur ſoli ſacerdoti tanquam miniſtro. Exemplum eſſe poteſt in ſacramento Ordinis, ubi actus ſuſcipientis ordinem, ſeu contactus eſt materia ſacramenti, quæ aliquo modo concurrit ad effectum ſacramenti, qui tamen non eſt ab ipſo ſuſcipiente, ſed a ſolo ordinante tanquam a miniſtro.

SECTIO III.

Ex qua forma & materia hoc ſacramentum conſtet.

QUoniam nunc ſolum generatim eſſentiam hujus ſacramenti conſideramus, ideo quæſtionem hanc tantum proponimus, ut ſingulas partes quaſi ſpecificas diſtinguamus, & de illis proprias diſputationes inſtituamus. Atque ob eandem cauſam hic de forma nihil aliud dicemus, quam illam eſſe verba ſacerdotis, ut concilium Florentinum & Tridentinum docent, & eſt communis ſententia Theologorum, & ſatis clara, tum ex generali ratione ſacramentorum, tum ex ſpeciali hujus, quod eſt per modum judicii, quod per ſententiam perficitur & quaſi formatur. Cætera vero de hac forma dicemus diſput. ſequ.

1.Opinio. De materia hujus ſacramenti.

De materia ergo dicendum ſupereſt, quæ nam ſit, vel quas partes habeat. Nam Durand. in 4. d. 16. qu.1. ſolam confeſſionem dicit eſſe materiam, quia contritio, cum non ſit ſenſibilis, non poteſt eſſe materia ſacramenti, ne-

ti, neque etiam ſatisfactio, cum ſine illa, & ſubſtantia, & effectus ſacramenti conſiſtant. Idem fere ſentit Gabr. d.14.qu.2. Et de ſatisfactione Marſilius, q.10. art.1.

Tres eſſe partes materię ſacramenti pœnitentię vera ſententia.

Vera tamen ſententia, ac certa doctrina eſt, tres eſſe partes hujus materiæ, confeſſionem, contritionem, & ſatisfactionem. Ita docet D.Th. ſup. qu.84. ar.2. & qu. 90. & in 4.d.16.qu.1.ar.1. Richard. ar.1.qu.1. Alenſ.4. p.q.66. memb.1. ar.2. Guillelm. Pariſienſ. tract. de Pœnitentia c.45. Antonin.3.par.tit.14.c.17.§.6. & cæteri ſcribentes. Ac tandem Concil. Florentin. & Tridentin. doctrinam hanc probarunt, quæ per ſingulas partes diſcurrendo breviter declaratur.

Probatur de confeſſione.

Et quoniam de confeſſione nulla eſt controverſia, ſolum expendo amplius quandam rationem ſuperius tactam. Dictum eſt enim ſupra hoc ſacramentum eſſe inſtitutum per modum cujuſdem judicii, de cujus ratione eſt, ut ante judicis ſententiam præcedat accuſatio rei, & ſufficiens inquiſitio, ſeu manifeſtatio delicti. Quod totum quia ſupponitur ſententiæ judicis, & eſt veluti quid informe, donec per ſententiam cauſa conſummetur, ideo merito habere dicitur rationem materiæ: quia vero hoc totum eſt de intrinſeca ratione judicii, ideo merito eſſentialis pars dicitur: nullus enim judicare poteſt niſi de iis, quæ juridice novit. E contrario vero; *qui judicat quod novit, judex juſtitiæ* dicitur Proverb.12. Et præterea quia hoc judicium voluntarium eſt, & ad ſalutem animæ ordinatum, ideo requirit voluntariam rei accuſationem, in qua & ipſemet pœnitens ſit ſui accuſator, & teſtis, & reus, & propterea accuſatio per voluntariam confeſſionem eſt de eſſentia, & de intrinſeca ratione hujus judicii. Unde Innocent. 1. Epiſt. 1. c.7. *De pondere*, inquit, *æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt judicare, attendendo ad confeſſionem pœnitentis, ad fletus, ad lachrymas.* Et optime Chryſoſtom. lib.2. de ſacerd. *Quomodo*, inquit, *manus quis adhibere poſſit ei morbo, cujus genus nequaquam intelligat.* Unde infra concludit; *Quamobrem opus eſt, ut qui laborant Chriſtiani, ſibi perſuadeant ſacerdotum curationibus ſua ſponte ſeſe ſubmittere.* Et propterea Ambroſ. Ep.3. dicit, Providum debere eſſe judicium ſacerdotale, nec debere ſacerdotem populi peccata *comedere*, id eſt, *remittere, cibus enim*, inquit, *ſacerdotis eſt peccatorum remiſſio*: ſine prævia confeſſione ſincera: & ad idem propoſitum Hieronymus circa illa verba Eccleſ. 10. *Si momorderit ſerpens in ſilentio*, inquit: *Si quem diabolus occulte momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit, & noluerit confiteri, magiſter, qui linguam habet ad curandum, ei prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicus, non curat.* Unde Gregorius Nazianz. in ſententiis, diſtichis verſibus compoſitis, inquit; *Cum medicum poſtulent tua vulnera, ſi tegis illa, peſtiferam ſaniem nil prohibere queat.* Et propterea Orat. 15. in fine dixit; *magnam peccatorum medicinam eſſe confeſſionem.* Ex quibus etiam ſumi poſſunt congruentiæ, propter quas ex hac materia inſtitutum eſt hoc ſacramentum, quæ eædem ſunt cum ſupra adductis de neceſſitate hujus ſacramenti, ſcilicet, quia eſt accommodatiſſimum medium ad humiliationem pœnitentis, ad ruborem, ad confuſionem, ad inſtructionem, ac denique ad correctionem & emendationem.

De contritione probatur.

De contritione ęque certum hoc eſt ex eiſdem Conciliis, & ex Leone X. in Bulla contra Lutherum ar.15. ex Conc. Colonienſi, Moguntino, & Senonenſ. & Catechiſmo Pii V. in doctrina de hoc ſacramento, & ex auctoribus citatis. Et ratione, ſeu congruentia breviter declaratur, quia confeſſio, quæ eſt pars hujus ſacramenti, debet eſſe accuſatio ſui, ordinata ad remiſſionem culpæ conſequendam: ergo poſtulat, ut ſit doloroſa confeſſio, & cum pœnitudine: nam, ſi quis ſimpliciter dicat delicta ſua ſine ullo dolore, erit vel quædam in delictis gloriatio, vel ad ſummum ſimplex hiſtoriæ narratio, potius quam ſui accuſatio: ergo poſtulat talis confeſſio ut ſit doloroſa: ergo hoc modo dolor eſt pars hujus materiæ, & hoc intelligimus nunc nomine contritionis.

Solvitur Durandi fundamentum.

Et ita facile ſolvitur fundamentum Durandi. Nam, licet contritio in ſe & per ſe non ſit ſenſibilis, tamen per confeſſionem, & ſigna externa eſt aliquo modo ſenſibilis: & hoc ſatis eſt, ut ſit pars materiæ ſacramentalis: ſicut interior attentio eſt pars orationis vocalis, & conſenſus interior eſt de ratione matrimonii. Et hoc modo dixit D.Th. ſupra q. 90. art.2. ad 1. & in 4. d.14. qu.1. art.1. ad 1. materiam hujus ſacramenti eſſe actus pœnitentis ut exterius apparentes. An vero hæc pars dicenda ſit eſſentialis, & omnino neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, dicam infra. Nunc ſolum dico, Durandum ipſum non poſſe negare eſſe de ſubſtantia, cum alias doceat ſacramentum hoc ſine ullo dolore factum eſſe nullum, ut patet in 4. diſt.17. qu.13.

Satisfactionem eſſe partē materiæ pœnitentiæ oſtenditur Durandi objectio.

Jam vero de ſatisfactione, quod ſit pars, explicatur breviter, quia ad integritatem & conſummationem judicii pertinet pęna inflicta reo in vindictam delicti. Deinde, quia hæc ſatisfactio habet aliquem effectum ex opere operato, ut infra dicetur, & pleniorem remiſſionē ſignificat: eſt ergo aliquo modo pars ſacramenti. Argumentum vero Durandi ad ſummum concludit non eſſe partem eſſentialem, ſed tantum integralem: quod facile concedimus, quanquam de hoc dicturi ſumus infra agentes de ſatisfactione. Sed urget Durandus, nam partes materiales, etiam integrales, ſupponuntur formæ: at vero ſatisfactio non ſupponitur, ſed omnino ſequitur poſt formam. Confirmatur, nam in aliis ſacramentis, vel non diſtinguuntur partes materiales, ut in baptiſmo, vel ſi diſtinguuntur, unicuique parti materiæ reſpondet pars formæ: ut patet in Euchariſtia, & Extrema unctione. Cujus ratio eſt, quia forma debet cadere ſuper materiam: at vero in hoc ſacramento eſt una ſimplex forma, quæ nullo modo cadit ſuper ſatisfactionem.

Petri de Oſma error.

Propter hoc argumentum dixit olim Petrus de Oſma abſolutionem non eſſe dandam niſi poſt ſatisfactionem impletam, & olim ita fuiſſe ſervatum præcipue in Eccleſia Græca, referunt hiſtoriæ, ut infra videbimus in materia de ſatisfactione. Sed dicere hoc eſſe neceſſarium, eſt error contra conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ. Unde etiam falſum eſt dicere eſſe commodius, vel utilius: nam rectus ordo poſtulat, ut prius remittatur culpa, deinde fiat ſatisfactio pro temporali pœna, tum quia hæc pœna non eſt proprie debita, donec ſit remiſſa culpa: tum etiam quia ſatisfactio facta in ſtatu peccati mortalis non valet ad remiſſionem pœnæ.

Solvitur Durandi objectio.

Ad argumentum ergo negatur ſemper omnes partes materiæ pertinentes ad integritatem, ſupponi formæ, ut patet etiam in naturalibus, præſertim in compoſitis eterogeneis, & in moralibus in judicio humano. Unde ad confirmationem reſpondetur, non oportere ſervari in omnibus ſacramentis ſimilitudinem in rebus omnibus: ſunt enim res quædam morales, vel quaſi artificiales, quæ diverſum modum habent compoſitionis. Dicitur tamen præterea, etiam formam abſolutionis quodammodo informare ſatisfactionem ipſam, vel quatenus voto & propoſito includitur in dolore & contritione: vel certe quatenus ipſa ſatisfactio per ordinem ad claves, atque adeo per quandam moralem conjunctionem cum ſacramentali forma, habet ſacramentalem ſignificationem, & aliquam efficaciam ex opere operato.

Sitne alia pars in hoc ſacramento.

Sed quæret aliquis, an pręter has partes ſit aliqua alia in hoc ſacramento. Quod interrogo, quia Vega lib.13. in Trident. c.16. aliam partem addit, quam vocat ceſſationem a peccatis, quia hinc inchoanda eſt pœnitentia, ut Tridentinum dicit ſeſſ.6. c.14. Sed non eſt cur talis pars addatur: quia, ſi illa ceſſatio meram negationem, vel privationem dicat, non eſt pars, quia non eſt actus pœnitentis, nec eſt aliquid reale, quod componat ſacramentum: ſi autem ſumatur quatenus eſt voluntaria, ſic non diſtinguitur a propoſito iterum non peccandi: & ita continetur ſub contritione. Hæretici etiam hujus temporis alias partes addiderunt, imo, his omiſſis alias confinxerunt, ſcilicet fidem, & terrores conſcientiæ. Sed eos damnat Concilium Tridentin. ſeſſ. 14. c. 3. procedunt enim ex aliis hæreticis principiis circa materiam de juſtificatione, de quibus ſuo loco dicendum eſt.

SECTIO IV.

Utrum hoc ſacramentum ſit unum tantum, illudque iterabile.

Hoc ſacramentū eſt unum ſpecie.

QUæſtio eſſe poteſt de unitate ſpecifica, vel numerica. In priori ſenſu certa res eſt, hoc ſacramentum eſſe unum tantum: quia, ſicut Eccleſia non agnoſcit niſi unum baptiſma ad regenerandos fideles, ita etiam

non

non agnoſcit niſi unum tribunal confeſſionis ſacramentalis ad reparandos lapſos poſt baptiſmum. Unde ſicut poteſtas remittendi peccata ſacerdotibus data, unica tantum eſt: tantum enim ſemel dixit Chriſtus; *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:* ita unum habet actum adæquatum, & unum modum remittendi peccata, ſcilicet, per abſolutionem ſacramentalem. Atque ita hæc veritas continetur ſub illa, quam definiunt Concilia, ſcilicet, tantum eſſe ſeptem ſacramenta novæ legis, quam de ſpeciebus ſacramentorum intelligendam eſſe, ſuperiori tomo oſtendimus in commentario art. 1. q. 65. D. Th. Quod tamen in hoc ſacramento evidentius eſt, quia neque in ſigno ſenſibili, neque in effectu poteſt excogitari multiplicatio ſpecifica in hoc ſacramento integro & perfecto. Ratio vero a priori eſt, quia Chriſtus Dominus unicum tantum inſtituit. Congruentia vero, quia illud ſufficit ad finem hujus ſacramenti. Neque in hoc occurrit ulla difficultas.

An ſit unū unitate numerica.

De unitate numerica agere poſſumus, vel in ordine ad conſtitutionem unius ſacramenti ex variis partibus ejus, vel in ordine ad unitatem, vel multitudinem ejus circa idem ſubjectum: quibus modis dicitur baptiſma eſſe unum tantum, ut ſuo loco dictum eſt. De priori ergo modo hic dubitari poſſet, vel propter pluralitatem, & diverſitatem ſignorum ſenſibilium, & rerum, quæ ad hoc ſacramentum conficiendum concurrunt, ut ſunt confeſſio, & abſolutio, & interior contritio, & jejunium, vel eleemoſyna, aut aliud ſimile opus in pœnitentiam impoſitum: vel etiam dubitari poteſt propter diſtantiam temporis, quæ inter has partes poteſt intercedere: aliquando enim præcedit confeſſio, & poſt plures dies ſequitur abſolutio: ſatisfactio autem multo magis differri conſuevit: hæc autem dilatio videtur impedire unionem neceſſariam inter hujuſmodi partes ad componendum unum totum: quomodo enim actio, quæ nunc fit, uniri poteſt ei, quæ ante multum tempus præceſſit, & nullo modo jam extat?

Hoc ſacramentum eſſe unum numero quoad cōſtitutionē ex pluribus partibus.

Nihilominus dicendum eſt, in hoc ſenſu ſacramentum hoc eſſe unum numero. Hoc aperte colligitur ex Conciliis Florentino, & Trident. quæ de illo tanquam de uno ſacramento loquuntur ex variis partibus compoſito. Sequiturque neceſſario ex priori puncto: quia ſi hoc ſacramentum unum eſt in ſpecie, neceſſe eſt, ut illa ſpecies in aliquo individuo exiſtere poſſit. Nam, ſi partialia ſigna, quæ ad hoc ſacramentum conficiendum concurrunt, non componerent unum numero, non eſſent ſigna partialia, ſed quodlibet per ſe eſſet integrum, ſeu totale quoddam ſignum. Unde, cum alias ſint illa ſigna hæterogenea, eſſent ſigna, ſeu ſacramenta ſpecie diverſa. Eſt ergo hoc ſacramentum unum compoſitione ex pluribus partibus, quam non impedit diſtinctio earum, quia in omni compoſitione ex materia & forma, intercedit ſimilis, vel major diverſitas inter partes componentes: & ex parte materiæ ſolent etiam variæ partes heterogeneæ, ſeu diverſarum rationum intervenire. Quod facilius reperiri poteſt in his rebus artificialibus, & moralibus, in quibus non eſt tam exacta & perfecta unitas poſtulanda. Et eadem ratione non obſtat diſtantia temporis, quæ inter partes hujus ſacramenti aliquando exiſtit, quia ſufficit moralis conjunctio ſeu propinquitas, qualis eſſe ſolet in uno judicio inter accuſationem, ſententiam, & executionem: ex illis enim componitur unum judicium, quod in ſuo ordine eſt una actio moralis. Ita ergo eſt in præſenti. Quocirca, quamvis partes hæ tempore diſtare videantur, ſemper intercedit virtualis quædam propinquitas: nam, licet confeſſio præceſſerit, quando datur abſolutio, adeſt pœnitens tanquam reus expectans ſententiam, & hoc ipſo ſuam confeſſionem implicite repræſentat. Item quando implet ſatisfactionem, id facit ex obligatione in hoc foro impoſita: & per reſpectum ad claves, & ideo moraliter conjungitur abſolutioni: & ita ex omnibus his partibus conſurgit unum ſignum remiſſionis peccati, quod eſt unum ſacramentum.

Non obſtat diſtātia temporis ad cōſtituendū unum numero.

De multiplicatione hujus ſacramenti circa eandem perſonam.

Supereſt dicendum de multiplicatione hujus ſacramenti circa eandem perſonam: nam in diverſis per ſe notum eſt multiplicari, in eadem vero dubitari poteſt, an ſimul, ſeu eodem tempore, vel ſucceſſive poſſit multiplicari. Sed de priori ſenſu nihil occurrit addendum: nam quoad hoc eadem eſt ratio de hoc ſacramento, quæ de baptiſmo, Euchariſtia, &c. Poſſunt enim ſupra eandem confeſſionem ſimul cadere plures abſolutiones a pluribus miniſtris prolatæ: poſſunt, inquam, quantum ſpectat ad valorem ſacramenti, quamvis non poſſit recte fieri, quia eſt contra morem univerſalis Eccleſiæ, & contra convenientem uſum hujus ſacramenti: ſi tamen fiat, & aliud non obſtet, validum erit ſacramentum, ut ſuppono ex his, quæ infra de ſecreta confeſſione dicam. Non tamen erit multiplex, ſed unum ſacramentum, quia materia proxima eſt una, & abſolutiones illæ, licet materialiter ſint plures, concurrunt per modum unius: ſicut in ſimili dixi de baptiſmo, & clarius eſt in Euchariſtia. Unde a fortiori, etiamſi fingamus unam abſolutionem cadere in plures confeſſiones eorundem peccatorum ſucceſſive factas (ſimul enim fieri non poſſunt) erit unum ſacramentum, quia illæ confeſſiones valde materialiter ſunt plures, moraliter vero eſt una accuſatio.

Poſſunt plures abſolutiones validę circa eandem con- ſeſſionem cadere, & tamen illicitæ.

Non tamen erit multiplex ſacramentum.

In alio vero ſenſu quæſtio hæc eadem eſt cum illa, quam tractat D. Th. qu. 84. ar. 10. an hoc ſacramentum poſſit iterari. Quæ poteſt intelligi, vel in ordine ad peccata commiſſa poſt ſemel receptum hoc ſacramentum: vel in ordine ad aliquod peccatum prius quidem commiſſum, non tamen prius confeſſum propter oblivionem, vel aliam legitimam cauſam; vel denique in ordine ad eadem peccata jam ſacramentaliter remiſſa. Et omnibus his modis eſt omnino verum, ſacramentum hoc poſſe iterari, quamvis non ſit de omni æque certum.

Tripliciter poteſt iterari hoc ſacramentum.

Primus itaque modus iterationis de fide certus eſt contra Novatum, & alios ſimiles hæreticos, contra quos ſufficienter diſputatum eſt ſupra tractando de effectibus virtutis pœnitentiæ, & tractando de poteſtate clavium, quę ſine limitatione data eſt, non ad unum vel aliud peccatum, ſed ſimpliciter ad remittenda peccata. Et ita hoc convincunt verba Chriſti; *Quorum remiſeritis peccata,* Jo. 20. & innuunt illa Matth. 18. *Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Nam, licet ad litteram in alio ſenſu dicta ſint, tamen ex ſimilitudine rationis non commode hic applicantur. Denique, propter inſtitutionem hujus ſacramenti non ſunt facti homines baptizati deterioris conditionis ad remiſſionem peccatorum obtinendam, ſed quoties homo peccaret ante inſtitutum hoc ſacramentum, poſſet veniam obtinere per virtutem pœnitentiæ; ergo etiam nunc poteſt per pœnitentiam: ſed nunc pœnitentia virtus non ſufficit ad remiſſionem alicujus peccati mortalis ſine hoc ſacramento, vel ordine ad illud; ergo ad hunc effectum neceſſarium eſt, ut hoc ſacramentum poſſit iterari, nam prior abſolutio non cadit in peccata poſtea commiſſa. Quæ ratio concludit, non ſemel, ſed ſæpius: neque in uno, vel alio tempore, ſed quandiu vita duraverit, poſſe hoc ſacramentum iterari, quantum eſt ex ſe: quia ſemper homo peccare poteſt, & ſemper conſequi remiſſionem peccati, quandiu vivit: non poteſt autem ſine hoc ſacramento: ſemper ergo datur locus repetitioni ejus, etiam in extremo termino vitæ, dummodo ex parte hominis poſſit ſufficiens materia & forma applicari. Quæ omnia conſtant ex uſu & traditione Eccleſiæ, & ex dictis ſupra in ſimili de effectu virtutis pœnitentiæ: & infra diſputantes de integritate, nonnulla afferemus, quæ hanc Catholicam veritatem confirmant. Ex quo etiam facile intelligitur ratio differentię inter hoc ſacramentum, & baptiſmum: baptiſmus enim inſtitutus eſt propter originale peccatum, quod non iteratur: hoc vero propter actualia, quæ ſæpius committuntur: ille eſt regeneratio, quæ ſemel tantum fit, hoc eſt medicina & ſanatio, quæ ſæpe eſt neceſſaria: ille denique characterem imprimit indelebilem, qui reddit ſubjectum incapax ſimilis ſacramenti: hoc vero nec characterem imprimit, ut eſt certa fides, neque aliquid ſimile, ut ſequenti ſect. dicam.

Hoc ſacramentū poteſt iterari de peccatis commiſſis poſt receptum ſimile ſacramentum de aliis.

Non tantum ſemel ſed ſæpius & in omni tempore.

Differentia inter hoc ſacramentum & baptiſmum.

Secundus modus multiplicationis, ſeu iterationis hujus ſacramenti, etiam eſt certus: quia non ſolum fieri poteſt ſacramentum ex confeſſione præcedentium peccatorum, quæ in confeſſione omiſſa ſunt, ſed omnino fieri debet, quia, per ſe loquendo, neceſſarium eſt, & ſub præceptum, quia tenemur omnia peccata ſubjicere clavibus per confeſſionem: hæc autem obligatio non fuit impleta integre quoad talia peccata; ergo manet obligatio illa confitendi. Item illa non fuerunt directe remiſſa per claves, nec de illis fuit latum judicium ſacramentale:

Hoc ſacramentum iterari poteſt & debet de peccatis in confeſſione omiſſis.

oſten-

oſtenſum eſt autem hoc judicium eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem cujuſcunque peccati mortalis. Poteſt ergo & debet nova confeſſio fieri talium peccatorum, ad quam abſolutio conſequatur: ex illis vero neceſſe eſt fieri novum ſacramentum numero diſtinctum a præcedente, quia conſtat diſtincta materia & forma, & diſtinctum habet effectum, quem ſignificat. Et quoad hoc etiam facile poteſt aſſignari differentia inter baptiſmum, & hoc ſacramentum: nam in baptiſmo non eſt per ſe neceſſaria confeſſio, nec judicium de ſingulis peccatis. Unde non poteſt per baptiſmum remitti originale peccatum, quin omnia peccata actualia, præſertim mortalia, omnia extinguantur abſolute & ſine ordine ad aliud ſacramentum, ſimile, vel diſſimile; hic vero eſt per ſe neceſſaria confeſſio, & judicium de ſingulis mortalibus; ideoque licet non tollatur unum, quin tollantur alia propter gratiæ efficaciam & dignitatem: nihilominus ea, quæ in confeſſione omittuntur, non per ſe, ſed cum ordine & voto alterius ſacramenti ſimilis remittuntur, & ob eam rem hoc ſacramentum eſt hoc modo iterabile, & iterandum.

Differentia alia inter baptiſmum & hoc ſacramentum.

Hoc ſacramentũ poteſt iterari circa peccata rite confeſſa in alio ſimili ſacramento.

Tertius modus iterationis ab aliquibus in dubium revocatus eſt, ut diſputatione præcedente ſect. 1. vidimus. Nihilominus tamen etiam hic modus debet eſſe certus, ex communi uſu, & approbatione Eccleſiæ. Et ſatis concluditur ex principio ibi poſito. Nam hæc peccata ſunt ſufficiens materia remota hujus ſacramenti; ergo confeſſio eorum eſt ſufficiens materia proxima, in quam poteſt nova abſolutio cadere; ergo ex illis conficitur novum ſacramentum numero diſtinctum a præcedenti, quia conſtat ex diſtincta materia proxima, & forma, & diſtinctum habet effectum, ut ibidem declaratum eſt.

An poſſint eadẽ peccata ſæpius confiteri, & quomodo. Soto opinio.

Hic vero (præter difficultates ibi tactas) occurrit morale dubium: nam hinc ſequitur poſſe aliquem ſæpius, ac paſſim de eiſdem peccatis confiteri, abſque ulla neceſſitate, ſolum propter majus gratiæ augmentum: quod videtur inconveniens. Propter quod vitandum, Soto d. 18. qu. 4. art. 3. dicit, iteratam confeſſionem de eiſdem peccatis non debere fieri ſine gravi cauſa, quia eſſet abuſus ſacramenti, & tantus, inquit, eſſe poſſet, *ut nullum fieret ſacramentum, nec daretur gratia, ſed eſſet religionis ludibrium.* Sed in hoc vitanda ſunt extrema. Et in primis cavendus eſt error, ne quis putet, per ſe loquendo, neceſſarium eſſe peccata ſemel rite confeſſa iterum confiteri: nam, licet hoc liceat, non eſt neceſſarium, quando de valore prioris confeſſionis rationabiliter non dubitatur, ut latius infra in materia de integritate confeſſionis. Deinde cavendus eſt contemptus, quia ex hac parte quælibet actio de ſe bona poteſt fieri mala. Unde oportet, ut talis confeſſio fiat cum debita diſpoſitione, & reverentia, & aliis circumſtantiis & conditionibus neceſſariis.

Vera reſponſio.

Si autem hæc ſerventur, nunquam ſacramentum erit nullum, nec fruſtrabitur ſuo effectu, etiamſi ſæpius circa idem peccatum iteretur: quia ubi concurrunt omnia neceſſaria, non eſt unde ſacramentum fiat nullum: & cum alias in hac iteratione nullum committatur peccatum mortale ſervatis iis, quæ diximus, quia contra nullum præceptum fit, neque aliqua gravis injuria irrogatur ſacramento, non eſt, cur illud poſſit privari ſuo effectu. Nihilominus tamen in hac repetitione ſervanda eſt decentia, ut non paſſim, & ſine aliqua occaſione rationabili fiat, quod non ſolum in iterata confeſſione ejuſdem peccati ſervandum eſt, ſed etiam in confeſſione iterata diſtinctorum peccatorum venialium, quæ frequenter committuntur: hæc autem cauſa, vel occaſio juxta uniuſcunque devotionem prudenter judicanda eſt. Unde Richard. d. 18. ar. 2. qu. 4. ad ult. dicit, hanc repetitionem decere poſſe, quotieſcunque homo movetur novo motu devotionis, erubeſcentiæ, & doloris. Denique in hoc ſervanda eſt moderatio, prudenter penſatis omnibus circumſtantiis.

SECTIO V.

Utrum in hoc ſacramento ſit aliquid, quod ſit res, & ſacramentum ſimul.

Tria quæ a Theologis diſtinguuntur.

DIſtinguunt Theologi in ſacramentis tria, ſcilicet *rem tantum*, id eſt, effectum ultimum ſacramenti, qui per illud fit & ſignificatur, nihil autem facit aut ſignificat: *& ſacramentum tantum*, quod ſignificat, & facit gratiæ effectum, non autem fit nec ſignificatur: *& rem ac ſacramentum ſimul*, quod & aliquid ſignificat & cauſat, & ab exteriori ſacramento ſignificatur & cauſatur: & ideo utriuſque ſcilicet rei, & ſacramenti rationem & denominationem participat. Et quidem illa duo primo facillime tam in hoc, quam in aliis ſacramentis inveniuntur, & declarantur. Sacramentum enim tantum in præſenti eſt illud externum & ſenſibile ſignum, quod hactenus declaratum eſt compoſitum ex confeſſione, & abſolutione. Remiſſio autem peccatorum, & gratia, quæ ad hunc effectum præſtatur, eſt res tantum, quia eſt proprius effectus hujus ſacramenti. Quid autem ſit res, & ſacramentum ſimul, difficile explicatur, quia præter hæc duo quæ diximus, nihil in hoc ſacramento invenitur: neque in omnibus, quæ hactenus declaravimus, aliquid eſt, quod ſimul ſit & effectus, & ſignum in hoc ſacramento.

tur in ſacramẽtis.

Opinio negans.

Poſſet ergo aliquis difficultate ſuperatus, negare, inveniri in omnibus ſacramentis aliquid, quod ſit res, & ſacramentum ſimul: quia non eſt ulla generalis ratio, quæ cogat ad hoc conſtituendum in omnibus ſacramentis. Communis enim ratio ſacramenti hoc non poſtulat, ſed ſufficienter ſalvatur inter ſignum, & ſignatum, ſicut ea, quæ ſunt ad aliquid inter relationem, & terminum, & ſignum dicitur ſacramentum, ſignatum autem dicitur res; ergo nihil eſt, propter quod oporteat illud medium univerſaliter conſtituere. Unde neque ex Conciliis, aut Patribus illam generalem doctrinam habemus. Nam, licet interdum Auguſtin. nominet ſacramentum, & rem ſacramenti, ut videre licet in cap. *Hoc eſt*, de Conſecr. diſt. 2. ſi tamen attente legatur, non tribuit eidem rei utrumque nomen, ſed ſignum ipſum ſenſibile ſacramentum appellat: rem autem id, quod ſub ſigno continetur, vel ſignificatur. Inde vero etiam infert, corpus Chriſti in Euchariſtia contentum eſſe ſacramentum, & rem ſacramenti, ut recte notavit Hugo de S. Vict. lib. 2. de ſacramentis p. 8. c. 7. quia in illo ſacramento eſt peculiaris ratio, ut ſuo loco dixi. Inde autem non ſequitur, hoc eſſe ſimpliciter neceſſarium in hoc, & in omnibus ſacramentis. Ita ergo facile poſſemus hac difficultate liberari, negando inveniri hoc tertium in hoc ſacramento, quia neceſſarium non eſt.

In omnibus ſacramentis eſſe aliquid quod ſit res & ſacramentũ, communis ſententia.

Nihilominus tamen Theologi communiter in omnibus ſacramentis admittunt aliquid, quod ſit res & ſacramentum ſimul: quod in ſacramento Euchariſtiæ facile declarant, ut dictum eſt: in tribus, quæ characterem imprimunt, character dicitur eſſe res, & ſacramentum: in matrimonio vero, vinculum ipſum, in Extrema unctione, corporis ſanitas. Ne igitur ſacramentum hoc extra regulam conſtituant, in illo etiam aliquid hujuſmodi invenire conantur, ut videre licet in Magiſtro in 4. d. 22. & aliis ſtatim citandis. Non eſt ergo nobis ab eorum ſententia recedendum, ne difficultatem effugere videamur.

Sit ne res & ſacramentum in pœnitentia ornatus aliquis.

Quorundã opinio.

Dixerunt ergo quidam hoc ſacramentum efficere ornatum quendam, qui eſt prior gratia, & illam ſignificat, & hunc dicunt eſſe rem & ſacramentum ſimul. Ita Paludan. d. 14. qu. 1. & Capreol. d. 22. qu. 1. ar. 3. Sed eſt omnino improbabilis ſententia, ut ſupra de ſacramentis in genere dictum eſt: & in propoſito bene notat Cajetanus ſup. qu. 84. ar. 1. & Ferrar. late 4. contra Gentes cap. 72. Nam primo nullo fundamento nititur auctoritatis, vel rationis: nec poteſt explicare hæc opinio, quid ſit hic ornatus, neque ad quid ſit. Deinde, ille non ſignificatur per confeſſionem, nec per verba abſolutionis; neque ergo efficitur, quia ſacramenta efficiunt, quod ſignificant: non eſt ergo res ſacramenti. Rurſus ille ornatus, ſi eſſet, eſſet omnino inſenſibilis, quia nec eſt ſenſibilis per ſe, ut conſtat, quia ponitur ſpiritualis, nec per aliud ſeu per accidens, quia, ut oſtenſum eſt, nullo ſenſibili ſigno ſignificatur: neque igitur etiam eſt ſacramentum. Præterea talis ornatus in hoc ſacramento vel durat perpetuo, & ſic eſt ad modum characteris, unde fiet ſacramentum hoc eſſe initerabile ratione illius, ſicut iterari non poſſunt ſacramenta, quæ imprimunt characterem, vel certe tot multiplicarentur in homine ornatus, quot ſuſcepit ſacramenta pœnitentiæ: præſertim ſi gratiam non amiſit. Vel talis ornatus non durat perpetuo, ſed

datur

datur ad tempus: & hoc gratis dictum eſſet, & ſine probabilitate, quia donum gratiæ (quale illud eſſet) ſemel datum non tollitur ſine hominis culpa, præſertim quando datur per modum habitus, ut ponitur ille ornatus, quia non eſt actus vitalis.

Côtritionem eſſe rem & ſacramentû hujus ſacramenti, communis ſententia.

Communis ergo ſententia eſt, contritionem ſeu interiorem pœnitentiam eſſe in hoc ſacramēto rem & ſacramentum ſimul. Ita D.Th. ſupra q. 84. ar.1. ad 3. & fere alii doctores cum Magiſtro d.22.Eſt tamen difficilis ſententia: tum quia id, quod eſt res, & ſacramētum ſimul diſtinguitur a toto illo, quod eſt ſacramentum tantum; interior vero contritio eſt pars ſacramenti tantum: tum etiam, quia contritio interior nullo modo fit per ſacramētum tantum: quia non fit per confeſſionem: nam potius vera confeſſio debet procedere a contritione; nec per abſolutionem, quia hæc potius ſupponit contritionem ut materiam. Propter quas difficultates ſunt varii modi explicandi hanc ſententiam.

Primus modus explicandi hanc ſententiam.

Unus, & facilis eſt, ut aliquid ſit res & ſacramentum ſimul, non eſſe neceſſarium, quod fiat a ſacramento tantum; ſed ſatis eſſe ut ſignificetur: ſicut etiam nō eſt neceſſarium ut aliquid efficiat, ſed ſatis eſt ut ſignificet: nam ſalus corporis non efficit ſalutem animæ, ſed ſignificat illam; nec vinculum matrimonii efficit gratiam, ſed ſignificat: & nihilominus quia hæc ſignificant, & ſignificantur, vel fiunt per ſacramentum ipſum, dicuntur res & ſacramēta ſimul. Sic ergo in præſenti, quia contritio, ut conjuncta confeſſioni, ſignificat interiorem gratiam, & quia per ipſam confeſſionem ſignificatur, dicetur res & ſacramentum ſimul: ſicut corpus Chriſti ut conjunctum ſpeciebus ſacramentalibus ſignificat Chriſtum in propria ſpecie exiſtentem, ſignificatur vero per ipſas ſpecies: & hoc ſatis eſt ut dicatur res & ſacramentum ſimul, etiamſi ab efficientia præſcindamus. Atque hac expoſitione videntur fuiſſe contenti Magiſter Sentent.d.22.& ibi Bonav.ar.2.q.2.ad argum.& Alenſis 4.p.q.60.memb.1.ar.1.alias q.14. memb.2. ar.1. §.1.

Secundus modus explicandi eandem ſententiā.

Nihilominus tamen D.Thom. dict.q.84.ar.1.ad 3.ait, ſacramentum tantum pœnitentiæ eſſe cauſam interioris pœnitentiæ, quatenus eſt res, & ſacramentum ſimul: nam, quia ſacramenta novæ legis efficiunt, quod ſignificant, ideo fortaſſe viſum eſt D.Thomæ neceſſarium, ut quidquid eſt res hujus ſacramenti, id eſt, ſignificata per illud, ſit etiam effectus. Quomodo autem contritio ſit effectus ſacramenti tantum, D.Thom. non declarat. Ejus autem diſcipuli varie exponunt.

Prima explicatio hujus ſecundi modi.

Prima expoſitio eſt Soti d.14.q.1.ar.1.diſtinguentis contritionem ut informem, & ut formatam, & dicentis, priori modo eſſe partem ſacramenti, & non rem ſacramenti, & hoc modo eſſe cauſam gratiæ, & priorem natura quam illa: poſteriori autem modo eſſe non tantum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti, quia eſt cauſa remiſſionis peccati, quæ eſt res tantum, & effectus ſacramenti, quia ab illo habet quod gratia formetur. Veruntamen falſum eſt contritionem ut formatam eſſe cauſam remiſſionis peccati, quia non eſt cauſa diſpoſitiva, ut ipſe Soto fatetur: nam diſpoſitio ordine naturæ antecedit gratiam, contritio autem ut formata eſt natura poſterior. Neque eſt cauſa formalis, quia ſupponit peccatum remiſſum per gratiam tanquam per formam. Neque etiam hoc ſufficeret ad rationem ſacramenti: nam ſacramentum eſt cauſa activa ſeu inſtrumentalis, alioqui gratia ipſa eſſet res, & ſacramentum ſimul, quia eſt cauſa formalis remiſſionis peccatorum. Nec denique eſſe poteſt cauſa efficiens remiſſionis peccatorum, quia non eſt cauſa efficiens ipſius gratiæ, per quam formaliter remittuntur peccata: nam ipſa formatur per gratiam, & ut ſic eſt effectus ejus, & ſupponit illam.

Secunda ſecundi modi expoſitio.

Secunda expoſitio eſt Ferrarienſis 4. contra Gent. c. 72. ubi dicit hoc ſacramentum non tantum prout eſt in re, ſed etiam prout eſt in voto, effective producere ſuum effectum, nempe gratiam, & conſequenter etiam ultimam diſpoſitionem ad gratiam, quæ eſt contritio. Unde fit, ſub hac ratione dici poſſe rem ſacramenti, ſacramentum autem, quatenus ſignificat ipſam gratiam. Sed hæc ſententia intelligi non poteſt, quia in primis falſum eſt,

Improbatur.

ſacramentum in voto effective producere ſuum effectū, de quo ſupra dictū eſt. Sed adhuc illo cōceſſo, multo magis falſum eſt ſacramentum in voto poſſe efficere contritionem ipſam, quia in re tunc ſacramentum in voto nihil eſt niſi contritio ipſa. Imo ſi ſacramentum in voto poſſet efficere gratiam, deberet hoc facere per ipſam cōtritionem, quia non eſt aliud per quod efficiat: ipſa ergo contritio nullo modo poteſt eſſe effectus ſacramenti in voto. Niſi forte diſtinguat duos actus, alium contritionis, alium deſiderii ipſius ſacramenti, & hunc ſecundum vocet votum ſacramenti, & illi tribuat illam efficientiam. Quod tamen dici non poteſt: nam illud deſiderium per ſe ſumptum nullius efficaciæ eſt, neque ad juſtificationem valet, niſi quatenus contritionem ſupponit, & in illa continetur implicite, vel explicite.

Tertia ſecundi modi expoſitio.

Tertia expoſitio eſt Cajetani dict.q.84.ar.1.qui diſtinguit triplicem attritionem. Una eſt, quæ cum voto ſacramenti ante illum in re ſuſceptum ſufficit ad juſtificationem, & tanta eſt, inquit, ut ex voto ſacramenti fiat contritio: alia eſt tam minima, quæ non ſufficit ad juſtificationem, etiam conjuncta cum ſacramento in reipſa ſuſcepto: tertia eſt media, quæ cum ſolo ſacramēto in voto non ſufficit ad juſtificationē; addito vero ſacramēto in re, ex efficacia illius fit contritio. De primis duobus mēbris nihil dicit, quia ad rem præſentem nihil referunt; nam prima attritio nec eſt ſacramentum, nec res ſacramenti, quia in reipſa non conjungitur cum ſacramento, nec fit pars ejus. Eſt tamen cavenda improprietas & æquivocatio verborum: quam enim Cajetanus vocat attritionem, non eſt niſi vera contritio: nam hæc ſola poteſt juſtificare hominem ante realem ſuſceptionem ſacramenti, ut conſtat ex Concilio Trident. ſeſſ.14.c.4. & ex dictis ſupra de effectu virtutis pœnitentiæ. Cajetanus vero eundem actum, quatenus eſt diſpoſitio ad juſtitiam, & prior natura quam illa, vocat attritionem, & hunc dicit fieri contritionem ex voto ſacramenti, non quia votum ipſum formalem aliquam perfectionem illi adjungat, cum in ipſamet cōtritione, ſeu attritione includatur, ſed quia informatur per gratiam, quæ datur in voto ſacramēti. Nos autem ſupra diximus motum illum eſſentialiter eſſe contritionem, & ita eſſe appellandum, etiam ut intelligitur natura prior, quam gratia formetur.

De ſecunda etiam imperfectiſſima attritione, videtur Cajetanus ut clarum ſupponere, non eſſe rem & ſacramentum ſimul: quod eſt manifeſtum, ſi illa attritio adeo ſit imperfecta, ut non ſolum ad effectum, verum etiam ad valorem ſacramenti non ſufficiat: illa vero nec nomen attritionis meretur: ut conſtat ex dictis ſupra de actibus virtutis pœnitentiæ, & poſt ſequentem Diſputationē iterum attingetur. Si autem eſt vera attritio ſufficiens ad valorem ſacramēti, ex ſe etiam ſufficiet ad effectum, niſi per accidens impedimentum aliud interveniat: tamen ex ſententia Cajetani, licet illa ſit ſacramentum, id eſt pars ſacramēti, ſeu partiale ſignum, quandoquidem ex illa cum aliis verum conficitur ſacramentū, nihilominus non eſt res ſacramenti, quia non perficitur, nec fit contritio per ſacramentum. Nam, ſicut res tātum impediri poteſt per obicem ſuſcipientis, ita etiam non eſt incōveniens, ut id quod eſſet res & ſacramentū ſimul, ſi ſacramētum haberet ſuum effectum, maneat in ſuo partiali eſſe ſacramenti, & non fiat res ſacramenti propter obicem ſuſcipientis: quod magis ex ſequenti membro conſtabit.

De tertia igitur attritione ait Cajet. eſſe rem & ſacramentum ſimul: ſacramentum quidem, quatenus eſt materia ex qua perficitur ſacramentum; rem vero, quatenus ipſum ſacramentū jam conſummatum, ut inſtrumentū Dei amplius perficit ipſum attritionis motum; excitando pœnitentem, & faciendo illum de attrito contritum; jam enim tunc contritio ſic perfecta eſt res ſacramenti.

Prima.

In hac vero ſententia Cajetani tria ſunt, quæ difficultatem faciunt. Primum eſt, quia non aſſignat generalem modum explicandi rem & ſacramentum, ſed tunc ſolum quando cum imperfecta diſpoſitione ſacramentum perficitur: quod eſt accidentarium: res autem & ſacramentum per ſe debet inveniri in ſacramēto, & tunc maxime quando cum majori perfectione recipitur.

Secunda.

Secūdum eſt; quia ſupponere videtur, per ſuſceptionem ſacramenti perfici intrinſece ipſum motum attritionis, & fieri contritionem: quod falſum eſt, tum quia ſupra eſt oſtenſum, attritionem non poſſe hoc modo fieri contritionem: tum etiam quia ſæpe fit homo ex attrito contritus per ſacramentum, etiamſi tunc actu ratione non utatur: imo nec uti poſſit. Et in his etiā, qui cum actuali uſu rationis hoc ſacramentum recipiunt, conſtat experientia, ordinarie non immutari in eis internum dolorem: non eſt ergo hic

effectus ſacramenti: ergo ob hanc cauſam non poteſt dici pœnitentia interior res ſacramenti. Tertium eſt, quia etiam ſi hoc concedamus, adhuc non erit idem res & ſacramentum ſimul: nam, ſi illa perfectio ſit per mutationem actus, ſeu per tranſitum ab actu imperfecto ad alium perfectum, ſic unus actus erit ſacramentum, & alius res ſacramenti: ſi vero illa perfectio ſolum eſt intentio, vel aliquid ſimile ejuſdem actus, ſic etiam actus quoad quoſdā gradus eſt ſacramentum, quoad alios vero res ſacramenti, vel quoad ſubſtantiam erit ſacramentum, quoad aliquem vero modum erit res ſacramenti. Imo, etiamſi admittamus, ex efficacia hujus ſacramenti, & quantum eſt ex parte ejus dari homini excitationem aliquam, ut perfectius doleat de peccatis, ſi ipſe per diſtractionem, vel alio modo talem gratiæ motum non impediat, quod eſt probabile, & conſentaneum fini hujus ſacramenti, quamvis hoc, inquam, admittamus, non erit proprie ipſa contritio res ſacramenti, ſed ille motus gratiæ, qui ad contritionem datur: nam alius actus libere ab homine fit, atque adeo ex opere operantis.

Tertia.

Propter hæc eſſe poteſt quarta expoſitio, contritionem poſſe dupliciter conſiderari: primo ſecundum ſe, & ut ſic pertinere ad ſacramentum tantum: ſecundo quatenus per conjunctionem ad alios actus, præſertim ad abſolutionem, elevatur, & accipit virtutem ſanctificandi hominem ex opere operato, & ut ſic eſſe rem ſacramenti, & cauſari ab ipſo ſacramento, & præſertim a forma ejus, quia ab illa accipit prædictam virtutem. Ita videtur ſeipſum exponere D.Th. in 4. diſt. 22. qu. 2. ar. 1 quæſtiunc. 2. ad 1. & 2. & videri poteſt Capreolus ibi qu. 1. ar. 3. ad 1. Durandi. Quod ſi obiiciatur, quia hæc non eſt cauſalitas ſacramenti in contritionem ipſam, ſed eſt conjunctio quædam ad alias partes, & ad formam, ratione cujus elevatur ad gratiam ſacramentalem: Reſpondebitur, illam eſſe quandam moralem cauſalitatem, eamque ſufficere, ut contritio dicatur res ſacramenti ſecundum quandam accommodationem, quæ ad hujuſmodi locutionem ſufficit, quamvis non ſit cum tanta proprietate, ſicut in aliis ſacramentis. Sed neque hoc videtur omnino ſatisfacere, quia alias etiam ſatisfactio dici poſſet res & ſacramentum ſimul, quia & eſt ſignum, cum ſit pars ſacramenti; & ſit dicto modo, quia per conjunctionem, ſeu ordinem ad abſolutionem elevatur, ut habeat effectum remiſſionis pœnæ, & fortaſſe etiam gratiæ ex opere operato. Et proportionali modo confeſſio ipſa poſſet dici res ſacramenti, & ablutio in Baptiſmo, & in univerſum materia quatenus per conjunctionem ad formam elevatur. Item, quia per illam conjunctionem potius conſtituitur contritio in ratione ſacramenti, ſeu partis ſacramenti, quia per conjunctionem ad confeſſionem conſtituitur in genere ſigni, & per conjunctionem ad abſolutionem habet virtutem cauſandi; quæ duo ſpectant ad rationem ſacramenti: ergo inde non habet quod ſit res ſacramenti. Ad hæc vero reſponderi poteſt, interiorem pœnitentiam non appellari rem ſacramenti quatenus elevatur in ratione ſigni ſeu materiæ, ſed in ratione diſpoſitionis: quia, ſi ſit attritio, conjuncta toti ſacramento ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam; ſi vero ſit contritio, ſit diſpoſitio ad perfectiorem gratiam, quam per ſe ſufficeret, quæ elevatio non ſpectat ad rationem ſacramenti, ſed ad quendam effectum ejus.

Quarta ſecundi modi expoſitio. *Non omnino ſatisfacit.*

Clarius vero exiſtimo dici poſſe, explicando, ſeu moderando opinionem Cajetani, interiorem pœnitentiam, ſive attritio ſit, ſive contritio, ut informem, & ſecundum ſe eſſe ſacramentum ſeu partem ſacramenti, ut formatam vero per gratiam ſacramentalem eſſe rem ſacramenti. Nam, ſi erat attritio, ſit contrio, non intrinſece, ſed extrinſece tantum ut ſupra explicatum eſt: ſi vero erat contritio, ſit moraliter dignior, & meritoria gloriæ, quod ſatis eſt, ut ſub ea ratione dicatur effectus ſacramenti: & ita ceſſant objectiones contra Cajetanum. Solum applicari poteſt ultima. Facile tamen reſpondemus non eſſe neceſſarium, ut eadem res ſub eadem conſideratione & formalitate dicatur ſacramentum, & res; ſed ſatis eſſe, ut idem actus ſecundum diverſas rationes, ſive perfectiones phyſicas, vel morales, illas duas denominationes recipiat.

Cajetani expoſitio ad verum ſenſum reducitur.

SECTIO VI.

Utrum aliquis ritus ſit neceſſarius in hoc ſacramento.

Intelligi poteſt quæſtio de neceſſitate ſeu ſubſtantia ſacramenti, vel de neceſſitate præcepti. Et quod ad primum attinet, dicendum eſt nullam aliam cæremoniam eſſe de ſubſtantia vel neceſſitate hujus ſacramenti. Hoc eſt certum, quia Concilium Florentinum, & Tridentinum tradiderunt nobis integram ſubſtantiam & eſſentiam, & non meminerunt alterius ritus: quod etiam a fortiori patebit ex altero membro.

Nulla cæremonia eſt de ſubſtantia ſacramenti pœnitentiæ.

Dicendum ulterius eſt, neque ex neceſſitate præcepti, quod ſub mortali obliget, reperiri in hoc ſacramento aliquam cæremoniam accidentalem neceſſariam. Quod declaratur in primis, quia inter omnia ſacramenta hoc pauciſſimis cæremoniis perficitur, & vix aliquas invenimus, quæ totius Eccleſiæ inſtitutione, vel conſuetudine adhibeantur. Et ratio fortaſſe fuit, quia cæremoniæ ſacramentorum ſunt ad publicam utilitatem & inſtructionē aliorum: hoc autem ſacramentum ſecrete ſit. Eſt etiam valde frequens, & ideo non debuit cæremoniis onerari. Quamobrem neque in tempore, neque in loco, neque in aliis ſimilibus circumſtantiis habet aliquid præfixum ex humana inſtitutione, quod neceſſarium ſit, ut ſacramentum hoc licite miniſtretur; ſed id ſolum, quod ratio dictat, ut ea ſerventur, quæ ad decētiam pertinere poſſunt. Atque hac ratione etiam ex parte pœnitentis non eſt ritus determinatus in modo faciendi confeſſionem: ſed ſolum in genere dicere poſſumus, eas conditiones obſervari debere, quæ ad veram accuſationem, & humilis pœnitentiæ oſtenſionem neceſſariæ ſunt. Unde olim pœnitens confitebatur proſtratus in terram, ut refert Marianus Victor in lib. de Confeſſ. nunc autem regulariter ſit flexis genibus, & præmitti ſolet generalis confeſſio: neutrum vero eſt ſimpliciter neceſſarium. De aliis vero circumſtantiis confeſſionis dicemus inferius ſuo loco.

Neque ex neceſſitate præcepti ſub mortali.

Denique ex parte miniſtri ſolent præcipue tres cæremoniæ conſiderari. Prima conſiſtit in quibuſdam verbis deprecatoriis, quæ partim antecedunt, partim ſubſequuntur formam ſubſtantialem: de quibus multa videri poſſunt apud Burchardum lib. 18. ſui Decreti, & D.Thomas nonnihil attigit q. 84. ar. 3. ad argum. & Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 3. dixit, *laudabiliter* hoc fieri, quo verbo ſatis indicat non eſſe neceſſitatis; quia tamen decens & utile eſt, non eſſe ſine cauſa omittendum. Nam per illam orationem poteſt impetrari vel major diſpoſitio, vel perſeverantia, & aliqui exiſtimant etiam deſervire ad majorem ſatisfactionem: nunquam tamen erit peccatum mortale hæc omittere, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, quia & non conſtat de præcepto, & materia parva eſt. Secunda cæremonia eſt ſignum crucis, quod in fine per modum benedictionis, aut deprecationis adhiberi ſolet, ut meminit etiam D.Thomas quæſt. 84. ar. 4. ad argumenta. Et Stephanus Papa in c. *Nunquid*, de conſecratione d. 5. dixit, omnia ſacramenta hoc ſigno perfici. Nihilominus certum eſt, hanc conſuetudinem eſſe bonam, nullum tamen eſſe de ea præceptum: imo exiſtimo, omnino eſſe in arbitrio Sacerdotis, quia neque univerſalis conſuetudo circa hoc eſſe videtur.

Ex parte miniſtri tres cæremoniæ conſiderantur. Prima.

Ultima cæremonia eſt manus impoſitio, de qua ex profeſſo diſputavit D. Thomas in illo ar. 4. & Waldenſis lib. 1. de Sacram. c. 147. ubi diſputat contra Wicleph, qui eam contemnebat, quia poteſtatem clavium negabat. Ad illius ergo oſtenſionem exerceri poteſt. Et non videtur dubium, quin aliquando fuerit uſus in Eccleſia exhibendi hanc cæremoniam in adminiſtratione hujus ſacramēti, quanquā in ſignificatione hujus vocis magna ſit varietas & in Scriptura, & in antiquis Patribus. Nam *manus impoſitio* aliquando ſignificat ſacramentum Confirmationis. Actor. 8. (de quo ſuperiori tomo). Aliquando ſacramentum Ordinis, ut in Epiſt. ad Timoth. & ſæpe alias. Interdum ſignificat apud Patres pœnitentiam publicam, quæ olim fiebat, & complebatur per manus impoſitionem, quam *reconciliatoriam* appellabant, & fiebat ab Epiſcopo, vel presbytero, & publice ac in atrio Eccleſiæ, niſi ob neceſſitatem, ut ſumitur ex Concilio Carthag. 4. c. 76 & Arauſicano 1. c. 3. & ex Cypriano ep. 9. & Auguſtino lib. 3. de Baptiſmo c. 16. quod eſt ſignum, hanc cæremoniam fuiſſe adhibitam huic ſacramento, & inde

Tertia ex parte miniſtri cæremonia. *Varia ſignificat manus impoſitio.*

& inde nomen accepiſſe, ut notavit etiam Marianus Victor ſupra ex Anſegeſo lib. 5. ſtatutorum Caroli Magni c. 51. & quodam Concilio celebrato tempore ejuſdem Caroli Magni, & Waldenſis tom. 3. c. 68.

Unde aliqui dixerunt hanc cæremoniam eſſe de neceſſitate ex Concilio Nicæno cap. 9. quod refert D.Th. Opuſc. 22. c. 4. Eſt tamen error, quia neque in præcepto eſt. Unde D.Thom. ait, eſſe hoc in arbitrio Sacerdotis, quod etiam ſequitur Soto d. 14. ar. 4. poteſt ergo nunc Sacerdos non uti hac cæremonia, quia non eſt in uſu. Paludanus autem in 4. d. 22. q. 5. 3. dicit, utile eſſe, & expediẽs eam retinere, quia deſervit ad excitandam devotionem pęnitentis. Nihilominus tamen Navarrus de pęnit. d. 6. c. 1. in principio n. 9. bene notat, ſæpe, & pręſertim cum feminis non expedire illa uti. Victoria vero in Summ. num. 106. generaliter negat expedire tangere caput pœnitentis, quia jam non eſt hoc in uſu: ſecus vero cenſet de ſola manus extenſione, abſque tactu, dum forma profertur: nam illa videtur magis eſſe in uſu, & habere aliquam ſignificationem poteſtatis; & ideo fieri expedire: quod mihi placet, licet Soto d. 14. q. 1. ar. 4. etiam hoc neget. Fateor tamen etiam hoc liberum eſſe, & in arbitrio Sacerdotis relinqui.

DISPUTATIO XIX.

De forma ſacramenti pœnitentiæ.

QUamvis materia ſupponatur formæ; tamen, quia materia hujus ſacramenti prolixiorem poſtulat diſpoſitionem, quæ vero ad formam pertinent, brevius expediri poſſunt: ideo viſum eſt diſputationem hanc prius expedire: in qua ſimul cum forma primarium effectum hujus ſacramenti declarabimus: tum quia res facilis eſt, ſuppoſitis quæ in ſuperioribus diximus: tum etiam quia hæc duo inter ſe connexa ſunt, nec poteſt ſenſus & veritas formæ declarari, niſi effectus ejus ſimul intelligatur. Nam, ut Concilium Tridentinum dixit, præcipua vis hujus ſacramenti in forma poſita eſt, quæ accommodatur ſignificationi ejus, quia ſacramenta efficiunt quod ſignificant, & ideo explicando veritatem & ſignificationem hujus formæ, neceſſe eſt etiam effectum ejus declarare.

SECTIO I.

Utrum de eſſentia hujus formæ ſint hæc ſola verba voce prolata, Abſolvo te.

An vox humana ſit de eſſentia formæ pęnitẽtię.

QUatuor occurrunt in hac ſectione declaranda. Primum, utrum ad formam hujus ſacramenti requiratur vox humana, & verba proprie dicta. Secundum, an illa verba ſint apta & convenientia. Tertium, an ſint ſufficientia. Quartum, an ſint neceſſaria.

Prima opinio.

Circa 1. nonnulli Doctores ſentire videntur, verba proprie dicta non eſſe de eſſentia hujus formæ, ſed ſufficere aliud ſignum, quo intentio Sacerdotis de abſolvendo pęnitente ſufficienter exprimatur, ut poteſt eſſe ſcriptura. Ita ſentiunt Palud. d. 17. qu. 2. art. 1. num. 7. Medina Cod. de Confeſſione q. de Modo confitendi, Petr. Sot. lect. 11. de Confeſſione, Navarrus in Summa c. 21. n. 36. & in c. *Quem pœnitet*, de pœn. d. 1. n. 4. quatenus ajunt, in aliquo caſu valere formam ſcripto miſſam, quãvis expreſſe non negent eſſe neceſſarium formam verbo proferre. Et rationes, quas afferunt, de materia potius procedunt, quam de forma. Poteſt autem ſuaderi hæc opinio, quia hoc ſacramentum eſt inſtitutum per modum judicii, & ideo nihil eſſentialiter poſtulat, quod non ſit de eſſentia judicii: at vero de eſſentia judicii non eſt ut ſententia ejus voce proferatur, ſed ſæpe tantum ſit ſcripto, & in rigore poſſet nutibus fieri, ut de abſolutione a cenſura multi opinantur: quamvis illa comprehendatur ſub verbis Chriſti, *Quæcũque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo.* Ergo. Et confirmatur primo: nam hac ratione ex parte accuſationis pęnitentis non eſt de eſſentia ejus, ut voce fiat, ſed poteſt fieri ſcripto, aut nutibus, ut infra dicemus, nimirum quia ad judicialẽ accuſationẽ hoc ſatis eſt: ergo idem erit in prolatione ſententiæ, quam hęc forma continet. Tandem hac ratione docent omnes Theologi, non eſſe de ratione matrimonii propria verba contrahentium, ſed ſatis eſſe quælibet alia ſigna ſufficientia ad conſenſum: quia illud ſacramentum fundatum eſt in contractu, & ideo non plus requirit, quam ſit de eſſentia contractus: conſtat autem alios contractus inter homines abſque propriis verbis confici: ergo eadem ratione idem dicendum eſt de hoc judicio. Et confirmatur, quia hoc ſacramentum eſt magnæ neceſſitatis: ſæpe autem eſſe poteſt neceſſarium, ut abſolutio detur aliis ſignis, & non verbis propriis: ut ſi pœnitens extreme indigeat, & Sacerdos loqui non poſſit, valeat autem alio ſigno ſuam mentem declarare.

Sententia affirmans vera & communis.

Nihilominus certum exiſtimo, de eſſentia hujus ſacramẽti eſſe, ut forma ejus proprio verbo & voce humana proferatur. Hæc eſt communis ſententia Theologorum cum Magiſtro in 4. diſt. 14. & D. Thoma ſupra qu. 84. ad 3. Cajetani verb. *Confeſſio*, conditione 11. & aliorum, quos late referemus ſectione ultima. Eamque generatim oſtendimus in ſuperiori tom. diſp. 2. ſect. 1. cum D. Thom. qu. 60. art. 3. Et præcipue probatur ex doctrina Concilii Florentini in Decreto Eugenii, ubi generatim docet ſacramenta novę legis cõſtare verbis. A qua generali regula non eſt facienda exceptio, neque improprie vel ſecundum analogiam de aliquo ſacramento interpretanda, niſi ubi ex traditione Eccleſiæ, & conſenſu antiquorum Doctorum id conſtiterit. Qua ratione in matrimonio concedimus propria verba non eſſe eſſentialia. At vero in forma hujus ſacramenti neque ex traditione Eccleſiæ, neque ex ſententia antiquorum Doctorum talis exceptio, vel interpretatio habetur: ergo admittenda non eſt. Eo vel maxime, quod Concilium Florent. non tantum generatim, ſed etiam in particulari de hoc ſacramento ait; *Forma hujus ſacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert cum dicit, &c.* Ubi exponendo nomẽ, *verba*, & verbum *profert, & dicit*: nam omnes iſti termini indicant proprietatem verborum, & locutionis humanæ. Expendo etiam, quod infra agens de ſacramento Matrimonii, quia etiam utitur nomine, *verborum*, addidit limitationem, *regulariter*, per quam ſatis indicat uti *verborum* nomine in omni proprietate; nam ſi latius ea voce uteretur, non oporteret addere particulam *regulariter*: ſemper enim eſt de eſſentia ſacramenti Matrimonii mutuus conſenſus de præſenti, aliquo ſufficienti ſigno expreſſus; quia vero loquebatur Concilium de verbis proprie, & illa non ſemper requirũtur, ideo addidit limitationem illam *regulariter*: cum ergo hanc non addat in ſacramento pęnitentiæ, & in eadem proprietate, *verborum*, voce utatur; intelligit ſane verba eſſe ſimpliciter neceſſaria in forma hujus ſacramenti. Unde Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 3. dixit, formam hujus ſacramenti poſitam eſſe *in illis miniſtri verbis, &c.*

Ratio vero hujus veritatis eſt, quia Chriſtus Dominus ita inſtituit hoc ſacramentum, ſicut alia novæ legis; ſolo excepto Matrimonio propter ſpecialem rationem infra reddendam. Hoc autem colligi poteſt ex verbis inſtitutionis: *Quorum remiſeritis peccata*, æquiparando illa cum verbis, *Baptizantes eos*, & cum verbis Euchariſtiæ, *hoc facite*. Nam in illis non dixit expreſſe Chriſtus, Baptiſmum, aut Euchariſtiam, conficienda eſſe, formaliter proferendo talia verba: nihilominus tamen ex ſenſu & traditione Eccleſiæ habemus hãc fuiſſe mentem Chriſti, quia voluit ſacramentum legis novæ determinatam & expreſſam habere ſignificationem: & ideo voluit verbis conſummari. Quæ ratio, & forma verborum Chriſti, ac denique traditio Eccleſiæ, & Conciliorum doctrina eandem vim habent in hoc ſacramento. Ergo vel in aliis etiam ſacramentis hoc non eſt certum, quod dici non poteſt: vel in hoc negari non poteſt; quod veriſſimum eſt.

Reſpondetur argumentis contrariæ ſententiæ.

Atque hoc magis confirmabitur reſpondendo conjecturis alterius ſententiæ; quę hoc ipſo quod tantum conjecturæ ſunt, parvi momenti ſunt in re, quę pendet ex inſtitutione, & traditione. Ad primam ergo negamus hoc ſacramentum nihil habere eſſentiale, quod non ſit de ratione judicii in communi ſumpti. *Ad primum.* Nam, licet verum judicium ſit, eſt tamen ſpeciale, & ſacramentale denuo a Chriſto inſtitutum cum propriis conditionibus omnino diverſis ab his, quæ ſervantur in judicio humano, qualis eſt, v.g. quod idem ſit accuſator & reus, quia eſt judicium voluntarium. Item, quod ipſi reo credatur, pro ſe, & contra ſe: quia eſt judicium in favorem, & medicinam ejuſ-

dem rei inſtitutũ. Sic ergo habet etiam hanc conditionẽ, ſc. quod expreſſe ſignificet ſalutem animæ, ad quã conferendam inſtitutũ eſt. Præterea poteſtas illa, a qua procedit hæc ſententia, ſingularis eſt, & alterius ordinis, ſicut poteſtas conſecrandi: & ideo in utraq; voluit Chriſtus, ut per organũ, & ſignum a ſe definitum actus ejus exerceretur. Præterea in humano judicio aliquãdo requiritur ſpecialis ſolennitas, ut quod accuſatio, vel ſententia ſcripto fiat, quod interdũ etiam eſſentiale eſt: quid ergo mirum quod Chriſtus diſpoſuerit hãc conditionem, ut eſſentialẽ in hoc judicio, quod ſimul eſt ſacramentũ novæ legis, ideoque poſtulat expreſſam, &, ut ſic dicam, vivam ſignificationem, quæ auribus humanis percipi poſſit. Nam, ſi in hoc non fuit diſpenſatum in baptiſmo, qui multo magis neceſſarius eſt: cur debuit in pœnitentia diſpenſari propter rarum & extraordinarium caſum, qui vix accidere poteſt, & in eo ſemper habet locum contritionis remedium? Per quod obiter ſoluta eſt ultima confirmatio. Et facile etiam reſpondetur ad primam. Nam hæc expreſſa ſignificatio requiritur magis ex parte formę, quam ex parte materię: & ideo non eſt ſimile quod affertur de actibus pęnitentis, quia illi ſe tenent ex parte materiæ, de qua latius infra. Denique ad ſecundam confirmationem negatur ſimilitudo ex Matrimonio ſumpta. Nam in Matrimonio noluit Chriſtus inſtituere ſpecialem ritum, ſed honorare ipſum naturalem cõtractum, & in eo altiorem ſacramenti rationem fundare: & ideo in illo nullam ſpecialem materiam, vel formam requiſivit, quæ ad contractum ipſum neceſſaria non eſſet: hic vero inſtituit talem ritum ſacramentalem, ideoque determinatam formam, ſacramentis novæ legis accommodatam poſtulavit.

Prima & ultima cõfirmatio ſolvũtur.

Secunda confirmatio enodatur.

De convenientia verborum formæ ad ſignificandum effectum.

Hæreticorũ error.

Circa ſecundum de convenientia illorum verborum, hæretici valde reprehendunt hujuſmodi verba, quia per ea, inquiunt, Sacerdos ſibi uſurpat actum proprium ſolius Dei. Sed moventur, quia negant Sacerdotibus poteſtatem clavium, & non diſtinguunt inter eum, qui miniſterialiter, vel principaliter remittit peccata: & ideo non oportet denuo contra illos diſputare, nam ſufficiunt dicta diſp. 16. & contra Vvicleph videri poteſt Vvaldenſis tomo 2. c. 144. & contra Lutherum Roffenſis art. 10. Ruard. art. 3. Bellar. lib. 1. de Pœnit.

Quorundã Catholicorũ ſententia.

Ex Catholicis vero quidam non probant hæc verba, quia per modum indicativi proferuntur: putant enim potius eſſe proferenda per modum deprecationis. Ita refert D. Thomas Opuſc. 22. c. 1. & poteſt in hujus ſententiæ favorem referri Leo Papa epiſt. 89. alias 91. ubi ait, peccata remitti *ſupplicationibus Sacerdotum*, & habetur in c. *Multiplex* de Pœnit. diſt. 1. Sic etiam Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, & Hieronymus in verba illa Pſalmi 28. *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, abſolutionem Sacerdotis nomine *orationis* ſignificare videntur. Ratione confirmari poteſt, quia verbum deprecationis aptius eſt ad miniſterialem actionem ſignificandam, quia per verbum indicativi, ſi proprie ſumatur, potius ſignificatur remiſſio principalis, ſeu auctoritativa, ut vocant. Favetque huic ſententiæ Bonaventura, & Alenſis, quatenus ajunt, clavem Sacerdotis non ſe extendere ad remiſſionem culpæ, niſi per modum deprecationis. Tandem confirmari poteſt exemplo Extremę unctionis, ubi forma eſt deprecativa, quia Sacerdos ſolum confert ſanitatem ut miniſter deprecando: ſicut Apoſtoli, quamvis accepiſſent virtutem ſanandi infirmos, vel faciendi miracula, nihilominus, quia ſolum operabantur ut miniſtri, deprecando, & orando, ea faciebant.

Alius Catholicorũ dicendi modus.

Alii tandem non in modo, ſed in materiali verbo *Abſolvo*, offenſionem acceperunt, ut Abulenſis 1. p. ſui Defenſorii c. 6. qui dixit, improprie uſurpari in hac forma verbum *Abſolvo*: quia peccata non ſunt aliqua vincula, quæ ſolvi poſſint, ſed ſunt injurię & offenſæ, quæ poſſunt remitti: & ideo non dixit Chriſtus: *Quorum ſolveritis peccata*, ſed *Quorum remiſeritis*. Improprie ergo, & præter Chriſti inſtitutionem uſurpatur tale verbum. Et confirmatur, quia illo verbo indicatur, Sacerdotem non remittere peccatum quoad culpam, ſed ſolum quoad reatum pœnæ: quia culpa ut ſic non habet rationem vinculi, etiam metaphorice & moraliter, ſed ſolum privationis cujuſdam, quoad reatum vero pœnæ eſt quoddam morale vinculum: ergo, &c.

Verba formæ pœnitentiæ eſſe convenientiſſima, vera concluſio.

Dicendum vero eſt, prædicta verba eſſe optima, & convenientiſſima ad hanc formam ſignificandam. Ita docet D. Thom. dict. Opuſc. 22. & dict. qu. 84. ar. 3. & in 4. diſt. 22. qu. 2. ar. 2. Scotus, Gabriel, Paludanus, Durandus, & reliqui in 4. diſt. 14. Et eſt res omnino certa, tum ex uſu & traditione totius Eccleſię, tum ex definitionibus Concilii Florent. & Trident. quibus addi poteſt Concilium Moguntinum c. 4. & definitio Leonis 10. in condemnatione ar. 11. & 12. Lutheri: tum denique ex impugnatione duarum opinionum. Nam prior fundatur fere in illo errore, quod Sacerdos non habet poteſtatem remittendi peccata. Et ideo D. Th. vocat ſententiam illam *præſumptuoſam, ne dicam*, inquit, *erroneam*. Vere tamen erronea eſt, & aliena etiam a verbis Chriſti, qui non dixit: *Quibus poſtulaveritis remiſſionem peccatorum, impetrabitis*, ſed. *Quorum remiſeritis, remittuntur*: non datur ergo ibi poteſtas impetrandi, ſed abſolvendi, ut ſupra concluſimus: ergo actus illius poteſtatis, qui per hanc formam ſignificatur, non debet exprimi per modum petendi, ſed faciendi, ut eſt modus indicativus. Et huc etiã tendit ratio D. Thomæ, quia in ſacramento novæ legis forma ſignificare debet id, quod miniſter facit, quia ſacramenta efficiunt quod ſignificant: & e converſo: ſed miniſter hic non tantum impetrat, ſed facit remiſſionem peccatorum: ergo. Tandem optima ratio ſumitur ex eo, quod ſupra diximus, Sacramentum hoc eſſe inſtitutum per modum judicii, in quo judex non recte profert ſententiam deprecando, ſed ſolvendo, vel ligando: ergo merito profert Sacerdos ſententiam per modum indicativi *ad inſtar actus judicialis*, ut Concilium Tridentinum dixit, quo ab ipſo velut a judice ſententia pronunciatur.

Sacerdos nõ abſolvit ut auctor principalis, ſed ut miniſter.

Neque inde fit, ut Sacerdos profiteatur ſe abſolvere tanquam auctor principalis: nam verbum de ſe eſt indifferens, determinatur autem per intentionem proferentis. Chriſtus enim abſolute dixit: *Quorũ remiſeritis peccata*, & non propterea tribuit Sacerdotibus divinam auctoritatem, nec poteſtatem excellentiæ, ſed miniſterialẽ: ita ergo cum Sacerdos dicit, *Ego te abſolvo*, non ſibi uſurpat divinam auctoritatem, quia non intendit hoc facere ut principale agens, ſed ut miniſter Chriſti: utitur tamen illo modo loquendi, quia vere judex eſt, & quia ejus ſentẽtia ex inſtitutione Chriſti ex ſe infallibilis eſt & ſimul cum ipſo, & per ipſum Deus judicat. Unde, licet Sacerdos non ſit principalis, ſed miniſterialis judex, non tamen ita judicat, ſicut in judiciis humanis ſolet judicare inferior judex, cujus ſententia non eſt omnino firma & irrevocabilis, ſeu definitiva, donec per ſuperiorẽ confirmetur: non enim eſt ita in propoſito, ſed ſententia Sacerdotis eſt ultima & definitiva, quia vere eſt ſimul ſententia Dei, ut principalis judicis, ipſius vero Sacerdotis ut miniſtri.

Solvitur fundamẽtum principale prioris ſententię.

Atque ita ſolvitur facile principale fundamentum prioris ſententię: negamus enim aut modum indicativi neceſſario ſignificare actionem cauſæ principalis, aut verbũ impetrandi eſſe aptum ad proprium miniſterium hujus ſacramenti ſignificandum, ut ſatis explicatum eſt. Nec quoad hoc oportet acceptare exẽplum de Extrema unctione, quia Chriſtus Dominus potuit diverſo modo inſtituere formas horum ſacramentorum, & traditio Eccleſię, aliquo modo in Scriptura fundata, demonſtrat ita feciſſe. Dices: Saltẽ hoc exemplũ enervat rationes factas ad veritatẽ confirmandã: quia etiã in ſacramento Extremę unctionis miniſter confert effectũ ſacramẽti ex opere operato, & ut phyſicum inſtrumentũ, & conſequenter id facit per poteſtatem miniſterialem ad hoc receptam, & nihilominus ſolum deprecando ſignificat id, quod facit, eo quod petitio illa ſacramentalis infallibiliter obtinet effectum, & modo accommodato ipſi ſacramento, & independenter ab ſpeciali merito recipientis, tantum enim requirit carentiam obicis. Reſpondetur, rationes illas per ſe ſolas non auferri ad probandum modũ indicativi in hac forma eſſe ſimpliciter neceſſarium, hoc enim principaliter pendet ex Chriſti inſtitutione, & ſpectat ad quartum punctum propoſitum: ſed afferuntur ad probandum, illum modum indicativi eſſe aptiſſimum, ſicut eſt etiam in forma baptiſmi. Et quidem, ſi Chriſtus voluiſſet, per illum modum etiam inſtituere formã Extremæ unctionis, ratio proxime inſinuata declarat, potuiſſe id cõvenienter fieri, quia tũc verba etiam ſignificarẽt, quod facerẽt, & ſufficiẽter exprimerent actũ alicu-

Objectio.

Solutio.

jus

jus poteſtatis miniſterialis. Nihilominus tamen priores rationes declarant, fuiſſe in forma hujus ſacramenti ſpeciale congruitatem: imo & moralē quandam neceſſitatem, ſuppoſita inſtitutione per modū judicii. In ſacramēto vero Extremæ unctionis fuit ſpecialis congruitas, ut inſtitueretur per modum impetrationis, quia in eo non ſe gerit Sacerdos ut judex, ſed ut medicus. Et præterea ſolet ibi aſſignari ſpecialis ratio, quia effectus quidam illius ſacramenti, qui eſt ſanitas corporis, non confertur infallibiliter: de quo dicemus plura infra in proprio loco.

Solvitur aliud exemplum pro priori ſententia allatum.

Et hinc etiam facile ſolvitur aliud exemplum, de modo operandi miracula, vel conferendi ſanitates impetrādo. Ad quod reſpondet D. Th. dict. art. 3. ad 4. Apoſtolis non eſſe datam poteſtatem ut ſanarent infirmos, ſed ut ad eorū orationem infirmi ſanarentur, verumtamen Matt. 10. abſolute dicitur; *Dedit eis poteſtatem eiiciendi ſpiritus immundos, & curandi infirmos*. Deinde ex forma ſacramenti Extremæ unctionis jam oſtendimus, modum deprecandi non excludere poteſtatem ad efficaciter operandum. Item D. Th. ipſe concedit, aliquando Apoſtolos operatos fuiſſe miracula imperative, & indicative, ut Act. 3. dixit Petrus: *Quod autem habeo hoc tibi do: in nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.* Dici ergo poteſt, Apoſtolos quidem accepiſſe virtutem ad operanda miracula efficaciter; modum autem operandi non fuiſſe illis ſpecialiter præſcriptum, ſicut eſt in ritu ſacramentorum: & ideo interdum uno, interdum alio modo operatos fuiſſe, prout a Spiritu ſancto movebantur, vel prout ad fidei ædificationem expedire cernebant. Addo inſuper, (& hoc fortaſſe voluit D. Thomas) hanc eſſe differentiam inter poteſtatem datam miniſtris ſacramentorum, & gratias gratis datas, ad quas ſpectat illa poteſtas curandi infirmos, vel faciendi miracula: quod illa datur permanenter, & per modum intrinſecæ poteſtatis, quæ, quantum eſt ex ſe, ſemper & infallibiliter habet effectum: gratiæ vero gratis datæ regulariter non dantur per modum habitus permanentis, neque habent effectum infallibiliter, ſed prout expedit, vel juxta fidem recipientis: & hinc eſt, ut regulariter operentur per modum impetrationis, quamvis Deus interdum moveat ad alium modum operandi.

Leoni Papæ ſit ſatis.

Denique ad Leonem Papam reſpondet D. Thomas, ibidem ad 2. non loqui de ſubſtantiali forma hujus ſacramenti, ſed de illis verbis deprecatoriis, quæ juxta communem uſum præmitti ſolent, ut ſupra vidimus. Sed difficilis eſt expoſitio, quia Leo dicit, *ſine ſupplicationibus Sacerdotum non remitti peccata*: loquitur ergo de verbis Sacerdotis ſimpliciter neceſſariis ad remiſſionem peccarū: hęc autem ſunt ſubſtantialia verba formæ, & non orationes, quæ præmittūtur. Sed, ut ſupra dixi, interdum ſacramentum nomen accipit ab aliquo accidentali ritu, ſicut vidimus de manus impoſitione. Quo ſenſu dici poſſet, peccata non poſſe remitti ſine manus impoſitione Sacerdotis. Sic ergo intelligo locutum fuiſſe Leonem, & alios Patres: nam, quia Sacerdos nō exercet munus ſuum ſine aliqua deprecatione, totum hoc miniſterium nomine orationis aut deprecationis interdum appellarunt. Ut etiam indicarent, ipſos eſſe mediatores & interceſſores inter Deum & homines: quod eſt proprium munus Sacerdotis, teſte Paulo. Per hoc autem non excludunt, quin ſint etiam judices, qui imperando, vel judicando, ſententiam proferre poſſint, & debeant. Itaque ſi conſideremus id, unde nomen ſumptum eſt, ſupplicationes, & orationes vocant verba illa deprecatoria, quæ abſolutionem præcedunt: ſi vero conſideremus id, quod ſignificare intendunt, totum miniſterium Sacerdotis, & abſolutionem ipſam comprehendunt, quamvis illa non per modum deprecationis, ſed effectionis proferantur. Præterquam quod ipſa etiam poteſt late dici impetratio quædam, quatenus per illam a Deo obtinet Sacerdos id, quod intendit. Unde Vvaldenſis tom. 2. de Sacramentis c. 147. exponendo locum Chryſoſtomi ſupra adductum, abſolutionem vocat *orationem ſacramentalem*.

Reſpondetur ad opinionem Abulenſis.

Supereſt ut breviter dicamus de alia opinione Abulēſis, qui in re non diſſentit a vero ſenſu & ſignificatione hujus formæ: ſed non debuit in verbo diſcrepare, quod communi uſu & traditione Eccleſię probatum eſt, & pręſertim propter fundamentum adeo leve. Nam peccata moraliter dici poſſunt vincula, & juxta Scripturę phraſim ita interdum appellātur; Iſ. 58. *Diſſolvite colligationes impietatis*: Pſalm. 118. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me*: & Proverb. 5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium: & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*. Denique Iſ. 52. expreſſe dicitur: *Solve vincula colli tui captiva filia Sion*. Quæ metaphora non ſolum de reatu pœnæ, ſed maxime de peccato ipſo ratione culpæ & maculæ, quæ manet, intelligenda eſt. Tum quia Scriptura de ipſis peccatis loquitur: tum etiam quia, licet pœna ſit actus, ad quem homo ligatur, tamē funes, quibus ligatur, ſunt ipſa peccata, quæ hominem ita conſtringunt, & detinent ad ſuppliciū, ut illis manentibus evadere nullo modo poſſit, ſed neceſſarium ſit, ut per divinam gratiam diſrumpantur, juxta illud Pſal. 115. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*. Sunt etiam peccata vincula, quæ hominem impediunt a benefaciendo, & præſertim a bene merendo coram Deo. Ergo verbum abſolvendi optime cadit in peccata, etiā quoad eorum culpas. Nec Chriſtus Dominus ſolum uſus eſt verbo remittendi, ſed etiam abſolvendi, quādo claves promiſit Matt. 16. *Tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo*: ex quo loco videtur Eccleſia hanc formam ſumpſiſſe, ut apertius conſtaret, abſolutionem hanc eſſe potiſſimum actum clavium. Poſſumus denique rationem aliquam invenire, ob quam Eccleſia potius hoc verbo utitur, quam verbo *Remitto*: quia remiſſio in rigore non eſt actus judicialis, ſed latius patet; nam creditor etiā, ſeu pars offenſa dicitur remittere debitum, aut injuriam: verbum autem, *Abſolvo*, juxta communem uſum, magis ſignificat actū judicialem. Et licet, quoad etymologiam vel impoſitionē, metaphoricum videatur; tamen jam proprie ſignificat ſentētiam, qua reo cōceditur plena libertas: ergo convenietiſſime hæc forma hoc verbo, & cum tali modo ſignificationis inſtituta eſt.

Quare nō ſit forma ad retinēda peccata, ſicut ad ſolvenda.

Sed aliquis forte obiiciet, ſi ex verbo, *Abſolveritis* ſumpta eſt hæc forma, *Ego te abſolvo*, ex verbo, *Ligaveritis*, debuiſſe aliam formam ſumi, ad exercendū alium actum hujus poteſtatis, ſcil. *Ego te ligo*, vel, *Peccata retineo*. Reſpondeo, hujuſmodi actum non exerceri per effectionem ſacramēti: quia talis actus non eſt ſignificativus gratię, ideoq; ratione illius non cōſtituitur aliqua forma ſacramentalis. Imo, ſi præciſe ſit ſermo de culpę detētione, nulla poſitiva forma neceſſaria eſt, ſed ſola negatio abſolutionis, quia, ut diximus, peccatum non detinetur per actionem poſitivam, ſed per carentiam actionis. Si autem ſit ſermo de obligatione ad aliquam pœnam medicinalem, vel ſatisfactoriam, quæ in hoc ſacramento imponitur, illa ſolum habet rationem cujuſdam præcepti annexi huic ſacramento, & ordinati ad perfectā ejus integritatem & complementum: ipſa vero impoſitio talis præcepti non pertinet formaliter ad conſtitutionem hujus ſacramenti, & ideo non habet pręſcripta verba, ſed ſufficit quocunque modo intimare pęnitenti arbitrium, & voluntatem confeſſoris, explicando ſpeciem, & modum pęnæ, & hoc poſſet fieri ſcripto, vel quocunque alio ſigno, ſine ſubſtantiali defectu ſacramenti. Extra hoc vero ſacramentum, præſertim in ferendis cenſuris, virtute utitur judex illa forma ligandi, cum aliquem excommunicat, ut in ſequenti libro videbimus.

De ſufficientia verborum formæ.

Verba quæ præmittuntur ad formā, non ſunt de eſsētia ſacramēti.

Circa tertium punctum de ſufficientia horum verborum notanda ſunt verba Conciliorum Tridentini, & Florentini, dicentium, formam hujus ſacramenti eſſe verba Sacerdotis, *Ego te abſolvo, &c.* Ex quibus haberi poteſt primo, omnia verba, quæ præmittuntur a Sacerdote priuſquam ad hæc perveniat, non eſſe de ſubſtātia, vel eſſentia hujus formæ, ut etiam D. Th. indicavit dict. ar. 3. ad 1. dicens præmitti illam deprecationem, *Miſereatur tui omnipotens Deus, &c.* non ut per eam conficiatur ſacramentū, ſed ad impetrandum a Deo, ne ex parte pœnitentis impediatur ſacramentum: ſicut etiam præmittitur abſolutio a cenſuris, ne etiam ex hoc capite impediatur ſacramentum. Præmitti etiam ſolet hoc vel ſimile verbum, *Auctoritate*, vel *Poteſtate mihi a Chriſto conceſſa*, quo ſignificat confeſſor, ſe ut miniſtrum, non ut principalem cauſam operari: verumtamen nō eſt de neceſſitate ſacramenti, ut hoc exterius proferatur, quia hoc non pertinet ad effectum, vel actionem ſacramenti, quam debent ſignificare verba formæ, ſed ad poteſtatem miniſtri, quam non oportet ſignificari in actu ſignato, ut ſic dicam, ſed ipſo exercitio talis formæ.

Quomodo pronomē, Ego, ſit de eſſentia formæ.

Secundo videtur colligi ex dictis Conciliis, illud pronomen, *Ego*, eſſe de ſubſtantia formæ: ideoque alia duo verba non ſufficere. Dicendum vero eſt, illud pronomen, *Ego*, in re nihil addere præter verbum, *Abſolvo*: nam in illo intrinſece includitur, ſufficienterque intelligitur: etiamſi non formaliter exprimatur. In hoc ergo ſenſu dici poteſt illud pronomē de eſſentia hujus formæ, ſc. vel expreſſum in ſe, vel contentum in verbo *Abſolvo*, ideoque ex hoc capite nihil additur prædictis verbis: ſicut in ſimili dixi ſuperiori tomo tractando de forma baptiſmi.

An poſt verba, Ego te abſolvo, aliud ſit de eſſentia formæ.

Tertio videtur colligi ex prædictis Conciliis, poſt illa duo verba neceſſarium eſſe aliqua alia addere: quamvis enim hæc ibi expreſſe non declarentur, indicantur tamen in illa particula, *&c.* non enim fruſtra poſita eſt. Oritur ergo difficultas, an aliquod aliud verbum ſit neceſſarium, & quod illud ſit. Tres enim particulæ poſt illa verba addi ſolent, ſcilicet, *Ab omnibus peccatis tuis*, & invocatio Trinitatis, *In nomine Patris, &c.* & quædam invocatio ſeu deprecatio, ut *Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti, &c.* De hac tertia particula jam ſatis dictum eſt diſp. præced. ſect. ult. & apud omnes conſtat non eſſe neceſſariam, nec præceptam, licet laudabiliter adjungatur, ut Concilium Tridentinum dixit: quare, licet omittatur, non erit peccatum grave, vel etiam nullum, ſi ex quacunque rationabili cauſa fiat: ſicut dictum eſt de orationibus deprecatoriis, quæ præmitti ſolent.

Non eſſe neceſſariū illud: Paſſio Domini noſtri, &c.

Sitne neceſſaria invocatio Trinitatis

De ſecunda, ſcilicet invocatione Trinitatis, nonnulla eſt major dubitandi ratio. Nam Durand. in 4. d. 22. q. 2. vult eſſe de neceſſitate hujus formæ, & videntur in eandem ſententiam inclinare Major, & Petrus Soto. Fundantur pręcipue, quia per illam invocationem ſignificat Sacerdos ſe operari ut miniſtrū Trinitatis, nō ut cauſam præcipuam. Veruntamen jam oſtendimus non eſſe neceſſarium, ut hoc in forma explicetur: ergo hoc titulo non eſt neceſſaria invocatio Trinitatis: alioqui in omnibus formis ſacramentorum eſſet neceſſaria; quod falſum eſt. Addunt præterea exemplum baptiſmi: ſed in his, quæ pendent ex inſtitutione, nihil valent exempla: nam ritus ſacramentorum diverſi ſunt: Chriſtus enim dixit in baptiſmo expreſſe, *Baptizate eos in nomine Patris, & filii, & Spiritus ſancti.* In illo etiam fuit ſpecialis ratio, quia eſt janua Eccleſiæ, & ſolemnis profeſſio illius fidei, quæ per ſe loquendo ac primario eſt neceſſaria in lege gratiæ, quæ eſt fides explicita Trinitatis. In hoc autem ſacramento nec hæc ratio congruentię locum habet, neque etiam inſtitutio, quia neque in verbis Chriſti Jo. 20. neque in Eccleſiæ traditione, vel auctoritate fundamentum habet. Quapropter certum eſt, hanc particulam non eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti. Quod docuit D. Th. in dict. ar. 3. ad 3. quem cæteri Theologi ſequuntur. Imo ſignificat D. Th. nullum eſſe de hac re præceptum, quia dicit, *hoc relinqui arbitrio Sacerdotis*.

Sitne particula illa ab omnibus peccatis tuis, de eſſentia formæ.

De prima vero particula eſt major controverſia. Nam Gabr. d. 14. q. 2. neceſſarium putat addere totum illud: *Ab omnibus peccatis tuis.* Paludanus vero d. 22. q. 3. Major d. 14. q. 2. Petrus Sot. lect. 4. de Confeſſione, dicunt in primis, & merito, non eſſe neceſſariam illam diſtributionem, *omnibus*, quia non oportet includere venialia peccata: mortalia vero neceſſario connexa ſunt quoad remiſſionem, & ideo eo ipſo, quod de illis remiſſio datur, intelligitur eſſe de omnibus. Itē quia in his locutionibus indefinita ęquivalet univerſali, pręſertim in favorabilibus, & ubi nō eſt ratio determinandi unum potius, quam aliud. Itē quia, cum illa verba ſint practica, indicāt peccata, quę pęnitēs confeſſus eſt, & ea removēt: & ideo omnia illa cōplectuntur. Conveniunt autē dicti auctores cū Gabriele in hoc, neceſſarium eſſe addere illam determinationem, *A peccatis tuis*, quia ſine illa non eſt ſatis cōpletus ſenſus locutionis, nec ſatis determinata ſignificatio illius verbi, *Abſolvo*, quod indifferens eſt ad ſignificandā abſolutionem a cenſura, pęna, vel culpa: verba autem, que neceſſaria ſunt ad cōpletam ſignificationem & ſenſum formæ, abſolute ſunt de eſſentia formæ: ergo.

Non eſſe de eſſentia, vera ſententia.

Nihilominus, quod illa verba non ſint de neceſſitate hujus formæ, ſenſit D. Thomas in illo ar. 3. quia nullam eorum mentionem facit. Et tenuit D. Antoninus 5. p. tit. 17. c. 21. §. 1. Cajet. in Summa verbo *Abſolutio*, Sylveſter verb. *Abſolutio* 6. qu. 4. Navarrus de pœnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 9. & in Sum. c. 26. n. 2. Soto, & alii. Ratio potiſſima eſſe videtur, quia illa verba, *Ego te abſolvo*, ſuppoſita confeſſione, ſuper quam cadunt, habent ſatis determinatam ſignificationem: ſolet enim materia determinare formam, & forma materiam: cum ergo hæc forma ſit veluti ſententia prolata ſuper hanc accuſationem, ſatis determinatę ſignificat abſolutionem in tali cauſa & materia: ergo ſignificat abſolutionem a peccatis, etiamſi illud verbum, *a peccatis*, in forma non addatur. Sicut in judicio humano non oportet in ipſa ſententia iterum exprimi culpam: ſed eo ipſo quod audita accuſatione, & tota cauſa, judex pronunciat hunc eſſe immunem, vel eſſe reum talis pœnæ, ſatis declarat mentem & ſentētiam ſuam: ergo ſimiliter in præſenti. Maxime cum verbum, *Abſolvo* abſolute prolatum, quaſi per antonomaſiam ſignificet internam abſolutionem a culpa, & juxta cōmunem ſenſum hæc ſit illius verbi ſignificatio. Quapropter ſententia hæc in rigore videtur vera. Dicunt vero aliqui: Quamvis illa verba non ſint eſſentialia, quia, licet omittantur, nihilominus validum erit ſacramentum, *tamen*, quando a Sacerdote adduntur ad perfectiorem ſignificationem formæ, & ſub intentione cum illis perficiendi ſacramentum, tunc eſſe ſubſtantialia, & ita concurrere ad componendam ſubſtantiam formæ, ut ad effectum concurrant, & hic non conferatur, donec illa proferantur. Sed hæc diſtinctio nullum habet fundamentum; quia ſicut eſſentia, ita & ſubſtantia non pendet ex libero arbitrio Sacerdotis, nec ipſe poteſt ſuſpendere effectum formæ, ſi ejus ſignificatio ſemel perfecta eſt: & illa major explicatio, ſi ex ipſa inſtitutione non eſt neceſſaria, non poteſt fieri ſubſtantialis propter voluntatem miniſtri. Quæ omnia latius tractavimus ſuperiori tomo agentes præcipue de forma Euchariſtiæ.

Quorundā diſtinctio

Improbatur.

Sola verba, Abſolvo te, ſufficiunt ad formam pęnitētiæ perficiendam.

Concludendum igitur eſt, illa duo verba, *Abſolvo te*, eſſe ſufficientia ad hanc formam perficiēdam: quod ſentiunt omnes auctores proxime citati: & ſufficienter conſtat ex omnibus dictis, quia in his conſummatur ſignificatio hujus formæ, & effectus ejus. Unde ita eſt ſentiendum de illa particula *peccatis tuis*, ſicut diximus de pronomine, *Ego*. Nam implicite in ipſo verbo, *Abſolvo*, ſuper hanc confeſſionem prolato continetur: & hoc modo neceſſaria eſt, non vero formaliter & explicite prolata. Quia vero facillime adjungi poteſt, exiſtimo nunquā rationabiliter omitti: quia nec moraliter poteſt accidere cauſa, quę ad hoc cogat: neq; eſt in eo aliqua utilitas: & aliunde adjungendo illud, vitatur qualecunque periculū, quia oppoſita ſententia improbabilis non eſt. Et fortaſſe propter hāc cauſam addiderunt Concilia illam particulam, *&c.* Vel forte, ut ab opinionibus Theologorum abſtinerent. Nam prædicta verba exprimendo id declararunt, quod certum eſt; alia vero tacuerunt: noluerunt tamen definire reliqua omnia non eſſe de eſſentia, & ideo illam particulam addiderunt. In concilio autem Moguntino omnes illæ particulæ ponuntur in hac forma. Chriſtus etiam Dominus expreſſe dixit: *Quorum remiſeritis peccata*. Tamen Concilium Moguntinum non declarat eſſentialem formam; ſed monet Sacerdotes, ut conſueto modo abſolvant: & ideo nō ſolum ponit illam particulam, *A peccatis tuis*, ſed etiam invocationem Trinitatis, quia hic eſt optimus modus, & maxime uſitatus. Ex verbis autem Chriſti ſolum colligi poteſt, remiſſionem peccatorum eſſe in hac forma exprimendam: oſtendimus autem hoc ſufficienter fieri, etiamſi non ponatur explicite illa particula, *A peccatis tuis.* Alibi etiam dixit Chriſtos, *Quodcunque ſolveris ſuper terram*, non facta ſpecifica mentione peccatorum.

De neceſſitate verborum formæ.

Prima opinio.

Circa quartum punctum de neceſſitate horum verborum referri poteſt opinio Scoti in 4. d. 14. quæſtion. 4. ubi ſignificat, non tam eſſe neceſſaria hæc verba in hac forma, ſicut ſunt in baptiſmo illa, *Ego te baptizo*: quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum judicii, & ideo ſufficiunt quæcunque verba, quibus exprimatur actus ſententiæ abſolventis. Ponit exempla quædam ex forenſi judicio ſumpta, *Jubeo hunc abſolvi, Volo*, aut, *Placet abſolvi.* Et hanc ſententiā ſequitur Gabr. ead. d. q. 2. Eam vero impugnant Cajet. ſupra qu. 84. ar. 3. & Soto d. 14. qu. 2. ar. 3. & alii Thomiſtæ. Et quidem in eo merito reprehenditur Scotus, quod differentiam conſtituerit inter formam hujus ſacramenti & baptiſmi, vel Euchariſtiæ, ac ſi non ſint neceſſaria determinata verba in hac forma ſicut in illis, vel magis in illis, quā in hac: eſt enim

hoc

Differentia inter neceſſitatē formæ baptiſmi & pœnitentię impugnatur.

hoc falſum, ut conſtat ex generali doctrina de ſacramentis in genere. Et declaratur breviter. Nam vel Scotus ſentit illa verba eſſe quidem neceſſaria quoad ſenſum & ſignificationem, non tamen quoad illa materialia verba, quia ſynonyma, vel ęquivalentia poſſunt ſufficere. Et hic ſenſus eſt verus; tamen in illo eadē eſt ratio de forma baptiſmi, vel Euchariſtiæ, ut conſtat ex ſuperiori tomo: ergo propter hoc non recte conſtituit differentiam. Vel eſt ſenſus, illa verba non eſſe neceſſaria quoad ſenſum, & ſignificationem: & hoc, ut opinor, nec ipſe intendit, nec dici poteſt ullo modo, quia illa forma eſt eſſentialis, ut conſtat ex Conciliis Tridentino, & Florentino, & ex omnibus dictis: ergo verba ejus ſunt neceſſaria ſaltem quoad formalem ſenſum.

Illa duo verba formaliter ſumpta eſſe eſſentialia formę. Vera ſententia.

Dicendum ergo eſt, illa duo verba formaliter ſumpta eſſe eſſentialia, & omnino neceſſaria. Probatur, tum ex dictis, tum etiam, quia utrunque verbum eſt neceſſarium ad ſignificandum effectum hujus ſacramenti. Nam ſine verbo, *Abſolvo*, nec ſignificatur actus judicialis, nec fit propoſitio; & ſine pronomine, *Te*, non ſignificaretur illa remiſſio practice, & in particulari, declarando cui fiat, quod neceſſarium eſt ad ſignificationem ſacramētalem, ut latius diximus in ſimili, circa formam baptiſmi. Dixi autem, *formaliter ſumpta*, quia illa verba materialia non ſunt de neceſſitate hujus ſacramenti: nam ſynonyma, vel æquipollentia poſſunt ſufficere: in quo ſervandæ ſunt regulæ generales de ſacramentis. Sunt autem illa verba etiam materialia de neceſſitate præcepti, propter univerſalem uſum Eccleſiæ, & propter doctrinam Conciliorum, & propter reverentiam ſacramentis debitam. Exiſtimoque in præſenti materia mutationem talium verborum nunquam poſſe moraliter fieri abſque peccato, quia nulla poteſt eſſe rationabilis cauſa ad illam faciendam. Taleque peccatum ex genere ſuo mortale eſt, cum ſit ſacrilegium: in individuo autem ex materiæ gravitate penſandum eſt. Tunc autem maxime erit grave peccatum, quando certa ſignificatio in incertam & dubiam mutatur, ut ſi loco verbi, *Abſolvo*, quis dicat, *Ego te mundo a peccatis*: quia multi putant illud verbum non ſufficere, quia nō ſignificat illam actionē per modum judicialis ſententię. In verbo autem, *Remitto*, minus videtur eſſe periculi, quia in omni proprietate ſignificare poteſt actū judicialē, & eſt cōformis verbis Chriſti. Itaq; in particulari ex uſu & proprietate verborum intelligetur qualitas mutationis, & cōſequēter gravitas culpæ: in qua etiam cavendum eſt ſcandalum, & omnis contemptus. Et idem obſervandum eſt, quando non mutatur verbum, ſed modus verbi, ut indicativus in imperativum, &c.

Illa duo verba materialia ſunt de neceſſitate præcepti.

Sitne valida hæc forma data per modum impetrationis.

Prima opinio affirmant.

Circa hoc vero occurrit ſpeciale dubium ſupra in ſecundo puncto huc remiſſum, ſcilicet, an hæc forma data per modum impetrationis valida ſit, ut ſi quis dicat, *Abſolvat te Chriſtus*, vel, *Abſolvatur ſervus Chriſti*, ut in ſimili forma baptiſmi. Videtur enim eadem ratio de hoc ſacramento, & de baptiſmo: & tamen ibi diximus hanc formam baptiſmi validā eſſe. Unde Soto d.3.ar.5. de hoc ſacramento loquens, expreſſe dixit hanc formam eſſe validam, *Abſolvat te Chriſtus*. Et argumenta ſupra facta, quamvis non probent formam deprecativam eſſe neceſſariam, videntur tamen probare eſſe ſufficientem. Quam opinionem indicat Bonavent. d.18. art.2. q.1. & 2. & Alenſis qu. 80. & Franciſcus de Mayronis diſt. 14. q.2. At vero D. Thomas dict. qu. 84. ar.3. ad 1. negat hanc eſſe ſufficientem formam, *Abſolvat te Deus*. Quocirca dicendum eſt, hanc formam in ſenſu deprecandi non eſſe ſufficientem ad ſacramentum conſtituendum. Quæ eſt aperta ſententia D. Th. citato loco, & dict. Opuſc. 22. c.1. & 2. Paludan. diſt. 22. qu.3. & Soto diſt. 14. ar.3. & Petri Soto lect.4. de Confeſſ. Navarri c.1. de Pœn. d.6. num.9. & ſeq. Viguerii in Summa c. 16. §. 4. Et ratio eſt, quia forma deprecativa repugnat cum forma Judicis: de eſſentia autem hujus ſacramenti eſt, ut fiat per modum judicii. Et confirmatur, quia, ſi quis dicat, *Ego te mundo a peccatis*, multi cenſent non eſſe ſufficientem formā, quia non ſignificat effectum ad modum judicii: inter quos eſt Soto d.1. q.1. ar.8. &, ut dixi, eſt hoc probabile: ergo multo magis erit invalida forma per modū deprecationis, quia multo plus diſtat a ratione judicii. Et cōfirmatur etiam, quia nunc ante ſacramentalē formā prēmittimus illā deprecationem; *Dominus noſter JeſusChriſtus te abſolvat*: ergo ſignum eſt in illis verbis non contineri ſufficientē formam: nam Eccleſia non proferret ſucceſſive duas formas ſufficientes ſupra eandem materiam. Denique oſtēſum eſt illa verba, *Abſolvo te*, eſſe de eſſentia: ſed verba deprecativa non ſunt æquipollentia in ſenſu, ut per ſe conſtat: ergo, &c. Addendū vero eſt, eadē verba materialiter ſumpta, quę poſſunt proferri in ſenſu deprecādi, proferri poſſe modo & intentione imperandi: in quo ſenſu erunt æquipollentia, & conſequenter etiam ſufficientia, quia practice ſignificant efficiendo talem effectum; quo ſenſu valebit illa forma, *Abſolvatur Petrus*, ſicut valet illa, *Baptizetur ſervus Chriſti*. Et hujuſmodi videtur eſſe illa exempla, quæ Scotus attulit: & ideo in rigore videntur illæ formulæ ſufficere, quamvis præſumptuoſum, & valde illicitum ſit illis uti. Et idem cenſeo de illa forma, *Sacramentum abſolutionis tibi do*, de qua Soto, & Cajet. idem afferunt. Et per hæc judicādum eſt de ſimilibus. De aliis vero mutationibus ſervandæ ſunt regulæ generales traditæ ſuperiori tom. diſp.2. ſect.4. An vero liceat conditionem adjungere, ſub qua detur abſolutio, conſulenda ſunt dicta eodem tomo diſp.13. ſect.3. & infra tractando de caſibus reſervatis, aliquid addemus.

Opinio negās vera cenſetur.

Verba prolata modo imperativo ſufficiunt.

SECTIO II.

Quis ſit verus ſenſus verborum hujus formæ, & conſequenter quem effectum habeant.

Differentia inter formas ſacramentorum.

Poteſt hoc loco conſiderari differentia inter formas ſacramentorum: in quibuſdā enim ſacramentis materia eſt actus ipſius miniſtri, quem proxime forma ſignificat, ut in Baptiſmo, Confirmatione, extrema unctione: & in his facile intelligitur, & ſalvatur veritas formę, quamvis ſacramentum privetur ſuo effectu: & idem eſt ſuo modo in Matrimonio, quia etiam materia eſt actus contrahentium, quia ſaltem neceſſario efficiunt ipſum vinculum, quod proxime externa ſigna, & verba ſignificant. Alia vero ſunt ſacramenta, quorum materia non ſunt actus miniſtri, in quibus forma immediate ſignificat ſupernaturalem effectum, quem facit, ut videre eſt in Euchariſtia, & in ordine, *Accipite poteſtatem*, ſeu, *Accipite Spiritum ſanctum*: & in his ad veritatem formæ videtur neceſſario requiri, ut effectus fiat.

Ratio difficultatis proponitur.

Et hinc oritur difficultas quęſtionis, quia forma hujus ſacramenti eſt hujus ſecundi generis, & non ſemper habet effectum, vel quia ſubjectum non eſt diſpoſitum, vel certe quia non indiget tali effectu, quia jam ſunt illi remiſſa peccata. Et augetur difficultas ex comparatione ad alias ſimiles formas ſacramentorum: nam in Euchariſtia, ſi verum ſit ſacramentum, impoſſibile eſt, quin forma efficiat ſuū effectū, quē proxime ſignificat, quia hoc requirit ejus veritas. Similiter in Ordine, ſi ſacramētum ſit ratum, impoſſibile eſt quin forma efficiat effectum, quem proxime ſignificat, & quem requirit veritas ejus, ſcil. characterem ſeu poteſtatē, quæ per talem formā datur. Imo etiam in Baptiſmo, & Confirmatione, in quibus forma datur per modum indicativi, ſemper habet aliquē effectum, & ſuo etiam modo in Matrimonio hoc reperitur ratione vinculi magis indiſſolubilis. Extrema vero unctio, quæ interdum poteſt privari omni ſupernaturali effectu propter indiſpoſitionem recipientis, habet formam tantum deprecativam, cujus veritas nullum effectum requirit. Quomodo ergo in propoſito, cum forma ſit indicativi modi, & immediate ſignificet ſolum ſupernaturalē effectum, poteſt ejus veritas ſine ullo hujuſmodi effectu ſalvari? Et confirmatur, quia per hanc formam nunquam abſolvitur homo: aut enim accedit in peccato, & ſic abſolvi non poteſt, quia non eſt diſpoſitus: aut accedit in gratia, & ſic abſolvi non poteſt, quia jam eſt abſolutus: ergo nunquam poteſt hæc forma proprium & verum habere ſenſum.

Variæ referuntur opiniones.

Prima opinio.

Circa difficultatem hanc, qui exiſtimant poteſtatem clavium non extendi ad remiſſionem culpæ, conſequenter docent ſenſum illorum verborum non eſſe hunc, *Ego te abſolvo culpa*, & ideo ad alios ſenſus improprios divertunt. Et in primis Magiſter diſt. 18. ita exponit: *Ego te abſolvo*, id eſt, abſolutum oſtendo & declaro, quem ſequuntur Bonav. ibi art.2. q.1. Gabr. q.1. ar.2. Major. q.1. & d.14. q.2. & ibi Gabr. q.2. ar.1. & 2. Alenſ. 4. p. q.21. alias

80.'& Med. tract. 2.q. de effectu abſol. Et poteſt a ſimili confirmari ex verbis Chriſti Luc.7. *Remittuntur tibi peccata tua*;quæ tamen jam erant remiſſ: ergo Chriſtus ſolutum id declaravit,& teſtatus eſt illis verbis.

Improbatur præcedens opinio. Veruntamen hæc ſententia Magiſtri falſa eſt, & jam hoc tempore erronea, de qua recte dixit Richardus Victor.lib.de poteſt.ligandi,& ſolvendi c.21. *Extat quorũdam ſententia tam frivola, ut ridenda potius, quam refellenda videatur: putant enim Sacerdotes non habere poteſtatem ſolvendi, ſed oſtendendi ſolutos: ſed nunquid Dominus dixit, Quod ſolutum oſtenderitis, erit ſolutum: dicunt Sacerdotes non habere poteſtatem remittendi peccata, cum Dominus hoc dicat: & dicunt habere poteſtatẽ oſtendendi remiſſa, cum Dominus hoc non dicat*. Similibus verbis refellit eandem ſententiam Hugo Victor. l. 2.de ſacram.p.14.c.8. & fere omnes Theologi in 4.diſt. 18.ubi D.Th.qu.1.ar.3.quæſtiunc.1.Durandus qu.4.Richardus ar.2.qu.1.Scotus qu.unica.Idem D.Thomas ſupra qu.84.art.3.& in 4.diſt.22.q.2.ar.1.qu.3.Richardus etiam diſt. 16. art.1.qu.2. Scotus etiam diſt. 4. q.4. ubi Soto q.1.ar.3.Alexand.Alenſis 3. p.q.60. memb.1. art. 2. & Petr.Soto lect. 4. & bene Cajetanus tom.1.Opuſc. tr. 18.qu. 5.

Denique fere expreſſe damnata eſt opinio Magiſtri in Trident.ſeſſ.14.c.6.& can.9.convinci poteſt ex proprietate verborum formæ, & verborum Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*: nam utraque verba ſunt in proprietate intelligenda, niſi Eccleſia aliud doceat, aut circumſtantia literę aliud requirat:hic vero neutrum reperitur. Et confirmatur ex aliis verbis ejuſdem Chriſti Domini: *Quæcunque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quæcunque ligaveris, &c*. Illa enim non poſſunt exponi de ſola oſtenſione vel declaratione, alias enervatur tota Eccleſiaſtica poteſtas: ſic enim nihil poſſet Papa diſpenſare, ſed ſolum declarare non obligare; nec poſſet cenſuris ligare,ſed declarare eſſe ligatum:quæ omnia, & ſimilia erronea ſunt. Ergo æque falſum eſt exponere: *Quorum remiſeritis*, id eſt, declaraveritis remiſſa: nam eadem eſt ratio utriuſque verbi, & eodem modo illa intellexit Eccleſia de poteſtate faciendi, non declarandi. Ergo eundem ſenſum reddit verbum, *Abſolvo*, in hac forma: nam ſumptum eſt ex verbis Chriſti, & cum illis proportionem habet. Præterea, illa expoſitio ſibi non conſtat:quia,ſi Sacerdos per illam formam nullam habet efficaciam in remittendis peccatis, quomodo poteſt vere, & cum aliqua certitudine declarare hominem eſſe abſolutum a peccatis: nam ad illud declarandum nihil conferunt claves,meliuſque id pręſtabit homo doctus,& prudens,qui conſcientiam pœnitentis melius examinare,& intelligere poſſit:ergo, ſi Sacerdos vere oſtendit abſolutum, ex eo provenit, quod quantum in ipſo eſt, eum efficaciter abſolvit.

Verba Chriſti ad Magdalenam expendũtur. Exemplum autem, quod afferebatur de verbis Chriſti Domini ad Magdalenam,non eſt ſimile, tum quia Chriſtus Dominus cor, & diſpoſitionem ejus intuebatur; & ideo affirmare poterat internum effectum in ea factum, etiamſi illis verbis non faceret: tum etiam quia illa verba recte exponuntur: *Remittuntur tibi peccata tua*, id eſt, remiſſa ſunt: nam & vox Græca in rigore præteritum ſignificat,& Chriſtus Dominus bis eodem facto illa verba protulit: unde neceſſe eſt in eo ſenſu illa interpretari. Addo etiam, quia totum illud opus moraliter erat præſens,& quaſi in fieri,potuiſſe tanquam præſens ſignificari, quod paulo antea factum fuerit. Ut omittam probabile eſſe, per illa verba novam gratiam fuiſſe collatam Magdalenæ: & fortaſſe completam etiam fuiſſe remiſſionem, ſaltem quoad veniam pœnæ. Non defuerunt tamen qui dicerent, prius quidem fuiſſe infuſam charitatem Magdalenæ, quando dilexit multum: peccata vero non fuiſſe remiſſa quoad culpam, vel ſaltem quoad pœnam æternam, donec Chriſtus dixit, *Remittuntur ei peccata multa*. Sed hoc verum eſſe non poteſt, quia charitas non infunditur ſine gratia, nec gratia datur ſine remiſſione culpę mortalis, ſi prǫexiſtit, nec talis culpa remittitur ſine æterna pœna; ut in ſuperioribus oſtenſum eſt: hæc enim expoſitio ſupponit errores ibi improbatos. Quamvis autem Chriſtus Dominus illo loco, & illis verbis peccata non remiſerit, tamen aliis locis id feciſſe certum eſt, ut patet Matth. 9. & Luc. 5. de quo alibi latius.

Secunda opinio. Secunda interpretatio eſt, ſenſum illius formæ eſſe, *Ego te abſolvo*, non a culpis, ſed ab obligatione eas ſubjiciendi clavibus Eccleſiæ. Hanc referunt Bonavent. & Alenſis & ex parte ſequitur Gabr.d.18.q.1.& Supplemẽtum ejus d.23.q.2. art.2. Et nititur fundamento, quod hæc poteſtas non extenditur ad tollendas culpas,ſed ſolum ad cognoſcendum & judicandum de illis,a quo onere abſolvitur pœnitens poſtquam confeſſus eſt. Hæc vero ſententia non eſt minus falſa quam præcedens: nam rationes factæ ęque urgent contra illam:prǫſertim quia eſt contra vim,& proprietatem verborũ formæ,& Chriſti Domini dicentis, *Quorum remiſeritis peccata*. Nam abſolvere ab obligatione alicujus præcepti, non eſt peccata remittere, ut per ſe conſtat. Deinde, cum abſolutio cadit ſupra confeſſionem de ſolis peccatis venialibus, aut de peccatis jam confeſſis,non habet locum illa expoſitio: quia etiam ante illam abſolutionem homo erat liber ab obligatione confitendi illa peccata. Interdum etiam e converſo abſolvitur quis a peccatis,& non ab obligatione confitẽdi, ut dicetur in materia de caſibus reſervatis. Prǫterea, juxta illum ſenſum, ex vi ſignificationis illorũ verborũ nulla gratia per illa conferretur, quia ad abſolvendum ab illa obligatione non eſt gratia neceſſaria,& verba tantum efficiunt quod ſignificant. Unde etiam fieret,ut ad talem abſolutionem non eſſet neceſſaria interna diſpoſitio pœnitentis,ſed ſufficeret ſimplex narratio peccatorum, quia non eſt abſolvendus ab illis in ſe ipſis, ſed ſolum ab obligatione manifeſtandi illa Eccleſiæ. Denique prorſus inutilis eſſet talis abſolutio, ſufficeret enim confiteri, ut homo intelligeret ſe ſatisfeciſſe ſuæ obligationi, quamvis alius id non proferret. Rejicitur.

Tertia opinio. Tertia opinio eſt,ſignificari per illam formam remiſſionem pœnæ,vel æternæ,vel temporalis juxta varias opiniones ſupra citatas,vel juxta indigentiam pęnitentis. Quam opinionem tenent Hugo,& Richardus de S.Vict. ubi ſupra,qui fundantur in opinione ſua de effectu poteſtatis clavium,quod non ſit remiſſio culpæ,ſed pœnæ æternæ. Hæc vero ſententia procedit ex falſo fundamento, ut in ſuperioribus viſum eſt. Et præterea non ſolvit difficultatem propoſitam, quia fieri poteſt, ut peccata præſentis confeſſionis fuerint remiſſa, non ſolum per contritionem, ſed etiam per priorem abſolutionem, & ita non ſolum quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam æternam. Item quando confeſſio eſt de ſolis venialibus, non abſolvitur quis a reatu pœnæ æternæ, neque hoc poteſt per formam ſignificari.

Scotus impugnatur. Et ob eaſdem fere rationes non ſatisfaciunt, qui dicunt,quando culpa,& pęna æterna ſunt jam remiſſę,per formam ſignificari abſolutionem pęnæ tẽporalis. Quod ſignificat Scotus in 4.d.14.q.2.ad 2.Non poteſt enim in univerſum applicari hæc expoſitio: quia contingere poteſt,ut tota etiam temporalis pęna ſit remiſſa.Simile eſt, quod Cajetanus ait tom.1.Opuſc.tract.5.q.4. ad 2. quãvis tota pęna temporalis remiſſa ſit, ſemper manere reliquias peccatorum,a quibus poteſt homo magis, & magis liberari, ideoque hoc ſaltem ſignificari per formam. Caietan. rejicitur. Non eſt enim neceſſe, ut maneant reliquiæ peccatorum actualium,tum quia fieri poteſt,ut ſolum pauca venialia peccata præceſſerint, ex quibus vix intelligi poteſt, quæ reliquię maneant, poſt remiſſionem talium peccatorum quoad culpam,& pœnam:tum etiam, quia,licet præceſſerint multa peccata, omnes eorum reliquiæ poſſunt eſſe jam abolitæ: nam hæ reliquiæ eſſe non poſſunt, niſi aut habitus pravi, aut diſpoſitiones animi; aut corporis,quibus homo proclivior fit ad peccandum; hæc autem omnia, quatenus ex peccatis actualibus ſpecialiter orta ſunt,poſſunt eſſe jam omnino ablatæ, ut per ſe conſtat. Dico autem, *ut ex peccato actuali orta ſunt*, quia quatenus hæc propenſio, ſeu fomes peccati oritur ex originali peccato,illam tollere, aut minuere non ſpectat per ſe, ac ſpecialiter ad hoc ſacramentum: neque id poteſt per hanc formam ſignificari. Imo vix intelligitur, quo modo proprie abſolvatur homo per virtutẽ clavium ab his reliquiis peccatorũ, præter abſolutionem a culpa, & pęna æterna,ac temporali: quia nec Concilia tribuũt hunc effectum huic ſacramento, nec abſolutio Sacerdotis videtur ex opere operato expellere, aut remittere habitus pravos, vel alias ſimiles diſpoſitiones ex peccatis relictas: ſed ad ſummum dici poteſt, dari ex virtute hujus ſacramenti aliquod ſpeciale auxilium,quo poſſit homo

mo operari ad vincendas, & expellendas has pravas diſpoſitiones. Verumtamen, licet hoc admittamus, ut probabile, tamen non poteſt ille eſſe primarius effectus hujus formæ, nec poteſt proprie dici abſolutio a peccatis. Atque hæc ratio poteſt generaliter fieri contra omnes has ſententias: nam propter ſolam pœnam temporalem, vel reliquias peccatorum, non poteſt quis dici abſolvi a peccatis ſimpliciter, & in ea proprietate, in qua verba inſtitutionis ab Eccleſia intellecta ſunt. Accedit denique, quod verba hæc ſemper habent eundem ſenſum proprium & adæquatum, non enim ſunt æquivoca vel ambigua, ſed certam ac definitam habent ſignificationem; ergo non debĕt nunc in uno ſenſu, nunc in alio verificari.

Reſponſ. Reſponderi vero poſſet, adæquatum ſenſum verborum ſecundum ſe unum & eundem ſemper eſſe, ſcilicet; *Ego te abſolvo a peccatis*, tacite ſubintelligendo, ***quantum indiges***: quod non fuit neceſſe exprimere, quia veluti ex natura rei ſubintelligitur. Unde fit, ut in re ipſa illam tantum ſignificet remiſſionem peccati quantum ad id, quod de facto tollitur. Atque hoc fortaſſe voluerunt Scotus, & Cajet. indiget tamen majori explicatione. Quia ex illa interpretatione ita nude ſumpta inferri poteſt, quando pœnitens non indiget remiſſione peccati quantum ad aliquid ejus, formam hanc nihil circa illum operari, quia nihil operatur, quod non ſignificet: nihil autem ſignificat abſolute, ſed cum eo addito, *quantum indiges;* ergo, ſi pœnitens non indiget, nihil operatur.

Refellitur.

Aliud dicendi modus. Atque hoc vere argumento refellitur alius dicendi modus, qui poſſet excogitari, nimirum, quamvis priora peccata ſint per contritionem remiſſa, non tamen ſine ordine ad abſolutionem, ideoque quando poſtea eorundem peccatorum abſolutio datur, eandem illorum remiſſionem quaſi compleri & conſummari, & hoc ſenſu dici peccata illa remitti. Sicut Chriſtus Dominus dicitur redemiſſe antiquos Patres, quamvis antea eſſent juſtificati, & liberati a peccato: quia id factum erat in virtute pretii, quod Chriſtus poſtea ſolvit: ſic enim, quamvis peccatum fuerit remiſſum prius, tamen per hoc ſacramentum fit quaſi ſolutio, & ſpecialis applicatio meritorum Chriſti, ad conſummandum illum effectum.

Præcluditur. Contra hanc vero ſententiam idem poteſt objici argumentum: nam ex illa ſequi videtur, tunc non dari novum effectum per ſacramentum virtute hujus formæ: ſicut antiquis Patribus jam defunctis non eſt collatus novus effectus gratiæ per mortem Chriſti, ſed tantum effectus gloriæ, quia tunc fuit remiſſa pœna debita toti naturæ, quæ antea non fuerat remiſſa: quod in præſenti locum non habet. Conſequens autem falſum eſt, ut ſuppono. Unde etiam faſum eſt per abſolutionem applicari merita Chriſti ad ſolvendam remiſſionem peccati prius factam per contritionem: nam per ipſammet contritionem actualiter applicata fuerunt. Quamvis enim hoc non ſit factum ſine voto ſacramenti: tamen applicatio meritorum non eſt reſervata in illud tempus, in quo fuerit applicatum ſacramentum, ſed tunc applicantur, quando datur effectus: nam ex parte Chriſti jam eſt ſolutio ſufficienter facta: ad applicationem ergo ſolum ſupereſt efficacia, quæ tunc eſt, quando datur effectus. Quod è converſo factum eſt in antiquis Patribus; prius enim facta eſt applicatio, quam exhibitio pretii, quia dabatur remiſſio peccati quaſi ſub pecunia credita, nunc vero non ita ſit; ergo per abſolutionem non ita conſummatur remiſſio prius facta. Quod ſi de novo applicantur merita Chriſti, neceſſe eſt, ut ad novum effectum ſignificatum per formam applicentur; hunc autem effectum inquirimus. Nam, ſi hic effectus non explicetur, hæc expoſitio coincidit cum ſecunda ſupra rejecta, quia hoc modo abſolvi nihil aliud erit, quam liberari ab obligatione ſubjiciendi clavibus talia peccata. Unde etiam inſurgunt aliæ rationes in ſuperioribus tactæ, quia illa explicatio locum non habet in peccatis venialibus prius remiſſis per contritionem, quia illa non fuere remiſſa in voto futuræ abſolutionis. Item non habet locum in peccatis mortalibus prius remiſſis per abſolutionem, quia jam homo erat liberatus ab obligatione ſub jiciendi peccata clavibus Eccleſiæ.

Vera Reſolutio.

Supereſt ultima expoſitio prædictorum verborum, quam tradidit D.Th.d.ar.3. ad 5. dicens ſenſum eſſe, *te abſolvo*, id eſt, abſolutionis ſacramentum tibi impendo: qui ſenſus verus eſt in quocunque caſu, in quo verum ſit ſacramentum, ſive homo ponat obicem effectui, ſive non, & quamvis jam ſint plene remiſſa peccata. Solum erit falſa forma, quando nullum perficitur ſacramentum, quod nullum eſt inconveniens: nam potius propter hanc cauſam eſt ſacramentum nullum.

Difficultates circa reſolutionem. Prima. Hæc vero interpretatio, ut ad verum ſenſum revocetur, majori indiget declaratione, ſuas enim patitur difficultates. Primo, quia forma ſacramenti non ſignificat quaſi reflexe collationem ipſius ſacramenti, ſed directe ſignificat ſuum effectum. In aliis enim ſacramentis, in quibus materia conſiſtit in uſu, ſeu actione miniſtri, ſolet forma ſignificare applicationem materiæ, & per illam ſignificare effectum, ut patet in illis; *Ego te baptizo: Signo te, &c.* nunquam tamen forma ſignificat applicationem ſui ipſius, ut in eiſdem exemplis patet. In præſenti autem miniſter non impendit ſacramentum applicando materiam, ſed illam applicatam ſupponit, & adhibet formam; ergo non poteſt per talem formam ſignificare collationē ipſius ſacramenti, quia nec ex parte materiæ, nec ex parte formæ, ut declaratum eſt. Secundo eſt difficultas, quia juxta hanc interpretationem non eſt neceſſe ad veritatem hujus formæ, quod conferat homini aliquē effectum, ſed ſolum ut cōferat ipſum ſacramentum: conſequens autem eſt contra proprietatem verborum, quæ directe ſignificant effectionem remiſſionis peccatorum. Secunda.

Quis ſit effectus hujus formæ exponitur.

Ut ergo verum ſenſum formæ explicemus, ab effectu ejus incipiendum eſt: nam ſine dubio illum directe ſignificat, ut argumenta facta convincunt, & ex vi ipſorum verborum ſatis patet, & ex verbis Chriſti; *Quorum remiſeritis peccata*; quæ plane ſignificant poteſtatem ad conferendum aliquem gratiæ effectum. Unde circa hunc effectum horum verborum iidem errores, vel eædem opiniones fuerunt, quæ circa objectum, vel effectum poteſtatis clavium, quia illa poteſtas per hanc formam operatur, comparanturque tanquam potentia, & actus, quæ ad eundem effectum terminantur: ideoque neceſſe non eſt illas opiniones iterum referre, aut impugnare, ſed ſupponere remiſſionem peccatorum actualium, etiam quoad culpas mortales poſt baptiſmum commiſſas, eſſe directum ac per ſe intentum effectum hujus formæ: quod eſt, tam certum, quam idem diximus eſſe de poteſtate remittendi peccata. Imo Concilium Trident. ex illa poteſtate colligit hanc vim hujus formæ: ideoque ſatis expreſſe definit hanc veritatem.

In primario effectu hujus formæ continetur gratia ſanctificans. Ex quo ulterius colligitur, in primario effectu hujus formæ contineri etiam gratiam ſanctificantem. Quia Deus non expellit culpam mortalem niſi infundendo gratiam; ergo nec dat vim ſacramentis, aut miniſtris eorum ad remittenda peccata, niſi dando illam ad conferendam gratiam expulſivam peccati. Imo, ſicut in naturalibus nulla eſt virtus per ſe primo ad expellendam formam, ſed ad introducendam aliquam, quæ formaliter alteram expellat: ita in præſenti virtus hujus formæ per ſe primo eſt ad introducendam primam gratiam, quæ peccatum expellat. Quod etiam explicari poteſt ex generali ratione ſacramentorum novæ legis. Eſt enim de ratione talis ſacramenti, ut per ſe ordinetur ad dandam gratiam ſub ſpeciali aliqua ratione; ergo & hujus ſacramenti. Hæc autem ſpecialis ratio non eſt alia, niſi quod ordinetur ad dandam gratiam primam per ſe loquendo, non per modum regenerationis, ſed per modum reparationis, ſeu reſurrectionis ſpiritualis; ergo hic eſt primarius effectus hujus ſacramenti; ergo & formæ ejus: nam per formam præcipue operatur: & per hujuſmodi gratiā remittitur culpa; ergo. Atque hinc oſtendemus inferius, hoc ſacramentum poſſe facere hominem ex attrito contritum, quia nimirum per ſe inſtitutum eſt ad dandam primam gratiam, & remittendam culpam mortalem.

Hæc forma etiam quando cadit ſupra venialia cōfert gratiam. Hinc etiam fit, hoc ſacramentum non ſolum dare gratiam, quando abſolutio cadit ſupra confeſſionem peccatorum mortalium, ſed etiam quando cadit in confeſſionem venialium: quia licet ad remiſſionem venialis peccati per ſe non ſit neceſſaria infuſio gratiæ, tamen, ut ſit virtute hujus formæ, ſine illa non ſit, nec fieri poteſt, quia hæc verba non habent vim remittendi peccata, niſi quatenus habent per ſe primo vim ad conferendam gratiam. Imo generaliter ſupra diximus, per nullum ſacramentum remitti veniale peccatum, niſi media infuſione

gra-

gratiæ. Quod ſi hoc verum eſt in omni remiſſione ſacramentali, ut ſic dicam, multo magis in ea, quæ fit virtute horum verborum: nam primario data eſt ad tollenda peccata mortalia, & ex conſequenti redundat in venialia, ut ſupra circa poteſtatem ipſam declaravimus. Et eadem ratione, virtus, quæ data eſt ad conferendam gratiã, quando remittuntur mortalia, data eſt etiam ad illam conferendam, cum remittuntur ſola venialia: quia, licet propter ipſa non ſit neceſſaria, propter excellentiam ipſius virtutis, & ſacramenti neceſſaria eſt; & quia non erat rationi conſentaneum, ut perfectior abſolutio daretur in accuſatione de mortalibus, quam de ſolis venialibus. Quanta vero ſit copia gratiæ, quæ per hoc ſacramentum datur, non poteſt a nobis definiri, quanquam D. Thom. q.84. art.4. ſignificet, non dari tam copioſam, ſicut in ſacramento Ordinis, vel Confirmationis, quia finis, ad quem ordinatur, illam non requirit. Sed de hoc videantur dicta ſuperiori tomo circa qu. 65. D. Thomæ, & diſp.7. ſect.5. nihil enim hic addendum occurrit.

Forma pœnitentiæ habet omnes effectus quos contritio.

Ex hoc autem principio colligimus, huic formæ tribui poſſe omnes effectus pœnitentiæ, quos ſupra tractando de virtute declaravimus, ſive illi pertineant ad boni collationem, vel inſtaurationem, ſive ad mali remotionem. In priori ordine poteſt poni reſtitutio virtutum omnium, & totius gratiæ deperditæ, & inſtauratio meritorum omnium: nam ablato impedimento mortalis peccati, hæc omnia bona conſequuntur. Unde quoad hoc parum refert, quod peccatum auferatur per virtutem aut ſacramentum pœnitentiæ: neque hic eſt novus effectus hujus formæ diſtinctus a præcedenti, ſed hoc ipſo, quod huic formæ data eſt virtus conferendi primam gratiam, & faciendi ex attrito contritum, conſequenter etiã habuit conferre omnia, quæ vel ex natura rei, vel ex aliis generalibus legibus divinis ad primam gratiam conſequuntur. In alio ordine ponitur in primis remiſſio æternæ pœnæ, quia hæc etiam conſequitur ex remiſſione culpæ. Deinde huc etiam ſpectat remiſſio alicujus pœnæ temporalis, quæ interdum fit ſimul cum ipſa remiſſione pœnæ æternæ, quando hæc non erat antea remiſſa, & virtute clavium commutatur in minorem temporalem, quam alias commutaretur: aliquando vero fit per ſe, ut quando homo eſt in gratia, & ſola venialia confitetur, vel etiam quando accedit jam contritus, cum aliquo reatu pœnæ temporalis: nam, ſi a principio contritio fuiſſet conjuncta ſacramento, ſine dubio commutatio pœnæ æternæ facta fuiſſet in minorem temporalem: ergo quod prius remiſſum non eſt propter carentiam ſacramenti, poſtea conceditur virtute abſolutionis. Tota autem pœna temporalis non ſemper remittitur virtute hujus formæ, quia non fuit expediens, ut peccata poſt baptiſmum commiſſa tanta facilitate & ſine juſta vindicta remitterentur, ut Conc. Trid. dixit ſeſſ. 14. c. 8. de quo multa diximus ſupra diſp.10. ſect. 3. nam quæ ibi dicta ſunt de pœnitentiæ virtute, locum habent in pœnitentiæ ſacramento, cujus inſtitutionem ita ſemper Eccleſia intellexit, ut Conc. Trid. declaravit, & definivit, & infra in materia de ſatisfactione id latius dicemus. Igitur non ſpectat ad virtutem hujus formæ, abſolute & ſimpliciter remittere totam pœnam, ſed juxta legem juſtitiæ eam commutare, quamvis ob virtutem ſacramenti cum minori rigore talis commutatio fiat, ut dictum eſt.

Virtute hujus formæ non remittitur ſemper tota pœna temporalis.

Propria verborum formæ ſignificatio exponitur.

Ex his, quæ de effectu hujus ſacramenti dicta ſunt, facile erit ejus verum ſenſum explicare. Primo enim ac per ſe ſignificat ſanctificationem, quam ſua propria, & inſtrumentaria virtute confert ad culpam expellendam. Quamvis enim verbum *Abſolvo*, ſolum videatur ſignificare vinculi ſolutionem; tamen, quia non diſſolvitur, niſi per informationem gratiæ, ideo juxta ſubjectam materiam, ex vi ejuſdem verbi ſignificatur gratiæ infuſio, ordinata ad peccati remiſſionem, quam etiam remiſſionem per ſe ſignificat hæc forma, non quidem omnium peccatorum, ſed eorum, quæ pœnitens confeſſus eſt: quia, ut dixi, ſententia cadit ſuper accuſationem, & ab illa quodammodo determinatur. Quia vero forma hæc per ſe ſignificat ſanctificationem ipſius perſonæ, cum qua ſtare non poteſt aliqua culpa mortalis, fit, ut ſecundario, & quaſi per accidens ſignificet excluſionem omnium peccatorum mortalium a tali perſona, etiam eorum, quæ in confeſſione dicta non ſunt, quatenus ſine eorum excluſione non poteſt fieri ſanctificatio, per hanc formam ſignificata.

Hæc forma includit conditionem, niſi ponatur obex.

Ut autem intelligatur, quomodo hæc forma quoad hanc ſignificationem ſemper vera ſit, & ſolvatur difficultas in principio tacta, advertenda ſunt duo. Unum eſt commune omnibus ſacramentis novæ legis, quia ſignificant practice, & efficaciter collationem gratiæ, quantũ eſt ex ſe, & conſequenter non ita abſolute, quin implicite involvant hanc conditionem: *Niſi ſuſcipiens obicem ponat*: eandem ergo includit hæc forma, & ideo ſtante ejus veritate fieri poteſt, ut non conferat homini gratiã propter obicem ejus. Sicut eſt vera forma *Ego te baptizo*, etiam quantum ad ſacramentalem ſignificationem, licet fortaſſe perſona propter ſuum impedimentum interius non mundetur. Atque hoc ſignificavit Hugo de S. Vict. lib.2. de Sacram. p.14. c.8. dicens, *hanc formam magis ſignificare virtutem ſuam, quam eventum*. Et in eundem ſenſum exponenda eſt ſententia D.Th. ſupra relata, ſcilicet, *Abſolvo te*, idem eſſe, ac dicere, *Sacramentum abſolutionis tibi impendo*. Non enim ſenſit, ſignificatum quaſi objectum hujus formæ eſſe applicationem, ſeu exhibitionem hujus ſacramenti; hoc enim recte improbatum eſt ſupra, & oppoſitum aperte dixerat D.Th. in eadem ſolutione: ſed illis verbis ſignificavit, ſicut ſacramenta ſignificant ſuos effectus non omnino abſolute, ſed quantum eſt ex parte ſua, ita hanc formam eodem modo ſignificare efficaciam abſolutionis a peccatis, quantum eſt ex ſe, & hoc eſt ſignificare exhibitionem ſacramenti ex ſe remiſſivi peccatorũ non in actu ſignato (ut ajunt) ſed in actu exercito. Et ita exponunt D.Thom. omnes Thomiſtæ. Et quantum ad hanc partem, conveniunt in hac interpretatione reliqui Doctores, ut videre licet in ſuperius citatis, & Richardo in 4.d.16. art.1. q.2. Navarro de Pœnitent. d. 6. c. 1. in princ. n.16. Corduba, qui alios refert lib.1. Quæſtion. q.1. Aliud advertendum eſt, inter effectionem gratiæ ut ſic, & remiſſionem culpæ eſſe aliud diſcrimen: nam ex vi hujus formæ ſemper, & infallibiliter datur gratia per ſe ſufficiens ad remiſſionem peccati, ea tantum exiſtente conditione, quod in recipiente non ſit obex: peccatum autem non ſemper cum effectu, ſeu actualiter remittitur, ſed ſubintellecta alia conditione, ſi in homine ſit peccatum, cujus remiſſio deſideretur: & quoad hoc etiam non dicit ſemper actum, ſed aptitudinem. Atque hoc modo facile ſalvatur veritas formæ, & ſignificatio ſpecialis effectus proprii hujus formæ, ſcilicet gratiæ remiſſivæ ſeu expulſivæ peccatorum, ſi adhuc in ſubjecto inveniantur.

Ex vi hujus formæ ſemper datur gratia ex ſe ſufficiens ad remiſſionẽ peccati, non tamen ſemper tollitur peccatum.

Remiſſio pœnæ æternæ non per ſe, ſed conſecutive tollitur.

Atque hinc facile conſtat, quomodo per hanc formam ſignificetur remiſſio pœnæ æternæ, ſalva ejus veritate: ita enim ſignificatur ſicut fit: fit autem, non per ſe, ſed quatenus conſequitur ad remiſſionem culpæ: in tantum ergo ſignificatur hic effectus, in quantum in remiſſione culpæ comprehenditur. Igitur neceſſe eſt, ut includat ad minimum eandem conditionem, quam includit remiſſio culpæ, ſcilicet, ſi in homine ſit talis reatus, qui remittatur: Quæ conditio duplici ex capite deeſſe poteſt, ſcilicet, vel quia peccata, quæ homo confitetur, in re ipſa jam erant ablata, vel quia talia erant, quæ non afferrent ſecum hujuſmodi reatum, ut quando ſunt tantum venialia.

De remiſſione pœnæ temporalis ex vi formæ.

Atque eadem interpretatio ad temporalem accommodanda eſt. Quia vero ſupra diximus, hoc ſacramentum non ſemper remittere totam pœnam temporalem, dubitare quis poteſt, quomodo hæc forma ſignificet remiſſionem partis, & non totius, cum abſolutio ſimpliciter, & ſine limitatione proferatur. Dicendum vero eſt, formam proprie non ſignificare remiſſionem partis, vel totius, ſed ſimpliciter remiſſionem pœnæ juxta diſpoſitionem pœnitentis, ſervata lege juſtitiæ a Deo ſtatuta. Et inde fit, ut non ſemper remittat totam, quia diſpoſitio pœnitentis non eſt ſufficiens ad totum effectum. Dices. Ergo ſaltem interdum poterit totam remittere. Patet ſequela, quia, ſi abſolvit ſimpliciter ab hac pœna juxta exigentiam juſtitiæ, ergo habentem meliorem diſpoſitionem magis abſolvet: ergo tam perfecta poterit eſſe diſpoſitio, ut omnino abſolvat. Reſpondetur concedendo ſequelam, quia tunc æqualitas ſeu perfectio talis effectus provenit in ſuo genere ex majori perfectione contritionis: ſupra vero tractando de contritione, diximus, interdum eſſe poſſe adeo perfectam, ut omnem temporalem

Interrogatio.

Reſponſ.

pœnam

pœnam remittat; ergo a fortiori idem fieri poteſt virtute hujus ſacramenti: ideoque ſupra non diximus hoc ſacramentum nunquam remittere totam pœnam, ſed non ſemper. Præterea tractando de ſacramentis in genere oſtenſum eſt, effectum ex opere operato ejuſdem ſacramenti eſſe majorem in eo, qui melius diſpoſitus accedit: ergo etiam hic effectus remiſſionis pœnæ temporalis eſt major in eo, qui eſt melius diſpoſitus: ergo tantus poteſt eſſe dolor, ut virtute hujus formæ auferatur tota pœna. Non eſt ergo hic effectus extra objectum, & virtutem horum verborum, ſed maxime conſentaneus veritati eorum, & divinæ juſtitiæ, ſi ex parte ſuſcipientis ſit congrua diſpoſitio.

Poteſt ex duobus æque diſpoſitis uni remitti tota pœna non vero alteri. Sed inſtabit aliquis: nam ſequitur, etiam ſtante æquali diſpoſitione in duobus confitentibus ſua peccata poſſe contingere, ut unus abſolvatur a tota pœna, & non alius, ſi nimirum debita eorum non ſint æqualia, & unus habeat, v.g. reatum ut quatuor, & alius ut duo: nam tunc ei, qui eſt debitor quatuor graduum, remittentur duo: alter vero habens æqualem diſpoſitionem abſolvetur a tota pœna. Reſponderi poteſt ex D.Th. in 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3. negando ſequelam: quia tunc non remittuntur æquales gradus utrique illorum, ſed cum proportione: quia ſi uni remittitur dimidia pars ſui debiti, alteri etiam remittitur dimidia. Hæc vero reſponſio mihi non probatur, primo, quia illa proportionalitas nulla ratione fundatur: ſacramenta enim de ſe & cæteris paribus ſimpliciter habent æqualem effectum in ſubjecto æque diſpoſito, & capaci illius. Deinde, quia ex ea proportione ſequitur, homini minus remitti, hoc ſolo, quod minus peccavit, cum tamen capax ſit æqualis remiſſionis: quod videtur per ſe ſatis abſurdum. Præterea, idem debitum poteſt magis vel minus remitti propter majorem vel minorem contritionem, & tanta eſſe poteſt contritio, ut omnino remittatur debitum, ut dictum eſt, & ibidem docet D.Th. ad 4. ergo eadem contritio poteſt eſſe adæquata diſpoſitio ad tollendum omnino aliquod debitum, & non ad tollendum majus. Deinde per iteratam confeſſionem ejuſdem peccati cum æquali contritione poteſt tandem totus reatus pœnæ temporalis auferri, ut in eadem ſolutione ad 4. D.Thom. docet; ergo eadem contritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad tollendum totum reatum remiſſum, quæ non fuit ſufficiens ad intenſum. Ad inſtantiam ergo reſpondeo concedendo ſequelam: neque video in conſequenti aliquod inconveniens, ſed eſt maxime conſentaneum rationi, quando penſatis omnibus ſervatur vera proportio, & æqualitas inter diſpoſitiones pœnitentium, & id quod remittitur, æquale eſt, quamvis in uno remiſſio ſit totalis, in altero vero partialis, ſolum ex inæqualitate peccatorum, ſeu reatuum.

SECTIO III.

Utrum abſolutio ſacramentalis poſſit dari perſonæ abſenti.

HÆc quæſtio hactenus diſputata eſt inter Doctores ut dubia & opinabilis ex utraque parte. Nunc autem Apoſtolica Sedes aliquid denuo circa illam declaravit: & ideo breviter ac ſincere referam quæ jam ſcripſeram, & typis mandaveram prius quam decretum Apoſtolicum editum, & ad me perlatum fuiſſet. Deinde ipſum decretum referam, ut juxta illud omnibus ſentiendum, & loquendum eſſe pro certo conſtituam. Diſtinguere autem oportet duas quæſtiones in materiis ſacramentorum diverſas. Una eſt, an abſolutio ſic data abſenti ſit valida. Alia eſt, an licite detur. Sæpe enim contingit formam ſacramenti illicite dari, & nihilominus validam eſſe. Prius ergo dicemus, an talis abſolutio valida ſit, & inde facile inferemus, quid in hoc negotio facere liceat, de quo etiam expreſſius, & formalius loquutus eſt Summus Pontifex, ut infra adnotabo.

1. Opinio. Prima ergo opinio fuit, in caſu aliquo neceſſitatis poſſe confeſſionem fieri ſacerdoti abſenti, & ab eodem abſente poſſe abſolutionem dari. Quæ opinio a fortiori ſupponit, verba abſolutionis ſufficienter verificari poſſe circa perſonam abſentem. Præcipui defenſores hujus opinionis fuerunt ex Thomiſtis Palud. in 4. d. 17. qu. 2. art. 1. S. Anton. 3. part. tit. 14. c. 19. §. 9. & tit. 17. c. 12. & cap. 21. §. 3. qui refert in Conc. Baſilienſi tractatam eſſe quæſtionem, quid faciat ſacerdos, qui ſine juriſdictione audivit confeſſionem, & abſolvit pœnitentem, multoſque dixiſſe poſſe poſtea petere juriſdictionem, & abſolvere illum ubicunque ſit. Eandem opinionem tenet Sylveſter verbo, *Confeſſor*, q. 13. *Confeſſio*, tertio in principio, *Confeſſor*, quarto, §. 6. & Auctor Summæ confeſſorum q. 76. Margarita confeſſorum, fo. 53. Armilla verb. *Confeſſio*, n. 23. Tabiena verb. *Confeſſio*, 2. n. 4. Raynerius (referens Petrum de Tarantaſia in ſua Summa de Confeſs.) denique Petrus Soto in Inſtitut. Sacerdotum lect. 11. de Confeſſione, hanc ſententiam dicit poſſe ſecure teneri, *quam tenent* (inquit) *plures noſtrum*. Dominicus autem Soto in Relectione de tegendo ſecreto, memb. 3. q. 4. concl. 5. dub. 4. dixit, fortaſſe hanc opinionem eſſe veram. Indicat Turrecremata in c. *Quem pœnitet*, de Pœnit. d. 1. art. 2. nam cum dixiſſet, non eſſe neceſſarium confiteri Sacerdoti abſenti, ſubjungit: *Si quis tamen vellet hoc facere* (inquit Richard.) *eſſet opus ſupererogationis*. Ex aliis Navarr. in Summa c. 21. n. 36. & in cap. *Quem pœnitet*, num. 4. Adrianus in 4. materia de Confeſſione q. 1. Palacios in 4. d. 17. diſput. ult. ubi idem ſentit Richardus art. 1. qu. 5. Major qu. 1. Alexand. Alenſ. qu. 71. alias 77. inclinat etiam Ruard. art. 5. & eam dicit probabilem Rutilius in Speculo Epiſcoporum diſp. 1. qu. 5.

Affertur in primis in favorem hujus ſententiæ Cyprian. epiſt. 13. alias lib. 1. epiſt. 17. ubi ſignificat, ſe recepiſſe confeſſiones aliquorum abſentium per ſcripturam, & quamvis non dicat expreſſe ſe abſolviſſe, tamen cum confeſſio ad abſolutionem ordinetur, ne fruſtra fieret, recte videtur inde colligi, poſt talem confeſſionem abſolutionem fuiſſe ſubſecutam. Præterea refertur, ut dicebam, S. Thomam Cantuarienſem in carcere detentum, Romam miſiſſe pro abſolutione. Et in eum modum aliqui interpretantur hiſtoriam, quæ eſt apud Euſeb. lib. 6. c. 34. alias 36. de Serapione ægrotante, qui miſit ad presbyterum etiam ægrotantem, ut eum abſolveret, & per aliquem miniſtrum Euchariſtiam mitteret. Refert autem Euſebius miſiſſe Euchariſtiam: unde videtur ſupponere, etiam abſolviſſe. Præterea exemplum ſupra adductum ex Concil. Baſilienſi oſtendit, illos Patres fuiſſe hujus ſententiæ.

Ratio præcipua eſt: quia Chriſtus Dominus potuit hoc modo inſtituere hoc ſacramentum, ut per ſe notum eſt: & ad finem hujus ſacramenti erat hoc magis conſentaneum: quia ſæpiſſime accidit, ut pœnitens non poſſit in præſentia convenire ſacerdotem, vel quia uterque graviter ægrotat, vel quia alter eorum in carcere detinetur, ut nunc accidit frequenter in Provinciis hæreticorum, vel propter magnam penuriam ſacerdotum, ut poteſt nunc accidere in India, &c. Unde quoad hoc non eſt ſimile de baptiſmo, quamvis ſit æque, vel magis neceſſarius: quia ejus miniſter non eſt ſolus ſacerdos, ſed in neceſſitate quilibet ſufficit, & ideo ubique facile reperiri poteſt præſens. Atque ita non poteſt fingi neceſſitas moralis, quæ videtur intervenire in hoc ſacramento: & illa maxime attendi debuit in inſtitutione. Accedit præterea, quod baptiſmus ex parte materiæ requirit præſentiam, quia non poteſt aqua contingere perſonam multum diſtantem: at vero ſacramentum hoc ex parte materiæ non requirit præſentiam, ut infra tractabimus: ergo nulla ratio eſt, cur ex parte formæ poſtuletur. Patet conſequentia: tum quia neque ex generali ratione ſacramenti hoc neceſſarium eſt, cum videamus in matrimonio non requiri: neque etiam ex ſpeciali ratione: quia hoc ſacramentum perficitur per modum judicii, cui connaturale eſt, ut poſſit ſententia in abſentem proferri. Neque hoc magis repugnat abſolutioni, quam accuſationi, imo, ſi res moraliter conſideretur, magis neceſſaria videbatur præſentia ad accuſationem, ut ſacerdos poſſet examinare pœnitentem, & de ejus diſpoſitione integrum judicium ferre: ergo, ſi hoc non obſtante, poteſt in neceſſitate fieri confeſſio inter abſentes, cur non etiam abſolutio? Et confirmatur, quia ob hanc cauſam ſpeciale eſt huic ſacramento, ut poſſit confeſſio multo tempore antecedere, & poſtea ſubſequi abſolutio, quæ nihilominus moraliter conjungitur cum præcedenti materia: quia hæc eſt natura, & conditio judicii: ergo pari ratione poterit abſolutio ordinari ad perſonam diſtantem. Quod tandem confirmatur: quia hoc non repugnat veritati formæ: tum quia, dirigendo intentionem ad abſentem, etiam vere dicere poſſumus: Ratione probatur ſententia poſita.

Ab-

Abſolvo te: tum etiam, quia, ut ait Palacios, pœnitens ſit moraliter præſens per ſuam confeſſionem; tum quia loco pronominis, *Te*, poſſumus proprium nomen pœnitentis ponere, ſcilicet: *Abſolvo Petrum*: & tunc abſolutio propriiſſime dirigitur ad abſentem; ergo.

2 Sententia.

Nihilominus eſt alia ſententia negans ſacramentum hoc conſummari inter abſentes, etiam ſi extrema neceſſitas interveniat, & conſequenter ſacerdotem non poſſe abſolvere, niſi quem præſentem habet. Hæc ſententia communiter tribuitur D. Thom. apud quem expreſſe non invenio. Nam potius in quodam quodlibeto docet confeſſionem poſſe fieri per ſcripturam, quamvis de abſolutione id non dicat. Favet autem huic ſententiæ in 4. d. 17. qu. 3. ar. 4. qu. 3. ad 3. quatenus dicit, in extrema neceſſitate utilius eſſe confiteri laico præſenti, quam ſacerdoti abſenti: quod non eſſet verum, ſi ſacerdos abſens poſſet ſacramentaliter abſolvere. Eandem opinionem tenet Scotus ibi. Fundantur autem in hoc, quod confeſſio debet eſſe ſecreta: inter abſentes autem non poteſt ſecrete fieri. Quod fundamentum nullius momenti eſt: tum quia illa conditio ſecreti non eſt eſſentialis: unde ex ſententia omnium poteſt confeſſio fieri per interpretem: ut autem fiat inter abſentes, unus etiam internuncius ſufficere poteſt: tum etiam, quia licet præceſſerit confeſſio ſecreta inter præſentes, ſi ex aliqua cauſa non fuit ſubſequuta abſolutio, adhuc manet quæſtio, an ipſa abſolutio poſſit dari abſenti. Citantur etiam pro hac opinione Richard. Major, & Alenſis, adducti in priori ſententia. Sed illi nihil aperte dicunt, ſed ſolum ajunt, non teneri quempiam confiteri abſenti: in quo potius indicant poſſe. Denique in aliis antiquis Scholaſticis fere nihil de hac re expreſſum invenitur.

Moderni autem Thomiſtæ defendunt hanc ſententiam, Cajetan. in Summ. verb. *Confeſſio*, conditione 11. Victoria in Sum. 4. materia de confeſſione, n. 171. Soto in 4. d. 18. qu. 2. art. 6. Ledeſm. 2. p. 4. qu. 9. ar. 3. dub. 1. Cano Relect. de Pœnit. par. 5. licet dicat hoc non colligi ex verbis formæ. Rutilius etiam ſupra ait, hanc partem probabiliorem & tutiorem eſſe. Ideoque ex ſcriptoribus noſtris ea ſequuti ſunt Cardin. Tolet. lib. 3. Inſtr. Sacerd. c. 6. Gregor. de Valent. 3. p. diſp. 7. qu. 11. punct. 1. circa fin. Emmanuel Saa in Sum. verb. *Abſolutio*, n. 10. & verb. *Confeſſio*, num. 14. in impreſſionibus anni 600. & 601. quas ſolas videre potui, inſinuat Emondus Augerius in Catechiſmo cap. 4. lect. 7. & noſtri Lectores communiter. Quidam ſumunt fundamentum ex parte materiæ, & ex notitia moraliter certa, quam Confeſſor habere debet de ſtatu pœnitentis, ut illum abſolvat. Alii fundantur in generali ratione, quod forma ſacramenti non poteſt operari circa rem abſentem. Vel etiam quia non poteſt confeſſori conſtare, an perſona abſens mutaverit voluntatem, vel iterum de novo peccaverit, poſtquam confeſſionem ad eum miſit. Sed hæ conjecturæ ab aliis diſſolvuntur, partim exemplo matrimonii, quod inter abſentes perficitur, & ſuum habet gratiæ effectum: partim in hoc ipſo ſacramento, quod fit per interpretem: fortius ergo confirmanda, & perſuadenda eſt hæc opinio.

Hanc formam non poſſe in ordine ad perſonam abſentem valide proferri.

Hanc igitur poſteriorem ſententiam veram cenſeo, quam anno 1588. Compluti publice docui, & iterum in Primaria lectione hujus inſignis Academiæ Conimbricenſis anno 1598. nimirum ſignificationem hujus formæ propriæ, & in rigore non verificari in ordine ad perſonam abſentem: & ideo reſpectu illius nec perficere ſacramentum, nec ſuum effectum operari. Moveor in primis: quia video hujuſmodi ſententiam ſecundum præſentem Eccleſiæ ſtatum, & ſenſum, magis probari communiter ſapientibus, & prudentibus hominibus. Deinde, ex non uſu Eccleſiæ ſumitur in his materiis argumentum non parum efficax: nam quod in uſu, vel adminiſtratione alicujus ſacramenti Eccleſia nunc non facit, neque aliquando feciſſe legimus, ſignum eſt fieri non poſſe: quia fere omnia, quæ ad ſacramenta ſpectant, licet in Scriptura fundata ſint, præcipue firmantur, & declarantur uſu, & traditione Eccleſiæ: ſed hujuſmodi eſt res, de qua agimus: nullo enim exemplo oſtendi poteſt, ſacerdotem aliquando ſacramentaliter abſolviſſe pœnitentē abſentem.

Hiſtoria de D. Th. Cantuar.

Nam quod de Thoma Cantuarienſi Scotus refert, in primis neſcimus ex qua hiſtoria ſumptum ſit: neque enim ipſe refert, nec ego invenio. Deinde per abſolutionem ibi optime intelligimus indulgentiam aliquam plenariam, & pontificiam benedictionem, pro qua fortaſſe Thomas Romam miſit: vel forte etiam pro abſolutione a quacunque cenſura, quæ ad cautelam ſæpe peti, & dari ſolet, etiamſi non agnoſcatur. Rurſus locus Cypriani potius poſſet in contrarium induci: nam receptis libellis confeſſorum, qui abſentes erant, non dicit ſe abſolviſſe illos, ſed commiſiſſe, ut aliquis presbyter ex his, qui præſentes aderant, pacem eis daret: ubi omnino videtur requirere præſentiam. Tamen, dum negotium illud committit Diacono, dicens, ut ſi presbyter non adeſſet, diaconus id faceret, argumentum eſt, non loqui de abſolutione ſacramentali, ſed de aliqua reconciliatione ad publicam pœnitentiam pertinente, ut infra ſuo loco iterum dicemus. Ex quo a fortiori poteſt induci argumentum: nam ſi illam reconciliationem commiſit miniſtro præſenti, quanto magis ſacramentalem? Et fere idem reſpondere poteſt ad factum Serapionis apud Euſebium: nam ille etiam erat veluti in ſtatu pœnitentium, quoniam coram tyranno propter metum fidem negaverat. Quanquam in eo loco nulla fit mentio abſolutionis, ſed tantum communionis Euchariſtiæ: nullum ergo veſtigium illius uſus eſt in tota antiquitate.

Reſpondetur. Loco Cypriani ſatisfit.

Reſpondetur Euſebio de facto Serapion.

Solet autem afferri & objici c. *Qualis* 30. qu. 5. ubi dicitur, confeſſionem quandam ſuſcipiendam eſſe per ſcriptum. Tamen textus ille non eſt ad rem: primo, quia non agitur de abſolutione, ſed de confeſſione: deinde, quia illud ſcriptum non poſtulatur propter abſentiam judicis, ſed propter majorem fidem, & certitudinem. Unde eſt mihi evidens ibi non eſſe ſermonem de abſolutione ſacramentali, ſed de alia judiciali. Denique quod aliqui dicunt, hunc modum confeſſionis eſſe in uſu inter Catholicos viventes in terris hæreticorum, quando oppreſſi perſecutione non poſſunt aliter confiteri: hoc inquam, mihi non conſtat, & quomodo ſalvari poſſit, inferius dicam, abſolute vero non confirmat veritatem alterius ſententiæ ſecundum ſe, ſeu in re ipſa: quia forte, ſi talis uſus nunc invenitur, ipſemet ex opinione proceſſit.

Reſpondetur ad c. Qualis 30. qu. 5.

Secundo præcipue fundatur hæc ſententia in verbis formæ, quæ in rigore diriguntur ad perſonam præſentem. Primo ex generali ratione ſermonis vocalis: oſtendimus enim ſupra eſſe de ratione hujus formæ, ut humana voce proferatur, & alioqui talis eſt forma, ut ſit ſermo ad aliam perſonam; at vero locutio humana voce prolata, natura ſua ordinatur ad perſonam præſentem; ergo ſignum eſt, formam hujus ſacramenti ſub ea ratione, & conditione eſſe inſtitutam. Deinde hoc confirmat illa particula, *Te*, nam voce prolata, dirigitur tantum ad perſonam præſentem. Simili enim argumento docent Theologi, ſacerdotem non poſſe conſecrare panem abſentem, quia illud ſignum *Hoc*, in forma contentum, ex vi ſuæ ſignificationis indicat rem præſentem. Unde etiam concludunt, ſi in illa forma mutetur ſignum illud in aliud, quod dirigatur ad rem abſentem, ut eſt, *illud*, mutationem eſſe ſubſtantialem, & ideo nihil fieri. Ergo ſimili modo in præſenti, ut maneat virtus hujus formæ, non poteſt illa particula ita mutari, quin præſentia requiratur. Nam in formis ſacramentorum obſervanda eſt præcipue ſignificatio illius formæ, quæ eſt in communi uſu Eccleſiæ, quam ſcilicet ipſa Eccleſia ut eſſentialem amplexa eſt: nam ex illa ſumendus eſt ſenſus eſſentialis formæ. Unde ſi fiat mutatio, & ille ſenſus non retineatur, ſubſtantia ſacramenti mutatur, & nihil fit. In præſenti ergo ex uſu Eccleſiæ, & expreſſa definitione Conciliorum habemus, hanc formam, *Ego te abſolvo*, ut eſſentialem, & illa requirit præſentiam ex vi ſuæ ſignificationis; ergo ſignum eſt, hanc præſentiam eſſe de neceſſitate ſacramenti, & nullam formam, quæ illam excludat, poſſe eſſe ſufficientem.

Ex verbis formæ probatur concluſio.

Dicere quis poſſet verū quidem eſſe verba hæc deberi proferri in præſentia pœnitentis, tamen poſſe hoc fieri per interpoſitam perſonam, cui ſacerdos committat, ut ſuo loco & nomine verba abſolutionis proferat in præſentia pœnitentis. Tamen hic modus eſt omnino falſus, & improbabilis: quia actio ſacramentalis, præſertim illa, quæ eſt a miniſtro conſecrato, & ſpecialiter deputato ad illam præſtandam, eſt actio mere perſonalis, & non delegabilis, ideo enim ad illam conſecratur miniſter, quia per ſe debet illam exercere, alias pari ratione poſſet ſacer-

Evaſio rationis.

Præcluditur.

Sacerdos conſecrare per alium committendo illi vices ſuas. Confirmatur, & declaratur: nam vel illa interpoſita perſona deberet eſſe Sacerdos, vel laicus: hoc ſecundum improbabile eſt: quia actus characteris ſacerdotalis non poteſt committi laico, alias pari ratione poſſet etiam illi committi, ut confeſſionem audiret, & per ſe totum ſacramentum perficeret in perſona alterius, v.g. Summi Pontificis. Quod ſi dicatur primum, ille Sacerdos abſolvere poterit per ſe audita confeſſione: nam, ſi eſt caſus extremæ neceſſitatis, habebit juriſdictionem: ſi vero non audiat confeſſionem, non poteſt abſolvere: quia non poteſt proferre verba abſolutionis tanquam referens ſententiam ab alio datam (hoc enim & eſt impertinens, & per laicum fieri poſſet) ſed tanquam judicans: non poteſt autem judicare, cauſa inaudita.

Probatur concluſio argumento deſumpto ex parte materiæ proximæ.

Tertio poteſt addi probabiliter ratio illa, quæ deſumitur ex parte materiæ proximæ. Quia cum hoc ſacramentum inſtitutum ſit per modum judicii, ante abſolutionem requirit perfectam cauſæ cognitionem, & cum ſit judicium internum, & voluntarium, in quo ſola perſona pœnitentis habet vicem accuſatoris teſtis, & rei ſe aliquo modo defendentis, & oſtendentis diſpoſitionem ſuam, per ſe, & ex natura rei poſtulat præſentiam judicis: quia in abſentia non poteſt ullo modo hujuſmodi notitiam cauſæ comparare. Quæ quidem ratio convincit hanc præſentiam, per ſe loquendo, eſſe neceſſariam. Tamen de caſu extraordinario, & extremæ neceſſitatis non videtur convincere: tum quia etiam integritas confeſſionis propter dictam rationem eſt per ſe neceſſaria, & tamen in extrema neceſſitate non eſt ita neceſſaria; tum etiam, quia in aliis caſibus re vera non poteſt confeſſor perfecte examinare cauſam, ut quando pœnitens jam non intelligit, vel quando confeſſio fit per interpretem. Nihilominus tamen dici poteſt, aliud eſſe loqui de conditione requiſita ex parte judicis, aliud de facultate, ſeu poſſibilitate pœnitentis: hoc enim judicium primo, & per ſe inſtitutum eſt a Chriſto Domino ex parte judicis, dando illi poteſtatem ad remittenda peccata: unde ex parte illius etiam deſignavit modum, & ſignum, quo uti debet ad remittenda peccata, & pari etiam modo determinavit conditionem neceſſariam ex parte ipſius judicis ad talem cauſam definiendam, quæ quidem eſt præſentia ejus. At vero ex parte pœnitentis requiſita eſt confeſſio, veluti conſecutione quadam: quia non poterat judex ferre judicium non cognita cauſa: & ideo ex parte pœnitentis non eſt omnino definitus modus, aut ſignum ad confeſſionem neceſſarium, ſed ſolum, ut ſuam conſcientiam aperiat integre, prout moraliter potuerit. Ac proinde, major determinatio requiritur ex parte formæ, & conſequenter major præſentia ex parte Sacerdotis abſolventis, ſeu examinantis cauſam, quam ex parte pœnitẽtis. Ideoque non ſunt ſimilia alia exempla, quæ afferuntur: nam omnia illa ſumuntur ex parte pœnitentis, & ſupponunt aliquam impotentiam ejus.

Ab incommodis cõfirmatur concluſio.

Et confirmatur ultimo ab incommodis, quæ ſimul etiam declarant congruentiam hujus inſtitutionis, quia alias ſequitur confeſſionem, & abſolutionem, factas nunc inter perſonas abſentes, quoad ſubſtantiam & eſſentiam validas eſſe, nulla etiam neceſſitate interveniente: conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur, quia eſſentia ſacramenti ſemper eſt eadem: ergo, ſi abſolutio eſſentialiter non requirit præſentiam, quacunque ratione feratur in abſentem etiam ſine neceſſitate, valida erit, & efficax. Reſponderi poteſt, ex parte abſolutionis verum quidem eſſe, id enim convincit argumẽtum: tamen peccari mortaliter, ſi ita fiat, & ex hac parte deeſſe in ipſo pœnitente attritionem neceſſariam in hoc ſacramento ex defectu materiæ, quod eſt peculiare in illo, ut infra dicam. Sed contra: nam fieri poteſt, ut pœnitens excuſetur a culpa per bonam fidem, putans ſe illo modo rite confiteri. Unde fit, Sacerdotem poſſe decipere pœnitentem, ut hoc modo illi confiteatur, etiamſi abſens ſit, & tunc validæ eſſent confeſſiones, & abſolutiones, quia malitia miniſtri non poteſt impedire eſſentiam vel effectum ſacramenti, dummodo habeat intentionem conficiendi illud: ex parte autem pœnitentis excuſatur malitia, ſeu indiſpoſitio per bonam fidem: ergo nihil poteſt impedire veritatem illius formæ. Ad tollendum ergo hoc incommodum, & multa alia, quæ ex eo ſequi poſſent, convenientius fuit, inſtitutionem eſſe ſtabilem, & firmam, quod abſolutio daretur in præſentia, & non admitti exceptiones propter raros evẽtus cum majori incommodo ipſius ſacramenti. Præſertim cum ejus neceſſitas tanta non ſit, quin poſſit per votum in contritione incluſum ſuppleri. Quanta vero eſſe debeat hæc præſentia, vel propinquitas inter pœnitentem, & confeſſorem, morali & prudenti judicio penſandum eſt, ſicut in genere de ſacramentis, & in ſimili quæſtione de Euchariſtia latius dictum eſt. Illa ergo propinquitas, quæ ſufficit ad ſenſibilem deſignationem, & locutionem cum alio, ad hujuſmodi formam valide, & efficaciter conferendam ſatis erit: nam, cum ratio hujus præſentiæ præcipue fundetur in forma, ex illa etiam colligendus eſt modus ejus.

Fundamẽtis cõtrariæ ſententiæ ſit ſatis.

Ad fundamenta contrariæ ſententiæ ſatisfactum ſufficienter eſt: negamus enim talem fuiſſe Chriſti inſtitutionem. Unde enim id oſtendi poteſt, cum nec ſcripta ſit, nec tradita, ſed potius Eccleſiæ conſuetudo contrarium oſtendat? Negamus deinde illum modum inſtitutionis fuiſſe magis congruentem: multis enim rationibus & conjecturis oppoſitum oſtenſum eſt. Denique ad uſum, qui referebatur, præterquam quod eſt incertus, licet eſſet certus, non faceret fidem, cum paucorum ſit, qui potuerunt decipi, Theologorum, quos citavimus, auctoritate, & ita practice excuſari, in poſterum autem jam non poterunt, ut dicam.

Qua cenſura digna ſit prior opinio.

Tandem etenim quæri poteſt, quam cenſuram contraria opinio mereatur. Reſpondeo; hactenus ego non audebam aliam inferre, præter eam quæ ex aſſertione ſumitur (ſcilicet eſſe falſam) idque præcipue propter auctoritatem Thomiſtarum antiquorũ. Nunc autem verbis S.D.N. Clementis VIII. reſpondẽdum eſt. Ille enim auctoritate ſua illi opinioni ſequentem cenſuram appoſuit ſpeciali declaratione ad hoc facta die XIX. Julii his verbis, S.D.N. &c. *Re mature, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet licere per literas, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit, præcipitque, ne deinceps iſta propoſitio publicis, privatiſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve unquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.* Et adjungit excommunicationem ipſo facto incurrendam, & ſibi reſervatam contra violantes hoc decretum, præter alias pœnas a judicibus injungendas.

In quo decreto directe ſolum videtur Pontifex prohibere dicere, aut docere licitum eſſe abſentem abſolvere in aliquo caſu, vel id facere: an vero, ſi fiat, factum teneat, non declarare. Credo tamen mentem ejus fuiſſe hoc etiam declarare, & contrarium in eodem gradu damnare: tum quia in hoc ſacramento hęc duo per ſe non ſeparantur: tum etiam quia hic erat cardo controverſiæ: nam ſi ex ſe non licet, ideo eſt quia ſacramentum non poteſt ita perfici. Quapropter neutrum licet jam opinari, neque illa opinione in praxi uti, etiamſi fingatur quicunque caſus extremæ neceſſitatis, maxime propter hanc prohibitionem Pontificis: nam ita illam reſtringit illis verbis, *Neque unquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur.* Quod fuit valde conveniens, ne uniuſcujuſque arbitrio relinqueretur fingere caſum neceſſitatis ad utẽdum alia opinione tanquam probabili. Eſt igitur jam dicta ſententia certa, in gradu a Pontifice definito.

DISPUTATIO XX.

De interiori dolore ad ſubſtantiam, & effectum hujus ſacramenti neceſſario.

INter materiales partes hujus ſacramenti primum locum tenet contritio. Eſt que peculiare in hoc ſacramento, ut hæc pars materialis ſit diſpoſitio ad effectum ejus; & ideo ſub utraque ratione eſt nobis conſideranda, ſuppoſitis, quæ de actu doloris in ratione virtutis ſupra tractavimus. Quamvis autem prior ſit ſubſtantia ſacramenti, quam effectus, tamen ut a notioribus procedam, incipiam ab effectu.

SECTIO I.

Utrum contritio ſit neceſſaria ad effectum hujus ſacramenti.

Quorundã ſententia.

QUorundam ſententia fuit, nullam formalem pœnitentiam requiri ad hunc effectum, ſed ſufficere voluntatem confitendi, & recipiendi abſolutionem, dum-

modo

modo pœnitens nullum actum habeat, quo formaliter vel virtualiter peccato adhæreat: nam ipſa voluntas confitendi eſt quædam virtualis pœnitentia: quia eſt voluntas abjiciendi peccatum, & recuperandi divinam gratiam. Ita ſentit Sylv. verb. *Confeſ.* 1. q. 21. & tribuit Sot. qui in 4. d. 14. q. 4. art. 3. id clare affirmavit de baptiſmo: de pœnitentia vero ſolum ait, quod *licet homo accedat parum attritus, juſtificabitur.*

Improbatur.

Hæc vero ſententia improbabilis eſt, & hoc tempore etiam temeraria: nam præterquam quod repugnat omnibus aliis Theologis, & Doctoribus, ut referam, aperte videtur damnata in Conc. Trid. Nam ſeſs. *6.* c. 7. & 14. requirit ad remiſſionem peccati proprium dolorem pœnitentis: etiam cum ſacramento: & ſeſs. 14. c. 4. concludit, *Eccleſiam nunquam docuiſſe, aut ſenſiſſe ſacramentum hoc dare gratiam ſine proprio motu pœnitentis.* Et fundamentum ſumendum eſt ex his, quæ ſupra dixi de neceſſitate interioris pęnitentię: nam illa neceſſitas non eſt ablata in lege nova, cum in illa etiam prędicata ſit, & ad baptiſmum etiam requiſita, ut late probavi ſuperiori tom. diſp. 28. ſect. 1. Nec vero ſatis eſt, ut quidam ajunt, quod pœnitens diſplicentiam habeat, quod de peccato non dolet. Quod ſignificavit Palud. d. 17. qu. 1. art. 5. & Nav. in Summa c. 21. n. 1. & c. 10. n. 4. quia, ſi illa diſplicentia eſt efficax, non erit ſola, ſed ſecum afferet dolorem de peccato; ſi vero ſolum ſit quędam velleitas, non ſufficit ad mutandam voluntatem, & conſequenter neque ad veram pęnitentiam. Quod ſi fortaſſe homo ſit attritus, & habeat illam diſplicentiam, quia non eſt contritus, diſpoſitio, ut dicemus, erit ſufficiens ratione attritionis, velleitas autem illa parum conferet.

Non ſufficit diſplicentia negativa peccati ad ſacram. recipiendum, ſed poſitiva.

Qualis & quanta eſſe debeat formalis pœnitentia peccati ad ſacramenti effectum.

Hoc ergo fundamento ſuppoſito, videlicet aliquem actum formalis pœnitentię eſſe neceſſarium ad effectum hujus ſacramenti, gravis difficultas eſt qualis, & quanta eſſe debeat hæc pœnitentia. In qua difficultate plures ſunt Theologorum ſententiæ. Prima requirit verum, & perfectum motum contritionis. Quæ duobus modis aſſeritur. Primus eſt, hunc motum ita eſſe neceſſarium, ut ſi in re ipſa non habeatur, etiamſi pœnitens bona fide accedat, putans ſe eſſe contritum, nihilominus non juſtificetur, quamvis in ejus ſuſceptione non peccet. Hanc opinionem tenent Magiſter ſentent. Hugo, & Richardus de S. Victore, Alenſis, & Bonaventura, quos ſupra diſput. 13. citavi, qui negant poteſtatem clavium extendi ad remiſſionem culpæ mortalis. Maxime vero defendit hanc ſententiam Gabriel in 4. d. 14. q. 2. not. 2. & art. 2. & d. 18. q. 2. art. 2. & Major eiſdem locis, Supplementum Gabr. d. 23. qu. 2. art. 2. Medina tract. 2. de Confeſs. fict. iter. & qu. de effectu abſolut. Adrianus qu. 1. de Confeſſione, licet quodlib. 5. art. 3. dubius ſit, Petr. Soto lect. 7. de Pœnit. & 4. de Confeſſione.

Prima ſententia.

Fundamentum eſt; quia contritio, ex lege connaturali gratiæ, eſt medium neceſſarium ad ſalutem, ut ſupra tractando de virtute pęnitentiæ oſtenſum eſt: lex autem gratiæ non deſtruit naturam, ſed perficit: non ergo abſtulit medium neceſſarium: ergo etiam poſt inſtitutum ſacramentum pęnitentiæ, non poteſt auferri peccatum ſine vera contritione. Et explico vim rationis hoc modo, quia non obſtante inſtitutione hujus ſacramenti, pęnitentia interior eſt neceſſaria ad remiſſionem peccati, quod non aliunde colligimus, niſi quia Scriptura ſacra hanc pęnitentiam poſtulat, ut neceſſariam: ſed pęnitentia interior, quam Scriptura petit, eſt vera contritio, tum quia attritio nunquam per ſe fuit neceſſaria, ut ſupra dixi: tum etiam, quia Scriptura, cum neceſſitatem pęnitentiæ prædicat, loquitur independenter ab hoc ſacramento. Denique requirit perfectam cordis converſionem: ergo neceſſitas hujus pœnitentiæ perfectæ manet etiam poſt inſtitutum hoc ſacramentum. Et confirmari hoc poteſt, nam qui ſemel peccavit mortaliter, dilexit creaturam plus quam Deum: ergo donec ejus voluntas ita mutetur, ut diligat Deum plus quam creaturam, ſemper manet moraliter in eodem affectu priori: ergo manet incapax gratiæ, non enim poteſt juſtificari, qui moraliter plus diligit creaturam quam creatorem. Et hic poſſent afferri teſtimonia Patrum dicentium ſine charitate neminem juſtificari, quæ ſupra ſuo loco adduxi, & habentur multa de Pœn. d. 2. apud Gratianum.

Secunda ſententia.

Secunda ſententia principalis eſt, contritionem quidem eſſe per ſe neceſſariam, ut licite recipiatur hoc ſacramentum, & conſequenter etiam ad effectum ejus: nihilominus tamen aliquando poſſe ſufficere ad effectum hujus ſacramenti ſolam attritionem præviam ex parte pœnitentis ad confeſſionem accedentis: non quia hoc ſacramentum juſtificet hujuſmodi hominem manente in illo ſola attritione, ſed perficiendo in illo ipſum interiorem motum pęnitentiæ, excitando & faciendo, ut ex attritione tranſeat in contritionem, ſive perficiendo eundem actum, ſive efficiendo, ut homo ex actu imperfecto tranſeat ad perfectum. Et hoc modo aliqui auctores tribuunt huic ſacramento efficaciam faciendi hominem ex attrito contritum, per immutationem ipſius actus attritionis. Ita ſentiunt Henric. quodlib. 1. q. 32. Cajetanus ſup. q. 84. art. 3. Ferrar. 4. contra Gent. c. 72. & idem videtur ſenſiſſe Adrian. q. 1. de Pœnit. art. 2. in fine, licet quodlib. 5. art. 2. dubius ſit: inclinat etiam Petrus Soto lect. 8. de confeſſione.

Vide Rich. in 4. d. 22 ar. 2. qu. 1. in corpore, & ad 2. Capreol. in 4. d. 17. q. ult. a. 3. in fin.

Hęc ſententia duobus principiis niti videtur. Primum eſt, hominem in peccato mortali exiſtentem nunquam juſtificari ſine vera contritione: quod probari poteſt argumentis primæ ſententiæ, & aliis etiam, quibus probari ſolet ab aliquibus hominem non poſſe juſtificari, etiam de potentia abſoluta, ſine interiori motu pęnitentiæ, vel amoris Dei, nam illa vel nihil probant, vel concludunt neceſſarium eſſe motum contritionis, vel amoris ſuper omnia. Secundum principium eſt hoc ſacramentum poſſe hominem efficere ex attrito contritum: quod nunc ſupponimus ut certum, infra vero probabitur. Ex his enim evidenter ſequitur, non poſſe aliter hoc efficere, quam immutando attritionem in contritionem, quia non poteſt id facere per ſolam extrinſecam informationem gratiæ juxta prius fundamentum: non ſupereſt autem alius modus, quo id fieri poſſit. Deinde, hic modus eſt poſſibilis, non enim involvit contradictionem: eſt etiam valde perfectus, nam exaggerat efficaciam ſacramenti, nam ſupplet in homine defectum ejus, ſupplet autem illum modo perfecto, efficitque juſtificationem modo illi connaturali, & aliunde non fovet hominum negligentiam in procuranda vera contritione, nam potius ab eis requirit, ut quantum in ipſis eſt, ad hoc maxime attendant in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti, ne prædictus effectus ejus impediatur; ergo.

Tertia ſententia.

Tertia ſententia principalis eſt, eſſe quidem neceſſariam contritionem, per ſe loquendo, ideoque ſemper eſſe neceſſarium, ut homo bona fide accedat, putans ſe eſſe contritum, ad hoc ſaltem, ut excuſetur ab actuali peccato, quod committeret, ſi ſciens, & videns in ſtatu peccati mortalis ad recipiendum ſacramentum accederet, exiſtente autem hac bona fide, accidere poſſe, ut homo cum ſola attritione in re ipſa exiſtente, & durante juſtificetur, atque ita fiat ex attrito contritus, non per mutationem ipſius actus, ſed per ſolam habituum infuſionem. Juxta hanc ergo ſententiam ſola attritio in re eſt ſufficiens diſpoſitio ad effectum hujus ſacramenti; homo vero ipſe habet præceptum accedendi cum contritione. Hanc opinionem tenuit Victoria in relect. de Poteſtate Eccl. q. 2. Soto lib. 2. de Nat. & grat. c. 15. & in 4. d. 18. q. 3. art. 2. in fine, ubi in hoc conſtituit differentiam inter ſacramentum Baptiſmi, & pęnitentiæ, cujus nullam ſufficientem rationem aſſignat, vel aſſignare poteſt. Tenuit etiã Ledeſma 2. p. 4. q. 20. ar. 1. Vega lib. 13. in Trident. c. 34. ad 3. objectionem, Corduba lib. 1. q. Theolog. q. 2. opin. 3. in 2. puncto illius, & opin. 4. qui bene declarat, quacunque ratione homo excuſetur ab actuali peccato, ſive per ignorantiam facti, ut quia putat ſe eſſe contritum, vel per ignorantiam juris, ut quia invincibiliter credit ſe licite accedere cum ſola attritione, conſequi effectum ſacramenti. Atque hoc forte ſenſit Navarr. in Sum. c. 1. n. 30. ubi quoad hoc ſequitur opinionem Soti: ſtatim vero n. 42. ita eam explicat, ut dicat, attritionem ſolam non ſufficere cum ſacramento ad juſtificationem, niſi *vel putetur eſſe contritio, vel ſaltem futura talis, munita calore abſolutionis ſacramentalis:* quod amplius non declarat: & poteſt explicari juxta ſecundam ſententiã, vel etiam juxta interpretationem Cordubæ, nimirum, quod requiratur attritio cum probabili exiſtimatione, quod illa ſufficiat ad conſequendam juſtificationem per ſacramen-

men-

mentum. Quod quidem in re verum eſt, non tamen juxta mentem horum auctorum, ut explicabimus.

Vide Durandum d.17. q.13. n.5. Bonav. 2. p. d.15. ar.2. q.4. & Rich. art. 1. q. 8. ad 5.

Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia inprimis convenit cum præcedenti, hoc ſacramentum facere aliquando ex attrito contritum: negat autem hoc facere per intrinſecam mutationem actus, propter ea, quæ poſtea afferemus. Aliunde vero ſupponit, teneri hominem ex præcepto accedere contritum ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, quod poteſt eſſe, vel ex naturali præcepto contritionis, quod non eſt ſublatum per inſtitutionem hujus ſacramenti, ſaltem per ſe loquendo: vel ex naturali præcepto, quo tenemur ſancta ſancte tractare: ac propterea non accedere ſcienter ad ſacramentum ſuſcipiendum in ſtatu peccati mortalis: vel denique ex ſpeciali præcepto pertinente ad hoc ſacramentum, quia in eo debet fieri accuſatio exterior, quæ procedat ab interiori proportionata: ſed exterior confeſſio debet eſſe de peccato, quatenus offenſa Dei eſt: ergo per ſe requirit interiorem dolorem de peccato, quatenus offenſa Dei eſt; ergo per ſe loquendo requirit contritionem ex proprio, & ſpeciali præcepto. Et ideo, qui ſciens & videns ſine illa confitetur, indigne confitetur, & eo ipſo graviter peccat: ideoque non poteſt effectum ſacramenti conſequi: ſi autem propter ignorantiam a peccato excuſetur, jam non ponit obicem ſacramento, ideoque obtinebit effectum.

4. Sentent.

Quarta ſententia eſt, ut hoc ſacramentum conferat effectum ſuum, ſufficere veram, & integram attritionem peccatorum, ſive illa cognita ſit, ſive non. Ita tenet D. Th. in 4.d.17.q.3.art.5.q.1. & d.18.q.1.art.3.q.1. ubi in hoc æquiparat hoc ſacramentum baptiſmo, & d.22. q.2. art.1. q.3. & d.24.q.1.art.3.q.1. ad 3. & Opuſc. 22. c.2. ad 7. & expreſſe in 3.p.q.80.art.4. ad 2. ubi conſtituit diſcrimen inter baptiſmum, & pœnitentiam ex una parte, & Euchariſtiam ex alia: *nam baptiſmus, & pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: Euchariſtia vero eſt medicina confortativa, quæ non datur, niſi liberatis a peccato*. In quo plane ſentit, pœnitentem eſſe abſolvendum, etiamſi conſtet nondum eſſe liberatum a peccato, dummodo ſit ſufficienter attritus. Idem ſentit Scotus in 4.d.14. qu.4. art.3. dum ait, quod, licet pœnitens accedat parum attritus, juſtificatur vi ſacramenti. Clarius tenet hanc ſententiam Palud. in 4.d.19.q.1.art.2. & d.17.qu.8. ubi idem ſentit Capreolus art. 3. ad 4. Durandi, Adrianus materia de Confeſs. q.5. ſub.5. Anton. 3. p. tit.14.c.19. §.5. Sylveſt. *Confeſſio* 1.q.21. & *Contritio* 1.q.1. Ruardus art.3. non longe a principio, & Cano Relect. de Pœnit. p. 5. ad 2. Atque hanc ſententiam omnino veram eſſe cenſeo: eſt tamen per partes explicanda, & confirmanda.

Hoc ſacramentum juſtificare hominem ſolum attritum, & illum contritum reddere. Concl. 1.

Dico ergo primo: Sacramentum hoc habet virtutem ad juſtificandum peccatorem per ſolam veram, ſupernaturalem, & integram attritionem diſpoſitum: & in hoc ſenſu efficaciam habet ad efficiendum hominem ex attrito contritum. Hanc concluſionem exiſtimo hoc tempore adeo certam, ut non poſſit abſque errore negari, loquendo, ut loquimur, abſolute de efficacia, abſtrahendo a modo quo id fit. Et probatur primo ex Concil. Trid. ſeſſ.14. cap. ubi de contritione imperfecta, quæ attritio dicitur, declarat. *Quamvis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe perducere peccatorem ad juſtificationem queat, tamen eam ad Dei gratiam in ſacramento impetrandam, diſponere*. In quibus verbis obſervandum eſt, Concilium loqui de diſpoſitione ultima per ſe ſufficiente cum ſacramento. Quod probari poteſt primo ex phraſi locutionis. Simili enim modo dixerat idem Concilium paulo ſuperius in eodem capite, *Contritionem fuiſſe omni tempore neceſſariam ad impetrandam veniam peccatorum*, cum tamen conſtet fuiſſe neceſſariam, ut diſpoſitionem ultimam. Secundo probatur, quia, ſi eſſet ſermo de diſpoſitione remota, etiam extra ſacramentum diſponit attritio ad impetrandam Dei gratiam. Concilium autem expreſſe dicit, aliter diſponere intra ſacramentum, quam extra: ergo intelligit reſpectu ſacramenti non eſſe ſolum remotam, ſed proximam, ſeu ultimam diſpoſitionem. Imo, cum Concilium ait, attritionem per ſe ad juſtificationem non ſufficere, & ſubdit, in ſacramento diſponere ad impetrandam gratiam, plane intelligit per ſe in ratione diſpoſitionis ſufficere reſpectu ſacramenti: ergo e contrario docet etiam Concilium, habere hoc ſacramentum efficaciam ad dandam gratiam ſanctificantem (de hac enim loquitur) atque adeo ad juſtificandum peccatorem per ſolam attritionem diſpoſitum.

Probatur cóncluſio, ex fine & inſtitutione ſacramenti.

Secundo hoc probatur ex fine, & inſtitutione hujus ſacramenti: eſt enim per ſe inſtitutum ad ſuſcitandos homines baptizatos a morte peccati, & ideo dicitur ſacramentum mortuorum, ſicut baptiſmus: ergo accepit vim ex inſtitutione ad conferendam gratiam primam, & expellendum peccatum mortale: alioqui nec eſſet medium proportionatum fini, nec recepiſſet virtutem illi accommodatam: ergo ad ſuam efficaciam, & actionem non requirit neceſſario, quod peccatum ſit jam expulſum. Alioqui nunquam poſſet facere effectum propter quem inſtitutum eſt: vana autem eſſet medicina inſtituta ad tollendum morbum, quæ non poſſet illum auferre, ſi non ſupponeret illum ablatum: ergo ſacramentum hoc ad ſuam actionem non poſtulat contritionem, ut neceſſariam diſpoſitionem præviam, alioqui ſupponeret ſemper, ac neceſſario peccatum ablatum: ergo ſufficit hoc ſacramentum cum ſola attritione ad gratiam dandam, & peccatum expellendum. Atque hoc etiam confirmant, quæ ſupra dicta ſunt de poteſtate clavium ad remittenda peccata. Oſtendimus enim, poteſtatem hanc talem eſſe, ut ſe extendat ad culpam tollendam, ut verba Chriſti præ ſe ferunt: quod non eſſet verum, ſi actio hujus poteſtatis ſupponeret ſemper peccata remiſſa per contritionem.

Præcluditur evaſio. Evaſio alia impugnatur.

Nec enim ſatis eſt dicere, contritionem includere ordinem ad actum hujus poteſtatis, & per hunc actum quaſi conſummari priorem effectum remiſſionis peccati collatæ per contritionem, & hoc modo operari illam poteſtatem ad remiſſionem ipſius culpæ. Hoc enim ſufficienter refellitur ex dictis ſupra de ſenſu & efficacia formæ hujus ſacramenti: quia illud re vera non eſſet remittere peccatum, neque abſolvere a culpa, ſi ſacramentum non haberet actionem aliquam de ſe expulſivam culpę, ſed eſſet tantum vel declarare abſolutum, vel abſolvere ſolum ab obligatione confitendi. Nec etiam ſatisfacit, quod alii dicunt, contritionem ipſam eſſe partem ſacramenti, & in voto ejus remittere culpam, & hoc ſatis eſſe, ut ſacramentum ſit inſtitutum ad hunc effectum, quamvis non conferatur unquam ſine ipſa contritione. Prętertim, quia poſſunt aliquando contritio, & abſolutio ſimul concurrere; & tunc etiam abſolutio per ſeipſam operabitur ad remiſſionem peccati. Hoc, inquam, non ſatisfacit, nam, ut Conc. Trid. dixit, præcipua vis hujus ſacramenti in verbis formæ poſita eſt: unde, antequam illa proferatur, non confertur effectus hujus ſacramenti ex opere operato: quod etiam ex cæteris ſacramentis videre licet. Unde contritio, prout antecedit hoc ſacramentum, & juſtificare dicitur in voto ſacramenti, non confert ad remiſſionem peccati ex opere operato, & virtute clavium, ſed ex diſpoſitione operantis, ſicut ante inſtitutionem hujus ſacramenti juſtificabat: ergo ex hoc non ſalvatur, quod peccatum ipſum remittatur virtute clavium. Deinde parum refert, quod contritio, & abſolutio poſſint ſimul concurrere, tum, quia illud eſt rariſſimum, & moraliter vix poteſt contingere. Tum etiam, quia, ſi talis contritio ſupponitur ſaltem ordine naturæ ad efficaciam ipſius ſacramenti tanquam diſpoſitio prævia, nullum remedium datum eſt per inſtitutionem hujus ſacramenti ad facilius obtinendam remiſſionem peccati, ſed potius additum eſt onus, ſemperque ipſa remiſſio culpæ ſupponetur ſaltem ordine naturæ ad actionem ſacramenti. Tum denique quia veritas formæ non fundatur in hoc, quod contritio cum illa concurrat, ſed in hoc, quod ipſa habet vim ad juſtificandum hominem: ergo habet hanc vim, etiamſi non ſupponat diſpoſitionem per ſe ſufficientem ad tollendam culpam.

Hoc ſacramentum conferre gratiam homini attrito ſine mutatione interni doloris. Concl. 2.

Dico 2. Hoc ſacramentum confert gratiam homini attrito immediate, & abſque immutatione intrinſeca, ſeu perfectione interioris doloris: unde attritio manens intrinſece attritio eſt ſufficiens diſpoſitio proxima ad effectum hujus ſacramenti: & tunc ſolum dicitur homo fieri contritus per informationē gratiæ habitualis. Hęc aſſertio non eſt tam certa, ſicut pręcedens, eſt tamen ita

certa,

Evaſio ad locū Concilii diluitur. certa,ut contraria non ſit probabilis. Primo, propter teſtimonium Conc. Trident. quod,ut probavi, loquitur de diſpoſitione ultima. Reſponderi poteſt, loqui quidem de diſpoſitione ultima,non tamen immediata gratiæ habituali, ſed actioni ſacramenti, quod non ſolam habitualem gratiam, ſed etiam contritionem dat homini attrito. Sed contra hoc eſt primo, quia Concilium non dicit, attritionem diſponere in ſacramento ad impetrandam contritionem, ſed ad impetrandam Dei gratiam. Deinde, Concilium loquitur de impetratione infallibili,qualis eſt illa, quæ confertur per efficaciam ſacramenti: per attritionem vero impetrari contritionem in ſacramento,non ſolum infallibile non eſt, verum etiam eſt rariſſimum, poſſet enim hæc mutatio experimento agnoſci, vel ſaltem conjectari: rarus autem vel nullus eſt, qui in ſe experiatur hanc mutationem ſpecialiter ac præciſe ex vi abſolutionis. Item doctrina Concilii generalis eſt in omnibus: multi autem abſolvi poſſunt vere attriti, qui non poſſunt ad contritionem excitari;ergo vel in eis non habet locum doctrina Concilii, quod dicendum non eſt, vel aſſerendum eſt, juxta Concilii mentem, attritionem per ſe ſufficere ad impetrandam gratiam ſanctificantem immediate in ſacramento, & per ſacramentum.

Ex Auguſtino probatur concluſio, Præterea ſupra oſtenſum eſt, actum ipſum contritionis,vel amoris, vel alium ſimilem, qui requirit conſenſum liberum noſtræ voluntatis, non poſſe eſſe infallibilem effectum ex opere operato, quia ſacramentum non determinat efficaciter noſtram voluntatem ad conſenſum, ſed ad ſummum poſſet dari infallibiliter ratione ſacramenti aliqua gratia excitans ſufficiens, quantum ex parte Dei: at Concilium non loquitur de gratia excitante, ſed ſanctificante, ut oſtendimus. Neque illa excitatio poſſet eſſe ſemper,& in omnibus congrua,&efficax, ex generali lege ſacramenti, quia hæc eſt uniformis & æqualis reſpectu omnium, ſuppoſita æquali diſpoſitione: vocatio autem eadem ſæpe eſt congrua & efficax reſpectu unius, & non reſpectu alterius: gratis autem & ſine fundamento diceretur, dare Deum omnibus, & ſingulis accedentibus ad hoc ſacramentum cum ſola attritione auxilium unicuique congruum ad contritionem, etiamſi varium & multiplex illud ſit, cum de hoc nulla extet promiſſio, neque ſit conſentaneum generali inſtitutioni ſacramenti.

Præterea poteſt hæc ſententia probari ex Auguſtin. Epiſt. 180. & ex multis decretis, quæ referuntur 26. q. 6. & in ſequ. diſp. a nobis tractabuntur: in quibus aſſeritur, æternam ſalutem peccatoris interdum pendere ex abſolutione ſacerdotis, re ipſa exhibita: ideoque ſacerdotem, qui eam indiſcrete negat homini exiſtenti in extrema neceſſitate, vel negligens eſt in ſubveniendo illi per abſolutionem, ſæpe eſſe poſſe cauſam damnationis ejus. Hæc enim vera eſſe non poſſunt,niſi quia hoc ſacramentum aliquando confert gratiam & remiſſionem peccati, ſine qua homo damnaretur. Nam ſi ante abſolutionem, & ejus effectum ſemper eſſet ſupponenda contritio,jam homo haberet gratiam ante abſolutionem;ergo, quamvis non abſolveretur, non propterea damnaretur, & conſequenter ob eam cauſam ſacerdos dici non poſſet reus animæ ejus. Neque poſſunt hi Patres explicari de gratia contritionis, & remiſſione peccati,quæ mediante illa datur: quia loquuntur ſæpe de pœnitentibus,qui jam ſunt in eo extremo articulo conſtituti, in quo amentes, aut furioſi jam ſunt, vel omni ſenſu carent, qui perfecte non poſſent niſi miraculoſe per ſacramentum excitari ad pœnitentiam, ſeu contritionem; ergo, ut verum ſit, hunc hominem damnari ob non datam abſolutionem, neceſſe eſt,ut per abſolutionem poſſit dari gratia,abſque interventu contritionis: nam, ſi talis homo erat contritus, non condemnabitur,etiamſi non abſolvatur, ſi vero erat tantum attritus, quamvis abſolvatur, non ſalvabitur, niſi abſolutio poſſit dicto modo gratiam conferre. Imo etiam ſequitur, ſi contingit (quod in praxi poteſt ſæpe evenire) ſacerdotem in principio confeſſionis intelligere pœnitentem ſolum eſſe attritum, & ex timore pœnarum tantum dolere, & interim hujuſmodi pœnitentem amittere ſenſum & uſum rationis, priuſquam poſſit ad contritionem excitari: ſequitur, inquam, tunc ſacerdotem non poſſe licite illum abſolvere, quia non poteſt illum juſtificare, cum non poſſit ad contritionem excitare, nec poſſit licite, aut debeat, expectare miraculoſam aliquam excitationem: conſequens autem valde abſurdum eſt, & in praxi periculoſum.

Ratione probatur aſſertio. Præterea argumentor in hunc modum, quia attritio ex doctrina Concilii eſt ultima & ſufficiens diſpoſitio ad effectum hujus ſacramenti: ſed non eſt ultima diſpoſitio ad contritionem; ergo eſt ultima diſpoſitio ad infuſionem gratiæ habitualis. Probatur minor (cætera enim clara ſunt) tum ex dictis circa explicationem Concilii: tum etiam,quia ultima diſpoſitio ad effectum ſacramenti, per ſe loquendo, non deſtruitur per actionem ipſius ſacramenti, ſed manet in eodem inſtanti, in quo perficitur ſacramentum, & datur effectus ejus; ergo attritio quando eſt diſpoſitio ad effectum hujus ſacramenti, non deſtruitur per actionem ejus, ſed manet, ſeu manere poteſt, quantum eſt ex parte ipſius ſacramenti: quod majori ratione in hoc ſacramento verum eſt, quia non ſolum eſt diſpoſitio ad effectum, ſed etiam materia,ex qua intrinſece componitur ipſum ſacramentum; ergo per ſe non eſt diſpoſitio ad ipſam contritionem. Patet conſequentia, quia contritio excludit attritionem, quia neque idem actus, qui erat attritio,poteſt fieri contritio,ut ſupra oſtenſum eſt, nec voluntas poteſt ſimul & in eodem inſtanti, perſeverando in motu attritionis, motum contritionis elicere: neque intellectus poteſt ſimul attendere ad motiva adeo diverſa, & cum ea efficacia,quæ neceſſaria eſt ad perfectam contritionem eliciendam: quod ſaltem de poſſibilitate practica & morali videtur manifeſtum.

Enodatio rationis. Reſponderi poteſt primo, attritionem non poſſe fieri contritionem intrinſece & ex proximo motivo, tamen poſſe fieri contritionem extrinſece, per informationem charitatis,non ſolum habitualis,ſed etiam actualis,ut in ſuperioribus explicatum reliquimus. **Eluditur.** Sic ergo dici poteſt quando quis vere attritus abſolvitur, in inſtanti quo perficitur forma ſacramenti excitari ad habendum amorem Dei ſuper omnia, atque ita perfici in eo contritionem per veram converſionem ad Deum ex toto corde, prius ſaltem natura quam juſtificetur per habituum infuſionem. Sed hæc reſponſio,licet impoſſibilis forte non ſit, eſt tamen voluntaria, quia nulla poteſt oſtendi promiſſio talis effectus, neque auctoritas in qua fundetur: & præterea eſt moraliter difficillimum,quod dum homo habet actualem attritionem & conſiderationem alicujus motivi inferioris,in quo illa fundetur, ſimul erigatur ad conſiderandum Deum ſecundum ſe, prout neceſſarium eſt ad illum propter ſe ſuper omnia amandum.

Solutio alia. Dici vero etiam poteſt,non oportere, ut in illo ultimo inſtanti attritio duret,ſed ex efficacia ſacramenti fieri,ut relicta attritione,homo aſcendat ad contritionem, vel dilectionem ſuper omnia, ſatiſque eſſe ad rationem diſpoſitionis moralis, quales ſunt diſpoſitiones ſacramentorum, quod immediate antea, vel tempore proximo præceſſerit,& relinquat diſpoſitum ſubjectum ad effectum ſacramenti recipiendum. **Rejicitur.** Verumtamen hæc etiam reſponſio eadem ratione, qua præcedens, rejicienda eſt. Nam licet id, quod affirmat, ſimpliciter non repugnet: tamen etiam eſt ſine fundamento dictum, & præter communem legem ſacramentorum, quæ licet non requirant actualem diſpoſitionem in inſtanti, quo conferunt effectum, nunquam tamen poſtulant carentiam, vel mutationem talis diſpoſitionis, ut ſuos effectus operentur. Et præterea, propter difficultatem ſupra tactam circa infallibilitatem talis effectus. Item, quia alias tenerentur homines, vel non accedere ad hoc ſacramentum, niſi cum vera contritione, quod falſum eſſe ſtatim oſtendemus: vel,ſi accedant attriti,magnam diligentiam adhibere, ut non diſtrahantur tempore abſolutionis, ut non impediant efficacem motionem ad contritionem, vel amorem ſuper omnia,alias ponerent obicem effectui ſacramenti. At hoc etiam falſum eſt, tum quia communiter in Eccleſia non agnoſcitur talis obligatio: tum etiam, quia alias attritio jam non eſſet ſufficiens diſpoſitio ad efficaciam ſacramenti: nam, præter aliam, eſſet neceſſaria ſpecialis advertentia & attentio pœnitentis. At è converſo, ſi attritio per ſe eſſet ſufficiens diſpoſitio ad totam efficaciam ſacramenti, ipſum ſacramentum ſua virtute deberet dare & attentionem, & omnem motionem neceſſariam vel efficaciam contritionis.

Fun-

Fundamentum duarum priorum opinionum deſtruitur.

Accedit, quod duæ priores ſententiæ nullo firmo fundamento nituntur. Nam falſum eſt; *Deum non poſſe peccatum remittere ſine proprio motu peccatoris;* eſtque hoc magis improbabile intellectum de perfecta converſione peccatoris, & de potentia abſoluta, ut ſupra tractando de virtute pœnitentiæ oſtenſum eſt: de potentia vero ordinaria eſt id verum extra ſacramentum, non vero cum illo. Unde talis converſio per veram contritionem jam non eſt medium ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, ſed tunc ſolum quando non poteſt hoc ſacramentum applicari, vel quoties de facto non applicatur, ut remiſſio peccati mortalis ſtatim conferatur. Neque hoc eſt contra legem naturæ, ſed eſt quædam major gratia, quæ propter Chriſti meritum jam exhibitum nobis ſit, quam antea facta fuiſſet, de qua gratia ſufficienter nobis conſtat ex verbis Chriſti dantis ſacerdotibus ſpecialem poteſtatem ad remittenda peccata. Dices: non obſtante hac poteſtate, eſt neceſſaria aliqua pœnitentia interior ad obtinendam remiſſionem peccatorum per illam poteſtatem. Reſpondetur, Pœnitentiam aliquam neceſſariam eſſe, & propter tollendum obicem, & propter veram accuſationem faciendam: ad hos autem fines ſufficit attritio: & ideo non eſt exigenda contritio contra vim & efficaciam talis poteſtatis. Unde ad ultimam confirmationem primæ ſententiæ reſpondetur, peccatorem non neceſſario ſupponi ad hoc ſacramentum diligentem Deum ſuper omnia, ſed per ipſum ſacramentum effici, & conſtitui ſic diligentem Deum: non actu, ut ſecunda opinio dicebat: ſed habitu, qui habitus a Deo infuſus ſufficit ad tollendam illam maculam, & moralem permanentiam prioris peccati, ratione cujus dicebatur peccator diligere creaturam plus quam Deum. Et hoc modo ſufficienter intelliguntur teſtimonia omnia, quæ dicunt, ſine charitate neminem ſalvum fieri. Congruentiæ vero, quæ in fine ſecundæ ſententiæ addebatur, quod ille modus juſtificationis per ſacramentum, mutando attritionem in contritionem, eſt poſſibilis, perfectiſſimus, &c. parum ſuadet: quia, quidquid ſit de implicatione contradictionis, ille modus vix eſt humano modo poſſibilis, neque etiam juxta generales leges ſacramentorum, ut explicatum eſt. Deinde eſt ille modus nimis rigoroſus, alius autem eſt ſuavior, magiſque commendat miſericordiam Dei in peccatores.

Reſponſioni occurritur.

Satisfit ultimæ confirmationi primæ ſententiæ.

Congruentiæ ſecundæ opinionis reſpondetur.

Attritionem cognitam eſse ſufficientem diſpoſitionem ad effectum hujus ſacramenti.

ASSERTIO III.

Dico tertio, vera & integra attritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad effectum hujus ſacramenti, quamvis ſit cognita; neque oportet illam reputare contritionem, ut effectus conferatur. Hæc aſſertio eſt minus certa quam præcedentes: tamen cenſeo eſſe longe probabiliorem quam oppoſitam, & hoc tempore practice certam. Fundamentum ejus eſſe debet, quia poſt inſtitutionem hujus ſacramenti nullum extat præceptum negativum non accedendi ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis, niſi poſt veram contritionem: nam, ſecluſo hoc præcepto, evidens eſt, exiſtimationem contritionis neceſſariam non eſſe, nec per ſe quidquam conferre ad effectum hujus ſacramenti. Probatur, quia exiſtimatio contritionis, quæ vera non eſt, per ſe nihil boni affert homini: nam potius eſt quoddam malum, cum ſit error quidam: unde per ſe non auget diſpoſitionem pœnitentis, cum nec ſit in voluntate, nec perficiat dolorem ejus: ſolum ergo poſſet deſervire ad excuſandum hominem a culpa omittendi contritionem, vel accedendi ſine illa: ſecluſo autem tali præcepto, non indiget homo tali excuſatione, quia jam non erit contra præceptum omittere contritionem, ſeu accedere ad hoc ſacramentum ſine illa; ergo non erit peccatum, etiamſi ex certa ſcientia id fiat; ergo propter excuſationem a peccato non eſt neceſſaria hæc exiſtimatio; ergo ſine illa obtinebitur effectus ſacramenti: quia, ſi illa nec per ſe diſponit, nec tollit impedimentum, non eſt cur ſit neceſſaria.

Supereſt, ut probemus non dari tale præceptum negativum non accedendi ad hoc ſacramentum cum conſcientia mortalis ſine contritione. Quod ita oſtenditur, quia vel illud præceptum ex natura rei conſequitur ex inſtitutione hujus ſacramenti, vel ſpecialiter eſt additum a Chriſto Domino; (Eccleſia enim per ſe id addere

Non dari præceptũ negativũ non recipiendi hoc ſacrame͂tum cum conſcientia mortalis ſine contritione, ſuadetur.

non potuiſſet, cum ſit de actu mere interno;) neutrum autem illorum dici poteſt. Probatur prior pars: nam potius ex inſtitutione hujus ſacramenti ſequitur, non eſſe neceſſariam contritionem, ut digne & laudabiliter ad hoc ſacramentum accedatur: nam hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad ſuſcitandos mortuos; ergo hoc ipſo ex ſe non requirit talem diſpoſitionem, quæ mortem expulerit, ſed talem quæ ſufficiat, ut ſacramentum ipſum mortem expellat. Unde non poteſt dici aliquis indigne accedere ad hoc ſacramentum, eo, quod in peccato accedat, ſi venit ita diſpoſitus, ut in gratia conſummetur; ſic enim non indigne, ſed ſancte tractat quæ ſancta ſunt. Quod aperte confirmatur exemplo baptiſmi, in quo veritas hæc certior eſt, ut in proprio loco declaravimus. Eſt autem quoad hoc eadem ratio de hoc ſacramento, quia etiam eſt ſacramentum mortuorum: ſecus vero eſt de reliquis, quæ dicuntur ſacramenta vivorum, & ſpecialiter in Euchariſtia id late declaravimus, & infra circa Extremam unctionem aliquid attingemus.

Poſterior autem pars ſufficienter probatur ex eo, quod neque ex Scriptura, nec traditione, neque aliquo Eccleſiaſtico decreto oſtendi poteſt tale Chriſti præceptum: nam, ex his omnibus principiis ſolum habemus, pœnitentiam interiorem eſſe neceſſariam ad conſequendam veniam, etiam per ſacramentum. Concilium autem Tridentinum ſatis declaravit nomine pœnitentiæ non ſolam contritionem, ſed etiam attritionem comprehendi: evidenterque id oſtenditur eodem exemplo baptiſmi, de quo Apoſtoli prædicabant; *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*; & nihilominus certiſſimum eſt, ibi non eſſe propoſitum ſpeciale præceptum habendi contritionem, ante ſuſceptionem baptiſmi; ergo neque ante abſolutionem. Nullum ergo extat de hac re præceptum: nulla ergo neceſſaria eſt excuſatio de non habita contritione: impertinens ergo eſt exiſtimatio contritionis. Et confirmari hoc poteſt: quia juxta probabilem opinionem D. Thom. Euchariſtia, (& fortaſſe idem eſt de cæteris ſacramentis) confert gratiam homini attrito, quando bona fide accedit, putans ſe eſſe contritum; ergo aliquid amplius dandum eſt huic ſacramento, quod per ſe inſtitutum eſt ad remittendum peccatum mortale.

Objectiones contra præcedentem Aſſertionem.

Sed objicies, quia ſola attritio non eſt vera deteſtatio offenſæ divinæ; ergo non poteſt eſſe ſufficiens diſpoſitio ad juſtitiam, ſi cognita ſit. Item, quia actuale peccatum, ad quod delendum hoc ſacramentum eſt inſtitutum, eſt voluntaria averſio a Deo; ergo per ſe requirit perfectam converſionem in ipſum Deum, quæ ſit per ſolam contritionem; ergo non poteſt digne accedere, qui illam converſionem voluntarie omittit. Denique, quia alias poſſet homo eſſe tam certus de remiſſione peccatorum in hoc ſacramento, quam eſt certus de ſua contritione: poteſt autem de ſua attritione eſſe certiſſimus, quia manifeſto experimento illam novit; ergo & de ſua juſtificatione, quod eſt abſurdum.

Hæc vero difficultatem non habent. Nam primum & ſecundum argumentum, ſi valida eſſent, probarent attritionem nunquam eſſe ſufficientem diſpoſitionem, etiamſi intercedat exiſtimatio contritionis: quia, ut dixi, hæc exiſtimatio non reddit ipſam diſpoſitionem meliorem. Probarent etiam, attritionem cognitam non ſufficere in Baptiſmo. Nam quod ait Soto, baptiſmum eſſe inſtitutum propter delendum originale peccatum, propter quod contritio neceſſaria non eſt, & ideo non eſſe ſimilem rationem de illo, non recte dictum eſt: tum quia, licet baptiſmus ſit primario inſtitutus propter originale peccatum, non tamen propter ſolum illud, ſed etiam propter mortalia; ergo tunc eadem eſt de illo ratio. Tum etiam, quia, licet baptiſmus per ſe non requirat attritionem, quando homo adultus non debet niſi originale peccatum; tamen ſecluſo ipſo ſacramento neceſſaria eſſet in tali homine converſio in Deum per amorem ſuper omnia, ut poſſet juſtificari, & nihilominus quamvis quis ſciens, & videns baptizetur ſine tali amore, per baptiſmum juſtificabitur; ergo eſt eadem proportionalis ratio.

Solvuntur objectiones, ſimulque fundamenta 3. Sententiæ.

Reſpondetur ergo ad primum, attritionem, quamvis non ſit formalis deteſtatio peccati quatenus offenſa Dei eſt, eſſe tamen veram deteſtationem ipſiuſmet offenſæ

Solutio ad 1.

divinæ, ſub aliqua ratione honeſta, & ſupernaturali, ut poſtea dicemus. Ideoque, quamvis ex ſe non ſit ſufficiens, habet ſufficientem proportionem, ut ab ea procedat vera accuſatio peccati: nam in confeſſionem exteriorem non cadit proprie illa formalitas, ſeu reduplicatio, quod ſit de offenſa Dei, quatenus offenſa Dei eſt: nam confeſſio exterior non reſpicit hoc motivum, neque hoc ſpectat ad externos actus, ſed ad internos: eſt ergo confeſſio de ipſa Dei offenſione, quam homo recognoſcit & fatetur; ſufficienter ergo procedit ab attritione.

Ad 2. Ad ſecundum reſpondetur, perfectam converſionem in Deum per proprium actum peccatoris neceſſariam eſſe, ſecluſa inſtitutione, vel uſu hujus ſacramenti: quando vero illud applicatur, per ejus efficaciam ſuppleri, quia Deus per id infundit ſuam juſtitiam, quæ hominem interius rectificat, & habitualiter convertit in Deum.

Ad 3. Tertium argumentum nullius momenti eſt, quia veritas ſacramenti, a qua juſtificatio pendet, ex multis aliis capitibus poteſt eſſe incerta, ex intentione miniſtri, ex juriſdictione, ex vera ordinatione, ex veritate baptiſmi, quę ex parte utriuſque, ſcilicet pœnitentis, & abſolventis neceſſario ſupponi debent, ac denique ex debita diligentia ad integram confeſſionem faciendam. Quod ſi hæc omnia ſupponantur certa, nullum eſt inconveniens, quod pœnitens ſit tam certus de ſua juſtificatione, quam eſt certus de ſua attritione: hæc enim certitudo nunquam eſt tanta, quin admittat formidinem, quia homo non intuetur ſuam attritionem, nec evidenter diſcernit qualitatem, aut motivum ſui doloris: ſed eſt quædam certitudo, quæ ad pacem conſcientię poſſit ſufficere, & ad prudenter deponendos ſcrupulos, & tollendam conſcientiæ anxietatem: hic autem certitudinis modus etiam de ipſa juſtificatione per ſacramentum haberi poteſt. Nam, ſicut non obſtante efficacia ſacramentorum unuſquiſque poteſt de ſua diſpoſitione formidare, ut Tridentinum dixit ſeſſ. 6. c. 9. ita ex hujus ſacramenti efficacitate, ſi pœnitens moralem diligentiam adhibeat, conſequi ſolet pax & conſcientiæ ſerenitas, ut idem Concilium dixit ſeſſ. dec. quarta c. 3.

Et per hæc ſatisfactum eſt fundamentis tertiæ ſententiæ. Et ex conceſſis a Navarro, & aliis qui magis conſequenter loquuntur, practicum argumentum deſumere poſſumus. Nam negare non poſſunt, quin hæc opinio, quam defendimus, practice ac moraliter probabilis ſit; ergo qui juxta illam confitetur cum attritione cognita, non peccat; ergo recipit effectum ſacramenti: ipſi enim concedunt, & merito, quacunque ratione excuſetur peccatum, non impediri effectum ſacramenti.

SECTIO II.

Quæ attritio neceſſaria ſit, & ſufficiat ad hujus ſacramenti effectum.

IN reſolutione præced. ſectionis diximus, veram & ſupernaturalem attritionem peccatorum omnium eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum hujus ſacramenti conſequendum. Nunc explicandum a nobis eſt, an talis attritio ſit etiam neceſſaria, quod recte faciemus diſcurrendo per illas tres particulas: *vera*, *ſupernaturalis*, & *integra*; nam in ſingulis aliquid dicendum occurrit.

An requiratur vera attritio ad effectum ſacramenti.

1. Sententia. Nam in primis aliqui ſentiunt, ad hunc effectum non eſſe neceſſariam veram attritionem in re exiſtentem, ſed inculpabiliter & probabiliter putatam ſufficere. Quod ſenſit Cano dicta Relect. de Pœnit. par. 5. dicens, quamvis imperfectus dolor per ſe non ſufficiat, ſi tamen exiſtimet pœnitens ſe præſtitiſſe, quod neceſſarium erat, juſticari, etiam ſi in re ipſa imperfectum dolorem habeat, & inſufficientem, ſi cognoſceretur. Ratio ejus eſt, quia tunc pœnitens non ponit obicem effectui ſacramenti; ergo conſequitur effectum ejus. Eandemque opinionem ſequitur Vega lib. 13. in Tridentinum c. 34. Et ex illa inferunt aliqui, nunquam dari ſtatum medium in receptione hujus ſacramenti, id eſt, in quo nec pœnitens de novo peccet, nec gratiam recipiat.

Veram attritionē eſſe neceſſariam. Hæc vero ſententia ſine dubio falſa eſt: nam ad conſequendam remiſſionem peccati mortalis per hoc ſacramentum, neceſſaria eſt vera attritio in re ipſa exiſtens. Unde, ſi aliquis ſine attritione illud recipiat, cum quacunque ignorantia invincibili, ſive juris, ſive facti, excuſabitur quidem a nova culpa, non tamen conſequetur effectum.

Probatur primo analogia baptiſmi. Quod poteſt primo probari a fortiori, quia baptiſmus non poteſt peccatum mortale tollere ſine vera attritione in re ipſa exiſtente, ut ſupra ſuo loco oſtenſum eſt, multo ergo minus id poteſt hoc ſacramentum efficere.

Secundo ex Conciliis. Secundo probatur, ex Concilio Trident. & Florent. dicentibus, ſimpliciter dolorem, ſeu contritionem, vel attritionem eſſe partem, & a fortiori diſpoſitionem neceſſariam in hoc ſacramento: loquuntur de vera contritione, vel attritione, tum quia attritio tantum exiſtimata ſimpliciter non eſt attritio, ſicut homo pictus non eſt homo. Tum etiam, quia attritio tantum exiſtimata non eſt donum Spiritus S. nec eſt concepta ex gehennæ metu, vel turpitudine peccati, nec habet alias perfectiones, & proprietates, quas Concilium tribuit huic attritioni. Tum denique, quia alias, quando Concilium Tridentin. dicit contritionem fuiſſe omni tempore neceſſariam ad remiſſionem peccati, poſſet exponi de contritione vera, vel exiſtimata, & conſequenter dici poſſet, juſtificari hominem etiam extra ſacramentum per contritionem exiſtimatam, quamvis in re vera non eſſet, quod eſt dictu abſurdiſſimum.

Tertio ratione a priori. Tertio eſt ratio a priori, quia exiſtimatio invincibilis, licet excuſet a culpa, tamen in re ipſa non adhibet medium neceſſarium: ſicut exiſtimatio fidei non ponit fidem: & ideo talis exiſtimatio nunquam ſufficit ad illum finem, vel effectum, ad quem tale medium eſt neceſſarium. Unde gentilis, qui habet infidelitatem negativam, quamvis exiſtimet ſe bene credere, & excuſetur ab ſpeciali culpa infidelitatis, non ſalvabitur, ſed propter alia peccata damnabitur, quia ſine vera fide, & in re ipſa exiſtente, impoſſibile eſt placere Deo. In præſenti autem, pœnitentia interior eſt medium neceſſarium ad remiſſionem peccati, ut ſupra late oſtenſum eſt, quæ neceſſitas etiam in lege gratiæ durat, quamvis cum moderamine accommodata efficacitati ſacramentorum, ut in ſuperioribus & in materia etiam de baptiſmo late oſtenſum eſt; ergo exiſtimatio talis pœnitentiæ, niſi in re ipſa ſupponat aliquem verum gradum ejus, licet excuſet a novo peccato, non tamen ponit remedium neceſſarium ad remiſſionem talis peccati; ergo non ſufficit ad hunc effectum obtinendum etiam per ſacramentum.

Confirmatio Conc. Trident. Et confirmari hoc poteſt ex eodem Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. dicente, in juſtificatione adulti (de hac enim loquitur) etiam, quando per ſacramentum fit (hanc enim aperte comprehendit) neceſſariam eſſe aliquam diſpoſitionem ex parte hominis, ſecundum quam gratia infundatur. At vero ſola exiſtimatio non eſt diſpoſitio, neque illam perficit, ut ſæpe dictum eſt; ergo oportet vere & in re illam ſupponere, alias deeſt medium, ſeu cauſa neceſſaria juſtificationis.

Fundamento Cani ſatisfit. Ad fundamentum ergo Cani reſpondetur negando aſſumptum: nam, licet in eo caſu recipiens ſacramentum non ponat obicem actualis peccati; ipſummet peccatum prius commiſſum, & non ſatis retractatum, eſt ſufficiens obex gratiæ, cum in eo ſtatu non poſſit remitti ſecundum ordinariam legem.

Corollarium de propoſito non peccandi. Atque hinc fit, ut omnis dolor, qui non eſt abſolutus & efficax, ita ut voluntatem peccandi excludat, ſeu (quod idem eſt) propoſitum abſolutum non peccandi includat formaliter, vel virtualiter, nunquam ſit ſufficiens diſpoſitio ad effectum hujus ſacramenti, quanquam ipſe pœnitens falſo exiſtimet ſe habere talem dolorem, cujus oppoſitum ſenſerunt, Cano ſupra, & pro eadem ſententia Corduba lib. 1. qu. 2. opin. 3. puncto 3. refert Durand. Palud. Capreol. & Antoninum, non tamen ad mentem illorum, ut exiſtimo. Nam illi de ſubſtantia tantum ſacramenti loquuntur, non de effectu. Cujuſcunque tamen fuerit illa opinio, mihi improbabilis videtur, propter rationes adductas, & quia Conc. Trident. expreſſe requirit attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat: non negative tantum, per ſolam ceſſationem a tali voluntate: hoc enim modo quælibet cogitatio alterius rei voluntatem peccandi excludit: ſed poſitive, per formalem, aut virtualem repugnantiam, veramq; mutationem voluntatis diſſentientis peccato, & conſentientis gratiæ Dei. Hæc autem diſpoſitio non habetur ſine efficaci deteſtatione, & abſoluto propoſito non peccandi: nam cum ſola velleitate ſeu ſimplici affectu non repugnat ſimul eſſe voluntatem peccandi; ergo in intrinſeca ratione veræ

attritionis includitur, quod ſit actus abſolutus & efficax modo explicato; ergo, niſi in re talis ſit, non eſt ſufficiens ad effectum hujus ſacramenti.

De neceſſitate ſupernaturalis attritionis ad effectum ſacramenti.

Sot. Opin. Circa ſecundam particulam tractanda eſt opinio Soti in 4. d. 18. qu. 3. art. 3. dicentis, ad effectum hujus ſacramenti ſufficere attritionem naturalem, id eſt, ſolis viribus naturæ elicitam: ſive illa ſit concepta ex motivo æterno, & honeſto, ut eſt fugere pœnas inferni, vel turpitudinem peccati, ſive ex motivo temporali & indifferente, ut eſt vitare infamiam, vel aliud temporale detrimentum, quia hæc etiam temporalia damna dantur a Deo propter noſtra peccata. Et ex parte conſentit in hanc ſententiam Cano ſupra: nam putat dolorem de peccato propter Deum naturaliter dilectum, ut finem naturæ, eſſe ſufficientem attritionem ad obtinendam gratiam, & remiſſionem peccati cum hoc ſacramento, imo idem dicit de dolore ex motivo temporali, quando non cognoſcitur a pœnitente. Sed hanc ultimam partem jam improbavimus. Hujus autem ſententiæ non invenio in his auctoribus alia fundamenta, niſi quia non aliter videntur diſtinguere contritionem ab attritione: & fortaſſe etiam ex quadam pietate moti ſunt, ut faciliorem redderent juſtificationem a peccato mortali in hoc ſacramento.

Attritionem ſupernaturalem eſſe neceſſariam ad effectum hujus ſacramenti. Nihilominus tamen certum eſſe exiſtimo, attritionem illam, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio in hoc ſacramento ad gratiam conſequendam, debere eſſe ſupernaturalem, & ex principiis gratiæ provenientem. Similem aſſertionem probavi in ſuperiori tomo tractando de diſpoſitione ad effectum baptiſmi: ex quo a fortiori concluditur idem dicendum eſſe de hoc ſacramento. Breviter tamen hic inſinuabo præcipuum fundamentum, quod ſumendum eſt ex doctrina Conciliorum, maxime Tridentini ſect. 14. cap. 4. ubi imperfectam contritionem, quæ attritio dicitur, & diſponit hominem ad gratiam in hoc ſacramento impetrandam, dicit eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum: & ſeſſ. *6.* tractans de juſtificatione, quæ fit per baptiſmum, requirit diſpoſitionem procedentem ex gratia excitante, & adjuvante, ut aperte patet c. *6.* & 7. & c. 14. idem dicit de eo, qui gratiam baptiſmalem peccando perdidit, ad quam recuperandam dicit oportere divina gratia excitari: & can. 3. concludit; *neminem ſine gratia poſſe pœnitere, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur.* Quod non poteſt exponi de ſola juſtificatione extra ſacramentum, cum in tota illa ſeſſione loquatur de juſtificatione, quæ fit etiam per ſacramentum, ut patet ex doctrina tradita in citatis capitibus, quibus reſpondent canonum definitiones. Oſtendimus etiam in ſuperioribus, hanc gratiam non ſolum requiri ad pœnitentiam propter fidem, quam ſupponit, vel propter ſpem veniæ, quam debet habere conjunctam, ſed propter ipſam pœnitentiam; oportet ergo, ut ipſa in ſe ſit ſupernaturalis.

Concil. Arauſicanum. Quod etiam confirmari poteſt ex Concilio Arauſicano II. definiente, voluntatem efficacem, qua volumus purgari a peccato, eſſe in nobis ex Spiritus S. inſpiratione: & idem dicit c. 5. & 8. de illa voluntate, qua homo ita ſe corrigit, ut in baptiſmo ab ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ traducatur: & cap. 7. nihil, quoad ſalutem vitæ æternæ pertineat, dicit poſſe fieri ſine gratia: ſed diſpoſitio, per quam homo ſufficienter ſe præparat ad comparandam gratiam in hoc ſacramento, multum confert ad ſalutem æternam. Et eodem modo fere omnia, quæ in illis decretis docet, præſertim 24. hanc veritatem confirmant. Et ad idem faciunt omnia, quibus in materia de gratia probatur, ad juſtificationem impii neceſſariam eſſe diſpoſitionem ſupernaturalem: & quibus ſupra probavimus, pœnitentiam veram eſſe ſupernaturale donum Dei. Ratione probatur. Ratio autem breviter reddi poteſt, quia diſpoſitio ad formam ſemper debet eſſe proportionata, & ejuſdem ordinis cum forma, a quocunque agente introducatur: forma ergo, etiamſi gratia fiat per ſacramentum, ſemper requirit diſpoſitionem ſupernaturalem, quæ illi præparet, & accommodet ſubjectum. Quod ſi hæc diſpoſitio conſideretur, ut removens contrarium obicem peccati, etiam ex hac parte requirit, ut ad ordinem ſupernaturalem aliquo modo pertineat: quia peccatum mortale etiam a fine & ordine ſupernaturali hominem avertit.

Atttitio debet eſſe ex motivo divino & ſupernaturali. Atque hinc ulterius colligo, hujuſmodi attritionem debere eſſe ex aliquo motivo divino & ſupernaturali. Et in primis, quod non ſufficiat motivum temporale & humanum, ſatis colligitur a Concilio Trident. ſupra, nam deſcribit vera & propria motiva hujus attritionis. Deinde eſt aperta ratio, quia tale motivum revera non avertit voluntatem ab affectu peccati, ut ſupra, tractando de attritione ſecundum ſe, late declaravi. Quod autem hoc motivum debeat eſſe ſupernaturale, probandum eſt ex generali principio horum actuum ita ſupernaturalium, ut ad illos efficiendos gratia excitans, & adjuvans ſimpliciter neceſſaria ſit: nam tales actus in ſe, & non ſolum per aliquam determinationem extrinſecam, ſupernaturales ſunt, quales eſſe non poſſunt ſine motivo aliquo modo ſupernaturali, ut ex materia de gratia ſuppono: attritio autem hæc hoc modo ſupernaturalis eſt, & ad illam eſt ſimpliciter gratia neceſſaria, ut omnia dicta probant: debet ergo eſſe ex motivo ſupernaturali. Quale autem ſit hoc motivum, & quomodo ſupernaturale ſit, ſupra diſputando de attritione ſecundum ſe, ſatis declaratum eſt.

De integritate attritionis ad effectum hujus ſacramenti.

Circa tertium de integritate hujus attritionis certum eſt neceſſarium eſſe, ut ſit de omnibus peccatis mortalibus non remiſſis, ſaltem per ſe loquendo: quia unum peccatum non poteſt ſine alio remitti, & per ſe loquendo, nullum poteſt remitti ſine attritione illius, quia pœnitentia omnium peccatorum mortalium eſt per ſe medium neceſſarium ad remiſſionem eorum. Atque hinc fit, ſi quis ſcienter, vel ex ignorantia culpabili omittat attritionem alicujus peccati mortalis, quamvis cæterorum illam habeat (ſuppono enim dividi poſſe) non conſequi effectum ſacramenti, quia unum peccatum non retractatum eſt ſufficiens obex, ſive illud ſit in confeſſione declaratum, ſive ex juſta cauſa omiſſum: quia neceſſarium eſt, ut illud peccatum ſimul remittatur, ſaltem concomitanter, quod fieri non poteſt, quando ejus pœnitentia voluntarie omittitur.

Sufficiatne attritio ad remiſſionem mortalis ſine culpa in confeſſione omiſſi. Sententia negans. Duo vero brevia dubia inquiruntur. Primum eſt, an in eo caſu, quod aliquod peccatum mortale non ſubjicitur clavibus ſine culpa, ſufficiat attritio illius, ſimul cum aliis, ad conſequendum effectum ſacramenti. Quod dubium inſinuat Medin. Cod. de confeſſione qu. de abſolutione ab oblitis: & indicat partem negativam. Quæ poteſt ſuaderi hac ratione: quia ſacerdos directe, & per ſe non abſolvit ab oblitis, cum illa non ſint facta materia ſacramenti: ergo nec poteſt facere ex attrito contritum reſpectu illorum. Et poteſt confirmari quodam exemplo ſimili. Diximus enim ſupra in materia de baptiſmo, ſi quis peccavit ficte accedendo ad baptiſmum, non poſſe poſtea per ſolam attritionem incipere habere effectum baptiſmi, quia cum illud peccatum fictionis non ſubdatur baptiſmo, non poteſt facere ex attrito contritum reſpectu illius: ergo pari ratione in propoſito, quia peccatum oblitum ita eſt extra efficaciam, & (ut ita dicam) extra juriſdictionem ſacramenti confeſſionis, ſicut peccatum fictionis extra efficaciam baptiſmi. Unde confirmatur ſecundo, quia alias ſimplex ſacerdos abſolvens a ſolis venialibus confeſſis, poſſet indirecte remittere mortalia oblita, quod videtur eſſe inconveniens.

Vera ſententia. Contraria tamen ſententia videtur ſupponi ab aliis auctoribus & ſufficienter concludi hac ratione. Quia ſine ullo dubio illa attritio, cum confeſſione formaliter integra, eſt ſufficiens ad conficiendum verum ſacramentum confeſſionis & pœnitentiæ: ſed omne ſacramentum reddit hominem ex attrito contritum reſpectu cujuſcunque peccati, de quo veram attritionem habeat, ſi bona fide accedat, ut ſupponimus; ergo hoc idem faciet hoc ſacramentum. Unde quamvis ex propria ratione, & juriſdictione abſolventis non videatur habere efficaciam abſolutio ſacerdotis circa peccata oblita; tamen ex generali ratione ſacramenti novæ legis, quæ eſt conferre gratiam homini diſpoſito, & non ponenti obicem, habet hoc ſacramentum, ut etiam in eo caſu conferat gratiam, atque adeo ut indirecte, & quaſi per accidens remittat peccatum oblitum, & eodem modo faciat hominem ex attrito contritum etiam reſpectu illius. Non eſt a. ſimile de baptiſmo reſpectu peccati fictionis, quia ſacramentum habet efficaciam reſpectu peccati commiſſi ante Solvuntur argumenta contraria.

ſuſceptionem talis ſacramenti, non vero reſpectu poſterioris peccati, ut eſt peccatum fictionis. Intelligendum vero eſt in ea attritione tunc includi votum ſubjiciendi clavibus in alia confeſſione illud peccatum oblitum: & ideo non eſt inconveniens poſſe hoc modo interdum remitti tale peccatum per ſacramentum miniſtratum a ſimplici Sacerdote, quia non remittitur directe: ſicut poſſet remitti per adminiſtrationem Euchariſtiæ, ſi attritio eſſet putata contritio.

Attritio non ſufficit ad tollendum peccatum in confeſſione inculpabiliter omiſſum, niſi ad illud ſe extendat.

Secundum dubium eſt, ſi in prædicto caſu contingat attritionem non extendi ad peccatum in confeſſione omiſſum inculpabiliter, an nihilominus aliorum attritio ſufficiat ad effectum. Reſpondeo breviter non ſufficere, quia talis attritio non eſt integra, qualis ad hominis juſtificationem neceſſaria eſt. Item quia ibi deeſt in re ipſa medium neceſſarium ad remiſſionem illius peccati obliti, quod eſt interior pœnitentia illius: ergo illud remitti non poteſt: ſine illo autem non poſſunt tolli reliqua: ergo. Item, quia, ſi quis accedat ad Euchariſtiam cum uno peccato mortali, & ſine attritione illius, etiam ex naturali oblivione, vel falſa exiſtimatione inculpabili, non juſtificabitur, ut ſupra ſuo loco oſtenſum eſt: ergo idem eſt in præſenti, quia reſpectu peccati obliti ſacramentum hoc non facit ex attrito contritum ex ſpeciali virtute & inſtitutione, ſed ſolum ex generali inſtitutione ſacramentorum novæ legis. Denique licet ſacramenta faciant ex attrito contritum, non tamen faciunt ex non attrito juſtum, ſive carentia attritionis ſit multorum, ſive unius peccati tantum: quia pœnitentia de omnibus, & de ſingulis peccatis mortalibus neceſſaria eſt.

Poteſt quis nec juſtificari, nec de novo peccare in receptione hujus ſacramenti.

Atque hinc tandem concludo contra Cano, & Vegam, poſſe dari ſtatum medium in receptione hujus ſacramenti, ita ut nec juſtificetur, qui de novo illud recipit, nec de novo peccet. Patet, quia poteſt carere attritione alicujus peccati ex naturali oblivione, vel poteſt invincibiliter ignorare motivum ſuæ attritionis, & exiſtimare eſſe aliud quam vere ſit, vel eſſe ſufficiens quod revera non eſt: tunc enim non peccabit de novo propter ignorantiam invincibilem, nec juſtificabitur propter rationes adductas. Et propter ſimilem rationem dixi in ſuperiori tomo poſſe dari ſimilem ſtatum medium in receptione Euchariſtiæ: & ex ibi dictis hoc poteſt confirmari. Tandem ob eandem cauſam, quando hæc ſacramenta recipimus, certiores ſumus nos non committere novum peccatum, quam per ipſa ſacramenta juſtificari.

SECTIO III.

Utrum ad valorem hujus ſacramenti ſufficiat voluntas confitendi abſque alio dolore peccatorum.

De neceſſitate hujus ſacramenti eſt voluntas confitendi, & obtinendi peccatorum remiſſionem.

PRimo ſtatuendum eſt, de neceſſitate hujus Sacramenti eſſe voluntatem confitendi peccata in hoc ſacramento, & obtinendi abſolutionem eorum. In quo conveniunt omnes Doctores ſtatim citandi. Et ratio eſt, quia hoc ſacramentum recipi non poteſt niſi ab homine adulto: in omni autem ſuſcipiente ſacramentum, ſi uſum rationis habeat, requiritur voluntas ſeu intentio recipiendi ſacramentum. Unde notavit Gabriel d.14. hanc voluntatem non requiri ut partem ſacramenti, ſed ut neceſſariam conditionem ex parte ſubjecti: nam intentio dandi, vel recipiendi ſacramentum, non eſt pars ejus, licet ſit de neceſſitate. Accedit in hoc ſacramento peculiaris ratio, quia, cum ſit voluntarium judicium, requirit voluntariam ſubjectionem rei ad judicem, per quam veluti completur actualis juriſdictio confeſſoris in pœnitentem, vel potius materiæ applicatio: hæc autem voluntaria ſubjectio non fit, niſi per voluntatem ſubjiciendi peccata clavibus, media confeſſione: ergo.

An ſit neceſſaria determinata voluntas pœnitentis reſpectu hujus confeſſoris ad receptionem ſacramenti.

Ex quo inferunt graves auctores, neceſſarium eſſe, ut hæc voluntas determinata ſit reſpectu hujus confeſſoris, ita ut, ſi contingat confeſſorem decipere pœnitentem ſeſe alium fingendo, cui pœnitens exiſtimat ſe ſubjicere & confiteri, nulla fiet confeſſio, nec talis confeſſor poſſit valide abſolvere, quia pœnitens revera non ſe illi ſubjecit, nec reſpectu illius fecit voluntariam accuſationem. Confirmatur ac declaratur, quia hujuſmodi pœnitens, ſi poſtea veritatem intelligeret, non teneretur parere tali confeſſori: ergo nec potuit ab eo ligari, ergo neque abſolvi. Denique talis Sacerdos non audit tunc confeſſionẽ ut judex, quia hoc judicium non eſt coactum, ſed voluntarium, & ideo non eſt quis actu judex, donec alius ſe illi voluntarie ſubjiciat: ergo nec poteſt ſacramentum perficere. Atque ita ſentit Duran. in 4. d.21. q.3. ar.1. Richard. ar.4. q.3. & Adrianus materia de Confeſſ. dub. penult.

Quæ ſententia vera erit, ſi moraliter intelligatur pœnitens ita determinare voluntatem ſuam ad hunc judicem, ut abſolute nolit coram alio agere cauſam ſuam: tunc enim recte procedunt rationes factæ. Tamen ſi pœnitens, quando hic & nunc confitetur, licet exiſtimet hanc perſonam eſſe Petrum, vel Paulum, nihilominus abſolute velit huic Sacerdoti, qui præſens adeſt, confiteri, illud ſufficiet, ut perficiat ſacramentum. Sicut in genere dicitur de ſacramentis, quando occurrit talis error circa materiam, ut non excludat intentionem operandi circa id, quod præſens eſt, non impediri ſacramentum. Unde quoties non conſtiterit de expreſſa voluntate contraria, & abſoluta, ita videtur interpretanda intentio pœnitentis: nam hæc eſt rationabilior, & favorabilior ipſi pœnitenti, qui ſemper intendit, ut valide perficiatur ſacramentum, quantum fieri poſſit. Addit præterea Adrian. in eo caſu, in quo Sacerdos audit peccata pœnitentis eo invito, poſſe illum abſolvere poſtea illo conſentiente, abſque iteratione confeſſionis. Veruntamen, ſi ſolum fuit invitus modo a nobis explicato, neque novus illius conſenſus requiritur: quia, ut dixi, licet erret, vel decipiatur materialiter circa perſonam, non excludit formalem intentionem recipiendi ſacramentum ab hoc Sacerdote. Tamen, ſi ſupponatur prius nullo modo velle huic confiteri, poſtea, per ſe loquendo, neceſſaria eſſet iteratio confeſſionis. Quia vero narratio facta moraliter præſens eſt, ideo per ſolam volũtatem, quolibet ſigno indicatam, ſubjiciendi omnia illa peccata huic judici, ſit quædam virtualis iteratio confeſſionis: & hoc ſenſu verum eſt, non eſſe neceſſariam aliam confeſſionem: quod in multis aliis caſibus accidit, ut videbimus infra tractando de integritate.

Sufficiatne voluntas confitendi propter humanũ motivum ad Sacramenti valorẽ. Sententia negans.

Solet autem circa hanc voluntatem inquiri, an debeat eſſe honeſta, & ſpecialiter, an voluntas confitendi propter humanum motivum, ſcilicet inanem gloriam, vel commodum temporale, ſufficiat ad valorem ſacramenti: nam in cæteris ſacramentis certum eſt ſufficere. In hoc vero id negant Syl. *Confeſſio* 1. q.7. Angel. *Conf.* 1. §.4. & verb. *Vana gloria* §.1. Armilla verb. *Confeſſio* n.4. & nonnulli alii Summiſtæ: quia putant talem confeſſionem eſſe peccatum mortale, quod actu commiſſum in ſuſceptione hujus ſacramenti repugnat valori ejus, quod eſt ſpeciale in illo, ut dicemus. Contrarium tamen tenet Soto d.18. q.3. ar.3. circa finem, & Navarr. in Sum. c.21. n.40. Negant enim, illam voluntatem ex illo fine eſſe peccatum mortale, ſed veniale tantum: quod non repugnat valori ſacramenti. Quæ ſententia per ſe loquendo, vera mihi videtur.

Sententia affirmans per ſe loquendo vera.

Itaque, ut valida ſit confeſſio, neceſſarium eſt, ut illa voluntas non ſit peccatum mortale, ut efficaciter probat ratio facta. Nec ſatis eſt addere limitationẽ, quam Sylv. ſignificat, ſcilicet, niſi pœnitens hanc ipſam voluntatem, & culpam confiteatur: nam tunc, inquit, jam confeſſio eſt integra, & conſequenter valida. Veruntamen, ut jam dicam, ad valorem confeſſionis non ſatis eſt, quod ſit integra, ſed etiam oportet, ut ſit aliquo modo doloroſa, & ex pœnitentia, quod repugnat, ſi illa voluntas actu habetur: & eſt peccatum mortale: tunc ergo ſine dubio nullum ſit ſacramentum, non tam ex defectu intentionis, quam ex defectu eſſentialis materiæ, qui inde conſequitur. Eſt autem hoc ſingulare in hoc ſacramento, & ideo non tenet in hoc argumentum ab aliis ſumptum.

At vero, ſi voluntas illa tantum ſit veniale peccatum, & non excludat ſufficientem attritionem peccatorum mortalium, non repugnabit valori ſacramenti, quia nihil eſſentiale tollit: & quoad hoc procedit optime argumentum ſumptum ex aliis ſacramentis. Poteſt autem recte fieri, ut licet quis moveatur ad confeſſionem ex motivo humano, nihilominus, ſuppoſita illa applicatione, velit omnia neceſſaria ad ſacramẽtum adhibere, quia non vult in eo actu peccare mortaliter. Ad hoc autem non movebitur ex illo motivo humano, ſed aliunde, & ita motivum illud nunquam erit totale in hujuſmodi actu quoad ſpecificationem ejus, ut ſic dicam, quamvis ſit primum movens in illo genere quo ad exercitium & uſum.

uſum. Unde, quod Angelus ſupra ait, ſemper eſſe peccatum mortale facere ob inanem gloriam id, quod per ſe in Dei gloriam inſtitutum eſt, ut eſt uſus ſacramenti, valde rigoroſum eſt, & abſolute falſum, niſi addatur conſtitui ultimum finem in ea inani gloria, aut ea de cauſa omitti aliquid, quod eſt de ſubſtantia actus: nam his ſublatis, ille finis non eſt per ſe objectum grave, quod ad peccatum mortale ſufficiat, nec eſt unde tantam malitiam actioni conferat.

Sitne aliquis internus dolor de eſſentia hujus ſacramenti.

His ergo ſuppoſitis de hac voluntate, difficultas eſt, an præter illam ſit aliquis dolor internus de neceſſitate & eſſentia hujus ſacramenti. Multi enim Theologi negant. Quam opinionem a fortiori tenent, qui putant illam voluntatem ſufficere ad effectum, ut de Scoto, & aliis ſupra diximus. Idem ſentiunt Major 4. d. 14. qu. 2. & ibi Gabr. qu. 2. ar. 1. dum negant dolorem eſſe partem eſſentialem, quod etiam dicit Durand. d. 16. qu. 1. & d. 17. qu. 13. & ibi Paludan. qu. 8. quamvis Paludanus de rigoroſa contritione loqui videatur: Durandus autem ſolum de nomine partis diſputare videtur: nam alioqui docet, confeſſionem ſine dolore factam eſſe iterandam, & hoc ſacramentum non poſſe eſſe informe. Idem cenſeo de Gabriele, & Majore; de Soto vero jam dixi, illum non negare eſſe neceſſarium aliquem dolorem in hoc ſacramento. Et quamvis doceat hoc ſacramentum in abſolutione conſiſtere, non tamen negat eſſe neceſſariam confeſſionem, & accuſationem, atque adeo dolorem aliquem, ut perfici poſſit. Quocirca pauci ſunt Theologi, qui hanc ſententiam expreſſe doceant. Nihilominus tamen fundari poteſt, quia hic dolor non requiritur, ut cauſa extrinſeca ſacramenti, ſicut de præcedenti voluntate dicebamus: nam in eo genere cauſæ ſufficit prædicta voluntas. Neque etiam requiritur, ut intrinſeca pars ſacramenti, quia vel non eſt pars, cum non ſit ſenſibile ſignum, vel non eſt eſſentialis, cum Concilia tantum integralem appellent. Et confirmatur, quia non debemus confeſſionem reddere oneroſam, & obligare homines ad iterandas confeſſiones ſine evidenti ratione; hic autem nulla eſt: nam ſacramenta ſolent eſſe valida, ſi exteriora ſigna integre perficiantur cum voluntate conficiendi ſacramentum, neque eſt obligatio iterandi illa, etiamſi non habuerint effectum; ergo idem dicendũ eſt in hoc ſacramento.

Opinio negans.

Fundamentum.

Nihilominus dicendum eſt, aliquem dolorem eſſe de eſſentia hujus materiæ. Quod ſupra oſtenſum eſt, & eſt fere communis conſenſus Theologorum, ut videre licet in D. Th. 3. par. qu. 84. ar. 1. ad 1. & qu. 86. art. 6. qu. 90. ar. 2. & in 3. & 4. d. 14. qu. 1. ar. 1. quæſtiunc. 1. ad 1. clarius d. 17. qu. 3. art. 4. qu. 4. ubi dicit dolorem & accuſationem eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti. Capreol. 4. d. 16. qu. 2. ar. 3. quem cum aliis refert Covar. in c. *Avila* par. 1. §. 4. n. 13. idem tenet Nav. in c. *fratres* n. 33. de Pœnit. d. 5. & D. Antonin. 3. par. tit. 14. c. 19. §. 5. & alios referunt Vega lib. 9. in Tridentinum c. 17. & Corduba lib. 1. qu. 2. opin. 3. & referemus eos ſect. ſequ. Pauci etiam ex Auctoribus citatis in contraria opinione contradicunt, ut ibi vidimus. Neque etiam fundamenta illius ſententiæ ſunt alicujus momenti, quod enim contritio, vel aliquis dolor internus ſit pars hujus ſacramenti, ſupra oſtenſum eſt, cum autem ſit pars omnino neceſſaria, ſine qua ſacramentum validum eſſe non poteſt, merito eſſentialis dicitur. Neque Cocil. Trident. aut Florentin. dicunt hanc partem ita eſſe integralem, ut non ſit etiam eſſentialis. Sed dicunt id quod eſt certum & generale omnibus partibus materialibus hujus ſacramenti, ſcilicet requiri ad integritatem ſacramenti, & perfectam peccatorum remiſſionem: non tamen propterea negant, aliquam, vel aliquas ex his partibus eſſe eſſentiales, ſeu ſimpliciter neceſſarias ad valorem ſacramenti. Alias etiam confeſſio peccatorum non eſſet eſſentialis, quod aperte falſum eſt, cum accuſatio ſit de eſſentia judicii de peccatis: atque eadem ratione contritio eſt eſſentialis tanquam omnino neceſſaria ad veram accuſationem huic judicio neceſſariam.

Sententia affirmans vera.

Explicantur verba Concil. Trid. & Flor.

Unde eſt magnum diſcrimen inter dolorem, & ſatisfactionem: nam ſatisfactio ſolum eſt neceſſaria ad quandam perfectionem hujus judicii, quę eſt punitio ſeu compenſatio delicti quoad reatum pœnæ temporalis: dolor vero requiritur ad ſubſtantiam ipſius judicii, & ad primarium finem ejus, qui eſt abſolutio a culpa. Deinde ſatisfactio non neceſſario ſupponitur ad formam hujus ſacramenti, ſed regulariter poſt ſacramentum eſſentialiter perfectum adjungitur: dolor vero, ſicut accuſatio, neceſſario ſupponitur ad ſacramentalem formam, eſtque natura ſua neceſſaria ad veritatem ejuſdem formæ: in omni autem ſacramento, materia, quæ hujuſmodi eſt, neceſſaria ac eſſentialis exiſtit: idem ergo erit in hoc ſacramento. Unde ad confirmationem illius ſententiæ reſpondemus, ſatis evidenti ratione oſtendi, neceſſitatem alicujus doloris ad veritatem confeſſionis: ideoque neque fruſtra, neque gratis hanc obligationem imponi pœnitenti. Neque oportet in hoc ſervari omnimodam ſimilitudinem inter hoc ſacramentum, & alia, quorum materia eſt mere exterior & ſenſibilis, quia non conſiſtit in aliquo actu humano, qui ad ſuum eſſe & ad formalem rationem ſuam requirat aliquem actum interiorem, qui conjunctus exteriori, conſtituat ſenſibile ſignum tali ſacramento proportionatum: in hoc autem ſacramento hoc invenitur, quia materia ejus in hujuſmodi humanis actibus poſita eſt.

Diſcrimen inter dolorem & ſatisfactionem.

SECTIO IV.

Quiſnam dolor ſeu attritio ſit de neceſſitate & valore hujus ſacramenti.

PRima ſententia eſt non eſſe neceſſariam deteſtationem efficacem cum abſoluto dolore & propoſito non peccandi, ſed diſplicentiam quamcunque cum velleitate non peccandi ſufficere ad valorem ſacramenti. Ita tenet Cajet. tom. 1. Opuſc. tract. 5. q. 5. quem ſequuntur Victoria in Sum. n. 144. Cano par. 7. Relect. Ledeſma 2. p. 4. qu. 8. ar. 1. dub. 4. & qu. 31. ar. 2. ſignificant Palud. d. 17. qu. 8. Sylveſt. *Confeſſio* 1. qu. 23. Fundamentum eſt, quia de eſſentia confeſſionis ex parte pœnitentis ſolum eſt, ut confeſſio habeat veram rationem accuſationis integræ; ergo ſolus dolor requiritur, qui neceſſarius eſt, ut confeſſio fiat per modum veræ accuſationis: ſed ad hoc ſufficit quæcunque diſplicentia, etiamſi inefficax ſit; ergo. Addit Cajet. contritionem non eſſe partem hujus ſacramenti ſecundum ſe, ſed ut relatam ad confeſſionem, & ut eſt ſpontanea voluntas recompenſandi ad arbitrium ſacerdotis: ſed ad hoc ſufficit ille imperfectus dolor; &c. 1. Sententia.

Secunda opinio eſt, requiri quidem efficacem deteſtationem peccati, ſufficere tamen naturalem, ſeu ex motivo humano. Quam tenet Soto d. 18. qu. 3. art. 3. & Navarr. in Summ. c. 9. n. 10. & in c. *Fratres* de Pœnit. d. 5. n. 35. Fundamentum eſt idem, quod præcedentis. Nam talis dolor ſufficit ad veram accuſationem, & ſicut confeſſio naturale quid eſt, ita poteſt ſufficere dolor naturalis ad ſubſtantiam ſacramenti, ſicut in aliis materia & forma naturale quid eſt. Requiritur tamen efficax dolor, quia alias poſſet eſſe cum illo placentia peccati. 2. Sententia.

Hæ vero duæ ſententiæ ita ab aliquibus limitantur, ut intelligendæ ſint, quando pœnitens ex ignorantia cum illo ſolo imperfecto dolore confitetur: nam, ſi ex certa ſcientia ita confiteatur, dicunt, fieri non poſſe, ut talis confeſſio valida ſit, cum pęnitens videat ſe accedere ponendo obicem ſacramẽto, & conſequẽter peccando mortaliter. Quæ ſententia ſeu limitatio duobus adhuc modis intelligi poteſt juxta duos ignorantię modos, ſcil. vincibilis, & invincibilis. Erit ergo tertia ſententia, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe veram attritionem ad valorem ſacramenti, per accidens autem poſſe ſufficere exiſtimatam, etiamſi ex ignorantia vincibili illa exiſtimatio proveniat, quæ a nova mortali culpa non excuſet. Ita videntur ſentire Paludanus & alii d. 17. ubi Capreolus qu. 2. art. 3. Rich. ar. 2. q. 8. ad 5. Durandus q. 13. licet non ſatis ſe explicent. Sentiunt etiam Soto, Sylveſter & Cano ſupra, & Navarr. in Sum. c. 9. n. 2. & Covarr. in c. *Alma mater* 1. p. §. 4. n. 3. Fundamẽtum pręcipuum eſt, quia nõ ſunt obligandi pęnitentes ad iterandas confeſſiones, ubi non conſtat evidenter de obligatione. Atque ita fundantur, quia hæc ſententia eſt benignior & favorabilior. Et poteſt ita explicari: quia ſententia, quæ non continet intolerabilem errorem, etiamſi injuſta ſit, non eſt nulla: ſed abſolutio, quæ cadit in ejuſmodi confeſſionem, non continet intolerabilem errorem, quia ex ignorantia profecta eſt: ergo non eſt nulla: ergo ad valorem ſacramenti 3. Sententia.

menti ſufficit ille modus doloris,exiſtimationis, & confeſſionis. Accedit, quod in aliis ſacramentis carentia diſpoſitionis etiam ex culpa non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti: neque in hoc ſemper erit.

4. Sententia. Quarta & ultima ſententia erit,attritionem exiſtimatam ſufficere, dummodo adhibita ſit ſufficiens diligentia,& conſcientiæ examinatio,ac propterea ex ignorantia inculpabili exiſtimatio orta ſit. Ita ſentit Petr. Soto, Aliique auctores,qui putant dari poſſe ſacramentum pœnitentiæ validum, & informe, ut minimum hoc affirmant.Et ſignificat D.Th. in 4.d.14.qu.3. art.4. ad 1. & alios referam ſect. ſequ. Fundamentum hujus opinionis eſt fere idem,quod præcedentis,addendo, oportere illam ignorantiam eſſe invincibilem, ut excuſet hominem ab actuali culpa mortali: nam cum illa non poteſt eſſe validum hoc ſacramentum,ut ſæpe in ſuperioribus tactum eſt. Nec poteſt dici,non continere intolerabilem errorem illam ſententiam, quæ abſolvit hominem peccantem actu mortaliter:merito autem id dicitur de illa ſententia, quæ abſolvit hominem bona fide, & cum morali diligentia confitentem:nec veriſimile eſt Chriſtum Dominum amplius poſtulaſſe ab homine ad valorem hujus ſacramenti. Et declaratur amplius in hunc modum. Nam ſententia, quæ fertur ſecundum allegata & probata bona fide,valida eſt:ſed ſuppoſita hac confeſſione,fertur abſolutio ſecundum allegata & probata, bona fide, quantum humano modo fieri poteſt; ergo erit valida. Nam licet hoc judicium quodammodo divinum ſit, tamen quatenus ſit inter homines, humano modo perfici debet.Confirmatur ſecundo, nam qui ſic confitetur, non tenetur poſtea illam confeſſionem iterare; ergo implevit præceptum divinum de confeſſione; ergo fecit confeſſionem validam, verumque ſacramentum recepit, quia præceptum divinum ad hoc obligat. Antecedens patet,quia non poteſt humano modo aliter impleri præceptum, quam cum hac exiſtimatione probabili, & inculpabili, alias nunquam conſcientiæ poſſent eſſe pacatæ & ſecuræ de confeſſione rite facta. Unde, cum materia hujus ſacramenti conſiſtat in actibus humanis,& partim internis, de quibus non poteſt homo habere evidentiam,non videtur veriſimile impoſitum eſſe præceptum de tali actu, niſi quatenus cadit in humanam cognitionem probabilem, facta morali diligentia; ergo veriſimile eſt non aliter fuiſſe inſtitutam materiam hujus ſacramenti. Et confirmatur tertio a ſimili: nam eſſentialis materia hujus ſacramenti quoad actum exteriorem eſt confeſſio integra; & tamen non requiritur, ut in re ſemper ſit integra,ſed in exiſtimatione inculpabili pœnitentis:nam, ſi diligentiam moralem adhibeat, & putet ſe confiteri omnia quæ commiſit,licet aliquid omittat,valida eſt confeſſio; ergo eadem proportione judicandum eſt de materia quoad actum internum, nimirum ita requiri actionem,ut, ſi inculpabiliter exiſtimetur, quamvis in re non ſit,ſufficiat. Ultimo confirmant hanc ſententiam fere omnia fundamenta aliarum opinionum:& illud præcipue,quod hæc diſpoſitio ſufficit ad veram accuſationem,ex corde, & bona fide factam,propter quam maxime hic dolor poſtulatur. Atque hæc ſententia inter omnes, quas retuli, probabilior eſt.

Attritionem veram & ſupernaturalem de omnibus mortalibus eſſe de eſſentia hujus ſacramenti, vera ſententia.

Dicendum nihilominus eſt attritionem veram, ac ſupernaturalem de omnibus peccatis mortalibus in confeſſione declaratis, quorum pœnitens conſcientiam habet, eſſe de eſſentia hujus ſacramenti. Hanc ſententiam ſub his terminis pauci Theologi proponunt:eam tamen ſupponunt omnes, qui negant dari ſacramentum pœnitentiæ informe,præſertim Gabriel d.17.qu.1. ar.1. dub. 2. circa med. & Adrian. qu.5. de Confeſs. Major d. 17. qu.9.Medin.Cod.de Confeſſ.qu. de confeſſione ficta iteranda, & alii citandi ſect. ſequ. Favet etiam interdum D. Thom. & nonnulli alii, ut ſtatim dicam: & ex parte Syveſt. verb. *Confeſſio* 1. qu. 22. Probatur autem primo

Concil. probatur ex Trid. generaliter ex Concil.Trid. ſeſſ.24. Nam in c. 1. dicit, contritionem eſſe partem hujus ſacramenti, quod ſupra explicuimus intelligendum eſſe de parte eſſentiali. Statim vero in cap. 4. declarans hanc partem illius ſacramenti, ſolum illos modos contritionis ponit, qui per ſe etiam ſufficiunt ad effectum ſacramenti, nihil omnino diſtinguens inter diſpoſitionem ad effectum, & partem ſacramenti; ergo ſentit eandem attritionem requiri ad conficiendum ſacramentum, quæ ad effectum conferendum ſufficiat. Secundo probatur ratione generali, quia Probatur ratione. materia ſacramenti talis eſſe debet, ut quantum eſt ex parte ejus, ſufficiat ad veritatem formæ ſacramenti: ſed in præſenti, ut materia ſit talis, neceſſaria eſt illa attritio; ergo illa revera pertinet ad eſſentialem materiam. Major ex terminis videtur per ſe nota, quia veritas formæ eſt de eſſentia ejus,& quia ex illa pendet efficacia, & conſequenter ſignificatio practica ſacramenti, quod etiam in omnibus ſacramentis videre licet. Minor declaratur, quia non poteſt judex juſte & efficaciter abſolvere reum,niſi ex vi accuſationis,& diſpoſitionis ille ſe exhibeat abſolutione dignum; ſed forma ſacramenti illud ſignificat in hoc ſacramento; ergo ad veritatem ſuam requirit, ex parte accuſationis & materiæ, illam attritionem,quæ ex ſe ſatis ſit ad prædictam ſignificationem, & efficaciam formæ,Et confirmatur,ac declaratur: nam, cum hoc ſacramentum per ſe primo ſit ad remittendum actuale peccatum, illi directe repugnat actuale peccatum, commiſſum in ipſo ſacramento; ergo illa diſpoſitio, quæ per ſe neceſſaria eſt, ut ipſa accuſatio & confeſſio fiat ſine novo mortali crimine, eſt etiam per ſe neceſſaria ad valorem ſacramenti, & ad efficaciam formæ; ergo. Tandem confirmo, quia eſſentialis materia ex Chriſti inſtitutione petenda eſt:hæc autem inſtitutio,vel auctoritate certa, vel ratione convenienti ex aliis principiis fidei colligenda eſt: omnes autem aliæ opiniones nulla nituntur auctoritate certa,huic autem multum favet Concil. Trident. &, ſpectato fine hujus ſacramenti, & formæ ejus, hæc inſtitutio eſt convenientior,ut rationes factæ declarant; ergo merito credimus hanc fuiſſe Chriſti inſtitutionem.

Attritionem ad valorem ſacramenti debere includere efficacem voluntatem non peccandi de cætero.

Deinde probatur dicta ſententia, per ſingulas partes in ea propoſitas diſcurrendo. Et in primis, quod talis attritio debeat eſſe efficax, & includens, non tantum velleitatem, ſed etiam abſolutam voluntatem non peccandi de cætero, docuit expreſſe Cajetanus ſibi contrarius in Summa verb. *Confeſſio ex parte confeſſi iteranda*. Tenent etiam Gabr. Major, Adrian. & Medina citati ſect. præced. circa fin. & Petr. Soto lect. 3. de Confeſs. ſumiturque ex eodem loco Concilii Tridentini dicentis, ta- Probatur ex Trid. lem eſſe neceſſarium dolorem, *qui voluntatem peccandi excludat*, id eſt, cum quo voluntas peccandi ſimul eſſe repugnet: alioqui, quamvis contingat hominem habere dolorem,& non habere actualem voluntatem peccandi, ſi tamen dolor talis non eſt, ut ex ſe non repugnet ſimul eſſe cum tali voluntate, revera non eſt dolor, qui excludit illam voluntatem, ſed aliunde contingit illa carere. At vero, quoties diſplicentia de peccato talis eſt, ut ex ſe habeat adjunctam ſolam velleitatem non peccandi, quantum eſt ex ſe, non excludit voluntatem peccandi: quia voluntas peccandi, & velleitas non peccandi optime poſſunt eſſe ſimul; ergo talis diſplicentia inſufficiens eſt etiam ad valorem hujus ſacramenti.

Præterea argumentor ratione, quia incredibile per ſe Ratione idem oſtenditur. eſt, eam confeſſionem eſſe validam, quæ eſt cum actuali propoſito iterum peccandi mortaliter, & cum actuali complacentia peccati commiſſi: ſed hujuſmodi propoſitum & complacentia eſſe poteſt cum illa imperfecta deteſtatione ſeu velleitate, ut per ſe conſtat, quia illi actus non ſunt repugnantes: ergo illa non eſt ſufficiens ad valorem hujus ſacramenti: ſi enim illa ſufficeret,quidquid cum illa conjungeretur, non eſſet contra eſſentiam ſacramenti. Secundo,hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum judicii; ergo intelligi debet juxta formam & tenorem veri judicii, de cujus ratione eſt,ut ſi ſit evidenter injuſtum, & continens intolerabilem errorem,ſententia in illo lata, ſit prorſus nulla: illa autem confeſſio facta illo modo talis eſt, ut in illam non poſſit cadere forma huius ſacramenti,niſi cum evidenti injuſtitia, & intolerabili errore; ergo talis ſententia ſeu forma erit ſemper nulla: ergo & illa materia eſt inſufficiens ad hoc ſacramentum conficiendum. Tertio, hoc poteſt probari, quia credendum eſt, ita inſtituiſſe Chriſtum Dominum hoc ſacramentum, ſicut neceſſarium & expediens futurum

rum erat ad uſum ejus: ſed confiteri peccata ex certa ſcientia cum illo dolore inefficaci, & velleitate nunquā poterat eſſe expediens ad uſum hujus ſacramenti, neque conferre aliquid poterat ad ſalutem animarum; ergo.

Differentia inter baptiſmū, & pœnitētiam quantum ad internum dolorem.

Dices: hac ratione probaretur, ablutionem baptiſmi ſuſceptam prava intentione, vel cum effectu peccati non eſſe materiam ſufficientem ſacramenti, quia non poteſt eſſe expediens ad ſalutem animæ. Sed hoc non eſt ſimile, quia in baptiſmo interior diſpoſitio ſuſcipientis non eſt pars ſacramenti, ſed ſola ablutio exterior, ut eſt a miniſtro intendente perficere ſacramentum, & ut ſic eſt indifferens, & independens ab effectu miniſtri, ſeu ſuſcipientis. At vero in hoc ſacramento diſpoſitio interior eſt pars ſacramenti, & exterior confeſſio non eſt ſufficiens pars, niſi ut procedens ab interna deteſtatione peccati: ſi autem procedit a ſolo illo dolore imperfecto, præſertim cognito, eſt per ſe mala, & inſufficiens ad juſtam abſolutionem de peccato; ergo non eſt veriſimile inſtituiſſe Chriſtum hanc tanquam ſufficientem materiam hujus ſacramenti. Tandem confirmo, quia dolor, qui non excludit voluntatem peccandi, revera non ſufficit ad veram accuſationem. Denique illa ſententia non ſatisfacit dictis Conciliorum, & Sanctorum, qui, ubicunque de hac materia loquuntur, hujuſmodi confeſſiones omnino rejiciunt, ut ſacrilegas, & inſufficientes.

Non ſufficere ad valorem hujus ſacramenti dolorem ex motivo mere humano conceptum.

Secundo loco probatur non ſufficere dolorem conceptum ex motivo mere naturali, ſed neceſſariam eſſe attritionem ſupernaturalem. Quod ſentiunt Doctores paulo antea citati. Et non obſcure indicavit Concil. Trident. cum dixit eſſe Spiritus S. donum. Et idem ſentit D. Th. qu. 84. art. 1. Nam poſtquam in ſolut. ad 1. dixit, materiam eſſentialem hujus ſacramenti conſiſtere in actibus pœnitentis, ſubdit in ſolut. ad 2. hos actus originem ducere ex inſpiratione interna: quia in hoc ſacramento materia non exhibetur a miniſtro, ſed a Deo interius operante.

Prima ratio.

Ratio vero in primis eſſe poteſt, quia, ſi dolor procedat ex motivo mere naturali, & humano, quantum eſt ex ſe, non avertit voluntatem ab affectu culpæ, ſed ad ſummum continet ab actu externo: unde non ſufficit ad veram accuſationem coram Deo, ſed potius videbitur illa eſſe narratio quædam periculi proprii, aut incommodi. Si vero actus ille eſt ex aliquo motivo honeſto, & virtutis, tamen mere naturali, etiam eſt inſufficiens ad veram attritionem, quam deſcribit, & requirit Concil. Trid. quod eſt in hac materia potiſſimum fundamentum. Eſt etiam inſufficiens ad propriam accuſationem de peccato, Deo factam: nam, licet proxime fiat confeſſori, tamen revera principaliter Deo fieri debet. Præterea hæc pars videtur manifeſta, quando pœnitens ſuam diſpoſitionem bene novit (de illo enim, qui ignorat, poſtea dicemus.) Nam ille, qui hoc modo confitetur, accedit cum actuali conſcientia, & voluntate peccandi mortaliter; ergo non eſt ſufficienter diſpoſitus ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum. Antecedens probatur ex ſupra dictis, quia ille accedit indiſpoſitus ad effectum ſacramenti; ergo peccat mortaliter ita accedendo voluntarie, ſicut dicto modo accedit. Conſequentia vero probatur ex dictis: quia de ratione & eſſentia hujus ſacramenti eſt, ut pœnitens accedat deteſtando efficaciter omne peccatum mortale, atque adeo ſine actuali complacentia alicujus peccati mortalis.

Secunda ratio.

Secundo ex Cajetano ſupra confirmatur, & explicatur hæc ratio, quia hujuſmodi pœnitens ſciens, & videns repræſentat ſe ſacerdoti tanquam inabſolubilis, ſeu omnino abſolutione indignus; ergo de ſe non ſufficit illa diſpoſitio ad valorem ſacramenti hujus. Cujus rationis vis ita explicatur. Quia, cum pœnitens accedit ita diſpoſitus, vel occultat confeſſori hanc diſpoſitionem, ſeu potius indiſpoſitionem ſuam, & ſic confeſſio eſt nulla, quia non eſt integra: vel proponit confeſſori ſuam diſpoſitionem, & ſic ſuamet confeſſione teſtificatur ſe eſſe indignum abſolutione; ergo incredibile eſt hujuſmodi accuſationem, & teſtificationem in hoc ſacramento factam ſufficere ad valorem abſolutionis in eodem foro. Sicut enim impœnitens coram Deo eſt incapax remiſſionis peccati, ita impœnitens in hoc foro, eſt incapax abſolutionis in eodem foro; ergo talis abſolutio nulla eſt, & conſequenter ipſa materia eſt inſufficiens. Tertio, quia

Tertia ratio.

vel hæc ſententia intelligit eſſe neceſſariam abſolutam & efficacem deteſtationem omnium omnino peccatorum: & ſic eſt impoſſibilis, quia illius peccati, quod pœnitens committit accedendo cum tali diſpoſitione a ſe cognita, non poteſt habere efficacem deteſtationem, quandoquidem eſt in actuali voluntate illius: vel intelligit eſſe neceſſariam hujuſmodi deteſtationem de peccatis præteritis, non vero de illo quod actu committit: & hæc eſt voluntaria diſtinctio, quia non eſt major ratio de uno, quam de alio, cum non minus ſit materia hujus ſacramenti unum, quam aliud.

Evaſio.

Sed dicet aliquis, hæc argumenta non procedere in eo caſu, quo pœnitens actualiter non peccat accedendo ad confeſſionem cum tali diſpoſitione cognita. Quod accidere poteſt altero è duobus modis. Primo, ſi invincibiliter exiſtimaret illam diſpoſitionem eſſe ſufficientem, non tantum ad ſacramentum, ſed etiam ad effectum ſacramenti: ſecundo ſi exiſtimaret non eſſe peccatum accedere ad ſacramentum ſine diſpoſitione ad effectum. Reſpondetur, hujuſmodi confeſſionem factam cum hac ignorantia, præſertim priori modo, pertinere potius ad punctum ſequens: ubi diſputabimus, an hæc materia hujus ſacramenti neceſſario ſit attritio vera, vel ſufficiat putata. Nam in dicto caſu illa deteſtatio, cum exiſtimetur ſufficiens diſpoſitio ad effectum ſacramenti, merito dici poteſt exiſtimata attritio, vel etiam contritio ſaltem extrinſece, ſeu per informationem gratiæ acquirendæ per ſacramentum: itaque de hoc modo diſpoſitionis ibi dicemus. Poſterior autem modus ignorantiæ, præter quam quod moraliter vix accidere poteſt, ita ut a peccato excuſet, omnino eſt per accidens, & nihil refert ad valorem confeſſionis: quia nec moraliter confert ad modum doloris, neque ad modum accuſationis. Quod dupliciter declaratur. Primo, quia ille dolor de peccato, mere humanus & naturalis, per ſe eſt inſufficiens duplici titulo ſæpe tacto, ſcilicet quia non avertit de ſe voluntatem a peccato, ſeu ab affectu peccati; quod autem hic & nunc propter ignorantiam, vel exiſtimationem aliquam voluntas actu non peccet, eſt per accidens, & non mutat qualitatem materiæ, vel diſpoſitionis: & quia hujuſmodi dolor non ſufficit ad veram accuſationem peccati coram Deo: non enim omnis narratio peccati proprii cum aliquo dolore habet rationem accuſationis, ut per ſe conſtat; ergo ille modus doloris intrinſece eſt inſufficiens ad valorem hujus ſacramenti, neque propter illam ignorantiam poteſt fieri ſufficiens. Quæ rationes, licet efficacius procedant de ſecundo modo ignorantiæ, etiam ad primum poſſunt applicari. Denique hæc concluſio ex omnibus dicendis magis conſtabit.

Accedens ad ſacramentum ſine diſpoſitione ad effectum non recipit ſacramentum.

Attritionem veram eſſe neceſſariam ad hoc ſacramentum, & non ſufficere exiſtimatam, præſertim vincibiliter.

Tertio probatur altera pars aſſertionis, nimirum hanc attritionem veram & realem neceſſariam eſſe, & non ſufficere exiſtimatam, præſertim exiſtimatione vincibili, quæ non excuſet a culpa mortali. Quam partem, præter auctores ſupra citatos, indicavit Bonav. d. 17. 2. par. ar. 2. qu. 3. Nec Durand. aut Richard. ſupra citati contradicunt, nec etiam Navarr. nam in Sum. c. 9. n. 16. affirmat, eum, qui confitetur non adhibita debita diligentia, & ob id aliquod peccatum omittit, teneri ad confeſſionem iterandam, quia culpa ſua integritatem omiſit, quod veriſſimum eſſe, infra oſtendam. Unde colligo hoc generale principium, qui culpa ſua, præſertim mortali, omittit aliquid per ſe neceſſarium ad valorem hujus ſacramenti, committere eſſentialem defectū, ideoque facere confeſſionem nullam & iterandam: hac enim de cauſa qui culpabiliter omittit integritatem, tenetur confeſſionem iterare, eadem enim vel major ratio eſt de quacunque alia parte neceſſaria. Conſtat autem veram attritionem per ſe loquendo, neceſſariam eſſe: nam hoc ut minimum probant, quæ hactenus circa præcedentes partes diximus. Et Concil. Florentin. & Tridentin. hoc ſatis expreſſe docent. Nam cum Florentinum ait, dolorem de peccato commiſſo eſſe primam partem ſacramenti, non de putato dolore, ſed de vero loquitur: dolor enim tantum putatus, non eſt dolor: ſicut quando ait, confeſſionem, & ſatisfactionem eſſe partes, de vera confeſſione, & ſatisfactione loquitur. Concilium idem Tridentinum hoc diſerte declaravit, definiens hunc dolorem,

Principiū notatu dignum.

rem, & aſſignans ejus motivum, & originem, quam ex dono Spiritus S. habet, & alia ſimilia, quæ non cadunt niſi in talem dolorem de peccato, qui vera ſupernaturalis attritio, vel contritio ſit; ergo hæc neceſſaria eſt, ſaltem per ſe loquendo. Imo, ſi hoc modo neceſſaria non eſſet, neque illius exiſtimatio neceſſaria eſſet, ſed ſufficere poſſet alius dolor, etiam ſi de illo cognoſceretur non eſſe veram attritionem: quia, ut ſupra in ſimili dicebam, falſa illa exiſtimatio per ſe non eſt bona diſpoſitio, neque auget illam: unde neque etiam eſt pars ſacramenti; ergo per ſe non poteſt poſtulari, ſed ad ſummum ut excuſet ab aliqua culpa. At vero, ſi attritio vera non eſſet per ſe neceſſaria ad hoc ſacramentum, non eſſet ulla culpa illam omittere etiam voluntarie; ergo exiſtimatio ejus non eſſet neceſſaria ad excuſandum a culpa; ergo ſine cauſa poſtularetur.

Objeſt. Dices, quamvis non ſit per ſe neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, eſſe per ſe neceſſariam ad effectum, & ex hac parte cadere ſub obligationem, & propterea etiam, quando illa in re deeſt, neceſſariam eſſe exiſtimationem ejus, quæ excuſet a culpa. Sed contra hoc eſt: nam

Enodatur. licet de invincibili exiſtimatione id poſſet ſuſtineri: tamen de vincibili, de qua nunc agimus, nullo modo, quia hæc non excuſat a culpa, ut ſupponimus; ergo ſine cauſa poſtulatur. Nam quod excuſet a tanta vel tanta culpa, id eſt, magis ſeu directe voluntaria, parum refert, ſi ſemper ſiſtimus in latitudine culpæ mortalis. Alioqui idem eſſet in integritate, & quolibet alio defectu ſimili, quod eſt contra principium poſitum, & contra omnem rationem, abſque ullo probabili fundamento: nam cum hujuſmodi pœnitens ſit notabiliter negligens in examinanda ſua conſcientia, & pœnitentia, nullam habet legitimam excuſationem, ob quam dicamus dolorem illum acceptari a Deo, vel a Chriſto inſtitutum eſſe, ut ſufficientem, cum alias Concilia abſolute requirant veram attritionem.

Quod enim alii auctores ajunt, hoc deſervire ad pacificandas conſcientias, nullius momenti eſt, tum quia non eſt bona pax, quę in errore fundatur: tum etiam, quia potius poteſt eſſe occaſio negligentiæ in præparanda conſcientia ad confeſſionem debito modo. Accedit præterea, quod in moralibus & apud Deum ejuſdem culpæ eſt aliquid committere ex negligentia culpabili, & ex cognitione, ſolum enim differt in voluntario magis vel minus perfecto: ſi ergo ille dolor imperfectus, & cognitus non eſt verus, nec ſufficiens, nec culpabiliter ignoratus ſufficiens erit. Cur enim ex illa negligentia debet peccator illud commodum reportare, ut ſibi ſufficiat imperfectus dolor, qui ſatis non eſſet, ſi poſt examinatam conſcientiam ſuam illum cognoſceret? Præterea, in moralibus non minus excuſat paſſio vehemens, quam ignorantia negligens: at vero, ſi pœnitens ob vehementem paſſionem & affectũ ad peccatum, ſolum habeat diſplicentiam imperfectam, & hoc ipſum fateatur, non propterea facit confeſſionem validam; ergo nec propter ignorantiam vincibilem eſſe poteſt valida talis confeſſio. Maxime, quia neceſſe eſt, ut talis confeſſio ſit non integra, quia ille homo dum ſic confitetur, actu mortaliter peccat, & cum alioqui non advertat culpam, quam tunc committit, non poteſt illam confiteri, cumque totum hoc fundetur in negligentia, & ignorantia culpabili, non ſit ſine culpa; ergo talis confeſſio eſt etiam culpabiliter non integra, & conſequenter inſufficiens, ut poſtea videbimus. Adde quod de illo peccato vix poteſt ullus dolor, etiam imperfectus, haberi. Denique hæc pars a fortiori conſtabit ex ſequenti.

In moralibus idem eſt aliquid ex negligentia culpabili, ac cognitione omittere.

Confeſſio ſine vera attritione culpabiliter putata, non eſt integra.

Confeſſionem ex attritione humana factam, etiamſi invincibiliter ſupernaturalis exiſtimetur, eſſe nullam.

Quarto probandum eſt, adeo eſſe neceſſariam veram attritionem ſupernaturalem ad ſubſtantiam hujus ſacramenti, ut illa deficiente, exiſtimata non ſufficiat, etiamſi invincibilis ignorantia intercedat. Quod, præter auctores ſupra citatos, docuit Ruard. art. 3. contra Lutherum. Et præcipue ſuadetur argumento ſumpto ex Conc. Trident. & his quæ ſupra dixi. Nam Concilium eandem attritionem, & eiſdem verbis requirit, ut partem ſacramenti, & ut diſpoſitionem ad effectum ejus: ſed ſupra oſtendimus in ratione diſpoſitionis non ſufficere attritionem ſolum exiſtimatam, etiam invincibiliter: ergo neque in ratione partis ſufficit. Deinde, quia Concilium dicit illam attritionem, quæ eſt pars, eſſe donum Spiritus S. quod etiam dixit D. Th. ſupra citatus: at vero in attritione exiſtimata, neque ipſe dolor eſt donum Spiritus S. quia ſupponitur eſſe imperfectus, & mere naturalis, neque etiam exiſtimatio, quia eſt deceptio quædam: ergo. Præterea, quia Concilia dicunt, vinum v.gr. eſſe materiam Euchariſtiæ, nemo dicere poteſt, acetum invincibiliter putatum vinum, aliquando ſufficere. Neque ſolum in materia, quæ eſt res ſenſibilis, ſed etiam in materia, quæ eſt actus humanus, hoc verum habet: ut in ſacramento Ordinis, ſi materia eſſentialis eſt actus calicis, vel patenæ, etiam ſi quis invincibiliter putet ſe tetigiſſe, ſi revera non tetigit, nihil factum eſt: quia ignorantia humana non mutat materiam, nec Deus ſupplet eſſentialem defectum ob privatum errorem; ergo idem cum proportione eſt in præſenti dicendum. Ratio vero ſeu congruentia inſtitutionis illa eſt præcipue, quia ad veritatem formæ hujus ſacramenti per ſe neceſſaria eſt attritio vera, & non putata quomodocunque, quia ſine illa non poteſt homo revera, & cum effectu abſolvi.

Nec ſufficit reſpondere, ad veritatem hujus formæ ſatis eſſe aptitudinalem ſignificationem, id eſt, abſolvere, quantum eſt ex ſe. Nam, licet hoc ſit verum reſpectu alicujus impedimenti, ſeu cauſæ extrinſecæ, aut per accidens: tamen reſpectu propriæ materiæ, & per ſe requirit actualem efficaciam gratiæ, & hanc ſignificat (per ſe etiam loquendo) ex vi verbi, *Abſolvo*: ergo ex ſe requirit materiam proportionatam ad veritatem talis verbi, & ſignificationis. Denique confirmatur, quia ignorantia invincibilis ſolum poteſt operari excuſationem culpæ: quod hic non eſt ſatis: nam quærimus veritatem materiæ: alias etiam ignorantia invincibilis juris ſufficeret, quod nemo dicet. Nam, ſi quis ſciens, & videns confiteretur ſine vera attritione, cum dolore aliquo ex ſolo motivo humano, quantumvis excuſaretur a culpa, putans illam confeſſionem ſufficere, nihilominus verum ſacramentum non reciperet, quia ex certa ſcientia veram materiam non apponit; ergo excuſatio a culpa non ſatis eſt.

Ad veritatem formæ pœnitentiæ nõ ſufficit aptitudinalis ſignificatio.

Unde in hoc eſt magna differentia inter dolorem, & integritatem confeſſionis, ex qua argumentum in contrarium ſumebatur, eo quod integritas interdum videtur ſuppleri per ignorantiam invincibilem: eſt autem longe diverſa ratio, quia eſſentialis materia eſt confeſſio formaliter integra, non materialiter, ſeu quæ ſit de omnibus peccatis, ſolum quatenus poſt debitam diligentiam memoriæ, & conſcientiæ occurrunt tanquam neceſſario confitenda, quæ integritas per hanc negationem recte explicatur, ut in ea nullum peccatum mortale culpabiliter taceatur: cujus ſignum eſt, quia ex quacunque alia cauſa excuſetur homo a culpa tacendo aliquod peccatum, ſive illa cauſa ſit vera, ſive ex invincibili ignorantia juris exiſtimata, ſufficit, etiamſi peccatum, quod omittitur non ſit oblitum, ſed cognitum. At vero in interiori dolore non ita eſt, ſed materia neceſſaria quoad hanc partem eſt attritio vera, & in reipſa exiſtens. Et ratio differentiæ aſſignari poteſt, quia confeſſio per ſe & natura ſua pendet, tum ex memoria peccatorum, tum etiam ex aliis circumſtantiis moralibus, quas concurrere oportet, ut neceſſaria ſit: nam ille actus abſolute & nude ſumptus, non eſt ſemper expediens, neque aptus, ut ſub neceſſitate præcipiatur, niſi debitis circumſtantiis veſtiatur. Et ideo formalis integritas materiæ multum pendet ex conſcientia, & memoria pœnitentis. At vero pœnitentia interior abſolute & ſimpliciter bona, eſt expediens, imo & per ſe neceſſaria ad remiſſionem peccatorum: & ideo non ita pendet ex pœnitentis opinione, ut per illius exiſtimationem etiam inculpabilem ſuppleatur.

Differentia inter dolorem & integritatem cõfeſſionis.

Quod poteſt a ſimili declarari ex neceſſitate ejuſdem impœnitentiæ interioris ad remiſſionem peccati. Nam, quia pœnitentia interior eſt neceſſaria neceſſitate medii ad remiſſionem peccati, non ſufficit exiſtimatio ejus ad ſupplendum illius defectum: licet enim fortaſſe talis exiſtimatio excuſet a nova culpa, non tamen ſupplet, neque applicat medium neceſſarium ad talem effectum. Ita ergo, quia pœnitentia interior, quæ ſit vera contritio vel attritio, eſt neceſſaria neceſſitate medii ſeu materiæ ad conſtituendum hoc ſacramentum, ſi illa deſit, exiſtimatio ejus, quantumcunque excuſet a culpa, non poteſt

Similitudo inter confeſſionem exteriorem & attritionem.

teſt ſupplere defectum ejus. Quocirca, potius in hoc eſt aliqualis ſimilitudo inter confeſſionem exteriorem, & attritionem, quod ſicut abſque vera exteriori confeſſione peccati non poteſt fieri hoc ſacramentum, ita nec ſine vera attritione interiori: & ſicut illa non ſuppletur per exiſtimationem, ita neque hæc: nam, ſi quis bona fide, ſeu abſque culpa ſua abſolvatur ſine prævia confeſſione, non propterea fiet ſacramentum. Item, ſicut confeſſio, quæ fit de aliquibus peccatis, aliis juſta excuſatione omiſſis, eſt quidem ſufficiens materia, ita etiam attritio de peccatis confeſſis eſt per ſe ſufficiens materia, imo illa ſola pertinet proprie ad hanc partem materialem, ut ſtatim dicemus. Ac denique ſicut confeſſio illa, quæ ex juſta cauſa fit de quibuſdam peccatis & non de aliis, ita eſt ſufficiens, ut non ſatisfaciat per ſe pro peccatis non confeſſis, ſed relinquat neceſſitatem illa confitendi debito tempore: ita etiam interior pœnitentia de omnibus peccatis etiam non confeſſis, neceſſaria eſt, ut remitti poſſint. Illud ergo exemplum de confeſſione potius confirmat hanc ſententiam, quam illam impugnat.

Satisfit argumentis contrariarum opinionum.

Atque ita manet non ſolum confirmata hæc pars, verum etiam ſoluta fundamenta oppoſitæ ſententiæ. Nam præcipuum erat illud, quod ſumebatur ex integritate. Cætera vero omnia, quæ in hoc nitebantur, quod homo tunc adhibet humanam diligentiam, & excuſatur a culpa, & ex intentione ſua facit veram accuſationem: hæc, inquam, & ſimilia parum probant: quia, licet hoc judicium humanum videatur, tamen revera eſt divinum, nam in eo homo ſe gerit ut inſtrumentum & miniſter Dei: veritas autem & ſubſtantia divini judicii non eſt poſita in humana exiſtimatione, ſed in conformitate ad rem ipſam: & ideo, licet illa videatur eſſe vera accuſatio, tamen in re ipſa, & apud Deum non eſt. Et ob eandem cauſam, licet illa exiſtimatio excuſet a culpa, non ſufficit ad veritatem talis judicii ſeu ſacramenti. Denique, Deus non exigit ab homine exiſtimatam pœnitentiam, ſed veram, ideoque qui tantum habet exiſtimatam, licet forte excuſetur a culpa, in re tamen non implet illud præceptum, & ideo ſemper manet obligatio illud implendi, quoties conſtiterit illam exiſtimationem falſam fuiſſe: ita ergo dicendum eſt de præcepto confeſſionis ita doloroſæ, ut ex vera attritione procedat. Nam hoc eſt quoddam divinum pręceptum determinans modum pęnitentiæ, veram tamen pęnitentiam ſub tali modo ab homine exigens: & ideo, qui in re illam non exercet, licet per ignorantiam excuſetur a tranſgreſſione, re tamen vera illud non implet, ideoque per ſe & ex vi talis præcepti ſemper manet obligatio illud implendi.

Cani evaſio.

Reſpondent vero Cano, & alii, manere quidem obligationem implendi, quantum ad id quod defuit, nimirum quoad attritionem addendam, non vero quoad confeſſionem iterandam, quæ jam integra facta fuit. Sed hoc non recte dicitur, tum quia attritio non eſt utcumque præcepta in lege nova, ſed ut pars hujus ſacramenti: illa vero attritio, quæ poſtea haberi poteſt, non eſt pars ſacramenti: vanum enim, & improbabile videtur quod quidam ajunt, illam eſſe partem ſacramenti, ex eo ſolum, quod cadit in peccata jam confeſſa; conſtat enim hoc eſſe falſum, quia talis attritio nec per ſe ſenſibilis eſt cum ſit mere interna, nec conjungitur alicui ſigno ſenſibili, quo manifeſtetur, & ſenſibilis fiat: nam confeſſio, quæ præceſſit, non indicat dolorem, qui poſtea ſubſequitur, cum non ſit effectus ejus, ſed mere per accidens adinvicem ſe habeant: & ideo hæc pars talis eſt, ut natura ſua præcedere debeat confeſſionem, vel comitari: non ergo ſatis eſt, ut cadat in peccata jam confeſſa. Alioqui quoties contritio reperitur circa peccata confeſſa, ſemper eſſet pars ſacramenti, haberetque effectum ex opere operato: quod veriſimile non eſt, cum illa confeſſio mere per accidens ſe habeat ad illam contritionem, neque ſit ſignum ejus. Igitur non ſatisfacit quis in dicto caſu ſuæ obligationi habendo attritionem, niſi per aliquam confeſſionem talium peccatorum, eam ſubjiciat, & conjungat clavibus Eccleſiæ, ut fiat pars ſacramenti. Atque ſimile argumentum fieri poteſt ex parte confeſſionis, quia non quæcunque confeſſio præcipitur, ſed illa, quæ ex vera attritione procedat, & ſit vera accuſatio coram Deo: talis autem confeſſio facta non fuit, licet facta fuerit exterior narratio peccatorum: ergo manet ſemper obligatio iterandi confeſſionem. Item præcipitur talis confeſſio, quæ ſit pars ſacramenti in actu: non eſt autem pars actu, quæ non eſt unita parti eſſentiali, qualis in præſenti eſt vera attritio: ergo ob hoc etiam per illam confeſſionem non impletur hoc divinum præceptum, etiam quoad ipſam confeſſionem: quia hæc duo, ſcilicet, confeſſio, & dolor ex vi præcepti hujus ſacramenti non præcipiuntur ut disjuncta, & ſeparata, ſed ut conjuncta, & conſtituentia unam materiam ſenſibilem, & eſſentialem hujus ſacramenti. Quando ergo confeſſio non ita fit, licet forte excuſatio intercedat per ignorantiam, ſemper manet, ex vi neceſſitatis hujus ſacramenti, obligatio ad iterandam confeſſionem eorundem peccatorum mortalium.

Præcluditur. Attritio ſubſequēs confeſſionem peccatorum non eſt pars ſacramenti.

Ignorantia excuſans a culpa ob cōfeſſionem indebite factā frequentius excuſat ab iteranda confeſſione.

Dico autem ſemper, *quantum eſt ex vi præcepti, & neceſſitate ſacramenti*: quia in caſu, de quo loquimur, moraliter loquendo, frequentius accidit, ut ignorantia, quæ prius excuſavit a culpa, quando confeſſio ſine debito valore facta eſt, ſemper poſtea excuſet ab iteranda confeſſione illorum peccatorum. Atque hoc ſufficit ad vitandum, quod contraria ſententia nobis objiciebat de turbanda pace, & quiete conſcientiarum: nam ad hanc pacem & quietem ſufficit illa bona fides, cum qua quiſpiam confeſſus eſt ex inculpabili ignorantia, nam cum eadem poteſt eſſe ſemper quietus abſque ſcrupulo iterandi confeſſionem, niſi caſu accidat poſtea veriorem rerum notitiam comparare, quæ plane oſtendat priorem deceptionem, & bonam fidem auferat: tunc enim nullum eſt inconveniens, quod ablata excuſatione, urgeat obligatio talia peccata confitendi: neque hoc eſt contra quietem, ſed potius ad generandam veram conſcientiæ pacem confert. Poteſt autem hoc facile accidere, quando prior excuſatio orta fuit ex ignorantia juris, quia hæc poteſt facile percipi, & mutari: quando vero orta fuit ex ignorantia facti (in quo caſu nunc maxime loquimur) rariſſime id continget. Eſt enim homini perdifficile ſuā internam diſpoſitionem prout in re eſt cognoſcere: & ideo, ſi eo tempore, quo illam exercet, per ignorantiam invincibilem fallitur, & putat eſſe attritionem, cum non ſit: quomodo poſtea, illa jam tranſacta, melius eam cognoſcit, intelligetque ſe deceptum fuiſſe? Itaque ob hanc cauſam, practice loquendo, aut nunquam, aut rariſſime inſurget illa obligatio abſque excuſatione, quantum attinet ad neceſſitatem præcepti: quantum vero ſpectat ad neceſſitatem medii, tollentur per accidens illa peccata per alias confeſſiones validas, aut per contritionem.

Attritionem univerſalem de mortalibus confeſſis eſſe neceſſariam.

Quinto loco probanda eſt ultima pars in noſtra ſententia propoſita, nimirum neceſſariam eſſe talem attritionem, quæ univerſalis ſit de omnibus peccatis mortalibus confeſſis. Ad quam intelligendam revocandum eſt in memoriam, quod ſupra de contritione, & attritione traditum eſt: nam illa prior ſemper eſt univerſalis de omnibus peccatis ex vi motivi: hæc autem ita poteſt eſſe de uno peccato, ut non ſit de omnibus. Et ideo de vera contritione non eſſet neceſſaria hæc pars: nam ſi confeſſio fiat ex vera contritione, regulariter etiam fiet ex dolore, qui formaliter cadat in omnia peccata confeſſa, ac proinde ex hac parte ſufficiat ad valorem ſacramenti: quod ſtatim amplius declarabimus. At vero attritio poteſt eſſe de uno peccato, ut dixi, & non de omnibus, neque formaliter, neque virtute: & ideo addimus, neceſſariam eſſe univerſalem attritionem de omnibus peccatis confeſſis, ſive illa habeatur generatim per unum actum ſub aliquo generali motivo, ſive ſpeciatim de ſingulis peccatis ſub propriis & ſpecialibus motivis. Ratio autem eſt, quia confeſſio debet eſt integra de omnibus peccatis mortalibus, ita & attritio debet eſſe integra de eiſdem peccatis: quia ſine attritione integra non poſſet confeſſio eſſe integra in ratione veræ accuſationis ſacramentalis, ut ex hactenus dictis ſatis patet. Atque ex hac ratione intelligi poteſt, ex vi materię hujus ſacramenti ſolum eſſe neceſſariam univerſalem attritionem de omnibus peccatis confeſſis, quamvis ad effectum ſacramenti requiratur attritio univerſalis de omnibus peccatis mortalibus commiſſis, & nunquam per veram pęnitentiam retractatis, ut dicemus ſectione ſequenti. Sunt autem hæ duæ univerſalitates attritionis ſeparabiles. Nam poteſt quis habere plurima peccata, quam in confeſſione aperiat, ut v.gr. quando aliquorum obliviſcitur: ergo

tunc

tunc poſſet eſſe attritio univerſalis de omnibus peccatis confeſſis, & non de omnibus, quæ in re exiſtunt.

Attritio de mortalibus in confeſſione omiſſis non eſt pars ſacramenti.

Dicimus ergo per ſe loquendo, neceſſarium eſſe, ac ſufficere veram attritionem de omnibus peccatis confeſſis, quia hæc neceſſaria eſt, & ſufficit ad integram accuſationem, etiamſi non ſe extendat ad ea peccata, de quibus non fit confeſſio. Imo, licet contingat aliqua peccata taceri in confeſſione, & de illis haberi veram attritionem, illa non erit pars ſacramenti, licet ſit diſpoſitio ad effectum. Patet, quia neque informat confeſſionem, nec fit ſenſibilis per illam, ſed mere interior manet: non eſt ergo pars ſacramenti ſenſibilis, nec conjungitur clavibus, ut per eas elevetur ad ſignificationem & efficaciam ſacramentalem. Dices. Ergo, ſi quis ex juſta cauſa taceat aliquod peccatum in confeſſione, cujus memoriam habet, quamvis illius nullam attritionem habeat, dummodo eam habeat de his, quæ confitetur, erit valida confeſſio: quod eſt aperte falſum. Reſpondetur negando ſequelam: nam is, qui confitetur, ex generali lege ſacramentorum tenetur non ponere obicem effectui ſacramentali: ille autem, ſi habet conſcientiam peccati, tenetur agere pœnitentiam illius, proportionatam ſacramento, & ex illo capite tenetur etiam ille penitens dolere de peccato illo, quod in confeſſione tacet: quia licet tunc non requiratur dolor ad accuſationem ejus, eo quod non ſit futura: eſt tamen neceſſarius ad tollendum obicem, & digne ſuſcipiendum ſacramentum: ac proinde, ſi voluntarie omittatur, in ipſa confeſſione actuale peccatum committitur, quod repugnat valori hujus ſacramenti, ut ſæpe diximus. Et ideo ſolum poteſt contingere caſus ille, quando ex naturali oblivione, & peccatum aliquod in confeſſione omittitur, & attritio etiam ad ipſum non extenditur, vel formaliter ex intentione operantis, vel virtualiter ex vi motivi, quia videlicet non eſt univerſale, ſed particulare.

Eſt tamen neceſſaria ad ejus valorem.

Sitne confeſſio nulla, quando attritio vera ſolum de quibuſdam peccatis confeſſis & non de omnibus habetur.

Sed quæret rurſus aliquis: An ſi contingat confeſſionem fieri cum vera attritione aliquorum peccatorum, non tamen omnium etiam illorum, quæ in confeſſione dicuntur, confeſſio nulla ſit. Poteſt autem caſus hic moraliter contingere, ut ſi pœnitens tantum habeat ſingulares attritiones peccatorum prout ea ſigillatim confitetur, & de uno peccato doleat propter turpitudinem ejus: de alio vero propter infamiam, vel aliud temporale detrimentum; vel de uno efficaciter, & cum abſoluto propoſito emendæ, de alio vero minime, ſed per diſplicentiam tantum inefficacem. Videtur enim ex dictis ſequi talem confeſſionem ſemper eſſe nullam, quia deeſt illi materia eſſentialis, quæ eſt univerſalis attritio, vera & efficax.

Si ex ignorantia culpabili fiat, nullum recipitur ſacramentum, ſecus ſi ex inculpabili.

Nihilominus dicendum exiſtimo non ſemper eſſe nullam talem confeſſionem, ſed diſtinctione utendum eſſe. Nam, ſi pœnitens ſciens & videns, vel ex ignorantia culpabili mortaliter, talem attritionem omittat hujus peccati mortalis, quod eſt materia neceſſaria talis confeſſionis, tunc confeſsio erit nulla: ſi autem illa omiſsio contingat ex ignorantia, vel inadvertentia inculpabili, confeſsio non erit ſimpliciter nulla, ſed ſolum tenebitur aliquis peccatum illud iterum confiteri, cujus veram attritionem non habuit, ſi defectum commiſſum poſtea recognoſcat. Exiſtimo enim quoad hanc partem ita eſſe judicandum de univerſitate attritionis, & ejus defectu, ſicut de integritate confeſsionis, ejuſque defectu. Nam attritio, quatenus eſt pars hujus ſacramenti, confeſſioni copulatur, quia & per illam ſenſibilis fit, & propter ejus veritatem requiritur: igitur cum ea etiam ſervat proportionem, quantum ad neceſſitatem in ratione partis. Sicut ergo confeſſio illa, in qua peccatum aliquod omnino tacetur ob inculpabilem oblivionem, valida eſt, licet materialiter non ſit integra, ita confeſſio illa, in qua peccatum aliquod abſque vera attritione aperitur, mutila quidem eſt quoad illam partem, quia ſecundum eam non eſt vera & ſacramentalis confeſſio: nihilominus tamen mutilatio illa materialis tantum eſt, quia inculpabiliter fit: ergo non reddit confeſſionem nullam, quia ea non obſtante, quoad cætera manet confeſſio vera, quia ex vera attritione facta eſt, & formaliter integra, quia nihil cum culpa tacetur, aut ſine debito modo dicitur. Ergo eadem ratione illa attritio eſt tunc ſufficiens ad veritatem ſacramenti, quia eſt vera & ſupernaturalis, & de omnibus peccatis rite confeſſis, ſeu quæ pœnitens hic & nunc potuit ita confiteri, ut ex ſola confeſſione illorum ſacramentalem confeſſionem, & formaliter integram faciat.

Carentia ergo attritionis circa alia peccata ſolum eſt defectus quidam materialis integritatis, qui non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti. Etenim, ſi peccata illa fuiſſent omnino oblita tam in confeſſione, quam reſpectu doloris, quia videlicet ad illa nullo modo extenderentur, confeſſio fuiſſet valida, ut ſupra dictum eſt: ergo a fortiori, licet fuerint oblita, ut ſic dicam, reſpectu veræ attritionis, & non reſpectu exterioris confeſſionis, ſeu narrationis, ſi oblivio æque naturalis & inculpabilis fuit, confeſſio erit valida. Eadem vero ratione ac proportione tenebitur quis, per ſe loquendo, iterum confiteri illa peccata, quæ ſine ulla vera attritione narravit, non minus quam ſi illa omnino dicere omiſiſſet propter oblivionem: quia perinde eſt non confiteri aliquod peccatum debito modo eſſentiali, & ad veritatem accuſationis neceſſario, ac omnino non confiteri illud. Unde, ſi omnia peccata illo modo dicta fuiſſent, omnium confeſſio iteranda eſſet: ergo idem eſt proportionaliter quoad partem, quia quoad illam, ut dixi, non fuit ſacramentalis confeſſio, neque ad integritatem ejus pars illa pertinuit. Denique quia ille pœnitens tenetur poſtea habere attritionem talis peccati, non tantum abſolute, ſed ut partem ſacramenti: non poteſt autem eſſe ſacramenti, quod præceſſit, propter rationes ſupra in ſimili puncto tactas: ergo oportet ut iterum conjungatur confeſſioni peccati, quæ ſit vera pars alterius ſacramenti. Ex his ergo ſatis conſtat qualis dolor ſit de ſubſtantia hujus ſacramenti, & quid de aliis opinionibus adductis ſentiendum ſit, quomodove illarum fundamentis ſit ſatisfaciendum.

Primum autem ſic confeſſum ſine dolore debet iterum pœnitens confiteri.

An neceſſe ſit attritionem formaliter concurrere, & antecedere confeſſionem.

Formalē dolorem neceſſario debere concurrere ad ſacramentalem confeſſionem.

Nonnulla vero ſuperſunt brevia dubia explicanda. Unum eſt, an neceſſe ſit hujuſmodi attritionem formaliter concurrere: & an tempore, vel ſaltem natura debeat antecedere confeſſionem ipſam. In qua re duo videntur mihi certa. Primo neceſſarium eſſe, ut formalis dolor, qui ſit contritio, vel attritio, qualis a nobis deſcripta eſt, concurrat ad ſacramentalem confeſſionem mortalium peccatorum: hoc enim ut minimum probant omnia, quæ hactenus adducta ſunt: & ſine dubio Conc. Florentinum, & Tridentinum cum aſſignant materiales partes hujus ſacramenti, aperte loquuntur de formali dolore, ſeu deteſtatione per pœnitentiam. Item eſt optima ratio, quia hic formalis actus pœnitentiæ eſt per ſe neceſſarius ad remiſſionem mortalis peccati, ut ſupra oſtenſum eſt: quæ neceſſitas maxime occurrit, quando quis juſtificari vult de peccatis, quæ actu recogitat: hoc autem fit in hoc ſacramento, quia confeſſio non fit ſine recogitatione peccatorum, & in ordine ad eorum remiſſionem: ergo merito ita eſt inſtitutum, ut formalem aliquam pœnitentiam eſſentialiter requirat: maxime cum vera accuſatio de peccato apud Deum ſine pio animi dolore fieri non poſſit. Ex quo obiter colligo contritionem, vel attritionem propter pœnas inferni, aut aliud univerſale motivum, licet formaliter terminetur ad unum peccatum particulare, virtute comprehendere omnia peccata mortalia: nihilominus tamen in ordine ad confeſſionem neceſſariam eſſe contritionem, vel attritionem, quæ formaliter terminetur ad omnia peccata, de quibus fit confeſſio, quia hujuſmodi formalis pœnitentia eſt per ſe neceſſaria de peccatis commiſſis, & ad eorum veram accuſationem. Non oportet tamen, ut ad ſingula peccata ſpecialiter terminetur per repetitionem plurium actuum: quia hoc nec ad veram pœnitentiam, neque ad veram accuſationem neceſſarium eſt: ſed ſufficit dolor univerſalis de omnibus peccatis confuſe conceptis, qui virtute extendatur ad ſingula, prout de illis accuſatio fit in virtute talis doloris.

Dolor ex univerſali motivo virtute ſe extendit ad omnia mortalia.

Attritio non eſt neceſſe ut terminetur ad ſingula peccata.

Poteſt dolor tempore antecedere confeſſionem.

Secundo eſt certum poſſe quidem dolorem hunc tempore antecedere ipſam confeſſionem, non tamen id eſſe neceſſarium, ſed aliquando poſſe comitari confeſſionem ipſam. Prior pars conſtat, quia juxta communem uſum, confeſſionem antecedit cogitatio peccatorum, quæ optime fit, ſi cum vero animi dolore fiat: poſtea vero fit

ro ſit confeſſio in virtute talis recogitationis, & doloris. Contingere autem poteſt, ut in actuali confeſſione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, ut nullum internum dolorem tunc actu exerceat. Item poteſt accidere, ut dum abſolutio conceditur, nullus iteretur dolor, vel ob naturalem diſtractionem, vel ob aliam cauſam, & nihilominus ſacramentum illud ſine dubio validum eſt, & confeſſio ſufficiens, quia moraliter illi conjungitur dolor, qui præceſſit, & virtute ſua illam confeſſionem informat: poteſt ergo interdum dolor tempore antecedere confeſſionem. Solum oportet advertere ſemper eſſe neceſſarium, ut talis dolor internus ex intentione pœnitentis formali, vel virtuali, ad confeſſionem referatur: quod fit quoties quis peccata recogitat, & de eis dolet, ut ea confiteatur, vel præbet ſignum ſui doloris in ordine ad confeſſionem faciendam, ſeu abſolutionem obtinendam, ac denique quoties quis dolet de peccatis cum expreſſo propoſito illa confitendi, ex cujus virtute poſtea confeſſionem facit, nam quilibet ex his modis ſufficit ad veram accuſationem: aliqua vero hujuſmodi relatio neceſſaria eſt, quia intentio ſacramenti, & partium ejus in ordine ad conſtitutionem illius, neceſſaria eſt ad ſacramentum conficiendum.

Debet tamen formaliter, vel virtualiter ad confeſſionem referri.

Non eſt neceſſe ut attritio tempore antecedat confeſſionem.

Altera vero pars, ſcilicet, quod hæc temporalis anteceſſio doloris ſimpliciter neceſſaria non ſit, probatur facile: quia non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, ut recogitatio illa tempore antecedat: poteſt enim in rigore fieri in ipſa confeſſione, ſi ob eam cauſam non timeatur periculum oblivionis alicujus materiæ neceſſariæ. Item, quamvis recogitatio antecedat, poteſt fieri ſine ulla interna pœnitentia, quæ haberi poſtea poteſt in ipſa actuali narratione peccatorum, quod ſatis omnino eſt ad veram confeſſionem faciendam: ergo poteſt contritio tempore comitari confeſſionem, etiamſi nullo modo præcedat duratione. Nam ordine naturæ dici poteſt hic præcedere, quia illa confeſsio, quatenus eſt accuſatio, a tali dolore procedit.

An neceſſe ſit, ut dolor ſaltem natura confeſſionem antecedat.

Hinc vero difficultas oritur, an hæc anteceſsio ſecundum naturæ ordinem neceſſaria ſit ad valorem confeſſionis, & conſequenter, an omnino neceſſarium ſit, ut contritio non ſit poſterior confeſsione, ſed ad minimum cum illa tempore concurrat. Videtur enim ex dictis ſequi, neceſſarium eſſe, ut contritio de peccato ſaltem natura ſit prior, quam ejus confeſsio: quia neceſsitas contritionis in præſenti eſt, ut confeſsio veram rationem accuſationis habeat, ad hoc autem neceſſe eſt, ut confeſſio ex contritione procedat: ergo oportet, ut contritio ordine naturæ antecedat. Unde ulterius videtur ſequi, neceſſarium eſſe, ut contritio non ſubſequatur confeſſionem, ſed ad minimum coexiſtat illi, quia prioritas naturæ ſaltem requirit coexiſtentiam cauſæ cum effectu: nam hæc cauſalitas ad quandam efficientem pertinet. In contrarium vero eſt, quia juxta communem uſum fidelium tam pœnitentium, quam confeſſorum poſt abſolutam confeſſionem peccatorum omnium, ſolent excitari ad generalem contritionem peccatorum eorundem, & ad exhibenda ſigna ejuſdem contritionis, ſeu doloris, idque cenſetur ex hac parte ſufficiens, ut rite & recte detur abſolutio, ſive dolor antea præceſſerit, ſive non. Dico ergo, hoc etiam ſatis eſſe ad veritatem ſacramenti. Ratio eſt, quia, licet tota prior narratio peccatorum, quatenus tempore anteceſſit contritionem, nondum habuerit completam rationem accuſationis, ut ratio prius facta convincit: tamen, quatenus poſtea informatur per conſequentem contritionem, & ut ſic informata ſubjicitur clavibus ab ipſomet pœnitente poſtulante, vel expectante abſolutionem, ſufficienter conſummatur in ratione accuſationis ſacramentalis: hoc ergo ſatis eſt ad veritatem ſacramenti.

Satis eſſe ut habeatur ante abſolutionem.

Sit ne propoſitum non peccandi de ratione attritionis neceſſariæ ad valorem ſacramenti.

Prior opinio affirmans. Medina.

Poſterior opinio negans.

Ulterius vero dubitabit aliquis: an propoſitum non peccandi ſit etiam de ratione hujus attritionis neceſſariæ ad ſacramentum. In quo duæ videntur eſſe extremæ ſententiæ. Prior eſt affirmans æque neceſſarium eſſe propoſitum, ac dolorem. Quod ſentit Medina Cod. de Confeſſ. q. de Confeſſione ficta iteranda. Et favent illi Concilium Florentinum, & Tridentinum. Nam Florentinum ait, primam partem hujus materiæ eſſe contritionem, ad quam pertinet dolor de peccato cum propoſito non peccandi de cætero: quod etiam dicit Concilium Trident. cap. 4. Alia vero ſententia nec virtuale propoſitum requirit. Quod ſentiunt auctores citati in opinione impugnata ſect. præcedente circa finem: & aperte Soto diſt. 17. qu. 1. art. 2. dum ait, confeſſionem nunquam eſſe fictam ex defectu propoſiti, ſi tamen pœnitens ſuum defectum confiteatur.

Propoſitum non peccandi virtuale ſufficere ad ſacramentum.

In confeſſione mortalis requiritur formale propoſitum.

Nec ſatis eſt confiteri talem defectum.

Dicendum vero exiſtimo, propoſitum ſaltem virtuale eſſe de eſſentia hujus ſacramenti. Hoc conſtat ex ſupra dictis, quia abſoluta, & efficax deteſtatio peccati eſt de eſſentia hujus ſacramenti: conſtat autem hujuſmodi efficacem deteſtationem includere ſaltem virtuale propoſitum nunquam ſimile committendi. Unde ulterius addo, ſi confeſſio ſit de mortalibus peccatis, per ſe loquendo neceſſarium eſſe propoſitum formale vitandi illa, quia revera tale propoſitum eſt per ſe loquendo neceſſarium ad habendam veram pœnitentiam, & attritionem de tali peccato, ut ex dictis conſtat. Unde fit, ut ſi aliquis ſciens & videns confiteatur de hujuſmodi peccato ſine tali propoſito, & in ea diſpoſitione velit abſolutionem recipere, ſine dubio graviter peccet, & conſequenter ſacramentum ſit nullum, juxta principia ſupra poſita. Nec refert, quod ſuum defectum confiteatur (quidquid Soto dicat) quia illa confeſſio ſit cum actuali complacentia, vel commiſſione mortalis peccati, & ex hac parte eſt omnino nulla. A poſteriori etiam poteſt ſumi morale ſignum: nam qui videt ſe non habere propoſitum, & non vult illud efficere, ſignum eſt nec propoſitum virtuale habere: nam hoc habito, & poſita dicta advertentia, facillimum eſſet habere formale. Unde nihil eſt magis uſitatum in adminiſtratione hujus ſacramenti, quam exigere a fidelibus propoſitum cavendi peccata, præſertim mortalia.

Formale propoſitũ non eſt tã neceſſariũ ac dolor præſertim in confeſſione venialium.

Ultimo vero addo, formale propoſitum non videri mihi tam neceſſarium, quam formalem dolorem, & maxime quando materia eſt venialis. Unde ſi quis bona fide vere deteſtetur peccatum, quod confitetur, & non advertat ad formale propoſitum in futurum, ita ut in omittendo non peccet, exiſtimo ſacramentum eſſe validum, & ſufficere propoſitum virtuale in dolore incluſum. Ratio eſſe poteſt, quia Conc. Trid. loquens de attritione, non tam expreſſe requirit formale propoſitum, ſed ſolum dolorem illum, qui voluntatem peccandi excludat: prædictus autem dolor revera excludit hanc voluntatem, cum excludat virtuale propoſitum contrarium. Item, quia attritio formaliter conſiſtit in dolore, ſeu retractatione peccati commiſſi, & cum confeſſio conſiſtat in accuſatione de commiſſo peccato, maxime intrinſece requirit deteſtationem ejuſdem peccati: unde diſpoſitio in futurum non videtur eſſe tam intrinſeca: & ideo non videtur eſſe omnino eadem ratio.

An propoſitum obediendi confeſſori in omnibus ſit de neceſſitate contritionis, ut eſt pars ſacramenti.

Ultimo expeditur ex dictis aliud dubium, quod hic tractari ſolet, videlicet, an propoſitum obediendi confeſſori in omnibus ſit de neceſſitate contritionis, ſeu attritionis, quæ eſt pars eſſentialis hujus ſacramenti. Ad hoc enim breviter dicendum eſt. In tantum eſſe hoc propoſitum neceſſarium, in quantum continetur in univerſali propoſito ſervandi omnia mandata: in iis enim, quæ confeſſor præcipere poteſt, pœnitens tenetur obedire, & conſequenter habere animum, & propoſitum obediendi, & ſervandi hoc præceptum, ſicut cætera. Duo autem ſunt quæ confeſſor præcipere poteſt: primum pertinet ad ſatisfactionem pro pœna debita peccatis commiſſis, de qua poteſtate, & obligatione illi reſpondente, dicam infra in materia de ſatisfactione. Secundum eſt pertinens ad debitam diſpoſitionem, vel emendationem in futurum, in quo fere nihil novum poteſt confeſſor præcipere, ſed explicare potius & proponere pœnitenti id, quod alias ipſe facere tenetur, ut quod reſtituat, vel occaſionem tollat, & c. ut bene notavit Sylveſt. verb. *Reſtitutio* 5. §. 7. Nam, ſi quid poteſt confeſſor ex ſua poteſtate addere, totum reducitur ad impoſitionem ſatisfactoriæ pœnitentiæ. An vero in hujuſmodi rebus, quas confeſſor faciendas proponit, teneatur pœnitens ſequi judicium, vel opinionem confeſſoris, vel potius e contrario confeſſor teneatur conformari opinioni pœniten-

nitentis, dicemus infra agentes de obligationibus confeſſoris, & de modo quo ſe gerere debet circa pœnitentem.

SECTIO V.

Utrum confeſſio poſſit eſſe informis ex defectu doloris.

Variis modis poteſt dici confeſſio informis. HÆc quæſtio annexa eſt præcedenti, & ex principiis poſitis expediri facile poteſt, & ideo hoc loco tractanda eſt, ſicut tractatur a Doctoribus in 4. d. 17. Confeſſio ergo informis variis modis dici poteſt. Primo illa, quæ non informatur vera ſacramentali forma: & hoc modo non eſt dubium, quin poſſit dari confeſſio informis, ut ſi ſacerdos poſt auditam confeſſionem nolit abſolvere, vel non cum debita intentione, &c. ex qua confeſſione conſtat non fieri ſacramentum. Secundo dici poteſt confeſſio informis illa, quæ ex quocunque defectu eſſentiali inſufficiens eſt ad conficiendum ſacramentum, ſive ex defectu integritatis, ſive doloris, ſive juriſdictionis, &c. & hoc etiam modo conſtat confeſſionem poſſe eſſe informem. Sed de his modis nunc non agimus. Tertio poteſt confeſſio dici informis, quia dum fit, ſeu ante abſolutionem non informatur gratia, ſeu vera contritione perfecta: & hoc modo etiam per ſe notum eſt, dari poſſe confeſſionem informem. De quo etiam modo non agimus, quia conſtat confeſſionem hanc eſſe ſufficientem ad conficiendum ſacramentum, & in fine ejus formari per effectum illius. Quarto ergo, & ad rem, confeſſio informis vocatur, ex qua verum efficitur ſacramentum adveniente ſacramentali forma, & tamen etiam poſt illud receptum informis manet, quia non eſt ſufficiens ad effectum ſacramenti conſequendum: & de hac ſunt opiniones.

1. Sententia. Prima ergo ſententia negat poſſe dari hujuſmodi confeſſionem informem. Cujus fundamentum eſt, quia diſpoſitio ipſa, ſeu attritio, quæ ſufficiens eſt ad conſequendum ſacramenti effectum eſt pars eſſentialis ejuſdem ſacramenti, & ideo non poteſt confici tale ſacramentum, quin recipiatur in ſubjecto diſpoſito, & conſequenter in illo habeat effectum, atque ita formatum ſit. Primus modus defendendi hanc opinionem. Hæc vero ſententia duobus modis defendi poteſt. Primo aſſerendo veram & ſupernaturalem contritionem, vel attritionem in re exiſtentem eſſe de eſſentia ſacramenti, ſicut etiam eſt neceſſaria ad effectum. Et hoc modo defendunt illam Gabriel, Major, Adrianus, & Medina ſupra citati. Et aperte eam docuit D. Th. in 4. d. 23. q. 1. art. 4. q. 2. Secundo, aſſerendo e contrario attritionem exiſtimatam ex ignorantia invincibili neceſſariam eſſe, & ſufficere, non ſolum ad ſubſtantiam, ſed etiam ad effectum ſacramenti. Et hoc modo defendit hanc ſententiam Veg. lib. 13. in Trident. cap. 26. 34. & 36. Sed hic poſterior modus a nobis jam rejectus eſt. Secundus defendendi modus.

Secunda ſententia eſt, poſſe dari verum ſacramentum pœnitentiæ validum quoad ſubſtantiam, & informe quoad effectum ob defectum contritionis. Hanc opinionem tenuit D. Th. in 4. 17. qu. 3. art. 4. qu. 1. ubi idem ſentit Capreol. q. 1. art. 3. ad 4. cont. 2. concluſ. & ibidem Rich. & Palud. q. 8. Conſentiunt etiam Cajet. Soto, Cano, Ledeſma, Sylveſt. Navar. & Covar. citati in fine ſect. 3. & in principio ſectionis præcedent. Fundamenta generalia his omnibus auctoribus ſunt, vel quia in aliis ſacramentis omnibus dari poteſt aliquando ſacramentum validum, & informe: vel quia contraria opinio eſt nimis rigoroſa. Nam ex illa ſequitur, ſæpe obligari fideles ad iterandas confeſſiones, nunquamque in hoc poſſe eſſe quietos, cum non magis certi ſint vere fuiſſe confeſſos, quam fuiſſe juſtificatos. Neutrum autem ex his fundamentis ſolidum eſt. Nam quoad primum aſſignari poteſt clara differentia, quam indicavit D. Th. dict. d. 23. quia in nullo ſacramento contritio ipſa, quæ eſt diſpoſitio ad gratiam & removet obicem, eſt eſſentialis pars ſacramenti, niſi in hoc. Ad ſecundum vero dicetur, non eſſe rigorem, qui in veritate fundatur, & hanc eſſe alia ratione inveſtigandam. Illud vero inconveniens de iteratione confeſſionum vitari poteſt eo modo, quo explicavimus ſectione præcedente in 4. puncto. Habent præterea dicti auctores ſpecialia fundamenta, juxta diverſos modos, quibus dictam ſententiam declarant: nam in hoc etiam non conveniunt.

Primus modus defendendi. Primus ergo modus aſſerendi hanc ſententiam eſt, confeſſionem integram omnium peccatorum ſemper eſſe validam, etiam ſi abſque dolore fiat, & propoſito non peccandi formali vel virtuali. Et fundamentum hanc ſententiam. eſt, quia dolor, præſertim efficax, non eſt de eſſentia, & abſoluta neceſſitate hujus ſacramenti. Et ita omnes auctores, qui hoc principium tenent, hunc modum ſequuntur. Facilius tamen id docent, quando talis defectus ab ipſo pœnitente percipitur: nam, ſi illum percipiat, & non confiteatur, jam tunc ſacramentum non erit validum, non tamen ex defectu doloris, ſed integritatis: quia velle recipere ſacramentum cum ea diſpoſitione cognita, grave peccatum eſt, quod in eadem confeſſione tacetur. At vero, ſi etiam illud peccatum in confeſſione dicatur, & nihilominus iniquus ſacerdos det abſolutionem, quidam dubitant, ut Paludan. & Capreolus. Alii vero conſequenter loquendo, non dubitant; ſed ajunt illud eſſe ſacramentum validum, & informe, ut Cajet. Cano, & alii, quia in tali confeſſione nullus eſt defectus eſſentialis. Nam, licet requiratur aliqua diſplicentia cum velleitate non peccandi, totum hoc eſſe poteſt cum illo actuali peccato, ejuſque confeſſione. Hic vero dicendi modus tam eſt improbabilis, quam fundamentum ejus: neque eſt utilis ad pacem conſcientiarum, Improbabilis reputatur. ſed potius valde noxius, & ad corruptionem earum.

Eſt ergo ſecundus modus, dicens, tunc fieri ſacramentum hoc validum, & informe, quando in re ipſa fit ſine ſufficienti dolore ad gratiam obtinendam, tamen Secundus defendendi modus. defectus hic non percipitur a pœnitente, etiamſi ſit ex ignorantia ita culpabili, ut non excuſet pœnitentem a novo peccato mortali in tali confeſſione commiſſo. Quod tenent Navar. in Summ. cap. 9. num. 13. & Soto d. 18. qu. 3. art. 3. quamvis d. 17. qu. 1. art. 2. oppoſitum ſentire videatur, ut in fine præcedentis ſectionis retuli. Hæc vero opinio etiam nititur falſo fundamento, Rejicitur. ut ex ibi dictis conſtat: imo talis confeſſio non ſolum habet eſſentialem defectum contritionis, ſed etiam integritatis: quia illud peccatum de novo commiſſum in confeſſione non declaratur, idque non abſque culpa, cum ex culpabili negligentia hoc fiat.

Eſt ergo tertius modus, dicens, tunc ſolum dari hoc Tertius modus. ſacramentum validum, & informe, quando fit ſine dolore ſufficiente ad gratiam conſequendam, & ſine novo peccato propter ignorantiam invincibilem. Quem modum tenet Petrus Soto lect. 8. de Confeſſ. qui loquitur de dolore illorum peccatorum, quæ in confeſſione declarantur, & de defectu illius, quantum ad perfectionem intenſivam, ſeu qualitatem ejus. Nam certum eſt aliquem dolorem definitæ perfectionis, quam Deus novit, ad minimum eſſe neceſſarium ad gratiam in hoc ſacramento obtinendam. Certum etiam eſt, teneri hominem ex præcepto non recipere hoc ſacramentum cum minori dolore, quia tenetur non ponere obicem effectui ſacramenti: ideoque, ſi cum minori dolore accedat, vel ex certa ſcientia, vel ex ignorantia culpabili, negat hæc opinio, fieri ſacramentum informe, quia cum actuali peccato non poteſt fieri ſacramentum validum. Exiſtimat autem Petrus Soto minorem dolorem etiam intenſive, ut ſic dicam, ſufficere in re ipſa ad valorem ſacramenti, quam ad effectum ejus: ideoque ſi cum illo fiat confeſſio, & aliunde excuſetur peccatum propter bonam fidem, ſacramentum fieri validum, & informe: Refellitur. veruntamen illud principium, quod hæc opinio ſupponit, videlicet, minorem dolorem de peccatis confeſſis ſufficere in re ipſa tam ad valorem ſacramenti quam ad effectum ejus, falſum eſt. Et primo nec a P. Soto, nec ab aliis auctoribus aliquo teſtimonio, vel efficaci ratione probatur. Secundo videntur repugnare Concilium Florentinum, & Tridentinum, quæ indiſtincte unum & eundem dolorem conſtituunt, ut partem ſacramenti, & ut diſpoſitionem ad effectum ejus. Ex quo principio ſupra probavimus, dolorem, qui eſt pars ſacramenti debere eſſe veram, & ſupernaturalem attritionem, quam etiam oſtendimus eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum. Aliis etiam rationibus, ex modo, & inſtitutione hujus ſacramentalis judicii oſtendimus, per ſe, & ex vi inſtitutionis non requiri minorem dolorem ad valorem hujus ſacramenti, quam ad effectum ejus. Cum ergo dicti auctores neque alios modos aſſignent ad hanc ſecundam ſententiam defendendam, nec probabiliora afferant fundamenta, videri poteſt illa ſecunda opinio rejicienda.

Poſſe

Poſſe dari confeſſionem validam, & informem ex defectu extenſivo contritionis, vera ſententia.

Nihilominus tamen cenſeo poſſe dari aliquam confeſſionem validam ad ſacramentum conſtituendum & informem quoad effectum ex defectu attritionis, extenſivo, non intenſivo, ſeu ex defectu integritatis, non qualitatis ipſius attritionis, & proveniente ex inculpabili inadvertentia, vel ignorantia: quamvis enim hic modus non ponatur a prædictis auctoribus; tamen ex dictis in ſuperioribus ſectionibus colligi videtur. Nam, in ſecunda ſect. oſtendimus attritionem ſufficientem ad effectum gratiæ impetrandum in hoc ſacramento debere eſſe univerſalem de omnibus peccatis mortalibus, quæ homo commiſit, & nunquam retractavit; quia ſine aliqua interiori pœnitentia, nullum peccatum mortale remittitur, etiam per ſacramentum. Rurſus in ſuperiori ſect. oſtendimus, poſſe aliquando pœnitentem ſine nova culpa confiteri cum vera attritione aliquorum peccatorum, non vero omnium quæ commiſit, & tunc confeſſionem cum tali attritione factam eſſe ſufficientem ad conficiendum validum ſacramentum: talis ergo confeſſio & valida erit juxta hanc poſteriorem doctrinam, & informis juxta priorem.

Dicet vero aliquis, quamvis talis attritio præciſe conſiderata ex objecto & motivo ſuo ſit particularis, & non extendatur etiam virtualiter ad peccata oblita, nihilominus, ut hic & nunc conjungitur voluntati ſuſcipiendi ſacramentum & redeundi ad divinam amicitiam, virtualiter extendi ad omnia peccata, ideoque ſufficere etiā ad effectum ſacramenti. Sed hoc non recte dicitur: quia illa voluntas ſuſcipiendi ſacramentum per ſe non eſt formalis: nec virtualis attritio aliorum peccatorum, quia nec formaliter, nec virtualiter opponitur peccato, neque etiam illa voluntas recuperandi divinam amicitiam eſt virtualis attritio, niſi ſit ita efficax, ut applicet media neceſſaria ad talem effectum, quod non habet talis voluntas in prædicto caſu. Sicut qui orat, aut audit ſacrum petendo divinam amicitiam, non propterea juſtificabitur, niſi alias habeat contritionem de peccato. Ergo hinc non ſuppletur ſufficienter ille defectus: quapropter talis confeſſio informis manebit, quamvis valida ſit.

Sed ſtatim occurrit objectio, quia fundamenta præcipua, propter quæ alios modos rejecimus, æque videntur hunc impugnare. Primum ac præcipuum erat: quia Conc. Trident. non diſtinguit inter attritionem, quæ eſt pars, & quæ eſt diſpoſitio: at nos jam hic diſtinguimus: dicimus enim aliquam attritionem eſſe ſufficientē partem, non vero ſufficientem diſpoſitionem. Secundū erat, quia, cum hoc ſacramentum ſit judicium, illa confeſſio, quæ ſufficit, ut aliquis abſolvatur in tali judicio, debet etiam ſufficere ad effectum: & e converſo quæ eſt neceſſaria ad effectum, debet eſſe neceſſaria ad valorem judicii: hoc autem fundamentum æque procedit contra nos. Quod confirmatur, & explicatur: nam qui ita confitetur, ut valide abſolvi poſſit quoad ſubſtantiam ſacramenti, ita eſt dignus abſolutione, ut ei debeatur nec poſſit judex eam juſte negare: ergo eſt etiam diſpoſitus ſufficienter ad effectum ſacramenti, quia in illo judicio amplius requiritur ad effectum abſolutionis, quam quod reus illa ſit dignus. Tertio argumentor in hunc modum, quia hic defectus tantum eſt integritatis, ut nos diximus: defectus autem integritatis, quando inculpabilis eſt, ſicut non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti, ita neque impedit effectum ejus, ut de integritate confeſſionis conſtat: idem ergo erit de integritate contritionis. Confirmatur, quia facienti quod in ſe eſt per auxilium ſupernaturale, dat Deus ſanctificantem gratiam: ſed ille facit quod in ſe eſt, nam dolet ſupernaturaliter, & confitetur, quantum moraliter poteſt: ergo conſequitur gratiam: non eſt ergo illa confeſſio informis, ſed formata.

Solvuntur objectiones. Hæc argumenta oſtendunt ſententiam hanc non eſſe æque certam quoad duas partes, quas includit: prior eſt affirmans talem confeſſionem eſſe validam; alia negans per illam hominem juſtificari. Ex quibus prior videtur ſatis certa, cum ibi nihil deſit, quod ſit de ſubſtantia ſacramenti: poſterior autem videri poteſt dubia propter rationes factas. Nihilominus tamen argumentum ſumptum ex neceſſitate pœnitentiæ omnium peccatorum ad eorum remiſſionem, partem hanc probabiliorem eſſe oſtendit. *Prima.* Ad primam ergo objectionem reſpondeo, juxta noſtram ſententiam, illam attritionem eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam, quantum eſt ex ſe, & reſpectu eorum peccatorum de quibus eſt. In quo multum differimus ab aliis ſententiis: & non admittimus alium modum attritionis etiam ad ſubſtantiam ſacramenti, præter eos quos poſuit Concil. Tridentinum. Nihilominus tamen fieri poteſt, ut aliunde ponatur obex, & quod reſpectu peccati obliti talis attritio non ſit ſufficiens diſpoſitio. Unde, cum Concilium ait, attritionem eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam in ſacramento impetrandam, primum intelligit, ſi habeat omnia requiſita, ſcilicet, ut univerſalis ſit: vel, loquendo in ordine ad ſacramentum, intelligit per ſe, & quantum eſt ex parte talis diſpoſitionis. Sacramentum enim hoc per ſe remittit ea peccata, quæ quis confitetur, & ad hunc effectum per ſe ſufficiebat illa attritio, ſi aliud non obeſſet: per accidens autem, quia in ſubjecto eſt obex peccati, quod nullo modo removetur, impediri poteſt talis effectus. *Explicatur Conc. Trid.*

Ad ſecundam eodem modo reſpondendum eſt, illam confeſſionem per ſe quidem ſufficere ad effectum ſacramenti abſque perfectiori dolore, vel intenſive, vel extenſive, ſi nullum per accidens lateret peccatum. Et propter hoc ratio illa non ita procedit contra hunc modum confeſſionis informis, ſicut contra alios. Nam in aliis dicitur aliquis dolor per ſe ſufficere ad veritatem ſacramenti, & abſolutionis, qui intrinſece etiam, ac per ſe eſt inſufficiens ad effectum abſolutionis: quod nos credimus repugnare: non vero, quod dolor, qui per ſe ſufficeret ad veritatem abſolutionis, & ad effectum, ex accidenti poſſit impediri propter aliud peccatum omnino oblitum; vel (quod idem eſt) propter defectum doloris alterius peccati. Unde ad confirmationem concedimus totum, quod intendit, quantum ad ſufficientiam per ſe talis diſpoſitionis, qua non obſtante, poteſt aliunde impediri effectus, ſervata æquitate judicii. Addo præterea, ſi ſacerdoti conſtaret de tali defectu, non ſolum non teneri, verum etiam non poſſe licite abſolutionem dare: quia licet reſpectu talium peccatorum pœnitens ſit ſufficienter diſpoſitus, & ideo, ſi alia peccata non haberet, poſſet ab eis digne abſolvi; tamen, quia alia habet, reſpectu quorum non eſt diſpoſitus, ut remittantur, & aliunde unum peccatum ſine alio auferri non poteſt, ideo ſacerdos, cui conſtaret de tali defectu, non poſſet licite abſolutionem præſtare; quia non poteſt dare ſacramentum ei, qui obicem ponit, ſeu non eſt ſimpliciter diſpoſitus ad effectum. Nunc vero, quia talis defectus omnino latet (hoc enim tanquam neceſſarium ſupponimus) & aliunde ſententia juſte fertur in judicio ſecundum allegata, & probata in tali foro; ideo contingere poteſt, ut ſententia juſte feratur, & pœnitens, quantum eſt ex vi præſentis confeſſionis, & diſpoſitionis, ſit dignus abſolutione talium peccatorum in hoc foro, & nihilominus, ut propter extrinſecum impedimentum non conſequatur effectum. *Secunda ſolvitur.* *Confirmationi ſatisfit. Confeſſor non poteſt licite abſolvere quem ſcit, non eſſe diſpoſitū ad effectū.*

Ad tertiam reſpondetur, non eſſe ſimile de integritate confeſſionis, & attritionis. Defectus enim integritatis materialis confeſſionis, quando inculpabilis eſt, nec ſubſtantiam neque effectum ſacramenti tollit, defectus autem integritatis in interiori pœnitentia, licet non ſit contra ſubſtantiam ſacramenti, impedit tamen effectum. Et ratio differentiæ eſt, quia confeſſio exterior, ſecluſa neceſſitate proveniente ex inſtitutione, & præcepto hujus ſacramenti, non eſt per ſe diſpoſitio, aut medium neceſſarium ad remiſſionem peccati: & ideo, quacunque ratione præceptum confeſſionis ſufficienter impleatur, quantum neceſſe eſt ad ſubſtantiam ſacramenti, ex ea parte ſufficit etiam ad effectum. At vero pœnitentia interior de quocunque peccato mortali, ſecluſa inſtitutione & neceſſitate hujus ſacramenti, eſt per ſe diſpoſitio, & medium neceſſarium ad remiſſionem cujuſcunque peccati mortalis: & ideo, licet ex parte confeſſionis, & ſacramenti adhibeatur attritio ſufficiens ad ſubſtantiam ejus, ſi tamen reſpectu alicujus peccati deſit ſufficiens pœnitentia interior, quæ ex ſe eſt diſpoſitio, & medium neceſſarium ad remiſſionem ejus, poteſt ex eo capite impediri effectus ſacramenti abſque ulla culpa pœnitentis, quia carentia medii neceſſarii ſufficit ad impediendum gratiæ effectum, etiam ſine nova culpa. Hac igitur ratione poteſt hoc ſacramentum eſſe informe ob defectum attritionis, ſeu pœnitentiæ interioris. *Tertiæ objectioni reſpondetur. Differentia inter integritatem contritionis & materialis confeſſionis.*

Nec

Nec dici poteſt homo ille facere quod in ſe eſt ad conſequendam peccatorum remiſſionem, cum de aliquo peccato mortali non doleat, de quo, ſimpliciter loquendo, dolere poſſet. Nec etiam refert quod in ea omiſſione novum peccatum non committat: quia ſatis eſt, quod medium ad juſtificationem neceſſarium adhibeat, cujuſmodi eſt integra pœnitentia peccatorum, formalis, aut virtualis. Hac ergo ratione ſacramentum illud validum, & informe eſſe videtur.

An Sacramentum validum & informe habeat effectum, recedente fictione.

Opinio negans. Statim vero occurrit inquirendum, an tale ſacramentum habeat ſuum effectum recedente fictione. Quidam negant, ut Soto, Covar. & alii: quia putant hoc eſſe proprium ſacramentorum, quæ iterari non poſſunt, & præcipue baptiſmi: at vero hoc ſacramentum iterari poteſt: ergo, quamvis fuerit validum, ſi non habuit effectum, non propterea illum habiturum eſt poſtea. Confirmant, quia hac ratione ſacramentum Euchariſtiæ ficte ſuſceptum, non habet effectum recedente fictione, etiamſi inter omnia ſacramenta, ſicut perfectiſſimum eſt, ita & efficaciſſimum ſit.

Opinio affirmans probatur. Contraria tamen ſententia, conſequenter loquendo, mihi videtur probabilior, & vera. Quam tenet D.Th. in citato loco ex diſt. 17. ubi etiam inclinat Durandus q. 13. & ſequitur Palud. q. 8. Cajetan. Cano, Petrus Soto, Ledeſma, & alii ſupra citati. Et probatur breviter, quia nullum mortale peccatum poſt baptiſmum commiſſum remittitur niſi per ſacramentum pœnitentiæ in re, vel in voto ſuſceptum; ergo peccata confeſſa confeſſione informi debent per ſe remitti per aliquod ſacramentum pœnitentiæ & non per aliud quam per ipſummet, quod fuit informe (ſuppono enim neque in re ipſa iterum ſubjici clavibus talia peccata, neque in voto) poteſt enim homo habere formale propoſitum nunquam iterum confitendi illa peccata, & nihilominus illorum remiſſionem conſequi: ergo conſequitur ipſam remiſſionem ratione ipſiuſmet ſacramenti, quod fuit informe.

Diſſolvitur fundamentũ contrariæ opinionis. Et hoc argumentum diſſolvit fundamentum contrariæ ſententiæ. Nam licet baptiſmi, & confeſſionis ſacramentum ſimpliciter in hoc differant, quod unum eſt iterabile, & non aliud: conveniunt tamen in hoc, quod utrumque eſt medium neceſſarium ad remittenda peccata ſibi ſubjecta: conveniunt etiam in hoc, quod, ſicut non eſt neceſſarium iterare baptiſmum ficte ſuſceptum ad conſequendam remiſſionem peccati per baptiſmum, ita non eſt neceſſarium iterare confeſſionem informem ad conſequendam remiſſionem peccati ſic confeſſi per ſacramentum pœnitentiæ: & hoc ſatis eſt, ut oporteat hoc ſacramentum habere ſuum effectum recedente fictione. Neque enim dici poteſt tale peccatum ſolum remitti per accidens per ſubſequens ſacramentum pœnitentiæ: tum quia omnia peccata, per ſe loquendo, id eſt, ſi memoriæ occurrant, & poſſint ſubjici clavibus, debent per ſe remitti per hoc ſacramentum: tum etiam quia alias idem dici poſſet de effectu baptiſmi: tum denique quia fieri poteſt, ut talis effectus obtineatur ſine ſubſequente ſacramento, neque in re, neque in voto, ut ſi contingat eum, qui ſic confeſſus eſt, nullum peccatum mortale poſt talem confeſſionem commiſiſſe, neque in ipſa confeſſione peccaſſe. Confirmatur ultimo hæc ſententia ex parte formæ, & ex veritate illius, ut a nobis ſupra explicata eſt: ſacerdos enim tunc vere abſolvit, & per conſequens etiam Deus, juxta illud, *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo: & quorum remiſeritis, &c.* ergo, ſi illa remiſſio non ſit tunc quoad efficaciam ratione obicis, fit ſaltem quoad ſufficientiam, atque adeo ablato obice, ex vi illius abſolutionis fiet efficaciter illa remiſſio.

Per quid poſſit tolli talis fictio. Ulterius vero declarandum ſupereſt, per quid tolli poſſit hæc fictio, ut ſacramentum incipiat habere ſuum effectum. In quo primo certum eſt, contritionem ſufficere. Deinde etiam eſt certum, legitimam confeſſionem peccati obliti ſatis eſſe: tunc enim remittentur ſimul omnia peccata, quædam, ratione unius ſacramenti, quædam, ratione alterius, ſicut explicatum eſt ſupra in ſimili puncto de baptiſmo. Difficultas vero eſt, an ſola attritio vel generalis, vel ſpecialis de peccatis oblitis ſine nova confeſſione ſufficiat. Ad quam diſtinctionem reſpondendum cenſeo.

An ſufficiat attritio ad tollendã fictionẽ. Aut enim poſt prædictam confeſſionem novum peccatum mortale commiſſum eſt; & tunc cenſeo non poſſe removere obicem ſine contritione, vel confeſſione talis peccati, quia ſacramentum prius ſuſceptum non poteſt habere efficaciam circa peccatum poſtea commiſſum. At vero, ſi novum peccatum mortale poſtea commiſſum non ſit, cum neque in ipſa confeſſione informi cõmittatur, ut nos ſupponimus, per ſolam attritionem poterit obex removeri juxta ſimilem doctrinam ſuperius datam de baptiſmo; quia tunc eadem diſpoſitio, quæ ſufficeret cum ſacramento præſenti, ſufficit cum ſacramento jam ſuſcepto, quando non eſt novũ impedimentum, neque novum peccatum. At vero, ſi poſſet dari confeſſio informis, in qua pœnitens peccaret mortaliter ſuſcipiendo ſic ſacramentum, neceſſaria eſſet contritio, vel nova confeſſio ad tollendum obicem: quia illud peccatum eſt materia alterius confeſſionis, quia commiſſum eſt, & conſummatum in ipſa ſuſceptione indebita abſolutionis, & ut ſic non potuit eſſe materia eidem abſolutioni ſubjecta, ſicut dictum eſt, quando novum peccatum mortale poſt illam confeſſionem committitur; eſt enim in utroque caſu eadem ratio.

SECTIO VI.

Utrum, quæ dicta ſunt de neceſſitate contritionis, locum habeant in confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus peccatis.

Ratio dubitandi. PRæcipua difficultas eſt, an in confeſſione de ſolis venialibus neceſſaria ſit aliqua attritio. Et ratio dubitandi eſt, quia ad remiſſionẽ venialis peccati non eſt neceſſaria formalis pœnitentia, ſecluſa inſtitutione hujus ſacramẽti: ergo neque in illo erit neceſſaria, quia non debuit per illius inſtitutionẽ coarctari: ergo neque ad ſubſtantiam hujus ſacramenti erit neceſſaria attritio, ſi enim ad effectum neceſſaria non eſt, quomodo erit ad ipſum ſacramentum? Confirmatur, quia alias ſemper venialis culpa ſupponeretur remiſſa ad talem confeſſionem, quia talis confeſſio ſupponit hominem gratum, in quo ſola attritio ſufficit ad remiſſionem venialis peccati.

In confeſſione venialium neceſſariam eſſe formalẽ attritionem. Nihilominus dicendum eſt, etiam in hac confeſſione neceſſariam eſſe attritionem formalem. Quia Concilium Trident. abſolute & ſimpliciter loquitur de hoc ſacramento, & de partibus ejus: ergo quotieſcunque fit, requirit eſſentiales partes, quarum una eſt attritio, non virtualis tantum, ſed formalis, ut aperte conſtat ex doctrina Concilii. Et quia alias fere idem dici poſſet de mortalibus, cum extra hoc ſacramentum poſſint interdum per virtualem pœnitentiam remitti, ut ſupra dictum eſt. Item, quia ad veram accuſationem neceſſarius eſt dolor formalis: eſt etiam neceſſaria actualis recogitatio peccatorum, qua poſita, nulla eſſe poteſt moralis excuſatio deteſtationis formalis. Denique etiam in ea confeſſione, quæ eſt de ſolis venialibus peccatis, requiritur, in ſuo ordine & ad integritatem, ſatisfactio: ergo ſimiliter requiritur dolor in gradu ſuo.

Quare ad remiſſionem venialis in hoc ſacramento ſit neceſſaria attritio formalis. Quocirca, quamvis propter remiſſionem venialis peccati ut ſic, extra hoc ſacramentum non ſit neceſſaria formalis attritio: tamen in hoc ſacramento neceſsaria eſt: quia eſt neceſſaria ad conſtitutionem ipſius ſacramenti. Sicut ad conſequendam remiſſionem peccati venialis ex ſe non eſt neceſſaria ablutio, vel unctio: tamen ad conſequendam illam remiſſionem per baptiſmum aut Extremam unctionem (idemque eſt proportionaliter in cæteris ſacramentis) neceſſaria eſt talis materia. Idem ergo eſt cum proportione in hoc ſacramento: eſt enim ſacramentum hoc quaſi determinatio quædam propriæ, ac formalis pœnitentiæ, & primario eſt inſtitutum propter mortalia peccata tollenda, ideoque ex parte materiæ inſtitutum eſt in formalibus actibus pœnitentiæ, ſeu doloris, ac deteſtationis: &, quia una, ac generalis debuit eſſe inſtitutio, ſine illis perfici nunquam poteſt.

Satiſfit rationi dubii. Ex quo ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi. Non enim per hoc ſacramentum eſt abſolute coarctatũ medium hujus remiſſionis ad formalem dolorem, ſed ſolum quando per tale ſacramentum obtinenda eſt. Quomodo autem nihilominus contingere poſſit remitti veniale peccatum quoad culpam per abſolutionem, dictum eſt ſupra tractando generaliter de remiſſione venialium peccatorum, & ſtatim addemus alium caſum, in quo id poteſt contingere.

In confeſſione venialium Atque hinc conſtat primo, idem dicendum eſſe de confeſſione, quæ fit de mortalibus peccatis rite confeſſis pro-

requiritur propoſitum vitandi illa. propter eaſdem rationes. Secundo ſequitur, eadem proportione loquendum eſſe de propoſito vitandi peccata. Nam etiam in hac confeſſione requiritur propter eaſdem rationes, quanquam hic regulariter ſufficere videatur virtuale propoſitum in abſoluta deteſtatione peccati incluſum: ſecurius autem eſt illud adhibere, maxime quando de illo cogitatio occurrit: nam ſi quis ad illud non advertat, & bona fide procedat deteſtando talia peccata, non eſt cur de valore talis ſacramenti dubitet.

An univerſalis pœnitentia de omnibus venialibus confeſſis requiratur.

Pars affirmans. Majorem ſane dubitationem habet, an requiratur hæc pœnitentia univerſalis de omnibus peccatis venialibus, quæ in confeſſione dicuntur: nam de aliis certum eſt non eſſe neceſſariam, eo quod poſſit unum veniale peccatum ſine alio remitti. Tamen de peccatis confeſſis videtur id eſſe neceſſarium: quia abſolutio in omnia cadit, & in omnibus debet vera eſſe; ergo & habere effectum. Item: quia confeſſio ſingulorum eſt partialis materia: ergo debet eſſe vera accuſatio: ergo requirit attritionem de omnibus. Unde, quamvis abſolute non ſit neceſſarium illa peccata confiteri, tamen, ſuppoſito quod in judicium afferuntur, debent digne proferri per veram accuſationem, & abſolutione dignam, alioqui quantum eſt ex parte pœnitentis, forma efficietur falſa: quia ſenſus illius eſt, ſacerdotem abſolvere ab omnibus peccatis confeſſis.

Dupliciter poteſt fieri confeſſio de veniali ſine dolore. Reſpondeo, duobus modis poſſe intelligi peccatum veniale dici in confeſſione ſine vera attritione, vel propoſito emendæ. Primo aperiendo confeſſori hunc ipſum defectum: & tunc nec ipſe ſacerdos debet abſolvere a tali peccato, nec pœnitens, ſi prudens ſit, illud dicere, ut ab eo abſolvatur, nec ut ſit materia ſacramenti, cum re vera eſſe non poſſit: poteſt tamen licite dici, vel ob humilitatem, vel ob conſilium, vel ob excitationem ad veram pœnitentiam de tali peccato: hic vero modus ad rem præſentem non pertinet. Alio ergo modo poteſt quis confiteri peccatum veniale ſine dolore, vel propoſito efficaci, ſimpliciter præbendo illud, ſicut cætera, ut materiam abſolutionis. Et tunc multi putant eſſe peccatum mortale propter rationes factas, quæ non carent apparenti probabilitate: & inde plane fit, talem confeſſionem eſſe nullam, juxta principium ſæpe a nobis repetitum. Sed licet negari non poſſit, quin illud ſit aliqua culpa: nihilominus non cenſeo eſſe mortalem, quia materia talis culpæ levis eſt. Quia defectus illius doloris, vel propoſiti per ſe & natura ſua non eſt contrarius gratiæ, & juſtificationis, qui eſt primarius effectus hujus ſacramenti, per formam ſignificatus, ut ſupra declaratum eſt: neque etiam impedit remiſſionem aliorum peccatorum venialium, de quibus vera ſit accuſatio capax veræ abſolutionis, non obſtante obice alicujus peccati venialis. *Pars negans præfertur.* Ob hanc ergo cauſam cenſeo hoc non eſſe peccatum mortale: & conſequenter aſſero, quando confeſſio eſt de ſolis venialibus peccatis, non eſſe de ſubſtantia ejus, ut propoſitum, vel dolor efficax & abſolutus ſit univerſalis de omnibus peccatis. Probatur, quia quando confeſſio eſt de ſolis venialibus, non eſt de neceſſitate ejus, ut ſit integra, propter aliud principium, quod unum veniale poteſt remitti ſine alio: & quia peccatum veniale non eſt materia neceſſaria, ut ſupra diximus: ergo pari ratione quando confeſſio ſit de multis venialibus, quod non ſit integre doloroſa, ſeu ex vera pœnitentia, non erit contra valorem ejus. Patet conſequentia a paritate rationis, imo & a fortiori: nam, ſi peccatum tacitum non obſtat veritati ſacramenti, peccatum inſufficienter dictum non etiam obſtabit.

Deturne venialium confeſſio valida, & informis.

Ultimo circa hanc confeſſionem quæri poteſt, an poſſit in ea accidere confeſſionem eſſe validam & informem. Videtur enim ex proxima reſolutione ſequi, hic non poſſe habere locum: quia ſupra diximus, ſolum poſſe eſſe confeſſionem informem ex defectu integritatis in dolore: ſed hic defectus in dolore de peccatis venialibus, non impedit effectum gratiæ, ut per ſe notum eſt: ergo *Caſus in quo confeſſio venialium poteſt eſſe valida, & informis.* talis confeſſio ſicut eſt valida, ita & eſt formata: nunquã ergo poterit eſſe informis. Atque hæc ratio evidenter concludit, quando perſona pœnitentis ſupponitur eſſe in gratia. Poteſt autem aliquando contingere, ut aliquis habens peccatum mortale, licite de ſolis venialibus confiteatur, vel quia mortale non occurrit memoriæ abſque culpa, vel quia, licet occurrat, non tamen poteſt illud dicere huic confeſſori ſine gravi nocumento, & alterius copiam non habet. Rurſus poteſt in eodem caſu accidere, ut hujuſmodi pœnitens non habeat veram attritionem de tali peccato mortali, etiam ſine mortali culpa ex ſimili naturali oblivione, vel ignorantia invincibili. In tali ergo caſu confeſſio illa erit valida, & informis: valida quidem, quia eſt formaliter integra, & ex ſufficienti dolore de venialibus, ut ſupponimus: informis vero quia ſine attritione peccatum mortale remitti non poteſt; illo autem non remiſſo, nec venialia, quæ cum illo conjuncta erant, poſſunt remitti, nec gratia infundi. Secus vero eſſet, ſi pœnitens attritionem de illo peccato mortali habuiſſet: nam tunc ſaltem concomitanter remitteretur per abſolutionem. Neque eſt inconveniens peccatum mortale concomitanter remitti cum venialibus, quia hæc tunc non remittuntur ſine infuſione gratiæ, quæ neceſſario excludit peccatum mortale. Atque in hujuſmodi caſu conſtat, quod ſupra tactum eſt, quamvis attritio de venialibus peccatis præceſſerit, nihilominus illa non fuiſſe remiſſa; donec per abſolutionem virtute clavium auferantur.

DISPUTATIO XXI.

De ſecunda parte materiæ hujus Sacramenti, quæ eſt confeſſio, quis ſit, & qualis eſſe debeat.

Diſtingui ſolet a Sanctis Patribus confeſſio in confeſſionem laudis, & peccatorum, ſeu accuſationis, ut videre licet apud Hilarium exponentem verba illa Pſal. 66. *Confiteantur tibi populi Deus*: & apud Auguſt. epiſt. 120. cap. 24. & in id Pſal. 94. *Præveniamus faciem ejus in confeſſione*. Et communiter notant interpretes in id Matth. 11. *Confitebor tibi Pater*. In quibus locis ſermo eſt de Confeſſione laudis divinæ, quæ proprie actus eſt religionis, tamen etiam pertinet ad exteriorem fidei profeſſionem, quæ in univerſum etiam ſolet confeſſionis nomine ſignificari, juxta illud ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Hic, omiſſa confeſſione laudis, nobis de confeſſione peccatorum ſermo eſt, quæ ulterius diſtingui poteſt in confeſſionem mere internam, quæ ſoli Deo fit, juxta id Pſal. 31. *Confitebar adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei*: & in confeſſionem exteriorem, quæ fit homini, de qua dicitur Jacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*. Hæc eſt, quæ ad hanc ſecundam partem materiæ hujus ſacramenti ſpectat: nam prior ad contritionem potius pertinet, ut in ſuperioribus viſum eſt.

De hac ergo confeſſione primum occurrebat dicendum de his, quæ pertinent ad quæſtionem, an ſit aliqua exterior confeſſio, quæ ſit pars eſſentialis hujus ſacramenti, ubi dicendum eſſet de inſtitutione, & neceſſitate ejus, tam ad conſtitutionem hujus ſacramenti, quam ad remiſſionem peccatorum, ſeu ſalutem fidelium. Verum hæc a nobis tradita jam ſunt. Nam declarando inſtitutionem, & eſſentiam hujus ſacramenti, oſtendimus cum Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. ex illa evidenter colligi, eandem eſſe inſtitutionem, & neceſſitatem confeſſionis; quia judicium inter homines perfici non poteſt, nec ſententia proferri, cauſa non audita: auditur autem per confeſſionem externam, & ſenſibilem propriam ipſius pœnitentis: nam quia hoc judicium non eſt forenſe, & coactum, ſed voluntarium ac medicinale, ideo accuſatio in illo voluntaria etiam eſſe debet.

Atque hinc facile colligitur quid ſit hæc confeſſio, ſaltem quoad nominis deſcriptionem, quæ ſumitur ex D. Th. in 4. diſt. 17. q. 3. art. 2. & aliis Theologis ibi: eſt enim *legitima, & ſacramentalis accuſatio de propriis peccatis, ad eorum veniam virtute clavium obtinendam, coram ſacerdote facta*. Cujus deſcriptionis explicationem trademus ſect. ſequ. diſcurrendo per eas conditiones, quæ ſunt de neceſſitate hujus confeſſionis, ut verum ſacramentum ex ea confici poſſit. Nam cum harum rerum eſſentia moralis ſit, & ex inſtitutione procedens, tota conſiſtit in hoc, quod confeſſio habeat conditiones omnes, quas juxta ſuam inſtitutionem requirit, quas in ſequenti ſect. ad nonnulla capita revocabimus. Deinde ſigillatim de illis diſſeremus. Atque ex his etiam intelligitur, diſputationem de præceptis pertinentibus ad hanc confeſſionem, conjunctam eſſe cum illius cognitione: quia

quia neceſſitas confeſſionis, & conditionum ejus ex præcepto naſcitur: & ideo non poſſunt hæc commode diſputatione ſeparari. Majoris tamen claritatis gratia, diſtinguere poſſumus in præſenti duplicia præcepta, quædam quę pertinent ad ſpecificationem, ſeu modum actus, quæ traduntur ſub conditione, ſcilicet, ſi confeſſio facienda eſt, ut cum hac, vel illa conditione fiat. Alia vero ſunt præcepta pertinentia ad exercitium actus, quia obligant ad confeſſionem faciendam. Priora ergo præcepta explicabuntur ſimul cum conditionibus confeſſionis: quia non poteſt intelligi, an ſint de neceſſitate confeſſionis, niſi explicetur ſimul quanta ſit obligatio illas obſervandi. Poſteriora vero pręcepta explicabimus in fine hujus partis, ſicut in aliis ſacramentis obſervare ſolemus.

SECTIO I.

Quid ſit Sacramentalis confeſſio, & quas conditiones habere debeat.

In confeſſione datur ſubſtantia, & qualitas.

IN hac confeſſione aliquid intelligi poteſt per modum ſubſtantiæ, & aliquid per modum accidentis. Subſtantia ejus videtur conſiſtere in ſigno ſenſibili, quo manifeſtantur peccata ſacerdoti in hoc foro: per modum autem accidentium erunt conditiones aliæ, quæ ad hanc confeſſionem requiri ſolent. Quia vero multæ ex his conditionibus ſubſtantiales ſunt, ideo videntur potius eſſe per modum differentiæ, & illud ſignum eſſe ſubſtantiam per modum generis: & ideo fortaſſe ſolent auctores conditiones illas vocare qualitatem confeſſionis: quia, differentia prædicatur in quale, genus autem in quid. Circa ſubſtantiam ergo hujus partis declarandum occurrebat, quodnam debeat eſſe ſignum, quo facienda eſt confeſſio. Sed quia hoc pendet ex cognitione aliquarum conditionum confeſſionis, ideo prius de illis dicemus: ſæpe enim cognitis accidentibus, facilius ſubſtantia declaratur.

Conditiones confeſſionis.

Solent igitur Doctores communiter decem, & ſex confeſſionis conditiones aſſignare, quas his verſibus comprehendunt.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, quæ ſit parere parata.

Hæ vero conditiones ſine methodo, & vulgari modo poſitæ ſunt, & plures illarum non pertinent ad ſubſtantiam confeſſionis, & aliquæ non tam reſpiciunt modum vel qualitatem uniuſcujuſque confeſſionis, quam convenientem uſum ſeu conſuetudinem ejus, ut quod ſit *frequenter accelerata*. Ut igitur ad meliorem ordinem, & pauciorem numerum redigantur, recolenda eſt deſcriptio confeſſionis ſuperius data, ſcilicet, quod ſit *Legitima accuſatio propriorum peccatorum, coram ſacerdote locum Dei in judicio ſacramentali habente, ad veniam peccatorum per virtutem clavium obtinendam*. Nam ex ea intelligi poteſt, unam ex prædictis conditionibus, ſcilicet, *Accuſans*, continere ſubſtantiam hujus confeſſionis tanquam genus ejus: reliquas autem omnes poſitas eſſe ad explicandam ſpecificam rationem hujus accuſationis. In qua, ſicut in aliis accuſationibus, quinque poſſunt conſiderari, ſcilicet, materia accuſationis, modus ejus, perſona accuſans, & quæ accuſatur, & apud quam perſonam accuſatur. Ad explicandam materiam dicitur in dicta deſcriptione, quod ſit *de propriis peccatis*: quod intelligitur de actualibus, commiſſis poſt baptiſmum, ut ſuperius explicatum eſt. Et dum indefinite dicitur, *de peccatis*, ſignificatur debere eſſe de omnibus, quæ ſimpliciter & quaſi per antonomaſiam peccata ſunt, id eſt, de omnibus mortalibus non confeſſis. Quæ conditio explicatur per aliam, ſcilicet, *integra*, ad quam reduci debent plures aliæ, ut aliquo modo ad confeſſionem pertineant, ut quod ſit *ſimplex*, id eſt, non ita artificioſe compoſita, ut ea ratione aliquid occultetur: quamvis poſſit particula illa ad debitam intentionem referri, ut ſtatim dicam. Item dicitur *pura*, id eſt, non miſta rebus ad confeſſionem non pertinentibus. Et huc maxime ſpectat, ut unuſquiſque propria peccata, & non aliena confiteatur: nam eſt accuſator ſui, & non alterius. Item dicitur *Fidelis*, id eſt, ſine mendacio, quia nec dici debet quod factum non eſt, nec negari quod commiſſum eſt: imo nec taceri, ſi tale ſit, ut ad talem integritatem pertineat. Et ad hoc magis explicandum additur quod ſit *nuda*, id eſt aperta, clara, & non palliata, unumquodque, ſicut eſt, vel probabiliter eſſe exiſtimatur, proferendo. Quod vero ſit diſcreta, nihil ſpeciale addit: nam illa vel eſt conditio generalis omnis actus ſtudioſi, nimirum quod prudenter fiat: vel ſolum declarat, in confeſſione, ſuperflua eſſe reſecanda, & neceſſaria dicenda. Unde hæc conditio poteſt etiam ad alias conditiones applicari: nam omnes debent cum diſcretione ſervari, & tempus, & locus, & confeſſor ipſe, & modus explicandi diſcrete eligendus eſt. Quod vero additur *fortis*, etiam eſt commune omni virtuti, ut propter nullam difficultatem omittatur quidquid ad illius rectitudinem neceſſarium eſt: & in præſenti declarat ob nullam verecundiam, vel ſimilem humanam cauſam, aut difficultatem, integritatem hanc eſſe mutilandam. Poſſunt etiam ad hanc conditionem reduci illę duę conditiones, *frequens*, & *accelerata*, id eſt, quod ſæpe fiat confeſſio, & poſt peccatum commiſſum non nimium differatur, quæ in tantum poſſunt ad integritatem pertinere, in quantum moraliter judicantur neceſſariæ, ut peccatum non excidat memoria, & ea de cauſa oblivioni tradatur, vel ſi hac ratione neceſſariæ non ſunt, pertinent ad conſilium. De qua re dicemus latius infra agentes de integritate & præcepto.

Qualitas confeſſionis.

Circa modum confeſſionis, qui dici poteſt qualitas ejus, notari poteſt, duplicem poſſe eſſe hunc modum, videlicet eſſentialem, & accidentalem. Eſſentialis ſolum eſt, ut fiat ex animi dolore: nam hoc pertinet ad rationem accuſationis, ut ſupra declaratum eſt, & eſt per ſe neceſſarium ad veniam, quam reſpicit hæc accuſatio: & ita hæc conditio indicatur in definitione, tam in ejus genere, quam in ultima particula illius. Et hunc ipſum modum declarant plures aliæ ex dictis conditionibus, v. g. quod ſit *humilis* confeſſio, id eſt, ex recogitatione & dolore proprii peccati. Et huc etiam pertinet quod in exteriori modo decenter & humiliter fiat, tam in verbis, quam in ipſo corporis habitu, ut bene expoſuit Cajetanus in Summ. verb. *Confeſſio*. Item quod ſit *libens*, id eſt voluntaria: nam hoc etiam pertinet ad voluntatis diſpoſitionem. Item quod ſit *lacrymabilis*: nam hoc in tantum eſt neceſſarium, in quantum voluntatis contritionem, vel attritionem indicat: reliqua enim, quæ ad appetitum ſenſitivum, vel ad corpus pertinent, utilia quidem ſunt, & ſæpe conſequuntur; non tamen ſunt neceſſaria. Denique ad hoc etiam pertinet, ut ſit *parere parata*: indicat enim hæc particula propoſitum emendæ, & ſatisfactionis, de quo qualiter neceſſarium ſit, ſupra diximus. Modus autem accidentalis erit, ut *ſecrete* fiat confeſſio, quæ eſt alia conditio in illis numerata: de qua cum aliis, quæ illam concernunt, ſtatim dicemus.

Reliqua tria, quæ diximus eſſe conſideranda, non explicantur in prædictis conditionibus, ſubintelligenda autem ſunt in ratione accuſationis voluntarię: nam hinc habemus, eundem futurum eſſe accuſatorem & reum. Supponitur etiam hujuſmodi hominem, qui ſe accuſat, debere eſſe baptizatum, quia alias non eſt capax accuſationis ſacramentalis, neque veniæ virtute clavium obtinendæ. Et ita etiam hoc in definitione ſignificatur, nec majore indiget declaratione. Igitur prædictas conditiones omnes ad tria capita revocare poſſumus, quaſi ad tria prædicamenta, qualitatis, quantitatis, & ad aliquid: nam modus confeſſionis, & ſigni, quo facienda eſt, ad qualitatem ejus ſpectat: integritas vero ad quantitatem reducitur & extenſionem, quam ex parte materiæ confeſſio habere poteſt. Quod autem fiat coram legitimo judice, reſpicit ordinem ſeu habitudinem ad aliquem. Primam igitur partem in hac diſputatione expediemus, quia neceſſaria eſt ad explicandum ſignum ſenſibile, quo facienda eſt confeſſio: poſtea de integritate dicemus, ac tandem de judice, ubi ſimul explicabimus munus confeſſoris, & omnia, quæ ad illum pertinent. Omnes conditiones confeſſionis ad tres revocantur.

Cujus virtutis actus confeſſio ſit.

Tractant autem D. Thomas, & alii Theologi in 4. diſt. 17. & Soto in 18. an hæc confeſſio ſit actus virtutis pœnitentiæ. Hanc vero quæſtionem ſatis explicatam reliquimus in ſuperioribus, agentes de exterioribus actibus virtutis pœnitentiæ. Nam ex ibi dictis conſtat hunc actum ex ſuo genere, & ſecundum ſubſtantiam ſuam eſſe actum exteriorem hujus virtutis: nam in eo invenitur proprium motivum, & objectiva honeſtas virtutis pœnitentiæ. Ut autem talis actus ſit materia hujus ſacramenti, non videtur ſimpliciter neceſſarium, ut ex

inten-

intentione ſub dicta formalitate fiat, ſed ſatis eſt, ut fiat ex intentione conficiendi hoc ſacramentum abſque impedimento, vel obice illi repugnante. An vero neceſſe ſit fieri ex aliquo motivo honeſto, in præcedenti diſputatione ſufficienter tactum eſt.

SECTIO II.

Utrum Auricularis ſeu ſecreta confeſſio ſit de neceſſitate hujus ſacramenti.

Error hæreticorũ. AUricularis cõfeſſio dicitur, quæ ſecrete fit: quia vero in jure *ſecretum*, & *publicum*, magnam habent latitudinem, in præſenti ſecreta confeſſio dicitur, quæ ſine ullo teſte fit a pęnitente coram ſolo Sacerdote: & ad explicandum hunc modum ſecreti, *auricularis* appellata eſt. Hic vero non agimus de ſubſtantia confeſſionis; jam enim oſtenſum eſt illam eſſe neceſſariam; ſed agimus de modo hujuſmodi ſecreti, an etiam ille neceſſarius ſit. In qua re duo extrema cavenda ſunt. Unum eſt hæreticorũ hujus temporis, qui hunc confeſſionis modum irrident ut ſuperſtitioſum, & ab hominibus inventum: quia in ſacra Scriptura (ut ajunt) non reperitur; imo in primitiva Eccleſia uſitatus non fuit. Quod colligunt ex antiqua conſuetudine agendi pœnitentias publicas pro peccatis: ex qua inferunt, confeſſionem nunquam fuiſſe factam ſecrete in ordine ad remiſſionem peccatorum, ſed tantum publice in ordine ad correptionem, & publicam ædificationem. Opinio Scholaſticorum. Alterum extremum eſt quorundam Scholaſticorum, qui ſentiunt eſſe neceſſarium, ut Scotus, & Gabr. diſt. 17. q. 1. & Angelus verb. *Confeſſio* n. 29. & 30. probabileque putat Rich. d. 17. art. 3. q. 8. Qui e converſo fundantur in perpetua Eccleſiæ traditione, quæ Chriſti Domini inſtitutionem declarat.

Prima Aſſertio contra hæreticos.

Dicendum eſt primo, modum ſecretæ confeſſionis honeſtum & ſanctum eſſe, & ad ſacramentum conficiendum ſufficientem. Aſſertio eſt de fide, definita in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. c. 5. ubi contrarium errorem expreſſe condemnat. Sumitur etiam ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, de Pœnit. & remiſ. ubi ſoli Sacerdoti dicitur confeſſio facienda. Conſuetudo etiam Eccleſiæ univerſalis hoc ſatis probat, neque enim errare potuit in re tanti momenti. Præſertim cum non ſit nova, ut hæretici fingunt, ſed antiquiſſima a principio naſcentis Eccleſiæ, ut Tridentinum commemorat. Et ſumitur ex Concilio Cabilonenſ. cap. 33. & ex Leone Papa epiſt. 78. alias 80. ubi graviter reprehendit eos, qui cogunt peccatores ut publice confiteantur. Et Cypriano libr. de Lapſis, & libro 3. ep. 15. Hieron. in illud Eccleſiaſt. 10. *Si momorderit ſerpens in ſilentio, non eſt amplius habenti linguam.* Ubi hoc declarat de illo, qui non vult confiteri peccata paſtori ſuo. Auguſtin. de Vera & falſ. pœn. c. 10. *Qui confiteri vult*, ait, *quærat Sacerdotem ſcientem ligare & ſolvere*. Idem fere Baſil. in Pſal. 32. & in Regulis brevior. reg. 288. & Chryſoſt. hom. 5. in illud Iſaiæ, *Vidi Dominum ſedentem*, *&c.* & alios Patres ſupra citavi agens de inſtitutione hujus ſacramenti.

Prior conjectura. Et addi prærerea poteſt duplex conjectura ſumpta ex ipſa publica ſeu ſolenni pœnitentia, quam olim fuiſſe in uſu Eccleſiæ tam manifeſtum eſt, ut neque ab hæreticis negetur. Prima eſt, quia non eſt credibile fuiſſe liberum cuicunque fideli dicere crimina, quæ vellet, & quam vellet de illis publicam pœnitentiam agere; hoc enim ſæpe poſſet cedere in magnum fidelium ſcandalum, & alia multa parere incommoda: ergo ad providentiam paſtorum Eccleſiæ pertinebat, ut hoc non fieret ſine eorum judicio, & prudenti conſilio: præcedebat ergo ſecreta confeſſio, & ex judicio confeſſoris publica agebatur pœnitentia. Et quidem Origines homil. 2. in Pſalm. 37. poſt medium ſatis hoc indicat, cum dicit: *Tantummodo circumſpice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum.* Et clarius in ſequentibus: *Ut ſi quid ille dixerit, & conſilium dederit, facias, & ſequaris: &, ſi intellexerit, & præviderit talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo & cæteri ædificari poſſint, & tu ſanari facile, exequaris.* Ex quo loco licet conjicere, non ſecretam confeſſionem ex publica, ut hæretici ajunt, ſed potius publicam ex ſecreta originem duxiſſe. Idem ſignificat idem Origenes hom. 10. in Num. inquiens *Qui non ſunt ſancti, in peccatis ſuis moriuntur: qui vero ſancti ſunt, pro peccatis pœnitudinem gerunt, requirunt Sacerdotem, ſanitatem depoſcunt, &c.* Idem colligere licet ex multis, quæ de facto Nectarii diximus ſupra agentes de neceſſitate confeſſionis.

Alia conjectura. Secunda conjectura eſt: nam qui olim agebant pœnitentiam publicam, non prius dicebant publice peccata, & poſtea illis imponebatur pœnitentia: ſed potius jam prius impoſitam pœnitentiam agebant publice: pręcedebat ergo ſecreta confeſſio peccati, propter quod pęnitentia imponebatur. Quod non obſcure colligitur ex Concilio Agathenſi c. 15. & habetur in c. *In capite* diſt. 50. Et de hac re videri poſſunt alia apud Pamelium in fine libri Cypriani de Lapſis, & in principio lib. Tertulliani de pœnitentia, & ſuper c. 8. & 9. & apud Ruardum art. 5. & Hoſium in Confeſſione c. 47. & 48.

Ratio propria. Ratio autem hujus veritatis eſt, quia ex inſtitutione Chriſti non poteſt colligi neceſſitas alterius modi confitendi, neque etiam ex natura rerum: imo ſuppoſita inſtitutione, hic modus eſt magis conſentaneus rationi, & fini ſeu materiæ hujus ſacramenti. Explico ſingula: nam in inſtitutione ſolum legimus dixiſſe Chriſtum Apoſtolis: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Ex quibus verbis recte colligit Eccleſia, neceſſarium eſſe, ut Sacerdos, qui judicaturus eſt de his peccatis, & ea remiſſurus, notitiam illorum accipiat: hanc autem ſufficienter accipit per ſecretam confeſſionem: ergo ex vi verborum inſtitutionis nihil aliud colligi poteſt. Nam, licet illa notitia futura ſit judicialis, & per accuſationem; tamen, cum hoc judicium ad forum animæ ſpectet, & voluntarium eſſe debeat, in eo idem, qui eſt reus, eſt ſufficiens accuſator, & nullus alius teſtis requiritur, quia pœnitentis conſcientiæ & teſtificationi ſtandum eſt, quoniam ad bonum animæ illius totum ordinatur: ergo ex modo, & inſtitutione talis judicii, aut ex fine ejus non eſt neceſſaria notitia magis publica. Aliunde vero in hoc judicio dicenda ſunt non tantum peccata publica, ſed etiam occulta, nec ſolum externa, ſed etiam mere interna: eſſet autem valde difficile, & præter humanam conditionem, obligare hominem ad hæc omnia publice manifeſtanda; interdum etiam eſſe poſſet ſcandaloſum, & in magnum detrimentum, vel aliorum, vel ipſius etiam peccatoris: ergo non decuit inſtitutionem aliter fieri. Adde etiam, non oportuiſſe aliter limitari hanc materiam, quia ſacramentum hoc maximæ neceſſitatis eſt, & ſæpe non poteſt aliter, quam apud ſolum Sacerdotem fieri; quod ſatis eſt, ut ille ſuam poteſtatem exerceat: cur ergo dicto modo limitaretur?

Poſſitne præcepto ſtatui, ut confeſſio publice fiat.

Ex quo infero primo, alium confitendi modum, non ſolum non eſſe neceſſarium ex divino, aut humano præcepto: verum etiam non poſſe per humanam legem generatim præcipi. Hoc ſatis ſignificavit Concilium Tridentinum ſupra. Et ratio eſt primo, quia res eſt difficillima, & alioquin non neceſſaria, nec per ſe valde utilis: lex autem humana non poteſt res adeo difficiles poſtulare, niſi fortaſſe ex communi aliqua & urgente neceſſitate. Deinde, quia lex humana non habet poteſtatem directivam in actus mere internos: ergo non poteſt obligare ad illa confitenda ſpeciali modo a Chriſto non præſcripto, & adeo difficili. Imo neq; poteſt cogere hominem, ut in externis omnino occultis ſeſe infamet: materia autem hujus ſacramenti, ut dixi, utroſque actus complectitur, & ideo talis lex poteſtatem humanam excedit.

Secundo infertur, non poſſe confeſſorem cogere pęnitentem ad manifeſtanda illi peccata alio modo magis publico, quam per auricularem confeſſionem, ut coram aliquo teſte, vel per ſcriptum, quod eſt inſtrumentum publicum, &c. Probatur a fortiori ex dictis, & eiſdem rationibus, quia præceptum confeſſoris humanum eſt. Item, quia confeſſor ex jure divino tenetur ad ſigillum confeſſionis, ut infra oſtendam: illud autem aperte eſſet contra ſigillum: ſicut etiam contra illud ageret confeſſor, ſi pœnitentem cogeret, ut ei daret facultatem revelandi confeſſionem.

Objectioni occurritur. Sed objici poteſt antiqua conſuetudo imponendi publicam pęnitentiam peccatorum, quam ex ſecreta confeſſione manaſſe indicat Origenes ſupra, ut vidimus, & ſumitur etiam ex Cypriano ſupra, & Tertulliano lib. de pœni-

pœnitentia, cum his, quæ Pamelius congerit in ſcholiis. Reſpondeo, duobus modis potuiſſe pœnitentiam illam eſſe publicam: primo quoad actionem pęnitentiæ, non vero quoad cauſam, quo modo etiam nunc ſolent fieri pęnitentiæ publice, quamvis nunc regulariter loquendo occultentur perſonæ, quod olim non fiebat propter majorem fervorem pęnitentium, qui voluntarie tales ſatisfactiones acceptabant: non enim exiſtimo fuiſſe ſimpliciter neceſſarias quatenus a ſacramento manabant, ut expreſſe etiam dicitur nomine Auguſtini in lib. de Eccleſiaſt. dogmatibus c.53. Alio modo ſolebat eſſe publica non tantum actio, ſed etiam cauſa ſeu confeſſio peccati, propter quod pęnitentia fiebat: & tunc multo certius exiſtimo in hoc foro nunquam id factum eſſe ex præcepto Eccleſiæ, aut confeſſoris, niſi quando ad publicam ſatisfactionem, & tollendum ſcandalum de publico peccato id neceſſarium erat, quod eſt rariſſimum: regulariter ergo id fiebat voluntarie ex conſilio, & juxta judicium prudens confeſſoris; non enim de omnibus id permittebatur, ſed vel de alias publicis, vel de iis, quæ nec ſcandalum, nec gravem infamiam generare poſſent. Aliquādo vero illa pęnitentia publica non oriebatur ex ſacramento confeſſionis, ſed ex alia denunciatione, vel coactatione Eccleſiaſtica: & tunc eſſe poterat magis coacta & oneroſa: illa vero non pertinebat ullo modo ad forum pœnitentiæ, ſed ad forum contentioſum.

Secretam confeſſionem non eſſe de neceſſitate pœnitentiæ: Aſſertio ſecunda.

Secundo dicendum eſt, hunc modum ſecretæ confeſſionis non eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti. Ita docent frequentius Scholaſtici, Alenſis 4.p.q.18.memb.4, ar.ult.§.ult.D.Th.quodlib.1.ar.10. & in 4. d.17.q.3.ar.4. q.3.ad 2.& ibi Major q.1.Richard.art.3.q.8. Palud.q.2. art.1.Soto d.18.q.2.ar.6.Adrian.in 4.q.1.de Confeſ.Rurdus ar.5.Med.Cod.de Confeſ.q.De modo ſecrete confitendi, Petrus Soto lect. 2. de Confeſſion, Vega lib.13. in Trident. c.28. Caſtro lib. contra hæreſes verb. *Confeſſio* & Cajetan.tom.1. Opuſculorum, opuſc.ult.reſponſ. 5. ubi in hunc modum declarat quod Joan. 20. dixerat, Chriſtum non inſtituiſſe auricularem confeſſionem, ſcilicet quoad hunc modum. Quam interpretationem approbat Cano Relect.de Pœnit. p.5. Et nunc cenſeo hanc doctrinam certam ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. c.5. ubi docet, Chriſtum non prohibuiſſe confeſſionem publicam, ſi pœnitens voluntarie illam facere velit: ergo neque in inſtitutione poſuit Chriſtus Dominus modum ſecretæ confeſſionis tanquam neceſſarium, alias conſequenter prohibuiſſet oppoſitum modum.

Ratio aſſertionis.

Ratio vero eſt, quia, licet confeſſio fiat ſine ſecreto, poteſt eſſe vera accuſatio ex dolore cordis profecta, & per illam dari Sacerdoti ſufficiens notitia, ut poſſit de peccatis judicare: ergo, etiamſi alii interſint, ſalvatur inſtitutio: ſed ex nullo alio capite, aut loco colligi poteſt illa neceſſitas, aut contraria prohibitio: ergo. Et confirmatur, quia nō eſt intrinſece malum publice dicere propria peccata, quia per ſe hoc non eſt injurioſum alteri: neque eſt contra charitatem propriā quia, licet afferat aliquod damnum infamiæ, illud poteſt compenſari majori fructu humilitatis, confuſionis propriæ, & ſatisfactionis: poteſt ergo talis actio eſſe honeſta, ſi prudenter fiat: ergo nulla eſt ratio, cur talis confeſſionis modus omnino ſit excluſus ab hoc ſacramento. Maxime, quia ſunt nonnulli caſus, in quibus moraliter neceſſarium eſt ita confiteri, ut alius præter Sacerdotem peccata audiat. Unus vulgaris eſt, quando confeſſio fit per interpretem: nam, quidquid ſit, an homo teneatur ſic confiteri, quando aliter non poteſt, de quo infra: tamen certum eſt poſſe, & ſaltem confeſſionē ſacramentalē eſſe, & tamen in illa non ſervatur omnino ille modus ſecretę confeſſionis. Alius caſus eſt, ſi in articulo ſeu periculo mortis pęnitens non poſſit, niſi alta voce confiteri ita ut alii audiant: nam ſine dubio poteſt id facere. Item, quando confeſſor non habet ſufficiētem ſcientiam, poteſt pęnitens ei facultatem concedere, ut rem conferat cum alio doctiore, etiam nominata perſona ipſius pœnitentis, ſi ipſe voluerit, & oportuerit: hoc autem æquivalet publicæ confeſſioni: quæ pari ratione fieri poſſet coram illis duabus perſonis, quarum altera juriſdictionem, altera ſcientiam haberet.

Confirmatur.

Caſus in quibus cōfeſſio non fit ſecrete. Quando fit per interpretes. In articulo mortis. Cum fit ſacerdoti ignorāti.

Sitne ſecreta confeſſio de neceſſitate præcepti.

Sed quærendum ſupereſt, licet hic modus confitendi non ſit de neceſſitate ſacramenti; an ſit de neceſſitate præcepti: nam Concilium Tridentinum dicit, modum ſecrete confitendi non eſſe a divino præcepto alienum, neque eſſe invētum hominum. In c. etiam *Omnis utriuſque ſexus*, præcipitur, ut *ſoli Sacerdoti*, &c. Reſpondeo primum, ex parte Sacerdotis eſſe hoc in præcepto divino: tum quantum ad ſecreti obſervationem juxta voluntatem pęnitētis, ut infra dicemus: tum etiam quoad hoc, ut non poſſit cogere pœnitentem, ut aliter confiteatur, ut jam diximns. Ex quo bene infert Navarrus in c. *Sacerdos*, de Pœnit. diſt. 6. n. 109. graviter peccare Sacerdotem, qui plures pœnitentes ſimul audit in confeſſione, eo quod pueri ſint. Quod eſt verum, quando illi ſunt doli capaces, ita ut ſacramentaliter abſolvi merito poſſint: nam alias ſi non audiuntur ad conficiendum ſacramentum, ſed ad quandam inſtructionem eorum, nulla in eo facto committitur culpa.

Quid reſpectu ſacerdotis.

At vero ex parte pęnitentis nullum in hac re invenio præceptum divinum: quia ex inſtitutione non colligitur, ut oſtendi; & illa ſecluſa, non eſt unde colligatur. Quod autem Tridentinum ait, ***non eſſe alienum, &c.*** intelligit non eſſe contrarium, nec repugnare divino præcepto: imo eſſe illi conſentaneum, quia ſuppoſita inſtitutione, ille modus per ſe loquendo convenientior eſt, & aptior ad tollendas omnes difficultates, & ſcandala. Et propterea etiam dicitur, ***non eſſe inventum humanum***, quia aliquo modo ducit originem ab inſtitutione divina. Neque etiam invenio Eccleſiaſticum præceptum de hac re ſcriptum: nam quod dicitur in c. ***Omnis utriuſque ſexus***, non eſt, ut ille modus præſcribatur, ſed ut alius non exigatur. Nihilominus tamen propter Eccleſiæ conſuetudinem non careret culpa, qui ſine ulla occaſione, vel cauſa rationabili vellet alio modo ſacramentaliter confiteri: at ſi id fiat ob neceſſitatem, nulla erit culpa. Ita Richard. ſupra, & Sylveſt. *Confeſſio.* 1. q.20. & alii.

Quid reſpectu pœnitentis.

SECTIO III.

Utrum ſit de neceſſitate confeſſionis, ut fiat propria voce humana.

Conſtat in primis confeſſionem hanc debere fieri aliquo ſigno ſenſibili: tum quia non poſſunt homines inter ſe ſuos conceptus manifeſtare, niſi per ſenſibilia ſigna: tum etiam, quia confeſſio eſt veluti prima pars eſſentialis materiæ hujus ſacramenti, quam oportet eſſe per ſe ſenſibilem, quia, ut ſupra dixi, ipſamet contritio, ut ſit pars ſacramenti, debet per confeſſionem fieri aliquo modo ſenſibilis. Conſtat deinde ſignum aptiſſimum ad confeſſionem faciendam, eſſe humanam vocem: tum quia eſt inter homines maxime uſitatum & notum: tum etiam quia diſtinctius & certius ſignificat, quam cætera. Difficultas vero eſt, an ſit etiam neceſſarium, vel neceſſitate ſacramenti, vel ſaltem præcepti. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in Concilio Florentino in Decreto Eugenii dicitur, materiam hujus ſacramēti eſſe *oris confeſſionem*. Et urgeo argumento a ſimili. Nam de forma ſacramenti hujus dicimus neceſſarium eſſe, ut ore proferatur, quia illud Conciliū dixit eſſe *verba Sacerdotis*: ergo idem dicendū eſt de confeſſione: cum de illa pariter loquatur. Congruentia etiam adjungi poteſt, quia materia ſacramenti debet eſſe certa, & expreſſe ſignificare.

Confeſſio debet fieri ſigno ſenſibili. Signum aptum ad confeſſionem eſt vox humana. Difficultas. Ratio dubitandi.

Prima aſſertio, confeſſionem non debere neceſſario verbis fieri.

Nihilominus dicendum eſt primo, non eſſe de abſoluta neceſſitate hujus ſacramenti, ut confeſſio propriis verbis fiat. Ita D. Th. in 4. d.17. q.3. art.4. q.3. ad 2. & quodlib.1.ar.10.& conſentiunt cæteri Theologi, & Doctores infra citandi. Et videtur res certa, primo ex conſuetudine Eccleſiæ: nam, cum pęnitens loqui non poteſt, ſi quovis alio modo ſignificet Sacerdoti conſcientiam ſuam, cenſetur ſufficere, ut abſolvendus ſit. Unde non ſolum pęnitens poteſt ita confiteri, ſed etiam tenetur in articulo neceſſitatis, per ſe loquendo, quia illa eſt materia indubitata, & facile, ac ſine inconvenienti exhiberi poteſt. Secundo argumentor ab inſtitutione, quia ex verbis ejus ſolum habemus, neceſſarium eſſe, ut pœnitens aperiat judici cauſam ſuam: ſed hinc inferri non poteſt, neceſſariū eſſe, ut hæc notitia detur per proprium ſermonē humanum: neque Eccleſia hoc ita interpretata eſt: ergo non eſt limitāda, & quaſi coarctanda ſacramenti amplitud[o]

Prima ratio. Secunda ratio. Congruentia.

tudo. Tertio eſt optima congruentia inſtitutionis, quia hoc ſacramentum poſitum eſt, ut remedium maxime neceſſarium ad ſalutem peccatorum: ergo non debuit limitari eſſentia ejus ad illud ſignum, quod ſæpiſſime in articulo neceſſitatis deeſt: hujuſmodi autem eſt vox humana, qua, non ſolum muti, ſed etiam ægrotantes ſæpe uti non poſſunt: ergo.

Quando ergo Concilium Florentinum appellavit *oris confeſſionem*, uſum eſt vulgari nomine, ſumpto ab eo, quod frequentius accidit. Sicut etiam vulgo appellatur operis ſatisfactio, non quia ſolo opere fiat, ſed quia frequentius ita fit. Et ideo Concilium Tridentinum ad tollendam omnem ambiguitatem omiſit particulam, *oris*, & ſolum dixit confeſſionem eſſe materiam. Ac propterea non eſt ſimilis ratio de forma: nam ſi inſpiciamus inſtitutionem, non eſt ita declarata in materia, ſicut in forma, nec etiam ita infallibiliter obſervata ab Eccleſia. Neque eſt etiam ſimilis ratio, tum quia, moraliter loquendo, nunquam, aut vix contingit neceſſitas abſolvendi ſine verbo; confitendi autem frequens eſt: tum etiam quia materia ſacramenti non ſemper continet expreſſam ſignificationem, ſed hanc perficit & conſummat forma: & ideo magis neceſſarium eſt verbum ex parte formæ, quam ex parte materiæ. Per quod reſponſum etiam eſt ad congruentiam in contrarium.

An ex præcepto teneatur pęnitens propria voce confiteri.

Satisfit rationi dubitandi.

Atque hæc quidem certa videntur, quantum ſpectat ad neceſſitatem ſacramenti. Difficultas vero ſupereſt, an ſaltem ſit de neceſſitate præcepti, ut confeſſio fiat propria voce & ſermone ipſius pœnitentis. Nam D. Auguſt. de Ver. & falſ. pœnit. cap. 10. & habetur in c. *Quem pœnit.* de pœnitentia d. 1. ſignificat eſſe de hoc divinum præceptum: D. Th. autem quodlib. 1. ar. 10. ſaltem eſſe Eccleſiaſticum. Et reliqui Theologi communiter docere videntur non eſſe licitum uti aliis ſignis, ut ſcripto, nutibus, &c. quandiu pœnitens per ſeipſum loqui poteſt: quamvis non declarent, unde naſcatur talis obligatio, ut patet ex Alenſe 4. p. q. 18. memb. 4. §. ult. Palud. d. 17. q. 2. n. 7. Richard. ar. 2. q. 4. ad 4. Mai. q. 1. Adrian. q. 1. de Confeſſ. Med. Cod. de Confeſ. q. de Modo ſecrete confitendi, Soto d. 18. q. 2. ar. 6. Ledeſm. 2. p. 4. q. 8. art. 3. dub. 5. & 6. Petr. Sot. lect. 2. de Confeſſ. Cano dict. Relect. p. 5.

Difficultatis reſolutio.

Dicendum vero in primis eſt, in hoc non eſſe poſitum aliquod ſpeciale præceptum divinum ab ipſa inſtitutione diſtinctum: quia neque ex Scriptura divina, neque ex traditione conſtat de hujuſmodi præcepto. Deinde cenſeo ex ſola inſtitutione non ſatis colligi hujuſmodi præceptum. Eſt quidem maxime conſentaneum inſtitutioni ut ita fiat, tum quia hoc modo facilius & clarius manifeſtantur, quod aliis ſignis, prężertim nutibus, difficilius fit: tum etiam, quia ipſa cõfeſſio proprio ore facta, magis eſt ſatisfactoria, ut Auguſtinus loco citato ſentit. Nihilominus tamen ex inſtitutione ſola, ac præciſe ſumpta nõ ſatis probatur, hunc modum confeſſionis cadere ſub obligationem præcepti, quia per alia ſigna poteſt dari ſufficiens notitia confeſſori, quod ſolum poſtulatur ex vi inſtitutionis, ut patet ex ſupra dictis de modo, quo præceptum confeſſionis colligitur ex illis verbis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Præterea non invenio de hac re ſcriptum Eccleſiaſticum præceptum, aut decretum aliquod. Unde Scotus in 4. diſt. 17. q. unic. ad finem ſolutionum argumentorum, ſentit non eſſe illicitum confiteri per ſcriptum in præſentia Sacerdotis, ſed tantum in abſentia. Et Soto idem fere ſentit, ſaltem quando ſcripturę conjunguntur alii nutus, ut ſtatim dicemus. Addo tamen, propter Eccleſiæ conſuetudinem, non eſſe abſolute licitum uti ſcriptura, vel aliis ſignis ad confeſſionem, prętermiſſa humana voce: eſt enim hæc mutatio gravis, & de re, quæ per ſe ſpectat ad convenientem modum perficiendi tale ſacramẽtum: & ideo non fit ſine culpa, & gravi ex ſuo genere. Poſſet autem talis culpa fieri venialis ex levitate materiæ, ut ſi non in tota confeſſione, ſed in uno vel alio peccato id fieret. Aliquando etiam nullum erit peccatum, ſi ex rationabili cauſa talis mutatio fiat. Erit autem rationabilis cauſa, non ſolum abſoluta impotẽtia utendi propria voce, quod indubitatum eſt, ſed etiam magna difficultas, aut nimia verecundia, ut prudenter Cano advertit: quia, cum hæc obligatio potiſſime videatur conſuetudine introducta, non videtur cum majori rigore acce-

ptata, neque etiam expediebat, aut erat aliqua ſufficiens ratio, ob quam cum majori rigore introduceretur.

Confeſſio aliqua poteſt fieri ſcripto, vel nutibus.

Atque hinc infertur, poſſe aliquando confeſſionem fieri non tantum nutibus, ſed etiam ſcripto. Patet, quia utrumque horum poteſt eſſe ſufficiens ſignum humanæ accuſationis. Et de nutibus quidem nullus dubitat. De ſcriptura vero dubitare videtur Scot. ſupra, eo quod ſcriptura de ſe, ſit ſignum publicum. Sed neque ipſe illa ratione convincitur, neque ullam nobis ingerit difficultatem; tum quia non eſt contra rationem confeſſionis ut publice fiat: tum etiam, quia licet ex ſe ſit publicum, poteſt occultari: quod fere idem eſt in verbo. Addit vero Soto, ſcripturam non ſufficere, niſi cum alii nutus adjunguntur: quia neceſſe eſt, ut quando ſcriptura legitur a Sacerdote, pęnitens ſaltem nutibus ſignificet ita eſſe. Dico tamen, ſi ſcriptura detur Sacerdoti præſenti, moraliter neceſſarium non eſſe aliud ſpeciale ſignum, ſed ſufficere, ut peccator, qui ſcripturam illam offert Sacerdoti, eam offerat loco accuſationis ſuæ, ſigna contritionis exhibendo, & petendo ab eo pœnitentiam, & abſolutionem, eamque expectando humiliter, dum Sacerdos legit peccata, ac denique ſatisfactionem acceptando, quam Sacerdos imponit: nam per hæc omnia ſatis ſignificat illa eſſe peccata ſua, de quibus ſe accuſat. At vero ſi ſcriptura offeratur Sacerdoti abſenti, tunc ſæpe fieri non poterit, ut pœnitens aliud ſignum exhibeat: & ideo in eo caſu aliter ſentiendum eſt, ut ſectione ſequente commodius explicabo.

Sotus improbatur.

SECTIO IV.

Utrum, de neceſſitate confeſſionis ſit, ut pœnitens Sacerdoti præſenti immediate & per ſeipſum revelet peccata ſua.

Cõcluſio.

DUo in hoc titulo continentur, unum de præſentia inter pęnitentem & confeſſorem: aliud eſt de immediata locutione pęnitentis per ſeipſum. Et quia hoc punctum poſterius brevius eſt, & fere ſine controverſia; ideo quod ad illud ſpectat, dicendum eſt, non eſſe de eſſentia confeſſionis ſacramentalis, ut pęnitens per ſe & immediate loquatur Sacerdoti. Probatur, quia poteſt confeſſio fieri per interpretem, juxta ſententiam omnium, uſu Eccleſiæ confirmatam: tunc autem pœnitens immediate loquitur, non Sacerdoti, ſed interpreti, & per hunc cum confeſſore loquitur: idem interdum poteſt facere per nũcium, & per teſtes, ut jam dicam. Ratio ſumenda eſt ex ſectione præcedente: nam confeſſio ex vi ſuæ inſtitutionis non habet eſſentialiter ſignum ſenſibile determinatum, ſed quacunque ratione reus declaret judici conſciẽtiam ſuam, id ſatis eſt: ergo, cum hoc faciat per interpretem, id ſatis erit, maxime ſi aliter non poſſit. Et hæc eſt congruentia inſtitutionis: quia hoc frequenter eſt neceſſarium, & hoc eſt ſacramentum neceſſitatis.

Probatur.

Ratio concluſionis.

Sed objicitur, quia in eo actu nec pœnitens confitetur interpreti, cum hic non ſit judex, nec interpres confitetur Sacerdoti, cum ille non ſit reus: ergo nulla ibi fit confeſſio. Et confirmatur, quia Sacerdos non accipit ſufficientem modum certitudinis per illam narrationem: nam fortaſſe interpres aliud profert quam audiat. Propter hoc Soto exiſtimat neceſſarium eſſe, ut dum interpres ad Sacerdotem loquitur, ipſe peccator annuat, & ſignificet ita eſſe, ut hoc modo & ipſe immediate confiteatur Sacerdoti, & Sacerdos certior fiat. Sed attente rem conſiderando, hoc nullius momenti vel utilitatis eſt, quia in caſu, in quo loquimur, ipſemet pęnitens non intelligit ſermonem interpretis ad Sacerdotem; quomodo ergo poteſt dicta ejus confirmare, aut novam fidem aut certitudinem illi adjungere? Dico ergo ad argumentum, neutram partem dilemmatis eſſe neceſſariam; ſed peccatorem confiteri Sacerdoti per interpretem, ſicut per vocem, vel ſcripturam. Et ille modus ſufficit ad quandam moralem certitudinem, & fidem humanam: quia in hac materia ſatis eſt, ut habeatur per unius perſonæ fide dignæ teſtimonium aut revelationem, quando major exhiberi non poteſt, & quando nulla eſt rationabilis cauſa præſumendi mendacium, vel aliam malitiam in eo, qui loquitur. Et ideo non dicimus hunc modum confitendi eſſe uſurpandum ſine abſoluta neceſſitate: nam illud ex ſuo genere grave peccatum eſſet propter rationem factam: ſed dicimus non eſſe contra eſſentiam ſacramenti, ſi neceſſarius ſit: an vero cadat ſub obligatione, dicemus infra agentes de præcepto confeſſionis.

Object. Confirmatur.

Soti reſponſio.

Rejicitur.

Enodatur objectio.

An ſit neceſſarium, ut Sacerdos in præſentia pœnitentis confeſſionem audiat.

Primo opinio Cani, & Soti. In altero puncto referam prius, quod ante declarationem Summi Pontificis ſupra relatam diſput. 19. ſect. 3. prælo mandatum jam habebam: deinde quid juxta illam addendum occurrat, adnotabo. Nonnulli ergo auctores, præſertim Soto & Cano, ſignificant neceſſarium eſſe, ut Sacerdos audiat confeſſionem in præſentia pœnitentis. Quæ opinio probari poteſt: quia ut proferat abſolutionem, neceſſaria eſt præſentia: ergo ut audiat. Patet conſequentia, quia vel eſt eadem, vel major ratio: quia ante abſolutionem neceſſe eſt, ut examinet cauſam & diſpoſitionem pœnitentis, & de ejus diſpoſitione ſit moraliter certus, quod in abſentia obtinere non poteſt.

Prior pars communis ſententiæ. Nihilominus communis ſententia aſſerit in primis, per ſe loquendo neceſſarium eſſe, ut Sacerdos in præſentia pœnitentis ejus confeſſionem audiat, imo, & immediate ab ipſo ſi fieri poteſt, eſſeque grave peccatum hunc modum confitendi voluntarie mutare propter fundamentum prioris ſententiæ, quod hoc convincit, & propter conſuetudinem totius Eccleſiæ, & propter varios canones, ex quibus hoc ſumitur, ut c. *Quem pœnitet*, cum ſimilibus de pœnit. d. 1. c. *Omnis utriuſque ſexus*, de pœnitent. & remiſſ.

Poſterior communis ſententiæ pars. Secundo vero aſſerit hæc ſententia, non eſſe hoc ita eſſentiale ſacramento, quin in eo caſu, in quo Sacerdos veniens ad abſolvendum pœnitentem, morti vicinum, & inveniens illum ita privatum uſu omnium ſenſuum, ut nullum ſignum peccati, aut doloris ab eo poſſit obtinere, poſſit eſſe contentus aliorum relatione ad abſolvendum illum: tunc enim non audit confeſſionem in præſentia, & nihilominus ait hæc opinio ſufficere hanc confeſſionem, ut licite & valide detur abſolutio. Ita tenent in terminis Sylv. verb. *Confeſſor* 3. q. 13. & Ang. verb. *Confeſſ.* 4. n. 8. & Cordub. lib. 5. de Indulgent q. 39. præter alios, quos ſupra retuli diſp. 19. ſect. 3. Indicat etiam Scot. d. 17. q. unic. ad penul. dicit enim, non eſſe licitum confiteri per ſcriptum Sacerdoti abſenti, non vero dicit omnino eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti. Et in terminis Cardinalis Toletus in Inſtr. Sacer. lib. 3. c. 8. referens S. Antonin. in Summ. de peccatis, & ſacerdotale Rom. aſſerenſque eſſe expreſſam ſententiam canonum.

Probatur opinio. Unde probatur primo, ac præcipue ex antiquis decretis. Nam in Concilio Arauſican. 1. c. 12. 26. q. 6. c. *Qui recedunt*, dicitur: *ſubito obmuteſcens pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet.* Similia verba habentur in eadem cauſa & qu. c. *Is cui*, & c. *His qui*, ex Concilio Carthaginenſi 4. c. 76. & ex Leone 1. epiſt. 89. alias 91. Qui diſtincte declarat, licet hujuſmodi ægrotus nullum ſignum exhibere poſſit in præſentia Sacerdotis, ſi aliorum teſtimonium habeat, non eſſe illi pœnitentiam denegandam. Eadem ſententia habetur in c. *Ægrotantes*, de Conſecr. d. 4. ex Concilio Carthaginenſi 3. cap. 34. Eandem referunt ex Decreto Euſebii primi, Ivo Carnot. in ſuo Decret. Par. 15. cap. 35. & Burchard. lib. 18. c. 11. Similem habet Auguſt. lib. 1. de Adulterinis conjug. c. ult. & lib. 50. homil. in 41.

Soti reſponſio. Ad hæc vero decreta reſpondet Soto, non eſſe in illis ſermonem de abſolutione ſacramentali; ſed de abſolutione ab Eccleſiaſtica cenſura. Et poſſumus in ejus favorem afferre Gloſſ. in d. c. *Is qui*, ver. *Pœnitentia*, quę ſentit ibi eſſe ſermonem de abſolutione, cujus forma traditur in c. *A nobis*, de ſent. excom. ubi ſermo eſt de abſolutione ab excommunicatione. Item afferre poſſumus Cyprianum ep. 13. ubi ait, in ſimili eventu Diaconum poſſe reconciliare ægrotum pœnitentem: *facta exomologeſi.* Illa ergo reconciliatio non erat abſolutio ſacramẽtalis, quia hæc in nullo eventu poteſt per diaconum dari.

Refellitur. Sed, quãvis ille locus Cypriani neceſſario ſit ita exponendus, vel potius de manuum impoſitione cæremoniali, quę ad publicam & ſolennem pœnitentiam (quæ tunc erat in uſu) ſpectabat: aliis vero decretis adductis nullo modo accõmodari poteſt dicta expoſitio. Primo, quia loquuntur de pœnitentia ſub hac voce, & eam appellant, *actionem Sacerdotis*, vel *ſatisfactionem*, vel *actionem pœnitẽtis.* Nomine autem pœnitẽtiæ, vel aliis adductis non ſolet ſignificari abſolutio a cenſura, vel alia cæremonialis; ſed verum ſacramentum. Secundo, quia declarant illã pœnitentiam eſſe adeo neceſſariam ad ſalutem, ut ex illa pendeat, ita ut contingere poſſit ob ſolam ejus carentiam hominem damnari, quod non eſt verum de abſolutione a cenſura. Tertio, quia in Concilio Arauſicano cap. 3. expreſſe diſtinguitur pœnitentia a reconciliatoria manus impoſitione, & hæc poſterior fortaſſe erat abſolutio a cenſura, vel alia Eccleſiaſtica cęremonia, ut dixi. Quarto, quia Leo Papa expreſſe dicit, illam pęnitentiam dandam eſſe a Sacerdote ex vi poteſtatis acceptæ per illa verba: *Quorum remiſeritis peccata, &c.*

Quinto, præter abſolutionem ſacramentalem duplex accidentalis ſeu cæremonialis intelligi poteſt: una eſt a cenſura, alia quæ olim dicebatur ſolennis quædam reconciliatio eorum, qui publicam pœnitentiam agebant: de neutra autem harum ſufficienter exponuntur dicta decreta: ergo loquuntur de ſacramentali. Minor probatur, de abſolutione quidem a cenſura: tum quia dicunt talem abſolutionem nihil prodeſſe poſt mortem: abſolutio autem a cenſura etiam poſt mortem aliquid prodeſſe poteſt: tum etiam, quia ſentiunt talem abſolutionem non poſſe dari a Sacerdote abſente, quod Soto etiam ipſe contendit; abſolutio autẽ a cenſura abſenti dari poteſt. Tum denique, quia Conciliũ Arauſicanum ſupponit pœnitentiam illam dari ante reconciliatoriam manus impoſitionem: conſtat autem abſolutionem ſacramentalem non poſſe dari ante abſolutionem a cenſura. Rurſus probatur altera pars: tum ex hoc eodem loco Concilii Arauſicani illa duo diſtinguentis: tum ex Concilio Carthagin. 4. ubi prius dicitur, dandam eſſe pœnitentiam, & additur: Si infirmus creditur moriturus, reconciliandum eſſe per manus impoſitionem. Prior ergo pœnitentia ſacramentalis erat, hæc vero poſterior cæremonialis, non tamen erat abſolutio a cenſura, alioqui præcedere debuiſſet, ſed ſpectabat ad alium antiquum ritum de publicis pœnitentibus. Præterea idem patet: quia, ut dicebam, illa reconciliatio publice pœnitentium per ſe non erat neceſſaria ad ſalutem, ſed pertinebat ad externam Eccleſiæ ſatisfactionem. At vero pœnitentia illa, quæ in dicto caſu ægrotantibus dari præcipitur, erat neceſſaria ad ſalutem, ut plane conſtat ex Auguſtino dict. hom. 41. & ex Cœleſtino P. in c. *Agnovimus* 26. qu. 6. & ex Julio apud Yvonem in ſuo Decr. par. 15. cap. 43. Sexto tandem eſt apud me efficax argumentum, quod dicti Patres, & Pontifices non loquuntur ſpecialiter de excommunicatis, neque de iis ſolis, qui publicam pœnitentiam agebant, ſed abſolute & ſimpliciter de fidelibus, & peccatoribus: ergo de pœnitentia loquuntur, qua omnes indigent, quæ eſt ſacramentalis.

Quapropter Cano fatetur, in illis decretis eſſe ſermonem de hoc ſacramento, ait tamen in eis ſupponi confeſſionem prius fuiſſe factam Sacerdoti in præſentia ejus: Cani evaſio. fuit enim antiqua conſuetudo, ut fideles confiterentur Sacerdotibus in principio quadrageſimæ, abſolutio autem differretur uſque ad feriam quintam Cœnæ Domini, ut ſumitur ex Innocentio 1. epiſt. 1. c. 7. & habetur in c. *De pœnitentibus*, de Conſecratione d. 3. De his ergo ait loqui prædicta decreta: nam, ſi poſtea inciderent in illum articulum neceſſitatis, abſolvi poterant abſque nova confeſſione facta in præſentia Sacerdotis.

Sed hæc evaſio, præterquam quod omnino voluntaria eſt, & abſque fundamento, quod in illis decretis habeat, Rejicitur. ſufficienter improbatur ultimo argumento paulo antea facto, quia teſtimonia generaliter loquuntur de omni peccatore pœnitentiam petente: imo Auguſtinus expreſſe loquitur de omnibus, qui differunt pœnitentiam uſque ad finem vitæ, de quibus etiam Leo Papa aperte loquitur. Concilium autem Carthaginenſe de iis, qui poſt peccatum, non petierunt pœnitentiam uſque ad illum articulum: non ergo ſupponit eos jam fuiſſe confeſſos: Concilium item Arauſicanum, & etiam Auguſtin. in hoc æquiparant pœnitentiam cum baptiſmo, quod eſt ſignum loqui de utroque ſacramento, & cum æquali ſeu proportionata univerſalitate, ut ſicut baptiſmus dandus eſt cuilibet petenti illum in articulo mortis, ſi exhibuit ſigna ſufficientia, etiamſi quando datur, jam nihil ſentiat, vel intelligat; ita etiam ſacramentum pœnitentiæ, ſervata proportione. Præterea ex parte etiam Sacerdotis loquuntur generaliter: nam quilibet poteſt & debet in eo articulo abſolvere, quod ſemper fuit in Eccleſia obſervatum, ut Trident. Concil. & docuit ſeſſ. 14. c. 7. & infra ſuo loco dicetur. At vero ſi eſſet ſermo de pœnitẽte jam confeſſo, ab illo ſolo Sacerdote poſſet abſolvi; cui

vi, cui confeſſus fuiſſet. Præterea loquuntur generaliter ex parte temporis: nam quotieſcunque id contigerit, quod ibi ſupponitur, danda eſt abſolutio. At vero quod Cano dicit, ſolum haberet locum in tempore quadrageſimæ: quia ante illud tempus non ſolebant fideles confiteri, ut abſolutionem expectarent uſque ad hebdomadam ſanctam. Denique, ſi præceſſiſſet confeſſio ſufficiens, non eſſet neceſſarium novum teſtimonium aſtantium, quod requirunt prædicta decreta. Si vero præcedens confeſſio non fuit ſufficiens, ſed completur per hujuſmodi teſtimonium, ita ut hæc ſit veluti partialis confeſſio in abſentia facta, eadem ratione ipſa ſola ſufficiet, quando alia non præceſſit, nec poteſt exhiberi.

Quid de hac controverſia ſentiendum.

Propter hæc decreta & propter uſum Eccleſiæ cenſui ſemper, hanc opinionem eſſe veram & piam, & conformem Chriſti inſtitutioni, qui ex parte pœnitentis ſolum poſtulavit, ut ſuam conſcientiam aperiat Sacerdoti, quãtum, & qualiter poteſt, ut patet etiam de integritate, de qua infra dicetur. Et hoc etiam declarat prædictus uſus Eccleſiæ, qui de abſolutione nihil tale declaravit: & ideo non eſt de illa ſimilis ratio. Præſertim quia forma habet præſcripta verba, non autem confeſſio. Denique, eſt hoc conſentaneum obligationi pœnitentis, a quo non exigitur, niſi ut ſatisfaciat quantum poteſt: ergo nec ut confiteatur niſi quantum poteſt. Et ſimiliter Sacerdos in hac parte ſolum tenetur de diſpoſitione pęnitentis certus fieri quantum poteſt. Timeri autem poteſt, ne prædicta declaratio Pontificia huic opinioni in aliquo derogare videatur, quia damnat hanc propoſitionem: *Licere per literas, ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Ubi utrumque membrum videtur damnare. Exiſtimo tamen non fuiſſe mentem Sanctiſſimi de hac opinione tractare, ſed ſolum de illa, quæ dicit ſacramentum pœnitentiæ poſſe perfici ac conſummari inter abſentes. Atque ita illam particulam, &, non eſſe diviſive, ſed complexive ſumendam, præcipue illud damnaſſe propter eos, qui dicebant abſolutionem poſſe dari in abſentia. Moveor, tum ex circumſtantiis literæ: nam ſi aliud voluiſſet, potius id explicaſſet per particulam, *vel*: Item hoc clare indicat illud ſingulare ſignum demonſtrativum, *hanc propoſitionem*: nam ex eo conſtat ſolam hypotheticam propoſitionem per modum unius damnari. Tum præterea, quia illa erat controverſia, de qua tractabatur: tum denique quia ſola illa opinio eſt aliena ab uſu Eccleſiæ: hæc autem eſt illi, & decretis conformis. Nihilominus declarationem hanc ejuſdem Pontificis cenſuræ ſubjicio, ſicut cætera omnia, quæ tam in hoc, quam in cæteris operibus meis continentur.

DISPUTATIO XXII.

De integritate confeſſionis per ſe neceſſaria ad valorem ejus.

INtegritas confeſſionis ex parte materiæ remotæ ſeu peccatorum, quæ in confeſſione dicuntnr, ſumenda eſt: conſiſtit autem in hoc, ut illa omnia, quæ ſunt in conſcientia pęnitentis, in confeſſione aperiantur: & ad integritatem ſuo etiam modo pertinet, ut ea peccata, quæ nullo modo ſunt in conſcientia pœnitentis, neque unquam fuerunt, in confeſſione non fingantur, ſeu falſo dicantur. Rurſus hæc integritas duplex diſtingui ſolet, materialis ſcilicet, & formalis. Materialis vocatur illa, quæ eſt de omnibus peccatis, prout in re ipſa fuere commiſſa: & hæc eſt per ſe neceſſaria, ut in diſcurſu hujus diſputationis explicabimus tractando de omnibus peccatis, vel circumſtantiis, quæ ad hanc integritatem neceſſaria ſunt: & excludendo ea, quæ neceſſaria non ſunt. Quia vero poteſt aliquando intercedere ſufficiens excuſatio confitendi aliquod peccatum a pœnitente commiſſum: ideo poteſt aliquando hoc ſacramentum perfici ſine reali, ſeu materiali integritate confeſſionis: tunc vero neceſſaria ſaltem eſt confeſſio formaliter integra, id eſt, de omnibus peccatis, de quibus nulla intercedit excuſatio: de qua dicemus diſp. ſequente.

SECTIO I.

Utrum ſit de neceſſitate confeſſionis, ut ſit de omnibus peccatis mortalibus, quæ ſunt in conſcientia pœnitentis.

AD intelligendum quæſtionis titulum duo ſunt advertenda. Primum eſt, illa peccata dici in præſenti eſſe in conſcientia pęnitentis, quæ ab illo commiſſa ſunt poſt baptiſmum, & per aliam confeſſionem non ſunt rite clavibus ſubjecta: illa enim, quæ per aliam confeſſionem remiſſa creduntur, licet ſint in memoria pœnitentis, non tamen proprie ſunt in conſcientia, quia jam ut omnino extincta & remiſſa conſideratur: alia vero peccata mortalia, quæ nondum ſunt explicata in confeſſione, licet contingat apud Deum eſſe remiſſa per veram contritionem, in præſenti cenſetur adhuc eſſe in conſcientia pœnitentis, quia nondum ſunt per claves Eccleſiæ remiſſa. Secundo obſervandum eſt, aliud eſſe, quod talium peccatorum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem; aliud vero quod ad valorem ſacramenti neceſſarium ſit omnia hæc peccata in eadem confeſſione aperire. Nam de priori neceſſitate in ſuperioribus dictum eſt, & ad illam obligationem explendam ſatis videri poſſet unum peccatum confiteri uni Sacerdoti, & aliud alteri: vel unum in hac confeſſione, aliud in alia, donec omnia ſubjicerentur clavibus: nunc ergo inquirimus de alia obligatione, vel neceſſitate ſubjiciendi omnia ſimul in eadem confeſſione.

Quid ſit peccatum eſſe in cõſcientia pœnitentis.

Non eſt idem peccati confeſſionem eſſe neceſſariam ad ſalutem, & ad valorem ſacramenti.

Ratio dubitandi.

Atque hinc oritur ratio dubitandi, quia hęc neceſſitas non oritur ex vi inſtitutionis: ergo nulla eſt. Probatur conſequẽtia, quia, ſi hæc neceſſitas tanta eſt, ut pertineat ad veritatem ſacramenti, oportet, ut ex inſtitutione oriatur: ſi vero tantum eſt neceſſitas præcepti, oportet oſtendere illud eſſe divinum extra inſtitutionem, quod ſane fieri non poterit. Eccleſiaſticum autem tantum non videtur eſſe poſſe, quia, ut infra videbimus, huic obligationi confeſſionis Eccleſia nihil addidit, præter temporis determinationem. Probatur autem primum antecedẽs, quia ex vi inſtitutionis ſolũ colligitur, nullum peccatũ mortale dimitti poſſe abſque abſolutione Sacerdotis: ex hoc autem non colligitur neceſſitas hujus integritatis, quia illud poſſet alio modo impleri, ut declaratum eſt.

Quid ſentiant nonnulli Catholici.

Unde nonnulli Catholici dixerunt, hanc neceſſitatem integritatis non poſſe ſufficienti ratione colligi ex inſtitutione, ſed ſola Eccleſiæ traditione & auctoritate haberi. Quod indicat Durandus d. 17. q. 15. ubi ſolvit rationes Theologicas, quæ ad hoc oſtendendum afferri ſolent. Et idem ſentit Medina Cod. de Confeſ. qu. 8. Quidam autem hæretici negant hãc integritatem eſſe neceſſariam, ſaltem quoad peccata occulta, ſeu mere interna. Quod ſentit Wicleff apud Waldenſem tom. 2. de Sacram. c. 185. quia putavit confeſſionem eſſe inſtitutam ab Eccleſia, quæ per ſe poteſtatem non habet circa peccata mere interna. Addunt etiam talem obligationem eſſe de re non ſolum admodum difficili, ſed etiam legi naturali repugnante, quia cogeretur homo ſeipſum infamare in re occultiſſima. Sed illud fundamentum hæreticum eſt, & ex illo non ſolum infertur confeſſionem talium peccatorum non eſſe neceſſariam propter integritatem, ſed etiã abſolute, etiam propter remiſſionem eorum neceſſariam non eſſe. In eodẽ errore fuit Petrus Oxomenſis, qui addidit, non eſſe neceſſarium confiteri peccata publica, quia ipſa per ſe ſatis patent. Qui error cum aliis dãnatus fuit a Sixto 4. in Bulla, quam refert Caſtro verb. *Confeſſ.* Denique Lutherus etiam integritatem confeſſionis reprehendit, quia qui omnia peccata diligenter confiteri ſtudent, nihil divinæ miſericordiæ dimittendum relinquunt. Qui error in Concilio Trid. damnatus eſt.

Quid hæretici.

Vera ſententia.

Dicendum ergo eſt, de neceſſitate hujus ſacramenti eſſe, ut pœnitens omnia peccata mortalia poſt baptiſmũ commiſſa, eidem Sacerdoti, in eadem confeſſione, ſeu in ordine ad eandem abſolutionem, quantum moraliter poteſt, confiteatur. Concluſio eſt de fide, quæ ſumitur ex concilio Cabilonenſi c. 32. & Lateranenſi in c. *Omnis utriuſque ſexus*, & Florent. in Decreto Eugenii, quatenus docent, & pręcipiunt omnia peccata eidem cõfiteri: nam quoad hanc partem non condunt novum jus, ſed explicant divinum. Expreſſius tamen hoc definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5 & can. 7. dicens: *Qui ſcienter aliquid retinet, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponit*: his verbis declarans talem confeſſionem eſſe nullam & conſequenter contrarium eſſe de neceſſitate ſacramenti.

Præterea de hac re habemus perpetuam Eccleſiæ traditionem & conſuetudinem, quam nunc cernimus, & ejus principium ignoramus: de quo multa legi poſſunt apud Burchardum lib. 19. Decreti. Et expreſſe de illa loquitur

quitur Auguſt. lib. de vera & falſ. pœnit. c. 9. & 15. dicens: *Quædam enim celant, quæ alii manifeſtanda conſervant, quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere*: & ideo inquit ad pœnitentem: *Ponat ſe in poteſtate judicis, in judicio Sacerdotis, nihil ſibi reſervans ſui.* Idem inſinuant alii antiqui Patres (licet non ita expreſſe loquantur) dum ajunt, etiam internas cogitationes eſſe confitendas, ut Clemens 1. epiſt. 1. circa finem, de Petro loquens ait: *Inſtruebat fideles actus vitæ ſuæ cuſtodire, & cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum allidere, & Sacerdotibus Domini manifeſtare.* Cyprian. ſerm. de lapſis n. 21. circa finem ait: *Quando & fide majores, & timore meliores ſunt, qui quamvis nullo, aut ſacrificii, vel libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc, vel cogitaverunt, apud Sacerdotes Domini hoc ipſum dolenter, & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus aperiunt, ſalutarem medelam etiam modicis vulneribus exquirunt.* Indicat etiam hoc Leo Papa Ep. 78. alias 80. c. 2. dicens, reatus conſcientiarum, etiamſi occulti ſint, aperiendos eſſe Sacerdoti confeſſione ſecreta. Nec diſſimiliter Tertullian. lib. de pœnit. c. 10. circa finem inquit: *Si quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus? adeone exiſtimatio hominis, & Dei ſcientia comparantur? an melius eſt damnatum latere, quam palam abſolvi?* Sunt etiam optima verba Gregorii Nyſſeni Orat. ad eos, qui durius alios judicant, quæ refert Caniſius agens de Sacramento pœnitentiæ: *Audacter oſtende Sacerdoti, quæ ſunt recondita animi arcana, tanquam occulta vulnera medico detege.* Et eandem ſententiam habet Hieronymus in id Eccleſiaſt. 10. *Si momorderit ſerpens in ſilentio.* Denique S. Pacianus in Paræneſi de Pœnit. circa finem: *Quid facies tu, qui decipis Sacerdotes, &c.* & infra: *Prudentes ægri medicos non verentur, etiam in occultis corporis partibus, etiam peruſturos, &c.* Alios antiquos Doctores, Origenem, Ambroſium citavi ſupra, agens de inſtitutione, & neceſſitate confeſſionis.

Ratio concluſionis.

Ratio hujus veritatis ſumitur a D. Thoma in 4. diſt. 47. qu. 3. ar. 4. quem Paludanus, & alii ſequuntur, ex ipſa inſtitutione, quæ ad remiſſionem culpæ per ſe primo ordinatur, adjuncta conditione, ſeu natura peccatorum mortalium, quæ eſt, ut unum ſine alio non remittatur: ex quibus principiis hæc ratio conficitur. Pœnitens confitetur unum peccatum mortale Sacerdoti, ut Sacerdos illud remittat: ſed Sacerdos non poteſt illud remittere, niſi remittat cætera omnia, &, ſi intenderet remiſſionem, ſeu abſolutionem dividere, nihil faceret: ergo & pœnitens debet, quando unum confitetur, confiteri omnia, &, ſi intendit confeſſionem dividere, nihil facit. Probatur conſequentia, quia confeſſio debet eſſe adæquata abſolutioni: ideo enim neceſſaria eſt, quia abſolutio non debet dari de ignotis, ut Concilium Trident. dixit. Abſolutio autem, quamvis per ſe reſpiciat peccata in confeſſione manifeſtata, tamen etiam cadit in ipſam perſonam, eamque intendit ſimpliciter abſolvere, & juſtificare apud Deum, atque adeo ab omnibus peccatis mortalibus liberare: & ideo, ſicut peccata mortalia quoad remiſſionem connexa ſunt, ita etiam quoad confeſſionem, & abſolutionem. In quo multum etiam differunt a venialibus, ut Concilium etiam Tridentinum dixit.

Confirmatio.

Et confirmatur primo ex comparatione ad omne aliud judicium: nam ſemper accuſatio debet eſſe proportionata, & adæquata ſententiæ, quæ poſtulatur: & e converſo ſententia debet eſſe accommodata accuſationi, & probationi factæ: ſed in præſenti judicio pœnitens non tantum poſtulat liberari ab uno, vel alio peccato mortali, ſed ſimpliciter juſtificari: ergo tenetur aperire totam cauſam per ſe neceſſariam ad talem abſolutionem, & nihil occultare eorum, quæ illam poſſunt impedire. Quod egregie declaratur ex c. *Cum pro cauſa*, de Sententia excommunicat. ubi dicitur, eum, qui pluribus titulis excommunicatus eſt, ſi abſolutionem petat, uno tantum titulo excommunicationis explicato, licet abſolvatur, non liberari ab altera excommunicatione, quam ob aliam cauſam contraxerat, quia abſolutio non excedit petitionem: unde, ſi excommunicatio talis eſſet, ut non poſſet una excommunicatio ſine alia tolli, ille in eo caſu a nulla maneret abſolutus; tamen, quia de facto excommunicationes non habent inter ſe connexionem quoad abſolutionem, in eo caſu una tollitur, & manet altera. Sic ergo in præſenti, qui unum peccatum mortale confitetur, quantum eſt ex ſe petit ab uno abſolvi, & non ab alio: unde, quia hoc fieri non poteſt, petitio, ſeu confeſſio invalida eſt. Et propter hoc dixit Concilium Tridentin. *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata, Chriſti fideles confiteri ſtudent, proculdubio omnia divinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt: qui vero ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati, per Sacerdotem remittendum proponunt.* Et confirmatur tandem, quia ob hanc cauſam neceſſe eſt contritionem, ſeu dolorem eſſe de omnibus peccatis mortalibus, quia unum ſine aliis remitti non poteſt.

Reſpõſio.

Reſponderi vero poteſt, nunquam Sacerdotem abſolvere ab uno peccato mortali, quin omnia remittantur in re ipſa, non eſſe autem neceſſarium, ut remittantur præciſe per ipſam abſolutionem, ſed per illam ſimul cum contritione, vel attritione includente votum alterius confeſſionis eorum peccatorum, quæ in tali confeſſione omittuntur; nihil enim repugnat, inſtitutionem factam eſſe hoc modo: neque ex ſolis verbis Chriſti poteſt oſtendi non fuiſſe ita factam, ut ſupra argumentabar.

Alia inſtantia.

Et inſtari amplius poteſt, quia interdum plura peccata non remittuntur per idem ſacramentum, ſed in ordine ad diverſa, ut in eo, qui ficte baptizatus eſt, & poſtea confitetur: nam per illam abſolutionem non poſſunt tolli omnia peccata illius hominis: ſed quæ præceſſerunt baptiſmum, tolluntur per illum: quæ vero ſubſequuta ſunt, tolluntur per abſolutionem: ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, ut Sacerdos abſolvens per ſe remittat omnia peccata. Quod etiam in peccatis reſervatis infra videbimus juxta probabilem ſententiam. Et quoties ſine culpa tacetur aliquid in confeſſione, illud peccatum, quod tacetur, remittitur in ordine ad aliam confeſſionem ejus, quam in propoſito habere neceſſe eſt: ergo ſimili modo poteſt remitti quodlibet peccatum, etiamſi unum tantum confeſſori aperiretur.

Præcluditur.

Hęc, & ſimilia ſunt, quę Durandum, & Medinam moverunt. Sed non advertunt, aliud eſſe loqui de eo, quod per ſe poſtulat rei natura, & conſequenter etiam inſtitutio ſacramenti: aliud vero, quod per accidens contingit ob aliquam moralem neceſſitatem. Per ſe enim eſt, ut peccata ſimul dimittantur; adeo ut de facto nunquam unum ſine aliis dimittatur, ut ſupra vidimus: & ideo inſtitutio etiam ſacramenti per ſe poſtulat, ut peccata, quæ ſunt materia neceſſaria talis ſacramenti, & ad illius forum pertinent (ut ſic dicam) ſimul & ex vi ejus ſacramenti tollantur. Et propterea, baptiſmus ita eſt inſtitutus, ut per ſe, & vi ſua tollat non ſolum originale peccatum; ſed etiam omnia mortalia, quæ ante ſuſceptionem ejus cum originali ſunt conjuncta; alia vero ſubſequentia ad illum non pertinent; & quod illa interdum ſint conjuncta cum originali, eſt per accidens, & præter inſtitutionem Baptiſmi, propter impedimentum illi poſitum. Et idem omnino contingit; quoties aliquod peccatum non confeſſum per abſolutionem tollitur: id enim per accidens eſt: inſtitutio autem ſacramenti debuit reſpicere, quod eſt per ſe, non vero quod per accidens.

Leges morales reſpiciunt quæ ſunt per ſe, non quæ per accidens.

Sicut in univerſum leges morales reſpiciunt ea, quæ frequentius accidunt, non caſus accidentales, ut ad hoc propoſitum recte notavit Petr. Soto lect. 9. de Confeſſ. Quæ ratio non ita demonſtrat hanc veritatem, ut dicamus implicare contradictionem, hanc inſtitutionem alio modo factam eſſe: ſed ut oſtendamus hanc ſolam conformem eſſe naturis rerum, quod ſatis eſt in ratione Theologica, ut alii Theologi docuerunt, præſertim Paludanus diſt. 17. qu. 1. Adrianus qu. 4. de Confeſſ. Soto diſt. 18. qu. 2. art. 5. & Cano Relect. de Pœnit. p. 5.

Accedit congruentia.

Accedit tandem alia congruentia ſumpta ex hoc ſacramento, quatenus medicina eſt: nam Sacerdos, ut medicus, debet adhibere remedium peccatis etiam in futurum, ut, quoad fieri poſſit, evitentur: ſed ad hunc finem ſæpe, ac moraliter neceſſarium eſt, ut confeſſor totam conſcientiam pœnitentis perſpectam habeat, & ideo merito inſtitutum eſt, ut pœnitens totam aperire teneatur, quæ quidem non ſolum eſt obligatio præcepti, ſed etiam neceſſitas ſacramenti, ut declaratum eſt: quanquam in præſenti puncto nunquam hæ duæ neceſſitates ſeparentur, ut ex dicendis conſtabit.

Satisfit priori parti objecti hæreticor. Ex his ergo ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi initio poſitam. Ad priorem vero partem objectionis hæreticorum de peccatis occultis reſpondetur in primis nullam fere infamiam ex confeſſione ſequi: nam quoad alios omnino tollitur per ſigillum: quoad ipſum vero confeſſorem, per ipſam pœnitentiam, & dolorem peccati, quam pœnitens ſimul cum peccato oſtendit, magna ex parte, vel omnino minuitur: & nocumentum in re nullum eſt, quia confeſſor non poteſt uti illa notitia, præſertim in gravamen pœnitentis, & quidquid difficultatis in hoc eſt, ut Trident. Concilium dixit, fructu gratiæ, & divinæ conſolationis compenſatur. *Satisfit poſteriori parti.* Ad alteram partem de peccatis publicis recte reſpondet D. Th. in 4 diſt. 17. qu. 3. ar. 2. qu. 1. ad 1. illam notitiam, quæ extra ſacramentum habetur, eſſe per accidens, in omni autem judicio eſſe neceſſariam notitiam per propriam accuſationem, & teſtificationem, quam hic præbet pœnitens ſe accuſans. Addo præterea, per confeſſionem non ſolum dari confeſſori notitiam peccati ſecundum ſe, ſed prout fuit, vel eſt in conſcientia pœnitentis, id eſt, ſecundum modum & circumſtantias, quibus ab eo fuit commiſſum, & ſecundum præſentem diſpoſitionem, ſeu deteſtationem, quam circa illud habet. *Reſpondetur Luthero.* Tandem ad Lutherum reſpondetur, nihil in hoc eſſe contra fiduciam, aut efficaciam meritorum Chriſti, quia totus fructus hujus ſacramenti ex meritis ejus ſperatur: eſt enim hoc unum ex inſtrumentis, per quæ Chriſti merita nobis applicantur.

Practicum dubium reſolvitur.

Prima opinio. Supereſt vero hic breve, & practicum dubium, ſi quis habeat unum ordinarium confeſſorem, cui communia levia peccata confiteatur, quoties vero aliquid grave occurrit, alteri confiteatur, ut ordinario confeſſori id occultet: an hoc ſit contra integritatem hujus ſacramenti. Sylveſter enim verb. *Confeſſio* primo quæſt. *6.* dicit, quamvis hoc immediate, & directe non ſit contra intengritatem, eſſe tamen peccatum mortale ob hypocriſim, & virtuale mendacium: decipit enim ordinarium confeſſorem: atque ita ſit, ut dum hoc ipſum peccatum tacet, etiam in integritate deficiat. Quam opinionem admittit Victoria in Summa num. 1*69*. de Pœnit. cum hac limitatione, ſcilicet, ſi quis hoc faciat animo perſeverandi in tali conſuetudine: nam, ſi ſemel aut iterum hoc fiat ex quadam imbecillitate humana, credit non eſſe peccatum mortale.

Vera ſententia. Dico tamen, quocunque modo fiat, neque eſſe directe contra integritatem, nec per ſe loquendo, eſſe peccatum mortale. Quod ſenſit Navarrus c. 21 in Summa n. 42. Et prior pars evidens eſt, quia hujuſmodi pœnitens quando confitetur, ſemper profert, quæ non eſt confeſſus: *Satisfit contrariæ ſententiæ.* ea vero, quæ ſemel confeſſus eſt, non tenetur iterum confiteri. Neque etiam tenetur huic potius, quam illi confiteri (ſupponimus enim omnes eſſe legitimos confeſſores). Et hinc facile probatur poſterior pars, quia in tali actu nulla gravis deformitas invenitur cōtra charitatem Dei, aut proximi. Neque etiam eſt aliquod præceptum grave contra quod fiat. Nam quod de mendacio dicebatur, non ita eſt: nam ille nihil falſum dicit, licet fortaſſe permittat alium decipi, præterquam quod non omne mendacium in confeſſione eſt peccatum mortale, ut infra videbimus. Dixi autem, *per ſe loquendo*: nam, ſi ob hāc cauſam talis perſona maneret in aliqua occaſione morali peccandi mortaliter, quam occultaret ordinario confeſſori, ex eo capite poſſet eſſe peccatum mortale, & defectus integritatis, ut per ſe ſatis clarum eſt.

SECTIO II.

Utrum, ad integritatem confeſſionis neceſſarium ſit omnia peccata, vel malitias peccatorum ſpecie diſtinctas, diſtincte confiteri.

Ratio dubitandi. Vidimus integritatem eſſe neceſſariam: nunc explicandum ſupereſt, quid ad hanc integritatem requiratur: quod ſigillatim faciemus diſcurrendo per ſpecies, numerum, & circumſtantias peccatorum. In præſenti ergo ratio dubitandi eſſe poteſt, quia præcepta moralia, quæ omnes obligant, debent eſſe omnibus moraliter poſſibilia; diſcernere autem ſpecies peccatorum adeo eſt difficile, ut vix docti homines id aſſequantur: ergo non debet ad hoc obligari totus populus Chriſtianus: ergo non requiritur hoc ad integritatem, ad quam omnes obligantur. *Cōfirmatio.* Et confirmatur, quia ſæpe non variatur morale judicium de peccato propter hujuſmodi diſtinctionem: ergo.

Prima opinio. In hac re Cajetanus tomo 1. Opuſcul. tractatu de Confeſſ. ait, non ſemper eſſe hoc neceſſarium, ſed quando concurrunt hæc duo, ſcilicet, quod illa diſtinctio ſpecifica peccatorum ſatis clara ſit, & nota omnibus, & tanta, ut multum variet morale judicium. Quæ doctrina non diſplicet Cano in dict. Relect. part. 5. nec Navarro in c. *Conſideret.* in principio num. 18. & 19. de Pœnit. diſt. 5. *Alia opinio.* Aliter vero diſtinguit Soto diſt. 18. q. 2. art. 4. de ſpeciebus peccatorum, ſcilicet, phyſicis, ſeu in genere entis, & moralibus, ſeu in genere mali moralis: & de prioribus negat neceſſarium eſſe illas confiteri: de poſterioribus vero ſimpliciter, & abſque diſtinctione affirmat. Quod ſequitur etiam Petrus Soto lectione nona de Confeſſione, & conatur ſententiam Cajetani in hunc ſenſum interpretari. Nam exemplum, quo ille utitur de ſpeciebus divinationis per ignem, vel per aquam, videtur eſſe hujuſmodi, quia in illis actibus eſt phyſica diverſitas, non moralis.

Ratio autem hujus ſententiæ quoad hanc partem eſt, quia confeſſor non debet ferre judicium de ſpeciebus entis ſeu naturæ, ſed de moribus, & ideo ad illud judicium impertinens eſt naturales ſpecies diſtinguere, niſi forte id neceſſarium ſit ad morales explicandas. Quę pars adeo eſt certa, ut nulla ratio dubitandi circa eam appareat. Unde, cum Concilia, & Patres in hac materia de peccatis loquuntur, formaliter de eis loquuntur ut peccata ſunt, atque adeo, ut ad mores pertinent. Quod ſi Cajetanus hoc tantum voluit, non erat, cur doctrinam illam adeo commendaret, nec cur diſtingueret inter ſpecies, quarum differentia nota, vel occulta eſt: nam, ſi tantum eſt phyſica, & non moralis, etiamſi ſit notiſſima, ad confeſſionem non refert.

Prima Aſſertio.

Omiſſis ergo phyſicis ſpeciebus, ſimpliciter dicendum eſt primo, ad integritatem confeſſionis neceſſarium eſſe ſpecies peccatorum diſtincte aperire. Hic eſt univerſalis Eccleſiæ ſenſus & conſuetudo. Et quod antiquiſſima ſit, colligere licet ex ſexta ſynodo, ſeu ex can. 102. Trullano, & ex Concilio Vormatienſi ſupra citato. Idem ſignificat Concilium Florentinum, & Lateranenſe: clarius vero Tridentinum ſeſſion. 14. cap. 5. & can. 7. Ubi ait, neceſſarium eſſe omnia peccata ſigillatim confiteri: quod maxime de ſpeciebus verum habet: dicit etiam neceſſarium eſſe confiteri circumſtantias mutantes ſpeciem; ergo a fortiori peccata ſpecie diverſa. Ratio autem redditur ab eodem Concilio, quia ad juſtitiam ſervandam in hoc judicio, & ad ſatisfactionem, & curationem proportionatam adhibendam, neceſſarium eſt, ut confeſſor diſtincte intelligat ſpecies criminum: ergo etiam eſt pœnitenti neceſſarium illas declarare: quia, ſicut integritas confeſſionis eſt neceſſaria propter integritatem abſolutionis, ita ille modus neceſſarius eſt in integritate confeſſionis, qui ad juſtitiam, & rectitudinem hujus judicii, ſeu abſolutionis requiritur.

Satisfit cuidam objecti. Nec refert, quod interdum parva ſit diverſitas inter has ſpecies morales, & ideo parum etiam mutet judicium, tum quia non propterea admittenda eſt exceptio a generali lege: nam, ut ſupra tetigi, lex, cum generatim feratur, conſiderat ea, quæ frequentius accidunt. Neque debuit hoc electioni, & arbitrio ipſorum pœnitentium relinqui, ſed ſtabili, ac certa lege ſtatui. Quod fieri aliter non potuit moraliter loquendo, niſi univerſalem ſtatuendo legem. Tum etiam, quia hic ſemper intercedit diverſitas judicii, quod novum & diſtinctum peccatum remittendum eſt, & puniendum: nec enim ſemper neceſſe eſt, ut diverſa ſatisfactio aut medicina ſit applicanda: nā hoc etiam in peccatis multum diverſis non ſemper neceſſarium eſt. *Satisfit alteri.* Rurſus non obſtat difficultas, quæ eſſe ſolet in diſcernendis ſpeciebus moralibus: nam etiam ſufficit, quod regulariter notæ ſint, ſaltem vulgari quodam modo, per diverſitatem peccatorum, & rerum ſeu materiarum, circa quas peccatur, vel etiam virtutum, quibus peccata opponuntur. Et deinde confeſſoris ſcientia, & diligentia debet in hoc ſupplere ignorantiam pœnitentis. Ac denique, ſi facta morali diligentia, aliquid ignoratum fuerit, & ea ratione prætermiſſum, illud non obſtabit valori confeſſionis, & ſacramenti.

Secunda Aſſertio,

Circumſtantias mutantes ſpeciem eſſe de neceſſitate ſacramenti. Hinc ſecundo dicendum eſt, neceſſarium eſſe ad integritatem confeſſionis in unoquoque peccato explicare circumſtantias mutantes ſpeciem, ut ſi quis furatus eſt, an rem ſacram, vel communem, & ſic de aliis. Ita docet Concil. Tridentin. neque inter Scholaſticos fuit in hoc controverſia. Et ratio eſt eadem, quæ præcedentis aſſertionis. Nam, licet ſpeculative diſputetur, an hoc ſit unum peccatum, vel multa, quę forte eſt quęſtio de nomine, tamen indubitatum eſt, ibi eſſe plures malitias ſpecie diſtinctas: peccatum autem præcipue aperiendum eſt in confeſſione propter malitiam: nam ratione illius puniẽdum eſt, & curãdum: ergo quotieſcunque fuerint malitię ſpecie diverſæ, declarandæ ſunt: ergo & circumſtantiæ, e quibus illæ ſumuntur. Unde, ſicut paulo ante dicebam diſtinctionem phyſicam actuum non referre ad confeſſionem, ſed moralem: ita e converſo hic dicendum eſt, phyſicam, ſeu moralem identitatem actus per ſe non referre, ſi morales malitiæ per ſe plures ſunt: & ideo, illa nõ obſtante, hæ ſunt explicandæ. Quocirca, licet de actu interiori voluntatis ſit quæſtio inter Theologos, an habeat circumſtantias, vel an reſpectu illius circumſtantiæ trãſeant in rationem objecti: tamen, quod ad præſens attinet, etiam in actu interiori illæ explicandæ ſunt in omni opinione, ut attigit Divus Antoninus 2. par. tit. 5. c. 1. §. 6. & Navarrus in Summa cap. 6. n. 4. & Ledeſma 2. par. 4. qu. 8. art. 2. Ratio eſt, quia in omni opinione conſtat eundem actum interiorem voluntatis poſſe habere plures malitias, ut verbi gratia, deſiderium occidendi clericum habet malitiam injuſtitiæ, & ſacrilegii: illæ ergo declarandæ ſunt. Et quidem, ſi illa principia, unde ſumuntur tales malitiæ, vocentur circumſtantiæ, conſtat hoc expreſſe ex definitione Tridentini: ſi autem vocentur objecta, ſequitur a fortiori: nam magis neceſſarium eſt declarare in confeſſione diverſitatem ſumptam ex objectis, quam ex circumſtantiis.

1. Coroll. Sequitur primo, neceſſarium eſſe declarare in confeſſione circumſtantiã, quæ transfert actum ex veniali peccato in mortale, etiamſi non variet ſpeciem malitię, quæ ex objecto ſumitur, ut eſt v.g. quantitas furti. Et ratio eſt, quia talia peccata, licet in ratione mali moralis in ſpecie cõveniant, tamẽ in propria ratione peccati, id eſt, offenſionis divinæ, plus quam ſpecie differunt, imo & analogice ſecundum D. Th. peccatum autem primario pertinet ad confeſſionem, quatenus offenſio Dei eſt.

2. Coroll. Sequitur 2. ſi quis oblitus eſt in confeſſione alicujus circumſtantiæ mutantis ſpeciem, teneri poſtea illam confiteri, quia non explevit obligationem ſuam, ſed tantum excuſatus eſt, & ideo ſemper manet eadem obligatio. Item, quia ſpecialis malitia ſumpta ex illa circumſtantia, non fuit per ſe remiſſa per illam abſolutionem, ſed tantum per accidens, & ideo ſubjici debet clavibus, ut per ſe remittatur. Denique hæc eſt regula generalis, quoties aliquid per ſe eſt de neceſſitate, vel integritate cõfeſſionis, ſi ex oblivione, vel alia legitima cauſa omittitur, in alia confeſſione explicandum eſſe, ſi fieri poſſit. Dices. Ergo tenetur aliquis iterum confiteri peccatum illud, cujus fuit talis circumſtantia. Reſpondeo, ſi circumſtantia poſſit declarari nulla facta mentione talis peccati, non erit obligatio repetendi cõfeſſionem illius; ſi vero aliter explicari non poſſit circumſtantia, concedendum eſt conſequens: nec eſt inconveniens, quod ex accidente aliquis cogatur confiteri bis idem peccatum, ut recte notavit Navar. dict. cap. 6. n. 20. & in cap. *Conſideret* num. 15.

Interrogationi reſpondetur. Sed ſtatim occurrit interrogandum, an ſit neceſſarium confiteri hujuſmodi circumſtantiam per modum circũſtantiæ, vel ſatis ſit confiteri, ut peccatum diſtinctum, ut dicendo, v.g. commiſi furtum, & ſacrilegium, non explicando ſacrilegium fuiſſe circumſtantiam furti. Nam hoc ſufficere affirmat Sylveſter verb. *Confeſſio* 1. qu. 10. Oppoſitum autem putat Angelus verb. *Interrogationes*, & placet Navarro. Eadem vero diſtinctione reſpondendum cenſeo. Nam, ſi duæ illæ malitiæ ſufficienter explicari poſſint non explicando connexionem earum in uno actu, ſatis erit illas dicere per modum plurium peccatorum, quia multi exiſtimant illa re vera eſſe plura peccata, & illa conjunctio non variat judicium, neque addit ſpecialem gravitatem. At vero, ſi propria malitia circumſtantiæ non poſſit declarari, niſi ut conjuncta, & addita alteri peccato, tunc neceſſarium erit illam per modum circumſtantiæ confiteri: & quia moraliter loquendo, ita frequentius accidit, ideo in uſu ita ſervandum eſt.

SECTIO III.

Utrum ſit de neceſſitate confeſſionis explicare in ea circumſtantias, quæ non mutant ſpeciem, præſertim notabiliter aggravantes.

Circumſtantiæ diviſio. CIrcumſtantiæ moralium actuum in triplici genere ſunt: quædam dici poſſunt impertinentes, quia neque augent, neque minuunt malitiam: aliæ vero ſunt augentes notabiliter: aliæ minuentes eodem modo. De primis nihil eſt dicendum, quia, ſi ſint ita impertinentes, ut ſint omnino indifferentes, nihilque omnino conferant ad malitiam; nec ſunt propriæ circumſtantiæ morales, neque quicquam ad hoc judicium referunt. Si vero aliquid ad actum moralem conferant, tamen non extrahant illum ab ordinario modo peccandi in tali ſpecie, in ipſo peccato ſimpliciter dicto continentur: nihil ergo de iis explicare neceſſe eſt.

Proponitur dubium. Reſpondetur. Solum poſſet in hoc dubitare aliquis, hinc ſequi per ſe neceſſarium non eſſe actum exteriorem exponere, ſed ſolam voluntatem, quia actus exterior etiam non auget neque minuit malitiam. Dicendum vero eſt, non eſſe ſimilem rationem, quia actus exterior non eſt circumſtãtia, ſed eſt ipſum peccatum unum, & idem cum actu interiori, quod totum explicari debet, prout ex utroque actu compoſitum eſt. Præſertim, quia illa voluntas, quæ ad executionem perducitur, nunquam poteſt ſatis explicari ſine actu externo: neque etiam ſtatus pœnitentis ſatis innoteſceret Sacerdoti in ordine ad medicinam exhibendam. Addunt aliqui, totam malitiam peccati, quod in exteriori actu conſummatur, pręcipue eſſe in actu externo, & ideo illum eſſe confitendum. Sed hoc non placet, quia, licet malitia objectiva ſit in actu externo tanquam in objecto, malitia autem moralis actus humani ut ſic tota eſt formaliter in actu interno, a quo externus extrinſece denominatur malus, vel bonus, ſicut & liber & actus humanus: malitia autem objectiva exterioris actus ſatis explicatur, explicato actu interiori, ut terminato ad tale objectum, quamvis non explicetur actus exterior, ut factus per interiorem.

Quid dicendum de circumſtantiis aggravantibus.

Opinio negativa. Præcipua ergo difficultas verſatur in circumſtantiis notabiliter aggravantibus intra eandem ſpeciem. Eſt enim valde communis opinio non eſſe neceſſarium has circumſtantias confiteri, quam tenuit D. Thomas in 4. d. 16. q. 3. art. 2. q. 5. & ibi Albertus Magnus ar. 24. Palud. q. 3. art. 3. Durand. qu. 4. Bonavent. d. 17. qu. ultim. Almain quęſt. 1. ar. 2. Carthuſ. qu. 2. Adrianus qu. 4. de Confeſſione ar. 2. Medin. Cod. de Confeſſione qu. de circumſtantiis confitendis, Antonin. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 7. conſtantiſſime Navarr. in Summ. c. 6. n. 6. & in dict. c. *Conſideret* de Pœnit. diſt. 5. num. 6. & Covarr. in Epitome 4. Decretalium p. 1. c. 1. n. 14. Turrecremata c. 1. in principio de Pœnit. d. 6. Angelus, Armil. & alii Summiſtæ, & Summa confeſſorum lib. 3. titul. 34. q. 81.

Fundamentum opinionis negativæ. Fundamentum præcipuum ſumi poteſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. c. 5. ubi agens de circumſtantiis ait, eſſe præceptum confitendi illas, quæ ſpeciem mutant: ergo, cum de aggravantibus tacet, virtute negat tale pręceptum ad illas extendi. Patet conſequentia, tum quia integram doctrinã tradit de omnibus neceſſariis ad hoc ſacramentum: tum etiam, quia præmittit illa verba, *Nihil aliud in Eccleſia a pœnitẽtibus exigitur, quam ut &c*, ergo nihil aliud eſt ſub præcepto, niſi quod ibi præſcribitur. Secundo argumentor ex diſſimilitudine rationis inter has circumſtantias, & illas, quę mutant ſpeciem: nam hæ poſteriores per ſe requiruntur ad integritatem abſolutionis, quia moraliter conſtituunt diſtincta peccata, ex quibus unum non poteſt ſine alio tolli: at vero hæ circũſtantiæ non addunt peccatum novum, ſed concurrunt ad conſtitutionem ejuſdem: hoc autem peccatum totum dicitur, etiamſi abſolute, & ſine explicatione talium circumſtantiarum dicatur: ergo id ſatis eſt, ut totum etiam remittatur: ergo ex integritate abſolutionis non poteſt colligi hæc neceſſitas, ſicut in aliis colligitur. Rurſus neque ex neceſſitate ſatisfactionis imponendæ: tum quia

hic finis

hic finis ſecundarius eſt: tum etiam quia hæc ſatisfactio non imponitur cum æqualitate rigoroſa, ſed arbitrario modo, ad quod ſufficit illa confuſa cognitio peccati. Unde concluditur ratio: nam hoc præceptum non eſt per ſe & quaſi ſeparatim impoſitum, ut patet ex Tridentino, & ex dictis in ſuperiori quæſtione: neque etiam eſt incluſum in inſtitutione, ut declaravi: ergo nulla eſt talis neceſſitas. Tertio, ſi neceſſarium eſſet confiteri circumſtãtias, ſic aggravantes, eadem eſſet neceſſitas confitendi circumſtantias notabiliter minuentes. Conſequens eſt falſum, & contra uſum, quia hoc ſacramentum non eſt ad ſe excuſandum, ſed accuſandum. Sequela probatur, quia tam eſt neceſſarium in hoc ſacramento nihil addere veritati accuſationis & factis, ſicut nihil occultare: ergo, ſi neceſſarium eſt circumſtãtias aggravantes explicare, ne illa gravitas lateat cõfeſſorem; ita etiam notabiliter minuentes, ne plus concipiat, quam factum ſit. Quarto tandem, quia vix poteſt cum aliqua certitudine, & regula explicari, quid ſit notabiliter aggravare, & quando ad illum terminum perveniatur: non ſunt ergo pœnitentes in has anguſtias redigendi ſine neceſſitate; præſertim, quia deſcendendo ad particulares circumſtantias, vix poteſt illud ad praxim reduci. Quomodo enim explicabit pœnitens magnam intentionem & fervorem in peccando? quæ circumſtantia plus forte auget intra eandem ſpeciem, quam quælibet alia, & ſic de cæteris. Hæc ſententia probabilis quidem eſt, præſertim propter auctoritatem tot Doctorum: & qui ea uteretur in praxi, maxime ex cauſa rationabili, non peccaret.

Affirmativa opinio probatur. Nihilominus contrariam ſententiam veriorem, & magis probandam cenſeo, nimirum, per ſe loquendo, ad integritatem confeſſionis neceſſarium eſſe has circumſtantias in confeſſione explicare. Ita tenuit Altiſiod. lib. 4. Summæ tract. 6. c. 3. qu. 3. Alexand. Alenſ. 3. p. q. 77. memb. 3. ar. 2. §. 2. alias qu. 8. memb. 4. ar. 3. § 2. Marſil. in 4. qu. 12. ar. 1. p. 1. illius, Major in 4. d. 17. q. 4. ubi etiam Richard. ar. 2. qu. 8. idem ſentit, licet ſoleat in contrarium citari, eo quod ar. 3. q. 5. dicat circumſtantiam, quæ non addit malitiam moralem, non eſſe de neceſſitate confeſſionis: quod non eſt contrarium, quia circumſtãtia notabiliter aggravans per ſe cenſetur addere malitiam mortalem. Scotus etiam & Gabr. ibi q. 1. ar. 2. licet dubii ſint, tamen in hanc partem magis inclinant: quam tenet etiam Cajet. 1. 2. qu. 7. & in Summ. verb. *Confeſſio*, conditione 15. Vict. in Summ. 4. n. 136. de Pœnit. Cano dict. Relect. p. 5. Soto d. 18. q. 2. ar. 4. Ledeſma 2. p. 4. q. 8. ar. 4. dub. 5. Petrus Soto lect. 9. de Confeſſ. imo & Sylveſter verb. *Confeſſio* 1. q. 9. licet videatur priorem ſententiam tenere, poſtea concludit peccare graviter pœnitẽtem, qui has circumſtantias ſine gravi cauſa tacet, quia exponit ſe periculo non accipiendi convenientem medicinam.

Probatur primo. Et primo probari poteſt hæc opinio ex communi uſu fidelium, quem auctores etiam contrariæ opinionis in ſuum favorem afferunt: ſed ſine dubio timorati omnes hoc modo confiteri videntur. Et, ſi antiqua decreta inſpiciamus, intelligimus hanc conſuetudinem eſſe antiquiſſimam. Nam in 6. Synodo Canone 102. in Trullo, omnes hæ circumſtantiæ deſcribuntur, & proponuntur fidelibus ut neceſſario confitendæ. Item habetur expreſſe in Concilio Vormatienſi, can. 25. dicente. *Pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur; debet ergo Sacerdos ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare originem modumq; culparum, &c.* Et ex c. *Conſideret*, de Pœnit. diſt. 5. quod eſt Auguſtini de vera & falſa pœnit. c. 14. idem habetur, & ex libro de Viſitatione infirmorum c. 2. Verum eſt, multa ibi recenſere, quæ non videntur neceſſaria: ipſe tamen ſubdit: *Hæc omnia ſi taceantur, vel dicta callide pallientur, animum jugulant*: ſentit ergo ex ſuo genere eſſe neceſſaria: ergo tunc maxime, quando notabiliter aggravant. Præterea fuerunt antiquitus in Eccleſia canones, qui dicebantur; pœnitentiales, de quibus integrum librum confecit Antonius Auguſtinus, & in fine Decreti multi habentur, in illis ergo variæ pœnitentiæ, ſeu ſatisfactiones deſignantur pro peccatis ejuſdem ſpeciei juxta diverſam gravitatem eorum, ut videre licet apud Gratianum, maxime can. 2. & 22. & apud Antonium Auguſt. tit. 3. c. 3. ergo ſignum eſt, non ſolum hæc peccata, ſed etiam notabiles gravitates eorum declarandas fuiſſe in confeſſione. Nec dici poteſt illas pœnitentias pertinuiſſe ad forum externum, quia oppoſitum conſtat ex ipſis decretis: nam propter res etiam occultiſſimas imponebantur, ut ſumitur etiam ex Burchardo lib. 19. Decre. cap. 5. Et ideo Antonius Auguſt. in fine libri concludit, confeſſorem debere in his eſſe peritum, ut ſciat interrogare. Et poteſt hoc confirmari non levi conjectura: nam interdum Eccleſia reſervat peccatum alicujus ſpeciei habens circumſtantiam aggravantem, & non ſine illa ut Navarrus, & auctores primæ opinionis fatentur, qui conſequenter ajunt in eo caſu eſſe neceſſarium confiteri illam circumſtantiam propter reſervationem. Eccleſia autem non reſervat niſi ea, quæ ſunt de neceſſitate confeſſionis, propter quod non reſervat venialia peccata, ut infra dicemus.

Expenditur Trid. pro parte affirmativa. Concilium denique Tridẽtinum non obſtat, ſed favet potius huic ſententiæ: nam quod expreſſerit circumſtantias mutantes ſpeciem, & has tacuerit, id ſolum fecit, ut quod eſt certum doceret, & quod eſt adeo controverſum inter graves auctores, non definiret: ſi tamen verba, & ratio ejus ponderentur, virtute comprehendunt has circumſtantias. Prius enim docens, peccata occulta eſſe confitẽda, ſubdit hanc rationem: *Quia plerumq; gravius ſauciant animam, & periculoſiora ſunt*: quod nos dicere poſſumus de his circumſtantiis, cum illis, quæ ſpeciem mutant, comparatis: ſæpe enim gravius nocent, & coram Deo majorem pœnam merentur, & ad pravos mores generandos periculoſiora ſunt. Præterea agens Concilium de peccatorum omnium confeſſione, ait, *Cum aperta, & verecunda eorum confeſſione*: non poteſt autem dici aperta confeſſio graviſſimi peccati, quando maxima ejus gravitas tacetur, & ſolum ut aliquid vulgare & commune dicitur. Quo modo poteſt etiam expendi verbum Concilii Florentini in Decreto Eugenii dicentis, *Pœnitentem debere omnia integraliter confiteri*: nam hæc integritas non tantum in collectione omnium, ſed etiam in ſingulis neceſſaria eſt: non poteſt autem aliquis dici integre confiteri peccatum aliquod, qui præcipuam ejus gravitatem non declarat, ut ſequentibus rationibus magis exponam. Denique ratio Concilii Trid. fere eandem vim habet in his circumſtantiis, ut patebit.

Probatur 2. Unde argumentor ſecundo, principaliter ratione, quia hæc præcepta, quæ ad integritatem pertinent, non ſunt diſtincta ab ipſa inſtitutione, neque aliunde habentur, niſi quatenus ex illa per diſcurſum colliguntur, ut ſuperiori Sectione declaratum eſt, & non obſcure conſtat ex tota doctrina Concilii Trid. in illo c. 5. ſed confeſſio harum circumſtantiarum non habet minorem connexionem cum æquitate, & rectitudine hujus judicii, & conſequenter cum inſtitutione ejus, quam confeſſio aliarum circumſtantiarum, vel quam numerus peccatorum de quo poſtea dicetur: ergo. Minorem probo: primo, ex illis verbis Concilii, *quod ſine illis peccata ipſa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus ſatis innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere*. Hæc enim verba æque in his circumſtantiis locum habent, quoniam unum peccatum notabiliter grave ex aliqua circumſtantia æquivalet moraliter multis numero diſtinctis, & in judicio Dei gravius punitur, & in hoc ſacramentali plurimum variat judicium confeſſoris: quod etiam, ut ſupra dicebam, reſpectu circumſtantiæ mutantis ſpeciem ſæpe locum habet: quia, ut Theologi docent, peccatum ex ſuo genere levius interdum ſuperat aliud ſpecie diſtinctum, & ex ſuo genere gravius, propter circumſtantias aggravantes in eadem ſpecie.

Reſponſio partis oppoſitæ refutatur. Nec ſatisfacit reſponſio inſinuata in ſecundo fundamento contrariæ ſententiæ, ſcilicet, hoc eſſe verum in ſecundario fine hujus ſacramenti, non vero in primario: tum quia eadem ratione dici poſſet, ſatis eſſe confuſe dicere, *ſæpius peccavi in tali ſpecie*, non explicato numero diſtincte, quia ad primarium finem, qui eſt remiſſio culpæ, id ſufficit, quia ibi confuſe proponuntur omnia peccata ſimul remittenda, & non unum ſine alio, ſicut diſplicent omnia per contritionem generalem, cui confuſe omnia proponuntur: ergo etiam propter alium finem condignæ ſatisfactionis, & punitionis eſt neceſſaria confeſſio diſtincta numeri peccatorum: ergo & harum circumſtantiarum. Tum etiam, quia licet ille finis ſit minus principalis, tamen ſimpliciter eſt neceſſarius in

hoc ju-

hoc judicio: neque hæc res eſt omnino arbitraria judici, ſed per ſe tenetur ſervare æquitatem, quamvis intra latitudinem ejus ei concedatur facultas arbitrandi propter varias occaſiones occurrentes. Et accedit præterea ratio medicinæ, quæ ad primarium finem hujus ſacramenti pertinet, & non poteſt convenienter applicari niſi cognito modo peccati, quando habet ſingularem, & extraordinariam gravitatem. Unde, quod quidam reſpondent, ſatis eſſe ſervare æquitatem hanc in ordine ad gravitatem eſſentialem peccati, & ad numerum, eſt clara petitio principii, quia hoc eſt de quo agimus, & cujus rationem inquirimus. Nam, quod in ordine ad numerum, & gravitatem eſſentialem ſervanda ſit æquitas, ex ſola inſtitutione colligimus, & ex natura judicii; ergo ſine cauſa hoc limitatur ad illa duo membra, ſed extendendum eſt ad omnia, quæ parem connexionem habuerint cum inſtitutione, & natura judicii, & præſertim ſi ſimul adjungatur ratio medicinæ.

Probatur 3. & ratio Conc. Flo. & Trid. expenditur.

Tertio expendo amplius rationem de integritate inſinuatam in Concilio Florentino, & Tridentino: quia, ſi pœnitens has tacet circumſtantias, virtute negat peccatum ſuum habere tantam gravitatem; ergo dimidiat confeſſionem illius peccati: non eſt ergo confeſſio integra. Antecedens probatur (conſequentiæ enim claræ ſunt) quia, cum duplex ſi modus peccandi, unus ordinarius & communis, alius extraordinarius & cum peculiari deformitate in illo genere, quando pœnitens ſimplici modo ſuum peccatum confitetur, confeſſor nec poteſt, nec debet intelligere eum aliter peccaſſe quam ordinario modo: faceretque ei injuriam, ſi temere judicaret aut ſuſpicaretur extraordinariam gravitatem peccati; ergo, moraliter rem conſiderando, qui tacet has circumſtantias, illas excludit a notitia & judicio confeſſoris. Confirmo, & urgeo hanc rationem: nam, ſi confeſſor interroget a pœnitente hujuſmodi circumſtantiam, pœnitens tenetur eam dicere, quia confeſſor jus habet interrogandi, cum hæc notitia neceſſaria illi ſit, ut poſſit convenienter ſuo munere fungi: unde ſi pœnitens neget, plane fallit confeſſorem in re gravi, & multum ad judicium pertinente: & idem eſt, ſi utatur verbis æquivocis, vel alio modo procuret illam circumſtantiam occultare: nam hoc ipſo eſt in cauſa, ut confeſſor exiſtimet illum non commiſiſſe tantam gravitatem; ergo pœnitens, etiam non interrogatus tenetur talem circumſtantiam declarare: in hoc enim judicio quidquid pœnitens tenetur dicere interrogatus a judice, tenetur ipſe ſua ſponte confiteri, quia hoc judicium non eſt coactum, ſed voluntarium, & interrogatio confeſſoris non addit obligationẽ, ſed illam potius ſupponit, ideo enim confeſſor juſte interrogat, quia pœnitens habet obligationem confitendi.

Objectio.

Sed objiciet aliquis: nam ſi hæ rationes validæ ſunt, non ſolum probant hanc partem eſſe probabiliorem, ſed etiam eſſe omnino certam æque, ac de circumſtantiis mutantibus ſpeciem, quia per conſequentias æque certas moraliter, colligitur ex inſtitutione.

Solutio.

Reſpondetur primum, rem ipſam non eſſe æque certam, quia non eſt ita in terminis definita, ac tradita. Deinde nec illationes ſeu argumentationes ſunt æque certæ, quia certius eſt, ſub illa diſtributione, *omnium peccatorum*, quæ confitenda ſunt, comprehendi ſpecies, vel etiam numerum, quam circumſtantias has aggravantes. Denique cum hæ res morales multum pendeant ex judicio prudentum, ipſa varietas judiciorum, vel oſtendit, vel aliquando facit incertitudinem, vel minorem certitudinem in una re, quam in alia, licet alioqui non minor vis rationis eſſe videatur.

Probatur ultimo.

Ultimo argumentor inductione: nam de gradibus conſanguinitatis quatenus ſunt circumſtantiæ inceſtus, omnes fatentur eſſe declarandos, quamvis probabilius ſit non mutare ſpeciem peccati, ut late Cajet. 2. 2. qu. 54. art. 9. tom. 1. opuſc. tract. ult. reſp. 5. Soto, & Cano ſupra, licet aliter ſentiat Navarr. c. 7. n. 4. Simile exemplum affert Cano ex variis peccatis contra naturam: ſed illud magis dubium eſt, ut conſtat ex Cajetano ſupra art. 11. Item, qui infamat alium, falſum dicendo, aut verum defectum, ſed occultum revelando, id tenetur declarare, & tamen in ratione injuſtitiæ, & peccati mortalis illa tantum differunt in gravitate ejuſdem ſpeciei: nam malitia mendacii per ſe mortalis non eſt. Item frangere jejunium comedendo carnes, ejuſdem ſpeciei eſt cum alio peccato, quod committitur comedendo ſæpius eodem die ex cibis non prohibitis, & tamen ſine dubio illa circumſtantia declaranda eſt. Idem eſt de homicidio, vel mutilatione membri, & de voluntate occidendi unum hominem, vel multitudinem hominum, & ſic de aliis. In quibus Navarrus, & fere auctores prioris ſententiæ concedunt quidem hanc varietatem eſſe confitendam, ſemper tamen invenire procurant diſtinctionem ſpecificam, vel ſaltem numericam in his peccatis: quod certe ſæpe aſſequi non poſſunt ſatis probabiliter. Hinc vero colligitur, & formatur ratio: nam hæc varietas ideo confitenda eſt, quia multum etiam variat judicium confeſſoris; ergo hæc debet eſſe regula hujus obligationis, nec debet limitari ad ſpeculationem de diſtinctione numerica, vel ſpecifica peccatorum.

Utraque opinio cõciliatur.

Imo hinc colligere licet, quamvis hæ duæ ſententiæ in communi aſſertione multum inter ſe differant, deſcendendo ad particulares caſus, ſeu circumſtantias non multum diſcrepare: quia quoties circumſtantia variat judicium morale, fatentur Doctores utriuſque ſententiæ eſſe confitendam, quamvis ex diverſis principiis, hi, quia notabiliter aggravat, & mutat judicium: illi, quia ſpeciem mutat. Et ideo, licet dixerim priorem ſententiam eſſe probabilem, tamen in uſu ejus cavendum eſt, ne miſceantur opiniones: & ex his, quæ ſigillatim ſumptæ probabiles ſunt, aliquid improbabile inferatur.

Fundamẽta prioris ſententiæ refelluntur.

Fundamentum primum alterius ſententiæ ex dictis expeditum eſt. Concilium enim Trident. id, quod certum erat, definivit expreſſe: id vero, quod erat ſub opinione, neque affirmavit, neque negavit, ſed cum dixit omnia peccata eſſe ſigillatim confitenda, explicandum nobis reliquit, quid ſit illud *ſigillatim*, & ex ratione integri judicii nos intelligimus ibi comprehendi has circumſtantias. De ſecundo item fundamento ſatis dictum eſt.

Quid dicendum de circumſtantiis minuentibus.

Circumſtantiæ minuẽtes, mutantes ſpeciem ſunt declarandæ.

In tertio petitur, ut de circumſtantiis minuentibus peccatum aliquid dicamus. In quibus etiam diſtinguendum eſt de iis, quæ minuunt variando ſpeciem, vel intra eandem. Nam de prioribus res certa eſt, eſſe declarandas, ut docent auctores citati, præſertim Bonav. d. 18. ar. 5. qu. ult. Gabr. qu. 1. ar. 2. Victoria n. 102. Soto, Cano, & alii. Et patet ex Concil. Tridentino generatim dicente omnes circumſtantias mutantes ſpeciem eſſe confitendas. Et ratione declaratur: nam quatuor modis contingere poteſt hæc mutatio.

Circumſtantiæ minuentes quatuor modis mutãt ſpeciem.

Primo, quia circumſtantia explicata declarat actum nullum fuiſſe peccatum, qui ſimpliciter dictus videri poſſet peccatum mortale, ut ſi quis dicat, ſe occidiſſe hominem in ſui defenſionem. Secundus modus ſimilis eſt, ſi circumſtantia addita declaret eſſe veniale, quod alias eſſet mortale, ut aliquid eſſe factum ex ſubreptione, & ſubito motu, abſque deliberatione. Tertius, ſi circumſtantia tollat unam malitiam mortalem, quamvis relinquat aliam, ut ſi quis occidit hominem clericum, ſciens eſſe hominem, & invincibiliter ignorans eſſe clericum, quod excuſat a ſacrilegio, quamvis non ab injuſtitia. Quartus modus eſſe poteſt, ſi actus abſque circumſtantia appareat unius ſpeciei: cum illa vero, alterius, licet levioris. Et in his omnibus ratio eſt, quia, ſi talis circumſtantia taceatur, graviter decipitur judex in hac cauſa: &, moraliter loquendo, ei falſum dicitur in re gravi. Dicet aliquis, pœnitentem tunc non decipere, ſed ſolum permittere, ut alter decipiatur, quia verba, quæ dicit, in rigore vera ſunt ſimpliciter ſumpta.

Solutio.

Reſpondetur, conſideratis circumſtantiis, talia verba hic & nunc non eſſe vera, quia proferuntur ad accuſandum hominem de tali delicto, & ita prolata non ſignificant actum illum materialiter ſumptum, ſed ut moraliter malum. Addo etiam, illam non eſſe permiſſionem tantum, quia tenetur pœnitens ita clare & diſtincte loqui, ut non det judici occaſionem deceptionis in re tam gravi. Unde non etiam refert, quod in ultimo mutationis modo ſæpe circumſtantia transferat actum ab una ſpecie in aliam leviorem, ut ſi volens & intendens occidere bovem alicujus, caſu, & per ignorantiam inculpabilem, occidat ipſum hominem, explicata circumſtantia, illud non eſt homicidium, ſed furtum, vel quid ſimile. Nam tunc etiam ratio eſt clara, quia unuſquiſque tenetur confiteri, quod fecit, non autem, quod non fecit: ille autem vere & coram Deo fuit fur, & non homicida: id ergo explicare tenetur.

At

Circumſtantiæ minuentes intra ſpeciem, nec oportet, nec expedit ut declarentur.

At vero de circumſtantiis minuentibus intra eandem ſpeciem Bonavent. & alii, præſertim Navarr. c. 6. n. 6. non ſolum negant eſſe neceſſarium, verum etiam, per ſe loquendo non eſſe expediens illas declarare, quia non deſerviunt ad accuſationem, ſed ad excuſationem, quæ non incumbit ipſi reo: & quamvis judex forte majorem aliquam gravitatem concipiat, nullum grave incommodum ſequitur in hoc judicio, & ſi quod eſt, totum cedit in gravamen ipſius pœnitentis: ipſe autem poteſt cedere juri ſuo, & erit utile ad majorem ſatisfactionem. Scotus autem, Cano, & alii putant hoc eſſe neceſſarium, quando circumſtantia notabiliter minuit, quia alias putant judicem decipi in re gravi. Mihi autem prior ſententia ſimpliciter ac per ſe loquendo, probanda videtur: quia, quando diminutio tanta non eſt, ut impediat malitiam moralem in tali ſpecie, non exiſtimo eſſe circumſtantiam notabiliter minuentem, aut ſufficientem ad multum variandum morale judicium. Quod ſic patet, quia actus peccati ſimpliciter dictus indicat quendam ordinarium modum peccandi, in quo poteſt eſſe aliqua latitudo, in qua includitur omnis modus peccandi cum quacunque ex his circumſtantiis, & ideo licitum eſt ſacerdoti totum illum modum apprehendere, & ſecundum illum judicare. Unde, reſpondeo ad illud tertium fundamentum, eſt magna differentia inter circumſtantias minuentes, & aggravantes: tum quia aggravantes extrahunt actum ab ordinario modo peccandi, non autem minuentes: tum etiam, quia aggravantes, ſi a pœnitente non explicentur, non poſſunt a judice licite cogitari, aut exiſtimari, quia faceret ei injuriam; minuentes autem, etiamſi non declarentur, poſſunt a judice ſine periculo cogitari, prout ex aliis conjecturis poterit prudenter ſuſpicari.

3. Fundamentum refellitur.

Quando circumſtãtia ſit notabiliter aggravãs.

In quarto fundamento duo petuntur. Unum eſt, ut declaremus, qua regula cognoſcendum ſit circumſtantiam notabiliter aggravare: aliud eſt, ut hoc ad ſingulas circumſtantias aliqualiter applicemus. In priori puncto dicunt aliqui, quoties circumſtantia tantam addit malitiam, ut per ſe ſufficeret ad peccatum mortale conſtituendum, illam eſſe ita aggravantem, ut ſit explicanda: ut v. gr. ſi materia furti ſufficiens ad peccatum mortale ſint quatuor argentei, qui furatur octo tenetur explicare, ſi autem furatus eſſet ſeptem ſatis eſſet dicere, peccavi mortaliter furando. Ratio eſſe poteſt, quia jam tale peccatum æquivalet duobus mortalibus. Hæc regula, quantum ad partem negantem circumſtantiam, quæ per ſe non ſufficeret ad peccatum mortale aggravare notabiliter, videtur mihi certa: quantum ad aliam affirmantem videtur rigoroſa valde: & licet in circumſtantia pertinente ad quantitatem materiæ poſſit facile ad uſum applicari, in aliis vix poteſt, ut ex dicendis patebit, & maxime conſtat in intentione actus. Quapropter probabilius cenſeo non poſſe hoc certa regula definiri, ſed prudenti arbitrio eſſe relinquendum, & præcipuum teſtem hujus gravitatis eſſe conſcientiam ipſius peccantis: nam quando hæc accuſat, quod exceſſerit ordinarium modum peccandi, & recognoſcit in actu notabilem gravitatem & deformitatem, tunc ſignum etiam eſt talem circumſtantiam multum referre ad morale judicium: in quo etiam intervenire debet judicium confeſſoris. Quod magis declarabitur deſcendendo ad ſingulas circumſtantias, quod præſtabimus Sect. ſequente.

SECTIO IV.

Quomodo ſingulæ circumſtantiæ de neceſſitate confeſſionis eſſe poſſint.

Septem circumſtantiæ connumerantur, & declarantur. 1. Circũſt. Quis.

SEptem circumſtantiæ, vel octo communiter numerantur; *Quis, quid*, vel *circa quid, quomodo, cur, quibus auxiliis, ubi*, & *quando*. Circumſtantia; *Quis*, denotat conditionem, vel qualitatem perſonæ peccantis, quæ frequentius auget mutando ſpeciem, ut ſi perſona ſit ſacra, vel habeat votum, transfert actum intemperantiæ in vitium ſacrilegii: ſi ſit perſona ad quam pertineat gubernatio, vel regimen, ſæpe transfert actum in injuſtitiam, qui in alia perſona eſſet tantum contra charitatem. Item ſi ſit perſona publica, ſæpe actus ejus habebit malitiam ſcandali, quam in alia non haberet. At vero intra eandem ſpeciem raro aggravat hæc circumſtantia ita notabiliter, ut neceſſario ſit declaranda: interdum vero probabile eſt. Commune exemplum eſt, ſi habeat votum ſolenne caſtitatis, & contra illud peccet, quia non ſatis erit dicere ſe habere votum, niſi explicet circumſtantiam ſolennitatis, quamvis illa duo vota non differant ſpecie. Aliud exemplum eſt, ſi perſona ſit magis, vel minus ſacra, aut diverſis modis, ut ſi ſit conſecrata per ſacerdotium, & per profeſſionem, & ſi habeat ordinem ſacrum majorem, vel minorem: & in his & ſimilibus res eſt dubia, & poteſt aliquis facile conformari priori ſententiæ; tutius tamen & ſecurius eſt rem aperte explicare, cum facile poſſit.

Secunda, Quid.

Quid.

Secunda circumſtantia eſt, *Quid*, ad quam pertinet materia peccati quoad conditiones ejus. Quarum prima ſolet eſſe quantitas, ut quantum quis furatus eſt, vel quam grave nocumentum intulit: & quoad hoc cenſeo confitendam eſſe hanc circumſtantiam, quando eſt alicujus notabilis gravitatis, tum quia propter reſtitutionem, vel ſatisfactionem eſt moraliter neceſſarium; tum etiam quia eſt maxime conjuncta cum ſubſtantia peccati, quod vix poteſt integre explicari ſine illa, & alioqui eſt ſatis nota, & non habet moralem excuſationem. Denique ita habet uſus omnium timoratorum. Et ita ſentiunt, non ſolum auctores noſtræ ſententiæ, ſed etiam plures ex aliis, & Navarr. fatetur hoc eſſe neceſſarium in duobus caſibus, ſcilicet, quando ad arbitrium ferendum circa reſtitutionem faciendam id eſt neceſſarium, & quando peccatum eſt reſervatum in tanta quantitate, ſed uterque nobis indicat per ſe hoc eſſe de neceſſitate confeſſionis, ut ſupra argumentati ſumus. Alia conditio materiæ peccati poteſt eſſe qualitas ejus: & hæc ſæpe mutat ſpeciem, ut ſi furtum eſt rei ſacræ: quando vero non mutat, vel parum refert ad rem moralem, vel reducitur ad quantitatem, ut quando res propter qualitatem eſt in magna æſtimatione morali, &c.

Circumſtantia circa quid reducitur ad circumſtantiam quid.

Ad hanc circumſtantiam revocatur a Theologis illa, quæ dicta eſt a Cicerone, *Circa quid*, & proprie indicat perſonam circa quam peccatur, ut ſi percuſſi hominem clericum, vel laicum: eſt enim talis perſona quædam pars materiæ illius peccati, & ideo merito ſub circumſtantia, *Quid*, continetur. Modus autem conferendi gravitatem fere eſt ejuſdem rationis cum modo explicato in circumſtantia, *Quis*: nam regulariter, ſi conditio talis perſonæ ad rem moralem facit, vel mutat ſpeciem: vel, ſi non mutat, auget quantitatem, ut ſi quis furatus eſt a divite, vel a paupere, quamvis quantitas rei ablatæ ſit eadem, nihilominus quantitas furti, ſeu nocumenti erit inæqualis, ex conditione perſonæ circa quam: unde in confeſſione hujus circumſtantiæ ſervanda ſunt eadem, quæ in duabus præcedentibus cum proportione applicata.

Dubium de peccato ſtupri. Reſponſio cõmunis.

Specialiter autem dubitari hic ſolet de peccato ſtupri, cujus propria malitia ſumitur ex circumſtantia virginitatis perſonæ peccantis, vel cum qua peccatur. Et communiter dici ſolet mutare ſpeciem, non ſolum propter aliquam injuſtitiam, quam habet adjunctam; hoc enim non eſt per ſe, ſed per accidens, unde nec ſemper contingit: ſed etiam intra propriam rationem intemperantiæ, ſeu luxuriæ. Et ſolet tribui D.Thom. 2.2.q.154. art.6. ubi latius agitur de hac re. Soto vero d. 18. qu. 2. ar. 5. dicit, hanc circumſtantiam per ſe non mutare ſpeciem. Cujus opinio mihi non diſplicet, quia non video ibi ſpecialem deformitatem contra rationem intra regulas temperantiæ, ſolumque videtur differre tanquam primum peccatum a ſubſequentibus circa eandem materiam.

Reſponſio Soti placet.

Aliud dubium.

Dubitat tamen ulterius Soto: eſto non mutet ſpeciem, an ita notabiliter aggravet, ut ſit neceſſario confitenda: & neſcio quam differentiam invenit inter hoc peccatum opere commiſſum, & cogitatione deſideratum: nam, ſi eſt, inquit, pure mentale, non oportet hanc circumſtantiam confiteri: at vero, ſi peccatum ſit exterius, ait, illam eſſe confitendam propter majus nocumentum. Sed in hoc nulla differentia conſtituenda eſt, ut recte notavit D. Antoninus 2. par. tit. 5. cap. 1. §. 6. Et patet facile ex dictis, quia tota malitia eſt in actu interiori, nec magis peccat qui nocumentum infert, quam qui vult inferre; ergo ſi hoc opus externum confitendum eſt propter nocumentum, etiam internum deſiderium inferendi ſibi, vel alteri tale nocumentum, confitendum erit. Propter quod aliqui recentiores ſine diſtinctione inter exteriorem actum, & interiorem

Sotus reprobatur.

pro-

probabile credunt hanc circumſtantiam virginitatis non eſſe de neceſſitate confeſſionis per ſe loquendo, & ſecluſa deceptione, vel alia ſimili injuria facta vel ipſi virgini, vel parenti ejus. Ratio autem eſt, quia probabile eſt hanc circumſtantiam, per ſe loquendo, ſicut ex ſententia omnium non mutat ſpeciem ex parte viri, qui primo fornicatur, & propriam virginitatem amittit, ita neque in fœmina. Quod fieri poteſt veriſimile ex his, quæ diſputat Cajetan. 2.2.q.154. art.6. ubi de virginitate virorum id plane fatetur: de fœminis autem ait, mutare ſpeciem, non præciſe intra rationem temperantiæ, ſed propter injuriam paternam, quia virgo naturaliter eſt ſub cuſtodia patris, & ita tam ipſa, quam is, qui cum illa peccat, faciunt parenti injuriam, dum abutuntur re, quæ ejus cuſtodiæ commiſſa eſt, & gravant illum, quia reddunt talem perſonam aliquo modo inhabilem ad matrimonium. At vero hæc injuria in rigore morali valde incerta eſt, quando ipſa virgo ſatis libere conſentit, unde multi putant, ex hoc capite non teneri violatorem virginis in eo caſu ad aliquam reſtitutionem, ut patet ex Jacobo de Graffiis lib.2.c.78.n.8. ubi loquitur de illa, quę eſt ſub cura parentum, & libere conſentit. Idem tenet Navar. lib.2. de reſtit. cap.3. n.433. ubi diſerte concludit, non eſſe circumſtantiam mutantem ſpeciem, neceſſario confitendam. Et re vera quæ Cajetan. ſubtiliter & ſpeculative diſputat, parum convincunt in re morali: ſed eorum examinationem omitto, quia non eſt hujus loci. Majorem formidinem infert communis ſenſus antiquorum Doctorum, qui uno fere ore docent, hanc eſſe circumſtantiam mutantem ſpeciem, & omnino confitendam. Hi vero ipſi deinde anxii ſunt in explicando hoc onere, quod imponunt, tam fœminis innuptis, explicando ſemper quando lapſum carnis confitentur, an ſint virgines, necne, & confeſſoribus hoc interrogandi, ut videre licet in his, quæ adducunt Henric. lib.2. de pœnitent. cap.8. num.2. & Emmanuel Roder. in Summa cap.209. num.1.

Viri non tenentur confiteri an fuerint Virgines.

Quibus omnibus ſpectatis, rem practice definiendo, cenſeo primo, viros peccantes non teneri confiteri an fuerint virgines, necne. Secundo ſi fœmina, quæ confitetur lapſum carnis internum, vel externum, non declarat an eſſet virgo, necne, non oportet hoc ab illa interrogare. Hoc dicunt multi ex dictis auctoribus, & Alcocel. in Summ. c.20. n.71. Quærunt autem diverſas excuſationes: in quo non videntur conſequenter loqui, cum alias teneant, illam circumſtantiam mutare ſpeciem. Ego vero probabilem cenſeo opinionem, quæ negat mutare ſpeciem, & ideo arbitror ſecure poſſe confeſſorem illi conformari. Unde infero tertio, ipſam fœminam poſſe tuta conſcientia, ſi bene inſtructa ſit, illam circumſtantiam omittere, judicium practicum formando non eſſe illam de neceſſitate confeſſionis. Maxime vero hoc verum reputo, quando illa circumſtantia non ut aggravans, ſed potius, ut minuens confitenda eſt, declarando ſcilicet ſe non eſſe virginem: duriſſimum eſt enim hoc onus imponere omnibus fœminis ſemel corruptis, quoties ſecundum, vel tertium peccatum confitetur: maxime cum illud parum mutet judicium confeſſoris, nihilque fere conferat ad correctionem, vel inſtructionem pœnitentis, poſſitque confeſſor juxta circumſtantias occurrentes libere de tali perſona præſumere quod veriſimilius judicaverit. Ac tandem ſi aliquid interrogare voluerit, ſatis erit de conſuetudine ſic peccandi interrogare, nam omne aliud & periculoſum eſt, & non neceſſarium. Ipſa autem fęmina quando virginitatem ſuam perdidit, ſecurius faciet hanc circumſtantiam & jacturam in confeſſione declarando, tum quia probabiliſſimum eſt circumſtantiam illam mutare ſpeciem; tum etiam quia ſaltem multum aggravat, & poteſt eſſe valde conveniens ad conſilium & medicinam recipiendam propter multa incommoda, quæ inde reſultare ſolent. Hinc quarto aſſero, eum, qui virginem defloravit, moraliter obligari ad hanc circumſtantiam aperiendam, quia ad minimum notabiliter aggravat, & regulariter non fit ſine aliqua injuria ſpeciali, & alioqui ex parte viri non intercedit quoad hoc difficultas peculiaris, aut probabilis ratio excuſationis. Dixi autem moraliter, quia ſi pœnitenti certo conſtat nec rapuiſſe, nec decepiſſe, nec coegiſſe ullo modo virginem, ſed ipſam mere libere conſenſiſſe, in rigore poſſet aliis opinionibus probabilius ſe conformando, circumſtantiam illam ſubticere: multo vero ſecurius eſt clare loqui.

Si femina non declaret an virgo fuerit, non eſt interroganda.

Fœmina poteſt omittere circumſtantiam virginitatis.

Bene tamen ſe, faciet id aperiendo.

Qui virginem defloravit moraliter tenetur id aperire.

Ad hanc etiam circumſtantiam ſpectat exemplum ſupra poſitum de gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis, quoad peccatum inceſtus. In quo licet ſit diverſitas opinionum, an illa varietas graduum cauſet diverſas ſpecies peccatorum, ut videre licet in Cajetano ſupra, & tom.1. Opuſcul. tract. ult. reſponſ.1. Navarr. in Summ. c.7. n.4. Soto, & Cano ſupra, & aliis ſupra citatis; tamen omnes conveniunt circumſtantiam illam eſſe in confeſſione aperiendam, ſaltem quoad lineam, an ſcilicet fuerit cum conſanguinea in linea recta, vel tranſverſali: & in illis quoad gradum ſaltem primum, nam de cæteris major eſt dubitatio: probabilius tamen videtur etiam cæteros gradus eſſe explicandos ſaltem intra numerum ab Eccleſia ſpecialiter prohibitum, quia multum variat judicium, & deformitatem, & poteſt facile fieri, nec eſt ulla juſta ratio excuſationis.

Quid in gradibus cōſanguinitatis, & affinitatis dicendū.

Tertia, Propter quod.

Tertia circumſtantia eſt, *Propter quid*. In qua breviter advertendum eſt finem non eſſe circumſtantiam, niſi quando eſt extrinſecus, nam quando eſt intrinſecus, eſt potius objectum. Unde ad hanc circumſtantiam concurrunt formaliter, vel virtute duo actus, ſcilicet, intentio finis & electio medii, reſpectu cujus ille finis dicitur eſſe circumſtantia. Poteſt ergo tribus modis hoc accidere. Primo, quod tam finis quam medium ſufficiant ad conſtituendum peccatum mortale, & hoc regulariter contingit ſecundum diverſas ſpecies peccatorum, & tunc conſtat talem circumſtantiam eſſe confitendam, ut cum quis furatur propter męchiam. Accidere vero poteſt, ut utraque malitia ſit ejuſdem ſpeciei; & tunc conſiderandum erit, an moraliter, & humano modo loquendo, illi actus componant unum, qui ſatis explicantur explicato ultimo, & tunc non erit aliquid amplius neceſſarium. Ut ſi quis utatur tactibus impudicis, ut ſe excitet ad conſummandum actum, nam, ſi perveniatur ad effectum, illo explicato, non oportet alia dicere, quia & ſunt unum, & moraliter intelliguntur. Et ita docent omnes. Si tamen tale medium, & finis non ſunt adeo inter ſe connexa, & aliunde multum aggravant, declaranda ſunt, ut in dicto exemplo, ſi quis utatur mediis extraordinariis, & nimium impudicis, quæ non intelliguntur ſolo actu nude explicato, debet ea explicare aliquo modo: idem eſt, ſi quis ab uno furetur inſtrumenta, ut ab alio furetur pecunias, vel quid ſimile.

Tribus modis finis extrinſecus eſt circumſtantia.

1. Modus

Secundo fieri poteſt, ut finis ipſe habeat malitiam mortalem, medium autem minime illam ex ſe habeat, ſed ſolum, quia ordinatur ad talem finem, ut ſi quis eat in agrum ad occidendum inimicum, &c. & tunc per ſe neceſſarium eſt confiteri intentionem cum ea gravitate, quæ eſt in executione ejus integra, vel partiali, quamvis in particulari non explicetur medium, quia ejus effectio non habet aliam ſpecialem malitiam.

2. Modus

Tertio poteſt e contrario contingere, ut objectum electionis ſit ſufficiens ad peccatum mortale, finis autem minime, ut ſi quis omittit ſacrum propter ſtudendum: & tunc eſt difficile, an ſit neceſſarium explicare hunc finem. Et ratio dubii eſt, quia illud peccatum non habet malitiam ex fine, ſed ex medio tantum: ergo non oportet explicare illum finem, quandoquidem explicato objecto electionis, explicatur tota malitia peccati. Atque ita ſentit Almain. tract. 1. Moral. c. 10. in fine. In contrarium vero eſt, quia juxta doctrinam D. Thomę 1.2.q.88. art.5. peccatum veniale fit mortale, quando in objecto ejus conſtituitur finis ultimus: ita vero contingere videtur in prædicto caſu, ut in eodem loco Cajetanus ſentit: quia ille finis ſupra Deum amatur, quandoquidem propter illum deſeritur Deus: ergo habet ſpecialem malitiam diſtinctam ab electione, quæ licet non ſumatur ex objecto intentionis nude ſumpto, ſumitur ex indebito modo amandi illud, nam ex eo etiam provenit, ut ſit cauſa peccati mortalis: erit ergo hoc in confeſſione declarandum.

3. Modus Dubium proponitur.

Cenſeo eſſe diſtinctione utendum. Duobus enim modis poteſt quis operari ex hujuſmodi fine: primo ex vehementi, & inordinato affectu ad talem finem: ſecundo ex ſua libertate & facilitate. Quando peccatum committitur priori modo, circumſtantia finis eſt confitenda, quia non ſolum auget notabiliter, ſed etiam, regulariter loquen-

Reſpondetur ad dubium.

quendo, confert malitiam ſpecie diſtinctam, & gravem: quod convincit argumentum poſteriori loco factum. Quando vero peccatur poſteriori modo, tunc intentio finis non addit ſpecialem malitiam gravem; imo ſæpe eſt mala ſolum per denominationẽ ab electione mala, quatenus eſt cauſa ejus, & ita ab illa participat totam malitiam: quapropter tunc non eſt de neceſſitate confeſſionis, ut prior opinio aſſerebat. Eſt autem difficile moraliter, & in praxi diſcernere, quando affectus ad illum finem ſit prioris, vel poſterioris modi. Duo tamen ſigna illius primæ inordinationis exhibere poſſumus. Primum eſt, quãdo aliquis expreſſa, & declarata voluntate, & ut ita dicam, in actu ſignato proponit conſequi, vel tueri talem finem, per quæcunque media, ſive licita, ſive illicita, ut quando avarus mercator hoc modo ſibi proponit augmentum divitiarum: tunc enim res eſt manifeſta. Aliud ſignum eſt, experimentum ſæpius tranſgrediendi præcepta ex vehementia talis affectus: tunc enim eſt ſignum, quod in tali effectu eſt modus valde inordinatus, & ad minimum, quod quamdiu talis eſt, conſtituit hominem in morali occaſione peccandi mortaliter: & propter utramque cauſam eſt neceſſarium declarare confeſſori talem ſtatum conſcientiæ, ut recte judicare poſſit, & convenientem medicinam adhibere.

Quarta, Quomodo.

Quarta circumſtantia eſt, *Quomodo*, quæ intelligenda eſt de modo accidentali, ſeu non per ſe cõjuncto cum actu: nam ille, qui eſt per ſe & ſubſtantialis, vel non ſpectat ad circumſtãtias, ſed ad ſubſtantiam actus, vel reducitur ad circumſtantiam quantitatis nocumenti, ut ſi infamavit mentiendo, vel dicendo veritatem; item ſi commiſit ſacrilegium vulnerando perſonam ſacram, vel cum illa fornicatus eſt. Et in his & ſimilibus cenſeo circumſtantiam eſſe aperiendam, quamvis de differentia ſpecifica non conſtet, ut de ultimo exemplo videre licet apud D. Thomam 2.2.qu.99. ar. 3.

Circa hãc circũſtantiam tria puncta notantur. De hac vero circumſtantia, ut accidentalis eſt, & valde generalis, tria puncta notanda occurrunt. Primum eſt

1. punct. de intenſione, quæ maxime augere ſolet gravitatem peccati, & difficilius diſcerni, & declarari poteſt: & ideo auctores primæ opinionis maxime nos urgent hac circumſtantia. Ego vero breviter dico, hanc intenſionem actus aut ſe prodere per ſigna aliqua, ſeu effectus externos, aut omnino interius manere in corde. Si contingat eſſe hoc poſteriori modo, non eſt neceſſe de illa eſſe ſolicitos in ordine ad confeſſionem, quia humano modo cognoſci non poteſt, quæ, vel quanta ſit; vix tamen poteſt moraliter accidere, ut illa magna ſit, & non habeat aliquos affectus, quibus manifeſtetur, quales ſunt, diuturna duratio, & frequentia talium actuum, nimia ſolicitudo, & cogitatio de tali re, &c. Huc etiam ſpectare poteſt exemplũ, quo utitur Soto, de illo, qui occidit inimicum, & non contẽtus homicidio, poſtea illum in fruſta ſecat, & multiplicat vulnera: hoc enim modo explicabitur vehementia odii: & ideo, quando ita eſt extraordinaria, declaranda eſt per illas circumſtantias. Aliquando vero poſſunt addere ſpecialem malitiam cujuſdam feritatis, juxta doctrinam D.Th. 2.2. qu. 159. ar. 2. vel etiam novæ injuriæ, quæ in cadavere etiam fieri poteſt. Quando igitur hi effectus & ſigna interveniunt, ſi in illis ſit notabilis gravitas, dicenda ſunt in confeſſione, & in illis ſufficienter explicatur intenſio: ut ſi quis vehementi odio proſequatur inimicum, ſatis indicat intenſionem affectus, ſi dicat deſiderare illi grave malum, & ſæpe de hoc cogitare, & illud procurare, explicando numerum, ſi neceſſarium fuerit, juxta ea, quæ dicemus ſequ. Sectione.

2. punct. Secundum punctum eſt de modo peccandi ex ignorãtia, paſſione, aut malitia, vel contemptu. Aliqui enim cenſent neceſſarium eſſe hunc modum declarare, præſertim *ex ignorantia*, quia mutat ſpeciem, ut Medina Cod. de Confeſſione q. de Circumſtantiis, Adrian. q. 4. de Confeſſ. Navarrus vero in c. *Conſideret.* n. 64. negat mutare ſpeciem, niſi mutet objectum, ut in conſcientia erronea: & tunc ſolum ait eſſe neceſſarium hoc explicare. Quæ ſententia vera eſt, quantum attinet ad diſtinctionem ſpecificam ex ignorantia: nam ſine dubio peccatum ex ſcientia, vel ignorantia culpabili commiſſum ejuſdem ſpeciei ſunt, quia ſolum differunt in modo voluntarii. Unde peccatum, quod committi dicitur ex conſcientia erronea, etiam eſt ejuſdem ſpeciei cum alio peccato circa eandem materiam, vel contra eandem legem, vere & in reipſa commiſſo. Quocirca, ſi poſſet in confeſſione explicari illud peccatum & malitia ejus, non explicando conſcientiæ errorem, non multum referret ad confeſſionem: moraliter autem id explicatur, quia vix poteſt aliter dici peccatum: & ſæpe eſt valde expediens, ut confeſſor poſſit illum conſcientiæ errorem tollere. Simile etiam eſt de aliis modis peccandi ex paſſione, vel malitia, quia non mutant objecta, ſed augent, vel minuunt liberum, aut voluntarium. Solum eſt advertendum, quando malitia eſt tanta, ut perveniatur ad contemptum, tunc ſæpe poſſe transferre actum de veniali in mortale: & tunc jam conſtat ex dictis illam eſſe neceſſario confitendam. Præterea in ordine ad cenſuras Eccleſiaſticas neceſſarium ſæpe eſt cognoſcere, an peccatum fuerit ex ſcientia, vel ignorantia. Item aliquando eſt neceſſarium ad cognoſcendum ſtatum pœnitentis, & an ſit in morali periculo reddendi. In his ergo caſibus oportebit explicare hos modos peccandi, non vero alias.

Tertium punctum eſt de modo peccandi ex conſuetudine. Sylveſter enim *Confeſſio* 1. qu. 9. dicit eſſe neceſſarium hanc circumſtantiam confiteri. Cano vero abſolute negat, quia eſt valde oneroſum pœnitenti: eſt enim quodammodo eum obligare ad confitendum ſæpius eadem peccata, cum tamen nulla ſufficiens ratio hujus neceſſitatis appareat. Et hanc ſententiam, per ſe loquendo, veram cenſeo. Duo enim poſſunt in hac circumſtantia conſiderari: unum eſt ingratitudo ad Deum, quæ intercedit in omni peccato mortali, quod poſt remiſſionem prioris committitur: & de hac dixi in ſuperioribus, neque eſſe ſpecialem malitiam, neque ita aggravare, ut per ſe pertineat ad confeſſionem. Aliud eſt, modus ipſe peccandi ex quodam habitu, de quo idem judicium eſt, quod de aliis modis explicatis in proximo puncto, quia ſolum auget voluntarium. Dixi autem, *per ſe loquendo*, quia ſæpe conſuetudo conſtituit hominem ſecundum præſentem ſtatum in quodam morali periculo, vel facilitate peccandi: & neceſſarium moraliter eſt, ut confeſſor conſuetudinem ſciat, ut de diſpoſitione, & obligatione pœnitentis certus reddatur, & ideo interrogare debet, & ſi interroget, pœnitens tenetur veritatem aperire, ut illi ſatisfaciat: ſi vero non interrogetur, per ſe tenebitur hoc dicere, quantum neceſſe eſt, ut declaret confeſſori ſtatum conſcientiæ ſuæ: unde, ſi hoc declarare non poteſt, niſi explicando conſuetudinem, vel diuturnitatem alicujus peccati, vel occaſionis ejus, tunc neceſſarium erit hæc declarare. 3. punct. de conſuetudine peccandi.

Quinta, Quibus auxiliis.

Quinta circumſtantia eſt, *Quibus auxiliis*. Hæc autem auxilia vocantur, inſtrumenta, ſeu concauſæ peccati, quæ poſſunt eſſe, vel alii homines, vel quælibet aliæ res. In his poſterioribus nunquam eſt ſpecialis neceſſitas ea declarandi, niſi in duplici caſu, ſcilicet, quando uſus talis inſtrumenti per ſe prohibitus eſt; nam tunc ex eo capite continet actus ſpecialem malitiam: vel quando ad explicandam gravitatem nocumenti illati, vel quid ſimile neceſſarium eſt declarare quo inſtrumento factum fuerit. At vero, ſi alius homo fuerit concauſa, vel auxiliator peccati, alia diſtinctione utendum eſt. Nam vel pœnitens inducit alium ad peccandum ſecum, vel non: in hoc poſteriori caſu in univerſum cenſeo, non eſſe neceſſarium declarare, an ſolus fecerit, vel habuerit ſocios delicti, quia hoc non refert ad declarandum peccatum proprium, & per ſe non auget, ſed potius poteſt minuere. Dices cooperari alteri ad peccatum eſt ſpeciale peccatum, quod non explicatur, non explicato ſocio delicti ſaltem in confuſo. Reſpondetur, quando illud cooperari eſt ſine inductione, non eſſe aliud peccatum ab ipſomet operari; imo neque ex illo capite habere ſpecialem gravitatem. At vero quando intercedit inductio alterius, illa ſemper eſt declaranda. Ratio eſt, quia ibi intercedit malitia ſcandali, de qua licet ſint opiniones ad quam ſpeciem pertineat, vel vitii contra charitatem, vel illius vitii ad quod fit inductio: nihilominus exiſtimo eſſe in confeſſione aperiendam, quia, vel eſt nova malitia ſaltem numero diſtincta, vel certe notabiliter aggravat. Quod dictum ſit pro omni alio caſu, in quo ſcandalum activum committitur. Objectio. Solutio. Limitatio quorundã reprobatur.

Non deſunt tamen, qui hanc aſſertionem limitent, diſtin-

diſtinguentes duplex genus peccati: unum eſt, quod per ſe, & ex intrinſeca ratione ſua requirit conſortium alterius, ut fornicatio: aliud, cui accidentarium eſt habere conſortium, ut furtum. In hoc poſteriori caſu fatentur veram eſſe aſſertionem poſitam; in priori autem negant. Quia explicata ſpecie peccati, in ea includitur conſortium alterius. Sed non ſatis recte hoc dictum eſt, quia aliud eſt conſortium, aliud inductio; & quamvis in ſpecie peccati includatur ſocius peccati, tamen ex vi ſpeciei non declaratur, quis alium induxerit, ſeu quis ſcandalum dederit: ac propterea etiam in tali genere peccatorum hoc explicare neceſſe eſt.

Alia limitatio.

Alia item limitatio adhiberi ſolet, ſcil. niſi alter ſit ita paratus, ut ſit quaſi expoſitus, & in actuali voluntate peccandi vel virtuali, quia tunc re vera non datur ſcandalum, nec eſt propria inductio, cum voluntas ex ſe & ſua ſponte ſit expoſita. Quod quidem verum eſt, quia tunc jam non intercedit activum ſcandalū: & ita non eſt propria limitatio aſſertionis poſitæ. Quid autem requiratur ad vitandum ſcandalum in hujuſmodi eventu, non ſpectat ad hunc locum. In primis vero oportet conſiderare, an actus, qui petitur, ſit intrinſece malus, necne: nam ſi prioris generis ſit, nunquam licet illum petere etiam a parato; non tamen erit ſpeciale peccatum ſcandali, ſi paratus ſit, ſeu actualiter expoſitus. Si vero actus de ſe non ſit malus, ab hoc tamen homine non ſit abſque peccato præſtandus, ut eſt mutuum petendo uſuras, tunc neceſſarium eſt, ut qui petit actum, habeat aliquam rationabilem cauſam petendi, vel certe, ut alius ſit hic & nunc actualiter expoſitus ad talem actum committendum.

De ſexta conditione, Ubi.

Sexta circumſtantia eſt, *Ubi*, de qua generatim dicere poſſumus raro augere notabiliter intra eandem ſpeciem, niſi fortaſſe in materia injuſtitiæ, aliquando vero addere malitiam diverſæ ſpeciei, ſcilicet, vel ſcandali, vel ſacrilegii, vel aliquando etiam injuſtitiæ: nam in his tribus materiis id potiſſimum accidere videtur. Quia ſi peccatum fiat in loco publico coram aliis, ſæpe habet malitiam ſcandali, & declarandam, juxta ſupra dicta. Item ſi fiat in loco ſacro, habet ſæpe malitiam ſacrilegii: & e converſo, ſi actio ſacra fiat in loco indebito, habebit etiam circumſtantiam ſacrilegii, raro tamen addet malitiam mortalem, niſi intercedat ſpeciale præceptum prohibens, & erit, dicere ſacrum in loco non approbato. Ultimo poteſt hoc contingere in materia injuſtitiæ, quia ſæpe ratione loci actio eſt contra honorem, vel famam alterius, quæ alibi non eſſet: & extra hos caſus non invenio ſpecialem gravitatem in hac circumſtantia, & in illis conſtat in tantum illam eſſe confitendam, in quantum, vel mutat ſpeciem, vel auget notabiliter nocumentum illatum.

Dubitatio

Solet vero hic ſpecialiter quæri, an omne peccatum, hoc ipſo quod ſit in loco ſacro, habeat circumſtantiam neceſſario explicandam in confeſſione. Nam Medina Codic. de confeſſione in ſpeciali quæſtione de hoc affirmat, quia ſemper intervenit ſacrilegium. Cajet. vero t. 1. Opuſcul. tract. ultim. reſponſ. 12. dub. 2. negat, quia non omnia peccata ſunt directe contra ſanctitatem loci. Unde de illis tantum peccatis, quæ ita ſunt contra loci ſanctitatem, ut cedant in gravem irreverentiam vel injuriam ejus, docet augeri illo modo e tali circumſtantia. Quod mihi placet, ſaltem loquendo de malitia mortali: ipſe autem non declarat, quæ peccata ſint directe contra loci ſanctitatem. Et ideo addo breviter, aliud eſſe de peccato ſola cogitatione commiſſo, aliud de peccato actionis exterioris. In priori conſiderandum eſt, locum poſſe eſſe circumſtantiam ejus, vel ex parte actus tantum, ut cum quis exiſtens in Eccleſia vult furari, vel fornicari extra Eccleſiam: & tunc opinor circumſtantiam hanc per ſe non aggravare mortaliter, quia reſpectu actus interni locus ſenſibilis valde accidentarius eſt, & ipſe parum violatur tali actu. Alio modo poteſt eſſe circumſtantia ex parte objecti, & cum aliquis etiam exiſtens extra Eccleſiam, proponit furari in Eccleſia: & tunc, juxta ea, quæ dicam de actu exteriori, talis circumſtantia aggravat interiorem, juxta generalem regulam ſuperius traditam. Circa exteriorem ergo actum opinor multum pendere ex jure poſitivo, quod talis circumſtantia ſic aggravet, ſcilicet quia tale genus peccati in tali loco ſpecialiter prohibitum eſt, ut furtum, &c. Poſſumus

Reſponſio Cajetan. placet. Quæ peccata ſint contra loci ſanctitatem.

autem in re ipſa aliquo modo fundare prohibitionem hanc: nam locus eſt ad continendam, & quaſi cuſtodiendam rem in eo exiſtentem, & requirit etiam quandam decentiam & puritatem ad exercendas in eo actiones ſacras: peccata ergo, quæ repugnant his loci conditionibus, videtur eſſe directe contra illum, & ideo videntur ſpecialiter prohiberi. Alia vero peccata, ut murmurare in Eccleſia, vel quid ſimile, licet aliquam irreverentiam contineant, non tamen mortalem, neque gravem in ſua ſpecie, & ideo reſpectu illorum non videntur de neceſſitate confeſſionis.

Ultima, Quando.

Ultima circumſtantia eſt, *Quando*. In qua primum conſiderandum eſt, an ſpeciali præcepto tempus ſit præſcriptum ad actionem, vel prohibitum: nam tunc clarum eſt eſſe circumſtantiam neceſſariam, quod ſæpe contingit in præceptis poſitivis: in naturalibus autem raro. Extra hoc vero tempus tria occurrunt declaranda circa hanc circumſtantiam. Primum eſt de duratione actus, an ſit neceſſarium illam confiteri. Et dico breviter, in actu exteriori regulariter includi ordinariam durationem, & ideo neceſſarium non eſſe eam explicare, niſi contingeret eſſe ita extraordinariam, & nimiam, & notabiliter augeret, & præſertim quando ex ea creſcit quantitas, ſeu nocumentum illatum. At vero in actu pure interiori hæc duratio eſt magis accidentaria, & ignota: nihilominus, ſi ſit notabilis, explicanda eſt, non tam propter delicti gravitatem, quam propter multitudinem actuum, qui regulariter loquendo, eo tempore multiplicantur, & cum non poſſint declarari per modum plurium, ſaltem eo modo confitendi ſunt, ut ſtatim dicetur.

Tria declarātur. 1. An duratio actus neceſſario confiteri debeat.

Secundo dubitari ſolet de tempore, & circumſtantia diei feſti, an in quolibet peccato ſit neceſſario confitenda. Nam Alenſ. Bonavent. & nonnulli alii antiqui ita cenſuerunt, quos refert, & ſequitur Corduba lib. 1. qu. 6. quia omne peccatum eſt contra divinum cultum, & conſequenter eſt contra tertium præceptum Decalogi. Contrarium nihilominus mihi certum eſt, ut latius traditur 2.2. q. 122. ubi Cajet. ar. 4. & tom. 1. Opuſc. tract. 18. qu. 3. Sylv. *Confeſſio* 1. q. 10. Soto lib. 2. de Juſtitia q. 4. ar. 4. Covar. in cap. *Alma mater.* p. 1. §. n. 3. & Navar. in c. *Conſideret.* n. 22. & in Summ. c. 6. n. 9. & alii, quos Corduba refert. Et ratio eſt, quia finis præcepti non cadit ſub præceptum, ſed materia ejus: peccatum autem, licet ſit contra finem præcepti obſervandi feſtum, non tamen eſt contra prohibitionem ejus, quia non continetur in materia ejus, non enim eſt proprie opus ſervile, quod ſolum illa lege prohibetur: ſecluſa autem hac prohibitione, non eſt unde aggravet notabiliter in eadem vel alia ſpecie. Dices. Quamvis præceptum non obliget ad finem exequendum, obligat tamen ad non agendum aliquid contra talem finem: peccatum autem in die feſto commiſſum, non ſolum non eſt executio finis talis præcepti, ſed etiam eſt contra finem illius. Reſpondeo: Non eſt contra finem proprium, & intrinſecum, qui ſolum eſt cultus Dei per abſtinentiam ab opere ſervili, & per talem cultum, ſcilicet, audiendo Miſſam: ſed eſt contra finem remotum, qui eſt vel ſalus ſpiritualis, vel divinus honor in genere: hoc autem modo agere contra finem remotum non eſt proprie violatio ſpecialium præceptorum.

2. An circumſtantia diei feſti neceſſario ſit confitēda. Objectio. Solutio.

Tertio inquiri ſolet, quando tempus duplici præcepto eſt præſcriptum, ad aliquid agendum, ſitne illa circumſtantia neceſſario explicanda, ut ſi eodem die duplici titulo & præcepto jejunandum ſit, aut ſacrum audiendum. Navarrus enim in Summ. c. 11. n. 4. putat ibi committi duo peccata, unde ſit eſſe neceſſario confitenda. Sed diſtinctione opus eſt: nam, ſi illæ duæ obligationes ſint diverſarum rationum, ut v.g. quia ex voto, & ex præcepto Eccleſiæ tenetur tali die jejunare, tunc verum eſt ibi eſſe malitias ſpecie diſtinctas contra religionem, & temperantiam, ideo declaranda eſt circumſtantia. Si vero præcepta ſint ejuſdem rationis, non exiſtimo ibi eſſe duo peccata, quia conſtat non differre ſpecie: neque etiam eſt unde numero differant, quia præceptum eſt regula extrinſeca, a qua non ſumit malitia individuationē ſuam. Neque etiam opinor illum concurſum præceptorum ita aggravare malitiam, ut neceſſarium ſit illam circumſtantiam exprimere, quia non admodum immutat morale judicium.

3. An circumſtantia temporis dupliciter præcepto præſcripti cōfitēda ſit. Oppoſitæ ſententiæ diſtinctionis fœdere conciliantur.

§ E-

SECTIO V.

Utrum, Ad integritatem confeſſionis neceſſarium ſit numerum peccatorum diſtincte explicare.

Proponitur opinio quorundã Canoniſtarum.

QUæſtio hæc intelligitur de numero peccatorum intra eandem ſpeciem, in qua nonnulli Canoniſtæ opinati ſunt ſatis eſſe confuſe dicere, ſæpius peccavi ſurando, &c. Quam opinionem non cenſet improbabilem Angelus verb. *Confeſſio* 1. n. 20. propter auctoritatem Archidiaconi. Et Sylveſter eodem verbo num. 11. dicit eſſe rem incertam. Fundamentum eſt, quia explicare diſtinctionem numericam eſt moraliter difficillimum, & nullum habemus de hac re expreſſum præceptum: nec ex inſtitutione ſufficienter colligitur, quia cum diſtinctio numerica accidentaria ſit, non poteſt multum variare judicium, aut medicinam, præſertim ſi aliquibus verbis generalibus confuſe dicatur. Poteſtque in hunc modum explicari ex Cajetano loco infra citando, quia hoc judicium confeſſionis non eſt ſicut judicium vitæ futuræ, in quo exacta cognitio operum neceſſaria eſt, quia ordinatur ad reddendum condignum præmium, vel ſupplicium juxta perfectiſſimam juſtitiæ rationem: hoc vero judicium eſt medicinale, & ſalutare, juxta illud Joann. 3. *Non venit filius hominis, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*: & ideo non requirit exactam cognitionem ſingulorum peccatorum: non ergo oportet diſtincte explicare numerum, quia ad ſupradictum finem ſatis eſt explicare ſpecies diſtincte, numerum autem dicto confuſo modo.

Vera ſententia.

Nihilominus dicendum eſt, per ſe loquendo neceſſarium eſſe peccatorum numerum diſtincte ac definite in confeſſione explicare. Ita ſentiunt antiqui Theologi, quamvis magis id ſupponant quam declarent. Clarius vero id attigit D. Th. Opuſc. 12. qu. 6. in fine. Exiſtimoque jam eſſe rem certam: colligitur enim ex Concilio Lateran. & Florent. jam citatis, quæ hoc ſenſu dicunt, *omnia peccata* eſſe confitenda: nam illa diſtributio non tantum de ſpeciebus, ſed maxime de individuis fit. Et Concilium Tridentinum addit, particulam illam, *ſigillatim*, ut declaret confeſſionem futuram eſſe de ſingulis, atque adeo de omnibus peccatis in individuo. Quod confirmat totius Eccleſiæ uſus, omniumque fidelium conſenſus, quem fuiſſe antiquiſſimum conſtat ex Patribus ſupra citatis, apud quos idem eſt, nude & aperte confiteri omnia, quod explicare totum numerum peccatorum. Præcipue tamen id ſumitur ex Auguſtino de Vera & falſ. pœnit. c. 14. Ratio vero eſt eadem ſæpe tacta, quia interdum magis variat judicium multitudo peccatorum in eadem ſpecie, quam diverſitas ſpecifica.

Unde ſumatur diſtinctio numerica peccatorum, quæ ſunt confitenda.

Duo tamen ſuperſunt nobis explicanda. Primum eſt, quæ ſit, vel unde ſit ſumenda illa diſtinctio numerica peccatorum, quorum multitudo in confeſſione explicanda eſt. Secundum eſt, quomodo teneatur pœnitens hunc numerum declarare. Primum punctum proprie ſpectat ad materiam de peccatis, tamen, quia controverſum eſt, an ſit eadem diſtinctio numerica peccatorum ſecundum ſe, & in ordine ad confeſſionem, ideo non poteſt in præſenti prætermitti, quantum ad hoc explicandum neceſſarium ſit: & ita tractatur a Doctoribus, ut videre licet, præſertim in Cajetano tom. 1. Opuſ. tract. ult. reſp. 15. dub. 2. qui de eadem re latius egit 2. 2 q. 66. ar. 3. circa ad 3. & Cano dict. relect. par. 5. Ledeſma in 4. p. 2. qu. 9. ar. 1. dub. 3. Navarr. in Summ. c. 6. n. 16. & in c. *Conſideret* n. 48. de Pœn. diſt. 8. Poſſumus autem tractare, aut de

Diviſio eorũ quæ in hac Sectione tractantur.

diſtinctione numerica peccatorum quantum ad ipſum actum peccati, (ſub quo omiſſionis peccatum comprehendimus) aut de diſtinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu, quæ (ſi reperiri poteſt) ex diverſis principiis ſumenda eſt. Et ideo prius dicemus de peccatis abſolute, poſtea de malitiis ejuſdem actus. Rurſus peccatum dupliciter poteſt committi & multiplicari: primo per ſolam voluntatem internam, ſecundo per voluntatem prodeuntem in exteriorem actum: per ſolum autem actum exteriorem ſine voluntate committi, aut multiplicari non poteſt: quia peccatum eſſe non poteſt niſi ſit voluntarium, non poteſt autem actus exterior eſſe voluntarius: nec moraliter malus, niſi quatenus ab interiori voluntate moraliter mala procedit: in illis ergo etiam poteſt eſſe diverſa ratio unitatis, vel diverſitatis numericæ, & ideo ſigillatim de illis dicemus.

De peccatis mere internis in voluntate.

Circa peccata mere interna, prout ſunt in voluntate, duo videntur certa. Primum eſt, hæc peccata non multiplicari numero in eadem perſona ſimul, & in eodem inſtanti: vel quia duo accidentia ſeu actus ſolo numero diſtincta non multiplicantur ſimul in eodem ſubjecto, nec efficiuntur ſimul ab eadem potentia, circa idem objectum: vel quia, ſi potentia tendit ſimul in plura objecta materialiter diſtincta, non tendit in illa per modum plurium, ſed per modum unius multitudinis, & ideo uno actu tendit, de quo manebit quæſtio infra tractanda, an habeat unam, vel plures malitias. Quod ſi aliquis mordicus contendat, poſſe voluntatem ſimul tendere per duos actus numero diſtinctos in hujuſmodi objecta, ut v. g. habendo ſimul duo prava deſideria fornicandi cum duabus fœminis: reſpondemus; quidquid ſit de illa ſpeculativa quæſtione, moraliter non poſſe ab homine diſcerni illam diſtinctionem phyſicam actuum, & ideo in ordine ad confeſſionem ſemper eſſe de toto illo peccato judicandum, ac ſi fieret uno actu cum pluribus malitiis, vel una graviori, de quo infra dicemus.

Peccata non multiplicantur numero in eadem perſona ſimul.

Secundo eſt certum, quandiu voluntas durat in illo actu interiori, quo peccatum committit, unum tantum numero peccatum eſſe. Patet, quia de motu etiam dixit Ariſtoteles non multiplicari numero, niſi interrumpantur: quod multo magis eſt verum de interiori actu voluntatis, quia non durat per continuam partium ſucceſſionem, ſed per perſeverantiam ejuſdem indiviſibilis actus: quæ duratio ſeu perſeverantia eſt quædam moralis circumſtantia, quæ auget quidem peccatum, non tamen multiplicat illud.

Quandiu voluntas durat in uno actu peccaminoſo, unũ tantũ peccatum eſt.

Ex quibus concluditur tertio, hæc peccata poſſe multiplicari per interruptionem unius, & ſucceſſivam effectionem alterius, & non aliter in eadem perſona (prout nunc loquimur) & circa idem objectum. Conſtat enim hanc multiplicationem poſſe aliquo modo fieri: non poteſt autem fieri ſimul, nec quandiu perſeverat idem actus, ut oſtenſum eſt: ergo neceſſe eſt, ut fiat per interruptionem, ſeu multiplicationem actuum ſucceſſivam. Eſt autem circa hanc interruptionem advertendum, regulariter fieri per interpoſitionem alicujus temporis, in quo ceſſatur ab actu, ſaltem in tali ſpecie, & hæc eſt propriiſſima interruptio: poſſet autem intelligi ſucceſſio actuum ſolo numero diſtinctorum immediata, id eſt, tranſeundo immediate, v. g. ab uno pravo deſiderio in aliud numero diſtinctum ſine ulla ceſſatione intermedia per aliquod tempus. Quod quidem poteſt facile contingere, quando mutantur materialia objecta, ut ſi nunc deſideretur una perſona, & immediate poſt alia: & tunc certiſſimum cenſeo illam eſſe veram multitudinem numericam in confeſſione explicandam quoad fieri poſſit, quia etiam phyſice & in re exiſtimo illam eſſe veram diſtinctionem numericam actuum, & moraliter etiam ſatis diſtinguitur, cum & poſſit experimento cognoſci, & multum varietur malitia, ut magis patebit ex ſequenti puncto, & in tertio amplius confirmabitur. At vero quãdo perſeverat voluntas circa idem materiale objectum ſine interruptione, phyſice etiam, ac naturaliter vix fieri poteſt, ut actus interiores numero varientur, multoque certius eſt talem mutationem non poſſe morali, vel humano modo percipi: & ideo quandiu voluntas manet continue amando, deſiderando, aut ſe delectando circa eandem omnino materiam, quamvis videatur plures reflexiones facere, & quaſi denuo inchoare actum, unum peccatum eſt, & ut tale confitendum, quia totum illud fieri poteſt per novam intenſionem ejuſdem actus, vel per novam animadverſionem intellectus. Sic igitur ad multiplicationem horum peccatorum circa idem materiale objectum neceſſaria eſt aliqua ſucceſſiva multiplicatio actuum cum aliqua temporis interruptione, ac ceſſatione peccandi in ea ſpecie: & in his videntur convenire Doctores citati, & reliqui omnes.

Quænam interruptio multiplicet peccata numero.

Difficultas vero eſt, quanta interruptio ſeu ceſſatio neceſſaria ſit ad prædictam multiplicationem numericam. In qua ſunt ſententiæ diverſæ. Prima eſt, quamcunque vel minimam ceſſationem ſufficere, ſive voluntaria ſit, ſive ex quacunq; diſtractione naturali, vel ſomno etiam modici temporis. Ratio eſt, quia peccatum illud non poteſt

Quanta interruptio requiratur ad multiplicationẽ numericã. 1. Sententia.

poteſt eſſe unum niſi continuatione aliqua: ſed tunc nihil eſt, in quo illi duo actus continuentur ad conſtituendum unum peccatum; ergo ſunt plura. Minor patet, quia ibi non eſt aliquis actus internus, in quo continuentur, quia aliqua intercedit ceſſatio, ut ſupponimus: neque etiam continuantur in aliquo actu externo, quia agimus de peccatis, quæ interius conſummantur, & non procedunt in actum exteriorem. Nihil ergo ſupereſt, in quo illa peccata continuentur, & fiant unum: ſunt ergo plura in re ipſa; ergo etiam, ut plura confitenda ſunt, quia, ſicut eſt declaranda in confeſſione ſpecifica multitudo, ita & numerica: ſed omnis diſtinctio ſpecifica, ſive magna, ſive parva ſit, per ſe loquendo aperienda eſt, quamvis poſſit ignorantia, vel impotentia excuſare: idem ergo eſt in numerica diſtinctione.

2. Sententia.

Secunda ſententia eſt, peccata hæc non multiplicari numero, donec prior voluntas per contrariam voluntatem interrumpatur, & poſtea ad priorem voluntatem iterum redeatur. Ita ſentit Cano ſupra. Cujus fundamentum eſt, quia diſtinctio hæc, ut in confeſſione aperiatur, debet eſſe moralis. Nam, ſicut diccmus ſupra de ſpecifica diſtinctione, non ſufficere phyſicam ſine morali, ita de numerica cenſendum eſt propter eandem rationem. Quandiu autem interruptio non fit per contrariam voluntatem, non eſt moralis: quia quandiu aliquis habuit voluntatem aliquam, & eam non retractavit, in ea cenſetur moraliter perſeverare; ergo non interrumpit voluntatem, donec habeat contrariam; ergo, quamvis ſæpius eandem voluntatem repetat abſque prædicta interruptione, eandem voluntatem cenſetur moraliter habere, idemque numero peccatum committere, ideoque ſatisfacit confeſſioni, ſi totum illud per modum unius peccati confiteatur. Addit vero Cano, ſi tempus, quo aliquis perſeveravit in illo actu, multum fuerit, debere illud in confeſſione explicari: fortaſſe propter majorem gravitatem ejuſdem peccati.

Hæc 2. ſententia rejicitur.

Hæc vero ſententia, ſi nihil amplius ei addatur, incredibilis apparet. Nam, quamvis certum ſit interruptionem illam per contrariam voluntatem eſſe ſufficientiſſimam, tamen quod ſit neceſſaria, vel ſola ſufficiat, verum eſſe non poteſt: alias qui nunc habuit pravum conſenſum circa talem rem, vel perſonam, & ab illo ceſſavit ſine ulla retractatione, vel contraria voluntate, & poſt menſem repræſentato eodem objecto, iterum habuit eundem conſenſum, non committeret novum peccatum, nec teneretur illam multiplicationem in confeſſione explicare: conſequens eſt omnino falſum, & contra communem ſenſum & uſum totius Eccleſiæ, & contra rationem, quia illa peccata ſunt omnino diſtincta coram Deo, merenturque diſtinctos gradus pœnæ, &, ſi eſſent actus boni & meritorii, mererentur diſtinctos gradus gloriæ. Sunt etiam ſatis diſtincta apud homines, tam quoad cognitionem, quia ſatis patens eſt eorum diſtinctio, quam quoad æſtimationem & judicium de illis ferendum, ac denique nullam inter ſe habent unionem aut phyſicam, aut moralem, ut conſtituant unum peccatum.

Et fundamentum Cani frivolum eſt. Qui enim aliquid voluit, & illam voluntatem non retractavit, ſi tamen ab illa, & ab omni actione morali ab illa procedente prorſus ceſſavit, dici quidem poterit manere habitualiter, & ſecundum moralem æſtimationem in illa voluntate, ſeu in ſtatu peccati, non tamen poteſt dici moraliter perſeverare in actuali peccato; ut autem peccatum ſit unum numero non ſatis eſt durare in ſtatu peccati, ſeu in habituali voluntate, niſi aliquo modo duret actualis peccati commiſſio.

Cano reprehenditur.

Unde, quod Cano addidit de explicanda duratione temporis propter augmentum peccati, nec recte, nec ſatis conſequenter dictum eſt: quia, ſi in toto illo tempore non eſt repetita prior voluntas, neceſſe non eſt durationem temporis explicare, quantumvis magna ſit, quia peccatum non augetur ex eo ſolum, quod in habituali ſtatu ejus moraliter perſeveratur abſque ulla retractatione: ſolum ergo erit neceſſarium explicare tale tempus, quando in illo fuerint multiplicatæ tales voluntates; ergo oportet eas explicare.

3. Sententia quæ ex duabus prioribus participat.

Propter hoc eſſe poteſt tertia ſententia aliquid ſumens ex duabus prædictis. Ex prima opinione Cani ſumens illud principium, interruptionem hanc debere eſſe moralem, & non ſufficere phyſicam, in quo diſcordat a priori ſententia. Negari enim non poteſt, quin actus illi interiores quocunque modo, & quocunque parvo tempore interrupti, & ſucceſſive eliciti, phyſice ſint numero diſtincti, ut ex Metaphyſica conſtat: unde fit conſequens, ut re vera habeant diſtinctas entitates, vel privationes, & conſequenter etiam diſtinctas bonitates, vel malitias: imo etiam certum cenſeo, apud Deum habere diſtincta præmia, vel ſupplicia, quia apud Deum nihil refert, quod interruptio ſit brevis, vel diuturna ad expendendam ſingulorum actuum malitiam, & novum, & diſtinctum conſenſum liberum in illis præſtitum. Nihilominus tamen in ordine ad confeſſionem, in qua judicium humano modo exercetur, illa interruptio non eſt moralis, ſed phyſica tantum: & conſequenter non ſufficiet ad diſtinctionem numericam in confeſſione explicandam, quia illa interruptio, quando eſt nimis brevis, & naturalis abſque ſpeciali advertentia, vel voluntate, nec poteſt humano modo cognoſci, aut explicari, nec variat morale judicium; ergo per ſe ad confeſſionem non pertinet. Item, quia illa eſt quædam moralis continuatio, quia neque interruptio eſt moraliter voluntaria, & reditus ad ſimilem actum quaſi naturaliter fit ſine nova deliberatione. Exemplum eſt in eo, qui per horam permanet in delectatione moroſa circa idem objectum: nunquam enim id fit ita continue, quin interim cogitatio ad alia rapiatur, licet ſtatim ad eandem delectationem redeat: difficillimum ergo eſſet obligare hominem ad explicandam illam varietatem, & non ſatis eſſe confiteri totum illud peccatum per modum unius.

In quo differat 3. ſententia a prima, & concordet cū ſecunda.

In hoc ergo diſſentit hæc ſententia a prima, convenitque cum ſecunda in hoc, quod requirit moralem interruptionem: admittit etiam modum illum interruptionis moralis, quem ponit eadem ſecunda ſententia: eſt enim certiſſimus, & omnium maximus, non tamen ponit illum ſolum, in quo ab illa differt, ſed præter eum ponit alios duos. Secundus ergo eſt, quando homo voluntarie ceſſat ab interiori delectatione, vel conſenſu, & ad alia agenda, vel cogitanda voluntarie divertitur: nam tunc interruptio eſt perfecte voluntaria; ergo eſt ſimpliciter moralis, etiamſi per minimum tempus duret. Item quia, cum ex deliberatione ceſſatum ſit ab uno actu peccati, ſi poſt modicum tempus iterum voluntas ad idem revertitur, per novam deliberationem actus inchoatur: eſt ergo peccatum novum, & omnino diſtinctum moraliter. Quare etiam in hoc modo non videtur dubiū, quin hæc multitudo peccatorum in confeſſione aperienda ſit, id eſt, ſi homo illam percipiat, & declarare poſſit.

Tertius modus interruptionis eſt, quando ceſſatio a priori actu multo tempore duravit, ut v. gr. per horam: nam licet naturali modo, & abſque ſpeciali advertentia & libertate inchoata fuerit, ut per ſomnum, vel per naturalem diſtractionem, ſi tamen per longam moram duravit, & poſtea homo, cum ſufficienti deliberatione ad peccandum, ſimilem actum inchoat, novum peccatum phyſice, & moraliter diſtinctum committit, quia virtus prioris deliberationis ſaltem propter moram temporis omnino ceſſavit; ergo poſterior actus fit ex nova deliberatione diſtincta; ergo eſt etiam moraliter diſtinctus, quia peccatum non multiplicatur per novum conſenſum omnino liberum, habitum poſt tranſactum, & finitum alium actum. Unde non refert, quod ceſſatio a priori actu non fuerit ſpeciali modo voluntaria: ſatis enim eſt, quod in reipſa fuerit: nam hoc ſufficit, ut peccatum prius finitum fuerit omnino, & quod aliud nova voluntate & deliberatione committatur. Et confirmatur: quia illa duo peccata in nulla re uniuntur, aut phyſice aut moraliter, ut unam rem componant. Tandem confirmatur, quia alias, qui in pravo conſenſu, vel delectatione moroſa ſomno correptus eſt, poſtera die ad ſimilem actum revertitur, non teneretur aliud in confeſſione explicare, niſi quod talem conſenſum, vel delectationem moroſam habuerit, nec dies explicando: conſequens autem eſt valde abſurdum, & contra uſum omnium timoratorum.

3. Sententia partim probatur, partim rejicitur.

Atque hæc tertia ſententia, quoad hæc tria, quæ affirmat, mihi maxime probatur: quoad id vero quod negat, & in quo diſſentit ab opinione Cajetani, difficilis apparet: quia illa doctrina de diſtinctione numerica peccatorum phyſica, vel morali, nec ſufficienter explicari poſſe videtur, nec fundari. Eſt enim quoad hoc magnum diſcrimen inter diſtinctionem ſpecificam, & numericam, tunc enim dicunt peccata differre ſpecie phyſica,

& non

& non morali, quando, licet habeant motus, aut entitates ſpecie diverſas, non tamen habent malitias morales eſſentialiter diſtinctas. In præſenti autem illi actus voluntatis, qui dicuntur phyſice diſtingui numero propter brevem temporis interruptionem, vere habent malitias morales diſtinctas numero, quia diſtinguuntur in ſubjectis, quibus inſunt: inſunt autem in actibus numero diſtinctis: ergo diſtinguuntur illa peccata numero, non tantum phyſice, ſed etiam moraliter. Probatur conſequentia, quia diſtingui moraliter non eſt diſtingui brevi, vel longo tempore: ſed eſt diſtingui in ipſo eſſe morali, ſeu in malitia, vel bonitate morali: ſicut diſtinctio ſpecifica, ut moralis ſit, requirit, ut ſit in ipſa malitia morali, ſive ſit magna, ſive parva, brevis, aut diuturna.

Instantia. Dicetur fortaſſe diſtinctionem moralem in præſenti ſumi in ordine ad confeſſionem, ita ut illa peccata, licet in ſe ſint diſtincta moraliter, id eſt, quoad conditiones morales, in ordine ad confeſſionem non dicantur diſtingui moraliter, quia eorum diſtinctio nec moraliter poteſt ab homine explicari, neque etiam percipi, qualia eſſe dicuntur illa, quæ & brevi tempore, & ſine morali voluntate interrumpuntur. Sed contra hoc eſt, *Reſolvitur.* quia inde ſequitur aliqua peccata eſſe numero diſtincta in ſe, & coram Deo quatenus peccata ſunt, quæ non ſunt numero diſtincta in ordine ad confeſſionem. Conſequens autem videtur falſum, quia præceptum confeſſionis obligat ad confitenda ut diſtincta ea peccata, quæ numero diſtinguuntur: non poteſt autem dici obligare hoc modo circa ea peccata, quæ diſtinguuntur numero in ordine ad confeſſionem: eſſet enim hic intolerabilis circulus, & petitio principii: ergo obligat ad ea omnia, quæ in ſe numero diſtinguuntur: non eſt ergo alia diſtinctio numerica peccatorum ſecundum ſe, & alia in ordine ad confeſſionem.

Et confirmatur primo, quia præceptum confeſſionis non induxit novum modum diſtinguendi numero peccata, ſed ſuppoſita diſtinctione, quam in ſe habent, obligat ad illam declarandam: quod autem hæc ab homine cognoſcatur, vel interdum ignoretur, accidentarium eſt, & ideo non conſideratur in ipſa lege, ſed excuſari poterit aliquis propter ignorantiam, ipſa tamen lex per ſe in univerſum obligat. Et confirmatur ſecundo: nam ob ſimilem rationem diximus ſupra omnia peccata, quæ in eſſe peccatorum diſtinguuntur ſpecie, in ordine etiam ad confeſſionem diſtingui, eamque diſtinctionem ex vi legis eſſe in confeſſione declarandam in univerſum, ſive illa diſtinctio ſit magna, ſive parva, vel cognitu difficilis: quia lex per ſe obligat, licet homo interdum excuſetur: alioqui etiam poſſemus diſtinguere, quædam peccata eſſe ſpecie diverſa in ordine ad confeſſionem, alia vero non, etiamſi in malitia morali vere diſtinguantur: quod tamen ſupra diximus non eſſe conſentaneum doctrinæ Conciliorum.

1. & 3. ſent. conciliantur. Hæc argumenta videntur mihi convincere, primam ſententiam in re veram eſſe, & ultimam ſolum poſſe in modo loquendi ab ea diſcrepare: nam res intenta eadem eſſe videtur. Sunt enim quædam peccata interiora ita diſtincta numero, ut ab homine percipi, aut explicari non poſſint, niſi per modum unius, aut diuturnæ moræ, ut exemplo delectationis moroſæ ſupra declaratum eſt: & de his verum eſt, ſufficienter explicari in confeſſione hoc modo. Et in hoc eſt nonnulla differentia inter diſtinctionem numericam & ſpecificam peccatorum, quod ſpecifica diſtinctio ſolum ex accidenti, & ab aliquibus ignoratur: hæc vero numerica diſtinctio, de qua agimus, per ſe, & ex quadam intrinſeca impotentia omnibus hominibus eſt ignota, & moraliter explicatu impoſſibilis: & ideo dicitur juxta tertiam opinionem, præceptum confeſſionis non obligare illa peccata ut diſtincta confiteri, ideoque non cenſeri diſtincta in ordine ad confeſſionem. Negare tamen non poſſumus primæ ſententiæ, quin talia peccata in ſe ſint vere ac proprie numero diſtincta, etiam in ratione morali, quatenus peccata ſunt: habent enim malitias morales diſtinctas, & per diſtinctum uſum libertatis committuntur, ideoque coram Deo diverſis pœnis punientur. Negari etiam non poteſt, quin teneatur homo illam multitudinem peccatorum, prout poteſt, confiteri; nam vel ob hoc maxime tenetur aliquando diuturnitatem in interiori conſenſu, vel delectatione declarare: quia in illa committi ſolet, humano modo loquendo, hujuſmodi multitudo peccatorum, quæ ab homine aliter declarari non poteſt.

Vera reſolutio circa quæſtionem propoſitam. Ac proinde dicere tandem poſſumus, illa peccata eſſe diſtincta numero, quæ cum interruptione fiunt. Item ſimpliciter teneri hominem confiteri omnem multitudinem numericam peccatorum eo modo, quo poteſt: ita enim loquuntur Concilia, & Theologi communiter: idque ſuadent tam exemplum de diſtinctione ſpecifica, quam aliæ rationes adductæ. Cum hoc tamen nihilominus ſtat, ut aliqua multitudo peccatorum in confeſſione declaretur per modum unius moræ in peccando, quod revera non eſt confiteri illa per modum unius peccati: ſed per modum unius confuſæ multitudinis in illa mora incluſæ, quæ neque aliter ab homine fieri ſolet, neque aliter poteſt ab homine cognoſci, aut explicari. Atque in hunc modum intellecta prima ſententia vera eſt, & tertia non eſt illi contraria, ſed eſt explicatio illius, ſi prædicto modo accommodetur.

De peccatis, quæ prodeunt in actionem exteriorem.

Secundo loco dicendum eſt de peccatis, quæ prodeunt in aliquam actionem exteriorem, de quibus unum poſſumus colligere certum ex dictis, videlicet, quando hæc peccata omnino interrumpuntur, ita ut prius ceſſetur a toto actu tam externo, quam interno, & poſtea alius ſimilis committatur, tunc multiplicari hæc peccata, propter rationem tactam in ſuperiori puncto, quia tunc nihil manet, in quo continuentur, & uniantur. Et quoad hoc illa omnia tractari poſſunt de his peccatis, quæ de mere internis diximus: eademque proportione ſunt definienda: & ideo in hoc amplius immorari non eſt neceſſe.

An continuitas actus exterioris cum interruptione interioris ad unitatem peccati ſufficiat. Difficultas vero eſt, an e contrario continuitas actus exterioris etiam cum interruptione interioris ſufficiat ad unitatem hujuſmodi peccati. Videtur enim non ſufficere, quia actus exterior ſine interiori non eſt peccatum, quia neque actus humanus eſt: ergo continuatio ſolius actus phyſici externi, licet ſit phyſica continuatio illius motus, non tamen eſt continuatio peccati ut ſic: ergo illud non ſatis eſt ad unitatem peccati. Nihilominus communiter Doctores, præſertim Cajetanus, & Navarrus ſupra docent illud peccatum eſſe unum, quod ſaltem in exteriori actu continuatur, quamvis voluntas interior ceſſet & repetatur: quia jam habent illæ voluntates, in quo uniantur: & quia ex interiori, & exteriori actu conſurgit unus actus humanus compoſitus quaſi ex materia, & forma: & ideo ratione unius actus externi, quaſi ratione unius materiæ, illud peccatum unum eſt. Item, quia, licet formalis voluntas ceſſet, & interrumpatur, virtualis tamen ſemper continuatur: virtualis, inquam, & non tantum habitualis: hæc enim non ſatis eſt, ut duret actuale peccatum: virtualis autem voluntas influens in actionem externam ſufficit, ut vere dicatur homo actualiter peccare, & ſufficit conſequenter ad continuationem & unitatem ejuſdem peccati, quod in exteriori actu conſummatur. Atque ita reſpondetur ad rationem dubitandi: quia quando actus exterior durat, ita ut ſufficiat ad unitatem peccati, non durat tantum in ratione phyſici motus, vel actionis, ſed etiam in ratione actus moralis, & conſequenter in ratione actualis peccati, ad quod neceſſe non eſt, ut actu duret formalis voluntas, a qua fuit inchoata illa actio externa: ſed ſufficit ut duret virtualis. Quandiu autem, vel quomodo virtualis intentio, ſeu voluntas duret, declaravi late in ſuperiori tomo diſp. 13. ſect. 3. ubi dixi, durare quandiu actio exterior excitata a tali voluntate durat, vel in ſe, vel in alia, quam ipſa excitavit, ita ut per connexionem ipſarum actionum externarum una excitet aliam, & hæc aliam, & ſic deinceps, donec finiatur actio, vel ab illa ceſſetur, quod magis ex ſequentibus intelligetur.

Vide Gabr. in 1. d. 1. q. 1 ar. 1. notab. 3. & Bonav. in 2. q. 41. art. 1. q. 3. Scot. q. 1. Richard. art. 1. 2.

Quæ continuatio exterioris actus requiratur ad unitatem peccati. Eſt ergo ſecunda difficultas in hoc puncto, quanta cõtinuatio exterioris actus neceſſaria ſit, ut peccatum hujuſmodi unum eſſe dicatur, an ſcilicet neceſſaria ſit propria & vera continuitas ejuſdem actionis, an vero ſufficiat contiguitas ſeu immediata ſucceſſio unius actionis poſt aliam. Nam ſi primum dicatur, ſequitur, quando aliquis ex intẽtione occidendi inimicũ ſurgit e lecto, parat enſem, domo egreditur, & ſic conſequenter alias actiones exercet, donec illum interficiat, tot multiplicare peccata, quot ſucceſſive inchoat actiones diſtinctas, totamque illam

illam varietatem eſſe in confeſſione explicandam: quod eſt difficillimum onus, contra Doctores omnes, & contra uſum peritorũ confeſſorum, atque etiam contra rationẽ, quia tota illa ſeries actionum fit ex virtute unius volũtatis, in qua eſt una tantũ malitia; ergo tota illa eſt unum tantum peccatum. At vero, ſi dicatur ſecundum, ſequitur primo, ſi quis ſimul aggrediatur duos, vel tres homines, & interfecto uno, ſtatim progrediatur ad occidendum alium, & ſic deinceps, ſequitur, inquam, hoc totum eſſe unum peccatum homicidii. Idemque argumentum fieri poteſt de pluribus actibus fornicationis, cum eadem, vel diverſis perſonis, conſummatis ſimili ſucceſsione contigua. Secundo ſequitur, etiam in actibus internis poſſe hoc modo committi unum peccatum per ſucceſsionem contiguam diverſorum actuum, ut ſi quis ex intentione vindictæ velit proximum occidere, & propterea eligat unum medium, & ex illo aliud, nam in omnibus illis electionibus perſeverat virtualiter eadem intentio.

Vera reſolutio difficultatis. In hac re dicendum eſt, in primis non eſſe neceſſariã continuationem phyſicam ejuſdem actionis exterioris, ut ratio facta convincit. Item, quia illa diſtinctio externarum actionum materialis tantum, & phyſica eſt: moraliter autem omnes participant eandem malitiã illius intẽtionis & finis, ad quem ordinantur. Hoc autem maxime verum habet, quando actiones illæ per ſe, & ex objectis ſuis pravæ non ſunt, ſolum ex intentione finis, propter quem eliguntur, ut ſunt in exemplis poſitis, parare enſem, exire domo, &c. quia tunc omnes illæ informantur eadem malitia intentionis, & ideo cum illa conſtituunt unum numero peccatum. Contingit autem aliquando, ut omnes illæ actiones, etiamſi dicto modo ſint ſubordinatæ, in ſe pravæ ſint intrinſece, non quidem malitia ſpecie diſtincta, tunc enim alia eſt ratio, ut per ſe conſtat: ſed intra eandem ſpeciem, ut ſunt, v. gr. in hominis interfectione ſingula vulnera, ſeu percuſſiones, quæ ad homicidium conſummandum dantur, & in peccato fornicationis tactus impudici, & oſcula, quæ præcedunt uſque ad conſummationem actus.

Difficultas. In his ergo eſt ſpecialis difficultas, nam unuſquiſque ex his actibus per ſe factis ex ſuo objecto eſſet unum peccatum mortale, quod autem ſucceſſive fiant, & unus proxime poſt alium, vel etiam unus ex morali cauſalitate & excitatione alterius, non tollit propriam unuſcujuſque malitiam, ejuſque multiplicationem, juxta numerum talium actuum: erunt ergo plura peccata, eritque tota illa varietas in confeſſione declaranda. Et confirmatur, nam prout illæ actiones externæ ſibi invicem ſuccedunt, ita neceſſe eſt internas voluntates multiplicari, cum eadem immediata ſucceſſione unius poſt aliam: quia illæ actiones exteriores non fiunt, niſi ex motione voluntatis, & ſunt objecta materialiter diverſa, ideoque requirunt interiores volitiones ſaltem numero diverſas, & unaquæque harum eſt peccaminoſa ex vi ſui proprii objecti, ut ſupponimus: ergo quot ſunt tales voluntates, tot erunt peccata numero diſtincta. Probatur conſequentia, quia ſupra diximus peccata interna diſtincta ex diverſitate objectorum, etiamſi ſucceſſive fiant immediate unum poſt aliud, revera eſſe plura numero, & ut talia confitenda; ergo idem erit in præſenti. Nam quod illæ voluntates prodeant in actus externos, & quod una cauſet, ſeu excitet aliam, non tollit veram diſtinctionem earum, & malitiarum, quæ in ipſis ſunt.

Reſpondetur difficultati. Reſpondetur, quantum ad confeſſionem ſpectat, omnes conveniunt non eſſe neceſſarium hanc varietatem actionum explicare, ut expreſſius docent Navarrus, & Cano ſupra, quia ſatis eſt explicare ultimum actum, nam hoc ipſo dicuntur cætera media, vel opera, quæ ordinarie cum tali actu conjuncta ſunt: nam, ſi quæ circumſtantiæ per ſe pravæ & extraordinariæ adjungerentur, illæ declarandæ eſſent, ſaltem propter doctrinam datam de circumſtantiis notabiliter aggravantibus.

Quod vero ſpectat ad unitatem vel multitudinem peccatorum in ſeipſis, certe ſatis probabiliter dici poſſet, in re ipſa, & coram Deo tot eſſe peccata numero diſtincta, quot ſunt interiores actus voluntatis numero diſtincti habentes intrinſecas & diſtinctas malitias ex objectis ſuis, ut ratio facta intendit, quanquam in ordine ad confeſſionem illa multitudo ſufficienter intelligatur comprehenſa explicato ultimo actu, ad eum modum, quo ſupra dicebamus de actibus internis parum interruptis. Melius tamen, magiſque ad rem moralem dicemus, ex illis omnibus componi unum conſummatum peccatum; quia omnes illi actus, ſeu voluntates ordinantur ad unũ opus cõſummandum, & ex illius intentione procedunt. Nam, ut alias conſtat ex Metaphyſica, unitas numerica etiam in actionibus, vel qualitatibus, non eſt ſemper ejuſdem rationis vel æqualis: nam aliquando eſt ex ſimplici entitate, aliquando ex collectione plurium cum aliqua artificioſa compoſitione: ad hunc ergo modum in præſenti omnes illæ actiones cenſentur eſſe partiales, & componere moraliter unum peccatum, quia omnes ordinantur ad unum conſummatum opus: ordinantur, inquam, ordinatione morali abſque oppoſita interruptione: nam ſi hæc intercedat, aliunde proveniet diſtinctio, vel multiplicatio peccatorum.

Atque hinc facile reſpondetur ad duo incommoda, quæ ex hac doctrina inferebantur. Reſpondetur ad duo incõmoda poſita in princip. difficultatis. Ad 1. Ad primum enim negatur ſequela, ſcilicet duo homicidia, vel duas fornicationes eſſe unum peccatum, etiamſi poſt unum conſummatum, immediate aliud inchoetur: inter hæc enim non eſt illa ſubordinatio & moralis compoſitio, quia unum ad aliud non ordinatur, neque eſt pars illius: unde non habent inter ſe illam unionem, & compoſitionem, ex qua prædicta unitas in aliis conſurgit. Et hoc eſt maxime conſiderandum in hujuſmodi actibus humanis: ſunt enim aliqui exteriores actus habentes certos terminos, in quibus conſummantur, ut eſt una fornicatio, & ideo ibi conſummatur unum peccatum: quod ſi ulterius ad aliud progrediatur, eſt per accidens, nihilque refert, quod in proximo ſequenti tempore, vel poſt aliquod tẽpus fiat: neque enim ſunt plura peccata, quia non uniuntur inter ſe, ſicut ſunt plures hominum nativitates, etiãſi fieri contingat cum immediata ſucceſſione unius poſt aliam. Denique, quod attinet ad confeſſionem, certum eſt hæc non ſatis explicari niſi per modum plurium, quia in abſoluta confeſſione unius peccati conſummati, nullo modo explicatur, vel inſinuatur aliud.

Improbatur Navar. Et ideo non mihi placet, quod Navarrus ait de actibus impudicis, qui ſequi ſolent poſt unam fornicationem conſummatam, ſcilicet, non magis eſſe neceſſarium explicare eos in confeſſione, quam ſimiles actus, qui præcedunt, ſed ſatis eſſe unum peccatum fornicationis ſimpliciter confiteri: hoc, inquam, non mihi placet, quod actus qui præcedunt, ſunt quaſi partes copulæ conſummandæ, & ad illam per ſe ordinantur: adde etiam veluti ex natura rei eſſe, ut antecedant, & ideo & unum peccatum componunt, & explicato conſummato actu, in illo intelliguntur: at vero actus ſubſequentes, neque ſunt partes prioris actus conſummati, neque ex natura rei ex illo ſequuntur, ut propterea cenſeri poſſint quaſi proprietates conſequentes, & in illa virtute incluſæ, ſed revera adjunguntur ex malitia ipſius operantis: & ideo neque ſufficienter explicantur confitendo ſimpliciter unum fornicationis actum, nec revera ſunt una & eadem fornicatio cum præcedenti, ſed potius ſunt nova fornicatio inchoata. Cujus ſignum manifeſtum eſt, quia ſi illi actus procederent uſque ad conſummationem ſecundi actus, unirentur cum illo, & cum eo conſtituerent unum peccatum; ergo non ita uniuntur cum præcedenti: alioqui etiam illæ duæ fornicationes unirentur inter ſe, & conſtituerent unum peccatum: quod omnino falſum eſt, ut etiam ipſe Navarrus fatetur.

Unde multo magis diſplicet, quod idem auctor ait, delectari poſtea in fornicatione, vel homicidio conſummato, vel ſe de tali actu laudare cum nova complacentia, ſi fiat quaſi in flagranti delicto, & ex ipſo fervore peccati, non eſſe novum peccatũ neceſſario explicandum, quia hoc totum fit ſine interruptione, atque adeo per modum unius: hoc, inquam, non placet, quia multitudo & diſtinctio in his peccatis non eſt penſanda ex interruptione temporis, ſed ex natura & modo talium actuum. Illi autem poſteriores actus omnino ſunt diſtincti a præcedenti peccato, neque ad illud ordinantur, nec ſunt partes ejus, ſed potius circa illud verſantur, ut circa objectum vel materiam, de qua parum refert, quod paulo, vel multo ante præceſſerit: per accidens etiam adjunguntur, & non intelliguntur, ſolo ipſo peccato explicato: neceſſarium ergo eſt hæc explicare tanquam diſtincta peccata. Quin potius in his actibus, qui præcedunt, & videntur ordinari ad aliud opus conſummandum, oportet

adver-

advertere, an habeant aliunde malitiam numero diſtinctam, & quaſi totalem, ob quam debeant explicari. Exempla ſunt, quando quis ex intentione occidendi inimicum inducit alium, ut ſit ſocius criminis, vel cum ex intentione adulterii mittit nuncium, qui fœminam inducat: nam in ſimili caſu tale peccatum reſpectu illius tertiæ perſonæ, quæ ad peccandum inducitur ſeu mittitur, novum peccatum eſt, etiam ſi fortaſſe tantum ſit numero diſtinctum, de quo alias. Et in ordine ad confeſſionem non eſt dubium, quin tales circumſtantiæ ſint explicandæ, ut ſupra dixi, ſive id ſit, quia notabiliter aggravant, & ſunt extraordinariæ, nec ſatis explicantur in ipſo ſimplici actu, ut Cano ſentit: ſive ſit, quia revera ſunt nova peccata diſtincta, ut eſt probabile.

Ad ſecundum.

Ad aliud inconveniens de actibus internis reſpondetur, ſi conſequens illud cum eadem proportione ſumatur nullum eſſe inconveniens, neque eſſe contra ſuperius dicta. Nam in primis, ſi electiones interiores non habent ex propriis objectis aliam malitiam præter illam, quam participant ex intentione finis, mirum non eſt ex omnibus illis conſtitui unum peccatum, quia ſolum materialiter diſtinguuntur, & eadem numero malitia ſuo modo informantur, ſuperius autem loquuti ſumus de actibus internis ex ſe peccaminoſis. Si vero electiones ipſæ interiores etiam in objectis materialibus habent malitiam, quamquam non ſpecie diſtinctam a malitia finis, dicendum eſt, etiamſi actus illi ſint realiter diſtincti, moraliter tamen eſſe quaſi partiales, & ex illis conſurgere integrum peccatum, quod eſt unum quaſi ex collectione plurium ſimplicium partium habentium inter ſe moralem, & quaſi artificioſam connexionem. Superius autem loquuti ſumus de actibus totalibus ſecundum ſe, atque ita diſtinctis, ut non habeant inter ſe aliquam connexionem, ſed ſolam immediatam ſucceſſionem unius poſt alium, quæ per ſe non ſufficit ad unitatem, neque impedit veram diſtinctionem numericam peccatorum, etiam in confeſsione declarandam.

Addo denique, juxta modum loquendi Philoſophorũ moralium, primam electionem comparari ad intentionem, & ſecundam electionem ad primam, & ſic deinceps, tanquam actum exteriorem ad interiorem: & ideo qua ratione & proportione cenſetur durare idem peccatum per ſucceſsionem & connexionem dictarum actionum externarum, ita etiam per ſimilem connexionem & ſucceſsionem internarum electionum, in qua formaliter loquendo, non cenſetur actus interior ſuccedere interiori, ſed exterior, conſiderato reſpectu eorum inter ſe, quamvis reſpectu voluntatis omnes ſint interiores, Unde obiter colligo, quamvis non ſit neceſſarium explicare hos actus in confeſſione per modum plurium peccatorum, neceſſarium tamen eſſe explicare illum actum ut conſummatum in ſuo ordine: ſicut non ſatis eſt confiteri internum actum ſine exteriori, nec tactus impudicos confuſe, ſi fornicatio fuit conſummata: itaque non ſatis erit dicere, deſideravi occidere hominem, ſed oportet dicere decrevi, & deliberavi, & de mediis ad id perficiendum mecum ſtatui: ſic enim, & non aliter ſufficienter explicatur illud peccatum.

Dubium contra ſuperius reſoluta.

Sed adhuc ſupereſt objectio contra præcipuam deciſionem hujus puncti: nam ex ea ſequitur, peccatum non reſtituendi, etiamſi per annum duret, & in eo ſæpius repetantur, & multiplicentur voluntates non reſtituendi, ſemper eſſe idem numero peccatum, quod eſt plane abſurdum. Sequela patet, quia, illud peccatum ſemper continuatur in illa exteriori omiſſione debitæ reſtitutionis: nam peccatum externum in hac ſpecie in illa omiſſione externa poſitum eſt: ergo dum illa continuatur, continuatur etiam peccatum: ergo, ſicut peccatum commiſſionis eſt unum, quamdiu actio exterior continue durat, ita peccatum omiſſionis erit unum, quamdiu omiſſio exterior continuatur.

Reſpondet Navar. cum Gabr.

Ad hanc objectionem Navarr. ſupra totum hoc concedere videtur cum Gabr. in 4. d. 15. q. 2. Ex qua ſententia, ita generatim intellecta, ſequitur ſatisfacere integritati confeſſionis, qui dixerit ſe accepiſſe rem alienam & non reſtituiſſe: imo, juxta ſententiam Navarri, nec dilationem temporis, etiamſi nimia ſit confiteri neceſſariũ erit, quia neceſſe non eſt circũſtantias aggravantes confiteri, illa vero ad ſummũ eſſe poteſt circũſtantia aggravans. Sed hæc ſententia vera non eſt. Et ideo reſpondetur ad objectionem negando ſequelam: omiſſio enim exterior, cum ſolum cõſiſtat in carentia actionis, non pendet ex actuali influxu volũtatis, ita ut hic & nunc procedat ex actu voluntatis, formaliter, aut virtualiter durante, ſed poteſt manere per modũ habitus ſeu habitualis effectus relicti ex præcedenti voluntate, quod non ſatis eſt, ut continuetur actuale peccatũ, & ideo etiam non ſufficit ad unitatẽ peccati. Sicut enim ſupra dicebamus, durationem in ſtatu alicujus peccati, quatenus manet tantum habitualiter, non ſatis eſſe ad unitatẽ peccati actualis, ſi alioqui actus ſufficienter interrumpantur, & multiplicentur, ita omiſsio actionis ſeu reſtitutionis debitæ, quæ durat ſolũ per modũ habitus, non ſufficit ad unitatẽ peccati, ſi actus ſufficienter interrũpantur, & multiplicentur. Quare, ut peccatum actuale continuari dicatur, non ſatis eſt, quod duret effectus ejus, imo nec etiam ſufficit, ut duret aliqua actio, niſi illa ſit actualiter libera, ac voluntaria. Patet id cõmuni exemplo de illo, qui dedit venenũ alteri ad interficiendum illũ: non enim actu peccat quandiu venenum actu operatur, nam interim poteſt omnino ceſſare a tali voluntate, imo & veram pęnitentiam talis peccati agere. Non ergo ſatis eſt, quod effectus denominetur voluntarius, quia ex libera voluntate proceſſit, ſed oportet, ut ex libera voluntate procedat. Unde quoad hoc eadem fere proportionalis ratio eſt de actione, & de omiſsione. Solum eſt aliquale diſcrimen, quod quia omiſsio per ſe non requirit poſitivum influxum, facilius durat ſine ullo actu vel attentione interiori: interdum vero poteſt etiam actus exterior continuari cum tanta diſtractione, & inadvertentia naturali, ut actus revera jam hic & nunc non fiat libere & humano modo: & tunc etiam illud ſatis non erit ad continuitatem vel unitatem peccati.

Reſpõſio Navarri reprobatur, & dubio ſatisfit.

Quod circa peccatum non reſtituendi, vel detinendi rem alienam per aliquod tempus, poteſt intra illud multiplicari duobus modis: primo per interruptionẽ & iterationem internarum voluntatum non reſtituendi. Poteſt enim hęc voluntas interrumpi omnibus modis ſupra poſitis circa interruptionem cujuſcunque volũtatis peccaminoſę, & dum homo actu ceſſat a voluntate detinendi rem alienam, ſive per ſomnum, ſive per diſtractionem, aut occupationem circa alia, ſive per contrarium propoſitum reſtituendi, ceſſat tunc ab actuali peccato: unde, cum poſtea, occurrente memoria reſtitutionis, repetit voluntatẽ non reſtituendi, peccatũ multiplicat. Secundo multiplicatur hoc peccatum per externum uſum rei reſtitutioni obnoxiæ repugnantem reſtitutioni, ſeu dominio alterius: unde, quoties iſti actus multiplicantur, etiã multiplicantur peccata. Tertius etiam modus addi ſolet, ſcilicet, quando per aliquod tempus ceſſat debitum reſtituendi, vel intercedit excuſatio ſufficiens, & poſtea iterum urget obligatio: nam quot erunt hujuſmodi viciſſitudines, tot ut minimum erunt peccata, ſi temporibus debitis omittatur reſtitutio, quia pro illis temporibus, pro quibus ſuſpenditur, vel excuſatur obligatio, homo non peccat actualiter, etiamſi tunc non reſtituat. Sed in hoc etiam caſu neceſſarium eſt, ut voluntas non reſtituendi tempore debito multiplicetur. Atque hinc fit, ut in confeſſione hujus omiſſionis neceſſarium ſit hanc varietatem vel multiplicationem, ſi interceſſerit, explicare, ut recte Cajet. Sot. & alii docuerunt, quia hic habet locum generale præceptum confitendi numerum peccatorum, & nulla eſt ratio excuſationis, niſi quæ poteſt provenire ex oblivione, vel alia ſimili impotentia, quæ in aliis etiam peccatis intervenire poteſt, & tunc ſervandæ ſunt regulæ ſtatim tradendæ.

De diſtinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu.

Sententia Navarri & aliorũ.

Tertio dicendum eſt de diſtinctione numerica malitiarum in eodem peccato, ſeu in eodem actu: hanc enim poſſe aliquando inveniri docet Navar. ſupra, & alii, qui negant circumſtantias aggravantes eſſe confitendas, coguntur hoc dicere, quia negare non audent, quin, ſi quiſpiam velit uno actu interficere tres homines, teneatur illum numerum hominum in confeſſione declarare: cum ergo rationem reddere non poſſint ex tanta gravitate peccati, ajunt habere actum illum ab aliis tribus objectis materialibus tres malitias morales numero diſtinctas, & ideo declarandas eſſe in confeſſione, quia ad finem confeſſionis, formalis diſtinctio malitiarum, potius

quam ipſorum actuum, neceſſaria eſt, ſicut de ſpeciebus diximus. Et poteſt hæc ſententia ſuaderi primo ratione Metaphyſica, quia hæc accidentia, quę reſpiciunt terminum, vel objectum extrinſecū, bene poſſunt multiplicari numero in eodē ſubjecto: ſed hujuſmodi ſunt hæ malitiæ ſeu injuriæ reſpectu diverſorum: ergo. Secundo poteſt cōfirmari exemplis, & ratione morali. Nam conjugatus, qui cum uxore alterius adulterium committit, uno actu duplicem malitiam injuſtitiæ contrahit, unam contra propriam uxorem, alteram contra maritum alterius. Item qui vult inducere unum ad occidendum alium, duplicem malitiam committit intra latitudinem homicidii, unam reſpectu ejus, quem vult interfici, aliam reſpectu alterius, quem ad occidendum inducit. Ratio etiam moralis reddi poteſt, quia hęc objecta, numero ſeu materialiter diverſa, ita ſe habent, ut unumquodque poſſit dare malitiā actui independenter ab alio: ergo unumquodque dat ſuam malitiam diſtinctam. Hac enim regula utitur D. Th. 1. 2. q. 18. art. 11. ad diſcernendum, quando circumſtantia addat novam malitiam, vel augeat præexiſtentē.

Sententia Navarri incerta judicatur, & oppoſita probabilior. Hæc ſententia probabilis eſt: mihi tamen eſt valde incerta, & oppoſita apparet probabilior, ſaltem quoad hoc, ut neceſſe non ſit actum habere malitias numero diſtinctas, propterea quod plura materialia objecta, ſeu plures perſonas complectatur. Quod patet a contrario, quia bona voluntas dandi eleemoſynam decem hominibus non habet plures bonitates; ergo neque e contrario voluntas interficiendi illos habet plures malitias. Patet conſequentia, quia privatio eſt proportionata habitui, & ideo ſi habitus eſt unus, etiam privatio ejus una eſt: malitia autem eſt privatio debitæ bonitatis. *Objectio.* Dicetur fortaſſe, voluntatem dandi eleemoſynam habere ſuam adæquatam bonitatem ex quantitate, quam aliquis dare vult, quod enim det uni, vel multis, accidentarium eſt, nec auget bonitatem. Sed hoc in primis non recte dicitur, quia *1. Solvitur.* etiam poteſt bonitas illius actus augeri ex conditione perſonarum, quibus datur, & ex proportione cum eis ſervata. Deinde pari ratione dicendum erit voluntatem non dandi illam quantitatem in eleemoſynam multis perſonis indigentibus, eſſe unum tantum peccatum: quod ſi hoc concedatur, ſequitur ulterius, quod, licet illæ perſonæ extreme indigeant, & ea ratione vita, vel ſalus earum periclitentur, nihilominus una tantum ſit malitia, quia ex majori vel minori neceſſitate proximi non multiplicatur, ſed augetur illud peccatum: & tamen negari non poteſt, quin illa circumſtantia in confeſſione dicenda ſit, non minus quam numerus hominum in voluntate occidendi: ergo hæc neceſſitas non provenit ex diſtinctione numerica, ſed ex gravitate culpæ.

2. Solvitur. Præterea, ſi quis uno indiviſibili actu charitatis amat decē proximos: una eſt indiviſibilis bonitas illius actus, ut ſuppono ex 1. 2. quia talis bonitas vel eſt realis & poſitiva differentia illius actus, vel eſt relatio, aut alia proprietas illi proportionata: differentia autem illius actus omnino eſt indiviſibilis reſpiciens decem illos homines per modum unius objecti adæquati; & ideo unica habitudine tranſcendētali ad illos tendit: ergo ſimiliter odiū eorundem hominum unicam habet malitiam, quamvis non reſpiciat aliam materiam propinquiorem, ſed immediate tendat in tales perſonas: ergo idem erit de voluntate occidendi tot homines, eo vel maxime, quod poteſt quis velle uno ictu eos occidere, & ita videtur habere proximam materiam magis unam, quam ſit quantitas pecuniæ in voluntate eleemoſynæ, vel quantitas furti, ſi a multis perſonis accipienda eſſet, & hoc modo caderet in voluntatem. In his ergo & ſimilibus caſibus exiſtimo, quod ad ſpeculationem ſpectat, non eſſe neceſſarium malitias has numero diſtinguere, tum quia non per modum relationum, ſed privationum attendenda eſt eorum diſtinctio: tum etiam quia relatio tranſcendentalis fundata in indiviſibili entitate non multiplicatur propter materialem diſtinctionem terminorum, ſeu objectorum, unde in tali actu neque augeri, neque minui poteſt ille tranſcendentalis reſpectus, quia indiviſibiliter tendit ad omnia illa objecta per modum unius. Quapropter, licet unumquodque ex his objectis per ſe poſſet terminare actum ſibi adæquatum, & ita poſſent eſſe ad alia objecta plures reſpectus diſtincti; tamen ut cadunt ſub talem actum, nullum illorum objectorum per ſe ſufficit ad terminandum aliquem reſpectum illius actus, ſed ſolum omnia conjunctim.

Non datur in uno actu plures malitiæ, ſed omnes ſunt per modum unius. Atque ita fit (applicando hoc ad malitias) ut licet ſingula illis objectis poſſent alias dare malitiam, tamen, ut conjunguntur in tali actu, nullum eorum per ſe illam confert, ſed omnia ſimul per modum unius ad unam & eandem concurrunt: & ideo ex ſola hac multitudine perſonarum non ſatis colligitur diverſitas numerica malitiarum, quidquid ſit, an ex alio capite interdum oriri poſſit hæc diſtinctio, quod alibi tractandum eſt. Unde tandem, quod ad praxim pertinet, non opinor neceſſitatem confitendi hunc numerum, ſeu circumſtantiam perſonarum, pendere ex hac ſpeculatione: omnino enim hæc circumſtantia declaranda eſt in confeſsione, quidquid ſit de illa numerica diſtinctione. Quod aperte confirmatur, ſi quis habeat deſiderium occidendi multitudinem hominum, cujus numerum ignorat, vel ſi tentet comburere domum cum tota ſua familia, quantacunque illa ſit: tale enim peccatum non poteſt habere plures malitias, quot enim illæ erunt, & tamen non ſatis eſt illud confiteri per modum unius ſimplicis homicidii interni, ſed oportet explicare gravitatem objecti ejus, multo magis quam in voluntate occidendi tres homines: igitur hoc non pendet ex diſtinctione numerica malitiarum.

Quomodo numerus peccatorum in confeſſione ſit explicandus.

Ultimo dicendum ſupereſt, quod ſecundo loco in principio propoſuimus, quomodo hæc diſtinctio numerica peccatorum ſit in confeſſione aperienda: ſuppoſitis enim his quæ diximus, facilis eſt reſolutio. Nam dicendum *1. Concl.* in primis eſt, quando pœnitenti certo conſtat de numero, illum debere confiteri, & non majorem, neque minorem: quod per ſe conſtat. Solum eſt advertendum, nec oportere, nec ſemper expedire ſingula peccata per ſe & quaſi hiſtorice narrare, ſed ſatis eſſe uno verbo numerum dicere. Ita advertunt omnes moderni Auctores de hoc ſcribentes, Cajet. tom. 1. Opuſc. tract. 5. q. 6. Soto diſt. 18. qu. 2. art. 4. concl. 2. Cano dict. relect. p. 5. Pet. Soto lect. 9. de Confeſs. Navar. cap. 6. num. 14. Ratio eſt, quia ad morale judicium id ſatis eſt, reliquum autem & per ſe eſt moleſtum confeſſori, & poteſt eſſe nocivum pœnitenti, imo etiam confeſſori. Solum obſerventur quæ de circumſtantiis diximus: nam, ſi in aliquo ſingulari peccato aliqua occurrerit neceſſario confitenda, quoad eam partem oportebit factum exponere, quantum fuerit neceſſarium.

2. Concl. Deinde dicendum eſt, quando facta morali diligentia, tempori & conſcientiæ pœnitentis, & capacitati accommodata, non occurrerit numerus omnino certus, tamen ſe offert aliquis numerus, qui plus minuſve, parum creditur a certo diſtare, eodem modo declarandum eſſe, idque ſufficere: tum quia fit quod moraliter eſt poſsibile: tum etiam quia id ſatis eſt ad morale judicium humano modo ferendum. Et poſt confeſsionem, licet aliqua in particulari & diſtincte occurrant, quæ non videntur ita explicata, non eſt neceſſarium ea iterum confiteri, nec de illis eſſe ſolicitos, quia in prædicto numero ſufficienter incluſa fuere: niſi fortaſſe ſpecialis circumſtantia neceſſaria occurrat, quæ nullo modo declarata fuerit: vel niſi poſtea occurrat tanta multitudo peccatorum, ut notabiliter excedat numerum prius expreſſum, quia illa revera non fuiſſet ſatis explicata per priorem confeſsionem: hoc vero vix poteſt moraliter contingere, ſi prior diligentia mediocris fuit.

3. Concl. Tandem dicendum eſt. Quando facta diligentia, neutro ex dictis modis poteſt cum probabilitate affirmari aliquis certus numerus, tunc ſufficiet conſuetudinem peccandi declarare, & tempus quo pœnitens in illa perduravit, & modum frequentiæ per dies, vel hebdomadas quoad fieri poſsit: ad quem explicandum debet etiam confeſſor pęnitentem juvare prout potuerit: quod facilius erit in actibus externis, qui non tam frequenter committuntur. Interni vero declarari poſſunt, dicendo ſe fuiſſe paratum ad committendum, vel deſiderandum tale peccatum, quoties occaſio vel memoria illius occurrebat, vel aliquid ſimile. Ita etiam docent omnes. Et ratio eſt eadem, ſcilicet, quia fit quod moraliter poteſt; & præcepta hæc non ſunt impoſsibilia: &, ut infra dicemus, hęc integritas non ita exigitur, ut ſemper ac neceſſario debeat eſſe omnino conformis rebus ipſis, ſed

con-

conſcientiæ & facultati pœnitentis, quæ etiam morali modo ſatis tunc innoteſcit confeſſori, ut de illa poſſit moraliter judicare. Quare in his caſibus non debet confeſſor urgere pœnitentem, ut aliquem certum numerum proferat: id enim ſæpe eſt moraliter impoſſibile, vel ita incertum, ut nulla fides illi adhiberi poſſit.

SECTIO VI.

Utrum ſit neceſſarium ad integritatem confeſſionis dicere peccata jam ſemel confeſſa.

Duæ regulæ proponuntur. Aliquando peccatorum confeſſio talis eſt, ut ex ea non perficiatur ſacramentum, quæ generatim dicetur confeſſio invalida: illa vero dicitur valida, quæ vera, & ſufficienti abſolutione informatur. Juxta hanc ergo duplicem confeſſionem duæ ſunt regulæ generales in hac materia. Prima regula. Prior eſt, ſi confeſſio invalida fuit, de neceſſitate ſacramenti eſt illa peccata iterum confiteri, & ſine illis ſubſequens confeſſio non erit integra. Eſt communis & certa. Ratio eſt, quia illa peccata non fuerunt per claves remiſſa; ergo iterum ſunt ſubjicienda clavibus, ut remittantur, quia hoc eſt medium per ſe neceſſarium ad talem remiſſionem. Item confeſſio invalida eſt nulla: ergo nihil amplius operatur, quam ſi facta non fuiſſet: ſed ſi non fuiſſet facta, neceſſario eſſent illa peccata confitenda: ergo idem eſt neceſſarium etiamſi facta fuerit. Interrogatio. Dices: interdum poteſt non confici ſacramentum ex confeſſione ob ſolam malitiam ſacerdotis, quia v. gr. non habuit intentionem abſolvendi: cur ergo obligandus eſt pœnitens iterum confiteri, cum jam ex parte ſua fecerit quod poteſt, & debet? Reſpondetur primo, quia hoc eſt medium neceſſarium ad ſalutem. Deinde, quia hæc obligatio non eſt tantum ad agendum, ſed etiam ad recipiendum, ut ſic dicam: & ideo quacunque ratione factum ſit, ut medium neceſſarium non recipiatur, ſemper manet obligatio iterum recipiendi: ut ſi quis baptizetur a pravo miniſtro non habente intentionem, tenetur iterum baptizari, quamvis non per ipſum ſteterit, ſed ex malitia alterius. Ita ergo in præſenti manet obligatio recipiendi ſacramentum pœnitentiæ; & quia hoc non fit niſi præmiſſa confeſſione, manet obligatio iterum confitendi.

Secunda regula. Poſterior regula eſt, ſi confeſſio fuit valida per ſe loquendo, illa peccata jam non pertinent ad integritatem ſubſequentis confeſſionis, nec ſunt de neceſſitate illius. Eſt etiam communis, & certa regula, quam docet Benedict. XI. in Extrav. *Inter cunctas*, de Privil. *Ne ſequatur*, inquit, *abſurdum, ut peccata ſemel per pœnitentiam dimiſſa, debeat quis iterum confiteri*. Idem habet Joannes 22. in extravag. *Vas electionis*: de hereticis: ubi oppoſitum dicit erroneum. Sumitur etiam ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 5. dicente, ea peccata eſſe confitenda, quorum aliquis conſcientiam habet; poſtquam autem peccata ſunt rite in confeſſione revelata, & remiſſa, non manent in conſcientia. Ratio vero clara eſt, quia circa talia peccata jam ſunt Chriſti verba impleta: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ergo ſatisfactum eſt divino præcepto, & medio ad ſalutem neceſſario: ergo nulla ſupereſt neceſſitas. Confirmatur ex aliis verbis, *Quorum retinueritis*, ex quibus ſupra diximus potiſſimum colligi neceſſitatem confeſſionis: non poteſt autem ſacerdos talia peccata retinere, etiamſi velit, quia jam non ſunt: ergo non continentur ſub illis verbis, *Quorum retinueritis*, *&c.*

Dubium. Dices: hoc argumento probaretur illud peccatum jam abſolutum, non ſolum non eſſe materiam neceſſariam, ſed neque eſſe ſufficientem, quia ſi non continetur ſub illo verbo, *Quorum retinueritis*, *retenta ſunt*, etiam non continebitur ſub illo, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, quia tam late patet unum ſicut aliud. Solvitur. Reſpondetur negando conſequentiam, & probationem ejus: plura enim continentur ſub poteſtate remittendi, quam retinendi, ut conſtat de peccatis venialibus, de qua re ſupra dictum eſt. Nunc breviter pro materia præſenti ita explicatur: quia unuſquiſque reus poteſt in eadem cauſa ſæpius judicari, ſi ipſe velit; non autem poteſt juſte a judice ad hujuſmodi judicium cogi: quod maxime verum habet in hoc ſacramentali judicio, quod omnino voluntarium eſt: in eo enim reus ipſe ſe accuſat, & judicandum præbet; & ideo iterata confeſſio ejuſdem peccati ſufficiens materia & accuſatio eſt in hoc judicio, quamvis non ſit neceſſaria. Et hinc etiam ſit, ut tale peccatum iterum remitti poſſit, quia pœnitens eſt ſufficienter diſpoſitus, & rite illud confitetur. Retineri autem non poteſt, loquendo proprie de retentione quoad culpam, quia cum illud jam fuerit dimiſſum, non poteſt iterum redire, nec impedire, quin ſit homo ſufficienter diſpoſitus ad conſequendam remiſſionem. Tandem confirmatur a ſimili, nam ante confeſſionis inſtitutionem, poſt unam veram contritionem de peccatis habitam, non manebat neceſſitas habendi aliam, per ſe loquendo: ſed ſimilis, & non major neceſſitas eſt nunc in confeſſione: igitur.

Quibus modis contingat confeſſionem eſſe nullam.

Circa utramque autem regulam aliqua declaranda ſuperſunt: & in primis circa priorem, quibus modis vel cauſis contingat confeſſionem eſſe nullam, ut propterea dictam obligationem relinquat. Hæc vero dubitatio latiſſima eſt, & ideo breviter attingam capita hujus nullitatis, & remittam in propria loca. Primum eſt ex parte materiæ ob defectum interioris diſpoſitionis neceſſariæ: de quo defectu dixi ſupra tractando de contritione, ut eſt pars hujus ſacramenti. Secundum caput eſt etiam ex parte materiæ, quia confeſſio non eſt integra culpabiliter ita ut ex culpa mortali pœnitentis talis integritas deſit: & hunc defectum explicamus in tota hac diſputatione, & ſequente. Tertium caput eſt ex defectu formæ, quia vel non profertur, vel non verbis neceſſariis. Et quartum caput erit, ſi abſque intentione abſolvendi proferatur: quæ duo ex generali doctrina ſacramentorum habentur: unde videnda ſunt dicta de ſacramentis in genere. Solum adverto, in duobus primis defectibus confeſſionem ex ſe, & ex parte ſua eſſe nullam: in his autem duobus ultimis non tam confeſsionem ipſam, quam totum ſacramentum infectum relinqui, quia fieri poteſt ut ex parte confeſsionis nihil deſit. Quintum caput eſt ex defectu juriſdictionis in miniſtro, & eſt proprium hujus ſacramenti, quia eſt judicium, ideoque interveniente hoc defectu, tam confeſſio quam abſolutio nullæ ſunt, quia neque illa eſt accuſatio, neque hæc ſententia: & de hoc defectu dicturi ſumus diſputationibus ſequentibus.

Addunt nonnulli auctores ſextum caput, ſcilic. ignorantiam confeſſoris, quando tanta eſt, ut neſciat diſcernere inter peccatum mortale & veniale, reſervatum, vel non reſervatum: nam talis judex non poteſt juſtam ſententiam proferre, ac proinde neque validam circa tale peccatum, & ideo confitendum iterum erit. Ita cenſuerunt aliqui, Richard. in 4. d. 17. ar. 2. q. 8. ad 1. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. Ledeſma in 4. q. 18. art. 2. Sylveſt. *Confeſſio* 1. qu. 3. Victoria in Summ. n. 168. Verumtamen hæc ſententia intellecta de ignorantia in particulari, circa differentiam cujuſcunque peccati mortalis, ſcrupuloſa eſt, & non ſatis fundata: nam, licet ſententia ſit injuſta, poteſt eſſe valida, præſertim ſi non continet intolerabilem errorem. In præſenti ergo, ſi ſacerdos habet alia neceſſaria, ſcilicet juriſdictionem, & intentionem, & alioquin pœnitens eſt dignus abſolutione, concurrunt omnia eſſentialiter neceſſaria, & ſententia non continet intolerabilem errorem in eo quod primarium eſt, ſcilicet in abſolutione a culpa: licet autem contingat talem ſacerdotem errare in ſatisfactione, & medicina imponenda, ille error non eſt adeo ſubſtantialis, ut irritet ſacramentum: quapropter, ſi talis defectus non redundet in pravam diſpoſitionem pœnitentis, per ſe non invalidat ſacramentum. Sententia aliquorũ Doctorũ reprobatur. Redundabit autem in hujuſmodi defectum diſpoſitionis, ſi pœnitens ſciens & videns voluntarie eligat illi confiteri, quem ſcit eſſe ineptum ad ſuam conſcientiam cognoſcendam, quia hoc ipſo vult male confiteri & judicari. At vero, ſi bona fide confiteatur ſacerdoti expoſito, & habenti poteſtatem, propter ignorantiam ejus non tenebitur iterum eadem peccata confiteri: alioquin quoties ſacerdos neſciret diſcernere inter circumſtantias mutantes ſpeciem, confeſsio eſſet nulla, & iteranda, quod eſt abſurdum. Atque hanc ſententiam ita explicuit Gabr. 4. d. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. & ſumitur ex Adriano qu. 4. de Confeſſ. circa finem, & quodlib. 5. art. 2. & ex Medin. C. de confeſſ. q. de confeſſ. iteran. ob defectum confeſſoris, Cordub. in Summ. Hiſpana q. 9. & idem docuit ex Cajet. Petrus Sot. lect. 6. de Confeſſ. & infra agentes de ſcientia idonei confeſſoris hoc latius oſtendemus.

Quomodo iteranda ſit confeſſio.

Jam vero ſupereſt, ut explicemus, quomodo ſit iteranda confeſſio peccatorum in his caſibus, an ſcilicet, neceſſe ſit diſtinctè & ex profeſſo ea iterum narrare, an ſufficiat uno verbo dicere defectum prioris confeſſionis, & quod ea omnia, quæ aliquis male confeſſus eſt, iterum ſubjiciat clavibus. Reſpondetur, ſi ſubſequens confeſſio alteri ſacerdoti fiat, tam diſtinctè facienda eſt, ac ſi nulla præceſſiſſet, quia ex priori alter ſacerdos nullam notitiam conſequutus eſt: oportet autem ut plenam recipiat. Si vero repetitio confeſſionis fit eidem ſacerdoti, qui adhuc retinet memoriam ſufficientem peccatorum, non erit neceſſarium ſingula dicere, ſed omnia uno verbo ſubjicere ſupplendo defectum. Ratio eſt, quia ſuppoſita priori narratione, illud unicum verbum æquivalet diſtinctæ confeſsioni, quia ſufficienter faciet præſentia peccata omnia in notitia confeſſoris. Sicut ſi ſacerdos novit extra confeſſionem omnia peccata, uno verbo dici ei poſſunt in confeſſione, ſcilicet, ſe accuſando de omnibus quæ alter novit. Et in his conveniunt auctores.

Reſpondetur ad quæſtionem poſitam. Varietas opinionum. 1. Opinio. 2. Opinio.

Quando autem ſacerdos eſt idem, peccata vero jam memoria exciderunt, eſt varietas opinionum. Quidam ſimpliciter aſſerunt, repetendam eſſe omnino confeſſionem, quia prior nihil operari poteſt, cum neque in ſe, neque in memoria maneat: unde nullum verbum confuſe dictum poteſt tunc æquivalere diſtinctæ confeſsioni, quia nihil juvatur ex præcedente. Et id tenet Corduba in Sum. q. 6. & tribuitur Bonaventuræ. Alii abſolute dicunt neceſſarium non eſſe confeſsionem repetere diſtinctè, quia memoria ſacerdotis non eſt neceſſaria ad abſolvendum: nam, ſi ego diſtuli abſolutionem, poſſum poſt aliquot dies abſolvere, etiamſi peccatorum non recorder. Ita ſentit Med. Cod. de Confeſs. q. de Circumſtant. mutant. ſpeciem, & clarius q. de confeſsione facta pravo ſacerdoti, & Adrian. qu. 4. de clavibus. Alii diſtinctione utuntur: nam vel hujuſmodi ſacerdos ſatisfactionem impoſuit, & tunc, ajunt, non eſſe neceſſariam repetitionem diſtinctam propter rationem factam: ſi vero non impoſuit ſatisfactionem, ajunt, eſſe repetendam confeſſionem, quia, licet ad abſolutionem non ſit neceſſaria diſtincta notitia & memoria, ad imponendam condignam pœnitentiam & medicinam neceſſaria eſt. Sumitur ex Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 4. Palud. in 4. d. 17. q. 5. n. 22. Sylveſt. *Confeſſio* 1. q. 3. Navar. c. 9. n. 19.

3. Opinio.

Vera opinio & quæſtionis reſolutio.

Mihi vero, juxta paulo ante dicta aliter diſtinguendum occurrit: aut enim confeſsio fuit invalida ratione ſui, ſcilicet, quia ex parte ſua habuit eſſentialem defectum vel doloris, vel integritatis, vel juriſdictionis ex parte confeſſoris; & tunc cenſeo confeſsionem eſſe omnino, & diſtinctè repetendam, ſi memoria excedit. Ratio eſt, quia prior non fuit materia confeſsionis, nec vera accuſatio ſacramentalis: & ideo ſive ſacerdos pœnitentiam impoſuerit, ſive non, neceſſaria eſt iterata accuſatio omnium peccatorum: cum autem non poſſit fieri uno confuſo verbo propter rationem factam, diſtinctè fieri neceſſe eſt. At vero ſi prior confeſsio ex parte ſua habuit omnia requiſita, ſolumque defuit forma rite prolata ad perficiendum ſacramentum, tunc non eſt per ſe neceſſaria iteratio confeſsionis, ſed ſufficiet petere in illo foro abſolutionem, quæ defuit. Ex parte vero confeſſoris, ut rite & recte ſuo munere utatur, accommodari poteſt diſtinctio tertiæ opinionis: nam, ſi jam impoſuit pœnitentiam, non indiget memoria peccatorum: imo nec pœnitentiæ impoſitæ, etiamſi Navarrus id dicat; ſed ſatis eſt, ut recordetur hunc pœnitentem fuiſſe rite confeſſum, & bene diſpoſitum, & quod poſtea nihil grave commiſerit, in quo ejus teſtimonio ſtandum eſt. Si autem pœnitentiam non impoſuit, & neque in particulari, neque ſecundum confuſam aliquam, & moralem rationem recordatur gravitatis peccatorum, ſeu ſtatus conſcientiæ pœnitentis, oportet iteratam notitiam poſtulare, ut recte fungatur munere ſuo, propter rationem tactam in tertia ſententia. Si tamen de facto abſolveret ſine tali repetitione, licet male faceret, ſacramentum eſſet validum, quia habet omnia eſſentialia: ſicut ſacerdos, audita confeſſione graviſsimorum peccatorum, nulla, vel leviſsima pœnitentia impoſita abſolveret, licet male faceret, ſacramentum conficeret, quia ille defectus ad æquitatem, non ad eſſentiam pertinet.

SECTIO VII.

Utrum, in aliquo caſu neceſſe ſit validam confeſſionem iterare.

Proponuntur aliquot exceptiones circa poſteriorem regulam.

Circa poſteriorem regulam in ſuperiori ſectione poſitam, declarandum eſt, an aliquam exceptionem patiatur. Varii enim caſus excipi ſolent, quos examinare oportet, quia nullus in rigore verus eſt. Prima ergo exceptio adhiberi ſolet, ſi pœnitens excommunicatus erat, & prius a peccatis, quam a cenſura abſolutus fuit. Sumitur ex Paludano d. 17. qu. 5. art. 3. & tenet Sylveſter, *Confeſsio* 1. q. 3. Sed eſt impertinens, quia vel pœnitens bona fide abſolutus eſt a ſacerdote juriſdictionem habente circa peccata, & tunc juxta veriorem doctrinam valida eſt abſolutio, & nulla eſt ratio obligationis iterum confitendi aliquod ex illis peccatis, ſed tantum procurandi abſolutionem a cenſura, quia ſola cenſura ſuſcipientis non irritat ſacramentum, per ſe loquendo, ſed ſolum prohibet uſum ejus: quod ſecus eſt de excommunicatione abſolventis, quia privat illum juriſdictione, ut infra tractando de excommunicatione latius dicetur. At vero ſi talis pœnitens mala fide ita abſolutus ſit, ſciens ſe graviter peccare, ſic recipiendo abſolutionem, tunc ſacramentum eſt nullum ex defectu doloris, & integritatis. Et idem eſſet, ſi talis eſſet cenſura, ut auferret juriſdictionem ab abſoluto, quia videlicet reſervata eſt abſque ullo privilegio, vel conſuetudine: & in his caſibus repetenda erit confeſsio: tamen hæc non eſt exceptio, quia illa confeſsio tunc invalida eſt.

1. Exceptio. Reprobatur.

Cenſura ſuſcipientis non irritat ſacramentum ſed prohibet uſum ejus.

2. Exceptio.

Secunda exceptio eſt, ſi confeſsio fuerit informis quoad effectum, licet in ſubſtantia fuerit valida, quia non remittit peccatum; & ita ceſſat ratio de medio neceſſario ſufficienter applicato. Ita tenet Adrian. qu. 5. de Confeſs. dub. 4. qui addit aliam rationem, quia illa confeſsio peccaminoſa eſt, & per actum peccaminoſum non impletur præceptum. Hæc vero ſententia improbabilis eſt, & contra omnes alios Doctores. Nam in opinione eorum, qui non admittunt ſacramentum validum, & informe, non habet locum, ut per ſe patet. Alii vero, qui admittunt hoc ſacramentum informe, propter hoc maxime id faciunt, ut excuſent homines ab iterandis confeſsionibus, quia obligatio ſolum eſt ad recipiendum verum ſacramentum pœnitentiæ circa talia peccata. Unde ratio eſt, quia ſi confeſsio fuit valida, abſolutio fuit vera; ergo pœnitens vere manet abſolutus ab illis peccatis in ordine ad claves; ergo non tenetur iterum ea ſubjicere clavibus: & ita jam illi applicatum eſt ſufficienter medium illud neceſſarium ad remiſsionem peccatorum, quod Chriſtus Joann. 20. inſtituit in illis verbis, *Quorum remiſeritis peccata.* Propter quod in ſuperioribus dicebamus, talem abſolutionem habere ſuum effectum recedente fictione, quia eſt vera & ita quantum eſt ex ſe dat effectum, quod ſi invenit obſtaculum, manet in acceptatione divina, ut ablato impedimento effectum conferat. Et ita reſponſum eſt ad primam rationem dubitandi. Ad rationem vero Adriani reſpondetur, & falſum aſſumere, quia poteſt præceptum impleri per actum bonum quoad ſubſtantiam, licet ab homine male fiat: & præterea male applicare, quia juxta veriorem ſententiam, quam ſupra tractavi, nunquam confeſsio eſt valida, ſi in ipſa committatur actuale peccatum, præſertim mortale.

Reprobatur.

Reſpondetur ad rationem Adriani.

Tertia exceptio.

Tertia exceptio adduci ſolet, quando in confeſsione omiſſum eſt aliquod peccatum, vel confeſſor non ſatis illud percepit. Sed hæc exceptio nō magis neceſſaria eſt, quam præcedens: aut enim peccatum illud omiſſum eſt mala fide, & ex certa ſcientia; & tunc iteranda quidem eſt confeſsio, quia non eſt valida, & ita non eſt exceptio. Aut omiſſum eſt illud peccatum ex ignorantia vincibili & mortaliter culpabili: & tunc ſunt opiniones inter auctores, an talis confeſsio valida ſit, ut ſupra tactum eſt, & infra etiam dicetur; tamen juxta illas loquendum eſt conſequenter: nam qui admittunt illam confeſsionem eſſe validam, negant manere obligationem iterum confitendi alia peccata, quæ dicta fuere. Et ita eſt ſine dubio dicendum propter dicta in proximo ſuperiori puncto. Ego vero cenſeo illam confeſsionem eſſe invalidam, ac proinde, per ſe loquendo, iterandam, niſi aliqua ignorantia invincibilis excuſet. Aut denique peccatum illud omiſſum eſt bona fide ex juſta cauſa, vel naturali oblivione: & tunc illud quidem peccatum confitendum

Reprobatur.

Dubium inter auctores.

Reſolvitur.

erit: aliorum vero repetitio non eſt neceſſaria, per ſe loquendo, ut recte D.Th. in 4.d.17.q.3.art.4.q.2. ad 3. & omnes. Et ratio eſt clara ex dictis. Neque eſt verum, gravitatem talis peccati obliti non poſſe ſatis explicari ſine conſortio aliorum, ut propterea alia ſint repetenda: nam in peccatis numero diſtinctis, moraliter loquendo, id non contingit; in circumſtantiis vero quæ mutant ſpeciem, poſſet aliquando id accidere, & ex illo accidente poterit eſſe neceſſarium repetere illud peccatum cum quo habet connexionem, non vero alia, quia illud non eſt propter integritatem, ſed propter manifeſtationem peccati obliti, quæ aliter fieri non poterit. Sicut etiam, cum neceſſarium eſt ad manifeſtationem præſentis ſtatus, vel periculi, aliquid commemorare de conſuetudine præterita, faciendum id eſt non per ſe propter integritatem, ſed propter manifeſtationem præſentis delicti cum circumſtantiis neceſſariis, vel ad explicandam conſcientiæ diſpoſitionem, quod etiam fieri oportet; & ideo tunc non plus dicere de præteritis neceſſe eſt, quam ad prædictum finem ſit neceſſarium.

Atque eodem modo ſentiendum eſt de alia parte hujus exceptionis, ſcilicet, ſi ſacerdos non ſatis percepit: cum enim confeſſio hæc ſit neceſſaria propter notitiam confeſſoris, taliter fieri debet, ut ab ipſo audiatur, & intelligatur: quare, ſi pœnitens ex induſtria, vel ſciens & videns aliquid ita diceret, ut ab alio non perciperetur, confeſſio eſſet nulla, quia perinde eſt ac ſi non diceretur, & ideo iteranda. Si autem bona fide ita confeſſus eſt, nihil tenetur iterare eorum, quæ confeſſor audivit, quia confeſſio valida fuit, & quantum ad illa peccata tenuit abſolutio. Si autem poſtea ipſi conſtiterit confeſſorem aliquid non audiviſſe illud repetendo ſatisfaciet, ut recte D.Anton. 3. p. tit. 17. c.15. & c.21. §.3. Et ad id tenebitur, quia materia ſacramenti non eſt confeſſio dicta ſolum a pœnitente, ſed audita & percepta a confeſſore, nam hoc totum eſt de neceſſitate judicii, & abſolutionis. An vero idem dicendum ſit, quando confeſſor bene audivit, & percepit totum factum, non tamen jus ſeu gravitatem ejus, ſupra dictum eſt.

Quarta exceptio. Quarta exceptio eſt, quando pœnitens oblitus eſt pœnitentiæ impoſitæ antequam illam impleat: nam ex ſententia multorum tenetur iterum confiteri pœnitens, ut iterum pœnitentiam accipiat. Indicat Paludan. d.17. q.5. art.3. Richard. art.2. q.8. ad 4. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. Sylveſt. verb. *Confeſſio* 1. q.3. Fundamentum eſt, quia tenetur ſatisfactionem implere, & non poteſt propter oblivionem: ergo tenetur iterum confiteri, ut alia ſatisfactio ei imponatur, quam impleat. Oppoſitam vero ſententiam cenſeo practice certam, & ſine ullo ſcrupulo, non ſolum quando contingit oblivio ante commiſſum peccatum mortale in omiſſione vel dilatione executionis pœnitentiæ, ſed etiam ſi in eo mortaliter peccaverit. Ita tenet Gab. d.17. q.1. Cajet. in Summ. verb. *Confeſſio iteranda*, Medin. Cod. de Confeſſione, q. de hac re, Soto d.20. q.2. art.2. ad 3. Major. d.17. q.6. dub. ult. Navar. in Sum. c.9. n.18. & Pet. Soto lect.2. de ſatisfactione, Victoria n.167. Ratio eſt, quia prior confeſsio & abſolutio valida fuit, & per ſe ac ſimpliciter effectum habuit quantum ad remiſsionem culpæ, ſine dependentia a futura ſatisfactione: ergo quamvis ſatisfactio poſtea non impleatur, non eſt unde oriatur obligatio iterum confitendi illa peccata. Probatur conſequentia, quia illa neceſsitas non eſt propter remiſsionem culpæ, quia iam ad hoc fuit medium neceſſarium ſufficienter applicatū: nec propter remiſsionem pœnæ temporalis, quia poteſt aliis modis tolli, vel in hac vita, vel in purgatorio: nec propter tranſgreſsionem prioris præcepti a confeſſore impoſiti, quia jam propter oblivionem pœnitens factus eſt impotens ad implendum illud: nec tenetur aliud inſtituere, vel ſuſcipere loco illius, quia humana præcepta ad hoc non obligant: imo nec votum, quidquid Paludan. cenſeat: nam qui factus eſt impotens ad implendum votum, non tenetur in aliud commutare, ſed omnino excuſatur, & qui jejunare non poteſt die præcepto, non tenetur dare eleemoſynam vel quid ſimile: ſic ergo in præſenti. In illo ergo caſu, ſi quis peccavit omittendo ſatisfactionem, ſolum tenebitur peccatum illud cum aliis poſtea commiſsis confiteri.

Quinta exceptio. Quinta exceptio eſt, quando pœnitens generaliter confitetur, etiamſi omnino voluntarie id faciat, quia licet ſimpliciter non teneatur iterum confiteri peccata prius rite confeſſa; ſuppoſito tamen quod generaliter vult confiteri, & ita dicit confeſſori, tenetur confiteri omnia peccata, quæ commiſit illo tempore, de quo confitetur, etiamſi rite illa confeſſus jam fuiſſet. Ita tenet Victoria in Sum. n.166. quem ſequitur Ledeſma 2.p.4. q.8. ar.2. dub.15. Quorum fundamentum eſt, quia alias pœnitens decipit confeſſorem in re gravi. Ex quo fundamento infertur, ſi pœnitens non decipiat confeſſorem, ut ſi aperte dicat ſe nolle omnia exacte dicere, ſed aliqua ad majorem quietem conſcientiæ, tunc nihil peccare. Et in hoc nullum eſt dubium, quia nulla eſt ibi ratio peccati, vel alterius obligationis. Duo inferuntur Primum.

Rurſus etiamſi abſolute dicat ſe velle confeſsionem generalem facere, & aliquid grave jam rite confeſſum taceat, non cenſeo eſſe peccatum mortale, quod colligitur etiam ex auctoribus ſupra citatis. Et ſpecialiter indicat Medin. de Confeſſ. q.14. quæ eſt de confeſsione caſuum reſervatorum, notab. penult. & Navar. in Summ. c. 21. n.38. Ratio eſt, quia vel illa non eſt propria deceptio, vel licet ſit, non eſt gravis, quia mendacium illud non eſt contra ipſum ſacramentum, cum nihil omittat, quod ſimpliciter ſit de neceſsitate ſacramenti, neque efficit, ut illud ſacramētale judicium injuſte fiat, & ſine debita æquitate: quia confeſſor tantum debet judicare de his, quæ pœnitens confitetur, &, ſi in illis ſervet æquitatē, ſervat in omnibus, quæ ſimpliciter neceſſaria ſunt. Neque aliunde mendacium illud eſt perniciofum: quia neque ipſi confeſſori, neque alteri grave nocumentum infert, & ad ſummum eſſe poteſt quædam ſimulata hypocriſis, dum confeſſor exiſtimat pœnitentem in longiori tempore pauciora peccaſſe, quam revera peccaverit, quæ non eſt materia gravis, quia non eſt pernicioſa, nec inferens injuriam ſacramento admodū gravem. Unde Cajet. verb. *Confeſſio*, & alii fatentur, ſi quis dicat confeſſori ſe velle confiteri omnia venialia peccata, quæ poſt ultimā confeſsionem cōmiſit, licet aliquod taceat, non peccare mortaliter. At vero peccatū mortale ſemel rite confeſsū in ordine ad iterandam confeſsionem, perinde fere ſe habet ac peccatum veniale, quia ſimiliter non eſt materia neceſsaria confeſsionis: igitur, per ſe loquendo, nullum in hoc eſt peccatum mortale, ſed ſolum veniale. 2. Quo ſecunda exceptio coarctat.

Ultima exceptio eſt, niſi intercedat præceptum humanum, aut votum obligans pœnitentem ad hujuſmodi confeſſionem. De quo multa diſputant Theologi, ſcilicet, an poſſit Eccleſia hoc Præceptum imponere. Aliqui enim abſolute affirmant, ut Henric. quodlib. 10. q.1. & Major. d.17. q.6. & Sylveſt. dict. q.9. Imo non defuerunt qui dicerent, ex vi c. *Omnis utriuſque ſexus*, obligari de facto fideles ad hoc, ſi infra annum aliqua peccata confeſſi ſunt non propriis ſacerdotibus, ſed aliis ex privilegio. Sed illa ſententia nimis falſa eſt, ut infra ſuo loco videbimus. Alii ergo abſolute negant eſſe poteſtatem in Eccleſia ad imponendum tale præceptum, D.Th. quodlib. 1. art.12. Durandus d.17. q.15. Alm. q.1. Paludan. q.5. Dion. Ciſter. diſt. 23. Navarr. qui refert alios, dicto cap. 9. in principio. Fundamenta omitto, quia ſimilia afferam ſect. ſequente in ſimili dubio. Ultima exceptio. An poſſit Eccleſia præcipere ut peccata ſemel confeſſa iterū confiteantur. Sententia affirmativa. Sententia negativa.

Ego breviter ſentio duobus modis poſſe intelligi hanc obligationem. Primo præciſe ob integritatem & perfectionem ſacramenti: ſecundo ob aliquem uſum ejus, propter rationem aliquam religioſam & honeſtam. Priori modo ſine dubio videtur dicendum, non poſſe eam obligationem imponi, vel quia materia, non pertinens ad eſſentiam ſacramenti ex Chriſti inſtitutione, non poteſt per alterius hominis voluntatem fieri de ſubſtantia, vel perfectione ſacramenti: vel quia illa cauſa jam terminata eſt, & ideo non poteſt ad perfectionem judicii iterum per ſe pertinere: vel denique quia alias poſſet ſemper & peccatorū omnium iterata cōfeſſio exigi, etſi millies fieret, quia non eſt major ratio de ſecunda, quam de tertia, vel qualibet alia repetitione: illud autem abſurdum eſt. Vera ſolutio quæſtionis cū diſtinctione.

De poſteriori autem modo poteſt eſſe nonnulla major dubitatio, & ideo iterum diſtinguendum eſt. Quia duobus modis poteſt intelligi hæc obligatio: primo ex abſoluta voluntate alterius præcipientis: ſecundo ex ſuppoſitione aliqua, quæ includat voluntarium conſenſum, & quaſi pactum initum cum ipſo pœnitente. De hoc modo poſteriori non dubito, quin poſſit hæc obligatio ſuſcipi a peccatore, primo per votum: poteſt enim aliquis vo- Dubitationi ſatisfit.

tò ſe obligare v. gr. ad generalem confeſſionem faciendam, vel totius vitæ, vel unius anni, etiamſi ſæpius rite confeſſus ſit, quia talis uſus ſacramenti eſt bonus, & poteſt eſſe in conſilio: actus autem hujuſmodi poteſt eſſe materia voti. Deinde ratione ſtatus, voluntarie aſſumpti quaſi ſub hac conditione, poteſt eſſe eadem obligatio, ut ſi in aliqua religione ſit ſtatutum generaliter confitendi ſemel in anno de rebus illius anni, ut referunt auctores citati eſſe in religione Ciſtercienſi, etiam ſub obligatione ad mortale. In quo non video repugnantiam, quamvis non judicem eſſe conſulendum, quia eſt plus periculoſum, quam utile: unde ſatis eſt, ſi proponatur ut regula conferens ad perfectionem. Præterea hoc modo eſt uſitatum in Eccleſia, ut in caſibus reſervatis detur facultas pœnitenti, ut propter neceſſitatem aliquam poſſit confiteri ſacerdoti inferiori ſub conditione comparandi poſtea coram ſuperiore, ad quem per ſe talis caſus pertinebat, de quo dicemus infra agentes de caſibus reſervatis. At vero priori modo dicendum eſt, ſecluſo conſenſu & voluntate pœnitentis, non poſſe hanc obligationem abſoluto præcepto imponi. Ratio potiſſima eſt, quia hæc eſt propria materia conſilii, & ideo per ſe non cadit ſub præceptum humanum. Item quia eſt res valde difficilis, & nullus poteſt eſſe finis, vel nulla neceſſitas, propter quam expediat tale præceptum imponere: quod magis conſtabit ex his, quæ dicam ſect. ſequente, ubi auctores referam.

SECTIO VIII.

Utrum pertineat ad integritatem confeſſionis venialia peccata confiteri.

Veritas Catholica eſt non eſſe neceſſarium veniala cõfiteri.

Veritas certa & Catholica eſt non eſſe neceſſariũ confiteri venialia peccata, ut integra ſit confeſſio. Ita definit Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7. Conſtatque ex ſupra dictis de materia remota, ubi oſtendimus, hæc peccata eſſe materiam ſufficientem, non tamen neceſſariam. Ratio a priori eſt Chriſti inſtitutio, de qua nobis per traditionem, & Eccleſiæ declarationem conſtat. Congruentia vero eſt, quia hæc peccata ſunt leviora, & non cauſant naufragium animæ: pęnitentia vero ſolum eſt ſimpliciter neceſſaria poſt naufragium. Item quia aliud eſſet difficillimum, cum peccata venialia facile multiplicentur. Item quia propter hanc cauſam ante hoc ſacramentum non erat neceſſaria formalis pœnitentia ad remiſſionẽ horum peccatorum: hoc autem ſacramentum, cum ſit ſacramentum pęnitentiæ, ſolum propter illa peccata neceſſarium eſſe debuit, propter quæ neceſſaria erat pęnitentia. Rurſus ex D.Th. ſupra q.85. art.1. ad 8. quia ad remiſſionem venialium per ſe non eſt neceſſaria infuſio gratiæ: & ideo non oportet inſtitui aliquod ſacramentum, quod eſt gratiæ inſtrumentum, ut neceſſarium ad illorum remiſſionem. Ex quo intelligimus, poſſe ſine ullo peccato confeſſionem horum peccatorum venialium omitti, vel omnino, vel ex parte, pro arbitrio pœnitentis. Quod expreſſe etiam docuit Conc. Trid. dicens, eſſe utile, & honeſtum hæc confiteri: poſſe tamen ſine culpa omitti. Neque in hac generali doctrina traduntur aliquæ exceptiones.

An poſſit Eccleſia præcipere confeſſionem venialium.

Solum ſolet hic dubitari, an poſſit Eccleſia præcipere confeſſionem venialium. Nam aliqui Theologi ſimpliciter negant, ut Palud. d.17. q.2. ar.4. Sylveſt. *Confeſſ.* 1. q.13. late Sot. d.18. p.1. ar.3. circ. fin. Alii vero Theologi affirmant poſſe Eccleſiam imponere hanc obligationem confitendi venialia peccata. Ita ſentit Alenſ. 4. p. q.77. memb.1. ar.1. & 2. & memb.2. ar.5. alias q.18. memb.4. p.8. §.5. D.Th. etiam in 4. d.5. art.1. q.3. videtur aperte ſupponere hoc eſſe in poteſtate Eccleſiæ. Et Bonav. d.17. ar.4. q.1. Richard. art.2. q.4. ad 1. Sed inter hos auctores videtur eſſe nonnulla ęquivocatio, quia non diſtinguunt illos duos modos obligationis, quos in ſect. præc. ultimo loco poſui. Unus dici poteſt quoad ſpecificationem actus, nimirum ſi confeſſio venialium exigatur, ut confeſſio integre & perfecte fiat, etiamſi pęnitens habeat mortalia peccata, de quibus confiteri poſſit. Alius dici poteſt quoad exercitium actus confitendi & ſuſcipiendi ſacramentum pœnitentiæ, ut ſi Eccleſia præcipiat, ut omnes fideles tali die, vel tempore confiteantur, ſive habeant mortalia peccata, ſive venialia tantum.

1. Concluſ.

Dico ergo primo, Eccleſiam non poſſe obligare fideles priori modo ad confitenda venialia peccata, ſicut in ſimili diximus de mortalibus confeſſis. Hoc ad ſummum probant rationes Soti. Præcipua eſt, quia Eccleſia non poteſt mutare materiam ſacramenti: ergo nec facere materiam neceſſariam, quæ juxta Chriſti inſtitutionem neceſſaria non eſt. (Inſtantia.) Sed inſtari poteſt, quia ex aliis materiis alias ſufficientibus, poteſt Eccleſia unam definire, & præſcribere ſub præcepto, ut in Eccleſia Latina determinavit conſecrationem fieri in azymo, & non in fermentato. (Solvitur.) Reſpondetur eſſe diſſimilem rationem, quia in præſenti quædam materia eſt ſimpliciter neceſſaria de jure divino, ſcilicet peccatum mortale non cõfeſſum: & ideo quando talis materia reperitur, non poteſt Eccleſia aliã addere, ut neceſſariam. Quod ſi aliquando ex præcepto Eccleſiæ aliquid adjungitur materię neceſſariæ, ut in cõſecratione calicis gutta aquæ additur vino, illud non eſt ut illa ſit materia, vel pertineat ad integritatem ejus; ſed eſt aliqua ſacra cæremonia propter aliquam ſignificationem: quod in præſenti locum non habet. Unde etiã ſumitur alia differentia, quod in aliis ſacramentis illa materiæ determinatio ſolet fieri propter aliquam ſolemnitatem, vel reverentiam in publico uſu ſacramenti, vel certe propter ſignificationem: neutra autem ratio habet locum in confeſſione. Accedit, quod in hoc ſacramento ex neceſſitate præcepti ſequitur neceſſitas ſacramenti, ſecluſa ignorantia, ut in ſuperioribus dictum eſt, quod non ſequitur in aliis: & ideo majori ratione non debet Eccleſia præcipere aliquid ut neceſſarium ad integritatem hujus ſacramenti, quod per ſe neceſſarium non ſit. Denique hoc ſacramentum per ſe primo ordinatur ad remiſſionem culpæ; & ideo illa culpa, ad cujus remiſſionem non eſt neceſſarium hoc ſacramentum, non poteſt fieri materia neceſſaria ejus.

Atque hæc aſſertio, multo certior eſt, ſi intelligatur de omnibus venialibus peccatis, quia obligatio ad confitenda omnia eſſet intolerabilis: ea vero, quæ hujuſmodi ſunt, non poſſunt generatim præcipi univerſæ Eccleſiæ: hac enim ratione, ea, quæ ſunt materia conſilii, non poſſunt in pręcepto conſtitui, inter illa vero merito ponitur confeſſio omnium venialium. At vero, ſi ſermo eſſet de uno vel alio veniali, non eſt adeo improbabile, quod poſſit Eccleſia ad ejus confeſſionem obligare directe, id eſt, ad confitendum illud; etiamſi cum aliis eſſet conjunctũ: nam interdum fert aliquam cenſuram pro veniali peccato, ſcilicet, minorem excommunicationem, ad cujus cenſuræ abſolutionem neceſſaria eſt manifeſtatio talis peccati. Nihilominus tamen verius cenſeo illud non poſſe præſcribi per ſe, propter ſacramentalem confeſſionem, tanquam neceſſarium ad integritatem ejus, propter rationes factas: & quia talis confeſſio nec ad remiſſionẽ venialis peccati eſt neceſſaria, cum aliis modis ſufficienter tolli poſſit, neque etiam poteſt præcipi propter correptionem, vel emendationem talis peccati, quia eſt materia levis; & medicina adeo rigoroſa non eſt proportionata, ſaltem ut ponatur ſub præcepto. Denique neque ad decentiam, vel reverentiam ſacramenti poteſt hoc eſſe neceſſarium, ut per ſe patet. Nec obſtat illud de cenſura, quia ad tollendam cenſuram non eſt neceſſaria ſacramentalis confeſſio culpæ: quod ſi quis ea uti velit propter majus ſecretum, id eſt accidentarium.

Ultima cõcluſio.

Dico vero ultimo, poſſe Eccleſiam abſolute pręcipere uſum hujus ſacramenti, ita ut indifferenter omnes obliget ad illud recipiendum, ſive habeant cõſcientiam peccatorum mortalium, ſive tantum venialium. Hoc tandẽ intendunt auctores poſterioris ſententiæ. Et probatur, quia in eo præcepto nihil eſt alienum ab inſtitutione hujus ſacramenti, neque continet aliquid adeo difficile, ut excedat materiam pręcepti; ſed eſt quoddam opus religionis, quod a fidelibus frequenter, & facile exercetur, & in aliqua occaſione poteſt prudenter judicari valde conveniens ad placandum Deum in communi & publica neceſſitate, vel ad alium ſimilem finem: cur ergo non poterit Eccleſiaſticus Prælatus, & præſertim Summus Pontifex illud præcipere? Sicut etiam præcipere poſſet, ut omnes communicent etiam extra tempus alias præſcriptum, ſicut præcipit jejunium vel aliquid ſimile. Eſt etiam aliud exemplum: nam juxta probabilem ſententiã Confirmatio, vel Extrema unctio ex vi ſolius divini juris non ſunt in præcepto; & tamen nemo negabit poſſe Eccleſiã pręcipere uſum talis ſacramenti, maxime occurrẽte aliqua extraordinaria & rationabili cauſa: ergo ſimiliter in præſenti. Neque contra hoc procedunt rationes

prio-

prioris ſententiæ:nam per hoc præceptum non fit veniale peccatum neceſſaria materia, neque de integritate hujus ſacramenti, quia nemo obligabitur ad confitenda omnia venialia, imo neque aliquod illorum, ſi habeat aliud peccatum etiam iterum confeſſum: ſolum ergo imponitur neceſſitas in exercitio, & uſu ſacramenti: & hæc per Eccleſiam adjungi poteſt aliquando, etiamſi de jure divino non ſit.

Objectiones. Sed contra eſt, quia non poteſt Eccleſia obligare ad faciendam confeſſionem de peccatis rite confeſſis; ergo nec de venialibus. Item non poteſt facere, ut confeſſio venialis peccati ſit neceſſaria ad remiſſionem ejus, quia non poteſt tollere alia media ſufficientia ex opere operantis ad hunc effectum, neque etiam poteſt præcipi confeſſio alicujus peccati, niſi ob remiſſionem ejus, quia ad hoc ſolum eſt inſtitutum; ergo. Tandem, quia alias poſſet Eccleſia hoc modo præcipere confeſſionem omnium venialium.

Satisfit objectionibus. Reſpondetur, inter peccata venialia ſecundum ſe, & alia rite confeſſa in hoc eſſe differentiam, quod ſemper homo habet aliam materiam hujus ſacramenti, præter illa pecata confeſſa, nimirum aliqua venialia, & ideo, moraliter ac regulariter loquendo, etiamſi uſus hujus ſacramenti ſimpliciter præcipiatur, non eſt neceſſaria confeſſio talium peccatorum, ſicut poſſet eſſe confeſſio venialium. Et licet verum ſit primarium finem hujus ſacramenti eſſe remiſſionem peccati; nihilominus tamen ſunt alii fines, propter quos præcipi poteſt uſus hujus ſacramenti, ad majorem conſcientiæ ſecuritatem, & puritatem, & ad cultum Dei, & ad placandum ipſum, & ad impetrandum aliquid ab eo, ac denique propter aliquod bonum commune Eccleſiæ. Ad ultimum negatur ſequela, quia confeſſio omnium venialium cum neceſſaria non ſit ad integritatem hujus ſacramenti, neque ad uſum & ſuſceptionem ejus, poteſt eſſe neceſſaria: & ideo nec directe præcipi poteſt, ut dictum eſt, neque indirecte & conſequenter præcipiendo uſum ſacramenti. Secus vero eſt de confeſſione venialium abſolute & ſimpliciter, quę interdũ neceſſaria eſſe poteſt ad uſum hujus ſacramenti.

Instantia. Dices, per votum poſſe ſe aliquem obligare ad confeſſionem venialium etiam omnium. Soto ſupra ſimpliciter reprehendit hujuſmodi votum confitendi venialia. Ego vero in primis nego conſequentiam, quia, ut ſupra dixi, plura poſſunt ſub votum cadere, quam ſub præceptum, nempe opera perfectionis & conſilii. Deinde votum

Resolvitur. confitendi venialia, quod tantum indirecte ad hoc obligat quando non eſt alia materia, quia eſt votum toties, vel cum tali frequentia confitendi, non ſolum non eſſe reprehenſibile: verum potius eſſe valde laudabile, ut a fortiori conſtat ex dictis. Votum autem confitendi directe venialia, etiam exiſtente alia materia, ſi ſit de omnibus venialibus abſolute, & ſimpliciter non eſt conſulendum, neque laudandum, quia eſſe poteſt periculoſum, & moraliter eſt fere impoſſibile. At vero votum confitendi aliquod veniale in particulari, præſertim, quod ex deliberatione ſit, & facile cognoſci, & explicari poteſt, & cujus correctio ad magnum bonum animæ pertinere poteſt, illud facile poteſt eſſe votum prudens & conſulendum, quia eſt de meliori bono, & utile, & moraliter non affert grave periculum, nec inſuperabilem difficultatem. De illius autem obligatione, conſtat ex genere ſuo eſſe ad mortale, in particulari vero judicium erit juxta materiæ gravitatem. Occurrebat tamen ſtatim hoc loco quæſtio, an hoc præceptum Eccleſiaſticum, quod diximus eſſe poſſibile, de facto impoſitum ſit. Sed de hac re dicemus infra in proprio loco, agentes de præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis.

SECTIO IX.

Utrum ſit de integritate confeſſionis confiteri peccata dubia.

1. Propositio. IN hac re communis doctrina in tribus propoſitionibus conſiſtit. Prima eſt, neceſſarium eſſe confiteri dubia peccatorum mortalium. Ita D. Th. d. 17. qu. 3. art. 1. & d. 2. qu. 2. ar. 3. ad 3. & ibi Palud. qu. 2. circa fin. Rich. d. 16. ar. 5. qu. 1. Sot. d. 18. qu. 2. ar. 4. Medin. Cod. de Confeſſ. qu. de confeſſ. facta pravo ſecerdoti, Navarr. cap. 9. n. 14. Sylveſt. *Confeſſio* 2. qu. 2. Vict. n. 130. & alii Summiſtæ. Ratio communis eſt, quia in dubiis tuta pars eſt eligenda: ſi quis autem omittat confiteri peccatum in hoc dubio, exponit ſe periculo omittendi aliquid, quod vere commiſit; ſi autem illud dicat, nulli periculo ſe exponit; ergo tenetur eam eligere tanquam tutam. Præterea Concilium ait confitenda eſſe omnia peccata mortalia, quæ ſunt in conſcientia; ergo ita ſunt confitenda, ſicut ſunt in conſcientia: ſed in eo caſu ſunt in conſcientia, ſaltem dubia; ergo ita confitenda ſunt, ſaltem, ut illo modo poſſit judex de illis judicare, & ex conjecturis arbitrium ferre de qualitate talis peccati. Tandem in eo caſu ſecluſa confeſſione, tenetur homo habere contritionem de tali peccato ſaltem ratione periculi: ſed quod eſt de neceſſitate contritionis, eſt etiam de neceſſitate confeſſionis, ut ſupra dixi; ergo.

Secunda propoſitio eſt, hæc peccata, ut dubia confitenda eſſe, & non ut certa, ne decipiatur confeſſor in re gravi. Nam valde diverſum judicium ferendum eſt de peccato dubio, quam de certo: & quia in rigore, & moraliter loquendo, dicere dubium pro certo, mendacium eſt: confeſſio autem debet eſſe fidelis & vera. Item in judicio quolibet teſtis interrogatus non poteſt, ut certam affirmare rem ſibi dubiam, eſtque id ex ſuo genere peccatum mortale: idem ergo in præſenti dicendum eſt. Unde omnes auctores citati ſentiunt, hoc eſſe ſimpliciter neceſſarium, quanquam interdum poſſit facile excuſari pœnitens ſi bona fide, & ex quadam ſimplicitate aliter confiteatur, ut ſpecialiter advertunt Cajetanus, & Victoria. Oportet tamen conſiderare, hoc dubium triplex eſſe poſſe. Primo, an de illo peccato alias certo facta ſit confeſſio, necne. Secundo, cum cõſtet de facto, dubium eſſe poteſt, an ſit mortale, vel veniale. Tertio, poteſt eſſe dubium de facto. In primo ergo caſu, licet quis poſſit, non tenetur explicare dubium; quia factum eſt certum, & an fuerit confeſſum, necne, nihil refert ad præſentem confeſſionem: in aliis vero duobus caſibus procedit dicta doctrina. 2. Propoſitio.

Tertia propoſitio eſt, quando materia ſic eſt dubia, adjungendam eſſe materiam certam, ne ſub conditione tantum perficiendum ſit ſacramentum: hoc enim vitandum eſt quoties fieri potuerit. 3. Propoſitio.

Quale debeat eſſe dubium, ut hæc obligatio oriatur.

Solum ſupereſt, ut exponamus quale debeat eſſe hoc dubium, ut hæc oriatur obligatio. Et ratio difficultatis eſt, quia homo interdum dicitur dubitare, quia non habet certitudinem, etiamſi habeat judicium probabile, quod formidinem non excludat. Aliquando vero dicitur homo dubitare, quia nullum aſſenſum proferre poteſt in alterutram partem: & tunc maxime videtur difficile obligare hominem. Primo, quia in ſimili dubio de obligatione præcepti non tenetur homo ſervare præceptum: ſed in præſenti ſi homo dubitat hoc modo de ſuo peccato, conſequenter dubitat de obligatione confitendi illud: ergo non tenetur ſubjici illi obligationi. Secundo, quia hic videtur habere locum illud principium; *in dubiis melior eſt conditio poſſidentis:* ſed homo poſſidet bonam famam & libertatem ſuam; ergo in hoc dubio præferendus eſt, ut nihil contra ſe agere teneatur. Denique ſi hoc dubium negativum ſufficeret ad hanc obligationem, vix eſſet pax in conſcientiis, quia facillimo negotio oriuntur hæc dubia.

Reſpondeo, tres gradus poſſe eſſe in hoc genere dubii. Primus eſt, quando homo probabiliter judicat unam partem, & de alia non habet judicium probabile, ſed ſuſpicionem aliquam, vel timorem, aut formidinem: & tunc non eſt dubium, quin homo poſſit, vel debeat ſequi tale judicium, ita ut ſi judicet probabiliter ſe peccaſſe mortaliter, vel nunquam eſſe confeſſum tale peccatum, teneatur illud confiteri: & è converſo ſi oppoſitum judicat, exoneretur tali obligatione. Ratio eſt ſupra tacta, quia tale judicium eſt ſufficiens ad regulandam humanam actionem: nam ex illo quamvis ſpeculative incertum ſit, colligitur judicium certum practice de rectitudine actionis, vel omiſſionis ſufficiens ad actiones humanas: quia major certitudo regulariter excedit hominis vires: quod a fortiori patebit amplius ex ſequenti puncto. Reſpondetur ad quæſtionem.

Secundus gradus eſt, quando pro utraque parte habet judicium probabile, quamvis in alteram cum majori, vel minori probabilitate inclinet: & tunc videtur res dubia, quia illud eſt probabile dubium, de quo loqui videntur auctores, & præſertim Navarr. c. 9. nu. 14. Nihilominus aſſero, quoties homo judicat probabiliter ſe non peccaſſe mortaliter, vel jam eſſe confeſſum tale peccatum, etiamſi in contrarium habeat conjecturas etiam

proba-

probabiles, poſſe conformari priori judicio, ut non teneatur tale peccatum confiteri. Ita docuit in terminis Sylveſt. *Confeſſio* 2. qu. 2. Ratio vero eſt, quia homo in rebus practicis poteſt ſequi opinionem probabilem, non obſtante contraria probabili, vel etiam probabiliori, quando in rebus ipſis non imminet aliquod periculum, ut latius tractatur in materia de Conſcientia 1.2.qu.19. & 20. Et ratio eſt illa jam tacta, quia raro poteſt homo plenam certitudinem de rebus aſſequi: & ideo illud judicium pro capacitate hominis cenſetur ſufficiens ad inferendam practicam certitudinem. Et hoc etiam confirmant omnes rationes dubitandi poſitæ. Et declaratur amplius: nam ſi pœnitens dicat confeſſori ſe habere tale judicium de tali peccato, & velle ſequi illud, confeſſor debet conformari illi in hoc, ſicut in aliis rebus probabilibus; ergo a fortiori poterit pęnitens illud omittere. Item, ſi a principio habuiſſet tale judicium circa talem actum de quo controvertitur, an ſit peccatum, necne, poſſet illud ſequi ſine peccato, & quando ſunt opiniones probabiles, an in tali caſu tenear confiteri hoc peccatum, necne, poſſum ſine peccato id omittere; ergo ſimiliter in dicto caſu.

Tertius igitur gradus eſt, quando homo habet probabiles rationes dubitandi, & non poteſt determinari ad ferendum judicium probabile pro altera parte: & in hoc eventu procedit proprie communis doctrina, & de illo loquitur Navarrus ſupra: & ſolum probatur rationibus a principio factis. Ad objectiones vero in contrarium reſpondeo, hujuſmodi hominem in illo caſu dubitare practice de obligatione confitendi; neque enim ex dubio ſpeculativo ſemper infertur practicum: nam potius eſt certum in hujuſmodi dubio eſſe ſequendam partem ſecuram, & tollentem omne periculum. Illud vero principium, quod in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, non recte hic applicatur: quia non obligatur homo ad aliquid, quod excedat dubium, ſed ſolum ad dicendum ſub dubio id quod dubium eſt, de quo proprie loquendo nullum eſt dubium: quia & ipſum dubium certum eſt, & certum eſt etiam integritatem hujus judicii poſtulare cognitionem hujuſmodi dubiæ conſcientiæ pęnitentis: unde nullum imponitur onus, quod ipſam rationem dubii excedat, & alias ſervatur integritas judicii. Negatur ergo illa conſequentia. Dubitat an peccaverit mortaliter; ergo dubitat an confiteri debeat hujuſmodi dubium; nam potius hoc ipſo, quod dubitat de peccato mortali, certus eſt illud dubium eſſe dicendum in confeſſione.

Objectionibus ſuprapoſitis ſatisfit. Regula in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, declaratur.

SECTIO X.

Utrum ſit contra valorem, debitamque confeſſionis integritatem aliquid addere præter facti veritatem.

Quid ſit integritas

INtegritas rei, propria ac perfecta (ut per analogiam ad res naturales loquamur) ſicut includit conſummatum numerum partium omnium, quæ tali rei debitæ ſunt, ita etiam excludit omnes alias, quæ tali rei non debentur, eamque monſtroſam potius reddunt, quam integram. Ad hunc ergo modum de integritate confeſſionis philoſophamur: & ideo, poſtquam viſum eſt quid requiratur, ut confeſſio mutila non ſit, ſupereſt videndum, quid ſit ab illa reſecandum, ne monſtroſa ſit. Eſt autem generaliter verum, omnia illa, quæ materia confeſſionis non ſunt, nec ad finem ejus quidquam conferunt, eſſe a confeſſione reſecanda, etiamſi vera ſint, quia, cum confeſſioni non ſint neceſſaria, nec utilia, eam ſuperflue onerant potius, quam integrent vel perficiant. Nihilominus tamen ex hoc ſolo capite nunquam ſit nulla confeſſio, neque gravis injuria illi ſit, quandiu veritas narratur: & ideo nihil aliud in ſpeciali circa hoc dicere oportet, niſi quod hæc omnia omittenda ſunt, quæ ad confeſſionem non conferunt, vel ad finem ejus, poſſeque ſaltem venialiter peccari narrando ſuperflua, etiamſi vera ſit. Peccatum autem grave tunc ſolum hac de cauſa miſceri poſſe, quando vel id, quod dicitur, cedit in gravem injuriam alterius, vel conſtituit pęnitentem, aut confeſſorem in aliquo gravi periculo peccãdi, vel deniq; quoties per ſe eſſet grave peccatum, etiamſi extra confeſſionem diceretur.

Quale peccatum ſit in confeſſione mentiri. Circa tria poteſt mẽtiri in cõfeſſione.

Tota ergo difficultas præſens eſt, quando mendacium admiſcetur, & ideo videndum eſt quale peccatum ſit in confeſſione mentiri, & an ex hac parte poſſit eſſe nulla. Duobus ergo modis poteſt mendacium contingere in confeſſione: primo negando quod factum eſt: ſecundo affirmando, vel confitendo, quod factum non eſt: & hoc poſterius maxime ad præſens pertinet, obiter tamen etiam expediemus illud primum. Deinde circa tria genera rerum poteſt in confeſſione mentiri: primo circa eas circumſtantias, quæ nullo modo pertinent ad materiam confeſſionis: ſecundo circa materiam non neceſſariam, ut ſunt peccata venialia: tertio circa materiam neceſſariam, ut ſunt mortalia.

Circa primum.

Circa primum genus rerum, per ſe loquendo, non eſt peccatum mortale, nec contra valorem confeſſionis miſcere aliquod mendacium, ſive affirmando: ſive negando: ſed eſt veniale gravius quam eſſet ſimile mendacium extra illum actum. In hoc conveniunt omnes Doctores citandi. Ratio prioris partis eſt, quia illud mendacium concomitanter tantum eſt in ſacramento, & non ſit materia ejus, & ideo nec continet gravem injuriam. Ratio vero alterius partis eſt, quia hæc ipſa concomitantia eſt aliqualis indecentia contra ſacramentum.

Circa ſecundum.

Circa ſecundam materiam unum eſt certum, ſcilicet, mentiri in materia non neceſſaria negando factum, non eſſe peccatum mortale, nec contra ſubſtantiam ſacramenti. In quo etiam omnes conveniunt, quos ſtatim referemus, præſertim Soto in Opuſc. de Secreto membr.2. qu.7. ubi contrarium tribuit Cajet. qui 2.2.qu.*69*.ar.1. docere viſus eſt, omne mendacium, etiam alias veniale, dictum in judicio, vel externo, ſeu forenſi, vel interno, ſeu ſacramentali, eſſe mortale. Quæ ſententia eſt ſine dubio falſa, & quod attinet ad judicium forenſe, alibi tractanda eſt, quod vero pertinet ad hoc ſacramentum, ab eodem Cajetano, vel declarata, vel retractata eſt in Summ. ver. *Confeſſio*, conditione ult. ut non procedat in caſu poſito, ſed in tertio ſtatim tractando. Ratio vero hujus partis clara eſt, quia hoc mendacium non eſt perincioſum, neque graviter injurioſum ipſi ſacramento, quia cum illo ſtare poteſt vera materia & forma, & diſpoſitio neceſſaria ad effectum; & alias non decipit confeſſorem in re neceſſaria, & gravi: ex nullo ergo capite hic probabiliter apparet malitia mortalis.

Cajetani opinio rejicitur.

Quin potius addo, licet omnes auctores dicant hoc eſſe peccatum veniale, & ita verum ſit ſupponendo eſſe mendacium, ut fortaſſe regulariter eſt, ſaltem ex conſcientia erronea, tamen ſi quis ſciat prudenter reſpondere, & ad mentem, quæ in interrogante eſſe debet, facile poſſe vitari mendacium, & peccatum veniale. Nam, quando judex non interrogat juridice, non mentitur aliquis negando factum, etiamſi illud fecerit, quia non cenſetur ſimpliciter negare ſe feciſſe, ut teneatur in illo foro illud revelare: nam interrogatio judicis ut ſit juſta, ita intelligenda eſt, & negatio illi cum proportione reſpondet: cum autem confeſſor interrogat in hoc ſacramento, interrogat ut judex: ſi ergo interroget de re non neceſſaria, & quam pœnitens revelare non tenetur, poteſt pœnitens illam negare abſque mendacio, in ſenſu dicto pro portionaliter applicato. Hinc vero ſit, ſi quis dicat hoc mendacium non interrogatus, ſed proprio arbitrio, non poſſe a peccato veniali excuſari, neque a mendacio, quia nec verba admittunt alium legitimum ſenſum, neque eſſe poteſt aliqua rationabilis cauſa illam intendendi, aut fingendi.

Dubium de peccato veniali confeſſo, & non commiſſo.

Majus vero dubium eſt, quando mendacium eſt affirmativum de peccato veniali, quod aliquis non commiſit: & tunc ſi materia illa eſſet totalis, manifeſtum eſſet ſacrilegium, & peccatum mortale, quia nullum ſit ſacramentum. Sed difficultas eſt, quando illa materia eſt tantum partialis, ſcilicet, quia inter alia vera peccata pœnitens confitetur aliquod veniale, quod vere non commiſit. Et de hoc eſt multorum opinio, tale mendacium ſemper eſſe mortale peccatum. Unde ſit, talem confeſſionem eſſe nullam & ex defectu doloris, & ex defectu integritatis: quia illud ipſum peccatum non confitetur pęnitens: nam, ſi illud confiteretur, jam deſtrueret falſam confeſſionem venialis peccati. Citatur pro hac ſententia Richard. in 4.d.21.ar.3.qu.4. ſed ibi ſolum dicit eſſe peccatum. Palud. vero qu.2.n.12. addit eſſe mortale, Bonav. 2.p.d.ar.1.qu.2. obſcurius dicit tollere meritum confeſſionis. Latius & clarius Cajet. in Summa verb. Confeſs. condit.4. & juxta ea, quæ ibi dicit, intelligendum videtur, quod generalius dixit 2.2.qu.*69*.ar.1. omne mendacium in confeſſione eſſe peccatum mortale. Tenet etiam

1. Opinio.

iam Ledeſm. 2. p.4.qu.5. art.4. dub.4. & Armilla verb. *Confeſſio* n.5. Fundamentum eſſe debet, quia ſupponere formæ ſacramenti materiam falſam, ſive integram, ſive partialem, eſt peccatum mortale: ſed ita fit in illo caſu: ergo. Major patet, primo, exemplo a ſimili, ſi quis ad conſecrandum poneret plures hoſtias: quaſdam triticeas, alias hordeaceas: nam ſine dubio peccaret mortaliter. Secundo ratione, quia efficitur forma falſa, quia ſenſus formæ eſt univerſalis reſpectu materiæ in quam cadit, ut in exemplo adducto cum dicitur; *Hoc eſt corpus, &c.* illud, *Hoc*, deſignat totam materia præſentem, de qua falſo dicitur eſſe corpus: & ſimiliter in præſenti verbum *Abſolvo*: ſignificat abſolutionem ab omnibus peccatis confeſſis, quod eſt falſum, ſi aliquod peccatum revera commiſſum non fuit: nam ab illo nemo abſolvi poteſt. Unde concluditur tertio, hanc eſſe gravem injuriam, & irreverentiam ſacramenti; ergo peccatum mortale: nam ex ſuo genere tale eſt, cum ſit ſacrilegium, & in individuo ſemper habeat materiam, & circumſtantias graves.

Fundamentum primæ opinionis.

Nihilominus eſt ſecunda ſententia, quæ negat eſſe peccatum mortale, per ſe loquendo, hoc eſt, ſecluſo ſcandalo, & contemptu. Tenet Angelus verb. *Confeſſio* 1. n.16. & 17. & Sylveſt. ibi qu.8. Soto d.18.qu.2.art.4.& Petrus Soto lect. 10. de Pœnitent.& Navarr.c.21.n.37. Nobiſque neceſſarium eſt, conſequenter loquendo, idem ſentire: nam ſupra diximus, confiteri aliquod veniale ſine propoſito emendæ, vel dolore, non eſſe peccatum mortale, quando non eſt materia integra: eſt autem eadem ratio utrobique: quia etiam illa materia eſt ſuo modo falſa, & quæ non poteſt informari per formam. Unde è converſo ſumimus argumentum: nam, ſi hoc non obſtante, illud non eſt peccatum mortale, neque hoc etiam erit: ratio vero eſſe debet, quia, licet hoc ſit ſacrilegium, tamen materia ejus levis eſt, & ideo ex hoc capite eſt veniale. Minor probatur, quia in primis confeſſor decipitur in re levi. Deinde ille defectus, vel falſitas eſt in materia non neceſſaria, & quæ non excludit materiam neceſſariam, quia non obſtante illo mendacio, poteſt quis integre, & cum vero dolore confiteri omnia mortalia peccata. Denique non omnino repugnat veritati formæ.

In quo eſt advertenda differentia inter formam Euchariſtiæ, & hujus ſacramenti: nam illa per ſe primo reſpicit materiam, & illam deſignat, & effectum circa illam ſignificavit: unde quacunque ratione ſupponatur materia falſa, & falſificatur forma, & ſubſtantialis effectus impeditur: forma vero hujus ſacramenti per ſe primo ſignificat perſonam, & effectum circa illam, ut patet ex illis verbis; *Ego te abſolvo:* & principaliter ſignificat effectum gratiæ remiſſivæ peccati, qui non impeditur, etiamſi aliquod peccatum veniale remiſſibile non ſit, ex falſitate, vel indiſpoſitione pœnitentis; ergo non obſtante illo defectu, poteſt forma eſſe vera, & remittere omnia mortalia. Quod ſatis eſt, ut homo ſimpliciter abſolvi dicatur: ſicut dicitur ſimpliciter juſtus, qui habet gratiam, etiamſi habeat venialia peccata. Et poteſt hoc declarari a ſimili. Nam ſi quis in conficiendo baptiſmate miſceret aquæ naturali guttam aquæ roſaceæ, quæ eſt falſa materia, nihilominus conficeret verum ſacramentum, & formam in vero ſenſu proferret: unde per ſe loquendo, non peccaret mortaliter, ſi abſque errore, vel intentione falſi ritus, indiſcreta devotione id faceret; ergo ſimiliter in præſenti. Unde ſimul reſponſum eſt fundamento contrario.

Satisfit contrario fundamento.

Aliqui vero hoc limitant, niſi pœnitens hoc mendacium dicat, intendendo, ut peccatum illud ſit materia abſolutionis. Sed non oportet hoc addere: quia, licet pœnitens in hoc intendat decipere confeſſorem, non peccabit mortaliter, & hoc probant omnia adducta: nec poteſt aliter intendere, quod ſit materia abſolutionis in re ipſa, ſed quod putetur eſſe: & hoc dicimus non eſſe mortale.

Limitatio quorundã reprobatur.

Circa tertium de mendacio in materia neceſſaria, ſcilicet, peccato mortali non confeſſo, certum eſt ex omnibus ſupradictis, mendacium negativum in tali materia ſemper eſſe mortale contra ſubſtantiam ſacramenti. Nam, ſi quis negrt feciſſe mortale peccatum, quod fecit, directe & formaliter tollit integritatem: ſupponimus enim nullam habere legitimam excuſationem ad occultandum illud, alias jam hic & nunc non eſſet materia neceſſaria. Dubium ergo eſt de mendacio affirmativo, an ſcilicet ſe accuſare de peccato mortali, quod non commiſit, etiam partialiter, ſit peccatum mortale. In quo ex omnibus auctoribus citatis, ſolum invenio Sylveſtrum inſinuantem, hanc etiam eſſe materiam levem, ac proinde peccatum veniale. Ratio eſt, quia non eſt mendacium pernicioſum, quamvis enim pœnitens decipiat confeſſorem, tamen decipit contra ſe, ideoque non facit illi gravem injuriam; ſibi autem non poteſt inferre injuriam: neque etiam infert ſibi grave nocumentum contra charitatem propriam, quia vel eſt dominus famæ ſuæ, vel illa infamatio in confeſſione reputatur levis, reſpectu ejus, qui poteſt cedere juri ſuo: & ſæpe etiam eſſe poteſt levis ex materia, quia in aliqua perſona peccatum aliquod mortale non eſt gravis infamia. Neque etiam reſpectu ſacramenti videtur gravis injuria, propter dicta in peccato veniali.

Tertium dictum quod probatur. Dubium. Sylveſt. reſponſio.

Nihilominus contraria ſententia tenenda eſt: nam per ſe, & ſecluſa ignorantia invincibili, hoc eſt peccatum mortale, & conſequenter contra ſubſtantiam ſacramenti. Quod tenent reliqui Auctores citati, & præterea Bonav.d.17.qu.ult. Adrian. in 4.qu.5. de Confeſs.dub.ult. Sylveſt.verb. *Mendacium* num.3. Soto lib.5. de Juſtitia qu.6.ar.1. & qu.10 ar.2. & Victoria in Summ.n.130. & Navarr.c.27.n.248. Fundamentum contrarium eſt, quia illa eſt materia gravis ſacrilegii. Quæ gravitas declaratur primo ex eo, quod illa eſt deceptio in materia neceſſaria ſacramenti. Secundo quia in omni judicio mendacium in iis, quæ pertinent ad ſubſtantialem cauſam, decipiendo judicem in eis, eſt peccatum mortale, ut latius traditur in 2. 2. loco ſupra citato. Tertio, quia hoc modo redderetur valde incerta tota notitia, quam confeſſor accipit de conſcientia pœnitentis, quantum ad numerum, vel ſpecies peccatorum mortalium, nec tenerentur pœnitentes examinare conſcientiam, ut certum numerum dicerent, quia pro ſuo arbitrio poſſent illum augere ſine peccato mortali. Quæ omnia non ſunt ſimilia in peccato veniali, & ideo non eſt ſimilis ratio. Hæc autem reſolutio intelligenda eſt per ſe: nam interveniente ignorantia, & bona fide, clarum eſt poſſe pœnitentem non pecare in hoc, & conſequenter facere confeſſionem validam: quo modo poſſunt excuſari multi ſimplices, qui putant non male facere dicendo plura, quam fecerunt.

Contraria ſententia probatur.

SECTIO XI.

Utrum ſit de neceſſitate, & integritate confeſſionis, ut pœnitens præmittat diligens examen ad confitenda omnia peccata.

HÆC quæſtio moralis eſt, & prudentiam magis, quam ſcientiam requirit. Diſputant illam Theologi d.17. ubi breviter Scotus ar.2. Gabr.qu.1. & Major qu.8. Cajet, Tom.1.Opuſc.tract.5. qu.3. Victor.in Sum. n.178. Ledeſma 2.p.4.qu.5.ar.5. Soto d.18.qu.2.ar.4. ad ultimum, Cano in dict. Relect. p.5. Petrus Soto lect. 10. de confeſſ. Navarr. in Sum. c.9. n.16. & in c. *Fratres* de Pœnit.d.5.n.66.& ſeqq. Sylveſt.verb. *Confeſſio* 1.qu.3. & Ruard. ar. 5. Ex quibus duo colliguntur, in quibus reſolutio hujus quæſtionis conſiſtit.

Primum ergo certum eſt, eſſe de neceſſitate confeſſionis, ut pœnitens moralem faciat diligentiam, ut integre confiteri poſſit: quod intelligendum eſt, quando quis habet conſcientiam peccatorum mortalium, in quibus requiritur integritas. Et colligitur aperte ex Concil. Trid. dict. c. 5. dicente: *Conſtat autem in Eccleſia nihil aliud a pœnitentibus exigi, quam ut poſtquam quis diligentius ſe excuſaverit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum offendiſſe meminerit;* illa ergo diligentia a pœnitentibus exigitur. Ratio vero eſt, quia qui præcipit aliquem actum, præcipit media per ſe neceſſaria ad illum efficiendum: ſed confeſſio integra omnium peccatorum mortalium præcipitur, ad quam moraliter loquendo, neceſſaria eſt hæc diligentia; ergo. Confirmatur, quia abſolutio, per ſe loquendo, cadere debet in omnia peccata mortalia, & ideo de eiſdem etiam debet eſſe confeſſio, per ſe loquendo: unde ſolum excuſatur aliquis, & per accidens remittitur peccatum ſine confeſſione illius, quando inculpabiliter ſeu propter ignorantiam invincibilem omittitur: non poteſt autem dici ignorantia invincibilis, ad quam expellendam nulla diligentia & examinatio facta eſt: ergo.

Neceſſe eſſe moralem diligentiam adhibere.

Secun-

Secundo eſt certum, hanc diligentiam non requiri eandem in omnibus, nec poſſe certa aliqua menſura definiri, aut ſcribi; ſed tantum dici poſſe, eam prudenter adhibendam eſſe, quæ moraliter ſufficiat, conſiderata capacitate pœnitentis, conſuetudine peccandi, diuturnitate temporis, & aliis circumſtantiis. Cavenda tamen ſunt extrema, ut ſcilicet, nec nimium onerentur conſcientiæ, vel reddantur nimis anxiæ & ſolicitæ: non enim eſt neceſſaria ſumma diligentia, quæ ab homine adhiberi poteſt: quia nulla ratione, vel auctoritate hoc probari poteſt, & poſſet interdum inquietas reddere conſcientias, quod eſt contra finem hujus ſacramenti. Propter quod dixit Navarr. ſupra n. 72. nimiam in hoc ſolicitudinem interdum poſſe eſſe malam, & inordinatam. Neque etiam ſufficit leviſſima diligentia, ſed talis adhibenda eſt, qualem homo adhibere ſolet in re gravi, & quæ illi maxime cordi eſt.

Utrum neceſſe ſit extraordinariam adhibere diligentiam. Solet vero hoc loco inquiri: an teneatur pœnitens extraordinariam aliquam diligentiam adhibere, ut v. gr. ſcribere peccata, vel quando ea recogitat, vel quando ea committit, ſi probabiliter credit ea oblivioni eſſe tradenda niſi ſcribantur. Reſpondetur ex communi ſententia, neminem obligari ad hujuſmodi extraordinariam diligentiam, & præſertim ad hanc de ſcribendis peccatis, quia ſcriptura eſt de ſe publicum inſtrumentum, & ſubjacet periculis. Propter quod Soto non tantum negat hoc eſſe neceſſarium, verum eſſe conſulendum. Cajetan. vero verb. *Confeſſio* condit. 11. dicit hoc non eſſe neceſſarium, eſſe tamen utile, ubi defectus memoriæ timetur, quod videtur certum, ſi prudenter fiat: quia eſt diligentia de ſe non mala, & alias ordinatur ad bonum finem.

Utrum hæc diligentia poſſit ſuppleri a confeſſore interrogante. Secundo inquiri poteſt: an hæc diligentia, vel defectus illius poſſit interdum ſuppleri a confeſſore interrogante, & ſcrutante conſcientiam pœnitentis. Reſpondetur, interdum poſſe ex hac parte multum ſuppleri, quando ſperatur interrogationibus confeſſoris juvandum eſſe pœnitentem. Imo, ſi pœnitens non eſt tantæ capacitatis, ut ſolus per ſe poſſit ſuam conſcientiam ſufficienter diſcutere, non eſt cogendus, ut inutiliter in eo laboret, & defatigetur, ſed poteſt juvari induſtria confeſſoris: & è converſo quando confeſſor cognoſcit talem conditionem pœnitentis, debet ſuis interrogationibus ſupplere defectum ejus, quia uterque debet diligentiam ſuo muneri accommodatam præſtare, hæc autem eſt quæ in illo eventu eſt moraliter neceſſaria. Sed non ideo exiſtimandum eſt poſſe pœnitentes imparatos accedere, præſertim ſi confeſſiones poſt aliquod longum tempus fiant, quia fere impoſſibile eſt, ut repente interrogati, & nulla præhabita recogitatione, eorum recordentur, de quibus interrogantur. Semper ergo præmittenda eſt aliqua moralis diligentia pro captu pœnitentis: quando vero illa non ſufficit, induſtria confeſſoris juvandus eſt. Quid vero in hac parte teneatur facere confeſſor, dicemus infra agentes de obligationibus illius.

DISPUTATIO XXIII.

De integritate formali confeſſionis, ejuſque defectu.

Supponimus, integram confeſſionem peccatorum omnium, quæ in re ipſa commiſſa ſunt, non ita eſſe neceſſariam ad hoc ſacramentum conficiendum, ut in nullo caſu aliter fieri poſſit. Hoc enim intereſt inter confeſſionem integram, & confeſſionem abſolute, quod confeſſio eſt omnino neceſſaria, ita ut propter nullam cauſam, vel neceſſitatem ſine illa poſſit ſacramentum perfici, quia ſine confeſſione nulla eſt accuſatio, unde nec poteſt eſſe judicium. Item ſine confeſſione non conſtat confeſſori de culpa, vel diſpoſitione pœnitentis in hoc foro, & ideo nulla ratione poteſt eum abſolvere: & ideo confeſſio ſimpliciter dicta omnino eſſentialis eſt. Confeſſio autem integra peccatorum omnium, quæ in re ſunt, non eſt ita neceſſaria, quia ſine illa poteſt eſſe vera accuſatio, veraque conſcientiæ manifeſtatio: ſed eſt per ſe requiſita quando fieri poteſt, ex divino præcepto incluſo in ipſa inſtitutione hujus ſacramenti. Quapropter, ſicut neceſſitas præcepti moralis eſt, quæ non obligat ad impoſſibile, ita etiam neceſſitas hujus integritatis materialis, moralis eſt: & ideo locum non habet, quando talis integritas exhiberi non poteſt: alioqui non fuiſſet hoc ſacramentum convenienter inſtitutum, tum quia frequentes caſus occurrunt, in quibus homo non habet locum integram confeſſionem faciendi, cum tamen extreme indigeat hoc remedio ad ſalutem neceſſario: tum etiam, quia in ordinariis confeſſionibus multa memoriæ excidunt, quæ in confeſſione omittuntur, & ita ordinarius uſus confeſſionis eſſet humano modo impoſſibilis, ſi materialis integritas eſſet abſolute neceſſaria. Atque ita omnes Theologi unanimi conſenſu docent, quoties homo ex rationabili cauſa excuſatur ab integritate materiali, formalem ſufficere. Illa autem cauſa rationabilis ex aliqua impoſſibilitate ſemper naſcitur, quę impoſſibilitas provenire poteſt, vel ex abſoluta neceſſitate articuli mortis, vel ex alia morali cauſa, vel ex ignorantia, ſeu naturali oblivione, de quibus ſigillatim dicemus: ac tandem videbimus, an integritas formalis ſit omnino neceſſaria.

SECTIO I.

An propter inſtans mortis periculum ſufficiat confeſſio, tantum integra formaliter, & quomodo facienda ſit.

Tribus caſibus poteſt quis non confiteri omnia peccata. Ex tribus capitibus contingere poteſt, ut pœnitens inſtante morte non confiteatur omnia, quæ in re commiſit. Primo ex defectu vitæ propriæ: ſecundo ex conſortio aliorum exiſtentium in ſimili periculo, ut v. gr. in naufragio: tertio ex parte ipſius ſacerdotis, quia vel ejus mors etiam imminet, & non eſt alius miniſter, vel certe quia timet grave contagium, & mortis periculum, ſi longo tempore talem ægrotum audiat. Et in his omnibus dicendum eſt, ſi vera neceſſitas intercedat, poſſe abſolutionem dari ante conſummatam integram confeſſionem materialiter: nam illa confeſſio, quæ tunc pro temporis, & circumſtãtiarum opportunitate fieri poteſt, formaliter eſt integra. Quod ſatis patet ex fundamento initio poſito, quod præceptum morale non obligat ad impoſſibile, vel ſimpliciter, vel moraliter: ſed in his omnibus caſibus intervenit impoſſibilitas, vel abſoluta, vel moralis aliter confitendi; ergo præceptum non amplius obligat; ergo talis confeſſio eſt formaliter integra. In his ergo omnibus caſibus ſufficiet ea dicere, quæ pro temporis opportunitate & ratione periculi dici potuerint.

Neceſſe eſt dari materiam certam. Illud tamen ſemper obſervandum eſt, ut quoad fieri potuerit detur materia certa, & non dubia, tum quia religio ſacramenti id poſtulat: tum etiam quia charitas etiam hoc poſtulat in illo maxime articulo, & ideo quoties potuerit dari particularis materia alicujus peccati in ſpecie, id non debet prætermitti. Exiſtimo etiam neceſſarium eſſe, ſi pœnitens habeat materiam neceſſariam, illam potius confiteri, quam non neceſſariam, cum tam brevi tempore poſſit dici peccatum mortale, quam veniale, & alioqui debeat præceptum impleri in neceſſariis, quantum potuerit. Erit etiam optimum conſilium, ſi ſint multa peccata mortalia, illud confiteri, quod maxime gravat conſcientiam, vel in quo pœnitens maxime indiget conſilio confeſſoris, quamvis non videatur hoc eſſe ſimpliciter ſub præcepto in illo articulo, quia cum omnia mortalia ſint neceſſaria materia, quolibet eorum ſufficiet. Præſertim, quia perturbatio, quæ in tali articulo eſſe ſolet, non ſemper relinquit hominem ſatis liberum ad cogitandum de hujuſmodi comparatione.

Quid obſervandũ in praxi. Denique in praxi obſervandum eſt, ut ſi pœnitens abſolvatur propter probabilem timorem mortis ante perfectam confeſſionem, & non ſtatim mors ſequatur, continuetur confeſſio donec integre fiat, ſi tempus conceditur: nam hoc ſemper eſt per ſe neceſſarium, & ideo implendum quantum fieri poteſt, præſertim durante periculo, & finita confeſſione iterum danda eſt abſolutio: novum enim ſacramentum, & a priori diſtinctum perficitur.

Quæſtio gravis. An ſufficiant ſigna contritionis ad præbendã abſolutionẽ. Prima ſententia negativa. His poſitis, ſupereſt quæſtio gravis, quæ locum habet ſolum in eo caſu, in quo neceſſitas oritur ex parte ipſius pœnitentis, & quando jam loqui non poteſt, & vix aliquid ſentire, an ſi in eo caſu non poſſit ſpeciale aliquod peccatum explicare, neque confeſſor per interrogationes, vel ſigna poſſit ab eo aliud intelligere, quam peccaſſe, & deſiderare abſolvi, an id ſufficiat, ut abſolvendus ſit. Quod aliis verbis quæri ſolet, an ſufficiant ſigna contritionis ad præbendam abſolutionem. In qua re prima ſententia negat, quam tenet Soto in 4. d. 18. qu. 2. ar. 5. & Ledeſma 2. p. 4. qu. 9. ar. 5. dub. 2. Cano dict.

Releſt. p. 5. Idemque videtur ſentire Navarr. in Summ. c. 26. n. 27. cum Abulenſe, quem citat Matth. 16. q. 47. ſed fortaſſe loquitur in alio ſenſu infra declarando.

Ratio præcipua eſt, quia illa non eſt confeſſio: ubi autem non eſt confeſſio, neque abſolutio eſſe poteſt. Antecedens patet, quia per illam nulla notitia datur confeſſori, quam antea non haberet, omnes enim ſcimus eſſe peccatores. Unde Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ex eo quod confeſſor non poteſt ferre judicium cauſa ſibi incognita, colligit confeſſionem in genere non ſufficere, ſed eſſe neceſſariam in ſpecie; ergo ſupponit per generalem confeſſionem nullam notitiam dari confeſſori, ſed illa tantum eſt vera confeſſio, quæ confert notitiam confeſſori; ergo illa non eſt confeſſio. Secundo per illam nihil proponitur, quod directe poſſit remitti per abſolutionem; ergo non eſt illa materia capax talis formæ. Patet conſequentia, quia ſi abſolutio nihil remittit directe, neque etiam indirecte id faciet, quia hoc ſupponit illud, ſicut id, quod eſt per accidens, ſupponit aliquid per ſe; ergo nihil omnino remittet, quia non eſt alius modus remiſſionis. Antecedens vero patet, quia actiones ſunt circa particularia, ibi autem nulla materia particularis proponitur. Deinde, quia vel remittuntur directe omnia peccata in ſpecie, & hoc dici non poteſt, quia de illis, ut ſic non fit confeſſio, & illud tantum directe remittitur, quod ſubjicitur clavibus per confeſſionem. Cujus etiam argumentum eſt, quia manet obligatio iterum confitendi illa, ut directe remittantur. Quę rationes probant etiam de quolibet in particulari. Et præterea, quia non eſt major ratio de uno quam de alio. Vel ſolum remittitur directe peccatum, ut ſic; & hoc etiam non eſt veriſimile, quia peccatum in communi non eſt remiſſibile. Tertio, quia illa materia, quæ non ſufficit ad ferendum aliquod prudens judicium de cauſa, non eſt ſufficiens materia judicii; ſed ita eſt in præſenti, quia judicium prudentiale fertur practice ex particularium cognitione; ergo ubi non datur cognitio alicujus rei particularis, non habet locum judicium prudentiæ; ergo neque abſolutio.

Contraria ſententia probabilior judicatur, & in praxi ſervanda. Nihilominus contrariam ſententiam probabiliorem cenſeo, & practice ſecuram, imo & exercendam. Significat illam Palud. d. 21. qu. 2. ar. 2. dicens, materiam ſacramenti pœnitentiæ eſſe confeſſionem peccatorum in particulari, vel in generali, quando aliter fieri non poteſt. Tenet etiam Anton. 3. p. tit. 10. c. 2. Sylveſt. verb. *Confeſſor* 3. qu. 13. Angelus *Confeſſor* 4. n. 8. Medina Cod. de Confeſſ. qu. de peccatis oblitis, Ruard. art. 3. contra Lutherum, & Corduba lib. 5. de Indulgentiis qu. 39. Et fundatur maxime hæc ſententia in Decretis & Conciliis, quæ ſupra adduxi, ut oſtenderem poſſe abſolvi pœnitentem, etiamſi ſacerdoti non conſtet de ejus confeſſione, niſi per teſtimonium aliorum: nam illa loquuntur in eo caſu, quo pœnitens tantum demonſtravit ſigna pęnitentiæ, & voluntatem confitendi, ut aperte conſtabit ea attente legendo. Quod etiam Doctores contrariæ ſententiæ non negant, & ideo conantur exponere, illa non loqui de abſolutione ſacramentali, cujus oppoſitum ſupra etiam oſtendi.

Secundo argumentor ratione, quia illa eſt vera accuſatio in hoc foro ſacramentali; ergo poteſt eſſe ſufficiens materia, ut perficiatur judicium, quando accuſatio magis integra fieri non poteſt. Probatur antecedens primo, quia accuſatio interior, quam homo facit Deo per generalem recognitionem offenſionis divinæ, eſt adeo vera, ut ſi accedat perfecta deteſtatio, ſufficiat ad remiſſionem peccati, ut in ſuperioribus dictum eſt; ergo ſimilis exterior confeſſio facta homini, ut locum Dei tenenti, habebit veram rationem accuſationis, quando major fieri non poteſt.

Secundo, per illam datur confeſſori ſpecialis notitia, quam antea non habebat, tum quia prius non ſciebat in hoc foro, & poſtea ſcit: tum etiam, quia aliud eſt, ſcire alterum peccaſſe, aliud vero eſt ſcire alterum recognoſcere, & cum dolore ſubjicere clavibus ſua peccata, ut remittantur: & hæc notitia ſpecialis ibi confertur. Unde, licet illa confeſſio quoad materiam remotam dicatur generalis, quoad proximam eſt particularis: nam hic & nunc cum talibus circumſtantiis fit; ergo nihil ibi deeſt ad veram rationem accuſationis. Nam quod ex parte rei, de qua fit accuſatio, debeat eſſe diſtincta, & quod hoc omnino fit de eſſentia, nulla ſufficienti ratione probatur. Neque etiam ex Concilio Trident. colligitur, alioqui pari ratione probaretur, integram confeſſionem omnino neceſſariam eſſe: ſicut ergo quoad hanc partem loquitur Concilium per ſe, & quando fieri poteſt, ita etiam quoad illam de confeſſione peccatorum in generali.

Quod tertio ſic declaro: nam confeſſio aliqua generalis poteſt interdum eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti tanquam materia ſaltem partialis, ut ſumitur ex D. Th. in 4. d. 21. qu. 2. ar. 1. ad 1. & art. 2. nam ſi quis recordetur ſe peccaſſe mortaliter, oblitus eſt autem cujus ſpeciei fuerit peccatum illud, debet ſaltem confiteri ſe peccaſſe mortaliter, quod etiam notavit Navar. in Summ. c. 10. n. 7. ex Majori in 4. d. 17. qu. 3. Unde conficitur ratio: nam materia quæ eſt partialis, quando aliæ partes adhiberi non poſſunt, erit ſufficiens, & totalis, quando plus dici non poteſt, ſed hæc generalis confeſſio poteſt, ut debet eſſe aliquando materia partialis; ergo ſi plus dici non poſſit, etiam ut totalis ſufficiet. Imo etiam ſecluſo articulo mortis, ſi homo non habeat conſcientiam alterius peccati mortalis, videri poteſt illa materia ſufficiens in eo caſu, quia homo non tenetur confiteri venialia; ergo, ſi dicat ſe peccaſſe mortaliter, oblitum autem eſſe in qua ſpecie, ſatisfaciet, eritque abſolvendus, quamquam propter certitudinem melius ſit addere aliquod veniale peccatum in ſpecie. Dicitur fortaſſe, confeſſionem peccati mortalis jam eſſe aliquo modo ſpecificam, & ideo non eſſe ſimile ad concludendum de generali confeſſione peccati, ut ſic. Reſpondeo, ſi argumenta prioris opinionis aliquid probant, æque procedere de genere (ut ita dicam) ſubalterno, vel ſupremo, quod ſi de illo non probant, etiam de hoc non procedunt; ergo non erit cur negemus in caſu neceſſitatis illam materiam etiam generaliſſimam eſſe ſufficientem.

Sed præterea urgeo ulterius idem argumentum: nam ſi quis certo ſcit ſe peccaſſe aliqua cogitatione, dubitet autem & ignoret in qua materia, & cum quanta gravitate, mortalne, an veniali, poteſt & debet illud confiteri, ſicut habet in conſcientia, & tamen illa confeſſio habet generalitatem abſtrahentem a peccato mortali, & veniali; ergo confeſſio ſic etiam confuſa, & generalis poteſt eſſe partialis materia: & reddit idem argumentum, quod ſi ordinarie poteſt eſſe partialis materia, in extrema neceſſitate poſſit eſſe totalis. Adde, ſi fingamus in eo caſu non habere pęnitentem conſcientiam certam alterius peccati in particulari, fore abſolvendum propter dubium peccati mortalis, cum certitudine alicujus peccati. Tandem, qui non haberet conſcientiam peccati mortalis, ſi in illo articulo diceret ſe peccaſſe venialiter, ſine dubio abſolvendus eſſet, quandoquidem in venialibus explicare numerum, vel ſpecies non eſt de neceſſitate confeſſionis: ſed qui dicit ſe peccaſſe, ad minimum dicit ſe peccaſſe venialiter: habere autem conſcientiam peccati mortalis in illo articulo non obſtat, quandoquidem illam explicare non poteſt; erit ergo materia illa ſufficiens.

Object. Dices: hoc argumento probaretur illam confeſſionem peccati venialis in genere eſſe per ſe ſufficientem in eo, qui non habet conſcientiam peccati mortalis, etiam extra caſum neceſſitatis. *Reſpondetur.* Reſpondetur, fortaſſe ſpeculative tantum loquendo, poſſe hoc defendi, tum propter rationem dictam, tum etiam, quia qui confitetur verba otioſa, cenſetur dare ſufficientem materiam, & tamen non plus declarat conſcientiam ſuam, quam qui dicit ſe peccaſſe venialiter, nec magis variat judicium confeſſoris. Nihilominus tamen practice negandum hoc eſt, propter incertitudinem materiæ. Dico ergo, licet homo abſolute non teneatur ſpecies peccatorum venialium confiteri, tamen ſuppoſito, quod vult confiteri, teneri ad exhibendam materiam omnino certam, ſi poteſt, & ideo debere aliquod peccatum veniale in particulari ſuo arbitrio confiteri: adjuncta vero neceſſitate, ſeu impotentia aliud dicendi, ſine dubio illa materia erit ſufficiens.

Diluuntur fundamẽta primæ ſententiæ. Fundamenta prioris ſententiæ jam fere abſoluta ſunt ex dictis. Ad primum enim negatur aſſumptum: eſt enim illa vera accuſatio, & præbet confeſſori aliqualem notitiam ſacramentalem imperfectam quidem, quæ quaſi nulla æſtimaretur, ſi major voluntarie omitteretur, quo ſenſu locutum eſt Concilium Trident. ibi citatum, tamen ſuppoſita neceſſitate eſt ſufficiens. Ad ſecundum reſpondetur, in eo caſu directe remitti offenſionem divi-

nam,

riam, ut talis eſt, & ideo ſingula peccata mortalia ſecundum proprias ſpecies adhuc relinqui obnoxia clavibus, quia ſecundum proprias rationes non fuerunt illis ſubjecta, quod quidem dicendum eſt in eo caſu oblivionis ſpeciei peccati mortalis. Neque etiam refert, quod materia remota, quæ eſt veluti objectum illius confeſſionis, ſit univerſalis, quia abſolutio immediate verſatur circa materiam proximam, quæ eſt particularis confeſſio, & effectus ejus etiam verſatur circa hanc particularem perſonam, & ita tota hæc actio circa particularia verſatur.

Tertium. Ad tertium denique reſpondetur optime poſſe exerceri judicium prudentiæ, quando hic & nunc, quantum poſſibile eſt, particulares circumſtantiæ conſiderantur, etiamſi non in omnibus poſſit ad ſingularia perveniri, quod in præſenti optime fit nam particularis perſona abſolvitur juxta confeſſionis, & conſcientiæ indicia ab ipſa data, quantum hic & nunc dari potuerunt, & ideo prudentia dictat hic & nunc eſſe abſolvendam, quod etiam in aliis exemplis adductis facile intelligi poteſt, quanquam per ſe clariſſimum ſit.

De eo, qui confeſſionem petit, & contritionis ſigna exhibet, & poſtea ſenſum amittit.

Atque ex hac reſolutione (adjuncta alia ſupra poſita, quod confeſſio in abſentia facta poteſt ſufficere ad recipiendam abſolutionem in præſentia, interveniente ſufficiente teſtimonio) colligo, in caſu, in quo infirmus petit confeſſionem, & exhibet ſigna contritionis in abſentia confeſſoris, ſi poſtea confeſſor adveniens nihil aliud a pœnitente intelligere poſſit, quia v.g. jam nihil ſentit, ſi de ſignis exhibitis, & petitione confeſſionis habeat ſufficiens teſtimonium, poſſe, imo & practice debere ſacerdotem illum abſolvere, concepta conditione, quæ ſemper ſubintelligitur; *quantum poſſum*, vel *ſi materia eſt ſufficiens*. Prior pars eſt communis auctorum dictorum, & ſumitur ex decretis ſupra citatis. Et patet ex dictis, quia nihil eſſentiale deeſt, quia neque abſentia, neque univerſalitas ſunt ſimpliciter contra eſſentiam.

Oportet ſigna contritionis exhibere in ordine ad claves. Eſt tamen attente obſervandum, non ſatis eſſe adhibere ſigna contritionis (quod forte voluit Abulenſis ſupra) ſed neceſſarium eſſe illa adhibere in ordine ad claves, quia contritio, vel manifeſtatio ejus per ſe non eſt ſufficiens materia ſacramenti pœnitentiæ, ſed quatenus informat confeſſionem aliquam, cum qua perficit accuſationem ſacramentalem, & hoc eſt exhibere ſigna in ordine ad claves. Unde, quantumvis infirmus ſe oſtendat devotum, & contritum, ſi nullam fecit mentionem confeſſionis, & in eo ſtatu ſenſum amittat, non poteſt ſacramentaliter abſolvi: quia illa contritio non eſt relata ad claves, neque ibi intervenit aliqua confeſſio, etiam generalis, & in abſentia. At vero cum exhibet illa ſigna petendo confeſſionem, ſeu vocando ſacerdotem, jam eſt materia ſufficiens.

Object. Sed adhuc objici poteſt: nam in eo caſu hujuſmodi pœnitens nondum confitetur, ſed ſolum oſtendit voluntatem confitendi. Accedit, quod Euſebius P. dicto decreto apud Burchardum lib. 18. c. 11. loquens de hoc ipſo caſu, ſolum dicit, ut ſacerdos ſuper ægrotum oret, oleo ſancto ungat, & Euchariſtiam præbeat, de abſolutione vero

Solutio. nec verbum. Reſpondeo ad priorem partem, illam eſſe quandam inchoationem confeſſionis, præſertim conſideratis circumſtantiis illius temporis: unam ille ſic pœnitens intendit facere quantum poteſt tunc, & debet in ordine ad ſuam ſalutem, & ideo dum abſolvi petit in actu exercito, ſe confitetur peccatorem, & clavibus ſe ſubjicit: & ideo illa eſt vera confeſſio, & in eo caſu eſt integra, quia major fieri non poteſt. Ad Euſebium poteſt quis reſpondere, vel locutum eſſe quando priori modo, & ſine relatione ad claves ſigna contritionis exhibentur, vel non negare abſolutionem eſſe dandam, ſed ad ſummum tacere. Melius autem dicitur ſub oratione ſacerdotis abſolutionem includi. Ita enim interdum loquuntur antiquiores Patres, ut patet ex Leone P. Epiſt. 91. alias 89. ubi vocat ſupplicationem ſacerdotis. Hanc vero fuiſſe mentem Eugenii, patet, quia prius dicit, tunc eſſe concedendum illi homini omne id, quod concedi ſolet pœnitentibus: conſtat autem pœnitentibus dari ſolere veram, ſacramentalemque abſolutionem: eandem ergo ſentit dandam eſſe in illo caſu.

Sacerdos tenetur dare abſolutionem in caſu propoſito. Quod autem non ſolum dari poſſit, ſed debeat etiam, ut in ultima parte aſſerebamus, patet, quia ſacerdos abſolvendo in dicto caſu, nulli periculo conſcientiæ ſuæ ſe exponit, cum operetur ex ſententia valde probabili. Nec etiam eſt periculum injuriæ ſacramenti, tum propter eandem rationem, tum etiam quia per adjunctam conditionem omnino tollitur, ſicut in aliis caſibus dubiis fieri ſolet. Et alioqui non abſolvendo exponit proximum periculo æternæ damnationis, qui fortaſſe abſolutus ſalvabitur; ergo ſaltem ex charitate debet illum abſolvere. Imo etiam ex obligatione ſui muneris videtur teneri: quandocunque enim pœnitens (ſaltem juxta probabilem ſententiam) ſufficienter confitetur, & eſt bene diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem, tenetur ſacerdos illum abſolvere: in propoſito autem juxta probabiliſſimam ſententiam hic pœnitens ſufficienter confitetur, & eſt ſatis diſpoſitus; ergo,

SECTIO II.

Utrum propter vitandum aliquod grave nocumentum proprium, vel alienum, liceat aliquod peccatum mortale in confeſſione omittere.

1. Aſſert. Primo certum eſt, non teneri hominem ad confitendum aliquod peccatum cum morali periculo alicujus gravis nocumenti proprii. Ita docent Theologi omnes D.Th. in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 3. qu. 4. ad 5. Palud. ibi qu. 5. Major etiam qu. 5. Alenſ. 3. par. qu. 77. memb. 3. ar. 1. ad 1. Altiſ. in Sum. tract. 6. c. 3. qu. 3. Adrian. in 4. qu. 1. & 4. de Confeſ. Soto d. 18. qu. 2. ar. 5. ad 3. Pet. Sot. lect. 10. de Confeſ. Cano dict. Relect. par. 5. Navarr. in Sum. c. 7. n. 3. & 4. Ratio eſt ſæpe tacta, quia præcepta poſitiva non obligant cum tanto diſpendio & periculo, & ideo qui non poteſt aliter confiteri illud peccatum, pro tunc cenſetur moraliter impotens ad confitendum illud, & ideo excuſatur. Quin potius tale poſſet eſſe detrimentum, ut obligaretur homo ad non confitendum tale peccatum in illo eventu, ut ſi timeret grave ſcandalum in propria ſalute ſpirituali: idemque cenſeo ſi timeret probabile periculum mortis corporalis, quia jure naturali tenetur homo vitare hæc pericula, & præſertim, quia, ut mox explicabimus, nulla eſt moralis neceſſitas talis confeſſionis in illo caſu.

2. Aſſe Secundo eſt etiam certum, hoc idem aſſerendum eſſe, quando ſimile periculum timetur ex parte ipſius confeſſoris, vel alterius tertiæ perſonæ. Ita docent iidem auctores, oriturque ex eadem lege charitatis, quæ obligat ad diligendum proximum ſicut nos ipſos. Unde eſt illud Bernardi lib. de Præcepto, & diſpenſ. *Quod propter charitatem introductum eſt, contra eandem charitatem exerceri non debet:* cum ergo in præſenti charitas obliget ad vitandum grave damnum proximi, hæc lex confeſſionis, quæ poſitiva eſt, non obligat cum tanto diſpendio proximi. Unde, ſi ego timeam confeſſorem non ſervaturum ſigillum, & ex mea confeſſione ſumpturum occaſionem ad infamandum proximum nec teneor, nec licite poſſum tale peccatum confiteri, quia eſſet contra charitatem, & juſtitiam. Similiter, ſi dicendo aliquam circumſtantiam probabiliter timeo confeſſorem eſſe ſcandalizandum, & ad aliquod grave peccatum inducendum, ex charitate obligor ad tacendum. Advertunt tamen Navarr. & alii, oportere, ut illud ſcandalum ſit activum, ſeu ex fragilitate alterius: nam, ſi ſit paſſivum, & ex malitia tantum, non ita tenemur illud vitare, quod eſt verum, ſervata lege charitatis, ſcilicet, ut ſi abſque ullo incommodo proprio poſſit hoc paſſivum ſcandalum vitari, fiat, ut ſupra etiam inſinuavi, & latius in ſua materia dicendum eſt. Addo præterea, oportere in his caſibus timorem eſſe probabilem, (ut ita dicam) cadentem in prudentem virum: quia, cum omittenda ſit executio legis graviſſimæ, non ſine magno fundamento, & ratione fieri debet, & alias daretur occaſio hominibus facile omittendi confeſſionem peccatorum, propter levem cauſam.

Dubium. Statim vero occurrit dubitandum, an in his caſibus omittendum, vel differendum omnino ſit ſacramentum confeſſionis, donec confeſſio poſſit integre fieri ſine ullo incommodo, vel poſſit, aut debeat ſtatim ſuſcipi confitendo alia peccata, & tacendo illud, in quo eſt periculum. Nam D.Th. citato loco dicit, hominem ita tunc ſe gerere debere, ac ſi non haberet copiam confeſſoris, & addit, melius fore tunc confiteri laico, quam tali ſacerdoti;

doti: ſentit ergo tunc eſſe omnino omittendam confeſſionem. Atque ita ſentit Viguerius in Sum.c.26.§.4.ver.17. Et poteſt confirmari, quia Conc.Trident. ait, de neceſſitate hujus ſacramenti eſſe dicere omnia peccata, quæ homo habet in conſcientia, ſeu quæ memoriæ occurrunt: ſed in eo caſu non poſſunt dici omnia; ergo non poteſt applicari id, quod eſt de neceſſitate ſacramenti; ergo non poteſt ſacramentum ſuſcipi.

Reſpondetur ad dubium.

Nihilominus dicendum eſt, & poſſe, & aliquando debere confeſſionem fieri, tacendo tale peccatum. Ita docet aperte Soto, & ſumitur ex Alenſ. Palud. & Navarr. Conſideranda ergo eſt occaſio, vel neceſſitas, aut utilitas ſuſcipiendi ſacramentum. Et prima neceſſitas eſt articuli mortis: & tunc ratio eſt clara, tum quia præceptum divinum de confeſſione tunc maxime obligat: tum etiam, quia neceſſitas propriæ charitatis tunc omnino urget, & utrique obligationi poteſt ſubſtantialiter ſatisfieri, faciendo confeſſionem formaliter integram, qualis illa erit, etiamſi aliquid taceatur, quia ſolum propter impotentiam moralem omittitur.

In mortis articulo poſſe omitti peccatum.

Objeſt.

Dices. Quomodo poteſt tunc aliquid omitti, cum illud remitti non poſſit niſi in ordine ad aliam confeſsionem, & jam non ſit ſpes faciendi aliam confeſsionem.

Solutio.

Reſpondetur, non eſſe neceſſariam hanc ſpem, ſed votum, vel deſiderium, ut conſtat quando aliquis in tali articulo omnino confiteri non poteſt.

Secunda neceſsitas eſt ſervandi præceptum annuæ confeſsionis, & tunc cenſeo non ſolum poſſe, ſed debere fieri talem confeſſionem. Ratio eſt eadem, quia impletur ſubſtantialiter illud præceptum, & poteſt fieri ſine injuria ſacramenti, vel alio incommodo gravi; ergo debet fieri. Item, quia alias poſſet aliquis ea occaſione per multos annos nunquam confiteri, quod eſt grave incommodum morale. Tandem, quia, licet homo ſit certus, quod propter oblivionem eſt omiſſurus multa peccata in confeſſione, nihilominus tenetur confiteri de aliis; ergo ſimiliter in præſenti, quia quod propter oblivionem licet, etiam propter moralem impotentiam licitum eſt.

Suſcepturus Euchariſtiã poteſt aliquãdo celare peccatum.

Tertia neceſſitas eſt ſuſcipiendi Euchariſtiam, aut faciendi ſacrum, quando ſine gravi ſcandalo, aut alio incommodo prætermitti id non poteſt: nam tunc etiam eſt præceptum divinum præmittendi confeſſionem, quando eſt conſcientia peccati mortalis, & poteſt impleri dicto modo, & ita procedunt rationes factæ. Hunc tamen, & præcedentem caſum ita limitandum cenſeo, ut ſolum procedant, quando homo habet conſcientiam alterius peccati mortalis, quod confiteri poteſt, præter illud, quod confiteri non poteſt: nam, ſi illius tantum haberet, non obligaretur, quia non obligatur homo ad confitenda venialia: neque etiam poſſet tunc mortale peccatum in genere confiteri, ut in caſu oblivionis, quia non poſſet veram cauſam tacendi ſpeciem peccati declarare. At vero in primo articulo neceſſitatis extremæ, ſatis probabile eſt, licet incertum, obligari tunc hominem ad ſuſcipiendum ſacramentum, ut potuerit, ſaltem ex charitate propria, propter periculum, quod imminet æternæ damnationis.

Poteſt omitti peccatum ad vitandam infamiam.

Quarta occaſio, vel neceſſitas erit vitandi aliquam infamiam propriam, vel aliud ſimile incommodum, quod quis timet niſi confiteatur eo modo quo poteſt: & tunc eſt etiam ſufficiens ratio, ut homo poſſit licite ſic confiteri, non tamen obligatur ſaltem ſub mortali, quia illud incommodum temporale eſt, & proprium, & poteſt homo cedere juri ſuo. Secus vero erit, ſi ſcandalum aliorum ex dilatione, vel omiſſione confeſſionis timeatur; tunc enim non ſolum licebit, ſed etiam neceſſarium erit eo modo confiteri juxta qualitatem ſcandali, quod ſemper ex charitate vitandum eſt. Quinto contingere poteſt, ut nulla ſit confeſſionis neceſſitas ſimpliciter, ſit tamen magna utilitas, quam per ſe affert ſacramentum, & augetur ex frequentia ejus: unde, ſi propter eam occaſionem multo tempore differendum ſit, conſultius erit ita confiteri, licet non ſit ſub obligatione. Et hoc ſignificavit Soto ſupra. Denique quando nulla cauſa hujuſmodi intervenit, ſed poſt breve tempus ſperatur commoditas integre confitendi, tunc melius erit differre confeſſionem: imo ſi ceſſaret omnis cauſa rationabilis, eſſet præceptum: quia tunc commode poteſt ſervari integritas confeſſionis etiam materialis, quod per ſe neceſſarium eſt, quando moraliter fieri poteſt: in eo autem caſu ita fieri poteſt, quandoquidem nulla rationabilis cauſa cogit ad alium confeſſionis modum; ergo.

Opinio Soti.

Addit tandem Soto ſupra, in hujuſmodi caſu, quando ob hanc cauſam peccatum in confeſſione omittitur, præſertim ad implendum præceptum annuæ confeſſionis, peccatum illud omiſſum eſſe poſtea confitendum quamprimum occurrerit opportunitas illud confitendi ſine tali detrimento. Et in hoc conſtituit differentiam inter peccatum omiſſum ob oblivionem, & propter hanc cauſam, quod illud licet poſtea memoriæ occurrat, poteſt ſervari donec iterum obliget præceptum confeſſionis; hoc autem minime, ſed ſtatim in confeſſione aperiendum eſt. Et rationem differentiæ reddit, quia ex Concilio Florent. (inquit) tenemur confiteri ſemel in anno omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt, quod præceptum ad literam implevit, qui tantum ob oblivionem aliquid omiſit; & ideo ex vi illius præcepti non tenetur amplius eo anno confiteri. Qui vero omiſit aliquid, quod in memoria habebat, re vera non implevit illud præceptum, licet fortaſſe excuſatus fuerit a tranſgreſſione propter aliam cauſã: & ideo, ceſſante cauſa, tenetur illud implere.

Contraria opinio probatur.

Hæc vero doctrina, & differentia in primis non recte fundatur in Conc.Trid. vel Florent. quia ibi non agit de præcepto confitendi ſemel in anno, ſed de ſubſtantiali materia hujus ſacramenti, quam dicit eſſe confeſſionem omnium, quæ memoriæ occurrunt: unde, ſi hoc non impletur, ut Soto ſupponit, nec ſacramentum perfici videtur, ut ſupra objiciebam. Dicendum vero eſt, in noſtro caſu vere impleri, quia ſenſus eſt, confitenda eſſe omnia, quæ memoriæ occurrunt practice, id eſt, tanquam poſſibilia moraliter, & conſequenter tanquam hic & nunc ex debito declaranda in confeſſione: hoc autem totum etiam integre in dicto caſu fit. Quapropter ex vi illorum verborum Conc.Florent. non magis tenetur aliquis peccatum ſic omiſſum poſtea ſtatim confiteri, quam peccatum oblitum: & re vera neutrum tenetur ſtatim ex vi juris divini, quod jus ſolum in illo loco Concilii Florent. explicatur. In c. autem; *Omnis utriuſque ſexus*, ubi habetur præceptum de annua confeſſione, non additur illa particula; *Quæ memoriæ occurrunt*; ſed ſimpliciter dicitur; *Omnia peccata*; unde ex vi etiam illius præcepti nulla poteſt conſtitui differentia. Et quamvis illa particula adderetur, idem dicendum eſſet, quia ibi nulla ſpecialis obligatio additur ex vi præcepti Eccleſiaſtici, præter temporis determinationem, ut infra ſuo loco videbimus. Quid autem de utroque, tam de oblito, quam de alio dicendum ſit, latius videbimus infra agentes de illo præcepto: nunc ſuppono in neutro manere illam obligationem ad ſtatim, quia, ut dixi, illud præceptum Eccleſiaſticum ſolum determinat præceptum divinum ad tale tempus, & præceptum divinum jam tunc impletum fuit: poterit ergo illa materia, quæ ex cauſa honeſta relicta eſt, in aliud legitimum tempus reſervari.

Duæ aliæ ſuperſunt hic graves quæſtiones. Prima eſt de caſuum reſervatione, an propter illam liceat interdum mutilare materialiter confeſſionem, & hanc tractabo infra diſput. 29. Secunda quæſtio gravis erat de complice, an ſcilicet quando peccatum dici non poteſt, niſi revelando perſonam, quæ fuit ſocia criminis, liceat propter hoc damnum vitandum tacere tale peccatum. Tamen, quoniam de complice multa alia dicenda ſunt, ut omnia ſimul conjungam, inſtituam poſtea de illo diſputationem ſpecialem. Supereſt ergo ſolum, ut de oblivione dicamus.

SECTIO III.

Quæ confeſſio ſit formaliter integra, quando propter oblivionem, vel ignorantiam aliquid in ea omittitur.

Certum in primis eſt, aliquam confeſſionem poſſe eſſe validam, quamvis in ea omittatur aliquid ob ignorantiam, vel oblivionem. In quo conveniunt omnes Theologi, & ita indefinite loquendo de aliqua ignorantia, eſt res certa de fide. Nam ideo Concil. Florentin. addidit illam particulam; *Quorum memoriam habet*; & explicatius Tridentinum; *Quorum poſt diligentem excuſſionem conſcientiam habent:* & infra; *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, &c.* & infra damnat dicentes, in confeſſione præcipi aliquid impoſſibile; *Conſtat enim*, inquit, *in Eccleſia nihil aliud a pœnitentibus exigi*, quam

quam ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit, &c. Conſtat igitur aliquam confeſſionem poſſe eſſe integram formaliter, licet non ſit integra propter oblivionem. Unde etiam obiter intelligitur ſecluſa omni oblivione, nunquam poſſe eſſe confeſſionem validam, ſi ſcienter in ea omittatur aliquod peccatum mortale nunquam confeſſum, & ſine alia rationabili cauſa, ut ex eiſdem Conciliis ſatis probatur, & ex dictis in principio diſputationis præcedentis.

Difficultas, qualis debeat eſſe ignorantia, ſeu oblivio.

Duplex oblivio. Oblivio invincibilis ſufficit ad valorẽ confeſſionis.

Difficultas ergo ſupereſt, quanta, & qualis eſſe debeat hæc oblivio, ſeu ignorantia, ut ea non obſtante, confeſſio valida ſit, quamvis non ſit materialiter integra. Duplex enim eſſe poteſt hæc oblivio, ſcilicet, invincibilis, ac propterea inculpabilis. De priori ergo certum eſt illam ſufficere ad integritatem formalem, ideoque eſſe ſufficientem ad valorem confeſſionis, quamvis materialiter aliquid illi deſit. In quo etiam doctores conveniunt: & hoc maxime convincunt auctoritas & ratio Conc. Trident. quia tunc omiſſio illa non eſt voluntaria: nam, ut conſtat ex 1.2.qu.6. ignorantia antecedens, qualis eſt omnis invincibilis, cauſat involuntarium. Item, quia in eo caſu intervenit impotentia, vel moralis, vel etiam phyſica. Unde, ſi talis confeſſio non ſufficeret, non poſſent homines ſacramentum hoc cum aliqua morali ſecuritate recipere. Quæ omnia non ſolum procedunt de propria oblivione, quæ dicit carentiam memoriæ, & ſpectat ad ignorantiam facti, ſed etiam de quacunque ignorantia probabili juris, ratione cujus homo exiſtimat ſe poſſe licite omittere tale peccatum in confeſſione, vel quia probabiliter putat non eſſe mortale: vel certe quia probabiliter credit hic & nunc ſe juſte excuſari a confeſſione illius: vel certe quia invincibiliter credit, adhibuiſſe diligentiam neceſſariam, cum tamen re vera non adhibuerit: quia in omnibus his & ſimilibus caſibus confitetur omnia, quæ invincibiliter exiſtimat eſſe confitenda, & ita formaliter implet præceptum de integritate confeſſionis. Nam in his omnibus caſibus eadem eſt ratio, vel impoſſibilitatis moralis, vel ſufficientis excuſationis; utraque autem ſufficit ad integritatem formalem.

Diverſi gradus ignorantiæ vincibilis. Primus.

De altera vero ignorantia, vel oblivione culpabili difficultas ſupereſt, an cum illa poſſit eſſe formalis integritas. Eſt enim in hoc ignorantiæ genere magna latitudo, & diverſitas graduum. In quibus aliqua ſunt certa, & aliqua dubia. Primus gradus eſt, quando negligentia commiſſa in examinanda conſcientia, ſeu obligatione aliquid confitendi fuit minima, ita ut ad ſummum ſufficiat ad veniale peccatum: & tunc certum eſt, ea non obſtante poſſe eſſe confeſſionem formaliter integram, & validam. In quo conveniunt omnes Doctores ſtatim citandi. Ratio autem eſt, quia non obſtante illa negligentia, ſubſtantialiter impletur præceptum de integritate confeſſionis, in quo præcipue conſiſtit hæc integritas formalis; ergo, licet aliquo modo, & ſecundum quid violetur illud præceptum, hoc non obſtat quominus ſacramentum ſubſtantialiter validum ſit. Quin potius illa culpa non eſt ſufficiens ad impediendum effectum ſacramenti, cum non repugnet gratiæ, nec remiſſioni peccatorum mortalium; ergo multo minus impediet valorem ſacramenti. Denique talis omiſſio eſt imperfectiſſimo modo voluntaria, & vix poteſt humano modo vitari, & ideo ea non obſtante, verum eſt dicere hominem adhibere humanam & moralem diligentiam, & confiteri omnia peccata, quæ poſt diligentem excuſſionem memoriæ occurrunt; ergo confert materiam, quam Concilia requirunt; ergo quantum eſt ex hoc capite, facit confeſſionem validam, & formatam.

Secundus gradus.

Secundus gradus extreme contrarius eſt, quando nulla prorſus diligentia adhibetur, quia homo directe vult nullam adhibere. Atque ejuſdem rationis eſſe cenſetur, quando aliqualem quidem diligentiam adhibet, adeo tamen levem, & cum tanta negligentia, ut moraliter, quaſi nihil reputetur, quia tunc ita homo ſe gerit, ac qui rem omnino negligit, vel parvi æſtimat, etiamſi directam voluntatem habeat nihil omittendi ſcienter, ſed confitendi omnia, quæ in ipſo actu confeſſionis occurrerint. Et in hoc caſu aliqui exiſtimarunt confeſſionem eſſe validam. Tribuiturque hæc ſententia Paludano in 4. d.17. qu.5.art.3. caſu 3. eo quod declarans nullitatem confeſſionis ex defectu integritatis, ſolum dicit eſſe, quando aliquod peccatum ſcienter per hypocriſim celatur. Certum tamen eſt, & receptum apud Theologos infra citandos, in eo caſu confeſſionem eſſe nullam, quia tanta negligentia, & ignorantia tam craſſa, tamque voluntaria moraliter ſcientiæ æquiparatur. Quod non ſolum eſt verum, quando ignorantia eſt affectata, ſeu directe voluntaria, ſed etiam quando eſt tam craſſa & ſupina, ut ſit manifeſta, & graviſſima pro negotii qualitate, qualis in præſenti eſt illa, quam deſcripſimus. Et hoc a fortiori patebit ex dicendis in ſectione ſequenti. Adhuc enim ſupereſt difficultas, an circa hoc detur aliquod medium alicujus ignorantiæ, vel oblivionis culpabilis mortaliter propter gravem negligentiam, quæ nihilominus ſufficiat ad integritatem formalem confeſſionis, ita ut non ſit contra ſubſtantiam ſacramenti. De qua dicemus commodius ſect. ſequente.

SECTIO IV.

Quæ integritas ſufficiat ad valorem confeſſionis, & conſequenter, an poſſit aliqua integritas ſufficere ad valorem, quæ non ſit ſufficiens ad effectum.

HÆC quæſtio ſub aliis verbis proponi ſolet, an poſſit dari confeſſio, quæ ob defectum integritatis ſit informis, quamvis ſit valida: cujus diviſio ex eo pendet, ut ſciamus quid neceſſarium ſit ad integritatem formalem. Nam quod hæc neceſſaria ſit ad valorem confeſſionis, pro certo ſtatuendum eſt, quia ſupra oſtendimus, integritatem aliquam eſſe de eſſentia hujus ſacrament: ſed hoc dici non poteſt de integritate materiali; ergo ſaltem formalis eſt de eſſentia, quia præter has nullam aliam agnoſcunt Theologi: nec poteſt re vera inter eas reperiri medium, quia Concil. Trident. ſatis deſcripſit integritatem debitam huic ſacramento. Unde, quando illa obſervatur, eſt ſufficiens integritas, & conſequenter erit formalis, quamvis materialis non ſit, ſi vero illa non adhibeatur, jam deeſt integritas neceſſaria ad valorem ſacramenti juxta doctrinam Concilii. Eſt ergo integritas formalis de ſubſtantia ſacramenti. Quid vero ad hanc integritatem neceſſarium ſit, quamvis a Concilio videatur ſatis expoſitum, adhuc in controverſia verſatur. — Integritas formalis neceſſaria eſt ad valorem cõfeſſionis. — Quid ad integritatem formalem neceſſarium ſit.

1. Sententia.

Prima ergo ſententia dicit, ad hanc integritatem formalem ſufficere, quod ſit per ſe intenta, quantum eſt ex directa voluntate pœnitentis, & quod aliqualis diligentia ad eam adhibeatur, quamvis non ſit tota illa, quæ præcepta eſt, etiamſi ob defectum ejus mortaliter peccetur, dummodo defectus nec ſit directe voluntarius, nec ex ſumma quadam negligentia, quæ appellari ſolet craſſa, & ſupina: ſed ſolum communi & ordinario modo culpabilis ſit, etiam culpa mortali. Unde infert hæc ſententia, poſſe aliquam confeſſionem eſſe validam in ratione ſacramenti, & non ad effectum, ſed informis maneat propter defectum integritatis: nam, ſi talis eſt defectus, ut ratione illius committatur peccatum mortale, non poteſt ſimul cum illo eſſe juſtificatio. Ita ſentit Soto d.18.q.3. ar.3.concl.3. & Cano Relect. de Pœnit. p.5. & Victoria n.146. Citatur etiam Cajet. ſed immerito. Fundamentum Soti ſolum eſt, quia illa confeſſio ex intentione dicentis eſt integra; habet enim voluntatem dicendi omnia, quæ commiſit, & alioquin adhibet nonnullam diligentiam; ergo id ſatis eſt, ut illa confeſſio ſit formaliter integra. Alii vero maxime moventur ex eo, quod alias ſæpe obligarentur fideles ad confeſſiones iterandas, atque ita hoc onus confeſſionis redderetur graviſſimum, quod vitandum eſt, quantum fieri poſſit.

Vera ſententia.

Dicendum nihilominus cenſeo, eam tantum eſſe integritatem formalem, in qua homo nihil omittit peccando mortaliter, ſive ex ſcientia, ſive ex ignorantia & negligentia culpabili. Ex quo fit, ut omnis confeſſio ex parte integritatis ſufficiens ad valorem ſacramenti ſufficiat etiam ex hoc capite ad effectum ejus, ſi aliunde ſufficiens dolor non deſit, ac proinde nulla detur confeſſio invalida, & informis ob defectum integritatis. Quod in primis tenent illi Doctores, qui generatim negant dari ſacramentum pœnitentiæ validum, & informe, quos ſupra retuli, agens de prima parte materiali hujus ſacramenti. Deinde in particulari tenet Cajet. in Sum. verb. *Confeſſio* condit. 10. licet in Opuſculis obſcurius loquatur,

tur,

tur, tenet etiam Petr. Soto lect. 10. de Pœnit. Navarr. c. 9. Summ. n. 16. & Medina Cod. de Confeſs. qu. de Confeſſione diminuta iteranda. Sumiturque hæc ſententia ex Concil. Trident. dict. c. 5. ſeſſ. 14. ubi ter repetit, neceſſarium eſſe diligentem examinationem conſcientiæ adhibere, & tunc peccata oblita virtute contineri in his, quæ dicuntur, quando diligens examen præceſſit: declarat autem in eo capite ſubſtantialem integritatem confeſſionis, neque in hoc diſtinguit unquam inter neceſſitatem ſacramenti, & præcepti. Unde conficitur ratio, quia, licet integritas materialis non ſit de ſubſtantia, tamen obligatio integre confitendi pertinet ad ſubſtantiam; & ideo, ut ſupra dixi, intrinſece oritur ex ipſa inſtitutione ſacramenti; ergo nulla eſt confeſſio integra formaliter, niſi per illam ſatisfiat ſaltem huic obligationi: ſed qui omittit aliquid ex ignorantia culpabili peccando mortaliter, non implet hanc obligationem; ergo talis confeſſio cenſeri non poteſt formaliter integra; ergo nec ſufficiens ad ſacramentum conficiendum.

Sotus reprobatur. Ex quo conſtat, quam ſit inefficax ratio Soti: nam ad formalem integritatem non ſatis eſt quælibet voluntas directa confitendi; hanc enim etiam habet ille, qui confitetur cum craſſa & ſupina ignorantia: requiritur ergo voluntas efficax faciendi, quod in ſe eſt, ſeu quod moraliter poteſt, & debet, ut integre confiteatur: hanc tamen non habet ille, qui mortaliter peccat in ipſa confeſſione. Præterea, ſicut omiſſio ex ignorantia craſſa moraliter eſt ejuſdem rationis cum omiſſione directe voluntaria, ita etiam omiſſio ex quacunque ignorantia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat: ſed illa prior omiſſio dicitur eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti propter moralem æquivalentiam; ergo idem eſt de poſteriori dicendum: nam, ſi quæ eſt differentia, ſolum eſt accidentalis ſecundum magis & minus intra latitudinem voluntarii indirecti, quæ non poteſt tantam diverſitatem efficere in ſubſtantiali materia ſacramenti. Eo vel maxime, quod illa differentia inter ignorantiam jam culpabilem mortaliter communem, & ignorantiam craſſam, vel ſupinam gratis excogitata eſt ab his auctoribus: nam in jure omnis ignorantia, quæ ad peccandum, mortaliter ſufficit, ſi non eſt affectata, vocatur craſſa, vel ſupina, ut in materia de Excommunicatione latius oſtendetur. Nec poteſt moraliter explicari, quomodo hi gradus ignorantiæ diſtinguantur, cum omnis negligentia, quæ ad peccandum mortaliter ſufficit, eſſe debeat ſatis gravis, & conſequenter ſatis craſſa & ſupina. Accedit præterea, quod in eo caſu vix poteſt eſſe, aut intelligi ſufficiens dolor ad ſacramentum, cum homo in ipſamet confeſſione actu peccet mortaliter. Doctorũ motivo ſatisfit. Unde ad aliud motivum aliorum Doctorum reſpondetur, nos nullum onus addere confeſſioni, ſed illud tantum, quod ex præcepto intrinſece oritur, quodque Tridentinum Concilium declaravit.

Objectio. Dices. Ergo, ſi quis ex ignorantia etiam inculpabili exiſtimaret ſe feciſſe ſufficientem diligentiam, cum tamen re vera illam non feciſſet, & ideo omitteret aliquod peccatum, talis confeſſio eſſet inſufficiens, quia non continet materiam, quam Concilium exigit. Quorundam ſolutio. Quidam concedunt illam confeſſionem eſſe nullam: ſed immerito, quia, cum ponatur intercedere ignorantia invincibilis, jam illa oblivio eſt naturalis, & inculpabilis. Vera reſponſio. Unde dicendum eſt, quod licet ille non adhibeat fortaſſe totam diligentiam, quam in re ipſa adhibere poſſet, & deberet, adhibet tamen totam diligentiam, quam homo ſic diſpoſitus (cum illa ſcilicet ignorantia) adhibere poteſt, & debet ſecundum rectam rationem: & ideo illa confeſſio formaliter integra eſt, quia in ea adhibetur moralis diligentia poſſibilis, & ſufficiens ad excuſandum peccatum contra præceptum de integritate.

Objectioni contrariæ ſententiæ ſatisfit. Tandem ad leniendum rigorem de iterandis confeſſionibus, quem oppoſita ſententia objiciebat, addere hic poſſumus (quod Navarrus ſupra notavit, & in c. *Fratres* num. 82.) ſæpe contingere, ut peccatum aliquod ex ignorantia culpabili committatur, & tamen quod poſtea facili negotio ex ignorantia inculpabili in confeſſione omittatur: nam eadem ignorantia, quæ nunc eſt occaſio mortaliter peccandi, in futuro tempore eſt occaſio oblivionis naturalis, ſeu inculpabilis peccati ſic commiſſi, quia peccatum ex ignorantia commiſſum difficile cognoſcitur, & poſtquam tranſactum eſt, difficilius in memoriam revocatur. Hinc ergo ſæpe contingit, ut quamvis confeſſio fuerit nulla ex ignorantia culpabili, & ideo, per ſe loquendo, repetenda: nihilominus de facto ſæpe excuſentur homines ab hac obligatione, quia in poſteriori confeſſione invincibiliter obliviſcuntur prioris defectus, & ideo validam confeſſionem faciunt ſine illa repetitione, & priora illa peccata per accidens tolluntur. Ac ſimiliter, in quolibet futuro tempore fit difficilior recordatio talis defectus, & ideo excuſatio ſemper durat, vel potius augetur. Quod ſi contingeret poſtea per aliquam occaſionem recordari illius defectus, eſſet quidem iteranda illa confeſſio, non tamen omnes poſteriores, quæ bona fide factæ ſunt.

Sed quid ſi in ipſamet confeſſione ſic negligenter inchoata homo advertat, & culpam ſuam, ac negligentiam recognoſcat? Dubium. Diſſolvitur. Communiter dici ſolet, debere hoc ipſum ſtatim confiteri, & ita ſuppleri illum defectum. Sed hoc intelligendum eſt, dummodo ipſa etiam negligentia per interrogationes confeſſoris, vel alio modo ſufficienter ſuppleatur: ideoque ſpectare oportet, an urgeat aliqua neceſſitas mortis, vel ſcandali vitandi, aut quid ſimile ad perficiendum ſacramentum: & tunc ſi juxta opportunitatem præſentem fiat, quod poteſt tam ex parte pœnitentis, quam confeſſoris, ignorantia, quæ erat culpabilis, incipiet eſſe invincibilis: ideoque rite, & recte perficietur ſacramentum. Si tamen nulla urgeat neceſſitas, regulariter differenda eſt abſolutio, ut pœnitens poſſit ſufficiens examen conſcientiæ facere, niſi confeſſor moraliter judicet ſe poſſe in præſenti diligentiam illi ſupplere.

DISPUTATIO XXIV.

De miniſtro confeſſionis in communi.

SEcunda conditio confeſſionis, quam ſupra explicare promiſimus, eſt, ut ſit legitima accuſatio: quæ reſpectiva eſt, & in hoc conſiſtit, quod fiat coram legitimo judice, qui judex eſt miniſter hujus ſacramenti: & ideo diſputatio de miniſtro in hunc locum cadit, quo cognito, manebit explicata illa conditio. Dicemus autem de miniſtro prius in communi, poſtea in particulari, & deinde de modo, quo exercere debet munus ſuum, & conſequenter de obligationibus, ſeu præceptis, quæ ad illum pertinent.

SECTIO I.

Utrum miniſter hujus ſacramenti ſit ſolus Sacerdos.

MUlti hæretici dixerunt, etiam laicum poſſe eſſe miniſtrum hujus confeſſionis, præſertim ſi juſtus ſit & bonus. Qui error ſolet tribui Waldenſibus, quia licet negaverint confeſſionem, dixerunt tamen omnes laicos eſſe ſacerdotes, & habere poteſtatem conficiendi corpus Domini, præſertim ſi juſti ſint, ut videre eſt in Prateolo, verb. Waldenſes, & verb. *Pauperes de Lugduno*. Error Waldenſium. Hunc vero errorem proprie docuit Wicleph, ut refert Waldenſis tom. 2. c. 135. & 145. & eundem excitavit Lutherus, ut patet apud Roſenſem art. 13. & alios. Hujus erroris primum fundamentũ. Fundamentum eſſe potuit, quia hi hæretici negant in hoc ſacramento dari gratiam, & veram abſolutionem a peccatis, ſed tantum eſſe quoddam nudum miniſterium, & externum ſignum adhibitum tantum ad excitandam fidem. Quod falſum fundamentum in materia de ſacramentis in genere ſatis impugnatum eſt: & ſupra in hac materia, diſp. 10. in particulari oſtendimus, habere miniſtrum hujus ſacramenti veram & ſupernaturalem poteſtatem judiciariam ad remittenda peccata in hoc ſacramento, & ſententiam ab illo latam, clave non errante, ratam & firmam eſſe in cœlis, quod etiam ſupra confirmatum eſt, cum de eſſentia, & forma hujus ſacramenti ageremus diſput. 10. & 11. Secundum Fundamentum. Alterum fundamentum hujus erroris eſſe potuit, quia negant verum ſacerdotium a Chriſto inſtitutum, ſed omnes Chriſtianos faciunt æqualis dignitatis, & poteſtatis, & ſolum requirunt, ut ab ipſa communitate Eccleſiæ deputentur ad aliquod miniſterium peragendum, ut rite & recte illud exequi poſſint. Sed hoc ex profeſſo impugnandum eſt in materia de Ordine, & in materia de Euchariſtia impugnatum eſt ex parte, oſtendendo poteſtatem conſecrandi non omni-

bus laicis eſſe communem. In materia etiam de fide, & de legibus oſtenditur eſſe in Eccleſia poteſtatem ſpiritualem, datam à Chriſto non omnibus Chriſtianis, ſed ſacerdotibus, & paſtoribus, ut conſtat ex ad Epheſ. 4. & 1. ad Cor. 2. Supra etiam impugnatus eſt ille error quantum ad hanc judiciariam poteſtatem in hoc foro, de quo agimus: & hic pauca breviter addenda ſunt.

ASSERTIO I.

Dico primo, ſolum ſacerdotem eſſe miniſtrum hujus ſacramenti. Eſt de fide definita in Concil. Florent. in literis unionis, & Tridentino ſeſſ. 14. c. 6. & can. 9. & 10. & in Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 15. ubi damnantur errores Joannis Huſſ, & Wicleph: & in Concilio Cabilonenſi 2. c. 33. & habetur in c. *Quidam dicunt:* de Pœnit. d. 1. ubi dicitur univerſam ſanctam Eccleſiam docere, ſacerdotibus eſſe confitenda peccata. Definivit etiam Leo X. in damnatione articulorum Lutheri. Fundamentum eſt, quia in miniſtro hujus ſacramenti neceſſaria eſt poteſtas clavium, quia nullus poteſt eſſe judex ſine poteſtate: hæc autem poteſtas cum ſupernaturalis ſit, ut ſupra oſtenſum eſt, non per ſe, & neceſſario convenit omnibus, ſed illis, quibus a Chriſto data eſt, ut per ſe eſt manifeſtum: ſolum ergo illi poſſunt eſſe miniſtri confeſſionis, quibus Chriſtus contulit hanc poteſtatem: contulit autem ſolis ſacerdotibus, quod ſolum probandum ſupereſt. Probatur autem ex Joan. 20. ubi ſolis Apoſtolis pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus dixit Chriſtus; *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis;* per quæ verba conceſſit prædictam poteſtatem, ut in ſuperioribus etiam oſtenſum eſt.

Objectio. Dicet quis: Unde conſtat illa verba dicta eſſe Apoſtolis in dicto ſenſu; ſæpe enim loquebatur Chriſtus Apoſtolis pro illorum perſonis, ut quando dedit poteſtatem ejiciendi dæmones, & ſanandi infirmos, &c. interdum in illis loquebatur toti Eccleſiæ, ut cum dixit; *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi:* interdum loquebatur illis, & ſucceſſoribus illorum tantum in poteſtate Epiſcopatus, ut forte cum dedit poteſtatem excommunicandi, vel quod certius eſt, cum dedit poteſtatem ordinandi ſacerdotes: unde ergo conſtat illa verba non poſſe aliquo ex dictis modis intelligi, non vero, quod ſint dicta Apoſtolis pro illis, & eorum ſucceſſoribus in dignitate ſacerdotali? Reſpondetur, ſi conjectura utendum eſt, ſufficiens ratio reddi poteſt: nam cum hæc poteſtas, & ſacramentum ad commune bonum Eccleſiæ ordinaretur, & eſſet unum ex præcipuis fundamentis ejus, ſicut Eccleſia erat perpetuo duratura, ita & hæc poteſtas: & inde conſtat illa verba non eſſe dicta Apoſtolis perſonaliter, ſed pro illis, & eorum ſucceſſoribus; qua ratione ſupra latius uſi ſumus. Deinde, quia hoc ſacramentum eſt graviſſimum judicium, non debuit cuilibet de populo committi, ſed determinatis judicibus. Et quia eſt judicium ſacrum, non niſi ſacer miniſter, ſeu conſecratus inſtitui debuit. Deinde non oportuit reſervari ſolis Epiſcopis, quia hoc ſacramentum eſt magnæ neceſſitatis, & judicium frequenter, ac communiter exercendum, & propterea recte intelliguntur illa verba non eſſe dicta Apoſtolis, ut ſimpliciter repræſentabant totam Eccleſiam, neque ut ſolum repræſentabant Epiſcopos, ſed ut ſolum repræſentabant ſacerdotes: ſicut illa verba; *Hoc facite in meam commemorationem*: quibus data eſt poteſtas conſecrandi, dicta ſunt Apoſtolis pro illis, & eorum ſucceſſoribus in dignitate ſacerdotali. Unde etiam ſumitur optima congruentia, quia poteſtas hæc abſolvendi, quæ eſt ſupra corpus Chriſti myſticum, concedi debuit iis, qui habent poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum, quia quibus competit conficere verum Chriſti corpus, debuit etiam dari poteſtas ad diſponenda membra Chriſti, ut eſſent apta ad illius corpus verum ſuſcipiendum, & propterea poteſtas hæc nulli eorum conceditur, qui in inferiori gradu conſtituitur.

Deciſio ex conjectura.

Sed, quod caput eſt, hanc veram interpretationem, & doctrinam confirmat infallibilis traditio Eccleſiæ, quæ conſtat in primis perpetua conſuetudine, cujus nullum initium cognoſcitur, neque in aliquo Concilio, neque in aliquo Pontificis decreto, quod eſt ſignum eſſe traditionem Apoſtolorum, qui ita ſenſum verborum Chriſti intellexerunt, & Eccleſiæ tradiderunt. Deinde conſtat ex veterum Patrum teſtimoniis, qui dicunt hoc ſignificaſſe Chriſtum, cum Lazarum dedit Apoſtolis ſolvendum Jo: 11. & cum illos miſit ad ſolvendum pullum, & aſinam, Matt. 21. ut ex Athanaſio Aug. & aliis ſupra citavi diſput. 1. de clavibus. Intelligunt etiam hoc indicaſſe Chriſtum Matth. 4. & Luc. 17. quando miſit Leproſos, ut ſe ſacerdotibus oſtenderent. Unde etiam intelligunt hoc fuiſſe figuratum in lege veteri; in qua judicium inter lepram & non lepram ſacerdotibus erat reſervatum. De quo videri poteſt Hieron. Matt. 18. Chryſ. lib. 3. de ſacerdotio, præſertim col. 4. ubi inter alia ait, ſacerdotes Evangelicos habere poteſtatem; *quam neque Angeli, neque Archangeli, neque terreni Principes habent*, quia ad hos omnes dictum non eſt: *Quodcunque ſolveritis*. Unde concludit, Chriſtianos omnes perſuaſos eſſe debere, ſacerdotum curationibus ſe ſubmittere oportere. Unde Leo P. Ep. 89. alias 91. c. 2. de hoc tractans, inter alia ait, ſic eſſe divinæ bonitatis præſidia ordinata: *ut indulgentia Dei niſi ſacerdotum ſupplicationibus nequeat obtineri.* Et Fabianus Papa Ep. 2. decretal. col. 4. ad finem dicit, qui mortaliter peccat, in barathrum delabi: *niſi ei ſacerdotali dignitate ſubventum fuerit.* Et Cyprian. lib. de lapſis circa finem: *Confiteantur*, inquit, *ſinguli delictum ſuum, dum ſatisfactio, & remiſſio facta per ſacerdotes, Domino grata eſt.* Et epiſt. 54. alias lib. 4. ep. 2. in fine dicit, pœnitentibus per ſacerdotem poſſe pacem concedi. Et de eadem re eſt optima tota Ep. 55. quæ alias eſt 2. lib. 1. Ambroſius etiam lib. 1. de Pœnit. jus ligandi & ſolvendi ſolis ſacerdotibus dicit eſſe datum, & munus Spiritus ſancti eſſe officium ſacerdotis; & lib. 2. c. 2. in fine: *Conceſſit hoc Chriſtus Apoſtolis, quod ab Apoſtolis ad ſacerdotes tranſmiſſum eſt.* Idem Ambroſius ſer. 10. in Pſal. 118. aliquantulum a principio; *Accepimus*, inquit, *Spiritum ſanctum, qui non ſolum noſtra peccata dimittit, ſed etiam nos facit ſacerdotes ad aliorum dimittenda peccata.* Et Auguſtinus de vera, & falſa pœnit. c. 10. & habetur in cap. *Quem pœnitet*, de Pœnit. d. 1. *Repræſentet vitam ſuam Deo per ſacerdotem, præveniat judicium Dei per confeſſionem*: & lib. 50. homil. in 50. c. 11. *Veniat ad antiſtites, per quos in Eccleſia claves miniſtrantur*. Baſilius etiam in Reg. brevior. in 288. cum interrogatus eſſet, an liceat cuilibet confiteri peccata, reſpōdet; *Neceſſario iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.* Et citat locum Actor. 16. ubi homines baptizati ſolis Apoſtolis confitebantur peccata. Et ſimili modo in Epiſt. ad Amphilochium can. 73. dicit, miniſtrum pœnitentiæ eſſe ſolum illum, qui habet poteſtatem ligandi, & ſolvendi. Denique Tertul. lib. de Pœnit. c. 9. meminit conſuetudinis antiquiſſimæ confitendi flexis genibus coram ſacerdote. Unde lib. de Præſcriptionibus hæreticorum c. 41. circa finem, graviter reprehendit hæreticos, quod omnia confundant, & laicis ſacerdotalia munia committant.

Deciſio ex uſu & conſuetudine Eccleſiæ.

Dubium deciditur. Sed contra: nam Jacobi 5. dicitur; *Confitemini alterutrum peccata veſtra*. Reſpondetur primum, non eſſe certum ibi eſſe ſermonem de ſacramentali confeſſione. Unde Beda ibi diſtinguit inter peccata mortalia, & venialia: & priora dicit eſſe confitenda ſacerdotibus, hæc vero poſſe dici coram aliis, quod non eſt verum de ſacramentali confeſſione, quia etiamſi fiat de ſolis venialibus, ſoli ſacerdoti fieri poteſt: nam quæ adduximus generaliter probant de hoc ſacramento, & de poteſtate clavium. Imo quod aliqui dicunt, confeſſionem venialium poſſe fieri laico, non per modum ſacramenti, ſed cujuſdam ſacramentalis, & per abſolutionem ejus remitti hæc peccata, ſicut per alia ſacramentalia, non habet fundamentum, ſed ſolum poteſt eſſe illa confeſſio per modum cujuſdam actus humilitatis, vel ad petendam orationem ſeu conſilium, ut ſupra etiam dictum eſt. Secundo, intelligendo illum locum, ut probabilius eſt, de confeſſione ſacramentali, ſenſus eſt homines non tantum Deo, ſed etiam hominibus debere confiteri peccata ſua, non tamen omnes deberi confiteri omnibus, ſed illis, qui ad hoc deputati ſunt, & poteſtatem habent, quod ipſe ſupponebat eſſe in Eccleſia ſatis diſtinctum, & ordinatum.

ASSERTIO II.

Dico ſecundo: Sacerdos, etiamſi malus ſit & iniquus, poteſt eſſe ſufficiens miniſter hujus ſacramenti. Eſt de fide diffinita in ſpecie in Concilio Tridentino ſeſſio. 14. canone 10. de qua videri poſſunt ſupra dicta de ſacra-

mentis

Qui contra hanc veritatem docere videantur.

mentis in genere,& ſpecialiter Chryſoſt.hom.85. in Jo: & Auguſt. tract. 5. in Joan. Et ratio eſt, quia hoc miniſterium non fundatur in ſanctitate, ſed in poteſtate a Chriſto conceſſa,quæ propter peccatum non amittitur. Contra hanc autem veritatem docere videtur Auctor imperfecti in Matt.hom.53.& Orig. tract.2. in Matth. quos conatur exponere Sixtus Senenſ. lib. *6.* Biblioth. notat.*69.*& 70.& 108. Sed revera uterque loquitur valde improprie, nec in illorum interpretatione multum immorari neceſſe eſt. Auguſtin. vero variis in locis animadverſione indiget. Nam lib. 3. de Baptiſmo c. 18.& lib.5.c.21.& lib.*6.* c.3. & lib.7. c. 51. dicit poteſtatem remittendi peccata datam eſſe Eccleſiæ prout ex juſtis & ſanctis conſtat. Sed interdum Auguſtin. non loquitur de poteſtate remittendi peccata ſacramentaliter, ſed de poteſtate impetrandi aliis remiſſionem peccatorum, vel ſi loquatur de priori poteſtate, intelligit datam eſſe ſoli Eccleſiæ, in qua vera eſt ſanctitas, non tamen ſentit ſolum eſſe hanc poteſtatem in membris ſanctis; conſtat enim alias ex Auguſtino, in Eccleſia non tantum eſſe ſanctos, ſed etiam peccatores: & ſacramenta poſſe valide ab utriſque miniſtrari. De qua re in ſuperiori tomo fuſe dictum eſt.

Explicantur in vero ſenſu.

An ex diſpenſatione, vel ob neceſſitatem poſſit hoc ſacramentum a non Sacerdote fieri.

Ratio dubitandi quoad primum.

Sed difficultas ſupereſt, an ſacerdos ſit ita neceſſarius miniſter, ut neque ob diſpenſationem, neque ob neceſſitatem poſſit ab alio ſacramentum fieri: ex utroque enim capite poteſt eſſe aliqua dubitandi ratio. Et primo, quia interdum miniſter, qui per ſe & ordinarie non ſufficit ad aliquod ſacramentum miniſtrandum, poteſt ſufficere ex diſpenſatione Pontificis, ut in ſacramento Confirmationis conſtat: ergo, licet ſacerdos ſit ordinarius miniſter hujus ſacramenti, ex diſpenſatione poterit ſufficere diaconus, præſertim cum hoc ſacramentum ſit majoris neceſſitatis quam Confirmatio. Ex alio vero capite poteſt eſſe dubitandi ratio, quia ob neceſſitatem videtur eſſe ſufficiens ratio, ut laicus poſſit confeſſionem audire, quando pœnitens eſt in extremo articulo, & non eſt copia ſacerdotis. In baptiſmo enim ita inſtitutum eſt, quia eſt ſacramentum neceſſitatis: cur ergo non etiam in hoc ſacramento, quod etiam neceſſitatis eſt? Et augetur primo difficultas ex c. *Fures*, extra de furtis, ubi præcipitur, ut fur, qui in actuali furto interficitur, careat ſepultura: & ſubditur; *Si autem presbytero, vel diacono confeſſus fuerit, communione non privetur*. Cui conſentaneus eſt locus Cypriani ſupra tractatus Epiſt. 13. alias lib. 3. epiſt. 17. ubi committit Diacono, ut in abſentia Presbyteri reconciliet pœnitentem jam animam agentem. Et confirmatur ſecundo, quia in articulo mortis, qui non poteſt confiteri ſacerdoti, tenetur confiteri laico, ut videtur docere Magiſter in 4.diſt.17. cap.5. & ibi D.Th. qu. 3. art. 3. qu.2. ad 1. ergo eſt illa vera confeſſio, & ille vere miniſter.

Ratio dubitandi quoad ſecundum.

Augetur difficultas ex c. Fures, de Furtis.

Concluſio negativa.

Dicendum tamen eſt, ſacerdotem eſſe miniſtrum ſimpliciter neceſſarium, ita ut in nulla neceſſitate, neque ex ulla diſpenſatione alius ſufficere poſſit. Eſt concluſio communis Theologorum, & de fide, quæ probanda eſt ex dictis in probatione principalis aſſertionis, & ex Concilio Trident.ſeſſ.14.can.10. ubi abſolute definit ſolum ſacerdotem poſſe eſſe miniſtrum hujus ſacramenti. Unde multo aliter loquitur, quam de miniſtro Confirmationis, vel Baptiſmi fuerat locutus. Ratio vero eſt, quia ſine poteſtate clavium nullus poteſt eſſe miniſter, ut conſtat ex ſupra dictis: quia ſine poteſtate abſolvendi nullus poteſt conficere hoc ſacramentum, nec vere proferre formam, poteſtas autem clavium fundatur in charactere ſacerdotali. Et confirmatur, quia nullus niſi ſacerdos poteſt ex diſpenſatione, vel ob neceſſitatem conficere verum Chriſti corpus; ergo ſimiliter, &c. Tandem hoc pendet præcipue ex inſtitutione Chriſti traditio autem, & uſus Eccleſiæ docet ita eſſe hoc a Chriſto inſtitutum.

Ratio differentiæ inter hoc ſacramentum, & Confirm.

Ratio vero differentiæ inter hoc ſacramentum, & Confirmationem reddi poteſt, quia in hoc ſacramento miniſter regulariter deeſſe non poteſt, neque poteſt accidere, ut communi bono Eccleſiæ, vel alicujus provinciæ ejus expediat talis diſpenſatio, quia ſacerdotes in Eccleſia ordinarie inveniuntur, ita ut in una provincia, vel civitate nunquam deſint, & in particularibus caſibus raro deficiant: & ideo non oportuit, ut in eo poſſet diſpenſatione uti. Confirmationis autem ordinarius miniſter eſt ſolus Epiſcopus, qui interdum deeſſe poteſt etiam in tota aliqua regione. Item quia ſacramentum Confirmationis ſolum Presbytero committi poteſt, qui jam habet poteſtatem in verum Chriſti corpus, & adhuc in controverſia eſt, an in charactere differat ab Epiſcopo. At vero, ſi miniſterium hujus ſacramenti committendum fuiſſet alteri, quam ſacerdoti, committeretur homini non habenti poteſtatem in verum Chriſti corpus. Quæ quidem ſunt congruentiæ. Vera autem ratio eſt Chriſti inſtitutio. Et idem dicendum eſt de baptiſmo. Eſt enim baptiſmus majoris neceſſitatis, quam hoc ſacramentum: nam hoc ſemper ſuppleri poteſt per contritionẽ, ille vero non ſaltem in parvulis: & ideo aliter eſt commiſſum ſacerdotibus miniſterium illius ſacramenti, quam iſtius. Cujus ſignum manifeſtum eſt, quia ſi extra neceſſitatem laicus baptizet, licet male faciat, tamen ſacramentum tenet: quod in hoc ſacramento nullo modo dici poteſt.

Cap. Fures, de Furtis explicatur.

Unde ad illud c. *Fures*, reſpondetur, ſenſum eſſe, ſi oſtenderit ſigna contritionis, & pœnitentiæ, non eſſe illi denegandam communionem: numerantur autem ſpecialiter Sacerdos, & Diaconus, quia a Sacerdote poteſt & abſolvi, & communicari: Diaconus vero quamvis non poſſit illum abſolvere, poteſt tamen in illo articulo, & deficiente ſacerdote, Euchariſtiæ ſacramentum miniſtrare illi, dummodo alias ſe ſufficienter diſpoſitum oſtendat. Et hoc ſignificatum eſt per illa verba; *Si Diacono confeſsus fuerit*.

Hinc vero colligit Gloſſa ibi, in extrema neceſſitate, deficiente ſacerdote, confeſſionem eſſe inferiori etiam laico faciendam. Et Panormitanus addit ibi, & poſſe, & debere. Quem modum loquendi imitati ſunt Theologi ſupra citati. Sed certum eſt talem confeſſionem non eſſe faciendam in ordine ad abſolutionem, quia ille non poteſt eſſe judex. Unde eſt certum non eſſe neceſſariam neceſſitate ſacramenti, ſeu ſalutis, cum ad ſacramentum conficiendum, vel ad gratiam obtinendam nihil conferat. Ex quo etiam aperte ſequitur, non eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti, per ſe loquendo: quia hoc præceptum conjunctum eſt cum poteſtate clavium, eſtque idem cum præcepto recipiendi hoc ſacramentum: illa autem confeſſio neque in poteſtate clavium fundatur, neque ad ſacramentum conficiendum ordinari poteſt, cum non ſit accuſatio coram legitimo judice: nullo ergo modo neceſſaria eſt. Advertere autem oportet in Conc. Conſtantienſi, in Bulla Martini V. in qua condemnantur errores Joannis Wicleph, & Joannis Huſs, inter alias interrogationes, quæ ibi proponuntur pro his, qui ſunt ſuſpecti de illa hæreſi, unam eſſe. *Utrum credant, quod Chriſtianus ultra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei, ſoli Sacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non laico, ſeu laicis quantumcunque bonis & devotis*. Ubi cum additur, *habita copia ſacerdotis idonei*, videtur indicari, in abſentia ejus eſſe neceſſarium confiteri laico. Sed hoc argumentum a contrario ſenſu nullius eſt momenti, in materia præſertim doctrinali: ibi ergo ſolum proponitur interrogatio de eo, quod ad finem pertinet: aliud vero quod ſpectat ad Theologicam quæſtionem, proponendum non fuit, nec propterea aliquid circa id definitur, aut inſinuatur.

Certum ergo eſt, confeſſionem laico faciendam, nec ſacramentalem, nec neceſſariam eſſe. Imo addit Scotus d.14.qu.4. neque conſulendam eſſe talem confeſſionem, quia homo ſe infamat ſine cauſa. Et d.17.ar.3. dicit regulariter non eſſe utilem, ac denique dubitat, an licita ſit. Idemque fere ſentit Soto d. 18. qu.4. art.1. Contrarium vero ſentit Alexand. Alenſ.q.4.p.qu.78.memb.1.ar.1. quem ſequuntur Bonav. & Paludan. d.17. & ſumitur ex Auguſt. de vera & falſa pœnit.c.10. Sed neutrum cenſeo poſſe ſimpliciter affirmari, ſed conſiderandas eſſe circumſtantias rerum, & perſonarum. Nam ſi perſona indigeat conſilio, & auxilio, & alia ſit prudens, a quo poſſit utilitas & ſecretum ſine alio gravi detrimento ſperari, optimum erit hoc medio uti: nam illa qualiſcunque infamia majori ſpirituali utilitate compenſatur, & in reliquo, homo poteſt cedere juri ſuo. Si autem illæ circumſtantiæ non concurrant, melius erit ſoli Deo confiteri, ut recte Navarr. in c.1. de Pœnit. d.*6.* n.72.

SECTIO II.

Vtrum omnis ſacerdos, vel ſolus ille, qui poteſtatem habet juriſdictionis, poſſit eſſe miniſter hujus ſacramenti.

De Poteſtate ordinis ſupra Corpus Chriſti myſticum, & de poteſtate juriſdictionis dixi nonnulla ſupra, ſecunda parte hujus materiæ, diſp. 16. ſect. 1. quæ hic repetenda non ſunt, ſed ſupponenda. Præſertim oportet, ut in ſignificatione nominum conveniamus, ne forte de nominibus, aut in ambiguo laboremus. Quidam enim ipſam poteſtatem ordinis in Corpus Chriſti myſticum, juriſdictionem appellant, ut Abulenſis in ſuo Defenſorio part. 2. c. 62. & nonnulli alii, ut ibi vidimus: quia illa revera eſt poteſtas judiciaria ad ligandum, & ſolvendum in hoc foro: omnis autem poteſtas judiciaria videtur eſſe juriſdictio, quia eſt poteſtas ad dicendum jus. Ego vero hanc appello poteſtatem ordinis cum communi modo loquendi antiquorum Theologorum, imo & Conciliorũ, quia per ipſam conſecrationem & ordinationem ſacerdotis datur, & immutabilis, ac indelebilis eſt: & præter illam datur propria poteſtas juriſdictionis, per quam unus alteri ſubditur in hoc foro, quod non fit per ſolam poteſtatem ordinis, ut ex dictis in citato loco conſtat.

Poteſtas ordinis.

Suppoſita ergo ſignificatione nominum, hæretici ſicut non agnoſcunt hoc ſacramentum eſſe verum judicium, ita etiam totum hoc genus juriſdictionis contemnunt. Veruntamen eos omittamus: nam eorum fundamentum ſatis impugnatum eſt, & juriſdictio in hoc foro ſatis eſt in ſuperioribus demonſtrata, & ex dicendis etiam conſtabit.

Error hæreticorũ.

Inter Catholicos autem quidam dixerunt, omnes ſacerdotes ex vi ſuæ ordinationis, & divini juris eſſe ſufficientes miniſtros hujus ſacramenti, ita ut, quamvis poſſit Eccleſia prohibere aliquibus ſacerdotibus, ne hoc ſacramentum miniſtrent, non tamen poſſit efficere, quin eorum abſolutio ſit valida, quantum eſt ex parte illorum, ſi ex parte pœnitentis omnia neceſſaria concurrant. Quod ideo dicitur, quia in hoc ſacramento, ex defectu diſpoſitionis pœnitentis fieri poteſt, ut ſit invalidum, ut ſupra dictum eſt: & ideo ſi pœnitens ſcienter confiteatur ſacerdoti ab Eccleſia prohibito, graviter peccat, & indiſpoſitus accedit, & ex hac parte nullum fit ſacramentum: ſi autem accederet bona fide, & cum debita diſpoſitione, ſacramentum eſſet validum. Hanc ſententiam tenuit Armacanus lib. 11. de Quæſtionibus Armenorum a principio, per nonnulla capita. In quam etiam inclinat Almain. in 4. d. 18. qu. unica, neque improbabilem reputat Durandus d. 19. q. 2.

Quæſtio. 1. Sentent.

Fundamentum præcipuum ſumitur ex verbis inſtitutionis, *Accipite Spiritum ſanctum*. Nam ex vi illorum conſtituti ſunt miniſtri ſufficientes hujus ſacramenti, quos non poteſt Eccleſia mutare, neque eorum actum irritare, magis quam in aliis ſacramentis. Præter hoc autem adduntur conjecturæ ſumptæ ex aliquibus, in quibus poteſtas ad conficiendum hoc ſacramentum ita eſt communis omnibus ſacerdotibus, ut non poſſit per Eccleſiam auferri, ut in articulo mortis, & circa peccata venialia. Solet etiam argumentum ſumi ex confeſſionibus Pontificis, vel Epiſcoporum. Sed de his caſibus dicemus infra in propriis locis, parum enim ad præſentem faciunt. Principale autem fundamentum ſupra ſolutum eſt, cum de poteſtate remittendi peccata diſputaremus, ubi late oſtendimus ipſum falſum eſſe, & ſententiam hanc jam hoc tempore eſſe erroneam.

2. Sent.

Alii tandem diſtinctione uſi ſunt, ut refert Medin. Cord. de Confeſs. q. de Confeſſione, non neceſſitate, ſed voluntate facta. Nam in confeſſione voluntaria, quæ non eſt ex præcepto, dixerunt, quemlibet ſacerdotem, etiamſi juriſdictionem non habeat, poſſe eſſe miniſtrum, in ea vero confeſſione, quæ fit ex neceſſitate præcepti, ajebant, non quemlibet ſacerdotem, ſed illum tantum, qui juriſdictionem habet, poſſe eſſe miniſtrum, ac ſi hæc neceſſitas orta ſit ex cap. *Omnis utriuſque ſexus*, præcipiente confeſſionem annuam fieri proprio ſacerdoti.

3. Sententia reprobatur.

Hæc vero ſententia non eſt minus falſa, quam præcedens: quia neceſſitas juriſdictionis in miniſtro hujus ſacramenti non eſt ex præcepto Eccleſiæ, ſed ex intrinſeca ratione, & inſtitutione hujus ſacramenti per modum judicii, ut mox explicabimus. Item, quia alias, quamvis in confeſſione ex præcepto eſſet neceſſaria juriſdictio, ut licite miniſtraretur ſacramentum; non tamen eſſet per ſe neceſſaria ad valorem ejus, quia ſolum præceptum Eccleſiæ ad hoc non ſufficit. Tandem confeſſio de peccatis mortalibus (de qua præcipue agimus) licet interdum fiat voluntarie quoad temporis circumſtantiam; tamen per illam ſemper impletur præceptum divinum confeſſionis quoad ſubſtantiam ejus: præceptum autem divinum obligat ad confitendum omnia peccata Eccleſiaſticis judicibus & Paſtoribus, a qua obligatione homo liber manet per illam confeſſionem voluntariam: ergo idem miniſter in ea requiritur, quando eſt de mortalibus prius non confeſſis: nam ſi ſit de venialibus, ſeu materia non neceſſaria, hæc ratio non ita urget. Prior tamen etiam de illa procedit, ut latius inferius dicemus.

Quæſtionis reſolutio.

Dicendum ergo eſt, per ſe loquendo non omnes Eccleſiæ ſacerdotes eſſe ſufficientes miniſtros ad conficiendum valide hoc ſacramentum circa materiam neceſſariam ejus, idque non tantum per accidens ob indiſpoſitionem pœnitentis, ſed per ſe ob defectum alicujus rei neceſſariæ ex parte ipſius miniſtri. Hæc aſſertio eſt communis Theologorum, D. Thomæ in 4. d. 17. q. 3. art. 3. qu. 4. & d. 19. qu. 1. art. 3. qu. 1. Paludan. d. 17. qu. 3. art. 1. & d. 19. qu. 3. art. 3. ubi etiam Capreolus, Gabr. Scotus, & Major q. 1. Bonav. art. 2. q. 2. Richard. art. 1. q. 3. Soto d. 18. q. 4. art. 2. & d. 20. qu. 1. art. 5. Ledeſma 2. part. 4. quæſt. 32. art. 1. Cano dict. Relect. de Pœnit. part. 5. Petrus Soto lect. 5. de Confeſſione, Medina Cod. de Confeſsio. qu. 39. Conſentiunt enim Cajetan. tom. 1. Opuſcul. tractat. 7. & Navarrus in Summa c. 27. n. 259. & in cap. *Placuit*, de Pœnitent. diſt. 6. in principio, num. 48. & 53. & Angelus verb. *Confeſſio* num. 4. & Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. quæſt. 1. & 2. & Antoninus 2. part. titul. 17. cap. 4. caſu 3. Sumiturque ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii, clarius ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 7. dicente, nullius momenti eſſe abſolutionem a ſacerdote datam, *qui neque ordinariam, neque delegatam juriſdictionem habet*. In quibus verbis Concilium unum ſupponit, ſcilicet poſſe aliquos ſacerdotes carere omni juriſdictione in hoc foro, & aliud docet, ſcilicet, abſolutionem ab eis datam nullius momenti eſſe, & conſequenter eſſe per ſe nullam ex impotentia abſolventis, nam ſi ex hoc capite, ac per ſe poſſet eſſe valida circa pœnitentem recte diſpoſitum, non poſſet talis abſolutio per ſe dici nullius momenti. Atque hanc dicit Concilium eſſe Apoſtolicam traditionem, quæ confirmari poteſt ex Damaſo Papa in Epiſt. 4. Decretali, & ex Concilio Hiſpalenſi 2. c. 7. dicentibus, presbyterum non poſſe reconciliare pœnitentem ſine licentia Epiſcopi: & loquuntur clare de reconciliatione ſacramentali. Et hoc ipſum confirmat capitulum, *Omnis utriuſque ſexus*, dicens, alienum ſacerdotem ſine licentia proprii non poſſe ſolvere, vel ligare. Idem ſumitur ex c. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſion. in ſexto, ubi dicitur, nulla conſuetudine poſſe præſcribi, ut aliquis ſibi confeſſorem eligat ſine licentia ſui Prælati: nam ſi quilibet ſacerdos ex vi juris divini eſſet ſufficiens miniſter hujus ſacramenti, & prohibitio Eccleſiæ ſolum faceret illicitam hujuſmodi electionem confeſſoris ſine licentia Prælati, conſuetudo poſſet contra illam prohibitionem prævalere: nam poteſt legem humanam revocare.

Ratio a prioris hujus veritatis eſt, quam Concilia tetigerunt, quia de eſſentia hujus ſacramenti, & de neceſſitate ex parte miniſtri eſt, ut habeat juriſdictionem: ſed non omnis ſacerdos habet juriſdictionem: ergo non omnis ſacerdos eſt ſufficiens miniſter. Major patet, quia hoc ſacramentum eſſentialiter eſt judicium: ergo miniſter ejus neceſſario requirit omnia, quæ ſunt de ratione veri judicii: de ratione autẽ judicis eſt, ut habeat juriſdictionem. Quia nemo poteſt ſententiam ferre, ſeu jus dicere in non ſubditum, ut Conc. Trid. dixit: nemo etiam poteſt ligare, aut pœnam imponere ad vindicandum delictum, niſi qui juriſdictionem habet: utrumque autem facit miniſter in hoc ſacramento. Major vero ſupponitur tanquam clara in dictis Conciliis, & ex illa partitione juriſdictionis, quam inſinuant, probationẽ ejus indicant.

Ratio veritatis a priori.

Partitio eſt, quia omnis juriſdictio, aut ordinaria eſt, aut delegata: quæ in materia de judiciis per ſe ſatis nota eſt, & in ſequenti libro de cenſuris a nobis fuſius tractabitur. Nunc breviter exponitur: nam juriſdictionem ordinariam dicitur habere is, qui ex vi proprii muneris & offi-

Juriſdictio ordinaria.

& officii eſt ſuperior alteri,& in præſenti materia dicuntur illam habere,qui ex officio ſunt Paſtores animarum, qui propterea etiam poſſunt hanc juriſdictionem aliis committere.Unde illi dicuntur habere hanc juriſdictionem delegatam, qui ſolum habent illam ex commiſſione, ac propterea per ſe non poſſunt eam aliis ſubdelegare.Eſt ergo illa partitio adæquata,cum membra ejus immediatam oppoſitionem, ſeu contradictionem includant.Atque hinc facile probatur major propoſitio, quia manifeſtum eſt non omnes ſacerdotes ita eſſe animarum paſtores, ut ex officio juriſdictionem ordinariam habeant. Notum eſt etiam, non omnes ſacerdotes, qui paſtores non ſunt,habere juriſdictionem ab ipſis Paſtoribus commiſſam.Quæ omnia latius confirmari poſſunt ex dictis ſupra de poteſtate juriſdictionis. Eſt autem hic advertendum, propter opiniones ibi tractatas, quod licet Catholici Doctores inter ſe diſputent, an ſacerdotes habeant juriſdictionem a Chriſto, vel ab Eccleſia, omnes tamen,excepto Armacano,in hoc conveniunt,quod non omnes ſacerdotes poſſunt valide miniſtrare hoc ſacramentum,& conſequenter,quod deeſt aliquibus juriſdictio,vel aliquod ejus complementum,quidquid illud ſit: quod ad præſentem quæſtionem ſatis eſt, alia vero controverſia ſatis ibi diſputata eſt.

Iuriſdictio delegata. *Advertendum primo.*

Corollar. Unde ex hac reſolutione colligitur,valorem hujus ſacramenti ex parte miniſtri pendere ex aliqua conceſſione,vel prohibitione Eccleſiæ,quod eſt ſingulare huic ſacramento inter cætera. Nam in aliis quantumvis Eccleſia removeat miniſtrum a ſacro miniſterio alicujus ſacramenti, nihilominus ſacramentum ab illo datum validum eſt,licet ille peccet miniſtrando,quia nulla conditio ſublata fuit neceſſaria ad ſacramentum,licet uſus fuerit prohibitus: in hoc autem ſacramento, ſi Eccleſia non concedat,vel auferat juriſdictionem,& hoc modo prohibeat miniſterium,non ſolum peccat ſacerdos, qui tentat abſolvere: ſed etiam nihil facit, ut aperte docuit Concil. Tridentinum. Et ratio eſt, quia illa non eſt tantum prohibitio,ſed etiam ablatio alicujus conditionis, ſeu poteſtatis neceſſariæ in miniſtro ad valorem talis actus,quam poteſtatem nos diximus eſſe juriſdictionem, quia hæc revera eſt moralis poteſtas neceſſaria, & quæ per homines dari,vel auferri poteſt,& quidquid aliud fingitur,aut ſine fundamento eſt, aut revera non eſt aliud, ſed idem, alio nomine, præter communem uſum Eccleſiæ,& Conciliorum,nominatum, ut in citata diſputatione ſatis declaratum,& probatum eſt. Neque hinc ſequitur Eccleſiam mutare aliquid ſubſtantiale in miniſterio hujus ſacramenti:quia requiſita ad valorem hujus ſacramenti ex inſtitutione Chriſti ſemper eadem ſunt, & illis concurrentibus, non poteſt Eccleſia impedire, quominus ſacramentum validum ſit,neque etiam quod ſine illis fiat,poteſt tamen facere, ut hic homo habeat, vel non habeat omnia neceſſaria ex inſtitutione Chriſti ad conficiendum hoc ſacramentum. Nam unum ex his requiſitis eſt, quod juriſdictionem,& ſubditum habeat, quod pendet ex conceſſione,vel ablatione Eccleſiæ,de qua re dixi plura in ſuperiori to. tractando de ſacramentis in genere.

Advertendum ultimo. Ultimo advertendum eſt, aſſertionem poſitam limitatam a nobis fuiſſe ad *materiam neceſſariam* hujus ſacramenti, quæ eſt peccatum mortale nunquam confeſſum,& *per ſe loquendo*. Et hoc poſterius additum eſt ad excludendum caſum extremæ neceſſitatis, in quo quilibet ſacerdos poteſt eſſe miniſter modo infra explicando. Illud vero prius poſitum eſt propter peccata venialia, vel mortalia jam ſemel rite confeſſa: nam ab utriſque poteſt abſolvere quilibet ſacerdos,præſertim ab Eccleſia toleratus, ſi de illis ſolis fiat confeſſio. In quo tamen advertendum eſt,duabus de cauſis poſſe intelligi,quemlibet ſacerdotem eſſe ſufficientem miniſtrum in confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus peccatis.Prima eſt,quia ad abſolvendum in tali cauſa non requiritur propria juriſdictio,ſed ſufficit voluntaria ſubjectio pœnitentis. Secunda eſt,quia,licet requiratur juriſdictio,omnes ſacerdotes illam habent. Priorem cauſam videtur approbare Cajetanus Tomo 1. Opuſc. tract. 7. quod ipſe nulla ratione probat: & aliunde repugnat definitioni Concilior.Lateranenſ. & Florent. & præcipue Tridentini, quod miniſter hujus ſacramenti debet habere juriſdictionem ordinariam,vel delegatam,alioqui nullius momenti erit abſolutio ejus. Quæ definitio generalis eſt, ſine ulla exceptione; ergo verum habet in omni confeſſione, in quacunque neceſſitate, & ex quacunque materia fiat. Ratio etiam ſupra facta generaliter hoc convincit: nam etiamſi confeſſio fiat de ſolis venialibus,ſacramentum hoc perfici debet per modum veri judicii;ergo etiam in illo eſt neceſſaria ſimpliciter juriſdictio,quæ non eſt tantum conditio requiſita ex parte materiæ,ut Cajetan.ait,ſed etiam ex parte ipſius miniſtri, non minus in hac confeſſione, quam in aliis,quia nulla aſſignatur differentiæ ratio,nec Concilia in hoc aliter loquuntur, nec minus peccata venialia remittuntur & judicantur poteſtate divina, ſeu manante ex Chriſti inſtitutione, quam cætera. Imo talis juriſdictio non utcunq; eſt conditio neceſſaria, ſed etiam dici poteſt principium per ſe morale talis actionis: nam, licet abſolutio, ut eſt actus efficaciter ſanctificans hominem, ſit per ſe a poteſtate ordinis, tamen ut eſt juridica prolatio ſententiæ,eſt per ſe a poteſtate juriſdictionis:&, quia non poteſt rite exerceri, niſi utramque habeat,ideo neceſſe eſt,ut ab utraq; poteſtate procedat.Eſt ergo hoc in univerſum verum,& ſine ulla exceptione,quod exiſtimo certum ex prædicta Conciliorum doctrina, & ratione. Exceptio ergo, & limitatio in regula, poſita eſt propter aliam rationem,ſcilicet,quia circa venialia peccata omnibus data eſt juriſdictio, & idem eſt circa mortalia in extrema neceſſitate: unde autem ſit talis juriſdictio, & quomodo conſtet, ſuo loco videbimus.

DISPUTATIO XXV.

De Miniſtro hujus ſacramenti ex ordinaria poteſtate.

Miniſtri quantum ad poteſtatem ordinis æquales ſunt.

Miniſtri hujus ſacramenti, quantum ſpectat ad poteſtatem ordinis,æquales ſunt: nam, licet poſſit ab Epiſcopis miniſtrari, illa excellentior poteſtas Epiſcopi per accidens eſt ad hoc miniſterium: unde modus etiam recipiendi hanc poteſtatem idem eſt in omnibus ſacerdotibus, & ideo de hac poteſtate nihil ſupereſt in hac materia dicendum, ſed reliqua pertinent ad materiam de ordine. Poteſtas autem juriſdictionis quia regulariter ab homine manat, & non datur per aliquid intrinſecum, ſed per extrinſecam conceſſionem, & augeri poteſt, & minui, & variis modis concedi, quos oportet declarare. Supponendi autem ſunt illi duo modi inſinuati in Conciliis ſupra citatis,habendi, ſcilicet, hanc juriſdictionem, vel ordinariam, vel delegatam, de quibus quomodo differant, jam ſatis dictum eſt, de utroque ergo in particulari eſt dicendum. Et in hac diſputatione dicemus de miniſtro ordinario, & conſequenter de proprio ſacerdote ſingulorum fidelium: in ſequenti vero de miniſtris delegatis.

SECTIO I.

Qui ſint miniſtri ordinarii hujus ſacramenti reſpectu omnium, & ſingulorum fidelium.

Tres ſunt ordines miniſtrorum. Primus.

Tres ſunt ordines in Eccleſia horum miniſtrorum, ad quos omnes alii reducuntur, qui numerari ſolent.In primo & ſupremo ordine eſt ſolus Summus Pontifex,qui habet juriſdictionem hanc ordinariam & eminentiorem omnibus aliis: primo in hoc, quod habet illam immediate a Chriſto Dom. nam, licet eligatur ab hominibus, tamen neque ipſi, nec univerſa Eccleſia dat illis juriſdictionem,ſed ipſi deſignant perſonam,& Chriſtus immediate munus confert, de quo alibi diſputandum eſt, & videri poteſt Nicolaus Papa in c. *In nomine Domini*. d.23. Secundo in hoc,quod habet hanc juriſdictionem independentem ab alio, quin potius omnis alia pendet ab ipſo. Tertio quod habet illam univerſaliſſimam quoad loca, perſonas, & culpas, & quoad modum utendi illa,vel per ſe immediate,vel per alios,ſeu concedendo eam aliis,prout voluerit,vel oportuerit.Quæ omnia fundantur in verbo Chriſti, Joan. 21. *Paſce oves meas:* & videri poſſunt cap. ult. & pen. 9. qu. 3. & cap. *Cuncta per modum*, de majorit.& obed. & D.Th.Opuſc. 1.c.32. & Opuſc.19.c.4. & alia quæ tractari ſolent 2.2. qu. 1. art. 10. Et ad hunc ordinem reducuntur Summus Pœnitentiarius Pontificis, Legatus a latere, & ſi qui alii excellentiori modo illam participant.

Secundus ordo. In ſecundo ordine ſunt Epiſcopi, de quibus dubitari ſolet: an habeant juriſdictionem hanc humano, vel divino

An Epiſcopi habeant juriſdictionem humano, vel divino jure. 1. Sententia.

no jure. Quæ quæſtio præcipue tractari ſolet de juriſdictione Eccleſiaſtica pertinente ad forum contentioſum, ſed eſt eadem ratio utriuſque, & ideo in materia de Cenſuris, Deo dante, tractabitur. Nunc breviter attingam opiniones, & auctores, & quid a nobis tenendum ſit quantum neceſſarium eſt ad ea, quę poſtea dicemus de caſuum reſervatione. Quidam ergo ſimpliciter dicunt, Epiſcopos habere juriſdictionem jure divino. Major in 4. d. 17. qu. 7. Inſinuat Soto in 4. d. 18. qu. 4. ar. 2. expreſſius d. 21. ar. 4. & diſp. 24. qu. 2. ar. 2. & lib. 1. de Juſtitia qu. 1. ar. 4. Petrus Soto lect. 5. de Confeſs. Victor. Relect. 2. de Poteſtate Eccleſ. qu. 2. Caſtro lib. 2. de Juſta hæret. punit. c. 24. & lib. de hæreſ. verb. *Epiſcopatus*.

Contrariam ſententiam tenet D. Th. 2. 2. qu. 39. ar. 3. & in 4. d. 19. qu. 1. ar. 3. & d. 20. qu. 1. ar. 4. qu. 3. ubi Soto quæſt. 1. art. 2. in fine 4. concluſ. hoc ſentire videtur, niſi aliud intelligat per auctoritatem Epiſcopi, de qua ibi loquitur, aliud per juriſdictionem, de qua agit in aliis locis. Latius tenet hoc Cajet. Tom. 1. Opuſc. tract. 1. c. 2. Turrecrem. in Sum. de Eccleſ. lib. 2. c. 54. Jacobat. lib. 10. de Conciliis, art. 7. Medin. Cod. de Confeſſ. qu. 39. Corduba lib. 4. de Poteſtate Papæ qu. 14. Covar. in reg. *Peccatum*, 2. p. §. 9. n. 6. & ſequ. ubi plures alios refert auctores. Et ex Scholaſticis antiquis in hanc partem inclinant Gabr. lect. 43. in Canon. Pal. in 4. diſt. 17. qu. 2. & Durand. ibi. qu. 2. Henric. quodlib. 9. qu. 22. Atque hanc ſententiam, abſolute loquendo, veram cenſeo: quanquam ſi accurate diſtinguantur ea, quæ in hac materia certa ſunt, vix poſſit in re eſſe diſſenſio, ſed in modo loquendi.

Quinque certa proponuntur.

Primum, Epiſcopalis dignitas a jure divino eſt introducta.

Quinque autem vel ſex ſunt in hac materia certa. Primum eſt, Epiſcopalem dignitatem ab ipſo Chriſto fuiſſe inſtitutam, atque adeo divino jure eſſe introductam, & non ab hominibus. Hoc in materia de Ordine ex profeſſo probandum eſt, nunc ſufficiat definitio Concil. Trident. ſeſſ. 23. can. 6. & 7. Et a poſteriore declaratur, quia Epiſcopus eſt neceſſarius miniſter aliquorum ſacramentorum: conſtat autem ſicut ſacramenta ſunt a ſolo Chriſto inſtituta, ita etiam miniſtros eorum. Simile argumentum eſt, quia juxta probabilem ſententiam ipſa conſecratio Epiſcopi eſt verum ſacramentum, vel pars ſacramenti Ordinis: fuit ergo a Chriſto Dom. inſtituta. Et ita in hoc ſenſu certum eſt hanc dignitatem Epiſcopalem eſſe de jure divino: quia licet per hominem tanquam per miniſtrum ſacramentorum conferatur, tamen & ipſum ſacramentum, & miniſter ejus, & effectus illius eſt certus & determinatus, & immutabilis ex inſtitutione divina, ſicut character Baptiſmi, ſeu Confirmationis, & alii effectus ſacramentorum.

Secundũ. Juriſdictio ſpiritualis non eſt conjũcta cum dignitate Epiſcopali.

Secundo eſt certum, nullam juriſdictionem ſpiritualem, præſertim ad forum pœnitentiæ pertinentem, eſſe neceſſario conjunctam cum dignitate ſeu poteſtate ordinis Epiſcopalis, quod Caſtro ſupra non ſatis advertiſſe videtur. Soto etiam dicto lib. 10. de Juſtitia, multa congerit, quæ videntur niti in contrario fundamento: quo deſtructo, omnia illa ruunt. Declaratur autem, & probatur. Duobus enim modis hoc intelligi poteſt: primo, ut nulla ſit in Epiſcopo juriſdictio, quæ neceſſario requirat Epiſcopalem conſecrationem: ſecundo è contrario, ut Epiſcopalis conſecratio nullam ſecum neceſſario afferat juriſdictionem: & utrumque verum eſt. Primum patet ex uſu Eccleſiæ, quia omnis actus juriſdictionis, qui poteſt per Epiſcopum exerceri, committitur interdum presbytero, & multi ſunt Abbates, aut Archidiaconi habentes interdum juriſdictionem Epiſcopalem. Et de juriſdictione præſertim in hoc foro pœnitentiæ, eſt res certiſſima, quia abſolutio a quocunque peccato exerceri poteſt per presbyterum, ſi juriſdictio conferatur, cujus ſine dubio capax eſt. Secundum etiam facile patet, quia ſicut dantur aliqui ſacerdotes ſimplices, & non habentes juriſdictionem, ex quo ſupra intulimus ſacerdotes non habere juriſdictionem ex vi ordinationis ſuæ, ita dantur aliqui ſimplices Epiſcopi, qui nullam habent juriſdictionem, quia nullam Eccleſiam habent ſibi commiſſam, neque ſunt ordinarii Paſtores alicujus diœceſis. Interdum etiam aliqui, qui habuerunt Epiſcopatum, & juriſdictionem, illam renunciant conſentiente Pontifice, & poſtea manent ſine juriſdictione ulla, ita ut ſi vellent abſolvere ex vi ſolius poteſtatis, quam per ordinationem, vel conſecrationem habent, nihil efficerent: ſignum ergo evidens eſt, illos non habere juriſdictionem ullam ex vi conſecrationis ſuæ.

Tertium. Juriſdictio Epiſcopalis ſaltem in communi a Chriſto fuit inſtituta.

Tertio certum eſt, juriſdictionem Epiſcopalem, ut ordinariam, & ex officio ſaltem in communi eſſe a Chriſto Domino inſtitutam, & præceptam, id eſt, inſtituit Chriſtus Dominus, ut Petrus, & ſucceſſores ejus Eccleſiam per Epiſcopos gubernarent, eoſque in partem ſolicitudinis aſſumerent. Quod dupliciter poteſt intelligi: uno modo, ut Epiſcopi ſint veluti Vicarii & delegati Summi Pontificis: & hic modus non eſt ſufficiens, aliter enim gubernat Papa univerſalem Eccleſiam per Epiſcopos, quam gubernet proprium & particularem Epiſcopatum Romanum per Vicarium ſuum: quia Vicarius non habet proprium titulum, & quaſi proprietatem talis Epiſcopatus: unde nec per ſe eſt proprius Paſtor ejus. Secus vero ſe habent Epiſcopi in propriis Epiſcopatibus: cujus ſignum a poſteriori eſt, quia mortuo Pontifice, Vicarius ejus in Epiſcopatu Romano, ſtatim perdit jus ſuum, quia pendebat omnino ab eo, cujus erat Vicarius: reliqui autem Epiſcopi manent ſicut antea, quia jure proprio poſſident jus illud, & ſuo modo ſunt Domini illius. Hoc ergo ſecundo modo intelligo gubernationem Eccleſiæ per Epiſcopos eſſe de jure divino.

Quæ videtur eſſe ſententia Innoc. III. in c. 2. extra de Tranſlatione Epiſcoporum: ubi dicit vinculum ſpiritualis diſpenſationis inter Epiſcopum & Eccleſiam ſuam eſſe de jure divino. Et idem ſentiunt Pius P. 1. in Epiſt. 1. & Cornelius P. in Epiſt. 2. qui dicunt, Deum poſuiſſe Epiſcopos, ut eſſent veluti oculi Eccleſiæ ſuæ. Nec eſt alienus ab hac ſententia Dionyſ. de Cęleſti Hierarch. c. 5. & 6. Magis eam ſignificat Cyprian. epiſt. 95. & Bernard. lib. 3. de Conſiderat. ad Eugen. & D. Thom. multa congerit, quæ illam confirmant, Opuſc. 19. c. 4. Et colligitur ſatis ex verbis Pauli ad Eph. 4. & 1. ad Cor. 12. ubi dicit poſuiſſe Chriſtum in Eccleſia *Paſtores*: per quos Hieron. & cæteri expoſitores, Epiſcopos intelligunt: eſt autem de ratione proprii & perfecti Paſtoris, ut habeat proprias oves: nam qui tantum gubernat alienas, potius mercenarius dicitur, quam paſtor, ut colligitur ex Joan. 10. Poſuit ergo Chriſtus in Eccleſia Epiſcopos, ut eſſent proprii animarum paſtores, ad quos veluti jure ſuo, & quaſi ex proprio munere pertineret cura ovium. Quod etiam indicatur Act. 20. in illis verbis; *Poſuit vos Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*.

Argumentum a conſuetudine, & traditione Eccleſiæ.

Præterea conſuetudo & traditio Eccleſiæ hoc confirmat: ſtatim enim ab initio Apoſtoli creabant proprios Epiſcopos Eccleſiarum, & Jacobum ſtatim præfecerunt Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, ut eſſet ordinarius illius Epiſcopus: & idem fecerunt in Eccleſia Epheſina, Antiochena, & aliis, ut conſtat ex hiſtoriis, & nonnulla ex Actibus, & ex Pauli Epiſtolis. Et ex modo quo hæc fecerunt, ſatis colligitur non fuiſſe hoc novum conſilium, vel inſtitutionem eorum, ſed ita a Chriſto D. accepiſſe. Unde ſine dubio non poſſet tota Eccleſia hunc modum regiminis mutare, ut omnes etiam auctores fatentur. Et ratio breviter eſt, quia Chriſtus D. inſtituit perfectam monarchiam in Eccleſia: ad perfectionem autem monarchiæ, & bonum animarum neceſſarium fuit, ut in tota Eccleſia non tantum unus Monarcha, ſed etiam ut ſub illo eſſent alii veluti Principes Eccleſiæ, ipſi ſupremo Principi ſubordinati; ergo hoc totum Chriſtus inſtituit. Minor declaratur, tum quia monarchia, ut ſit perfecta, debet habere aliquid admiſtum Ariſtocratiæ, quia oportet, ut in Rep. ſint varii Principes ſub uno primo, qui ſint veluti fundamenta, & nervi ejus: tum etiam, quia in Rep. Chriſtiana erat hoc maxime neceſſarium: nam eſt ampliſſima, & univerſaliſſima, & ejus regimen eſt ſpirituale, & internum, quod non fit exacte, niſi per proprios paſtores, & Principes Eccleſiæ.

Quartum. Cum Epiſcopali munere intrinſece eſt conjũcta ordinaria juriſdictio.

Quarto eſt certum, cum Epiſcopali munere intrinſece, & quaſi ex natura rei eſſe conjunctam juriſdictionem ordinariam in hoc foro. Atque hoc modo non ſolum divinum jus poſitivum, ſed etiam naturale (quantum in hac materia eſſe poteſt) dictat, ut qui conſtituitur Epiſcopus, juriſdictionẽ hanc ordinariam habeat in eos, quorum ſit Epiſcopus, quia talis juriſdictio eſt de intrinſeca ratione talis muneris. Eſt enim Epiſcopus ex vi ſui officii paſtor animarum, & gubernator in ſpiritualibus, & magis in his, quæ pertinent ad internum bonum animæ, quam ad externum; ergo tali muneri intrinſeca eſt hæc juriſdictio.

Quinto

Quintum. Epiſcopi habent E-piſcopale munus per Summum Pontificē.

Quintò nihilominus certum eſſe exiſtimo omnes Epiſcopos Eccleſiæ habentes Epiſcopale, & paſtorale munus, habere illud per Summum Pontificem, ſeu dependenter ab illo. Quod variis modis explicatur, & probatur. Primo, quia omnes recipiunt hoc munus media auctoritate, & conſenſu Pontificis, quod docet aperte Leo P. Ep. 87. alias 89. & habetur in c. *Ita Dominus* 19. d. Et idem habet Innoc. I. in Ep. 26. ſeu 91. inter Ep. Aug. & habetur in c. *Quoties* 24. qu. 1. ubi multa ſunt, quæ in hanc ſententiam colligi poſſunt: & ex Calixto P. ep. 2. cap. 23. qui omnes dicunt, ab auctoritate ſeu poteſtate Apoſtolicę ſedis manaſſe poteſtatem ad alios Epiſcopos. Et ex uſu Eccleſiæ hoc ſatis conſtat: ſolet enim Summus Pontifex creare Epiſcopos, & dicit ſe illis conferre miniſterium talis Eccleſiæ in temporalibus, & in ſpiritualibus. Et quamvis non eodem modo in univerſa Eccleſia faciat, quia in quibuſdam regionibus, pręſertim Europæ, id ſolet facere immediate per ſe ipſum, in aliis vero non ita, tamen, ut ex hiſtoriis conſtat, vel per ſe, vel per Patriarchas, aut Legatos ſuos, ſemper aliquo modo hoc pręſtitit, quia revera pertinet ad officium univerſalis paſtoris, & ad perfectionem Monarchiæ Eccleſiaſticæ. Secundo pendent alii Epiſcopi a Summo Pontifice in determinatione ſeu diviſione diœceſiū: nam hæc diviſio non eſt jure divino facta, ut per ſe patet; ergo per hominem; ergo maxime pertinet ad ſummum Pontificem unicuique aſſignare proprium terminum: unde interdum poteſt coarctare, interdum augere, vel dividere territorium, ut latius patet 2. 2. qu. 1. ar. 10. Et de hac re poteſt videri Bernard. Ep. 131. Tertio pendent in extenſione, vel limitatione juriſdictionis ad plures, vel pauciores effectus, quod ſatis conſtat experientia in iis, quæ pertinent vel ad forum externum, vel ad diſpenſationes in votis, impedimentis, &c. vel ad abſolvendum a cenſuris, vel ad conferendas indulgentias. In foro vero, de quo agimus, id evidenter conſtat ex caſuum reſervatione, quæ non fit niſi per ablationem, ſeu limitationem juriſdictionis, ut latius dicendum eſt Diſp. ſequ. Idem argumentum ſumitur ex aliquarum perſonarum exemptione, quia poteſt Papa eximere a juriſdictione Epiſcoporum, ſibique ſoli reſervare. Denique pendent in hoc, quod juriſdictio ſeu officium Epiſcopale poteſt per Pontificem auferri ex juſta cauſa, poteſt etiam mutari, ut fit in translatione Epiſcoporum, ut conſtat ex tit. de Translat. Epiſc. in Decretal. Satis ergo ex his conſtat, pendere multis modis juriſdictionem Epiſcoporum a poteſtate Summi Pontificis.

Concluſio.

Ex his ergo tandem concludo, juriſdictionem hanc non dari Epiſcopis immediate a Chriſto, ſed per ſummum Pontificem, & hoc ſenſu non habere illam divino, ſed humano jure. Probatur primo, quia non habent illam ex vi conſecrationis, ſed ex vi ſui muneris, ut oſtenſum eſt. Illud autem munus habent a Summo Pontifice, & juxta illius inſtitutionem, & modum. Dices; Etiam Summus Pontifex habet juriſdictionem non ratione conſecrationis, ſed ratione muneris, quod munus etiam habet ab hominibus eligentibus ipſum. Reſpondetur, habere longe diverſo modo: nam electores Pontificis non præbent munus, ſed deſignant perſonam, cui Chriſtus ipſe immediate ſuas vices committit. Summus autem Pontifex vere confert inferioribus Epiſcopatus tanquam ſupremus diſpenſator, ſicut confert alia Eccleſiaſtica beneficia. Et hinc eſt, ut Pontifex ſemel electus non poſſit per hominem ſua poteſtate privari, neque integre, neque ex parte, quia non habet illam ab hominibus, ſed a Chriſto: Epiſcopi autem poſſunt per Pontificem privari, aut transferri, & juriſdictio eorum poteſt limitari, prout Eccleſiæ fuerit expediens. Unde etiam eſt alia manifeſta differentia: nam juriſdictio Pontificia ex divina inſtitutione certa, & immutabilis eſt: juriſdictio autem Epiſcopalis ex vi ſolius juris divini non habet certum modum aut terminum, ſed per Pontificem tacite, vel expreſſe modum & determinationem recipit. Hoc ergo eſt ſignum manifeſtum, juriſdictionem hanc eſſe immediate ab homine: ſicut de aliis ritibus Eccleſiaſticis ſuperiori tom. diximus. Quidquid enim in genere tantum a Chriſto Dom. ordinatum eſt, modus autem, vel diſpoſitio particularis Apoſtolis, vel Pontifici eſt commiſſa, poſtea cum fit, abſolute eſt de jure humano, quia res non fit niſi in particulari, & ideo ab illo fit a quo determinate, & in particulari executioni mandatur. Exemplum optimum in hac materia eſt de præcepto annuæ confeſſionis: nam veriſimile eſt Chriſtum præcepiſſe Paſtoribus Eccleſiæ, ut tempora uſui confeſſionis accommodata & neceſſaria deſignarent: nihilominus tamen præceptum annuæ confeſſionis ſimpliciter eſt Eccleſiaſticum, quia ita in particulari ab Eccleſia poſitum eſt, & ab ea ſemper ita pendet, ut poſſit mutari: ita vero eſt de juriſdictione Epiſcopali, ut declaratum eſt.

Objectio. Deciſio.

Objectio.

Sed objiciunt, quia Apoſtoli habuerunt a Chriſto immediate juriſdictionem, ut ſupra diximus, & Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, ut docent Clem. I. epiſt. 1. Anacletus ep. 2. & 3. & Cyprian. epiſt. 69. Et eodem modo loquuntur Concilium Florentin. in literis unionis, & Tridentinum ſeſſ. 23. c. 4. ergo habent immediate juriſdictionem ab ipſo Chriſto: hac enim ratione maxime probatur, Summum Pontificem habere juriſdictionem immediate a Chriſto, quia ſuccedit Petro, qui immediate a Chriſto illam habuit. Reſpondetur, ſi argumentum eſt validum, probare Epiſcopos habere juriſdictionem a Chriſto in univerſum orbem, quia Apoſtoli illam habuerunt: ſicut ergo hoc non ſequitur, ita neque illud. Et ob eandem rationem, ſcilicet, quia alii Apoſtoli a Petro, ſicut non acceperunt Apoſtolatum, ut perpetuo duraturum in Eccleſia, neque ut in illa dignitate eis ſuccederetur, ita nec juriſdictionem, quia ex ſpeciali privilegio, & ratione illius dignitatis acceperunt, quæ in eis non fuit quaſi ordinaria, ſed ex peculiari Chriſti commiſſione, ob neceſſitatem illius temporis, in quo fundabatur Eccleſia. In hoc ergo Petrus, ut Chriſti vicarius, multum illos exceſſit: nam ejus dignitas paſtoralis inſtituta fuit a Chriſto tanquam ſuprema, & ordinaria, ac perpetuo in Eccleſia manſura, juxta illud; *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: &*, *Tibi dabo claves regni cœlorum*, ſcilicet, ſpeciali modo: ideoque Petro ſingulariter dictum eſt; *Paſce oves meas*. Epiſcopi ergo dicuntur ſuccedere Apoſtolis, ſed quatenus fuerunt primi Epiſcopi, tam in poteſtate ordinis, ſeu conſecrationis, quam in ſpeciali & ordinaria juriſdictione aliquarum Eccleſiarum, ut Jacobus fuit Epiſcopus Hieroſolymis, & Joannes Epheſi. Ac denique, quia poſt Pontificem ſunt ordinarii Principes Eccleſiæ, ſicut Apoſtoli fuerunt ſub Petro: ſicut ob ſimilem proportionem dicuntur presbyteri ſuccedere ſeptuaginta Diſcipulis, ut notavit D. Thom. 2. 2. quæſt. 188. art. 4. ad 5.

Objecti. ſatisfit.

Qualiter Epiſcopi ſuccedant Apoſtolis.

Addendum vero eſt, juriſdictionem hanc Epiſcopalem, quamvis prædictis modis differat a Papali in origine proxima, in independentia, & univerſalitate abſoluta, ſervare tamen in hoc quandam proportionem cum illa. Nam in hoc foro quidquid poteſt Pontifex in univerſa Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi in his, quæ ſpecialiter prohibita, aut reſervata ſunt Pontifici, argumento a fortiori ſumpto ex cap. *Nuper* de Sent. excom. ubi hoc dicitur de abſolutione a cenſura: majori autem ratione verum habet de abſolutione a peccatis. Tum quia in cenſura id conceditur propter abſolutionem a peccatis: tum maxime, quia cum Epiſcopali munere intrinſece conjuncta eſt juriſdictio in foro pœnitentiæ circa oves ſuas: hæc autem juriſdictio de ſe univerſalis eſt, niſi limitetur: & ideo non ſolum in Epiſcopo, ſed etiam in quocunque alio, cui hæc juriſdictio conceditur, hæc regula locum habet, ut in ſequentibus latius patebit. Non eſt autem idem de Archiepiſcopo in ſuo Archiepiſcopatu, quia in diœceſibus ſuffraganeorum regulariter non habet juriſdictionem, ſed ſolum poteſt illam exercere dum actu viſitat, ut notat Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. qu. 1. Qui male ad hoc citat c. *Noſtro* de Pœnit. & remiſſ. quia ibi ſolum dicitur Archiepiſcopum poſſe indulgentias concedere in toto ſuo Archiepiſcopatu. Id ergo expreſſe decernitur in c. ult. de Cenſib. in 6.

Proportio inter juriſdictionem Papæ, & Epiſcoporū.

Dubitari autem merito poſſet, an illa juriſdictio cenſenda ſit ordinaria, vel delegata: videtur enim eſſe ſolum ex ſpeciali Pontificis conceſſione, quamvis jam ſit ipſo jure facta. Nihilominus probabilius dicitur, illam eſſe juriſdictionem ordinariam, quia competit Archiepiſcopo ratione proprii muneris, ſicut viſitare Epiſcopatus ſuffraganeorum, quia hoc jus eſt quid annexum illi actui ſeu viſitationi. Et hoc ſenſit Sylveſt. ſupra, dum ait, poſſe Archiepiſcopum illam juriſdictionem alteri committere, quod eſt ſignum ordinarię juriſdictionis. Extra illud

vero tempus non habet Archiepiſcopus hanc juriſdictionem, quia nec jure divino, neq; humano illi conceditur: imo dum in prædicto textu tempus illud ſingulariter eximitur, ſatis ſignificatur extra illud non haberi. Tandem ad hunc ordinem reducuntur Vicarii Epiſcoporum, item Abbates exempti, qui participant juriſdictionem Epiſcopalem, & alii ſimiles, ut ſunt in religionibus prælati univerſales, ut Generales, vel Provinciales.

Tertius ordo.

In tertio ordine ſunt Parochi nam illi etiam ſunt judices ordinarii in hoc foro, ex ſententia omnium Theologorum d. 17. & ex uſu & ſenſu Eccleſiæ, & ex c. *Omnis* ubi nomine proprii ſacerdotis præcipue intelligitur Parochus, vel ſaltem formaliter comprehenditur, & de illo proprio ſacerdote abſolute, & in univerſum ſupponitur, poſſe ſuam juriſdictionem committere, quod eſt munus ordinarii judicis. Et ad hunc ordinem reducitur in primis Vicarius perpetuus Parochi: nam ille jam habetur, ut ordinarius paſtor, qui poteſt vices ſuas delegare. Reduci etiam ſolent Archipresbyteri prout nunc ſunt in uſu, ſunt enim quaſi primarii Parochi aliquarum Eccleſiarum: olim autem, videntur fuiſſe Vicarii Epiſcoporum in abſentia eorum, juxta c. 3. de Off. Archipresbyteri. Reducuntur etiam in religionibus immediati prælati, & in univerſum omnes, quibus ex jure, vel ex privilegio ſpeciali commiſſa eſt cura immediata aliquarum animarū. Eſt enim Parochus ſpeciali modo judex immediatus in hoc ſacramento: nam licet Papa, & Epiſcopus poſſint per ſe, & immediate miniſtrare hoc ſacramentum, vel etiam immediate committere vices ſuas, ut infra dicam, tamen is, ad quem ex officio competit ordinarie exercere hoc munus, eſt Parochus. Unde fit primo, ut quandam proportionem ſervet in ſua juriſdictione ad ea, quæ diximus de Epiſcopo: habet enim illam quaſi generalem in ſua parochia, tamen limitatam ad terminos ejus, non tam locales, quam perſonales, & ſubordinatam Epiſcopo, qui poteſt aliquos caſus ſibi reſervare, ut poſtea dicemus.

Dubium.

Solet autem de his etiam quæri, an eorum juriſdictio ſit immediata a Chriſto, & ex divino jure: nam id etiam contendunt Major, & Soto, id vero minus probabile eſt, quam de Epiſcopis, ut reliqui auctores docent: & a fortiori conſtat ex omnibus dictis.

Deciſio.

Quin potius addo, hanc diviſionem Parochiarum cum inſtitutione propriorum Parochorum, etiam in communi non videri de jure divino, quia nec ſufficienti teſtimonio, nec ratione probari poteſt tale jus divinum. Poſſet enim Eccleſia plures Epiſcopatus dividere, & minus territorium unicuique concedere, & ordinare, ut Epiſcopus eſſet proximus, & immediatus paſtor in tota ſua diœceſi, quam per Vicarios, ſeu Capellanos poſſet gubernare, ut nunc de facto fit in aliquibus Epiſcopatibus, quod, licet fortaſſe univerſaliter non eſſet expediens, tamen non eſt directe & aperte contra jus divinum.

Primum dubium.

Duo autem brevia dubia ſuperſunt hic explicanda. Primum eſt, an hæc juriſdictio terminetur locis, aut perſonis, id eſt, an poſſit exerceri intra terminos diœceſis, vel Parochiæ circa quaſcunque perſonas in ea exiſtentes, vel è contrario ſolum circa perſonas proprias talis diœceſis ubicunque exiſtant.

Secundum dubium.

Secundum eſt, an ratione delicti in tali loco commiſſi acquiratur juriſdictio in hoc foro.

Ad primū dubium reſpondetur.

Ad prius reſpondeo, juriſdictionem terminari perſonis, & non localibus terminis. Itaque Epiſcopus poteſt abſolvere ſubditum ſuum, ſi cum illo ſimul verſetur extra diœceſim ſuam, vel poteſt illi dare facultatem eligendi confeſſorem ubicunque extiterit. Ratio eſt, quia hoc ſacramentum per ſe requirit juriſdictionem in perſonam, quia illa judicanda eſt: hæc autem juriſdictio nec acquiritur, nec admittitur ratione præſentiæ, vel abſentiæ localis. Item hoc judicium ſacramentale non requirit publicam, & exteriorem ſolennitatem in determinatione loci, vel aliarum cæremoniarum, & ideo qui alias eſt ordinarius judex reſpectu perſonæ, poteſt ubicunque voluerit, jus dicere: in quo differt hoc judicium ab externo. Ita Sylveſter, *Confeſſor* 1. p. 14. qui hoc limitat ad eos, qui habent juriſdictionem ordinariam: ſed ſervata proportione, etiam in delegatis locum habet, ut ratio facta probat, & bene notavit Victoria in Sum. n. 151. Soto 4. d. 18. q. 4. art. 3. §. *Aliud vero dubium*; & Ledeſm. 2. p. qu. 5. art. 7. du. 9. Itaque ſacerdos habens juriſdictionem ab Epiſcopo Conimbricenſi in omnes ſuos ſubditos poteſt abſolvere aliquem illorum, etiamſi ambo extra diœceſim inveniantur: quia illa circumſtantia loci nihil refert ad hoc ſacramentum, nec tollit, aut dat juriſdictionem, niſi fortaſſe ubi ratione alicujus ſpecialis privilegii aliud explicatum eſſet, ut infra de Mendicantibus dicemus, diſp. 25.

Ad ſecundum dubium reſpondetur.

Ad poſterius dubium quidam affirmant ratione delicti acquiri forum ſive juriſdictionem in hoc judicio, ſicut in contentioſo juxta c. de Raptoribus, & quæ ibi traduntur. Ita ſentiunt Adrian. d. 17. qu. 4. Antonin. 3. p. tit. 17. cap. 4. Sed oppoſitum exiſtimo certum. Itaque ſi aliquis ſubditus hujus Epiſcopatus in alio peccavit mortaliter, non debet, nec poteſt, per ſe loquendo, abſolvi in hoc foro ab illo delicto ab Epiſcopo, vel Ordinariis miniſtris ejus loci, in quo peccavit, ſed a ſuo Epiſcopo, vel Parocho, aut ex licentia ejus. Loquor autem de abſolutione a culpa: nam de cenſuris aliud eſt. Ita etiam Sylveſt. ſupra qu. 13. & Navarr. in c. *Placuit* de Pœnitent. d. 6. n. 33. & notavit etiam Gloſſ. in alio c. *Placuit* 16. qu. 1. Panorm. in c. ult. de Foro compet. in 6. Et ſumitur ex c. *Omnis utriuſque ſexus*: ubi ſine reſtrictione, vel diſtinctione dicitur, omnia peccata eſſe proprio ſacerdoti confitenda. Item, alias eſſet cum proportione dicendum, ſi intra hanc civitatem Parochianus unius Eccleſię, in alia peccet, quoad illud delictum manere ſubditum alieno Parocho, quod eſt frivolum, & præter omnem uſum. Ratio optima eſt, quia in hoc foro idem debet eſſe judex omnium culparum, quia omnes ſimul debent remitti, nec poſſunt dividi quando ſunt mortalia crimina, de quibus eſt ſermo, quia propter illa primario datur hęc juriſdictio; ergo nec debuit hæc juriſdictio dividi pro varietate locorum.

Differentia inter judicium internum & externum.

Item eſt manifeſta differentia inter hoc judicium, & externum: nam hoc poſterius ordinatur ad externam gubernationem, & publicam punitionem, quę fit ad aliorum exemplum, & ideo expedit, ut ibi puniatur delictum, ubi committitur: hoc vero judicium ordinatur ad internam ſalutem, & reconciliationem cum Deo, & ideo ad finem illius nihil refert, quod peccatum in hoc, vel illo loco committatur.

SECTIO II.

Quis ſit ordinarius Miniſter hujus ſacramenti, ſeu proprius ſacerdos reſpectu ſingulorum fidelium.

Quid intelligatur nomine proprii ſacerdotis.

PRincipio declarandum eſt, quid nomine proprii ſacerdotis in hac materia intelligendum ſit: hac enim voce ſolent jura uti ad nominandum ordinarium miniſtrum hujus ſacramenti, ut patet ex c. *Omnis utriuſque ſexus*.

Tres acceptiones hujus vocis. Prima.

Diſtinguunt ergo multi Theologi tres acceptiones hujus vocis. Prima eſt, quæ ſignificat omnem ſacerdotem habentem juriſdictionem in hoc foro, ſive illam ordinariam habeat, ſive delegatam, ita ut proprius dicatur, qui jus habet adminiſtrandi hoc ſacramentum, quocunque titulo & modo illud habeat, diſtinguaturque ab eo, qui omnino eſt quaſi alienus ab hoc miniſterio. Ita loquuntur Bonav. in 4. d. 17. 3. p. ejus, ar. 1, qu. 2. Richar. ar. 3. qu. 1. Palud. qu. 3. art. 2. Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. qu. 1. imo juxta hanc expoſitionem interpretantur cap. *Omnis utriuſque ſexus*.

Reprobatur prima acceptio.

Sed hoc aperte repugnat illi textui, in quo proprius ſacerdos diſtinguitur ab alieno, etiamſi delegatam juriſdictionem habeat: neque in eodem textu admittenda eſt æquivocatio, quam Paludan. gratis & ſine fundamento admittit: præſertim cum, juxta vocis, *proprius*, proprietatem, non poſſit recte illi accommodari, qui ex proprio officio non habet animarum curam, ſed tantum delegatam juriſdictionem.

Secunda acceptio.

Secundo ergo vox illa ſignificare dicitur quemcunq; paſtorem animarum, qui in hoc foro habet juriſdictionem ordinariam, ſive illa ſit proxima & immediata, qualis eſt in Parocho, ſive ſit univerſalis, & quaſi remota, qualis eſt in Epiſcopo, vel Summo Pontifice, ita ut non dicatur ſacerdos proprius, ut diſtinguitur a communi, ſed ut diſtinguitur ab alieno. Ita utuntur hac voce Gabriel. in 4 d. 17. qu. 2. ar. 2. Med. Cod. de Confeſſione, qu. de Confeſſione fratribus privilegiatis facta, Soto d. 18. qu. 4. art. 2. & juxta illam exponunt c. *Omnis utriuſque ſexus*. Eſtque ſatis probabilis hæc expoſitio, quamvis non neceſſaria, ut infra ſuo loco dicam. Non ergo nunc hac ſignificatione indigemus, quia de proprio ſacerdote univerſali, vel univerſaliſſimo, ut ſic dicam, nihil peculiare dicendum occurrit: nam univerſaliſſimus eſt Summus Pontifex, univerſalis vero eſt unuſquiſque Epiſcopus

pus

pus in ſua diœceſi, de quibus ſatis dictum eſt ſuperiori ſectione. Solumque addendum occurrit, Summum Pontificem ita eſſe hoc modo proprium ſacerdotem omniũ fidelium, ut nullus poſſit ab illius Juriſdictione eximi, quia univerſaliſſima, & immutabilis eſt, ut diximus. At vero Epiſcopus ita eſt proprius paſtor univerſalis omnium fidelium habitantium in ſua diœceſi, ut nonnulli eorum poſſint ab illius juriſdictione eximi per Romanum Pontificem. Et eadem ratione poſſunt eſſe aliqua loca, quæ non habeant proprium Epiſcopum immediatum, ſed abbatem aliquem exemptum, vel aliquem ſimilem prælatum, quia hoc pendet ex varia inſtitutione humana. In his ergo perſonis, vel locis loco Epiſcopi proprie ſumpti ſuccedit is, qui participat juriſdictionem Epiſcopalem, & ſuperior eſt his, qui proximam & immediatam curam paſtoralem habent, ut eſt in perſonis Tertia accept. exemptis religioſis, Provincialis, aut Generalis, in locis exemptis Abbas aut alius ſimilis. Omiſſis ergo univerſalibus paſtoribus, in rigoroſa ſignificatione proprius ſacerdos dicitur, qui proximam curam, & obligationem habet ex officio miniſtrandi fidelibus hoc ſacramentum, ut bene notavit Cano dicta relect. p. 5. & 6. qui hoc modo exponit cap. *Omnis utriuſque ſexus*, & Extravag. Martin. 5. de quibus infra. Hoc ergo modo nunc de proprio ſacerdote agimus: & primo videbimus, quis ſit ſecundum ordinarium jus reſpectu ſingulorum fidelium: deinde nonnullas exceptiones adnotabimus.

Concluſio.

Parochus eſt proprius ſacerdos in ſua paroch. Circa priorem partem conſtat ex jure, in unaquaque Eccleſia Parochiali illius Parochum eſſe proprium ſacerdotem omnium, quia intra terminos illius parochiæ degunt, ſive illi laici ſint, ſive ſacerdotes: quod intelligitur, per ſe loquendo, & ſecluſis privilegiis. Ita docent omnes: & eſt per ſe clarum, quia ille Parochus eſt proprius rector, & paſtor immediatus illarum animarum. Solum eſt obſervandum, juxta cõmune jus, & uſum Eccleſiæ, unumquemque fidelium ſortiri Parochiam ubi habet domicilium firmum. Ita habetur in c. ult. extra de Parochiis: ex quo oriuntur nonnulla dubia.

Dubium primum. Aliquorũ ſolutio. Primum eſt, quando aliquis habet plura domicilia in diverſis Eccleſiis, in quibus per diſtincta anni tempora habitat. Aliqui dicunt pro eo tempore, pro quo in aliquo domicilio ex dictis habitat, illum habere Sacerdotem proprium, in cujus Parochia tale domicilium exiſtit. Ita ſentiunt Palud. in 4. d. 17. q. 3. Anton. 3. p. tit. 17. c. 4. Et videtur veriſimile quoad præceptum annuæ communionis, quod certum tempus determinat, & conſequenter quoad confeſſionem, quatenus ad Euchariſtiam Aliorum ſolutio probatur. præmitti ſolet: nam per ſe hoc præceptum non determinat certum tempus anni. Nihilominus alii ſentiunt liberum eſſe huic Parochiano confiteri cui voluerit ex duobus Parochis, ſub quibus domicilia habet. Ita Navarrus in dict. c. *Placuit* n. 77. quia uterque illorum eſt proprius ſacerdos, & ita poteſt eſſe judex: quia hæc juriſdictio non ſequitur actualem habitationem, ſed domicilium. Et a ſimili confirmari poteſt hæc opinio ex cap. 2. de Sepulturis in 6. Et hanc ſententiam cenſeo veram. Oportebit tamen, ut talis perſona ſatisfaciat illi ſacerdoti, in cujus Parochia habitat, reddens illum certum, quod jam impleverit præceptum.

2. Dubiũ. Secundum dubium eſt de illis, qui in uno loco habent domicilium, in alio vero quaſi domicilium, ſcilicet, habitationem diuturnam pro aliquo tempore anni, quamvis non fixam: in quo ordine ſunt præcipue Scholaſtici, numerantur etiam milites & litigantes, ac mercatores, Deciſio. quando in alienis oppidis diu morantur. Et de his omnibus dicendum eſt, etiam per illud quaſi domicilium ſubjici ordinariis Parochis illorum locorum, in quibus habitant, ex Gloſſa in Clement. I. de privilegiis & Navarr. cum aliis dict. cap. *Placuit* n. 85. & uſus etiam id probat. Fuitque moraliter neceſſarium, ut hujuſmodi perſonæ poſſent habere ordinarios Paſtores, ad quos pertineat ex officio eis miniſtrare ſacramenta dictis temporibus. Quod etiam intelligendum eſt ſecluſis privilegiis: nam, ſi in Academia ex privilegio, vel probata conſuetudine, quæ illi æquivalet, aſſignetur Scholaſticis proprius confeſſor, ille erit pro eo tempore proprius ſacerdos eorum. De militibus vero & aliis hujuſmodi Navar. ſcrupuloſius loquitur: addit enim intelligendum id eſſe, quando hujuſmodi homines non poſſunt facilem habere recurſum ad ſuos proprios ſacerdotes: quia nullo jure, inquit, conſtat, per ſolam inhabitationem diuturnam forum acquiri. Sed certe etiam nullo jure conſtat acquiri tunc, quando eſt difficilis recurſus ad proprium paſtorem. Quod ſi tunc dicatur, ut recte dicendum eſt, conſuetudine ipſa hoc potuiſſe introduci, & ſatis conſtare: idem ſimpliciter, & abſolute dici poterit ſine ulla limitatione, quia, ut ipſemet Navarrus fatetur, moraliter loquendo, ac fere ſemper ille recurſus non eſt facilis, & ideo introducta fuit illa conſuetudo, quæ vim habet univerſalis legis. Quapropter, licet in aliquo individuo ceſſet illa ratio, illud non obſtat, quominus ille titulus ſit ſufficiens ad acquirendum forum, ſeu juriſdictionem.

3. Dubiũ. Tertium dubium eſt de his, qui nullum habent domicilium, ſed ſemper vagantur. Navarr. dict. c. *Placuit* 79. exiſtimat in his manere integrum illud jus, quod ipſe putat eſſe divinum: ſcilicet, ut poſſint eligere quem voluerint confeſſorem, quia Eccleſiæ determinatio, quæ eſt per domicilia, in eis locum non habet. Palud. vero, & Antonin. ſupra, atque etiam Cajet. verb. *Abſolutio*, 2. dicunt, etiam hos nullum habere proprium ſacerdotem, & ideo Eccleſiam feciſſe eis facultatem eligendi, quem voluerint confeſſorem. Sed utrumque falſum eſt: pri- Reſponſ. Navar. & Pal. rejiciuntur. mum, quia oſtenſum eſt nullum dari tale jus divinum: ſecundum, quia nullibi oſtendi poteſt talis facultas ab Eccleſia data his hominibus, neque eſſet rationabilis, tum quia non magis illi merentur hoc privilegium, quam alii habentes domicilia: tum etiam quia eſſet illis valde nocivum, alias neque aliquis haberet ex officio propriam & particularem curam eorum, neque ipſi tenerentur alicui rationem reddere, quod impleverint præceptum confeſſionis. Et ob eaſdem rationes non placet quod Gabr. ait in 4. d. 17. qu. 2. art. 3. dub. 2. hos non Gabr. reprobatur. habere alium ſacerdotem proprium præter Epiſcopum diœceſis, in qua verſantur, & ab illo habere ex conſuetudine facultatem eligendi confeſſorem, quem voluerint. Sed neque hoc modo his hominibus ſatis proviſum eſſet, nec de tali facultate conſtat, neque eſſet rationi conſentanea. Dicendum eſt ergo, ibi habere proprium ſacer- Vera ſolutio. dotem, ubi vagantur, & in hujuſmodi hominibus actualem habitationem ſuccedere loco domicilii, quandoquidem aliud non habent: & ideo ordinarium parochum illorum eſſe illum, in cujus parochia habitant, & mutata habitatione mutari. Et hoc probant rationes factæ, atque etiam conſuetudo. Et eſt etiam optimum ſignum, quia ipſe Parochus tenetur ex officio eis miniſtrare ſacramenta, ſi indigeant, eoſque poteſt ad præceptum implendum compellere. Ita tenent Sylveſter, & Soto locis paulo ante citatis, & Medina Cod. de Confeſs. q. 35.

4. Dubiũ. Quarto dubitari poteſt, an ſit idem dicendum de iter agentibus, ſeu peregrinantibus, qui alibi habent ſuum domicilium. Reſpondetur revera non eſſe eandem rationem de his: quia, ſicut retinent domicilium, etiamſi extra illud incedant, ita etiam eundem ſemper Parochũ habent firmum & proprium. Unde juxta generalem regulam c. *Omnes utriuſque ſexus*, non videntur poſſe confiteri alieno, etiam in locis diſtantibus, ſine licentia proprii: & ideo olim fideles facultatem petebant a ſuis propriis ſacerdotibus ad agendum iter: & in illa facultate cenſebatur dari licentia confitendi alteri in itinere, ſi opus eſſet. Nunc autem cum jam ceſſaverit illa conſuetudo, dicunt graves auctores jure ordinario, & ſine privilegio non poſſe hujuſmodi peregrinos aliis confiteri. Ita Palud. 17. q. 8. Anton. dict. tit. 17. c. 4. & Navar. dict. c. *Placuit* n. 68. & in rigore juris videtur verum. Tamen ſpectata conſuetudine, & tacito conſenſu parochorum, Secunda ſolutio verior. cenſeo probabilem & veram contrariam ſententiam: ſcilicet, poſſe has perſonas confiteri vel Parocho illius loci, ad quem perveniunt, vel ſacerdotibus ibi habentibus juriſdictionem delegatam ab Epiſcopo loci. Si autem ibi fuerint alii habentes delegatam a Papa, ſecurius erit illis confiteri: quia eſt res magis certa. Et hanc opinionem tenent Sylveſter *Confeſſio* 1. q. 11. Soto d. 18. qu. 4. art. 2. Ledeſma 2. p. 4. qu. 7. art. 5. dub. 11. in fine. Victoria in Summ. c. 153. ubi ait, hos debere confiteri in Eccleſia Cathedrali: ſed hoc nec poteſt locis omnibus accommodari, nec illius video fundamentum.

Eandem ſententiam ſignificat Cajet. verb. *Abſolutio*. 2. & refert Eugenium IV. hoc declaraſſe etiam in annua confeſſione, vel communione: quam intelligo

eſſe

eſſe extenſionem, non limitationem: nam, ſi de aliqua dubitari poterat, maxime de illa: quia in eo tempore videtur eſſe maxima obligatio confitendi proprio ſacerdoti: ſi ergo tunc fieri poteſt alteri, etiam poterit quocunque alio tempore, maxime ſi aliqua neceſſitas, vel ſpecialis utilitas occurrat. Ratio a priori eſt, quia hæc exiſtimatur eſſe quędam implicita licentia proprii ſacerdotis, quia occurrit cauſa maxime rationabilis, & moraliter neceſſaria propter itineris occaſiones, & pericula. Unde hic cōfeſſor non tam ordinarius videtur eſſe quam delegatus: vel ex conceſſione Summi Pont. allegata a Cajetano, vel ex conſuetudine. Quia vero non cenſetur hæc facultas data reſpectu cujuſcunque, ſed reſpectu tantum proprii ſacerdotis illius loci, in quo quis peregrinatur, vel ejus, qui vicem illius habet: ideo cenſetur ille ſacerdos loco proprii, & hac ratione hoc loco numeratur. Advertere autem oportet, neceſſariam hic eſſe bonam fidem: nam, ſi quis ad hoc tantum iter ageret, ut haberet occaſionem confitendi alteri, & non proprio ſacerdoti, jam illa non eſſet neceſſitas, ſed voluntas, & non eſſet juxta intentionem paſtorum, nec juxta conſuetudinem Eccleſiæ; & ideo non eſſet valida confeſſio.

Ratio a priori traditur.

Dubium quintum enodatur. Quinto dubitari poteſt, quid dicendum ſit de ipſis Parochis, vel Epiſcopis. Reſpondeo, Parochos nullum habere proprium ſacerdotem præter Epiſcopum, regulariter loquendo. Hoc per ſe manifeſtum eſt, quia cum ipſi Parochi inter ſe non ſint ſubordinati, neque unus ſit alteri ſuperior, non poteſt eſſe proprius ſacerdos alterius. Epiſcopus autem eſt illis immediate ſuperior, & ideo ille ſolus eſt proprius paſtor eorum. Dixi, *regulariter*, quia interdum ſunt aliqui, qui participant juriſdictionē epiſcopalem in plures Eccleſias Parochiales, ut ſunt aliqui Abbates, vel Archidiaconi: & tunc eadem eſt de iis proportionalis ratio: cum enim hæc omnia humano jure ſtatuta ſint, facile admittere poſſunt hanc varietatem. De epiſcopis vero dicendum eſt, ipſos non habere alium proprium ſacerdotem præter Pontificem. Hoc conſtat ex ratione facta, proportionaliter applicando illam.

Palud. & Sylv. reprehenduntur. Neque eſt verum quod Palud. in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 2. & Sylv. *Confeſſor*, 1. qu. 2. dicunt, proprium ſacerdotem Epiſcoporum eſſe Archiepiſcopum, Archiepiſcoporum vero Patriarchas, horum vero Pontificem: quia, ut bene ait Soto d. 18. q. 4. art. 2. hoc nullo jure fundatur: & ſupra oſtendimus Archiepiſcopum non habere ordinariam juriſdictionem in hoc foro in diœceſibus ſuffraganeorum: ergo multo minus circa ipſos Epiſcopos. Unde colligitur clara differentia inter Papam reſpectu Epiſcopi, & Epiſcopum reſpectu Parochi, & Archiepiſcopum reſpectu Epiſcopi. Papa enim habet ordinariam juriſdictionem in diœceſes omnium Epiſcoporum, & in omnes ſubditos eorum, & ideo etiam habet in ipſos Epiſcopos; & ſimiliter ſe habet Epiſcopus reſpectu Parochi: at Archiepiſcopus non habet ita univerſalem juriſdictionem proportionaliter loquendo.

Dub. de Cardin. Sed quæres quid dicendum ſit de Cardinalibus: eorum enim dignitas non conſiſtit in poteſtate juriſdictionis ad hoc forum pertinentis, & ideo non poteſt communi, & ordinario jure regulari. Tamen, ſicut ratione dignitatis propinquiſſimi ſunt Pontifici, ita illum ſolum habent ut proprium Paſtorem, & ſacerdotem, ut Sylveſter ſupra dicit. Eſt autem Collegium illud veluti unum ſpirituale corpus, cujus proximum caput eſt Pontifex: quod magis ex dicendis patebit. Et hæc ſunt quæ de jure ordinario poſſe dici videntur.

Exceptiones ab ordinario jure proponuntur.

Prima. Supereſt, ut nonnullas exceptiones ab hoc ordinario jure, quæ ab auctoribus traduntur, breviter inſinuemus. Primo ergo excipitur tota familia Summi Pontificis, cujus proprius ſacerdos eſt ipſe, vel ſummus Pœnitentiarius ejus, vel quem ipſi deſignant. Hoc conſtat ex uſu, ut omnes auctores citati referunt: quod enim hoc facere poſſit Pontifex, non eſt dubium. Intelligendum autem eſt de his, qui actu ſunt Romæ, & actu ſunt de familia ejus: nam, ſi inde diſcedant, non utuntur hoc privilegio, ſed communi jure.

Secunda. Secundo excipiuntur etiam familiæ Cardinalium: nam quiſque Cardinalis eſt quaſi proprius ſacerdos ſuæ familiæ, & poteſt per ſe, vel per alium hoc munus exercere; vel, ſi ipſe non ſit ſacerdos, poteſt delegare hanc poteſtatem. Ita refert Cajetan. ſupra: quod ſufficit, quia pendet ex facto. De familiis autem Epiſcoporum non eſt idem; ſed habent proprium ſacerdotem ordinarium juxta jus commune. Dicit tamen Soto, poſſe Epiſcopum, ſi velit, eximere familiam ſuam ab ordinaria Parochorum cura, & ſibi reſervare, vel aliū proprium deſignare: quod mihi maxime veriſimile videtur, quia ſunt ſuperiores, & poſſunt habere rationabilem cauſam, ſicut poſſunt ſibi reſervare caſus, tamen loquendo regulariter & ordinarie, hoc non ita fit.

Tertia exceptio. Tertio excipiuntur quædam perſonæ in ſpeciali dignitate conſtitutæ, ut Decani Eccleſiarum, & interdum Archidiaconi, vel aliæ ſimiles, quæ immediate ſubordinantur Epiſcopis & eximuntur a Parochorum cura, ut Sylveſter & alii ſupra referunt. In qua re conſulenda eſt conſuetudo, & ſpecialia privilegia. Quod vero aliqui extendunt hanc exceptionem ad omnes ſacerdotes, quia omnibus conceſſum videtur generali conſuetudine, ut poſſint eligere confeſſorem, quem maluerint. Hoc, inquam, non recte dicitur, tum quia de hac conſuetudine non ſatis conſtat, & majori explicatione indiget, ut trademus ſequentibus: tum etiam, quia aliud eſt habere poteſtatem eligendi confeſſorem, aliud eximi omnino a cura & juriſdictione proprii paſtoris: nam, licet fideles per bullam poſſint eligere confeſſorem, non tamen propterea non habent proprios Paſtores & Parochos: nam illi retinent ſuam juriſdictionem ordinariam, & in uſu aliorum ſacramentorum, & in aliis, quæ ad paſtorale munus pertinent, manet eadem ſubjectio & ſubordinatio.

Quarta. Quarto excipiuntur religioſi, qui proprio reguntur ordine, & proprios habent Paſtores, de eis tamen eodem modo loquendum eſt proportione ſervata: habent enim ſuperiorem proximum, qui eſt veluti ſacerdos omnino proprius; & habent etiam remotos, ut ſupra dixi. De monialibus vero idem judicandum eſt: nam quæ ſunt ſubditæ Epiſcopo, illum habent tanquam proprium ſacerdotē; ipſe tamen deſignare poteſt alium, qui vices ejus gerat. Quæ vero ſunt ſubditæ religioſis, habent proprium ſuperiorem & vicarium tanquam proprium ſacerdotem. Et eodem modo judicandum eſt de ſimilibus.

Quinta. Quinto excipi ſolent Reges, & Principes, præſertim ſupremi: de quibus nihil certum ſtatuere poſſumus, quia ratione ſuæ dignitatis, vel poteſtatis non ſunt exempti ipſo jure: in hoc ergo ſervanda ſunt privilegia hujuſmodi Principibus conceſſa, & antiquæ conſuetudines, quæ credendæ ſunt legitime introductæ, & ex conſenſu ſuperiorum.

DISPUTATIO XXVI.

De miniſtro hujus ſacramenti ex delegata poteſtate.

De fide eſt juriſdictionē in hoc foro poſſe delegari. SUpponimus juriſdictionem in hoc foro delegari poſſe: quod eſt certum de fide ex Conciliis ſupra citatis, & ex uſu Eccleſiæ. Et ratione oſtendi poteſt, quia ea, quæ ſunt juriſdictionis, delegabilia ſunt, ut dicitur in c. *Aqua*. de Conſervatione Eccleſiæ vel altaris: cum enim juriſdictio non detur per aliquam internam conſecrationem, vel phyſicam facultatem, ſed per moralem conceſſionem, vel deputationem, merito poteſt is, qui illam habet veluti propriam, alteri eam committere. Neque in hoc judicio, aut foro aliquid ſpeciale intervenit, ob quod ei repugnet hujuſmodi delegatio.

Duobus modis poteſt delegari. Poteſt autem duobus modis concedi ſeu delegari: primo directe concedendo juriſdictionem ſacerdoti, ut quando Parochus aſſumit ſacerdotem aliquem idoneum coadjutorem ad tempus, vel Epiſcopus, aut Papa alicui committunt hoc munus. Secundo ex parte pœnitentis, ut quando alicui conceditur facultas eligendi confeſſorem. Hic ergo priorem modum exponemus: de illa vero facultate inſtituemus ſequentem diſputationem.

SECTIO I.

Qui poſſint juriſdictionem delegatam in foro pœnitentiæ dare, vel recipere.

POteſt hæc quæſtio intelligi, vel de poteſtate, vel de facto: & in priori ſenſu tria requiri poſſunt: ſcilicet, cui poſſit delegari hæc poteſtas, quis poſſit eam delegare, & qua forma, aut modo delegare poſſit.

Cui poſſit hæc poteſtas delegari. Circa primum punctum advertendum eſt, duobus modis poſſe juriſdictionem hanc alicui committi: ſcilicet, vel ut ipſemet illa utatur, vel ut aliis eam committat, ſeu ſubdelegef. Hic de priori modo præcipue agimus, ideoque dicimus juriſdictionem hanc ſolum eſſe delegabilem ſacerdoti, quia ſolus ille poteſt actum hujus juriſdictionis

per ſe exercere. Rurſus, quantum eſt ex vi poteſtatis ordinis, cuilibet ſacerdoti poteſt hæc poteſtas delegari; tamen, ut recte fiat, neceſſe eſt, ut talis ſacerdos idoneus ſit quoad ſcientiam, prudentiam, & probitatem huic muneri obeundo neceſſariam: ut vero rite fiat, neceſſe eſt, ut talis ſacerdos ſit approbatus juxta formam Concilii Tridentini, de qua re inferius ex profeſſo diſputabimus.

Hæc juriſdictio poteſt delegari nō ſacerdoti.

At vero quando alicui committitur hæc juriſdictio, non ut per ſe illa utatur, ſed ut eam aliis diſtribuat, ſeu committat; illa in primis non videtur eſſe propria delegatio juriſdictionis: nam delegatus proprie eſt ad exercendam juriſdictionem, & ordinarie ex vi delegationis non poteſt eam ſubdelegare, niſi vel in caſibus in jure expreſſis, vel quando id ſpecialiter conceditur: unde regulariter potius illa eſt quædam participatio ordinariæ juriſdictionis. Sic enim Vicarius Epiſcopi, quamvis ipſe ſacerdos non ſit, nec poſſit per ſe ipſum hanc juriſdictionem exercere, eam habet ita ſibi commiſſam, ut poſſit aliis eam delegare, dando facultatem ſimplicibus ſacerdotibus ad audiendas confeſſiones: hic autem Vicarius ordinariam potius, quam delegatam cenſetur habere. Si quis tamen recte conſideret, intelliget accidentarium eſſe, quod talis Vicarius non poſſit per ſe hanc juriſdictionem exercere: nam quantum eſt ex juriſdictione ſibi conceſſa, revera poſſet: aliunde vero, quia poteſtate ordinis caret, non poteſt. Atque hoc modo etiam poteſt hæc juriſdictio delegari non ſacerdoti, ut ea utatur quando fuerit ſacerdos: quod in idem redit: nam quantum ſpectat ad effectum ſolum pro eo tempore datur, pro quo habuerit ordinis poteſtatem. Aliquando vero contingit in Eccleſia, ut laicis, vel fœminis concedatur facultas providendi, ſeu nominandi confeſſores pro ſuis familiis, vel ſubditis: illa vero non eſt commiſſio juriſdictionis, quæ talibus perſonis fiat: ſunt enim juriſdictionis ſpiritualis incapaces, ut latius dicemus agentes de cenſuris: ſed ſolum eſt poteſtas ad eligendam, vel deſignandam talem perſonam, qua deſignata, Pontifex, ſeu prælatus Eccleſiaſticus, qui talem facultatem dedit, confert illi juriſdictionem, ut in ſimili explicabimus ſect. ſeq.

Quis poſſit hanc poteſtatē delegare.

Circa ſecundum punctum de eo, qui poteſt hanc juriſdictionem delegare, generalis regula eſt poſſe delegare hanc juriſdictionem omnes, qui illam habent ordinariam, juxta cap. *Inter cætera*, de Offic. ordin. & dict. c. *Omnis utriuſque*. Ratio eſt, quia delegatio eſt unus ex propriis actibus juriſdictionis ordinariæ. Item quia non eſt cogendus paſtor ſemper per ſeipſum exequi officium ſuum: ergo poteſt vices ſuas delegare. Hæc autem poteſtas cum proportione reſidet in ordinariis ſupra numeratis. Nam Pontifex habet illam univerſaliſſimam, & ideo poteſt delegare hanc facultatem cuilibet perſonæ, pro quolibet loco, & pro quibuſcunque peccatis, Clement. *Dudum*, de Sepult. & in Extravag. *ſuper cathedram*, eodem tit. & Extravag. *Inter cunctas*, de Privil. unde etiam in hoc non pendet Papa ab Epiſcopis, vel Parochis: nec ſolum eorum conſenſum non expectat, ſed etiam contra eorum voluntatem poteſt hanc juriſdictionem, & uſum ejus delegare: quod provenit ex ſuprema poteſtate ejus. Idem eſt de Epiſcopo in ſuo Epiſcopatu, cum hac ſola limitatione, ut Papa non reſervet, vel reſiſtat. Sumitur ex c. *Quoniam*, & c. *Inter cætera*, de offic. ord. & c.2. de pœn. & rem. in 6. & conſuetudine etiam conſtat. Et ratio eſt eadem cum proportione. Pari modo, & cum accommodata proportione poteſt Parochus reſpectu ſuorum ſubditorum hanc juriſdictionem committere, ſeu delegare, ut plane colligitur ex dict. cap. *Omnis utriuſque*, dum ait, de licentia proprii poſſe alienum abſolvere, ut recte notavit Navar. in c. *Placuit* de Pœnit. d.6. n.48. & doctores omnes. Et ratio etiam eſt eadem, dummodo ſubordinatio ſervetur: nam prælatus ſuperior poſſet hanc delegationem impedire, ſicut poteſt caſus reſervare.

Qui habent juriſdictionem ordinariā, poſſunt delegare.

Et hinc præterea colligitur, nullum alium præter hos poſſe hanc juriſdictionem concedere: quia, ut ſupra etiā dixi, delegatus non poteſt ſubdelegare juriſdictionem, ut ad hoc propoſitum ſatis indicatur in cap. ult. §. ultimo extra de Offic. deleg. Et ratio propria eſſe videtur, quia actus communicandi juriſdictionem eſt actus juriſdictionis, diſtinctus ab actu audiendi confeſſionem, vel abſolvendi: & ideo qui ſolum habet juriſdictionem delegatam ad audiendam confeſſionem, ex vi illius non poteſt aliud efficere. Secus vero eſt de juriſdictione ordinaria, quæ per ſe loquendo ad utrunque extenditur. Adnotavi autem ſupra ſub illis tribus perſonis numeratis cōprehendi alias, quæ ad illas reducuntur, ut ſub Pontifice pœnitentiarium ejus ſummum, ſub Epiſcopo vicarium: & alii etiam numerant Pœnitentiarium Eccleſiæ Cathedralis: ſed hoc non credo regulariter eſſe in uſu. Sub Parocho comprehenditur Vicarius perpetuus: & Paludanus ac Sylveſter dicunt idem eſſe de omni Vicario poſito ab Epiſcopo loco curati: quia intelligitur illum ponere omnino loco alterius. Secus vero eſt de Vicario, quem aſſumit ipſe Parochus ſua voluntate: quia ille eſt mere delegatus, niſi Parochus velit majorem illi facultatem concedere, quod etiam poteſt, ut notarunt Adrian. q.5. de Confeſs. dub. 2. & Medina Cod. de Confeſ. q.36. de licentia Vicecurati, & Major in 4. d.19. q.1. circa finem. Qui tamen ſignificant, hoc ipſo quod Parochus eligit aliquem in Vicarium ſuum, dare illi hanc facultatem, ſi illam non negat, quamvis non exprimat. Oppoſitum vero ſentit Palud. d.17. qu.3. art.2. concl.1. in fine, & Anton. 3. p. tit.17. cap.1. in fine. Et hoc mihi videtur ſecurius, & in praxi ſervandum.

Difficult.

His poſitis ſupereſt difficultas, an quilibet iſtorum trium habeat facultatem in ſolidum, ita ut ſi quis habeat facultatem audiendi confeſſionem a Summo Pontifice, vel Epiſcopo, poſſit id facere ſine alia facultate Parochi, & e contrario. Et quidem auctores omnes conveniunt, licentiam Parochi, ſeu proprii ſacerdotis proximi eſſe per ſe ſufficientem ſine alterius ſuperioris remoti licentia: quia id videtur aperte colligi ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, & quia fideles ſeu parochiani per ſe ſolum tenentur confiteri Parocho, non Epiſcopo, vel Pontifici: & ideo, ſi ex illius facultate confiteantur, ſatis eſt. Quæ doctrina eſt quidem vera, limitanda tamen nunc juxta decretum Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 25. & in ſequentibus ex profeſſo exponemus.

Quorundā opinio.

At vero e contrario quidam exiſtimarunt non ſufficere privilegium ſeu licentiam Summi Pontificis ſine licentia Parochi, quod a fortiori dicerent de Epiſcopo. Ita Gloſ. in c. *Omnis utriuſque ſexus*: in verb. *Alieni*: ubi Archidiaconus, Joannes Monachus, & Hoſtienſis illam ſequi referuntur. Loquuntur autem hi potius de facto, quam de poſſibili: non enim videntur negare Summo Pontifici hanc poteſtatem, ſed negant uti illa in præjudicium Parochorum, quando ſimilia privilegia concedit. Citatur etiam pro hac ſententia Joannes de Poliaco, & Henricus: ſed iſtorum opinio alia eſt, ut infra dicam. Fundamentum hujus ſententiæ fuiſſe videtur c. *Omnis utriuſque ſexus*: ubi dicitur omnes fideles debere confiteri proprio ſacerdoti, vel ex licentia illius: ille autem proprius ſacerdos eſt Parochus: ergo eſt neceſſaria ejus licentia, & alia non ſufficit. Minor patet, tum ex vi ipſius verbi, tum maxime, quia Sixtus IV. in Extrav. *Vices*: de Treuga, & pace, videtur ita intellexiſſe decretum illud: agens enim de privilegiis conceſſis Mendicantibus ad audiendas confeſſiones, dicit, per illa derogatum non eſſe, quominus teneantur fideles ſemel in anno tempore Paſchatis ſuis Parochis confiteri, juxta conſtitutionem Concilii generalis. Et eodem modo loquitur Benedict. XI. in Extravag. *Inter cunctas*, de Privil. & Martinus IV. idem dicens, quod Sixtus IV. in Extrav. *Ad uberes*, quæ non habetur in corpore juris; eam tamen referunt Henricus, Medina, & alii citandi.

Et augetur difficultas: quia, ut ſæpe dictum eſt, & indicatur in Conc. Trid. ſeſſ.14. c. 5. in illo c. *Omnis utriuſque ſexus*, non ſtatuitur jus poſitivum quoad temporis determinationem; in reliquis vero explicatur jus divinum: ergo de jure divino eſt, ut unuſquiſque ſubſit ſuo Parocho: ergo non poteſt Pontifex mutare hoc jus, ſuppoſito quod non mutet Parochum, nec auferat ab illo juriſdictionem: ſed dando hujuſmodi licentiam, non facit quod iſte non ſit Parochus, & alter Parochianus: ergo non facit ut Parochianus non indigeat licentia ſui Parochi ad hujuſmodi confeſſionem. Et confirmatur primo: nam propter hujuſmodi cauſam multis decretis prohibitum eſt religioſis, ne confeſſiones audiant ſine licentia proprii paſtoris, ut videre licet 16. q.1. per multa capita. Et tandem confirmatur, quia privilegium alicui conceſſum intelligendum eſt ſine præjudicio alterius,

ut

ut eſt axioma juris c. *Paſtoralis*, extra de Privileg. Sed ſi per hoc privilegium poſſent, vel alieni ſacerdotes audire confeſſiones, vel fideles confiteri, ſine licentia proprii ſacerdotis, illud eſſet in magnum præjudicium Paſtorum: quia & privarentur jure ſuo, & non poſſent agnoſcere, nec commode gubernare oves ſuas: ergo, &c.

Opinio ſupra poſita erronea & falſa judicatur. Hæc tamen ſententia & falſa eſt, & erronea. Et in primis quod ad poteſtatem attinet, de fide certum eſt poſſe Pontificem concedere cuicunque fideli facultatem confitendi alteri abſque ulla alia licentia ſui Epiſcopi, vel Parochi. Ita traditum eſt a Summis Pontificibus ſupra citatis, & citandis, & uſus, & traditio Eccleſiæ ita habet. Et idem conſtat ex ſuprema juriſdictione Summi Pontificis ſupra probata. Præterea idem eſt de Epiſcopo reſpectu Parochi, ut patet ex proportionali ratione, & ex teſtibus ſupra allatis. Et declaratur etiam hoc modo, quia Papa, vel Epiſcopus poſſent per ſe audire confeſſionem cujuſcunque ſubditi ſine licentia alterius Paſtoris inferioris, ut per ſe conſtat, & id poſſunt facere per juriſdictionem ordinariam, non ſolum æqualem, ſed etiam ſuperiorem aliquo modo juriſdictione Parochi: ergo multo magis poſſunt hanc juriſdictionem delegare, ita ut operari poſſit ſine licentia Parochi, quam poſſet Parochus ipſe ſine licentia ſuperioris. 2. Confirmatur: quia, ſi licentia Parochi eſſet neceſſaria, impertinens, & nullius momenti eſſet delegatio ſuperioris: quia licentia Parochi ſola ſufficeret: & ita delegatio illa nihil operaretur. Quin potius addo, quamvis licentia Parochi in ſolidum poſſit ſufficere, tamen poſſe a ſuperiore prohiberi ne illam concedat, ita ut ſi concedere tentet, nihil ratum faciat: at vero e contrario ſuperior poteſt illam concedere, etiam contradicente inferiore. Ratio clara eſt, quia inferior non habet poteſtatem ſupra ſuperiorem, nec ſuperioris juriſdictio ab inferiore pendet: at vero e contra ſuperior poteſt limitare, vel impedire juriſdictionem inferioris, licet id facere non debeat, niſi ex rationabili cauſa.

Atque hinc colligo, quoties Pontifex (& idem eſt proportionaliter de Epiſcopo) abſolute, & expreſſe dat facultatem alicui ad audiendas confeſſiones, id ſufficere ad juriſdictionem delegandam, nulla expectata inferioris ſacerdotis proprii licentia, etiamſi hæc in tali privilegio, ſeu facultate non exprimatur, dummodo non talis conditio apponatur. Quæ eſt communis doctrina Theologorum D.Th. Opuſc. 19. contra impugnantes religionem cap. 4. & in 4. d. 17. q. 3. art. 3. q. 5. Durand. qu. 12. Paludani q. 4. art. 3. Majoris q. 6. & 7. Sot. diſt. 18. qu. 4. art. 5. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 9. Adriani q. 5. de Confeſſ. Medin. qu. 33. de Confeſs. Petri Sot. lect. 5. de Confeſſ. Idem ſentiunt Summiſtæ omnes, Sylveſter *Confeſſor* 2. & ibi cæteri. Item juriſperiti communiter cum Gloſſ. in dict. Clement. *Dudum* de Sepulturis, verb. *Libere*, quos refert, & ſequitur Navar. in c. *Placuit*, d. 6. n. 57. Aſſignatur ratio a priori. Sumiturque ex declaratione Joann. 22. in Extravag. *Vas electionis*, de Hereticis & ex Extravaganti Benedicti XI. & Martini V. ſupra citatis. Ratio vero a priori eſt: quia in ſuperiore eſt poteſtas, ut oſtenſum eſt; & hæc exercetur per illum actum, & voluntas ejus per illa verba ſufficienter declaratur, & ipſe non reſtringit conceſſionem, neque apponit illam conditionem, ut ſupponimus: ergo. A poſteriori. A poſteriori vero confirmari poteſt ratione ſupra tacta: quia ſi præter tale privilegium neceſſaria eſſet facultas inferioris, privilegium eſſet nullius momenti, quia ipſa licentia Parochi per ſe ſola ſufficeret: ergo, ſi illa neceſſaria eſt non obſtante privilegio ſuperioris, tale privilegium nihil confert.

Objeſt. Dices, poſſe ad hoc conferre, ut per facultatem ab Epiſcopo datam poſſit quis abſolvi, vel abſolvere a caſibus reſervatis Epiſcopo, quod non poſſet fieri per ſolam Parochi facultatem. Diluitur. Sed hoc extrinſecum eſt, & per accidens: præſertim quia facultas ſimpliciter, & abſolute conceſſa ab Epiſcopo, ſi nihil aliud exprimatur, non extenditur ad caſus reſervatos, ut dicitur in cap. 2. de Pœnitentia & remiſſ. in 6. & tamen frequens eſt Epiſcopum concedere hanc licentiam hoc ſimplici modo, ſine extenſione ad caſus reſervatos: ergo ſine hac extenſione habet ſuum effectum: non habere autem ſi neceſſaria eſſet licentia inferioris. Quod optime confirmat reſponſio Honorii tertii, in capitulo, *In his*, etiam de Privilegiis, ubi rogatus de quodam privilegio conceſſo ordini Minorum, & Prædicatorum, celebrandi in altari portatili, reſpondet, intelligendum eſſe privilegium ſine licentia inferiorum prælatorum, quia alias, inquit, nihil operaretur.

Et hæc ratio ſolvit rationem quandam prioris ſententiæ, quæ aſſumebat privilegium interpretandum eſſe ſine præjudicio alterius: quod, ſi intelligatur de præjudicio extrinſeco, & non intrinſece incluſo in ipſo privilegio, verum eſt: ſed non eſt hujuſmodi id, de quo agimus: ſi autem vocetur præjudicium ipſa aliqualis derogatio juris communis, hoc non poteſt vitari in privilegio. Quin potius retorqueri poteſt argumentum, quia de ratione privilegii eſt, ut aliquid operetur præter jus commune: ſi autem non exponantur hæc privilegia, ut diximus, nihil operarentur præter jus commune. Addit vero D.Th. ſupra hanc ipſam extenſionem ordinarii juris revera non eſſe in ullum præjudicium Parochorum, tum quia ipſi non privantur juriſdictione ſua, & ſemper illam habuerunt ſuperiori ſubordinatam: ergo, ſi ſuperior utatur jure ſuo, illud non eſt in injuriam & præjudicium inferioris. Tum etiam, quia illi non habent juriſdictionem propter ſuam utilitatem, ſed propter utilitatem ovium: & ideo, ſi propter eandem utilitatem ſuperior provideat ovibus, ut pluribus confiteri poſſint, non illud eſt reputandum præjudicium inferioris. Tum denique, quia potius per hujuſmodi privilegia Parochi juvantur, & eorum onus levius fit, nec impediuntur quominus poſſint gubernare gregem ſuum, quia exterius poſſunt curam adhibere ut bene vivant. Quod vero pertinet ad pœnitentiæ forum, ipſi ſunt ſecuri, quia ſuperior paſtor jam illam curam ſuſcepit. Quocirca quando interdum in decretis dicitur, religioſos non poſſe miniſtrare ſacramenta, intelligitur ſuo proprio & ordinario jure, ſeu hoc ipſo quod religioſi ſunt, quod vero ex privilegio poſſint, nunquam negatur.

Ex his infertur, non poſſe Parochum prohibere Parochianum ſuum, quominus confiteatur religioſo habenti privilegium ad audiendas confeſſiones, vel alteri ſacerdoti ab Epiſcopo expoſito, & ab illo juriſdictionem habenti: quia, ut ſupra dixi, hæc facultas eſt quaſi relativa, & ſi uni datur ad audiendas confeſſiones, alteri conſequenter datur ad confitendum. Dices: Ergo religioſus non indigebit licentia ſui ſuperioris ad audiendam confeſſionem ejus, qui a Papa habet licentiam eligendi confeſſorem. Objeſt. Reſpondetur, quantum eſt ex parte juriſdictionis, ita eſt; tamen, quia religioſus non eſt ſui juris, & arbitrii, ut in hoc, vel illo opere occupetur, ſed tenetur parere ſuperiori ſuo, ideo indiget licentia, vel ſaltem non prohibitione, ut poſſit in audiendis confeſſionibus occupari: & ideo in concluſione expreſſe locutus ſum de licentia, quæ ad dandam juriſdictionem pertineat. Solut. Dices ſecundo. Ergo non poteſt ſuperior religionis prohibere ſuum ſubditum, ne confiteatur alteri religioſo, qui a Papa habet facultatem audiendi confeſſiones. Alia objectio. Reſpondetur negando conſequentiam, quia hoc jus non derogat convenienti ordini, & inſtitutioni uniuſcujuſque religionis: & ita ſatis explicatum eſt in dicta Clement. *Dudum*, & in dicta Extravag. *Inter cunctas*. Solvitur.

Delegeturne hæc juriſdictio per ſolam ratihabitionem.

Atque ex his explicatum relinquitur, quod tertio loco propoſitum eſt: ſcilicet, qua forma, vel modo deleganda ſit hæc poteſtas: dicendum eſt enim nullam aliam formam eſſe ad hoc ſpecialiter requiſitam, præterquam quod delegans ſufficienter explicet voluntatem ſuam, ſuppoſita poteſtate: nam quibuſcumque verbis, ſignis, aut ſcripturis hoc fiat, ad hunc effectum ſufficit, quia nec ex natura rei, neque ex ſpeciali jure poſitivo aliud requiritur. Solet autem hoc loco ſpecialiter quæri, an ad hujuſmodi delegationem ſufficiat futura ratihabitio, in præſenti probabiliter præſumpta. 1. Sententia. Id enim aſſeruit Raymund. in Summ. tit. de Pœnitentiis & remiſſionibus, §. 15. quem videtur ſequi Palud. in 4. d. 19. q. 2. n. 25. & ibi Capreolus ad 1. contra 3. concluſionem. Et in hanc ſententiam ſolent citari Hoſtienſis, & alii Canoniſtæ. Et fundatur in Regula 10. juris in 6. dicente: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari:* nam ſi illa regula generalis eſt, etiam in præſenti locum habet: ergo abſolutio ſic data non minus erit valida, quam ſi ex mandato proprii confeſſoris data eſſet: ergo talis ratihabitio ſufficiens fuit ad

dan

2. Sentent. dandam juriſdictionem. Alii diſtinguunt duplicem ratihabitionem, unam de futuro, alteram de præſenti: primam negant ſufficere, quia quod non eſt, licet futurum fit, non poteſt in præſenti operari: alteram vero dicunt ſatis eſſe, quia quacunque ratione poteſtati adjungatur voluntas in præſenti tempore, ſufficit ad delegandam juriſdictionem. Ita Sylveſter *Confeſſor*, 1. q. 6. Navarrus in Summa c. 9. n. 6. & in c. *Placuit* de Pœnit. diſt. 6. n. 103. Ledeſma 2. part. 4. q. 44. art. 1. Soto in 4. d. 18. q. 4. art. 3. Alii vero ſimpliciter negant, ratihabitionem ſufficere ad delegandam juriſdictionem. Ita tenuit Palud. in 4. d. 17. q. 3. n. 28. Major. d. 19. q. 1. Gabriel d. 17. q. 2. art. 3. dub. 2. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 4. caſu 8. Adrian. q. 5. de Confeſs. Medina qu. de Multiplici licentia confitendi alieno, Henric. quodlib. 1. q. 31. & 32.

3. Sentent. Vide Ledeſ. q. 47. ar. 5. dub. 13.

3. Sentent. probatur & 1. refutatur. Ex his ſententiis hæc ultima ſimpliciter vera eſt. Nam contra primam manifeſtum eſt, ſpem aut præſumptionem futuræ ratihabitionis non ſufficere; quia ſacramentum non poteſt eſſe pendens ex futuro eventu. Ponamus enim ſuperiorem poſtea non habuiſſe ratum præteritum factum: inquiro, an ſacramentum præteritum tunc ſit validum, necne: nam, ſi non fuit validum, ergo a principio ſemper eſt invalidum: quia, ſi aliquando validum fuiſſet, quidquid ſuperior poſtea vellet, ſemper validum permanſiſſet: neque enim poteſt irritari abſolutio ſacramentalis, quæ ſemel valida fuit: ſi autem eſt a principio invalidum, non poteſt poſtea per ſolam ratihabitionem ſuperioris validum fieri: quia ſacramentum, quod in principio non habuit valorem, non poteſt per ſolum conſenſum alterius validum fieri. Quod patet manifeſte in re, de qua agimus, quia abſolutio prius data, ſi invalida fuit, ideo eſt, quia fuit data a non judice, ſeu non habente juriſdictionem; poſtea vero per ratihabitionem non efficitur, ut illa abſolutio detur ab habente juriſdictionem, quia nec datur a delegante, ſeu ratum habente, nam ille non abſolvit; nec etiam datur a delegato, quia ille ſolum incipit habere juriſdictionem, quando ſuperior conſentit, & tunc ipſe non repetit abſolutionem.

Objectio occurritur. Si autem dicatur, abſolutionem a principio fuiſſe validam, ideoque validam permanere, etiamſi ratihabitio poſtea non ſuccedat, ut ſperabatur: contra hoc eſt, quia inde ſequitur, ſubditum rite confiteri alieno, non ſolum abſque licentia, ſed etiam contra voluntatem

Inſtantia. proprii, contra capitulum, *Omnis utriuſque*. Reſpondent, illam confeſſionem eſſe validam quoad valorem ſacramenti, non vero quoad tollendam obligationem iterum confitendi eadem peccata proprio ſacerdoti, ſi ipſe nolit ratam habere priorem confeſſionem. Unde ajunt, ſubditum, qui ſub hac ſpe confitetur, teneri ad habendum propoſitum confitendi eadem peccata proprio ſacerdoti, ſi nolit priorem abſolutionem ratam habere: & ita ſignificant, in eo caſu dari juriſdictionem delegatam non abſolute, ſed ſub ea conditione: ſcilicet,

Diluitur. iterum confitendi proprio, ſi ipſe velit. Veruntamen hæc omnia dicuntur ſine fundamento, quia nullum ibi eſt indicium talis pacti, neque ſignum ſufficiens juriſdictionis collatæ, etiam hoc modo. Nam ſpes, vel præſumptio futuri conſenſus alterius non ponit in ſuperiore conſenſum, vel voluntatem; ſed ſolum ponit in aliis opinionem, ſeu fiduciam de tali voluntate futura: mea autem opinio, vel fiducia non dat mihi juriſdictionem, etiam ſub illa conditione. Deinde urgeamus argumentum factum, ſi ſuperior poſtea expreſſe nolit ratam habere abſolutionem, etiam quoad valorem ſacramenti, nec juriſdictionem dare pro tempore præterito, etiam ſub illa conditione: tunc enim dici non poteſt, alienum ſacerdotem habuiſſe juriſdictionem ſine ulla voluntate proprii, imo contra ejus voluntatem. Igitur ratihabitio propria de futuro ad hanc delegationem ſufficere non poteſt, & conſequenter neque ad miniſtrandum valide hoc ſacramentum.

2. Sentent. improbatur. Quod autem dicebat altera opinio de ratihabitione de præſenti, videtur in primis repugnantia in terminis proprie ſumptis: quia ratihabitio proprie reſpicit præteritum, & ideo dicitur, retrotrahi in prædicta regula. Quando ergo ſit factum, quod poſtea ratum habetur, non poteſt eſſe in re ipſa ratihabitio, ſed tantum in ſpe: repugnat ergo dicere ratihabitionem, & de præſenti. Quod ſi fortaſſe ratihabitio de præſenti vocetur a dictis Auctoribus præſens voluntas committendi juriſdictionem, non tamen manifeſtata expreſſo & claro ſigno, ſed involute & implicite: illa in primis non eſt propria ratihabitio, ſed collatio juriſdictionis per conſenſum de præſenti. Et deinde ſatis difficile ad explicandum eſt, qualis ſit illa implicita, ſeu involuta conceſſio. Nam certum eſt, interiorem voluntatem non ſufficere ad dandam hanc juriſdictionem, quia debet conferri humano modo: homines autem non cognoſcunt interiores voluntates, niſi per externa ſigna. Unde certum etiam eſt, hoc ſignum externum, quodcunque illud ſit, tale eſſe debere, ut ſufficienter per illud innoteſcat delegato voluntas delegantis: quod ſi hoc habeat, ſive illud vocetur explicitum, ſive implicitum, ſatis erit: ſi vero hoc non habeat, inſufficiens ſemper erit. Quod ſi tale ſit ſignum, ut rem dubiam relinquat, ſine dubio non ſufficit; quia non ſatis manifeſtat voluntatem: & præterea exponitur homo periculo nihil faciendi, ſi tentet abſolvere.

Imo etiamſi faciat probabilem exiſtimationem de præſenti conſenſu delegantis, non eſt tali juriſdictione utendum, niſi ubi non eſt opportunitas clarius, & expreſſius cognoſcendi voluntatem ſuperioris: & aliunde eſt ſufficiens cauſa adminiſtrandi ſacramentum, ut etiam Soto animadvertit: & conſtabit ex eo, quod infra generaliter dicemus, non eſſe utendum probabili juriſdictione, omiſſa certa, quando commode poteſt. Igitur ad hanc delegationem ſemper eſt neceſſarius præſens conſenſus ſuperioris delegantis ſufficienter manifeſtatus: hæc autem manifeſtatio non habet unum definitum ſignum, quo neceſſario facienda ſit: ſed aliquando fit propriis, & explicitis verbis, aut literis claris & expreſſis: quod eſt optimum conſilium: aliquando generalibus verbis miniſtrandi ſacramenta, aut exercendi hoc, vel illud munus loco alterius; quando habet annexum hoc miniſterium ſecundum communem uſum: aliquando etiam fieri poteſt tacito conſenſu, quando ita conjungitur alicui facto, vel interrogationi præteritæ, ut ſecundum prudentem exiſtimationem cenſeatur ſufficere; ut advertit Adrianus ſupra, & in ſequentibus aliqua exempla occurrent.

Per hæc ergo ſatis reſponſum eſt ad ſecundam ſententiam. Regula vero, quam prima ſententia in ſuum favorem afferebat, variis modis a citatis auctoribus, & ab aliis Juriſperitis declaratur. Breviter tamen dico, regulam illam primo habere locum in his, quæ a principio valida ſunt ſubſtantialiter, irritari tamen poſſunt propter defectum alicujus ſolemnitatis accidentalis: nam illa poſſunt per ſubſequentem ratihabitionem omnino firmari: quod in præſenti non habet locum: cum a principio ſacramentum fuerit nullum, ut oſtenſum eſt. Secundo, in his, quæ a principio nulla ſunt, habere poterit locum illa regula, quando illa ſunt talia, ut poſſint eſſe dependentia, & quaſi expectantia futurum eventum, ut ſunt fere contractus humani: nam quæ hujuſmodi ſunt, poſſunt per ſubſequentem ratihabitionem ita firmari, ut ex eo tempore, quo ſub ea ſpe facta ſunt, valeant, & operentur: quod eſt ratihabitionem retrotrahi. Sacramentum autem non poteſt ita eſſe pendens ex futuro eventu: & ideo non poteſt per ſubſequentem ratihabitionem firmari: quod idem eſt de quacunque alia re, quæ neque a principio valida eſt, neque ex futuro pendens eſſe poteſt. Quod inter alios notavit Baldus in Lege, *Obſervare* §. *Poſt hac* Digeſtis, de Officio Proconſulis num. 8. ubi etiam Bartolus, & alii: Felinus cum aliis in cap. *Prudentiam*, de Officio delegati. Aliquando vero præteritus actus, quamvis validus non fuerit, neque in futurum pendeat, poteſt per voluntatem alterius poſtea declarari & quaſi de novo fieri; & tunc poteſt etiam ratihabitio dici confirmare quod factum erat, quamvis potius de novo faciat: nec tunc retrotrahitur, niſi & voluntas ad hoc ſit efficax, & hoc ipſum exprimat ac declaret. In præſenti autem nihil iſtorum locum habet, ut oſtenſum eſt: & ideo illa regula non recte in præſentia applicatur. Quod etiam ſuo modo verum habere in juriſdictione ad ferendas cenſuras, infra ſuo loco oſtendemus.

Regula Ratihabitione de Reg. jur lib. 6. declaratur.

SE-

SECTIO II.

In quibus ſit juriſdictio delegata in foro Pœnitentiæ, & quid operetur.

DIximus de poteſtate habendi hanc juriſdictionem. Dicendum ſupereſt de actu, ſeu de habentibus ipſam. Quæ res vix poteſt ſub doctrinam cadere, quia eſt quid contingens, pendens ex voluntate delegantium: unde hoc tantum fere poſſumus generatim reſpondere, illos habere hanc poteſtatem, quibus data eſt ab ordinariis paſtoribus per ſufficientem declarationem ſuæ voluntatis, juxta ſuperius dicta. Ut autem aliquid in particulari dicamus, adverto ulterius tribus modis poſſe dari juriſdictionem, & eiſdem videtur poſſe delegari. Primus eſt a jure: & hoc modo non invenio alicui eſſe delegatam hanc juriſdictionem jure communi ex parte ipſiuſmet confeſſoris, ſed tantum ex parte pœnitentis, quatenus aliquibus data eſt facultas eligendi confeſſorem, de qua dicemus Diſputat. ſequ. Niſi quis vocet delegationem a jure illam, quæ facta eſt Mendicantibus per eorum privilegia, quatenus aliqua ex his in jure continentur: veruntamen nos hanc ſub tertio membro comprehendimus, quæ eſt ab homine, quia a principio ita facta eſt: in jure autem ſolum per occaſionem, & aliquam ejus declarationem inſerta eſt.

Tribus modis delegatur hæc juriſdictio. Primo a jure.

Secundo a conſuetudine. Cõcluſio. Secundus modus delegandi hanc juriſdictionem, poteſt eſſe ex conſuetudine: ad quem duo caſus videntur præcipue pertinere. Primus eſt de articulo mortis: nam, licet hic ex multis juribus colligatur, antiquior tamen eſt omni jure canonico ſcripto. Secundus caſus eſt de confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus, vel de peccatis jam confeſſis: & de his duobus proprias diſputationes poſtea inſtituemus. Tertius caſus addi poſſet de confeſſionibus ordinariis clericorum: ſed quia hoc magis videtur ſpectare ad facultatem conceſſam pœnitenti eligendi confeſſorem, dicemus de hac re commodius Diſputat. ſequente. Unde in præſenti concludo, circa materiam neceſſariam confeſſionis, & ſecluſo mortis articulo, neminem habere propriam juriſdictionem delegatam ex conſuetudine, quia de nulla tali conſuetudine conſtat. Quod ſi aliquando hæc juriſdictio conſuetudine comparatur, illa jam non eſt delegata, ſed ordinaria, ſemper enim acquiritur, ut annexa alicui muneri, ut beneficio: neque aliter videtur poſſe obtineri per ſe loquendo, cum ſemper hæc delegatio pendeat ex voluntate alicujus paſtoris ordinarii.

Tertio per conceſſionem hominis. Tertius ergo modus, & omnino proprius hujus delegationis eſt per conceſſionem hominis, quæ interdum eſt privata & perſonalis: de qua ſequent. ſect. dicam. Alia vero eſt magis communis, & publica, & quæ per privilegia perpetua conceditur, ut ſunt ea, quæ religioſis, præſertim Mendicantibus conceſſa ſunt. De quibus ſpecialiter dubitatum olim fuit, quid operentur, ſeu ad quid valeant. Duo enim fiunt per abſolutionem a peccatis: unũ eſt ſacramentalis remiſſio peccatorum valida & firma: aliud eſt, quod pœnitens non teneatur amplius confiteri illa peccata. Certum ergo ex dictis eſt, hæc privilegia valere ad illud prius, ut conſtat ex ſectione præcedente, ubi error contrarius tractatus, & improbatus eſt.

Dubium.

Quorundam error. Circa ſecundum ergo fuit error dicentium, hæc privilegia nunc de facto non valere ad abſolvendum abſolute fideles a peccatis, ita ut liberentur ab obligatione cõfitendi eadem peccata ſemel in anno ſuo Parocho, ſi abſque ejus licentia fratribus, vel ſacerdotibus habentibus ſimilia privilegia confeſſi ſunt. Ita docuit Joannes de Poliaco, ut refert Joannes 22. in Extravag. *Vas electionis*, de Hæreticis, & latius Durand. in 4.d.17.q.2. Idem tenuit Henricus quodlib. 7. q.26. & quodlib. 10. q.1. & in eadem ſententia fuit Academia Pariſienſis: refert enim Major d.17.q.6. cum Tornaci quidam Joannes de Angli prædicaſſet, Parochianum confeſſum intra annum fratribus privilegiatis non teneri iterum confiteri ſuo Parocho, Academiam Pariſienſem ſententiam illam ut ſcandaloſam, & juri contrariam damnaſſe. Fundamentum hujus ſententiæ fuit, quia hæc privilegia non auferunt præceptum c. *Omnis utriuſque ſexus*, quia neque expreſſe illud derogant, neque ita cum illo repugnant, quin aliquo modo conciliari poſſint, ſed in cap. *Omnis*, præcipitur fidelibus, ut omnia ſua peccata ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteantur: ergo non obſtantibus dictis privilegiis & confeſſionibus factis virtute illorum tenebuntur fideles confiteri omnia peccata ſemel in anno ſuo Parocho, niſi ipſe licentiam dederit. Et confirmatur primo, nam privilegium, quoad fieri poſſit ita exponi debet, ut quam minimum repugnet & juri communi, & juri Parochorum: nam quoad hanc partem odioſum eſt, & ideo ſtricte interpretandum. Confirmatur ſecundo, quia ita videtur hæc privilegia, & cap. *Omnis*, interpretari Martinus V. in quadam Extravag. *Ad uberes*, quæ non habetur in corpore juris, neque in Bullario Romano, eam tamen referunt Henricus ſupra, Adrianus, Major, Medina, & alii: declarat enim, fideles, quamvis confeſſi ſint fratribus privilegiatis, nihilominus teneri ſemel in anno confiteri ſuis Parochis juxta decretum Concilii generalis, & ipſoſmet fratres debere fideles ad hoc exhortari. Atque idem ſentire videtur Sixtus IV. in Extravagant. *Vices*, de Treuga, & pace.

ASSERTIO.

Dicendum nihilominus eſt hæc privilegia, & juriſdictionem, quæ ex vi illorum delegatur, operari, non ſolum abſolutionem validam quoad ſacramentalem remiſſionem peccatorum, ſed etiam omnino abſolvere hominem ab onere confitendi iterum talia peccata. Ita docent omnes Doctores citati in præced. ſect. qui in hoc nihil diſtinguunt inter valorem talis confeſſionis ad remiſſionem peccatorum, & ad implendum præceptum confeſſionis. Definitur etiam a Joanne 22. in Extravag. *Vas electionis*, de Hæreticis, & Benedicto XI. in Extravag. *Inter cunctas*, de Privileg. *Ne ſequatur*, inquiunt, *abſurdum, ut peccata ſemel remiſſa aliquis confiteri teneatur, & liberatus debitor iterum ſolvere cogatur.* Unde ratio a priori eſt, quia hæc privilegia concedunt juriſdictionem in hoc foro ſimpliciter, & ſine ulla reſtrictione: ergo abſolutio, quæ ex vi illius juriſdictionis datur, eſt omnino abſoluta, & ſine ullo onere confitendi: ergo confeſſio ſic facta ſufficit ad liberandum hominem & a culpa, & ab onere iterum confitendi. Conſequentiæ ſunt evidentes. Antecedens vero patet: primo ex declaratione dictorum Pontificum, niſi enim ita intellexiſſent dicta privilegia, non reputaſſent abſurdum fideles manere obligatos ad confitendum iterum eadem peccata: quia cum aliquis abſolvitur ſub illo pacto, vel conditione iterum comparendi, non eſt inconveniens quod iterum confiteri teneatur, ut infra dicemus agentes de reſervatis. Secundo probatur ex vi verborum talium privilegiorum, quæ abſoluta ſunt, & ſine ulla tali reſtrictione: illa autem conditio abſolutionis ſub onere iterum confitendi, adeo eſt oneroſa, & exorbitans ab ordinario modo confeſſionis, ut niſi expreſſe proferatur, nunquam intelligatur appoſita: nec fideles poſſent ad hoc rationabiliter obligari, cum illi nunquam intellexerint tale pactum vel conditionem, aut tali obligationi conſenſerit. Unde eſt tertia ratio, quia privilegia hæc illo modo declarata nullius fere eſſent momenti, vel utilitatis: nullus enim fidelium vellet religioſis confiteri cum illo onere confitendi iterum omnia ſua peccata propriis ſacerdotibus. Tandem, ipſa etiam conſuetudo ſatis declaravit, & confirmavit hunc eſſe verum ſenſum talium privilegiorum. Imo hæ rationes convincunt, non ſolum de his privilegiis, quæ jam conceſſa ſunt, ſed in univerſum de omnibus & quibuſcunque facultatibus, quæ ſub ſimili abſoluto tenore verborum conceduntur a Summo Pontifice, vel Epiſcopis, proportione ſervata.

Secundo principaliter probatur hæc veritas ex vera intelligentia c. *Omnis utriuſque ſexus*. Non enim poteſt, ſicut Henricus, & alii volebant, exponi: alioqui confeſſio facta fratribus privilegiatis ſine licentia proprii Parochi, non ſolum ad implendum præceptum non ſufficeret, ſed etiam valida omnino non eſſet, cum in eodem textu dicatur: *Si quis voluerit alieno ſacerdoti confiteri, licentiam prius poſtulet, & obtineat a proprio ſacerdote, cum aliter ille non poſſit abſolvere, vel ligare.* Ubi non dixit, cum aliter non poſſit liberare eum ab onere hujus præcepti, ſed ſimpliciter, *abſolvere, vel ligare.* Deinde ſequitur ex illa expoſitione, quod licet Parochianus eſſet confeſſus ipſi Summo Pontifici, vel Epiſcopo ſuo ſine licentia ſui Parochi, teneretur ex vi illius præcepti iterum confiteri Parocho omnia illa peccata ad implendum præceptum dicti cap. *Omnis utriuſque*, quod abſurdiſſimum eſt, cum ex jure divino ita ſufficiat *Ratio a priori.*

ficiat

ficiat confeſſio facta Pontifici, ut non poſſit jus humanum obligare ad confitendum peccata inferiori ſacerdoti, poſt confeſſionem rite factam ſuperiori: in hoc autem foro perinde eſt confiteri alicui ex licentia ſuperioris, ac confiteri ipſimet ſuperiori, ut ex eodem c. *Omnis utriuſque*, cum proportione colligitur.

Opinio Palud. Propter hoc ergo Palud. diſt. 17. qu. 3. num. 8. cenſet, in primis verbis illius cap. ubi præceptum traditur, proprium ſacerdotem ſumi pro quocunque habente juriſdictionem ordinariam, vel delegatam: in aliis autem verbis, in quibus dicitur, ad confitendum alieno neceſſariam eſſe proprii ſacerdotis licentiam, proprium appellari quemlibet ordinarium. Sed immerito, & ſine ulla neceſſitate hanc æquivocationem admittit. Nam, ſi in poſteriori loco proprius ſacerdos dicitur ſolus Parochus, ita ut omnes alii excludantur, non ſolvitur difficultas, quia licentia talis proprii non eſt ſimpliciter neceſſaria: ſi vero ibi accipitur proprius ſacerdos pro omni habente juriſdictionem ordinariam, ſive particularem, ſive generalem, cur non poteſt eodem modo accipi in ipſo præcepto, nam hoc ſatis eſt ad ſolvendam

Rejicitur. omnem difficultatem? Nam, licet præceptum per ſe, & abſolute ita latum ſit, ſtatim in eodem textu explicatur & limitatur, ſcilicet: ut ad implendum illud præceptum ſufficiat confeſſio facta alieno de licentia ejuſdem proprii, de quo in ipſo præcepto mentio facta fuerat, ſcilicet, vel particularis, vel generalis: ergo, cum confeſſio fratribus privilegiatis facta, licet videatur fieri alieno, fiat tamen ex licentia unius proprii, ſcilicet Pontificis, ſatis erit ad implendum illud præceptum. Eſt ergo valde probabile, in toto illo textu proprium ſacerdotem accipi pro quocunque judice ordinario in hoc foro: tum quia ibi tantum diſtinguitur contra alienum: Epiſcopus autem, vel Pontifex non poteſt dici alienus: tum etiam, quia ibi quoad hanc partem nihil præcipitur præter id, quod jure divino eſt neceſſarium: ſola enim temporis determinatio ibi additur jure humano, ut ſæpe diximus ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ex jure autem divino non eſt neceſſarium confiteri proprio Parocho, excludendo ſuperiorem, ut per ſe notum eſt.

Fundamentis contrariæ ſententiæ ſatisfit. Unde licet concederemus (quod etiam eſt veriſimile) propria & directa intentione Concilium ibi locutum eſſe de proprio Parocho, eo quod locutus eſt ſecundum communem uſum Eccleſiæ, in qua hoc ordinarium onus audiendi confeſſiones fidelium Parochis impoſitum eſt, & quia illi quaſi per antonomaſiam dicuntur proprii ſacerdotes, juxta rigoroſam ſignificationem illius vocis, *Proprius*, quam ita videntur in illo præcepto intellexiſſe Sixtus IV. & Benedictus XI. locis citatis, & expreſſe D. Thom. in 4. diſt. 17. qu. art. 3. qu. 5. ad 4. licet, inquam, hanc expoſitionem admittamus, non propterea putandum eſt ex vi illius decreti excludi ſuperiores, ſed potius tanquam per ſe notum ſupponi multo magis ſufficere confeſſionem factam ſuperiori, vel de licentia ejus: quia, quantumvis dictio videatur excluſiva, nunquam excludit concomitantia, vel quæ neceſſario ſupponuntur. Quod etiam a ſimili declaratur: nam ex vi illius decreti tenentur Parochiani Euchariſtiam in Paſchate ſuſcipere a proprio Parocho, vel de licentia ejus, quod eſt etiam ſignum in eo textu proprium ſacerdotem ſumi pro Parocho, & tamen id non excludit, quominus accipiens Euchariſtiam a ſuo Epiſcopo vel a Summo Pontifice, ſine dubio ſatisfaciat illi præcepto.

Per hæc ergo ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ, quod ex dicto capite ſumebatur, ſimul cum prima confirmatione. Ad ſecundam, quæ ſumebatur ex Extravagantib. Sixti IV. & Martini V. reſpondemus ad priorem, expendenda eſſe illa verba: *Ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quod Parochiani non ſint obligati, ſaltem in Paſchate proprio confiteri ſacerdoti: quia de jure tenetur Parochianus, ſaltem in Paſchate, proprio confiteri ſacerdoti.* Conſtat enim, loquendo de proprio præcepto confeſſionis, non teneri fideles ad confitendum in Paſchate ſuis Parochis, ſed tantum ſemel in anno in quocunque tempore illius. Ad communionem autem obligantur præciſe tempore Paſchatis, & conſequenter ad confeſſionem, quatenus ad communionem neceſſaria eſſe poteſt, ſcilicet, ſi is, qui communicaturus eſt, conſcientiam habeat peccati mortalis. De hac ergo obligatione tantum locutus eſt Pontifex: unde non dixit, teneri fideles ad confitendum in Paſchate omnia peccata, quæ intra annum commiſerunt, ſed ſimpliciter ad confitendum, quantum videlicet indiguerint ad communicandum: nam, ſi conſcientiam peccati mortalis non habuerint, ſatisfacient, dicendo ſuo Parocho, ſe non gravari conſcientia peccati mortalis, quod ipſe in foro conſcientiæ credere tenetur, ut D. Thom. ſupra dixit: hoc autem nihil derogat privilegiis religioſorum, quominus plenam, & abſolutam juriſdictionem habeant ad confeſſiones audiendas, per quas tam divinum, quam Eccleſiaſticum præceptum impleatur. Ad Extravagant. autem Martini V. non poſſumus ex illius præſcriptis verbis reſpondere, quia illam non habemus. Et ideo Medina in quæſtione de Confeſſione fratribus privilegiatis facta, dupliciter reſpondet. Primo fortaſſe Martinum V. limitaſſe quoad hanc partem privilegia fratrum Mendicantium, ſcilicet, ut per ea non daretur juriſdictio ad abſolvendum abſolute. Sed hoc mihi non eſt veriſimile, tum quia Martinus V. in favorem Mendicantium, illam Extravagantem edidiſſe dicitur: tum etiam, quia conſtat nunquam reſtrictionem illam poſitam fuiſſe in uſu, neque ſub eo gravamine conceſſam fuiſſe fidelibus hanc facultatem confitendi religioſis. Secunda ergo reſponſio eſt, quam nos adhibuimus verbis Extravagantis Sixti IV. nimirum teneri fideles tempore Paſchatis confiteri proprio ſacerdoti ad communicandum, ſi confeſſione indigeant: alioqui ſatis illis erit ſi Parochum reddant certum, vel de confeſſione legitime facta, vel, quod non habeant conſcientiam peccati, quæ ipſos ad confitendum obliget. Et hoc etiam ſignificavit Benedictus XI. in dicta Extravagant. *Inter cunctas*, dicens eſſe præceptum confitendi ſemel in anno proprio ſacerdoti: ſed hoc intelligendum eſt de his, qui ſua peccata confiteri neglexerunt.

SECTIO III.

Quam ſit durabilis, ſeu permanens hæc juriſdictio delegata.

Agimus de hac juriſdictione in ordine ad confeſſiones ex materia neceſſaria, & extra articulum mortis, ut excludamus duos ſingulares caſus in duabus ſectionibus ſequentibus tractandos. De hac ergo juriſdictione certum eſt poſſe revocari a delegante, & tunc non amplius durare: quia eſt veluti participatio quædam juriſdictionis ejus, exiſtens, ut ſic dicam, in alieno ſubjecto, & ideo moraliter ſemper pendet a delegante in conſervari, ſaltem quoad hoc, ut ſi poſitive revocetur, re vera auferatur. Nam qui juriſdictionem delegat, non omnino transfert illius dominium in alium, & a ſe illud abdicat, ſed ſolum concedit uſum talis juriſdictionis, qui ſemper pendet ex voluntate prioris domini. Quæ doctrina eſt indubitata ex toto articulo de Officio delegati, & communi omnium ſententia. Juriſdictio delegata poteſt revocari a delegante.

Delegatio durat ad tempus fixum. Atque hinc ſecundo certum eſt, quoties delegatio fit ad præfixum tempus, pro illo durare, ſi non revocetur: illo autem finito, ipſo facto ceſſare: quia a principio, & in ipſamet conceſſione facta eſt revocatio pro illo puncto, vel potius non eſt facta conceſſio pro toto tempore poſt illud punctum: quia gratia, vel facultas non excedit voluntatem concedentis, nec voluntas operatur amplius, quam per verba explicetur: ſi ergo conceſſio tantũ ſit uſque ad tale tempus, illo finito, extinguitur, quia pro toto ſequenti tempore facta non eſt. Sicut, ſi conceſſio fit ad actum limitatum, vel ad materiam determinatam, ultra eam non extenditur, propter rationem factam, quæ eodem modo locum habet in præſenti. Difficultas ergo ſupereſt, quando delegatio indefinite fit abſque temporis limitatione, an ſemper duret, quamdiu expreſſe non revocatur. In quo tertio loco eſt etiam certum, quamdiu vivit is, qui delegavit, durare hanc juriſdictionem in delegato, quamdiu non revocatur: ſupponimus autem vivere perſonam delegati, quia alias conſtat, corruptis nobis, deſinere eſſe ea, quę ſunt in nobis. Ratio eſt clara: quia juriſdictio hæc non pendet ex actuali influxu, & voluntate continua ipſius delegantis phyſice, ut ſic dicam: ſed ſolum ex voluntate ſemel habita moraliter permanente: cenſetur autem moraliter durare, quamdiu retractata non eſt: & ideo datur hæc juriſdictio durabiliter, & permanenter ex vi prioris conceſſionis, donec retractetur, Difficultas. Solvitur.

alias

alias moraliter nullius eſſet utilitatis, nec ſciri poſſet quantum duret, quando indefinite, & ſine temporis limitatione conceditur. Advertere autem oportet, hic nunquam excludi ſuperioris voluntatem, ſed ſupponi potius, conſentanee ad ea, quæ paulo antea dicebamus in ſuperiori ſectione: quia non ſolum ipſe delegans, ſed etiam ſuperior ejus poteſt juriſdictionem ab ipſo delegatam revocare, quia multo magis ab ipſo pendet, & quia ipſe poteſt efficaciter prohibere inferiori ſuo, ne huic, vel illi perſonæ ſuam juriſdictionem committat, & irritare conceſſionem ſi fiat: nam eſt ſuperior paſtor, cui hæc juriſdictio principaliter commiſſa eſt.

Differentia inter delegantem, & ejus ſuperiorem.

Cum ergo dicimus, juriſdictionem hanc delegatam durare, quamdiu non revocatur a delegante, a fortiori intelligimus, neque ab aliquo ſuperiore ipſius delegantis. Quanquã in hoc notari poteſt nonnulla differentia: nam is qui delegavit, ſuo arbitrio ſine alia cauſa poteſt revocare, non ſolum valide, ſed etiam licite, per ſe loquendo, quia utitur jure ſuo, & quaſi re propria: ſuperior autẽ non poteſt revocare delegationem factam ab inferiore ſine aliqua rationabili cauſa, idque non tam propter jus acquiſitum a delegato, quam propter jus ipſius delegantis, quod habet ex vi ſuæ juriſdictionis ordinariæ, quod habet ad committendam illam alteri: nec poteſt hoc uſu privari ſine rationabili cauſa. Imo, ſi evidenter ſit injuſta revocatio, videri poteſt nulla, quia eſt privare alterum rationabiliter invitum re ſua: ſicut ſuperior ſi velit ſuſpendere ſubditum a ſuo munere injuſte & ſine ulla cauſa, non poterit, neque aliquid valide efficiet. Quæ ratio probabilis eſt in Epiſcopis, quia poteſtatem habent communi juri magis addictam. At ſi Summus Pontifex id faciat, factum tenebit, propter dependentiam, quam habent ab illo omnes inferiores in juriſdictione, quia omnes ab illo, & per illum eam recipiunt.

Dubium.

Supereſt ergo difficultas, an per mortem, vel mutationem, aut ſuſpenſionem delegantis eſſet hæc juriſdictio in delegato, vel ea non obſtante, permaneat. Et ratio dubitandi eſt, quia in univerſum juriſdictio delegata amittitur per mortem concedentis, ſi cauſa nondum erat inchoata, ut conſtat ex c. *Licet*, & c. *Gratum*, & c. *Relatum*, de Officio delegat. Et ratio eſt, quia delegatus moraliter cenſetur habere unam, & eandem juriſdictionem cum delegante, cujus vices gerit, & ideo ſi in delegante ceſſat, conſequenter videtur ceſſare in delegato. In contrarium vero eſſe videtur conſuetudo quantum ſpectat ad forum pœnitentiæ. Igitur, ut hanc rem explicemus, diſtinguere oportet tres judices ordinarios in hoc foro ſupra numeratos, Summum Pontificem, Epiſcopum, & Parochum: & de ſingulis ſigillatim dicere.

Ratio dubitandi.

Reſpondetur dubio.

Papam poſſe delegare juriſdictionem perpetuam.

De Summo Pontifice omnes concedunt poſſe delegare hanc juriſdictionem perpetuam, ita ut duret poſt mortem ejus, donec a ſucceſſore revocetur. Ratio eſt clara, quia in ipſo reſidet ſuprema poteſtas cõmunicandi hanc juriſdictionem, tam ordinariam, quam delegatam: ergo poteſt definire modum conceſſionis magis, vel minus permanentis. Præterea ex uſu ipſo certiſſimo conſtat hæc poteſtas: nam privilegia, in quibus hæc poteſtas religioſis conceditur, perpetua ſunt, quamvis illa re vera ſolum fuerit delegatio quædam. Item ſimiles facultates conceſſæ a Summis Pontificibus regulariter ita intelliguntur: quia jura, quæ ſtatuunt, quod juriſdictio delegata etiam a Summo Pontifice, ſi cauſa non eſt inchoata, cenſeatur extingui per mortem concedentis, loquuntur tantum de juriſdictione fori contentioſi, quæ non datur in favorem ipſius judicis, nec habet rationem gratiæ, ſed tantum juſtitiæ. Unde in negotiis fidei, in favorem ejus conceſſum eſt Inquiſitoribus, ut juriſdictio eis delegata non ceſſet per mortem concedentis, etiam ad cauſas nondum inchoatas c. *Ne aliqui* de Hæret. in 6. Ex quo evidenter concluditur, non deeſſe Summo Pontifici poteſtatem ad delegandam ſuam juriſdictionem perpetuam ante, vel poſt cauſam inchoatam, prout expedire cenſuerit, neque hoc determinari ex ſolo jure naturæ, vel divino, ſed ex Eccleſiaſtico, & ex voluntate ipſorum Pontificum. Quoad forum autem pœnitentiæ non invenimus aliquid circa hoc Pontificio jure diſpoſitum, & alioqui hoc magis eſt forum gratiæ, quam juſtitiæ: & delegatio juriſdictionis in hoc foro habet rationem gratiæ, & favoris, tam reſpectu ejus, cui delegatur, quam reſpectu pœnitentium, propter quos delegatur: ergo duratio hujus juriſdictionis non eſt menſuranda per delegationem fori contentioſi, ſed per regulam gratiæ, & favoris, de quibus eſt regula juris, non expirare per mortem concedentis, c. *Si ſupra gratia*, de Officio deleg. in 6. & c. *Si cui* de Præbendis in 6. Sit ergo certum, in Pontifice eſſe hanc poteſtatem, & frequenter illa uti: & probabilius nobis ſit, reſcripta, & conceſſiones ejus, quoad hanc partem ita eſſe regulariter intelligenda, niſi vel ex eorum verbis aliud aperte conſtet, vel in aliquo particulari caſu, aut munere, uſus ipſe declaret aliam eſſe Pontificum mentem.

An Epiſcopus poſſit delegare juriſdictionem perpetuam. 1. Sententia.

De Epiſcopis res eſt magis dubia, & controverſa. Multi enim cenſent juriſdictionem hanc delegatam ab Epiſcopo ipſo factam ceſſare per mortem ejus. Ita tenet Palud. d. 17. q. 4. n. 25. quamvis enim videatur loqui generaliter de juriſdictione delegata, tamen ex declaratione, & aliis quę ſubjungit, conſtat non loqui de Summo Pontifice, ſed de inferioribus paſtoribus. Et eum ſequuntur Anton. 3. p. tit. 17. c. 9. & Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. q. 9. Qui tamen ſolum fundantur in juribus ſupra citatis, qui dicunt, re integra exiſtente, delegatum amittere juriſdictionem per mortem delegantis. Unde ajunt, Pœnitentiarium Epiſcopi, ſeu ſacerdotem habentem ab Epiſcopo delegatam juriſdictionem, poſſe poſt mortem ejus abſolvere a peccatis, quorum confeſſionem ante mortem ejus audierat, vel, ſi ſolum audierat partem confeſſionis vivente Epiſcopo, poſſe poſt mortem ejus illam perficere, & abſolvere: quia cauſa jam erat inchoata. Et de his caſibus & ſimilibus nullum eſt dubium: ſunt tamen rariſſimi, & extraordinarii & ideo ſatis mihi eſt creditu difficile, diſtinctionem illam de cauſa integra, vel inchoata procedere etiam in hoc foro, juxta mentem Pontificis in citatis juribus. Nihilominus tamen dicti Auctores ita illam intelligunt, vel accommodant, & ideo negant poſſe hujuſmodi ſacerdotem poſt mortem Epiſcopi denuo audire totam aliquam confeſſionem, vel abſolvere. Et ratio reddi poteſt, quia Epiſcopus non eſt ſupremus paſtor, ut poſſit modum, aut formam ponere in hujuſmodi delegatione, aut oves ſuas committere pro toto tempore, quo voluerit: ergo ad ſummum poteſt committere pro tempore, quo ipſe fuerit paſtor, & non ultra, niſi juxta formam præſcriptam a jure, ſcilicet quoad cauſas inchoatas. Et confirmatur, quia Vicarius Epiſcopi ipſo facto ceſſat ad mortem ejus, ut conſtat ex uſu, cujus ratio non eſt alia, niſi, quia habet juriſdictionem ab Epiſcopo participatam, & conſequenter pendentem ab illo: ergo idem erit de quolibet delegato in hoc foro: quia in illo eſt tanquam Vicarius quidam, qui vices Epiſcopi gerit.

Nihilominus contrariam ſententiam indicat Navarrus in cap. *Placuit* de Pœnit. d. 6. n. 161. & ſequentibus: 2. Sententia.
quamvis enim non loquatur de juriſdictione directe delegata ſacerdoti, ſed de facultate data pœnitenti ad eligendum confeſſorem, tamen vel eſt eadem utriuſque ratio, quia hæ duæ conceſſiones ad eundem finem tendunt, & in re eundem effectum habent, quamvis diverſis viis, vel certe minor eſt in præſenti dubio difficultas, quia in præſenti caſu juriſdictio jam eſt data ſacerdoti: in alio vero caſu non datur, donec actu eligatur: facilius autem permanet, quod datum jam eſt, quam de novo detur, quod datum non erat. Fundamentum Navarri præcipuum eſt ſupra tactum, quia delegatio hujus juriſdictionis non eſt penſanda per regulas juſtitiæ, ut ſic dicam, ſed gratiæ: regula autem gratiarum eſt, ut non expiret per mortem concedentis, ut in ſuperiori puncto allegatum eſt.

Dicet fortaſſe aliquis, gratiam alicui factam in ipſiuſmet favorem, non ceſſare per mortem concedentis: gratiam vero factam uni in favorem alterius, ceſſare per mortem concedentis, juxta cap. *Is cui*, de præbend. in 6. hæc autem juriſdictio datur ſacerdoti non in favorem ejus, ſed in favorem pœnitentium, & ideo non videtur in illius conceſſione procedere dicta regula. Reſpondetur, licet verum ſit, hanc juriſdictionem delegari ſacerdotibus in favorem pęnitentium, tamen etiam eſſe magnum favorem & gratiam factam ſacerdoti. Et per ſe loquendo, eſt favor quidam, qui nulli eſt odioſus, & omnibus eſt favorabilis: ergo merito computatur inter gratias, quæ favorabiliori modo interpretandæ ſunt. Magis vero obſtare poteſt huic fundamento, quia jura, quæ ad illud principium confirmandum citantur, loquuntur

Object.

Deciſio.

de gratia facta ab Apoſtolica Sede, ut patet expreſſe in dicto c. *Si ſuper gratia*, & dict. c. *Si cui*, quod poteſt in illa eſſe ſpeciale: tum quia favor ſupremi Principis ampliſſime intelligendus eſt, ut habetur in jure: tum etiam, quia ob ſupremam poteſtatem facilius poteſt perpetua privilegia concedere; & ideo hæc regula juris communis non videtur recte applicari ad Epiſcopos. Aliunde autem non videntur ipſi propria, & ſola auctoritate ſua poſſe committere juriſdictionem duraturam poſt mortem ſuam: & ideo in illis parum efficax videtur fundamentum illud.

Sententia Navarri probatur. Nihilominus tamen ſatis probabilem cenſeo ſententiam Navarri: tum quia fundamentum ejus aliquam probabilitatem habet: quia, licet jura illa loquantur de gratia facta a Pontifice, tamen non excludunt alias; & ideo ex ſimilitudine rationis probabilis conjectura inde ſumi poteſt: tum etiam, quia non videtur hoc excedere Epiſcoporum poteſtatem: unde, cum alias hoc non ſit eis prohibitum aliquo jure, integrum jus habent ad concedendam juriſdictionem hoc modo duraturam, ſi voluerint. Neque in hoc aliquid facient, quod deroget juri ſuorum ſucceſſorum: quia ſatis illis eſt, quod poſſint has conceſſiones revocare, & quamdiu non revocant, videntur tacite eas admittere. Et aliunde multa incommoda ſequi poſſent, ſi per mortem Epiſcopi ipſo facto ceſſaret tota hæc juriſdictio delegata in toto Epiſcopatu: nam inde moraliter ſequeretur, ut multæ fierent confeſſiones invalidæ, & ſine juriſdictione, interim dum Epiſcopi mors omnibus innoteſcit.

Probatur ex conſuetudine. Atque hinc fortaſſe (quod me maxime movet) videtur conſuetudine receptum, ut mortuo Epiſcopo, hæc juriſdictio durare cenſeatur, donec a Capitulo, vel ſucceſſore revocetur. Atque ita exiſtimo poſſe in praxi ſecure obſervari, ſive hoc ſit, quia delegatio Epiſcopi, ut ab ipſo facta eſt, durat: ſive quia per tacitam conceſſionem Capituli, vel ſucceſſoris continuatur, quod ad rem moralem parum refert. Unde etiam conſtat, idem eſſe dicendum quacunque ratione Epiſcopus privetur Epiſcopatu, ſive deponatur, ſive ipſe cedat, aut renunciet, ſive alio transferatur: nam quantum ad præſens attinet, eadem eſt ratio in omnibus his caſibus, illa enim diverſitas materialis eſt: formale autem eſt, quod ſuam juriſdictionem amittat.

Rurſus a fortiori idem erit, ſi Epiſcopus excommunicetur, aut ſuſpendatur, quod in hoc caſu admittit Palud. ſupra, quia tunc Epiſcopus non privatur omnino juriſdictione, ſed tantum impeditur ab uſu ejus: quod non videtur referre, ut delegatus uti poſſit juriſdictione, quæ in ipſo manet: quod quidem veriſſimum eſt, ſuppoſito quod maneat: hoc autem ex aliis principiis poſitis probandum eſt: nam in juriſdictione fori contentioſi aliter ſentiendum eſt, ut infra notabimus in materia de Cenſuris. Hic autem obſervare oportet, aliter loquendum eſſe, ſi ſuſpenſio, vel excommunicatio Epiſcopi antecedat delegationem, vel ſequatur: nam, ſi antecedat, delegatio eſt nulla, quia delegatio eſt actus juriſdictionis, ut per ſe conſtat, & ſumitur ex c. 1. de Offic. Ordin. excommunicatus autem caret uſu juriſdictionis, & ideo talis actus nullus eſt. Quod recte notavit Paludan. ſupra: male autem addit, non eſſe eandem rationem de inferiore delegante, ut eſt Parochus: nam eſt eadem de his ratio, ut in ſequenti diſputatione iterum occurret. At vero ſi delegatio prius facta eſt, & poſtea ſubſecuta eſt delegantis excommunicatio, procedunt quæ dicta ſunt. (Vide Vgolin. lib. de Cenſur. tab. 1. c. 10 parag. 2. n. 4. in fin.)

Ultimo loco dicendum eſt de Parocho, qui delegavit juriſdictionem ſuam aſſumendo aliquem in Vicarium, ſeu coadjutorem ſuum propria tantum auctoritate abſque approbatione, vel confirmatione Epiſcopi. De quo eſſe poſſunt eædem rationes dubitandi pro utraque parte. In quo cenſeo conſulendam eſſe conſuetudinem: nam videtur hoc pendere ex voluntate Epiſcoporum tacita, vel expreſſa.

SECTIO IV.

Utrum in articulo mortis quilibet Sacerdos habeat juriſdictionem delegatam in hoc foro.

In articul. mortis quilibet ſacerdos habet juriſdictionem. Reſponſio certa & communis eſt, in articulo mortis, ſi vera interveniat neceſſitas miniſtri, quemlibet ſacerdotem habere juriſdictionem ad abſolvendum in hoc foro: ideoque & valide, & licite poſſe hoc ſacramentum adminiſtrari. Hæc aſſertio ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſ. 14. c. 7. & habetur ex antiqua traditione, quæ ſumitur ex multis decretis 26. q. 6. c. *De his*, & ſequentibus, fuitque communis Theologorum in 4. ubi D. Thom. d. 19. 1. art. 3. q. 1. & alios ſtatim referemus.

Quæ debeat eſſe pœnitentis neceſſitas. Tria vero circa hanc veritatem explicanda ſunt. Primum, quæ eſſe debeat neceſſitas pœnitentis, & præſertim quæri ſolet, an ſufficiat periculum mortis. Aliqui enim auctores diſtinguunt inter periculum, & articulum, quod articulus ſit, quando mors proxime inſtat, & moraliter eſt certa, & fere inevitabilis: periculum autem ſit, quando eſt probabile dubium, & frequenter ſolet in tali caſu mors accidere, ut eſt actuale bellum, longa navigatio, partus mulieris, & ſimilia. Dicunt ergo hi auctores, neceſſarium eſſe articulum, nec ſufficere periculum mortis. Ita ſentiunt Soto d. 18. q. 4. ar. 4. Cano dict. Relect. p. 5. Covarr. in cap. *Alma mater*, p. 1. §. 11. n. 8. Fundamentum eſſe videtur, quia jura loquuntur de articulo mortis.

Reſpondetur ad dubium. Dico tamen ſufficere morale periculum. Ita ſenſit Gloſſa in cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Officio Ordinar. & cap. *Quod in te*. verb. *Pœnitentia*, de Pœn. & remiſſ. Et tenet Navarrus in Sum. cap. 26. n. 31. & c. 27. n. 271. Medina Cod. de Confeſſione qu. 16. Et idem ſentiunt Palud. diſt. 17. qu. 5. art. 2. & diſt. 20. qu. 1. art. 2. Adrian. qu. 3. de Confeſſione, Sylveſt. ver. *Confeſſor* 1. qu. 6. & *Interdictum* 5. quæſt. 7. Et probatur optime ex cap. *Si quis ſuadente* 17. quæſt. 4. ubi poſita reſervatione, excipitur periculum mortis. Et in cap. *Non dubium*, de Sent. excomm. facta mentione illius exceptionis, dicitur eſſe in articulo mortis: unde intelligimus, hæc duo in jure pro eodem reputari. Quod aperte etiam ſignificatur in cap. *Eos qui*, de Sent. excomm. in 6. nam in eodem contextu nunc periculum, nunc vero articulus mortis appellatur: ergo quoties in aliis locis fit exceptio articuli mortis, recte & ſecundum jus intenditur ad periculum, præſertim cum favores ampliandi ſint. Ratio etiam moralis eſt optima, quia morale periculum perinde exiſtimari debet, & in malis ita caveri, ſicut eventus ipſe: nam propterea dictum eſt: *Qui amat periculum, peribit in illo*: ergo neceſſitas periculi mortis exiſtimatur moraliter tanquam extrema. Et confirmatur: nam propterea in eo caſu obligat divinum præceptum confitendi: ergo talis confeſſio tunc cenſetur medium neceſſarium ad ſalutem. Ratio autem concedendi hanc amplitudinem miniſtrorum fuit hæc neceſſitas: igitur extenditur hæc conceſſio ad periculum mortis, non autem ad alios caſus, quia hanc ſolam neceſſitatem jura excipiunt.

Quæ debeat eſſe neceſſitas ſacerdotis. Secundo explicandum eſt, an hæc neceſſitas conſideranda etiam ſit ex parte ſacerdotis. Ad quod reſpondetur affirmando. Neceſſitas autem ex parte ſacerdotis eſt, ut non ſit alius, ad quem ex officio, vel delegatione tale munus pertineat. Quapropter, ſi adſit parochus, v. g. vel alius, qui habeat juriſdictionem, non poteſt ſimplex ſacerdos abſolvere, quia jam non eſt articulus neceſſitatis comparatione illius, ut per ſe conſtat, & ſumitur a ſimili ex c. *Preſbyter* 26. q. 6. in illo verbo: *Niſi abſente Epiſcopo extrema neceſſitas cogat*. Et eadem ratione cenſeo, nunc ſacerdotem non expoſitum non poſſe in eo caſu abſolvere, ſi adſit approbatus, qui poſſit, & velit id facere, etiamſi alioqui juriſdictionem non habeat, ut eſſet, v. g. parochus alienus. Ratio eſt, quia decretum Tridentini etiam tunc obligat, cum re vera, & omnibus penſatis nulla ſit neceſſitas exceptionis. Simili etiam ratione exiſtimo, ſi adſit ſacerdos excommunicatus vitandus, ſeu ſuſpenſus, aut præciſus, non poſſe abſolvere, ſi adſit ſimplex ſacerdos toleratus, etiam ſi antea juriſdictionem non haberet. Ratio eſt, quia illi omnes ſunt per eccleſiam privati omnino hoc miniſterio generaliter, & conſequenter ſine exceptione, niſi in caſu neceſſitatis extremæ: jam vero ille caſus non eſt hujuſmodi, ut declaratum eſt.

Quæſtio. Hic vero occurrebat quæſtio, an iſti omnes præciſi, ſeu non tolerati ſacerdotes, etiam degradati, vel hæretici, poſſint in articulo mortis abſolvere, quando non eſt alius: non enim defuerunt viri graves, qui hoc negaverint. Veruntamen, quia quæſtio pertinet ad materiam de Cenſuris, illam ibi tractabo, agens de excommunicatione, & nonnulla diſputavi ſuperiori tom. diſput. 64. & 65.

Solvitur. Et breviter affirmo omnes hos poſſe. Ad quod ſufficiunt

verba Concilij Tridentini dict. c. 7. in quibus diſtributiones ſunt notãdæ, ſcilicet, *Quilibet pœnitens a quibuſvis peccatis, a quocunque ſacerdote. &c.* Prima enim cõprehendit omnes pœnitentes, etiam excommunicatos, hæreticos, &c. & ſimiliter ſecunda comprehendit omnia peccata affecta quacunque cenſura, ſine exceptione: ergo & tertia ſimiliter comprehendit omnes ſacerdotes quacunque cenſura, vel culpa ligatos. Per hoc tamen non excluditur, quin ipſe ſacerdos teneatur quod in ſe eſt facere, ut digne miniſtret: quod faciet, ſi contritionem habeat, etiam ſi a cenſura abſolvi non poſſit. Quo etiam fit, ut pœnitẽs in tali neceſſitate exiſtens licite ab his ſacramẽtum petat, quia petit rem, quam licite illi poſſunt dare, etiamſi fortaſſe id facturi non ſint, ſed indigne ſint adminiſtraturi: hoc enim non imputabitur pœnitenti, ſed ipſis, ut conſtat ex generalibus principiis de ſcandalo. Unde non ſolum poteſt, ſed etiam tenetur infirmus tunc confiteri tali miniſtro, per ſe loquendo, quia obligatur ex divino præcepto, quod poteſt commode implere; ergo tenetur. Item quia tenetur ſaluti ſuæ providere, licet alius ſua prava voluntate peccaturus ſit. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia, ſi timeat aliquod majus nocumentum, ut ſi ſacerdos ſit hæreticus, & timeat contagium, vel publicum ſcandalum, ea ratione excuſari poterit, imo & ad illud vitandum obligari, de quo alias.

Unde tunc habeat ſacerdos jurisdictionem, ſententia, eſſe a jure divino.

Tertium explicandum eſt, unde tunc habeat ſacerdos jurisdictionem: nam quod habeat, certiſſimum eſt ex dictis de neceſſitate juriſdictionis ad conficiendum hoc ſacramentum. Dicunt ergo aliqui in eo caſu ſpeciali habere a jure divino. Ita Durand. d. 19. q. 2. ad 4. & Capreolus ad 4. contra 3. concluſ. Palud. d. 20. q. 1. art. 3. Cano ſupra, Ruard. art. 3. & Armilla verb. *Abſolutio*. Fundamentum eſſe poteſt, quia perpetua Eccleſiæ traditio, cujus initium ignoratur, eſt ſignum juris divini, ex Auguſtino lib. 4. de Baptiſmo, c. 24. hujuſmodi autem eſt hæc traditio. Item, quia non videtur Eccleſia habere poteſtatem ad hoc mutandum: talis enim poteſtas, & uſus non eſſet ad ædificationem, ſed ad deſtructionem.

Contraria ſententia probatur.

Contrariam ſententiam exiſtimo veram, quam tenet D. Thomas d. 19. q. 1. art. 3. & d. 20. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 2. Bonaventura diſt. 19. art. 3. quæſt. 1. Major quæſt. 1. Almainus quæſt. 1. Soto diſtinct. 18. quæſt. 4. artic. 4. Ledeſma 2. p. 4. quæſt. 21. artic. 6. & quæſt. 12. artic. 1. Medina Cod. de Confeſſione, quæſt. de alieno ſine licentia proprij abſolvente, Petrus Soto lection. 5. de confeſſ. Victoria in Summ. n. 156. Covarruvias, qui alios refert dict. c. *Alma*, §. 6. n. 8. p. 1. Et videri etiam poteſt Turrecremata in Summa de Eccleſia lib. 1. cap. 98. Et inſinuatur a Concilio Tridentino ſupra, dicente: *Ne aliquis periret, cuſtoditum ſẽper in Eccleſia fuit*, &c. Ubi ſignificat hanc traditionem ortam eſſe ab ipſa eccleſia, & ad ſummum eſſe Apoſtolicam. Omnia etiam antiqua decreta, in quibus reſervantur peccata cum hac exceptione, indicant eſſe eccleſiæ conceſſionem. Neque eſt aliquod aliud principium, unde oppoſitum colligatur. Nam in ordinatione nulla datur juriſdictio, ut ſupra dixi, neque ex alio loco habetur: nec etiam conſuetudo ſufficiens eſt indicium, quia, ut dixi, ad ſummum indicat Apoſtolicam traditionem, quæ non ſemper eſt de re inſtituta a Chriſto: neque aliud dicit Auguſtinus loco ſupra citato. Eſt etiam optima conjectura, quia ſi hoc eſſet de jure divino, omnes ſacerdotes eſſent pares in illo articulo, neque poſſet unus privari tali juriſdictione, etiamſi eſſet copia alterius: neque tunc neceſſarium eſſet, expoſitum non expoſito præferre, quia ad juriſdictionem divini juris non eſſet neceſſaria hominum approbatio, & ab hominibus inſtituta. Ex quo facile ſolvitur conjectura oppoſita: nam, licet ſemper futura eſſet in Eccleſia hæc conceſſio juriſdictionis, tamen, quia in illa ſervandus etiam erat ordo & modus, ideo actualis ipſa conceſſio non eſt immediate facta a Chriſto, ſed ſuis Vicariis commiſſa, qui ex præcepto divino, imo etiam naturali charitatis tenentur in hoc ſufficienter providere neceſſitati fidelium.

Juriſdictionem eſſe de lege humana ſtrict.

Tandem ex his concluditur, juriſdictionem, quam ſacerdotes omnes habent in illo articulo, eſſe delegatam. Patet, quia non eſt ordinaria ex munere alicujus beneficij, aut ex officio ſacerdotis, ut ſic, ut ex dictis conſtat: ergo eſt delegata, quia omnis juriſdictio in hoc foro, vel delegata eſt, vel ordinaria. Item eſt ex conceſſione eccleſiæ tantum pro illa occaſione: ergo eſt delegata. Eſt autem veriſimile hanc delegationem cœpiſſe ab ipſo Petro, & per tacitam conſenſionem Pontificum prius continuatam fuiſſe, poſtea vero per expreſſam in ipſo jure, variis locis ſupra indicatis, & in c. *De cætero*, & in c. *Ea noſcitur*, de Sentent. excommunicat. c. *Paſtoralis*. de Officio judic. ordin. cum aliis ſimilibus. Ex quo etiam fit, ut hæc delegatio ex ſe perpetua ſit, utpote a Summis Pontificibus facta, ideoque a nullo inferiori tolli, aut limitari poſſit, niſi a Summo Pontifice, a quo etiam nunquam revocabitur, quia eſſet intolerabilis error, quem nunquam Spiritus ſanctus in ſua Eccleſia permittet. Denique hinc etiam conſtat, per confeſſionem factam in articulo mortis cuicunque ſacerdoti, liberari hominem ab obligatione iterum confitendi illa peccata, per ſe loquendo. Patet, quia hæc delegatio eſt abſoluta, ordinarie loquendo, quod addo propter caſus reſervatos, de quibus eſt ſpeciale dubium, an ſemper, vel ſaltem aliquando abſolutio in illo articulo ſolum concedatur ſub onere comparendi, ſi periculum evaſerint, quod infra videbimus: hic autem caſus ſpecialis declarat, in reliquis conceſſionem eſſe abſolutam, ideoque ſimpliciter hominem abſolvi, & a tali onere liberari.

SECTIO V.

Utrum in confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus peccatis, quilibet ſacerdos ſit ſufficiens miniſter.

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, abſolute & ſine limitatione dicitur, nullum poſſe miniſtrare hoc ſacramentum, niſi ſacerdotem proprium, vel alienum ex licentia proprij. Propter quod Medina dict. Cod. quæſt. 40. de Confeſſione, non neceſſitate, ſed voluntate facta, in dubium revocat: an ſimplices ſacerdotes habeant hanc facultatem. Et Navarr. in cap. *Placuit*. n. 22. de Pœnit. d. 6. & in ſum. cap. 4. n. 5. & 6. ſignificat incertam ſibi eſſe talem conceſſionẽ: & videtur magis incerta reddi poſt Concilium Tridentinum, ſaltem quoad ſacerdotes non expoſitos. Et addi poteſt aliqualis ratio, quia, licet ad judicandum de venialibus non ſit neceſſaria magna ſcientia; tamen ad diſcernenda venialia a mortalibus, aliqua neceſſaria eſt: qui autem judicaturus eſt de venialibus ſine poteſtate circa mortalia, neceſſe eſt, ut ſciat diſcernere inter venialia & mortalia: hac ergo ratione poſſet in illo exigi approbatio.

Nihilominus antiqui Doctores ſupponunt de hoc eſſe conſuetudinem eccleſiæ, ratione cujus cuilibet ſacerdoti non ſpecialiter prohibito licitum eſt de venialibus abſolvere: & cap. *Omnis utriuſque*, ab omnibus intelligitur de confeſſione mortalium: & eſt certum, quia agit de præcepto annuæ confeſſionis, de cujus neceſſitate tantum ſunt peccata mortalia. Et ita etiam tandem dixit Medina. Nec Navar. ab hac recepta ſententia diſcedere audet. Eamque ſentio habere locum etiam poſt decretum Concilij Tridentini: nam illud in hac parte etiam intelligendum eſt quoad confeſſiones de mortalibus nunquam confeſſis; quia cætera non ſunt materia neceſſaria confeſſionis. — Ex eccleſiæ conſuetudine quilibet ſacerdos poteſt abſolvere.

Difficultas vero eſt in ratione, vel juriſdictione aſſignanda ad hoc miniſterium. In quo prima opinio eſt, rationem eſſe, quia ad abſolvendum de venialibus nulla eſt neceſſaria juriſdictio. Ita Soto d. 18. quæſt. 4. artic. 2. ad 2. quia ſacerdos, inquit, non poteſt cogere pœnitentem ad confeſſionem talium peccatorum, nec ligare illum ad pœnitentiam de illis faciendam: ad quid ergo neceſſaria eſt juriſdictio? Unde etiam D. Thomas ibid. quæſtione prima ar. 3. quæſt. 1. ad 3. indicat poteſtatem ordinis ad hoc ſufficere. Nihilominus falſa eſt opinio. Primo, quia Concilia inter res neceſſarias, ut conficiatur hoc ſacramentum, ponunt juriſdictionem, & nihil excipiunt, nec limitant. Secundo, quia tunc etiam perficitur ſacramentum per modum judicij: quæ eſt fundamentalis ratio neceſſitatis juriſdictionis. Tertio, quia ſacerdos, & poteſt ſolvere judicialiter, & poteſt ſuo modo ligare, vel non abſolvendo, ſi videat pœnitentem non diſpoſitum, ſed cum propoſito committendi: vel imponendo ſatisfactionem, quam ſaltem ſub veniali teneatur pœnitens implere. — Difficultas de juriſdictione aſſignanda. Prima opinio. Reprobatur.

Secunda opinio eſt, ſacerdotẽ habere juriſdictionẽ ab ipſo pœnitente ſe voluntarie illi ſubjiciente. Sẽſit Cajet. tom. 1. Opuſ. tract. 7. & in Sum. ver. *Abſolutio*, 2. Sed ſi hoc — Secunda opinio.

ſi hoc intelligatur proprie ut verba ſonant, eſt plane improbabile, ut probant quę ſupra tractavi, quia ſolus Deus

Rejicitur.

eſt ſupremus judex etiam venialium. Si vero intelligatur, quod pœnitens dare dicitur deſignando perſonam, cui Deus, vel Chriſtus ſtatim confert juriſdictionem, ut Navarr. ſentit, oportet oſtendere, ubi ſit a Chriſto conceſſa hæc facultas omnibus, vel pactum initum de tali juriſdictione conferenda ad nutum alterius.

Tertia opinio.

Eſt ergo tertia opinio, quæ affirmat jure divino datam eſſe hanc juriſdictionem ſacerdotibus. Quod tenent Paludanus diſtinct. 19. quæſt. 2. num. 25. & ibi Capreolus ad tertium contra primam concluſionem. Fundantur vero in opinione ſupra rejecta, quod omnes ſacerdotes habent juriſdictionem illam a Chriſto, dum eccleſia non tollit; hanc autem non abſtulit. Eandem ſententiam tenent Cano, & Ruardus ſupra, & Ledeſma quæſt. 22. art. 2. Fundantur vero in eccleſiæ conſuetudine; & quia eccleſia non poteſt reſervare hæc peccata; & quia ſunt materia voluntaria.

Reprobatur.

Nihilominus etiam in hoc caſu exiſtimo hanc fuiſſe eccleſiæ conceſſionem, quam conſuetudo oſtendit. Ita ſentit Medina qu. de Confeſſione non neceſſitate, ſed voluntate facta, & alii. Fundamenta ſunt eadem, quæ adduxi ſect. præcedente. Addo etiam, aliquando eccleſiam privare ſacerdotem hac juriſdictione: nam ex communi ſententia excommunicatus ſacerdos nunquam valide abſolvit, etiamſi de ſolis venialibus abſolvat (loquor autem nunc de nominatim denunciato) quod etiam certius videtur de ſacerdote degradato: ergo ſignum eſt eſſe privatum hac juriſdictione; ergo non habet illam a jure divino.

Quid de peccatis mortalibus jam confeſſis dicendum.

Atque hinc conſtat quid dicendum ſit de mortalibus peccatis jam confeſſis, de quibus Soto ſcrupuloſe loquitur, ſentiens non omnem ſacerdotem poſſe de illis abſolvere: quia circa mortalia ſemper eſt neceſſaria juriſdictio, & quia illa ſunt per ſe materia neceſſaria; per accidens autem eſt, ut ſint jam confeſſa. Ledeſma vero concedit omnes habere hanc juriſdictionem jure divino, in quo conſequenter loquitur. Dicendum enim ſine dubio eſt, eodem modo hanc materiam eſſe ſubjectam ſimplicibus ſacerdotibus, quo venialia peccata, quia eſt eadem conſuetudo, & eadem ratio, quæ eſt materia non neceſſaria.

Hanc juriſdictionem eſſe delegatã.

Atque hinc etiam colligimus, juriſdictionem hanc delegatam eſſe ab eccleſia, quia nõ eſt juriſdictio ordinaria: ergo eſſe debet delegata: nam, juxta doctrinam Conciliorum ſæpe citatam, miniſter in hoc ſacramento nihil operari poteſt, niſi juriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam: quæ definitio univerſalis eſt, & fundatur in propria ratione judicii, ideoque omne ſacramentum pęnitẽtię ex quacunque materia conſtet, omnemque abſolutionem comprehendat.

Objectio refellitur.

Antecedens vero, ſcilicet, hanc juriſdictionem in ſimplicibus ſacerdotibus non eſſe ordinariam, patet, quia non convenit illis ex vi alicujus muneris, ſeu paſtoralis officii, ſupponimus enim nullum habere præter ſolum ſacerdotium: neque etiam convenit illis ex vi ſolius ſacerdotis: nam ſupra oſtenſum eſt, ex vi inſtitutionis non dari aliquam juriſdictionem neceſſario conjunctam cum poteſtate ordinis. Nec poteſt dici cum fundamento ex vi illorum verborum, *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, dediſſe Chriſtum omnibus ſacerdotibus poteſtatẽ potius ad venialia, quam ad mortalia, vel conſtituiſſe omnes ſacerdotes paſtores & judices ordinarios animarum cum plena poteſtate in cauſis levioribus & venialibus, potius quam in gravioribus & mortalibus, quia Chriſtus ſimpliciter & ſine diſtinctione de peccatis loquutus eſt: imo directe videtur loquutus de mortalibus, de venialibus autem per quandam conſecutionem, ut ſupra expendimus ex verbis illis, *Quorum retinueritis, retenta ſunt*.

Quod ſi ex illo loco non colligitur, non eſt fundamentum ad dicendum, jure ordinario incluſo in ipſa inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ, aut ordinis, vel ex ſpeciali conceſſione Chriſti his ſacramentis conjuncta, habere

Alii objectionibus ſatisfit.

ſacerdotes omnes hanc juriſdictionem. Neque enim hoc ſequitur ex Eccleſiaſtica conſuetudine: nam potuit habere ortum ab ipſa Eccleſia, ſeu Apoſtolis. Neque etiam recte colligitur ex eo, quod hæc peccata ſunt materia voluntaria: nam, licet ſit voluntaria quantum ad exercendam confeſſionem eorum; nihilominus, ſi quis velit ea confiteri, oportet ut accedat ad judices habentes juriſdictionem: & ideo non recte infertur, ex conceſſione Chriſti liberum eſſe cuicunque confiteri hæc peccata cui voluerit. Sicut ſupra dicebamus, voluntarium quidem eſſe, & non ſimpliciter neceſſarium habere propriam contritionem, vel attritionem de peccatis venialibus: tamen, ſiquis velit eorum remiſſionem per hoc ſacramentum accipere, neceſſarium eſſe de eis dolere. Item, licet ſit voluntarium ea confiteri; tamen, ſi quis ea confiteri vult, neceſſe eſt, ut ſacerdoti, & non laico ea confiteatur. Sic ergo poteſt eſſe neceſſarium ea confiteri ſacerdoti poteſtatem habenti, & non alteri: ergo ex vi inſtitutionis, ac divini juris non poteſt cum fundamento dici, hanc juriſdictionem eſſe in omnibus ſacerdotibus tanquam ordinariam.

Eſſe delegatam ab Eccleſia.

Relinquitur ergo, ut ſit ex commiſſione & delegatione. Quod ſi delegata eſt, ab Eccleſia eſſe debet, quia Chriſtus non reliquit in Eccleſia juriſdictionem delegatam perpetuo duraturam, quatenus ab ipſo fuit immediate: propterea enim juriſdictio aliorum Apoſtolorum a Petro delegata tantum fuit, quia non erat perpetuo duratura: & e converſo, quia tantum fuit data pro perſonis Apoſtolorum, ideo per modum cujuſdam delegationis fuit conceſſa: ſoli autem Petro data eſt juriſdictio ordinaria, cui perpetuo ſuccederetur, & a qua omnis alia juriſdictio, ſive ordinaria, ſive delegata ſemper in Eccleſia manaret: ab illa ergo proceſſit juriſdictio hæc, de qua agimus, vel ut ordinaria quatenus includitur in omni paſtorali munere ſub Pontifice Summo, vel ut delegata quatenus eſt in ſimplicibus ſacerdotibus, quibus ex officio non competebat, ut oſtenſum eſt.

Hinc vero intelligere licet hanc conceſſionem, ſeu delegationem a Summis Pontificibus manaſſe, & ex eorum tacito conſenſu durare: nam hoc ſaltem oſtendit conſuetudo, & traditio. Unde ulterius ſequitur, per nullum inferiorem prælatum poſſe hanc delegationem auferri, quia delegatio facta a ſuperiori, non poteſt derogari ab inferiori: in Summo autem Pontifice non deeſt poteſtas, nunquam tamen in univerſum, ac generaliter ea utetur, quia ad univerſale Eccleſiæ regimen nec neceſſarium eſt, nec expediens: in particulari vero hoc non repugnat. Et quoad perſonas quidem credimus aliquando id facere, ut cum excommunicatis, vel degradatis: quoad culpas vero, an, & quomodo hoc poſſit fieri per reſervationem, poſtea videbimus.

SECTIO VI.

Utrum liceat hoc ſacramentum miniſtrare cum juriſdictione delegata, dubia tantum, vel probabili.

DE hac diſputatione nihil fere invenio in terminis dictum ab auctoribus: neceſſaria tamen mihi viſa eſt ad praxim & communem uſum hujus ſacramenti propter difficultatem ſpecialem hic occurrentem, quæ non ſolum in juriſdictione delegata, ſed etiam in ordinaria poteſt habere locum; frequentius tamen, & ordinarie occurrit in juriſdictione delegata, & in conditionibus, quæ ad eam requiruntur, & ideo circa illam potius hoc tractamus. Contingit ergo aliquando, quempiam eſſe dubium de juriſdictione ſibi delegata, vel quia mortuus eſt, qui conceſſit, & dubitat, an ceſſaverit per mortem concedentis; vel quia dubitat, an privilegium, virtute cujus illam habuit, fuerit validum. In his ergo, & ſimilibus caſibus eſt difficultas, an poſſit quis tali juriſdictione uti, & an pœnitens poſſit ſecure tali ſacerdoti confiteri.

Dubium proprie, & improprie dictũ quid ſit.

In qua re oportet diſtinguere dubium proprie dictum, quod eſt pure negativum, quia in neutram partem poteſt intellectus determinari per judicium poſitivum, & probabile, ſed ſuſpenſus eſt, & anceps: & dubium improprie dictum, ſolum ratione formidinis, quamvis determinate poſſit ferre judicium probabile, licet incertum: in quo poteſt eſſe latitudo, & varietas, quia poteſt utraque pars judicari ęque probabilis, vel una probabilior, quamvis altera ſit probabilis, & e converſo, vel denique una tantum probabilis, quia non evidens, neque certa, quamvis oppoſita fundamentum probabilitatis habeat.

Regula generalis de dubio proprie dicto.

In caſu ergo, in quo propriũ dubium negativum circa juriſdictionem intercedit, eſt regula generalis, ac certa, nunquam licere hoc miniſterio uti cum tali dubio, niſi duplici concurrente conditione. Una eſt, ut occurrat evidens neceſſitas: alia, ut abſolutio detur ſub conditione, & cum onere iterum confitendi illa peccata habenti juriſ-

dictionem certam nacta opportunitate. Ratio generalis eſt, quia alias exponit ſe homo periculo ſacrilegii, efficiendo ſacramentum nullum: quia, ut oſtenſum eſt, juriſdictio eſt de neceſſitate ſacramenti: ergo, quantum quis dubitat de juriſdictione, tantum dubitat de veritate ſacramenti, quod tentat conficere: ergo miniſtrando cum hoc dubio, exponit ſe periculo nihil faciendi: ergo, ſi id faciat ſine neceſſitate, temere & imprudenter facit, atque adeo graviter peccat. Confirmatur: nam ob ſimilem rationem diximus in ſuperiori tomo, eſſe grave peccatum voluntarie uti materia, vel forma dubia, ſcilicet, propter periculum, quod inde reſultat circa valorem ſacramenti: ſed idem reſultat in hoc ſacramento, & juriſdictione dubia: ergo. Exceptio autem poſita ex proportione eadem ad alia ſacramenta oſtendi poteſt: quia propter neceſſitatem occurrentem ſæpe licet dare ſacramentum in caſu dubio ſub conditione expreſſa, vel concepta, *Si poſſum*, vel, *ſi indiges*, aut alia proportionata, ut in hoc eodem ſacramento licet ſub conditione abſolvere de peccato mortali dubio, quando non eſt alia materia. Ratio vero eſt, quia, concurrentibus illis duabus conditionibus, tollitur omnis inordinatio: quia neceſſitas facit, ut actus non temere fiat, nec ex mera & irrationabili voluntate: conditio vero tollit periculum: quia, ſi in re ſubſiſtat, infallibiliter fit ſacramentum: ſi vero non ſubſiſtat, nulla injuria fit ſacramento, quia conditionalis nihil ponit in eſſe.

Quæ neceſſitas requiratur, ut dubius abſolvat. Eſt autem advertendum, neceſſitatem in præſenti debere conſurgere tam ex parte miniſtri, quam ex parte pœnitentis: illius quidem, ut non occurrat alius, qui certiorem habeat juriſdictionem, alioqui ille temere, & ſine neceſſitate ſe ingereret: hujus vero, ut ſcilicet ſit pœnitens in aliqua neceſſitate confeſſionis; quia alioqui ſine cauſa rationabili non debet facere confeſſionem ita dubiam. Non eſt tamen facile ad explicandum quanta, & qualis eſſe debeat hæc neceſſitas pœnitentis: *Dubium.* nam ſi ſit extrema articuli, ſeu periculi mortis, non poteſt in ea habere locum caſus propoſitus, quia tunc non poteſt eſſe juriſdictio dubia, cum certum ſit, quemlibet ſacerdotem tunc habere juriſdictionem. Minor autem neceſſitas non videtur ſufficere ad confeſſionem ſic dubiam faciendam; quia ſi miniſtrandum ſit, vel recipiendum aliquod ſacramentum, etiam Euchariſtiæ, melius & certius eſt conari ad contritionem habendam. Imo propter ſolam illam confeſſionem dubiam non liberabitur homo ab illa obligatione, ſi alioqui tenebatur homo ſe diſponere ad juſtitiam, quia per illam abſolutionem dubiam non ſufficienter diſponitur, moraliter loquendo, cum non excludat morale periculum permanendi in ſtatu peccati mortalis, abſque probabili judicio de juſtificatione obtenta, ſi tantum erat attritus. Si vero occurrat neceſſitas implendi præceptum Eccleſiaſticum, per talem confeſſionem non impletur. At denique, in quocunque alio eventu ſemper poteſt ſine incommodo expectari opportunitas confitendi habenti juriſdictionem certam: ergo nunquam ob neceſſitatem hoc licet.

Reſponſio ad dubiū. Reſpondeo, hoc argumento recte in primis probari nunquam teneri pœnitentem ad confitendum ſacerdoti ſic dubio: quia, ſi ſit extrema neceſſitas, ceſſat dubium: ſi vero non ſit extrema neceſſitas, ceſſat obligatio propter rationem factam. Nihilominus tamen exiſtimo aliquando poſſe licite illo modo confiteri, quando aliter non poteſt, ut ſi neceſſario ſit recipienda Euchariſtia, vel ſi per longum tempus confiteri non poſſit, quia in confeſſione tali nulla eſt deordinatio, & ſi quid eſt incommodi ratione dubii, totum eſt in gravamen pœnitentis, quod poteſt ipſe voluntarie aſſumere in abſolutione, etiam adjecta vel ſubintellecta conditione, & interveniente prædicta cauſa nullus eſt abuſus clavium: quia poteſt illa abſolutio prodeſſe, & non obeſſe: nulla ergo ibi eſt ratio culpæ. Eſt autem tunc optimum conſilium confiteri aliquod peccatum veniale: nam hoc modo tollitur, ut opinor, dubium de valore ſacramenti, abſolute loquendo, licet ſemper maneat dubium de abſolutione directa peccatorum mortalium. Propter quod cenſeo in eo caſu ſemper manere obligationem illa confitendi ſacerdoti habenti certiorem juriſdictionem, occurrente opportunitate, quia ſemper manet practicum, ac morale dubium, an peccata illa vere, & in re ipſa fuerint ſubjecta clavibus: homo autem tenetur vere & in re illa ſubjicere, vel ſaltem habere de hac re moralem, ſeu practicam certitudinem, quantum potuerit.

Difficultas de dubio improprio. De dubio improprio, quod non excludit probabile judicium, eſt ſpecialis difficultas, quia tunc, non obſtante tali dubio, videtur eſſe licitum, ſacramentum hoc miniſtrare, quia tale dubium ſpeculativum eſt, & non practicum, cum in moralibus licitum ſit uti opinione probabili: nam, qui ex illa operatur, moraliter certus eſt practice non peccare. Et confirmatur ex uſu: ſæpe enim in quæſtione verſatur, an hoc, vel illud ſufficiat ad juriſdictionem habendam, ut partim ex dictis conſtat, partim ex his quæ dicemus, & nihilominus confeſſores non dubitant ſuo munere fungi, quoties juxta probabilem opinionem juriſdictionem ſe habere exiſtimant. In contrarium vero eſt: quia probabilitas opinionis non tollit ipſius rei incertitudinem: nam vera juriſdictio in re ipſa exiſtens eſt de neceſſitate hujus ſacramenti: ergo quoties eſt incerta juriſdictio, incertum manet in re ſacramentum: ergo non licet hoc modo illud miniſtrare, non obſtante opinione ſpeculative probabili. Ex quo videntur ulterius ſequi multa, quæ in praxi exiſtimabuntur difficilia. Primum, non poſſe pœnitentem confiteri ſacerdoti, quem probabiliter tantum exiſtimat habere juriſdictionem; neque e contrario ipſum ſacerdotem poſſe licite in eo caſu miniſtrare ſacramentum, ne ſe exponat periculo nihil faciendi. Quod maxime urgebit, ſi facile poſſit fieri confeſſio ſacerdoti certam & indubitatam habenti juriſdictionem. Et pari ratione, ſi ſit diverſitas opinionum, neceſſario eligenda erit ea, quæ cenſetur probabilior: hæc enim omnia, & ſimilia ſequuntur ex dicto fundamento, addito quodam generali principio ex materia de conſcientia, ſcilicet, in rebus, ſeu opinionibus, quæ ad factum pertinent, id eſt, ex quibus pendet, quod res fiat, vel non fiat, eligendam ſemper eſſe tutiorem viam; & certam probabili, & probabiliorem minus probabili eſſe præferendam: quia probabilitas opinionis non tollit dubium, quod in re ipſa eſſe poteſt: ut in præſenti materia, etiamſi ſit probabilis opinio aliquem habere juriſdictionem; tamen, ſi in re non ita eſt, ſacramentum erit nullum; & ita non obſtante tali opinione, ſemper manebit in re incertum & dubium.

Propter hanc difficultatem videri fortaſſe alicui poteſt, per ſe loquendo, illum ordinem neceſſario eſſe ſervandum, ut ſi poſſit haberi miniſter, certam & indubitatam habens juriſdictionem, ille eligatur: ſi autem ille haberi non poſſit, tunc poſſit, alius eligi, qui juxta opinionem probabilem, juriſdictionem habeat, ita tamen ut ſecurius, atque adeo, quod probabilius eſt, eligatur. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia ſi aliqua gravis cauſa intercederet, poſſet interdum prudenter hic ordo immutari: quia illa certitudo, aut ſecuritas intelligēda videtur moraliter, ac cæteris paribus. Et hic quidem dicendi modus eſt ſecurior, & certior. Arduum tamen, & præter conſuetudinem etiam timoratorum virorum eſſe videtur, omnes homines ad hoc obligare. Et ideo ad expediendam aliter difficultatem poſitam duæ viæ excogitari poſſunt, quibus defendamus, non obſtante diverſitate opinionum circa juriſdictionem, ſemper eſſe certum practice, ſacramentum validum fieri: hoc enim neceſſarium eſſe videtur ad recte ſolvendam difficultatem poſitam.

Reſpondetur primo ad difficultatē. Primus ergo modus dicendi eſſe poteſt, hoc ipſo quod miniſter juxta probabilem Doctorum ſententiam cenſetur habere juriſdictionem ad miniſtrandum hoc ſacramentum, quandocunque illa utitur, re vera illam habere ex tacita Eccleſiæ conceſſione. Hoc autem ita eſſe, fundari poteſt, quia eſt hoc principium jure receptum, ut qui communi exiſtimatione, & opinione magiſtratum gerit, licet in re ipſa munus illud vero titulo non obtineat, nihilominus geſta ejus valeant, propter commune bonum, juxta l. *Barbatius*, ff. de Offic. Prætoris, & inde fit, ut excommunicatus occultus, & is, qui Parochus communiter reputatur, vere tamen non eſt, quia ſimoniace obtinuit beneficium, nihilominus validam abſolutionem conferat: quia Eccleſia tunc dat juriſdictionem, ne communis ignorantia populo noceat. Sic ergo in præſenti, quia probabilis opinio ſufficit ad hanc communem exiſtimationem, veriſimile eſt Eccleſiam ſupplere defectum, ſi fortaſſe aliquis in re manet. Eſt enim eadē ratio, quia

quia hæc etiam ignorantia, quæ oritur ex ſententia probabili Doctorum, eſt communis & publica, & communi populo nocere poſſet, ſi in re ipſa miniſtri carerent juriſdictione. Et ideo non licet argumentari ad privatas ignorantias, vel errores, qui in particularibus factis intervenire poſſunt, quia non pertinet ad bonam gubernationem, ut iis omnibus provideatur, quod fieri non poſſet ſine aliis majoribus incommodis: providere autem communi, & publicæ neceſſitati, illud eſt valde conveniens, & neceſſarium. Et confirmatur ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine, quæ eſt ſufficiens ſignum juriſdictionis, ut ſupra dictum eſt. Eſt autem univerſalis Eccleſiæ uſus, ut ſacerdotes ſecure utantur hujuſmodi juriſdictione in adminiſtratione hujus ſacramenti. Secundo confirmatur, quia ad convenientem, & prudentem Eccleſiæ gubernationem pertinet, ut non permittat ſacramentum tam neceſſarium frequenter eſſe incertum & dubium, quantumcunque exiſtat ſub opinione probabili: ſicut non eſſet expediens Eccleſiæ, ut Baptiſmus vel Euchariſtia frequenter conficerentur modo aliquo incerto, quantumvis probabili: ita igitur hoc non expedit in hoc ſacramento: ergo, cum Eccleſia poſſit ſubvenire huic incommodo, & tollere hanc incertitudinem dando juriſdictionem, veriſimile eſt hoc in caſu illam conferre.

Reſpondetur ſecundo ad difficultatē. Eſt quidem hic dicendi modus probabilis, non tamen certus, & hoc ipſo non omnino tollit dubium, nec dat rei certitudinem, quam quærimus. Et ideo alius modus dicendi eſt, in omni confeſſione, quæ fit hujuſmodi miniſtris, ſemper intervenire materiam aliquam, circa quam habeant certam, & indubitatam juriſdictionem: ſcilicet, aliqua peccata venialia; & hoc ſatis eſſe, ut confeſſio bona fide facta ſemper ſit rata, ita ut data abſolutione, verum conficiatur ſacramentum, etiamſi contingeret opinionem probabilem, in qua fundatur confeſſor ad audiendam talem confeſſionem, in reipſa falſam eſſe. Quod enim tunc ſacramentum perficiatur, patet: quia ex parte pœnitentis concurrunt formaliter omnia neceſſaria, ſcilicet, debita diſpoſitio, & confeſſio formaliter integra, & ex parte miniſtri habetur etiam & poteſtas ordinis, & juriſdictionis circa aliquam partem materiæ; quæ ſufficiens eſt ad valorem abſolutionis, quando pœnitens bona fide procedit. Confirmatur primo a ſimili: nam ſi quis habeat peccatum reſervatum, & reſervationem ignoret, & bona fide illud cum aliis confitetur ordinario ſacerdoti, & ille abſolvat, ſacramẽtum factum tenet, ut ex ſententia omnium infra videbimus: & ſignum eſt, quia etiamſi pœnitens poſtea ſciat defectum, nõ tenetur iterũ confiteri peccata non reſervata, ſed ſolum illud, quod reſervatum erat, quia illud non per ſe, ſed accidens fuit remiſſum: ergo idem omnino dicendum eſt in præſenti: nam ſacramentum factum re vera tenebit, quamvis per illud non tam per ſe, quam per accidens remittentur mortalia peccata, ſi re vera miniſter ſuper illa juriſdictionem non habuit; & ſi poſtea quacunque ratione, & via hoc certo conſtaret, deberet pœnitens illa iterum confiteri; tamen ad tollendum morale periculum ſatis eſt, quod ſit moraliter certum, ſacramentum ipſum perfici, & juſtificare hominem, ſi diſpoſitus ſit. Secundo confirmatur alio ſimili: nam ſi quis confiteatur venialia peccata ſimplici ſacerdoti, & habeat mortale peccatum, cujus omnino obliviſcitur, ſacramentum fit, & illud peccatum tollitur per accidens: ergo idem proportionaliter erit, ſi recordetur talis peccati, & ſimul cum aliis confiteatur illud bona fide ei, qui exiſtimatur habere juriſdictionem, cum non habeat.

Objectio. Solum video obiici poſſe, quia videtur ſequi, etiamſi miniſter mala fide abſolvat, & decipiat pœnitentem, in quem non habet juriſdictionem circa mortalia peccata; nihilominus ſacramentum tenere propter juriſdictionem, quam habet circa venialia, ſuppoſita bona fide pœnitentis: quia mala fides miniſtri non tollit neceſſaria ad perficiendum ſacramentum. *Deciſio.* Reſpondetur, idem argumentum fieri poſſe in dicto exemplo de caſibus reſervatis, & fere idem in alio de peccatis oblitis. Poteſt ergo primo negari ſequela, quia oportet, ut ſicut confeſſio, ita & abſolutio ſit integra, ſaltem formaliter, ſcilicet, ex bona fide & intentione abſolvendi: poſita autem illa deceptione non poteſt abſolutio eſſe formaliter integra. Secundo poteſt concedi ſequela, quia nullum habet inconveniens: abſolutio enim data a non habente juriſdictionem ut ſic, formaliter nulla eſt; ſi tamen circa aliquid habeat juriſdictionem, ea ratione poterit eſſe valida. Et hæc via videtur mihi vera; nam principium in quo fundatur, eſt ſatis certum. Ac denique, ſi hæc omnia conjungantur, efficiunt ſufficientem moralem certitudinem, ut propterea licitum ſit uti opinione probabili in uſu hujus juriſdictionis. Semper tamen ego admonerem tam miniſtros, quam pœnitentes, ut certiori, vel ſaltem probabiliori via uterentur, niſi aliqua cauſa gravis, vel rationalis urgeat.

DISPUTATIO XXVII.

De facultate eligendi confeſſorem.

Ex duobus modis ſupra poſitis delegandi juriſdictionem in hoc foro, unus erat ex parte pœnitentis, cui datur facultas eligendi confeſſorem: non enim ipſe pœnitens ſe ſubjiciendo dat juriſdictionem, cum hæc debeat a Chriſto per Vicarium ſuum, vel alios paſtores manare: ſed facta electione, ſeu deſignatione per ipſum pœnitentem, ille, qui facultatem eligendi confeſſorem conceſſit, juriſdictionem illi præbet. Unde hæc delegatio in re, & quoad moralem effectum ad hoc judicium neceſſarium, ejuſdem rationis eſt cum præcedenti, & eandem vim habet, tantumque differt in modo, quia per hanc facultatem directe fit favor, & gratia ipſi pœnitenti, in alio vero fit ſacerdoti: tamen & ex illa conceſſione redundat in pœnitentem facultas confitendi tali confeſſori, & ex hac redundat in confeſſorem poteſtas abſolvendi hunc pœnitentem. Sunt enim hæc duo quaſi relativa, & connexa, ſubjectio unius, & juriſdictio alterius, & ideo, uno conceſſo, aliud concedi neceſſe eſt, ut in ſimili dixit Honorius Papa in cap. *Si quis objecerit* 1. quæſt. 3. Hac ergo ratione neceſſe eſt in preſenti facultatem hanc explicare, a quo ſcilicet, aut quibus modis detur, aut dari poſſit.

SECTIO I.

Quis poſſit facultatem eligendi confeſſorem concedere, & quomodo intelligenda ſit.

Primo ſupponendum eſt, duobus modis poſſe dari hanc facultatem, ſcilicet, & a Chriſto Domino, ſeu jure divino, & ab homine, ſeu jure humano. Nam ſicut principalis auctor hujus ſacramenti, & iuriſdictionis eſt Chriſtus Dominus; ita ipſe eſt, qui principaliter poteſt hanc facultatem concedere: imo ſicut neceſſe eſt, ut alicui ipſe det immediate juriſdictionem, ita neceſſe eſt, ut alicui per ſe & immediate conferat hanc facultatem eligendi confeſſorem. Rurſus etiam homo poteſt hanc facultatem dare; quia non magis repugnat delegare hanc juriſdictionem hoc modo, quam alio. Unde fit eandem poteſtatem requiri in Eccleſiaſtico Prelato, ſeu paſtore ad hanc facultatem concedendam, quæ ad delegandam juriſdictionem neceſſaria eſt, & eandem etiam ſufficere, quia, ut dixi, eoſdem effectus habet, & quod hoc vel illo modo fiat, non refert, nec majorem juriſdictionem poſtulat. *Habens juriſdictionem ordinariā poteſt hāc facultatē cōcedere.* Itaque omnis ille, qui habet juriſdictionem ordinariam in hoc foro reſpectu aliquorum fidelium, poteſt illis concedere hanc facultatem eligendi confeſſorem: dummodo confeſſor habeat conditiones requiſitas, ut ipſe poſſit ſuam juriſdictionem ei delegare: ita enim eſt ſemper hæc facultas intelligenda. Sicut e converſo, quoties aliquis ordinarius Paſtor ſuam juriſdictionem delegat ſacerdoti, neceſſario intelligitur reſpectu eorum fidelium, qui ſuæ iuriſdictioni ſubditi ſunt: nam illa duo, ut dixi, correlativa ſunt, & connexa.

Prima aſſertio. Atque hinc fit, illos tres paſtores ordinarios, quos ſupra diſtinximus, poſſe hanc facultatem dare, ut de Summo Pontifice eſt per ſe notum: & de Epiſcopo dicitur expreſſe in cap. 2. de pœnit. & remiſſ. in 6. de Parocho vero ſatis colligitur ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, de Pœnit. & rem. & 4 x c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. ut ibi etiam Navarr. notat n. 48. Et ratio eſt manifeſta: nam quilibet ex his eſt ſuperior ordinarius in hoc foro, ut ſupponimus: ergo ex hac parte poteſt facultatem dare: aliunde vero, quia poteſtatem ordinariam habet, poteſt illam delegare: ergo nihil

go nihil illi deeſt ad hanc facultatem concedendam. Sub his autem tribus paſtoribus comprehendimus omnes alios, qui ad illos reducuntur, juxta ſuperius dicta.

Aſſertio ſecunda. Secundo hinc fit, ut facultas hæc ad eligendum confeſſorem, data a ſuperiore prælato, omnino ſufficiat ſine facultate inferioris, imo etiam ipſo renuente, ſcilicet, licentia Epiſcopi independenter a parocho, & licentia Papæ independenter ab utroque, quia juriſdictio ſuperioris non pendet ab inferiore, ſicut diximus de alio genere delegationis: nam eſt omnino eadem ratio: ideoque talis facultas non tantum ad ſubſtantiam ſacramenti, ſed etiam ad præceptum tam divinum, quam Eccleſiaſticum implendum ſufficit, ſicut de alio modo delegationis diximus, poſſunt enim hic omnia ibi dicta applicari. At vero e contrario, quamvis inferior paſtor non indigeat poſitivo conſenſu ſuperioris ad dandam hanc facultatem, tamen neceſſe eſt, ut ille non contradicat, revocando, aut impediendo facultatem. Eſt enim facultas inferioris ſubordinata ſuperiori, qui poteſt ex rationabili cauſa inferiori prohibere, & omnino impedire ac ſuſpendere, ne talem præbeat facultatem: & tunc ſi inferior tentet illam concedere, non ſolum male faciet, ſed etiam facultas nullius momenti erit, quia tunc jam deeſt illi juriſdictio, ſeu uſus juriſdictionis ad illam ferendam.

Dubium. Sententia affirmativa. Ex quo obiter ſolvitur incidens dubium, an hæc facultas data a paſtore excommunicato, vel ſuſpenſo valida ſit, & ſufficiat ad veram confeſſionem faciendam. Nam aliqui auctores affirmant, ut Palud. in 4. d. 17. q. 4. n. 26. & 27. & Antonin. 3. p. tit. 17. c. 9. qui in hoc fundantur, quod per hanc facultatem non datur juriſdictio, quia ſacerdos ex ſe, & jure divino illam habet, ſed aufertur tantum prohibitio introducta per Eccleſiam: unde potius, inquiunt, eſt permiſſio, quam commiſſio. In quo certe non conſequenter loquuntur: nam paulo ſuperius dixerant, per hanc commiſſionem conſtitui judicem qui non erat, & accipere poteſtatem juriſdictionis, quam non habebat. Quam contradictionem in eis notavit Navarr. in dict. cap. *Placuit* n. 95. quamvis eorum ſententiam quoad hanc partem approbet, dicens, illam facultatem eſſe validam, ex eodem principio, ſcilicet, quod per illam non datur juriſdictio, ſed removetur tantum prohibitio.

Negativa ſententia certa judicatur. Sed oppoſitum cenſeo verum, ſcilicet, illam facultatem eſſe nullam. Quod tenet Sylveſter verb. *Confeſſio* 2. Soto in 4. d. 18. q. 4. art. 3. Victoria in Sum. n. 152. Et ratio eſt primo, quia oppoſita ſententia nititur fundamento, quia ex vi hujus facultatis revera datur juriſdictio ſacerdoti electo: nam ex vi ſolius divini juris illam non habet: qui autem ſuſpenſum habet juriſdictionis uſum, non poteſt juriſdictionem dare. Secundo, etiam dato illo fundamento, ſententia illa eſt falſa: quia conceſſio hæc facta pœnitenti, quamvis ſolum eſſet ablatio impedimenti, ut ipſi dicunt, nihilominus non poſſet eſſe valida, quia revera eſt actus juriſdictionis: omnis autem actus juriſdictionis factus ab eo, qui juriſdictionis uſum non habet, invalidus eſt, ut habetur in cap. 1. de Offic. Vicarii, lib. 6. & eſt per ſe evidens, quia omnis actus juriſdictionis eſt uſus ejus: qui ergo caret uſu, ut ſic dicam, caret omni actu: ergo nullum poteſt validum efficere: ergo neque illa facultas valida eſſe poteſt. Nam quod ejus conceſſio ſit quidam juriſdictionis uſus, manifeſtum eſt, quia ut minimum eſt quædam diſpenſatio in prohibitione Eccleſiæ non confitendi alieno confeſſori. Igitur ad hanc facultatem valide concedendam neceſſaria eſt poteſtas juriſdictionis expedita quoad uſum, ſeu nullo canonico obſtaculo impedita. Et hæc de poteſtate.

Tertia aſſertio. De conceſſione autem ipſa duo tantum in genere dicere poſſumus. Primum eſt, pendere ex voluntate concedentis, ut per ſe conſtat: ideoque neceſſarium eſſe, ut talis voluntas per ſufficientia ſigna conſtet: quantum enim ex illis conſtiterit, tantum facultas operabitur, & non amplius. Tribus autem modis intelligi poteſt hæc facultas concedi, ſcilicet, vel a jure, vel ex conſuetudine, vel perſonaliter a prælato ſeu paſtore, de quibus ſigillatim poſtea dicemus: nam in ſingulis aliquid ſpeciale occurrit, tam de conceſſione ipſa, quam de modo, & ſignis,

Non eſt neceſſaria ſpecialis cauſa, ut hæc facultas concedatur. quibus fieri poteſt. Aliud adnotandum eſt, ut hæc facultas non ſolum valide, ſed etiam licite detur, nullam ſpecialem cauſam eſſe neceſſariam, ſed ſufficere pœnitentis petitionem, dummodo nullum ſit morale periculum, quod tali facultate male utetur, & in perniciem animæ ſuæ. Dices: omnis Diſpenſatio in lege requirit aliquam juſtam cauſam, diximus autem eſſe hanc diſpenſationem quandam. Reſpondetur primo, potius eſſe conceſſionem juriſdictionis, quam diſpenſationem: conceſſio autem juriſdictionis poteſt mere liberaliter fieri, ſi alioqui ei concedatur, qui prudenter ea uſurus creditur. Deinde, etiam ſi demus illam eſſe diſpenſationem, talis tamen eſt, ut per ipſam legem ſimpliciter permittatur. Nam ita prohibet jus confiteri alieno, ut in ipſo addatur; *Niſi de licentia proprii*, ut patet ex c. *Omnis utriuſque ſexus*. Denique talis eſt hæc facultas, ut veluti intrinſece habeat adjunctam rationabilem cauſam (quando aliunde ex accidenti non occurrit impedimentum) ſcilicet, ut confeſſio facilior, & ſuavior fiat, & ut tollantur impedimenta, quę ad integritatem ex humana fragilitate accidere poſſunt, ut iterum circa caſus reſervatos explicabimus.

SECTIO II.

Quibus ſit a jure conceſſa facultas eligendi Confeſſorem.

DE duplici jure loqui poſſumus, ſcilicet divino, & Eccleſiaſtico, & de utroque breviter dicemus. Primo ergo dicendum eſt, Summum Pontificem ſolum habere ex jure divino facultatem eligendi ſibi confeſſorem. Prior pars de Pontifice patet: quia, etiam ipſe poteſt, & debet confiteri, ſi conſcientiam peccati habeat: quia hoc jus divinum eſt omnibus commune: & utilitas reſpectu venialium, & neceſſitas medii, & conſequenter precepti reſpectu mortalium, eadem eſt in illo, quæ in ceteris omnibus, ut infra etiam dicemus agentes de præcepto: ergo neceſſe eſt, ut poſſit habere confeſſorem; non eſt autem aliquis deſignatus jure divino, cui confiteri teneatur, ut per ſe conſtat: neque etiam jure humano, quia ipſe eſt ſupremus paſtor: ergo neceſſe eſt, ut ab ipſo deligatur: ergo habet ad hoc poteſtatem, & non ab homine, quia non habet ſuperiorem in terris: ergo immediate a Chriſto. Hoc vero argumento uti ſolent maxime auctores, qui dicunt omnes ſacerdotes habere juriſdictionem in hoc foro jure divino, quod reſpectu Pontificis dicunt manere integrum, & ſuæ electioni commiſſum, quia prohibitio Eccleſiaſtica non comprehendit Pontificem. Alii vero reſpondent eſſe ſpeciale in hoc caſu, quod confeſſor habeat juriſdictionem ſupra Pontificem Summum immediate ab ipſo Chriſto. Ita Palud. d. 17. q. 3. art. 4. & Capreol. d. 19. ad argum. contra 2. concluſ. Cano in Relect. part. 5. Ruard. art. 3.

Prima concluſio. Solus Papa ex jure divino habet poteſtatem eligendi confeſſorem.

Sed verius dicitur, quod licet poteſtas ex parte Pontificis ſit a jure divino, tamen juriſdictio etiam in eo caſu transferatur in confeſſorem medio Pontifice. Ita D. Th. in 4. d. 19. q. 1. art. 3. q. 2. ubi ait, Pontificem ut peccatorem ſubjici, ut Vicarium autem Chriſti dare juriſdictionem ſupra ſeipſum in illo foro. Idem ibi Bonaventura art. 3. quæſt. 2. Gabr. art. 3. dub. 3. Soto d. 18. q. 4. ar. 2. Ledeſ. 2. p. 4. q. 22. art. 1. Medina q. de Sacerdote alieno abſolvente ſine licentia proprii, ad 2. Turrecremata lib. de Eccleſia c. 8. & alii. Et patet facile, quia per generalem conceſſionem potuit hoc fieri; non eſt ergo neceſſarium ſpeciale privilegium fingere. Item, Pontifex concedens generalem indulgentiam lucratur ipſam; poteſt etiam ipſe diſpenſare in votis ſuis, & in preceptis poſitivis, quatenus illum comprehendunt: & hæc poteſt committere ſuo confeſſori, quia ſunt actus juriſdictionis: ergo idem erit de juriſdictione ad abſolvendum. Eſt autem diſcrimen, quia alios actus poteſt exercere per ſeipſum circa ſeipſum: hunc autem minime, quia diſtinctio perſonarũ pœnitentis, & confeſſoris eſt de ſubſtantia ſacramenti, ut conſtat ex forma, & ex ſupra dictis: ſicut non poteſt alicui ſacerdoti concedere, ut ſeipſum abſolvat. *Aſſertio.*

Altera vero pars excluſiva probatur contraria ratione: quia nullus præter Pontificem caret in terris proprio paſtore, ſeu judice in hoc foro, ut ex ſupra dictis conſtat: & ideo, ſtando in jure divino, in omnibus aliis verum habet, quod in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, dicitur neminem poſſe confiteri, niſi proprio ſacerdoti, vel de licentia ejus, quod ex ſequenti puncto clarius conſtabit. Sed quæres; Unde conſtat de hoc ſpeciali privilegio, aut de divino jure? aut ubi eſt illi datum, ſi alii conceſſum non eſt? Reſpondeo, hanc non eſſe diſtinctam

conceſ-

conceſſionem factam Summo Pontifici, ſed in ipſamet ſuprema juriſdictione, divino jure ipſi data, contineri. Nam, ſicut ex vi illius ſupremæ juriſdictionis poteſt dare juriſdictionem pro aliis, ita & pro ſe: & ſicut poteſt dare aliis facultatem eligendi confeſſorem, ita & ſibi poteſt accipere: ſicut ergo ſingulare in illo eſt habere juriſdictionem ex jure divino, ita etiam habere facultatem eligendi confeſſorem.

Epiſcoporum facultas ad eligendum confeſſorem explicatur.

Secundo dicendum eſt, Epiſcopos, & eorum ſuperiores, nec non etiam inferiores prælatos exemptos habere ex jure Eccleſiaſtico facultatem eligendi ſibi confeſſorē. Ita habetur in capit. ult. de pœnit. & remiſſ. Nam licet contendat Navarrus c. 27. n. 260. etiam hoc eſſe divinum jus: tamen repugnat verbis textus, quibus Pontifex ait ſe id concedere, ſeu *permittere, ne pœnitentia differatur*. Soto vero d. 18. q. 4. ar. 2. dicit, etiam Epiſcopum dare poteſtatem & juriſdictionem ſuo confeſſori, cum illum eligit. Sed non probo, quia Epiſcopus habet ſuperiorem, & paſtorem proprium: qui, ſicut dat Epiſcopo facultatem eligendi, ita confeſſori electo dat juriſdictionem: unde poſſet Pontifex, ſi vellet, præſcribere Epiſcopis alium modum habendi confeſſores. Atque hæc eſt communior ſententia, quam tenet Turrecremata in cap. *Quem pœnitet*, de pœnit. d. 1. & Palud. d. 17. q. 3. & ibi Gabr. q. 2. art. 3. dub. 2. Anton. 3. p. tit. 17. c. 9. Sylveſt. *Confeſſor* 1. §. 2. & 8. Angelus, *Confeſſio* 3. Cajet. verb. *Abſolutio*, c. 2. Ad hoc autem privilegium explicandum nonnulla brevia dubia expedienda ſunt.

1. Dub. Primum dubium eſt, quid nomine Epiſcopi in eo textu intelligendum ſit: ſcilicet, an qui eſt conſecratus & Epiſcopatum non habet, ibi comprehendatur: vel e converſo qui eſt electus, & Epiſcopatum habet, nondum vero eſt conſecratus. Et quidem de electo tantum certum eſt non comprehendi, quia non eſt Epiſcopus, ſed deſignatus tantum in Epiſcopum: unde adhuc manet ſubditus eidem proprio Sacerdoti, quem antea habebat. Ille vero, qui jam eſt confirmatus, ita ut Epiſcopatum jam habeat, revera comprehenditur, quia jam eſt verus Epiſcopus, & non habet proprium Parochum præter Pontificem. De illo vero, qui e contrario conſecratus eſt Epiſcopus, Epiſcopatum autem non habet, nec juriſdictionem, Palud. dubitat, & inclinare videtur in partem negantem. Mihi autem videtur illum poſſe hoc jure uti: tum quia ille eſt vere & ſimpliciter Epiſcopus, & in textu nihil aliud requiritur: tum etiam, quia non oportet favorem reſtringere, ſed ampliare quantum proprietas verborum admittit. Addo vero, ſi quis Epiſcopus eſſet degradatus, non poſſe uti hoc privilegio: quia quamvis non privetur ordine, quia hoc fieri non poteſt, privatur tamen executione ſui ordinis quantum per Eccleſiam poteſt; & ideo etiam privatur privilegiis ſibi conceſſis ratione ordinis, vel conſecrationis. Idem dicunt aliqui de depoſito, vel ſuſpenſo. Sed ſine dubio verum non eſt, quia ille ſolum impeditur uſu ordinis, vel juriſdictionis in miniſterio, vel officio proprio ſuæ poteſtatis: non privatur autem privilegiis omnibus, & gratiis Epiſcopis conceſſis. Et idem cenſeo de depoſito tantum verbaliter, quia etiam non privatur privilegio clericali, vel Epiſcopali proportionaliter, ſolumque differt illa depoſitio a ſuſpenſione generali in perpetuitate, ut dicetur in ſequenti opere.

Deciditur

2. dub. Secundum dubium eſt, quis intelligatur nomine ſuperioris Epiſcopis. In quo conſtat intelligi Archiepiſcopos, Primates, Patriarchas: ſolum de Cardinalibus non Epiſcopis tam juriſdictione, quam conſecratione dubium eſſe ſolet. Palud. enim, & Soto dicunt illos non gaudere hoc privilegio, quia ex vi ſuæ dignitatis juriſdictionem non habent: unde nec vere dici poſſunt ſuperiores Epiſcopis. Angelus vero, & Sylv. contrarium docent. Quod mihi videtur poſſe ſatis ſecure & probabiliter defendi, quia quamvis non ſint ſuperiores poteſtate, ſeu juriſdictione; tamen jam juxta communem uſum Eccleſiæ cenſentur ſuperiores dignitate. Et Pontifices, ac Eccleſia Romana ita de illis loquuntur. Et aliunde favet ratio privilegii, quæ extenſionem patitur, quātum verba in propria ſignificatione admittunt. Quod vero ad praxim pertinet, non multum hoc refert, quia certum eſt illos gaudere & uti hoc privilegio eligendi confeſſorem, ut Cajetanus refert in Summa verbo, *Abſolutio* 2. ſive hoc ſit ex vi hujus juris, ſive ex aliis conceſſionibus Pontificum, ſive ex conſuetudine.

Tertium dubium eſt, an Parochi ibi comprehendantur ſub illa tertia particula, *Prælati inferiores*. Et ratio dubii eſſe poteſt, quia in jure interdum dicuntur Parochi habere prælationem, c. *Tua nos*, De clerico ægrotante. Et confirmatur ex illo principio, quia Privilegia extendi debent. Et ita ſentiunt Sylveſt. & Angelus cum Panormitano. Sed in rigore probabilius videtur contrarium: nam revera ſimpliciter & abſolute nunquam Parochi dicuntur prælati in jure. Quin potius in Clement. *Dudum*, de Sepulr. fit aperte diſtinctio inter Parochos & prælatos, ut ibi notavit Gloſſa verb. *Prælati*. Unde alia Gloſſa in cap. *Decernimus*, de judiciis, dicit, de ratione prælati eſſe, ut habeat aliquam juriſdictionem Eccleſiaſticam in foro contentioſo: & ad hoc multa congerit. Adde, Parochos nunquam eſſe exemptos, quod neceſſarium eſt ad gaudendum hoc Privilegio, ut patet ex ipſo textu. Si vero contingeret aliquem Parochum eſſe exemptum, & immediatum Pontifici Summo, probabile eſt poſſe uti hoc jure, propter rationem ejus, & quia verba poſſunt aliquo modo accommodari, ſecus vero ſi non eſſet immediate ſubjectus Papæ, ſed alicui Abbati exempto, vel alteri ſimili: nam tunc ille non eſt proprie exemptus: ſed proximus ſuperior ejus: ſcilicet, Abbas, vel alius ſimilis Prælatus, eſt proprie exemptus; & licet non ſit proprie Epiſcopus, habet tamen juriſdictionem Epiſcopalem participatam; & ideo non eſt cur ad parochos illi ſubjectos hoc extendatur privilegium ex vi hujus juris: nam de conſuetudine infra dicam. 3. dub. Qui ſint Prælati.

Quartum dubium eſt, an oporteat illum prælatum, qui utitur hoc privilegio, habere juriſdictionem in hoc foro. Sunt enim aliqui prælati habentes juriſdictionem Eccleſiaſticam in foro externo, quamvis non in foro pœnitentiæ, ut dicuntur eſſe quidam Archipresbyteri, & in curia Romana ſunt plures, ut Auditor Cameræ, & alii, de quibus aliqui cenſent non gaudere hoc privilegio, etiamſi exempti ſint. Ita ſentit Palud. quod probat, niſi quia hi non videntur eſſe prælati in hoc foro. Contrarium tamen verius exiſtimo, cum Sylveſtro, & aliis: tum quia textus ſimpliciter loquitur de prælatis Eccleſiæ, inter quos iſti comprehenduntur: tum etiam, quia ratio privilegii, ſcilicet, *ne periculum immineat animarum*, etiam in his habet locum, ſi vere exempti ſint: tum denique, quia privilegia non ſunt reſtringenda, niſi ſatis conſtet. Solum notandum eſt, non dici prælatos, niſi cum habent juriſdictionem propriam, id eſt, proprio jure ſeu titulo. Unde Vicarii Epiſcoporum, ſeu aliorum prælatorum, qui ſolum ex commiſſione, ſeu vice aliorum juriſdictione utuntur, non comprehenduntur ſub prælatis, neque gaudent hoc privilegio. Advertendum eſt etiam, hos prælatos tandiu poſſe uti hac facultate, quandiu officium prælationis tenent, ut ſi temporale ſit, tantum pro tempore quo durat, ſi ſit perpetuum, quandiu illud non renunciaverint: quia hæc facultas tantum conceditur prælatis. Unde ſi deſinunt eſſe prælati, jam non gaudent illa. Secus vero eſt, ſi tantum loco diſtent a ſuo territorio, quia nihilominus prælati manent; & ideo prælatorum facultate uti poſſunt. 4. dub. Solvitur.

Quinto difficile ad explicandum eſt, qui vocentur exempti. Quidam dicunt eſſe illos prælatos, qui in foro ſubjiciuntur immediate ſoli Summo Pontifici. Ita tenet Angelus ſupra n. 5. citans Hoſtienſem, & Panormitanum. Et illis videtur favere ratio decreti, ſcilicet, *ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum*: quæ ratio ſolum videtur habere locum in iis, qui immediate ſubduntur Summo Pontifici, quia non poſſunt facile illum adire: ſi vero habeant alium ſuperiorem, facile poſſunt convenire illum, vel ab illo confeſſorem poſtulare. Alii vero per exemptos intelligunt omnes prælatos, qui in hoc foro non ſubduntur Epiſcopis, etiamſi habeant alios ſuperiores præter Papam, quorum exemplum extra religiones fortaſſe non invenietur: hujuſmodi ſunt Provinciales religionum, & aliqui ſuperiores immediati, ut Abbates, & ſimiles juxta diverſum uſum & juriſdictionem, quæ illis in religione conceditur. Ita ſentiunt Sylveſt. & Palud. quorum ſententia mihi placet, ſolum propter illud verbum textus: *Poſſint eligere confeſſorem ſine ſui ſuperioris licentia*, quod ſup- 5. dub. qui vocentur exempti. 1. opin. 2. opin. probatur.

ponit poſſe habere ſuperiorem, cujus licentia eſſet neceſſaria non exiſtente hoc privilegio.

Nec dici poteſt, illum ſuperiorem eſſe Summum Pontificem: tum quia ipſe Pontifex eſt, qui hanc facultatem concedit; unde repugnat, qui illa utitur, eligere confeſſorem ſine Summi Pontificis licentia: tum etiam, quia loquitur de ſuperiore tanquam de alio diſtincto. Dices, id non eſſe conſentaneum his, quæ ſupra dicebamus de parocho habente prælatum ſuperiorem exemptum. Reſpondeo, eſſe diſſimilem rationem: nam hujuſmodi parochus nullo modo eſt exemptus, ſed ſolus prælatus ejus exemptus eſt; prælati vero religionum, etiamſi inter ſe ſubordinationem habeant, omnes exempti ſunt, vel potius totum corpus religionis adæquate eſt exemptum. Addo vero, hoc eſſe intelligendum cum aliqua limitatione, & moderamine, ſcilicet, niſi juxta ſpecialia privilegia, vel inſtitutionem a Pontificibus probatam prælatus inferior religionis habeat confeſſorem deſignatum a ſuo prælato ſuperiore, qui jam eſt veluti ordinarius judex, & paſtor ejus in hoc foro: quia tunc nec ratio hujus textus locum habet: neque eſt veriſimile per hoc generale jus derogari ſpecialia jura ſpectantia ad convenientem ordinem religionis, argumento cap. 2. de pœnit. & remiſſ. in 6. Quod multo certius erit, ſi privilegia religionis poſt illud commune jus conceſſa, vel confirmata ſint. Quoties vero contigerit prælatum religionis non habere a ſuperiore confeſſorem deſignatum, ſive quia id non eſt in more religionis, ſive quia de facto contingit ut non habeat, tunc uti poterit hac facultate. In quo etiam ſervare debet, ut alia etiam propria jura ſeu privilegia religionis cuſtodiat, eligendo confeſſorem intra ipſam religionem, & non extra, propter eaſdem rationes. Denique addendum eſt, hoc non eſſe extendendum ad Abbatiſſas, quantumvis exemptas, ut Sylveſter ſuperius notavit, quia ſub nomine prælatorum in omni proprietate non comprehenduntur, cum juriſdictionem Eccleſiaſticam non habeant.

Alia objectio diluitur.

6. Dub. Sextum dubium eſt, an hæc facultas ſpiret ſeu finiatur uno actu, id eſt, an tantum detur facultas eligendi ſemel unum confeſſorem, qui poſtquam electus eſt, immutabilis maneat. Et ratio eſſe poteſt, quia in ipſa facultate in ſingulari dicitur, ut poſſit eligere diſcretum confeſſorem: & quia ſimiles facultates in jure ita intelligi ſolent, ut uno actu finiantur. Reſpondetur non determinari uno actu, ſed per hanc facultatem poſſe, qui illam habet, ſuo arbitrio eligere plures confeſſores; vel ſæpe eundem. Ita Palud. ſupra, & Anton. 3. p. tit. 17. c. 9 & Navarr. dict. c. *Placuit* n. 166. Et ratio eſt clara, quia niſi hoc privilegium ita intelligeretur, fere nullius momenti eſſet, nec per illud conſequeretur Pontifex quod intendit. Itē, ſi moriatur, vel impeditus ſit confeſſor prius electus, indubitatum eſt poſſe alium loco illius ſubſtitui ex vi ejuſdem privilegii: ſed privilegium non extenditur propter neceſſitatem vel impedimentum alterius: ergo illud fieri poteſt ex ſola voluntate & arbitrio eligentis. Preterea, quia nulla eſt ratio, cur prima electio maneat immutabilis. Denique uſus etiam hoc confirmat. Unde in textu in ſingulari ponitur confeſſor, quia electio ſemper in particulari fit circa unum cōfeſſorem: non quia illa non poſſit ſæpius fieri. Quod ſi aliquando in jure nonnulla ſimilia reſcripta intelliguntur finiri uno actu, illud eſt, quia ſunt odioſa; ſecus vero eſt in gratioſis privilegiis, niſi aliud evidenter conſtet, aut ex verbis, aut ex materia ſubjecta.

Solvitur.

An in aliquo caſu habeant fideles a jure facultatem eligendi confeſſorem.

Tertio dicendum eſt, præter hanc facultatem nullam aliam eſſe ipſo jure Pontificio datam ad eligendum confeſſorem. Probatio hujus aſſertionis ſolum poteſt eſſe negativa: quia nullum tale jus invenitur. Et quidem de aliis particularibus ſeu privilegiatis perſonis nullum tale jus ab auctoribus affertur, neque de hoc invenio opinionum varietatem. Tamen de omnibus fidelibus pro aliquo caſu invenitur quoddam ſpeciale jus in cap. *Placuit* 9. q. 2. de penit. d. 6. ubi multi intelligunt conceſſam eſſe cuilibet fideli facultatem eligendi confeſſorem, ſi proprius Sacerdos ſit ignorans. Atque ita intellexerunt illum textum plures juris interpretes cum Panormitano in cap. *Omnis utriuſque*, & ex Theologis Magiſt. in 4. d. 21. in fine, ubi etiam Bonavent. in expoſitione literæ, id tenet. Et Richard. d. 17. art. 3. q. 7. ubi Gabr. q. 2. art. 3. & Palud. quæſt. 3. Anton. 2. p. tit. 17. c. 4. & Adrian. q. 5. de Confeſſione, & Medin. Cod. de Confeſſ. q. 37. de licentia curati confitendi alieno. Navarr. etiam in eod. cap. *Placuit* n. 150. & in Sum. c. 9. num. 8. eodem modo intelligit textum illum. Exiſtimat tamen (conſequenter ad ſuam ſententiam de origine hujus juriſdictionis) ibi non concedi facultatem aliquam jure humano, ſed in eo explicari jus divinum: nam, cum propter ineptitudinem ſeu incapacitatem proprii Sacerdotis ceſſet obligatio Eccleſiaſtici præcepti ſubjiciendi ſe illi potius, quam alteri, revocatur penitens ad ſtatum juris divini, in quo præciſe ſtando, omnes, ut ipſe putat, habent facultatem eligendi confeſſorem. Sed procedit ex falſo fundamento: & ita nonnulla falſa infert, quæ poſtea videbimus. Reliqui ergo auctores ſpeciale privilegium putant eſſe ibi conceſſum jure humano. Quod etiam admittit Cano dict. relect. p. 5. addit tamen eſſe revocatum illud jus per cap. *Omnis utriuſque ſexus*. Sed non recte, quia cap. *Omnis utriuſque*, quoad hanc partem non condit novum jus: ſed ſolum proponit, quod de jure divino neceſſarium eſt: ſcilicet, ad confitendum alieno, neceſſariam eſſe ſcientiam proprii: non tamen propterea revocat licentias jure humano conceſſas, ſi quæ erant.

Navarrus rejicitur.

Ex aliis vero auctoribus, quidam dicunt, in eo caſu neceſſarium eſſe ſaltem poſtulare licentiam a Parocho, licet non obtineatur. Ita Adrianus, & Navar. ut ſubditus, inquiunt, in eo quod poteſt, impleat decretum capituli, *Omnis utriuſque ſexus*. Paludan. vero negat tunc eſſe neceſſarium petere licentiam a Parocho: & magis conſequenter loquitur: quia ubi licentia obtenta non eſt neceſſaria, nec petita ex ſola rei natura requiritur: ſed ſi in aliquibus rebus neceſſaria eſt, illud eſt, vel propter ſpeciale jus poſitivum, vel quia ante negatam expreſſe licentiam ſubditus non habet jus aliquid faciendi. In præſenti vero nullum eſt ſpeciale jus mandans poſtulari hanc licentiam. Nam in capit. *Omnis utriuſque ſexus* nullum circa hoc fertur ſpeciale præceptum Eccleſiaſticum, ſed explicatur divinum: ex jure autem divino nunquam eſt neceſſariū poſtulare hanc licentiam, niſi ubi neceſſarium eſt ut obtineatur. In dicto autem c. *Placuit*, ſimpliciter, & ſine limitatione ponitur exceptio, *Niſi per ignorantiam, &c.* ergo abſolute datur pœnitenti jus & facultas adeundi alium confeſſorem: ergo ſuppoſita illa interpretatione, nullum eſt fundamentum imponendi pœnitenti illud onus petendi licentiam.

Rurſus eſt alia differentia, quod Navarr. in eo caſu putat, ſi proprius Parochus ſit ignorans, non teneri ſubditum confiteri epiſcopo, vel ab illo facultatem petere, etiamſi ad illum facilis pateat aditus: quia c. *Placuit*, ſimpliciter loquitur, & reſtringendum non eſt: & quia hoc ipſo quod Parochus eſt ineptus miniſter, ex divino jure habet Parochianus jus eligendi alium. Melius vero Anton. Hoſtienſis, & alii dicunt, ſi poteſt facile peti licentia confitendi ab ipſo Epiſcopo, neceſſarium id eſſe tam ex vi juris divini, quam ex vi illius c. *Placuit*. Patet, quia deficiente Parocho, ut v. g. ſi moriatur, non manent illæ oves ſine aliquo proprio Sacerdote, ſed tunc immediate ſubjiciuntur ſuo Epiſcopo: ergo, ſi poſſunt illum adire non eſt unde habeant facultatem ex vi juris divini, etiāſi admitteremus ante prohibitionem Eccleſiæ, ſeu diviſionem juriſdictionum id fieri potuiſſe. Quando autem Parochus eſt ignorans ſeu ineptus, ad ſummum ſe habent oves ejus tanquam carentes proximo judice in hoc foro; non vero tanquam omnino carentes proprio paſtore: ergo ſemper tenentur licentiam illius poſtulare, ſi poſſint. Rurſus cap. *Placuit*, non loquitur ſpecialiter de proprio Parocho, ſed ſimpliciter de Sacerdote, cui alter commiſſus eſt: non eſt autem commiſſus tantum Parocho, ſed etiam Epiſcopo: ergo, quamvis Parochus ſit ignorans, adhuc manet integrum jus Epiſcopi. Sicut, ſi quis haberet duos parochos, & unus eorum eſſet ignorans, non propterea poſſet ſtatim uti facultate eligendi confeſſorem, ſi alter Parochus eſſet ſufficiens. Secus vero eſſet, ſi uterque Parochus eſſet ignorans. Et ita etiam in propoſito caſu, ſi Epiſcopus eſſet æque ignorans, ceſſaret obligatio adeundi illum. Statim vero occurrit interrogandum, an oporteat tunc facultatem petere a Summo Pontifice. Ita enim videtur conſequenter dicendum, ex vi illius capit. *Placuit*, dicto modo intellecti: nam, ſi præciſe ſiſteremus in jure divino, eadem proportio eſſet ſervanda,

Verus intellectus ad c. Placuit.

Inſtant.

per ſe loquendo, ut rationes factæ probant, licet per accidens fere ſemper intercedat excuſatio: quia aditus

Solvitur.

ad Summum Pontificem regulariter difficilis eſt. Tamen in hoc capit. *Placuit*, ipſe Summus Pontifex eſt, qui facultatem concedit eligendi confeſſorem ob ignorantiam proprii, ſi omnes inferiores ſacerdotes inferiores Pontifice ſint ignorantes, & ideo ex vi illius conceſſionis non eſt neceſſarius recurſus ad Summum Pontificem.

Præterea eſt alia differentia circa Sacerdotem eligendum ex vi illius juris. Nam quidam dicunt, ex vi illius facultatis non eſſe liberum fideli ſtatim eligere quencunq; voluerit Sacerdotem, etiam idoneum, & nunc etiam approbatum ab Epiſcopo, ſed oportere in hoc ſervare aliquem ordinem. Nam ſi eſſet aliquis Sacerdos habens juriſdictionem delegatam ab ipſomet Parocho, deberet pœnitens illi confiteri, ſi eſſet idoneus: vel ſi eſſent plures hujuſmodi, inter eos tantum poſſet eligere. Et hoc cenſeo verum, quia illi omnes repu'antur ut Vicarii Parochi, & conſequenter habent locum proprii Sacerdotis. Item: quia, licet Parochus ſit inhabilis ad exercendum per ſe hoc munus, nihilominus non amittit jus committendi vices ſuas alteri, neque ad hoc eſt ignorans: unde non eſt veriſimile per illud capit. *Placuit*, privari Parochum hoc jure: ergo, ſi ipſe habeat deſignatos habiles confeſſores, tenentur oves illos eligere, & non alios. Sicut ſi parochus nondum ſit ordinatus Sacerdos, & aliquem dignum coadjutorem ſibi eligat, parochiani tenentur per ſe loquendo, illi confiteri.

Objeſt.

Dices. Ergo hac ratione tenebitur parochianus petere licentiam a Parocho ignorante, & non habente coadjutorem idoneum, ut ſi velit, deſignet determinate aliquem idoneum confeſſorem: quia non tenetur generalem facultatem concedere ſubdito eligendi quem velit: ergo nec intelligendum eſt, hanc facultatem eſſe jure conceſſam, donec conſtet, illum male uti jure ſuo, non dando confeſſorem idoneum, cum ipſe ignorans ſit. Re-

Deciſio.

ſpondeo, hoc modo fieri probabilem opinionem Adriani ſupra tractatam. Nihilominus tamen negatur ſequela: nam ad ipſum parochum ſpectat uti hoc jure ſuo, ſi velit, delegando juriſdictionem ſuam Sacerdotibus idoneis: quod ſi ex ſe id non faciat, non tenentur ſubditi hoc ab eo petere, aut extorquere, ſi vera eſt ſententia, quam nunc proſequimur, quod tunc ex vi hujus juris habent facultatem eligendi confeſſorem, quia ſibi ſimpliciter datur, & ſine tali onere.

Additur vero a quibuſdam juxta hanc ſententiam, licet Parochus non habeat proprium coadjutorem, ſi ſint alii Sacerdotes idonei habentes juriſdictionem delegatam ab Epiſcopo in hujuſmodi parochiano, aliquem ex illis eſſe eligendum, & non alium. Quod etiam cenſeo cōſequenter dictum: quia in eo caſu tenentur fideles Epiſcopum ſuū adire, ſi poſſint, ut diximus: ergo, ſi non poſſunt, aut ſi nolunt illum adire, tenentur accedere ad judices ab ipſo delegatos: quia illi tunc etiam gerunt vicem proprii. Hinc rurſus additur, ſi nullus ſit delegatus a Parocho, vel Epiſcopo, ſit tamē aliquis habens juriſdictionem delegatam a Papa, ut ſunt nunc religioſi, aliquem ex illis eſſe neceſſario eligendū: quod ſi nullus ſit hujuſmodi, qui eligi poſſit, ſit vero aliquis Sacerdos idoneus habens alias juriſdictionem in hoc foro, quamvis non habeat in hunc Parochianum, illum eſſe eligendum, v.g. Parochum alterius Eccleſiæ potius, quam ſimplicem Sacerdotem; hunc vero ſolum eligi poſſe, quando & idoneus eſt, & alius non occurrit, qui juriſdictionem habeat.

Aliis vero hæ duæ ultimæ reſtrictiones non probantur,

Duæ reſtrictiones ſupra poſitæ rejiciuntur.

& videntur magis conſequenter loqui: quia non habent fundamentum in dict. c. *Placuit*, & eſt nimia reſtrictio favoris ibi conceſſi, ut ſupponitur. Deinde de prima reſtrictione probatur: quia oſtenſum eſt non teneri fideles in hoc caſu accedere ad Summum Pontificem: ergo eadem ratione non tenetur eligere delegatos ab ipſo: nemo enim tenetur accedere ad judicem, qui alterius vices gerit, niſi quatenus per ſe tenebatur accedere ad ipſum principalem judicem; vel niſi hoc ſit ſpecialiter præceptum, quod hic etiam dici non poteſt. De ſecunda vero reſtrictione patet, quia juriſdictio Sacerdotis, ſi non ſit in ipſum pœnitentem, per ſe loquendo, impertinens eſt ad hoc judicium: ergo niſi aliquo ſpeciali jure ponatur illa tanquam conditio neceſſaria in ſacerdote eligendo, non eſt cur exigatur: hic autem nullum eſt jus poſtulans talem conditionem: nam textus abſolute loquitur de altero ſacerdote, ſi vera eſt expoſitio, quā nunc proſequimur.

Denique eſt alia diverſitas in hac ſententia. Nam dicti auctores communiter cenſent, quamvis dictum c. *Placuit*, expreſſe ſolum loquatur de caſu ignorantiæ ſacerdotis, extendendum eſſe ad alios, in quibus fuerit eadem ratio, ut caſum impotentiæ, vel malitiæ contrariæ huic miniſterio, ut ſi ſoleat revelare confeſſionem, provocare ad malum, &c. quod quidem juxta ſententiam Navarr. facillime explicatur: quia, ſi illa non eſt conceſſio juris poſitivi, ſeu interpretatio juris divini, ubicunque occurrerit eadem ratio, admittenda erit eadem interpretatio.

An d. c. Placuit, ſit extendendum ad defectus alios præter ignorantiam. Opinio communis.

Supponendo vero eſſe humanam conceſſionem, ſolum poteſt id ſuaderi, quia cum hic ſit favor, & privilegium, ample interpretandum eſt, quantum recta ratio permittit; ſatis autem eſt rationi conſentaneum, ut ſi ex parte ſacerdotis alius defectus interveniat æque impediens, ac ignorantia, eadem in illo eſſe intelligatur juris diſpoſitio: tum quia valde materiale eſt, quod ille defectus ſit ignorantia, & magis attendendum eſt ad formalem intētionem legis: tum etiam, quia alias non eſſet ſufficienter proviſum fidelibus, quod tamen videtur præcipue intentum in illo capite, juxta hanc interpretationem. Nihilominus Medina ſupra exiſtimat hanc facultatem reſtringendam eſſe ad caſum ignorantiæ proprii ſacerdotis: quia de illa tantum loquitur ille textus, & privilegia tantum valent, quantum ſonant, & non amplius: & illud, quod ibi conceditur, quoddam privilegium eſt. Imo addunt aliqui, hoc reſtringendum eſſe ad tantam ignorantiam, ut ratione illius confeſſio facta tali ſacerdoti ſit invalida: quia Pontifex ſolum videtur voluiſſe ſubvenire quaſi extremæ neceſſitati. Sed hæc ultima nimia reſtrictio eſt, juxta quam fere nullius momenti eſſet illa conceſſio, quia talis ignorantia, vel nulla, vel rariſſima eſt. Item textus abſolute loquitur de ignorantia, & intendit ſubvenire conſcientiis fidelium: cur ergo non recte intelligetur de quacunque ignorantia, quæ ineptum reddit ſacerdotem, ut de tali conſcientia poſſit convenienter judicare? Reſtrictio autem Medinæ ſatis probabilis eſt, quia fundamentum habet in verborum rigore.

Opinio Medin.

Nihilominus tamen communior opinio quoad hanc partem, rejicienda non eſt: quia, licet verum ſit, hoc jus, ſeu privilegium pendere ex voluntate concedentis, quā ex verbis ejus, non ex ratione cognoſcimus, nihilominus etiam verum eſt, verborum interpretationem, & extenſionem ex ratione concedentis ſæpe colligi: præſertim quando cognoſcitur voluntas ejus in omnibus conſentanea rationi, ut in præſenti: & ſic facit illud, quod favores ſunt ampliandi. Item, in omni caſu impedimenti ex malitia ſacerdotis, aliqua ignorantia practica intervenit (juxta illud, *Omnis parvus eſt ignorans*) ratione cujus prave utitur talis ſacerdos miniſterio ſuo: ergo rationabiliter poteſt omne tale impedimentum ſub ignorantia comprehendi. Caſus autem impotentiæ non tam videtur includi in illo textu, quam ſupponi; cum enim poſtulet conſenſum ſacerdotis extra caſum ignorantiæ, ſupponit dari poſſe, quia non eſt veriſimile rem impoſſibilem poſtulare. Sic ergo probabiliter teneri poteſt ampliatio Gloſſæ, & communis.

Cōmunis opinio probatur.

Tota vero hæc ſententia ſupponit traditam interpretationem illius cap. *Placuit*, quam ita fuſe explicui, quia probabilitate non caret; poteſtque ſecure ad praxim applicari, & multa obiter diximus quæ ad alios caſus, & præſertim ad ea quæ dicemus Sectione quarta poſſunt eſſe utilia. Nihilominus exiſtimo, juxta veram intelligentiam illius c. *Placuit*, nullam facultatem concedi ipſo jure ad eligendum confeſſorem in aliquo caſu, atque adeo tertiam concluſionem poſitam generaliter veram eſſe. Et in primis ibi non dari facultatem ex ſola interpretatione juris divini, ſatis conſtat ex dictis ſupra contra opinionem Navarri, quibus oſtendimus ex vi ſolius divini juris nulli eſſe datam hanc facultatem niſi ſoli Summo Pontifici. Quod vero jure Pontificio non concedatur, communior ſententia eſt D.Th. & Scholaſticorum, quos infra referam Sectione quarta: nunc breviter probatur: quia, ut ſupra dixi in illo capit. non eſt ſermo de diviſione juriſdictionum, aut parochiarum: nam hæc multo ante Urbanum facta eſt, ſemperque fuit obſervata in Eccleſia, ſaltem quantum ad diverſitatem Epiſcopatuum, & quoad hoc ut presbyteri non poſſent ſine licentia Epi-

Ex jure divino nō datur facultas. Nec ex jure Pontificio.

tia Epiſcopi confeſſiones audire, ut ex multis decretis ſuperioribus adductis conſtat. Deinde id probatur ex illis verbis illius textus, *Niſi per ignorantiam illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt*: ſupponit ergo, pœnitentem, de quo ibi eſt ſermo, prius eſſe confeſſum alicui ſacerdoti, & de illo tantum ſtatuit, *ut nulli ſacerdotum liceat hujuſmodi pœnitentem jam commiſſum alteri ſacerdoti ad pœnitentiam admittere, ſine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit*. Ubi etiam expendo illud relativum reciprocum, *ſe*, nam ex eo conſtat non eſſe ſermonem de ſola commiſſione facta paſtoribus Eccleſiæ per diviſionem juriſdictionum, ſed de commiſſione & ſubjectione illa, qua pœnitens ſe actu ſubdit ſacerdoti cum voluntate illi confitendi.

Declarantur verb. dict. cap. Placuit. Præterea juxta hanc interpretationem optime intelligitur particula, *Deinceps*, quam etiam ponderat Medina ſupra, intelligens per illam ſignificari, ante illud tempus ob multas cauſas ſolitos fuiſſe pœnitentes proprios curatos relinquere, & alienos adire. Mihi tamen veriſimile non eſt, talem fuiſſe abuſum in Eccleſia eo tempore: nam eſt tam manifeſtus error, tamquam contrarius veritati ſacramenti, ut veriſimile non ſit ſolitos fuiſſe fideles illo modo confiteri ſaltem regulariter, aut frequenter, ut propterea neceſſariũ fuerit illam legem concedere, aut renovare. Prius enim illa conſtitutio facta fuerat, ut ſupra oſtendi, non tam propter abuſum, quam ad diviſionem parochiarum faciendam & explicandam, ut maxime conſtat ex Dionyſio Papa in capitul. *Eccleſias*, decima tertia, quæſt. 1. Facilius ergo introduci potuit conſuetudo, ut poſtquam aliquis uni erat confeſſus, vellet ejus ſententiam mutari quoad pœnitentiam, vel ſatisfactionem exhibendam, aliumque ſacerdotem adire, non quidem omnino alienum, ſed eorum, qui in eadem Eccleſia juriſdictionem habebant, cuique poſſet iterum ſe committere, & aliud genus pœnitentiæ poſtulare, veluti a priori ſententia appellando. Hoc ergo videtur eſſe quod Urbanus in illo c. *Placuit*, fieri prohibet, ut cætera verba, quæ ponderavimus, ſatis declarant. Quem ſenſum indicavit Soto diſt. 18. qu. 4. art. 2. ſatiſque probabiliter conjectat, cum Urbanus illos prohibet recipi ad pęnitentiam, loqui de pœnitentia publica, quæ olim erat in uſu, & agenda erat juxta præſcriptum confeſſoris; & ad hanc mutandam noluit Pontifex patere acceſſum ad alium ſacerdotem, etiam ſi alias potuiſſet eſſe judex, poſtquam cauſa alteri jam commiſſa erat.

Juxta hanc ergo interpretationem per illam exceptionem, *Niſi per ignorantiam illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt*, nulla facultas conceditur ad eligendum confeſſorem, qui juriſdictionem habeat in pœnitentem propter ſolam ignorantiam proprii Parochi: & per ſeſe eſt fere incredibile hoc eſſe commiſſum jure communi omnibus pœnitentibus, doctis, & indoctis, bene, vel male affectis erga ſuos parochos: neque talis facultas videtur eſſe in uſu in Eccleſia, vel unquam fuiſſe: & ideo fortaſſe Concilium Lateranenſe ſimpliciter, & abſque tali exceptione locutum eſt. In dicto ergo c. *Placuit*, ſolum additur per illa verba moderatio quædam illius rigoris, quem lex ibi lata præ ſe ferre videbatur. Cum enim hoc judicium ſit maxime voluntarium ex parte pœnitentis, & quaſi arbitrarium ex parte confeſſoris quoad pœnitentiam imponendam, arduum videri poterat cogere pœnitentem ad ſtandum judicio & ſententiæ primi confeſſoris, ita ut non poſſit ab alio mutari, etiamſi de novo ſe illi committat.

Nihilominus tamen propter reverentiam ſacramenti, & honorem confeſſoris, & ob vitandam etiam ignaviam pœnitentium, prudentiſſime illud ſtatutum fuit, cum illa tamen moderatione, quæ ex natura rei videbatur neceſſaria & quaſi debita pœnitentibus, *Niſi per ignorantiam, &c.* Cujus ſenſum eſſe exiſtimo, id eſt; Niſi prior ſententia quoad pœnitentiam injunctam manifeſtum contineat errorem, hujus rei judicium non ipſi pœnitenti, ſed alteri confeſſori intelligimus eſſe commiſſum. Unde ex vi illius textus non prohibetur ſacerdos audire confeſſionem prius alteri factam; ſed ita audire, & judicare de illa, ut mutet pœnitentiam ab alio injunctam, niſi manifeſtum errorem in illa perſpiciat. Atque ita ceſſat illa quæſtio, an hæc exceptio ignorantiæ extendenda ſit ad alias cauſas ſimiles: quia juxta hanc intelligẽtiam non tam eſt ſermo ibi de ignorantia perſonæ, quam de ignorantia ſeu errore, qui in illo facto interceſſit. Unde ſive ortus fuerit ex propria ignorantia ſpeculativa, ut ſic dicam, ſive ex malitia & errore practico, locum habet prædicta moderatio: idque optima ratione: nam æquitas juſtitiæ æque id poſtulat in utroque caſu, & nomen ignorantiæ ſatis proprie explicatur illo modo, ut utrumque caſum comprehendat. Et merito Pontifex illa voce uſus eſt, quia quoties talis error in ſententia inventus fuerit, potius ignorantiæ, quam malitiæ tribuendus eſt. Quapropter, quoad hanc partem non eſt dubium, quin illa lex hoc modo intellecta, licite poſſit a confeſſoribus in praxi ſervari. Quoad alteram vero partem prohibentem hanc mutationem pœnitentiæ ſimul injunctæ, poſtquam pęnitentiæ publicæ ceſſarunt, etiam exiſtimo quodlibet jus poſitum in hac parte ceſſaſſe. Quid vero in hoc confeſſoribus liceat, dicemus infra, agentes de ſatisfactione.

SECTIO III.

Utrum aliqui habeant, vel habere poſſint facultatem eligendi confeſſorem ex ſola conſuetudine.

Ratio dubitandi ſumitur ex capit. 2. de Pœnitẽt. & remiſſ. in ſexto, ubi dicitur, nulla conſuetudine introduci poſſe, ut aliquis valeat ſibi eligere confeſſorem ſine licentia proprii ſacerdotis, & ſupra reddebamus rationem, quia hoc eſt contra jus divinum, quod nulla conſuetudine revocari poteſt. Atque ita ſimpliciter tenuit D. Ant. ſupra cap. 19. §. 19. **Ratio dubitandi.**

Contraria ſententia quæ probatur. In contrarium autem eſſe videtur uſus in multis caſibus; nam Parochi utuntur hac facultate ſine ſpeciali licentia Epiſcoporum, unde, cum non habeant a jure, videntur habere ex conſuetudine. Idem videtur eſſe de ſimplicibus ſacerdotibus, & de quibuſdam aliis perſonis in dignitate conſtitutis. Item confeſſionem venialium, & juriſdictionem ad illam multi putant eſſe ſola conſuetudine introductam. Et confirmatur, quia conſuetudo poteſt dare jurisdictionem juxta c. *Cum contingat*, de Foro competent. & ſumitur ex *c. Dilecti*, de Arbitris. Sicut e contrario conſuetudo aufert juriſdictionem; unde aliqua peccata dicuntur eſſe conſuetudine reſervata. Propter hæc ergo poſteriorem hanc ſententiam ſecuti ſunt Hoſtienſis, Raymundus, Alenſis, Gerſon, Guillelmus de Monte Lugduno, quos refert Gabr. lectio. 3. in canonem, & ipſe admittit hanc ſententiam eſſe magis piam, & ſufficientem ad excuſandum, quamvis alteram dicat eſſe tutiorem. Hanc etiam ſententiam ſequitur Navarrus in dicto c. *Placuit* n. 30. & ſequentibus, ſumitur ex Cajet. verb. *Abſolutio* 2. Soto diſt. 18. quæſt. 4. ar. 2. Et etiam probatur ſi recte explicetur.

ASSERTIO.

Dicendum ergo cenſeo, ubi conſtiterit talem conſuetudinem introductam eſſe, & videntibus, ac tacentibus ordinariis paſtoribus bona fide exerceri, eam ſufficere, ut pęnitentes ſecure poſſint uti hac facultate, quamvis hæc non tam per ipſam conſuetudinem detur, quam data ſignificetur. Prior pars ſatis probatur argumentis ſecundo loco factis. Poſterior vero ſuadetur prioribus argumentis: quia ſola conſuetudo per ſe ſumpta non habet unde poſſit hanc facultatem tribuere: ergo ſi proprie loquendum eſt, ſolum eſt ſignum ſufficiens facultatis conceſſæ a paſtoribus, & nunquam revocatæ, ſed quaſi per tacitum conſenſum perpetuo durantis. Non eſt enim veriſimile illam conſuetudinem inchoatam eſſe per confeſſiones ſacrilegas, & re ipſa nullas, & per eas ſolas introductam eſſe: hoc enim juri divino repugnat: ſignum eſt ergo præceſſiſſe facultatem aliquam, ſaltem generalem, nunquamque fuiſſe revocatam: & ita ex vi talis conceſſionis quaſi continuatę conſuetudine fuiſſe introductam. Nec videtur, moraliter loquendo, alio modo potuiſſe introduci: quia recurrendo ad initium conſuetudinis, interrogo, an qui cœperunt uti hac facultate, id fecerint de licentia ſui proprii ſacerdotis, vel omnino abſque illa: ſi primum dicatur, non fuit proprie hæc facultas conſuetudine acquiſita, ſed origo ejus fuit facultas ſuperioris, quæ per conſuetudinem conſervata eſt, & ipſa facultas videtur fuiſſe cauſa talis conſuetudinis: ſi vero dicatur ſecundum; ergo omnis ille uſus juriſdictionis in principio talis conſuetudinis erat nullius momenti, & contra divi-

num

num jus; ergo per ſimiles actus non potuit introduci conſuetudo.

Objectio. Solvitur. Dices, potuiſſe in principio eſſe abuſum, poſtea tamen paſtores Eccleſiæ ad majus malum vitandum tacite conſenſiſſe. Reſpondeo, eſto id concedamus, ſemper tamen neceſſarium eſſe, ut interveniat aliqua ſufficiens ſignificatio conſenſus ſuperiorum, ut ex tunc incipiat haberi hæc facultas, non tam vi ipſius conſuetudinis, quam virtute voluntatis ſuperioris, ad quam ſignificandam poteſt juvare conſuetudo. Quod recte declaratur exemplo ſupra tacto de ſacerdotibus, qui ex conſuetudine ſolent eligere confeſſorem: nam quia illi ſolent frequenter confiteri, ideo onerofum erat parochis omnes audire, & ideo facile in principio conſenſerunt, ut inter ſe invicem confiterentur, qui conſenſus non revocatus, conſuetudine quaſi continuatur, & ipſa conſuetudo judicium eſt ejuſdem conſenſus: ad hunc ergo modum de aliis conſuetudinibus judicandum eſt. Et poteſt tandem in hunc modum declarari: quia quamvis juriſdictio dicatur conſuetudine acquiri; tamen (ut ego opinor) id non fit ſine adminiculo juris communis, præſertim in juriſdictione ſpirituali, quæ non poteſt a populo manare, ſed a Summo Pontifice, & ideo non poſſet ſola populi conſuetudo illam præbere, niſi Pontifices hoc declaraſſent, ad majorem Eccleſiæ pacem, & ut certior eſſe poſſet juriſdictionum partitio. In præſenti autem conſuetudo non dat hanc difficultatem, vel juriſdictionem illi correſpondentem adminiculo juris: nullum eſt enim commune jus, quod hoc declaret, ſed potius videtur reſiſtere; ergo non poteſt conſuetudo per ſe, & quaſi ſua vi hoc facere, ſed adminiculo (ut ſic dicam) taciti conſenſus, ut voluntatis ſuperiorum, qui cum non ſit in jure expreſſus, neceſſe eſt, ut ipſamet conſuetudine, & circumſtantiis ejus ſufficienter ſignificetur.

Explicatur c. 2. de pœnit. & rem. lib. 6. Solum ſupereſt explicandum dictum c. 2. de Pœnit. & remiſs. in 6. ne videatur prædictæ reſolutioni, etiam in dicto ſenſu explicatæ, repugnare. Navar. igitur ſup. n. 36. & ſeqq. multum laborat in illo textu exponendo. Vera tamen declaratio eſt, quæ ex dictis colligitur, quamque tetigit Gabriel loco ſupra citato: ſcilicet, conſuetudinem vi ſua non poſſe dare hanc facultatem, quod verum eſſe concedimus; inde tamen non ſequitur, non poſſe eſſe ſignum facultatis conceſſæ, & perſeverantis per conſenſum tacitum. Unde (etiamſi formaliter ad verba textus attendamus) per talem conſuetudinem non introducitur: *quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere, vel ligare:* ſed introducitur, ut aliquis cenſeatur habere a ſuo ſuperiore talem facultatem, modo explicato. Dices: Quid ergo ſpeciale declarat ibi Pontifex de hac facultate? nam id commune eſt cuicunque legi, quod non derogetur conſuetudine, niſi quatenus ſuperior videns, & tacens conſentire videtur? Reſpondetur eligere confeſſorem ſine licentia proprii repugnare juri divino, & ideo ſignificaſſe Pontificem in illo textu, non poſſe conſuetudinem præſcribere contra hoc jus: in quo multum differt hæc conſuetudo a quacunque lege mere humana.

Objectio.

Solvitur.

Ex quo infero (quod magis illam deciſionem declarat) facultatem hanc conſuetudine obtentam talem eſſe, ut ſemper pendeat a voluntate proprii ſacerdotis, ita ut non obſtante conſuetudine, ſemper ſit in ejus poteſtate illam revocare, ſi velit: quia alias talis conſuetudo formaliter, ac directe eſſet contra jus divinum, quandoquidem ex vi illius poſſet ſubditus confeſſorem eligere, etiam proprio paſtore repugnante. Item conſuetudo hoc modo introducta, eſſet valde onerofa paſtoribus Eccleſiæ, & contra ſubjectionem illis debitam, multumq; contraria convenienti regimini animarum, ut etiam Gloſſa circa illum textum ſignificavit: conſuetudo autem, quæ hujuſmodi eſt, nunquam prævalere poteſt, aut jus aliquod conferre, c. 1. & c. *Cum venerabilis:* de conſuetudine, & cap. *Cum non liceat:* de Præſcript. Poſita autem hac veluti continua dependentia hujus conſuetudinis a voluntate paſtoris, optime verificatur deciſio illius capituli ſecundi. Nam, ſi paſtor videt, & tacet, ſatis ſignificat ex ſuo conſenſu habere ſubditos illam facultatem: & ita jam non eſt ad eligendum confeſſorem ſine licentia paſtoris; ſi vero ipſe revocet, conſuetudo non ſufficiet, juxta illius textus deciſionem.

Advertere autem oportet, ex cujus paſtoris voluntate manaverit conſuetudo: nam ex illius, vel ſuperioris arbitrio revocari poterit, non tamen ab inferiori, ut ſi verum eſt conſuetudine introductum eſſe, ut quilibet ſacerdos abſolvere poſſit a venialibus peccatis: quia illa conſuetudo, vel ab Apoſtolis, vel a Summis Pontificibus originem duxit, aut confirmata eſt, ideo ſine illorum conſenſu revocari non poterit ab inferioribus prælatis. Conſuetudo autem, ut parochi eligant confeſſorem, ſolum ex conſenſu Epiſcoporum creditur manaſſe, & ideo non dubito, quin poſſit Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu hoc mutare, vel generatim pro omnibus Parochis, vel ſpecialiter pro aliquo prout expedire cenſuerit.

Ex cujus Paſtoris voluntate manaverit hæc conſuetudo.

Rurſus advertere oportet, aliud eſſe conſuetudine habere facultatem eligendi confeſſorem alienum; aliud vero conſuetudine acquirere jus parochiani in altera parochia, & conſequenter obtinere facultatem confitendi parocho illius parochiæ: nam hoc poſteriori modo non acquiritur facultas eligendi confeſſorem, ſed ſubjectio ordinaria in hoc foro; & ideo non pendet a voluntate alterius parochi, poſtquam acquiſita eſt, nec repugnat juri divino, quia neque eſt contra jus divinum, quod aliquis poſſit habere ſimul plures parochos, neque etiam quod, ſi illos habeat, poſſit eligere quem voluerit, etiam alio repugnante, quod ſecus eſt quando confeſſio fit alieno. Atque hæc ſunt quæ ad jus in hac parte pertinent. In quibus autem perſonis, vel caſibus inveniatur talis conſuetudo, ad factum ſpectat, quod ſub ſcientiam non cadit: & ideo pro ſingulis locis, & perſonis conſulendæ ſunt conſuetudines: nam quæ generalius videntur introductæ, ſolum ſunt illæ, quas obiter inſinuavimus.

SECTIO IV.

Qualis eſſe debeat facultas eligendi confeſſorem ab homine conceſſa.

De Poteſtate, & modo concedendi hanc facultatem, ſatis in prima Sectione dictum eſt: quibus autem de facto concedatur, non poteſt a nobis explicari, quia pendet ex voluntate paſtorum. Regulariter vero ſolent habere hanc facultatem per privilegia perpetua Reges, & alii ſimiles Principes. Item in Hiſpania per bullam Cruciatæ generaliter concedi ſolet, aliquando etiam per Jubilæa, & ſimiles gratias, in quibus verba ſunt conſideranda, & expendenda ad intelligendum quantum hujuſmodi facultates ſe extendant.

Dubitatio Prima.

Poteſt autem circa has facultates dubitari primo ex parte materiæ, quantum ſe extendat hæc facultas ſimpliciter conceſſa ad eligendum confeſſorem, an ſcilicet ſe extendat ad omnia peccata, & ad ſola illa. In quo primo dicendum eſt, ſe extendere ad peccata mortalia, & non ad venialia tantum. Probatur, quia propter ſola venialia non eſſet neceſſaria facultas: qui autem illam petit, aliquid ſpeciale petit, & in eodem ſenſu ſuperior illam concedit. Deinde confeſſio ſimpliciter dicta non accipitur pro illa, quæ eſt de ſolis venialibus. Hoc autem intelligitur per ſe ac regulariter. An vero in aliquo caſu ſpeciali aliter judicandum ſit, ſtatim dicam. 1. Concl.

Secundo, certum eſt, facultatem hanc non poſſe excedere poteſtatem concedentis: nam, ſi ipſe poteſt abſolvere a quibuſdam peccatis mortalibus, & non ab aliis, non poteſt facultatem dare extra illos caſus, a quibus ipſe poteſt abſolvere, quia non poteſt ampliorem juriſdictionem delegare, quam ipſe habet. 2. Concl.

Tertio, non ſemper hæc facultas ſimpliciter conceſſa ſe extendit ad omnia peccata, in quæ delegans juriſdictionem habet: nam, ſi alias aliqua peccata ſibi ſpecialiter reſervavit, non comprehenduntur ſub illa facultate generaliter tantum conceſſa, ſed oportet hoc in ea ſpecialiter exprimi. Ita declaratum eſt in c. *Si Epiſcopus;* de Pœnit. & remiſſ. in 6. & ratio redditur, quia in generali conceſſione illa non veniunt, quæ non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus. Quæ ratio locum habet etiam in facultate in jure conceſſa, v. gr. Epiſcopis: & ideo ex vi illius non poſſunt abſolvi a peccatis Summo Pontifici reſervatis. Quod recte notarunt Palud. d. 17. qu. 3. & Sylveſt. *Confeſſor* 1. qu. 9. Idemque cum proportione dicendum eſt de facultate per ſimilem conſuetudinem obtenta. Imo & Summus Pontifex hanc facultatem generatim concedendo, non ſolum non intelligitur 3. Concl.

gitur concedere caſus ſibi reſervatos, verum etiam nec reſervatos Epiſcopis, quia etiam illi habent ſpecialitatem, ratione cujus non intelliguntur comprehendi ſub generali clauſula, niſi exprimantur. Quod ſumitur a ſimili ex Clement. I. de privileg. & Extravag. *Inter cunctas*, eodem titul. quibus in locis dicitur, quando Pontifex delegat juriſdictionem in hoc foro ſub generali clauſula audiendi confeſſiones, non concedere juriſdictionem ad abſolvendum a peccatis reſervatis Epiſcopis, quia non intelligitur derogare juri Epiſcoporum, niſi id exprimat. Satis eſt enim, quod per illam clauſulam generalem intelligatur concedi ordinaria facultas, quam habent Parochi ſeu ordinarii paſtores.

Objectio.

Dices: Ergo, ſi alicubi eſſent reſervata omnia peccata mortalia, & ſuperior concederet alicui ſubdito facultatem eligendi confeſſorem, ſeu confitendi abſolute huic, aut illi perſonæ, non intelligeretur concedere facultatem ad confeſſionem de mortalibus, ſed de venialibus tantum: quod videtur repugnare ſuperius dictis. Reſpondetur primo, negando caſum: nunquam enim reſervantur ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem omnia peccata mortalia: nam ut minimum non reſervantur omnia mere interna, neque etiam omnia externa, ut poſtea videbimus. Deinde, permiſſo illo caſu, concedendum eſſet conſequens, tamen illa licentia ſuperioris non eſſet propria facultas, de qua nunc agimus, ſed eſſet quædam diſpenſatio in aliqua regula, vel ordinatione humana. Poſita enim illa reſervatione, in rigore hujus ſacramenti, & ſtante alia univerſali conſuetudine Eccleſiæ, non indigeret ſubditus licentia paſtoris ad eligendum ſibi confeſſorem. Nihilominus, ut confeſſio etiam de venialibus cum majori fructu & perfectione fiat, poteſt, præſertim inter religioſos, ſtatui, ut nemo etiam de hac materia voluntaria confiteatur, niſi confeſſori a ſuperiori deſignato: quod ſtatutum non aufert ab aliis juriſdictionem, ſed ponit modum & ordinem in uſu ejus, quatenus voluntates religioſorum, & regulæ, & voluntati ſuperioris ſubordinatæ eſſe debent. In hac ergo regula cenſetur in eo caſu diſpenſare ſuperior, ſi nihil aliud exprimeret. Quod proportionate intelligendum eſt, poſita quacunque reſervatione prout eſt in uſu: de qua re latius poſt diſputationem ſequentem.

Diluitur.

Ult. concluſ.

Ultimo dicendum eſt in hoc puncto, hanc facultatem per ſe non extendi extra abſolutionem a peccatis, & quæ cum illa connexa ſunt. Hoc dixerim contra nonnullos, qui ſentiunt, ex vi hujus facultatis poſſe confeſſorem per eam electum diſpenſare in votis, aut ea commutare: fortaſſe, quia hoc poteſt interdum pertinere ad perfectā animæ curationem, quæ confeſſori committi videtur, quod non generaliter, ſed in particulari de facultate Epiſcopis conceſſa ipſo jure, affirmat Palud. & Sylveſt. ſupra. Sed neque in illo particulari jure aliquid invenio, ob quod in illa facultate potius quam in aliis admittendum ſit, cum ibi ſolum detur facultas eligendi confeſſorem, *ne pœnitentia differatur*. Neque etiam generaliter cenſeo veram illam extenſionem, quia longe diverſa eſt juriſdictio ad diſpenſandum in votis, & ad abſolvendum a peccatis, neque una eſt cum alia connexa, cum poſſint omnia peccata tolli manente voto: nec pertinet ad munus confeſſoris curare pœnitentē tollendo obligationes, ſed ad obſervandas illas eum juvando: alias etiam in præceptis poſſet cum illo diſpēſare. Igitur ex vi hujus facultatis nulla datur juriſdictio ad diſpenſandum. Quia vero interdum commutatio fieri poteſt ſine ſpeciali juriſdictione, quando eſt æqualis, & pura, ideo confeſſor poteſt id facere ex vi ſui muneris, abſque ulla nova extenſione hujus facultatis. In abſolutione autem a cenſuris major difficultas eſt, an conſequenter concedatur per hanc facultatem, de qua re dicemus in materia de Cenſuris: ad minimum enim extendi poteſt ad abſolutionem ab excōmunicatione majori, quatenus ejus abſolutio neceſſaria eſt ad abſolutionē a peccatis, argumento c. *Nuper*, de Sentent. excommun. Cætera vero cum non ſint ita connexa, majorem dubitationem habent, de qua ſuo loco.

Ex vi ſui muneris poteſt cōfeſſor votum commutare.

Dubitatio Secunda.

An hæc facultas finiatur per unum actum.

Secundo circa durationem hujus facultatis dubitari ſolet, an finiatur per unum actum, id eſt, per electionem unius confeſſoris. Quod tractant Palud. dict. q. 3. & Sylveſter *Confeſſor*, 1. q. 7. & Navarrus in dict. c. *Placuit*, n. 167. qui abſolute definiunt non finiri. Advertendum vero eſt, hanc facultatem interdum expreſſe dari ſolum ad ſemel faciendam confeſſionem de peccatis, cui pœnitens voluerit: & tunc clarum eſt facultatem finiri per unum actum: oportet tamen illum eſſe completum, quia nec privilegium extenditur ultra id, quod in ipſo exprimitur: neque etiam finitur ante completum uſum ejus. Unde in præſenti, ſi quis, v.g. virtute Jubilæi eligit confeſſorem, cui confiteri cœpit, vel etiam integre confeſſus eſt, non eſt tamen abſolutionem conſecutus, vel caſu aliquo, vel quia confeſſor ei abſolutionem denegavit, nihilominus poteſt alium confeſſorem eligere, quia prior actus non fuit conſummatus: & quia illa facultas ad hoc præcipue conceditur, ut abſolutio obtineatur: & ideo prima electio, quæ ad abſolutionem non pervenit, tanquam nulla reputatur: ac proinde poteſt alius confeſſor eligi, dummodo id fiat intra tempus in privilegio præſcriptum, ſi fortaſſe in ipſo limitatur. Atque eadem proportione judicandum eſt de hac facultate, quando expreſſe ad certum numerum confeſſionum, aut perſonarum, vel ad limitatum tempus conceditur. Quando vero datur indefinite, & ſine aliqua limitatione, clarum eſt non finiri uno actu, neque electionem factam de uno confeſſore eſſe immutabilem, ſed poſſe fieri nunc uni, poſtea alteri pro arbitrio ejus, cui facultas data eſt, ut in ſimili dictum eſt ſupra de privilegio a jure conceſſo: eſt enim eadem utrobique ratio.

Dubitationi reſpōdetur.

Dubitatio Tertia.

1. Sentent.

Statim vero inſurgit dubitatio tertia, an ſaltem hæc facultas ceſſet, & finiatur per mortem concedentis. In qua eædem ſunt opiniones, quæ in ſimili dubio de juriſdictione delegata ſupra tractatæ ſunt: idemque judicium de illis ferendum videtur. Paludanus ergo d. 17. q. 4. & Sylveſter *Confeſſor*, 1. q. 7. ipſo facto putant hoc privilegium extingui per mortem concedentis, niſi actus confeſſionis inchoatus ſit: quia virtute continet delegationem juriſdictionis, quæ per mortem delegantis amittitur, quando res eſt integra. Idem ex parte tenet Cordub. lib. 5. de Indulg. q. 36. Oppoſitam vero ſententiam tenet Navarrus in dict. c. *Placuit*, n. 35. & num. 161. ex alio principio, quod hæc facultas non tanquam delegatio, ſed tanquam gratia judicanda eſt: gratia autem non ceſſat per mortem concedentis, quamvis res ſit integra. Et confirmari poteſt a ſimili: nam facultas, ſeu literæ dimiſſoriæ conceſſæ a proprio Epiſcopo ad ſuſcipiendos ordines a quolibet alio, non amittunt vim ſuam per mortem concedentis. Similiter licentia faciendi ſacrum, v. g. in aliquo privato oratorio, durat poſt mortem concedentis: idemque eſt in ſimilibus gratiis: idem ergo erit in præſenti facultate, quia etiam eſt gratia quædam, cui non repugnat hoc modo, & ſenſu dari, ut ſcilicet duret quamdiu non fuerit revocata, neque ab ipſo concedente, neque a ſucceſſore, qui tamquam unus ratione muneris reputantur. Quando autem verba facultatis abſolute & ſine limitatione proferuntur, præ ſe ferunt concedi cum hac permanentia, & quaſi perpetuitate: non eſt ergo, cur a nobis limitentur.

2. Sent.

Secunda ſententia probatur.

Atque hæc ſentētia mihi magis probatur: eſt enim favorabilior, & ſatis rationi conſentanea. Et quoniā de poteſtate concedentis mihi non eſt dubium, & factum pendet ex voluntate, quæ ex forma conceſſionis colligenda eſt: ideo adverto variis modis, ſeu formis poſſe hanc facultatem fieri, ſicut alias. Primo, ſi concedatur facultas cum hac adjectione, *Uſque ad beneplacitum noſtrum*: & talis adjectio cenſetur eſſe limitans licentiam ad perſonā concedentis, ideoque extingui per mortem ejus, quia beneplacitum perſonæ ab illa pendet. Quæ eſt cōmunis ſententia Juriſperitorum in jure fundata, ut latius videbimus tractando de Cenſuris. Aliquando vero fit conceſſio cum hoc addito, *Uſque ad beneplacitum noſtræ ſedis*: & tunc ſine dubio non ceſſat per mortem concedentis, quia ſedes non moritur, ſed perpetua eſt. Interdum vero fit cōceſſio ſimpliciter abſque ullo addito, per verba, quæ vel expreſſe indicant perpetuitatem, vel ſaltem illam non excludunt, ſed admittunt: & tunc etiam judicandum eſt facultatem non extingui per mortem concedentis, ſed conceſſam eſſe uſque ad beneplacitum Sedis, quia eſt favorabilis conceſſio, & favores ample intelligendi ſunt: & quia alia jura indicant, gratiam non extingui per mortem concedentis: quod intelligendum eſt, quoties in ipſamet gratia expreſſe non ponitur talis limitatio.

Sed

Object. Sed objiciet aliquis: nam habet hoc ſpecialem difficultatem in hac gratia, quæ ſimul includit conceſſionem juriſdictionis: hæc enim non datur ſacerdoti eligendo per hanc facultatem, donec actu deſignetur, & eligatur a pœnitente: tunc autem non datur ab ipſomet pœnitente, ut ex ſuperioribus conſtat, ſed danda eſt ab ipſomet, qui facultatem conceſſit: ab illo autem dari non poteſt, quia vel juriſdictionem jam non habet, vel omnino jam non eſt: neque etiam datur a ſucceſſore, quia ipſe non dedit facultatem. *Objectioni ſatisfit.* Ad hoc reſponderi poteſt primo, dari a ſucceſſore, quatenus non revocando facultatem, virtute ſeu tacite illam ratam habet, ſive hic tacitus conſenſus ex conſuetudine, rationabilique interpretatione habeatur, ſive etiam ex interpretatione juris. *Inſtantiæ occurritur.* Dices: Quid ſi pro aliquo tempore nullus ſuccedat? Reſpondetur, nunquam deeſſe, qui juriſdictionem, vel adminiſtrationem obtineat loco defuncti: quantum ad hunc actum efficiendum ſatis eſt, ut juriſdictio Epiſcopi devolvitur ad Capitulum, & ſic de aliis. Secundo dicitur, juriſdictionem dari virtute prioris conceſſionis, atque adeo dari ab eo, qui facultatem dedit, cujus virtus manet moraliter in ipſo privilegio ſeu gratia dicto modo conceſſa: quod manifeſte patet in hac facultate ipſo jure data, quæ perpetua eſt, & ipſo jure datur juriſdictio ſacerdoti ſic electo, quæ merito dici poteſt manare ab ipſo auctore juris. Et ſimiliter hæc facultas data per bullam Cruciatæ durat poſt mortem Pontificis, qui bullam conceſſit, & per virtutem in illa relictam dici poteſt juriſdictionem conferre. Et ratio eſt, quia concedens hanc facultatem, ex tunc transfert juriſdictionem in alium, quantum eſt ex efficacia voluntatis, quam tunc habet, quæ, non retractata, ſemper ſufficit abſque nova voluntate: ſolum deeſt applicatio quaſi materialis ad talem perſonam, quæ ſufficienter fieri poteſt virtute juris, aut privilegii permanentis.

Quarta dubitatio.

Varii caſus in quibus præſumptio ſufficere videtur. Quarto dubitari poteſt, an ſufficiat aliquando hæc facultas interpretativa ſeu præſumpta. Quod dubium coincidere poteſt cum alio ſupra tractato de juriſdictione delegata, an illius ratihabitio ſufficiat. Hic vero non agimus de propria ratihabitione, quæ reſpicit futurum, ſed de præſumptione voluntatis interpretativæ, quæ de præſenti haberi poteſt. Sunt enim varii caſus, in quibus videtur præſumptio hæc ſufficere. *Primus.* Primus eſt, ſi Parochus, v.g. a parochia diſcedat, & pro aliquo notabili tempore abſens fiat, nullo Vicario relicto: nam tunc videtur virtute & implicite facere ovibus facultatem confitendi cui voluerint: quia non eſt veriſimile illas relinquere ſine ullo remedio ad ſuſcipiẽdum hoc ſacramentum adeo neceſſarium: & hanc vocamus interpretativam, ſeu præſumptam voluntatem. Et confirmari hoc poteſt, quia ob ſimilem cauſam diximus in ſuperioribus, Parochianum peregrinantem a parochia ſua, poſſe confiteri alteri Parocho propter diſtantiam proprii, abſque alia facultate expreſſa, quia ſufficit interpretativa, propter neceſſitatem hujus ſacramenti: ergo idem e converſo propter ſimilitudinem rationis. *Secundus.* Secundus caſus eſt, ſi Parochus moriatur, vel ita repente ægrotet, ut non poſſit facultatem dare: tunc enim quamdiu Epiſcopus conveniri non poteſt, neque ipſe Vicarium loco Parochi ſubſtituit, merito præſumitur concedere facultatem illis ſubditis, ut confiteantur cui voluerint, propter eandem cauſam. *Tertius.* Tertius caſus eſt, quando ſubditus vult confiteri Parocho, & ab eo petit, ipſe autem negat, vel quia non poteſt, vel quia non vult confeſſionem audire: tunc enim hoc ipſo præſumitur facultatem concedere confitendi alii, quia non eſt veriſimile velle privare ſubditum hoc ſacramento, maxime quando in hoc peccaret, & injuſtitiam committeret. *Quartus.* Quartus caſus eſt, quando pœnitens habet rationabilem cauſam non confitendi ipſi Parocho, & ſcit talem cauſam eſſe notam ipſi Parocho: nam tunc Parochus tenetur facultatem dare, & ideo merito præſumitur eam dare. Eſt vulgare exemplum de fœmina, quæ cum ſuo proprio Parocho peccavit: nam hoc ipſo cenſetur poſſe alteri confiteri ex præſumpta facultate ejuſdem Parochi.

An ſufficiat facultas petita & non obtenta. Cum hac dubitatione conjuncta eſt alia, utrum ſcilicet ſufficiat hæc facultas petita, quamvis non ſit obtenta: in multis enim caſibus videtur neceſſario hoc dicendum, alias manebunt pœnitentes ſine remedio ex ſola iniquitate proprii ſacerdotis, quod non videtur admittendum. Primum exemplum eſt, quando ipſe Parochus nec vult confeſſionem ſubditi audire, neque ei facultatem dare, ut alteri confiteatur: tunc enim manifeſta eſt vis, & nocumentum ſubditi. Secundum exemplum eſt, ſi ipſe Parochus ſit ignorantiſſimus, aut ſcandalum præbeat pœnitenti in fide, vel in moribus, aut ſigillum non ſervet, aut ſimile impedimentum habeat ſatis notum pœnitenti, qui facultatem petit, & obtinere ab eo non poteſt. Tertium exemplum eſt, ſi ex parte pœnitentis ſit ingens verecundia, quæ interdum tantam inducit difficultatem, ut moralis impoſſibilitas exiſtimetur: nam tunc etiam injuſte negatur facultas: non eſt autem cogendus pœnitens, aut rem moraliter impoſſibilem facere, aut hoc ſacramento privari. Quarto denique idem erit, quoties hæc facultas juſte petitur, & injuſte negatur, quia ſemper procedit, applicari poteſt ratio facta.

Quorundam opinio. Propter hos, & ſimiles eventus nonnulli auctores abſolute dicunt poſſe aliquando ſubditum confiteri alieno ſine licentia proprii, ut aliqui ſumunt ex D. Th. & Bonaventura in 4. d. 21. in expoſitione literæ in fine, ubi quinque caſus numerant: ex quibus quatuor non pertinent ad rem præſentem. Primus eſt de vagabundis, de quibus jam ſupra diximus non habere talem facultatem, ſed ſuo modo habere ſacerdotem proprium, cui tenentur confiteri, quamvis, quia facile illum mutant, & ſuo arbitrio habitationem eligunt, videantur perinde ſe habere, ac ſi ſuo arbitrio eligerent confeſſorem, re tamen vera ex vi ſui ſtatus nunquam poſſunt confiteri alieno ſine licentia proprii. Secundus caſus eſt, ſi mutavit domicilium: ſed tunc etiam jam non fit confeſſio alieno ſine licentia proprii, ſed ille, qui erat proprius, definit eſſe talis, & alius acquiritur, cujus licentia jam deſideratur, non alterius. Tertius caſus eſt, ſi in aliena parochia peccavit: ſed hoc non eſt verum, per ſe loquendo quantum ad hoc forum, ut ſupra oſtendi. Unde D. Thom. non videtur ponere hos caſus ex propria ſententia, nec examinat illos, ſed ſolum ait, *Quinque caſus ponuntur*, & ſimpliciter refert illos. Quintus caſus eſt de articulo neceſſitatis, de quo jam egimus: quia in eo non proprie datur facultas libera pœnitenti: ſi enim poteſt proprio ſacerdoti confiteri, debet id facere, ſed ipſis ſacerdotibus data eſt facultas pro illo articulo, quando vera eſt neceſſitas. Unde, ſi ſint plures ſacerdotes æquales, poteſt pœnitens eligere quem voluerit, non tam propter facultatem & privilegium, de quo nunc agimus, quam propter pluralitatem ſacerdotum habentium juriſdictionem: ſicut habens plures Parochos, poteſt eligere quem maluerit. Solus ergo quartus caſus ad rem præſentem pertinet, in quo D. Thom. ſolum ait, ***propter malitiam ſacerdotis***: Bonaventura vero addit, ***Propter ignorantiam, vel malitiam, quia, vel revelat confeſſionem, vel ſolicitat ad malum.*** Et in his caſibus Bonaventura ſolum ait, licentiam petitam haberi pro obtenta. D. Th. vero ait, in eis licere confiteri alii, quam proprio ſacerdoti, ſine ejus licentia. Et hoc modo loquitur etiam Paludan. d. 17. q. 3. art. 3. qui prædictis caſibus alios tres addit: ſextus eſt de peregrinis, & ſeptimus de ſcholaribus, qui majori ratione a præſenti quæſtione excluduntur, quam vagabundi: octavus eſt de ratihabitione, de quo ſupra dictum eſt, & ſtatim aliquid addemus.

Supra poſita opinio rejicitur. Hic ergo loquendi modus quod liceat aliquando confiteri alieno ſine licentia proprii, formaliter & in rigore admitti non poteſt, omnem proprium comprehendendo, ſive proximum, ſive remotum, quia contraria regula ſtatuitur in c. *Omnis utriuſque ſexus*. *Objecti. occurritur.* Nec dici poteſt, illud eſſe intelligendum regulariter & ordinarie, in caſibus autem extraordinariis admittendas eſſe exceptiones: hoc, inquam, dici non poteſt, quia quod miniſter hujus ſacramenti habere debeat juriſdictionem ordinariã, vel delegatam, non regulariter tantum neceſſarium eſt, ſed infallibiliter & ſine ulla exceptione, ut conſtat ex Conc. Trid. & aliis ſuperius citatis: ſi autem confeſſio in aliquo caſu fieret alieno ſine licentia proprii, ille nec juriſdictionem ordinariam haberet: quia ſupponitur eſſe alienus, nec delegatam, quia ſi non habet licentiam alicujus proprii, a nullo poteſt habere juriſdictionem delegatam: unde enim illam haberet? Quocirca, quãdo aliqui auctores graves dicunt, poſſe aliquando fieri confeſſionẽ alieno ſine licentia proprii, vel non excludunt omnem proprium, ſed tantum proximum, ſcilicet parochum,

vel

vel non excludunt omnem modum licentiæ, ſed expreſſum, & perſonalem (ut ſic dicam) dicunt enim fieri ſine licentia proprii, quod fit ſine licentia expreſſa, quamvis interveniat tacita, vel quod fit ſine licentia hominis, ex licentia juris.

Alia opinio. Dicunt igitur alii auctores, ſufficere aliquando, ut hæc facultas ſit præſumpta tantum, quamvis non ſit actu exhibita, ſeu declarata. Ita loquitur Medina dicto Cod. qu. de Multiplici licentia alieno confitendi: & idem a fortiori dicent, qui putant ſufficere ratihabitionem. Et idem ſentiunt Richard. in 4. d. 18. ar. 2. qu. 3. & Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. qu. 18. ſpecialiter in tertio caſu ſupra poſito, quando proprius non vul audire ſubditum pœnitentem. Alii vero dicunt in aliquibus caſibus ſufficere licentiam petitam, etiamſi non ſit obtenta. Ita loquitur Bonavent. ſupra, & Richard. d. 17. ar. 3. qu. 7. & Adrian. qu. 5. de Confeſs. dub. 3. & 8. citans Panormit. & alios in c. *Omnis utriuſque ſexus;* & idem ſentit Palud. d. 17. qu. 3. n. 19. & Gabr. ibi qu. 2. ar. 3. dub. 4. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 4. Angelus verb. *Confeſſio* 3. num. 15. Sylveſt. *Confeſſor* 1. qu. 6. Armilla verb. *Abſolutio* num. 18. & Navarr. in dict. c. *Placuit* n. 138. & ſeqq. Qui omnes fundantur in hoc, quod in illis caſibus datur licentia a jure, quamvis a proprio parocho non obtineatur. Unde, ſecluſo jure poſitivo, non ſentiunt dicti auctores poſſe ſufficere licentiam petitam, & non obtentam. Poſſet autem aliquis opinari, in caſibus, præſertim ſupra poſitis ſecundo loco, ſufficere ipſum jus divinum, & quaſi naturale ſuppoſita inſtitutione: quia, cum ſubditus injuſte tunc ſuo jure privetur, ipſum naturale jus concedit ei facultatem tuendi jus ſuum, vel ſubveniendi ſuæ neceſſitati.

Prima Aſſertio.

Quando ſufficiat facultatem eſſe præſumptam. Nihilominus dicendum cenſeo primo, nunquam ſufficere facultatem hanc eſſe præſumptam, niſi præſumptio fundetur in aliquibus ſignis, quæ ſufficienter ac moraliter indicent præſentem voluntatem ſuperioris concedendi hanc facultatem. Hæc ſententia ſumitur ex Palud. Gabr. Anton. & Adriano locis citatis, & Henric. quodlib. 1. qu. 30. 31. & 32. & Capreol. in 4. diſt. 19. ad argum. cont. 3. concluſ. Victoria, Soto, & aliis ſup. citatis negantibus ratihabitionem ſufficere ad hanc juriſdictionem, niſi de præſenti: eſt enim eadem ratio de juriſdictione, & de hac facultate, quia hæc facultas involvit delegationem juriſdictionis. Et perinde etiam eſt uti nomine præſumptionis, ac ratihabitionis: nam præſumptio nihil aliud eſt quam exiſtimatio quædam de voluntate ſuperioris ſufficiente ad concedendam hanc facultatem: aut ergo exiſtimatio illa eſt tantum de beneplacito futuro ſuperioris, quod nimirum approbabit factum, &c. aut eſt de præſenti voluntate, per quam concedit facultatem. Priori modo non poteſt ſufficere præſumpta facultas, quia non ſufficit ad dandam juriſdictionem de præſenti, ſine qua præſens abſolutio & confeſſio nulla eſt, nec poteſt rata fieri propter beneplacitum poſtea ſubſecutum: quæ omnia ſatis conſtant ex ſupradictis. Unde *Differentia inter hanc facultatem & quamcunque aliam.* eſt magna differentia inter hanc facultatem, & quamcunque aliam, quæ ſolum requiritur ad operandum ſine culpa: nam in aliis ſæpe poteſt ſufficere licentia præſumpta, quando major haberi non poteſt, quia per epicheiam ſæpe excuſatur homo ab obligatione legis. At vero ad concedendam novam juriſdictionem, illa præſumptio non ſufficit, quia juriſdictio non delegatur ſine actu poſitivo voluntatis delegantis: hæc autem præſumptio neque ſupponit, neque indicat talem actum.

At vero ſecus erit ſi præſumptio ſit de actu præſenti: tunc autem neceſſe eſt, ut talis præſumptio fundetur in aliquibus ſignis moraliter ſufficientibus ad oſtendendam talem voluntatem, & ita illa facultas non eſt tantum præſumpta, ſed data, quamvis fortaſſe non fuerit data per ſigna adeo expreſſa, ſicut dari poſſet; quod ſi hac ratione dicatur præſumpta, eſt quæſtio de nomine, tamen, quia vox in rigore hoc non ſignificat, & poteſt eſſe occaſio erroris, ideo non eſt ita loquendum ſine ſufficienti declaratione. Quando autem indicia hujus facultatis ſint ſufficientia, ſi alioqui non habent expreſſam ſignificationem voluntatis ſuperioris, eſt quidem difficile ad explicandum, & vix poteſt hoc admitti, niſi ubi conſuetudo declarat tacitum ſuperioris conſenſum, ut in ſuperioribus declaratum eſt. Nam, ſi abſque alia conſuetudine curatus, v. gr. videat alienum ſacerdotem ſuorum parochianorum confeſſiones audire, licet taceat, non ſtatim præſumitur ſufficienter facultatem dare (quidquid Medina ſupra dicat) quia fortaſſe tacet tolerando, quia non poteſt impedire ſine rixa, ſive aliis incommodis, vel quia putat talem ſacerdotem habere juriſdictionem ab Epiſcopo, ſeu ex alio privilegio: niſi ergo alia judicia adjungantur, id ſatis non eſt: & præſertim quando poteſt pœnitens de voluntate ſui paſtoris certus fieri.

Ex his infero, in quatuor caſibus primo loco poſitis non licere confiteri alieno ſine licentia proprii. Nam, ſi Parochus diſcedat nullo Vicario relicto, ad Epiſcopum, vel Vicarium ejus recurrendum eſt, vel ad ſacerdotes generaliter ab illis habentes juriſdictionem delegatam, vel ad privilegiatos a Papa: quia ſola parochi abſentia non dat facultatem: & moraliter loquendo, & juxta communem uſum omnium, illud non eſt ſufficiens ſignum talis voluntatis, nec conſuetudine aliqua hoc eſt introductum, aut ullo jure fundari poteſt. Nunquam etiam ſuperior privatur jure ſuo propter negligentiam inferioris, argumento cap. 2. de Conceſſione præbendæ. In eo ergo caſu jus devolvitur ad Epiſcopum, & ab eo eſt petenda facultas. Neque eſt ſimile, quando Parochianus, iter faciendo, abſens eſt a parochia, tum quia conſuetudo illi favet, tum etiam, quia tunc proprie non datur illi facultas eligendi confeſſorem ſuo arbitrio, ſed ſubjicitur proprio ſacerdoti illius loci, in quo invenitur. *Quatuor caſus explicantur. Primus.* Atque idem eſt in ſecundo caſu, quando parochus moritur, vel repente ſenſum amittit: *Secundus.* nulla enim conſuetudine introductum eſt, ut parochiani ſtatim habeant hanc facultatem, nec ibi intervenit aliquod ſignum voluntatis dandi illam, ut per ſe patet. Idemque cenſeo ſi parochus excommunicetur, aut ſuſpendatur nominatim, ac publice (antea enim non eſt impeditus, præſertim reſpectu ſubditorum poſt Extravag. *Ad evitanda:* de qua poſtea) nam eadem ratio in illo caſu procedit: & Epiſcopi debent ſtatim providere ovibus, quando parochum juriſdictione privant.

Tertius. Idem cenſeo in tertio caſu, quia nolle audire ſubditum volentem confiteri, nullum ſignum eſt facultatis datæ ad confitendum aliis, quia poteſt parochus velle alio tempore audire, ſeu differre confeſſionem. Item poteſt nihil cogitare de tali facultate, ſed ſolum nolle tunc illud onus ſubire. Et præterea, cum poſſit ſubditus clare petere talem facultatem, irrationabiliter vult tali præſumptione uti. Quæ ratio etiam in quarto caſu procedit: nam quamvis ſubditus habeat rationabilem cauſam, & hæc ſit nota ſuperiori, non propterea facit illi facultatem confitendi cui voluerit, quod enim ibi eſt ſignum talis voluntatis? aut in quo fundatur hæc conſecutio? Maxime cum poſſit in tali caſu parochus non dare hanc facultatem, ſed vices ſuas alicui committere. Unde, in exemplo ibi adducto falſum eſt licere fœminæ, quæ cum Parocho deliquit, ſtatim eligere ſuo arbitrio confeſſorem abſque alia licentia Parochi, ut recte contra Richardum notavit Medina ſupra, in propria quæſt. de illo exemplo. Et ratio eſt eadem. Nam in primis, quamvis fœmina peccaverit cum ſacerdote, non ſtatim fit ille inhabilis ad audiendam confeſſionem talis peccati, *Quartus.* quia nullo jure poſitivo hoc prohibitum eſt, nullibi enim extat: neque etiam eſt contra jus divinum, aut naturale, quia poteſt eſſe emendatus, & poteſt rite ac ſancte facere ſacramentum. Deinde, ſi talis fœmina timeat periculum, &c. tunc nihilominus debet petere facultatem, quia in hoc nullum eſt periculum. Quid autem facere debeat, ſi non concedatur, pertinet ad ſecundum punctum.

Secunda Concluſio.

Non ſatis eſſe facultatem petitam & non obtentam. Dico ergo ſecundo, ut hoc ſacramentum valide fiat non ſatis eſſe hanc facultatem petitam, & non obtentam. Hanc aſſertionem ſumo ex D. Thom. in 4. d. 17. qu. 3. art. 3. qu. 4. ad 5. & 6. ubi ait in hujuſmodi caſibus ita ſe debere pœnitentem gerere, tanquam eum, qui non habet copiam confeſſoris, & Opuſcul. 19. ob hanc cauſam dicit, ſuperiorem negantem injuſte hanc facultatem, & ſibi, & ſubdito damnationem acquirere, ſibi, quia peccat mortaliter, ſubdito, quia privat illum utiliſſimo remedio. Idem tenet Alenſ. 4. p. qu. 77. memb. 3. art. 1. ad 1. Marſil. in 4. qu. 12. art. 1. 4. par. illius, concluſ. 2. ad 4. & 5. contra illam. Soto in 4. d. 18. qu. 4. ar. 2. Victoria in Sum. n. 145. Cano dict. Relect. par. 5. Le-

Ledeſma 2.part.4.qu.7.artic.5.dub.1. & 2. Et probatur, quia ſola petitio facultatis non ſatis eſt ad obtinendam juriſdictionem: quin potius hoc ipſo quod negatur facultas a proprio ſacerdote, evidens eſt ab illo non dari juriſdictionem, quando quidem ex negatione conſtat non dare talem facultatem: nec voluntas debita, ſeu potius obligatio volendi ſufficit ad conferendam juriſdictionem, niſi voluntas adſit, ut per ſe notum eſt: quia aliud eſt debere, aliud facere ſeu ſolvere.

Rurſus, negante facultatem proprio ſacerdote, non ſtatim ipſo jure vel facto dat illam aliquis ſuperior. Quia vel hoc eſt ex ſola præſumptione, & hoc nullius momenti eſt, ut ex dictis patet, quia ibi nullum intervenit ſignũ talis conceſſionis, nec aliqua conſuetudo, vel quidpiam ſimile, quod oſtendat in ſuperiore talem voluntatem. Vel hoc eſt virtute alicujus juris poſitivi: & hoc nullum eſt, ut ex dictis patet: nam, ſi aliquod eſſet, eſſet maxime citatum c. *Placuit*: illud autem non loquitur de hac re, ut oſtendimus. Vel hoc eſt ex vi juris divini poſitivi dantis juriſdictionem omnibus ſacerdotibus, vel facultatem eligendi confeſſorem omnibus fidelibus, quandocunque ceſſat obligatio confitendi proprio ſacerdoti: & hoc etiã ſupponit falſum fundamentum, ut late in ſuperioribus tractatum eſt, quia Chriſtus nullam talem facultatem conceſſit omnibus fidelibus: neque ullus ſacerdos poteſt habere hanc juriſdictionem delegatam, niſi mediante aliquo ſacerdote proprio. Vel denique quia hoc eſt ex vi juris naturalis, ſuppoſita inſtitutione, & hoc etiam eſt fictum, & ſine fundamento. Nam, licet aliquis injuſte privetur re ſibi debita, non ſtatim ei conceditur ipſo jure naturali. Item, quia hæc juriſdictio ab aliquo danda eſt: non datur autem ab aliquo homine, ut oſtenſum eſt: dicere autem quod detur a Chriſto, fictum ac voluntarium eſt: nam, licet caſu, vel injuria deſit neceſſarium remedium ad ſalutem inſtitutum, non ſtatim Chriſtus ipſe diſpenſat, vel providet aliud, ut ſi deſit aqua ad baptiſmum quantumvis neceſſarium, non ſtatim diſpenſat Chriſtus ut ſufficiat vinum. Sic ergo, ſi deeſt juriſdictio, & per aliquam ordinariam & debitam viam non datur, non propterea ſtatim immediate datur ab ipſo Chriſto propter unius neceſſitatem, vel alterius injuriam. Et confirmantur hæc omnia, quia generalis regula juris eſt, ut nemo confiteatur alieno ſine licentia proprij, in cap. *Omnis utriuſque ſexus*: & in alijs juribus ſolum additur exceptio de articulo mortis, ut ſi in eo ſit neceſſitas miniſtri alieni, confeſſio fieri poſſit cuilibet ſacerdoti: & hoc ipſum cenſemus a primis paſtoribus Eccleſiæ conceſſum, & conſuetudine, ac jure firmatum: ergo non licet nobis aliam exceptionem facere: præſertim, quia, ut ajunt, exceptio firmat regulam in contrarium.

Alii quatuor caſus exponuntur.

Ad caſus ergo ſecundo loco poſitos primum in genere dicendum eſt, peccare graviter ſacerdotem proprium, qui in illis caſibus facultatem negat, quod in primo, & ſecundo caſu eſt manifeſtum, & in tertio merito idem docuit Navarrus in Sum.c.7.n.8.& in dicto c. *Placuit*, n. 150. Imo ſignificat D. Thomas citatis locis, ſatis eſſe, ut pœnitens dicat ſe habere rationabilem cauſam petendi illam facultatem, ut paſtor illam debeat concedere, ne illum exponat periculo majoris mali. Nec etiam debet eum cogere, ut cauſam in particulari explicet, quia vel poteſt ad ipſummet paſtorem pertinere, vel poteſt ita eſſe conjuncta cum peccato, ut neceſſe ſit illud explicare, ad quod non eſt cogendus pœnitens. Non tamen tenetur regulariter paſtor hanc facultatem abſolutam dare, ſed poteſt aliquã, vel aliquas perſonas deſignare, prout prudenter expedire judicaverit. Secundo dicendum eſt, quãvis ſacerdos injuſte negat hanc facultatem, non ideo eſſe liberum eligere alium, ſed recurrendum eſſe ad ſuperiorem: quod ſi hoc etiam locum non habeat, differenda erit confeſſio, donec melior opportunitas occurrat, ſibique per contritionem provideat. Nec mirandum eſt, quod ex injuria, vel negligentia prælati poſſit interdum ſubditus redigi in has anguſtias, quia hoc morale & humanũ eſt, nec generalis providentia omnia hæc particularia incommoda evitat. Tertio addo, hoc maxime procedere, quando confeſſio ita impeditur, ut vel nullo modo fieri poſſit, vel non recte & ſine periculo animæ, ut in primo, & ſecundo caſu. Si autem hoc periculum ſolum eſt in confeſſione unius vel alterius peccati, tunc poſſet, vel deberet (juxta occaſionem vel neceſſitatem occurrentem) confeſſio fieri eidem Parocho de alijs rebus, reſervando in tempus commodius illud, ex quo periculum naſcitur, juxta ſuperius dicta de integritate. In tertio vero caſu de verecundia, ſi non occurrat ſpecialis obligatio confitendi, poterit pœnitens confeſſionem differre: ſi tamen velit confiteri, debet proprio, & integre confiteri, &, ſi tempus obligationis occurrat, etiam tenetur, quia neque imprudentia confeſſoris, neque propria verecundia, ſi aliud incommodum non interveniat, ſufficit ad excuſandum a præcepti obſervatione. Et juxta hæc judicandum eſt de quocunque alio caſu, in quo pœnitenti hæc facultas injuſte negatur, quod quarto loco proponebatur. Et hæc ſufficiant de hac facultate.

DISPUTATIO XXVIII.

De ſacerdote idoneo ut eligatur, ſeu illi juriſdictio hæc delegetur.

QUamvis in quolibet ſacerdote miniſtrante hoc ſacramentum neceſſarium ſit, ut ad hoc munus peragendum ſit idoneus, ſpecialiter tamen hoc inquirimus de ſacerdote alieno, qui eligendus eſt in confeſſorem, vel cui eſt deleganda juriſdictio quocunque modo: quia omnis ille, qui ordinariam juriſdictionem habet in hoc foro, ratione ſui muneris ſupponitur idoneus, & id quod ſufficit, ut reputetur idoneus ad tale munus ſuſcipiendum, ſufficit etiam ut ſit idoneus ad hoc ſacramentum miniſtrandum. Quid autem neceſſarium ſit in aliqua perſona, ut idonea reputetur ad beneficium parochiale, vel paſtorale munus in Eccleſia ſuſcipiendum, alterius conſiderationis eſt: nam quod ad præſens ſpectat, ſatis eſt dicere, quidquid bonitatis, aut ſcientiæ in delegato requiritur, multo magis in ordinario paſtore neceſſarium eſſe, & præter hoc nihil aliud in eo requiri ratione hujus miniſterij, licet fortaſſe ad alias actiones paſtoralis muneris aliquid aliud poſtuletur. Igitur ex duplici capite poteſt aliquid eſſe neceſſarium, ut ſacerdos ſit idoneus miniſter. Primum ex natura talis judicij, ſuppoſita inſtitutione hujus ſacramenti: ſecundum ex ſpeciali jure poſitivo: Item in ſacerdote idoneo poteſt aliquid poſtulari, vel ut ſacramentum ſancte fiat, vel ut rite & valide fiat: & utrumque horum, quatenus ex utroque capite oriri poteſt, explicandum a nobis eſt.

SECTIO I.

Utrum in ſacerdote requiratur bonitas, ut ſit idoneus ad hoc miniſterium.

TRia ſunt, quæ in miniſtro hujus ſacramenti deſiderari poſſunt, ſcilicet, poteſtas, bonitas, & ſcientia. Poteſtas non ſpectat ad præſentem quæſtionem: nam hæc, aut eſt poteſtas naturalis, aut ſupernaturalis. Poteſtatem naturalem in præſenti neceſſariam voco poſſe audire, aut aliquo modo percipere confeſſionem alterius, poſſe itẽ loqui, ut judicium ferre poſſit: de quibus omnibus nihil hic ſpeciale dicendum occurrit, præter ea quæ de generali doctrina ſacramentorum conſtat, ſuppoſitis, quæ de materia, & forma hujus ſacramenti ſupra dicta ſunt. Sicut etiam neceſſe non eſt hoc loco repetere, debere hanc perſonam eligendam eſſe diſtinctam ab eligente, quia hoc etiam notum eſt ex ſupra dictis. Poteſtas autem ſupernaturalis eſſe poteſt, aut ordinis, aut juriſdictionis. De poteſtate ordinis jam ſupra declaratum eſt, quomodo & neceſſaria ſit ad hoc miniſterium, & ſupponatur ad delegatam juriſdictionem: & ex ibi dictis evidenter conſtat, in facultate eligendi confeſſorem in primis requiri, ut qui eligendus eſt, ſit ſacerdos. Unde, ſi in abſentia ſacerdotis quiſpiam eligeret laicum, cui prout poſſet confiteretur, talis electio non eſſet actus facultatis in ſuperiori diſputatione explicatæ, neque ordinaretur ad confeſſionẽ ſacramentalẽ, & ideo neque ad illam eſſet neceſſaria ſuperioris licentia, ſed eſſet mere voluntaria. Ex eadem ratione, ſi quis eligeret aliquem in confeſſorẽ bona fide, exiſtimans illum eſſe ſacerdotem, cum non ſit, quamvis ex conſcientia erronea uteretur prædicta facultate, tamen in re ipſa nihil faceret, & ſic electus, ſciens ſuum defectum, graviſſime peccaret, ſic decipiendo alium, non ſolum propter injuriam, & nocumentum ejus, ſed maxime propter ſacrilegium contra

tra

tra reverentiam ſacramenti, ficte illud miniſtrando, & uſurpando miniſterium ſibi non conceſſum. Poteſtas autem juriſdictionis, quamvis neceſſaria ſit ad ipſum actuale miniſterium hujus ſacramenti, tamen in ſacerdote idoneo, de quo nunc agimus, non prærequiritur, quia potius per ipſam electionem, ſeu delegationem, hanc poteſtatem obtenturus eſt: ſolum ergo requiritur in illo capacitas proxima ad hanc juriſdictionem accipiendam, quam habebit, ſtando in ſolo jure divino, aut naturali, ſi cum poteſtate ordinis habuerit bonitatem, & ſententiam requiſitam, quia nihil aliud eſt, quod ex parte ejus deſiderari poſſit, ut patebit illas duas conditiones explicando.

Nulli bonitas requiritur in miniſtro, ut valide miniſtret.

Circa bonitatem igitur ſupponenda in primis eſt generalis doctrina ſacramentorum, videlicet ex parte miniſtri, ſuppoſita poteſtate, nullam bonitatem requiri, ut valide miniſtret ſacramentum, præter quandam fidelitatem (ut ſic dicam) id eſt, quod non ficte, ſed ex vera intentione perficiendi ſacramentum, illud miniſtret. Ad recte autem, & ſancte miniſtrandum ſacramentum neceſſarium eſſe bonitatem gratiæ, ſaltem in conſcientia miniſtrantis, ſcilicet, ut non habeat conſcientiam peccati mortalis, de quo non exiſtimet probabiliter ſe eſſe confeſſum, aut contritum. Utrumque ergo in hoc etiam ſacramento neceſſarium eſt ex parte miniſtri. Et primum quidem per ſe notum eſt. Secundum vero conſtat ex ſanctitate hujus judicii, ad quod peragendum miniſter eſt ſpecialiter conſecratus: neque aliter poteſt illud perficere, quam ut miniſter ex officio, quæ eſt regula & radix hujus obligationis ſuppoſita ſanctitate ſacramenti, ut in ſuperiori tomo ſuo loco diximus.

Ubi obiter adverto, cum hoc ſacramentum ac miniſterium ejus inchoetur in ipſa confeſſione pœnitentis, debere ſacerdotem ad totum illud miniſterium accedere bene diſpoſitum, & in ſtatu gratiæ, quia totum illud eſt ſacramenti opus: ac proinde male facere ſacerdotem, qui in peccato mortali confeſſionem alterius audit, ſpe habendi contritionem prius quam abſolvat: nam & facile poteſt ſe exponere periculo non habendi contritionem: &, quod caput eſt, in malo ſtatu exercet magnam partem hujus ſacri miniſterii. Unde non dubito, quin hoc ex genere ſuo grave peccatum ſit, in individuo autem id judicandum erit juxta circumſtantias, & materiæ gravitatem. Nam ſi quis aliqua neceſſitate compulſus inciperet in eo ſtatu confeſſionem audire bona fide, & animo habendi contritionem quam primum poſſit, antequam abſolvat, & in hoc poſtea moralem diligentiam adhibeat, facile credo poſſe excuſari, ſaltem a culpa mortali. Imo aliqui addunt, ſi tanta ſit neceſſitas pœnitentis, ut non poſſit confeſſor attendere ad propriam contritionem, vel diſpoſitionem, ut illi cito ſubveniat, excuſari poſſe a novo peccato, etiamſi in ſtatu peccati mortalis abſolutionem tribuat, quod erit fortaſſe verum per accidens, & ex inadvertentia: tamen, ſi ſacerdos advertat, nunquam id eſt moraliter admittendum, quia interior contritio breviſſimo tempore haberi poteſt, adeo ut dum incipit proferri forma, perfici poſſit interior converſio ad Deum, & ſine magna difficultate adjungi poſſit cum externa actione: eo vel maxime, quod dum ſacerdos vocatur, & accedit ad pœnitentem, vel pœnitens ad ipſum, moraliter ſemper intervenit ſufficiens mora, ſi advertentia non deſit.

Prima Concluſio.

Quantum ad valorē ſacramenti non requiritur bonitas in ſacerdote.

Ex his ergo infero primo, quantum ſpectat ad ſubſtantiam & valorem hujus ſacramenti, nullam ſpecialem bonitatem requiri in ſacerdote, ut ſit idoneus ad hoc ut eligi, ſeu delegatam juriſdictionem accipere valeat. Patet, quia quod non eſt neceſſarium ad valorem ſacramenti in uſu ejus, non eſt etiam neceſſarium ad aptitudinem, ut ſic dicam, ſeu capacitatem hujus miniſterii: ſed bonitas miniſtri non eſt ita neceſſaria ad actuale miniſterium hujus ſacramenti, vel juriſdictionis ejus, ut pertineat ad ſubſtantiam ſeu valorem ejus; ergo neque erit neceſſaria ad ſubſtantialem idoneitatem ſacerdotis eligendi. Dicunt aliqui, ſaltem eſſe neceſſariam fidem ad hanc idoneitatem, quia ſine illa non eſt aliquis capax juriſdictionis. Reſpondetur, falſum id eſſe: aliud enim eſt loqui de ſacramento fidei, quod eſt baptiſmus; aliud de ipſa fide: illud neceſſario ſupponendum eſt, non tamen ratione fidei, ſed ratione characteris: ſed hoc jam includitur in ratione ſacerdotii, quia non poteſt eſſe verus ſacerdos, niſi ſit baptizatus. Fides autem ſimpliciter neceſſaria non eſt, quia ad conficienda alia ſacramenta valide, non eſt neceſſaria, ut eſt de fide certum; ergo neque in hoc ſacramento eſt neceſſaria, quantum eſt ex vi poteſtatis ordinis. Sed neque ex parte juriſdictionis neceſſaria eſt: quia fides non eſt fundamentum juriſdictionis, ut ſupra dixi; ergo ſacerdos carens fide eſt ita idoneus, ut ſi ei committatur juriſdictio, factum teneat: alioqui ſi contingeret aliquem ſacerdotem eſſe hæreticum mentalem, electio illius, ſeu delegatio juriſdictionis nulla eſſet; & quantumvis intenderet abſolvere, nihil faceret. Et idem conſequenter ſequeretur de Parocho, vel Epiſcopo: quod eſt ſatis abſurdum.

Opinio quorundā rejicitur.

Objectioni occurritur.

Dices, ſaltem requiri, ut aliquis non ſit hæreticus, vel apoſtata exterior, & publicus. Reſpondeo, aliud eſſe loqui ex vi ſolius culpæ; aliud ratione cenſuræ Eccleſiaſticæ ipſo jure illi impoſitæ. Ratione culpæ (quod hic maxime conſideramus) non ſit homo incapax hujus juriſdictionis: nam, ſi fides interior non eſt fundamentum ejus, culpa exterior non habet unde ex ſe reddat incapacem illius: quia nec ex natura rei hoc ſequitur, neque etiam de hoc oſtendi poteſt aliquod divinum jus.

Secus vero eſt ratione Eccleſiaſticæ cenſuræ: ſed hoc non habet locum tantum in peccato hæreſis, ſed etiam in quolibet peccato, quod habeat excommunicationem majorem, vel ſuſpenſionem ab officio, vel ab ordine ſacerdotali ipſo jure annexam, vel de facto impoſitam. Unde, ſi ſub bonitate miniſtri includamus, quod non ſit ligatus his Eccleſiaſticis cenſuris, hæc adhiberi poteſt, ut ſubſtantialis conditio neceſſaria ad valorem actus ex parte ſacerdotis, ut in præſenti idoneus exiſtat: quia hæ cenſuræ omnino privant hominem uſu juriſdictionis neceſſariæ in hoc ſacramento, & conſequenter reddunt illum inhabilem ad novam juriſdictionem recipiendam, ut ſuppono ex materia de Cenſuris. Ex qua etiam adverto, hæc ſolum habere locum in ſacerdote ita ligato aliqua ex his cenſuris, ut ſit etiam publice, ac nominatim denunciatus, juxta Extrava. *Ad evitanda*, quia antea, quantumvis aliquis ſit ipſo facto excommunicatus, vel ſuſpenſus propter quodcunque crimen, non eſt omnino privatus juriſdictione, neque incapax illius, ſi ei delegatur, vel ſi in confeſſorem eligatur: imo interdum licite eligi poterit, ut in proprio loco latius dicemus. Huc etiam ſpectat quæcunq; legitima prohibitio facta alicui ſacerdoti a ſuo ſuperiore, ne confeſſiones audiat, etiamſi non ſit per propriam cenſuram, ſeu ſuſpenſionem, ſed ſolum per ſimplex præceptum: hoc enim ſatis eſt, ut illi non liceat miniſtrare hoc ſacramentum, & conſequenter, ut non poſſit cum debita ſanctitate id facere, ac proinde, ut aliis etiam non liceat, per ſe loquendo, illum inducere ad tale miniſterium, quia eſſet illum ad malum provocare. In hoc autem caſu ſi prohibitio tollit, vel impedit juriſdictionem, æquivalet cuidam ſuſpenſioni: ſi autem non tollit juriſdictionem, non erit hæc conditio per ſe neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, ſed ſolum, ut recte fiat: ex accidenti vero poterit eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti, ſi quis eligendo talem ſacerdotem, & confitendo illi, graviter peccet, & ideo in actuali peccato accedat, quod in hoc ſacramento impedit valorem ejus.

Regulariter aliquam bonitatem neceſſariam eſſe in ſacerdote. Secunda concluſio.

Secundo infertur ex dictis, per ſe ac regulariter loquendo neceſſariam eſſe aliquam bonitatem, ſeu ſanctitatem ex parte ſacerdotis, ut in præſenti ſit ita idoneus, ut honeſte, & ſine culpa eligi valeat, aut ei juriſdictio delegari poſſit. Probatur ex contrario principio, quia conditio neceſſaria in miniſtro, ut licite exerceat miniſterium eſt etiam per ſe neceſſaria, ut ab alio inducatur, aut eligatur licite ad tale miniſterium: quia eligere indignum ad aliquod miniſterium, præſertim ſacrum, valde inordinatum eſt. Et propterea, per ſe loquendo, etiam eſt contra charitatem inducere aliquem ad opus, quod indigne, & cum peccato facturus eſt. Conſiderari autē hic poteſt differentia inter hanc delegationem prout ſit quaſi permanenter & habitualiter, ut fieri ſolet, quando ordinarius paſtor alicui cōmittit vices ſuas, vel prout ſit ad unū ſingularē actū, ut quando pœnitens hic & nunc eligit ſacerdotem, & ab eo petit, ut confeſſionē audiat. Nam in prio-

ri mo-

ri modo, ut digne fiat electio ſeu delegatio, non ſatis eſt, ut pro eo tempore vel momento ſacerdos exiſtimetur eſſe in gratia, ſed etiam oportet, ut moraliter ſit bonæ famæ & exiſtimationis: quia alioqui neque eſt dignus tali miniſterio, nec ſine ſcandalo poteſt, moraliter loquendo, illi committi. Quando autem electio fit poſteriori modo, ſatis erit, ſi hic & nunc credatur ſacerdos eſſe bene diſpoſitus ad ſacramentum miniſtrandum, quantumvis alias peccare ſoleat: quia hoc accidentarium eſt ad præſentem actum, ſeu electionem. Oportet autem in hoc etiam ſcandalum cavere, quod ex eo frequenter naſcitur, quod ſacerdos, qui publice ſolet gravia peccata committere, hoc miniſterium uſurpet, ratione cujus ſcandali etiam ipſi confeſſores poſſunt ſæpe graviter peccare, ſi poſt frequentia publica peccata hoc miniſterium uſurpent ſine emendatione, vel ſatisfactione etiam publica. Dixi autem, *per ſe*, quia aliquando poteſt eſſe licitum, ſi neceſſitas urgeat, aliquem in confeſſorem eligere, etiamſi in peccato adminiſtraturus ſit: quia tunc hoc illi imputatur, non eligenti: de quo videnda ſunt dicta de ſacramentis in genere.

Objectio. Dicet vero aliquis, bonitatem miniſtri in hoc ſenſu, non tantum ad rectitudinem, ſed etiam ad valorem præſentis actus eſſe neceſſariam: quia electio indigni, v. g. ad beneficium Eccleſiaſticum, habens præſertim curam animarum annexam, non ſolum illicita eſt, ſed etiam invalida ipſo jure: ergo multo magis electio, vel delegatio indigni confeſſoris erit invalida. Et declaratur maxime, ſi tanta ſit improbitas, ut credatur adminiſtraturus ſacramentum ſine debita intentione: nam tunc ſicut ille defectus in ipſo miniſterio eſt contra ſubſtantiam, ita eligere eum, de quo talis defectus moraliter timetur, faciet irritam electionem, ſeu collationem juriſdictionis.

Reſpondetur objectioni. Reſpondetur, ex accidenti poſſe ob hoc impedimentum fieri ſacramentum nullum, ſi ipſemet pœnitens in hoc ipſo peccet, quod huic indigno confitetur, & in illo actuali peccato perſeverans, confeſſionem facit: nam tunc deeſt materia neceſſaria, & ex hoc capite confeſſio eſt nulla; tamen per ſe ipſa electio, ſeu collatio juriſdictionis non eſt irrita ex hoc capite. Nam, ſi ex parte pœnitentis ſupponatur bona fides & neceſſaria diſpoſitio; & poſtea in adminiſtratione ſacramenti debita intentione talis confeſſor abſolvat, factum tenebit, quidquid peccet ipſe ſacerdos, vel qui ei juriſdictionem commiſit. Ratio eſt, quia ad valorem hujus actus ſufficit voluntas efficax in delegante, & in alio capacitas, ut ſic dicam ſubſtantialis: hic autem ex parte delegantis præcedit prædicta voluntas, ut ſupponimus, quæ nullo jure divino, aut Eccleſiaſtico irrita facta eſt: bonitas autem non eſt conditio ſubſtantialis, neque malitia illi contraria facit ſacerdotem incapacem juriſdictionis: ergo collatio talis juriſdictionis valida eſt, & ſimiliter abſolutio virtute illius data: de qua re videri poteſt Medina Cod. de Confeſs. q. de Confeſſione facta ſacerdoti pravo. Ad exemplum autem in contrarium adductum reſpondetur primo, antecedens eſſe incertum: ſecundo, ſi verum eſt collationem beneficii factam indigno eſſe nullam ipſo jure, ex eo eſſe, quod per aliquod jus poſitivum irrita facta eſt: in præſenti autem nullum tale jus invenitur, nec fuiſſet conveniens propter ſcrupulos & dubia, quæ inde oriri poterant circa valorem hujus ſacramenti. Excipio tamen ſpeciale jus Concilii Tridentini infra declarandum.

SECTIO II.

Utrum in ſacerdote requiratur ſcientia ut ſit idoneus ad hoc miniſterium.

SUpereſt dicendum de ſcientia neceſſaria idoneo confeſſori. In quo agere poſſumus vel de ſcientia neceſſaria, ut recte & juſte exerceat hoc munus, & conſequenter, ut licite ei committatur hæc juriſdictio, ſeu in confeſſorem eligatur: vel de ſcientia neceſſaria ad valorem ſacramenti, atque adeo ut ſacerdos ſit ſubſtantialiter idoneus, ut ſic dicam. Primum igitur, quod aliqua ſcientia ſit neceſſaria, ut aliquis ſit dignus miniſter, certiſſimum eſt: quia nullus poteſt licite judicium exercere in aliqua cauſa gravi, neque ad hoc munus juſte deputari, aut eligi, niſi habeat ſcientiam proportionatam ad ferendum æquum judicium, quia alias exponit ſe evidenti periculo errandi: ergo multo magis in hoc judicio hoc eſt neceſſarium: nam eſt graviſſimum, & de re valde difficili & obſcura, ſcilicet, conſcientia hominis, in qua etiam *Aliquam ſcientiam eſſe neceſſariam ut ſit dignus miniſter.*

error eſſe poteſt majoris periculi & incommodi. Atque in hoc conveniunt Doctores omnes in hac materia, præſertim Cajetan. in Summa verb. *Confeſſori neceſſaria*, Sylveſt. *Confeſſor* 3. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 16. Navarr. in Summ. c. 4. & in c. 1. §. *Caveat* de pœnit. d. 6. Petrus Soto lect. 6. de Confeſſione, Richard. in 4. d. 17. art. 2. qu. 8. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. Adrianus q. 4. de confeſſ. dub. 7. & quodlib. 5. art. 2. Quanta vero in particulari debeat eſſe hæc ſcientia, etiam explicatur a dictis auctoribus: & multa in confeſſore requirunt, quæ breviter ad hæc capita reducuntur.

Quæ in confeſſore requirantur. *Primum.* Primo, ut ſciat diſcernere peccatum, & an veniale ſit, vel mortale: non quidem ſpeculative differentiam eorum cognoſcendo, ſed practice & quantum ad an eſt, ut Cajet. dixit. Nec etiam oportet, ut in omnibus actibus malis exacte ſciat diſcernere rationem peccati mortalis; nam in hoc viri doctiſſimi laborant: ſed ſatis eſt, ut communi & ordinario modo de his valeat ferre judicium. Atque idem eſt de ſpeciebus peccatorum, & circumſtantiis neceſſariis, & in univerſum de omnibus, quæ per ſe ſpectant ad integritatem confeſſionis. Nam, ſine eorum notitia non poteſt uti, prout debet, clave ſcientiæ cauſam examinando ſeu cognoſcendo quantum neceſſe eſt, ut de illa ferat judicium. Secundo eadem ratione neceſſe eſt, ut *Secundũ.* ſciat quid neceſſarium ſit, ut pœnitens ſit ſufficienter diſpoſitus ad abſolutionem, tam ex parte doloris, quam ex parte propoſiti, quia alias non poteſt ſcire, an juſte abſolvat, necne. Quapropter non ſolum neceſſe eſt, ut ſciat quæ ſint de ſubſtantia hujus ſacramenti, ſed etiam quæ ſint neceſſaria, ut pœnitens ſit dignus abſolutione, ſive hæc in illis includantur, ſive non (hoc enim in opinione verſatur) quia non ſolum tenetur ferre ſententiam validam, ſed juſtam: nec ſolum debet facere ſacramentum validum, ſed etiam non dare ſanctum canibus. Et ob hanc cauſam oportet, ut ſciat cognoſcere ſtatum conſcientiæ pœnitentis, & an ſit in proxima occaſione peccandi, & ſimilia.

Tertio hinc conſequenter neceſſarium eſt, ut ſciat *Tertium.* quando ex peccato oriatur obligatio reſtituendi, vel alia ſimilis: quia oportet, ut moneat pœnitentem, & ab illo debitam ſatisfactionem, vel ſaltem propoſitum ejus requirat. Quarto ſcire debet caſus reſervatos, ut ſciat quid *Quartum.* poſſit abſolvere, quid vero non poſſit: hoc autem onere maxima ex parte liberati ſunt, qui habent majorem poteſtatem. Quinto ſcire oportet excommunicationes, quæ *Quintum.* ipſo facto incurruntur: tum quia non poteſt abſolvere a peccato, niſi prius abſolvat ab excommunicatione: tum etiam quia oportet, ut ſciat admonere pœnitentem de iis, quæ illi neceſſaria ſunt, ut ab excommunicatione abſolvatur. Advertit autem Cajetanus, non eſſe idem de irregularitate: quia, illa manente, poteſt aliquis a peccatis abſolvi, & ideo ejus cognitio non ita neceſſaria eſt ad officium confeſſoris. Hoc autem Navarrus limitat dict. c. 4. n. 8. & dict. §. *Caveat*, n. 27. niſi confeſſor clericorum confeſſiones audiat: tunc enim oportet, ut admoneat pœnitentem, ſi forte irregularis ſit, quomodo in adminiſtratione ſui muneris, vel ordinis ſe gerere debeat. Quod quidem, per ſe loquendo, verum videtur, niſi fortaſſe pœnitens ſit ita doctus, ut poſſit confeſſor hanc curam illi committere, ut Cajetanus etiam notavit, & ex dicendis amplius patebit.

Sexto addendum eſt ex ſententia omnium, quos cita- *Sextum.* vi, non ſemper oportere, ut confeſſor per ſeipſum poſſit hæc omnia diſcernere; ſed ſatis eſſe, ut intelligat ea, quæ frequentius accidunt; & de aliis dubitare ſciat; quia hoc ſatis eſt, ut juſte & digne ſuo munere fungatur, ad quem finem tota hæc obligatio ordinatur: nam ſi dubitat, poteſt legendo, vel alios conſulendo, ſemper in particulari ſcire quod oportuerit: nec poſſumus majorem obligationem imponere; alias vix aliquis erit, qui poſſit confeſſiones audire. Septimo, habenda eſt ratio locorum, & *Septimũ.* perſonarum: multo enim major ſcientia requiritur in uno loco, quam in alio, & reſpectu unius perſonæ quam alterius. Navarr. dict. c. 4. n. 4. & c. 25. n. 138. & ſumitur a ſimili ex Concilio Baſilienſ. ſeſs. 31. Unde etiam fit, multo aliter loquendum eſſe de illo, qui ex officio expoſitus eſt ad audiendas omnium confeſſiones, quam de illo qui diſcernit perſonas, & non omnium confeſſiones audit: ille enim, qui ex ſe expoſitus eſt ad judicandum de quibuſcunque peccatis, & obligationibus, majori ſcientia indiget, quam alius, qui tantum audit confeſ-

ſiones

ſiones eorum, quos probabiliter credit non habere caſus, qui multum ſcientiam requirant.

Poteſt confeſſor docti pœnitentis ſcientia juvari.

Addit etiam Cajet. facilius poſſe aliquem audire hominem doctum, & illius ſcientia juvari: quod Navarro non placet, ſed immerito: quia confeſſor poteſt, & debet fidem adhibere pœnitenti ſe accuſanti, & excuſanti: & ideo, ſi eſt homo doctus, poteſt judicio ejus ſtare, & ab illo inſtrui non minus quam ab illo. Quocirca in hoc negotio de ſcientia confeſſoris, potiſſimum eſt attendendum in particulari, quando hujus, vel illius confeſſionem audit, ut ſcientiam habeat, quæ reſpectu hujus perſonæ ſufficiens judicatur, moraliter loquendo: & ſi hoc in ſingulis confeſſionibus obſervet, erit ſecurus in conſcientia, quantum ad hoc munus audiendi confeſſiones attinet; præſertim quando aliquis non aſſumit ſpecialem obligationem, qua ex officio ſacramentum hoc miniſtrare teneatur; quando enim hanc aſſumit, oportet, ut habeat ſcientiam ſuo muneri proportionatam, ut eſt in Epiſcopis, Parochis, & Eccleſiæ paſtoribus. Ultimo his adjungi poteſt, etiam prudentiam neceſſariam eſſe in ſacerdote, ut ſit idoneus miniſter hujus ſacramenti, & quatenus judex eſt, & maxime quatenus eſt medicus, qui convenientem medicinam peccatis adhibere debet, ut expreſſe traditur in cap. *Omnis utriuſque ſexus*: & late declarat Anton. dict. c. 16. & Cajet. ſupra. In rigore vero illa prudentia ſufficit, per quam debito modo applicentur principia ſcientiæ, & ad diſponendum pœnitentem, ut pro præſentibus peccatis ſatisfaciat, & ad remedium adhibendum, ne in ſimilia iterum incidat.

Octavo.

Peccat ſacerdos, qui ſine ſufficienti ſcientia confeſſiones audit.

Ex his ſequitur primo, peccare graviter ſacerdotem, qui ſcienter ſe ingerit huic miniſterio abſque ſufficiente ſcientia. Quod docent omnes auctores citati: & eſt evidens, quia intrinſece malum eſt ſuſcipere aliquod juſtitię munus ſine ſufficiente ſcientia ad illud juſte miniſtrandum. Sylveſt. autem, & plerique alii excipiunt caſum extremæ neceſſitatis: nam tunc quilibet ſacerdos, quantũvis ignarus, licite abſolvit. Et alii addunt caſum, in quo captivi inter infideles non habent ſacerdotem, cui confiteantur, niſi valde ignorantem: qui caſus in re non eſt diverſus a præcedenti, quia illa neceſſitas moraliter eſt extrema, & reputatur tanquam periculum mortis, cum ante mortem non ſperetur alius ſacerdos magis idoneus: nec poteſt in eo ſtatu eſſe ſecuritas habendi copiam etiã illius confeſſoris, ſuperveniente mortis neceſſitate. Objici vero contra hanc exceptionem poteſt, quia quod eſt intrinſece malum, nunquam licet. Reſpondetur, ſcientiã proportionatam accuſationi neceſſariæ, & judicio de illa ferendo, ſemper & ſine ulla exceptione requiri, ut objectio probat; tamen in mortis articulo, ſeu periculo quælibet confeſſio cujuslibet peccati ſufficit, quando aliter fieri non poteſt: & ideo etiam ſufficit quæcũque ſatisfactio, vel diſpoſitio neceſſaria ad juſtitiam conſequendam: & eadem ratione ſacerdos, qui alias, per ſe loquendo, eſſet ignorãs; pro illo articulo cenſetur ſufficienter inſtructus, dummodo ſciat abſolvere, & materiam aliquam, quæcunque illa ſit cognoſcere, & diſpoſitionem ſufficientem ad abſolvendũ poſtulare, aut ex ſignis percipere: nam harum rerum cognitio nunquam poteſt non eſſe neceſſaria; illa vero ſufficit, ut in ea occaſione juſta ſententia proferatur. Unde etiam conſequenter intelligitur, ut ſacerdos circa hanc materiam peccet, non eſſe conſiderandã ſcientiam ejus abſolute, ſed reſpective, juxta munus confitendi quod aſſumit; non enim hoc ſemper æquale eſt; & ideo neque æqualem ſcientiam poſtulat: ideoque tunc ſolum peccatur in hoc genere, quando juxta eam partem hujus muneris, cui aliquis ſe exponit, non habet proportionatam ſcientiam. Plus enim requiritur ad exercendum hoc munus ordinarie, & quaſi ex officio, quam ad unum, vel alium actum exercendum, & plus circa unam perſonam, quam circa aliam, & ſic de aliis.

Objectio ſolvitur.

Quando peccet ſacerdos.

Solet autem hic ſpecialiter quæri, an facilius excuſetur ab hac culpa ſacerdos, qui ex obedientia ſuſcipit hoc munus ſine ſufficienti ſcientia, quam qui ex propria voluntate. Antonin. enim, & Sylveſt. affirmandum putant. Melius autem docet Navarr. hanc differentiam eſſe valde extrinſecam & accidentariam, quod ad præſens attinet: quia non poteſt charitas, vel obedientia efficere, ut aliquis licite confeſſiones audiat ſine ſufficienti ſcientia ad juſte & digne exercendum hoc munus: nec vero in eo, qui ſua ſponte illud ſubit, major quam ſufficiens ſcientia neceſſaria eſt: ſolum poteſt obedientia efficere, ut aliquis ſui ſuperioris judicio, depoſitis ſcrupulis & dubiis, licite ſe ſubdat, & credat ſuperiori dicenti ſe eſſe idoneum ad hoc ſacramentum miniſtrandum, quando evidentiſſime aliud non conſtat. Et hoc etiam efficere poteſt in ſecularibus ſacerdotibus, qui ſua ſponte hoc munus aſſumunt, Epiſcopi approbatio bona fide facta; nam ille etiam eſt ſuperior, & poſſunt ſtare judicio ejus, quando contrarium evidenter non conſtat.

Qui juriſdictioné ignoranti committit, peccat.

Secundo ſequitur ex dictis, graviter peccare Epiſcopum, vel ſuperiorem, qui alicui ſacerdoti juriſdictionem in hoc foro committit, qui non habet ſcientiam proportionatam huic muneri. In quo etiam Doctores conveniunt, quia hoc etiam repugnat juſtitiæ & ſanctitati ſacramenti, & quia in univerſum intrinſece malum eſt indigno committere quodlibet munus, præſertim juſtitiæ, & ſacrum. Hoc autem, ut dixi, cum eadem proportione locorum ac perſonarum intelligendum eſt, atque ita difficultatem non habet. Ac propterea Concilia etiam in beneficiorum collationibus majorem ſcientiam requirunt in eo, qui majori populo præficiendus eſt, quam qui minori.

Pœnitens eligens confeſſoré ignorantem peccat.

Tertio eadem proportione ſequitur, pœnitentem habentem facultatem ad eligendum confeſſorem, graviter peccare eligendo confeſſorẽ ignorantem reſpectu ipſius. Patet eadem ratione: quia eligit indignum, & alium inducit ad id, quod non poteſt licite facere, & ſuę conſcientiæ non ſufficienter providet. Hoc autem intelligendum eſt per ſe: nam, ſi bona fide illum eligat, quem putat eſſe ſufficientẽ, quia eſt cõmuniter expoſitus, & approbatus, facile poterit a culpa excuſari. Non tamen ſatis erit illa exterior approbatio, & expoſitio, ſi alioqui pœnitenti moraliter conſtet ſcientiam illius ſacerdotis reſpectu cõſcientiæ ſuæ non eſſe ſufficientem, quia veritas præferenda eſt præſumptioni. Quin potius, & ſi talis ſacerdos ignorans, proprius Parochus ſit, non poteſt licite illi confiteri, ſed debet ab illo licentiam ad eligendum alium poſtulare, vel aliter ſibi providere juxta ſuperius dicta.

Sitne ſcientia miniſtri de ſubſtãtia ſacramenti.

Tandem ex dictis concluditur, ſcientiam proportionatam huic muneri neceſſariam eſſe in ſacerdote, ut ſit idoneus, ſaltem ut delegatio hujus juriſdictionis licite fiat. Supereſt vero declarandum, an hæc conditio ſit etiã de ſubſtantia & valore hujus muneris. Quod eſt quærere, an ignorantia reddat ſacerdotem prorſus inhabilem, ita ut abſolutio ab eo data nullius momenti ſit. In quo omnes conveniunt, ſi ignorantia tanta ſit, ut neſciat etiam abſolutionem proferre, vel cognoſcere regulariter moralem actum etiam ſub cõmuni ratione peccati mortalis, aut venialis ſecundum generalem eorum rationem, ac diſtinctionem, reddere actum nullum: quia talis homo non poteſt humano modo exercere hoc miniſterium: unde potius illa poſſet dici impotentia quædam, quam ignorantia: quia ille homo non poteſt intendere verba abſolutionis proferre, nec cauſam ſeu conſcientiam examinare. Tamen quia hoc genus ignorantiæ rariſſimum eſt, & fere impoſſibile in eo, qui ratione utitur, & in Eccleſia verſatur, vultque confeſſionem audire, & quid nomine confeſſionis ſignificetur, intelligit, ideo de hac ignorantia non controvertitur, nec ratione illius dicitur confeſſio aliquando eſſe nulla.

Difficultas de ignorantia mortalis & venialis peccati. 1. Sententia.

Difficultas ergo eſt, quãdo ignorãtia eſt de diſtinctione peccatorum in ratione venialis, & mortalis, aut in aliis circumſtantiis, aut rebus omnino neceſſariis. Et in hoc ſenſu multi auctores exiſtimare videtur talem ignorantiam eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti, & conſequenter ſcientiam oppoſitam eſſe conditionem ſubſtantialem, ut ſacerdos reputetur idoneus ſeu habilis ad hoc miniſterium. Hoc ſentiunt omnes auctores, qui dicunt confeſſionem eſſe iterandam ob talem ignorantiam confeſſoris, Richard. Antonin. Sylveſter, & alii quos ſupra citavi agens de integritate. Et poteſt fundari, quia de ſubſtantia confeſſionis eſt, non ſolum dicere peccatum, ſed etiam tale, vel tale peccatum: ergo de ſubſtantia miniſtri eſt non ſolum poſſe audire & percipere peccatũ: ſed etiam quod ſit tale, vel tale: non poteſt autem hoc percipere, qui non habet ſcientiam, ſub ſcientia comprehendendo non tantum propriam ſcientiam, ſed etiam quodcunque adminiculum, vel auxilium ad comparandam

randam

randam talem notitiam, ſive per conſilium aliorum, ſive per inſtructionem ipſiuſmet pœnitentis, juxta ſuperius dicta.

ASSERTIO.

Aliorum vero opinio, ac probabilior eſt talem ſcientiam non eſſe de ſubſtantiali idoneitate miniſtri, proprie ac per ſe loquendo. Declaratur: nam diximus pœnitentem teneri ad non eligendum confeſſorem ſibi ignorantem, &, per ſe loquendo, peccare graviter, ſi id faciat: ex quo ſtatim conſequitur confeſſionem cum illa conſcientia factam eſſe nullam: ſed quod ad præſens pertinet, illud eſt per accidens, quia non eſt nulla ex defectu miniſtri, ſed ex defectu materiæ. Oportet ergo ſupponere bonam fidem, & ſufficientem diſpoſitionem, ac confeſſionem ex parte pœnitentis: & tunc dico abſolutionem datam a ſacerdote ſic ignorante non eſſe nullam. Quod plane ſentiunt Gabr. Adrian. Medina, & alii, quos dicto loco citavi. Et probatur, quia ibi ex parte pœnitentis intervenit integra confeſſio, & ex parte ſacerdotis intervenit aliqua cognitio, & perceptio illius, quæ licet non ſit exacta, tamen eſt ſufficiens, ut cognoſcat illam eſſe ſufficientem materiam hujus ſacramenti: ergo, ſi ſuper talem materiam cadat vera forma cum intentione perficiendi ſacramentum, validum fiet, quia nihil ſubſtantiale illi deeſt: imo & efficax erit ac formatum: quia ſupponimus pœnitentem eſſe convenienter diſpoſitum cum bona fide.

Occurritur objectioni.

Nec dici poteſt, quod ibi deſit juriſdictio: quia ſupponimus ſuperiorē voluiſſe huic ſacerdoti juriſdictionem delegare, quæ voluntas non eſt conditionata, ſed abſoluta: ergo habet effectum, & confert juriſdictionem. Neque enim ullo jure conſtat, illa ſcientiam eſſe conditionem neceſſariam ſimpliciter, ut ſacerdos ſit capax juriſdictionis. Quin potius omnes ſupponunt non ſolum delegatā, ſed etiam ordinariam habere poſſe: nam quando proprius ſacerdos eſt ignorans, quamvis per ſe non poſſit hoc judicium exercere, poteſt juriſdictionem ſuam alteri delegare, & cum primum depulerit illam ignorantiam, vel alicujus ope uſus fuerit ad ſupplendum defectum ſcientiæ, jam poterit per ſe abſolvere; idemque eſt in delegato: ergo ſignum eſt habere juriſdictionem. Denique hæc ſcientia neceſſaria in confeſſore non eſt una & eadem reſpectu omnium peccatorum, & ideo non poteſt eſſe conditio ſimpliciter neceſſaria ad capacitatem juriſdictionis, quia juriſdictio abſolute datur, & non quaſi reſpective ad ea tantum peccata, ad quæ confeſſor habet ſcientiam conditionatam: nam eſſet hoc valde periculoſum ac nocivum: datur ergo abſoluta juriſdictio, quamvis ad conſcientiam & prudentiam ſacerdotis ſpectet non uti illa, niſi juxta capacitatem ſuæ ſcientiæ, vel alia via ſupplendo defectum ejus; ſi tamen in hoc excedat & peccet, nihilominus ſacramentum validum erit, quia nihil ſubſtantiale deeſt: ſola enim culpa miniſtri non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti, juxta doctrinam Concilii Tridentini ſeſſ. 14. c. 5. & can. 10.

Quorundam opinio.

Dicunt vero aliqui, quamvis in eo caſu ſit validum ſacramentum, nihilominus, ſi poſtea conſtiterit pœnitenti ſacerdotem non intellexiſſe talia peccata non eſſe mortalia, ſed illa exiſtimaſſe ut venialia, teneri ad confitendum iterum talia peccata, quia fuere quaſi oblita, vel ſine culpa prætermiſſa in tali confeſſione, quia perinde eſt peccatum non percipi a confeſſore, ac non dici a pœnitente. Et confirmatur: nam, ſi ſacerdos tunc dormitaſſet, aut fuiſſet ita diſtractus, ut non perciperet, quod pœnitens dicebat, & hoc poſtea conſtaret pœnitenti, ſine dubio teneretur peccatum illud iterum confiteri; ergo

Rejicitur.

ſimiliter in præſenti. Sed hoc etiam nimis rigoroſum ſupra exiſtimavi: & ideo non cenſeo hoc onus eſſe pœnitentibus imponendum, quia nullum eſt jus, ex quo ſufficienter colligatur, nec ratio conveniens. Primum patet, quia ille pœnitens vere & in rigore confeſſus eſt talia peccata, & declaravit (ut ſic dicam) integrum factum uniuſcujuſque peccati, & illud etiam, ut ſupponimus, percepit confeſſor quantum ad factum, licet ignoraverit jus neceſſarium ad cognoſcendam culpę gravitatem: ergo ille pœnitens implevit ad literam præceptum declaratum in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, de confitendis omnibus peccatis: ergo ex vi illius non tenetur iterum illa peccata confiteri: præter hoc autem nullum eſt jus, ex quo obligetur.

Ratio etiam nulla urget, quia ſubſtantia confeſſionis ſalvatur per hoc, quod & pœnitens dicit, & ſacerdos percipit totum illud factum ſub ratione talis culpæ, & utrumque ſervatur in prædicto caſu. Et ideo non eſt ſimile, quod affertur de ſacerdote diſtracto, aut dormiente: quia tunc nec factum percipit, ac perinde ſe habet ac ſurdus: percipere autem gravitatem peccati, quantum ex ſcientia juris pendet, licet ſit neceſſarium ad juſtitiam hujus judicii, tamen non videtur eſſe ſimpliciter de ſubſtantia, ita ut ob eam cauſam non cenſeatur tale peccatum per ſe & ſimpliciter remiſſum per talem abſolutionem: nam licet fortaſſe ob eam rem ſententia fuerit injuſta, vel injuſte lata, non propterea fuit nulla. Si autem tale peccatum per illam abſolutionem fuit per ſe, & ſimpliciter remiſſum, non eſt unde maneat obligatio illud iterum confitendi.

Et confirmatur, quia ſi quis in articulo mortis confiteatur ſacerdoti ſic ignoranti, ſciens ignorantiam ejus, quia non habet doctiorem cui confiteatur; & ipſe licite facit, & alter licite abſolvit, ſi uterque, ſcilicet pœnitens, & confeſſor, pro tunc faciat quod poteſt: & hoc ſatis eſt, ut non teneatur iterum confiteri talia peccata: ergo idem eſt in quacunque alia confeſſione ſimili, licite & bona fide facta, etiam extra illum neceſſitatis articulum. Minor admitti videtur a Sylveſtro, & aliis: & poteſt probari, quia in eo articulo tenetur pœnitens omnia illa peccata confiteri tali ſacerdoti, eorumque notitiam dare, quantum eſt capax, & ipſe poteſt: ergo ea confitendo, ſatisfacit ſuæ obligationi. non eſt ergo cogendus ea iterum confiteri. Prima vero conſequentia probatur, quia ſi illa confeſſio peccatorum non eſſet per ſe ſufficiens, etiam facta in articulo mortis eſſet poſtea iteranda quantum ad illa peccata: ſi ergo non eſt iteranda, ideo eſt, quia illa ſufficit, ut talia peccata directe, ac per ſe per abſolutionem tollantur: ergo etiam extra illum articulum confeſſio eſt ſufficiens ad effectum: ergo ex vi illius tollitur obligatio confitendi iterum illa peccata.

Confirmatur tandem, quia juxta probabilem multorum Doctorum ſententiam, quamvis pęnitens confiteatur aliquod peccatum ut veniale, quod vere eſt mortale, & confeſſor in eadem ſit ignorantia, non tenetur poſtea pœnitens iterum confiteri tale peccatum, ut ex multorum ſententia, quos refert, tradit Corduba in Summa q. 9. & rationem reddit, quia non eſt de neceſſitate, & valore hujus ſacramenti, ut ſacerdos, & pœnitens cognoſcant totam gravitatem culpę. Victoria etiam in Summ. n. 155. concedit, quando confeſſor ſcit diſcernere in communibus peccatis, an ſint mortalia, necne, quamvis aliqua minus communia ignoret, & apprehendat ut venialia, cum ſint mortalia, non eſſe ſcrupulum injiciendum pœnitenti, ut teneatur hæc iterum confiteri: ergo idem eſt dicendum de omnibus: nam per ſe omnia æque ſunt de neceſſitate confeſſionis: ergo, ſi ille modus confeſſionis eſt ſufficiens in extraordinariis peccatis, ita, ut licet pœnitens poſtea cognoſcat ignorantiam confeſſoris, & gravitatem ſui peccati, non teneatur illud iterum confiteri; etiam in quibuſcunque aliis peccatis erit ſufficiens: nam quod attinet ad integritatem confeſſionis, & æquitatem judicii, eadem eſt ratio de omnibus: obligare autem pœnitentes ad hanc iterationem in omnibus peccatis, eſſet ſine dubio valde oneroſum, & ſcrupuloſum ſine ſufficienti fundamento, quia ſæpiſſime accidit hæc ignorantia in confeſſionibus, & poſtea detegitur cognita melius perſona confeſſoris. Imo etiam ſequeretur, quoties ſacerdos non intellexit circumſtantias mutare ſpeciem, etiamſi pœnitens illas ſufficienter declaret, poſtea cognita ignorantia ſacerdotis a pœnitente, teneri ea iterum confiteri, quia etiam eſt de neceſſitate confeſſionis has circumſtantias confiteri; ergo & quod confeſſor eas intelligat: vel ergo hæc conſecutio valida non eſt, vel multa ſunt admittenda abſurda, & quæ oneroſam reddunt confeſſionem. Dicta ergo illatio valida profecto non eſt, ut oſtendimus: & ita ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ.

Advertendum.

Solum adverto, quando pęnitens diſcretus & prudens in ipſa confeſſione intelligit confeſſorem non percepiſſe gravitatem mortalem ſuæ culpæ, quod ſæpe conjectare poterit, ut notavit Navarr. in Summa c. 9. n. 9. ex pœnitentia injuncta, aut ex aliis ſignis & verbis clarioribus, tunc debere aperte declarare ſuam culpam fuiſſe morta-

lem, quia tenetur facere, quod in ſe eſt, ut ſacerdos hoc intelligat, & juſte judicet. Extra hunc vero, aut ſimilem caſum non tenetur pœnitens explicare, quaſi in actu ſignato ſuam culpam eſſe mortalem, ſed ſatis eſt ſpeciem ejus, & materiam, ac quantitatem ejus, ſi magna ſit, declarare: nam per hoc quaſi in actu exercito ſatis explicat ſuam culpam eſſe mortalem: nec tenetur, per ſe loquendo, amplius inſtruere confeſſorē, aut præſumere illum eſſe adeo ignorantem, ut id non intelligat. Ex quibus omnibus tandem concludo cum Navarr. dicto c. 9. n. 12. & ſumitur ex eodem cap. 4. n. 12. & ſequentibus, in duobus tantum caſibus teneri pœnitentem, moraliter loquendo, ad iterandam confeſſionem ob imperitiam confeſſoris, quādo novit illum eſſe ita imperitum, ut ſuam conſcientiam dijudicare non ſufficeret, & nihilominus illi confeſſus eſt: vel quando in ipſa confeſſione intellexit ſufficienter confeſſorem, non percipere gravitatem delicti, & nihilominus ſimpliciter, & ſine ampliori inſtructione confeſſus eſt.

SECTIO III.

Utrum ex jure antiquo eſſet aliqua alia conditio neceſſaria in ſacerdote, ut eſſet idoneus judex delegatus in hoc foro.

Duos modos hujus delegationis ſupra diſtinximus, ſcilicet directe factam ipſi confeſſori, vel media facultate data pœnitenti ad eligendum confeſſorem: & utramque fieri poſſe, vel a Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, vel a Parocho. Ut ergo Pontifex, aut Epiſcopus delegarent hanc juriſdictionem alicui ſacerdoti directe, & per privilegium ſeu gratiam illi conceſſam, nulla alia cōditio in eo requirebatur ex vi juris antiqui, præter eas, quæ ex natura rei in eo ſunt neceſſariæ, ut ſit dignus & idoneus ad hoc miniſterium. Quod eſt certum, quia nec in jure habetur talis conditio, nec ex conſuetudine, nec facile excogitari poteſt: quia nec requirebatur in tali perſona prior juriſdictio: nam poterat, ſicut & nunc poſſunt Papa & Epiſcopi delegare hanc juriſdictionem ſimplicibus ſacerdotibus: neque etiam requirebatur alia prior approbatio: nam ipſi poterant immediate approbare. Atque hoc maxime conſtare poteſt in privilegiis, ſeu facultatibus perſonalibus ac particularibus. Nam de privilegiis conceſſis à Pontificibus in communi, v. g. aliquibus religionibus, dubitari poteſt, an requirerent approbationem Epiſcopi, non quidem quia Papa non poſſet aliter illam concedere: nam oppoſitum certum eſt, ut ex ſuperioribus conſtat: ſed quia de facto & ſecundum commune jus non aliter eam concedebant. Et de hac re, quid diverſis temporibus ſervatum fuerit, dicemus ſect. ſequente.

Difficultas. Difficultas ergo ſuper primum de Parocho delegante ſuam juriſdictionem alicui ſacerdoti; deinde de quolibet pœnitente habente generalem facultatem eligendi confeſſorem idoneum, an ſecundum commune jus antiquum poſtularetur aliqua conditio in ſacerdote, ut reputaretur idoneus. Et in hoc fuit quorundam opinio, etiam in jure antiquo fuiſſe neceſſariam alterutram ex duabus conditionibus, ſcilicet, vel quod haberet in Eccleſia aliquam juriſdictionem ordinariam in hoc foro, vel quod eſſet ab Epiſcopo approbatus tanquam idoneus. Prior conditio non eſt ita intelligenda, ut oporteret talem confeſſorem habere juriſdictionem ordinariam in ipſum pœnitentem, alioqui eſſet impertinens delegatio: ſed intelligenda eſt abſolute, quod talis ſacerdos haberet juriſdictionem ordinariam circa aliquem populum. Loquimur autem de juriſdictione ordinaria, prout jure communi haberi ſolet in Eccleſia per beneficia Eccleſiaſtica, ut excludamus nunc ſuperiores religionum, qui etiam habent juriſdictionem ordinariam: tamen de illa non loquuntur auctores in præſenti, quia eſt ex privilegio, & quaſi extraordinaria: de illa vero aliquid attingemus ſect. ſequ.

Quorundam opinio.

Juxta hanc ergo declarationem poterat unus Parochus juxta antiquum jus delegare ſuam juriſdictionem alteri Parocho, & qui habebat facultatem eligendi confeſſorem, poterat quemcunque Parochum non ſuum eligere, & hoc ſemper fuit indubitatum in Eccleſia, cujus rationem, & majorem expoſitionem attingemus ſectione ſequente. Addit ergo hæc opinio, ſimplicem ſacerdotem non potuiſſe tunc eligi, niſi eſſet ab Epiſcopo approbatus. Ita tenuit Gloſſa in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, verb. *Alieno*, & Gloſs. in Clement. I. de Priv. verb. *Speciali*, quam omnes interpretes ibi eſſe ſecutos uſque ad Panormitanum excluſive, ait Navar. infra citandus, qui etiam refert Capellam Toloſanam deciſ. 221. Idem ſecutus eſt Cano Relect. de pœnit. p. 5. & indicat Ruard. art. 3. quatenus cum Henrico quolib. 10. q. 4. dicit, eſſe contra rationem, & contra bonum Eccleſiæ committere pœnitentibus, præſertim idiotis, judicium idonei confeſſoris. Atque hinc ſumitur ratio hujus ſententiæ, quia facultas hæc quando generatim datur, intelligi debet convenienti modo, & abſque detrimento fidelium, & morali periculo committendi ſacrilegia in adminiſtratione hujus ſacramenti: ergo ita ſemper intelligi debuit, ut eſſet neceſſaria aliqua approbatio publica, qualis ſolum eſſe poteſt, aut per ſuſceptam animarum curam, aut per Epiſcopi approbationem. Atque hoc confirmant decreta antiqua, quæ dicunt, non poſſe presbyterum reconciliare pœnitentem ſine licentia Epiſcopi, ut expreſſe habetur in Conc. Hiſpal. 2. cap. 7. & apud Damaſum Epiſt. 4.

Oppoſita ſententia communis eſt, quam tenet Palud. in 4. d. 17. q. 4. n. 17. & 18. & ibi Gabr. q. 2. art. 3. dub. 5. Adrian. poſt qu. 5. de confeſſ. dub. 1. Cajetanus in Summa verb. *Abſolutio*. Sylveſt. verb. *Confeſſor* 1. q. 5. Angel. *Confeſſio* 3. n. 4. Anton. 3. p. tit. 17. c. 9. Soto d. 18. q. 4. art. 3. circa finem, Medina Cod. de Confeſſione, q. de Sacerdote alieno per Parochum eligendo, Victoria in Summ. n. 150. & Navar. in c. *Placuit*, de pœnitentia d. 6. n. 49. & ſequentibus, ubi in eandem ſententiam refert Panormitanum in Clem. I. de Privilegiis, cum aliis. Et hanc ſententiam veram exiſtimo.

Dico ergo primo, Parochus ante Conc. Trid. ex vi juris communis poterat & valide, & licite ſuam juriſdictionem committere cuicunque ſacerdoti, qui ſecundum naturale ſeu divinum jus idoneus eſſet ad hoc ſacramentum miniſtrandum, etiamſi aliam juriſdictionem vel Epiſcopi approbationem non haberet. Probatur, quia in delegante erat poteſtas, quia hæc convenit illi ex vi ordinariæ juriſdictionis; & hæc non erat ligata aut impedita, ut ſupponimus: quia ex parte ipſius Parochi nullum erat jus poſitivum prohibens illi delegationem; imo neque nunc eſt, ut infra videbimus. Rurſus ex parte alterius extremi in ſacerdote erat capacitas; & nullum etiam erat jus ſpecialiter requirens in illo alterutram ex dictis conditionibus, quia neque in Concilio, aut Pontificio decreto oſtendi poterit: neque etiam ex natura rei ſequitur: nam cui committebantur oves tanquam ordinario Paſtori, etiam poterat committi cura aſſumendi dignum & ſufficientem coadjutorem: & ideo quamdiu hoc non prohibebatur, cenſebatur commiſſum: ergo. Atque hoc modo poſſet reſponderi ad illos antiquos canones, negantes poſſe ſacerdotes recōciliare pœnitentes ſine licentia Epiſcopi: nam qui a Parocho habet licentiam, mediate ſaltem cenſetur habere ab Epiſcopo, quamdiu id non prohibet. Quamvis fortaſſe illi canones loquantur, vel de reconciliatione, quæ fiebat de publicis pœnitentibus, vel de eo tempore, quo Epiſcopi erant quaſi immediati paſtores ſuarum diœceſium, abſque diviſione parochiarum per propria beneficia. Semper tamen ſubintelligenda eſt conditio, dummodo talis ſacerdos non ſit ſpecialiter ſuſpenſus, vel prohibitus ab Epiſcopo: nam hæc ipſa conditio in jure divino aut naturali fundata eſt, ut in ſectione præcedenti eſt declaratum: & ideo in ipſo etiam Epiſcopo reſpectu Summi Pontificis eſt neceſſaria. Imo & in generali conceſſione Summi Pontificis idem ſubintelligitur, ut ex eodem principio conſtat. Prima concluſio.

Dico ſecundo, ſtando in jure antiquo, per generalem facultatem datam ad eligendum confeſſorem eligi poterat quilibet ſacerdos jure divino idoneus, abſq; alia conditione, aut approbatione jure humano requiſita. Probatur eodem fundamento, quia nullum oſtendi poteſt jus, ubi hoc ſit præſcriptum. Unde, ſi ſuperior dans facultatem, expreſſe declararet in hoc ſenſu illam dare, dubitari non poteſt, quin talis facultas eſſet valida: quia in dante non deerat poteſtas, & nullum erat poſitivum jus irritans ejus voluntatem; & ex ſe non habet ille modus adeo intrinſecam inordinationem, ut reddat facultatem irritam ex natura rei. Imo, ſi perſona, cui daretur, eſſet prudens, & timorata, nullum peccatum eſſet talem facultatem ei concedere. Aliis vero communiter eam dare, regulariter non eſſet prudentiæ conforme; non Secunda concluſio.

tamen

tamen propterea facultas eſſet nulla, quia ad hoc oporteret aſſignare jus irritans illam.

Ex quo ulterius infero, quamvis daretur facultas per hæc generalia verba, *ſacerdotem idoneum*, non fuiſſe limitandam, aut neceſſario interpretandam de ſacerdote declarato idoneo publica auctoritate, alterutro ex dictis modis: quia etiam hæc declaratio, aut limitatio non habetur in jure: neque eſt neceſſaria ex vi ſolius rationis, quia aliis modis poteſt ſufficienter conſtare de idoneitate confeſſoris, ſcilicet, per experientiam, aut publicam famam ſeu notitiam, aut per aliorum fide dignorum teſtimonium. Et quamvis verum ſit ex conceſſione generali ſic intellecta, & cuilibet de populo facta potuiſſe ſequi incommoda; hinc ſolum infertur pertinuiſſe ad curam paſtorum Eccleſiæ illam non concedere ſine majori declaratione, aut circumſpectione. Et ad vitanda hæc pericula condidit Concilium Tridentinum jus ſtatim explicandum, quod eſſe novum ſatis ex ejus verbis conſtare poterit.

SECTIO IV.

Quis Sacerdos ſit idoneus miniſter hujus ſacramenti juxta novum decretum Concilii Tridentini.

Certum eſt poſt decretum Concilii Trident. ſeſſ. 23. cap. 15. de Reformat. non ſufficere, ut perſona ſacerdotis, cui deleganda eſt juriſdictio in hoc foro, habeat omnia requiſita ex divino, ſeu naturali jure ad hoc miniſterium peragendum, niſi de hoc etiam habeat ſpecialem Eccleſiæ approbationem novo illo jure decretam: nam hoc expreſſe ibi ſtatuitur: & de fide certum eſt potuiſſe Concilium hoc decernere. Quod, ut exponamus, oportet verba Concilii proponere, & multa, quæ circa hoc jus novum dubitata ſunt, adnotare. Sunt igitur verba Concilii: *Quamvis presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant* (*ſcilicet, poteſtatem ordinis in corpus Chriſti myſticum, ut in ſuperioribus declaratum eſt*) *decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſecularium, etiam ſacerdotum, audire; nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis, & conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.*

Primum notab. Circa hoc igitur decretum primum omnium diſtinguendi ſunt illi duo modi deſignandi ſacerdotem idoneum, quos Concilium inſinuat, ſcilicet, per beneficium parochiale, vel Epiſcopi approbationem. Ex quo duo certa colligimus. Primum eſt, quemlibet ex his modis per ſe ſufficere: alterum eſt, aliquem ex his modis eſſe neceſſarium, neque aliam approbationem ſufficere. Primum horum non tam fuit a Concilio introductum, quam retentum: ſemper enim illi duo modi approbationis habuerunt in Eccleſia magnam auctoritatem, & ſufficientiſſimi judicati ſunt, ut patet ex dictis ſect. præcedenti: & merito, quia cum Epiſcopi ſint principales paſtores animarum, merito illis hæc approbatio committitur: quia vero Parocho etiam committitur animarum cura, per hoc ipſum munus ſatis declaratur ſufficiens ad confeſſiones audiendas; & ideo, quamvis ſolum recipiat juriſdictionem in oves ſuas; tamen approbatus cenſetur, ut poſſit ei delegari hæc juriſdictio ubicunque & quocunque modo alias legitimo. Secundum autem, ſcilicet, quod alter ex his modis neceſſarius ſit, novum eſt, & a Concilio introductum, ut patet ex dictis ſect. præced. & indicatur in illo verbo Concilii, *Decernit ſancta Synodus*. Atque hinc colligitur, omnes ſacerdotes, qui non habent parochiale beneficium, cujuſcunque ſtatus, ordinis, aut dignitatis exiſtant, indigere Epiſcopi approbatione, ut poſſint hoc munus exercere: quia Concilium univerſaliter loquitur, & nullum excipit; ſed ampliat potius, etiam ad regulares, quamvis non loquatur reſpectu omnium pœnitentium, ſed ſecularium, ut infra declarabimus.

Exceptio quorundã rejicitur. Aliqui tamen voluerunt excipere eos, qui habent publicum ſcientiæ teſtimonium, per gradum Doctoratus, aut Licentiati in Theologia, vel jure Canonico, aut per publicam facti, ſeu doctrinæ evidentiam. Sed hoc improbabile eſt, quia hoc eſt jus poſitivum, cui ſtandum eſt, & Concilium expreſſe excludit omnem alium modum, dicens, *Neque ad id idoneum reputari, niſi, &c.* voluit enim eſſe hanc approbationem aliquo modo juridicam, ſeu ex poteſtate juriſdictionis: & ideo illam non conceſſit Academiis, nec publicæ opinioni ſeu exiſtimationi, ſed Epiſcopis, ad quos etiam pertinet parochorum approbatio. Eo vel maxime, quod multa requiruntur ad hoc munus, quæ tam Doctoribus, quam iis, qui publice exiſtimantur docti, facile deeſſe poſſunt. Majus dubium eſſe poterat de quibuſdam perſonis Eccleſiaſticis in altiori dignitate conſtitutis, ut ſunt Cardinales, & Epiſcopi conſecrati, qui nullum verum habent Epiſcopatum, & ſi qui ſunt alii ſimiles. Veruntamen cum Concilium nihil excipiat, ſed ſimpliciter, & ſine ulla adjectione dicat, *nullum*, neminem excipiendum cenſeo ratione conſecrationis, aut dignitatis cujuſcunque, niſi quatenus habet annexam aliquam animarum curam, ut inferius declarabitur.

Secunda not. Secundo adnotandum eſt illud verbum Concilii, *Confeſſione ſecularium, etiam ſacerdotum*, nam ex illo manifeſte conſtat, jus hoc non habere locum reſpectu regularium; habere autem locum reſpectu omnium ſecularium ſine ulla exceptione. Primum patet, quia Concilium ipſum addidit limitationem. Et fortaſſe ratio fuit, quia noluit Concilium in hoc ſubjicere regulares Epiſcopis quoad confeſſiones, quas ipſi faciunt inter ſe, ſeu de peccatis ſuis: quia ipſi habent proprium & peculiarem modum, quo gubernantur, & proprios paſtores, a quibus confeſſores recipere ſolent. Vel etiam Concilium hoc fecit, quia plus confidit, moraliter ac regulariter loquendo, de regularium pœnitentium conſcientia, & prudentia. Sub nomine autem regularium etiam fœminas religioſas comprehendimus: quia illa etiam ſecundum jura ſeculares non ſunt.

Atque hinc colligitur primo, poſſe ſuperiorem regularium exponere ſuis ſubditis confeſſorem non approbatum ab ullo Epiſcopo, quia hoc poteſt jure antiquo, & communi ſeu per propria privilegia; & per hoc decretum nihil in hoc eſt innovatum. Secundo ſequitur, quod bene notavit Navar. in Sum. c. 4. n. 7. ſi religioſus nunc habeat facultatem eligendi confeſſorem, poſſe eligere quem invenerit ſibi idoneum, quamvis ab Epiſcopo approbatus non ſit. Ratio eſt eadem, quia Concilium in hoc nihil innovavit. Et congruentia eſſe poteſt: tum quia religioſis facile eſt invenire confeſſorem idoneum, regulariter loquendo, quia habere debent conſcientias minus oneratas peccatis: tum etiam, quia Concilium præſumpſit illos fore prudentiores, & cautiores in confeſſoribus eligendis. Quidam vero hoc limitant, quando ſuperior expreſſe concedit hanc facultatem: nam, ſi tantum faciat licentiam eligendi confeſſorem, dicunt interpretandam eſſe de approbatis ab Epiſcopo. Sed non eſt cur ita interpretemur: quia potius exiſtimandum eſt, ſuperiorem velle, ut religioſus utatur jure ſuo. Solum ergo obſervandum eſt, ut eligendus ſit ab Eccleſia toleratus, ſcilicet, non ſuſpenſus, neque excommunicatus, quamvis hoc in ipſa ratione idonei confeſſoris contineatur, ut ſupra dixi. — Limitatio aliquorũ reprobatur.

Altera pars ſupra propoſita probatur: quia etiam in hoc locutio Concilii univerſalis eſt, nullamque limitationem, ſed ampliationem potius ei addidit. Nam, quia ſacerdotes videri poterant, aut propter ſtatum non comprehendi nomine ſecularium, aut propter conſuetudinem facile ac frequenter confitendi, & eligendi confeſſorem poſſe excipi ab hac generali regula; ideo Concilium illam ampliationem addidit dicens, *etiam ſacerdotem*. Ex qua conſtat, a fortiori comprehendi omnes clericos in minori ordine conſtitutos, & omnes laicos, etiam Principes, & Reges, ſine ulla exceptione.

An prælati habentes a jure facultatem eligendi confeſſorem, ſacerdotum nomine comprehendantur.

Dubitatum vero eſt Romæ, an Prælati habentes a jure facultatem eligendi confeſſorem, hic nomine ſacerdotum comprehendantur. Quod dubium tractatum fuit Romæ in congregatione, cui decem Cardinales aderant, & quinque eorum in partem negativam, quinque vero in affirmativam inclinarunt. Fundamentum priorũ potuit eſſe duplex. Primum eſt, quia privilegium in jure contentum non intelligitur derogare per generalẽ clauſulam, *non obſtantibus privilegiis, &c.* qua hic utitur Concilium, ut eſt communis regula Canoniſtarum, ut videre licet in Decio conſil. 165. Secundum eſt, quia nomine — Fundamentum partis affirmantis.

mine Sacerdotis ſimpliciter dicti non comprehenditur Epiſcopus, præſertim in materia odioſa & reſtringente, qualis eſt hæc. De quo principio videri poteſt Panormitanus in cap. *Non poteſt*, n.3. de Sententia & re judicata.

Fundamentum partis negantis.

Fundamentum aliorum affirmantium, etiam reſpectu iſtorum requiri ſacerdotem exquiſitum, eſſe potuit, quia verba Concilii univerſalia & generalia ſunt, & illa principia, per quæ limitantur, non ſunt ſatis firma, nec ſufficienti auctoritate approbata. Præſertim, quia decretum vere ac proprie non derogat illi privilegio prælatorum; quia privilegium expreſſe dicit, ut poſſint eligere ſacerdotem idoneum, & hoc integrum manet: neque Concilium illud in totum, vel in partem abſtulit, ſed ſolum ex parte confeſſoris poſuit conditionem neceſſariam, ut idoneus ſit; & hæc conditio univerſaliter poſita eſt reſpectu omnium ſecularium, inter quos hi prælati continentur. Denique non poteſt hæc materia proprie dici odioſa, ſed favorabilis, quandoquidem eſt in favorem ſacramenti, & conſcientiæ, & proprie nullum jus Epiſcoporum aufert. Hæc ſunt fundamenta utriuſque ſententiæ.

Deciſio Pontificis in propoſita quæſtione.

De hac ergo ſententiarum diverſitate conſultus Summus Pontifex Gregor. XIII. reſpondit: *In re dubia tutius eſt adhærere decreto Concilii Tridentini.* Quare dicendum eſt, prælatos inferiores Epiſcopis, qui juriſdictionem non habent Epiſcopalem, non poſſe eligere, niſi aliquem approbatum ab Epiſcopis: quia hi prelati manifeſte & ſine ulla ratione dubitandi comprehenduntur ſub decreto Concilii. Epiſcopi vero, ſi velint eligere ſibi ſubditum, illum poſſunt approbare: quia ſimpliciter, & ſine ulla reſtrictione approbant, ſi volunt, ſeu ſi is, qui approbatur, dignus eſt. At vero ſi velint eligere ſibi non ſubditum, debent eligere approbatum ab Epiſcopo, cui eſt ſubjectus: ita enim habetur in declaratione Cardinalium 1158. & 1160. Quæ ultima pars videri poteſt nova, & difficilis: quia Epiſcopus etiam ſacerdotes advenas, & non ſubditos poteſt approbare, & juriſdictionem eis dare, ut ſuarum ovium confeſſiones audiant: cur ergo non poterit idem facere circa ſeipſum? Sed habet illa reſponſio rationem ſtatim explicandam.

Tertium dictum.

Tertio principaliter advertendum eſt, Concilium generaliter & indifferenter poſtulare hoc genus approbationis ad exercendum munus confeſſoris, quacunque ratione juriſdictio ei deleganda ſit: non enim dicit, ut eligi non poſſit in confeſſorem, qui non fuerit ſic approbatus: ſed ſimpliciter ait, *non poſſe audire ſecularium confeſſiones, neque ad id idoneum reputari.* Igitur ſive a pœnitente eligendus ſit, ſive a proprio ſacerdote directe accepturus ſit juriſdictionem, ſemper ſupponi debet hæc approbatio. Unde, quamvis Papa delegando juriſdictionem ſuam, de abſoluta potentia poſſit eam communicare cuilibet ſacerdoti non ſervata hac forma Concilii, tamen quoties ſimpliciter & ſine tali declaratione illam committit, intelligitur juxta formam Concilii hoc facere. Quamvis Corduba, hoc punctum attingens, varias opiniones, & eorum auctores referat, & ex parte contrarium ſentire videatur: ſed ſtante Concilio Trid. vix poteſt in hoc eſſe controverſia: nam cum hoc ſit jus ordinarium a Concilio conſtitutum, & ſit de re graviſſima, ex qua pendet valor ſacramenti, quoties Pontifex abſolute loquitur, ſecundum hoc jus loqui cenſendus eſt; neque illud derogare, niſi ubi expreſſe id declaraverit, vel ex modo conceſſionis manifeſte conſtiterit. Unde, cum abſolute concedit facultatem eligendi confeſſorem, quamvis aliud non exprimat, intelligendum eſt de confeſſore approbato juxta formam Concilii. Et ſimiliter privilegia omnia conceſſa a Pontificibus aliquibus religionibus, ut earum religioſi poſſint confeſſiones audire, ſub prædicta conditione, ſeu approbatione intelliguntur, ut evidentius conſtabit ex tractandis. Neque in hoc invenio diverſitatem aliquam inter auctores: neque illi, quos Corduba citat, vix aliquid de hoc jure novo loquuntur. Nihilominus tamen, ſi Papa alicui ſacerdoti particulari ſpecialem licentiam faceret ad confeſſiones audiendas, probabile eſt quod Corduba ſignificat hoc ipſo videri illum approbare, quod maxime eſſet indubitatum, ſi talem licentiam daret pro ſuo particulari Epiſcopatu Romano: nam, ſi eſſet univerſalior, oporteret etiam approbationem univerſalem diſtinctius explicare, quamvis eo ipſo, quod licentia datur in particulari tali perſonæ, videatur profecto ſufficiens approbatio ejus.

Atque eadem proportione loquendum eſt de facultate eligendi confeſſorem a Papa conceſſa: ſemper enim intelligitur de confeſſore idoneo juxta hanc formam Concilii: quod etiam juxta communem uſum declarari ſolet in Bullis Pontificiis: ſed, licet non adderetur hæc declaratio, ita eſſent intelligendæ: quia conceſſio Pontificis ſemper intelligitur juxta commune jus; neque cenſetur derogare illud niſi ſufficienter id declaret. In Epiſcopis etiam hoc ſatis clarum eſt: quia, ſi Epiſcopus ſacerdoti committat juriſdictionem ſuam, hoc ipſo illum approbat, & exponit: nam hoc eſt in poteſtate ejus: qui autem vult alteri delegare juriſdictionem ſuam, vult etiam dare, quæ ad illam neceſſaria ſunt, quatenus ab ipſo pendent. Si autem alicui ſubdito Epiſcopus det facultatem eligendi confeſſorem in ſua diœceſi, clarum eſt debere intelligi de ſacerdote expoſito juxta hanc formam Concilii Trid. ſi vero etiam extra diœceſim extendatur facultas, debet neceſſario intelligi de ſacerdote approbato ab Epiſcopo, ſaltem illius diœceſis, juxta infra dicenda: quia nunquam poteſt Epiſcopus dare hanc facultatem, niſi juxta formam Concilii. Loquor autem de propria facultate eligendi confeſſorem: nam, ſi ſubditus unius Epiſcopi, ſub titulo & more peregrinorum in alia diœceſi confiteri vult, more incolarum illius diœceſis confiteri debet, vel alicui Parocho, vel alicui ſacerdoti, non tantum approbato, ſed etiam juriſdictionem habenti ab Epiſcopo illius diœceſis, juxta ſuperius dicta.

An Parochus ſacerdoti non approbato poſſit juriſdictionem delegare.

Circa hoc vero dubitatum eſt de parochis, an illi etiã non poſſint delegare juriſdictionem ſuam, aut coadjutorem ſumere, niſi approbatum ab Epiſcopo. Et ratio dubitandi eſt, quia Parochi habebant ordinarium jus delegandi ſuam juriſdictionem: ſi autem nunc non poſſent delegare niſi ſacerdotibus ab Epiſcopis expoſitis, omnino eſſent privati jure ſuo: non eſt autem veriſimile hoc jus ordinarium ablatum eſſe a Concilio, nulla facta ejus mentione: præſertim quia ſolum dicit, *non obſtantibus privilegiis, & quacunque conſuetudine.* Hoc vero jus non eſt ortum ex privilegio, vel ex conſuetudine: ſed ex ordinario officio, ſeu poteſtate. Propter quam rationem nonnulli auſi ſunt hanc ſententiam defendere. Mihi autem neque tuta, neque practice probabilis videtur.

Ratio dubitandi.

Aliquorũ ſententia reprobatur.

Dicendum ergo eſt, Parochos tantum poſſe delegare juriſdictionem ſuam, vel aliis Parochiis (in quo jus eorum integrum conſervatum eſt) vel ſacerdotibus ab Epiſcopo approbatis: hæc enim eſt mens Concilii, quam primo ipſa conſuetudo ita interpretata eſt. Secundo verba Concilii hoc requirunt, quia generalia ſunt: &, ſicut in præcedenti puncto dicebamus, per ſe & directe non auferunt jus, nec poteſtatem deleganti; ſed ex parte ejus, cui deleganda eſt juriſdictio, ponunt conditionem neceſſariam, ut ſit idoneus & capax ejus, quæ conditio non eſt contra jus alicujus. Tertio ex fine Concilii hoc colligitur: voluit enim ad cavenda incommoda hoc judicium reſervare Epiſcopis: at vero, ſi hæc facultas relicta eſſet Parochis, fere nihil feciſſet. Confirmatur: quia ſi ex parte ſacerdotis poſſet Parochus juriſdictionem dare ſacerdoti non approbato, etiam poſſet dare facultatem Parochiano ſuo ad eligendum confeſſorem ab Epiſcopo non approbatum. Patet ſequela: tum quia per utrumque modum ſuam juriſdictionem communicat: tum etiam, quia ex poteſtate ordinaria utrumque poterat ante Concilium: ergo, ſi illa manſit intacta, utrumque etiam nunc poterit. Conſequens autem evidenter eſt abſurdiſſimum, quia prorſus enervat decretum Concilii: & quia ridiculum eſt poſſe Parochum concedere, quod Summus Pontifex nunquam ordinarie concedit per diplomata ſua, & Epiſcopus non poteſt concedere.

Reſpondetur quæſtioni.

Ratio dubitandi in principio poſita ex dictis ſoluta eſt: tum quia non eſſet inconveniens decretum univerſalis Concilii Parochos privare jure ſuo; nam etiam Epiſcopi ſua ordinaria poteſtate poterant illis præcipere, ne aliquos coadjutores aſſumerent, niſi a ſe approbatos: quid ergo mirum, quod id feceritConcilium? Tum etiam, quia directe & formaliter nõ ſunt privati jure ſuo, ſed ex parte eorum, quibus deleganda eſt juriſdictio, poſita eſt conditio neceſſaria, ut habeantur idonei: ipſi autem Parochi ſemper poſſunt ſuam juriſdictionem idoneis delegare. Nec refert, quod approbati ſimul habeant ju-

Ratio dubitandi ſolvitur.

riſdi-

riſdictionem ab Epiſcopo, quia hoc eſt per accidens; per ſe enim hæc duo diſtincta ſunt, & poſſunt ſeparari. Et (quod notandum eſt) quamvis Epiſcopus, quando approbat ſecularem ſacerdotem, regulariter det illi juriſdictionem, non tamen ſemper dat pro toto Epiſcopatu, ſed pro aliqua civitate, vel oppido; & tunc ille, quamvis non habeat juriſdictionem pro tota diœceſi, ſimpliciter manet approbatus in tota illa, niſi expreſſe limitetur, de quo infra dicemus: & tunc poteſt in quacunque parte diœceſis recipere juriſdictionem a quolibet Parocho.

Quartum notab. Quarto principaliter advertendum eſt, hanc formam approbationis ſacerdotis idonei, non ſolum eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti, in quo nulla poteſt eſſe dubitandi ratio; ſed etiam neceſſitate ſacramenti, ita ut ſi ſacerdos non approbatus alterutro ex dictis modis tentet hoc conficere ſacramentum, nihil faciat, non ſolum per accidens ob indiſpoſitionem, ſeu malam conſcientiam pœnitentis, ſed etiam per ſe, ex defectu poteſtatis, quantumvis pœnitens bonam fidem habeat. In quo poſſet

Dubitatio. quiſpiam dubitare, quia ad ſacramentum conficiendum duplex tantum poteſtas in miniſtro requiritur, ordinis, & juriſdictionis: hæc autem approbatio ad neutram harum pertinet, ut ex dictis conſtat: ergo non potuit fieri, ut ipſa ſit de neceſſitate ſacramenti: quia Eccleſia nihil poteſt addere ſacramentorum inſtitutioni, quod ſimpli-

Diciditur. citer neceſſarium ſit. Nihilominus quod diximus, eſt certum, & indubitatum in Eccleſia: poteſtque breviter in hunc modum declarari. Nam potuit Concilium hoc ſenſu legem illam præſcribere: quia juriſdictio, ut ſupra dictum eſt, homini per hominem communicatur: poteſt ergo Eccleſia præſcribere modum communicandi hanc juriſdictionem, & ſtatuere conditionem aliquam, ſine qua talis perſona inhabilis ſit ad juriſdictionem ſuſcipiendam, ſeu, quod perinde eſt, ſine qua collatio juriſdictionis irrita ſit, & nullius valoris: eſt enim hic veluti quidam contractus, vel actio humana, habens effectum moralem circa alium, quæ irritari poteſt, niſi debitis conditionibus fiat. Denique, cum hæc juriſdictio a poteſtate Pontificis præſertim manet, poteſt ipſe non delegare juriſdictionem, niſi perſonæ habenti talem conditionem, & omnes Paſtores ordinarios inferiores privare poteſtate delegandi illam alio modo: non eſt ergo dubium, quin hoc fieri potuerit. Quod autem factum ſit, patet ex illis verbis Concilii: ***Nullum poſſe confeſſiones audire, neque ad hoc idoneum reputari***: quæ verba in ſubjecta materia hanc vim habent; & ita intellecta ſunt ab univerſa Eccleſia: quia cum in hoc ſacramento poſſit Eccleſia, non ſolum prohibere ne fiat, ſed etiam omnino tollere poteſtatem faciendi, & non dicat, *non poſſint licite*, ſed ſimpliciter, *non poſſint*, manifeſte eſt ſermo de poteſtate ſimpliciter, & de neceſſitate ſacramenti.

Duo dubia proponuntur, & explicantur.

Primum. Quinto circa priorem modum approbationis per Eccleſiaſticum beneficium, ut illum breviter expediamus, quoniam facilior eſt, dubitare aliquis poteſt, an ſenſus Concilii fuerit quaſi approbare & exponere ipſo jure pro tota Eccleſia eum, qui beneficium parochiale habuerit. Nam videtur poſſe ſufficienter intelligi, ſi dicamus excipi hujuſmodi beneficiatum, quia reſpectu ſuorum ſubditorum non indiget nova approbatione: non vero, quia reſpectu aliorum, ſeu totius Eccleſiæ approbatus jam ſit: hic enim ſenſus videtur præferendus: tum quia eſt formalior, id eſt, de habente beneficium, quatenus illud habet, & reſpectu eorum, quorum paſtor eſt: tum etiam, quia reſpectu aliorum nihil amplius habere videtur, quam ſim-

Secundũ. plex ſacerdos. Dubitari ſecundo poteſt, an neceſſarium ſit actu habere hoc beneficium, an ſatis ſit habuiſſe; quia, licet beneficium non maneat, approbatio tamen ſemper manere videtur. Ac tandem dubitari poteſt, quid nomine beneficii parochialis Concilium intellexerit.

Prima opinio circa primũ dubium. Circa primum dubium Joan. Guttierrez lib. 1. Can. q. c. 27. n. 21. non ſatis eſſe putat habere parochiale beneficium, ut quis ubique reputetur idoneus; imo hoc adeo certum exiſtimat, ut inde probet approbationem in uno loco non ſufficere pro aliis. Ratio autem ejus eſt, quia habens beneficium curatum, non poteſt oves alienas audire ſine licentia proprii Parochi. Quæ ratio ſi valida eſſet, probaret etiam intra eundem Epiſcopatum, non cenſeri idoneum pro toto Epiſcopatu, qui in eo habet Parochiale beneficium, ſed ſolum pro ſua Parochia, quod plane incredibile eſt, alias quid oporteret Concilium illam exceptionem facere? Nec videtur prædictus auctor id admittere: quia ſtatim ſolum concludit, non poſſe eligi extra Epiſcopatum, ubi beneficium habet. Sequela autem probatur, quia abſolute loquendo non poteſt Parochus audire confeſſiones alienarum ovium ſine licentia propriorum paſtorum. Quapropter neceſſario dicendum eſt, probationem illam non concludere intentum. Cauſa vero eſt, quia principium illud aſſumptum procedit quoad juriſdictionem: hic autem agimus ſolum de approbatione neceſſaria, ad quam ſine dubio non requiritur licentia alterius Parochi, ſed ſolum parochiale beneficium, ſi aliunde juriſdictio detur per bullam, vel alio modo. Et ita intra eandem diœceſim extra controverſiam eſſe videtur, quod quicunque habet ibi beneficium parochiale, ſit idoneus, ut in tota illa eligatur per bullam, etiam ab alienis ovibus, ſine licentia propriorum Parochorum, imo & ſine alia licentia Epiſcopi, præter beneficium parochiale: quia Conc. Trid. ad minimum æquiparat in hoc beneficium parochiale approbationi Epiſcopi; ſed approbatus ab alio Epiſcopo abſolute, & ſine limitatione, in tota ejus diœceſi reputandus eſt idoneus: ergo & habens beneficium parochiale.

An vero etiam extra diœceſim, & conſequenter ubique cenſendus ſit idoneus, majus habet dubium, neque defuerunt qui id negaverint. Referturque in hujus ſententiæ confirmationem reſponſio Congregationis Cardinalium, in hæc verba. *An obtinens parochiale beneficium, ubique cenſendus ſit idoneus, abſque alia Epiſcoporum approbatione, ita quod audire poſſit confeſſiones eorum, qui non habent hujuſmodi privilegium, ſed parochorum conſenſum. Congregatio reſpondit non poſſe.* Cardinalium congregationis reſpõſio. Poſſumuſque ad hoc confirmandum commutare rationem, quæ ſupra fiebat. Nam Concilium æquiparat beneficium approbationi: ſed approbatus in uno Epiſcopatu non eſt ubique approbatus ſeu idoneus; ergo nec is, qui beneficium habet.

Nihilominus cenſeo hujuſmodi beneficiatum juxta intentionem Concilii eſſe idoneum reputandum ſimpliciter, & pro quocunque loco; ita ut ubique ſit proxime capax juriſdictionis, ſi aliunde conferatur ab eo, qui poteſt delegare, vel mediante bulla, aut ſimili privilegio eligendi confeſſorem. Vera primi dubii deciſio. Hanc fuiſſe ſententiam graviſſimorum quorundam prælatorum, qui interfuerunt Concilio, & omnium Theologorum, & Juriſperitorum Salmanticenſium, refert Henricus, & mihi etiam conſtat: Probatur autem primo ex Concilio: quia in hujuſmodi beneficiato nullam aliam approbationem requirit: præterquam quod *parochiale beneficium habeat*: & loquitur indefinite, *ut poſſit confeſſiones ſecularium audire*: cur ergo nos reſtrictionem addemus, aut quo fundamento? Secundo, quia quoad hanc partem non tam conſtituit Concilium jus novum, quam retinuit antiquum: quia erat ſufficienti ratione fundatum, quam ſupra declaravimus, cum oſtendimus jure antiquo quemlibet Parochum potuiſſe eligi in confeſſorem per quancunque facultatem: ergo idem jus nunc perſeverat. Non enim recedimus a jure antiquo per novum, niſi quatenus ab eo exprimitur, vel inter ſe repugnant: hic autem nihil hujuſmodi intercedit, imo verba Concilii hanc petunt declarationem: ergo. Tertio, quia ſi extra diœceſim non poſſet eligi, etiam extra ſuam Parochiam non poſſet eligi, quod falſum eſſe oſtendimus. Reſponderi poteſt, qui habet beneficium, jam eſſe approbatum ab Epiſcopo illius diœceſis ad audiendas confeſſiones, & ideo poſſe eligi in tota illa; non vero eſſe approbatum ab aliis Epiſcopis. Sed contra, quia ex vi beneficii ſolum videtur approbatus pro tali loco ſeu Parochia, & nihilominus ex vi Concilii reputatur illa approbatio ſufficiens pro aliis Parochiis: quia miniſter publicus & ex officio approbatus, ab Eccleſia debet ſimpliciter reputari ſufficiens, ut eligatur: ergo.

Ad illam autem reſponſionem Cardinalium, quæ in contrarium affertur, in primis reſpondeo, mihi non ſatis conſtare de ejus auctoritate: quia nec inter eas, quæ ab Illuſtriſſimo, ac Eruditiſſimo Domino Alfonſo de Caſtellobranco hujus Conimbricenſis Eccleſiæ Epiſcopo ſumma diligentia & auctoritate collectæ ſunt, nec inter eas etiam, quæ in hoc noſtro inſigni Collegio Conimbricenſi habentur, illam reperire potui. Satisfit reſponſioni Cardinalium. Deinde non ſatis intel-

intelligo de quo privilegio ibi ſermo ſit, cum dicitur. *Qui non habent hujuſmodi privilegium*. Nam, ſi eſt ſermo de privilegio eligendi confeſſorem, ut ſequentia verba ſignificant, potius ex illa reſponſione, colligo per bullam, & ſimilia privilegia poſſe eligi in cōfeſſorem quemcunque Parochum, ubicunque ſit: & hoc eſt quod intendimus. Solum ſignificatur, unum Parochum non poſſe alteri cōmittere oves ſuas ſine Epiſcopi licentia, vel niſi alius Parochus ſit ad hoc ſpecialiter approbatus ab Epiſcopo: quod non intelligo dictum ex vi Concilii, ſed ex debita ſubordinatione ad Epiſcopos, vel fortaſſe ex aliqua Italię conſuetudine. Inter nos vero hanc ſcimus eſſe conſuetudinem, ut Parochi ſeſe mutuo juvent ex ſolo ſuo conſenſu, non tantum intra eandem diœceſim, quod eſt certius, & frequentius: ſed etiam in confinio diſtinctarum diœceſum, ut Henricus ſupra refert. Quod ſi in ea reſponſione ſermo eſt de alio privilegio, vel in alio ſenſu data eſt, ſententiam noſtram cenſuræ Congregationis ſubjicimus: quamdiu autem de illa nobis clarius non conſtiterit, a ſententia, quam veram exiſtimamus, recedere non poſſumus.

Rationi prioris ſententiæ reſpondetur.

Ad rationem primo dicitur, minorem eſſe incertam, de qua ſtatim. Secundo dicitur, non oportere cum omnimoda æquiparatione illa duo membra intelligere; quia exceptio illa de habente beneficium parochiale non eſt nova, ſed juxta antiquum jus, & ideo in eodem ſtatu relicta eſt: alia vero eſt jure novo introducta, quod ſpecialiter conſulendum eſt. Item, quia approbatio per parochiale beneficium non cenſetur eſſe ab Epiſcopo, ſed ab Eccleſia, & univerſali conſuetudine.

Secundū dubiū reſolvitur.

Ad ſecundam nihilominus dubitationem dicendum exiſtimo, non ſufficere habuiſſe parochiale beneficium, ſi jam illud dimiſit, quia Concilium expreſſe dicit, *Niſi parochiale beneficium habeat*. Nec refert, quod per beneficiū ſemel habitum jam videtur approbatus, quæ approbatio non tollitur, licet tollatur beneficium, quia capacitas, ſeu dignitas ejus ſemper manet, & in declaratione hujus cōſiſtit approbatio. Non (inquam) hoc ſatis eſt, tum quia in his, quæ pendent ex jure poſitivo, ſtandum eſt verbis legis: tum etiam, quia, ut infra dicam, approbatio mutari poteſt, vel quia ipſe homo mutatur, quod facile fieri poteſt, præſertim in moribus, a quibus etiam pendet approbatio; vel certe quia in priori approbatione potuit aliquis error committi: & ideo ſolum quamdiu durat, & ab Eccleſia ſuſtinetur in tali officio, approbatus cenſetur, unde, quamdiu aliquis beneficium retinet, non poteſt pro ſolo arbitrio Epiſcopi privari hac approbatione, cum illam habeat a jure communi: poteſt tamen ex juſta cauſa ille ab Epiſcopo ſuo ſuſpendi, ne ſua juriſdictione utatur. Poteſt etiam ſucceſſu temporis cognoſci inſufficiens ad illud miniſterium ex defectu ſcientiæ, aut morum, & ideo declarari inſufficiens, & prohiberi, & recipere coadjutorem. Et in his caſibus talis beneficiatus non eſt cenſendus expoſitus, neque idoneus: quia, licet non ſit privatus beneficio, eſt impeditus juſte, Concilium autem debet intelligi de habente beneficium, & uſum ejus ſine juſto impedimento; hoc enim de jure communi eſt: & Concilium in hoc nihil innovavit.

Quid per parochiale beneficium intelligendum ſit.

Quid autem nomine, *Parochialis beneficii*, intelligendum ſit, dicendum eſt breviter, comprehendi etiam ſuperiora beneficia, quæ habent ordinariam juriſdictionem in hoc foro, ſeu curam animarum annexam, ut ſunt non ſolum Epiſcopi, ſed etiam aliqui Abbates, aliqui Archidiaconi, Archipresbyteri, &c. quia de his omnibus eſt eadem, vel major ratio, & quia, ut ſupra in ſimili dixi, ſub inferiori includitur id, quod ſuperius eſt. Aliqui vero hoc etiam extendunt ad prælatos religionum ex paritate rationis: ſed non recte, licet habeant juriſdictionem ordinariam, non tamen beneficium; & ſtandum eſt verbis legis. Et præterea, quia, licet habeant juriſdictionem, non tamen in ſeculares, & ideo non ſtatim cenſentur approbati reſpectu illorum; hic autem agitur de approbatione reſpectu ſecularium.

Approbatio confeſſoris, non eſt delegatio juriſdictionis.

Sexto circa aliud membrum de approbatione Epiſcopi, ſupponendum in primis eſt, hanc approbationem non eſſe delegationem juriſdictionis, ſed aliquid prævium ad illam, ſicut paulo antea dicebamus, approbationem ipſo jure per beneficium parochiale, eſſe univerſalem pro tota Eccleſia quantum ad proximam capacitatem juriſdictionis, ut ſic dicam: quamvis hujuſmodi actualis juriſdictio non habeatur per beneficium. Ad hunc ergo modum ſe habet hęc approbatio reſpectu ſacerdotis non habentis beneficium. Unde religioſi, quamvis non accipiant juriſdictionem ab Epiſcopis, ſed a Summo Pontifice per ſua privilegia, nihilominus indigent Epiſcopi approbatione: & quando aliquis eligitur per bullam Cruciatæ, vel Jubilæum, aut ſimile privilegium Pontificium, juriſdictionem recipit a Summo Pontifice, ut autem ſit capax ejus, approbatus eſſe debet. Ac denique Epiſcopus ipſe poteſt approbare, & non delegare juriſdictionem: nam conceſſio juriſdictionis eſt veluti quædam gratia, quam liberaliter facit Epiſcopus: hæc vero approbatio eſt veluti opus juſtitiæ, ſcilicet, juſtum judiciū, quo aliquis declaratur idoneus. Unde poſſet recte Epiſcopus hoc juridice declarare, & approbare, & nihilominus non delegare ſuam juriſdictionem ſic approbato: poſſet etiam ſimpliciter approbare, & tamen juriſdictionem ſolum concedere ad tempus, vel durante ſua vita, & tunc licet per mortem Epiſcopi ceſſaret juriſdictio, non tamen approbatio. Unde (ut hoc obiter notemus) multo certius eſt hanc approbationem non finiri per mortem Epiſcopi, quam ſit de juriſdictione: imo, licet ſit certum juriſdictionem poſſe communicari dependenter a voluntate, vel vita Epiſcopi; de approbatione vero iſta non eſt certum, ſed valde dubium, quod infra tractabo. Quocirca hæc approbatio nihil aliud eſſe videtur, quam publica quædam ſententia, ſeu authentica conteſtatio de ſufficientia talis ſacerdotis ad audiendas confeſſiones, quam Concilium Tridentinum voluit eſſe veluti diſpoſitionem neceſſariam, ut ſimplex ſacerdos proxime ſit capax juriſdictionis, & eligibilis per privilegia.

SECTIO V.

A quo approbatio danda ſit, & an ſufficiat petita.

Duo petuntur: unum de perſona habente poteſtatem approbandi: aliud de neceſſitate hujus approbationis. Primum ſatis videtur a Concilio declaratum, dicente hanc approbationem ad Epiſcopum pertinere. Sed oportet exponere, quid nomine Epiſcopi in Concilio intelligendum ſit. Neque eſt difficultas de Epiſcopo tantum electo, aut confirmato: nam certum eſt Epiſcopum non habentem juriſdictionem non poſſe hanc approbationem dare, cum juriſdictionis actus ſit, ut declaratum eſt. Unde conſecratus Epiſcopus, ſi Epiſcopatum non habeat, approbationem hanc nemini dare poteſt: & e converſo, qui eſt electus tantum in Epiſcopum, nihil in hoc poteſt, quia nondum juriſdictionem habet; poterit autem is, qui electus eſt, & confirmatus, licet nondum conſecratus ſit, quia jam eſt verus Epiſcopus, & poteſt juriſdictionis actus exercere. Præterea non eſt difficultas de Vicario Epiſcopi, nam ille tanquam unus cum Epiſcopo cenſetur; ejus enim juriſdictione utitur: unde non eſt dubium quin poſſit hanc approbationem dare, quod etiam uſus confirmat: nam Concilium non dicit, ut Epiſcopus per ſeipſum approbet: poteſt ergo ſine dubio id facere per Vicarium ſuum.

An capitulum Sede vacante poſſit approbare.

Sed difficultas eſt de Capitulo Sede vacante, & de nonnullis Abbatibus, vel aliis prælatis exemptis, qui in cęteris actibus juriſdictionem habent Epiſcopalem. Et eſt ratio dubii, quia iſti non ſunt Epiſcopi, & verbum decreti ſeu Concilii videtur in rigore & proprie intelligendum. Et auget difficultatem reſponſum quoddam Congregationis Cardinalium explicantis dubia circa Concilium, quæ in hoc caſu reſpondit fere in hæc verba. *Cum exponere confeſſores ſit proprium munus Epiſcoporum, nullus alius poteſt in hoc ſe intromittere*. Nihilominus de Capitulo Sede vacante non dubito, quin poſſit approbare, & exponere confeſſores. Probatur primo ex uſu, ita enim faciunt per Vicarium ſuum. Secundo, quia hic actus approbandi non eſt actus ordinis Epiſcopalis, ſed juriſdictionis, non ſibi ſpecialiter delegatæ a Pontifice, ſed ordinariæ; hoc enim illis tribuit ſimpliciter Concilium ratione ſui muneris: ergo eundem actum juriſdictionis poteſt Capitulum exercere, quia ſuccedit Epiſcopo in juriſdictione Epiſcopali, non ut inferior, ſed ut æqualis, ut tradunt Canoniſtæ in c. *Cum olim;* de Majorit. & obedient. ubi videri poteſt Felinus verſic. 6. Et confirmatur, quia hic actus eſt valde neceſſarius ad adminiſtrationem curæ Epiſcopalis, quæ cura, & adminiſtratio commendata eſt Capitulo: ergo non eſt veriſimile eſſe privatum hac poteſtate, ita ut toto tempore vacantis Sedis non poſ-

ſit ex-

ſit exponi, vel approbari confeſſor in illo Epiſcopatu, ſed quod oporteat ad Summum Pontificem accedere.

An abbates habẽtes Epiſcopalem juriſdictionem poſſint approbare.

Ex quo ulterius colligo, Abbates, qui etiam exercent Epiſcopalem juriſdictionem, ita ut quoad actus ordinariæ juriſdictionis ſint exempti ab Epiſcopis, poſſe exponere, & approbare confeſſores intra ſuos terminos. Hoc in primis confirmat uſus: mihi enim conſtat plures Abbates hujuſmodi exercere hunc actum, ut Compluti Regii, Pinciæ, & Metimnæ Campeſtris, quos non eſt veriſimile uſuros fuiſſe hac facultate, niſi in hoc decreto eſſent comprehenſi, quod maxime confirmat, quia nunquam in hoc illis contradictum eſt. Secundo, ratio facta fere eodem modo procedit, quia iſte eſt actus ſolius juriſdictionis, & hi prælati habent juriſdictionem Epiſcopalem, ita ut in hoc foro oves illorum nullũ recognoſcant ſuperiorẽ illis, præter Summum Pontificem; ergo poſſunt hunc actum exercere. Et confirmatur, quia interdum in hujuſmodi Abbatiis nullus Epiſcopus poteſt exponere confeſſores; ſed non eſt veriſimile hoc eſſe reſervatum Papæ; ergo eſt commiſſum Abbati, qui ibi habetur veluti loco Epiſcopi. Unde confirmatur ſecundo, quia Vicarii Epiſcoporum hoc poſſunt, quia Epiſcopi illos conſtituunt vice ipſorum; & ſimiliter Capitulum Cathedrale hoc poteſt, quia ſuccedit Epiſcopo: ſed iſti ſimiliter conſtituti ſunt a Pontifice quaſi loco Epiſcoporum, & cum juriſdictione Epiſcopali; ergo poſſunt eundem actum efficere. Confirmatur tertio, quia hac ratione poſſunt hujuſmodi prælati diſpenſare in votis reſervatis Epiſcopis, ut bene notavit Navarr. c. 12. n. 75. ergo idem erit in præſenti. Igitur cum nomen Epiſcopi in hoc decreto juriſdictionem potius reſpiciat, quam conſecrationem, ut in principio dixi, complectitur omnem illum, qui juriſdictionem Epiſcopalem ita in Eccleſia participat, ut ſupra ſe non habeat proprium Epiſcopum, præter Summum Pontificem.

Declarationem autem illam Romanam in ſuo originali videre non potui, nec mihi conſtat quam authentica ſit; verba autem citata facile poſſunt ad dictum ſenſum accommodari, quia etiam in illis verbis non explicatur, qui prælati, vel comprehendantur, ſed ſolum dicitur, *alium, qui non ſit Epiſcopus*; quod nos intelligimus de quolibet, qui non ſit Epiſcopus, nec ſtricte, ſed cum extenſione a nobis declarata; ita ut excludantur omnes Prælati, tam inferiores immediate ſubjecti Epiſcopis, quam ſuperiores, v. gr. Cardinales, non habentes Epiſcopatum.

Object.

Dices; Ergo nomine Epiſcopi comprehendentur in hoc decreto Provinciales, & Generales religionum reſpectu ſuorum ſubditorum.

Diluitur.

Reſpondetur negando ſequelam. Poſſunt quidem hi Prælati religionum ſuos ſubditos exponere, & approbare ad confeſſiones ſuorum religioſorum audiendas, non quia hoc ſpecialiter eis concedat Concilium per hæc verba; ſed potius quia, ut diximus, in hoc decreto nihil ſtatuit de confeſſionibus religioſorum, ſed tantum ſecularium, reſpectu quorum non poſſunt dicti prælati religionum approbare etiam ſuos ſubditos: nec ad hoc comprehenduntur nomine Epiſcopi, quia non habent juriſdictionem Epiſcopalem, & ordinariam in populum fidelium, quæ nomine Epiſcopi proprie indicatur. Item quia, ſicut non habent juriſdictionem in ſeculares, ita non poſſunt actus juriſdictionis circa illos exercere: approbare autem confeſſores reſpectu illorum eſt actus juriſdictionis. Et ob hoc etiam non poſſunt approbare confeſſores pro confeſſionibus ſecularium.

An ſufficiat petere approbationem, ſi injuſte negetur.

Quærendum vero ſupereſt, quod ſecundo loco in titulo quæſtionis propoſitum eſt, an hæc approbatio omnino neceſſaria ſit re ipſa obtenta, vel ſufficiat petita. In quo unum eſt certum, ſcilicet, ſi approbatio juſta ex cauſa negetur, nihil referre quod petita ſit, alioqui ſtatutum Concilii nullius eſſet momenti, quilibet enim poſſet hanc facultatem petere, quod ridiculum eſt, cur enim talis petitio aliquid juris, vel commodi afferet, ſi injuſta, vel impertinens ſit? Unde etiam colligo, quando non eſt manifeſtum, & evidens, approbationem injuſte negari, nihil referre, quod petita ſit, quia ſemper jus ſuperioris integrum manet; juſteque feciſſe præſumitur, quando oppoſitum non conſtat.

In quo conſiſtat difficultas.

Difficultas vero eſt, quando evidens eſt eſſe perſonam idoneam, qui petit; & ſine cauſa, vel ex mala voluntate repelli. Et eſt ratio dubii, quia hæc approbatio, ut ſupra dicebam, non eſt opus gratiæ, ſed juſtitiæ: eſt enim veluti judicium, ſeu ſententia juſta; ergo injuriam facit Epiſcopus, quando ſine cauſa eam negat, & contra merita perſonæ petentis: ſed actio injuſta nemini nocere debet; ergo, ea non obſtante, ille manebit expoſitus ſeu approbatus. Et confirmatur, quia conſenſus debitus, & injuſte negatus, in jure eandem vim habet, quam conſenſus datus, ut patet in c. *Licet*, de Regularibus, ubi propter hanc cauſam, regulari petenti a ſuo ſuperiore licentiam tranſeundi ad perfectiorem ordinem, ſufficit petita, & non obtenta.

Solvitur dub.

Nihilominus dicendum eſt, jure ordinario neceſſariam eſſe hanc approbationem reipſa exhibitam, nec ſufficere petitam, etiamſi injuſte negetur. Hæc eſt communis ſententia omnium, ut ex ſequenti dubio a fortiori patebit. Eam vero ita colligo ex Concilio, quia ex illo elicitur hæc conditionalis; *Niſi quis ſit approbatus ab Epiſcopo, non poteſt confeſſiones audire*; ſed hujuſmodi conditionalis habet hanc vim, ut ſi in re ipſa non ponatur requiſita conditio, effectus ſequi non poſſit; ergo. Neque ad hoc refert, quod talis conditio juſte, vel injuſte oppoſita ſit. Exempla ſunt facilia: nam propter hanc conditionalem; *Niſi quis renatus fuerit, &c.* etiam ſi ex iniquitate alterius parvulus privetur baptiſmo, non aſſequitur illius effectum: vel (magis moraliter) propter hanc conditionalem; *Niſi quis per ſententiam fuerit declaratus hæreticus, non privatur bonis ſuis*; etiamſi judex injuſte illum non declaret: tamen quamdiu non declaratur, non privatur bonis ſuis; ergo ſimiliter, &c. Secundo a contrario, quia ſi Epiſcopus in reipſa approbet, etiamſi forte injuſte vel male faciat, tamen quod ad ſacramenti valorem pertinet, hoc ſufficiet quantum eſt ex parte approbationis; ergo idem erit è converſo, ut ſervetur æqualitas. Tertio adjungi poteſt ratio moralis, quia Concilium voluit hoc reſervare judicio Epiſcoporum, quia illi ſunt ſuperiores paſtores ordinarii: & quia, moraliter loquendo, præſumendum eſt bene uſuros hac poteſtate: lex autem moralis univerſalis eſſe debet, etiamſi in particulari poſſit quis interdum illa male uti; neque aperienda fuit janua, ut inferiores in dubium revocarent hoc ſuperioris judicium, ſibique uſurparent, quod magis fuiſſet incommodum.

Duo verba concilii explicantur.

Et fortaſſe hoc voluit inſinuare Concilium in illis verbis; *Aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat.* Illa enim duo verba non nihil obſcuritatis habent, ſcilicet judicari idoneum, & approbationem obtinere. Poſſunt enim ita exponi, ut ſcrupulum & dubitationem ingerant, nimirum, ut ſenſus ſit, nec judicium ſine approbatione, neque approbationem ſine judicio ſufficere. Ex qua declaratione optime colligitur, quod intendimus: videlicet, non ſatis eſſe, quod aliquis habeatur, & judicetur idoneus, etiam ab ipſo Epiſcopo, quod ad intellectum pertinet, niſi etiam ab ipſo obtineat approbationem ſeu licentiam ad confeſſiones audiendas, quod pendet ex voluntate. Hinc vero ſequi videtur, etiam e contrario non ſufficere, quod Epiſcopus det approbationem & licentiam, ſi illam det abſque judicio, ſeu contra judicium, ſciens, & videns hunc non eſſe idoneum: nam Concilium utrumque copulative requirit. Conſequens autem valde ſcrupuloſum eſt, quia talis approbatio, licet injuſta & illicita ſit, non tamen videtur nulla; alioqui multæ confeſſiones redderentur dubiæ, quia ſæpe hujuſmodi approbatio datur per favorem, & vel contra judicium, vel certe ſine judicio de ſufficientia ſacerdotis. Propter quod probabile eſt, illa duo non eſſe ita diverſa, ut illud *judicium* referendum ſit ad internam mentis exiſtimationem; *approbatio* vero ad externam declarationem: ſed *judicium* etiam referri ad hoc externum, quod in foro Eccleſiæ fit (nam de internis non judicat Eccleſia) ſic autem illa duo verba, vel erunt æquipollentia, vel ad majorem declarationem poſita: quia non ſatis eſt, ut privatim judicetur quis idoneus, niſi etiam juridice id declaretur, quod pertinet ad approbationem, vel etiam quia plus eſt approbari, quam judicari idoneum. Poteſt enim aliquis abſolute & ſimpliciter judicari idoneus, & tamen non expedire, ut vel in hoc loco, vel reſpectu harum perſonarum ad audiendas confeſſiones exponatur, & ideo non approbetur. Non improbo etiam priorem declarationem: ſcilicet voluiſſe indi-

care

care Concilium, non ſatis eſſe approbationem omnino fictam ſolum exterius factam, alias judicando eum, qui exterius approbatur, non eſſe idoneum: hoc enim plane videtur eſſe contra ſubſtantiam approbationis. Nam, licet neceſſarium non ſit, quod approbatio ſit ex vero judicio ſecundum rem ipſam, nec quod ſit ſumma diligentia facta: videtur tamen neceſſarium, ut ſaltem procedat ex judicio, quo hic, & nunc talis perſona judicetur idonea, quia alias non eſt approbatio, ſed fictio tantum: & nec ſatisfit verbis, nec intentioni Concilii. Utcunque tamen illa verba exponantur, concludunt quod intendimus: ſcilicet, neceſſarium eſſe hanc approbationem obtentam, nec ſatis eſſe petitam, aut debitam.

Rationi contrariæ ſatisfit.

Neque obſtat ratio in contrarium facta. Reſpondetur enim, actionem vel potius omiſſionem injurioſam ſæpe poſſe nocere, ut aliquis careat aliquo bono, ut in exemplis datis patet. Ad confirmationem jam ſupra in ſimili diximus, & notavit etiam Medina Cod. de Confeſſ. qu. 34. ad 2. conſenſum debitum ex ſe non tantum operari, quantum exhibitum, ut evidenter conſtat in cujuslibet ſacramenti adminiſtratione; quoad aliquas vero actiones aliquando non eſt neceſſaria exhibita conceſſio ſeu licentia, præſertim ubi jura id declarant, ut in dict. cap. *Licet*, hic vero oppoſitum potius in jure declaratur, ut explicavimus.

Non oportere approbationem in ſcriptis dari.

Inquiret vero, aliquis, an oporteat hanc approbationem in ſcriptis dare ad modum authenticæ ſententiæ. Reſpondeo, hoc neceſſarium non eſſe, quia Concilium non poſtulat licentiam in ſcriptis; neque oportet, ut nos reſtrictionem addamus: & ita uſu conſtat ſæpe ſolo verbo concedi: conſultius tamen eſt eam in ſcriptis recipere, ut certius de illa conſtet, quando neceſſe fuerit.

An neceſſe ſit approbationem gratis dari.

Denique dubitabit aliquis, an etiam verbum illud Concilii; *Quæ gratis detur:* ſubſtantiale ſit, ita ut ſi contingat hanc approbationem pecunia obtineri, nulla ſit, ſicut collatio beneficii pecunia obtenta nulla eſt: videtur enim illa conditio eodem contextu poni, & eodem modo requiri, ideoque ſubſtantialem eſſe. Sed non opinor in eo ſenſu accipienda illa verba; ſed ſolum continere præceptum, quod præcipitur Epiſcopis, ut hanc approbationem gratis concedant, non vero quod illa conditio ſit poſita tanquam ita neceſſaria, ut ſi non fuerit expleta approbatio, non valeat; nec forte expediens: neque in Concilio eſt aliquod verbum, ex quo ſufficienter id colligatur: nam illud verbum *gratis detur*, optime exponitur præceptive, ut dictum eſt.

An religioſis mendicantibus ſatis ſit licentiam petere, & non obtinere.

Quamvis autem ſuperior reſolutio ſecundum jus ordinarium vera ſit, dubitari poteſt, an exceptionem aliquam patiatur. Navarrus enim in Sum. c. 27. n. 264. & 265. exiſtimat religioſis Mendicantibus ſatis eſſe licentiam petere ab Epiſcopis, quamvis ipſi non concedant. Quia vero ipſe fundatur in privilegiis horum religioſorum, pauca de illis præmittenda ſunt. Primo enim Alexander IV. his religioſis conceſſit facultatem audiendi confeſſiones, quam poſtea confirmavit Urbanus IV. & Clemens IV. qui, ut refertur, ſimpliciter illam conceſſerunt, quanquam non reſpectu omnium, ſed eorum, qui ad audiendas eorum conciones conveniebant, ut refert Alenſ. 4. p. qu. 78. memb. 1. ar. 3. ad 1. Poſtea vero Bonifacius VIII. in extravag. *Super Cathedram*; de Sepulturis, conceſſit hanc facultatem ſimpliciter reſpectu omnium; ea tamen conditione, ut ſuperiores, Generales, vel provinciales tenerentur prius facultatem petere ab Epiſcopo ad eligendos confeſſores, deinde electos præſentare ipſi Epiſcopo, ut eos admitteret, quod ſi id facere nollet, illa præſentatio ſufficiebat, & Pontifex ex tunc illos admittebat. Deinde vero Benedictus II. in extravag. *Inter cuncta*, de privilegiis, confirmavit eadem privilegia, & abſtulit neceſſitatem illius ſolennitatis, ſeu præſentationis, ſed ſolum voluit, ut dicti ſuperiores verbo, vel ſcripto ſignificarent Epiſcopis ſe deſignaſſe religioſos aliquos ad confeſſiones audiendas, non explicando eorum numerum, neque nomina, neque expectato conſenſu Epiſcoporum. Tandem vero Clemens V. cum Concilio Viennenſi in dict. Clement. *Dudum*, de Sepulturis, revocavit hanc Extravagantem Benedicti, & reduxit rem ad ſtatum, in quo per Bonifacium erat conſtituta, & in eo duravit uſque ad Concilium Tridentin.

Et quoniam auctores cenſent adhuc etiam durare in omnibus, quæ per Tridentinum innovata non ſunt, advertendum eſt, duo fuiſſe a Bonifacio requiſita: primum petitio licentiæ ad eligendos confeſſores: ſecundum præſentatio eorum, quæ in rigore ſignificat perſonalem præſentiam. Ex quibus Sylveſt. *Confeſſor* 2. qu. 1. dicit, primum non fuiſſe neceſſarium ſimpliciter, ſed ex quadam urbanitate: ſecundum vero fuiſſe ita neceſſarium, ut ſine illo non poſſent iſti religioſi gaudere privilegiis Pontificiis. Navarr. autem cap. 27. n. 294. dixit utrumque eſſe neceſſarium, quia Pontifex eodem tenore utrumque poſtulat. Unde Armilla verb. *Abſolutio* n. 24. dicit, ſi religioſi non ſervent hanc ſolennitatem, ſed ſimpliciter petant ab Epiſcopo licentiam audiendi confeſſiones, poſſe quidem ab ipſo Epiſcopo recipere juriſdictionem, non tamen per privilegia Pontificia, niſi tacite vel expreſſe intelligatur Epiſcopum cedere juri ſuo, & eſſe contentum. Hactenus de jure uſque ad Tridentinum. Hoc ſuppoſito, eſt ſententia Navarr. per Concil. Trident. non eſſe derogatum hoc jus, ſed privilegia hæc manere in eodem ſtatu, in quo antea erant. Fundamentum ejus eſt, quia illa privilegia in duobus Conciliis Generalibus recepta, & in jure poſita, jam habent vim Conciliaris legis: non eſt autem veriſimile hujuſmodi legem eſſe derogatam per Tridentinum, nulla facta ejus mentione: quia juxta principia Juriſperitorum, non derogatur Conciliaris lex, non facta illius mentione ſpeciali, vel univerſali Concilii in genere. Et confirmatur, quia hic approbatio debita habet vim obtentæ ex adminiculo juris.

Sententia Navarr.

Navar. ſent. reprobatur.

Sed hæc ſententia nec vera, nec practice probabilis mihi videtur. Primo, quia illa exceptio repugnat expreſſe illis verbis Concilii; *Nullus ſacerdos ſecularis, vel regularis;* ubi primum eos in hoc æquiparat. Deinde rogo, an Concilium aliquid novum ſtatuat circa regulares, necne: ſi nihil, cur eos nominat? & ſi aliquid, ergo & aliquid addit iis, quæ antea ſtatuta erant; & id, quod denuo ſtatuit, vult ad regulares extendi: ſtatuit autem, ut requiratur approbatio obtenta, ſicut oſtenſum eſt; ergo vult hanc etiam regularibus eſſe neceſſariam; & hoc addit antiquiori juri. Secundo retorquetur fundamentum Navarri, quia hoc decretum etiam Conciliare eſt, & Pontificiale, quandoquidem per Pontificem confirmatum eſt: ſed lex Pontificia addit aliquid priori legi, & corrigit illam, etiamſi in jure contineatur, & nulla fiat expreſſa illius mentio, quando verba poſterioris legis hoc requirunt, ut aperte colligitur ex c. 1. & 2. de Conſtitutionibus in 6. ergo.

Objecto occurritur.

Nec dici poteſt, Concilium in illis verbis intelligendum eſſe de regularibus non habentibus privilegia: tum quia fere nulli ſunt hujuſmodi, & ita diſpoſitio Concilii fuiſſet nullius momenti: tum etiam, quia ſtatim addit; *Non obſtantibus quibuſcunque privilegiis*, &c. Tertio Pius V. in motu proprio 38. anni 1567. qui incipit; *Et ſi Mendicantes:* conceſſit his religioſis, præſertim Theologiæ Magiſtris, ut ſpeciale privilegium, quod ſine approbatione Epiſcopi poſſent audire confeſſiones, non revocando Clementinam, *Dudum*, ſed ſolum Conc. Trid. ergo intellexit ex vi illius neceſſariam eſſe regularibus hanc approbationem. Unde anno 1571. in 44. Motu proprio, qui incipit; *Romani Pontifices*, revocavit priorem motum, & aperte docuit, etiam Magiſtros Theologiæ regulares indigere hac approbatione. Quod poſtea confirmavit Gregor. XIII. anno 72. Motu proprio 15. qui incipit; *In tanta*, & reduxit ad formã Concilii; ergo clare ſupponunt hi Pontifices hanc legẽ Concilii cõprehendere regulares omnes. Quarto, ſi ſententia Navarr. vera eſſet, etiamſi Epiſcopi juſte non admitterent hujuſmodi religioſos, non obſtaret, &, ſi vellent illos examinare, non haberent jus, quia ex vi Extravag. *Super Cathedram*, & Clementinæ, *Dudum*, examen, & judicium horum regularium ſuis ſuperioribus conceſſum erat, & ſolum requirebatur exterior præſentatio; nec Epiſcopi poterant prætendere aliquam cauſam ad non admittendos illos; ergo, ſi Concil. Trid. in nulla re derogavit illa privilegia, aperte ſequuntur quæ intulimus; quæ tamen abſurdiſſima ſunt, & quæ nec ipſe Navarr. concedet. Præterea inter reſponſiones Cardinalium circa Conc. in 1162. declaratur, religioſos, etiam prælatos, non poſſe familiares ſuos, ſuiſve monaſteriis ſervientes abſolvere, niſi ſint approbati ab Epiſcopis; ergo multo minus poterunt reliquos ſeculares.

ASSERTIO.

Dicendum ergo eſt, etiam his regularibus neceſſariam eſſe hanc approbationem obtentam: tenentur tamen Epiſcopi ex juſtitia illam non negare ſine juſta cauſa, & graviter peccarent aliter faciendo: & quamvis per Clemen. *Dudum*, poſſint Epiſcopi certum numerum religioſorum approbare, juxta neceſſitatem populi, & non plures; tenentur tamen, ſi religioſi habeant alia privilegia Pontificia, ea illis ſervare, ut conſtat ex cap. *Quanto amplius*; de Privilegiis. Denique addendum in hoc videtur, illam ſolennitatem requiſitam olim ex Clement. *Dudum*, nunc non eſſe aliter neceſſariam, quam Concil. Trident. poſtulat. Unde quacunque ratione Epiſcopi contenti ſint, & religioſos approbent, illis ſatis eſt, ut privilegiis ſuis utantur: nam, ſi in reſtrictione ſupra dicta Concilium addidit aliquid priori juri, cur non in ampliatione? Præſertim cum Concilium ipſum hoc expreſſe relinquat voluntati Epiſcoporum, & veriſimile non ſit, nunc plus requiri in ſacerdotibus regularibus, quam a ſecularibus poſtuletur.

SECTIO VI.

Cujus Epiſcopi approbatio neceſſaria ſit & ſufficiat, ut aliquis ſacerdos confeſſionibus audiendis ſimpliciter idoneus reputetur.

Contingit aliquando eundem eſſe Epiſcopum loci confeſſoris, & pœnitentis, & tunc non habet locum præſens quæſtio, quia nulla eſt pluralitas Epiſcoporum, inter quos fiat comparatio. Aliquando vero alius eſt Epiſcopus loci, alius confeſſoris, alius pœnitentis: interdum, licet idem ſit Epiſcopus pœnitentis, & loci, tamen confeſſoris diverſus eſt, vel è converſo cum idem ſit Ordinarius loci & confeſſoris, non pœnitentis. Merito ergo inquiſitum eſt, cujus Epiſcopi approbatio a Concil. Trident. poſtuletur, & ordinario jure neceſſaria ſit, & ſufficiens. In qua re quatuor excogitari poſſunt dicendi modi.

1. Sent. Prima ergo ſententia ſit, nullius Epiſcopi approbationem determinate requiri, ſed confuſe alicujus & cujuslibet ſufficere. Itaque, ſi ſacerdos ſit approbatus ab aliquo Epiſcopo, id ſatis eſt, ſive ille ſit Epiſcopus loci, ſive clerici, ſive pœnitentis. Hanc ſententiam videntur ſupponere, qui dicunt, approbatum ab uno Epiſcopo, quicunque ille ſit, eſſe idoneum, ut poſſit eligi in confeſſorem ubique gentium, & a quolibet pœnitente: quam ita expreſſe declarat, & defendit Henriquez lib. de indulgentiis, c. 12. §. 4. Fundamentum eſt, quia Concilium nihil aliud requirit, niſi ut ſit ab Epiſcopo approbatus; ergo ubi lex non addidit determinationem, non eſt a nobis addenda. Præſertim cum lex illa quoad hanc partem reſtringat quodammodo privilegia omnia, & antiquam libertatem, & ideo ex hac parte ſtricti juris eſſe videatur. Declarari etiam poteſt in hunc modum, quia approbatio Epiſcopi loci non videtur neceſſaria, ut ſtatim oſtendemus, nec Epiſcopi confeſſoris, quia poteſt Epiſcopus pœnitentis approbare clericum ſibi non ſubditum, ut audiat confeſſiones ſuorum ſubditorum: nec Epiſcopi pœnitentis, quia confeſſoris ſufficit, ut declaratum eſſe a Cardinalibus, infra oſtendemus; ergo nullius Epiſcopi ex dictis determinate ſumpti eſt neceſſaria approbatio. Quod autem cujuslibet ſufficiat de Epiſcopo pœnitentis jam probatum eſt: de Epiſcopo confeſſoris iidem Cardinales declararunt: de Epiſcopo autem loci patet, quia quilibet Epiſcopus poteſt approbare quemlibet ſacerdotem dignum, ut in ſua diœceſi audiat quoslibet pœnitentes. Hæc ſententia valde ampla videtur, nimiamque licentiam concedere: & fundamenta ejus non ſunt firma: quia Concilium debet juridice intelligi, ut dicemus.

2. Sent. Secunda ergo opinio dicit neceſſariam eſſe approbationem ab Epiſcopo loci, in quo fit confeſſio. Hanc tenet Joan. Gutierr. in lib. 1. can. qu. c. 27. n. 6. & ſeqq. ubi expreſſe ita exponit clauſulam Bullæ concedentis facultatem eligendi confeſſorem approbatum ab Ordinario: ſcilicet illius loci, ubi pœnitens confeſſarium eligere vult, ut illic confiteatur. Probat primo, quia quotieſcunque Concilium diſponit aliquid faciendum ab Ordinario, licet determinationem non addat, intelligitur de Ordinario loci: *de quo* (inquit) *nemo dubitare poteſt*. Et poteſt probari: tum quia alias ſumma eſſet confuſio: tum etiam quia Ordinarius debet intelligi juxta ſubjectam materiam, & in illo loco non eſt alius ordinarius. Secundo, quia Epiſcopo loci commiſſa eſt cura animarum ſui Epiſcopatus in loco commorantium, non vero aliis extraneis Epiſcopis; ergo ad illum ſolum pertinet approbatio omnium, qui in illo loco audituri ſunt confeſſiones: & hoc ſervandum eſt, ne confuſio ſequatur, ut generaliter docent canones, & ſignatim Trident. ſeſſ. 14. c. 9. de Reformat. Tertio, quia extra territorium jus dicenti impune non paretur, l. ult. ff. de juriſdict. omn. judic. ergo ſimiliter, &c. Et alias rationes adducit prædictus auctor, quæ communiores ſunt, & ad aliud intentum adduci poſſunt, ut paulo inferius dicam, & ideo illas omitto.

Præcedens opinio refellitur. Hæc ergo ſententia, ſi materialiter (ut ita dicam) intelligatur de loco, in quo fit confeſſio, difficile defendi poteſt. Quia ſupra generatim oſtenſum eſt, accidentarium eſſe huic ſacramento, quod in hoc vel illo loco fiat, dummodo juriſdictio confeſſorum, in pœnitentem retineatur. Et ideo principium illud; *Extra territorium jus dicenti, &c.* in dicto ſenſu non recte hic applicatur: quia illud habet locum, ubi juriſdictio circa territorium locale terminatur: ſi autem loquatur de actu juriſdictionis, qui extra territorium exerceri poteſt, non habet in eo locum illud axioma, ut patet de abſolutione ab excommunicatione data extra territorium ſubdito ibi exiſtenti, vel è converſo data ab Epiſcopo exiſtente extra ſuum territorium, tamen reſpectu ſui ſubditi. Idem ergo eſt de abſolutione ſacramentali, ut ſupra eſt oſtenſum, quamvis autem hic non ſit ſermo de juriſdictione, ſed de approbatione, non refert: nam ſi non obſtante neceſſitate juriſdictionis, poteſt eſſe valida abſolutio data in alieno territorio, ſine juriſdictione Epiſcopi illius loci, cur non ſine approbatione? Eo vel maxime, quod principium illud ratione ſolius juriſdictionis in jure proponitur, non ergo bene applicatur. Secundo declaratur exemplo, quia ſi ſubditus Epiſcopi Conimbricenſis Olyſippone exiſtens, & habens Bullam Cruciatæ, ibi inveniat ſacerdotem approbatum ab Epiſcopo Conimbricenſi, poterit ibi eum eligere, ſicut poſſet etiam confiteri ſuo Parocho, ſi ibi eſſet, ut ſupra eſt probatum; ergo non eſt neceſſaria approbatio ab Epiſcopo loci in dicto ſenſu. Antecedens videtur certiſſimum: quia ibi & verba Concilii, & clauſula Bullæ in omni rigore ſervantur, & illa exiſtentia in tali loco eſt valde accidentaria. Tertio, ſi ſufficit approbatio Epiſcopi loci; ergo poterit pœnitens Conimbricenſis habens Bullam, ire Portum, & ſacerdotem ibi approbatum eligere; quia ille eſt approbatus ab Epiſcopo loci. Ergo, & è contrario, ſi illemet ſacerdos approbatus ab Epiſcopo Portuenſi, verſetur in Epiſcopatu Conimbricenſi, poterit ibi eligi ab eodem pœnitente. Patet conſequentia ex illo principio, quod ad hoc ſacramentum exiſtentia localis eſt extrinſeca & accidentaria, ſed habitudo inter perſonas ſpectanda eſt. Quarto facit, quod Cardinales in reſponſionibus, quas ſtatim referemus, ubi hanc dubitationem attingunt, nullam mentionem faciunt Epiſcopi loci, ſed ſolum confeſſoris, & pœnitentis, & inter eos judicium proferunt: ſignum ergo eſt judicaſſe loci conſiderationem impertinentem eſſe. Poteſt autem hæc opinio formalius intelligi, & reduci ad opinionem ſequ.

3. Sent. Tertia ergo opinio eſt, approbationem requiſitam a Concilio eſſe approbationem Epiſcopi ipſius pœnitentis, & ita hanc eſſe omnino neceſſariam, & ſufficientem. Ita ſentiunt multi Theologi, & Juriſperiti in legendo, & conſulendo: & hoc magis videtur intendere Joannes Gutierrez ſupra: nam in quarta ratione, ubi ita exponit clauſulam bullæ, *ab ordinario*, ſcilicet pœnitentis, ſubdit deinde; *hoc eſt illius loci ubi exerceri debet adminiſtratio ſacramenti*; ubi pro eodem videtur ſumere Epiſcopum loci, & pœnitentis, forte quia ſupponit, vel pœnitentes in ſuis propriis locis ordinarie confiteri, vel ſi alibi, ut peregrini confitentur, debere ad modum incolarum ejuſdem loci confiteri, & conſequenter Epiſcopum loci etiam tunc reputari Epiſcopum pœnitentis. Et in hoc ſenſu majorem vim habent rationes omnes, quas adducit: præſertim illæ, quæ ſumuntur ex cura, quæ ſingulis Epiſcopis demandata eſt circa oves ſuas, ſub quibus comprehendi poſſunt non ſolum, qui domicilium firmum in ſua diœceſi habent, ſed etiam alii, qui ad tempus ibi commorantur, ſaltem pro eo tempore, & quatenus ibi ſacramenta recepturi ſunt. Ad hanc autē curā maxime pertinet,

net, ut Epiſcopus ſuis ovibus provideat de condignis miniſtris hujus ſacramenti: ergo ad pœnitentis Epiſcopum ſpectat approbare confeſſores reſpectu illorum. Confirmatur: nam Concilium maxime in hoc proſpexit ſaluti animarum: ſed ad hanc maxime neceſſarium eſt, ut Epiſcopus pœnitentis det illi condignum miniſtrum: ergo hęc fuit intentio Concilii. Confirmatur ſecundo, quia in hoc etiam conſultum eſt muneri & obligationi Epiſcoporum: ergo ita proviſum eſt, ſicut eſt magis conſentaneum rectæ gubernationi, & ordini hierarchico, ut unuſquiſque ſuarum ovium curam habeat. Tertio quia in uno Epiſcopatu poteſt requiri major ſcientia confeſſoris, quam in alio: & unus Epiſcopus poteſt eſſe exactior & diligentior in examinandis confeſſoribus, quam alius, & ideo rationabiliter velle poteſt, ut ſui ſubditi non confiteantur niſi confeſſoribus a ſe approbatis. Confirmatur quarto, quia alias multa poſſunt ſequi incommoda, non ſolum turbationum, & diſſenſionum, ſed etiam circa fidem & mores, ſi pœnitentes poſſint quærere confeſſores fortaſſe ſuis Epiſcopis minus gratos, aut eis non probatos. Tandem confirmatur, quia alias ſequitur, approbatum ab uno Epiſcopo eſſe approbatum pro tota Eccleſia, quantum eſt ex parte approbationis, quod hoc tempore doctioribus hominibus, & prudentioribus non probatur.

4. Sent.

Hæc ſententia eſt ſine dubio valde conſentanea rationi, ac debitæ gubernationi, ideoque mihi ſemper ac ſimpliciter placuit. Poſtea vero dubitationem ingeſſerunt quædam declarationes ſeu reſponſiones Congregationis Cardinalium, in quibus videtur quarta ſententia indicari, quam multi multi viri docti probarunt, nimirum approbationem neceſſariam eſſe dandam ab Epiſcopo ejus, qui auditurus eſt confeſſiones, & illam eſſe ſufficientem. Hæc ergo opinio probatur primo ex quadam reſponſione Cardinalium, quæ inter alias in hoc Collegio habetur, & in Codice noſtri Conimbricenſis Epiſcopi eſt 1159. & circa aliam particulam, *Nullum etiam regularem* ſic habet, S.D.N. *declaravit, tempore Jubilæi poſſe omnes regulares confiteri peccata ſua ſacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confeſſiones, in bulla enim non fit mentio niſi de Ordinario eorum, qui audituri ſunt confeſſiones, non autem de Ordinario pœnitentium.* Circa quam declarationem adverto primo, licet directe videatur dare de verbis bullæ, tamen conſequenter dari de Concilio: quia intentio Pontificis in bulla non fuit immutare Concilium, ſed potius illi ſatisfacere, ut forma ab illo præſcripta ſervetur: ergo, ſicut bulla loquitur de Ordinario confeſſoris, ſupponit de hoc locutum eſſe Concilium. Secundo adverto, licet declaratio illa loquatur de regularibus, tamen eandem rationem eſſe de omnibus pœnitentibus: tum quia Concilium & bulla indifferenter loquuntur de omnibus: tum etiam quia, ſi rationes tertiæ opinionis eſſent efficaces in contrarium, etiam in regularibus procederent: ergo, ſi illæ non obſtant in regularibus, nec in aliis obſtabunt. Tertio expendo, indicari in illis verbis ſatis expreſſe, in caſu, in quo Epiſcopus confeſſoris & pœnitentis diſtincti ſunt, non ſolum approbationem ab Ordinario confeſſoris eſſe neceſſariam, ſed etiam approbationem Epiſcopi pœnitentis non eſſe neceſſariam; quia dicitur, *de Ordinario pœnitentis*, nihil in bulla dici, quia ſcilicet non refert ad valorem confeſſionis virtute bullæ faciendæ. Quod ſi ad hanc electionem ſeu confeſſionem virtute bullæ faciendam ſola illius Epiſcopi approbatio neceſſaria eſt, qui eſt Ordinarius confeſſoris, in quocunque alio caſu idem dicendum erit ex vi Concilii: quia Concilium generaliter loquitur.

Declaratio Card. expeditur pro hac ſententia.

Secundo argumentor ex alia reſponſione ſupra tacta, quæ ſic habet: S.D.N. *audita relatione Congregationis, declaravit, Epiſcopum vigore privilegii, de quo in c. fin. de Pœn. & rem. non poſſe ſibi eligere ſacerdotem ſibi non ſubditum, qui a proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam hujus decreti admiſſus ſeu approbatus ad audiendas confeſſiones.* Aperte ergo ſupponit hæc reſponſio, ex decreto Concilii neceſſariam eſſe approbationem Ordinarii ipſius ſacerdotis: alias cur non poſſet Epiſcopus talem ſacerdotem per ſe approbare, ſicut poſſet illum approbare pro ſuis ovibus?

Ex alia reſponſione Card. eadem ſent. probatur.

Evaſio.

Dicet forte aliquis, Concilium quidem per ſe requirere approbationem Epiſcopi pœnitentis: nihilominus Pontificem cum in bullis concedit privilegia eligendi confeſſorem approbatum, poſſe eligere cujus Epiſcopi approbationem voluerit, quia ipſe eſt paſtor univerſalis, & ad ipſum, ut ad proprium paſtorem pertinent omnes oves Eccleſiæ, & ideo poteſt hac vel illa approbatione Epiſcopi eſſe contentus. Declaravit autem, ut pro facultate eligendi confeſſorem a ſe conceſſa, ſola approbatio Epiſcopi ejus, qui eligendus eſt, requiratur, ut conſtat ex dictis Cardinalium declarationibus, quas ſupponimus mentem & voluntatem Pontificis continere. Potuit autem hujus declarationis ratio reddi, quia reſpectu talium facultatum non poteſt ſemper approbatio poſtulari ex parte Ordinarii pœnitentis, ut patet in facultate Epiſcoporum ad eligendum confeſſorem, & de illa, quæ conceditur regularibus per Jubilæa: ut ergo univerſalis eſſet & informis approbatio, merito ex parte Epiſcopi confeſſoris poſtulata eſt.

Præcluditur.

Veruntamen hæc evaſio non videtur ſatisfacere: quia quando Gregor. XIII. declaravit Epiſcopum debere eligere ſacerdotem approbatum, non intendit aliquid addere, vel mutare in Concilio: nam potius dixit, *In re dubia tutius eſt adhærere Concilio.* Ut in eiſdem declarationibus Cardinalium refertur. Si ergo alias declaratum eſt, talem ſacerdotem eligendum ab epiſcopo, debere eſſe approbatum ab Epiſcopo ipſius ſacerdotis, ſi ille diverſus ſit; ſignum eſt hoc eſſe jus ordinarium, & ſenſum Concilii Tridentini, & ex vi illius talem approbationem eſſe neceſſariam. Confirmatur, quia ſi unus Epiſcopus nō poteſt eligere in proprium confeſſorem alienum ſacerdotem, niſi ille a ſuo Epiſcopo approbatus ſit, multo minus poterit ei committere oves ſuas: ergo ſignum eſt approbationem proprii Epiſcopi eſſe ex parte confeſſoris neceſſariam. Tertio, poſſumus argumentati ratione, quia hæc approbatio eſt actus juriſdictionis: ergo per ſe pertinet ad ſuperiorem, qui juriſdictionem habeat in eum, qui approbatur: ergo dari debet ab Ordinario ejus. Et declaratur amplius hæc ratio, quia approbatio non reſpicit, per ſe loquendo, hunc vel illum pœnitentem; ſed eſt abſolutum judicium de idoneitate ſacerdotis ad audiendas confeſſiones: ergo per ſe ſpectat ad eum, qui eſt ordinarius judex, & Epiſcopus ejus, qui auditurus eſt confeſſiones. Accedit etiam optima congruentia, quia veriſimile eſt unumquemque Epiſcopum melius poſſe ferre judicium de ſibi ſubditis, quam de alienis ſacerdotibus. Item quia leges attendunt quod frequentius accidit, & neceſſarium eſt: hujuſmodi autem in præſenti eſt approbatio data a proprio Epiſcopo confeſſoris: nam regulariter audit confeſſiones ovium ejuſdem Epiſcopi.

Inter duas ultimas ſententias judicium fertur, & præfertur ſecunda.

Inter has duas opiniones ultimas, mihi difficile eſt ferre judicium, non tam propter efficacitatem rationum (utrinque enim tantum ſunt congruentiæ morales, quibus ſatis fieri poſſet) quam propter reſponſa Cardinalium, quæ pro utraque parte referuntur, & videntur aliquo modo inter ſe pugnantia. Quia vero de his reſponſionibus, quæ ultimo loco adduximus, nobis certius conſtat, & quia in eis expreſſius dicitur datas eſſe a Summo Pontifice; ideo eas ad literam ſequendo, abſolute dicimus Epiſcopum, de quo Concilium loquitur, eſſe debere Ordinarium ejus, qui auditurus eſt confeſſiones. Curabimus autem ſimul ita hoc interpretari, & accommodare, ut aliæ etiam reſponſiones Cardinalium locum habeant, & conſequenter, ut tertia etiam opinio aliquo modo explicetur: quod faciemus commodius tractando varia dubia, quæ circa hanc ſententiam, & circa has reſponſiones Romanas occurrunt.

Quædam dubia pro vera quæſtionis deciſione enucleantur.

1. Dub.

Primum dubium incidens eſt, cur a regularibus poſtuletur, juxta dictas declarationes Cardinalium, ut eligant ſacerdotem, qui approbatus ſit a ſuo ordinario Epiſcopo, cum concilium declaret ſe non loqui de pœnitentibus regularibus, ſed de ſecularibus tantum: & ideo ſupra dixerimus ad audiendas confeſſiones regularium non eſſe neceſſariam Epiſcopi alicujus approbationem. Reſpondetur, illud prius dictum eſſe verum, conſiderato jure proprio ipſorum regularium, quod noluit Concilium immutare, ut ſupra dixi: hic vero agitur de ſpeciali privilegio conceſſo regularibus per Jubilæum Pontificium ad eligendum confeſſorem, quod non eſt conceſſum niſi juxta formam Concilii, & ideo per illud non

poſſunt

poſſunt eligere confeſſorem niſi approbatum ab ordinario. Hoc autem ita eſſe conſtat ex ipſis bullis: quia expreſſe requirunt, ut electio ſit ſacerdotis approbati *ab ordinario*: loquuntur autem indifferenter ac generaliter, & ideo certum eſt nemini concedi illud privilegium, niſi ſub illa conditione: non poſſunt ergo excipi regulares: ſi ergo uti volunt illo privilegio, eandem conditionem obſervare tenentur. Non poteſt autem nomine *Ordinarii* intelligi Provincialis, vel alius prælatus ipſius religioſi; tum quia Pontifex addit illud verbum, quia vult ſervari Concilium Tridentin. & approbationem in illo poſtulatam, in qua nihil poſſunt prælati religionum ſed ſoli Epiſcopi: tum etiam, quia verba illa generalia ſunt, & eandem ſignificationem reſpectu omnium habent: conſtat autem reſpectu reliquorum omnium fidelium requiri approbationem Epiſcopi. Item eſt certum: ſi religioſi velint eligere ſecularem clericum (ſuppono enim in hac amplitudine Jubilæum concedi) illum ab Epiſcopo, & non a prælato religionis debere eſſe approbatum. Item, ſi unus religioſus eligat alium alterius religionis, non poterit eligere approbatum ab Ordinario prælato ipſius pœnitentis; ergo ſemper debet intelligi Epiſcopus nomine Ordinarii. Nam licet forte in aliis locis, vel reſcriptis poſſit nomen Ordinarii extendi ad prælatos religionis cum proportione, & diſtributione accommoda; in præſenti nullo modo poteſt: quia eſt ſermo de actione propria Epiſcoporum, qualis eſt approbatio idonei confeſſoris.

Secundum dubium, poſſint ne Epiſcopi alienum ſacerdotē pro ſuis ſubditis approbare. Secundum dubium eſt, quia ex dicta reſolutione ſequitur, non poſſe aliquem Epiſcopum approbare in ſuo Epiſcopatu alienum ſacerdotem ſibi non ſubditum, & a proprio Epiſcopo non approbatum, ut ſuorum ſubditorum confeſſiones audiat, vel dando illi juriſdictionem, vel approbando illum, ut per bullam eligi poſſit a ſubditis: cōſequens autem eſt falſum; ergo. Sequela patet: quia diximus, approbationem Epiſcopi proprii ipſius ſacerdotis eſſe neceſſariam; ergo, ſi hæc non ſupponatur, non poteſt alius Epiſcopus clericum ſibi non ſubditum approbare. Confirmatur ratione facta, & ſumpta ex reſponſione Cardinalium, quia unus Epiſcopus non poteſt eligere in ſuum confeſſorem ſacerdotem ſubditum alteri Epiſcopo, niſi ab illo approbatus ſit; ergo ſignum eſt non poſſe illum approbare, & exponere pro Confeſſionibus ſuorum ſubditorum audiendis: nam ſi poſſet pro aliis; cur non pro ſe? Cur autem pro neutris poſſit, ratio reddi poteſt, quia hæc approbatio eſt actus juriſdictionis, & ideo ſolum a ſuperiore circa ſuum ſubditum exerceri valet. Minor autem probatur, quia videtur eſſe contra praxim, & communem uſum Epiſcoporum. Videtur etiam contra rationem: cur enim non poterit quilibet Epiſcopus undecunque ſibi aſciſcere miniſtros, ut ſi eos ſufficientes invenerit, in ſacramentorum adminiſtratione illis juvetur?

Dubio ſatisfit. Reſpondeo breviter, dupliciter poſſe intelligi Epiſcopum approbare non ſubditum. Primo in ſenſu compoſito (ut ſic dicam) id eſt, manentem non ſubditum, vel in ſenſu diviſo, id eſt, illum qui non erat ſubditus. In hoc poſteriori ſenſu certum eſt poſſe Epiſcopum approbare in ſuo Epiſcopatu clericum alterius diœceſis, qui ei ſubdatur, tum ad examen, tum etiam ad miniſterium, vel Eccleſiæ alicujus ſervitium, vel ſi mutet domicilium, aut habitationem pro aliquo tempore: nam pro illo poterit illum approbare. Et hoc probat ratio facta & uſus. Item quia jure antiquo hoc licitum erat: nunc autem prohibitum non eſt per Conc. Trid. Tunc autem conſequenter cenſeo dicendum Epiſcopum poſſe ſacerdotem ſic a ſe approbatum, in confeſſorem eligere: nam id eſt plane conſequens, ut prior ratio probat: neque id erit contra reſponſiones Cardinalium: quia jam ille ſacerdos non conſideratur, ut alienus, ſed ut ſubditus; & ut ſic jam approbatus a ſuo ordinario. Ac vero in priori ſenſu dici poteſt abſolute, Epiſcopum non poſſe approbare aliquem ſacerdotem, qui ei aliquo modo non ſubjiciatur: nam hoc perſuadent contrariæ rationes, & præſertim reſponſio illa Gregorii XIII. quod Epiſcopus non poteſt eligere alienum ſacerdotem, ut ei confiteatur, niſi a ſuo Epiſcopo approbatus ſit. Ex quo fieri videtur, approbationem Epiſcopi datam alieno, ad tempus ſibi ſubjecto ſolum durare, quandiu illa ſubjectio manet, ſicut ſupra dicebamus de approbatione per beneficium parochiale, quod ſolum durat, quamdiu beneficium durat, quia poſtea jam non habet beneficium; ſic enim in præſenti ablata ſubjectione, jam non eſt approbatus a ſuo Ordinario, nec ſimpliciter, nec ſecundum quid. Non nego tamen poſſe Epiſcopum ita approbare aliquem ſacerdotem ſibi non ſubditum ſimpliciter, ſed ad tempus, vel ad aliquod munus, ut licet a ſuo Epiſcopatu recedat, approbatio duret, ut quoties ad eundem Epiſcopatum redierit, vel quocunque modo ſe geſſerit, ut miniſter ejus, & ei ſubditus, poſſit dicta approbatio ſufficere donec revocetur: hoc enim uſu obſervari videmus præſertim cum regularibus, & eadem ratione fieri poſſet cum ſecularibus clericis: nec eſt cur repugnet, aut excedat Epiſcoporum poteſtatem.

Quis ſit proprius Epiſcopus regularis. Dub. 3. Tertium dubium hic incidenter incurrens ex dictis etiam facile expeditur, quomodo ſcilicet regularis habeat proprium Epiſcopum, a quo approbari poſſit, cum ipſe ſit exemptus, & ideo non videatur habere Epiſcopum ordinarium, a quo approbetur: ejus autem Ordinarius prælatus, vel provincialis non habet poteſtatem approbandi. Dicendum enim eſt, licet religioſi exempti ſint, ratione domicilii, vel habitationis fieri aliquo modo ſubjectos Epiſcopo loci, in quo reſident, unde quoad aliquos actus illis obedire, & aliquam ſubordinationem ſervare tenentur, & juxta antiqua jura tenebantur ei præſentari. Ita ergo nunc poſſunt ejus approbatione indigere, ut juxta Conc. Trident. idonei reputentur. Quod patet ex ipſo Concilio: nam eodem tempore loquitur de approbatione regularium, & ſecularium clericorum ab Epiſcopis facienda, ut ad confeſſiones ſecularium audiendas idonei reputentur: ſed declaratum eſt Epiſcopum approbantem eſſe debere Epiſcopum confeſſoris, Ordinarium ſcilicet illius; ergo neceſſe eſt, idem cum proportione intelligi de regularibus: non poteſt autem alio convenienti modo illis Ordinarius aſſignari; ergo. Accedit, quod hic modus explicandi ordinarium Epiſcopum regularium eſt conſentaneus communi modo loquendi, & ſentiendi Eccleſiæ: ſic enim regulares, quamdiu in aliquo Epiſcopatu domicilium habent, illius diœceſis Epiſcopum, ſuum Epiſcopum vocant, & ut talem reverentur, & illi parent in his, in quibus ſubjecti eſſe poſſunt: & in multis aliis locis Concilii ita appellatur Ordinarius reſpectu illorum. Denique hoc modo facile etiam conciliatur, ut talis confeſſor ſemper ſit approbatus ab Epiſcopo pœnitentis, ut ex dicendis amplius conſtabit.

An ſacerdos approbatus a ſuo Epiſcopo ſit capax omnis juriſdictionis in hoc foro. Dub. 4. Quartum dubium eſt, an approbatio data ab Epiſcopo confeſſoris ſit ſufficiens, ut ſacerdos ſic approbatus, ſit capax cujuſcunque juriſdictionis in hoc foro. Ratio difficultatis pro parte negante eſt: quia ſequitur ſacerdotem approbatum a ſuo proprio Epiſcopo eſſe ſufficienter approbatum pro univerſa Eccleſia, quantum eſt ex parte approbationis: quia approbatio ut ſic non dat juriſdictionem, ut ſæpe dixi, ſed eſt quaſi ultima diſpoſitio ad illam; ergo, ſi approbatio proprii Epiſcopi eſt ſufficiens præparatio (ut ſic dicam) ad juriſdictionem, ubique ſufficit, ut talis ſacerdos, vel in confeſſorem eligatur, vel in miniſtrum a Parocho, vel ab Ordinario aſſumatur. Conſequens autem videtur durum, ac præter debitum ordinem; ergo. Aliunde vero facit, quia Concilium unam tantum requirit approbationem, nec videtur veriſimile, ſi confeſſor & pœnitens diverſum habeant Epiſcopum, utriuſque approbationem eſſe in confeſſore neceſſariam: hoc enim eſt multiplicare onera, & vincula ſine fundamento ſufficiente; ergo ſi approbatio Epiſcopi ipſius ſacerdotis neceſſaria etiam eſt reſpectu fidelium ſubjectorum alteri Epiſcopo, ut dictum eſt: illa etiam erit ſufficiens, quantum eſt ex parte approbationis.

Dubii reſolutio. Suppoſitis ſane declarationibus Illuſtriſſimorum Cardinalium, quas adduxi, hæc pars poſterior videtur convinci ratione facta. Quare diſtinguendum cenſeo, vel per ſe & ex vi Concilii, vel ex intentione delegantis juriſdictionem: hoc poſteriori modo certum eſt pro arbitrio delegantis poſſe requiri approbationem, non tantum Epiſcopi ſacerdotis, ſed etiam pœnitentis. Quia liberum eſt deleganti deſignare perſonam, & hanc vel illam conditionem in ea exigere, ut eligi poſſit, ut quod ſit Doctor, vel Licentiatus, aut quid ſimile. Sic ergo poteſt Pontifex dare facultatem eligendi confeſſorem ab Epiſcopo pœnitentis approbatum, ita ut aliter non ſufficiat: & tunc, ſi Epiſcopi ſint diverſi, utriuſque approbatio

batio neceſſaria erit, ut per talem facultatem eligi quis poſſit. Similiter quilibet Epiſcopus dando ſuis ovibus licentiam eligendi confeſſorem, poteſt illam arctare ad confeſſorem a ſe approbatum: neque in hoc video rationem dubitandi. At vero loquendo priori modo, & ex vi Concilii, cenſeo ſufficere approbationem Epiſcopi confeſſoris. Quod ſic declaro: nam Papa ſi velit dare fidelibus generalem licentiam eligendi quemcunque confeſſorem approbatum ab Ordinario ſacerdotis eligendi, per hoc nihil derogabit Concilio Trident. etiamſi non requirat approbationem Epiſcopi pœnitentis. E contrario vero non poſſet eſſe contentus ſola approbatione Epiſcopi pœnitentis, niſi derogando in hoc Concil. Trident. Atque hoc quidem poſterius ſequitur ex prima aſſertione poſita, qua oſtenſum eſt, approbationem ab Epiſcopo confeſſoris eſſe neceſſariam ex vi Concilii; ergo non poteſt alia ſufficere niſi derogando huic juri. Prius autem patet, tum ratione facta, tum exemplis regularium, quando ad utendum aliqua bulla coguntur eligere ſacerdotem approbatum ab Ordinario: nam tum ſufficit approbatio Ordinarii confeſſoris: & per hoc intelligunt Pontifices ſatisfieri decreto Concilii. Idemque argumentum fieri poteſt de Epiſcopo eligente alienum ſacerdotem in ſuum confeſſorem. Tum denique, quia in dictis declarationibus non ſolum dicitur requiri approbationem Ordinarii confeſſoris, ſed etiam additur de Ordinario pœnitentis nullam in bulla fieri mentionem; ergo neque in Concilio: jam enim oſtenſum eſt utrobique eſſe ſermonem de eodem Ordinario. Confirmatur tandem; quia non ſunt multiplicanda onera ſine lege, vel ratione cogente: eſſet autem nimis oneroſum exigere approbationem utriuſque Ordinarii, confeſſoris ſcilicet, & pœnitentis, quando illi diverſi ſunt: cum tamen id neque Concilium dicat, nec ratio convincat. Ad rationem autem in contrarium patebit reſponſio ex ſequenti Sectione.

SECTIO VII.

An unius Epiſcopi approbatio, pro univerſa Eccleſia ſufficiat.

SUpponimus non eſſe quæſtionem de approbatione, quam Summus Pontifex per ſe ipſum conferre poteſt: clarum eſt enim poſſe, ſi velit quemcunque dignum ſacerdotem pro univerſa Eccleſia exponere & approbare. Illa tamen approbatio non eſſet, de qua Conc. Trid. loquitur, & quam Pontifex ipſe ordinarie ſervari vult, etiam in bullis & privilegiis ab ipſo conceſſis. De hac ergo fere eædem ſunt opiniones, quæ ſupra tractatæ ſunt: nam hæ quæſtiones connexæ fere ſunt, ac dependentes.

1. Opinio. Qui ergo exiſtimant, neceſſariam eſſe approbationem Epiſcopi loci, vel pœnitentis, conſequenter ajunt, non ſufficere approbationem unius Epiſcopi pro tota Eccleſia ad quamcunque delegationem, ſive fiat ab inferioribus prælatis, vel parochis, ſive ab ipſo Summo Pontifice, niſi expreſſe in jure Conc. Trid. diſpenſet. Hanc opinionem in effectu tenet Joann. Gutierr. lib. 1. Can. qu. c. 27. Emmanuel Rodericus in expoſitione bullæ §. 5. ubi refert, Patriarcham Archiepiſcopum Valentinum in hoc puncto conſuluiſſe Illuſtriſſimos Cardinales, eoſque ita reſpondiſſe: *Congregatio Cocilii reſpondet, approbatum ab alio quam a Valentino Epiſcopo in diœceſi Valentina non cenſeri approbatum ab Ordinario.* Quæ verba refert hic auctor ſe vidiſſe, & legiſſe in epiſtola ad prædictum Patriarcham. Refert etiam, a multis doctis viris eſſe hanc ſententiam receptam. Rationes autem, quibus ipſe utitur, omnes ſupponunt Concilium loqui de Ordinario pœnitentis, & non ejus, qui auditurus eſt confeſſiones: hoc autem eſſet probandum: nam illo ſuppoſito, illatio per ſeſe ſatis clara eſt. Confirmari autem poteſt, quia approbatio confeſſoris eſt actus juriſdictionis, qui licet verſetur proxime circa ſacerdotem: terminatur autem (ut ſic dicam) ad pœnitentem, propter quem ſacerdos approbatur; ergo non tranſcendit terminos poteſtatis Epiſcopi approbantis, qui termini (ut dixi) in hoc negotio magis comparatione perſonarum, quam locorum ſumendi ſunt. Denique rationes omnes ſuperiori ſectione factæ in 2. & 3. opinione hinc accommodari poſſunt.

2. Opinio. Secunda opinio abſolute dicit, approbationem ab uno Epiſcopo datam, ſufficere ex hac parte pro tota Eccleſia, id eſt, ut ſacerdos ſit idoneus ad juriſdictionem recipiendam ab eo, qui alias poſſit eam delegare. Hanc tenet Henricus ſupra dict. lib. 8. de Indulgentiis cap. 13. circa finem, qui eam tribuit Medinæ 1. 2. quæſt. 19. ar. 6. circa finem verſ. *Cæterum*, ubi ſolum dicit eſſe probabilem, quam licite in praxi ſequitur. Tribuit etiam Palacios 4. d. 17. diſp. 7. pag. 165. ſed ibi ſolum dicit, ſacerdotem idoneum eligendum per bullam debere eſſe approbatum ab Ordinario, juxta tenorem Tridentini, quod non amplius declarat. Imo col. 258. inclinare videtur in priorem ſententiam, ubi poſt ſimilia verba ſubdit; *Si igitur Ordinario videbitur ſat eſſe ad confeſſiones præficere eos, qui alioqui imperiti ſunt, ſecundum jus idonei ſunt reputandi: ſi vero alia exegerit ad confeſſionis audientium, illa erunt neceſſaria idoneitati hujuſmodi;* ubi hoc videtur ponere in arbitrio uniuſcujuſque ordinarii. Citat denique Cordub. in Sum. Hiſpana qu. 10. qui eam ſatis ſignificat. Fundari poteſt, quia Concilium ſolum requirit Epiſcopi approbationem, ut ſit idoneus reſpectu ſecularium, ſine ulla exceptione. Nec refert, quod Concilium in plurali dicat, *ab Epiſcopis*, quia loquitur etiam reſpectu plurium ſacerdotum, & non intelligit ſingulos debere approbari ab Epiſcopis, ſed confeſſores, confuſe etiam loquendo. Sed hoc fundamentum parvi momenti eſt: nam verba Concilii ad utramque partem applicari poſſunt: & in rigore juris potius videntur interpretanda de Epiſcopo, qui ſit ſuperior ſeu Ordinarius reſpectu talium perſonarum, vel alicujus ex illis. Quocirca opinio illa ita univerſaliter intellecta, nimis amplam & liberam facultatem tribuere videtur: multa enim ex illa inferri poſſunt, quę practice non videntur tuta, nec conſentanea rationi & conſuetudini. Sequitur enim, poſſe aliquem pœnitentem eligere confeſſorem, qui nec ab Ordinario ipſius pœnitentis, nec ipſius ſacerdotis approbatus ſit, ſed ab alio Epiſcopo extraneo: conſequens autem videtur abſurdum. Qui enim credibile eſt poſſe unum Epiſcopum ita exponere ſacerdotem ſibi non ſubditum, ut in univerſa Eccleſia haberi debeat idoneus ad confeſſiones audiendas? aut quo jure data eſt talis poteſtas Epiſcopo alieno? Sequitur etiam Mendicantes ſeu regulares ab uno Epiſcopo approbatos, poſſe ubique audire confeſſiones virtute ſuorum privilegiorum, quod eſt contra motum Pii V. & Gregor. XIII. de hac re. Et alia ſimilia inferri poſſunt, quæ in ſequentibus annotabimus. Secunda opinio in quodam ſenſu improbabilis judicatur.

Igitur, ut hæc opinio probabilitatem habeat, reſtringenda videtur ad approbationem ſimpliciter, quæ ſolum ab Epiſcopo Ordinario ipſius ſacerdotis dari poteſt: quia ſolus ille habet propriam & directam juriſdictionem in ipſum, quæ neceſſaria videtur ad talem actum. Itaque dupliciter approbari poteſt aliquis ſacerdos ad confeſſiones audiendas. Uno modo ſecundum quid tantum, id eſt pro certo, vel ad certum tempus, vel pro talibus perſonis, & tunc cenſeo approbationem illam non ſufficere ultra terminos conceſſionis, ut docent citati auctores. Et ratio eſt, quia approbatio commiſſa eſt Epiſcopo, & ideo non plus valet, quam ab illo data eſt: ſi ergo data eſt ad determinatum locum, extra illum non valet. Et talem eſſe cenſeo approbationem datam ab Epiſcopo pœnitentis, qui non eſt ordinarius ipſius confeſſoris: nam ille ſolum reſpective poteſt illum approbare pro ſuis ſubditis: & ideo ſic approbatus ab aliis extraneis, & non ſubditis tali Epiſcopo, eligi in confeſſorem non poterit, nec alio modo juriſdictionem in illos accipere, quia nullo modo eſt approbatus ab Ordinario reſpectu illorum. Idemque eſſet ſi approbatio, etiam data ab Epiſcopo proprio ipſius ſacerdotis, limitate daretur pro ſola ſua diœceſi: quia tunc etiam non eſſet approbatio ſimpliciter. Tunc ergo per bullam eligi poterit talis ſacerdos ab his, pro quibus approbatus eſt, quia quoad illos approbatus eſt ab Ordinario, non vero poterit ab aliis eligi, propter contrariam rationem. Nec vero reſpectu priorum inutile eſt tale privilegium: tum quia dat juriſdictionem, quam per ſe non dat approbatio ſola: tum quia regulariter ſolet dare ampliorem juriſdictionem, quam ſoleat dari ab Ordinariis: tum denique quia non eſt ſolum ad eligendum talem ſacerdotem, ſed etiam quemcunque alium ſufficienter approbatum. At vero ſi proprius Ordinarius velit, videtur dare abſolutam approbationem, declarando hanc perſonam eſſe idoneam ſimpliciter ad hoc miniſterium, quia hoc non excedit juriſdictionem ejus, quia hæc declaratio eſt per modum cujuſdam judicii, vel ſenten- In alio probabiliori ſenſu, ſecunda ſententia proponitur.

tia,

tiæ, quæ dari poteſt abſolute de perſona ab habente in illam directam juriſdictionem, abſtrahendo ab omni reſpectu ad loca, vel perſonas. Unde poteſt dici talis Epiſcopus tunc dicere jus extra territorium ſuum: nam ſententia in uno loco data, quatenus adhæret ſuo modo tali perſonæ, habet effectum ubique locorum, qui cum illo quodammodo incedit. Sic excommunicatus ab uno Epiſcopo, eſt ubique excommunicatus, & Licentiatus in una Univerſitate, ubique habet teſtimonium publicum ſcientiæ, & ſic de aliis.

Secunda opinio in poſteriori ſectu probatur.

Hoc ergo ſuppoſito, probabilis fit hæc opinio, quæ explicari poteſt applicando diſtinctionem ſupra inſinuatam. Poſſumus enim loqui de ſufficientia & neceſſitate approbationis vel ex vi Concilii, vel ex aliis principiis, aut ex intentione delegantis juriſdictionem. Dicta ergo opinio loquitur priori modo, & ſic ſequitur cum magna probabilitate ex principiis poſitis. Nam oſtenſum eſt Concilium unius tantum Epiſcopi ordinarii approbationem requirere: oſtẽſum eſt etiam Epiſcopum ſacerdotis poſſe illum ſimpliciter & abſolute approbare. Quod autem caput eſt, hoc videntur plane ſupponere reſponſiones Romanæ, & Pontificiæ ſuperiori ſect. citatæ. Cur enim poteſt Epiſcopus eligere alienum ſacerdotem approbatum a ſuo Ordinario, & non alias, niſi quia illa approbatio pro omnibus ſufficit, ſi alias juriſdictio delegetur? Idem quæri poteſt de religioſo, qui poteſt eligere ſacerdotem ſolum a ſuo Ordinario approbatum, ſine ullo reſpectu ad Ordinarium pœnitentis. Præterea in hoc nulla fit injuria aliis Epiſcopis, qui poſſunt non delegare ſuã juriſdictionem ſacerdotibus a ſe non approbatis: poſſunt etiam prohibere ſuis parochis, ne illam delegent niſi eiſdem, & annullare delegationem aliter factam: & hoc ſatis eſt, ut ſuis ovibus, conſulant. Si autem Papa delegando juriſdictionem ſuam, voluerit eſſe contentus illa abſoluta approbatione Ordinarii ſacerdotis, nullam in uriam facit Epiſcopis: quia ipſe eſt univerſalis paſtor, & poteſt providere ſuis ovibus, ut judicaverit expedire. Sicut dando religioſo facultatem eligendi confeſſorem approbatũ ab Ordinario ſolius ſacerdotis, non facit injuriam Provinciali, vel prælato religionis, qui eſt ordinarius pœnitentis quoad juriſdictionem in hoc foro. Et olim ante Concilium Tridentinum quilibet ſacerdos idoneus cujuſcunque diœceſis eligi poterat per diplomata Pontificia ſine præjudicio Epiſcoporum: nunc autem per decretum Concilii non eſt illis datum aliud jus novum, præterquam ut ſuos ſubditos approbare debeant, ſine qua approbatione non poſſit idonei reputari.

Concluſio poſita, juxta modũ delegationis & intentionem delegantis limitãda.

Quamvis hæc ex vi Concilii, & de poſſibili (ut ſic dicam) vera ſint, nihilominus in particulari & ad judicandum de modo delegationis aut facultatis conceſſæ, alia principia ſpectanda ſunt, & præcipue modus approbationis, & intentio delegantis. Clarum enim eſt liberum eſſe concedenti juriſdictionem alicui ſacerdoti, dare illam ſub conditione, ut ſit approbatus Epiſcopo diœceſis, in qua confeſſiones audit, ſeu ab Epiſcopo pœnitentis, & non alias. Item qui dat pœnitenti facultatem eligendi confeſſorem, poteſt illam limitare ad ſacerdotem approbatum ab Epiſcopo ipſiuſmet pœnitentis. Delegatio enim & modus delegationis pendet a voluntate delegantis, & ideo non extenditur ultra intentionem ejus. Item ex parte approbationis poteſt eſſe limitatio, ſi non ſit abſoluta, ſed ſecundum quid, ut explicuimus. Aliquando etiam poteſt eſſe aliunde prohibitio adminiſtrandi ſacramentum in alieno Epiſcopatu, non ob defectum approbationis, ſed ex alio capite propter debitum ordinem: & tunc etiam non ſufficiet approbatio alterius Epiſcopi ſine licentia proprii. Quæ omnia explicantur melius ad varios caſus per nonnulla dubia particularia deſcendendo.

Varii caſus & dubia proponuntur & explicantur ut doctrina ſuperius data magis innoteſcat.

Primum dubium.

Primo ergo dubitari poteſt, quando Summus Pontifex concedit omnibus fidelibus facultatem eligendi in confeſſorem quemlibet presbyterum approbatum ab Ordinario, an poſſit ſubditus hujus Epiſcopi Conimbricenſis eligere ſacerdotem ſecularem ſubditum alterius Epiſcopi, v. g. Portuenſis, & ab illo tantum approbatum, ſive hoc fiat, dum talis pœnitens in hunc finem tendit ad aliam diœceſim, ut tali ſacerdoti confiteatur, ſive quia caſu accidit, ut ipſe ſacerdos in hoc Epiſcopatu verſaretur. Hinc enim apparet hoc fieri non poſſe, quia alias in ordine ad talia privilegia omnis ſacerdos approbatus a ſolo ſuo Epiſcopo eſſet approbatus pro univerſa Eccleſia: quod non videtur eſſe juxta mentem Pontificis concedentis privilegium, quia non vult derogare juri ſingulorum Epiſcoporum: videtur etiam eſſe contra reſponſionem illam Congregationis Cardinalium, quam in priori opinione retulimus. Rationes etiam ſuperius factæ pro prima ſententia hanc partem perſuadere videntur. Contrariam autem partem ſuadent in primis aliæ declarationes Pontificiæ, quas nos in propriis terminis vidimus, & a viris tanta authoritate præditis, ut dubitare non poſſimus quin tales ſint. Ibi autem expreſſe declaratur, in prædictis bullis & Jubilæis non eſſe ſermonem de Ordinario pœnitentis, ſed confeſſoris: hæc ergo approbatio per ſe loquendo ſufficit, ut pœnitens eligere valeat ſacerdotem quencunque, etiam eundo ad alienam diœceſim: nam hoc nihil refert ad hoc ſacramentum, ut ſupra dictum eſt, quando juriſdictio aliunde habetur, ut in hoc caſu habetur a ſummo Pontifice per tale privilegium. Hoc etiam videtur plane ſequi ex ſupra dictis, quia Summus Pontifex in his bullis cum dicit, presbyterum approbatum ab Ordinario, nihil aliud intendit, niſi ut juxta formam Concilii Tridentini fiat electio confeſſoris: ergo ſi Pontifex tantum loquitur de ſacerdote approbato ab Epiſcopo confeſſoris, de eodem loquitur Concilium: ergo eligendo illum ſatisfit Concilio: ergo poterit eligi ex vi Concilii ubicunque, & a quocunque pœnitente habente tale privilegium.

Rationes dubitãdi.

Quæſtio reſolvitur. Declaratio Card. nalium in contrariũ citata exponitur.

Fateor hæc poſteriora fundamenta videri majoris momenti: nam quod ex parte Concilii non amplius requiratur, ſatis probabile eſt ex dictis: quod vero nec ex intentione Pontificis per hæc privilegia plus poſtuletur, & eſt per ſe ſatis conſequens, & ex teſtimoniis prædictis habetur. Alia vero reſponſio, quæ in contrarium citatur, licet ad manus meas in propria ſpecie ac forma nõ pervenerit, exponi poteſt quoad alios effectus, vel delegationẽ, & approbationem alterius Epiſcopi non cenſeri ſufficientem in alia diœceſi: ſecus vero eſſe in ordine ad delegationem & Privilegium Pontificium. Niſi velimus potius dicere, cum hoc pendeat ex intentione Pontificis concedentis privilegium, forte alias intellectum eſſe mentem ejus fuiſſe, ut unuſquiſque fidelis eligat confeſſorem, a ſuo Epiſcopo, id eſt pœnitentis, approbatum: & alteram declarationem intelligendam eſſe ſolum quoad regulares, de quibus in ſpecie loquitur. Aliter etiam dici poteſt, illud procedere, quãdo ex parte Epiſcoporum hæc approbatio non eſt abſoluta & ſimpliciter, ſed ab unoquoque pro ſua diœceſi: tunc enim verum eſt approbatum ab uno Epiſcopo non eſſe approbatum pro univerſa Eccleſia, etiam quoad hæc privilegia, quia hoc non pendet tantum ex poteſtate, ſed ex voluntate. Non video autem unde hoc ſatis conſtare poſſit, niſi forte ex eo, quod nullus vult, ut ſacerdos a ſe non approbatus, in ſua diœceſi, vel ovium ſuarum confeſſiones audiat: hinc enim conſequens eſſe debet, ut nullus velit aliter ſuos ſubditos approbare quam pro ſuis ovibus, ſeu diœceſi ſua. De regularibus autem nihil ipſi decernere poſſunt, & ideo de illis ſpecialis declaratio facta eſt. Denique dici poteſt, in univerſum verum eſſe, ſacerdotem eligendum debere eſſe approbatum a ſuo ordinario: tamen eo ipſo quod in aliena diœceſi confeſſiones audit, jam ſe gerere ut ſubditum alterius Epiſcopi, & non ſui, ideo indigere approbatione Epiſcopi illius diœceſis, ut Ordinarii ſui. Sed hæc reſponſio licet pro aliis dubiis tractandis accommodata eſſe poſſit, hic non ita quadrat: tum quia deſtruit doctrinam datam: tum etiam quia enervat & futiles reddit reſponſiones Pontificias ſupra citatas: ſic enim vanũ fuiſſet diſtinguere inter Ordinariũ pœnitentis, vel confeſſoris: nam ſemper eſſet idem diverſis reſpectibus, Et ita etiam in regularibus dici poſſet, eos per bullam non poſſe eligere approbatum niſi ab illo Epiſcopo cui actu ſubjiciuntur, & quem pro ordinario ſuo, modo ſuperius declarato, quod eſt contra declarationem Gregor. XIII. Tum denique, quia quando confeſſor eligitur per privilegium Pontificium, in eo actu non ſe gerit ut ſubditus Epiſcopi pœnitentis, ſeu diœceſis in qua confeſſionem audit, ſed ſolum ut delegatus Pontificis: ergo etiam juxta illam declarationem non indigebit niſi approbatione ſui Ordinarii. Alia etiam reſponſio,

Reſpõdetur rationibus primæ ſententiæ initio ſectionis poſitæ.

quæ

quæ fundatur in ſpeciali intentione Pontificis delegantis hoc modo juriſdictionem pro ſecularibus, & non pro regularibus, valde incerta mihi videtur, quia uniformiter conceditur, juxta formam Tridentini, & nihil amplius exigitur in hac parte, quam in regularibus. Alia vero reſponſio, ſumpta ex intentione Epiſcoporum dantium limitatam approbationem etiam ſuis propriis ſubditis, apparentior eſt, quamvis incerta, quia ſi poſſunt abſolutam dare, unde conſtat de hac limitatione? Itaque opinionem poſitam probabilem valde exiſtimo. Tamen quia res eſt gravis, & ex ea pendere poteſt valor ſacramenti, conſulerem ſemper in praxi ſequi opinionem ſecuriorem: qui autem oppoſitum ſequi voluerit, non peccabit, ut ex dictis conſtat.

Secundum dubium: An regularis approbatus ab uno Epiſcopo, pro omnibus approbatus videatur.

Hinc vero naſcitur ſecundum dubium, an idem dicendum ſit de regularibus, quod approbatus ab uno Epiſcopo, ſit cenſendus approbatus pro omnibus diœceſibus. Nam auctores, quos pro ſecunda ſententia retulimus, ita cenſent: alii vero ſimpliciter negant, quorum ſententia regulariter mihi videtur procedere, cum quadam vero limitatione. Duobus ergo modis poſſunt regulares adminiſtrare hoc ſacramentum: uno modo quia eliguntur per bullam, alio modo per ſua privilegia. Omitto tertium modum, qui eſſe poteſt per particularis Epiſcopi delegationem: quia de illo dicam infra. Quod ergo ſpectat ad priorem modum, ſupponendum eſt, quod ſupra diximus de modo, quo regulares poſſunt habere ordinarium Epiſcopum. Quo ſuppoſito primo dicendum

1. Concl.

cenſeo, religioſum approbatum a ſuo ordinario, id eſt, ab Epiſcopo, in cujus diœceſi habitabat, ſi habitationem & quaſi domicilium mutet in locum alterius diœceſis, indigere nova approbatione Epiſcopi illius diœceſis, ut eligi poſſit per hanc facultatem, quia debet eſſe approbatus a ſuo Ordinario; jam autem alium Ordinarium habet; ergo alia approbatione indiget. Ut ſi ſacerdos ſecularis approbatus a ſuo Epiſcopo, mutet domicilium in aliam diœceſim, indiget nova approbatione, quia jam habet alium Epiſcopum proprium: & ſicut ſupra dicebamus, non ſatis eſſe habuiſſe beneficium curatum, niſi de præſenti habeat, ita non ſatis eſt habuiſſe approbationem a proprio Epiſcopo, ſi jam ceſſavit, prout revera ceſſavit eo ipſo quod ille deſiit eſſe proprius Epiſcopus: neceſſe eſt ergo habere approbationem ab Epiſcopo, qui nunc eſt proprius, & ordinarius. Ita ergo in religioſis dicendum eſt, qui quoad hoc ſolum videntur differre a ſecularibus, quod facilius, & frequentius domicilium mutant, & ideo ſæpius coguntur hoc onus ſuſtinere: ſed hoc nihil refert. Et confirmatur ex Motibus propriis Pii V. in quibus prius conceſſit Mendicantibus, ut ſpeciale privilegium, ut ſemel examinati, & approbati ab uno Epiſcopo, non poſſent ab aliis examinari, etiamſi mutarent Epiſcopatum; ergo ſupponebat antea, & jure ordinario poſſe. Unde poſtea revocavit illud privilegium, & declaravit poſſe examinari, non ſolum in alio Epiſcopatu, ſed etiam in eodem a ſucceſſore, ad majorem quietem conſcientiæ ſuæ, quod etiam habent nonnullæ declarationes Cardinalium.

Objectio.

Dices; ergo, ſi religioſus approbatus ſemel in uno Epiſcopatu, mutet illum, & poſtea iterum ad eundem revertatur, indigebit nova approbatione, quia jam prior ipſo facto ceſſavit. Reſpondeo negando ſequelam: quia licet

Reſponſ.

prior approbatio ex parte ipſius ſacerdotis, quaſi ſuſpenſa, vel mutata fuerit: tamen ex parte Epiſcopi approbantis nunquam fuit mutata, ut ſupponimus: & ideo ſtatim, ac religioſus revertitur ad eundem Epiſcopatum, & quaſi ad ſubjectionem ejuſdem Epiſcopi, cenſetur etiam prior approbatio moraliter redire ad eundem ſtatum, quandiu revocata non fuerit. Atque hanc etiam eſſe Epiſcoporum intentionem uſus ipſe confirmat.

2. Concl.

Secundo dicendum, religioſum approbatum ſimpliciter ab aliquo Epiſcopo, in cujus diœceſi habitat, quandiu ibi commoratur, eligi poſſe per bullam a quolibet utente & gaudente privilegio ejus. Hoc videtur mihi certius quoad regulares pœnitentes propter declarationem Gregorii XIII. ſupra adductam: itaque ille ſic approbatus eligi poterit a quibuſcunque regularibus cujuſcunque ordinis, vel religionis, ſuppoſito quod alias poſſint uti bulla vel jubilæo. Hoc per ſe patet ex dicta declaratione, & quia ille eſt abſolute approbatus a ſuo Ordinario. At reſpectu pœnitentium ſecularium habet aſſertio eam probabilitatem, quam opinio tractata præcedenti dubio. Juxta quam ſi contingat talem religioſum diſcurrere peregrinando, poterit per bullam Cruciatæ, & ſimiles eligi ad confeſſiones audiendas, ubicunque ſit: quia ille non mutat habitationem, neque ordinarium Epiſcopum ſuum; ergo ſemper manet approbatus a ſuo ordinario, ubicunque exiſtat; ergo hoc ſatis eſt, ut poſſit ubicunque eligi. Item, ſi hoc poteſt clericus ſecularis in ſimili caſu, cur non regularis, cum Concilium pares eos faciat? Item in loco ſuæ habitationis exiſtens, poſſet per privilegium bullæ audire confeſſionem hominum aliarum diœceſum illuc venientium; ergo & è converſo, quia præſentia in hoc, vel illo loco, ut ſæpe dixi, in hoc nihil refert. Sed objici poteſt, quia Gregor. XIII. conceſſit Societati, ut ſpeciale privilegium, quod confeſſores ejus approbati ſemel, diſcurrendo per alias diœceſes, poſſent ibi audire confeſſiones, licet ibi non eſſent approbati, & hoc ipſum cum limitationibus in illa bulla contentis. Reſpondeo, ibi non eſſe ſermonem de confeſſionibus audiendis virtute bullæ ſeu privilegii conceſſi pœnitenti, ſed virtute propriorum privilegiorum ipſis regularibus conceſſorum, de quibus eſt alia ratio, ut jam dicemus.

Tertia Dubitatio.

Tertium ergo dubium eſt circa alium modum, quo regulares miniſtrant hoc ſacramentum per ſua privilegia, an eo ipſo quod approbati ſunt ſemel, poſſint ubique ſuis privilegiis, & juriſdictione, quæ per illa eis conceditur, uti. Ad quod breviter reſpondeo non poſſe, ſed in unoquoque Epiſcopatu in quo habitant, debere ab illius Epiſcopo approbari. Ita etiam explicantur optime quoad hanc partem deciſiones Pii, & Gregorii, & conciliantur cum reſponſionibus Cardinalium. Et ſuaderi poteſt, quia in hac juriſdictione in re eadem delegatio fit, ſive directe concedatur confeſſori, ſive per facultatem factam pœnitenti; ergo eadem approbatio requiretur & ſufficiet; ergo, ſicut ſacerdos eligendus per diploma Pontificis debet eſſe approbatus a ſuo ordinario; ita ut juriſdictio ei communicetur per privilegia Pontificia, debet ſupponi approbatus a ſuo Ordinario, & illa approbatio ſufficiet, quandiu durat. Unde fit conſequenter ad dicta, ut quando religioſus mutat diœceſim, incipiat habere novum ordinarium Epiſcopum; ergo, ſi ab illo non approbatur, non eſt approbatus a ſuo Ordinario; ergo non poteſt confeſſiones audire: indiget ergo nova approbatione. Denique verus ſenſus Concilii ex Romana declaratione ſumendus eſt, quo poſito, reliqua nullam habent difficultatem, ut magis ex dicendis conſtabit.

Major difficultas eſt, quando religioſus non mutat permanentem habitationem, ſed per alias diœceſes diſcurrit, an ex vi ſuorum privilegiorum poſſit ubique confeſſiones audire, etiam ſi tantum a ſuo Epiſcopo approbatus ſit. Nam, conſequenter loquendo, videtur eſſe affirmandum. Diximus enim poſſe tunc eligi per diploma Pontificis; ergo etiam poterit uti privilegio ſibi conceſſo, quia etiam diximus, nihil referre, quod delegatio fiat uno, vel alio modo. Item, quia religioſus nunc approbatus, & exiſtens in hac diœceſi, poteſt in ea audire ſubditum alterius diœceſis, volentem ſibi confiteri, non propter privilegium ipſiuſmet confeſſoris, ut omnes auctores admittere videntur, & uſus etiam confirmat. Ergo & è converſo, ſi religioſus habitans in una diœceſi, exiſtat præſens in alia, poterit ibi audire confeſſiones per ſua privilegia. Nam quod quidam dicunt approbationem illam non extendi extra diœceſim localem, ut indicat Gutierr. ſupra, gratis dictum eſt: nam, ſi approbatio non limitatur ad perſonas diœceſis, neque ad locum terminatur, cum termini locales nihil referant ad exercitium hujus judicii, ut ſæpe dictum eſt: ſi enim juriſdictio, etiam delegata, non terminatur locis, ſed perſonis, cur approbatio terminabitur ad certum locum? cum tota ad juriſdictionem ordinetur, & ad utilitatem perſonarum.

Sylveſt. Confeſſ. 2. Adrian. qu. 5. de Confeſſ. Medina Cod. de Confeſſ. q. de Confeſſ. fratrib. privilegiatis facta. Scot. d. 18. q. 4. art. 2. & 3.

Nihilominus contrariam partem videntur ſuadere illi Motus proprii Pii V. & Gregor. XIII. & maxime illud, quod Gregorius conceſſit religioſis Societatis Jeſu, ut poſſint audire confeſſiones dum iter agunt, etiam ubi non ſunt approbati, ſi alibi approbati ſunt; ergo ex vi ipſius approbationis, & communium privilegiorum non pote-

Objectio proponitur.

ſ poterant. Præterea refert Nav. c.37.n.266. Sixtum IV. conceſſiſſe Mendicantibus, ut poſſint audire confeſſiones omnium, qui ad ſua loca confitendi cauſa venerint, licet non ſint ex Epiſcopatu, ad quem fuerunt præſentati; ergo ex vi communium privilegiorum cum ſola approbatione in ſuo Epiſcopatu, non poſſunt etiam ibi confeſſiones externorum audire, ſed hoc tantum poterunt ex vi illius ſpecialis privilegii: unde videtur inferre Navar. extra illam diœceſim non poſſe, quia hoc illis non conceditur per tale privilegium. Tandem religioſi nunc approbati ab uno Epiſcopo, uxta formam Conc. Trid. non habent ex vi ſuorum privilegiorum majorem poteſtatem, quam antea haberent præſentati alicui Epiſcopo juxta formam Clement. *Dudum*, de Sepultur. & Extrav. *Super cathedram*, de Sepultur. Sed antea non poterant præſentati in uno tantum Epiſcopatu uti juriſdictione extra illum propter ſua privilegia, uti aperte conſtat ex eadem Extravag. & notavit Sylv. *Confeſſor* 1. §. 14. & *Confeſſor* 2. §.4. & Soto d.18. qu.4. art.3. §. *Aliud vero dubium*, ubi in fine tanquam certam videtur aſſerere hanc partem; quam hæc poſtrema ratio mihi plane videtur convincere. Quia approbatio, quæ tunc fit ab Epiſcopo, non facit, ut hæc privilegia ſint ampliora: ſed ſucceſſit loco prioris præſentationis, ut ſupra declaravi.

Solvuntur objectiones ſupra poſitæ.

Unde ad priores rationes dicendum eſt ſolum probare potuiſſe Pontificem, etiam ſervato jure communi Conc. Trident. concedere juriſdictionem religioſis per eorum privilegia, non poſtulata alia approbatione, niſi unius Epiſcopi Ordinarii, tamen de facto per talia privilegia non conceſſiſſe, niſi pro hominibus illius diœceſis, in qua approbati ſunt; pro externis vero non niſi, quando illi in eadem diœceſi verſantur, idque non ex vi Clementinæ *Dudum*: ſed propter ſpeciale privilegium Sixti IV. vel ſi aliqui eorum amplius poſſunt, id erit propter ſpecialia privilegia; quæ ſemper conſulenda ſunt.

Quarta Dubitatio.

Quarto ex his facile intelligitur, quid dicendum ſit de Epiſcopo delegante ſuam juriſdictionem, vel dante facultatem alicui ſubdito eligendi confeſſorem. De priori puncto, quando juriſdictio directe delegatur ipſi ſacerdoti, in ſuperiori ſectione ſatis dictum eſt. Circa ſecundum de facultate eligendi, poſſumus conſiderare, quid poſſit, vel quid faciat Epiſcopus. Quoad poteſtatem ergo certum eſt, non poſſe dare facultatem eligendi, niſi approbatum juxta formam Concilii, ut eſt per ſe notum. Unde neceſſe etiam eſt, ut talis ſacerdos eligendus ſit approbatus, vel a ſuo ordinario Epiſcopo, vel ſaltem ab Epiſcopo ipſius pœnitentis, qui in præſenti eſt idem, qui dat hanc facultatem pœnitenti. Patet, quia nullus Epiſcopus poteſt habere juriſdictionem in tali caſu. Rurſus etiam exiſtimo certum, poſſe Epiſcopum concedere hanc facultatem generalem eligendi quemcunque ſacerdotem approbatum ab ordinario ipſius ſacerdotis, ſive ſit ſubditus ipſius Epiſcopi, ſive non ſit, ita ut ex vi talis facultatis poſſit ſubditus eligere confeſſorem, non ſolum approbatum in ſuo Epiſcopatu, ſed etiam in quocunque alio, dummodo approbatio ſit a proprio Epiſcopo ipſius ſacerdotis. Probatur, quia ſi approbatio confeſſoris, facta a proprio ipſius Epiſcopo, eſt ſufficiens, ut juxta formam Conc. Trid. ille ſit capax juriſdictionis delegatæ in hoc foro: etiam erit ſufficiens, ut quilibet alius Epiſcopus committat tali ſacerdoti ovem ſuam, dando illi juriſdictionem media tali facultate. Conſequentia eſt evidens, quia ſuppoſita proxima capacitate, ſeu idoneitate juris in tali ſacerdote, nihil eſt quod impediat talem delegationem ſeu facultatem. Accedit tandem, quod Epiſcopus ipſius pœnitentis, dando illi facultatem confitendi ſacerdotibus, etiam ſibi non ſubditis, a ſuis Epiſcopis approbatis, conſequenter quantum poteſt, approbat illos pro tali pœnitente: nihil ergo amplius deſiderari poteſt. Nihilominus tamen etiam cenſeo certum, quod ſupra dixi, poſſe Epiſcopum dare hanc facultatem limitatam ad eligendum confeſſorem tantum ſibi ſubditum, & a ſe approbatum: quia hæc facultas eſt gratia, pendetque ex voluntate ejus, quod magis vel minus ampla concedatur. Quod vero ad factum ſpectat ex verbis conceſſionis intelligendum erit, quam ampla facultas concedatur. Dico tamen, ample eſſe intelligendam, niſi expreſſe reſtringatur, quia eſt favor, & conſequenter ampliandus, quantum proprietas verborum ſervato jure communi permittit.

Dubium. Solum poteſt circa hanc facultatem dubitari, an poſſit Epiſcopus eam dare ſubdito, per illam met approbando ſacerdotem eligendum, etiamſi alias, neque a ſe, neque ab alio Epiſcopo approbatus ſit. *1. Solutio.* Videtur enim poſſe, quia Concilium facit Epiſcopo facultatem approbandi: *per examen, aut alias, prout ei videbitur*; ergo poteſt hoc modo, & per hanc facultatem illum approbare. Item Epiſcopus poteſt committere hanc facultatem approbandi, ut de Vicario diximus: unde ſæpe committit ſuperiori religionis, ut quem ille approbaverit, approbatus ab Epiſcopo cenſeatur; ergo poteſt dicto modo concedere hanc facultatem, virtualiter committendo approbationem ipſi pœnitenti.

2. Solutio. In contrarium vero eſt, quia videtur aperte repugnare intentioni Concilii: nam in re perinde illud eſt, ac dare facultatem eligendi quemlibet ſacerdotem non approbatum. Item, quia ſi Summus Pontifex illo modo concederet facultatem, cenſeretur diſpenſare in hoc communi jure, quod non poteſt facere Epiſcopus. Præterea (ut hoc obiter dicamus) non poteſt Epiſcopus hanc approbationem univerſaliter, & quaſi confuſe dare, alias poſſet generaliter & ſine ullo delectu approbare omnes ſacerdotes ſui Epiſcopatus, quod profecto abſurdiſſimum eſt: non ſolum enim in hoc peccaret graviſſime, quod eſt indubitatum: ſed etiam, ut exiſtimo, nulla eſſet talis approbatio: nam eſt manifeſte contra intentionem, & verba Concilii: poſtulat enim approbationem in particulari factam in tali perſona, quæ idonea judicari valeat, quod dici non poteſt de illa confuſa approbatione. At vero, ſi daretur facultas eligendi in illa forma, per illam approbaretur in confuſo quilibet ſacerdos: nam quilibet poteſt a pœnitente eligi. Nec refert, quod talis ſacerdos non approbetur ſimpliciter, ſed tantum ad hanc perſonam audiendam: quia perinde eſt: nam ita requiritur approbatio ad unius perſonæ confeſſionem audiendam, ac unius provinciæ. *Vera ſolutio.* Itaque cenſeo talem facultatem non poſſe dari ab Epiſcopo. Et ad primam rationem dubitandi reſponſum eſt. Propter ſecundam vero addo, ſi talis pœnitens vere ſit homo doctus, poſſe Epiſcopum ei committere, quia non ſit pejoris conditionis propterea, quod ſit pœnitens, tamen hæc eſt facultas diverſa, & neceſſe eſt, ut prius habeat ſuum actum, quam altera de eligendo confeſſore: & non omnis pœnitens eſt capax illius, quia ideo nec per ſe in illo includitur, neque hoc fieri præſumitur, ubi neque in perſonis eſt proportio ſeu capacitas, neque in concedente poteſt eſſe moraliter intentio.

Quinta dubitat. Quinto ex his facile conſtat, quid dicendum ſit de Parocho: nam ille etiam poteſt dare ſuis parochianis facultatem eligendi confeſſorem, qui debet eſſe approbatus ab Epiſcopo, ut ſupra oſtenſum eſt, & poteſt ſi velit, reſtringere facultatem, ut ſacerdos eligendus debeat eſſe approbatus a proprio Epiſcopo ſuæ diœceſis, quia amplitudo, vel reſtrictio facultatis voluntaria illi eſt. Adde, conſequenter loquendo juxta probabilem opinionem ſupra tractatam, & ſecluſa ſpeciali proprii Ordinarii prohibitione, etiam poſſe dare ſuo parochiano facultatem eligendi quemcunque ſacerdotem approbatum a proprio Epiſcopo ipſius ſacerdotis, quicunque ille ſit. Imo, ſi in ſua licentia nihil aliud declaret, niſi ut poſſit eligere approbatum juxta formam Concilii, ita erit intelligenda: quia interpretanda eſt juxta commune jus: hæc autem eſt juris communis intelligentia, ut ex dictis patet. *Ratio.* Ratio eſt eadem, quæ ſupra eſt tacta, quia unuſquiſque ſacerdos per approbationem ſui Epiſcopi fit proxime capax cujuſcunque juriſdictionis delegatæ in hoc foro, & alioqui Parochus habet jus, & poteſtatem delegandi ſuam juriſdictionem cuicunque ſacerdoti capaci illius; ergo poteſt id facere per facultatem conceſſam pœnitenti ad eligendum talem confeſſorem. Atque ſimili ratione concluditur, poſſe Parochum delegare juriſdictionem ſuam directe cuicunque ſacerdoti approbato ab Epiſcopo ipſius ſacerdotis, etiamſi non ſit ſubditus Epiſcopi ipſius Parochi delegantis, neque ab illo approbatus, quod videri poteſt creditu difficilius: ſequitur tamen conſequenter ex dictis. Nam talis ſacerdos eſt capax cujuſcunque juriſdictionis delegatæ, & Parochus habet etiam integrum jus ſuum, ſicut ante Concilium poſſet commit-

tere vices ſuas cuicunque ſacerdoti idoneo, cujuſcunque ſacerdotis approbati ab illius Epiſcopo. Item, quia, poteſt ſuo parochiano dare licentiam, ut talem ſacerdotem in confeſſorem eligat; ergo etiam ut parochianorum ſuorum confeſſiones audiat: nam eadem ratio eſt de uno, & de omnibus, & illa correlativa ſunt, nihilque refert, quod uni, vel alteri licentia directe concedatur; *Dixi, ſecluſa ſpeciali prohibitione proprii ordinarii:* quia poteſt unuſquiſque Epiſcopus (ut verius exiſtimo) prohibere omnibus Parochis ſibi ſubjectis, ne ſacerdotem aliquem ullo modo in coadjutorem aſſumant, neque illi delegent juriſdictionem ſuam, niſi a ſe fuerit prius approbatus, quantumcunque ab alio Epiſcopo approbatus ſit. Nec ſolum exiſtimo poſſe hoc prohibere, ſed etiam irritare delegationem aliter factam, non ob ſpeciale decretum Concilii, ſed ex vi proprii muneris. Unde etiam ante Concilium exiſtimo idem potuiſſe. Quia jam ſupra oſtendi ſuperiorem paſtorem poſſe revocare, & conſequenter etiam irritare delegationem a ſuo inferiori factam, & maxime ex cauſa rationabili: hic autem intercedit maxima, quia hoc poteſt eſſe valde neceſſarium ad convenientem gubernationem ſuæ diœceſis, & ad vitanda multa incommoda, quæ ex alio uſu ſequi poſſunt, quæ in ſuperioribus tacta ſunt, & Joannes Guttierez ſupra late ea proſequitur. Cujus rationes in hoc caſu ſcilicet reſpectu facultatum, vel delegationum, quæ fiunt ab inferioribus, ſunt efficaces: non tamen ratione Concilii, ſed ratione juris ordinarii, & convenientis ſubordinationis: quæ ratio ceſſat in facultate a Pontifice conceſſa. Quocirca ſervare in hoc debent Parochi ſpeciales ordinationes ſuorum Epiſcoporum, ſive ſcripto, ſive conſuetudine, ſive alio modo de illis conſtet. Maxime vero advertere oportet, quando Parochus ita delegat vices ſuas alicui ſacerdoti alterius diœceſis, ut permanenter illum accipiat, ut Capellanum ſeu ſocium ſui muneris, jam tunc ſacerdotem illum domicilium, ſeu quaſi domicilium transferre in aliam diœceſim, ac pro tunc fieri ſubditum Epiſcopo illius diœceſis, ideoque ſpeciali ratione indigere approbatione talis Epiſcopi, ut ibi munus ſuum exerceat, quod eſt in praxi maxime ſervandum, eſſet enim contra ordinẽ convenientem, quod aliquis exerceret tale munus in aliquo Epiſcopatu, non approbatus ab ejus Epiſcopo.

Sexta Dubitatio.

An poſſit concedi approbationem cum limitatione perſonarũ vel locorum.

Sexto explicandum eſt, quod ſupra ſuppoſuimus quomodo, ſcilicet, poſſint Epiſcopi hanc facultatem dare cum limitatione perſonarum, vel locorum, ut v. gr. approbando hunc confeſſorem ad audiendas confeſſiones virorum, & non fœminarum, ſeu in hoc oppido, & non in illo. Aliqui enim hanc poteſtatem negant Epiſcopis: quia Concilium ſolum illis commiſit judicium, an perſona ſit ſufficiens, & idonea: unde, ſi ſemel judicant illam eſſe idoneam, non eſt in arbitrio eorum, ut poſſint limitare, vel ampliare approbationem. Nihilominus exiſtimo Epiſcopos hoc poſſe facere juſte, ſi ex juſta cauſa, & debito modo hoc faciant. Et in primis uſus & conſuetudo illis favet: & cum in hac parte ſuperiores ſint, ſi evidenter non conſtat injuſte facere, aut abuti poteſtate ſua, pro illis præſumendum eſt, & eorum judicio ſtandum. Deinde ratio eſt manifeſta, quia, ut bene notavit Navar. in Summ. c. 4. n. 10. & 11. poteſt interdum ſacerdos eſſe idoneus ad audiendas confeſſiones aliquarum perſonarum, & non aliarum, ut v. gr. ſcholaſticorum, non vero judicum, &c. ergo poteſt Epiſcopus judicare hunc idoneum reſpectu harum perſonarum, & non illarum. Rurſus in diverſis oppidis, vel civitatibus reperitur (ſaltem pro majori parte) hæc varietas perſonarum; ergo ratione illius poteſt approbare pro uno oppido, & non pro alio. Et idem eſt de diſtinctione virorum, & fœminarum: quia confeſſorem eſſe idoneum & ſufficientem, non pendet ſolum ex ſcientia & doctrina, ſed etiam & maxime ex aliis conditionibus prudentiæ, & bonitatis, & interdum poteſt ætas multum referre: & ideo merito, omnibus penſatis, poteſt judicari idoneus ad has perſonas, & non ad illas.

Quorundam opinio.

Vera ſolutio.

SECTIO I.

An approbatio ſemel conceſſa poſſit revocari.

Variæ doctorũ ſententiæ.

ALiqui ſimpliciter negant, quia non eſt favor pendens ex voluntate Epiſcopi, ſed quaſi ſententia quædam, quæ tranſit in rem judicatam. Alii vero affirmant poſſe Epiſcopum ad nutum illam revocare: quia Concilium tribuit Epiſcopis hoc jus, quo poſſunt libere uti. Alii diſtinctione utuntur de regularibus, & ſecularibus ſacerdotibus: nam in illis dicunt revocari non poſſe: ſecus vero in his: quia juriſdictio ſecularium ſacerdotum pendet ab arbitrio Epiſcopi, unde poteſt eam revocare: juriſdictio autem religioſorum non ita, quia datur a Papa, unde non poteſt ab Epiſcopo revocari, & ideo ſemel approbati, ſemper manent approbati. Sed hæc ratio non eſt ad rem, quia non agimus de juriſdictione, ſed de approbatione, & poteſt revocari juriſdictio manente approbatione; ergo, licet Epiſcopus poſſit revocare juriſdictionem, quam ipſe delegavit ſacerdoti ſeculari, adhuc manet quæſtio, an poſſit revocare approbationem: & ſimiliter poteſt revocare juriſdictionem, ſi eam delegavit ſacerdoti regulari. Denique etiam è converſo in ſacerdote ſeculari poteſt eſſe juriſdictio delegata a Pontifice, ut per Bullam Cruciatæ: illa ergo differentia ex illo fundamento non recte aſſignatur. Et ideo alii fundant illam differentiam in ſpeciali privilegio conceſſo religioſis: ſed de tali privilegio mihi ſatis non conſtat.

Prima Aſſertio.

Approbatione durare quandiu non revocatur.

Primum ergo aſſero, approbationem hanc ſemper durare, quandiu non revocatur, ita ut nec per mortem concedentis extinguatur: ſicut de præſentatione Mendicantium facta Epiſcopo docuit Navarr. in Summ. c. 27. n. 266. & in c. *Placuit* n. 163. de Pœnit. d. 6. cum Gloſ. in Clem. *Dudum*, §. *Statuimus*, verb. *Conceſſerunt*, de Sepulturis, ex Extravag. *Inter Cunctas*, §. *Duos*, de Privileg. Et ratio eſt, quia hæc non ſolum eſt gratia, ſed etiam eſt juridica declaratio, quæ ſuam vim retinet, quamdiu non revocatur.

Secundo dicendum eſt, hanc licentiam ex juſta cauſa revocari poſſe, quod, ſaltem in ſecularibus, nemo credo negabit. Et probatur ratione, quia nullum eſt jus, quod prohibeat hanc approbationem revocari: neque illa habet ex ſe unde irrevocabilis ſit; ergo. Major pe ſe conſtat. Minor probatur: nam fundamentum illius approbationis non eſt immutabile, fundatur enim in ſcientia, moribus, & aliis conditionibus neceſſariis ex parte confeſſoris ad hoc miniſterium convenienti modo exhibendum: poteſt autem ſacerdos mutari quoad hæc omnia, ut per ſe conſtat; ergo ex hac parte non eſt invariabilis hæc approbatio, ſed prædicta cauſa ſeu mutatione interveniente ex parte perſonæ, & de illa juridice conſtando, poterit approbatio data revocari. Et confirmatur a ſimili ex cap. *Accepimus*, de ætate, & qualitate in illis verbis; *Niſi forte poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos.* Dicitur enim ibi, eum, qui reputatus eſt idoneus ad ordines ſuſcipiendos, reputandum etiam eſſe ad beneficium: neque admittendam eſſe contra illum exceptionem indignitatis, niſi poſt ordines ſuſceptos reddiderit ſe indignum: poteſt ergo, qui idoneus erat, fieri non idoneus; ergo & approbatio ejus poteſt revocari. Et confirmatur ſecundo: nam interdum conſtare poteſt priorem approbationem fuiſſe ex notabili errore factam; ergo, ſi certis indiciis id conſtiterit, poteſt approbatio data merito revocari.

Duobus modis poſſe ſemel approbatum indignum judicari. Primo per novum examen.

Poteſt autem hoc conſtare per novum examen approbatorum, ad quod faciendum habet jus in primis ſucceſſor Epiſcopi: nam eſt novus paſtor, & propriam obligationem induit: unde non eſt, cur cogatur ratas habere omnes facultates a prædeceſſore conceſſas: poteſt ergo, ut ſuæ conſcientiæ ſatisfaciat, ad examen vocare omnes approbatos, & quos idoneos non invenerit, reprobare, atque ita approbationes revocare. Atque hoc ſupponere videtur Pius V. in Motu proprio anni ſeptuageſimi primi, qui eſt 128. & incipit; *Romani Pontificis:* ubi etiam de Mendicantibus ait poſſe pro majori conſcientiæ ſuæ quiete a ſucceſſore de novo examinari; ergo ſupponit hoc eſſe jus commune, quod multo magis habebit locum in ſecularibus, quia non eſt veriſimile voluiſſe concedere Epiſcopis novam facultatem, quam ratione ſuæ juriſdictionis non habebant, ſed ſolum non auferre quam habebant. Hoc autem examen non permittitur ſolum propter aliquam cæremoniam, ſed ad quietem conſcientiæ, ut ibi dicitur; ergo, ſi ex illo conſtiterit aliquem non eſſe idoneum, poterit ejus approbatio revocari.

Hic autem modus non tam facile admittendus eſt

An Epiſcopus a ſe approbatos poſſit in examen vocare.

in eodem Epiſcopo, qui approbationem dedit: quanquam in rigore etiam ille videtur habere hanc poteſtatem in ſuos ſubditos, quod ex eodem Motu proprio colligi poteſt: nam ex ſpeciali privilegio conceditur ibi Mendicantibus, ut ſemel tantum ab eodem Epiſcopo examinari poſſint; ergo, ſecluſo privilegio habet Epiſcopus hoc jus, ut ibi ſupponi videtur. Et quidem, ſi approbatio conceſſa fuit ſine prævio examine, non dubito, quin poſſit Epiſcopus etiam ſemel a ſe approbatos in examen vocare, imo etiam quoad Mendicantes hoc videtur ſupponi in illo Motu proprio, & in privilegio ibi illis conceſſo: attente enim ſunt legenda illa verba *Volumus tamen, eos, qui ſemel ab Epiſcopo in civitate, & diœceſibus ſuis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Epiſcopo iterum non examinari;* non enim ſine cauſa additum eſt verbum illud: *prævio examine:* igitur qui ſine prævio examine approbati fuerint, poſtea examinari poterunt, & conſequenter ſi per illud conſtiterit, priorem approbationem non fuiſſe rite factam, poterit revocari. Quod ſi privilegium illud aliquid ſpeciale concedit, ſequitur, etiam eos, qui per examen approbati ſemel ſunt, poſſe iterum in examen vocari ab eodem Epiſcopo, ſi tali privilegio non gaudent.

Quod certe in rigore, & quaſi de abſoluta poteſtate Epiſcopi verum videtur, quia nullo jure hoc illi prohibetur: neque in hoc facit injuriam ſacerdotibus examinandis, quia illi per approbationem non fuerunt conſecuti novum aliquod jus, ſicut acquirit Parochus poſtquam ſemel beneficium recepit: nec denique Epiſcopus ſemel examinando, & approbando, aliquo titulo ſe obligavit illud examen ita ſemper firmum habere, ut nunquam illud in dubium revocet, neque aliud intentet. Præſertim cum moraliter loquendo, poſſint occaſiones occurrere, ob quas prudenter hoc fiat, ſæpe enim examen per alios fit & non recte fit: & aliquando moraliter conſtat plures indignos, vel negligentia, vel malitia, vel caſu inter dignos eſſe approbatos, & ad vitandam infamiam, vel ſcandalum, expedit omnes iterum ad examen vocare. Non eſt ergo hoc extra Epiſcopi poteſtatem, quamvis illa uti non debeat in alicujus infamiam, nec ſine rationabili cauſa, de qua re dicitur eſſe quædam declaratio Cardinalium n. 664. in qua generaliter dicitur, ſemel promotum ab Epiſcopo, non poſſe iterum ad examen vocari, niſi nova cauſa ſit orta.

ASSERTIO III.

Epiſcopum ſine juſta cauſa non poſſe approbationem datã revocare.

Addo vero, Epiſcopum non poſſe ſine juſta cauſa approbationem ſubditis etiam ſemel datam revocare: & probabile eſſe talem revocationem ſine cauſa, eſſe nullam: quamvis res ſit dubia, & timenda. Prior pars probatur: primo, argumento dict. c. *Accepimus*; Ætate, & qualitate, ex quo habemus, eum, qui ſemel tanquam idoneus approbatus eſt, non eſſe tanquam indignum rejiciendum, niſi conſtiterit denuo factum eſſe indignum. Deinde probatur ratione, quia hæc approbatio, ut ſupra diximus, non eſt aliqua gratia, vel favor, ſed eſt juridica quædam declaratio, quæ ſe habet tanquam juſta ſententia ex juſtitia debita; ergo non poteſt juſte revocari ſine cauſa. Item a principio non poſſet juſte negari ſine cauſa; ergo multo minus poſtea revocari. Et hinc probatur ſecunda pars, quia talis revocatio ſine cauſa facta, eſt quaſi ablatio juris jam acquiſiti, vel quaſi revocatio ſententiæ juſtæ ſine cauſa; ergo non tantum eſt injuſta, ſed etiam nulla. Et declaratur, quia per approbationem ſemel datam talis ſacerdos manet approbatus, nec poteſt jam non eſſe approbatus, & idoneus ſi ipſe non mutatur, quia jam habet quidquid Conc. Trid. in illo exigit: nec videtur illa approbatio ita pendere moraliter a voluntate approbantis, ut per ſolam ejus retractationem injuſte factam tollatur. In quo eſt diverſa ratio, quando juſta cauſa intercedit, quia tunc non revocatur efficaciter prior approbatio propter ſolam voluntatem, ſed propter novam declarationem, quæ eſt quaſi nova ſententia juſta, efficax ad irritandam priorem. Eſt etiam magna differentia inter approbationem jam datam, & voluntarie revocatam, vel a principio negatam: quia quando negatur a principio, homo nunquam fuit approbatus; & ita nunquam fuit in eo impleta conditio a Concil. Trid. requiſita, quæ tamen impleta fuit in eo, qui ſemel approbatus eſt.

Hæ vero rationes non ſunt adeo evidentes, quin relinquant rem aliquo modo dubiam: quia poteſt fortaſſe Epiſcopus ſubdito ſuo non exempto concedere hanc approbationem ad tempus limitatum, vel uſque ad beneplacitum ſuum: & veriſimile eſt hanc eſſe eorum intentionem, ſaltem implicitam circa ſeculares clericos, qui eis ſunt ſubditi: nam circa regulares exemptos hæc non habent locum propter privilegium adductum, & alia, ratione quorum non ita pendent ex voluntate Epiſcoporum. Reſpectu vero ſubditorum poteſt etiam intervenire aliud practicum dubium: quia non poteſt tam facile conſtare, revocationem eſſe omnino injuſtam, & ſine legitima cauſa: ubi autem hoc aperte non conſtiterit, ſemper eſt pro ſuperiore præſumendum. Et quoniam hæc conditio talis eſt, ut ex illa pendeat valor ſacramenti, ideo dixi non eſſe contemnendam hanc revocationem, ſed timendam.

DISPUTATIO XXIX.

De miniſtro hujus ſacramenti quoad caſuum reſervationem.

HActenus dictum eſt de miniſtro confeſſionis generatim, & quoad abſolutionem a peccatis, quæ nihil habent ſpeciale in hoc foro, nunc ſupereſt dicendum de Miniſtro requiſito circa quædam peccata ſpecialiter reſervata in hoc foro. In qua re primum ſupponitur, dari poſſe hanc reſervationem: & deinde inquiritur, illa ſuppoſita, a quo poſſit dari abſolutio. Illud ergo prius in hac diſputatione tractabimus, de altera vero parte dicemus diſput. ſequ.

SECTIO I.

An ſit in Eccleſia poteſtas reſervandi peccata.

Reſervatio quid ſit.

REſervatio in præſenti nihil aliud eſt, quam ablatio ſeu non conceſſio jurisdictionis ad abſolvendum ab aliquo peccato, quamvis circa alia concedatur. Hanc enim nominis ſignificationem ſupponere oportet ex communi uſu Doctorum omnium in hac materia. De hac ergo reſervatione dixit hæreticus Wicleph eſſe contra charitatis regulas fundatam, ut refert Waldenſis Tom. 2. de Sacram. c. 149. ubi hunc errorem ex Patribus impugnat. Hæretici etiam hujus temporis negant Eccleſiæ hanc poteſtatem in foro interiori, quia putant in Eccleſia non eſſe poteſtatem ad abſolvendum in hoc foro: & conſequenter negant poteſtatem reſervandi, quia privatio ſupponit habitum. Veruntamen hi hæretici ſupponunt falſum fundamentum, & jam reprobatum. Et quod de lege charitatis attigit Wicleph, nullius momenti eſt: nam ſuppoſita poteſtate, poteſt hæc reſervatio eſſe conveniens ad commune bonum, imo & ad privatum ſingularum perſonarum. Et ideo non eſt, cur charitati repugnet talis reſervatio. Major ratio dubitandi eſt: quia videtur talis reſervatio repugnare inſtitutioni, & veritati hujus ſacramenti: quia eſſentialiter poſtulat, & integram confeſſionem, & integram abſolutionem; ergo etiam poſtulat integram juriſdictionem circa omnia peccata mortalia: repugnat ergo inſtitutioni, & naturæ hujus ſacramenti dare juriſdictionem circa quædam peccata mortalia, & tollere circa alia.

Ratio dubitandi.

Prima Concluſio.

Eſſe in Eccleſia poteſtatẽ reſervandi peccata.

Nihilominus dicendum eſt primo, eſſe in Eccleſia poteſtatem reſervandi aliqua peccata ſuperioribus judicibus. Eſt de fide definita in Trident. ſeſſ. 14. c. 7. & c. 11. Et probatur antiquiſſimo uſu: Nam in Conc. Carthag. 3. c. 32. & in Conc. Afric. c. 10. & habetur 26. qu. 6. c. ult. dicitur, ut presbyter non abſolvat pœnitentem inconſulto Epiſcopo, niſi neceſſitate cogente, in ipſius Epiſcopi abſentia. Idem colligitur ex c. *Latorem* 33. qu. 2. ubi eſt ſermo de peccato matricidii. Et ſimile eſt in Conc. Vormatienſ. c. 30. verum eſt, in his, & ſimilibus decretis non eſſe ſermonem expreſſum de hoc ſacramento, ſed interdum de pœnitentia publica: tamen veriſimile eſt, quando pœnitentia erat reſervata, etiam abſolutionem a culpa reſervatam fuiſſe, ut colligitur ex Cypriano lib. 3. Ep. 16. alias Ep. 12. & ex Benedicto XI. in Extravag. *Inter cunctas*, de Privil. ubi ſit expreſſior mentio caſuum reſervatorum, ſicut & in Clem. 1. de Privil. & in Extrav. *Etſi Dominici*, de pœnit. & remiſſ. & in c. *Si Epiſcopus*, de Pœn. & rem. in 6. Pro hac etiam concluſione refert Waldenſis Innocent. III in Conc. de SS. Apoſtolis Petro

Petro & Paulo. Citari etiam ſolet Origen. hom. 8. in Levit. & hom. 10. in Num. & Auguſt. in c. *In actione*, de Pœnit. d. 1. quod partim deſumptum eſt ex Enchirid. c. 65. Et ex Epiſt. 118. c. 3. Sed ex iis locis non poteſt ſumi argumentum, quod admodum urgeat.

Ratio a priori.

Ratio a priori eſt, quia juriſdictio neceſſaria in hoc ſacramento manat a ſuperioribus Eccleſiæ prælatis ad inferiores miniſtros, & ideo poteſt juxta illorum arbitrium eſſe magis, vel minus limitata. Quod non repugnat huic ſacramento, ut objiciebatur, quia quando alia peccata fuerint conjuncta cum reſervatis, per ſe loquendo, ceſſare debet miniſter inferior ab uſu juriſdictionis, etiam circa alia peccata, propter connexionem: totumque hoc includitur in reſervatione ipſa: de quo dicetur latius diſputat. ſequ. Congruentia vero eſt, quam tetigit Concil. Trid. quia viſum eſt paſtoribus Eccleſiæ hoc expedire ad rigorem diſciplinæ, & ut fideles magis contineantur ab hujuſmodi peccatis, ſaltem propter difficultatem obtinendi abſolutionem, & ut a prælatis melius corrigantur, & ad emendationem juventur.

Quibus hæc poteſtas conveniat in Eccleſia.

Atque ex hac veritate, & fundamentis ejus conſequenter intelligitur, quibus hæc poteſtas conveniat in Eccleſia, & reſpectu quorum. Dicendum eſt enim generaliter hanc poteſtatem eſſe in his, qui habent ordinariam juriſdictionem, reſpectu eorum, quibus eam delegare poſſunt, quod eſt per ſe evidens. Nam delegatio eſt voluntaria, & ideo ſicut poſſet omnino non fieri, ita etiam poteſt tantum ex parte fieri, id eſt, circa quaſdam cauſas, & non circa alias, quæ proinde reſervatæ manent: ille enim, cui delegatur juriſdictio, ex ſe non habet jus ad illam, ſed ab alio libere datur: unde fit, ut & major & minor poſſit dari voluntarie. Secundo ſequitur, quemcunque delegantem habere jus reſervandi, ſi velit. Quod de Parochis in ſpecie adnotavit Major d. 17. qu. 5. nam de ſuperioribus nullum eſt dubium. Conſuetudo autem non habet, ut hujuſmodi ſacerdotes proprii aliquid ſibi reſervent, quando ſuam juriſdictionem delegant: quia vel non audent tanta auctoritate uti, vel ordinarie non expedit, quia tam idonei cenſentur coadjutores, ſicut ipſi.

Secunda Concluſio.

Habentem ordinariam juriſdictionem poſſe reſervare.

Dicendum præterea eſt, eum, qui habet juriſdictionem ordinariam in hoc foro, poſſe reſervare peccata reſpectu inferioris habentis ordinariam poteſtatem. Quamvis enim in poteſtate ordinis omnes ſacerdotes ſint æquales; tamen in poteſtate juriſdictionis ſunt valde inæquales, ut ex ſuperioribus ſatis conſtat. Et ideo etiam inter ipſos ordinarios paſtores eſt ſubordinatio in hoc foro, quæ ad bonum regimen maxime neceſſaria eſt in omni judicio. Ideoque poteſt ſuperior inferioris juriſdictionem coarctare, ſibique caſus aliquos reſervare. Atque hinc fit poſſe Pontificem reſervare caſus reſpectu omnium, ſive ſint Epiſcopi, ſive quicunque alii prælati, quod eſt certum de fide ex uſu Eccleſiæ, & excitatis decretis, & ex ſuprema poteſtate Summi Pontificis. Et ratio petenda eſt ex ſupra dictis: nam omnis juriſdictio, quæ eſt in Eccleſia, tam delegata, quam ordinaria, manat a Summo Pontifice; ergo habet ipſe poteſtatem extendendi, vel limitandi illam, prout expedire judicaverit: poteſt ergo reſervando ſibi caſus, inferiorum juriſdictionem coarctare. Unde etiam clarum eſt, hanc poteſtatem convenire illi de jure divino: eſt enim veluti quidam actus, ſeu quædam pars ſupremæ poteſtatis ſibi a Domino conceſſæ.

Epiſcopū poſſe reſervare caſus reſpectu parochorū.

Secundo ſequitur, poſſe Epiſcopum reſervare caſus reſpectu Parochorum ſibi ſubditorum. Hoc conſtat ex uſu Eccleſiæ ex Conc. Trident. & aliis decretis citatis. Et ratio etiam, ſeu congruentia hoc poſtulat: quia ipſi ſunt ſub Pontifice, ad quos maxime pertinet animarum cura: & ideo oportuit, ut haberent poteſtatem pro ſuis ovibus ordinarie debitum ac convenientem modum adminiſtrandi hoc ſacramentum, atque adeo ut poſſent ſibi aliquarum cauſarum cognitionem reſervare. Unde autem illis conveniat hæc poteſtas, non poteſt ita facile judicari: quia ordinaria juriſdictio Parochorum proprie non videtur ab illis manare, ſed a ſummi Pontificis inſtitutione. Unde ego cenſeo ipſos Epiſcopos habere hanc poteſtatem a Sum. Pont. ut recte etiam ſenſit Nav. in Sum. c. 27. n. 263. in fine. Et facile probari poteſt ex ſupra dictis de juriſdictione Epiſcoporum. Itaque licet diſtributio ſeu diviſio Parochiarum, & juriſdictio ordinaria parochorum ſit ex inſtitutione Summorum Pontificum, tamen ex eadem inſtitutione manavit, ut parochi in hoc eſſent quaſi dependentes ab Epiſcopis, & illis ſubordinati: quia ad conveniens Eccleſiæ regimen ita expediebat.

Tertio ſequitur, alios, qui in Eccleſia habent juriſdictionem ordinariam ſimilem ſeu proportionatam Epiſcopali, aut Parochiali, poſſe etiam reſervare caſus eadem proportione, ut fit in religionibus. Et ratio ex dictis clara eſt. Solum eſt advertendum, religioſos uti in hac re, ſicut in aliis, ſpeciali jure, & modo, juxta cujuſque religionis inſtitutionem. Quo fit, ut non ſolum Provinciales, qui univerſaliorem, & ſuperiorem quandam juriſdictionem habere videntur, ſed etiam proximi prælati ſeu Rectores habeant aliquot caſus ſibi reſervatos, quos non tam ipſi ſua auctoritate & voluntate reſervant, quam communi auctoritate ſeu ordinatione religionis præſcriptum eſt, ut in eis abſolvendis juriſdictio ſit ſuperiori reſervata: neque enim expediebat, ut ſingulorum arbitrio ac voluntati hoc committeretur. Unde, ut in hoc non fierent aliqui exceſſus, certa quædam regula reſervandi caſus a Sanctiſſimo D.N. Clemente VIII. religioſis omnibus tradita eſt, quam ipſi ſedulo obſervare tenentur, niſi ab eodem Pontifice Summo declarationem, vel moderationem aliquam circa illam habeant, de qua re in ſequentibus occurret occaſio plura dicendi.

Tertia Concluſio.

Habentem hanc poteſtatem poſſe reſervare non tantum ſibi, ſed etiam alteri.

Ultimo dicendum eſt, eum, qui habet hanc poteſtatem, poſſe reſervare caſus, non tantum ſibi, ſed etiam alteri. Hoc aperte conſtat, quia poteſt & ab altero auferre juriſdictionem, & alteri ſuo rationabili arbitrio illam concedere, ut Papa reſervat caſus, non ſolum ſibi, ſed etiam Epiſcopis: & Epiſcopus poſſet reſervare aliquem caſum, & committere illum Decano, vel Archidiacono, &c. Unde non probo quod Soto d. 18. qu. 2. ar. 5. abſolute dicit, ſi Epiſcopus reſervet unum caſum abſolvendum a Decano, alterum ab Archidiacono, &c. reſervationem eſſe ridiculam, & non validam: hoc enim nulla ratione fundatum eſt, quia poteſtas non deeſt, ut probavi; & poteſt prudenter fieri, ſi cum debita moderatione, & ratione fiat. Unde in Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. quidam caſus reſervantur Epiſcopo, vel vicario ejus ad hoc ſpecialiter deputato, peccatum autem hæreſis occulte reſervatur ſoli ipſi Epiſcopo: & ſimili modo poſſet alia diſtributio fieri, ſi expediret. Denique poteſt Epiſcopus, v. gr. peccatum aliquod ſibi reſervare, & deinde facultatem ſuam alteri committere, cui voluerit, aut expedire cenſuerit; ergo a principio poterat culpam alteri reſervare: nam tunc unico actu duplicem illum effectum facit; ſcilicet, reſervationem reſpectu unius, & delegationem reſpectu alterius. Nulla eſt ergo ratio dubitandi de poteſtate. In uſu vero ejus prudentia, & moderatio neceſſaria eſt: nam quando ſuperior non reſervat ſibi ipſi, facilius poteſt præbere inferiori occaſionem ſentiendi gravamen, aut injuriam: nam, cum ipſe habeat ordinarium jus, non debet tam facile alter illi præferri, ſed ſolum ob magnam utilitatem ovium faciendum id eſt. Nihilominus tamen, etiamſi ſuperior in hoc aliquantulum excedat, non propterea eſt ejus reſervatio contemnenda; quia licet ſit imprudens, non ideo eſt nulla, ut magis ex ſect. 3. patebit.

Sotus reprobatur.

SECTIO II.

Utrum ſola peccata, quæ habent excommunicationem annexam, reſervari poſſint, & ſolum quoad cenſuram, vel etiam quoad culpam.

In hac ſectione explicandum eſt in generali objectum, ſeu materia circa quam hujus reſervationis ſeu poteſtatis ad illam faciendam. Circa quod Durand. in 4. diſt. 17. qu. 15. dicit conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ eſſe reſervare cenſuram, non culpam, niſi ratione cenſuræ; & alios Epiſcopos, qui interdum reſervant peccata non habentia cenſuram annexam, in hoc non conformari Eccleſiæ Romanæ. Et fere eandem ſententiam docet Cajetan. in Summ. verb. *Caſus* & Navar. c. 27. n. 261. & Ruard. in art. 3. Verumtamen hi auctores non tam de poteſtate, quam de facto loqui videntur, de quibus nos ſigillatim, ac breviter dicemus.

Prima Concluſio.

Quid non poſſit Sum.

Certum ergo eſt, tam Summum Pontificem, quam cæteros paſtores ordinarios, de quibus in præcedenti ſectio-

Pontif. reſervare. ſectione locuti ſumus, poſſe non tantum cenſuras, ſed etiam culpas reſervare, & non tantum ſi habeant cenſuram annexam, verum etiamſi non habeant. Utrumque eſt certum, convinciturque ex decretis & rationibus, quibus probavimus eſſe in Eccleſia hanc poteſtatem: & patet ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. ubi aperte loquitur de reſervatione culparum; & ponderandum eſt illud verbum; *Præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt*; & in Extravag. *Inter cunctas*, de Privileg. id aſſeritur, & numerantur aliqui caſus reſervati, quibus non eſt annexa cenſura, & hoc probat uſus Epiſcoporum, & religionum. Et ratio ſupra facta hoc ipſum convincit: quia juriſdictio neceſſaria ad abſolvendum a culpa communicatur per Pontificem, & prælatos Eccleſiæ, etiam circa peccata, quæ non habent annexam cenſuram; ergo poteſt hæc limitari, & reſtringi; ergo poſſunt caſus quoad culpam reſervari independenter a cenſura.

Prima concluſio.

Reſervari peccata non habentia excommunicationem annexam. Circa aliam partem de facto, dicendum eſt primo, ſæpe reſervari in Eccleſia peccata, quæ non habent excommunicationem annexam. Hoc eſt certiſſimum in Epiſcopis, ut conſtat ex uſu: item in religionibus approbantibus etiam Summis Pontificibus: unde dubitari non poteſt quin hoc & valide, & licite fiat. De Summo autem Pontifice dubium eſt, an reſervet aliquos caſus non habentes cenſuram annexam. In quo jam non agitur de poteſtate, ut dictum eſt, ſed de uſu, neque agitur de uſu Eccleſiæ Romanæ quatenus eſt diœceſis quædam particularis, cujus proprius & immediatus Epiſcopus eſt Summus Pontifex nam fortaſſe in illa etiam ſunt aliqua peccata reſervata abſque cenſura, ſpecialia illius Epiſcopatus ſicut inveniuntur in aliis: ſed ſermo eſt de uſu Pontificis quoad univerſalem Eccleſiam, quatenus reſervat aliquos caſus, ut ſupremus paſtor ejus. In quo agere poſſumus aut de uſu antiquo, aut de illo, qui nunc viget in Eccleſia Romana. Nam quantum ad illum videntur eſſe quædam indicia reſervationis, quæ olim fiebat Summo Pontifici aliquorum peccatorum, quę non habebant cenſuram annexam. Legimus enim in c. *Latorem* 33. qu. 2. Nicolaum Papam pœnitentiam impoſuiſſe cuidam matricidæ: unde ſignificatur illud peccatum fuiſſe tunc reſervatum Summo Pontifici, cum tamen non haberet cenſuram annexam. Veruntamen non ſatis conſtat delictum illud non habuiſſe tunc adjunctam excommunicationē, cum peccator ille etiam poſt pœnitentiā poſtulatam, & inchoatam a communione arcetur, ut ibi dicitur. Neque etiam conſtat illam fuiſſe propriam reſervationem: nam interdum Epiſcopi in atrocioribus criminibus ſolebant conſulere Pontificem de pœnitentia imponenda, non quia carerent poteſtate abſolvendi a culpa, ſed quia timebant illa uti in aliqua cauſa graviſſima ſine conſilio ſupremi paſtoris, ut colligi poteſt ex alio ſimili decreto ejuſdem Nicolai in c. *De viro* 12. qu. 2. Vel certe, quia circa aliqua peccata erant regulæ ſtatutæ de pœnitentiis pro illis imponendis, ut de illo peccato matricidii conſtat ex Concil. Vormatienſi c. 30. ideo quando Epiſcopi has regulas ignorabant, conſulebant Pontificem. Vel propter alias cauſas, Quod uno verbo inſinuavit Anton. in 3. p. tit. 17. c. 11. ubi etiam ait, ſe non legiſſe eſſe aliquod peccatum ita enorme, a quo non poſſit abſolvere Epiſcopus, niſi habeat ſententiam aliquam annexam. Ex quo etiam mihi incertum eſt aliud indicium, quo aliqui putant, peccata quædam, quibus injuncta olim erat pœnitentia publica, fuiſſe reſervata Summo Pontifici, quamvis non haberent cenſuram annexam. Nam in Extravag. *Inter cunctas*, de Privil. admonentur religioſi Mendicantes, ne abſolvant a criminibus, pro quibus eſt ſolennis pœnitentia injungenda: unde etiam ſupponitur, parochos non poſſe ab eis abſolvere: nam dicti religioſi pares quoad hoc efficiuntur Parochis. Sed quidquid ſit de hac reſervatione, de qua infra dicemus, ad ſummum inde habetur, talia peccata eſſe reſervata Epiſcopis, non vero Summo Pontifici. Itaque de conſuetudine antiqua nihil mihi ſatis conſtat.

De præſenti vero tempore auctores citati cenſent nullum peccatum eſſe nunc reſervatum Summo Pontifici, quod non habeat cenſuram annexam. Quæ res, quia ad factum pertinet, ſolum poteſt probari auctoritate negativa, nimirum quia nec in toto corpore juris Canonici, neque in bullis Pontificiis nunc talis reſervatio reperitur. Nam ad ſuum univerſale regimen cenſuerunt Summi Pontifices ſufficere reſervare tantum graviora crimina habentia Pontificiam excommunicationem annexam. Difficilis tamen eſt hæc probatio: quia difficile eſt diſcurrere per omnia jura & decreta, in quibus Pontifices, peccata reſervant. Et ideo cenſeo ſatis eſſe, ſi dicamus, regulariter, & quaſi jure ordinario peccata ſine cenſura non reſervari a Summis Pontificibus, quam limitationem addo, quia in dicta Extravag. *Inter cunctas*, invenitur quædam reſervatio ſine cenſura. Præcipitur enim ibi Parochis, ut admittant confeſſiones ſuorum parochianorum factas Mendicantibus, nec poſſint contra illos excipere, niſi in duobus caſibus: ſcilicet, quando parochianus eſt *excommunicatus, aut notorius peccator:* & ſubduntur ſtatim hæc verba: *Sed videat ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia, ſi hoc egerit, a delicto tali, niſi plane ſatisfecerit, præterquam in morte abſolvi nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.* Ubi propter mendacium illud pernicioſum nulla cenſura imponitur, & tamen illa videtur propria ipſius reſervatio: quia, licet non ſit abſoluta, ſed ſub ea conditione; *Niſi plene ſatisfecerit;* tamen illa ſatisfactio non eſt ſolum ea, quæ præciſe neceſſaria eſſet ad veram pœnitentiam, & veram contritionem, vel attritionem habendam, alias non oportuiſſet addere exceptionem de articulo mortis: imo & tota illa clauſula ſupervacanea fuiſſet: nam conſtat neminem poſt injuriam illatam poſſe abſolvi, etiam in articulo mortis, niſi facta ſatisfactione, eo modo quo fieri poteſt, juxta opportunitatem occurrentem: igitur, aliquid amplius ea conditione poſtulatur: id autem nihil aliud eſt, niſi ut tale peccatum reſervatum maneat, donec re ipſa plena ſatisfactio exhibeatur. Quamvis autem non exprimatur cui fiat reſervatio: tamen, cum abſolute fiat, manifeſtum eſt auctori canonis fieri, qui eſt Summus Pontifex. Et licet illa Extravagans quaſſata fuerit per Clement. *Dudum*, de Sepult. fortaſſe quoad hanc partem revocata non eſt, quia ſolum videtur derogari quoad ea, quæ ſpectant directe ad facultates & privilegia religioſorum: vel certe, quamvis derogata fuerit, ſatis inde colligimus, illum modum reſervationis non eſſe omnino præter uſum Pontificium.

Expreſſius vero id nobis conſtat ex motu proprio Sixti V. anni 1589. contra clericos male promotos, quos non excommunicat ob illam culpam, ſed tantum ſuſpendit, & tamen ſubdit hæc verba; *Perſonæ ſic, ut præfertur, delinquentis, tam ſcilicet Antiſtes, ſeu Abbates promoventes quam clerici male inſigniti ſeu ordinati, a reatibus & exceſſibus præfatis abſolvi, præterquam in mortis articulo, non poſſint.* Et prius dixerat; *Tum abſolvendi, quam diſpenſandi facultatem in caſibus ſuperius expreſſis etiam in foro conſcientiæ nobis, & ſucceſſoribus noſtris dumtaxat perpetuo reſervamus.* Hæc autem proxima verba poterant exponi de abſolutione a ſuſpenſione, & diſpenſatione ab irregularitate: tamen ex aliis ſatis conſtat reſervationem fieri ipſarum culparum, ut patet ex illis verbis; *reatibus, & exceſſibus*. De illo tamen Motu proprio etiam fertur eſſe moderatum a ſucceſſoribus, non tamen mihi conſtat, an hæc reſervatio fuerit ſublata, quia moderationem ipſam videre non potui. Præter has autem, hactenus non invenio reſervationem Pontificiam ſine annexa excommunicatione: id vero ſatis eſt ad conſtituendam moralem regulam, quod Pontifices non reſervant peccatum, niſi ſimul ferendo ratione illius excommunicationem reſervatam: quæ erit infallibilior ſi generalius dicamus non reſervare, niſi adjungendo aliquam cenſuram, vel irregularitatem.

Dubitatio quædam ſolvitur. Supereſt autem dubitatio circa hanc Pontificiam reſervationem, ut de facto fit, an reſervatio cadat immediate in culpam, an ſolum in cenſuram. Nam, licet hæc duo ſint conjuncta, tamen diſtincta manent. Et de cenſura indubitatum eſt proxime & immediate reſervari, ut ex ipſis juribus evidenter conſtat: & quia non eſt aliud, quo mediante reſervetur, ut latius in propria materia dicemus. Culpa vero duobus modis intelligi poteſt manere reſervata: primo ſolum mediate & in alio, nimirum, quia nullus poteſt a peccato abſolvi durante cenſura, & ita reſervata cenſura, videtur ratione illius culpa manere reſervata. Secundo immediate & in ſe, quia di- Culpa duobus modis poteſt reſervari.

verſa eſt juriſdictio neceſſaria ad abſolvendum a culpa, & a cenſura; hæc enim pertinet ad forum contentioſum, illa ad forum pœnitentiæ: poteſt ergo vel altera tantum juriſdictio tolli, vel utraque: & quando hoc poſteriori modo fit, tunc dicitur, tam cenſura, quam culpa immediate & in ſe reſervari.

Videri reſervationem ſiſtere in cenſura.

Videri ergo poteſt hæc reſervatio ſiſtere in cenſura, & ſolum mediate & quaſi per accidens redundare in culpam. Primo ex decretis, in quibus hujuſmodi cenſuræ feruntur, & reſervantur: nam primo propter culpam imponitur cēſura, & deinde dici ſolet, *a qua abſolvi non poſſint, niſi a Romano Pontifice*, vel *in ea permaneant, donec Apoſtolico conſpectui ſe præſentent*, vel quid ſimile. Deinde a poſteriori patet: quia ablata cenſura ſtatim manet peccatum non reſervatum, ut omnes doctores docent: ergo ſignum eſt ſolum fuiſſe ablatam juriſdictionem circa cenſuram, alias etiam ablata cenſura, adhuc manere poſſet reſervatio culpæ. Vel aliter (& fere in idem redit) quia conceſſa juriſdictione ad abſolvendum a cenſura, poteſt quis abſolvere a culpa ex vi juriſdictionis, quā antea habebat: ergo ſignum eſt ſolam cenſuram fuiſſe in ſe reſervatam: alioqui hac conceſſa, non ſtatim ſequeretur eſſe conceſſam aliam: nam quoad hoc non ſunt connexæ: quia poteſt aliquis abſolvere a cenſura, & non a culpa, ut judex Eccleſiaſticus non ſacerdos, vel qui tantum habet juriſdictionem fori contentioſi. Tandem hic modus reſervationis ſufficit ad intentionem reſervantis: quia hoc ſatis eſt, ut homo abſolvi non poſſit, etiam a culpa, & ſufficit ad ſalvanda verba decreti reſervantis; & alioqui, cum res ſit odioſa, eſt mitiori modo interpretanda: ergo. Atque hanc partem multum inſinuat Durand. dicta q. 15. n. 13. Indicat etiam Cajet. in Sum. verb. *Caſus* dum ait, ſolos illos caſus eſſe reſervatos Sedi Apoſtolicæ, *quos Eccleſiaſtica cenſura, hoc eſt, excommunicatio reſervat*. Et infra ait, cenſuram eſſe quaſi adæquatam ratione hujus reſervationis, ideoque illa ablata, omnino tolli reſervationem.

ASSERTIO.

Culpas etiam reſervari.

Nihilominus dicendum eſt, per reſervationes Pontificias etiam culpas ipſas in ſe reſervari. Hæc eſt communior ſententia Theologorum in 4. d. 17. ubi D. Th. q. 3. art. 4. q. 2. ad. 4. Palud. q. 5. art. 1. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. Major q. 5. Soto d. 18. q. 2. art. 5. & idem ſentit Navar. in Sum. c. 27. n. 271. Cui ſententiæ multum favet Conciliū Trident. ſeſſ. 14. c. 7. ubi licet loquatur de poteſtate, tamē ſatis clare indicat ſe loqui de illa prout de facto in Eccleſia exercetur a Summis Pontificibus, de quibus propterea ait potuiſſe cauſas aliquas criminū pro ſuprema ſua poteſtate in Eccleſia reſervare: ubi non ſine cauſa de præterito ait, *potuiſſe*, quia de illa poteſtate agit prout in uſum jam ſæpius exivit, ſeu exire ſolet: & ibi aperte loquitur de reſervatione criminum, nulla facta mentione cenſurarum: & infra, de Epiſcopis agens, ait, poſſe reſervare peccata, *præſertim quæ habent cenſuram annexam*.

Ratio a priori.

Ratio a priori eſt, quia hæc eſt intentio Pontificum reſervantium, quæ ex eorum verbis, & decretis a nobis colligitur, quam interpretationem maxime confirmat communis uſus Eccleſiæ, & communis ſenſus interpretum, patebitque attente conſideranti ſingula decreta. Ex quibus duo tantum exempla afferam: primum eſt antiquiſſimum ex c. *Si quis ſuadente*. 17. qu. 4. in quo fertur prima omnium reſervationum Papalium, & ideo videtur eſſe veluti exemplar cæterarum omnium, & tamen ibi de percuſſore clerici primum dicitur, *Anathematis vinculo ſubjaceat*: & poſtea ſubditur, *& nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, &c.* Ubi adverto abſolutionem, quæ reſervatur, nullo modo referri ad cenſuram tantum, ſed ſimpliciter ad ipſum peccatorum anathematis vinculo ſubjacentem: ergo ſimpliciter totum hoc reſervatur: ſcilicet, tam peccatum, quam cenſura. Aliud exemplum eſt noviſſimum ex dicto Motu proprio Sixti V. ubi licet peccatum illud habeat annexam ſuſpenſionem; tamen non ſola ſuſpenſio, ſed etiam culpa reſervatur, ut ex verbis ejuſdem Pontificis ſupra expendimus. Et in hac cenſura eſt per ſe manifeſtum: quia illa non impedit abſolutionem a culpa: & ideo quantumcunque cenſura eſſet reſervata, nullo modo reſervaretur culpa, niſi reſervatio immediate & per ſe in ipſam caderet.

Ratio a poſteriori.

Atque hinc poſſumus a poſteriori hoc confirmare etiam in cenſura excommunicationis. Nam licet contingat aliquem ſic excommunicatū bona fide abſolvi prius a peccatis abſque abſolutione cenſuræ, nihilominus non eſt valida abſolutio etiam a culpa tali: nam tenetur illam poſtea ſacramentaliter confiteri: ergo ſignum eſt ſublatam fuiſſe juriſdictionem non ſolum ad abſolvendū a cenſura, ſed etiam immediate ad abſolvendum a culpa. Et hæc eſt magna differentia inter excommunicationē non reſervatam, & reſervatam, quod illa non tollit juriſdictionem ad abſolvendum a culpa, quamvis prohibeat prius ab illa abſolvere, quam a cenſura, & ideo, ſi caſu, vel etiam ex malitia confeſſoris invertatur hic ordo ſine culpa pœnitentis, qui bona fide abſolvitur a culpa, non præmiſſa abſolutione a cenſura, ſacramentalis abſolutio valida eſt: quia nihil deeſt, quod ſit de ſubſtantia ejus, ut infra tractando de excommunicatione latius dicturi ſumus: in præſenti autem abſolutio ſacramentalis a culpa nulla eſt, non obſtante bona fide pœnitentis, ut nunc ſupponimus, & ex dicendis conſtabit: ergo ſignum eſt aliquid neceſſarium ibi deeſſe; hoc autem nihil eſſe poteſt niſi juriſdictio ſacerdotis: quia ex parte pœnitentis nihil deeſt: ergo per talem reſervationem auſertur juriſdictio in ipsā culpam; nihil autem aliud eſt culpam in ſe & immediate reſervari.

Differentia inter excommunicationē reſervatam & nō reſervatam.

Deſtruitur fundamentum contrariæ ſententiæ.

Ad fundamentum autem contrariæ ſententiæ, jam oſtenſum eſt ex decretis ipſis colligi hunc modum reſervationis. Quod etiam confirmari poſſet ex ca. *Nuper*, de Sentent. excomm. ibi: *Ab eo, vel ejus ſuperiore erit tunc abſolutio delicti requirenda*: expendo enim vocem *delicti*: & ſimilia ſunt multa. Quod ſi aliquando videantur verba reſervationis referri ſpecialiter ad cenſuram, non obſtat: quia ſemper intelliguntur juxta commune us, & praxim Eccleſiæ, quæ habet, ut in reſervationibus Papalibus hæc duo conjuncta ſint, culpa, & cenſura: quamvis enim utraque in ſe reſervetur, non tamen una ſine alia. Per quod patet reſponſio ad aliud argumentum a poſteriori: fatemur enim per ſe, & ex ſola rei natura non bene ſequi, reſervata cenſura, eſſe reſervatam culpam. Unde Navarr. ſupra dicit, Epiſcopos ſæpe reſervare ſibi cenſuras, non culpas: de quo mihi non conſtat, niſi fortaſſe in cenſura ab homine, quæ ſecum veluti affert reſervationem, quatenus ſolus ille, qui eā tulit, vel ſuperior poteſt eam auferre: quamvis neceſſe non ſit, culpā, propter quā fertur, in ſe manere reſervatam. Itaque hæc non ſunt connexa per ſe & ex propriis rationibus, tamen ex uſu Pontificum una non reſervatur ſine alia. Et ideo, ſicut a principio habent hanc connexionem quaſi in fieri, ut ſic dicam, ita etiam in conſervari ſeu in duratione ſua, & inde eſt, ut ablata cenſura, cēſeatur reſervatio culpæ ſublata. Hic etiam eſt, ut conceſſa poteſtate ad abſolvendū a tali cenſura, cenſeatur conceſſa ad abſolvendum a culpa, & e converſo: quæ unico verbo dici ſolet poteſtas abſolvendi a caſibus reſervatis Pontifici, ut loquitur Concilium Trident. ſeſſ. 24. c. 6. & loquuntur multa privilegia, per quæ conſtat non dari tantum juriſdictionē tollendi cenſuram, ſed etiam culpam: quia ſine tali privilegio neutra haberetur: ergo illa conſecutio non in eo fundatur, quod culpa non fuerat per ſe reſervata: ſed in hoc, quod utraque juriſdictio in foro interno conjunctim datur. Ultima denique confirmatio ex ratione in contrarium facta ſoluta eſt: nam ex ea conſtat majorem eſſe reſervationem culpæ hoc modo factam, quam priori, & conſequenter, non aliter ſatisfieri intentioni reſervantis: nam de illius verbis jam ſatis dictum eſt.

SECTIO III.

Utrum omnia, & ſola peccata mortalia reſerventur, vel etiam reſervari poſſint.

An peccata venialia poſſint reſervari.

Principio quæri hoc loco ſolet, an poſſint venialia peccata reſervari. Et qui ſentiunt ad abſolvendū ab his peccatis non eſſe neceſſariā juriſdictionē, vel illam datam eſſe omnibus ſacerdotibus jure divino, conſequēter negant hæc peccata reſervari poſſe, quibus favet uſus Eccleſię, quę nunquam conſuevit hæc peccata reſervare. Nos vero diximus abſolutionē ab his peccatis non dari ſine juriſdictione, eāque a Summo Pontifice manare ad reliquos ſacerdotes. Ex quo plane ſequi videtur, poſſe hanc juriſdictionem limitari, & conſequenter poſſe ali-

quod

quod peccatum veniale reſervari. Et declaratur in hunc modum: quia propter peccatum veniale poteſt incurri aliqua cenſura: ſcilicet, excommunicatio minor: poſſent ergo Paſtores Eccleſiæ reſervare ſibi abſolutionem a tali cenſura; ergo & abſolutionem culpæ propter quam imponitur. Denique aliqui referunt interdum in religionibus aliqua peccata venialia reſervari.

Quæſtioni reſpondetur.

Reſpondeo breviter, non repugnare peccatum veniale reſervari quoad hoc, ut non poſſit ſacramentaliter remitti, niſi a tali vel tali miniſtro, vel (quod perinde eſt) ut non poſſit ex confeſſione talis peccati confici hoc ſacramentum, niſi coram tali judice fiat: & hoc probat poſterior ratio. Nihilominus non poſſunt peccata venialia ita reſervari, ut maneat obligatio ea confitendi ſuperiori reſervanti: quia ſimpliciter nulla eſt obligatio confitendi hæc peccata, poſſuntque tolli alio modo ſine ullo ordine ad hoc ſacramentum: neque hoc poteſt Eccleſia impedire. In quo eſt magnum diſcrimen inter venialia peccata, & mortalia. Atque hinc tandem fit, ut talis reſervatio venialium peccatorum ſit fere inutilis, ideoque non ſit in uſu Eccleſiæ: quia, licet reſervetur hoc peccatum, poterit a pęnitente in confeſſione taceri ſine culpa: vel, etiamſi dicatur, & confeſſor nolit ab illo abſolvere, poterit cogi a pęnitente, ut ab aliis abſolvat, quod ſatis illi eſt, cum non maneat ei obligatio tale peccatum iterũ confiteri. Merito ergo talis reſervatio non eſt in uſu, præterquam quod eſt improportionata cum toto genere peccati venialis: nam reſervatio introducta eſt propter gravitatem delictorum, a qua longe diſtat totus ordo venialium peccatorum. Atque hęc doctrina locum etiam habet in peccatis mortalibus ſemel confeſſis: illa enim ſimpliciter reſervari non poſſunt, ita ut pęnitens maneat ſub obligatione illa iterum confitendi: ſuppono enim fuiſſe abſolute ac per ſe remiſſa. Reſervare autem illa ſolum, ut per abſolutionem talis ſacerdotis ſacramentaliter iterum non remittantur, inutile eſſet, & infructuoſum, ut ex dictis a fortiori patet. Et ideo ex ſententia omnium, poſtquam peccatum reſervatum ſemel eſt per abſolutionem per ſe & abſolute ablatum, amplius reſervatum non manet, ut in ſequ. diſp. latius declarabitur.

An peccata mortalia mere interna poſſint reſervari.

Secundo dubitari poteſt de peccatis mortalibus mere internis, quæ ſola cogitatione conſummantur, an reſervari poſſint. Videtur enim non poſſe: quia Eccleſia nihil poteſt per ſe præcipere circa actus mere internos; ergo neque etiam poteſt illos reſervare. Unde etiam conſuetudo Eccleſiæ obſervat, ut talia peccata non reſerventur. Item Eccleſia non poteſt propter hæc peccata cenſuras imponere; ergo nec poteſt illa reſervare. Et fortaſſe, qui putant juriſdictionem ad abſolvendum a peccatis datam eſſe jure divino, dicerent, non poſſe Eccleſiam illam limitare circa actus mere internos, ſed ſolum circa externos. Veritas tamen eſt, in rigore non deeſſe in Eccleſia poteſtatem ad reſervanda hæc peccata. Ita docuit Cajet. 2.2.q.11.ar.5. & Soto d.18.q.2.ar.5. Ledeſma 2. p.4.q.8.ar.2. dub.10. Et ratio eſt, quia omnis juriſdictio in hoc foro communicatur inferioribus per ſuperiores paſtores, tam ad abſolvendum ab externis, quam ab internis culpis; ergo circa utraque poſſent, ſi vellent, illam juriſdictionem limitare, atque ita peccata interna reſervare. Unde, licet Eccleſia in foro exteriori nihil poſſit circa hæc peccata, & ideo nec ſpecialiter illa prohibere, nec punire valeat; tamen in hoc foro habet juriſdictionem, ut de eis judicium ferat, & ipſe peccator jure divino tenetur ea deferre ad hoc judicium, & in eo eſſe ſui accuſator, & teſtis contra ſe: ideoque etiam poſſet Eccleſia judicium de his peccatis internis committere deſignatis quibuſdam judicibus. Quod aliquo modo fecit per diviſionem juriſdictionum; non enim quilibet ſacerdos poteſt ab his peccatis mortalibus mere internis abſolvere, ſed tantum illi, quibus data eſt per Summum Pontificem ordinaria vel delegata juriſdictio. Per modum autem reſervationis hoc Eccleſia ordinarie non facit, ſed quibus committit juriſdictionem ad abſolvendum a peccatis mortalibus, dat juriſdictionem abſolutam ad abſolvendum ab his internis, non quia non poſſet eam limitare, ſed quia non judicavit expediens id facere, eo quod illa peccata ſint per ſe occulta, & non inferant nocumentum aliis, nec moraliter loquendo, indigeant ſpeciali curatione, quæ ab ordinariis judicibus adhiberi non poſſit. Hoc autem non obſtante, nonnulli prælati peccata aliqua mere interiora ſibi reſervare cœperunt, maxime hæreſim mentalem. Quod factum aliqui viri docti non probant: quia eſt alienum ab univerſali Eccleſiæ conſuetudine, quæ videtur declarare ex Pontificum, & Eccleſiæ voluntate materiam hanc non eſſe capacem reſervationis. Ego vero ſolum nunc aſſero, illam conſulendam non eſſe, ſi tamen fiat, ſervandam eſſe. Ratio autem contra hanc poteſtatem facta, ſoluta jam eſt. Neque eſt ſimile, quod de cenſura afferebatur, quia cenſura eſt pœna pertinens ad juriſdictionem fori contentioſi, quæ non extenditur ad actus mere internos: reſervatio autem non eſt pœna, ſed eſt limitatio juriſdictionis fori pœnitentialis, quæ per ſe cadit in actus pure internos.

Quæſtioni ſatisfit.

An omnia peccata mortalia reſervari poſſint.

Atque hinc conſtat a fortiori, nullum eſſe peccatum mortale externum, quod reſervari non poſſit quantum eſt ex ſe, ut eadem ratio ex juriſdictione ſumpta convincit. Quæri vero ulterius ſolet, an ſicut poſſunt omnia diviſive reſervari, poſſint etiam collective. Sed hoc nullam habet novam difficultatem. Poteſt enim Eccleſia aliquibus ſacerdotibus non dare juriſdictionem ab ullo peccato mortali: nam hoc modo ſe habet nunc circa ſimplices ſacerdotes: illa vero non dicitur propria reſervatio, de qua nunc agimus, ſed eſt potius totalis negatio juriſdictionis ad abſolvendum a peccatis mortalibus, reſervatio autem dicit limitationem ſeu partialem privationem talis juriſdictionis. Clarum eſt autem non poſſe hoc modo totam juriſdictionem ad abſolvendum ab his mortalibus auferri ab omnibus Eccleſiæ ſacerdotibus infra Summum Pontificem, neque etiam ab omnibus ordinariis paſtoribus: nam illud eſſet contra rationem ſui muneris, & contra utilitatem ipſorum pœnitentium, ut per ſe notum eſt. Quod maxime verum habet reſpectu ſecularium. Inter religioſos vero ferunt interdum fuiſſe uſitatum, ut omnia peccata mortalia exteriora eſſent reſervata ſuperiori. Sed hic modus reſervationis nimis oneroſus, & periculoſus eſſet ſubditis in quocunque ſtatu exiſtentibus, & ideo probandus non eſt. Nunc vero ex ſpeciali decreto edito a S. D. N. Clemente VIII. anno 1594. non ſolum hoc eſt religioſis prohibitum, ſed etiam certi caſus præſcripti, quos reſervare poſſint, quos infra numerabimus. Ex quo tandem concluditur, quamvis abſolute, omnia peccata mortalia externa diviſive ſumpta reſervari poſſint; tamen licite, & ſecundum rectum ordinem non quælibet poſſe reſervari, ſed ea tantum, quæ habent ſpecialem gravitatem huic rigori proportionatam, ut in ſequenti ſect. amplius explicabimus.

Quæ peccata de facto reſervata ſint.

Jam vero inquirendum ſupereſt, quænam peccata de facto reſervata ſint, quod tam de Pontifice quam de Epiſcopis inquiri poteſt: nam de Parochis jam diximus, nulla peccata ſpecialiter eis reſervari, & ideo nihil eſt, quod de illis dicamus, ſed loco eorum dicemus aliquid de ſuperioribus religioſorum, quibus interdum fit reſervatio, licet ſint immediati paſtores. Quoniam vero Summi Pontifices ſibi peccata non reſervant, ſecundum ordinarium jus, niſi cum adjuncta excommunicatione ſibi reſervata ideo de caſibus Pontificiis nihil hoc loco dicemus uſque ad materiam de excommunicatione, ubi omnes ſigillatim numerabimus, & explicabimus. Quoad Epiſcopos vero tribus modis intelligi poteſt eis fieri hæc reſervatio. Primus eſt per ſtatuta Epiſcoporum: de quibus nihil dicere poſſumus, quia pendet ex facto, & in variis diœceſibus ſunt varia, ideoque in ſingulis diœceſibus conſulendæ ſunt conſtitutiones ſynodales. Secundus modus eſt per conſuetudinem, de quo idem dicimus, quia etiam conſuetudo eſt varia, & pertinet ad factum, ubi tamen de illa conſtiterit, ſervanda eſt. Tertius modus ex jure communi, & ita ſolent quinque vel ſex caſus numerari jure communi reſervati Epiſcopis ex Extravag. *Super cathedram:* de ſepulturis.

Tribus modis fit Epiſcopis reſervatio. Primo. Secundo. Tertio.

ASSERTIO.

Ex ſolo jure Communi nullum peccatum eſſe Epiſcopi reſervatum.

Mihi autem videtur ex ſolo jure communi, & ſecluſa conſuetudine, nullum peccatum eſſe reſervatum Epiſcopis. Omitto diſpenſationes votorum, & ſimilia, quę Summiſtæ numerant inter hos caſus reſervatos impropriiſſime, ut Navarr. optime advertit, quia hic non agimus de omni actu juriſdictionis, præſertim exterioris, ſed ſolum de reſervatione culpæ in ordine ad abſolutionem ſacramentalem. Probo ergo aſſertionem primo, quia ex dicta Extravag. non ſumitur argumentum firmum: nam prorſus revocata eſt in Clement. *Dudum*, de Sepulturis. Et

licet aliqui contendant non eſſe revocatam ſimpliciter, ſed quoad aliqua, quod ſignificat Gloſſa ibi, & Sylveſter verb. *Caſus*: tamen verba revocationis abſoluta ſunt; *Omnino caſſamus*. Et quamvis non eſſet univerſalis, haberet locum in hoc puncto: nam ſpectabat ad reſtringenda privilegia Mendicantium, quæ reſtrictio in alio textu tollitur. Addo præterea, Pontificem ibi non condidiſſe novum jus de reſervatione caſuum, ſed obiter retuliſſe caſus, qui tunc erant reſervati communi jure, aut conſuetudine: & fortaſſe tunc hi caſus erant recepti, nunc autem ex vi illius juris non oportet reſervationem durare. Et ita in primo caſu ibi numerato, qui eſt, quando peccatum habet ex jure annexam pœnitentiam publicam, omnes fatentur jam non eſſe in uſu, quia hæ pœnitentiæ jam ſublatæ ſunt: & ſi quæ ſuperſunt, pertinent ad forum contentioſum, nec ratione illarum reſervantur peccata, niſi etiam habeant cenſuram annexam.

Secundus caſus eſt, quando habet excommunicationem majorem annexam. Sed hoc ſolum eſt verum, quando excommunicatio per ſe eſt reſervata Papæ, & in aliquo particulari caſu committitur Epiſcopo in jure, v. g. ſæpe fit in excommunicatione canonis, *Si quis ſuadente*; & in Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. fit in omnibus occultis: tunc enim illa non eſt tam reſervatio, quam delegatio. At vero quando excommunicatio ſimpliciter fertur in jure, nulla fit reſervatio Epiſcopo, ſed quilibet Parochus, vel alius æqualis illi in juriſdictione poteſt & a culpa, & tali excommunicatione abſolvere, juxta, c. *Nuper*, de Sent. excommun. in 6. Et in hoc etiam conveniunt Angelus verb. *Caſus*, Navarr. n. 262. & omnes. Neque excipio excommunicationem reſervatam Epiſcopo, quia exiſtimo directe & proprie nullam talem eſſe in jure, quod alibi, Deo dante, oſtendam. Dico etiam, in excommunicationibus reſervatis Epiſcopis per eorum ſtatuta, vel ſententias non ſtatim haberi, quod ipſa peccata in ſe maneant reſervata: quia, ut dixi, illa duo ſunt diſtincta: imo interdum poteſt reſervari cenſura, & non culpa. Conſideranda ergo ſunt verba reſervationis, conſuetudo, & poteſtas reſervantis.

Tertius caſus eſt, ſi peccatum habeat annexam irregularitatem. Sed veritas eſt, diſpenſationem irregularitatis eſſe reſervatam, vel Pontifici, vel Epiſcopo, ſi ſit occulta. Culpa autem per ſe reſervata non eſt: imo, ſtante irregularitate, poteſt quis abſolvi a tali culpa, a quolibet proprio: quia irregularitas (in quo inter alia differt ab excommunicatione) non impedit ſacramentorum ſuſceptionem. Et hæc eſt etiam ſententia communis ex Cajetan. verb. *Irregularitas*, & Navarro, & Angelo ſupra, & Sylveſtro verb. *Caſus*, quæſt. 3. Et ſumitur etiam ex Gloſſa in c. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. quam ſequuntur Hoſtienſis & alii, qui, numerantes caſus Epiſcopales, hujus mentionem non faciunt.

Quartus caſus eſt de peccato incendiarii, qui numeratur in dicta Extravag. Sed jam dixi, ex vi illius textus nullam habere reſervationem. Solet tamen præterea colligi hic caſus ex c. *Peſſimam* 23. qu. 8. Sed ibi nullam invenio reſervationem, ſed ſolum præceptum quoddam, ut talis peccator non abſolvatur, niſi tali, vel tali pœnitentia impoſita, in qua Epiſcopus diſpenſare non poſſit: ibi tamen non limitatur abſolutio, vel impoſitio pœnitentiæ ad ſolum Epiſcopum. Nihilominus Navar. dicit hunc caſum eſſe receptum communi opinione, & uſu, quod ſi ita eſt, erit reſervatus ex vi conſuetudinis, non ex vi juris. Adverto etiam obiter, hoc peccatum non habere ipſo jure excommunicationem annexam, tamen, ſi ſemel ab homine feratur excommunicatio, ratione illius ſtatim manet reſervata Papæ, ex cap. *Tua nos*, de Sentent. excomm.

Quintus caſus eſt publica blaſphemia ex cap. *Statuimus*, de Maledicis. Tamen ibi ſolum eſt ſermo de pœnitentia propter hoc peccatum injungenda in foro exteriori, ut etiam Navarr. advertit. Unde in Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 9. in tit. de Reform. curiæ, §. *Ad abolendam*, imponitur ſpecialis pœna propter hanc culpam in ordine ad forum contentioſum. Ulterius vero præcipitur confeſſoribus, ut ab hoc peccato non abſolvant, niſi ſævera impoſita pœnitentia: ſupponitur ergo poſſe abſolvere. Alii præterea caſus numerantur in illa Extrav. *Inter cunctas*, qui non dicuntur jure reſervati, ſed conſuetudine, quæ conſuetudo ibi approbatur, & coarctatur ad homicidas voluntarios, falſarios, violatores Eccleſiaſticæ immunitatis, & ſortilegos. Quos caſus Sylveſt. ver. *Caſus* qu. 4. Navar. & Angel. ſupra variis modis amplificant, ſcilicet homicidium ad mutilationem, peccatum falſarii ad peccatum tacendi veritatem coram judice legitime interrogante, & ad peccatum advocati, procuratoris, & notarii oſtendentis parti adverſæ ſcripturas alterius: & peccatum violationis immunitatis ad plura alia ſacrilegia. Quæ omnia ipſi nullo jure probant, cum tamen materia ex ſe, cum ſit odioſa, potius reſtrictionem poſtulet, quam ampliationem. Neque in ea valet argumentum a ſimili, neque a paritate rationis, ſed præciſe ſtandum eſt verbis legis, ſi hæc eſſent jure reſervata: tamen, quia hæc non dicuntur reſervata ex vi juris, ſed ex conſuetudine, illa conſulenda eſt, ut feratur judicium, tam de caſibus, quam de ampliationibus eorum: forte enim univerſalis non eſt, neque ejuſdem modi in omnibus Epiſcopatibus. Quod vero Navarrus addit de peccato uſurpandi, vel retinendi incerta bona, non video quod habeat fundamentum.

Supereſt, ut dicamus de religioſis, quorum inſtituta ſingula non ſunt hoc loco a nobis explicanda, ſed ſolum adnotanda ſupra notata conſtitutio Clementis VIII. in qua hæc tantum peccata voluit eſſe poſſe religioſis reſervata. *Primum, veneficia, incantationes, ſortilegia.* 2. *Apoſtaſia a religione, ſive habitu dimiſſo, ſive retento, quando eo pervenit, ut extra ſepta monaſterii ſeu conventus fiat.* 3. *Nocturna ac furtiva e monaſterio ſeu conventu egreſſio, etiã non animo apoſtatandi facta.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale.* 5. *Juramentum falſum in judicio regulari, ſeu legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non conſecuto.* 7. *Falſificatio manus, ſeu ſigilli officialium monaſterii, aut conventus.* 8. *Furtum de rebus monaſterii ſeu conventus, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.* 9. *Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus.* 10. *Occiſio, aut vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſque perſonæ.* 11. *Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad ſuperiores.* Eſt autem circa hos caſus advertendum primo, non ſtatui a Pontifice, ut omnes hi caſus ſint in Religionibus reſervati, ſed permitti tantum, ut *Superior religionis poſſit hos caſus ſibi reſervare, aut omnes, aut eorum aliquot, prout ſubditorum utilitati expedire prudenter in Domino judicaverit*: prohiberi autem ne ſuperiores regularium, præter hæc peccata, alia ſibi reſervent, propria, ſcilicet auctoritate. Addit enim ſtatim ibidem Summus Pontifex; *Si quod aliud præterea peccatum grave pro religionis conſervatione, aut pro conſcientiæ puritate, reſervandum videbitur, id non aliter fiat, quam generalis Capituli in toto ordine, aut Provincialis in Provinciæ matura diſcuſſione, & conſenſu.*

Peccata reſervata religioſis a D. N. Clemen. VIII.

Ex quibus verbis colligi videtur, non relinqui poteſtatem Superioribus religionis, ut pro aliqua particulari domo caſum aliquem reſervent, ſed tantum pro tota religione, vel pro tota aliqua provincia: & tunc poteſtas non conceditur Generali, aut Provinciali per ſe, ſed cum conſenſu Capituli generalis, aut provincialis. Nihilominus tamen exiſtimo, ſi ad bonum regimen alicujus domus expediret, ſpecialiter in ea peccatum aliquod reſervare, poſſe Superiorem cum conſenſu Capituli provincialis hujuſmodi caſum, vel caſus reſervare: quia Pontifex ibi non præſcribit, ut peccatum neceſſario reſervandum ſit pro tota religione, aut tota provincia, ſed ſolum ait; *Si peccatum aliquod grave pro religionis conſervatione, aut conſcientiæ puritate reſervandum videbitur*; poteſt autem pertinere ad conſcientiæ puritatem, ut in uno loco fiat reſervatio, quamvis non fiat in aliis, ut v. g. ſi locus ſit expoſitus majoribus periculis, & ideo neceſſarium ſit aliquid in eo ſeverius præcipi, & obſervari. Requiritur autem etiam tunc conſenſus Capituli provincialis: quia Summus Pontifex, nec ſoli perſonæ alicujus Superioris, nec ſoli Capitulo unius domus hanc poteſtatem committit. Nec refert, quod id non fiat pro tota provincia: nam ſatis eſt, ut fiat in aliqua parte ejus: quidquid enim Provincialis agit in aliqua domo provinciæ ſuæ, vere dicitur agere in ſua provincia: neque aliud Summus Pontifex requirit.

Solet autem interdum Abbas, aut Rector domus aliquid

quid prohibere ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, illius abſolutionem ſibi reſervando, ut v.g. ne religioſus cum e monaſterio cum facultate egreditur, in aliqua domo civitatis ingrediatur ſine ſpeciali Superioris voluntate, vel quid ſimile. Et ideo quæſitum eſt, an poſt hanc ordinationem Clementis poſſint Superiores regularium domorum hanc reſervationem facere. Videntur enim non poſſe ſine conſenſu Capituli provincialis, quia omnis caſuum reſervatio illis interdicta eſt: hęc autem eſt cujuſdam caſus reſervatio, quia, reſervata excommunicatione, non poteſt religioſus ille abſolvi a ſua culpa, niſi a ſuo Superiore, quod eſt contra Pontificis intentionem. Atque ita aliquibus viris doctis viſum eſt.

1. Sententi.

Oppoſita ſententia probatur.

Ego tamen oppoſitum cenſeo probabilius, nimirum hanc poteſtatem non eſſe ablatam Prælatis religionum: quia Clemens expreſſe loquitur de reſervatione culparum. Verba enim ejus ſunt: *Nemo ex regularium Superioribus peccatorum abſolutionem ſibi reſervet, exceptis iis, &c.* In caſu autem propoſito non reſervatur peccati abſolutio, ſed cenſuræ, quæ longe diverſa eſt, & ad diverſum forum, & juriſdictionem ſpectat. Nec ſatis eſt, quod, per ſe loquendo, non poteſt dari abſolutio a peccato non ablata cenſura: hoc enim accidentarium eſt: ſufficit enim quod non ſint idem, ut ab una ad aliam non ſit prohibitio extendenda, præſertim cum reſpectu Superiorum ſit oneroſa, & uſum juriſdictionis reſtringens. Accedit, quod non eſt dubium, quin poſſint hi Prælati hujuſmodi excommunicationes ferre, ſicut antea poterant: talis autem excommunicatio eſt ab homine, cujus abſolutio veluti ex natura ſua eſt reſervata judici ferenti: ſicut ergo per conſtitutionem hanc non eſt ablata poteſtas ferendi excommunicationem ab homine, ita nec prohibita eſt talis cenſuræ reſervatio. Verum eſt illam cenſuram non eſſe per ſententiam ſpecialem, ſed per generalem, de qua eſt probabilis opinio, non magis eſſe de ſe reſervatam, quam cenſuram a jure, veruntamen & oppoſita opinio non caret probabilitate, ut ſuo loco videbimus: & præterea qui fert ſententiam, poteſt hanc intentionem ſuam, & mentem declarare: & tunc non eſt dubium, quin id operetur præciſe circa cenſuram, & non circa culpam. Quare, ſi ita fiat, non cenſeo hoc per ſe prohibitum ex vi hujus conſtitutionis, quanquam melius cenſebimus id non facere ſine ſpeciali Capituli provincialis conſenſu ad omnem dubitationem tollendam.

SECTIO IV.

Utrum peccata poſſint reſervari pro arbitrio Superioris abſque legitima cauſa.

An licite fiat dicta reſervatio.

DUplex poteſt eſſe quæſtionis ſenſus. Unus eſt, an hoc poſſit fieri licite: alius, an valide. Prior ſenſus difficultatem non habet: nam certum eſt, ſuperiores non licite facere hanc reſervationem, niſi ex juſta cauſa: quia per ſe eſt oneroſa ſubditis, & reddit difficilem uſum ſacramenti, & ideo non poteſt licite fieri pro ſola voluntate Superiorum, ſed pro utilitate ſubditorum, ad quam hæc poteſtas principaliter ordinatur, quod amplius in ſequentibus explicabitur, & confirmabitur. Ut ergo dicamus de alio ſenſu, diſtinguendum eſt de hac reſervatione facta tantum in ordine ad delegatum, vel in ordine ad alios ordinarios paſtores inferiores.

Reſpondetur quæſtum ad delegatos.

Nam reſpectu delegati certum eſt ex conſenſu Doctorum, quos referemus, validam eſſe reſervationem, quamvis ſolo arbitrio ſine neceſſaria cauſa fiat. Cujus ratio eſt: quia qui hoc modo committit alteri juriſdictionem ſuam, non ex debito juſtitiæ, ſed ex ſua voluntate id facit: ergo poteſt non totam, ſed partem juriſdictionis committere ex eadem tantum voluntate: ergo poteſt dare juriſdictionem ad quædam peccata, & non ad alia, quod eſt illa reſervare.

Limitatio.

Dicunt vero aliqui, etiamſi hoc verum ſit in prima conceſſione juriſdictionis, tamen poſtquam ſemel tota delegata eſt, non poſſe per reſervationem coarctari ſine cauſa.

Reprobatur.

Tamen, loquendo de abſoluta poteſtate, non eſt neceſſaria limitatio: quia delegatio non eſt abſoluta donatio, ſed quædam conceſſio, quæ ſemper pendet a voluntate delegantis: & ideo ſicut poteſt eam revocare, ita & coarctare. Solum ſunt obſervanda duo. Unum eſt, quod licet ex parte delegati per ſe non ſit injuria in hac reſervatione: ex parte vero ſubditorum, propter quos hæc juriſdictio delegatur, poterit eſſe illicita, ſi abſque rationabili cauſa, & imprudenter fiat: nam Paſtores Eccleſiæ non habent hanc poteſtatem tanquam abſoluti domini, vel propter ſuum commodum, ſed ut Chriſti Vicarii propter bonum ovium: & ideo, ſi per hanc reſervationem nimium oneroſi ſint ſubditis, vel exponant eos aliquibus periculis, graviter peccabunt contra charitatem, abutendo poteſtate ſua. Sicut etiam male facerent non delegando abſolute hanc juriſdictionem aliquibus cum eiſdem incommodis ovium. Nunquam tamen auderem dicere talem reſervationem eſſe irritam, vel nullam, propter ſimilem imprudentiam reſervantis: quia nunquam eſt contra juſtitiam, nec deeſt abſoluta poteſtas. Et ſæpe accidit, ut uſus poteſtatis habeat effectum, etiamſi minus prudens ſit, & rationabilis, ut in ſuperioribus tactum eſt, & patet in diſpenſationibus, & ſimilibus, & maxime in effectibus negativis, qualis eſt hæc reſervatio; tantum enim eſt non conceſſio juriſdictionis quoad aliquam partem. Cavendum præterea eſt poſtquam ſemel facta eſt delegatio, ne illius coarctatio, aut revocatio ſine rationabili cauſa facta, cedat in infamiam ipſius delegati: nam ex hac parte poſſet eſſe illicita: quod præſertim continget, quando ad certum tempus commiſſio eſt facta, & ante illud elapſum revocatur: tamen hoc totum accidentarium eſt.

Reſpondetur quæſtum ad ordinarios inferiores.

Quando vero reſervatio fit reſpectu inferioris paſtoris habentis ordinariam juriſdictionem, major eſt difficultas, quia inferior habet intrinſecum, & proprium jus: & ideo eſt varietas opinionum.

1. Opinio.

Prima abſolute dicit eſſe nullam. Ita ſentit Soto ſupra circa 2. argum. & Ruard. art. 3. Eſſetque hæc ſententia neceſſaria, ſi omnes hi paſtores haberent juriſdictionem jure divino: nam quoties aliquo modo immutandum eſt jus divinum, ut valida ſit actio, requiritur cauſa: propter hoc enim diſpenſatio, v.g. in jejunio, quamvis illicite, & ſine cauſa concedatur a Papa, valida eſt, quia eſt tantum in jure humano: diſpenſatio autem in voto, ſi fiat ſine cauſa, non ſolum illicita, ſed etiam nulla eſt, quia attingit aliquo modo jus divinum: ſic ergo in præſenti, &c. Quia vero non admittimus illud fundamentum, poteſt hoc modo ratio induci: quia paſtores, ſaltem ex ſuppoſitione officii, habent intrinſecum, & naturale jus ad ſuam juriſdictionem: ergo ſaltem hoc titulo non poſſunt ſine cauſa illa privari, nec licite, nec valide. Confirmatur, quia poſtquam aliquis recepit Epiſcopatum, aut beneficium, non poteſt illo privari ſine cauſa. Similiter nullus poteſt ſuſpendi ab officio, vel beneficio, ſolo arbitrio alterius ſine cauſa, eritque talis ſuſpenſio nulla, ſi fiat: ergo ſimiliter in præſenti.

2. Opinio.

Secunda opinio abſolute affirmat talem reſervationem eſſe validam. Ita ſentit Sylveſt. *Confeſſor*, 1. q. 3. & Henric. quodlib. 1. q. 27. Fundamentum eſt, quia ſuperior ſemper confert juriſdictionem dependentem a ſua voluntate: & ideo, ſi auferat illam circa aliquod peccatum, factum tenet, etiamſi fortaſſe ſine convenienti ratione id faciat. Quæ opinio valde probabilis eſt.

3. Opinio.

Tertia opinio diſtinguit inter Summum Pontificem reſpectu omnium inferiorum, & Epiſcopos reſpectu Parochorum: & de Pontifice approbat ſecundam ſententiam propter fundamentum ejus, & quia a Pontifice manat omnis juriſdictio; in Epiſcopis vero approbat primã ſententiam. Ita ſentit Major d. 17. quæſt. 5. & Angelus verb. *Caſus*, & non diſplicet Soto. Fundamentum autem poſterioris partis eſt, quia inſtitutio, & juriſdictio Parochorum non eſt ab Epiſcopis, ſed a Summo Pontifice: & ideo nec Parochias dividere, aut mutare, neque aliquid ſimile facere poſſunt Epiſcopi propria poteſtate, niſi a Pontifice delegentur: ut ſumi etiam poteſt ex Conc. Trid. ſeſs. 21. c. 4. de Reformat. ibi, *Epiſcopi, ut Apoſtolicæ Sedis delegati*, *&c.* Ac proinde, ſi abſque legitima cauſa reſervent, nihil faciunt. Atque hæc diſtinctio non caret probabilitate.

ASSERTIO.

Poſſe Papam ſine juſta cauſa reſervare peccata.

Dico tamen, rem hanc poſſe ſpeculative tractari, & practice. Et quidem de Summo Pontifice tam ſpeculative, quam practice probabilius cenſeo validam eſſe reſervationem ab ipſo factam; etiamſi abſque legitima cauſa fiat. Prior pars probatur ex illo fundamento, quod hæc juriſdictio confertur a Summo Pontifice, & ab illo pendet: unde non eſt de illa judicandum ſicut de re, quæ tranſit in dominium abſolutum alterius, ita ut non poſſit illa privari: ſed potius, ut de quodam inferiori jure depen-

dependente a ſuperiore, & ordinato ad bonum ſubditorum, magis quam ad utilitatem habentis: & ideo ita datur a ſupremo paſtore, ut tamen ſemper ab illo pendeat, quia ſemper manet ſupremus paſtor, & poteſt, per ſeipſum curare, vel judicare oves, ſi velit. Quod ita confirmatur, & declaratur, quia ſi a principio voluiſſet Papa inſtituere Epiſcopum dando illi tantam juriſdictionem, & non majorem, revera factum teneret, quia in effectibus privativis ſufficiens ratio eorum eſt, ut cauſa non influat, ſive licite, ſive illicite faciat: ergo idem erit in reſervatione, quæ fit poſt priorem inſtitutionem: eſt enim eadem ratio. Præſertim, quia Pontifex a principio potuit hac lege & conditione juriſdictionem conferre, ut ab ipſo ſemper penderet, nec ſe privaret jure ſuo, & poteſtate. Quod autem ita fecerit, conſtat, tum ex uſu, tum etiam, quia expedit bono communi ad tollenda ſchiſmata. Et confirmatur ſecundo, quia in aliis actibus juriſdictionis ſemper eſt efficax actus Pontificis, ut in foro contentioſo Eccleſiaſtico ſi Pontifex ad ſe reſervet cujuſque cauſæ judicium, valida eſt reſervatio, etiamſi ſine ulla alia ratione eam reſervet, ſed ſolum ex ſuprema poteſtate, ut conſtat ex cap. *Ad noſtram*, de Appellationib. Deinde, ſi Summus Pontifex aliquem eximat a juriſdictione Epiſcoporum, factum tenet, etiamſi ſola ſua voluntate id faciat. Similiter, ſi Pontifex abroget legem ab Epiſcopo latam, vel impediat, & irritet ferendam, vel aliquid præcipiat contra præceptum Epiſcopi, ſemper actus juriſdictionis manans a Pontifice eſt efficax, dummodo verſetur circa materiam licitam, quamvis fortaſſe ſine cauſa, vel imprudenter id faciat. Quorum omnium ratio eſt ſupra tacta: quia licet Pontifex cum Epiſcopis communicet juriſdictionem ſuam ſemper, tamen manet proprius, & ſupremus paſtor & judex, a quo cæteri inferiores pendent, & poteſt ſi velit per ſeipſum curare oves ſuas, vel judicare cauſas earum, Ergo reſervatio a Pontifice facta nunquam eſt cenſenda irrita ipſo jure.

Manifeſtius autem hoc probatur, ſi practice res hæc conſideretur. Et ſignum in primis eſt, quia nullus Catholicus auctor hactenus auſus eſt dicere reſervationem aliquam in particulari factam a Summo Pontifice eſſe nullam, licet interdum nonnulli de multitudine reſervationum conqueſti fuerint. Secundo, quia in re dubia ſemper eſt timenda ſententia paſtoris, præſertim ſupremi: nunquam autem poteſt in particulari eſſe certum, reſervationem fieri ſine legitima cauſa, quia hæc non ſemper eſt gravitas peccati, ſed aliæ multæ poſſunt eſſe in pectore Pontificis, quamvis a ſubditis ignorentur: ergo nunquam poteſt aliqua ejus reſervatio in particulari judicari prudenter nulla. Tertio ita hoc declaro, quia Soto, & alii nunc maxime cenſent poſſe eſſe nullam hanc reſervationem, quando nimia eſt multitudo reſervatorum caſuum: hæc vero cauſa nunquam poteſt eſſe practice ſufficiens. Interrogo enim, an ſtatim tota collectio nulla ſit, ita ut jam nullus caſus reſervatus maneat valide: & hoc dici non poteſt probabiliter, tum quia decem caſus, v. g. poſſent valide reſervari: ergo propter multiplicationem aliorum non fit ſtatim invalida tota reſervatio: tum etiam, quia hæc reſervatio omnium non fit ſimul tota, ſed paulatim: priores ergo reſervationes validæ ſunt, non ergo fiunt invalidæ ſolum quia ſuper addantur aliæ. Vel dicitur reſervatio nulla quoad aliquos caſus determinatos: & hoc etiam dici practice non poteſt, vel quia non eſt major ratio de his, quam de illis: vel certe, quia non poteſt homo deſignare, quantus ſit ille numerus caſuum reſervatorum, quo impleto, reſervationes, quæ poſtea adduntur, nullæ ſunt.

An Epiſcopi poſſint reſervare ſine juſta cauſa.

De Epiſcopis vero reſpectu Parochorum res eſt magis dubia, quia hoc pendet ex modo inſtitutionis & dependentiæ, quam ex vi illius, & ex voluntate Pontificis Parochi juriſdictio habet ab Epiſcopo. Rationes autem factæ, ſi cum proportione applicentur, videntur ſuadere, etiam hic ſervari proportionalem ſubordinationem, & dependentiam: nam ſemper Epiſcopus manet ita ſuperior, ut poſſit cauſam aliquam ſibi reſervare: & quamvis in conſcientia teneatur id prudenter, & ex cauſa facere, tamen ſi ſemel faciat, videtur magis expediens ad tollendas occaſiones ſchiſmatis, & ad cavenda pericula animarum, ad quarum utilitatem omnis hæc poteſtas ordinatur, expedit, inquam, ut reſervatio ſemel facta, rata, & valida habeatur. Quæ omnia licet ſpeculative non convincant, & ideo diſt. 3. opinionis probabilitate non careat, moraliter tamen ſatis perſuadent ſecundam ſententiam & probabiliorem & ſecuriorem eſſe. Præſertim vero non invenio, quomodo diſtinctio illa poſſit ad praxim applicari, propter diſcurſum ſuperius factum: & ideo, in particulari loquendo, nunquam cenſeo reſervationem eſſe contemnendam tanquam nullam, ſed quando reſervatio, aut nimia, aut irrationabilis apparuerit recurrendum eſſe ad ſuperiorem, ut illi rei provideat. Neque eſt neceſſarium, aut utile majorem facultatem inferioribus concedere.

DISPUTATIO XXX.

De miniſtro, qui poteſt abſolvere pœnitentem per ſe, & directe a caſibus reſervatis.

Duobus modis poteſt abſolvi hujuſmodi pœnitens: primo directe & per ſe ab ipſis caſibus reſervatis, ad quod neceſſe eſt, ut abſolvens habeat juriſdictionem circa illa, quia ſine juriſdictione nemo poteſt ferre ſententiam in aliqua cauſa. Secundo poteſt contingere, ut abſolvatur pœnitens habens caſus reſervatos, non tamen per ſe ab illis, ſed ab aliis peccatis non reſervatis, cum quibus indirecte, & per accidens tolluntur reſervata. Uterque igitur modus abſolutionis, & miniſterii a nobis explicandus eſt. In hac vero diſputatione ſolum explicabimus, apud quos ſit hæc juriſdictio ad abſolvendum directe a caſibus reſervatis, & quibus modis haberi poſſit. In ſequenti autem explicabimus uſum ejus, & conſequenter de indirecta abſolutione dicemus.

SECTIO I.

Quis poſſit directe & per ſe abſolvere a peccatis reſervatis.

Suppono juriſdictionem hanc poſſe duobus modis haberi, ſcilicet, vel ut ordinariam, vel tantum ut delegatam, rurſuſque delegationem hanc fieri poſſe vel per cõceſſionem directe factam ſacerdoti, vel per licentiam datam pœnitenti ad eligendum confeſſorem: nam quoad hæc omnia eadem eſt ratio de juriſdictione circa peccata reſervata, & circa alia. Duæ igitur regulæ generales ſunt conſtituendæ. Prima eſt: Qui peccata reſervavit, & qui in hoc foro eſt illi juriſdictione ſuperior, habet poteſtatem ordinariam ad abſolvendum ab his peccatis. Hęc eſt communis, & certa: nam, qui reſervando abſtulit juriſdictionem, eam ſibi retinuit: ergo per illam poterit abſolvere: is autem qui eſt ſuperior illo, habet juriſdictionem univerſalem reſpectu illius, quæ ſe extendit ad omnia, ad quæ juriſdictio inferioris: ergo ille etiam poteſt abſolvere. Confirmatur: nam ante reſervationem uterque dictorum prælatorum poterat abſolvere ab illis peccatis: ſed per reſervationem inferior non potuit auferre juriſdictionem a ſuperiore: ergo. Dixi autem, *in hoc foro*, quia non ſatis eſt, ut ſit ſuperior dignitate in ordine hierarchico, ut ſunt v.g. Epiſcopus, & Archiepiſcopus: non enim poteſt Archiepiſcopus ſubditum Epiſcopi, etiam ſuffraganei, abſolvere a peccatis reſervatis ſuo Epiſcopo, quia non habet immediatam juriſdictionem in diœceſibus ſuffraganeorum in hoc foro, niſi fortaſſe quando actu viſitat illas, ut ſupra tetigi, & latius in materia de excommunicatione. Comparantur ergo illo modo Epiſcopus, & Summus Pontifex, & in religionibus Provincialis, & Generalis, & ſic de aliis. *Duæ regulæ proponuntur. Prima.*

Secunda regula eſt, hæc peccata etiam poſſe directe & per ſe remitti per poteſtatem delegatam, quæ concedi poteſt ab utroque prælato, quem diximus habere poteſtatem ordinariam. Hæc etiam eſt indubitata, & communis: nam qua ratione ſufficit delegata juriſdictio in hoc foro circa alia peccata, ſufficit etiam circa hæc, & eadem eſt ratio & poteſtas delegandi illam. Quare manifeſtum eſt, eum, qui reſervavit peccatum, poſſe delegare juriſdictionem abſolvendi ab illo. Tamen de ſuperiore, v.g. Summo Pontifice dixerunt aliqui non poſſe juriſdictionem hanc delegare circa peccata reſervata ab inferioribus Epiſcopis ſine conſenſu illorum, quia divino jure habent poteſtatem reſervandi ſibi peccata, qua privarentur per illam delegationem. Ita refert Navar. c. 27. n. 263. Sed eſt error manifeſtus; primo contra Eccleſiæ con- *Secunda regula.* *Error quorundã rejicitur.*

conſuetudinem, ſecundo contra Summi Pontificis poteſtatem, & contra rationem: nam quidquid poteſt Pontifex per ſe ipſum abſolvere ſine conſenſu inferioris, poteſt etiam per alium, cui committat vices ſuas, abſque ejuſdem conſenſu. Unde Epiſcopus, licet poſſit reſervare ſibi reſpectu eorum, quibus ipſe juriſdictionem dat, vel ab ipſo pendent, non tamen reſpectu ſuperioris, vel ejus qui ab eodem ſuperiore juriſdictionem recipit. Ad cognoſcendum vero quando poteſtas hæc delegatur, verba conceſſionis diligenter advertenda ſunt: nam per illa indicatur voluntas delegantis, a qua efficacia hujus conceſſionis pendet.

Quibus verbis ſuperior det hanc juriſdictionem.

Solent autem circa hoc dubitare auctores, quibus verbis intelligatur ſuperior concedere hanc juriſdictionem, id eſt, an oporteat ſemper in ſpeciali declarare concedere poteſtatem ſuper reſervata, vel ſufficiant aliqua generalia verba. Quod tractat late Navarr. c. 27. n. 261. & D. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 13. Sed in hoc vix poteſt generalis regula aſſignari, ſed prudentia utendum eſt: & ſi conceſſio fit ore ad os, curandum eſt, ut ſuperior ſatis explicet mentem ſuam: ſi autem concedatur ex privilegio, ſeu quomodocunque in ſcripto, conſideranda ſunt verba, & juridice interpretanda. Itaque ſi ſolum faciat facultatem audiendi confeſſiones ſubditorum, & abſolvendi illos, non concedit caſus reſervatos, ut declaratum eſt in c. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. quia in generali verbo non intelliguntur ſpecialia conceſſa. Et ex eodem principio dicunt dicti auctores, licet Epiſcopus dicat ſe concedere ſuam auctoritatem, & poteſtatem, non cenſeri concedere caſus reſervatos: ſecus vero eſſet ſi prius concedat aliquem caſum reſervatum, & poſtea generaliter addat, *& omnem meam poteſtatem*: quia ſpecificatio antecedens explicat generale verbum ſubſequens. Et idem eſt, ſi poſt tale verbum generale excipiat unum, vel alium caſum: nam illa exceptio firmat generalem regulam, ſeu explicat generalem illam conceſſionem extendi ad alios caſus. Denique, inquit, Navarrus, ſi Epiſcopus concedat facultatem abſolvendi a cenſuris reſervatis, non omnino concedere poteſtatem abſolvendi ab omnibus peccatis reſervatis: quia hæc duo diſtincta ſunt, & reſpectu Epiſcoporum non ſemper ſunt conjuncta. Quod quidem verum eſt ex vi verborum: ſemper tamen ex circumſtantiis, & ex antecedentibus, & conſequentibus judicanda, & intelligenda eſt intentio concedentis. Nam, licet in foro contentioſo præciſe ſtandum ſit ipſis verbis: tamen in foro, ubi de veritate rei agitur, quomodocunque ſatis conſtet de intentione concedentis, ſufficit, ut etiam dicti auctores adnotarunt.

Atque hæc, quæ diximus de conceſſione juriſdictionis directe facta confeſſori, cum eadem proportione locum habent in facultate conceſſa pœnitenti ad eligendum confeſſorem: quia, ſi generatim ſolum detur, & non ſufficienter, ac ſpecialiter explicetur dari cum extenſione ad reſervata, illa non comprehendit, imo de hac facultate expreſſe loquitur dictum c. *Si Epiſcopus*. Hinc vero orta eſt controverſia inter auctores de illo ſpeciali caſu, in quo ſubditus unius Epiſcopi, iter agens per illam diœceſim, confiteri poteſt ex tacita facultate conſuetudine introducta, confeſſoribus illius Epiſcopatus, an poſſit ab eis abſolvi a caſibus reſervatis ſuo Epiſcopo: nam de caſibus reſervatis Pontifici nulla eſt quæſtio: nam quoad hæc perinde eſt ſive aliquis in alieno, ſive in ſuo Epiſcopatu confiteatur. Aliqui ergo abſolute negant poſſe abſolvi ibi ab hujuſmodi caſibus. Quod tenet Soto d. 18. q. 2. ar. 4. & indicat Navarrus in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. n. 63. Fundamentum eſt, quia in generali facultate non comprehenduntur caſus reſervati, juxta dictum c. 2. de Pœnitentiis, & remiſſion. in 6. illa vero facultas tantum generalis eſt. Nihilominus contraria ſententia mihi magis probatur, quam tenet Cajet. in Summ. verb. *Abſolutio*, 2. Palud. d. 17. q. 3. D. Anton. 3. part. tit. 17. c. 4. Fundamentum eſt, quia ille, qui ſic verſatur in alieno Epiſcopatu, non ideo ibi confiteri, & abſolvi poteſt, quia utitur facultate eligendi confeſſorem, ſed quia hoc ipſo, quod verſatur in alieno Epiſcopatu, poteſt ibi abſolvi more incolarum illius diœceſis, & ita ſe gerere, ac ſi eſſet ſubditus Epiſcopi illius loci: hoc enim ſenſu intelligi debet conſuetudo ſupra declarata, & ab Eugenio IV. approbata. Quia confeſſores alterius diœceſis non tenentur ſcire quinam caſus reſervati ſint alteri Epiſcopo: ergo debent hunc audire, & judicare juxta ritum ſui Epiſcopatus: ergo & facultas ab alio data, ſeu conſuetudo, quæ in hac parte prævaluit, in hunc modum interpretanda eſt.

An iter faciens poſſit abſolvi a reſervatis in alio Epiſcopatu.

Aliquorum opinio.

Contraria probatur.

Unde fit, hujuſmodi pœnitentem poſſe in primis abſolvi ab Epiſcopo illius loci, deinde etiam ab illis confeſſoribus, qui ab illo habent facultatem abſolvendi a reſervatis. Quod etiam confitetur Navarrus in Summa c. 17. n. 261. admittens fundamentum hujus ſententiæ. Unde ab his indifferenter abſolvi poterit a caſibus tam reſervatis in ſuo Epiſcopatu, quam a reſervatis in eo, in quo verſatur: ab illis quidem, quia ex vi illius reſervationis talia peccata ibi non ſunt reſervata: ille autem judicandus eſt ſecundum ritum diœceſis, in qua confitetur: ab his vero, quia ſupponimus confeſſorem eſſe, vel ipſum Epiſcopum talis diœceſis, vel alium ſacerdotem ab illo habentem facultatem abſolvendi a caſibus ipſi reſervatis.

At vero, loquendo de communibus confeſſoribus non habentibus facultatem circa reſervata, ut conſequenter loquamur, diſtinguere opus eſt. Aut enim peccatum eſt reſervatum in utroque Epiſcopatu: & tunc omnes fatentur non poſſe remitti a tali confeſſore, quia a neutro Epiſcopo habet delegatam juriſdictionem, ut conſtat. Vel peccatum eſt reſervatum in propria diœceſi pœnitentis: non vero in ea, in qua verſatur: & tunc etiam cenſemus poſſe ibi abſolvi ab his ordinariis confeſſoribus, contra Sotum, & alios: quia talis pœnitens judicandus eſt ut incola illius diœceſis, & juxta forum ejus. Vel denique peccatum eſt reſervatum in illo Epiſcopatu in quo pœnitens confitetur, non autem in ſuo, & tunc aliqui putant reſervationem non comprehendere culpam hujus pœnitentis, quia non eſt ſubditus talis Epiſcopi. Contrarium vero conſequenter dicendum eſt, ut bene Cajet. & alii docent: quia, licet ille alias non ſit ſubditus, tamen tunc judicatur ut ſubditus, & ut incola illius loci: ergo juxta modum, & juriſdictionem ibi conceſſam. Item quia, ut juſta ſit conceſſio, debet eſſe utrinque æqualis: & qui liberatur uno onere, debet ſentire aliud, quod ex illo ſequitur: ſed talis perſona poteſt abſolvi a quocunque confeſſore de peccatis reſervatis a ſuo Epiſcopo, ſi ibi reſervata non ſint: ergo e converſo a peccatis ibi reſervatis non poterit ab eiſdem abſolvi, etiamſi reſervata non ſint a ſuo Epiſcopo. Oportet ergo, ut ab Epiſcopo loci, vel ab habente illius facultatem abſolvatur.

SECTIO II.

Quinam habeant juriſdictionem ad abſolvendum a reſervatis per generalem delegationem.

Tribus modis intelligi poteſt delegari hæc juriſdictio, ſcilicet ex conceſſione hominis, ex conſuetudine, & a jure. Duo priores modi ad factum ſolum ſpectant, & ideo vix poſſunt ſub ſcientiam cadere: ſed in primo obſervanda ſunt quæ diximus circa verborum formam, & propriam ſignificationem, quibus hæc delegatio fieri ſolet. De facilitate autem, vel modo ſervando in conceſſione hujus facultatis ſeu delegationis, dicã inferius. Ex conſuetudine vero nunquam credimus introductum eſſe, ut acquiratur juriſdictio ad abſolvendum a reſervatis, ſeu facultas eligendi confeſſorem, qui ab illis poſſit abſolvere: tum quia talis conſuetudo directe eſſet contraria reſervationi, eamque enervaret: tum etiam, quia ſupra oſtenſum eſt, contra voluntatem ſuperioris non poſſe acquiri juriſdictionem in hoc foro, aut facultatem eligendi confeſſorem: ubi autem facta eſt reſervatio, ſatis eſt declarata voluntas ſuperioris, ut nemo a tali peccato abſolvat ſine ſua facultate: ergo non poteſt contra hanc voluntatem conſuetudine præſcribi. Poteſt quidem fortaſſe fieri, ut peccatum, quod antea reſervatum erat, per oppoſitam conſuetudinem fiat non reſervatum, de quo infra dicam; quod autem, ſtante reſervatione, conſuetudine acquiratur facultas obtinendi abſolutionem ab illo ſine licentia ſuperioris, non intelligitur qua ratione fieri poſſit: atque ita nulla talis conſuetudo hactenus introducta eſt, aut ab auctoribus refertur. Duæ namque afferri ſolent: una eſt de peregrinis, ſeu iter agentibus, qui ex conſuetudine abſolvi poſſunt. Sed de hoc jam diximus illam non eſſe facultatem abſolvendi a reſervatis, ſed eſſe veluti

Ex conſuetudine non acquiri juriſdictionem abſolvendi a reſervatis.

veluti mutationem quandam domicilii ad tempus, pro quo talis perſona quoad reſervationem ſequitur forum illius diœceſis, in qua verſatur. Alia conſuetudo eſt de caſu neceſſitatis: ſed, ut infra dicam, potius talis caſus exceptus eſt in ipſamet reſervatione; per ſolam ergo conſuetudinem nunquam delegatur hæc juriſdictio.

Dubium circa Trid. Circa delegationem a jure duo puncta tractanda occurrunt. Primum eſt circa facultatem conceſſam Epiſcopis in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. ad abſolvendum a caſibus reſervatis Sedi Apoſtolicæ, ſi occulti ſint. Illa enim facultas jam nunc a jure data eſt per hæc verba: *Liceat Epiſcopis, &c. in quibuſcunque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicariis ſit permiſſum*. Circa quod jus primo declarandum occurrit, quod crimen hoc loco dicatur occultum. Ad quod breviter dico, hic ſumi prout in jure ſolet diſtingui a publico: eſt autem publicum, quod in oppido, vel in vicinio, vel in Collegio, aut communitate aliqua omnibus notum eſt, ut publice diffamatum. Unde licet ſit notum aliquibus, poteſt dici occultum, quamdiu peccator non laborat publica infamia, ut bene docet, & late probat Navarr. c. 27. n. 254. & 255. Quæri vero poteſt, an ſi peccatum ſit alicubi publicum, ibi vero, ubi abſolutio petitur, ſit occultum, an per hanc facultatem abſolvi poſſit. Et ego exiſtimo non poſſe: nam quod alicubi publicum eſt, ſimpliciter eſt publicum, & non occultum; & præſertim moraliter & regulariter loquendo, quod in aliquo loco eſt publicum, ad alia loca facile defertur.

(Margin: Hoc loco quod crimen dicatur occul-tum. — Dubium ſolvitur.)

Dubitatio. Secundo eſt notanda illa particula, *Subditos ſuos*. Circa quam dubitari poteſt, an peregrini, qui ſunt in aliena diœceſi, ſcholaſtici, & mercatores, vel vagabundi poſſint per hanc facultatem abſolvi ab Epiſcopis illius diœceſis: & idem quæri poteſt de religioſis exemptis. Et ratio dubii eſt, quia iſti non videntur ſubditi Epiſcopo, vel quia exempti ſunt, vel quia alterius Epiſcopatus. Reſpondetur, quoad vagabundos non eſt dubium, quin abſolvi poſſint, quia non habent alium Epiſcopum proprium, & ita ſunt ſubditi. De iis vero, qui per aliquam partem anni habitant in aliquo Epiſcopatu, & ideo ſacramenta recipiunt in illo Epiſcopatu, exiſtimo etiam poſſe abſolvi: quia quodammodo etiam habent domicilium in eo Epiſcopatu; & ita ſunt ſubditi. De illis vero, qui ſolum agunt iter, & facile redibunt ad ſuam diœceſim, res eſt magis dubia. Nihilominus non audeo illis negare hanc facultatem, quia, ut dixi, pro tunc ſunt ſubditi in hoc foro, & ex conſuetudine ſeu interpretativa voluntate ſuorum prælatorum ſe habent ut incolæ illius diœceſis. De religioſis autem exemptis quidam negant, propter rationem factam: ſed ego video praxim eſſe in contrarium, præſertim in caſu hæreſis occultæ. Unde, quamvis iſtæ perſonæ ſint exemptæ; tamen ſi ex licentia ſuorum prælatorum, a quibus in aliquo caſu abſolvi non poſſunt, accedant ad Epiſcopum illius diœceſis, abſolvi ab illo poterunt: tum quia jam efficiuntur ſubditi in illo foro: tum etiam quia licet religioſi ſint exempti, tamen dum habitant in aliqua diœceſi, aliquo modo, & quoad aliqua ſunt ſubditi: & præſertim quoad favorabilia nomine *ſubditorum illius diœceſis* comprehendi poterunt. Et propterea forte illa alia particula, *illius diœceſis*, addita eſt: non enim cenſeo eſſe neceſſarium, ut abſolutio localiter, ut ita dicam, intra ſuam diœceſim conferatur: quia, ut ſæpe dixi, in adminiſtratione hujus ſacramenti attendenda eſt juriſdictio ſuper perſonam, magis quam circa locum ipſum. Poſita ergo videtur illa particula ad comprehendendos omnes inferiores in diœceſi habitantes, ſeu reſidentes, quatenus in hoc foro ſubduntur Epiſcopo.

(Margin: Deciditur.)

Tertio explicandum eſt nomen *Epiſcopus*, ſub quo certum eſt comprehendi Epiſcopum electum, & confirmatum, licet conſecratus non ſit: quia ea, quæ ſunt juriſdictionis, plene habet, juxta c. *Tranſmiſſam*, cum ibi notatis de Electione. Deinde probabilius eſt comprehendi Capitulum Sede vacante, quoad ea, quæ fieri poſſunt per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum: quia Capitulum ſuccedit in juriſdictione Epiſcopi, juxta commune jus, c. *His quæ*, & c. *Cum olim*, de Major. & obedient. quod in particulari de poteſtate abſolvendi declarat Gloſſ. in c. 2. Ne Sede vacante, aliquid innovet. in cap. unic. de majorit. & obed. in 6. Item Gloſſ. extra ibi in c. *Ad abolendam*, de Hæreticis, & Doctores eiſdem locis. Dices, hoc eſſe verum de juriſdictione ordinaria: non vero de illa, quæ per ſpecialem conceſſionem data eſt. Reſpondetur, quando hæc jure communi jam ſpectat ad munus Epiſcopi, etiam in illa ſuccedit Capitulum, etiamſi jus illud ſpeciale ſit, ut ex aliis notat Abb. dict. cap. *Cum olim*, & cap. *At ſi clerici*, §. *De adulteriis*, de Judiciis, & cap. *Verum*, de Foro comp.

An Abbates exempti nomine Epiſcopi comprehendantur. De inferioribus autem Prælatis habentibus juriſdictionem Epiſcopalem, ut ſunt Abbates exempti, & ſimiles, dubitatum eſt. Nam videntur etiam comprehendi: tum propter eandem rationem ex juriſdictione ſumptam: tum quia jam hi caſus non cenſentur reſervati Papæ: & ideo ſub generali juriſdictione Epiſcoporum comprehenduntur. Maxime quia hoc decretum non cenſetur jus novum exorbitans ab antiquo, ſed potius reducens jus ad ſuam antiquitatem, & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat ſecluſa reſervatione. Accedit tandem, quod eſſent pejoris conditionis, fideles ſubditi his inferioribus prælatis, qui nulli ſubduntur Epiſcopo, & habent proprium territorium, quod non eſt veluti pars diœceſis alicujus Epiſcopi, ſed quaſi diœceſis diſtincta: illi enim ab Epiſcopis vicinis abſolvi non poterunt, quia non ſunt ſubditi illorum, nec de ſua diœceſi, & decretum expreſſe dicit, *ſibi ſubditos*, & *in diœceſi ſua*, nec etiam poterunt abſolvi a proprio prælato, ſeu Abbate, ſi in hoc decreto non comprehenditur: non ergo eſſet illis ſufficienter proviſum, eſſentque pejoris conditionis, quod veriſimile non eſt. Hæ rationes videntur facere partem hanc multum probabilem.

Reſolutio. Nihilominus invenio quandam declarationem Cardinalium in contrarium, quæ circa particulam illam, *Liceat Epiſcopis*, ſic habet: *In hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, ſed tantum Epiſcopi privative quoad omnes alios*. Ratio eſſe poteſt, quia hæc facultas cenſetur data Epiſcopis jure ſpeciali, & intuitu talis perſonæ pollentis tanta auctoritate & dignitate, & ideo non eſt extendenda ad alios non Epiſcopos, etiamſi alias habeant communem juriſdictionem Epiſcoporum. Item quamvis hoc decretum videatur continere favorem, tamen ex ea parte, qua in rebus adeo gravibus mitigat rigorem ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſuo modo neceſſarium, poteſt nocere, ſi nimium extendatur, & ideo proprietati verbi ſtricte ſumpti ſtandum cenſetur. Nec ſequitur detrimentum aliquorum fidelium, quia ſemper territorium exemptum contentum eſt ſub diœceſi alicujus Epiſcopi, reſpectu cujus cenſebuntur ſubditi omnes ibi habitantes, quoad hos caſus, etiamſi quoad ordinariam juriſdictionem habeant aliquem ordinarium prælatum. Ubi etiam conſiderari poteſt, quod ſi hæc lex cenſetur exorbitans ab antiquo jure, reſtringenda eſt: ſi vero reducit caſus hos ad ſtatum juris antiqui, eadem ratione cenſebitur reducere illos ad eum ſtatum, in quo jure ordinario eſſe deberent proprii Epiſcopi, ſecluſa omni exiſtimatione, quæ non pertinet ad ordinarium jus, ſed ad exceptionem potius ab illo. In re ergo dubia ſecurum eſt adhærere prædictæ reſponſioni.

An prælati religionum ſub nomine Epiſcopi veniant. Hinc vero naſcitur dubium: nam ſequitur idem eſſe dicendum de prælatis religionum reſpectu ſuorum ſubditorum, quia non ſunt Epiſcopi, licet in eos habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Conſequens eſt contra quandam declarationem Pii V. in brevi quodam dato ad petitionem cujuſdam provincialis in hæc verba, prout refertur. *Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Prior Provincialis provinciæ Hiſpaniæ ordinis fratrum Prædicatorum, &c. Et inſuper, quia ſacrum œcumenicum Concilium generale Tridentinum conceſſit Epiſcopis, ut abſolvere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout ſeſſ. 24. c. 6. habetur; ne Prior Provincialis, & ſuperiores prælati dicti ordinis tam in dicta provincia, quam extra eam ubilibet in hac parte deterioris conditionis, quam clerici, aut ſeculares exiſtant, eiſdem Priori conventuali, & ſuperioribus prælatis, ut ipſi per ſeipſos idem omnino poſſint in fratres, & moniales dicti Ordinis ſibi ſubditos, quoad abſolvendi, & diſpenſandi hujuſmodi, quam alias quaſcunque facultates, eiſdem auctoritate,*

teno-

tenore etiam perpetuo, concedimus, & indulgemus, atque etiam declaramus præſentes literas perpetuo durare & valere. Nihilominus quantum eſt ex vi Concilii idem de his prælatis religionum dicendum cenſeo, quia eſt omnino eadem ratio, & verba prædictæ reſponſionis Cardinalium æque eos comprehendunt. Et hoc ipſum colligo ex prædictis verbis Pii V. non enim declarat Concilii conceſſionem ad hos Prælatos extendi, ſed ipſe illam extendit, ut patet ex illis verbis, *Quia ſacrum Concilium conceſſit Epiſcopis*, uſque ad illa, *eiſdem auctoritate præſentium concedimus*: non ergo declarat Concilium conceſſiſſe, ſed quod Concilium conceſſit Epiſcopis, ipſe concedit his prælatis: potius ſupponit, Concilium ſolis Epiſcopis hoc conceſſiſſe: igitur ex vi Concilii non poſſunt; ex vi autem illius conceſſionis, ſi de illa ſatis conſtat, poterunt tam Prædicatores, quam alii, qui cum eis in privilegiis communicant. Secluſo autem tali privilegio, abſolvi poſſent religioſi ab his caſibus occultis ab Epiſcopis, in quorum diœceſibus habitant: nam quoad hæc favorabilia illis ſubjecti cenſendi ſunt.

An Archiepiſcopus habeat hãc facultatẽ in diœceſi ſuffraganei.

Item dubitari poteſt, an Archiepiſcopus habeat hanc facultatem in diœceſi ſuffraganei ſaltem dum viſitat, nam quando non viſitat, certum eſt non habere, quia tunc non habet juriſdictionem: at vero dum viſitat, habet juriſdictionem, & videtur habere illam Epiſcopalẽ, imo & quodammodo ſuperiorem Epiſcopo: unde veriſimilius eſt poſſe tunc abſolvere a caſibus reſervatis tali Epiſcopo: ergo & eadem ratione videtur ei conceſſa hæc facultas, pro illo tempore, atque adeo illam diœceſim cenſeri tanquam ſuam pro tempore viſitationis. Et hæc ſententia videtur mihi valde probabilis.

Diſcrimẽ inter hæreſim & alia peccata occulta.

Ultimo notanda eſt differentia, quam Concilium facit inter peccatum hæreſis, & reliqua: quia ab hæreſi occulta ſolum poteſt abſolvere Epiſcopus per ſeipſum, ſaltem quoad cenſuram, nec poteſt alteri delegare hanc facultatem: at vero a cæteris peccatis poteſt abſolvere per ſe ipſum, vel per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatũ. Quod intelligo, vel oblata occaſione, ſeu propoſito aliquo caſu particulari, committendo alicui vices ſuas circa talem caſum, vel certe generaliter committendo alicui vices ſuas quoad hoc ſpeciale munus abſolvendi ab his caſibus; nam utroque modo vere dicitur Vicarius ad hoc ſpecialiter deputari, quod requirit Concilium.

An hæc facultas revocata ſit per bullam Cœnæ. Ratio dubitandi.

Hic vero ſpecialiter dubitatum eſt, an hæc facultas data Epiſcopis circa peccatum hæreſis, revocata ſit per Bullam Cœnæ Domini (quod de omnibus caſibus Cęnæ quæri poſſet) nam in illius fine additur, *ut ab illis caſibus nulla perſona Eccleſiaſtica, etiam Epiſcopali, vel majori dignitate prædita, abſolvere poſſit prætextu cujuſcunque facultatis, etiam per cujuſvis Concilii decreta in genere, vel in ſpecie conceſſa*. Videntur enim hæc verba adeo expreſſa, ut non poſſit de dicta revocatione dubitari. Nihilominus Navarr. in Sum. c. 27. num. 260. in contrariam partem inclinare videtur ex quodam juris principio, quod lex ſpecialis non derogatur per generalem, etiamſi hæc poſterior ſit. Quod probat ex quadam Gloſſ. & quibuſdam aliis juribus. Unde concludit generalem illam clauſulam Bullæ Cœnæ limitandam eſſe per aliud decretum Concilii Trid. ſcilicet, ut non procedat in caſibus occultis, de quibus ſpecialiter Trident. loquitur, ſed in aliis caſibus generaliter. Et confirmari hoc poteſt ex tenore cujuſdam Motus proprii Sixti V. contra male promotos, ubi in clauſula reſervationis, & revocationis facultatum, ad abſolvendum, poſt generalem revocationem omnium facultatum, etiam conceſſarum Epiſcopis per decreta Concilii Trident. ſubditur, *Etiamſi crimen penitus occultum fuerit*. Quibus verbis inſinuatur, revocationem generalem Concilii non comprehendere caſum occultum, niſi exprimatur.

Vera quæſtionis reſolutio.

Nihilominus contraria ſententia videtur tutior, & tenenda. Primo, quia vix invenietur alia facultas in Conciliis conceſſa, quæ poſſit per illam clauſulam revocari, & ideo maxime videtur poſita propter hoc decretum. Secundo multum videntur urgere illa verba, *in genere, vel in ſpecie conceſſorum*: nam per ea declaratur, non tantum revocari univerſales facultates, ſed etiam illæ, quæ ad ſpeciales caſus conceſſæ ſunt, propter quod videtur, non habere locum principium illud, in quo Navarrus fundatur. Tertio, quia idem Navar. refert ipſum Pontificem non permittere Epiſcopis abſolvere a caſu hæreſis etiam occulto; intelligit ergo illam facultatem eſſe revocatam: non enim ipſe alia via revocat. Denique hoc ipſum declaratum invenio a Congregatione Cardinalium his verbis: *Epiſcopus abſolvere non poteſt hominem hæreticum in foro conſcientiæ, licet hæc facultas a Concilio ſit ei conceſſa*. Sed de hac re iterum occurret ſermo in tomo ſequenti circa Bullam Cœnæ, & circa materiam irregularitatis.

Navarri fundamentum deſtruitur.

Dubium proponitur & reſolvitur.

Aliud vero dubium circa hoc decretum, propoſitum legitur in congregatione Cardinalium, ſcilicet, an hoc decretum locum habeat in caſibus poſt Concil. Trid. ex nova lege Sedis Apoſtolicæ reſervatis. Reſponſio autem, quæ ad noſtras manus fide digna auctoritate pervenit, ſic continebat S. D. N. *Gregorius XIII. audita relatione Congregationis, reſpondit, non habere locum.* Quod ſi his verbis ſignificetur Sũmum Pont. quaſi novum quoddam jus hoc ſtatuiſſe, nihil eſt quod amplius quæramus: ſi autem illa ſolum eſt declaratio juris Concilii, videtur profecto valde difficilis. Nam in primis reſtringit favorabile decretum, ſine cogente fundamento, quod nobis occurrat: ſi enim aliquod eſſe poteſt, maxime eſt, quia reſervatio ſubſequens videtur eximere caſum illum ab omni poteſtate prius conceſſa: vel quia Concilium de præterito loquitur de caſibus reſervatis, non etiam de caſibus reſervandis: vel quia per reſervationem ſubſequutam derogatur Concilio. At hæc & ſimilia non cogunt.

Quod ſic declaro: quia Concilii mens videtur fuiſſe ponere regulam generalem, & quaſi ordinarium jus circa reſervationes Pontificias, ut ſcilicet intelligantur eſſe de criminibus publicis: de occultis vero non omnino, ſed cum moderationibus poſitis in hoc decreto: non ergo tãtum reſervationes priores ad hanc formam redactę ſunt, ſed etiam omnes ſubſequentes ſub illa fieri intelliguntur: ergo etiam in illis habet locum hoc decretum. Antecedens ſuadetur: tum quia optime potuit lex illa hoc ſenſu conſtitui, nihil enim repugnat, cum Pontificia auctoritate fieret, & confirmaretur: tum etiam, quia ratio legis eadem eſt in caſibus antea reſervatis, vel quocunque tempore reſervandis: cur enim major debet eſſe nunc reſtrictio in novis reſervationibus, quam in antiquis? vel ſi in his expedit, ut facultas circa caſus occultos ſit in Epiſcopis, cur non in omnibus? Itaque non eſt, cur caſus denuo reſervatus cenſeatur exemptus a poteſtate prius conceſſa, quia ſub tali forma reſervatur. Deinde verba Concilii hunc ſenſum admittunt: nam quoad ſuſpenſiones, & irregularitates abſolute loquitur de omnibus, *ex delicto occulto provenientibus*, quę verba generalia ſunt, ſive proveniant ratione legis antiquæ, ſive novæ. Eodem ergo ſenſu loquitur de abſolutione a caſibus reſervatis, quos ita nominat, vel quaſi per anticipationem juxta cõmunem appellationem; vel quia reſervati dicuntur, non reſpectu temporis, quo editum eſt Concilium, ſed reſpectu temporis quo de illis danda eſt abſolutio. Denique ſicut hic ſenſus favorabilior eſt, & ſatis proprius, ita videtur communi conſuetudine receptus & approbatus.

Quapropter quamdiu de mente Apoſtolicæ Sedis certius non conſtiterit, & ſub illius cenſura videtur probabile reſponſionem illam ſupra citatam, intelligendam eſſe de caſibus poſtea reſervatis cum aliqua clauſula, aut verbis ſufficientibus, per quæ huic decreto derogari videatur; qualia eſſent ſi in ipſa reſervatione expreſſe adderetur, *etiam in caſibus occultis*; at ſi adderetur clauſula, *non obſtante quocunque decreto, etiam Concilii Generalis*, ut additur in Bulla Cœnæ. At vero ſi ſimpliciter fiat reſervatio, non exiſtimo per Clauſulam generalem derogari ſpeciali decreto Concilii generalis, ſed reſervationem intelligendam eſſe ſub forma ejus. Quod a fortiori ſentit Navarr. citato loco.

Quid faciet Epiſcopus ſi occulte labatur.

Ultimo inquiri hic poteſt, quid faciet Epiſcopus, ſi contingat ipſummet labi occulte in aliquem ex hujuſmodi caſibus reſervatis Papæ: poteſtne aliqua via frui hac gratia, ſeu facultate conceſſa a Concilio; vel erit in hoc pejoris conditionis quam cæteri fideles, ut recurrendum illi ſit ad Summum Pontificem? in quo clarum eſt ipſum non poſſe ſe abſolvere. Dubium vero eſt, an quando ex privilegio juris ſibi confeſſorem elegit, poſſit ei hanc poteſtatem delegare, ut illa confeſſarius circa ipſum Epiſcopum utatur. Videtur enim non poſſe, quia Concilium dicit, *delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos*: at ipſe non eſt ſubditus ſibi: ergo ex vi Concilii non eſt illi

data

data hæc poteſtas pro ſe ipſo: ergo nec poteſt illam delegare. Hoc dubium propoſitum fuit Romæ in Congregatione Cardinalium ſub his verbis. *An Epiſcopo in aliquod delictorum, de quibus hoc capite, prolapſo, liceat ad ſe abſolvendum proprium confeſſarium deputare cum eadem auctoritate, quam ipſe poſſet ex eodem capite in ſibi ſubditos exercere.* Reſponſum autem fuit, *Congregatio cenſuit in Epiſcopo licere.* Non explicatur autem ibi unde confeſſor ſic electus habeat talem poteſtatem. Videtur ergo mihi probabile propter objectionem factam ex verbis Concilii, non habere illam delegatam ab ipſo Epiſcopo eligente ipſum, ſed immediate a Papa, ex vi juris communis. Nam ex vi hujus decreti reſervatio Papalis ablata eſt ab his caſibus occultis. Et ideo reſpectu Epiſc. non reputantur ut reſervata, ſed ut comprehenſa ſub clauſula generali eligendi confeſſorem. Accedit quod non debent Epiſcopi eſſe pejoris conditionis: non ergo debent cogi in omnibus criminibus occultis ad Pontificem accedere. Habet autem hoc ſpecialem difficultatem in crimine hæreſis occultæ, etiamſi ſupponatur non eſſe revocata facultas in hoc Epiſcopis conceſſa circa alios: quia ſolum data eſt ut exercenda per ipſos: & ideo non videtur veriſimile, quod reſpectu perſonæ Epiſc. delegetur per Papam cuicunque confeſſori ab ipſo electo. Ratio ſane videtur urgens, ideoque probabiliter dici poteſt, hunc caſum reſpectu perſonæ Epiſcopi eſſe excipiendum, quia delegabilis non eſt alicui inferiori ipſi Epiſcopo. Nec mirandum eſt, quod in hoc ſentiat majus gravamen Epiſcopus, cum etiam tale delictum maximam habeat deformitatem: & ſi attente conſideretur, in eo gravamine ſervatur proportio, ut ſicut in aliis ſub proximo Epiſc. ſuperiori tale peccatum reſervatum manet, ita in Epiſcopis reſpectu Papæ, qui eſt proprius ipſorum Epiſcopus. Sed nihilominus Cardinales in ſua reſponſ. nullam limitationem adhibuerunt, ideoque nec ego illam addere volo. Imo cum dicunt, *Cum auctoritate &c.* omnem limitationem excludunt, præſertim cum non dicant, *quam poſſunt delegare*, ſed *quam poſſunt ex hoc capite in ſuos ſubditos exercere.* Itaque dicendum erit conſequenter, etiam in hoc crimine occulto Pontificiam reſervationem eſſe ſublatam, idque ſatis eſſe, ut commiſſum cenſeatur confeſſori electo ab Epiſcopo. Si autem facultas illa revocata eſt, hoc non procedit. De irregularitate etiam occurrebat ſpecialis difficultas, quę ſuo loco tractabitur.

Dubium. Secundum punctum tractandum hic eſt de religioſis, præſertim mendicantibus, an ſcilicet poſſint ex vi juris cōmunis abſolvere a peccatis reſervatis Epiſcopis. Nam *Aliquorū opinio.* aliqui Theologi affirmant, ſaltem quando illa peccata reſervantur ſolum per ſtatuta vel præcepta particularia Epiſcoporum. Ita ſentit Gabr. d.17. q.2. art.3. dub.3. & Angel. *Confeſſio* 3. n.28. Sylveſt. *Confeſſor* 2. q.5. Fundantur præcipue, quia alias poſſent Epiſcopi limitare, & eludere privilegia religioſis conceſſa a Papa. Addi etiam poteſt, quod in Extrav. *Inter cunctas*, de Priv. ſignificatur præter caſus ibi numeratos non poſſe Epiſcopum reſervare alios reſpectu religioſorum. Sed, ut dixi, hoc *Vera dubii deciſio.* jus revocatum eſt, & aliud non invenitur. Ideoque probabilius cenſeo hos religioſos ex vi juris communis non habere hanc poteſtatem. Ita tenent Antonin. 3. part. tit. 7. cap. 1. & Soto diſt. 18. quæſt. 4. art. 3. & Navar. cap. 27. num. 266. Fundamentum jam explicatum eſt. Et addo præterea, in Clem. *Dudum*, de Privil. declarari, religioſos ex vi illius conceſſionis non habere majorem facultatem abſolvendi a peccatis, quam Parochos ordinarios: illi autem non habent facultatem abſolvendi a peccatis reſervatis Epiſcopis: ergo. Item in Clem. *Religioſi*, de Priv. §. *Quibus*, præcipitur religioſis ſub interminatione maledictionis æternæ, ne a caſibus Sedi Apoſtolicæ, aut locorum Ordinariis reſervatis quēquam abſolvant. Conſiderandum vero eſt, etiam ex vi horum jurium non habere minorem poteſtatem hos religioſos, quam Parochos, & ideo ſi Epiſcopi velint aliqua peccata ſpecialiter reſervare reſpectu religioſorum, quæ non eſſent reſervata reſpectu Parochorum, non poſſent id facere, nec valeret reſervatio, quia eſt contra illud jus: & ita cavetur incommodum: quod alia opinio objiciebat. Addo prętere, ſententiam hanc non ſolum cōfirmatam eſſe reſponſione quadam Cardinalium 662. ſed etiam addidi, non poſſe religioſos per privilegia Maris magni (quod appellant) abſolvere ab his peccatis. Nihilominus non excluduntur ſpecialia privilegia, vel directe conceſſa, vel per communicationem, ſi in eis facultas hæc ſufficienter explicetur.

SECTIO III.

Utrum in caſibus extraordinariis habeat inferior ſacerdos juriſdictionem, ut directe poſſit abſolvere a reſervatis.

Quis dicatur inferior. Inferior ſacerdos hic vocari poteſt, vel ſacerdos proprius inferior Prælato reſervante, ſeu ad quem facta eſt reſervatio, vel quilibet alius ſacerdos habens juriſdictionem delegatam æqualem juriſdictioni Parochi, ſeu proprii ſacerdotis, vel denique quilibet ſimplex ſacerdos, qui in hoc foro, nec juriſdictionem ordinariam, nec delegatam habet. Rurſus ſupponendum eſt, hic non eſſe ſermonem tantum de abſolutione perſonæ habentis peccata reſervata, ſed de abſolutione, quæ directe cadat in ipſa. Deinde ſupponendum eſt, quæſtionem hanc ſolum habere locum, quando non patet aditus ad ſuperiorem, vel (quod perinde eſt) quando non poteſt illi fieri confeſſio talis peccati ſine gravi periculo, aut detrimento: quia, ſi abſque his incommodis poteſt a ſuperiori peti abſolutio, vel facultas confitendi alteri, nulla poteſt eſſe neceſſitas, ob quam inferior ſacerdos poſſit abſolvere extraordinario modo, & abſque juriſdictione commiſſa. Quod adeo verum cenſeo ut etiam in articulo mortis locum habeat. Quamvis enim Concilium Tridentinum dixerit, in articulo mortis nullam eſſe reſervationem; id tamen intelligendum eſt in abſentia reſervantis, quia alias nulla eſt vera neceſſitas, ob quam alii cenſeantur juriſdictionem recipere, quæ illis per ſe loquendo ſublata fuerat: neque oportuit Concilium hoc declarare, quia hoc tanquam notum ſupponit.

Prima Aſſertio.

Omnes ſacerdotes poſſe in articulo mortis a reſervatis abſolvere. His ergo ſuppoſitis, certum in primis eſt, omnes ſacerdotes poſſe abſolvere in articulo mortis a peccatis reſervatis, non ſolum indirecte & per accidens, ſed per ſe per propriam juriſdictionem, quam pro tali articulo habent circa talia peccata. Hoc probant verba Concilii Trid. ſeſſ. 24. cap. 7. *In Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis*: nam ſi nulla eſt reſervatio, ergo manent illa peccata pro illo articulo ſub eodem foro, ut ſic dicam, ſub quo ſunt cætera: oſtenſum eſt autem ſupra, in eo articulo omnes ſacerdotes habere juriſdictionem delegatam ad abſolvendum directe a peccatis mortalibus: ergo talis juriſdictio cadit etiam in hæc peccata, quæ extra illum articulum ſunt reſervata. Cur autem in illo articulo nulla ſit re- *Cur in articulo mortis nulla ſit reſervatio.* ſervatio, alii fortaſſe rationem redderent ex divino jure: Concilium autem Trident. hoc refert in benignam, & prudentem Eccleſiæ providentiam: ſicut etiam nulla excommunicatio reſervata eſt pro illo articulo, ut conſtat ex cap. *Si quis ſuadente*, 17. qu. 4. cum ſimilibus, quæ in ſequenti libro ſuo loco tractabimus, quam exceptionem conſtat ortam eſſe ex providentia Eccleſiæ, non immediate ex jure divino. Atque hinc etiam alia via conſtat regula poſita quoad caſus Pontificios: quia ablata excommunicatione, non manent reſervata: ſed in articulo mortis quilibet ſacerdos poteſt abſolvere a cenſura reſervata Papæ: ergo & a peccatis omnibus illi reſervatis. Unde fit, majori ratione poſſe abſolvere a peccatis reſervatis aliis prælatis.

Non poſſe reſervari caſus pro articulo mortis. Quin potius addo, omnes alios prælatos inferiores Sūmo Pontifice non poſſe reſervare caſus pro articulo mortis: non quia hoc ſit abſolute impoſſibile jure divino, nam fortaſſe Summus Pontifex poſſet id facere, licet non expediat: ſed quia conſuetudo Eccleſiæ a Summis Pontificibus probata, habet vim legis prohibentis, & irritantis talem reſervationem, in qua lege ipſi non poſſunt diſpenſare. Loquor autem de abſoluta reſervatione, per quam omnino negatur poteſtas abſolvendi: nam, ſi tantum eſſet conditionata, id eſt, quod etiam in illo articulo non poſſet peccatum remitti, niſi ſub onere illud etiam confitendi ſuperiori, ſi periculum mortis evadatur, res eſt magis dubia, quam infra tractabimus.

Corollarium primum. Ex hac generali regula ſequitur primo, in prędicto caſu articuli mortis, regulariter loquendo, & ſecluſo ſpeciali jure, poſſe abſolvere a peccatis reſervatis Summo Pontifici quemlibet ſacerdotem proprium, vel habentē communem juriſdictionem delegatam, nullo ſervato ordine

dine

dine inter illos, id eſt, non eſſe neceſſarium prius audire Epiſcopum, aut facultatem ab illo petere, etiamſi cōmode fieri poſſit: nec prius vocare Parochum, quam alium ſacerdotem expoſitum habentem juriſdictionem ex cōmiſſione. Ratio eſt, quia in illo articulo nulla eſt reſervatio: ergo eadem ratio eſt de his peccatis, quæ de aliis: ergo, ſicut de aliis poteſt abſolvere quilibet ſacerdos habens juriſdictionem, nullo ſpectato ordine inter illos, ita & ab his. Item: quia propter reſervationem factam Papæ nullum ſpeciale jus acquiritur Epiſcopo, vel Parocho: ergo hoc ipſo quod ad Papam non patet aditus, & propter inſtans mortis periculum reſervatio ceſſat, reliqui omnes manent æquales quantum ad hoc forum, ſuppoſita communi juriſdictione. Secus vero erit, ſi omnes hos comparemus ad ſimplices ſacerdotes non habentes juriſdictionem, nam tunc ſervandus eſt ordo, ut præferatur habens juriſdictionem, illam non habenti, & approbatus non approbato, & expeditus impedito, juxta ſuperius dicta in ſimili. Dixi autem, *regulariter*, quia aliquando in jure ipſo diſpoſitum eſt, ut loco Pontificis ſuccedat Epiſcopus: & tunc ille ordo ſervandus eſt, ut latius dicemus in materia de excommunicatione, præſertim circa canonem, *Si quis ſuadente*, & interim videri poteſt Covar. in c. *Alma mater*, 1. p. §. 11. n. 8.

Dubium proponitur & ſolvitur. Interrogabit vero aliquis, ſi in eo articulo adſit ſacerdos, qui ex privilegio habeat juriſdictionem ad abſolvendum a caſibus reſervatis Summo Pontifici, an debeat ille neceſſario præferri aliis habentibus tantum communem juriſdictionem. Si enim, ut diximus, in illo articulo peccata non ſunt reſervata, non videtur hoc neceſſariū. Quia vero ubi adeſt aliquis habens juriſdictionem Pontificiā, non videtur omnino impeditus aditus ad Summū Pontificem, ideo videri poteſt hoc neceſſarium: quia, qui habet juriſdictionem ab alio, quodammodo eſt unum cum illo: & ſine dubio videtur hoc eſſe ſecurius, & moraliter conſulendum, ſaltem ubi aliud extrinſecum incommodum non occurrit. Item eſt utile, ut liberetur pœnitens ab omni onere ſtatim declarando. Nihilominus tamen non cenſeo hoc ſimpliciter neceſſarium: nam reſervatio facta Summo Pontifici non obligat in illo, vel potius non comprehendit illum. Item, quia illud eſt veluti quoddam privilegium, quo nemo uti tenetur, ſed poteſt ſequi ordinarium jus. Atque hæc, quæ in hoc corollario dicta ſunt, cum proportione applicari debent ad caſus reſervatos inferioribus Paſtoribus.

Corollarium ſecundum. Secundo infertur ex dicta regula, eum, qui ſic abſolvitur in artic. mortis, non teneri, per ſe loquendo, iterum confiteri peccatum illud reſervatum Pontifici, ſeu ſuperiori, cui reſervatum erat. Patet, quia nemo tenetur iterū confiteri peccatum illud, a quo directe & per ſe fuit abſolutus: in præſenti autem caſu talis eſt abſolutio a peccatis reſervatis, ut oſtenſum eſt.

Object. Dices, aſſumptum eſſe verū quando juriſdictio abſolute conceſſa fuit: ſecus vero eſſe ſi concedatur tantum ſub onere comparendi coram ſuperiore: in præſenti autem caſu tantum hoc poſteriori modo juriſdictionem dari, ut conſtat ex c. *De cætero*, de Sent. excomm. & c. *Eos qui*, eodem tit. in 6. cum ſimilibus. Circa hoc advertendum eſt, aliud eſſe loqui de caſibus habentibus excommunicationem annexam, ut ſunt Pontificii: aliud vero de iis, qui nullam habent cenſurā. De prioribus verum eſt ſecundum ordinarium jus non concedi hanc facultatem abſolvendi in articulo mortis niſi ſub prædicto onere comparendi: ita ut ſi poſtea pœnitens ſit in mora culpabili, in ſimilem excommunicationem incidat, ut habetur in dicto c. *Eos qui*, & bene tractant Cajet. in Summa, verb. *Excommunicatio*, n. 69. & Navarr. c. 26. Corrigendum tamen cenſeo, quod ibi addit, ſi pœnitens ſufficienter ſatisfaciat quantum debet coram Deo, excuſari ab illo onere comparendi, quia jam implevit quidquid Superior juſte præcipere poterat: hoc enim non probo: tum quia licet finis præcepti ceſſet, non ideo ceſſat præceptum: tum etiam quia non eſt ille finis adæquatus: nam ipſummet onus comparendi eſt quaſi pars pœnæ ab Eccleſia impoſitæ pro tali delicto, & ordinatur ad ſpecialem modum ſatisfactionis, & obedientiæ Eccleſiæ exhibēdum. Denique quia alias adhibenda fuiſſet conditio in illo præcepto, ſcilic. ſi parti læſæ ſufficiens ſatisfactio non exhiberetur: quod tamen non fit. Et ob hanc cauſam dixi utile eſſe confiteri habenti juriſdictionem, ſaltem ex privilegio, ſeu (quod perinde eſt) abſolvi virtute alicujus bullæ concedentis tale privilegium, quia hoc eſt quod tunc privilegium operatur, quamvis obligationem ſatisfaciendi auferri non poſſit, cum ſit jure naturali debita: de qua re dicemus plura in materia de excommunicatione. Hæc autem omnia cum proportione applicanda ſunt ad caſus reſervatos aliis ſuperioribus habentes cenſuram annexam, etiam reſervatam. In his autem omnibus caſibus obligatio, quæ manet, non eſt ad confitendum iterum ſacramentaliter tale peccatū, quantum eſt ex vi juris communis; ſed ſolum ad comparendum coram ſuperiore, qui convenientem medicinam, vel ſatisfactionem imponere poſſit; quia in jure nihil aliud præſcribitur, ut patet ex decretis citatis. Et ideo non obſtante hoc onere & obligatione, verum ſimpliciter eſt, quod ſecundo loco intulimus.

An poſſint abſolvi reſervata ſub onere comparendi. De peccatis vero, quæ non habent cenſuram annexā, controverſia eſt, an poſſint abſolvi ſub illo onere, vel etiam ſub obligatione illa iterum ſacramentaliter confitendi, & maxime pro illo articulo. Quam quæſtionem de poſſibili infra tractabo. Nunc vero ſecundum uſum & conſuetudinem Eccleſiæ exiſtimo talia peccata pro illo articulo nullo modo reſervari, nec ſub aliquo ſimili onere abſolvi, ſed abſolute & ſimpliciter. Quæ eſt ſententia communis, quam tenet Pal. d. 20. qu. 1. art. 2. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 17. Ang. *Confeſſio* 3. n. 2. Sylv. verb. *Confeſſio* 1. q. 19. & *Confeſſor* 2. q. 20. Armilla verb. *Abſolutio* n. 12. Nav. c. 26. n. 26. Ratio eſt, quia, ut Conc. Trid. dixit, pro articulo mortis nulla eſt reſervatio juxta communem uſum Eccleſiæ: & ideo abſolutio, quæ in illo articulo datur, quantum ad forum ſacramentale ſpectat, ſimpliciter & abſolute datur nullo relicto onere: nam juxta commune & ordinarium jus, ſolum in peccatis, quæ habent excommunicationem reſervatam, manet obligatio etiam poſt illum articulum ad comparendum coram ſuperiore, ratione cenſuræ potius, quam ſolius culpæ. Nam, quia cenſura eſt pœna Eccleſiaſtica pertinens ad forum contentioſum, noluit Eccleſia illam omnino abſolute auferri ab inferiore ſacerdote, propter ſolum inſtantem articulum mortis: quia neque expediebat ad vigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Quando autem peccata non habent annexam cenſuram, tota remiſſio fit pure in foro pœnitentiæ, & apud Deum: nec per ſe loquendo, relinquitur aliqua ſatisfactio exhibenda Eccleſiæ ex vi prioris obligationis, quæ in homine eſſet: & ideo non conſuevit Eccleſia pro illo articulo culpas ipſas ullo modo reſervare: neque onus comparendi poſt abſolutam culpam relinquere ſecluſa cenſura. Unde ſtatim ſuboritur quæſtio, an poſſit hujuſmodi peccatis tale onus imponi: vel, ſi poteſt, unde conſtat non imponi in articulo mortis: aut cur id fiet? ſed hoc oportet in ſpeciali ſectione tractare.

Secunda aſſertio.

Secundo dicendum eſt, extra articulum mortis nullum inferiorem ſacerdotem poſſe abſolvere directe a peccatis reſervatis propter ullam occurrentem occaſionem, niſi vel ex jure, vel ex ſpeciali privilegio, aut declaratione ſuperioris conſtet illi eſſe facultatem commiſſam. Prior pars ſumitur ex illis verbis Conc. Tridentini: *Extra quem articulum* (ſcilicet mortis) *ſacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant*. Cum enim exceptio firmet regulam, & Concilium expreſſe dicat, ſolum excipi articulum mortis, plane concluditur in omni alio caſu reſervationem manere integram, & conſequenter nullum inferiorem ex vi ordinariæ juriſdictionis poſſe a talibus peccatis directe abſolvere propter quācunque aliam occaſionem occurrentem. Dico autem, *directe*, quia nunc non agimus de abſolutione pœnitentis, per quam indirecte tollantur hæc peccata; hoc enim poſtea videbimus: ſed agimus de abſolutione per ſe, & directa. Sic autem eſt evidens illatio, quia ſine juriſdictione nullum peccatum poteſt directe remitti, durante autem reſervatione, inferior non habet juriſdictionem, niſi a ſuperiore concedatur. Exemplum ſimile eſſe poteſt de ſacerdote ſimplici, qui extra articulum mortis in nullo caſu poteſt abſolvere a peccatis mortalibus, niſi aliunde ei concedatur juriſdictio. Et ideo addidi in aſſertione, exceptionem illam, *Niſi ex jure &c.* per quam excipiuntur caſus Pontificii, in quibus generalis regula

juris

Generalis regula juris explicatur. juris eſt, Quoties non patet aditus ad Summum Pontificem, vel Legatum, aut Delegatum ejus, niſi cum magna difficultate, & mora, poſſe peccatorem abſolvi ab inferiore ſacerdote, cum onere comparendi coram Pontifice. Quæ regula in materia de excommunicatione ex profeſſo tractanda eſt.

Nunc ſolum adverto, in jure frequentius explicari de particulari reſervatione facta in canone, *Si quis ſuadente*, ut videre licet in c. *Mulieres*, & in c. *Ea naſcitur*, c. *Quamvis*, c. *De cætero*, cum aliis de Sent. excom. auctores autem illam univerſaliter intelligere, vel ex identitate rationis, quæ Pontificem movit; non enim fuit aliqua ratio particularis inventa in una reſervatione potius, quam in alia, ſed illa generalis, *ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarũ*, argumento c. ult. de Pœnit. & remiſ. in 6. & ne reſervatio, quæ pro bono charitatis introducta eſt, contra charitatem vergat. Quæ ratio æque in omnibus peccatis mortalibus locum habet. Neque in peccato violentæ percuſſionis clerici invenitur aliquid, propter quod voluerint Pontifices lenire reſervationẽ in illo potius, quam in aliis; imo ſemper peccatum illud maximo odio proſecuti ſunt; & reſervatio illius eſt antiquiſſima omnium, quæ a Pontificibus factæ ſunt. Unde ſumitur argumentum ab hac reſervatione ad alias, tanquam a primo exemplari, quod eſt veluti metrũ & menſura cæterarum. Vel denique fundari hoc poteſt in aliis juribus, quæ generatim loqui videntur præſertim c. *Eos qui*, de Sent. excom. in 6. Atque ita ſentiunt Navar. c. 27. n. 89. Sylveſt. verb. *Abſolutio* 4. n. 6. dub. 4. & verb. *Excommunic.* 8. §. 8. Eſtque communis opinio juris

Sylveſter reprobatur. interpretum in citatis locis, ut ibi Sylv. refert. Ipſe tamen excipit ab hac regula caſus reſervatos in Bulla Cœnæ, & omnes illos, in quibus nullus poteſt abſolvere, niſi in articulo mortis. Sed primum non dicitur conſequenter, quia non eſt major ratio de caſibus Cœnæ, quam de aliis, nam ratio facta, quam diximus moviſſe Pontificem, æque in illis, atque in aliis procedit; nec prædicta declaratio juris derogata eſt per Bullam Cœnæ. In altero vero videtur eſſe repugnantia: quia in omnibus caſibus Pontificiis tenor reſervationis eſt, ut ab eis nullus abſolvat niſi in articulo mortis: ergo, vel poſita regula in omnibus his caſibus locum habet, vel ſi illi excipiuntur, nunquam procedit: quia non eſt major ratio de uno, quam de alio.

Occurritur objectioni. Dices. Si in ipſa reſervatione excipitur tantum articulus mortis, quomodo licet nobis excipere caſum aliquẽ? Reſpondetur, quia jus ipſum ita ampliavit exceptionem illam, quia in diuturno tempore moraliter imminere poteſt periculum mortis. Et deinde articulus mortis excipitur, eo quod pro illo non fiat reſervatio ex generali conſuetudine: ideoque illa jam eſt veluti univerſalis forma ferendi talem reſervationem, quæ non excludit alias conceſſiones ſeu delegationes ipſo jure factas.

Ulterius vero obſervare oportet, hanc facultatem juris immediate dari ad abſolvendum ab excommunicatione reſervata, quæ propter talia peccata ipſo jure incurritur: & inde, juxta regulam ſuperius poſitam, conſequitur, ut tollatur reſervatio culpæ, ac inde fit, ut confeſſor habeat juriſdictionem ad abſolvendum directe a talibus peccatis, quia ablata cenſura, jam non manent reſervata, & propter hoc fuit maxime neceſſaria hæc declaratio; quia per ſe loquendo, & ſecundum juris inſtitutionem, non poteſt excommunicatus prius abſolvi a

Differentia inter culpam & cenſuram. culpa, quam abſolvatur a cenſura. Eſt autem notanda differentia inter culpam, & cenſuram, quod interdum una culpa poteſt indirecte & concomitanter tolli per juriſdictionem & abſolutionem circa aliam, propter connexionem quam mortalia peccata habent inter ſe in ordine ad remiſſionem: excommunicatio vero non poteſt tolli niſi per directam abſolutionem & juriſdictionem: quia neque inter ſe una excommunicatio habet connexionem cum alia, neque etiam cum culpa, quia poteſt una excommunicatio remitti ſine alia, & culpa ſine excommunicatione, & e converſo: ideoque non poterat quis abſolvi ab excommunicatione reſervata ullo modo, niſi daretur a reſervante juriſdictio, & conſequenter etiam non poſſet ſacramentaliter abſolvi ab ulla culpa, etiam non reſervata, per ſe loquendo, & juxta intentionem Eccleſiæ. Et ideo, ne abſolutio pœnitentiæ ſacramentalis nimium differretur, neceſſarium fuit pro eo caſu concedere juriſdictionem ad abſolvendum a cenſura. Hoc ergo eſt quod primario fit per hanc conceſſionem: ac propterea de illa fuſius agere pertinet ad materiam de excommunicatione, ubi ſpecialiter circa canonem, *Si quis ſuadente*, declarabimus, quale debeat eſſe impedimentum adeundi Pontificem, ſufficiens ad hanc excuſationem. Item ſub Pontifice comprehendi legatum ejus, ſeu qui vices ejus gerit, ut ſi ad illum pateat recurſus, non poſſit abſolutio ab alio dari. Item ſæpe neceſſarium eſſe recurrere ad Epiſcopum priuſquam ad inferiores, ſi fieri poſſit, quia jura ipſa hoc declarant. Ac denique tractabitur, quomodo poſt abſolutionem obtentam recurrendum ſit ad Pontificem per ſe, vel per alium.

Difficultas circa regulam ſupra poſitam explanatur. Difficultas vero ſupereſt, an hæc regula locum habeat in caſibus reſervatis aliis prælatis inferioribus, in his præſertim, qui non habent cenſuram annexam: nam de his nihil jura diſponunt: nec Doctores communiter hanc extenſionem faciunt. Imo eam videtur negare Durand. d. 17. q. 15. & Adrian. in 4. materia de Confeſſione qu. 4. Neque argumentum a ſimili eſt ſufficiens in re tam gravi, maxime cum in duobus interveniat tam magna differentia. Unum eſt, quia reſpectu Summi Pon-

Refellitur argumentum a ſimili. tificis, aditus ad illum, moraliter & regulariter loquendo, ex multis cauſis poteſt eſſe difficilis, & ideo oportuit ut communi jure proviſum eſſet aliquod remedium pro hujuſmodi eventu, quia leges humanæ dantur de his rebus, quæ frequentius accidunt: reſpectu vero inferiorum Prælatorum raro contingit frequenter aditum eſſe ita difficilem, & ideo neceſſarium non fuit commune jus ad illos extendi. Secundo, caſus Pontificii ſemper habent excommunicationem annexam, qua ablata auferturreſervatio culpæ: per hanc autem conceſſionem proxime datur juriſdictio ad abſolvendum ab excommunicatione ſub onere comparendi: alii vero caſus inferiorum Prælatorum ſæpius non habent excommunicationem annexam; &, ſi aliquando habent, non ſtatim aufertur reſervatio, licet tollatur excommunicatio, quia hæc duo non ſunt ita conjuncta in his caſibus, ſicut in Pontificiis. Fateor nihilominus has duas conſiderationes non omnino cogere. Nam quod ad poſteriorem attinet, licet verum ſit jura loqui de peccatis, quibus eſt impoſita excommunicatio: tamen non de ſola excommunicatione, ſed de toto caſu intelligenda ſunt, & ſimpliciter committunt inferiori abſolutionem a cenſura, & a culpa; imo abſolutionem a cenſura, committunt propter abſolutionem a culpa: & ideo quantum eſt ex vi & intentione talium jurium, non videtur neceſſariũ, ut diſpoſitio eorum procedat, quod peccatum habeat excommunicationem annexam. Unde, ſi Pontifex nunc reſervet caſum ſine excommunicatione, ut de Sixto V. ſupra attulimus; ſine dubio de illo caſu Pontificio quoad hunc articulum perinde judicandum eſt, ac de aliis habentibus impoſitam excommunicationem: quia jura abſolute concedunt beneficium abſolutionis in prædicto eventu: nec videtur rationi conſentaneum, ut propter excommunicationem adjunctam facilior ſit abſolutio, quam ſine illa. Rurſus quamvis difficultas comparendi coram ſuperiore frequentius accidat circa Summum Pontificem, quam circa inferiores prælatos, nihilominus negari non poteſt, quin ſæpe poſſit contingere cum animarum periculo proveniente ex dilatione pœnitentiæ: ergo, quamvis Pontifices illud jus ſtatuerint occaſione caſuum ſibi reſervatorum; tamen conſiderata eorum ratione, veriſimiliter credi poteſt ſtatuiſſe generale jus ſervandum in omni caſuum reſervatione.

Difficultas ſolvitur. Sed, licet hæc videantur rem facere dubiam, nihilominus, in re morali, & adeo gravi non poſſumus hanc licentiam dare ſine majori fundamento. Et ideo abſolute dicendum cenſeo, inferiores ſacerdotes non habere juriſdictionem in hos caſus reſervatos extra articulum mortis ex vi juris communis: quia Pontifices ſolum loquuntur de caſibus ſibi reſervatis, in quibus eſt ſpecialiſſima ratio, quæ jam tacta eſt. Et præterea declarari poteſt, quia ad curam ipſorum Pontificum pertinuit, juriſdictionem hanc in ſuis caſibus committere: in inferioribus autem Prælatis non fuit neceſſarium hoc ſtatui jure communi, ſed ſicut ab eis reſervatio fit per ſtatuta particularia, vel diœceſum, vel religionum; ita eorum curæ, & prudentiæ committitur, ut eam faciant modo accommodato ſaluti animarum: ideoque in hujuſmodi ſtatutis fere ſemper declarari ſolet, ut quoties fuerit diffi-

cilis

cilis aditus ad prælatum, poſſit aliquo modo obtineri ab aliis abſolutio, ne nimium pœnitentia differatur. Et ideo addidi in prædicta exceptione, *niſi a jure, vel per aliam declarationem reſervantis juriſdictio concedatur.* Prior enim particula, *a jure*, poſita eſt propter caſus Pōtificios: poſterior vero propter reliquos. Et huic ſententiæ non parum favet Conc. Trid. Nam ſi jure communi vel conſuetudine eſſet conceſſa hujuſmodi facultas omnibus ordinariis confeſſoribus, Concilium non tam abſolute dixiſſet extra articulum mortis ſacerdotes nihil poſſe in caſus reſervatos: quod tamen non limitavit in caſibus Pontificiis, quia vel illi non ſunt aliter reſervati, quam in jure explicatum ſit, & locutio concilii intelligenda eſt cum diſtributione accommoda, ſcilicet, nihil poſſe in ſingulos caſus reſervatos, eo modo, quo reſervati ſunt: vel certe nullam exceptionem fecit de caſibus Pontificiis, quia in eis facta eſt in jure, propter excōmunicationem, quam regulariter habent annexam. Denique cum conſtet juriſdictionem eſſe ſublatam per reſervationem, & nullo fundamento ſufficienter conſtet eſſe reſtitutam pro his opportunitatibus, non poſſumus id aſſerere propter ſolas congruentias, quæ oſtendunt quidem eſſe congruum, ſi fiat, non tamen oſtendunt factam eſſe, cum hoc pendeat ex voluntate concedentis.

SECTIO IV.

Utrum debeat ſuperior facultatem concedere ſubdito petenti, ut poſſit ab aliis abſolvi a caſibus reſervatis.

POſtquam dictum eſt de juriſdictione commiſſa ſacerdotibus, ſupereſt, ut dicamus de eadem juriſdictione, ut concedi ſolet per facultatem datam pœnitenti ad eligendum confeſſorem. Circa quam non eſt dubium, quin poſſit ſuperior, ad quem proprio jure pertinet abſolutio ab his caſibus, hanc facultatem dare ſuo ſubdito, & quin ſacerdos ex vi talis facultatis legitime electus, poſſit abſolvere a caſibus hujuſmodi Prælato reſervatis. Nam per talem facultatem juriſdictionem accipit. In quo eadem eſt ratio de hac facultate, & de illa, quæ datur ad eligendum confeſſorem de aliis peccatis, ſervata proportione. Unde hic obſervanda ſunt omnia, quæ ſupra in diſputatione de hac facultate diximus, addendo ea, quæ in ſect. 2. hujus diſput. dicta ſunt de ſufficienti expreſſione, & extenſione hujus facultatis ad caſus reſervatos, quia verba generalia non ſufficiunt. His ergo poſitis, duo principalia dubia declaranda hic occurrunt. Primum eſt, an Superior non ſolum poſſit, ſed debeat, & teneatur hanc facultatem dare ſubdito petenti. Aliud eſt, an debeat dare hanc facultatem abſolute, vel poſſit eam dare imponendo aliquod onus. De primo in hac ſectione, de ſecundo in ſequenti dicemus.

[Margin: Prima ſententia negativa.]

Circa primum duæ poſſunt eſſe extremæ ſententiæ. Prima abſolute negans teneri unquam paſtorem ad hanc facultatem concedendam. Quæ fundari poteſt in verbis citatis Concil. Trid. *Extra quem articulum ſacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant.* Expēdo enim in primis illam particulam, *Id unum*, nam certe, ſi ſubditus habet jus exigendi a ſuperiore prædictam facultatē, & ipſe eam concedere tenetur, vix poterit confeſſor ſuadere pœnitenti, ut ad ſuperiorem accedat, ſed potius ipſe pœnitens poteſt perſuadere confeſſori, ut ſuo nomine, quamvis in particulari tacito, facultatem exigat, quam ſuperior tenetur ei concedere. Deinde expendo illam particulā, *Legitimos judices:* quia judex legitimus alicujus cauſæ nulli injuriam facit, ſi per ſe velit eam judicare; neque tenetur eam alteri committere, ſi ipſe ſit idoneus judex, ut ſupponimus: ſed ſuperior in hac cauſa ſe habet ut legitimus judex, ut Concilium aſſerit: ergo. Atque hæc opinio poteſt tribui Victoriæ in Summa 4. n. 147. de Confeſſione, quatenus ait, quando non intervenit ſpecialis cauſa rationabilis extrinſeca, & quaſi per accidens, ſed ſolum illa intrinſeca difficultas, quam ſecum affert confeſſio, nimirum erubeſcentia confitendi cum ſuperiore, aut timor amittendi apud illum bonam opinionem, non teneri ſuperiorem ad dandam hanc facultatem, quia alias nunquam homo teneretur confiteri ſuo paſtori. Et in eandem ſententiam citari poteſt Navarrus, qui fere idem dicit in Summa c. 7. n. 8. & in c. *Placuit.* de Penit. d. 6. n. 149. & 150. *quia nulla*, inquit, *eſt lex, neque ratio, quæ convincat excuſari tunc pœnitentem ab obligatione confitendi ſuo ſuperiori: ſic dicimus nullam eſſe rationem, neque legem, quæ convincat teneri ſuperiorem ad dandam hanc facultatem.* Denique communiter Doctores aſſerunt, non teneri proprium paſtorem ad dandam ſubdito facultatem confitendi alieno, niſi ex legitima cauſa petatur, ut videre licet ſuper c. *Omnis utriuſque ſexus:* hoc enim neceſſe eſt intelligi de cauſa, quæ non ſit intrinſeca ipſi confeſſioni; alioqui ſemper illa facultas haberet cauſam juſtam: ergo, per ſe loquendo, & ſecluſis cauſis extrinſecis, quæ ſunt per accidens, non tenetur proprius ſacerdos dare hanc facultatem; ergo neque in præſenti tenetur: eſt enim eadem proportionalis ratio. Præſertim, quia alias reſervatio nullius eſſet momenti, ſi ſuperior teneretur hanc facultatem concedere, quia hoc fere nullum onus eſt pœnitentium, præſertim ſi per alium facultatem petant; & ita reſervatio nihil confert ad coercenda vel curanda peccata, qui eſt finis reſervationis.

[Margin: Secunda ſententia affirmativa.]

Secunda ſententia eſt, per ſe loquendo, & ſecluſis extrinſecis incommodis, teneri ſuperiorem ad hanc facultatem concedendam. Quæ videtur ſumi ex D. Thom. Opuſc. 19. contra impugnantes religionem, & in 4. d. 17. q. 3. art. 3. q. 4. ad 6. ubi ait, peccare ſuperiorem, qui difficilem ſe præbet in danda hac facultate. Et ſubdit rationem, quia multi ſunt adeo infirmi, quod potius ſine confeſſione morientur, quam tale peccatum tali ſacerdoti confiteantur. *Unde illi*, inquit, *qui ſunt nimis ſoliciti, ut conſcientiam ſubditorum per confeſſionem ſciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & per conſequens ſibi ipſis.* Quod dictum D. Th. reliqui auctores ſequuntur, Sot. d. 18. qu. 2. art. 5. Ledeſma 2. p. 4. qu. 7. art. 5. Victoria ſupra n. 146. Sylv. verb. *Confeſſor* 1. Angelus *Confeſſio* 3. n. 31. Armilla verb. *Confeſſio* n. 35. Nav. dict. c. *Placuit* n. 119. & 151. Fundamentum hujus ſententiæ eſſe videtur, quia hæc juriſdictio non eſt data ſuperiori propter auctoritatem vel utilitatem ejus, ſed propter bonum ipſius pœnitentis: ergo quoties pœnitens omnino non vult confiteri prælato (hoc enim ſupponendum eſt), quamvis ad hoc nullam habeat cauſam, ſed ſolam voluntatem ortam ex intrinſeca difficultate confeſſionis, & ſolum ob eam rem facultatem petat, tenetur ſuperior illam concedere. Probatur conſequentia, quia tenetur ſuperior ex vi ſui muneris uti hac juriſdictione ſicut expedit ad bonum pœnitentis: tunc autem omnino expedit illi facultatem dare, quia hoc modo confitebitur, & remedium obtinebit. Alia autem via exponitur periculo pereundi, aut non integre confitendi.

Prima Concluſio.

[Margin: Quando teneatur Sacerdos ex juſtitia concedere facultatē.]

In hac re aliqua ſunt certa, quæ ſi practice diſtinguantur, vix poterit eſſe diſſenſio. Primo ergo certum eſt, plures eſſe caſus, in quibus ſacerdos ex juſtitia tenetur hanc facultatem concedere pœnitenti, ita ut faciat illi injuriam negando illam ſimpliciter. Hujuſmodi ſunt omnes illi caſus, in quibus pœnitens merito timet aliquod grave damnum extrinſecum inferendum ab ipſomet confeſſore, ut ſi confeſſionem ſit revelaturus, vel (quod perinde eſt) ſcientia illa uſurus in grave illius nocumentum, vel graves inimicitias cum illo gerat. Idemque eſt quoties ipſe ſuperior non eſt alias idoneus ad ferendum judicium in tali cauſa, vel quia eſt ignorans, vel adeo improbus, ut loco medicinę ſit ſcandalum allaturus. In hoc conveniunt omnes Doctores citati. Et ratio eſt per ſe evidens, quia talis ſuperior non poteſt juſte privare pœnitentem legitimo uſu hujus ſacramenti; nec poteſt illum cogere ut ſe exponat periculo alicujus gravis nocumenti.

Secunda concluſio.

[Margin: Non ſemper teneri ſuperiorē ad hanc facultatē concedendam.]

Secundo eſt certum, non ſemper teneri ſuperiorem ad hanc facultatem concedendam. Quod in generali ſatis probat illa ratio: quia alias fere nullius momenti eſſet reſervatio. In particulari autem eſt hoc evidens, ſi moraliter timeat talem facultatem non eſſe futuram utilem pœnitenti, ſed potius facilitatem veniæ futuram eſſe illi occaſionem ſcandali, ſeu recidivi. Item, ſi peccatum tale ſit, ut vergat in damnum communitatis, vel alterius tertiæ perſonæ, cui poterit prælatus remedium adhibere, ſi illius notitiam habeat, etiam ſervato confeſſionis ſigillo. In his enim, & ſimilibus caſibus non ſolum non poteſt,

poteſt, ſed etiam non debet ſuperior facultatem dare: maxime cum vix, aut nullo modo poſſit talis pœnitens convenienter diſponi ad confeſſionem faciendam virtute talis facultatis. Hoc notarunt in particulari Angel. dict. n. 31. nam referens dictum S. Thomæ, addit. *Quod credo verum, niſi quando propter hoc ſolicitant ſcire ne alios inficiant.* Soto etiam poſuit exemplum, quando ſuperiori bona fide procedenti conſtat ſubditum nequiter talem facultatem petere, ut occaſionem accipiat perſiſtendi in peccatis. Similiter Armilla verb. *Confeſſio* n. 35. ait, debere negari hanc facultatem, quādo eſt in damnum petentis, vel aliorum. Deinde, quamvis ſuperior concedendo facultatem non timeat grave detrimentum ſubditi, ſi tamen majorem, vel æqualem illius utilitatem ſperat, quamvis eam neget, poteſt licite eam negare: imo aliquando etiam cum minori ejus utilitate, ſi ad aliorum exemplum, & commune bonum cenſeatur neceſſarium, aut valde conveniens. Ita ſentiunt citati auctores. Unde Angelus ait, recte facere ſuperiorem, quando ex hac cauſa negat, ut alii ſcientes, & videntes difficultatem in danda facultate magis a peccatis præſerventur. Et Armilla dicit, ſuperiorem multoties poſſe negare, ſi vult, quia hoc eſt ex honeſtate: & quandoque bonum eſſe negare, ne detur occaſio peccandi.

Vide Henricum lib. 3. de pœnit. cap. 3. n. 6.

Ratio vero eſt, quia ſuperior in hoc utitur jure ſuo, ut ſatis declarant argumenta facta circa primam ſententiā. Quod autem id cedat in minorem ſubditi utilitatem, non ipſe eſt cauſa, ſed ipſemet ſubditus ex ſua negligentia, vel affectione; ergo illi imputabitur, & non ſuperiori, qui poteſt præferre commune bonum illi incomodo unius particularis. Præſertim, quia licet in præſenti videatur hoc eſſe munus utile tali ſubdito, quia quodammodo coactus cum minore devotione confitebitur; tamen in futurum poteſt ſperari alia utilitas majoris momenti, nimirum ut ſit cautior in peccatis vitandis. Semper tamen ſupponimus hanc minorem utilitatem eſſe intra latitudinem fructuoſæ, & dignæ confeſſionis; alioqui jam non eſſet minor utilitas, ſed omnino nulla, vel potius grave nocumentum, de quo nondum egimus.

Atque hinc ulterius ſequitur, per ſe, ac præciſe ex paſtorali munere in hoc foro, & ex intrinſeca difficultate ipſius confeſſionis non ſtatim oriri obligationem concedendi hanc facultatem: imo poſſe ſuperiorem illam negare, quoties grave nocumentum ſubditi, quod extrinſecum, & valde accidentarium eſt huic ſacramento, non timuerit. Deinde ſequitur, quoties ipſe ſuperior non eſt aliunde cauſa talis nocumenti, ſed ſolum timetur ob duritiem, vel fragilitatem ipſius pœnitentis, non peccare ſuperiorem contra juſtitiam reſpectu ſubditi negando ei talem facultatem: hoc enim totum probant, quę in priori ſententia adduximus.

Tertia concluſio. Quando teneatur Superior ex charitate facultatem cōcedere.

Tertio vero addimus, ex charitate, vel etiam ex debito ſui muneris & fidelis diſpenſatoris teneri ſuperiorem ad concedendam hanc facultatem, quoties timuerit grave detrimentum ſpirituale ſubditi, ſi illam neget, quamvis illud nocumentum non ex injuria extrinſeca, ſed ex proprio defectu ipſius ſubditi eventurum ſit: ut quod tacebit aliquod peccatum in confeſſione, vel quod nimium differet confeſſionem, & licentiam peccandi accipiet, vel quid ſimile. Hoc eſt, quod intendit principaliter D. Thomas, & communis ſententia. Et hoc probat ratio ejus, quia hæc poteſtas non eſt data in deſtructionem, ſed in utilitatem ſubditorum. Nec refert, quod ipſe ſubditus ſibi ſit cauſa talis nocumenti: nam hoc ipſum tenetur impedire ſpiritualis paſtor, ſi commode poteſt. Unde addo ulterius etiamſi ſperetur aliorum utilitas ex negatione talis facultatis, non eſſe negandam cum tanto detrimento ſubditi, quia ſacramentum hoc per ſe inſtitutum eſt in bonum pœnitentis, & ad eundem finem data eſt hæc poteſtas, & ad eundem ordinatur reſervatio: ergo non licet per hoc medium aliorum utilitatem procurare cum tanto ſubditi detrimento; præſertim, quia moraliter nunquam fit ſine ſacrilegio, & gravi injuria ipſius ſacramenti: fit etiam ipſa confeſſio odioſa & difficilis, quod eſt gravius incommodum, propter quod vitandum quælibet alia utilitas parvi pendenda eſt. Oportet autem advertere, aliud eſſe utilitatē aliorum procurare, de qua locuti ſumus: aliud vero perniciem aut grave nocumentum eorum vitare, de quo eſt longe diverſa ratio: nam ſi hæc cauſa intercedat, negari poteſt & debet talis facultas, etiamſi ſubditus ipſe male uſurus ſit tali medicina, quia hoc jam eſt ſcandalum Phariſaicum: & ideo quidquid ex illo ſequitur, tantum malitiæ ipſius ſubditi imputatur: nam ipſe tunc tenetur ſuam conſcientiam ei aperire, qui & ſibi, & aliis prodeſſe poteſt, & non obeſſe: ergo, ſi nolit huic obligationi ſatisfacere, nec poteſt eſſe ad confeſſionem diſpoſitus, nec facultas confitendi alteri ei poteſt eſſe utilis: ergo non debet ei concedi, etiamſi obdurato animo nolit confiteri ſuperiori. Nec refert, quod id proveniat ex nimia verecundia, vel alia affectione, quæ gravem difficultatem ingerat, quia tenetur illam ſuperare, & poteſt cum divina gratia, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat. Extra hunc vero caſum ſemper tenetur ſuperior condeſcendere fragilitati ſubditi, quando ejus periculum imminet.

Quarta concluſio. Superiorē debere potius eſſe facilem, quam difficilem.

Atque hinc ulterius colligo, & addo quarto, regulariter ac moraliter loquendo, ſuperiorem debere eſſe facilem potius, quam difficilem in hac facultate concedenda. Hoc etiam intendunt D. Thomas, & alii auctores citati: eſtque veriſſimum, quia moraliter ac per ſe loquendo, minus periculi eſt in concedenda hac facultate, quam in illa negāda. Unde, ut concedatur, ſatis eſſe debet, quod nulla ſpecialis ratio ad eam negandam occurrat; ut autem negetur, ſemper intervenire debet aliqua ſpecialis ratio, quę id requirat: non quod ſemper hoc cadat ſub pręcepto, ſed quod hic ordo ſit convenientior, qui aliquando poterit eſſe ſub præcepto, juxta alias regulas tactas. Imo, licet aliquando ſuperiori videatur intervenire ſufficientem rationem ad negandam facultatem; ſi tamen aliunde ex relatione alterius, vel alia via ei conſtiterit ſubditum nullo modo velle ſuperiorem adire, neque aliis remediis tentatis ad id poſſe induci, tunc ſuperior nunquam debet negare facultatem, nec poteſt licite, excepto illo caſu de damnificatione aliorum: quia, non obſtante quacunque ratione occurrente, & penſatis omnibus tunc id magis expedit, imo & neceſſarium eſt juxta leges charitatis. Item quia reſervatio hæc eſt quædam medicina ſubditi: ergo, ſi cum rigore applicata, cedat in perniciem ejus, temperanda eſt, ideoque facultas concedenda. Unde Navar. d. cap. *Placuit* n. 149. ait, ſolam verecundiam nimiam pœnitentis eſſe aliquando ſufficientem cauſam, ut hæc facultas danda ſit.

An verecundia ſit ſufficiens cauſa ad dandam hanc facultatem. Solutio. Peccare ſubditum nolentem confiteri ſuperiori.

Dices: tunc ſubditus graviter peccat volens extorquere hanc facultatem a ſuperiore ſuo indurato animo, & illudmet propoſitum non confitendi ſuperiori, etiam ſi nolit facultatem dare, eſt grave peccatum in ipſo ſubdito: ergo non eſt ei danda facultas: cur enim ex malitia reportabit commodum. Neque etiamſi detur, illi erit utilis, cum ſit ad confeſſionem indiſpoſitus. Reſpondeo, licet pœnitens, abſolute loquendo, teneatur confiteri ſuo paſtori, ſi ille nolit facultatem dare confitendi alteri; & ideo ſemper peccet ſubditus habendo abſolutum propoſitum non confitendi ſimpliciter, ſi ſuperior talem facultatem neget, abſque alia cauſa extrinſeca, ſed ob ſolam difficultatem intrinſecam confeſſionis: nihilominus, petendo inſtanter facultatem, non peccat; & ſuperior peccare poteſt illam negando. Nam hæc duo non repugnāt, quia ſubditus tenetur jure divino confiteri proprio paſtori ſuo, ſi ipſe nolit committere ſuam juriſdictionem alteri, dummodo aliam injuriam, vel aliud nocumentum propter confeſſionē ſubdito non inferat, contra quod divinum jus peccat ſubditus habens illud abſolutum propoſitum non confitendi in illo caſu. Non facit autem contra hoc ius, petendo facultatem a ſuperiore: & ideo, ſi abſtineat ab illo propoſito, quantumvis inſtet, & urgeat petendo facultatem, non peccat; imo poteſt honeſte agere juxta exigentiam cauſæ. Ac proinde etiam ſuperior teneri poteſt ad facultatem concedendam: ſæpe enim contingit, ut debitor ex juſtitia teneatur ſolvere debitum, & nihilominus honeſte petat a creditore remiſſionem ejus, quam ipſe ſaltem ex charitate cōcedere teneatur: illæ enim obligationes cum ſint diverſarum rationum, ſimul non repugnant: ita ergo eſt in præſenti. Quapropter (reſpondēdo ad difficultatem poſitam) in primis neceſſe non eſt, ut in hoc negotio interveniat peccatum, vel prava diſpoſitio ex parte ſubditi petentis facultatem, quia non oportet, ut habeat illud formale propoſitum non confitendi, &c. imo prudens ſuperior hoc debet præcavere, ne inducat ſubditum in hujuſmodi quaſi

deſpera-

deſperationem; & aliquando poterit hoc ipſum illi ad culpam imputari, ſi ob negatam facultatem ſubditus temerariam voluntatem, & propoſitum concipiat. Deinde dico, etiamſi ſubditus in eum ſtatum devenerit, dandam omnino ei eſſe hanc facultatem, ut remedium aliquod illi malo adhibeatur: nam, licet, durante illo propoſito ſubditus ſit indiſpoſitus ad abſolutionem, tamen obtenta facultate, poteſt ſe diſponere, & de illamet culpa dolere, eamque cum aliis confiteri.

Ultima concluſio. Non teneri ſuperiorem dare facultatē generalē.

Tandem in hoc puncto dicendum eſt, non teneri ſuperiorem dare generalem facultatem eligendi quemcunq; confeſſorem idoneum, ut a caſibus ſibi reſervatis abſolvat; neque etiam teneri ad committendam cauſam ei ſacerdoti, quem vult pœnitens; ſed poſſe illam committere alteri, vel inter aliquos deſignatos electionem ſubdito dare, prout judicaverit expedire ad bonum pœnitentis. Hoc etiam colligitur ex dictis auctoribus, & præſertim Angelus advertit poſſe, & debere prælatum in particulari inquirere, & ſcire, cui velit ſubditus confiteri: *Et ſi eſt*, inquit, *æque bonus, concedat; ſi vero non eſt æque bonus, non debet dare facultatem.* Et ratio quidem in generali manifeſta eſt: nam reſervatio ad hoc fit, juxta Concilium Trident. ut graviora delicta gravius corripi, & melius emendari poſſint: ad quod neceſſe eſt, ut gravioris etiam perſonæ, & doctoris, ac melioris judicio ſubdantur: ergo quamvis ſuperior cedat juri ſuo committendo cauſam alteri, ſemper habet jus non committendi illam, niſi perſonæ proportionatæ tali cauſæ, & fini reſervationis: hoc autem regulariter non fiet, ſi generalis facultas concedatur. Sæpe etiam accidere poteſt, ut perſona, quam deſignat pœnitens, ſeu quæ loco illius facultatem petit, talis non ſit ſuperioris judicio: ergo non eſt cogendus ſuperior, ut id concedat. Nec poteſt ſubditus juſte conqueri, aut eandem difficultatem reſpectu omnium aliorum allegare, præſertim ſi ei facultas ad eligendum inter plures concedatur. Non debent tamen in hoc ſuperiores eſſe difficiles, quando vel ſubditi prudentes ſunt, & timorati, vel ſacerdos, per quem ſubditus facultatem petit, revera eſt ſufficiens, ut ei cauſa committi poſſit. Tunc enim, regulariter loquendo, & niſi alia cauſa gravis occurrat, conſultius eſt acquieſcere pœnitenti; & interdum poſſet etiam eſſe neceſſarium, juxta regulas ſuperius datas, quæ hic etiam applicari poſſunt.

SECTIO V.

An debeat ſuperior facultatem dare abſolute.

JAm vero occurrit tractandum ſecundum dubium ſupra propoſitum, an quando ſuperior hanc facultatem concedit; debeat illam abſolute dare, vel cum aliqua conditione, vel onere pœnitenti impoſito. Duplex autem onus poteſt in præſenti habere locum. Unum eſt, ut talis vel talis pœnitentia illi imponatur: aliud eſt, ut coram ſuperiore compareat: nam præter hæc non poſſunt alia in præſenti excogitari. Hæc vero habere poſſunt locum juxta diverſos modos concedendi hanc facultatem. Duobus enim modis poteſt peti, & concedi. Primo poſt peccatum reſervatum commiſſum: de quo fere in toto præcedenti puncto locuti ſumus. Secundo ante peccatum commiſſum, ut ſi ſubditus petat facultatem a ſuperiore ad confitendum alteri, ſi fortaſſe in aliquod peccatum reſervatum lapſus fuerit. In priori modo non habet locum onus comparendi coram ſuperiore: nam ad hoc petitur facultas, ut ab onere ſubditus liberetur: repugnantia ergo eſſet dare facultatem, & imponere tale onus. Item, aut ſubditus petit facultatem per ſeipſum, & ſic jam ſatis comparet coram ſuperiore; eſſetque illi impertinens facultas cum onere iterum comparendi: vel petit facultatem per alium, verbi gratia, per inferiorem ordinarium confeſſorem: & tunc ideo petit, ut perſona, quæ commiſit peccatum, non veniat in notitiam ſuperioris, & ad hoc poſtulatur veluti indulgentia ejus: ergo neque ibi habet locum tale onus.

Peccare ſuperiorē, qui inquirit de ſubdito, qui petit facultatem.

Quin potius hinc inferunt doctores ſupra citati, quando a ſuperiori hoc modo facultas poſtulatur, non poſſe licite interrogare perſonam, pro qua poſtulatur, neque aliquas circumſtantias, per quas in ejus notitiam deveniat: tum quia, ſi per inferiorem confeſſorem petitur facultas, ille tenetur ſervare ſigillum, & ſuperior graviſſime peccat, dum aliquam ejus læſionem vel fractionem procurat. Imo, licet ille, per quem petitur facultas, non eſſet confeſſor, nec ſciret ſub ſigillo, ſufficeret obligatio naturalis ſecreti in re adeo gravi, & ordinata ad remedium conſcientiæ proximi. Tum etiam quia ſuperior inquirens de perſona in occulto delicto, graviter peccat contra juſtitiam, & in præſenti etiam videtur peccare contra hoc ſacramentum, quia talis ſuperior prave utitur poteſtate accepta, & quantum eſt ex ſe, reddit difficilem & odioſum uſum hujus ſacramenti. Itaque quoties facultas cadit in delicta jam commiſſa, non habet locum hujuſmodi onus comparendi moraliter loquendo. Fingi vero poſſet caſus, in quo daretur talis facultas cum eo onere ſolum ne differatur confeſſio, quam in præſenti fortaſſe ſuperior non poteſt audire. Sed hic caſus & rarus eſt, & tunc eadem eſt ratio de illo, & de facultate conceſſa pro peccatis, quæ eſſe poſſunt in futuro, de qua ſtatim dicam.

Poſſe dari facultatē cum onere talis pœnitentiæ.

Poſſet tamen hæc facultas concedi cum limitatione ſeu onere imponendi, ſeu acceptandi talem vel talem pœnitentiam pro tali vel tali delicto: nam ad hoc jus habet ſuperior, cum enim ſit ordinarius judex in illa cauſa, poteſt eam non ſimpliciter committere, ſeu præſcribendo modum, ſeu taxando pœnam ferendam: & aliunde hoc poteſt expedire ad bonum pœnitentis. Et declaratur: nam olim erant in Eccleſia canones pœnitentiales, in quibus taxabantur pœnitentiæ imponendæ pro gravioribus delictis, quorum nonnulla veſtigia ſunt apud Gratianum in fine decreti, & in c. *Latorem* 33. qu. 2. cum ſimilibus: non ergo repugnat pœnam in hoc foro imponēdam, eſſe taxatum per eum, qui in Eccleſia habet poteſtatem: non eſt autem cur negemus hanc poteſtatem ſuperiori, qui & potuit caſus reſervare, & poteſt etiam facultatem ad illorum abſolutionem committere. Accedit quod Clemens 8. in decreto de caſuum reſervatione pro regularibus, quamvis prohibeat ſuperioribus religionum ultra modum ibi præſcriptum caſus reſervare, ſubdit in §. 5. *Licebit tamen ſuperioribus determinare pœnitentias graves quibuſdam peccatis, etiam non reſervatis, a confeſſariis imponendas, quæ ſubditos ab hujuſmodi peccatis perpetrandis cohibere poſſint.* Ex quibus verbis conſtat a fortiori hoc licere in caſibus reſervatis, ut probant illa verba, *etiam non reſervatis*: & per ſe eſt evidens ex paritate rationis. Ergo poſſent ſuperiores religionum ſecundum ſpecies peccatorum reſervatorum taxare modum pœnæ imponendæ ab his, quibus facultas abſolvendi ab eis committitur: ergo etiam hoc poteſt facere ſuperior in particulari commiſſione, eam tali modo limitando. In uſu vero hujus poteſtatis neceſſaria eſt prudentia, & moderatio: regulariter enim non videtur neceſſaria, niſi quando ſuperior non multum confideret de prudentia ejus, cui talem cauſam committit.

Et quod dictum eſt de pœnitentia, intelligendum eſt etiam de quacūque ſatisfactione condigna, aut alia convenienti medicina, ſi juxta exigentiam cauſæ moraliter neceſſaria, aut valde conveniens judicetur. Et propter hunc finem poteſt aliquando ſuperior interrogare ſpeciē culpæ, aut conſuetudinem, vel alias circumſtantias, quantum, ſine manifeſtatione vel, ſuſpicione perſonæ declarari poſſint: cum hoc enim periculo nec ipſe interrogare debet, neque alter reſpondere tenetur. Aliquando etiam poterit ſuperior illam cautionem ſeu limitationem adhibere ſine ſpeciali notitia delicti ſub conditione, videlicet, ſi hujuſmodi fuerit delictum, imponatur hæc ſatisfactio, &c. Quod quidem per modum conſilii frequenter fit, & poteſt fieri per modum legis ſeu præcepti, ut dixi; non eſt tamen in uſu ut fiat, & ideo ſine magna, & extraordinaria cauſa faciendum non eſt. Et multo minus eſt committenda juriſdictio cum tanta dependentia ab hac conditione, ut niſi impleatur, verbi gratia, niſi imponatur talis pœnitentia, & acceptetur, abſolutio alias data, ſit nulla: nam hoc & nimis rigoroſum eſt, & periculis expoſitum, & in rigore poteſt eſſe injuſtum: quia nunquam pœna hujus fori tanta neceſſitate præſcribitur, quin committatur aliquod arbitrium judici, ut ſi juxta diſpoſitionem, vel alias conditiones pœnitentis viderit, aut non eſſe debitorem tantæ pœnæ, aut illi non expedire, poſſit eam moderari. Quia pœna hujus fori magis medicinalis eſt, quam vindicativa; omnino ergo privare judicem hoc arbitrio, injuſtum eſſet: relinquere autem illum cum periculo faciendi ſacramentum irritum,

ſeu con-

ſeu confe rendi abſolutionem nullam, etiam eſſet imprudentiſſimum; & ideo nunquam eſt hæc conditio illo modo ponenda, ſed ad ſummum per modum cujuſdam directionis ſeu ordinationis.

De facultate pro peccatis nondum commiſſis, ſi forte committantur.

Supereſt dicendum de alio modo concedendi hanc facultatem pro peccatis nondum commiſſis, ſi forte committantur, quæ facultas frequentius concedi ſolet ipſis pœnitentibus. Erit autem eadem proportionalis ratio, ſi ponamus juriſdictionem directe committi ad eundem effectum, & ſub eodem modo. Deinde circa hanc facultatem nulla eſt difficultas nova, quantum ſpectat ad ſecundum genus oneris ſeu moderationis explicatum: nam qua ratione non repugnat illam legem, ſeu directionem imponi circa peccata jam commiſſa, non repugnat circa futura, ſi committantur. Omiſſo ergo illo onere, circa aliud de comparendo coram ſuperiore eſt hic ſpecialis difficultas; nam hoc onus per ſe non repugnat cum ordinario fine, propter quem hæc facultas conceditur, quia non datur propter liberandum ſimpliciter pœnitentem ab onere comparendi coram ſuperiore, ſed propter ſubveniendum alicui neceſſitati, ne forte occaſione illius nimium differatur pœnitentia; & ideo frequentius concedi ſolet ſub ea conditione: *Si difficilis ſit aditus ad ſuperiorem*, Unde etiam fit, ut in peccatis reſervatis habentibus annexam cenſuram, juxta uſum juris concedatur hęc facultas ſub eo onere comparendi: igitur, quantum eſt ex fine, & modo hujus facultatis, non videtur repugnare cum eo onere concedi.

Difficultas de onere comparendi coram ſuperiori.

An de non habētibus cenſuram poſſit dari facultas cum onere comparendi,

Difficultas vero ſupereſt, an in peccatis reſervatis non habentibus cenſuram, aliunde repugnet concedi facultatē ſub tali onere. Videtur enim repugnare ratione ipſius ſacramenti, in cenſuris enim, quia impoſitio, & abſolutio earum principaliter eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, poteſt Eccleſia prout voluerit modum abſolutionis præſcribere, & ſub hoc vel illo onere illam præſtare. Tamen in confeſſione, & abſolutione ſacramentali non poteſt Eccleſia aliquid addere, vel mutare præter Chriſti inſtitutionem: abſolutio autem ſacramentalis ex efficacia, quam habet ab inſtitutione ſua, liberat hominem a culpa, tam in foro Dei, quam in foro Eccleſiæ; & conſequenter liberat illum ab obligatione ſubjiciendi iterum illa peccata clavibus; propter quod diximus in ſuperioribus, peccata ſemel rite confeſſa non eſſe materiam neceſſariam hujus ſacramenti, nec poſſe Eccleſiam obligare ea iterum confiteri: ergo repugnat huic ſacramento, facultatem abſolvendi dari ſub illo onere, quia, aut vera abſolutio non datur, aut tale onus non relinquitur, cum non poſſit abſolutio ſuo effectu privari, nō exiſtente obice ex parte pœnitentis. Unde etiam in peccatis reſervatis habētibus cenſuram, onus, quod relinquitur, non eſt ad ſubjiciendum iterum illa peccata clavibus per confeſſionē ſacramentalem, ſed ſolum ad comparendum coram ſuperiore, ut ſatisfactionem debitam imponat ratione cenſuræ contractæ, cujus integrum judicium non fuerat inferiori confeſſori commiſſum: hoc autem non habet locum in peccatis, quæ non habent cenſuram annexam, quia reſpectu illorum per talem facultatem ſolum committitur cauſa in foro ſacramentali, in quo plenum judicium, & ultima ſcientia committitur confeſſori, hoc ipſo quod ei cauſa delegatur, quia hoc ſacramentale judicium eſt ſupremum, & ultimum in hoc foro, in quo omnes judices ſunt æquales, quia ſolvunt in perſona Chriſti: ergo ratione confeſſionis non poteſt manere illa obligatio. Secluſa autem confeſſione ſacramentali, nulla ratio relinquitur coram ſuperiore comparendi. Nec poteſt pœnitens ex vi confeſſionis ſacramentalis obligari ad dicendum eadem peccata ſuperiori extra confeſſionem, niſi aliunde antea haberet illam obligationem, ut contingit in illis ratione cenſuræ: ergo obligabitur ad iteratam confeſſionem; quod repugnat.

Propter hanc rationem aliqui moderni Theologi negant, poſſe facultatem concedi ſub hoc onere: quod ſi fiat, nihilominus confeſſionem ex vi talis facultatis factam, eſſe validam. Soletque hæc opinio tribui nonnullis antiquis Theologis; nullus tamen abſolute negat facultatem hanc ſub hac forma concedi poſſe & licite, & valide, quamvis in modo explicandi ſit diverſitas, ut videbimus. Solum Durand. in 4. diſt. 17. qu. 15. num. 10. videtur in eam partem inclinare Refertur etiam Holcot. in 4. d. 15. & Dionyſ. Carthuſ. diſt. 22. quæſt. 1. Tribui etiam ſolet hæc opinio D. Thomæ quodlib. 1. art. 12. ad 1. Sed ibi ſolum aſſerit, neminem poſſe obligari præcepto humano ad confitenda iterum peccata ſemel rite confeſſa: quod ſatis commune eſt inter auctores, ut ſupra dixi: ſed loquuntur de obligatione abſoluta: hic autem agimus de conditionata, & ſub tali conditione, quæ ex voluntate ipſius pœnitentis pendeat.

Communis ſententia.

Communis ergo opinio eſt, eſſe poteſtatem in ſuperiore ad concedendam hanc facultatem ſub hoc onere, ſi expedire cenſuerit. Ita tenuit Henrich. quodlib. 1. q. 32. & quodlib. 10. q. 1. Major. in 4. 17. qu. 6. Adrianus in 4. materia de Confeſſione q. 5. §. *Ideo pro ſolutione*. Angelus verb. *Confeſſio* 5. n. 9. Et eandem videtur Cajetanus ſupponere verb. *Abſolutio* cap. 1. & Medina Cod. de pœnit. qu. *de Confeſſione fratribus privilegiatis facta*. Idem tenet Palud. in 4. diſt. 17. qu. 5. art. 1. n. 6. Almain. qu. 1. circa finem, qui refert Gerſonem lect. 2. ſuper Marcum. Et habetur in Alphabeto 16. lit. T. Idem tenet Navarr. in Summ. c. 9. n. 1. & c. 26. n. 12. & in c. *Fratres*, de Pœnit. d. 5. n. 30. & in c. *Placuit*, de Pœnitent. diſt. 6. n. 112. Ledeſma in 2. p. 4. quæſt. 8. art. 2. dub. 19. Ut autem verum fundamentum hujus ſententiæ declaremus, ſupponendum eſt, per hanc facultatem dari juriſdictionem ad abſolvendum a peccatis reſervatis directe & per ſe. Dixerunt enim aliqui, ideo poſſe ſuperiorem hanc facultatem dare ſub tali onere, quia poteſt concedere facultatem ſubdito ut confiteatur alteri, a quo abſolvitur directe a peccatis non reſervatis, a reſervatis autem ſolum indirecte, ac proinde illa manere iterum obnoxia clavibus. Sed hæc ſententia omnino falſa eſt, quia illa eſſet quædam dimidiatio confeſſionis, vel abſolutionis, ad quam non poteſt ſuperior ſpecialem facultatem dare, cum ſit contra divinum jus. Unde argumentor in hunc modum: quia vel ſuperior delegat juriſdictionem ſuam ad caſus reſervatos, vel non: ſi delegat, ab illis dari debet directe & per ſe abſolutio, cum nihil ſit, quod impediat ejus integritatem: ſi autem non delegat, impertinens eſt ejus licentia. Nam, vel occurrit ſpecialis neceſſitas, ob quam licitum eſt abſolvere pœnitentem abſque integra juriſdictione ſuper omnia peccata mortalia illius; & tunc fieri poterit confeſſio, & abſolutio abſque ſpeciali licentia ſuperioris, quia id non licet ex diſpenſatione ejus, ſed ex ipſo divino, ſeu naturali jure, ſuppoſita inſtitutione, ut in diſputatione ſequēte videbimus. Vel non occurrit hujuſmodi neceſſitas: & ſic nulla poteſtas humana efficere poteſt, ut liceat ſine tali occaſione dimidiatam confeſſionem, vel abſolutionem efficere: erit enim formalis, & nō materialis tantum, cum nulla ſit vera neceſſitas illius. Certum ergo eſſe debet, per hanc facultatem ſuperioris concedi juriſdictionem ad abſolvendum a reſervatis, & hanc dicimus poſſe delegari cum ea cōditione ſeu onere.

Aliquorū ſententia reprobatur.

Circa fundamētum autem hujus veritatis dicunt plures ex citatis auctoribus, illud poſitum eſſe in mutuo cōſenſu, & quaſi pacto inter ſuperiorem & ſubditum; nam ſuperior poſſet non delegare juriſdictionem ſuam, & delegando, facit gratiam & favorem ſubdito: ergo poteſt ſub ea conditione eam concedere, ut ſi ſubditus velit tali gratia uti, conſentiat obligationi comparendi coram ſuperiore: & tunc ſubditus obligationem acceptans obligatus manet, non tam ex præcepto divino confeſſionis, aut ſpeciali præcepto ſuperioris, quam ex pacto mutuo. Ita ſignificant Palud. Almain. Medina, & alii, & diſtinctius explicavit Nav. Unde inferunt primo, debere hanc conditionem declarari ſubdito. Et quidem, ſi illi datur facultas explicata conditione, hoc ipſo quod poſtea illa utitur, ſatis acceptat conditionem, & obligatus manet. Si vero commiſſio facta eſt ſacerdoti ſub ea conditione, inſcio pœnitente, tenebitur confeſſor ante auditam confeſſionem, vel, ſi id non advertit, donec peccatum reſervatum audivit, ante abſolutionē datam, explicare conditionem pœnitenti: & ſi eam non acceptaverit, non abſolvere, quia non habet facultatem abſolvendi niſi ſub ea conditione, ſi autem acceptaverit, eo ipſo manebit pœnitens obligatus ad comparendum coram ſuperiore.

Secundo hinc facile reſpondent ad totam rationem dubitandi principio poſitam: concedunt enim abſolute, non poſſe ſuperiorem præcipere iteratam confeſſionem, neque etiam obligare ſubditum, ut ſe illi pro dat poſt-

dat poſtquam ſemel abſolutus eſt. Nihilominus tamen ajunt, poſſe non delegare ſuam juriſdictionem niſi ſub tali pacto, quia hoc neque repugnat inſtitutioni talis ſacramenti, neque veritati aut effectui integro ipſius formæ: neque eſt contra ullam legem juſtitiæ, aut alterius virtutis. Atque ita ſimul relinquitur declaratum fundamentum hujus ſententiæ. Nam quod hic modus obligationis, & pacti ſit poſſibilis, probat ratio proxime facta cum reſponſione ad rationem in oppoſitum. Quod vero poſito illo pacto, inde oriatur hæc obligatio, probatur ex natura pacti juſti, in quo aliquid datur cum obligatione aliquid faciendi. Aliunde vero conſtat materiam hujus pacti eſſe gravem: nam quod inferior cōpareat coram ſuperiore, ad quod ex vi hujus pacti obligatur, res eſt gravis ex ſuo genere, non ſolum quia de ſe eſt actio honeſta, pertinens ad Dei honorem, & reverentiam ſuperioris, in materia gravi: ſed etiam, quia ad bonum animæ ipſius pœnitentis, & ad commune etiam bonum, ut reſervatio peccatorum efficacior ſit, magiſque retrahat ſubditos a peccando, poteſt multum intereſſe. Et declaratur: nam, ſi ſubditus propria ſponte voto ſe obligaſſet ad ita comparendum coram ſuperiore, ſine dubio maneret obligatus, & cenſeretur res ſatis gravis: ergo idem eſt, ſi oriatur obligatio ex dicto pacto. Rurſus, quod talis obligatio non poſſit alio modo imponi a ſuperiore, probatur a dictis auctoribus, quia per ſe & abſolute non poteſt præcipere confeſſionem iteratam. Melius tamen videtur explicari ratione dubitandi in principio a nobis poſita. Denique, quod intentio ſuperioris, quando concedit facultatē ſub illo onere, ſit conficere hoc pactum cum ſubdito, probatur, quia intendit illum obligare eo modo quo poteſt, & eadem ratione ſubditus acceptat eo modo quo poteſt, & debet juxta intentionem ſuperioris.

Hæc ſententia ſic explicata eſt ſine dubio valde probabilis propter hoc fundamentum, & propter tot Doctorum auctoritatem, & magna ex parte ſufficit ad defendendum uſum talis facultatis, & ad omnem effectum per illam intentum. Nonnulla tamen advertenda circa illam occurrunt. Primū eſt, nonnullos Theologos docuiſſe, etiam admiſſo hoc genere pacti & obligationis, ſubditum non peccare mortaliter non comparendo poſtea coram ſuperiore, quia cenſent illam materiam, nimirum quod tale peccatum jam confeſſum a ſuperiore ſciatur, eſſe rem parvi momenti, ſecluſa neceſſitate ſacramenti. At hoc improbabile eſt, ut declarat ratio ſuperius facta, & exemplum de voto adductum, errantque dum ſignificant, hanc obligationem ſolum imponi propter notitiam ſuperioris, in ea ſiſtendo; quæ non ſolum eſſet res parvi momenti, ſed etiam vana curioſitas: non eſt ergo propter notitiam per ſeipſam, ſed propter effectus pertinentes ad divinum honorem, & bonum ſubditorum, ad quos illa ordinatur, ſub qua ratione illa eſt res valde gravis. Eo vel maxime, quod non tantum manet obligatus pœnitens ad dandam notitiam ſuæ culpæ ſuperiori, ſed etiam ad complendam ſatisfactionem ſeu emendationem, quam ipſe injunxerit, ut conſtat ex omnibus juribus, in quibus ſit mentio ſimilis conditionis, & ex dicendis etiam conſtabit. Hæc autem obligatio tota ſine dubio eſt res ſatis gravis, ut per ſe notum eſt.

An admiſſo tali pacto peccet ſubditus non comparendo.

Quorundā Theologorum opinio probatur.

Quod vero quidam ajunt, illam obligationem injuſte extorqueri, eſſeque involuntariam: quia ſubditus nollet talem conditionem acceptare, ſolumque illam acceptat, quia non poteſt aliter facultatem obtinere, ac proinde, vel nullam, vel levem eſſe talem obligationem. Hoc, inquam, nullius momenti eſt, & æque improbabile, ac præcedens: quia, cum ſuperior habeat integrum jus in talem cauſam, & nullo jure teneatur illam facultatem dare ſubdito, & ſi illam neget, nullam ei faciet injuriam, multo minus illam facit dando facultatem ſub illo pacto, & non alias. Unde non poteſt illa dici violentia, quando quidem liberum eſt ſubdito non acceptare conditionem. Neque etiam ibi intervenit diminutio voluntarii, quæ poſſit obligationem, vel culpam diminuere, quia in omni pacto, in quo aliquis ſuſcepit aliquod onus propter aliquod commodum, poteſt dici intervenire ſimile involuntarium, quia unuſquiſque vellet potius abſolute, & libere reportare commodum, quam ſub conditione oneroſa: hoc vero non impedit, quo minus acceptata conditio obliget juxta materiæ exigentiam. Ita ergo in præſenti contingit.

An obligatio cōparendi injuſte extorqueatur.

Addit vero Palud. citato loco: *Licet iſte modus ſit poſſibilis, non tamen eſſe convenientem, non quia Eccleſia hoc non poſſit ſtatuere: ſed quia juxta communem ritum hoc non ſervat: & etiam quia fruſtra audiret, ex quo abſolvere non poteſt.* Veruntamen hoc etiam falſum eſt, quia in illo modo concedendi talem facultatem nihil eſt præter rationem juſtitiæ aut charitatis, aut alterius virtutis: neque etiam eſt aliquid incommodi aut periculi, ut minus conveniens cenſeatur. Quod autem in reſervationibus, ſeu facultatibus Pontificiis, quæ univerſam Eccleſiam reſpiciunt, hoc fortaſſe non ſit in uſu, ideo eſt, quia illa peccata ſemper habent cenſuram annexam, & ideo quando illud onus imponitur, videtur eſſe præcipue ratione cenſuræ. Tamen ſicut inde non ſumitur argumentum, quod reſervatio caſuum ſine annexa cenſura non ſit conveniens; ita nec quod facultas abſolvendi ab illis, cum ſimili onere conveniens non ſit. Eo vel maxime, quia interdum Pontifex reſervat caſus ſine excommunicatione annexa, ut in citato Motu Sixti V. & non propterea dicet quiſpiam, ut opinor, poſſe aliquem abſolvi ab inferiori a tali caſu propter ordinariam difficultatem, & moram, adeundi Summum Pontificem ſine ulla obligatione comparendi; alioqui inutilis eſſet talis reſervatio. Ac denique, licet daremus hunc modum non eſſe convenientem pro tota Eccleſia, quia non eſt accommodatus ſtatui omnium fidelium: tamen inter religioſos, qui majorem perfectionem profitentur, & ſpecialiori modo ſubſunt paſtorali curæ ſuorum prælatorum, poteſt eſſe valde conveniens, & ita Major & Carthuſianus referunt fuiſſe in uſu in religione Ciſtercienſium per conſtitutionem a Summis Pontificibus probatam. Et nunc etiam hoc ſervatur in aliqua religione cum magno fructu, & ſine ullo incommodo.

Palud. reprobatur.

Illud denique, quod Palud. ſubjungit, quod *fruſtra hæc audiret, ex quo abſolvere non poſſet*, nullum verum ſenſum habere poteſt. Nam ſi loquatur de inferiore confeſſore, cui datur talis facultas, falſum eſt abſolvere non poſſe: quia, licet, relinquat in ſubdito onus comparendi, vere & ſacramentaliter illum abſolvit: & ideo non fruſtra audit. Quod ſi pœnitens non acceptet conditionem, verum eſt non eſſe abſolvendum: inde tamen ſolum ſequitur, ante auditam confeſſionem proponendam eſſe hujuſmodi conditionem. Si autem de ſuperiore loquatur, falſum etiam eſt illum non poſſe abſolvere, cum poſſit abſolutio bis cadere ſupra eadem peccata. Et præterea, licet non abſolvat, neque ad hunc finem ſe illi ſubditus manifeſtet; nihilominus non erit fruſtra: quia poteſt deſervire, ut ſuperior, vel meliorem medicinam, vel majorem ſatisfactionem adhibeat.

Refutatur iterum.

Præterea in hac ſententia obſervandum eſt, ab illius auctoribus non ſatis declarari, quid dicendum eſſet, ſi contingeret pœnitentem abſolvi per talem facultatem, priuſquam illi explicetur conditio ſeu onus ejus. Tamen conſequenter loquendo, ex principiis hujus ſententiæ ſequi videtur, illum ſubditum non manere obligatum ad comparendum poſtea coram ſuperiore, etiamſi poſtea illi declaretur conditio, quia poteſt non acceptare illam, & ſine ſuo conſenſu non obligatur, ut diximus: & nihilominus manebit abſolutus, quia prior ſententia valida fuit, nec revocari poteſt. Neque hoc cenſebitur inconveniens, aut contra vigorem diſciplinæ per reſervationem intentam: quia ad hoc ſatis eſt, ut confeſſor teneatur ſub præcepto explicare pœnitenti conditionem facultatis conceſſæ, priuſquam confeſſionem ejus audiat; quod vero interdum ex negligentia, aut ex malitia ejus poſſit hoc prætermitti, & ideo poſſit ſubditus ab illa obligatione excuſari, & rarum eſt, & accidentarium, & ideo in re morali non eſt conſideratione dignum.

Difficile dubium proponitur.

1. ſent.

Aliquibus autem viſum eſt, illam abſolutionem in eo caſu non fuiſſe validam, ideoque eadē obligatione teneri ſubditum confiteri ſuperiori, qua antea tenebatur. Ratio hujus ſententiæ eſſe poteſt, quia illi confeſſori non eſt data juriſdictio, niſi ſub ea conditione: ergo illa non expleta, illi non datur juriſdictio quoad talem actum. Et poteſt confirmari: quia delegatus, non ſervans formam ſibi in commiſſione præſcriptam, nihil operatur, ut conſtat ex c: *Venerabilis*, cum ſimilibus, de Offic. deleg. quia non habet plus juriſdictionis quā illi commiſſū eſt: ſed in præſenti commiſſa eſt juriſdictio ſub tali forma & modo: ergo non ſervans illum, nihil facit. Et cofirmatur

2. ſent.

matur ſecundo: nam ſi in eo caſu confeſſor proponeret conditionem ſubdito, & ipſe nollet eam acceptare, & nihilominus abſolveretur a ſacerdote, confeſſio eſſet nulla ex defectu juriſdictionis, propter non impletam conditionē. Et ſimiliter ſi ſubditus deciperet confeſſorē acceptando exterius conditionem, ſine propoſito implendi, aut comparendi coram ſuperiore, abſolutio data a ſacerdote, etiam bona fide ex parte illius, eſſet nulla propter eundem defectum: ergo a fortiori abſolutio data priuſquam ſubditus acceptet conditionem, imo priuſquam illi proponatur, ſive hoc fuerit ex malitia, ſive ex inadvertentia confeſſoris, invalida eſt: quia multo magis deficit ibi conditio neceſſaria ad uſum juriſdictionis.

Tandem confirmatur: quia alias ſi ſufficeret ſubditum bona fide eſſe confeſſum, ſequeretur, in eo caſu, in quo pœnitens prius confitetur caſum reſervatum, quam illi ſit tale pactum, ſeu talis conditio propoſita, & poſtea confeſſor ante abſolutionem proponit conditionem, licet pœnitens nolit eam acceptare, debere nihilominus a confeſſore abſolvi: quod Navarrus, & alii non admittunt. Sequela patet, quia jam pœnitens bona fide ſemel confeſſus eſt, & recte diſpoſitus, ut ſuppono, & ex hac parte jam acquiſivit jus ad abſolutionem ſimpliciter obtinendam; aliunde vero jam non poteſt obligari ad conditionem illam acceptandam: quia alias obligaretur ad iterum confitendum peccatum ſemel rite confeſſum, idque non tantum ſub conditione voluntaria, ſed ſimpliciter & abſolute: quia ſupponitur una confeſſio jam facta, & poſt illam exigitur aeceptatio obligationis iterum comparendi, quod eſt abſolute hoc exigere, & non ſub aliqua conditione, quæ jam pendeat ex voluntate pœnitentis. Nec ſatis eſt dicere, conditionem ibi incluſam eſſe, ſi vult abſolutionem obtinere, quia ſi abſolutio illa valide dari poteſt abſque tali conditione, injuſte a pœnitente exigitur in illo caſu, quia jam habet jus acquiſitum per confeſſionem factam. Item, quia conditio talis eſſe debet, ut maneat liberum pœnitenti aliqua via ſemel tantum confiteri, ſi velit: quod in illo caſu non ſervatur, quia, ſive abſolvatur pœnitens acceptando conditionem, ſive non abſolvatur, quia illam non acceptat, cogitur iterum confiteri idem peccatum rite confeſſum, quantum eſt ex parte ejus: ergo, vel dicendum eſt, in eo caſu abſolvendum eſſe pœnitentem, etiamſi non acceptet conditionem, quia habet jus, & rationabilem cauſam non acceptandi: quod videtur abſurdum, & contra praxim, & contra eoſdem auctores, ut dixi: vel dicendum eſt, ideo tunc non poſſe abſolvi, quia quacunque ratione talis ſubditus abſolvatur non propoſita, vel acceptata illa conditione bona fide, abſolutio eſt nulla.

Secunda ſententia rejicitur.

Nihilominus tamen hæc ſententia valde rigoroſa eſt. Nam, licet fortaſſe non repugnet juriſdictionem eo modo committi, & cum tota illa dependentia a propoſita conditione, quia cum hæc conceſſio fiat per humanam voluntatem, & ab illa pendeat, non eſt unde repugnet conſenſum ſeu intentionem delegantis eſſe conditionatum in prædicto ſenſu: quod multi exiſtimant ita eſſe in ſimili abſolutione a cenſura. Nihilominus in præſenti non videtur hæc intentio prælati delegantis prædicto modo juriſdictionē, quia neque ex forma conceſsionis colligi poteſt talis intentio: nam ſufficiēter intelligitur, quod illa conditio ponatur tanquam præcepta, quamvis juriſdictio non præbeatur omnino dependenter a tali conditione. Item non colligitur ex uſu: nullus enim exiſtimavit abſolutionem bona fide datam pœnitenti, cui non eſt explicata illa conditio, non fuiſſe validam: imo nec de ſimili abſolutione a cenſura in eo caſu, in quo jura apponunt talem conditionem, aliquis auctor hoc dixit. Nam, ſi quis abſolvatur in articulo mortis ab excommunicatione contracta, v. gr. ob violentam clerici percuſſionem, etiamſi non admoneatur a confeſſore de obligatione poſtea comparendi, valida eſt abſolutio. Quod eſt ſecus, quando poteſtas abſolvendi datur ſolum ſub ea conditione, *ſatisfacta parte*: nam tunc ſi ea conditio non fuit impleta eo modo, quo commode potuit, abſolutio fuit nulla. Et ratio differentiæ eſt: quia hæc conditio poſterior eſt prærequiſita ad abſolutionem, & ſub illa datur juriſdictio, & non alias: prior vero conditio non eſt prærequiſita ad abſolutionem, ſed per illam, ut manantem a tali juriſdictione, efficitur, ſeu conſummatur. Hinc ergo cenſeo, conditionem illam,

Vide Navarr. c. 27. n. 46. & 89.

quantum ex jure communi colligitur, non ita apponi, ut irritet actum propter defectum aliquem ex ignorantia, vel malitia confeſſoris commiſſum: ergo eodem modo intelligenda eſt ſimilis reſervatio, vel facultas abſolvendi a reſervatis. Tandem ex ſubjecta materia id colligi poteſt: tum quia hæc conditio oneroſa eſt, & ideo non eſt jam rigoroſo modo interpretanda: tum etiam, quia non eſſet inconveniens talis modus confeſſionis cum morali periculo ſæpe faciendi ſacramentum irritum. Denique conjecturæ in oppoſitum non cogunt: negamus enim, juriſdictionem illam datam eſſe dependentem a conditione alioquo modo antecedente, quoad pactum ſeu acceptionem pœnitentis.

Unde ad primam confirmationem negamus illam eſſe formam ſubſtantialem ſervandam in uſu talis juriſdictionis, in qua tantum forma verum habet principium ibi ſumptum de juriſdictione delegata. Ad ſecundam vero confirmationē concedo, in caſibus ibi propoſitis abſolutionem per ſe loquendo, eſſe nullam, non quidem ex defectu juriſdictionis, ſed ex fictione pœnitentis contraria veritati ſacramenti: nam dum ille exterius acceptat, & interius non habet animum implendi, mortaliter peccat; quod peccatum non confitetur, nec de illo dolet, & ex hoc capite confeſſio eſt nulla. Idemque eſt, etiamſi exterius acceptet, vel quacunque alia ratione velit abſolvi ſine propoſito comparendi. Dico tamen *per ſe loquendo*: quia, ſi ille pœnitens excuſaretur per ignorantiam a culpa mortali in ea fictione ſeu voluntate, abſolutio valida eſſet, quia jam nullum habet ſubſtantialem defectum. Exiſtimo tamen illum nihilominus manere in re ipſa obligatum ad comparendum, quia eo ipſo, quod ſciens facultatem eſſe a ſuperiori tali modo datam, vult per illam abſolvi, re ipſa accipit obligationem ſibi impoſitam, etiamſi per ignorantiam habeat illicitam voluntatem, vel propoſitum aliquo modo contrarium, quod a fortiori patebit ex dicendis. Ultima vero confirmatio potius probat, Navarrum, & alios auctores non conſequenter loqui, quam quod prædicta abſolutio nulla ſit. Nam ſi verum eſt, eum, qui bona fide abſolvitur ſine notitia talis oneris, poſtea non teneri ad illud ſuſtinendum, conſequenter profecto dicendum videtur, eum, qui ſimili bona fide confeſſus eſt, ſine notitia talis oneris, juſte exigere abſolutionem, nolens acceptare tale onus, quia pactum ibi incluſum indebito tempore illi proponitur, quando videlicet, ex parte illius jam eſt impleta conditio, & ſuſceptum fere totum gravamen, quod poterat eſſe ex parte pœnitentis: unde ſi hoc poſterius judicatur abſurdum, etiam illud prius admittendum non eſt.

Rationib. ſat ſit.

Quapropter aliter de hoc caſu ſentiendum cenſeo: videlicet, eum, qui ex vi talis facultatis abſolvitur a caſibus reſervatis, quamvis ante abſolutionem ignoret pactum ſeu conditionem facultatis; nihilominus in re ipſa manere obligatum ad comparendum cum intellexerit modum conceſſæ facultatis. Hoc probo primo a poſteriori, ſeu ab inconvenienti ex illa ultima confirmatione proxime tractata. Secundo probo a ſimili ex facultate juris ad abſolvendum a peccatis reſervatis Summo Pontifici ſub illo onere: nam ipſa abſolutio ſic data per ſe habet efficaciam inducendi talem obligationem independenter a conſenſu præſtito a ſubdito: ſed ſufficit conſenſus debitus: ergo idem eſt in præſenti. Nam, licet illa facultas juris ſit ad abſolvendum a cenſura, non tamen a ſola illa, ſed etiam a culpa, & in utramque per ſe cadit illud onus: imo illa facultas, ut ſupra oſtendi, non limitatur ad peccata reſervata cum cenſura, alias quando Pontifex reſervat peccatum ſine excommunicatione (quod interdum facit, ut ſupra oſtendi) non poſſet quis ab illo abſolvi ex vi illius conceſſionis juris: quod ſine ratione diceretur, cum jura non ponant talem limitationem, nec ſit rationi conſentaneum, ut ſit difficilior abſolutio a peccato, ſolum quia non habet cenſuram annexam.

Vera dubii occurrentis ſolutio.

Tertio eſt ratio a priori, quia in Prælato non deeſt poteſtas ad hanc obligationem inducendam, neque etiam deeſt voluntas: ergo inducit illam. Conſequentia eſt evidēs, & de minori nulla eſt diſceptatio, quia ſupponimus prælatum ſatis explicare volūtatem ſuam: & quia in hoc intendunt hujuſmodi prælati imitari jus Pontificium. Denique ſimpliciter adhibent illam conditionem, & imponunt hoc onus: ergo intelliguntur id velle quantum ex

Aſſignatur ratio a priori.

ſe poſ-

ſe poſſunt, independenter a voluntate ſubditi. Probatur ergo major, in qua eſt difficultas: nam hæc facultas datur per veram delegationem juriſdictionis, quæ ab homine confertur; ſed in omni delegante juriſdictionem ſuam eſt poteſtas committendi illam magis, vel minus reſtrictam, & ſub hoc vel illo onere: hac enim ratione poteſt abſolutio a cenſura illo modo committi: ergo ſimiliter in præſenti eſt poteſtas in delegante ad committendam cauſam ſub illa conditione, & onere ſubdito impoſito.

Objeƈt. Fortaſſe reſpondebit aliquis negando aſſumptum, juxta opinionem aſſerentem totam juriſdictionem hujus fori dari immediate a Chriſto. Dicitur enim, prælatum per hanc facultatem non dare juriſdictionem, ſed ſolum applicare materiam; qua applicata, non eſt in poteſtate ejus ita limitare hanc juriſdictionem, quin ejus actus ſit omnino perfectus, & conſummatus tanquam in ſupremo tribunali, ſine recurſu ad aliud, quod ſit ſuperius. *Objeƈt. reſpondetur.* Hæc tamen reſponſio nititur falſo fundamento: ſuperius enim oſtenſum eſt propriiſſimam juriſdictionem eſſe, quæ in hoc foro hominibus per homines datur, & ab ordinariis paſtoribus alienis ſacerdotibus delegatur. Et in hac veritate fundavit Concilium Trid. poteſtatem reſervandi caſus, ut patet ex ſeſ. 14. cap. 7. ubi ſic ait: *Quoniam igitur natura, & ratio judicij illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos duntaxat feratur, &c.* uſq; ad illud, *In quem ordinariam, aut delegatam non habent juriſdictionem.* Merito ergo poſſumus nos, rejecto illo fundamento, in oppoſito hanc poteſtatem fundare. Sed præterea, remota vocabulorum diverſitate, ſatis nobis eſt, quod illa applicatio materiæ pendeat ex hominis delegantis voluntate, & ſit de neceſſitate ſacramenti, ut dicti auctores concedunt: qui etiam conſequenter ajunt, in hujuſmodi materiæ applicatione fundari caſuum reſervationem: quia ſicut ab humana voluntate pendet materiam applicare, ita & hoc vel illo modo, ſeu magis, vel minus applicare: ergo cum eadem proportione nos poſſumus concludere, poſſe ſuperiorem applicare materiam cum tali modo ſeu onere. Declaratur hæc conſecutio: quia vel per materiam, quæ applicatur, intelligitur perſona ipſa, quæ ſubjicitur tali confeſſori; & ſic conſtat hanc applicationem poſſe recipere magis & minus ex ſuperioris voluntate: quia poteſt ſubjici illa perſona in ordine ad plura, vel pauciora peccata: ergo etiam poteſt ſubjici magis, vel minus in ordine ad idem peccatum, ut ſcilicet poſſit de illo magis, vel minus abſolute judicari, ſeu cum majori vel minori dependentia a ſuperiore: vel nomine materiæ intelliguntur ipſa peccata; & ſic conficitur ſimile argumentum proportionale: quia hæc ipſa materia poteſt magis & minus applicari, ut patet in diverſis peccatis per caſuum reſervationem: ergo & idem peccatum poteſt juxta modum ſuum magis, vel minus applicari per reſervationem illi proportionalem.

Objeƈt. Dices, in diverſis peccatis facile intelligi quomodo in hac materia poſſit eſſe major, vel minor applicatio quaſi extenſiva: quia poteſt unum peccatum applicari, & non aliud; tamen in eodem non poſſe intelligi: nam, ſi applicatur, totum applicatur: & ſi retinetur, aut remittitur, totum retineri, aut remitti neceſſe eſt; neque etiam poteſt hoc magis, vel minus conſiſtere in illa dependentia vel ſubordinatione ad judicium ſuperioris tanquam ad ſuperius tribunal: quia non poteſt peccatum aliquod in hoc foro judicari niſi tanquam in ſupremo tribunali.

Solvitur. Reſpondeo, optime intelligi poſſe in eodẽ peccato majorem, vel minorem applicationem materiæ. Et quia in hoc videtur conſiſtere punctum difficultatis, ideo paulo diligentius id declarabo, diſtinguendo in judicio ejuſdem peccati tria. *Tria poſſunt conſiderari in judicio eiuſdem peccati.* Primum eſt remiſſio talis peccati quoad culpam & æternam pœnam; ſecundum eſt caſtigatio ejuſdẽ peccati quoad condignam ſatisfactionem; tertium eſt curatio ejuſdem peccati quoad obligationem in futurum vitandi ſimilia peccata. Quantum ergo ad primum attinet, non poteſt juriſdictio delegata circa idem peccatũ recipere magis vel minus, ut ratio facta probat, & quoad eam partem recte dici poteſt ſententia lata in hoc judicio eſſe ſupremi tribunalis, quia neque ab ea appellari poteſt, neque etiam poteſt mutari, quia, ſi clavis non errat, ſtatim tranſit in rem judicatam, & tollit peccatum, quod revocari non poteſt. Si vero clavis erravit, nulla fuit abſolutio, neque unquam eſſe poterit. Quoad ſecundum autem, & tertium poteſt facile intelligi in eodẽ peccato major, vel minor materiæ ſubjectio, ratione cujus poſſit ſuperior imponere ſubdito onus comparendi corã ſe, ſi ab inferiori judicetur. De ſecundo id declaro ex his quæ ſupra dixi, poſſe ſuperiorem taxare pœnitentiam imponendam ab inferiori ſacerdote pro peccato reſervato: nam in eo jam cernitur quædã minor materiæ ſubjectio: major enim poteſtas cõceditur ei, cui libera facultas datur judicandi, & imponendi pœnitentiam ſuo arbitrio, quam ei, cui præfigitur pœna, quam imponat.

Poſſe ſuperiorem ſibi reſervare peccati vindictam. Atque hinc ulterius intelligitur, poſſe ſuperiorem ita committere alicui judicandam cauſam alicujus peccati quoad culpam, ut tamen illã non omnino deleget quoad caſtigationem, & vindictam, ſed in hoc ſibi reſervet quaſi ultimum judicium, nõ quod ab inferiori ſacerdote imponenda non ſit aliqua ſatisfactio; hoc enim repugnaret integritati ſacramenti, ſed quod imponenda ſit cum ſubordinatione ad ſuperiorem, qui vult illam recognoſcere, & augere, vel mutare, vel ſua auctoritate confirmare, prout expedire cenſuerit. In hoc enim nulla eſt repugnantia: quia non eſt neceſſe, ut quoad hanc partem judicium confeſſoris ſemper ſit ſupremum: unde enim hoc habetur, aut quo principio fundatur? Præſertim quia judicare cum obligatione imponendi pœnam taxatam ab alio, non eſt ſupremi judicis, ſed eſt judicis dependentis aliquo modo a juriſdictione alterius. Sed ille modus poteſt ſervari in hoc tribunali: ergo quoad hoc non eſt neceſſe confeſſorem ſe gerere ut ſupremum judicem. Præſertim quia ejuſdem rationis eſſe videtur taxare pœnam imponendam; vel reſervare ſibi ultimum judicium de tali pœna: ergo qui poteſt primum, poteſt & ſecundum. Eo vel maxime, quod ſententia confeſſoris quoad hanc partem non eſt immutabilis, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo poteſt ſuperior hanc mutabilitatem, ut ſic dicam, ſibi reſervare, ut ſuo judicio confirmetur. Denique in hoc modo reſervationis nullum eſt ex natura rei inconveniens, neque ſecundum divinum jus eſt aliquid repugnans inſtitutioni ſacramenti, aut remiſſioni peccati: neque etiam eſt aliquid contra morem Eccleſiæ, imo eſt conformis uſui ejus, ut declaravi.

Dubitationi occurritur. Nec dubitari poteſt, quin potuerit Chriſtus hoc modo concedere poteſtatem, quam paſtores Eccleſiæ habent ad delegandam ſuam juriſdictionem, vel (ut alij loquuntur) ad ſubjiciendam materiam inferioribus ſacerdotibus. Ac denique hic modus poteſtatis poteſt eſſe valde conveniens, ut ſubditi peccare formident, & ut graviora crimina graviori judicio puniantur, quæ eſt una ex rationibus, propter quas reſervantur peccata, ut colligitur ex Tridentino citato loco: cur ergo negabimus eſſe in paſtoribus Eccleſiæ hanc poteſtatem? Nam in Evangelio, quantum ſpectat ad hanc poteſtatem juriſdictionis proximæ, ut ſic dicam, ſeu ſubjectionis materiæ, ut alij loqui volunt, ſolum habemus illud verbum Chriſti, *Paſce oves meas*, per quod Petro datur hæc poteſtas, & per illum in alios derivatur, ut ex ſupra dictis conſtat: cum illis autem verbis non ſolum non repugnat hæc poteſtas, verum etiam maxime quadrat: quia totum hoc ſpectare poteſt ad optimum, & convenientiſſimum modum regendi, & paſcendi oves Chriſti in ſpiritualibus. Unde improbabile profecto cenſeo hanc poteſtatem Summo Pontifici negare, quod ſi ipſe illam habet, non eſt cur illam inferioribus prælatis denegemus: cum jura hoc non prohibeant: imo Pontifices ſaltem videndo, & tacendo approbare videntur. Hoc ergo titulo optime intelligitur poſſe Prælatum facultatem dare cum prædicto onere, & non alias: quia non totaliter committit cauſam, ſeu ſubjicit materiam alteri, ſed ſibi reſervat ultimum judicium ejus quoad hanc partem.

Atque ad eundem modum explicari facile poteſt tertium membrum ſupra propoſitum, de ſententia ſeu officio confeſſoris quoad curationem peccati in ordine ad futurum: nam in hoc etiam non eſt neceſſe quemlibet confeſſorem eſſe ſupremum judicem, vel potius medicum: cur enim, aut quæ eſt neceſſitas? aut ex quo ſufficiẽti principio colligi poteſt? Nam quoad hoc etiam non eſt neceſſe ſententiam eſſe immutabilem, nec conſiſtit, ut ſic dicam, in indiviſibili, ſed habet latitudinem, & maxime requirit prudens arbitrium: cur ergo non poterit prælatus ultimum judicium quoad hanc partem ſibi reſervare: & ob hanc cauſam imponere onus ſubdito co-

ram ſe comparendi? Et ſimiliter aliæ rationes in ſecundo membro factæ poſſunt cum proportione hic applicari. Ac tandem explicatur optime ex his integra ratio hujuſmodi conceſſionis: nam propter periculum permanendi in ſtatu culpæ ex una parte & neceſſitatem ſeu convenientiam reſervationis ex altera, prudens ſuperior interdum hoc medio uti poteſt; ut & facultatem concedat obtinendi abſolutionem a culpa, & quoad hoc ultimum & integrum judicium committat alteri, & nihilominus ſibi reſervet ultimū judiciū cauſæ quoad emendationem, vel caſtigationem delicti: quæ duo primo per ſe ac maxime per reſervationem intenduntur. Quanquam enim reſervatio poſſit etiam referri ad alios fines, & ad commune bonum; tamen ſine aliquo fine intrinſeco & proprio ipſius ſacramenti non poſſet habere locum.

Superiores habere poteſtatē imponendi prædictū onus.

Ex his ergo ſatis, ut opinor, declaratum eſt, eſſe in ſuperioribus poteſtatem ad imponendum hoc onus ſubditis ex vi modi limitandi delegationem, ſeu ſubijciendi materiam inferiori. Quod ſenſerunt Henric. Major, Adria. & Angel. locis ſupra citatis, quamvis non ita explicaverint, neque opinor alios auctores contradicere, ut ſtatim declarabo. Hinc enim ulterius infero, etiamſi ſubditus ignoret modū & conditionē juriſdictionis, quādo per illam abſolvitur, nihilominus manere obligatū ad comparendum coram ſuperiore, ex defectu poteſtatis in proximo abſolvente ad ferendam ultimam ſententiā in illa cauſa, ex illo capite. Unde hæc obligatio non oritur proprie ex pacto, ſed ex ipſa rei natura, poſita tali juriſdictione, ſeu materiæ applicatione, ideoque non pendet ex actuali conſenſu ſubditi, neque per ejus ignorantiā impeditur. Sicut, licet aliquis bona fide ex parte ſua abſolvatur a peccatis reſervatis ab eo, qui non habet facultatem abſolvendi, tenetur illa peccata confiteri ſuperiori, etiamſi reſpectu aliorum peccatorum talis abſolutio fuerit valida. Sic ergo in præſenti, quantumvis ex parte ſubditi ſit bona fides, ſententia non poteſt excedere modum juriſdictionis: & ideo, licet fuerit conſummata quoad judicium culpæ, non vero quoad alias partes, ac proinde relinquit obligationem comparendi. Non tamen nego ſecundum debitum ordinem debere prius notificari ſubdito tale onus; quod maxime videntur voluiſſe alij auctores, & merito: quia, licet ſuperior poſſit hujuſmodi facultatem concedere, non tamen poteſt obligare ſubditum ad utendum illa: quia non poteſt obligare illum abſolute ad dicendum peccatum ſuum duobus: ſed ſolum poteſt concedere illud ut privilegium quoddam, quo inferior uti poſſit, ſi velit, ſi autem nolit, poſſit differre confeſſionem, ut eam coram ſuperiore faciat. Ut ergo ſatis voluntarie poſſit uti tali facultate, recta ratio poſtulat, ut ei manifeſtetur onus, cum quo tale privilegium conceditur, alioqui non poterit libere eligere: ſi tamen jure vel injuria, vel caſu accidat ipſum hoc ignorare, nihilominus delegatio ſemper facta manet cum prædicta reſervatione: ideoque non impeditur illud onus.

Corollarium primum.

Atque hinc obiter intelligitur primo, quando in aliqua religione per ſtatutum conceditur hæc facultas cum prædicto onere, ex vi illius reſultare obligationem ſub mortali culpa comparendi coram ſuperiore, etiamſi nec ſtatuta talis religionis ſoleant obligare in conſcientia, neque in tali ſtatuto ſint ſpecialia verba præceptiva, præter illa, quæ declarant modum reſervationis, & facultatis. Nam illud ſtatutum non tā præcipit, quā facit, ſeu indulget tali modo, ſuppoſita reſervatione, quā non ōnino tollit, ſed moderatur, & quoad hoc eſt efficax tale ſtatutum: quia procedit ex voluntate, & ex poteſtate, ut oſtenſum eſt: poſito autē illo effectu, ex natura rei, ſeu ex ipſa inſtitutione ſacramenti ſequitur alia obligatio, quæ gravis eſt ratione materiæ, ut recte ſupra probatum eſt.

Corollar. ſecundū.

Secundo intelligitur ex dictis, qua ratione verum ſit, quod in quadam confirmatione ſupra attingebamus, ſi contingat ſubdito poſt confeſſionem factam, & ante abſolutionem datam declarari onus, quod ei relinquitur, comparendi coram ſuperiore, & nolit illud acceptare, nec proponere illud implere, non eſſe abſolvendum. Ratio enim eſt: quia ignorantia præcedens non excuſat illum a tali onere, licet abſolvatur: ergo ſi non proponit illud implere, non eſt diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem. Poterit ergo talis ſubditus conqueri, eo quod non fuerit poteſtas confeſſoris ei declarata ante confeſſionem, ut videret, an ſibi expediret ei confiteri; tamen non propterea poterit excuſari: quia hæc negligentia, vel malitia non auget poteſtatem confeſſoris, ex cujus limitatione provenit, ut pœnitens relinquatur cum illo onere, ſeu obligatione.

Corollar. tertium.

Tertio intelligitur ex dictis, an hæc obligatio, quæ ex hac confeſſione relinquitur ad comparendum poſtea coram ſuperiore, ſit ad iteratam confeſſionem ſacramētalem faciendam, nec ne. In rigore enim non obligatur pœnitens iterum confiteri, & abſolutionem ſacramentalem recipere: quia illa non indiget ad remiſſionem culpæ, & conſequenter neque ad implendum divinum confeſſionis præceptum, neque ad finē reſervationis eſt neceſſaria: tamen, quia hoc eſt majus commodum pœnitentis ſuppoſita priori obligatione, ideo moraliter loquendo, hoc ſemper fiet per iteratam confeſſionem. Poteſt tamen contingere, ut nolit ſubditus ſe iterum diſponere ad confeſſionem faciendam, præſertim ſi habet novam materiam neceſſariā, quamvis non reſervatā; velit tamen ſe liberare ab illo onere, & coram ſuperiore cōparere: & tunc ſatisfaciet reddendo illi rationē facti commiſſi, & ſatisfactionis (ſi voluerit) aut medicinæ impoſitæ, & acceptando ſi quam aliam ſuperior imponendam judicaverit. Adverto tamen, in eo caſu teneri ſuperiorē ad ſuſcipiendum totum illud ſub ſigillo confeſſionis, etiamſi nova ſacramētalis confeſſio tunc non perficiatur: quia tota illa manifeſtatio eſt in ordine ad claves, prout pertinentes ad hoc forū ſacramentale. Eſtque illa veluti conſummatio quædam ſacramentalis judicij: habet autē jus pœnitens, ut totum judicium ſub eodem ſecreto conſummetur: & ideo nullo modo redundat in majus onus pœnitentis, quod poſſit ſine novo ſacramento confeſſionis peccatum ſuum ſuperiori manifeſtari.

An poſſit dari facultas ſub onere iter. confitendi.

An vero poſſit talis reſervatio fieri, ſeu facultas dari ſub onere præciſo iterum confitendi ſacramentaliter tale peccatum ſuperiori, & recipiendi ab illo abſolutionē, quæſtio eſt parvi momenti, & quæ ad praxim, & moralē uſum nihil fere refert. Poſſet autem id affirmari hoc titulo, quod ſuperior habet jus imponendi ſatisfactionem ſacramentalem; & quia, cum in hoc ipſo exerceat actum clavis pertinentem ad hoc forum, rationabiliter poteſt, nolle illud exercere, niſi perficiendo hoc ſacramentum. Nec per hoc cogit ſubditum abſolute bis confiteri idem peccatum, ſed ſolum ſub conditione, ſi voluerit prius ab inferiori abſolvi. Nihilominus tamen oppoſitum videtur verius, propter rationes factas: quia non poteſt in hoc majus onus imponi, quam ſit neceſſarium ad finem reſervationis. Item, quia non eſt cogendus pœnitens, ut ſi aliqua peccata non reſervata poſtea commiſit, illa ſuperiori confiteatur. Communiter tamen illa manifeſtatio, quæ fit ſuperiori, appellatur confeſſio, vel quia regulariter ſubditus eligit medium confeſſionis tanquam ſibi utilius: vel quia ſemper dicitur ut materia confeſſionis, & ſub ſigillo: quanquam ad hoc etiam non obligetur pœnitens, cum poſſit cedere ſuo juri, nec eſt timendū, quod a ſuperiore cogatur: nam prælati regulariter hæc vellent audire ſine obligatione ſigilli. Quapropter non omnino probo, quod ait Soto d. 18. qu. 2. ar. 5. §. *Deſcendendo*, neminem poſſe compelli in foro pœnitentiali peccata ſua detegere, niſi propter abſolutionis beneficium: niſi id intelligatur de obligatione abſoluta: nam ſi ſit ex ſuppoſitione voluntaria, id non repugnat, ut ex dictis ſatis cōſtat: & iterum etiam dicetur diſp. ſeq. ſect. 1. quia quando confeſſio incipit a ſuperiore, qui non eſt daturus abſolutionem, ſatis eſt, quod talis manifeſtatio ad ſacramenti, ſeu judicij complementum ordinetur.

Solvitur quæſtio.

Corollar. ultimum. An prædictum onus poſſit imponi in articulo mortis.

Ultimo intelligitur ex dictis, quid dicendum ſit de articulo mortis, an pro illo poſſit etiam imponi hoc onus ſecluſa cenſura (hoc enim ſupra in hunc locum remiſimus) in eo enim caſu probabile eſt hoc fieri non poſſe. Quod, præter Durandum ſupra, tenet Paludan. d. 20. qu. 1. ar. 2. concluſ. 3. Et poteſt fundari, quia pro illo articulo plena juriſdictio eſt jure divino conceſſa omnibus ſacerdotibus. Sed hoc fundamentum falſum eſt, ut ſupra vidimus. Paludan. autem ſolum fundatur in eo, quod nemo poteſt obligari ad hoc, ut bis neceſſe habeat confiteri, ſeu (quod perinde eſt) bis peccatum ſuum manifeſtet. Quæ ratio pro illo articulo mihi videtur probabilis: quia pro illo talis neceſſitas non eſt ex ſuppoſitione, ſed ſimpliciter: extra illum enim caſum hæc neceſſitas non eſt abſoluta, ſed voluntaria: quia ſubditus ſimpliciter non

obli-

obligatur ad confitendum prius inferiori ſacerdoti, ſed poteſt expectare ſuperiorem: in articulo autem mortis omnino tenetur confiteri cui potuerit: & ideo, ſi tunc obligaretur cum dicto onere, ſimpliciter cogeretur dicere duobus peccatum ſuum: quod eſt certe graviſſimum, & intolerabile onus. Et quoad hoc favet uſus Eccleſiæ: nunquã enim in illo articulo talis modus reſervationis introductus eſt, ſecluſa cenſura, de qua eſt ſpecialis ratio; quia includit pœnam pertinentem ad forum contentioſum. Eſt ergo hæc pars probabilis, quamvis dubia: nam juxta principia poſita facile defendi poteſt, etiam pro illo articulo non deeſſe in Eccleſia poteſtatem, & illam neceſſitatem, quæ inde oritur, ut idem peccatum duobus innoteſcat, accidentariam eſſe, ac propterea non eſſe inconveniens, quod in aliquo caſu ſuſtinenda ſit. Sicut contingit, quando confeſſio facienda eſt per interpretem. Quidquid vero ſit de abſoluta poteſtate, de facto, reſervatio pro illo articulo nunquam hoc modo fit, & male faceret prælatus infra Summum Pontificem, qui hoc facere tentaret. Secus vero eſt de quolibet alio caſu extra articulum mortis, etiamſi occurrat quælibet alia neceſſitas, ut communicandi, faciendi ſacrum, vel alia ſimilis. Semper tamen exiſtimo in his caſibus eſſe liberum pœnitenti non confiteri inferiori ſacerdoti (per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalo) ſed ſe gerere tanquam qui non habet copiam confeſſoris: quia ſicut extra articulum mortis nullus obligatur confiteri per interpretem, ita nec obligabitur confiteri cum onere manifeſtandi ſuum peccatum pluribus ſacerdotibus: ſemper ergo ſe habet hoc tanquam privilegium, cujus uſus voluntarius exiſtit.

DISPUTATIO XXXI.

De modo abſolvendi a caſibus reſervatis.

SUperius cum de integritate confeſſionis ageremus, promiſimus hoc loco explicare, an occaſione caſuum reſervatorum liceat interdum integritatem confeſſionis prætermittere. Hoc ergo in præſenti diſputatione a nobis implendum eſt: & ea occaſione ſimul declarabimus, quando poſſit inferior ſacerdos abſolvere pœnitentem, etiamſi non habeat juriſdictionem in peccata reſervata.

SECTIO I.

Utrum Superior, auditis in confeſſione ſolis peccatis reſervatis, poſſit ab eis ſacramentaliter abſolvere, & reliqua inferiori committere.

Prima opinio affirmativa. EST opinio valde communis poſſe hoc fieri licite, & valide: & ſignificant auctores hujus ſententiæ id licite per ſe, & ordinarie, abſque alia cauſa. Ita tenet Cajet. verb. *Confeſſio*, conditione 10. dicitque eſſe conſuetudinem Romanam, neque oportere ſapere pluſquam oportet, eam in dubium revocando. Idem D. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 6. Palud. in 4. d. 17. q. 5. Richard. ibi art. 2. q. 8. ad 2. Henric. quodlib. 1. q. 29. Soto d. 18. qu. 2. art. 5. addit tamen, *ex rationabili cauſa*: abſolute Petrus Soto lect. 10. de Confeſſione, Navarr. in cap. *Conſideret*, §. *Cautus*, n. 12. & 18. de Pœnit. d. 5. Gerſon. Alph. 33. l. N. Omnes fundantur ſolum in conſuetudine: & addunt, pœnitentem ſic abſolutum teneri ad confitendum poſtea inferiori ſacerdoti integre, etiam de reſervatis, ut fiat confeſſio integra. Unde infert conſequenter Navarrus ex priori confeſſione, & abſolutione nondum fuiſſe conſummatum ſacramentum, & conſequenter nec datum effectum, ſed ex utraque confeſſione, & abſolutione confici unum ſacramentum, quod ſuum effectum habet, quando inferior abſolutionem conſummat.

Secunda ſententia negativa. Secunda ſententia eſt, per ſe loquendo hoc non poſſe fieri, ſed ſuperiorem debere, aut integram confeſſionem audire, aut ſacramẽtaliter non abſolvere. Tenet Adrian. q. 5. de Confeſſ. Sylveſt. *Confeſſio*, 1. q. 19. Victoria in Sum. n. 149. & 162. Cano dicta Rel. p. 5. circa finem, Viguerius in Sum. c. 16. §. 4. v. 77. Medin. vero dict. qu. 14. de Confeſſione caſuum reſervatorum, mediam quandam opinionem ſequitur, ſcilicet, confeſſionem hanc debere fieri integre; ſuperiorem tamen poſſe non integre abſolvere: ſed dare abſolutionem a ſolis reſervatis, & aliorum abſolutionem remittere ordinario confeſſori. Hanc vero opinionem improbabilem cenſeo.

Teneri ſuperiorem ab omnibus abſolvere, ſi omnium confeſſionem audivit.

Dico ergo primo, Si ſuperior audit omnia peccata, tã reſervata, quam non reſervata, ab omnibus tenetur abſolvere pœnitentem, neque aliter poteſt abſolutionem præſtare. Probatur quia in primis id non poteſt juſte fieri: aut enim pœnitens eſt diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem, vel non; ſi non eſt, a nullo peccato debet abſolvi; ſi eſt, ab omnibus eſt abſolvendus: nec poteſt obligari, ut aliquod peccatum alteri confiteatur. Deinde, integritas tam eſt neceſſaria in abſolutione, quam in confeſſione: imo in hac requiritur propter illam: ergo, ſi in confeſſione requiritur integritas, cur non magis in abſolutione? Præſertim, quia poſt factam integram confeſſionem nulla poteſt eſſe cauſa rationabilis ad dimidiandam abſolutionem. Denique (propter quod dixi aliud eſſe impoſſibile) vel ille confeſſor habet intentionem conficiendi ſacramentum, vel non; ſi non habet, nullum peccatum remittit; ſi habet, velit, nolit, omnia peccata remittit, ſi alius non ponit obicem: quamvis enim valor ſacramenti pendeat ex intentione miniſtri, tamen poſito ſacramento, effectus ejus non pendet ex illius voluntate: quia ſacramentum jam agit per modum cauſæ naturalis, juxta diſpoſitionem recipientis: hic autem recipiens diſpoſitus eſt, ut per ſe & directe remittantur illi omnia peccata per ſacramentum.

Dices, in poteſtate miniſtri eſt conficere ſacramentum ex hac parte materiæ, & non ex illa, ut ex hac aqua, & non ex illa, ut poteſt conſecrare hanc partem hoſtiæ, & non illam: ergo ſimiliter poteſt velle conficere ſacramentum ex hac parte confeſſionis, & ita illa peccata directe remittere per abſolutionem, & non alia. Reſpondetur primum, antecedens procedere, quando materia, vel quantitas ejus non eſt jure divino determinata, ſed per intentionem miniſtri determinari debet: at vero in præſenti materia hæc eſt determinata jure divino: nam tota illa confeſſio eſt materia, & præſertim ſi ſit de mortalibus peccatis eſt per ſe loquendo materia neceſſaria: & ideo cum miniſter intendit applicare formam, non poteſt excludere partem materiæ. Deinde eſt alia differentia: quia in aliis ſacramentis materia applicatur ex intentione miniſtri: hic autem ipſe ſuſcipiens eſt qui applicat materiam; & ita hoc totum pendet ex intentione ejus; ad miniſtrum autem pertinet inducere formam. Neceſſario ergo, ſi vult perficere ſacramentum, conficit illud ex tota illa confeſſione peccatorum, & forma: ergo neceſſario etiam remittit per ſe & directe omnia peccata. Objectio. Solvitur. Differentia inter materiam confeſſionis, & aliorũ ſacramentorũ.

Quod tandem videtur fateri Medina, quantum ad remiſſionem coram Deo: dicit tamen illa peccata non remitti in foro Eccleſiæ: quia manet obligatio ea confitendi inferiori. Sed falſum hoc eſt, & repugnans priori dicto: quia talia peccata directe & per ſe abſolvuntur; neque eſt ulla ratio illam obligationem imponendi, neque alius tenetur eam acceptare. Tandem, ſi hoc eſſet in poteſtate Epiſcopi, ſeu alterius prælati ſine alia cauſa, etiam nunc confeſſor ordinarius, verbi gratia, Parochus, poſſet audita integra confeſſione ſui parochiani, non illum integre abſolvere, ſed tantum de quibuſdam peccatis, & pro reliquis eum mittere ad doctiorem alium ſacerdotem: quod per ſe conſtat eſſe abſurdiſſimum loquendo de abſolutione ſacramentali: nam ſecus eſt remittere ratione conſilij, aut alterius remedij. Sequela vero patet, quia neque hoc eſt magis contra jus divinum in Parocho, quam in epiſcopo, neque etiam aſſignari poterit ſpeciale jus eccleſiaſticum, quo uni magis quam alteri prohibeatur. Subterfugium excluditur.

Sine neceſſitate non poſſe ſuperiorem partem confeſſionis audire.

Dico ſecundo, abſque ſpeciali neceſſitate, vel cauſa rationabili non poteſt ſuperior audire ſolam confeſſionem caſuum reſervatorum, & de illis ſolis ſacramentaliter abſolvere. Probatur primo: quia hoc per ſe eſt contra jus divinum, ſcilicet dimidiare confeſſionem: ergo ſine rationabili cauſa non licet. Item, ſi non præceſſiſſet reſervatio, non poſſet ſuperior quædam peccata graviora audire, & abſolvere, & alia omittere: ſed reſervatio non contulit illi aliquod novum jus. Præterea inferiores habentes privilegiũ ſeu poteſtatem delegatam ad abſolvendum a reſervatis, non poſſunt uti illo modo confiten-

fitendi: ergo nec prælati poterunt, quia poteſtas delegantis, & delegati eadem cenſetur: neque illi habent a Chriſto Domino peculiarem aliquam facultatem, vel licentiam. Antecedens conſtat ex uſu Eccleſiæ: alias poſſent nunc religioſi habentes talia privilegia illo modo abſolvere a reſervatis. Simile argumentũ poteſt hic fieri de quolibet Parocho, quod nimirum poſſit graviora peccata ſui parochiani audire, & reliqua coadjutori ſeu capellano remittere, etiamſi nulla reſervatio præceſſerit: quia reſervatio, ut dicebam, nullum novum jus aut poteſtatem confert. Neque etiam in hoc eſt major prohibitio divina, aut humana pro Parocho, quam aliquo ſuperiore prælato. Quocirca non credo eſſe in Eccleſia Romana illam conſuetudinem, quam alii auctores proferunt: nam Sylveſt. eam negat, & mihi fere conſtat nunc non eſſe. Sed quæret aliquis, ſi ſuperior id faciat, an factum teneat, eſto male faciat. Reſpondeo, ſi pœnitens bona fide procedat, & ſit diſpoſitus, factum tenere: quia concurrunt omnia ſubſtantialia ad valorem ſacramenti, nam illa confeſſio jam eſt integra formaliter ſuppoſita bona fide pœnitentis.

Dubium deciditur.

Tertio dicendum eſt, ex gravi cauſa & neceſſitate poſſe interdum ſuperiorem abſolvere illo modo a reſervatis. Probatur ex ſupra dictis: quia non ſolum neceſſitas ex parte pœnitentis, ſed etiam ex parte confeſſoris ſufficere poteſt, ut materialis dimidiatio confeſſionis licite fiat. Exiſtimo tamen ad hanc neceſſitatem non ſufficere, quod alii auctores cenſent, cõmunem negotiorum multitudinem, quam hi prelati ſuperiores habere ſolent. Primo, quia hæ confeſſiones de reſervatis non ſunt adeo frequentes; & hoc eſt unum de gravioribus negotiis ad ipſos pertinentibus. Secundo, quia melius eſt delegare juriſdictionem ſuam, ſi digne, & ſufficienter poſſunt. Tertio, ſi judicent neceſſarium audire pęnitentem de peccatis reſervatis, & re vera ſit grave onus totam confeſſionem audire, non abſolvant ſacramentaliter; ſed imponant pœnitentiam & medicinam, & reliqua inferiori remittant. Dices, hoc eſſe grave onus pęnitentis: quia cogetur iterum illa peccata confiteri. Reſpondetur, etiam auctores primæ ſententiæ non liberant eum hoc onere; nos autem dicimus ex pluribus incommodis pauciora eligenda eſſe. Quapropter, ſi pęnitens vult ſtatim audiri a ſuo ſuperiore, & alioqui ſuperiori propter occupationes non vacat totam ejus confeſſionem audire, neceſſe eſt, ut ſuſtineat onus comparendi tunc coram ſuperiore ad ſatisfactionem exhibendam, ſeu accipiendam, & poſtea integre confitendi inferiori ſacerdoti. Sicut ſupra dicebamus aliquando prius confiteri integre ſacerdoti inferiori, & nihilominus obligari ad comparendum poſtea coram ſuperiore: hæc enim accidentaria ſunt, & partim ex culpa, partim ex voluntate ipſius pęnitentis proveniunt, adjunctis aliis impedimentis humanis, quæ non ſemper poterunt præveniri. Dixi autem, *Si pœnitens vult ſtatim coram ſuperiore comparere*: quia, ſi ipſe nolit ſuam conſcientiam ſuperiori aperire, niſi in confeſſione ſacramentali, & in ordine ad abſolutionem ab eo recipiendam, ita ut non cogatur eadem peccata alteri manifeſtare, profecto habet ad hoc jus, poteſque ſuam manifeſtationem differre, donec prædicto modo audiatur: quia, ut ſæpe diximus, non poteſt ſimpliciter obligari ad ſuum peccatum pluribus judicibus manifeſtandum.

Tertia aſſertio. Ex neceſſitate poſſe. Aliquorũ ſententia rejicitur.

Objectio. Solvitur.

Quocirca, ſi ex parte pęnitentis inſtet vera neceſſitas moralis non differendi amplius ſuam confeſſionem ſacramentalem, & ex parte ſuperioris ſit etiam hic & nunc verum impedimentum, ut non poſſit totam confeſſionem audire: rurſuſque talis ſit cauſa culpæ reſervatæ, ut ſecundum prudentem exiſtimationem non poſſit moraliter, vel non expediat alteri cauſam delegare, his omnibus concurrentibus, & ſubdito ſacramentalem confeſſionem poſtulante, poterit ſuperior auditis ſolis peccatis reſervatis abſolutionem dare: quia jam ex illis omnibus conſurgit ſufficiens ratio, ob quam illa dimidiatio non formalis ſed materialis tantum cenſeatur. Quia ergo rariſſimum eſt illa omnia ſimul concurrere, ideo etiam raro accidet, ut propter hanc cauſam liceat confeſſionem dimidiare. Hinc autem recte colligitur, ſicut hoc licet ſuperiori prælato, ita poſſe licere inferiori ſacerdoti habenti juriſdictionem delegatam ſupra reſervata, ſi alioqui ex parte illius, & aliarum circumſtantiarum ſimilis neceſſitas occurrat: quæ neceſſitas aliqua ex parte poteſt eſſe major in delegato: quia non poteſt vices ſuas alteri committere; quamvis aliunde in ſuperiore Prælato, propter graviores occupationes, frequentius poſſint impedimenta intervenire. Adverto denique, licet ſuperior non audiat caſum reſervatum ad abſolvendum ſacramentaliter ab illo, ſed ſolum ad ſatisfactionem imponendam, & remittendam abſolutionem inferiori, nihilominus poſſe, & debere ſub ſigillo confeſſionis audire, cujus oppoſitum judicat Cajet. ſine cauſa, nam ad ſigillum ſufficit, quod quacunque ratione res dicatur in ordine ad inchoandam, vel conſumandam confeſſionem alicui, ut judici habenti poteſtatem clavium in hoc foro, ut in fine præcedentis diſputationis tactum eſt, & dicetur latius infra in diſputatione de ſigillo.

Cajet. reprobatur.

Ex his autem infero primo, quoties licitum eſt ſuperiori abſolvere ſacramentaliter de ſolis reſervatis, ex tali confeſſione, & abſolutione verum perfici ſacramentum, diſtinctum ab alio, quod poſtea ab inferiore confertur: quia illa confeſſio eſt integra formaliter, & in eam cadit abſolutio: ergo conſtituitur ſacramentum: & poſtea ſequitur alia confeſſio etiam integra, & alia abſolutio: ergo. Unde fit, primum ſacramentum ſtatim habere ſuum effectum ex opere operato, ſi ſubjectum ſit diſpoſitum: quia hoc eſt intrinſecum cuilibet ſacramento: neque oportet ut pœnitens ſit contritus (quidquid Richard. & Palud. Gabr. & Henric. dixerint) ſed ſatis erit ſi fuerit attritus de omnibus peccatis: oſtendimus enim ſupra, hoc ſacramentum facere de attrito contritum, etiam illum, qui alicujus peccati mortalis in confeſſione obliviſcitur: eadem autem ratio eſt de omni illo, qui ex cauſa rationabili, vel ex quacunque impotentia aliquod peccatum in confeſſione omittit: eſt enim eadem ratio, ut ex ibi dictis conſtat. Unde etiam infero, per confeſſionem poſtea factam inferiori, & per abſolutionem, novum ſacramentalem effectum conferri: quia eſt alterius ſacramenti ſuſceptio digna, ut ſuppono.

Corollar. primum.

Corollar. ſecundum.

Ultimo infero contra auctores primæ opinionis, in eo caſu, in quo pœnitens ſacramentaliter abſolvitur rite & recte a ſolis reſervatis a ſuo ſuperiore, vel ab habente poteſtatem, non teneri amplius illa peccata confiteri: ſed ſatisfacere integritati confitendo reliqua, quæ tunc confiteri non potuit. Probatur: quia in omni alio caſu, in quo pœnitens materialiter dimidiat confeſſionem, vel propter oblivionem vel ſine oblivione propter rationabilem cauſam, ſive ex parte pœnitentis, ſive ex parte miniſtri ortam, non tenetur amplius confiteri illa peccata, quæ illo modo confeſſus eſt, & a quibus eſt per ſe & ſimpliciter abſolutus: ergo idem erit in præſenti, eſt enim eadem ratio, nimirum, quia ille pœnitens coram Deo, & Eccleſia abſolutus eſt directe, & per ſe virtute clavium, & ab habente abſolutam juriſdictionem: ergo nulla eſt ratio imponendi illi hoc onus. Ait Cajet. confeſſionem integram eſſe faciendam confeſſori, non confeſſoribus: hoc autem non ſervari, niſi illa peccata ſimul cum aliis eidem poſtea dicantur. Si tamen hæc ratio valida eſſet, quoties aliquid in confeſſione rationabiliter tacetur, obligandus erit pęnitens, ut, quando alteri confitetur illud quod tacuit, omnia repetat quæ alteri confeſſus fuerat, ut confeſſio fiat integra confeſſori, & non tantum confeſſoribus: hoc autem plane falſum eſt. Dico ergo illud eſſe verum per ſe loquendo: ex accidenti vero ſatis eſſe, quod omnia peccata clavibus ſubjiciantur, etiamſi confeſſores diſtincti ſint.

Corollar. ultimum.

SECTIO II.

Utrum inferior ſacerdos poſſit abſolvere eum pęnitentem, qui habet caſus reſervatos per ſe & abſque alia neceſſitate, priuſquam a ſuperiore abſolvatur.

Explicuimus modum, quo poteſt abſolvi a ſuperiore is, qui habet peccata reſervata: nunc explicandum eſt, quomodo poſſit abſolvi ab inferiori, vel ſimpliciter, id eſt, quando nulla ſpecialis occaſio occurrit, ſed jure ordinario ſit confeſſio, vel in caſu ſpecialis neceſſitatis, de quo dicemus ſectione ſequente. Eſt igitur ſententia dicens, poſſe ordinarium confeſſorem abſolvere hujuſmodi pœnitentem, dummodo ille intelligat manere obligatum ad confitendum ſuperiori peccata reſervata, idque facere proponat. Solet attribui D. Thom. 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 2. ad 4. Ubi Durandus q. 15. n. 8. dicit hanc eſſe conſuetudinem Eccleſiæ. Eandem ſententiam ſignificant ibidem Palud. quæſt. 5. Gabr. quæſt. 1. art. 3. dub. 2.

Communis opinio affirmativa.

Major.

Major. q.5. Almain. q.1 Antonin. 3.p. tit.14. c.18. §.6. Gerſon Alph.33. lit.E. & Alphab. 41. lit.G. Sylv. *Confeſſio* 1.q.19. Angelus *Confeſſio* 5.n.9. Medina dict. Cod. q.13. de integritate confeſſionis, Navarr. in c. *Conſideret* §. *Cautus*, n.10. & ſequent. de Pœnit. d.5. Viguerius in Summ. c.16. §.4. verſ.17. Petrus Soto lect.10. de confeſs. Henric. quodlib.1. q. 29. & 30. indicat etiam Alexand. Alenſ.4.p.q.77. memb.5.a.2. ad ult. alias q.18. memb.4. art.5. §. 2. ad ultim. Qui inter omnes ſingulariter dicit, poſſe pœnitentem confiteri tunc ſolum ea peccata, quæ ſubſunt juriſdictioni talis confeſſoris, reliqua reſervando ſuperiori: quod non cenſet improbabile Petrus Soto, quamvis magis adhæreat aliorum ſententiæ dicentium, debere tunc pœnitentem omnia confiteri, licet ſolum poſſit a quibuſdam directe abſolvi.

Allegant iſti auctores in ſuum favorem conſuetudinem. Sed revera nulla eſt talis conſuetudo, quam ego viderim, vel audierim. Quidam vero eorum in hoc præterea fundantur: quia abſolutio ſacerdotis per ſe non tollit culpam, ſed ſupponit per contritionem ablatam: directe autem tollit obligationem confitendi, & remittit aliquam partem pœnæ temporalis: utrumque autem horum poteſt fieri circa quædam peccata, licet non fiat circa omnia, quia in hoc non ſunt peccata connexa; ergo non oportet, ut abſolutio ſit integra. Sed hoc fundamentum eſt improbabile. Oſtenſum eſt enim ſupra abſolutionem ſacerdotis per ſe primo tendere ad abſolutionem culpæ: & revera, ſi fundamentum illud procederet, non minus probaret, integritatem non eſſe de neceſſitate confeſſionis, quam abſolutionis. Alii vero in hoc fundantur, quod licet abſolutio per ſe remittat culpam, & ideo neceſſe ſit, ut vel tollat omnem culpam mortalem, vel nullam; tamen non eſt neceſſe, ut per ſe tollat omnia peccata, ſed poteſt quædam per ſe auferre, alia per accidens: ergo ita poterit fieri in dicto caſu.

2. Sententia probatur. Secunda ſententia docet, in caſu, in quo loquimur, non poſſe inferiorem ſacerdotem ſacramentaliter abſolvere pœnitentem, ſed debere illum ad ſuperiorem remittere. Ita tenet Richard. d.17. art.2. q.8. ad 2. Adrian qu.4. de Confeſs. Durand. d.17. q.15. Sot. d.18. q.2. art.5. Cano dict. Relect. p.5. Ledeſm. 2.p.4. q.8. art.3. dub.3. Et fortaſſe priores auctores hoc non negarent: nullus enim fere illorum diſtincte explicat poſſe hoc facere inferiorem ſacerdotem extra caſum omnis neceſſitatis: ſed ſolum abſolute loquuntur, dicentes poſſe abſolvere hoc modo: intelligi autem poſſunt, vel debent, ſi adſit rationabilis cauſa, vel neceſſitas, juxta ea, quæ infra dicemus. Quocirca hæc poſterior ſententia videtur mihi omnino vera, neque alteram poſſe cum probabilitate, & ſecuritate in praxi ſervari, niſi ad ſummum in caſu neceſſitatis, juxta ea, quæ dicemus ſect. ſequ. Probatur autem hoc modo.

Duobus modis poſſe intelligi quæſtionem. Primus modus. Dupliciter intelligi poteſt, inferiorem ſacerdotem abſolvere hunc pœnitentem: primo abſolvendo directe & per ſe a caſibus reſervatis ſub onere comparendi: ſecundo abſolvendo directe tantum a non reſervatis, & alia per accidens tollendo, ſicut oblita. Prior modus habet quidem locum, ſi a ſuperiore concedatur facultas juxta ſuperius dicta; tamen ſecluſa facultate eſt omnino improbabilis, neque ab ullo auctore dictarum opinionum aſſeritur. Alias inde ſequeretur, per reſervationem non tolli juriſdictionem in peccata reſervata, ſed ſolum limitari, ut non ſit ad abſolvendum ſimpliciter, ſed ſub onere comparendi. At hoc expreſſe repugnat Concilio Trid. dicenti, inferiores ſacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis: nam ſi abſolvere directe poſſunt ab illis, quamvis ſub onere, multum poſſunt. Item ſubdit. *Id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores accedant.* At vero ſi prius abſolvere eos poſſent a reſervatis, non tantum eos perſuadere deberent. Præterea in principio illius c. 7. aperte ſupponit, reſervationem fieri per ſubtractionem juriſdictionis: idque etiam ſatis conſtat ex omnibus dictis, & ex uſu. Denique, ſuperior reſervans pro aliquo caſu ſpeciali, ſolet dare facultatem abſolvendi ſub illo onere comparendi, ut ſupra viſum eſt: ergo ſignum eſt reſervationem per ſe plus includere, & omnino tollere juriſdictionem, donec reſtituatur.

Secundus modus. Quæſtionis reſolutio. Poſterior modus non repugnat ex parte juriſdictionis: & ideo non ita opponitur Concilio Trid. in illo loco, & in hoc ſenſu loquuntur auctores prioris opinionis, ſed pie exponendi ſunt, interveniente aliqua neceſſitate juxta dicenda ſect. ſeq. Alioquin repugnat tale factum integritati ſacramenti: nam hæc eſt de jure divino, & ideo nunquam licet illam ſine cogente cauſa prætermittere: in illo autem caſu confeſſio non eſt integra: ergo non fit licite illo modo. Probatur minor, primo quia licet ille pœnitens proferat peccata omnia; tamen revera in ordine ad ſacramentum confeſſio non eſt integra: quia ſacramentalis confeſſio non eſt quælibet manifeſtatio peccati, ſed eſt accuſatio ſui coram legitimo judice: illa vero confeſſio magna ex parte non eſt accuſatio coram legitimo judice: ergo non eſt integra confeſſio ſacramentalis, & conſequenter nec abſolutio eſt integra: quia non eſt ſententia prolata a judice habente juriſdictionem pro integra cauſa. Unde non ſatis eſt, quod ipſum ſacramentum poſſit per accidens & indirecte tollere aliqua peccata: quia nunc non agitur de effectu ſacramenti, ſed de integritate: illud autem nec ſatis eſt, nec refert ad integritatem ſacramenti. Et poteſt confirmari hæc ſententia primo: quia alias qui haberet peccata venialia, & mortalia, poſſet cōfiteri ſimplici ſacerdoti habenti juriſdictionem ſuper venialia tantum, ſaltem in confeſſione, quæ fit extra tempus præcepti, & cum propoſito confitendi mortalia ſuo tempore habenti juriſdictionem circa illa. Conſequens vero eſt falſum: ergo. Sequela patet: quia in ea confeſſione ſacerdos habet juriſdictionem circa aliquam partem materiæ, & conferendo gratiam per abſolutionem, etiam tollet indirecte mortalia. Et ſimili argumento inferri poteſt, poſſe ſimplicem ſacerdotem abſolvere eum, qui habet peccatum mortale reſervatum, ſi illud ſimul cum aliquo veniali confiteatur, quod videtur magnum inconveniens. Confirmatur ſecundo: quia ſequitur poſſe in eo caſu pœnitentem confiteri peccata non reſervata, tacendo reſervata, ut ea poſtea ſuperiori confiteatur: quia ille confeſſor non eſt judex talium peccatorum, nec confeſſio illorum eſt ſacramentalis, nec pars ſacramenti: ergo non eſt neceſſaria; & ita concedit Alenſis, ac Petr. Soto cenſet probabile; ſed revera non eſt: quia tunc dimidiaretur confeſſio ſine ulla cauſa rationabili. Et hæ duæ confirmationes ultimæ valent ad ſolvendum fundamentum contrariæ ſententiæ: an vero ſimpliciter efficaces ſint, poſtea videbimus. Eadem vero argumenta fieri poſſunt ex parte abſolutionis: quia non minus eſt de jure divino integritas abſolutionis, quam confeſſionis: illa autem abſolutio non eſt integra, quia non cadit in omnia peccata confeſſa, cum non procedat ex poteſtate juriſdictionis in illa omnia: ergo non poteſt eſſe per ſe licita ſine ulla urgente occaſione, vel neceſſitate, quia tunc nec materialiter, nec formaliter ſervatur integritas. Major propoſitio manifeſta eſt ex Concilio Tridentino ſeſs.14. cap.5. & ex ſupra dictis de integritate confeſſionis. Ubi oſtendimus, ideo in confeſſione, ſeu accuſatione neceſſariam eſſe integritatem, quia ſententia, & abſolutio per ſe poſtulat, ut ſit de omnibus peccatis: ergo juxta regulam dialecticam magis eſt neceſſaria integritas in abſolutione, quam in confeſſione.

Sententia hæc probatur. Primo. Probatur ſecundo.

Dubium ſolvitur. Sed quæres, utrum, ſi abſolutio hoc modo detur, factū teneat: & quidē ſi a pœnitente non ſuſcipiatur bona fide, certum eſt non tenere factum: quia & ponitur tunc obex ſacramento, & confeſſio nullo modo eſt integra. Difficultas vero eſt, quando pœnitens bona fide abſolvitur. Videtur enim etiam tunc non valere abſolutio: quia eſt ſententia lata a non legitimo judice. Nihilominus cenſeo in illo caſu ſacramentū eſſe validum: quæ eſt ſententia cōmunis in 4. d.17. ut notavit Navar. in Sum. c.9. n.7. & ſentit Cajet. verb. Confeſs. c. ult. Itaque ſi hoc modo quis bona fide confitetur, & abſolvitur, non tenebitur iterum cōfiteri peccata non reſervata, ſed de reſervatis confiteri ſuo ſuperiori. Ratio eſt: quia tunc pœnitens formaliter bona fide confitetur integre, & ſacerdos habet juriſdictionem ſuper confeſſionem illam, quatenus ſacramentalis eſt; & ideo nihil obſtat, quominus ſacramentū perfici poſſit. Confirmatur, & explicatur: quia vel ad valorem ſacramenti neceſſarium eſt, ut miniſter habeat juriſdictionem ſuper omnia peccata, quæ pœnitens in re ipſa habet, vel non. Primum dici non poteſt, alias qui haberet peccata reſervata omnino oblita, non abſolveretur valide ab eo, qui non habet juriſdictionem in reſervata; quod nullus hactenus dixit. Si autem non requiritur juriſdictio in omnia, quæ ſunt in re, ſufficiet juriſdictio circa aliqua, quotieſcunque bona fide fit confeſſio.

Potior difficultas. Deciditur.

Dici

Objecti. Dici poſſet, non requiri juriſdictionem in omnia, quæ ſunt in re, requiri tamen in omnia, quæ pœnitens dicit. Et ratio differentiæ reddi poteſt, quia miniſter non fert judicium de oblitis, fert autem de omnibus, quæ dicit pœnitens: & poteſt ferre judicium de quibuſdam, & non

Diluitur. de aliis. Sed hoc non ſatisfacit; alias ſequitur, ſi quis bona fide confiteatur reſervata cum non reſervatis, exiſtimans nulla eſſe reſervata, illum non manere abſolutum, & tamen eum, qui propter oblivionem omittit aliquod reſervatum, vere abſolvi, quod eſt contra omnem rationem. Et ſimiliter, qui adhærens opinioni Alenſis confiteretur non reſervata, tacendo theſaurum, maneret abſolutus, & qui confiteretur omnia, non maneret abſolutus, quod plane abſurdum eſt. Denique illa differentia non eſt materialiter, ſed formaliter attendenda, quamvis autem hujuſmodi pęnitens dicat omnia peccata ſua coram hoc ſacerdote, non tamen omnium confeſſio eſt ſacramentalis, ſeu pars ſacramenti, ſed illorum tantum, quæ ſubſunt juriſdictioni talis ſacerdotis, & ſuper illa cadit directe abſolutio, & de illis in re judicat ſacerdos; ergo ſi alias propter bonam fidem tollatur impedimentum, & confeſſio illa ſit formaliter integra, ſit ſacramentum.

Difficultas. Hic vero occurrebat ſtatim difficultas: nam ſequitur pari ratione dicendum eſſe, confeſſionem factam bona fide ſimplici ſacerdoti de venialibus, & mortalibus peccatis, validam eſſe, etiamſi ſacerdos ille juriſdictionem non habeat in peccata mortalia: nam eſt eadem ratio, & proportio. Conſequens autem videtur creditu difficile: quia in tali ſacerdote non videtur eſſe poteſtas ad recon-

Solvitur. ciliandum hominem cum Deo. Sed nihilominus tam illationem, quam conſequens cenſeo eſſe valde probabilia: quia non dubito, quin confeſſio facta hujuſmodi ſacerdoti de ſolis venialibus, etiamſi pęnitens habeat mortale inculpabiliter oblitum, valida ſit, & hominem ſanctificet, ac Deo reconciliet virtute ſacramenti. Unde, licet ille ſacerdos non habeat juriſdictionem ad reconciliandum hominem Deo per ſe judicando de mortalibus peccatis; tamen quatenus habet poteſtatem ad conficiendum tale ſacramentum, mediante illo poteſt hominem ſanctificare, & conſequenter mortale peccatum expellere, etiamſi ab illo per ſe non abſolvat; ergo idem dici poterit, etiamſi peccatum mortale non ſit oblitum, ſed bona fide in confeſſione propoſitum: quia hoc non impedit, quominus ex illa confeſſione, quatenus in re legitima eſt, & abſolutione fiat verum ſacramentum. Sed de hac re iterum redibit ſermo ſect. ſequ.

SECTIO III.

Utrum in aliquo caſu neceſſitatis poſſit inferior ſacerdos abſolvere eum, qui habet caſus reſervatos antequam coram ſuperiore compareat.

Quæ neceſſitas hic intelligatur. NON tractamus de articulo extremæ neceſſitatis ſeu periculo mortis, ſed de aliis occurrentibus, in quibus neceſſe eſt aut implere præceptum annuæ confeſſionis, aut communicare, vel ſacrum facere, ita ut non poſſit omitti ſine gravi ſcandalo, aut infamia; & pro tunc non patet aditus ad ſuperiorem. Hoc ergo ſuppoſito ſunt

1. Opinio. in hac re tres opiniones. Prima ſimpliciter negat poſſe hominem in eo caſu abſolvi ab inferiore. Tenent Richard. Durand. Adr. locis citatis ſect. præced. Et habent gravia fundamenta, quæ infra videbimus. Dicunt tamen iſti auctores, in eo caſu poſſe hominem accedere ad communionem, vel ad faciendum ſacrum cum ſola contritione, tanquam qui non habet copiam confeſſoris. Secun-

Secunda. da opinio ſimpliciter affirmat poſſe tunc abſolvi: quæ eſt fere omnium, Alenſ. Palud. Gerſon. & aliorum, quos ibidem citavi, qui indifferenter loquuntur. Solus Angelus explicuit, hoc fieri poſſe, etiamſi peccatum habeat excommunicationem annexam. Tertia opinio diſtinguit,

Tertia. quod ſi peccatum eſt reſervatum ſine cenſura, poterit abſolvi pœnitens, non tamen ſi excommunicatio adjuncta ſit: quia hæc non poteſt tolli in eo caſu, & quamdiu non aufertur, homo eſt incapax abſolutionis ſacramentalis. Ita Cano, Soto, & Ledeſma, qui nihilominus admittunt poſſe hominem in hujuſmodi caſu, etiamſi occulte excommunicatus ſit, accedere ad communionem, propter vitandum ſcandalum, vel gravem infamiam.

Secunda ſententia probatur. Mihi inter has opiniones placet ſecunda, ſi recte declaretur, & confirmetur. Duobus enim modis intelligi poteſt fieri hæc confeſſio, & abſolutio: primo per juriſdictionem ad abſolvendum directe & per ſe a peccatis reſervatis, quamvis non ſine onere comparendi coram ſuperiore. Nam hoc modo & ſubvenitur neceſſitati ſubditi, & ſervatur rigor intentus per reſervationem; & ideo benigne interpretamur, hanc eſſe voluntatem ſuperioris reſervantis. Quod ſi hoc verum eſt, etiam extendenda eſt hæc interpretatio ad caſus habentes excommunicationem annexam: quia, ſi dare creditur ſuperior juriſdictionem ad abſolvendum a culpa, conſequenter etiam a cenſura, cum hæc debeat antecedere. Et in hoc ſenſu hæc ſententia eſt mihi maxime dubia, & in rigore non videtur vera, propter dicta in præcedente diſput. ſect. 3. ibi enim probabilius duximus, extra caſum articuli mortis non habere inferiores ſacerdotes hujuſmodi licentiam, niſi in caſibus Pontificiis, qui in jure exprimuntur, ubi etiam declaravimus hoc eſſe magis conſentaneum Concilio Tridentino, & nullum eſſe fundamentum ſufficiens ad id aſſerendum, & ſolæ conjecturæ, in re tam gravi, & quæ pendet ex libera voluntate concedentis hanc juriſdictionem, non ſufficiunt.

Melius ergo, & probabilius aſſeritur dicta ſententia poſteriori modo abſolvendo, directe ſolum a peccatis commiſſis: & in eo ſenſu loquuti ſunt auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, ut clarius explicarunt Soto, & alii moderni. Et probatur in hunc modum: quia ad valorem ſacramenti non eſt ſimpliciter neceſſaria juriſdictio ſuper omnia peccata mortalia, quibus in re ipſa pœnitens ligatus eſt: oſtendimus enim, ſi alioqui ſervetur integritas formalis, ſufficere ad valorem ſacramenti juriſdictionem circa aliqua peccata; ſed in præſenti caſu videtur ſervari formalis integritas, & alias, ut ſupponimus, miniſter habet juriſdictionem circa aliqua peccata; ergo abſolvendo verum conficiet ſacramentum, per quod ſaltem indirecte tollet peccata reſervata. Minor probatur: quia quandocunque urget gravis cauſa, vel neceſſitas recipiendi ſacramentum, & non poteſt in re ipſa confeſſio integra fieri, quamvis dimidietur, cenſetur illud eſſe tantum materialiter, formaliter autem integritas ſervari; & pari ratione idem erit de abſolutione. Sed in præſenti caſu intercedit gravis cauſa, & neceſſitas; ergo ex defectu integritatis non erit nullum ſacramentum; ſed neque eſt nullum ex defectu juriſdictionis, ut oſtenſum eſt; ergo. Confirmatur exemplo, quia ſi peccatum tantum reſervatum relinqueretur ex oblivione, & de aliis fieret confeſſio coram inferiore bona fide, & daretur abſolutio, fieret ſacramentum, & indirecte tolleretur peccatum reſervatum. Fingamus igitur, peccatum reſervatum non eſſe oblitum, tale tamen eſſe, ut non poſſit peccator hic, & nunc illud confiteri huic inferiori ſacerdoti ſine aliquo gravi damno extrinſeco, & occurrere neceſſitatem ſacramenti, de qua agimus: tunc igitur poſſet confiteri illi ſacerdoti reliqua peccata tacendo reſervatum: quia quoad integritatem pertinet, illa eſt ſufficiens ratio tacendi, æquivalens oblivioni; ergo tunc poterit abſolvi, & indirecte tolli peccatum reſervatum. Cur ergo non poterit, etiamſi illud proferat, vel cur alias erit melioris conditionis, ſolum propter extrinſecam occaſionem occurrentem, propter quam tacere potuit peccatum?

Explicatur ſententia in vero ſenſu. (margin note beside the opening lines of the paragraph above)

Sed dicunt aliqui, repugnare peccatum eſſe in confeſſione declaratum, & abſolutionem non cadere in illud directe, ſi detur: quia nihil aliud eſt, peccatum directe judicari, niſi expreſſe, & diſtincte afferri in judicium, & ſuper illud ſententiam proferri. Hoc autem fit, quoties homo diſtincte aliqua peccata confitetur, & poſtea abſolvitur, præſertim ſi ex intentione ſacerdotis in illa omnia cadat abſolutio. Reſpondetur. Licet ad directam abſolutionem neceſſarium ſit peccatum in confeſſione aperire, tamen id non ſufficit, niſi ſacerdos habeat juriſdictionem in tale peccatum, quia abſolutio directa eſt actus talis juriſdictionis. Imo neque ipſa confeſſio eſt propria materia ſacramenti, ut eſt de tali peccato, in quod ſacerdos non habet juriſdictionem, quia non eſt accuſatio facta coram legitimo judice. Quapropter, licet poſt narrationem omnium peccatorum abſolutio ſimpliciter proferatur, tamen re ipſa non directe operatur, niſi in ea peccata, quæ cadunt ſub juriſdictionem abſolventis. Neque hoc poteſt impedire prava, aut erronea intentio miniſtri, ſi alioqui habet veram intentionem conficiendi ſacramentum, vel faciendi, quod Chriſtus inſti-

Solvitur. (margin note beside "omnia cadat abſolutio. Reſpondetur.")

inſtituit, ſeu, quod perinde eſt, faciendi ſecundum poteſtatem ſibi conceſſam: nam hæc eſt intentio per ſe efficax, & valida: alia vero eſt ex errore privato, qui non excludit ſubſtantialem intentionem.

Hanc ſententiam concordare cum Trid.

Atque hinc etiam conſtat ſententiam hanc nihil diſcrepare a doctrina Concilii Trid. cujus verba attente conſideranda ſunt, dum ait, inferiorem ſacerdotem nihil poſſe in caſibus reſervatis: non enim abſolute dixit, *nihil poſſe*, neque etiam dixit, *nihil poſſe in perſonam habentem caſus reſervatos*, ſed cum limitatione dixit, *nihil poſſe in caſibus reſervatis*. Quod ideo dixiſſe credimus, quia talis ſacerdos non habet juriſdictionem in hujuſmodi caſus, & ideo ab eis proprie abſolvere non poteſt: cum hoc tamen ſtat (quod Concilium non negat) ut poſſit talis ſacerdos abſolvere ab aliis peccatis, quo fiet, ut per accidens, & indirecte tollantur reſervata, ſicut tolli poſſunt per contritionem, vel per attritionem cum alio ſacramento, v.g. Euchariſtiæ, aut Extremæ unctionis.

Hinc vero ulterius infero, non ſolum licere in tali eventu hujuſmodi abſolutionem dare, quando caſus reſervati non habent excommunicationem annexam, verũ etiam ſi habeant, & ipſa excommunicatio per ſacerdotem auferri non poſſit, quod nunc ſupponimus accidere poſſe in caſibus non Pontificiis. Quod tenuit Aug. ſupra, & ſumitur ex his, quæ tradit Medin. in Cod. de Confeſſione q. 22. de Confeſſione ab excom. facta in fine. Ad hoc autem probandum ſuppono, excommunicationem pœnitentis per ſe non reddere perſonam inhabilem ad ſacramentum Pœnitentiæ recipiendum, neque irritare illud, ſi ex parte miniſtri omnia neceſſaria concurrãt, & ex parte pœnitẽtis intercedat bona fides, ac diſpoſitio: quia tunc concurrunt omnia ſubſtantialia, quibus ſtantibus ſola prohibitio Eccleſiæ non poteſt irritare ſacramentum, quod latius diſputabimus tractando de excommunicatione. Deinde adjungo aliud principium, quoties excommunicatus, qui non poteſt abſolvi ab excõmunicatione propter occurrentem occaſionẽ, poteſt licite recipere ſacramẽtum Euchariſtiæ, poſſe etiam licite recipere ſacramẽtum Pœnitentiæ, quantum eſt ex parte excommunicationis: quod principium etiam pendet ex materia de excommunicatione. Nunc autem probatur breviter, quia non eſt minus prohibita excommunicato ſuſceptio Euchariſtiæ, quam ſacramenti Pœnitentiæ: nam una lege utrumque prohibetur, & ex parte ipſarum rerum major dignitas, & diſpoſitio requiritur ad Euchariſtiam, quam ad Pœnitentiam; & communicatio in divinis, qua præcipue intendit privare excommunicatio, major cernitur in receptione Euchariſtiæ, quam alterius ſacramenti. Aliunde vero ſuppoſita neceſſitate, quæ honeſtat receptionem Euchariſtiæ, nulla eſt deordinatio in hoc quod præmittatur confeſſio, ſed potius eſt ille ordo maxime conſentaneus juri naturali, & divino, quo tenetur unuſquiſque ſe probare etiam per confeſſionem priuſquam ad Euchariſtiam accedat: ergo, ſi licet tunc excommunicato Euchariſtiam recipere, etiam confiteri. Nam, ſi Eccleſia pro eo articulo neceſſitatis, vel non potuit prohibere, vel ſaltem non prohibuit excommunicato uſum Euchariſtiæ, etiam prohibere non potuit, vel ſaltem non prohibuit ordinem illum jure divino per ſe neceſſarium, nimirum, ut ante communionem præmittatur confeſſio.

Concluſio.

Ex his igitur principiis manifeſte concluditur intentum: nam in eo caſu, de quo loquimur, licitum eſt pœnitẽti, non obſtante excommunicatione, recipere Euchariſtiam, ut Cano, & Soto ſupponunt, eſtque certum, ut ſuo loco dicemus: ergo etiam eſt illi licitum confiteri, quantum eſt ex parte ejus: ergo excommunicatio non obſtat, quominus a ſacerdote abſolvi poſſit, ſed nihil aliud ibi intervenit, quod obſtare poſſit: quia, ſi peccata illa reſervata non haberent excommunicationem annexam, non impedirent abſolutionem, ut oſtenſum eſt: ergo. Et confirmatur, quia, ſi propter ſcandalum, vel infamiam vitandam licet excommunicato ſe ingerere communicationi divinorum, aliquando poteſt contingere, ut ad vitandum gravem infamiam, vel ſcandalum, neceſſarium ſit confiteri: ergo tunc ex parte pœnitentis erit licita confeſſio, & ex parte abſolventis non deeſt poteſtas, quia excommunicatio pœnitentis non privat ſacerdotem juriſdictione in omnia peccata: ergo poterit illum abſolvere, & valide, & licite: ſolum eſt neceſſaria prudentia, ut verus caſus neceſſitatis diſcernatur.

Duæ difficultates explicantur.

Prima difficultas.

Duæ tamen ſuperſunt difficultates. Prima eſt, quia ſequitur pœnitentem in hoc caſu non teneri ad confitendum integre omnia peccata, etiam reſervata, ſed ſolum non reſervata. Patet ſequela, quia reſervata non ſunt materia illius cõfeſſionis, quia, cum non ſubſint juriſdictioni miniſtri, confeſſio eorum non eſt ſacramẽtalis. Ad hoc Alexander concedit ſequelam: & Major, ac Petrus Soto cenſent probabile, ſed D. Thomas & reliqui omnes contrarium docent, quibus in re morali magis aſſentiendum eſt, ne nimiam licentiam ſine cauſa tribuamus pœnitentibus, præſertim, cum probabile ſit miniſtrum tunc habere juriſdictionem. Et poſſit etiam probabilis ratio reddi, propter quam hæc integritas requiratur. Reſpondetur ergo negando ſequelam, primo, quia eſto, non abſolvat miniſter directe a reſervatis, tamen, ut pœnitens poſſit abſolvi a non reſervatis, oportet, ut ſit circa omnia bene diſpoſitus, quam diſpoſitionem debet examinare miniſter; & ideo habet jus cognoſcendi totam cauſam, & totam conſcientiam pœnitentis, & omnes occaſiones, vel obligationes ejus, ut poſſit illum abſolvere. Deinde addunt aliqui, quia miniſter directe tollit averſionem a Deo, in quo omnia peccata mortalia habent connexionem, ideo probabile eſſe ab omnibus directe abſolvere, quatenus a Deo avertunt, quamvis circa aliqua reſervata ſecundum proprias rationes illorum juriſdictionem non habeat; & ideo oportet, ut omnia illa cognoſcat, ut ab omnibus abſolvat, quatenus a Deo avertunt, licet alia ratione, ea, quæ reſervata ſunt, poſtea confitenda ſint ſuperiori. Hæc tamen conſideratio, licet probabilis ſit, non eſt neceſſaria, quia ad cognoſcendum id, in quo peccata conveniunt, non eſſet admodum neceſſarium omnia diſtincte cognoſcere: maxime, quia hujuſmodi ſacerdos non poteſt per ſe, ac directe remittere illam averſionem a Deo, ut naſcitur ex omnibus peccatis, ſed ſolum ut fundatur in his, quæ illius juriſdictioni ſubjacent. Aliæ ergo probationes practicæ, ac morales probabiliores ſunt, & ſufficiunt.

Difficultati ſatisfit.

Secunda difficultas.

Secunda difficultas eſt, quia ſequitur, ſi quis habeat peccata venialia, & mortalia, & occurrat eadem neceſſitas confitendi, poſſe confiteri ſacerdoti ſimplici, ſi alius non inveniatur. Patet ſequela, quia ille habet juriſdictionem circa venialia: poterit ergo ab illis abſolvere, & perficere ſacramentum; & ita indirecte tollere mortalia, quatenus illa poſtea confitenda ſint proprio ſacerdoti. Ac denique rationes ſupra factæ hic proportionaliter applicari poſſunt. De hac difficultate nihil invenio dictũ a citatis auctoribus; & ideo circa illam non omnino definiam eam ſententiam, in quam propenſus ſum. Videtur enim mihi illa conſecutio valde apparens propter magnam ſimilitudinem, vel paritatem rationis: nec video urgentem rationem, aut incommodum alicujus momenti, propter quod timendum ſit illud conſequens admittere. Quid enim refert, quod in eo caſu neceſſitatis aliquis confiteatur ſimplici ſacerdoti eo modo, quo poteſt, & ab illo etiam abſolvatur quantum ille poteſt, ſi poſtmodum ita manet obligatus ad confitenda omnia ſua peccata mortalia proprio ſacerdoti, ac ſi omnino confeſſus non fuiſſet? Hoc enim utile eſſe poteſt tali peccatori, ut fructum aliquem ex illa abſolutione obtineat, & ut ſi fortaſſe non erat ſufficienter contritus, per illam perficiatur, & ita ſaltem indirecte juſtificetur ab omnibus peccatis. Paſtores autem animarum per hoc nullo jure ſuo privantur, nec in aliquo pervertitur debitus ordo, & juriſdictionum diſtinctio. Quid ergo periculi eſt in illo conſequente admittendo?

Reſponſ. 1.

Alia reſponſio.

Quia tamen hoc non videtur ita uſu receptum, poſſumus negare conſequentiam, & conari ad aliquam differentiæ rationem conſtituendam. Prima eſſe poteſt, quia ut miniſter poſſit efficaciter abſolvere aliquem habentem conſcientiam peccatorum mortalium, neceſſe eſt, ut habeat juriſdictionem ſaltem circa peccata mortalia, ut ſic, ut poſſit per ſe reconciliare Deo hominem, qui ab eo erat averſus. Et in idem fere redit dicere, juriſdictionem circa ſola peccata venialia eſſe tantum ſecundum quid, & ideo non ſufficere ad abſolvendum eum, qui habet peccata mortalia, etiam indirecte: ſecus vero eſſe in juriſdictione ad abſolvendum a mortalibus: nam illa eſt juriſdictio ſimpliciter, & perfecta intenſive ut ſic dicam, licet extenſive non ſe extendat ad omnia mortalia. Hæc

vero

vero ratio mihi non ſatisfacit, alioqui etiam procederet de habente mortale peccatum oblitum, ut confeſſio de ſolis venialibus bona fide ab illo facta ſimplici ſacerdoti, non ſit verum ſacramentum, nec ſanctificet talem hominem alias bene diſpoſitū; quod certe eſt falſum, & improbabile, cum nihil ibi ſit quod impediat veritatem talis ſacramenti, & conſequenter nec effectum ejus. Quod ſi illa juriſdictio ſacerdotis tunc ſufficit, profecto etiamſi peccatum mortale ſit in conſcientia pœnitentis, nihil obſtabit, ſi alioqui bona fine ipſe procedat, & cum debita diſpoſitione, & formali integritate confiteatur, ut rationes factæ in hac, & præcedenti ſectione apud me convincunt. Unde non dubito, quin in hoc etiam caſu perficiatur ſacramentum, ſive ex parte miniſtri intercedat bona, ſive mala fides, dummodo talis habeat intentionem conficiendi ſacramentum: nam malitia miniſtri non impedit veritatem ſacramenti, ſi cætera adſint.

Vera ratio. Solum ergo poteſt ſupereſſe quæſtio, an in caſu in objectione propoſito, poſſit quis licite, & bona fide ita confiteri per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia. Sic enim dicebamus poſſe confiteri quempiam ordinario ſacerdoti inferiori, quamvis habeat caſus reſervatos: & in hoc quærebamus diverſam rationem. Igitur, ſi quæ ratio reddenda eſt, ſumenda profecto eſt ex uſu, & ex Eccleſiæ conceſſione. Diximus enim ſupra juriſdictionem hãc ſacerdotum omnium ad abſolvendum a venialibus, ſeu (quod perinde eſt) licentiam datam omnibus fidelibus, ut poſſint cōfiteri peccata venialia cuicunq; ſacerdoti, originē habuiſſe ex conceſſione Eccleſiæ: & traditione, ac conſuetudine retineri: hinc ergo colligimus extendendam non eſſe ultra id, quod conſuetudine receptum eſt: conſuetudine autem ſolum videtur introductum, ut tunc fideles habeant hanc licentiam, quando non habent conſcientiam peccati mortalis: ideoque, quando illam habent, jam non licet eis confiteri ſimplici ſacerdoti extra articulum mortis, ac proinde, ſi ita confiteantur, nullum fiet ſacramentum non tam propter ſolum defectum juriſdictionis ex parte miniſtri, quam propter indiſpoſitionem, quæ in pœnitente inde reſultat, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia: nam ſi hæc interveniat, plane concedimus, illud ſacramentum non eſſe omnino nullum. At vero in caſibus reſervatis non eſt talis conſuetudo, ſed potius contraria. Ad reddendam autem rationem hujus diverſæ conſuetudinis deſervire poſſent illæ duæ congruentiæ, quod ſacerdos habens juriſdictionem circa peccata mortalia, jam habet id, quod præcipuum eſt, & quaſi ſubſtantiale in hac poteſtate. Item, quia ille eſt proprius paſtor talis perſonæ, aut habet vicem ejus, qui per ſe loquēdo, & quaſi ordinario jure habiturus erat poteſtatem in omnia peccata mortalia, & ideo quando aliqua eximuntur per reſervationem, non omnino prohibetur abſolutio perſonæ in caſu neceſſitatis, integro relicto jure ſuperioris circa cauſas illius proprias: ſimplex autem ſacerdos nec eſt proprius paſtor, nec per ſe illl conveniebat poteſtas in perſonam, aut in omnia peccata ejus; & ideo non eſt conſuetudine introductum, ut poſſit abſolvere perſonam habentem conſcientiam peccati mortalis, extra neceſſitatem extremam.

SECTIO IV.

Utrum qui habet caſus reſervatos, poſtquam ſemel abſolutus eſt a ſuperiore, vel per privilegium ejus poſſit libere abſolvi a quocunque inferiori.

Quando hujuſmodi pœnitens per ſe, & directe abſolutus eſt a caſibus reſervatis, vel immediate ab ipſo ſuperiore, vel ab alio per poteſtatem ab illo conceſsã, & prout ab illo conceſſa eſt, non eſt dubium, quin poſſit ab eiſdem peccatis abſolvi a quolibet inferiori ſacerdote, ut in ſuperioribus tactum eſt. Solum ſunt hic duo advertēda. Unum eſt dupliciter ſe poſſe gerere ſuperiorem cum ſubdito revelante ei ſuum caſum reſervatum: primo illum abſolvendo ſacramentaliter a culpa: & tunc peccatum illud poteſt poſtea iterum atque iterum abſolvi non ſolum ab inferiore ſacerdote proprio: ſed etiam a quolibet alieno, quia illud peccatum jam non ſolum non manet reſervatum, ſed etiam jam non eſt materia neceſſaria confeſſionis. Quare ſine cauſa dubitat Soto d. 18. q. 2. art. 5. an in eo caſu tale peccatum maneat ſine reſervatione, cum ex conſuetudine Eccleſiæ conſtet quemlibet ſacerdotem poſſe abſolvere ab omnibus culpis, quæ non ſunt materia neceſſaria confeſſionis, ut ſupra viſum

Dupliciter ſe poteſt gerere Superior cum ſubdito. Primo.

Sotus reprehenditur.

eſt. Poſſet tamen hoc habere nonnullum dubium, ſi abſolutio illa fuiſſet informis; tamen ſi fuit valida, quamvis fuerit informis, idem dicendum eſt, quia etiam tunc peccatum illud fuit plene abſolutum in ordine ad claves, ita ut jam neceſſarium non ſit illud iterum confiteri. Quod ſumi poteſt ex Sylveſt. verb. *Confeſſio* q. 19. & Cajet. in Sum. v. *Caſuum reſervatio*. Quid vero dicendum ſit, ſi abſolutio fuit invalida, poſtea videbimus.

Secundo. Alio modo poteſt ſuperior ſe gerere non abſolvendo ſacramentaliter, ſed audiendo tantum, & imponendo ſatisfactionem debitam, dandoque monita ſalutis, & reliqua remittendo inferiori, & tunc tale peccatum jam nō manet reſervatum, non tamen poteſt a quolibet ſacerdote remitti, ſed ab aliquo proprio, vel de licentia proprii, quia adhuc manet, ſicut cætera peccata mortalia nōdum confeſſa, eſtque materia neceſſaria confeſſionis. Imo addunt aliqui, tunc eſſe neceſſarium, ut inferior confeſſor ſacramentaliter injungat illam pœnitentiam, quam ſuperior deſignavit: quia donec in ſacramento imponatur ut pars ejus, non manet obligatus pœnitens ad illam exequendam: eſt autem intentio ſuperioris, ut pœnitens obligetur. Sed licet hoc ſit utile, ut illa pœnitentia habeat effectum ex opere operato, non tamen puto eſſe neceſſarium, ut pœnitens obligetur, quia ex quo ſuperior illam impoſuit, obligare potuit: nam per poteſtatem ligandi, eam impoſuit. Item, quia ſi obligavit pœnitentem, ut illam manifeſtaret inferiori confeſſori, & huic ut illam imponeret, facilius potuit obligare ſubditum ad illam acceptandam, & faciendam. Denique etiam quando præcedit abſolutio inferioris ſub onere comparendi, & poſtea ſubditus coram ſuperiore comparuit, ab illo obligatur ad ſatisfactionem impoſitam implendam, alioqui valde inefficax eſſet poteſtas ſuperioris.

Secundo, eſt in hoc notanda differentia inter ſuperiorem, qui habet juriſdictionem ordinariam ad abſolvendum a reſervatis, & delegatum aliquem, qui ſolum ex privilegio hoc poteſt: nam ſuperior ipſe poteſt ſe gerere duobus modis ſupra dictis; delegatus autem tantum poteſt aut abſolvere, aut rem integram relinquere. Unde non poteſt reſervationem tollere, niſi ſacramentaliter abſolvat, ſi enim velit caſum reſervatum audire, & ſatisfactionem imponere, abſolutionem autem alteri remittere, nihil faciet: ſed tamen reſervatum illum relinquet, ſicut antea. Et ratio eſt, quia non poteſt ipſe delegare juriſdictionem ad abſolvendum, ſicut ſuperior: illa autem ablatio reſervationis illo modo non fit, niſi committendo alteri juriſdictionem ad abſolvendum. Et ideo, quoties per confeſſionem factam alicui habenti hanc facultatem delegatam, ſeu per privilegium, reſervatio tollenda eſt, neceſſe eſt, ut intercedat abſolutio ſacramentalis, quæ in præſenti caſu ſemper tollet directe, ac per ſe tale peccatum, quia ſupponimus confeſſionem, ſeu manifeſtationem de illo in particulari factam eſſe. An vero aliter poſſit hoc contingere, in diſcurſu hujus ſectionis dicemus.

Differentia inter ſuperiorē ordinarium & delegatū.

Dixi autem in aſſertione: *Per poteſtatem ab alio conceſſam, prout ab illo conceſſa eſt*, propter vulgare dubium, quod hic tractari ſolet, quando hæc facultas ut quis poſſit abſolvi a reſervatis, datur per Iubilæum, cujus indulgentia per varias actiones obtinenda eſt, quæ in diſcurſu v. g. unius hebdomadæ fiunt; poteſt autem quis confiteri, & abſolvi in quocunque die hebdomadæ: unde poteſt ſæpe accidere, ut prius confiteatur, & abſolutionem a reſervatis obtineat, & poſtea omittat alia opera neceſſaria, ideoque indulgentiam non lucratur. Merito ergo dubitatum eſt, an ille maneat ſimpliciter abſolutus, ita ut ille nec coram ſuperiore comparere teneatur: nec iterum de illis peccatis abſolvi, vel, ſi abſolvi velit, poſſit a quolibet ſacerdote. In quo ſupponendum eſt, illum bona fide fuiſſe confeſſum animo perficiendi cætera omnia neceſſaria ad conſequendam gratiam Jubilæi. Alioqui, ſi mala fide accedat, certum eſt non manere abſolutum, ſed abſolutionem a reſervatis fuiſſe nullam: quia Pontifex non intendit concedere facultatem, niſi in ordine ad indulgentiam obtinendam, atque pro his, qui Jubilæum lucrantur: ergo quando abſolutio datur ante conſummatum tempus, & ante perfectas alias actiones requiſitas, ſaltem eſt neceſſaria intentio obtinendi Jubilæum, & quod homo ſit quaſi in via in prædictum finem.

Dubium de facultate conceſſa per Jubilæum.

Hoc

Solutio dubii.

Hoc autem poſito, dicendum eſt, illum hominem manere ſacramentaliter abſolutum a tali peccato, quia abſolutio data fuit, ut ſupponimus, & non potuit eſſe pendens ex futuro eventu: quia hoc repugnat formæ ſacramentali; ergo ſtatim fuit valida, & habuit effectum (quia ſupponimus ex parte ſuſcipientis non fuiſſe obicem) qui effectus irrevocabilis eſt, ut per ſe conſtat. Unde illa facultas licet data fuerit in ordine ad futurum effectum, non tamen dependenter ab illo, ut a conditione de futuro: ſed ad ſummum, ut a conditione de præſenti, id eſt, a præſenti intentione faciendi omnia neceſſaria ad talem effectum. Ex quo ulterius fit, etiamſi contingat poſtea illum effectum non ſequi, ſive voluntarie, ſive caſu contingente, hujuſmodi hominem manere liberum omnino a tali culpa, ſine obligatione comparendi coram ſuperiore, & conſequenter non teneri peccatum illud amplius confiteri, vel ſi illud confiteri debet, poſſe a quolibet ſacerdote abſolvi. Probatur: quia fuit directe, & per ſe remiſſum per facultatem ſimpliciter, & ſine tali onere datum: non eſt ergo, unde reſultet tale onus propter defectum poſtea commiſſum circa obtinendam gratiam Jubilæi. Quod cenſeo verum, etiamſi tale peccatum habeat cenſuram annexam, & reſervatam, quæ per eandem facultatem ſublata ſit, ut iterum dicemus infra agentes de cenſuris: & ſenſit Cordub. in Summ. Hiſp. q. 21. Probabiliter autem exiſtimo hujuſmodi hominem graviter peccare, ſi poſt abſolutionem peccatorum virtute Jubilæi obtentam, & voluntarie omittit reliqua opera neceſſaria ad indulgentiam Jubilæi obtinendam, quia illud etiam eſt in fraudem Jubilæi, & contra virtuale pactum incluſum in facultate ad illum finem conceſſa: nam conſequenter imponere videtur onus, & obligationem faciendi cætera neceſſaria ad prædictum effectum, & videntur ſe habere tanquam pœnitentia injuncta, & acceptata in ſatisfactionem pro talibus culpis. Hæc autem culpa, qualiſcunque illa ſit, non manet iterum reſervata: quia nullo jure hoc cavetur: poteſt ergo ab illa abſolvere quilibet ſacerdos habens communem juriſdictionem. Sicut quando quis confitetur peccatum reſervatum ſuperiori, & ab illo accipit condignam ſatisfactionem, quæ quodammodo videri poteſt manere reſervata quatenus a nullo inferiori ſacerdote tolli, vel commutari poteſt, nihilominus, licet debito tempore implere omittat, & in eo graviter peccet, nihilominus peccatum illud non manet reſervatum eidem ſuperiori, niſi hoc ipſum ab eodem ſuperiore exprimatur ac declaretur: quia nullo jure hoc ſtatutum eſt, imo ordinarie nimium rigoroſus cenſeretur ſuperior, qui id faceret.

Varii modi, quibus tollitur reſervatio ſine abſolutione a culpa.

Difficultas.

His ergo expoſitis circa peccata reſervata ſemel remiſſa per directam abſolutionem, dicendum ſupereſt de aliis caſibus, in quibus confeſſio quidem fit ſuperiori, aut habenti facultatem ejus: abſolutio tamen non cadit directe in ipſam culpam reſervatam. Difficultas enim eſt, an tunc peccatum illud poſſit abſolvi a quolibet ſacerdote habente communem juriſdictionem. Et ratio difficultatis eſt, quia ſi peccatum non eſt per directam abſolutionem remiſſum, eodem modo manet ſubjectum clavibus, quo antea erat: ergo ſicut antea tolli non poterat, niſi ab habente juriſdictionem in caſus reſervatos, ita nec poſtea. In contrarium vero eſt, quia interdum poteſt manente culpa, auferri reſervatio ejus, ut ablata cenſura in caſibus Pontificiis, vel quacunque alia ratione interveniat expreſſa, vel tacita voluntas ſuperioris auferendi reſervationem: ergo etiam in prædicto caſu, licet non ſit culpa directe ablata, poteſt intelligi ablata reſervatio. Circa hanc difficultatem occurrunt varii caſus & diſtincti modi, quibus hoc poteſt contingere, quos oportet ſigillatim diſtinguere, & exponere.

Primus caſus.

Primum ergo punctum eſt: ſi ſubditus legitime ſit confeſſus coram ſuperiore, & ſuperior nec abſolvere, nec cauſam alteri committere velit. Videri enim poteſt tunc ipſo jure reſervatio ablata, quia ſubditus jam fecit quod in ipſo erat, & quidquid poterat per reſervationem ab illo exigi: ergo ipſo facto ceſſabit reſervatio, & conſequenter liberum erit confiteri peccatum illud cuilibet inferiori habenti juriſdictionem communem, qui poterit ab illo abſolvere.

Quid dicend. dum ſit in eo caſu.

Nihilominus dicẽdum eſt, in eo caſu non auferri reſervationem, quia ſuperior ſatis explicavit voluntatem ſuam, ut ſupponimus. Vel enim illa voluntas ſuperioris eſt juſta, & tunc res eſt indubitata, quia ſuperior utitur jure ſuo. Eritque voluntas juſta, ſi ſubditus non ſit ſatis diſpoſitus ad abſolutionem; vel, ſi abſolutio non ſimpliciter negetur, ſed differatur, donec ſubditus ſatisfactionem aliquam, vel emendationem exhibeat, quo in caſu nondum poteſt dici ſubditus feciſſe quantum in ipſo eſt, nec quantum ab ipſo juſte exigi poteſt. Vel voluntas ſuperioris eſt injuſta, & tunc licet male faciat, tamen quo ad negationem juriſdictionis habet effectum, ut in ſuperioribus in ſimilibus caſibus ſæpe dictum eſt: juriſdictio enim danda eſt per voluntatem ſuperioris, & ideo quamdiu non habetur, res infecta manet, quamvis malitioſe non facta ſit; reſervatio autem tollit juriſdictionem. Et ideo in eo caſu non aufertur, cum ſupponamus ſuperiorem ſufficienter explicare voluntatem ſuam de non committenda alteri juriſdictione in tali cauſa. Quapropter in eo caſu neceſſarium eſt, vel ad alium prælatum magis ſuperiorem recurrere, vel, ſi hoc fieri non poteſt, poterit quis confiteri inferiori, ut de aliis peccatis directe abſolvatur; de reſervatis autem indirecte donec obtineatur major facultas a ſuperiore, ſervando in hoc regulas præſcriptas in duabus ſectionibus præced.

Secundus caſus.

Secundum punctum eſt, quando ſuperior audita confeſſione abſolvit pœnitentem: abſolutio tamen non fuit valida non tantum quoad effectum, de quo jam ſupra diximus, ſed etiam quoad eſſe ſacramenti: nam tunc illa peccata ita manent ſubjecta clavibus, ac ſi ad hoc judicium non fuiſſent delata, nec data fuiſſet abſolutio, quia totum judicium fuit nullum: ergo manent æque reſervata ac antea. Et confirmatur exemplo; nam, ſi quis hoc modo confiteatur peccata mortalia communia ſuo parocho, & ab eo invalide abſolvatur, non poteſt confiteri talia peccata alieno ſacerdoti ſine alia facultate, quia illa peccata adhuc ſunt materia neceſſaria ſacramenti; & ideo non poteſt quis ea confiteri alieno ſine licentia proprii. At vero ita ſe gerit inferior confeſſor circa peccata reſervata ſuperiori, ſicut ſacerdos alienus circa peccata mortalia communia: ergo.

Vera reſolutio ad prædictum caſum.

Nihilominus contrariam ſententiam cenſeo ſatis probabilem, & practice tutam, quam inſinuavit Cajet. Verbo, *Caſuum reſervatio*, dicens. *Si quis ſemel abſolutus a reſervatis, quamvis inefficaciter quoad ſalutem animæ ſuæ, &c.* Quod quidem poſſet intelligi de abſolutione valida, licet informi; & ſine dubio videtur fuiſſe mens ejus; tamen quam nos reputamus confeſſionem invalidam, ipſe ſentit eſſe validam, & informem. Sylveſt. autem, *Confeſſio* 1. q. 19. generalius dicit: *Etiam ſi confeſſio fuiſſet ficta.* Et eodem modo loquitur Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 17. Fundamentum autem eſſe debet, quia ex quo ſubditus comparuit coram ſuperiore, eique peccatum integre revelavit, ut ſupponimus, ipſeque ſuperior convenientem medicinam, & ſatisfactionem impoſuit, ſuo muneri ſatisfeciſſe videtur, quantum ad reſervationem ſpectat, & pœnitens etiam videtur feciſſe ſatis, intentioni, & fini reſervationis; ergo quamvis contingat, ſuperiorem abſolvendo vere non abſolvere a peccatis, nihilominus abſolvit, ſeu liberat a reſervatione, quia dum oppoſitum non declarat, ſatis ſignificat, ſimpliciter abſolvendo, ſe eſſe in ea parte contentum: relinquit ergo pœnitentem liberum ab eo onere reſervationis. Et declaratur ſpecialius, quia fieri poteſt, ut abſolutio illa ſit invalida non ex aliquo defectu circa peccatum reſervatum: pono enim pœnitentem integre illud confiteri, & cum ſufficienti attritione illius; ſed ex defectu circa alia peccata, qui eſt omnino per accidens ad confeſſionem caſus reſervati, & ad intẽtionem ſuperioris in e. us reſervatione: ergo tunc cenſebitur reſervatio ſufficienter ſublata. Rurſus poteſt abſolutio eſſe nulla propter defectũ circa confeſſionem ipſius peccati reſervati, & tunc ſi defectus eſſet in integritate, ſine dubio non auferretur reſervatio, quia non eſſet ſatisfactum intentioni ſuperioris: neque eſſet coram illo ſufficienter comparitum: at vero ſi defectus tantum ſit in interiore dolore, non videtur obſtare: quia intentio reſervationis ſolum eſt, ut ſatis fiat ſuperiori in hoc judicio, quatenus externum judicium eſt.

Hoc autem limitari poſſet, niſi tantus ſit defectus doloris, ut peccator perſeveret in propoſito committendi talem culpam, aut non exhibendi ſatisfactionem vel pœni-

pęnitentiam a ſuperiore impoſitam: ſed adhuc in eo caſu exiſtimo ſufficere mutare propoſitum, & verum dolorem concipere: ut ab inferiori, ſeu ſimplici confeſſore abſolvi poſſit: quia propoſitum illud internum non eſt peccatum reſervatum: de alio vero peccato præterito ſatisfactum eſt ſuperiori, & ille ſine ulla conditione videtur ſubditum liberum reliquiſſe. Et explicatur: nam ſi ſubditus aperte propoſuiſſet ſuo ſuperiori caſum illum, non ut abſolveretur ſacramentaliter, ſed ſolum ut liberaretur ab eo onere: tunc ſuperior audiens illum, & imponens ſatisfactionem, cenſeretur liberum eum relinquere ab onere reſervationis: ſed quando confitetur ſacramentaliter, hoc in re ipſa poſtulat ſimul cum abſolutione: ergo licet abſolutio in ratione ſacramenti non fuerit valida, poteſt eſſe ſufficiens ſignum ſatisfactionis ſuperioris quoad reſervationem.

Satisfit rationi dubitandi, & exemplo ſupra poſito.

Atque ita patet reſponſio ad rationem dubitandi in principio poſitam: negatur enim conſequentia: poſſunt enim peccata manere ſubjecta clavibus, & non reſervata: ſi ſuperiori ſatisfactum eſt, & ipſe hoc ſufficienter ſignificavit, ut patet manifeſte, quando illi manifeſtatur peccatum, & ſatisfactionem imponit non tamen ſacramentaliter abſolvit: nam tunc adhuc manet peccatum ſubjectum clavibus, & neceſſario confitendum, quamvis non maneat reſervatum. Ad exemplum vero ibi adductum negatur ſimilitudo: quia ſimplex ſacerdos omnino caret juriſdictione: proprius vero per ſe loquendo, habet illam in omnia peccata, niſi per reſervationem ſubtrahatur: & ideo ablata reſervatione, ſtatim juriſdictio illa extenditur ſeu quaſi reducitur ad proprium ſtatum; in illo autem caſu ablata eſt reſervatio propter rationem factam.

An peccatum oblitum in confeſſione facta ſuperiori reſervatum maneat.

Tertius caſus.

Tertium punctum eſt, quando ſubditus confitetur ſuperiori habenti poteſtatem ordinariam ad abſolvendum a caſibus reſervatis, & ab illo ſimpliciter abſolvitur ab omnibus peccatis; ipſe tamen per oblivionem inculpabilem omiſit peccatū reſervatum: eſt enim tunc difficultas, an ſubditus liber maneat a reſervatione, ita ut confiteri poſſit illud cuicunque ſimplici confeſſori habenti cōmunem juriſdictionem. Et eadem quæſtio eſt, ſi confeſſio eodem modo fuit facta ſacerdoti habenti juriſdictionem delegatam ex privilegio per ſe conceſſo ipſi ſacerdoti, & non in favorem pœnitentis.

Sententia communis affirmans.

Eſt ergo ſententia valde cōmunis affirmans tunc auferri reſervationem peccati. Tenet Gabr. in 4.d.17.q.1.ar.3.dub.2. Adr.q.4. de Confeſs. Sylveſt. *Confeſſio* 1.q.4. Ang. *Confeſſio* 1.n.22. Roſella *Confeſſio* 2.n.9. Navar. in c. *Conſideret*, §. *Cautus*, n.32. de Pœnit. d.5. & in ſum.c.26.n.13. ubi refert. Palud. ſed de ejus ſententia infra dicam. Idem tenet Covar. in c. *alma mater*, p.1.§.11.n.12. Cano dicta relect.p.5. & Ledeſm. 2.p.4.q.8.a.2.dub.8. Fundamentū ſolum eſt: quia ſuperior abſolvens tollit omnia peccata etiam reſervata, & hoc ipſum intendit formaliter, vel virtute: ergo tollit reſervationem etiam eorum, quæ oblita ſunt.

Impugnatur.

Hæc tamen ſententia abſolute intellecta difficilis eſt, quia per illam abſolutionem tantum indirecte remittitur peccatum illud reſervatum: hæc autem indirecta remiſſio non ſufficit, ut auferatur reſervatio. Probatur minor, primo a ſimili: nam, ſi ille pęnitens confeſſus fuiſſet bona fide inferiori ſacerdoti non habenti juriſdictionem in peccata reſervata, quia non putat ſe habere illa, tunc etiam peccatū reſervatum oblitum indirecte tolleretur, & nihilominus æque reſervatum maneret, ac antea, ut eſt certum apud omnes: ergo indirecta remiſſio non ſufficit ad tollendam reſervationem. Reſpondent aliqui, ſuperiorem magis directe remittere peccatum reſervatum etiam oblitum: quia in illud habet juriſdictionem, quam non habet inferior ſacerdos.

Rejicitur evaſio.

Sed hoc non recte dicitur: quia juriſdictio non ſufficit ad directam remiſſionem, niſi peccatum afferatur in judicium; peccatum autem oblitum non affertur in judicium, nec actu ſubjicitur clavibus, etiamſi aliorum confeſſio ſuperiori fiat. Unde certū eſt quoad illud peccatum non fuiſſe impletum divinum præceptum confeſſionis; ideoque ſemper manere obligationem confitendi illud alicui habenti juriſdictionem: ergo, ſive confeſſio facta fuerit inferiori, ſive ſuperiori, æque indirecte fuit peccatum remiſſum: ergo, ſi indirecta remiſſio ab inferiori facta non tollit reſervationem, neque etiam facta a ſuperiore tollet illam, quantum eſt ex vi abſolutionis. Nulla eſt autem alia ratio, ob quam per confeſſionem illam ſuperiori factam cenſeatur ablata reſervatio. Quæ eſt enim hæc ratio, aut quod ſignum hujus voluntatis ſuperioris?

Alia reſponſio.

Dices, eo ipſo quod ſuperior habebat poteſtatem remittendi illa peccata directe, ſi dicerentur: & ſubditus habuit voluntatem illa dicendi, ſi memoriæ occurrerent; habuiſſe ſuperiorem voluntatem illum relinquendi liberum: quia intendit facere cum illo quantum poteſt: poteſt autem, quamvis non auferat directe culpam, auferre onus, ſeu reſervationem ejus.

Replica.

Sed hoc ipſum eſt quod inquirimus, unde talis intentio, ſeu voluntas præſumatur, aut colligatur: non enim quælibet præſumptio ſufficit, ſed debet eſſe ſufficiens manifeſtatio voluntatis, cum per eam debeat conferri juriſdictio inferiori ſacerdoti ad abſolvendum a tali peccato. Erat enim juriſdictio per reſervationem ablata, quæ reſtitui non poteſt niſi per voluntatem reſervantis: hæc ergo voluntas debet ſufficienter manifeſtari: in illo autem caſu nullum eſt ſufficiens ſignum talis voluntatis: nam ſola abſolutio non eſt, ut declaravi; quod autem pœnitens dicturus fuiſſet peccatum, ſi recordaretur, & tunc auferretur tam culpa, quam reſervatio, parum refert, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, & hic & nunc nihil horum factum eſt. Accedit tandem, (quod me maxime movet) quia per illam confeſſionem ſatisfactum non eſt intentioni reſervātis; quia nec peccatum novit, nec pro illo ſatisfactionem impoſuit, nec medicinam adhibuit, quæ ſunt præcipue per reſervationem intenta; ergo non eſt cur credamus, ſuperiorem abſtuliſſe reſervationem.

Diſtinctio adhibetur.

In hac igitur difficultate diſtinctione utendum cenſeo. Et primo diſtinguamus peccata reſervata habentia excōmunicationem annexam, vel non habentia. Rurſus diſtinguamus duos modos confitendi ſuperiori. Unus eſt ordinarius ad communem confeſſionem faciendam de peccatis communiter occurrentibus abſque ulla mentione, vel intentione ſpeciali caſuum reſervatorum. Secundus modus eſt, quando confeſſio ſpecialiter fit ſuperiori, vel habenti juriſdictionem ejus ad hunc finem exonerandi omnino conſcientiam, & conſequendi abſolutionem peccatorum reſervatorum: ſi quæ fortaſſe pœnitens habeat.

1. Aſſert.

Dico ergo primo, quando pœnitens confitetur poſteriori modo, & ſuam intentionem manifeſtat ſuperiori, & bona fide illi dicit omnia, quæ memoriæ occurrunt, quamvis aliquis caſus reſervatus propter oblivionem taceatur, liber manet a reſervatione. Hunc ſenſum præcipue intendunt auctores citati, & ideo fere omnes addunt eam conditionem, quod ſuperior hoc modo intendat abſolvere, ut patet ex Gab. Nav. & aliis. Hæc enim intentio ſuperioris ſufficienter in eo caſu colligitur ex eo, quod ſciens ſubditum ad ipſum accedere ea intentione, ut quoad fieri poſſit liber maneat ab omni onere peccatorum ſuorum, videnſque illa bona fide confiteri quidquid ſibi occurrit, eumque ſimpliciter abſolvens, & ſatisfactionem imponens, ſatis profecto indicat velle illum liberum relinquere quantum poteſt: cum ergo poſſit tollere vinculum reſervationis, illud tollit. Et confirmatur, quia eſt hoc valde conſentaneum rationi, & paſtorali muneri: quia jam ille ſubditus facit quod in ſe eſt, & moraliter ſe præſentat ſuperiori quantum poteſt, & ſuperior imponit ei ſatisfactionem accommodatam juxta moralem diſpoſitionem ejus: ergo debet ſuperior eſſe illa manifeſtatione contentus pro omnibus peccatis uſque ad illud tempus commiſſis.

Præterea quoad abſolutionem a cenſuris eſt hoc certiſſimum: quod pręcipue docuit Palud. in 4.d.18.q.5.a.3. concl.4. quia ad abſolvendum a cenſura per ſe, & directe, non eſt neceſſe diſtincte, & in particulari cognoſcere cauſam cenſuræ, ſed ſufficit voluntas univerſalis abſolvendi ab omnibus, etiam reſervatis, quam profecto habet ſuperior in illo caſu. Quo fit, ut in caſibus Pontificiis, (juxta receptam regulam, quod ablata cenſura, aufertur reſervatio culpæ) peccatum, quod habebat excommunicationem annexam, non maneret reſervatum in prædicto eventu: quia, etiamſi illud fuerit in confeſſione oblitum, excommunicatio illius ablata fuit, & cum illa ſemper tollitur talis reſervatio. Atque hinc ulterius infero, peccata reſervata ſine excommunicatione manere in

eo ca

eo caſu non reſervata: quia non eſt veriſimile, velle ſuperiorem tollere reſervationem in peccatis habentibus excommunicationem annexam, quæ ſolent eſſe graviora, & non in aliis. Item: quia plus eſt velle tollere excõmunicationem, & reſervationem culpæ, quam ſolam reſervationem. Item, quia etiam in peccatis habentibus cenſuram eſt neceſſarium concedere juriſdictionem novam ad abſolvendum a culpa: ergo quoad hoc eſt eadem ratio utrorumque peccatorum reſervatorum.

Obiect. ſatisfit. Unde ad objectionem factam, cum in ea dicitur, reſervationem non tolli ſine nova collatione juriſdictionis, reſpondemus, per hoc ipſum conferri talem juriſdictionem confeſſoribus cõmunibus, quod ſuperior ſignificat ſe eſſe contentum, & tollit a ſubdito obligationem iterum comparendi coram ſe, quod in eo caſu facere, & ſignificare oſtendimus. Et ideo tunc peccatum illud non manet commiſſum cuicunque ſimplici ſacerdoti alieno: quia nec fuit directe per abſolutionem remiſſum, neq; ibi fit ſpecialis, &, ut ſic dicam, poſitiva delegatio, ſed ſolum eſt quaſi ablatio impedimenti, ut peccatum illud relinquatur ſub generali lege, & juriſdictione aliorum peccatorum mortalium. Inſtant. Sed inſtabit aliquis: nam licet hoc habeat locum in ſuperiore ipſo habente ordinariam juriſdictionem, non tamen videtur habere locum in eo, qui ſolum ex privilegio, ſeu delegatione talem juriſdictionem habet. Solvit. Reſpondeo, argumentum profecto eſſe valde apparens: & ideo certiorem exiſtimo aſſertionem poſitam in ipſo ſuperiore, quam in confeſſore delegato, ſeu ex privilegio. Tamen, quia auctores citati ad utrumque extendunt ſermonem, & quia ſuperior videtur huic confeſſori committere vices ſuas ad abſolvendum, eo modo, quo diſpoſitio, & intentio pœnitentis moraliter exigit: ideo reſpondeo, quod licet hic confeſſor non poſſit directe, & per ſe hoc peccatum committere alteri, quando illi directe manifeſtatur, ſed oporteat ab illo ſacramentaliter abſolvere: nihilominus quando propter oblivionem non manifeſtatur, conceditur ei, ut abſolvat pœnitentem facientem quod in ſe eſt, ab omni onere peccati, quantum fieri poteſt, & ideo, licet per ſe non poſſit delegare juriſdictionem, poteſt tamen auferre impedimentum, quo ſublato, peccatum manet ſub communi juriſdictione. Præſertim quia totum hoc manare debet ab ipſo ſuperiore, qui poteſt hoc modo committere vices ſuas, ut amplius explicabimus in puncto ſequenti.

ASSERTIO II.

Secundo dicendum cenſeo, confeſſionem ordinariam factam ſuperiori ſine ulla mentione, vel intentione caſuum reſervatorum, & abſolutionem ſimili modo ab ipſo datam, non ſatis eſſe, ut peccatum oblitum, quod antea erat reſervatum, poſtea maneat non reſervatum, & ſine onere confitendi illud ſuperiori. Hanc aſſertionem mihi probat objectio ſupra facta contra opinionem communem, & auctores citati non loquuntur contra hanc aſſertionem, eſſetque valde abſurdum dicere, voluiſſe ſuperiorem tollere reſervationem, cum de caſibus reſervatis nihil omnino in ea confeſſione ageretur, neque in ordine ad illos, ſive certos, ſive dubios, ſive manifeſtos ſive occultos abſolutio poſtularetur.

Dubium. Solum ſupereſt dubium, quando reſervatio eſt Pontificia, & habet cenſuram annexam: nam in eo caſu cenſura tollitur per eam communem, & generalem abſolutionem, imo etiam directe tollitur: quia hoc ſufficit in cenſuris: ſed, ablata cenſura, tollitur reſervatio: ergo in talibus peccatis aufertur reſervatio per quancunque ordinariam confeſſionem & abſolutionem ejus, qui poteſt a talibus peccatis directe abſolvere. Deciditur. Quod ſi de his peccatis hoc concedatur, ſupereſt argumentum ſupra factũ, quod a fortiori idem dicendum ſit de omnibus aliis. Ad hoc reſponderi poteſt, negando aſſumptum: ſcilicet per illam abſolutionem tolli cenſuram reſervatam: quia juxta c. ſecundum de Pœnit. & remiſs. in 6. ſub generali clauſula non comprehenduntur, quæ ſpecialia ſunt. Et ideo, qui dat poteſtatem generalem ad abſolvendum a cenſuris, non cenſetur illam dare ad abſolvendum a cenſuris reſervatis: ergo ſimiliter, qui abſolvit tantum generatim ab excommunicatione, non cenſetur abſolvere Object. a reſervata. Sed contra: quia illa abſolutio ab excõmunicatione præmitti ſolet in ordine ad abſolutionem ſacramentalem concedendam: ad hunc autem finem neceſſarium eſt tollere, non tantum excommunicationes non reſervatas, ſed etiam reſervatas: ergo omnes tolluntur, quia licet ſub clauſula generali non ſoleant ſpecialia comprehendi, tamen quando ſunt connexa in ordine ad finem intentum, neceſſe eſt comprehendi. Solvit. Aliter ergo dici poteſt per talem abſolutionem auferri excommunicationem etiam reſervatam, non tamen ſimpliciter, ſed tantum ad illum effectum obtinendi abſolutionẽ ſacramentalem a peccatis confeſſis, & ideo poſt illum effectũ ſtatim excommunicationem redire, juxta doctrinam generalem de cenſuris. Unde in hujuſmodi abſolutione multi dicere ſolent, *Abſolvo te in quantum poſſum, & indiges*: cum ergo ad illum effectum non ſit neceſſarius alius modus abſolutionis, non eſt cur concedamus alio modo auferri per generalem tantum abſolutionem. Vel ſi hoc nimis rigoroſum videtur, ſaltem dici poſſet, in eo caſu non tolli excommunicationem in ordine ad reſervationem peccati tollendam, ſed generali quodam modo; & ideo limitandum, ſeu explicandum eſſet illud axioma, quod, ablata excommunicatione, aufertur reſervatio culpæ, ut intelligatur, quando aufertur excommunicatio reſervata, ut talis eſt, ſeu intuitu reſervationis; non vero ſi ſolum illo generali, & quaſi materiali modo tollatur: nam incredibile eſt per talem abſolutionem auferri reſervationem culpæ in ordine ad forum pœnitentiæ: eſt enim id contra finem per talem reſervationem intentum.

Quartus caſus. Quartum punctum ſimile præcedenti eſt, quando aliquis abſolvitur virtute privilegii in favorem ipſius pœnitentis conceſſi, quod privilegium vel uno actu extinguitur, vel ad certum tempus limitatur, intra quod pœnitens quidem confitetur, & abſolvitur, alicujus tamen peccati reſervati obliviſcitur, an cenſeatur liber manere a tali reſervatione. Exemplum eſt in Jubilæis, in quibus conceditur facultas a reſervatis abſolvendi, & qui conſequitur indulgentiam, & abſolvitur virtute illius, alicujus peccati reſervati obliviſcitur. Tunc enim dicendum eſt illum manere liberum a reſervatione, ut poſſit poſtea peccatum illud confiteri cuilibet ſimplici confeſſori habenti communem juriſdictionem. Ita docent auctores citati in puncto præcedenti, imo de hoc caſu expreſſius loquuntur. Ratio autem eſt, quia ſuperior concedens facultatem hanc in favorem pœnitentis, quantum in ſe eſt, voluit illi auferre reſervationem, ſi illo privilegio intra ſignatum tempus uteretur ad indulgentiam conſequendam; ſed pœnitens etiam quantum in ſe eſt, uſus eſt illo privilegio: manſit ergo liber a reſervatione, & licet per accidens propter oblivionem non fuerit directe abſolutus ſacramentaliter a peccato reſervato intra illud tempus, tamen, ut ita dicam, acquiſivit jus per ipſum Jubilæum, ut poſſet poſtea libere confiteri tale peccatum, ſeu conſequutus eſt libertatem ab ipſa reſervatione. Et hæc eſt differentia inter hunc, qui hoc modo confeſſus eſt, & uſus privilegio intra tempus ſignatum, & alium, qui nullo modo lucratus eſt indulgentiam, nec eſt confeſſus tempore in Jubilæo præſcripto.

Objicit. Sed dicet aliquis, hac ratione ad ſummum probari poſſe hujuſmodi pœnitentem confiteri peccatum illud, cum poſtea in mentem veniat illi eidem confeſſori, cui tempore Jubilæi confeſſus eſt: quia illi videtur data poteſtas, & privilegium non eſt, ut poſſit abſolvi a confeſſoribus, ſed a cõfeſſore, ac denique poſterior illa confeſſio eſt quaſi complementum præcedentis: debet ergo idem fieri. Solvitur. Reſpondetur ſi privilegium ipſum reſtringeret hanc facultatem ad certam perſonam, haberet hoc locum: ſi tamen ſimpliciter concedit pœnitenti facultatem eligendi confeſſorem approbatum, quem voluerit, a quo poſſit a reſervatis abſolvi, liberum erit pœnitenti in prædicto caſu confiteri, vel priori confeſſori, vel alteri: quia peccatũ manet ſimpliciter non ſervatum, & hæc facultas conceditur juxta modum, & naturam talis ſacramenti, & nullam ſpecialem reſtrictionem adhibet: eſt autem veluti natura, & inſtitutio hujus ſacramenti, ut per ſe loquendo, teneatur pœnitens omnia peccata eidem confiteri; ſi tamen per accidens propter oblivionem aliquid omittitur, non neceſſario eſt confitendum priori confeſſori, & tunc illa diſtinctio confeſſorum eſt quaſi materialis: omnes enim veluti complent unum integrum miniſtrum, a quo directe omnia illa peccata tolluntur.

Dubium an hoc procedat. Sed quæret rurſus aliquis, an hoc intelligendum ſit ſolum quando oblivio eſt inculpabilis, vel etiamſi culpabi-

Quando oblivio eſt culpabilis. lis ſit. Reſpondetur, regulam generalem eſſe, ſi culpa talis ſit, ut reddat ſacramentum non tantum informe quoad effectum, ſed etiam prorſus nullum, tunc peccatum manere reſervatum ſicut antea, non ſolum peccatum oblitum, ſed etiam peccatum explicatum in tali confeſſione: *Regula generalis.* quia illa neque eſt confeſſio, neque abſolutio, & ita nihil eſt operata: ſi tamen verum fiat ſacramentũ informe, quoad effectum, juxta varias ſententias ſupra tractatas, tunc fieri poſſe, ut homo maneat liber a reſervatione, juxta ea, quæ jam ſubjiciam. *Object.* Objici tamen poteſt contra priorem partem: quia videtur repugnare his quæ ſupra dicta ſunt: diximus enim per confeſſionem factam ſuperiori tolli reſervationem, etiamſi abſolutio fuerit irrita: ergo idem dicendum eſt in præſenti, ſaltem quando peccatum non fuit oblitum, ſed in confeſſione explicatum: *Diluitur.* Reſpondeo, negando conſequentiam: in priori enim caſu ſatisfit ſuperiori, & impletur totum id, quod per reſervationem intenditur, & ita quaſi ordinario jure, ut ſic dicam, finitur reſervatio: in præſenti vero abſolutio a peccato reſervato conceditur per modum indulgentiæ, & favoris; & una ex conditionibus requiſitis ad talem gratiã conſequendam eſt, ut quiſpiam confiteatur, quod ſaltem intelligi debet de confeſſione valida: quia alia non eſt ſacramentalis confeſſio. Et ideo per illam nec remittitur culpa, quia abſolutio eſt nulla; nec tollitur reſervatio, quia non ſatisfit intentioni ſuperioris, neque indulgentia ulla ab illo conceſſa comparatur. Secus vero erit, ſi abſolutio ſit valida licet informis, ſaltem quoad peccata reſervata in illa confeſſione explicata, & per talem abſolutionem directe remiſſa: nam quoad illa uſus jubilæi, ſeu privilegii, per illum conceſſi, validus fuit, ſemelque habuit effectum, qui non amplius revocatur, & ideo peccata illa non ſolum non manent reſervata, verum neque ſunt materia neceſſaria confeſſionis. Quid autem dicendum ſit, ſi peccatum reſervatum fuit oblitum, patebit ex puncto ſequenti.

Aliud dubium. Poteſt enim circa hoc ulterius quæri, quid ſit dicendũ de peccato oblito, quando ille, qui ſic eſt abſolutus, poſtea non fecit reliqua opera neceſſaria ad conſequendum Jubilæum, ut in caſu tractato in principio hujus ſectionis, in quo diximus, peccata directe remiſſa manere libera a reſervatione: hic vero inquirimus, an idem ſit de oblitis. Et poſſunt certe facile in utramque partem argumenta fieri: quia, ſi ille per confeſſionem, & abſolutionem conſecutus eſt abſolutionem plenam a reſervatis confeſſis, conſequenter videtur obtinuiſſe liberationem a reſervatione oblitorum: quia jam uſus eſt privilegio ſibi conceſſo: ergo licet poſtea non lucretur indulgentiam, non incidit in reſervationem. In contrarium vero eſt: quia omnia hæc privilegia conceduntur propter comparandam indulgentiam, & ideo donec illa obtenta ſit, non videtur pœnitens poſſe gaudere iis privilegiis, quæ ad effectum non pervenerunt, ut ſic dicam. Unde, illa peccata, quæ directe ablata ſunt, ideo manent non reſervata, quia jam non manent ſubjecta, ſeu neceſſario ſubjicienda clavibus: at vero peccata oblita ſemper manent neceſſario ſubjicienda, & ideo ex hac parte non manent a reſervatione libera: unde, cum alias non ſit ablata reſervatio lucrando indulgentiam, ſeu Jubilæum, videntur manere in eodem ſtatu, in quo antea erant: quia nullum aliud ſufficiens ſignum ablatę reſervationis in illo facto intervenit. Item peccatum illud nec directe remiſſum fuit, neque alia via ſufficienter ſatisfactum eſt intentioni ſuperioris reſervantis: ergo. Atque hæc pars videtur valde probabilis, & maxime tuta.

Objectioni occurritur. Nihilominus non videtur prior pars ita improbabilis, quin poſſit quis probabiliter ei adhærere. Et ratio eſſe poteſt: quia diximus in quarto puncto, manere liberum a reſervatione etiam peccati obliti, qui abſolvitur virtute Jubilæi, ut lucretur indulgentiam: hæc autem ablatio reſervationis ſtatim conceditur, ac homo abſolvitur a peccatis: ergo ſive poſtea faciat reliqua opera neceſſaria, ſive non, ille fructus comparatus manet, nec poſtea revocatur. Video reſponderi poſſe, hunc effectum auferendi reſervationem non eſſe proprie ſacramentalem, & ideo non eſſe inconveniens eſſe dependentem a futuro eventu, ita ut ſi poſtea reliqua neceſſaria fiant ad obtinendam indulgentiam jubilæi, auferatur reſervatio, non vero ſi omittantur. Sed hoc valde ſcrupuloſum eſt, & nulla ſufficienti ratione fundari poteſt: & ideo melius dicitur ſuppoſito tali privilegio ſatis fieri voluntati ſuperioris reſervãtis, ideoque ſtatim auferri reſervationem quidquid poſtea eveniat. Id tamen intelligendum eſt, ſi oblivio fuit inculpabilis, & abſolutio valida, ſive habuerit effectum gratiæ, ſive ex aliquo impedimento extrinſeco fuerit informis: nam hoc accidentarium eſt, & nulla probabili ratione dici poteſt, privilegium hoc quoad hanc partem conceſſum fuiſſe ſub tali conditione. Secus vero eſſet, ſi oblivio fuiſſet culpabilis: nam tunc & abſolutio fuiſſet nulla, & non eſſet moraliter ſatisfactum intentioni ſuperioris, quandoquidem nec diligentia ſufficiens adhibita fuit ad explicandum in tali confeſſione omne peccatum reſervatum.

Quando reſervationes ejuſdem peccati plures ſunt, an una tollatur ſine alia.

Ultimo inquiri poteſt in hac materia, quid dicendum ſit, quando idem peccatum a pluribus ſuperioribus, vel ab eodem pluribus modis reſervatum eſt, an ſcilicet, ablata una reſervatione, auferantur reliquæ, necne. In quo agere poſſumus de ablatione reſervationis per abſolutionem directam ipſius culpæ reſervatæ, vel per alium modum. *Deciditur.* De priori puncto quod proprie huc ſpectat, nulla poteſt eſſe quæſtio: nam regula ſupra poſita in univerſum vera eſt, peccatum per directam abſolutionem validam ſemel remiſſum ſimpliciter, & abſolute non manere amplius reſervatum: quia jam non eſt materia neceſſaria confeſſionis. Unde potius oportet inquirere, quando peccatum habet plures reſervationes, quid neceſſarium ſit ad tollendam reſervationem, ita ut abſolutio valida eſſe poſſit. *Quid de reſervatione ſine cenſura.* Quod ut breviter explicem, adverto reſervationem vel fieri ſine cenſura, vel cum illa: ſi priori modo, exiſtimo in primis, ſi reſervationes factæ ſint ab eodem ſuperiore, licet videãtur plures, in re non eſſe niſi unam repetitam: ideoque per unam facultatem abſolvendi a tali peccato tolli omnem reſervationem hujuſmodi. *Quid nomine ejuſdem ſuperioris intelligatur.* Voco autem eundem ſuperiorem, non ſolum propter identitatem perſonæ, ſed etiam propter identitatem poteſtatis, ſeu prælationis, ut ſi unus Epiſcopus per ſtatutum reſervet aliquod peccatum, & ſucceſſor ejus per aliud, vel per declarationem ab homine. Et ratio eſt: quia licet leges, vel mandata ſint plura, tamen effectus eſt unus, & idem: qui eſt ablatio juriſdictionis, ut manantis a tali poteſtate: hæc autem juriſdictio reſtituitur per unam facultatem ab eadem poteſtate manantem. Atque idem dicendum eſſet de reſervationibus factis a pluribus ſuperioribus, ſi per poſſibile, vel impoſſibile eſſent æquaiis poteſtatis: nam licet omnes illi reſervaſſent, quilibet eorum per ſe poſſet juriſdictionem reſtituere: ſupponimus enim unumquemque eſſe ſuperiorem in ſolidum, alioqui non eſſent plures reſervationes: ſed una procedens a multis perſonis operantibus per modum unius. Et propterea nunquam poſſunt ita concurrere duo paſtores habentes inſolidam poteſtatem æqualem, niſi inter eos detur locus præventioni: & ideo juriſdictio a quolibet eorum data, ſufficit ad tollendam ſimpliciter peccati reſervationem.

Ablata reſervatione ſuperioris, tolli inferioris, & e contra. At vero ſi idem peccatum ſit reſervatum a duobus ſuperioribus ſubordinatis, ut ab Epiſcopo, & Papa, tunc clarum eſt, facultatem Epiſcopi non ſufficere ad tollendam reſervationem ſimpliciter reſpectu Papæ: quia non poteſt inferior reſtituere juriſdictionem, quam ſuperior abſtulit, ſibique reſervavit: nam hoc ipſo voluit, ut a nullo alio concedi poſſit. E contrario autem Navarrus ſtatim citandus ſentit, ablata reſervatione Papali per privilegium Pontificis auferri Epiſcopalem, non tam de rigore juris, quam ex uſu. Sed in primis difficile eſt ad intelligendum, poſſe idem peccatum abſque cenſura eſſe reſervatum Papæ, & Epiſcopo, & ſic de aliis cum proportione. Nam hoc ipſo quod paſtor ſupremus, ſeu altior ſibi reſervat peccatum, extrahit illud a juriſdictione omnium inferiorum: nihil ergo habent inferiores, quod poſſint ſibi reſervare. Quod ſi hoc ita eſt, recte ſequitur, per facultatem ejuſdem paſtoris ſupremi tolli ſufficienter reſervationem: quia ſuperior poteſt juriſdictionem concedere, inferiore etiam renuente: atque hoc non ſolum ex uſu, ſed etiam ex rigore juris verum eſt. Per hoc tamen non aufertur Epiſcopo poteſtas reſervandi ſibi caſum, quem papa noluit ſibi eſſe reſervatum, niſi vel hoc ipſum prohibeat, vel poſſibilem facultatem ad abſolvendum concedat, non obſtante Epiſcopi reſervatione,

Et eo-

Et eodem modo fingi poteſt caſus, in quo Epiſcopus aliquod peccatum reſervet ſimul cum Papa pro illis temporibus, vel ſub ea conditione, ſi Papæ reſervatio ceſſaret; & e converſo quod Papa tollat ſuam reſervationem non ſimpliciter dando juriſdictionem aut facultatem, ſed ſolum quantum eſt ex ſe non auferendo: & in eo caſu verum eſt, ablata reſervatione Papali, non auferri Epiſcopalem. Hic autem caſus potius excogitatus eſt, quam moraliter contingens: & ideo quoad hoc verificari poteſt, quod juxta communem uſum, ablata reſervatione Papali nulla manet inferior.

Quid de reſervatione cum cenſura. Supereſt dicendum, quando reſervatio fit cum excommunicatione reſervata: tunc enim eſt attente advertendum, an reſervationes dicantur eſſe plures propter plures excommunicationes reſervatas, vel ſolum propter plures leges, vel ſententias generales ferentes eandem excommunicationem reſervatam propter idem peccatum, ut ſæpe contingit. Quando enim excommunicationes ſunt plures, quamvis una auferatur, non ſatis eſt ut ſimpliciter tollatur reſervatio a culpa, quia una excommunicatio ſufficit, ut culpa reſervata maneat ei, qui talem cenſuram tulit, præſertim in caſibus Papalibus, in quibus, durante aliqua excommunicatione reſervata, ipſa etiam culpa reſervata manet. Quod idem poterit in inferioribus contingere, ſi ad hunc modum reſervatio fiat: vel ſaltem manebit reſervata culpa, mediante cenſura, ut non poſſit quis per ſe loquendo, ac legitime a tali culpa abſolvere, niſi prius excommunicationem auferat, qui illam ſibi reſervavit, vel ad illam tollendam facultatem præbeat. Secus vero eſt, quando excommunicatio eſt una tantum: nam licet pluribus modis reſervata ſit, ſi tamen illa ſemel aufertur, tota reſervatio culpæ tollitur, quia ſupponimus eſſe connexam cum tali cenſura. De ipſa vero cenſura ſic reſervata reſtabat dicendum, quæ facultas ſufficiat, ut auferatur, quod ſpectat ad propriam materiam, quanquam, ſi conſiderentur quæ diximus de reſervatione a culpa, quando ſola fit, facile intelligetur idem eſſe dicendum cum proportione de tali cenſura: nam per ſolam facultatem ſupremi judicis reſervantis auferri poterat, quia illa ſufficit ad dandam juriſdictionem, nec poteſt ab inferiori impediri, nec præveniri, ipſo per reſervationem reſiſtente. Atque hoc ſenſit Navar. in Summ. c.27. n. 261. dum dixit, reſervationem Epiſcopalem auferri, ablata Papali, loquitur enim quando aufertur per ablationem cenſuræ, & refert ſeipſum in cap. *Ita quorundam*, de Judæis, notab. 11. num.71. qui numerus ibi nunc non invenitur: videtur tamen eſſe in Gloſſa ult. num. 35. ubi tractat, an illæ excommunicationes ſint plures, vel una, quæ res in propria materia explicanda eſt.

DISPUTATIO XXXII.

De præceptis, ſeu obligationibus pertinentibus ad miniſtrum hujus ſacramenti.

Hactenus tractavimus omnia, quæ ad ſacramentum Pœnitentiæ explicandum neceſſaria viſa ſunt. Nunc ſupereſt dicendum de præceptis, quæ illud comitantur, quæ poſſunt pertinere vel ad judicem, vel ad reum: hic enim, per ſe loquendo, non interveniunt aliæ perſonæ. Et de Pœnitente quidem multa in ſuperioribus diximus, quæ erant connexa cum ipſo ſacramento. De obligatione vero ad uſum confeſſionis dicemus in fine hujus materiæ, ut prius doctrinam de miniſtro abſolvamus. In quo triplex obligatio intelligi poteſt. Una eſt quaſi prævia, ſcilicet, ut ſit ſufficienter inſtructus ad hoc munus, & hæc explicata eſt ſupra diſp. 28. ſect.1. & 2. Alia eſt conſequens, ſeu relicta ex confeſſione, ſcilicet obligatio ſecreti: & hanc explicabimus diſp. ſequ. Tertia eſt quaſi concomitans, ſeu in ipſomet confeſſionis miniſterio, & de hac dicemus in præſenti.

SECTIO I.

Quis ſacerdos teneatur fidelium confeſſiones audire.

Obligatio ex charitate. Diximus ſuperiori tomo diſp. 16. ſect.1. ex duobus, vel tribus capitibus poſſe oriri obligationem miniſtrandi aliquod ſacramentum, ſcilicet ex charitate, obedientia, officio, ſeu juſtitia. Hæc ergo tria poſſunt ad hoc ſacramentum applicari. Veruntamen de obligatione charitatis nihil hic ſpeciale occurrit, ſed ſervandæ ſunt, & applicandæ generales regulæ charitatis, ſeu miſericordiæ. Solum eſt obſervandum, quia ſacramentum hoc majoris neceſſitatis eſt, quam reliqua, excepto baptiſmo ideo charitatis obligationem facilius occurrere poſſe in hoc ſacramento, quam in aliis, etiam in periculo propriæ vitæ corporalis, ſi ſpiritualis vita proximi periclitetur, & non ſit alius, qui ei ſubveniat. Nam, licet in rigore poſſit proximus per contritionem ſalvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando ſine alio medio relinquitur, ſed hæc extrinſeca ſunt ad præſentem materiam: magiſque accidentaria eſt obligatio ex voto, aut obedientia, ſeu alio præcepto poſitivo, & ideo nihil de illa in ſpeciali occurrit dicendum.

Propria ergo obligatio per ſe quaſi intrinſeca eſt ex officio, quæ non eſt in omnibus ſacerdotibus, ſed in his, qui ſunt paſtores ex officio, & maxime in eo, qui propriiſſime vocatur proprius ſacerdos, ſeu Parochus: nam Epiſcopi, & ſuperiores prælati, quamvis ex officio teneantur providere ſubditis de idoneis confeſſoribus, regulariter tamen non tenentur ipſi per ſe audire confeſſiones ſubditorum, quia habent univerſalius regimen, & plures alias actiones, quibus intenti eſſe debent: interdum vero, ſi gravis neceſſitas ſubditi poſtularet, poſſet obligari Epiſcopus ratione ſui muneris ad audiendam ſubditi confeſſionem, quia etiam eſt proprius paſtor animæ ejus, & ex officio tenetur ſpiritualem ejus ſalutem procurare. Ordinarie vero hæc obligatio pertinet ad Parochos, qui ad hoc præcipue aluntur a fidelibus, ut eis ſacramenta miniſtrent. *Propria obligatio ex officio.*

Difficultas vero hoc loco exiſtit, quando in rigore teneatur Parochus ſubditum confiteri volentem audire. *Quando teneatur Parochus ſubditum audire.* Eſt enim quorundam ſententia, ſolum teneri, quando ipſi ſubditi confiteri tenentur, non vero ſi voluntarie confiteri velint: ita tenet Joannes Medina q.14. de confeſſione per curatum audient. ſecutus Richard. d.18. ar.2. q.3. *Quorundam ſententia.* Major. d.17. q. ult. Sylv. *Confeſſor* 1. §.18. Armilla verb. *Abſolutio*, num.27. Fundamentum eſt, quia extra illud tempus non tenetur Parochus ex charitate confeſſiones ſubditorum audire, quia charitas ſolum obligat tempore neceſſitatis, & præciſe obligatio charitatis non eſt alterius rationis in Parocho, quam in aliis; neque etiam tenetur ex juſtitia, quia ratione ſui officii tantum tenetur ea præſtare, quæ jure communi, vel a ſuo ſuperiori præcepta ſunt: ſed tantum eſt illi præceptum, ut tempore neceſſitatis ſacramenta miniſtret: ergo. Secundo, quia alias teneretur Parochus audire ſubditos, quoties confiteri velint, hoc autem eſſet valde oneroſum, & moraliter fere impoſſibile. Sequela patet: quia ſi tenetur audire voluntarias confeſſiones: non eſt major ratio de una, quam de alia. Denique, ſi Parochus probabiliter credat, ſubditum ſolum velle de venialibus confiteri, non tenetur audire, quia illa confeſſio voluntatis eſt, non neceſſitatis: ergo idem erit de omni voluntaria confeſſione. Hanc ſententiam reprehendunt Adrian. q.5. de Confeſs. dub.8. & Soto diſt. 18. qu.4. art.2. Navarr. dict. c. *Conſideret*, de Pœnit. d.6. a n.152. & ſane merito: eſt enim parum pia, & practice minime tuta. *Reprehenditur.*

Teneri Parochum audire ſubditum confiteri volentem extra obligationis tempus.

Dicendum eſt ergo primo, Parochum non tantum teneri ad miniſtrandum hoc ſacramentum ſubditis, quando illi tenentur ſuſcipere, ſed etiam aliis temporibus, ſi ipſi petant. *Prima aſſertio.* Probatur, quia Paſtor ex ratione officii ſui non tantum tenetur providere ovibus, quando illæ extreme indigent, ſed etiam temporibus opportunis: quia tenetur non ſolum neceſſitatem, ſed etiam utilitatem, & commodum, & profectum earum procurare, vel ſaltem non impedire: eſſet autem contra evidentem utilitatem ovium, ſi tantum ſemel in anno hoc ſacramentum illis tribueretur, etiam ipſis petentibus, & deſiderantibus majorem frequentiam, nec poſſet majus impedimentum poni non ſolum profectui, ſed etiam ſaluti earum: ergo. Major ex terminis videtur moraliter nota, & non obſcure colligitur ex Ezech. 3. 33. & 34. & aliis ſimilibus ſacræ ſcripturæ locis, in quibus reprehenduntur Paſtores, qui convenientem ovium providentiam non habent. Et confirmatur, quia Paſtor tenetur, ſi commode poteſt procurare, ut ſubditi evitent mortalia peccata, quoad commode fieri poſſit: nullum autem eſt me-

dium ad hunc finem magis accommodatum, quam frequens confeſſio: nec poteſt non contingere (regulariter loquendo) quin intra annum ſit ſæpius peccaturus, qui ſemel tantum in anno confitetur: ergo tenetur Parochus non impedire hanc frequentiam, nec cogere ſubditos, ut ſemel tantum in anno confiteantur. Et confirmatur ſecundo, quia tenetur Parochus extremam unctionem miniſtrare, etiam ſi fortaſſe ſubditus non teneatur ſuſcipere, vel etiamſi nondum urgeat extremus neceſſitatis articulus, interdum etiam tenetur facere ſacrum, quamvis, ſubditi non teneantur audire: ergo.

Secunda aſſertio.

Secundo dicendum eſt teneri Parochum ad audiendam confeſſionem ſubditi, quando ille opportuno tempore, & juſta de cauſa petit hoc ſacramentum, & nulla eſt rationabilis cauſa negandi. Probatur, quia, ſuppoſita præcedenti concluſione, nulla poteſt certior, vel prudentior regula præſcribi. Item, quia tunc ſubditus habet jus petendi: ergo Parochus, & paſtor habet obligationem dandi.

Limitatur præcedens aſſertio.

Sed obſervandum primo eſt, non ſemper teneri Parochum per ſe ipſum hoc facere: ſi enim ſunt alii, qui poſſint huic muneri ſatisfacere, poterit Parochus facultatem concedere ſuis ovibus, ut eis confiteantur, quia non tenetur ſemper per ſeipſum ſacramenta miniſtrare, & hoc modo ſatis ſubvenitur neceſſitati ſubditorum. In aliquo autem caſu poterit teneri Parochus ad audiendam per ſeipſum confeſſionem ſubditi, ipſo exigente propter aliquam gravem cauſam, vel quia non poteſt aliter ſatisfacere ſuæ conſcientiæ: ſed hoc, ut dixi, rarum eſt, & prudentiæ Parochi relinquendum.

Limitatio ſecunda.

Secundo eſt obſervandum, non ſemper peccare mortaliter Parochum, negando hoc ſacramentum ſubdito petenti extra tempus neceſſitatis, niſi gravis aliqua cauſa urgeret, ut v.g. quia ſubditus gravi aliqua tentatione, aut difficultate premitur; vel quia longum, & difficile iter aggreditur, vel certe quia eſt tempus Jubilæi, & privaretur magna utilitate ſi non confiteretur: in his enim & ſimilibus eventibus peccaret graviter paſtor negando hoc ſacramentum. Tamen extra hos caſus non erit peccatum mortale, etiamſi ſemel, aut iterum neget, ſeu differat, dummodo non ſit dilatio nimia, ita ut cenſeatur ſubditus privari jure ſuo in re gravi, quod prudenti arbitrio exiſtimandum eſt. Unde colligitur, ſi ſubditus importune, & nimis frequenter confiteri velit, non teneri Parochum ad audiendum illum: oportet enim etiam habere rationem aliarum occupationum, ſeu obligationum ipſius Parochi: præſertim, quia non tenetur ſummam diligentiam adhibere, vel laborem, ſed moderatam, & prudentem ſolicitudinem.

Argumenta primæ ſententiæ ſatisfit.

Ad argumenta primæ ſententiæ ex dictis patet ſolutio. Ad primum reſpondetur, non eſſe hic neceſſarium aliud ſpeciale præceptum, præter ipſum debitum paſtoralis officii, quod intrinſece ſecum affert hanc obligationem, ut explicatum eſt. Ad ſecundum jam diximus quando, & quomodo poſſit tempus hujus obligationis definiri. Ad tertium reſpondetur, quamvis hæc obligatio maxime urgere poſſit, quando ſubditus creditur eſſe in ſtatu peccati mortalis, a quo per confeſſionem liberari cupit, tamen non tantum in hujuſmodi confeſſione poſſe obligationem hanc intervenire, ſed etiam in confeſſione, quæ de ſolis venialibus futura eſſe creditur, quando illius frequentia eſt prudens, & moderata: pertinet enim ad magnum ſpirituale bonum ſubditi, &, ut dicebam, moraliter neceſſaria eſt ad evitanda peccata mortalia, & Parochus, ſeu paſtor tenetur ita providere ſaluti ovium, ut poſſint, ſi velint, & proficere & peccata vitare, & quantum in ipſo eſt, impedimentum non ponere. Ex quo tandem intelligitur, hanc obligationem eadem, vel majori ratione eſſe in quolibet ordinario paſtore, qui habet vicem Parochi, proportione ſervata, ut eſt in religionibus ſuperior, quia licet non accipiat ſtipendium, tamen ex officio, & quaſi mutua conventione, & pacto tenetur ſubditorum ſalutem procurare, tanto majori obligatione, quanto ſubditi ſtatum majoris perfectionis profitentur.

SECTIO II.

Quomodo debeat Confeſſor certus fieri de diſpoſitione pœnitentis.

Confeſſor tenetur juſtitiam & religionem ſervare.

Sive Confeſſor ex obligatione miniſtret hoc ſacramentum, ſive ex voluntate ſua, tenetur & juſtitiam, & religionem in ejus adminiſtratione ſervare: quia & judicium & actionem ſacram exercet. Quid autem agere debeat, in his virtutibus ut huic muneri ſatisfaciat, ſupereſt explicandum, de quo videri poſſunt Anton. 3. p. tit. 17. c. 19. & alii Doctores infra citandi.

Non poſſe confeſſorem abſolvere pœnitentem niſi diſpoſitū.

Unum ergo ex præcipuis eſt, ut diſpoſitionem conſcientiæ pœnitentis ſufficienter agnoſcat. Eſt enim præcipuum hujus materiæ fundamentum, non poſſe confeſſorem licite pœnitentem abſolvere, niſi ille ſit bene diſpoſitus ad abſolutionem ſuſcipiendam. Primo, quia non poteſt ipſe abſolvere, niſi quē Chriſtus etiam abſolvit: gerit enim vices Chriſti, & quæ ipſe ſolvit in terris, debent ſoluta manere & in cœlis, aliàs clavis errabit, & miniſter illa abutetur, & peccabit. Secundo, quia tenentur miniſtri ſacramentorum non dare illa indignis. Tertio, quia eſt judex, & tenetur juſtum judicium facere. Ex quo fit, priuſquam abſolvat, neceſſe eſſe, ut prudenter, & probabiliter judicet pœnitentem eſſe diſpoſitum: quia alias ſe exponeret periculo errandi, & ſine ſufficienti cognitione operaretur. Explicandum ſupereſt, quid debeat facere confeſſor, ut hoc prudenter judicet, & ſuæ conſcientiæ ſatisfaciat.

Diſpoſitio pœnitentis ex quibus cōponatur.

In quo eſt ſecundo obſervandum, hanc diſpoſitionem pœnitentis ex duobus conſurgere, ſcilicet diſplicentia præteritorum, & propoſito in futurum: & quidem quoad diſplicentiam attinet, facile poteſt ſibi ſatisfacere confeſſor, quia ſi pœnitens in ipſo modo confeſſionis, & accuſationis ſuæ præbet ſigna doloris, vel certe ſi eſt homo non valde rudis, & apparet moratus, nullam diligentiam in hoc tenetur confeſſor adhibere, bene tamen ſemper faciet proponendo, & conſulendo deteſtationem peccati: & quando non habet ſufficientia ſigna doloris, poteſt, & debet interrogare pœnitentem, an ex animo deteſtetur peccatum, cui affirmanti credere tenetur. Et hoc idem dicendum eſt de propoſito in futurum, quando ex confeſſione non oritur ſpecialis aliqua obligatio reſtituendi, vel relinquendi aliquam occaſionem proximam peccandi, ſed ſolum communis, & generalis obligatio non peccandi de cætero. In quo obſervant Doctores, non debere confeſſorem proponere pœnitenti omnes difficultates, quæ in vitandis peccatis occurrere poſſunt, quia conſtituet illum in manifeſto periculo, non ſolum non habendi propoſitum efficax in futurum, ſed etiam denuo peccandi: ſatis ergo eſt, ut propoſita in genere fœditate peccati, Dei bonitate & periculo damnationis, &c. pœnitens concipiat generale propoſitum nunquam iterum peccandi mortaliter: neque oportet, ut confeſſor ſibi perſuadeat, & judicet etiam probabiliter, ita eſſe futurum, ut pœnitens a peccando abſtineat, ſed ſatis eſt, ut exiſtimet nunc habere tale propoſitum, quamvis poſt breve tempus illud ſit mutaturus. Ita docent omnes auctores. Et ratio eſt clara ex iis, quæ dicta ſunt ſupra in materia de Contritione.

Difficultas de obligatione reſtituendi vel occaſionem relinquendi.

Tota ergo difficultas ad hoc revocatur, quando ex confeſſione reſultat ſpecialis obligatio reſtituendi, vel relinquendi occaſionem in futurum. Circa quod primum obſervandum eſt, non ſemper debere confeſſorem cogere pœnitentem priuſquam illum abſolvat, ut id exequatur, quod facere tenetur, id eſt, ut reſtituat, &c. quia hæc obligatio non ſemper urget pro ſtatim, & quia ſatis eſt ut pœnitens credatur habere firmum propoſitum ſuam obligationem implendi, cui credendum eſt, præſertim ſi tunc primum incidit in eam occaſionem, ſeu obligationem, & non eſt inventus infidelis, vel inconſtans in ſimilibus propoſitis, neque ex aliis conjecturis poteſt talis ſuſpicio probabiliter concipi. Neque oportet ab illo juramentum, aut aliam cautionem exigere, niſi in caſibus a jure expreſſis, ut notavit Navarr. cap. 26. num. 2. Sylveſt. *Confeſſor*, 3. q. 12. & Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 19. Aliquando vero oportet remittere pœnitentem, & illum non abſolvere, donec ſuam obligationem impleat, præſertim quando iterum atque iterum illam confeſſus eſt, & implere promiſit, neque implevit: quia alias relinqueretur in morali occaſione peccandi, & ejus propoſitum moraliter non poteſt judicari efficax, quandoquidem convincitur eſſe in magna mora, & poſſe, & non facere. Quapropter oportet confeſſores in hoc eſſe cautos, & conſtantes, ne graventur peccatis alienis, quod notavit Cajet. verb. *Reſtitutio* c. 6. & Anton. 2. p. tit. 2. c. 8. & Navar. c. 17. n. 54. & c. 26. n. 5.

Quid fiet cum pœnitens non

Sed eſt ſpecialis difficultas, quid fiet, quando pœnitens, vel non poteſt, vel difficillime poteſt hujuſmodi obli-

Poteſt ſtatim implere obligationem.

obligationem implere ſtatim. Reſpondeo in obligatione reſtituendi rem eſſe facilem, quia ſi moraliter non poteſt, pro tunc excuſatur, & ſatis eſt, ſi reſtituere proponat quãdo ad pinguiorem fortunam veniet. Moralis autem perplexitas eſſe ſolet in proximis occaſionibus peccandi, quæ ſæpe ſine ſcandalo, vel infamia, vel alio gravi incommodo relinqui non poſſunt, ſi autem non relinquantur, homo manet in gravi periculo proximo, & morali. In qua re explicanda Navarrus in Summa c.3. n.10. & ſequent. & Corduba in Summ. Hiſpan. qu. 4. multa dicunt. Sed vix poteſt certa regula tradi, quia tota hæc res maxime pendet ex prudentia confeſſoris. Solum eſt attendendum ad judicandum, quod aliqua ſit moralis occaſio proxima, neceſſarium eſſe, ut vel ex ſuo genere talis ſit, quæ frequenter inducat homines ſimilis conditionis ad tale peccatum; vel certe, ut experimento conſtet in hoc homine habere talem effectum. Deinde neceſſe eſt, ut illa occaſio voluntaria ſit, quia alias quod ex illa naſcitur, ut ſic, non erit voluntarium, neque ipſa in ſe poterit eſſe culpabilis. Unde fit, quando moraliter vitari non poteſt, illam non cenſeri voluntariam, neque aſſumptam, ſed illatam: & ideo non eſſe morale, ſed neceſſitatẽ quandam potius, vel impotentiam, propter quam non ſit homo abſolutione indignus. Oportet tamen aliis mediis uti ad curandum hominem, & probandum, an ejus propoſitum efficax ſit: neque eſt illi neganda abſolutio, etiamſi iterum atque iterum reincidat: maxime ſi aliquantulum ſe contineat, & numerum peccatorum paulatim diminuat: quod notavit Navarr. c.3. n.21. Interdum vero differri poteſt abſolutio, & major aliqua pœnitentia vel cautio adhiberi: quod ſi tandem experimento conſtet, hæc non ſufficere, cogendus erit interdum pœnitens ad tollendam occaſionem, etiam cum gravi temporali nocumento, ſemper tamen magna prudentia neceſſaria eſt, ut ſcandalum vitetur.

SECTIO III.

Quam diligentiam teneatur confeſſor adhibere, ut pœnitens integre confiteatur.

DUo ſunt ex parte pœnitentis neceſſaria, ut ſit abſolutione dignus, debitus dolor, & integra accuſatio. Utriuſque igitur debet confeſſor habere ſufficientem notitiam, & ſatisfactionem, ut juſtam poſſit proferre ſententiam, & ideo, præter diligentiam ſuperiori ſect. explicatam circa diſpoſitionem pœnitentis, neceſſe eſt, ut etiam circa integritatem ſuam operam prudenter exhibeat: quod nunc a nobis explicandum eſt. Et in primis inquiri poteſt, an debeat confeſſor initio confeſſionis aliquas interrogationes præmittere, quod tractant Navar. c.10. & Cajet. verbo, *Interrogationes confeſſoris*: qui dicunt utile eſſe nonnulla interrogare, v.g. ſtatum & conditionem pœnitentis, tempus, in quo ultimo confeſſus eſt, & an ſatisfecerit pro priori confeſſione, ac denique an ſufficienter paratus veniat. Addit etiam Cajet. Interrogandum eſſe, an habeat aliquod impedimentum, propter quod abſolvi non poſſit, ut, an gerat inimicitias cum aliquo, vel quid ſimile. Sed hoc nec Navarro placuit, nec mihi: quia raro erit utile, & ſæpe poterit pęnitentem offendere; tum etiam, quia fieri poterit, ut licet initio habeat impedimentum, & ſit indiſpoſitus, tamen paulatim in confeſſione ipſa diſponatur. Addendum etiam eſt, has omnes interrogationes abſolute non eſſe neceſſarias, quia ex diſcurſu confeſſionis facile cognoſci poterunt, ſi oportuerit: & interdum non ſunt circumſtantiæ neceſſariæ alicujus peccati, quod ſi fuerint, tunc interrogari poterunt, ſi a pęnitente non dicantur, vel ſi ab ipſo confeſſore cognitæ non ſint: nam hoc etiam ſufficiet, ut notavit Navarr. in cap. *Conſideret*, d.6. n.60. Quod intelligendum eſt, dummodo ipſi pœnitenti hoc conſtet, ut ſuum peccatum ſufficienter in confeſſione explicet, quia, ut alias diximus, non ſatis eſt, ut alia via confeſſori nota ſint peccata, ſed neceſſarium eſt, ut in confeſſione dicantur: deſervit tamen cognitio alias habita, ut confeſſio unico verbo, vel ſigno fieri poſſit.

An debeat confeſſor in principio interrogationes præmittere.

Hic vero exiſtimant aliqui, debere ſacerdotem initio confeſſionis admonere pœnitentem, quam facultatem habeat, vel non habeat abſolvendi a caſibus reſervatis, ne fortaſſe accidat, pęnitentem prius confiteri omnia peccata ſua, & poſtea non poſſe abſolvi ratione alicujus caſus reſervati. Sed hoc, per ſe loquendo, neceſſarium non eſt, quia hęc cura magis ad pęnitentem ſpectat, quam ad confeſſorem: ipſe enim ſcire debet, an caſum aliquem reſervatum afferat, ideoque, ſi illum habeat, interroget confeſſorem, quam juriſdictionem habeat in caſus reſervatos: nam, ſi ille non interrogat, confeſſor poteſt præſumere neceſſariam non eſſe. Quod ſi fortaſſe pęnitens ignoret, qui ſint caſus reſervati, ſive confeſſor dicat ſe habere poteſtatem in illos, ſive neget, nihil proderit pęnitenti: imo, licet ipſum interroget, an caſum aliquem reſervatum afferat, non poterit reſpondere, donec ex diſcurſu confeſſionis ſacerdos id poſſit diſcernere. Inconveniens ergo illud accidentarium eſt, quod ex aliis etiam cauſis oriri poteſt ob indiſcretionem, vel ignorantiam pęnitentis, quam non poteſt ſemper confeſſor prævenire.

An confeſſor poſſit eſſe contentus ſola narratione pœnitentis.

Secundo inquiri poteſt, an in diſcurſu confeſſionis, vel in fine ejus, ante abſolutionem teneatur confeſſor aliquid interrogare, vel poſſit eſſe contentus ſola narratione pęnitentis. In quo duo ſunt certa: primum eſt, ſi conſiderata conditione pęnitentis, moribus, ſcientia, & longitudine, aut brevitate temporis, & aliis circumſtantiis, probabiliter, ac prudenter judicet confeſſor pęnitentem integre eſſe confeſſum, non teneri ad interrogandum aliquid; quia nulla eſt talis obligatio, cum in his rebus non ſit major evidentia requirenda, ſed ea probabilitas, quæ ad alia negotia humana gravia exiſtimari ſolet ſufficiens. Quin potius in hujuſmodi eventu judicari poſſet qualibet interrogatio otioſa, & curioſa, & oneroſa pęnitenti, quæ omnia vitanda ſunt. Secundo, certum eſt, ſi confeſſor judicet pęnitentem non ſatis explicuiſſe conſcientiam ſuam, aliquaque peccata relinquere ob negligentiam, vel minus perfectam examinationem, teneri ad interrogandum priuſquam abſolvat. Ita docent communiter Doctores cum Magiſt. in 4. d.17. & 19. Sot. d. 18. q.2. art.4. circa fin. & alii, quos ſtatim referam: & colligitur ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, ubi dicitur: *Sit ſacerdos diſcretus & cautus more periti medici diligenter inquirens peccatorum circumſtantias*, &c. Similia habentur in 6. Synodo, can. ult. Trullano, & in Concil. Vormat. c.7. & in c.2. de Pęnit. d.6. ex Auguſt. lib. de Vera & falſ. pęnit. c. ult. Et ratio eſt, quia integritas confeſſionis eſt neceſſaria, ut homo ſit capax abſolutionis: ergo priuſquam confeſſor abſolvat, tenetur probabiliter judicare pęnitentem confeſſum eſſe integre: ergo ſi non indicat abſque ſua interrogatione, & inquiſitione, tenetur inquirere.

Dices, nunquam ſacerdotem teneri ad interrogandum, quia ſemper poteſt remittere pęnitentem, ut amplius ſe examinet, ac præparet, ut per ſeipſum integre confiteatur. Reſpondetur in primis, ſæpe pęnitentem eſſe incapacem ad hoc præſtandum per ſeipſum ſolum, & fere neceſſario indigere ope, & auxilio confeſſoris. Deinde, ſi ſit confeſſor proprius, & qui ex officio tenetur audire confeſſionem, eadem ratione tenebitur diligentiam adhibere, ut pęnitens integre confiteatur: ſi autem ſit alius ſacerdos, qui ſponte audit confeſſionem, facilius poterit relinquere pęnitentem, admonendo illum, ut majorem diligentiam adhibeat: quanquam poſtquam cępit confeſſionem audire, non debet in hoc eſſe facilis, quia eſſet valde oneroſum pęnitenti, & ideo ſine gravi cauſa non debet illum relinquere inchoata confeſſione, ſed ſuis interrogationibus juvare, ut integre confiteatur. Et confirmatur, quia judex non debet ſententiam proferre, non ſatis cognita cauſa: & medicus, ſi ægrotus neſciat ægritudinem ſuam ſatis aperire, debet inquirere, donec ſufficientem notitiam habeat ad medicinam adhibendam: ergo ſimiliter, &c.

Objectio Solvitur.

Addit vero Petrus Soto lect. 10. de Confeſſione, ſi pęnitens non patiatur ſe amplius examinari, & interrogari, dicens, ſufficienter eſſe confeſſum, debere ſacerdotem illum abſolvere, admonitione præmiſſa, abſolutionem nihil illi profuturam, ſi integre confeſſus non ſit. Sed hoc prudenter eſt intelligendum, ſcilicet, ſi confeſſor probabiliter judicet confeſſionem integre eſſe factam, quia, ſi ſit certus, pęnitentem temere, & imprudenter procedere, non debet illi conformari, quia id eſſet ad malum cooperari. Advertendum etiam in hoc eſt, non oportere de omnibus rebus interrogare, ſed de iis, quæ conſiderata conditione pęnitentis, & notitia, quam ipſe

ipſe de ſeipſo præbet, probabiliter poſſunt in ipſum convenire, ſeu in probabile dubium venire. Quapropter omnes Doctores admonent confeſſorem, ne ſit nimius in interrogando, & præſertim, ut in aliquibus rebus, ſeu materiis (ut v. g. caſtitatis) ad particularia non ſemper deſcendat: ne aut pœnitentem doceat quæ forte neſcit, aut ſe, vel illum periculo alicujus tentationis exponat, ut recte D. Thomas docuit, 4. d. 16. q. 3, quem imitatus eſt Soto diſt. 18. q. 1. art. 4. poſt medium.

Oportere confeſſorem non eſſe nimium in interrogando.

An confeſſor teneatur interrogare pœnitentē de peccato oblito.

Difficultas vero ſupereſt, ſi confeſſori conſtet, pœnitentem quidem feciſſe ſufficientem diligentiam, & nihilominus aliquod peccatum omittere, an teneatur tunc illud interrogare. Medina in dicto Cod. de Confeſs. q. de Confeſſione iteranda, negat teneri. Ratio ejus eſt, quia ille pœnitens jam eſt integre confeſſus formaliter, quamvis non materialiter, & eſt diſpoſitus, ut tam ſacramentum, quam effectum ſacramenti, & omnium peccatorum, etiam oblitorum, remiſſionem conſequatur: ergo non eſt, cur confeſſor obligetur amplius inquirere. Adjungit vero limitationem, niſi tacere tale peccatum cedat in grave detrimentum alterius tertiæ perſonæ, cui poteſt ipſe miniſter, media confeſſione remedium adhibere. Sed hæc obligatio extrinſeca eſt: non enim provenit ex miniſterio ſacramenti, ut ſic, ſed ex lege charitatis: quacunque enim alia via poſſet talis ſacerdos illud malum proximi impedire, teneretur ex charitate id facere, per ſe loquendo. Hic autem agimus de obligatione per ſe ex vi muneris confeſſoris.

Medina reſponſio.

Vera reſponſio.

Et hoc modo dicendum cenſeo, per ſe loquendo, teneri confeſſorem in eo caſu ad interrogandum propter integritatem ipſius judicii, quam ſententiam tenet Magiſter in 4. d. 19. & ibi D. Th. in fine literæ poſt omnes quæſtiones, Sylveſt. *Confeſſor* 3. §. 14. Anton. 3. p. tit. 17. c. 17. §. 2. Angel. verb. *Interrogationes*. §. 3. Navar. in Summ. c. 5. n. 2. Cano dict. relect. p. 5. Et practice probatur, quia alias fere nunquam tenerentur confeſſores interrogare homines rudes, & indoctos, qui quantamcunque diligentiam præmittant, nunquam per ſe poſſunt integre confiteri, explicando circumſtantias, ſpecies, & numerum peccatorum: unde ſi non invenitur, etiam excuſabuntur, quamvis multa omittant, atque adeo formaliter confitebuntur integre; ergo, ſi hoc ſatis eſt, ut confeſſor excuſetur ab obligatione interrogandi, nunquam fere ad hoc tenebitur. Conſequens eſt contra praxim Eccleſiæ, & contra intentionem c. *Omnis utriuſque ſexus*, & contra rationem judicii, & curationis, ſeu obligationem judicis, & medici, ut ſupra argumentabamur.

Ratio.

Ratio vero fundamentalis eſt, quia confeſſor non ſolum tenetur ex officio cavere peccatum pœnitentis in mutilatione confeſſionis, ſed etiam per ſe tenetur curare, ut judicium ipſum integre fiat: tum quia formaliter, ac per ſe hoc pertinet ad officium judicis, cujus perſonam ibi confeſſor gerit: debet enim judex cauſam perfecte examinare antequam ſententiam ferat, & conſequenter tenetur etiam inquirere quantum neceſſe eſt, juxta naturam judicii, ut cauſa ſufficienter in illo foro explicetur: tum etiam, quia non ſolius peccatoris, ſed etiam Dei, ſuo modo, res agitur in tali judicio, & ideo tenetur judex etiam partes Dei agere, & omnem Dei oſtenſionem ad tale judicium afferre, priuſquam reus abſolvatur. Unde, quod Soto d. 18. q. 2. art. 4. verſus fin. dixit, officium per ſe confeſſoris non eſſe interrogare pœnitentem, ſed ipſum audire, ſano modo intelligendum eſt: eſt enim id verum per ſe, id eſt, nullo ſuppoſito defectu vel impotentia ex parte pœnitentis ſibi relicti, quia ipſe debet ſua ſponte omnia dicere, & prævenire, ut ſic dicam, interrogationes confeſſoris. Tamen, ſuppoſita imperfectione pœnitentis, ad officium confeſſoris per ſe ſpectat juvare illum, & conſequenter etiam interrogare, ſi neceſſe ſit, ut confeſſio integre fiat.

Soti dictum bene intelligitur.

Quid aget confeſſor, ſi ſciat pœnitentem tacere & negare peccatum.

Ultimo quæri poteſt, quid aget confeſſor, ſi pœnitentem videat non ſolum tacere aliquod peccatum, quod evidenter ſcit illum commiſiſſe, ſed etiam, poſt quam interrogatus eſt, illud in confeſſione negare. Videtur enim teneri ad abſolvendum illum, quia juxta communem regulam, & doctrinam D. Thomæ quodlib. 1. ar. 12. quam fere auctores citati ſequuntur, in hoc foro credendum eſt pœnitenti tam pro ſe, quam contra ſe loquenti, & in omni judicio debet judex judicare ſecundum allegata, & probata, & non juxta privatam ſcientiam: hic autem tota allegatio, & probatio conſiſtit in dicto pœnitentis. Reſpondetur, regulariter ſtandum eſſe confeſſioni, & dicto pœnitentis, unde quantumcunque confeſſor ſciat peccatum pœnitentis, ex aliorum relatione, tenetur in hoc judicio magis credere ipſi pœnitenti, propter rationem factam. Deinde, ſi ipſe confeſſor ſuis oculis vidit peccatum, & probabiliter exiſtimare poſſit pœnitentem eſſe confeſſum alteri illud peccatum, poteſt diſſimulare, & credere ideo tunc negare illud, quia non tenetur iterum illud confiteri. Si autem omnino ſit evidens illum mentiri contra integritatem confeſſionis, non tenetur ita ſtare dictis pœnitentis, ut non poſſit uti ſcientia ſua ad convincendum, & redarguendum ipſum pœnitentem: præſertim, quia licet in externo & publico foro neceſſaria ſit ſcientia publica proportionata, in hoc foro ſecreto, & ad bonum ipſius rei ordinato, ſcientia privata ipſius confeſſoris utilis eſſe poteſt. Unde, ſi evidenter videat illum eſſe indiſpoſitum, non debet illum abſolvere, quidquid ille dicat: idem ergo erit, ſi evidenter videat non integre confiteri.

SECTIO IV.

Utrum Confeſſor poſſit abſolvere pœnitentem, qui per ignorantiam eſt in ſtatu de ſe malo, vel debeat illum admonere.

Contingit interdum aliquem retinere aliena invincibiliter putans eſſe ſua, vel inter virum, & uxorem interceſſiſſe impedimētum irritans matrimonium, quod ipſi invincibiliter ignorant, & ideo bona fide debitum petunt, & reddunt. Quid ergo aget confeſſor, qui totam rem bene novit, & videt pœnitentem ignorantia laborare. Eſt autem ſermo de ignorantia invincibili, quia ſi eſſet vincibilis, certum eſt non poſſe confeſſorem abſolvere pœnitentem, niſi prius illum admoneat, & ille proponat ſtatum illum relinquere, quia ratione illius ignorantiæ eſt in ſtatu peccati. Et ideo in hujuſmodi eventibus primum omnium debet conſiderare confeſſor, an talis ignorantia ſit inculpabilis: quod colliget ex conditione pœnitentis, ex ſcientia ejus, & dubitationibus, quas patitur, & interrogationibus, quas facit.

Prima aſſertio.

Suppoſita ergo ignorantia invincibili, notandum eſt, aliud eſſe tacere veritatem, aliud mentitum, & aliud in ſuo errore quoquo modo confirmare. Confeſſor nullo modo habet falſum dicere, vel pœnitentem ulla ratione in ſuo errore confirmare, quod per ſe clarum eſt: quia hoc eſt intrinſece malum. Unde fit, ſi pœnitens interroget, vel dubitet, aperiendam eſſe veritatem. Dices, Non licebit interdum diſſimulare, & occultare? hoc enim non eſt falſum dicere, nec favere errori. Reſpondetur, ſi pœnitens dubitat de re, quæ pertinet ad jus, ſeu præcepti obligationem, confeſſor nullo modo debet diſſimulare, ſed explicare obligationem, quam pœnitens habet, ſuppoſita narratione facti, quam ipſe proponit. Ratio eſt clara, quia tunc confeſſor habet rationem paſtoris, & medici, & ideo ad munus illius pertinet veritatem docere, unde tacendo tunc, & diſſimulando, ſine dubio alter auctoritate illius confirmaretur in errore. Si vero ſit res, quæ ad factum pertinet, interrogatus tenetur etiam dicere veritatem, ſed non tenetur plus dicere, quam interrogatus ſit, juxta principia ſtatim tradenda. Unde ſi uxor dubitet, verbi gratia, an poſſit reddere debitum marito petenti, propter votum caſtitatis quod habet, & tamen confeſſor ſciat illam habere aliud impedimentum multo majus, quod irritavit matrimonium, poteſt ſimpliciter reſpondere, votum non impedire redditionem debiti, & reliqua tacere.

Objectio.

Secunda aſſertio.

Secundo, ſi confeſſor probabiliter credat ſuam admonitionem profuturam ſine ullo ſcandalo, vel gravi incommodo, debet admonere pœnitentem, ut relinquat ſtatum, qui materialiter eſt ſtatus peccati, quamvis excuſetur per ignorantiam. Ita docent qui hanc materiam tractant, Adrian. q. 5. de Confeſſione, dub. 7. quodlib. 5. art. 2. Med. dicto. Cod. qu. de Confeſſione dimidiata, iteranda (quamvis falſo in contrarium citari ſoleat) Soto d. 18. qu. 2. art. 4. circa fin. Petr. Soto 10. de Confeſſione, Cano dicta relect. p. 5. Cordub. lib. 1. qu. 11. indicant etiam Navar. in c. *Si quis autem*, de Pœnit. d. 7. n. 66. & Covarruv. in 4. 3. part. cap. 6. §. 10. n. 15. Et ratio eſt, quia in primis ex charitate tenemur admonere

Ratio aſſertionis.

pro-

proximum, etiamſi ignoranter faciat id, quod ex ſe peccatum eſt, quando eſt ſpes fructus, ut conſtat ex materia de Correctione fraterna: quia hæc ipſa ignorantia, & hujuſmodi ſtatus de ſe eſt magnum malum proximi, & ideo ipſa ratio miſericordiæ obligat ad ſubveniendum illi, quando eſt ſpes fructus, juxta generales regulas miſericordiæ: ergo hæc obligatio multo magis urget confeſſorem. Præterea ratione officii ſubit confeſſor vicem paſtoris, & Doctoris: ergo tenetur (ſi commode poteſt) illuminare pœnitentem. Oportet autem conſiderare, an poſſit illud fieri ſine ſcandalo, & gravi detrimento, ut verbi gratia, in caſu illo, de matrimonio, ſi res eſt antiqua, poſſet grave ſcandalum generari, ſi publice ſeparentur, &, ſi habent filios, poſſet eſſe illis grave nocumentum: & ideo hæc, & ſimilia ponderanda ſunt: quia, cum Dei offenſio per ignorantiam invincibilem evitetur, illud materiale malum permitti poteſt propter hæc graviora mala vitanda, quando alia via vitari non poſſent, & in hoc eſt neceſſaria prudentia confeſſoris: neque alia certior regula dari poteſt.

Tertia aſſertio.

Tertio, quando confeſſor non ſperat fructum, vel quia probabiliter, & prudenter timet pœnitentem non effecturum, vel certe non poſſe ſine gravi incommodo id efficere, de quo admonendus eſt, poteſt, & debet tacere, ac pœnitentem in ſua bona fide relinquere. Ita docent citati auctores, quamvis Adri. & Soto aliquantulum differant, ut ſtatim dicam. Et probatur primo ex Aug. in c. *Si quis autem*, de Pœnit. d. 9. ubi ait: *Si ſcirem non tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem*; & Innoc. III. in c. *Quia circa*, de conſanguin. & affinit. propter vitandum ſcandalum mandat diſſimulare cum quibuſdam, qui bona fide matrimonium ſe contraxiſſe putabant, cum tamen impedimentum occultum haberent: quem textum bene ad rem præſentem explicant Navar. & Covar. ſupra. Ratio autem eſt, quia tunc confeſſor nec ratione officii, nec ratione charitatis tenetur admonere pęnitentem. Primum patet, quia tunc pœnitens eſt bene diſpoſitus, & integre confeſſus: ergo ex vi officii confeſſoris abſolvi poteſt. Secundum etiam eſt manifeſtum, quia charitas, & correctio fraterna ſolum obligat, quando eſt ſpes fructus. Item in eo caſu potius eſſet admonitio contra charitatem, quia poſſet afferre magnum incommodum proximo ſine ullo fructu. Et explicatur, & confirmatur, quia medicus non debet adhibere medicinam, ſi timeat majus damnum allaturam, quam fructum, & præſertim quando neceſſitas non admodum urget, ut eſt in præſenti, quia cum ignorantia excuſat a peccato, facit ut neceſſitas non admodum urgeat.

Adrian. & Sotus reducuntur ad veram ſententiam.

Contra hanc ſententiam ex parte videntur ſentire Adrian. & Soto, dum quibuſdam diſtinctionibus utuntur: Soto enim dicit, hanc concluſionem procedere, quando ignorantia eſt de his, quæ non omnes ſcire tenentur: non vero quando eſt de his, quæ omnes ſcire tenentur: quia tunc non eſt invincibilis. Sed hoc formaliter non eſt contra concluſionem poſitam, quę generaliter vera eſt, quandocunque ignorantia eſt invincibilis. Et præterea talis revera aliquando eſſe poteſt, etiam de his, quæ omnes ſcire tenentur, ut ſuppono ex prima 2. Niſi forte quis dicat, eum, qui invincibiliter ignorat aliquid pro tunc non teneri, ſiquidem pro tunc ſcire non poteſt, quod pertinet ad quæſtionem de nomine: per ſe enim obligatio exiſtit: quamvis per accidens hic, & nunc homo excuſetur. Et idem fere dicendum eſt ad Adrianum, qui aliter diſtinguit, nimirum, ſi ignorantia ſit de rebus pertinentibus ad jus naturæ, vel ad jus poſitivum omnibus fidelibus propoſitum, & de his dicit docendum eſſe pœnitentem, etiamſi non ſit ſpes fructus, vel ſequatur quodlibet aliud incommodum, non vero de aliis rebus. Et ratio ejus eſt, quia non cenſet eſſe ignorantiam invincibilem de his rebus, præſertim quando homo non eſt paratus ad diſcendum illa, & bene utendum tali ſcientia. Et in eam ſententiam citat Ambroſ. ſerm. 83. & Gregor. lib. 1. Ep. 33. & habetur in cap. *Epheſiis*, 43. d. Sed in primis hæc teſtimonia Patrum non ſunt ad rem: illi enim non tractant de privata admonitione, de qua nunc agimus, ſed dę publica correctione, & doctrina, quæ non eſt omittenda, etiamſi multi ſint illa male uſuri, quia in illa ſemper eſt ſpes fructus. Deinde, licet verum ſit, in his, quæ ſunt juris naturæ, rarius contingere ignorantiam invincibilem, non eſt tamen impoſſibilis in multis, præſertim, quæ per ſe nota non ſunt. Et, quidquid de hoc ſit, illud tamen ſemper formaliter eſt verum, ſi intercedat hæc ignorantia non eſſe obligationem expellendi illam ſine ſpe fructus. Neque eſt ſignum culpabilis ignorantiæ, quod pœnitens ſit ita diſpoſitus, ut non ſperetur fructus ex ſcientia contraria, tum quia fieri poteſt, ut incommodum, quod timetur, aliunde naſcatur, ſcilicet ex timore ſcandali, vel alterius gravis nocumenti: tum etiam, quia quamvis hic timor naſcatur ex fragilitate ipſius pęnitentis, vel aliquo affectu ejus, tamen fieri poteſt, ut hic, & nunc illa diſpoſitio non ſit culpabilis, præſertim in ordine ad tollendam ignorantiam, & ideo nihil obſtat, quominus ignorantia illa invincibilis eſſe poſſit.

SECTIO V.

Utrum teneatur confeſſor abſolvere pœnitentem diſpoſitum, ubi intercedit dubium, vel opinionum diverſitas.

Confeſſorem non poſſe pœnitentem indiſpoſitum abſolvere.

DUo principia ſunt certa in hac materia: primum eſt quando confeſſori conſtat pœnitentem non eſſe diſpoſitum ad ſacramentum, & effectum ejus, non poſſe licite eum abſolvere, ut ex dictis patet. Unde fit, ſi in hujuſmodi caſu, pœnitens importunus ſit, & abſolutionem petat, dupliciter peccare graviter; primo, quia vult ſacramentum indigne ſuſcipere. Secundo, quia inducit confeſſorem ad ſacrilegium committendum. Quod bene notarunt Soto diſt. 18. qu. 3. art. 3. & Cordub. qui alios refert, qu. 4. ſuæ Summæ.

Teneri diſpoſitū abſolvere.

Secundo certum eſt, ſi confeſſori conſtet pœnitentem eſſe rite confeſſum, & diſpoſitum, teneri ſub gravi peccato illum abſolvere. Quod omnes Theologi docent, quia hoc poſtulat ratio juſti judicii, & æquitas inter pęnitentem, & confeſſorem: debet enim judex, audita cauſa, judicare, & abſolvere reum, ſi dignus ſit. Et confirmatur: quia ſacerdos eſt miniſter Dei, cui in judicio conformari debet; ſed Deus vult abſolvi peccatorem bene diſpoſitum, & ad hoc dedit poteſtatem ligandi, & ſolvendi: ergo. Denique, quia magna fieret injuria pœnitenti, ſi ſine cauſa privaretur ſacramento, & cogeretur iterum confiteri. Unde intelligitur obligationem hanc ex ipſa inſtitutione ſacramenti, & munere confeſſoris intrinſece oriri, quia ſcilicet hoc poſtulat ratio juſti judicii, ut ſicut pœnitens tenetur obedire confeſſori, ita confeſſor teneatur curare, & abſolvere pœnitentem dignum. Quare non oportet diſtinguere (ut multi Summiſtæ faciunt, quos ex parte ſequitur Medin. dicta, q. de Confeſſione iteranda) inter confeſſorem proprium ſeu Parochum, & alium delegatum, ita ut ille teneatur abſolvere, non vero hic: eſt enim hoc falſum, quia licet unus fortaſſe abſolute teneretur audire confeſſionem, & non alius: tamen poſtquam audit, & munus confeſſoris ſubit, uterque tenetur æquitatem, & juſtitiam ſervare; & rationes factæ in utroque æqualiter procedunt. Quin potius addo, non ſolum in confeſſione peccatorum mortalium, ſed etiam in confeſſione venialium teneri confeſſorem ad abſolvendum pœnitentem, nec relinquere illum vacuum ſine cauſa: quanquam forte hoc non ſemper ſit peccatum mortale, præſertim ſi nullum intercedat ſcandalum, & pœnitens facile poſſit incommodum illud reſarcire. Ultimo tamen circa hoc advertendum eſt, hanc obligationem abſolvendi per ſe ſtatim urgere, atque adeo ſine rationabili cauſa differri non poſſe: tamen ſi hæc cauſa intercedat, non eſt dubium, quin differri poſſit in bonum, & commodum ipſius pœnitentis: quod prudenti judicio confeſſoris relinquendum eſt, qui hoc ſine gravi cauſa & magna conſideratione facere non debet.

Diſtinctio Summiſtarum reprobatur.

Difficultas.

His ergo poſitis, difficultas eſt, quando pęnitens adhæret opinioni probabili, confeſſor autem judicat contrariam probabiliorem: & in hoc eſt diverſitas opinionum. Prima aſſerit, non poſſe tunc confeſſorem conformari opinioni pęnitentis: quia contra propriam conſcientiam ageret. Sed hoc fundamentum nullius momenti eſt: tum quia, licet aliquis operetur contra ſpeculativam opinionem, poteſt practice non agere contra conſcientiam. tum etiam, quia in hoc caſu nihil confeſſor agit ex opinione, ſed abſolvit pęnitentem, quem certo judicat eſſe bene diſpoſitum. Secunda ergo opinio eſt, in eo caſu confeſſorem proprium debere abſolvere pœnitentem, quia ex officio tenetur: alienum vero ſeu delegatum,

1. Opinio rejicitur.

2. Opinio.

nec debere, nec poſſe licite, quia hic uti debet propria ſcientia, alius vero poteſt commune judicium ſequi. Ita Sylveſt. *Confeſſor* 3. q. 7. Anton. 3. p. tit. 17. c. 20. §. 2. & Conrad. qu. 100. de Contractibus. Et eandem diſtinctionem ſequitur Medina: limitat tamen illam, quando opinio talis eſt, ut poſſit cedere in detrimentum proxi-

Reprobatur. mi. Sed hæc diſtinctio nullum habet fundamentum: quia, ut ſupra dixi, licet delegatus confeſſor in hoc differat a proprio, quod in principio non tenebatur confeſſionem audire, ſed ſponte audit, tamen poſtquam aſſumpſit illud munus, debet juſtum judicium ferre, & abſolvere pœnitentem, ſi diſpoſitus eſt; eſt autem diſpoſitus quando ex opinione probabili operatur, ſi practice probabilis ſit: ita enim loquimur. Neque eſt ulla ratio, propter quam magis obligetur delegatus confeſſor ad judicandum juxta propriam opinionem, quam proprius. Neque etiam refert, quod ſequatur detrimentum alterius, vel non ſequatur: tum quia ſupponimus, non obſtante illo detrimento, opinionem eſſe ita probabilem, ut pœnitens poſſit tuta conſcientia juxta illam opinionem operari: hoc enim poſito, detrimentum illud eſt materiale, & per accidens, & formaliter non eſt injurioſum: tum etiam, quia e contrario ſequi poteſt detrimentum pœnitentis, ſi opinionem confeſſoris ſequatur, ut conſtat ſi controverſia ſit de re aliqua reſtituenda: ſicut enim non reſtituendo videtur ſequi damnum temporale alterius, ita reſtituendo ſequitur damnum temporale pœnitentis.

Concluſio. Dico igitur in hujuſmodi caſu non ſolum poſſe, ſed etiam debere confeſſorem abſolvere pœnitentem. Ita tenet Soto d. 18. q. 2. art. 5. in fin. Ledeſm. 2. p. 4. qu. 8. art. 5. idem ſentit Navarr. c. 27. n. 280. & n. 208. & in c. *Si quis autem*, n. 66. Pœnit. d. 7. & D. Anton. 1. p. tit. 4. c. 10. §. 10. Et ratio eſt clara ex dictis: quia in eo caſu pœnitens integre confeſſus eſt, & eſt bene diſpoſitus, & nihil agit contra conſcientiam, & hoc totum eſt evidens confeſſori: ergo nullum habet jus, nec rationem aliquam, ut illum ſine abſolutione remittat, neque in hoc eſt ulla difficultas.

SECTIO VI.

Quid teneatur agere confeſſor, qui male abſolvit pœnitentem.

Quæſtio hæc locum habet ſive confeſſor id fecerit ex malitia, ſive ex naturali inadvertentia, quæ culpam excuſat, poteſtque hic defectus confeſſoris talis eſſe, ut ſit contra ſubſtantiam ſacramenti, ut ſi abſolvit ſine juriſdictione ſufficiente, aut ſine intentione abſolvendi, aut quia abſolvit pœnitentem, culpabiliter non ſatis diſpoſitum: vel non integre confeſſum, quia propter verecundiam, aut timorem non eſt auſus illi negare abſolutionem: vel poteſt defectus confeſſoris eſſe contra bonos mores pœnitentis, licet non fuerit contra ſubſtantiam ſacramenti, ut ſi abſolvit illum, non obligando eum reſtituere, quod vere tenebatur, aut tollere moralem occaſionem peccandi, vel quid ſimile.

Prima quorundã ſententia. Circa priorem modum varie loquuntur auctores. Quidam dicunt, interdum poſſe confeſſorem ſupplere defectum per ſeipſum, nihil dicendo pœnitenti, ſed tantum ſupplendo id, quod defuerat, v. g. intentionem, vel juriſdictionem, petendo illam a ſuperiore, & cum his requiſitis repetendo abſolutionem, dirigendo illam ad pœnitentem, ubicunque fuerit: nam etiam, illo inſcio habebit in eo effectum, ſi ſit diſpoſitus, quod ex circumſtantiis, vel aliis indiciis conjectare prius debet confeſſor. Ita tenet Anton. 3. part. tit. 17. c. 12. refertque hunc modum abſolvendi, & ſupplendi defectum placuiſſe multis Patribus in Conc. Baſilienſi; & placet etiam Navarro c. 26. n. 14. Putant enim hi auctores abſolutionem ſacramentalem poſſe ferri in abſentem, cumque præceſſerit materia, nihil putant ibi eſſe, quod impediat talem abſolutionem. Cum ergo confeſſor male abſolvendo læſerit pœnitentem, & poſſit hoc modo damnum reſarcire ſine ullius incommodo, ad id faciendum tenebitur.

Hanc ſententiã veram eſſe ſi de excommunicatione loquatur, nõ vero ſi de culpa. Hæc quidem ſententia valde mihi probaretur, ſi auctores hi de excommunicatione loquerentur: nam de illa verum eſt poſſe abſolutionem ejus ferri in abſentem, & ignorantem, imo & in invitum, & in mortali peccato exiſtentem, & non ſolum valide, ſed aliquando etiam licite, quia non eſt ſacramentum, ſed judialis quædam ſententia fori contentioſi, ut ſuo loco latius dicemus. Confeſſor ergo, ſi pœnitentem decepit, eum in excommunicatione relinquens, a qua ipſe putabat diſcedere abſolutum, poteſt optime illo remedio uti; imo & debebit: quia non parvum gravamen eſt pœnitentis eſſe in excommunicatione ignorata: fortaſſe enim privatur ſuffragiis, & ſub opinione eſt, an ejus confeſſio in eo ſtatu facta ſit valida, & ſi poſtea noverit errorem, etiam eſt grave onus iterum quærere abſolutionem. Debet ergo confeſſor, ſi commode poſſit, ſubvenire pœnitenti hoc remedio quoad cenſuram.

Quoad culpam vero remedium illud nullo modo probandum eſt, neque in praxi applicandum. Primo, quia falſum eſt, abſolutionem ſacramentalem poſſe ferri in abſentem, ut ſupra oſtendimus. Secundo, licet demus eſſe corporaliter præſentem, non poteſt abſolutio ferri in ignorantem omnino, quid circa illum agatur, & nec formaliter, nec virtute conſentientem in præſenti abſolutione, quia valor ſacramenti non tantum pendet ex intentione dantis, ſed etiam ex voluntate recipientis; in dicto autem caſu voluntas hæc non intercedit: nam, licet pœnitens petierit, & voluerit priorem abſolutionem, non tamen hanc poſteriorem, de qua nihil cogitavit: imo, cum putet ſe jam ſufficienter abſolutum ab illis peccatis, nullam intentionem habet alterius abſolutionis. In quo differt multum inter hunc pœnitentem, & eum, qui amens jam, vel furioſus, abſolvitur; nam hic petiit abſolutionem, & in ordine ad illam confeſſus eſt, & in ea voluntate virtute permanet; ille vero, de quo agimus, ſolum habuit voluntatem circa priorem abſolutionem, & ibi fuit quaſi terminata, & finita; & ideo circa aliam abſolutionem nec formalem, nec virtualem voluntatem habet: requiritur ergo novus conſenſus ejus, qui non poteſt eſſe ſine nova monitione, vel confeſſione. Accedit tertio, quod morale eſt, ut diſpoſitio talis pœnitentis mutata fuerit, vel quod de novo habeat materiam neceſſariam, ſine cujus confeſſione jam non poteſt abſolvi. Unde fere ſemper exponet ſe confeſſor morali periculo ſacrilegii ita abſolvendo. Denique, quando confeſſio fuit audita ſine juriſdictione circa aliquod peccatum, confeſſio quoad illam partem non fuit ſacramentalis, quia non fuit accuſatio coram legitimo judice: ergo non poteſt in illam cadere abſolutio, niſi aliquo modo iteretur ſaltem per voluntariam ſubjectionem, & conſenſionem pœnitentis.

Eſt igitur ſecunda ſententia, quæ cum intelligat defectum commiſſum non poſſe reparari, niſi confeſſor moneat pœnitentem, negat ad hoc teneri, & conſequenter docet, in eo caſu nihil aliud eſſe neceſſarium confeſſori niſi ſui peccati pœnitentiam agere, & relinquere pœnitentem, ut per contritionem, vel alias confeſſiones valide factas juſtificetur: quia per hoc non fit grave nocumentum pœnitenti, quia omnia peccata, quæ per priorem abſolutionem invalidam remiſſa non fuerunt, per ſubſequentem tollentur, ſaltem indirecte; quod ſatis eſt ad ſalutem pœnitentis. Aliud vero incommodum (quod ſcilicet priora peccata non ſubjicientur clavibus, quod jure divino eſt neceſſarium) materiale tantum eſt in eo caſu: cum pœnitens excuſetur a tranſgreſſione illius præcepti: & non teneatur confeſſor cum tanto ſui honoris & famæ detrimento, illi incommodo remedium adhibere. Hanc opinionem indicant Ant. Sylv. & Navar. ſupra, ſaltem quando primum illud remedium, quod nos improbavimus, applicari non poteſt; &, ſi pœnitens admoneatur, ſequetur ſcandalum, vel infamia. Et Medina, ſtatim citandus, refert, hanc opinionem placuiſſe nonnullis Patribus in Concil. Baſilienſ. Ipſe tamen contra illam objicit, quia illa carentia ſpiritalis gratiæ, quæ danda fuiſſet per veram abſolutionem eorum peccatorum, eſt grave damnum pœnitentis, cujus ſacerdos ille cauſa fuit: ergo tenetur illud reſarcire. Et confirmat, nam ſi aliquis ſua culpa baptizavit aliquem, facitque baptiſmum irritum, tenetur illum admonere; ſimiliter Epiſcopus, qui alium invalide ordinavit, propter ſpiritualia incommoda, quæ ſequuntur: ergo ſimiliter in præſenti. Teneri confeſſorem admonere pœnitentem.

Propter hoc ergo Medin. q. 39. de Alieno ſine licent. prop. abſol. affirmat in eo caſu teneri cõfeſſorem ad monendum poſtea pœnitẽtem. Quod etiam tenuit Soto d. 18. q. 4. ar. 6. & Cordub. in Sum. Hiſpan. q. 7. & idem ſentit Navar. in c. 1. de Pœnit. d. 6. n. 60. hoc tenuit etiam Sylv. Poſterior ſententia probatur.

Con-

Confeſſ. 3. in princ. Sed exiſtimo inter hos auctores non poſſe eſſe in re ipſa differentiam, quia hæc poſterior opinio vera eſt, per ſe loquendo; id eſt, quando ſine gravi nocumento ipſius confeſſoris, & ſine ſcandalo id fieri poteſt: nam tunc poteſt prodeſſe monitio confeſſoris, & non affert nocumentum alicui; ergo tenetur eam facere, quia ipſe fuit in cauſa, ut divinum præceptum non impleretur in re ipſa; ergo tenetur alium admonere, ut in re ipſa impleat. Unde ad hoc non refert, quod fortaſſe confeſſor prius non peccaverit, quia ex facto ipſo hæc obligatio naſcitur, ſi poſtea ſufficienter intelligatur. Sicut qui alium decepit, dicens, hodie non eſſe diem feſtum, cum vere ſit, tenetur illum mature admonere, ſi poteſt, ne in re ipſa præcepti obſervatio omittatur, etiamſi ille eſſet per ignorantiam invincibilem excuſandus. Denique in univerſum judex, ſi male tulit ſententiam, tenetur illam declarare, ſi commode poteſt. Sæpius autem poterit hoc in præſenti fieri ſine incommodo, ſi confeſſor prudens ſit. Et quidem, ſi defectus fuit tantum ex parte confeſſoris, non diſplicet medium illud, quod inſinuat Ant. & Sylveſt. ſcilicet, ut procuret confeſſor pœnitentem iterum ſibi confiteri de peccatis poſt priorem confeſſionem commiſſis, & in ea confeſſione generaliter eum interroget, an de omnibus præcedentibus doleat, eaque ſi neceſſe ſit, quantum poteſt confiteatur: nam hoc ſatis eſt, ut nova abſolutio cadat in totam illam ſuperiorem materiam, quæ in illo uno verbo ſufficienter nunc explicatur huic perſonæ, ſuppoſita diſtincta confeſſione illi facta, quamvis invalida, juxta doctrinam in ſuperioribus datam. Quod ſi hoc non ſufficiat, ut maxime continget, quando defectus fuit etiam commiſſus ex parte pœnitentis, vel quando non poteſt induci, ut eidem ſacerdoti iterum confiteatur, tunc clarius admonendus eſt de priori errore, ut emendetur.

Limitatio prædictæ ſententiæ.

Hoc autem intelligendum eſt, quando ſine ſcandalo, & gravi incommodo fieri poteſt, quomodo etiam id fatentur Anton. Sylveſt. & Navarr. interveniente autem morali ſcandalo, aut gravi nocumento, excuſandus eſt ſacerdos ab hoc onere, tum propter rationes factas: tum etiam quia totum hoc ordinatur ad integritatem confeſſionis: (alia enim incommoda aliis modis reparantur, ut declaratum eſt:) ſed ipſemet pœnitens excuſari poteſt aliquando ab integritate confeſſionis propter ſcandalum, vel aliam infamiam vitandam; ergo multo magis poterit excuſari confeſſor a prædicta admonitione. Atque ita adnotavit etiam Cordub. nec repugnant alii auctores. Unde quoad hoc, (quidquid Medina dicat) non eſt ſimile de ſacramento baptiſmi, vel ordinis: nam ex defectu baptiſmi ſequuntur graviſſima damna fere irreparabilia, quia ſi baptiſmus non fuit validus, nec cætera ſacramenta erunt valida, neque habebunt effectum in tali ſubjecto. Unde nunquam fieri poterit per ſacramentum ex attrito contritus, donec recte baptizetur. Et idem eſt de ſacramento ordinis: quia ſi aliquis exiſtimetur ſacerdos, cum non ſit, ſequuntur incommoda miniſtrandi invalide cætera ſacramenta, &c. Propter quas vix poteſt admitti in his ſacramentis excuſatio, niſi nocumentum, aut ſcandalum eſſet graviſſimum & inevitabile. In ſacramento autem Pœnitentiæ longe diſſimilis ratio eſt, niſi fortaſſe in eo caſu, in quo proximus propter hanc cauſam exponeretur periculo æternæ mortis, ut ſi eſſet in mortis articulo, & non poſſet iterum confiteri, nec fortaſſe recepturus eſſet aliud ſacramentum: tunc enim poſtponenda eſſet alia difficultas, ut ſubveniretur tali proximo, ut ex lege charitatis conſtat.

Differentia inter ſacramenta baptiſmi, ordinis, & pœnitentiæ.

Quid ſiet quando abſolutio non fuit nulla, licet inique data.

Supereſt dicendum, quid teneatur agere confeſſor quando abſolutio non fuit nulla, licet inique data. Ad quod breviter reſpondeo, ſi inde non pendet damnum tertiæ perſonæ, regulariter ad nihil teneri, niſi ad pœnitentiam agendam, quia pœnitens non tenetur illam confeſſionem iterare, unde per attritionem poteſt ſupplere defectum, ſi aliquis fuit ex parte ejus. Dico autem regulariter, quia ſi fortaſſe confeſſor decipit pœnitentem in re aliqua pertinente ad ſalutem animæ ejus, ex qua pendet, ut maneat in occaſione peccandi, tenebitur illum monere, vel illuminare, juxta regulam charitatis, & prudentiæ, vitando ſcandalum quoad fieri poſſit. Difficultas vero eſt, quando intercedat damnum tertii, quia v.g. (quod eſt commune exemplum) confeſſor eſt in cauſa, ut pœnitens non reſtituat alienum. In qua re Sylveſt. *Confeſſor* 3. qu. 11. diſtinguit inter confeſſorem proprium ex officio, & delegatum qui voluntarie id facit; & de priori aſſerit teneri ad reſtituendum illud damnum proximo, ſi ex gravi, vel lata culpa id commiſit: de poſteriori vero ait teneri etiam ex leviſſima culpa, quia ipſe ſe immiſcuit. Sed eſt diſtinctio ſine fundamento, ut ſæpe dixi. Alii vero Doctores abſolute obligant confeſſorem ad hoc damnum reſtituendum, ſi vel malitia, vel gravis negligentia ejus interceſſit. Ita ſentit Gabr. d. 15. qu. 2. ar. 3. dub. 5. Navarr. in Sum. c. 17. n. 22. Angelus verb. *Reſtitutio* ult. n. 5. & Roſella verb. *Reſtitutio* 2. §. 5. aliique Summiſtæ communiter in illo verbo. Et fundatur, quia eſt cauſa illius detrimenti.

Quid, quando intercedit damnum tertii. Sylveſtri diſtinctio.

Reprobatur. Aliquorũ reſponſio.

Limitatur.

Ego vero hanc cenſeo limitandam eſſe ſententiam; primo, ut ex parte confeſſoris intercedat gravis culpa, alias non tenebitur, nec ratione rei acceptæ, nec ratione injuſtæ acceptionis. Deinde limito tantum teneri, quando confeſſor poſitive conſuluit, vel induxit ad non reſtituedum: quia tunc revera committit injuſtitiam contra alterum, ſive id faciat ex malitia, quod eſt evidens, ſive ex gravi negligentia, quia ex juſtitia tenetur non ita temere uti ſuo munere cum detrimento alterius. At vero ſi confeſſor ſit tantum negligens omittendo, quia videlicet non monuit pœnitentem, tunc reſpectu tertii non exiſtimo teneri ex juſtitia, quia illud peccatum non fuit contra juſtitiam reſpectu illius, ſed contra religionem, ſacrum miniſterium negligenter exercendo; ergo non tenetur reſtituere, quia nec ratione acceptionis, nec ratione rei acceptæ. Adde, etiam in priori caſu non teneri ſimpliciter ad reſtituendum, ſed ad monendum pœnitentem, & tollendam deceptionem; dummodo, hoc faciat opportuno tempore, ita ut propter illius moram non ſit pœnitens factus impotens ad reſtituendum; tunc enim illi imputabitur; at vero ſi opportune moneat, jam tollit cauſam nocumenti, quam poſuerat; & ideo effectus illi non imputatur.

SECTIO VII.

Utrum propter indebitam adminiſtrationem hujus ſacramenti aliqua pœna jure ipſo impoſita ſit.

EXplicuimus omnia, quæ videntur pertinere ad obligationem confeſſoris in ipſo actuali uſu hujus miniſterii. Nunc breviter declarandum ſupereſt, an in jure deſignata ſit aliqua pœna, quam incurrat miniſter inique fungens hoc munere. In qua re dicendum eſt, nullam eſſe pœnam Eccleſiaſticam jure communi impoſitam ſacerdoti, qui ex defectu juriſdictionis, ſcientiæ, aut diligentiæ, vel quacunque alia ratione peccat miniſtrando hoc ſacramentum. Dixi, *jure communi:* tum quia de illo magis nobis conſtare poteſt, quam de aliis conſtitutionibus Pontificiis, quæ extra illud vagantur, vel de ſtatutis Ordinariorum, quæ conſulenda ſunt, poſſunt enim aliquam pœnam continere. In jure autem communi nulla cenſura, vel irregularitas invenitur impoſita ipſo facto propter indebitum miniſterium hujus ſacramenti. Tum etiam quia in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur, qui a caſibus in ea reſervatis abſolvere præſumpſerint: quæ eſt quædam pœna ipſo facto impoſita propter indebitum abſolutionis miniſterium. Et, quamvis illa pœna proxime & immediate videatur magis impoſita propter abſolutionem a cenſuris reſervatis, quam propter abſolutionem ſacramentalem, tamen utramque videtur comprehendere.

An non ſacerdos audiens confeſſiones incurrat irregularitatem.

Dixi etiam, *ſacerdoti*, quia de illo, qui ſacerdos non eſt, ſed ſe fingit, ut hoc ſacramentum ficte miniſtret, dubitari ſolet, an propter hoc factum irregularis fiat. In qua re eſt prima ſententia, quæ ſimpliciter negat eſſe ullam irregularitatem impoſitam propter hoc crimen. Hanc tenet Vict. in Sum. n. 143. Ledeſ. 2. par. qu. 7. ar. 3. inclinat Sylveſt. *Confeſſor* 1. in prin. & Palud. diſt. 17. qu. 3. ar. 1. conc. 1. Fundamentum eſt, quia talis irregularitas non eſt in jure expreſſa. Quod ſi objicias c. 1. de Clerico excom. miniſt. reſpondebunt forte, ibi tantum fieri mentionem baptizantis ſolenniter, & facientis ſacrum ſine debita ordinatione. Hoc tamen non ſatisfacit; quia ibi additur generale verbum; *Aut aliquod divinum officium exercuerit:* ut autem irregularitas ſit in jure, non oportet, ut aliqua culpa in ſpecie exprimatur, ſed ſatis eſt ut in generali clauſula contineatur, neque aliud dicitur

in

in c. *Is qui*, de Sent. excom. in 6. Ut ſi feratur irregularitas contra eum, qui reiterat ſacramentum initerabile, rebaptizans manebit ſine dubio irregularis, quamvis in ſpecie explicatus non ſit. Dicere tamen poſſunt, hujuſmodi munus audiendi confeſſionem non includi ſub illo verbo generali; *Si aliquod divinum officium exercuerit:* quia hoc tantum ſignificat officium, quod ſolenniter in Eccleſia miniſtratur; confeſſio autem privatim fit: ſed neque hoc ſatisfacit, quia nomine divini officii intelligitur ibi actus ſacer, ad quem clericus conſecratur, & non eſt dubium, quin actus miniſtrandi hoc ſacramentum in hoc genere contineatur: & inter graviſſimos, & perfectiſſimos actus ſit.

2. Sententia. Secunda ſententia dicit, clericum non ſacerdotem, ſi miniſtret hoc ſacramentum, manere irregularem, non vero laicum. Ita Angel. verb. *Irregularitas* n. 38. & Sum. Roſel. *Irregularitas* 2. in princ. qui citant alios. Fundamentum ſumitur ex Rubrica illius textus, quæ eſt, *de clerico non ordinato miniſtrante;* ergo pœnæ omnes contentæ ſub illo titulo feruntur in Clericos, & non in laicos. Sed hoc fundamentum non eſt ſufficiens; primo, quia nulla poteſt reddi ratio, ob quam clerico imponatur tam gravis pœna, & non laico: deinde quia laicus rebaptizans ex omnium ſententia manet irregularis, vel etiam ſolenniter baptizans. Denique quia verba textus generalia ſunt, ſcilicet, ſi quis hoc fecerit, & non dicit, ſi quis clericus, imo maxime videtur comprehendere laicos: quia dicit; *Si quis non ordinatus:* quod tamen intelligendum eſt reſpective, id eſt, non ordinatus ſufficienter ad illum actum, quem exercere vult. Verba autem Rubricæ non ſunt ſatis ad limitanda verba textus, tum quia in Codice Gregor. refertur, multa exemplaria ſolum habere: *de non ordinato miniſtrante:* tum etiam quia exponi poteſt, ut ſenſus Rubricæ ſit, de eo, qui cum non ſit clericus ordinatus, miniſtrat. (Rejicitur.)

Tertia opinio probatur. Et ideo eſt tertia ſententia, omnem hujuſmodi fictum miniſtrum manere irregularem. Quæ eſt communis Caroniſtarum in eo loco, & eam tenet Navar. c. 27. n. 142. & Soto d. 18. qu. 4. ar. 1. in fine, ubi citat Palud. nec diſſentit Sylv. verb. *Irregularitas*, §. 12. dum ait, laicos etiam ſub illo decreto contineri. Et hæc ſententia vera eſt, propter rationes adductas. Oportet tamen ad incurrendam hanc irregularitatem, ut aliquis ſerio, ac ſcienter & temere hunc actum exerceat, ut prędicti auctores docent, & ſumitur ex illo verbo textus; *propter temeritatem.*

DISPUTATIO XXXIII.

De ſigillo confeſſionis.

PER hanc metaphoram ſignificatum eſt a Theologis ſecretum illud, quod confeſſor ſervare tenetur de his rebus, quas in confeſſione audit. De quo in hac diſputatione dicemus, quatenus ad ipſam perſonam pœnitentis refertur: in ſequenti vero, quatenus aliquando ſpectat ad tertiam perſonam, ſeu complicem, id eſt ſocium peccati. Et primum videbimus quale ſit hoc ſecretum, & quo jure ortum, & fundatum: deinde quomodo ſervandum ſit.

SECTIO I.

Quo jure, & in quo gradu teneatur confeſſor ſervare ſecretum confeſſionis.

Teneri confeſſorem ſervare ſecretum. DUO ſunt certa; primum eſt, eſſe in confeſſore obligationem ſervandi hoc ſecretum. Hoc eſt per ſe evidens, & commune apud omnes auctores, quos ſtatim referam. Primo ex ipſa lege naturali, quæ obligat ad ſervandum ſecretum in his, quæ pertinent ad famam proximi. Secundo ex tacito pacto inter pœnitentem & confeſſorem, quod etiam obligat in materia digna tali ſecreto. Nam qui ab altero rem in cuſtodia recipit, eam cuſtodire tenetur; at ſecretum eſt res magnæ æſtimationis, quæ alteri in cuſtodiam committitur. Unde Proverb. 11. *Qui ambulat fraudulenter revelat arcanum: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.* Tertio, quia hęc ſecreti obſervatio maxime neceſſaria eſt ad ſocietatem, & pacem inter homines ſervandam, & ad tranſigenda humana negotia; & præſertim, ut poſſit eſſe inter homines conſultatio de rebus occultis, nullius enim fere auderet alterum conſulere de re occultiſſima, niſi ſciret illum teneri ad ſervandum ſecretum. Propter quod non ſola confeſſio, ſed etiam conſultatio ſecreta, pręſertim de rebus pertinentibus ad animam, obligat ad tacendum, quamvis non æqualiter, nec, ut ita dicam, ſuper omnia. Tandem ex lege religionis hoc poteſt colligi, ſuppoſita inſtitutione talis ſacramenti, propter reverentiam ejus, ut magis ex ſequentibus patebit.

Nunquam licere violare ſecretum. Secundo eſt certum, obligationem hujus pręcepti tantam eſſe, ut in nullo caſu, & propter nullum finem, etiam pro tuenda tota Republica ab ingenti malo temporali, aut ſpirituali, violare illud liceat. Ita docent Theologi omnes contra unum Altiſiod. l. 4. Sum. tract. 6. c. 3. qu. 7. tenet. D. Th. in 4. d. 21. q. 3. ar. 1. ubi contrariam ſententiam erroneam vocat, & quodl. 1. ar. 8. Bonav. ead. d. 21. 2. p. illius, ar. 2. q. 1. Rich. ar. 4. q. 1. Scot. q. 2. Durand. q. 4. Palud. & Major q. 3. Capr. q. 2. Gabr. ar. 1. & 2. Alenſ. 4. p. q. 19. n. 2. alias q. 78. per totam, Adrian. q. ult. de Confeſs. & Medin. dict. Cod. q. de hac re, Viguer. in Sum. c. 16. §. 4 Sylv. verb. *Confeſſ.* 3. q. 19. & 20. & alii Summiſtæ omnes ver. *Confeſſ.* Petr. Sot. lect. 11. de Confeſ. Ledeſ. 4. 2. p. q. 10. ar. 1. Sot. d. 18. q. 4. ar. 5. Navar. c. 8. Sum. & in c. *Sacerdos* de Pœnit. d. 6. n. 116. & Covar. in 4. 2. p. c. 8. §. 12. n. 10. Simanc. in inſtitut. Cathol. tit. 24. n. 14. & 15. Fundamentum præcipuum hujus veritatis eſt communis conſenſus Eccleſiæ, ejuſque perpetua traditio, cujus nonnulla veſtigia in antiquitate inveniuntur, quamvis pauca. Inſinuat hoc Leo P. ep. 78. alias 80. & Baſilius in Regula monachorum c. 21. Aug. lib. de Salutarib. docum. c. 52. Ambr. apud Paulinum in vita ejus, clarius Greg. in c. *Sacerdos*, de Pœnit. d. 6. ubi ait, propter nullum ſcandalum vitandum, frangendum eſſe hoc ſigillum: nomine enim ſcandali videtur ibi ſignificare Gregor. quodcunque damnum etiam publicum & commune: & idem ſumitur ex c. *Omnis utriuſque ſexus.*

Quæſit ratio hujus obligationis.

1. Ratio. Difficultas vero eſt in aſſignanda ratione hujus tantæ obligationis, & ex quo jure naſcatur. Prima ratio redditur, quia hoc præceptum eſt negativum, & ideo ita pro ſemper obligat, ut nulla ratione illud violare liceat; ſicut non licet mentiri propter ullum finem bonum. Ita fere Soto. Tamen hæc ratio per ſe non ſufficit, alias etiam in naturali ſecreto eadem eſſet obligatio, quia etiam eſt præceptum negativum. Item, ſi præceptum negativum non ſit de re intrinſece mala, & habente malitiam inſeparabilem in quacunque occaſione, & propter quemcunque finem, ceſſare poteſt interdum obligatio ejus, ut per ſe notum eſt: hic autem videtur eſſe actio intrinſece mala, quia ad ſummum eſt infamatio proximi, quæ propter neceſſarios fines poteſt interdum licere; vel ſi hic eſt aliud ſpecialius ejus rationem, & cauſam quærimus. (Rejicitur.)

2. Ratio. Propter hoc Alenſ. & Bonav. reducunt hanc rationē ad intrinſecam malitiam mendacii: dicunt enim, confeſſorem revelando, quod in confeſſione audivit, ſemper dicere mendacium: quia dicit ſe ſcire; in quo ſignificat ſe ſcire, ut hominem, cum tamen id non ſciat, ut homo, ſed ut Deus, ut dicitur in c. 2. de Offic. ordin. Hæc tamen ratio eſt nimis metaphorica: quia licet homo ſciat, ut Deus, id eſt, ut gerens vicem Dei in illo munere; tamen non poteſt excludi, quin ipſe homo ſciat: qui autem loquitur de re in confeſſione audita ſolum affirmat ſe, id eſt hunc hominem ſcire, quod verum eſt; non tamen negat ſe audiviſſe illud gerens vicem Dei: imo poteſt contingere, ut expreſſe id affirmet, dicendo ſe audiviſſe in confeſſione: ſolum ergo affirmat ſe ſcire; quod falſum non eſt. Hujus ſignum etiam eſt, quia de licentia pœnitentis poteſt id dicere. Accedit etiam, quod ex vi illius rationis non concluditur malitia mortalis, ſed venialis, quia mendacium ex ſe non eſt peccatum mortale. Quod ſi aliunde habet hanc gravitatem, hujus rei rationem inquirimus. Sed ajunt, ſi confeſſor neget ſe ſcire, verum dicet, ut infra videbimus: ergo, ſi affirmat ſe ſcire, mentitur. Negatur tamen conſequentia: quia in diverſis ſenſibus poteſt utrumque eſſe verum: neſcit enim, ut jure dicere poſſit, ſcit autem de facto. (Refellit. — Inſtantia enodatur.)

3. Ratio. Tertiam rationem aſſignat D. Th. quia talis revelatio eſt contra ſignificationem hujus ſacramenti, illamq; falſam reddit, & ideo ſemper continet grave ſacrilegium. Antecedens patet: quia per hoc ſacramentum ita Deus remittit peccatum, ut omnino tegat illud, & hoc ſignificatur per hoc ſigillum. Quam rationem impugnant late Durand. Scot. & alii: & e contrario illam defendunt Capreol.

Non eſſe ſufficientẽ rationem.

præcol. Soto, &c. Ego vero cenſeo eſſe quidem aliqualem congruentiam; non tamen ſufficiens fundamentum ad obligationem: quia illa ſignificatio non eſt ſubſtantialis in hoc ſacramento, neque hoc ulla ratione, vel auctoritate probatur. Maxime quia non eſt de ſubſtantia hujus ſacramenti, quod ſecrete fiat, ut ſupra oſtendi. Item, quia alias nec de licentia pœnitentis liceret revelare hoc ſecretum. Non eſt ergo obligatio hæc per ſe impoſita propter ſignificationem, ſed propter rem ipſam, ut ſacramentum ipſum convenienter tractetur & conſervetur.

4. Ratio.

Quarta ratio magis moralis eſt, quia ſcientia hujus ſacramenti per ſe primo ordinatur ad ſpiritualem ſalutem pœnitentis, ac proinde eſt veluti quædam ſcientia ſacra, quam non licet ordinare ad alios fines intrinſecos, præſertim ſi ſint inferioris ordinis. Sed hæc ratio, niſi aliud addatur, fundatur in falſo principio; ſcilicet, non licere uti re ſuperioris ordinis ad bonum inferioris ordinis; aut non licere uti re aliqua, niſi ad illum finem ad quem eſt inſtituta. Utrumque autem horum falſum eſt, quia in hoc nulla eſt intrinſeca inordinatio, niſi aliunde fiat injuria rei ſacræ, ſeu ſuperioris ordinis; & hoc eſt, quod hic inquirimus.

Reprobatur.

Vera ratio aſſignatur.

Dicendum eſt ergo, hanc obligationem oriri ex injuria, quæ fieret ſacramento, ſi aliquando revelaretur hoc ſecretum: injuria autem illa conſiſtit in hoc, quod confeſſio fieret odioſa: nam retardarentur homines, neque cum fiducia poſſent ad hoc ſacramentũ accedere. Quod declaratur amplius in hunc modũ: quia ſi vel in uno caſu daretur licentia, jam hoc eſſet cõmittendum arbitrio, & prudentiæ confeſſoris: quia cauſa, vel caſus, in quibus id eſſet licitum, non eſſent omnino definiti; ergo ſemper poſſent pœnitentes timere hujuſmodi arbitrium confeſſoris. Atque hic etiam factum eſt, ut quoties pœnitens timet revelationem ſecreti, excuſetur ab obligatione illud confitendi, ut in ſuperioribus dictum eſt. Fundaturque in naturali ratione: quia nemo cogitur, ut ſe prodat; qui autem confiteretur peccatum a confeſſore revelandum, jam ipſe ſe proderet; ergo ad hoc non tenetur; ergo, ut ipſi pœnitentes non poſſint excuſari a confeſſione peccatorum, neceſſarium fuit, ut omnino præcluderetur via revelandi confeſſionem. Dices: Non eſt inconveniens pœnitentem interdum excuſari. Reſpondeo, excuſari per accidens, & ex malitia confeſſoris non eſt inconveniens: tamen excuſari ex vi, & modo inſtitutionis ipſius ſacramenti, & ex facultate a Chriſto data ipſi confeſſori pro aliquo caſu, eſſet magnum inconveniens: & contra debitam inſtitutionem, & finem talis ſacramenti. Eo vel maxime, quod hoc ipſo deſtruitur omnis ratio, vel utilitas, quæ eſſe poſſet in tali revelatione: nam quoties pœnitens timeret revelandum eſſe peccatum, aut id eſſe licitum, non diceret illud; ergo ceſſaret utilitas, quæ fingi poſſet in uſu talis ſecreti. Unde tandem concluditur ratio: quia hæc revelatio eſt nociva ſacramento, & nunquam poteſt eſſe vere, ac moraliter utilis; ergo nunquam eſt licita.

Objectio. Solvitur.

Hanc obligationẽ non oriri ex jure humano. Corollar. primum.

Atque hinc intelligitur, obligationem hanc non oriri ex jure humano poſitivo. Primo, quia eſt major fortaſſe, quam poſſit lege humana imponi. Quia licet interdum poſſit lex humana obligare cum diſpendio, vel evidenti periculo vitæ, quando ad commune bonum expedit; tamen quod obliget etiam in periculo boni communis, videtur excedere facultatem humanæ legis, niſi aliunde, vel divina lex, vel ipſa rei natura talem obligationem afferat. Secundo, quia hæc obligatio antiquior eſt, quam omnis humana lex, & cum ipſo ſacramento creditur eſſe nata. Tertio a poſteriori, quia non poſſet Eccleſia hanc legem abrogare, neque in illa diſpenſare; imo etiamſi Summus Pontifex per impoſſibile præciperet hoc ſecretum revelare, non eſſe illi parendum: quia præciperet contra jus divinum, & hæc omnia conſtant ex ſenſu, & uſu Eccleſiæ.

Non oriri ex ſolo jure naturali. Corollar. ſecũdum.

Secundo ſequitur, ſecretum hoc non oriri ex ſolo jure naturali puro, quia eſt altioris ordinis, & ſuperat omne naturale ſecretum. Unde dici poteſt ſecretum hoc aliquo modo ſupernaturale, quia & videtur ſuperare omne ſecretum naturale, & ſequitur ex actione ſacra, & ſupernaturali, ejuſque violatio ſacrilega eſt contra virtutem religionis infuſam: nam reſpicit ſuo modo Deum, ut ad ſupernaturalem ordinem ſpectat.

Non eſſe mere poſitivũ præceptum hoc. Objectio. Solvitur.

Tertio fit valde veriſimile ex dictis, præceptum hoc, quamvis ſupernaturale ſit, & divinum, non tamen eſſe mere poſitivum ſuperadditum huic ſacramento, quale eſt, v.gr. in Euchariſtia præceptum præmittendi confeſſionem ante communionem; ſed eſſe quaſi connaturale, & intrinſecum ipſi ſacramento prout de facto inſtitutum eſt, ita ut ex quodam jure naturali intrinſeco ipſi ſacramento, & per neceſſariam conſequutionem ex ejus inſtitutione oriatur, quam illationem jam declaravi. Dicet aliquis, Chriſtum Dom. potuiſſe hoc ſacramentum inſtituere quoad totam ſubſtantiam, & effectum ejus, non imponendo confeſſori totam hanc obligationem. Reſpondeo primo, quamvis hoc admittamus, fortaſſe non potuiſſe illud inſtituere cum tota neceſſitate, & obligatione, quam nunc impoſuit pœnitentibus ad integre, & omnino aperiendam conſcientiam ſuam confeſſori, quin ex illa reſultaret hoc ſigillum. Vel certe, ſi de abſoluta potentia potuit, non tamen ſecundum convenientem modum providentiæ; & ideo de facto ita fecit hanc inſtitutionem, ut haberet hanc obligationem conjunctam: illam vero talem fuiſſe, conſenſus, & traditio Eccleſiæ ſatis docent, & convenientiam ejus probat experientia perpetua, qua conſtat, & hunc rigorem fuiſſe utiliſſimum, & nunquam (quod ſciamus) occurriſſe caſum, in quo aliud expediret.

Ratio denique, quæ ex omnibus dictis colligitur, id ſatis declarat, quia, cum hic concurrant duo, integritas confeſſionis & manifeſtatio totius ſtatus pœnitentis, & ſecretum ex parte confeſſoris, non poterat convenienter obligari pœnitens per ſe, & quantum eſt ex parte ſacramenti in omni caſu, & ſine ulla exceptione ad totam ſuã conſcientiam prodendam confeſſori, niſi ipſe confeſſor ſimili modo obligaretur ad illam tacendam. Conſtat autem legem hujus ſacramenti per ſe obligari pœnitentẽ: ergo neceſſe eſt, ut ſecum afferat eam obligationem ſeu conditionem ex parte confeſſoris, ſine qua non poſſet recte conſiſtere talis obligatio pœnitentis. Alioqui, hoc ipſo quod daretur confeſſori licentia in aliquo caſu ad aperiendũ os circa res ſibi in confeſſione revelatas, hoc, inquam, ipſo obſtrueretur os pœnitentis ad loquendum non ſolum in uno vel alio caſu, ſed fere ſemper propter timorem, & ſuſpicionem. Hoc ergo modo optime explicatur intrinſeca ratio hujus præcepti.

Obligationem hanc eſſe ſub mor. tali culpa.

Quarto colligitur ex dictis, obligationem hujus præcepti ex ſuo genere eſſe graviſſimam, & ſub mortali culpa: quia materia talis præcepti, & finis ejus ſunt maximi momenti. An vero in individuo poſſit eſſe tranſgreſſio hæc venialis ex levitate materiæ, conſtabit ex his, quæ tractabimus de materia, circa quam verſatur hoc præceptum. At vero ex indeliberatione, ſeu inadvertentia non eſt dubium, quin poſſit aliquando excuſari confeſſor a culpa mortali; imo etiam ab omni culpa, propter defectũ voluntatis, ſeu libertatis, maxime quando revelatio eſt indirecta, quam omnino non advertit confeſſor dum loquitur, vel aliquid operatur; oportet tamen confeſſores in hoc eſſe cautiſſimos, ne forte aliquod verbum excidat.

Quotuplex malitia ſit in hoc delicto.

Quæret vero hic aliquis, quotuplex malitia ſit in hoc delicto. Reſpondeo, ad minimum eſſe duplicem. Una eſt ſacrilegii contra reverentiam debitam ſacramento, & contra bonum ejus. Alia eſt contra juſtitiam, quatenus eſt contra famam proximi, & contra ſecretũ ab eo commiſſum. Alii præter hæc addunt malitiam inobedientiæ vel contra Deum propter præceptum divinum, vel contra Eccleſiam propter præceptum Eccleſiaſticum, c. *Omnis utriuſque ſexus*, & dict. c. *Sacerdos*. Sed non oportet has multiplicare malitias, quia præceptum divinum, ut dixi, intrinſecum eſt ipſi ſacramento, & licet non eſſet, ſed a Chriſto Domino ſuperadditum, conſtituit tamen actum in eadem virtute, ſeu materia religionis, & ſub eadem ratione illum præcipit: idemq; eſt de præcepto Eccleſiaſtico: nam ſola multiplicatio præceptorum non ſufficit ad diverſitatem malitiarum, quando materia, & motivum virtutis eadem ſunt. Alii præterea addunt malitiam infidelitatis in ſecreto ſervando reſpectu proximi. Sed, ſi hoc intelligatur de infidelitate, ut eſt malitia ſpecie diſtincta ab injuſtitia, non eſt verum, quia ſecreti obſervatio in præſenti non eſt ex quacunque ſimplici, & pura promiſſione, ſed ex pacto includente obligationem juſtitiæ. Si vero intelligatur de infidelitate latiori ſignificatione, prout includit etiam deformitatem contra juſtitiam,

Eſſe duplicem.

ſtitiam,ſic verum eſt,in hoc peccato duplicem rationem injuſtitiæ intervenire poſſe: unam detractionis contra famam proximi; aliam fractionis ſigilli contra legitimum pactum,& conventionem humanam: hæ namque duæ rationes invicem ſeparabiles ſunt,& formaliter diſtinctæ manent, quamvis in eodem actu conjungantur.

Diſcrimen inter utrãque maliſiam.

Ex his vero malitiis prima,quæ eſt ſacrilegii, eſt maxime intrinſeca,& inſeparabilis:nam malitia injuſtitiæ videtur poſſe in aliquo caſu ceſſare,ſcilicet quando talis neceſſitas extrinſeca occurrit,propter quam liceret, vel famam proximi prodigere, vel ſecretum ejus aperire: tunc enim, quamvis fiat contra ſigillum confeſſionis, non videtur eſſe contra juſtitiam,licet ſacrilegium committatur. Probabile autem eſt etiam tunc habere locum obligationem juſtitiæ infuſæ inter fideles: quia pactum incluſum in confeſſione, quod intercedit inter confeſſorem,& pœnitentem, eſt de ſervando hoc ſecreto in omni caſu,& ſine ulla exceptione,& eo modo, quo Chriſtus illud inſtituit, quod pactum validum nunc eſt ex utroque capite; ergo violatio ejus propter quamcunque cauſam etiam nunc erit contra juſtitiam.

Aliquot objectiones proponuntur.

Prima ex Conc.Carthag.

Nonnullæ ſuperſunt objectiones. Prima ſumitur ex Conc.Cathagin.VII.c.5. & habetur in c. *Placuit* 9.q.2. ubi ſupponi videtur, Epiſcopum poſſe aliquando licite dicere,quod ſolus in confeſſione audivit,& in Conc.Mogunt.c.10.& 21.& apud Burchard. lib.19. ſui Decreti, c.28.& 37. ſignificatur, olim fuiſſe in uſu, ut juxta prudens arbitrium confeſſoris quædam peccata in confeſſione audita tacerentur, alia in publicum proferrentur.

Solvitur objectio propoſita.

Reſpondeo, in priori loco non eſſe ſermonem de confeſſione ſacramentali: nullum enim ibi eſt verbum, quod hoc ſignificet,ſed de exteriori confeſſione facta ſolo Epiſcopo interroganti.In alio vero loco non eſt ſermo de revelatione a confeſſore facienda, ſed a pœnitente, ſi ipſe volebat publicam pœnitentiam agere aliquorum peccatorum;quæ fieri etiam poterat ſine revelatione cauſæ; ſi autem hæc interdum dicebatur, erat ex ſola voluntate ipſius pœnitentis, ut in ſuperioribus etiam attigimus.

Secunda object.

Secundo objiciuntur nonnulli caſus,in quibus videtur hoc licere.Primus eſt,ſi revelatio ſit utilis ipſi pœnitenti, & credatur non fore ingratam, neque propterea confeſſionem reddendam eſſe oneroſam.Et hunc caſum admittit Altiſiod. Secundus eſt,ſi mortuus ſit pœnitens, & neceſſarium ſit aperire crimen ejus ad impediendum,v.gr. uſum alicujus matrimonii,quod nullum eſt. Et hunc caſum admiſerunt multi Canoniſtæ,ut refert Covar. ſupra n.9. Tertius caſus eſt,ſi ſit neceſſarium ſacerdoti ad propriam confeſſionem integre faciendam, alterius peccatum in confeſſione auditum revelare, ut ſi gravem defectum, & culpam in audienda alicujus confeſſione commiſit,quam poſtea in ſua confeſſione explicare non poſſit, quin confeſſor intelligat alterius pœnitentis peccatum. Tunc enim licitum id eſſe tenuit Soto in 4.d.16. qu.4.ar.5. quamvis in Relectione de ſecreto, dubius fuerit,memb.2.q.4.dub.2.Fundamentum ejus eſt: quia gravior eſt integritas confeſſionis,quam ſecretum:tum quia illa eſt de eſſentia, & non hoc: tum etiam quia ſigillum ad hoc ordinatur,ut confeſſio integre fiat.Addere poſſumus, illam non videri revelationem ſigilli, quandoquidem ſub eodem ſigillo dicitur.Tandem objici ſolet caſus evidentis periculi mortis:quia non tenetur quis tueri famam proximi cum periculo propriæ vitæ.

Solvitur ſecunda object.

Nihilominus dicendum eſt, in nullo horum caſuum licere hanc revelationem. Et de primo quidem certum eſt,& omnes Doctores conveniunt contra Altiſiodorenſem:tum quia moraliter eſt impoſſibile, quod aſſumit, videlicet, revelationem confeſſionis non eſſe oneroſam pœnitenti: tum etiam, quia licet demus ita contingere in particulari caſu, id eſt per accidens,at ceſſante in particulari fine legis, non ceſſat ejus obligatio: præſertim, quia hic non tam attenditur commodum pœnitentis, quam ipſiuſmet ſacramenti:In ſecundo etiam caſu erronea eſt illorum Canoniſtarum ſententia, ut reliqui Doctores docent,quos Covar.citat.Præſertim quia teſtimonium confeſſoris ex ſcientia confeſſionis nullam fidem facit in foro exteriori,ut ſumitur ex c.2. de Offic. Ordin. & c. *Dilectus*, de Exceſſibus prælat. Nec refert,quod pœnitens mortuus ſit, obligatio enim ſigilli ſemper durat: tum quia hoc eſt neceſſarium ad bonum uſum talis ſacramenti; timerent enim vivi peccata ſua dicere,ſi vel poſt mortem revelari poſſent:tum etiam,quia præceptum eſt abſolutum,& proximi fama etiam poſt mortem ſervanda eſt,de quo latius Nav. referens alios in Sum.c.8.n.7.

Aliquorum Canoniſtarũ opinio reprobatur.

Opinio Soti reprobatur.

Idem ſecretum ſervandum eſſe in tertio caſu docent communiter Doctores, ut Soto ipſe fatetur, & videre licet in Gabr.d.21.q.1.ar.3.dub.1.ad 5.Adrian.qu.ult. de Confeſſ. Sylv. *Confeſſ.* 3.qu.13.Navar. in Sum.c.8.n.6. & in c. *Sacerdos*,de Pœnit.d.6.n.64.Ledeſm.2.p.4.q.10. ar.5.Richar. Palud. Scoto,& aliis, locis ſuperius citatis. Et certe contraria opinio non eſt probabilis: quia licet integritas formalis ſit de eſſentia confeſſionis, tamen materialis non eſt adeo neceſſaria,quin propter alias cauſas prætermitti poſſit; nulla vero poteſt eſſe gravior, quã obſervatio ſigilli. Imo multi auctores, ut infra videbimus,docent,ſolum ob non revelandum peccatum proximi licere, vel etiam debitum eſſe aliquid in confeſſione omittere; ſed hic intercedit hæc cauſa: & præterea integritas ſigilli;ergo excuſat a formali dimidiatione,& conſequenter obligat ad obſervationem ſigilli. Præterea, licet ſigillum ordinetur ad integritatem, tamen majus detrimentum eſſet ipſiuſmet integritatis dare licentiam tunc ad loquendum, quam obligare ad tacendum: quia ex primo ſervatur integritas in uno ſingulari caſu, ex ſecundo vero daretur occaſio ſæpius illam non ſervandi. Denique, ſi confeſſor audiens confeſſiones duorum, ex uno intelligat alium non confiteri integre,neque digne, non poteſt ullum indicium dare,ſed abſolvere, ne revelet confeſſionem: quia ſecundum præſentem ſcientiam bene facit,& alia uti non debet; ergo a fortiori, &c. In quarto etiam caſu falſum eſt, quod aſſumitur, ut iidem auctores ſentiunt: quia bonum commune majoris momenti eſt, quam propria vita; ergo ſi propter commune bonum non licet revelare ſigillum,multo minus propter propriam vitam. Neque hoc eſt tueri famam proximi, ſed eſt non infamare,quod eſt valde diverſum,& præterea eſt non facere injuriam ſacramento, quod majus eſt. De quo caſu videri poteſt Gabr.ſup. ad 4.Soto dicta Relect. de Secreto par.qu.4.& Sylveſt. *Confeſſor* 3.qu. 19. Habet tamen hic caſus in revelatione indirecta nonnullam difficultatem, quam infra attingam.

Præceptũ hoc obligare cum periculo propriæ vitæ.

SECTIO II.

Ex qua confeſſione oriatur hoc ſigillum.

Oriri ex omni & ſola confeſſione ſacramentali.

Regula certa & communis eſt: Oriri ex omni,& ſola confeſſione ſacramentali. Prior pars conſtat: quia præceptum eſt univerſale, & abſolutum, & quia eadem eſt ratio de quacunque. Nec refert,ſi quis objiciat confeſſionem publice factam, quia etiam de illa loqui non licet,niſi quatenus hæc eſt voluntas ipſiuſmet pœnitentis. Altera vero pars excluſiva probatur: quia hoc præceptum, vel intrinſece oritur ex ſacramento, vel illi ſoli annexum eſt: ſi autem confeſſio non ſit ſacramentalis, ſacramentum non eſt etiam inchoatum;ergo non habet locum ibi ſigillum. Explicare tamen oportet, quæ confeſſio ſit ſacramentalis & ſufficiens ad hunc effectum, tam ex parte ſacerdotis, quam ex parte confitentis.

Neceſſe eſſe,ut fiat ſacerdoti.

Et primum,ex parte confeſſoris neceſſe eſt, ut confeſſio ſit facta ſacerdoti: nam ex illa, quæ ſcienter fit laico, vel inferiori clerico,quacunque occaſione,vel neceſſitate, non oritur hoc ſigillum, ſed tantum naturale ſecretum,licet oppoſitum ſentiat Navarr. in Sum. c.8.n.7.& Adrian. qu. ult. de Confeſs. ſine fundamento, quia illa confeſſio non eſt ſacramentalis.Dices,ex intentione pœnitentis ſit ut ſacramentalis.Reſpondeo,ſi ſenſus ſit fieri vice ſacramentalis, parum id refert, quia id non mutat naturam ejus,neque addit obligationem. Si vero ſit ſenſus,fieri ex apprehenſione,quod ſit ſacramentalis;ille eſt quidam error operantis, procedens non ex deceptione perſonæ audientis,ſed ex ignorantia juris;& ideo nullam alteri imponit obligationem,quæ ex re ipſa non oriatur. Aliqui vero hoc limitant, niſi intercedat pactum inter dicentem,& audientem. Quod ſentit Palud. d.21. qu.3. n.11.& Cajetan. ver. *Confeſſ.* Sed in rigore non ita eſt: nam illa obligatio ex pacto ſemper eſt minor, quam ex ſacramento:quia illa ad ſummum pertinet ad juſtitiam, hæc ad juſtitiam, & religionem: illa immediate oritur ex voluntate humana; hæc ex voluntate Chriſti. Unde, non obſtante illo pacto tale ſecretum non obligat ſemper & in omni caſu, etiamſi Soto in dicta relectione oppoſitum

Navarri, & Adriani ſententia reprobatur.

Cajetan. ſententia rejicitur.

poſitum ſentiat. Nam ſi neceſſitas boni communis urgeret, licitum eſſet revelare illud ſecretum: quia in humano pacto ſemper intelligitur exceptum commune bonum: alias eſſet iniquum, ut recte notavit Navar. c. 1. in princ. de Pœnit. d. 6. cum Felin. in c. *Paſtoralis*, de Offic. ord. & idem ſentit Ledeſ. qu. 10. ar. 3. dub. 3. Adrian. qu. ult. de Confeſſ. & alii locis ſæpe citatis. Addit denique Soto, illud ſecretum eſſe maximum inter naturalia ſecreta, quod eſt pie dictum propter umbram hujus ſacramenti; in re tamen non excedit conſultationem ſecretam de rebus ad conſcientiam pertinentibus.

An ſe fin. gens ſacerdotem teneatur ſervare ſigillum.

Majus dubium eſſe poſſet, ſi is, qui audit peccatum, decepit alterum dicens ſe eſſe ſacerdotem, & alius bona fide, & intentione confeſſus eſt, an inde oriatur vera obligatio ſigilli. Et, omiſſis argumentis, cenſeo oriri eo modo, quo infra dicam, laicum audientem furtive confeſſionem alienam teneri ſigillo. Eſt enim eadem fere utrobique ratio, quia intercedit injuria & ejus, qui bona fide confitetur, & ipſius etiam ſacramenti, quod hoc modo poſſet etiam onerosum reddi. Item quia, licet illa confeſſio de facto non terminetur (ut ſic dicam) ad ſacerdotem, tamen ut ſit a tali homine, ex intentione ſacramenti procedit, & ſit ſacerdoti. Et ideo ipſum etiam ſacramentum, & præceptum ejus tegit illa peccata ſub ſigillo. Tandem hoc præceptum impoſitum eſt in favorem pœnitentis, & ſacramenti; ergo ampliandum eſt ad omnem confeſſionem bona fide factam ſub ratione & intentione ſacramenti. Et hæc eſt ſententia communis Gabrielis 4. d. 21. qu. 1. ar. 2. Palud. qu. 3. Adrian. qu. ult. de Confeſſ. & aliorum. Nam licet Soto dicat, non eſſe tam gravem obligationem in hoc caſu, non negat eſſe obligationem ſigilli, & in eadem ſpecie. Inſtabis. Ergo ſi quis ſcienter confiteatur laico, putans illam confeſſionem eſſe ſacramentalem, id eſt, ex ea poſſe perfici ſacramentum, oritur obligatio ſigilli: hoc autem videtur contra ſuperius dicta, & contra rationem ibi factam: quia error perſonæ non confert ad obligationem inducendam. Reſpondeo, aliud eſt confeſſionem fieri cum exiſtimatione obligationis ſigilli, etiamſi confeſſio non ſit ſacramentalis: aliud vero fieri hac intentione, ut ſit ſacramentalis, & vera exiſtimando eſſe ſacramentalem: primum non ſufficit, & de hac exiſtimatione locuti ſumus in primo puncto, hic autem loquimur de ſecundo modo intentionis, quæ videtur ſufficere, maxime quando intercedit deceptio, vel ignorantia invincibilis.

An non habens juriſdictionē debeat ſervare ſigillum.

Quæri vero ulterius poteſt, quid dicendum ſit, ſi is, qui confeſſionem audit, ſit ſacerdos, non tamen habet juriſdictionem. Videtur enim ex tali confeſſione non magis ſequi obligationem ſigilli, quam ex confeſſione facta laico, quia illa nullo modo videtur eſſe confeſſio ſacramentalis, cum non fiat coram legitimo judice, & miniſtro hujus ſacramenti. Aliunde vero videtur magnum inconveniens hoc admittere, quia eſt contra communem ſenſum omnium, & poſſet parere multa incommoda.

Reſpondetur.

Breviter dico. Variis modis poteſt hæc confeſſio contingere; primo bona fide pœnitentis, & confeſſoris, quia uterque putat non deeſſe juriſdictionem; & tunc non dubito, quin contrahatur obligatio ſigilli, etiamſi poſtea conſtet defuiſſe juriſdictionem, quia oppoſitum revera multum derogaret huic ſacramento, & illud redderet onerosum, & dubium. Deinde, quia illa confeſſio, quantum eſt ex intentione pœnitentis, & ſacerdotis, ſacramentalis eſt, & per accidens contingit defectus; & ideo ad reverentiam ſacramenti pertinet, ut in ea ſervetur ſigillum. Secundo poteſt hoc accidere bona fide pœnitentis, & ex malitia ſacerdotis: & credo idem eſſe dicendum, ſicut diximus de laico proportione ſervata. Tertio poteſt hoc accidere cum certa ſcientia utriuſque partis, & quidem ſi id faciant in ordine ad ſacramentum cum ſpe obtinendæ juriſdictionis, etiam exiſtimo oriri obligationem ſigilli, quia jam eſt illa quædam inchoatio confeſſionis ſacramentalis, ut ſi quis confiteatur inferiori ſacerdoti peccatum reſervatum eo animo, ut facultatem petat, & juriſdictionem obtineat, non eſt dubium, quin oriatur obligatio ſigilli, ut ex praxi Eccleſiæ conſtat; & quia revera non poſſent homines alio modo inter ſe tractare negotia animæ, & revelare conſcientias ſuas in ordine ad ſacramentum perficiendum. Si autem illa revelatio nullo modo ordinetur ad ſacramentum perficiendum, neque ad petendam juriſdictionem, exiſtimo ſolum habere rationem cujuſdam conſultationis; atque ita non oriri aliam obligationem ſecreti, præter eam, quæ ex tali conſultatione naſci ſolet, quæ maxima omnium eſt poſt obligationem ſigilli. Ratio eſt, quia illa nullo modo eſt confeſſio ſacramentalis.

Intentio ſacerdotis ad ſigilli obligationem an neceſſaria.

Atque hinc etiam conſtat quomodo ſit neceſſaria voluntas, vel intentio ſacerdotis. Nam in primis, ſi decipiat pœnitentem, non propterea vitabit obligationem ſigilli, ut a fortiori patet ex dictis. Quia alias poſſent ſacerdotes decipere pœnitentes, & ideo non obligari, quod eſt, & contra juſtitiam, quia nemini debet dolus patrocinari; & contra bonum confeſſionis: inde enim & onerosa, & formidanda fieret. Item, quia licet ſacerdos in principio non habeat intentionem abſolvendi, ſeu perficiendi ſacramentum, nihilominus confeſſio ſacramentalis eſt: cujus ſignum erit, quia ſi in diſcurſu confeſſionis mutet intentionem, & tandem vere abſolvat, perficiet ſacramentum. At vero, ſi a principio dicat ſacerdos ſe nolle audire confeſſionem, quidquid pœnitens conetur, & velit eum obligare, non poterit obligationem ſigilli inducere, quia non poteſt invitum cogere, ut ſacramentaliter audiat. Et hoc modo, voluntas audiendi confeſſionem eſt neceſſaria ex parte ſacerdotis ad obligationem ſigilli, ſive habeat intentionem abſolvendi, ſive non, ut oſtenſum eſt. Hoc autem intelligo in confeſſione propria, quæ pendet ex voluntate confeſſoris: interdum enim poteſt oriri hæc obligatio ex ſola petitione confeſſionis, vel facultatis ad confitendum alteri peccata reſervata, quia inde oritur obligatio ſigilli, quia, ut ſupra dixi, illa eſt quædam inchoatio confeſſionis, & ſubjectio ad claves in hoc foro, & ex modo, quo ſit, neceſſario antecedit voluntatem, ſeu conſenſum alterius; & ideo independenter ab illo parit hanc obligationem, quia revera eſt ita neceſſaria ad bonum uſum hujus ſacramenti: & in eo caſu procedunt omnes rationes, quibus neceſſitatem ſigilli probavimus. Unde a fortiori concluditur non eſſe neceſſarium confeſſionem informari abſolutione, ut ſigillum oriatur, quod etiam patebit ex dicendis.

Ex parte pœnitentis neceſſariam eſſe intentionem ſacramentalem.

Secundo principaliter dicendum eſt, ex parte pœnitentis requiri, confeſſionem fieri intentione ſacramentali, id eſt, animo ſe accuſandi in hoc foro, & ſubjiciendi ſe clavibus Eccleſiæ. Explicuit hoc bene Cajet. 2. 2. q. 70. ar. 1. & tom. 1. Opuſc. tract. 21. & Soto d. 18. qu. 4. art. 5. & in Relectione de Secreto memb. 2. qu. 7. Navar. c. 18. n. 55. Simanchas in dicto lib. tit. 42. n. 15. Et ratio eſt, quia ſi confeſſio non fiat hoc animo, & intentione, revera non eſt confeſſio, nec peccata illa ſubjiciuntur clavibus; ergo neque illa eſt res ſacra, neque ex illa oritur ſacrum ſecretum. In hoc tamen advertendum eſt, quando ipſemet pœnitens aperte declarat animum ſuum, rem eſſe certiſſimam ſine difficultate; deberet tamen ſacerdos tunc illum admonere ex illo modo revelationis non oriri obligationem ſigilli, quia multi ex ignorantia putant, etiamſi nolint confiteri, poſſe imponere ſacerdoti obligationem hujus ſecreti, in quo decipiuntur. At vero difficultas eſt, quando ipſe pœnitens exterius dicit ſe velle confiteri, & tamen ex modo dicendi, vel aliis circumſtantiis colligit confeſſor, illum non veniſſe animo confitendi, ſed fortaſſe decipiendi, & inducendi confeſſorem, ut ſit particeps ſui delicti; & in hoc caſu etiam procedit concluſio poſita, ut dicti auctores diſerte explicarunt. Solum oportet obſervare, ut conjecturæ, vel ſigna ſint ita aperta, ut faciant rem moraliter certam: nam in re dubia ſemper judicandum eſt in favorem confeſſionis, & pœnitentis, quamdiu non probatur omnino fictus, præſumitur bono animo accedere.

Difficultas.

Addunt præterea in hoc puncto Cajet. & Simanchas, etiamſi pœnitens non accedat animo confitendi, ſi tamen revera accedat bona intentione conſulendi animæ ſuæ petendo conſilium, & communicando res ſuas cum illo ſacerdote, hoc ſatis eſſe, ut oriatur obligatio ſigilli: quia hoc ſacramentum ordinatur ad bonum animæ; unde quacunque ratione hoc bonum intendatur, videtur pertinere ad bonum ſacramenti, ut ſigillum ſervetur. Contrarium vero ſentiunt Soto, & Navarr. quia illa confeſſio nullo modo eſt ſacramentalis ex vi illius intentionis: alias ex quacunque conſultatione ordinata ad bonum animæ oriretur ſecretum ſigilli, quod tamen falſum eſt. Sed fortaſſe hi auctores non ſunt ſibi contrarii, non eſt enim neceſſaria intentio ita confitendi, ut poſſit obti-

neri

neri abſolutio, & conſummari ſacramentum; & hoc intendunt Cajet. & Simanch. & ſtatim latius probabitur. Et nihilominus certum eſt, non ſufficere quamcunque intentionem conſulendi propter bonum animæ, ut ratio facta probat, ſed neceſſariam eſſe intentionem ſe accuſandi coram judice a Chriſto conſtituto, ut ab illo, vel abſolvatur, vel curetur ſeu juvetur eo modo, quo ipſe judicaverit expedire: hoc eſt enim ſatis, ut illa confeſſio ſit aliquo modo ſacramentalis, & ordinetur ad abſolutionem ſaltem ſub conditione, ſi confeſſor judicaverit, vel certe ſi Deus per miniſterium ejus pęnitentem diſpoſuerit.

Addo præterea ex D.Th.d.21.qu.3.ar.1. non eſſe neceſſarium, ut confeſſio fiat cum omnibus conditionibus ad abſolutionem requiſitis. In quo omnes etiam conſentiunt, & merito: alias quoties ſacerdos juſte negat abſolutionem propter indiſpoſitionem pęnitentis, non maneret ſigillo obligatus, quod eſt plane abſurdum, & contra communem Eccleſiæ ſenſum. Et ratio D.Th. optima eſt, quia hoc judicium fit cum poteſtate abſolvendi, & ligandi juxta merita cauſæ; ergo cum notitia cauſæ antecedere debeat, neceſſe eſt, ut ſub eodem ſecreto judici committatur, ſive ligare debeat, ſive abſolvere, nec poſſent pęnitentes alio modo ſecure confiteri. Confirmatur, quia alias poſſet confeſſor dicere, illum pęnitentem acceſſiſſe imparatum ad confeſſionem, aut ſine propoſito emendæ, vel quid ſimile, quod abſurdiſſimum eſt.

Unde etiam addendum eſt, quod licet pęnitens a principio accedat ſine propoſito recipiendi abſolutionem, vel ſine contritione, & propoſito emendæ; nihilominus ſi habeat voluntatem ſe accuſandi, & ſubjiciendi in illo foro, ut potuerit, vel ut aliquo modo ſatisfaciat Eccleſiæ, vel certe ut a ſacerdote aliquo modo curetur, id ſatis eſſe ad ſigillum, quia jam illa eſt ſaltem inchoata confeſſio. Quod etiam dicti Doctores, præſertim Cajet. notarunt. Et favet c. *Quod quidam*, de pœnit. & remiſ. ubi de publicis peccatoribus dicitur, admittendos eſſe ad confeſſionem. Quo tandem fit, ut licet pęnitens non confiteatur integre etiam ex propria voluntate, & malitia, ea, quæ dicit, maneant ſub ſigillo, quia in illis ſaltem eſt inchoata confeſſio ſacramentalis, quæ revera fit ſacerdoti, ut miniſtro Dei, & habenti poteſtatem clavium, & ideo ſatis eſt, ut ex illa oriatur hæc obligatio. Et confirmatur: nam in aliis confeſſionibus, ut oriatur obligatio ſigilli, non neceſſe eſt expectare finem ſacramenti, vel confeſſionis, ſed prout ſigillatim narrantur peccata, ſingula ſub ſigillum cadunt: ergo quacunque ratione contingat confeſſionem non perfici, nihilominus ea, quæ dicta ſunt, manent ſub ſigillo. Et hoc ſatis confirmat ſenſus, & conſuetudo Eccleſiæ, & auctores omnes conſentiunt.

SECTIO III.

In quam materiam proprie cadat hoc ſigillum.

1. Aſſert. Peccatum eſſe materiam hujus ſecreti.

IN genere loquendo manifeſtum eſt, peccata eſſe materiam hujus ſecreti, quia illa ſunt materia confeſſionis. Quia vero & peccata ipſa ſunt varia, & alia etiam miſceri poſſunt, quæ non ſint peccata, neceſſe eſt hoc magis in particulari exponere. Et de peccatis quidem mortalibus certum eſt, quodcunque eſſe materiam gravem, ita ut vel unum ſolum revelare ſemper ſit peccatum mortale, quod a fortiori patebit ex ſequentibus. Addo, etiam peccatum veniale, vel minimum in confeſſione auditum eſſe materiam gravem hujus ſigilli, ita ut ex ea parte ſemper ſit peccatum mortale illud revelare. Dico *ex ea parte*, quia ex ignorantia, vel naturali inadvertentia poteſt interdum eſſe excuſatio. Ita docent Soto Relect. de Secreto qu. 3. c. 3. Navar. & alii communiter.

Ratio præcedentis doctrinæ.

Et ratio eſt, quia licet reſpectu pœnitentis illa regulariter non ſit gravis infamia; reſpectu tamen ſacramenti ſemper eſt gravis injuria, & grave nocumentum, quia alias averterentur homines a confeſſione peccatorum venialium. Declaratur etiam, quia reſpectu alicujus perſonæ revelatio alicujus peccati mortalis non eſt gravis infamia; & tamen reſpectu ſacramenti ſemper eſt peccatum mortale: ita ergo in præſenti.

Ledeſma vero 2. par. 4. qu. 11. art. 1. c. 5. hoc limitat, dicens, ſi quis revelat peccatum veniale, affirmans ſe audiviſſe illud in confeſſione, eſſe peccatum mortale: ſi tamen ſimpliciter dicat, ita ut alii non intelligant id dicere ex ſcientia confeſſionis, eſſe tantum peccatum veniale. Sed eſt improbabilis ſententia, quia hoc non eſt peccatum mortale tantum propter ſcandalum aliorum, quod tunc oritur, quando intelligunt illam eſſe revelationem confeſſionis, ſed per ſe propter fractionem ſigilli, quia eſt contra grave præceptum, & in gravi materia, ut oſtendi. Item, quia non ſolum fit odioſa confeſſio ex eo quod reveletur formaliter, ut ſic dicam, ſed etiam, quod res ibi cognitæ revelentur: utroque ergo modo eſt peccatum mortale, & accidentarium eſt, quod alii non intelligant qua via confeſſor id ſciverit.

Ledeſm. ſententia improbatur.

Secunda Aſſertio.

Secundo dicendum eſt, etiam circumſtantias, & objecta peccatorum contineri ſub hoc ſigillo. Eſt communis. Et ratio eſt, quia circumſtantiæ, ut ſupra dixi, ſunt moraliter quædam peccata, vel ſunt quaſi integrantes peccatum: & idem eſt ſuo modo de objecto, quatenus tale eſt. Ex quo ſequitur, ſi quis confiteatur ſe habere propoſitum v. gr. interficiendi aliquem, interfectionem illam contineri ſub ſigillo, etiamſi nondum ſit peccatum commiſſum, neque immediata materia confeſſionis, vel abſolutionis, quia eſt objectum illius peccati interioris, quod aliquis confeſſus eſt. Hoc vero corollarium aliqui non admittunt ſimpliciter, ſed ſub diſtinctione: nam, ſi quis (inquiunt) commiſit peccatum, & illud confitetur ſine propoſito mutandi, ſed potius perſeverandi in illo, tunc totum manet ſub ſigillo; ſi vero nihil commiſit, ſed tantum habet voluntatem committendi, tunc (ajunt) futurum peccatum non manere ſub ſigillo, quia non eſt confeſſionis materia. Quod ſentit Alenſ. 4. p. qu. 78. alias 19. memb. 2. art. 2. Alii vero ſubdiſtinguunt: nam, ſi quis confiteatur propoſitum de futuro peccato, ut jam præteritum, & cum novo propoſito non exequendi illud, totum manet ſub ſigillo propter rationem factam, quod ſaltem mediate illud peccatum futurum continetur ſub materia ſigilli: ſi tamen quis permanet in illo propoſito, & refert illud ut præſens, tunc ajunt, rem futuram non cadere ſub ſigillo, quia illa non eſt vera confeſſio. Ita Angel. verb. *Confeſſio* 8. n. 7. & ſequitur Sylveſt. *Confeſſio* 3. qu. 5. & Adrian. qu. ult. de Confeſſ. cum Abb. in c. *Omnis utriuſque ſexus*, & Decio in c. *Cum non ab homine*, de Judiciis. Tamen non videtur opinio probabilis, niſi fortaſſe differant a nobis in verbis.

Circumſtantias & objecta peccatorũ teneri ſub ſigillo. Corollarium.

Quorundam placitum cum diſtinctione.

Alia diſtinctio.

Contrariam ergo ſententiam abſolute docent D.Th. in 4. d. 21. qu. 3. ar. 1. quæſtiunc. 1. & ibi Bonavent. 2. p. ar. 2. qu. 1. Richard. ar. 4. qu. 2. Gabriel ar. 2. c. 3. & ar. 3. dub. 1. Cajet. tom. 1. Opuſc. tit. 21. Soto d. 18. qu. 4. ar. 5. ad 2. & Relect. de Tegen. ſecreto memb. 3. qu. 4. dub. 1. Med. dict. Cod. qu. 47. Per. Soto lect. 11. de Confeſſ. Navarr. in dict. c. *Sacerdos* n. 20. & alii moderni, quos retuli ſect. præced. Et præter rationem factam, probatur, quia illud futurum, ut futurum, non poteſt revelari ſine præſenti voluntate, cum qua habet connexionem. Et confirmatur, quia quando peccatum ex parte commiſſum eſt, non poteſt revelari futura actio propter connexionem, ut dicti auctores fatentur; ſed non eſt minor connexio inter peccatum futurum, & præſens propoſitum: ergo. Præterea, quia, ſi ratio Angeli vera eſt, etiam licebit directe revelare propoſitum ipſum, quia de illo non eſt facta vera confeſſio: imo quoties homo confitetur peccata ſine propoſito emendæ, illa non eſſet confeſſio ſufficiens ad ſigillum, quod eſſe falſum ſupra oſtenſum eſt. Nulla ergo eſt neceſſaria diſtinctio, ſi ſupponamus propoſitum illud revelari per modum accuſationis, & ſubjectionis in hoc foro, etiamſi non ſit propter abſolutionem: ſi autem omnino diceretur extra accuſationem, jam tunc non eſſet confeſſio, tamen hoc modo non ſolum res futura, ſed etiam peccatum commiſſum poteſt revelari ſine fractione ſigilli, quia nondum eſt appoſitum fundamentum ſigilli, ut ſupra dictum eſt.

Reprobatur contraria ſententia.

3. Aſſert. Quæ dicuntur ad declarandum peccatum manere ſub ſigillo.

Tertio: Non ſolum peccata & circumſtantiæ, ſed etiam omnia illa, quæ dicuntur ad declarandum peccatum, manent ſub ſigillo confeſſionis. Ita docent omnes. Ratio eſt, quia hæc omnia ſaltem per reductionem ſunt materia confeſſionis, cum ordinentur ad accuſationem peccati. Secundo, quia alioquin etiam fieret confeſſio odioſa, cum peccata non poſſint revelari ſine hujuſmodi rebus, vel circumſtantiis, nec poſſent pœnitentes loqui cum fiducia, & ſecuritate. Unde addo, non ſolum cadere

hæc

hæc ſub ſigillo, quando neceſſaria ſunt, ſed etiam quando ſunt utilia, & quoties a pœnitente dicuntur propter hunc finem, etiamſi fortaſſe minus prudenter agat, quia poſſet aliter dicere. Ratio eſt, quia hoc eſt neceſſarium ad communem modum confitendi hominem, & oportet, ut etiam ſimplices & ignorantes poſſint ſecure, & ſine timore revelationis confiteri. Ex quo colligit Soto dict. ar. 5. poſt 2. concl. ſi quis occaſione ſui peccati declarat ſe habere, v. gr. defectum originis, vel natalium, aut aliquid ſimile, totum illud cadere ſub ſigillo, quamvis per ſe non ſit materia confeſſionis, quia ſatis eſt, ut propter confeſſionem faciendam dicatur, quod mihi valde placet: hoc enim totum neceſſarium eſt, ut tolerabilis ſit confeſſio, licet oppoſitum videatur ſentire Ledeſ. qu. 10. ar. 2. c. 3. cum tamen fateatur injuriam aliquam fieri ſacramento, quod eſt fundamentum ſigilli. Ex quo etiam inferri poteſt, ſi alienum peccatum hac ratione reveletur, etiam cadere ſub ſigillo: ſed de hoc dicemus diſput. ſequ. ex profeſſo.

4. Aſſert. Peccata alias publica cadere ſub ſigillo.

Quarto: etiam peccata alias publica cadunt ſub ſigillo confeſſionis, quatenus in illa cognita fuere. Probatur, quia præceptum eſt univerſale, & abſolutum. Deinde ex effectibus: nam licet res ſit publica, ſi tamen confeſſor illam non ſciebat alio modo, non poteſt de illa loqui etiam cum illis, quibus eſt cognita, quia obligatio ſigilli eſt per ſe, & ſcientia aliorum eſt per accidens. Unde licet fortaſſe non fiat nocumentum pœnitenti, quia non infamatur amplius, fit tamen injuria ipſi ſacramento; atque etiam poteſt eſſe oneroſum ipſi pœnitenti. Secundo, hoc erit gravius, ſi dicat ſe cognoviſſe in confeſſione, quia magis directe, & formaliter frangit ſigillum, & moraliter continget, ut addat certitudinem infamiæ alterius. Quo fit, ut licet hoc dicat in laudem pœnitentis, nihilominus graviter peccet, ut recte docuerunt D. Th. Bonavent. Gabriel. ſup. & Cajet. verbo *Confeſſor* in fin. Navarr. in Sum. c. 8. n. 11. & Medin. dicto Cod. qu. ult. quamvis non ſibi ſit conſtans: dixerat enim in qu. 51. circa principium, quando peccatum eſt notum aliis, & publicum, poſſe confeſſorem dicere, Petrum ſibi eſſe confeſſum tale peccatum cum magno dolore, &c. quia hoc non cedit in infamiam pœnitentis, nec in odium confeſſionis. Sed eſt omnino falſum, quia in primis grave generaretur ſcandalum, etiam inter pios, & doctos, quod eſt ſignum hanc eſſe revelationem ſigilli, & gravem. Ratio vero eſt, quia in hoc attendendum eſt iis, quæ ſunt per ſe, non vero quæ ſunt per accidens; eſt autem per accidens alios habere notitiam illius peccati alia via: per ſe autem eſt, quod notitia confeſſionis in publicum deferatur, quod ſimpliciter malum eſt, & injurioſum ſacramento, quod non poteſt non fieri oneroſum hac ratione, & facile poſſet extendi hæc revelatio ad res alias forte non ita publicas, & certas, & ex ipſa confeſſione poſſet magis augeri infamia alterius.

Confeſſor an teneatur non loqui de peccato alias noto. Altiſiod. opinio. Contraria aſſeritur.

Dubitari tamen hic ſolet, utrum confeſſor ex vi ſigilli obligetur ad non loquendum de peccato in confeſſione audito, etiam ſi alias illud noverit. Aliqui enim antiqui dixerunt, ſacerdotem non poſſe loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam quatenus per aliam viam ſunt cognitæ. Quod tenuit Altiſiodorenſis lib. 4. Sum. tract. 6. c. 3. qu. 4. quia non poteſt non generare ſcandalum. Sed contrarium eſt certum, per ſe loquendo, quod tenet D. Th. Bonavent. & Alenſ. locis citatis, quos ſequuntur omnes moderni, & Summiſtæ. Ratio eſt, quia ille nullo modo revelat confeſſionem, quia perinde loquitur, ac ſi confeſſionem non audiviſſet (ita enim ſupponendum eſt:) nullam ergo facit injuriam ſacramento, nec pœnitenti: imo eſſet graviſſimum onus confeſſoris, ſi propter confeſſionem amitteret jus utendi ſcientia, vel cognitione ſua. Et pœnitentes inde ſumerent occaſionem eludendi ſacerdotes; unde moraliter poſſent ſequi gravia incommoda. Illud autem de ſcandalo accidentarium eſt, & vitari poteſt, ac debet. Et ideo advertit Alenſ. in hujuſmodi eventu optimum conſilium eſſe ſimul explicare alium modum ſcientiæ, quem de tali re habet, ut dicendo; *Vidi hoc, vel audivi a Petro:* vel aliquid ſimile, quod tamen non eſt ſemper neceſſarium, ſed pro rerum opportunitate, quod prudentiæ relinquitur. Bene autem advertit Major d. 17. qu. 3. cavendum eſſe, ne aliqua certitudo, vel circumſtantia addatur propter ſcientiam confeſſionis. Et cum hac limitatione verum etiam eſt, quod Soto ait, ſi ſuſpicetur, vel alias novit ſacerdos aliquem furatum eſſe res ſuas, & hoc illi poſtea confeſſus ſit, poſſe nihilominus eum accuſare: hoc enim verum eſt, dummodo non utatur ſcientia confeſſionis ad agendum contra illum, vel nova indicia inquirenda. Hinc etiam obiter intelligitur, poſſe Parochum, v. gr. publice repellere a communione uſurarium, vel concubinarium publicum ſibi confeſſum, & non abſolutum, quia tunc utitur ſcientia publica, qua conſtat illum eſſe in tali peccato: non tamen debet dicere, illum non abſolviſſe; ſed ſolum exigere publicam ſatisfactionem, vel emendationem, quam, ſi non exhibeat, juſte illum repellit.

5. Aſſert. Non eſſe vetitum loqui in generali de peccatis auditis in confeſſione. Prior pars probatur.

Quinto addendum eſt, hæc omnia, quæ diximus, intelligenda eſſe cum relatione ad perſonam, v. gr. hujus pœnitentis, & cum revelatione particulari, quæ non contineatur ſub generali ratione confeſſionis. Prior pars ſumitur ex c. *Omnis utriuſque ſexus*, ibi, *Caveat ne revelet peccatorem;* non ergo ſatis eſt (ut ſic dicam) revelare peccata in abſtracto, niſi peccator aliquo modo reveletur. Hinc omnes auctores citati docent, loqui de peccatis auditis in confeſſione non nominando perſonam, nec cum periculo, ut in illius cognitionem, vel ſuſpicionem poſſit deveniri, non eſſe contra ſigillum, quia non revelatur peccator, & ita non fit illi injuria; nec ob eam rem poteſt illi fieri oneroſa confeſſio, ac propterea, nec ſacramento fit injuria. Et hinc licitum eſt conſulere virum doctum de re audita in confeſſione, quando omnino perſona occultatur. In uſu autem hujus licentiæ prudentia magna neceſſaria eſt: & ideo admonent Doctores, ut ſine neceſſitate, vel magna utilitate non miſceantur ſermones de his rebus etiam in generali, præſertim coram multis; & maxime in eodem loco, ſeu civitate, & poſt breve tempus ab audita confeſſione. Item, maxime cavendum eſt, ne offendatur communitas, ad quam talis perſona pertinet, ut ſi dicat, religioſum hoc feciſſe, & præſertim nominando religionem in particulari, quia revera hoc jam redundat in gravamen notabile pœnitentis, præter injuriam, quæ fit communitati. Videantur D. Antonin. 2. p. tit. 17. c. 19. §. 3. & Navarr. c. 8. n. 16. & Petr. Soto lect. 11. de Confeſſ. Ledeſ. dict. quæſt. 10. art. 2. qui dicit, in rigore hanc eſſe fractionem ſigilli, Navarr. vero ait, non eſſe in rigore contra ſigillum, licet ſit peccatum; ſed certe non quodcunque peccatum eſt, ſed contra ſacramentum; ergo & contra ſigillum.

Ad hoc neceſſariã eſſe magnam prudentiam.

Poſterior pars affirmatur.

Poſterior pars aſſertionis declaratur, quia licet confeſſor dicat, Petrum ſibi eſſe confeſſum, nullo modo revelat ſigillum, quia hoc commune eſt omnibus fidelibus, & eſt actus virtutis: & ita nulli fit injuria. Ex quo fit, ut licet dicat confeſſum eſſe peccata ſua, non ſit revelatio, quia hoc neceſſario continetur in ipſa confeſſione. Unde infertur ulterius, licet dicat, talem perſonam in ſua confeſſione non habere, niſi materiam venialem, per ſe non eſſe contra ſigillum, quia talis materia, ut minimum neceſſaria eſt, & continetur ſub priori univerſalitate, ſi non ſunt peccata mortalia; hæc autem excludere, & negare non eſt injurioſum, vel oneroſum pœnitenti. Et in his etiam conveniunt Doctores: admonent tamen cavenda eſſe quæ per accidens ſequi poſſunt, ut ſi confeſſor habeat duos, vel tres pœnitentes, & unum nimium laudet, dicens, nunquam afferre conſcientiam peccati mortalis, tacite videtur inſinuare alios non eſſe hujuſmodi, quod advertit Navarr. in c. *Sacerdos*, de Pœnit. d. 6. n. 71. & ideo illud vitandum eſt. Similiter, ſi ſuperior, v. g. dicat de aliquo, ſibi eſſe confeſſum in ea occaſione, vel modo, quod poſſet generare ſuſpicionem, illum habuiſſe rem gravem ad ſuperiorem pertinentem, eſſet indirecta revelatio; & ſic de aliis.

Ultima aſſertio.

Ultimo dicendum eſt, cætera omnia, quæ in confeſſione concomitanter dicuntur, proprie non contineri ſub ſigillo, ſi nullo modo inſerviant accuſationi peccatorum. Ita docent omnes, quia illa per ſe non ſunt materia, nec ad illam reducuntur, & quod ibi dicantur, eſt impertinens. Item, ſi ſola dicerentur, non inducerent ſigillum; ſed concomitantia confeſſionis non habet, ut ſic dicam, cauſalitatem in illa; ergo, &c. Nihilominus tamen ſemper ſpectat ad prudentiam confeſſoris de his etiam rebus parum loqui.

S E-

SECTIO IV.

Quas perſonas obliget hoc præceptum.

DUÆ perſonæ ſunt, quæ per ſe interveniunt in hoc ſacramento; confeſſor, & pœnitens: poſſunt autem ex cauſa, vel ex malitia adjungi aliæ, ut interpres, vel nuncius, vel conſiliarius, vel qui furtive audit confeſſionem. Et de ſingulis breviter dicam.

An pœnitens teneatur ſervare ſecretum in his, quæ confeſſor ſibi commiſit.

In primis autem omitto pœnitentem, quia ille proprie non obligatur hoc ſigillo: imo, ut infra dicam, pendet ex voluntate ejus, cum de illius licentia poſſit etiam confeſſor loqui. Solet autem obiter inquiri, an pœnitens è contrario teneatur ſub ſecreto ſervare, quæ confeſſor illi committit, ut pœnitentiam quam imponit, vel quid ſimile. Aliqui enim imponunt hoc onus pœnitenti, ut Palud. diſt. 21. qu. 3. n. 61. Adrian. qu. ult. de Confeſſ. dub. ult. & Navar. dict. c. *Sacerdos* n. 115. Contrarium vero docent Richard. d. 21. ar. 5. qu. 3. & Soto dicta Relect. de Secreto memb. 3. qu. 4. concl. 4. Et mihi certum eſt hoc proprie non eſſe ſigillum; eſſe tamen poterit ſecretum naturale, ubi materia id poſtulaverit; alias nulla eſt hic ſpecialis ratio ſecreti.

Ad confeſſorem maxime pertinere hoc præceptum.

Secundo, de confeſſore res eſt clara ad illum directe pertinere hoc præceptum. Solum adverto, quod ſupra tetigi, ſub hoc membro contineri ſuperiorem ipſum, quando ab illo petitur licentia abſolvendi a reſervatis, quia tunc defertur ad illum cauſa, tanquam ad ſuperiorem judicem, petendo delegationem ejus, & ideo fertur ſub eodem ſigillo: nam ille etiam eſt quidam uſus clavium in hoc foro; & alias fieret odioſa confeſſio, ipſique ſuperiores haberent viam cognoſcendi delicta extra confeſſionem, occaſione ipſius confeſſionis, quod illi valde nocivum eſſet. Propter quæ in his caſibus, & ſimilibus, diximus in ſuperioribus, obligare ſigillum, quod ex parte notavit Victor. in Sum. n. 10. de Confeſſione.

An interpres teneatur ſervare ſecretum.

Tertio, de interprete ſunt opiniones: nam Cajet. verb. *Confeſſio*, condit. 11. & Soto ſupra, abſolute negant obligari ſigillo, quia interpres non habet claves, neque eſt inſtrumentum Chriſti in illo actu, ſed eſt organum pœnitentis; ergo, &c. Confirmari poteſt, quia pœnitens non tenetur illo modo confiteri; ergo non eſt cur obliget tam rigoroſe ipſum interpretem, ſed ſufficiet naturale ſecretum. Contraria ſententia communis eſt. Tenet Scot. d. 17. qu. 1. circa fin. Richar. d. 12. ar. 4. qu. 3. Medin. dict. Cod. qu. 50. Ledeſ. 2. p. 4. qu. 11. art. 3. dub. 1. inclinat etiam Vict. in Sum. n. 172. licet ſolum dicat, teneri interpretem omnino occultare peccata, idem Navarr. in c. *Sacerdos*, n. 42. Denique D. Th. d. 21. qu. 3. art. quæſtiunc. 3. ait, ſicut participat interpres actum clavium, ita participare ſigillum. Atque hic modus ſentiendi, & loquendi D. Thomæ mihi placet. Et juxta illum fortaſſe non eſt magna diſſenſio de re inter hos auctores: nam etiam priores concedunt in interprete obligationem tanti ſecreti, ut dicat Soto in nullo caſu poſſe illud violare. Unde ego exiſtimo proprie eſſe ſigillum, quamvis non tam grave ſicut in ſacerdote. Quod etiam videtur ſenſiſſe idem Soto Relect. de Secreto memb. 3. qu. 4.

Prior ſent.

Aſſignatur ratio ſent. ſuppoſitæ.

Ratio eſt, quia hæc obligatio ſecreti manat ex eodem præcepto divino, cujus ſignum eſt, tum quod præcipue imponitur propter ſacramentum ipſum: tum etiam, quia violatio talis ſecreti non ſolum eſt injuſtitia, ſed etiam ſacrilegium. Unde interpres non ſolum eſt inſtrumentum pœnitentis, ſed etiam ſacerdotis: nam ſicut alter per illum loquitur; ita etiam ſuo modo ſacerdos per illum audit, ideoque participat ſecretum ejus. Nec refert, quod pœnitens non teneatur illo modo confiteri, quia etiam non tenemur venialia confiteri, & nihilominus directe cadunt ſub ſigillo. Unde conſtat idem dicendum eſſe de internuncio: nam eſt eadem ratio. Imo aliqui hoc extendunt ad ſcripturam, ita ut ſi quis inveniat ſcripta alterius peccata ſub titulo confeſſionis, debeat ſub ſigillo illa tenere. Sed nimia eſt extenſio, quia illud eſt inſtrumentum valde remotum, & ſacramentalis confeſſio nullo modo eſt ibi inchoata: erit ergo illud ſub ſecreto naturali. De quo videri poteſt Navarr. d. c. *Sacerdos*, n. 8. & 9.

Extenſio aliquorũ reprobatur.

Quarto, de conſiliario ſive præſens adſit confeſſioni, ſive poſtea confeſſor ex licentia pœnitentis illum conſulat, certum eſt obligari ſigillo. Quod docent auctores citati, præſertim Palud. & Adrian. & Navar. ſupra. Et præterea Navar. in Sum. cap. 8. n. 4. c. 7. & Ledeſ. qu. 10. art. 3. dub. 1. Petr. Soto lect. 11. de Confeſs. Viguer. in Sum. cap. 16. 9. 4 verſ. 20. Ratio eſt, præter alias tactas, quia conſiliarius participat actum clavium, ſcilicet quoad clavem ſcientiæ, & ſupplet defectum miniſtri, ita ut ex utroque quaſi coaleſcat miniſter habens omnia neceſſaria ad hoc munus. Et in hoc valde differt hæc conſultatio ab illa, quæ fit extra confeſſionem. Et confirmatur, quia pœnitens non alia intentione dat facultatem, nec dare tenetur. Dices. Si pœnitens per ſe ipſum conſuleret talem virum doctum, ille non teneretur ſigillo ſecreti, ſed alio naturali; ergo idem erit, ſi conſulat per confeſſorem, quia tunc nihil aliud facit confeſſor, quam vices gerere pœnitentis. Reſpondetur negando conſequentiam, quia, quando aliquis omnino extra confeſſionem conſulit alium, illa revelatio nullo modo fit per confeſſionem, neque is, qui conſulitur, participat ulla ratione actum clavium: at vero in caſu, de quo agimus, conſultatio fit in ipſa confeſſione, ſeu per confeſſionem, & is, qui conſulitur, quodammodo ſupplet defectum confeſſoris, & ita participat actum ejus, quatenus ex utroque veluti unus integer miniſter conſurgit: & ideo non eſt ſimilis ratio. Quod confirmatur a poſteriori, quia alias valde oneroſum, & quodammodo injurioſum erit pœnitenti, ſi confeſſores licentiam petant ad conſulendum alium, ſi talis conſultatio ſub eodem ſigillo non manet.

Object.

Deciditur.

Furtive audiens confeſſionem teneatur ſub ſigillo.

Quinto, ille etiam, qui furtive audit confeſſionem alterius, obligatur ſigillo. Quod bene docuit Scot. d. 21. q. 2. quem alii ſequuntur. Ratio vero eſt, quia ille facit injuriam & perſonæ pœnitentis, & ſacramento; ergo tenetur illam reſarcire quantum poteſt: ſed nullo modo poteſt, niſi ſervando ſecretum, quantum ſigillum poſtulat; ergo ad hoc obligatur. Item, quia tota illa notitia orta eſt ex confeſſione; ergo in illa reperitur eadem ratio ſervandi ſecretum propter reverentiam ſacramenti, & ad vitandam injuriam ejus. Addit Navarrus ſupra rationem aliam, quia res tranſit ad alios cum ſuo onere, ſicut pignus, & ſimilia: hæc autem notitia ex vi confeſſionis habet hoc onus quaſi adjunctum. Præterea ipſummet ſacramentum obligat alios, ne ſe furtive ingerant audiendis confeſſionibus, quia hoc valde ſpectat ad reverentiam ſacramenti, & bonum ejus, ne illius uſus fiat odioſus, & difficilior; ergo pari ratione obligat ad idem ſecretum. Unde recte dixit Navar. hoc ſecretum eſſe veluti ſacramentum quoddam arcanum, quod ſacerdotibus per ſe traditur, aliis vero prohibetur, ne vel illud inique contingant, vel ſi ad eos quacunque ratione perveniant, illud violent. Applicari etiam hic poſſunt rationes ſupra factæ de illo, qui ſe fingit ſacerdotem. Ex quo ſequitur: ſi quis ſine culpa propter inadvertentiam aliquid in confeſſione audivit, etiam teneri eodem ſigillo, quia licet excuſetur a culpa per accidens, tamen actio illa de ſe ejuſdem rationis erat. Unde etſi non teneatur ratione acceptionis, ut ſic dicam, tenetur ratione rei acceptæ, id eſt, ratione notitiæ ex confeſſione ſumptæ. Imo hinc ulterius fit, ſi quis in caſu neceſſitatis confiteatur audientibus aliis, quia non poteſt confiteri alio modo, non ſolum confeſſorem, ſed etiam omnes audientes teneri ad ſecretum ſigilli, propter eaſdem rationes, quia ſemper illa notitia manat ab eodem fonte, & cum eodem onere accipitur, totumque hoc eſt neceſſarium ad bonum & convenientem uſum hujus ſacramenti tota ſua generalitate ſumpta.

Illum cui inique revelatur confeſſio teneri ſub ſigillo.

Ultimo ex iis concluditur, ſi confeſſor inique revelet alteri confeſſionem, illum, qui audit, teneri ſigillo, quidquid Medina ſupra ſentiat. Hæc eſt ſententia communis Scoti ſup. Richar. ar. 5. qu. 1. Sylveſt. verb. *Confeſſor* 3. qu. 1. Navar. dict. c. *Sacerdos* n. 43. qui recte dicit, hoc ſigillum eſſe veluti onus proprium notitiæ acceptæ per confeſſionem, & ideo, cuicunque communicatur illa notitia, tranſire cum ſuo onere. Unde colligere poſſumus univerſale principium, omnem notitiam comparatam ex confeſſione, ut ſic, ſive mediate, ſive immediate manere ſub ſigillo. Item poſſumus applicare rationem illam, quod hoc ipſum, ſcilicet audire narrationem alterius ex confeſſione, eſt per ſe actio injurioſa ſacramento: & quod fortaſſe alter excuſetur, quia prævenitur, & involuntarie audit, eſt per accidens; ergo ſemper relinquit obligationem reſarciendi illam injuriam, quantum fieri poſſit. Item confeſſor ipſe non habebat jus revelandi; ergo nec

poterit

Object. potuit in alterum transferre. Dices; Ergo, quamvis res deveniat ad publicam notitiam omnium, adhuc omnes tenebuntur ſub ſigillo, quod moraliter eſt impoſſibile. Solvit. Reſpondetur, per ſe loquendo ita eſſe: ſi revera tota notitia in ſola confeſſione fundetur, tamen ex accidenti excuſari poſſunt homines, vel quia in tanta multitudine non poteſt omnibus hoc conſtare, vel certe, quia illa occaſione res patefacta eſt aliis modis, & comparata alia notitia: ceſſat ſigillum.

SECTIO V.

An poſſit confeſſor loqui de rebus in confeſſione auditis cum ipſo pœnitente, vel de licentia ejus.

Secretum ſicut & loquutio ad alterum ordinatur, & ideo explicare oportet ad quem, ſeu circa quas perſonas ſervandum ſit hoc ſecretum. Et quia ex dictis ſatis conſtat reſpectu aliorum, propter pœnitentem, ſervandum eſſe non interveniente facultate pœnitentis: ideo duo ſuperſunt explicanda: ſcilicet quomodo cum pœnitente, & quomodo cum facultate ejus loquendum ſit.

Non poſſe confeſſorem cum pœnitente ſine ejus facultate loqui. Circa priorem partem dicendum eſt, non licere confeſſori poſt perfectam confeſſionem loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam cum ipſo pœnitente ſine facultate ejus. In hoc conveniunt omnes, quia hoc, per ſe loquendo, eſſet valde oneroſum pœnitenti, ſi exprobrari, vel pudore affici poſſet a confeſſore, quod ſine dubio redundaret in injuriam ſacramenti. Dubitant vero Doctores, an Dubium. hoc ſit proprium ſigillum, vel ejus revelatio. Medina qu. 51. negat, quia loqui cum pœnitente, non eſt revelare confeſſionem. Alii affirmant, Soto in 4. d. 18. qu. 4. ar. 6. & Relect. de Secreto memb. 3. qu. 4. dub. 4. poſt 5. concluſ. Ledeſ. qu. 10. ar. 1. dub. 9. Victor. in Sum. n. 185. Et hic poſterior loquendi modus mihi probatur, quamvis forte in re non ſit differentia: nec ſit diſputandum de verbis. Nam reſpectu ejuſdem pœnitentis non eſt proprie ſecretum, ut per ſe conſtat, & ideo ſi per ſigillum intelligatur ſecretum, poteſt dici illud non eſſe ſigillum. Tamen generaliori modo ſigillum eſt obligatio non loquendi de tali re, etiam cum illo, qui eam novit, & hujuſmodi eſt præceptum hoc, ideoque obligat ad non loquendum etiam cum ipſo pœnitente. Aſſumptum conſtat ex interpretatione tum Doctorum omnium, tum etiam communis ſenſus, & conſuetudinis Eccleſiæ. Ratio vero eſt, quia ad finem hujus legis & bonum ſacramenti non tantum neceſſarium eſt non loqui cum infamia pœnitentis, verum etiam cum rubore & pudore ejus, & alioqui fieret valde oneroſa confeſſio. Item, quia licet non ſit infamia, aliqualis eſt injuria dicere alicui peccatum proprium. Atque ita communiter Doctores loquuntur, uno vel alio excepto.

Interrogationi ſatisfit. Solum eſt caſus communis, quando confeſſor commiſit defectum in confeſſione, ex quo obligatur ad pœnitentem monendum. Reſpondeo, dicere illi poſſe, & debere, ſe velle cum illo loqui de re neceſſaria ad confeſſionem pertinente, & quidem, ſi ille conſentiat, jam habet facultatem, ſi vero renuat, dicat nihilominus ſi commode poſſit, quia tunc jam vere non loquitur extra confeſſionē, ſed ſupplet, & perficit eam, quæ inchoata & imperfecta manſerat, & pœnitens tunc eſt irrationabiliter invitus. Hinc ſequitur, idem eſſe dicendum, ſi plures confeſſionem audirent, quacunque occaſione, non enim poſſunt inter ſe confabulari de alienis peccatis in confeſſione revelatis, quia, ſi cum ipſomet pœnitente non licet loqui, multo minus cum alio, etiamſi notitiam confeſſionis habeat. Item, quia illa loquutio ex ſe extra confeſſionem eſt ideo prohibita. Denique, quia hoc ipſum eſt oneroſum pœnitenti: nam confirmat memoriam, & infamiam ejus, & eſt aliquo modo contra illius honorem.

De locutione cum facultate pœnitentis.

Pœnitens dicta intra confeſſionem poteſt dicere extra. Circa ſecundum punctum de locutione cum facultate pœnitentis, quo ſunt diſtinguenda, quæ ab auctoribus confunduntur. Aliud enim eſt, quod pœnitens res ſemel dictas in confeſſione, iterum extra confeſſionem dicat. Aliud vero, quod ſervato eodem ſigillo, & eadem ſcientia, det facultatem loquendi ex illa. Primum non videtur poſſe cadere ſub dubium, quia pœnitens eſt dominus ſuæ famæ, & ſcientiæ: poteſt ergo illam communicare prout voluerit; ergo ſicut ante confeſſionem poterat extra confeſſionem dicere, ita & poſt confeſſionem. Dicit Duran. neceſſarium eſſe, ut omnia ſigillatim repetat, nulla facta mentione confeſſionis. Sed non exiſtimo eſſe neceſſarium: unico enim verbo dicere poteſt. Omnia, quę in confeſſione dixi, extra confeſſionem ſint dicta, quia illud unum verbum hic, & nunc ſufficienter ſignificat omnia, ſicut in ſuperioribus è contrario dicebamus, poſſe aliquem uno verbo plura confiteri ſimili modo.

1. Opinio negans. De poſteriori autem modo eſt diverſitas opinionum. Prima negat licere ex facultate pœnitentis loqui. Tenent Scot. d. 21. qu. 2. Durand. qu. 4. Major qu. 3. Gabr. ar. 3. dub. 4. Alenſ. 4. p. qu. 19. alias 78. memb. 2. ar. 2. §. 1. Angel. *Confeſſio* 8. n. 5. Fundantur primo, quia confeſſor ſcit, ut Deus; ergo non poteſt pœnitens illi facere facultatem, ut loquatur, ut homo. Secundo, quia hoc eſt præceptum divinum; ergo non poteſt pœnitens illud diſpenſare. Tertio, quia licet poſſit pœnitens cedere juri ſuo, non tamen juri ſacramenti, nec ceſſat obligatio præcepti, etiamſi tunc finis ejus in particulari ceſſet. Quarto, addunt alii, hoc ipſo, quod pęnitens dat hanc licentiam, & ſacerdos ex illa loquitur, alios, qui audiunt, non obligari ſigillo, ſed tantum illi naturali ſecreto, quod res poſtulaverit, quia illi non cognoſcunt peccatum illud in confeſſione ſacramentali, ſed perinde ſe habent, ac ſi audiſſent ab ipſo pęnitente extra confeſſionem. Unde non ſatis eſt, quod ipſe velit hanc obligationem imponere, nec alia intentione det facultatem, quia non poteſt extra confeſſionem ponere obligationem ſigilli, ut ſupra viſum eſt.

Contraria opinio communis & vera. Nihilominus contraria ſententia, & communis, & vera eſt. Quam tenet D. Th. d. 21. qu. 3. ar. 2. Bonavent. 2. p. d. ar. 2. qu. 2. Richar. ar. 4. qu. 1. Palud. q. 3. n. 42. Adrian. qu. 4. de Confeſſ. Henric. quodl. 7. qu. 62. Sylveſt. *Confeſſor* 3. qu. 3. & 5. Soto d. 18. qu. 4. ar. 6. & dict. Relect. Petr. Sot. lect. 11. de Confeſſ. Med. qu. de Licentia pęnit. ad revel. confeſſ. Anton. 3. p. tit. 22. §. 1. Navar. in Sum. c. 8. n. 2. & c. 18. n. 12. & dict. c. *Sacerdos* n. 127. & Covar. in 4. Decretal. p. 2. c. 8. §. 12. & eſt communis etiam juris Canonici peritorum ſententia Archid. & Alex. in cap. *Ipſi Apoſtoli* 2. qu. 7. Cardin. in c. *Sacerdos*, de Pęnit. d. 6. Abba. in c. *Significaſti*, de Adult. Felin. in c. *Teſtimonium*, de Teſtibus. Ratio eſt, quia hoc ſigillum, quamvis ſit ſacrum, continetur tamen ſub genere ſecreti, & ejus naturam ac rationem participat. Eſt autem hæc natura ſecreti, ut ejus uſus pendeat ex voluntate committentis, ſicut depoſitum ex voluntate deponentis, vel ſicut promiſſio ex voluntate ejus, cui eſt facta; ergo ſicut in aliis ſecretis, & in exemplis poſitis licet ex voluntate alterius talis uſus, ita & in præſenti. Probatur conſequentia, quia nec datur lex ſpecialis, quæ hoc prohibeat, nec ratio generalis præcepti tunc procedit, quia ceſſat injuria pęnitentis & ſacramenti: non enim ob hanc cauſam fiet oneroſum. Quin potius hinc confirmatur, quia hoc cedit in favorem pęnitentis, & conſequenter ſacramenti: ſæpe enim eſt pęnitenti neceſſarium, ut confeſſor loquatur, vel conſulat: eſſe autem majus diſpendium, ſi propterea cogeretur ſemper extra confeſſionem dicere. Imo addit Navar. in dict. c. *Sacerdos* n. 151. Etiam in externo foro poſſe Navarri ſententia rejicitur. valere teſtimonium confeſſoris de licentia pęnitentis ad ejus innocentiam comprobandam: & adducit quædam jura, quæ apud me nihil probant, nec exiſtimo illam ſententiam eſſe veram, neque in praxi eſſe utendum illa, quia eſt expoſita fraudibus, & ſacrilegiis. Et præterea cum tale teſtimonium confeſſoris totum reſolvatur in aſſertionem pęnitentis, quam fidem poteſt facere in judicio externo?

Differentia inter priorem & poſteriorē modum. Sed quæret aliquis, quæ ſit differentia inter hunc modum & priorem. Reſpondeo, eſſe nonnullas notandas. Prima. Primo eſt, quia facultas ſemper eſt revocabilis: pendet enim ex voluntate dantis, quia nec contulit novam notitiam, nec tranſtulit in alium aliquod jus irrevocabile. At vero, ſi ſemel extra confeſſionem dixit, quæ prius in confeſſione dixerat, jam illa notitia irrevocabilis eſt, nec poteſt facere pęnitens, ut poſtea confeſſor tantum in confeſſione ſciat. Secunda. Secunda, quando confeſſor hoc poſteriori modo loquitur ex facultate poteſt & debet dicere, ſe ſcire in confeſſione, & loqui ex licentia pęnitentis, ut alter debito modo recipiat: at vero in priori modo non poteſt dicere ſe audiviſſe in confeſſione, quia non loquitur ex illa notitia, neque ex facultate reſpectu illius, ſed ex nova ſcientia. Tertia. Tertia, quia tunc is, qui audit, obligatur ſigillo, ſi confeſſor ſolum loquatur ex propria facultate, ut

ſtatim latius dicetur: non vero ſi loquatur ex nova notitia juxta priorem modum. Quarta, quia ille prior modus fieri poteſt ex mera voluntate, ſine cauſa, quæ ad ſacramentum, vel pietatem pertineat, quia eſt res mere extrinſeca ſacramento: at vero alia facultas danda non eſt, neque eſt illa utendum, niſi ex gravi cauſa, vel utilitate rationabili, quod notavit Navar. ſup. n. 158. Addendum vero cenſeo etiamſi aliter fiat, non proprie frangi ſigillum, quia jam intercedit voluntas committentis; erit tamen aliud genus ſacrilegii propter irreverentiam, & abuſum ſacramenti: ſæpe tamen eſſe poterit tantum veniale peccatum, quando non ordinatur ad finem malum.

Quarta.

Deſtruuntur fundamenta prioris ſententiæ. Primum. Secundũ. Tertium.

Fundamenta prioris ſententiæ facilem habent ſolutionem ex dictis. Ad primum enim jam ſupra diximus confeſſorem non ita ſcire, ut Deum, quin vere ſciat, ut homo, & ita loqui poſſit. Adde, etiam tunc loqui, ut Dei miniſtrum, cum in eodem foro loquatur. Ad ſecundum reſpondetur, hanc non eſſe diſpenſationem in præcepto divino, ſed mutationem materiæ ejus: nam ſenſus præcepti eſt, ut hoc ſecretum ſervetur juxta voluntatem committentis; & ita nulla intervenit diſpenſatio. Ad tertium reſpondent aliqui, hoc præceptum ſigilli præcipue eſſe poſitum in favorem penitentis, ideoque ipſum poſſe juri ſuo renunciare: alii vero dicunt principalius eſſe poſitum in favorem, & bonum ipſius ſacramenti, ne ſit nimis oneroſum, & ut quantum eſt ex ſe, integre poſſit fieri. Ego tamen cenſeo proxime, & immediate ſecretum hoc eſſe in favorem pœnitẽtis, ut per ſe conſtat, principaliter vero, & ex primaria intentione inſtituentis eſſe in favorem ipſius ſacramẽti, ut convenienti modo inſtitutum ſit, & ut illius uſus ſit jugum tolerabile, & ſuave omnibus peccatoribus. Sed tunc inſtat argumentum factum, quia quando favor principaliter ordinatur ad bonum commune, non poteſt privata perſona juri ſuo cedere, etiamſi velit, ut, quia exemptio a juriſdictione temporali conceditur in bonum ſtatus Eccleſiaſtici, non poteſt privatus clericus renunciare privilegium, & ſe ſubdere temporali judicio. Reſpondetur, aſſumptum eſſe verum, quando actio privatæ perſonæ cedit in detrimentum communis boni, ut, in exemplo adducto, cedit in injuriam, & dedecus ſtatus Eccleſiaſtici, quod clericus judicetur in ſeculari foro, etiam ipſo volente: in præſenti autem non ita eſt: nam, quod confeſſor loquatur de rebus auditis in confeſſione de licentia pœnitentis, non derogat favori ſacramenti, neque aliquid includit oneroſum, aut contra bonum ejus. Unde etiam fit, ut dare hanc facultatem, non ſit, pœnitentem renunciare favori ſuo, ſed potius ſit uti illo, & conſervare illum. Et pari ratione aſſero, ſicut eſt favor ſacramenti, ut ſacerdos nihil loqui poſſit ſine licentia pœnitentis, ita etiam pertinere ad favorem ejus, ut cum tali licentia loqui poſſit: nam hoc ſæpe poteſt cedere in bonum ipſius pœnitentis per ipſum ſacramentum intentum, & aliunde nullum nocumentum infertur ſacramento, ſi prudenti & rationabili modo talis licentia detur, ut ſupponimus, quod magis declarabitur ex ſequenti reſponſione.

Urgetur argumentum.

Solvitur.

An ille, cui revelat confeſſor de licentia pœnitentis, ſigillo obligetur.

Aliquorum reſponſio.

Petitur in quarto argumento, an id, quod confeſſor narrat ex facultate pœnitentis, maneat ſub ſigillo apud illum, cui narratur. Aliqui enim ajunt illum non obligari proprio ſigillo, ſed ad ſummum ſecreto naturali. Et ratio eſt, quia ille non audit per confeſſionem, ſed per narrationem aliam extra confeſſionem, ex qua non oritur ſigillum, ut ſupra dictum eſt. Nec ſatis eſt, quod illa ſecunda narratio oriatur ex notitia confeſſionis, quia non oritur ex illa, ut talis eſt, ſed ſolum, ut eſt quædam notitia, qua utitur pœnitens, ut inſtrumento, quo mediante, narrat alteri factum ſuum; tamen revera ille non narrat in confeſſione, neque ex vi ſolius confeſſionis, ſed ex vi novæ facultatis conceſſæ. In quo eſt differentia, quando ſacerdos inique revelat confeſſionem, vel quando loquitur ex licentia pœnitentis: nam in priori caſu, qui audit tenetur ſervare ſigillum, quia confeſſor loquitur ex vi ſolius confeſſionis, & in injuriam pœnitentis: in poſteriori vero caſu loquitur ſine injuria pœnitentis, & quaſi ex nova relatione ejus.

Sed hæc doctrina probari non poteſt, quia ſupponimus, quando pœnitens dat confeſſori facultatem loquendi, non dare illi novam notitiam extra confeſſionem: nam ſi hanc daret, clarum eſt, neque ipſum confeſſorem ſecundum illam teneri ſigillo, & conſequenter multo minus obligari eum, qui ex tali notitia loquentem audit. Per facultatem ergo, de qua agimus, non datur nova notitia, ſed datur facultas ad extendendam illam eandem ad alium; ergo extenditur ad illum ſub eodem ſigillo. Atque in hoc ſenſu intelligunt omnes Doctores citati ita poſſe dari hanc facultatem, ut manente ſigillo integro in omnibus aliis, ſub eodem extendatur cognitio ad alium; manet ergo ille obligatus ſigillo. Atque hoc etiam probant rationes pro noſtra ſententia factæ, quæ ideo procedunt, quia hoc ſigillum eſt quaſi quoddam depoſitum pœnitentis, quod ſine voluntate ipſius contingere non licet, ipſo autem concedente licet, non tamen amplius, neque alio modo, quam ipſe velit. Præterea hoc etiam probat ratio ſupra dicta ex Navarro, quod res tranſit ad alium cum onere ſuo. Sed reſponderi poteſt, ſecretum ſigilli non eſſe onus ipſius rei, ſed eſſe onus perſonæ, ſcilicet ipſius confeſſoris: nam tantum eſt quoddam præceptum illi impoſitum, quia rem in confeſſione audivit: & ideo non extenditur ad alios, qui non in confeſſione audierunt, ſed poſtea de licentia pœnitentis. Sed contra, quia hoc onus perſonæ merito dicitur etiam eſſe ipſius rei, ut ſic manifeſtę per confeſſionem, quia ipſa confeſſio ex ſe ita illam rem occultat, ut propterea teneatur non ſolum confeſſor, ſed etiam quilibet alius, qui ex vi confeſſionis illam novit, idem ſecretum ſervare. Hac enim de cauſa ſi ſacerdos abſque licentia pœnitentis rem alteri communicet, tenetur ille ſigillum ſervare. Neque eſt verum, quod licentia pœnitentis tollat hoc onus, quia neque eſt hæc voluntas ejus, neque ad id cogi poteſt. Cur enim; cum ſecretum illud ex voluntate ejus pendeat?

Decidit.

Objectio.

Diluitur.

Dices, tertia illa perſona, cui confeſſor peccatum pœnitentis revelat de licentia ejus, non tenetur tantam obligationem ſigilli acceptare, cum revera in confeſſione non audiat. Reſpondetur, poſſe quidem non audire rem illam, ut in confeſſione revelatam, ſicut poſſet etiam confeſſor non audire confeſſionem, & tunc cogetur pœnitens aut omnino non communicare cum illa tertia perſona peccatum ſuum, aut alium modum manifeſtationis permittere; tamen ſi tertia illa perſona acceptet ſeu conſentiat audire illam rem ex notitia confeſſionis, facultate a pœnitente data, velit nolit obligabitur ſigillo, quia hæc obligatio non oritur ex novo aliquo pacto, ſed ex ipſa confeſſione: nec licentia pœnitentis tollit hanc obligationem, ſed ſolum tollit injuriam, ſeu offenſionem ex parte ſacerdotis revelantis.

Alia objectio.

Solvitur.

Eſt ſimile, ſi pœnitens ſponte vellet confiteri omnia peccata coram ſacerdote, & duobus teſtibus ad majorem confuſionem ſuam, vel ad alium ſimilem finem, integra manente, quoad reliqua omnia ſeveritate ſigilli, profecto non ſolum ſacerdos, ſed etiam teſtes tenerentur ſigillo: nulla enim lex divina, aut humana declaravit, hanc obligationem pertinere ad ſolum ſacerdotem, & non ad alios, qui eandem confeſſionem audiunt, neque etiam declaravit pertinere ad eos, qui furtive, & inique cum ſacerdote audiunt, non vero ad eos, qui audiunt juſte ex conſenſu pœnitentis, neque eſt ulla ratio eos excludendi. Maxime cum ex vi juris divini non ſit limitata confeſſio, ut coram ſacerdote fiat ſine alterius præſentia, & poſſit pertinere ad meliorem uſum ipſius confeſſionis majuſve commodum pœnitentis, ut ſimul coram alio fiat; ergo ad reverentiam ſacramenti ſpectat, ut ille etiam teneatur ſigillo, juxta voluntatem pœnitentis, ſicut ſupra dictum eſt de interprete. Et ideo non eſt ſimile de confeſſione facta ſoli laico, illa enim non eſt ſacramentalis, & ideo non inducit ſigillum: confeſſio autem facta coram ſacerdote & aliis, eſt vere ſacramentalis, & ideo ad aures omnium audientium pervenit cum ſuo onere. Quod autem dictum eſt, quando ſimul confeſſio pervenit ad ſacerdotem, & alium, intelligendum eſt etiam quando pervenit ſucceſſive: hæc enim differentia valde accidentalis eſt, cum eadem ſit confeſſio, & notitia, quæ applicatur.

Simile.

Tandem a poſteriori hoc ipſum declaratur, quia ſi in eo caſu ceſſaret ſigillum apud audientem a confeſſore, eadem ratione ceſſaret apud confeſſorem, quia non videtur poſſe ſacerdos teneri majori obligatione, quam alteri imponat, vel quia, juxta contrariam ſententiam, conceſſio talis facultatis eſt quædam virtualis narratio

Probatur a poſteriori.

extra confeſſionem,vel ſaltem, quia ille,qui a confeſſore rem talem audivit, poteſt de eadem loqui cum eodem confeſſore, & ita jam confeſſor ſciet alia via extra confeſſionem, & abſque ſigillo. Conſequens vero eſt abſurdum,alias poſſet tunc ſacerdos dicere peccatum illud cui vellet, & quomodo vellet, excedendo etiam limites facultatis, ſaltem abſque fractione ſigilli, quod plane eſt abſurdum,& contra omnes citatos auctores. Ad quartum ergo argumentum nego aſſumptum:nec enim eſt eadem ratio de homine loquente extra confeſſionem,& de dante prædictam facultatem,quia in hoc poſteriori caſu vere quis loquitur in confeſſione, & per confeſſionem, ſolumque permittit talem confeſſionem audiri ab aliis præter judicem: per hoc tamen non excludit, quin ipſa confeſſio ſuum effectum habeat per ſigillum in omnibus audientibus, ut ſatis declaratum eſt. Atque ita procedunt optime omnes differentiæ ſupra aſſignatæ inter hunc modum communicandi ſecretum confeſſionis, & iteratam revelationem extra confeſſionem,quæ ſumptæ ſunt ex communi conſenſu Doctorum;& alio modo ſubſiſtere non poſſent.

Solvitur quartum argumentum.

Oportet licentiam eſſe ſatis declaratam.

Ultimo vero circa hanc facultatem, & uſum ejus ex eorundem Doctorum ſententia nonnulla obſervanda ſunt.Primum,ut ſit ſatis expreſſa,& declarata:nam in re tam gravi non eſt utendum præſumptione,quia alias hoc ſigillum exponeretur periculo, cum incommodo ipſius ſacramenti.Unde minus erit ſufficiens ratihabitio de futuro, & multo minus ſufficiet, quod pœnitens hanc licentiam dare teneatur (ſi id contingere interdum poteſt) quia ſi de facto illam non concedit,illud non ſatis eſt,quia ſemper manet integra materia præcepti, nec nobis licet agere contra jus alterius etiamſi ipſe male illo utatur. Secundum eſt,oportere hanc licentiam eſſe ſpontaneam ſine vi,metu, aut deceptione obtentam,quia ſi involuntaria ſit, erit invalida, non ſolum, quia eſt per injuriam extorta, ſed etiam, quia cederet in magnam irreverentiam ipſius ſacramenti.Tertio demum oportet, ut in uſu hujus facultatis de illa ſufficienter conſtet,ut omne ſcandalum vitetur; quomodo autem conſtare poſſit, prudentiæ confeſſoris relinquendum eſt:frequentius autem ejus teſtimonium ſufficit,imo ſæpius non poteſt alia via conſtare, neque enim exigenda eſt ſubſcriptio pœnitentis, illud enim oneroſum eſſet, & periculoſum, & ideo nec eſt neceſſarium, nec regulariter faciendum, niſi forte interdum prudenter exiſtimaretur neceſſarium.

Deinde eſſe ſpontaneam.

SECTIO VI.

Quomodo ſervandum ſit hoc ſecretum, & interrogationibus reſpondendum.

1. Aſſert.

Servandũ eſſe non ſolum directe, ſed etiam indirecte. Modus indirectæ revelationis multiplex.

Primo dicendum eſt, hoc ſecretum ſervandum eſſe non ſolum directe, ſed etiam indirecte, & graviter peccari ſi alterutro modo revelatur. De priori res per ſe nota eſt. De poſteriori probatur, quia in moralibus ejuſdem rationis eſt aliquid indirecte velle, vel committere, quando effectus, ſeu detrimentum idem eſt; ita vero eſt in præſenti,ut per ſe patet,& ita in hoc conveniunt omnes Doctores. Modus autem hujus indirectæ revelationis poteſt eſſe multiplex, & aliquos ſupra tetigimus, ut ſi loquatur in univerſali cum periculo, &c. vel ſi laudet unum cum occaſione ſuſpicionis circa alterum. De quodam tamen ſolet eſſe dubium,ſcilicet,ſi confeſſor dicat, ſe non abſolviſſe pœnitentem: nam Cajet. verb. *Confeſſio*, negat hanc eſſe revelationem indirectam. Quia poſſunt, inquit, eſſe multæ cauſæ non abſolvendi, & ſequitur Armilla. Contrarium vero cenſeo omnino verum, ſi abſolute confeſſor ita loquatur. Quod tenet Navar.c.8.n.10. & dict.c.*Sacerdos*,n.63. Soto,& alii communiter. Ratio eſt, quia abſolutio, moraliter loquendo, non negatur, niſi ſuppoſita materia peccati mortalis,& ob indiſpoſitionem pœnitentis,& ideo qui dicit,ſe negaſſe abſolutionem,directe dicit pœnitentem peccaſſe mortaliter,&eſſe indiſpoſitum.Unde non refert,quod poſſint eſſe variæ cauſæ negandi abſolutionem, quia omnes includunt,vel ſupponunt id,quod diximus.Quapropter etiamſi confeſſor interrogetur,an abſolverit,nunquam poteſt abſolute negare, ſed neque affirmare poteſt, ſi non abſolvit,quia non poteſt illa locutio habere tunc ſenſum verum: dicat ergo ſe functum fuiſſe ſuo munere.Et ne in caſibus particularibus detur occaſio ſuſpicionis ſic reſpondendo,eſt optimum conſilium ita ſemper reſpondere, ſive abſolvat,ſive non. Hæc autem intelliguntur, quando quis abſolute dicit ſe negaſſe abſolutionem: nam ſi diſtincte declarat, non potuiſſe perficere confeſſionem propter ſupervenientes impedimentum, aut pœnitentem non potuiſſe dare ſufficientem materiam, tunc nulla eſt revelatio, ut per ſe conſtat.

Cajetani ſententia rejicitur.

Secunda Aſſertio.

Servandũ eſſe ſecretum non ſolum verbis, ſed etiam factis.

Secundo dicendum eſt, hoc ſecretum non ſolum ſervandum eſſe verbis, ſed etiam factis. Ita docent omnes doctores & ſumitur ex c.*Omnis utriuſque ſexus*,ubi *Verbo, vel ſigno,vel alio modo*. Ratio vero eſt, quia non tantum verba, ſed etiam facta ſignificant mentem, & ideo factis poteſt manifeſtari confeſſio;quęcunque autem manifeſtatio eſt contra ſigillum. Dices,facta non ſunt per ſe impoſita ad ſignificandum,ſicut verba,& ideo ſępe poteſt aliquis agere,ex quo alter decipitur;ut quando aliquis ſe occultat alienis veſtibus,& alium ſe oſtendit, quam vere ſit, quia illa non eſt poſitiva deceptio, ſed permiſſio, ut alter decipiatur;ergo in præſenti idem dici poterit. Reſpondetur, etiam illa facta, quæ non ſunt ſigna ad placitum impoſita ad ſignificandum,ſæpe vere ſignificare, ut ſigna naturalia, ſeu effectus ſignificant cauſam,& exteriores actiones ſignificant mentem a qua procedunt. Quacunque autem ratione ſignificetur confeſſio, eſt revelatio ejus, ſaltem indirecta, neque eſt ſola permiſſio, ſed commiſſio,quia homo vere exhibet ſignum repræſentativum cognitionis per confeſſionem comparatæ. Accedit, quod moraliter loquendo, eſt major neceſſitas ſervandi ſigillum hoc modo,quam verbis, quia frequentior eſſe poteſt uſus ſcientiæ confeſſionis per facta, quam per verba. Et facilius etiam fingi poſſunt occaſiones,& cauſæ ad hujuſmodi uſum, ex quo valde oneroſa, & odioſa fieret confeſſio.

Object.

Solvit.

Exempl's aſſertio explicatur.

Atq;hęc aſſertio explicabitur melius adhibitis nonnullis exemplis:hinc enim fit,ut non poſſit Parochus,vel Epiſcopus negare publice ſacramentum aliquod alicui, v.g. Euchariſtię,matrimonii,aut ordinis,&c.propter ſcientiã in ſola confeſſione comparatam, quia id fieri non poteſt ſine indirecta revelatione, ut recte Sylveſt. *Confeſſor* 3. qu.16. Navar. c.8. n.17.& alii. Et ſumitur ex c. *Si Sacerdos*, de Offic. ord. & idem diximus ſupra de negatione abſolutionis reſpectu unius, ex ſcientia confeſſionis alterius. Item,ex eodem principio non poſſumus negare communicationem ei, quem novimus eſſe excommunicatum ſolum in confeſſione: præſertim coram aliis, ut omnes etiam docent. Et ſumitur ex eodem textu, & ex c. *Cum non ab homine*, de Sent. excom.

An confeſſor poſſit in occulto non communicare cum eo, quem ſcit ex confeſſione eſſe excommunicatũ.

An vero occulte poſſit confeſſor vitare hujuſmodi excommunicatum,quando nullus alius adeſt,ſed ipſe ſolus, Navar. in c. *Sacerdos* n.145. ſecutus Adrianum,& alios quos refert,affirmat,& poſſe,& debere vitare illum,quia tunc non revelat. Oppoſitum vero tenet Medin.dict.C. qu.51. & Ledeſ.qu.10.art.5.dub.6. quia licet non revelet aliis,ſaltem ipſi pœnitenti facto loquitur:hoc autem etiam prohibitum eſt. Alii diſtinctione utendum cenſent.Nam ubi ſolum (ajunt) intervenit hæc communicatio ſine ulla cooperatione ad malum intrinſece, tunc non eſt vitanda, quia ſolum eſt prohibita humano jure, quod non obligat cum tanto rigore,ſed in his ſolum,quę humano modo ſunt cognita. At vero ſi talis cooperatio includatur,ut ſi v.g. ille pœnitens petat Euchariſtiam a confeſſore,qui ex confeſſione novit non eſſe diſpoſitum, poteſt, & debet negare, ſi nullus alius adſit, argumento ſumpto a contrario ſenſu ex dict. cap. *Si Sacerdos*,& ex generali regula poſita in dict. cap. *Cum non ab homine*, quod occultus excommunicatus, occulte vitandus eſt. Item,quia illa irreverentia ſacramenti poteſt vitari ſine incommodo, quia illa non eſt revelatio, & quamvis videatur exprobratio,non eſt tam data a confeſſore,quam ab ipſo pœnitente accepta:nam inique ſe ingerit, & cogit alium ad vitandum malum,quare etiam tunc non eſt pœnitens rationabiliter invitus,neque habet veram occaſionem,ut ei fiat oneroſa confeſſio. Item,quia hic uſus ſcientiæ confeſſionis non eſt ad aliquam gubernationem externam,neque ad aliquam actionem publicam, ſed ſolum eſt quædam negatio rei alias non debitæ ſolum ad vitandam irreverentiam ſacramenti, & cooperationem ad malum. Nam ſi licet ex ſcientia confeſſionis propriã pecuniam diligentius cuſtodire,ne a fure ſurripiatur, cur

non licebit ſacramentum etiam cuſtodire. Inter has ſententias prima nullo modo probanda eſt, quia imponit grave onus ſine ſufficienti fundamento, & non ſine periculo. Secunda vero, & tertia probabiles ſunt. Simpliciter vero ſecunda videtur ſecurior, & magis conſtans. Nam illa re vera non eſt cooperatio: nam ille habet rationabilem cauſam ita ſe gerendi, ac ſi nihil ſciret: ſicut judex damnans innocentem contra ſcientiam privatam propter legitimam probationem. Si autem non eſt cooperatio, nulla eſt obligatio. Maxime cum hodie non teneamur vitare excommunicatum occultum. Si ergo ſacerdos poteſt alio titulo ſe excuſare, ne det ſacramentum, vel quia non tenetur ex officio, vel quia eſt occupatus, poterit ſe excuſare ſi velit, quamvis non teneatur, quia in utroque ſe gerit ac ſi nihil ſciret: at vero illo titulo negari non poterit.

Tertia Aſſertio.

Servandũ eſſe ſecretum non ſolum narrando, ſed etiam reſpõdendo.

Tertio dicendum eſt, ſervandum eſſe hoc ſecretum non tantum ſponte narrando, ſed etiam reſpondendo ad quamcunque interrogationem. Ita docent omnes ſtatim citandi contra Altiſiodorenſem, qui oppoſitum ſentit in aliquo caſu. Ratio vero ſumenda eſt ex generali, & rigoroſa obligatione hujus præcepti; & præterea, quia ſic interrogans injuſte facit, & ideo non meretur reſponſum. Quod ſi cogat ad illud exhibendum, ſemper poteſt negari, ſalva veritate; ergo ſemper eſt ad hoc obligatio. Unde in hujuſmodi eventu, ex concilio Doctorum omnium, optimum eſt nullum dare reſponſum, ſed reprehendere ſic interrogantem, ſi diſtincte interroget, an per confeſſionem noverit; ſi vero abſolute tantum interroget, etiamſi ſuperior ſit, qui interrogat, poterit ſacerdos negare reſponſum, licet juraverit ſe reſponſurum, & dicturum, quæ ſciverit, ut notarunt Henric. quodl. 1. q. 33. & Gabr. d. 21. ar. 3. dub. 1. caſu 3. quia juramentum ſemper intelligitur de ſcientia, ex qua homo loqui poſſit, ſeu quæ licite ſubjecta eſſe poteſt humanæ interrogationi; non eſt autem hujuſmodi res cognita in confeſſione.

Quid ſi non poſſit commode negari reſponſum. Gabrielis ſententia.

Sed quid, ſi non poſſit commode negari reſponſum? Sæpe enim contingit, ut ipſa negatio reſponſi ſit indirecta revelatio, quia generat in alio vehementem ſuſpicionem. Gabr. ſupra negat, tunc debere reſpondere, ſed ad ſummum dicere, in his, in quibus poſſum perhibere teſtimonium, nihil ſcio. Quod ſi in alio ſequatur ſuſpicio, eſſe per accidens ex malitia ejus, quia non reſpondere de ſe indifferens eſt. Sed hæc ſententia falſa eſt, & moraliter repugnans ſigillo. Dico ergo, & poſſe, & debere reſpondere, & ſimpliciter negare ſe ſcire quicquam de illa re. D. Th. d. 21. q. 3. ar. 1. quæſtiunc. 1. ad 3. Bonav. 2. p. ar. 2. q. 1. ad 1. Richar. ar. 4. q. 2. Palud. Durand. & Major q. 3. & 8. Soto d. 18. q. 4. ar. 5. ad 4. & de Tegen. ſecr. memb. 3. q. 3. Adrian. qu. ult. de Confeſſ. & quodl. 9. ad 2. Scot. d. 11. q. 4. Henric. quodl. 8. qu. 29. omnes Summiſtæ, & moderni, ſive ſubintelligat ſe neſcire ad dicendum, ſeu neſcire ita ut evidenter id viderit. Deinde, ſi expreſſe interrogetur, an audierit, quamvis Soto timeat, ſine dubio poteſt ſimpliciter negare, & dicere: *Non audivi*, ut omnes alii cenſent, ſpecialiter Richard. d. 21. ar. 4. q. 2. tum quia hic etiam optime ſubintelligitur illud additum, *Non audivi ad dicendum*. Neque intelligo quam differentiam in hoc Soto inveniat inter verbum *ſciendi*, & *audiendi*, *Quia ſcientia* (inquit) *ordinatur ad dicendum, non autem auditio*. Quod repugnat, quia auditio eſt ſcientia quædam, prout hic ſumitur pro quacunque cognitione; tum etiam, quia habet alios ſenſus; *Non audivi ut homo*, vel, *ut teneat tibi reſpondere*.

Improbatur. Vera reſponſio.

Sotus reprehenditur.

Quid ſi interroget quis an in confeſſione audierit. Vera reſponſio.

Tandem, ſi directe interroget quis, an audierit in confeſſione, Palud. & Soto fatentur, non poſſe negare: unde, cum neq; affirmare poſſit, dicunt, non debere tunc quicquam reſpondere, ſed objurgare alium. Quod ſi in ſuſcipionem venerit, ipſe ſolus eſt in culpa, quia confeſſor nihil aliud habet, quod faciat. Vera tamen ſententia eſt, ſimpliciter poſſe, & debere negare quicquam audiviſſe, etiam in confeſſione. Ita docuit Adrian. qu. ult. de Confeſſ. Sylv. verb. *Confeſſ.* 3. n. 10. Navar. c. 8. n. 3. & n. ult. & c. 12. in fin. Victor. in Sum. n. 148. Med. dict. Cod. de Confeſſ. qu. de Confeſſ. celanda, Ledeſ. qu. 10. ar. 1. dub. 6. Ratio eſt, quia etiam hæc reſponſio habet duplicem ſenſum verum. Unus eſt, ſubintelligendo illud additum; *Ad dicendum*, vel, *Ita ut poſſim dicere*. Alius, & melior eſt, ut reſponſio accommodetur intentioni debitæ interrogantis, quæ eſſe debet, an alius taliter ſciat, ut reſpondere teneatur, quo ſenſu vere negat audiviſſe. Dices hunc ſenſum repugnare interrogationi: nam qui interrogat, an audierit in confeſſione, hoc ipſo excludit omnem alium modum. Reſpondetur, id verum eſſe ex ejus formali intentione, illi tamen imputari repugnantiam in ipſis verbis, & interrogatione, alium vero uti jure ſuo reſpondendo juxta mentem legitimam, quæ ineſſe deberet.

Objectio.

Solvitur.

Dubium Durandi.

Dubitat tamen ulterius Durand. dict. d. 21. qu. 3. an ſacerdos non interrogatus poſſit aliquando ita loqui: & abſolute negat, quia neque eſt neceſſitas, neque in rigore habet locum interpretatio vera, quia hæc fundatur in interrogatione. Contrarium vero ſentiunt Palud. & Soto, quia licet ſacerdos abſolute neget ſe ſcire, vel audiviſſe quicquam de tali re, communi ſenſu intelligitur de communi, & externa ſcientia. Ego vero ſententiam Durandi cenſeo veram quantum ad illam locutionem, qua ſacerdos negat, ſe audiviſſe in confeſſione, præſertim, quia dum non cogitur, non debet miſcere ſermonem de confeſſione, neque affirmando, neque negando, ſemper enim generat ſcandalum, & eſt aliquod periculum ſuſpicionis, vel revelationis indirectæ: at vero ſimpliciter negare audiviſſe aliquid de illa re, interdum poteſt eſſe licitum & conveniens ſi occurrat neceſſitas, vel commodum ipſius pœnitentis: nam in hoc verum habet, quod illa locutio etiam ſine interrogatione prolata juxta communem ſenſum intelligitur de auditione mere humana, & externa, & alioqui ipſa occaſio ſervandi famam proximi eſt quædam tacita interrogatio, ſaltem intra eundem ordinem humanæ cognitionis.

Solvitur ex ipſo Durandi.

SECTIO VII.

An liceat aliquis uſus notitiæ comparatæ in confeſſione, & quomodo.

Refertur ab auctoribus opinio abſolute negans, hunc uſum eſſe aliquando licitum, quia confeſſor non ſcit, ut homo, ſed ut Deus, & ideo nullam actionem humanam poteſt exercere ex directione, ſeu motione illius notitiæ. Tribuitur Henrico quodlib. 8. qu. 18. ibi tamen nihil dicit: in quæſtione autem 29. & 31. agens de aliquibus caſibus particularibus, ſcrupuloſe loquitur, nunquam tamen illam generalem regulam negativam conſtituit, neque alii auctores illam admittunt, nec fundamentum ejus eſt ſolidum, ut ex dictis in ſuperioribus ſatis conſtat. Ut ergo certa ab incertis ſeparemus, diſtinguamus de uſu, ex quo ſequitur aliqua ſuſpicio, vel ex quo nulla ſequi poteſt.

1. Regula. Non licere uſum notitiæ cũ periculo revelationis.

De priori eſt regula certa, Uſus hujus notitiæ cum morali periculo revelationis directæ, vel indirectæ, nunquam eſt licitus. Hæc conſtat ex ſect. præced. ubi aliqua exempla poſita ſunt. Aliud vulgare eſt de ſuperiore, qui audit confeſſionem ſubditi: nam ex vi illius non poteſt ita illum gubernare, ut alii poſſint ſuſpicari peccatum illius, neque in ſpecie, neque etiam in genere, ut auferendo miniſterium aliquod, vel mutando locum.

Dubium. An poſſit imponi pœnitentia.

Hic vero occurrunt nonnulla dubia. Primum eſt, an liceat imponere pœnitenti pœnitentiam publicam in ſatisfactionem peccati commiſſi, etiamſi inde ſequatur revelatio indirecta, id eſt ſuſpicio alicujus gravis criminis, vel in particulari, vel in generali talis pœnitentis. Sed de hac re dicemus latius infra agentes de ſatisfactione. Nunc breviter dicitur, id fieri non poſſe, niſi ex ſpontanea acceptatione pœnitentis, quia omnis revelatio indirecta repugnat ſigillo, quando vero pœnitens voluntarie acceptat, jam non eſt revelatio confeſſoris, ſed ipſemet penitens ſe prodit. Sed difficultas major eſt, quando id, quod confeſſor injungit, non eſt tantum in punitionẽ peccati commiſſi, ſed in remedium cavendi ſimile peccatum, aut tollendi ſcandalum, vel aliquid ſimile. In quo caſu, ſi ſupponatur illud medium eſſe neceſſarium, poteſt in primis confeſſor illud præcipere pœnitenti, ut v. gr. quod dimittat hoc officium, vel hanc domum, aut aliquid ſimile; & ipſe tenebitur obedire, quod ſi noluerit, dimitti poteſt ſine abſolutione: & ita nulla eſt fractio ſigilli, quia ſi aliquid fit, totum eſt medio conſenſu, & voluntate pœnitentis: neque eſt gravamen, aut onus contra ſigillum, quod ille conſenſus per præceptum, aut per comminationem negandi abſolutionem extorqueatur: quia ſuppoſita vera neceſſitate illud preceptum non tam imponitur a confeſſore, quam declaratur pœnitenti obli-

Replica. Solvitur.

Difficultas.

Deciditur.

obligatio, quam in ſe ipſe habet: & ideo comminatio illa juſta etiam eſt, imo & neceſſaria, quia non poteſt aliter confeſſor debito modo fungi ſuo munere.

Aliud dubium.

Sed ulterius reſtat dubitatio: ſi ſit in poteſtate confeſſoris auferre talem occaſionem pœnitenti, an poſſit, ipſo invito, illam auferre, non obſtante ſuſpicione, quæ moraliter inde timetur. Exemplum commune eſt, ſi confeſſor ſit ſuperior religionis, qui poteſt mutare officium, vel locum ſubdito, ex quo pendet talis occaſio. Aliqui enim id affirmarunt, tribuique ſolet hæc opinio Gabrieli, ſed immerito: tribuitur etiam Henrico quodl. 8. qu. 29. qui ſolum hoc ſignificat in eo caſu, in quo ſuſpicio ſolum timetur apud aliquem reſpectu alicujus, qui jam noverat peccatum pœnitentis.

Vera reſponſio.

Vera tamen ſententia eſt, cum tali ſuſpicione hoc nunquam licere, quia eſſet indirecta revelatio, quæ ſemper eſt illicita etiam reſpectu unius, cui notæ ſunt res talis pœnitentis: nam ei ſaltem nota fit confeſſio, quod ſemper eſt prohibitum, etiam in peccatis publicis, ut ſupra oſtenſum eſt. At vero, ſi ſuperior id poſſet facere ſine ulla ſuſpicione reſpectu aliorum, & res talis ſit, quæ pendeat ex arbitrio ejus, multorum ſententia fuit, poſſe ſuperiorem talem rem auferre, & mutare, ut occaſionem peccandi auferat, non vero alias, quam docet S. Thom. quodl. 5. ar. 13. & in 4. d. 2. qu. 3. ar. 1. qui dicit, poſſe ſuperiorem religionis privare ſubditum aliquo munere hac de cauſa, quando talis mutatio fieri poteſt ſolo arbitrio ſuperioris: nam ſi officium habeat certum tempus deſignatum, & auferri non ſoleat extra illud, niſi propter aliquam gravem cauſam, tunc non poſſet hoc fieri: quia eſſet revelatio confeſſionis: & idem eſt quandocunque in particulari timeretur talis ſuſpicio. Idem tenet Bonav. 2. p. d. 21. ar. 2. qu. 1. ad ult. Scot. ibi qu. 2. ad penult. Richard. ar. 4. qu. 2. ad 4. Sylv. *Confeſſ.* 3. qu. 14. Soto utroque loco ſupra citato. Ratio eſt, quia tunc nihil fit contra ſigillum, ut conſtat, nec contra juſtitiam, quandoquidem res pendet ex arbitrio ſuperioris, nec illa eſt pœna, ſed rationabilis medicina, quam ipſe pœnitens tenetur acceptare. Differunt autem inter ſe. Nam Sylv. & alii dicunt hoc licere, etiamſi pœninens ipſe ſuſpicetur, vel intelligat ſe privari eo munere ratione ſuæ confeſſionis, quia dummodo aliis non præbeatur occaſio veniendi in ſuſpicionem, non eſt revelatio ſigilli. Richard. vero Angel. & alii oppoſitum docent, quia poſt confeſſionem non licet pœnitentem verbis corripere, aut peccatum illi objicere; ergo nec factis. Item quia eſt hæc occaſio, ut homines retardentur a confeſſione, quia ſit valde oneroſa per actionem extrinſecam confeſſioni, eique minime neceſſariam. Propter quam cauſam cenſeo hanc limitationem longe ſecuriorem, & valde rationi conſentaneam. Sententiam vero communem ex natura rei ſeu ſola ratione ſpectatam, improbare non valeo: adverto autem id, quod per ſe malum non eſt, ob periculum mali poſſe prohiberi. Quare, ſi in aliqua religione talis uſus prohibitus fuerit, ſancta erit conſtitutio, & obſervanda. Imo generatim videtur hic uſus regularibus omnibus a S. D. N. Clemente prohibitus. Nam in decreto de caſibus reſervatis pro religioſis edito c. 4. ſic inquit: *Tam ſuperiores pro tempore exiſtentes, quam confeſſarii, qui poſtea ad ſuperioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur. Atque ita per quoſcunque regularium ſuperiores, quicunque illi ſint, obſervari mandavit.* Unde cum indiſtincte loquatur, non eſt quod a nobis limitetur, ſed ſimpliciter obſervetur.

Vulgare dubium.

Aliud dubium vulgare circa hoc punctum eſt, ſi neceſſarium ſit ſacerdoti fugere aut omittere actionem aliquam ad vitandam mortem, nec facere id poſſit, quin alii intelligant moveri ipſum ex notitia confeſſionis talis perſonæ, an liceat id facere. Ut v. gr. ſi ſacerdos per confeſſionem alicujus intelligat mortiferum venenum in vino eſſe immiſſum, & non poſſit aut omittere ſacramentum, aut petere aliud vinum, niſi indirecte prodat confeſſionem: tunc enim videtur ſe occidere, ſi ſacrificet, & ſumat: ſi autem liceat omittere, jam regula poſita ceſſat, quia illa eſt revelatio indirecta. Nec refert, quod Adrian. citandus ait, non revelari crimen, quia jam alii ſocii ſciebant: ſatis enim eſt, quod manifeſtatur confeſſio, ut patet ex ſupra dictis.

An confeſſor poſſit vitare mortem in confeſſione cognitam.

1. Sent.

In hoc multi auctores concedunt, poſſe tunc vitare actionem, vel fugere, quidquid inde ſequatur, quia ipſe utitur jure ſuo, & ex vi talis actus nihil revelat, ſed alius ex prava ſua conſcientia id colligit. Actio enim illa nec impoſita eſt ad ſignificandum, nec ex natura ſua determinate id ſignificat, ſed indifferens eſt ad plures alias cauſas, vel rationes operandi. Ita tenet Scot. d. 21. qu. 2. ad 3. Gabr. ar. 3. dub. 1. Major qu. 3. ad 2. Sylveſt. *Confeſſor* 3. qu. 2. & inclinat etiam Soto in illa relect. de Secreto.

2. Sent.

Contrarium vero tenent Richar. ar. 4. qu. 2. & Navar. dict. *Sacerdos* n. 135. Ledeſm. ſupra, & tandem Soto d. 18. qu. 4. ar. 5. Fundamentum eſt, quia revelatio indirecta in nullo caſu eſt licita, etiam propter tuendam vitam propriam, & negari non poteſt, quin illa ſit indirecta revelatio, quia ad hujuſmodi revelationem non eſt attendendum ſignum, ſeu actio abſtracte, & ſecundum ſe: hoc enim modo nulla eſſet revelatio indirecta: ſed eſt conſiderandum hic, & nunc cum his circumſtantiis, quia eſt practica ſignificatio. Et hoc modo, ſuppoſita aliorum notitia, & aliis circumſtantiis, ſine dubio prodit pœnitentem. Et declaratur ex alio effectu: nam alias liceret ſacerdoti in eo caſu fugere, etiamſi ſciret pœnitentem eſſe interficiendum ab aliis, eo quod revelaverit ſecretum. Conſequens eſt omnino abſurdum, quia multum derogat huic ſacramento, quod aliquis poſſit ratione illius tam grave nocumentum pati. Sequela vero patet, quia, ſi illa non eſt revelatio indirecta, jam ex hac parte licita eſt, aliunde vero poteſt unuſquiſque ſuam vitam cuſtodire, etiamſi ſequatur mors alterius. Habet tandem hic locum ratio illa fundamentalis ſigilli, ſcilicet, quod bonum ipſius ſacramenti præferendum eſt propriæ vitæ, & quod in eo caſu ille peccator nullo modo ſe manifeſtaret in hoc ſacramento ſacerdoti, ſi timeret ſuam proditionem indirectam, & ita hoc ipſo præcluditur via confeſſioni, & conſequenter tam peccator, quam ipſe confeſſor carebunt remedio; ergo melius eſt, magiſque conſentaneum huic ſacramento, quod poſſit pœnitens ſecure ſe manifeſtare.

2. Sententia præfertur.

Inter has ſententias hæc poſterior ſimpliciter mihi probatur: nam in omni actu intrinſece malo poſſunt occaſiones ſimiles fingi, & non propterea admittendum eſt licere aliquando talem actionem facere ad vitandum quodcunque incommodum. Item, quia mors paſſive, ut ſic dicam, ſuſtinenda potius eſt, quam revelanda confeſſio: in eo vero caſu non eſt moralis occiſio activa ſui ipſius, quia non utitur ſacerdos in illo actu notitia confeſſionis, ſed ſcientia humana. Item, non tenetur credere pœnitenti extra illud forum: nam licet confeſſor debeat credere pœnitenti ad gubernandum illum: non vero ad gubernandum ſe, nec ad dirigendas actiones; ergo ex hac parte illa actio non eſt mala moraliter, nec obligatur ille ſacerdos ad non bibendum calicem propter dictum pœnitentis, nec etiam ad conſervandam vitam fugiendo. Aliunde autem inſtat bonum ſacramenti, ratione cujus detrimentum corporalis vitæ poſtponendum eſt.

Augetur difficultas.

Solet tandem urgeri hæc difficultas, ſi non ſolum periculum vitæ corporalis, ſed etiam ſpiritualis, & æternæ mortis immineat, ut ſi in caſibus ſacerdos ille ſit in peccato mortali, & confiteri non poſſit, imo de ſua contritione valde dubitet. Et idem eſt, ſi quis per confeſſionem ſciat ſibi parari graviſſimam peccandi occaſionem, & moraliter timeat fore, ut non poſſit illi reſiſtere, niſi fugiat, & vitet illam, cum tamen fugere, & vitare non poſſit, niſi indirecte revelando.

Reſolvitur.

Reſolutio tamen eadem eſt: hujuſmodi enim caſus potius mente finguntur, quam moraliter poſſint accidere: nunquam enim deerunt alia media, vel rationes, & indicia, quibus poſſit homo uti ad vitandum periculum: admiſſo tamen urgenti caſu, ſemper confeſſionis ſigillum ſervandum eſt, & ille ſacerdos providebit animæ ſuæ eo meliori modo, quo poſſit, & conando, & orando ad habendam contritionem, vel tentationem ſuperandam, cui non ipſe ſe exponit, ſed coactus exponitur: & cum id, quod in ſe eſt, faciat, non deerit divinum auxilium ad vincendam illam: neque enim hi caſus in præſenti materia ſpeciales ſunt, ſimiles enim fingi poſſunt, ſi quis non poſſit vitare periculum, niſi mentiendo, vel quid ſimile, in quibus eadem reſponſio adhibenda eſt.

Secunda regula.

Uſum notitiæ aliquando licere.

Secunda regula eſt, quando ex uſu confeſſionis nulla ſequitur indirecta revelatio, nec morale periculum ejus, non

non eſt per ſe malus talis uſus, imo poterit ſæpe eſſe honeſtus, & licitus, niſi ſpecialiter prohibeatur. Ita docent omnes. Et ratio eſt, quia illa actio non eſt contra ſigillum, quandoquidem nullo modo eſt contra ſecretum. Neque ex alio capite habet intrinſecam malitiam: nam licet illa ſcientia ſit ſacra, & comparata ex miniſterio quodammodo divino, tamen etiam uti licet rebus ſacris in commodum proprium, vel proximi, quando alias actio nullam continet indecentiam. Quod hic poſſe accidere, facile patet exemplis. Primum enim confeſſor poteſt orare pro pœnitente, petendo remiſſionem, vel emendam, etiam poſt tranſactam confeſſionem. Secundo, poteſt, ut ſupra dicebam, conſulere in re dubia virum doctum ſine periculo cognitionis perſonæ. Tertio, ex confeſſione unius licet in confeſſione alterius aliquam interrogationem facere neceſſariam, vel utilem pœnitenti tali modo, ut alius non intelligat, unde confeſſor moveatur ad interrogandum, ut notavit Sylv. *Confeſſor* 3. qu. 36. Navar. c. 8. n. 17. Quarto, poteſt ipſemet confeſſor diligentius cuſtodire rem propriam, vel aliquid ſimile, quia in his omnibus nec pœnitenti, nec ſacramento ſit injuria ex dicta hypotheſi, quod nulla timeatur indirecta revelatio. Alia item exempla ex ſuperioribus conſtant, & ſtatim aliquid addemus. Addidi: *Niſi ſpecialiter prohibeatur:* propter ſuperius citata ex Decreto Clement. VIII. quæ videntur prohibitionem continere, ſaltem pro regularibus, & eorum gubernatione, & ita obſervanda ſunt. Non tamen obſtant in aliis caſibus & exemplis poſitis, ut ex tenore ipſorum verborum conſtat.

Tertia regula.

Duo requiſita ad honeſtatē prædicti uſus.

Tertio dicendum eſt, ut hic uſus etiam ubi non eſt jure humano prohibitus, ſit honeſtus, non ſatis eſſe quod fiat abſque indirecta revelatione, ſed duo præterea requiri, ſcilicet, ut fiat ſine injuſto gravamine pœnitentis, & ob aliquam gravem cauſam ſeu utilitatem. Ita colligitur ex ſententia D. Th. quodl. 5. ar. 13. & in 4. d. 21. qu. 3. ar. 1. Bonav. 2. p. ar. 2. qu. 1. & aliorum Doctor. ibi, Sylv. *Confeſſor* 3. qu. 14. & aliorum Summiſtarum, & ſpecialiter videri poteſt Navar. in dict. c. *Sacerdos* n. 124. Ratio prioris partis eſt, quia licet tunc actio non ſit contra ſecretum ſigilli in rigore, eſt tamen valde injurioſa ſacramento: tum quia ſumitur, ut inſtrumentum ad injuſtitiam exercendam; tum etiam, quia ſit oneroſum, & difficile pœnitentibus, quibus etiam in hoc ſit gravis injuria. Exempla communia ſunt, ſi ſuperior ex ſcientia confeſſionis puniat exterius pœnitentem, vel privet illum beneficio, aut alia re, in qua habet jus acquiſitum, vel ſi paret illi inſidias, ut capiat illum in ſimili caſu. Poteſt quidem ſuperior attentius vigilare, &, ſi prius remiſſe ſe gerebat, ſe emendare, ſatisfacereque ſuo muneri non extraordinario modo, ſed uſitato a prædeceſſoribus, ex quo nulla poteſt ſuboriri ſuſpicio. At vero parare inſidias non poteſt, non modo per alios, quod eſt certiſſimum, ſed nec per ſe ipſum, quidquid aliqui ſenſerint, quia revera eſt res valde odioſa, & periculoſa, quæ multum averteret ſubditos a confeſſione. Plus enim hoc eſt, quam verbis corripere aut objurgare pœnitentem ex ſcientia confeſſionis. De quo videri poteſt D. Th. ſupra, & Soto dicta relect. de Secret. memb. 3. qu. 4. poſt quintam concluſionem.

Ratio alterius partis eſt, quia hoc ſecretum eſt res valde ſacra, & ideo non licet illo uti ad actiones alias externas, niſi ob honeſtum finem, & proportionatum tali medio. Verum eſt tamen, ſi finis non ſit pravus, etiam ſi non ſit admodum neceſſarius, poſſe confeſſorem excuſari a culpa gravi, quando alioqui ceſſat omne periculum & revelationis & incommodi alieni. Unde è contrario, quoties illa duo concurrunt, ut cauſa ſit gravis, & omnino occulta, tunc ſemper licet talis uſus quantum eſt ex divino & naturali jure, niſi per humanum ſit prohibitus. Addunt vero Richar. & alii, neceſſarium etiam eſſe, ut pœnitens non intelligat ſacerdotem moveri ex ea ſcientia ad talem uſum, ſed quando ille uſus nullo modo eſt oneroſus pœnitenti, hoc non eſt neceſſarium, ut ait Sylv. *Confeſſor* 3. qu. 14. quia tunc non habet pœnitens ullam rationabilem cauſam, ob quam illi diſpliceat talis uſus.

An elector poſſit negare ſuffr.

Supereſt vero hic gravis difficultas de actionibus pertinentibus ad juſtitiam diſtributivam, ut eſt electio ad officium, vel beneficium, an poſſit elector propter ſcientiam ſolam confeſſionis negare ſuffragium ei, qui exterius reputatur dignus, ipſe autem per confeſſionem ſcit eſſe indignum. Nam graves Doctores ſimpliciter affirmant non ſolum poſſe, ſed etiam debere, quando nullum eſt periculum revelationis. Ita D. Th. & Bonav. ſupra Scot. ibidem qu. 2. Sylveſt. etiam, & Soto ſupra, & Navar. dict. c. *Sacerdos* n. 146. Qui etiam ait, ſi ſint latæ aliquæ pœnæ, vel cenſuræ ipſo jure contra eligentem indignum, eas incurrere electorem, qui eligit indignum in ſola confeſſione cognitum, citat cap. *Cum in cunctis*, de Electione, & cap. *Perpetuo*, eodem tit. in 6. ſed ibi nihil ſpeciale habetur pertinens ad ſigillum, ſed ſolum generalis prohibitio, ne eligatur indignus. Ratio vero hujus ſententiæ eſt, quia eligere indignum eſt intrinſece malum, & tunc poteſt vitari hoc malum ſine incommodo ſacramenti. Hæc ſententia difficilis ſemper mihi viſa eſt. Et ideo ad minimum eam limito, ut non procedat quando ſuffragia publice feruntur. Ratio eſt, quia tunc periculum eſt alicujus manifeſtationis, vel ſuſpicionis, cum ſupponatur perſona publice digna. Dices, poſſe eſſe aliam æque dignam. Reſpondeo, rariſſimum eſſe tantam æqualitatē reperiri, quin detur locus judiciis & ſuſpicionibus: & propter rarum eventum non eſt talis licentia concedenda, ubi eſt tam grave periculum. Dices, non ſequi periculum ſuſpicionis alicujus mali in non electo, ſed potius injuſtitiæ ex parte eligentis: unde Soto ſupra ait, electorem potius debere permittere, ut alii exiſtiment ſe male eligere, aut negare ſuffragium ex odio, vel alia paſſione, quam eligere indignum in ſola confeſſione cognitum. Hoc vero mihi probabile non eſt: tum quia illud eſt dare grave ſcandalum, quod ſemper ante omnia vitandum eſt: tum etiam, quia moraliter potius generabit ſuſpicionem, quod aliquid occulte noverit, præſertim ſi elector ſit probatæ auctoritatis. Secundo limito, ut etiam in occultis electionibus nulla incurratur pœna, vel cenſura eligendo indignum, quidquid ſit de culpa, ut melius dixit Soto cum Palud. d. 21. qu. 3. nam leges imponentes has pœnas, ſemper loquuntur ſecundum ſcientiam communem, & cognitionem humanam. Denique addo probabilius mihi videri nullam committi culpam eligendo dignum in publica ſcientia, etiamſi per ſolam confeſſionem cognoſcatur indignus, quia propter reverentiam ſacramenti, poteſt quis licite non uti illa ſcientia, ſed ita ſe gerere ac ſi nihil noviſſet, quia illa ſcientia non eſt per ſe regula talis actus. Quod vero teneatur quis non uti illa ſcientia, affirmare non audeo propter dictorum auctorum ſententiam, quia intelligenda eſt (ut ſæpe dixi) ubi prohibitio humana non intervenerit.

propter notitiam confeſſionis. Solutio.

Limitatur primo præcedēs ſolutio.

Limitatur ſecundo.

Tertio limitatur.

SECTIO VIII.

Quæ pœna propter fractionem ſigilli incurratur.

Nullam eſſe ipſo facto incurrendā.

Reſpondeo, nullam cenſuram, vel pœnam ipſo facto incurrendam latam eſſe in jure propter hoc delictum, quia nullum invenitur tale jus: in cap. autem, *Sacerdos*, de Pœnit. d. 6. imponitur pœna depoſitionis a judice ferenda: & additur, cogendum eſſe hujuſmodi ſacerdotem, ut perpetuo ignominioſe peregrinetur. Tamen in c. *Omnis utriuſque ſexus*, confirmatur eadem depoſitionis pœna: additur vero, ut perpetuo detrudatur in monaſterium. Unde antiquum illud jus, quoad poſteriorem partem, per hoc novum immutatum eſt, licet aliqui Canoniſtæ velint illa conciliare, ut notavit Summa Confeſſorum lib. 3. tit. 34. qu. 99. ſed id neque neceſſarium eſt, neque verbis textuum conſentaneum.

Speculator & Majolus reprehenditur.

Quapropter improbabilem cenſeo ſententiam Speculatoris, quam refert, & ſequitur Majolus lib. 5. de Irregular. c. 19. n. 6. aſſerunt enim, ſacerdotem revelantem confeſſionem fieri irregularem, ita ut poſt peractam etiam pœnitentiam miniſtrare non poſſit: nam ad hanc irregularitatem probandam nihil afferunt præter dict. c. *Omnis*, & c. *Sacerdos*, in quibus non fertur, neque ex illis expoſitores illam eliciunt: & merito, quia ibi ſolum agitur de pœna ab homine imponenda: irregularitas vero ſolum a jure ipſo imponitur, &, ſi in jure expreſſa non eſt, nulla eſt, juxta c. *Is qui*, de Sent. excommun. in 6. Longe autem improbabilius eſt, quod idem Majol. ait, etiam laicum audientem confeſſionem ſecretam alterius ſine neceſſitate, fieri irregularem ſi eam revelet; multo enim minus poteſt hoc jure probari, cum nec pœna revelationis ſigilli in hoc locum habeat. Quamvis

Sacerdotem revelantē confeſſionem non eſſe irregularem.

dignus profectò ſit aliqua alia extraordinaria pœna, ut bene dixit Hoſtienſis in dicto cap. *Omnis*. Tum propter gravem detractionem,& valde iniquam: tum etiam propter quandam confeſſionis injuriam, quæ ibi intervenit, ratione cujus per talem revelationem ipſa confeſſio offenditur,& aliquo modo odioſa ſit. Majori vero pęna dignæ ſunt aliæ perſonæ participantes ſigillum confeſſionis,quamvis etiam ad illas non pertineat prædicta ordinaria pœna juris, quæ ſolum directè fertur in confeſſorem, & propter propriam fractionem ſigilli ſufficienter probatam.

Quomodo poſſit conſtare de hoc crimine. Sed ſtatim occurrit inquirendum,quomodo de hoc delicto ſecretiſſimo conſtare poſſit in judicio, ut puniri poſſit, ſed hoc ad juris peritos magis ſpectat: eſſe tamen poteſt ſufficiens probatio, quando ipſemet confeſſor loquens dixit,in confeſſione audiviſſe, alioqui conjecturis agendum eſt,& interdum ſufficient plures teſtes, quamvis non ſint conteſtes propter naturam delicti.

Speciale vero dubium non eſt,ſi confeſſor dicat,ſe habuiſſe facultatem a pœnitente, vel alia via ſciviſſe, & pœnitens neget, quid agendum ſit. Multi enim auctores imponunt confeſſori onus probandi, ut videre eſt in D.Th.d.21.qu.3.ar.2. ad 2.Richar. ibi ar. 4. qu. 1. ad 1. Sylv. *Confeſſ*.3.n.9. qui refert Panormitan. & eſſe communem ſententiam Doctorum in d. cap. *Omnis* teſtatur Navar.d.c. *Sacerdos*,n.164. Sed certe eſt difficile,& grave onus,& quod moraliter vix expleri poteſt. **Explicatur.** Unde fit,ut ſæpe confeſſores gravi periculo exponantur utendo jure ſuo;& ideo, quamvis cæteris paribus, inclinandum ſit in favorem pœnitentis,& ſacramenti,tamen in particulari indicia, & conjecturæ conſideranda ſunt: nam ſi confeſſor aliquid egit in damnum pœnitentis,aut alterius,contra illum eſt præſumptio; ſi tamen conſtat nihil feciſſe incommodi, ſed potius intendiſſe bonum illius ſalva ejus fama,& honore, quoad fieri potuit, in favorè potius illius præſumendum eſt, niſi aliunde oppoſitum conſtet. Multum etiam confert vitam & mores confeſſoris ſpectare: nam ſi ſit bonæ famæ, & honeſtæ vitæ, tunc illi fides adhibenda eſt, cum actus ſit ex ſe ſecretus, neque aliter probari poſſit. Quod rectè notavit Bernard. Diaz in Practica c.109. ubi concludit,in hoc negotio non poſſe dari certam regulam, ſed ex qualitate peccati, & circumſtantiis perſonarum & publicatione delicti præſumptionem eſſe ſumendam. Facit etiam,quod Panormitan. fuſe tractat in d. c. *Omnis utriuſque ſexus*: ubi & alios refert, & dictam ſententiam confirmat.

DISPUTATIO XXXIV.

De ſecreto ſervando circa perſonam complicis, ſeu ſocii criminis.

DUobus modis poteſt hoc ſecretum ſervari: primo ab ipſo pœnitente,tacendo in confeſſione ſua,perſonam complicis: ſecundo ab ipſo confeſſore, ſupponendo pęnitentem illam perſonam non tacuiſſe,ſive id jure, ſive injuria fecerit. Et quoniam hoc ſecretum confeſſoris ſupponit manifeſtationem illam ex parte pœnitentis,ideo prius videndum eſt, an poſſit pęnitens hujuſmodi perſonam complicis in ſua confeſſione revelare, vel quod ſecretum in hoc ſervare teneatur, quod ſpectabat quidem ad materiam de integritate confeſſionis, ſuperius tamen punctum hoc in hunc locum remiſimus, ut meliori methodo totam hanc materiam de complice complecteremur. Dicemus ergo prius quando, & quomodo revelari poſſit a pœnitente perſona complicis: deinde ſub quo ſecreto ſervari debeat peccatum ejus a confeſſore, & quando poſſit ea ſcientia licite uti.

SECTIO I.

An liceat pœnitenti perſonam & peccatum complicis in confeſſione aperire.

1. Sententia non eſſe peccatum ſaltē grave. DUÆ poſſunt eſſe extremæ ſententiæ. Prima eſt non eſſe peccatum,ſaltem grave,declarare in confeſſione perſonam complicis ſine ulla neceſſitate, vel cauſa. Hæc ſumi poteſt ex Cajet.2.2.qu.73. art.2. ubi dicit infamare proximum circa unam tantum perſonam,etiam gravem, non eſſe peccatum mortale, ex levitate materiæ, quia infamia circa unam tantum perſonam non eſt magni momenti, etiamſi actio ſeu materia ejus ſit res gravis. Si ergo id probabile eſt in detractione extra confeſſionem, minus peccatum erit in confeſſione, quia ſecretum eſt multo majus,& ita detrimentum proximi eſt levius, quia nullum eſt morale periculum, quod illa infamia diffundatur,& alioqui non eſt gravis irreverentia, ſicut ſupra dicebamus de mendacio in confeſſione dicto. **2. Sententia omnino negativa.** Altera opinio eſt, hoc eſſe ita intrinſece malum, ut nulla ex cauſa liceat. Tribui poteſt Bonav.tom.1.Opuſ. in Opuſc. de ratione confitendi, ubi abſolute negat hoc licere. Fundamentum vero eſſe poteſt, quia præceptum non infamandi eſt intrinſece bonum, & neceſſarium,& negativum, prohibens rem intrinſece malam, ſicut præceptum non furandi: nunquam autem licet uti pravo medio propter quemcunque bonum finem. Et confirmatur: nam alter eſt dominus famæ ſuæ; ergo non licet illam auferre ipſo invito, etiam propter ejus utilitatem, vel ſimilem cauſam.

Prima Aſſertio.

Revelare peccatum proximi ſine cauſa eſſe peccatum. Media via tenenda eſt, & dicendum primo, revelare peccatum proximi in particulari, & cum infamia ejus, etiam in confeſſione, ex ſuo genere eſſe peccatum mortale,ſi fiat ſine rationabili cauſa; hæc eſt ſententia communis Doctorum,quos referam in hac & ſequenti ſectione: & de detractione in genere eſt communis ſententia contra Cajetan. in citato loco 2. 2.& videri poteſt Soto lib. 5. de Juſtitia qu. 5. art. 2. Ratio eſt, quia infamare proximum, etiam apud unam tantum perſonam, revera eſt grave detrimentum morale, tantoque majus,quanto illa perſona fuerit gravior. Et quod fiat in confeſſione, non ita minuit detrimentum, ut ſufficiat ad tollendum peccatum mortale, quia hæc infamia non ſolum eſt grave damnum propter effectus extrinſecos, ſeu per ſe propter pravum conceptum illius perſonæ, & intrinſecos, ſeu per ſe effectus,qui ex tali conceptu circa affectum, & alias actiones ejus ſequi poſſunt. Unde etiam hic accedit irreverentia, quæ fit ſacramento, utendo illo ut medio ad infamandum proximum. Dico autem, *ex genere*, quia ex levitate materiæ poterit hoc peccatum eſſe veniale, ſicut alia.

Secunda Aſſertio.

Ex legitima cauſa licitum eſſe. Secundo dicendum eſt,ex legitima cauſa licitum eſſe perſonam complicis,& peccatum ejus in confeſſione revelare. Eſt communis ſententia, ut ſtatim referam. Ratio vero a priori ſumenda eſt ex D. Th. 2.2.qu.73.ar.2. ubi docet, detractionem formalem eſſe intrinſece malam,non autem materialem. Eſt autem detractio formalis, quando peccatum proximi revelatur, vel ex intentione infamandi illum, vel ſine rationabili cauſa. Si autem fiat ſine illa intentione,& cum hac cauſa, detractio eſt materialis,& ideo non per ſe mala, ſed licita eſſe poteſt. Quod ſi hoc verum eſt extra confeſſionem, multo magis in illa, quia & poteſt eſſe major neceſſitas, & minus incommodum proximi. Jam ergo concluditur ratio: nam,ſi revelatio fiat juxta concluſionem poſitam,detractio eſt tantum materialis: eſt ergo licita. Ratio autem, ob quam detractio materialis non eſt mala, hæc eſt,quia homo habet jus proprium utendi ſua cognitione,vel notitia: & ſua etiam locutione in ſuum commodum, vel alterius, etiamſi inde ſequatur aliquod detrimentum tertiæ perſonæ,quando illud non eſt intentum,& ſecundum rectam rationem eſt minoris momenti, & poſtponendum alteri bono, quod intenditur. Et ideo, quamvis homo ſit dominus famæ, tamen ubi occurrunt jura contraria, poteſt quis uti jure ſuo, permittendo damnum alterius: ita ergo eſt in præſenti caſu.

Quæ ſit iſta legitima cauſa. Difficultas vero eſt in explicanda hac cauſa legitima. Circa quam adverto,ſumi poſſe,vel ex parte pœnitentis, vel ex parte ipſius complicis, vel ex parte alterius tertii, ſeu boni communis. Item illa utilitas,quæ intenditur,requirere poteſt actionem confeſſoris, vel tantum in ipſa confeſſione, vel etiam extra confeſſionem: & tunc, aut per uſum qui nullam revelationem complicis requirat, aut, cum ejus revelatione. **Reſpond. primo.** Primum ergo quando in ipſa confeſſione tantum procuratur utilitas (quæ neceſſario ad ſolum pœnitentem pertinebit) certum eſt,hoc eſſe licitum. Quod docuit Rich. in 4.d.21.ar.5.qu.2. & Soto p. 18.qu.2.ar.5. ad 4. & Sylveſt. Medin.& Armil. locis infra citandis,& Nav. in Sum.7.n.7. citans Aug. in c. *Hoc videtur* 22.q.5. & reperitur etiam apud D.Bernardin. in ſermone quodam de confeſſione in 3. p. ſermonum. Ratio

tio eſt, quia tunc fit minima detractio materialis, quæ fieri poteſt, & intenditur maxima utilitas, & maxime propria, ſcilicet ſpiritualis; ergo tunc maxime hoc licet. Addit etiam D. Th. hominem potius debere conſulere animæ ſuæ, quam famæ proximi, quod in eo caſu facit. Tandem, etiam extra confeſſionem licet, propter conſilium, vel auxilium ſpirituale ad cavendum peccatum, revelare alicui peccatum proximi; ergo idem licebit in confeſſione cæteris paribus. Quod enim dixit Ludovicus Lopez in inſtruct. conſcientiæ 1. p. Cap. 36. concl. 4. melius eſſe hoc facere extra confeſſionem, quam in confeſſione, falſum eſt, ſi cætera ſint paria, quandoquidem famæ proximi melius per confeſſionem conſulitur.

Ludov. Lopez, reprehenditur.

Reſpond. ſecundo.

Deinde, quando utilitas illa requirit actionem, vel uſum illius notitiæ etiam extra confeſſionem, ſi uſus ille fieri poteſt ſine ulla revelatione directa, vel indirecta, certum eſt licitum tunc eſſe peccatum complicis cum confeſſore communicare, dummodo cauſa, vel finis ſufficiens ſit. Hoc etiam commune eſt, & ratio eſt clara, quia ille uſus nec famæ proximi nec ſecreto confeſſionis derogat. Quia uſus confeſſionis, qui fit ſine revelatione ſecreti directa, vel indirecta, per ſe licitus eſt, quando ſubeſt rationabilis cauſa; ſed aliunde licet propter propriam utilitatem revelare perſonam complicis; ergo etiam licebit, quamvis ille uſus ſit neceſſarius. Atque hæc ratio probat, non ſolum propter utilitatem ipſiuſmet pœnitentis, ſed etiam complicis, vel alterius tertiæ perſonæ eſſe hoc licitum, ut ſi confeſſor poſſit ſua ſola induſtria ſine ulla prorſus revelatione tollere occaſionem peccati, vel impedire aliquod grave nocumentum proximi: nam propter has, & ſimiles cauſas licet etiam extra confeſſionem ſub naturali ſecreto occultum crimen alicujus in alterius notitiam deferre; ergo a fortiori id licebit in confeſſione, quando ad eum finem nulla revelatio neceſſaria eſt. Quin potius addit etiam D. Anton. ſtatim citandus, aliquando licere confeſſori revelare complicem, ſolum, ut pro illo oret, ſi confeſſor exiſtimetur vir ſanctus, & quod ferventius orabit cognoſcendo perſonam. Quæ ſententia videtur fuiſſe D. Auguſtini qu. 1. in Levit. & habetur in c. *Hoc videtur* 2. 2. qu. 5. propter cujus auctoritatem non poſſumus dicere hoc eſſe intrinſece malum. Item quia tam parva poſſet eſſe infamia, tantaque ſpes fructus, ut permitti poſſit. Nihilominus tamen hæc licentia raro vel nunquam danda eſt, quia ſufficit generalibus verbis id poſtulare, indicando aliquas circumſtantias, quæ poſſint movere confeſſorem ad orandum majori diligentia, etiamſi in particulari perſona non ſignificetur. Ultimus modus eſt, quando requiritur aliqua revelatio confeſſionis, & hic habet ſpecialem difficultatem, quam poſt ſequentem ſectionem tractabo.

D. Antonini dictũ rejicitur.

SECTIO II.

Utrum liceat pœnitenti revelare perſonam complicis in particulari propter ſolam integritatem ſuæ confeſſionis.

Dico, *propter ſolam integritatem*, ut excludam omnem aliam utilitatem, vel ipſius pœnitentis, vel alterius, de qua jam dictum eſt. Rurſus ſupponendum eſt complici nullum aliud detrimentum ſequi, præter illam notitiam, quæ confeſſori datur ſub ſigillo. Nam, ſi eſſet morale periculum, confeſſorem extra confeſſionem infamaturum complicem, aut aliud nocumentum ei illaturum, certum eſt non licere, quia tunc non obligat ratio integritatis, ut ex ſuperioribus conſtat: & aliunde charitas, & juſtitia obligant ad cavendum damnum proximi. Supponendum vero aliunde eſt illammet revelationem complicis eſſe moraliter aliqualem infamationem ejus: nam ſi perſona, & culpa ſint talis conditionis, ut moraliter pro nihilo æſtimentur, quod de tali perſona tale peccatum reveletur, nullum peccatum erit illam revelare: imo ſi ad integritatem confeſſionis neceſſarium fuerit, omnino ita fieri oportebit, ut notavit Canus infra citandus, quia tunc reſpectu complicis id nullum eſt incommodum: & alioqui obligatio integritatis confeſſionis ſemper urget. Quæſtio ergo ſolum manet, quando reſpectu complicis poteſt talis infamia cenſeri alicujus momenti. In qua ulterius ſupponere oportet occurrere neceſſitatem moralem ſic confitendi. Nam, ſi pœnitens poſſit, vel ei confiteri, qui non cognoſcat perſonam complicis, vel ita confiteri, ut ipſa cognoſcatur, vel denique aliquam aliam diligentiam adhibere, ut ſine notitia perſonæ in particulari totum peccatum cum omnibus circumſtantiis neceſſariis dicatur, tenetur id facere: & in hoc omnes conveniunt. Difficultas ergo eſt, quando hic & nunc unum è duobus eſt neceſſarium, aut tacere peccatum, vel circumſtantiam ejus neceſſariam, aut quod confeſſor intelligat perſonam complicis.

Præcipua difficultas.

1. Sententia.

Et in hac re eſt prima ſententia dicens, pœnitentem in eo caſu non ſolum non teneri ad integritatem materialem confeſſionis, verum nec poſſe licite illam perficere cum illo detrimento proximi. Ita ſenſit Marſil. in 4. qu. 12. ar. 4. ad 7. & Armilla ver. *Confeſſio* n. 11. qui eam tribuit Cajet. ſed falſo: conſtantius illam defendit Navar. citans Hoſtienſ. & Innocent. in cap. *Conſideret*, de Pœnit. d. 5. & in Sum. c. 7. n. 3. Tenet etiam Viguer. in Sum. c. 16. §. 4. verſ. 17. qui dicit, tunc pœnitentem ita ſe gerere debere, ſicut qui non habet copiam confeſſoris, ſed intelligendum eſt quantum ad illam culpam, vel circumſtantiam, quam non poteſt ſine complice manifeſtare. Nam de cæteris peccatis certum eſt poſſe, & debere confiteri, ſi alias obligatio urgeat, juxta principia ſuperius poſita. Eandem opinionem tenet Cano dict. Relect. qui eam limitat extra caſum articuli mortis, de qua limitatione infra dicam. Fundamentum eſt quia tunc nulla eſt cauſa legitima infamandi proximum. Probatur, quia neque ex parte ſacramenti, neque ex parte pœnitentis. Prior pars conſtat, quia ad veritatem & religionem ſacramenti ſufficit integritas formalis: hæc autem erit in illo caſu, quamvis tale peccatum taceatur, quia tacetur propter legitimam cauſam. Nam excuſare infamiam propriam eſt cauſa legitima ad tacendum peccatum; ergo multo magis excuſare infamiam proximi, quia ad hoc ex juſtitia tenemur. Et declaratur, quia quando concurrunt duo præcepta, quæ non poſſunt ſimul impleri, unum naturale, & aliud poſitivum, naturale præferendum eſt, & ſufficienter excuſat ab obſervatione poſitivi. Ita vero eſt in præſenti: nam præceptum non infamandi naturale eſt, lex vero de integritate confeſſionis poſitiva; ergo obſervatio prioris præcepti eſt ſufficiens excuſatio poſterioris; ergo in eo caſu ſine integritate materiali ſervabitur formalis. Et confirmatur, quia ſi confeſſor eſſet revelaturus peccatum complicis, excuſaretur quis a confeſſione talis circumſtantiæ, ſolum propter vitandam ejus infamiam; ergo ſignum eſt præceptum naturale non infamandi habere majorem vim; ergo idem eſt propter ſolam infamiam confeſſionis, quia ſolum differunt, ut magis vel minus, ratio autem naturalis obligationis eadem eſt. Et ſimile argumentum eſt, quod licet tacere propter vitandum ſcandalum, aut mortem proximi: omnia enim hæc in hoc fundantur, quod ſunt ex lege naturæ neceſſaria: idem ergo eſt in præſenti. Atque hinc probatur facile poſterior pars: nam pœnitens recipiet verum ſacramentum, quamvis taceat, & remiſſionem omnium peccatorum, ſive directe, ſive indirecte: hoc enim quantum ſpectat ad ſalutem & utilitatem ejus non multum refert; ergo etiam ex parte pœnitentis nulla eſt ratio, vel occaſio ſufficiens infamandi tunc proximum. Et confirmatur, quia alias etiam liceret revelare peccatum alterius, quamvis non ſit ſocius criminis mei, ſed objectum, vel materia, ita tamen connexa cum meo peccato, ut non poſſit unum ſine alio explicari: conſequens autem videtur duriſſimum; ergo.

2. Sententia.

Secunda ſententia affirmat non ſolum licere, ſed etiam teneri pœnitentem in eo caſu ad integram confeſſionem faciendam, etiamſi confeſſor cogniturus ſit perſonam complicis in particulari. Hæc ſumitur ex D. Bernard. in formula honeſtæ vitæ, in quodam documento, quod proxime poſt illam habetur; *De nullo*, inquit, *ſiniſtre loquaris, niſi in confeſſione, & hoc ubi aliter non poſſit explicare peccatum tuum.* Tenet etiam D. Th. Opuſc. 12. qu. 6. in 4. d. 16. qu. 3. ar. 2. qu. 5. D. Bonavent. tom. 1. Opuſc. tract. de modo confit. c. 1. & in 2. diſt. 21. 2. par. ar. 1. qu. 3. Alenſ. 4. par. qu. 18. memb. 4. art. 2. §. 4. alias qu. 77. memb. 2. ar. 4. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 19. §. 11. Adrian. qu. 1. de Confeſs. §. *Sed oritur dubium.* Durand. in 4. d. 16. qu. 4. Palud. qu. 3. ar. 3. & d. 17. qu. 2. & diſt. 21. quæſt. 3. artic. 2. & ibi Richard. art. 5. quæſt. 2. Major quæſt. 2. in fine, & quæſt. 3. Gabr. diſt. 17. quæſt. 1. ar. 2. & d. 21. art. 3. dub. 2. Almain. d. 17. qu. 2. art. 2. qui citat

Alti-

Altiſiod. & Henric. quodlib. 3. q.23. Idem Carthuſ. in 4.d.16. qu. 2. Gerſon. in tract. de Præceptis Decal. 1. p. c. 17. & 2. p. c. penult. & in quodam ſermone de Cœna Domini, Cajet. verb. *Confeſſio*, condit. 3. & tom. 1. Opuſc. tract. 31. reſponſ. 5. Medina Cod. de Confeſ. qu. de Circunſtantia loci, & temporis, & Sylv. verb. *Confeſſio*, 1. q.24. Angel. eodem, num 3. & Summa Roſella eodem num. 6. Victoria in Summa num. 164. Petr. Sot. lect. 12. de Confeſſ. Cord. in Summ. q. 1. Soto in 4. d.18. qu.2. ar.5. ad 4. Et hanc ſententiam exiſtimo veriorem: ejus vero rationem explicare neceſſe eſt. Nam communiter dicti auctores ſolum ajunt, unumquemque debere ſalutem propriam præferre famæ alterius: item poſſe unumquemque uti jure ſuo, etiamſi aliquid incommodi alteri ſequatur. Addunt etiam hoc incommodum parvum eſſe reſpectu complicis, cum ejus peccatum ſub eodem ſigillo permaneat. Ac denique ipſummet complicem huic ſe periculo expoſuiſſe, quando voluit eſſe ſocius criminis alterius.

[Reſponſio côtrariæ ſententiæ.] Ad hæc vero, & ſimilia reſpondere poſſunt auctores contrariæ ſententiæ, in omnibus illis ſupponi, quod probandum eſt, nimirum, eſſe neceſſarium ad ſalutem animæ hujuſmodi pœnitentis confiteri peccatum ſuum, etiamſi neceſſe ſit proximi peccatum revelare, quod probandum erat. Aſſumptum patet, quia niſi hoc ſupponatur, facile reſpondebunt, verum quidem eſſe magis debere unumquemque ſuæ animę ſaluti providere, quam famæ proximi, quando utrumque ſimul ſervare non poteſt: in præſenti autem non ita eſſe: nam utriuſque incommodo occurrere poteſt: tacendo enim tale peccatum, ſervat famam proximi, & confitendo alia ſufficienter providet animæ ſuæ, quia & formaliter confitetur integre, & indirecte, ſeu concomitanter etiam illius peccati veniam obtinet, quod ei ſatis eſt. Atque hinc etiam videtur fieri, ut talis pœnitens nullum habeat jus, quo uti poſſit cum damno proximi, cum ad ſalutem ejus hoc illi non ſit neceſſarium. Jus autem ad integram confeſſionem faciendam non tam eſt jus ipſius pœnitentis, quam ipſiuſmet ſacramenti (ſi ita loqui licet) ratio autem ipſius ſacramenti non videtur obligare, niſi quantum alia jura naturalia permittunt. Quod manifeſte patet, quando non ſolum ſequitur infamia proximi intrinſeca confeſſioni, ſed etiam timetur infamatio extrinſeca per revelationem ſigilli: tunc etiam (ex ſententia omnium) non poteſt pœnitens complicem revelare, neque ad hoc habet ullum jus, quia ſatis providet animæ ſuæ confitendo alia, & ſervando integritatem formalem: ergo idem reſponderi poteſt ratione infamiæ, quæ in ipſamet confeſſione fit. Neque enim hæc eſt tam parvi momenti, ut Soto in præſenti putavit, quandoquidem ſufficit ad peccandum mortaliter, ſi fiat ſine cauſa, ut ſect. præced. oſtenſum eſt. Hic autem videtur fieri ſine cauſa, quia ſi aliqua eſſet, maxime propter ſalutem ipſius pœnitentis: ad hunc autem finem non eſt neceſſaria, ut declaratum eſt. Tandem hinc fit, ut illa ratio periculi, quam Soto ponderavit, nulla eſſe videatur, ſcilicet, quia ipſi complices (ait) huic periculo ſe expoſuerunt: hæc, inquam, ratio non videtur convincens. Nam vel eſt ſermo de periculo juſtæ infamationis, & hoc nullum eſt, quia negamus alium poſſe juſte revelare, alioqui ſupponitur quod probandum eſt: aut eſt ſermo de periculo infamationis injuſtæ, & hoc nihil refert, nec excuſat alium, quo minus teneatur talem infamationem cavere.

ASSERTIO I.

Licitum eſſe complicis perſonam explicare, ubi neceſſarium fuerit.

[Explicatur fundamentum veræ ſententiæ.] Ut ergo diſtinctius hanc rem probemus, diſtinguamus hic duo, ſcilicet, licere & teneri integre confiteri explicando perſonam complicis, ſi neceſſe ſit. Primum ergo aſſerimus hoc licere. Ut autem proprium fundamentum hujus rei intelligatur, & juxta illud explicatæ rationes adductæ robur accipiant, advertendum eſt, quod ſupra ex D. Th. notavimus, non ſemper eſſe intrinſece malum, nec contra legem naturalem peccatum proximi occultum alteri dicere, ſed tunc ſolum quando ſine rationabili cauſa id fit, aut ex intentione infamandi proximum: nam, ſi hæc intentio deſit, & alioqui intercedat ſufficiens cauſa, detractio erit materialis, non formalis, quæ per ſe non eſt mala, nec jure naturæ prohibita. Ut ergo in caſu, de quo loquimur, conſtet, an liceat, necne, in propria confeſſione, ob integritatem ejus peccatum alterius dicere, videndum ſupereſt, an detractio illa formalis, vel materialis ſit. Nam, ſi eſt formalis, nunquam licet: ſi vero eſt tantum materialis, licita eſſe poteſt. In quo ulterius omnes tanquam certum ſupponimus non eſſe detractionem formalem ex parte intetionis loquentis, quia non intendit proximum infamare, ſed ſuum peccatum confiteri: nam, ſi illud prius intenderet, non eſt dubium, quin ex eo capite eſſet peccatum mortale, & confeſſio eſſet nulla, & ficta. Supponenda ergo eſt illa honeſta intentio: ſolumque ſupereſt explicandum, an cauſa juſta, & legitima intercedat.

[An cauſa juſta & legitima intercedat.] Quod ut explicemus, adverto ulterius, quamvis præceptum poſitivum non poſſit per ſe derogare præcepto naturali, ſi materia ejus, & circumſtantiæ neceſſariæ in eodem ſtatu maneant: ſæpe tamen fieri poſſe, ut ratione præcepti poſitivi mutentur materia, vel circumſtantiæ præcepti naturalis, ita ut ex præcepto poſitivo oriatur cauſa ſufficiens honeſtandi actionem, quæ alioqui per ſe facta ſine ulla cauſa, fuiſſet contra rationem. Commune exemplum eſt de homine damnato ad mortem per privationem alimenti neceſſarii, qui poteſt licite (juxta probabilem opinionem, licet dubiam) non comedere, etiamſi ab amico occulte offeratur, ut juſta ſententia in eo impleatur, quæ ſententia eſt veluti quædam humana lex, cum tamen illa ſecluſa, non eſſet licitum non comedere. Idem multi cenſent de monacho Carthuſienſi, qui poteſt licite uſque ad mortem ſtatutum non comedendi carnem ſervare, & in aliquo caſu eam non comedere, in quo ſecluſo ſtatuto & profeſſione talis regulæ, id cenſeretur eſſe contra præceptum naturale ſervandi vitam. Et in materia, de qua agimus, ſecluſa inſtitutione confeſſionis, ſæpe eſſet nonnullum peccatum dicere alteri peccatum occultiſſimum, etiam proprium, ſine alia cauſa vel ratione: poſita autem inſtitutione hujus ſacramenti, quamvis poſitiva, reſultat ſufficiens cauſa, ut propter integritatem confeſſionis id fieri poſſit ſine infamatione propria formali, ſed materiali tantum. Et ex his, quæ de ſigillo diximus, conſtat, ex eadem inſtitutione reſultare in multis caſibus legitimam cauſam aliquid faciendi, vel prodigendi vitam, quod alias eſſet per ſe malum ſine tali cauſa factum. Sic ergo in præſenti dicimus, ex lege confeſſionis, quamvis poſitiva, oriri legitimam & ſufficientem cauſam, ratione cujus accuſatio proprii delicti cum manifeſtatione complicis non eſt formalis detractio, ſed materialis tantum. Ex quo manifeſte ſequitur talem detractionem non eſſe per ſe malam, & conſequenter eſſe licitam in tali caſu.

Quomodo ex lege confeſſionis oriatur cauſa legitima declarandi complicem.

[Primo ex natura juſti judicii.] Solum ſupereſt, ut declaremus, quomodo ex lege confeſſionis oriatur illa cauſa legitima. Hoc autem variis modis declarare poſſumus. Primo ex ratione & natura juſti judicii, ſub qua hoc ſacramentum inſtitutum eſt ab eo, qui poteſtatem habuit: & ideo poſita inſtitutione, illi veluti jure ſuo debentur omnia, quæ ad juſtum judicium conſequuntur: in omni autem judicio, qui eſt ſocius criminis, hoc ipſo ratione delicti fit ſubditus judici exercenti juriſdictionem in tali judicio, quantum ad hoc, ut poſſit inquirere, & integre cognoſcere peccatum ſui ſubditi, etiamſi id fieri non poſſit, niſi ſimul, & quaſi in obliquo cognoſcendo perſonam cum qua peccavit. Unde in foro etiam exteriori, qui habet jus accuſandi aliquem, poteſt illum de tali delicto in individuo accuſare, etiamſi neceſſe ſit perſonam complicis indicare teſti: & etiam legitime interrogatus, tenetur reſpondere, & reus ipſe poteſt crimen ſuum dicere coram judice legitime interrogante, etiamſi delictum tale ſit, ut habeat conjunctam aliam perſonam. Et ratio eſt: quia hæc juriſdictio cadit ſupra hoc crimen, quale ipſum eſt; ipſum autem tale eſt, ut per ſe habeat conjunctas has circumſtantias, & ſine illis perfecte cognoſci, aut judicari non poſſit. Et ideo, qui habet jus cognoſcendi delictum, habet etiam jus cognoſcendi tales circumſtantias, ſicut qui habet jus cognoſcendi relationem, habet jus cognoſcendi terminum. Et pari ratione, qui voluntarie ſe fecit ſocium talis criminis, voluntarie etiam ſe ſubdidit (quantum in ipſo eſt) cognitioni talis judicii, ſi ad perfectionem judicii, & ſententiæ in eo ferendæ neceſſaria ſit. Eſt autem hoc ſacramentum inſtitutum per modum judicii: ergo

ergo ex illo intrinſece naſcitur cauſa intrinſeca, & rationabilis manifeſtandi integre totum delictum, etiamſi perſona complicis a judice cognoſcenda ſit: quia ad hoc ipſum habet jus ex vi talis inſtitutionis. Unde quod Soto dixit, complicem delicti voluntarie ſe expoſuiſſe huic periculo, proprius, & verius dicetur complicem voluntarie ſe ſubdidiſſe tali cognitioni in tali foro: quia voluntarie ſe fecit circumſtantiam talis delicti: & ideo nulla illi fit injuria, ſi ad illud judicium hoc modo afferatur. Et eodem modo accipit vim illa ratio, quod pœnitens utitur jure ſuo: nam quatenus in hoc foro eſt accuſator, habet jus integre accuſandi delictum. Et eadem ratione judex ratione ſuæ juriſdictionis habet jus interrogandi ſpeciem delicti, & pœnitens, quatenus eſt reus, & teſtis legitime interrogatus, habet etiam jus ſimpliciter reſpondendi, & declarandi veritatem: recte ergo dicitur uti jure ſuo, quidquid ſit de alterius perſonæ manifeſtatione, quæ materialis eſt, & quaſi accidentaria: maxime cum per accidens ſit, quod a confeſſore talis perſona cognoſcatur, necne.

Secundo ex reverentia debita ſacramento. Secundo poteſt hoc ipſum magis practice declarari ex reverentia debita tali ſacramento: poſita enim illius inſtitutione, majoris momenti eſt, ut cum debita reverentia tractetur, & in ſua puritate ac integritate conſervetur, quam quod unius complicis peccatum uni ſacerdoti ſub tali ſigillo occultetur, aut reveletur. Et in hoc ſenſu vere dicebatur ab aliis, talem infamationem complicis levem eſſe, non quod abſolute ſumpta, vel ſine cauſa facta non ſit res gravis; ſed quod comparatione facta ad bonum ipſius ſacramenti, parvi momenti ſit: ſicut ſupra de ſigillo dicebamus, poſita inſtitutione ſacramenti, majoris momenti eſſe ſervare ſecretum ſigilli, quam tueri ab incendio integram civitatem: quia majus eſt bonum ipſius ſacramenti, in cujus comparatione aliud parvum eſt, licet in ſe ſit magnum. Quod vero hoc pertineat ad bonum ipſius ſacramenti, & per ſe videtur manifeſtum: quia hæc integritas neceſſaria per ſe eſt ad perfectionem hujus judicii. Et moraliter declaratur: quia alias frequenter, & ex occaſionibus ſæpe occurrentibus, & veluti per ſe conjunctis cum modo peccandi hominum, oporteret dimidiare confeſſionem & multa peccata tacere. Ut v. g. non poſſent vir & uxor confiteri peccata, quæ inter ſe committunt, moraliter & regulariter loquendo: quia cognoſcuntur a confeſſore, & unus confiteretur lapſum alterius, & ſimilia, quod certe maximum incommodum eſt. Item: quia inde poſſent pravi homines occaſionem ſumere graviſſima peccata committendi, ea occaſione, quod uterque ratione alterius mutuo excuſabuntur ab obligatione confitendi: conſiderato ergo bono ipſius ſacramenti, ex illo ſumitur ſufficiens cauſa, ut illa cenſeatur detractio materialis, & non formalis.

Tertio ex utilitate pœnitentis. Tertio poteſt hæc cauſa explicari ex parte ipſius pœnitentis & ſpiritualis utilitatis ejus, quæ licet per ſe ſola fortaſſe non ſufficeret, vel ſaltem in dubium revocari poſſet, tamen adjuncta aliis, multum profecto confert. Hæc autem utilitas non debet eſſe ſola neceſſitas ſacramenti, vel vitandi peccatum contra præceptum confeſſionis, ne videamur petere principium, aut ſupponere quod probandum eſt, ut objiciebatur: ſed præter hæc conſiderari poteſt ſpiritualis fructus, qui eſſe poteſt in ipſa confeſſione talis delicti integri, & prout in re ipſa factum eſt: nam moraliter loquendo, inde creſcit pudor, & dolor de tali peccato: unde moraliter etiam ſperari poteſt, ut creſcat fructus ex opere operato, qui certe eſt majoris momenti, quam fama complicis circa unum confeſſorem, ſub tanto ſecreto. Accedit præterea, quod cum hac integritate conjuncta eſt ſatisfactio ſacramentalis pro tali delicto impoſita, cujus fructus etiam eſt maximi momenti. Denique accedit ipſa realis executio, ſeu obſervantia divini præcepti, abſque excuſatione, quæ per ſeſe etiam eſt magnum bonum: tum propter honeſtatem ipſius actionis: tum etiam propter pacem conſcientiæ quam affert, dum liberatur homo ab illo onere, & obligatione iterum confitendi. Unde etiam eſt magna conſideratione dignum, quod, ſi obligetur pœnitens ad occultandum perſonam complicis in confeſſione, moraliter loquendo obligabitur ſæpe ad bis confitendum peccatum ſuum: ſemel ſub aliqua ratione generali, & iterum ſub aliqua ſpeciali, ut, v. g. ſi quis cum matre deliquit, prius quando confeſſor matrem agnoſcit, tenetur ſaltem confiteri illicitum concubitum, ut etiam alterius ſententiæ auctores fatentur; poſtea vero, nacta occaſione, tenebitur iterum confiteri impium inceſtum, quod profecto magnum gravamen eſt. Hoc igitur ſenſu optime etiam hic applicatur principium illud, quod unuſquiſque magis tenetur ſibi providere, quam alteri, cæteris paribus, nedum ubi eſt tanta diſparitas: nam pœnitens ſic confitendo, & animæ ſuæ providet, vel in neceſſariis, vel certe in rebus maxime utilibus; atque etiam ſuo pudori, & ſuæ famæ aliquo modo ſubvenit, ne ſæpius & multis ſe prodere cogatur.

Corollarium primum. Licere pœnitenti aperire complicē. Ex hoc igitur diſcurſu manifeſte convincitur (ut opinor) licitum eſſe pœnitenti ſic confiteri integre, etiamſi perſona complicis in notitiam confeſſoris deveniat. Solviturque manifeſte præcipuum fundamentum contrariæ ſententiæ: quia cum oſtenſum ſit illam detractionem non eſſe formalem, ſed materialem, plane ſequitur non eſſe contra naturale præceptum: nam talis detractio non eſt prohibita lege naturæ. Et ita hic etiam revera non occurrunt duo præcepta, poſitivum, & naturale, ſeſe invicem impedientia, ut propterea præferendum ſit naturale præceptum: quia poſita inſtitutione ſacramenti, mutatur materia præcepti naturalis, quia detractio, quæ alias eſſet formalis, ſit materialis: ideoque vere tunc non concurrit naturale præceptum, nec violatur ex tali modo confitendi. Quo fit etiam, ut non recte hic accommodetur illud principium, *Non ſunt facienda mala, ut inde veniant bona*: quod aliqui objiciunt. Primo quidem, quia illud intelligendum eſt de malo culpæ: quia malum pœnæ ſeu detrimentum aliquod ſæpe fieri poteſt propter aliquod bonum: tum etiam, quia ibi proprie non ſit malum alteri, ut inde veniat bonum: ſed ſit aliquod bonum, permittendo nonnullum detrimentum, quod inde ſequitur proximo: quod ſæpiſſime licet, ut per ſe notum eſt.

ASSERTIO II.

Teneri pœnitentem manifeſtare complicem.

Atque hinc ulterius infertur ſecundo, non ſolum licere, ſed etiam teneri pœnitentem integre confiteri peccatum, vel circumſtantiam neceſſariam, cum prædicta complicis manifeſtatione. Probatur: quia præceptum de integritate confeſſionis per ſe obligat: ergo quoties nulla legitima excuſatio intervenit, homo tenetur illud complere: hic autem nulla ſufficiens excuſatio intervenit, quandoquidem licite poteſt id fieri, ut oſtenſum eſt: ergo actualiter obligat præceptum de integritate. *Objectio.* Dices, ſæpe poteſt homo excuſari illicite ab integritate ſervanda, quamvis etiam poſſit licite illam omittere ſi velit; ut ſi quis timet ſacerdotem revelaturum confeſſionem ſuam, poteſt licite illa omittere, quæ afferent infamiam, & nihilominus, ſi velit, poteſt integre confiteri. Sæpe etiam, quando inter duo præcepta (ut ſic dicam) inceditur, ita eſt res anceps & dubia, ut detur licita optio hoc, vel illud faciendi, verbi gratia curare infirmum, vel audire ſacrum in die feſto. *Diluitur.* Reſpondetur ad priorem partem, illud accidere, & in his quæ ſunt extrinſeca, & per accidens, & quæ ſpectant ad commodum ipſius pœnitentis, cui poteſt ipſe cedere, ut patet in exemplo adducto: hic autem neutrum eorum concurrit. Nam illa infamia, quæ præciſe provenit ex confeſſione, & ſub ejus ſigillo manet, non eſt extrinſeca, neque per accidens reſpectu talis peccati, ſed potius eſt per accidens, quod confeſſor cognoſcat perſonam complicis, necne, cujus detrimentum neque ad ipſum pœnitentem pertinet, neque eſt tanta æſtimatione dignum, ut poſſit licite præferri integritati confeſſionis. Unde patet reſponſio ad alteram partem: nam illud ad ſummum procedit, quando eſt tanta æqualitas inter illas duas actiones, ut habeat locum tale arbitrium: in præſenti autem revera non eſt talis æqualitas, ſed multum excedit cauſa ſacramenti. Addo vero, etiam in aliis rebus raro intervenire talem æqualitatem, niſi ex ignorantia, ſeu ex diverſitate opinionum probabilium. Quo modo hic etiam dicemus poſſe aliquem, ſi velit, adhærere priori opinioni, & ratione illius excuſari ab hac obligatione: non enim poſſumus negare, quin opinio illa probabilis ſit, cum habeat auctores graves, & rationes probabiles: hoc autem eſt per accidens propter ignorantiam: nos autem per ſe loquimur.

Tertio colligitur ex dictis, hanc obligationem non ſo-

lum

Corollarium tertium. Hoc procedere etiam in cōfeſſione voluntaria. Diſtinctio Cani rejicitur.

lum habere locum in confeſſione neceſſaria, ſed etiam in voluntaria. Et ideo impertinens eſt diſtinctio Cani de confeſſione facta in articulo mortis, vel extra illum. Aut enim tale peccatum, vel circumſtantia cum illo incommodo complicis eſt de integritate confeſſionis, aut non: ſi eſt, ergo in omni confeſſione explicanda eſt: quia, licet fortaſſe uſus confeſſionis hic & nunc voluntarius ſit, tamen ſuppoſito tali uſu, integre confiteri neceſſarium eſt. Si vero talis circumſtantia non eſt de integritate, etiam in articulo mortis non erit: quia non eſt minus tunc cavendum infamare proximum, quam antea: neque integritas confeſſionis alia eſt in articulo mortis, quam in quacunque alia confeſſione. Quapropter nulla eſt ſpecialis neceſſitas in articulo mortis, quia tunc etiam poteſt ſufficere ad ſalutem integritas formalis. Dices, occurrere tunc peculiare incommodum; nimirum periculum nunquam amplius confitendi illud peccatum, ſi tunc non declaretur. Reſpondetur, hoc non afferre novum aliquod detrimentum ſpirituale, nec novam præcepti divini tranſgreſſionem: quia totum illud per accidens eſt, quatenus ex futuro eventu pendet, ſed ſolum eſt attendenda præſens excuſatio. Quapropter, ſi rationes aliæ per ſe non ſufficerent ad excuſandum a detractione formali, & ad obligandum ad ſervandam integritatem, illa circumſtantia articuli mortis parum profecto ad utrumque conferret. Tandem: quia rationes factæ per ſe ſufficiunt, ideo non ſolum in confeſſione neceſſaria, ſed in quacunque voluntaria prædicta excuſatio locum habet.

Object. Solvitur.

Dubium. Sed quæres, eſto hoc verum ſit, ſuppoſito quod fiat confeſſio, an teneatur homo ſaltem differre confeſſionem non neceſſariam, nec conſequenter cogatur perſonam complicis explicare.

Enodatur. Reſpondeo in primis, non ſolum in extrema neceſſitate, verum etiam quoties interveniet obligatio præcepti, poſſe, & debere confiteri & conſequenter integre confiteri, neque excuſari ab obligatione confitendi, v. g. ſemel in anno, aut ſi Euchariſtia ſit neceſſario recipienda: non excuſari, inquam, ſolum propter vitandum illud nocumentum proximi: quia, ut ſæpe diximus, eſt materialis detractio tantum, & non eſt res tanti momenti, ut propter illam ſolam omittendus ſit uſus neceſſarius hujus ſacramenti. Imo ulterius addo, etiamſi cōfeſſio non ſit in præcepto pro tali tempore, non eſſe obligandum peccatorem, ut multo tempore differat confeſſionem, & fortaſſe perduret in ſtatu peccati propter vitandum hoc incommodum complicis: ſed prudenti arbitrio hoc judicandum eſſe, juxta regulas charitatis: quia juſtitia hic non obligat, cum ſupponamus hic non eſſe detractionem formalem. Itaque, ſi uno die, vel altero differendo confeſſionem, ſperaretur confeſſor, cui ſine notitia complicis poſſet fieri integra confeſſio, charitas obligabit ad expectandum illum: tamen, ſi neceſſaria eſſet dilatio longi temporis, aut nimia intermiſſio utilis frequentiæ conſuetæ, non cenſeo eſſe obligandos pœnitentes, ut eum tanto incommodo ſpirituali præveniant, & vitent illud incommodum proximi de ſola infamia non admodum gravi. Nam etiam Medina, loco ſupra citato, agens de quærendo confeſſore, qui non agnoſcat complicem, ſolum dicit ſatius eſſe illum quærere. Imo Gerſon in ſerm. de Pœnit. in cœna Domini, conſiderat. 4. §. *Fiat integre*, aperte dicit hoc eſſe conſilium, non præceptum. Quanquam enim hoc ſimpliciter verum non ſit, ut in principio ex communi ſententia ſuppoſuimus, habet tamen locum, ut Corduba notavit, quando illa mutatio confeſſoris fieri non poteſt ſine nimia difficultate, & gravi incommodo: quia charitas non obligat cum tanto diſpendio vitare damnum proximi, ſed tantum cum facile fieri poteſt. Sic ergo in præſenti dicimus de dilatione confeſſionis, ſervata proportione.

Dubium deciditur. Ultimo declarandum ſupereſt, quod in ultima confirmatione prioris ſententiæ quærebatur, quid dicendum ſit, quando pœnitens non poteſt integre, & ſpecifice explicare peccatum ſuum, niſi manifeſtando confeſſori occultum peccatum perſonæ, non quia illa fuerit ſocia criminis ipſius pœnitentis, ſed ſolum quia fuit objectum peccati ejus, ut ſi filius det venenum matri gravidæ ex pravo concubitu, aut ſi infamet illam, vel aliquid ſimile. Nullus enim ex dictis auctoribus expreſſe de hoc loquitur præter Soto, qui etiam in hoc caſu dicit manifeſtandum eſſe integre peccatum proprium, etiamſi neceſſe ſit manifeſtare alienum: imo hac occaſione addit, etiamſi manifeſtandum ſit peccatum alterius in ſola confeſſione cognitum, integritatem dictam ſervandam eſſe. Sed in hoc particulari caſu ſupra hoc judicavimus improbabile: nunc autem generaliter etiam cenſemus illam ſententiam nimis rigoroſam. Dico ergo, in hoc caſu non debere pœnitentem alienum peccatum manifeſtare, etiamſi neceſſe ſit aliquam ſpeciem criminis non declarare: exiſtimoque Doctores antiquos non ſine cauſa locutos eſſe ſpecialiter de complice, non de alia perſona: unde quoad hanc partem ſententia hæc majori Doctorum auctoritate nititur. Ratio vero eſt, quia hic ceſſant cauſæ illæ, quę reddebant detractionem illam materialem: erit ergo formalis, & ſic intrinſece mala: & ita procedunt optime reliqua fundamenta prioris ſententiæ. Antecedens declaratur: nam in primis ceſſat hic ratio ſumpta ex natura judicii, quia quando perſona non eſt ſocia criminis, nullo modo voluntate ſua ſe immiſcuit peccato alterius, & conſequenter nec ex vi ſui peccati ſe ſubjecit judicio, vel cognitioni alterius, & ideo ex hac parte nullum jus, nullamve juriſdictionem directe, vel indirecte habet judex ad cognoſcendum tale peccatum, vel pœnitens ad accuſandum peccatum ſuum, implicando vel potius explicando peccatum alterius. Ceſſat etiam alia ratio ſumpta ex reverentia ſacramenti: tum quia hic caſus eſt rariſſimus, & ex illo non poteſt ſumi occaſio moralis occultandi peccata: tum etiam quia major reverentia eſt, ut integritas ſervetur rationabili modo: nulla autem ratio patitur, ut is qui invitus recepit unam injuriam, poſtea novum detrimentum accipiat ex confeſſione ejuſdem, qui injuriam intulit, ſolum propter integritatem confeſſionis illius. Unde etiam ceſſat tertia cauſa ſumpta ex utilitate pœnitentis, ipſe enim debet ſuſtinere onus, & reportare incommodum, ne alius incurrat detrimentum, cum ipſe ſolus voluntate ſua, & ſine alterius cooperatione totum illud delictum commiſerit.

Obſervandum vero eſt, ut in hujuſmodi caſu pœnitens confiteatur ſuum peccatum quantum poteſt, ſine explicatione perſonæ in particulari: ut ſi perſona offenſa eſt pater, dicat ſe offendiſſe tali modo perſonam valde ſibi conjunctam, & ſic de aliis. Illud etiam obſervatione dignum eſt, ſæpe eſſe neceſſarium explicare perſonam ad declarandam circumſtantiam aliquo modo diminuentem, ut in dicto exemplo, ſi quis infamavit alium, & addat ſe vera dixiſſe, quamvis injuſte, illud additum determinat peccatum ad circumſtantiam minoris malitiæ: quia gravius eſſet peccatum, ſi fuiſſet falſum teſtimonium: & ideo tunc facillime excuſari poteſt aliquis ab explicatione talis circumſtantię cum detrimento tertiæ perſonæ: quia quamvis peccatum ſimpliciter dicatur, confeſſor intelligit, ut minimum habere illam malitiam, quod ſatis eſſe poteſt. Et in hoc nulla eſt difficultas: quia circumſtantiæ minuentes non ita ſunt de neceſſitate confeſſionis, ſicut aggravantes. Idem vero cenſeo de aggravantibus, addendo etiam novam ſpeciem propter rationes adductas.

SECTIO III.

Utrum teneatur confeſſor ſervare ſub ſigillo peccatum complicis, & non uti illa ſcientia, etiam in bonum pœnitentis ſine licentia ejus.

Videri poteſt ſigillum confeſſionis non extendi ad perſonam complicis: quia obligatio ſigilli ſolum impoſita eſt in gratiam pœnitentis, & in favorem ejus. Item, quia complex nullum ſecretum commiſit ſacerdoti: ergo, licet fortaſſe ex lege juſtitiæ de non infamando proximo, teneatur ſacerdos non revelare peccatum complicis, non tamen ex obligatione ſecreti, cum illi nullum fuerit ſecretum a complice commiſſum: ergo neque ex obligatione ſigilli, quod rationem ſecreti includit, vel ſupponit. Aliunde autem apparet, etiam ex licentia pœnitentis non poſſe ſacerdotem loqui de peccato complicis: quia ex eo quod talis notitia per ſolam confeſſionem ad ſacerdotem pervenit, eſt notitia ſacra, & ſacramentalis, quam propterea violare non licet. Ex eo vero, quod tale peccatum pertinet ad alterum, & non ad pœnitentem, non poteſt ſufficere licentia ejus: quia, ut ſupra dicebam, pęnitens, dando licentiam, non diſpenſat in præcepto, ſed cedit juri ſuo, unde fit, ut reſpectu illius ceſſet materia præcepti, quando ipſe dat facultatem. At vero reſpectu alterius non poteſt

poteſt ipſe cedere juri illius: ergo, quamvis det licentiam, non mutatur materia, & conſequenter nec ceſſat obligatio præcepti.

Prima Aſſertio.

Teneri ſacerdotem ſub ſigillo.

Nihilominus dicendum primo eſt, eodem ſigillo teneri ſacerdotem ad ſervandum ſecretum circa peccatum complicis, quo circa perſonam pęnitentis. Hæc eſt communis ſententia in 4.d.21. ubi Scotus q.2. §. *De quid dico*. Gabr. a.3.dub.2. Palud.q.3.a.2. concluſ.1.Richard. art.4.qu.4. Soto d.18. q.4. art.5. & Releƈt. de Secreto, membr.3. q.4. Ledeſm.2.p.4. q.10. art. 5. Sylveſt. *Confeſſor*, 3. q.6. Denique Doƈtores omnes citati ſeƈt. præced. ſupponunt hanc obligationem in confeſſore, ut pęnitens poſſit peccatum complicis in confeſſione revelare: quia ſi timeat confeſſorem revelaturum complicem, omnes Doƈtores negant licere tunc complicem revelare, etiamſi neceſſe ſit peccatum proprium non integre dicere: at vero, ſi confeſſor non obligaretur ſub ſigillo reſpeƈtu complicis, nulla poſſet eſſe ſecuritas, neque infamatio proximi per ſe tegeretur hoc ſigillo, ut in præcedentibus ſeƈtionibus ſupponebamus. Et fere hæc eſt ratio a priori hujus veritatis: nam omnia illa, quæ ſunt neceſſaria ad integram confeſſionem faciendam, cadunt ſub ſigillum: ſed unum ex iis neceſſariis eſt perſona complicis: ergo. Minor ſupponitur ex faƈto ipſo. Major vero conſtat ex ſuperius diƈtis: nam ſigillum ad hoc pręcipue ordinatur, ut pœnitentes libere, & ſine timore poſſint integre confiteri. Unde hoc confirmat Scotus: quia etiam pœnitens vult famam perſonæ cum qua peccavit, cuſtodire ſicut ſuam: ergo etiam ex hoc capite inducitur ſigillum.

Ratio a priori.

Object.

Dices. Ergo ſi pœnitens ex ignorantia, vel malitia revelaret peccatum proximi ſine neceſſitate, quia poterat optime confiteri peccatum ſuum ſine revelatione alterius, tunc non teneretur confeſſor ad ſigillum: quia jam tunc illa notitia complicis non datur propter integritatem confeſſionis. Reſpondetur negando ſequelam: quia ſatis eſt, quod de faƈto manifeſtatio peccati alterius fiat quaſi conjunƈtim & oblique ad manifeſtandum peccatum proprium: nam eo ipſo totum illud eſt pars confeſſionis propriæ: quod autem hoc prudenter fiat necne, ſeu quod poſſit aliter fieri, non impedit obligationem ſigilli, ut ſupra in ſimilibus dixi: quia hæc obligatio oritur ex confeſſione prout aƈtu fit, non prout fieri deberet, aut poſſet: alias nunquam poſſent pęnitentes eſſe ſecuri de ſigillo orto ex confeſſionibus ſuis. Et propoſitio eſſet contra rationem, ut propter imprudentiam, vel malitiam pœnitentis obligatio ſecreti reſpeƈtu complicis minueretur, cum alias major injuria ei fiat, imo tunc ſolum fiat, quando peccatum ejus ſine cauſa revelatur.

Solvitur.

Nihilominus tamen neceſſarium eſt, ut peccatum alterius reveletur, ut pars confeſſionis propriæ ipſius pœnitentis, ſeu tanquam quid pertinens ad illam: nam, ſi aliquis cum propriis peccatis ſolum concomitanter diceret etiam aliena, tunc illa peccata aliena in rigore non manerent ſub ſigillo: quia nullo modo pertinerent ad accuſationem pœnitentis, & ſola concomitantia non ſufficit ad ſigillum, ut ſupra diximus, neque dicere aliquid hujuſmodi eſſet dicere peccatum complicis, ſed alterius perſonæ omnino diſparatæ, nihilque per ſe pertinentis ad peccatum pęnitentis; quod autem hujuſmodi eſt, non eſt materia ſigilli: quia nullo modo eſt materia confeſſionis, neque direƈte, neque oblique: peccatum autem complicis, quatenus tale eſt, ſaltem oblique eſt materia confeſſionis propriæ, & ideo eſt materia ſigilli. Unde etiam confirmatur concluſio ex Paludano: quia ex revelatione peccati complicis poſſet facile prodi peccatum pœnitentis, vel ſuſpicio de illo generari: ſed ſigillum obligat ad vitandum omne illud, quod hujuſmodi eſt: ergo. Tandem ex revelatione complicis fieret oneroſa confeſſio, & ab illa quoad hanc partem homines retraherentur. Et ita facile reſpondetur ad primam rationem dubitandi in principio poſitam. Nam hoc ſigillum reſpeƈtu complicis non naſcitur ex commiſſione ejus, ſed ex commiſſione pœnitentis: ſicut etiam extra confeſſionem, poſſum ego teneri ad ſervandum ſub ſecreto naturali peccatum Petri, licet ipſe non dixerit, ſed Paulus ſub tali ſecreto: unde, ſi ego tale ſecretum in publicum proferam, poſſum quidem peccare in Petrum contra juſtitiam, illum infamando de re occulta: in revelatione autem ſecreti non tam Petrum, quam Paulum offendere, qui illud commiſit. Ita ergo eſt ſuo modo in præſenti.

Secunda Aſſertio.

Non poſſe confeſſorem uti noticia ſine licentia pœnitentis.

Hinc ſecundo dicendum eſt, non eſſe licitum confeſſori uti ſcientia peccati complicis ad aliquem uſum, quo poſſit ejus perſona prodi ſine licentia pęnitentis. Hoc etiam eſt certum & commune apud citatos Doƈtores, ſequiturque evidenter ex priori aſſertione: quia omnis fraƈtio ſigilli eſt ſemper mala: ſed quacunque ratione, aut quovis uſu talis notitiæ prodere perſonam complicis ſine licentia pęnitentis, eſt frangere ſigillum: ergo ſemper eſt mala. Sicut ſupra dicebamus de uſu cognitionis per confeſſionem acquiſitæ reſpeƈtu ipſius pęnitentis, nam quacunque ratione locutio, vel quilibet alius uſus redundet in proditionem, ſeu ſuſpicionem perſonæ pęnitentis & ſine licentia ejus, eſt revelatio ſigilli: idem ergo eſt, ſervata proportione, reſpeƈtu complicis. Atque hinc ſequitur, ex vi illius notitiæ non licere confeſſori loqui de tali peccato complicis etiam cum ipſomet complice, nedum cum aliis. Primo quidem: quia ſicut ſigillum obligat ad non loquendum de peccato pęnitentis cum ipſomet pęnitente: ita etiam ad non loquendum de peccato complicis cum ipſo complice. Secundo & maxime, quia loquendo cum complice, revelat confeſſionem pęnitentis: quia oſtendit alteri illam notitiam, quam in ſola confeſſione accipit, quod eſt direƈte contra ſigillum, ſive complex intelligat ſacerdotem loqui ex notitia confeſſionis, quod frequentius accidet, ſive id non intelligat, ſed ſolum ſacerdotem ſcire peccatum ſuum, quod in re ipſa non niſi per alterius confeſſionem agnovit: nam hoc per ſe ſufficit ad fraƈtionem ſigilli. Neque ad hoc honeſtandum ſufficit, quod confeſſor id faciat in bonum pœnitentis, vel ipſius complicis: quia propter nullum finem, quantumvis bonus appareat, frangendum eſt ſigillum.

Qui uſus intelligatur in aſſertione ſupra poſita.

Propterea vero loquutus ſum de uſu, quo manifeſtatur aliquo modo perſona complicis, & peccatum ejus: quia ſi talis eſſet uſus, ut nullam omnino manifeſtationem ſecum afferret, neque aliis, neque ipſimet complici, talis uſus non eſſet contrarius ſigillo, ideoque nec per ſe malus eſſet, ſed ex bono fine prudenter faƈtus, honeſtari poſſet. Hoc manifeſtum eſt ex diƈtis diſputatione præcedente, ubi etiam reſpeƈtu ipſiuſmet pęnitentis diximus non eſſe prohibitum omnem uſum notitiæ per confeſſionem comparatæ: ſed illum tantum, qui vel eſt contra ſigillum, vel contra juſtitiam, vel charitatem reſpeƈtu pęnitentis, vel alterius: ergo a fortiori idem dicendum eſt de uſu ejuſdem notitiæ reſpeƈtu complicis, quandoquidē ſigillum magis per ſe & direƈte obligat reſpeƈtu complicis, quam reſpeƈtu alterius. Ratio vero eſt: quia ſi talis uſus non eſt contra ſigillum, ut revera non eſt, nullum relinquitur divinum, vel naturale præceptum, contra quod ſit talis aƈtio vel uſus: quia ſupponimus excludi omnem extrinſecam inordinationem contra charitatē, vel juſtitiam, denique talem eſſe uſum, qui poſſit prodeſſe, & nemini obeſſe: intrinſece enim & ex vi hujus ſacramenti non poteſt aliud præceptum excogitari, cui talis uſus repugnet, neque aliqua ejus probabilis ratio reddi poteſt. Nam, licet notitia per ſacramentalem confeſſionem comparata ſit, non eſt contra reverentiam huic ſacramento debitam illa poſtea uti in bonum finem ſine ulla injuria, vel gravamine ipſius confeſſionis, prout in illo caſu ſit: quia hoc ipſo quod nulla eſt, vel minima revelatio etiam indireƈta, nullum eſt gravamen ipſius confeſſionis; neque eſt unde fiat oneroſa aut difficilis: & eo ipſo quod per eam intenditur bonum, & non malum, nulla etiam ſit injuria ſacramento. Tandem exemplis id conſtat: nam in primis uti tali notitia ad orandum pro hujuſmodi complice, optimum ſine dubio eſt. Idemque eſt, ſi ea utatur confeſſor ad ei conferendum quodcunque beneficium, quo poſſit ille ſpiritualiter juvari, etiamſi nec intelligat, nec ſuſpicetur propter eam cauſam a ſacerdote fieri: vel etiamſi poſſet impedire occaſionem vel periculum peccandi, nulla etiam data ſuſpicione: idemque eſſet ſi peccatum vergeret in damnum tertii, & ſimili prudenti modo poſſet illud impedire, ut ſatis in ſuperioribus in ſimilibus caſibus explicatum eſt. Addenda vero hic eſt limitatio ſuperius poſita, nimirum

hoc

hoc procedere ex natura rei, ſeu ſacramenti, & ſecluſa prohibitione poſitiva: nam etiam hic uſus poſſet aliquando per illam prohiberi vel limitari, ut de facto limitatus, & prohibitus eſt a S. D. N. Clemente VIII. quoad exteriorem gubernationem. Quam prohibitionem extendendam cenſeo etiam ad cognitionem complicis: nam licet ſolum loquatur de *illa notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt* confeſſores: quæ verba poſſent ad ſolos ipſos pœnitentes, & eorum peccata referri; tamen ſimplicius ac verius intelligi cenſeo de omnibus peccatis, tam pœnitentium quam ſociorum criminum: quia eadem eſt omnium notitia, & relativum *aliorum* ad omnes referri poteſt, & debet.

Tertia Aſſertio.

Poſſe ſacerdotem uti notitia de licentia pęnitentis.

Tertio dicendum eſt, de licentia pęnitentis poſſe confeſſorem uti ſcientia, quam per confeſſionem accepit de peccato complicis, in bonum ipſius pœnitentis, & præſertim in ſpiritualem utilitatem, vel etiam neceſſitatem, v. gr. ut pœnitentem defendat ab importuna complicis inſectatione & inductione ad peccandum: vel, ut ab eo aliquam debitam ſatisfactionem accipiat, ſi tamen prudenter id fiat. Hanc aſſertionem docent communiter Theologi ſuperius citati, & quos latius referemus ſect. ſequent. Ejuſque ratio breviter eſt, quia interveniente facultate pœnitentis jam non agitur contra ſigillum, juxta ſententiam ſuperiori diſput. demonſtratam ſect. 5. Et aliunde nulla eſt deordinatio, vel malitia in tali actu: ergo, per ſe loquendo, licitus eſt, ſuppoſito bono fine, & prudenti modo, ut ſupponimus.

Aliquorum reſponſio.

Reſpondent aliqui, licentiam pęnitentis in his, quæ ad ipſum tantum pertinent, ſufficere ad tollendam obligationem ſeu materiam ſigilli: in his vero, quæ pertinent ad perſonam complicis, non ſufficere licentiam pęnitentis, ſine licentia complicis: quia ſigillum quoad hanc partem in favorem ipſius complicis impoſitum eſt, quo non poteſt privari niſi ſua voluntate: & ideo donec ipſe facultatem faciat, non tollitur obligatio ſigilli. Sed hoc nullus antiquorum Theologorum dixit; nec ſuſtineri profecto poteſt. Nam in primis moraliter repugnat petere hujuſmodi licentiam a complice: nam oportet prius illi aperire notitiam per confeſſionem obtentam, ut poſſit ab illo peti licentia utendi illa, unde ante obtentam licentiam manifeſtaretur confeſſio. Quod ſi quis dicat, ad petendam hanc facultatem a complice ſufficere priorem facultatem pęnitentis, jam inde habemus ad loquendum cum ipſomet complice de peccato illius in ordine ad aliquem finem ſufficere licentiam pęnitentis: ergo etiam ſufficiet in ordine ad quemlibet bonum finem, qualis eſt defenſio vel ſatisfactio pœnitentis, obtinenda tantum ab ipſomet complice, qui fere eſt moralis caſus, in quo maxime ſolet confeſſor in praxi juvare pęnitentem, de licentia ipſius, apud ſuum complicem. Deinde nulla eſt ratio, ob quam licentia complicis requiratur: quia ipſe non commiſit ſecretum confeſſori, ſed ſolus pęnitens: ergo ſolus ille eſt, a quo pendet hoc ſecretum: ergo ſolus ipſe ſufficit dare licentiam loquendi, quantum eſt ex parte ſigilli. Confirmatur, ac declaratur: nam directe cauſa pęnitentis eſt, quæ cadit ſub ſigillo, reliqua vero ſolum quatenus ad hanc cauſam pertinent: ſed pęnitens poteſt dare licentiam de tota hac cauſa: quia ipſe ſolus eſt, qui ejus accuſationem ſub tali ſecreto facit. Tandem pęnitens poſſet ex legitima cauſa, & propter ſuum bonum narrare ſacerdoti extra confeſſionem totum factum cum circumſtantiis, & dare licentiam loquendi de illo quãtum oportuerit: ergo magis poteſt hanc licentiam dare ad loquendum de eadem re in confeſſione audita: quia, ſi reſpiciamus favorem, & commodum complicis, hoc multo majus eſt: quia ejus infamia minor eſt: ſi vero inſpiciamus rationem ipſius ſacramenti, ipſum quantum eſt ex parte ſigilli ſolum poſtulat, ut ſecretum ſervetur pro juſta voluntate pęnitentis. Dico autem ſemper, *quantum eſt ex parte ſigilli*: quia ex ratione juſtitiæ, & ex ſanctitate ipſius ſacramenti, neceſſarium eſt, ut talis licentia non detur cum injuria complicis, nec ſine cauſa honeſta, ad quam poſſit tale medium ſancte referri.

Refellitur. — Objectio, ei occurritur. — Non requiri licentiam cõplicis.

Diluuntur rationes in favorem cõplicis adductæ.

Atque ita facile reſpondetur ad id, quod attingebatur de favore complicis. Primum enim negamus ſigillum per ſe reſpicere favorem complicis, ſed ſolum per quandam redundantiam, quatenus oriri poteſt ex favore pęnitentis, & religione ſacramenti: favor autem pęnitentis ſolum eſt, ut ſecretum pendeat ex honeſta voluntate ejus, & quod poſſit illam notitiam ordinare ad utilitatem ſuam, præſertim ſpiritualem, cum minimo incommodo ſuo, prout fit ſervando idem ſigillum & dando facultatem: neque ex hac parte plus poſtulat religio ſacramenti. Deinde dicimus, hoc ipſum etiam redundare in favorem complicis, ne delictum ejus ſub minori ſecreto proferatur: igitur ex hac parte evidens eſt nullam eſſe malitiam in illo uſu: quia nullo modo violatur ſigillum confeſſionis.

Aliorum reſponſio.

Alii vero reſpondent eſſe aliam deordinationem in illo uſu, nimirum quod res ſuperioris ordinis, videlicet, ſacramentalis confeſſio, ordinetur ad res inferioris ordinis, vel certe ordinetur ad finem, ad quem non fuit inſtituta: utrumque autem videtur eſſe contra debitum ordinem, & contra religionem debitam ſacramento. Sed hæc objectio, ut ſæpe in ſuperioribus inſinuavi, falſum aſſumit: quia neque eſt malum ordinare rem ſuperiorem ad inferiorem, quando utraque eſt honeſta, & habent aliquam proportionem utilitatis, ſeu convenientiæ: neque etiam eſt malum ordinare aliquid ad finem extrinſecum, vel accidentarium bonum, quando non excluditur primarius, ſeu intrinſecus.

Refutatur.

Tria explicantur, confeſſio, notitia confeſſionis, uſus notitiæ. Confeſſio.

Quod ut in præſenti evidentius fiat, adverto, hic tria intervenire, confeſſionem ſacramentalem, notitiam, quæ ex illa relinquitur, & uſum hujus notitiæ, qui extra confeſſionem permittitur, ſeu conceditur ex licentia pęnitentis. Confeſſio quidem ipſa, quatenus ſacramentalis eſt, recte appellatur res ſuperioris ordinis, & per ſe primo ordinanda eſt ad compoſitionem ſacramenti, & ad effectum ejus, qui eſt remiſſio peccati, neque poteſt unquam licite fieri excludendo hunc finem, tanquam proprium, & primarium: non eſt tamen malum huic fini alium adjungere, qui interdum poteſt eſſe ejuſdem ordinis, id eſt, ſpiritualis, ut ſi quis per confeſſionem huic viro factam ſimul intendat illum conſulere de rebus poſtea agendis circa talem materiam, vel excitare illum, ut ferventius pro ſe oret. Interdum vero poteſt eſſe finis inferioris ordinis, id eſt temporalis, ut ſi mulier, quæ occaſione egeſtatis Deum offendit, procuret ſacerdoti diviti, aut eleemoſynas facienti confiteri, ut ſibi liberalius ſubveniat in temporalibus, non peccat, ſi tantum ſiniſtrum oculum (ut ajunt) aut ſecundariam intentionem ad hoc habeat.

Notitia confeſſionis.

Notitia vero confeſſionis, licet per relationem ad confeſſionem ſit quid ſacrum, tamen in ſe eſt quædam humana, & naturalis cognitio, quæ in principio potuit obtineri ſine ulla relatione ad extrinſecum finem, præterquam ad judicium in confeſſione ferendum: poſtea vero comparato illo fine, poteſt ordinari ad alios mediante alio uſu ejus: quia hoc nec fini, nec religioni ſacramenti repugnat, ſi talis uſus alioqui honeſtus ſit.

Uſus notitiæ.

Hic autem uſus jam non eſt proprie res ſuperioris ordinis: quia nec eſt ſacramentum, nec pars ſacramenti, ſed eſt conſilium aliquod, vel petitio humana, vel aliquid ſimile, procedens ex notitia comparata per ſacramentum de licentia ejus, qui poteſt eam dare.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

Ex his ergo aperte conſtat, ſive a principio confeſſio fiat propter illum finem extrinſecum, ſive poſtea tantum ſuperaddatur, extendendo de licentia pęnitentis notitiam in confeſſione acceptam ad alium uſum bonum, & ad utilitatem honeſtam ordinatum, nihil malitiæ, vel ordinationis eſſe in tali actu, neque aliquam injuriam propterea fieri ſacramento, vel alicui perſonæ, ut ſatis declaratum eſt. Atque hoc confirmat quotidianus uſus virorum prudentum, & piorum confeſſorum: nihil enim frequentius eſt, quam ut pęnitens juvetur conſilio, & induſtria confeſſoris, ut ſe defendat ab alio complice, qui eum ſollicitat, & inducit ad malum: gerit enim contra illum quaſi bellum juſtum: & ideo licite quærit contra illum juſtum conſilium, & auxilium: ergo etiam honeſte quærit illud per confeſſorem (ut ſupponimus) ad hoc aptum, & prudentem: quia hoc ſuppoſito, nulla eſt via magis ſecreta, minuſque oneroſa alteri: præſertim quia hic fructus non eſt omnino extra finem confeſſionis, quæ non ſolum ad tollenda peccata commiſſa, ſed etiam ad vitanda futura, ne committantur, ordinatur. Præterea ſæpe accidit, ut ſocius delicti teneatur ſubvenire alteri, vel debitum aliquod ei perſolvere, ut v. g. alere prolem, vel promiſſionem aliquam implere, ad quod ſepe neceſſe eſt, ut complex certior fiat de effectu ſubſecuto, & de obliga-

liga-

ligatione, quæ in eum reſultat: ſolet ergo aliquando hoc fieri medio confeſſore propter majus ſecretum, majuſque commodum utriuſque partis. Neque in hoc aliquid inordinatum invenitur, cum omnia ordinate fiant, & in bonum finem referantur. Et ita etiam reſponſum eſt ad poſteriorem rationem dubitandi in principio poſitam. Neque contra hanc doctrinam invenio aliquem gravem auctorem ex antiquioribus: ſolus Soto videtur aliquando verbum aliquod proferre, quo huic doctrinæ minus favere videtur: ſed de illius & de aliorum ſententia clarius conſtabit ex ſect. ſequent.

SECTIO IV.

Utrum liceat confeſſori uti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad corrigendum complicem, vel impediendum ejus delictum in bonum aliorum.

1. Sent. Dominicus Banes. 2.2.qu.33. in fine.

Primum argumentum.

HÆC quæſtio videtur ſatis definita in præcedenti, tamen quia his temporibus ſpecialiter controverſa fuit, neceſſarium eſt aliquid de ea in ſpecie dicere. Aliquibus enim inordinata maxime res hæc viſa eſt, & communi bono, ac ſacramento contraria. Primo, quia multum derogat ſigillo uti notitia confeſſionis ad effectus adeo extrinſecos, & alienos a fine confeſſionis. Repugnat etiam hoc religioni tanti ſacramenti: eſt enim illud veluti quoddam ſacrum arcanum, quod non tam facile debet ad quoslibet alios uſus aſſumi. Neque eſt, cur pęnitenti concedamus tam amplam poteſtatem faciendi facultatem confeſſori ad loquendum de rebus in confeſſione auditis: quia hoc ei non licet pro ſuo arbitrio, ut ſupra dictum eſt. Et quia vix poteſt eſſe uſus talis confeſſionis ſine ſcandalo: quia regulariter exiſtimabunt complices, vel confeſſorem id facere ſua auctoritate ſine alia licentia, vel certe extorſiſſe licentiam decipiendo, vel cogendo ſubditum pęnitentem. Quod declaratur ſecundo, quia notitia confeſſionis non eſt accommodata ad finem, ſeu effectum correctionis: quia correctio eſt quid pertinens ad legem naturæ, ad quam ſolum tenemur per media ejuſdem ordinis, quæ ante inſtitutam confeſſionem locum habebat: confeſſio autem eſt res alterius ordinis, ordinata tantum ad bonum pęnitentis, non vero ad correctionem complicis, vel defenſionem aliorum.

Secundū argumentum.

Secundū argumentum.

Præterea eſt alia improportio, quia correctio fieri debet ex notitia certa, alias non poteſt eſſe efficax: ſed notitia confeſſionis in ordine ad hunc finem non eſt certa: nam licet dictum pęnitentis pro illo foro, & in ordine ad ipſum fidem faciat, non tamen contra alium: unde facile poteſt complex illud negare, & ſacerdotem eludere, ejuſque correctionem contemnere. Imo, ſi tunc ſacerdos corrigens ipſum majorem fidem daret pęnitenti contra complicem, quam complici pro ſe ipſo, injuriam ei faceret: quia, ſicut pęnitenti credendum eſt pro ſe, & contra ſe, ita & complici. Ex quo ulterius fit, ut ex tali modo correctionis facile ſequi poſſint diſſidia, & ſcandala: ergo per ſe loquendo, hic modus correctionis neque expedit, neque licet. Et confirmatur hæc ratio: quia, ſi liceret hac via correctionem inchoare, liceret etiam illam proſequi uſque ad denunciationem, vel coactionem complicis: ſi ad ejus emendationem neceſſaria eſſet. Conſequens eſt plane abſurdum, ut per ſe conſtat. Sequela probatur: quia notitia, quæ ſufficit ad inchoandam correctionem, ſufficit ad proſequendam, alias imprudenter inchoaretur correctio. Tandem confirmatur; quia alias ſuperiores, & pręlati poſſent uti confeſſionibus ſubditorum ſuorum tanquam medio ad ſuam gubernationem, & aliorum ad emendationem, & correctionem, ex quibuſdam confeſſionibus aliorum peccata cognoſcendo, & facultatem a pœnitentibus extorquendo ad corripiendos, & emendandos alios: conſequens eſt valde abſurdum & alienum ab uſu Eccleſiæ: nam eſſet facere confeſſionem odioſam, & pervertere ordinem, & confundere internum forum cum externa gubernatione, ac denique eſſet occaſionem præbere ſcandalis, & mendaciis. Nam cum in hoc foro nulla poſtuletur probatio, unuſquiſque poſſet facile, & impune falſum teſtimonium aliis imponere.

Prima confirmatio.

Secunda confirmatio.

Prima ſententia negativa.

Propter hæc nonnulli Theologi, præſertim moderni, ſimpliciter damnant, ut illicitum hujuſmodi uſum notitiæ complicis per confeſſionem obtentæ. Pro qua ſententia referri inprimis poſſent illi Theologi, qui in univerſum negant poſſe confeſſorem loqui de rebus auditis in confeſſione, etiam de licentia pœnitentis. Et hoc modo videntur tenere hanc ſententiam Major in 4. diſt. 21. q. 2. Angelus verb. *Confeſſio*, 1. §. 3. & Summa Roſella *Confeſsio*, 1. §. 6. qui ſequuti ſunt Richard. d. 21. art. 5. q. 2. Hi enim dicunt, in eo caſu, in quo neceſſaria eſt manifeſtatio complicis ad ejus correctionem, manifeſtandum eſſe extra confeſſionem, quia manifeſtatio in confęſſione inutilis eſt ad correctionem: quod non eſſet verum, niſi ſupponeretur non licere uti ſcientia confeſſionis, etiam de licentia pęnitentis, aut perinde eſſe, dare licentiam, ac dicere extra confeſſionem. Præterea favent Bonav. d. 21. 2. p. art. 1. qu. 3. & Alenſ. 4. p. qu. 77. memb. 2. art. 4. Qui dicunt, tutius eſſe extra confeſſionem dicere. Palud. vero ead. d. 21. q. 3. art. 2. concluſ. 2. rigoroſius dicit, debere pœnitentem extra confeſſionem nominare complicem, ſi velit uti induſtria confeſſoris ad prædictum finem. Soto denique d. 18. q. 2. art. 5. ad 4. abſolute ait, non debere confeſſorem, etiam de licentia pęnitentis, & in commodum ejus extra confeſſionem tractare negotium cum revelatione complicis, ne fiat odioſa confeſſio. Citatur etiam in favorem hujus ſententiæ D. Bernardin. Senenſ. in 3. p. Sermonum, ſerm. de Confeſs. peccat. in 4. præpar. Denique citatur D. Th. d. 16. qu. 3. art. 2. q. 5. ad 5. Sed ibi agens de complice, ſolum dicit, licere illum revelare propter integritatem confeſſionis: cætera vero non excludit.

Secunda ſententia affirmativa.

Contraria ſententia, videlicet hunc uſum eſſe licitum de licentia pœnitentis, per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo, ſervatiſque aliis circumſtantiis ſecundum prudentiam requiſitis, eſt communis Theologorum, & Summiſtarum. Et in primis ſumitur ex D. Th. Opuſc. 12. q. 6. ubi dicit, non licere revelare in confeſſione perſonam complicis, *niſi ſalvato ordine correctionis fraternæ*: ſentit ergo ſervato hoc ordine licere. Expreſſe docuit hanc ſententiam Capreolus 4. d. 21. q. 2. art. 3. ad 8. contra 3. concluſ. dicens, de licentia pœnitentis licere confeſſori complicem, vel alium peccatorem ſibi in confeſſione manifeſtatum corrigere. Et eadem fere verba habet Soncinas in Summa Capreoli ead. d. qu. 2. concluſ. 2. ad 3. Idem docet expreſſe D. Antonin. 2. par. tit. 14. cap. 19. §. 11. & Adrian. qu. 1. de Confeſſione, §. *Sed oritur ex his dubium*, ad 4. clarius in dubio penultimo illius materiæ, §. *Ad primum*, in reſponſione ad 8. & §. *Ad motiva aliorum*, ubi ad tertium ſub diſtinctione ait, in utilitatem ſuam, vel aliorum hoc licere pœnitenti, ſi per ſacerdotem facere poteſt, quod non valet per ſeipſum. Idem expreſſe Gabr. d. 17. q. 1. art. 2. conc. 5. qui argumentatur, ſi licet extra confeſſionem, multo magis in confeſſione, quanquam poſterius d. 2. art. 3. dub. 2. eodem modo loquatur, quo Richard. credens non eſſe contrarius, ut jam dicam. Idem expreſſe Sylv. *Confeſsio*, 1. qu. 24. ubi dicit, vel eſſe revelandum extra confeſsionem, vel dandam licentiam confeſſori, quia quoad hunc effectum perinde eſt. Et ita explicat Richardum, Bonav. & alios. Citat etiam in hanc ſententiam Raymundum. Præterea citatur Summa confeſſorum lib. 3. tit. 34. quæ id ſignificat in qu. 87. juncta qu. 100. Et eandem habet Alenſis in Summa 2. p. lib. 5. tit. 21. ubi alios refert. Idem Summa Armil. verb. *Circumſtantiæ*, n. 11. citans D. Thom. & Antonin. & Summa Tabien. verb. *Circunſtantia*, §. 10. & verb. *Confeſsio*, 1. §. 4. & Summa Piſana verb. *Confeſsio*, 1. qu. 3. & Summa quæ dicitur Enchiridion confeſſorum, 1. p. verb. *Confeſſor* n. 8. §. 3. & aliæ Summæ recentiores in hoc etiam conveniunt. Idem docuit Gerſon. 2. p. tit. de Cognitione peccatorum venialium, & mortalium, & Conſider. 19. dicit, non eſſe parendum confeſſori interroganti de altera perſona, niſi bene ſciretur, quod vellet illi proficere, & clarius in eadem 2. p. in libro quarundam quæſtionum cum ſuis reſponſionibus. fol. 34. lit. P. dicit non expedire dicere in confeſsione perſonam alterius, & dare licentiam confeſſori, ut illam admoneat, quamvis non ſit malum, melius tamen judicat eſſe dicere extra confeſsionem. Idem ſerm. de Pœnitentia in Cœna Domini, conſiderat. 4. ubi ait circumſtantiam perſonæ cum qua peccatur, non eſſe declarandam, niſi vel ad integritatem confeſsionis neceſſarium ſit, vel alterius peccatoris. Docuit etiam expreſſe hanc ſententiam Navarr. in Summ. n. 7. dicens ſervato ordine correctionis fraternæ, hoc licere. Idem Corduba libro de Detractione famæ, & reſtitutione illius, memb. 2. q. 4. concluſ. 3. & memb. 3. concluſ. 4. ad 2.

ASSERTIO.

1. Sententia probatur. Inter has ſententias hęc poſterior ſimpliciter probanda mihi videtur. Fundamētum eſto, quia uti notitia confeſsionis ex licentia pęnitentis ad corrigendam complicem non eſt actio mala, quia prohibita: neque etiam eſt prohibita, quia mala, & ideo nihil obſtat, quominus aliquando poſſit honeſte fieri. Prior pars certa eſt, quia nulla poteſt de hoc oſtendi lex poſitiva: & ideo ex ſolis principiis judicandū eſt de honeſtate, vel malitia illius actionis. Poſterior ergo pars probatur diſcurrendo per tres virtutes, ad quas pertinere poſſet honeſtas, vel malitia hujus actionis. Prima eſt virtus religionis, quatenus ad illam pertinet ſigillum, & reverentia debita huic ſacramento.

Quod iſte actus non ſit contra religionem. Quod ergo illa actio per ſe & intrinſece non ſit contra religionem, probatur, quia neque eſt contra ſigillum, nec contra reverentiam debitam huic ſacramento: nullum autem aliud caput excogitari poteſt, ex quo hic oriatur malitia contra religionem. Hæc ultima pars per ſe nota eſt: nullus enim hactenus id excogitavit, neque intelligi, aut declarari poteſt, in quo ſita ſit talis malitia. Prima vero pars manifeſta eſt ex ſupra dictis: oſtendimus enim non eſſe contra ſigillum loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam pertinentibus ad complicem de licētia pęnitētis: ſed in præſenti aſſertione expreſſe dicimus, hanc correctionem fieri debere de licentia pœnitentis. Imo hic etiam addimus talem licentiam, eo quod reſpiciat tertiam perſonam, reſpectu illius debere eſſe juſtam, quia non poteſt pęnitens ſuo arbitrio famam alterius prodigere; propter quod ſi licentia injuſta eſt, graviter peccabit confeſſor illa utendo, non ſolum contra juſtitiā, ſed etiam contra religionem: nam uti ſacramento, vel notitia in eo accepta ad nocumentum injuſtum alteri inferendum ſine dubio eſt grave ſacrilegium: & poſſet tunc merito cenſeri fractio ſigilli: vel quia talis licentia, cum ſit injuſta, eſt nulla, & conſequenter non magis dat loquendi jus, quam ſi non eſſet data: vel certe quia complex ſaltem habet hoc jus, ut non poſsit cum injuria ejus talis facultas dari, neque recipi ex vi ſigilli.

Veruntamen hæc omnia in præſenti locum non habent, quia manifeſtum eſt talem licentiam non eſſe injuſtam, quia non ordinatur ad inferendum aliquod nocumentum complici, ſed ad bonum ejus. Neque etiam inde augetur ejus infamia, quia cum illo tractandum eſt negotium, & ab ipſomet eſt emendatio procuranda: nunc enim de ſola correctione ſecreta cum ipſomet peccatore agimus: nam de denunciatione, vel aliis mediis in ſolutionibus argumentorum dicemus. Quod vero talis correctio poſsit eſſe oneroſa complici, & pudorem, aut ruborē illi inferre, non reddit dictam licentiam injuſtam, cum in tota illa actione nulla ſit injuria, ſed per ſe potius ad opus charitatis pertineat, alioqui ex hoc capite ſemper fraterna correctio eſſet injuſta. Eſt ergo illa licentia ex objecto ſuo juſta: ſuppono etiam eſſe ſponte datam, & non per injuriam extortam a pœnitente: nam hoc etiam extrinſecū eſt, & non eſt per ſe conjunctum cum tali actione: ergo manifeſtatio virtute ejus facta non eſt contra ſigillum.

In hoc actu non dari irreverentiam ſacramenti. Atque hinc etiam facile conſtat aliud membrum, ſcilicet, in hujuſmodi actione non intervenire aliunde irreverentiam ſacramenti: nam ſupra oſtenſum eſt non eſſe irreverentiam confeſſionis, vel notitiæ per illam comparatæ, quod ordinetur ad finem intrinſecum additum ab operante, dummodo bonus ſit, & non excludat intrinſecum finem confeſsionis: hujuſmodi autem eſt emendatio complicis, qui eſt finis hujus actionis: eſt enim hic finis per ſe bonus, & licet non ſit intrinſecus confeſsioni, tamen neque excludit alium intrinſecum, neque ab illo neceſſario excluditur. Nam cum juſtificatione ipſius pœnitentis, qui eſt finis intrinſecus confeſſionis, optime conjungitur emendatio complicis.

Objectio. Dicet aliquis, licet ex vi hujus finis non videatur hoc cedere in ſacramenti irreverentiam, tamen ex aliis inconvenientibus, quæ moraliter ex tali actione ſequi poſſunt, nunquam hoc fieri ſine irreverentia ſacramenti. Reſpondeo, nulla eſſe inconvenientia per ſe conjuncta cum tali actione, neque moraliter, vel ut in plurimum reſultantia: nam ſcandala, deceptiones, & ſimilia, quæ finguntur, vel exaggerantur, re vera non ſunt per ſe, nec frequentius conjuncta cum illo uſu, ut experientia ipſa ſæpe oſtendit, & ex his, quæ dicemus in ſolutionibus argumentorum, manifeſte conſtabit. Si ergo inconvenientia aliquando ſequatur, id erit per accidens: ex accidenti autem non negamus hanc actionem aliquando poſſe eſſe malam; tunc autem malitia per ſe primo non erit contra religionem, ſed aut contra charitatem, aut contra aliam ſimilem virtutem: contra religionem autem erit per quandam redundantiam, in quantum religioni derogat uti actione ſacra cum detrimento alterius virtutis.

Solvitur.

In hoc actu non eſſe malitiam contra juſtitiam, aut charitatē. Atque ex his fere etiam probatum eſt, per ſe non habere hunc uſum malitiam contra juſtitiam, aut charitatem. Nam de juſtitia jam oſtenſum eſt nullam actionem injurioſam ibi intervenire: quia pęnitens utitur jure ſuo, dando confeſſori hujuſmodi notitiam & licentiam propter talem finem, in quo nulla actio injurioſa intercedit. De charitate vero eadem eſt demonſtratio, quia nec finis hujus actionis, nec medium repugnat charitati, ſed eſt maxime conſentaneum illi: ergo per ſe nulla hic eſt malitia contra charitatem. Conſequentia eſt evidens, quia illa duo capita ſunt, quæ poſſunt in hac actione conſiderari: aliæ enim circumſtantiæ accidentariæ ſunt, & in individuo poſſunt ita obſervari per prudentiam confeſſoris, ut non reddant actionem charitati contrariam. Antecedens autem patet: nam finis eſt emendatio fratris, quam ſine dubio per ſe intendit charitas: medium autem eſt correctio per viam occultiſſimam, quia minimum læditur fama proximi: quod etiam obſervat charitas: ergo per ſe nihil eſt in hoc fine, aut medio charitati adverſum.

Confirmatur. Et confirmatur, ac declaratur utraque pars: nam auctores omnes citati pro utraque opinione in hoc conveniunt, ſi pęnitens in eo caſu poſt finitam confeſſionem det notitiam confeſſori extra confeſſionem de peccato complicis, ut eum corrigat & emendet, ſervato debito ordine correctionis fraternæ, & aliis circumſtantiis debitis, id non eſſe contra juſtitiam, & eſſe maxime conſentaneum charitati: imo aliquando poſſe eſſe debitum, ſi tale medium moraliter cenſeatur neceſſariū ad emendationem proximi, quia ſpiritualis ſalus ejus præferri debet illi qualicunque infamiæ, vel pudori. Interrogo ergo, quando pęnitens dat licentiam confeſſori loquendi de rebus confeſſionis, an illa licentia æquivaleat manifeſtationi, extra confeſſionem, vel ſit ſolum quædam extenſio, vel facultas intra latitudinem ſigilli, relicta obligatione ejus quoad alia. Si primum dicatur, ut non pauci exiſtimant, ergo, ſicut licitum eſt extra confeſſionem dicere, ita & dare licentiam, & ſimiliter licitum erit confeſſori utroque modo corripere complicem, cum dicantur illa duo æquivalere. Si quis autem contendat neceſſariam nihilominus eſſe iteratam narrationem totius facti, & non ſatis eſſe unico verbo dare licentiam, referendo illud ad ea, quæ in confeſſione narrata ſunt, hoc profecto ſuperſtitioſum eſt: nulla enim eſt ratio, cur illa ceremonia ſit neceſſaria, cum verbum illud virtualiter contineat totam narrationem præteritam, ut in ſuperioribus ſatis oſtenſum eſt. Unde non eſt dubium, quin ſi intentio pęnitentis ſit abſolute auferre ſigillum, & illa omnia extra notitiam confeſſionis relinquere, ille modus unico expreſſo verbo ſufficiat, ut etiam habet uſus apud quoſcunque pios & doctos confeſſores. Si vero ſentiamus (quod nos ſupra diximus) licentiam hanc non omnino tollere ſigillum, ſed relinquere illud integrum in omnibus aliis, præter id quod per talem facultatem conceditur, ſic profecto manifeſte conſtat minus hoc modo lædi juſtitiam, aut charitatem, quia magis conſulitur famæ proximi: ergo, ſi aliunde religio illæſa manet ut oſtenſum eſt, nihil mali eſt in tali actu. Dicetur forte in hoc lædi charitatem, quod medium illud inſufficiens eſt ad fratris emendam. Reſpondetur, hoc ad factum potius, quam ad jus pertinere, idque ſine fundamento vel ratione dici. Cur enim deſperanda eſt illa correctio ſemper, aut etiam frequentius? cum notitia per confeſſionem habita non ſit minus certa, quam extra illam per relationem ejuſdem perſonæ, nec minus poſſit deſervire ad efficaciter loquendum cum complice, & perſuadendum illi. Sed hæc omnia clariora fient in ſolutionibus argumentorum. Objectio. Diluitur.

Deſtruuntur fundamenta prioris ſententiæ.

Solvitur primum argumentum. Ad primum ergo & principale argumentum jam reſponſum eſt hoc non repugnare ſigillo, quantuncunque finis ille, ad quem ordinatur confeſſio, extrinſecus ſit, dummodo ſit juſtus, & ex licentia pœnitentis fiat. Deinde

de

de etiam oſtenſum eſt ex nullo alio capite hoc derogare religioni, aut reverentiæ ſacramenti: neque propter hanc cauſam datur nimia licentia utendi notitia confeſſionis ad extrinſecos fines: nam hic finis, de quo agimus, graviſſimus eſt, & valde conjunctus cum fine hujus ſacramenti. Nam, poſt emendationem ipſius pœnitentis nihil illi propinquius eſt, quam emendatio complicis, quod etiam moraliter ſpectare poteſt ad majorem ſecuritatem ipſius pœnitentis. Rurſus neque ex hoc uſu fit oneroſa confeſſio. Cui enim fiet oneroſa? an pœnitenti? minime, quia ſupponimus ipſum ſua libera voluntate velle uti induſtria confeſſoris ad illum finem, eo quod opus charitatis eſſe cenſeat ſuo proximo ſubvenire, & per ſe non valeat, nec ſperet correctionis fructum, per confeſſorem autem propter majorem ejus auctoritatem & induſtriam illum obtinere confidat: hæc enim ſemper ſupponenda ſunt, ex communi lege & ordine charitatis. Aut eſt hoc oneroſum ei, qui corripitur: at vero neque hoc dici poteſt, ſi ſecundum rectam rationem res æſtimetur. Nam, ſi ille irrationabiliter ſit invitus, aut gravamen ſentiat, id curandum non eſt, alioqui nullus erit corrigendus, ne charitas fiat oneroſa proximo. Quod vero ſecundum rectam rationem nullum onus ſentire poſſit, ſatis conſtat ex dictis, quia intenditur bonum ejus, & per optimum medium, quo ejus fama, quoad fieri poteſt, conſervatur. Pœnitens enim (ut ſupponimus) habet jus, vel etiam obligationem corrigendi, & cum non poſſit per ſe facere, poſſet id efficere per alium, qui non eſſet ſuus confeſſor: ex quo non minuitur onus & gravamen complicis, imo poſſet augeri, ſi alias revelandum eſſet crimen confeſſori propter integritatem confeſſionis: ſic enim plures ſcirent delictum alterius: melius ergo eſt, ut unus tantum ſciat, ſi ille ad utrumque munus ſufficiens eſt. Similiter, eidem confeſſori poſſet extra confeſſionem dicere: ſed hoc nullum levamen complicis eſt, ſed potius gravamen: nam quod ſacerdos ſciverit peccatum ejus ſub majoris ſecreti obligatione, illi melius eſt: nullo ergo modo fit ex hoc uſu oneroſa confeſſio.

Quod vero ibi addebatur de ſcandalo, in primis eſt accidentarium, deinde eſt voluntarie aſſertum: nam ſi ſacerdos prudens fuerit, facile hujuſmodi ſcandalum vitare poterit. Eo vel maxime, quod ſcandalum ibi declaratum paſſivum potius eſt, quam activum, propter quod vitandum non ſemper ſunt opera charitatis omittenda, & præſertim correctio, quando tamen ſperatur fructus. Aſſumptum declaratur: cur enim eſt judicaturus complex ſacerdotem revelare confeſſionem? profecto id non poteſt niſi temere judicare, commotus fortaſſe acerbitate correctionis, quod æque judicare poſſet, etiamſi confeſſor extra confeſſionem peccatum ejus agnoviſſet, cum enim ſine fundamento id judicet, æque poteſt in utroque caſu id judicare: præſertim cum in neutro caſu oporteat, ſacerdotem explicare modum quo id ſciat, ſed ſimpliciter correctio peccati facienda ſit. Non eſt ergo propter hunc timorem omittenda correctio, ſed prudenter ita eſt in principio lenienda, ut prius peccator recognoſcat ſuam miſeriam & lapſum, quam exaſperetur, & reſiſtat. Denique in caſu, de quo loquimur, moraliter loquendo, talis eſſe debet fama, & auctoritas confeſſoris, cujus induſtria pœnitens utitur, ut non poſſit alius peccator, niſi imprudentiſſimus ſit, tale crimen ſacerdoti objicere, aut illud de eo præſumere.

Solvitur ſecundum argumentum. In ſecundo argumento multa proponuntur ad oſtendendam improportionem hujus medii ad finem correctionis. Sed illud parvi momenti eſt, quod in primo loco objicitur de fine intrinſeco, vel extrinſeco, naturali, vel ſupernaturali: jam enim ſupra late oſtendi, poſſe rem ſuperioris ordinis ordinari ad bonū inferioris ordinis, quia per hoc id, quod ſuperius eſt, in ſe non minuitur, & juvat inferius, augetque bonum ipſum, ſaltē extenſive, & omnia tandem in gloriam Dei ordinantur: quomodo Deus gratiam unionis ordinavit ad gratiam noſtræ ſanctificationis, & gratiam hanc, quæ ſupernaturalis eſt, ordinat ad bonum naturæ, & obſervationem etiam naturalis legis. Præterea oſtendimus, per ſe loquendo licitum eſſe confeſſionem ad extrinſecum finem honeſtum ordinare, ut ſi quis propria peccata confiteatur, ut a Deo obtineat corporis ſanitatem: & aliquando poteſt vir ſanctus confiteri alicui ſacerdoti, ut ſuo exemplo eum ad pœnitentiam, aut ad vitæ puritatem moveat: quod exemplum aperte oſtendit etiam poſſe licite ordinari ad correctionem fratris. Quod vero aliqui dicunt, quamvis confeſſio non ſit poſitive, ut ſic dicam, improportionata ad hunc finem, tamen de ſe non eſſe proportionatam, & hoc ſatis eſſe ut non ſit illa utendum, non ſatis intelligo quem ſenſum habere poſſit. Quia ſi improportio talis non ſit, ut ſemper ſit pravum, aut inutile tale medium ad talem finem ordinare, non poteſt tale medium rejici ut improportionatum, ſeu non proportionatum: hæc enim duo in præſenti æquivalentia ſunt: rationes autem factæ oſtendunt ordinationem hujus medii ad talem finem, nec per ſe ac ſemper eſſe inutilem, neque habere intrinſecam pravitatem.

Quid ex parte pœnitentis requiratur. Duo autem notatione digna in præſenti puncto occurrunt. Unum eſt, aliud eſſe loqui de pœnitente, aliud de confeſſore ordinante confeſſionem pęnitentis ad correctionem alterius. Atque hæc etiam ipſa ordinatio duplex diſtingui poteſt: una quæ antecedit ipſam confeſſionem, & refert ipſam ad talem finem: alia quæ conſequitur confeſſionem, quia non tam confeſſionem ipſam, quam notitiam per illam comparatam refert ad talem finem, ut in ſuperioribus explicatum eſt. Omnia igitur dicta præcipue locum habent in pœnitente ipſo, in quo nulla eſt difficultas, quin utroque modo poſſit confeſſionem ſuam referre in talem finem. Primo antecedenter volendo confiteri huic confeſſori, ut & ſibi, & complici per ejus induſtriam remedium quærat: utrumque enim eſt charitatis officium. Deinde etiam conſequenter, ut ſi prius ſine intentione complicis, tantum ſui cauſa confiteatur, poſtea vero cognita obligatione, vel utilitate, velit ut confeſſor notitia comparata utatur ad bonum complicis: illa enim cognitio in ſe humanum quid eſt, cui non repugnat ad alias actiones humanas ordinari, cumque illa ulterior actio ſit propter proximi utilitatem, nihil etiam repugnat ſanctitati ſacramenti.

Quid ex parte confeſſoris. At vero ex parte confeſſoris majori prudentia & limitatione opus eſt. Nam in primis ordinare antecedenter confeſſionem ſubditi ſibi fieri, ut per illam accipiat notitiam aliorum, quos poſſit corrigere, periculoſum eſt, ideoque cavendum. Duobus enim modis id fieri poteſt, primo cogendo moraliter ſubditos, ut ſibi confiteantur, vel præceptum illis imponendo, vel totam juriſdictionem ad ſe revocando: & hoc ſine dubio eſt valde violentum, & tyrannicum (ut ſic dicam) in hoc foro, quia non poteſt non reddere confeſſionem odioſam, & valde oneroſam: exponitque ſubditos periculo morali committendi ſacrilegia, & tacendi peccata in confeſſione. Propter quod S. D. N. Clemens VIII. in Decreto de caſuum reſervatione pro regularibus, §. 2. dixit: *Non liceat ſuperioribus regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſervatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſponte, aut proprio motu id ab eis petierint.* Quamvis enim hoc per ſe malum non ſit, tamen propter vitanda pericula in univerſum prohibetur, niſi in aliquo ſpeciali caſu ſit facta conceſſio: maxima autem occaſio ſcandali & periculi eſſet, & ſubditi intelligerent ad hunc finem hoc fieri a ſuperiore, ut ex quorundam confeſſionibus aliorum peccata cognoſcant, & corrigant. Alio vero modo poſſet hoc fieri non neceſſitatem imponendo, ſed ſuadendo, conſulendo, aut petendo: & in hoc minus quidem periculi eſt, tamen quia ſuperioris ſuaſio, aut petitio ſolet eſſe moralis coactio, ideo hoc etiam vitandum eſt, imo videtur prohibitum a Summo Pontifice in citatis verbis, ſi attente expendatur verbum illud, *proprio motu*. Igitur nunquam debent ſuperiores hoc modo uti confeſſione unius ad finem correctionis alterius. At vero ſi ordinatio non ſit antecedens, ſed conſequens confeſſionem jam factam, ſic licitum, & expediens eſſe poteſt dummodo prudenter fiat: ſupponimus enim ſuperiorem, vel confeſſorem bona fide, & utentem ſuo munere ſimpliciter & ordinario modo, ex confeſſione intelligere eſſe opus charitatis procurare correctionem complicis: tunc ergo nulla apparet per ſe inordinatio, nec morale periculum, ſi (ut ſupponitur) de licentia pęnitentis, & debito modo fiat.

Quæ ſervanda ſint, ut hoc convenienti modo fiat. Ut autem ita fiat, hæc ſervanda videntur. Primum ut confeſſor non propter hunc finem correctionis interroget in particulari perſonam complicis, niſi pęnitens ſua ſponte illā declaret, quia exponeret ſe periculo infamandi proximum ſine cauſa: poteſt tamen in generali inter-

rogare

rogare an complex ſit in periculo, vel ope ipſius pęnitentis, ſeu correctione indigeat, & juxta reſponſionem pęnitentis poterit generaliter illum monere, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat. Unde ſecundo obſervare debet, ne ſe ſtatim invitet ad correctionem faciendam, etiamſi intelligat eſſe convenientem, vel neceſſariam: primum ne ſcandalum aliquod præbeat pœnitenti, vel occaſionem revelandi complicem ſine neceſſitate: fortaſſe enim pœnitens ipſe per ſeipſum poteſt correctionem facere, aut certe vult facere per alium, quem reputat aptiorem. Deinde, quia hoc ipſo quod confeſſor ſe offert ad illud munus, pœnitens non tam libere & ſpontanee procedit in hoc negotio, ſicut par eſt. Tertio, maxime debet cavere confeſſor, ne aliquid exigat a pœnitente tanquam debitum ex obligatione præcepti, quod revera non ſit, ſed vere & fideliter illi proponat quid ex præcepto agere teneatur, quid vero tantum liceat, alioqui graviter deciperet pœnitentem, ſi ſub titulo ficto, & non vero neceſſitatis aut præcepti eum cogeret, vel ad revelandum complicem, vel ad dandum facultatem corripiendi illum, aut aliquid ſimile, & conſequenter in hoc graviter peccaret, vel contra juſtitiam, vel contra ſigillum, quod amplius in ſequenti puncto declarabitur.

Quando licet pęnitenti uti induſtria confeſſoris. Aliud igitur in hac parte advertendum eſt, aliud eſſe pœnitentem licite poſſe uti induſtria prædicta confeſſoris ad complicem emendādum media correctione, aliud vero ad hoc teneri: nam illud ſæpius, hoc vero rarius contingit, quia plures circumſtantias concurrere neceſſe eſt, ut talis oriatur obligatio. Ut ergo hoc liceat, tria concurrere debent, & ſufficiunt. Primum, ut ex parte complicis ſit aliqua moralis neceſſitas; nam, ſi vel jam eſt emendatus, vel non eſt aliqua probabilis ratio timendi novum lapſum ejus, non eſt facile infamandus. Secundum, ut pęnitens per ſe non ſufficiat ad correctionem utiliter faciendam, nec id probabiliter ſperet: nam, ſi per ſe poſſet, fruſtra infamaret proximum apud alium. Tertium, ut utiliter ſperet ſe facere per confeſſorem, alioqui enim fruſtra illum aſſumeret ut inſtrumentum. Quod ſi hæc concurrant, nihil aliud, per ſe loquendo, neceſſarium eſt ut hoc liceat: ea enim, quæ ſunt per accidens, conſiderari a nobis non poſſunt, ſed per prudentiam cavenda ſunt.

Quando tenetur. Ut autem pęnitens teneatur, ultra hæc neceſſariū eſt, ut neceſſitas proximi ſit tāta, ut charitas obliget ad ſubveniendum illi, vel per ſe, vel per alium, eo modo quo pęnitens potuerit. Quod enim aliquādo ad hoc obliget proximi neceſſitas, certum eſt ex materia de charitate, ubi ex profeſſo declaratur quis gradus neceſſitatis ad hanc obligationem ſufficiat, nunc ſolum dicimus debere eſſe gravem, & cum morali periculo novi lapſus, aut alterius gravis detrimenti alicujus proximi. Poſita vero hac obligatione, non ſtatim tenetur pęnitens per confeſſorem corripere, poteſt enim facere per alium, etiamſi per ſe non poſſit; & ideo niſi tales circumſtantiæ occurrant, quæ evidenter oſtendant moraliter induſtriam confeſſoris eſſe ad id neceſſariam, vel in tali occaſione aut loco nullum alium eſſe idoneum, qui hoc facere poſſit, non poteſt juſte pęnitens ad hoc cogi a confeſſore. Poſſet autem talis caſus contingere, vel ex penuria hominum prudentum, & idoneorum ad hoc munus, vel ſi confeſſor talis ſit, ut non ſolum conſilio, ſed etiam auxilio juvare poſſit ad emendationem delicti. Occurrente autem hujuſmodi caſu, ita poteſt pęnitens ad hanc obligationem implendam, ſicut ad alias teneri, ut jam notavit Soto 4. diſt. 18. q. 4. art. 5.

Non tenetur pœnitens uti notitia data in confeſſione. Rurſus vero, etiam poſita hac obligatione in pęnitente, non propterea tenebitur uti notitia data in confeſſione, ſed poteſt extra confeſſionem dicere ſacerdoti, cujus induſtria uti vult; quia hoc eſt medium ſatis proportionatum, & ſufficiens. Solum in uno caſu videtur eſſe poſſe hæc obligatio, nimirum, ſi timeat ſacerdotem non ſervaturum eſſe aliud ſecretum, quod minus ſit quam ſigillum: tunc enim non debet ſubvenire proximo cum tanto periculo infamationis ejus, ſi poteſt illud vitare.

Obiectioni ſatisfit. Nec contra hoc urget objectio facta, quod correctio eſt legis naturalis, quæ non obligat ad utendum medio ſupernaturali; quia correctio inter fideles non ſolum eſt ex charitate naturali, ſed etiam infuſa, quę obligat ad diligendos proximos altiori modo, quam pura natura obligaret: & ideo occurrente medio altioris ordinis, poteſt charitas obligare ad utendum illo, ſi penſatis omnibus neceſſitas proximi illud requirat. Dicitur ergo illa lex naturalis, quia eſt connaturalis charitati, non quia ſit ex ſolo & puro limine naturæ. Et hæc de pęnitente.

Ex quibus facile eſt intelligere idem proportionaliter in confeſſore. Ut enim ei liceat hoc munus acceptare, & exequi, illa tria, quæ in pęnitente poſuimus, requiruntur, & ſufficiunt, cum proportione, applicata, & propter ſimilem rationem. Ut vero teneatur, aliquando poteſt obligare charitas, aliis conditionibus poſitis concurrentibus cum eadem proportione; aliquando vero obligare poteſt paſtorale munus & officium, quando, ſcilicet etiam complex eſt illi ſubditus, & ex officio tenetur ſpiritualem ejus ſalutem procurare, & prudenter judicat hoc medium eſſe neceſſarium. Tunc autem, quantum eſt ex parte confeſſoris, regulariter loquendo, magis expedit, ut pęnitens extra confeſſionem dicat, ut liberius poſſit ſuo munere fungi: non debet autem ad hoc cogi pęnitens, niſi in aliquo caſu, in quo ſecreta correctio non cenſeretur ſufficiens, ut ſtatim dicam.

Deſtruitur ſecundum fundamentum.

Secundo dicebatur improportionatum hoc medium ad corrigendum, quia non fundatur in certa ſcientia peccati proximi. Veruntamen, ſi ſenſus ſit correctionem fraternam nunquam prudenter & proportionate fieri ex fide humana, & per relationem alicujus fide digni, eſt id manifeſte falſum, & contra communem ſententiam omnium, & expreſſam D. Auguſtini ſerm. 16. de verbis Domini: & habetur in c. *Si peccaverit* 2. q. 1. ibi inter alia ait, *Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis, plerunque zelantibus, aliquando ſalutem maritorum quærentibus: nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus.* Et ratio eſt, quia in rebus humanis non poteſt ſemper evidens certitudo poſtulari, & interdum unius teſtimonium prudenter examinatum, conſideratis circumſtantiis omnibus, facit ſufficientem fidem, præſertim ad eam actionem præſtandam, qua bonum proximi procuratur abſque ullo nocumento. Si vero ſit ſenſus, notitiam comparatam per confeſſionem eſſe minus efficacem ad correctionem, quam extra confeſſionem ab eadem perſona præſtitam, gratis & ſine ulla ratione id dicitur: nam potius propter reverentiam debitam confeſſioni, quod in ea dicitur, cæteris paribus, ſit credibilius, quam extra illam. Quocirca, licet non ita obligetur confeſſor credere pęnitenti circa alios, ſicut circa ſeipſum, poteſt tamen, imo & debet etiam in aliis fidem dare, ſi nihil obſtare videat, unde etiam poteſt ex illa fide aliquid operari in commodum proximi: nec eſt neceſſe, ut hinc ſequantur ſcandala, aut incommoda, ſi prudenter fiat. Nam, quod interdum is, qui corrigitur, poſſit moleſte id ferre, & repugnare ſeu negare factum, nullum eſt inconveniens: nam vel confeſſor prudentia ſua, & patientia has difficultates ſuperabit, vel ex diſcurſu, & aliis circumſtantiis intelliget, an ſit a correctione ceſſandum.

Solvitur prima cōfirmatio. An per hāc viam poſſit ad denunciationem procedi. Atque ex his facile eſt reſpondere ad primam confirmationem, in qua petitur an per hanc viam poſſit uſque ad denunciationem procedi. In quo primum aſſero, etiamſi non poſſit, non propterea deſiſtendum eſſe a ſecreta correctione, ſi ſit ſpes fructus: nam correctio non eſt tantum bona in ordine ad denunciationem, ſed per ſe poteſt eſſe utilis, vel neceſſaria propter fructum, quem ipſa afferre poteſt. Deinde aſſero, denunciationem paternam etiam per hanc viam habere locum, dummodo licentia pęnitentis ad eam expreſſe extendatur; per illam enim ſolum acceditur ad ſuperiorem ut ad patrem, qui hac occaſione nec poteſt inquirere in ſubditum, vel aliud detrimentum illi inferre, ſed ſolum conſilio, oratione, & opera illum juvare, auferendo occaſiones occultiſſime, & ſine timore ſuſpicionis, & ex facultate e pęnitente data, ut in tota hac quæſtione ſupponimus. De quo etiam ſuperiore ſine ulla ſuſpicione præſumendum eſt fore prudentem, ut non facile & nimis cito credat, & moveatur ad ſubditum pudore afficiendum. Neque ex hoc poſſunt ſequi moraliter gravia incommoda, quod ſi aliquod interdum ſequitur, eſt accidentarium, & rarum, propter quod vitandum non poſſumus, nec debemus actionem damnare, quæ per ſe & ex objecto bona eſt, & ad bonum proximorum ſæpe neceſſaria. At vero ad denunciationem judicia-

diciallem nunquam poteſt per hãc viam procedi, quia forum illud publicum eſt, & longe diverſæ rationis, multaque in denunciatore requiruntur, quæ per viam confeſſionis repugnant, ut per ſe clarum eſt. Quando ergo tale eſt negotium, ut pœnitens teneatur denunciare judicialiter, cogendus eſt pœnitens, ut per ipſum id faciat, quia oportet, ut ipſe ſit judicio notus, & ut publicam notitiam quantum poteſt ei conferat: hæc vero obligatio raro continget in peccato complicis, quia nemo tenetur denunciare ſeipſum, quod faceret, moraliter loquendo, denunciando complicem. At vero in aliis peccatis ubi pœnitens non eſt ſocius criminis, vel ubi poteſt ſeipſum ſervare indemnem, ſæpe poteſt hæc obligatio intervenire. Quod ſi accidat pœnitentem non poſſe per ſeipſum denunciationem facere, vel omnino excuſabitur, vel ſi urgeat neceſſitas boni communis, ut in peccato hæreſis, neceſſe eſt ut extra confeſſionem alicui id committat, qui ad judicem id deferat eo modo, quo poſſit, ut ipſe ex officio vigilet, & inquirat prout valuerit.

Solvitur ſecunda. An hic uſus poſſit extedi ad alios fines.

In ſecunda & ultima confirmatione petitur an hic uſus poſſit extendi ad alios fines. In quo ipſum primum negamus id, quod ibi infertur poſſe hunc uſum extendi ad exteriorem gubernationem: falſum enim hoc eſt; tum quia jam declaravimus non poſſe ſuperiorem antecedẽter ordinare confeſſiones ſubditorum ad cognoſcenda aliena peccata, & illa emendanda: multo ergo minus poterit illas ordinare ad aliam gubernationem externam; tum etiam, quia exterior gubernatio requirit notitiam magis exteriorem & publicam: & ideo confeſſores omnino ſervare debent quod Sanctiſſ. Clemens VIII. ſtatuit in Decreto de caſuum reſervatione pro regularibus §.4. nimirum, ut caveant diligentiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur. Addo vero ultimo, prædictum uſum cum circumſtantiis ſupra poſitis non ſolum poſſe eſſe licitum propter ſpiritualem ſalutem alterius procurandam, ſed etiam propter vitandum aliud magnum nocumentum, aut aliam ſimilem honeſtam cauſam ad bonum proximi pertinentem, ut v. gr., ſi adultera intelligat maritum machinari mortem ſocio criminis, poteſt illum per confeſſorem monere, ut ſe in tuto collocet. Item ſi duo fuerunt ſocii in furto, & unus eorum vicinus morti reſtituit, poteſt per confeſſorem monere complicem, vel ut intelligat ſe eſſe jam liberum ab onere reſtituendi, ſi alter totum reſtituit, & partem ſocio remittit, vel certe ut intelligat partem illam ſuis hæredibus eſſe reſtituendam. Et ſimiles caſus poſſunt facile excogitari, in quibus propter bonum proximorum licitum eſt uti induſtria confeſſoris ad vitanda peccata aliorum, vel nocumenta, quæ ex peccatis provenire poſſunt, non per viam coactionis, aut exterioris gubernationis, ſed per viam conſilii, vel ſecretæ admonitionis, vel occultæ tollendo aliquam occaſionem moralem, ad quæ omnia notitia prædicta cum licentia pœnitentis, & ſufficiens & proportionata eſſe poteſt.

DISPUTATIO XXXV.

De præcepto divino confeſſionis.

HActenus explicuimus quæ neceſſaria ſunt ad legitimum uſum confeſſionis vel quæ ex tali uſu conſequuntur, in quibus variæ obligationes, & præcepta continentur, quæ, ut in ſuperioribus etiam attigimus, ſolum obligant veluti quoad ſpecificationem. Nunc ergo dicendum ſupereſt de ipſo uſu confeſſionis quatenus cadit ſub præcepto obligante ad exercitium ejus, quod præceptum duplex eſt, aliud Divinum, aliud Eccleſiaſticum: hoc poſterius declarabimus in ſect. ſequenti: hic de priori videndum eſt, an ſit, & quas perſonas, quando, & ad quid obliget.

SECTIO I.

Utrum Confeſſio ſit jure divino præcepta.

DE neceſſitate confeſſionis quatenus eſt medium ad remiſſionem peccati mortalis poſt baptiſmũ commiſſi, diximus ſupra in principio materiæ de hoc ſacramento, quæ omnia valde connexa ſunt cum hoc præcepto; quia ſine illo non poſſet confeſſio eſſe medium neceſſarium, neque e converſo præceptum ſeparatur a medio neceſſario. Tamen, quia hæc ipſa connexio non eſt adeo evidens, & hæ neceſſitates formaliter diverſæ ſunt, non potuimus hanc quæſtionem omittere, in qua non repetemus ea, quæ ibi dicta ſunt, ſed alia addemus. Igitur eiſdem fere modis in hac quæſtione quibus in illa erratum eſt.

Sententia quorundã confeſſionẽ eſſe de jure divino naturali.

Primo enim dixerunt quidam confeſſionem eſſe de jure divino naturali, fortaſſe quia ante Chriſti adventum ſcriptum erat Eccl. 17. *Ante mortem confitere*, & Eſaiæ 43. *Dic tu peccata tua, ut juſtificeris*, & Pſalm. 31. *Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino.* Referuntur pro hac opinione Petr. Oxomenſis, & quidam Juriſtæ.

Reprobatur.

Eſt tamen vana, & erronea ſententia, ſi intelligatur de confeſſione ſacramentali, cum conſtet ſacramentum hoc non eſſe de jure naturæ. Si vero intelligatur de confeſſione exteriori facta coram homine vel hominibus, ſic nulla ratione probari poteſt de hac eſſe latum naturale præceptum, quia ex nullo principio naturali inferri poteſt, ut ſupra tractando de virtute pœnitentiæ latius dictum eſt. Neque teſtimonia ſcripturæ citata ad rem faciunt; nam primum optime intelligitur de confeſſione laudis divinæ; quod ſi ad confeſſionem peccati illa verba referamus cum Auguſt. ſerm. 8. de Verbis Domini, intelligenda ſunt de confeſſione interna per recognitionem, & deteſtationem peccati apud Deum. De qua etiam loquitur David in ultimo teſtimonio. Et eodem modo exponi poſſent verba Eſaiæ, ſi recte citarentur, tamen ibi non dicitur, *Dic peccata tua*, ſed, *Narra, ſi quid habes*. Unde ſenſus eſſe videtur, ſi habes aliquam excuſationem, qua juſtificeris, narra illam, ac ſi diceret, cum re vera nullam habeas, recognoſce peccatum tuum, atque ita in re in priorem expoſitionem incidimus, cætera de hoc puncto videantur in comm. art.7.q.84.

Sententia quorundã confeſſionẽ eſſe de jure divino legis veteris.

Secundo, dixerunt alii confeſſionem fuiſſe de jure divino legis veteris, & Chriſtum Dominum non dediſſe in hoc novum præceptum, ſed ſpecialem modum priori addidiſſe. Ita ſignificat Hugo de S. Victor. lib. 2. de Sacramentis p.14. & Vvaldenſis tom.2. de Sacram. c.135. & Guillelm. de Rubione in 4.d.14. q.1. D. etiam Th. dict. ar.7.q.84. ad 2. dicit, pœnitentiam quoad confeſsionem exteriorem peccati habuiſſe aliquam determinationem in lege veteri.

Improbatur.

Veruntamen ſatis declarat, illam determinationem longe diverſam fuiſſe ab illa de qua nunc agimus; atque adeo, ſi aliquod tunc fuit de hac re præceptum, potius fuiſſe de offerendo aliquo ſacrificio pro peccato, in quo includebatur quædam recognitio, & generalis confeſſio peccati, de qua ſæpe fit mentio in lege veteri, præſertim Levit. 16. & Num. 5. At illa confeſſio non erat ſacramentalis, neque de internis peccatis, neque per ſe ordinata ad internam juſtificationem de peccatis; & ideo nec præceptum eo tẽpore latum ejuſdem rationis eſt cum præcepto, de quo nunc agimus, quamvis dici poſſit fuiſſe tanquam umbram, & figuram illius; nec fortaſſe auctores citati aliud voluerunt: loquuti enim videtur de confeſſione valde generatim, nos autem agimus de propria confeſſione ſacramentali, & præcepto ejus.

Tertia ſententia. Non eſſe præceptũ a Chriſto.

De hac igitur confeſſione eſt tertia ſententia extreme contraria, quæ negat, etiam in lege gratiæ datum eſſe a Chriſto Domino proprium divinum præceptum hujus confeſſionis. Quam ſententiam non ſolum docent hæretici hujus temporis, dicentes præceptum hoc eſſe inventum humanum, ſolumque eſſe introductum in Eccleſia a tempore Innocentii tertii: ſed etiam graves Theologi Hugo Victor. Alexander Alenſis, & Bonaventura ſupra dicta diſput. relati, cum negent confeſſionem eſſe expreſſe inſtitutam a Chriſto, a fortiori negant eſſe præceptam. Fundamentum eſſe poteſt, quia ex nullo loco novi teſtamenti hoc præceptum ſatis colligitur, neque etiam ex traditione. Prior pars conſtabit diſcurrẽdo per ſingula loca, quibus hoc probari ſolet, quod ſtatim faciemus: poſterior vero pars probatur, quia ex decretis antiquis ſolum habemus leges Pontificias, quas diſputatione ſequenti tractabimus, ante illas vero ſolum conſtat fuiſſe ſemper in Eccleſia uſum confeſſionis. Quod autem fuerit etiam præceptum, nullo certo judicio oſtenditur, & quamvis fuiſſet tunc tale præceptum, potuiſſet eſſe Apoſtolicum, & non divinum: ergo cum præcepta non ſint aſſerenda ſine ſufficienti promulgatione, & probatione, merito negatur tale præceptum divinum.

A S-

ASSERTIO

Hoc præceptum eſſe latum a Chriſto Domino.

Nihilominus dicendum eſt, a Chriſto Domino latum fuiſſe divinum præceptum obligans fideles, qui poſt ſacramentum baptiſmi ſuſceptum mortaliter peccarunt, ad uſum ſacramentalis confeſſionis, ſeu (quod idem eſt) ad ſacramentum pœnitentiæ ſuſcipiendum in remedium ſeu remiſſionem talium peccatorum. Hæc aſſertio abſolute jam eſt de fide; fuitque antiqua fere omnium Theologorum opinio cum Magiſtro in 4. diſt. 16. & 17. ubi D.Th.q.3.art.1.Richard.art.2.qu.1 Palud.q.2.ar.2. Durand.q.8.Scotus, & Gabr.qu.1.Adr.qu.2. de Confeſſ. Medin. Cod. de Confeſſ. q.2. Sot. d. 18. q.1. art.1. Cano Relect.de Pœnit.p.5.Pet.Sot.lect.1.2. & 3. de Confeſſ.

Probatur aſſertio ex variis Scripturę teſtimoniis.

Probari autem ſolet primo variis Scripturæ teſtimoniis, quæ minus efficacia ſunt, ut eſt illud Matt.4. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*, & illud Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*. Sed hæc, & ſimilia per ſe ſumpta ſolum probant generalem neceſſitatem pęnitentię: & nunc indifferentia ſunt ad pœnitentiam requiſitam ante, vel poſt baptiſmum, ut ſenſit etiam Concilium Trident. ſeſſ. 14. c.1. Addi etiam ſolet illud Lucæ 17. ubi Chriſtus dixit leproſis, *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus*: & illud Matth. 16. *Quodcunque ligaveris ſuper terram, &c.* & Matth. 18. *Quæcunque alligaveritis, &c.* & illud Joannis 5. *Pater non judicat quenquam, ſed omne judicium dedit filio*, ſcilicet, ut homini, quod judicium ipſe ſuis miniſtris commiſit. Verum hæc non cogunt. Nam in primo loco ad ſummum eſt myſtica quædam adumbratio futuræ confeſſionis; ad literam vero Chriſtus agebat de quodam præcepto legis veteris implendo ab illis leproſis. In ſecundo vero, & tertio teſtimonio ſolum eſt promiſſio quędam facta Petro, & Apoſtolis, quæ poſtea impleta fuit, & ex illis tãtum locis non conſtat, ibi fuiſſe ſpecialiter promiſſam poteſtatem remittendi peccata in hoc ſacramento. Nam in primo loco ſpecialiter promittitur Petro ſuprema poteſtas Pontificia: in tertio vero eſt ſermo de poteſtate ligandi, & ſolvendi per cenſuras. Et præterea, quamvis demus ibi fuiſſe contentam promiſſionem hujus ſacramenti, ſeu poteſtatis, quæ in illo exercetur, non ſtatim infertur fuiſſe datum præceptum confeſſionis. Quod ſi quis contendat, ſaltem fuiſſe ibi inſinuatum fuiſſe ferendum, eatenus hoc eſſe poteſt probabile, quatenus in illis verbis, quibus illa promiſſio quoad hanc partem impleta eſt, continetur tale præceptum; & ideo in illis potius verbis faciendum eſſet fundamentum. In quarto autem teſtimonio non eſt ſermo ad literam de judicio peccatorum in foro pęnitentię, ſed de judicio finali, quod Chriſto Domino commiſſum eſt de omnibus operibus, & de ultimo præmio, vel ſupplicio illi debito.

His adjungi ſolet probabilior locus ex Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: illa enim verba de ſacramentali Confeſſione Beda ibi, & alii exponunt, & neceſſitatem ejus inde colligunt Hugo Victorinus, & Alenſis, ac Bonaventura ſupra, qui, licet non afferant eſſe præceptum divinum, dicunt tamen ibi fuiſſe aliquod præceptum a Jacobo promulgatum. Imo & Concilium Cabilonenſe tempore Caroli Magni c. 33. dicit, ibi eſſe ſermonem de confeſſione facienda ſacerdoti, & addit illa obſcura verba, *Secundum conſtitutionem Apoſtoli*, quæ pie exponenda ſunt, id eſt, ſecundum inſtitutionem ab Apoſtolo memorię mandatam, ſeu promulgatam. Deniq; D.Aug.lib.2.de Viſitatione infirmorum c.4. eodem modo exponit hũc locum, ex eo colligens neceſſitatem confeſſionis. Quapropter non cenſeo hunc locum contemnendum, quamvis in rigore non omnino convincat; tum quia ibi nullum eſt verbum, quod in omni proprietate præceptum indicet: nam illud, *Confitemini*, poſſet eſſe conſilium, ſicut illud, *Orate pro invicem.* Tum etiam, quia non videtur Jacobus loqui de confeſſione facienda ſacerdoti. Sed alterutrum, id eſt mutuo, & ad invicem, prout fit in fraterna & familiari correctione, in qua homo non debet eſſe protervus, nec nimium excuſare peccata ſua, ſed humiliter confiteri, juxta illud Proverb.28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur; qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Sed de hoc loco Jacobi iterum redibit ſermo cum de miniſtro diſputabimus.

Ultimus ergo, & præcipuus locus, ex quo præceptum hoc colligitur, eſt Jo.20. in verbis illis, *Accipite Spiritũ S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Ut autem ex illis verbis pręceptum colligatur, ſupponendum eſt ex dictis in ſuperioribus, ibi eſſe inſtitutam confeſſionem, ut partem neceſſariam ſacramenti pęnitentiæ, ſine qua non poſſunt ſacerdotes exercere poteſtatem remittendi, & retinendi peccata in eo loco ipſis conceſſam. Quam fuiſſe univerſalis Eccleſiæ perpetuam intelligentiam, & collectionem docuit Concil. Trid. ſeſ.14. c.4.

Proprius locus ex quo hoc præceptũ colligitur.

Hoc autem ſuppoſito, duobus modis poteſt inde colligi hoc divinum præceptum. Primo ex utilitate ſacramẽti Pœnitentiæ ad remiſſionem peccati obtinendam: nam ſuppoſita inſtitutione, & efficacia ejus ad hunc effectum, evidens eſt ſuſceptionem hujus ſacramenti eſſe utiliſſimam ad veniam peccatorũ cum majori fructu, & (quod magis ad rem præſentem confert) cum majori certitudine, & ſecuritate obtinendam. Hinc vero ipſum divinum jus naturale videtur obligare hominem ad utendum hoc medio pro remiſſione peccati obtinenda, quia ipſa charitas obligat in re tam gravi ad utendum remedio faciliori, & utiliori. Si autem hac ratione obligatur homo ad recipiendum ſacramentum pœnitentiæ; eadem obligatur ad confeſſionem, ſine qua ſacramentum illud perfici non poteſt. Ita conatur intelligere hoc præceptum Scotus ſupra. Quod ſi quis obiiciat, quia non tenetur homo utiliorem, aut tutiorem viam ſemper eligere, alioqui etiam teneretur ex hoc divino jure ad frequenter confitendum & ad aſperiorem vitam eligẽdam. Reſponderet fortaſſe Scotus, quando major utilitas ſolum eſt in majori fructu ſeu effectu, eam non cadere ſub præcepto, quando vero agitur de periculo æternæ damnationis, & major utilitas medii conſiſtit in majori certitudine, quæ tollat morale dubium, quod in hujuſmodi remedio intervenire poteſt, tunc charitatem ſaltem propriam obligare ad utendum tali remedio. Ita vero eſt in pręſenti, quia pertingere ad veram contritionem difficile eſt, & moraliter dubium; ideoque inſtituto remedio confeſſionis, quo certum eſt ſuppleri defectum contritionis, ſi fortaſſe interveniat, ratio charitatis videtur obligare hominem, ut ſaltem in extrema neceſſitate hoc remedio utatur, etiam ſecluſo omni alio ſpeciali præcepto.

Duobus modis poſſe colligi hoc præceptũ.

Obiect.

Solvitur

Atque hoc modo explicata hæc deductio Scoti non videtur mihi improbabilis, ſaltem quantum ad inferendam obligationem extrinſecam charitatis pro articulo mortis. Nihilominus tamen etiam illa eſſe ſatis incerta, ſi per ſe non eſſet latum præceptum de uſu confeſſionis, quia illa incertitudo contritionis, & major certitudo, quæ per abſolutionem additur, non videtur eſſe tanta, ut propter eam ſolam rationem obligetur homo ad actum difficilem confeſſionis, ſi alias non eſt per ſe præceptus; maxime cum in ipſa etiam abſolutione poſſit eſſe incertitudo, vel de intentione ſacerdotis, vel de juriſdictione, vel etiam, an ſit verus ſacerdos, aut baptizatus; & aliunde poteſt homo facere quãtum in ſe eſt ad contritionem habendam: quæ, ſi habeatur, eſt certiſſimum remedium, & per ſe ſufficiens, ablato præcepto confeſſionis. Et de illa poteſt eſſe experimentalis quædam cognitio, quæ, licet non ſit omnino certa, tanta ſit, ut ſufficiat humano modo ad pacem, & quietem conſcientiæ: ſicut ante inſtitutionem hujus ſacramenti ſufficiebat. Et pręterea (quod ad rem maxime ſpectat) hæc obligatio eſt valde extrinſeca; & non eſſet ex ſpeciali, ac poſitivo Chriſti præcepto, ſed ex naturali lege charitatis, ſuppoſita ſolum inſtitutione hujus ſacramẽti. Nunc autem certum eſt, non ſolum fuiſſe a Chriſto inſtitutum hoc ſacramentum, ſed etiam ſpeciale præceptum latum de uſu illius.

Secundo

Alio ergo modo colligendum eſt hoc pręceptum ex illis verbis, quia in illis non ſolum utilitas, & efficacia; ſed etiam neceſſitas hujus ſacramenti continetur; neceſſitas (inquam) medii ad remiſſionem peccatorum obtinendam. Quod ſupra demonſtratum eſt diſput.34. ſect.2. ex illa enim neceſſitate evidenter infertur hoc divinum præceptum vel a priori, ut quidam volunt, inter quos videtur eſſe Cano Relect. de Pęnit. part.5. vel ſaltem a poſteriori, ut alii volunt. A priori quidem, quia media neceſſaria ad ſalutem, quę conſiſtunt in noſtris actibus liberis, cadunt ſub pręcepto, ut ſupra oſtenſum eſt cum de pręcepto cõtritionis ageremus; ſed Chriſtus inſtituit hoc, ut medium neceſſarium ad ſalutem; ergo hoc ipſo cadit ſub præcepto: & dicitur hic diſcurſus a priori, quia hæc cauſalis vera eſt. Hoc præcipitur, quia eſt medium neceſſarium.

A priori colligitur.

rium. Neque ex hoc diſcurſu infertur ſolum præceptum charitatis, quo homo tenetur ſalutem propriam quærere; ſed etiam præceptum juſtitiæ, quo tenetur homo ſatisfacere Deo pro culpa, ſeu injuria illata, quod eſt proprium præceptum pœnitentiæ. Fitque deductio hoc modo: nam homo tenetur ſatisfacere Deo pro peccato modo præſcripto ab ipſomet Deo, ut ſupra etiam diſputando de præcepto contritionis declaravi; ſed in lege gratiæ inſtituit hoc ſacramentum, ſeu confeſſionem peccatorum, ut unicam, & neceſſariam viam ad ſatisfaciendum Deo pro offenſa, & ad applicandum ex Chriſti ſatisfactione quidquid homini ex parte ſua deeſt ad ſatisfactionem condignam: ergo talis modus pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis conſequenter cadit in divinum præceptum.

Colligitur a poſteriori. A poſteriori autem colligitur hoc præceptum ex neceſſitate hujus medii: nam tale eſt, ut natura ſua non ſit neceſſarium ad remiſſionem peccatorum, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo hæc neceſſitas medii oritur ex libera voluntate Dei: non poteſt autem oriri, niſi ex præcepto: ergo ex neceſſitate hujus medii optime infertur præceptum, non tanquam ex cauſa, ſed tanquam ex effectu: nam, juxta hanc ſententiam, non ideo hoc medium præceptum eſt, quia eſt neceſſarium, ſed e converſo, quia præceptum eſt, ideo eſt neceſſarium. Minor probatur, quia nunc homo juſtificatur per contritionem ante realem ſuſceptionem hujus ſacramenti: ſi ergo non eſſet homini præceptum confitendi impoſitum, poſt contritionem nullo modo eſſet illi neceſſaria confeſſio ad ſalutem: quia, ſi non eſſet illi præcepta, etiamſi voluntarie illam omitteret, ſalvaretur, quia non peccaret. Ex quo ulterius ſequitur, neque in ipſa contritione poſſe includi neceſſario votum confeſſionis, ſecluſo præcepto: quia hoc ablato, poſſet homo voluntarie omittere confeſſionem: ergo poſſet conteri ſine voto confeſſionis; imo cum voto, & propoſito nunquam confitendi, quia hoc tunc non eſſet peccatum, cum non eſſet contra præceptum & conſequenter non impediret veram contritionem. Igitur neceſſitas hujus medii ſupponit præceptum, ex quo oriatur.

Dubium an eadem ratio poſſit eſſe a priori, & a poſteriori. Sed quæret aliquis, quid horum verius ſit: non enim videtur utrumque ſimul ſtare poſſe, quia non poteſt eadem ratio eſſe ſimul a priori, & a poſteriori. Reſpondetur, in diverſis generibus cauſarum hoc non repugnare, ſicut alias dici ſolet in principio libri 2. de Anima, de demonſtratione, qua Ariſtoteles unam definitionem animæ per aliam oſtendit. Igitur in genere finis vere dici poteſt, datum eſſe præceptum confeſſionis, ut illa conſtitueretur medium neceſſarium ad ſalutem: nam ut ſupra etiam tetigimus agentes de neceſſitate hujus medii, hoc præceptum non eſt ſicut alia, quæ dantur de actibus, qui per ſeſe non habent aliam vim ad cauſandam ſalutem, vel remiſſionem peccati; niſi quod præcepta ſunt; & ideo eatenus tantum neceſſarii ſunt ad ſalutem, quatenus ſunt neceſſarii ad deſiſtendum a peccando; non vero quia contineant remedium peccati: præceptum autem de hoc ſacramento datum eſt tanquam de actu continente in ſe remedium ſalutis, & cauſam remiſſionis peccati. Ut autem tale remedium eſſet unicum & neceſſarium, ſub præceptum poſitum fuit; & ita ex neceſſitate medii in genere cauſæ finalis a priori infertur neceſſitas præcepti. In hoc vero ſenſu dici non poterit, quia hoc eſt medium neceſſarium, ideo eſſe præceptum; ſed dicendum eſt, ut hoc eſſet medium neceſſarium, fuiſſe præceptum: hæc enim poſterior locutio indicat cauſam finalem; prior vero potius formalem, vel efficientem. Sicut non recte dicitur homo curari, quia eſt ſanus, ſed ut ſanetur. At vero in genere cauſæ efficientis, vel formalis videtur hæc probatio a poſteriori: nam cauſa per quam hoc medium conſtituitur in ratione neceſſarii, videtur eſſe præceptum non quia ſolum præceptum conferat hoc totum, ſcilicet rationem medii neceſſarii; ſed quia ſuppoſita in tali actu ratione medii, ſeu cauſæ ſufficientis, præceptum det illi neceſſitatem: hoc enim videtur convincere ratio facta.

Niſi quis fortaſſe velit duo diſtinguere in hoc negotio, ſcilicet ordinationem, qua Deus voluit præſcribere hanc viam confeſſionis, ut integram ſatisfactionem, quã nunc a fidelibus requirit de peccatis ſuis, & præceptum de tali ſatisfactione exhibenda; ita ut prior ſit poſitiva ex libera Dei voluntate; ex illa vero præceptum neceſſario, & quaſi naturaliter conſequatur, ratione juſtitiæ, ut paulo antea, & ſuper etiam de contritione dicebamus. Difficile autem eſt illam priorem ordinationem a præcepto poſitivo ſeparare, ut ibidem dixi: quia, ſi ex vi illius ordinationis non ſtatuitur, ut nemo poſſit beneficium remiſſionis peccatorum conſequi ſine confeſſione in re exhibita, non poteſt intelligi, quod ex vi illius ordinationis requiratur ut neceſſaria, etiam poſt remiſſionem per contritionem factam, niſi talis ordinatio includat obligationem præcepti: non tantum conſequentis, ſed conſtituentis, & cauſantis talem neceſſitatem, hoc enim plane videtur convincere ratio facta. *Objectioni occurritur.* Neque enim dici poteſt hoc præceptum eſſe conſequens ad illam ordinationem, eo quod, illa poſita, non remittitur peccatum per contritionem, niſi homo obligetur, aut ſe obliget ad poſtea ſupplendum in tali ſatisfactione quod tunc deeſt, quia nec dicendum eſt, hominem tunc denuo ſeſe obligare promiſſione ſua, nec Deum exigere tunc, aut imponere hanc ſpecialem obligationem, fruſtra enim, & ſine fundamento hæc dicerentur; ergo dicere oportet illam obligationem relinqui ex generali præcepto confeſſionis in tali ordinatione incluſo, ac neceſſario, ut efficax ſit. Atque hic modus explicandi connexionem harum neceſſitatum, videtur verior, & ſufficiens ad explicandam vim dictorum verborum, & declarandum, quomodo præceptum hoc mere poſitivum fuerit, pendens ex Chriſti voluntate.

Colligitur ex conſuetudine Eccleſiæ. Huic fundamento, quod potiſſimum eſt in hac materia, adjungi poteſt aliud ſumptum ex uſu, & traditione eccleſiæ. Quod etiam indicavit Concilium Tridentin.; & colligi poteſt ex antiquiſſimis Patribus, qui abſolute dicunt confeſſionem eſſe neceſſariam, non referentes hanc neceſſitatem ad Eccleſiam, ſed ad Chriſtum, quos ſupra dicta diſput. ſufficienter retuli; tamen hic etiam addere oportet, hanc neceſſitatem non eſſe ſeparabilem a præcepto, ut declaratum eſt. Colligi etiam poteſt ex hiſtoriis, ex quibus habemus quidem perpetuum, & antiquiſſimum uſum confeſſionis. De quo legi poteſt Euſebius libro 6. Hiſtoriæ cap. 25. Cyprianus epiſt. 10. 11. 15. & 26. & Dionyſius Alexand. apud Euſebium lib. 6. c. 29. & alia, quę ſupra retulimus agentes de neceſſitate medii. Non tamen poteſt ex hiſtoriis ſufficienter colligi ſemper hoc feciſſe fideles ex obligatione pręcepti, multoque minus invenietur in illis expreſſum id fuiſſe ex obligatione juris divini: tamen, cum res ſemper fuerit tam ardua, atque difficilis, non eſt veriſimile abſque obligatione, & præcepto tam generaliter fuiſſe ſuſceptam, & obſervatam; imo neque humana auctoritate eſſe introductam hujuſmodi obligationem. Unde in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in quo Græci, & Latini Patres conveniunt, pręceptum hoc non fuit de novo Eccleſię impoſitum, ſed ſolam temporis determinationem accepit: cujus ſignum eſt: quia, cum obligatio ſit graviſſima, & ſe extendat non ſolum ad externos actus, ſed etiã ad internas cogitationes confitendas, facile ab omnibus ſuſcepta eſt. Denique, nullo modo expediebat Eccleſiæ, ut res tanti momenti, tamque neceſſaria ad hominum ſalutem, eorum arbitrio relinqueretur: neque etiam expediens fuit hoc præceptum Eccleſiæ committere: tum quia erat de re omnino neceſſaria ad ſalutem peccatorum: tum etiam, quia oportebat hujuſmodi præceptum omnino fixum, & immutabile permanere.

An Eccleſia poſſit hoc præceptum tollere vel mutare. Unde obiter expeditæ manent nonnullæ quæſtiones, quæ ab aliis Theologis ſolent tractari, ſcilicet an poſſit Eccleſia tollere, aut immutare hoc præceptum, aut in illo diſpenſare. Dicendum eſt enim non poſſe, quia jus divinum eſt, in quo non poteſt Eccleſia diſpenſare, ne dum illud abrogare, ut latius traditur in 1. 2. qu. 97. & in hoc conveniunt omnes Theologi in 4. diſt. 17. loquentes de hoc præcepto, quatenus divinum eſt: nam de determinatione adjuncta ab Eccleſia, poſtea dicemus. *Objicit.* Solet vero obiici, quia interdum Papa diſpenſat in aliquo jure divino, ut in voto, matrimonio rato, miniſtro Confirmationis, & ſimilibus. *Solvitur.* Sed hæc generalia ſunt, & ad alias materias ſpectant, & ideo breviter dicitur primo, in illis caſibus non eſſe proprie diſpenſationem in jure divino, quia in duobus primis tollitur vinculum humana voluntate contractum, & quatenus ibi intercedit aliquo modo humana voluntas, eatenus potuit ibidem habere locum humana diſpẽſatio. In tertio vero caſu ipſa divina inſtitutio ita facta eſt, ut Confirmationis ſacramentum

tum unum haberet ordinarium miniſtrum,ſcilic.Epiſcopum; alium vero extraordinarium auctoritate Summi Pontificis deſignatum.Secundo dicitur, eſto in aliquo raro caſu data ſit poteſtas Eccleſiæ diſpenſandi in aliquo præcepto juris divini, vel potius interpretandi, non fuiſſe Chriſti Domini voluntatem obligare tali præcepto in aliquo eventu:in præſenti tamen præcepto hoc non habere locum, quia eſt de re ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem;& quia nunquam poteſt expedire hujuſmodi diſpenſatio, neque pro communitate, neque pro aliqua particulari perſona. Nam, ſi per impotentiam excuſetur,non indiget diſpenſatione;ſi autem confiteri poteſt,& tempus neceſſitatis urget, talis diſpenſatio non eſſet in ædificationem, ſed in deſtructionem. Propter quas cauſas non poteſt Eccleſia diſpenſare in præcepto baptiſmi; eadem autem eſt de hoc, ſeu proportionalis ratio.

An poſſit Eccleſia ferre hoc præceptū, ſi nō præciperetur a Chriſto. Inquiri vero ſolet hoc loco, ſi hoc præceptum non eſſet a Chriſto impoſitum,an potuiſſet Eccleſia illud ferre: nonnulli enim Theologi putant eſſe ſufficiens ſignum hujus præcepti divini, quod de facto in Eccleſia invenitur,quia Eccleſia per ſe non potuiſſet hoc præceptum introducere. Ita ſentiunt Scotus diſt.17.qu.1. Durand.qu.8.Palud.qu.2.ar.2.Soto d.18.qu.1,art.1. Cano dicta Relectione part.5. Navarrus de pœnit. d.5. in principio n.18. & ſequentibus. *Fundamētum.* Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia Eccleſia non habet immediatum jus in actus mere internos, ut infra tractando de cenſuris latius dicemus; ſed confeſſio non ſolum præcipitur de actibus externis, ſed etiam de mere internis:imo, licet aliquis habeat tantum hæc peccata mere interiora, præcepto confeſſionis obligatur: ergo non potuit Eccleſia hoc præceptum imponere quoad ſubſtantiam ejus. *Reprobatur.* Hæc vero ratio non omnino convincit, quia materia hujus præcepti non eſt actus interior, ſed exterior, ſcilicet receptio cujuſdam ſacramenti a Chriſto inſtituti,quod ſacramentum in actibus exterioribus conſiſtit; & quamvis requirat aliquem interiorem actum, nempe contritionem vel attritionem non excedit Eccleſiæ poteſtatem, præcipere ſimul cum exteriori actu interiorem ad illum neceſſarium. Et eadem ratione non videtur eſſe ſupra Eccleſiæ poteſtatem præcipere confeſſionem, etiamſi pro materia, circa quam, habeat peccata mere interiora, quia illa non ratione ſui, ſed ratione alterius exterioris actus pertinent aliquo modo ad tale præceptum. Sicut poſſet Eccleſia præcipere publica oratione petere a Deo internam juſtitiam, ſeu pœnitentiam fidelium. Itaque ex hoc capite non videtur mihi præceptum hoc excedere poteſtatem Eccleſiaſticam.

Scotus reprobatur. Sed addit Sotus, Eccleſiam non poſſe præcipere ſacramenta, ſicut non poteſt illa inſtituere, alias poſſet remedia etiam neceſſaria ad ſalutem ſua auctoritate efficere. Sed hoc argumentum minus firmum eſt:quia, licet Eccleſia non poſſit inſtituere ſacramentum aliquod,tamen poſtquam Chriſtus illud inſtituit, quamvis ipſe non præceperit,poteſt ipſa præcipere illius uſum:quæ eſt enim in hoc repugnantia? Si enim ſupponamus, Chriſtum non præcepiſſe recipere ſacramentum Confirmationis, cur non poſſet Eccleſia illud præcipere? aut ordinare, ut nulli detur Euchariſtia, niſi prius confirmetur? Sicut nunc ordinavit, ut nemini detur prima tonſura, niſi prius ſacramentum Confirmationis acceperit in Concilio Trident. ſeſſ.23.c.4.de Reformat.Item,quia Eccleſia præcipit aliqua ſacramentalia, quæ ipſa inſtituit, cur ergo non poteſt præcipere ſacramentum a Chriſto inſtitutum? Neque enim propterea ſequitur (ſi formaliter loquamur) Eccleſiam facere aliquid eſſe remedium neceſſarium ad ſalutem, ſed ſolum facere, ut aliquis actus ſit neceſſarius ad ſalutem neceſſitate præcepti,quod in multis aliis actibus facere poteſt Eccleſia.Quia vero ſupponimus hunc actum,ſcilicet receptionem talis ſacramenti, eſſe a Chriſto inſtitutum in remedium peccatorum,conſequenter tunc fieret ex vi præcepti Eccleſiæ, ut tale remedium eſſet neceſſarium ad ſalutem non formaliter in ratione medii, ſed in ratione præcepti.

Vera reſponſio ad quæſt. Quocirca,ſuppoſita inſtitutione hujus ſacramēti, non video cum repugnet præcipi ab Eccleſia, etiamſi fingamus Chriſtum non impoſuiſſe neceſſitatem, ſed tantum utilitatem præbuiſſe. Quod melius ſenſerunt Adrianus q.2.de Confeſſione, & Medina C.de Confeſſione qu.2. Viguerius in Sum.c.16.§.4. verſ.14. & Scot. revera non contradicit, ſed potius in hanc partem inclinat. Ratio juxta dicta eſt, quia receptio hujus ſacramenti non eſt materia excedens facultatem Eccleſiæ, & alioqui ejus uſus eſt valde conveniens Eccleſiæ:ergo non eſt,cur Eccleſia nō poſſit ponere tale præceptum, quod de ſe eſt valde cōnforme rationi,& convenienti Eccleſiæ gubernationi. Antecedens patet:quia,ſi excederet,vel id eſſet,quia confeſſio verſatur circa actus internos, & hoc non, ut oſtenſum eſt; vel quia ordinatur ad internam juſtificationem, & remiſſionem peccatorum, & hoc etiam dici nō poteſt, quia hic etiam eſt optimus finis, quem Eccleſia poteſt intendere per actus ſibi accommodatos, maxime cum per poteſtatem clavium poſſit ipſa aliquid operari circa actus mere internos, ut facit in uſu hujus ſacramenti, & per indulgentias,&c. Vel eſſet,ut quidam ajunt, quia per confeſſionem aliquo modo homo ſe infamat: & hoc etiam nullius momenti eſt, quia talis infamia fere nulla eſt,vel propter ſigillum,vel quia,ſi prudens ſit confeſſor, per ipſammet confeſſionem legitimam quodammodo tollitur. Ac denique,quia, licet hoc exiſtimetur aliquale detrimentum, comparatione fructus quaſi nihil eſt. Vel denique eſſet propter difficultatem; & hoc quidem licet oſtendat,tale præceptum eſſe arduum,& difficile,non tamen impoſſibile, quia ſæpe Eccleſia præcipit res magis difficiles,ſi neceſſariæ ſint,vel valde utiles; in hoc autem præcepto ſemper eſſet magna utilitas, qua poſſet difficultas ipſa compenſari. Tandem,ſi hæ rationes,vel ſimiles validæ eſſent, fere haberent locum in præcepto annuæ confeſſionis, ratione cujus ſæpius obligatur homo ad confeſſionem, quam ſolo jure divino obligatur. Itaque non ideo præceptum hoc latum eſt a Chriſto, quia Eccleſia illud fere non potuiſſet per generalem poteſtatem ab ipſo datam; ſed quia convenientius fuit, ut ipſe per ſe daret, propter alias rationes ſuperius adductas.

SECTIO II.

Quas perſonas obliget hoc divinum præceptum.

PRimum ac per ſe notum principium hujus materiæ eſt, ut hoc præceptum obliget, ſupponendam eſſe in perſona materiam hujus ſacramenti, quia alias neque ipſius ſacramenti erit capax, nedum obligationis. *Neceſſaria eſt materia ut hoc præceptū obliget.* Unde fit, infantes ante uſum rationis non eſſe capaces hujus obligationis, non ſolum quia non ſunt capaces præcepti, ſed etiam quia non habent peccatum actuale, quod eſt materia hujus ſacramenti, & eadem ratione, ſi quis eſſet adultus innocens, ut Beata Virgo, non obligaretur hoc præcepto. *Infantes ante uſum rationis non obligari.*

Infideles non baptizatos non obligari Quorundum ſententia. Secundo eadem ratione infertur, infideles non baptizatos quantumvis peccatores non obligari hoc præcepto; quamvis multi, & graves Theologi in hoc ſine cauſa lapſi ſint, ut Scotus diſt.16. qu.1. art. 1. qui inde colligit præceptum confeſſionis eſſe divinum, quia obligat infideles, in quos Eccleſia non habet poteſtatem, quæ ratio placuit etiam Adriano dict.q.ult.de confeſſione. Et eandem ſententiam tenet Richard. diſt.17.q.4. art.2.& Angelus *Confeſſio* 2.§.2. Sylveſter *Confeſſio* 2.§.5. *Refellitur.* Quorum fundamentum eſt, quia præceptum divinum obligat omnes, ut de præcepto Euchariſtiæ, quod infideles etiam obligat. Sed, ut dixi, contraria ſententia tam evidenter ſequitur ex principio poſito, ut hæc mihi improbabilis videatur, quia peccata commiſſa ante baptiſmum non ſunt materia hujus ſacramenti, ut ſupra probavi: ergo infidelis non ſolum non tenetur, ſed neque poteſt illa ſacramentaliter confiteri, neque ante,neque poſt baptiſmum ſuſceptum: ergo non obligantur infideles hoc præcepto, quia non poſſunt obligari ad confitenda illa peccata, quæ committunt poſt baptiſmum ſuſceptum, quæ forte non erunt. Confirmatur, & explicatur, quia confeſſio non eſt his infidelibus neceſſaria ad ſalutem: ergo. Patet conſequentia, quia confeſſio non præcipitur jure divino, niſi quatenus eſt neceſſaria. Antecedens vero patet: quia, ſi iſti infideles baptizentur, & poſtea nullum peccatum mortale committant, ſalvabuntur ſine confeſſione; unde hoc ſacramentum dicitur ſecunda tabula poſt naufragium,quia illis ſolis eſt neceſſarium, qui poſt baptiſmum mortaliter peccaverunt. Unde etiam fit, ſi infidelis ante baptiſmum per contritionem juſtificetur, illam contritionem non includere votum confeſſionis, ſed baptiſmi,

quia ſolus baptiſmus eſt neceſſarius ex vi talis ſtatus: per illum enim plene delentur omnia peccata ante commiſſa ſine ullo ordine ad confeſſionem: ergo evidens eſt hos infideles non obligari præcepto confeſſionis. Quam ſententiam bene docuit Soto diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. Medin tract. 2. q. 7. Major. diſt. 17. q. 1. Almain. quæſt. 1. art. 2.

Deſtruitur fundamentum contrariæ ſententiæ.

Neque obſtat fundamentum contrariæ ſententiæ, præcepta enim divina obligant omnes, qui ſunt capaces talis obligationis, vel in quibus eſt materia circa quam verſatur præceptum, alias hoc præceptum etiam obligaret innocentes, quod eſt aperte falſum.

Differentia inter præceptum Euchariſtiæ & pœnitentiæ.

Unde colligitur aperta differentia inter præceptum Euchariſtiæ, & confeſſionis; quamvis Soto eodem modo de utroque loquatur, & neget præceptum Euchariſtię obligare infideles, qui nondum per baptiſmum religionem Chriſtianam profeſſi ſunt, ſicut pręcepta (inquit) alicujus religionis non obligant aliquem, donec illam religionem ſit profeſſus, etiamſi prius habeat votum, ſeu obligationem ingrediendi talem religionem. Et confirmari poteſt, quia ante baptiſmum non eſt aliquis capax Euchariſtiæ: ergo neque obligationis ſuſcipiendi illam.

Sotus rejicitur.

Nihilominus hęc ſententia mihi non admodum probatur, ſed non eſt hujus loci examinare illam, ſed ſolum explicare apertam differentiam inter Euchariſtiam, & confeſſionem; ſcilicet, quod infidelis eſt capax obligationis præcepti Euchariſtiæ, non vero confeſſionis. Patet, quia ex parte ſubjecti non requiritur materia peccati ad præceptum Euchariſtiæ: nam illud per ſe, & propter ſe obligat hominem, etiamſi nullum peccatum habeat; & ideo ex hac parte non repugnat, quod obliget infideles, alias vero juriſdictio Chriſti ferentis tale præceptum ad omnes ſe extendit: in quo differt hoc præceptum a particularibus præceptis humanis alicujus religionis; & ideo exemplum illud non eſt ad rem. Verba etiam Chriſti, quibus hoc dedit præceptum, generalia ſunt, & ad omnes, etiam infideles dicta, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, &c.* Ac denique, quamvis ante baptiſmum non poſſit infidelis recipere Euchariſtiam, tamen recepto baptiſmo tenetur illam ſuſcipere, etiamſi ultra non peccet; & ideo etiam ante baptiſmum obligari potuit ad ipſum baptiſmum ſuſcipiendum propter Euchariſtiam; ita ut duplici ratione ad baptiſmum obligetur, ſcilic. & per ſe, & propter aliud, & ita potuit recte utroq; pręcepto obligari. At vero præceptum confeſſionis non per ſe, & abſolute obligat, ſed ſuppoſita materia neceſſaria talis ſacramenti; hæc autem eſſe non poteſt in infideli antequam baptizetur; & ideo non eſt capax talis obligationis.

Hoc præceptum obligare eos qui poſt baptiſmum mortaliter peccarunt.

Tertio ex dictis colligitur, hoc præceptum obligare omnes illas perſonas, quæ poſt baptiſmum mortaliter peccaverunt, etiam hæreticos, Apoſtatas, &c. & pueros cujuſcunque ætatis, dummodo capaces ſint peccati mortalis; ad quod, ut ſupra dixi, non poteſt certa ætas deſignari, ſed viri prudentis judicio opus eſt. Tota hæc concluſio eſt certa abſque controverſia inter Theologos, & colligitur aperte ex Concilio Tridentin. ſupra. Et ratio eſt, quia mortale peccatum poſt baptiſmum commiſſum eſt materia neceſſaria hujus ſacramenti, ut ſupra oſtendi. Item ipſum ſacramentum eſt medium neceſſarium ad tollendum tale peccatum, ut ſupra etiam probatum eſt, quia jam tale peccatum non poteſt tolli per baptiſmum. Intelligendum autem eſt hoc de peccato mortali, quod nunquam fuit directe ſubjectum clavibus, nam, ſi ſemel rite ſubiiciatur, illud, per ſe loquendo, ſufficit, neque ex vi juris divini, de quo agimus, obligabitur aliquis ad confitendum, niſi iterum mortaliter peccet.

Non obligari qui venialia commiſit.

Quarto addendum eſt, ſolas illas perſonas obligari hoc pręcepto, quæ poſt baptiſmum mortaliter peccaverunt; itaque, qui ſola venialia committit, non obligatur. Quæ eſt etiam communis ſententia Theologorum. Et ratio conſtat ex ſupra tractatis, quia venialia non ſunt materia neceſſaria, & hoc præceptum non obligat, niſi eum, qui talem materiam habet, quia hoc ſacramentum non eſt medium neceſſarium ad illa peccata tollēda, quæ omnia ſupra demonſtravi, & ex communi uſu, & conſenſu totius Eccleſię conſtant: & non obſcure indicantur in Trid. ſeſ. 14. c. 5. & cano. 7. Occurrebat vero hoc loco dubium, an, qui habet dubiam conſcientiam peccati mortalis, obligetur hoc præcepto divino. Sed hoc dubium expediendum eſt ex principiis poſitis diſputatione de Integritate, ubi tractavi, an neceſſarium ſit ad integritatem confeſſionis, confiteri dubium peccati mortalis: eo enim modo, quo quis obligatur ad confitendum hoc dubium propter integritatem, obligabitur etiam ad confitendum tale dubium, etiamſi nullum aliud peccatum mortale habeat: eſt enim eadem ratio, illa enim materia, quæ eſt neceſſaria ut pars confeſſionis, ſi cum alia conjuncta ſit, erit etiam per ſe neceſſaria, ſi ſola adſit; quocirca præter ibi dicta, nihil hic occurrit addendum.

SECTIO III.

Quo tempore obliget hoc præceptum præciſe, ut divinum eſt.

Diſtinguendus eſt, ut ſæpe tractavi, duplex modus, quo poteſt homo obligari ad actum, qui ſub aliquod præceptum affirmativum cadit. Primus eſt per ſe ex vi talis præcepti in propria natura, & virtute conſiderati. Secundus eſt per accidens, ſeu propter aliud, ſeu ratione alterius virtutis. Dicam prius de priori modo; deinde de ſecundo.

Prima aſſertio. Neminem obligari ſtatim poſt peccatum cōfiteri.

Primum ergo ſtatuamus ut certum, non teneri hominem qui mortaliter peccat, ſtatim confiteri peccatum, etiamſi commodiſſime poſſit. Quanquam contrarium docuerunt Guillelmus Pariſ. libr. de Sacramentis tit. de pęnitentia, & refertur Reinerius 1. part. Sum. verb. *Confeſſio* cap. 5. tenet Angelus verb. *Confeſſio* 1. n. 3. & Alenſis 4. part. q. 77. membr. 4. ar. 2. Bonaventura in 4. d. 17. art. 4. qu. 2. qui maxime religioſis imponit hanc obligationem, quia habent ſemper optimam opportunitatem ſtatim confitendi. Referuntur etiam pro hac ſententia graves Doctores Canoniſtæ a Covarruvia in cap. *Alma mater* p. 1. §. 1. n. 6. Sed nihilominus hęc ſententia neque eſt vera, neque, ut ego exiſtimo, admodum probabilis; & ideo omnes alii Theologi illi contradicunt, quos ſtatim referam. Quia tanta obligatio imponenda non eſt, ſine ſufficienti, & manifeſto fundamento; hęc vero ſententia nullum habet. Pręſertim, quia natura pręcepti affirmativi non eſt ſtatim obligare, ſed determinatis, ſeu neceſſariis temporibus. Oſtendimus etiam ſupra non obligari hominem ſtatim ad contritionem: multo ergo minus ad confeſſionem. Denique, cum Eccleſia determinaverit tempus annuæ confeſſionis, ſatis certe indicavit, non eſſe de jure divino ſtatim confiteri.

Secunda aſſertio. Saltem in articulo mortis obligari.

Secundo certum eſt, ſaltem in articulo mortis obligare hoc pręceptum, ſi ante impletum non ſit. Conveniunt omnes Theologi, & eſt evidens ex dictis: tum quia hoc pręceptum affirmativum obligare debet ſaltem in extremo periculo, ſeu potius articulo neceſſitatis, qualis maxime eſt articulus mortis: tum etiam, quia hoc pręceptum impleri debet in hac vita: ergo ante mortem; ergo, ut minimum, in articulo mortis. Quis autem ſit articulus mortis, & quo modo eadem ratio ſit de periculo mortis, ſupra dictum eſt. Et hinc infertur, ſi quis habeat copiam confeſſoris, & ſit in eo ſtatu, in quo, ſi nunc non confiteatur, probabiliter timeat fore, ut ante mortem non poſſit habere copiam confeſſoris, ut accidere poteſt in India, vel aliqua captivitate, in tali caſu teneri ad confitendum ſtatim, etiamſi extra articulum mortis ſit. Quem caſum ponunt omnes Doctores ſtatim citandi, D. Thomas, Paludanus, Adrianus q. 3. de Confeſſione; & in re ipſa, ac moraliter loquendo, non eſt diverſus a periculo mortis; ideo enim tunc tenetur prævenire, quia alias exponitur periculo moriendi ſine confeſſione, ut in ſimili dicemus latius diſput. ſequ. Hic vero tractari conſequenter poſſet, qua ratione, aut modo excuſari poſſet homo ab hac obligatione in eo articulo. Sed commodius hoc dicam diſput. ſequenti.

Unde teneantur medici admonere infirmos ut confiteantur.

Unum vero hic obiter obſervandum eſt occaſione hujus obligationis confitendi in articulo mortis, jure poſitivo præceptum eſſe medicis, ut cum vocantur ad curandos ægrotos, priuſquam curationem corporis incipiant, eos moneant ad confeſſionem faciendam. Ita habetur in cap. *Cum infirmitas*, de Pœnitent. & remiſſ. Et quoniam hæc lex conſuetudine abrogata erat; ideo Pius V. motu proprio anno 1566. qui incipit, *Super gregem*, illam renovavit addendo, ne medici ultra tertium diem viſitent ægrotum, niſi de illius confeſſione ſibi conſtet per fidem confeſſoris in ſcriptis datam. Addit etiam, ante gradum Doctoratus exigatur ab illis juramentum hanc conſuetudinem ſervandi quod ita fit. In

De qua infirmitate

qua

Intelligendũ ſit. Qua lege primo notandum eſt, de qua infirmitate ſit intelligenda: nam Sylveſter verbo, *Medicus*, quæſt. 3. dicit, non tantum in morbis periculoſis, ſed abſolute in omni ægritudine eſſe ſervandum, quod cum Archidiacono colligit ex ratione legis, ſcilicet, ne infirmi, cum de confeſſione facienda admonentur, exiſtiment ſe jam eſſe in periculo, & triſtitia afficiantur. Propter quam rationem videtur lex voluiſſe, ut abſolute in omni morbo talis admonitio fieret. Nihilominus Navarrus c. 25. n. 61. ſequens Angelum, & Summam Roſel. quos citat, dicit hãc legem ſolum obligare in morbo periculoſo, debere tamẽ ſervari ſtatim in principio morbi non expectato periculo, & hoc modo ſatisfieri intentioni legis: nam in levioribus morbis ridiculum videri poteſt ſtatim monere ad confeſſionem. Cajetanus vero in Summa verb. *Medicus*, media quadam via incedit: quia, ſi morbus (inquit) talis eſt, ob quem merito decumbit ægrotus, obligat lex, non vero in aliis. Et hæc ſententia bene explicata videtur ſatis conſona intentioni legis, & fere nihil differre a præcedente. Itaque exiſtimo obligare hanc legem in morbo gravi, vel qui prudenter judicatur a medico in principio periculum morale eſſe ne grave fiat: tunc enim optime procedit ratio legis, & quaſi ex natura rei videtur hoc requiri, ut ratio facta probat.

Satisfacere medicũ admonendo infirmum. Secundo eſt notandum, hos auctores docere, ſatisfacere medicum huic obligationi admonendo, & inducendo infirmum, non tamen teneri illum deſerere, ſi confiteri nolit, quia hoc videtur repugnare charitati, quod quidem juxta antiquum jus non habet difficultatem. Tamen Pius V. videtur amplius præcipere, & hanc imponere veluti juſtam pœnam ei, qui in illo articulo confiteri non vult. Quia tamen videtur hæc lex ſic expoſita valde rigida (hoc enim modo conſtituitur proximus in gravi periculo corporis & animæ) ideo videtur lenienda: nam, ſi non immineat probabile periculum, poteſt & forte debet medicus abſtinere a curatione ejus, ſi nolit hanc legem obſervare; ſi tamen probabile mortis periculum ſit, ſi illum deſerat, & tamen æger pertinax ſit, non credo teneri, nec debere medicum illum deſerere, quia non credo hanc fuiſſe mentem Papæ, neque legem cum hoc rigore receptam eſſe. Tertio addit Cajetan. & alii, ſatisfacere medicum, ſi admoneat infirmum, vel per ſe, vel per eos, qui ejus curam gerunt, ſi ſint fide digni, & timorati: & hanc credo eſſe communem conſuetudinem, juxta quam jam non ſervatur, ut medicus exigat fidem confeſſoris in ſcriptis. Unde juxta hanc conſuetudinem erit interpretandum juramentum ſervandi hanc legem, ſcilicet prout uſu recepta eſt, & obligat: cum enim hæc lex poſitiva ſit, non eſt dubium (quidquid Angelus dicat) quin in totum, vel in partem potuerit conſuetudine abrogari, ut Cajetanus & alii dicunt.

An obliget hoc præceptum extra articulum mortis.

Nunc ſupereſt difficultas, an extra hunc articulum mortis hoc præceptum divinum confeſſionis, per ſe & vi ſua obliget: graves enim Theologi negant; D. Th. diſt. 17. qu. 3. ar. 1. quæſtiunc. 4. docet, non eſſe peccatum mortale differre confeſſionem uſque ad mortem, niſi cauſa dilationis aliunde malitiam mortalem involvat. Scotus idem ſentit diſt. 17. ar. 4 circa finem, & Durandus q. 10. n. 3. Gabr. art. 3. dub. 1. Richard. art. 3. q. 6. Paludanus qu. 2. artic. 5. Fundamentum ſolum eſt, quia præceptum affirmativum non obligat niſi in articulo neceſſitatis: at vero, per ſe loquendo, ante mortem nullus eſt articulus neceſſitatis confeſſionis faciendæ. Hæc vero ſententia diſplicet recentioribus diſcipulis S. Thomæ, ut Soto diſt. 18. qu. 1. art. 5. Cano dicta Relect. Victoriæ in Summa n. 132. quos ſequitur Covarruvias in cap. *Alma mater* p. 1. §. 1. n. 6. Et idem tenuit Medina Cod. de Confeſſione q. Quo tempore confiteri oportet, & Marſilius in 4. qu. 12. artic. 2. dub. 4. concl. 3. Ex quibus hæc regula colligitur. Quandocunque eſt periculum morale tradendi oblivioni peccata, priuſquam aliquis ea confiteatur, teneri hominem ſtatim confiteri. Unde, quia moraliter eſſet impoſſibile integre confiteri omnia peccata, ſi confeſſio in articulum mortis differretur, inde fit, ut hæc obligatio ſæpius antea urgeat, & ille etiam dici poteſt articulus neceſſitatis, non propter mortem inſtantem, ſed propter periculum oblivionis, atque adeo propter neceſſitatem integre confitendi.

Reprobatur. Sed hæc ſententia difficultatem patitur in ſequenti diſputatione latius tractandam: ſequitur enim ex illa, non poſſe nunc fideles per annum integrum differre confeſſionem regulariter, ac moraliter loquendo, quia vix eſt aliquis eorum, qui ſemel tantum in anno confitendo poſſit omnium peccatorum recordari. Si autem illa obligatio eſt juris divini, non poterit Eccleſia per ſuam determinationem illam auferre. E contrario vero ſequitur, ſi quis ſcribendo peccata, vel alio modo diligentiam faciat, ne peccata memoria excidant, poſſe differre confeſſionem toto tempore, quo voluerit uſque ad articulum mortis, ſecluſo jure poſitivo; quod tamen eſt contra ſententiam dictorum auctorum, & contra rationem hujus præcepti, quod per ſe non obligat ad retinenda in memoria peccata, ſed ad confitenda omnia, quæ memoriæ occurrunt, facta morali, & ordinaria diligentia.

Tertia ſententia. Hoc præceptum obligare ante articulum mortis. Tertia ſententia duo dicit. Primum eſt hoc præceptum tale eſſe, ut obligare debeat ante articulum mortis, quod ex natura hujus ſacramenti ſatis colligi poteſt. Primo quidem, quia hoc ſacramentum non eſt inſtitutũ, ut ultimo diſponat hominem jam tranſiturum ex hac vita, hic enim potius eſt finis Extremæ unctionis; ſed ad curandos ſpirituales morbos, & præveniendum, ne homo in ſimiles incidat: contra rationem ergo hujus ſacramenti eſt, ut in finem vitæ reſervetur. Eſt ergo incredibile tantum urgere hoc præceptum in articulo mortis. Quod optime confirmatur exemplo de præcepto Euchariſtiæ: nam, quia illud ſacramentum non eſt tantum viaticum, ſed præcipue eſt ſpirituale alimentum; ideo præceptum de illo ſumendo non tantum obligat in articulo mortis, ſed ſæpe alias. Ac denique, quia hoc ſacramentum eſt determinatio quædam pœnitentiæ, & modi, quo ſatisfaciendum eſt Deo pro peccatis; & ideo ſicut præceptum pœnitentiæ, & ſatisfactionis divinæ de ſe non obligat tantum in articulo mortis, ut ſæpe dictum eſt, ita neque hoc præceptum.

Tempus quod obliget determinandũ eſſe ab Eccleſia. Addit vero hæc ſententia, hoc tempus, pro quo obligat tale præceptum ante articulum mortis, per Eccleſiã eſſe determinandum, ad quod relicta eſt illi poteſtas a Chriſto: nam ſicut poteſtatem habet judicandi de peccatis; ita & definiendi tempus, in quo fieri debet tale judicium. Dices, quid ſi Eccleſia non determinaſſet hoc tempus, in hoc enim punctũ difficultatis eſt. Reſpondent, fieri non poſſe, ut Eccleſia hoc non determinet: eſſet enim intolerabilis error, & in magnum animarum detrimentum; & ideo non permittet illum Deus. Unde hactenus ſemper viſum eſt factam eſſe ab Eccleſia hanc determinationem. Quod ſi per impoſſibile non determinaſſet Eccleſia tempus: reſpondent, tunc nullum poſſe deſignari tempus uſque ad articulum mortis, quia nullus eſt modus faciendi hanc determinationem. Quæ ſententia eſt probabilis, & ad illam facile accommodari poteſt antiquorum ſententia ſupra citata, & mihi ſimpliciter loquendo, placet, quia, ut ſupra dixi, agendo de præcepto contritionis, ſi in præcepto Pœnitentiæ ſpectemus rationem juſtitiæ in ordine ad divinam ſatisfactionem, non obligat niſi in extrema neceſſitate; hoc autem præceptũ per ſe ſumptum, eſt quædam determinatio præcepti Pœnitentiæ: unde ex hoc capite non determinat plura tempora neceſſitatis, pro quibus obliget. Aliunde vero præceptum dilectionis Dei quolibet tempore hujus vitę impleri poteſt ſine reali ſuſceptione hujus ſacramenti; & ideo ex vi illius non videtur etiam poſſe determinari aliud tempus hujus obligationis. Neque etiam ex ſola obligatione propriæ charitatis, propter rationes ibidem factas: ergo, ſecluſa determinatione Eccleſiæ, & omni ratione extrinſeca, nullum aliud tẽpus poteſt certa aliqua ratione deſignari. Neque hoc eſt inconveniens: tum quia propter hanc cauſam hæc poteſtas, & cura eſt Eccleſiæ commiſſa: tum etiam, quia ſufficit, quod propter alios fines, præſertim propter uſum Euchariſtiæ, ſæpius hæc neceſſitas poſſit occurrere: nam de uſu illius ſacramenti, quia non eſt per ſe primo propter remotionem mali, ſed propter nutritionem charitatis, aliter forte ſentiendum eſt; ut in ſuperiori tomo latius declaravi.

Objectio. Solvitur.

De obligatione per accidens.

Quando confeſſio ſit mediũ neceſſariũ ad ſuperandũ tentationem. Circa aliam parte de obligatione per accidens, duo tempora occurrunt breviter notanda. Primum eſt, quando confeſſio cenſetur medium moraliter neceſſarium ad ſuperandam tentationem aliquam, ſeu peccandi occaſio-

caſionum. Quem caſum attigit Cajetan. in Summa verb. *Sacramentalis confeſſio*,& Petrus Soto lect.5.de Confeſſione, & vix audent aliquid circa illud definire. Obſervandum vero eſt,duobus modis hoc poſſe accidere, primo in ordine ad determinatam ſpeciem peccati, ut homicidii,odii & c.& ſic poſita hypotheſi,quod revera confeſſio exiſtimetur hic,& nunc in hac perſona, & cum iis circumſtantiis medium neceſſarium ad vincendum tale peccatum; certum eſt obligari tunc hominem ad talem confeſſionem,quia qui obligatur ad finem, obligatur etiam ad media neceſſaria ad talem finem. Unde,ſi jejunium, vel oratio exiſtimarentur medium neceſſarium, ſub obligationem caderent: ergo & confeſſio. Tunc autem illa obligatio non orietur ex præcepto confeſſionis; ſed ex illo eodem præcepto, ex quo tenetur homo ad vitandum tale peccatum, quia illudmet obligat ad media neceſſaria; unde, ſi in tali caſu homo confeſſionem omittat, non peccat contra præceptum divinum confeſſionis, ſed contra illud aliud de non occidendo, &c. ut alias ſæpe dictum eſt in ſimilibus.

Secundo poteſt hoc intelligi in ordine ad peccatum in communi, ut v.g., cum aliquis ſi confeſſionem multo tempore differat, licet determinate non timeat,ne adulteretur,vel occidat hominem, vel quid ſimile; timet tamen, & moraliter certus eſt ſæpius ſe peccaturum mortaliter in hoc,vel illo genere peccati; cum tamen, ſi frequentius confiteretur, moraliter ſperat poſſe ſe omnia vel multa peccata vitare: videtur ergo tunc ſaltem lex charitatis divinæ obligare ad utendum tali medio propter vitandum peccatum;imo ipſa lex virtutis Pœnitentiæ videtur talem obligationem inducere, quia eſt quædam lex juſtitiæ ad Deum, & lex juſtitiæ obligat ad vitandam injuriam, & conſequenter ad utendum medio exiſtimato ad hunc finem neceſſario. Quod argumentum fateor eſſe difficile, ſed tamen auctores non imponunt hominibus hanc obligationem; nec ego etiam impono: quia eſſet res valde oneroſa,& ſcrupuloſa: vix enim poſſent homines,qui per annum integrum confeſſionem differūt, a novo peccato propter talem dilationem excuſari: quia vix ullus eſt, qui moraliter poſſit vitare per totū annum omnia peccata mortalia, omittendo hoc ſacramentum. Ratio vero reddi poteſt, quia, quando in communi loquimur,nulla cenſetur moralis occaſio,vel periculum morale alicujus peccati;& ideo non cenſetur tunc confeſſio ita medium neceſſarium, ut illius ſit ſpecialis obligatio: ſecus vero eſt, quando de ſpeciali peccato loquimur, quia tunc ſemper cenſetur homo potius in occaſione,ſeu morali periculo peccandi. Addo vero,etiamſi prior caſus, ex hypotheſi facta, verus ſit; ipſam tamen hypotheſim, moraliter loquendo, raro poſſe accidere, quia vix poteſt cogitari occaſio,in qua non poſſit ſuperari tentatio,aut vitari novum peccatum,niſi per medium confeſſionis, ut oſtendunt quæ in ſimili ſupra diximus de contritione; quanquam negari non poſſit, quin frequenter hoc ſit optimum, & utiliſſimum medium.

Obligare hoc præceptum quando ſumenda eſt Euchariſtia.

Aliud tempus hujus obligationis etiam ab extrinſeco fine proveniens,tunc occurrit,quando homo ſuſcepturus eſt Euchariſtiam:nam,ſi conſcientiam peccati mortalis habet, tenetur jure divino confeſſionem præmittere, juxta doctrinam Concilii Trident.ſeſſ.13.quam ſuperiori tomo in proprio loco late tractavi ſimul cum alia ſpeciali obligatione, quam Concilium ſacerdotibus imponit. Unum autem breve dubium videtur proprium hujus loci,ſcilicet,an hęc obligatio confeſſionis ſit proprie per accidens, vel per ſe reſpectu præcepti confeſſionis; & conſequenter, an qui ſumit Euchariſtiam non præmiſſa confeſſione committat duo peccata, alterum omiſſionis ex carentia confeſſionis, alterum commiſſionis propter indignam ſumptionem Euchariſtiæ. Cano enim in dicta relect.part.4.exiſtimat hæc eſſe duo peccata, ubi ſpecialiter de contritione tractat:eſt autem apparentior ratio de confeſſione,quia obligatio præmittendi confeſſionem non oritur veluti ex ſola natura rei propter dignitatem talis ſacramenti, ſed oritur ex ſpeciali præcepto Chriſti: ergo erit ſpecialis obligatio, & ſpeciale peccatum. Reſpondetur tamen hanc eſſe obligationem pertinentem ad dignam Euchariſtiæ ſumptionem; atque ita reſpectu præcepti confeſſionis eſſe obligationem per accidens, ac denique in dicto caſu tantum committi unum peccatum indignæ ſumptionis. Ita docet Soto diſt.17. & 18. qu.1. ar.4. & Cano, qui in hoc non ſibi conſtat in eadem relect.par.5. in quadam ſolut. ad 4. Et ratio eſt, quia tali præcepto non per ſe,& abſolute præcipitur confeſſio,ſed ſolum ut diſpoſitio, ſi ſumenda ſit Euchariſtia: tota ergo illa obligatio eſt propter Euchariſtiam, & confeſſio non præcipitur niſi ut circumſtantia Euchariſtiæ, & ideo illud tantum eſt unum peccatum;ſicut in univerſum facere actum ſine debitis circumſtantiis unum peccatum eſt, per ſe loquendo, ut orare ſine attentione, & in præſenti materia ſumere Euchariſtiam poſt ſumptionem alicujus cibi,eſt unum peccatum, quamvis ſpeciali præcepto Eccleſiaſtico teneamur jejuni accedere ad Euchariſtiam:omnia enim hęc pręcepta ordinantur ad unum actum virtutis perfecte conſtituendum; & ideo unum peccatum eſt talem actum ſine debitis circumſtantiis facere.

An hæc obligatio ſit per ſe, an per accidens reſpectu cōfeſſionis.

Reſpondetur qu.

An ſit hęc obligatio in aliis ſacramētis.

Ultimo tandem quæri poteſt,an hæc obligatio per accidens confitendi habeat locum in aliis ſacramentis, de qua re egimus ſatis in materia de ſacramentis in genere. Quamquam ergo nonnulli Theologi id affirmare voluerint,ut Marſil.in 4.q.12.ar.1.in fin.& Palud.d.17.qu.2. Adrian.qu.3. de Confeſſione. Tamen certa ſententia eſt, nullum eſſe tale præceptum,neque talem obligationem, ut reliqui Theologi docent in 4.diſt.1.& diſt.17. & Sylveſter, *Confeſſio* 1.§.2.Angel.n.31. Victoria in Summa n.135.Petrus Soto lect.5.de Cōfeſſione.Et ratio eſt,quia tale pręceptū,neque ex ſola natura rei colligi poteſt,quia ſufficiens diſpoſitio poteſt eſſe contritio; neque oſtendi poteſt ſpeciale præceptum poſitivum circa hoc impoſitum,quia nec ſcriptum eſt,nec traditione habetur. Quin potius in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonii, ſatis indicatur, hoc non eſſe ſimpliciter neceſſarium,quamvis conſulendum ſit. D. Thomas vero quodlib.1. art.11. excipit ſacramentum Ordinis,& cum illo Navarrus cap. 2. n. 9. ſed id non eſt propter ipſum ſacramentum Ordinis præciſe, ſed propter Euchariſtiam,quam ſimul accipere ſolent, qui ordinantur. Obiici vero poteſt Leo Papa Epiſtola 69. dicens, fideles ad communionem ſacramentorum recipiendos eſſe per januam reconciliationis:quo nomine hoc ſacramentum ſignificat. Tamen Leo ibi non loquitur de omnibus ſacramentis, ſed de Euchariſtia, ut ex contextu conſtat,& ex voce, *Communionem ſacramentorum*: nam per antonomaſiam, & vox communionis, & vox ſacramenti, Euchariſtia dici ſolet, & propter duplicem ejus ſpeciem ſæpe ſolet in plurali, *ſacramenta* vocari, ut conſtat ex multis Collectis, ſeu orationibus Eccleſiæ, & in propria materia latius dictum eſt.

Objectio.

Solvitur.

SECTIO IV.

Per quam confeſſionem impleatur hoc divinum præceptum.

Per confeſſionem nullā non impleri hoc præceptum.

Triplex poteſt eſſe,vel cogitari confeſſio, ſcilic. nulla,& valida informis, & valida formata per gratiam. De duabus extremis facilis eſt reſolutio; de media vero nonnulla dubitatio. Primo ergo certum eſt,quacunque ratione contingat confeſſionem eſſe nullam, id eſt, ex ea non confici validum ſacramentum, non impleri hoc præceptum divinum. Probatur,quia tunc non ſolum finis præcepti non obtinetur, verum etiam neque actus præceptus perficitur:obligamur enim ex vi hujus pręcepti ad recipiendum hoc ſacramentum; tunc autem non recipitur. Unde intelligitur non ſolum hoc procedere, quando confeſſio eſt nulla ex culpa, vel defectu ipſius pœnitentis, ſcilicet, quia vel peccatum tacuit, vel ſine ullo dolore confeſſus eſt; in quibus caſibus res eſt manifeſta; ſed etiam procedere, quando ex parte ſacerdotis ſacramentum non perficitur jure,vel injuria: nam, licet in eo caſu excuſari poſſit pœnitens a tranſgreſſione hujus pręcepti pro eo tempore: nihilominus in re ipſa non implet præceptum; & ideo tenetur, vel perfectionem illius ſacramenti procurare,ſi fieri poteſt,vel,ſi non poteſt, iterū eadem peccata confiteri, ut in diſputatione de integritate latius dictum eſt. Secundo eſt certum, per confeſſionem validam, formatam non ſolum ſacramentali forma, ſed etiam effectu ejus, id eſt, ſacramentali gratia, impleri hoc præceptum, quia & actus præceptus perficitur, & finis præcepti comparatur; quid ergo aliud deſiderari poteſt?

Difficultas vero eſt, an per confeſſionem validam, & perfectam

perfectam per veram abſolutionis formam, informem tamen quoad effectum gratiæ ſacramentalis, impleatur

1. Sentent. hoc præceptum. Quæ difficultas ſupponit poſſe dari hujuſmodi confeſſionem: nam, ſi dari non poteſt, ut aliqui volunt, ceſſat quæſtio. Tamen ex illa hypotheſi eſt prima ſententia negans per talem confeſſionem impleri hoc præceptum. Citatur Medin. Cod. de Confeſs. q. De confeſſione ficta iteranda: ibi tamen loquitur potius ex contraria ſuppoſitione: affirmat enim hoc præceptum non impleri niſi per confeſſionem formatam, quia putat nullam aliam eſſe validam: unde potius in quæſtione de Confeſſ. iteranda ob defectum confitentis, ſentit oppoſitum. Magis poteſt illa ſententia ſumi ex Adriano q. 5. de Confeſs. dub 4. ubi habet aliud generale principium, præceptum divinum non impleri per actum non recte factum, ſeu non honeſtum; confeſſio autem informis, nec recte, nec honeſte fit: ergo per illam non implebitur divinum præceptum. Imo ulterius infertur, quacunque ratione aliquis actu peccet in ipſa confeſſione etiam venialiter tantum, non implere hoc præceptum. Veruntamen fundamentum illud ab omnibus auctoribus merito rejicitur: nam, licet per actum peccaminoſum non impleantur exacte omnia divina præcepta: nam aliquod ſaltem violatur, ratione cujus ille actus eſt peccaminoſus: nihilominus tamen aliquod præceptum divinum impleri poteſt per talem actum quantum ad ſubſtantiam ejus: ut v. gr. qui dat panem eſurienti propter vanam gloriam, violat quidem præceptum humilitatis, vel magnanimitatis, implet tamen præceptum eleemoſynæ. Sic ergo in præſenti, etiamſi contingat, ex defectu rectæ intentionis, vel alia ſimili circumſtantia peccari venialiter per confeſſionem ipſam, ſi tamen illa confeſſio valida ſit, illud non obſtabit, quominus hoc pręceptum divinum impleatur, præſertim cum talis confeſſio non ſolum valida, ſed formata per gratiam eſſe poſſit: quia, ut alibi oſtendi, peccatum veniale per ſe non impedit hunc effectum ſacramentalem. Hoc tamen non contingit quando in ipſa confeſſione mortaliter peccatur: quia tunc fieri non poteſt, ut talis confeſſio ſit valida, nedum formata, ut oſtenſum eſt, cum de partibus hujus ſacramenti ageremus. Addo præterea, aliquando poſſe confeſſionem validam eſſe informem abſque actuali culpa etiam veniali, ut ſuppono etiam ex ſupra dictis de attritione neceſſaria in hoc ſacramento: ergo ex illo principio non poteſt concludi, per talem confeſſionem non impleri hoc præceptum.

2. Sentent. Eſt igitur ſecunda ſententia affirmans, per illam confeſſionem impleri hoc pręceptum. Ita ſumitur ex Durando in 4. d. 17. q. 14. Soto d. 18. q. 3. a. 3. Ledeſm. in 4. 2. p. q. 8. a. 2. dub. 12. Petrus Soto lect. 8. de Confeſs. Fundamentū eſt: quia per talem confeſſionem impletur actus præceptus per hanc legem quoad ſubſtantiam ejus: quia verum ſacramentum Pœnitentiæ recipitur, & hoc eſt quod præcipitur. Quod autem finis præcepti non obtineatur non obſtat: quia finis præcepti non cadit ſub præceptum. Neque etiam refert, quod talis actus careat formatione gratiæ, quia illa ſolum eſt quidam modus actus, qui per ſe loquendo non cadit ſub præcepto. Atque hæc ſententia ſimpliciter loquendo ſemper mihi placuit.

Object. Ut vero amplius explicetur, objici poteſt contra illam ex dictis ſupra de præcepto Pœnitentiæ virtutis: ibi enim oſtendimus, præceptum illud non impleri, niſi per talem actum Pœnitentiæ, qui gratia formetur; ſed hoc præceptum confeſſionis eſt quædam determinatio illius generalis præcepti Pœnitentiæ, ut etiam in ſuperioribus vidimus; ergo non poteſt hoc præceptum impleri niſi per confeſſionem formatam. Patet conſequentia: quia, quando unum præceptum eſt determinatio alterius, includit ſubſtantiam illius, & addit aliquam circūſtantiam, ideoque impleri non poteſt pręceptū determinans aliud, niſi per actum ſufficientem ad implendum præceptum, quod determinatur, ut præceptum, v. g. de ſolvendis decimis eſt determinatio naturalis præcepti obligans ad alendum miniſtrum laborantem, & ideo fieri non poteſt, ut illud præceptum impleatur, quin huic ſatisfiat. Et eadem ratione dicemus infra, præceptum annuæ confeſſionis impleri non poſſe, niſi per actum ſufficientem ad implendum hoc divinum præceptum, cujus determinatio eſt præceptum confeſſionis annuæ.

Solutio. Hanc difficultatem aliis modis ſolvent, qui exiſtimant dari poſſe confeſſionem validam & informem ex defectu culpabili integritatis, vel doloris, aut ex carentia omnis veræ attritionis. Ego vero ſuppono nullam eſſe confeſſionem validam, niſi quæ fit abſque actuali culpa mortali, & ex aliqua vera ſupernaturali attritione: unde etiam ſuppono, nullam confeſſionem validam eſſe informem, niſi quæ ex naturali oblivione, & inadvertentia non eſt integra, nec quoad externam confeſſionem, nec quoad internam attritionem: hoc ergo ſuppoſito, loqui poſſumus de impletione hujus præcepti, vel reſpectu eorum peccatorum, quæ quis confitetur, vel reſpectu omnium, quæ habet. Priori modo dico ſufficienter impleri hoc præceptum per illam confeſſionem. Patet: quia nemo tenetur amplius illa peccata confiteri, ut ſupra oſtenſum eſt. Item quia reſpectu illorum peccatorum ſufficienter eſt diſpoſitus ad juſtitiam, ſi ex parte aliorum impedimentum auferatur. Item hoc probat ratio facta: quia reſpectu talium peccatorum ſufficienter eſt acta pœnitentia, ut per hanc inſtitutionem determinatur. At vero reſpectu omnium, ſeu aliorum peccatorum dicendum eſt non fuiſſe integre impletum hoc præceptum; & hoc etiam convincit objectio facta: nam certe, ſi integre fuiſſet impletum, etiam generale, ſeu naturale præceptum ſatisfaciendi Deo fuiſſet ſufficienter impletum, & conſequenter nihil aliud deſideraretur ad juſtitiam obtinendam. Item, quia ille homo tenetur poſtea ex vi hujus præcepti conteri ea peccata, quorum fuit oblitus: ergo ſignum eſt non impleviſſe integre tale præceptum, licet ob inadvertentiam, vel oblivionem ab illius tranſgreſſione fuerit excuſatus. Et eadem ratione, ſi fortaſſe non poſſit illa peccata confiteri, tenetur de eis conteri: ergo ſignum etiam eſt non impleviſſe integre generale præceptum pęnitentiæ. Cum hac ergo diſtinctione ac moderatione poſterior hæc ſententia eſt acceptanda.

DISPUTATIO XXXVI.

De præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis.

QUoniam, ut ſuperiori diſputatione vidimus, divinum præceptum de confeſſione peccatorum facienda præter articulum mortis determinatum tempus non habet, pro quo per ſe obliget, ideo ad Eccleſiæ providentiam pertinuit hanc facere determinationem per legem ab ipſa latam. De qua in primis videndum eſt, an vere lata ſit talis lex; deinde vero quando & quomodo implenda ſit, & quæ pœna tranſgreſſoribus ejus imponatur.

SECTIO I.

An ſit latum ab Eccleſia præceptum per ſe obligans ad confeſſionem ſingulis annis faciendam.

SOlus Durand. d. 17. q. 14. auſus eſt in dubium revocare, an poſſit Eccleſia per ſe ſtatuere, determinatum tempus confeſſionis, & proprium præceptum imponere de confeſſione tali tempore facienda: quia confeſſio, inquit, eſt res adeo occulta, & ſecreta, ut non poſſit Eccleſiæ conſtare an vere fiat: non ergo poteſt de illa ferre præceptum, magis quam de actu interno. Sed quamvis Durandus dubitet, non tamen audet negare hanc poteſtatem, & merito: quia nec dubitare debuiſſet: eſt enim res certa, habere Eccleſiam hanc poteſtatem, ut in ſuperioribus probatum eſt, & ab eodem Durando bene declaratur. Quia licet Chriſtus inſtituerit ſacramenta, & uſum eorum præceperit, tempus autem, & omnes circumſtantias non præſcripſit: quia ſæpe oportet fieri mutationem in his pro temporum, & perſonarum varietate: reliquit ergo Eccleſiæ poteſtatem, hæc definiendi: erat enim maxime neceſſaria ad bonum Eccleſiæ regimen, & ideo in uſu Euchariſtiæ potuit hoc tempus definire, cur igitur non etiam in hoc ſacramento, quod maxime eſt animabus neceſſarium? Denique ex principiis fidei de ſuprema poteſtate Petro conceſſa, & ex uſu, & traditione Eccleſiæ hęc poteſtas aperte colligitur. Olim enim ter in anno obligabantur fideles ad confeſſionem, ut patet ex Fabiano Papa, in c. *Et ſi non frequentius*, de Conſecrat. diſt. 2. & ex Concilio Turonenſ. 3. cap. 50. nunc vero ſaltem ſemel in anno obligantur, ut jam dicam, itaque de poteſtate nullus eſt dubitandi locus. Nec ratio Durandi obſtat: quia ſatis eſt, uſum hujus ſacramenti eſſe externum, ut præcipi poſſit, quamvis per accidens ſit occultus: actus enim externus, etiamſi occultiſſi-

mus

mus ſit, ſub juriſdictionem Eccleſiæ cadit, & puniri poteſt, vel præcipi.

Secundo dubitat Durand. de facto, & probabile credit hactenus Eccleſiam non tuliſſe hoc præceptum, ſed ſolum de communione in paſchate, de confeſſione vero tantum eſſe conſilium, & ſalubrem exhortationem. Alii vero dicunt, per accidens obligari hominem ad confeſſionem ſemel in anno faciendam ratione communicationis, non tamen per ſe ex vi proprii præcepti. Ita indicat D.Th.d.17.qu.3.ar.1.quæſtiunc.4. & quodl.1.ar.11. & D.Antonin. 3.par.c.19.§.3. Sed nullum video hujus ſententiæ fundamentum.

Aſſert. 1. Eſſe in Eccleſia præceptũ per ſe obligans ad confitendum ſemel in anno.

Unde dicendum primo eſt, ex præcepto Eccleſiæ teneri fideles ad confeſſionem ſemel in anno faciendam per ſe, & ex vi proprii præcepti diſtincti a præcepto communicationis, & non tantum per accidens. Hæc eſt communior Doctorum ſententia d.17. ubi Palud.qu.7.n 26. Gabr.qu.1.ar.1.& 2.Cajet.tom.1.Opuſc.tit.5.qu.1.Soto d.18.qu.1.ar.1.Petr.Soto lect.5. de Confeſſ. & Cano dicta relect.p.5. ad fin. Medin.dicto Cod.qu.18. Et probatur ex cap. *Omnis utriuſque ſexus*, ubi eſt illud verbum; *Omnes fideles*, *&c. confiteantur*, quod ex vi ſua præceptivum eſt, nec in præcepto communionis ponitur verbum habens majorem vim obligandi, ſeu præcipiendi. Deinde primum præcipitur ibi confeſſio, deinde communio; neque eſt ibi ullum verbum, quo ſignificetur confeſſionem prçcipi propter communionem, utraque enim æque per ſe præcipitur. Item in Conc.Trid. ſeſſ.14.c.5. & can. 8. & abſolute, & nulla mentione communionis facta, dicitur eſſe in Eccleſia præceptum annuæ confeſſionis, & ita explicat. Conc. Lateran. in dict. c. *Omnis utriuſque ſexus*. Tertio nihil eſt magis vulgare inter fideles, quam eſſe quinque præcepta Eccleſiæ, ex quibus, duo ſunt confeſſionis & communionis; ſi autem confeſſio ſolum per accidens propter communionem præciperetur, non eſſet illud ſpeciale præceptum Eccleſiæ, nec illa eſſent duo, ſed unum tantum de Euchariſtia ſumenda; ex quo ratione juris divini oriretur obligatio præmittendi confeſſionem ſuppoſita conſcientia peccati mortalis; ſicut, ſi quis haberet votum communicandi ſemel in anno, per accidens teneretur confiteri, licet non haberet niſi unum votum. Ultimo ab effectu, quia, ſi quis ex rationabili cauſa excuſetur a communione, nihilominus tenetur confiteri ſemel in anno, ut patet ex verbis legis citatæ, quæ ſimpliciter obligant omnes fideles, & ex uſu Eccleſiæ, & ideo pueri priuſquam ad communionem admittantur, cenſentur obligari præcepto confeſſionis. Unde in illomet textu confeſſio abſolute, & ſimpliciter præcepta eſt; in communione vero additur limitatio, ſcilicet, niſi prudenti confeſſori differenda videatur. Denique, qui omittit confeſſionem, & communionem, non unum tantum, ſed duo peccata committit, & utrumque confiteri tenetur, quod non eſſet verum, ſi tantum per accidens ad confeſſionem obligaretur.

2. Aſſert. Hoc præceptũ ſolum eſſe Eccleſiaſticũ quoad determinationem temporis.

Secundo dicendum eſt hoc præceptum ſolum eſſe Eccleſiaſticum, quoad determinationem temporis: nam in reliquis divinum præceptum continet. Ita omnes Doctores citati, & eſt clarum ex dictis diſput. præced. & ex Trident.dict.c.5.dicente, Eccleſiam ibi tantum ordinaſſe, ut divinum præceptum confeſſionis ſingulis annis mandetur executioni. Et ratio eſt clara, quia tota ſubſtantia hujus actus eſt de jure divino: ſolum ergo mandatur, ut tali tempore fiat. Ex quo facile poteſt expediri dubium, quod tractat D.Th.d.17.qu.3.art.1. quæſtiunc. 5.Durand.qu.9.Richar.art.2.qu.7. Palud. qu.2.art.6. & Soto in 4. d.81.qu.1. ar.5. An poſſibilis ſit hujus præcepti abrogatio, vel diſpenſatio: (nam revera eadem eſt utriuſque ratio.) Dicendum eſt enim primum, in Pontifice eſſe poteſtatem tollendi omnino (quod eſt abrogare) hoc præceptum, & diſpenſandi in illo cum aliqua perſona, manente præcepto in communi. Ita docent omnes, & ratio eſt, quia præceptum ſemper pendet tam in communi, quam in particulari ex voluntate legiſlatoris, vel ſucceſſoris ejus habentis æqualem poteſtatem; ſed hoc præceptum eſt Eccleſiaſticum, & ſuprema poteſtas circa hoc præceptum reſidet in Summo Pontifice; ergo. Secundo dicendum eſt, ut hæc abrogatio, vel diſpenſatio licite fiat, neceſſariam eſſe cauſam actui proportionatam. Probatur, quia hæc poteſtas data eſt in ædificationem; talis autem abrogatio, vel diſpenſatio ſine cauſa facta, eſſet maxime nociva Eccleſiæ, vel ſubditis; ergo eſſet irrationabilis, & illicita.

Abrogationem, & diſpenſationem circa hoc præceptũ honeſte fieri non poſſe.

Ex quo addo tertio, talem abrogationem, vel diſpenſationem, moraliter loquendo, honeſte fieri non poſſe, quia moraliter non poteſt rationabilis cauſa ſubeſſe, ut fiat. Circa hoc tamen adverto, abrogationem hanc intelligi poſſe tribus modis. Primo limitando tempus unius anni, & frequentius obligando; & hæc non tam eſſet abrogatio præſentis legis, quam additio ad illam, quia duæ partes diſtingui poſſunt in hac lege; una eſt negativa non differendi confeſſionem ultra annum, alia eſt affirmativa confitendi ſaltem ſemel in anno, & utraque duraret, facta illa reſtrictione, & aliquid ulterius eis adderetur, ut per ſe conſtat. Quantum ergo ad hunc modum abrogationis, non nego aliquando poſſe intervenire rationabilem cauſam. Imo quando nulla alia ſubeſſet præter fidelium fructum, ſatis eſſet, niſi aliunde timeretur periculum majoris incommodi, propter frequentiorem præcepti tranſgreſſionem, vel periculum contemptus; & ideo etiam ad hunc modum abrogationis, ut licite fiat, neceſſe eſt, ut prudenter, & non temere fiat. Secundus modus abrogationis è contrario erit, ſi tempus hoc annuum amplius differatur, deſignando aliud certum tempus duorum, vel trium annorum, & quoad hunc modum fortaſſe non repugnat aliquando Eccleſiam pervenire ad talem ſtatum, ut hoc fieri expediat; nunc autem certum eſt non expedire, nec forte moraliter hoc poteſt contingere, quia dilatio pœnitentiæ per annum integrum eſt ſatis magna, nec poteſt facile licentia major concedi, præſertim toti Eccleſię, ſine graviſſimo detrimento ejus. Tertius modus abrogationis eſſe poteſt tollendo omnino Eccleſiaſticum præceptum determinans tempus confeſſionis; & ad hoc exiſtimo nunquam poſſe ſubeſſe rationabilem cauſam, propter ea, quæ dixi diſput. præced. ſectione 3.

Diſpenſatio vero circa particularem perſonam, vel provinciam ſolum poteſt intelligi duobus ultimis modis: nam, ſi primo modo fieret, non eſſet diſpenſatio, ſed obligationis additio. Idem ergo cenſeo, moraliter loquendo, quoad utrumq; modum diſpenſationis, ſed præſertim, quoad ultimum, quia multum repugnat utilitati fidelium, & intentioni Chriſti circa inſtitutionẽ, & uſum hujus ſacramenti. Alter vero modus poſſet fortaſſe aliquando ſine culpa concedi, vel potius permitti alicui ad vitanda majora mala: verumtamen ſicut hactenus non occurrit talis neceſſitas, ita credo, nec moraliter occurret. Facilius quidem poſſet occurrere occaſio coarctandi præceptum hoc primo modo ſupra poſito in aliqua Provincia, licet non mutaretur, quoad univerſam Eccleſiam: tamen hoc etiam non poſſet licite fieri ſine cauſa rationabili, quia ſicut non debet pars eximi a communione totius ſine cauſa, ita neque amplius gravari; eſſet autem cauſa rationabilis, ſi perditi mores alicujus provinciæ, vel perſonæ hoc remedium poſtularent, vel etiam, ſi ad decentiã ſtatus id expediret, ut ſi clericis hoc majus onus imponeretur; & de religioſis aliquid infra attingemus.

Abrogatio & diſpenſatio ſemel facta a Pontifice valida eſt.

Ultimo dicendum eſt, abrogationem, vel diſpenſationem ſemel factam a Summo Pontifice validam eſſe, etiamſi abſque ſufficienti cauſa fiat, quia, cum hoc præceptum pendeat ex voluntate ejus, factum tenet, quamvis non recte fiat, quod quidem in abrogatione indubitatum eſt, quia per illam omnino lex tollitur. De diſpenſatione vero aliqui dubitant, quia, ſtante lege, non videtur Princeps poſſe aliquem eximere ſine cauſa, cum non poſſit eximere ſeipſum, ſed nihilominus communior ſententia eſt in his, quæ ſunt juris poſitivi, talem diſpenſationem validam eſſe. De hac re latius in materia de legibus.

SECTIO II.

Utrum omnes homines baptizati, habentes conſcientiam peccati mortalis, obligentur hoc præcepto.

Verba capituli, *Omnis utriuſque*, hæc ſunt: *Omnes utriuſque ſexus fideles, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, omnia peccata ſaltem ſemel in anno confiteantur*. In quibus certum eſt, *fidelium* nomine intelligi baptizatos; illi enim propriam fidei profeſſionem in baptiſmo fecerunt, & ſpiritualis juriſdictio Eccleſiæ in illos cadit. Certum eſt etiam illam particulam, *omnia peccata*, debere intelligi, ſaltem de peccatis mortalibus, quæ ſunt materia neceſſaria confeſſionis; unde concluditur, omnes baptizatos habentes conſcientiam peccati

morta-

mortalis non confeſſi obligari hoc præcepto. Circa hæc vero peccata triplex ſolet occurrere dubium.

Primum dubium de peccatis internis.

Primum eſt de eo, qui tantum habet peccata interna; refertur enim Margarita confeſſorum verbo *Confeſſio.* fol.40. negans hujuſmodi perſonas obligari hoc præcepto, fortaſſe quia Eccleſia non habet poteſtatem in actus internos. Sed eſt pluſquam temeraria ſententia. Certum ergo ſit obligari hominem hoc precepto, etiamſi ſola cogitatione mortaliter peccaverit, quod bene notat Navarrus, qui alios refert in c. *Fratres*, de pœnit. d. 5. n. 59. Et probatur primo ex dicto decreto, quod ſimpliciter præcepit confiteri omnia peccata, ſub quibus certum eſt interna contineri, ſi mortalia ſint. Secundo ex uſu, & conſenſu totius Eccleſiæ, quæ hoc modo præceptum hoc intelligit. Tertio, quia per hoc preceptum tantum determinatur præceptum divinum quoad circumſtantiam temporis; ſed ex divino præcepto tenetur homo confiteri in hoc caſu: ergo ex hoc præcepto tenetur intra annum confiteri. Denique quia hoc præceptum eſt de actu externo, licet materia ejus remota ſit actus internus.

Secũdum dubiũ de pueris ante pubertatem, qui peccare ſciunt.

Secundum dubium eſt de pueris, qui ad annos pubertatis non venerunt, & ſciunt peccare mortaliter. Quidam enim exiſtimant eos non obligari hoc Eccleſiaſtico præcepto, quin potius Soto diſt.12. qu.1. ar.11. in fine dicit, pueros ante duodecimum annum ætatis non obligari hoc præcepto, cujus nullam affert rationem. Poſſumus autem argumentari, quia non obligantur precepto Euchariſtiæ: ergo nec pœnitentiæ: nam utrumque in eodem textu, & eodem tenore traditur. Dicendum vero eſt, omnem illum, qui ſcit peccare mortaliter, obligari hoc præcepto, unde, ſicut non poteſt certa ætas deſignari, in qua homo pervenit ad uſum rationis, & inter bonum, & malum valet diſcernere, ſed alii citius, alii tardius ratione utuntur (quod prudentis viri judicio diſcernendum eſt) ita non poteſt certa ætas præſcribi, in qua homo incipit obligari hoc præcepto. Sed regula eſt, quando primum habet conſcientiam peccati mortalis. Hæc eſt communis doctrina in 4. diſt. 17. Richard. ar. 2. qu.4. ad 6. Scoti qu.1. art.3. in principio, Gabriel qu.1. concluſ. 2. Sylveſt. *Confeſſio* 2. qu.5. Anton. 2. part. tit.9. c.8. §.2. Cano dict. Relect. in fin. Navarr. in Sum. c.21. n.33. Cordu. in Sum. qu.60. ubi Anton. tribuit contrariam ſententiam, ſed falſo. Conſentiunt etiam Gloſſ. & Canoniſtæ in dict. c. *Omnis utriuſque ſexus*, & idem tandem ſentit Soto d.18 q.1. art.3. in fine. Probatur ex verbis textus, *Cum ad annos diſcretionis pervenerint*, anni enim diſcretionis ſignificant ætatem, in qua homo ſcit peccare. Secundo, quia iſti obligantur præcepto juris divini, ſed hoc præceptum eſt determinatio illius præcepti, ut dictum eſt. Tertio, iſti poſſunt obligari aliis præceptis Eccleſiæ, ſaltem quoad vim directivam, quidquid Soto dicat; tenentur enim audire ſacrum in feſtis, & abſtinere a carnibus in die prohibito: cur ergo non obligabuntur hoc præcepto maxime neceſſario?

Ubi primum quis habet cõſcientiam peccati mortalis obligatur hoc præcepto.

Ad exemplum Euchariſtiæ reſpondetur, ex ipſo textu colligi differentiam nam in illo ponitur exceptio, *niſi ex conſilio confeſſoris duxerit differendum*. Eſt autem rationabili, & omnium prudentum confeſſorum conſuetudine introductum, ut hi pueri non ſtatim ad Euchariſtiã admittantur; tum propter majorem reverentiam illi ſacramento debitam; tum etiam, quia illud ſacramentum non eſt tantæ neceſſitatis. At vero in ſacramento Pœnitentię non habent locum iſtę rationes, & preceptũ illius datur ſive ulla limitatione; & ideo non eſt ſimilis ratio. Addunt vero dicti auctores preſertim Soto, & Cord. hos pueros non incurrere pœnas impoſitas tranſgreſſoribus hujus præcepti; quod pie credi poteſt, & fundamentum habet in c. *Extra*, de Delictis puerorum, ubi dicitur, licet ante annos pubertatis peccare poſſint, non tamen eodem modo eſſe puniendos, & plura circa hoc dicam in ultima quæſtione hujus diſputationis.

Tertium dubium, an Sũmus Pontifex obligetur hoc præcepto.

Tertium dubium eſt de Summo Pontifice, an obligetur hoc præcepto. Aliqui enim negant, ut Rich. d.17. art. 2. q.4. ad 5. ubi dicit teneri tantum ex congruitate, juxta c. *Confidimus* & c. *Juſtitia* 25. q.1. Scotus etiam qu.1. art. 1. inde probat præceptum confeſſionis non eſſe mere Eccleſiaſticum, quia alias non obligaret Summum Pontificem: ſentit ergo preceptum, ut Eccleſiaſticum eſt, non obligare Papam. Navarr. etiam de Pœnit. d.5. in princ. §. 2. n.32. dicit, ſi vera eſſet ſententia, Concilium eſſe ſupra Papam, recte inferri Papam obligari hac lege, quæ in Concilio generali lata eſt; ſupponendo autem (quod verum eſt) Papam eſſe ſupra Concilium, non eſſe verum, Papam obligari hac lege, quæ a Concilio inferiori ipſi, lata eſt; & licet ſit a Pontifice confirmata, tamen non poteſt Princeps vel a ſeipſo, vel ab æquali lege lata obligari. Tamen, hæc quæſtio non eſt ſpecialis de hoc præcepto; ſed de omni lege Pontificia: imo univerſalior eſt de omni legiſlatore, an obligetur legibus a ſe latis, quando eadem eſt ratio actus præcepti in illo, & in aliis, quæ in 1.2. in materia de legibus tractari ſolet. Et reſolutio breviter eſt, obligari Principem ad ſervandas hujuſmodi leges a ſe latas quoad vim directivam, non quoad coactivam, quia naturalis ratio poſtulat, ut caput conformetur corpori ſuo; unde veluti ſub hac conditione intelligitur princeps accepiſſe poteſtatem ferendi leges; & ita ex hoc principio inferendum eſt, obligari Pontificem hac lege confeſſionis annuæ, ut recte Covarr. qui alios refert in c. *Alma mater* part.1. cap.1. §.5.

Dubium ſolvitur.

Ultimum dubium.

Supereſt dicendum de venialibus peccatis. De quibus certum eſt, qui habet mortalia peccata, non teneri ad venialia confitenda, quia non ſunt materia neceſſaria, ut hic, & ſupra diſputando de integritate ſatis dictum eſt. Dubitari autem ſolet, an is, qui non peccavit mortaliter, teneatur confiteri de venialibus, ſaltem ſemel in anno. In qua re prima ſententia eſt, obligari fideles ad confitendum ſemel in anno, etiamſi poſt ultimam confeſſionem in toto anno nunquam mortaliter peccaverint. Ita Alenſ. 4. p. qu.77. membr.1. art.1. & 2. & membr.2. art.3. Bonav. d.17. ar.4. qu.1. Richar. ar.2. q.5. ad 1. & inſinuat D. Th. q.3. art.1. quæſtiunc. 3. Et fundamentum primo eſt, quia caput illud, *Omnis utriuſque ſexus*: ſimpliciter, & abſolute precipit uſum confeſſionis ſemel in anno: ergo obligat omnes, qui poſſunt confiteri; poſſunt autem etiam qui non habent mortale peccatum. Secundo ex fine precepti, qui eſt, vel propter majorem ſecuritatem, & Euchariſtiæ reverentiam, vel certe ut paſtores cognoſcant oves ſuas. Tertio, quia abſolute excommunicantur omnes, qui non confitentur ſemel, ſine ulla exceptione.

Prima ſententia affir.

Secunda ſententia eſt, ſolos illos, qui habent conſcientiam peccati mortalis, obligari hoc præcepto. In hanc magis inclinat D. Th. ſupra, & eam tenet Durandus diſt. 15. qu.9. n.6. Major qu.2. Almain. qu.1. art.6. Scotus etiam ar.3. & Gabriel qu.1. ar.2. concl.2. Palud. q.2. ar.4. Cajetan. tom.1. Opuſc. tit.5. q.1. & 3. p. q.65. ar.2. circa ad 4. Soto d.18. q.1. ar.3. Cano dict. relect. part.5. Medin. dict. Cod. q.6. Sylv. *Confeſſio* 1. §.13. Angelus *Confeſſio* 2. n.4. Roffenſis ar.8. contra Luther. & Ruard. ar.5. p.203. Aliqui horum auctorum fundantur in eo, quod Eccleſia non habet poteſtatem præcipiendi confeſſionem ei, qui non habet conſcientiam peccati mortalis. Sed hoc fundamentum non eſt ſolidum, ut conſtat ex ſupra dictis diſputatione de Integritate, ubi de hac poteſtate diſſeruimus, & ibi etiam attigimus, an de facto hæc obligatio aliquibus impoſita ſit alia ratione, vel præcepto.

Secunda ſententia negans.

Quod ergo attinet ad hoc præceptum annuæ confeſſionis, duo cenſeo eſſe dicenda. Primum eſt hanc legem non obligare ad ſacramentalem confeſſionem proprie, niſi eum, qui habet conſcientiam peccati mortalis, quod non eſt confeſſus. Probatur primo cum D. Th. ex textu dicente omnes fideles teneri ad confitenda ſemel in anno omnia peccata ſua: neceſſe eſt enim intelligi de mortalibus; nam, ſi comprehenderentur etiam venialia, tenerentur fideles ad illa omnia confitenda, quod eſt abſurdum, & impoſſibile: ergo qui non habet mortale, non comprehenditur ſub hoc præcepto. Secundo ratione, quia hoc præceptum tantum eſt determinatio quædam præcepti divini, ut aperte docuit Trident. dicens, hoc præcepto nihil præcipi, quod non eſſet divino præcepto mandatum, præter temporis determinationem; ſed ex præcepto divino ſolus ille tenetur confiteri, qui habet conſcientiam peccati mortalis: ergo.

Vera deciſio ultimi dubii.

Secundum eſt quod ad rem moralẽ attinet, non multum referre harum opinionum differentiam; primo quidem, quia vix reperietur aliquis, qui toto anno a peccato mortali abſtineat, niſi ſæpius in illo confiteatur, ſi poteſt. Deinde, quia quamvis aliquis in toto anno non peccaſſet mortaliter, teneretur ſaltem ratione ſumendę Euchariſtiæ ſuum proprium ſacerdotem adire, & dicere, ſe non habere conſcientiam peccati mortalis; & ideo ſine con-

feſſione

feſſione accedere; cui eſſet fides adhibenda, quando contrarium evidenter non conſtaret, quia in hoc foro unicuique credendum eſt, tam pro ſe, quam contra ſe loquenti. Et ſimili modo, non tantum ratione Euchariſtiæ ſumendæ, ſed per ſe, ut paſtor poſſit bene fungi ſuo munere, qui intra annum non confitetur cogi poteſt, ut id faciat, vel ſimilem rationem reddat, cur non faciat, quod moraliter loquendo, nullus facit, ſed confitetur ut poteſt. Et per hæc ſatisfit fundamentis primæ ſententiæ.

SECTIO III.

An hoc præceptum confeſſionis annuæ obliget pro determinata parte anni, vel quomodo annus computandus ſit.

Prima ſententia. Tempore paſchatis obligare.

PRima ſententia eſt, ſicut præceptum annuę communionis obligat pro determinata parte anni, ſcilicet tempore paſchatis, ita præceptum confeſſionis obligare pro tempore quadrageſimæ, vel paſchatis, non ſolum per accidens (hoc enim & clarum eſt, & non refert ad hoc præceptum) ſed per ſe intra obligationem confeſſionis. Ita ſentit Petrus Soto lect. 5. de Confeſſ. cui favet Sixtus 4. in Extrav. *Vices*, de Treuga, & pace, ubi dicit teneri Parochianos ad confitendum ſuis parochis ſaltem in paſchate juxta cap. *Omnis utriuſque ſexus*. Favet etiam huic ſententiæ communis Eccleſiæ conſuetudo, quæ ut Trident. dixit ſeſſ. 14. cap. 5. jam obtinuit, ut tempore quadrageſimæ omnes fideles confiteantur. Unde in cap. *In capite* d. 50. refertur antiqua conſuetudo agendi pœnitentiam, & confeſſionem in principio Quadrageſimæ, recipiendi autem abſolutionem in Cœna Domini, de qua conſuetudine multa refert Burchar. lib. 19. Decreti c. 1. & ejuſdem meminit Innocentius 1. epiſt. 1. cap. 1. unde Medin. in dict. Cod. q. 18. de Confeſſione ſemel in anno agenda in ſecunda parte illius dicit, licet ex vi ca. *Omnis utriuſque ſexus*, non obliget hoc præceptum pro determinato tempore anni: tamen ex conſuetudine, factam jam eſſe talem determinationem, & obligationem inductam, citat D. Thom. 4. diſt. 17. qu. 3. ar. 2. quæſtiunc. 4. ubi tamen non loquitur de obligatione per ſe confeſſionis, ſed per accidens ratione Euchariſtiæ.

Secunda ſententia. Non obligare cer. to tēpore.

Secunda ſententia eſt, præceptum hoc obligare ſemel in anno, non tamen pro determinata parte anni per ſe, & ex vi ſua. Sicut præceptum audiendi miſſam die Dominica obligat tempore matutino, non tamen pro determinata hora illius: ſed hoc relinquitur hominis arbitrio. Hæc eſt communis opinio recentiorum, quam tenet Soto d. 18. q. 1. ar. 4. Cano dict. relect. par. 5. Victor in Sum. de Sacramentis n. 137. Ledeſm. 2. p. 4. qu. 3. ar. 5. dub. 6. Navar. in Summa c. 2. num. 9. Fundamentum eſt, quia cap. *Omnis utriuſque ſexus*, non limitavit tempus hoc ad certum anni tempus, ſed tantum dixit, *ſemel in anno*: ergo ex vi verborum non obligat ad certam partem anni: ut, ſi alicui præcipiatur ſemel in hebdomada communicare, ex vi præcepti non cogeretur ad determinatum diem, niſi fortaſſe quando jam alii tranſacti eſſent, & ultima tantum dies, vel hora supereſſet. Accedit, quod in eodem textu duplex fertur præceptum, Confeſſionis ſcilicet, & Euchariſtiæ, & in priori ſolum dicitur, *ſemel in anno*, in poſteriori vero dicitur, *ſuſcipiens ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum*: ergo ex differentia verborum conſtat, ubi Concilium voluit pro determinata parte anni obligare, illam expreſſiſſe, ubi autem noluit, indefinite annum poſuiſſe.

Nec ſine congrua ratione cum hac diverſitate hæc pręcepta lata ſunt: nam uſus Euchariſtiæ per ſe præcipitur, etiamſi homo nunquam peccaverit. Et ideo etiamſi præcipi poteſt pro tali tempore, vel die, etiamſi homo aliis temporibus voluntarie communicaverit: fuit autem conveniens ita pręcipi, vel ut pręceptum magis eſſet determinatum, faciliuſque poſſet de illius obſervatione paſtoribus Eccleſię conſtare, vel propter ſingularem illius temporis ſolēnitatem, vel certe, ut pro aliquo anni tempore univerſa Eccleſia in participatione tanti ſacramenti conveniret. Uſus autem ſacramēti Pęnitentię non per ſe pręcipitur, niſi ſuppoſita culpa mortali, & in remediū ejus; & ideo nec pręcipitur niſi ſemel circa eadem peccata, nec, ſi aliquo tempore voluntarie applicatum eſt ad illa tollenda, pręceptum poſtea obligat ad uſum ejus circa eadem peccata. Ac deniq; talis eſt hæc medicina, ut ſemper magis expediat, illam non differre, ſed ſtatim poſt peccatum illam applicare quam primum commode fieri poteſt. Et ideo non fuit conveniens determinare tempus anni, pro quo ſumendum ſit hoc ſacramentum ex obligatione pręcepti, quia ſi ante illud tempus neceſſarium ſit, conſulendum potius eſt, ut ſtatim ſumatur, nec pręceptum potuit hoc impedire, nec debuit aliquam occaſionem differendi pęnitentiam hominibus tribuere. Si autem jam fuit receptum tale ſacramentum, non potuit ad illius uſum iterum obligare propter eadem peccata. Solum potuiſſet præcipi, ut ſi tali die anni homo haberet conſcientiam peccati mortalis, cujus nūquam eſſet confeſſus, homo in illo die confiteretur; & hoc nec fuit neceſſarium, quia ad hoc ſufficit obligatio per accidens, quæ ſequitur ex præcepto Euchariſtiæ, nec fuit adeo utile, quia ſecluſa illa neceſſitate extrinſeca Euchariſtiæ melius eſt, ut homo tunc confiteatur, quando magis indiget.

Quantum ergo ad vim pręcepti & juris communis pertinet, certum exiſtimo, hanc obligationem non eſſe determinatam ad certam partem anni. Ex quo a fortiori colligo, per ſynodalia præcepta Epiſcoporum non aliter determinari (quamvis Medina oppoſitum indicet) quia poſtquam ab Eccleſia facta eſt talis determinatio, vel non poſſunt Epiſcopi aliam adjungere, vel certe ipſi hoc non intendunt, ſed ſolum procurant, ut Eccleſiaſticum pręceptum impleatur: tamen, quia pręceptum Euchariſtię in fine quadrageſimæ obſervandum eſt, & moraliter loquēdo, qui illud legitime implet, etiam hoc exequitur, ideo ſimul de utroque diligentiam adhibent, ut pro eo tempore impleantur, ſeu impleta eſſe conſtet. Neque aliud poteſt ex conſuetudine oſtendi, quia quod fideles tēpore quadrageſimæ confiteantur, ideo eſt, quia communicaturi ſunt eo tempore; & ideo regulariter neceſſe habent confeſſionem præmittere. Imo, quia piorum uſus merito obtinuit, ut etiam ſine conſcientia peccati mortalis pręmittatur confeſſio ante ſumptionem Euchariſtiæ; ideo omnes etiam eo tempore confitentur, etiamſi conſcientiam peccati mortalis non habeant, nec tamen propterea dicendum eſt conſuetudine introductum eſſe, ut ad hoc teneantur. Quod ſi qui forte ſunt, qui ſine obligatione communicandi confiteri tenentur, illi ſunt rari, & pueri, qui non ita ſciunt diſcernere tempus hujus obligationis: ſed id faciunt, quod alios facere vident; & ideo non ſufficiunt ad obligationem ex conſuetudine introducendam. Pręſertim quia ideo fortaſſe tunc omnes regulariter confitentur, quia vel tunc finitur annus, in quo nondum confeſſi ſunt, vel ſi conſuetudinem habent frequentius confitendi, illud tempus eſt aptiſſimum, nec expendunt, an ſibi ſit ſimpliciter neceſſarium, necne. Et hinc etiam ortum eſt, ut Concilia, & decreta ſupra citata ita loquantur de hoc præcepto confeſſionis, ut de illo quod tempore quadrageſimæ implendum eſt, quia moraliter ac regulariter ita fit, licet per ſe, & ex vi pręcepti non eſſet neceſſarium.

Quomodo computandum ſit initium & finis anni.

Prima ſententia.

Ut autem hæc ſententia, quam veram eſſe exiſtimamus, amplius declaretur, neceſſe eſt exponere, quomodo computandum ſit initium, & terminus hujus anni: variis enim modis excogitari hoc poteſt. Primus eſt, ut hic annus non ſit unus, & idem pro omnibus fidelibus, ita ut computetur intra duos terminos omnibus communes, ſed in unoquoque homine computetur annus ab eo tempore, quo primum peccavit mortaliter, ita ut ſenſus pręcepti ſit, neminem poſtquam peccavit mortaliter poſſe intra annum a confeſſione abſtinere. Hæc ſententia non placet: primum quia non habet fundamentum in cap. *Omnis utriuſque ſexus*, neque ab aliquo auctore aſſeritur: ſed omnino divinat. *Rejicitur.* Secundo, quia inconveniens eſt hunc annum non eſſe fixum, & communem omnibus. Tertio, quia ſequitur, ſi quis poſtquam in quadrageſima confeſſus eſt, non peccavit mortaliter per ſex menſes, & poſtea peccavit, non teneri ad confeſſionem in ſequenti quadrageſima: ſed poſſe illam differre per alios ſex menſes: conſequens eſt plane abſurdum, & contra communem uſum & ſenſum Eccleſiæ: ergo.

Secunda ſententia.

6. Secundus modus in hoc convenit cum præcedenti, quod affirmat hunc annum non eſſe eundem, neque habere eoſdem terminos reſpectu omnium fidelium; differt tamen in aſſignando initio, & termino ejus: ait enim,

compu-

computandum eſſe ab ultima confeſſione, ita ut ſenſus præcepti ſit, neminem poſſe differre ultra annum uſum vel receptionem hujus ſacramenti, ſi conſcientiam mortalis habeat. Ita docet Soto d.18. q.1. art.4. & videtur eſſe conſentanea ſententia intentioni hujus legis, quę eſt, ne uſus hujus ſacramenti nimium differatur. Item, quia non videtur hic annus commodius poſſe explicari. Hæc tamen ſententia mihi etiam non ſatisfacit; primo quidem, quia verba legis non ſunt, ut fideles intra annum, vel poſt annum confiteantur: ſed *ſemel in anno*. Secundo, quia inconveniens cenſeo hunc annum non eſſe certum, & fixum pro omnibus fidelibus, alias non poſſet Eccleſiæ conſtare, quando finiatur tempus, in quo omnes tenentur hoc præceptum implere: ſed de ſingulis oporteret inquiri, quando fuerint confeſſi ultima vice, ut conſtaret an eſſet annus abſolutus. Tertio, nam quid dicendum erit de perveniente ad uſum rationis, & incipiente peccare mortaliter antequam confeſſus ſit? in illo enim non poterit computari annus ab ultima confeſſione, quia nulla præceſſit. Denique ſequitur ex illa ſententia, ſi quis confeſſus eſt menſe Auguſto, non teneri poſtea ad confeſſionem faciendam tempore quadrageſimæ per ſe, & ex vi hujus præcepti: e contrario vero, ſi quis eodem menſe Auguſto confeſſus eſt, & poſtea non peccavit mortaliter per undecim menſes, in ultimo vero mortaliter peccet, teneri ſtatim in illo confiteri, etiamſi in præcedenti quadrageſima communicaverit: conſequens autem aperte eſt contra uſum Eccleſiæ.

Refutatur.

3. Sentent. Tertius modus dicendi eſſe poteſt, ut hic annus ſit unus, & idem pro omnibus fidelibus, & computetur inter fixos terminos, qui ſumantur a principio Januarii uſque ad finem Decembris, ut communiter annum uſualem numeramus. Et poſſunt huic ſententiæ favere verba textus: quia, quoties de anno ſimpliciter loquimur, hoc modo annum computamus, lex autem intelligenda eſt juxta communem uſum & proprietatem verborum. Sed nihilominus, ſi conſideremus uſum Eccleſiæ, & communem ſenſum fidelium, non placebit hic modus: primo quia, ſi quis a principio anni uſque ad Paſcha non peccavit mortaliter, & tunc communicavit, licet poſtea peccet, non tenetur confiteri in reliqua parte anni uſque ad menſem Decembris: ſed poteſt differre uſque ad aliam quadrageſimam, ut conſtat ex communi uſu, & ſententia omnium: ſi autem annus eſſet illo modo computandus, eſſet ſimpliciter obligandus homo ille ad confeſſionem illo tempore: quia tenetur ſemel confiteri intra hunc annum naturalem ſi habet conſcientiam peccati mortalis: ergo etiamſi hanc conſcientiam habere incipiat in menſe Auguſto, tenetur confiteri antequam egrediatur hic annus. Secundo quia ſequitur, juxta hanc explicationem, poſſe hominem fere per duos annos integros abſtinere a confeſſione ſine violatione hujus præcepti, ut ſi anno 1599. confiteatur in feſto Epiphaniæ, & poſtea in anno 1600. differat confeſſionem uſque ad Nativitatem Domini; conſequens autem videtur aperte contra intentionem præcepti.

Improbatur.

4. Sentent. probatur. Quartus modus convenit cum præcedenti in aſſignando anno fixo, & communi omnibus fidelibus, differt tamen in deſignando principio, & termino ejus. Vult enim hæc ſententia, hunc annum eſſe Eccleſiaſticum, & a quadrageſima ad quadrageſimam computari, comprehendendo omnes illos dies, in quibus poteſt præceptum communionis impleri. Et videtur huic dicendi modo favere communis conſuetudo, & ſenſus Eccleſiæ: omnes enim exiſtimant hanc obligationem confitendi ſemel in anno eo tempore finiri, non ſolum in obligatione per accidens ratione communionis, ſed etiam per ſe: nam etiam illi, qui non ſunt communicaturi, eo tempore confitentur, & exiſtimant jam ſe obligari. Deinde prælati Eccleſiæ eo tempore cogunt ad obſervationem hujus præcepti, & excõmunicant tranſgreſſores. Denique, quia a ſufficienti enumeratione nulla ratio videtur eſſe commodior ad computandum hujuſmodi annum. Solum poteſt obſtare: quia ex verbis legis hoc non poteſt conſtare. Reſpondetur tamen conſuetudinem eſſe optimam legis interpretem: quamvis enim annus abſolute dictus ſoleat illo vulgari modo computari, tamen annus Eccleſiaſticus in ordine ad alios effectus, alio modo computatur. Unde conſequenter fit, non oportere hunc annum phyſice numerari per tot menſes, & dies: ſed more Eccleſiaſtico a quadrageſima in quadrageſimam, ut dicebam: & quia illud tempus eſt mobile, & habet aliquam latitudinem, poterunt interdum inter unam, & aliam confeſſionem intercedere tredecim menſes, interdum undecim, quod non eſt inconveniens, ut ſatis oſtendit Eccleſiæ conſuetudo. Solum denique poteſt inferri contra hanc ſententiam ſecundum inconveniens illatum contra pręcedentem cum proportione.

Objectioni occurritur.

Corollarium præcedentis doctrinæ. Pro cujus ſolutione addo, & infero ex dictis, etiamſi aliquis intra annum ſæpius ſit confeſſus, ſi tamen tempore quadrageſimæ habet conſcientiam novi peccati mortalis nunquam confeſſi, teneri nihilominus ad confitendum illo anno pro eo tempore. Hoc probatur primo ex dicto inconvenienti, quod hoc modo optime vitatur, ut quacunque alia ratione, vitari non poteſt. Secundo ex textu c. *Omnis utriuſque ſexus*: præcipit enim confiteri ſemel in anno omnia peccata illo anno commiſſa, utique mortalia, ut ſupra expoſitum eſt: ſed in hoc caſu ille non eſt confeſſus omnia peccata illo anno commiſſa: ergo tenetur intra illum annum confiteri ea, quæ non eſt confeſſus. Tertio (quod maxime urget) conſuetudo Eccleſiæ ita videtur hoc præceptum interpretari; nullus enim contentus eſt confeſſione priori tempore facta, ſi tunc habeat conſcientiam peccati mortalis, & paſtores Eccleſiæ eo tempore cogunt ad confeſſionem faciendam. Et hoc confirmant quæ adduximus in principio hujus dubii in favorem primæ opinionis, præſertim Extravagans Sixti IV. Nec conſuetudo hæc videtur ſolum oſtendere obligationem per accidens, ſed etiam per ſe: tum quia non tantum qui communicaturi ſunt, ſed cæteri etiam homines cenſentur teneri hac obligatione: tum etiam, quia ipſimet, qui ſunt communicaturi, timent violationem hujus præcepti, & non ſolum ex obligatione communicandi, ſed etiam ex vi hujus præcepti putant ſe ad confeſſionem teneri. Quarto, ſi quis per magnam partem anni non haberet conſcientiam peccati mortalis, & ſæpius eſſet confeſſus de ſolis venialibus, & prope quadrageſimam peccaret mortaliter, obligaretur ſine dubio ad confeſſionem faciendam intra quadrageſimam, quia nunquam confeſſus eſt peccata mortalia illo anno, cum tamen illa habeat: cur ergo non eodem modo obligabitur, etiamſi antea peccaſſet mortaliter, & confeſſus eſſet?

Conciliantur duæ ſententiæ poſitæ in princip. ſection. Et juxta hanc illationem conciliantur facile duæ ſententiæ in principio tractatæ circa primam hujus quæſtionis partem: nam illa, quæ dicit hoc præceptum obligare determinate pro tempore quadrageſimę intelligenda eſt, ſi homo habeat conſcientiam peccati mortalis non confeſſi: quia non eſt veriſimile eos auctores ſenſiſſe, vel obligari hominem ad differendam confeſſionem uſque ad illud tempus, vel ad confitendum iterum peccatum ſemel confeſſum, utrumque enim eſt improbabile: intelligunt vero ſuam ſententiam juxta hanc illationem: alii vero auctores, qui negant, hoc præceptum obligare in determinata parte anni, loquuntur per ſe, quia in quacunque parte anni homo confiteatur, implet hoc præceptum quoad ea, quæ tunc confiteri poteſt. Unde ſi hoc præceptum aliquando obligat in tempore quadrageſimæ, ſolum eſt in eo caſu, in quo præceptum non eſt antea integre impletum. Et hæc ſententia ſic explicata, vera eſt, ut dixi.

Illatio vero ultimo loco facta, licet ſecurior ſit, non eſt tamen certa, aliqui enim auctores contrarium ſentiunt, ut videtur eſſe Victor. in Sum. n. 137. & Ledeſm. 2.p.4. q.6. art.5. dub.6. abſolute enim dicunt, qui intra annum confeſſus eſt non teneri ad confitendum tempore quadrageſimæ per ſe, & ex vi hujus præcepti, quamvis expreſſe non dicant hoc eſſe verum, etiamſi conſcientiam peccati mortalis habeat, hæc tamen videtur eſſe eorum intentio. Ad quam poſſet probabiliter accommodari c. *Omnis utriuſque ſexus*: nam cum dicit debere hominem omnia peccata ſemel in anno confiteri, non eſt neceſſe intelligi de omnibus peccatis, quæ uſque ad finem anni committuntur: ſed de omnibus quæ homo habet dum confitetur: quia ut ſæpe dixi hoc præceptum tantum eſt determinatio juris divini, & ita illa particula, *omnia peccata*, non addit novam determinationem: ſed explicat confeſſionem debere eſſe integram jure divino. Quæ expoſitio, ſi ſola litera textus conſideretur, non poteſt ſatis improbari, & ita hæc opinio eſt probabilis revera, & ex dicen-

dicendis in ſequenti ſectione fiet adhuc probabilior: ſed nihilominus quæ diximus videntur in praxi ſequenda, præſertim propter conſuetudinem; quæ optime legem interpretatur, & quia hic dicendi modus non poteſt omnia incommoda vitare, præſertim illud de dilatione confeſſionis per duos fere annos, quod admittendum non cenſeo.

Nec etiam cenſeo conſuetudinem ſolum eſſe de obligatione per accidens, ſeu propter Euchariſtiam ſumendam: nam licet fortaſſe fuerit occaſio computandi annum hunc dicto modo Eccleſiaſtico, tamen ratio confitendi, & expiandi omnia delicta intra illum annum commiſſa priuſquam omnino elabatur, non eſt ſolum propter Euchariſtiam ſumendam: ſed per ſe, quia ita præceptum eſt, & ſub hac apprehenſione a fidelibus communiter obſervatur: neque unum tantum, ſed duplex peccatum committere ſe exiſtimant, ſi eo tempore utrumque ſacramentum recipere omittant, permanentes in ſtatu alicujus peccati mortalis, cujus conſcientiam habent, etiamſi prius in eodem anno de aliis peccatis confeſſi fuerint. Et confirmari hoc poteſt: nam, ſi priores confeſſiones tantum fuiſſent de venialibus peccatis, quia non fuerant commiſſa mortalia, nemo negabit teneri hominem ad confitendum intra annum, ſi poſtea mortaliter peccavit: quia præceptum eſt confitendi peccata mortalia, modificando divinum præceptum, & priores confeſſiones non fuerunt de mortalibus, nec cadebant ſub præceptum divinum; cur ergo, non majori ratione obligabitur quis ad confitenda peccata mortalia, quorum conſcientiam habet in fine anni, etiamſi voluntarie confeſſus prius fuerit de aliis peccatis antea in eodem anno commiſſis? Parum enim refert, quod poſteriora peccata mortalia ſubſecuta ſint poſt alia peccata mortalia, vel poſt venialia, & divinum præceptum omnia mortalia includit, unde in omnia cadit Eccleſiaſtica moderatio, quæ ſtatuit, ut omnia peccata, quæ in hoc anno committuntur, intra illum expientur, & quantum eſt ex vi illius poſſet uno actu, ſeu confeſſione fieri. Si autem voluntarie incipiat fieri ſigillatim, & quaſi per partes prout peccata committuntur, hoc non tollit obligationem complendi in fine anni confeſſionem omnium peccatorum mortalium, ſi aliquod adhuc in conſcientia maneat.

SECTIO III.

Utrum qui non implevit præceptum hoc intra annum, teneatur ſtatim confiteri in ſequenti anno.

1. Sentent. IN hac re eſt prima ſententia, quæ affirmat eum, qui toto hoc anno non eſt confeſſus, peccaſſe quidem mortaliter, poſtea tamen non teneri ad confeſſionem uſque ad ſequentem quadrageſimam, ſicut, qui die Dominica omiſit ſacrum, peccavit, non tamen tenetur audire miſſam in feria ſecunda uſque ad alium diem feſtum. Ita Antonin. 2.p. tit.9.§.3. & Sylv. citans Archidiaconum verb. *Euchariſtia* 3.q.15. & idem indicat, ſi conſequenter loquitur Ledeſm. ſupra dub.7. ut magis infra conſtabit. Fundamentum eſt: quia præceptum affirmativum determinate obligans pro aliquo tempore, licet intra illud tempus violetur, tamen tranſacto tempore jam amplius non obligat: ergo præceptum confitendi hoc anno, ſi in illo impletum non ſit, non obligat in ſequenti anno: ergo non tenetur homo illud implere niſi pro tempore, pro quo obligat præceptum ſequentis anni. Antecedens patet inductione in præcepto jejunii, in præcepto audiendi ſacrum, recitandi horas quotidie, & in præcepto annuæ communionis, ut multi volunt, ut ſi quis non communicavit hoc Paſchate, in rigore non tenetur communicare uſque ad ſequens Paſcha. Et ratio horum eſt, quia tale præceptum definit ſuam obligationem ad tale tempus: ergo tranſacto tempore, licet violatum ſit præceptum Eccleſiæ, ejus tamen obligatio ceſſavit. Confirmatur: quia alias ille homo continue peccaret, quamdiu non confiteretur.

Vera ſententia. Nihilominus dicendum eſt in eo caſu teneri hominem ſtatim confiteri, & quo magis ac magis voluntarie differt confeſſionem, eo magis ac magis peccare. Ita tenet Major d.17.q.2. circa finem, Soto d.18.q.1. art.4. Medin.q.18. Navar.cap.21.num.45. Victor.n.137. Qui in n.147. optime addit, ſi quis in toto anno, & tempore Paſchatis omiſit confeſſionem ſine peccato, quia non habuit copiam confeſſoris, & nihilominus communicavit in Paſchate cum ſola contritione, teneri ad confeſſionem faciendam quam primum poteſt, non ex obligatione per accidens: ſed ex vi hujus præcepti confeſſionis annuæ, quod adhuc obligat, cum impletum non ſit. Et probatur hæc ſententia primo ex uſu, & praxi Eccleſiæ: excommunicantur enim fideles, qui hoc præceptum intra annum non ſervant, nec poſſunt ab excommunicatione abſolvi donec confiteantur: ergo ſignum manifeſtum eſt teneri ſtatim ac continue ad confeſſionem: quia ſi ſolum excommunicarentur propter peccatum præcedens, facile abſolvi poſſent: præſertim cum illa excommunicatio reſervata non ſit: non ergo tantum propter commiſſam culpam excommunicantur, ſed ut impleant obligationem quam ſemper retinent, quæ obligatio non eſt illis denuo impoſita propter excommunicationem: ſed oritur ex hoc ipſo præcepto confeſſionis annuæ, & a paſtoribus Eccleſiæ explicatur. Secundo probatur hoc ex forma, & intentione præcepti: mandatur enim, ut ſaltem ſemel in anno confiteamur: intentio vero præcepti eſt, ut confeſſio nimium non differatur: ergo ita obligat, ut intra annum fiat confeſſio, ut ſi tunc non impleatur, ſemper ac continue obliget ne amplius differatur. Ut ſi quis teneatur intra annum, aut ſemel in anno ſolvere cenſum, aut debitum, tranſacto anno multo magis continue tenetur. Unde ex fine, & forma talis præcepti colligitur, determinationem temporis, quę in illo ſit, non eſſe ut in illo terminetur, & extinguatur obligatio, ſi non impleatur: ſed ſolum, ut toto illo tempore differri poſſit, non vero ultra illud: ſicut, ſi ſtando in ſolo jure divino prudenter judicari poſſet hoc præceptum obligare, verbi gratia, intra quinquennium, tranſacto illo non extingueretur obligatio: ſed magis ſemper urgeret.

Et ex his facile reſpondetur ad fundamenta contrarię ſententiæ. Deſtruuntur fundamenta cõtrariæ ſententiæ. Illud enim principium, quod aſſumit, eſt verum, quando temporis deſignatio, quæ fit per affirmativum præceptum, eſt ad terminandam omnino obligationem pro illo tempore, ut eſt in præcepto jejunii, orationis, & ſimilium, ſecus vero eſt quando fit determinatio ad differendam obligationem uſque ad illud tempus, & ideo non ſunt ſimilia exempla ibi adducta: in eis enim habetur ſpecialis ratio temporis deſignati, ut patet de jejunio, & de obligatione audiendi ſacrum: hic vero habetur ratio frequentiæ talis ſacramenti, & ſolum intenditur, ut, licet confeſſio poſſit differri per annum, non tamen ultra differatur. An vero idem dicendum ſit de præcepto Euchariſtiæ, dictum eſt in propria materia: auctores enim non eodem modo ſentiunt de utroque pręcepto, nec poteſt aſſignari generalis regula ad cognoſcendum, quando præceptum determinet tempus uno vel alio modo: conſideranda autem eſt forma, materia & intentio, & ex illis cognoſcendus eſt modus determinationis ejus.

Ex hac vero deciſione colligitur (quod fere nullus negat) ſi quis propter inopiam confeſſoris, vel aliam rationabilem cauſam non impleat debito tempore hoc pręceptum, debere habere animum, & propoſitũ illud implendi quam primum commode poſſit: quia ad hoc tenetur, ut ex dictis conſtat, in quo cernitur aperta differentia inter hoc, & præceptum jejunii, vel miſſæ audiendæ, &c.

Duo dubia proponuntur.

Duo tamen ſuperſunt brevia dubia: primum eſt, an in hujuſmodi eventu, ſi quis diſtulit confeſſionem pręſentis anni in principium anni ſequentis, poſſit una & eadem confeſſione præcepto utriuſque anni ſatisfacere, ita ut in illo anno amplius confiteri non teneatur. 1. Dubium. Videtur enim ita eſſe: quia per hanc confeſſionem ſatisfacit obligationi relictæ in anno præterito, & rurſus jam ſemel confitetur in præſenti anno, nec tenetur bis confiteri: recte vero fieri poteſt, ut quis ſatisfaciat, uno & eodem actu duplici obligationi in eodem tempore concurrenti, ut in præſenti materia eſt certum, ſi hujuſmodi homo differat confeſſionem ſecundi anni uſque ad finem ejus: quamvis enim male faciat, poſtea tamen unica confeſſione ſatisfaciet utrique obligationi. Hæc difficultas maxime procedet, ſi aſſeramus hoc præceptum impleri per quacunque confeſſionem in principio anni factam, ita ut amplius non obliget, etiamſi homo habeat conſcientiã novi peccati mortalis: nam hoc poſito videtur conſequenter dicendum, illum hominem ſatisfacere per illam confeſſionem obligationi utriuſque anni: præſertim ſi in

ea confeſſus eſt aliquod peccatum mortale in præſenti anno cōmiſſum, quia confeſſio illius jam pertinet ad præceptum anni præſentis, & ſi ſola fieret, ſufficeret ad implendum illud præceptum. At vero juxta aliam ſententiam, quam ſecuriorem eſſe diximus, dicendum conſequenter eſt, per eam confeſſionem ſatisfieri obligationi præſentis anni quoad eam partem, quę ad illum pertinet, ſemper tamen manere obligationem confitendi iterum in illo anno, ſi nova materia neceſſaria occurrat. Et hoc videtur ſine dubio veriſimilius, quia alias poſſet homo differre confeſſionem illam fere per duos annos: pari enim ratione non eſſet obligandus ad confitendum ſtatim poſt tranſactum primum annum. Uſus etiam, & conſuetudo Eccleſiæ hoc confirmat; nam paſtores ita exigunt confeſſionem debitam illi quadrageſimæ, ut nihilominus cenſeant manere hominem obligatum ad confitendum in ſequenti, vel uſque ad ſequentem quadrageſimā, unde eodem modo, & per eandem excommunicationem exigent poſtea ſequentem confeſſionem.

Secundum dubium. Sententia Ledeſm. Secundum dubium eſt, ſi quis in confeſſione hujus anni omiſit aliqua peccata propter oblivionem, vel aliam rationabilem cauſam, an teneatur illa confiteri cum primum poſſit, vel poſſit differre, donec urgeat obligatio ſequentis anni. Ledeſma ſupra diſtinctione utitur: nam ſi recordatur, & poteſt confiteri intra eundem annum, tenetur id facere, quia revera non implevit præceptum confitendi omnia peccata, quamvis excuſatus fuerit, & adhuc durat tempus, in quo poteſt implere: ergo. Si vero recordatur, inquit, poſt trāſactum annum, jam non tenetur, in quo indicat obligationem confitendi in anno extingui cum ipſo anno, alias non conſequenter loquitur: nam, etiamſi annus finitus ſit, ſi obligatio confitendi in illo non eſt impleta, adhuc durat: ergo tenebitur ſtatim confiteri, etiamſi poſt tranſactum annum recordetur. *Soti ſententia.* Aliter diſtinguit Soto inter peccata oblita, & peccata cognita, ex juſta cauſa prętermiſſa; nam hæc poſteriora dicit eſſe ſtatim confitenda, de prioribus vero ſubdiſtinguit: nam vel oblivio (inquit) fuit culpabilis, & tunc ſtatim confitenda ſunt, vel inculpabilis, & tunc ceſſat obligatio. *Utraque ſententia rejicitur.* Sed prior diſtinctio mihi non placuit ſupra cum de integritate agerem, quia, ut ibi oſtendi, utrorumque eſt eadem ratio. Secunda diſtinctio; etiam non eſt neceſſaria, quia ſi oblivio fuit ita culpabilis, ut ſacramentum fuerit nullum, tota confeſſio iteranda eſt, ſi vero fuiſſet validum, nihil referret quod culpa aliqua interceſſiſſet. *Solvitur dubium propoſitum.* Et ideo alii auctores ſimpliciter negant, ex vi hujus præcepti eſſe obligationem ſtatim confitendi talia peccata, ſed poſſe uſque ad confeſſionem ſequentis anni differri. Ita Victor. ſupra n. 137. & Navar. in Sum. cap. 2. n. 10. & videtur in praxi ſatis ſecura, & uſitata ſententia, & oppoſita eſſet nimis rigoroſa, rationem reddemus ſolvendo ſequentem objectionem.

Objectio. Oritur enim ex dictis in hac, & præcedenti quæſtione contra hanc ſententiam objectio. Nam ſi quis ex juſta cauſa omiſit totam confeſſionem anni, tenetur poſtea ſtatim cum primum poteſt illam facere: quia, licet excuſatus fuerit, re tamen vera non implevit præceptum: ergo eadem ratione qui omiſit partem hujus pręcepti tenebitur poſtea ſtatim, &c. *Confirmatio objectionis.* Et augetur difficultas, diximus enim ut probabile, & ſecurius, eum, qui poſt aliquam confeſſionem intra annum habitam, habet conſcientiam novi peccati mortalis, in fine anni, ſeu tempore quadrageſimæ teneri ad confitendum illud intra illum annum; quia ex præcepto Eccleſiaſtico tenetur confiteri omnia peccata illius anni: ergo eadem ratione, ſi aliquod peccatum omittit, tenebitur illud peccatum confiteri cum primum poteſt intra illum annum, vel anno elapſo, cum primum poſſit. *Solvitur.* Reſpondetur negando conſequentiam, & ratio ſumenda eſt ex vero ſenſu Eccleſiaſtici præcepti, obligat enim ad confitenda omnia peccata illo anno cōmiſſa, quantum memoriæ occurrunt, facta diligentia, ſeu quantum fieri poteſt, & neceſſe eſt ad integritatem ſacramenti, quia hæc eſt obligatio juris divini, cui in hac parte nihil addit Eccleſiaſticum præceptum, ſed ſolum in temporis determinatione, ut ſæpe dictum eſt: qui ergo nullam confeſſionem facit, nullo modo implet hoc præceptum, & ideo obligatus manet; at vero qui facit, ut poteſt, confeſſionem totius anni, integre, & abſolute implet præceptum Eccleſiaſticum; & ideo etiamſi ex accidenti aliquid omittat, non manet obligatus uſque ad ſequentem annum. *Reſpōdetur ad cōfirmationem.* Ad confirmationem quæ difficilior eſt, reſpondetur, propterea illam ſententiam non eſſe certam, ſed probabilem, & juxta illam dici poſſe, quod illa obligatio magis oritur ex conſuetudine Eccleſiæ, quam ex vi verborum ipſius præcepti; hæc autem conſuetudo vires obtinuit reſpectu peccatorum, quæ poſt aliquam confeſſionem commiſſa ſunt, & nullo modo neque per ſe, neque per accidens per præcedentem confeſsionem auferri potuerunt, non vero eſt talis conſuetudo circa peccata oblita, & ideo non oportet, ut ſit ſimilis obligatio. Deinde accommodari ad hoc poteſt intentio præcepti: præcipit enim ut confeſsio fiat de toto anni tempore, quantum moraliter poſsit: ille vero, qui per ſe, & ex intentione ſua omnia confitetur, & ex occaſione, vel oblivione aliquid omittit, revera quantum eſt in ſe, extendit confeſsionem ſuam ad totum annum, & ideo totum præceptum implet. At vero qui per ſe, & directe tantum confitetur de actionibus factis in una parte anni, ſi in alia parte habeat peccata, nullo modo implevit totum præceptum, quia illa confeſsio nullo modo relata eſt ad illam partem illius anni: eſt ergo quoad hoc tam in intentione, quam in forma prę cepti differentia. Ac denique etiam eſt rationis diverſitas, quia peccata oblita aliquo modo continentur in illa confeſsione, ſaltem in confuſo, & per illam tolluntur ſaltem indirecte, & per accidens, etiamſi homo tantum attritus ſit, at vero peccata poſtea commiſſa nullo modo tolli poſſunt per præcedentem confeſsionem; & ideo non eſt eadem ratio.

SECTIO V.

Utrum interdum teneantur fideles anticipare confeſſionem antequam annus impleatur.

HÆc quæſtio intelligitur de obligatione per ſe: nam per accidens ratione communionis, vel ſacrificii miſſæ non eſt dubium, quin ſæpe poſsit accidere hæc obligatio, tamen ea, quæ per accidens ſunt, non cadunt ſub ſcientiam. Rurſus hæc obligatio per ſe intelligi poteſt, vel ex vi hujus præcepti de annua confeſsione poſiti in dict. cap. *Omnis utriuſque ſexus*, vel ex vi ſolius juris divini, vel ex vi alterius Eccleſiaſtici præcepti. De his ergo tribus membris breviter dicendum eſt.

Communis ſent. Quoad primam partem communis ſententia eſt, ex vi hujus præcepti teneri fideles ad anticipandam confeſsionem in quacunque parte anni, ſi prævident fore, ut amiſſa illa occaſione non poſsint in toto anno confiteri, ut v. gr. ex penuria confeſſorum, vel ex longa navigatione, vel peregrinatione per terras infidelium. Ita docent Theologi d. 17. Bonav. 2. p. d. 15. art. 2. qu. 2. Gabr. qu. 2. art. 3. dub. 1. Durand. qu. 10. n. 6. Major qu. 2. art. 5. Richard. ar. 3. qu. 5. Palud. qu. 2 art. 4. Adrian. qu. 3. de Confeſsio. Petr. Soto lect. 5. de Confeſsio. Sylv. *Confeſſio* 1. qu. 2. Medin. qu. de tempore, quo confiteri oportet, Cano, Soto, & alii ſupra citati. Et ratio eſt, quia hoc præceptum non limitatur ad finem anni, ſed obligat ad confitendum ſemel in anno peccata commiſſa & non confeſſa: ſed, ſi homo poſitus in illa occaſione, non confiteatur ſtatim, non implebit præceptum in anno, imo reddit ſe impotentem ad implendum illud: ergo tenetur tunc confiteri. Sicut, qui in die feſto prævidet, ſe non poſſe audire ſacrum ab hora decima, tenetur anticipare & audire prius, quamvis alias poſſet differre uſque ad horam decimam ſecundam, ſi futurum eſſet ſacrum, quia illud præceptum ſimpliciter obligat pro illo die, prout in illo impleri potuerit: nam proportionalis eſt obligatio pro toto anno in confeſsione.

Solutio objectionis. Et hoc exemplum ſolvit objectionem, quę fieri poteſt, nam ſi quis prævidet fore, ut non poſsit in die dominica audire ſacrum, non tenetur prævenire, & audire in die ſabbathi, & idem eſt de jejunio. Reſpondetur enim non eſſe ſimile, quia obligatio talis præcepti non incipit uſque ad diem præfixum, in illo vero obligat pro toto die, modo explicato; ita hic obligatio incipit, vel currit in toto anno, unde in illo eſt implenda, prout potuerit. An vero idem ſit de præcepto annuo Euchariſtiæ, ſuo loco dictum eſt; ex eo vero quod certum eſt, poſſumus a ſimili confirmare ſententiam poſitam: nam ſaltem intra illos quindecim dies a Dominica palmarum ad Dominicam in albis, certum eſt teneri aliquem anticipare,

pare, & communicare in Dominica palmarum, ſi prævidet, quod in ſequentibus diebus communicare non poterit, quia ſaltem de illo toto tempore certum eſt eſſe aptum ad implendum illud præceptum, & in toto illo currere obligationem, ut intra illud impleatur prout potuerit. Aliud ſimile tractat Cano de obligatione recitandi horas intra unum diem, an teneatur homo prævenire, quando prævidet impedimentum. Sed hoc requirit propriam, & longiorem diſputationem, quia in multis eſt diſſimilitudo, quæ non poſſunt hic breviter explicari.

Limitatio quorundam. Quidam vero limitant hanc ſententiam, ut ſolum procedat in eo, qui voluntarie ſe exponit tali impedimento: ſecus vero eſſe, ſi ex defectu proprii ſacerdotis ſibi involuntario hoc eveniat, ut, v. gr. ſi in aliquo oppido tempore quadrageſimæ deficiat parochus, vel antea prævideatur defuturus, dicunt non teneri fideles ad anticipandam confeſſionem: tum quia impedimentum in eo caſu, cum non ſit voluntarium, non imputatur: tum etiam quia ad Eccleſiam pertinet providere ſacerdotes, qui ſi deſint, non tenentur fideles anticipare confeſſionem. Reprobatur. Sed non oportet limitationem adhibere, quia, ut dixi, hæc obligatio ſemel in anno confitendi, in quacunque parte anni locum habet, ſi in illa non poſſit impleri, ex quocunque capite hæc impotentia proveniat: id enim accidentale eſt, quod ſatis confirmat exemplum ſupra poſitum de præcepto audiendi miſſam: unde, ſi pro aliqua parte anni habetur copia confeſſoris, jam Eccleſia ſufficienter providet de confeſſore, prout fieri poteſt. Et hinc omnes Doctores conſequenter colligunt, ſi quis habeat peccata reſervata, & nunc poſſit illa confiteri habenti juriſdictionem in illa, timeatque non habiturum amplius in illo anno copiam talis confeſſoris, teneri ad confitendum ſtatim, eſt enim eadem proportionalis ratio.

An ex vi juris divini urgeat interdum hæc obligatio.

An propter mortis articulum obliget jus divinum in aliquo caſu. Circa ſecundam partem quæſtionis certum eſt, ſi intra annum occurrat mortis periculum, jus ipſum divinum ad confeſſionem obligare. Quod per ſe notum eſt ex ſupra dictis. Quod ergo dubitatur, eſt, an præter illum articulum, ſit alius caſus, in quo obliget jus divinum. Aliqui auctores præter hunc caſum numerant periculum oblivionis; itaque ſi aliquis timet probabiliter, expectando finem anni omiſſurum multa peccata propter oblivionem, teneri ad anticipandam confeſſionem quantum neceſſe ſit, ut omnium integre recordetur, & confiteatur. Tenet Major d. 17. qu. 2. in fin. Marſil. qu. 12. ar. 1. par. 4. in fin. Medina qu. 16. Fundamentum eſt, quia de jure divino tenetur homo integre confiteri; ergo tenetur tunc confiteri cum poſſit integre: ſed præceptum Eccleſiæ non potuit auferre hanc obligationem; ergo. Reſpondet Soto, Eccleſiam potuiſſe definire tempus, pro quo poſſunt homines, moraliter & regulariter loquendo, recordari quale eſt tempus unius anni: & ideo, licet in particulari interdum in aliquo deficiat, non propterea obligari ad anticipandam confeſſionem, unde admiſſo antecedente, & prima conſequentia, negat ſecundam. Sotus reprehenditur. Sed non videtur conſequenter loqui, quia Eccleſia determinando tempus non poteſt mutare id, quod jure divino definitum eſt: ſi ergo jure divino quiſquam tenetur confiteri, tunc cum recordari poteſt, non potuit Eccleſia id mutare: jam enim ille articulus tam vere eſt de jure divino, ſicut articulus mortis. Confirmatur a ſimili: nam jure divino, & naturali tenentur fideles alere ſacerdotes, & ad hoc Eccleſia determinavit decimas, & nihilominus, ſi alicubi non ſufficerent, tenerentur fideles dare neceſſaria: ſimiliter determinavit tale jejunium ad corporis macerationem, & tamen, ſi alicui in particulari eſſet aliquid amplius neceſſarium ad ſuam ſalutem, teneretur id facere, quia jus Eccleſiæ non excludit naturale. Et augetur difficultas. Ponamus enim hominem probabiliter timere ne omnia peccata omnino memoriæ excidant, vel ne in amentiam incidat: tunc tenetur ſine dubio anticipare totam confeſſionem; ergo idem proportionaliter dicendum eſt, quando eſt periculum de omittenda parte.

Communis & vera ſententia. Nihilominus communis ſententia eſt in hujuſmodi caſu non eſſe obligationem anticipandi confeſſionem, Sylveſt. *Confeſſio* 1. qu. 2. Soto d. 18. qu. 1. ar. 4. Pet. Sot. lect. 5. Victor. n. 132. Cano dicta relect. par. 5. Ledeſm. qu. 5. ar. 5. dub. 7. & 8. Navar. c. 21. n. 25. Ratio a poſteriori eſt, quia alias determinatio Eccleſiæ fere nihil profuiſſet fidelibus, ſi incerti eſſent de tempore ſuæ obligationis, neque haberent pacatas conſcientias. Ratio vero a priori eſſe debet, quia non tenetur homo jure divino prævenire, & diligentiam facere, ut peccata conſervet in memoria, ſed tantum tenetur quando tempus obligationis occurrit moralem diligentiam facere, ut omnium recordetur, & integre confiteatur; & hoc ſatis eſt moraliter loquendo, ut confeſſor cognoſcat ſtatum conſcientiæ pœnitentis, præſertim ſi ipſe ex parte ſua diligentiam adhibeat, quam juxta perſonæ conditionem adhibere tenetur: neque major obligatio ſatis colligi poteſt, vel ex ſacra Scriptura, vel ex Eccleſiæ traditione. Et hæc poſterior opinio eſt ſuavior, & practice ſecura, quamvis prior conſulenda eſſet.

An ex vi alterius præcepti Eccleſiaſtici hæc obligatio interdum oriatur.

Circa tertiam partem quæſtionis certum eſt, nullum eſſe præceptum poſitivum per ſe obligans totam Eccleſiam ad confitendum ante impletum annum. Solum circa religioſas perſonas ſunt duo jura breviter explicanda, alterum in Clementina 1. de Statu Monachorum, ubi præcipitur religioſis S. Benedicti, ut ſingulis menſibus confiteantur. De quo jure primum incertum eſt, an obliget tantum eos, qui habent conſcientiam peccati mortalis, vel etiamſi non habeant niſi tantum venialium. Gloſſa enim ibi priorem ſententiam ſignificat, dum ait ibi fieri determinationem menſtruam pro illis religioſis, ſicut facta eſt annua pro omnibus fidelibus: & hoc ſequitur Soto d. 18. qu. 1. ar. 3. & indicat Palud. 4. d. 17. qu. 2. ar. 4. Alii vero exiſtimant ſecundum cum Cajetan. tom. 1. opuſc. tit. 5. qu. 1. Cano dict. Relect. p. 5. Navar. in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. n. 122. & certe videtur magis conſonum intentioni Pontificis: tum quia non eſt veriſimile præſumpſiſſe Pontificem religioſos peccaturos mortaliter ſingulis menſibus: tum etiam quia præceptis, ſeu regulis ibi poſitis intendit Pontifex reformare religionem illam; non eſſet autem reformatio, ſed potius relaxatio religionis, ſi tantum poſt commiſſum peccatum mortale, & ſingulis menſibus ad confeſſionem obligarentur.

Deinde incertum eſt, an illud jus obliget ſub mortali tales religioſos ad menſtruam confeſſionem: Soto enim ſupra conſequenter videtur affirmare, quod etiam ſentit Major diſt. 17. qu. 2. Navarrus autem ſupra ſolum dicit eos teneri de honeſtate. At vero Cajetan. ſentit non obligare illam legem ad peccatum mortale, quod ſequitur Cano relect. illa par. 5. quia nec verba legis, nec pœna impoſita tantam obligationem inducant. Quæ ratio non multum cogit, quia verbum, *teneantur*, vel aliud ſimile, quo ibi Pontifex utitur, de ſe ſufficiens eſt, gravitas autem obligationis non eſt colligenda ex pœna, ſed ex materia legis: at vero hic materia gravis eſt, ſcilicet uſus ſacramenti ad vitam religioſam magis neceſſarii, ſicut ibi etiam præcipitur communio ſingulis menſibus, quæ etiam videtur materia gravis. Unde exiſtimo hoc pendere ex inſtituto, & conſuetudine talis religionis; arbitror enim hanc conſtitutionem non magis eos obligare, quam alias ejus religionis regulas, quia in toto illo capite nullum verbum eſt, quod aliud indicet. Unde, ſi uſus, & declaratio talis religionis eſt, ut conſtitutiones ejus non obligent ad culpam, niſi quando adjungitur pœna excommunicationis, vel alio ſimili modo ea obligatio explicatur, dicendum eſt hoc jus non obligare ſub mortali, ſi vero nulla talis eſt declaratio, neque ex conſuetudine hujus religionis aliud conſtat, lex hæc explicanda eſt juxta vim verborum, & qualitatem materiæ, in quam cadit, & ideo ex ſuo genere inducet gravem obligationem, propter rationem factam.

Alterum jus poſitivum explicandum erit in Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 10. de Regularibus, ubi admonentur moniales, ut ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant: ex verbis autem illius decreti conſtat non eſſe rigoroſam legem, præcepti obligationem inducentem, quia verbum, *Admoneo*, quod Concilium ponit, non eſt præceptivum,

§ E-

SECTIO VI.

Quibus modis excuſetur homo ab executione hujus præcepti.

DIximus de obligatione anticipandi confeſſionem, ſupereſt, ut explicemus licentiam, ſeu facultatem differendi confeſſionem; & in primis non eſt quod agamus de caſu impotentiæ abſolute, & ſimpliciter, qualis eſt, quando omnino haberi non poteſt copia confeſſoris: nam tunc per ſe notum eſt hominem excuſari a culpa, etiamſi per multos annos confeſſionem ex hac cauſa differat, quia nemo ad impoſſibile obligatur. Secundo certum eſt, non ſolum phyſicam, & abſolutam impotentiam, ſed etiam extraordinariam difficultatem moralem poſſe interdum excuſari, vel ſi quis non poſſit habere cōfeſſorem, niſi longum iter conficiat, non enim eſt ad hoc cogendus, præſertim quando non urget periculum ſalutis. Quanta vero eſſe debeat hęc difficultas, prudentis viri judicio exiſtimandum eſt. Atque idem dicendū eſt, quando eſt copia confeſſoris, non tamen poteſt illi fieri cōfeſſio ſine morali periculo infamationis, vel alterius gravis nocumenti: ſicut enim ſupra diximus hujuſmodi cauſam excuſare interdum ab integritate confeſſionis, ita ſi totam confeſſionem comprehendat, a tota illa excuſabit, eſt enim eadem proportionalis ratio. Quod maxime indubitatum eſt in obligatione Eccleſiaſtici præcepti, quia non obligat cum tanto rigore: extendi vero poteſt ad obligationem præcepti divini, ſi cauſa ſit gravis, & alias non immineat morale periculum damnationis, ut jam explicabo. Obſervandum vero hic eſt (quod ſupra adnotavimus) licet interdum occurrat hæc cauſa ſufficiens ad excuſandum a confeſſione unius, vel alterius peccati, non propterea excuſari ab obſervatione hujus præcepti eum, qui conſcientiam aliorum peccatorum mortalium habet, quia poteſt illa confiteri, confeſſione formaliter integra: non eſt ergo cur excuſetur. Secus vero eſſet, ſi non haberet peccata mortalia, præter ea quæ ſine tali incommodo confiteri non poteſt: nam, licet poſſet in eo caſu recipere hoc ſacramentum ſine incommodo, confitendo tantum venialia, non tamen tenetur, quia præceptum non obligat ad talem confeſſionem, ut ſupra dictum eſt.

An teneatur quis confiteri per interpretem. His poſitis duplex in hac quæſtione difficultas eſſe poteſt. Prima quando aliquis non poteſt niſi per interpretem confiteri, tunc excuſetur, etiamſi nullum aliud damnum timeat. *1. Sententia.* Prima ſententia diſtinguit de præcepto Eccleſiaſtico, vel divino, & affirmat excuſare hanc cauſam ab obligatione præcepti Eccleſiaſtici, non vero divini. Ita tenet Sylveſt. *Confeſſio*, 1. n.15. qui refert Archidiaconum, & alios, & idem ſequitur Cano. Quorum ratio pro ſecunda parte eſſe videtur, quia tunc non intervenit difficultas, vel damnum ſufficiens ad excuſandum: quia, cum interpres teneatur eadem lege præcepti, qua ſacerdos, & non timeatur revelatio, non videtur grave damnum, quod duo audiat idem peccatum: nam, quod aliqui dicunt, inde fieri peccatum publicum, & juridice probabile duorum teſtimonio, nihil ad rem ſpectat, quia teſtimonium ejus, qui peccatum in confeſſione audivit, nullum omnino eſt. Et confirmatur: nam ſæpe neceſſe eſt duobus peccatum revelare vel propter caſuum reſervationem, vel conſilii petendi cauſa, vel auxilii: ergo & propter ipſum ſacramentum ſuſcipiendum.

2. Sentēt. Secunda ſententia, & communis eſt, in eo caſu poſſe hominem confiteri, ſi velit, excuſari tamen ſimpliciter ab obligatione cujuſcunque præcepti confeſſionis, etiam in mortis articulo. Ita ſentit Cajet. verb. *Confeſſio*, condit. 11. Sot. d. 18. q. 2. art. 6. Ledeſm. 2. p. 4. q. 8. art. 3. Victor. n. 173. Petr. Soto lect. 5. de confeſſione, Medina qu. 19. de modo ſecrete confitendi, Major d. 17. & ibid. Palud. Fundamentum eſſe poteſt, quia jure divino nullus obligatur ad publicam confeſſionem, ut colligitur ex Trid. ſeſſ. 14. c. 5. publica autem confeſſio diſtinguitur a ſecreta, ſeu auriculari, quæ ſoli ſacerdoti fit: ergo quæ fit per interpretem, publica cenſetur in hoc foro.

Vera reſolutio qu. In hac re cenſeo primum, non obligare præceptum Eccleſiaſticum ad confitendum hoc modo: tum propter rationem factam: tum etiam, quia præcepta Eccleſiaſtica non obligant cum tanto onere: tum etiam, quia in ipſo c. *Omnis utriuſque*, ſic dicitur: *Omnis fidelis teneatur ſolus confiteri ſua peccata proprio ſacerdoti*: illa enim particula, *ſolus*, hoc ſatis indicat. Secundo certum exiſtimo neminem teneri ad confeſſionem hoc modo faciendam jure divino extra mortis articulum. Patet ex fundamento ſecundæ ſententiæ. Item ex his, quæ ſupra diximus, ſcilicet, præceptum divinum per ſe non obligare extra hunc articulum: ſed etſi alias obligare poſſet, idem dicendum eſſet: quia, cum hoc præceptum affirmativum ſit, non obligat pro ſemper, ſed temporibus opportunis: moraliter autem, & prudenter non cenſetur opportunum tempus, quando homo non poteſt ordinarie, & ſub ſecreto confiteri, & alias non urget extrema neceſſitas.

Tertio, in articulo mortis videtur mihi prima ſententia valde probabilis, & ſpeculative verior, qui autem voluerit ſecundam ſequi, poteſt id facere tuto, quia eſt practice probabilis, quantum eſt ex vi præcepti confeſſionis: quod ideo addo, quia ex obligatione pœnitentiæ ut ſic, ſeu ſatisfaciendi Deo, & ex obligatione charitatis, & curandi ſalutem propriam, poterit quis tunc obligari ad confeſſionem hoc modo faciendam. In quo hæc regula ſervanda eſt, ſi homo habeat probabilem exiſtimationem de ſua vera contritione, excuſari poterit ab obligatione confitendi hoc modo, quia non videtur moraliter neceſſaria ad ſalutem; ſi autem probabiliter timeret, vel dubius eſſet de contritione ſua, tunc teneretur confiteri etiam hoc modo, vel etiam publice: quia cum abſolute teneatur Deo ſatisfacere, merito in caſu dubio obligatur, ut alio modo juſtificetur, Deoque ſatisfaciat. Item ne ſe exponeret periculo æternæ damnationis, quæ præ omnibus aliis incommodis vitanda eſt. Poſſet autem in hujuſmodi caſu pœnitens confiteri ea peccata, quæ cum minori infamia explicare poſſet, nec teneretur ad confeſſionem materialiter integram: eſt enim hæc cauſa ſufficiens ad excuſandum illum, & ita hoc ſatis eſſet ad recipiendum hoc ſacramentum, & conſequenter ad ſubveniendum ſaluti ſuæ, poſſet enim tunc fieri ex attrito contritus.

An teneatur quis per ſcriptū confiteri. Secunda difficultas eſt, ſi quis non poſſit niſi per ſcriptum confiteri, ut quia vel ipſe mutus eſt, vel confeſſor ſurdus, & non poteſt ſe aliis nutibus explicare, an ſit hæc ſufficiens cauſa ad excuſandum: *1. Sententia.* multi enim ſentiunt in eo caſu excuſari hominem a præcepto confeſſionis. Ita ſentit Richard. d. 17. art. 2. q. 5. Navarr. c. 21. n. 36. Victoria n. 137. Medin. Soto, & Ledeſma locis ſupra citatis. Fundamentum eſt, quia ſcriptura eſt publicum inſtrumentum, & qui ſcribit peccata, exponit ſe periculo amittendi ſcriptum, vel ut confeſſor illud accipiat de manibus ejus, & in publicum ferat, non autem tenetur publice confiteri, nec huic periculo ſe exponere. *Reprobatur.* Sed hæc ſententia non videtur mihi ſolida ratione fundata, quia revera poteſt facile fieri, ut nullum ſit morale periculum, nec ſcriptum magis eſt publicum inſtrumentum, quam vox, præſertim ſi cautio adhibeatur.

Contraria ſententia probatur. Unde contraria ſententia mihi videtur probabilior, non ſolum de præcepto divino, ſed etiam Eccleſiaſtico. Eam tenet Sylveſter, *Confeſſio*, 1. q. 15. qui refert alios, præſertim D. Thomam, qui hoc inſinuat d. 17. qu. 3. art. 4. quæſtiuncul. 3. ad ſecundum, & ibi Paludan. q. 2. Major. q. 1. ad 3. Cajetan. verb. *Confeſſio*, condit. 11. Petr. Soto lect. 11. de Confeſs. Fundamentum eſt: quia præceptum confeſſionis obligat, quando commode, & ſine damno aliquo impleri poteſt; ſed quod homo per ſcriptum confiteatur, nullum eſt incommodum, neque ullum damnum affert: nam ſi aliquod, maxime publicam manifeſtationem peccati, ſed hoc nec ſemper, nec frequentius ſequitur, & facile caveri poteſt omne morale periculum ne ſequatur. Et primo Cajetan. adhibet modum, quia poteſt pœnitens in una charta ſcribere omnes ſpecies peccatorum, & in alia varios numeros, & poſtea in confeſſione ſigno oſtendere peccatum, & numerum. Petrus Soto adhibet alium, ut non antea ſcribat, ſed coram ſacerdote, & ſtatim rumpat. Quod enim Dominicus Soto ait, poſſe ſacerdotem rapere chartam de manibus, & publicare, nullius momenti eſt: nam etiam poſſet confeſſionem voce factam manifeſtare; quod ſi hoc non eſt timendum, quia eſt contra ſigillum, neque illud aliud. Denique quia ſi homo non ſubſcribat, & literam aliquo modo mutet, nullum eſt periculum: ergo nulla eſt hic ſufficiens ratio excuſationis.

SECTIO VII.

Per quam confeſſionem præceptum hoc impleatur.

Duo poſſunt in præſenti quæſtione interrogari: unum eſt, an requiratur confeſſio valida, & per veram abſolutionem confirmata in ratione ſacramenti: ſecundum, an ſit neceſſaria confeſſio etiam formata, & habens effectum gratiæ. Prior pars locum non habet in eorum ſententia, qui negant dari poſſe hoc ſacramentum validum, & informe: tamen juxta aliam ſententiam breviter tractanda eſt. Duobus autem modis poteſt juxta illam ſententiam dari hoc ſacramentum validum, & informe, ſcilicet ex defectu integritatis, & ex defectu doloris. Quando eſt primo modo, videtur indubitatum per talem confeſſionem non impleri præceptum, quia tunc homo nec exterius facit id, quod præceptum eſt.

Opinio quorundam. Quando vero eſt poſterioris modi, multi putant ſufficere ad implendum hoc præceptum. Ita ſentit Alenſ. 4.p.q. 77. memb.5. art.7. Gabriel in 4.d.17.q.1. art.3. dub. ult. Paludan. qu.7. Sylveſt. *Confeſſor*, 4.qu.2. in fine, Cano dicta relect. p 5. in fine, Ledeſm. q.8. art.2. Victor. num. 163. Probatur primo, quia Eccleſia tantum poteſt præcipere actum externum; ille autem homo in eo caſu exterius facit quidquid Eccleſia præcipit, tantumque deeſt illi actus interior. Secundo, & præcipue ex c. *Quod quidam*, de Pœnitent. & remiſſ. ubi dicitur, recipiendam eſſe confeſſionem eorum, qui publici peccatores ſunt, & vitam emendare nolunt, licet abſolvi non debeant. Tertio, quia Eccleſia præcipit confeſſionem, non abſolutionem, unde abſolutio eſt finis, non materia hujus præcepti: ergo licet aliquis ita confiteatur, ut abſolvi non poſſit, nihilominus implet præceptum, dummodo integre confiteatur.

Dicendum tamen cenſeo, hoc præceptum non impleri, niſi per veram ſuſceptionem ſacramenti Pœnitentiæ. Ita tenet Durand. diſt.17.q.14. Soto d.18.qu.3.art.5. Petrus Soto lect.8. Navar.c.10. n.4. Medin.q.24. de Confeſſione ficta iteranda ſub finem, Adrian.q.5. de Confeſs, dub.4. Et ſequitur manifeſte ex principiis ſupra poſitis ex Conc. Trid. ſeſs.14. c.5. & can.8. ubi inquit Eccleſiam in hoc præcepto non præcepiſſe confeſſionem abſolute, ſed determinaſſe tempus ejus confeſſionis faciendæ, quæ jure divino præcepta erat: ergo hoc præceptum non poteſt per aliam confeſſionem impleri, quam per illam, per quam impletur præceptum divinum: oſtenſum eſt autem ſupra præceptum divinum non impleri, niſi per ſuſceptionem hujus ſacramenti: ergo. Et confirmatur ex verbis c. *Omnis utriuſque ſexus*, ubi dicitur, debere fideles omnia peccata confiteri, & injunctam ſibi pœnitentiam implere; non autem tenentur pœnitentiam implere, niſi quando perficitur ſacramentum: ergo hujuſmodi confeſſio ibi præcipitur.

Unde infero non ſolum illum, qui indigne confitetur, verum etiam qui digne, ſi de facto non abſolvitur ex malitia ſacerdotis, vel ex aliquo repentino caſu, revera non implere præceptum, ſed teneri eo anno iterum confiteri, quia non ſuſcepit ſacramentum. Ita explicuit Soto ſupra, & merito, quamvis aliqui contradicant, propterea quod in c. *Omnis utriuſque ſexus*, dicitur, ex conſilio confeſſoris poſſe differri communionem ob rationabilem cauſam: nam ob ſimilem rationem putant, idem eſſe dicendum de abſolutione. Sed eſto ita ſit, inde non fit, præceptum impleri ſine abſolutione, ſicut non impletur præceptum communionis, quando ex conſilio confeſſoris differtur, ſed ſolum pro tunc non violatur, manet tamen homo obligatus ad ſumendam Euchariſtiam quamprimum poſſit: idem ergo eſt de abſolutione, ſine qua non perficitur hoc ſacramentum, & ideo ſemper manet obligatio, donec recipiatur.

Abſolutionem non eſſe finem hujus præcepti. Ex quo infero ſecundo, falſum eſſe, abſolutionem eſſe finem, & non materiam hujus præcepti: nam ſuſceptio totius ſacramenti, cujus pars eſt abſolutio, eſt id, quod proxime hac lege præcipitur. Quin potius cenſeo confeſſionem per ſe non poſſe præcipi, niſi quatenus eſt pars totius ſacramenti, cujus uſus præcipitur. Et eodem modo quamvis contritio, vel attritio, quatenus actus quidam interior eſt, per ſe præcipi non poſſit, tamen quatenus eſt veluti forma actus exterioris, præcipi poteſt, præcepto ipſo ſacramento, ſicut præcipiendo vocalem orationem, præcipit Eccleſia interiorem attentionem, quæ eſt veluti forma talis orationis. Et per hæc expedita ſunt fundamenta contrariæ ſententiæ, præter illud c. *Quod quidam*, ad quod dicendum eſt, ibi non dici illam confeſſionem eſſe admittendam, ut ſufficientem ad implendum hoc præceptum, ſed hos peccatores eſſe audiendos, ut poſſint juvari, & moneri a ſuis Parochis. Secundo, fortaſſe poteſt deſervire hæc confeſſio ad vitandas pœnas Eccleſiæ, de quo dicemus ſect. ſequent. Addo, c. illud, *Quod quidam*, antiquius eſſe capite, *Omnis utriuſque ſexus*, & ideo non poſſe ab illo argumentum ſumi ad explicandam legem latam in capite, *Omnis utriuſque ſexus*.

Circa alteram partem quæſtionis propoſitæ, omiſſis aliorum ſententiis circa confeſſionem informem, dicendum cenſeo, eo modo, quo in ſententia noſtra dari poteſt ſacramentum Pœnitentiæ validum & informe, per illius ſuſceptionem hoc præceptum impleri. Probatur, tum quia præceptum hoc directe ac formaliter ſolum eſt de hoc ſacramento ſuſcipiendo: tum etiam, quia per talem actum impletur præceptum divinum: ergo a fortiori Eccleſiaſticum. Solum eſt advertenda differentia; nos enim ſupponimus, hoc ſacramentum non poſſe eſſe validum, & informe, niſi ob dimidiatam confeſſionem, & attritionem ex naturali oblivione. Propter quod diximus ſupra, impleri quidem præceptum divinum quoad ea peccata, ex quibus fit confeſſio, non vero quoad alia oblita, quæ poſtea quis tenetur confiteri ex vi ejuſdem juris divini. In præſenti autem dicimus, per talem confeſſionem ſimpliciter impleri hoc præceptum Eccleſiaſticum, ita ut intra annum non amplius obliget, quia licet maneat obligatio confitendi illa peccata oblita, non tamen intra eundem annum, ut in præcedentibus diximus. Unde eſt clara differentia inter hoc præceptum, & divinum, licet ſit illius determinatio: quia divinum indifferenter complectitur totum vitæ tempus, & in diſcurſu vitæ ſæpius obligat, ſi per unam confeſſionem non ſufficienter impleatur: hoc autem præceptum, ut determinatur ad unum annum, ſolum obligat per ſe ad unam confeſſionem, & ſufficienter impletur per confeſſionem formaliter integram, & tunc maxime, quando per ſolam naturalem oblivionem aliquid omittitur, & ideo non obligat eodem anno ad peccata oblita confitenda; ſed hæc obligatio manet ex jure divino, & in ſequenti anno Eccleſiaſticum præceptum eam etiam complectetur. Neque oportet quoad hoc diſtinguere inter peccata oblita in confeſſione informi, vel formata, ſeu (quod idem eſt) inter oblita quoad confeſſionem tantum, vel quoad confeſſionem, & attritionem ſimul: quia talis diſtinctio nullo fundamento niti poteſt: neque Eccleſia per ſe aliquid præcipit circa hoc, quod confeſſio ſit formata, niſi quatenus hoc neceſſario conſequitur ex valore, & efficacia ſacramenti.

SECTIO VIII.

Quæ pœna ſit per Eccleſiam impoſita ob hujus præcepti tranſgreſſionem.

Tractare poſſumus vel de poteſtate puniendi hoc delictum, vel de pœna jam actu impoſita. Circa primum, Durand. d.17. qu.14. probabile exiſtimat, non poſſe Eccleſiam punire hoc delictum, quia eſt ita occultum, ut in Eccleſiaſtico foro probari non poſſit. Sed eſt ſententia omnino falſa, & a ſenſu omnium aliorum Doctorum aliena. Diſtinguenda ergo eſt duplex pœna, altera eſt alicujus cenſuræ, quæ ipſo facto abſque judicis condemnatione occurri poteſt, & hæc ſine dubio imponi poteſt propter hujus præcepti tranſgreſſionem, etiamſi ſit occultiſſima: nam ad hanc pœnam ſatis eſt, quod peccatum ſit externum, etiamſi per accidens probari non poſſit, ut conſtat in hæreſi externa quantumvis occulta, tale enim peccatum ſubeſt per ſe juriſdictioni Eccleſiæ: hoc autem peccatum, de quo agimus, externum eſt, cum in omiſſione externi actus conſiſtat. Altera pęna eſt, quæ per judicem imponi debet, ut eſt illa, ſcilicet, privari Eccleſiaſtica ſepultura, & hęc pęna etiam poteſt imponi propter hoc delictum: quia licet requirat delicti probationem, tamen hoc etiam peccatum interdum probari poteſt, & convinci. Primo, ſi confeſſio omnino omittatur, poteſt evidenter conſtare peccatorem ad nullum ſacerdotem acceſſiſſe, ut ſua peccata confiteretur. Secundo poteſt Eccleſia exigere a fidelibus teſtimoniũ confeſſoris

Durandi ſententia rejicitur. Duplex pęna ponitur. Prima. Secunda.

foris de confeſſione facta, & illum punire, qui eo caret. Tertio poſſet interdum hoc evidenter conſtare ex ipſo facto, ut ſi homo publice, ac continuo permaneat in peccato cum publico ſcandalo, & proxima ejus occaſione; quod ſi interdum probari hoc delictum non poſſit, ex accidenti puniri non poterit hujuſmodi pœna, non ex defectu juriſdictionis, ſed probationis.

Circa ſecundam partem, jure communi nulla pęna eſt impoſita tranſgreſſoribus hujus præcepti, quæ ipſo facto incurratur: nam in d. ſt. c. *Omnis utriuſque* ſolum dicitur, ut *arceantur ab ingreſſu Eccleſiæ*, & *priventur ſepultura*, utrumque autem horum requirit ſententiam a judice latam, ut ex ipſis verbis, *arceantur* & *priventur*. & ex natura talis pęnæ conſtat. Et ideo bene dixit Cano in dicta relect. p. 5. hanc pęnam non poſſe incurri, niſi quando omiſſio confeſſionis manifeſta eſt. Per conſtitutiones autem ſynodales, ſeu ex conſuetudine Epiſcopatuum adjungi ſolet pęna excommunicationis ipſo facto incurrendæ: & hæc, cum non requirat probationem, ut dictum eſt, incurretur etiamſi delictum ſit occultiſſimum.

Dub. 1. Dubitabit autem quis primo, an hæc pœna imponatur iis tantum, qui utrumque præceptum confeſſionis, & communionis tranſgrediuntur: vel etiam iis, qui hoc ſolum præceptum confeſſionis omittunt, etiamſi exterius communicent: (ſuppono enim, eum, qui debito tempore communicat, implere præceptum Eccleſiæ, etiamſi indigne communicet, & alias contra jus divinum peccet.) Et ratio dubitandi eſt, quia in dicto cap. *Omnis utriuſque*, prius proponitur utrumque præceptum, & deinde ſubjungitur, *qui aliter fecerit*, *&c.* & Solvitur. eodem tenore ſolet ferri excommunicatio. Reſpondetur, hanc pœnam incurri propter tranſgreſſionem cujuſcunque ex dictis præceptis: excommunicantur enim qui utrumque non fecerunt, & ideo qui alterutrum omiſit, pœnam incurrit. Et hæc videtur eſſe communis ſententia omnium, quos jam referam.

Dub. 2. Dubitari ſecundo poteſt, an illi, qui exterius tantum confitentur ficte, vel ita ut abſolvi non poſſint, incurrant hanc pœnam. Cano enim ſupra abſolute negat: ſed in eo fundatur, quod iſti non tranſgrediuntur præceptum Eccleſiaſticum, quod a nobis relectum eſt. Primo ergo, ſi confeſſio talis ſit, ut exterius non ſit integra, certum eſt incurri has pœnas, quia ille etiam exterius tranſgreditur Eccleſiaſticum præceptum: & ita tenet Cordub. in Sum. Hiſpan. q. 15. qui Navarr. refert pro contraria ſententia c. 27. n. 269. ſed ibi nihil dicit. Secundo, ſi homo exterius integre confitetur, ita tamen, ut abſolvi non poſſit, & de facto non abſolvitur, etiam contrahit has pœnas. Probatur proportionali ratione, quia ille exterius tranſgreditur præceptum Eccleſiæ, tenetur enim ſuſcipere hoc ſacramentum, & abſolvi, quod totum quid exterius eſt, & de facto ſua culpa non abſolvitur, neque ſuſcipit hoc ſacramentum: & hoc etiam ſentit Cordub. quamvis obſcure loquatur. Tertio, ſi hujuſmodi homo exterius abſolvatur, res eſt magis dubia: multi enim exiſtimant illum non incurrere pęnas, quia ille facit exterius quidquid Eccleſia præcipit, & ſolum eſt defectus in interiori diſpoſitione, Eccleſia autem non poteſt punire actum propter ſolum defectum internum. Sed hæc ratio mihi non probatur, ſæpe enim Eccleſia punit exteriorem actionem propter interiorem defectum, quatenus malitia redundat in exteriorem actum, ut conſtat ex materia de Legibus, & ex materia de Hæreſi: & infra dicam late in materia de Cenſuris. Et ratio eſt, quia illa actio exterior abſolute eſt mala, & in præſenti materia confeſſio illa, & abſolutio tales ſunt, ut exterius non impleant præceptum ſacramenti: ergo ille homo etiam exterius non implet hoc præceptum, quod non utcunque præcipit illas actiones externas, ſed ut pertinent ad perfectionem ſacramenti. Ut verbi gratia, ſi Eccleſia præciperet ſacerdoti ſub pœna excommunicationis, ipſo facto, ut aliquem baptizaret conferendo ſacramentum, etiamſi exterius faceret neceſſaria ſine intentione baptizandi, incurreret pœnam excommunicationis. Dico igitur: ſi in eo caſu homo ſciens, & videns illo modo confiteatur, & abſolvatur, revera incurrere pœnas, ſi autem ex aliqua ignorantia, vel inadvertentia hoc faciat, ſed putans ſe ſuſcipere ſacramentum, excuſari poterit a cenſura, quia illud peccatum eſt imperfectum in illo genere, & non eſt ex contumacia contra obedientiam Eccleſiæ quam excommunicatio requirit.

Dub. 3. Tertio dubitari poteſt, an incurrant hanc pęnam pueri, qui nondum habent tam perfectum rationis uſum, ut ad communionem obligentur, ſed tantum ad confeſſionem, juxta doctrinam ſuperius traditam. Et eſt ratio dubii, quia pęna generaliter fertur: ergo comprehendit omnes tranſgreſſores præcepti; ſed pueri vere violant hoc præceptum: ergo etiam illos comprehendit, præſertim cum textus expreſſe dicat, *Omnes fideles cum ad annos pubertatis pervenerint*. Nihilominus Doctores communiter eos excuſant ab hujuſmodi pęna, argumento textus in c. 1. de Delictis puer. Ubi dicitur, hujuſmodi pueros grandiuſculos agentes contra pręcepta, non excuſari quidem a peccatis, quamvis in illis talia peccata, non ita, ut in majoribus punienda videantur, & in cap. 2. dicitur: *In pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis progreſſioris ætatis humanæ leges ducunt ſeverius puniendum.* Ex quo jure cenſent Doctores benigne eſſe interpretandam dictam legem, & alias ſimiles quoad pęnam, præſertim tam gravem, ut eſt excommunicatio, & privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ. De qua videri poteſt Corduba in Summ. Hiſp. qu. 60. cum aliis quos refert & infr. tractando de cenſuris, plura de hac materia generatim dicemus.

DISPUTATIO XXXVII.

De ſatisfactione ſecundum ſe.

Explicuimus duas partes materiales hujus ſacramenti, ſupereſt, ut de tertia, id eſt de Satisfactione dicamus. Hoc autem Satisfactionis nomen late ſumptum omnem actionem ſignificare poteſt, per quam aliquis debitum ſuum implet: quandam enim æqualitatem, ſeu proportionem inter actionem ipſam, & debitum operantis præ ſe fert. Hinc vero accommodata eſt hæc vox ad ſignificandam actionem quandam juſtitiæ, cujus proprium eſt æqualitatem conſtituere; & quamvis interdum idem, quod *reſtitutio* ſignificare videatur, proprie tamen, & rigoroſe ſumpta verſatur in recompenſandis illis injuriis, quæ in actionibus potius, quam in rebus conſiſtunt; & a reſtitutione differt, quia reſtitutio ſignificat actionem, per quam res aliena vero domino redditur, ſatisfactio vero actionem indicat, per quam injuria compenſatur, quæ in perſonam aliquam redundavit: hinc vero apud Theologos ſatisfactio veluti per antonomaſiam, actionem ſignificat, per quam Deo pro peccatis ſatisfacimus. Duo vero in peccato inveniuntur, culpa ſcilicet, & pœna, quæ interdum manet ablata culpa, & proinde temporalis eſt: nam æterna nunquam manet ſine culpa, & ideo quoad remiſſionem, vel ſatisfactionem naturam illius imitatur. Unde fit, duplicem poſſe intelligi ſatisfactionem apud Deum, alteram pro culpa, & alteram pro pęna temporali: de priori nihil hic dicendum eſt: tum quia nullo modo pertinet ad hanc tertiam partem hujus ſacramenti: tum etiam, quia ſi aliqua ſatisfactio pro culpa ab homine exhiberi poteſt, neque eſt a contritione diſtincta, neque alias conditiones requirit, & de illis in ſuperioribus ſatis dictum eſt. Tum denique quia de hac ſatisfactione multa dixi ſupra in Tom. 1. q. 1. art. 2. quibus nihil hic addendum occurrit. Agendum igitur hic eſt de ſatisfactione pro pęna temporali, quæ duplex eſſe poteſt, altera extra ſacramentum ex opere operantis, altera ſacramentalis, & ex opere operato. Hujus poſterioris conſideratio propria eſt hujus loci: prima enim potius ad effectus pęnitentiæ virtutis pertinebat, in hunc tamen locum reſervata eſt, ut auctorum conſuetudinem ſequeremur, & quia utraque conſideratio plurimum eſt inter ſe connexa. Dicemus ergo prius de ſatisfactione ſecundum ſe, quæ natura & tempore prior eſt, deinde vero de ſacramentali ſatisfactione.

SECTIO I.

Utrum poſſimus in hac vita remiſſionem pœnæ temporalis per noſtras ſatisfactiones conſequi.

Hæretici, præſertim hujus temporis, tam neceſſitatem, quam utilitatem noſtræ ſatisfactionis negant: Hæreticorum error. in quo errore videntur etiam Arriani fuiſſe: refert enim Theodoretus lib. 4. Hæretic. fabul. eos ſolitos fuiſſe remittere peccata, nulla injuncta pęnitentia, *Contra leges*, inquit, *Eccleſiaſticas*. Fundamentum horum eſt,

vel quia Chriſtus ſatis pro omnibus fecit, vel (quod ex eodem errore procedit) quia, dimiſſa culpa, nullus manet reatus pęnæ. Contra quos hæreticos late diſputant Bellarm. lib.4. de Pęnitentia, Ruardus ar.6. Vega lib.13. in Trident. cap. 36. & ſequentibus, Petrus Soto lectionibus de Satisfactione, Hoſius, Roffenſ. & alii multi, & videri etiam poteſt Marianus Victor libello de Pęnit. cap. ult. Superius etiam hoc fundamentum deſtruximus diſputat. 5. & oſtendimus poſt remiſſam culpam, & pœnam æternam manere in juſto, Dei amico reatum pœnæ temporalis. Quidam etiam Michael Bayus lib. de Indulgentiis c. ult. dixit nos non ſatisfacere Deo pro pęna temporali, ſed ad præſentiam noſtrorum operum applicari nobis Chriſti ſatisfactionem, ita ut opera noſtra ſint veluti neceſſariæ conditiones ad conſequendam remiſſionem pęnæ, non tamen ſint proprie ſolutio pro pęna, & ideo rationem ſatisfactionis non habeant. Cujus fundamentum eſſe potuit, quia alias vel nos ſatisfaceremus ſine Chriſti ſatisfactione, vel certe duplex pro eadem pęna fieret ſolutio, altera ex ſatisfactione Chriſti, altera ex noſtra.

ASSERTIO I.

Poſſe conſequi remiſſionem pœnæ temporalis.

Dicendum eſt primo, poſſe nos per noſtra opera conſequi apud Deum remiſſionem pęnæ temporalis, eſt de fide definita in Florentino, & Tridentino, ut latius in ſequentibus videbimus: nunc ex ſacra Scriptura, adjuncta Patrum expoſitione, variis modis probatur. Primo ex illis locis, in quibus generatim bonis operibus, præſertim pęnitentiæ, perfecta munditia, & peccatorum remiſſio promittitur Iſai. 1. *Lavamini, mundi eſtote, &c.* & infra, *Venite, & arguite me, dicit Dominus, ſi fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Et ſimilia multa habentur Ezech. 11. 18. & 3. Joel. 2. & ſæpe alias: cum enim culpa per ſolam contritionem omnino remittatur, ſi nihil veniæ per cætera pęnitentiæ opera comparari poſſet, nulla peccati remiſſio illis promitti poſſet, & fruſtra in hunc finem exigerentur, præſertim poſt remiſſam culpam. Et in hunc ſenſum exponitur a Patribus verbum illud Joannis Baptiſtæ, Matth. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*: id eſt, fructus pœnitentiæ, ſcilicet qui pœnitentiam conſequuntur, & ideo digni ſunt aliqua remiſſione, tanquam vera ſatisfactione opera. Quæ interpretatio ſumitur ex Iſichio lib.4. in Levit. Auguſt. lib. de Vera, & falſ. Pœnitent. cap. 15. Chryſoſt. homil. 10. in Matth. & eodem modo intelliguntur verba Pauli 2. ad Cor. 7. *Gaudeo non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam*: quam pœnitentiam exponens, ſubdit: *Ecce enim hoc ipſum contriſtari vos ſecundum Deum quantam in vobis operatur ſolicitudinem, ſed defenſionem, ſed dignitatem, ſed vindictam.* Hanc vindictam, nos ſatisfactionem vocamus, quæ vulgo dicitur pœnitentia. Et ab Auguſt. dicta eſt, *quædam dolentis vindicta*, de qua Ambroſ. ad Virginem lapſam cap.8. *Peccator (ait) ſi ſibi ipſe non pepercerit, a Deo illi parcitur*: quid enim aliud eſt, ſibi non parcere, quam de peccatis ſuis vindictam ſumere? Nec diſſimilia ſunt verba Auguſtini Epiſt. 54. circa principium, dicentis: *Sibi non parcenti, ille parcit, cujus altum, juſtumque judicium nullus contemptor evadit.*

Probatur ex ſacra pagina & Patrū teſtimoniis.

Quod recte confirmari poteſt ex verbis Pauli 1. ad Cor. 11. dicentis. *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur, dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Quæ verba tractans Auguſtinus in Enchirid. cap.66. de temporalibus pœnis intelligit, quibus hic interdum juſti puniuntur, ut a peccatorum laqueis liberati, non ſeverius in futura vita puniantur. Et lib.50. Homiliarum, in ultima cap.3. *Majorem*, inquit, *ſeveritatem quiſque in ſe debet adimplere, ut a ſeipſo judicatus, non judicetur a Deo*: & Eucherius lib.2. Regem cap.8. *Procul dubio*, inquit, *Dominus delet peccatum, ſed ſine ultione non deſerit: aut enim ipſe homo in ſe punit, aut Deus percutit.* Quæ verba reperiuntur etiam in Gregor. lib.9. moral. c.17. alias 27. Bernard. item Serm. 55. in Cantica, eodem ſenſu tractans eundem locum Pauli: *Dabo*, inquit, *operam, ne Deus in me aliquid non judicatum, inveniat, ut fugiam judicium ejus: nec enim judicabit bis idipſum.* Item Chryſoſt. hom. 41. & 80. & in homil. de pœnitentia, ubi inter alia, in hom. 4. hoc colligit ex illo David, *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum*: *Si nos*, inquit, *peccati meminerimus, Deus obliviſcetur; a nobis ultionem ſumamus, nos ipſos accuſemus, & ita placabimus judicem.* Idem in homiliis de Lazaro, & divite, ubi in 3. hoc colligit ex verbis Lucæ c.16. quæ Abraham dixit ad divitem, *Recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Quibus*, inquit, *a peccatis purgatus eſt*: adjungens teſtimonium ex 1. ad Cor. 11. Et hom.4. in fine: *Ne pœnas* (inquit) *demus, unuſquiſque ſeipſum affligat lachrymis, jejuniis, &c.* Denique homil. de Confeſſione peccati tom.1. recte colligit, ſi peccatoribus promiſſa eſt per contritionem, & confeſſionem remiſſio culpæ, & pœnæ æternæ, multo magis juſtis per opera pœnitentiæ remiſſionem pœnæ temporalis concedi.

Confirmant hoc præterea illa ſacræ Scripturæ loca, in quibus operibus miſericordiæ peccatorum venia promittitur. Tob. 4. *Eleemoſyna a peccato liberat, & non patietur animam ire in tenebras*: ubi aperte ſermo eſt de pœna vitæ futuræ, quæ per eleemoſynas compenſari dicitur. Unde Eccleſiaſt. 3. *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna peccatum*: & in hunc ſenſum exponitur a Sanctis verbum illud Chriſti, Lucæ 11. *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*; quod intelligitur de munditia a reatu pœnæ, ſi tamen homo potius a ſe culpam abjecerit, ut expoſuit Baſil. in regulis brevioribus in 271. & Auguſt. in Enchirid. cap.73. eodem modo dicit, orationem dominicam, & eleemoſynam delere & venialia peccata, & graviora, ſi homo in meliorem mentem mutetur per pęnitentiam: ubi de remiſſione peccati quoad pęnam temporalem loqui neceſſe eſt. Eandem vim habet illa promiſſio Chriſti, Jo. 14. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, remittet & vobis Pater cœleſtis*: remiſſio enim injuriarum quædam eleemoſyna eſt, ut Auguſt. expoſuit.

Tandem confirmari poteſt hæc veritas Sanctorum exemplis: nam ab ipſo Adam hoc pęnitentiæ, & ſatisfactionis genus inchoatum eſſe, teſtis eſt Irenæus lib.3. contra Hæreſes c.37. ubi inquit, hanc pęnitentiam ſignificatam fuiſſe, *per ſuccintorium*, ut ipſe loquitur, *ex foliis ficulneis confectum, quo ſe contegit exiſtentibus* (inquit) *aliis foliis, quæ minus corpus ejus vexare potuiſſent.* Sic etiam Epiphan. Hæreſ.46. dicit, Adam caſtigationem non vulgarem nactum in ſudore, & labore degiſſe, & e regione paradiſi habitaſſe, ut ipſa memoria prioris ſtatus eum ad pęnitentiam excitaret. Similia indicat Auguſt. 2. de Peccatorum merit. c.34. & hujuſmodi Sanctorum exempla, tum in Scripturis ſacris, tum in aliis Hiſtoriis, quæ geſta Sanctorum referunt, frequentiſſime leguntur. Hæc vero nunc ſufficiunt ad hanc veritatem confirmandam. Solum eſt obſervandum, nonnulla ex his, quæ ex ſacra Scriptura adduximus, interdum a Patribus alio modo exponi, & præſertim de remiſſione ad culpam, quatenus hæc opera, vel præparant, vel impetrant auxilium, quo poſſit homo ad culpæ remiſſionem diſponi. Sed hoc non enervat vim dictorum teſtimoniorum: tum quia in multis eorum, vel ſolus alius eſt ſenſus literalis, vel eſt maxime proprius: tum quia, licet Sancti aliter interpretentur, non tamen hunc ſenſum excludunt, ſed illum docent aliis locis: tum etiam quia a fortiori poteſt ex illis ſumi argumentum, ut ex Chryſoſtomo ſupra vidimus.

Ratio a priori hujus veritatis pendet ex his, quæ de modo hujus ſatisfactionis in ſequentibus dicenda ſunt; nunc congruentiæ reddi poſſunt. Primo, quia, cum homo in hac vita ſit in ſtatu viæ, oportuit locum, tempus, & modum, quo poſſet animum perfecte purgare ab omni culpa, & reatu ejus, illi concedi. Secundo, quia magis eſt mereri vitam æternam, quam remiſſionem pœnæ temporalis conſequi. Tertio, quia hoc modo magis excitantur homines ad virtutem, & ad creſcendum in meritis, & amorem, & reverentiam erga Deum oſtendendam, magis etiam a peccatis, & concupiſcentiis abſtrahentur, & denique hæc eſt optima via ad reſecanda vitia, & radices peccatorum mortificandas.

Probatur aſſertio a priori.

ASSERTIO II.

Hominem juſtum pro ſuis peccatis ſatisfacere.

Dico ſecundo: Homo juſtus per ſua opera abſolute & ſimpliciter dicendus eſt pro ſuis peccatis ſatisfacere,

Hæc

Hæc concluſio eſt contra Michaelem Bayum, quam fere æque certam ac ſuperiorem eſſe cenſeo: ita enim loquuntur Theologi omnes, ut videre licet d. 15. & 19. ſimiliter omnes Catholici ſcriptores, ac denique tota Eccleſia. Neque eſt novus hic loquendi modus, ut Hæretici objiciunt: quanquam enim hoc nihil obſtaret, ſi res ipſa eſſet antiqua: tamen etiam voce ſatisfactionis utuntur antiquiſſimi Sancti, Cyprianus lib. de Lapſis prope finem, ubi dicit, agendam eſſe pęnitentiam, *ne quod videtur minus eſſe in qualitate criminis, neglecta ſatisfactione, cumuletur*. Idem Epiſt. 8. & 10. alias lib. 3. Epiſt. 14. & lib. 4. Epiſt. 4. Idem Tertull. lib. de Pęnit. c. 9. & circa finem, ubi deſcribit habitum, & modum pęnitentiæ. Auguſt. locis citatis, & lib. de Vera, & falſa pęnit. ſæpe. Videri etiam poteſt tract. 124. in Joan. & 22. contra Fauſtum c. 67. & Hieron. Epiſt. 27. quæ eſt epitaphium Paulæ, paulo poſt principium, Ambroſ. lib. de Pęnit. cap. 10. Gregor. hom. 34. in Evangelia, & lib. 6. Reg. cap. 2. verſus finem, & alios infra referam. Denique Concil. Florentinum ita loquitur, & fuſius Tridentinum ſeſs. 14. cap. 8. & 9. ubi quamvis definiat hanc noſtram ſatisfactionem in Chriſto fundari, docet tamen nos vere eſſe, qui ſatisfacimus per virtutem, & ſufficientiam ab illo acceptam.

Probatur ratione. Et ratione confirmatur, quia nos vere coram Deo meremur, & non ſolum ad præſentiam noſtrorum operum applicatur nobis meritum Chriſti: ergo ſimiliter per noſtra opera ſatisfacimus. Patet conſequentia: tum quia non eſt majus hoc poſterius, quam prius, imo potius minus. Tum etiam, quia Concilia, maxime Tridentinum ſupra, & in ſeſs. 6. c. 14. & 26. eodem modo de utroque loquuntur. Tum præterea, quia eadem virtus gratiæ, & omnes aliæ conditiones requiſitæ in ſatisfactione, ſicut in merito concurrunt: & ſicut per meritum jus ad præmium acquirimus, ita per ſatisfactionem pęnam nobis debitam compenſamus, & ſolvimus, ut in ſequentibus evidentius conſtabit. Tum maxime, quia non magis ſatisfactio noſtra repugnat dignitati Chriſti ſatisfacientis, quam meritum dignitati Chriſti merentis: quia noſtra ſatisfactio ejus ſatisfactioni innititur, non ſolum quia per illum habemus virtutem ſatisfaciendi, ſed etiam, quia noſtra ſatisfactio propter ipſum acceptatur, & ut rationem juſtitiæ participet, in ejus ſatisfactione fundatur, ut latius in materia de incarnatione explicatum eſt. Ex quo ſolutum eſt fundamentum contrariæ ſententiæ, de quo legi poteſt Baſil. in regulis brevioribus in 12. & Gregor. lib. 1. Regum c. 2. Neque occurrit alia hæreticorum objectio, quę digna reſponſione videatur: quędam enim, quę ex Patribus objiciunt, præſertim ex Ambroſio, & Chryſoſtomo, & per ſe facilia ſunt, cum de horum Sanctorum ſenſu ſatis ex ſupra citatis conſtet, & ſupra diſp. 5. tractando de effectibus Pœnitentiæ, & diſp. 9. tractando de præcepto actuum Pœnitentiæ ſatis explicata ſunt.

Solvitur fundamentum contrariæ ſententiæ.

SECTIO II.

Utrum ad ſatisfaciendum neceſſaria ſit gratia viatoris.

OStendimus ſatisfactionem nobis eſſe poſſibilem, ut igitur declaremus quæ & qualis illa eſſe poſſit, oportet de omnibus conditionibus ad hanc ſatisfactionem neceſſariis ſigillatim dicere, quæ ex parte operantis, qui ſatisfacit, & ex parte operis, quo ſatisfacit, & ex parte Dei, cui ſatisfacit, conſiderari poſſunt: ex parte autem operantis duæ ſolum conditiones requiri poſſunt: ſcilicet gratia, & ſtatus viæ, de quibus in hac quæſtione dicendum eſt.

Quorundam ſententia. Fuit autem quorundam Theologorum ſententia, poſſe hominem peccatorem, & gratia Dei carentem ſatisfacere Deo, pro pęna temporali peccatis remiſſis debita. Ita Scot. 4. d. 15. q. 1. ar. 4. Major q. 1. Gabr. d. 16. q. 2. ar. 3. dub. 3. Medin. tract. 3. q. 5. dub. ult. Navar. c. 1. de Pœn. d. 6. n. 47. Fundamentum eſt: quia pęna temporalis eſt finita: ergo compenſari poteſt per æqualem pęnam abſque gratia, vel dignitate perſonæ patientis. Unde inferunt hi auctores, etiam in inferno hanc pęnam temporalem ſolvi ſatis patiendo: in quo cum illis conſentit Durand. d. 21. q. 2. Et ratio eſt, quia illa pęna eſt finita in intenſione, & duratione, cum temporalis ſit: ergo, ſi quis illam patiatur, nihil amplius debebit, in quocunque ſtatu illam ſuſtineat. Et confirmatur: quia alias pęna, quæ per pęnitentiam ex æterna in temporalem commutata erat, per ſubſequens peccatum ex temporali fieret æterna, quod eſt inconveniens: quia, *dona Dei ſunt ſine pœnitentia.*

Nullum in peccato mortali poſſe ſatisfacere,
Aſſertio 1.

Dico tamen primo: Nullus in peccato mortali exiſtens poteſt ſatisfacere pro pęna temporali, ratione peccati alicujus debita. Hęc eſt communior ſententia Theologorum in 4. d. 15. D. Th. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 2. Bonav. ar. 1. q. 3. Rich. ar. 1. q. 5. Dur. q. 2. Pal. q. 3. Alenſ. 4. p. q. 85. membr. 1. alias q. 24. memb. 4. art. 1. Marſil. in 4. q. 11. art. 2. Henric. quodlib. 8. q. 18. Anton. 3. p. tit. 14. c. 20. §. 2. Adrian. q. 1. de Satisfact. & quodlib. ult. Cajet. tom. 1. Opuſc. tract. 6. qu. 2. Soto d. 19. qu. 1. art. 4. Petri Soto lect. ult. de Satisfact. Victoriæ n. 201. Ledeſm. in 4. d. part. q. 13. art. 2. & 3. Et poſt Concil. Trid. videtur res adeo certa, ut contrarium non poſſit probabiliter defendi: aperte enim ſeſs. 14. cap. 8. & can. 13. & 14. definit ſatisfactionem hanc non eſſe opus noſtrarum virium, ſed eſſe opus gratiæ datæ per Chriſtum Jeſum, a quo omnis noſtra ſufficientia eſt. *Nam qui ex nobis* (inquit) *tanquam ex nobis nihil poſſumus, cooperante qui nos confortat, omnia poſſumus, ut omnis gloriatio noſtra in ipſo ſit, in quo vivimus, in quo movemur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre.* Dicet aliquis, hinc recte colligi, gratiam aliquam auxiliantem ad ſatisfaciendum requiri, non vero ſanctificantem gratiam, quæ cum peccato mortali repugnat. Sed in primis contraria opinio, ut ex fundamento ejus conſtat (quod hinc facile evertitur) neque auxiliantem gratiam requirit, quamlibet enim proportionalem pœnam ſatis eſſe putat. Deinde obſtant verba Concilii, dicit enim ſatisfactionem eſſe fructum gratiæ Chriſti in quo vivimus, &c. requirit ergo ſpiritualem vitam, unde quoad hoc idem judicium de merito, & de ſatisfactione facit. Object. Solvitur.

Ratione argumentor: quia pęnæ hujus vitæ per ſe ac nude ſumptæ non ſunt comparabiles, nec proportionem habent cum pęna vitæ futuræ: ergo per ſe non habent valorem, ut remittant illam pęnam: ergo neceſſaria eſt gratia, a qua hunc valorem accipiant. Hæc autem gratia non ſolum eſt auxilians: ſed præcipue debet eſſe ſanctificans, ut conferat dignitatem perſonæ, a qua ſatisfactio ipſa habet valorem, & moralem proportionem ad debitum perſolvendum. Et confirmatur: quia vel peccator poſſet ſatisfacere de condigno, vel de congruo: non primum, quia peccator quamdiu in peccato mortali eſt, dignus eſt, ut omni bono privetur: & ideo incapax eſt, ut de condigno mereatur, vel ſatisfaciat: & ideo gratia eſt principium omnis juſtitiæ apud Deum, pręterquam quod promiſſio divina, in qua juſtitia, tam ſatisfactionis, quam meriti fundatur, ut infra dicemus, non fit hominibus in peccato mortali manentibus, ſed juſtis. Secundum dici non poteſt, niſi mere gratis: ubi enim revelatum eſt, aut unde conſtat Deum hac liberalitate uti cum inimicis ſuis, ut eis remittat pœnas, pro quibus ipſi vere non ſatisfaciunt, cum lex generalis ſit, ut quantum quis glorificavit ſe in delitiis, tantum detur ei tormentorum, & e contra generalis etiam lex ſit, ut quod ſine charitate ſit, nihil proſit.

An poſſit homo ſatisfacere pro uno peccato, & non pro aliis.

Dub. 1. Et hinc optime intelligitur obiter reſolutio cujuſdam communis dubii, an poſſit homo ſatisfacere pro uno peccato, non ſatisfaciendo pro aliis. Certum eſt enim ex dictis, quando aliquis eſt debitor pœnæ æternæ pro aliquo peccato, non poſſe pro aliis remiſſis ſatisfacere, niſi prius ille reatus pœnæ æternæ auferatur. Certum etiam eſt, durante culpa, etiam veniali, non poſſe quempiam pro pœna illi debita ſatisfacere: quia quandiu durat culpa, eſt homo dignus pœna ratione illius: repugnat ergo ſatisfeciſſe pro pœna ante culpæ remiſſionem. Atque hinc fit, poſſe juſtum ſatisfacere pro pœna temporali debita, ratione peccati mortalis, vel venialis jam remiſſi, non ſatisfaciendo pro alia veniali culpa: quia veniale peccatum non tollit ſtatum ſatisfaciendi, nec alio modo impedit. Unde ſicut homo poteſt conſequi remiſſionem unius peccati venialis, & non alterius, ita poteſt pro pęna uni debita ſatisfacere, & non alteri. Certum denique eſt, ſi homini juſto plura ſint peccata remiſſa, & pro

ſingulis aliqua ſuperſit luenda pœna, poſſe pro parte pœnæ ſatisfacere, quamvis totam non perſolvat: & tunc de nomine erit quæſtio, an ſit dicendus ſatisfacere pro uno peccato tantum, an pro omnibus partialiter.

An reviviſcant bona opera in mortali facta.

Dub. 2. Secundo ex dictis expeditur aliud dubium, quod hic incidenter occurrit: ſcilicet, an bona opera facta in mortali peccato, adveniente gratia reviviſcant quoad effectum ſatisfaciendi ex opere operantis, ut nunc loquimur. Reſpondetur. Non enim defuerunt qui hoc affirmaverint, ut referunt S. Th. & D. Bonav. Sed non eſt vera, nec probabilis ſententia, & contrarium docent omnes Theologi, & D. Th. ſupra quæſtiunc. 3. Bonav. q. 4. Palud. art. 3. q. 4. (cui Soto contrarium falſo imponit) & alii auctores citati. Ratio eſt, quam ſupra diſputat. 7. tetigimus: quia illa opera fuerunt non mortificata, ſed omnino mortua: quia, cum a principio caruerint vita gratiæ, valore etiam tam ad ſatisfaciendum, quam ad merendum caruerunt: & ideo, ſicut poſtea non reviviſcunt ad meritum, ita neque ad ſatisfactionem: gratia enim poſtea adveniens illa non informat: & conſequenter, nec dignitatem, nec valorem confert.

Explicatur locus. Addit vero D. Th. ſupra, ad 3, eſſe quædam opera pœnalia, quæ permanentē effectum in homine relinquunt, ut ex eleemoſyna remanet carentia alicujus boni temporalis, ex jejunio corporis debilitas, & de iis inquit, poſſe valere ad ſatisfaciendum adveniente charitate, quamvis in peccato facta ſint. Quam ſententiam aliqui ejus diſcipuli non probant: alii illius mentem non explicant, quam eſſe exiſtimo, non quidem quod præteritus actus in peccato factus incipiat habere valorem ſatisfactionis, hoc enim ſatis improbatur ratione facta: ſed quod ille effectus ex tali actu relictus, & poſtea in ſtatu gratiæ voluntarie acceptatus, Deoque in ſatisfactionem oblatus ad hunc effectum conferat. Et ideo dicit D. Thom. priora opera valere ad ſatisfactionem: ſed non eſſe neceſſarium ea opera reiterare, quia quantum ad id, quod de eis manet, per pœnitentiam Deo accepta ſunt: quod intelligendum exiſtimo, ſi per novum interiorem actum talis effectus, qui eſt veluti pœnalitas quædam, Deo offeratur, & ſic videtur eandem ſententiam docere Sylveſter verb. *ſatisfactio*, q. 7. Alii (ut Petrus Soto) exponunt, hujuſmodi opera, quæ effectum relinquunt, non eſſe iteranda, id eſt, iterum in ſatisfactionem imponenda: quia ratione effectus deſervire poſſunt in medicinam peccatorum, quod etiam verum eſt, moraliter intellectum: quia non tam facile hujuſmodi opera iterantur propter effectum, quem relinquunt, ſaltem quandiu ille durat.

Quem fructum habeant bona opera in mortali facta.

Tertio hujus doctrinæ occaſione hic quæri poteſt, quem fructum habeant hæc bona opera extra gratiam facta, ſi neque ad meritum, neque ad ſatisfactionem valent: quæ res in materia de gratia proprium locum habet, diſputatur tamen a Doctoribus 4. diſt. 15. & a Soto diſt. 19. qu. 1. Medin. tit. 3. qu. 2. Navar. cap. 27. 267. & præludio 3. num. 7. Breviter tamen dicendum eſt, primum, hæc opera, quia honeſta ſunt, ex ſe eſſe expetenda, & quaſi natura ſua diſponere hominem ad ſimilia opera facilius exhibenda. Secundo valent ad impediendа peccata, & conſequenter ad mitigandam inferni pœnam, non quidem minuendo eam, quæ peccatis aliis debetur, ſed impediendo majoris reatum. Et ita eſt intelligendus D. Th. 3. p. q. 89. art. 6. ad 3. Auguſt. quem citat, & Gloſſa in cap. *Quod quidam*, de Pœnit. & remiſs. quamvis illa de fructu horum operum non bene ſentire videatur. Tertio, valere dicuntur ad præmium aliquod temporale, quod de congruo intelligendum eſt: quia, ut dixi, peccator nullius meriti de condigno capax eſt. Et ita eſt intelligendus D. Thom. ſupra: de qua re videri poteſt Gregor. in cap. *Cavendum*, de pœnitent. d. 3. Quarto, valere poſſunt ad impetrandum a Deo aliquod auxilium, præſertim ſi ex gratia fiant, juxta illud Prov. 15. *Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata*, & Daniel 4. *Peccata tua eleemoſynis redime*, & alia ſimilia, quæ ex Scripturis objecta ſunt, & hoc modo commode exponuntur, ut videre licet in Auguſt. Epiſt. 105. & lib. 50. Hom. homil. ultima.

Qui decedit in mortali, non poſſe ſatis pati in vita futura. Aſſertio 2.

Dico ſecundo. Qui in peccato mortali decedit, non poteſt ſatis pati in vita futura pro reatu pœnæ, ex peccatis dimiſſis relicto. Hanc docent omnes auctores citati in præcedenti concluſione, excepto Durando, & ad eam confirmandam valent omnia, quæ ſupra qu. 87. adduximus ad probandum, veniale peccatum non poſſe in inferno remitti. Eſt enim fere eadem ratio: quia pœna per ſe debita veniali peccato temporalis eſt, & omnis remiſſio, ſeu liberatio tam a culpa, quam a pœna, eſt effectus gratiæ. Ratio vero propria eſt: quia apud Deum nulla pœna valet ad expiandum delictum, ſeu reatum ejus, niſi voluntarie acceptata, quia Deus non punit peccatum ſolum in aliorum exemplum: ſed præcipue propter compenſationem debitam, ut qui voluntarie peccavit, voluntarie puniatur: & ſicut peccatum intulit injuriam Deo, ita pœna in illius honorem redundet: ſed in inferno nulla pœna voluntarie acceptatur, neque ullo modo refertur a peccatore in Dei honorem, vel ſatisfactionem: ergo nulla pœna ſufficiet ad tollendum reatum. Et confirmatur: quia alias etiam pœna hujus vitæ, ut ſuſpendium latronis, valeret (præſertim in opinione Scoti) ad minuendum reatum pœnæ temporalis coram Deo, etiamſi peccator ſumma cum impatientia, & Dei offenſione illam ſuſtineret; conſequens vero abſurdiſſimum eſt, & contra omnes ſanctos, ut infra in ſpeciali quæſtione dicemus. Denique contraria ſententia nullum habet fundamentum: nam pœna æterna commutatur in temporalem non quamcunque: ſed voluntariam, & (ut ita dicam) amicabilem, & quia homo in inferno nunquam hujuſmodi pœnam perſolvit, mirum non eſt, quod ſimpliciter puniatur. Nec propterea Deum pœnitet gratiæ, ſeu libertatis factæ: quia ipſe jam remittendo peccatum contulit gratiam, & conſtituit hominem in ſtatu, in quo poſſet hanc pœnam perſolvere: homo vero poſtea ſua culpa ſe conſtituit in eo ſtatu, in quo non poſſet ſatisfacere, nec debitam perſolvere pœnam. Contraria ſententia probatur.

Ad ſatisfactionem neceſſariam eſſe gratiam viatoris. Aſſertio 3.

Tertio ex dictis concluditur, ad propriam ſatisfactionem eſſe neceſſariam gratiam viatoris. Quæ etiam eſt communis ſententia, & ſolum fere expoſitione indiget. Oportet enim propriam ſatisfactionem a ſatiſpaſſione diſtinguere; poteſt enim homo, ſi in gratia decedat cum aliquo reatu temporalis pœnæ, ſatiſpati in purgatorio, donec a reatu liberetur, ut infra in propria diſp. oſtendemus, & ideo nunc de illa non loquimur: quia ad illam non proprie requiritur ſtatus viæ, quanquam nec omnino ſint illæ animæ extra viam, cum nondum ad gloriam pervenerint. Propriam vero ſatisfactionem vocamus illam, quam homo aſſumit, ut illam purgatorii pœnam compenſet, & ad hanc dicimus requiri gratiam viatoris. Quod primum in divina ordinatione fundatur, per quam tempus hujus vitæ conceſſum eſt ad hujuſmodi effectus gratiæ conſequendos; quia quandiu homo hic vivit, eſt quaſi in certamine, & palæſtra; in alia vero vita, ſi reatum habet, punitur quaſi in carcere, & unuſquiſque recipit prout geſſit in corpore. Præterea eſt alia congruentia; quia homo in hac vita, ſicut organo corporis ad peccandum libere uſus eſt, ita dum in eodem corpore pœnitentiam agit, eodem organo, & eadem voluntate utitur, ut de ſeipſo vindictam ſumat, & ideo quamdiu hic vivit, ſeipſum judicare poteſt, & punire poſtea vero dijudicabitur, & punietur a Domino, quando jam non erit tempus commutationis pœnæ, ſed executionis ſententiæ ſuæ.

SECTIO III.

Utrum ſatisfactio requirat opus liberum, & moraliter bonum, ad ſatisfaciendum factum.

Tria in hoc titulo inſinuantur, quæ breviſſime poſſunt expediri. Dico ergo primo, ſatisfactionem exhibendam eſſe per opus, ſeu pœnam aliquo modo voluntariam ſeu liberam. Ita docent omnes Theologi d. 15. & 16. qui propterea in definitione ſatisfactionis ponunt, ut voluntaria ſit, & in hoc a coacta punitione illam diſtinguunt. Et ratione probatur primo: quia ſatisfactio eſt effectus virtutis pœnitentiæ, de ratione autem virtutis pœnitentiæ eſt, ut ſit voluntaria deteſtatio, & vindicta peccatorum. Secundo, quia ſatisfactio eſt moralis quidam effectus, & in morali valore operis fundatur, ſicut Satisfactionē eſſe exhibendā per opus liberum. Concl. 1.

meri-

meritum: ſine libertate autem nullum eſt eſſe morale in actibus. Tertio, quia homo voluntarie peccavit, dignus eſt pœna, & ideo per voluntariam etiam pœnam compenſari debet: quia, ut ſupra dicebamus, hæc pœna non tantum ad aliorum exemplum, ſed præcipue ad emendationem ipſius peccatoris ordinatur: unde etiam dicebamus, ideo in hac vita potiſsimum concedi ſatisfaciendi locum, quia in illa, pœna poteſt eſſe maxime voluntaria: ideo etiam in hac vita non poteſt amens aut dormiens ſatisfacere, quia voluntatis liberæ uſum non habet. Et in hoc ſenſu verum eſt, reatum pęnæ temporalis apud Deum non expiari in hac vita per ſolam & puram ſatisfactionem, id eſt, per pęnam inflictam, & nullo modo voluntarie acceptam, vel acceptatam: uterque enim modus ſufficit: ut ex dicendis conſtabit. Et ideo dixi in concluſione, generatim oportere hanc ſatisfactionem eſſe aliquo modo voluntariam: quia non oportet, ut ſit formaliter libera per modum actus a voluntate eliciti, ſed ſufficit, ut ſit actus imperatus: imo interdum etiam ſatis erit libera acceptatio voluntatis, quamvis pęna ab extrinſeco ſit, ut in ſequentibus latius patebit.

Ut pœna ſit ſatisfactiva neceſſe eſt fundetur in bono actu. Cõcluſio ſecunda. Dico ſecundo, ut aliqua pęna ſit ſatisfactiva, neceſſe eſt, ut in actu moraliter bono fundata ſit, vel ſaltem per actum voluntatis bonũ moraliter acceptetur. Ita D.Th. d.15.q.1.a.4.quæſtiunc.1.Pal.q.1.n.10.& alii. Ratio facile colligitur ex præcedenti concluſione: tum quia hæc ſatisfactio eſſe debet voluntaria: ergo per voluntatẽ bonam: nam ſi voluntas ſit mala, potius erit digna nova pęna, quam venia. Tum etiam, quia hæc ſatisfactio eſt per modum moralis pęnæ ordinatæ ad correctionem ſatisfacientis, & ad honorem Dei, ut docet Tridentin. ſeſs.14. can.14. & 18. ſed non poteſt eſſe hujuſmodi, niſi in voluntate bona aliquo modo fundetur. Deniq; ſolutio pęnę, ſeu ſatisfactio eſt effectus divinę gratię acceptantis per Chriſtum noſtras ſatisfactiones: ſed Deus non acceptat, id quod malum eſt ad ullum gratiæ effectum, nec Chriſtus intercedit, ut mala voluntas acceptetur a Patre: ergo.

Dubium decidítur. Sed quæres, an oporteat hunc actum voluntatis formaliter eſſe ſupernaturalem, vel imperatum ab actu ſupernaturali. Henric. enim quodlib.4. q.18. ſignificat imperium charitatis eſſe neceſſarium. Sed proprie, & in rigore non ita eſt, ſufficit enim, ut ab habente charitatem proficiſcatur, ſicut alias de merito dictum eſt: nulla eſt enim de ſatisfactione major ratio. Videtur tamen neceſſarium, ut actus ipſe aliquo modo ſupernaturalis ſit, vel in ſe, vel ſaltem quatenus procedit ab aliqua intentione ſupernaturali, ut de merito dici ſolet; eſt enim eadem ratio, & Tridentinum ſupra etiam favet, & D.Th. ſupra, qui vult cum ſatisfactione ſimpliciter eſſe conjunctum aliquod meritum. Imo ipſa ſatisfactio noſtra eſt per modum cujuſdam meriti, quia non eſt per exactam pęnæ inflictionem, ſed per quandam recompenſationem proportionatam ſecundum moralem valorem, & exiſtimationem: ſicut ergo ad meritum neceſſarium eſt opus aliquo modo ſupernaturale, ita etiam ad ſatisfactionem.

Object. Dices, licet ad meritum præmii ſupernaturalis neceſſarium ſit opus ſupernaturale, tamen ad merendum temporale præmium, opus morale, & naturalis ordinis videtur ſufficere: hoc autem meritum ſatisfactionis ſolum videtur eſſe cujuſdam præmii temporalis: ſcilicet, remiſſionis temporalis pœnæ.

Solutio. Reſpondetur in primis valde probabile eſſe nullum meritum de condigno, cujuſcunque præmii ſit, eſſe poſſe, niſi fundatum in ſupernaturali opere, nec Dei promiſſionem aliter eſſe factam: hoc autem meritum ſatisfactionis de condigno eſt, ut infra dicam. Deinde præmium ejus non poteſt omnino dici temporale: nam licet ſit temporale, ut diſtinguitur ab æterno, ſic enim pœna, quæ promittitur, eſt temporalis: tamen non eſt temporale, ut opponitur ſpirituali: nam diminutio pœnæ purgatorii magnum ſpirituale bonum eſt, & ad ordinem ſupernaturalem ſpectans, cum inde acceleretur æterna Dei viſio: ideoque ad tale bonum promerendum, neceſſarium eſt opus aliquo modo ſupernaturale.

Sufficere ut in hac actus procedat ex voluntate placendi Deo. Concl. 3. Dico tertio, ad ſatisfaciendum non eſt neceſſe, ut actio procedat ex formali voluntate ſatisfaciendi: ſed ſatis eſt, ut procedat ex quacunque voluntate placendi Deo, aut ſuæ ſalutis æternæ. Contrarium hujus concluſionis indicat Henric. ſupra: quia, quando opus non ſit ex formali intentione ſatisfaciendi, non eſt actus vindicativæ juſtitiæ, & ideo non eſt ſolutio debiti; & propterea ad ſatisfactionem non ſufficit, quæ eſt actus vindicativæ & commutativæ juſtitiæ. Alii dicunt, tunc ex benignitate Dei remitti aliquam pęnam, quamvis revera, quantum eſt ex parte operantis, non fiat remiſſio debiti: ſicut, ſi Petrus ſit debitor decem aureorum Paulo, & totidem ei donet, non animo ſolvendi debitum, revera non ſolvit, quamvis alius ex ſua benignitate poſſit remittere. Sed hic poſterior dicendi modus divinat: nam, ſi homo non ſolvit, unde conſtat Deum remittere? Quod ſi forte dicatur, id conſtare ex promiſſione divina, hoc repugnat illi modo dicendi: nam hinc concluditur, illam eſſe veram ſolutionem pęnæ, & veram ſatisfactionem de condigno, ut latius infra dicemus. Et hinc etiam refellitur opinio Henrici, quæ nimis eſt rigoroſa: quia Scriptura ſacra non requirit illam formalem intentionem: deinde, quia ad merendum non oportet, ut quis operetur propter merendum: ſed ſatis eſt, ut faciat opera mercede digna: ergo neque ad ſatisfaciendum, proportione ſervata. Deinde perfectior intentio eſt placendi Deo propter amorem ejus: ergo non eſt veriſimile privari hominem fructu ſatisfactionis propter hanc intentionem. Denique nullus eſt, qui vel formaliter, vel virtute non intendat conſequi apud Deum omnem ſpiritualem effectum ſuis operibus proportionatum: ergo id ſatis eſt. Refellitur opinio Henrici.

SECTIO IV.

Utrum Satisfactio exhibenda ſit per opera ſupererogationis ſeu conſilii, vel poſſit etiam fieri per opera præcepta.

Prima ſententia requirit opera, quæ præcepta non ſunt. Ita Palud. d.15.qu.1.art.2. Major q.2.dub.1. Almain. q 1. videtur idem ſentire Scot. q.1. ubi ſatisfactionem definit debere eſſe ex indebitis, quod exponit de debito præcepti, ut videre etiam licet in qu.2. arg. 1. cum ſolutione. Eum imitatur Gabr. d.16. q.2. notab. 1. Capr. d.15. q.1. art.3. præſertim ad 4. contra 4. concluſionem. Favet D.Th.q.1. art.2. ad 3. dum inquit: *Quædam menſura eſt homini adhibita, quæ ab eo requiritur*: ſcilicet impletio mandatorum, *& ſuper ea poteſt homo aliquid erogare, ut ſatisfaciat*. Fundamentum eſt: quia non poteſt quis ſatisfacere duplici debito eadem ſolutione: quia jam non eſſet æqualitas juxta doctrinam Anſelmi lib.1. Cur Deus homo c.14. ubi ait, nos non poſſe ſatisfacere Deo ad æqualitatem: quia omnia, quæ illi offerre poſſumus, ei debemus. Ergo, ſi opus eſt debitum ex præcepto, non poteſt eodem ſolvi debitum pro peccato; ratione enim peccati commiſſi tenetur quis ſpecialem ſubire pœnam; debet ergo eſſe diſtincta ab opere, quod ex alio præcepto debetur. 1. Sentent.

Nec ſatisfacit dicere, idem poſſe deberi, aut ſolvi duplici titulo: quia, cum ſinguli tituli per ſe ſufficiant ad inducendum novum debitum, præter æqualitatem juſtitiæ eſt, ut eadem ſolutione utrique ſatisfiat, alias etiam poſſet homo pro diverſis peccatis eodem opere ſatisfacere pluribus titulis, & Deus poſſet idem præmium reddere propter plura merita pluribus titulis. Et confirmatur primo: quia, ſi quis ex voto debet aliquod opus, non ſatisfacit voto per ſimile opus alias præceptum. Confirmatur 2. quia pœnitentiam a confeſſore injunctam non poteſt quis implere per opus præcepti: ergo ſimiliter. Confirmatur ultimo: quia alias non oporteret homines aliquid facere in remiſſionem peccatorum, quia implendo præcepta ſatisfacerent. Objectioni occurritur.

Secunda opinio eſt, per opera jure naturæ præcepta ſatisfieri non poſſe pro peccatis, ſecus vero per opera jure humano ſolo præcepta. Ita Archidiaconus, ut refert Sylveſter verb. *Satisfactio*, q.8. qui pro eadem ſententia refertur cum Antonino 3.p. tit.14. c.20. §. 1. Sed illi non negant, quin de facto omnia hæc opera ſint ſatisfactiva: dicunt tamen, Deum, ſi rigore juſtitiæ uti voluiſſet, potuiſſe ſola ſupererogationis opera in ſatisfactionem exigere, & acceptare, quod in operibus utroque modo præceptis dici poſſet; quapropter illa diſtinctio vana eſt, & ſine fundamento. 2. Sent.

Tertia ſententia eſt, omnia opera, etiam præcepta, ad ſatisfaciendum valere, non quidem ex rigore juſtitiæ, hoc enim modo, nec per opera conſilii ſatisfacere poſſemus, ſed de condigno, modo infra explicando. Ita Cajet. tom.1. Opuſc. tractat.6. q.1. Soto d.19.q.2. art.1. circa finem, Ledeſma q.14. art.1. dub.5. Victor. num. 203. qui 3. Sentent. probatur. Omnia opera etiam præcepta valere ad ſatisfaciendum.

qui contrariam ſententiam erroneam vocat. Petrus Soto, lection. ult. de Satisfact. Adrianus q. 3. de Satisfact. Medina tract. 3. q. 4. dub. 3. Supplem. d. 45. q. 2. art. 3. dub. 8. & eſt ſine dubio vera ſententia: agimus enim nunc de ſatisfactione ex opere operantis. Et probatur primo exemplis: nam qui martyrium ſuſtinet, quando ex præcepto tenetur, non minus ſatisfacit, quam ſi poſſet illud vitare ſine violatione præcepti, nec enim poteſt talis remiſſio pœnæ ſoli privilegio tribui: nam, licet morti martyris magnum privilegium conceſſum ſit, non tamen per ſolam mortem: ſed etiam per alia tormenta fit ſatisfactio, etiamſi ad mortem non perveniatur: hæc vero ſatisfactio non tollitur propterea quod ex præcedenti obligatione talia tormenta ſuſtineantur. Similiter, quis dicat non ſatisfacere hominem per eleemoſynam factam ex præcepto, cum illa neque minus pœnalis ſit, neque minus bona: imo, cæteris paribus gratior Deo, & ordini charitatis magis conſona? Idem eſt de Eccleſiaſtico jejunio, quod inter alias cauſas ab ipſa Eccleſia propter ſatisfactionem imponitur. Et eadem eſt ratio de quacunque corporis afflictione ex voto facta, ac denique de actu contritionis, & dilectionis Dei, quod non minus valet ad juſtificandum, & ſatisfaciendum Deo, tempore, quo præceptum obligat, quam ſi in alio fiat. Secundo a ſimili: quia implendo divina præcepta meremur vitam æternam, ut conſtat ex Tridentino ſeſſ. 6. c. 10. & 16. ergo & eadem ratione poterimus per eadem opera ſatisfacere. Tertia ratio propria eſt: quia noſtra opera pœnalia, ſi ſint grata Deo, poſſunt habere rationem vindictæ, & punitionis liberæ pro peccato aſſumptæ, etiamſi præcepta ſint: quia nec præceptum tollit libertatem, nec bonitatem, nec pœnam. Confirmatur: quia teſtimonia ſupra adducta, quibus promittitur remiſſio perfecta peccatorum bene operantibus, & de ſe ipſis vindictam ſumentibus, non limitant hanc promiſſionem ad opera conſilii: ſed generatim loquuntur, & ſæpe in particulari de operibus præceptorum: ergo nec nos illa limitare debemus.

Reſpondetur ad fundamentum contrariæ ſententiæ. Quocirca fundamentum contrariæ ſententiæ ad ſummum probat hanc ſatisfactionem non eſſe de rigore juſtitiæ, non vero quod non ſit ſatisfactio ſimpliciter eo modo, quo in puro homine eſſe poteſt. De qua re, & quomodo ſatisfactio eſſe debeat ex alias indebitis, late ſupra dixi, 1. tomo 3. p. qu. 1. art. 2. & ex ibi dictis addi poteſt primo, quando utrumque debitum eſt propriæ juſtitiæ, & reſpectu ejuſdem, non poſſe expleri eadem ſolutione cum perfecta æqualitate: at vero debitum præcepti ſolum eſt debitum obedientiæ, vel temperantiæ, aut alterius ſimilis honeſtatis, & ſatisfacere huic debito nihil aliud eſt, quam facere id, quod juſſum eſt, quod quidem per ſe dignum eſt laude, & gratum Deo, & ideo & meritorium: &, ſi pœnale ſit, etiam ſatisfactorium eſſe poteſt. Addi ſecundo poteſt præcepto ſatisfieri per actionem bonam, ut talis eſt: pœnam vero, quæ conjuncta eſt actioni, accidentariam eſſe præcepto: præceptum enim per ſe ad actum virtutis obligat: quod vero exercendo illum actum homo pœnam patiatur, per ſe non exigebatur ex debito præcepti, & ideo per illam pœnam ſolvi poteſt illa, quæ peccato debetur. Et hoc ſenſu acceptari poteſt reſponſio inter arguendum inſinuata: nec eſt ſimile, quod ibi dicitur de ſatisfactione pro diverſis peccatis per idem opus: negatur enim ſequela, quia diverſa peccata inducunt reatus diverſarum pœnarum, & ideo diverſam, vel majorem pœnam requirunt, maxime quia illa debita ſunt ejuſdem rationis, & ad juſtitiam pertinent. Et idem dicendum eſt de præmio & merito.

Ad primam confirmationem de voto reſpondetur, aſſumptum non eſſe ſimpliciter verum, pendet enim ex intentione voventis. Idem dicendum eſt ad ſecundam; nam illud etiam pendet ex intentione confeſſoris imponentis pœnitentiam, quanquam, ſi nihil aliud explicet, vel ex ſubjecta materia non conſtet, ſimpliciter intelligendus eſt imponere opera, quæ alias præcepta non ſint. Ad ultimam confirmationem reſpondetur, per ſe loquendo, diverſam eſſe obligationem implendi præceptum a debito ſatisfaciendi, unde interdum poteſt unum ab alio ſeparari: ut in ſtatu peccati mortalis poteſt quis implere aliquod præceptum, etiamſi Deo non ſatisfaciat, interdum vero poteſt per eundem actum utrumque fieri: quia, cum ſint debita diverſarum rationum, non ſe impediunt. Neque eſt inconveniens, ut per ſola opera præcepta poſſit homo ſatisfacere pro peccatis: quia inde non fit alia opera non eſſe utiliſſima, quamvis ſimpliciter neceſſaria, aut præcepta non ſint.

SECTIO V.

Utrum Satisfactio fiat per ſolos actus internos vel externos.

1. Sententia. Duæ ſunt extremæ ſententiæ. Prima ponit totum valorem ad ſatisfaciendum in actu exteriori: ita, ut ſi duo æqualem externum dolorem aſſumant, quamvis inæquales internos actus habeant in intenſione, vel alia perfectione, æque ſatisfaciant. Ita ſentit Scot. d. 15. q. 1. §. *De ſecundo principali*: dicit enim propriam ſatisfactionem, ut a contritione diſtinguitur, eſſe opus externum. Idem Almain. ibi q. 1. Gabr. d. 16. q. 2. art. 1. notab. 1. in fin. *Rejicitur.* Sed hæc opinio nullo probabili fundamento nititur, quod ego videam. *2. Sententia.* Secunda omnino contraria ſententia eſt, totam ſatisfactionem poſitam eſſe in actu interiori, ita ut exterior ex opere operantis nihil ad ſatisfactionem addat, ſicut neque ad meritum. Ita Henric. quodl. 8. qu. 18. Ledeſm. 2. p. q. 14. art. 1. dub. 4. Fundamentum eſſe poteſt: tum quia actus exterior nec formalem bonitatem, nec libertatem habet, niſi per denominationem ab interiori, & hac ratione non auget meritum: ergo nec ſatisfactionem.

1. Concluſ. Dico primo, opus internum vel per ſe ſumptum, vel conjunctum cum externo multum valere poſſe ad ſatiſfaciendum pro pœna temporali. Concluſio non ſolum communis eſt: ſed etiam certa. Et ratio ejus eſt clara, quia actus interiores ſunt optimi, & maxime liberi, & valide difficiles, & homini mortali laborioſi, & pœnales: quid ergo illis deeſſe poteſt quominus ad ſatisfaciendum valeant? Deinde ſunt exempla manifeſta in contritione, de qua ſupra q. 86. dictum eſt, & de oratione, quæ ab omnibus nominatur inter opera maxime ad ſatisfaciendum accommodata, non quidem propter ſolam vocem, ſed potiſſimum propter mentis attentionem, in qua ejus maxima difficultas, & perfectio conſiſtit.

2. Concluſ. Dico ſecundo, opus etiam externum, quatenus ab interno aliquo modo procedit, valet ad ſatisfaciendum, ita ut vim ſatisfaciendi addat interiori. Ita Sotus d. 19. qu. 2. art. 1. & ex ſequentibus conſtabit eſſe communem Doctorum ſententiam, & probatur: quia ſatisfactio fit per pœnam voluntarie aſſumptam: ſed in ipſo actu externo eſt diſtincta pœna ab interno, & voluntarie aſſumpta: ergo. Confirmatur, quia major bonitas moralis, & formalis actus homini confert, cæteris paribus, ad majus meritum: ergo major pœna voluntaria confert ad ſatisfactionem majorem cæteris paribus: quia, cum hæc ſatisfactio ſit per modum vindictæ, & ultionis ipſius delinquentis, quo major fuerit ultio, & punitio, eo major erit ſatisfactio, cæteris paribus: ſed in actu externo conjuncto interno major eſt pœna, & ultio, quam in ſolo interno: ergo augetur ſatisfactio ratione externi actus, non ſolum quaſi per accidens: quia actus interior fit intenſior, efficacior, vel diuturnior, ſed etiam per ſe: quia ipſamet pœnalitas actus externi auget ſatisfactionem.

Deſtruuntur fundamenta contrariæ ſententiæ. Ad fundamenta contrariæ ſententiæ reſpondet Soto, quamvis exterior actus non addat eſſentialem bonitatẽ interiori, addere tamen accidentalem: & ideo poſſe augere veluti accidentalem effectum qualis eſt ſatisfactio: quia ubi major pœna aſſumitur, majori tolerantia opus eſt. Quo verbo inſinuare videtur, totum hoc eſſe poſitum in interni actus mutatione, quod non dicitur conſequenter. Negatur ergo ſimpliciter conſequentia: quia, licet actus exterior non addat bonitatem, addit pœnam, & hoc ſatis eſt ad ſatisfactionem, ut illam augeat. *Objectio.* Dices. Ergo noſtra ſatisfactio in hac vita eſt per modum ſatiſpaſſionis, quandoquidem in ipſamet paſſione æqualis pœnæ conſiſtit. *Solvitur.* Reſpondetur negando conſequentiam, & proprie utendo vocibus: nam in re ipſa verum eſt nos perſolvere purgatorii pœnam in hac vita per pœnas, quas voluntarie ſuſtinemus: tamen, quia hæc pœna non eſt ejuſdem rationis cum pœna purgatorii, nec phyſice æqualis, ſed moraliter, id eſt, ſecundum moralem valorem proportionalem, ideo hæc non dicitur ſatiſpaſſio, ſed ſatisfactio, quamvis revera includat paſſionem pœnæ ſufficientis, & proportionatæ ad compenſandam purgatorii pœnam. Ex fundamento hujus reſolutionis oriebatur alia quæſtio, ſcilicet, quid ad remiſſionem pœnæ valeant

opera

opera externa,vel eleemoſynæ,quæ in legatis, ſeu teſtamentis fieri præcipiuntur, aut quæ per miniſtros, ſeu famulos fiunt: ea enim ratione, qua opera externa ad ſatisfaciendum conferunt, videri poſſunt hæc ad remiſſionem pœnæ juvare; de hac vero re infra in Diſput. de ſuffragiis dicendum eſt. Vide Sot. d.45.qu.2.art.2.& 3. Palud. qu.1.

SECTIO VI.

Utrum opus,per quod ſatisfactio fit,debeat eſſe pœnale.

1. Sent. Sufficere quodvis opus bonum licet non pœnale.

PRima ſententia eſt, quodlibet opus bonum, quod eſt, & quatenus eſt meritorium gratiæ, & gloriæ, eſſe per ſe & intrinſece ſatisfactorium, etiamſi nihil omnino pœnæ afferre intelligatur. Ita Victoria in Sum. n. 202. Soto d.19.qu.2.ar.1. qui refert Scot. & Gabr. (quorum alia eſt ſententia, ut dicam.) Idem tenet Ledeſ. qu. 14. ar.2.dub.2. indicat Medina tract.3.qu.4. licet non ſatis ſe explicet. Ratio Soti eſt, quia majus eſt mereri gratiam, & gloriam, quam ſatisfacere pro pœna. Sed hæc ratio parvi momenti eſt, alias probaret, per quodlibet opus mereri nos bona temporalia, vel quidquid minus eſt gratia, & gloria: non ergo bene fit illatio, quia in his, quæ ſunt diverſarum rationum, non quidquid poteſt id, quod majus eſt, poteſt etiam, quod minus eſt. Reſponderi poteſt, remiſſionem temporalis pęnæ ordinari ad præmium meritorum conſequendum, & tollere impedimentum ejus, ideoque non eſſe omnino diverſæ rationis, ſed ad illud reduci, quatenus ad illud ordinatur, ac propterea omne opus, quod valet ad meritum gloriæ, valere etiam ad ſatisfactionem pro pœna temporali. Sed hæc etiam illatio infirma eſt, quia aliud eſt augeri gloriam intenſive, aliud vero accelerari conſecutionem ejus, ſeu tolli temporale impedimentum illius conſequendæ: opera ergo meritoria merentur augmentum gratiæ, & gloriæ, inde autem non fit, ut mereantur temporis accelerationem, vel temporalis impedimenti ablationem: nam hæc diverſarum rationum ſunt, neque unum proprie ordinatur ad aliud: alias, quoties gratia augetur, & jus ad gloriam, etiam reatus pœnæ temporalis minuetur, quod falſum eſt, ut alibi latius dixi.

Ratio Soti rejicitur. Evaſio. Refutatur.

2. Sent. Satisfactionem fieri per opus pœnale.

Secunda ſententia eſt, ſatisfactionem ſolum fieri per opus pœnale, quatenus pœnale eſt. Ita D.Th.d.15.qu.1. art.5.quæſtiunc. 1. ubi diſerte dicit ſatisfactionem non fieri per opus bonum, niſi pœnale ſit. Idem Bonav. 2. p. d.ar.1.qu.3.ad 4.Richar.ar.1.qu.2.Durand.qu.5.Palud. qu.3.Major q.2.dub.2.Alenſ.4.p.q.84.alias 21.memb.2. ar.2.Adrian.qu.ult.de ſatisfactione,Sylveſt.verb.*Satisfactio* qu.8. Viguer. c. 26.§.4. verſ.21. inclinat Henric. quamvis obſcuriſſime quodl. 8. qu. 18. Fundamentum eſt, quia æqualitas juſtitiæ poſtulat, ut culpa per pœnam compenſetur, quia, qui peccat, quantum in ſe eſt, illicite privat Deum bono ſuo, & ideo ſatisfacere debet privando ſe aliquo commodo delectabili, aut utili, in quo pœna conſiſtit.

3. Sent.

Tertia ſententia referri poteſt Scoti d.15.qu.1. §. *De tertio dico:* & Gabr.d.16.qu.2. ar.1. notab.1.qui dicunt ſatisfactionem regulariter ſolum fieri per opera pœnalia, veriſimile tamen eſſe Deum etiam aliquid pęnæ remittere propter aliquod perfectum opus charitatis, vel aliud ſimile, quod magis illa placet, quam ipſa punitio.

Advertendum eſt, aliud eſſe quærere, an omne opus bonum ſatisfactorium ſit quaſi materialiter, quia ſemper eſt etiam pęnale: aliud vero eſt formaliter inveſtigare, an vim ſatisfaciendi habeat ex ipſa pœna: ita, ut illa ablata, tollatur valor ad ſatisfaciendum etiamſi adſint cætera. Conſiderandum etiam eſt, aliud eſſe quærere, an remiſſio pœnæ in hac vita comparari poſſit ſolum per modum ſatisfactionis, quæ proprie eſſe intelligitur, quando una pęna per alteram compenſatur, quod nunc proprie agimus: aliud vero eſt quærere, an non tantum hoc modo, ſed etiam per modum meriti poſſimus hanc remiſſionem pęnæ obtinere. De quo commodius dicemus ſect. 9.

Prima Aſſertio.

Opus honeſtum pœnale proprie ſatisfactorium eſſe.

Dico ergo primo, opus humanum, & honeſtum proprie ſatisfactorium eſt, quatenus aliquo modo eſt pęnale. Hæc eſt D.Thom. & aliorum, quos citavi in ſecunda opinione, & probatur primo ex communi modo loquendi ſacræ Scripturæ, & Sanctorum, ubicunque enim exhortantur homines ad ſatisfaciendum pro peccatis, opera pęnalia proponunt, Joel.2. *In jejunio fletu,&c.* Matth.11. *In cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent:* & alia, quæ ſupra ſect.1.hujus diſp.citata ſunt, & plura ſuperius cum de actu externo virtutis pęnitentiæ ageremus. Secundo ratione D. Th. quæ variis modis explicatur. Primo, quia ſatisfactio eſt actus juſtitiæ, quo pęnitens vindicat, & punit in ſe divinam injuriam; ſed vindicta proprie fit per pęnam, unde in purgatorio, licet animæ optimos actus habeant, purgantur tamen, & puniuntur pęna. Secundo, quia illa pęna purgatorii compenſatur ſatisfactione hujus vitæ juxta divinam ordinationem; ſed optima ratio providentiæ poſtulat, ut pęna per pęnam compenſetur. Tertio, quia ſatisfactio etiam ordinata eſt ad correctionem hominis, ut illum a peccando contineat, ſed hoc optime, & accommodatiſſime fit per pęnam. Quarto, quia non inde habet opus, quod ſit ſatisfactorium, unde habet, quod ſit meritorium, meritum enim per ſe convenit actui, quatenus eſt laudabilis, & bonus, quia non reſpicit alterum, ut offenſus eſt, ſed præmiantem, quem facit ſibi debitorem is, qui meretur, per opus bonum, ut tale eſt; at ſatisfactio reſpicit perſonam offenſam, & fit per modum vindictæ ad perſolvendam pęnam debitam, & ideo fit per actum, ut pęnalis eſt, unde fieri poteſt, ut idem actus magis meritorius ſit, minus vero ſatisfactorius.

Hinc etiam fit, ut actus exterior per ſe augeat ſatisfactionem, licet per ſe non augeat meritum. Et hinc etiam obiter intelligitur dubium, quod Medin. ſupra tractat, quomodo ſcilicet, idem actus, cum finiti valoris ſit, ſimul poſſit eſſe meritorius, & ſatisfactorius, ita ut nec meritum ſatisfactionem minuat, nec ſatisfactio meritum. Et ratio dubii eſt, quia actus finitus ad plures effectus ordinatus, videtur eſſe minus efficax ad ſingulos. In contrarium vero eſt, quia, ſi ſatisfactio minueret effectum gratiæ, & gloriæ, non eſſet commodum pro pęna temporali ſatisfacere, melius enim eſſet majorem gratiam, & æternam gloriam comparare. Deinde, quia ipſummet ſatisfacere eſt meritorium, cum ſit bonum, & Deo gratum. Reſpondetur ergo hæc duo non ſe impedire, quo minus per eundem actum fiant, quia ex diverſis principiis, ſeu conditionibus ipſius actus procedunt: ſicut enim idem actus poteſt eſſe pęnalis, & bonus, ita etiam poteſt eſſe meritorius & ſatisfactorius, habet enim actus quaſi moralem valorem diſtinctum ad hos diverſos effectus.

Dubium. Quomodo idē actus finitus meritorius ſit & ſatisfactorius.

Secunda Aſſertio.

Dico ſecundo, Satisfactionem ſemper requirere, ſeu habere conjunctum aliquod meritum. Ita D.Th. in 4. d. 17.qu.2. ar.4. quæſtiunc.3. ad 3. & patet ex dictis, quia ſatisfactio requirit actum bonum, liberum, & aliquo modo a gratia manantem; ſed talis eſt meritorius; ergo ſaltem concomitanter habet ſatisfactio conjunctum aliquod meritum. Advertendum vero eſt (quia diximus actionem externam poſſe interdum augere ſatisfactionem) accidere poſſe, ut externa actio fiat ex vi præcedentis voluntatis, licet actus interior non duret, & tunc poteſt durare ſatisfactio, licet non duret actuale meritum, neceſſarium tamen eſt, ut talis ſatisfactio procedat aliquo modo ex voluntate meritoria, & ſic intelligenda eſt hæc concluſio. Exemplum facile eſſe poteſt in eleemoſyna, quæ fit per famulum, vel per legatum.

Aſſertio tertia, omne opus bonum & meritorium ſimul eſſe & ſatisfactorium.

Dico tertio, probabile eſt omne opus bonum, & meritorium ſimul eſſe ſatisfactorium. Ita fere explicat ſententiam ſuam Victoria ſupra, & fortaſſe Soto hoc præcipue intendit, quod bene etiam ſenſit Cajetan. tomo 1. Opuſc. tract.6. qu.1. maxime in ſolut. ad 3. Navarr. in Sum.c.26. Et probatur, quia omne opus bonum, quatenus homini laborioſum eſt, aliquo modo eſt pęnale, & corpori, ac ſenſui repugnans. Confirmatur, quia omni actui vitii reſpondet aliqua pęna ſenſus, quatenus aliquo modo delectabilis eſt; ſed omnis actus virtutis eſt contrarius alicui actui vitii, & reprimit concupiſcentiam, & privat illius delectatione; ergo reſpondet illi aliqua ſatisfactio. Nec refert, quod in homine bene affecto parvam, vel nullam pęnam interdum ingerat, quia diminutio pęnæ ex promptitudine voluntatis ſatisfactionem non minuit, ſed ratio, & natura ipſius actus per ſe conſideranda eſt, ut D.Th. & alii Doctores notarunt.

Sed contra: nam D.Th. 4. d. 15. qu.1. art.4. dicit, ad meritum

Objectio D. Thom. meritum conſiderari difficultatem actus, ad ſatisfactionem vero pœnalitatem; ergo non habet actus virtutis ex difficultate, quod ſatisfactorius ſit, ſed meritorius. *Solvitur.* Reſpondetur, difficultatem objectivam, de qua eſt ibi ſermo, dupliciter conſiderari poſſe: uno modo quatenus confert ad bonitatem actus, & ſic pertinet ad meritum: alio modo, ut infert laborem, & pœnam operanti, & ſic confert ad ſatisfactionem. Unde hæc duo quodammodo mutuo ſe juvant, & includunt, bonitas, & pœna, quia ipſa voluntas ſuſtinendi pœnam propter Deum meritoria eſt, & è contrario bona voluntas neceſſaria etiam eſt, ut actus ſit ſatisfactorius. Quamvis enim actus veluti formaliter habeat rationem ſatisfaciendi ex pœnalitate, illa tamen pęnalitas poteſt eſſe objectum meriti, ſeu voluntatis meritoriæ; & è contra quamvis actus bonus formaliter ſit meritorius, eſt tamen quaſi principium conſtituens ipſam pœnam in eſſe morali, ut poſſit habere rationem ſatisfactionis. Et hinc etiam fieri poteſt, ut cęteris paribus, actus melior magis poſſit conferre ad ſatisfactionem, in quantum pœna voluntaria per talem actum eſt moraliter majoris valoris, & dignitatis: ſic etiam pœna magis voluntaria, eſt magis ſatisfactiva, & ſimiliter, quæ eſt a digniori perſona, vel quæ habet alias circumſtantias morales meliores, quanquam enim ſatisfactio fiat per pœnam, non eſt tamen ſolum illa phyſice conſideranda, ſed moraliter. Et hinc etiam intelligitur, quomodo actus charitatis ſit ſatisfactorius, non ſolum, quia melior, ſed etiam quia difficilior, & quaſi virtute continens, & complectens aliarum virtutum laborem. Et ſimiliter intelligitur, quo modo contritio ſit actus ſatisfactorius, quia eſt valde difficilis, & pœnalis: & quidem, ſi ſermo ſit de contritione, quæ fit ab homine juſtificato, non eſt difficultas, quid vero de prima contritione dicendum ſit ſupra in quæſt. 86. diximus. Quocirca quamvis ſatisfactio, de qua nunc agimus, a contritione diſtinguatur, tamen quoad effectum, ipſa etiam contritio eſt ſatisfactio quædam, quamvis hæc duo in eodem actu facile poſſint ratione diſtingui.

Quomodo omnis ſatisfactio ad jejunium, eleemoſynam, & orationem reducatur.

Sed dices; Si omnis actus virtutis ſatisfactorius eſt, cur a Theologis ſupra citatis tres tantum actus ſatisfactorii numerantur, oratio, eleemoſyna, jejunium? Reſpondetur, certum eſſe non ita numerari hæc tria opera in rigore ac proprie ſumpta, quin aliis etiam ſatisfacere poſſimus, unde Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 13. Jejuniis, inquit, orationibus, & eleemoſynis, vel aliis pietatis operibus nos poſſe ſatisfacere. Duobus ergo modis poſſunt hæc tria opera explicari; primo proprie, ut ſignificant tres ſpeciales actus virtutum, & ſi hoc modo intelligantur non ideo illis tribuitur ſatisfactio, quia illis ſolis exhiberi poſſit, ſed quaſi per antonomaſiam, quia ſunt opera aptiſſima ad ſatisfactionem, ſunt enim pœnalia, & facile veniunt in uſum hominum. Secundo, ut virtute contineant cætera opera ſatisfactoria, primo quidem, quia complectuntur bona omnia, quæ homo poteſt offerre in ſatisfactionem, ſcilicet bona externa & fortunę per eleemoſynam, per jejunium vero bona corporis, bona vero ſpiritus per orationem & elevationem mentis in Deum. Vel aliter, quia ſatisfactio fit per pœnam, quæ in alicujus boni privatione conſiſtit, per eleemoſynam autem privatur, quis bono utili corpori, per jejunium bono delectabili, privari autem bono honeſto, cum bonum non ſit: non poteſt habere rationem pęnæ voluntarie aſſumptæ, ſed potius illud acquirere bonum eſt, & quatenus eſt pœnale poteſt eſſe ſatisfactorium, & hoc bonum maxime per orationem acquiritur, ideo inter actiones ſatisfactorias merito numeratur. Vel denique, ſicut homo peccando, & ſeipſum lædit, & Deum offendit, & proximum, ita recte ſatisfacit per jejunium, quo ſe caſtigat, & eleemoſynam, qua ſubvenit proximo, & orationem, qua Deum honorat. Tandem ſi hæc opera pœnitentiæ conſiderentur, ut medicina in futurum præſervans, per hæc tria moderatur homo tres radices peccatorum, per eleemoſynam concupiſcentiam oculorum, ſeu rerum externarum, per jejunium concupiſcentiam carnis, per orationem, qua ſe Deo ſubmittit, ſuperbiam vitæ. Alia de hac diviſione dicta ſunt ſupra diſputando de actu exteriori Pœnitentiæ.

Ultimo ex dictis intelligitur, an per quodlibet opus pœnale poſſit pro quolibet peccato ſatisfieri: an vero diſtincta peccata diſtinctam ſatisfactionem exigant. *An per quodlibet opus pœnale poſſit ſatisfieri pro quolibet peccato.* Dicendum eſt enim, ſi ſatisfactio conſideretur, ut medicina præſervans, & curans, & expellens vitia, hoc modo diverſam ſatisfactionem diverſa peccata exigere, quia contraria vitia contrariis virtutibus expelli debent, quamvis quædam ſint remedia omnibus communia, ut ſunt oratio, amor, vel timor, & in univerſum omnia opera, quæ ad impetrandam divinam gratiam ordinantur. At proprie loquendo de ſatisfactione, ut eſt pœnæ ſolutio, quodlibet opus pœnale aptum eſt ad ſatisfaciendum pro pęna cuilibet peccato debita, non quod in quantitate ſemper ſit æquale; ſæpe enim peccatum majorem pęnam meretur, quam per unum, vel alium actum virtutis perſolvatur; ſed quod quælibet ſpecies pęnæ ſufficiat, & conſequenter, quod multiplicando actus poſſit tota pęna cujuſque peccati compenſari. Ratio eſt, quia Deus non diſtribuit, nec deſignavit quoſdam actus ad ſatisfaciendum pro quibuſdam peccatis, & alios pro aliis, ſed generatim exigit pro peccatis, virtutis, ac ſatisfactionis opera. Item quia per hanc ſatisfactionem potiſſimum intenditur divinus honor, & bonum animæ ipſius peccatoris, utrumque autem comparatur per quamlibet honeſtam pęnam. Denique, quia, ſicut eadem contritione poſſunt omnes culpæ deleri, ita eadem honeſta pęna poteſt pro quolibet peccato ſatisfieri. Nec refert, quod in purgatorio diverſis peccatis diverſæ pęnæ fortaſſe reſpondeant, quia ibi fit ſolutio per modum ſatiſpaſſionis, & ideo redditur omnino illa pęna, quæ peccato aſſignata eſt, & accommodata: hic autem per modum ſatisfactionis, & velut redemptionis, & ideo redimi poteſt pretiis, ut ita dicam, ſeu pęnis, quæ licet in ſe diverſarum rationum ſint, valorem tamen habent ad perſolvendam, ſeu redimendam illam pęnam.

SECTIO VII.

Utrum per paſſiones, ſeu pœnas, quas quis neceſſario patitur, poſſit Deo ſatisfacere.

Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 9. ſic definit: *Docet præterea tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, ſed etiam ſpiritualibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per Chriſtum ſatisfacere valeamus.* Unde fit ſimpliciter de fide eſſe, nos poſſe ſatisfacere per hæc flagella: modus autem ſub opinione eſt.

1. Opinio. Prima opinio dicit, poſſe nos per ea ſatisfacere, ſicut mereri ea patienter, & voluntarię acceptando, ita tamen, ut tota ſatisfactio ſit in voluntate interiori, qua hæc acceptantur, & exterior pęna nihil ſatisfactionis addat: unde ſi duo ita ſe habeant, ut alter id patiatur, & bona voluntate illa accepter, alter vero æquali omnino voluntate illa amet, vel deſideret, nihil tamen patiatur, juxta ſententiam hanc, nihil magis unus, quam alter ſatisfaciet. Hoc aſſerit Richard. d. 11. ar. 1. qu. 4. Gabr. 16. qu. 2. ar. 3. dub. 1. Fundamentum illorum eſt, quia ſatisfactio debet fieri per aliquam actionem humanam elicitam, vel imperatam: hæc autem flagella, quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ſunt paſſiones, non vero actiones noſtræ; unde iſta flagella ſolum ſunt voluntaria, ut objecta noſtræ voluntatis, non vero ut actus.

2. Opinio. Secunda ſententia eſt, in his flagellis duo poſſe conſiderari, ſcilicet, internam patientiam & patientiam externam: per priorem remitti pęnas tanquam per ſatisfactionem propriam, per poſteriorem vero, id eſt, per iſta flagella ſecundum ſe remitti, ſeu ſolvi pęnam purgatorii, non per modum ſatisfactionis, ſed per modum vindictæ, & punitionis ab ipſo judice Deo illata, quæ hac ratione ſatiſpaſſiones dici poſſunt. Hanc ſententiam tuetur Medin. tract. 3. qu. 5. in fine primi dubii. Unde, ut hæc pęna cadat in ſolutum (ita enim ipſe ſupra loquitur) non videtur requirere hic auctor aliquem internum voluntatis actum, ſeu liberam cooperationem aliquam patientiæ, ſed ſolum, ut quis exterius etiam invitus, patiatur, quia de ratione pęnæ indicativæ a judice inflictæ non eſt actio, ſed paſſio.

3. Opinio. Tertia opinio diſtinctione utitur; duplex enim poteſt eſſe hujuſmodi pęna, prima proveniens ex cauſis generalibus, naturalibus, aut liberis, abſque ſpeciali ultione divina, ut ægritudines, bella, & fames, & in univerſum, quidquid ab hominibus patimur, ſive juſte, ut a judice,

ſive

ſive injuſte ab inimico, &c. Secunda ſpecialis impoſita a Deo in pœnam peccati, ut mors filii David, &c. Prior non habet rationem ſatisfactionis, cum non ſit actio humana patientis, nec ſatiſpaſſionis, cum non ſit a judice inflicta per modum vindictę, & ita non remittit pęnam, niſi ratione actus interni, ut prima opinio dicebat: poſterior autem, licet proprie ſatisfactio non ſit, remittit tamen pęnam per modum juſtæ ultionis. Ita docet Soto d. 19. qu. 2. art. 2. qui conſequenter infert hanc paſſionem remittere pęnam, etiam ſine actu libero patientis, dummodo ille in gratia ſit. Quinimo addit, licet reſiſtat, & involuntarie, ac impatienter flagellum ſuſcipiat, dummodo in eo non peccet mortaliter, etiamſi peccet venialiter, nihilominus aliquid remitti per illam pœnam de pęna purgatorii, quod tamen ſimpliciter affirmare non audet, affirmat autem Ledeſ. 2. p. qu. 14. art. 2. & videtur conſequenter loqui, quia hæc pœna non pendet ex voluntate operantis, ſed ex judicis lege, & intentione.

Concl. 1. Dico primo, qui voluntarie ſuſcipit pœnam ab extrinſeco illatam propter Deum, ſatisfacit pro peccatis, non ſolum ratione actus interioris, ſed etiam per ſe ac formaliter per ipſam exteriorem paſſionem ſeu pęnam. Hæc eſt, ut exiſtimo, ſententia D. Thom. 4. diſt. 15. qu. 1. art. 4. qu. 2. Sylveſt. verb. *Satisfactio*, qu. 9. Victor. in Sum. n. 207. Navarr. in Sum. c. 3. n. 4. Et primo multum illi favet Conc. Trid. quod non ſatis de ſolo actu interno explicatur: tum quia ita dicit, nos ſatisfacere per hæc flagella, ſicut per jejunia, & alia opera voluntarie ſumpta: tum etiam, quia alias non proprie diceremur ſatisfacere his flagellis, ſi tantum eſſent objecta illius actus per quem ſatisfacimus: alias dicere etiam potuiſſet, nos ſatisfacere per beneficia, gratias enim pro illis agendo, ſatisfacimus, ſicut etiam orando, vel petendo illa, unde tam poſſemus ſatisfacere petendo, ut flagella tollantur, quam ea patienter ſuſtinendo.

Secundo id ſentiunt Sancti Patres, dum docent, per hæc flagella purgare Deum juſtos in hac vita, ſicut per ignem purgatorii purgat in alia, & ad hoc accommodant verba illa 1. ad Corint. 3. *Salvus erit ſic tamen quaſi per ignem*. Sic Auguſtin. de fide & operibus c. 15. & 16. & in Enchr. c. 68. Greg. hom. 39. Chryſoſt. hom. 5. ad Hebr. ***Quia bonus*** (inquit) ***non poteſt in omnibus bonus eſſe, ideo hic punitur, ut purgatus exeat.*** Hieron. Nahum. 1. circa illa verba: ***Non inſurget duplex tribulatio***, ſeu, ***Non judicabit Deus bis in idipſum:*** propter hanc cauſam dicit, Deum non punire in futura vita, quem in hac punit: habetur in c. ***Quid ergo*** 23. qu. 5.

Concluſio probatur ratione. Tertio ratione probatur, quia licet ab extrinſeco patiatur homo hanc pęnam, dum tamen eam voluntarie ſuſcipit, & offert Deo, moraliter facit eam ſuam; ergo ſatis eſt, ut per illam ſatisfaciat: ſicut, qui ab alio ſuſcipit pecuniam, & illam Deo offert in cultum religioſum, per illam ſatisfacit. Probatur conſequentia, quia valor ſatisfactionis non conſiſtit in hoc, quod ipſe dolor, ſeu pęna a nobis veluti actione phyſica fiat, ſed multo magis in hoc, quod propter Deum ſuſtineatur, & voluntarie illi offeratur; ergo idem fiet in his flagellis, ut per illa ſatisfaciamus, quia moraliter non minus grave eſt ſuſtinere flagella extrinſecus illata, quam a ſe. Et hæc veritas confirmatur exemplo Chriſti Domini, & paſſionum ejus: ait enim Concil. Trid. ***Quod dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, conformes efficimur:*** at vero Chriſtus per paſſiones ſuas extrinſecus illatas ita ſatisfecit, ut non ſolum interior actus, quo illas acceptabat, & offerebat Patri, ſed etiam ipſi dolores, & pęnæ corporales eſſent ſatisfactoriæ, etiamſi Chriſtus non illas in ſe efficeret, ſed ab aliis illatas ſuſtineret; ergo ſimili modo nos ſatisfacimus per flagella.

Unde fit, cæteris paribus, plus ſatisfacere, qui majorem pęnam patitur, cum ipſa etiam ad ſatisfaciendum conducat. Fit etiam hinc magis ſatisfacere, qui patitur, ut innocens, quam qui ut malefactor, etiamſi ipſa pęna ſit æqualis: tum, quia habet majorem improportionem, & ideo majorem rationem mali: tum quia fieri poteſt, ut plus ſatisfaciat, quis per hanc pęnam toleratam, quam per ſponte aſſumptam, quia licet pęna ex ea parte, qua eſt magis voluntaria, magiſque propria, magis ſatisfactiva ſit, tamen ex parte difficultatis, quæ eſt in ſuſtinendis paſſionibus extrinſecus advenientibus, multum excedere poteſt hæc pęna tolerata: præſertim ſi cum illa aliqua injuria conjuncta ſit.

Dico ſecundo; Hæc ſatisfactio non ſit ſolum per flagella ad eum finem a Deo immiſſa, ſed per omnia, quæcunque illa ſint, & ex quibuſcunque cauſis proveniant, ſi prædicta voluntate ſuſcipiantur. Hæc concluſio eſt eorumdem Doctorum, ut exiſtimo, quia vel generaliter loquuntur, & nihil diſtinguunt, vel aperte indicant, ut D. Th. ſupra, & Victor. Navar. qui exempla ponunt in ægritudine quacunque: Concilium etiam Trident. & Patres indefinite loquuntur. Et ratio eſt, quia hæc omnia flagella poteſt homo facere moraliter ſua; ſed non alia ratione per hæc ſatisfacit, ut explicatum eſt, & infra evidentius conſtabit: oſtendemus enim, hominem non ſatisfacere per hæc flagella, ut ab extrinſeco tantum inferuntur, ſed ut ſunt aliquo modo ab intrinſeco, moraliter loquendo. Et confirmatur primo, quia omnia hæc flagella proveniunt ex divina providentia, & ſaltem generali intentione per ea intendit, ut exerceamur, & purgemur a vitiis, & reatibus peccatorum, ut Sancti ſupra citati docent; ergo ſi homo illis recte utatur, per illa etiam purgabitur. Confirmabitur ſecundo, quia vix poteſt homo, niſi ex ſpeciali revelatione diſcernere, ex quo genere divinæ providentiæ hæ pęnæ proveniant. Item, etiam per eas pęnas, quas homines patiuntur propter ſua delicta ab aliis hominibus, ſi ſupra dicto modo in Deum referantur, ſatisfaciunt; ergo non eſt expectanda illa ſpecialis Dei intentio, quæ ſæpe rara eſt, & nobis incognita. Et ex probationibus harum concluſionum ſatisfactum eſt fundamentis aliarum opinionum, quatenus his concluſionibus contraria eſſe poſſunt. Concl. 2.

Dico tertio: Nulla flagella hujus vitæ, quacunque ratione a Deo inferantur, ſunt ſatisfactoria, niſi per honeſtam voluntatem acceptentur, & aliquo modo in Deum referantur. Hæc videtur aperta ſententia S. Th. Richar. & Gabr. Et videtur colligit ex Tridentino ubi ſupra: nam in primis, ut hæc flagella ſint ſatisfactoria, requirit, ut patienter tolerentur: deinde docet habere hanc vim ex Chriſti merito, & ſatisfactione. Quod non poteſt intelligi ex opere operato, ut per ſe conſtat, quia hæc flagella, nec ſunt ſacramenta, nec habent ſpeciale privilegium extra martyrium; ergo eſſe debet ex merito, ſeu ſatisfactione operantis, ad quod neceſſe eſt, ut operetur tanquam Chriſti membrum; ergo neceſſaria eſt aliqua actio humana, & honeſta ipſius operantis, qua acceptet hujuſmodi flagella, & ea moraliter conjungat cum Chriſti ſatisfactione. Unde ſolutio pęnæ, quæ fit in purgatorio, quia fit per meram ſatiſpaſſionem, non nititur proprie meritis Chriſti. Præterea, Sancti omnes, qui de his pęnis, ſeu flagellis loquuntur, ita hortantur homines, ut patienter, & voluntarie illa ſuſtineant, ut plane ſignificent omnem amitti fructum, ſi hæc voluntas abſit. Concl. 3.

Ratione denique argumentor. Primo, quia, ut ſupra dicebamus, & eleganter tractat Auguſtin. 2. de peccatorum meritis, c. 16. & 34. hæc ſatisfactio, & pęna, quam Deus exigit pro peccatis, non tam ordinatur ad aliorum exemplum, quam ad emendationem pęnitentis, & divinum honorem; ergo requirit ſaltem voluntariam acceptationem ipſius pęnitentis: & ideo etiam in purgatorio hæc requiritur, ſaltem ut conditio, quia non eſt (ut ita dicam) quaſi civilis punitio, ſed veluti filialis caſtigatio, animam purificans morali modo, qui modus ſine conſenſu voluntatis vix intelligi poteſt. Secundo, quia ſi tota remiſſionis pęna conſiſteret in paſſione, etiamſi homo non eſſet in gratia, vel etiamſi peccaret per voluntatem reſiſtendo, nihilominus remiſſionem pęnæ obtineret, quod abſurdiſſimum eſt: &, ſi hoc ſemel concedatur in peccato veniali, idem fere ſequitur in mortali. Tertio, ratio propria eſt, quia paſſio hujus vitæ non eſt comparabilis, nec proportionem habet cum pęna purgatorii; ergo non erit ſufficiens ad remittendam illam, niſi ex dignitate, vel voluntate patientis habeat valorem moralem, ut hac ratione poſſit eſſe veluti pretium ſufficiens ad redimendam illam pęnam. Ratione probatur.

Sed contra: nam D. Thom. ſupra dicit flagella impatienter ſuſcepta, non habere rationem ſatisfactionis, ſed vindictæ; at vero vindicta videtur eſſe ſatiſpaſſio. Object.

Reſpondetur, propriam divinam vindictam dici, quando, quis ſine fructu patitur, quomodo Deus ſumit vindictam de damnatis, vel de aliis iniquis, quos punire dici- Solvitur.

dicitur pęna inimici. Ita fere Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 20.

Sed quæres, ſi neceſſaria eſt voluntas, ut hæc paſſio exterior ſit fructuoſa, quandiu durabit hic fructus? an ſolum quandiu durat actus interior voluntatis? videtur enim hoc ſequi ex dictis, quia ſolum eo tempore illa paſſio eſt voluntaria & libera, quia cum non procedat ab actu voluntatis, ſed ſolum ſit veluti objectum ejus ceſſante actu, illa paſſio non erit voluntaria. Et confirmatur, quia alias etiam dormiens ſatisfaceret per injuriam extrinſecus illatam, ſi habuit prius animum, & voluntatem ſuſtinendi totam illam injuriam; hoc autem non videtur veriſimile. In contrarium vero eſt, quia durum eſt affirmare, eum, qui graves pęnas patitur, non ſatisfacere,

Solvitur. niſi dum actu acceptat illas pęnas. Reſpondetur, vix poſſe hoc a nobis dijudicari, ſed divinæ providentiæ, & ordinationi eſſe committendum. Videtur tamen veriſimile, non eſſe neceſſarium, ut interior actus continenter duret phyſice, ſed ſatis eſſe, ut moraliter durare cenſeatur: judicabitur vero durare moraliter, quando & actus cecidit in totam illam paſſionem, quam homo humano modo ſentit, & patitur, quamque ex vi illius actus patienter ſuſtinet, nec repugnat, aut obmurmurat: denique, quando prior voluntas non eſt per contrarium actum retractata, & ejus virtus adhuc moraliter durat, ut ex dictis effectibus colligitur.

Aliud dubium. Ultimo ex dictis expenditur dubium, in quo Soto, Victor. & Ledeſma inter ſe diſſentiunt, ſcilicet, quando Deus ſpecialiter punit in hac vita aliquem juſtum pro peccato, an hoc ipſo omnino liberet a tota pęna, quæ illi peccato in purgatorio deſignata eſt.

Deciditur. Victoria enim, & Ledeſma affirmant, Soto vero contradicit, & merito, quia poteſt interdum illa pęna non eſſe æqualis, ut ſi ſit brevis, & remiſſa. Unde de hoc eſt ſpeciale privilegium martyrii, quod perfecte purget, & omni pęna hominem liberet. Nec oportet, etiamſi Deus ſpecialem pęnam, vel permittat, vel infligat ad purgandum juſtum, ut ſtatim omnino purgationem perficiat, ſatis enim eſt, ſi in hac vita purgatio inchoetur, in purgatorio perficienda: ſicut ê contra accidit interdum in reprobis, qui hic puniri incipiunt, ut conſummentur in inferno, juxta illud Deut. 31. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.*

SECTIO VIII.

Utrum ad noſtram ſatisfactionem requiratur divina promiſſio, & acceptatio.

Opinio quorundã negatur. Hactenus explicuimus conditiones neceſſarias ad ſatisfactionem ex parte ſatisfacientis, & operum ipſius; ſupereſt dicendum de conditione requiſita ex parte Dei, quæ non poteſt eſſe alia, niſi promiſſio, aut lex divina. Quidam ergo auctores negant, hanc promiſſionem, vel legem eſſe neceſſariam: fundamentum eſſe poteſt, quia qui, quod debet, perſolvit, nulla lege, vel promiſſione indiget, ut ejus debitum remittatur; ſed nos per noſtras ſatisfactiones vere perſolvimus; ergo non eſt neceſſaria promiſſio, ut remittatur nobis. Imo, ſi proprie loquamur, non eſt remiſſio, ſed ſolutio: remiſſio enim gratuitum aliquid, ſolutio autem opus juſtitiæ indicat, & hoc ipſum includitur in ratione ſatisfactionis: eſt enim illa pars juſtitiæ, ſicut pęnitentiæ. Confirmatur, quia ſatisfactio, ut vera ſit, debet in ſe habere valorem ad recompenſandum debitum; ſed ſi hunc habeat, ex natura ſua ſolvit illud, & non indiget promiſſione, ſi autem non habeat, non erit ſatisfactio, licet addatur promiſſio, vel acceptatio, quia hæc non dat valorem operi, ſed ſupponit illum.

Alia opinio aſſirm. Alia opinio eſſe poteſt, totum negotium ſatisfactionis noſtræ poſitum eſſe in divina acceptatione, & benevolentia. Quam ſententiam tenere videtur Durand. d. 15. qu. 5. ad 2. Ledeſ. 2. p. qu. 13. Fundamentum eſſe poteſt, quia pęna per ſe debita peccato, eſt pęna alterius vitæ, ſeu purgatorii; ſed nulla pęna hujus vitæ eſt cum ea comparabilis; ergo nec poteſt eſſe ſufficiens ad ſatisfaciendum pro illa, niſi ex ſola acceptatione divina. Unde Medin. tract. 5. qu. 3. ſub conditione, & diſtinctione inquit, ſi omnis pęna purgatorii ſit alterius rationis a pęna hujus vitæ, non poſſe ſatisfactionem fieri niſi ex ſola divina acceptatione; ſi vero aliqua ſit ejuſdem rationis, ad ſuſtinendam, vel perſolvendam illam in hac vita nullam eſſe neceſſariam legem, ſed ex natura rei fieri per ſolam paſſionem talis pęnæ.

Hæc quæſtio ex principiis ſupra indicatis, & latius tractatis in 1. tom. 3. p. diſput. 4. & in Diſputatione ſpeciali de juſtitia Dei, atque etiam ex principiis de merito noſtro apud Deum, definienda eſt, quia licet ſatisfactio, & meritum diverſa ſint, tamen utrique commune eſt, ut ſecundum quandam æqualitatem, & juxta leges juſtitiæ fiant; & in hoc etiam conveniunt, quod ſicut merito proprio infallibiliter reſpondet præmium, nec poteſt denegari ſine injuſtitia, ita ſatisfactioni reſpondet infallibiliter condonatio pęnæ, unde poſita propria ſatisfactione de juſtitia, impoſſibile eſt hominem pro illo peccato juſte puniri, pro quo ſatisfecit. Quare in noſtra ſatisfactione duo conſiderari poſſunt; unum eſt, quod in ſe habeat valorem aliquem, & proportionem ad ſatisfaciendum; alterum eſt, quod infallibiliter, & ex juſtitia Deus condonet purgatorii pęnam, propter hanc ſatisfactionem.

Dico primo: Opera, quibus Deo ſatisfacimus pro peccatis, prout a gratia procedunt, & gratia informantur, proportionem habent, & conditionem aliquam ad ſatisfaciendum, ſecluſa extrinſeca promiſſione Dei. Aſſert. 1. Hanc concluſionem probant rationes factæ in prima ſententia, quia alias revera non poſſet ſalvari vera, & propria ratio ſatisfactionis: nam, cum promiſſio extrinſeca ſit, non dat operi proportionem; ſi autem non eſt proportio, nulla eſt ratio juſtitiæ, & nulla eſt ſatisfactio: ſicut ſi non eſſet proportio inter noſtra merita, & præmia, non eſſent vera merita, & ſi non eſſet proportio inter pretium, & id quod emitur, non eſſet vera emptio. Hæc autem proportio (quod Medina non ſatis animadvertit) non eſt penſanda ex phyſica æqualitate pęnarum, ſicut neque in merito conſideratur ex phyſica æqualitate actuum. Penſanda ergo eſt tum ex conditione ipſius actus: tum maxime ex dignitate, & ſtatu perſonæ operantis; operatio enim ipſa eſt pęnalis, & ex hac parte aliquam proportionem habet, &, quia eſt a perſona Deo grata, habet valorem moralem, ut poſſit eſſe proportionatum pretiũ ad redimendam aliam pęnam: & quia eſt opus viatoris, qui majori quam voluntate, & libertate ſeipſum punit, ſeu pęnam in ſatisfactionem offert, priuſquam veluti trudatur in carcerem, ut ibi puniatur, ideo, his omnibus penſatis, eſt in tali opere proportio, & valor ſufficiens, ut ſit aptum pretium ad redimendam talem pœnam.

Dico tamen ſecundo: Ut hæc noſtra opera infallibiliter ſint ſatisfactoria, & remiſſiva pęnarum alterius vitæ, neceſſaria eſt lex, & promiſſio Dei de condonanda tali pęna ſub conditione talis operis. Aſſert. 2. Quoad hanc concluſionem habet verum ſecunda opinio, & in hoc ſenſu intelligo dictum a Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. eſſe neceſſariam Dei acceptationem per Chriſtum ad noſtram ſatisfactionem: Neceſſariam eſſe acceptationẽ Dei. nec enim dici poteſt noſtram ſatisfactionem acceptari per Chriſtum ſolum, quia per illum habemus gratiam, & auxilium ad ſatisfaciendum: hæc enim ſatis aperte Concilium diſtinguit, dum inquit; *In quo ſatisfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent:* quibus omnibus verbis ſatis ſufficienterque videtur explicare gratiam, & auxilium per Chriſtum datum ad hæc opera facienda, & tamen ſubdit Concilium; *Noſtras ſatisfactiones a Chriſto offerri patri, & per illum acceptari.* Et in c. 9. dicit eſſe maximum amoris divini argumentum, quod noſtras ſatisfactiones acceptat: & hoc etiam confirmant ſupra citata ſacræ ſcripturæ teſtimonia, in quibus hæc promiſſio continetur. Ratio vero eſt, quia pęna in hac vita aſſumpta eſt alterius rationis a pęna purgatorii; ergo ſecluſa lege Dei, nulla eſt ratio, propter quam debitum illius pęnæ per hanc neceſſario tollatur. Confirmatur, quia ſi aliqua certa pęna, ſtatuta lege alicui peccato ſit impoſita, non tenetur judex aliam pęnam loco illius acceptare, ſed poteſt illam in propria ſpecie exequi, præſertim ſi alia, quæ loco illius offertur, inferior ſit; ſed talis purgatorii pęna juſta lege debetur peccatis noſtris; ergo, ſecluſa omni alia lege Dei, nihil eſt, quod obliget Deum ad remittendam illam pęnam propter opera noſtra in hac vita facta. Denique in hoc nulla occurrit dubitandi ratio, neque, ut cenſeo, ullus eſt antiquorum Theologorum, qui hoc contradicat: licet enim in ſatisfactione Chriſti propter ejus dignitatem aliqui non requirant hanc promiſſionem, ut non poſſit non acceptari a Patre, tamen de noſtra ſatisfactione nullus

lus dubitat, propter rationem factam, & quia nulla poteſt ratio probabilis in contrarium adduci. Cætera videantur in prædicta Diſput. de Juſtitia.

SECTIO IX.

Utrum noſtra ſatisfactio, concurrentibus omnibus conditionibus poſitis, ſit de condigno juſtitia.

HÆC quæſtio fere eſt definita ex præcedenti, tamen propter opiniones ibi citatas, & ut exactius res intelligatur, advertendum eſt, quandam pœnam eſſe impoſitam, & definitam ſingulis peccatis ex certa lege divinæ juſtitiæ, quæ pœna ſuſtinenda eſt in futura vita, ſi in hac non fuerit plene remiſſa, & hæc eſt veluti ordinaria pœna per ſe peccato reſpondens: præter hanc vero interdum Deus punit peccatum extraordinaria pœna hujus vitæ, quæ quaſi accidentalis eſt, ſeu extraordinarie poſita ex ſpeciali ordinatione Dei.

Noſtra opera ſatisfacere de condigno pro pœna purgatorii. Aſſert. 1. Dico primo, noſtra opera eſſe ſatisfactoria de juſtitia, & de condigno pro illa pœna purgatorii, quæ per ſe reſpondet peccato non plene remiſſo. Eſt communis ſententia Theologorum, quos citavi in ſect. 1. & 2. hujus diſp. & colligitur ex Conc. Trid. ſupra, ubi eodem modo definit nos ſatisfacere apud Deum ſicut mereri; ergo ſicut meremur de condigno, etiam ſatisfaciemus. Et ratio ex dictis eſt evidens, quia ad meritum de condigno nihil aliud requiri poteſt, quam dignitas operantis, proportio operis, & promiſſio Dei ſub conditione talis operis; ex hac enim promiſſione, ſi opus exhibeatur, oritur debitum, ſeu obligatio juſtitiæ, ut aliis locis latius oſtenſum eſt. Sed hæc omnia concurrunt in ſatisfactione noſtra, concurrit enim dignitas perſonæ per gratiam, & proportio operis, ut explicuimus, promiſſio enim Dei non deeſt, ut patet ex ſect. 8. ergo nihil deeſt huic ſatisfactioni quominus de condigno ſit. Et confirmatur: nam qui ſubit pœnam lege ſtatutam eo modo, quo ex legislatoris voluntate poſita eſt, condigne ſatisfacit tali legi; ſed nunc ex lege divina non eſt abſolute impoſita peccatis noſtris pœna purgatorii, ſed quaſi ſub conditione, vel disjunctione, id eſt, vel illa in vita futura, vel aliqua moraliter proportionalis in hac vita; ergo qui alterum iſtorum facit, ſatisfacit legi Dei; ergo de juſtitia & de condigno. Confirmatur ſecundo, quia, poſita hac lege, nulla ratione poſſet Deus de potentia abſoluta dare pœnam purgatorii ei, qui in hac vita ſatisfecit; poſſet, quidem ut ſupremus Dominus illum torquere, ſeu afficere illo malo, quod eſt purgatorii pœna, non tamen poſſet, ut judex inferre illud malum per modum pœnæ, id eſt, propter culpam, quia jam revera ille non eſt dignus tali pœna, magis, quam ſi illam nunquam commiſiſſet, quandoquidem ipſe non debebat pœnam, niſi lege ſtatutam, & hanc jam ſuſtinuit. Sicut juſtus, qui in purgatorio paſſus eſt totam pœnam alicui peccato veniali debitam, non poteſt iterum proprie puniri, quamvis illud malum de potentia abſoluta pati poſſit.

Aſſert. 2. Dico ſecundo, quando pœna eſt accidentalis ſeu extraordinaria, juſtus non poteſt pro illa de condigno ſatisfacere, imo neque aliquid facere, quo infallibiliter talis pœnæ remiſſionem conſequatur. Hanc doctrinam attigit Medin. tract. 2. de Confeſſione qu. 46. ubi ſic inquit: *Pœnas hujus ſeculi Deus nec de juſtitia legis infligit, nec de juſtitia legis eas tollit, ſed pro voluntate ſua, pœnas autem alterius ſeculi de juſtitia legis infert, & ſimiliter de juſtitia legis eas remittit, ob ſatisfactionem debitoris.* Hæc autem pœna, quam extraordinariam vocamus, ſemper eſt pœna hujus vitæ, de qua D. Gregor. 9. moral. c. 9. exponens illud verbum Job. 9. *Deus cujus iræ nemo reſiſtere poteſt*, inquit; Interdum has pœnas (quamvis Deus illas comminetur) non eſſe abſoluta voluntate definitas, & ideo poſſe interdum oratione impediri, & per opera noſtra earum remiſſionem impetrari, quia novit Deus mutare ſententiam, ſi homo animum mutaverit, ut idem docuit Gregor. lib. 16. cap. 4. & variis ſacræ ſcripturæ exemplis conſtat, quæ ab ipſo afferuntur. Et denique ex verbis illis Hieron. 18. *Repente loquar adverſus gentem, & regnum, &c.* & ſupra. *Si pœnitentiam egerit gens illa, agam & ego pœnitentiam, ſupra malum, quod cogitaveram, &c.* interdum vero comminatio eſt abſoluta ex definita ſententia Dei, & hæc non mutatur, quidquid homo operetur, quomodo David per multas lachrymas vitam filii, in quo punitus eſt, obtinere non potuit 2. Reg. 12. ideo dicit ibidem; *Quis ſcit ſi forte donet mihi eum Dominus;* quæ particula, *forte*, incertitudinem oſtendit, quia talis pœnæ remiſſio infallibilis non eſt: & eandem vim habere poſſunt verba illa Joel. 2. *Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat?* & eadem verba habentur Jonæ 3. Atque eadem doctrina, præſertim quoad hanc poſteriorem partem, quæ ad rem præſentem maxime ſpectat, ſumitur ex Auguſt. lib. 2. de Peccat. merit. & remiſſio. c. 34. ubi eodem exemplo David utitur, & mortis, aliarumque pœnalitatum, quæ poſt peccatum remiſſum relinquuntur. Idem lib. 2. cont. Fauſt. c. 67. & tract. 124. in Joan.

Ratio vero eſt, quia de remiſſione hujus pœnæ nulla eſt certa promiſſio, nec lex ſtatuta. Quocirca quando interdum obtinetur a Deo remiſſio, vel commutatio hujus pœnæ (ut ſunt varia exempla in Scriptura ſacra Exod. 32. Num. 26. 2. Reg. 24. Jonæ 3.) id non eſt per modum ſatisfactionis de condigno, ſed per modum impetrationis, & meriti de congruo, quia ſcilicet Deus exaudit orationes, & merita amicorum ſuorum: ſicut enim hæc pœna non eſt neceſſario conjuncta culpæ, ſed eſt quaſi voluntaria, ita in ea dimittenda non ſervatur ratio juſtitiæ, ſed gratiæ, & liberalitatis, quam Deus interdum concedit, interdum vero juſto judicio negat. Nec circa doctrinam hanc nova occurrit difficultas, quæ in ſuperioribus expedita non ſit, & in aliis locis citatis ex 1. tomo 3. p. & ex lib. 6. Opuſculorum. *Ratio Aſſertionis.*

SECTIO X.

Utrum hæc ſatisfactio neceſſaria ſit ad remiſſionem pœnæ purgatorii conſequendam.

DUplex neceſſitas poteſt in ſatisfactione, ſicut in aliis rebus, diſtingui, ſcilicet præcepti, & medii. De prima dixi ſatis ſupra Diſput. 12. agens de præceptis, quæ in externum actum pœnitentiæ cadere poſſunt. Secunda vero intelligi poteſt, vel de neceſſitate ſimpliciter ad conſequendam gratiam & vitam æternam: & de hoc ſenſu nihil etiam eſt, quod agamus, quia conſtat ex ſupra dictis, poſſe gratiam obtineri, etiamſi tota pœna non remittatur. Certa etiam fide conſtat, ſi in hac vita ſatisfactio prætermittatur, ſupereſſe in alia remedium purgatorii. De qua re infra propriam diſputationem inſtituemus.

Alio ergo ſenſu intelligi poteſt hæc neceſſitas medii, in ordine tantum ad remiſſionem pœnæ in hac vita conſequendam, id eſt, an ad hunc effectum unica via ſit noſtra ſatisfactio: loquimur autem ex opere operantis, ut omittamus applicationem ſatisfactionis Chriſti, quæ fit per ſacramenta, aut miſſæ ſacrificium, aut per martyrium, aut indulgentias, & ut omittamus etiam remiſſionem, quæ fit in ſatisfactione unius pro alio, de qua infra etiam latius in diſputatione de ſuffragiis. Ratio autem dubii eſſe poteſt, quia non tantum poſſumus a Deo obtinere remiſſionem pœnæ, ſolvendo, & ſuſtinendo proportionalem, ſed etiam impetrando, & merendo remiſſionem illius; ſed iſti duo modi ſunt diverſi a ſatisfactione; ergo ſatisfactio non eſt medium neceſſarium ad tollendam pœnam. Antecedens explicatur, & probatur, quoad primam partem, quia conſuetudo eſt Eccleſiæ, & fidelium petere a Deo remiſſionem peccatorum, ſeu pœnæ; per hanc autem orationem non ſolum petimus, ut tantum pœna nobis remittatur, quantum illi orationi, ut opus quoddam pœnale eſt, reſpondet, hoc enim non eſt neceſſe poſtulare, quia ille effectus neceſſario conſequitur juxta ordinem divinæ juſtitiæ, ut dictum eſt, ſicut nemo petit a Deo, ut conferat gloriam ſuis meritis debitam: petimus ergo, ut Deus aliquam pœnam gratis remittat, præter noſtram condignam ſatisfactionem: hæc autem oratio non eſt imprudens, vel temeraria; ergo credendum eſt, aliquando, & ſæpe habere effectum.

Secunda pars antecedentis ſimpliciter declaratur, & probatur, quia per omne opus meritorium gratiæ & gloriæ, quatenus tale eſt, & ſecluſa omni ratione pœnalitatis, fit homo aptior ad conſequendam gloriam; ergo ſicut per tale opus meretur homo augmentum gratiæ, & gloriæ: ita per illud tollitur, vel minuitur impedimentum gloriæ, quod eſt reatus pœnæ temporalis; ergo ſecluſa propria ratione ſatisfactionis, ipſum meritum eſt ſufficiens via ad conſequendam remiſſionem pœnæ. Confirmatur, quia non ſolum conſequitur homo, etiam inter homines, remiſſionem pœnæ per aliam pœnam, ſeu vindictam, quam de ſeipſo ſumit, ſed etiam per obſequia in eum,

eum, quem offendit, facta, & hujuſmodi ſunt merita apud Deum; ergo hæc etiam erit de ſe ſufficiens via, unde non erit neceſſaria ſatisfactio.

De hac quæſtione nihil fere invenio a Theologis expreſſe dictum: conſiderata autem doctrina Concil. Trid. & modo loquendi Sanctorum, & Tholog orum de neceſſitate ſatisfactionis, videtur probabilius, unicam viam ad conſequendam in hac vita remiſſionem peccati per propriam actionem operantis, eſſe condignam ſatisfactionem, & recompenſationem delicti ſicut unica via ad conſequendam gloriam eſt meritum de condigno ipſius operantis. Quod probatur excludendo duos modos ſupra poſitos, præter quos nullus alius excogitari poteſt. Nam primum, quod ſola impetratio, ſecluſa ſatisfactione, non ſufficiat, colligitur ex Auguſt. ſer. 50. de tempore in fin. ſuper illud Eccleſiaſt. 21. *Fili peccaſti, ne adijcias iterum, & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur. Sed quid* (inquit Auguſtinus) *proderit deprecari, ſi te non dignum feceris exaudiri, non faciendo fructus dignos pœnitentiæ, ut tanquam ſterilis arbor excidaris, & in ignem mittaris? Si ergo exaudiri vultis, cum deprecamini pro peccatis veſtris, dimittite, ut dimittantur vobis.* Ubi, licet etiam loquatur de remiſſione peccati quoad culpam, non tamen de illa ſolum, ſed de omni remiſſione. Eſt autem eadem proportionalis ratio: nam etiam a Deo petimus remiſſionem culpæ, non tamen petimus, ut remittatur propter ſolam orationem ſine debita diſpoſitione, ut ſupra agentes de neceſſitate contritionis diximus, & ideo petendo hanc remiſſionem, ipſam etiam diſpoſitionem poſtulamus; ergo idem proportionaliter dicendum eſt de remiſſione pœnæ, & petitione ejus.

Et confirmatur, quia lex divinæ juſtitiæ, & providentiæ eſt, ut qui peccat, digne puniatur, & eadem lege eſt ſtatuta via ordinaria, qua homo debeat puniri, vel peccatum quoad pœnam compenſari; ergo non eſt cur hæc pœna gratis remittatur, & in hac lege diſpenſetur ordinarie, aut per communem impetrationem. Confirmatur ſecundo, quia cum homo poſſit cum divina gratia ſolvere hoc debitum, ſine cauſa peteret, ut ſibi gratis remitteretur, nec talis oratio in hoc ſenſu mereretur exaudiri: alias etiam animæ purgatorii poſſent orare, & impetrare, ut ſibi gratis remitteretur pœna, quod nullus, credo affirmare auderet. Non eſt ergo hic ſenſus illius orationis, quando a Deo remiſſionem peccatorum poſtulamus; ſed in primis per talem orationem recognoſcimus, noſtra opera de ſe talia non eſſe, ut ex rigore juſtitiæ ſufficerent ad pœnam peccatis debitam perſolvendam, & ideo petimus a Deo benigne acceptari: nam licet hoc ab ipſo ſtatutum ſit, nihilominus ipſe voluit, & ordinavit, ut a nobis poſtularetur. Secundo, petimus auxilium, & devotionem ad ita orandum, ut ſatisfacere poſſimus, atque adeo illamet oratione, qua nos debitores recognoſcimus, ſatisfactionem aliquam exhibere intendimus.

Secundo probatur non eſſe in operibus noſtris aliud meritum remiſſionis pœnæ, præter ipſam ſatisfactionem, quæ convenit operi, ut pœnali, quia nulla vel auctoritas, vel ratio fingi poteſt, ut tribuamus noſtris operibus hanc duplicem vim ſeu efficaciam remittendi pœnam. Deinde, quia meritum de condigno per ſe eſt de augmento gratiæ & gloriæ, & eorum, quæ cum his per ſe, & neceſſario conjuncta ſunt, ut conſtat ex materia de gratia: remiſſio autem pœnæ non habet connexionem neceſſariam cum augmento gratiæ & gloriæ, poteſt enim eſſe aliquis ſanctior alio, licet majorem reatum pœnæ temporalis habeat, & eadem ratione poteſt ipſemet fieri ſanctior manente eodem reatu pœnæ temporalis, imo etiam aucto per peccata venialia; ergo, cum ablatio, ſeu diminutio hujus reatus, ſeu impedimenti pertineat quaſi ad alium ordinem juſtitiæ, ſcilicet, vindicativæ, non eſt cur per meritum ut ſic obtineatur neceſſario. Præterea, quia nunquam in ſacra Scriptura legimus eſſe promiſſam remiſſionem pœnæ noſtris operibus, niſi quatenus ſatisfactoria ſunt, atque adeo, ut pœnalia, ut ſupra oſtendimus; ergo ex præciſa ratione meriti de condigno, ſecluſa ratione ſatisfactionis, non reſpondet noſtris operibus aliqua remiſſio temporalis pœnæ. Confirmatur, quia hac ratione non meretur homo de condigno bona temporalia, niſi quatenus neceſſaria ſunt, & aliter obtineri non poſſunt. Unde ſi homo indiget re temporali, quam emere, v. gr. poteſt, non eſt cur per ſua merita velit extraordinarie illam a Deo obtinere: ſic ergo, cum poſſit homo hanc pœnam proprio, & ſtatuto pretio redimere, non eſt cur alia via de condigno illam mereatur, nec cenſeri debet facere, quod in ſe eſt ad hanc remiſſionem obtinendam, donec proportionalem pœnam ſolvat. Denique confirmatur, quia alias per ſecundam contritionem, vel unum actum charitatis poſſet homo, licet non per modum ſatisfactionis, ſaltem per modum meriti, obtinere remiſſionem totius pœnæ temporalis, quia ſi merendo augmentum gloriæ meretur ablationem impedimenti, ſolum quia videtur, quid inferius, eadem ratione meretur ablationem totius impedimenti: nam totum illud eſt etiam inferioris rationis.

Supereſt ergo, ut dicamus ex opere proprio ipſius operantis non eſſe aliam viam certam, & ordinariam ad conſequendam remiſſionem pœnæ, præter condignam ſatisfactionem. Quod ſatis quidem conſonum eſt tum divinæ juſtitiæ vindicativæ, ut ſicut commutativa poſtulat meritum, ita vindicativa ſatisfactionem exigat, nec una cum altera confundatur: tum etiam divinæ providentiæ ordinantis ſatisfactionem hanc ad animæ curationem, ut ſaltem timore pœnæ homines a peccando abſtineant, quod remedium valde redderetur inefficax, ſi aliis remediis poſſent homines facile ſine condigno labore, & dolore, talis pœnæ remiſſionem obtinere. Et per hæc rationibus dubitandi in principio poſitis ſatisfactum eſt. Accedit ad hæc, quod ex opere operato multis aliis modis fit remiſſio hujus pœnæ, præſertim per ſacrificium miſſæ, & aliqua ſacramenta, & ideo neceſſe non eſt alios modos remiſſionis ex opere operantis multiplicare. Supererat hic dicendum de ſatisfactione unius pro alio, ſed hoc dicetur commodius infra, de ſuffragiis diſputando.

DISPUTATIO XXXVIII.

De tertia parte materiali hujus ſacramenti, quæ eſt ſacramentalis ſatisfactio.

Expedivimus præcedenti diſputatione, quæ ad ſatisfactionem pertinent, ut poteſt eſſe actus, vel effectus virtutis Pœnitentiæ: nunc breviter de illa dicendum eſt, ut eſt pars ſacramenti, & habet ſacramentalem effectum. Quæ diſputatio in duas diſtingui poſſet, ut altera veluti ſpeculativam doctrinam, quæ ad eſſe ipſius ſacramenti pertinet; altera moralem, quæ pertinet ad præcepta, contineret: tamen, quia materia brevis eſt, & hæc duo valde ſunt inter ſe connexa, illa breviter in hac diſputatione complectemur.

SECTIO I.

Utrum ſatisfactio ſit pars neceſſaria hujus ſacramenti.

Primum omnium certum eſt, poſſe confeſſorem imponere pœnitenti pœnitentiam aliquam in ſatisfactionem pro peccatis. Hoc conſtat ex perpetuo uſu Eccleſiæ, qui ex Patribus, & Conciliis colligitur, ut ex Leone Papa ep. 89. c. 2. Auguſt. de Vera, & falſa pœnit. c. 10. & 15. Cyprian. lib. 1. ep. 3. & ex aliis, quos præced. diſputatione retuli. Et ex Conc. Cabilon. I. c. 8. Cabilon. II. c. 45. Moguntino I. c. 32. & ex c. *Deus*, & c. *Definitionem*, de Pœnit. d. 1. cum aliis, quæ ibi, & d. 50. Gratian. congerit; & ex c. *Omnis utriuſque*, de Pœnit. & remiſſ. Et alia refert Burchard. lib. ſui decreti & ſequentibus, & Marianus Victor. proprio opere de hac re, ubi late explicat antiquam hiſtoriam de publicis, & ſolennibus pœnitentiis: quanquam enim non conſtet, omnes illas ſacramentales fuiſſe, certum autem eſt ex uſu hujus ſacramenti manaſſe. Denique in Conc. Florent. & Trident. hoc expreſſius, quam in cæteris definitur. Ratio vero duplex ex ſupra dictis colligitur. Prima eſt: quia hoc ſacramentum fertur per modum judicii, in quo non ſemper tota pœna gratis remittitur, & ideo ad judicem illius ſpectat, æquitate ſervata, judicium ferre, delictum vindicare, & pœnam imponere. Et in hunc modum exponit Tridentinum verbum Chriſti; *Quodcunque ligaveritis*, & illud, *Quæ retinueritis, retenta ſunt*, ut latius in ſequenti videbimus. Secunda ratio eſt, quia hoc ſacramentum eſt medicina: nam in eo non ſolum vindicta, ſed præcipue

Poſſe confeſſorem imponere pœnitentiam in ſatisfactionem.

cipue correctio pœnitentis intenditur, & ideo imponi debet ſatisfactio, quæ ſit pœnitentia medicinalis, & accommodata ad præſervandum a ſimilibus delictis.

Satisfactionem impoſitã eſſe partem ſacramenti.

Ex hoc principio colligitur, hanc ſatisfactionem a ſacerdote impoſitam, & applicatam virtute clavium eſſe partem hujus ſacramenti. Ita definiunt Conc. Florent. & Trident. & conſentiunt omnes Theologi. Et ratio eſt, quia pertinet ad perfectionem, & integritatem hujus judicii; ſicut in omni judicio, ad vindicativam juſtitiam pertinente, punitio rei eſt pars illius judicii. Et eadem ratio locum habet, ſi ſacramentum hoc conſideretur, ut perfecta medicina peccati. An vero, ut hæc ſatisfactio ſit pars ſacramenti, neceſſarium ſit ſub præcepto imponi a ſacerdote, vel ſatis ſit applicari ab illo, quanquam arbitrio pœnitentis relinquatur, in ſequentibus latius dicemus: probabile enim eſt, quodcunq; horum ſufficere, ut D. Th. docuit quodl. 3. art. 28. an etiam imponenda ſit hæc pœnitentia ante, vel poſt abſolutionem, infra dicam.

An hæc pars ſit eſſentialis, vel tantũ integralis.

Difficultas vero ſupereſt: an poſſit hæc pars dici eſſentialis, vel tantum integralis; Palud. enim d. 16. qu. 1. in fin. contendit eſſe eſſentialem, & quædam argumenta congerit parvi momenti, & fortaſſe de nomine diſputat. Dicendum ergo eſt, hanc partem eſſe integralem, non proprie eſſentialem. Priorem partem docuit D. Th. ſup. qu. 90. ar. 2. & 3. & neceſſario colligitur ex dictis, præſertim ſuppoſita poſteriori parte: eſt enim hæc pars materialis: ſi ergo eſſentialis non eſt, oportet ſaltem eſſe integralem. Poſteriorem vero partem docent fere reliqui Theologi d. 16. Capreol. qu. 3. ar. 3. in fin. Soto d. 17. q. 1. art. 3. Cano dict. Relect. par. 5. & alii, qui de hac materia ſcribunt. Et probatur, quia hoc ſacramentum vere conficitur, & confert gratiam ante ſatisfactionem expletam (ut etiam Palud. fatetur); ſed nulla res incipit eſſe abſolute ſine parte eſſentiali, ut ex Philoſophia conſtat, & in ſucceſſivis etiam verum eſt, quidquid Palud. dicat.

Eſſe integralẽ concluditur.

Objectioni occurritur.

Quod ſi forte dicatur, tunc ſaltem haberi ſatisfactionem in propoſito, & hoc modo eſſe eſſentialem. Reſpondetur, primum ſub quæſtione eſſe, an hoc propoſitum neceſſarium ſit, de quo infra dicam, & ſaltem eſt certum non ſemper eſſe neceſſarium, quia interdum poteſt perfici hoc ſacramentum nulla ſatisfactione impoſita: & deinde illud propoſitum magis pertinet ad contritionem, quam ad ſatisfactionem, niſi de nomine ſit quæſtio. Denique ratio a priori eſt, quia hæc pars non ordinatur ad primarium effectum hujus ſacramenti, qui eſt culpæ remiſſio, ſed ad ſecundarium, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis. Ex quo plane intelligitur, hanc partem non eſſe de neceſſitate ſimpliciter hujus ſacramenti: an vero ſit de neceſſitate præcepti tam ex parte pœnitentis, quam confeſſoris infra dicam.

Ratio a priori.

SECTIO II.

An hæc pars habeat aliquem effectum ex opere operato.

Satisfactionem habere effectũ gratiæ ex opere operato.

PRimum omnium ſtatuendum videtur, habere hanc partem aliquem gratiæ effectum ex opere operato: quamquam enim hoc expreſſe definitum non inveniam, tamen ex modo loquendi Conciliorum, & Theologorum, & ex principio ſupra poſito videtur ſatis colligi, quia ſi hæc ſatisfactio nullum effectum haberet virtute clavium, non eſſet majoris virtutis, & efficaciæ ſatisfactio ſacramentalis, quam non ſacramentalis, quod eſt abſurdum, neque etiam eſſet ulla ratio cur pars ſacramenti appellaretur. Unde confirmatur, quia hæc actio aliquo modo procedit a poteſtate ſolvendi & remittendi peccata, ſacerdoti per confeſſionem ſubjecta, & ideo ex Chriſti inſtitutione applicantur merita ejus, & ſatisfactio ſpeciali modo per hanc partem ſacramentalem. Quod indicat Trid. ſeſſ. 14. c. 3. dicens, Confeſſionem, Contritionem, & Satisfactionem eſſe partes, quatenus ad plenam, perfectamque remiſſionem peccatorum ex divina ordinatione requiruntur. Denique ſi hæc eſt pars ſacramenti, neceſſe eſt, ut ſignificationem aliquam propriam, & ſacramentalem habeat; at ſacramentalia ſigna novæ legis ſunt efficacia, id enim efficiunt, quod ſignificant; ergo neceſſe eſt, ut hæc pars aliquem proprium effectum habeat ex opere operato, illum ſcilicet, quem ſacramentaliter ſignificat.

Quis ſit hic effectus.

Difficultas vero eſt, quis ſit hic effectus. Et de duobus, aut tribus poteſt eſſe quæſtio; primo de remiſſione pœnæ temporalis: nonnulli enim Theologi ſentire videntur, hanc ſatisfactionem non remittere pœnam ex opere operato, ſed tantum ex opere operantis, quamquam in hoc genere majoris meriti, & ſatisfactionis ſit, quia ſit ex præcepto ſacerdotis. Ita Soto d. 19. qu. 1. art. 5. Ledeſma qu. 13. ar. 3. dub. 4. indicat Adrian. qu. 2. de Satisfactione, in ſolutionibus argumentorum. Hæc tamen opinio nullum habet fundamentum, quare nec probabilem eſſe cenſeo. Dico igitur, proprium, & maxime indubitatum effectum ex opere operato hujus ſatisfactionis, eſſe remiſſionem alicujus pœnæ temporalis præter illam, quæ reſpondere poſſet ex opere, ſeu merito operantis. Hæc eſt communis Theologorum ſententia d. 15. & 16. quos infra referam latius. Idem D. Th. quodl. cit. Cajet. tom. 1. Opuſc. tract. 6. qu. ult. Cano ſup. & Sot. d. 20. qu. 2. ar. 3. videtur idem docere. Et ratio eſt, quia hæc pars potiſſimum inſtituta eſt ad remiſſionem pœnæ temporalis, ut conſtat ex omnibus dictis in diſput. præced. & Conciliis citatis; ergo per ſe primo inſtitui debuit ad remittendam hanc partem ex opere operato. Et confirmatur, quia totum hoc ſacramentum eſt inſtitutum ad remiſſionem peccati; ſed hæc pars non ordinatur ad remiſſionem culpæ; ergo ad remiſſionem pœnæ; ergo aliquid pœnæ remittet ex opere operato. Tandem confirmatur, quia hæc pars hunc maxime effectum ſignificat: nam eſt quædam punitio peccati, & commutatio pœnæ vitæ futuræ in talem pœnitentiam; ergo maxime ſignificat remiſſionem illius pœnæ; ergo illam efficit ex opere operato, juxta illud principium, quod ſacramenta novæ legis efficiunt, quod ſignificant. Dices, hunc effectum communem eſſe omnibus ſacramentis. Reſpondetur, incertum hoc eſſe (quamvis pie credatur); nulli autem quaſi per ſe & ex directa inſtitutione ſua convenit, ſicut pœnitentiæ, maxime ratione hujus partis.

Aliquorũ opinio.

Reprobatur.

Vera ſententia eſſe remiſſionem pœnæ temporalis.

Objectio. Solvitur.

Secunda, & magis dubia difficultas eſt, an hæc pars conferat ex opere operato aliquam gratiam gratum facientem, multorum enim ſententia eſt, non conferre, quam indicat D. Th. in 4. d. 16. qu. 1. ar. 1. quæſtiunc. 2. ad 3. tenet ibi Palacios qu. 1. Et poteſt hæc opinio ſuaderi primo, quia hæc pars ſolum inſtituta eſt ad remiſſionem pœnæ, ad quem effectum non eſt neceſſaria infuſio gratiæ, ſicut per ſacrificium miſſæ remittitur pœna, licet non infundatur gratia. Secundo, quia per unum ſacramentum, una gratia ſacramentalis datur; hæc autem in hoc ſacramento confertur, quando ſit abſolutio. Tertio, quia alias ſola ſatisfactio poſſet facere ex attrito contritum. Nihilominus contrariam ſententiam tenet aperte S. Th. ſup. qu. 90. ar. 2. ad 2. ubi Cajet. id notat, & ſequitur, Soto d. 17. qu. 1. art. 2. circa finem. Et poteſt etiam probari primo, quia ſacramenta novæ legis cauſant gratiam; ergo, cum hæc ſatisfactio ſit pars ſacramenti, aliquid gratiæ conferet. Secundo poteſt ita explicari: nam, ſi homo tempore, quo abſolvitur, exhibuiſſet omnia ſatisfactionis opera, & eſſet melius diſpoſitus ad ſacramentum conſummandum, majorem effectum gratiæ ex opere operato acciperet, ut conſtat ex doctrina de Sacramentis in genere: ſed ſatisfactio, licet tempore poſteriori fiat, tamen moraliter conjungitur cum aliis partibus, ut unum ſacramentum cum illis conſtituat; ergo totum illud ſacramentum conferet majorem gratiam, atque adeo aliquid gratiæ per ſatisfactionem infundetur, quod antea datum non erat. Tertio eſt bona conjectura, quia hæc ſatisfactio non ſolum eſt in vindictam, & remiſſionem pœnæ, ſed etiam, ac præcipue in curationem, & medicinam: ſed ad hunc effectum maxime neceſſaria eſt gratia; ergo. Hæc res mihi dubia eſt, quia pendet ex inſtitutione, quæ nulla ſufficienti auctoritate habetur, & conjecturæ pro utraque parte probabiles ſunt, & facile etiam ſolvi poſſunt: tamen in re incerta placet adhærere parti favorabili, præſertim cum D. Th. auctoritas intercedat. Et mihi ſaltem verum videtur, dari ex opere operato per hanc ſatisfactionem ſacramentalem aliquam gratiam, id eſt, auxilium aliquod præſervans, ſeu adjuvans ad emendanda peccata, quia, cum propter hunc finem primario ſit inſtituta hæc pars, non videtur dubium, quin illi ſit data virtus adjuvans hunc finem. Et hinc etiam ſit probabile, dari aliquam gratiam gratum facientem, quia in ſacramentali effectu ſemper hæc duo conjuncta ſunt, ut conſtat ex doctrina de Sacramentis in genere.

An conferat gratiam gratum facientem.

Vera ſententia.

Tertio

Quando iſta gratia cōferatur. Alenſis opinio.

Tertio circa utrumque effectum, præſertim circa priorem dubitari poteſt, quando conferatur, & quam neceſſaria ſit ad illum ſatisfactio. In quo eſt opinio Alenſ. 4. par. qu. 8. memb. 2. art. 3. aſſerentis, ſtatim ac ſatisfactio imponitur a confeſſore, incipere habere ſuum effectum, antequam executioni mandetur, quia ipſamet actio ſacerdotis habet aliquam efficaciam circa hunc effectum. Sed obſervandum eſt, ne forte ſit quæſtio de nomine, ſuppoſita diſpoſitione pœnitentis, & acceptatione, & propoſito implendi ſatisfactionem impoſitam, probabile eſſe & verum, ut ſupra dixi, per ipſammet abſolutionem ſacerdotis remitti ex opere operato non ſolum culpam, & æternam pœnam, ſed etiam aliquid pœnæ temporalis. Et hoc modo certum eſt, ratione ſacramenti ſuſcepti remiſſius puniri hominem in purgatorio, etiamſi moriatur antequam impoſitam pœnitentiam exequatur. At vero, ſi poſt datam abſolutionem, manet alicujus pœnæ reatus, illa ſine dubio nec tollitur, nec minuitur ratione ſatisfactionis impoſitæ, donec integre, & ex parte exhibeatur. Et ratio eſt clara, quia ſacramentum non habet effectum ſuum ex opere operato, donec re ipſa ſuſcipiatur: neque pars ejus proportione ſervata.

Alia opinio Adr.

Circa hoc tamen cavenda eſt alia extrema ſententia Adrian. qu. de clavibus 1. dub. 2. circa finem, dicentis, ita eſſe neceſſariam ſacramentalem ſatisfactionem ſemel impoſitam ad tollendum reatum in ſacramento relictum, ut in hac vita per alia opera ſatisfactoria tolli non poſſit. Quæ ſententia nec eſt vera, nec probabilis, ut recte Petr. Soto lect. 2. de Satisfactione, quia impoſitio pœnitentiæ ſacerdotis non abſtulit vim ſuam aliis operibus ſatisfactoriis; & licet pœnitens teneatur ſatisfactionem implere, tamen, ſi vel non poſſit, vel antequam urgeat tempus obligationis, alia opera faciat, per illa purgari poterit ſaltem ex opere operantis, vel ex opere operato, ſi alia ſacramenta recipiat.

Improbatur.

Quid ſi pœnitentia impleatur ante abſolutionem.

Hic vero circa hunc punctum quærere poteſt aliquis, ſi quis pœnitentiam impleat, antequam abſolvatur, ut olim fieri ſolebat, & nunc interdum fit, an ſtatim habeat ſuum effectum ex opere operato, ſupponendo ſubjectum eſſe diſpoſitum per contritionem, & gratiam: videtur enim ſtatim habere, quia illa jam eſt pars ſacramenti, & in virtute clavium nititur. Nihilominus contrarium verum exiſtimo, ſcilicet non habere effectum ante datam abſolutionem, quia ſacramentum non incipit habere effectum, donec eſſentialiter conſummatum ſit per formam, ut inductione in omnibus patet. Deinde, quia hic eſt ſecundarius effectus conjunctus alteri principali, qui eſt culpæ remiſſio: ſicut ergo non remittitur pœna ante remiſſionem culpæ, ita neque hæc pars poteſt habere ſuum effectum ante abſolutionem. Denique, potior pars eſt contritio, & licet præcedat, non habet effectum ex opere operato. Illa ergo ſatisfactio habebit effectum ex opere operantis, poſtea vero, conſummato ſacramento, dabitur totus effectus ex opere operato.

An quælibet ſatisfactio habeat hunc effectum. Quorundam placitum.

Ultimo dubitari poteſt, an quælibet ſatisfactio impoſita habeat hunc effectum, & in qua proportione. Quidam enim dixerunt, etiamſi minima pœnitentia imponatur, illam remittere totum reatum pœnæ, quantuſcunque ſit, quia Deus reliquit ſacerdoti poteſtatem commutandi pœnam purgatorii in aliquam ſatisfactionem impoſitam; & ideo, ſi quis illam impleat, jam nihil debere, quia jam ſuſtinuit pœnam a judice impoſitam. Quam ſententiam indicat Gloſſa in c. *Menſuram*, de Pœnit. d. 1. Addit vero, hoc maxime procedere, ſi pœnitens bona fide procedat, vel ſi confeſſor ſit judex ordinarius, & velit in reliquo diſpenſare. Quæ omnia ſunt voluntaria, & ſine fundamento dicta. Itaque hic dicendi modus non eſt veriſimilis, quia Deus quidem dedit poteſtatem ſacerdoti judicandi, tamen ſervata juſtitiæ proportione: non enim fecit illum dominum, ſed judicem, ratio vero judicii æquitatem poſtulat: non ergo commiſit illi, ut ſuo arbitrio diſponeret, ſed ſervato ordine divinæ juſtitiæ: atque hoc magis conſtabit ex dicendis infra ſect. 5.

Rejicitur.

Oppoſita opinio.

Propter quod alii è contrario opinati ſunt, ſi ſatisfactio ſit minima, & improportionata, nullum omnino effectum habere, quia eſt injuſta, & intolerabilem errorem continet. Sed hoc etiam verum non eſt, ſuppoſito abſolutionem validam eſſe, quia, ſi ſit ſacramentum, illa ſatisfactio, quamvis minima, eſt pars illius, & ideo aliquem ſacramentalem effectum habere poteſt. Item, illa ſatisfactio impoſita ligat, id eſt, obligat, ut impleatur; ergo impleta ſolvit, ut ſit æqualitas. Denique, quia ille error accidentalis eſt, ſi in valore ſacramenti non committitur. Quocirca dicendum eſt, aliquam eſſe ſatisfactionem ita proportionatam peccatis, ut ſi illa imponatur, & impleatur, totum reatum deleat: nam, cum hic reatus finitus ſit, poterit adæquari per ſatisfactionem finitam; unde fit, ut interdum poſſit ſatisfactio excedere reatum; interdum poſſit eſſe inæqualis, & tunc habebit ſolum ex parte effectum juxta proportionem, quam cum ipſo reatu habuerit. Jam vero explicandum ſequebatur, quomodo intelligenda ſit hæc condignitas, & proportio ſatisfactionis; rurſus quod genus operationis, & quem ſtatum ſatisfacientis requirat. Sed hæc ſimul cum præceptis, quæ ad hanc ſatisfactionē pertinent, commodius explicabuntur.

Vera reſolutio.

SECTIO III.

An teneatur confeſſor imponere ſatisfactionem pœnitenti.

1. Concl. Teneri confeſſorem.

Dico primo. Per ſe loquendo, tenetur confeſſor ſatisfactionem imponere. Ita colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. & ex c. *Omnis utriuſque*. Et ratio eſt primo, quia tenetur integrum facere ſacramentum. Secundo, quia ut medicus, tenetur curare vulnera pœnitentis, & ut judex, æquitatem ſervare: unde, cum judicet inter Deum, & hominem, ſicut debet abſolvere hominem diſpoſitum, ita curare debet, ut homo ſatisfaciat Deo. Unde colligitur, hanc obligationem ex genere ſuo gravem eſſe, cum ad integritatem ſacramenti, & religionem Deo debitam, pertineat.

2. Concl. Non teneri imponere per modum præcepti.

Dico ſecundo. Non tenetur ſemper confeſſor ad imponendam pœnitentiam per modum præcepti; ſed poteſt interdum applicare pœnitentiam, ſi pœnitens velit illam aſſumere, vel ſolum conſilium, ut faciat. Hæc concluſio ſupponit in primis, confeſſorem poſſe ſatisfactionem præcipere, quod mihi certum eſt, quia Concil. Trid. ita interpretatur poteſtatem ligandi, ut latius dicam infra ſect. 7. Et hinc fit ſæpe poſſe teneri ad imponendam hoc modo ſatisfactionem, ſi cauſa & pœnitentis conditio hoc requirat: imo cenſeo hoc eſſe regulariter, & frequentius ſervandum propter rationes factas. Supponit deinde ſatisfactionem poſſe etiam imponi, ſeu applicari ſine obligatione ſub illa forma quaſi conditionata; *Si hoc feceris, tibi ſerviat in ſatisfactionem*, ut ſupra cum S. Thoma docuimus, quia hoc ſatis eſt, ut illa ſatisfactio elevetur per virtutem clavium: ſicut indulgentiæ concedi etiam ſolent ſimili modo, quarum applicatio ad claves ſuo modo pertinet. Et hinc concluditur, poſſe interdum hoc modo imponi ſatisfactionem, vel totam, vel partem ejus, prout confeſſor judicaverit magis expedire pœnitenti: nam, cum hæc ſatisfactio medicinalis ſit, accommodari debet diſpoſitioni pœnitentis, ut ſæpe etiam infra dicemus. Et hæc ſententia colligitur ex D. Thom. quodl. 3. art. 28. Palud. d. 20. qu. 2. ar. 2. Per. Soto lect. 2. de Satisfactione, Victor. in Sum. n. 210. Ledeſ. qu. 11. ar. 3. dub. 14. Et ita poteſt intelligi, quod idem Ledeſm. 1. p. 4. qu. 31. ar. 2. opinatur, ſpontaneam pœnitentiam, pro peccatis confeſſis aſſumptam, poſſe eſſe partem ſacramenti; id enim ſolum poteſt eſſe verum, ſi ſit aliquo modo applicata per confeſſorem, quia alias nullo modo fundaretur in virtute clavium, neque eſſet pars ſacramenti.

Sed contra objici poteſt primo, quia quando ſacerdos non præcipit ſatisfactionem, non exercet actum juriſdictionis, quia non ligat; ergo non poteſt illa ſatisfactio habere effectum ex virtute clavium, nec eſſe pars ſacramenti; ergo confeſſor non ſatisfacit ſuo muneri imponendo illo modo pœnitentiam. Secundo, quia vel pœnitenti eſt ſatisfactio neceſſaria, vel non: ſi eſt neceſſaria, debet illam præcipere: ſi non eſt neceſſaria, non debet illam applicare, aut imponere ullo modo. Tertio, quia alias, per illa verba, quæ poſt abſolutionem dicere ſolent confeſſores; *Quidquid boni egeris, &c.* omnia bona opera pœnitentium fierent ſatisfactoria ex opere operato, quod videtur abſurdum. Sequela autem patet, quia omnia illa applicantur dicto modo, licet non præcipiantur. Reſpondetur ad primum, negando majorem, quia non ſolum eſt actus juriſdictionis præceptum imponere, ſed etiam pœnitentiam deſignare applicando illam ad effectū ſacramenti: nam indulgentiarum conceſſio actus juriſdictionis eſt, licet præceptum non includat. Unde imponendo illo modo pœnitentiam ſacerdos etiam ligat, &

ſolvit;

ſolvit: ligat quidem quatenus neceſſitatem hujus pœnitentiæ imponit non ſimpliciter, ſed ad hunc finem conſequendi ex opere operato remiſſionem pœnæ per hoc ſacramentum: ſolvit autem quatenus facienti talem pœnitentiam commutat pœnam purgatorii in faciliorem pœnam; quam per ſe, & ſine virtute clavium neceſſaria eſſet. Ad ſecundum reſpondetur, fieri poſſe, ut talis pœnitentia in ratione medicinæ non ſit abſolute neceſſaria, ſit vero utilis, expediat autem magis hic & nunc illo modo eam imponere, quam ſub præcepto, ob diſpoſitionem pœnitentis: & tunc, quamvis in ratione punitionis fortaſſe ſit debita, id tamen ſatis non eſt, ut ſemper ſit neceſſarium ſub præcepto eam imponere, ſi aliud expediat propter majus bonum pœnitentis: aut quia illud debitum non eſt adeo rigoroſum, præſertim quando eſt ex peccatis venialibus contractum. Denique fieri facile poteſt, ut aliqua pars pœnitentiæ ſub præcepto, alia ſine illo imponatur. An vero interdum liceat omnino relinquere ſacramentum hoc ſine hac parte, infra dicetur. Ad tertium fere auctores citati concedunt illationem. Et quod attinet ad poteſtatem, non dubito quin illam habeant confeſſores: incertum autem eſt, an per illa generalia verba hoc intendant, quia ſolum videntur eſſe quædam verba deprecativa, quæ non indicant actum judicialem, ſed ſolam orationem ad impetrandum auxilium, quo talia opera digne fiant, ad talem effectum obtinendum. Sed de hoc dicam in fine ſect. 6.

Concl. 3. Poſſe dari abſolutionem ſine ſatisfactione. Dico tertio; Interdum poteſt confeſſor abſolvere nulla impoſita ſatisfactione. Ita Cajet. tom. 1. Opuſc. qu. 2. ar. 2. Navar. c. 26. n. 20. Duplex autem eſt caſus, primo quando pœnitens eſt impotens, ut ſi ſit propinquus morti, & præſertim ſi nihil præcipere poſſit. Et ratio eſt, quia, cum hæc pars non ſit eſſentialis, non eſt omittendum ſacramentum propter incapacitatem pœnitentis. Secundo, quando confeſſor ex ipſa confeſſione, & ex materia, & ſignis ejus intelligit, pœnitentem integre ſatisfeciſſe pro peccatis ſuis. Eſtque clara ratio, quia ſicut æquitas judicii poſtulat, ut puniatur debitor, ita ut abſolvatur, qui jam ſolvit: unde non eſt de integritate judicii, ut imponatur pœna, ſed tunc ſolum, quando adhuc intelligitur durare reatus. Denique per contritionem ipſam, & per confeſſionem homo ſatisfacit, unde ſi interdum illa ſatisfactio æqualis ſit, non eſt alia neceſſaria. Quamvis contrarium ſenſerit Richard. 18. ar. 2. qu. 2. ad 1. nam ſaltem per modum medicinæ vult etiam in hoc caſu imponendam eſſe ſatiſfactionem: ſed multo facilius poteſt ceſſare hæc neceſſitas, quia fieri poteſt, ut peccata ſint levia, & ſpeciali non indigeant curatione. Fateor tamen raro poſſe conſtare ſacerdoti de ſufficienti ſatiſfactione jam facta, & ideo conſultius eſſe aliquam, vel levem ſatiſfactionem imponere, quod etiam in primo caſu fere ſemper ſervare poteſt, ſi pœnitens percipiat: nam ſaltem poteſt vel ſemel proferre nomen Jeſus, vel aliquem bonum motum elicere.

Quando debeat imponi ſatiſfactio, ante, vel poſt abſolutionem.

Sed quæret aliquis, an hæc ſatiſfactio imponi debeat ante, vel poſt abſolutionem. Gloſſ. enim ver. *audire*, in Clementina, *Dudum*, de Sepulturis, dicit eſſe imponendam ante abſolutionem, ſolum quia in illo textu hoc ordine numerantur, *Confeſſiones audiat, pœnitentias imponat, & abſolvat*. Sed hoc fundamentum leve eſt: nam in c. ult. de Cenſibus in 6. numerantur contrario ordine, propter quod Gloſſa ibi tenet contrarium. Veritas autem eſt, hoc eſſe arbitrarium, quia dummodo moraliter conjungantur hæc, & veluti in eodem judicio fiant, non refert, ſi alterum antecedat, vel ſequatur. Ita Anton. 2. p. tit. 17. c. 20. §. 1. Navar. de Pœnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 35. Conſuetudo vero jam fere obtinuit, ut pœnitentia prius imponatur, quod, licet non cadat ſub obligationem, tamen conſultius videtur, ut materia, quoad fieri commode poſſit, ſupponatur formæ, & ut pœnitens ſaltem voto, & propoſito ſatiſfaciat priuſquam abſolvatur: ſic enim melius ratio juſtitiæ ſervatur. Quod etiam docet Sylveſt. *Confeſſio* 4. §. 1. & Angel. *Confeſſio* 5. n. 2. An vero pœnitentia injuncta ante abſolutionem implenda ſit, vel ad hoc poſſit obligare confeſſor, dicemus inferius ſect. 7.

SECTIO IV.

An teneatur confeſſor condignam ſatiſfactionem imponere, vel quam menſuram ſervare debeat.

1. Concl. Poſſe confeſſorem imponere pœnitentiam ex arbitrio. Dico primo, nulla eſt certa ſatiſfactionis menſura lege Eccleſiaſtica taxata, quam confeſſor imponere teneatur, ſed arbitrio illi utendum eſt. Concluſio eſt certa, quæ colligi poteſt ex Concil. Nicæn. c. 12. & ex c. *Menſuram*, de Pœnit. d. 1. & ex multis aliis, quæ referuntur 26. qu. 7. & ex c. *Deus qui*, de Pœnit. & remiſs. & ex Auguſt. in Ench. cap. 65. quibus locis dicitur, hoc pendere ex arbitrio ſacerdotis. Et ratio clara eſt, quia hæc pœnitentia maxime ordinatur in bonum, & curationem pœnitentis: diſpoſitio autem pœnitentis poteſt eſſe varia; unde nec eadem quantitas, nec idem modus pœnitentiæ poteſt omnibus expedire, & ideo arbitrio judicis relinqui debuit.

Sed contra: nam olim erant canones pœnitentiales, in quibus ſingulis peccatis certum pœnitentiæ tempus, & modus taxabatur, & (ut quidam dicunt,) ſeptennis pœnitentia pro ſingulis mortalibus præcipiebatur; de quibus aliquid attigit Auguſt. in Enchir. c. 67. & Conc. Carthag. IV. c. 74. dum ait, *Ut ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges injungat;* & in capitibus ſequentibus alia ſimilia habentur, & multa videri poſſunt in Burchardo lib. 18. & 19. Decreti apud Gratian. diſtinctionib. de Pœnit. & ſæpe alias. Reſpondetur primo, illud quod dicitur de ſeptenni pœnitentia pro ſingulis mortalibus, fabuloſum eſſe; nullibi enim extat tale decretum, imo nec illæ pœnitentiæ erant univerſales pro omnibus delictis, ſed pro quibuſdam gravioribus, & interdum erant breviores, interdum diuturniores; relinquebantur etiam interdum arbitrio Epiſcopi, ut videre licet in Conc. Carthag. III. c. 31. Denique in eis magis conſulebatur ædificationi Eccleſiæ, quam neceſſitati pœnitentis. Secundo, non conſtat illas pertinuiſſe ad forum pœnitentiæ, ſed fortaſſe ſæpe ad externum forum Eccleſiaſticum. Et patet, quia interdum erat pœna depoſitionis vel privationis Eccleſiaſticæ dignitatis, vel quid ſimile. Tertio, etiamſi aliquæ pertinerent ad forum pœnitentiæ, ſemper dabatur locus arbitrio confeſſoris, uti conſtat ex decretis citatis: unde illa ſolum erat quaſi regula directiva, ut illam confeſſores ſequerentur, quantum expedire cenſerent. Quarto jam tota hæc conſuetudo antiquata eſt, & ad arbitrium ſacerdotis totum hoc negotium eſt revocatum. De hac re legi poſſunt Anton. 3. p. tit. 17. c. 21. §. 1. Sylveſt. verb. *Confeſſor* 4. in princ. & qu. 2. Pet. Sot. lect. 2. de ſatiſfact. Soto 19. qu. 2. ar. 5. Navar. c. 26. n. 17. & Marian. Vict. dict. Opuſc. de antiquis pœnitentiis.

Objection. · Solvitur.

Secunda Concluſio.

Dico ſecundo: Hoc judicium, & arbitrium confeſſoris, non eſt ejus voluntati abſolute relictum, ſed conſiderata gravitate peccatorum, & diſpoſitione pœnitentis, ſervataque ratione juſtitiæ debet proportionatam ſatiſfactionem imponere, prout ſecundum humanam prudentiam potuerit, ut ſupra explicatum eſt: & ita colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. ubi ſunt illa verba notanda: *Debent ergo ſacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate ſalutares ſatiſfactiones injungere, ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Similia habentur in Conc. Mogunt. 2. c. 31. Et ratio eſt ſupra tacta, quia ſacerdos eſt judex; ergo debet æquitatem ſervare. Et confirmatur, quia eſt veluti medius arbiter inter Deum, & peccatorem: ſi autem graviſſimam pœnam imponeret pro leviſſimo crimine, injuriam faceret peccatori; ergo è contrario.

Tertia Aſſertio.

Nihilominus dico tertio; Ex rationabili cauſa propter impotentiam vel fragilitatem pœnitentis poteſt confeſſor diſſimulare, & leviorem ſatiſfactionem imponere. Ita D. Th. in Addit. qu. 18. ar. 4. Soto d. qu. 2. ar. 3. & alii communiter. Et ratio eſt, quia in hoc ſacramento magis intenditur ſalus pœnitentis, & ejus emendatio, quam ſatiſfactio pro pœna: ſi autem gravior ſatiſfactio imponatur, quam fragilitas, vel conditio pœnitentis patiatur, majori periculo exponitur ſalus ejus, quam ſi ali-

quid de pœna remittatur. Et confirmatur, quia hoc etiam in majorem gloriam Dei cedit, qui potiſſimum vult curationem peccatoris, & alias cauſa Dei ſemper manet integra; quia ſi hic peccator plene non ſatisfecerit, in purgatorio ſolvet uſque ad noviſſimum quadrantem. Propter quod recte Chryſoſtom. ſeu auctor imperfecti in Matthæum hom. 23. & habetur in cap. *Alligant* 26. qu. 7. dicit, confeſſores ſemper debere in mitiorem partem inclinare, & condeſcendere pœnitentibus; quia in hoc minus periculi eſt, quam ſi gravioribus pœnitentiis homines deterreant, vel in deſperationem inducant, & Nazianzen. orat. 26. circa finem, *Hanc* (inquit) *rationem tene, ut partim illum corrigas, idque leniter, & humane, non ut hoſtis, neque ut durus & rigidus medicus:* & infra: *Habes medicinæ regulam, Chriſti diſcipulus es, mitis, & benignus, qui noſtras infirmitates portavit.* Quocirca illud præcipue debet attendere confeſſor, ut ſatisfactionem imponat, accommodatam curationi, & præſervationi a peccatis, in quo oportet, ut integritatem, & ſeveritatem habeat, quod ſi in hac parte ſufficienter peccatori provideat, quamvis in caſtigatione remiſſius agat, nunquam graviter errabit propter rationes factas; & quia in hoc difficillimum eſt æquitatem attingere. Advertit autem Navar. c. 26. n. 19. & 20. quando confeſſor leviorem multo pœnitentiam imponit propter fragilitatem pœnitentis, quam peccata ejus mereantur, debere illum admonere, illam non eſſe ſufficientem pœnam, ſed propter ejus indiſpoſitionem cum illo benignius agi, ne forte ex levitate pœnæ occaſionem ſumat peccandi, & ut fortaſſe moveatur ad alias voluntarias ſatisfactiones aſſumendas. An vero debeat confeſſor ſemper in hoc condeſcendere arbitrio pœnitentis dicam commodius in ſect. 7.

SECTIO V.

Utrum condigna hæc ſatisfactio conſiſtat in indiviſibili, vel habeat aliquam latitudinem.

Dupliciter hoc intelligi poteſt, uno modo in ordine ad judicium confeſſoris, & hoc modo vix poteſt in quæſtionem venire, quia certum eſt non poſſe confeſſori conſtare hanc ſatisfactionem eſſe condignam cum tanta æqualitate, ut nulla poſſit major, vel minor juſte imponi: hoc enim excedit ſcientiam humanam, & ideo certum eſt, intra aliquam latitudinem poſſe confeſſorem paulo majorem, vel minorem ſatisfactionem imponere, ſervata æquitate, ſicut etiam in humana juſtitia precia rerum non conſiſtunt in indiviſibili, ſed habet latitudinem rigoroſi, mitiſſimi, & medii pretii, & in omnibus ſervatur juſtitiæ qualitas.

Secundo ergo modo intelligi poteſt quæſtio in ordine ad effectum, id eſt, an illa ſatisfactio, quæ in re ſufficiens eſt ad tollendam totam pœnam, conſiſtat in indiviſibili, an vero in ordine ad effectum habeat eandem latitudinem, quam habet in judicio confeſſoris; ita ut omnis pœna, quam confeſſor juſte, & prudenter imponit, ſive ſit major, vel minor, ſive rigoroſa, ſive mitis, totam pœnam remittat: Multi enim Theologi hoc poſterius opinantur, ut Scot. d. 18. qu. 1. & ibi Gabr. ar. 1. notab. 5. & ar. 2. concl. 5. Major d. 20. qu. 1. in princ. Soto qu. 2. ar. 3. Medin. tract. 2. qu. 47. de effectu pœnitentiæ injunctæ. Fundamentum eorum eſt, quia hoc judicium pœnæ commiſſum eſt homini; ergo debet judicare modo humano, & juxta humanam æſtimationem. Confirmatur ex differentia inter ſatisfactionem ex opere operantis, & ex opere operato: in illa enim homo non eſt judex, ſed reus luens pœnas, & ideo ibi datur certa ſatisfactio in indiviſibili conſiſtens, ſoli Deo cognita; at vero in poſteriori ſatisfactione homo eſt judex arbiter, & taxat pœnam condignam, & ideo, licet paulo majorem, vel minorem taxet, erit æqualis eo modo, quo judicium humanum, & juſtitia requirit: alioqui nunquam poſſet confeſſor juſtum arbitrium ferre in hoc judicio. *Aliquorum opinio.*

Satisfactionem hanc conſiſtere in indiviſibili. Vera reſolutio.

Nihilominus probabilius cenſeo, hanc ſatisfactionem æqualem reatui in re ipſa eſſe certam, & in indiviſibili conſiſtentem, ita ut, ſi ad illam non attingat pœnitentia impoſita, licet parum deficiat, non tollat omnem pœnam: ſi autem excedat, licet parum, aliquid etiam ſatisfactionis ſuperſit. Ita tenet Petr. Sot. lect. 1. de Satisfactione, & dicit eſſe communem ſententiam antiquorum; ſed illi, ut verum fatear, non multum rem explicant, ſed abſolute dicunt requiri condignam ſatisfactionem, ut videre eſt, in D. Th. d. 18. qu. 1. ar. ult. quæſtiunc. ult. Alenſ. 4. par. qu. 80. memb. 3. art. 1. ad argum. Palud. d. 20. qu. 2. Durand. qu. 1. Probatur autem dicta ſententia, quia in divino judicio omnia ſunt definita in pondere & menſura, neque in illo eſt latitudo rigoroſi, vel medii pretii: hoc autem judicium divinum eſt, quamvis per hominem exerceatur; nam homo tenetur juxta divinam legem & juſtitiam judicare. Nec refert quod non poſſit indiviſibiliter cognoſcere, quæ pœna, vel ſatisfactio a Deo taxata ſit, quia ſatis eſt, ut humano modo judicet: res autem ipſa habebit effectum, prout in re fuerit conformis legi divinæ, & menſuræ a Deo poſitæ. Præſertim, quia regulariter loquendo, nec paulo magis, vel minus attingit homo in ſuo judicio illam menſuram, quia pendet ex multis, quæ homini ignota ſunt, ſcilicet ex gravitate pœnæ, quæ ex peccato relinquitur, ex modo, quo ex opere operantis, vel operato applicatur ſatisfactio, ex diſpoſitione pœnitentis, & ex aliis ſimilibus, quæ vix poſſunt in unum conjungi, & ponderari; ita ut humanum judicium parum diſcrepet a medio: non eſt ergo hæc commutatio ita poſita in arbitrio confeſſoris, ut ſi a juſta menſura, vel modicum aberret, æque valeat ſatisfactio, eo quod bona fide poſita ſit. Hæc autem menſura ex Chriſti inſtitutione petenda eſt, ſupponit enim in opere proportionem aliquam, addit vero certam aliquam legem, qua decrevit, ut per tale opus tanta ſatisfactio Chriſti applicaretur, idque infallibiliter, & mathematice (ut ſic dicam) ſervatur.

Et confirmatur primo: nam etiam abſolutio, & effectus ejus pendet ex diſpoſitione pœnitentis, & humano judicio fertur, & nihilominus illa diſpoſitio in re conſiſtit in indiviſibili, ſaltem, ut talis ſufficiat, & non minor, & quantumcunque confeſſor prudenter exiſtimet eſſe ſufficientem diſpoſitionem, ſi in re non adſit, quamvis parum diſtet, nihil efficiet, in quo nullus dubitat; ergo ſimiliter, &c. Confirmatur ſecundo, quia in omni alio effectu ſacramentorum ſemper obſervatur, ut ſit major, vel minor, juxta diſpoſitionem ſuſcipientis, & quoad hoc in indiviſibili conſiſtit; ergo idem erit in præſenti: ſed qui majorem ſuſcipit ſatisfactionem, hoc ipſo melius diſponitur ad hunc effectum ex opere operato, cæteris paribus; ergo pro rata, ſeu proportione, majorem fructum conſequetur. Nec ratio divinæ juſtitiæ pati videtur, ut cæteris paribus, non plus ſatisfaciat, qui plus operatur, etiamſi in exceſſu parva ſit inæqualitas, eadem enim ſervanda eſt in fructu, quia juſtitia divina æquiſſima eſt. *Hanc menſuram eſſe ex inſtitutione Chriſti.*

Ad fundamentum contrariæ ſententiæ reſpondetur. Duo debere ſacerdotem obſervare in ſatisfactione imponenda: Unum eſt juſta vindicta, & commutatio pœnæ, & quoad hoc fateor non poſſe tam exacte æqualitatem rei ad rem obſervare, quia non habet ſufficientem notitiam extremorum, ut poſſit ea inter ſe comparare, & compenſare, ſed ſecundum generales quaſdam rationes, pro gravioribus delictis debet graviores ſatisfactiones imponere. Aliud, quod debet attendere eſt emendatio & præſervatio in futurum, & in hoc poteſt majorem ſervare proportionem; quamvis enim difficile ſit quantitatem medicinæ ita præfinire, ut neque deficiat, neque excedat: tamen in hoc aliqua major notitia extremorum habetur, & ita facilius poteſt, & cum majori proportione ſervari proportio. Aliquando vero neceſſe eſt, ut ſatisfactio propter aliorum exemplum, vel ad tollendum ſcandalum fiat, prout olim fiebat frequentius in Eccleſia, & tunc non tam gravitas culpæ coram Deo, quam genus, & modus peccati reſpectu aliorum conſiderandus eſt. Et propter aliquem ex his reſpectibus poſterioribus contingere poteſt, ut juſte imponatur major pœna, quam forte ad ſatisfaciendum coram Deo eſſet neceſſaria. *Deſtruitur fundamentum contrariæ ſententiæ.*

SECTIO VI.

Quæ opera ſint in ſatisfactionem imponenda.

In hac ſectione tractari poſſunt fere omnia, quæ ſupra de ſatisfactione ex opere operantis tractata ſunt: ſuppoſitis *Primum dubium.*

poſitis tamen iis, quæ ibi diximus, breviſſimis dubiis res tota expediri poteſt. Primo ergo quæri poteſt, an opus injungendum oporteat eſſe moraliter bonum. Reſpondetur, ex ſuo genere debere eſſe bonum, & habere cæteras conditiones ipſius operis, quæ ad ſatisfactionem ex opere operantis requiruntur, quia hæc ſatisfactio ſacramentalis habet pro materia opus de ſe ſatisfactorium ex opere operantis, quod per virtutem clavium elevatur. An vero oporteat ab ipſo operante bene fieri, ut impleat obligationem ſibi impoſitam, dicam ſect. 8.

An debeat imponi opus bonū.

Secundum dubium. An debeat opus eſſe externum.

Secundo quæri poteſt, an oporteat hoc opus eſſe externum, vel ſufficiat internum. Alenſ. 4. p. qu. 84. memb. 2. art. 1. & Almain. d. 15. qu. 1. omnino requirunt actum externum, vel quia futurus eſt pars ſacramenti, & ideo oportet, ut ſit ſenſibilis, vel quia imponitur per modum humani præcepti, quod non ſolet cadere in actum internum. Dico tamen, actum externum eſſe magis accommodatum propter rationes factas, & quia ſolet eſſe magis pœnalis. Nihilominus vero imponi poſſe internum actum, ut ſi pœnitens ita ægrotet, ut nihil poſſit externe facere, injungi ei poteſt, ut actum internum habeat. Item, ſi confeſſor judicet valde expedire ad bonum pęnitentis, ut aliquoties, vel aliquibus diebus proponat peccatum vitare, hoc illi injūgere. Item, ut ille actus ſit pars ſacramenti, ſatis eſt, ut ſit per accidens ſenſibilis ſicut contritio: fit autem per accidens ſenſibilis, quando exterius imponitur, & acceptatur. Deinde, cum hoc ſacramentum ad internum bonum animæ pertineat, & internam ſalutem ejus intendat, non mirum eſt, confeſſorem ſicut poteſt abſolvere ab internis peccatis, ita poſſe ligare ad internum actum, ſi animæ ita expediat. Denique etiam ipſa contritio elevatur per virtutem clavium: cur ergo non poterunt elevari alii actus ſatisfactorii?

Tertium dubium. An poſſit imponi pœnitentia publica.

Tertio quæri poteſt, an poſſit imponi pœnitentia publica: vocatur autem hoc loco publica pœnitentia non omnis illa, quæ coram aliis fit: nam ſi ita fiat, ut perſona maneat occulta, vel cauſa, quia eſt res, quæ ſponte fieri ſolet, vel certe, ſi talis eſt pœnitentia, ut ſoleat pro levibus peccatis imponi, de his non eſt dubium, quin imponi poſſint. Dicitur ergo publica pœnitentia, quæ ita fit coram aliis, ut ex illa colligi poſſit, confeſſorem propter grave crimen illam impoſuiſſe. Et eſt ratio dubii, quia videtur eſſe contra ſigillum, propter quod Navar. in c. *Sacerdos*, de Pœnit. d. 6. n. 86. & in Sum. c. 8. n. 10. negat tales pœnitentias poſſe imponi, & jura, quæ de illis loquuntur, intelligenda exiſtimat in foro exteriori. Sed eſt certe difficilis interpretatio: nam c. 1. de Pœnit. & remiſs. & clarius Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 8. de Reform. aperte videntur loqui in hoc foro. Unde communis opinio eſt, propter peccata occulta non debere imponi pęnitentias publicas, quia ſunt improportionatæ, & contra bonam famam pœnitentis: pro peccatis vero publicis imponendas eſſe, quia ita expedit ad Eccleſiæ ſatisfactionem, & exemplum. Ita D. Th. d. 14. qu. 1. ar. 5. quæſtiunc. 1. ad 1. & d. 17. qu. 3. ar. 4. quæſtiunc. 4. ad 4. Alenſ. 4. par. qu. 14. memb. 6. ar. 1. alias q. 64. memb. 1. Palud. d. 14. q. 6. Argent. ar. 3. Durand. qu. 4. Soto d. 19. qu. 2. ar. 5. Anton. 3. par. tit. 14. c. 17. §. 6. Medin. tract. 2. qu. 44. Ad difficultatem vero de ſigillo reſpondet Durand. ibi, non revelari peccatum, quia eſt publicum. Sed contra, quia revelatur confeſſio ejus, quod non licet, ut ſupra dixi. Melius D. Th. negat eſſe revelationem, quia fit ex conſenſu ipſius pœnitentis. Urgebis, quia hic conſenſus eſt veluti coactus, & involuntarius. Propter hoc dico, ſi pœnitens habeat rationabilem cauſam ad non acceptandam hujuſmodi pœnitentiam, & illa non ſit neceſſaria ad tollendum aliquod ſcandalum, non eſſe obligandum, ſed tunc tantum, quando ad tollendum ſcandalum, vel ad ſatisfaciendum Eccleſiæ in crimine publico, & notorio judicatur neceſſarium, vel valde expediens abſque gravi incommodo pœnitentis, qui in eo caſu non poteſt dici cogi, ſed rationaliter induci ad id, quod facere debet: reliqua de hoc puncto dicta ſunt in ſuperioribus.

Communis opinio.

Quartum dubium. An debeat eſſe unum ex illis tribus jejunio, oratione, & eleemoſyna.

Quarto quæri poteſt, an opus ſatisfactorium oporteat eſſe aliquod ex illis tribus, jejunio, oratione, & elemoſyna. Reſpondetur, non oportet, ſi hæc in rigore ſumantur, eſſe aliquod ex illis, quamvis ad illa reduci debeant aliquo modo. Videantur dicta diſputatione præcedenti, & accommodentur hic.

Quintum dubium. An poſſit eſſe opus ſupererogationis.

Quinto, an oporteat hoc opus eſſe ſupererogationis, vel poſſit eſſe ex aliis præceptis, videantur ſupra dicta in ſimili. Quibus ſuppoſitis reſpondetur, regulariter imponi opera ſupererogationis, ut major ſit ſatisfactio, & ut detur pœnitentibus occaſio plura bene operandi. Nihilominus non eſt dubium, quin opera etiam pręcepta poſſint imponi, quia, cum illa ſint ſatisfactoria, poſſunt per claves elevari, & in idem opus poteſt cadere duplex obligatio, & ſępe hoc facere expedit, ſaltem ex parte, propter hominum fragilitatem. De quo bene Navarr. in c. 1. de pœnitentia, dub. 6. cap. 40. & ſeqq. ubi etiam ſignificat, idemque alii auctores ſentiunt, quando confeſſor nihil explicat, ſemper intelligendum eſſe imponere opus alias non præceptum, quia regulariter hæc eſt intentio confeſſoris: ab hac autem regula excipit eleemoſynam Victor. in Sum. n. 205. Soto vero d. 19. qu. 2. art. 1. in fine, diſtinguit, quia, ſi obligatio faciendi eleemoſynam ſupervenit poſt confeſſionem, ſufficiet illa eleemoſyna ad implendam pęnitentiam, non vero ſi antęceſſit. Sed hæc non ſunt neceſſaria ratione fundata, quid enim plus habet eleemoſyna, quam jejunium? vel quid refert, quod obligatio antecedat, vel ſequatur? Totum ergo pendet ex intentione confeſſoris, quæ tamen ex circumſtantiis, & ex materia interpretanda eſt: nam, ſi rationabiliter creditur noluiſſe adeo gravare pęnitentem, merito poteſt credi, quod hæc fuerit intentio ejus, quia ſemper credendum eſt prudenter, & rationabiliter operari, conſultius tamen eſſet, quando materia talis eſt, ut conjuncta aliis præceptis poſſit grave onus imponere, explicite interrogare confeſſorem intentionem ejus.

Addunt etiam Doctores, ſi quis recitet roſarium, aut horas eo tempore, quo ex præcepto audit ſacrum, ſatisfacere. Ita Angel. verb. *Feriæ*, §. 46. Adrian. qu. 1. de ſatisf. Medin. tract. 2. qu. 48. Et ratio eſt, quia re vera facit opus impoſitum, ad quod alias non tenebatur, & quod incompoſſibile non eſt cum auditione miſſæ.

Sextum dubium. An debeat eſſe opus particulare.

Sexto quæri poteſt, an oporteat hoc opus eſſe aliquod particulare, vel per clauſulam generalem, *quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris*: eleventur opera ad ſatisfactionem ex opere operato. Quam quæſtionem ponit S. Th. quodl. 3. ar. 28. & reſpondet, hoc poſterius affirmando, quem ſequuti ſunt Palud. ſupra, & Petr. Soto lect. 2. de ſatisfact. & Navarr. in Sum. c. 26. n. 24. & de Pęnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 26. quibus in re pia, & favorabili ego non contradicam: & quia, ſi peccatum in communi poteſt eſſe materia hujus ſacramenti, cur non etiam ſatisfactio in communi? Ne autem poſſint inferre aliqua abſurda, exiſtimo intelligendum hoc eſſe quoad ſatisfactionem pro peccatis in illa confeſſione confeſſis, quia de illis tantum fertur judicium, & ita poſtquam illa plene fuerint remiſſa, ille effectus ceſſabit.

Ultimo quæri poteſt, an poſſit etiam imponi opus per aliud implendum, ſed de hoc dicam infra in ſect. 9.

SECTIO VII.

Utrum Pœnitens teneatur ſatisfactionem ſibi impoſitam acceptare, & acceptatam implere.

1. Sent. Non teneri.

NUnc dicendum ſupereſt de his, quæ pęnitens exhibere tenetur. In qua re prima ſententia eſt pœnitentem non teneri ad acceptandam pœnitentiam, ſi tamen illam acceptet, teneri illam implere. Ita Scot. d. 18. qu. 1. ar. 1. ibi Gabr. qu. 1. ar. 3. dub. 1. & d. 16. art. 3. dub. 5. Medin. tract. 2. qu. 5. Sylveſt. verb. *Confeſs.* qu. 25. (licet qu. 6. videatur contrarium ſentire,) Armil. verb. *Confeſs.* §. 29. Navarr. c. 26. n. 20. Idem ſentiunt Hoſtienſ. & Panorm. in c. *Significavit*, de pœn. & remiſſ. Fundamentum eſt, quia peccator in hac vita non tenetur ſatisfacere pro pœna temporali, ſed poteſt in purgatorium remittere; ergo quoad hoc non tenetur ſe ſubdere clavibus. Confirmatur primo, quia alias teneretur acceptare condignam pœnam, etiamſi eſſet graviſſima. Confirmatur ſecundo ex communi omnium conſuetudine, nullus enim confeſſor negat abſolutionem pœnitenti eo ſolum, quod nolit pœnitentiam acceptare. Secunda ſententia eſt Cajet. to. 1. Opuſc. tract. 6. qu. 2. ad 2. ubi non ſolum negat teneri ad acceptandū, ſed etiam, ſi acceptet, teneri ad implendum; & videtur ſane magis conſequenter loqui, quia illa acceptatio non eſt votum, nec promiſſio, ſed tantum ſimplex propoſitum: ſi ergo præceptum confeſſoris per ſe non inducit obligationem, nec acceptatio illam inducet.

2. Sent.

Concluſio prima.

Poſſe confeſſorem obligare pœnitentem, ut acceptet & impleat.

Dico tamen primo, confeſſorem obligare poſſe pœnitentem, ut ſactisfactionem impoſitam acceptet, & impleat. Hęc concluſio videtur mihi hoc tempore tam certa, ut ſine temeritate negari non poſſit: nam vere aperte definivit illam Tridentinum, adeo, ut Victoria exiſtimaverit eam eſſe de fide. Docuit illam Magiſter d. 16. & 18. & ibi D. Th. qu. 1. ar. 3. quæſtiunc. 3. Richar. ar. 2. q. 5. Palud. d. 20. qu. 2. in fin. & ibi Major qu. 5. & d. 17. qu. 2. & ibi Durand. qu. 2. & 3. Alenſ. 4. p. qu. 24. memb. 4. ar. 5. alias qu. 64. memb. 2. ar. 3. & memb. 3. ar. 1. Anton. 3. p. tit. 18. c. 19. §. 19. Ruard. ar. 3. pag. 273. Victor. in Sum. n. 240. Soto d. 20. q. 2. ar. 2. Petr. Sot. lect. 2. de Satisfact. Cano Relect. de Pœnit. p. 5. in fine, Ledeſ. 2. p. 4. q. 20. art. 3. Et colligitur ex Leone P. Ep. 89. alias 91. habetur in c. *Multiplex*, de Pœnit. d. 1. & ex Concil. Saleguſtatienſi c. 18. in 3. tom. Conciliorum; *Multi*, inquit, *tanta falluntur ſtultitia, ut capitali crimine culpati pœnitentiam a ſuis ſacerdotibus acceptare nolint.* Favet etiam c. *Omnis utriuſque*, ubi eodem modo præcipitur fidelibus, ut confiteantur, & pœnitentiam impleant: item Concil. Florent. dum inquit, hanc ſatisfactionem eſſe imponendam ſecundum arbitrium ſacerdotis: clarius Trident. ſeſſ. 14. c. 8. ubi dicitur, eſſe in ſacerdotibus poteſtatem ligandi, non tantum ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad peccati commiſſi vindictam, & hoc ſenſu definit canone 15. datam eſſe ſacerdotibus poteſtatem, non ſolum abſolvendi, ſed etiam ligandi.

Probatur ratione.

Et ratione probatur, primo ex ſupra dictis, quia confeſſor tenetur ſatisfactionem imponere; ergo alter tenetur acceptare. Patet conſequentia: tum quia cum uterque concurrat ad ſacramentum, uterque tenetur integritatem ejus ſervare: tum etiam, quia alias valde inefficax eſſet poteſtas ſacerdotis vindicativa. Confirmatur, quia unuſquiſque tenetur parere judicici recte judicanti: ſed impoſitio pœnitentiæ eſt pars juſtitiæ; ergo. Et hæc ratio ſolvit fundamenta contrariæ ſententiæ: nam licet in lege naturæ non eſſet præceptum ſatisfaciendi, tamen in lege gratiæ, quatenus hominibus commiſſum eſt integrum judicium de peccatis, per eos imponi poteſt hæc ſatisfaciendi obligatio: ſicut etiam imponi poteſt pœnitentia per modum medicinæ. Unde obiter colligitur, hanc concluſionem non tantum procedere in annua confeſſione, ſed etiam in quacunque alia, quæ voluntarie fit, præſertim ſi fit de materia neceſſaria, quia eadem eſt ratio de integritate judicii, & ſacramenti, & quia per illam confeſſionem extinguitur obligatio confitendi amplius illud peccatum, & ideo eodem modo poteſt pro illo ſatisfactio imponi.

Concluſio ſecunda.

Quæ ſit illa obligatio.

Secundo dicendum eſt: Hæc obligatio ex genere ſuo eſt gravis, & ſub reatu peccati mortalis, tamen in individuo ſæpe poteſt eſſe tantum ſub veniali. Probatur prima pars, quia materia de ſe gravis eſt, & ad religionem, ſeu juſtitiam divinam pertinens; ergo: unde colligitur, ſi confeſſio ſit de materia mortali, & neceſſaria, & pœnitentia impoſita etiam ſit gravis, tunc eſſe peccatum mortale, ſi voluntarie, & ſine cauſa rationabili omittatur. Dices, Quid ſi pœnitens nolit acceptare, neque abſolutionem recipere, ſed alium adire confeſſorem. Reſpondetur, facile poſſe hoc a gravi culpa excuſari, præſertim ſi pęnitenti liberum ſit huic, vel alteri ſacerdoti confiteri. Nihilominus, ſi revera confeſſor nullam moralem vim inferat, ſed convenientem ſatisfactionem imponat, non eſt abſolute liberum, nec licitum pœnitenti ſacramentum inchoatum relinquere, & effugere ſacerdotis juſtum judicium, cui jam ſemel ſe ſubdidit: confeſſores tamen in hoc non debent eſſe nimis difficiles, ſed accommodari oportet fragilitati pęnitentis, & leviores illis pęnitentias imponere, ſi graviores illi acceptare nolint; præſertim quando non eſt aperta eorum malitia, & medicinæ neceſſitas in futurum non urget, & ita fiet, ut moraliter vix poſſit fieri magna diſſenſio inter confeſſorem, & pęnitentem, ſi uterque licite, & juſte ſuo munere fungatur.

Object.

Solvitur.

Probatur ſecunda pars concluſionis.

Secunda pars concluſionis communis eſt; tenet Soto d. 20. q. 2. ar. 2. Palud. d. 17. q. 7. concl. 4. Navar. in Sum. c. 21. n. 1. conſtatque ex generali regula peccatorum, quæ ex levitate materiæ venialia fiunt. Erit autem levis materia. Primo, ſi confeſſio ſit de ſolis venialibus. Secundo, ſi ſit de mortalibus jam confeſſis, ut Soto etiam, & alii notarunt, quia, licet integritas ſacramenti non ſervetur, tamen eſt in re valde extrinſeca, & ſecundaria. Tertio, ſi omittat partem pęnitentiæ in confeſſione mortalium, quando pars illa non eſt gravis. Quarto, ſi contingat in confeſſione mortalium levem pęnitentiam imponi, etiamſi tota illa omittatur, non erit peccatum mortale, qua, licet cauſa ſit gravis, tamen materia præcepti non eſt ſufficiens ad tantam obligationem. Et, ſi illa eſſet materia partialis, omiſſio ejus non eſſet mortalis; ergo nec etiamſi ſit totalis, quia, ut diximus, ſola hæc mutilatio ſacramenti non ſufficit ad peccatum mortale. Quinto, addit Medina ſupra, omiſſionem fore venialem, ſi confeſſor noluit ſub majori obligatione ligare, etiamſi materia ſeu pęnitentia impoſita gravis fuerit: ad quod neceſſarium erit, ut ſacerdos ſuam intentionem pęnitenti declaret. Aliis autem videtur, non eſſe hoc in poteſtate ſacerdotis, qui in hoc ſe habet ſicut legiſlator, qui poteſt præceptum ferre, aut non ferre; ſi autem ferat, non eſt in poteſtate ejus magis, vel minus obligare, ſed id neceſſario ſequitur ex materiæ gravitate. Verumtamen, licet præcipiens non poſſit excedere gravitatem materiæ in imponenda obligatione, quia hoc ſuperat poteſtatem, & non pendet ex ſola voluntate; tamen ſatis probabile videtur, poſſe obligationem moderari infra materiæ gravitatem, quia in hoc non ſe habet tanquam agens naturale, ut neceſſario agat ſecundum ultimum actum potentiæ ſuæ. Probabilis ergo videtur hæc opinio Medinæ, præſertim cum dixerimus, poſſe ſacerdotem pęnitentiam imponere ſine ulla obligatione: cur ergo non poterit eam imponere cum minori, ſeu levi obligatione, cum hoc pendeat ex voluntate ejus, infra limites ſuæ poteſtatis?

Quando obligetur pœnitens.

Sed quæres, quando obligetur pęnitens ad hanc ſatisfactionem. Reſpondetur, ſi confeſſor deſignat tempus, intra illud implenda eſt, ut conſtat; quod ſi forte intra illud non impleatur, non ſtatim ceſſat obligatio, ut contingit in præceptis Eccleſiaſticis, quæ ſi præcipiunt jejunium, vel miſſam tali die, illo tranſacto, ceſſat, quia intentio talis legis eſt omnino definire tale tempus: at vero intentio confeſſoris eſt ſatisfactio pro peccatis: circumſtantia vero temporis ſolum eſt, ne nimia ſit dilatio. Quocirca non eſt intentio ſacerdotis, ut ſtatim obligatio ceſſet, ſi forte aliqua ex cauſa differatur. Unde etiam fit, ut hujuſmodi dilatio facile poſſit a mortali culpa excuſari, quia non eſt contra ſubſtantiam præcepti: unde ſi rationabilis cauſa intercedat, interdum etiam poterit honeſtari. At vero, ſi confeſſor non deſignet tempus, obligat, per ſe loquendo, ad implendam pęnitentiam, quam primum commode fieri poſſit, quia & integritas ſacramenti, & ratio medicinæ, & juſtæ ſententię, quæ ſecum affert adjunctam executionem, ac denique rationabilis intentio confeſſoris hoc requirit; ſicut ergo votum, quod tempus non determinat, de ſe obligat ſtatim, ita etiam hæc ſatisfactio. Sed hæc omnia moraliter intelligenda ſunt, non enim ſtatim eſt judicandum peccatum mortale in quacunque dilatione, ſed quando judicio prudentis confeſſoris eſſet nimia. Quid vero agendum ſit, ſi pęnitens oblitus eſt pęnitentiæ impoſitæ, & an ob eam cauſam teneatur confeſſionem iterare, dictum eſt ſupra inter diſputandum de integritate.

Pœnitens an poſſit obligari antequam abſolvatur.

Tandem poteſt ex his definiri dubium ſupra huc remiſſum: An poſſit ſacerdos obligare pęnitentem ad implendam pęnitentiam priuſquam illum abſolvat. Dico enim, ſi ſermo ſit de ſatisfactione tantum, ut eſt vindicta, non poſſe ſacerdotem hoc facere, per ſe loquendo, quia nullum ad hoc habet jus; nec habet per ſe cauſam differendi abſolutionem, ſi pęnitens acceptat penitentiam, & nulla eſt ratio exiſtimandi non impleturum illam. Et ideo dixi *per ſe loquendo*: nam per accidens ob tale periculum, ſi verum ſit, poterit ſacerdos juſte id facere. Sicut etiam poteſt, & interdum debet, non abſolvere, donec impleat pœnitentiam in præcedenti confeſſione impoſitam, & inique, ac ſæpius omiſſam: quamquam in hoc prudentia confeſſoris neceſſaria eſt. At vero, ſi propter curationem, & medicinam judicet confeſſor id expedire, poterit facere, & pœnitens tenebitur obedire, quia tunc potius agitur de condigna diſpoſitione ad remiſſionem peccatorum, quam de ſatisfactione pro temporali pœna. Unde illud præceptum a confeſſore po-

ſitum,

ſitum, non tamen eſt nova impoſitio, quam declaratio alicujus obligationis, quam pœnitens de ſe habet, ut poſſit de illius diſpoſitione, & propoſito vitandi peccata moraliter conſtare: & ad ſummum videtur ſacerdos tunc modum, ſeu medium determinare: in quo, ſi ſint plura, & ſufficientia, poteſt ſe voluntati pœnitentis accommodare, ut medicinam eligat, quia hoc ſatis eſt ad illius curationem, ad quam ſolam ſacerdos jus habet, & poteſtatem in eo actu, ut declaratum eſt. Ad fundamenta primæ opinionis jam fere reſponſum eſt. Nam, licet ſtando in ſolo jure naturæ, & extra hoc ſacramentum peccator poſſit temporalem ſatisfactionem in purgatorium reſervare: tamen ſuppoſita ſubjectione ad claves in hoc judicio tenetur ſatisfactionem impoſitam acceptare, tum propter integritatem ſacramẽti, & judicii: tum maxime, quia in judicio recto & bene inſtituto, arbitrium pœnæ, ubi illud locum habet, non eſt commiſſum reo, ſed judici, apud quem eſt poteſtas vindicativa, & coactiva, quæ coactio in præſenti judicio, eo quod ſit voluntarium, proprie non habet locum: ſit autem prout poteſt ligando per præcepti neceſſitatem. Ad primam confirmationem, tum reſpondetur, confeſſorem poſſe quidem obligare ad ſatisfactionem condignam; ita tamen ut ſimul ſit medicinalis, atque adeo tolerabilis, & accommodata humanæ fragilitati. Alia difficultatem non habent.

SECTIO VIII.

Utrum neceſſe ſit pœnitentiam implere in ſtatu gratiæ.

Prima aſſertio ſufficere in ſtatu peccati mortalis.

HOc dubium intelligi poteſt de neceſſitate ad integritatem ſacramenti, vel ad effectum ejus. Dico primo, ſatisfactio exhibita in ſtatu peccati mortalis ſufficit ad integritatem ſacramenti, & ad implendam obligationem a confeſſore impoſitam. Eſt communis, & ratio eſt, quia confeſſor tantum præcipit opus, & non modum ejus. Confirmatur, quia in aliis præceptis, vel ſacramentis ſatis eſt ſubſtantia operis, etiãſi extra charitatem fiant; neque eſt hic nova fingenda obligatio ſine neceſſitate. Neque hęc concluſio pendet ex quęſtione de effectu, quia effectus eſt finis, non materia hujus pręcepti. Ex hac concluſione infertur, etiamſi ipſum opus ſatisfactorium male fiat; ita ut ex aliqua circũſtantia peccatum ſit, poſſe ſufficere propter eandem rationem, ut ſi imponatur jejunium, & pœnitens vel in quantitate excedat, vel in fine deficiat, ſi tamen formam jejunii ſervet, implebit præceptum ſibi impoſitum, propter rationes factas.

Circa alteram partem de effectu, duplex eſt quæſtio. Prior eſt, an pęnitentia facta in peccato mortali ſtatim habeat aliquem effectum ex opere operato. Altera, an ſaltem habeat illum recedente fictione. Circa priorem aliqui dicunt habere effectum ſtatim. Ita Marſil. in 4. q. 11. ar. 3. Medin. Cod. de Confeſſ. qu. de Pęnit. injuncta extra grat. implet. Scotus, & omnes, qui de ſatisfactione ex opere operantis ita opinantur, a fortiori hoc dicent. Fundamentum eſt, quia confeſſor mutat pœnam purgatorii in tale opus pœnale, & non præcipit, ut fiat in gratia: ergo per ipſum opus exhibitum ſatisfit. Confirmatur, quia ſacramentum dat effectum non ponendi obicem: ſed huic effectui remiſſionis pœnæ non ponitur obex propter ſolum ſtatum peccati mortalis: ergo.

ASSERTIO II.

Satisfactionem in mortali non conferre effectum operanti.

Nihilominus dico ſecundo, ſatisfactio impleta in peccato mortali non confert effectum operanti, durante illo ſtatu. Ita dicunt cæteri Theologi, quos ſtatim referam; & probari poteſt ex omnibus, quibus diſput. præced. oſtendi, pœnam non remitti homini exiſtenti in peccato mortali. Unde fundamentum hujus concluſionis eſſe debet, hujuſmodi ſtatum eſſe obicem huic effectui contrarium. Quod patet inductione, tam in aliis operibus, quam in aliis ſacramentis, Baptiſmo, Euchariſtia, & ſimilibus: nam, ſi homo in peccato mortali illa ſuſcipiat, non conſequetur remiſſionem alicujus pęnę temporalis, etiãſi reatum aliquem ex peccatis prius remiſſis habeat. Ratio vero reddi poteſt: quia, cum remiſſio pœnæ temporalis ſit effectus ſupernaturalis aliquo modo præparans hominem, ſeu removens impedimentum gloriæ, non eſt cur conferatur, niſi ei, qui eſt proportionatus ad gloriam, & amicus Dei. Confirmatur, quia ſacramentum non confert ſpecialem effectum ſine generali, neque ſecundarium ſine primario, ut in aliis videre eſt: ergo idem dicendum eſt de hac parte. Præſertim, cum ſupra dixerimus, hanc partem etiam conferre augmentum gratię. Ex quibus facile ſolvitur argumentum contrariæ ſententiæ, quia confeſſor non ita commutat pœnam purgatorii, ut ex vi operis impoſiti remittatur, ſed ut per illud applicetur virtus paſſionis Chriſti, quæ tamen non applicatur niſi ſubjecto diſpoſito, & non ponenti obicem.

Quorundam opinio.

Circa ultimum vero punctum quidam negarunt, hanc ſatisfactionem habere effectum, recedente fictione. Ita Adrian. qu. 2. de ſatisf. in ſolut. argum. Soto diſt. 19. qu. 1. ar. 5. Ledeſma 2. par. qu. 13. ar. 3. dub. 4. Alii vero non generaliter hoc negant, ſed de illis operibus, quæ nullum relinquunt effectum in operante: nam, ſi relinquant, ratione talis effectus dicunt recedente fictione, poſſe remittere pœnam, ut jejunia propter debilitatem, quam relinquunt. Ita Paludan. diſt. 15. qu. 1. art. 3. D. Anton. 3. par. tit. 14. c. 20. §. 2. Sylveſter, verb. *Satisfactio* qu. 3. Quæ tamen diſtinctio eſt impertinens, & ſine ullo fundamento. Prior vero ſententia eſt probabilis: quia, cum ſatisfactio pro pœna temporali iterari poſſit, cumque aliis modis poſſit illius pœnæ remiſſio obtineri, nulla videtur eſſe ſufficiens ratio ad dicendum, ſatisfactionem illam aliquid operari ablato obice peccati.

ASSERTIO III.

Hanc ſatisfactionem habere effectum recedente fictione.

Nihilominus dico tertio, Licet res ſit incerta, probabilius videtur, hanc ſatisfactionem habere effectum, recedente fictione. Ita Cajetan. tom. 1. Opuſc. tract. 6. qu. ult. Petrus Soto lect. ultim. de Satisfactione, Victor. in Summa n. 201. Navarr. de Pœnitent. diſt. 6. c. 1. in princ. n. 48. Probatur, quia ſacramentum Pœnitentiæ, ſi contingat eſſe informe, habet effectum, recedente fictione; credibile autem eſt partem imitari naturam totius. Et confirmatur, quia ſicut non tenetur quis iterare confesſionem informem; ita nec ſatisfactionem extra ſtatum gratiæ exhibitam: ergo, &c. Fateor rationes non eſſe adeo efficaces, quia hæc ſatisfactio ſacramentalis non eſt medium neceſſarium ad ſatisfactionem pœnæ, ſicut confeſsio eſt neceſſaria ad remiſsionem culpæ; & ideo neque eſt tam neceſſarium, ut redeat hic effectus. Propter quod dixi, rem hanc eſſe incertam, conjecturæ tamen ſunt valde probabiles, & ſufficientes. Conſiderandum eſt enim, opus illud ſatisfactorium, licet, ut eſt opus operantis, ſit mortuum, & ideo nunquam habeat effectum; tamen ut eſt opus ſacramentale, & applicatio meritorum, ſeu ſatisfactionis Chriſti, ſemper eſſe opus ex ſe vivum, quodammodo tamen mortificatum ratione ſubjecti, ut non poſsit in eo habere effectum ſecundum præſentem diſpoſitionem. Sicut autem opera mortificata reviviſcunt, & operantur, recedente fictione; ita opus illud incipit habere ſuum effectum, ablata fictione. Ad hunc autem effectum non eſt neceſſaria aliqua actio phyſica, ſed tantum moralis condonatio, quæ fit a Deo intuitu prioris applicationis ſacramentalis ſatisfactionis; & ideo impertinens eſt, quod illa ſatisfactio aliquem phyſicum, ſeu naturalem effectum relinquat in operante, ut habeat effectum, recedente fictione.

Objectio. Solvitur.

Dices. Ergo non ſolum ſatisfactio impleta in ſtatu peccati, ſed etiam impleta per opus peccaminoſum habebit effectum, recedente fictione. Reſpondetur primo negando ſequelam: quia, ut illud opus ſit ſatisfactorium, etiam ex opere operato, oportet, ut non ſit malum, quia alias non habet congruitatem, ut ſit quaſi inſtrumentum morale ad hunc effectum. Secundo, & magis conſequenter reſpondetur, concedendo ſequelam, quia Baptiſmus, etiamſi ex parte ſuſcipientis fuerit actus peccaminoſus, poſtea, recedente fictione, remittit totam pœnam ſimul cum culpa, & confesſio ipſa, vel ſuſceptio alterius ſacramenti, & etiamſi fiat peccando venialiter, confert gratiam. Denique, illa actio quoad ſubſtantiam eſt bona, & eſt punitio delicti, & ut ſic, eſt inſtrumentum quo applicatur Chriſti ſatisfactio.

Quomodo peccet pœnitens implens pœnitentiam in mortali.

Sed quæres, an peccet mortaliter is, qui implet pœnam injunctam in peccato mortali. Quod enim peccet venialiter, videtur clarum ex dictis, quia recipit partem ſacramẽti indigne, & ponit obicem effectui ſacramenti. Unde

Unde ſi verum eſt, quod ſupra cum S. Th. dixi, hanc partem dare gratiæ augmentum ex opere operato, videtur plane ſequi etiam mortaliter peccare, ſicut ſuſcipiendo matrimonium, vel aliud ſimile ſacramentum, quia ponit obicem gratiæ ſanctificanti. Et revera ſi ſpeculative argumentum conſideretur, eſt ratio facta valde efficax, & probabilis: tamen quia hic effectus eſt valde incertus, & probabiliter etiam negari poteſt, ideo practice & moraliter non cenſeo eſſe imponendum tantum onus ſine majori certitudine; & ita exiſtimo, practice loquendo, hoc non eſſe peccatum mortale.

SECTIO IX.

An hæc ſatisfactio ſit omnino perſonalis, an vero poſſit per alium impleri.

Poſſe per alium impleri ſatisfactionem.

Communis ſententia Theologorum eſt, poſſe pœnitentem implere per alium ſatisfactionem ſibi impoſitam, præſertim ſi ille ſit impotens, vel alius ſit ſanctior, & dignior. Ita D. Th. diſt. 20. q. 1. art. 2. quæſtiu. 3. Palud. q. 3. art. 1. Sylv. verb. *Satisfactio* quæſt. 3. Alenſis 4. par. q. 85. mem. 4. Sed notandum eſt, duplicem poſſe eſſe quæſtionem; prima eſt, an ſine voluntate confeſſoris poſſit pœnitens ſatisfactionem per alium implere: altera eſt, an ex illius voluntate hoc poſſit fieri. In priori, certum eſt, non poſſe penitentem ſatisfactionem per alium implere, quia hæc obligatio oritur ex præcepto: ergo ſi confeſſor præcipit, ut ipſe, verbi gratia, jejunet, non implebit præceptum, etiamſi alius ipſius nomine jejunet. Unde infertur, quandocunque confeſſor nihil explicat, ſed abſolute injungit pœnitenti, ut hoc, vel illud faciat, imponere obligationē perſonalem per ipſum, & non per alium implendam, quia hæc eſt rationabilis intentio confeſſoris, & hoc ſonant verba ejus. Hæc etiam ſatisfactio, cum ſimul ſit medicina, quoad hanc partem, non poteſt per alium exerceri. Ac denique, hoc magis eſt conſentaneum naturæ ſacramenti. Et in hac concluſione conveniunt fere omnes Theologi in 4. diſt. 20. D. Bonavent. ar. 1. qu. 1. & 2. Durandus qu. 2. Argentin. qu. 1. ar. 2. Richardus ar. 1. qu. 3. Gabriel diſt. 16. qu. 2. art. 3. dub. ult. Alenſis 4. par. qu. 24. memb. 4. ar. 4. Medina Cod. de Confeſſ. qu. de Pœnitentia tempore quo celebratur, impleta, Cajetan. in Sum. verb. *Satisfactio* c. 2. Antonin. 3. part. tit. 14. c. 20. §. 1. Altiſiod. lib. 4. Summa tract. 6. qu. 2. c. 3. Angelus verb. *Satisfactio* n. 3. Armilla §. 6. Soto diſt. 19. qu. 2. ar. 4. Ledeſma qu. 14. ar. 4. Corduba lib. 5. de Indulgentiis qu. 5. ad 8. circa finem quæſtionis: nec puto auctores initio citatos contrarium in hac parte ſentire.

Circa alteram partem quæſtionis dicendum eſt, ſi confeſſor judicaverit expedire, poſſe imponere pœnitentiam per alium implendam, & tunc ſatisfieri præcepto ejus, ſi tali modo fiat: loquor autem de actu virtutis, qui fit per alium, ut per cauſam principalem, ut eſt jejunium, oratio, diſciplina: nam de illo, qui fit per alium tanquam per miniſtrum, ut eſt, verbi gratia, eleemoſyna, nulla erat quæſtio. Et in hoc ſenſu docent hanc concluſionem Doctores citati & citandi. Ratio vero eſt, quia hoc præceptum pendet ex voluntate confeſſoris; & ideo illi ſatisfit, ſi juxta eandem voluntatem impleatur. Non debet autem confeſſor ſine juſta, & neceſſaria cauſa hunc modum ſatisfactionis imponere, quia nec adeo in Eccleſia uſitatus, nec ad finem hujus ſacramenti adeo expediens, quia talis ſatisfactio nec deſervire poteſt per modum medicinę, neque ipſa ratio ſatisfactionis ſatis certa eſt, ut jam dicam.

Sufficiat ne ſatisfactio per alium impleta ad ſatisfaciendum ex opere operato pro illo, pro quo fit.

Quæres, an hæc ſatisfactio per alium facta ſufficiat non tantum ad implendum præceptum confeſſoris; ſed etiam ad ſatisfaciendum ex opere operato pro illo, pro quo fit. Ledeſma ſupra negat: tum quia ille actus non eſt pars ſacramenti: nam partes ſacramenti ſunt actus ipſiuſmet pęnitentis: tum etiam, quia non procedit ex virtute clavium, neque confeſſor poteſt obligare aliquem ad talem actum. Contrarium vero ſentiunt aperte D. Th. Bonaventura, Durandus, Soto ſupra, Gabriel diſt. 16. qu. 2. ar. 3. dub. ult. Alenſis 4. par. q. 83. mem. 1. ar. 5. Et conſequenter loquendo, hoc videtur probabilius. Ratio autem reddi poteſt, primo, quia unus poteſt alteri applicare ſatisfactionem ſuam, non ſolum quæ reſpondet actui ex opere operantis, ſed etiam ex operato. Sed hæc ratio non placet, quia fundamentum, quod aſſumit, non eſt ſemper verum: nam, licet in ſacrificio Miſſæ, quod proprie conſiſtit in actione, pro alio offerri poteſt, id verum habeat; tamen in ſatisfactione, quæ eſt proprius effectus alicujus ſacramenti, ut Baptiſmi, verbi gratia, non exiſtimo poſſe alteri communicari, niſi ſolum ei, qui ſacramentum ſuſcipit: & idem eſt de remiſſione pęnæ, quæ ex privilegio per modum operis operati conceditur alicui operi, ut eſt martyrium, quia hujuſmodi fructus conceditur ſolum ſuſcipienti tale ſacramentum, vel patienti talem pęnam; & ideo non eſt poſitum in ejus voluntate, ut aliis illum communicet. Secundo ſupponit illa ratio, hanc pęnitentiam per alium factam habere effectum ex opere operato, & hoc eſt quod inquirimus.

Ratio ergo eſſe poteſt: quia, quando pęnitentia imponitur per alium implenda, ſemper intelligitur facienda ex motione, & petitione ipſius pęnitētis, & ſic eſt aliquo modo illius: ergo, ut ſic etiam poteſt eſſe aliquo modo pars ſacramenti ab illo ſuſcepti; ergo etiam poteſt habere effectum ex opere operato circa illum. Nec enim neceſſe eſt, ut pęnitēs per ſeipſum exerceat omnes actus, qui ſunt partes hujus ſacramēti. Et eadem ratione poteſt cōfeſſor elevare per virtutem clavium actum alterius, ut habeat effectum ex opere operato, non ex ſola intentione proximi operantis, ſed ex applicatione, & elevatione ipſius miniſtri, ut recte docuit Medin. tract. 2. q. 84. Et ad hoc ſatis eſt, ut applicatio, ſeu impoſitio ſacerdotis fiat in ordine ad ſacramentum perficiendum, & vindicandum hoc modo delictum, etiamſi propriam obligationem nō imponat alteri, ut pro altero ſatisfaciat; quamquam etiam poſſit hæc obligatio imponi, veluti ex pacto, vel conſenſu alterius volentis in ſe aſſumere debitum: ſeu onus ſatisfaciendi pro alio.

SECTIO X.

Quis poſſit ſatisfactionem impoſitam tollere, vel mutare.

Diſtinguere oportet interpretationem, ſeu declarationem a propria mutatione, ſive ablatione pęnæ, interpretatio enim non eſt actus poteſtatis, ſed prudentiæ, vel doctrinæ. Et duobus modis habet locum in præſenti. Primo, ſi quis rationabiliter judicet clavem a principio erraſſe, & ſatisfactionem injuſtam impoſuiſſe; & ideo declarat pęnitentem non teneri ad illam implendam. Secundo, ſi a principio fuit juſte impoſita, poſtea vero pęnitens factus eſt impotens, vel ſuborta eſt ſufficiens cauſa, quæ illum excuſet: tunc enim etiam habet locum interpretatio, & quando cauſa, ſeu impotentia revera eſt ſufficiens ad excuſandum, non tenetur pęnitens commutationem poſtulare, quia nulla eſt ratio talis obligationis, ut in aliis præceptis, & votis patet: nam, quia obligatio cadit in talem actum, vel materiam, & ille actus jam non eſt moraliter poſſibilis, vel conveniens, ceſſat obligatio.

Proprie ergo quæſtio verſatur, quando revera durat obligatio ſatisfactionis impoſitæ, a quo poſſit auferri altero e tribus modis, ſcilicet, vel omnino tollendo, vel diſpenſando, vel commutando in æqualem: & de quatuor perſonis poteſt eſſe quæſtio, primo de eodem confeſſore, ſecundo de æquali, tertio de ſuperiori, quarto de inferiori.

De eodem confeſſore tribus modis intelligi poteſt mutare pęnitentiam injunctam. Primo ex vi ejuſdem confeſſionis, & quaſi eandem cauſam agens, & judicans. Secundo, iterando judicium, & confeſſionem ejuſdem peccati. Tertio omnino extra confeſſionem. Hic tertius modus eſt ſemper illicitus, & impoſſibilis, ut ex dicendis a fortiori patebit. Secundus eſt verus, ut Soto recte docuit, quia hoc ſacramentum, & judicium circa idem peccatum iterabile eſt, ut ex ſtatim dicendis conſtabit: nam quoad hoc eadem eſt ratio de eodem confeſſore, & de æquali. Tertio item modo poteſt idem ſacerdos ſine iteratione confeſſionis mitigare pęnitentiam, vel commutare, ſi pęnitens ad ipſum recurrat intra tempus adeo breve, ut moraliter poſſit idem judicium exiſtimari. Ita Soto diſt. 20. qu. 2. ar. 3. cujus ſententia propterea mihi probatur, quia hęc res moraliter penſanda eſt,

da eſt, & juxta prudens, & humanum judicium, & quia ſæpe ita poteſt expedire ad bonum animarum, ad quod hoc judicium ordinatur; & præſertim locum habet, quando confeſſor cauſam memoria retinet, & rationabilis cauſa ſubeſt mutandi judicium.

An æqualis ſacerdos poſſit mutare pœnitentiam impoſitam.

Secundo de ſacerdote æquali Soto abſolute docet non poſſe unum confeſſorem mutare pœnitentiam ab alio impoſitam, idem Victor. in Summ. n. 323. quia par in parem non habet imperium, nec judex ejuſdem poteſtatis poteſt mutare ſententiam ab æquali datam; & in hoc ſenſu interpretatur cap. *Placuit*, de Pœnit. diſt. 6. quem textum late ſupra, diſputatione de miniſtro, interpretati ſumus. Sed hæc ſententia non poteſt generaliter, & indifferenter, ac omnibus modis intelligi, quod, ſi Soto in eo ſenſu loquitur, revera non loquitur conſequenter: nam eadem eſt ratio de æquali confeſſore, & de eodem, quando judicium, ſeu confeſſio iteratur. Unde contraria opinio communis eſt, quam tenet Sylv. *Confeſſio*, primo q. 27. Angel. *Confeſſio* 6. n. 4. Navar. c. 26. n. 22. Roſel. verb. *Confeſſio ſacramentalis* n. 11. & Victor. n. 211. Ledeſm. qu. 20. art. 4. Medina tit. 2. qu. 45. Imo addit Navarr. Conſ. 26. de Pœnitent. & remiſſ. cum aliis, etiam extra confeſſionem poſſe commutare ſacerdotem æqualem pœnitentiam ab alio impoſitam; quod tamen falſum eſſe cenſeo, ut infra oſtendam: nam, ſi hoc non licet ſuperiori, multo minus licebit æquali. Ex tribus ergo modis ſupra poſitis, ſcilicet, in eadem confeſſione, vel omnino extra confeſſionem, vel audiendo aliam confeſſionem, eorundem peccatorum: Prius hic locum non habet, quia, ut ſupponimus, non agimus de ſacerdote, qui confeſſionem audivit, & pœnitentiam impoſuit, ſed de alio. Secundus eſt falſus, & illicitus, ut dixi: ſupereſt ergo tertius, qui eſt verus.

Vera & cōmunis opinio.

Poſſe æqualem confeſſorem mutare pœnitentiam.

Dicendum ergo eſt, poſſe æqualem ſacerdotem, audita confeſſione eorundem peccatorum, pœnitentiam ab aliquo impoſitam mutare. Et ratio eſt; quia licet prior ſacerdos ſententiam tulerit, nihilominus pœnitens eandem cauſam in judicium afferre, & novam ſententiam poſtulare poteſt: ergo etiam confeſſor poterit ſuo arbitratu pœnitentiam imponere, juxta præſentem ſtatum pœnitentis, ac ſi prius non eſſet cauſa judicata: ergo poterit etiam mutare priorem pœnitentiam in poſteriorem. Probatur hæc ultima conſequentia, quia non eſt cogendus pœnitens duplicem ſatisfactionem condignam pro eodem peccato implere: nam ſicut non judicat Deus bis in idipſum, ita neque vult duplicem ſatisfactionem imponere. Confirmatur, quia hæc poteſtas, & juriſdictio clavium non eſt data propter confeſſores, ſed propter pœnitentes, & licet ſint æqualis poteſtatis, nihilominus illis conceditur, ut poſſit unus ferre ſententiam in eadem cauſa, quæ ab alio judicata eſt: ergo, ſi expediat ad bonum pœnitentis, non eſt huic poteſtati contrarium, ſed potius valde conſentaneum, ut poſſit unus commutare pœnitentiam ab alio impoſitam. Denique quod miniſtri hujus ſacramenti ſint veluti materialiter diverſi, per accidens eſt, hæc autem poteſtas ſemper eſt eadem; unde, ſicut ad perfectam poteſtatem ejuſdem ſacerdotis, & ad perfectum hujus ſacramenti uſum, majuſque remedium animarum pertinet, ut unus & idem ſacerdos poſſit iterata confeſſione mutare medicinam, ita in diverſis ſacerdotibus æqualem poteſtatem habentibus idem exiſtimandum eſt.

Poſſe cōfeſſorem mutare pœnitentiam in mitiorem.

Unde infero, non ſolum poſſe confeſſorem hujuſmodi mutare unam pœnitentiam in aliam æqualem, ſed etiam in mitiorem, ſi ita prudenter judicaverit ad bonum animæ pœnitentis expedire. Imo etiam interdum poterit omnino tollere, & vel leviſſimam, vel nullam imponere, ut ſi pœnitens accedat multo melius diſpoſitus, magiſque contritus, & aliis viis ſatisfeciſſe intelligitur, ſi forte indulgentiam aliquam lucratus eſt, & propter curationem non intelligitur indigere tali medicina. Denique quandocunque omnibus penſatis ſervata juſtitiæ æquitate prudenter judicaverit, id ſatis eſſe ad digne abſolvendum pœnitentem, id poterit facere, & pœnitens, tuto ſe illius ſententiæ conformare.

Object.

Dices, per hoc fieri injuriam priori confeſſori, quia ille juſte tulit ſententiam, & præceptum juſtum: ergo non poteſt juſte revocari ab alio æquali. Item, jam cauſa fuit priori commiſſa, & pœnitens ab illo obtinuit remiſſionem culpæ: ergo illi debet omnino parere in executione pœnæ.

Deo iditur

Reſpondetur nullam hic intervenire injuriam ſacerdotis: tum quia judicium hoc ad bonum rei ordinatur, non in aliquam utilitatē judicis: tum maxime, quia hoc judicium tale eſt, ut ſuper eandem cauſam ſit iterabile in favorem pœnitentis, idque non per modum appellationis, ſed per modum novi judicii æqualis præcedenti; & ideo nec poſterior judex faciat injuriam priori, nec e converſo, imo illa temporis anteceſſio accidentaria eſt, neque hic acquiritur ſpecialis juriſdictio quaſi per anticipationem, ſeu præoccupationem judicii, quia reus a principio habet hunc favorem, ut ſæpius poſſit judicari, ſi velit, & æqualiter a ſingulis, ſi æquales habeant juriſdictiones. Unde poſterior non revocat proprie ſententiam prioris, ſed ſuam profert, & pœnitenti liberum eſt, quam voluerit pœnam eligere.

An ſuperior poſſit mutare pœnitentiam.

Tertio ex dictis facile eſt, colligere quid dicendum ſit de ſuperiore. Quidam enim etiam ſuperiori hanc negant poteſtatem, quia in hoc foro nullus videtur eſſe ſuperior, ſed omnes eſſe æquales, quia omnes utuntur poteſtate a Chriſto accepta, & ut miniſtri ejus abſolvunt. Et ideo abſolute a quocunque data eſt definitiva, & ultima, & a nullo poteſt mutari. Nihilominus contraria ſententia eſt vera, & communis: ſed, ut explicetur, notandum eſt in ſuperiore duplicem eſſe poſſe poteſtatem; una eſt ad miniſtrandum hoc ſacramentum, altera eſt poteſtas ad remittendas pœnas peccatorum per indulgentias, quæ poteſtas non eſt ſemper conjuncta cum prima, ſed aliquando. Quando ergo ſuperior non habet poteſtatē concedendi indulgentias, ſolum poteſt mutare pœnitentiam ab inferiori confeſſore impoſitam audita confeſſione, & ſervata æqualitate hujus judicii, ut docent Soto d. 20. q. 2. ar. 3. in fine, Sylv. *Confeſſio* 1. q. 27. Roſella q. 2. quamvis Victoria Ledeſm. & Navarrus ſupra dicant, etiam extra confeſſionem poſſe ſuperiorem pœnitentiam injunctam auferre, vel mutare, quod mihi non probatur, quia eadem eſt poteſtas ligandi, ac ſolvendi in hoc foro; ſicut ergo ſuperior non poteſt ligare, ſeu imponere pœnitentiam ſacramentalem extra confeſſionem, ita non poteſt ab illa ſolvere, ſeu illam mutare, quia uterque eſt actus clavium, & ad hujus ſacramenti miniſterium pertinet. Item uterque eſt actus ordinis, & juriſdictionis, & judicii, qui actus non poteſt exerceri cauſa inaudita. Denique, ut ſit commutatio, neceſſe eſt, ut pœnitentia ſacramentalis auferatur, & alia loco illius imponatur; ſed non poteſt ſacramentalis imponi pœnitentia extra hoc ſacramentum: ergo nec commutatio poteſt extra illud fieri: ergo multo minus abrogatio, ſeu totalis pœnitentiæ ablatio.

Quod autem in confeſsione, audita ſcilicet accuſatione eorundem peccatorum, poſsit ſuperior hujuſmodi mutationem facere a fortiori conſtat ex dictis de confeſſore æquali. Neque contra hoc procedit ratio contrariæ ſententiæ, quia licet demus ſuperiorem in hoc actu non eſſe ſuperiorem formaliter, ſed æqualem, nihilominus dicemus eum habere hanc poteſtatem, & majori aliqua ratione concedendam eſſe ſuperiori, quia in poteſtate juriſdictionis poteſt aliquo modo excedere, & ad ejus munus maxime pertinet judicare oves in hoc ſacramento, & ſalutares pœnitentias imponere; & ideo licet ab inferiori hoc etiam fiat, non tamen poteſt impedire ſuperiorem, quin ipſe poſsit providere animabus ſubditorum in eodem foro, prout magis ipſe expedire cenſuerit. Neque eſt eadem ratio de abſolutione a peccatis, & de pœnitentia injuncta, abſolutio enim ſtatum habet effectum, ſi clavis non errat, ſi autem errat, non ſolum a ſuperiore, ſed a quocunque habente poteſtatem corrigi poteſt; at vero executio pœnitentiæ impoſitæ pendet in futurum; & ideo quamvis clavis non erraverit, ſed juſte fuerit impoſita, & habuerit effectum obligandi, nihilominus quoad executionem eſt locus mutationi, quia poteſt cauſa juſta ſubeſſe, & intra juſtitiæ latitudinem poteſt eſſe arbitrium.

Quomodo per poteſtatem cōcedendi indulgen. tiis poſſit pœnitentiam remittere.

At vero ſi ſuperior habeat poteſtatem concedendi indulgentias, per illam poteſt remittere pœnitentiam impoſitam. Quod dupliciter fit. Primo concedendo plenariam indulgentiam: nam per illam extinguitur obligatio aliarum ſatisfactionum. Secundo, quando expreſſe conceditur remiſsio hujus, vel illius partis pœnitentiarum injunctarum. Ita S. Thom. in 4. qu. 1. ar. 3. & 4. & ibi Albertus Magnus art. 17. ad 5. Bonaventura p. 2. art. 1.

qu. 2. Richard. ar. 3. qu. 1. Palud. qu. 4. Durand. q. 4. Argentin. ar. 4. Alenſis 4. part. q. 83. memb. 1. ar. 1. Adrian. qu. de Indulgentiis, Navar. de Indulgentiis, not. 3. n. 43. & 44. Soto 4. diſt. 21. quæſt. 1. art. 1. Gabr. diſt. 45. qu. 3. art. 2. concluſ. 2. Ledeſ. 2. part. quæſt. 27. art. 2. Sylveſter, verb. *Indulgentia* qu. 9. Angelus, verbo, *Indulgentia* §. 1. late Cordub. lib. 5. de indulgent. qu. 3. 9. & 10. Intelligendum eſt autem, per has indulgentias remitti pœnitentias impoſitas, ut ſatisfactivæ ſunt, non ut medicinales, quia indulgentia non datur in deſtructionem, ſed in ædificationem animæ: tollere autem remedium, ſeu medicinam curativam peccati eſſet in magnum animarum detrimentum: non eſt ergo hæc intentio concedentis indulgentiam, neque ad hoc habet poteſtatem, ſed ſolum ad remittendam vindictam. Cum enim ſit veluti diſpenſator ſupremi judicis, & Domini, poteſt remittere pęnam debitam pro aliqua culpa, & conſequenter tollere obligationem ſatisfaciendi pro illa. De qua re latius in materia de Indulgentiis. Ex dicta vero limitatione obiter intelligitur, his temporibus, conſiderato modo, quo pęnitentiæ imponi ſolent, raro, vel nunquam licere omittere pęnitentias impoſitas propter indulgentias, quia revera imponuntur leviſſimæ pœnitentiæ, & quæ vix ſufficiunt per modum medicinæ.

Dubium enodatur. Unde etiam expediri poteſt incidens dubium, ſi interdum aliquis bona fide exiſtimet ſe ſatisfeciſſe pro peccatis commiſſis ſufficienter per alia opera, vel pęnas, quas pro Chriſto ſuſtinuit, an hoc ipſo ceſſet obligatio implendi alias pœnitentias illi impoſitas, quas cum culpa, vel forte ſine illa antea implere non potuit. Reſpondetur, ſi ſola ratio ſatisfactionis conſideretur, & revera ſupponatur omnino alias ſatisfeciſſe, & hoc ſibi ſatis conſtat, moraliter loquendo, ceſſare prædictam obligationem, quia nemo tenetur idem debitum bis ſolvere, & quia ceſſante intrinſeco, & adæquato fine legis, ceſſat ejus obligatio. At vero conſiderata ratione medicinæ, moraliter loquendo, ſemper manet hæc obligatio. Præſertim quia vix poteſt conſtare aliquem adæquate ſatisfeciſſe pro ſuis peccatis.

An inferior poſſit pœnitentiam ſuperioris mutare. Ultimo loco dicendum eſt de inferiore ſacerdote, quatenus talis eſt, an poſſit pęnitentiam a ſuperiore confeſſore in unctam commutare. Dico autem, *quatenus talis eſt*, quia ut in ſuperioribus dixi, in confeſſionis & abſolutionis munere omnes ſacerdotes videntur ęquales, quia proferunt ultimam, & definitivam ſententiam, ut ipſius Chriſti immediati miniſtri, quod eſt veriſſimum reſpectu eorum peccatorum, in quæ habent propriam juriſdictionem, a quibus per ſe abſolvunt. Solum ergo habet locum quæſtio in peccatis reſervatis, in quibus inferiores ſacerdotes juriſdictionem non habent; & ideo etiam in ordine ad munus confeſſionis inferiores manent in ordine ad judicium ferendum de talibus peccatis. De illis ergo dubitatur, an poſtquam ſuperior directe abſolvit de illis peccatis, & pro eis ſatisfactionem impoſuit, poſſit aliquis ſacerdos inferior illam pœnitentiam commutare.

Ratio dubitandi. Ratio autem dubitandi eſſe poteſt, quia illa peccata jam non manent reſervata: ergo poteſt talis ſacerdos de illis abſolvere: ergo & pęnitentiam pro illis imponere: ergo & alteram pęnitentiam in hãc commutare. Probatur hęc ultima conſequentia (cætera enim clara ſunt) quia nemo tenetur duplicem ſatisfactionem pro eiſdem peccatis exhibere: ergo eo ipſo quod alter ſacerdos pęnitentiam aliam pro talibus peccatis imponit, liberat hominem ab obligatione alterius pęnitentię implendę, quę eſt virtualis quędam commutatio. Confirmatur primo, quia in votis reſervatis, poſtquam ſuperior commutavit votum ſibi reſervatum in aliam materiam, poteſt inferior, ſeu quilibet habens poteſtatem commutandi ordinaria vota, etiam illam materiam cõmutare: ergo ſimiliter in pręſenti. Confirmatur 2. ex Gloſſa per textum ibi in c. *Antecedens* 50. diſt. & in c. *Tempora* 16. qu. 97. dicente, Pęnitentias omnes eſſe arbitrarias, ideoque poſſe Epiſcopum minuere pęnam, quam induxit Papa. Idem habet in c. *Latorem* 33. qu. 2. illudque extendit ad clericum inferiorẽ, ut poſſit minuere pęnitentiã ab Epiſcopo impoſitã. Quas Gloſſ. ita intellexit, & ſequutus eſt Nav. unum tantum referens in Conſil. 25. de pęnit. & remiſſ. & Conſil. 3. alias 6. de Voto. Et in eandem ſententiam videntur inclinare Medina, & Ledeſma, citatis locis.

Dubii reſolutio. Nihilominus contrarium ſentiendum eſt, per ſe, & jure ordinario loquendo, quod tenuit Cardin. in Clement. ult. de Pęnitent. & remiſſionibus, & ſequitur Angelus verb. *Confeſſio* 6. n. 4. Tabiena *Confeſſio* 2. n. 21. Sylv. referens Monach. & Rayner. *Confeſſio* 1. qu. 27. & ſequitur Armil. n. 30. Idem habet Turrecrem. in dict. c. *Tempora* n. 4. Ratio eſt, quia inferior per ſe non habet juriſdictionem in illa peccata præciſe ſpectata, quatenus talia ſunt, ſeu quatenus commiſſa ſunt: ergo non poteſt pęnitentiam mutare, quæ pro illis ſic ſpectatis impoſita fuerat. Antecedens conſtat, quia illa peccata ſic ſpectata, ſunt reſervata, ut ſupponimus; & ideo dixi conſideranda eſſe præciſe ut commiſſa, quia ſi conſiderentur, ut jam remiſſa per ſuperioris abſolutionem, ſic quidem jam non ſunt reſervata: tamen ut ſic non judicantur ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ſcilicet, ex ſuppoſitione prioris judicii. Unde probatur conſequẽtia: tum quia non poteſt pęnitentiam pro peccato injungere, niſi qui poteſt de peccato abſolvere, agimus enim de pęnitentia ſacramentali, quæ ab eadem juriſdictione & poteſtate ligandi ac ſolvendi manat, & conjuncta eſt abſolutioni, ut acceſſorium principali; tum etiam quia non poteſt ſacerdos pęnitentiam impoſitam mutare, niſi aliam imponendo pro peccatis; ſi autem peccata ſunt reſervata, non poteſt pro illis pœnitentiam imponere, niſi ex ſuppoſitione prioris judicii: debet ergo illa ſecunda impoſitio fieri abſque detrimento & injuria prioris judicii: illud ergo firmum & ſtabile manere debet: non ergo habet ibi locum talis commutatio. Confirmatur primo, quia pœnitentia illa a ſuperiore impoſita, includit quoddam præceptum a ſuperiore impoſitum, quatenus ſuperior eſt; ſed inferior non poteſt mutare præceptum ſuperioris per ſe loquendo, ac jure ordinario: ergo. Confirmatur ſecundo ex dictis cap. *Accedens, Tempora & Latorem.* Ubi Pontifex ſpecialem conceſſit Epiſcopo facultatem ad minuendam pęnitentiam a ſe impoſitam ſub certis limitationibus & conditionibus: ergo ſignum eſt (quod etiam notavit Gloſſa in dict. c. *Latorem*) hoc non poſſe inferiorem facere jure ordinario, ſed ſolum quatenus a ſuperiore intelligitur conceſſum.

Reſolutio data limitatur. Addunt vero auctores citati limitationem, niſi neceſſitas, vel pia utilitas aliud poſtulet: nam tunc pie præſumitur hanc eſſe intentionem ſuperioris, propter quam limitationem nos addimus illas duas particulas, *per ſe*, & *jure ordinario*. Unde eſt notanda in primis differentia inter peccata reſervata, & non reſervata, quod in non reſervatis poteſt fieri commutatio per ſe, & ex vi propriæ juriſdictionis, & non tantum ex virtuali commiſſione, aut interpretativa voluntate prioris confeſſoris. Et licet forte requiratur aliqua rationabilis cauſa, ut id fiat ordinate, & ne detur occaſio pęnitentibus facile procurandi hujuſmodi commutationes: non oportet autem, ut tanta ſit cauſa, quæ moralem neceſſitatem inducat, aut quæ obliget ad conjecturam faciendam de alterius confeſſoris voluntate. In caſibus autem reſervatis oportet hanc neceſſitatem intervenire, & conjecturam moralem facere de ſuperioris voluntate: nam ſi fit commutatio, per poteſtatem ab illo delegatam fit, & aliter fieri non poteſt: & hoc probant rationes factæ. Et ideo eſt ſecundo conſiderandum, ad hanc commiſſionem interpretandam neceſſarium in primis eſſe, ut difficilis ſit recurſus ad ſuperiorem ſeu prælatum, qui pęnitentiam impoſuit: nam alias nec eſt vera neceſſitas, nec poteſt rationabiliter præſumi voluntas ejus. Item, ut hæc præſumptio, præſertim in materia juriſdictionis delegandæ, ſufficiens ſit, oportet ut ſit, vel in jure, vel in conſuetudine fundata; nõ poteſt alio modo ita fundari: ergo. Explicatur, quia ob hanc cauſam in dictis juribus hæc facultas ſpecialiter conceditur Epiſcopis, quia recurſus ad Summum Pontificem ordinarie difficilis eſt: ergo ſatis eſt, quod per ſimilitudinem rationis, extendatur ad caſus neceſſarios, in quibus non patet aditus ad ſuperiorem, nec alia conſuetudo allegari aut præſumi poteſt, nec eſſet rationabilis, quia hęc eſt veluti quædam epicheia, quæ hanc conditionem in primis requirit. Quando ergo recurſus difficilis eſt, & alias urget moralis neceſſitas, tunc locum habere poteſt dicta limitatio. Quanta vero eſſe debeat hæc neceſſitas, arbitrio prudentis relinquitur: exiſtimo autem illam ſufficere, quæ ſatis eſt, ut Epiſcopus, vel Prælatus diſpenſet in ordinariis præceptis Eccleſiaſticis.

Ad ratio-

Rationibus dubitandi ſit ſatis. Ad rationem ergo in contrarium ex dictis patet reſponſio, dicimus enim inferiores ſacerdotes habere juriſdictionem in talia peccata ſolum quaſi per accidens ex ſuppoſitione prioris abſolutionis: & ideo non poteſt de illis ita libere judicare, ac ſi antea non fuiſſent judicata, ſicut poteſt facere in peccatis non reſervatis, & ideo non poteſt, per ſe loquendo, immutare prius judicium de illis peccatis factum, ſed tunc ſolum quando ad hoc intelligitur accipere poteſtatem ab ipſo ſuperiore. Non intelligitur autem illam accipere ex vi ſolius prioris abſolutionis, alioqui enervaretur fere omnino fructus reſervationis: quia ſtatim data abſolutione poſſet alius ſacerdos iterum abſolvere, pœnitentiam minuendo aut immutando. Eſt optimum ſimile, quod totam ſententiam confirmat, de peccatis mortalibus ſemel confeſſis, nam, licet ſimplex ſacerdos poſſit de illis abſolvere, ſicut de venialibus, non tamen poteſt pœnitentiam a legitimo confeſſore pro illis injunctam immutare, ut omnes fatentur: ita ergo in præſenti. Ad confirmationem Navarrus ſupra negat antecedens, imo facilius putat poſſe pœnitentiam pro peccato reſervato a ſuperiore impoſitam commutari ab inferiori, quam materiam voti. Sed ego valde probabile cenſeo illud antecedens: ſed quia illud eſt alterius conſiderationis, quidquid de illo ſit, negandam cenſeo illationem, & conſequenter aſſerendum facilius poſſe materiam voti, quam pœnitentiam injunctam commutari. Ratio differentiæ eſt: quia per commutationem voti non imponit ſuperior aliquod præceptum, ſed tantum mutat materiam, & obligatio relinquitur ex vi voti, quod juxta materiæ qualitatem ſubjicitur poteſtati commutandi, vel diſpenſandi, quam habet ſacerdos. Quando vero ſuperior pœnitentiam imponit, ſua auctoritate & juriſdictione imponit ſpecialem obligationem & præceptum, quod ab inferiori mutari non poteſt. Ad ſecundam confirmationem. Gloſſæ illæ intelligendæ ſunt juxta ultimam limitationem poſitam, alioqui earum ſententia non eſſet admittenda.

TERTIA HUJUS OPERIS PARS, DE EXTREMÆ UNCTIONIS SACRAMENTO.

Quamvis ſacramentum hoc diſtinctum ſit a ſacramento Pœnitentiæ, utpote ad diverſum finem inſtitutum, & ex diverſa forma, ac materia conſtans: habet tamen cum illo quandam conjunctionem, & affinitatem, eo quod pœnitentia ad tollenda peccata, unctio vero ad reliquias peccatorum, quæ illis ſublatis permanere ſolent, auferendas ordinatur: quam ob rem conſummativum pœnitentiæ, vel totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, dictum eſt a Patribus, ut Conc. Trid. notavit c. 1. de hoc ſacramento. Et ideo ejuſdem Concilii veſtigia ſequentes, abſoluto Pœnitentiæ ſacramento, priuſquam de aliis rebus illi ſacramento annexis dicamus, viſum eſt de hoc ſacramento diſputare: præſertim quia omnia, quæ in hoc libro tractanda ſuperſunt, ut ſunt Purgatorium, Suffragia, & Indulgentiæ, non minus poſt hoc, quam poſt Pœnitentiæ ſacramentum ſuccedunt, ſuumque locum, ac fructum habent. Optime ergo ſacramentum hoc in hunc locum cadit.

DISPUTATIO XXXIX.
De inſtitutione hujus ſacramenti.

Licet ſacramentum hoc brevius expediri poſſit, quam præcedentia, eundem nihilominus ordinem in eo explicando ſervabimus. Ut ergo a quæſtione an ſit, initium ſumamus, in diſputatione præſenti illius inſtitutionem, in ſequentibus vero eſſentiam, effectus, & caſus ejus, ac tandem cæremonias, & præcepta, ſi quæ ſunt, quæ ad illud pertinere videantur, explicabimus.

SECTIO I.
Utrum detur in Eccleſia verum ſacramentum quod Extrema unctio appelletur.

Nomine Extremæ unctionis Eccleſia Catholica intelligit quoddam ſpeciale ſacramentum ſic dictū: quia & per quandam unctionem confertur, & veluti extremum eſt omnium ſacramentorum, & in extremo vitæ periculo confertur: inquirimus ergo, an verum ſit eſſe in Eccleſia tale ſacramentum. *Error hæreticorū.* Multi enim hæretici illud eſſe ſacramentum negarunt, ut Waldenſes apud Æneam Sylvium lib. de Origine Bohemorum cap. 35. & Albigenſes apud Sander. lib. 7. de Viſib. Monar. hæreſ. 151. Item Albanenſes apud Anton. 4. p. Theolog. tit. 11. cap. 7. §. ult. & Rutheni apud Prateolum verb. *Rutheni*. Præterea in eodem fuit errore Wicleph. ut refert Waldenſ. tom. 2. de Sacramentis c. 163. Lutherus item, Calvinus, & alii ſectarii, ut Prateolus, & recentiores controverſiarum ſcriptores late referunt. Fundamentum eorum eſt: quia in Scriptura nullum eſt hujus ſacramenti indicium, nec præceptum, nec promiſſio, quod ſtatim examinabimus tractando locum Jacobi.

Aſſertio prima. Dicendum vero eſt, Extremam unctionem eſſe verum ſacramentum, unumque ex ſeptem legis novæ. Aſſertio eſt de fide, ad quam confirmandam ſufficeret Eccleſiaſtica traditio, & perpetua conſenſio, etiamſi in Scriptura non contineretur. Solet nihilominus ex duobus locis Scripturæ colligi.

Locus Marci expenditur.

Prior eſt Marci 6. ubi dicitur Chriſtus miſiſſe Apoſtolos ad prædicandum, & de eis ſubditur: *Et ungebant oleo multos ægrotos, & ſanabant*. Hoc teſtimonio utuntur ad hoc dogma comprobandum Wald. ſupra & Caſtro contra Hæreſes, verb. *Extrema unctio*, & Petrus Soto lect. 1. de hoc ſacramento, putant enim illam unctionem fuiſſe verum ſacramentum. Et videtur hæc ſententia fidei conſentanea, & accommodata contra hæreticos hujus temporis, propter hæc argumenta. Primum, quia, ſi unctio in hoc loco ſacramentum non eſt, nec alibi eſt: nulla eſt enim ratio cur hic negetur eſſe ſacramentum, alibi vero affirmetur. Et confirmare hoc poſſumus: quia veteres expoſitores hac ratione moti, de eadem unctione locum hunc, & alium Jacobi ſtatim tractandum interpretantur, ut patet in Beda, Theophil. & aliis. *Prior expoſitio ſuadetur.* Secundum argumentum eſt: quia ſacramentum nihil aliud eſt, quam cæremonia a Chriſto inſtituta tanquam ordinarium remedium ſalutis animæ, quæ tota definitio convenit illi Apoſtolicæ unctioni. Tertium, quia ſi ſolum ad curanda corpora illa unctione uterentur Apoſtoli, ſine cauſa oleum exhiberent, cujus uſus occultare potius, ac diminuere miraculum, quam augere, vel manifeſtare poſſet, quod fuiſſet contra finem illorum miraculorum. Itaque melius ſolo verbo oſtenderent ſanitatem illam in Chriſti virtute, & ſupernaturaliter dari, quam oleo adhibito: ergo non tantum ad morbos curandos, ſed ut verum ſacramentum illud miniſtrabant. Quartum quia nec Apoſtoli in aliis efficiendis miraculis, nec alii fideles, qui gratiam habuerunt curationis, oleo utebantur ad corpora tantum curanda: ergo ſignum eſt Apoſtolos non ob hunc ſolum finem, ſed propter animæ curationem unctione illa, tanquam vero ſacramento uſos fuiſſe.

Nihilominus verius cenſeo unctionem illam, qua ad curanda corpora ægrotantium Apoſtoli utebantur Marc. 6. non fuiſſe verum ſacramentum Extremæ unctionis, licet fuerit veluti quoddam prævium ſignum, ſeu adum-

adumbratio ejus. Quam ſententiam videntur ſupponere Hugo, Magiſt. Bonavent. & Alenſ. ſuperius citati: nam ſi credidiſſent, Apoſtolos vivente Chriſto miniſtraſſe hoc ſacramentum, nunquam negaſſent illud fuiſſe ab ipſo Chriſto immediate inſtitutum. D. Thomas autem in 4. d. 23. q. 1. art. 1. q. 3. ad 1. prius rationem reddit, cur Evangeliſtæ hujus ſacramenti mentionem non fecerint, ſupponens in hoc loco non eſſe ſermonem de hoc ſacramento, poſtea vero ſubjungit, *tamen etiam de olei unctione mentio fit Marc. 6.* inſinuans, licet ibi non ſit ſermo de ſacramento, tamen mentionem illius unctionis non fieri ſine myſterio, nec ſine ordine ad hoc ſacramentum adumbrandum. Expreſſius tenet eam opinionem Soto ibi qu. 1. art. 1. Janſenius in Concord. cap. 55. in fine, Bellarm. libro de hoc ſacramento c. 2.

Probatur primo. Conjecturæ ſunt, prima, quia in textu illo Evangelico nullum eſt indicium ſacramentalis unctionis, ſed tantum medicinalis ſeu curativæ: ſolum enim dicit Marcus, *Ungebant ægros, & ſanabant*, Matth. autem c. 10. refert dixiſſe Chriſtum Apoſtolis, *Infirmos curate*: Marcus vero inſinuavit etiam modum docuiſſe, ſeu deſignaſſe, ſcilicet, oleo ungendo: quia non eſt veriſimile eos uſuros fuiſſe oleo, niſi Chriſtus id ſignificaſſet. Quamvis enim non conſtet, Chriſtum præcepiſſe ut oleo uterentur, & non re alia (potuit enim generatim dicere, ut curarent infirmos, applicando quidquid ad manum frequentius occurreret, vel utendo ſigno aliquo pro ſua voluntate) nihilominus veriſimilius eſt, in particulari etiam præſcripſiſſe unctionem olei, non tamen ad curandas animas per ipſam unctionem per ſe ac immediate, nulla enim de hoc mentio ibi fit, ſed ad curationem illam exercendam, de qua dictum eſt, *Infirmos curate*. Dico autem, *per ipſam unctionem &c.* quia illa etiam corporum ſanatio ordinabatur ad ſtabiliendam, & perſuadendam fidem, & conſequenter ad animæ ſalutem: id autem non ſatis eſt ad rationem ſacramenti, præſertim novæ legis, niſi ipſummet externum ſignum ad ſpiritualem effectum immediate ordinetur: quod de illa unctione cum aliquo fundamento in Evangelio dici non poteſt.

Secundo. Secunda & vehemens conjectura eſt, quia tunc Apoſtoli non erant ordinati ſacerdotes, ut poſſent hoc ſacramentum miniſtrare. Antecedens ſumitur ex Conc. Trid. ſeſs. 22. c. 1. ubi volens explicare inſtitutionem ſacrificii Miſſæ ait, Chriſtum in cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, corpus ſuum, & ſanguinem ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtuliſſe: & ſubdit ſtatim. Ac ſub earundem rerum ſymbolis Apoſtolis, *quos tunc novi teſtamenti ſacerdotes conſtituebat*, ut ſumerent, tradidit, &c.

Evaſio refutatur. Si ergo tunc conſtituebat, certum eſt non prius fuiſſe ſacerdotes. Item ſi tunc dedit eis poteſtatem offerendi ſacrificium, per illa verba, *Hoc facite, &c.* antea ergo non habebant, non erant ergo ſacerdotes. Quod ſi quis dicat, Concilium loqui de ſacerdotio quoad poteſtatem conficiendi corpus Domini, & quoad hanc eſſe certum fuiſſe ordinatos in cœna, tamen quoad alias poteſtates potuiſſe prius ordinari. Contra hoc eſt: quia prima poteſtas, quæ datur ſacerdoti, eſt ad conficiendum verum Chriſti corpus: ergo ſi quoad hanc non erant ordinati, ſimpliciter & omnino ordinati non erant. Præſertim, quia præter hanc poteſtatem ſolum datur alia in corpus myſticum ad remittenda peccata, & hæc data fuit Joan. 20. ut idem Concilium definit ſeſſ. 14. c. 1. Fingere autem aliam poteſtatem, ſeu quaſi partem ordinationis ſacerdotis, & dicere quoad illam partem fuiſſe prius ordinatos ſacerdotes, & vanum eſt, & præter Eccleſiæ ſenſum. Reſponderi poteſt, Chriſto legiſlatori non eſſe legem imponendam, potuit enim ipſe concedere, ut etiam a non ſacerdotibus hoc ſacramentum miniſtraretur: ſicut de baptiſmo legimus. Sed non eſt ſimile: quia in baptiſmo ſacerdos non eſt neceſſarius miniſter, ſicut eſt in hoc ſacramento: & licet potuerit Chriſtus diſpenſare, tamen ſine neceſſitate, & ſine teſtimonio id aſſerere, minus probabile videtur.

Reprobatur tertia. Tertia conjectura eſt, quia Apoſtoli non ſolum ungebant baptizatos, ſed quoslibet, cum tamen hoc ſacramentum ſolis baptizatis valide dari poſſit. Quarta eſt ſimilis huic: quia non ungebant tantum infirmos decumbentes, & in periculo vitæ conſtitutos, ſed quoslibet. Ad hæc vero eodem modo reſponderi poteſt, primo Chriſtum etiam in hoc diſpenſaſſe: quod eodem modo refellitur: quia qua facilitate aſſeritur ſine fundamento, eadem contemnitur. Secundo negari poteſt, quod aſſumitur: nam res eſt incerta. Et fateor quidem non eſſe certam; dico tamen eſſe valde veriſimilem: quia Matthæus abſolute & indefinite refert Chriſtum dixiſſe, *Curate infirmos*: non baptizatos ſolum, ſed fortaſſe potius non baptizatos, propter quorum converſionem gratia illa concedebatur: jam vero declaravimus, veriſimile eſſe quando Chriſtus hoc Apoſtolis dixiſſe, etiam deſignaſſe modum unctionis olei; ergo eam tunc non limitavit ad baptizatos, ſed generatim conceſſit ad omnes infirmos, quos curare præcipiebat. Accedit, quod tunc pauci erant baptizati, Marcus vero ait, multos ægros unctos, & ſanatos fuiſſe. Denique eſt maxime credibile Apoſtolos ad illam unctionem non expectaſſe internam animæ diſpoſitionem, præſertim peccatorum dolorem, ſed ad ſummum fidem, in cujus confirmationem illa opera faciebant: at ſi illa eſſet ſacramentum, cum majori delectu diſpenſandum fuiſſet. Propter hæc ergo, & propter alia, quæ ſtatim in ſecunda aſſertione explicabo, ſententiam hanc veriſimiliorem cenſeo: prius vero quam aliorum fundamentis reſpondeam alia ſunt a nobis tractanda.

Locus Jacobi expenditur.

Alter locus Scripturæ, in quo hæc veritas catholica potiſſimum fundatur, eſt Jac. 5. ubi ſic dicitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, &c. ſi in peccatis eſt, dimittentur ei.* Quod teſtimonium primo eludunt hæretici, negando hanc Jacobi Epiſtolam eſſe canonicam: ſed nos id ſupponimus de fide certum ex Eccleſiæ traditione & conſenſu, & definitione Concilii Trident. ſeſſ. 4. de qua re alio loco ex profeſſo agendum eſt. Secundo reſpondent, ad varios, & falſos ſenſus verba detorquendo, ut late refert, & impugnat Bellarm. ſupra cap. 3. Nobis autem ad veritatem confirmandam ſufficit in primis verborum proprietas, denique antiqua Patrum expoſitio. Nam in illis verbis continentur omnia, quæ ſunt de ratione ſacramenti novæ legis: primo ritus externus ſenſibilis, materia, & forma, conſtans, ſcilicet, unctione olei, & verbo, ſeu oratione ſacerdotis. Secundo deſignatur miniſter, ſcilicet presbyter. Tertio ſubjectum, ſcilicet, fidelis infirmus. Quarto effectus cum promiſſione gratiæ ad remiſſionem peccatorum, & allevationem ægroti ordinatam. Quæ omnia in diſcurſu materiæ explicabuntur cum ſingulis verbis hujus teſtimonii. Quod vero ita Patres intellexerint, ex ſequente probatione conſtabit. Hæreticorum reſponſio rejicitur.

Probatur aſſertio ex Conciliis, & Patribus.

Secundo ergo probatur aſſertio ex traditione, & definitione Eccleſiæ. Et in primis eſt celebre teſtimonium illud Innocentii I. Epiſtol. ad Decent. cap. 8. ubi de hac unctione exponit locum Jacobi, cujus verba in ſequentibus quæſtionibus, prout ad illas pertinuerint, expendemus. Ad hunc vero locum maxime ſpectat, quod unctionem hanc vocat genus quoddam ſacramenti: & ideo ait pœnitentibus non eſſe concedendum: *Nam quibus*, inquit, *cætera ſacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* Ubi conſtat, *genus* pro ſpecie accepiſſe. Loquitur autem de his, qui in publica erant pœnitentia, quibus ante reconciliationem nulla dabantur ſacramenta. Eandem veritatem docuit Innocentius III. in c. unico de Sacra Unctione, ubi unctionem viſibilem, de qua Jacobus locutus eſt, dicit eſſe ſignum inviſibilis unctionis interioris, atque adeo ſacramentum. Pontifices imitata ſunt Concilia: nam Vormatienſe c. 72. verba Innocentii I. tranſcripſit. Cabilonenſ. ſub Carolo cap. 48. eodem modo expoſuit locum Jacobi, & ſubdit; *Non itaque contemnenda eſt hujuſmodi medicina, quæ animæ, corporiſque medetur languoribus.* In Concilio vero Aquiſgran. 2. ſub Ludovico cap. 8. præcipitur Epiſcopis, ut in die Cœnæ *oleum ſanctum conficiant*: quia in eo *ſalvatio infirmorum eſſe creditur*. Concilium Moguntin. ſub Gregorio IV. Præſidente Rabano c. 26. agens de infirmis, *Sacra*, inquit, *cum unctione Dei animati ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum, communione viatici reficiantur*, De infirmis loquitur. Similia refert Burchard. lib. 4. Decreti cap. 75. ex Concilio Melden. quamvis in his decretis, quę in tertio tomo Conciliorum ex illa ſynodo referuntur, non habeantur. Expreſſius traditur hæc veritas in Concilio Senon. c. de Extrema unctione,

ctione, & in alio Concilio Mogunt. c.34. Florentin. in Decreto Eugenii, Trident. ſeſs.14. in doctrina & canonibus de hoc ſacramento, ubi in c.2. locum Jacobi eleganter expendit,dicitque,eum ſenſum ex Apoſtolica traditione per manus accepta, Eccleſiam didiciſſe. Attingens vero ibidem locum Marci, ſolum ait, apud Marcum fuiſſe ſacramentum hoc inſinuatum, ut intelligamus, etiam ex mente Concilii non eſſe parem vim horum teſtimoniorum, immeritoque citatos auctores illa æquiparare. Quod ex ipſis etiam locis perſpicere licet: nam apud Marcum tantum curationis corporalis ægritudinis mentio fit: Jacobus vero expreſſe addidit ſpiritualem fructum, ejuſque promiſſionem: quæ propria ſunt ſacramenti, ſi ex vi ipſius operis effectus fiat, ut Jacobus ſatis indicat.

Tertio confirmatur ex Patribus tam interpretatio Jacobi, quam veritas ipſa. Primo enim Dionyſ.c.7. de Eccleſ. Hierarch. licet prius in part. 2. ſermonem habeat de quadam unctione, qua ſolebant corpora fidelium defunctorum ad ſepulturam præparari, quæ ſine dubio ſacramentum non erat, ſed pia aliqua cæremonia: ſtatim vero in parte tertia in fine videtur de hoc ſacramento loqui dicens: *Idcirco ſanctorum ſacra functio divinas participationes largitur utrique, animæ quidem in vera eorum, qui generantur, ſcientia, corpori vero per ſacratiſſimum unguentum, & per divinæ communionis auguſtiſſima ſigna, totum ſanctificans hominem, integramque ipſius ſalutem operans, & reſurrectionem denuncians*. In quibus verbis loquitur de ſpeciali unctione infirmorum adhuc viventium: nam plane ſignificat dari homini ad ſanctificationem totius,& ad animæ profectum,licet in corpore fiat. Unde illi ſatis clare tribuit ſacramentalem efficaciam, illamque, cum communione conjungens, declarat, illam eſſe unctionem vivorum, & eſſe verum ſacramentum. Dionyſium imitatus eſt Auguſt. lib. de Rectitudine Catholicæ converſationis, aliquantulum a principio dicens: *Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, &c.* & infra: *Euchariſtiam cum fide & devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum, oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, nec ſolum corporis, ſed etiam animæ ſanitatem accipiet*. Et lib. 2. de Viſitatione infirm. c.4. idem ſacramentum, *typicalem unctionem*, vocat,& de illo Jacobi locum interpretatur. Scio hæc duo opera non reputari Auguſtini,ſed ſatis nobis,eſt quod ſint alicujus auctoris antiqui, & gravis: nam eo ſaltem nomine recepta ſunt. Accedit, quod priora verba ſumpta videntur ex ſerm.215. de tempore, quod dubium non eſt eſſe Auguſtini. Et ſimilia refert ex Cyrillo in libro de Adoratione in ſpirit. Anaſtaſius Nyſſenus libro 5. in ſacram Scripturam q.23. Solet etiam referri idem Cyrillus lib. 2. de Levit. ſed ibi potius de ſacramento confeſſionis loqui videtur. Præterea Chryſoſt. lib.3. de Sacerd. ex dictis verbis Jacobi colligit, habere ſacerdotes poteſtatem remittendi peccata infirmis decumbentibus: neque id dicere videtur propter poteſtatem remittendi peccata per ſacramentum confeſſionis,ut interpretari videtur Waldenſis tom.2.c.147. Non enim affert Chryſoſt. verba illa Jacobi, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*, ſed illa, *Infirmatur quis in vobis*, uſque ad illa, *Et ſi in peccatis eſt, dimittentur ei*, nimirum per ipſam unctionem ſacram, & quia hæc a ſolis presbyteris dari poteſt: ideo ſacerdotes, quatenus habent poteſtatem ad hoc ſacramentum miniſtrandum, dicuntur ſpeciali modo habere poteſtatem ad remittenda peccata. Multa etiam in hujus veritatis confirmationem ſumi poſſunt ex Cyrill. Hieroſolym. Catecheſ. 5. myſtagog. & Beda lib. 2. in Marcum c. 24. & Jacob.3. Bernard. in vita Malachiæ Epiſcopi circa fin. ubi refert, illum in fine vitæ hoc ſacramentum poſtulaſſe. Quam curam omnibus viris ſanctis fuiſſe, conſtat ex Surio, præſertim tom. 2. Item ex Alcuino lib. de Offic. Eccleſ. c. de Cœna Domini, & Amalar. lib. 1. de Divinis offic. & aliis, conſtat, uſum hujus ſacramenti fuiſſe in Eccleſia Romana perpetuum. Eundemque fuiſſe in Eccleſia Græca non obſcure colligitur ex Hieremia Patriarcha Hieroſol. in Reſponſ. ad confeſſionem Auguſt., ubi hoc ſacramentum inter reliqua confitetur. Hinc ergo conſtat vanam eſſe hæreticorum calumniam, qui nobis objiciunt, apud veteres nullam eſſe hujus ſacramenti mentionem, falſum enim id eſt. Quod autem non ſit adeo frequens, ſicut de Pœnitentia, Euchariſtia, vel ſimilibus, mirandum non eſt, tum quia res ipſa non eſt ita neceſſaria, & frequens, ideoque non tam frequenter incidit de illa moralis ſermo: tum etiam quia non fuit res controverſa, ut de illa daretur diſputandi occaſio.

Ultimo poſſumus argumentari ratione, quæ primaria hic eſt voluntas Chriſti, & inſtitutio. Poſſumus vero multa conjectare, quæ illum moverint ad hoc beneficium nobis præſtandum, quæ ex dicendis de effectu hujus ſacramenti conſtabunt. Nunc illud ſufficiat, mortis articulum multis de cauſis eſſe hominibus formidabilem, propter conſcientiam malæ vitæ, propter timorem divini judicii, & incertitudinem futuri ſtatus, propter tentationes dæmonis, qui eo tempore vehementius urget; opportuniſſime ergo Chriſtus Dominus nobis providit, inſtituendo hoc divinum ſacramentum, quo recrearentur, & in majorem ſpem erigerentur fideles in eo diſcrimine conſtituti: & ſi opus eſſet, etiam ab ægritudine corporali liberarentur. *Probatur aſſertio ratione.*

SECTIO II.

An hoc ſacramentum, fuerit immediate a Chriſto inſtitutum.

INter Catholicos nonnulli negarunt Chriſtum Dominum inſtituiſſe hoc ſacramentum,ex quo plane conſequebatur non eſſe verum ſacramentum: ipſi vero conſequens non admittunt,quia putant poſſe eſſe ſacramentum ab Apoſtolis inſtitutum. Ita vero ſenſit Hugo de S. Vict. lib.2. de Sacram. pag.15.cap.2. quem ſequutus eſt Magiſter in 4.d.23. & Bonav. ibi ar.2.q.2. Alenſ.4.pag. q.8. memb.2. art 1. Altiſiod. lib.4. Sum. tractat.7. c.1. Qui ſolum in eo fundatur, quod ſacramentum hoc non ex Evangelio, ſed Epiſtola Jacobi colligitur. *Aliquorũ Catholicorum opinio.*

Dicendum vero eſt, ſacramentum hoc fuiſſe a Chriſto Domino immediate inſtitutum. Hæc fuit ſemper communior Scholaſticorum ſentẽtia in 4.d.23. D.Th. Palud. Gabr. & aliorum. Et nunc eſt de fide definita in Tridentino in particulari, ſeſs.14. can.1. de hoc ſacramento, & in genere ſeſſ.7.can.1. eamque in genere late confirmavi ſuperiori tomo, diſp. 12. ſect.1. Ex quo principio, & præcedenti aſſertione, evidenti conſecutione hæc concluditur. Nam omnia ſacramenta novæ legis ſunt immediate a Chriſto inſtituta: ſed unum ex his ſacramentis eſt Extrema unctio: ergo. Confirmatur, quia, ſi ab alio, quam a Chriſto Domino fuiſſet inſtitutum, maxime ab Apoſtolo Jacobo. Sed hoc non eſt cur dicatur, quia, licet ipſe ſolus illius fecerit mentionem; potuit tamen loqui, non ut auctor ſacramenti, ſed ut prædicator, & doctor. Nec oportet, ut dixerit, ſe tradere, vel docere, quæ a Chriſto acceperat, præſertim cum ex ipſa materia id ſatis conſtaret: nec enim poſſet vere promittere remiſſionem peccatorum ſub tali cæremonia, niſi de hoc haberet Chriſti verbum & promiſſionem: quod ſi hanc habebat, etiam credendum eſt cæremonias habuiſſe. Et deinde, ſi poteſtas deſignandi, vel inſtituendi talem cæremoniam alicui committenda eſſet, certe potius data eſſet Petro, ut capiti, vel certe toti Collegio Apoſtolico. Cur enim Jacobus inſtituiſſet, & præcepiſſet, quæ Petrus eſſet ſervaturus; non fuiſſet quidem id conſentaneum poteſtati ſupremæ, quam Chriſtus Petro tribuerat. Quod ſi dicatur, non ſolum Jacobum, ſed ſimul cum Petro, vel aliis Apoſtolis hoc ſacramentum inſtituiſſe: quæro, unde hoc habeatur? & cur non potius Chriſto inſtitutio tribuatur? cum ex illo loco Jacobi non poſſit unum magis, quam aliud colligi. *Aſſertio de fide a Chriſto fuiſſe inſtitutum hoc ſacramentum.*

Difficultas vero ſupereſt: quando fuerit hoc ſacramentum a Chriſto inſtitutum: hoc enim eſt, quod Bonaventuram maxime movit loco ſupra citato: quia cum Evangeliſtæ nullam mentionem hujus inſtitutionis faciant, veriſimile eſt Chriſtum Dominum illam non feciſſe. Cur enim Evangeliſtæ omiſiſſent rem adeo gravem, & ad Eccleſiæ fundamentum maxime pertinentem? Addit etiam conjecturam, quia cum hoc ſacramentum proxime nos præparet ad introitum gloriæ, non fuit conveniens ante conſummatam Chriſti glorificationem, & aſcenſionem inſtitui. Alii veriſimile putant Chriſtum hoc ſacramentum inſtituiſſe, quando miſit Apoſtolos ad prædicandum: nam, ut ſupra dicebam, tunc inſtruxit illos, *Quando fuerit hoc ſacramentũ a Chriſto inſtitutum.*

los, ut per olei unctionem miraculoſe, & ſupernaturaliter infirmos curarent: non enim auſi fuiſſent Apoſtoli illo medio uti ad ſanitatem conferendam, niſi a Chriſto edocti fuiſſent, & in virtute ac fide verbi illius id facerent. Nec enim putandum eſt Apoſtolos curaſſe & ſanaſſe infirmos virtute naturali olei, aut id ſolum intendiſſe: quid namque opus illud ad doctrinam confirmandam contuliſſet? aut quomodo poſſet medium illud omnibus ægris indifferenter prodeſſe, & non multis nocere? Ergo ſicut tunc inſtituit Chriſtus illam unctionem ad ſananda corpora, ita credendum eſt inſtituiſſe in ratione ſacramenti, cum non habeamus in Evangelio indicium aliud hujus inſtitutionis.

Non conſtare de certo tẽpore quo fuerit inſtitutum.

Dicendum vero eſt, de tempore hujus inſtitutionis nihil certo nobis conſtare. Et veriſimilius eſſe non fuiſſe inſtitutum ſaltem ante noctem Cœnæ: cur enim ante Euchariſtiam, & pœnitentiam inſtitueretur? Item jam diximus unctionem illam Apoſtolorum Marc. 6. non fuiſſe hoc ſacramentum. Unde, licet admittamus tunc Chriſtũ præcepiſſe Apoſtolis, ut corpora infirmorum ungerent ad ſanitatem præſtandam, non tamen inde infertur inſtituiſſe ſacramentum hoc, quia nec illos tunc docuit de ſanctificatione, ſeu benedictione olei præmittenda per Epiſcopum: nec de forma verborum ullum eſt veſtigium, nec de ſpirituali effectu vel ejus promiſſione. Ac denique Chriſtus tunc non tradidit poteſtatem perpetuo duraturam in miniſtris Eccleſiæ; ſed contulit tunc Apoſtolis gratiam ſanitatum, quæ non eſt communis omnibus, nec certa lege aut modo alicui datur, ſed prout Spiritus ſanctus vult, & prout expedit ad confirmationem fidei, ut dicitur 1. Cor. 12. Quamvis autem hæc gratia ſanitatum non ſoleat limitari ad unctionem olei, vel aliam ſimilem: fortaſſe Chriſtus, ut adumbraret hoc ſacramentum, & ad illud homines diſponeret, illũ modũ curandi ægros præſcripſit: ut ſicut baptiſmus Joannis præambulum fuit ad Chriſti baptiſmum; ita illa unctio Apoſtolica præambula eſſet ad hanc ſacramentalem unctionem. Quod ſignificavit Tridentinum dicens, hoc ſacramentum fuiſſe inſinuatum, non inſtitutum. Ex illo tamen Apoſtolico exemplo fortaſſe ortum eſt, ut olim Chriſtiani ſæpe uterentur unctione olei, Deo miraculoſe cooperante, non per modum operis ſacramenti, ſed per modum effectus gratiæ gratis datæ, ut ex Tertulliano ſumimus in lib. ad Scapulam cap. 4. ubi refert, Proclum Chriſtianum oleo curaſſe Antoninum Imperatorem, qui Chriſtianus non erat, nec capax ſacramenti, ubi Pamelius ſimilia notat ex Hieronymo in vita Hilarionis, Rufino lib. 2. Hiſtor. cap. 4. de Diſcipulis S. Antonii, & aliis.

Non fuit igitur hoc ſacramentum ibi inſtitutum, neque aliquo alio tẽpore ante cœnam, non ſolum quia nullum eſt in Evangeliſtis veſtigium (hæc enim ratio per ſe non ſufficeret, quia non eſt neceſſe, ut Evangeliſtæ omnia narraverint); ſed etiã quia nulla eſt neceſſitas, vel aliqua alia conjectura talis inſtitutionis, cum in uſu hoc ſit poſtremum omnium ſacramentorum. De nocte autem Cœnæ veriſimile eſt, in ea docuiſſe Chriſtum Apoſtolos, inter alia myſteria, ritum obſervandum in hoc ſacramento. Quia vero in illa nocte non fecit Apoſtolos ſacerdotes quoad poteſtatem in corpus Chriſti myſticum, ſed hanc dedit poſt reſurrectionem Joan. 20. ideo probabiliter exiſtimo, etiam non dediſſe illis poteſtatem miniſtrãdi hoc ſacramentum in ea nocte, ſed Joan. 20. quia, ſicut hoc ſacramentum eſt quaſi annexum ſacramento pœnitentiæ, ita poteſtas illud miniſtrandi, ſupponit, & quodammodo includit poteſtatem remittendi peccata, ut Chryſoſt. etiam citato loco indicavit: ideoque plena hujus ſacramenti inſtitutio conſummata non fuit a Chriſto Domino ante reſurrectionem ſuam. Sine ullo vero dubio credendum eſt, fuiſſe conſummatum ante aſcenſionem, quia plene ac perfecte fundavit Eccleſiam, priuſquam ex hoc mundo diſcederet, ideoque omnia etiam ſacramenta prius perfecte inſtituit, ut in tomo ſuperiori diſp. 32. ſect. 2. latius dixi: ex quo loco confirmari poſſunt omnia, quæ in præſenti diximus. Nec poſterior conjectura Bonaventuræ contra hoc urget (prior enim jam rejecta eſt) tum quia ſatis fuit conſummata gloria Chriſti poſt reſurrectionem etiam ante aſcenſionem: tum etiam, quia oportuit ut priuſquam Chriſtus ad gloriam conſcenderet, & nos inſtrueret, & media inſtitueret, per quæ nos ad aſcendendum cum illo diſponeremur.

Fuiſſe inſtitutum ante aſcẽſionem.

DISPUTATIO XL.

De Eſſentia ſacramenti Extremæ unctionis.

EX dictis in ſuperiori diſputatione ſumere poſſumus, huic ſacramento eſſentialia eſſe illa omnia, quæ communia ſunt ſacramentis novæ legis: atque illud præcipue conſtare hoc ſacramentum materia, & forma ſenſibili, ex quibus conſtituitur unum integrum ſignum gratiæ. In hac ergo diſputatione explicabimus materiam, & formam hujus ſacramenti, in ſequenti vero declarando effectum ejus, conſequenter exponemus quam gratiam ſignificet, & ita erit explicata tota eſſentia hujus ſacramenti, tam quoad rem, ſeu cæremoniam impoſitam ad ſignificandum, quam quoad relationem, ſeu ſignificationem ipſam, quæ ſine re ſignificata plene intelligi non poteſt.

SECTIO I.

Utrum materia remota hujus ſacramenti ſit oleum olivarum ab Epiſcopo conſecratum, ſeu benedictum.

Oleum olivarum eſſe materiam remotam hujus ſacramenti.

PRincipio certum eſt apud Catholicos, materiam remotam hujus ſacramenti eſſe oleum, nam expreſſo nomine illam deſignat Jacobus dicens, *Ungentes eum oleo.* Hinc ſecundo etiam eſt de fide, oleum hoc debere eſſe olivarum: ut declaravit Conc. Florent. in Decreto Eugenii, dicens materiam eſſe, *oleum olivæ*, quod etiam ex vi verborum Jacobi deſumptum eſt. Nam oleum ſimpliciter dictum, liquorem illum ſignificat, qui ex olearum baccis exprimitur, quam ſignificationem habet non ſolum ex Latinorum uſu, ſed etiam in Scriptura ſacra, & in communi modo loquendi: quapropter, ſicut aqua baptiſmi intelligitur eſſe aqua naturalis, & materia Euchariſtiæ panis triticeus, ex vi & proprietate verborum, *Aqua & panis*, ſimpliciter ſumptorum: ita in præſenti ex vi vocis *oleum*, intelligimus hoc debere eſſe oleum olivæ: & hanc fuiſſe Chriſti inſtitutionem, quæ eſt prima radix hujus neceſſitatis. Ita ut nulla ſit in Eccleſia poteſtas diſpenſandi, ut ex alia materia fiat hoc ſacramentum, propter neceſſitatem ullam, quia illa, quæ ex Chriſti inſtitutione ſunt eſſentialia, immutabilia ſunt. Congruentia vero hujus inſtitutionis præcipue ſumitur ex ordine ad ſignificandos effectus hujus ſacramenti. Nam oleum ad leniendos corporis dolores proficere ſolet, ſanitatem interdum reſtituit: hilaritatem affert, & luminis veluti pabulum eſſe ſolet. Hinc etiam oleum pinguedinem gratiæ & ſpiritus ſignificare ſolet, ut notavit Gregor. lib. 4. in 1. Reg. c. 4. Et oliva ipſa ſolet eſſe pacis ſignaculum, ut attigit Tertul. lib. de Corona militis, & notari ſolet ab interpretibus circa illud Geneſ. 8. *Venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis.* Ob has ergo, & ſimiles cauſas oleum aptiſſimum fuit ad declarandum quid virtute hujus ſacramenti Deus operetur, tam in animo, quam in corpore ægroti illud ſuſcipientis: fuit ergo ex hoc capite materia hæc aptiſſima. Aliunde vero eſt ſatis communis materia, quæ facile ubique reperitur, & ideo etiam tanquam neceſſaria & eſſentialis poſita eſt, ut res eſſet ſtabilis & firma, nec propter raros eventus oportuit diſpenſationem admittere.

Oleum debere eſſe ab Epiſc. benedictum.

Opinio quorundam.

Tertio eſt etiam conſtans apud fideles, oleum hoc debere eſſe ab Epiſcopo benedictum. Et quidem quod hoc ſit ſaltem de neceſſitate præcepti, indubitatum eſt, propter ea quæ ſtatim ſubjiciam. An vero ſit etiam de neceſſitate ſacramenti, a nonnullis dubitatum eſt: ſunt enim aliqui Catholici, qui affirmant ſimplex oleum ſufficere ex Chriſti inſtitutione, aliumque ritum benedicendi oleum eſſe accidentarium ex Eccleſiæ inſtitutione, ideoque, ſi prætermittatur, etiamſi peccaminoſe, validum nihilominus confici ſacramentum: aliquando vero ex cauſa juſta, ſcilicet, neceſſitate urgente ſine culpa poſſe ita confici. Quam opinionem tenuiſſe videtur Victoria, ut patet ex ejus Summa de ſacramentis n. 216. Fundamentum ſumi poteſt ex Jacob. 5. ubi ſolum dicit, *ungentes eum oleo*: non enim dixit, *benedicto*, ſed ſimpliciter, *oleo*: ergo tantum oleum ſimplex & naturale eſt eſſentialis materia. Simili enim argumento colligimus, eſſentialem materiam baptiſmi eſſe ſimplicem aquam naturalem, non ſanctificatam aut benedictam, quia Scriptura ſimpliciter aquam requirit, juxta illud Actor. 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? &c.* ergo ſimiliter, &c. Nec refert quod Jacobus ſubjiciat, *Ungentes eum oleo in nomine Domini*, non enim dixit oleo benedicto, aut ſan-

ctifi-

ctificato in nomine Domini; ſed ungentes oleo in nomine Domini, id eſt, unctionem ipſam debere fieri in nomine Domini: quod dici potuit, vel propter formam, quæ adhiberi ſolet ſupra talem unctionem, vel propter fidem & intentionem, cum qua debet fieri talis unctio, tanquam res a Chriſto inſtituta, in cujus virtute operatura eſt. Confirmari hoc poteſt primo, quia licet aliqua Concilia, vel decreta antiqua dicant, oleum debere eſſe conſecratum, tamen non dicunt expreſſe conſecrationem illam eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed explicant conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ, quæ ex præcepto ſervanda eſt. Confirmatur ſecundo, quia quæ ſunt de ſubſtantia ſacramenti, ſunt a Chriſto Domino definita in particulari: ſed nunquam Chriſtus præſcripſit aliquam olei benedictionem, nec a quo, vel quomodo facienda eſſet: ergo non eſt ſubſtantialis materia hujus ſacramenti.

Contraria ſententia probatur. Contraria ſententia eſt communis Theologorum in 4. d. 23. ubi D. Th. q. 1. art. 2. q. 2. conjungendo 3. argumentum cum corpore articuli, & reſponſione: nam in corpore ſolum ait, oleum ſanctificatum eſſe materiam; in primo vero argumento cum ſolutione conſtituit diſcrimen inter hoc ſacramentum, & baptiſmum, quod in baptiſmo non eſt de neceſſitate ſacramenti ſanctificatio materiæ, ſicut in hoc: & rationem differentiæ ſumit ex his, quæ in corpore articuli dixerat, ſcilicet; quia Chriſtus ſuo uſu & tactu ſanctificavit aquam, quæ eſt materia baptiſmi, & ideo non indiget alia præſanctificatione; Chriſtus vero non ita ſanctificavit ſuo contactu materiam hujus ſacramenti, & ideo de neceſſitate ejus eſt ut benedicatur. Eandem doctrinam habet Bonav. art. 1. q. 3. Paludan. q. 1. art. 1. Durand. q. 2. Qui omnes diſt. 7. idem dixerant de materia Confirmationis, de qua quoad hoc eadem eſt ratio. In quo etiam Victoria non loquitur conſequenter, nam de materia confirmationis recte ſenſerat n. 42. eandem ſententiam tenet Durandus lib. 1. de Ritib. Eccl. cap. 20. n. 20. ubi eam bene declarat. Denique Soto diſt. 33. qu. 2. art. 3. dicit, indubie hoc tenendum eſſe, nullam vero aliam probationem affert, niſi quia Eccleſia Romana ita ſenſit de hoc ſacramento, quod non reputaret eſſe ſacramentum, ſi ex oleo non benedicto fieret. Sed hoc eſt quod inquirimus, unde conſtet ita ſentire Eccleſiam.

Primo ergo & præcipue hoc ſuadent Concilium Florent. & Trident. Utrumque enim dixit, materiam eſſe oleum per Epiſcopum, ſeu ab Epiſcopo benedictum. Quando autem hæc Concilia aſſignant materiam ſimpliciter ſic dictam, tantum ea ponunt, quæ ſunt eſſentialia, vel ſubſtantialia, ut patet, tum ex abſoluta appellatione, tum ex doctrina, quam de aliis ſacramentis tradunt. Innocentius etiam primus, qui expreſſius quam cæteri Patres hujus ſacramenti mentionem feciſſe videtur in dict. Epiſt. 1. ad Decent. cap. 8. dicit, ægros inungendos eſſe *oleo ſancto, ab Epiſcopo confecto*. Quæ verba uſurpavit Concilium Vormatienſ. cap. 72. & Concilium Aquiſgran. tit. 2. cap. 8. dicit, oleum ſanctum conficiendum eſſe ab Epiſcopo, quia in eo *ſalvatio infirmorum creditur*, ſcilicet, poſita: quo verbo, maxime ſignificatur neceſſitas hujus benedictionis, ſeu ſanctificationis olei. Hinc etiam Beda in Commentar. ad cap. 6. Marci ait, ab ipſis Apoſtolis hunc Sanctæ Eccleſiæ morem eſſe traditum, *ut ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione conſecrato*. Nec vero dicit hanc fuiſſe Apoſtolorum inſtitutionem, ſed dicit ex ipſorum Apoſtolorum traditione duraſſe hunc morem in Eccleſia, tanquam res omnino neceſſaria, & a Chriſto inſtituta. Et ſuper Epiſtolam Jacobi, videtur ad hanc ſignificationem trahere verbum illud, *In nomine Domini*, ut ſcilicet, adjectum ſit a Jacobo ad indicandum oleum debere eſſe in nomine Domini confectum, ſeu benedictum, ſeu non quolibet oleo, ſed illo, quod in Eccleſia deſtinatum eſt ad talem uſum ſacrum, eſſe infirmum ungendum.

Probatur hæc ſententia ratione. Hæc ergo veritas ſufficienter nobis conſtat ex traditione, etiam ſi non ſit in Scriptura evidenter expreſſa. De ratione autem ſeu cōgruentia talis inſtitutionis multa diſputant Durand. Paludan. & alii d. 23. Nam Durandus impugnat congruentiam a D. Th. traditam, & aliam ipſe affert non ſane probabiliorem. Veruntamen de hac re ſufficienter dixi ſuperiori tomo diſp. 33. ſect. 2. ubi ſimilem quæſtionem de materia Confirmationis diſputavi, & fere omnia ibi adducta a ſimili confirmant præſentem ſententiam, & eandem congruentiam in hac inſtitutione eſſe oſtendunt. Ac denique ratio illa generalis optima eſt, quia cum materia ſacramenti elevanda ſit ad munus adeo ſacrum, & ſupernaturale, per ſe maxime decet, ut conſecrari ſeu benedici prius debeat, & ideo talis benedictio a Chriſto poſtulata eſt, ubi aliqua ratio ſpecialis non obſtat, ut in baptiſmo non eſt requiſita, ut eſſentialis benedictio aquæ propter illius ſacramenti neceſſitatem: in Euchariſtia vero non prærequiritur talis præconſecratio, quia ipſa ſacramenti confectio in materiæ conſecratione conſiſtit: in confeſſione, & matrimonio, quia materia eſt omnino tranſiens, & conſecrabilis non eſt, in ordine vero ſuo modo hoc ſervatur, quia res ipſæ, quæ traduntur, ſacræ ſunt, ut ſuo loco dicemus. Clarius vero & expreſſius in hoc ſacramento, & Confirmatione, quia illorum materia accommodatiſſima eſt, ipſa ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis, ut oportuerit materiam omnino communem ad illa perficienda admittere: habent etiam ſpecialem quandam rationem ſingularis ſanctificationis, quatenus Confirmatio abundantiam ſpiritus ſignificat, Unctio vero extrema, puritatem, & quaſi ultimam diſpoſitionem ad introitum gloriæ: & ideo merito ſanctificata materia poſtulatur.

Reſpondetur ad præcipuū fundamentum prioris ſententiæ. Atque ex his facile reſponſum eſt ad præcipuum fundamentum prioris ſententiæ. Fateor enim ex nuda Scripturæ litera non colligi evidenter hanc neceſſitatem: nobis vero ſufficit Eccleſiaſtica traditio, quæ in hac re eſt adeo clara, ut mihi videatur ad minimum temerarium illi repugnare: eaque ſuppoſita, expoſitio illa verborum Jacobi probabilis eſt. Quamvis autem Jacobus ſimpliciter locutus de oleo fuiſſet; Eccleſia a Chriſto per Apoſtolos edocta, potuiſſet verum illius Scripturæ ſenſum, & de quo oleo ſermo eſſet, nobis aperire. Ideoque non eſt ſimile de baptiſmo, tum quia Eccleſia aliter intellexit teſtimonia, quæ loquuntur de aqua baptiſmi: tum etiam quia in aliquibus, & præſertim in illo citato ex Actibus, circumſtantia loci evidenter oſtendit ſermonem eſſe de aqua naturali tantum: tum denique quia diverſitas ipſa talis ſacramenti, & finis ejus hanc differentiam ex parte materiæ requirit. Simili etiam modo reſponſum eſt ad priorem confirmationem: nam ex multitudine teſtimoniorum, & ex modo quo Concilia loquuntur, ſatis colligitur ea loqui de hac benedictione, ut de re pertinente ad ſubſtantiam ſacramenti. Cujus rei magnum ſignum eſt communis intelligentia ſapientum, & perpetua, atque inviolabilis Eccleſiæ conſuetudo, cujus initium ignoratur.

Qualis benedictio requiratur. Palud. ſententia reprobatur. In altera vero confirmatione petitur, qualis benedictio requiratur, & quid in hoc Chriſtus præſcripſerit, quid vero addiderit Eccleſia. In quo primo cavendam cenſeo opinionem, quam ut probabilem affert Palud. in 4. d. 7. q. 4. n. 34. Chriſtum non definiviſſe poſitive (ut ſic dicam) ut hæc materia eſſet oleum benedictum: ſed ut eſſet tale oleum, quale Eccleſia determinaret, ipſamque determinaſſe ut eſſet oleum benedictum, ideoque nunc eſſe de ſubſtantia, potuiſſe tamen Eccleſiam determinare, ut oleum commune ſufficeret, & tunc non fuiſſe futurum de ſubſtantia ſacramenti. Hanc enim opinionem improbavi dict. diſp. 33. ſuperioris tomi, in materia Confirmationis, & ob eaſdem rationes in præſenti omnino diſplicet: tum quia hoc eſt plane dicere non eſſe ſimpliciter de eſſentia ſacramenti, ut oleum ſit benedictum; quia ſine fundamento dicimus, etiam ex ſuppoſitione præcepti Eccleſiæ, eum ritum eſſe ſubſtantialem, qui ex ſola Eccleſiæ determinatione manavit: alias etiam poſſet quis dicere panem azymum eſſe de ſubſtantia, vel vinum aqua miſtum, & ſimilia: nam in omnibus ſacramentis dicere poſſemus materiam eſſe hanc, vel illam rem ſecundum hanc vel illam qualitatem, vel ritum, ſi Eccleſia illum determinaverit. Tum etiam quia juxta illum dicendi modum videmur non tribuere Chriſto immediate totum ritum ſubſtantialem hujus ſacramenti, quia benedictio eſt ſubſtantialis, & hæc abſolute & definite non eſt ex inſtitutione Chriſti. Dico ergo, Chriſtum ſua inſtitutione determinaſſe, ut materia eſſet oleum benedictum, nec potuiſſe Apoſtolos, vel Eccleſiam hunc ritum immutare. Et certe ſi a principio potuiſſent Apoſtoli illum ritum non præſcribere, ſeu benedictionem non requirere, etiam nunc poſſet Eccleſia illum immutare: at hoc plane eſt contra communem ejus ſenſum. Quin potius cen-

cenſeo, non ſolam abrogationem, verum nec diſpenſationem poſſe in hanc materiam cadere per Summi etiam Pontificis poteſtatem: quia in his, quæ ſunt de ſubſtantia ſacramentorum, non poteſt Eccleſia diſpenſare: neque in hoc admittenda eſt exceptio, niſi in his, quæ ab ipſamet Eccleſia declarata ſunt, ut eodem loco dixi, & ſtatim in ſimili ſubjiciam.

Chriſtum præcepiſſe oleum ab Epiſcopo benedici.

Nihilominus tamen addo, hanc benedictionem olei non omnino fuiſſe a Chriſto Domino in particulari præſcriptam. Duo tamen in ea diſtinguere oportet, ſcilicet, eum a quo danda eſt, & modum quo danda eſt. Quoad illud prius exiſtimo eſſe a Chriſto Domino in particulari præſcriptum, quidquid Paludanus, Durand. & alii ſentiant, qui certe non conſequenter loquuntur. Nam Concilia eodem modo dicunt, oleum ab Epiſcopo benedictum eſſe materiam: ergo totum hoc eſt de ſubſtantia talis materiæ, & ſacramenti: ergo totum eſt ex Chriſti inſtitutione. Utraque enim conſequentia ex dictis probata relinquitur: & antecedens in terminis eſt Concilii Florent. & Tridentini, & ſumitur ex aliis decretis citatis. Et in dict. Diſput. 33. idem dixi de materia Confirmationis ex eodem fundamento, quod ibi latius declaravi. Et ulterius inde intuli per diſpenſationem Papæ non poſſe inferiori ſacerdoti committi, ut Chriſma conficiat, eademque conſecutione nunc infero, non poſſe committi eidem, ut oleum illud benedicat, quod futurum eſt materia hujus ſacramenti, quia in ſubſtantiali materia non cadit diſpenſatio, & Chriſtus ex vi inſtitutionis determinate poſtulavit oleum ab Epiſcopo benedictum. Nec eſt quod nos moveat vulgare exemplum de miniſtro Confirmationis, tum quia in illo habemus Eccleſiæ declarationem, non vero in hac materia: tum quia, propter illam declarationem, non dicunt Concilia abſolute miniſtrum confirmationis eſſe Epiſcopum, ſed cum addito, *Ordinarium miniſtrum*: hic autem non dicunt, *ordinariam materiam*, ſed abſolute *materiam*. Eſtque hæc doctrina conformior cæteris Theologis ſupra citatis, præſertim D. Thomæ dict. quæſtiunc. 2. & 3. ubi congruentiam hujus inſtitutionis reddit, nimirum, ut oſtenderetur, virtutem Chriſti, quæ in ſacramentis operatur, ad inferiores miniſtros, quales ſunt ſacerdotes, per intermedios, ut ſunt Epiſcopi, deſcendere. Quod morali modo, & ſecundum quandam analogiam intelligendum eſt, ut per ſe ſatis conſtat. Ratio vero magis moralis eſſe potuit, ut materia ſacramenti minus eſſet vulgaris, in majorique reverentia haberetur. Itaque, ut hæc benedictio Epiſcopalis eſſet, a Chriſto præſcriptum fuit.

Modum benedictionis non fuiſſe a Chriſto præſcriptum.

An modus præſcriptus ab Eccleſia ſit eſſentialis.

Modus autem ejus non fuit definitus, ut omnes docent, & in ſimili de materia Confirmationis ſatis declaratum reliquimus. Ubi ſtatim oritur dubium, ibi etiam tractatum, an modus benedictionis ab Eccleſia præſcriptus ſit eſſentialis, nec ne; quod eodem modo definiendum eſt. Dico igitur, omne oleum, de quo vere dici poſſit eſſe ab Epiſcopo benedictum, eſſe ſufficientem materiam: quia hanc ſolam Chriſtus inſtituit, ut patet ex Conciliis Florentino, & Trident. & fieri nullo modo poteſt, quin materia a Chriſto inſtituta ſufficiat. Unde, licet Epiſcopus mutaret modum benedictionis ab Eccleſia deſignatum, ſi tamen ea mutatione non obſtante, vere & in re ipſa illud oleum benedictum maneret, eſſet materia ſufficiens. Fortaſſe tamen fieri poteſt ab Eccleſia, ut talis benedictio irrita ſit, nec apud Deum habeat rationem conſecrationis, ſed execrationis potius: & hoc modo fieri etiam poterit, ut benedictio ab Eccleſia inſtituta neceſſaria ſit, quia ex ea pendet, ut Chriſti inſtitutio impleatur, ut citato loco latius declaravi.

An ſit neceſſarium ut ſit oleum ſimplex.

Ultimo circa hanc materiam declarandum occurrit, an ſit de illius neceſſitate ut ſit oleum ſimplex, id eſt, non miſtum alio liquore. Aliqui enim Theologi ita ſentiunt, præſertim Paludan. diſt. 23. qu. 1. art. 1. ait, debere eſſe oleum ſimplex, ita ut ſi miſceatur balſamum, ſit transgreſſio præcepti. Idem ſentit Soto dict. art. 3. addens ſi tanta fieret miſtio alterius liquoris, ut formam, id eſt, externam ſpeciem olei tollat, non eſſe materiam. Ego vero in primis cenſeo, Chriſma, licet miſtionem habeat balſami, eſſe ſufficientem materiam, & per ſe non eſt contra Chriſti inſtitutionem illa uti in hoc ſacramento. Imo aliquando videtur Eccleſia uſa hac materia, etiam ad ungendum infirmos, idque ſumitur ex dict. Epiſt. 1. Innocentii I. ubi poſt allatum Jacobi teſtimonium, ſubdit: *Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto Chriſtiani uti poſſunt in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo.* Concilium etiam Vormatienſe eodem modo ait, *ſancto oleo Chriſmatis*. Et quod loquatur de proprio Chriſmate, colligi poteſt ex illo verbo, *ab Epiſcopo confecto*, illud enim participium, *Confectum*, miſtionem aliquam & pluſquam ſimplicem benedictionem ſignificat. Favet etiam Concilium Aquiſgran. juncta Epiſtol. Fabiani 2. nam dictũ Concilium ait, juxta Apoſtolicam traditionem debere Epiſcopos feria 5. in Cœna Domini ſanctum oleum conficere, *in quo ſalvatio infirmorum creditur*. Ubi aperte loquitur de ſancto oleo, quo dabatur hoc ſacramentum: Fabianus autem, ad quem alludit Concilium, dum refert Apoſtolicam traditionem, docet ex Apoſtolorum traditione, Chriſma ex oleo & balſamo debere ab Epiſcopo per ſingulos annos in Cœna Domini conſecrari. Et ex eiſdem Patribus, & Conciliis conſtat, Chriſma ſimpliciter appellari, vereque dici poſſe oleum ſanctum ab Epiſcopo benedictum. Quod etiam colligere licet ex Epiſt. 70. Cypriani, ubi prius ait neceſſe eſſe baptizatum, *Chriſmate*, inungi, & poſtea ſubdit: *Euchariſtiam, & unde baptizati unguntur, oleum in altari ſanctificari*. Ipſum igitur Chriſma oleum ſanctificatum eſt. Et eodem modo appellatur a Dionyſio c. 3. de Eccl. Hier. *ſacrum Unctionis oleum*. Cum ergo habeamus ex Conciliis, oleũ ab Epiſcopo benedictum eſſe materiam hujus ſacramenti, & Chriſma ſit oleum ſanctificatum ab Epiſcopo, non eſt dubitandum eſſe ſufficientem materiam.

Object. occurritur.

Verum eſt, interdum omne oleum ſanctificatum ſolere Chriſma appellari, & in Pontificali Romano oleum infirmorum, in ſua benedictione ita vocatur, quomodo poſſunt aliqua ex teſtimoniis adductis exponi: nihilominus tamen exiſtimo, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, nullum peccatum eſſe uti Chriſmate proprio ad hoc ſacramentum perficiendum, & præſertim ſi aliud oleum ſimplex, & ſanctificatum deeſſet. Per ſe tamen verum eſt, ad hoc ſacramentum conficiendum ſufficere ſimplex oleum benedictum, & in hoc differre a Confirmatione, in qua neceſſarium eſt Chriſma confectum ex balſamo, & oleo, ut ſuo loco diximus. Et hoc probat teſtimonium Jacobi, adjunctis Conciliis; ſimpliciter enim de oleo loquuntur; non eſt ergo neceſſaria miſtio balſami. Et rationem differentiæ tradit Altiſiodor. lib. 4. Summæ tract. 7. quia balſamum ſignificat bonum famæ odorem, quem viventes tenentur per bona opera, & exempla dare, de quo admonentur fideles quando confirmantur: his vero, qui jam morti appropinquant, ſolum curandum eſt de bona conſcientia, quam oleum ſignificat, ac propterea ex inſtitutione ſimplex oleum traditum eſt.

Sufficere ſimplex oleum.

Propter quæ addendum eſt, propria auctoritate non licere illi aliquid miſcere, abſolute, & ſine cauſa, ut conſtat ex doctrina communi de ſacramentis. Verum item eſt, ſi tanta eſſet miſtio, ut corrumperetur olei natura, imo etiam, ſi communem uſum, & appellationem olei amitteret, ita ut licet non eſſet oleum ſubſtantialiter tranſmutatum, tamen ita eſſet jam commiſtum & condenſatum, ut non oleum, ſed miſtum aliquod artificiale, ſeu unguentum cenſeretur, illud non fore materiam ſufficientem: quia hæc eſt oleum ſimpliciter & uſuale. At vero, ſi oleum maneat in vera natura, ſpecie, & uſu olei, non repugnare inſtitutioni, quod ex ordinatione Eccleſiæ ſanctificaretur cum parva aliqua miſtione alicujus liquoris, ſicut vino conſecrando miſcetur aqua, & aquæ baptiſmi parum ſalis: & hac ratione dicebamus, Chriſma poſſe ſufficere, & aliquando fortaſſe fuiſſe in uſu. Nunc autem quando Eccleſia has materias, earumque benedictiones diſtinxit, non eſſet licitum eas commutare, nec alio oleo in hoc ſacramento uti præterquam illo, quod ad hoc munus ex Eccleſiæ inſtitutione conſecratur.

SECTIO II.

An unctio ex oleo, ab Epiſcopo benedicto, ſit proxima materia hujus ſacramenti.

Antiqua ſententia oleum benedictum eſſe ſacramentum rejicitur.

REferunt D. Th. Bonavent. & alii in 4. diſt. 23. fuiſſe antiquam ſententiam aſſerentem, ſacramentum hoc eſſe ipſum oleum ab Epiſcopo benedictum, unctionem autem ejus tantum eſſe uſum ſacramenti jam confecti. Hanc vero ſententiam merito ut improbabilem

reji-

reficiunt: quia nullum ſacramentum conſiſtit in facto eſſe, aut habet eſſe permanens, niſi Euchariſtia, ut ex doctrina de ſacramentis in genere conſtat. Cujus ratio eſt, quia per conſecrationem Euchariſtiæ ipſe auctor gratiæ ſub ſpeciebus efficitur, & ſignificatur, per benedictionem autem olei nulla gratia ſignificatur, neque datur: unde illa ſacramentale quoddam eſt, non ſacramentum. Alias, forma eſſentialis hujus ſacramenti non eſſet quam Concilia præſcribunt, id eſt, quæ profertur in ipſo uſu, & unctione, ſed eſſet oratio illa, quam Epiſcopus dicit cum oleum benedicit: & conſequenter miniſter proprius hujus ſacramenti non eſſet Presbyter, ſed Epiſcopus: quia ad illum ſolum pertinet olei benedictio. Ac denique ſi ſacramentum ipſum jam eſſet confectum, non eſſet de eſſentia applicationis ejus, quod fieret a ſacerdote, ut in Euchariſtia videre licet: hæc autem omnia ſunt abſurda, & contra veram doctrinam de hoc ſacramento, ut ex dicendis conſtabit. Sit ergo certum, ſacramentum hoc conſiſtere in ipſo uſu, & olei benedictionem ſolum eſſe quandam materiæ præparationem, ſeu confectionem.

Materiam proximã eſſe unctionem.

Ex quo concluditur, materiam proximam hujus ſacramenti eſſe unctionem ex oleo factam: quod optime probat verbum Jacobi, *Ungentes eum oleo*, & verba Tridentini ſeſs. 14. c. 1. de hoc ſacramento dicentis, *Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum: nam unctio aptiſſime Spiritus ſancti gratiam, quia inviſibiliter ægrotantis anima inungitur, repræſentat.* Ex illa enim cauſali nota, *Nam*, intelligo Concilium oſtendere oleum eſſe materiam, quia unctio eſt ipſum ſacramentum, utique quoad materiam proximam illius: ſtatim enim formam ſubjungit, de qua poſtea. Quod vero unctio ſit ipſum ſacramẽtum, probat optime Concilium ex ſignificatione: illud enim eſt ſacramentum, quod eſt efficax ſignum gratiæ; hujuſmodi autem eſt illa unctio. Præterea hoc ſequitur neceſſario ex refutatione opinionis prædictæ: nam hoc ſacramentum non conſiſtit in ipſa materia permanente, ſed in uſu: ergo materia permanens eſt tantum remota; proxima ergo eſt uſus illius materiæ, qui non eſt niſi unctio. Tandem idem probari poteſt a ſimili de baptiſmo: quod enim ibi eſt ablutio, hic eſt unctio, idemque eſt de ſacramento Confirmationis: videri ergo poſſunt dicta de illis ſacramentis, & hic applicari.

Qualis, & quanta eſſe debeat hæc unctio.

An oporteat fieri in figura crucis.

Explicandum vero ſupereſt, qualis, & quanta eſſe debeat hæc unctio. Nam quoad qualitatem interrogari poteſt, an oporteat fieri unctionem in figura Crucis: id enim ſignificavit Gloſſ. in c. *Nunquid*, de Conſecrat. d. 5. & uſus etiam idem confirmat. Dicendum vero eſt, hoc non eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti, quod eſt certiſſimum. Nec illa Gloſſa dixit contrarium, ſed potius hoc etiam ſenſit, ſi integre legatur. Et eodem modo intelligendus eſt Sylveſter verbo, *Unctio extrema*, qu. 2. Quia oppoſitum, neque in loco Jacobi, neque in Conciliis, aut traditione fundamentum habet: non eſt autem aliquid addendum ſubſtantiæ ſacramenti ſine aliquo hujuſmodi fundamento. Primum patet: quia Jacobus ſimpliciter dixit, *Ungentes eum oleo*: modum autem, vel ſignum unctionis non definivit. Concilia etiam de hoc nihil dicunt. Quin potius Conc. Florent. ſolum indicat unctionem per modum Crucis eſſe neceſſariam in Confirmatione, quia in forma illius ſacramenti exprimitur, dum dicitur, *Signo te ſigno Crucis*: at hic nihil hujuſmodi intervenit: nam in forma ſimpliciter dicitur, *Per iſtam ſanctam unctionem*. Poteſtque reddi congrua differentia inter utrumque ſacramentum: quia in Confirmatione ungitur quis, ut Chriſti miles ad portandam, & confitendam ejus Crucem coram Regibus & tyrannis: per hanc vero unctionem ſolum ungitur per modum medicinæ ad recuperandam ſalutem. Unde ulterius addo, non videri hoc ſignum eſſe de neceſſitate præcepti, ſaltem ſub culpa gravi, ſecluſo contemptu, aut ſcandalo: quia nullum eſt expreſſe latum præceptum de hac re: & de conſuetudine non conſtat ſub hac exiſtimatione eſſe introductam; & præterea materia ex ſe non eſt gravis. Quare ſi ex juſta cauſa omittatur, ut brevius, vel ſecurius agatur, nullum erit peccatum: regulariter vero id magis pium eſt, ideoque debet ſervari, ac fieri, Vide Ledeſm. 2. part. 4. q. 21. art. 8.

Quot debeant fieri unctiones.

Circa unctionis vero quantitatem in primis Concil. Florent. numerat ſeptem unctiones, quibus perficiendum eſt hoc ſacramentum, ſcilicet, in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum & locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Hic ergo numerus unctionum dici poteſt veluti diſcreta quantitas hujus materiæ. De ſingulis vero unctionibus inquiri poteſt quantam eſſe oporteat unamquamque, ſeu cujus magnitudinis; in hoc vero immorari non eſt neceſſe, quælibet enim ſufficit, etiam ſi minima ſit, dummodo veram rationem unctionis attingat, juxta communem loquendi morem. Non enim erit ſatis unicam guttam olei ſtillare, quia id vel non eſt ungere, vel certe eſt res aliquo modo dubia, ſed oportet partem corporis oleo linere, aliquid per illam diffundendo: hoc enim eſt proprie & in rigore ungere.

Corollarium. Sufficere ſimplicẽ unctionẽ.

Hinc vero obiter colligo non eſſe abſolute de eſſentia hujus ſacramenti in unctionibus ſingulorum ſenſuum duplicem facere unctionem, v.g. duorum oculorum, aut duarum aurium, &c. Quamquam enim communiter fiat, & regulariter, ac ſecluſa neceſſitate, ita faciendum ſit propter conſuetudinem Eccleſiæ; tamen non eſt de eſſentia, quia in una parte ſufficienter ſignificatur unctio talis ſenſus, licet virtus ejus in pluribus partibus vigeat: & ideo ſi ob neceſſitatem in unoquoque ſenſu una tantum fiat unctio, & verum fiet ſacramentum, & nihil peccabitur.

An dictus numerus ſit de neceſſitate ſacramenti vel præcepti.

At vero de numero unctionum poſito a Concil. Flor. dubitari poteſt, ſitne de neceſſitate præcepti, vel ſacramenti. Nam quod non omnes ſint neceſſariæ etiam ex præcepto, nedum eſſentiales, ex eo evidenter evincitur, quod plerumque duæ earum omittuntur, ſcilicet pedum, & renum, præſertim in fœminis propter honeſtatem. Imo licet ſint in communi uſu Romanæ Eccleſiæ, ut eſt particularis Eccleſia, non vero ſunt in uſu omnium Eccleſiarum, atque adeo nec univerſalis Eccleſiæ, ut omnes auctores referunt, quos ſtatim inſinuabo. Qui conſequenter de his duabus unctionibus fatentur non eſſe neceſſarias, imo de unctione renum aliqui cenſent convenientius eſſe illam omittere: ut ſupplem. Gabr. d. 23. q. 1. art. 2. Soto q. 2. art. 3. Victoria in Summ. n. 223.

Hinc vero colligi videtur de nulla aliarum unctionum poſſe certo conſtare eſſe ſimpliciter neceſſariam, multoque minus de toto numero earum, quia Concil. Florentinum omnes æque numerat: ergo, ſi aliquas excipimus, quantum eſt ex auctoritate Concilii, non poſſumus de aliqua aliarum affirmare eſſe neceſſariam ſimpliciter. Huc accedit, quod Jacobus ſolum dixit, *Infirmatur quis in vobis, vocet presbyteros Eccleſiæ & ungant eum oleo*, in quibus verbis ſufficienter explicatur materia hujus ſacramenti, ut Conc. Trid. ſignificavit, ſed ad veritatem & complementum horum verborum non eſt neceſſaria multiplex unctio, ſed una ſufficit; ſicut ex vi verborum Chriſti, *Baptizantes eos, &c.* una aſperſio vel ablutio ſufficit. Quod ſi quis dicat, traditione declaratum eſſe, illam unctionem debere eſſe multiplicem, & in talibus partibus corporis; contra hoc eſt: tum quia diximus, traditionem hanc non eſſe uniformem, & eandem in omnibus, ideoq; non indicare eſſentialem materiam, ſed ad ſummum cæremoniam aliquam Eccleſiaſticam: tum quia aliqua etiam fuit traditio, vel multarum Eccleſiarum conſuetudo, baptizandi per trinam merſionem, ex qua ſolum potuit inferri, alicubi, vel aliquando id fuiſſe præceptum, non tamen eſſe de neceſſitate materiæ: idem ergo in præſenti dici poterit.

Aliquorum opinio ſufficere unicam unctionem.

Propter hæc unus vel alius modernus dicere auſi ſunt non eſſe de neceſſitate hujus ſacramenti, ut per plures actiones fiat, neque in determinata parte corporis, ſed unicam unctionem ſufficere, quantum ſpectat ad valorem ſacramenti. Antiqui vero Scholaſtici in 4. diſt. 24. ſentiunt plures unctiones eſſe de eſſentia & valore hujus ſacramenti, ſaltem quinque illas, quibus quinque ſenſus inunguntur, D. Th. q. 2. art. 3. qu. 2. Durand. q. 4. Bonav. Rich. Palud. Major, Supplem. Gabr. Soto, & Summiſtæ, quamvis non omnes diſtincte loquantur de neceſſitate ſacramenti, ſed abſolute. Juxta quam doctrinam omnino certum exiſtimo has quinque unctiones quinque ſenſuum eſſe de neceſſitate præcepti: hoc enim ut minimum convincit univerſalis Eccleſiæ conſuetudo, a qua

diſcor-

diſcordare grave crimen eſt: præſertim in re, quæ facile redundare poteſt in dubium de valore ſacramenti. Ratio, ſeu congruentia, quam D.Th. ſupra adducit, eſt optima: quia hoc ſacramentum adhibetur, ut medicina ad ſordes, ſeu reliquias peccatorum tollendas, & ibi adhibetur ubi eſt radix peccatorum; hæc autem radix eſt in quinque ſenſibus: merito ergo in illis partibus applicatur medicina. An vero hæc neceſſitas ſit tanta, ut ſit etiam ſubſtantialis, vel eſſentialis, non caret aliqua difficultate, pendet tamen ex his, quæ de forma, & effectu, ac ſubjecto hujus ſacramenti dicturi ſumus: & ideo illam paulatim in ſequentibus diſputationibus expediemus.

Ordinem taliũ unctionum non eſſe de eſſentia ſacramenti.

Illud vero nunc pro certo habeatur ordinem talium unctionum non eſſe de eſſentia ſacramenti, ſcilicet, ut prius ungantur oculi, poſtea aures, &c. licet enim hic ordo ſervandus ſit: quia & eſt rebus ipſis conſentaneus, & maxime quia ita habet Eccleſiæ conſuetudo, quæ ſine aliquo peccato non poteſt omitti: non eſt tamen abſolute de eſſentia, nec illa immutatio eſſet contra valorem ſacramenti, ut omnes Doctores ſupponere videntur: quia materia eſſentialis non eſt relatio, aut ordo, ſed unctio, quamvis autem mutetur ordo, ſervatur tota unctio eſſentialis: ergo.

SECTIO III.

Quæ ſit legitima hujus ſacramenti forma.

Aliquam verborum formam eſſe de eſſentia hujus ſacramenti.

PRincipio ſtatuendum eſt, aliquam verborum formam eſſe de eſſentia hujus ſacramenti. In hoc nulla eſt controverſia inter Catholicos, ſed cum ſolis hæreticis, contra quos ſufficiunt nobis definitiones Conciliorum Florentini, & Tridentini, & quæ in ſuperiori tomo de ſacramentis in genere diximus. Ex quibus etiam eſt certum, aliquam verborum formam eſſe determinatam jure divino, atque ita eſſentialem huic ſacramento, ut ſine illa confici nullo modo poſſit: hoc enim generale eſt omnibus ſacramentis novæ legis, & in particulari ſignificant dicta Concilia de hoc ſacramento, & ex dictis de illius inſtitutione colligitur: ſi enim Chriſtus Dominus non præſcripſiſſet certam verborum formam, non plene, nec definite inſtituiſſet eſſentialem ritum hujus ſacramenti, ſicut in ſimili de materia dicebamus. Quocirca cum aliqui Catholici dicunt poſſe Eccleſiam mutare formam hujus ſacramenti, ut Victoria in Summ. ſacram. num. 201. & Navar. in Sum. c.22. num.13. ſano modo intelligendi ſunt, videlicet poſſe Eccleſiam mutare, aut materialia verba, ſervato eodem legitimo ſenſu, aut aliqua verba, quæ non ſunt de ſubſtantia: ſed ad ritum accidentalem pertinent, ut videbimus.

Objectio.

Objici vero poteſt: quia forma hujus ſacramenti ſolum colligitur ex illis verbis Jacobi, c.5. *Et orent ſuper eum*, ut ſignificarunt prædicta Concilia dicentia, Jacobum in illis verbis, *Ungant eum, & orent, &c.* materiam & formam indicaſſe hujus ſacramenti. Quod etiam declaravit idem Jacobus ſubdens, *Et oratio fidei allevia bit infirmum*, ubi prædictæ orationi tribuit, ſeu promittit effectum ſacramenti: conſtat autem effectum maxime procedere a forma; ergo juxta promulgationem Jacobi, ſola oratio presbyteri ſufficit ex Chriſti inſtitutione ad effectum hujus ſacramenti: at vero oratio non dicit aliquam determinatam formam verborum, imo in rigore nec verba requirit: ergo. Et confirmatur ex varietate formarum, quæ in Eccleſia fuit in uſu hujus ſacramenti. Nam tempore D. Ambroſ. in Eccleſia Mediol. hæc forma erat in uſu, *Ungo te oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ut more militis vincti præparatus ad certamen, æreas poſſis ſuperare poteſtates.* Ita refert Bonav. d.23. p.1. art.1. qu.4. & alii ibi. Similemque formam refert ibi Palac. ex lib. ſacramentali Venetorum approbato, ut ibi dicitur, a Leone X. *Ungo te oleo ſancto, ut hac unctione protectus, fortiter ſtare valeas adverſus æreas catervas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

Forma qua utitur Eccleſia Romana.

Eccleſia autem Romana utitur illa forma, *Per hanc ſacram unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per viſum, &c.* ut patet ex dictis Conciliis, & ex uſu: ergo ſignum eſt, hanc formam non habere determinationem ex divino jure.

Solvitur.

Sed quod attinet ad Jacobum dicendum eſt ipſum in primis loqui de oratione ſenſibili, per vocem expreſſa, ita enim intellexit Eccleſia, & ſumitur ex circumſtantia literæ: nam Jacobus loquitur de oratione facienda ſuper unctione infirmi, & ad conſolationem & levamen ejus: ergo loquitur de oratione ſenſibili, quæ fit per verba ſenſibilia. Rurſus, quamvis Jacobus non declaret modum orationis, tamen etiam ex ſubjecta materia, & eadem Eccleſiæ traditione conſtat, eum loqui de oratione ſacramentali, atque adeo quæ certo ritu, & ad ſacramentalem ſignificationem accommodata ſit: non eſt enim neceſſe, ut omnia in Scriptura diſtincte explicentur, ſed ſufficit ut inſinuentur, & ab Eccleſia declarentur: ſicut in aliis ſacramentis perſpicuum eſt. De illis autem variis formis dicendum eſt, eam, quam Eccleſia retinet, continere ſubſtantialem formam hujus ſacramenti, ut aperte definiunt dicta Concilia: & ſumitur ex c. *ad abolendam*, de hæret. cum ſimilibus. Quia Eccleſia Romana in ritibus ſacramentorum errare non poteſt. Unde omnes aliæ formæ vel reducendæ ſunt ad formam Eccleſiæ Romanæ quoad ſubſtantialem ſenſum, vel aliquid eis addendum eſt, ſeu additum ſemper fuiſſe credendum eſt, quo prædictus ſubſtantialis ſenſus perficeretur, ut magis in ſequentibus explicabitur.

Explicantur ſingulæ particulæ formæ, qua utitur Eccleſia Romana.

An forma debeat proferri per modũ deprecativum, an indicativum.

Supereſt ut per ſingulas particulas dictæ Romanæ formæ diſcurrendo, videamus, in quibus præciſe conſiſtat hujus formæ eſſentia. Et in primis an ſit de eſſentia hujus formæ, ut per modum deprecativum proferatur, vel ſufficiat modus indicativus. Hoc enim poſterius ſuadent primo formæ illæ, Ambroſiana, & Venetica, quæ dantur per illud verbum, *Ungo te*, quod indicativi modi eſt: nec additur aliud deprecativum: neque eſt veriſimile aliquid ſubſtantiale in illis formis fuiſſe omiſſum. Secundo idem ſuadetur a ſimili: Nam ex illis verbis, *Baptizantes eos*, colligit Eccleſia illam formam, *Ego te Baptizo*, & ex illis, *Quorum remiſeritis peccata, &c.* illam, *Ego te abſolvo*: Ergo ex illis, *ungentes eum*, optime etiam hanc formam ut ſufficientem, *Ego te ungo, &c.* Tertio, in Confirmatione modus indicativus eſt ſufficiens, *Chriſmo te, &c.* Cur ergo non etiam in Extrema unctione? Quarto ſacramentalis forma, etiamſi per modum indicativi proferatur, ſolet a ſanctis Patribus oratio vocari, ſicut in ſuperioribus viſum eſt de abſolutione ſacramentali, quam Leo Papa, & alii *orationem ſacerdotis*, appellant: ergo pari ratione in præſenti, quamvis forma proferatur per modum indicativi, erit ſufficiens ad verificandum verbum Jacobi, *Et orent ſuper eum.*

Opinio quorundã Theologorum.

Propter hæc multis Theologis viſum eſt non eſſe de eſſentia hujus formæ, ut per modum deprecationis proferatur. Ita ſentit Albert. in 4.diſt.23. art.4. Richard. art.1. q.4. ad 2. Palud. q.1. art.2. Imo Dur. q.3.num.7. videtur revocare in dubium an forma deprecativa ſit ſufficiens: quia forma indicativa, & deprecativa non ſunt æquivalentes quoad ſenſum, ut conſtat ex propria ſignificatione verborum, & ex aliis formis, baptiſmi, confirmationis, & pœnitentiæ, in quibus deprecativa non ſufficit, quia indicativa eſt neceſſaria, cui non æquivalet deprecativa: ergo etiam in præſenti non poſſunt illæ duæ formæ eſſe ſufficientes, ſed alterutra tantum. Non poſſumus autem negare, ut Durandus ſignificat, quin forma indicativa ſufficiat, cum Ambroſius, qui fuit unus ex primariis Doctoribus, illa uſus fuerit, ſuæque Eccleſiæ reddiderit: ergo illa ſola eſt legitima forma.

De fide eſſe formam deprecativam ſufficere.

Nihilominus certiſſimum eſt, ac de fide formam deprecativam eſſe ſufficientem: ita enim plane definiunt Concil. Florent. & Trident. fuitque ſemper communis Scholaſticorum ſententia, fundaturque ſufficienter in traditione Eccleſiæ Romanæ, quam impoſſibile eſt decipi, in his præſertim, quæ pertinent ad ſubſtantiam ſacramentorum, ut dicitur in c. *Ad abolendam*, de Hæret. conſtat autem univerſalem Eccleſiam uti forma tantum deprecativa: ergo ut minimum certum eſt illam eſſe ſufficientem, cujus conſuetudinis nullum initium cognoſcitur, ſed ab initio Eccleſiæ tradita eſt, quæ traditio ita etiam declarat verba Jacobi, *Et orent ſuper eum*, quæ in omni proprietate deprecationem ſignificant.

Solum indicativũ verbũ ſine forma deprecativa non ſufficere.

Ex quo ulterius probabilius videtur, ita eſſe neceſſariam hanc formam, ut ſolum indicativum verbum ſine formali deprecatione non ſufficiat. Ita ſentit D.Thom. in 4.d.23.q.1.art.4.q.2. & Bonav. art.1. qu.4. Capreol. Soto,

Soto, & alii: & favent multum Conc. Florent. & Trid. Et patet retorquendo rationem factam in proximo puncto. Nam duæ formæ non poſſunt eſſe per ſe, & ſigillatim ſufficientes ad conſtitutionem hujus ſacramenti, niſi ſint æquivalentes in ſenſu: ſi ergo forma deprecativa ſufficiens eſt, indicativa ſola non ſufficit: quia non habet æquivalentem ſenſum, ut recte oſtenſum eſt, & patebit amplius ex ſolutionibus argumentorum.

Solvitur primum.

Ad 1. ergo reſpondetur in primis, majorem eſſe auctoritatem Eccleſiæ Romanæ & univerſalis, quam cujuſcunque particularis: & ideo veritas, ſeu neceſſitas ſubſtantialis formæ potius ex uſu Eccleſiæ Romanæ, quam cujuſcunque alterius ſumenda eſt: neque Eccleſia Romana eſt cæteris accommodanda, ſed e converſo. Unde dicitur ſecundo ex D. Th. ſupra ad 5. *Verba illa indicativi modi, quæ ſunt in uſu aliquarum Eccleſiarum, non eſſe formam hujus ſacramenti, ſed eſſe ceremoniam quandam, ſeu diſpoſitionem ad formam.* Unde ſignificat D.Th. nullam Eccleſiam uti ſolis illis verbis indicativi modi, ſed præmittere illa ad explicandam actionem, & intentionem miniſtri, poſtea vero ſubjungere deprecationem. Quod etiam ſignificavit Albertus: & Durandus etiam hoc modo interpretari conatur uſum Eccleſiarum, quamvis rem ſub dubio relinquat. Hinc vero obiter colligo, ſi quis utatur hac forma: *Ungo te oleo ſancto, ut Deus tibi remittat quidquid peccaſti, &c.* formam eſſe ſufficientem: quia verbo indicativi modi adjungitur ſufficiens deprecatio, quamvis non careret culpa gravi illam mutationem efficere abſque uſu Eccleſiæ Romanæ.

Corollarium.

Solvitur ſecundū.

Ad 2. reſpondetur, ex uno, vel alio verbo Scripturæ non ſumi ſufficiens argumentum ad colligenda verba ſubſtantialia formæ ſubſtantialis: ſed vel conferenda inter ſe ſunt diverſa Scripturæ teſtimonia, vel adjungenda eſt traditio, & conſuetudo univerſalis Eccleſiæ, quæ eſt optima legum interpres, præſertim in explicandis ritibus ſacramentorum. In aliis ergo ſacramentis ſufficiunt verba per modum indicativi: quia & per illa ſufficienter declarantur actio, & effectus ſacramentalis, & alioqui neque ex Scriptura, neque ex ritu Eccleſiæ aliud poſtulatur; at vero in hoc ſacramento verbum Jacobi, *Et orent ſuper eum*, in omni rigore & proprietate deprecationem poſtulat, & ritus Eccleſiæ id declaravit.

Cur hoc modo inſtituta ſit forma in hoc ſacramento, & non in aliis.

Cur autem potius in hoc ſacramento, quam in aliis ſit forma inſtituta in hunc modum, multiplex ratio a Theologis redditur. Prima eſt, quia hoc ſacramentum nullum habet effectum infallibilem, qui non poſſit impediri, vel propter obicem recipientis quoad effectus ſpirituales gratiæ: vel quia effectus indifferens, qui aliquando non expedit, ut in corporis ſanitate, quod ſecus eſt in baptiſmo, & Confirmatione: nam, ut minimum habent effectum characteris, ſi ſubſtantialiter perficiantur: & ideo merito dantur per verbum indicativi, quod magis declarat actualem efficaciam, quam verbum deprecativum. Hac ratione utitur D.Th. per quam non ſignificat formam hujus ſacramenti non conferre effectum ex opere operato non ponenti obicem: conſtat enim de hoc ſacramento eandem eſſe rationem circa hoc, quæ de aliis, ſed ſolum intendit hujuſmodi efficaciam non ſignificari per hanc formam ut actualiter exercitam, ſicut per alias,

Inſtant.

propter rationem dictam. Videtur tamen illa ratio deficere in ſacramento pęnitentiæ, cujus forma per verbū indicativi profertur, & tamen nullum habet effectum ita infallibilē, quin impediri poſſit per obicem ſuſcipientis.

Solvitur.

Hæc vero inſtantia facile excluditur juxta ſententiā, quæ negat dari ſacramentum pęnitentiæ validum & informe, juxta quam D.Th. citato loco proceſſiſſe videtur. Tamen, quia verius credimus aliquando dari abſolutionem validam abſque effectu gratiæ, ideo aliter reſpondendum eſt. Equidem Palud. & Capreol. dicerent, tunc ſaltem dari ornatum. Veruntamen hęc opinio de ornatu nobis improbabilis viſa eſt. Et præterea eadem ratione ponendus eſſet in extrema unctione. Dico igitur in ſacramento Pęnitentię eſſe peculiarem rationem, ob quam neceſſarius eſt ille modus formæ, quia profertur per modum ſententiæ. Unde prædicta ratio, ſeu congruentia intelligenda erit vel reſpectu aliarum formarum, vel ita ut locum habeat, niſi aliqua alia peculiaris ratio obſiſtat. Addi etiam poteſt illam abſolutionem, quæ informis eſt, & valida, licet non auferat peccata in reipſa, & apud Deum, ſaltem habere hunc effectum abſolvendi hominem in tali foro, ita ut non teneatur amplius confiteri illa peccata. Alia ratio ſeu congruentia eſt: quia hoc ſacramentum datur homini quaſi extreme indigenti, & propriis viribus deſtituto, qui jam incipit exire a foro Eccleſiæ, & in ſolius Dei manibus conſtitui: & ideo convenienter orationibus ſacerdotum juvari, Deoque commendari. Tertia ratio eſt, & fere in idem redit: quia hoc ſacramentum ordinatur ad obtinendum per modum indulgentiæ id, quod in judicio pęnitentiæ obtineri non potuit per modum juſtitiæ, propter imperfectam hominis ſatisfactionem vel diſpoſitionem. Unde, quia homo infirmus jam eſt quaſi viribus deſtitutus ad ſatisfaciendum, ideo exoratur Deus, ut remittat, ſi quid poſt ſacramentum pœnitentiæ reſiduum eſt. Et per hæc reſponſum etiam eſt ad tertium argumentum.

Solvitur quartum argumentum.

Ad quartum vero dicitur propoſitionem indicativi modi formaliter ac proprie non eſſe orationem, ut per ſe notum eſt ex ipſa verborum proprietate. Quod autem aliquando ita vocetur a Patribus, ideo eſt, quia dum profertur in fide promiſſionis Chriſti, virtute videtur rationem & vim orationis includere: hoc autem non obſtat, quominus aliquando poſſit eſſe neceſſaria propria & eſſentialis deprecatio, ubi de tali inſtitutione ſatis conſtat, ſicut de hoc ſacramento oſtenſum eſt.

An debeat in hac forma explicari materia remota.

Adhuc vero ſuperſunt nonnulla minutiora dubia circa eandem formam. Secundum ergo dubium eſt, an oporteat in hac forma explicare materiam remotam, ex qua fit talis unctio, ſicut in confirmatione dicitur: *Confirmo te Chriſmate.* Reſpondeo hoc non eſſe de neceſſitate hujus formæ, nec de ſubſtantia ſacramenti, nec de præcepto. Nam, licet aliquæ Eccleſiæ in hac forma declarent hanc unctionem fieri ex oleo ſancto, ut ſupra relatum eſt: tamen Eccleſia Romana ſolum dicit, *Per iſtam ſacram unctionem*, nulla facta mentione olei: ergo certum eſt hoc non eſſe de ſubſtantia, neque de præcepto. Item in baptiſmo non eſt neceſſe explicare materiam remotam, ſcilicet aquam, in forma, niſi quatenus continetur in verbo abluendi: ergo neque hic neceſſe eſt explicare materiam olei, niſi quatenus in voce unctionis involvitur, præſertim cum ſit ſermo in particulari de iſta ſacra unctione. In ſacramento autem Confirmationis occurrit ſpecialis occaſio declarandi materiam Chriſmatis: quia ſine illa verbum, *Confirmo*, aut *Signo*, non ſatis explicaret materiam proximam, ſeu actionem miniſtri, quę fit per modum unctionis proprię illius ſacramenti. Quod ſecus eſt in præſenti: nam verba illa, *per hanc ſacram unctionem*, ſufficienter declarant materiam proximam, & actionem miniſtri. Hinc tamen colligimus hæc verba ſubſtantialia eſſe, quia formæ ſacramentorum ſemper debent exprimere actionem ſeu efficaciam miniſtri. Incertum eſt autem, an ſingulæ illæ particulæ: ſcilicet, *iſtam*, & *ſacram*, ſint eſſentiales, vel ſufficiat dicere, *Per iſtam unctionem*, vel *ungendo te, parcat tibi Deus*. Et fortaſſe verius eſt has mutationes non eſſe ſubſtantiales, nihilominus omnino cavendæ ſunt: quia non fierent ſine gravi culpa, tum propter dubium & periculum, tum propter Eccleſiæ conſuetudinem.

An particulæ, Iſtā & Sacrā, ſint eſſentiales.

An particulæ, Et ſuam piiſſimam miſericordiam, ſit eſſentialis.

Idemque dicendum cenſeo de illa particula, *Et ſuam piiſſimam miſericordiam*, per quam declaratur virtus divina, quæ principaliter in hoc ſacramento operatur, & in qua nititur deprecatio, quæ per hanc formam fit, ut D.Th. ſupra quæſtiunc. 3. declaravit. Indicatque illam particulam eſſe de ſubſtantia formæ, & in ſolut. ad 2. reddit congruentiam: quia miſericordia reſpicit miſeriam: unde, quia hoc ſacramentum datur homini quaſi in ultima miſeriæ neceſſitate conſtituto, ideo in illo veluti confugimus ad divinam miſericordiam, quę proinde in forma expreſſe declaratur. Præterea, ſicut diximus modum deprecativum eſſe de ſubſtantia hujus formę, ita eſt veriſimile eſſe de ſubſtantia explicare divinam miſericordiam, ad quam homo ægrotus confugit, tanquam deſtitutus viribus ad ſatisfaciendum. Denique, cum Eccleſia interponat hęc verba inter alia ſubſtantialia, videtur certe veriſimile etiam ipſa ſubſtantialia eſſe. Quæ rationes ut minimum perſuadent eſſe neceſſarium (ſub gravi culpa) illam particulam non omittere, ne a communi Eccleſiæ conſuetudine recedatur, & ut omne periculum, & dubium vitetur. An vero in re ipſa particula illa ſubſtantialis ſit, incertum mihi eſt, quia explicari in forma principalem cauſam effectus ſacramētalis non ſolet eſſe

Non eſſe eſſentiale.

e ſubſtantia ſacramenti, niſi ubi invocatio Trinitatis b ſpecialem aliquam rationem eſt neceſſaria. Item quia ipſamet forma deprecativa ex ſe includit ordinem ad divinam miſericordiam ſeu invocationem ejus. Præterea de illa particula *piiſſimam*, clarius videtur non eſſe eſſentialem, & ſi quis loco miſericordiæ poneret, *bonitatem*, vel aliquid ſimile, certe videtur valida forma, ut ſi dicatur, *per ſuam bonitatem, &c.* Denique hoc ipſo quod dicitur, *Indulgeat tibi Deus*, actus miſericordiæ ſatis expreſſe poſtulatur: ergo in actu exercito per miſericordiam petitur, quamvis in actu ſignato non proferatur: non eſt igitur certum particulam illam eſſe eſſentialem, quamvis ſit certum non eſſe omittendam.

Cur potius petatur remiſſio peccatorũ quã aliquid aliud.

Majus dubium eſt, an reliquæ particulæ, quibus ſignificatur effectus hujus ſacramenti, ſint de ſubſtantia hujus formæ. Et in primis eſt dubium, cur potius petatur remiſſio peccatorum, quam aliquid aliud. Sed hoc pendet ex dicendis in diſputatione ſequenti de effectu hujus ſacramenti. Nunc breviter dicitur, illud exprimi, quia vel inter effectus hujus ſacramenti ille eſt præcipuus, vel ne finis præcipue intentus in hoc ſacramento propter peccata impediatur.

Cur addatur illa determinatio, per viſum &c.

Sed tunc occurrit ſecundo inquirendum, cur addatur illa determinatio, *per viſum, vel per auditum, &c.* Et ratio difficultatis eſt, quia impium eſt a Deo poſtulare dimidiatam peccatorum veniam. Quod ſi quis reſpondeat, licet per ſingulas partiales formas videatur poſtulari remiſſio partis peccatorum, tamen ex omnibus perfici integram petitionem omnium. Contra hoc eſt, quia homo non ſolum peccat per quinque ſenſus; ſed etiam per actus mere internos intellectus aut voluntatis. Aliqua etiam ſunt peccata externa, quæ non pertinent proprie ad voluptatem alicujus ſenſus, ut ſunt vindicta de inimico, & ſimilia. Præterea hinc ſaltem videtur probari non eſſe neceſſarias illas determinationes, *per viſum, auditũ, &c.* quia vel eſſent neceſſariæ propter effectum explicãdum, vel propter indicandam determinatam partem ſubjecti, in qua facienda eſt unctio: non primum; tum quia effectus ſufficienter, imo & melius explicaretur per illa verba, *Per hanc ſacram unctionem, remittat tibi Deus quidquid peccaſti*; tum quia ſæpe homo caruit perpetuo tali ſenſu, unde per illum peccare non potuit; & ita redditur forma quoad illam partem, vel falſa, vel vana: neque etiam ſecundum, quia non videtur de eſſentia hujus ſacramenti, ut in illis partibus unctio fiat: Jacobus enim ſolum dicit, *Ungentes eum*: quod verbum ſufficienter compleretur ungendo infirmum in corpore, vel capite, &c. Item ſæpe homo caret organo alicujus ſenſus, ut manibus, &c. Et quamvis demus unctionem talis partis eſſe eſſentialem, non propterea eſſet neceſſarium illam exprimere in forma. Nam de eſſentia Confirmationis eſt, ut unctio fiat in fronte, & tamen id non declaratur in forma.

Præter verba prædicta nihil aliud eſſe de neceſſitate.

Hinc rurſus dubium eſt, an ſit de eſſentia hujus ſacramenti quinquies repetere illa verba formæ cum quinque ſenſuum determinatione, vel ſufficiat unica ſimplex forma, concludendo tantum: *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti*; vel ad ſummum addendo ſimul quinque ſenſus, ſcilicet, *quidquid peccaſti, per viſum, auditum, odoratum, tactum, vel guſtum.* Nam rationes factæ ſuadere videntur hoc poſterius ſufficere. Et præterea, quia hæc verba ſemel prolata æquivalent in ſenſu ſeu petitione omnibus illis ſæpe repetitis. Verumtamen harum difficultatum integra deciſio pendet ex his, quæ dicemus de effectu hujus ſacramenti; & ideo nunc ſolum dicimus neceſſarium eſſe hanc formam proferre eo modo, quo eſt in uſu & traditione Eccleſiæ Romanæ: hoc enim ut minimum docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii dicens, formam eſſe, *Per iſtam unctionem, &c.* uſque ad illud, *per viſum, &c.* & ſubdit, *& ſimiliter in aliis membris*. Item hoc etiam probat univerſalis conſuetudo Eccleſiæ. Item, quia eſt probabile hunc ritum eſſe eſſentialem, & ut minimum eſt res dubia, an ſacramentum aliter collatum valeat: ergo ſaltem eſt de neceſſitate præcepti ſervare hunc ritum. Quid vero dicendum ſit de neceſſitate ſacramenti, dicam ſeq. diſputatione.

Tandem addendum eſt, præter verba prædicta nihil aliud eſſe de neceſſitate hujus formæ. Hoc eſt certum, & commune, quia neque ex verbis Jacobi, vel Conciliorum, neque ex uſu Eccleſiæ aliquid aliud habetur: neque ex ratione, aut conjectura aliqua colligi, cum per verba prædicta ſufficienter indicentur omnia, quæ ad actionem miniſtri & effectum hujus ſacramenti pertinent. Solum dubitari poteſt de invocatione Trinitatis, quam aliqui addere ſolent in fine omnium verborum. Et Palud. & Angelus ſaltem eſſe neceſſariam ex præcepto aſſerunt. Sed nulla eſt talis neceſſitas, quia neque hoc ſacramentum eſt profeſſio fidei, ſicut baptiſmus; neque in hoc ſacramento occurrit aliqua ſpecialis ratio invocandi Trinitatem in forma. Imo ſi bene attendatur modus deprecativæ formæ, non bene illi accommodatur. Denique neque in Conciliis hoc declaratur, neque in Cæremoniali Romano: neque etiam communis conſuetudo id habet: nullum ergo fundamentum eſt ad aſſerendam talem præcepti obligationem.

SECTIO V.

De definitione, & unitate ſacramenti Extremæ unctionis, ejuſque iteratione.

Definitio phyſica extremæ unctionis.

Ex dictis in præcedentibus licet colligere integram definitionem hujus ſacramenti: quæ duobus modis confici poteſt, ſicut de aliis ſacramentis diximus: ſcilicet, phyſico modo, ſeu ex partibus phyſicis: & ſic dicetur ſacramentum hoc eſſe, *unctionem oleo benedicto factam in eis partibus corporis, ubi præcipue quinque organa ſenſuum vigent, ſub præſcripta forma verborum.* Quæ tota definitio ſufficienter patet ex dictis. In qua ſolum eſt advertendum, quod licet in ea pars materialis ponatur loco generis, quia in rebus artificialibus ſolet materia de toto artificiato prædicari: ipſum tamen ſacramentum non eſt proprie unctio, nec pro illa ſola ſupponit, ſed pro toto compoſito ex unctione, & verbis. Unde proprius compoſitum ipſum ponetur loco generis, diceturque hoc ſacramentum eſſe quoddam artificiale ex tali materia & tali forma. Aliter poteſt dari hæc definitio metaphyſico modo ex genere, & differentia, nimirum, *eſſe ſacramentum novæ legis ad confortandum, ſeu alleviandum in animo, & corpore fidelem graviter ægrotantem, inſtitutum.* Cujus definitionis genus ſatis conſtat ex dictis, ubi oſtendimus hoc eſſe unum ex ſacramentis novæ legis. Differentia vero ſumpta eſt ex verbis Jacobi 5. *Et oratio fidei alleviabit infirmum, & ſi in peccatis eſt, dimittentur ei.* Poſita autem a nobis eſt illa particula ita in generali, ut abſtrahamus ab opinionibus, quia definitiones eſſe debent quaſi communes conceptiones: exacta vero illius particulæ intelligentia pendet ex his, quæ de effectu hujus ſacramenti in ſequenti diſputatione dicemus. Alii vero utramque definitionem miſcent, dicentes, Extremam unctionem, *eſſe ſacramentum ex ſacra unctione olei, & prece ſacerdotis confectum, & ad ſalutem mentis, & corporis ægrotantis hominis divina inſtitutione ordinatum.* Quæ tota definitio ex aliis ſufficienter conſtat: complectitur vero fere omnes effectus & cauſas hujus ſacramenti, de quibus paulatim in diſcurſu materiæ dicturi ſumus.

Definitio metaphyſica.

Alia definitio.

Hoc ſacramentum eſſe unum ſpecie & numero.

Secundo colligitur ex dictis, ſacramentum hoc eſſe unum & ſpecie, & numero. Primum conſtat, quoniam hoc ſacramentum ex eadem materia & forma ſemper fit: & ad eundem finem ſeu effectum ſemper ordinatur: ſemper ergo eſt ejuſdem ſpeciei. Unde & eandem definitionem eſſentialem ſemper habet, ut viſum eſt. Præterea ſupra oſtendimus, quando Concilia definiunt tantum eſſe ſeptem ſacramenta novæ legis, intelligendum id eſſe de ſpeciebus ultimis ſacramentorum. Eſt autem hoc unum ex ſeptem ſacramentis novæ legis; eſt ergo unum in eſſentia ſeu ſpecie ultima: & ita hæc pars certa eſt, neque habet ullam rationem dubitandi. Circa unitatem vero numericam advertendum eſt, non ita eſſe unum, ut ſaltem in diverſis perſonis non poſſit ſecundum numerũ multiplicari; nam per ſe conſtat eſſe diverſa individua ſacramenta, quæ diverſis perſonis tribuuntur: unde hæc multiplicatio numerica omnibus ſacramentis communis eſt. Duobus ergo aliis modis poteſt dici hoc ſacramentum eſſe unum tantum numero in eodem ſubjecto, ſcilicet, compoſitione, & quia iterabile non eſt.

De unitate ſpecifica.

De unitate numerica.

An hoc ſacramentum quando ſemel cõfertur, ſit unum tantum.

Circa priorem modum difficultas eſt, an hoc ſacramentum quando ſemel confertur, ſit unum tantum, vel multiplex. Et ratio dubitandi eſt, quia in hoc ſacramento conſi-

conficiendo intervenit multiplex unctio, & multiplex etiam forma: ergo ex ſingulis unctionibus, & ſingulis formis, quæ in illas cadunt, conficiuntur ſingula ſacramenta integra, utpote ex propria forma, & materia conſtantia, & fortaſſe proprios effectus habentia, ut infra diſputabimus: ergo interveniunt ibi plura ſacramenta numero diſtincta. Nihilominus tamen dicendum eſt, ex illis omnibus conſurgere unum numero ſacramentum, quod vocamus unum compoſitione, quia ex omnibus illis unctionibus, & formis, ſive eſſentiales omnes ſint, ſive non, unum tantum integrum ſacramentum componitur, quia omnes illæ unctiones ad integram totius hominis unctionem, quam inſtitutio exigit, ordinantur. Et omnes illæ formæ deprecativę tendunt ad completum effectum obtinendum. Unde, licet daremus (quod incertum eſt) per unctionem unius ſenſus ſub propria forma ſtatim dari aliquem gratiæ effectum; nihilominus ſacramentum eſſet unum ex omnibus actionibus compoſitum, quia ille effectus non eſt integer, nec ſufficiens ad confortandum, vel alleviandum infirmum quantum indiget vel indigere poteſt. Et confirmatur: nam multitudo materiarum, & formarum non ſufficit ad multiplicandum numero ſacramentum, ſi omnes illæ materiæ, & formæ ad artificioſam compoſitionem unius adæquati ſigni referuntur, ut in Euchariſtia videre licet: imo neque etiam multiplicatio effectuum ſatis eſt, ſi etiam tales effectus ad eundem proximum finem, atque adeo ad unum totalem, & integrum effectum referuntur, ut ſuo modo videre etiam licet in Euchariſtia: nam ſingulæ formæ efficiunt ſingulas conſecrationes. In ſacramento etiam pęnitentiæ ſatisfactio poſtea completa novum confert effectum, præter eum quem contulit abſolutio, & tamen unum, & idem cum illa conſtituit ſacramentum. Clarius vero id cernitur in ſacramento Ordinis: nam in ſingulis ordinibus proprii effectus characteris, & gratiæ conferuntur, & nihilominus unum ex omnibus coaleſcit ſacramentum integrum, juxta veriorem doctrinam, ut ſuo loco videbimus. Atque hæc ſententia communis eſt Scholaſticorum in 4. diſt. 23. ubi, præſertim D. Th. q. 1. ar. 1. q. 2. Palud. q. 1. ar. 3. Soto & reliqui, & Summiſtæ etiam omnes. Favet etiam communis modus loquendi, & ſentiendi Conciliorum, & totius Eccleſiæ, ſemper enim de hoc ſacramento tanquam de uno loquuntur: non eſt ergo quod de hoc dubitemus, & ratio in contrarium facta, ſoluta jam eſt. Addit vero Ledeſ. 2. p. 4. q. 31. ar. 2. nihilominus facta una unctione ſub ſua forma, jam poſſe dici eſſe ſacramentum, quia res ſucceſſiva dicitur eſſe ſtatim ac una pars ejus exiſtit. Sed hoc ad modum tantum loquendi ſpectat: nam ſtatim addit, per illam unctionem non dari gratiam uſque ad ultimam. Imo etiam ſubjungit, ſi alię unctiones non ſequātur quocunque caſu, illam priorem non eſſe ſimpliciter ſacramentum. Quare melius dicemus ſimpliciter, ac ſemper ſacramentum nondum eſſe, donec omnes unctiones eſſentiales factæ ſint, quia (ut alibi dixi) ſacramentum non dicit utcunque rem ſucceſſivam, ſed conſummatam & perfectam.

Eſſe unū numero.

Poſſitne ſacramentum iterari.

Circa aliud punctum dubitari poteſt, an hoc ſacramentum ſit ita unum in eadem perſona, ut etiam ſucceſſive, ſeu per iteratam collationem multiplicari non poſſit, ſicut baptiſmus dicitur eſſe unus, vel confirmatio una. In quo in primis ſupponendum eſt, per hoc ſacramentum non imprimi characterem. Quæ eſt certa & communis ſententia Theologorum dicta diſt. 23. ſatiſque inſinuatur in Concilio Trident. ſeſſ. 7. can. 9. docente per tria ſacramenta, Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis imprimi characterem: nam, licet expreſſe non addat excluſivam, tamen ex modo tradendi completam doctrinam ſufficienter colligitur. Expreſſius vero Concilium Florentinum in Decreto Eugenii addidit quatuor alia ſacramenta characterem non imprimere: unde conſtat partem hanc eſſe de fide certam. Ratio vero congruentiæ reddi poteſt, quia per hoc ſacramentum non deputatur homo ad ſpecialem ſtatum hujus vitæ, nec conſecratur ad ſpeciale munus, ſed ſolum curatur, ſeu adjuvatur in ſpeciali neceſſitate, ex infirmitate corporis proveniēte, & ideo nulla eſt neceſſitas characteris impreſſi per hoc ſacramētum. Dices, etiam per confirmationem non videtur homo ſpecialiter conſecrari, aut deputari ad aliquod munus, ſed juvari tantum ad fortiter confitendam fidem, quando neceſſe ſit. Reſpondetur per ſacramentum Confirmationis Chriſtianum militem veluti armari & conſignari ad pugnandum pro fide, & occurrentes difficultates ſuperandum, & ita quoad hoc conſtituitur in quodam ſtatu, qui pro toto tempore vitæ durat; nam hæc Chriſtiana militia ſemper durat, ejuſque difficultates & occaſiones variæ ſunt, ſemperque occurrere poſſunt, ideoque ſemel tantum præparatur homo illo ſacramento, & ratione illius ei ſemper confertur auxilium, quoties occaſio occurrit, tanquam perfecto militi ad hoc opus conſignato. Hoc vero ſacramentum Extremæ unctionis ſolum confertur per modum medicinæ, quæ tempore ægritudinis applicari ſolet.

Per hoc ſacramentum non imprimi characterem.

Object.

Diluitur.

Hinc ergo fit, ut ſacramentum hoc ſimpliciter, & abſolute ſit iterabile, quod de quatuor ſacramentis expreſſe docuit Concilium Florentinum, & ſpecialiter Tridentinum ſeſſ. 14. c. 3. de hoc ſacramento. Sicut enim corporalis ægritudo in eodem homine iterari poteſt, ita etiam & hoc ſacramentum ſæpius dari, quia in nova ægritudine novo indiget auxilio: quod non datur ex vi prioris unctionis in alio morbo ſuſceptæ, quia illa tantum data fuit ad illius morbi curationem, & levamen; debet ergo hoc ſacramentum iterari quoties homo in ſimile periculum iterum, atque iterum incidit.

Sacramē tum hoc eſſe iterabile. Tridens.

Hinc vero intelligi poteſt, ſecundum quid, ſeu durante ejuſdem morbi neceſſitate, ſacramentum hoc non poſſe iterari, non quia etiam pro tunc characterem imprimat: ſed quia deſe eſt ſufficiens medicina pro tali neceſſitate, ratione cujus & auxilium ſpirituale pro illa ſufficiens, & ſanitas etiam corporis, ſi oportuerit conferetur. Dico autem, *durante eadem morbi neceſſitate*, & non abſolute, *durante eodem morbo*, quia in eodem morbo, ſi neceſſitas & periculum iteretur, poterit etiam ſacramētum iterari, ut ſi morbus eſſet diuturnus, & prius hominem conſtitueret in gravi periculo mortis, poſtea vero remitteret morbi vis, ita ut homo cenſeretur eſſe extra mortis periculum, non tamen omnino a morbo liber, & in eo ſtatu aliquandiu duraret, poſtea vero in ſimile periculum iterum incideret, poſſet iterum inungi. Hoc docuit Albertus Magnus in 4. d. 23. ar. 21. quāvis cum magna formidine & limitatione, ſolum enim loquitur de morbis, quos chronicos appellat, quia nūquam recedunt, ut ſunt ethica, paralyſis, & ſimilia: & in his addit conditionem, *Si ultra annum durat morbus poſt acceptam unctionem.* Paludanus vero q. 4. n. 3. generaliter id affirmat de quacunque infirmitate diuturna, & quotieſcunque ex tali infirmitate homo deducitur ad periculum mortis. Et hanc ſententiam ſequuntur frequentius Summiſtæ, Sylv. verb. *Unctio extrema* §. 8. Tabiena, Armilla & alii, & Victoria in Sum. n. 224. Ac denique eſt aperta ſententia D. Th. diſt. 23. qu. 2. art. 4. qu. 2. qui optimam rationem inſinuat, quia hoc ſacramentum non reſpicit infirmitatem ut ſic, ſed infirmitatis ſtatum: & ideo non datur cuilibet infirmo, ſed in periculo mortis conſtituto, ut infra dicemus: quoties ergo ſtatus infirmitatis iteratur, eſt ſufficiens cauſa iterandi hoc ſacramentum, etiamſi infirmitas non omnino ceſſaverit, ſeu interrupta fuerit.

Durante ejuſdem morbi neceſſitate non poſſe iterari.

Ex hac autem ratione conſtat, neceſſarium eſſe ſtatus illos ægritudinis per aliquam diuturnam moram interrumpi, ita ut ſecundum communem exiſtimationem diverſi cenſeantur. Frivolum autem eſt unius interruptionem poſtulare, quia intra illud tempus cœleſtium corporum, præſertim Solis revolutio perficitur, ut Albertus philoſophari videtur: quid enim hoc refert ad ſacramenti neceſſitatem, vel dignam adminiſtrationem? Alii unius mēſis tempus aſſignant, voluntario magis arbitrio, quam certa ratione. Paludan. pro regula aſſignat, quoties probabile eſt in nova peccata venialia incidiſſe: juxta quam regulam nihil aliud expectandum videtur, niſi quod homo ſimpliciter dici poſſit evaſiſſe prius periculum, ita ut medicorum, & prudentum judicio cenſeatur eſſe liber ab illo ægritudinis ſtatu: nam ſi poſtea iterum recidat, etiamſi in illo medio ſtatu brevi tempore duraverit, poterit iterum inungi: nam in quolibet brevi tempore timeri poſſunt nova peccata, præſertim venialia. Quia vero præcipua ratio ſuſcipiendi hoc ſacramentum non eſt peccatorum venialium remiſſio, ut infra dicemus, ideo etiam hæc regula non eſt admodum certa, ideoque prudenti arbitrio hoc relinquendum eſt, ut nimirum

Oportere infirmitatem interrumpi.

Albert. & Pal. placita reprobantur.

mirum conſiderata diuturnitate ægritudinis, & ſtatuum ejus, & interruptionis eorum inter ſe, practica, & communi exiſtimatione illa cenſeantur diverſa pericula & ſtatus ita diverſi, ut perinde ſe habeant ac ſi eſſent morbi omnino diſtincti.

DISPUTATIO XLI.

De effectu & fine hujus ſacramenti.

Hoc ſacramentū conferre gratiam ſanctificantem.

EXplicata eſſentia hujus ſacramenti, ſupereſt dicendum de cauſis, & effectibus ejus. Incipimus autem a finali cauſa, quoniam prima omnium eſt, & quia cum effectu, & re ſignificata per hoc ſacramentum coincidit, ex quibus exactior ejus intelligentia pendet. Supponimus ergo in primis habere hoc ſacramentum effectum illum, qui communis eſt omnibus ſacramentis novæ legis, ſcilicet, gratia ſanctificans: cum enim oſtenſum ſit hoc eſſe verum ſacramentum novæ legis omnia, quæ his ſacramentis communia ſunt, in illud convenire neceſſe eſt: & ideo de his nihil hoc loco amplius dicemus, ſed applicanda hic erunt, quæ de ſacramentis in genere ſunt dicta. Sed inveſtigandus a nobis erit proprius, & ſacramentalis effectus hujus ſacramenti: & quia unumquodque ſacramentum, quatenus tale eſt, propter hujuſmodi effectum eſt principaliter inſtitutum: ideo ſimul proprium finem inſtitutionis hujus ſacramenti declarabimus. Eſt autem peculiare huic ſacramento, quod præter ſpiritualem effectum animæ, habet etiam effectum ſalutis in corpore: & ideo prius de ſpirituali tanquam de principaliori: poſtea vero de corporali dicemus.

SECTIO I.

Quis ſit proprius effectus ſacramentalis gratiæ ſacramenti Extremæ unctionis.

Prima ſententia hunc effectum eſſe remiſſionē venialiū.

PRima ſententia affirmat hunc effectum eſſe remiſſionem venialium peccatorum. Eſt valde communis in 4.d.23. ubi etiam tenet Bonavent. ar.1.q.1. Richard. a.1.q.5.&6.Durand.qu.1.n.7.Supplementum Gabr.qu.2. c.2. Major qu.1. & idem ſentiunt Carthuſ.2. Scot.& Almain.qu.unica Alenſ.4.par.quæſt.5.membr.7.art.2. Altiſiod. l.4.Sum.c.de Extrema unctione qu.1. Aſtenſis lib.5.Sum.tit.41.ar.5. Abulenſ.ſuper 8.cap.Matt.qu.8. Albertus Pigius Contr. 10. Ayala de Tradit.3.p. conſider.8.Denique Navarr.c.22.n.13.dicit, hoc ſacramentum principaliter eſſe inſtitutum in remiſſionem peccatorum venialium, juxta communem ſententiam in cap. *Romanorum* d.19.& in c.*Solitæ*, de Majorit.& obed.Poteſtque hæc ſententia fundari, quia hoc ſacramētum primario inſtitutum eſt ad remiſſionem peccatorum & non mortalium, ergo venialium.Major conſtat e verbis formæ, nihil enim magis explicat proprium effectum uniuſcujuſque ſacramenti, quam ejus forma: quia ſacramentū efficit quod ſignificat, & ſignificatio per formam maxime determinatur, & exprimitur.At vero per formam hujus ſacramenti directe ſolum poſtulatur remiſſio peccatorum: ergo hic eſt effectus primarius, propter quem inſtitutum eſt hoc ſacramentum.Unde D.Bernard. in vita Malachiæ, referens ſanctum illum cuidam fœminę ægrotanti hoc ſacramentum miniſtraſſe, addit hęc verba: *Sciens in hoc ſacramento remitti peccata, & quod oratio fidei ſalvet infirmum.* Et Conc.Trid.ſeſſ.14.c.2. inter effectus hujus ſacramenti hunc primo loco ponit. Minor autem propoſitio ſubſumpta probatur primo, quia propter mortalia tollenda inſtitutum eſt ſacramentum pœnitentiæ, & duo ſacramenta non inſtituuntur propter eundem finem: maxime cum ſacramētum pęnitentię poſitum ſit tanquam neceſſarium medium ad remiſſionem mortalium peccatorum. Unde confirmatur, quia tria ſunt peccatorum genera, originale, mortale, & veniale; ad delendum originale per ſe primo inſtitutus eſt baptiſmus, ad tollendum mortale inſtituta eſt confeſſio: ad tollendum ergo veniale, aliquod ſacramentum per ſe inſtitui debuit; ſed non aliud ex cæteris, ut per ſe facile conſtat; ergo hujuſmodi eſt Extrema unctio.

Diverſitas in modo explicandi primā ſententiā.

In modo autem explicandi hanc ſententiam eſt diverſitas inter prædictos auctores. Nam quidam eorum aſſerunt hoc ſacramentum non delere peccata venialia, niſi excitando actum diſplicentiæ, vel amoris, qui ſit ſufficiens forma, vel diſpoſitio ad expellenda talia peccata, quia cum ſint actualia, & per converſionem voluntatis commiſſa, non poſſunt niſi contrario motu deleri. Eatenus ergo ſacramentum hoc inſtitutum dicitur ad remittenda hæc peccata, quatenus virtute illius, & ex opere operato datur homini ſufficiens auxilium, quo poſſit elicere motum expellentem venialia peccata. Ita fere Dur.Bonav.& inſinuat Viguer.in Summ.c.16.§.5. verſ.4. Alii ſimpliciter aſſerunt ſacramentum hoc remittere hæc peccata per ſe & immediate, dummodo homo non habeat obicem, id eſt, complacentiam actualem, vel virtualem in tali peccato, etiamſi non habeat diſpoſitionē per ſe ſufficientem ad expellendum tale peccatum, nec ſacramentum illam excitet, quia ſatis eſt, quod gratiam conferat, ex divina inſtitutione ordinatam ad hunc effectum remittendi tale peccatum.Et qui ita ſentiunt, magis conſequenter loquuntur, ut recte ſignificavit Palud. diſt.23.qu.4.n.7.& ibi Capr. quæſt.1. art. 3. ad 2.4.& 5. contra 2. concluſionem. Et facile intelligi poteſt ex his, quæ ſupra diximus de remiſſione venialium peccatorum, & in ſequentibus etiam exponemus.

Hoc ſacramentum non eſſe primario ad venialia delenda inſtitutum.

Circa hanc ergo opinionem totam advertendum eſt, aliud eſſe inquirere, an hoc ſacramentum deleat venialia peccata, & quando: aliud vero an ſit primario ad hunc finem inſtitutum. Illud ergo prius a nemine negari poteſt, probaturque optime argumentis recitatæ ſententiæ, & in ſequentibus confirmabitur. Poſterius vero eſt de quo nunc agimus. Et quoad hoc merito reprehendit hanc ſententiam D.Th.4.diſt.qu.1. ar.2. qu.1. quem ſequitur ibidem Paludan. qu. 4. Capreol. qu. 23. ar. 1. Soto qu.1. art.2. Ledeſm. 2. part. 4. qu. 32. art. 1. Viguer. ſupra, Ferrar.4.Contra gent. c.73. Victoria in Summ. n. 197.Rationes ſunt.Prima: quia ſacramentum pœnitentiæ eſt per ſe inſtitutum ad remiſſionem venialium peccatorum, quanquam enim non ſit ita neceſſarium medium ad tollenda venialia ſicut mortalia, tamen ita delet illa per ſe & ex vi ſuę inſtitutionis, ſicut mortalia.Sũt enim hæc duo valde diſtincta, ut per ſe patet, & auctores dictæ ſententiæ fateri tenentur: nam licet dicant, Extremam unctionē eſſe per ſe primo inſtitutam ad remiſſionem venialium peccatorum, non tamen dicunt, nec dicere poſſunt eſſe medium neceſſarium ad illa tollenda.Nã, ut ſit medium neceſſarium, oportet, ut ſit cauſa unica talis effectus; ut vero ſit per ſe inſtitutum, ſatis eſt, quod ſit cauſa per ſe, & ex propria inſtitutione habens virtutem ad hunc effectum: poteſt autem eſſe cauſa per ſe, licet nõ ſit unica, nec neceſſaria, ut per ſe notum eſt. Sacramentū ergo pœnitentiæ per ſe inſtitutum eſt ad remiſſionem venialium, quia illa ſunt ſufficiens materia confeſſionis, & per ſe ac directe tolluntur per ſacramentalem abſolutionem: ergo non oportuit aliud ſacramentum per ſe primo inſtitui propter hunc effectum: maxime cum non eſſet futurum medium neceſſarium ad illum, & eſſent multa alia remedia, quibus tolli poſſunt peccata venialia, vel ex diſpoſitione operantis, vel ex opere operato ſecundario, & quaſi per accidens, ut infra explicabimus. Quin potius addit D. Th.3. p.q.65. art.1. non oportuiſſe inſtitui ſacramentum aliquod propter venialia peccata tollenda, quia ſacramentum novæ legis non inſtituitur niſi propter effectum, qui requirat gratiæ infuſionem: hæc autem neceſſaria non eſt ad tollenda venialia peccata. Hoc autem intelligendum puto de adæquato ſeu omnino primario effectu, non tamen repugnat, quin hic ſit effectus ſacramenti alicujus per ſe intentus in illius inſtitutione, licet non ſit adæquatus, vel omnino primarius: ſatiſque eſt quod per gratiæ infuſionem, ſpecialiori modo venialia tolli poſſint: & hoc modo eſt effectus per ſe pœnitentiæ, neque oportuit ea de cauſa aliud ſacramentum inſtitui.

Probatur ſecundo.

Secunda ratio eſt, quia ſi hoc ſacramentum per ſe primo eſſet inſtitutum ad hunc finem, non oporteret expectare tempus infirmitatis ad illud recipiendum, ſed quoties eſſet multitudo peccatorum venialium ſuſcipi deberet: ſicut abſolutio procuranda eſt ſtatim ac mortale peccatum commiſſum eſt, & non eſt periculum mortis expectandum. Reſpondent, hoc ſacramentum inſtitutum eſſe ad perfectam curationem venialium peccatorum; quamdiu autem vita durat, non poteſt fieri hęc perfecta curatio, quia ſemper homo patitur in hac vita neceſſitatem quandam committendi hæc levia peccata, *Reſponſ.*

in fine

in fine autem vitæ poſſunt omnino auferri; & ideo inſtitutum eſt hoc ſacramentum ut remedium applicandum Rejicitur. tantum in fine vitæ. At vero ſi hæc ratio valida eſſet, non eſſet ſacramentum hoc miniſtrandum niſi poſt hanc vitam, vel ſaltem in extremo vitæ articulo; ita ut ſimul cum illo vita finiretur, quia ſi vel ſolus dies ſuperſit, homo in illo venialiter peccabit: contrarium autem eſt certum: debet enim hoc ſacramentum applicari cum adhuc vigent ſenſus, & vita naturaliter ſperari poteſt, & per aliquod notabile tempus durare. Et præterea, quando aliquod remedium inſtituitur ad remiſſionem peccatorum, non reſpicit per ſe tempus futurum, ſed præteritum, ideoque ad illud applicandum non oportet, ut talia peccata iterum committi non poſſint: ſed ſatis eſt, quod ſint commiſſa, & poſſint deleri.

Alia reſponſio. Alii ergo his rationibus convicti fatentur non eſſe abſolute inſtitutum propter remiſſionem venialium peccatorum ſecundum ſe, ſed ſolum quatenus impedimento eſſe poſſunt, ne ſtatim homo evolet in cœlum, ſub qua ratione ſolum conſiderantur proxime, quando jam homo eſt in periculo mortis conſtitutus; & ideo pro illo, & propter hunc finem eſt principaliter inſtitutū hoc ſacra- Refutat. mentum. Sed contra hoc: tum quod non ſolum veniales culpę, ſed etiam reatus pęnæ temporalis impedimentum eſt, ne homo ſtatim evolet: ergo eadem ratione dicendum erit fuiſſe hoc ſacramentum per ſe primo inſtitutum ad remittendas temporales pęnas. Tum etiam, quod inde fieret in omni mortis periculo ſumendum eſſe hoc ſacramentum, etiamſi non ex ægritudine, ſed aliunde ex violenta, vel naturali cauſa extrinſeca proveniat, quod tamen falſum eſt, ut infra videbimus. Et ſequela patet, quia tunc eſt eadem occaſio, in qua finis & ratio ſacramenti hujus æque intercedit. Tum maxime, quia etiam in articulo mortis ſacramentum pęnitentiæ applicari poteſt, & per ſe tollere illud impedimentum evolandi in cęlum: ergo etiam propter hoc non oportebat aliud ſacramentum per ſe primo inſtitui.

Probat. 3. Tertio principaliter contra dictam opinionem obiici ſolet, quod juxta illam nullus eſſet capax hujus ſacramēti, niſi qui venialiter peccaſſet: conſequens eſt falſum: ergo. Sequela patet a ſimili, quia enim ſacramentum pęnitētiæ per ſe primo inſtitutum eſt propter actualia peccata tollenda, ideo nullus eſt capax illius ſacramenti, qui nunquam peccavit. Patet etiam ratione, quia ille, qui eſt incapax primarii effectus ſacramenti, & propter quem eſt primo inſtitutum, eſt etiam incapax ſacramēti, ut fęmina eſt incapax ſacramenti Ordinis, quia eſt incapax characteris, & proprii effectus talis ſacramenti. Reſponderi poteſt negando ſequelam, quia licet demus primarium effectum hujus ſacramenti eſſe remittere peccata venialia, tamen ipſa peccata non ſunt materia talis ſacramenti, ſicut ſunt materia ſacramenti pęnitentiæ, ſatiſque erit ad effectum ejus, quod conferat gratiam de ſe remiſſivam talium peccatorum ſi adſint, ut Jacobus inſinuavit, dicens: *Et, ſi in peccatis eſt, dimittentur ei.* Sic enim beata virgo fuit capax baptiſmi, licet non habuerit originale peccatum, cum tamen originalis peccati remiſſio ſit proprius effectus baptiſmi, ad quem per ſe primo & maxime directe ordinatur baptiſmus, quia eſt regeneratio, & confert gratiam baptiſmalem, quæ de ſe apta eſt ad tollendum peccatum originale ſi adſit, non tamen ex neceſſitate illud præſupponit, licet requirat perſonam ex ſua origine obnoxiam tali peccato: ſic ergo dici poterit de hoc ſacramento.

Nihilominus tamen ratio facta non caret probabilitate, eſt enim magna differentia inter peccatum originale, & actuale, quod originale quaſi per ſe & per modum naturæ ineſt, ideoque ſacramentum, quod ad illud tollendum inſtitutum eſt, pro omnibus hominibus ſimpliciter inſtitutum eſt: nam quod aliquis illo careat, vel ex ſpeciali privilegio, ut B. Virgo, vel quia per priora remedia ſublatum eſt, ut in his, qui ante inſtitutionem baptiſmi juſtificati fuerunt: hoc (inquam) eſt per accidens, & non impedit generalem inſtitutionem. At vero peccatum actuale tam veniale, quam mortale propria uniuſcujuſque voluntate committitur, & ita nec per ſe ineſt omnibus, nec per modum naturæ cōſequitur: ideoque remedium per primum inſtitutum ad illud tollendum non debuit pro omnibus generatim inſtitui, ſed pro his tantum, qui actualiter peccaverunt, & conſequenter qui nunquam peccavit, non eſſet capax hujus ſacramenti. Hoc autem falſum eſſe infra latius dicetur: nunc ſatis probatur ex illis verbis Jacobi, *Si in peccatis eſt, dimittentur ei.* Ex quibus etiam Palud. non male colligit, non eſſe hunc primarium effectum hujus ſacramenti, quia primarius effectus non tribuitur ſacramento ſub conditione hujuſmodi, ſed ſimpliciter & abſolute: illa ergo conditio indicat effectum hunc conſequenter, & quaſi ſecundario fieri, ſi neceſſe ſit, non tamen eſſe primarium finem ſacramenti. Et confirmatur: nam ſacramentum per ſe primo inſtitutum ad remiſſionem actualis peccati, per ſe etiam requirit motum aliquem contra peccatum ad dignam receptionem talis ſacramenti, quia peccatum actuale per ſe poſtulat hunc motum, ut remittatur; ſed hoc ſacramentum per ſe non requirit motum aliquem pęnitentiæ, ut digne & convenienter ſuſcipiatur: ergo non ordinatur per ſe primo ad remiſſionem alicujus peccati actualis. Dicetur fortaſſe, ipſum ſacramentum per ſe & ex opere operato conferre talem motum, ut per illum expellat veniale peccatum. Sed hoc & voluntarie eſt dictum, & ex illo ſequitur, eum, qui dormit, vel privatus eſt ſenſu, & actuali uſu rationis, non eſſe capacem proprii effectus hujus ſacramenti: quod eſſe falſum, infra oſtendemus.

Secunda ſententia hunc effectum eſſe tollere reliquias peccatorum.

Secunda ergo ſententia eſt, primarium finem & effectum hujus ſacramenti eſſe tollere reliquias peccatorum, tam originalis, quam actualium, mortalium, & venialium. Hæc eſt ſententia D. Th. 4. diſt. 24. qu. 2. art. 2. qu. 1. Albert. ar. 1. & 2. Capreol. qu. 1. ar. 1. Antonin. 3. p. tit. 14. c. 8. Soto, Ledeſma, Viguer. & Victor. locis ſupra citatis, Sylveſt. Armil. & communiter Summiſtarum, Carthuſ. in Summa fidei c. 246. Fundamentum eſſe poteſt, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad tollenda peccata, ut verba formæ declarant, & non ordinatur per ſe primo ad tollenda ipſa peccata ſecundum ſe: nam ad hoc alia ſunt remedia, ut oſtenſum eſt: ergo eſt ad tollendas peccatorum reliquias. Quid autem nomine reliquiarum intelligatur varie exponitur. Quidam intelligunt peccata aliqua, quæ interdum accidit relinqui in anima, etiam quoad culpam, poſt alia ſacramenta ſuſcepta, ſive quia per inadvertentiam omiſſa ſunt, ſive quia poſtea ſunt commiſſa, quod frequentius accidit in venialibus peccatis, quam in mortalibus, & ideo magis ſolent venialia comprehendi ſub his reliquiis, quam mortalia peccata. *Quid nomine reliquiarum intelligatur opinio.* Hic tamen dicendi modus eſſet quidem verus, ſi ſermo eſſet de ſecundario effectu & concomitante, ut infra dicam, nunc autem agimus de primario effectu; & ideo non recte accommodatur illa expoſitio, neque eſt juxta mentem D. Thomę, & aliorum, qui de his reliquiis peccatorum loquuntur: nam revera illas diſtinguunt de omnibus peccatis commiſſis. Peccata ergo, vel per præcedentem abſolutionem non dimiſſa, vel poſt illam commiſſa, licet dici poſſint relicta, ſeu durantia poſt pręcedentem remiſſionem, vel ſuſceptionem ſacramenti, non tamen proprie dici poſſunt peccatorum reliquiæ. Adde, remedium per ſe inſtitutum ad tollenda hęc reſidua peccata ſi mortalia ſint, eſſe ipſummet & ſacramentum pęnitentiæ, ſi vero ſint venialia, vel nullum ſacramentum ſpecialiter ac per ſe primo, vel non aliud quam ipſum ſacramentum pęnitentiæ inſtitutum eſſe propter illa, ut ſupra vidimus. Quod autem ex inconſideratione, vel oblivione tale ſacramentum non applicetur, eſt per accidens. Neque ob eam ſolam rem eſt primario inſtitutum ſacramentum Unctionis; alioqui applicandum non eſſet, quoties applicari poſſet pęnitentia.

De reliquiis peccatorum alia opinio. Alii ergo per reliquias peccatorum reatum pęnę temporalis intelligunt. Sed hoc minorem habet probabilitatem, quia ad pęnam temporalem tollendam nullum eſt ſacramentum per ſe inſtitutum: nec fuit neceſſarium: tum, quia talis effectus per ſe non requirit infuſionem gratiæ: tum, quia ille eſt proprius effectus ſacrificii ex opere operato, ſuntque alia ſufficientia media, quibus hęc pęna tolli poteſt. Denique cætera, quæ de peccatis venialibus diximus, hic a fortiori locum habent. Alii per reliquias intelligunt pravos habitus ex peccatis relictos, ſed improbabilius, quia illi non tolluntur per gratię infuſionem, quantumvis perfectam; & ideo nec tolluntur per hoc ſacramentum, magis quam per alia. Unde expe-

experientia conſtat, eum, qui in ægritudine hoc ſuſcepit ſacramentum, ſi poſteà convaleſcat, eoſdem habitus ſentire. Item verba Jacobi, *Si in peccatis eſt, dimittentur ei*, & verba etiam formæ, non recte de his habitibus intelliguntur. Denique propter hunc effectum eſſet ſumendum hoc ſacramentum, etiam in quolibet tempore vitæ.

Alia de eiſdem reliquiis opinio.

Alii cum D. Thoma, & Alberto dicunt reliquias peccatorum eſſe pronitatem ad malum, & torporem ac difficultatem operandi bonum, quæ ex peccato originali & actuali relinquitur. Hæc ſententia videtur pati eaſdem difficultates, quas præcedentes. Nam in primis non apparent, quæ ſint hæ reliquiæ ſic explicatæ præter fomitem, & phantaſmata, vel habitus pravos. Ex peccato enim originali ſecluſa pœna, & culpa, nihil aliud relinquitur niſi fomes, ex actualibus vero nihil niſi phantaſmata, vel habitus, & ab his provenit, vel pronitas ad malum, vel torpor ad bonum, & ſi quid aliud fingitur, voluntarium eſt, nec facile explicari poterit quid illud ſit. At fomes non tollitur per ſacramentum, ut per ſe notum eſt, nec etiam habitus, ut eſt declaratum: ergo. Quod ſi dicatur, ut vere dicendum eſt, ſacramentum hoc non tollere hæc radicitus, ſed juvare, & confortare animum ad hæc vincenda, &c. Contra hoc eſt: tum quod hic non videtur particularis effectus alicujus ſacramenti: omnia enim dando gratiam, eiuſque ſpecialia auxilia juvant ad vincendas, & ſuperandas has reliquias peccatorum: tum etiam, quia ſi hic eſſet præcipuus finis hujus ſacramenti, etiam tempore ſanitatis eſſet ſuſcipiendus, quia ille finis ſemper eſt neceſſarius. Nec refert, quod in articulo mortis ſit ſpecialis neceſſitas, inde enim ſolum ſequitur potiſſime eſſe ſuſcipiendum in illo articulo, non vero in illo ſolo. Sicut Euchariſtia etiam eſt magis neceſſaria ut viaticum in articulo mortis, & nihilominus ſemper ſumenda eſt ut ſpiritualis cibus; ita ergo erit hoc ſacramentum ſemper ſuſcipiendum, ut ſpeciale adjutorium contra fomitem, licet in articulo mortis ut medicina maxime neceſſaria ſumendum ſit.

ASSERTIO I.

Hoc ſacramentum eſſe inſtitutum primum ad juvandum & confortandum animum ægroti.

Nihilominus hæc ſententia recte explicata vera eſt, imo & fere omnes aliæ aliquid verum habent, & ex omnibus poteſt una vera ſententia & explicatio hujus effectus confici. Dico ergo primo, ſacramentum hoc eſt per ſe primo inſtitutum propter juvandum & confortandum animum ægrotantis hominis contra difficultates illi occurentes in articulo mortis. Hæc aſſertio fundatur primo in verbo illo Jacobi, *Et alleviabis eum Dominus*: Græce, *excitabit*, ſeu confortabit eum Dominus. Deinde ſumpta eſt ex Concilii Trident. doctrina ſeſſ. 14. ubi in Proœmio de hoc ſacramento ſic inquit: *Clementiſſimus redemptor noſter, qui ſervis ſuis quovis tempore voluit de ſalutaribus remediis adverſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in ſacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum viverent, ab omni graviore ſpiritus incommodo poſſint: ita Extremæ unctionis ſacramento finem vitæ tanquam firmiſſimo quodam præſidio munivit: nam, etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſit: nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & a fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit.* Idem ſignificavit Concilium Colonienſe part. 7. capit. 40. dicens: *Reſtat Extrema unctio, quæ, quoniam in morte extrema lucta eſt, adhibetur, ut vel convaleſcat ægrotus, ſi Deo ita viſum, vel fide, bonaque ſpe obdormiat in Domino.*

Ratio a poſteriori.

Ratio vero a poſteriori optime ſumitur ex argumentis factis: non enim ſine cauſa inſtitutum eſt hoc ſacramentum pro ſolis ægrotis uſque ad mortis periculum: hoc eſt enim manifeſtum indicium, finem inſtitutionis ejus ſumptum eſſe ex ſpeciali neceſſitate illius articuli, quæ non poteſt eſſe alia niſi quæ in concluſione ſignificatur, & a Concilio tradita eſt.

Ratio a priori.

A priori vero eſt ratio, quia per reliqua ſacramenta ſufficienter ſubventum eſt hominibus integras habentibus vires corporis pro neceſſitatibus omnibus in decurſu hujus vitæ occurrentibus, ut ſupra in ſuis locis, & præſertim de ſacramentis in genere oſtenſum eſt: ſolum ſupererat neceſſitas articuli mortis, quæ maxima eſt, præſertim ubi vires corporis deficiunt: optime ergo intelligitur ſacramentum hoc ad prædictum finem inſtitutum confortandi hominem, & juvandi illum in mortis articulo. Tandem hoc etiam indicat ipſa exterior unctio, in qua hoc ſacramentum confertur: tum quia unctio ſanat & corroborat: tum etiam, quia per eam diſponi ſolent luctatores & pugiles ad pugnam.

Corollarium 1.

Atque hinc ſequitur primo ſpecialem gratiam ſacramentalem hujus ſacramenti non conſiſtere in ſola remiſſione, ſeu expulſione alicujus mali, ſed præcipue in collatione aliquorum auxiliorum gratiæ, quæ fini hujus ſacramenti accommodata ſunt. Hoc conſtat ſuppoſita doctrina de ſacramentis in genere, qua diximus, gratiam quidem communem omnibus ſacramentis eſſe gratiam habitualem cum virtutibus & donis, ſeu ejus augmentum: unde hæc etiam eſt, quæ primo infunditur per hoc ſacramentum, quia eſt fundamentum, & principium totius roboris & fortitudinis ſpiritualis; gratia autem ſacramentalis non conſiſtit in ſpeciali habitu, ſed in ſpeciali auxilio proportionato effectui ſacramenti; hoc autem auxilium maxime neceſſarium eſt eo tempore, in quo homo gravi ægritudine laborat, & vix poteſt ſeipſum movere, & excitare: & ergo ſacramentalis gratia hujus ſacramenti includit hujuſmodi auxilia.

Vide Proſper. lib. 2. de Præd. Dei c. 29. Dion. c. 2. & 7. de Eccleſ. Hierar. in 3. p. utriuſque.

Quæ ad tres præcipuos effectus dari videntur, primo ad roborandam ſpem, quæ maxime in articulo mortis neceſſaria eſt: nam ut Concil. Trid. dixit: *tunc dæmon omnes ſuæ verſutiæ nervos intendit ad hominem a fiducia divinæ miſericordiæ deturbandum.* Et ideo capit. 2. addit de hoc ſacramento: *Ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo miſericordiæ fiduciam excitando.* Et ideo alibi dixi, ſicut baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, Euchariſtia amoris, confeſſio pœnitentiæ, ita hoc poſſe dici ſacramentum ſpei, quia tempore opportuniſſimo illam maxime corroborat. Secundo præbet hoc ſacramentum auxilium ad hilaritatem animi concipiendam, qua infirmus morbi incommoda, & labores levius fert, ut idem Concilium dixit. Tertio hinc etiam promptior & fortior redditur ad tentationes dæmonis, quæ tunc graviores ſunt, ſuperandas. Atque ad hunc modum explicandum eſt, quod Concilium Florentinum dixit, effectum hujus ſacramenti eſſe *mentis ſanitatem, ſeu ſanationem*, alludens ad verbum Jacobi, *Et ratio fidei ſanabit infirmum*: non ſolum corpore, ut quidam exponunt, ſed etiam animo: hæc autem animi ſanitas, quatenus per hoc ſacramentum per ſe primo datur, non eſt primæ gratiæ infuſio, ſeu reſtitutio, quæ interdum etiam ſanitas animæ dici ſolet juxta illud: *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, Pſalm. 118. illa enim poſterior eſt excitatio animæ ab ſpirituali morte; quæ per ſe eſt effectus pœnitentiæ; ſed ſanitas appellatur robur illud, quod homini ægrotanti tribuitur, ut vigor mentis ad mortem tranſigendam, ut magis in ſequentibus conſtabit.

ASSERTIO II.

Eſſe inſtitutum ſecundario ad diſponendam animam ad introitum gloriæ.

Dico ſecundo, ad finem ſeu effectum per ſe inſtitutum per hoc ſacramentum pertinere ultimo præparare animam, & quantum in ipſo eſt, eam proxime diſponere ad introitum gloriæ. Hoc colligitur ex auctoribus ſtatim citandis, & ex Conc. Trid. ſupra, & quatenus ait ſacramentum hoc eſſe totius humanæ vitæ conſummativum, & ut ait, ad ſacramentum hoc ſpectare debere peccata ſi ſint, & peccatorum reliquias. Duo etenim ſunt, quibus homo poteſt proxime ad gloriæ introitum præparari: unum eſt perfectæ animæ ſanctificatio, quæ, preter gratiam ſanctificantem, conſiſtit in ablatione omnis mali ex peccato provenientis: aliud eſt perſeverantia in illo bono uſque ad mortem. Ad hoc poſterius juvat hoc ſacramentum auxiliis explicati in priori aſſertione; illud vero prius confert quãtum eſt in ſe, quia ſi non inveniat obicem, tollit omne malum, quod poſſet introitum gloriæ impedire, aut retardare; ergo recte dicitur præparare hominem ad gloriam. Et ſane, cum homo in eo articulo maxime indigeat hac præparatione, & ſacramẽtum hoc pro illo articulo ſpecialiter inſtitutũ ſit, per ſeſe

Hoc ſacramentũ juvare ad perſeverantiam in bono uſque ad mortem.

apparet

apparet vere hunc ob finem eſſe inſtitutum. Maxime cum in hoc fine omnes effectus hujus ſacramenti comprehendantur, ſitque digniſſimus, ut propter illum ſacramentum aliquod inſtitueretur, nullumque ſit aliud, quod propter illum inſtitutum ſit.

Quomodo ſit ordinatū ad tollenda peccata. Corollarium 1.

Atque hinc optime intelligitur, quomodo ſacramentum hoc ſit ordinatum ad tollenda peccata etiam quo ad culpam, non enim poſſumus negare quin aliquo modo ad hunc etiam finem ordinatum ſit: tum propter verba formæ, *quidquid peccaſti;* tum proter verba Jacobi, *Si in peccatis eſt*, *&c.* tum propter verba Concilii, *Delicta, ſi quæ ſunt adhuc expianda*: quæ omnia non ſatis intelligerentur de ſolis pœnis peccatorum, ut ex proprietate, & modo locutionis conſtat. Neque etiam poſſunt coarctari ad ſola venialia peccata: tum quia verba generalia ſunt, & cum diſtributione, *Quidquid peccaſti*: tum etiam quia propter ſola venialia non oportuiſſet ponere conditionem, quia vix reperitur homo aliquando ſine culpa veniali. Quæ ratio a fortiori probat de reatu pœnæ. Tum denique quia delicta in rigore magis ſignificant mortalia, quam venialia, magiſque neceſſaria eſt in illo artic. eorum remiſſio, quam iſtorum.

Eſſe ordinatum ad omnia peccata delenda.

Itaque ad omnia peccata delenda eſt aliquo modo ordinatum hoc ſacramentum, non tamen per ſe primo, ut probant omnia ſuperius adducta contra primam ſententiam: nec etiam omnino per accidens, quomodo probabile eſt omnia ſacramenta habere hunc effectum remittendi peccata non ponenti obicem, quatenus ex ſe habent conferre gratiam: ſed medio quodam modo, ſcilicet ex ſecundaria intentione propriæ inſtitutionis. Cum enim hoc ſacramentum per ſe primo ordinetur ad præparandum proxime hominem ad introitum gloriæ, & ad hanc præparationem maxime neceſſaria ſit peccatorum remiſſio, quamvis hoc ſacramentum per ſe primo non ſit propter illam, illa tamen non eſt omnino excluſa ab intentione inſtituentis, ſed ſpeciali etiam intentione hoc remedium procuravit, ut ſi fortaſſe caſu aliquo accideret, peccatum aliquod non eſſe dimiſſum, per hoc ſacramentū deleretur. Et hoc ſignificatur in illis conditionalibus Jacobi: *Si in peccatis eſt, dimittuntur ei*: & Concilii, *Delicta, ſi quæ ſunt adhuc expianda, abſtergit*. Apponendo enim conditionalem, indicant hunc non eſſe effectum per ſe primo intentum, talis enim effectus non requirit aliam conditionem pręter ablationem obicis; exprimendo autem talem effectum ſub conditione, plane ſignificāt eſſe aliquo modo peculiarem hujus ſacramēti, & in ejus inſtitutione aliquo modo intentum. Commendatque hoc maxime Chriſti Domini prudentiam circa ſalutem æternam hominum, illiuſque deſiderium: nam quia ab illo momento æternitas pendet, & damnū, quod tunc incurritur circa æternam ſalutem, irreparabile eſt, poteſtque multis de cauſis contingere, ut vel alia remedia applicari non poſſint, vel certe ut ſine effectu applicata ſint, ideo huic extremo remedio propriam virtutem tribuit ad ſupplendum hunc defectum, ſubveniēdumque homini in tanto periculo conſtituto. Quod ſit, ut hęc virtus maxime neceſſaria fuerit propter periculum mortalium peccatorum: hinc vero conſequenter, & quaſi a fortiori data eſt ad tollenda etiam venialia, & frequentius circa hæc exercetur, quia facilius contingit ſupereſſe venialia peccata nondum remiſſa, quam mortalia.

Per hoc ſacramentū remitti etiam reatū pœnę temporalis. Corol. 2.

Sequitur ſecundo ex dictis, remitti per hoc ſacramentum etiam reatum pœnæ temporalis, ex peccatis prius quoad culpam remiſſis, relictum. Hoc etiam colligo primo ex fine prædicto, quia non ſolum culpa, ſed etiam reatus pęnæ non remiſſus impedit introitum gloriæ; ſed hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad tollenda omnia hæc impedimenta, quantum in ipſo eſt, & proxime pręparandum hominem ad gloriam: ergo. Secundo idem colligo ex verbis formæ, *Quidquid peccaſti*, abſoluta enim & univerſalis remiſſio peccatorum de ſe etiam pœnas complectitur. Juvat præterea Concil. Trid. ſeparatim dicens, *Delicta & peccati reliquias abſtergit*: optime enim inter reliquias peccatorum numerari poteſt reatus pęnæ poſt remiſſionem culpæ relictus, eſto aliæ etiam peccatorum reliquiæ: locutio autem Concilii, cum ſit indefinita, & doctrinalis, univerſaliter eſt intelligenda. Imo, licet aliæ ſint peccatorum reliquiæ, in nullas alias tam proprie cadit verbum, *abſtergit*, ſicut in reatum pœnæ; ille enim proprie tollitur, aliæ vero reliquiæ non ita proprie, ut ex dictis conſtare poteſt, & amplius ſtatim explicabitur. Hic autem effectus ita explicandus eſt ſicut remiſſio culpę, non enim eſt per ſe primo intentus, ſed ſecundario, & ſub conditione, *ſi ſit*, propter eaſdem rationes. Quantum vero pœnæ per hoc ſacramentum tollatur, Deus novit. Non exiſtimo tamen aſſerendum ſtatim auferri omnem reatum pœnæ, ſicut per baptiſmum, nullum enim fundamentum habemus ad hoc aſſerendum, multumque repugnat veritati, & neceſſitati Purgatorii, quo etiam fideles poſt ſuſceptionem hujus ſacramenti diu purgantur, quod tamen ita non eſſet, ſi hoc ſacramentum ſtatim omnem reatum pœnæ remitteret, conſequenter enim dimittendo culpam, ſemper dimitteretur tota pœna, nihil ergo purgandum relinqueret. Dico igitur remittere quidem reatum pęnæ ex opere operato juxta diſpoſitionem, & devotionem recipientis, ideoque non ſemper totum auferre.

Quomodo inſtitutum ſit contra reliquias peccatorum. Corollar.

Tertio ſequitur ex dictis, quomodo verum ſit hoc ſacramentum eſſe inſtitutum contra alias reliquias peccatorum: ita enim D. Thom. loquitur, & non dicit hoc ſacramentum tollere has reliquias peccatorum, quia ut ſupra argumentabamur, nec tollit fomitem, nec pravos habitus, nec phantaſmata, nec corporis habitudinem aut diſpoſitionem immutat; ſed dat robur & vigorem contra hæc omnia per auxilia ſupra explicata, & hoc modo eſt inſtitutum contra debilitatem ex peccato relictam: non quidem illam in ſe tollendo, ſicut tollit culpam, vel reatum pęnæ, ſed vires contra illam ſuperaddendo. Dici etiam poteſt remittere has reliquias, quatenus ex vi peccati debitum erat homini, ut ſuæ fragilitati & debilitati relictus, auxiliis gratiæ, præſertim extraordinariis, & ſuperabundantibus privaretur: per hoc autem ſacramentum ita dimittitur hoc peccati debitum, ut potius ratione illius debita jam ſint talia auxilia, quibus homo in tali ſtatu ægritudinis conſtitutus contra hujuſmodi reliquias confortatur. Unde etiam intelligitur, hunc effectum non eſſe ſecundarium, ſed ſub primario comprehendi: nam hæc confortatio per ſe neceſſaria eſt ad primarium finem hujus ſacramenti, ut ex aſſertionibus conſtat, ſed hæ reliquiæ non aliter auferuntur, niſi accipiendo robur contra illas: ergo ablatio earum, eo modo, quo datur, ex vi primarii finis & effectus confertur. Et ob eandem cauſam licet hæc confortatio eſſet homini valde utilis tempore ſanitatis, non tamen datur, nec ſacramentum aliquod eſt ad hoc ordinatum, quia non eſt conſideranda quælibet utilitas, ſed ſpecialis neceſſitas, & fragilitas ægrotantis hominis. Atque ita explicarunt hunc effectum Catechiſmus Pii V. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. Sylveſt. bene verb. *Unctio extrema* n. 3. ubi ait, principalem effectum hujus ſacramenti eſſe ſanationem & roborationem ſpiritus contra debilitatem ex peccato relictam, quam ſtatim dicit eſſe idem cum remiſſione reliquiarum. Eodem modo loquitur ibi Fabian. n. 5. & ibidem Angel. Oſius, in Confeſſ. c. 49. Vict. in Summa n. 247. ſignificat Walden. tom. 2. de Sacrament. c. 16. Petrus Soto lect. 1. de hoc ſacramento, & alii.

Corollarium quādo hoc ſacramentū poſſit facere de attrito contritum.

Quarto ſequitur hoc ſacramentum poſſe aliquando facere hominem de attrito contritum, & infundere gratiam primam. Probatur, quia poteſt aliquando delere peccatum mortale, ut oſtēſum eſt. Unde, licet hoc ſit probabile de omnibus ſacramentis, in hoc autem longe certius eſt quam in cæteris, excepto baptiſmate, & pęnitentia: nam in cæteris non eſt ex ſpeciali inſtitutione, ſed tantum ex generali quadam ratione: in hoc vero eſt aliquo modo ex propria inſtitutione, ut declaratum eſt. Præterea in cæteris id ſolum habetur ex pia, & probabili conjectura, in hoc vero ex verbis Jacobi, & Concilii Trident. efficaciſſime colligitur, ut ſatis deductum eſt. Circa modum quo hoc fiat, cavenda ſunt extrema.

Refutatur quædam ſententia.

Primum enim non opinor facere hoc ſacramentum ex attrito contritum eum, qui ſciens & videns accedit ad hoc ſacramentum cum ſola attritione, & abſque ſacramento pęnitentiæ: etiamſi per eum non ſtet confeſsio, ſed confiteri non poſsit, quia ſaltem per eum ſtat quominus contritus accedat: ſemper enim conteri poteſt, & ad hoc tenetur, per ſe loquendo, nec excuſatur ratione ignorantiæ, ut ſupponimus, nec ratione hujus ſacramenti, quia ipſum, per ſe loquendo, eſt ſacramentum vivorum, licet debilium; & ideo per ſe ſupponit gratiam, nec ex directa intentione inſtitutum eſt ad illam primo conferendam:

dam: eſt ergo contra inſtitutionem hujus ſacramenti, quod quis ſciens & videns ſe eſſe mortuum, id eſt in ſtatu peccati mortalis, ad illud accedat, quantumvis ſit attritus. Item ſecluſo ſacramento pœnitentiæ, aut baptiſmi, obligat naturale præceptum contritionis: quia illud erat per ſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccati, cujus neceſſitas non ceſſat, niſi interveniente alio medio ad eundem finem per ſe primo inſtitutum, quod de hoc ſacramento, ſicut de aliis dici non poteſt, alias tam eſſet per ſe inſtitutum ſacramentum in remedium peccati, ſicut pœnitentia, quod plane falſum eſt. Tandem hoc ſignificatum eſt in illa conditionali locutione Jacobi, & Trid. *Si in peccatis eſt, &c.* quæ maxime propter mortalia poſita eſt, ut declaravimus: indicatur ergo ſolum propter occulta peccata & pericula hoc ſacramentum ita eſſe inſtitutum, non quia per ſe liceat in ſtatu peccati ad illud accedere. Atque hinc fit, ut per ſe loquendo, neceſſaria diſpoſitio ſit ſtatus gratiæ, & conſequenter ut is, qui conſcientiam habuit peccati mortalis, prius vel digne confiteatur, vel ſi non datur copia confeſſoris, ſaltem conteratur: per accidens autem poterit ſufficere ſola attritio, dummodo intercedat excuſatio novi peccati commiſſi propter omiſſam contritionem. Erit autem illa excuſatio, ſi vel invincibiliter putetur contritio, quæ tantum gradum attritionis attigit, vel invincibiliter quis putet illam eſſe ſufficientem diſpoſitionem, vel certe ſi abſque actuali uſu rationis ſacramentum ei detur: nam tunc non poteſt in ipſa ſuſceptione actualiter peccare: unde, ſi erat attritus quando uſum rationis perdidit, ſine dubio juſtificatur. De illo enim ſtatu, juxta proxime præcedentem diſpoſitionem judicandum eſt, quia in illa cenſetur moraliter permanere. Unde, ſi nullus omnino dolor præceſſiſſet, non eſſet ille diſpoſitus ad effectum ſacramenti, quia voluntas cenſetur adhuc manere moraliter affecta peccato: ſecus vero eſt, ſi præceſſit attritio, ut dictum eſt.

Hominem fieri ex attrito contritum per ſolā gratiæ infuſionem.

Addendum vero deinde eſt, non fieri hominem ex attrito contritum per hoc ſacramentum per mutationem ipſius actus attritionis in contritionem, ſed per ſolam gratiæ infuſionem, ſicut de baptiſmo, & pœnitentia diximus: eſt enim eadem ratio in hoc, imo & in cæteris ſacramentis, ut probat exemplum de illo, qui ſine actuali uſu rationis inungitur, vel qui tunc diſtrahitur in actuali ſuſceptione ſacramenti, neque eſt ullum fundamentum ad fingendam illam mutationem actus contra experientiam, imo & præter efficaciam ſacramenti, ut in dictis locis latius dictum eſt.

Peccata venialia quomodo remittantur per hoc ſacramentum.

Unde obiter colligo quinto, quando per hoc ſacramentum peccata venialia remittuntur, id non fieri per ſolam excitationem devotionis, ſed immediate per efficaciam ipſius ſacramenti. Alioqui oporteret ibi intervenire aliquam mutationem interioris actus imperfecti, & per ſe inſufficientis ad remiſſionem peccati venialis, in alium perfectiorem, qui per ſe ſufficiat: hæc autem mutatio eſt æque conficta, & eaſdem difficultates habet, de quibus ſufficienter dictum eſt ſupra in generali diſputatione de remiſſione venialium peccatorum ex opere operato: ubi etiam expoſuimus, quæ diſpoſitio neceſſaria ſit ad hanc remiſſionem, & an omnia, vel aliqua tantum venialia peccata per ſacramenta tollantur, quæ omnia ad hoc ſacramentum applicari poſſunt.

Quæ diſpoſitio requiratur ad effectum ſpiritualē hujus ſacramenti.

Tandem conſtat ex dictis, quæ diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum ſpiritualem hujus ſacramenti conſequendum. Per ſe enim neceſſarius eſt ſtatus gratiæ, vel contritio: ex accidenti vero ſufficere poteſt attritio, ut declaratum eſt. Addit vero Palud. d. 23. q. 1. ar. 13. licet ad effectum gratiæ in hoc ſacramento ſit neceſſaria contritio, vel attritio, ad effectum autem ornatus neutram neceſſariam eſſe; in quo conſtituit differentiam inter hoc ſacramentum, & pœnitentiæ, quod ad aliquem effectum, ſcilicet ornatum, minor diſpoſitio neceſſaria eſt in hoc ſacramento, quam in illo: nam in hoc ſine ulla attritione imprimitur, in illo vero minime. Et ratio differētiæ eſt, quia in illo attritio eſt de eſſentia ſacramenti, nō vero in hoc. Hæc vero doctrina ſupponit aliam improbabilem de ornatu, qui nihil eſt, neque in hoc ſacramento, nec in pœnitentia, neque in quolibet alio, ut in materia de ſacramentis in genere dixi. Unde vera differentia inter hoc ſacramentū & pœnitentiam, ſolum eſt, quod aliquis attritionis actus eſt de eſſentia ſacramenti confeſſionis, in hoc vero non eſt de eſſentia, ſed ſolum neceſſaria diſpoſitio ad effectum in eo, qui habet conſcientiam peccati mortalis. Ex qua differentia ſequitur alia, videlicet, ut confeſſio ſine vera attritione facta non ſolum non habeat effectum, verum neque ſacramentum ſit: Unctio vero extrema cum debita forma, & intentione facta, verum ſit ſacramentum, etiamſi ob defectum attritionis nullum omnino habeat effectum. Ex qua multi inferunt aliam differentiam, quam etiam D. Th. d. 23. inſinuat ſcilicet, ſacramentum hoc eſſe validum, & informe, non vero ſacramentum pœnitentiæ. Sed quid de hac poſteriori parte ſentiendum ſit, ſupra in proprio loco dixi.

Diſcrimē inter confeſſionem, & extremam unctionem.

Probabilius eſt aliud diſcrimen, quod inde naſcitur, nimirum, confeſſionem factam ſine attritione, non modo tunc non habere effectum, verum etiam nec poſtea quantumvis homo conteratur; quia ſacramentum ſemel nullum, ſemper eſt nullum: & ideo ſemper caret effectu. De Unctione autem extrema informi veriſimile ſatis eſt habere ſuum effectum, recedente fictione per contritionem, vel attritionem, juxta dicta in ſimili, ſupra de baptiſmo. Quamvis enim hoc ſacramentum non imprimat characterem, nec ſit omnino initerabile, hæc tamen neceſſaria non ſunt ad habendum effectum recedente fictione, ut de pœnitentia diximus, & eſt probabile de matrimonio: ſufficit enim, ut ſacramentum hoc in eodem morbo, & in eodem ſtatu ejus iterari non poſſit, ut expediat habere ſuum effectum recedente fictione. Maxime ſi contingat ſacramentum hoc ſine attritione recipi; & poſtea durante eadem morbi vi contritionem haberi; non enim debet tunc homo privari ope hujus ſacramenti, alioqui deberet iterum illud recipere, cur enim privaretur & ſacramento, & fructu ſacramenti, cum alioqui nullum videatur eſſe eſſentiale impedimentum ad tale ſacramentum iterandum?

Corollar.

Atque hinc probabiliter colligo, etiamſi quis a fictione non recedat uſque ad ſanitatem recuperandam, nihilominus tunc etiam recipere effectum, ſaltem quoad gratiam habitualem, quia hic effectus de ſe perpetuus eſt, & ſicut ſemper reſtituitur per pœnitentiam, etiamſi per peccatum ſæpius amittatur, ita ſemper datur ratione ſacramenti ſuſcepti, & propter merita Chriſti jam ſemel applicata, quoties recedit fictio, quæ initio interceſſit. Secus vero eſt de illo ſpeciali effectu ſacramentali, qui conſiſtit in auxiliis ſupra explicatis, hic enim dabitur quidē in eodem morbo, ſi illo durante recedat fictio, quia totum tempus eſt ad talem effectum conferendum præſtitum. Et hoc etiam probat ratio facta de initerabilitate hujus ſacramenti in eodem morbo; nam hoc eſt apertum ſignum, ſacramentum hoc ſemel ſuſceptum eſſe ſufficiens ad juvandum, & alleviandum infirmum pro toto illo ſtatu morbi, temporibus opportunis: ideoque licet in principio non fuerit infirmus diſpoſitus ad recipiendum effectum hujus ſacramenti, ſi poſtea diſponatur, incipiet illum ſuſcipere, alias deberet ſacramentum in illo iterari, ne careret fructu ſacramenti, ſicut in diſtincto morbo iteratur, quia ſacramentum ſuſceptum prius in alio morbo non habet effectum extra illud. Qua etiam ratione in omnibus ſacramentis non iterabilibus reviviſcit effectus recedente fictione.

Cōfirmatur hæc doctrina ex ſacramento Cōfirmationis.

Et ſpecialiter hoc confirmatur ex ſacramento Confirmationis: nam, quia ratione illius datur auxilium ad confitendam fidem pro toto vitæ tempore in quacunque neceſſaria occaſione, ideo licet in aliquo tempore ſit quis indiſpoſitus ad recipiendum effectum, ſi poſtea tollat obicem, dabitur infallibiliter effectus. Ita autem ſe habet Extrema unctio pro illo morbo in quo ſuſcipitur, ſicut Confirmatio pro toto tempore vitæ. Quod autem confirmatio imprimat characterem, & non unctio, eſt impertinens ad præſentem quæſtionem, ut recte notavit Cajet. to. 1. Opuſ. tract. 5. q. 5. quia effectus non datur per ſe primo ratione characteris, ſed ratione ſacramenti ſuſcepti, quamvis in uno imprimatur character, & non in alio, propter rationem ſupra datā. Atque hinc cōtraria ratione colligitur, ſi quis non tollat fictionem, donec ab eo morbo liberatus eſt, in quo hoc ſacramentū ficte ſuſcepit, jam non redire ſacramentalem gratiā prioris ſacramenti, quia jam finita fuit neceſſitas, vel opportunitas, pro qua ſola habuit ſacramētum ſuam vim: ideoq; eſt capax ille homo novæ unctionis, ſi fortaſſe in morbum iterum incidat. Eſt optimum ſimile in matrimonio, ſi quis

Obiectio occurritur Cajet.

Aliud corollariū.

ſi quis

Simile ex matrimonio. ſi quis enim in peccato mortali matrimonium contrahat, pro tunc non recipiet ſacramentalem gratiam, ſi tamen poſtea ſe diſponat, & tollat obicem durante illo matrimonio, reviviſcet effectus, qui temporibus opportunis dabitur quoad nova auxilia, & motiones gratiæ, dummodo homo non reſiſtat; ſi tamen matrimonium illud finiatur per mortem alterius conjugis, jam ceſſat proprius effectus illius ſacramenti, ita ut licet homo poſtea ſe diſponat, vel iterum contrahat matrimonium, non recipiat ſacramentalem gratiam ratione prioris matrimonii, ſed tantum ratione poſterioris. Sic ergo in præſenti cum proportione ſentiendum eſt.

Quanta attritio ſit neceſſaria. Inquirere vero hic poteſt aliquis quanta attritio neceſſaria ſit ad effectum hujus ſacramenti. Quidam enim putant majorem hic requiri, quam in pœnitentia, quia hoc ſacramentum per ſe non eſt ita efficax ad effectum hunc, ſicut pœnitentia. Ita Palud. in 4. d.23. qu.1. art.3. concl.3. Alii è contrario minorem hic ſufficere putant, quia attritio non eſt ita intrinſeca ſacramento huic, ſicut pœnitentiæ. Dico tamen eandem omnino requiri, loquendo per ſe, de collatione talis effectus, ſicut ſupra dixi in ſimili comparatione inter baptiſmum & confeſſionem. Quia neceſſaria eſt attritio ſupernaturalis, abſoluta, efficax, & univerſalis de omnibus peccatis mortalibus commiſſis, & ſi has conditiones habeat, ſufficit, quantumvis remiſſa ſit; ergo in hac diſpoſitione non poteſt inæqualitas cum ratione aliqua exigi aut cogitari. At vero quo ad tollendam fictionem eadem diſtinctione hic utendum eſt, qua in baptiſmo: nam, ſi in ipſa ſuſceptione ſacramenti hujus abſque contritione, peccatum mortale novum commiſſum non eſt propter ignorantiam, vel inadvertentiam, eadem attritio ſufficit ad tollendum obicem, propter eandem rationem; ſi vero novum peccatum mortale fuit commiſſum, neceſſaria erit contritio, vel confeſſio, quia jam tale peccatum non poteſt tolli virtute ipſius unctionis, cum re vera ſit illa poſterius. Videantur dicta de baptiſmo, & auctores ibi citati.

Solvitur quæſtio.

SECTIO II.

Quando ſacramentum hoc conferat ſuum gratiæ effectum.

QUæſtio eſt de effectu gratiæ habitualis, & remiſſionis peccati, quæ in uno inſtanti datur, & per ſe loquendo, dari ſolet in eo inſtanti, in quo ſumitur ſacramentum: nam de proprio effectu ſacramentali jam ſatis dictum eſt: ille enim effectus non datur ſemper in uno certo inſtanti, ſed temporibus opportunis durante morbo eodem. Neque etiam hic agimus de tempore quaſi accidentario, quale eſt, quando in ipſa ſuſceptione interceſſit fictio, de quo etiam dictum jam eſt. Oritur autem hic ſpecialis difficultas ex eo, quod ſacramentum hoc pluribus unctionibus & formis perficitur, & in unaquaque videtur completa gratiæ ſignificatio: & ideo dubium eſt, an hic effectus detur finita una unctione cum una forma, vel finitis pluribus, aut omnibus. Quatuor enim poſſunt excogitari opiniones.

An hic effectus detur finita una unctione, an finitis omnibus.

Prima opinio dari per primam unctionem. Prima opinio eſt, ut per primam unctionem & formam detur per ſe totus gratiæ effectus, per ſubſequentes vero unctiones compleatur ſacramentum, nihil vero gratiæ addatur, niſi veluti ex accidente propter meliorem ſuſcipientis diſpoſitionem. Huic opinioni videtur favere D. Thom. qui aliquando comparat hoc ſacramentum cum ſacramento Euchariſtiæ, in quo ſingulæ ſpecies gratiam conferunt, ita ut prior det totam gratiam, quam dare poteſt illud ſacramentum homini ſic diſpoſito, quæ augebitur quidem per alteram ſpeciem, aucta diſpoſitione, non vero alias: idem ergo dicendum eſt in hoc ſacramento, videtur enim eadem proportionalis ratio: nam ſicut in illo ſacramento intervenit materia & forma in ſingulis ſpeciebus, ita hic in ſingulis unctionibus: & ſicut ibi eſt ſufficiens ſignificatio in ſuſceptione unius ſpeciei, ita hic in una unctione cum ſua forma. Denique Jacobus ſolum dixit: *Ungant eum, & orent ſuper eum*, & huic actioni adjungit promiſſionem; *Et oratio fidei alleviabit infirmum, &c.* ſed facta unctione, & prolata una forma, completur illud prius; ergo & ſubſequens promiſſio compleri debet. Tandem confirmatur, quia hoc modo potuit inſtitui hoc ſacramentum, eſtque utilior hic modus, magiſque accommodatus humanæ infirmitati, & periculis, quæ occurrere ſolent; contingere enim ſæpe poteſt, ut infirmus facta prima unctione moriatur; & nulla ratione, vel auctoritate conſtat hanc inſtitutionem eſſe alienam a Chriſti Domini præcepto, vel a promulgatione Jacobi, vel ab uſu Eccleſiæ: neque habet aliquod ſpeciale inconveniens: cur ergo non ita ſentiendum eſt? Ultima pars minoris, reliquæ enim omnes claræ videntur, probatur: nam, ſi quod eſſet inconveniens, maxime quod tota eſſentia hujus ſacramenti conſiſteret in prima unctione cum ſua forma, ſeu quod illud eſſet unum integrum ſacrementum: hoc autem non ſequitur, quia non negamus per alias unctiones & ſignificari, & dari poſſe gratiam, ſi ſubjectum ſit diſpoſitum magis, quam erat in prima unctione, quod ſatis eſt ad rationem partialis ſacramenti, ut ex dicto exemplo Euchariſtiæ conſtat: & ad ſummum ſequitur, poſteriores unctiones non eſſe partes eſſentiales hujus ſacramenti, ſed integrales tantum, quod non videtur eſſe inconveniens.

Reprobatur hæc prima opinio. Hæc vero ſententia, licet apparenter confirmata videatur, imprimis nullum habet auctorem, quem ego ſciã, quod ſatis eſt, ut in re ſingulari, gravi, & Theologica a nobis doceri non debeat. Deinde non habet ſolidum fundamentum, ſi advertamus differentiam inter hoc ſacramentum, & Euchariſtiam: primum enim ſacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in facto eſſe, ſeu permanens eſt, hoc vero conſiſtit in ipſo uſu, & fieri: unde fit, ut in Euchariſtia prius fiat ſacramentum, poſtea applicetur ſuſcipienti, & tunc conferat effectum, hic vero ipſa effectio ſacramenti eſt ejus applicatio, & ideo ſimul fit, & dat effectum cum primum perficitur. Rurſus in Euchariſtia unaquæque forma partialis eſt indicativi modi, & ſuam propriam requirit veritatem, ideoque ſtatim efficit ſacramentum in ea ſpecie materiæ, ſuper quam profertur, & ideo in ſingulis partibus eſt eſſentialiter ſacramentum verum; quod licet non ſit integrum quoad ſpecies ſignificantes, quoad rem vero ſub illis contentam eſt perfectiſſimum; hic vero forma eſt per modum deprecationis, quæ non erit falſa etiamſi partialis forma non ſtatim habeat effectum, unde per ſe non complet eſſentialiter ſacramentum, ſed tantum inchoat, neque etiam perfectam ſignificationem, quandoquidem per eam non poſtulatur ſimpliciter remiſſio peccatorum, ſed eorum tantum, quæ per unum, vel alterum ſenſum commiſſa ſunt. Hinc ergo tandem fit, ut in Euchariſtia per ſumptionem unius ſpeciei detur perfectus gratiæ effectus juxta diſpoſitionem ſuſcipientis, tum quia ſumitur verum ſacramentum jam eſſentialiter confectum in eſſe ſacramenti, & perfectum, quoad rem ſub ſpeciebus contentam, in qua eſt ſpecialis virtus ad talem effectum gratiæ conferendum; tum etiam quia eſt verus cibus animæ, cujus ſumptio ſenſibilis ſufficienter ſignificat ſpiritualem animæ refectionem. At vero in hoc ſacramento per unam ſolam unctionem, unamque partialem formam non poteſt dari integer gratiæ effectus, quia ſacramentum nec quoad ſignum, nec quoad rem aliam ſub ſigno contentam eſt integre confectum: imo nec eſſentialiter perfectum eſt, ut ex ſuperioribus patet. Significatio etiam ejus non eſt perfecta, ut ex ipſa forma conſtat, & conſequenter ex materia, quia non eſt abſoluta hominis unctio, ſed inchoata. Ac proinde falſum eſt ritum eſſentialem a Jacobo ſignificatum eſſe perfectum, ac denique ceſſant cætera omnia, quæ in illius ſententiæ confirmationem dicebantur, ut magis ex ſequent. patebit.

Differentia inter hoc ſacramentum & Euchariſtiam.

Secunda opinio dari totalem effectum per omnes unctiones. Secunda ſententia eſt: Dari quidem aliquem effectum gratiæ ſanctificantis in prima, & ſingulis unctionibus, non tamen eſſe totalem, ſed partialem gratiam reſpectu adæquati effectus hujus ſacramenti. Itaque ſicut totum hoc ſacramentum quinque uctionibus, & quinque formulis conſtat, ita etiam totus effectus gratiæ hujus ſacramenti conſtat, v.gr. quinque gradibus, vel proportionibus, quæ diviſim & ſigillatim dantur in ſingulis unctionibus, ita ut ſi homo moriatur ſuſcepta una unctione, reportabit unam partem gratiæ, quæ eſt quinta pars adæquati effectus, & ſic de aliis. Quod ſi interroges de effectu privativo remiſſionis peccatorum, fortaſſe diceret hæc opinio, quoad venialia peccata, vel pœnas peccatorum, per ſingulas unctiones remitti illa peccata, quæ per illum ſenſum commiſſa ſunt, ſeu pœnas debitas pro peccatis etiam mortalibus occaſione talis ſenſus commiſſis, quia in his poteſt dividi effectus, & remitti quædam pec-

Interrogationi ſatisfit.

peccata ſine aliis. De mortalibus autem, quia per minimam gratiam omnia tolluntur, neceſſario dicendum eſt, ſi quæ ſunt, omnia tolli per unam unctionem. Addi vero poteſt quædam tolli quaſi per ſe & ex vi formæ: illa ſcilicet, quæ per talem ſenſum commiſſa ſunt: alia vero quaſi per accidens, & concomitanter ratione gratiæ, ſicut remittuntur per omnia ſacramenta. Denique de effectu poſitivo auxiliorum ſpecialium, quæ dantur contra reliquias peccatorum, vel idem cum proportione dici poteſt, vel certe dicendum eſt, ut ſupra ſuppoſui in illo non habere locum quæſtionem hanc, quia non ſtatim datur, ſed poſtea tempore opportuno, & quia ſi contingat hominem mori poſt ſolam primam unctionem finitam, jam non indiget tali auxilio.

Fundatur hæc ſecunda opinio.

Hæc autem opinio ſic explicata fundari poteſt omnibus congruentiis in ſuperiori inſinuatis, quæ hic magis videntur urgere, quia partialis gratiæ effectus magis videtur eſſe accommodatus partiali ſacramento, quod dici poteſt quoad illam partem eſſe eſſentialiter perfectum, cum ſuam habeat materiam, formam, & ſufficientem ſignificationem, cui reſpondet proportionatus effectus, quia ſacramenta novæ legis & totalia & partialia efficiunt quæ ſignificant. Et hoc modo melius confirmatur hæc ſententia exemplo Euchariſtiæ, quam præcedens: magis vero exemplo ſacramenti Ordinis: nam quia in ſingulis ordinibus eſt partialis forma, & materia, eſſentialiter perficiuntur, & ita proprios habent effectus, qui ſunt partiales reſpectu totius, ſicut ipſi ordines partialia tantum ſacramenta ſunt. Hoc etiam ſatis eſſe videtur ad ſubveniendum periculis exſurgentibus, quia quilibet gradus gratiæ ſufficit ad ſalutem, licet non ſit cum tanta perfectione: videtur autem conveniens, ut in hujus ſacramenti inſtitutione occurrentibus periculis ſit ita proviſum, ut ſaltem ea, quæ neceſſaria ſunt, per unam unctionem conferri poſſint.

Auctores hujus opinionis.

Neque ſententia hæc eſt auctoribus deſtituta, ſicut prior. Poteſt enim apparenter attribui Adriano in 4. materia de Sacramento confeſſionis qu. 4. §. *Sed dubium*, & Medin. Cod. de Confeſſ. p. de Integritate abſolutionis, quatenus aſſerunt, primam unctionem ſub forma ſua eſſe ſacramentum, quamquam idem aſſerit Ledeſ. 2. p. 4. qu. 31. ar. 2. & tamen explicat non dare gratiam, & ſolum uſurpat modum loquendi: fortaſſe ergo dicti auctores in eodem ſenſu ſunt loquuti. Citatur etiam Palud. d. 23. qu. 3. ſed ibi nihil dicit, in qu. autem 4. refert, viſum eſſe aliquando, quendam infirmum ſucceſſive ſanari prout ſucceſſive inungebatur, & finaliter completa unctione, omnino fuiſſe alleviatum, & ſanatum: unde ſignificat hoc ſacramentum ſtatim in prima unctione incipere operari ſecundarium effectum; ergo idem videtur ſentire de primario: tum quia uterque effectus ſupponit aliquo modo ſuſceptum ſacramentum: tum etiam, quia effectus ſecundarius ſupponit primarium, & illum comitatur. Sed nihilominus ille contrarium alibi docet, ut infra referam. Eandem opinionem indicat ibi Scot. q. unica ad 2. dicens, hoc ſacramentum eſſe unum unitate integritatis, non unitate indiviſibilitatis, ſicut effectus ejus (inquit) non eſt unus indiviſibiliter, quia non eſt remiſſio unius venialis, ſed unitate plenariæ remiſſionis omnium venialium, ubi ſignificant venialia peccata tolli ſucceſſive, & per partes.

Contraria opinio.

Hæc ſententia probabilis eſt, contrariam vero tenet D. Th. in 4. d. 23. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 3. quem ſequuntur Soto q. 1. ar. 1. Ledeſ. q. 34. ar. 2. & expreſſe Palud. 4. d. 17. q. 5. ar. 1. n. 11. & alii, & videtur magis probanda. Quia nihil aſſerendum eſt in his graviſſimis rebus, quæ ex inſtitutione pendent præter communem legem ſacramentorum, niſi ubi ſufficienti fundamento ex Eccleſiæ traditione, aut principiis, ab ea traditis conſtiterit. Communis autem lex ſacramentorum, quæ conſiſtunt in uſu eſt, ut unicam gratiam conferant, in eo puncto, & momento quo ſacramentum completur; ergo hoc idem ſentiendum eſt de Extrema unctione, cum nulla ratio ſatis aliud perſuadeat, nec auctoritate fundari poſſit. Nam eſt valde ſingulare, & extraordinarium, quod Extrema unctio priuſquam eſſentialiter conſummata ſit, gratiam tribuat, & quod conferat quinquies gratiam ſanctificantem, & prius tollat unum peccatum, quam aliud, vel conferat auxilium ad vincendas reliquias peccatorum quorundam, & non omnium: non ſunt ergo hæc tam facile

Sacramenta conferre unicam gratiam in puncto, quo completur.

credenda, & aſſerenda. Nam de ſacramento Euchariſtiæ eſt longe diverſa ratio, ut jam dixi, quia non conſiſtit in uſu, & forma ejus non facit effectum ſacramenti, ſed ſacramentum; facit autem illud per partes, ut ſic dicam, quia unaquæque partialis forma habet per ſe perfectam ſignificationem, & ſtatim requirit veritatem ſuam, & inter conſecrationes partium non eſt connexio neceſſaria, quia ſi conſideretur totum id, quod fit virtute verborum, & per concomitantiam, ſub unaquaque ſpecie eſt totus Chriſtus, & ut exiſtens ſub una, non pendet ex exiſtentia ſub alia: ſi vero ſolum conſideremus id, quod fit virtute verborum, ſic etiam non pendet corpus a ſanguine, vel è converſo, quia quantum eſt ex ſe poſſunt eſſe ſeparata, ſicut aliquando fuerunt, & ideo unaquæque forma poteſt ſtatim habere effectum: imo ita fuit convenientiſſimum ad inſtitutionem illius myſterii, quatenus ſacrificium eſt, ut in confeſſione illius myſterii expreſſius Chriſti mors ſignificaretur. Hæc autem omnia ceſſant in hoc ſacramento, ut per ſe clarum eſt, ideoque per ſolam partialem unctionem, & formam proprie non completur eſſentialiter aliquod ſacramentum, etiam partiale, quod nimirum per ſe ſit ſufficiens, & efficax ſignum alicujus gratiæ, ſeu ſupernaturalis effectus, ut magis ex dicendis conſtabit. Quod vero attinet ad effectum gratiæ, qui per Euchariſtiam datur, ille per ſe loquendo unus eſt, & ſemel datur: tamen, quia ſacramentum illud habet extenſionem, ſeu multitudinem partium, & virtus ejus eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, ideo poteſt aliquando dari totus effectus una parte ſpecierum tantum ſuſcepta; in hoc autem ſacramento virtus nulla eſſe poteſt, donec ſacramentum ſit eſſentialiter perfectum, & ideo nullum gratiæ effectum antea conferre poteſt.

Diverſa ratio in hoc ſacramento & Euchariſtia.

Hoc autem evidentius fiet attingendo aliud exemplum de ſacramento Ordinis, in quo videtur eſſe major ſimilitudo, quia conſiſtit in uſu, ſicut Extrema unctio, & tamen ſicut habet ſeptem partiales materias, & formas, ita ſepties confert gratiæ ſanctificantis effectum, & characterem. Eſt autem in illo longe diverſa ratio. Primo quidem, quia formæ partiales ibi ſignificant modo imperativo; *Accipite poteſtatem, &c.* vel alio ſimili, quam locutionem oportet eſſe efficacem, ut vere ac non inaniter proferatur. Secundo, proximus finis, ad quem ordinantur ſinguli Ordines, ſeu ſingulæ formæ, & materiæ partiales illius ſacramenti, comparari poteſt per ſe ſolus & independenter ab aliis: nam eſt quoddam ſpeciale munus, quod ſine aliis exerceri poteſt. Imo conſentaneum inſtitutioni eſt, ut ea munera in aliquibus miniſtris ſeparata ſint, & quod prius ſinguli habeant & exerceant inferiorem ordinem, quam ad ſuperiorem promoveantur: & ideo neceſſarium fuit, ut ſinguli ordines per modū unius ſacramenti conſummarentur, & unuſquiſque conſtitueret proprium miniſterium in tali gradu: unde, quia hoc non fit niſi per conſignationem characteris, oportuit, ut ſtatim ſinguli characterem imprimerent, ſive illi ſint plures, ſive idem magis ac magis auctus: & conſequenter fuit neceſſaria gratia unicuique muneri accommodata. Tertio hinc fit, ut in ſacramento Ordinis cōferatur unus ordo per ſe, ſeparatimque ab aliis, ac ſi eſſet ſacramentum integrum, ac denique etiam in modo loquendi ſeptem ordines vocantur, ac ſi eſſent totidem ſacramenta.

Diverſa ratio in hoc ſacramento & ſacramento Ordinis.

Hæc autem omnia in hoc ſacramento longe diverſa ſunt. Primo enim formæ tantum ſunt deprecativæ, unde non ſignificant ſingulę actualem efficaciam, neque eſt de ratione aut veritate orationis deprecativæ, ut ſtatim ac finitur una pars orationis, aut petitionis, conſequatur effectum, ſed ſatis eſt, quod pro illo tempore, pro quo poſtulatur, vel completur oratio, habeat effectum. Secundo (quod eſſe debet primum fundamentum) id quod per ſingulas unctiones ſignificatur, & per partiales formas poſtulatur, ita eſt inter ſe connexum, ordinatū ad unum integrum effectum ex ſe indiviſibilem, ut non poſſit convenienter per partes inchoari, & ſucceſſive perfici. Declaratur aſſumptum, quia licet gratia habitualis per ſeſe conſiderata poſſit ſucceſſive perfici quoad intentionem, hic autem non ita conſideranda, ſed ut conjuncta gratiæ ſacramentali, per quam quodammodo determinatur, cuique accommodatur ſacramenti efficacitas. Hoc autem modo plane habent connexionem, & unionem inter ſe effectus omnium unctionum. Nam vel ille conſideratur

tur in remiſſione peccatorum, vel in auxilio ſpeciali contra reliquias peccatorum. Priori modo eſt connexio inter peccata mortalia, ſi plura ineſſe contingit, & per varios ſenſus commiſſa. Dicere autem tunc tolli quædam per ſe, alia per accidens, gratis dicitur: tum quia in rigore omnia excluduntur per accidens virtute hujus ſacramenti, & ita vix ulla eſt differentia: tum quia admiſſo illo effectu in hoc ſacramento, ſtatim applicanda eſt forma, & materia per ſe ordinata ad illum; non eſt ergo cur antea detur, nondum finito ſacramento. Alioqui, ſi unicuique materiæ, & formæ partiali data eſſet efficacitas ad infundendam gratiam expellentem omnia peccata, certe ex ſe, ac per ſe poſſet omnia expellere, & non oporteret inſtitui cum determinatione hujus vel illius ſenſus, ſed abſolute dicendo, remittat tibi Deus quidquid peccaſti: ſicut abſolutio, quæ poteſt interdum per accidens tollere quædam peccata, quantum eſt ex ſe poſſet etiam illa per ſe tollere, & ex aliquo impedimento accidit, ut non faciat, & ideo ex ſe abſolutam, & totalem remiſſionem ſignificat.

Item in peccatis venialibus licet non ſit tanta connexio, ſed unum poſſit ſine alio dimitti, tamen interdum contingit idem peccatum veniale committi per plures ſenſus; non poteſt autem prius dimitti, ut commiſſum per unum, quam per alium, ut per ſe conſtat, nec debet dimitti donec per formam integre explicetur, quia ex modo inſtitutionis hujus ſacramenti, & partium ejus conſtat debere exprimi diſtincte peccata per ſingulos ſenſus commiſſa, ut remittantur: item quia oratio non obtinet effectum, donec compleatur: non eſt autem completa petitio remiſſionis talis peccati, donec exprimantur omnes ſenſus, per quos commiſſum eſt. At vero, ſi loquamur de auxilio ſpeciali cōtra reliquias peccatorum, fingi non poteſt aliud auxilium dari contra reliquias peccatorum viſus, aliud contra reliquias auditus, & ſic de aliis: nam una hilaritas mentis, una fiducia in Deum, & ſic de cæteris, contra omnia valent: gratia ergo ſacramentalis & propria hujus ſacramenti per modum unius indiviſibilis gratiæ confertur; ergo & gratia habitualis. Tertio tandem hoc confirmatur ex modo conferendi hoc ſacramentum, nunquam enim datur una unctio ſeparata ab aliis, ſed omnes per modum unius ſacramenti ordinari ad effectum unicum reſpectu omnium unctionum, quia, ut ſupra dicebam, ex omnibus conſurgit una unctio integra ipſius hominis, quæ neceſſaria eſt ad hunc effectum.

Tertia opinio, nō dari effectum uſq; ad ultimā unctionē.

Tertia ſententia eſt in contrario extremo, ait enim hunc effectum non dari uſque ad ultimam unctionem, hanc vero eſſe illam, quæ in re eſt ultima ex intentione miniſtri ungentis. Itaque ſi vult miniſtrare hoc ſacramentum per ſeptem unctiones, effectus non dabitur uſque ad finem ultimæ unctionis: ſi vero ſolis quinque unctionibus illud conficere intendat, dabitur in fine quintæ. Ratio eſt, quia effectus non confertur, donec ſacramentum perfectum ſit; quando autem ſacramentum fit ſeptem unctionibus, quamvis non omnes ſint de eſſentia, omnes tamen ſunt de ſubſtantia, & integritate ſacramenti ex Eccleſiæ inſtitutione; ergo effectus non fit, donec omnes abſolvantur, & hæc eſſe debet miniſtri intentio. Ita ſentit Soto d. 23. qu. 2. art. ult. Citari etiam ſolent D. Th. & alii auctores, ſed nullus eorum id dicit.

Reprobatur hæc opinio.

Nec mihi videtur veriſimile, quia cenſeo effectum ſacramenti neceſſario conſequi in ſuſcipiente remoto obice ſtatim ac ſacramentum perficitur eſſentialiter, neque in hoc pendere ſacramentum ab intentione miniſtri, quæ duo late probavi in materia de Sacramentis in genere. Cenſeo etiam nihil eſſe de ſubſtantia ſacramenti, & integritate ejus, niſi quod Chriſtus inſtituit, neque intentionem miniſtri poſſe aliquid facere ſubſtantiale, quod non eſt ex inſtitutione divina, quod ibidem probavi, & eſt per ſe notum, quia tota ſubſtantia ſacramentorum pendet ex inſtitutione. Jam ergo inquiro, an ſexta, & ſeptima unctio ſint de inſtitutione Chriſti, necne: ſi ſunt, profecto ſunt de eſſentia; gratis enim dicetur, cum omnes unctiones ſint ex inſtitutione Chriſti, quaſdam eſſe de eſſentia, & non alias, ut in ſimili dixi in materia de Euchariſtia, agens de verbis conſecrationis ſanguinis: nec in cæteris ſacramentis invenietur exemplum ſimile, niſi fortaſſe in Pœnitentia quoad ſatisfactionem: ſed in illa eſt ſpecialis ratio, & ideo non eſt afferenda in exemplum, ubi nulla ſimilis, vel proportionalis ratio intercedit.

Objectio. Dices, a poſteriori ſumi argumentum, duas poſtremas unctiones non eſſe de eſſentia, quia interdum omittuntur.

Solvitur. Reſpondeo, hoc argumentum æque convincere, non eſſe de ſubſtantia, neque de inſtitutione Chriſti, quia quod hujuſmodi eſt, non poteſt licite in ſacramentis conficiendis omitti, præſertim ſine ſpeciali neceſſitate cogente, aut alia via ceſſante ratione inſtitutionis, ſicut in ſacramento pœnitentiæ omittitur ſatisfactio, vel quia ſecundum prudentiam, & juſtitiam judicatur pœnitentem non indigere illa, quia integram remiſſionem conſecutus eſt, vel quia eſt impotens omnino, aut incapax ejus, ut quia non audit, &c. At in præſenti abſque ulla ex his cauſis, propter generales rationes honeſtatis, vel ſimiles, qui in ipſa inſtitutione adverti potuerunt, omittuntur illæ unctiones ſine ulla culpa; ergo ſignum eſt, non eſſe de Chriſti inſtitutione. Quod ſi hoc ita eſt, certe nec de ſubſtantia ſunt, ſed mere cæremoniales, additæ ex aliquarum Eccleſiarum conſuetudine; ergo nec poteſt miniſter ſua intentione ſuſpendere effectum uſque ad finem earum: neque etiam poteſt efficere, ut illæ concurrant ad effectum, quia ſicut nemo, præter Chriſtum, poteſt inſtituere ſignum efficax gratiæ, ita nec facere, quod aliquid ad gratiam concurrat, præter id, quod ex Chriſti inſtitutione virtutem recepit.

Quarta, & vera opinio dari effectum in inſtanti quo conſummatur ſacramentum.

Quarta ergo & vera ſententia eſt effectum hujus ſacramenti dari in eo inſtanti, in quo conſummatur eſſentialiter hoc ſacramentum, conſummari autem cum primum quinque unctiones cum quinque formulis perficiuntur. Quæ ſententia eſt communis D. Th. & aliorum quos retuli: & ſufficienter probatur, tum ex generali doctrina ſacramentorum hic applicanda, tum a ſufficienti partium enumeratione. Unde fit, quoniam ordo unctionum non eſt de eſſentia, ut ſupra eſt dictum, ſi contingat mutari ordinem, illam unctionem, quæ poſtrema ſit, habere hanc efficacitatem in virtute omnium præcedentium, & verborum formæ. Sequitur deinde intentionem miniſtri nunquam eſſe limitandam ad ultimam unctionem, quam ipſe facere cogitat, ſi illa futura ſit alia præter eſſentiales, ſed vel eſſe determinandam ad ultimam neceſſariam, vel eſſe generaliter concipiendam, juxta id quod inſtitutum eſt, ſeu Eccleſia intendit, vel (melius) non eſſe neceſſariam in miniſtro intentionem effectu, ſeu efficiendi hoc vel illo tempore, aut per hanc, vel illam unctionem: ſed ſolum debere habere intentionē faciendi ſacramentum, quia ex illo quaſi neceſſitate naturę ſequitur efficientia tempore & modo conſentaneo inſtitutioni. Tandem ex dictis habetur, idem cum proportione dicendum eſſe de formis, quod de unctionibus: nam per omnes ſimul fit effectus, quia omnes componunt eſſentialiter ſacramentum: tamen, quia non ſimul exiſtunt, ſed ſucceſſive fiunt, ideo in ultima cenſetur eſſe virtus omnium, & per illam fieri effectum eo modo, quo in ultimo inſtanti, in quo ſenſus ejus perficitur, exiſtit. Quod ſi tunc ſimul finiantur ultima forma, & ultima unctio, ſimul concurrunt, ſin minus illa, quæ fuerit ultima, agit in virtute omnium partium præcedentium, ut de ſacramentis in genere, & de baptiſmo, & aliis dictum eſt.

Quomodo quinque unctiones ſufficiant ad effectum.

Hic vero occurrit dubium ſupra tactum, & in hunc locum remiſſum: ſcilicet, quomodo illæ quinque unctiones, vel formæ ſufficiant ad effectum: nam ratio, quam in ſingulis fecimus, videtur in omnibus ſimul militare, nimirum, quod per omnes etiam ſimul non ſignificatur integre effectus hujus ſacramenti: patet, quia per omnes has formas, & unctiones ſimul ſumptas ſolum ſignificatur curatio, ſanatio, & expulſio omnium defectuum, qui contracti ſunt per peccata quinque ſenſibus commiſſa: at ſacramentum hoc non dat gratiam ſanantem ab his tantum peccatis, ſed etiam a multis aliis, quæ ſine miniſterio ſenſuum committuntur, ut ſunt ſpiritualia peccata ſuperbiæ, & ſimilia; ergo. Accedit, quod aliquando homo a nativitate caret aliquo ſenſu, ut viſu, per quem proinde peccare nunquam potuit: ſuperfluum ergo eſt pro illo poſtulare remiſſionem eorum, quæ per talem ſenſum commiſit. Dicendum vero eſt per illas quinque formas, & unctiones ſufficienter ſignificare curationem de omnibus peccatis abſolute, quia prima radix omnium peccatorum eſt cogitatio, omnis autem cogitatio a quinque ſenſibus originem ducit, juxta illud, *nihil eſt in intellectu, quod non prius fuerit in ſenſu:* & ideo ſub peccatis

per

Dubium. Solvitur.

per quinque ſenſus commiſſis omnia peccata ſimpliciter comprehenduntur. Quia, licet non omnia peccata executioni mandentur per aliquem ſenſum, neque omnia pro objecto habeant aliquid per ſe cognoſcibile aliquo ſenſu: nullum tamen eſt in homine peccatum, quod non ducat originem ab aliqua ſpecie, per ſenſum aliquē accepta. Denique nullum eſt peccatum in homine, quod ſit ſolius animæ, & non totius hominis, quantumvis peccatum ſpirituale ſit: & ideo nullum eſt peccatum, cujus curatio per corporis curationem ſignificari non poſſit: optime ergo ſignificatur per radicē ejus, quæ eſt in ſenſibus. Ad caſum vero illum de eo, qui perpetuo caret aliquo ſenſu, reſpondeo id eſſe accidentarium, & ſenſum formæ conditionalem eſſe, ſi quid peccaſti per viſum: nam fieri poteſt, ut etiam alii, qui ſenſibus ſunt præditi, per aliquem eorum nihil peccaverint. Addi etiam poteſt, eum, qui caret ſenſu aliquo, poſſe peccare per illum effectum, licet non poſſit exequi effectum, idq; ſatis eſſe.

SECTIO III.

An interdum detur effectus hujus ſacramenti, ſine omnibus unctionibus.

Diſtinctio.

Supereſt vero difficultas ſupra tacta de caſu illo, quando accidit infirmum non poſſe recipere quinque unctiones, ſed unam, vel duas, an omnino privetur effectu hujus ſacramenti. Circa quem caſum diſtinguendi ſunt varii modi, quibus ille occurrere poteſt: videlicet, aut ex parte infirmi, quia eſt tam proximus morti, ut non ſit tempus perficiendi omnes unctiones, & proferendi omnes formas, vel ex parte miniſtri, idque dupliciter, ſcilicet, quia inchoatis unctionibus moritur antequam quinque perficiat, vel quia timet gravis morbi contagium, ſi tot unctionibus ægrotum unget, vel denique ex parte aliorum, quia ſunt plures ægrotantes, & unus tantum miniſter, timetque fore, ne dum unum integre ungat, alii ſine unctione moriantur. Rurſus, primus modus neceſſitatis ex parte ipſius infirmi duobus modis accidere poteſt, primo, ut periculum non ſit prævifum, nec miniſter intendat aliter quam communi modo conferre hoc ſacramentum, & finita una, vel duabus unctionibus infirmus moriatur: ſecundo, ut præviſo periculo id miniſter intendat. In priori caſu dicunt aliqui, tali infirmo dari gratiam ſacramentalem, totumque effectum hujus ſacramenti. Summa confeſſorum lib. 3. tit. 24. qu. 140. & alii noviores: comparantque quoad hoc extremam unctionem cum confeſſione, quæ valida eſt, etiamſi propter inſtantem mortem non poſſit integre fieri.

Quid ſi ægrotus morte oppreſſus unam tantum ſuſcipiat unctionem. [illegible] ſeus.

Oppoſita ſententia probatur.

Oppoſitam ſententiam tenet expreſſe Soto ſupra, eſtque communiter recepta. Sequiturque aperte ex dictis: nam illud non eſt ſacramentum, quia non conſtat omnibus partibus eſſentialibus: neque etiam miniſter in eo caſu, de quo agimus, intendit perficere ſacramentum, aut dare effectum per illas ſolas unctiones, quia, ut ſupponimus, modo ordinario conficere intendebat, & caſu prævenit mors. Præterea exemplum de confeſſione, aut non eſt ſimile, aut potius probat oppoſitum. Nam ſi dum pœnitens confitetur, moriatur, nondum recepta integra abſolutione, non recipit ſacramentum, nec gratiam ſacramenti: ſi vero priuſquam moriatur, integre abſolvatur, tunc ſacramentum recipit, & effectum ejus. Hic ergo poſterior caſus non eſt ſimilis, quia ibi eſſentialiter perficitur ſacramentum pœnitentiæ: nam licet confeſſio non ſit materialiter integra, eſt formaliter, & illa informatur tota eſſentiali forma: in præſenti autem nec forma, nec materia eſſentialis applicantur, unde nec ſacramentum eſſentialiter perficitur. Prior vero caſus eſt aliquo modo ſimilis, quantum ad hoc ſaltem, quod eſſentialis forma non applicatur: ex illo vero potius ſumitur argumentum in contrarium, quia tunc non datur gratia ſacramenti, etiamſi ſacramentum fuerit per confeſſionem inchoatum; ergo neque in præſenti dabitur, etiamſi ſacramentum fuerit per partialem materiam, & formam inchoatum.

Quid ſi intendat miniſter perficere ſacramentum in una unctione propter periculum infirmi. [illegible] Sent.

Majus dubium eſt de ſecundo caſu, quando ſacerdos prævidens periculum infirmi, a principio intendit perficere ſacramentum in una, vel duabus unctionibus, prout potuerit, videtur enim tunc illa intentio efficax, & prudens, atque adeo ratione illius, & perfici ſacramentum, & dari effectum. Et quoad hoc poteſt applicari exemplum confeſſionis, quia, licet per ſe loquendo, materia eſſentialis illius ſacramenti ſit omnium peccatorum confeſſio, in neceſſitate vero ſufficit confeſſio unius peccati: & hæc confeſſio dicitur tunc formaliter integra; ergo in hoc etiam ſacramento dici poteſt, per ſe loquendo, integram & eſſentialem materiam eſſe quinque unctiones, tamen in neceſſitate unam, vel duas eſſe materiam formaliter integram, & ſufficientem; ergo ſi alioqui miniſter intendat in illis efficere ſacramentum, revera perficit, & confert effectum. Atque hæc ſententia (ut audio) aliquibus non diſplicet, quia eſt pia, & favorabilis, & non videtur habere aliquod incommodum. Juxta illam vero etiam in præcedenti caſu dicendum eſſet, ſemper in hujuſmodi eventu perfici ſacramentum, & dari effectum, moraliter loquendo. Quia omnis miniſter intendit perficere ſacramentum meliori modo quo poteſt, ſeu prout Chriſtus inſtituit, ſeu intendit: juxta hanc vero ſententiam Chriſti inſtitutio fuit quaſi disjunctim: ſcilicet, ut ſacramentum hoc quinque unctionibus fiat, ſi poteſt, ſin vero fiat, prout potuerit: hoc igitur ipſum intendit quilibet miniſter; ergo quoties non potuerint fieri quinque unctiones, implebitur conditio, & perficietur ſacramentum, dabiturque effectus.

Unde rurſus interrogabo, quando detur hic effectus: non quidem in ipſo inſtanti mortis, quod eſt primum non eſſe hominis, ut alibi probavi, quia nec homo poſt hanc vitam eſt capax novæ gratiæ ſacramentalis, neque ſacramentum poteſt operari in anima a corpore ſeparata, nec etiam in tempore immediato ante illud inſtans, quia nullus effectus poteſt illo modo incipere, ut late in materia de ſacramentis in genere dictum eſt. Si autem dicatur dari in aliquo priori inſtanti, in quo perfecta fuit prima, vel ſecunda unctio, vivente adhuc homine; contra hoc eſt, quia neceſſe eſt talem hominem aliquo tempore vivere poſt illud inſtans, quia non deſinit per ultimum ſui eſſe, ut ſuppono; ergo poſſet illud tempus tantum eſſe, ut in eo fieri poſſet alia unctio; ergo non potuit ſacramentum perfici in illo inſtanti, quia ubi poſſunt perfici plures unctiones, non perficitur ſacramentum paucioribus; pendebit ergo hæc res ex futuro contingenti, & ex divina ſcientia prævidente illud, ut ſi viderit tam breve futurum tempus, ut non poſſit ſubſequi alia unctio, tunc det effectum, non vero alias; hoc autem videtur abſurdum in materia ſacramentorum, quæ certa lege hominibus accommodata debet eſſe ſtatuta. *Refellitur.*

Majus autem argumentum eſſe videtur contra illam ſententiam, quod ſine auctoritatis, vel conſuetudinis Eccleſię fundamento aſſerit quippiam valde novum, ſolum ob exemplum quoddam inſufficiens & pietatem quandam non ſatis fundatam. Nam in primis exemplum in hoc deficit, quod licet ex parte materiæ videatur deeſſe in confeſſione materialis integritas, tamen forma integra proferri debet, & in ea eſt principalis ſignificatio, & virtus ſacramenti; hic autem ſicut deficit pars materiæ, ita & pars formæ; in nullo autem ſacramento dabitur exemplum, in quo forma inchoata in neceſſitate ſufficiat, quæ per ſe ſufficiens non eſſet. Deinde eſt longe diverſa ratio, quia ibi materia eſt actus pœnitentis, cujus integritas, & perfectio maxime pendet ex ejus poteſtate, & voluntate: ideoque merito illa exiſtimata eſt confeſſio integra, in qua pœnitens facit, quod poteſt: hic autem materia eſt actus miniſtri, qui ex ſola Chriſti inſtitutione ſolet habere determinationem independenter a poteſtate, vel capacitate alterius, ut in cæteris ſacramentis habentibus ſimilem materiam conſtat. Tertio (quod caput eſt) ibi habemus Eccleſiaſticam traditionem, & declarationem, hic vero nihil horum habemus. Tandem illud ſacramentum eſt maxime neceſſarium, & ideo oportuit neceſſitatibus hominum illo modo ſubvenire, hoc autem utilitatis eſt potius, quam neceſſitatis: & ideo etiam ratio pietatis hic ceſſat. Quia non interveniente neceſſitate ex parte hominis, magis expedit eſſentialem materiam ſacramenti eſſe omnino definitam in re ipſa, & non variari propter raros eventus, & pericula humanæ vitæ, alioqui multa alia abſurda ſequi facile poſſent, ut ex dicendis amplius patebit.

Atque hinc conſtat, quid dicendum ſit in modo neceſſitatis ſupra poſito, ſcilicet, ex parte miniſtri & aliorum: nam ſi opinio proxime tractata vera eſſet, certe conſequenter dicendum eſſet, etiam in illis caſibus licere uti una, vel duabus unctionibus pro ratione periculi, quando prævidetur. Quod patebit proſequendo exemplum de con- *Vera reſolutio quæſt.*

confeſſione, in qua poteſt omitti integritas materialis, & ſervari formalis, non tantum ob neceſſitatem pœnitentis: ſed etiam propter aliorum periculum, & neceſſitatem, vel ipſius miniſtri: ſi ergo ſimilis eſt integritas unctionum, pari modo philoſophandum eſſet. Hoc autem non video eſſe in Eccleſiæ uſu, nec auctoritate fundari, ideoque illud affirmare non audeo. Nam inde etiam fieret, ut materia hujus ſacramenti magna ex parte eſſet poſita in arbitrio miniſtri, quod cenſeo magnum incommodum, quod in confeſſione nullum eſt, quia revera pendet ex conſcientia, & bona intentione confitentis.

Dubium. Solum occurrit dubitandum, an in hujuſmodi caſu neceſſitatis & periculi, ex quocunque illorum trium capitum oriatur, liceat miniſtro hujus ſacramenti unico breviſſimo motu attingere quinque organa ſenſuum, liniendo unum oculum, & unam aurem, unamque manum (hoc enim jam diximus poſſe fieri) nares, & os ungendo, non expectato ſigno crucis, quod etiam diximus non eſſe neceſſarium, & ſuper hanc totam unctionem unicam breviſſimam formam proferendo, quæ omnes quinque quoad ſenſum comprehendat, videlicet: Per hanc ſacram unctionem, vel per has ſacras unctiones remittat tibi Deus quidquid per viſum, auditum, odoratum, guſtum, vel tactum peccaſti. Nam hoc modo miniſtrando ſacramentum, videtur tam brevi tempore perfici poſſe, ut cuilibet neceſſitati moraliter occurrenti ſufficienter ſubveniatur. Aliundeque videntur ſervari omnia eſſentialia, quia revera illæ ſunt unctiones quinque ſenſuum, quia (ut dixi) non habent definitam quantitatem, ſed breviſſimo tactu olei perfici poſſunt, quod ibi ſervatur: forma vero illa eſt æquivalens in ſenſu & in expreſſa ſignificatione, aliis quinque partialibus, quia dum expreſſe nominantur quinque ſenſus, reliqua omnia verba ſuper ſingulos ſatis aperte cadunt, quod autem cætera verba quinquies quaſi materialiter repetantur, videntur parum, vel nihil referre ad ſubſtantiam ſacramenti; erit ergo hic ritus eſſentialiter ſufficiens. Nec contra illum procedunt, quæ contra alios dicendi modos objecta ſunt, quia hic dicendi modus non fundatur in ſola pietate, ſed in ratione efficaci, & principiis certis, vel hujus ſacramenti, vel omnium, nimirum, formam in ſenſu æquivalentem ſufficere, & magis eſſe ſenſum attendendum, quam multitudinem materialium verborum, materiam autem non poſtulare certam figuram, vel quantitatem in ſingulis unctionibus.

Quod ſi modus ille ſufficiens eſt ad ſubſtantiam ſacramenti, videri etiam poteſt eſſe licitus in caſu neceſſitatis, quia neceſſitas caret lege: unde ob neceſſitatem licet omnem ritum accidentalem omittere: totum autem id, quod ſubſtantiale non eſt, ad accidentalem ritum pertinere videtur. Quod ergo hic modus miniſtrandi hoc ſacramentum non ſit in ritu Eccleſiæ, ſolum probat non licere uti illo ſine neceſſitate urgente, quia conſuetudo ſolum habet vim cujuſdam legis, & adeo propter neceſſitatem licere poteſt ab illa diſcedere. Dices etiam in neceſſitate non ſolet hoc fieri. Reſpondeo primum id oriri ex vario judicio miniſtrorum, qui frequentius non ſunt homines docti, neque in hoc ſunt per Eccleſiam ſpecialiter inſtructi, quia leges morales non ſunt pro caſibus valde extraordinariis poſitæ. Deinde addo, non omnino carere ſententiam hanc auctoritate, & conſuetudine. Nam in lib. Paſtorali, ſeu Manuali Mechlinienſi, can. 9. de Extrema unctione, ex conſilio, & ſententia facultatis Theologicæ Lovanienſis ita decretum eſt. *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, ut periculum vitetur, ſufficit inungi ſenſus organum magis ad unctionem expoſitum, aut detectum, dicendo: Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum tactum & greſſum. Et tunc preces, quæ præmittendæ, & ſubjungendæ forent, poterunt in Eccleſia coram venerabili ſacramento devote legi.* Et huic ſententiæ ſubſcribunt Archiepiſcopus Mechlinienſis, Decanus Univerſitatis, & profeſſores Theologi Lovanienſes anno 1588. menſe Septembri: & ferunt in more eſſe introductum in regione Belgica. Eſſet autem hæc ſententia veriſimilior, ſi quemadmodum in forma expreſſe numerantur omnes ſenſus, ita per unctionem omnes in propriis organis attingerentur, quod in ſolo capite breviſſime fieri poteſt modo a nobis declarato: nam quod de *greſſu* additur in forma, neceſſarium non eſt, licet non impediat: reliqua vero in forma videntur ſubſtantialia, & ideo neceſſarium videtur, ut in materia proxima aliquid cum proportione reſpondeat: tum quia materia debet eſſe proportionata formæ, tum etiam quia ex uſu Eccleſiæ non minus habemus eſſe neceſſariam unctionem quinque ſenſuum, quam expreſſionem eorum in forma. Hanc ergo ſententiam hoc modo explicatam, improbare non poſſum: ſed nec ſimpliciter approbo, ſed aliis judicium committo. Neque etiam ſimpliciter conſulo uſum ejus abſolute loquendo, quia ſecurius eſt conſuetum modum ſervare. Si tamen omittendum eſt hoc ſacramentum, quia ſcilicet nullus vult illud miniſtrare modo ordinario propter periculum contagii, vel quia morale periculū eſt, ut infirmus antea moriatur, conſulerem omnino ita inungere ſub concepta conditione, potius quam omittere, quia tunc nec fit irreverentia ſacramento, & proximo valde utile eſſe poteſt: nam fortaſſe ita ſalvabitur, & alias condemnabitur: ſi fortaſſe eſt tantum attritus, & confiteri non potuit, vel per ignorantiam non rite confeſſus eſt; cum ergo ſic confeſſio poſſit prodeſſe, & non obeſſe, quia ſupponimus non poſſe aliter dari, omittendum omnino non eſt, ſicut in ſimilibus caſibus ſæpe alias diximus.

SECTIO IV.

Utrum ſacramentum hoc etiam ſanitatem corporis aliquando tribuat.

Communis conſenſus Theologorum eſt, etiam corporis ſanitatem ad effectus hujus ſacramenti pertinere, atque adeo aliquando virtute illius conferri, quod etiam de fide certum eſt, ac definitum in Conc. Florentino, & Trid. ſæpe citatis, ſumiturque ex locis Jacobi 5. vel illis verbis. *Et ratio fidei ſalvabit infirmum*, vel illis, *Et alleviabit eum Dominus:* utraque enim poſſunt tam ad animum, quam ad corpus accommodari; priora vero communiter intelliguntur de ſalute corporis, quæ opponitur infirmitati corporis, de qua ibi ad literam ſermo erat. Et ita intellexerunt D.Th. Bonav. & alii, cum Magiſtro in 4.d.23. Hugo lib.2. de Sacrament. p.15.c.2. **Hoc ſacramentum tribuere corporis ſanitatē.** Quia vero ſanitas corporis non eſt bonum per ſe neceſſarium homini, ſed eſt inferioris ordinis, atque ex his, quæ interdum ad bonum animæ expediunt, interdum vero minime, ideo promiſſio illa non intelligitur eſſe abſoluta, ſed ſub ea conditione, quam Concilium c.2. expreſſit, *ubi ſaluti animæ expedierit*. Quamvis enim Jacobus hanc conditionem diſerte non poſuerit, ex natura tamen talis effectus ſubintelligebatur comprehenſa. Unde D. Auguſt. Ep.121.c.12. & lib.2. de ſerm. Domini in monte c.12. & 24. ſub ſimili conditione, vel expreſſa, vel ſubintellecta dixit, hæc bona eſſe a Deo impetranda. **Hunc effectum non eſſe infallibilem.** Quo fit, ut effectus hic abſolute ſumptus non ſit infallibilis in hoc ſacramento, quia fieri poteſt, ut illa conditio non ſubſiſtat: illa vero poſita, erit infallibilis, quia jam promiſſio tranſit in abſolutam. Poſteriora autem verba, etiam videntur a Concil. Trid. referri ad corporis levamen, dum inquit; *Ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda & labores levius fert, &c.* Hic ergo effectus diſtinctus eſt a corporis ſanitate: nam illa etiam non recuperata ſæpe contingit, ut morbus ipſe levior appareat, faciliuſq; toleretur, & in hoc effectu Concilium non ponit conditionem, quam in præcedente poſuerat, unde ſignificat magis abſolutam eſſe ejus promiſſionem.

Difficultas. In utroque vero nonnulla ſupereſt difficultas: in priori quidem, quia exprimitur ſæpe reſtitui ſanitatem his, qui poſtea in detrimentum animarum ſuarum illa uſuri ſunt, è converſo vero ſæpe negari his, qui non ſolum recte & honeſte victuri ſunt, ſed etiam magnos fructus ſpirituales producturi, quantum moraliter conjectare licet. Deinde, vix poteſt intelligi illa conditio: aut enim intelligenda eſt ſecūdum ſufficientiam, aut ſecundum efficaciam, ut ſic loquar. Priori modo vita expediet ad ſalutem animæ, quia de ſe confert, & ſufficiens eſt ad proficiendum in ſpiritualibus bonis, & ita conditio ſemper implebitur, eritque ſemper explenda promiſſio, & ſanitas reſtituenda. Poſteriori autem modo ſolum dicetur id expedire, quando Deus prævidet talem hominem, ſi ſanitatem recuperet corporis, majorem etiam animi perfectionem eſſe conſecuturum: videtur autem hoc inconveniens:

niens: tum, quia effectus ſacramenti non debet eſſe pendens ex hujuſmodi præſcientia Dei, quæ eſt valde extrinſeca ad merita & diſpoſitiones hominum: tum etiam, quia alias quoties prævideret Deus homini profuturam ſalutem ad bonum animæ, illam neceſſario conſervaret ex vi ſacramenti, & conſequenter, ſi de aliquo ſemper id præſciret, ut fieri poteſt, talis homo ſemper viveret. Circa ſecundum vero punctum eſt difficultas, quia quæcunque remiſſio morbi eſt ex bonis inferioris ordinis, quæ poſſunt expedire animæ; ergo illius promiſſio non poteſt eſſe abſoluta. Unde etiam conſtat experientia, hoc corporis ac morbi levamen non ſemper conferri, aut ſentiri poſt hoc ſacramentum ſuſceptum: non eſt ergo certus & infallibilis effectus.

Soti placitum. Propter priorem difficultatem Soto d.23. qu.1. ar.2. poſt 2. concl. prædictam rejicit conditionem, putatque non ſemper reſtitui ſanitatem corporalem, etiam tunc, quando bono animi expedit: tum propter objectiones factas: tum etiam, quia hæc ſanitas non eſt medium neceſſarium ad illum animi profectum: tum denique, quia alias ſæpius eſſet opus miraculo: tanta enim ſolet eſſe morbi iniquitas, ut ſine miraculo vinci non poſſit: effectus autem ſacramenti non eſt per miraculum expectandus. Addit deinde, hunc effectum, quantum per hoc ſacramentum confertur, eſſe abſolutum & infallibilem, quia ejus effectus immediatus non eſt ſanitas ipſa in ſe, ſed eſt auxilium aliquod ad ſanitatem recuperandam, quod auxilium in certa quantitate & proportione datur, & ſic eſt infallibile, non tamen ſemper ſufficit ad ſanitatem præſtandam; ſicut ars medici etiam juvat, non tamen ſemper ſufficit, propter magnam morbi vim; fieri autem poteſt (inquit) ut ars, & ſolertia peritiſſimi medici plus juvet, quam virtus ſacramenti, & ideo licet infallibiliter juvet, non tamen infallibiliter reſtituit ſanitatem. Sicut etiam effectus Confirmationis dicitur eſſe fortis fidei confeſſio, & in hoc ſacramento victoria tentationum poteſt dici effectus ejus; neuter autem eſt infallibilis, quia non immediate & in ſe datur, ſed in auxilio, quod interdum non eſt efficax propter magnitudinem paſſionis, vel tentationis, &c. Reprehendit ergo Soto in hoc puncto communem doctrinam, quam præcipue Hugoni attribuit, & conſequenter tacite reprehendit Concil. Florentinum, cujus mentionem facit, dicitque Concilium non dixiſſe hoc tanquam articulum fidei, ſed alludendo ad doctrinam Hugonis. De Concil. vero Trident. nihil dicit, nec mentionem ejus facit: in illo tamen adverti poteſt, quod licet in doctrina capitulorum idem dixerit de ſanitate corporis, in definitionibus vero canonum ſolum definit, ſacramentum hoc dare gratiam, remittere peccata, & alleviare infirmum.

Refutatur. Nihilominus temere loquutus eſt Soto, ne quid gravius dicam: levi enim fundamento a recepta Theologorum ſententia recedit: &, quod gravius eſt, contra expreſſam doctrinam Conciliorum loquitur. Et præterea id totum, quod affirmat, gratis & ſine ullo teſtimonio affirmat, quod valde temerarium eſt in re ſupernaturali, quæ pendet ex divina promiſſione. Unde enim illi conſtitit, hoc ſacramentum dare ſemper hoc genus auxilii ad corporis curationem, cum etiam tale auxilium pertineat ad bona inferioris ordinis, quæ non ſemper animæ proſunt? Sacramenta vero nihil conferre debent infallibiliter, niſi quatenus ad bonum animæ prodeſſe poſſunt, cum propter hunc finem primario inſtituta ſint. Deinde indigne videtur ſentire de ſacramento, non plus illi tribuens, quam medicinæ, ſeu arti medici. Tandem exempla, quæ affert, non ſunt ſimilia: nam fortis fidei confeſſio, vel conſtans reſiſtentia tentationis eſt opus humanum pendens ex hominis libertate, quam gratia non tollit: & ideo fieri poteſt, ut talis effectus non ſequatur virtute ſacramenti, etiamſi magnum auxilium ad illum præbeat. At vero ſanitas corporis naturali modo ſit, id eſt, non libero, & ideo, quod effectus non ſequatur, tribui non poteſt niſi imperfectioni virtutis, quæ morbi acerbitatem ſuperare non poteſt; hoc autem indignum eſt, ut de ſacramento dicatur: alioqui cum virtus, quam confert, limitata ſit ad certum gradum, nunquam vincere poterit graviorem morbum, etiamſi maxime expediat, quod abſurdum eſt.

Vera doctrina & ... Perſiſtendum eſt ergo in communi & ſana doctrina propoſita. Et ad objectionem Soti facillime reſpondetur, licet ſalus corporis non ſit ſimpliciter neceſſaria ad animæ profectum, interdum vero eſſe utilem, & hoc ſatis eſſe, ut per ſacramentum conferatur: eo vel maxime, quod vita eſt ſimpliciter neceſſaria ad meritum: & ideo nihil mirum, quod virtute ſacramenti conſervetur contra vim morbi acerbiſſimi. Quod vero hoc ſit aliquo modo miraculoſum, id eſt, ſupernaturale, & præter omnem ſpem in cauſis naturalibus nixam, nullum eſt inconveniens, ſed omnino verum, imo hic eſt unus ex finibus hujus ſacramenti: quia vero hoc opus jam non eſt omnino præter leges a Deo ſtatutas, ſed juxta eas, quæ in talis ſacramenti inſtitutione includuntur intrinſece, ideo talis effectus jam non cenſetur miraculoſus, ſicut nec tranſſubſtantiatio panis, & ſimiles, ſicut ipſe Soto paulo ante reſponderat. Objectioni Soti. Neque etiam obſtat, quod aliqui poſt receptum hoc ſacramentum ſanitatem recuperent, qui male poſtea illa utuntur: tum quia non conſtat illos recuperaſſe ſanitatem virtute hujus ſacramenti, neque enim omnes, qui unguntur, habent deſperatam ſalutem virtute naturali, neque è converſo omnes, qui ſanantur poſt unctionem, per ſacramentum ſanantur: tum etiam, quia fieri poteſt, ut ſanitas illa pro tunc ſpiritualem fructum ſecum attulerit, quem poſtea ſupervenientibus aliis occaſionibus homo amittat: neque enim neceſſe eſt, ut ſalus animæ, ad quam Conc. Trid. dixit ſacramentum hoc eſſe profuturum, futura ſit permanens, ac in re ipſa perpetuo duratura: ſed ſatis eſt, quod ex illo effectu ſacramenti quoad ſalutem corporis, juvandus ſit homo ad ſalutem & bonum animæ, licet forte in eo non ſit perſeveraturus. Simili modo reſpondetur ad aliud membrum de juſtis, qui moriuntur non obſtante unctione, quando amplius fortaſſe eſſent profecturi: nam imprimis dicimus hoc eſſe incertum, & ſine fundamento affirmari. Deinde addimus, fortaſſe aliis rationibus id non expedire illis, quia poſtea mutarentur, & melius illis eſt ſtatim evolare. Unde ad dilemma factum a nobis unico verbo reſpondendum eſt, hanc rationem convenientiæ ſeu utilitatis corporalis ſanitatis ad bonum animæ ſumendam eſſe juxta ordinem divinæ ſapientiæ, & providentiæ. Neceſſarium quippe eſt illam conditionem intelligi ſecundum efficaciam, ut ratio probat, id eſt, ut cum effectu futura ſit expediens ſanitas corporis ad ſanitatem animæ; hoc autem ſolus Deus ex ſe præſcire poteſt, & ideo neceſſe eſt, ut hoc pendeat ex præſcientia, quæ licet ſit extrinſeca, non tamen impertinens ad hos effectus, cum ſit eorum cauſa. Unde Concil. Colonienſe anni 1536. p.7. c.49. ſolum hanc conditionem poſuit; *Si Deo ita viſum fuerit*, quæ juxta dicta a nobis explicanda eſt. Quantus ergo, & qualis eſſe debeat ille fructus, qui ſperatur, Deus ipſe novit, menſuram enim aliquam habet, ea vero eſt ſecundum ordinem a Deo ipſo ſtatutum ac præfinitum, nullo enim alio modo præſcribi poteſt.

Ad alteram difficultatis partem dicendum eſt, aliud eſſe morbum corporis remitti in ſe, aliud vero ipſum ægrotum confortari & juvari, ut labores morbi levius ferat: illud prius non pertinet ad infallibilem effectum hujus ſacramenti, ut ratio facta probat, ſed ſub corporis ſanitate continetur, quia eo modo, quo ſacramentum hoc reſtituit ſanitatem integram, quando expedit, ita etiam reſtituit tantum ex parte, ſi illud & non amplius expediens fuerit. Neque Concilium in illis prioribus verbis de hac remiſſione morbi locutum eſt, ſed de ferendis facilius morbi laboribus, quod ſecundo loco propoſuimus: ſitque non remittendo morbum, ſed confortando infirmum per mentis hilaritatem, ac fiduciam, ut Trid. aperte dixit. Unde quoad hunc effectum recte dicitur, eſſe abſolutum, & infallibilem quoad auxilium, in quo, ſeu per quod datur, quia revera eſt ſpiritualis effectus; quoad tolerantiam vero, ſeu levamen laborum non eſſe infallibilem, ut in ultima confirmatione probatur, quia pendet ex libera cooperatione infirmi, ratione autem liberi uſus ſemper poteſt impediri effectus ſacramenti, qui ab illo pendet, quantumvis ſpiritualis ſit.

Tandem ex his conſtat, quomodo in hoc ſacramento diſtingui poſſint illa tria, quæ in cæteris ſacramentis diſtingui ſolent, ſcilicet, ſacramentum tantum, de quo jam ſatis conſtat, quid in præſenti ſit: & res tantum, quæ eſt gratia ſanctificans, & remiſſio peccatorum: & res ac ſacramentum ſimul, quod difficile videtur inveniri in hoc ſacramento: & ideo multi in illo explicando ſoliciti non ſunt, Sacramentum & res ſacramenti, & utrumque ſimul declaratur.

ſunt, nec putant inconveniens, ſi non inveniatur, quia illa partitio nec in generali ratione ſacramenti intrinſece fundata eſt, nec alia neceſſaria ratione, aut auctoritate conſtat. Ut autem ſervetur proportio ad alia ſacramenta (omiſſa opinione de ornatu, quæ improbabilis ſemper mihi viſa eſt) aliqui cenſent ipſam corporis ſanitatem eſſe rem ſacramenti, quatenus ab illo fit, & ſacramentum aliquo modo, quia ſanitatem animæ ſignificat. Nec putant inconveniens non eſſe infallibilem effectum, quia ſatis eſt, quod ſacramentum ex ſe poſſit illum conferre, ſi expediat. Alii, ipſam mentis hilaritatem & confortationem, majoremque ſuſtinentiam laborum, dicunt rem ſacramenti, quatenus ab illo manat, eſſeque ſignum interioris animæ ſanitatis, ut ſic eſſe aliquo modo ſacramentum. Et hæc eſt D. Th. ſententia, & communior.

DISPUTATIO XLII.

De ſubjecto cui dandum eſt hoc ſacramentum.

POſt effectus hujus ſacramenti ſequitur dicendum de cauſis ejus: & quoniam de finali ſimul cum effectibus actum eſt, formalis autem hic nulla eſt alia præter formam ſacramẽti, quam ſupra declaratam reliquimus, ſolum ſupereſt, ut de materiali, & efficiente dicamus. Materialem autem hic vocamus, non materiam ex qua ſacramentum conficitur, hæc enim jam eſt expedita: ſed ſubjectum in quo ſacramentum recipiendum eſt, illud enim per modum materiæ in qua, ſeu circa quam ad totum ſacramentum comparatur, & ab illo ſacramentum in ſuo eſſe pendet, ideoque merito inter ejus cauſas computatur. De hac ergo cauſa conſiderabimus in præſenti diſputatione, videbimuſque prius de ſubjecto quaſi totali & integro, & aliquo modo remoto, quod eſt ipſa perſona, deinde de ſubjecto propinquiori, quod eſt pars talis ſuppoſiti.

SECTIO I.

Utrum ſolus homo baptizatus ratione utens poſſit hoc recipere ſacramentum.

Solum hominẽ viatorem eſſe capacem hujus ſacramenti. Corollar.

UT a clarioribus incipiamus, certum eſt ſolum hominem viatorem, atque adeo in hac mortali vita degentẽ, eſſe capacem hujus ſacramenti. Hoc conſtat ex principio generali de ſacramentis in genere, ſacramenta enim pro viatoribus inſtituta ſunt, qui ſunt capaces medicinæ, vel augmenti gratiæ, non pro aliis, qui jam ſunt in termino. Hinc docent Theologi omnes, ſi infirmus jam ſit mortuus, ungendum non eſſe cadaver ejus, jam enim non fiet ſacramentum, nec illa unctio quidquam animæ proderit. Unde unctio illa, de qua Dionyſ. Areopagita mentionem facit in fine lib. de Eccleſ. Hierarch. quæ circa corpora fidelium defunctorum fieri ſolebat, ut ad ſepulturam præpararentur, ſine dubio non erat hoc ſacramentum, neque aliud, ſed cæremonia aliqua pia, quæ a fidelibus tunc retinebatur, fortaſſe ad imitationem eorum, quę in lege veteri fieri ſolebant, & quę circa corpus Chriſti Domini in Evangelio facta eſſe legimus.

Aliud corollariũ.

Unde ulterius infertur, quando dubium eſt, an fidelis vere ſit mortuus, nec poteſt veritas omnino explorari, ac merito timetur, ne dum exploratur veritas, moriatur, dari poſſe & debere hoc ſacramentum ſub conditione, aut verbis expreſſa, aut mente concepta, *Si non eſt mortuus.* Generale enim omnibus ſacramentis eſt, ut in caſibus dubiis poſſint hoc modo miniſtrari: nam per adjunctam conditionem tollitur omne periculum irrogandi injuriam ſacramento: & miniſtrando ſacramentum illo modo vitatur periculum privandi proximum magno ſubſidio, & remedio ſuæ ſalutis, cujus fortaſſe adhuc capax eſt: ideoque in hac doctrina omnes Summiſtæ, & Theologi conveniunt.

Hoc ſacramentum tantũ dari poſſe baptizato adulto.

Secundum eſt certum, hoc ſacramentum tantum dari poſſe homini baptizato adultæque ætatis, ita ut rationis uſum habeat, vel aliquando habuerit. Hæc etiam aſſertio communis eſt. Et prima pars clara eſt ex generali principio de Baptiſmo, & ſacramentis, ubi oſtendimus baptiſmum eſſe januam ſacramentorum, ejuſque characterem comparari, ut potentiam paſſivam ad receptionem ſacramentorum omnium; quare indubitatum eſt hoc eſſe de ſubſtantia ſacramenti, ideoque unctionem ſub forma verborum factam a ſacerdote, circa hominem non baptizatum in re ipſa, etiamſi ſit baptizatus in voto, & catechumenus, fidelis, ac juſtus, inanem, nullumque ſacramentum eſſe, aut effectum ejus habere. Unde Concil. Trident. ſeſſ. 14. in principio de hoc ſacramento, ait, eſſe conſummativum pœnitentiæ, & totius Chriſtianæ vitæ: ſupponit ergo neceſſario Chriſtianã vitam inchoatam: at hæc inchoabatur in Baptiſmo, ut conſtat; ergo.

Infantes non eſſe capaces hujus ſacramenti.

Atque ex ejuſdem Concilii verbis poteſt altera concluſionis pars confirmari, in qua Theologi etiam d. 23. conveniunt, dicentes, infantes non eſſe capaces hujus ſacramenti. Uno excepto Majore, qui qu. 2. oppoſitum ſine fundamento aſſerit, contra Eccleſiæ conſuetudinem, & contra rationem, quia ſicut illi infantes non ſunt capaces pœnitentiæ, ita neque hujus ſacramenti, quod eſt conſummativum pœnitentiæ, ut dixit Concilium. Item, quia in illis nondum eſt Chriſtiana vita inchoata, quia hæc vita, juxta Concilii mentem, in rationali actione conſiſtit: ſubdit enim, *quæ ſcilicet vita, perpetua pœnitentia eſſe debet.* Tandem id patet ex fine hujus ſacramenti ſupra poſito, & ab ipſo Concilio declarato; inſtitutum enim eſt propter luctam, & graviſſimas tentationes articuli mortis, ad confirmandum infirmum hominem, & exhilarandum illum, ac recreandum ejus animum moleſtiis ægritudinis oppreſſum, atque adeo ad ſuperandam debilitatem ex peccato relictam, vel conferendam etiam remiſſionem actualium peccatorum, ſi neceſſaria ſit: quorum omnium non eſt capax infans, quia nec tentari poteſt, nec reſiſtere, &c. non eſt ergo ſubjectum capax hujus ſacramenti. Denique hoc ſumi poteſt ex verbis Jacobi, dum enim ait; *Si in peccatis eſt, dimittentur ei,* aperte loquitur de actualibus peccatis: ſupponit ergo hominem ungendum debere eſſe capacem actualis peccati. Item dum ait; *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ.* ſignificat ipſummet infirmum debere petere hoc ſacramentum, vel ejus ſuſceptioni conſentire, quod facere non poteſt, niſi qui ratione utitur. Quæ omnia æque procedunt in illis, qui nunquam rationis uſum habuerunt, ut perpetuo amentes, qui infantibus comparantur quoad omnia, ex ſententia omnium, ſæpius in ſuperioribus pertractata.

Objectio.

Dicet vero aliquis, in infantibus, vel amentibus ſunt reliquiæ peccati originalis, contra quas etiam hoc ſacramentum datur. Item eſt mortis periculum, unde poteſt hoc ſacramentum eis eſſe utile ad ſanitatem corporis recuperandam, ac denique ad augmentum gratiæ obtinendum. Reſpondetur, hoc ſacramentum non tollere reliquias peccati originalis in ſe ſeu radicaliter, ſed per auxilia ſpiritualia confortando animum ad ſuperandam debilitatem ex peccato illo contractam, infantes vero non ſunt capaces hujus remedii, ut per ſe conſtat. Sanitas autẽ corporis non eſt effectus primarius, ſed ſecundarius hujus ſacramenti, qui ceſſat ceſſante primario: unde propter illum ſolum non eſt dandum hoc ſacramentum, maxime cum infallibilis non ſit. Augmentum vero, vel infuſio gratiæ eſt generalis effectus ſacramentorum, qui per ſingula ſacramenta non datur, niſi ut conjunctus propriis effectibus ſacramentorum ipſorum, & ideo ubi non eſt capacitas primarii ac proprii effectus, nec eſt capacitas ſacramenti, nec effectus communis ſacramentorum, quatenus per tale ſacramentum conferendus eſt.

Solvitur.

An debeat homo habere uſum rationis, quãdo ſuſcipit hoc ſacramentum.

Difficultas vero ſupereſt, an neceſſe ſit hominem habere uſum rationis, quando ſuſcepturus eſt hoc ſacramentum: aliqui enim Theologi hoc ſignificant, inter quos videtur eſſe D. Th. in 4. d. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3. ait enim ſacramentum hoc non eſſe dandum furioſis, aut amentibus, etiamſi in periculo mortis ſint, neque diſtinctionem facit de amentibus perpetuis, & de aliis. Imo loquens de illis, qui habent lucida intervalla, inquit, eis dari poſſe in eo ſtatu, in quo ratione utuntur. Ratio etiam ejus hunc ſenſum indicare videtur, videlicet, quia hoc ſacramentum confert ſuum effectum mediante motu & devotione ſuſcipientis, & ideo non poteſt dari illi, qui non eſt capax talis motus ſecundum præſentem ſtatum, in quo tale ſacramentum recipit. Confirmare hoc poſſumus, quia hoc ſacramentum debet peti ab ipſo ſuſcipiente, vel ſaltem requirit conſenſum, & intentionem ejus: hanc vero habere non poteſt, qui caret uſu rationis; ergo.

Solvitur quæſtio cũ diſtinctione.

Diſtinguere vero oportet id, quod ſufficit ad ſubſtantiam ſacramenti, vel quod neceſſarium eſt, ut honeſte & recte miniſtretur. Ut ergo ſacramentum hoc valide miniſtretur, non eſt neceſſe, ut qui illud recipit, tunc ſit ſui compos, aut habeat uſum rationis, ſatis enim eſt, quod aliquando habuerit, & peccare actualiter potuerit quantum eſt ex parte uſus rationis, quodque ſuſceptioni hujus

jus

jus ſacramenti ſufficientem conſenſum præſtiterit. Atque hæc pars communis Theologorum eſt 4. d. 23. ubi Palud.qu.3.n.14.Soto qu.2. art.2. Sylveſt. verb. *Unctio extrema*,qu.5.Navarr.c.22.n.13. Ratio eſt,quia ad ſubſtantiam ſacramenti,& ut perſona abſolute ſit capax illius,ſufficit, quod fuerit capax peccati actualis, devotionis,tentationis,& reſiſtentiæ,& fiduciæ in Deum; quod vero hic & nunc ſit impeditus,ne hos actus exercere valeat, per accidens eſt, ideoque non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti.

Object. Dices: Hoc argumentum idem probaret de perpetuo amente, quia etiam illi eſt per accidens non poſſe recipere proprios effectus hujus ſacramenti,aut non indigere ejus auxiliis. Diluitur. Reſpondetur negando ſimilitudinem rationis: nam hic de facto nunquam fuit capax actualis peccati,& ideo omnino non indiget,neque indigere poteſt ſacramento hoc,quoad primarium effectum ejus, qui eſt ultimo præparare hominem ad gloriam: alius vero fuit capax peccati actualis, & poteſt extreme indigere hoc ſacramento ad ſalutem ſuam, quia eſt incapax hic & nunc ſacramenti pœnitentiæ:& inter fines præcipuos hujus ſacramenti eſt ſupplere vices ſacramenti pœnitentiæ, quando vel illud applicari non poteſt, vel de facto non ſatis utiliter applicatum eſt. Et ideo in hujuſmodi homine accidentarium cenſetur, quod non ſit capax actualis devotionis,& motionis, etiamſi hæc ad primarium effectum hujus ſacramenti pertineant. Atque hoc maxime confirmat Eccleſiæ uſus;nihil enim frequentius ſit, quam juvare hoc ſacramento homines aliis ſacramentis deſtitutos,& omni ſenſu,ac ratione carentes. Ut autem ſuſceptioni talis ſacramenti conſentire cenſeantur,ſatis eſt,quod ſigna aliqua contritionis ediderint,vel quod quacunque ratione probabili præſumantur eſſe diſpoſiti ad ſacramentum recipiendum,quod ſemper præſumendum eſt,quoties contrarium non conſtat,quia qui malus non probatur, bonus eſſe præſumitur. Qui autem præſumitur contritus,vel bene diſpoſitus ad juſtificationem,etiam creditur habere, & revera habet virtute voluntatem ſuſcipiendi illa media, quæ hic & nunc ad ſuam ſalutem vel neceſſaria ſunt,vel valde utilia,& hæc voluntas ſufficit ad valorem hujus ſacramenti, ut ſuperiori tomo Diſput. 6. de ſacramentis in genere dixi, & Navarr. ſupra declaravit,dicens,ſufficere, ut antequam aliquis amittat uſum rationis, hoc ſacramentum petierit,aut ſi meminiſſet petiturus fuiſſet.Et in hoc ſenſu dicunt fere Doctores omnes, quod licet ad recipiendum hoc ſacramentum neceſſaria ſit intentio ſeu petitio recipientis, juxta illud Jacobi 5. *Inducat presbyteros Eccleſiæ*, non tamen ſemper ſit formalis neceſſaria,ſed virtualis, ſeu interpretativa ſufficiat,ut patet ex Palud. Soto,Ledeſm. aliis d.23.Anton.3.par.tit.11.c.8.§.3.Petro Soto lect.2. de hoc ſacram. & Summiſtis.

Quamvis autem hæc ad ſubſtantiam ſacramenti ſufficiant, miniſtri tamen hujus ſacramenti curare debent, ut detur fidelibus eo tempore, quo ſui compotes ſunt,& cognoſcere poſſint,quid circa eos agatur,& ad devotionem & fiduciam per ipſum ſacramentum valeant excitari. Atque hoc eſt,quod præcipue voluit docere D.Th. loco citato: eſtque valde conſentaneum reverentiæ debitæ huic ſacramento,& modo operandi ejus, ut ratio etiam D.Th. oſtendit,quæ non amplius probat. An vero hoc ita ſit neceſſarium ,ut cadat ſub præceptum, auctores nihil dicunt, neque ego facile hanc obligationem imponam, ſaltem ſub culpa gravi. Itaque quoties caſu accidit infirmum prius amittere rationis uſum, quam ungatur, tunc ſine ulla culpa ungi poteſt.

Duo tamen obſervanda ſunt;unum,ut non conſtet illum amiſiſſe rationis uſum, in malo ſtatu, & indiſpoſitum ad effectum ſacramenti:nam tunc conſtat fore peccatum grave dare ſacramentum homini habenti obicem,& nullo modo,id eſt,nec expreſſe, nec implicite ſeu interpretative petenti ſacramentum, & ſalutis ſuæ remedium,ſaltem per ſigna attritionis, aut bonæ vitæ. Et huc etiam ſpectat,quod dixit Innocent. I. in Epiſt.1. ad Decentium c. 8. Pœnitentibus non poſſe dari hanc unctionem, quia genus eſt ſacramenti: *nam quibus cætera* (inquit) *ſacramenta negantur,quomodo unum genus putatur poſſe concedi*? Ex quibus verbis conſtat, per pœnitentes intelligere, vel excommunicatos, vel omnes, qui quacunque ratione per Eccleſiam ſunt ab uſu ſacramentorum ſeparati, quibus dandum non eſt hoc ſacramentum, niſi prius a cenſura abſolvantur, vel (ut antiquo more loquamur) donec per manus impoſitionem pacem accipiant, Eccleſiæque reconcilientur.

Alterum obſervandum eſt, ut etiam quoad exteriora, & corporalia, poſſit ſacramentum miniſtrari ſine ulla indecentia,vel immunditia,aut quid ſimile, quod etiam D.Thom.animadvertit in furioſis,& amentibus,in quibus maxime poteſt hoc periculum intercedere, ſemper enim reverentia ſacramenti præferenda eſt privatæ utilitati alicujus perſonæ: ad prudentiam vero miniſtri ſpectat ponderare quanta illa ſit,quantumque cavenda. Unde quando ad conferendum hoc ſacramentum conſulto expectatur talis ſtatus hominis,in quo jam nihil ſentiat, nec intelligat, id certe non ſit ſine antecedente culpa. Dico autem *antecedente*: quia poſtquam infirmus jam eſt in illo ſtatu, non eſt ei denegandum ſacramentum, ſi alias creditur eſſe diſpoſitus, neque erit nova culpa illud præſtare, licet ſupponatur negligentia, quæ ſecluſo contemptu, non videtur excedere culpam venialem.

Sed, quoniam diximus neceſſarium eſſe, ut, quando dandum eſt ſacramentum ei, qui tunc ratione non utitur, credatur eſſe diſpoſitus ad effectum ſacramenti, interrogari poteſt, quid faciet miniſter, ſi credat illum non eſſe in gratia,quia nec confeſſus eſt, nec aliud ſacramentum ſuſcepit,nec ſigna contritionis ſufficienter exhibuit, ſed cujuſdam attritionis & timoris: itaque ponamus ſacerdoti conſtare infirmum fuiſſe attritum,poterit ne dare hoc ſacramētum licite? alter enim non poteſt licite accipere cum ſola attritione cognita;ergo nec miniſter poteſt licite dare. Reſpondeo, poſſe, quia ſi conferat ſacramentum, non carebit effectu ſuo. Reſolvitur. Diximus enim ſupra ſacramentum hoc facere de attrito contritum, quoties ſuſcipiens de novo non peccat in illius ſuſceptione: ſed ille recipiens non peccat de novo: nam ratione talis ſtatus eſt incapax novi peccati,& alias ſupponitur attritus; ergo fiet contritus virtute ſacramenti; ergo digne illi tribuitur.

SECTIO II.

Utrum ſolus infirmus corpore, & animo, ſit capax hujus ſacramenti.

Quamvis ſolus homo baptizatus, viator, & ratione utens,ſit hujus ſacramenti capax,non tamen omnis:neceſſe eſt enim,ut aliqua ſpeciali ratione hoc ſacramento indigeat: ſicut enim pœnitentia non eſt per ſe inſtituta, ut omnibus detur, ſed indigentibus: ita hoc ſacramentum, quod eſt pœnitentiæ conſummativum, non eſt,ut per ſe detur omnibus, ſed in aliqua neceſſitate conſtitutis. Hæc autem neceſſitas eſſe poteſt, vel corporis, vel animi, de quibus hic dicendum eſt.

Solum infirmum corpore eſſe capacem. Aſſert. 1. Circa primum punctum aſſertio certa eſt, eum tantum hominem,qui corpore infirmus eſt,& in eo ſtatu, ut vita ejus periclitetur, eſſe capacem hujus ſacramenti. Concluſio eſt omnium Theologorum diſt.23. ſumpta ex verbis Jacobi, *Infirmatur quis in vobis? &c.* igitur donec quis infirmetur, non eſt in ſtatu capaci hujus ſacramenti. Unde Concil. Florent. dixit: *Hoc ſacramentum niſi infirmis dari non debet*. Atque ita etiam declaravit Concil. Trident. ſeſſ.14. c.3. de hoc ſacramento dicens: *Declaratur etiam eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam*. Ubi non expreſſe declarant hæc Concilia hanc conditionem eſſe de neceſſitate ſacramenti: nam Florentinum non dixit, *Dari non poteſt*, ſed *non debet*,quod verbum etiam de his,quæ ſolum ex præcepto ſunt neceſſaria, dici poteſt: nec plus exprimunt verba Tridentini. Nihilominus tamen certum eſt, ita eſſe hanc neceſſitatem intelligendam,ut omnes Theologi intellexerunt,& ex communi ſenſu & uſu totius Eccleſiæ conſtat.Unde & oleum,quo ſacramentum hoc conficitur, *oleum infirmorum* appellari conſuevit,ut conſtat ex Pontificali Romano,& ex c.Unico,de ſacra unctione.Item Concilia id ſatis ſignificant:tum quatenus id colligunt ex loco Jacobi, in quo aperte ponitur hæc conditio, ut neceſſaria: tum quia ita dicunt infirmum eſſe ſuſceptivum hujus ſacramenti, ſicut presbyterum eſſe miniſtrum; at hoc poſterius ponunt, ut neceſſarium ad ſubſtantiam ſacramenti; ergo & prius. Præterea ex fine hujus ſacramenti idem conſtat, primarius enim finis eſt alleviatio & confortatio infirmi,ſecundarius vero reſtitutio ſanitatis, uterque

autem

autem ſupponit hominem infirmare. Denique ad hoc ſignificandum (ut ex D.Thom. ſuprà retulimus) forma hujus ſacramenti per modum deprecationis inſtituta eſt, materia vero per modum unctionis ſeu curationis. Eſt ergo hæc conditio ex parte ſubjecti de neceſſitate ſacramenti: neque in hoc eſt ulla difficultas.

Quis gradus infirmitatis requiratur.

Majus dubium eſt de gradu ægritudinis: nam Tridentinum poſt dicta verba; *Declarat hanc unctionem eſſe infirmis exhibendam;* ſubdit hæc: *Illis præſertim, qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur, unde & ſacramentum exeuntium appellatur.* Addendo enim illam particulam, *præſertim*, ſignificare videtur, hoc non eſſe abſolute neceſſarium, vel ſaltem non æque neceſſarium ac prius. Concilium autem Florentinum abſolute & eodem verborum tenore dixit: *Hoc ſacramentum niſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet:* utrumque ergo æque neceſſarium eſt. Verba etiam Jacobi rem dubiam relinquunt: nam ſi verba vulgatæ editionis ſpectemus, ſolum habent: *Infirmatur quis in vobis:* ſufficit ergo infirmari, qualiſcunque infirmitas ſit. Si vero ad Græcum textum recurramus, verbum Κάμνοντα deficientem, & pene morientem ſignificat. Videtur ergo hunc ſtatum requirere. Quod etiam indicant illa verba, *Et oratio fidei ſalvabit infirmum:* hæc enim promiſſio ſupponere videtur ſalutem infirmi periclitari. Item quod ſubdit: *Et alleviabit eum Dominus*, etiam ſupponit infirmitatem eſſe gravem & moleſtam.

Vera reſolutio.

Unde in hac re facilius dicitur quid in uſu ſervandum eſt, quam quid ſit ſimpliciter neceſſarium, tam ex præcepto, quam de neceſſitate ſacramenti. Itaque in primis oportet, ut infirmitas ex ſua ſpecie, vel in hoc individuo, judicio prudentum ſit gravis, & quæ infirmum in periculo vitæ conſtituere valeat. Hoc conſtat ex uſu Eccleſiæ. Unde non dubito, quin hoc ſaltem ſit ex præcepto, ut convincit Concil. Florent. Et probabilius exiſtimo eſſe etiam hoc de neceſſitate ſacramenti, propter idem Concilium, & propter verba Jacobi. Item propter rationem, quæ ex fine, & inſtitutione hujus ſacramenti colligitur. Eſt enim hoc ſacramentum inſtitutum tanquam extremum remedium hominum infirmorum, & morientium, quo & in graviſſimo mortis periculo juventur, & ad gloriæ introitum, quoad fieri poſſit, diſponantur; ergo, ut minimum requirit hominem ita decumbentem, ut ex tali infirmitate mors poſſit moraliter timeri ſaltem remote, & quantum eſt ex natura talis ægritudinis in tali ſubjecto. Item cum ſanitas etiam corporis per hoc ſacramentum procuretur, certe ſupponi debet infirmitas ex ſe gravis: nam veriſimile non eſt tale ſacramentum eſſe inſtitutum propter quamlibet levem ægritudinem curandam. Et ſane, ſi ſacramentum hoc valide dari poſſet cuilibet ægrotanti communi & ordinario morbo, ex quo nullum periculum timeretur, non eſſet cur omnibus hujuſmodi infirmis tale ſacramentum denegaretur, ita ut licite illis dari non poſſet. Cur enim privarentur hoc ſacramento, cum alias nulla tali ſacramento irreverentia fieret? requiritur ergo gravis ſeu lethalis morbus etiam ad valorem ſacramenti.

Oportere morbus ſit periculoſus, & in periculo conſtituat infirmum.

Unde ulterius addo, in uſu ſervandum eſſe, ut non ſolum morbus ex ſe gravis ſit, ſed etiam ut ſtatus talis ſit, qui infirmum in gravi periculo mortis conſtituat. Ita docent omnes Doctores, & ſatis confirmatur ex communi uſu Eccleſiæ. Et teſtimonia adducta, præſertim Conc. Trident. hoc etiam probant: ac denique idem perſuadet ratio ex fine ſacramenti deſumpta. Quia vero hic ſtatus non poteſt habere tantam certitudinem, multumque ex arbitrio pendet, ideo non videtur hæc conditio ita ſubſtantialis, ut forte aliquantulum præmature ungatur infirmus, ſacramentum propterea ſit nullum exiſtimandum, quin potius quoties morbus ex ſe fuerit periculoſus & gravis, exiſtimo ſacramentum eſſe validum, etiamſi ad ſtatum morbi vel non ſatis, vel etiam nihil attendatur.

Interrogationi ſatisfit.

Dices; Cur ergo melius cenſetur expectare morbi gravitatem, augmentum, & periculum? Reſpondetur, tum propter majorem certitudinem: tum etiam, quia effectus, & auxilium hujus ſacramenti ad illum articulum ſunt maxime accommodata. Addo vero, non eſſe expectandum, ut infirmus jam ſenſu & cognitione careat: nam id potius eſt contra reverentiam, & utilitatem ſacramenti, ut ſupra tactum eſt. Nec etiam eſt expectandum tempus, in quo jam conſtet infirmum non poſſe naturaliter vivere: nam hoc etiam derogat ſecundario fini hujus ſacramenti. Quamvis enim hoc ſacramentum ſupernaturaliter juvet ad ſanitatem recuperandam, non tamen eſt conſentaneum inſtitutioni, nec rationi, expectare tempus, in quo fere manifeſte ſit neceſſarium miraculum: nam hoc eſt quodammodo tentare Deum, & virtutem ſacramenti velle experiri.

Dubium. An in quovis mortis periculo dandum ſit hoc ſacramentum.

Sed quæres, an in quovis articulo, ſeu periculo mortis dandum ſit hoc ſacramentum: ſpectato enim fine hujus ſacramenti ita videtur affirmandum, quia ſemper in illo eventu indiget homo ſpecialibus auxiliis contra tentationes, ſemperque dæmon vehementius tunc inſiſtit adverſus hominem, undecunque talis articulus oriatur. Denique ſemper eſt tunc neceſſaria melior diſpoſitio, & puritas animæ pro ingreſſu gloriæ. Reſpondetur, non in omni occaſione mortis, ſed ſolum in illa, quæ ex corporis infirmitate provenit, eſſe hoc ſacramentum applicandum. Ratio eſt, quia ſolus infirmus eſt hujus ſacramenti capax, ſæpe autem homo ſanus exiſtens, eſt moraliter morti vicinus, ut ſi mors ſit violenta, ſive per coactionem homini, ut cum homo eſt damnatus ad mortem, ſive per aliam cauſam naturalem, ut ſi homo incipiat longam navigationem, ubi eſt periculum naufragii. Ita docent omnes Doctores. Sylveſt. verb. *Unctio extrema* q.5. Sot.c.23. & ibi alii Theologi, Navar.c.22.n.13.

Dubio ſatisfit.

Unde colligere licet, ſacramentum hoc eſſe ſpecialiter inſtitutum ad roborandum hominem corpore deficientem ob ægritudinem; quando autem ſanus eſt, licet ſit morti vicinus, habet integras naturales vires, & non ab intrinſeco, ſed per accidens & ab extrinſeco deficit, & ideo non eſt pro illo inſtitutum ſacramentum hoc. Advertendum eſt tamen, aliud eſſe hominem ſanum violenter interfici; aliud vero, quod homo per violentiam in morbum inciderit, in quo jam eſt morti vicinus: nam quæ diximus procedunt in priori caſu, ut exempla adducta declarant. At vero in poſteriori caſu eſt longe diverſa ratio, quia homo eſt vere infirmus, & conſequenter capax hujus ſacramenti, undecunque infirmitas originem duxerit. Exemplum eſt, cum aliquis lethale vulnus accipit, eſtque in periculo mortis, ſine ulla enim dubitatione ungendus eſt, quia jam vere ægrotat, licet cauſa ægritudinis fuerit extrinſeca, & violenta, quod accidentarium eſt: & ita etiam in hoc omnes conveniunt.

An ſolus ille, qui actualiter peccavit, ſit capax hujus ſacramenti.

Circa aliud punctum tractari ſolet quæſtio, an ſit de neceſſitate hujus ſacramenti, ut ſuſcipiens aliquando actualiter peccaverit. Et ratio dubitandi ſumitur ex verbis formę: *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti per viſum, &c.* quæ manifeſte ſupponit actuale peccatum. Unde propter hanc præcipue cauſam pueri, & perpetuo amentes non ſunt capaces hujus ſacramenti, quia cum non ſint capaces peccati actualis, non poteſt ſuper illos forma vere proferri. Quod videtur ſignificaſſe D. Th. diſt.23. qu.2. art.2. qu.4. ad 1. dicens, hoc ſacramentum non eſſe contra reliquias peccati originalis, niſi quatenus ſunt per actualia peccata confortatæ, & ideo non eſſe dandum pueris. Beatiſſima etiam Virgo non fuit capax hujus ſacramenti, quia non fuit capax actualis peccati: ſignum ergo eſt neminem eſſe capacem hujus ſacramenti, niſi qui actualiter peccavit. Tandem hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum medicinæ, tam animæ, quam corporis; ergo ſicut ſupponit infirmitatem corporis, ita etiam animæ.

Poſſe dari hoc ſacramentũ illi, qui nunquam actualiter peccavit. Secunda concluſio.

Nihilominus dicendum eſt hoc ſacramentum dari poſſe etiam illi, qui nunquam actualiter peccavit. Ita docuit Carthuſ. in Summ. fidei lib.5. c.149. in fine, Viguer. in Inſtit. c.16. §.4. verſ.6. Aſtenſ. in Sum. lib.5. tit. 41. ar.5. qu.1. & ar.7. qu.3. & 4. Bonav. d.23. par.2. ar.1. qu.2. Richar. ar.2. qu.4. & ſumitur ex qu.5. ad 3. Guillelm. de Rub. ibi qu.1. dub.3. Mairo. qu.1. ad 2. Palac. diſp. 1. circa finem: idemque ſupponunt Albert. Anton. & alii, qui dicunt B. Virginem ſuſcepiſſe hoc ſacramentum, quos retuli 1. tomo diſput.8. ſect.3. Ratio eſt, quia neque ex verbis Jacobi, neque ex aliquo Concilio, nec ex forma vel materia hujus ſacramenti, neque ex fine ejus colligi poteſt neceſſitas hujus conditionis, & alioqui effectus primarius hujus ſacramenti optime locum habet in eo, qui nunquam actualiter peccavit; ergo & ipſum ſacra-

cramentum. Major probatur quoad ſingulas partes: nam Jacobus ſolum dixit: *Si in peccatis eſt, dimittentur ei*, quæ verba non ſupponunt neceſſario peccatum, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, ſed ad ſummum ſupponunt poſſibilitatem peccandi. Concilium item Florent. & Trident. in hoc nihil addunt his, quæ Jacobus explicavit. Forma item juxta verba Jacobi intelligenda eſt, ſcilicet, conditionaliter, ſeu potentialiter: *Ignoſcat tibi Deus quidquid peccaſti*, id eſt, *ſi quid peccaſti*, vel *quidquid ſolet per viſum peccari, &c.* ſicut ſupra dicebamus de illo, qui ſemper caruit aliquo ſenſu, per quem peccare non potuit. Ex materia vero clarum eſt nihil poſſe colligi, quia, licet unctio ſignificet curationem ſpiritualem, & hæc videatur animæ ægritudinem ſupponere, non tamen aliam neceſſario, præter eam quam homo lapſus ex ſe habet ad reſiſtendum tentationibus dæmonum, præcipue in mortis articulo, & adjuncta debilitate corporis ex morbo proveniente. Unde neque ex fine aliquid colligitur, quia unus ex principalibus finibus hujus ſacramenti eſt roborare infirmum in eo articulo contra dæmonis inſidias, & ungere athletam ad pugnam; hoc autem ſubſidio indiget etiam ille homo, qui nunquam peccavit. Atque hac ratione locum habet in hujuſmodi homine auxilium hujus ſacramenti contra reliquias peccati: nam ſatis ad hoc ſunt reliquiæ peccati originalis, quales ſunt ipſa etiam corporis ægritudo, vel debilitas, vel etiam quilibet dolor, aut triſtitia, quæ poſſit hominem retardare a fervore devotionis, & hilaritate mentis, in eo articulo maxime neceſſariis. Minor autem principalis argumenti ex dictis probata relinquitur, quia ille etiam, qui nunquam peccavit actualiter, de ſe eſt debilis & infirmus ratione originalis peccati, vel reliquiarum ejus, & ægritudinis ad ſuperandas dæmonis inſidias; ergo non ſolum eſt capax proprii auxilii hujus ſacramenti, ſed etiam illo maxime indiget: præterquam quod gratiæ ſanctificantis augmentum recipiet, & ad ingreſſum gloriæ perfectius præparabitur.

Confirmatur cōcluſio. Et confirmatur primo concluſio; quia ex communi ſententia omnium, ſi quis in gravi morbo, & in fine vitæ conſtitutus baptizetur, & viaticum ſuſcipiat, poteſt & debet hoc ſacramentum illi miniſtrari, etiamſi nullius peccati conſcientiam poſt ſuſceptum baptiſmum habeat; ergo peccaſſe actualiter non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti. Probatur conſequentia, quia ille non habet peccata actualia poſt baptiſmum commiſſa, ut ſupponimus; ſi quæ vero habuit ante baptiſmum, illa ſunt in baptiſmo prorſus extincta. Quod ſi dicas manere reliquias, certe fieri ſæpe poteſt, ut non plures maneant, quam ex ſolo originali peccato; ponamus enim ſemel tantum, aut iterum venialiter peccaſſe. Unde confirmatur ſecundo: nam licet quis poſt hujuſmodi peccata actualia ſanctiſſime vixerit, & per multos annos (ex privilegio) omni peccato caruerit, nihilominus capax eſt hujus ſacramenti, & tamen jam non ſunt reliquiæ actualium peccatorum, & forma non poteſt in eo vera eſſe niſi in ſenſu ſupra explicato; ergo idem erit, etiamſi nullum actuale peccatum commiſiſſet: nam ſi de præſenti peccatum, vel reliquiæ ejus neceſſaria non ſunt, quod peccatum præceſſerit actu, impertinens eſt. In ſacramento enim pœnitentiæ debet peccatum ſaltem præceſſiſſe, quia per confeſſionem debet ſubdi clavibus, & ita fit quodammodo præſens, quod non habet locum in hoc ſacramento, nec alia neceſſitas fingi poteſt. Tandem confirmatur tertio, quia peccatum actuale non eſt materia proxima, vel remota hujus ſacramenti, ſicut pœnitentiæ; ergo, quamvis non præceſſerit, poſſunt applicari omnia eſſentialia ad hoc ſacramentum conficiendum; ergo.

Objectioni ſatisfit. Dices: licet peccatum actuale non ſit materia neceſſaria ratione ſui, tamen eſt ratione reliquiarum. Reſpondetur primo ſufficere reliquias originalis peccati: ſecundo impropriam eſſe locutionem illam, non enim minus ordinatur baptiſmus contra ipſum originale peccatum, quam Extrema unctio contra reliquias ejus, imo illud certius eſt, & tamen nemo dicit peccatum originale eſſe materiam baptiſmi, ſed eſſe terminum a quo effectus baptiſmi, vel eſſe malum contra quod inſtitutus eſt baptiſmus; idem ergo erit in præſenti. Unde, ſicut eſt capax hujus baptiſmi, qui non habet originale peccatum, ut patet maxime in his, qui ſine voto illius juſtificati fuerunt ante illius inſtitutionem, imo etiam eſt capax illius, qui nunquam illud in re habuit, de ſe tamen, & ex vi ſuæ originis erat illi obnoxius, ut beata Virgo, quia hoc ſatis eſt, ut ſit capax gratiæ expulſivæ peccati originalis: ita eſſet capax hujus ſacramenti, etiamſi quis non haberet ullas reliquias originalis peccati, nec habuiſſet unquam ex privilegio, quia nihilominus eſſet capax gratiæ, & auxilii confortantis contra illas reliquias, & ex vi ſuæ originis indigeret illa gratia, quod ſatis eſt. Et ita etiam applicari poteſt efficaciter forma, *Indulgeat tibi Deus &c.* id eſt, conferat tibi gratiam ex ſe remittentem omnem culpam ſi adſit, & confortantē contra reliquias ejus, ſi neceſſe ſit.

Atque ex his ſatisfactum videtur rationibus dubitandi in principio poſitis. Ad illud vero, quod de Beatiſſima Virgine attingebatur, ex dictis hic, & in citato loco tom. 2. colligere licet, probabilius eſſe illam recepiſſe hoc ſacramentum, quia nihil eſt, quod obſtiterit: & alias decuit, tum propter fructum, tum propter exemplum, tum propter ipſum ſacramentum, ne deſpici videretur; neque hoc eſt magis indecens, quam quod B. Virgo fuerit baptizata, quandoquidem etiam baptiſmus datur in remiſſionem peccati, & ipſa ablutio non quamcunque ſanctificationem, ſed illam, quæ a ſorde peccati lavat, ſignificat: tamen quia non ſignificat illum ut neceſſario actualiter faciendum, ſed ſolum quoad collationem gratiæ de ſe ſufficientis & ordinatæ ad illud malum expellendum, ideo in Virgine etiam locum habere potuit: idem ergo dicendum eſt de forma, & effectu ſeu gratia hujus ſacramenti. Magis dubitari poterat ex eo, quod B. Virgo non videtur corporaliter ægrotaſſe, nec ex propria infirmitate corporali mortua fuiſſe. Verumtamen dicendum eſt, licet non fuerit paſſa infirmitatem provenientem ex inordinatione humorum, tamen habuiſſe quandam corporis debilitatem ab intrinſeco provenientem, quæ ad eum ſtatum pervenit, in quo jam naturaliter non poterat anima in corpore conſervari: atque hæc diſpoſitio eſt ſufficiens infirmitas corporis ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum. Sicut ſi quis confectus ſenili ætate, moreretur ex ipſius naturæ defectu abſque alia ægritudine, nihilominus ungendus eſſet, quia illa eſt ſufficiens infirmitas conſtituens hominem in neceſſitate hujus ſacramenti; ita ergo de B. Virgine ſentiendum eſt.

Satisfit rationi dubitandi in principio poſitæ.

SECTIO III.

Quæ partes corporis ſint proximum ſubjectum hujus ſacramenti.

Non eſſe neceſſariū totū corpus inungere.

CErtum eſt ad conficiendum hoc ſacramentum neceſſarium non eſſe totum corpus hominis inungere. Quod docent omnes Theologi, & ex uſu Eccleſiæ, & dictis ſupra de materia proxima hujus ſacramenti ſatis conſtat. Item, quamvis Jacobus dicat: *Ungentes eum*, non dicit, *ungentes totum eum*; nec ad veritatem illius locutionis neceſſarium eſt totum corpus inungere. Sicut quando de Apoſtolis dicitur, *Ungebant infirmos*; non eſt ſenſus, unxiſſe integre tota corpora illorum, ſed in aliqua parte ad curationem accommodata: ſic ergo eſt in præſenti. Denique quamvis de baptiſmo dicatur, *Baptizantes eos*, non eſt neceſſe integre totum corpus lavare; ergo ſimiliter, &c. Scio D. Th. in 4. d. 23. q. 2. ar. 3. qu. 1. ad 3. differentiam in hoc conſtituere inter baptiſmum, & ſacram unctionem, quod in baptiſmo abluitur totum corpus, non vero ungitur totum in hoc ſacramento. Et rationem differentiæ reddit, quia baptiſmus datur per modum ablutionis ad tollendas ſordes; per ablutionem autem tantum mundatur ea pars, quæ lavatur; & ideo, ut ſignificetur totum hominem mundari, totum corpus abluitur. Unctio vero datur per modum curationis: ſæpe autem curatur pars, licet non ipſa, ſed alia, ubi eſt radix mali, inungatur: & ideo, ut ſignificetur integra curatio, non eſt neceſſe totum corpus ungi, ſed partes illas, in quibus eſt radix morbi. Quæ doctrina optime declarat & confirmat veritatem poſitam, continetque congruentiam non ſolum illius ritus, qui pertinet ad ſubſtantiam baptiſmi, ſed etiam illius, qui ad cæremoniam ſeu frequentiorem uſum ſpectat. Certum eſt enim non eſſe de ſubſtantia baptiſmi, ut totum corpus lavetur, aut quod per immerſionem fiat, quia vero nunc frequentius ita fit, præſertim in infantibus, in unctione vero nunquam fit, ideo voluit D. Th. illius rei rationem reddere.

Quinque partes determinat. Deinde docent Theologi, quamvis non totum corpus ſit ungendum, non tamen eſſe liberum miniſtro, quas voluerit partes corporis ungere, ſed juxta numerum quin-

que

eſſe ungendas. que unctionum, quas ſupra declaravimus, quinque partes determinatas eſſe ungendas, nempe quinque organa ſenſuum. Cujus ratio eſt inſtitutio, per uſum, & traditionem Eccleſiæ nobis ſufficienter manifeſtata. Congruentia vero jam tacta fuit a D. Thom. quia in quinque ſenſibus viget origo omnis peccati. Non poſſunt autem ſenſus ipſi in ſe inungi, ſed ſolum ratione organi corporei; ibi ergo faciendæ ſunt quinque unctiones: unde, ſicut illæ eſſentiales ſunt, ita ex parte ſubjecti ad ſubſtantiam ſacramenti pertinet, quod in talibus ſubjectis proximis ſeu partialibus fiant. Eſt autem advertenda differentia inter

Differentia inter tactum, & alios ſenſus. ſenſum tactus, & alios, quod alii habent determinatas partes corporis, in quibus eorum organa inſunt: unde etiam manifeſtum eſt illas ſolum pertinere ad ſubſtantiam hujus ſacramenti. Quod ſi contingat ſenſum deeſſe, aut organum eſſe prorſus deſtructum, neceſſarium ſemper eſt, ut ſi homo vivit, maneat in facie ſitus ille corporis, in quo ſenſus, ejuſque organum reſidere debet, & ideo nunquam deeſſe poteſt eſſentiale ſubjectum (ut ſic dicam) talium unctionum. At vero tactus eſt diſperſus per totum corpus, & ideo videri poteſt illa unctio, quantum ad ſubſtantiam ſpectat, ſufficienter fieri in quacunque corporis parte, quia ibi viget tactus.

Unctio tactus debet fieri in manibus. Nihilominus communis Eccleſiæ uſus habet, ut talis unctio fiat in manibus, quia ibi dicitur eſſe organum hujus ſenſus in majori perfectione ac vigore: & communiter indicant Theologi illam determinatam partem pertinere ad ſubſtantiam ſacramenti. Solum unum invenio, qui dicat, potius unctionem pedum eſſentialem eſſe quam manuum: oppoſitum autem docet D. Th. expreſſe in 4. d. 23. qu. 2. ar. 3. qu. 2. alias in Additionib. q. 23. ar. 6. Palud. d. 23. qu. 2. ar. 3. Richard. ar. 3. qu. 1. Durand. qu. 4. n. 8. Soto qu. 2. ar. 3. Ledeſ. qu. 34. ar. 6. Sylveſt. Navarr. & omnes Summiſtæ. Ex ipſis formis optime colligitur: nam cum manus unguntur, dicitur; *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti per tactum:* cum vero unguntur pedes, dicitur, *quidquid per inceſſum*: ſignum ergo eſt manus adhibere, ut continentes principaliter organum tactus, atque adeo illam partem eſſe per ſe magis neceſſariam, quia vis motiva ſeu incedendi, propter quam unguntur pedes, & vis appetitiva ſeu concupiſcentiæ, propter quam unguntur renes, ſunt ſecundaria principia peccatorum, ideoque non ſunt ita neceſſaria.

Quid ſi ungendus careat manibus. Circa hanc vero partem occurrit communis difficultas, quia fieri poteſt, ut is, qui ungendus eſt, careat manibus; ergo caret proximo ſubjecto, (ut ſic dicam) quod eſt de neceſſitate ſacramenti: erit ergo ille incapax hujus ſacramenti: urget autem difficultas, quando homo caret utraque manu: nam ſi altera tantum careat, altera erit ſufficiens, quia, ut ſupra dictum eſt, in ſingulorum ſenſuum organis una ſufficit unctio, licet ad majorem integritatem, vel ornatum ſoleant duæ fieri in his ſenſibus, qui veluti bipartita habent organa in duabus partibus

Reſponſ. principalibus. Unde, deficiente una manu, altera eſt inungenda propter eſſentiam; propter uſum autem, ſeu perfectionem ungetur in alio brachio pars extremæ manui propinqua, vel ſi brachium deſit, in eo ſitu ſiet unctio, qui eſt quaſi fundamentum manus. At vero quando utra-

Impugnatur. que manus deeſt, majus videtur eſſe dubium. Primo a ſimili de ſacramento Ordinis, ſupponendo enim unctionem manuum eſſe de eſſentia Diaconatus, vel Presbyterii, qui caret manibus, incapax prorſus eſt illius ſacramenti, nec poterit in propinquis partibus inungi, non ſolum licite, verum etiam neque valide; ergo ſimiliter, &c. Secundo, quia partes ungendæ ex vi inſtitutionis ſunt determinatæ; ſi ergo inter alias partes manus fuerunt deſignatæ, non poſſunt loco illarum aliæ a nobis ſubſtitui. Tertio ſi conjectura utendum eſt, non eſſet localis propinquitas attendenda, quæ eſt veluti materialis, ſed potius illa pars eſſet ungenda, in qua poſt manus tactus vehementior eſt, magiſque viget, quia hæc eſt formalior propinquitas, ac ſimilitudo.

Vera reſolutio. Nihilominus certiſſimum eſt hujuſmodi hominem non eſſe incapacem hujus ſacramenti, & unctionem tunc faciendam eſſe in parte propinqua, ut omnes Doctores docent, & uſus Eccleſiæ ſatis oſtendit. Et ratio eſt facilis, quia talis homo non minus indiget fine, & fructu hujus ſacramenti: debuit ergo ita inſtitui, ut ab ejus participa-

Impugnatio ſupra poſita refellitur. tione non excluderetur. In quo cernitur clara differentia inter hoc ſacramentum, & Ordinem: nam qui caret manibus, prorſus eſt ineptus ad finem & officium illius ſacramenti, & ideo merito eſt incapax illius, ibique manus deſignatæ ſunt, ut omnino eſſentiales, non vero in præſenti. Unde etiam facile reſpondetur ad ſecundam rationem, in hoc ſacramento manus non eſſe deſignatas, ut adæquatum ſubjectum illius unctionis, quæ ratione tactus ſit, ſed illud eſſe organum tactus, manus vero deſignatas eſſe, ut per ſe loquendo ibi debeat fieri talis unctio quoad fieri poſſit; quia cum non ſit ungendum totum corpus, pars aliqua deſignari debuit, non tamen ita præciſe, ut illa deficiente eſſet impoſſibilis talis unctio, cum adhuc maneat organum tactus, ſed ita ut ille ſit quaſi primarium ſubjectum, quo deficiente, ejus locum habeat pars illi propinquior. In hoc autem retinenda etiam eſt ſententia communis, ut pars ſitu corporis propinquior ungenda ſit, quamvis non videam omnimodam certitudinem, cur hoc pertineat ad eſſentiam ſacramenti, quia nec ex conſuetudine Eccleſiæ hoc ſatis conſtare poteſt, cum caſus ſit rariſſimus, nec ex alio certo principio, quia conjectura tertio loco poſita contemnenda non eſt. Præferenda vero eſt communis ſententia, quæ ſine dubio etiam in praxi ſervatur, quando ſimilis caſus occurrit. Et ratio reddi poteſt, quia nulla certior regula, & notior omnibus dari poterat: nam ubi poſt manus tactus magis vigeat incertum eſt, vixque Philoſophi, aut Medici id norunt, quæ autem pars ſit manui propinquior, notiſſimum eſt; & ideo cum manus fuerint veluti primo loco deſignatæ, conſequenter ſuo ordine deſignatæ ad id muneris erunt partes propinquiores, ut illis deficientibus, earum loco ſubſtituerentur.

DISPUTATIO XLIII.

De Miniſtro ſacramenti Extremæ unctionis.

HÆC eſt ultima cauſa hujus ſacramenti, de qua duo breviter dicenda ſunt, ſcilicet, quis ſit miniſter omnino neceſſarius hujus ſacramenti, quiſque ſufficiet.

SECTIO I.

Utrum Sacerdos ſit miniſter proprius hujus ſacramenti.

HÆretici ſicut negant unctionis ſacramentum, ita negant unctionem illam, de qua loquutus eſt Jacobus, eſſe neceſſario a ſacerdotibus miniſtrandam; quia Jacobus ſolum dicit, *Inducat presbyteros Eccleſiæ*, id eſt, ſeniores, & graviores fidelium, id enim (ajunt) & non aliud in rigore ſignificat vox Græca presbyteri. Atque hi conſequenter loquuntur, quia putant illam unctionem tantũ fuiſſe ad curationem corporum per gratiam ſanatorum, qua unctione uti poſſunt omnes fideles, qui talem gratiam a Deo habuerint, ut de diſcipulis Antonii refert Ruffin. lib. 2. hiſt. c. 4. & de S. Martino Severus Sulpic. in vita ejus c. 21. & de aliis Pallad. c. 1. & 20. Accedit, quod Innocent. I. Ep. 11. ad Decen. c. 8. loquendo de oleo ſancto, inquit: *Quo non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo*. Quæ verba uſurpavit etiam Concilium Vormatienſ. c. 72. & fere Beda in Jacobum. Aliqui vero ex Catholicis dixerunt, ſaltem in extrema neceſſitate, quando ſacerdotis copia haberi non poteſt, poſſe hoc ſacramentum miniſtrari ab inferiori clerico, vel etiam a laico, ſi alius non fuerit, ſicut poteſt baptiſmus; ita Valdenſ. tom. 2. de Sacramentis, c. 163. *Hæreticorum error.*

Solum ſacerdotem eſſe miniſtrum hujus ſacramenti. Aſſert. 1. Dico tamen primo: Solus ſacerdos eſt miniſter hujus ſacramenti, neque ab alio valide confici poteſt. Cum autem excluſivam addimus, clarum eſt inferiores excludi, non tamen ſuperiores, qui, licet ſint Epiſcopi, ſunt etiam ſacerdotes: nam, ut dixit ſupra Innocentius; *Superfluum eſt, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus, aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere.* Quibus verbis, ut ſupra dixi, oleum ſanctum comprehendit, cujus benedictionem manifeſte ſentit eſſe propriam Epiſcopi, quod ſupra attigimus, & in hac diſputatione exactius declarare propoſuimus. Uſum vero olei benedicti in conficiendo hoc ſa-

cramento dicit ita licere presbytero, ut a fortiori Epiſcopo liceat. Concluſio ergo ſic expoſita de fide eſt, fundaturque præcipue in verbis Jacobi, *Inducat presbyteros Eccleſiæ*. Quamvis enim nomen *Presbyteri*, in communi uſu Græcæ linguæ poſſit etiam ſeniorem ſignificare; tamen in uſu Eccleſiæ, & præſertim Apoſtolorum, communiter ſumitur pro Eccleſiæ ſacerdotibus, quod oſtendit tum locus ille Pauli 1. ad Timoth. 4. *Cum impoſitione manuum presbyteri*, tum communis uſus retentus in Eccleſia Latina, quæ veluti traditio quædam Apoſtolica reputari poteſt: atque ita intellexerunt locum hunc Concilia Florentinum, & Trident. ſeſſ. 4. cap. 3. & canon. 4. de hoc ſacramento, & indicarunt Beda, & alii in eum locum, & Cyrill. lib. 2. in Levit. Chryſoſtom. lib. 2. & 3. de Sacerdotio, Gratian. poſt cap. *Presbyteros* 95. diſtinct.

Ratio a priori. Ratio a priori eſt Chriſti inſtitutio, quam nobis Jacobus, & Eccleſia ſufficienter propoſuerunt. Congruentia optima eſt, quia hoc ſacramentum ordinatur ſuo modo ad ſanctificandos fideles: poteſtas autem ſanctificandi fideles eſt proprie ſacerdotum, per ſe loquendo, pertinetque ad poteſtatem in corpus Chriſti myſticum, & ideo etiam adminiſtratio hujus ſacramenti eorum eſt propria. Eſtque hoc etiam conſentaneum ſanctitati Sacramentorum, per ſe enim requirunt ſacros, miniſtros ad id muneris ſpecialiter conſecratos, excepto baptiſmo propter ſpecialem neceſſitatem, & matrimonio propter ſpecialem ejus naturam: in hoc autem ſacramento nulla eſt peculiaris ratio, quæ talem exceptionem poſtulet.

Objectioni occurritur. Dices: Etiam Diaconus eſt miniſter conſecratus. Reſpondetur, non tamen ſufficienter ad hoc ſacramentum miniſtrandum, quia nec habet poteſtatem in corpus Chriſti verum; nec ad remittenda peccata; & ideo nec per ſe habet poteſtatem in corpus myſticum, ad ſanctificandum illud, & remittenda peccata etiam mortalia, quod interdum per hoc ſacramentum fit. Unde etiam obiter veriſimile fit, poteſtatem hanc miniſtrandi hoc ſacramentum, tunc maxime datam fuiſſe Apoſtolis, quando ordinati ſunt quoad poteſtatem remittendi peccata. Joan. 20. Non expediebat autem hoc miniſterium reſervari Epiſcopis, tum quia, ut ex Innocentio retulimus, aliis gravioribus occupationibus impediendi erant, nec tam facile poterant in omnibus oppidis inveniri, tum etiam, quia, ſi judicium de peccatis per pœnitentiam ſacerdotibus commiſſum eſt, merito etiam ſacramentum hoc, quod veluti conſummativum eſt pœnitentiæ, eiſdem committitur.

An quilibet ſimplex ſacerdos ſit ſufficiens miniſter. Poteſt vero quis interrogare, an quilibet ſimplex ſacerdos ſit ſufficiens miniſter hujus ſacramenti, vel indigeat aliqua alia poteſtate. Reſpondeo, ut ſacramentum validum efficiat, quemlibet ſacerdotem ſimplicem eſſe ſufficientem miniſtrum, quia ſacramentum hoc non pendet quoad ſubſtantiam niſi ex poteſtate Ordinis ſacerdotalis; hanc autem integram habet quilibet ſacerdos ſimplex, ut de fide certum eſt. Prior propoſitio certiſſima eſt, quia hoc ſacramentum non confertur per modum judicii, ſed per modum cujuſdam ſanctificationis, & medicinæ; ergo per ſe, & eſſentialiter non requirit poteſtatem juriſdictionis; ergo ſolam poſtulat poteſtatem ordinis: nam præter has duas non poteſt fingi alia

Object. poteſtas, ſeu conditio ſimpliciter neceſſaria. Dices, ſacramentum hoc dari per modum curationis; quamvis autem corporalis curatio non indigeat juriſdictione, ſpiritualis autem videtur illam requirere, quia eſt actus pa-

Diluitur. ſtoralis. Reſpondetur, hoc argumento ad ſummum probari ad rectam & licitam hujus ſacramenti adminiſtrationem neceſſarium eſſe, ut ſacerdos habeat juriſdictionem, vel licentiam proprii ſacerdotis, ut dicemus commodius ſequenti ſect. id enim ad præcepta hujus ſacramenti pertinet. Non tamen probat ratio facta neceſſitatem ſimpliciter ad validitatem ſacramenti, quia nec eſt actus ligandi, aut ſolvendi, nec proprie actus ſuperioris: & quamvis hoc ſacramentum interdum remittat peccata, id tamen neceſt per ſe primo, nec per modum abſolutionis, ſeu ſententiæ.

Nec laicum nec diaconum eſſe miniſtros hujus ſacramenti. Ultimo dicendum eſt, ſacerdotem eſſe miniſtrum ſimpliciter neceſſarium: ita ut propter nullam cauſam vel defectum ſacerdotis poſſit laicus, imo nec diaconus ſacramentum hoc valide conficere. Aſſertionem hanc fere æque certam quam primam eſſe exiſtimo. Et in ea conveniunt Theologi in 4. d. 23. D. Th. qu. 2. art. 1. Ubi aſſi-

Aſſert. s. D. Thom. gnans generalem regulam ſacramentorum ait, in ſolo baptiſmo divina diſpenſatione factum eſſe, ut in neceſſitate poſſit a non ſacerdote miniſtrari: intelligit autem de ſacramentis, quæ conſiſtunt in uſu, ut diſpenſationem Euchariſtiæ excludamus; & quorum proprius ac per ſe miniſter eſt ſacerdos, ut matrimonium etiam excipiamus. In eadem ſententia ſunt Bonavent. Palud. Duran. & reliqui Summiſtæ. Præterea hoc voluit Concil. Trid. c. 3. de hoc ſacramento, cum docuit, vel Epiſcopum, vel ſacerdotem rite ordinatum eſſe proprium miniſtrum hujus ſacramenti, quod ſub anathemate definit can. 4. Concilium autem Florent. ſimpliciter dixit: *Miniſter autem hujus ſacramenti eſt ſacerdos*, nulla adhibita exceptione, quam agens de ſacramento baptiſmi ſtatim adjunxit, ideoque non dixit abſolute ſacerdotem eſſe miniſtrum baptiſmi, ſed *ordinarium miniſtrum*. Unde concluditur ratio: nam in his rebus ſupernaturalibus, quæ ex inſtitutione pendent, nobis non licet addere exceptionem, præter generalem regulam ſine auctoritate, vel evidenti ratione: hic autem regula generalis Jacobi eſt, ut ad ungendum infirmum inducatur presbyter, & Concilia declarant illum eſſe ſacerdotem, quem ſimpliciter definiunt eſſe miniſtrum, ſeu proprium miniſtrum: nulla eſt autem auctoritas ad excipiendum ab hac regula aliquem caſum: nec etiam probabilis ratio, quia ſacramentum hoc non eſt neceſſitatis, ſicut baptiſmus; ergo. Et confirmatur: nam per ſe loquendo, magis neceſſarium eſt ſacramentum pœnitentiæ, & nihilominus propter nullam neceſſitatem poteſt ab alio, quam a ſacerdote miniſtrari, quia nunquam ita neceſſarium eſt, quin poſſit homo per contritionem ſalvari; ergo a fortiori idem dicendum eſt de hoc ſacramento.

Deſtruitur fundamentum hæreticorum. Ad fundamentum ergo hæreticorum jam reſponſum eſt, mentem Jacobi fuiſſe de ſacerdotibus loqui: alioqui quid neceſſe erat ſeniores vocare, ut infirmum ungerent, certe potius ſanctiores vocandi fuiſſent, per quos Deus facilius conferret ſanitatem, ſi talis unctio ad illam ſupernaturaliter conferendam præcipue ordinabatur. Igitur illud fundamentum hæreticum eſt, ut in ſuperioribus eſt oſtenſum. Circa exempla vero ſanctorum, quæ ibi afferuntur, advertendum eſt, non conſtare ex hiſtoriis illos uſos fuiſſe ad ſanandos miraculoſe infirmos oleo ab Epiſcopo conſecrato ad ungendos infirmos, ſed oleo alio, quod ipſi fortaſſe per ſignum crucis, vel aliam deprecationem benedicebant. Quod ſi forte oleo infirmorum utebantur, non licet inde argumentum ſumere ad ſacramentalem unctionem, quæ eſt valde diverſa: nec vero illi damnandi alicujus criminis ſunt, eo quod materia remota ſacramenti, ad alium uſum, quam ad ſacramentum conficiendum, uterentur: tum quia credendum eſt divina inſpiratione motos id feciſſe: tum quia id non eſt intrinſece malum, nec conſtat eſſe prohibitum, quando alius uſus ſanctus eſt, & cum debita reverentia, aliiſque honeſtis circumſtantiis fit. Atque in hunc modum voluerunt aliqui explicare locum Innocentii, ſcilicet, licere omnibus Chriſtianis uti oleo ad ungendum ſuos infirmos in neceſſitate, non quidem ſacramentaliter, ſed alio modo ex devotione, ſi neceſſe ſit. Non eſt autem expoſitio conſentanea menti Innocentii, qui plane loquitur de unctione ſacramentali: nam infra concludit hoc eſſe genus ſacramenti. Dicendum ergo eſt loqui de uſu paſſivo, ſcilicet, licere omnibus fidelibus uti paſſive hoc oleo vocando presbyteros, qui ſe vel ſuos in neceſſitate ungant. Ita expoſuit Ruard. ar. 2. Janſen. in c. 6. Marci, & ibidem Maldonatus, Bellarm. lib. 1. de hoc ſacram. c. 9. Cæſar. Bar. tom. 1. Anno Chriſti 63. n. 14.

SECTIO II.

Utrum poſſit hoc ſacramentum a multis ſacerdotibus confici.

Sufficere unum ſacerdotem. DUO ſunt in hac quæſtione certa; primum eſt, unum ſacerdotem, per ſe loquendo, eſſe ſufficientem miniſtrum hujus ſacramenti. Hoc eſt de fide certum, conſtatque ex univerſali uſu Eccleſiæ, & ex generali regula ſacramentorum, & quia in uno ſacerdote eſt poteſtas ſufficiens ad applicandam totam materiam, & formam ad hoc ſacramentum neceſſariam. Unde in c. *Quæſivit* de verb. ſignif. definivit Pontifex, ſacerdotem, vel alio præſente, vel etiã ſolũ poſſe infirmũ ungere. Dices: Cur ergo Jaco-

Solvitur. Jacobus dixit, *inducat presbyteros Eccleſiæ*? Reſpondeo, perinde fuiſſe ac ſi diceret, vocet unum ex presbyteris Eccleſiæ, ita ut plurale pro ſingulari acceptum ſit, vel certe propter reverentiam, vel ſolennitatem ſacramenti poſitum eſt plurale illud, ut ſignificaretur ſacramentum hoc cum debita pompa, & ſolennitate eſſe deferendum. Atque hinc colligitur aliud, quod certum eſſe diximus, hoc ſacramentum, regulariter ac per ſe loquendo, ab uno, & eodem miniſtro eſſe perficiendum, a quo inchoatur, ita ut ſi aliter ſine neceſſitate fiat, ſine gravi peccato non fiat. Ita indicant Doctores communiter de hoc ſacramento ſcribentes, licet in particulari non ita expreſſe declarent. Videtur autem certum ex eiſdem fere principiis, quibus poſitam veritatem oſtendimus. Nam in primis ita habet uſus Eccleſiæ, a quo in re gravi non ſine gravi crimine diſcrepatur: deinde ita obſervatur in omnibus aliis ſacramentis; ergo & in hoc ſervandum eſt. Tertio, quia voluntarie relinquere ſacramentum inchoatum, & imperfectum, de ſe grave crimen eſt: nam quod ab alio poſtea perficiatur, extrinſecum, & quaſi accidentarium eſt.

Utrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod ſit unus ſacerdos. Dupliciter explicatur quæſtio. Difficultas vero ſupereſt, an poſſit ſacramentum hoc interdum a pluribus miniſtris valide fieri. Duobus autem modis poſſunt duo ſacerdotes ad hoc miniſterium concurrere: primo ut unus faciat unctionem, alius vero proferat formam, ſive in omnibus unctionibus, ſive in ſingulis, ſeu aliqua ex eſſentialibus: ſecundo, ut unus faciat unam vel plures unctiones cum formis illis proportionatis, non tamen omnes eſſentiales; alius vero compleat, quæ defuerint.

De priori modo. De priori modo nihil invenio dictum a Theologis in particulari de hoc ſacramento. De baptiſmo quidem docent non eſſe validum, ſi unus abluat, alter vero formam proferat. Videtur tamen hic diverſa ratio: nam ibi forma profertur per modum indicativi; *Ego te baptizo*: unde non poteſt eſſe vera, niſi idem lavet, qui profert formam: hic vero forma eſt deprecativa, quæ non deſignat actionem propriam deprecantis, ſed ſolum præſentem unctionem, quæ poteſt ab alio fieri, ut patet cum dicitur; *Per hanc ſacram unctionem, &c.* ergo nec formæ, nec materiæ hujus ſacramenti repugnat, quod miniſter integer hujus ſacramenti ex duabus perſonis conficiatur, quarum altera ungat, altera formam proferat: poteſtque id eſſe neceſſarium, ſi alter ſit mutus, alter vero manibus careat: cur ergo dicemus tale ſacramentum eſſe invalidum? Maxime cum in genere loquendo non repugnet rationi ſacramenti, ut ſic, materia miniſtrari ab una perſona, formam vero proferri ab alia, ut in ſacramento pœnitentiæ conſtat, & ſuo modo in matrimonio; in ſpeciali autem ratione hujus ſacramenti nihil ſit, quod repugnet.

Non poſſe hoc ſacramentum a pluribus valide fieri. Aſſertio. Nihilominus dicendum, non poſſe hoc modo ſacramentum valide fieri a pluribus perſonis, ſeu miniſtris partialibus. Hoc videntur de ſacramento hoc ſupponere, qui de baptiſmo idem ſentiunt, quos retuli ſuperiori tomo, diſp. 23. ſect. 3. videtur enim eſſe eadem vel major ratio. Nam, ſi in illo ſacramento, quod eſt maximæ neceſſitatis id Chriſtus non permiſit ex vi ſuæ inſtitutionis, cur in hoc ſacramento, quod neceſſarium non eſt, id admittere debuiſſet? Item eſt ratio generalis in omnibus ſacramentis, quorum materia proxima eſt actio miniſtri: nam determinanda eſt per formam, ut cum ea unum ſacramentum conſtituat; ergo convenientiſſime omne hujuſmodi ſacramentum ita inſtitutum eſt, ut ab eadem perſona proferenda ſit forma, a qua ſit actio, & è converſo. Præterea uſus Eccleſiæ plurimum favet, nunquam enim viſum eſt ſacramentum hoc aliter confici: ex quo uſu explicari videntur verba Jacobi, & verba formæ, ut hunc ſenſum referant. Nam Jacobus ait, *Inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum*. Expendenda enim, & conjungenda ſunt illa verba, *Orent ungentes*: eundem ergo vult eſſe qui orat, & qui ungit, vult enim, ut ungendo oret, & ungat orando. Simili modo cum in forma dicitur, *Per hanc ſacram unctionem*, miniſter non alienam, ſed propriam actionem deſignat: nam etiam juxta uſitatum loquendi morem hic eſt communior ſenſus illius locutionis. Hæc ergo ſententia tenenda videtur: nam conjecturæ in contrarium nullius ſunt momenti, & ex dictis ſolutæ manent.

De ſecundo modo. Supereſt breviter dicendum de alio ſenſu, in quo etiam videri poteſt, nunquam poſſe ſacramentum hoc a pluribus ſacerdotibus partialiter fieri. Primo, quia Conc. Florent. dixit, miniſtrum hujus ſacramenti eſſe *ſacerdotem*, non ſacerdotes. Secundo, quia generalis ratio D. Th. hac 3. p. qu. 67. ar. 6. eſt: ſicut principalis auctor ſacramenti, qui eſt Chriſtus una perſona eſt, ita miniſtrum, qui ipſum repræſentat, debere eſſe unam tantum perſonam. Tertio, quia nulla eſt neceſſitas aliud dicendi, maxime enim eſſet illa, quæ ex illo ordinario caſu ſumitur, ſi contingat unum ſacerdotem mori facta una vel duabus unctionibus: nam tunc cenſetur neceſſarium, ut alius perficiat ſacramentum: at hoc neceſſarium non eſt: nam poteſt alius inchoare ſacramentum, & integrum conferre: nam quod alter facere incepit, nullum fuit, hoc ipſo, quod eſſentialiter perfici non potuit. Ergo a poſteriore ſacerdote poteſt, & debet omitti, ac ſi factum non fuiſſet, & totum ſacramentum integre fieri. Quod poteſt exemplo Euchariſtiæ confirmari, partim per ſimilitudinem, partim per differentiam horum ſacramentorum. In Euchariſtia enim ita ſunt formæ & materiæ partiales, ut tamen priora verba formæ ſtatim conficiant verum ſacramentum factum permanens, & ideo probabilius eſt, ſi ſacerdos moriatur, conſecrato pane, ante conſecrationem calicis, alium debere perficere ſacramentum, incipiendo tantum a conſecratione calicis: in præſenti vero eſt longe diverſa ratio, quia per priorem unctionem nihil confectum aut ſanctificatum manet. Adde, non obſtante illa efficacitate priorum verborum Euchariſtiæ, aliquos ſenſiſſe in dicto caſu ſecundum ſacerdotem debere integrum ſacramentum perficere, incipiendo a conſecratione novæ hoſtiæ, quam ſententiam probabilem ſaltem reputat D. Th. Soto vero, licet non cenſeat neceſſarium id fieri, affirmat tamen poſſe licite fieri, ut tractavi ſuperiori tom. diſp. 85. ſect. 1. Ergo multo magis hoc licebit in hoc ſacramento; ergo erit etiam neceſſarium, cum prior ſacerdos nihil in re effectum reliquerit. Quod inde magis declaratur, quia ſi in Euchariſtia poſt conſecratum panem cœpiſſet ſacerdos dicere ſequentia verba, *Simili modo poſteaquam cœnatum eſt, &c.* ſi non perfecit formam ſanguinis, alius ſacerdos non debet tantum addere verba, quæ defuerant, ſed totam conſecrationem ſanguinis inchoare ab eiſdem verbis, *Simili modo, &c.* quia quoad hoc prior ſacerdos nihil in re factum reliquit, etiamſi verba inchoaverit; ergo ſimili modo in præſenti philoſophandum eſt. Tandem confirmatur, quia alias ſi extra illum caſum neceſſitatis duo ſacerdotes ita ungerent dividendo inter ſe miniſterium, ſacramentum eſſet validum, quidquid ſit de eorum culpa: conſequens autem videtur abſurdum, & contra communem uſum Eccleſiæ.

Nihilominus ſatis recepta ſententia eſt, poſſe ſacramentum hoc dicto modo confici a pluribus ſacerdotibus. Docet D. Th. in 4. d. 23. qu. 1. ar. 1. qu. 2. ad 3. Rich. ar. 1. qu. 1. ad 4. Durand. qu. 1. in fin. Sot. qu. 1. ar. 1. Ledeſ. qu. 31. ar. 2. Sylv. verb. *Unctio extrema* qu. 4. Tabiena n. 5. Qui dicunt eſſe hoc ſingulare in hoc ſacramento, quia ex pluribus formis, & materiis partialibus conſtat, quamvis priores partes nihil factum relinquant quantum ad effectum ſacramenti, ſeu formæ, vel materiæ. In hoc enim poſita eſt ſingularitas, ſi quæ eſt in hoc ſacramento. In aliis enim contingit ſacramentum inchoatum ab uno, perfici ab alio; tamen ibi hoc eſt propter efficaciam priorum verborum, ut in Euchariſtia declaratum eſt. Et ſuo modo contingere poſſe in ordine: nam, ſi Epiſcopus ordinans ſacerdotem, poſtquam dedit illi poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti verum, dicens, *Accipite poteſtatem offerendi ſacrificium, &c.* ſtatim moreretur, ordinatio eſſet ab alio Epiſcopo perficienda, non repetendo quod factum eſt, quia fuit validum, fuitque verus character impreſſus. At vero in præſenti per priorem unctionem & formam partialem nihil ſit, & nihilominus Doctores citati aſſerunt nullo modo repetenda eſſe, ſed quod deerat ſupplendum eſſe ab alio ſacerdote. Et hoc videtur eſſe fundamentum hujus communis ſententiæ, quia neceſſe eſt, ut tale ſacramentum perfici poſſit, non enim debet privari hoc ſacramento, & effectu ejus talis infirmus, eo quod alius miniſter ſacramentum in eo inchoaverit, & perficere non potuerit; ſed non poteſt perfici ab alio ſacerdote iterando omnes unctiones, quia hoc perinde eſſet, ac conſecrare iterum eandem hoſtiam jam conſecratam; ergo neceſſe eſt, ut perficiatur illud Vera reſolutio quæſtionis.

illud ſacramentum a duabus perſonis. Juxta quod fundamentum non ſolum dicendum eſt in hac ſententia, ſacramentum hoc in eo caſu perfici poſſe a duobus miniſtris partialibus, verum etiam non poſſe aliter fieri ſaltem licite, quia non poteſt licite ſecundus ſacerdos iterare, quod alter inchoaverat. Quod profecto difficile eſt, nihil enim tunc videtur iterari, cum nihil factum ſit, ut priora argumenta oſtendere videntur, ut ſi in conſecratione Euchariſtiæ poneremus unam ſpeciem non confici per priora verba, donec prolatis poſterioribus verbis utraque ſimul conſecretur: conſequenter dicendum eſſet, ſi moriatur ſacerdos prolatis verbis conſecrationis ſuper hoſtiam, alium ſacerdotem debere utramque ſpeciem conficere etiam ſuper eandem hoſtiam verba iterando, quia priora non habuerunt effectum: cur ergo in præſenti non idem licebit, cum per priorem unctionem nihil effectum ſit? Quod ſi licet, certe id videtur ſecurius, ut certior ſit effectio ſacramenti, neque in hoc ſacramento aliquid ſingulare ſine neceſſitate aſſeratur.

Defenditur communis ſententia.

Defendendo autem communem ſententiam, a qua ſine majori fundamento nobis recedere non licet, dicendum eſt, priores partiales unctiones, a priore ſacerdote factas ſub propriis formis partialibus, revera fuiſſe validas, id eſt, ex ſe ſufficientes, ad verum ſacramentum conficiendum, & in ſuo gradu & ordine habuiſſe ſuam ſignificationem, & perfectionem partialem. Cujus ſignum eſt quia ſi prior ſacerdos reliquias partes cōſummaſſet, perfectum ex omnibus fieret ſacramentum; ergo priores ex ſe validæ erant. Unde in hoc convenit hæc partialis confeſſio ſacramenti cum conſecratione Hoſtiæ in Euchariſtia, quod utraque eſt vera confeſſio ſacramenti partialis, quamquam differant in modo, quia diverſum eſſe ſacramenti habent: Euchariſtia enim habet eſſe permanens, & perficitur per tranſmutationem materiæ, & ideo fit illa ſpecies ſacramenti per propriam, & phyſicam actionem formæ circa materiam: hoc autem ſacramentū tantum conſiſtit in uſu, ejuſque effectio non conſiſtit in actione formæ circa materiā, ſed in ſola prolatione cum tali veluti informatione, ſeu artificiali conjunctione, & ſignificatione, & ideo ſine ulla activitate formæ verum efficitur hoc partiale ſacramentum: in hoc ergo eſt formalis convenientia. Et in ea fundatur ratio prioris ſententiæ: nam in ſacramentis conficiendis quod ſemel valide factum eſt, non eſt iterandum, ſed addendum, quod deeſt: hæc autem pars ſacramenti valide facta eſt; ergo, non eſt iteranda. Nam quod unum ſacramentum fiat per actionem, aliud vero minime, diverſitas materialis eſt: formaliter enim etiam unctio partialis manet ſuo modo conſecrata per formam ſuam, id eſt determinata ad ſignificationem ſacramentalem & conſequenter etiam ad efficientiam, ſi aliæ partes adjungantur. Unde etiam non refert, quod illæ priores unctiones nullum habuerint effectum gratiæ in ſuſcipiente: nam etiam per conſecrationem hoſtiæ nondum gratia alicui confertur: ſatis ergo eſt, quod ſacramentum quoad partem illam vere maneat confectum, & ſubjectum licet non maneat ſanctificatum quantum ad ſanctitatem gratiæ, manet tamen, ut ſic dicam ex ea parte ſacramentum, & diſpoſitum ad effectum gratiæ, ſi reliquæ partes adjungantur: & ideo illud, quod factum fuit, non eſt iterandum, ſed quod defuit addendum; ex quo fuit neceſſario conſequens, ut tale ſacramentum a pluribus perſonis conficiatur.

Diluuntur argumenta poſita cōtra communem.

Neque contra hoc obſtant in contrarium objecta. Ad Concilium enim Florentinum reſpondetur, Conc. Trid, in plurali fuiſſe locutum de ſacerdotibus juxta modum etiam loquendi Jacobi: & ideo ex neutro loquendi modo poſſe argumentum ſumi: nam & plurale pro ſingulari, & ſingulare pro pluribus perſonis concurrentibus per modum unius, accipi poteſt. Ad ſecundum reſpondetur, illam congruentiam ſalvari ſufficienter, in hoc, quod ſimul unus ſacerdos tantum operatur, quod vero plures ſucceſſive operentur, eſt per accidens, & materiale quid, ſicut quod artifex nunc per unum calamum, nunc per alium ſcribat, per accidens, & materiale quid eſt, ſemper enim utitur uno tantum calamo, & omnibus aliis in oratione unius, ut D. Thom. in 4.23. dixit. Ad tertium vero jam reſponſum eſt. Quod vero in fine ejus addebatur de verbis conſecrationis ſanguinis inchoatis, non eſt ſimile: nam illa verba inchoata non habēt completam ſignificationem, etiam partialem, unde etiam in fieri nondū conficiunt partiale ſacramentum, nec aliquid confectum relinquunt: in præſenti autem partialis unctio cum ſua forma jam habent ſuam integritatem, ſuumque complementum in eſſe ſacramenti partialis, quia jam habent ſuam ſignificationem completam, & ideo quoad illam partem vere relinquunt ſacramentum confectum: ſimilitudo autem procederet, ſi ſacerdos inchoaſſet, vel feciſſet aliquam unctionem, non tamen perfeciſſet formam ad illam pertinentem; tunc enim talis unctio, & forma ejus omnino iteranda eſſet, quia perfecta non fuit. Ad ultimam denique confirmationem concedo in illo caſu validum fore ſacramentum, quia nihil ſubſtantiale illi deeſt: graviter tamen peccaturos ſacerdotes, qui ſine neceſſitate ſacramentum illo modo conficerent, tum propter uſum & ritum Eccleſiæ, tum quia per ſe unitas miniſtri, etiam quoad perſonam, aptior eſt, & certior in conficiendo ſacramento; denique argumentum fieri poſſet in Euchariſtia.

Atque hinc colligit Ruard. ar. 12. poſſe hoc ſacramentum a pluribus ſacerdotibus ſimul confici: ſi unus ungit aures, dum alios ungit oculos, & ſic de aliis, quod in rigore verum videtur, quantum attinet ad ſubſtantiam ſacramenti, quia non eſt de eſſentia hujus ſacramenti, quod illæ unctiones ſucceſſive fiant, nulla enim ratione probabili id oſtendi poteſt. Sicut enim ſupra dicebamus ordinem unctionum non eſſe de eſſentia: ita videtur manifeſtum ſucceſſionem non eſſe eſſentialem: nam par eſt ratio: ſed unitas perſonæ non eſt etiam eſſentialis; ergo, ſi illo modo miniſtretur ſacramentum, nihil eſſentiale deeſt: erit ergo validum. Imo, ſi neceſſitas urgeat & mors infirmi timeatur, non videtur illicitum ſic ungere, quia propter neceſſitatem omnia hæc accidentalia prætermitti poſſunt. Item, quia ſi ob neceſſitatem ex parte miniſtri licitum eſt hoc ſacramentum miniſtrari a pluribus perſonis; cur non ob neceſſitatem ſuſcipientis, & timòrem, ne ſubjectum & tempus deficiant? Denique hoc non eſt alienum a verbis Jacobi, *Inducat presbyteros Eccleſiæ, &c.* At vero ſine neceſſitate hoc facere, illicitum eſſet propter rationes ſupra tactas. Sed quid ſi duo ſacerdotes ſimul ungant omnes ſenſus, unus unum oculum, & alius alium, & ſic de cæteris? Reſpondeo hoc ſemper eſſe illicitum, quia nunquam poteſt eſſe neceſſarium, vel ad valorem ſacramenti, quia ſufficienter conficitur per ſingulas unctiones ſenſuum, ut diximus, vel ad ſubveniendum neceſſitati infirmi, quia ſacramentum non citius conficitur illo modo, quam ſi ab uno tantum per unam unctionem uniuſcujuſque ſenſus fieret. Non eſt tamen dubium quin eſſet validum ſacramentum, ut a fortiori ex dictis conſtat: an vero eſſet unum, vel plura, controverti poteſt, & Ruardus ſignificat eſſe unum, quia ex omnibus illis unctionibus integrari poteſt tota materia unius ſacramenti: eſtque probabile. Ego vero cenſeo eſſe diſtincta, ut ſint valida, quia neceſſe eſt, ut unuſquiſque intendat perficere ſacramentum independenter ab alio quoad ſingulas unctiones ſingulorum ſenſuum, quia alias nihil efficerent: nam illo modo non poteſt miniſter ſacramenti eſſe partialis, ut in ſimili de baptiſmo probavi loco ſupra citato; eſtque eadem ratio in præſenti.

DISPUTATIO XLIV.

De præceptis & ritu ſacramenti Extremæ unctionis,

DUÆ tantum perſonæ per ſe interveniunt in hoc ſacramento, ſuſcipiens, & miniſtrans, unde ad illas poſſunt pertinere obligationes ſeu pręcepta, ſi quę ſunt in hoc ſacramento conjuncta. Hæc ergo explicanda ſuperſunt in hac materia, ſimulque dicimus de ritu, quoniam brevis res eſt, nullamque difficultatem, aut eruditionem requirit.

SECTIO I.

Utrum fideles obligentur aliquo præcepto ad ſuſceptionem hujus ſacramenti.

Duo genera præceptorū.

DUO genera præceptorum ſoleo in hac materia diſtinguere, unum voco quoad exercitium, vel uſum, eſtque illud, quod obligat ad ſuſcipiendum ſacramentum; aliud appello quoad ſpecificationem, quod obligat ad modum ſervandum in tali uſu, ſi fiat, quod per negationem ſolet etiam explicari, ſcilicet, non accipiendi ſacramentum ſine hac vel illa conditione: de utroque igitur præceptorum genere breviter dicemus.

De primo genere nõ eſſe affirmativum præceptũ ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum.

Circa primum eſt communis opinio, nullum eſſe affirmativum præceptum de ſuſcipiendo hoc ſacramento, etiam in extremo vitæ diſcrimine. Ita D.Th. in 4.d.23. art. 1. qu. 3. ad 1. ubi in hoc ſenſu negat hoc ſacramentum eſſe de neceſſitate ſalutis, non enim agit de ſola neceſſitate medii, ſed etiam præcepti, ut patet, quia in hoc conſtituit differentiam inter hoc ſacramentum, & Euchariſtiam. Item ſentit Palud. ibi qu.3. Soto qu. 1. ar. 1. Supplement. Gabriel qu. 1. Rub. ult. Sylveſt. qu. 9. Navarr. c.22. n.16. Cajet. Verb. *Unctio extrema*, Armilla, n.1. Victor. in Sum. n.219. Ruard. ar. 12. Covarr. c. *Alma* 2.p.§.2.n.6. Qui fundantur, quia tale præceptum neque ex natura rei ſequitur ex inſtitutione hujus ſacramenti; nec invenitur a Chriſto, vel ab Eccleſia traditum; ergo aſſerendum non eſt. Major probatur, quia ſacramentum hoc non eſt medium neceſſarium ad ſalutem, ſed tantum utile, & ad melius eſſe; ergo ex vi ſuæ inſtitutionis non affert ſecum præceptum. Minor vero patet, quia nec tale præceptum invenitur ſcriptum; Jacobus enim promulgans hoc ſacramentum, nullum verbum appoſuit vim præcipiendi habens, ſed ſimpliciter dixit, *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, &c.* Neque etiam in Conciliis reperitur, ut ſtatim dicemus. Nec etiam tale præceptum ſufficienti aliqua traditione aut conſuetudine introductum eſt, cujus argumentum eſt, quod Theologi tale præceptum non agnoſcunt. Nec Concilium Trident. aliquid hujuſmodi inſinuavit: nam ſeſſ.7. de Sacramentis in genere ſolum dixit, non omnia eſſe ſingulis ad ſalutem neceſſaria in ſeſſ. vero 14. agens de hoc ſacramento tantum dixit, non poſſe a Chriſtianis ſine peccato contemni. Præterea Eccleſia cum tempore interdicti permittat miniſtrari fidelibus ea ſacramenta, quæ ſunt neceſſaria, hoc minime permittit, ut patet ex c. *Quod in te*, de pœnit. & remiſſ. & ſequenti libro ſuo loco latius dicemus; ergo ſignum eſt uſum hujus ſacramenti abſolute non eſſe neceſſarium, atque adeo non eſſe in præcepto divino; de Eccleſiaſtico autem certum eſt nullum extare; ergo.

Petri Soti ſententia contra cõmunem.

Ab hac tamen communi ſententia videtur diſſentire Pet. Soto lect. 2. de hoc ſacramento; ſentit enim ſacramentum hoc ſine peccato non omitti, etiamſi per negligentiam omittatur, quod verum non eſſet, niſi eſſet ſub præcepto. Favetque huic opinioni Magiſt. in 4.d.23. ubi ſub diſtinctione ait, eſſe peccatum omittere hoc ſacramentum, vel ex contemptu, vel ex negligentia, ubi in ſecunda particula indicat præceptum; ubi Bonavent. ibi in expoſitione textus illam particulam, *vel*, pro copulativa, *Et* exponit eſſe poſitam, quia nimirum ſingula membra ſufficiunt ad tale peccatum. Unde ſubdit, ita eſſe judicandum de hoc ſacramento, ſicut judicatur de ſacramento altaris; ergo vel negat eſſe præceptum de ſacramento altaris, quod credendum non eſt, vel affirmat eſſe de hoc ſacramento. Videtur itemque favere huic ſententiæ Concil. Colonienſe anni 1536. p.7.c. 50. dicens. *Eſt autem unctio impendenda cum expoſitione unctionis, & mandati Apoſtolici, quod ſic habet, infirmatur quis in vobis, &c.* Et Concil. Senonenſe in Decretis fidei decreto 10. dicens. *Ne hic noſter ungendi infirmos ritus, Chriſti præceptum, non tamen ſacramentum eſſe videretur, dixit Jacobus, infirmatur quis in vobis, &c.*

Reprobatur Petri Soti ſententia.

Verumtamen hæc ſententia ſimpliciter loquendo de præcepto ſufficienter fundari non poteſt, & ideo a communi ſententia recedendum non eſt. Nam quod hoc ſacramentum ſit per ſe utiliſſimum, & interdum ex accidenti poſſit eſſe neceſſarium, non ſatis oſtendit præceptum per ſe annexum huic ſacramento ex vi religionis, aut charitatis Dei: hæ namque virtutes non obligant ſub præcepto ad id quod melius eſt, neque etiam charitas propria, ut per ſe conſtat. Et quamvis videatur quædam prodigalitas ſpiritualis, ſine cogente cauſa perdere tantum ſpiritualem fructum; tamen intrinſece, ac per ſe non eſt peccatum mortale, quia ſine illo fructu poteſt diligi Deus ſuper omnia, & ſalus æterna obtineri. Neque etiam ex parte periculi, cui homo ſe exponit in articulo mortis omittendo tale remedium contra inſidias inimici, eſt per ſe peccatum mortale, quia poteſt aliis modis ſubvenire ſibi per orationem, & ſacrificia, quia licet hoc ſacramentum multum ad hoc conferat, non eſt tamen neceſſarium medium, nec ob illius carentiam exponit ſe homo morali ac proximo periculo peccandi mortaliter in alio genere, ſeu conſentiendi alicui tentationi dæmonis. Denique neque ex conſuetudine Eccleſiæ poteſt colligi tale præceptum, quia licet regulariter omnes qui poſſunt, hoc ſacramentum recipiant in illo articulo, non eſt ſub ratione obligationis neceſſaria, ſed quia in illo momento, a quo æternitas pendet, omnes cupiunt ſecuriſſimam adire ſalutis viam quoad poſſint, præſertim in re quæ ſine difficultate aliqua fieri poteſt. Denique Concilium Colonienſe loquitur late de mandato, ut includit quamcunque admonitionem, voluntatis ſuperioris manifeſtantem voluntatem, vel certe loquitur de mandato explicante ritum & modum ſacramenti, non vero præcipiente ſimpliciter uſum ejus. Concilium autem Senonenſe non agit de præcepto hujus ſacramenti, ſed de illo ſpeciali mandato, quo præcipit Chriſtus Apoſtolis, ut infirmos curarent, Marc.6.

Quando in omiſſione hujus ſacramenti detur peccatum. Primus caſus ex ſcandalo.

Sed licet hæc, per ſe loquendo, vera ſint, omnes Doctores advertunt in duobus caſibus poſſe in hac omiſſione intervenire peccatum mortale. Primus eſt ratione ſcandali, quæ ratio generalis, & accidentalis eſt, ut per ſe conſtat. Oportet tamen advertere, ſcandalum proprie eſſe, quando ex unius facto alii ad peccandum excitantur, quod ſcandalum tunc maxime eſt peccatum mortale, quando alii inducuntur ad peccandum mortaliter, efficaciter, vel cum periculo morali, quantum eſt ex parte operantis. In præſenti ergo raro intervenit hujuſmodi ſcandalum in hoc rigore & proprietate, tum quia ex eo quod aliquis ſit negligens in ſumenda Unctione extrema, rari ſunt qui inducantur ad ſimilem omiſſionem, cujus occaſio tunc non occurrit: tum etiam, quia licet ad hoc inducerentur exemplo alterius, non inducerentur ad peccandum mortaliter, per ſe loquendo, ut ex dictis conſtat: & ideo ex eo ſolo capite non eſſet proprium & rigoroſum ſcandalum. Poſſet tamen eam rationem habere, ſi eo exemplo inducerentur fideles, vel ad parvipendendum hoc ſacramentum, vel ad negligenda generaliter remedia ſuæ ſalutis, vel ad judicandum temere & cum publica detractione de ſalute ſpirituali talis perſonæ, vel alia ſimilia, quæ reſpectu communitatis non ſunt ſine gravi periculo multorum peccatorum mortalium, vel certe non ſine gravi detrimento ſpirituali ejuſdem communitatis, quod interdum poteſt ſufficere, ut ſcandalum ſit grave peccatum, ut ſuo loco dicendum eſt latius.

Secundus caſus ex contẽptu.

Alter caſus eſt, quando ex contemptu hoc ſacramentum omittitur, quem ponunt expreſſe omnes Theologi, & Summiſtæ, & illum approbat Concil. Tridentinum, quamvis non definiat tunc eſſe peccatum mortale, ſed ſimpliciter doceat, non poſſe ſacramentum hoc ſine peccato contemni. Et merito ita loquitur, quia in contemptu poſſunt eſſe gradus, & aliquis poteſt eſſe levis, ſaltem ex imperfecta deliberatione: regulariter vero talis contemptus peccatum mortale eſt, multum enim derogat religioni, & reverentiæ debitæ ſacramento. Unde in Conc. Colon. ſub Adolpho c. ult. ſic habetur. *Relatum nobis in Concilio eſt, impios quoſdam homines infirmitatis ſuæ tempore unctionem ſacram reſpuiſſe, ac contempſiſſe, quamobrem ſtatuimus, ut ſi quis ſacramentum illud, nobis ab Apoſtolo Jacobo tantopere commendatum, contempſerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.* De hoc vero contemptu quid, & quando ſit, in materia de Legibus ex profeſſo declaratur, & videri poteſt Navarr. cap.23. n.42. Quidam vero putant hic ſufficere ad contemptum, quod quis ſciens & videns, directe nolit recipere ſacramentum hoc, licet ad id ſolum moveatur ex notabili negligentia ſeu accidia, aut ex nimio aliquo timore humano: ita ſentit Major 4. d. 23. ubi videri debet Richard. & Michael Epiſcopus Veſpergenſis in Catechiſ. conc. 75. & 76. Ruard. ſupra aſſerit, vix poſſe aliquem excuſari a peccato mortali, qui ex gravi negligentia ſacramentum hoc prætermittit. Sed in rigore hoc ſatis non eſt ad contemptum, licet moraliter præſumatur: ſi tamen quis ſolum moveretur ex eo, quod non eſt ſibi præceptum, & aliunde repugnantiam, vel difficultatem ſentit, non eſſet contemptus, nec mortale peccatum, per ſe loquendo, & ſecluſis aliis periculis, vel ſcandalis. Oportet ergo, ut quis parvipendat ſacramentum, & fructus ejus, qui modus contemptus vix poteſt in aliquo reperiri, niſi laboret aliquo errore, vel hæreſi circa tale ſacramentum. Et juxta hæc intelligendum puto, quod Navarrus ſupra dicit, peccare graviter eum, qui hoc ſacramentum non

petit filio, aut ſervo, famulo, pupillo, aut alii ſuæ curæ commiſſo. Nam videtur hoc intelligendum, quando id petere omittit ex contemptu. Quem ſenſum indicat ipſe Navarrus: nam dixerat peccare eum, qui ſibi non petit, quando id omittit ex contemptu: & ſubdit; *Idem ſi non petit filio;* ergo eodem modo intelligendum hoc eſt: vel in univerſum, quando filius, vel ſubditus omittendo peccat mortaliter, alioqui non apparet cur debeat hoc eſſe peccatum grave in ſuperiori, ſi in ipſomet, qui ſumpturus eſt, non eſt grave peccatum: nam ille non tenetur cum tanto rigore procurare alteri ſpiritualia commoda, quæ præcepta non ſunt, ut ex eodem Navarro ſumi poteſt c. 21. n. 57. Secus vero eſſet in ſuperiore religionis, vel etiam in parocho, qui ſpeciali obligatione officii ſui ad hoc tenentur.

Tertius caſus, quādo infirmus nō poteſt aliud ſacramentum ſuſcipere.

Tertius caſus poteſt hic addi, qui jam ſæpe tactus eſt, quando infirmus non poſſit aliud ſacramentum ſuſcipere: nam tunc videtur eſſe medium maxime neceſſarium ad ſalutem, ut ſentit Palud. d. 23. qu. 1. art. 3. conc. 4. Sed hic caſus in primis rariſſimus eſt, quia hoc ſacramentum non poteſt niſi a ſacerdote miniſtrari; vel igitur pœnitens ratione utitur, & ſentit, & ſic confiteri poterit, ceſſabitque illa neceſſitas; vel omnino non ſentit, & tunc non eſt capax talis obligationis, nec poteſt ſacramentum poſtulare, ſed alii ex officio tenebuntur miniſtrare. Rariſſime ergo poteſt fingi talis caſus, niſi tunc fortaſſe, quando ſacerdos non vult confeſſionem audire, vel eſt tam ignorans, ut neſciat abſolutionem proferre, ſciat autem unctionem miniſtrare, vel denique ſi omnino non poteſt confeſſionem audire, aut infirmus non audet confiteri illi ſine graviſſimo periculo, vel ſcandali, vel alterius detrimenti, quod ex unctione non timet, quæ omnia excogitari potius, quam moraliter accidere poſſunt. Admiſſo vero illo caſu, adhuc videtur valde incerta illa obligatio, quia vel infirmus contritus eſt, & moraliter ita judicat, & tunc videtur ceſſare obligatio, quia jam non eſt illi ſacramentum hoc neceſſarium, & aliunde non eſt per ſe præceptum; vel cognoſcit infirmus ſe eſſe tantum attritum, & tunc non poteſt licite ſuſcipere hoc ſacramentum cum ea ſola diſpoſitione; ergo non ſumendo non peccabit immediate contra hoc ſacramentum, ſeu illud omittendo, ſed non habendo contritionem, quam ſi habeat, jam ceſſat altera obligatio, ut argumentabamur. Reſponderi vero poteſt, hanc obligationem tunc vigere, etiamſi homo reputet ſe contritum, eo quod facile decipi poteſt; & in re ipſa non habere contritionem, & ob eam cauſam damnari, ideoque gravi periculo ſuæ damnationis videtur ſe exponere omittendo hoc ſacramentum. Quæ ratio eſt ſatis apparens quantum ad obligationem ex charitate propria, propter damnum irreparabile, quod imminet, & propter difficultatem, & incertitudinem veræ contritionis. Et mihi certe valde probabilis res eſt, quamvis non adeo certa, quin aliis ſit locus opinandi oppoſitum, dicendo, eum, qui moraliter eſt certus de contritione, non ſe exponere periculo, etiamſi alia media, quæ præcepta per ſe non ſunt, omittat: maxime cum non ſit certum ſacramentum hoc facere ex attrito contritum. Sed ego majorem diligentiam cenſeo pro ſalute æterna adhibendam eſſe, ex lege ſaltem charitatis.

De ſecundo genere præceptorum.

De ſecundo genere obligationis ſeu præcepti pertinentis ad ſpecificationem ſeu modum actus, pauca dicenda ſuperſunt. Nam in ſuperioribus diximus teneri infirmum ſuſcipere hoc ſacramentum ſine conſcientia peccati mortalis, atque adeo exiſtimans ſe eſſe contritum, ſeu in gratia, quia hoc eſt ſacramentum vivorum, ut ſatis eo loco dictum eſt.

Utrum teneatur infirmus prius ſuſcipere viaticū quam hoc ſacramentum.

Quæri vero poteſt ulterius, an teneatur infirmus prius ſuſcipere Viaticum, quam ſacramentum hoc; & fere idem de parocho quæri poteſt, an teneatur prius illud ſacramentum, quam hoc miniſtrare. Conſuetudo enim Eccleſiæ hunc ordinem obſervat, unde videtur cadere ſub præceptum. Reſpondetur, certum eſt viaticum non eſſe diſpoſitionem per ſe loquendo requiſitam ad hoc ſacramentum, quia utrumque ſacramentum per ſe ſupponit juſtitiam, & illa eſt diſpoſitio ex natura rei ſufficiens ad dignam ſuſceptionem cujuſcunque ſacramenti; unum vero non eſt diſpoſitio aliud ex natura ſua, nec ex ſpeciali ordinatione, cum de hoc non inveniatur præceptum. Unde propter rationabilem cauſam certum eſt poſſe dari Unctionem ſine Viatico, quando, vel illud haberi non poteſt, vel non ſine vomitu, aut alia irreverentia ſumi, ut recte docuit Alcuin. lib. de Divin. Offic. c. 40. Ubi etiam ſignificat ſi fieri poſſit, pœnitentiam, & communionem eſſe præmittendam: eadem vero ratione poterit mutari ordo, quando ſervari non poſſit ſine mora, in qua periclitaretur vita infirmi. Secluſa vero aliqua hujuſmodi cauſa, ſervandus eſt ille ordo, propter conſuetudinem, & quia ille ordo videtur ſatis conſentaneus rationi, & inſtitutioni utriuſque ſacramenti: illud enim ut cibus ad confortandum in via præbetur, & ideo ut detur non eſt expectandum ultimum vitæ periculum; hoc vero ſacramentum exeuntium eſt, quaſi in ultimum ſubſidium inſtitutum. Non opinor autem hunc ordinem adeo eſſe rem gravem, ut ſi abſque contemptu prætermittatur, ad peccandum mortaliter ſufficiat, quia non exſtat adeo clarum præceptum de hac re. Nam decreta, quæ ad hoc adduci ſolent ex Innocentio Ep. 1. & Concil. Vormatienſ. cap. 72. falſo citantur. Conſuetudinem vero non conſtat eſſe ſub hac apprehenſione obligationis, & præcepti de ipſo ordine, ſed quia ipſa rerum diſpoſitio hoc poſtulat; & Doctores, qui de hoc loquuntur, non id docent, ut neceſſarium. Addo antiquum morem fuiſſe, & nunc etiam ferunt alicubi eſſe conſuetudinem ſervandi viaticum in poſtremum locum, quia eſt finis ſacramentorum, & omnia ad illud quodammodo referuntur, ut loquitur D. Th. 3. par. qu. 63. ar. 3. Ita refert Supplem Gabr. d. 23. qu. 1. ar. 3. dub. 3. & ex cap. *Ab infirmis* 26. qu. 7. poteſt ſumi nonnullum argumentum ab ordine literæ: dicitur enim *Infirmos poſt confeſſionem ſacra unctione inunctos, communione viatici eſſe reficiendos*. Idem colligitur ex Bernardo in vita S. Malachiæ: *Ungitur* (ait) *Epiſcopus, & ſumpto viatico, ad lectum revertitur*; & ex Petro Venerabili, lib. 3. Epiſt. 4. ibi: *A Domino Viſeliaſenſi Abbate eum inungi, ac ſacri corporis viatico refici fecimus*. Surius etiam die 15. Auguſti in vita S. Arnulphi Sveſſon. Epiſcopi, cap. 50. refert prius ipſum fuiſſe inunctum die Sabbathi, poſtea vero ad veſperam viaticum ſumpſiſſe. Et B. Gertrudis lib. 5. Divinarum inſinuationum, c. 29. refert, ægrotis in primis miniſtrari ſolitum ſacramentum pœnitentiæ, deinde Extremæ unctionis, ultimo Euchariſtiæ in viaticum. Nec defuit congruentia huic conſuetudini, vel quæ ſupra inſinuata eſt, quod Euchariſtia eſt finis omnium ſacramentorum, & ideo eſſe debet executioni ultimum; vel quia decet, ut poſt perfectiſſimam animæ purgationem, tam quoad culpas, quam quoad reliquias earum, ſuſcipiatur; vel quod perinde eſt, quia cum Extrema unctio ſit conſummativa pœnitentiæ, illi debet proxime conjungi, ut perfecte hominem diſponat ad Euchariſtiam. Vel denique quia viaticum, ut tale eſt, majus periculum, ſeu propinquitatem mortis requirit, quam unctio, quia viaticum per ſe ſolum dandum eſt his, qui diſceſſuri ſunt, nec datur eis ut retineantur (ut ſic dicam) ſed ut proficiſcantur. Unctio vero datur, ut in vita retineantur ſi expediat: & ideo magis datur, ut curentur, quam ut vadant, & ideo per ſe videtur prius danda. Quocirca, cum dicitur in Catechiſmo Pii V. par. 2. c. 6. n. 12. *Quoniam omni ſtudio curare oportet, ne quid ſacramenti gratiam impediat, ei vero nihil magis adverſatur, quam alicujus peccati mortiferi conſcientia, ſervanda eſt Eccleſiæ Catholicæ perpetua conſuetudo, ut ante Extremam unctionem, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſacramentum adminiſtretur.* Hoc (inquam) quod de perpetua conſuetudine dicitur, vel referendum eſt ad ſolum ſacramentum Pœnitentiæ, quia ratio in principio verborum poſita non aliud probat. Nam conſcientia peccati mortalis non tollitur per Euchariſtiam, ſed per pœnitentiam: alias poteſt retorqueri ratio, ſcilicet, Quia curandum eſt, ne gratia ſacramenti Euchariſtiæ impediatur, Pœnitentiam, & Unctionem præmittendam eſſe, &c. vel certe intelligi poteſt de Euchariſtia, ut abſolute cibus animæ eſt, non ut viaticum. Vel denique loquitur de communi conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, aut Catholicæ majori ex parte, non vero de omnibus ejus provinciis, vel religionibus. Et hoc ſatis eſt, ut hic ordo convenientior a nobis judicetur. Qui etiam fundari potuit in hoc, quod Euchariſtia multo citius, & facilius datur infirmis, quam Extrema unctio, quia non habet ſolum rationem viatici, ſed etiam cibi, qui ſemper neceſſarius eſt, poſtquam autem ſemel accipitur, regulariter ſæpius non datur eidem infirmo, etiamſi ad extremum deveniat, pro-

pter

pter difficultatem, vel propter reverentiam, aut propter Parochorum morem, qui ſuo muneri ſatisfeciſſe videntur unctionem extremam addendo. At ſi poſt acceptam unctionem infirmus petat Euchariſtiam, licet illam antea receperit, illi neganda non eſt, ſi aliud non obſtat. Et hoc fortaſſe modo accidit in exemplis in contrarium allatis: nam ex eis ſolum habetur, Euchariſtiam datam fuiſſe poſt Unctionem, non vero quod antea etiam ſuſcepta non eſſet.

An neceſſario ante hoc ſacramentum ſit præmittenda cō-feſſio.

Tandem vero quæret aliquis, an is, qui habuit conſcientiam peccati mortalis, debeat neceſſario præmittere confeſſionem ante hoc ſacramentum, ſi ratione utatur, & confiteri poſſit. Reſpondeo, ex vi ordinis ſacramentorum id non eſſe per ſe neceſſarium, licet concomitanter poſſit aliunde ſæpe intervenire talis neceſſitas. Prior pars declaratur: quia ad digne ſuſcipiendum hoc ſacramentum, ſufficit eſſe contritum, neque ex ſola rei natura, aut generali ratione ſacramentorum aliud oſtendi poteſt, neque etiam invenimus de hoc ſacramento latum eſſe ſpeciale præceptum, ut confeſſio ante illud præmittatur, ſicut in Euchariſtia factum eſt. Altera vero pars probatur: quia cum ſacramentum ſit exeuntium de hac vita, ſupponit hominem jam in extremo mortis articulo, in quo neceſſe eſt omnia peccata mortalia confiteri, & ideo per ſe antecedit confeſſio: quia ſemper id præmittitur, quod maxime neceſſarium eſt: & quia neceſſaria eſt gratiæ diſpoſitio, quæ certius per confeſſionem comparatur. Unde, ſi aliquando tantum eſſet periculum, ut timeretur non eſſe futurum tempus ad utrumque ſacramentum ſuſcipiendum, confeſſio eſſet omnino præmittenda. Imo etiam addo, etiamſi timeatur non eſſe futurum tempus unctioni, ſi confeſſio integre fiat, non ideo eſſe dimidiandam, ſed perfecte abſolvendam, & viaticum ſuſcipiendum, & poſtea ſi tempus fuerit, unctio recipiatur, quia tam confeſſio, quam integritas ejus eſt per ſe neceſſaria, prius autem ſunt neceſſaria adimplenda, poſtea vero quæ utilia tantum ſunt.

Nihilominus tamen, ſi contingat, aliquem poſt confeſſionem, & ſuſceptum viaticum peccatum aliquod mortale committere, nec poſſit commode ſine aliqua nota confeſſionem præmittere, non peccabit ſuſcipiendo unctionem cum ſola contritione, cum propoſito poſtea confitendi peccatum illud, quia (ut ſuppono) moraliter loquendo non eſt periculum moriendi ſine confeſſione illius peccati: & alioqui ex vi hujus ſacramenti non eſt neceſſaria præcedens confeſſio. Regulariter vero loquendo, conſultius eſt in tali eventu præmittere confeſſionem, quia eſt ſecurius; & moraliter nulla infamia vel nota generatur in eo articulo ex qualibet repetita confeſſione: imo hoc ſolet maxime circumſtantes ædificare: quia ſi culpa fuit publica, eſt optimum exemplum, & eo tempore fere neceſſarium, quod ſtatim fiat confeſſio: ſi vero peccatum fuit occultum, nemo illud prudenter ſuſpicabitur propter confeſſionem iteratam: nam in eo articulo ſunt aliæ quam plurimæ occaſiones iterandi confeſſionem.

Sunt autem qui cenſent, quando ſacerdoti conſtat infirmum de novo peccaſſe mortaliter, non poſſe licite illi dare hoc ſacramentum, niſi confeſſionem pręmittat, argumento ſumpto ex Innocentio I. epiſt. 1. c. 3. ubi ait, pœnitenti non eſſe dandum hoc ſacramentum. Veruntamen Innocentius non de hac re loquitur, ſed de publicis pœnitentibus. Quare non cenſeo id eſſe per ſe præceptum ipſi ſacerdoti, ſic enim pœnitens ad id non tenetur, unde obligabitur ſacerdos, ſi videat ſigna contritionis, & propoſitum confeſſionis abſque morali periculo moriendi ſine illa, & præſertim ſi aliqua rationabilis cauſa occurrat differendi confeſſionem, ne videlicet detur hic & nunc aliqua occaſio manifeſtandi peccatum, vel quid ſimile. Prudentiæ igitur ſacerdotis hoc relinquendum eſt, ut & confeſſionem præmitti procuret, ſi commode poteſt, & non nimium moleſtus ſit, ſed credat infirmo ſuam contritionem oſtendenti. Denique hæc omnia de culpa ſola intelliguntur: nam, ſi antecedat etiam cenſura excommunicationis, hujus abſolutio omnino præmittenda eſt, & a quolibet ſacerdote dari poteſt in eo articulo, ſi neceſſarium ſit, & pœnitentiæ ſigna oſtenſa ſint, ut latius in propria materia dicetur.

SECTIO II.

Quæ præcepta ſeu obligationes ad miniſtrum hujus ſacramenti pertineant.

Solos Parochos teneri ad hoc ſacramentum miniſtrādum. Aſſert. 1.

SUppoſita diſtinctione ſuperius data de præceptis, quæ ad miniſtrandum ipſum ſacramentum, vel ad modum ejus pertinent, dicendum eſt primo, ſolos Parochos teneri, per ſe loquendo, ad hoc ſacramentum miniſtrandum. Quod enim illi teneantur, conſtat, quia ex officio, atque adeo ex juſtitia tenentur ſuas oves paſcere: ergo ordinaria remedia ſalutis præbere, qualia ſunt ſacramenta. Dicet fortaſſe aliquis, Parochum non teneri ad miniſtrandum ovibus omnia, quæ utilia eis ſunt ad ſalutem, ſed tantum neceſſaria, alioqui eſſet intolerabile onus Parochorum; hoc autem ſacramentum non eſt ad ſalutem neceſſarium, ſed tantum utile, ut dictum eſt. Reſpondetur, falſum eſſe antecedens ita universe ſumptum: eſto enim non teneatur Parochus ex præcepto, & obligatione rigoroſa omnia media utilia ad ſubditorum arbitrium miniſtrare, quod merito cenſeri poſſet intolerabile onus, quodque nulla ſufficienti ratione oſtendi poteſt: tamen falſum eſt ſolum teneri ad neceſſaria miniſtranda, ut ſupra tractando de Pœnitentia diximus, quia id etiam eſſet magnum detrimentum fidelium, & contra debitum paſtoris munus. Tenentur ergo eis miniſtrare ordinaria remedia, quæ Chriſtus pro omnibus fidelibus reliquit, & quæ ſunt in ordinario uſu Eccleſiæ, quando opportuno tempore, & ſecundum rectam rationem petuntur: unum autem ex his eſt hoc ſacramentum in gravi infirmitate applicatum, ut per ſe conſtat. Quare non eſt dubium, quin Parochi ad hoc teneantur ex officio; & conſequenter graviter peccent, ſi illud negent, aut notabiliter differant cum morali periculo infirmi. Atque hæc eſt communis ſententia Doctorum, & Summiſtarum, tam in materia de ſacramentis in genere, quam de ſingulis diſputantes, quatenus ſuſcipientibus neceſſaria non ſunt: ut conſtat ex ſupra dictis de Confirmatione, & Confeſſione, & de hoc in 4. diſt. 28. & Summiſtis in hoc verbo, Victoria in Summ. n. 145. & Navar. c. 24. n. 131.

Object. — Solvitur.

Supereſt probanda alia pars excluſiva, qua diximus, ſolos Parochos ad hoc teneri. Per quam in primis non omnino excluduntur Epiſcopi, quia Paſtores etiam ſunt animarum, & ex juſtitia etiam obligantur earum curam habere: & ideo, licet proxime pertineat hæc obligatio ad Parochos, qui ſunt Epiſcoporum coadjutores, tamen, illis deficientibus, redit obligatio ad Epiſcopos, qui proinde tenentur, vel providere ovibus per alios, vel certe per ſeipſos id præſtare, niſi fortaſſe aliis juſtis de cauſis excuſentur, quod eſt per accidens; obligatio enim per ſe illis ineſt. Deinde ſolum excludimus obligationem per ſe, & ex officio, & ita res eſt clara: quia alii, qui tale munus non habent, non eſt, unde dicto modo obligentur. Quanquam ex accidenti, & ex charitate non repugnet interdum obligari, ſi proximus in extrema neceſſitate ſit, & non adſit Parochus, qui tale miniſterium exercere poſſit. Eritque clarior hæc obligatio, ſi proximus non ſit capax alterius ſacramenti propter repentinam mortem, & impotentiam confitendi, &c. quia tunc revera eſt vere extrema neceſſitas. Veruntamen, etiamſi alia ſacramenta receperit, exiſtimo charitatem obligare ad hoc ſacramentum miniſtrandum: quia neceſſitas illius exiſtimari poteſt gravis; ergo ſi abſque magna difficultate, vel incommodo poteſt ſacerdos ſubvenire proximi neceſſitati, profecto tenetur.

Simplicē ſacerdotē non poſſe ſine licentia Parochi hoc ſacramentum miniſtrare.

Addendum vero hic eſt, & advertendum, ſacerdotem ſimplicem ſeu non Parochum, non ſolum non teneri, verum etiam neque poſſe licite hoc ſacramentum miniſtrare ſine licentia Parochi: quia (ut ſupra dicebam) hoc eſt officium paſtoris, quod uſurpare propria auctoritate & in materia adeo gravi, grave peccatum eſt, atque ita docent Doctores omnes. Quia tamen in hoc miniſterio juriſdictio non eſt de ſubſtantia ſacramenti, nec per ſe principium illius, ſed conditio neceſſaria ut recte fiat; ideo dicunt aliqui neceſſarium non eſſe, ut hæc ſit ſemper expreſſa, ſed interdum poſſe ſufficere interpretativam, aut præſumptam. Ita tenet Soto d. 23. q. 2. art. 1. Sylv. verb. *Unctio extrema*, q. 4. Sed hi auctores revera ſolum cenſent hanc ratihabitionem locum habere in prædicto caſu, quando infirmus in neceſſitate exiſtit, &

Paro-

Parochus abeſt, nec poteſt facile aut ſine periculo, vel vocari, vel moneri: atque ita multi loquuntur. Ego vero in eo caſu non tam cenſeo illam eſſe interpretativam licentiam, quam excuſationem ab obligatione, vel a neceſſitate talis licentiæ. Quia, licet conſtaret Parochum eſſe invitum, vel licet expreſſe nollet tale ſacramentum miniſtrare, dummodo certum eſſet inique id facere, & proximum eſſe dignum ſacramento tali, & in vera neceſſitate illius, liceret ſine licentia Parochi illud miniſtrare, ſi fieri poſſet ſine violentia, vel ſcandalo: quia tunc non eſt uſurpatio juriſdictionis, ſed defenſio innocentiæ: &, licet ille ſit invitus, præſumi poteſt, vel Epiſcopi, vel certe ſupremi Paſtoris Chriſti licentiam non deeſſe. Quia non eſt veriſimile velle Eccleſiam in eo caſu privare infirmum tam utili remedio, nec favere iniquitati & injuriæ proprii Paſtoris, aut tam rigoroſum jus ei tribuere contra ſpiritualem ſalutem fidelium. Extra hunc vero caſum raro, vel nunquam admittenda erit licentia tantum præſumpta, quæ alias dici ſolet ratihabitio de futuro. Secus vero ſi ſit interpretativa facultas jam conceſſa, licet ſubobſcure & implicite: nam illa facilius admitti poteſt, ut ex dictis ſupra de miniſtro confeſſionis a fortiori conſtat.

An ſit in jure pœna impoſita tranſgreſſoribus.

Quæri hic poteſt, an ſit aliqua pœna jure impoſita tranſgreſſoribus horum præceptorum. Reſpondetur, Parochum peccantem graviter, omittendo munus ſuum per negligentiam, humanum timorem, vel aliam quamcunque cauſam, nullam incurrere pœnam ipſo jure: quia nulla impoſita eſt, ſed ab Epiſcopo prudenti arbitrio puniri poteſt. At vero de ſacerdote ſimplici miniſtrante hoc ſacramentum ſine licentia Parochi, dicunt aliqui incurrere excommunicationem majorem ipſo facto per Clement. I. de Privilegiis. Quod videtur ſentire Soto ſupra, niſi benigne excuſetur: indicat enim illam Clementinam loqui univerſe de omnibus ſacerdotibus non Parochis: Clementinam autem, *Dudum*, de Sepultur. loqui ſpecialiter de religioſis. Sed licet hæc poſterior Clement. de ſolis religioſis loquatur, non tamen de hoc ſacramento, niſi forte negative, quia illius uſum non concedit ſpecialiter religioſis; tamen non poſitive prohibet, nec propter hoc aliquam pœnam ſtatuit. In alia vero Clementina ſine ullo dubio non in univerſum de ſimplicibus ſacerdotibus, ſed tantum de religioſis eſt ſermo: nec licet a ſimilitudine rationis in materia pœnali argumentum ſumere: imo etiamſi major ratio aliqua ex parte in aliis ſacerdotibus militare videatur, non refert, ſed ſtandum eſt verbis legis: nam aliqua cauſa eſt in religioſis, quæ potuit Pontificem movere ad ferendam legem illam pro eis, & non pro aliis, ut latius explicaturi ſumus infra in materia de Excommunicatione, textum illum in particulari declarando. Ubi etiam declarabimus contra Sylveſt. & alios, hoc eſſe intelligendum de religioſis reſpectu ſecularium, non vero reſpectu regularium inter ſe, nam textus limitate loquitur: & Doctores annotarunt. Solet autem hic ſpecialiter dubitari, an religioſus miniſtrans hoc ſacramentum in illo caſu extremæ neceſſitatis, quando Parochus, vel abeſt, vel omnino non vult hoc ſacramentum miniſtrare, incurrat dictam cenſuram. Nam Sylveſt. cum Archidiacono dixit illam incurrere. Verior tamen eſt contraria ſententia, quam tenent Soto ſupra, & Cajet. verb. *Excommunicatio*, c. 64. quia Pontifex ibi non intendit prohibere aliquid de novo religioſis, ſed ſolum cenſuram adjungere priori obligationi; & ideo non vetat in eo caſu dare Extremam unctionem, in quo jure communi, & quaſi naturali poterant. Nec vult etiam ſacramentorum adminiſtrationem concedere Parochis in detrimentum infirmorum; ſed ſolum jus eorum, & debitam ſubordinationem defendere.

Teneri miniſtrũ hujus ſacramenti eſſe in ſtatu gratiæ.

Circa aliud præcepti genus dicendum eſt, teneri in primis miniſtrantem hoc ſacramentum eſſe bene diſpoſitum, id eſt, in ſtatu gratiæ, ita ut ſi peccati mortalis conſcientiam prius habebat, ſaltem per contritionem ſe diſponat: nam hoc in omnibus ſacramentis eſt neceſſarium. Nec excuſabitur in præſenti propter inſtantem neceſſitatem infirmi, quia breviſſime poteſt conteri, & ſemper confert hoc ſacramentum ut miniſter ex officio ad id conſecratus: ſicut diximus de ſacramento pœnitentiæ. Deinde neceſſarium eſt, ut Parochus non ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, ita ut ſit publice & nominatim declaratus, vel ſit manifeſtus percuſſor clerici: quia, ſi excommunicatus ſit, privatus eſt omnibus actibus juriſdictionis, & ordinis: ſi vero ſit ſuſpenſus, ſaltem caret uſu juriſdictionis, & ideo etiam non poteſt hoc miniſterium tanquam paſtor miniſtrare: ſecus vero erit ſi non ſit denunciatus nominatim; nam tunc infirmus petit jus ſuum, quod ipſe ſine peccato reddit, quando aliter ſubvenire infirmo non poteſt, propter Extravag. *Ad evitanda*, de qua ſeq. lib. fuſe dicemus. Hic vero quæri poſſunt duo: unum eſt, eſto non poſſit Parochus ſic ligatus per ſe miniſtrare hoc ſacramentum, an ſaltem poſſit vices ſuas alteri committere. Nam Summiſtæ communiter aſſerunt poſſe cum Palud. d. 22. Sylveſt. dict. q. 4. & fere alii eodem verb. Exiſtimo tamen non poſſe, per ſe loquendo, quia dare illam licentiam revera eſt actus juriſdictionis, ut in ſimili dixi de ſacramento Pœnit. contra eoſdem auctores, ubi alios pro noſtra ſententia retuli. Dixi autem, *Per ſe loquendo*, nam ex accidenti propter neceſſitatem infirmi, ne ſine hoc ſacramento moriatur, probabile eſt poſſe id facere, ut jam dicam.

Item non eſſe excõmunicatũ.

An Parochus excommunicatus poſſit vices ſuas alteri committere.

An excõmunicatus in neceſſitate poſſit dare hoc ſacramentum.

Dubitari enim ſecundo poteſt, an excommunicatus poſſit dare hoc ſacramentum propter neceſſitatem infirmi, quia alias ſine illo morietur. Aliqui putant poſſe, quia non eſt veriſimile Eccleſiam voluiſſe hoc prohibere cum tanto diſcrimine infirmi. Veruntamen cum videamus Eccleſiam non permittere dare vel accipere hoc ſacramentum tempore interdicti, veriſimilius videtur hoc etiam non permittere excommunicato: nam de ſuſpenſo non eſt eadem ratio, quia hæc cenſura non privat actu ordinis, & hic actus non eſt tam per ſe actus juriſdictionis, quin ſine illa dari poſſit ob neceſſitatem, ut dictum eſt. Et eadem ratione cenſeo non licere infirmo accipere hoc ſacramentum ab excommunicato denunciato; a ſuſpenſo vero poſſe. In eo vero caſu poſſet Parochus alteri licentiam dare, quia id potius eſſet permittere, ut alter miniſtret, quando id neceſſitas cogit, cum non ſit alius habens poteſtatem ſine legitimo impedimento. Sed hæc tractanda ſunt latius in materia de cenſuris.

Dandum eſſe hoc ſacramentum convenienter diſpoſito.

Præterea dicendum eſt, teneri miniſtrum hujus ſacramenti non dare illud niſi homini convenienter diſpoſito, ut in ſuperioribus ſatis explicatum eſt. Denique dicendum eſt, teneri ad ſervandum ritum debitum huic ſacramento. De ſubſtantiali id per ſe notum eſt, & ſatis explicatum ex dictis. De accidentali vero generalis regula ſacramentorum ſervanda eſt. Nam regulariter ac per ſe loquendo, ſervandus eſt ritus ab Eccleſia præſcriptus, vel conſuetudine retentus. Ad quem ſpectant multa, quæ in ſuperioribus attigimus, v.g. quod fiant ſeptem unctiones, ſi id habeat talis Eccleſiæ uſus: quod tali ordine, & modo fiant, & proferantur verba formæ, & ſimilia. Rurſus huc pertinent Pſalmi & orationes, quæ præmitti ſolent ante unctiones, vel poſt illas adjungi. Denique quod fiat cum veſtibus ſacris uſitatis ab Eccleſia, v.g. ſuperpellicio, ac ſtola. Dixi autem, *per ſe loquendo*, hæc eſſe neceſſaria, quia inſtante morte cum periculo, ſine peccato poſſunt, vel interdum etiam debent omitti Pſalmi, & miniſtrari ſacramentum, & poſtea ſi tempus ſit, accidentalia ſuppleri. Nunquam tamen credo licere ſine ornatu ſacerdotali debito, & uſitato miniſtrari ſacramentum hoc, quia non eſt neceſſitatis, & reverentia ſacramenti præferenda eſt ſemper. Dubitat autem hic ſupplem. Gabr. d. 23. qu. 1. art. 3. dub. 2. an hoc ſacramentum poſſit extra lectum miniſtrari in Eccleſia, ſi infirmus ibi illud petat, ut ſi ſit peſte affectus. Sed hoc nullam habet difficultatem: ſine dubio enim licet, ſi alias vera eſt infirmitas, quia nec eſt prohibitum, nec indecens. Denique quando aliqua omiſſio in aliquo ritu ſit mortale peccatum: quando autem veniale, ex materia facile intelligi poterit.

SECTIO III.

Utrum Parochus teneatur miniſtrare hoc ſacramentum cum periculo vitæ.

Quæ dicta ſunt de his præceptis videbantur ſufficere, tamen propter præſentis temporis neceſſitatem libet in fine hujus materiæ dubium addere, quod frequenter interrogatur & commune eſt ſacramentis confeſſionis, & Euchariſtiæ, ibi tamen prætermiſſum eſt, quia ad materiam de charitate, vel de beneficiis Eccleſiaſticis potius

potius pertinebat. Eſt enim dubium, an teneatur Parochus in neceſſitate miniſtrare hæc ſacramenta ſubdito ſuo, etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, ut quando peſtis graſſatur, & non poteſt tale periculum evitari. Nam ſi poſſit, clarum eſt, tentanda eſſe omnia remedia ad vitandum periculum, videlicet, ut infirmus non in lecto, nec cubiculo clauſus; ſed in libero aere ſit, ubi minus eſt periculi: item ut ipſemet ſacerdos ſecum ferat res præſervativas, &c. Difficultas vero eſt, ſi omnibus his mediis ſuppoſitis adhuc ſit morale periculum, vel ſi ea non poſſint adhiberi, & evidens ſit periculum, & non ſit alius, qui hoc munus velit exercere, an teneatur Parochus ſacramenta hæc miniſtrare.

1. Sentent. Non enim deſunt auctores, qui abſolute id negent, per ſe loquendo: ſed ſolum in caſu, nimirum quando moraliter timetur æterna damnatio proximi, ſi abſque hoc ſacramento moriatur. Hanc opinionem tenuit quidam modernus auctor in Speculo Epiſcoporum lib. 1. diſp. 1. q. 1. c. 5. qui pro hac ſententia refert Armill. verb. *Epiſcopus*, num. 6. cujus verba ſunt: *Prælatus pro adminiſtratione ſacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus, ſed ſufficit præparatio animi, non tenetur ſe morti exponere*. Tabiena eodem verb. n. 5. eadem fere verba habet, & ponit exemplum de confeſſione, & viatico. Inſinuat etiam Majol. lib. 2. de Irregularit. c. 20. quia ſolum illos caſus ponit, quos Tabiena. Pro hac ſententia afferri poteſt Abulenſ. q. 306. in 22. c. Matth. ad 3. quatenus ſolum ait, Paſtores Eccleſiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro ſpirituali ovium, *ſi aliter illa ſervari non poteſt*: nam in præſenti aliter ſervari poteſt. Super c. autem 22. Matt. q. 110. indifferenter ait, teneri Paſtores non fugere tempore peſtis, ut ſacramenta ſuis ſubditis miniſtrent. Favet item D. Th. Opuſ. de Perfect. vit. ſpir. c. 14. ubi ait, ſolum in caſu neceſſitatis extremæ teneri homines ſe exponere periculo mortis pro ſalute ſpirituali proximi: & ponit exemplum, ſi proximus ſeducatur ab hæretico.

Ratio hujus ſententiæ. Ratio eſt: quia Parochus non tenetur vitam corporalem evidenti periculo exponere pro ſubdito, niſi ille extreme indigeat ad ſpiritualem vitam æternam, vel ſaltem niſi in gravi ejus periculo verſetur: ſed ratione confeſſionis, vel viatici non eſt in hoc extremo periculo: quia per contritionem poteſt ſufficienter ſalvari, & illa non eſt ita difficilis, ut propter ſolam illius neceſſitatem cenſendus quis ſit exiſtere in gravi periculo damnationis: ergo. Confirmatur apparentiſſimo argumento. Nam ipſemet ægrotus non tenetur ſacramētum ſuſcipere cum morali periculo mortis, etiamſi tale ſacramentum alias ſit medium neceſſarium ad ſalutem: non eſt medium in re tantum, ſed vel in re, vel in voto, & prædicta neceſſitas ſufficit excuſare neceſſitatem rei, & facere ut ſufficiat votum: ergo a fortiori paſtor excuſatur. Antecedens tractatum eſt a nobis late 2. tom. Diſput. 31. ſect. 3. videri etiam poteſt de illo Soto lib. 1. de Juſtitia q. 6. art. 4. dub. ult. Conſequentia vero probatur: quia major eſt obligatio, qua unuſquiſque ſibi obligatur, quam alteri: ergo, ſi idem non tenetur ſibi ſubvenire cum tanto periculo, multo minus tenebitur alteri. Fac enim ſacerdotem peſte infectum eſſe, & nullum alium eſſe confeſſorem, nunquid tenebuntur ſubditi illi confiteri? minime: quia hæc poſitiva præcepta non obligant cum tanto rigore: ergo nec e contrario. Hæ autem rationes evidentius de Unctione procedunt.

2. Sent. Secunda ſententia eſt, propter ſacramentum confeſſionis miniſtrandum teneri Parochum accedere ad ſubditum, etiam cum periculo vitæ, ſeu infectionis peſtis, quando aliter non poteſt, non vero propter alia ſacramenta minus neceſſaria, etiam Euchariſtiam. Priorem partem docet expreſſe Major. d. 17. q. ult. præter alios infra citandos. Et probat: quia Parochus tenetur confeſſionem ſubditi audire quoties ille tenetur confiteri: ſed in eo caſu ſubditus tenetur confiteri; ergo. Sed dicitur, illud prius eſſe verum per ſe, per accidens vero excuſari ob neceſſitatem. Sed contra, quia Parochus non ſolum ex charitate, ſed ex juſtitia etiam tenetur, ſubdito ſacramenta miniſtrare; ergo maxime tenetur quando ſubditus maxime indiget. Neque tunc eſt legitima excuſatio: nam propter illum maxime articulum munus accepit, & alitur, &c. Accedit, quod hoc ſacramentum non eſt tantum præceptum, ſed etiam medium neceſſarium ad ſalutem, ex cujus carentia ſequitur morale periculum, ut late idem Major proſequitur d. 23. q. 1. Ubi poſteriorem partem negantem expreſſe ponit quoad ſacramentum Extremæ unctionis. De Euchariſtia vero expreſſe non loquitur, ex rationibus autem, & diſcurſu ejus videtur idem ſentire: quia hæc ſacramenta non ſunt neceſſitatis. Nam, licet viaticum neceſſarium ſit, non tamen neceſſitate medii, ſed præcepti, a qua poteſt excuſari infirmus, quia non habet copiam miniſtri.

Tertia ſententia eſſe poteſt, in eo caſu teneri Parochum ad miniſtrandum ſacramentum confeſſionis, & Euchariſtiæ, non vero Unctionem extremam. Sentit Navar. cap. 24. 10. num. & c. 25. n. 133. nam de duobus affirmat expreſſe, de tertio vero tacet, in quo ſatis inſinuat non eſſe in eo tantam obligationem. Fundamentum quoad duas partes de confeſſione, & Extrema unctione idem eſt: quia illa eſt maximæ neceſſitatis, hæc nullius, cum non ſit in præcepto; & licet ſit utiliſſima, tamen non tenetur Parochus cum tanto diſcrimine ea, quæ tantum utilitatis ſunt, conferre. Altera vero pars de viatico, probatur: quia ſuo modo eſt ſacramentum neceſſitatis, quia eſt in præcepto juris divini: Parochus autem tenetur ex officio cooperari ſuo ſubdito, ut jus divinum impleat, quantum in ipſo eſt. Accedit, quod infirmus ſine hoc viatico relictus, magno periculo exponitur. Parochus autem ratione ſui officii tenetur ſuccurrere ſubdito exiſtenti in gravi periculo & neceſſitate, etiam cum vitæ diſcrimine. 3. Sent.

Quarta ſententia eſſe poteſt, teneri Parochum ad miniſtranda hæc omnia ſacramenta, etiam Extremam unctionem, ſubdito laboranti morbo contagioſo, etiam cum periculo contagii, & mortis. Citantur Gabr. in Serm. Domin. 4. poſt Pentecoſt. in qu. de Fuga peſtis, concl. 4. corol. 1. & 2. & Joannes Echius in hom. ult. Domin. 2. poſt Paſcha, Claudius Eſpenceus in 1. Epiſtola ad Timoth. lib. 3. digreſſionem c. 19. Fundamentum eſſe poteſt: quia Parochus non ſolum ex charitate, ſed etiam ex juſtitia tenetur omnia hæc ſacramenta ſubditis miniſtrare; ergo hæc obligatio urget etiam tempore peſtis, & cum periculo contagionis. Probatur conſequentia, primo, quia ad aliquid amplius tenetur Parochus in eo caſu, quam alius qui non eſt Parochus. Secundo: quia propterea per totum annum alitur, & ſtipendium accipit, ut temporibus maxime neceſſariis, & quando ab aliis oves deſeruntur, ipſe ſubveniat, & ſe exponat alicui periculo propter illas. Hæc enim juſta conditio tacite videtur incluſa in pacto inter Parochum, & ſubditos. Tertio: quia alias tempore peſtis totus populus eſſet deſtitutus miniſtris, qui ex obligatione teneantur hoc ſacramentum miniſtrare, quod abſurdum videtur, & contra commune bonum. Quarto: quia Dux, vel miles in temporali militia ſæpe obligatur exponere vitam ſuam corporalem majoribus periculis propter neceſſitatem, etiamſi non ſit extrema, ſed ordinaria pertinens ad munus ſuum, ut eſt vigilare, aut ſervare inſidias debito loco, & tempore: cur ergo non tenebitur etiam Parochus, ut ſuum munus exerceat circa ſubditum, eo tempore, quo ſpiritualis pugna maxime erga illum exercetur, non ſe exponere periculo vitæ corporalis, miniſtrando ei ſacramentum unctionis, quod opportuniſſimum eſt ad vincendas illius temporis tentationes, & ad diſponendum animam perfecte ad beatitudinis conſecutionem. Et in hanc ultimam ſententiam ego fui aliquando valde propenſus, nunc autem illam eſſe moderandam cenſeo. 4. Sent.

Et in primis ſtatuo, majorem eſſe obligationem Paſtoris Eccleſiæ quoad ſacramentorum adminiſtrationem in prædicto eventu, quam ſit alterius ſacerdotis, qui hoc munus non habeat: non ſolum quia ille tenetur ex juſtitia, alii tantum ex charitate: ſed etiam quia ad plura & in pluribus caſibus tenetur Paſtor, quam teneantur alii. Hoc eſt certiſſimum apud omnes. Nam quod in extrema neceſſitate ſpirituali quilibet teneatur alteri ſubvenire, etiam cum periculo vitæ corporalis, concors eſt Theologorum ſententia, ut patet ex citatis, tractarique late ſolet in 2.2. q. 26. art. 5. ubi D. Thom. & frequenter aliis locis. Et Alenſ. 3. p. q. 189. memb. 3. & omnes. Quod vero hæc obligatio generaliter ſit tantum ex charitate, vel miſericordia, certum eſt etiam apud eoſdem: quia nec juſtitia obligat omnes, nec eſt alia virtus, unde Majorem eſſe quoad hōc Parochi obligationē, quam alterius ſacerdotis. Aſſert. 1.

poſſit

poſſit oriri talis obligatio. Denique quod Parochi teneantur ex juſtitia, etiam in eo caſu, iidem auctores docent: quia Parochus tenetur ex vi ſui muneris & officii miniſtrare ſacramenta ſubditis: hæc autem eſt obligatio juſtitiæ. Dices, ex vi officii non teneri in illo caſu, ſeu cum tanto diſcrimine: quia non tenetur debitor ex vi juſtitiæ ſolvere debitum cum tanto detrimento ſuo. Reſpondetur, officium hoc obligare ad miniſtranda ſacramenta ſubdito quoties ille indiget, & juxta menſuram ſeu exigentiam neceſſitatis illius, & ideo, ſi neceſſitas ſit extrema, etiam ipſum munus obligat juxta modum talis neceſſitatis: ſicut miles tenetur pugnare in bello ex juſtitia etiam cum vitæ diſcrimine: non eſt ergo dubium, quin hæc ſit obligatio juſtitiæ. Dices, hoc ad ſummum procedere in his Paſtoribus, qui ſtipendium accipiunt, & ad hoc aluntur ab ipſis ſubditis: non vero in aliis, qui ſine ſtipendio, ex charitate, vel obedientia munus ſuſcipiunt, ut ſunt prælati religionum. De quibus propterea nonnulli ajunt non teneri ex juſtitia: ſed ex ſpecialiori debito charitatis. Mihi tamen videtur etiam eos ex juſtitia teneri: quia non ſolum ipſi utcunque tenentur, ſed etiam ſubditi habent proprium jus exigendi & petendi ab illis. Nec enim illi eſſe debent pejoris conditionis, quam reliqui fideles, ut non habeant tale jus reſpectu alicujus Paſtoris proximi. Unde hi prælati dum munus ſuſcipiunt, & loco Parochorum, vel Epiſcoporum conſtituuntur, totam illam obligationem in ſe recipiunt, quæ in aliis futura fuiſſet. Item, licet a ſubditis non recipiant materiale ſtipendium, recipiunt tamen reverentiam, & obedientiam, & inter eos quoddam tacitum pactum intercedit, ratione cujus ex juſtitia tenentur ſacramenta illis miniſtrare. Denique ad hoc munus aluntur ab ipſa religione, vel a Summo Pontifice, qui curam ſuam illis committit. Omnes ergo Paſtores tenentur ex juſtitia, & in hoc ſuperant reliquos ſimplices ſacerdotes.

Object. — *Diluitur.* — *Alia objectio.* — *Evaditur.*

Atque hinc fit, ut ad plura teneantur etiam in illo neceſſitatis articulo. Nam in primis tenentur non fugere, nec deſerere gregem eo tempore, ad quod alii, per ſe loquendo, non tenentur. Dico autem, *per ſe loquendo*: quia ſi contingat deeſſe Parochum, & omnem alium ſacerdotem, teneri poterunt alii ex charitate ad ſubveniendum communi bono, ibique permanendum. Atque ita prior pars illationis communis eſt apud auctores citatos, & omnes qui de reſidentia Parochorum, vel Epiſcoporum ſcripſerunt, & præſertim videri poteſt Rebuffus in ſua practic. benef. cap. de Diſpenſat. non reſid. & Imola in c. ult. de Cleric. non reſid. D.Th. 2. 2. q. 185. art.5. & quodl. 12. q.18. art.3. Eſtque de hac re egregia Epiſt. Auguſt. 180. Ratio autem eſt manifeſta ex dictis: quia Paſtor tenetur in prædicta neceſſitate miniſtrare ſacramenta ſuis ovibus; ergo tenetur eas non deſerere. Item Paſtor ex officio tenetur reſidere; ergo maxime obligatur ad hoc in tempore tantæ neceſſitatis, etiamſi periculum propriæ vitæ immineat; quia hoc eſt bonum inferioris ordinis comparatione ſpiritualis vitæ gregis. Propter quod dixit Chriſtus Joan. 10. *Bonum Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.* Quo teſtimonio omnes utuntur ad hanc veritatem confirmandam, cum Auguſt. Beda, D.Th. & aliis ibi. Et Auguſt. ſerm. 50. de verbis Dom., qui etiam videri poteſt ſerm. 149. de Tempore.

Parochi teneri nō deſerere gregem in neceſſitate.

Object. Dices: non eſt major ratio de periculo mortis proveniente ex cauſis naturalibus, quam de illo, quod provenit ex tyrannorum perſecutione; ſed imminente periculo perſecutionis licitum eſt Paſtori fugere, juxta illud Matt. 10. *Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Et late proſequitur Athanaſ. Apolog. pro fuga ſua. Tertul. lib. de Fuga in perſecut. Auguſt. brevius lib. 1. contra Ep. Gaudentii c. 16. ergo. Reſpondetur, concedendo eandem eſſe in utroque caſu rationem; ideoque in perſecutione licere Paſtori fugere ſine periculo gregis, quomodo fugiebat Athanaſius; imo pro majori ejus fructu, ut ſe ad Eccleſiæ defenſionem reſervaret. At cum periculo gregis non licet illum deſerere, ut recte Auguſtinus diſtinxit. Et ſumitur etiam ex Nicolao Papa in c. *Sciſcitaris* 7. q. 1. ubi inter alia inquit; *Non dicimus quod perſecutorem non fugiamus, &c. ſed quod præcipue nos, qui tanquam arietes præcipue ducatum gregibus præbemus, imo qui & eorum Paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conveniat.* Ubi etiam habet illam celebrem ſententiam; *Si pernicioſum eſt, nautam in tranquillitate navem deſerere, quanto magis in fluctibus?* Et in eadem ſententia eſt Tertull. lib. de Fuga in perſecutione, præſertim c. 7. Itaque in utroque caſu ingruentis neceſſitatis ſervata proportione, eadem eſt ratio, ut ſentit etiam Cajet. 2. 2. q. 185. art. 5. Nam ſi populus indiget præſentia ſui Paſtoris, non poteſt ipſe fugere, & eum deſerere, ſive neceſſitas immineat hominum perſecutione, ſive ex aeris, aut infirmitatis contagio. Si vero populus non indiget, vel quia perſecutio non ad ipſum, ſed ad ſolum Epiſcopum tendit, ut contigit in cauſa Athanaſii, vel quia eo fugiente manent alii miniſtri Eccleſiaſtici, qui populum doceant, & in veritate confirment, ut in eadem cauſa accidebat: vel certe quia populus ſimul cum ipſo Paſtore diſſipatur, & fugit. In his, & ſimilibus eventibus conſtat licitum eſſe fugere. Tempore autem peſtis regulariter non poteſt totus populus fugere, aut periculum mortis vitare: & ideo tenetur Paſtor adeſſe, ut debitum miniſterium ſuis ovibus exhibeat.

Solvitur objectio.

Hinc vero colligitur limitatio ab omnibus recepta, nimirum teneri Paſtorem per ſe adeſſe, aut per Vicarium ſufficientem ſuis ovibus providere. Cum enim hæc præſentia ſolum requiratur propter ſacramentorum adminiſtrationem, cum neceſſaria doctrina, vel exhortatione, ſi hæc fiant ſufficienter per Vicarium, ſatisfactum videtur obligationi, quia neceſſitati ovium ſatis ſubventum eſt. Sed oportet hoc convenienter explicare, ne in re morali nimiam licentiam Paſtores accipiant. Diſtinguamus ergo inter Epiſcopos, & Parochos, non eſt enim æqualis inter eos ratio. Epiſcopi ergo, regulariter loquendo, recte faciunt, ſi a civitate, & Eccleſia ſua non diſcedant tempore peſtis: quia moraliter loquendo, poſſunt ſine magna difficultate propria pericula præcavere, & ſua præſentia plurimum ad populi ſalutem, tam corporalem, quam ſpiritualem, & ad exemplum aliorum proficient: de qua re multa egregie traduntur in Concilio Mediolan. 5. ſub Carolo Borromeo. Nihilominus per ſe loquendo, non male faciet Epiſcopus, ſi a civitate, ubi peſtis ſerpit, corporaliter diſcedat, dummodo debitam ſui gregis providentiam non relinquat, ut a ſimili ſumitur ex his, quæ tradit Auguſt. dict. lib. 1. contra Epiſt. Gaudent. c. 16. & ex Athan. Tertulliano, Nicolao Papa citatis locis. Ratio eſt: quia in primis non tenetur Epiſcopus per ſe ipſum ſacramenta miniſtrare, etiam cum præſens eſt, niſi ubi nullus alius ſacerdos adeſſet, de quo caſu non agimus, tum quia his temporibus fere morale non eſt: tum etiam quia in illo non poſſet Epiſcopus diſcedendo ſufficienter providere ovibus: moraliter ergo loquendo, non tenetur per ſe miniſtrare ſacramenta, quia hoc eſt proprium munus Parochorum, qui ſunt proximi miniſtri horum munerum: Epiſcopus autem eſt veluti univerſalis cauſa, quæ per ſe immediate non operatur particulares effectus, niſi in caſu raro, & neceſſario, ut dictum eſt, & ſumitur ex D.Th. quodlib. 1. art. 14. & quodlib. 3. ar. 17. Deinde non tenetur per ſeſe docere, aut exhortari tunc populum: tum quia etiam hæc miniſteria poſſunt per alios ſufficienter fieri: tum etiam quia eo tempore non expedit publicas, & pro toto populo conciones habere, ad privatas autem exhortationes ſufficiunt Parochi. Loquimur de tempore peſtis: nam de tempore perſecutionis tyrannorum, ſi illa ſit contra Catholicam fidem, alia eſt ratio, ut per ſe conſtat. Ergo tempore peſtis non eſt, cur Epiſcopus cogatur adeſſe in loco peſtilenti præſentia corporali.

Poſſe Parochum adeſſe per Vicarium.

Dices: jure divino tenetur reſidere: Trid. 23. cap. 1. de Reform. hæc autem obligatio tunc maxime urget. Reſpondeo in primis non teneri ad reſidendum in uno & eodem loco, ſed in ſua diœceſi: poteſt ergo a loco peſtilente diſcedere, & in alio ſuæ Diœceſis manere. Deinde, ſi contingat peſtem per totam diœceſem ſerpere, aut non poſſe in tota illa tute manere, non erit contra præceptum de reſidendo pro tunc habitare in aliquo tuto loco vicino diœceſi, quoad fieri poſſit, & inde attendere ad bonum regimen diœceſis, providendo ovibus in neceſſariis quantum potuerit. Quia præceptum illud non plus obligat, quam ratio juſtitiæ, & charitatis ex natura ſua obligat: hæ autem virtutes in eo caſu non amplius obligant: quia ſolum obligant ad reſidendum propter ſpirituale regimen ovium; ad hunc autem finem expedit

Object. ex Trid. ſolvitur.

tunc,

tunc, ut Paſtor ſuperior & architectonicus ſit in loco tuto, tum ut poſſit ovibus melius providere: tum etiam ut ſe ad omnium ſalutem, & commodum melius conſervare poſſit. Non poteſt autem licite Epiſcopus relicto Vicario diſcedere in locum diſtantem, & ovium curam omnino relinquere, quantumcunque Vicarius videatur ſufficiens: quia ſemper ipſe tenetur onere perſonali, & præceptum de reſidendo ſaltem ad hoc obligat: & quia, moraliter loquendo, deſerendo oves, magno periculo illas exponit.

Parochos majori obligatione teneri. At vero Parochi majore obligatione tenentur (per ſe loquendo) ad non diſcedendum a loco peſtilente. Primo quidem, quia ipſi ſunt Paſtores proximi, ad quos immediate pertinet ſacramentorum adminiſtratio. Secundo, quia ſunt immediate ſubditi Epiſcopis, ſine quorum licentia non poſſunt diſcedere, ſuumque munus alteri mercenario committere. Nihilominus tamen etiam Parochus, ſi habeat Vicarium ſufficientem, non tenetur per ſeipſum miniſtrare ſacramenta: quia ſatis eſt tunc ſufficienter ſuccurrere neceſſitati ovium. Unde etiam cogendus non eſt in conſcientia, ut perſonaliter adſit intra locum peſte infectum, ſi re vera habet ibi ſufficientem Vicarium: quamvis abſolute non poſſit curam ſuæ Parochiæ deſerere, ſed debeat proxime adeſſe, & animo ac ſolicitudine nunquam deeſſe ovibus. Quod ſi Epiſcopus judicaverit expedire bono communi, ut ad proprium locum revertatur, vel ne ab illo diſcedat, parere tenebitur: quia præceptum per ſe eſt juſtum, & ad Epiſcopum ſpectat curam habere communis boni, ejuſque judicio, & voluntati magis ſtandum eſt.

Teneri Parochū miniſtrare etiam cum periculo vitæ. Aſſert. 2. Secundo principaliter aſſero, teneri Parochum per ſe loquendo, ad miniſtrandum ſacramentum confeſſionis ſuis ſubditis in eo eventu, etiam cum periculo vitæ, licet in aliquo caſu excuſari poſſit. Suppono enim in primis, poſſe, & debere convenientia media adhibere ad vitandum propriæ vitæ periculum in adminiſtrando ſuo munere: quia propria charitas ad hoc obligat. Deinde ſuppono teneri Epiſcopum, Rempublicam, ſeu communitatem providere Parochis de antidotis, & remediis neceſſariis ad præſervationem eorum, quando illa extraordinaria ſunt, & valde onerosa ipſis Parochis; nam ſi ſint faciliora, ipſi tenebuntur ex officio ad illas expenſas. Tandem ſuppono teneri ægrotum, quoad commode poſſit, accedere ad ſacramentum cum minimo periculo miniſtri, & de longinquo ſtare, vel in tali habitu, aut loco, &c. quæ omnia per ſe nota ſunt. Caſus vero urgetur, quando ſacramentum hoc non poteſt miniſtrari ſine periculo; & tunc dico regulam generalem ſtatuendam eſſe in favorem animarum; exceptionem vero eſſe poſſe in favorem Parochorum. Probatur primo; quia in his rebus moralibus id ſimpliciter ſtatuendum eſt pro regula, quod moraliter loquendo, & ut plurimum eſt neceſſarium; ſed hoc modo eſt neceſſarium ad ſalutem æternam animarum, ut ſine ſacramento confeſſionis nemo decedat, quæ ſalus æterna præferenda eſt propriæ corporali vitæ; ergo generalis regula eſt hoc cadere ſub obligationem. Major eſt evidens ex terminis; quia res morales vix habent majorem neceſſitatem. Item quia ſi oppoſitum pro regula ſtatuatur, homines facile ſument occaſionem nunquam ſubveniendi proximis in tali neceſſitate. Minor etiam eſt clara; quia ſacramentum hoc eſt medium neceſſarium ad ſalutem.

Objectā diluitur. Reſpondent, non eſſe neceſſarium in re, ſed in voto ſufficere per contritionem. Contra hoc vero eſt; quia contritio difficilis admodum eſt, & magno periculo exponitur proximus, ſi cum hoc ſolo remedio relinquatur. Negant tamen eſſe difficilem cum divina gratia, quæ præſto adeſt homini, ſi per ipſum non ſtet; quod ſi per ipſum ſteterit, jam non eſt periculum neceſſitatis, ſed voluntatis, ideoque obligationem non inducere. Sed profecto nemo negare poteſt difficilem eſſe contritionem, quantum eſt ex parte hominis, cum includere debeat puram Dei dilectionem ſuper omnia: & augetur in eo ſtatu difficultas, tum propter corporis debilitatem, tum propter ſolicitudinem ſalutis corporalis, quæ multum diſtrahit animam a ſpiritualibus, tum propter nimium timorem, ex quo potius tunc homo movetur, quam ex amore: tum denique, quia ſi tunc homo a Paſtore ſuo deſtituatur, exponitur multis periculis tentationum, vel deſperationis, vel nimiæ triſtitiæ, qua facile poteſt abſorberi. Maxime vero hæc urgent (quod valde attendendum eſt) ſi non in una privata perſona, ſed in aliqua communitate conſiderentur: nam licet in uno vel altero ſingulari homine hæc non videatur extrema neceſſitas, in tota communitate eſt extremum periculum, nec fieri moraliter poteſt, quin multi damnentur, ſi tota communitas hoc ſacramento deſtituatur: cum tamen æterna ſalus unius perſonæ majoris æſtimationis ſit quam propria vita corporalis. Quod ſi tota communitas privanda non ſit hoc ſacramento, & periculum prædictum non ſit determinate in hoc vel illo individuo tantum (ut ſuppono) ſed abſolute in hac plebe, neceſſe eſt, ut obligatio cadat in ſingulos: quia non poteſt aliter illi communi neceſſitati ſubveniri, niſi miniſtrando ſingulis hoc ſacramentum. Denique falſum eſt, neceſſitatem provenientem ex defectu voluntario non obligare ad ſubveniendum proximo in ſpiritualibus cum periculo vitæ, alias nunquam ad hoc obligaret charitas, niſi fortaſſe reſpectu parvulorum baptiſmo indigentium: hoc autem falſum eſt, ut conſtat ex his, quæ de correctione fraterna, & ſcandalo tradunt Theologi cum D.Th. 2. 2. qu. 33. & 35. Quando ergo defectus non eſt ex ſola malitia, ſed vel ex ignorantia, vel fragilitate, & homo ea ratione eſt in periculo morali æternæ damnationis, illa eſt extrema neceſſitas, vel ita gravis, ut ad obligandum ſufficiat, ut recte docuit Adrianus dub. 8. de Confeſsione, Navarrus in Sum. c. 24. n. 23. & communiter Doctores. Quod ſi in eo caſu obligaret charitas, multo fortior erit obligatio, adjuncto debito juſtitiæ, quod ex officio provenit.

Generalis regula proponitur.

Hæc ergo omnino conſtituenda eſt pro generali regula: quia vero hæc obligatio ad præceptum affirmativum ſpectat, poſſunt in aliquo caſu tales circumſtantiæ occurrere, cum quibus non obliget tale præceptum: nam hæc eſt natura affirmativi præcepti. Caſus autem hujuſmodi erit, ſi Parochus moraliter præſumeret, ac pro certo haberet, infirmum non habere conſcientiam peccati mortalis, vel eſſe bene diſpoſitum ad mortem, & alioqui periculum vitę corporalis eſſet magnum, & moraliter evidens, tunc enim poſſet Parochus probabiliter excuſari. Maxime ſi eſſet ſolus, & eo deficiente ſeu mortuo, non ſperaretur facile poſſe provideri populo de Paſtore, ſeu ſucceſſore: tunc enim commune bonum multum præponderaret. Ubi adverto, non ſatis eſſe, quod Parochus negative ſe habeat, ignorans ſtatum infirmi, ut (ex generali regula) præſumat illum eſſe in bono ſtatu, quem non ſcit eſſe in malo: hujuſmodi enim præſumptio poſtulatur ad ea, quæ ſunt favorabilia alteri: non vero licet illa uti ad negandum illi debitum miniſterium, & exponendum eum periculo ſaltem dubio æternæ damnationis, & ideo in eo caſu optime locum habet illa regula juris, in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam. Unde merito dixit Adrianus dicto dub. 8. ad ultim. quoties dubitatur veriſimiliter de ſalute æterna proximi, intervenire prædictam obligationem: quia tenemur temporalia contemnere pro ſalute ſpirituali proximi, non ſolum quando non poteſt aliter ſalvari, ſed etiam quando veriſimiliter aliter non ſalvabitur: aut probabile dubium eſt, an ſine illo remedio ſalvabitur. Requiritur ergo, ut poſitive conſtet moraliter de bono ſtatu, bonaque diſpoſitione pęnitentis, ut quia paulo ante ægritudinem confeſſus eſt, & alias ſtudioſus, & prudens exiſtimatur. Et tunc eſt ratio clara: quia proximus non eſt in vera neceſſitate gravi, nedum extrema. Imo in eo caſu non creditur obligatus ad confeſſionem; ergo multo minus erit obligatus Parochus ad audiendam tunc confeſſionem voluntariam, ſeu ſupererogationis. Nam licet dixerimus teneri Parochum ad confeſſionem audiendam, quando pęnitens non tenetur eam facere, id tamen eſt intelligendum per ſe, & ſine tanto nocumento, ſeu periculo.

Hoc etiam confirmat ratio quædam ſupra facta pro prima ſententia: quia pęnitens non tenetur confiteri, vel baptizari cum evidenti periculo vitæ corporalis: ergo multo minus obligandus eſt Parochus cum eodem periculo ad miniſtrandum illi aliquod ex his ſacramentis. Antecedens enim non eſt verum, quando homo eſt in articulo mortis, & non habet vehementem probabilitatem ſuæ contritionis, tunc enim potius debet accipere ſacra-

ſacramentum cum periculo corporalis vitæ, quam ſe exponere periculo æternæ mortis, quia ordo charitatis hoc poſtulat: & cum eiſdem circumſtantiis tenetur Parochus miniſtrare hoc ſacramentum ſubdito indigenti, quando vero aliquis vel non eſt in mortis articulo, vel ſufficienter eſt paratus ad mortem ſine reali ſuſceptione ſacramenti, quia non habet conſcientiam peccati mortalis, vel quia ſatis probabiliter putat ſe contritum, tunc excuſari poterit: in quo eventu etiam excuſatur Parochus. Eſt tamen differentia: tum quia facilius quiſque poteſt propriam, quam alienam præparationem cognoſcere; tum etiam, quod propria neceſſitas eſt privata & particularis, quam unuſquiſque facile diſcernere poteſt: Parochus vero debet curare publicam & communem neceſſitatem, quæ inſurgeret graviſſima, ſi cum prædictis circumſtantiis non miniſtraretur hominibus hoc ſacramentum in tempore talis neceſſitatis. Unde Rutil. ſupra tandem concedit, quoties Curato probabile eſt ſubditum eſſe in ſtatu peccati mortalis, etiamſi non appareant ſigna impœnitentiæ, vel deſperationis, teneri ad confeſſionem ejus audiendam in illo articulo, quia illa eſt gravis neceſſitas ſpiritualis.

Teneri Parochū, tempore peſtis viaticum miniſtrare cum periculo. Aſſert. 3.

Dico tertio, abſolute teneri Parochum viaticum miniſtrare infirmis tempore peſtis, cum ordinario periculo contagii, quod in tali occaſione eſſe ſolet: etiamſi in particularibus caſibus excuſari poſſit, ſi periculum multum augeatur, & proximi neceſſitas nimium diminuatur. Hæc concluſio eſt magis pia & judicio meo valde neceſſaria ad bonum regimen animarum, ne facile tanto bono in illa neceſſitate priventur. Eamque confirmat uſus Eccleſiæ: nam omnes Parochi timorati hoc obſervant, etiamſi intelligant ægros eſſe diſpoſitos per ſacramentum confeſſionis. Epiſcopi etiam illos compellunt ad Euchariſtiam miniſtrandam, quod non eſſet juſtum, ſi ipſi ex vi officii non tenerentur. Populo item magnum eſſet ſcandalum, ſi Parochus ſubditos ſuos ſine viatico mori ſineret: ſignum ergo eſt ejuſdem obligationis. Duplex autem neceſſitas hic intervenit, ex qua poteſt oriri hæc obligatio. Prima eſt neceſſitas divini præcepti, quo tenetur ægrotus in periculo mortis Viaticum recipere: ſed hæc neceſſitas per ſe ſola non videtur ſufficiens, quia, licet Parochus non miniſtret Euchariſtiam, alius non tranſgreditur divinum præceptum, ſed excuſatur, quia non habet miniſtrantem. Nihilominus tamen hæc neceſſitas multum juvare poteſt ad hanc obligationem, ſi aliunde non interveniat magna occaſio excuſationis, quia Parochus, per ſe loquendo, tenetur miniſterium neceſſarium exhibere, ut ſubditus ſervet divina præcepta. Secunda neceſſitas eſt medii ad ſalutem, & hæc multo minor eſt in hoc ſacramento, quam in confeſſione, & ex hac parte eſt minor ſine dubio, magiſque dubia hæc obligatio.

Neceſſitas ſacramenti Euchariſtiæ.

Nihilominus eſt in hoc ſacramento quædam neceſſitas moralis, vel quia auxilium, quod per tale ſacramentum detur, moraliter neceſſarium cenſetur ad perſeverandum in juſtitia per pœnitentiam recuperata, & vincendas tentationes illo tempore occurrentes, vel etiam quia poteſt aliquando conferre gratiam primam, quam imperfecta pœnitentia prius non contulit. Unde multo major erit hæc neceſſitas, ſi fortaſſe ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrare non potuit, ut quia infirmus non ſentit aliquid, vel quia non adeſt ſacerdos, ſed tantum diaconus. Quibus etiam accedit fructus eſſentialis ipſius viatici, qui magni momenti eſt, & præferendus multis incommodis temporalibus. Ex quibus omnibus ſimul ſumptis, & prudenter conſideratis inſurgit quædam neceſſitas, quæ licet non ſit extrema, videtur tamen eſſe valde gravis, atque adeo ſufficiens ad obligandum Parochum, qui non tantum ex charitate, ſed etiam ex juſtitia obligatur, & ideo non tantum in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate ſubditi obligatur, cum aliquo periculo communi, & ordinario talis ægritudinis. Nam in extrema neceſſitate etiam illi obligantur, qui Paſtores non ſunt: plus ergo debet obligari paſtor. Unde D. Thom. 2. 2. quæſt. 184. art. 7. & quæſt. 185. art. 5. agens de obligatione paſtorum, non requirit ad illam, extremam neceſſitatem, ſed opportunitatem, & abſolutam neceſſitatem.

Huc accedit conſideratio ſupra tacta, quia hæc, quæ reſpectu ſingulorum eſt neceſſitas aliquo modo gravis, reſpectu communitatis eſt graviſſima: nam eſſet ingens damnum, quod totus populus in ea occaſione deſtitueretur, & privaretur viatico: & moraliter loquendo cederet in extremum periculum multorum; ergo tenetur Paſtor ex officio ſubvenire communitati in ea neceſſitate per hoc miniſterium. Neque eſſet convenienter proviſum Chriſtianæ Reipublicæ, ſi in tam gravi neceſſitate non haberet hoc miniſterium ex officio neceſſarium, ſed voluntarium ex perfectione charitatis. Ergo hac lege conſtituuntur, & aluntur paſtores animarum ab Eccleſia, ut teneantur tam neceſſarium miniſterium in tam gravi periculo populo exhibere. Exceptio autem in concluſione poſita per ſe clara eſt, poteſtque facile ex dictis circa præcedentem intelligi, & ad particularia applicari. Nam, quia Viaticum minus neceſſarium eſt quam confeſſio, facilius poteſt in particulari occurrere excuſatio: præcipua tamen erit, ſi ad audiendas aliorum confeſſiones neceſſarium ſit alios ſine Viatico dimittere. Vel ſi Parochus ſit ſolus, & nimium periclitetur ejus vita, ſi utrumque ſacramentum omnibus velit miniſtrare, & maxime ſi in illius defectum non poſſit facile alius ſacerdos ſubſtitui. Et ſimiles circumſtantiæ in particulari expendendæ ſunt; obligatio autem generalis negari nullo modo debet.

Teneri Parochos miniſtrare Extremam unctionem, quando non ſit periculum. Aſſer. ult.

Ultimo aſſero, Parochos, ſeu paſtores proprios animarum teneri miniſtrare ſacramentum Extremæ unctionis in tempore peſtis, ſi id facere poſſint ſine morali periculo vitæ, & ad hoc periculum vitandum tenentur adhibere convenientia remedia prudentium medicorum arbitrio, ut ſine illo poſſint huic operi vacare: abſolute tamen non tenentur miniſtrare hoc ſacramentum cum morali periculo vitæ corporalis. Hæc aſſertio quoad priorem partem optime probatur rationibus quartæ ſententiæ. Quoad ultimam vero partem probatur rationibus aliarum opinionum, & ex dictis circa præcedentes aſſertiones. Hic enim generalem regulam negativam ſtatuimus, quando vitari non poteſt morale periculum vitæ corporalis, quia hoc ſacramentum neque eſt medium neceſſarium ad ſalutem, neque ex divino præcepto: & præterea ſupponit jam, per ſe loquendo, duo alia ſacramenta, quibus ſufficienter ſubvenitur neceſſitati ſubditi, & ideo ſi periculum revera ita immineat, ut hic & nunc vitari non poſſit, non ſunt obligandi paſtores hoc ſacramentum miniſtrare. Nihilominus tamen, quia hoc etiam ſacramentum eſt magnæ utilitatis, & per ſe ſpectat ad miniſterium, & obligationem Parochorum, tenentur prævenire periculum, ſi commode poſſunt, & tentare remedia convenientia, ut illud ſine periculo probabili adminiſtrent. Partim anticipando collationem hujus ſacramenti ſtatim in principio talis ægritudinis, priuſquam multum inficere poſſit, quia, cum hæc ægritudo ſit per ſe lethalis, & alias ſit adeo noxia, & contagioſa, non oportet aliquem terminum ejus expectare, ut hoc ſacramentum detur, ſed ſtatim a principio dari poteſt. Partim procurando, ut in loco puro, & libero æger conſtituatur, ſine veſtibus quoad fieri poſſit, ut minus ſit contagii periculum. Partim utendo virgula aliqua argentea oblongiori ad ungendum a diſtantiori loco. Partim adhibendo ea, quæ pure eſſentialia ſunt, & breviſſima mora quoad fieri poſſit. Denique ſumendo alia antidota ac præſervativa, quæ ad hoc conferre poſſunt. Nam ſi his omnibus adhibitis remediis, judicio peritorum medicorum non ſit morale periculum contagii, non ſunt excuſandi Parochi ab hoc munere, etiamſi fortaſſe ſit aliquod dubium, quod ſæpe naſcitur potius ex nimio timore, quam ex re ipſa. Atque hoc obſervatum eſt in uſu inter viros prudentes ac timoratos: & hoc ſuadent etiam omnia, quæ hactenus dicta ſunt. Ex quibus eſt ſatisfactum fundamentis aliarum opinionum, ut in eorum ſolutionibus immorari non ſit neceſſe.

QUAR-

QUARTA HUJUS OPERIS PARS.

DISPUTATIO XLV.

DE PURGATORIO IN GENERE.

AN, ET UBI SIT.

INchoamus hoc loco quartam partem principalem hujus operis, in qua de quibuſdam remediis annexis ſuperioribus ſacramentis dicendum eſt. Cum enim pœnitentiæ ſacramentum ad actualia peccata poſt baptiſmum commiſſa tollenda inſtitutum ſit, interdum vero ob ſuſcipientis impedimentum hujuſmodi effectum integre non conferat, quoad venialia ſaltem peccata, reatuſque pœnarum temporalium, & alias peccatorum reliquias, ei adjunctum eſt ſacramentum Extremæ unctionis, quod, ſi neceſſe ſit, hunc effectum perficiat, præſertim in mortis articulo, in quo major animi puritas, majuſque ſacramentalis gratiæ auxilium neceſſaria ſunt. Contingit tamen ſæpiſſime, ut poſt utrumque ſacramentum rite, & cum principali fructu ſuſceptum, nondum reatus pœnæ temporalis, omnino remiſſus ſit: & ideo neceſſaria ſunt alia remedia, quibus poſſit anima hujuſmodi debito liberari, quæ remedia merito dicemus eſſe annexa prædictis ſacramentis, eorumque cognitionem ad hujus libri perfectionem pertinere. Poſſunt autem hæc remedia prodeſſe aut in præſenti vita tantum, aut tantum poſt hanc vitam, aut in utroque ſtatu ſimul. In primo ordine ſolum poteſt conſtitui propria ſatisfactio, quæ ab unoquoque homine pro ſeipſo fit ex opere operantis, de qua diximus, ſimul agentes de ſatisfactione ſacramentali, quæ eſt tertia pars materialis ſacramenti pœnitentiæ: & ideo de illo membro nihil hic dicendum ſupereſt. In ſecundo igitur ordine conſtituuntur pœnæ purgatoriæ, quæ Deo poſt hanc vitam infliguntur. In tertio autem ſunt ſuffragia, & indulgentiæ, quæ (ut dicemus) tam vivis, quam defunctis prodeſſe poſſunt: illa ex opere operantis, hæc vero ad modum operis operati. De his ergo tribus modis liberandi animas a reatibus peccatorum dicendum ſupereſt. Primo ergo dicendum eſt de loco Purgatorii, an, & ubi ſit: deinde de animabus, ſeu perſonis ibi degentibus, quænam ſint, quemve ſtatum habeant: ac denique de pœnis illius loci quales ſint, quamque graves ac diuturnæ. De qua re frequentius diſputant Theologi cum Magiſtro in 4. d. 21. Soto vero diſt. 19. aliqui d. 18. & 20. latius vero moderni ſcriptores contra Lutheranos, quos in ſequentibus referemus.

SECTIO I.

Sitne locus aliquis, in quo animæ in hac vita non plene purgatæ, poſt hanc vitam purgentur.

Qui hæretici Purgatorium negaverint. Ærius.

MUlti hæretici Purgatorium negarunt, quorum primus dicitur fuiſſe Ærius: ſed ille negavit quidem ſuffragia vivorum prodeſſe defunctis, diſerte tamen non legimus Purgatorium negaſſe: & quamvis unus error alteri affinis ſit, non tamen ex illo neceſſaria illatione conſequitur: poſſent enim animæ per rigorem juſtitiæ vindicativæ poſt hanc vitam purgari, etiamſi a viventibus juvari non poſſent. Imo ita ſenſiſſe Ærium colligi videtur ex verbis, quæ Epiphanius refert hær. 75. ſic enim ajebat: *Orat vivens, aut diſpenſationem facit quid profuerit mortuo? Igitur nemo ſit pius, neque boni quidquam faciat: ſed acquirat amicos, qui orent pro ipſo, ut ne quid ille patiatur.* Ille itaque error ad materiam de ſuffragiis ſpectat. Error vero negantium Purgatorium ortus videtur Hieronymi temporibus, vel prope a morte ejus, ut legitur in Epiſt. ad Auguſtinum, quæ nomine Cyrilli Hieroſolymit. eſt 206. inter Epiſt. Auguſt. In eodem errore fuerunt poſtea Albanenſes ante 800. annos. Hi vero, ut Prateolus refert, non ſolum de Purgatorio, ſed etiam de inferno dixerunt nihil eſſe, nullaſque poſt hanc vitam manere pœnas. Quod etiam Albigenſes poſtea ſenſerunt: quanquam enim

Vide Sum. tract. de Infer. cap. 10.

Anton. 4. p. tit. 17. c. 11. §. 5. inter hos hæreticos diſtinguere non videatur, ſunt tamen diverſi, nam hi pluſquam quadringentis annis ſunt poſteriores: exorti enim ſunt tempore Innocentii III. ut Prateolus notat, & ex eodem Anton. intelligitur. Rurſus excitarunt hunc errorem hæretici dicti Apoſtolici, non illi, quorum mentionem fecit Auguſt. lib. de Hæreſib. in 4. loco, ſed illi, qui tempore Bernardi exorti ſunt, quos etiam ſecuti ſunt Petrobruſiani, a Petro de Bruſis eorum duce ſic nominati, ut colligitur ex Bernard. ſerm. 65. & 66. in Cant. & Petro Cluniacenſ. in Ep. ad omnes Epiſcopos. Præterea in eodem errore reputati ſunt Pauperes de Lugduno, qui & Waldenſes, Armeni etiam, & Rutheni, ut apud Prateolum videre licet, & in Armachano libr. 13. de Errorib. Armenorum: quamvis Nicephor. Armenorum errores referens lib. 18. Hiſtoriæ c. 53. hunc prætermiſerit. Idemque tribuitur Græcis, ideoque inter errores eorum computatur a D. Th. in Opuſc. contra illos: & idem ſumitur ex Conc. Florent. ſeſs. ult. quanquam ex ſeſs. 1. acta Ferrariæ hoc limitari poſſit, ut infra videbimus. Tandem Lutherus hunc excitavit errorem: nam licet in principio, ut Prateolus in Luthero n. 44. & alii referunt, Purgatorium non abſolute negaverit, ſed ſolum colligi ex Scriptura: ex aliis vero auctoribus conſtat illud tandem ſimpliciter negaſſe, ſive quia paulatim in ſuo errore proceſſit, ſive quia apud ipſum quidquid in Scriptura non continetur, credendum non eſt. Atque ita tandem eundem errorem omnes ſectarii, & poſteriores hæretici, Calvin. Brentius, Petrus Martyr, & alii ſimiles ſectati ſunt.

Fundamentum poteſt eſſe multiplex. Antiqui hæretici multum fundantur in hoc, quod anima ſimul cum corpore extinguitur, qui proinde non Purgatorium ſolum, ſed etiam infernum, & gloriam negabant. Sed hos omittamus, nam error eorum & valde generalis eſt, & contra ipſam rationem naturalem. Proprium ergo fundamentum ſumendum videtur ex duobus principiis. Prius eſt, peccatum veniale non diſtingui a mortali, ſed eſſe æterna pœna æque dignum. Aliud eſt, peccatum mortale non remitti, quin tota pœna, omniſque reatus ejus remittatur. Ex his enim plane ſequitur omnem animam poſt hanc vitam aut eſſe dignam æterna pœna, aut nulla, ac proinde nullum eſſe locum pœnarum temporalium, quod *Purgatorium* appellatur. Atque huc adjunguntur aliqua Scripturæ loca, in quibus ſignificatur, duo eſſe tantum extrema loca animarum, in quibus perpetuo vivunt, aut miſeræ, aut beatæ, juxta illud, Eccl. 11. *Si ceciderit lignum, ſive ad auſtrum, ſive ad aquilonem, ubicunque ceciderit, ibi erit*, & Matth. 25. *Venite benedicti*: & *ite maledicti*, &c.

Hæreticorum fundamenta.

Purgatorium eſſe ex veteri Teſtamento oſtenditur.

Nihilominus certa veritas fidei eſt dari poſt hanc vitam Purgatorii locum. Poteſt autem hæc veritas inprimis ex ſacra Scriptura oſtendi directe, & in ſe. Nam, licet fortaſſe hoc Purgatorii nomen in Scriptura ſacra non inveniatur, id parum refert, ſi oſtenderimus rem illo nomine intentam inveniri: ſæpe enim Eccleſia, vel propter hæreſes inſurgentes, vel ut doctrina fidei clarius, & brevius declaretur, nova, & ſimplicia nomina imponit, quibus fidei myſteria breviter complectatur, ut conſtat ex materia de Trinitate, Incarnatione, Euchariſtia, & aliis. Res ergo hoc loco intenta eſt, ſæpe contingere, ut juſtorum animæ, quando a corporibus ſeparantur, non plene ac perfecte pro ſuis peccatis ſatisfecerint, ideoque poſt ſeparationem a corporibus interdum aliquas pœnas luant, donec plene ſatisfaciant, ſatiſve patiantur, ita ut & ab omni culpa, & ab omni reatu pœnæ immunes fiant. Hanc ergo animarum caſtigationem temporariam, *Purgationem*, vocamus,

mus, & quia neceſſe eſt illam in aliquo loco fieri, locum illum appellamus, *Purgatorium.* Sic ergo intellectum Purgatorii nomen, & res quæ illi ſubeſt, probari poteſt, primo ex veteri Teſtamento, in quo celebre teſtimonium eſt, illud 2. Machab. 12. *Sancta & ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur.* Nam ex his verbis aperte colligitur aliquos defunctos poſſe a peccatis ſolvi: quod verum eſſe non poteſt de his, qui in peccato mortali decedunt: ergo neceſſe eſt de juſtis intelligi: quod ſatis aperte ibi explicatur cum dicitur: *Eos qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam habere repoſitam gratiam*, & de eiſdem ſubditur, optimum ac religioſum conſilium eſſe pro eis exorare, ut a peccatis ſolvantur. Supponuntur ergo hujuſmodi defuncti adhuc ligati reatibus peccatorum, niſi enim ligati eſſent, ſolvi non poſſent. Rurſus neceſſe eſt vinculum, ſeu reatum illum temporalem eſſe: nam ſi eſſet æternus, non poſſunt animæ ab illo ſolvi. Datur ergo poſt hanc vitam in animabus ſanctis reatus pœnæ temporalis: ergo puniuntur donec integre ſolvant. Neque enim putandum eſt ſemper ſolvi per ſuffragia, vel orationes viventium: nam hoc ſubſidium eſt quaſi extrinſecum, & accidentarium reſpectu proprii delicti, quod, per ſe loquendo, & juxta leges vindicativæ juſtitiæ ſolvendum eſt per propriam pœnam ejus, qui deliquit. Si ergo ex verbis citatis manifeſte colligitur Purgatorium, & ſtatus quidam medius animarum, quæ nondum beatæ ſunt: quia non ſunt plene a peccatis ſolutæ, & nihil coinquinatum intrare poteſt civitatem ſanctam Hieruſalem, neque damnatæ: quia adhuc poſſunt a peccatis ſolvi.

Object. Dices ex illo loco ad ſummum haberi, Judam, & Machabæos ita de mortuis cogitaſſe: non ergo inde ſatis colligitur in re ita eſſe: potuerunt enim illi homines pia ignorantia decipi. Præſertim, quia illi defuncti, pro quibus orabant, videntur mortui in peccato mortali, quale videtur fuiſſe donaria idolorum contra legem accipere, pro quo ſcelere juſto Dei judicio mortui fuerant.

Enodatur. Reſpondetur, non videri dubium, quin peccatum illud in genere ſuo grave fuerit: nam erat contra præceptum graviſſimis verbis latum. Deut. 7. Nihilominus tamen pium etiam fuit pro illis defunctis exorare, & ſacrificium offerre: non quia per tales orationes, vel ſacrificia poſſent a mortali culpa ſolvi, ſi in ea fortaſſe mortui fuerant: ſed quia incertum erat, an in tali peccato mortui eſſent: veriſimile namque erat eos ſaltem in mortis articulo de tali peccato doluiſſe, veniamque conſecutos fuiſſe: præſertim cum pro fide & religione pugnarent, vitaſque ſuas prodigerent: propterea enim ibi dicitur, Judam conſideraſſe, eos, *qui pro pietate dormitionem acceperant optimam habere repoſitam gratiam.* Fortaſſe etiam aliqui eorum poterant a culpa gravi excuſari, vel propter ignorantiam, vel propter levem materiam, & ſi ob exemplum & ſocietatem aliorum ſimul interfecti fuerint. Denique eo modo nunc Eccleſia orat pro omnibus in aliquo bello defunctis, & nos oramus pro mortuis vel interfectis, etiamſi ſciamus parum antea mortaliter peccaſſe: quia ignoramus, an Deus illis contulerit ſpiritum compunctionis, & hoc ipſum illis optamus: ſic ergo ſancta fuit, & prudens Machabæorum cogitatio. Nec dubitari poteſt, quin veritati innixa fuerit: tum quia exiſtimatio illa non fuit unius vel alterius privati, & indocti hominis: ſed totius illius populi, in quo tunc erant ſanctiſſimi viri, & in vera fide ſatis inſtructi: tum etiam, quia ſacra Scriptura ita refert factum illud, ut maxime laudet, nobiſque imitandum proponat. Tum denique quia veram, ac propriam rationem illius facti eadem Scriptura profert, dicens: *Bene, & religioſe de reſurrectione cogitans, niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.*

Cur oratio pro mortuis in reſurrectione fundetur. Ubi altera difficultas occurrit, cur hoc fundet in reſurrectione, & non potius in animæ immortalitate, cum hæc ſufficiat, etiamſi anima non eſſet iterum corpori unienda. Sed quia hoc eſt alterius conſiderationis, dico breviter, in divina Scriptura, maxime in ordine ad præſentem cauſam, hæc pro eodem reputari: quia reſurrectio ſupponit animæ immortalitatem, & hæc infert reſurrectionem, ſi vera, & recta fides de divina providentia, & juſtitia in præmiandis & puniendis hominum operibus habeatur: nam ſi Deus poſt hanc vitam præmia, & pœnas pro operibus confert, neceſſe eſt, ut non ſolum in animabus, ſed etiam in corporibus illam ſervet providentiam. Hujuſmodi ergo fides comprehenditur in illo loco ſub illa bona & religioſa cogitatione de reſurrectione: & eandem ſupponit Paul. 1. Corint. 15. cum ait: *Si mortui non reſurgunt, quid mihi prodeſt? comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Ac ſi diceret, ſi mortui non reſurgunt, nulla pœna vel gloria ſupereſt poſt hanc vitam pro eorum operibus, quia utrumque ad Dei providentiam æque pertinet, & utrumque in divinis promiſſionibus, & comminationibus continetur: quia non animabus, ſed hominibus præmia, & pœnæ promittuntur, & ideo, reſurrectione ſublata, cætera auferri neceſſe eſt, ut recte Chryſoſt. & Anſelm. in illum locum annotarunt. Sic igitur in præſenti perinde fuit dicere Judam religioſe de reſurrectione cogitantem, pro mortuis ſacrificia offerri feciſſe, ac dicere religioſe de divina providentia, & de pœnis ac præmiis hominum cogitantem, id feciſſe.

Ex aliis teſtimoniis Purgatorium colligitur. Atque juxta hæc, poteſt veritas hæc de Purgatorio ex aliis locis veteris teſtamenti demonſtrari, in quibus ſuffragia mortuis utilia eſſe ſignificatur: cum enim animæ beatæ illis non indigeant, (idemque erat tempore legis veteris de animabus exiſtentibus in ſinu Abrahæ, ſola enim Chriſti morte juvari poterant) animabus vero damnatis utilia eſſe non poſſint, manifeſte ſupponunt illa teſtimonia locum alium animarum, qui non eſt niſi Purgatorium. Hoc ergo modo induci ſolet ad hanc veritatem confirmandam id, quod 1. Reg. 31. refertur de Judæis, qui jejunaverunt ſeptem diebus pro Saul, & aliis, qui cum eo mortui fuerant. Quod jejunium fuiſſe pro mortuis, ut ad requiem pervenire valerent, exponit Beda lib. 4. in Samuelem c. ult. & putat eſſe expoſitionem literalem. Simile eſt quod lib. 2. Reg. c. 1. refertur, David, & qui cum eo erant, jejunaſſe uſque ad veſperam ſuper Saul, & Jonatham, &c. & quod c. 3. fertur dixiſſe David ad populum poſt mortem Abner: *Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner.* Et ſtatim dicitur, jejunaſſe pro illo uſque ad veſperam. Sed hæc teſtimonia enervari poſſunt: quia illa jejunia non videntur fuiſſe in ſuffragium defunctorum, ſed in oſtenſionem triſtitiæ & doloris, *eo quod corruiſſent gladio,* ut ibidem dicitur, ſicut enim flebant & lamentabantur ſuper mortuos, ita etiam jejunabant: quod notavit Abulen. 1. Reg. 31. q. 19. & 2. Reg. 1. q. 9. & c. 3. q. 33. & 34. Nihilominus probabilia ſunt illa teſtimonia, quia veriſimile eſt etiam facta eſſe illa jejunia & afflictiones viventium, ut prodeſſent defunctis: nam 2. Reg. 12. cum David fleviſſet, & jejunaſſet pro impetranda vita filii ſui infantis, poſtquam mortuum illum eſſe intellexit, non amplius luxit, ſeu jejunavit, & rationem ipſemet reddit: quia jam non poterat tale jejunium puero eſſe utile: quia (nimirum) nec revocandus erat ad vitam, nec aliquid peccare potuerat, pro cujus remiſſione jejunium illud ipſi prodeſſe poſſet, ut ibidem notavit Abulenſ. qu. 24. ergo cum pro aliis adultis David jejunavit, luxit, &c. veriſimile eſt ipſum conſideraſſe, potuiſſe ex illis afflictionibus utilitatem aliquam in mortuos redundare. Fortius argumentum ſumitur ex verbis Tobiæ 4. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue.* Hoc enim conſilium non potuit in alio ſenſu eſſe ſanctum & honeſtum, niſi quatenus panis, & vinum in ſacrificium & oblationem Deo offertur pro mortuis, aut in eleemoſynam pauperum, vel ſuſtentationem ſacerdotum datur propter eundem finem, ut recte expendit Turrian. lib. 4. pro Epiſtolis Pontif. c. 14. adjungens illud Eccleſiaſt. 7. *Mortuo non prohibeas gratiam*, id eſt, beneficentiam & ſubſidium quem locum Janſen. ibi pro hac veritate recte expendit. Præterea Purgatorium ignem colligit Auguſt. lib. 20. de Civitate c. 25. ex illo Malachiæ 3. *Sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi*: adjungens illud Iſaiæ 4. *Lavabit Dominus ſordes filiorum & filiarum Sion, & ſanguinem circumdabit de medio eorum in ſpiritu judicii & ſpiritu combuſtionis.* Et lib. 50. Homil. in 16. adjungit illud Daniel. 7. *Et fluvius igneus currebat ante eum.* Sed hæc loca alios habent literales ſenſus, in quibus explicandis nunc non poſſumus immorari. Et ob eandem cauſam omitto alia minus efficacia, quæ ex 1. Reg. 2. Pſalm. 29. 65. & aliis adduci ſolent.

Ex Tobiæ 4. eadem veritas colligitur.

Ex Malachiæ 3. & Eſai. 4. Dan. 3. idem colligit Aug.

Secun-

Secundo probatur Purgatorium ex novo Teſtamento.

EX novo Teſtamento poteſt in primis ſumi argumentum ſimile præcedenti, quia etiam ex illo habemus, defunctos poſſe juvari operibus, & ſatisfactionibus viventium, quod non poteſt eſſe verum niſi de exiſtentibus in Purgatorio, ut deductum eſt. Aſſumptum probatur ex Paulo 1. Cor. 15. *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* Horum enim verborum ſenſus facilior, magiſque literalis eſſe videtur: *Quid faciunt qui affliguntur, & pœnitentiam agunt pro juvandis mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* Hoc ergo adducit Paulus tanquam certum ſignum reſurrectionis, ſupponens aperte, operari illo modo non eſſe vanum & inutile, ſed fructuoſum mortuis. De quo loco multa dixi in 2. tom. hujus partis, ubi plures attuli expoſitiones, hanc vero aliis prætuli. Eique nunc ſolum addendum occurrit ex Turriano ſupra, & Pamel. in lib. Tertull. de Coron. milit. n. 36. etiamſi per verba illa, *Baptizantur pro mortuis*, intelligamus lavacra & cæremonias Judæorum, qui pro mortuis baptizabantur, eundem ſenſum, eandemque vim, quantum ad præſens attinet, retinere, quia etiam illæ aſperſiones legales fiebant pro mortuis, ad ſatisfaciendum ſcilicet pro illis. Unde colligit S. Ephrem in ſuo Teſtamento, multo magis poſſe ſacerdotes novi Teſtamenti pro mortuis offerre. Ex quo ſicut Paulus colligit reſurrectionem, nos immediatius colligimus pœnalitates aliquorum mortuorum temporales, in quibus per ſuffragia vivorum juvari poſſunt, & conſequenter etiam colligimus Purgatorium.

Confirmari hoc ipſum ſolet ex verbis Chriſti Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Nam Sanctorum interpretatio eſt: facite eleemoſynas pauperibus, qui vos adjuvent cum ex hac vita exieritis, ut in æternam beatitudinem recipiamini. Sic fere Aug. 12. de Civit. c. 27. Hieron. Ep. 151. ad Algaſ. qu. 6. & lib. cont. Vigilan. Tertul. lib. contra Marc. c. 32. & alii ſuper Lucam. Dicere vero poteſt aliquis, licet ex hoc loco ſuffragia & interceſſiones Sanctorum ſatis probabiliter colligantur (ideo enim dicuntur nos recipere in tabernacula æterna, quia ſuis nos orationibus juvant); tamen, quod auxilium nobis præſtent etiam poſt mortem noſtram, ut inde colligatur Purgatorium, non videri ex illis verbis ſufficienter colligi. Reſpondetur ex verbo illo, *cum defeceritis*, id colligi: nam illud deficere, non eſt condemnari, alias nunquam poſſent, qui ſic deficerent, in æterna tabernacula recipi: igitur nihil aliud ſignificat, quam ex hac vita decedere, ut cum Theophyl. Euthym. & aliis, exponit Janſen. Aliquibus hoc non placet, quia Chriſtus non loquitur de defectu mortis, qui communis eſt bonis, & malis, quia convenit illis, quia mortales ſunt: ſed loquitur de defectu in reddenda ratione villicationis male adminiſtratæ. Videtur ergo ibi, *deficere*, eſſe a divina gratia cadere, non perpetuo, ſed in hac vita, & in ea condemnari, atque a Deo fugari, unde Irenæus lib. 4. c. 47. pro illis verbis, *cum defeceritis*, vertit, *poſtquam fugati fueritis.* Favet etiam Tertullian. lib. de fuga in perſecutione c. 13. ubi ſic exponit, ut cum cæpiſſet ab his deficere gratia. Juxta hanc vero expoſitionem nihil ex verbis citatis colligere poſſumus, quod ad rem præſentem conducat, quia, ſi, *deficere*, tantum eſt in hac vita cadere a gratia & favore Dei, ſolum poſſumus ex illa parabola colligere, illos amicos, quos de mammona nobis comparamus, poſſe in hac vita nos juvare ad gratiam Dei recuperandam, aut per eleemoſynas iterum a Deo impetrari poſſe gratiam perditam.

Rejicitur Maldonati expoſitio.

Non video autem, cur verba illa ad tempus hujus vitæ coarctanda ſint, præſertim cum juxta verborum proprietatem, *recipi in æterna tabernacula*, in futura vita, & non in præſenti contingat, niſi improprie, & remote, ſeu in radice. Optime ergo exponitur verbum illud, *cum defeceritis*, utique in reddenda ratione, ſicut villicus defecerat reddendo rationem villicationis ſuæ; & quia hæc ratio proprie a nobis non poſtulatur niſi in morte, ideo etiam illud, *deficere*, ad tempus mortis optime refertur: nam etiam, ſimpliciter loquendo, neminem Deus amovet a villicatione in hac vita, quantumvis malus ſit. Non omnes autem, qui in reddenda ratione deficiunt, poſſunt recipi in æterna tabernacula; aliqui tamen poſſunt, ſi non eſſentialis (ut ſic dicam) & ſubſtantialis ſit defectus, ſed accidentalis & levis. Atque hoc ſatis eſt, ut Chriſti conſilium, & promiſſio locum habeant: nam cum ait; *Ut recipiant vos in æterna tabernacula*, ſubintelligit conditionem, *Si aliunde vos fueritis capaces.* Vel certe loquitur de facientibus eleemoſynas in charitate, & ex charitate: hi enim, licet aliquo modo deficiant in reddenda ratione, optime poterunt amicorum precibus juvari. Et ita intellexiſſe videtur hunc locum Auguſt. dicto loco de Civitate, dicens, Chriſtum loqui de quibuſdam hominibus, nec ita malis, ut crimina committant de ſuis eleemoſynis confiſi, nec ita bonis, quin aliquid ſolvendum habeant.

Ex aliis teſtimoniis Purgatorium colligitur.

His vero teſtimoniis optime conſentiunt illa, in quibus ſignificatur, poſt hanc vitam poſſe fieri aliquam peccatorum remiſſionem, ſeu potius ſolutionem: illa enim non poſſunt intelligi de peccatis mortalibus quoad culpam, ut ſuppono; ergo debent intelligi de venialibus, vel de omnibus quoad aliquem reatum pœnæ temporalis. Utroque autem modo concluditur Purgatorii locus, quia neceſſe eſt illas animas, dum ab illis peccatis expiantur, in aliquo loco eſſe, & illum, *Purgatorium*, appellamus. Huc autem in primis accommodari ſolent illa verba Matth. 5. *Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Sed, ut Auguſt. notavit lib. 1. de Serm. Dom. in mont. c. 11. illa particula, *Donec*, non ſignificat pœnam aliquando eſſe finiendam, ſed potius ſignificat æternitatem pœnarum: ſenſus enim eſt, omnium peccatorum etiam minimorum pœna a te exigetur, & ita ſolves uſque ad minimum quadrantem, & quia nunquam ſatis ſolves, ſemper lues. Ita vero eſt hic ſenſus accipiendus, ut tamen veritati Purgatorii non repugnet: intelligi ergo debet generaliter ſeu permiſſive, vel accommode. Monet enim Chriſtus, ut in via, id eſt, quandiu in hoc mundo verſamur, cauſas noſtras cum Deo, *cum adverſario* (quicunque ille ſit) componamus: nam ſi poſtea in Dei judicium inciderimus, & rei ſeu debitores inventi fuerimus, non exiemus è carcere, donec reddamus uſque ad minimum debitum; quod ſi reddere non poſſimus, ut continget damnatis, nunquam inde exiemus: ſi autem reddere poſſimus, ut eveniet juſtis, qui nondum plene ſatisfecerunt, perſolvemus quidem exacte, donec minimum etiam reddamus, tamen, toto debito ſoluto, inde exiemus. Atque ita verba hæc per ſe ſola non probant; ſi tamen alias oſtendatur dari aliquem reatum pœnæ temporalis in hominibus juſtis, & capacitatem ex parte illorum ad ſatisfaciendum pro illa, recte ex illis verbis concluditur, poſſe hujuſmodi juſtos in eo ſtatu pervenire ad Dei judicium, ac propterea mitti in carcerem donec ſolvant, ibi autem poſſe ſolvere uſque ad minimum, & conſequenter inde exire, atque adeo carcerem illum Purgatorium eſſe. Et hoc modo intelligendi ſunt Patres, qui hunc ſenſum interdum indicant. Citatur Hieronym. ibi, & Epiſt. 8. ad Demetriad. & Ambr. Luc. 12. & Athanaſ. qu. 26. ad Antioch. ſed hi fere nihil amplius dicunt, quam minima etiam peccata puniri a Deo, & neminem inde exire donec ſolvat: an vero aliqui poſt hanc vitam ſolvant, non declarant. Expreſſius id affirmant Tertull. lib. de Anima, cap. 35. & ult. & Cypr. Ep. 52. ad Antonian. & lib. 2. ad Quirin. c. 57. Poſſuntque verba Chriſti in hunc ſenſum induci, quia licet ex forma illius locutionis, & ex vi illius particulæ, *Donec*, non affirmetur aliquid in futurum, ſed negetur exitus, donec fiat integra ſolutio: nihilominus videtur ſupponi, aliquando eſſe ſolutionem poſſibilem, & conſequenter etiam exitum è carcere: nam de re impoſſibili non ita loquimur. Atque hoc ſatis eſt ad colligendum, pro aliquibus peccatis ſeu debitis peccatorum, poſſe poſt hanc vitam ſolvi, & conſequenter eſſe aliquem carcerem deputatum ad hoc genus ſolutionis, qua facta, inde poſſit exiri.

Aliqua peccata eſſe poſt hanc vitã remiſſibilia probatur.

Probari etiam ſolet illud aſſumptum ex verbis illis Matt. 12. *Non remittetur in hoc ſeculo, neque in futuro,* ſcilicet, blaſphemia in ſpiritum ſanctum. In his enim verbis plane ſupponi videtur remiſſionem aliquam peccatorum fieri nonnunquam in vita futura. Nemo enim ita loquitur de re impoſſibili pro illo ſtatu, quis enim dicat: *Non ducam uxorem neque in hoc ſeculo, neque in futuro:* vel quidpiam ſimile? quando ergo aliquid in utroque ſeculo fieri contingit, ut negetur unquam futurum, recte dicitur non eſſe futurum, vel in hoc ſeculo, vel in futu-

futuro. Et ideo nihil repugnat, quod Marcus c.3. dixerit: *Non habet remiſſionem in æternum:* nam hoc ipſum explicatius dixit Matthæus, ſignificans, licet alia peccata in futura vita remittantur, hoc vero minime. De quo, qualiter intelligendum ſit, ſuperius eſt a nobis diſputatum, nunc enim ſolam illam particulam expendimus: fuitque conſideratio Auguſt. lib. 6. contra Julian. c. 15. & lib. 21. de Civit. 14. a quo id didicerunt Beda in illum locum, Iſidor. lib. 1. de Divin. offic. c. de Sacrificio Miſſæ, Greg. 4. Dialogor. c. 39. Bern. ſerm. 66. in Cantic. Chryſoſt. autem, quem Græci ſequuntur, in Matth. hom. 42. habet aliam expoſitionem, quæ in eo videri poteſt: nam ad cauſam non refert, & ſenſus explicatus eſt ſincerior & planior, ipſiſque verbis conformior.

Objectio. Ultimo tamen circa hoc totum argumentum dicere quis poteſt, licet aliqua peccata remittantur poſt hanc vitam, non ſatis inferri Purgatorium, quia peccata venialia remitti poſſunt poſt mortem quoad culpam, quod ſatis eſt ad illorum teſtimoniorum veritatem, & tamen illa peccata dimittuntur in ipſo inſtanti mortis cum primum anima eſt a corpore ſeparata, propter quod inſtans non eſt neceſſe ponere ſpecialem locum Purgatorii: nam pro illo inſtanti fortaſſe nondum anima mutavit locum quoad præſentiam ſubſtantiæ ſuæ; vel ſatis eſſe poſſet, quod in ipſa via ad cœlum per interiores actus mundaretur; quod autem ultra hoc aliquid aliud requiratur, ex illis locis colligi non poteſt. Enodatur. Reſpondetur, evaſionem hanc magis pertinere ad alias quæſtiones, ubi ſit Purgatorium, vel quantum duret pœna ejus, quam ad quæſtionem an ſit, quomodocunque enim intelligamus intercedere aliquam moram inter ſtatum hujus vitæ, & ingreſſum beatitudinis, in qua anima jam ſeparata a corpore a peccatis mundatur, intelligitur Purgatorium eſſe, ubicunque, & quantumvis breve intelligatur. Addo vero, ex ultimis Chriſti verbis concludi, non ſola peccata venialia remitti in vita futura, ſed etiam mortalia: nam peccatum in Spiritum ſanctum mortale, & graviſſimum eſt, & de illo ait Chriſtus, non remitti in hoc ſeculo, neque in futuro: contingit ergo etiam mortalia peccata remitti in ſeculo futuro, quod cum non poſſit intelligi de remiſſione quoad culpam, neceſſario intelligendum eſt quoad pœnam, quæ non ſtatim uno momento perſolvitur, nec per ſolos actus interiores purgatur, ſed per alia pœnarum genera, ut poſtea videbimus.

Aliquas pœnas in futura vita habere finem oſtenditur ex Act. 2. Tertio principaliter afferri poſſunt ex novo teſtamento illa teſtimonia, in quibus aſſeritur, aliquas pœnas futuræ vitæ habere finem, & ex illis fieri tranſitum ad æternam requiem. Solet hoc colligi ex verbis illis Actor. 2. *Quem Deus ſuſcitavit a mortuis, ſolutis doloribus inferni*, id eſt, ablatis pœnis inferni: non quidem ab ipſo Chriſto, de quo ibi eſt ſermo, ſed ab eis, quos ipſe reſurgendo ab inferno liberavit. Unde Polycarp. Epiſt. ad Philip. ad hunc locum alludens ait; *Quem Deus ſuſcitavit ſolvens dolores inferni.* Atque ita hunc locum expoſuit Auguſt. lib. 12. Geneſ. ad liter. c. 33. ubi declarat, per infernum non poſſe ibi intelligi Sinum Abrahæ: licet autem non exponat quis locus inferni ille ſit, neceſſario intelligere debuit Purgatorium, quia a cæteris locis neminem Chriſtus eduxit. Dixi plura de hoc teſtimonio in 2. tom. hujus 3. p. in Comment. ar. 4. qu. 52. & in Diſp. 43. ſect. 1. Adduci præterea hic ſolet locus ille difficilis Matth. 5. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio; qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio; qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Nam omnia hæc membra continent comminationem alicujus pœnæ; & ſolum in tertio membro fit comminatio pœnæ inferni, & æternæ; ergo præter eam eſt aliud genus temporalis pœnæ, qualis eſt in ſolo Purgatorio. Sed hic locus perobſcurus eſt, & non ſpectans ad præſentem controverſiam, quia valde probabile eſt omnia illa membra ſignificare æternam condemnationem, & pœnam majorem vel minorem pro qualitate delictorum; quomodo autem hæc inæqualitas illis verbis ſignificetur tam in delictis, quam in pœnis, quomodo etiam illi peccatorum gradus tales ſint, ut mereantur æternam pœnam, non eſt hujus loci explicare.

Expenditur Pauli locus. 1. Cor. 3.

Præcipuus ergo, & celebris locus, ex quo hæc pœna temporalis colligitur, eſt ille Pauli 1. Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, lignum, & fenum, & ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuſcujuſque opus quale ſit ignis probabit. Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificatur, mercedem accipiet: ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Cujus teſtimonii vis in his ultimis verbis poſita eſt, quibus affirmari videtur a Paulo aliquos ſalvari per ignem, eo quod aliqua opera fecerint igne digna, non æterno ſed temporali, qui non videtur poſſe eſſe alius, niſi purgatorius ignis. Quia vero talia opera metaphoricis nominibus ſignificantur, ideo in primis declarandum eſt, quid per *lignum*, *fœnum* & *ſtipulam* ſignificetur, hinc enim cætera pendent, quæ ad noſtrum inſtitutum ſpectant. Aliqui ergo per has voces intelligunt opera vitæ activæ, quæ bona ſunt, tamen circa temporalia verſantur, & ad illa ita afficiunt, ut poſtea non ſine dolore amittantur. Hanc expoſitionem indicat aliquando Auguſtinus infra citandus, & non diſplicet Anſelmo. D. Thom. autem, & alii eam rejiciunt, niſi ea opera ſumantur, quatenus aliquid culpæ illis admiſcetur. Nam quod per illas voces metaphorice ſignificaverit Paulus prava opera, quæ a fidelibus fiunt, manifeſtum eſſe videtur, tum ex omnium expoſitione, tum ex aliis vocibus, *aurum, argentum, &c.* quæ plane bona opera ſignificant, aut (quod perinde eſt) ſpirituales fructus eorum: tum denique ex omnibus, quæ ſequuntur de probatione & examinatione operum per ignem.

Difficultas vero eſt, an illæ voces ſignificent peccata mortalia, aut venialia. Eſt enim multorum opinio, principaliter indicare mortalia, quia Paulus duos tantum ordines operum poſuit, bonorum ſcilicet, & malorum; ergo ſub malis mortalia peccata comprehendit. Nec enim dici poteſt ea prætermiſiſſe, quia non poſſunt ſuperædificari ſupra illud fundamentum, quod eſt Chriſtus: nam etiam venialia peccata non poſſunt ſuper illud fundari, formaliter loquendo, materialiter autem, ſicut ille, qui per fidem eſt in hoc fundamento fundatus, poteſt venialia peccata ſuperædificare, ita etiam mortalia. Ergo hæc Paulus ſub illis vocibus metaphorice comprehendit. Quod ſenſiſſe videtur Hieronym. in c. 1. Hieremiæ, dicens: *Qui levi peccatorum ſorde maculatus eſt, levioribus purgatur monitis: porro peccata gravia, quæ ad mortem trahunt, gravioribus tormentis indigent, uniuſcujuſque enim opus quale ſit, ignis probabit.* In quibus ultimis verbis alludit ad præſens teſtimonium Pauli. Idem vero Hieron. Nahum 1. etiam de operibus hæreticorum hæc verba exponit. Quod etiam habet Zach. 1. De mortalibus etiam peccatis has voces expoſuerunt Paulinus Epiſt. 29. ad Aprum, & Arnoldus tract. ult. de Verbis Domini in cruce. Eandemque expoſitionem ſequitur, & nonnullis teſtimoniis confirmat Turrian. lib. 4. contra Magdeburg. c. 13. Num peccata mortalia, an venialia per lignum, fœnum, & ſtipulam, ſignificentur.

Juxta hanc vero interpretationem, illa poſteriora verba, *Ipſe autem ſalvus erit*, non erunt intelligenda de æterna ſalute ac gloria, ſed ſolum de permanentia talis hominis, ſeu animæ ejus: ac ſi diceretur, quamvis opus deſtruatur, non tamen ipſa perſona, non enim redigetur in nihilum, ſed conſervabitur ut æterno igne crucietur. Quorundam Expoſitio, ſalvus erit, de permanentia in exiſtentia. Quæ fuit expoſitio Chryſoſt. hom. 9. in priorem ad Cor. qui dicit interdum uti Paulum nomine præ ſe ferente bonum aliquod ad ſignificandum potius malum, atque ita in propoſito illud, *ſalvus erit*, ſeu *ſalvabitur*, non veram ſalutem, ſed permanentiam hominis peccatoris ad æternitatem pœnæ ſignificare. Quam expoſitionem ſequitur Theophylact. & eam indicavit Greg. Nazianz. Orat. 39. in fine, ubi de Novatianis hæreticis loquens ait: *Si via ſua inſiſtant, in altero ævo igne baptizabuntur, qui poſtremus eſt baptiſmus, nec ſolum acerbior, ſed diuturnior, qui craſſam materiam inſtar fœni depaſcitur, vitiique omnis levitatem abſumit.* Ubi Nicetas de igne ſempiterno hæc verba intelligit, nec poſſunt de alio exponi, cum hæretici in ſuis erroribus manentes alio igni non reſerventur. Eadem expoſitio habetur in quæſtionibus ad Antiochum inter opera Athanaſii quæſt. 131. *Detrimentum* (inquit) *patietur regni cœlorum, ipſe vero manebit integre pœnas luens.* Eandem habet Anaſtaſ. Nicæn. lib. quæſtion. in Scripturam, quæſt. 60.

Et

Et hanc expoſitionem defendebant Patres Græci in Concilio Ferrarien. ſeſſ. 1. in princ. Eandem neceſſario ſequi debent omnes, qui nomine *fœni, &c.* vel peccatum mortale in genere, vel peccatum ſpeciale prædicandi, ſeu ſuperædificandi, falſa dogmata intelligunt, ut Clem. Alexand. lib. 5. Stromat. non longe a principio. Hieronym. in id Iſai. 5. *Væ qui conjungitis domum ad domum*: quamvis non tam exponere, quam verba accommodare videatur.

Improbatur opinio aſſerentiū verbum ſalvabitur non ſignificare æternam ſalutem.

Hæc vero expoſitio probari nullo modo poteſt. Et primo Patres Latini in dicto Concilio Ferrarien. ſeſſ. 1. vim faciunt in verbo illo, *ſalvabitur*, quod in Scriptura ſemper in bonam partem ſumitur pro conſequutione ſalutis, ſeu vitæ corporalis, vel ſpiritualis, vel temporalis, vel æternæ, juxta loci circumſtantiam, ut videre eſt frequenter in Pſalm. 11. *Salvum me fac Domine quoniam defecit ſanctus. 79. Deus virtutum converte nos, oſtende faciem tuam & ſalvi erimus* 85. *Salvum fac ſervum tuum, &c.* Matth. 14. *Domine, Salvum me fac*: ubi Græce idem verbum habetur. Unde conſtat & verbum *ſalvandi* ſemper in bonam partem, & pro conſervatione illius vitæ, quæ amitti poterat, vel periculis erat expoſita, accipi: exiſtentia vero animæ rationalis non eſt hujuſmodi, & ideo ſalvari proprie non dicitur, ex eo ſolum quod in eſſe conſervetur. Secundo, non dicit Apoſtolus *Salvabitur in igne*, ſed *per ignem*, quo aperte ſignificat non permanſurum in igne, ſed tranſiturum per ignem & ita conſequuturum ſalutem, quod uno verbo Tertul. expoſuit libro 5. contra Marcion. cap. 6. dicens: *Merces illa per ignem rependetur*. Idem Hieronym. in Amos 4. & Cyprian. Epiſt. 52. ad Antonian. dicens: *Horum pro peccatis longo dolore cruciatus emendari, & purgari diu igne*. Et optime Orig. hom. 6. in Exod. *Idcirco qui ſalvus fit, per ignem ſalvus fit, ut ſi quid plumbi habuerit admiſtum, id ignis decoquat, & reſolvat, ut efficiantur omnes aurum bonum.* Et eandem expoſitionem eleganter proſequitur homil. 12. in Hierem. Sed oportet advertere, licet hæc loca Origenis, & ſimilia dictam expoſitionem recte confirment, non tamen veritatem Purgatorii: quia ille, ut notavit Auguſt. 21. de Civit. cap. 15. & 17. omnem ignem vitæ futuræ Purgatorium facit, quia nullas agnoſcit æternas pœnas, ſed omnes putat, *aliquando futuros aurum bonum* (ut ejus verbis utamur.) In citata vero hom. 6. in Exodum indicat per illa, tria peccata cordis, verbi, & operis, atque ita univerſa peccata ſignificari. Sed Originem omittamus.

Melius confirmat eandem expoſitionem Hieronymus lib. 2. contra Jovinia. poſt medium, ex hoc loco colligens, inter ſalvationem & ſalvationem eſſe diverſitatem: nam quædam fit per ignem purgantem & conſumentem prava opera, alia ſine igne: loquitur autem aperte de ſalvatione æterna. Unde idem Hieronym. Iſaiæ 65. in fine, ex profeſſo oſtendit contra Origenem, damnatorum pœnas futuras eſſe æternas, tandem vero concludit: *Chriſtianorum, quorum opera per ignem probanda ſunt, atque purganda, moderatam ac miſtam clemētia eſſe ſententiam judicis.* Quia nimirum tantum ad temporalem pœnam damnantur. Oportet tamen *Chriſtianorum* nomine, illos ſolos intelligere, qui in Chriſto per fidem vivam fundati ſunt, & aliquid nihilominus habent, quod oporteat igne conſumi. Eodem modo de vera animæ ſalute intellexit locum illum Ambroſ. ibi recte inde colligens dari purgatorium: & enarrat. in Pſal. 36. in illa verba, *Arcus eorum intret in corda ipſorum, &c.* ubi breviter quidem tamen eleganter locum hunc attingit. Cui merito adjungi poteſt Baſil. Orat. in cap. 9. Iſai. in fine, ubi exponens verba illa: *Et erit populus ab igne deuſtus* (ut ipſe legit,) ſeu *quaſi eſca ignis*, ut habet vulgata, inquit: *Non omnimodam internecionem, & exterminium comminatur, ſed innuit expurgationem juxta Apoſtoli ſententiam.* Sit ergo conſtans, Apoſtolum loqui de ſalute ſpirituali & æterna obtinenda, non in igne, ſed per ignem, qui ad tempus urat, ad ſalutem vero æternam animam purificet.

Per verba lignum, fœnum, &c. peccata venialia aut mortalia quoad culpā remiſſa ſignificari.

Hinc ulterius fieri non poteſt, ut per verba illa *lignum, fœnum, & ſtipulam* peccata mortalia ſignificentur quatenus talia ſunt: nam qui hæc commiſerit, & cum eis in judicio divino apparuerit, non ſalvabitur per ignem, ſed ad ignem perpetuo damnabitur; debent ergo intelligi venialia tantum peccata, aut ad ſummum ea etiam mortalia, quæ per veram pœnitentiam venialia ſunt effecta, ſeu potius venia digna, etiamſi non ſint perfecte remiſſa. Cui expoſitioni magis etiam quadrat ipſorum verborum metaphora, quæ res leviores indicat: nam peccata mortalia potius plumbum, æs, aut ferrum dicenda eſſent, ut dixit Gregorius 4. Dialog. c. 39. Eſtque hæc frequens ſanctorum expoſitio, quos ſtatim referam. Reperitur autem inter eos quædam diverſitas: nam quidam hunc locum intelligunt de quibuſcunque juſtis in Chriſto fundatis, ſuperædificantibus aut bona opera, aut defectuoſa & maculata, & ſic exponentes, conſequenter intelligunt per illas tres voces quælibet peccata venialia, quæ intra ſuam latitudinem in illos tres gradus diſtingui poſſunt, gravia quæ difficilius comburuntur, ſicut lignum, leviſſima quæ facillime uruntur, ſicut ſtipula, & media, quæ per fœnum intelliguntur. Sumitur ex Origene ſupra, & Auguſtino ſer. 41. de Sanctis. Enchir. c. 68. & lib. quæſt. ad Dulcitium qu. 1. in fin. Gregor. ſupra, & optime ex Cæſario Hom. 8. D. Th. 1. 2. qu. 89. ar. 2. præſertim ad 4. Atque hoc ſenſu dixit Hieron. lib. 2. contra Jovin. non longe a principio: *Cum viderit* (ſcilicet dæmon) *nos ſuper fundamentum Chriſti ædificare fœnum, ligna, & ſtipulam* (id eſt, venialia peccata) *tunc ſupponit incendium* (id eſt, tentationem ad mortaliter peccandum) unde ſubjungit: *ædificemus ergo aurum, argentum, lapides pretioſos, & tentare non audebit.*

Quorūdā expoſitio verbi ſuperædificare de quibuſcū que juſtis.

Alii vero intelligunt Paulum loqui non generatim de omnibus, ſed de prædicatoribus Evangelii, de quibus ibi ad literam loquebatur, quos adjutores Dei vocat, qui ſua doctrina & fundamentum ponunt, Chriſtum in cordibus plantando, & ſuperædificant, ad ſpirituales fructus hominem promovendo. Unde ſubdit de ſe: *Secundum gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat: unuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificat. Nam fundamentum aliud nemo poteſt ponere, &c.* Tunc autem ſubjungit: *Si quis autem ſuperædificat argentum, &c.* id eſt, ſi prædicator Evangelii optimam doctrinam prędicat, &c. *mercedem accipiet. Si vero ſuperædificet lignum &c.* id eſt prædicet res parum utiles, & curioſas ſeu leves *detrimentum patietur, ſalvus tamen erit per ignem.* Hanc expoſitionem refert ibi Anſelmus, non tamen approbat, licet probabilem exiſtimet. D. Thomas vero utramque expoſitionem refert, & approbat, neutram præferendo. Cajetanus autem eam anteponit: quod & alii ſequuntur, indicaturque a Tertulliano lib. 5. contra Marcion. cap. 6. dicente, Paulum poſuiſſe unicum fundamentum, quod eſt Chriſtus, *ſuper quod prout quiſque ſuperſtruxerit, dignam, vel indignam doctrinam, ſic opus ejus per ignem probabitur, ſic merces ei per ignem rependetur, &c.* Debent autem hæc verba intelligi de indigna doctrina, non quacunque, ſed illa, quæ non labefactat ædificium, licet illud non promoveat. Doctrina enim hæretica evertit omnino ædificium: doctrina etiam contra bonos mores deſtruit formam, quæ eſt charitas: & ideo qui talem doctrinam prædicant, nec ſuperædificare dici poſſunt, nec ſalvari per ignem, ſed omnino condemnari, quantum eſt ex vi talium operum. Eſt ergo ſermo de indigna doctrina, id eſt, vana & inutili, quæ ſuperædificatur quidem a Doctore, ſed non auget, imo impedire poteſt incrementum ædificii: tamen, quia ex ſuo genere hoc non eſt peccatum mortale, ideo non impedit, quin pro aliis operibus merces rependatur per ignem.

Aliorum expoſitio verbi ſuperædificare de prædicatoribus.

Diverſitas autem inter has expoſitiones ab illis verbis ſumenda eſt, *ut ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat.* Illud enim relativum, *Alius*, poteſt referri ad quemcunque alium a Paulo, qui ſuperædificet fundamento ab ipſo poſito. Poteſt autem ſuperædificare & ipſemet fidelis, qui a Paulo, vel ab alio miniſtro Evangelii ad Chriſti fidem & dilectionem converſus fuit: nam poſtea unuſquiſque ſuis cogitatibus, verbis, & operibus ſuperædificat ſupra fundamentum poſitum. Poteſt item ſuperędificare quilibet alius prędicator, ut per ſe conſtat. Juxta illius ergo verbi intelligentiam cætera accommodanda ſunt, ut procedant dictæ expoſitiones, nec ex textu ſatis clare conſtat, quis illorum ſuperædificantium referatur, an vero Paulus indifferēter fuerit locutus de quocunque ſuper ædificante, quod certe probabile eſt. Et ſaltem quantum ad rem ipſam ſpectat, utrum-

utrumque verum eſt, & parum ad præſens inſtitutum refert, quod uno vel alio modo exponatur, dummodo conſtet Paulum loqui de venialibus culpis, quod in extrinſeco ſuperædificatore jam expoſuimus: in intrinſeco vero ſeu in ipſo homine operante conſtat, quia dici non poteſt ſuperædificare mortalia peccata, illa enim evertunt ædificium, quia licet non tollant fidem abſolute, tollunt ſaltem vitam ejus, & tollunt Chriſtum ex cordibus, licet nō tollant ab intellectu. Paulus autem loquitur de hominibus ita fundatis in Chriſto, ut digni ſint mercede ac præmio, ſi recte operentur, atque adeo de fundatis in Chriſto per fidem vivam, quales credebat eſſe Corinthios, ad quos ſcribebat. Quæ fuit expoſitio Auguſt. lib. de Fide & operibus c. 1. tom. 4. & lib. 21. de Civit. c. 26. Ac propterea in hac enumeratione operum nullam facit Apoſtolus mentionem peccatorum mortalium, quia illa non ſuperædificantur, cum deſtruant ædificium: nec de ſic operante dicit: *Salvus erit per ignem*, ſed: *Qui templum Dei violaverit, deſtruet illum Deus* 1. Corinth. 3. Unde ad id quod objiciebatur, quia etiam peccata venialia non ſuperædicantur. Reſpondetur, licet non ſuperædificentur formaliter ipſi ædificio gratiæ, quia non augent illam, ſuperædificantur perſonæ habenti & retinenti gratiam: & ideo diverſa eſt ratio.

Quid per ignem in illo Pauli loco ſignificetur.

Sed adhuc ſupereſt difficultas, quid per *ignem* in illis ultimis verbis intelligatur: hinc etiam maxime pendet efficacia hujus probationis. Non enim videtur poſſe ſignificari aliquis purgatorius ignis vitæ futuræ. *Uniuſcujuſque enim opus quale ſit, ignis probabit*, inquit Apoſtolus: at conſtat bona opera non eſſe probanda per ignem Purgatorii: non eſt ergo ibi ſermo de Purgatorio igne. Auguſt. ergo in locis nuper citatis, & lib. de Fide & ſymb. cap. 16. quem Gregorius citato loco imitatur, hunc locum intelligit de igne tribulationis. Quod ſi objicias, quia hoc igne tam boni quam mali uri ſolent, & affligi, imo frequentius illum patiuntur juſti, qui aurum, &c. ſuperædificant quam alii, qui fœnum, &c. Reſpondebitur concedendo aſſumptum, neque id eſſe contrariū intentioni Pauli, ſed conſentaneum, cum dicat, utroſque eſſe per ignem probandos. Differentia ergo eſt, quod viros perfectos ita urit tribulatio, ut licet eorum corpora patiantur, opera tamen integra maneant, & Deo placita. Imperfecti vero ita affliguntur, ut & opera eorum imperfecta, & inutilia appareant, in quo magnum detrimentum patiuntur. Vel aliter, juxta mentem ejuſdem Auguſtini, boni & perfecti dum in his temporalibus rebus patiuntur, non ſolum non contriſtantur de illorum amiſſione, verum potius gaudent, eorumque opera ſemper manent integra, quia amorem ſuum nō in his rebus, ſed in Deo collocarunt: at imperfecti dum in his rebus patiuntur, contriſtantur valde, quia ea immoderate amant, & non ſine dolore amittitur, quod cum amore poſſidetur: & nihilominus per hunc ignem ſalvantur: quia, licet doleant, fundamentum tamen non admittunt, nec a Dei amore recedunt: unde fit, ut diverſa ratione utrique tranſeant per hunc ignem perfecti ad probationem & augmentum mercedis, imperfecti vero ad purgationem, & ut eis tollantur impedimenta ſalutis.

Expoſitionem Aug. verbis Pauli non eſſe accōmodatam.

Hęc expoſitio continet bonam doctrinam, non tamen videtur verbis & contextui poſſe ſatis accommodari. Et primum ſi intelligamus Paulum loqui de prædicatoribus & doctoribus Evangelii, qui in doctrina ſua ſuperædificant aurum, vel lignum, &c. nullo modo poteſt illa expoſitio adaptari. Deinde ſecundum aliam expoſitionem, verba illa: *Dies Domini declarabit*, non poſſunt commode intelligi niſi de die judicii, vel generalis, vel particularis: hoc enim ſignificat illa locutio juxta cōmunem phraſim Scripturæ. At vero juxta dictam expoſitionem neceſſe eſt intelligere per *Diem Domini*, quemcunque diem tribulationis hujus vitæ, quod uſitatum non eſt. Et præterea, ſi Paulus loqueretur de tribulationibus hujus vitæ, non potuiſſet abſolute promittere: *Salvus erit per ignem*, id eſt, per tribulationem: multi enim imperfecti in tribulatione deficiunt, & graviter labuntur, quia illa, quæ amabant, amittunt. Alii vero adhuc per tribulationes non ſatis purgantur. Et ideo, etiamſi quis velit hanc expoſitionem ſuſtinere, non poteſt ſolas tribulationes hujus vitæ intelligere, & omnino purgatorium ignem excludere. Nam tribulationes hujus vitæ non ſemper purgant perfecte has leves maculas. Et ideo etiam ipſe Auguſtinus ſerm. 41. de Sanctis, dixit, hæc peccata leviora in hoc ſeculo purgari per tribulationes, *ut in futuro, ille purgatorius ignis aut non inveniat, aut certe parum inveniat quod exurat.*

Alia expoſitio verbi per ignem.

Alii ergo locum hunc exponunt de igne conflagrationis, putant enim diem illum Domini, de quo Paulus loquitur, eſſe diem judicii univerſalis, quia de illo ad literam verum eſt illud: *Quia in igne revelabitur.* Hanc expoſitionem habet Chryſoſt. hom. 6. ad Popul. Sed revera, vel non eſt propria, vel non eſt adæquata huic loco. Nam Paulus, vel non loquitur de illo igne, vel ſaltem non de illo ſolo, ſed in univerſum de igne puniente, & purgante juſtos a levibus maculis in fine hujus vitæ. Ut hoc autem clarius intelligatur, recolere neceſſe eſt, duplicem ignem futurum in ultimo & univerſali judicio: unum poſt peractum judicium ad mundum innovandum, qui proprie dicitur ignis conflagrationis, & de hoc non poteſt hic locus Pauli intelligi, quia ille nec declarabit, nec purgabit opera juſtorum: jam enim erunt declarata, & digna merces, vel pœna eis erit retributa: alium ante judicium, qui Judicem præcedet: & de hoc poſſet apparentius hic locus intelligi quoad aliqua verba, illa præcipue, *Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Sed tamen ſequentia non poſſunt illi adaptari, quia juxta veriorem ſententiam, hic etiam ignis ſupponet factam reſurrectionem hominum, & conſequenter ſupponet omnes juſtos jam plene purgatos, unde nullo modo per illum ſalvabuntur, nec illorum opera igne illo comburentur. Imo licet daremus illum ignem futurum ante reſurrectionem, ideoque poſſe munus illud exercere circa aliquos juſtos, quos tunc viventes in carne mortali, & nondum plene purgatos reperiet: nihilominus non poterit hoc munus exercere circa omnes juſtos, qui fœnum, & ſtipulam ſuperædificarunt, cum tamen Paulus univerſe loquatur. Et ideo dixi expoſitionem illam, vel non eſſe adæquatam, vel nullo modo ad hunc locum ſpectare. Videantur quæ de hac materia dixi tom. 2. hujus tertiæ partis, Diſput. 57. ſect. 1. & Diſput. 58. ſect. 1. & 2.

Rejicitur.

In univerſali Iudicio duplex ignis futurus.

Dies Domini in loco illo 1. Cor. 3. ſignificat particulare judicium.

Hinc vero conſequenter concluditur *Diem Domini* vocari a Paulo hoc loco non diem judicii univerſalis, ſed particularis, utrique enim applicatur illa locutio juxta illud 1. ad Timot. 4. *Quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex.* Quod ſi quis velit de die univerſalis judicii hunc locum intelligere, facile poterit advertendo, Paulum dicere diem Domini declaraturum qualitatem operum, non quia tunc primo facienda ſit eorum diſcretio, ſed quia tunc oſtendetur, quæ prius facta erit in primo judicio, in quo quale ſit uniuſcujuſque opus, ignis probabit. Apparet autem expoſitio hæc probabilis, quia alias obſcurum eſt, quomodo de illo die verum ſit, *quia in igne revelabitur*: hoc enim ad literam verum eſt de die univerſalis Judicii, ad particulare vero nec judex in propria ac corporali præſentia venturus eſt, nec ignis illum antecedet. Propter hoc vero Sedul. Cajetan. Lyra. Carth. & alii in hunc locum putant, in his prioribus verbis ignem eſſe metaphorice accipiendum pro ipſo judicio & ſententia Judicis: aliquando enim Scripturam uti hac metaphora, in citato loco 2. tomi oſtendi, & hic optime accommodari videtur, quia in hoc igne revelabitur ille dies, quia erit dies Judicii divini. Et ita facile etiam ſatisfit priori difficultati propoſitæ. Nam hic ignis divinæ ſententię omnes tam juſtos, quam peccatores, omniaque eorum opera probabit: eaque opera dicuntur in hoc igne manere, quæ ab illa ſententia probantur: ideoque talia opera mercede afficiuntur. Ea vero opera dicuntur hoc igne comburi, quæ reprobantur, & tunc dicitur perſona detrimentum pati, quia ſua opera amittit, & pœnam potius quam præmium propter illa mereri intelligit. Eſt ergo expoſitio hæc apparens.

Propter verba illa, ignis probabit ſignificari Judicis ſententiā ſeu ipſum judicium aliqui tenent.

Objectio contra hanc expoſitionē.

Unum vero illi obſtat: quia, vel tollit efficaciam hujus teſtimonii ad oſtendendum Purgatorium, vel neceſſe eſt, *ignem*, in his prioribus verbis, & in illis poſterioribus, *ſalvus erit, ſic tamē quaſi per ignem*, non eodem modo ſumi, quod videtur inconveniens. Sequela patet: nam ſi eodem modo ſumatur illa vox, ſolum habetur ex ultima ſententia Pauli, eum, qui ſuperædificat lignum, &c. ſalvū fieri quaſi per ignem, id eſt, quaſi per ſententiam judicis, quę ad inſtar ignis conſumet talia opera, & quaſi in nihilum redigit, unde non ſatis colligitur Purgatorium. Ad

Solutio.

hoc

hoc vero reſponderi poteſt ex Cajetan. ignem quidem ſignificare examen divini judicii in alia vita, & ſimul etiam ſignificare pœnam in hujuſmodi judicio inflictam, quia non eſt inconveniens, ut & rem & effectum ejus ſignificet, unum proprie, alterum per translationem: neque etiam eſt incommodum, ut in diſcurſu ejuſdem capitis in utraque ſignificatione vox ſumatur, quando ex ipſo contextu conſtat metaphora, ſeu diverſus uſus vocis. Sic autem eſt in præſenti: nam prius dicitur omnia opera probanda eſſe igne: manifeſtū autem eſt opera non eſſe materiam ignis materialis: cogimur ergo ibi ignem metaphorice interpretari: non eſt autem in illo ultimo die futurum aliquid aliud commune bonis & malis operibus, quo utraque probentur, niſi divinum judicium, & examen; illud ergo recte intelligimus per ignem metaphorice ſignificari. Peccata autem venialia comburi hoc igne, nihil eſt aliud quam inutilia declarari, & digna pœna: cum ergo mutatur ſermo de operibus, & dicitur ſalvum fore per ignem, recte exponimus fieri tranſitum ad pœnam ex tali judicio reſultantem, quam patientur in alia vita, qui cum his levibus culpis decedunt; ſignificat ergo purgatoriam pœnam. Eſt ergo expoſitio hæc probabilis.

Turrian. Alia expoſitio verbi, ignis probabis.

Longe vero aliter Turrian. lib. 4. contra Magdeburg. cap. 13. reſpondet bona & mala opera probari per ignem pœnalem (ut ſic dicam) non vero per eundem ignem, ſed bona per ignem purgatorii, mala per ignem inferni: nam de utroque vult loqui: Paulum hoc loco, ac propterea indefinite dixiſſe: *Uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Nam ſi opus fuerit aurum, argentum, & lapis pretioſus, etiam illud probabit ignis, ut ſi quas minutas habet ſordes admiſtas, illas expurget, juxta illud Malach. 3. *Sedebit conflans, & emundans argentum, &c.* Si vero opus fuerit lignum, ſtipula, &c. (per quæ mortalia peccata intelligit) probabit, ſeu reprobabit illa ignis inextinguibilis, hoc enim modo exuret illa opera; & hoc eſt *detrimentum*, quod Paulus ait paſſurum eum, qui hæc operatur: ſcilicet, detrimentum ſalutis æternæ. Qua propter verba illa ultima, *Salvus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, non putat referenda ad ea, quę proxime præceſſerunt, ſed ad illa, *Si cujus opus manſerit, mercedem accipiet*, per hyperbaton. Hæc vero expoſitio ſicut eſt ſingularis, ita mihi videtur parum veriſimilis. Primo, quia incredibile mihi eſt, Paulum cum ait, *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamē quaſi per ignem*, non referre eum cujus opus arſerit, de quo proxime locutus fuerat, ſed eum, cujus opus manſerit, de quo ſermo præceſſerat: tum propter relativum, *ipſe*, quod ſecundum planum contextum refert perſonam proxime præcedentem: tum propter conjunctionem, *autem*, quæ non bene conſtruitur cum priori perſona: ſcil. *mercedem accipiet, ipſe autem ſalvus erit*: potius enim dicere debuiſſet, *ipſe enim ſalvus erit*; tum propter illa verba, *Quaſi per ignem*: nunquam enim Paulus ſignificavit, eum, qui aurum, &c. ſuperędificat, eſſe dignum aliqua pęna, neque enim ſic operans eſſe poteſt dignus illa: nam ſi minutas ſordes miſcet, ut ſic non ſuperædificat aurum, &c. alias non debuiſſet abſolute dicere Paulus, ſic ſuperædificantem ſolum argentum, aurum, & pretioſos lapides ſuperædificare, nullumque ejus opus arſurum, nec detrimentum aliquod paſſurum, ſed omnino mercedem accepturum. Tum denique, quia fere tota illa expoſitio voluntaria eſt, quid enim nos cogit, *ut per lignum, fœnum, & ſtipulam*, mortalia peccata intelligamus? cum nec metaphora vocum, nec contextus verborum, nec ſanctorum expoſitio nos cogat? quid ut dicamus detrimentum pati eſſe in æternum damnari? nonne etiam carere fructu talium operum, & mercedis loco ignem Purgatorii experiri magnum detrimentum eſt? Tandem veriſimile ſatis eſt, loqui Paulum de Doctoribus Eccleſiæ ſuperædificantibus, vel aurum, vel lignum, &c. quibus nullo modo accommodari poteſt illa expoſitio: vel ſi loquatur de omnibus fidelibus, loquitur de fundatis in Chriſto per fidem vivam: & ideo expoſitio illa nullo modo probari poteſt.

Rejicitur.

Totum locum Pauli intelligendum eſſe de vero & proprio igne, vera reſolutio.

Dicamus igitur tandem, totum hunc locum intelligi de igne vero, & proprio, in quo Dominus, vel dies Domini revelandus dicitur. Vel quia in die Judicii, univerſalis verus ignis antecedet adventum Judicis 2. ad Theſſ. 1. vel etiam, quia in judicio particulari per ignem oſtendet ſeveritatem juſtitiæ ſuæ: nam hoc etiam eſt in igne revelari. Nec enim tunc veniet Dominus corporali, & viſibili præſentia, ut ille ignis anteceſſurus ſit, velut in ſpecie viſibili in igne reveletur, ſed veniet per intellectualem manifeſtationem, per quam oſtendet quomodo opera per ignem probanda, aut punienda ſit: & ideo in igne revelabitur. Rurſus omnia opera dicũtur per ignem probanda, non quia omnia illa, ſeu qui ea operati ſunt, in ignem ſint mittendi, ut in eo probentur: ſed quia ignis ille poſitus eſt ad purgandas ſordes operum: & ideo quando ignis ille nullo modo attingit opera, nec perſonam, ſatis probat, & teſtimonium præbet bonitatis, & perfectionis talium operum; quando vero neceſſe eſt ingredi ignem, ut opera purgentur, tunc ſordida eſſe probantur. Sicut ſi inter homines eſſet conſtitutum judicium de aliquo crimine, & paratus ignis ad eos comburendos, qui rei eſſet convincerentur. Judex ad tribunal aſcendens dici recte poſſet in igne apparere, & qui innocentes inventi eſſent, dicerentur per ignem probati, etiamſi flamma eos non attigiſſet. Sic igitur in præſenti dicuntur omnes per ignem probari, quia omnes examinantur, an indigeant purgatorio igne, & qui illum omnino evadunt, omnino puri eſſe probantur. Quę expoſitio ſumi poteſt ex Ambr. in Pſ. 118. enarr. in 3. Octonar. in princ. & in 20. Octonar. circa illa verba, *Vide humilitatem meam.* Tandem indicat Rupert. l. 3. in Gen. c. 32. Sic etiam dixit Lactan. lib. 7. c. 21. Deum igne eſſe examinaturum omnes juſtos, *ſed quos* (ait) *plena juſtitia, & maturitas virtutis incoxerit, ignem illum non ſentiunt, &c.* Declaratur denique hoc optime ex Hiſtoria, quam refert Beda l. 3. Hiſt. Angl. c. 19. ubi juſtus quidam in raptu, vel morte ad tempus, vidit ignem ſibi appropinquantem. Dixitq; angelo ſuo: *Domine ecce hic ignis mihi appropinquat.* Cui ille: *quod non accendiſti, non ardebit te. Nam, etſi terribilis ille, & grandis rogus videtur, tamen juxta merita operum ſingulos examinat.*

Tertia oſtenſio ex Conciliis.

Antiqua Concilia ſub expreſſo nomine Purgatorii, vel pœnarum ejus, pauca de illo dixerunt, quia veritas hæc tunc controverſa non erat: tamen dum docent orandum eſſe, & ſuffragia eſſe pro defunctis offerenda, hanc veritatem ſupponunt; illa vero referemus infra agentes de ſuffragiis. Poſteriora vero concilia, in quibus vel cum Græcis, vel contra novos hæreticos res hæc tractata eſt, expreſſe eam definiunt, ut patet ex Concilio Florentino in literis unionis, & in Trid. ſeſſ. 6. can. 30. & Decret. de Purgatorio, & ſeſſ. 22. c. 2. & can. 4. ubi dicitur, eſſe Apoſtolicam traditionem offerendi ſacrificium pro defunctis in Chriſto nondum plene purgatis.

Quarta probatio ex Patribus, & traditione.

Multa ex Patribus ſupra commemoravimus inter exponenda Scripturarum teſtimonia, quæ hic repetere neceſſe non eſt; videantur potiſſime quæ adduximus circa locum Pauli 1. Cor. 3. Eſtque etiam inſignis locus apud Cyprianum Epiſt. 52. & ibi Pamel. alia refert. Suntque notanda verba, quæ habentur nomine Hieronymi in id Prov. 11. *Mortuo homine impio nulla erit ultra ſpes. Notandum* (ait) *quod etſi impiis poſt mortem ſpes veniæ non eſt, ſunt tamen qui de levioribus peccatis, cum quibus obligati defuncti ſunt, poſt mortem poſſunt abſolvi, vel pœnis caſtigari, vel ſuorum precibus, & eleemoſynis, miſſarumque celebrationibus.* De quibus optime etiam loquitur Epiſt. 26. ad Pamach. Recteque cōſentit doctrina ejuſdem Hieron. Dialog. 1. contra Pelag. aliquantulum a principio, diſtinguentis levia peccata a gravioribus, & dicentis, levia peccata, quę ferula ſufficienter puniuntur, non eſſe gladio vindicanda. Ex Aug. addi poſſunt, quę tradit lib. 2. contra Manich. c. 20. in fine, ubi ait; *Qui agrum non coluerit, & ſpinis eum opprimi permiſerit, habet in hac vita maledictionem terræ ſuæ, & poſt hanc vitam habebit vel purgatorium ignem, vel pœnam æternam.* Idem lib. 21. de Civit. c. 24. 26. & ſeq. & enarrat. in Pſ. 37. in princ. & ſer. 48. ad Fratres in Eremo, & lib. de Ver. & falſ. pęnit. c. 18. & quę docet de Suffragiis in Quæſtionib. ad Dulcitium qu. 2. Ser. 32. de Verb. Apoſtoli Ser. 44. ad Fratres in Eremo, & lib. 9. confeſſ. c. 11. Hæ namque duæ quęſtiones de purgatorio, & de ſuffragiis ita conjunctę ſunt, ut ex poſteriori aſſertione prior illa neceſſario ſequatur, ut notavit Iſidor. lib. de Divinis officiis, c. de Sacrificio, & eſt per ſe notum, quamvis e contrario ex poſitione Purgatorii non ſtatim inferatur ſuffragiorum valor, ut infra videbimus.

Gregorius item de ſuffragiis pro defunctis multa habet lib.2. Dialog.c.23.& lib.4.per multa capita: tamen cap. 25. dicit. aperte, animas perfectas ſtatim evolare in cœlum, imperfectas vero, licet juſtas, prius detineri in quibuſdam manſionibus. Quas manſiones eſſe Purgatorium declarat cap. 39.& in Pſal. tertio de pœnitent. initio, & libro 2. in 1. Reg. cap. 3. in fine.

Præterea Hilarius in id Pſal. 118. *Concupivit anima mea deſiderare,&c.* in octonar. 3. ait: *Purgatorium vocat indefeſſum ignem,in quo gravia ſuſtinentur ſupplicia,per quæ animæ a peccatis expiantur.* Manifeſtum enim eſt non poſſe hoc dici de igne inferni; nam per illius ſupplicia non expiantur peccata,ſed perpetuo vindicantur.Unde exemplum adhibet in verbo otioſo, de quo rationem ſumus reddituri in die judicii.Sic etiam Beda in Pſal. 37. in principio dicit,eſſe ignem purgatorium, in quo leviora peccata juſtorum expiantur, & de illo intelligit verba illa, *Nec in ira tua corripias me*, dicens vereri illam correptionem in ira,quia gravior eſt omnibus hujus vitę pęnis.Unde in id Marc.3. *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igne*, ait, aliquos juſtos in hac vita baptizari Spiritu ſancto,in ſequenti vero, igne Purgatorii; de quo etiam multa habet lib.3. Hiſtor. Anglic. c.19. & lib.5. cap.13. ubi nonnullas revelationes refert ad animas Purgatorii pertinentes, quæ in aliis etiam hiſtoriis, & Sanctorum legendis paſſim inveniuntur.Et preſertim legi poteſt Gregor.Turonen.lib.de Gloria confeſſor.c.5.& Rhaban,lib. 2.de Inſtitut.cleric.c.44.Et hoc ſatis confirmat commemoratio ſolennis defunctorum, quam Eccleſia celebrat poſt feſtum ſanctorum omnium, quam ex divina revelatione incepiſſe aliqui referunt.Rurſus in eandem ſententiam Petr.Dam.ſer.2.de S.Andrea dixit, quidquid nobis in hac vita de pęnitentię fructibus defuerit,in Purgatorii ignibus eſſe perficiendum. Multa etiam referri ſolent ex Euſeb.Emiſ.hom.3. de Epiph. quę deeſt in ejus operibus, quę videre potui:plura etiam habet Bern.ſer.65.& 66.in Cantic.& ſer.de Obitu Humbert. Lact.lib.7.c.21. & ſequentibus, Hugo de S.Vict.lib.2. de Sacram. p.14. c.39.

Apud Gregorium item Nyſſenum oration.de Infant, qui præmature arripiuntur, hæc verba leguntur: *Subibit actæ vitæ judicium,accipiet pro merito retributionem, & compenſationem,vel igni purgata, juxta Evangelii verba,vel in rore benedictionis refrigerata, atque refocillata.* In quibus obſcurum eſt, quem locum Evangelii indicet,cum ait, *juxta Evangelii verba*: nam in Evangelio nullus invenitur locus, in quo dicatur, animas aliquas igne purgatas, accepturas meritorum retributionem. Quidam Scholiaſtes ait Nyſſenum citare parabolam de Divite,& Lazaro,Luc.16.& verba illa, *vel igne purgata*, propter divitem fuiſſe dicta. Juxta quam expoſitionem de igne inferni hic locus intelligendus eſt: nam certum eſt divitem illum in inferno eſſe. At quomodo poteſt ignis inferni dici purgare animas,quas ita affligit,ut nunquam mundet.Preſertim cum Gregorius dicat,animam, quæ igne purgatur,poſtquam purgata fuerit,accepturam meritorum retributionem. Dicendum ergo puto, Evangelii nomen pro toto teſtamento novo fuiſſe uſurpatum, quod inuſitatum non eſt,ut noſter Salmeron in Prologomenis, & alii annotarunt. Confirmaturque optime hoc teſtimonium ex alio ejuſdem Nyſſeni in Orat. ad Dornicent. longe poſt medium dicentis, ordinaſſe Deum, ut homo poſt peccatum in multis laboribus, & calamitatibus verſaretur, ut in ipſa experientia doctus, ad primam beatitudinem recurreret; *Omni vitioſa affectione remota,vel in hac vita per ſobriam, & attentam vivendi rationem, ac philoſophiam, vel poſt tranſmigrationem ab hac vita per purgatorii ignis fornacem expurgatus.* Et in eadem rurſus oratione de infantibus, verſus finem habet hæc verba; *Quicunque divinam potentiam conſiderat,is plane animadvertit, quod etiam illum, qui ad eum modum improbitatis progreſſus ſit, longi cujuſdam temporis circuitu,per idoneam purgationem,atque expiationem,ordini eorum,qui ſervantur,reſtituere poſſit.* Ubi licet de poſſibili loquatur, videtur tamen de illa poteſtate loqui, qua Deus ſecundum ordinariam legem uti ſoleat: quod ergo ait poſſe Deum iniquiſſimum quemque hominem per diuturnam purgationem ſalvare, intelligendum eſt, dando illi prius in hac vita veram ſuorum peccatorum pœnitentiam.

Ex Baſilio etiam aliquid ſupra adduximus.Idem vero in cap.9. Iſaiæ circa verba illa, *Ut gramen ſiccum vorabitur ab igne* (ut ipſe legit): *Si per confeſſionem* (ait) *detexerimus peccatum, tum ſuccreſcens gramen areſecimus, dignum plane quod depaſcatur, ac devoret purgatorius ignis.* Ex Gregorio etiam Nazian. orat, 9. in fine afferri poſſunt hæc verba: *In altero ævo igni fortaſſe baptizabuntur, &c.* Sed plane loquitur de hæreticis, qui reſipiſcere nolunt, ſatis vero improprie ignis ille baptiſmus appellatur,cum non mundet, neque ad hoc inſtitutus ſit, His addi poteſt antiquus P.Diadoch. lib. de Perf. ſpir. c. 100. ubi purgatorium ignem, judicii ignem appellat. Quem locum de igne purgatorii citat, & interpretatur S. Maximus Confeſſor in Reſponſis de obſcurioribus locis S. Scripturæ ad Thalaſſion, ut refertur in 5. tom. Bibliothecæ ſanct. in præfatione ad prædictum lib. Diadochi. Denique Plato apud Euſebium lib. 12. de præparat. Evang. c. 3. purgatorium poſt hanc vitam agnovit: *Purgantur autem* (inquit) *quicunque curabiliter peccarunt, doloribus; & hoc vivi, & apud inferos mortui:non enim aliter poſſibile eſt impreſſas vitiorum detergi maculas.* Quam ſententiam Euſebius ipſe valde commendat, & ex divinarum Scripturarum lectione Platonem illam didiciſſe affirmat.

Ratione oſtenditur eadem veritas.

Primum principiũ unde purgatorium colligitur.

Nonnulla ſunt principia, & ſecundum fidem certa, & naturali rationi maxime conſentanea, ex quibus ratio hujus veritatis petenda eſt. Primum eſt dari quædam peccata venialia, digna quidem pęna apud Deum, ſed non æterna. Hęc veritas ex profeſſo tractanda eſt,& probanda in 1.2.quæſtion.72.& 89.Nunc vero ſatis conſtare nobis poteſt teſtimoniis Scripturæ adductis, adjunctis expoſitionibus & ſententiis Patrum, quas etiam tractavimus: & videri præterea poteſt Auguſtin. libr. 15. de Civit.cap.17.& in Enchirid c.68.& 70.& lib.83. quæſt. in 26. & de Natura & grat. c. 38. Ex hoc ergo principio optime colligitur, poſſe hominem eſſe juſtum,& habere aliquam culpam, ratione cujus ſit reus alicujus pœnæ: unde conſequenter fit, poſſe hominem in eo ſtatu acceptari, & ratione talis culpæ retardari ab ingreſſu glorię:quia,ut recte dixit Laurent.Juſtin.lib.de Perfect.grat, c.1.circa finem: *Peccatum mortale privat gloria,veniale retardat*:ergo pro hujuſmodi hominibus neceſſarium eſt purgatorium. Hoc vero principium ſolitarie ſumptum habere poteſt evaſiones ſuperius tractatas agendo de remiſſione venialium peccatorum. Et præſertim illam quod ex vi ſolius culpæ ad ſummum probat retardari animam per unum inſtans ab ingreſſu gloriæ, quod ſi major caſtigatio non eſſet neceſſaria, non fuiſſet admodum neceſſarium Purgatorii pœnas conſtituere.

Secundum principiũ ex quo idẽ evidẽtius colligitur.

Propterea addendum eſt aliud principium,ſcilicet,remiſſa,culpa, poſſe interim permanere reatum temporalis pœnæ, quod tam de culpa mortali, quam de veniali verum eſt, & in ſuperioribus demonſtratum. Ex quo etiam fit poſſe hominem juſtum cum eo reatu mori, animamque jam a corpore ſeparatam poſſe,& eſſe juſtam,& ream,ac debitricem alicujus pęnæ. Nec enim dici poteſt morte ipſa purgari talem reatum,quia neque mors habet hanc vim ex opere operato, nec homini datur ſemper in eo articulo vis ad ſatisfaciendum perfecte pro omnibus debitis hujuſmodi: ubi enim eſt de hac re facta promiſſio?Præcipue cum repentinę mortes ſæpe veniant,in quibus nullius bonæ operationis,nedum tantę ſatisfactionis locus datur. Nec etiam habet hic locum reſponſio, quæ dabatur de peccatis venialibus, quod ſcilicet, in primo inſtanti ſeparationis animæ, datur illi vehemens dolor, quo ab omni reatu pœnę purgetur,ſicut ab omni veniali culpa. Hoc (inquam) locum non habet. Primum, quia hoc etiam gratis dicitur, & ſine ulla promiſſione Dei,vel cogente ratione.Deinde,quia poſt ſeparationem animæ a corpore jam non eſt ſatisfaciendi tempus, ſed ſatiſpatiendi.Unde eſt magnum diſcrimen inter culpam & pœnam: culpa enim intrinſece poſtulat internam diſpoſitionem contrariã, per quam remittatur, & ideo illa poſita ſtatim remittitur, & ſine illa non poteſt convenienter remitti: at vero pęnam tolli poteſt per rigoroſam ſolutionem,ſuſtinendo illam.Atque ita fit in vita futura: nam commutatio pro leviori genere pœnæ ſolum pro hac vita conceſſa eſt,ut in ſuperioribus vidimus, & paulo inferius idem confirmabimus. Unde qui ita reſpondent,minus male dicerent, illum vehementem dolorem

Object. occurritur.

dari

dari juſto in fine vitæ, prius tamen quam anima ſeparetur a corpore. Sed hoc etiam eſt omnino improbabile, quia gratis, & ſine promiſſione dictum eſt contra univerſalis Eccleſiæ ſenſum, & contra experientiam, maxime in repentinis mortibus, ut dictum eſt.

Tertium principiũ.

Addendum vero eſt tertium principium, nimirum, ad divinæ juſtitiæ ęquitatem pertinere, ut nemini pręmium beatitudinis concedat, niſi prius delictum peccatorum perfecte ſolvat. Probatur primo, quia hoc exigit perfectio vindicativæ juſtitiæ, quam non minus oſtendit Deus, ſervatque in ſuæ providentiæ ratione, quam cujuſcunque alterius, ut vulgaribus teſtimoniis Scripturę conſtat. Deinde eſt neceſſarium ad convenientem gubernationem, quia alias homines cõtemnerent in hac vita ſatisfactionem condignam pro peccatis mortalibus, & pro nihilo ducerent peccata venialia, ſi pro eis nulla timeretur vindicta, dummodo in gratia morerentur: pertinet autem ad Dei providentiam, eas pęnas pro ſingulis peccatis deſtinare, quæ ad malitias eorum accommodatæ ſint, & ad homines in officio continendos aptiſſimæ.

Hæreticorũ error.

Unde vehementer errant hæretici, dicentes, Deum tantum punire peccata in hac vita propter emendationem, non vero in futura propter vindictam; eſt enim hoc contra divinam providentiam, ejuſque juſtiſſimas leges & comminationes, alioqui nec damnatos in ęternum puniret, quia illa jam non eſt emendatrix pęna, ſed vindicativa. Pęna ergo vindicativa etiam per ſe eſt conſentanea providentiæ, & ex ſe eſt præſervativa pro hac vita: ideo enim comminatur Deus vindictam futuram, ut ejus timor nos cohibeat a peccãdo: ut autem ad hoc ſit efficax, oportet, ut vera & abſoluta ſit comminatio in eo, qui in hac vita, vel peccata non cavet, vel pro eis non plene ſatisfacit. Atque hæc ratio cõvincit, etiam ſolum mortem non tollere reatum, quia mors per ſe non eſt pęna actualium peccatorum, ſed ſecundum ſe eſt quædam conditio naturæ: ſecundum autem præſentem providentiam eſt pęnalitas originalis peccatis. Item nulla ratio patitur, ut ſecundum ordinariam & communem legem eadem pęna purgentur, qui parum, & qui multum debent, præſertim cum acerbiores mortes ſæpe ſuſtineant, qui juſtiores ſunt. Deinde ubi eſt privilegium martyrii, ſi hoc omni morti cõmune eſt? ad quid etiam ſunt neceſſaria ſuffragia pro defunctis, ſi mors omnia purgat? Denique eadem ratio perſuadet, non omni homini morienti dari in ipſa morte auxilium efficax, ut poſſit per ſuum actum plene ſatisfacere pro omni præterita negligentia, cur enim Deus hac univerſali lege faveret hominum negligentiæ ſatisfaciendi dum viverent, ſecuri de plena remiſſione in morte, ſi ſaltem abſque culpa mortali invenirentur? Eademque ratio probat non eſſe admittendam talem ſatisfactionem poſt mortem, alioqui timor futuræ vindictæ non cohiberet homines in hac vita, ſed in futuram ſatisfactionem reſervaret.

Mors non tollit reatũ pœnæ.

Homini morienti non datur ſemper auxilium efficax ad ſatisfaciendum.

Solvitur hæreticorum fundamentum.

Explicantur loca Scripturę.

Atque ex his principiis ſatisfaciẽdum eſt fundamento contrarii erroris negantis Purgatorium: nam ex contrariis principiis ſumebatur. Loca autem Scripturæ, quæ indicant poſt hanc vitam non ſupereſſe niſi pręmium vel pęnam, duo continent. Unum eſt, poſt hanc vitam non eſſe merendi locum, vel ſatisfaciẽdi per propria opera, ſed ſuſtinendi juſtam judicis ſentẽtiam, *ut referat unuſquiſque prout geſſit in corpore ſive bonum, ſive malum* 2. Cor. 5. *Nam quæ ſeminaverit homo, hæc & metet*, ut dicitur ad Galat. 6. Et eodem ſenſu dicitur Eccleſiaſt. 9. *Quodcunque facere poteſt manus tua inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Poſſunt enim hæc verba, aut de ſolo dãnatorum loco intelligi, & ſenſus erit, nihil horum eſſe ordinatum, & rectum in eo loco; vel poſſunt intelligi de omnibus locis inferis, & ſic erit ſenſus, nihil horum eſſe utile ibi ad meritum, vel ſatisfactionem ex parte operãtis: & hic ſenſus optime quadrat priori cõſilio Sapientis: ęumque indicavit Gregor. lib. 4. Dialog. c. 39. ubi alia teſtimonia congerit. Aliud vero, quod ſcriptura continet, eſt, poſt hanc vitam duos eſſe terminos ultimos eorum, qui actualiter peccaverunt, qui perpetuum habent ſtatũ, & immutabilem. De his locutus eſt Chriſtus in finali ſententia, Matt. 25. agit enim de univerſali Judicio, quãdo jam purgatorium ceſſabit. Sic etiam poteſt intelligi locus ille, quem hęretici maxime urgent Eccleſiaſt. 11. *Si ceciderit lignum, vel ad auſtrum, vel ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Intelligi enim recte poteſt de locis illis, in quibus ultimo terminatur via. Alioqui conſtat, Patres veteris Teſtamẽti non ſemper in eodẽ loco manſiſſe, in quo aliquando poſt mortem fuere. Vel generaliter intelligi poteſt de loco conſolationis, aut triſtitiæ, ut expoſuit Greg. lib. 12. Moral. c. 3. alias 4. Nam ſicut Sinus Abrahæ dicitur in Evangelio locus conſolationis, ita locus purgatorii ſub eo membro comprehendi poteſt. Vel certe ſenſus, & ut mihi quidem videtur maxime proprius eſt, poſt hanc vitam non eſſe locum amittendi, vel recuperandi divinam amicitiam, ſed ubi ceciderit lignum, ſeu in quo ſtatu homo defecerit, ſive ad auſtrum, id eſt, in divina amicitia; ſive ad aquilonem, id eſt, Dei odio, ibi perpetuo manſurum eſſe, ut Hieronymus expoſuit. Denique in prædicto ſenſu D. Auguſtinus variis in locis contra Pelagianos contendit, duo tantum loca eſſe hominibus parata, ſcilicet, regnum æternum aut ignem æternum, ſcilicet loca ultima, in quibus via omnino terminata eſt. Unde eleganter Sixtus Pontifex in Epiſt. ad malos doctores, aliquãtulum ab initio, cum dixiſſet, *Ego in Scriptura duo tantum loca invenio, Regni, & gehennæ, hoc eſt, vitæ, & mortis*, declarat ſtatim, *Purgatorium ſemper excipio, in quo ad tempus piorum animæ corporibus ſolutæ expiantur.* Et adhuc eſt quæſtio de parvulis in ſolo originali decedentibus, de quibus alias: nunc ſatis eſt illos etiam ad aliquam æternam pœnam extra regnum deſtinari, ubicunque tandem futuri ſint.

Aug. ſerm. 14. de Verb. Apoſt. & l. 1. de pecc. mor. c. 18. & ſequ. & l. 1. Hypog.

Objectiones hæreticorum.

Sed obiiciunt quædam Scripturæ loca, in quibus ſignificatur, juſtos in morte ſua ſtatim ſine ulla mora recipi in beatudinem æternam, juxta ad Pſal. 126. *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini, &c.* Et 2. Cor. 5. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, habitationem ex Deo habemus domum non manufactam, æternam in cælis.* Et Apoc. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur eo modo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos.* Reſpondetur, Scripturam nunquam dicere, ſtatim finita hac vita, recipi hominem in gloriam, ſi decedat in gratia, & quando id ſignificaret, intelligendam eſſe ſub intellecta conditione, ſi homo inveniatur omni ex parte juſtus, ſeu perfecte mundus, & ſine impedimento: nam licitum eſt, imo neceſſarium unam Scripturam per aliam interpretari. Atque ideo Patres, cum dicunt juſtos in morte ſtatim recipere mercedem addunt conditionem, *ſi digni ſunt, vel perfecte purgati*, ut videre licet in Auguſt. tract. 49. in Joann. Tamen adducta teſtimonia hanc expoſitionem non requirunt: nam, vel habent longe diverſum ſenſum, vel verba clariſſima ſunt. David igitur in prædicto loco non videtur loqui de ſomno mortis, nec de hæreditate beatitudinis, ſed de ſomno pacis, & quietis animæ, quæ in Deo ſuam ſpem, & fiduciam collocat, & de hæreditate omnium bonorum ex Dei cura & providentia provenientium. Dixerat enim, niſi Dominus ædificaverit domum, vel cuſtodierit civitatem, fruſtra eſſe noſtrum laborem: e contrario vero ſubdit, eos, qui confidunt in Deo, omnibus abundare bonis. Ita Baſilius & Theodoretus & Moderni ad literam. Auguſtinus vero & alii per anagogem exponunt de æterna hæreditate, quam perfectam & plenam accepturi ſunt juſti in corpore & animo, non nunc, ſed cum dederit dilectis ſuis ſomnum, id eſt poſt univerſalem mortem, & conſummationem prædeſtinatorum omnium. Denique licet daremus ſermonem eſſe de morte ſingulorum juſtorum, & de retributione gloriæ, non ibi dicitur ſtatim dandam, ſed, *Ecce hæreditas Domini*, ſcilicet, præſto eſt, parata eſt, certa erit ejus poſſeſſio, perfecta nimirum purgatione, ſi neceſſaria fuerit, vel ablato impedimento, quodcunque illud fuerit, ut in Patribus veteris teſtamenti manifeſtum eſt, cum tamen David illo tempore fuerit locutus.

Diſſolvuntur.

Exponitur Pſal. 126.

Loca Pauli, & Apocal. exponuntur.

Nec aliud dixit Paulus in citatis verbis, niſi quod juſti poſt hanc vitam habent domum æternam; an vero ſtatim illam ingrediantur, & quomodo prius purgari, ſeu parari debeant, ibi non declarat, aliis vero locis explicuit. Atque eodem modo poſſent facile exponi verba Joannis, quia ſolum dicit juſtos requieſcere a laboribus hujus vitæ, & habere certum præmium ſuorum

operum: hoc eſt enim opera illorum ſequi illos. Præſertim, quia ſicut illos ſequuntur opera bona, ita & mala, ſi quæ habuerunt, quorum aliquem reatum adhuc retinent; & quamvis ex prioribus beati ſint, & in Domino moriantur, tamen quatenus habent poſteriora, non omnino perfecte moriuntur in Domino, & in tantum retardantur a beatitudine in re poſſeſſa, quamvis jam ſint beati certa inamiſſibili ſpe. Sic enim Auguſtinus lib. 2. contra Epiſtol. Pelag. c. 3. dixit, juſtum habentem venialia peccata vivere ſimpliciter Deo, ſecundum autem quid mundo: ſic ergo nos dicimus in præſenti tertium illud teſtimonium intelligendum eſſe de juſto quatenus in Domino moritur. Alii putant hæc verba dicta eſſe propter tempus legis gratiæ, in quo juſti ſtatim poſt mortem recipiunt mercedem laborum, quam ante Chriſti adventum non recipiebant ſtatim. Sed utrumque referendum eſt ad homines perfecte juſtos nullumque habentes debitum perſonale. Quomodo loquitur etiam Gregor. lib. 3. Moral. c. 15. alias 20. & de hac expoſitione legi poteſt Turrian. lib 4. contra Magdeburg. c. 12. Alii denique intelligunt mori in Domino idem eſſe quod mori pro Domino, ut Ribera late, ſicque locus intelligitur de ſolis martyribus, de quibus facile admittemus ſtatim & ſine ulla prorſus mora recipi in beatitudinem, quia ſi quas habeant maculas, ipſo martyrio perfecte purgantur; ſed hoc eſt martyrii privilegium.

SECTIO II.

Ubi ſit Purgatorii locus, & an unus tantum ſit.

Purgatorium eſt aliquis corporalis locus

DE hoc loco nihil in Scriptura ſacra, vel definitione Eccleſiæ habetur, ideoque res hæc in diſputatione Theologorum verſatur. Omnes vero ſupponunt hunc eſſe aliquem corporalem locum, in quo animæ detinentur donec pœnas debitas perfecte luant. Nam licet per ſe non requirant corporalem locum, cum ſpiritus ſint, nihilominus cum intra hunc mundum contineantur, neceſſario ſunt in aliquo loco corporeo, ſaltem ſecundum præſentiam ſubſtantialem, ut aliis locis ex profeſſo diſſerui. Et ita videmus omnes ſpiritus angelicos, pro ſuorum ſtatuum diverſitate, habere loca divina providentia deſtinata, ut gehennam quæ *parata eſt diabolo, & angelis ejus*, & cœlum Empyreum pro angelis ſanctis. Sic ergo eſt certum purgandas animas in aliquo loco corporeo detineri: qui nec eſt cęlum, quia *nihil coinquinatum illuc ingreditur*, nec eſt ibi aliqua pęna: nec eſt infernus, quia inde *nulla eſt redemptio*, neque egreſſus. Quis ergo ille locus ſit, & an ſit certus, & unus, & ubi ſit, inveſtigandum eſt.

Sitne Purgatorium certus, ac determinatus locus.

Prima opinio.

Quidam dixerunt non eſſe certum locum purgandis animis deſtinatum, ſed variis locis deputari ex divina voluntate juxta occurrentes circumſtantias. Ita Hugo de S. Victore libr. 2. de Sacrament. p. 16. cap. 4. ubi ait locum Purgatorii determinatum non eſſe, præterquam quod multis revelationibus, & exemplis conſtat, pœnam illam in hoc mundo exerceri. Unde colligit probabilius eſſe, *unumquemque purgari ubi potiſſima peccata commiſit, ſicut multis documentis ſæpe probatum eſt*. Et hanc ſeutentiam non reputat improbabilem Bonav. in 4. d. 49. art. 2. q. 2. Favet modus loquendi Gregor. 4. Dialog. 25. ubi animas purgandas, *quibuſdam manſionibus detineri* dixit, indefinite loquens tanquam de indeterminato loco. Et c. 40. dicit Paſchaſium virum ſanctum in Thermis Augulanis apparuiſſe Germano Epiſcopo Capuano, eique revelaſſe in eum pœnalem locum fuiſſe deputatum, quia contra Symmachum cuidam Laurentio faverat, ſimilemque revelationem habet cap. 55. & Petrus Damian. in Epiſt. 13. ad Deſiderium c. 7. Arnoldus etiam Bonævallis tractat. De Verb. Domin. in cruce. c. 2. *Non ad loca purgatoria*, (inquit) *non ad flammas peccatorum ultrices confitens deſtinatur*: ſignificans illa loca eſſe varia, & incerta.

Secunda opinio.

Aliorum opinio fuit, locum quidem Purgatorii unum eſſe, illum vero ſupra terram, & infra cœlum in media quadam regione eſſe collocatum. Ita referunt D. Th. & alii Scholaſtici diſt. 21. Quorum fundamentum eſſe potuit, quia ſtatus illarum animarum medius eſt inter ſtatum beatorum, & damnatorum; ergo etiam locus debet eſſe medius, ut locus ſit locato proportionatus.

Purgatorium eſſe unum, ac certum locum verſus terræ centrum, vera Concluſio.

Nihilominus dicendum eſt primo, unum aliquem locum certum, ac definitum, ſub terra verſus ejus centrum conſtitutum eſſe a Deo ad animarum purgationem. Hæc eſt communis ſententia Theologorum D. Th. in 4. diſt. 21. q. 1. ar. 1. qu. 2. Richard. ar. 1. qu. 3. & diſt. 45. ar. 1. qu. 2. & ibi Bonav. ar. 2. q. 2. & diſt. 20. 1. p. illius qu. ult. Palud. qu. 3. & diſt. 21. q. 1. ar. 1. Durand. in 3. diſt. 22. qu. 4. Gabrielis ibi ar. 3. dub. 3. & aliorum eiſdem locis.

Ratione oſtenditur.

Probaturque primo ratione, quia ſpectat ad convenientem Dei providentiam, quod hic locus determinatus ſit; ſicut enim omnibus peccatis certas pęnas certa lege definivit, ita etiam certa loca deſtinavit ac præparavit, in quibus illæ pęnæ luendæ ſunt, quia locus ipſe eſt pars quædam pęnæ, quatenus in eo ſpiritus, vel contra dignitatem ſuam, vel etiam contra deſiderium detinentur: tum etiam, quia non eſt veriſimile Deum pro ſolo arbitrio unam animam in hunc locum, aliam in alium mittere ad purgationem, quia licet pro ſua voluntate, & poteſtate poſſit id facere, non tamen eſt juxta ordinariam providentiam, quod ſine aliqua certa lege aut ratione id fiat: nulla autem aſſignari poteſt. Nam quod dicebatur, ſingulas animas purgari ubi peccarunt, veriſimile non eſt: nam peccata committuntur in variis ac diſtinctiſſimis locis; quis ergo credat animas ſingulas per omnia illa loca deferri ubi peccaverunt, ut ibi pęnas luant? Præſertim quia ſimul poteſt anima varias pęnas pati propter peccata in diverſis locis commiſſa, vel certe pro omnibus ſimul patitur donec ab omnibus purgetur.

Animæ non purgantur ubi peccaverunt.

Deinde quia ratio juſtitiæ non poſtulat, ut quis puniatur ubi deliquit, ſed in loco malefactoribus deſtinato, niſi quando ob exemplum aliorum id fieri expedit, quod hic locum non habet. Rurſus quia pro aliis ſtatibus animarum, ut ad puniendum perpetuo damnatos, &c. certa loca deſtinata ſunt: cur ergo hic providentię modus circa animas purgandas mutari debuiſſet? Tandem quia ex ipſis revelationibus, quæ in contrarium afferuntur, poteſt oppoſitum conſtare. Nam Petrus Damian. in dict. Epiſt. refert ſanctum illum Epiſcopum in flumine apparuiſſe, ſuamque purgatoriam pęnam oſtendiſſe quam patiebatur, eo quod in recitandis horis debitis temporibus negligens fuiſſet, ubi manifeſtum eſt culpam illam non fuiſſe in loco fluminis commiſſam. Denique argumentum ſumi poteſt ex Gregorii hiſtoria: nam ille, qui in balneo apparebat, non ibi ſua peccata commiſerat, idemque eſt de ſimilibus.

Locum Purgatorii, eſſe unum oſtenditur.

Ex his vero ulterius concludi poteſt, hunc locum eſſe unum tantum, vel ſumpto a ſimili argumento de aliis locis: nam pro ſingulis animarum ſtatibus ſingula tantum loca deputata ſunt, vel quia unus ſufficit, & ſuperflue plura multiplicarentur, nec eſſet aliqua ratio ſiſtendi in aliquo certo numero, vel denique quia modus ipſius pœnæ, & inſtrumentorum ejus unum tantum locum poſtulat, de qua re occurret occaſio dicendi plura in Diſp. ſeq. ubi ſpecialis difficultas circa hoc occurret, & ideo hæc nunc ſufficiant.

Locum Purgatorii eſſe ſubterraneum probatur ex Scriptura.

Denique locum hunc ſubterraneum eſſe, & in concavo terræ juxta locum gehennæ conſtitutum, videtur ſentire Eccleſia in illis verbis: *Libera Domine animas fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu.* Petit enim liberationem e Purgatorio, & non ab inferno. Verum eſt hæc verba aliis etiam modis poſſe exponi, ut infra dicam diſputando de ſuffragis. Sumi præterea poteſt ex illis novi Teſtamenti teſtimoniis, in quibus dicitur eſſe ſub terra & in inferno animas aliquas juſtas, quæ Deum laudant, ac confitentur. Ubi eſt illud ad Philip. 2. *In nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium & infernorum.* Sed hæc verba referri etiam poſſunt ad infernum damnatorum: nam dæmones credunt, & contremiſcunt, unde ſicut coacti credunt, ita coacti genua flectunt, & adorant, ut Chryſoſtomus ibi, & Anſelmus, & alii exponunt. Et favet generalis illa locutio, *Omne genu*, qua videtur voluiſſe Paulus omnem intellectualem creaturam comprehendere, in quocunque ſtatu, & termino exiſtentem. Probatur ergo idem ex illo Apoc. 5. *Nemo inventus eſt dignus aperire librum, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram.* Non

enim

enim videtur veriſimile, Joannem enumerare niſi juſtos: illi enim tantum digni poterant videri aperire librum: ergo ſupponit etiam ſubtus terram eſſe animas juſtas. De quibus inferius ſubdit, cum aliis juſtis dixiſſe, *Sedenti in throno, & agno benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum*. Quæ verba ſine dubio non ſunt damnatorum, ſed juſtorum. Sed hic etiam locus exponi poteſt de animabus juſtis, quæ erant in ſinu Abrahæ; ſuppoſita enim dicta expoſitione eadem ratione dicetur, animas Purgatorii non numerari inter eos, qui videri poterant digni aperire librum, ſed animas SS. Patriarcharum, & Prophetarum. Nec refert, quod hæ animæ jam erant in cœlo, quando Joannes illam revelationem ſcripſit, quia fortaſſe in ea oſtendebatur ſtatus & conditio humanæ naturæ prout erat ante Chriſti adventum, quem omnes expectabant, quia ſolus ille inveniri poterat dignus aperire librum. Poſtquam autem ille venit, & victoriam reportavit, etiam illi, qui erant ſubtus terram, id eſt, in ſinu Abrahæ, gloriam & honorem Deo cantant, quia jam per Chriſtum beati effecti ſunt. Adde Gregorium lib. 4. Dial. c. 42. per locum illum, *ſubtus terram*, infernum ipſum damnatorum intelligere: nam per *librum*, Scripturam intelligit cum Hieronymo Ezechiel. 2. & 44. & cum multis aliis, de quo optime dici potuit, neque Angelos, aut ſanctos beatos, neque homines in terra degentes, neque ipſos dæmones potuiſſe illum librum aperire ſeu declarare. Et eadem expoſitio de inferno locum habet, etiamſi per librum ipſammet prophetiam Apocalypſis, quam Joannes ſcribebat, cum multis aliis intelligamus. Alia vero poſteriora per proſopopejam dicta ſunt de omnibus creaturis etiam carentibus intellectu, quandoquidem etiam piſces maris numerantur: & ideo in hoc ſecundo loco per creaturas ſubtus terram exiſtentes intelligi poſſunt etiam metalla & mineralia omnia, & damnati etiam juxta ſenſum poſitum in priori teſtimonio. Quanquam optime etiam intelligantur de animabus Purgatorii, ut Ribera etiam notavit, non tam ex illis verbis probando Purgatorium ibi eſſe, quam ſuppoſita veritate Purgatorii, ad animas in illo exiſtentes laudem illam, & benedictionem referendo.

Ex Eccl. 24. idem colligitur. Aliud teſtimonium, ex quo poteſt hoc comprobari, legitur apud Sapientem Eccleſiaſt. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes & illuminabo omnes ſperantes in Domino*. Quæ verba, & de ſapientia increata ſecundum ſe, & de incarnata ſapientia poſſunt intelligi: utroque vero modo ex eis conſtat eſſe in inferioribus partibus terræ aliquos dormientes ſperantes in Domino, quod de damnatis dici non poteſt; ſunt ergo illi qui purgantur. At hic locus optime intelligitur de antiquis Patribus exiſtentibus in ſinu Abrahæ: unde ex iſto probari ſolet deſcenſus Chriſti ad inferos. Sed eſto hoc verum ſit, inde optimum argumentum colligitur, Purgatorium eſſe ſubtus terram prope infernum. Nam, ſi locus, ubi detinebantur antiqui Patres jam mundi ab omni reatu perſonali, fuit in illis infimis regionibus, quia erat veluti carcer, in quo detinebantur propter reatum naturæ, donec per crucem expiaretur: multo magis locus, in quo & detinentur, & puniuntur animæ nondum perfecte liberæ a propriis reatibus, erit in illis infimis regionibus. Unde Auguſtin. epiſtola 99. ad Evod. ſignificat Chriſtum deſcendendo ad inferos, etiam ad Purgatorium deſcendiſſe, & ab illo aliquas animas liberaſſe, propter verba Act. *Solutis doloribus inferni*. Quamvis enim hæc verba alias habeant expoſitiones, ut ſupra vidimus, & ille deſcenſus Chriſti ad purgatorium incertus ſit: tamen Auguſtinus pro certo ſupponit, omnia loca pœnalia, a quibus Chriſtus animas liberavit, eſſe in inferno: non credo tamen Auguſtinum in ea fuiſſe ſententia, ut exiſtimaverit Chriſtum ab inferno damnatorum aliquas liberaſſe. Huc accedunt revelationes aliquæ, quibus Purgatorium ſub terris viſum eſt, ut refert Beda lib. 5. Hiſt. Anglic. c. 13. & aliis locis infra tractandis.

Ratione oſtenditur, Purgatorium eſſe ſubterraneum locum. Denique juxta divinæ providentiæ diſpoſitionem locus hic ſuperior terræ pro hominibus viatoribus deputatus eſt, ut ſit quaſi ad pugnam & meritum, vel demeritum deſtinatus: ergo non eſt veriſimile in illo eſſe locum Purgatorii, in quo jam animæ ſunt in alio ſtatu. Nec etiam fuit conveniens eſſe in aliquo loco ſupra terram, quia debet eſſe locus humilior, magiſque tenebroſus, & in carceris modum accommodatus: ergo veriſimilius eſt eſſe ſubtus terram: ſicut ſunt reliqua loca animarum infelicium, ſeu quæ beatitudinem aſſequi non potuerunt. Neque revelationes illæ, quæ in contrarium afferebantur, nos cogunt: nam etiamſi admittamus omnino veras eſſe, & ex eis haberi aliquas animas in aliquibus hujuſmodi locis purgari, dicemus illud eſſe extraordinarium, & præter legem, propter Dei voluntatem, & cauſam quam ipſe novit: locum autem lege ſtatutum ad purgationem, definitum, ac juxta centrum terræ exiſtere. Et hæc eſt communis reſponſio Theologorum, quos ſupra retuli, & Supplem. Gabr. diſt. 45. qu. 1. ar. 1. Soto qu. 1. ar. 1. & 3. Carthuſ. qu. 1. & Dial. de judicio, & lib. de Quatuor noviſſimis c. 48.

Satisfit revelationibus in contrarium. Addo vero, in his revelationibus aliquid oſtendi in aliquo loco propter aliquam ſignificationem, vel occaſionem, non quia in tali loco illud opus fiat. Hoc patet ex Petri Damiani hiſtoria ſupra citata: ait enim, Epiſcopum illum in flumine apparuiſſe cuidam presbytero, ejuſque manum apprehendiſſe, ut vehementiam ſuæ pœnæ, & ardoris ſentiret. At vero pœna illa vehementis uſtionis non erat in flumine, quantum ex proportione loci & effectus intelligi poteſt: ergo illa revelatione ſigificatum non eſt, Epiſcopum illum ibi cruciari, ubi apparebat. Deinde in aliis capitibus ejuſdem Epiſtolæ refert idem auctor, damnatos aliquos viſos eſſe in flumine, vel in aliis locis ſimilibus, cum tamen certiſſimum ſit ibi non puniri. Gregorii autem verba expreſſiora videntur, ſcilicet, *in hoc pœnali loco*, ſeu, *hic deſtinatus ſum*: unde videtur magis requirere priorem expoſitionem. Niſi interpretemur, *hic*, id eſt, in hoc igne, quem patior, ibi enim etiam ignem Purgatorii ſentiebat, vel *hic*, id eſt, in hoc pœnali loco, qui per hunc ſenſibilem ſignificatur: ſicut dicebat angelus repræſentans Deum: *Ego ſum Deus, &c.*

Quem ordinem ſitus ſervet Purgatorii locus ad alia receptacula animarum, quæ ſub terra ſunt.

Supereſt vero dubium, quem ordinem ſitus ſervet hic locus Purgatorii ad alia receptacula animarum, quæ ſub terra exiſtūt. Et difficultas eſt de comparatione loci Purgatorii ad Limbum puerorum: nam de Gehenna omnes fatentur eſſe in infimo loco, id eſt in centro terræ; & de ſinu Abrahæ eſſe in ſuperiori, hoc eſt, digniori loco, ut dixi in 2. Tomo, Diſp. 42. ſect. 2. in fine. De aliis vero duobus locis inter ſe collatis eſt diverſitas opinionum,

Opinio prima. Vide Roffen. ar. 37. contra Luth. Quidam aſſerunt Purgatorium eſſe infra Limbum puerorum, Gehennæ vicinum. Ita tenet Mai. d. 44. qu. 3. in fine & Paludanus diſt. 45. qu. 3. cum Petro de Tarantas. Problem. 1. ar. 3. Soto diſt. 45. qu. 1. ar. 2. qui D. Thom. in ſuam ſententiam adducit, eo quod dicat in d. 21. & 45. Purgatorium eſſe vicinum inferno, & eundem ignem habere: alibi vero docet oppoſitum, ut jam dicam. Fundamentum eorum eſt, quia hæc duo loca conveniunt in pœnæ qualitate: in utroque enim eſt ignis ejuſdem rationis; & ideo oportet eſſe contigua: adeo ut cenſeant iſti auctores nullo interjecto corpore denſo ac ſolido ſeparari, ſed habere potius eundem ignem continuum, eundemque numero, ſolumque diſtingui quoad partes illius ignis, & per terminum a Deo præfixum. Confirmari poteſt hæc opinio, quia, licet originalis culpa majoris mali rationem habeat, quam culpa venialis, aut reatus temporalis pœnæ, eo quod illa ſeparat omnino a Deo, hæc vero non: nihilominus reatus provenìens ex culpa actuali, & perſonali, magis redundat in defectum, & in infamiam (ut ſic dicam) peccatoris, & ideo ex hac parte meretur majorem pœnam, ſaltem quoad ſenſum & dolorem: eadem ergo ratione ſtatui talium peccatorum debetur vilior & inferior locus: hujuſmodi autem eſt Purgatorium: ergo.

Secunda opinio. Alii ſentiunt Limbum puerorum eſſe inferiorem, & propinquiorem inferno. Ita ſentit D. Th. in 3. d. 22. q. 2. ar. 1. q. 2. ubi Gabr. idem ſentit, ejuſque Supplem. 4. d. 45. qu. 1. art. 1. & Rich. ubi ſupra. Favetque illis Concilium Florent. in Literis unionis, quatenus ait, Animas juſtas, ſi nondum plene ſatisfecerunt, detineri in Purgatorio: eos vero qui in peccato actuali mortali, vel in ſolo originali deceſſerunt, *mox in infernū deſcendere, pœnis imparibus puniendos*. Ubi Limbum puerorum comprehendit ſub inferno ſimpliciter dicto, non vero Purgatorium. Itē ſignificat, ad Limbum puerorum majorem fieri deſcenſionem, quam ad Purgatorium: imo tranſitum ad Purgato-

gatorium non vocavit deſcenſionem, ſed detentionem, Unde ex illo loco certius apparet Limbum puerorum eſſe in inferno, quam Purgatorium. Ratio etiam reddi poteſt, tum quia Limbus eſt locus pro quibuſdam Dei inimicis deputatus, & ideo majorem convenientiam habet cum gehenna, quam Purgatorium: nam animæ, quæ in eis ſunt, veluti in ratione eſſentiali culpæ conveniunt, quæ eſt averſio a Deo: unde etiam conveniunt in eſſentiali pœna, quæ eſt pœna damni: conveniunt item in æternitate pœnæ: ergo penſatis omnibus major convenientia eſt inter ſtatus animarum utriuſque loci, quam inter damnatas animas, & purgandas; ergo etiam loca debent eſſe inter ſe viciniora. Et confirmatur, nam hi pueri abſolute ſunt in ſtatu indigniori: ergo debetur eis inferior locus.

Opinio tertia.

Tertia ſententia poteſt eſſe inter has media, ſcilicet, hæc duo loca non ſervare ordinem inter ſe, ſed æque ab inferno diſtare, & æque eſſe illi propinqua ſecundum diverſas ejus partes. Quod ut declarem, ſuppono infernum eſſe in ipſomet centro terræ, quia debet eſſe in loco infimo, ut talis ſtatus meretur, & ita in hoc omnes conveniunt. Videtur ergo centrum terræ eſſe etiam centrum inferni, ipſumque inferni locum per modum ſphæræ vacuæ, ſeu concavæ, circa ipſum centrum terræ verſus omnem mundi partem, in diſtantia undique æquali, intra terminum a Deo præfixum, extendi. Quia ſuppoſito ſitu talis loci in illo ſpatio, nec poteſt melius cōcipi, nec majori ratione verſus unam partem quam verſus aliam cōſtitui, aut extendi. Supra hunc ergo locum variis modis poſſunt cætera loca conſtitui. Primo ut alia non conſtituantur, ſeu extendantur per modum circuli, ſed tantum ut putei quidam verſus aliquam partem hujus mundi, ita tamē ut illa loca collocata ſint unus ſub alio, & alius ſub altero. Et hic modus non eſt dubium quin ſit poſſibilis: tamen quod ita ſit, nullo fundamento oſtendi poteſt. Et ſi vera eſt prior pars ejus, aſſeritur ſecunda: nam, ſi hæc loca illo modo ſunt conſtituta, non eſt cur unus ſub alio collocatus fuerit: ſed potuerunt verſus diverſas mundi partes in eadem profunditate fieri.

Primus modus aſtruendi tertiam opinionē.

Secundus.

Atque hic poteſt eſſe alius modus collocandi hęc loca, juxta quem ceſſat dubitatio propoſita: nam ſupponit illa duo loca ita collocanda eſſe, ut alter ſit ſub altero, quod neceſſarium nō eſt. Sic ergo relinquitur certa opinio propoſita, ſcilicet, quod hæc duo loca diſtant æque a gehenna ſecundum diverſas partes ejus. Imo etiam ſequitur, juxta hunc collocationis modum Sinum Abrahę non eſſe ſupra purgatorium, vel Limbum puerorum, ſed verſus aliam tertiam partem mundi æque eſſe ſupra infernum collocatum. Cum enim ultima ſuperficies concava inferni ampliſſimum ambitum contineat, facile poteſt intelligi, ſupra illam immediate eſſe collocatos puteos altiſſimos, & capaciſſimos, qui verſus diverſas mundi partes protendantur. Neque video quomodo facile poſſit hoc impugnari; nam in Scriptura nullum habemus de hoc ordine indicium, niſi hoc ſolum, quod gehenna ſit infra omnem locum, propter quod infernus quaſi per antonomaſiam nominatur: quod autem alia loca inter ſe ſervent ordinem inferioris & ſuperioris, non videtur in Scriptura ſignificari; nec ratione aliqua ſatis perſuaderi. Nam ſine dubio illa loca ſic conſtituta poſſent eſſe capaciſſima ad recipiendas animas illuc deſtinatas, quia numerus animarum ſimul exiſtentium in aliquo iſtorum trium locorum non ſervat majorem proportionem ad numerum animarum gehennæ, præcipue ſimul cum dæmonibus: ergo, ſi infernus eſt capax totius illius multitudinis, multo magis quilibet horum locorum poterit eſſe capax ſuorum captivorum. Quod in ſingulis locis poteſt ita declarari. Nam in primis, id eſt certum de ſinu Abrahæ, cujus ſtatus & brevi tempore duravit comparatione aliorum, & in toto illo tempore paucæ animæ ad illum deſcendebant, facta etiam collatione ad alia loca, quia ante Chriſti adventum gratia Dei paucis communicabatur abundanter, & cum perſeverantiæ dono. De Purgatorio etiam eſt certiſſimum ejus ſtatum non eſſe perpetuum: in quo illud ſingulare eſt, quod non omnes animæ, quæ ad illud deſcendunt, ſimul aliquando in illo congregantur, ſed ſucceſſione quadam, ſicut homines in hoc mundo exiſtunt, Unde fit, ut numerus animarum, quæ in illo loco ſimul exiſtunt, ſemper ſit exiguus, comparatione facta ad alia loca. De Limbo puerorum res eſt dubia: probabile vero eſt, etiam poſt diem judicii non eſſe permāſuros in illo loco, ſed ſupra terræ ſuperficiem, in quadam philoſophandi ratione eſſe victuros. Quorum numerus etiam reſpectu aliorum parvus eſt: quia infantes, qui ad rationis uſum non perveniunt, non ſunt vigeſima hominum pars, & ex illis multi ſalvantur. Itaque hæc tria loca illo modo collocata, ad finem eorum, & ad omnia quæ de illis dicuntur, ſufficiunt, quia nec propter animas requirunt immenſam aliquam magnitudinem, neque unquam humanis corporibus replebuntur, ſed ſolus infernus, juxta diſcurſum factum.

Tertius modus aſtruendi tertiam opinionem.

Propter quædam tamen Evangelii verba poteſt alius modus collocandi hæc loca & aſtruendi tertiam opinionem propoſitam excogitari, videlicet ſupra locum inferni, cetera loca eſſe etiam in circulum collocata; ita tamen ut non ſingula occupent integrum circulum. Non enim videtur neceſſe hos integros locorum circulos ſeſe invicem circundantes, ſeu continētes fingere, ac ſi eſſent elementaria, vel cœleſtia corpora, cum animarum ſuſceptioni non videatur tanta magnitudo neceſſaria. Videri ergo poteſt ſufficiens, ut proxime ſupra gehennam ſint Limbus puerorum, & Purgatorium, in modum circuli locum inferni circundantis; ita tamen ut unuſquiſque illorum locorum ſemicirculum tantum occupet, ſintque inter ſe contigua, & ſupra locum inferni æquali propinquitate, verſus diverſas hujus mundi partes collocata: ſupra illa vero ſit ſinus Abrahæ ſive in modum alterius circuli, ſive alio modo prout Deo placuit. Nā quod inter hunc ſignum & gehennam ſit aliquis locus medius, neque ſint inter ſe contigua, videtur ex parabola de Divite, & Lazaro colligi, in qua refertur divitem in tormētis exiſtentem elevaſſe oculos, & vidiſſe Abraham a longe, quaſi in ſuperiori, & diſtante loco exiſtentem, & Abraham dixiſſe: *Et in his omnibus inter nos, & vos magnum chaos firmatum eſt, &c.* Eſt ergo aliqua intercapedo inter illa duo loca, quæ non videtur eſſe, niſi vel Limbus puerorum, vel Purgatorium, vel utrumque ſimul. Deinde Purgatorium eſt juxta infernum, ut frequentius Theologi volunt; non videtur autem veriſimile totum illud circundari Limbo puerorum, ut neceſſarium ſit animas purgandas hinc exeuntes per Limbum puerorum tranſire ad Purgatorium, & inde revertentes tranſire per eundem locum ad cœlum, vel olim ad ſinum Abrahæ, quod videtur, inconveniens: procedit autem ſupponendo, ſpiritus non tranſire ad extremum, niſi per medium. Similiter e contrario, quod Limbus puerorum ſit undique circundatus igne Purgatorii, non eſt admodum veriſimile: recte ergo hoc ordine illa loca collocantur.

Quartus modus.

Alius etiam modus occurrit, quo hæc loca poſſunt intelligi ſituata, nimirum ut Purgatorium ſit ad oram & quaſi ripam inferni: ſic enim in privatis revelationibus aliquando oſtenſum legitur: & S. Thom. certe ita ſentit d. 21. nam vult eundem ignem eſſe in utroque loco, imo eundem eſſe locum, ſolumque differre, quia gehenna eſt quaſi in profundo, Purgatorium quaſi in ingreſſu illius loci: optime ergo locatur quaſi in ora & circumferentia ejus. Ne autem neceſſe ſit animas, quæ ad infernum deſcendunt, per Purgatorium tranſire, veriſimile eſt locum Purgatorii non integre, & ex omni parte totam circumferentiam inferni occupare; ſed in aliqua mundi parte relictum eſſe aliquod ſpatium, in quo ſit veluti os putei infernalis, ſupra quam partem nullus alius locus pœnalis collocatus ſit. Quomodo intelligi poteſt, quod dixit Anſelmus lib. de Imagine mundi, c. 21. *Infernum eſſe inferius dilatatum, & ſuperius coanguſtatum*, ſcilicet, quoad foramen illud, quod eſt veluti os inferni. Alia vero duo loca intelligi poſſunt longe diſtantia a toto inferno ut Purgatorium includit; inter ſe autem maxime vicina, & quaſi contigua. Quod enim ſinus Abrahæ multum ab inferno diſtaverit, & omnes Doctores docent, & plane colligitur ex citatis verbis Evangelii. Quod vero Limbus puerorum ab alio ſinu, qui Limbus etiam appellatur, parum diſtet, colligi poteſt ex proprietatibus, in quibus illa loca conveniunt: nam in utroque nulla eſt pœna ſenſus; in utroque detinentur animæ ſolum propter Adæ peccatum, quamvis diverſo modo: nam in uno detinebantur animæ propter illud peccatum, ut fuit totius naturæ, pro qua nondum erat ſatiſfactum: in alio vero detinentur animæ puerorum propter peccatum illud participa-

Vide Palud. in 4. d. 45. q. 3. ex Pet. de Tarant. Problem. 1. art. 3.

ticipa-

ticipatum in propria perſona, & in ea durans. Ex quo fit, ut Limbus puerorum ſit in inferiori parte illius ſinus, tamen diſtans longe a locis pœnarum, & conjunctus ſinui Abrahæ: nam eſt etiam probabile in illo Limbo habere pueros ſuam requiem, & quendam modum naturalis conſolationis, ſi fortaſſe ignorant naturæ ſuæ caſum, & redemptionem, ſolaque naturali cognitione, & amore fruuntur. Unde etiam credunt aliqui, ad tempus tantum ibi detineri, & quod ſicut animæ ſanctæ in primo Chriſti adventu a ſuo Limbo eductæ fuerant: ita animæ puerorum ab illo loco in ſecundo adventu Chriſti educendæ ſunt, non ut in cœlum ferantur, aut beatam Dei viſionem accipiant, ut Pelagiani contra Evãgelium ſenſerunt; nec etiam ut mittantur in ſtagnum ignis, & demergantur cum damnatis in infernum, ut alii contra omnem rationem & pietatem opinati ſunt: ſed ut in ſuperficie terræ habitent, hacque ſenſibili luce fruantur, Deumque ut auctorem naturæ cognoſcant, ament, & laudent, ut multi Theologi ſentiunt, & in ſuo loco latius diſputandum eſt.

Vide Som. in tract. de Extro. ſu 1.c.6.& 7. Ch. Opuſc. de infir. Majo.5.d.44. q Pal. ſupra.

Quæſtionis reſolutio.

Inter has ſententias non poteſt ferri certum, imo nec definitum judicium, quia res occulta eſt, & non revelata, potuitque Deus, pro ſuæ providentiæ, ac ſapientiæ ratione, vel his modis, vel aliis hæc loca conſtituere: & ideo de ſitu Purgatorii hæc ſufficiant, atque etiam de aliis, de quibus obiter diximus, quia non poſſunt in hac diſputatione ſeu collatione ſeparari. Semper autem veriſimilius mihi eſt, hæc loca non eſſe ita ſubordinata per circulos, ut non poſſit ad unum niſi per alium tranſiri, quia etiam cenſeo inconveniens, quod ante Chriſti adventum omnes damnatæ animæ, & purgandæ tranſirent per Limbum Sanctorum Patrum, & ſic de aliis: nec modus ille ædificandi, ſeu architectandi (ut ſic dicam) illa loca ratione aliqua neceſſarius eſt, nec per ſe conveniens, aut conſentaneus divinæ providentiæ. Reliqua vero probabiliter poſſunt cogitari, & dici. Satis autem veriſimile eſt, Purgatorium eſſe vicinum inferno, tum propter convenientiam in pęna ſenſus, & ignis: tum quia hoc ſpectat ad quandam majorem afflictionem & humiliationem purgandorum. Et ideo non refert, quod illæ animæ ſint abſolute digniores animabus puerorum, quia pro tunc merentur majorem afflictionem & pœnam. Tum præterea, quia veriſimile eſt poſt judicium infernum dilatãdum eſſe, & occupaturum totum purgatorium ignem, imo fortaſſe etiam ad Limbum puerorum, & antiquorum Patrum extendetur, ut aliqui cenſent. Sed hæc magis incerta ſunt, quia de Limbo puerorum non conſtat, an ſit evacuandus. Concilium autem Florentinum licet de hoc Limbo dixerit eſſe in inferno, non tamen fecit comparationem cum Purgatorio, ſed conſulto id præteriiſſe videtur, imo & omnino de ſitu Purgatorii nihil ſignificaſſe, quia eſt res, quæ adhuc in diſputatione Theologorum verſatur. Quia tamen multum ſignificat Limbum eſſe conjunctum inferno, ideo aliæ etiam opiniones probabiles ſunt.

An loca inferna mole terrę interjectę diſtinguantur.

An vero hęc loca diſtinguantur muris per interjectam alicujus terræ partis molem, vel ſolum terminis a Deo præfinitis, mihi non conſtat: neque ab auctoribus aliquid expreſſe dici video, præter eos qui ſentiunt ignem inferni, & Purgatorii eſſe continuum, nam hi plane putant illa duo loca non habere murum, ſeu molem terræ interjectam. Quod non eſt improbabile propter rationes ſupra factas, neque inde ſequitur aliquod abſurdum: nam ad diſtinctionem locorum ſatis eſt terminorum præfinitio, & quod non poſſit eſſe tranſitus, neque permiſtio, quod etiam ad decentiam animarum ſanctarum, & convenientem ordinem pertinet. De aliis vero duobus locis, vel inter ſe, vel cum aliis comparatis facilius credi poteſt diſtingui muris, quia nullum habent commercium, nec eſt ulla neceſſitas, vel congruitas, ut debeant aliter conſtitui. Quamvis verba illa Abrahæ, *Inter nos & vox magnum chaos*, *&c.* indicare videantur ſpatium illud fuiſſe quaſi concavum & ſubtili corpore repletum, nam vox *Chaos*, hæc indicat: & verbum etiam Græcum, quod *hiatum*, ſeu *voraginem* ſignificat. Sed quia ſpiritibus omnia penetrabilia ſunt, ideo potuit tota illa diſtantia *chaos* appellari, etiamſi aliqua pars denſa, terra eſſet repleta. Paludanus vero, & alii indicant, totum ſpatium omnium iſtorum locorum eſſe concavum, & poſt diem Judicii replendum eſſe corporibus damnatorum.

Tandem, quoniam de his locis ulterius diſputandum nobis non eſt, ex dictis etiam colligitur eorum ſufficientia, de qua etiam videri poſſunt Paludan. Supplem. Gabr. & alii ſupra citati. Sumitur autem ex ſtatibus animarum: quædam enim omnino felices ſunt, & puriſſimæ, quæ non infra terram, ſed ſupra cęlos collocantur. Aliæ ſunt omnino damnatæ propter peccata propria, pro quibus eſt infimus locus ſimul cum dęmonibus. Alię ſunt etiam damnatę propter ſolum originale peccatum, quibus proprius locus debetur propter diverſum ſtatũ, & rationes ſupra tactas. Alię ſunt juſtæ, ſed purgandę. Alię denique fuerunt aliquando juſtæ ſatiſque purgatę quoad perſonalia, eo vero tempore, quo nondum erat janua cęli hominibus aperta. Non ſunt autẽ plures ſtatus animarum: ergo nec receptacula earum. Satis vero pullulat quæſtio de ſtatu animæ decedentis in originali peccato cum actuali veniali tantũ. Sed de hac re & in 2. Tom. cit. loco, & ſupra in hoc libro, agens de remiſſione venialium peccatorum, ſatis dixi. Aliæ vero difficultates, quæ hic tangi poterant, poſt diſputationem ſequ. tractando de ſtatu animarum Purgatorii, expedientur melius.

Sufficientia locorum inferorũ colligitur ex variis animarũ ſtatibus.

DISPUTATIO XLVI.

De Genere, & acerbitate pœnæ Purgatorii.

QUoniam præcipuus finis Purgatorii eſt, ut animę, quæ illic exiſtunt, pęnam, ſuis peccatis debitam patiantur: ideo conſequenter de qualitate gravitateque illius pęnæ dicendum eſt. In qua re primum conſiderandum occurrit, quotuplex illa pęna ſit: deinde quam acerba ſit quibuſque mediis ſeu inſtrumentis exerceatur: ac tandem quantum duratura ſit, ſeu quomodo incipiat, continueque ſuſtineatur, donec tandem finiatur.

SECTIO I.

Utrum Animæ Purgatorii pœnam damni & ſenſus patiantur.

POEna damni appellatur carentia divinæ viſionis, totiuſque æternæ beatitudinis; pęna vero ſenſus pęna alicujus doloris ſpecialiter inflicti, ultra privationem cęleſtium bonorum. Quod ergo animæ Purgatorii pro eo tempore quo ibi detinentur, careant viſione beata, manifeſtum eſt ex dictis Diſp. præced. ideo enim ibi detinentur, quia non ſunt expeditę & aptę ad videndum Deum. Item quia ſi viderent, non eſſent capaces alicujus pęnæ, quia viſio, cum ſit eſſentialis beatitudo, omne malum excludit juxta illud: *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & jam non erit amplius neque clamor, neque ullus dolor.* Adhuc vero dubitari poteſt, an illa carentia viſionis habeat in illis animabus rationem pęnę damni, necne; non enim ſemper ſimilis carentia habet rationem talis pęnæ, ut in nobis conſtat. Quod ergo ibi non ſit pęna, ſentire videtur Cajetan. tomo 1. Opuſc. tract. 4. q. 4. & utitur diſcurſu fundato in doctrina communi D. Thomæ, & multorum dicentium, duo eſſe in peccato, ſcilicet, converſionem, & averſionem; & averſioni reſpondere pęnam damni, converſioni autem pęnam ſenſus. Hinc enim ſequi videtur, peccato jam remiſſo quoad culpam non deberi pęnam damni, ſed ad ſummum poſſe deberi aliquam pęnam ſenſus: quia cum peccatum remittitur, omnino tollitur quoad averſionem, ſolumque poteſt manere quoad converſionem. Ex quo tandem concluditur argumentum: nam animabus Purgatorii remiſſa ſunt omnia peccata quoad culpam; ergo ablata eſt ab illis omnino averſio a Deo; ergo ablatum eſt omne debitum pęnæ damni, quod in averſione fundatur: ergo illa carentia non manet in illis animabus ut pęna, ſed ſolum ratione ſtatus, & neceſſitate quadam naturali, prout in nobis eſt. Et confirmatur, quia pęna Purgatorii maxime inſtituta eſt propter venialia peccata, ſed peccatis venialibus nulla debetur pęna damni, quia non habent malitiam infinitam, ut tantam mereantur pęnam: ergo.

Animæ purgatorii carent viſione beata.

Habeatne carentia viſionis rationem pęnæ damni in animabus Purgatorii Opinio negans.

Nihilominus dicendum eſt, animas Purgatorii pęnam damni pati; imo hanc eſſe præcipuam pęnam, quam ibi patiuntur. Eſt communis ſententia in 4.d.20. & 21. ubi D.Th.

Animas Purgatorii penam damni pa,

ei, vera reſolutio.

D. Th. Bonavent. Palud. Richard. & alii, Soto diſt. 19. Durand. in 3. d. 22. qu. 4. Et probatur, quia detinentur ab ingreſſu patriæ ratione culpæ commiſſę: ſed hæc eſt pœna damni: ergo. Major patet, quia nulla eſt in eis alia ratio cur detineantur. Nam quantum eſt ex parte ſtatus veluti naturalis, hoc ipſo quod ſunt extra corpus, ſunt in ſtatu ſufficiente ad videndum Deum. In quo multum a nobis differunt: anima enim conjuncta corpori corruptibili, ratione talis conjunctionis non eſt in ſtatu apto ad videndum Deum, ſecluſo omni alio impedimento; ergo illæ animæ jam ſeparatæ ob aliud impedimentum privantur eo tempore viſione Dei: hoc autem non eſt niſi culpa commiſſa nondum plene ſatisfacta: ergo.

Objectioni occurritur.

Dices, non culpam ipſam, ſed reatum pęnæ manentem eſſe proximam rationem hujus detentionis. Sed hoc nullius momenti eſt, quia ille reatus pęnæ primo, ac per ſe eſt de ipſa carentia viſionis Dei: non enim meretur videre Deum, qui pro peccato nondum illi plene ſatisfecit, quādiu in eo ſtatu durat; *Quis enim habitabit in tabernaculo Dei, aut quis requieſcet in monte ſancto ejus, niſi qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam?* utique primo ac precipue ad Deum ipſum. Propter quod alibi ſcriptum eſt; *Nihil coinquinatum introibit in illam*, ſcilicet, civitatem ſanctam Hieruſalem, in qua eſt viſio pacis.

Non ſolū pœnā ſenſus, ſed etiam dāni deberi propter peccatum jā remiſſum quoad culpā,

Neque enim putandum eſt ratione peccati commiſſi, etiam remiſſi quoad culpam, ſolum deberi homini pœnam ſenſus, & quia hanc ſuſtinere non poteſt videndo Deum, ideo detineri ab illa viſione, donec ſatispatiatur: hoc enim gratis, & præter omnem rationem excogitatum eſt, tum quia hoc ipſo quod debetur pœna ſenſus; intrinſece debetur detentio ab illo ultimo termino, nec poſſunt hæc naturaliter ſejungi in illo debito, cum in ſe ſint intrinſece connexa. Tum etiam quia peccatum potiſſime eſt pœna dignum, quatenus eſt vel ſimpliciter, vel aliquo modo Dei offenſio, ſub qua ratione ei maxime reſpondet carentia ejuſdem Dei.

Ratio in contrariū ſolvitur,

Ratio autem, quæ in contrarium inducebatur, ex falſis principiis, vel male intellectis procedit: ſupra enim in materia de Pęnitentia oſtendimus, cum peccatum remittitur, totum id, quod eſt culpæ, remitti, ſive ad averſionem, ſive ad converſionem pertineat. Itemque, ſi reatus pęnæ manet, non ſolum manere propter converſionem, ſed etiam propter averſionem, imo propter hanc maxime, quia illa eſt potiſſima malitia, propter quam præcipue debetur pœna: unde, ſi ſatisfactio hominis eſt inſufficiens, maxime eſt, quia non eſt proportionata injuriæ ſeu offenſioni Deo factæ. Quamvis ergo in remiſſione culpæ averſio omnino tollatur quoad maculam; reatus tamen pęnæ ex illa naſcens non omnino tollitur, quia non pendet ab illa in conſervari, niſi quatenus ad æternam pęnam extenditur: & ideo adhuc poteſt manere reatus pęnæ damni temporalis. Unde doctrina illa, quæ in contrarium allegatur, vel admittenda non eſt, vel ſecundum quandam accommodationem ſolum eſt intelligenda, ut citato loco latius declaravi. Ad confirmationem negatur minor: nam ſicut venialia peccata ſunt aliquo modo offenſiones Dei, aliquam pęnam damni merentur, ſaltem temporalem, & ſicut in via retardant tendentiam in ultimum finem, ita etiam merentur aliquam moram in ultima conjunctione cum illo, & hæc eſt pęna damni temporalis.

De pœna ſenſus.

Supereſt ut de pęna ſenſus dicamus, ut in qua diſtinguere poſſumus triſtitiam illam, quæ proxime conſequitur ex carentia ſeu detentione viſionis Dei, habetque illam pro objecto, ab alio dolore quaſi externo, proportionato dolori ſenſibili, qui in nobis ab igne, vel alia ſimili actione naturæ contraria, ſeu violenta excitari ſolet.

In purgatorio datur triſtitia ex detentione viſionis Dei.

Quod ergo ſit in Purgatorio prior modus pęnę certiſſimū eſt: nam illa carentia, ſeu detentio revera eſt magnum incommodum & malum, & ut tale apprehēditur efficaciſſime ab illis animabus, quæ totis ſuis viribus (ut infra dicam) diligunt Deum, ejuſque cupiunt conſpectum: ergo non poſſunt non triſtari maxime de illa mora.

Objectio.

Dices, ſi animæ illæ diligunt Deum, erunt conformes voluntati ejus: ergo erit eis voluntaria illa carentia & detētio, quam ex divina ordinatione, & providentia non ignorant provenire: ergo non poſſunt de illa triſtari: nam triſtitia eſt de his, quæ nobis nolentibus accidunt.

Solutio.

Reſpondetur, hoc argumento probari, nullam triſtitiam eſſe poſſe in illis animabus, quia nihil patiuntur, quod non voluntarie ſuſtineant, quatenus ex divina juſtitia provenit. Negatur ergo conſequentia, quia quod una ratione voluntarium eſt, poteſt alia ratione eſſe involuntarium, & ut ſic magnam triſtitiam inferre. Illa ergo carentia voluntaria eſt ex ſuppoſitione, quod deus illam vult, quodque ad ſatisfaciendum perfecte pro peccatis neceſſaria eſt. Eſt autem involuntaria, quatenus eſt contra inclinationem charitatis, & naturale deſiderium beatitudinis, & ut ſic valde contriſtatur. Adde, ipſummet Deum ex ſe (ut ita dicam) ſeu voluntate antecedente non velle illam carentiam, ſed potius cupere, ut homo juſtus ſine ulla mora illum videat, ſed ex ſuppoſitione noſtrę malitiæ & negligentiæ, voluntate conſequente vult illam detentionem: ſic ergo animæ reſpiciendo poſteriorem Dei voluntatem, illi conformantur: conſiderando autem priorem, valde triſtantur, eo quod illam non expleverint, quodque per eas ſteterit, ut voluntas illa Dei, quæ antecedens fuit, non tranſierit in conſequentem, & hac ratione triſtantur de illa carentia: & conſequenter dolent maxime de cauſa illius, quæ ab ipſis, & non a Deo exorta fuit.

Sitne præter triſtitiam alia pœna ſenſus in purgatorio.

Ex his autem videtur colligi poſſe, non eſſe in Purgatorio neceſſariam aliam pęnam ſenſus, quia hæc triſtitia eſt maxima pęna, & ad pęnam ſenſus ſpectat, cum ſit pęna ex cognitione orta, quæ lata ſignificatione, nobiſque notiori nomine ſenſus ſignificatur. Unde Scot. 4. d. 50. q. 1. ar. 4. concl. 2. Omnem dolorem proveniētem ex apprehenſione alicujus mali, ad pęnam ſenſus ſpectare dicit: ergo præter hanc neceſſarium non eſt aliam pęnam ſenſus in Purgatorio ponere. Eo vel maxime quod illæ animæ non ſolum dolent de carentia viſionis Dei, ſed multo magis de cauſa illius, non propter ſuum incommodum, ſed propter Deum, quem peccando offenderunt. In quo eſt magnum diſcrimen inter illas animas, & damnatas; quod damnatæ non dolent de peccatis, ut ſunt contra Deum, imo ipſum Deum maximo odio proſequuntur; & ideo merito ſpeciali pęna ſenſus affliguntur: at vero animæ Purgatorii non videntur dignæ tot pœnis & doloribus. Tandem confirmatur, quia multis revelationibus oſtenſum eſt, animas aliquorum ſanctorum detineri poſt hanc vitam, ne pro aliquo tempore Deum videant, in quo tempore nullam aliam pęnam patiuntur præter detentionem. Refert enim Beda lib. 5. Hiſtoriæ Anglic. quibuſdam ſanctis animabus in hac vita exiſtentibus, & extra illam, vel reipſa, vel interna viſione ductis, oſtenſum eſſe locum quendam ameniſſimum, in quo animæ quædam nondum aptæ ad videndum Deum detinebantur, & per illam detentionem purgabantur. Similia ſumi poſſunt ex Gregorio 4. Dialog. cap. 36. & ex Dionyſ. Dialog. de judicio partic. c. 31.

Præter pœnam damni, & triſtitiam eſſe in purgatorio propriam pœnā ſenſus.

Nihilominus dicendum eſt, præter pęnam damni, & triſtitiam illi adjunctam eſſe in Purgatorio propriam ac peculiarem pęnam ſenſus. Hęc eſt communior ſententia Scholaſticorum, quos retulimus, & infra referemus, videturque communi ſenſu, & approbatione Eccleſiæ recepta. Et in Scriptura habet eadem fundamēta, quibus ſupra probavimus purgatorium eſſe, præſertim illud 1. Cor. 3. *Salvus erit. ſic tamen quaſi per ignem.* Patres etiam ſuperius citati hoc ſenſu docere videntur purgatorias pęnas. Ratio denique eſt, quia æquitas juſtitiæ divinæ vindicativę hoc poſtulat, juxta illud Apoc. 18. *Quantum glorificavit ſe in deliciis, tantum datur ei tormentorum.* Nam, licet hæc verba de damnatis dicta videantur, cum proportione habent locum in Purgatorio ex conſimili juſtitiæ æquitate. Cum enim peccator propter inordinatam delectationem, & affectionem ad creaturam dignus ſit aliqua pęna contraria illi delectationi, quam vocamus pęnam ſenſus, ſi in hac vita plene non ſatisfecit, aliqua hujuſmodi pęna purgandus & puniēdus erit. Atque ita ſentiunt communiter Theologi diſtinguentes propriam pęnam ſenſus, præter triſtitiam ex carentia viſionis. Quanquam enim illi de inferno abſolute loquantur: tamen idem ſentiunt de Purgatorio, ut patet ex S. Th. Pal. Dur. Rich. & aliis in 4. partim d. 44. & 45. partim d. 50. & Palud. diſtinguit pęnas ſpirituales, ut triſtitiam de carentia viſionis, remorſus conſcientiæ, &c. & corporales quæ ſunt ab igne, & ſi quod eſt aliud Dei inſtrumentum, & has non comprehendimus ſub pęna ſenſus.

Nec aliud ſenſit Scot. qui in contrarium citari ſolet; nam

Quid per pœnā ſenſus intelligatur.

nam d, 50. circa fin. §. *Ad primam quæſtionem* diſtinguit etiam ſpiritualem & corporalem pęnam, & priorem ſubdiſtinguit in pęnam damni, & vermis, & ſub priori evidenter comprehendit nolitionem illius carentiæ, & triſtitiam de illa. Pęna ergo ſenſus non ſic appellata eſt, quia per cognitionem cauſatur, quod commune eſt omni triſtitiæ & dolori, ſed quia per extrinſecam & reale mutationem efficitur admodum ſenſibilis. Alioqui ipſamet carentia viſionis Dei diceda eſſet pęna ſenſus, quia in illa ſignificatione non tantum dolor, ſed malum etiam illud, quod cognitum infert dolorem ſeu triſtitiā, dicetur pęna ſenſus, ſeu quæ ſentitur; ſic enim non tantum dolor ex flagellis ortus, ſed flagella ipſa ſunt pęna ſenſibilis. Denique ſub nomine & impoſitione pęnæ includitur ſemper triſtitia vel dolor concomitans malum illud, quod in pęnam imponitur, neque in ulla lege, vel aliquo judicio cenſentur duę pęnæ, privatio pecuniæ, & triſtitia inde ſecuta, ſicut non ſunt duo præmia, viſio Dei, & delectatio quæ illam conſequitur: & in univerſum proprietas naturaliter cōſequens non cenſetur ponere in numerum cum re ad quam conſequitur. Præter igitur pęnam damni ſeu carentiæ viſionis Dei cum triſtitia inde ſecuta, aliam pęnam ſenſus patiuntur animæ, non ſolum in inferno, ſed etiam in Purgatorio. Imo non ſolum præter triſtitiam de carentia vel dilatione, ſed etiam præter dolorem ex remorſu, ſeu verme conſcientiæ, qui etiam animabus Purgatorii non deeſt: nam omnis hæc pęna eſt pure ſpiritualis, & quaſi ab intrinſeco propter quam eſſe debet aliqua pęna ab extrinſeco & quaſi corporalis, quoad modum, & inſtrumentum quo fit. Eſtque ſpecialis ratio in animabus Purgatorii, quam in ſequenti puncto adjiciam.

Patiuntur omnes animæ Purgatorii pœnam ſenſus.

Dixerunt vero nonnulli, quaſdam animas Purgatorii pati pęnam ſenſus diſtinctam ab aliis pœnis pure ſpiritualibus ſeu internis; non vero omnes, nam quædam ſunt, quæ ſine tali pęna purgantur. Diſtinguunt enim duo loca Purgatorii, unum inferno ſimilem in pęnis ignis & ſimilibus, excepta æternitate illarum, alium magis disjunctum ab inferno & ſitu, & ſimilitudine pęnarum, in quo per ſolam detentionem ab ingreſſu patriæ, & dolorem de illa animæ purgantur. In priori loco dicuntur purgari animæ, quæ diu in peccatis vixerunt, & tandem in fine vitæ juſtificatæ: in alio vero animæ bonæ & ſanctæ, quæ tamen imperfecte hic vixerunt. Quæ ſententia fundatur ſolum in quadam viſione, quam refert Beda citato loco, illique fidem adhibet, nam circumſtantiæ, quas refert, & effectus optimi ex illa viſione orti, & ſanctitas ejus, qui eam narravit, magnam probabilitatem afferre videntur.

Improbatur.

Mihi autem aliqua occurrunt, quæ ſententiam illam ſatis improbare videntur. Primo communis ſententia Theologorum. Secundo, quia nulla eſt ratio aut cōgruentia ſufficiens ad diſtinguenda hęc loca in Purgatorio, magis quam in aliis ſtatibus, ſeu receptaculis animarum. Tertio ita hoc declaro, quia vel animę detinentur in illo carcere honorario propter mortales culpas, pro quibus non plene ſatisfecerunt; vel propter veniales, vel neutra ex cauſa; ſed propter alium imperfectum vivendi modum: nihil horum dici poteſt: ergo. Probatur minor quoad primam partem: tum quia peccatum mortale non eſt dignum honorario carcere: tum quia illa eſt potiſſima cauſa conſtituendi Purgatorium aliud magis pœnale. Et differentia ſolum ſecundum magis & minus non ſatis eſt ad diverſa loca, vel pęnas quaſi genere diſtinctas conſtituendas. Sicut enim peccatum mortale non remiſſum in eodem loco inferni, & eodem genere pęnæ punitur, ſive unum ſit, ſive plura, variata ſolum quantitate, vel fortaſſe etiam ſpecifico modo, aut inſtrumento ſenſibilis pęnæ: ita cenſendum eſt de punitione temporali pro peccato mortali remiſſo quoad culpam, & non plene quoad reatum: ergo, ſive illud ſit unum, ſine plura, gravius, vel levius, brevius, vel diuturnius, in eodem loco Purgatorii, eademque pęna ſenſus cum proportione punitur. Secunda vero pars de peccatis venialibus probatur: quia de his Paulus 1. Cor. 3. dixit: *Qui autem ſuper ædificat lignum, fœnum, aut ſtipulam*: & tamen de eodem ſubdit, *Salvus erit, ſic tamen quaſi per ignem*: ergo etiam viri juſti, qui tantum peccata commiſerunt, ſi cum eis, eorumve reatibus decedant, in communi loco Purgatorii, & pęna ſenſus puniuntur, donec purgentur plene: nam & hic locus, & illa pęna ſignificata intelliguntur a Paulo, illo verbo: *Quaſi per ignem*, ut ex longa hujus loci tractatione ſuperius tradita conſtat. Nec habemus firmius teſtimonium ad probandum Purgatorium, & pęnam ſenſus pro reatu relicto ex peccatis mortalibus; nec aliud, aut apparentem rationem ad diſtinguenda hęc loca, unum pro his qui commiſerunt peccata mortalia, aliud pro his qui tantum venialia, ſi in utroque eſt pęna ſenſus & ignis. Eo vel maxime, quod pauci ſunt, qui hanc vitam ſine peccatis mortalibus tranſigunt, ut pro eis ſolis ſpecialis locus deputandus fuerit: maxime quia veriſimile eſt, eos, qui hujuſmodi ſunt, vel nihil vel parum purgatoriis pęnis indigere, quia non poſſunt ita in gratia perpetuo perſeverare, quin ſancte vivant, magnaque opera exerceant, quibus reatum venialium peccatorum prorſus conſumant. Ac denique quidquid purgandum habeant, inordinatum ſupponit affectum, & converſionem ad creaturas, quæ aliqua pęna ſenſus purganda eſt. Tertia vero pars minoris certiſſima mihi videtur, nam ſecluſa culpa, & reatu ex illa relicto, nihil eſt, quod poſſit hominem ab ingreſſu beatitudinis retardare, juxta definitionem Concilii Flor. ſeſſ. ult.

Quarto accedit probabilis conjectura, quia ſolus ſpiritualis & internus dolor vel de peccatis commiſſis, vel de dilatione beatitudinis non eſt proportionata pęna pro loco Purgatorii, quia ille dolor magis videtur in actione conſiſtere, quam in paſſione: purgatio autem illa eſſe debet per paſſionem potius quam per actionem, quia eſt per modum ſatiſpaſſionis, non per modum ſatisfactionis. Quod declaro, conſtituendo differentiam inter animas damnatorum, & purgatorii: nam damnatę habent triſtitiam de beatitudine amiſſa quaſi coactam & involuntariam, quia coguntur ſemper ac neceſſario conſiderare ſuam miſeriam, & de illa dolere: in animabus vero ſanctis non videtur eſſe talis neceſſitas ab extrinſeco: ſed voluntarie & ex charitate ad illam conſiderationem ſe applicant, & triſtitiam eliciunt, quæ mihi videtur eſſe ſupernaturalis, quod eſt animadverſione dignum. Probari autem poteſt, quia illa triſtitia naſcitur vel ex amore Dei propter ſe, vel ex amore proprię beatitudinis, vel (quod verius videtur) ex utroque: eſt ergo ejuſdem ordinis cum tali amore: uterque autem talis amor ſupernaturalis eſt in illis animabus ſanctis, & deſiderium etiam, quod ex illo naſcitur; ergo & triſtitia, aut dolor de illius dilatione. Qui diſcurſus eodem modo fieri poteſt de dolore orto ex verme conſcientiæ, qui ſine dubio ſpectat in illis animabus vel ad virtutem charitatis, eſtque vera contritio, vel etiam ad virtutem ſpei, eſtque attritio: nam etiam dolere de præteritis peccatis, propter proprium incommodum dilationis beatitudinis, bonum eſt, non excludendo priorem dolorem. Et ob eandem rationem dolere poſſunt ex motivo honeſto pęnitentiæ: pęnitet enim eas, quod injurias Deo intulerint, quodque pro illis non plene ipſi ſatisfecerint. Et quamvis hunc dolorem tunc non habeant ex intentione ſatisfaciendi, quia ſciunt ſe non poſſe jam ſatisfacere, habere tamen illum poſſunt propter ipſam honeſtatem pęnitentiæ, ſeu (quod idem eſt) propter abominationem mali, quod in ipſa injuria Dei cernunt. Hi ergo omnes ſunt boni motus, quos voluntarie exercent illæ animæ propter honeſtatem ipſorum, & amorem Dei, non propter purgationem. Unde etiam fit, ut hi dolores & triſtitiæ majores & intenſiores ſint in illis animabus quæ ſunt ſanctiores, etiamſi minus debitum, minoremve reatum habeant, quia unaquæque poteſt his modis dolere juxta totam intenſionem ſui habitus, & illam non excedunt, quia non debetur illis majus auxilium, neque eſt cur conferatur: ergo hoc etiam eſt ſignum non eſſe hanc pęnam, per quam illæ animæ purgantur. In omnibus ergo animabus Purgatorii eſt aliud genus pęnæ & doloris, ab extrinſeco proveniens aliquo modo, quam pęnam ſenſus appellamus, & pęnam ignis eſſe cenſemus, de qua plura in ſectione ſequenti.

Reſpondetur ad Bedę revelationem.

Prius vero neceſſe eſt ad illam revelationē, quam Beda refert, reſpondere, difficilem namque habet expoſitionem, illam autem libere rejicere non minus difficile videtur. Nihilominus aliqua proponam, propter quæ mihi ſuſpecta eſt. Primum quod in ea ſimpliciter dicitur, pęnas purgatorias in uno loco, & detentionem in alio durare uſque ad finem judicii: hoc enim incredibile eſt de omnibus animabus, & ex lege ordinaria talium pęnarum,

rum, non ſolum quia per ſuffragia viventium dicuntur animæ aliquę citius liberari, ſed etiam per condigna & ſufficientem ſatis paſſionem: Aliudq; videtur incredibile,& præter juſtitię ęquitatem, quia temporalis pęna debita propter peccata remiſſa non eſt ęqualis in omnibus, neque in intenſione,neque in duratione. Unde contra omnium Theologorum, imo totius Eccleſiæ ſenſum eſſe videtur dicere,nullam animam liberari a Purgatorio ante diem Judicii, niſi per ſuffragia, ut ſect.4.videbimus. Deinde ipſamet deſcriptio illius loci amęni videtur præ ſe ferre abſurditatem: nam ibi nulla eſſe dicitur obſcuritas,ſed maxima lux, ſuperans nimiam lucem Solis. Item ibi nulla triſtitia vel dolor eſſe ſignificatur, ſed maxima lætitia,nulla item culpa, vel culpę macula, ſed perfecta innocentia, quam albę veſtes indicare videntur, & loci amœnitas, & florum varietas, & ſimilia quæ ibi deſcribuntur.Tandem dicitur ibi priorem locum pęnalem eſſe pro his,qui in hac vita mortaliter peccarunt, & pęnitentiam diſtulerunt uſque ad mortem: alium vero eſſe pro his,qui bona opera, non tamen perfecta habuerunt. Quæ partitio & inſufficiens,& parum apta videtur: tum quia multæ ſunt animæ juſtæ, quæ in hac vita non diſtulerunt pęnitentiam uſque ad mortem,ſæpius tamen graviter peccarunt,& ſurrexerunt, & iterum ceciderunt, & ita cadendo & ſurgendo,tandem in ſtatu gratiæ deceſſerunt:ad quem ergo locum pertinebunt? quia negare illas pati pœnam ſenſus abſurdiſſimum eſt, & tamen non diſtulerunt pęnitentiam uſque ad mortem, nec caruerunt bonis operibus.Tum etiam,quia bona opera, quantumvis imperfecta, non detinent animas in aliquo purgatorii loco, quia, ſi ſunt opera bona, de ſe potius ſunt digna præmio; quod vero ſint minus perfecta, non eſt ratio detentionis ſeu purgationis: quod ſi etiam dicantur imperfecta privative, jam non ſunt bona, ſed peccata ſaltem venialia, quæ per ignem purgantur.

Propter hæc non poſſum dare fidem illi viſioni, ut ſonat: nec tamen dicam fuiſſe confictam, aut mendacem; ſed vel non eſſe ad literam intelligendam, ſed ſub aliqua metaphora,ita ut per illa loca,quæ ut diſtincta viſa ſunt, non oporteat ſignificari loca Purgatorii diſtincta,ſed diverſos ſtatus animarum ejuſdem purgatorii; ut per locũ amęnum,&c.ſignificentur ſpirituales conſolationes,quibus aliquę animę juvantur, &c. Vel certe dicendum eſt, quod licet pęna ſenſus taceatur in illo loco, non excluditur, ſicut neque ab alio excluduntur ſpirituales conſolationes, licet taceantur: ſed in utroque explicatur id quod magis confert ad finem viſionis,ſcilic,,ut homines non differant pęnitentiam, & in bonis operibus exerceantur.Et fortaſſe hoc totum verum eſt, & accommodari poteſt ad alias viſiones ſimiles in Carthuſiano, & aliis: nam apud Gregorium ſimilis locus amœnus dealbatorum hominum, paradiſum evidenter repræſentabat.

SECTIO II.

An pœna ſenſus Purgatorii ſit a vero igne, & quo modo fiat.

Rationes dubitãdi.

De pœna damni ſeu ſpirituali nihil amplius dicendum occurrit:de pęna vero ſenſus eſt in primis magna controverſia,an ſit a vero igne elementari & corporeo, quæ ſolet etiam de inferni pęna tractari,ſed ibi certum eſt eſſe verum ignem: nam licet non ſit res expreſſe definita de fide,eſt tamẽ ita certa,ut oppoſita temeraria, & errori proxima cenſeatur. De igne autem Purgatorii nihil in particulari Theologi dicunt, ſed illum cum igne inferni involvunt, ſentientes æque certum eſſe illum eſſe corporeum & verum, ſicut ignem inferni. Sed, licet rem exiſtimem omnino veram: de gradu tamẽ certitudinis ambigo.Primo quia de igne inferni ſunt infinita loca Scripturæ, & in multis eorum nullum eſt metaphoræ indicium: unde in eis habet locum regula generalis de propria interpretatione, ubi metaphorica non eſt neceſſaria. At de igne Purgatorii ſub eo nomine unus tantum eſt locus in Scriptura 1.Cor.3.& in eo additur particula: *Quaſi per igem*,quę videtur eſſe diminuẽs, magiſque admittere analogam ſignificationem. Secundo quia in Concilio Florentino ſeſſio. prima, Patres Græci conſtanter negarunt ignem Purgatorii: tamen quia non negarunt locum pœnalem Purgatorii, quem dicebant eſſe obſcurum quendam locum,ac laborum plenum abſque igne, in quo præter obſcuritatem, & detentionem, nihil aliud ponebant, non ſunt exiſtimati in fide,vel doctrina neceſſaria diſſentire.In ſeſſ. autem 25.paulo ante literas unionis, cum Græci vellent in literis unionis mentionem fieri ſolius articuli de proceſſione Spiritus S. Pontifex contendit, ut etiam de aliis diceretur: *Cum præſertim* (inquit) *Ferrariæ de Purgatorio bene fuerit dictum*. Et inferius nihil aliud reperitur, neque in literis unionis ponitur, niſi purgatorium eſſe, in quo animæ juſtæ, quæ in hac vita non plene pro peccatis ſatisfecerunt,purgatoriis pœnis poſt mortem purgantur: de igne autem tacetur.

Hęc ſane convincunt rem hanc non pertinere ad dogmata fidei, nec eſſe tam certum ſicut de igne inferni, & ſaltem non eſſe oppoſitam opinionem dignam tam gravi cenſura: ſatis enim eſt ſi improbabilis cenſeatur, cùm Pontifex abſolute dixerit, bene fuiſſe de Purgatorio dictum: quãquam ipſe loquutus fuerit in ordine ad ſtabiliendam fidem. Addo etiam Aug. in Enchirid.c.69.& lib. 8,de quæſtionib. ad Dulcit. qu.8. circa fin. ſolum dixiſſe incredibile non eſſe dari hunc Purgatorium ignem, ubi non ratione loci abſolute, ſed ratione ignis loquutus videtur,alias non debuiſſet dicere,non eſſe incredibile, ſed omnino eſſe credendũ; propter ignem vero videtur cum illa limitatione loquutus. Nihilominus cenſeo eſſe hanc rem certam intra latitudinem opinionis Theologicæ. Primo propter conſenſum Patrum Latinorum in Conc. Florẽt. Secundo propter conſenſum Theologorum. Tertio propter verba Pauli,quæ ita facilius,proprius,& melius exponuntur:nam illa particula *quaſi*, non eſt adjuncta ad minuendam veritatem ignis, ſed ad explicandum modum ſalvationis; ait enim,*ſalvi erunt*, ne crederent autem nihil mali eis ſupereſſe, ſed tantum ſalutem, addit, *ſic tamen quaſi per ignem*. Quarto, quia viſiones omnes & revelationes, quæ de his locis leguntur, quoad ignem, & pęnas ſenſibiles nihil fere diſtinguunt inter infernum, & Purgatorium, ſed quoad durationem. Et in hunc modum intelligendum cenſeo locum Cyrill.lib.10. in Joan. c.14. qui optimus eſt, & univerſe contra omnes negantes Purgatorium, & ſpecialiter contra Græcos negantes ignem ejus. Agens enim de palmitibus, qui manent in vite,& indigent purgatione, affert id Pſ.93. *Beatus vir quem tu corripueris Domine* (ita enim legit) *& de lege tua docueris eum*, ſcilicet in hac vita, *ut mitiges ei a diebus malis*, id eſt purgatorii, ſic enim ait. *Dies enim certe nefaſti ac pravi aeciſis palmitibus illi ſunt, in quibus in ignem mittuntur æternum, quando correctis & caſtigatis mitem ſe reddit Deus: non enim abſolute tales damnantur, quoniam non omnino infructuoſi palmites fuerunt*. Vocavit ergo palmites deciſos non a gratia ſed ab hac vita, & eos dicit puniri igne æterno, id eſt, eodem igne inferni, non tamen pęna æterna, ſed donec purgentur. Quinto, quia ratio etiam videtur eſſe eadem, tam ex parte peccatorum, quam ex parte talis inſtrumenti. An vero præter ignem ſint ibi alia corpora, quæ ſint etiam inſtrumenta ad purgandas animas,ut aqua,nix,&c.incertum eſt.Refert autem Beda lib. 5. de Hiſtoria Anglic. c. 13. viſum eſſe Purgatorii animas ſæpe mutari a nimio calore ad rigidum frigus, & e converſo. Anſelm. in Elucidario ſub disjunctione has numerat pœnas: *Aut aliud* (inquit) *quodlibet genus pœnarum*. De hoc ergo non ſatis conſtat.

Non eſt de fide pęnã ſenſus purgatorii eſſe a vero igne.

Eſt tamen certum intra latitudinẽ opinionis theologicę.

Quomodo ignis pœna afficiat animas ſeparatas.

Hoc ſuppoſito,difficultas vulgaris eſt, quomodo ignis pœna afficiat animas ſeparatas. Quam quæſtionem facile multi expediunt,dicentes modum illum eſſe nobis occultum: quod ſignificarunt Greg.4. Dialog.c.29. dicens, *ex igne viſibili ardorem, & dolorem inviſibilem trahi*, inviſibilem enim appellaſſe videtur, quia nobis eſt occultus & inexplicabilis. Et Aug.21.de Civit. dicens *Spiritus torqueri ab igne miris, ſed veris modis*. Sed licet verum ſit non poſſe nos explicare hũc modum ſicuti eſt, quia revera ſpiritualis eſt, licet a corporeo igne procedat; nihilominus tentandum nobis eſt, aliquid de illo dicere,ut ſaltem qualis non ſit prius ęxplicemus, poſtea vero ſaltem per analogiam aliquam, vel communes rationes, qualis ſit declaremus: hoc enim modo quæ ſupra nos ſunt,& fere ſpiritualia omnia inquirimus. Ex his etiam modis Auguſt. & Gregorius ſupra rem hanc declarare conati ſunt, ut videbimus. Nec Gregorius vocavit

ardorem

ardorem & dolorem inviſibilem, quia nobis occultus eſt; ſed quia ſpiritualis dolor eſt, & non ſenſibilis.

Prima opinio. Multi ergo ex Scholaſticis modum hujus pœnæ declarant per quandam alligationem ſpiritus ad ignem ſibi involuntariam, de qua valde triſtantur. Ita Bonavent. Scot. Gab. Duran. & alii in 4. d. 44. & D. Th. 1. part. q. 64. art. 3. & 4. contra Gent. c. 90. Ex quibus aliqui addunt, non ſolum alligari ſpiritum igni, ſed etiam cogi ad intuendum ſemper illum, & cogitare de illo, ſive per ſpeciē impreſſam, ſive per ipſammet cogitationē a Deo vel immediate, vel per ignem emiſſam. Hi autem Doctores præcipue loquuntur de pœna inferni, de qua multæ aliæ ſunt opiniones, quas hic examinare non eſt noſtri inſtituti.

Solum ergo dicimus, quod ad noſtrum inſtitutum pertinet, Improbatur. hæc omnia inſufficientia quidem eſſe ad pœnam inferni explicandam, multo vero magis ad pœnam Purgatorii. Primum patet, quia illa detentio, alligatio, cogitatio, vel impreſſio ſpeciei parvi momenti ſunt ad vehementem dolorem aut triſtitiam cauſandam. Aut enim conſideratur detentio illa, ut excludit a Regno cœlorum, ſeu beatitudine, & ut ſic maximum dolorem infert; tamē ille non eſt de termino ad quem talis detentionis (ut ſic dicam), ſed de amiſſione termini a quo, & ita nō pertinet ad propriam pœnam ignis, ſed ad pœnam damni ſuperius explicatam. Adde, quod re attentius inſpecta, non cauſatur excluſio a cœleſti patria ex detentione in igne, ſed ſunt hæ pœnæ omnino diverſæ, & potius hæc poſterior ſupponit priorem, quam e converſo. Et ideo Chryſoſtomus ſæpe, & alii Sancti comparantes has pœnas ut omnino diverſas, dicunt longe majorem eſſe triſtitiam de excluſione a Regno, quam de ignis cruciatu, vel alligatione, quod tam in temporali, quam in æterna verum eſt, proportione ſervata. Si ergo conſideretur detentio illa in igne per ſe ac præciſe, ſuppoſita excluſione a Regno celeſti, certe diminuta pœna eſt, quid enim intereſt illis ſpiritibus eſſe in illo loco, vel igne magis, quam in alio, ſi inde nihil patiuntur? Quod ſi fortaſſe pœna eſt in eo, quod privantur libertate ſe movendi ad alia loca: hæc in primis potius eſt pœna incarcerationis cujuſdam quam proprii cruciatus. Deinde, licet aliqua pœna ſit, tamen non eſt nimis acerba, nec qualis in Scriptura ſignificatur eſſe inferni pœna. Ac deniqua illa pœna æqualis erit, ſive ignis ſit in loco illo inferni, ſive non ſit: cur enim minus dolerent illa detentione, ſi ſpatium illud eſſet repletum aere, quam ſi igne? imo quia nobilior eſt ignis, inde videtur minui pœna. Quod autem præter alligationem addatur neceſſitas intuendi, vel cogitandi de illo igne, eſſet quidem gravis pœna, ſi nihil aliud cogitare poſſent? tamen hoc dici non poteſt de dæmonibus, vel de animabus, ut per ſe notum eſt: ergo hæc ratio explicandi pœnam illam inſufficiens eſt.

Addo vero, in animabus Purgatorii nullam fere eſſe, quia ſuppoſito temporali exilio a patria celeſti, illis moleſtum non eſt detineri in tali loco, ſi in eo nihil ſpeciale patiuntur: tum quia conformes ſunt divinæ voluntati, qua cognita ſine alia coactione ibi voluntarie detinentur: tum etiam, quia non habent falſas apprehenſiones vel exiſtimationes: re tamen vera ad commodum rei ſpiritualis parum refert eſſe in hoc, vel illo loco corporeo, ſuppoſito quod privetur pro tunc viſione Dei, & illo honorifico loco, qui ad beatorum ſtatum deputatus eſt. Unde omnes fere auctores citati, quamvis hanc detētionem numerent inter pœnas ſenſus, addunt tamen præter illam negandum non eſſe aliquem alium cruciatum ſpirituum ab igne. Imo Auguſtin. & Gregor. ſatis expreſſe id declararunt. *Adhærebunt* (ait Auguſtin.) *ſpiritus incorporei corporeis ignibus cruciandi.* Et infra: *Accipientes ex ignibus pœnas, non dantes vitam.* Gregorius autem ait: *Ex igne viſibili, ardor, ac dolor inviſibilis traditur*; & infra: *Colligere ex dictis Evangelicis poſſumus, quia incendium anima, non ſolum videndo, ſed etiam experiendo patiatur.*

Eſt ergo ſecunda ſententia, quæ fatetur, præter detentionem, Secunda opinio. pati animas ab igne proprium cruciatum: eum vero putant conſiſtere in eodem genere doloris vel triſtitiæ, quam patiatur anima conjuncta corpori, dum per corpus ipſum igne comburitur. Nam per actionem ignis cauſatur in corpore diſtemperamentū naturalium qualitatum, ex quo reſultat qualitas aliqua diſconveniens animæ, quæ objectum doloris eſt, ac propterea dolorifera dici ſolet, cujus qualitatis affectionem ſenſu tactus perceptam refugit in primis appetitus ſenſitivus, eumque comitatur voluntas, & ita perficitur dolor. Fit ergo virtute divina, ut in anima ſeparata abſque ſenſu tactus ſit in intellectu eadem apprehenſio illius qualitatis, & eadem fuga ejus in voluntate, quæ eſſe ſolet in anima conjuncta, & ita ſentit eandem afflictionem, quam in corpore ſentit, cum corpus uritur. Hoc autem ita eſſe poſſe conſtat, quia poteſt Deus talem apprehenſionem animæ ſeparatæ infundere, quæ non ſit minus efficax, quam ſi revera corpus cremaretur. Quod autem ita ſit, patet, tum quia hic modus eſt ſufficiens, & conſentaneus Scripturis dicentibus, animas cruciari, & uri ab igne, & alius non eſt intelligibilis: tum etiam, quia poſt diem judicii animę damnatorum ita cruciabuntur ab igne: non augebitur autem in illis pœna ſenſus, nec mutabitur, nec duplici modo ab igne cruciabuntur. Atque hanc ſententiam indicaſſe videtur Soto d. 50. ar. 2. circa finem, dum ait, animas extra corpus eodem modo torqueri ab igne, quo animæ in corpore ab igne cruciantur: quod amplius non declarat, & tam in dæmonibus, quam in animabus ponit hoc genus pœnæ ignis; in quo fortaſſe conſequenter locutus eſt, ut declarabo. Henric. etiam quodlibet. 8. q. 34. ad hanc ſententiam quodammodo acceſſit, modo autem improbabili, & qui ab omnibus facile impugnatur: & ideo illum omitto. Hæc igitur ſententia Soti probabilis eſt, maxime quia ſecundum illam locutiones Scripturæ videntur optime explicare, ut eſt illa: *Ut intingat linguam meam, quia crucior in hac flamma*, & ſimiles.

Nihilominus mihi non ſatisfacit, neque probatur. Primo, quia non videtur ſufficiens ad explicandam acerbitatem illius pœnæ ſenſibilis, quam ſancti docent & exaggerant, ut in ſequenti ſectio. videbimus, etiam de pœna Rejicitur. Tertia opinio. Purgatorii. Dicunt enim eſſe longe acerbiorem, quam ſit ignis combuſtio in hac vita, eſſeque alterius rationis: at ſi ſolum eſſet triſtitia voluntatis, ejuſdem rationis cum illa, quam uſtio ignis cauſat in anima conjuncta, certe non eſſet major, ſaltem in ſpecie ſua, niſi forte in intenſione aliqua: nam in extenſione minor eſſet, quia deeſt dolor ſenſus, qui vehementer affligit, & forte ſine illo fuga voluntatis non admodum cruciaret. Secundo modus ille multum videtur minuere de veritate illius pœnæ, & ob eam rem fortaſſe etiam repugnat, dicente Auguſtino, ignem illum cruciare miris, ſed veris modis. Aſſumptum explicatur: nam apprehenſio illa, quæ ponitur in animabus illis ut triſtentur, non habet verum objectum, quod in re ipſa ſubſiſtat: & ex hac parte videtur repugnare, quia dolor ſenſibilis, quem cauſat ignis, eſſentialiter reſpicit objectum præſens, & realiter inhærens, & lædens ſenſum; in hoc enim differt ab illa triſtitia, quæ ex abſtractiva cognitione, vel immutatione pure intentionali cauſatur: triſtitia autem, quæ ex tali dolore reſultat in voluntate, eſt illi proportionata, ſimili modo reſpiciens objectum: ergo ubi non eſt talis vera læſio & combuſtio, non poteſt eſſe talis triſtitia.

Dici poteſt, quod ſicut viſio intuitiva naturaliter & per ſe requirit verum objectum realiter exiſtens, & cum Evaſio. proportione applicatum; & nihilomius fieri poteſt, ut viſus videat objectum tanquam præſens, quod vere non eſt ubi apparet per impreſſionem ſpeciei omnino ſimilis, & ejuſdem activitatis cum concurſu, vel motione accommodata: ita fieri poteſt in tactu, ut habeat ſenſationem requiſitam ad dolorem ex nimia calefactione cauſatum, ſine tali calefactione vera, & tunc habebit appetitus eundem dolorem, & voluntas eandem triſtitiam cum proportione. Et ſimili modo poteſt in ſola anima, & in ſolo intellectu, & voluntate fieri ſimilis cruciatus, per puram apprehenſionem quaſi intuitivam, & experimentalem, ſine reali objecto. In qua re fateor me non invenire implicationem contradictionis; & ideo non dixi abſolute eſſe impoſſibilem: invenio tamen quoddam genus falſitatis, & deceptionis. Nam, ut Ariſtot. dixit in lib. de A- Eluditur. nima: *Sola apprehenſio vel imaginatio non movet affectum, nec cauſat amorem, vel triſtitiam, niſi ad judicium perveniat*; ergo in illis animabus debet eſſe judicium de exiſtentia talis objecti vera, & reali, ut poſſit talem triſtitiam cauſare: tale autem judicium falſum eſt: ergo repugnat veritati illius pœnæ talis exiſtimatio. Major patet, quia talis eſt natura hujus doloris, ſeu triſtitiæ, ut non naſcatur, niſi ex experimento mali realiter inhærentis:

rentis; ergo ſaltem neceſſe eſt, ut per exiſtimationem talis appareat. Minor autem probatur, quia illud eſt intellectuale judicium, & præſentia illius mali non tantum apprehenditur ex parte concipientis, qui ita apprehendit, ac ſi eſſet; ſed ex parte objecti, quia ita judicat eſſe, cum vere non ſit, alias non cauſabit dolorem: illud ergo judicium non eſt conforme objecto, ac proinde deceptionem, & falſitatem continet. Conſequentia autem declaratur, quia in primis hoc repugnat veritati ipſius Dei, qui ſpecialiter movet, & infert neceſſitatem ad illud judicium ferendum. Deinde animabus purgatorii ſpecialiter repugnat ratione ſtatus in gratia, nullam enim deceptionem pati poſſunt, præſertim a Deo ipſo. Denique ſpecialiter videtur repugnare, quod anima ſeparata apprehendat, & ſibi perſuadeat ſe habere illam met cauſam doloris, & triſtitiæ in voluntate, quam haberet conjuncta corpori, quod actualiter ab igne cremaretur, quia evidenter videt talem cauſam, ſeu tale malum ſuo ſtatui repugnare, cum videat ſe non eſſe unitam corpori: & alias etiam eſt evidens, animam non unitam habere pro objecto doloris, & triſtitiæ malum, quod ſibi actualiter inferatur ex combuſtione corporis.

Confirmatur, quia dæmones ſunt incapaces hujus doloris: ergo & animæ ſeparatæ. Antecedens ſimul cum conſequentia probatur, quia cum dæmones non ſint, neque eſſe poſſint formæ corporum, objectum illius triſtitiæ eſt extra objectum voluntatis eorum: ſed eo modo tale malum eſt extra objectum triſtitiæ animæ ſeparatæ: nam quoad hoc perinde ſe habet forma, quæ actu non eſt forma corporis, ac illa, quæ eſſe non poteſt, quia illud malum non poteſt afficere formam, niſi quatenus actu informantem corpus: ergo. Quod ſi dicatur, licet afficere non poſſit, poſſe apprehendi, & hoc ſatis eſſe ad motionẽ voluntatis, idem dicam de voluntate dæmonis, quod nimirum poſſit ex tali apprehenſione moveri, etiamſi in re objectum eſſe non poſſit, ut ſi fingatur gaudere apprehendens ſe eſſe Deum: & ideo dicebam loqui Sotum conſequenter eodem modo de animabus, & dæmonibus.

Solutio.

Præcluſitur.

Re tamen vera utrumque videtur repugnare, ſicut (in exemplo poſito) repugnat tale gaudium circa objectum ſimpliciter impoſſibile, & cognitum ut tale: ſic enim repugnat triſtitia vera de malo impoſſibili, propter ſolam apprehenſionem, quando tale objectum non ignoratur impoſſibile: ita vero eſt illud malum impoſſibile animæ ſeparatæ in ſenſu compoſito ipſius ſeparationis, ſicut repugnat dæmoni ſimpliciter. Video dici poſſe, Deum poſſe impedire conſiderationem ſeparationis, & impoſſibilitatis, & ſolam illam apprehenſionem immittere; ſed & idem fingi poſſet cum proportione in dæmonibus, & illud totum non eſt pati veris, ſed fictis modis, qui nec decent divinam veritatem, & poteſtatem, ac ſi indigeat his fictionibus ad affligendos ſpiritus: nec eſt credibile quod impediat animam, ne intueatur & videat id, quod evidenti diſcurſu facile cognoſcere poteſt, aut ne videat ſe eſſe ſeparatam, aut ne animadvertere poſſit animam ſeparatam non poſſe lædi paſſione, quæ ſolum in corpore exerceri poteſt: aut quod hæc videat, & nihilominus apprehendat illam læſionem, ac realiter exiſtentem, & contriſtantem.

ASSERTIO I.

Ignem vere cruciare ſpiritus.

Primo ergo ſtatuo, ignem vere, realiter, ac phyſice efficere cruciatum in animabus, ſeu ſpiritibus. Hoc ſignificavit Auguſt. dicens: *Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporali ignis affligi?* Non enim dicitur pœna ignis, niſi quia ab igne, & per ignem fit: nec enim dicitur pœna aeris, quæ fit in aere, ſed quæ fit ab aere. Imo ideo vocavit illam pœnam corporalem, non quia formaliter & in ſe corporalis ſit, cum ſit inhærens, & formaliter afficiens rem ſpiritualem; ſed quia ab inſtrumento corporali, & ad modum rerum corporalium fit. Item infra ait: *Adhærebunt ſpiritus dæmonum corporeis ignibus cruciandi, accipientes ineffabilibus modis ab ignibus pœnas*: modus ergo ineffabilis eſt: ita vero eſſe, certum eſt; non accipit autem ſpiritus ab igne pœnas, niſi quatenus ignis in ſpiritum efficit. Et infra repetit, *ſumendo ab igne pœnas, non ei impertiendo vitam.* Nec enim fingi poteſt ſpiritus ita adhærere, & uniri igni, ut ratione illius unionis quaſi formaliter affligatur a calore ipſo, qui ineſt igni; ſicut anima unita corpori affligitur ex nimia uſtione corporis. Illa enim unio non eſt formalis, ut per ſe notum eſt, & tetigit Auguſtin. cum dixit, *non impertiendo vitam*: ſecluſa autem unione formali nulla eſt alia, quæ ad illud genus pœnæ ſufficiat; imo nulla eſt alia poſſibilis niſi effectiva, ultra indiſtantiam localem: effectiva autem hic non eſt per effectionem animæ in ignem; tum quia eſſet impertinens ad cruciatum; tum quia fingi non poteſt niſi mere gratis; ergo eſt per effectionem ignis in animas, vel ſpiritus. Hoc ipſum ſignificavit Gregorius, dicens: *Ex igni viſibili ardor, atque dolor inviſibilis trahitur*: non enim trahitur ſolum objective, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo effective: unde ſubdit; *Et per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur.* Quam ſententiam colligit ex illo Luc. 16. *Quia crucior in hac flamma*: nam his verbis intelligit Gregorius ſignificari non videndo tantum, ſed experiendo cruciari. Quem locum Gregorii notavit etiam Maldonatus Luc. 16. dicens, approbaſſe Gregorium communiorem hanc Theologorum ſententiam, quam ipſe etiam probabiliorem exiſtimat.

Contra hanc vero partem objicit Durandus, quia corpus non poteſt phyſice agere in ſpiritum, etiam ut inſtrumentum Dei, quia non poteſt habere actionem præviam. Sed de hac ratione, & multis aliis, quæ hic ſeſe poterant offerre, late dixi in 1. & 3. tomo, agens de potentia humanitatis Chriſti Domini, & efficacitate ſacramentorum, quæ hic repetere non eſt neceſſe. Reſpondeo igitur, ut citato loco, in divinis inſtrumentis non requiri propriam actionem præviam connaturalem inſtrumento: imo cum hoc ſumitur, principium petitur, quia hoc ipſum eſt inſtrumentum eſſe naturale, & non ſupernaturale ac divinum: ſed urgent aliqui poſtulando mutationem, quæ in effectu fiat ex influentia talis inſtrumenti, ut poſſit ad illud referri nova relatione, quam non haberet, ſi illud inſtrumentum non ageret. Jam vero reſpondi citato loco, non eſſe neceſſariam propriam mutationem in effectu, ſeu termino, ſed in actione ipſa, per quam ſit. Nam idem terminus poteſt fieri vel conſervari diverſis actionibus, & ratione illarum ad diverſa agentia referri. Denique ſi petatur principium ſeu actus primus in ipſo inſtrumento ſeu igne, a quo hæc actio inſtrumentaria manet: eiſdem locis reſpondi, non eſſe potentiam ſuperadditam, ſed ipſam ignis, vel caloris ejus entitatem, quæ eſt in potentia activa obedientiali, ut a Deo in inſtrumentum aſſumatur.

Durandi Objectio.

Solvitur.

Quod autem videtur de novo objici, quia talis potentia erit nativa, & conſequenter principalis, vel integra, ſi ſit completa ad totum effectum ſecundum omnem rationem ejus, vel inchoata, ſi tantũ ſit ad effectum ſecundum aliquam rationem ejus. Hæc (inquam) objectio ſoluta etiam eſt eiſdem locis, ubi conceſſimus illam potentiam eſſe congenitam ipſi rei, imo ab ea non eſſe diſtinctam. Negamus autem inde ſequi eſſe principalem, & non inſtrumentalẽ cauſam, quia eſt inferioris ordinis, & natura ſua improportionata, ideoque non petens ex ſe concurſum ſeu elevationẽ ad talem effectum. Nec recte ſequitur, ſi potẽtia hęc eſt nativa, eſſe natura ſua proportionatam, & propriam cauſam effectus, vel ſecundum totum, vel ſecundum aliquam rationem ejus, quia quando potentia eſt inferioris ordinis, & ſolum inſtrumentaria per ſubordinationem ad primarium agens, non eſt neceſſe habere illam proportionem cum effectu. Imo neque in naturalibus inſtrumentis eſt id neceſſarium, intelligendo per propriam cauſam, ut in objectione ſumitur, cauſam ſufficientem & unicam in ratione cauſæ proximæ: de qua re latius in Metaphyſica. Nec etiam ſequitur, ratione hujus potentiæ eſſe debitum concurſum: ſicut non ſequitur, ſi potentia animæ ad recipiendam gratiam eſt nativa, illi deberi gratiam. Nec ſequitur, ſi intellectus habet nativam capacitatem ad viſionem Dei, deberi illi viſionem, aut lumen gloriæ. Sed de his exemplis, & de tota hac re ſufficiunt dicta, & de illa diſtinctione virtutis ad effectum ſecundum totam rationem ejus, vel ſecundum aliquam, videri poſſunt quæ dixi in 1. tom. ad quæſtionem 10. D.Th. Addo denique objectionem factam, ſi efficax eſſet, etiam probare non poſſe Deum uti inſtrumento phyſico ad agendum aliquid ſupernaturale, etiam quoad modum. Itaque non poteſt uti igne, ut inſtrumento ad producendum calorem eundem numero, qui

Non omnis potentia cognita eſt cauſa principalis.

Non omni potentiæ nativæ debetur concurſus.

ro, qui fuit, nec animæ influxu ad illuminandum cæcum, & ſimilia: ſequela patet: nam, ſi ad hos effectus eſt in cauſa ſecunda virtus innata, debebitur concurſus, & naturaliter faciet, ſi vero non eſt, nec ſupernaturaliter facere poſſunt. Id autem videtur incredibile propter multa, quę brevitatis cauſa omitto, ne a propoſito divertar, & quia ex dictis in Metaphyſica de inſtrumentariis cauſis, & reproductione eorundem effectuum facile intelligi poſſunt. Concludo igitur, potentiam innatam latius patere, quam potentiam mere naturalem, cui debeatur concurſus, & vocamus illam obedientialem propter latius dicta in dict. quæſt. 13. tertiæ partis.

ASSERTIO II.

Ignem agere in ſpiritus rem aliquam diſconvenientem, quæ ſit objectum doloris & triſtitiæ.

Secundo aſſero, ignem agere in ſpiritus rem aliquam diſconvenientem, quæ ſit objectum doloris, ſeu triſtitiæ. Hæc etiam eſt cõmunis Theologorum, quamvis in modo explicandi differant: nam qui dicunt ignem detinere, & alligare damnatos, id ponunt tanquam objectum & doloris & triſtitię: qui etiam dicunt efficere aliquem cruciatum nobis inexplicabilem, illum ponunt, ut objectum illius doloris. Solum a nobis differre videntur, qui dicunt ignem ſolum efficere ſpecies aliquas intelligibiles, vel apprehenſionem aliquam, aut ipſam triſtitiam. Sed horum ſententia veriſimilis non eſt, & ex ejus improbatione demonſtratur aſſertio. Primo: quia actus illi vitales fiunt e principio intrinſeco, id eſt, ab ipſa anima, & ejus potentiis, non ergo ab igne: quia cauſa extrinſeca non influit phyſice in actum immanentem, niſi forte per modum objecti, media ſpecie: ignis autem non eſt objectum talis doloris, vel triſtitiæ ſecundum ſe, ſi aliud malum non operatur, ut per ſe notum apparet. Unde licet daremus ignem, ut inſtrumentum Dei concurrere ad producendas aliquas ſpecies intentionales, vel ipſos etiam actus vitales apprehenſionis, & triſtitiæ (quod forte non repugnat, dummodo non tollatur influxus potentiarum in eoſdem actus) tamen adhuc oportet aſſignare objectum verum talis doloris ſeu triſtitiæ, & apprehenſionis ex qua cauſatur, ut ſupra oſtenſum eſt: hoc autem objectum eſſe debet aliquod malum vere, & realiter exiſtens in ipſis animabus, alioqui falſa eſſet apprehenſio, & illuſoria triſtitia, ut ſupra argumentabamur. Hoc autem malum debet eſſe diſtinctum ab ipſo dolore, & prius illo: tum quia actus immanens non eſt primum objectum ſui ipſius, ut egregie probat D.Th. 1.2. q.1. ar. 1. ad 2. tum etiam, quia eſt cauſa illius. Ergo in efficientia talis mali conſiſtit cruciatus: ergo, cum ignis vere ac phyſice cruciatum efficiat, hoc malum efficit. Et hæc ſufficit, nam reliqua efficientia actuum vitalium immediate eſt impertinens: nam ex tali objecto neceſſitate quadam naturali ſequuntur illi actus: ſicut ex combuſtione ignis in corpore ſequitur neceſſario ſenſus & dolor, licet ignis ipſe non efficiat immediate actus ipſos ſenſationis, aut doloris. Unde tandem confirmatur: nam tunc aliqua cauſa extrinſeca dicitur efficere cruciatum, quando efficit objectum proximum doloris: ſed ita loquuntur Sancti, & Scriptura de hoc igne: ergo.

Impugnatur ſententia aſſerẽs ignẽ efficere ſpecies intelligibiles, & ita cauſare triſtitiam.

Atque hinc ſequitur, hoc malum, quod efficit hic ignis, eſſe rem aliquam poſitivam, tum quia realis actio non poteſt tendere directe, & per ſe ad ſolam privationem: tum etiam, quia nulla realis privatio fieri poteſt in anima ſeu ſpiritu, quia nec ejus ſubſtantia minuitur cum indiviſibilis ſit, nec privatur potentiis, aut naturalibus habitibus: nam licet in inferno animæ habitibus priventur; tamen neque hoc dici poteſt de animabus Purgatorii, neque in inferno talis privatio fit ab igne, ſed vel ſupponũtur illæ animæ privatæ in hac vita, ut gratia, charitate, & aliis moralibus infuſis, vel in eo puncto privantur, ut habitibus fidei, & ſpei mortuis, non per actionem ignis, ſed per ſuſpenſionem divini influxus. Quo ſenſu dixit Cyrill. lib. 10. in Joan. c. 14. *Aufertur ab illis humor, id eſt, ſpiritus Domini, antequam igni tradantur. Nam ſi honoribus hujus ſeculi præditi, qui adverſus Regem aliquid commiſerunt, non prius puniuntur, quam magiſtratu ſe abdicaverunt, quomodo non erit neceſſe, ut antequã igni anima infructuoſa tradatur, penitus a gratia ſpiritus decidatur?* Et eodem fortaſſe modo privantur habitibus virtutum acquiſitarũ, ſi quos retinebant, aut forte illos retinent, donec propriis actibus obduratæ voluntatis illos amittant: nam per actionem ignis non eſt veriſimile eos tolli. Quia ille ignis non efficit vitia contraria, hæc enim per Dei ſpecialem & miraculoſum influxum infundi non poſſunt, talis autem eſſet ibi neceſſarius: habitus ergo illi non amittuntur, præſertim in ſpiritu ſeparato, niſi vel per ſuſpenſionem divini concurſus conſervantis, vel per habitus & actus contrarios. Itaque actio illa ignis non poteſt conſiſtere in privatione ſola: ergo in effectione alicujus rei poſitivæ. Imo diſcurſus factus probat talem eſſe illam poſitivam effectionem, ut ad illam non conſequatur privatio alicujus rei incompoſſibilis cum termino talis actionis, de quo ſtatim dicam.

Ignis efficit rem poſitivam in ſpiritibus.

Neceſſarium autem omnino eſt, ut res illa, quæ per illam actionem fit, & fiat in ipſomet ſpiritu qui cruciatur, eique inhæreat, & ſit illi diſconveniens. Utrumque patet ex eodem principio, ſcilicet: quia alias non poſſet eſſe aliquod verum malum ſpiritus, qui cruciatur, & conſequenter non poſſet eſſe objectum veri doloris. Etenim ſi res illa non afficit ipſum ſpiritum, quomodo eſſe poteſt illi diſconveniens, niſi forte per extrinſecam habitudinem, ſicut infamia, vel contumelia eſt quoddam malum? Sed hic modus non habet locum in illo genere effectus, vel actionis, ut per ſe notum eſt: tum quia hoc malum extrinſecum non cauſat proprium dolorem ſenſus, licet triſtitiam inferat: tum etiam quia nullam ſimilem extrinſecam habitudinem habere poteſt ad dæmones, vel animam res ſimilis extrinſeca effecta ab igne, in aere, vel alio corpore, ut magis in ſequentibus declarabitur. Oportet ergo, ut illud, quod ab igne fit, in ſpiritu fiat, inhæreat, & de potentia ejus educatur, & conſequenter ut ſit illi diſconveniens, alias non poſſet eſſe verum malum ejus. Nam res poſitiva, ut ſic, mala non eſt, ſed malum in privatione conſummatur, quæ privatio quando non eſt per excluſionem alicujus boni, ſaltem in diſconvenientia aliqua conſiſtit, ut latius in Metaphyſica Diſput. 11. tractatum eſt.

Res quæ fit per actionem ignis, debet eſſe diſconveniens, & inhærens ſpiritui.

ASSERTIO III.

Per actionem ignis fieri in ſpiritu qualitatem illi diſconvenientem, quæ ſit objectum doloris & triſtitiæ.

Ultimo ex his concludo, per actionem ignis fieri in ſpiritu, qui cruciatur, qualitatem aliquam ſpiritualem diſconvenientem illi, quæ dolorifera dici poteſt, quatenus eſt objectum doloris & triſtitiæ. Probatur: quia per illam actionem res aliqua fit, & illa non eſt ſubſtantia, cum inhæreat ſubſtantiæ, neque eſt in aliquo alio prædicamento accidentium, ut facile patebit diſcurrendo per omnia: quantitas enim eſſe non poteſt, quia non poteſt habere effectum ſuum in re omnino indiviſibili: nec eſt ubi, ut oſtenſum eſt, quia non conſiſtit cruciatus ille in ſola illa detentione: nec eſt duratio, quia hæc per ſe eſt æterna in his rebus, nec major fieri poteſt: præterquam quod duratio non poteſt fieri alia actione, quam rei exiſtentia; hęc autem non fit ab igne in his ſpiritibus, ut per ſe patet, nec ex eo cruciarentur: nec eſt actio, vel paſſio; quia hę non ſunt termini actionum, ſed via ad terminum; unde jam ſupponimus ibi intervenire actionem, & paſſionem, ſed illius mutationis terminum quærimus: item de relatione conſtat, quia per ſe nihil eſt diſtinctum a fundamento, ideoque neque per ſe fit per actionem. Denique de habitu eſt res per ſe nota: ſupereſt ergo ut ſit qualitas. Dicere enim eſſe rem alterius prædicamenti poſſibilis nobis ignoti, ridiculum eſt, & nihil deſerviens ad leniendas difficultates, quę de tali qualitate poſſunt occurrere. Idemque eſt, ſi quis contendat non eſſe propriam rem, ſed modum rei: nam & hoc difficilius intelligitur in re ſpirituali, eo modo quo excogitatus fuerit talis modus debet ad qualitatem reduci ex eodem diſcurſu.

Denique quod qualitas illa ſpiritualis ſit, ex ſubjecto ſufficienter probatur, credimus enim impoſſibile eſſe qualitatem corpoream vere inhærere & afficere ſpiritũ, quod in primo tomo hujus 3. part. late tractavi. Et (ut daremus id non implicare cõtradictionem) eſſet impertinens tale miraculum in præſenti fingere, aliiſque illud addere ſine utilitate, quia ſicut ignis non poteſt naturali virtute efficere in ſpiritum qualitatem incorpoream, ita neque corpoream: & aliunde qualitas ſpiritualis eſt magis proportionata ad excitandum vehementiorem dolorem, ſeu triſtitiam; ſicut enim delectationes ſpirituales, id eſt, ex objectis ſpiritualibus provenientes, majores ſunt, ita de dolore, & triſtitia exiſtimandum eſt. Eſt ergo illa

Qualitas impreſſa ab igne in ſpiritibus eſt ſpiritualis.

illa ſpiritualis qualitas; qualis autem illa ſit, vel in quo poſita ſit ejus malitia, vel diſconvenientia aut cruciatus, ab homine non poteſt explicari. Atque hoc modo explicatum manet, quod Auguſt. dixit, *veris licet miris modis*. Hactenus enim declaravimus veritatem cruciatus, & omnia, quæ ad illam neceſſaria ſunt ſeu conſequuntur, quæ pertinent (ut ſic dicam) ad quæſtionem an ſit talis cruciatus igneus: reliqua vero, quæ pertinent ad interrogandum, quid vel qualis ſit, mira eſſe dicimus, neque amplius a nobis explicari poſſe.

Argumenta contra præcedentem aſſertionem.

Prima. Non deſunt tamen qui perſuadere velint qualitatem hanc eſſe impoſſibilem. Primo: quia neceſſe eſt qualitatē illam non eſſe connaturalem angelis, vel animabus, ergo nec alicui creaturæ, ergo erit qualitas ſupernaturalis quoad ſubſtantiam; ergo tantum abeſt, ut poſſit eſſe mala, vel diſconveniens ſpiritui, ut potius illum maxime perfectura ſit, ſicut character, vel alia ſimilia.

Secunda. Secundo: quia qualitas poſitiva non cauſat dolorem vel triſtitiam, niſi quatenus tollit, aut minuit convenientem naturæ diſpoſitionem, vel in ordine ad eſſe ſeu conſervari, vel in ordine ad operationem, ut ex rebus corporeis conſtat, per quarum proportionem poſſumus nos hæc ſpiritualia concipere, & non aliter: nulla vero qualitas poteſt fieri in ſpiritu, quæ minus bene illum diſponat in ſua ſubſtantia, & in ordine ad eſſe, vel conſervari, ut per ſe conſtat: quia in hoc eſt ſimpliciſſima, & perpetua, nullaque indiget qualitatum diſpoſitione. Nec etiam in ordine ad operationem; quia ſupponimus qualitatem hanc non eſſe ſpeciem intelligibilem, vel habitum aliquem, ut dictum eſt; ergo.

Tertia. Tertio, quia non apparet, quomodo illa qualitas poſſit eſſe diſconveniens ſpiritui, non enim ratione ejus effectus, quem poſitive confert: nam ille neceſſario debet eſſe bonus, & ad perfectionem ſpectans, cum omnis res poſitiva, ut ſic, dicat perfectionem; nec ratione alicujus boni, quo privat; quia nec tollit temperamentum, nec qualitatem, nec pulchritudinem aliquam: in quo ergo poſita eſt illa diſconvenientia?

Hæ rationes, ſi efficaces ſunt, non ſolum probant hunc effectum ignis non conſiſtere in aliqua qualitate impreſſa ab ipſo in ſpiritum, ſed etiam non poſſe eſſe rem aliquam veram, cujuſcunque ordinis aut prædicamenti cogniti, vel incogniti a nobis eſſe fingatur. Patet: nam eodem modo inquiram, in quo conſiſtat malitia, vel diſconvenientia talis rei. Nam, ut res poſitiva eſt, non eſt mala, & neceſſario confert aliquam perfectionem, non tollit autem aliquam aliam rem, vel proportionem convenientem, vel neceſſariam ad conſervationem, vel operationem: quæ igitur eſſe poteſt res talis, aut ejus diſconvenientia: quamve incommoditatem, aut deformitatem poteſt afferre ſpiritui? Et ſimiliter inquiram, an res, quæ accidentaria neceſſario eſſe debet, cum ſit in angelo, ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, vel connaturalis alicui creaturæ. Itaque, vel rationes in univerſum probant nullum eſſe poſſibilem talem cruciatum; vel nihil probant, ſed ab omnibus ſolvendæ ſunt. Quod æque procedit, ſive ponatur cruciatus hic fieri per ignem, ſive immediate a Deo ad præſentiam ignis: eodem enim modo inquirendum erit, quænam res illa ſit, quam Deus in anima, vel angelo facit, cujus ordinis, quam diſconvenientiam afferat, & ſimilia.

Solvitur prima object. Ad primam ergo objectionem in primis aſſero non ſequi, qualitatem nulli creaturæ connaturalem eſſe ſupernaturalem, eo modo quo gratia, & virtutes infuſæ ſupernaturales dicuntur: eſt enim hoc neceſſarium, non tamen ſufficit: nam ultra hoc neceſſe eſt, ut ſit qualitas divini ordinis, ſitque participatio eminens alicujus perfectionis ſimpliciter naturæ intellectualis, quatenus talis eſt. Unde dotes gloriæ corporis, quæ qualitates ſunt, nulli creaturæ ſunt naturales, & tamen non ſunt ſupernaturales eo modo, quo gratia, & charitas. Imo nec character, etiamſi ſpiritualis ſit, videtur illo modo ſupernaturalis, ideoque ad perfectionem ſimpliciter animæ Chriſti non ſpectat.

Qualitas impreſſa ab igne in ſpiritibus eſt præter naturalis. Adde calorem ut centum fortaſſe nulli creaturæ connaturalem eſſe, & non propterea eſſe ſupernaturalem illo modo. Has ergo qualitates præternaturales potius creaturis, quam ſupernaturales cenſeo, vel ſaltem non eſſe de ratione earum, ut ſupernaturales ſint; ut verbi gratia, ſi Deus tribueret intellectui angelico ſpeciem intelligibilem inferioris ordinis, & commenſuratam illi, quæ eſt in homine, præternaturalis illi eſſet, non tamen ſimpliciter ſupernaturalis. Sic ergo philoſophandum cenſeo in re hac, de qua agimus, talis enim eſt qualitas impreſſa ab igne, ac proinde ad perfectionem non ſpectat, ſed poteſt eſſe ſpiritui diſconveniens.

Satisfit 2. & 3. objectioni. Unde ad 2. & 3. objectionem reſpondetur in primis, ut aliqua res ſeu qualitas diſconveniens ſit alteri, & habeat rationem mali, non eſſe neceſſarium, ut aliam rem vel qualitatem ab illa excludat, ſed tantum ut illi ſit naturaliter improportionata, ut in Diſp. 11. Metaph. late tractatum eſt.

Ut qualitas ſit diſconveniens ſufficit, ut ſit illi naturaliter improportionata. Et exemplis declarari poteſt, quia nimius calor ultra octo gradus eſt diſconveniens igni, etiamſi illum nulla qualitate privet, & rebus monſtroſis ſuperflua multitudo membrorum, aut partium non naturalium eſt diſconveniens, etiam ſi alia re non privet. Deinde dicitur, licet diſconvenientia unius rei ad aliam regulariter non intelligatur, niſi in ordine ad debitam conſervationem, vel operationem, tamen etiam intelligi poſſe in ordine ad pulchritudinem, & convenientem naturæ compoſitionem: maxime in ordine ad divinam omnipotentiam, quæ infinitis modis poteſt, vel perficere, vel deformare creaturam ſuam, & affligere illam, quæ ſenſus vel cognitionis capax fuerit.

Tandem poteſt hæc ſententia ſpecialem habere difficultatem in animabus Purgatorii, quibus non videtur poſſe imprimi qualitas aliqua, quæ illas deformes reddat, cum ſint pulcherrimæ per gratiam, & alia ſupernaturalia dona. Sed nihilominus ſi verum eſt, illas torqueri ab igne, neceſſe eſt aliquid hujuſmodi in eis fieri, ut rationes factæ, cum proportione applicatæ probant. Et ita in revelationibus apud Bedam, & alios, etiam animæ Purgatorii leguntur videri deformes: nec repugnat ſuperiori modo eſſe perfectas, & adhuc manere in illis aliquid imperfectionis per inferiores qualitates ſeu impreſſiones. Quidam vero excogitant hanc qualitatem non aliter deformare, aut affligere, quam repræſentando animæ peccata præterita, & reatum inde contractum, & omnes defectus, omnemque vitæ negligentiam, quæ fuit occaſio moriendi in eo ſtatu. Sed hoc mihi non probatur: tum quia illa repræſentatio non poteſt eſſe naturalis, ſed ad placitum ex aliqua Dei impoſitione prius revelata ipſi animæ; tum etiam, quia tota illa repræſentatio non excedit pœnam vermis conſcientiæ, & ideo ſuperflua, & inſufficiens eſt. Id ergo, quod imprimitur ſpiritui, quidquid illud ſit, altiori modo, & nobis incognito illum male afficit, deformat, ac contriſtat: illud autem eſſe non poteſt niſi qualitas aliqua, licet modus ejus ignoretur.

SECTIO III.

Quam ſit acerba hæc pœna ignis Purgatorii.

Pœnam damni Purgatorii excedere quodlibet temporale malum. Poteſt præſens quæſtio de pena damni, & de pena ſenſus tractari. De priori certum eſt eſſe graviſſimam ex parte privationis tanti boni, quæ licet temporalis ſit, majus malum merito exiſtimatur, quam quodlibet temporale damnum vitæ præſentis, ut docuit D. Th. 4. d. 21. q. 1. art. 1. qu. 3. quem ſequuntur Palud. ibi qu. 1. art. 1. concl. 4. Rich. d. 20. art. 2. q. 1. Soto d. 13. art. 3. concl. 2. Qui etiam intendunt, triſtitiam ortam ex illo malo apprehenſo, eſſe majorem quolibet dolore vel triſtitia hujus vitæ. Unde concludunt, pœnam illam damni omnibus modis excedere omnes hujus vitæ pœnas: cenſent enim, ut ſupra notavi, hanc triſtitiam ad penam damni pertinere, & ideo hunc dolorem cum privatione conjungunt, ut illa ſit omnibus modis major pœna. Quia ſæpe contingit privationem majoris boni non inferre tantum dolorem, quantum minus damnum infert: flagellum enim ſæpe cauſat majorem dolorem quam enſis, licet non privet æquali bono. Probatur autem hæc ſententia, quia magnitudo triſtitiæ oritur ex magnitudine boni amiſſi, ſeu mali præſentis, & ex vehementiori illius conſideratione, & ex magna affectione ad illud: hæc autem omnia excellunt in pœna illa; talis enim eſt viſio & beatitudo cœleſtis, ut poſſeſſio illius vel per diem excedat omnia bona hujus vitæ ſimul ſumpta, & per diuturnum tempus poſſeſſa: tale eſt etiam bonum illud, ut ſi opera noſtra, vel afflictiones per ſe ſpectentur, eſſet ſuperabundans præmium illorum, etiamſi ad breve ſolum tempus concederetur; ergo e contrario retardatio tanti boni, & privatio ejus, licet temporalis, maximum

mum malum eſt, infinite (ut ſic dicam) excedens omnia hujus vitæ nocumenta. Rurſus animæ illæ ſanctæ ponderant & expendunt optime gravitatem illius mali, & quod graviſſime pungit, cognoſcunt ſua culpa & negligentia illud ſuſtinere. Ac denique vehementer amant Deum, & conſequenter eadem intentione appetunt illũ videre: ſe etiam ordinatiſſima charitate diligunt; ergo neceſſe eſt, ut vehementem triſtitiam inde concipiant.

Obiectio contra aſſertionẽ poſitam. Dices: multa etiam ſunt, quæ dolorem illum lenire poſſunt. Primo, certitudo gloriæ futuræ. Quæ ſpes non poteſt non afferre illis magnum gaudium, juxta illud Pauli, *Spe gaudentes, &c.* Unde Cæſarius Arelatenſ. hom. 8. ſic objicit. *Sed dicet aliquis, non ad me pertinet quamdiu moram habeam, tantum ut ad vitam æternam perveniam.* Secundo, honeſtas & rectitudo voluntatis, per quam conformantur divinæ juſtitiæ, unde fit illa pœna quodammodo voluntaria, & conſequenter non admodum affligens. Tertio ex divina charitate non ſolum tolerant, ſed etiam gaudent tali pœna: quia vident eſſe medium ad ſatisfaciendum Deo, & ad obtinendam perfectam conſcientiæ puritatem, ac diſpoſitionem neceſſariam ad videndum Deum. Confirmatur: quia Patres veteris teſtamenti eandem pœnam ſuſtinentes quoad privationem ſeu dilationem beatitudinis, nihilominus habebant ſpiritualem conſolationem: nam de Lazaro dicitur Luc. 16 *Hic autem conſolatur.* Nec eſt veriſimile habuiſſe tantam triſtitiam, quantam in hoc ſeculo in multis occaſionibus homines patiuntur. Imo Auguſt. Epiſt. 99. ad Evod. & Gregor. XIII. Moral. c. 17. alias 22. ſignificant illos fuiſſe in requie, abſque ulla pœna. Tandem hinc oritur difficultas ſupra tacta: quia ſequitur ſanctiores animas Purgatorii, quamvis leviſſimas culpas reatus habeant, acerbius puniri quoad hanc pœnam, & triſtitiam. Patet, quia privantur majori pondere gloriæ, ergo etiam inde magis triſtantur: tum quia bonum, quod amittunt, eſt majus: tum etiam, quia perfectiorem habent charitatem, quæ eſt radix hujus doloris. Propter hæc igitur S. Bonaventura in 4. d. 20. art. 1. qu. 2. non putat triſtitiam animarum Purgatorii ex hoc ſolo capite dilationis beatitudinis eſſe magnam.

Veruntamen negotium hoc conſiderari poteſt vel ex natura rei, vel ut ſubeſt ordini divinæ juſtitiæ. Et licet utroque modo triſtitia hæc magna ſit, tamen, ſi ſolum naturalem actionem ſeu conſequutionem ſpectemus, non eſt dubium, quin hic dolor poſſit aliis mediis & conſiderationibus propoſitis minui, vel leniri: imo etiam non ſemper eſſet uniformis ac neceſſarius omnino. Poſſent enim animæ illæ pro ſuo arbitrio conſiderationem avertere a malo dilationis, & vehementer illam applicare ad bonum ſpei, & inde magis conſolari, & ſic de cæteris. Nihilominus tamen etiam hoc modo magis conſentaneum eſt naturali propenſioni, tum naturæ, tum etiam charitatis, ut illæ animæ ferantur in actualem conſiderationem præſentis ſtatus, quem habent, & illius quo carent ſua culpa, & quod ex illa dilatione vehementer affligantur. Et quamvis huic conſiderationi aliæ ſuperveniant, quæ conſolationem generent, non minuunt priorem triſtitiam, ſed juvant ad illam ferendam patienter ſumma cum rectitudine. Nam hinc etiam provenit, ut pœna illa, ſecundum ſe ſpectata, involuntaria ſit, tamen in ordine ad juſtitiam divinam ſit acceptata voluntarie: conformantur enim illæ animæ divinæ voluntati in formali volito, non in materiali, & ideo etiam illa conformitas non excludit ingentem triſtitiam, ſed facit, ut pacato & honeſtiſſimo effectu ſuſtineatur. Cum hac tamen intrinſeca propenſione & quaſi radice adjungenda eſt ratio, & providentia divinæ juſtitiæ, quæ facit, ita ordinari & moveri hos affectus, ſicut neceſſe eſt ad condignam ſeu proportionatam punitionem ſingularum animarum. Unde in quibuſdam excitabit majorem apprehenſionem afflictivam, eamque (ſi neceſſe ſit) perpetuam, & invariabilem eſſe faciet: in aliis vero e contrario talem conſiderationem minuet, & aliunde excitabit aliam, quæ magis conſoletur. Et, ſi neceſſe fuerit, ſicut in Chriſti anima ſimul fuerunt, & dolor ſummus in portione inferiori, & ſummum gaudium in ſuperiori ejuſdem voluntatis; ita ſuo modo, & in gradibus proportionatis, conjunguntur hi duo affectus in illis animabus, quamvis etiam ſine miraculo exiſtimo id fieri poſſe: quia non oportet, ut uterque actus intenſiſſimus ſit.

Hinc etiam exiſtimo triſtitiam illam, ut eſt pœna per ſe impoſita ad purgationem culparum, magis eſſe de gradibus beatitudinis perpetuo amiſſis ſeu non lucratis propter otium, & venialia peccata, quam propter ſolam dilationem beatitudinis aliquando conſequendæ. Et hoc modo gravius triſtabuntur animæ imperfectiores, vel quæ majorem reatum habent. Quod ſi fortaſſe ex alio capite juſtiores animæ interdum magis triſtantur, id non eſt inconveniens, vel quia eſt per accidens, vel quia hoc ipſum illas juvabit ut citius inde liberentur. Et ita facile ſolvuntur difficultates tactæ. De animabus vero ſanctorum Patrum in limbo dictum ſufficienter eſt in 2. tomo, diſp. 42. ſect. 1. ubi oſtendimus illas etiam aliquam triſtitiam ex tanta dilatione ſenſiſſe; illa vero minor ſine dubio erat quam ſit in animabus Purgatorii: tum quia non detinebantur illæ animæ ob proprium & perſonalem reatum, ſed erant quaſi incapaces ex generali ſtatu & conditione totius naturæ: tum etiam quia credendum eſt ex divina providentia habuiſſe plura media ad leniendam, vel divertendam illam triſtitiam.

De acerbitate pœnæ ſenſus in animabus Purgatorii.

Quorundam opinio. Supereſt dicendum de pœna ſenſus: de qua nonnulli Theologi volunt non eſſe graviorem pœnam, quam ſit ea, quæ ex igne cauſatur in anima corpori conjuncta, dum corpus comburitur: quia putant eundem omnino dolorem reſultare ex illo igne in anima ſeparata. Et hoc plane ſequitur ex opinione Soti ſupra relata. Nihilominus communis ſententia eſt, illam pœnam eſſe acerbiorem omni pœna hujus vitæ. Ita D. Thom. Bonav. Palud. Richard. citatis locis. Idem ſentit Auguſt. lib. 2. contra Manichæum, c. 24. & lib. 50. homiliarum in 16. latius libro de Cur. pro mort. agend. c. 18. ubi de igne Purgatorii loquens, ait: *Etſi æternus non ſit* (utique quoad punitionem) *miro tamen modo gravis eſt, exceditque omnes pœnas, quas aliquis in hac vita paſſus eſt.* Unde in id Pſalm. 37. *Domine ne in furore tuo arguas me*, ait, damnatos argui in furore Dei, juſtos vero in Purgatorio corrigi in ira Dei: quia purgantur igne, qui gravior eſt omni pœna hujus vitæ. Idem Gregorius exponens verba ejuſdem Pſalmi trigeſimi ſeptimi, qui eſt tertius pœnitentiæ. Beda ibidem, & lib. 3. Hiſtoriæ Anglic. cap. 19. & lib. 9. c. 13. & Bernard. ſerm. de obitu Humberti. Anſelm. 1. Cor. 3. *Sciendum enim eſt* (inquit) *quod gravior eſt ille ignis, quam quidquid homo pati poteſt in hac vita.* Et in Elucidar. loquens de Purgatorii pœnis, ait: *De quibus minimum majus eſt, quam maximum quod in hac vita excogitari poteſt.* Idem habetur nomine Auguſtini libro de Vera & falſa pœnit. Facit etiam illud Hilarii Pſal. 118. *Concupivit anima mea deſiderare, &c. Ille nobis eſt indefeſſus ignis adeundus, in quo ſubeunda ſunt gravia illa expiandæ a peccatis animæ ſupplicia, quæ nos purgationem vocamus.* Denique Cæſarius dicta homil. 8. poſt verba ſupra citata: *Nemo*, inquit, *hoc dicat, fratres chariſſimi: quia ille ipſe Purgatorius ignis durior erit, quam quod poſſit pœnarum in hoc ſeculo aut accidere, aut ſentiri, aut cogitari.* In Epiſt. etiam 206. inter Epiſtolas Auguſtini, quæ tribuitur Cyrillo Hieroſolym. eſtque de miraculis D. Hieronymi, refertur, pœnam ſenſus Purgatorii eſſe æque gravem, ac inferni, ſolumque in duratione differre. Idem late Carthuſianus lib. de Judic. animarum, c. 14. & ſequent. Ratio a priori ſumenda eſt ex ordinatione divinæ juſtitiæ, & ex gravitate offenſionis ejus, etiam minimæ, quæ altioris rationis eſt, quam omne malum creaturæ, & ideo, licet non ſempiternam mereatur, meretur tamen pœnam graviorem, & quaſi altioris rationis, quam Deus in vita futura cum rigore exigit: quia homo in hac vita, tempore ſibi conceſſo uſus non eſt ad benigniorem compenſationem faciendam. Quod autem anima capax ſit hujuſmodi pœnæ, ſuppoſitis, quæ diximus in præcedenti ſectione, facile intelligi poteſt: quia malum ſpirituale, quod eſt objectum illius triſtitiæ, eſt gravius malum, quam ſenſibile objectum doloris, & fortius apprehenditur ab anima ſeparata, quæ etiam expeditior eſt ad operandum, affectiones etiam ſpirituales tam gaudii, quam triſtitiæ, ex ſe ſunt vehementiores, Deus etiam facile poteſt neceſſitate quadam ad tantum dolorem movere: ergo. Vera ſententia. Ratio concluſionis.

Bonaventuræ limitatio. At vero D. Bonav. in 4. d. 20. art. 1. q. 2. aſſertionem hanc limitat, dicens, licet ex ſuo genere illa pœna gravior ſit omni pœna ſenſibili hujus vitæ, ita ut maximam

ad maximam comparando, illa excedat, non tamen in individuo: quia magna pœna hujus vitæ poteſt excedere minimam aliquam Purgatorii pœnam. Et morali ratione videtur hoc veriſimile: quia ſi anima Purgatorii ſolum habeat unum veniale peccatum leve, non videtur mereri propter illud ſummos hujus vitæ cruciatus, & tamen meretur aliquam pœnam Purgatorii: ergo non omnis illa ita eſt acerba, ut ſuperet omnes hujus vitæ. Quod a fortiori ſequitur, ſi veræ ſunt revelationes ſupra relatæ, quod animæ aliquæ purgantur ſine ulla pœna ignis; ergo a fortiori purgabuntur aliquæ leviſſima pœna. Aliqui tamen Patres citati generalius loqui videntur, etiam comparando minimam pœnam Purgatorii ad maximam hujus vitæ. Et ſpecialiter expreſſe id affirmatur in illa Epiſt. Cyrillo Hieroſol. attributa, & refertur ibi de hac re quædam revelatio.

Sitne minima pœna Purgatorii major omnibus hujus vitæ. Breviter aſſero rem eſſe incertam: quia comparatio proprie fit inter homogenea, ſeu ſimilia: hæ autem pœnæ ſunt diverſarum rationum. Unde, ſi loquamur de gravitate eſſentiali ſeu ſpecifica, excedit Purgatorii pœna etiam minima: quia eſt alterius ſpeciei ſeu ordinis in genere mali & doloris: ſi vero comparentur in accidentibus, ſic non repugnat multa eſſe in aliquibus pœnis hujus vitæ, quæ non ſint tam gravia in aliquibus pœnis Purgatorii: ut v. gr. poteſt pœna aliqua hujus vitæ excedere in duratione, in gradibus intenſionis, in multitudine pœnarum ſeu dolorum. An vero hic exceſſus poſſit eſſe tantus, ut in æſtimatione morali æquet, vel etiam ſuperet aliam gravitatem, ita ut in genere vindictæ cenſeatur majus ſupplicium, incertum eſt: non videtur autem inconveniens, nec a ratione alienum ita judicare: quamvis mihi veriſimile ſit, quamcunque animam in Purgatorio exiſtentem optare potius ſuſtinuiſſe quaſcunque hujus vitæ pœnas, quam in illis quibuſcunque, & qualicunque tempore detineri, ſaltem propter detentionem gloriæ, de qua graviſſime dolent. Unde poſſet hoc loco comparari pœna damni cum pœna ſenſus, quæ major ſit. Sed ea res latius tractatur de inferni pœnis, & videri poteſt Chryſoſt. hom. 24. in Matthæum, & 35. ac 47. ad Populum, & lib. 1. de Compunct. cord. ad finem, & Paræn. 1. ad Theodorum lapſum. Qui eleganter exaggerat pœnam damni, eamque ſemper præfert pœnæ ſenſus. Quod ſi hoc verum eſt in inferno, ubi nullus eſt ordo, veriſimilius erit in Purgatorio, cum rectæ rationis ordo ibi ſervetur, & ſecundum rectam rationem majus malum æſtimari debeat carentia divinæ præſentiæ, quam quælibet ſenſibilis afflictio.

Num pœna Purgatorii per dæmones, tanquam per miniſtros infligatur.

Ultimo dubitari hoc loco ſolet, an pertineat ad ſupplicium hoc Purgatorii, ut per dæmones tanquam per miniſtros divinæ juſtitiæ pœna illa infligatur. Nam ſi hoc ita eſt, id pertinebit ad hujus pœnæ gravitatem: nam ipſa viſio dæmonum graviſſima pœna eſt, ut dicitur in illa Epiſtola Cyrillo attributa. Quod autem dæmones miniſtri ſint hujus pœnæ, ex multis revelationibus colligitur. Nam in vita D. Bernardi lib. 1. c. 10. refertur, religioſum quendam poſt mortem S. Bernardo apparuiſſe, qui quatuor dilaceratis ſe traditum eſſe querebatur, a quibus affligebatur, qui poſtea ejuſdem ſancti precibus liberatus eſt. Idem ſumi poteſt ex Beda lib. 3. de Hiſtor. Anglic. decimonono, Carthuſ. de Judic. partic. Congruentia etiam afferri poteſt: quia dæmones ſunt miniſtri divinæ juſtitiæ in vindicandis peccatis poſt hanc vitam: ipſi etiam in divino judicio unumquemque accuſant, etiam juſtum, de quocunque vel levi lapſu, aut reatu: ergo illis etiam ut miniſtris committitur eorum ſupplicium.

Pars affirmans. Ex vita Bernardi.

Pars negans communis.

Contrariam nihilominus ſententiam docent communiter Theologi in 4. diſt. 20. & 21. ubi D. Thomas, Richardus, Bonaventura, Paludan. Soto diſt. 19. & alii, qui ſolum videntur niti conjectura, quod non deceat animas juſtas & ſanctas, quæ jam peccare non poſſunt, dæmoneſque uſque ad ultimum conflictum vicerunt, eis iterum tradi, ut ab eis torqueantur. Aliunde etiam videtur credibile dæmones, quod in ipſis eſt, non affligere illas animas, quia non ſperant illas ad peccandum poſſe provocare, qua ſpe moventur ad vexandum viatores, quantumvis perfectos; & aliunde vident vexationem ſuam potius profuturam, ut illæ animæ citius ab illis tormentis liberentur. Et ideo, quantum conjectura aſſequi poſſumus, niſi dæmones a Deo cogantur, voluntate ſua non aſſument hoc miniſterium; nulla autem neceſſitas apparet ob quam a Deo cogantur: nec etiam videtur expediens, cum ipſi dæmones non niſi prava voluntate & odio ſint tale miniſterium effecturi.

Quomodo dæmones poſſint eſſe miniſtri ad torquendas animas. In hac re tam in inferno, quam in Purgatorio difficile eſt explicare, quomodo dæmones ſint miniſtri vel inſtrumenta ad torquendas animas per ignem: quia in hoc nec actionem phyſicam per ſe efficere poſſunt, quia ipſi non concurrunt cum igne, ſed ſolus Deus, ut per ſe notum eſt: nec etiam per accidens concurrunt, quia nec applicant ignem, nec aliquid aliud operantur, quod ad illam ignis actionem aliquo modo conferat. Solum ergo videntur poſſe concurrere, aut deferendo animas ad illa loca pœnarum, aut illas violenter detinendo, aut ibi aſpectu ſuo, & convitiis, & aliis actionibus ſimilibus, mentalibus potius, quam externis, illas affligendo. Primus modus poſſibilis eſt, etiam circa animas Purgatorii, communiter tamen non creditur neceſſarius: quia animæ illæ agnita Dei voluntate, ſponte illuc tendunt, & honoris, ac conſolationis cauſa potius creduntur angeli cuſtodes eas comitari, quam impugnatores. Unde multo minus indigent in eo loco violenta detentione, quare ad pœnam ignis nullo modo exiſtimo concurrere, aut miniſterium aliquod conferre angelos malos. Reliquæ autem actiones dæmonum non ſunt conſentaneæ ſtatui animarum juſtarum; nec credo fieri poſſe ex imperio Dei, ſed ſolum ex permiſſione: & ideo veriſimiliorem cenſeo ſententiam Theologorum, quod dæmones nullo modo torqueant illas animas: quia neque hoc eis imperatur, neque ex ſola permiſſione facient, ne illis occaſionem alicujus boni, vel celerioris liberationis afferant. An vero illæ animæ videant clare deformitatem dæmonum, incertum eſt: tamen, etſi videant, non videntur inde torqueri, ſed potius gratias agere Deo, quod ſe ab eo ſtatu liberavit: nec de malo illorum compatientur, quia illos vident jam eſſe omnino extra ſtatum ſalutis. Si autem percipiunt blaſphemias damnatorum contra Deum, non parum inde torquentur.

SECTIO IV.

Quam ſit diuturna Purgatorii pœna.

Pœnam Purgatorii eſſe temporalem. In hac re aliqua in generali poſſumus ſtatuere, quæ revelata ſunt, vel ex revelatis aperte colliguntur, proprium tamen præciſum tempus illarum pœnarum præfigere, impoſſibile eſt in particulari, quia non eſt revelatum. Primo ergo certum eſt, pœnam illam non fore æternam, ſed temporalem. Hoc ſatis patet ex Diſputat. 1. ſect. 1. Nam hæc eſt veluti differentia eſſentialis inter infernum, & Purgatorium, & in hoc ſenſu credit Eccleſia Purgatorium eſſe: ſicque dixit Paulus, *Salvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Unde optima eſt illa disjunctio Auguſt. lib. 2. de Geneſ. contra Manichæum, ubi de eo, qui reatum aliquem retinet peccatorum, *vel ignem* (inquit) *ſentiet Purgatorium, vel pœnam æternam.*

Pœnas Purgatorii non duraturas ultra diem judicii. Secundo certum eſt, pœnas purgatorias non eſſe duraturas ultra diem Judicii. Quod his verbis docuit Auguſt. 21. de Civit. cap. 16. *Purgatorias pœnas nullas futuras opinetur* (ſcilicet homo fidelis) *niſi ante illud ultimum, tremendumque judicium.* Et ſumitur ex ſententia finali Matthæi 25. per quam proponuntur judicandi omnes, qui propria opera habere potuerunt (nam de infantibus ibi mentio non eſt) illi autem omnes, vel in beatitudinem recipiuntur, vel in gehennam relegantur; jam ergo tunc non eſt Purgatorius locus, ſed ſupponuntur purgati omnes, qui ſalvandi ſunt. Prius enim antecedet judicium particulare erga omnes, & concedetur tempus ſufficiens, & pœna ita augebitur; ut quidquid reſiduum fuerit, intra illud poſſit perfecte purgari, & ad glorioſam reſurrectionem præparari. Unde confirmatur, quia ante judicium, omnes tam ſalvandi, quam damnandi, reſurgent, & omnes ſalvandi reſurgent in gloria, impaſſibiles, & immortales, juxta illud 1. Cor. 15. *Seminatur corpus animale, ſurget ſpirituale: ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria.* Quem locum tractans Orig. hom. 14. in Lucam, ait, piaculum eſſe maximum cogitare, corpus reſurgens eſſe ſordidum, vel pollutum, aut purgatione indigens. Unde quod paulo inferius in eadem homil.

mil. habetur, poſt reſurrectionem ex mortuis indigere nos ſacramento eluente, atque purgante, quia nemo abſque ſordibus reſurget, vel ſuppoſitium eſt, vel mendoſum: nam fortaſſe dicendum eſſet, ante reſurrectionem indigere nos purgatione, quoniam alias nemo purus omnino reſurgeret. Et cum hac lectione quadrat ratio, quæ ibidem ſubjungitur, ſcilicet, quia nulla invenitur anima, quæ ſtatim univerſis vitiis careat, videlicet, ſine ſacramento baptiſmi, vel aliis remediis.

Recte poſſe ſolam animam luere pœnam pro culpa, quam etiã corpus commiſit.

Dicetur fortaſſe, repugnare integram purgationem fieri in ſola anima ante reſurrectionem corporis. At hoc dici non poteſt, alias nullæ animæ indigentes purgatione viderent Deum ante generalem reſurrectionem, vel vident illum ante perfectam purgationem, quæ poſtea perficietur in corporibus reaſſumptis: quorum utrumque abſurdiſſimum, & erroneum eſt. Non ergo repugnat perfectam ſatispaſſionem in animabus fieri: quia licet corpus fuerit organum animæ ad peccandum, tamen, quia ipſa anima eſt principalis cauſa, in cujus voluntate vera ac formalis ratio peccati exiſtit, in illa poterit fieri ſufficiens vindicta pro illo reatu temporali, qui ex peccato jam remiſſo in ea manet. Nam quidquid doloris & triſtitiæ patitur homo in corpore, dum in eo caſtigatur, vel flagellatur, in anima eſt principaliter, ideoque fieri optime poteſt, ut per graviorem dolorem ſolius animæ compenſetur: ſecluſo autem ſenſu doloris & triſtitiæ, ſatis pœnæ patitur homo in corpore, tam in ipſa morte, quam in corruptione, vel incineratione poſt mortem. Itaque eſſe poſſunt animæ perfecte purgatæ ante reſurrectionem, pertinetque ad divinam providentiam ut ita fiat: nam facile fieri poteſt, & expedit, quia dies judicii eſt veluti ultimus terminus totius vitæ, & conſummatio prædeſtinatorum omnium.

Durationem pœnarũ Purgatorii non eſſe æqualem in omnibus animabus.

Tertio certum eſt, durationem pœnarum Purgatorii non eſſe æqualem in omnibus animabus, quæ ibi purgantur. Ita docent omnes Scholaſtici ſupra, cum Auguſt. lib. de 8. qu. ad Dulcitium, q. 1. in fin. & lib. 50. homil. in 16. Ratio eſt, quia non omnes animæ decedunt cum æquali reatu peccatorum remiſſorum; ergo nec pœna illorum erit æqualis, ſed *quando magis, minuſve tranſeuntia dilexerunt, tanto brevius tardiuſve ſalvabuntur: nam quanta fuerit peccati materia, tanta erit tranſeundi mora*, ut Auguſt. dixit. Dices, poterit eſſe hæc inæqualitas in intenſione pœnarum cum æqualitate in duratione, hoc enim non repugnat juſtitiæ: & Beda lib. 5. Hiſtoriæ c. 13. refert animas omnes purgandas uſque ad diem Judicii in Purgatorio detineri ex ordinaria lege, niſi propter Eccleſiæ interceſſionem aliquæ citius liberentur: eſt ergo in hoc quædam æqualitas. Sicut in inferno eſt æqualitas in duratione pœnarum, & nihilominus eſt inæqualitas ſecundum menſuram juſtitiæ commutativæ, ut recte notavit Auguſt. 21. de Civit. cap. 16.

Solutio.

Reſpondetur, de potentia abſoluta hoc non repugnare; nulla enim apparet implicatio contradictionis; tamen de facto non ita fieri. Quod patet primo ex ſenſu Eccleſiæ: credit enim animas Purgatorii ad beatitudinem ſucceſſive tranſire, pro ut in eis reatus major vel minor, brevius vel tardius expiatur. Nec refert dicere hoc fieri per ſatisfactiones Eccleſiæ: nam in his etiam ſatisfactionibus eſt compenſatio ſecundum quandam æqualitatem, ſolumque ſufficiunt ad aliquam temporalem pœnam ſolvendam: ergo eadem ratione per ipſam pœnam poteſt fieri liberatio intra aliquod breve tempus. Et propterea non eſt conveniens, neque decens divinam juſtitiam, ut animas ſanctiſſimas propter leviſſimam culpam, vel reatum, tempore nimium diuturno extra beatitudinem detineat. Accedit, quod ablata averſione a Deo per gratiam, tollitur æternitas pœnæ, qua ſublata, duratio pœnæ, quæ manet, ſumi debet cum aliqua proportione ad culpam, ſicut ſumitur etiam intenſio. Et ideo non eſt ſimile de damnatis, quia illi æquales quodammodo ſunt in ſubſtantiali (ut ſic dicam) averſione a Deo, & ideo etiam in æternitate pœnæ æquales ſunt: Animæ vero Purgatorii, licet conveniant etiam in converſione ad Deum; ratione cujus omnium illarum pœna temporalis eſt; tamen in ratione ſeu fundamento pœnæ non ſunt æquales, & ideo nec in duratione pœnæ eſſe debent.

Non purgari ſingulas animas…

Quocirca incredibile eſt (ut ſupra dicebam) pœnas Purgatorii in omnibus durare uſque ad judicii diem regulariter, ſecluſis ſuffragiis Eccleſiæ, tum propter dicta, tum etiam quia illa eſſet quædam inæqualitas, ut ſi ſanctus vir cum leviſſimo reatu multo antea moritur. Item: quia etiam ante Chriſti adventum erat tranſitus a Purgatorio ad Sinum Abrahæ, alias illas ſolas animas ibi Chriſtus inveniſſet, quæ ex hac vita ſine ullo reatu temporalis pœnæ migrarunt, quod per ſe incredibile eſt: ergo multo magis erit nunc tranſitus in Paradiſum, etiam per juſtam ſolutionem pœnarum. Unde, ſi quæ ſunt revelationes, quæ aliud indicent, vel exponendæ ſunt de toto Purgatorio, & non de ſingulis perſonis: vel ſi hanc expoſitionem non patiantur, admittendæ non ſunt.

…uſque ad judicii diem.

Similiter eſt pie exponendus Rupert. lib. 3. in Geneſ. c. 32. ubi ſignificat ante Chriſti adventum nemini fuiſſe pervium Purgatorium ignem: vel enim intelligit non fuiſſe pervium uſque ad beatitudinem: vel certe loquitur in generali de igne afflictionis, & alicujus pœnæ, ſaltem per detentionem in aliquo loco inferni.

Rupert. exponitur.

Poſſitne aſſignari terminus maximus ultra quem duratio pœnæ Purgatorii non tranſcendat?

His ergo exiſtentibus certis, incertum manet, quanto tempore unaquæque anima purgetur, vel an poſſit aliquis terminus maximus aſſignari, ultra quem non tranſcendit illa duratio in aliqua vel aliquibus Purgatorii animabus. In qua re Soto 4. d. 19. q. 3. art. 2. in fin. quibuſdam conjecturis judicat, neminem ultra decennium in Purgatorio detineri.

Soti opinio.

Quia potuit Deus ita conſtituere gravitatem intenſivam illarum pœnarum, ut intra illud tempus poſſint delere omnem maculam ex peccatis relictam; ergo non eſt veriſimile voluiſſe Deum diutius detinere amicos ſuos. Secundo quia per leves & temporales ſatisfactiones breviores hujus vitæ compenſantur ſimiles reatus, præſertim ex ſolis venialibus peccatis relicti. Tertio quia juvant Eccleſiæ ſuffragia. Alii gravi cenſura notant hanc ſententiam. Primo quia variis revelationibus conſtat animas juſtorum diutius in Purgatorio detineri. Secundo, quia uſus Eccleſiæ videtur id ſupponere, tum in ſuffragiis pro defunctis particularibus, qui ante plures annos deceſſerunt, tum in forma & modo concedendi indulgentias plurium annorum. Tertio, quia illa annorum menſura nullo fundamento nititur, nec conjecturæ illæ magis probant de decem, quam de quinque, vel de viginti, aut triginta annis.

Impugnatur.

Atque hæc ultima ratio urgentior eſt cæteris, non ut directe probet judicium illud Soti eſſe erroneum, vel dignum aliqua cenſura: ſed eſſe incertum ac voluntarium. Quod ego verum cenſeo, quamvis nec facile credendas cenſeam revelationes, quæ de diuturnitate harum pœnarum circumferuntur: præſertim ſi generaliter fiunt de illis animabus, & non de una, vel aliqua in particulari, in quibus facilius credi poteſt aliquando contingere, ut pœnæ multo majori tempore durent, quam homines interdum cogitant. Quod ſatis eſt, ut ſuffragia poſt multos etiam annos fiant pro quibuſcunque animabus, quia judicia Dei occulta ſunt.

Reſolutio.

Quamvis fortaſſe hæc conſuetudo Eccleſiæ non in hoc ſolum fundatur, ſed in pietate eorum, qui talia ſuffragia fieri præceperunt, non ſolum propter ſuam utilitatem, ſed etiam ut aliis prodeſſent, quando ipſi non indigerent. Nec de hac re amplius nobis revelatum eſt, aut ex revelatis colligi poteſt.

Num pœna Purgatorii paulatim per remiſſionem minuatur, vel ſemper eadem intenſive duret.

Ratio dubitandi pro utraque parte.

Quæret vero aliquis, an hæc pœna Purgatorii paulatim minuatur, ita ut quaſi per continuam remiſſionem deſinat, vel potius quoad intenſivam gravitatem eadem perſeveret, donec tota ſimul finiatur. Illum enim priorem modum ſuadet revelatio, quam D. Bernard. refert in vita Malach. §. *Mortua eſt interim ſoror ejus, &c.* Quæ illi poſt mortem apparuit ſæpius, talia oſtendens ſigna, & habitum doloris, ut plane ſignificaret per ſancti fratris ſuffragia in dies ſibi pœnas fuiſſe remiſſas, donec omnino ceſſarunt. Similesque leguntur revelationes in Beda, & Carthuſ. Dialog. de Judic. partic. ubi art. 31. hanc rem tractat. In contrarium autem eſſe videtur, quia res ad eundem modum deſtruitur, quo generatur: illa autem pœna non incepit paulatim per intenſionem, ſed ſimul in ſummo gradu incepit: ergo in illo integra durat, donec tota etiã ſimul auferatur. Dicetur fortaſſe, in principio fuiſſe ſimul totum reatum, & ideo maximam etiam pœnam a principio incepiſſe, poſtea vero in dies minui rea-

reatum,& ideo in dies etiam remitti pęnam. Sed contra: quia in principio reatus fuit tantæ pęnæ tanto tempore ſuſtinendæ; in dies ergo minuitur reatus quoad debitum durationis pęnæ, non vero quoad debitam intenſionem ejus. Nec ſimul poteſt eadem pęna ſufficere ad remittendum ſub utraque ratione reatum futuræ pęnæ, qui enim damnatus eſt ad triremes per decennium, non minus laborat,& flagellatur,&c. in ultimo anno, quam in præcedentibus; ita ergo erit in præſenti. Unde per ſuffragia & indulgentias diminuitur pęna Purgatorii quoad durationem, non vero quoad intenſionem, ſeu gravitatem pęnæ.

Reſolutio quoad pęnam damni. Poteſt interrogatio hæc, vel de pęna damni, id eſt, de triſtitia ex dilatione gloriæ, vel de pęna ignis fieri. Prior videtur ea ratione ſemper diminui, quod ſemper objectum talis triſtitiæ minus fieri videtur, ſemper enim dilatio eſt minor, & e converſo beatitudo quodammodo magis ac magis ſemper appropinquat, quod non poteſt non afferre aliquam conſolationem. Unde, quia ſuffragiis tempus illius dilationis maxime minuitur, ideo conſolationem magnam afferunt illis animabus, quando de illis,& de effectu certiores fiunt: quod potuit per illas revelationes indicari, quæ ſufficienter hoc modo intelliguntur. Quanquam, ſi conſideremus pęnam damni in alio ſenſu ſupra declarato, pro dolore de aliquo incremento glorię in perpetuum amiſſo, neceſſe non eſt talem dolorem durante Purgatorio remitti, aut minorem fieri

Quid de pœna ſenſus. quoad intenſionem ſeu gravitatem. Quod etiam probabilius mihi videtur de pęna ſenſus, præſertim ſi per ſe ſpectetur ille ſtatus & ſecluſa extrinſeca remiſſione per Eccleſiæ ſuffragia. Nam ratio facta eſt urgens, cum nulla poſſit cauſa talis diminutionis, aut remiſſionis continuo aſſignari, cum tota illa pęna ſecundum totam durationem æque reſpondeat tali peccato, illudque æque ſit tota illa dignum. Solum poteſt quis cogitare, diverſis peccatis diverſas pęnas Purgatorii reſpondere, vel diverſos gradus ejuſdem pęnæ ignis, & pęnam uni peccato debitam finiri interdum prius alia, ſicque remitti aliquando intenſionem pęnæ. Sed neque hic modus eſt neceſſarius; probabilius enim apparet, conſiderata multitudine peccatorum, quæ homo commiſit, & ſatisfactione imperfecta, quam exhibuit, relinqui talem reatum, eique tantam pęnam tanti temporis reſpondere, eamque durare in eadem intenſione pro toto tempore quo durat. Per ſuffragia vero Eccleſiæ fortaſſe interdum fit, ut pęna illa remittatur quoad intenſionem: probabilius vero apparet remiſſionem ſemper fieri per diminutionem temporis illius pęnæ, quod & ipſis animabus utilius eſt.

Quorundam ſententia improbatur. Quamobrem mihi non admodum probatur ſententia eorum, qui aſſerunt, animas prius puniri in quodam loco, ubi ignis acrius & intenſius urit; deinde tranſire ad alium ubi mitius puniuntur; poſtea ad alium amęnum ubi detinentur ſine pęna ſenſus, ut ita tandem ad beatitudinem perveniant, non tanſeundo immediate ab extremo ad extremum, ſed per hæc media. Quod etiam indicatum eſt in quibuſdam revelationibus, quas commemorat Dionyſ. Carthuſian. Dialog. de Judic. part. art. 30. & 31. Sed hæ revelationes, niſi metaphoram aliquam contineant, mihi non faciunt fidem, ut ſupra in ſimili dixi: quare ex his, quæ ſupra indicavi de variis locis Purgatorii, in præſenti etiam judicium ferendum eſt. Finita enim pęna ſenſus, purgatio finita eſt,& anima eſt apta & expedita ad videndum Deum, quapropter non amplius detinetur: quia, ut ſupra oſtendi, nunquam pęna damni æterna, vel temporalis, propter peccata actualia ſeparatur a pęna ſenſus, quia reatus manens non eſt major ſeu diuturnior reſpectu unius, quam alterius: neque oppoſitum poteſt probabile ratione ſuaderi: maxime ſi verum eſt, reatum pęnæ temporalis non magis relinqui propter converſionem, quam propter averſionem. Quapropter credibile non eſt, animas Purgatorii tranſire ad locum amęnum, priuſquam cęlum ingrediantur: multoque abſurdius eſt cogitare (quod eodem loco Carthuſ. indicat) tranſire prius ad Paradiſum terreſtrem, ibique detineri, quam ad Dei viſionem admittantur. Quia, ſi plene purgatæ non ſunt, non poſſunt ad illum Paradiſum tranſire;

Exponuntur Patres, qui contrarium ſentire videntur. ſi vero jam ſunt purgatæ, ſtatim Deum videre incipiunt, prout eſt dogma fidei. Sed objici ſolent Patres dicentes, interdum juſtorum animas revocari ad locum, quem in Adam perdiderunt. Reſpondetur facile, Patres illos non loqui de materiali loco, in quo Adam peccavit; alias animæ ſanctiſſimæ, etiam Beatæ Virginis, illuc prius eſſent deferendæ, quod eſt abſurdum, & ſine ullo fundamento, vel utilitate: intelligunt ergo de præcipuo Paradiſo, quem in Adam perdidimus, quemque per ſecundum, & gratiam ejus recuperamus. Igitur ſanctæ illæ animæ immediate tranſeunt a loco Purgatorii ad beatitudinis locum. Quod non eſt tranſire ab extremo immediate: quia Purgatorium ipſum medium eſt inter hanc vitam & beatitudinem, & propinquitas ejus ad ſtatum beatitudinis non attenditur in pęnis, ſed in ſpirituali ſanctitate, & puritate talium animarum. An vero in ipſo Purgatorio ſit viciſſitudo pęnarum & aliqua remiſſio, incertum eſt, & quod dixi probabilius apparet. *Vide in tom. 2. diſp. 44. ſect. 3. in fine.*

Poſſintne Purgatorii animæ ante finitam purgationem, ad tempus inde exire.

Solet vero tandem a Theologis quæri, an illæ animæ ita ſint addictæ toto illo tempore illi loco, ut egredi non poſſint, etiamſi velint; ita ut continuus ille carcer ſit veluti pars gravitatis talis pęnæ. Reſpondeo, communem legem hanc eſſe, ut ſumitur ex Tertull. de Anima c. 57. circa finem, Chryſoſt. hom. 29. in Matth. Athanaſio q. 11. ad Antioch. Auguſt. lib. de Cur. pro mort. agend. c. 11. 12. 15. 16. Theophil. Matt. 8. *Reſolutio.* Quidam pro ratione reddunt, quod anima ſeparata non poteſt ſuo arbitrio moveri localiter: nec etiam virtute motiva angelorum, vel dæmonum, & ideo ſoli Deo reſervata eſt talis motio. Sed hæc ratio falſum ſumit: nam anima revera poteſt moveri virtute ſua, etiam ſeparata a corpore, non minus quam Angelus, niſi a Deo impediatur. Poteſt etiam a dæmone virtute naturali moveri, ſi permitteretur, quanquam de facto non poſſit, quia non poteſt dæmon divinæ juſtitiæ aut ordinationi reſiſtere efficaciter, propter quam cauſam non poſſunt dæmones animas mortuorum ad hunc mundum revocare, ut late Tertull. ſupra, & in Apologet. c. 23. & Lactan. lib. 12. c. 17. Auguſt. lib. 10. de Civit. cap. 16. Qui dicunt apparenter id facere dæmones ad decipiendos homines, pertinetque ad quandam ſpeciem Magiæ: tamen revera nihil poſſe: quia, ſi ſunt animæ ſanctæ, non habent in illas poteſtatem: ſi vero ſint damnatæ, non poſſunt illas educere e carcere, in quem Deus illas deturbavit, ibique permanere voluit, vel ſemper, vel tali tempore. *Quorundam ratio. Rejicitur.*

Germana ratio. Ratio ergo reducenda eſt in legem divinæ juſtitiæ, quæ ibi animas detinet, damnatas quidem violenter & coacte, in Purgatorio vero voluntarie: cognoſcunt enim juſtam Dei voluntatem,& illi ſe ſubmittunt. Hæc autem lex indiſpenſabilis non eſt, & ideo Aug. ſupra probabile credit ſæpe fieri veras apparitiones talium animarum ex diſpenſatione divina. Loquiturque Aug. in communi de animabus defunctorum, nec diſſentit Tertul. ſupra, ut Pamel. ibi notat. Adducitque Auguſt. in exemplum animam Moyſis, & Eliæ, de quibus alibi dictum eſt; illæ vero tunc erant in Limbo: idemque dici poteſt de anima Samuelis 1. Reg. 28. & Eccleſ. 46. item de animabus Oniæ,& Hieremiæ, 2. Machab. 17. De animabus vero beatis varia exempla referuntur in 7. Synod. act. 4. & a Theodoreto lib. 5. Hiſt. c. 24. Niceph. lib. 12. cap. 39. Idem ergo eſt veriſimile ex diſpenſatione divina aliquando accidere animabus Purgatorii: quod etiam ſuadent nonnulla exempla, quæ ſupra ex Greg. 4. Dialog. Beda, & aliis attigimus. Quanquam etiam verum ſit, ordinarie illas apparitiones eſſe animarum, quæ ex diſpenſatione divina dicuntur purgari in aliquo hujus mundi loco, tamen, ſicut hoc diſpenſatorie fit, ita nihil vetat & illud fieri, licet oppoſitum cenſeat auctor illarum quæſtionum ad Antioch. quę tribuuntur Athanaſ. in 13. ſine ſufficienti fundamento. Solum eſt advertendum, quando hæc diſpenſatio fit, pęnam non interrumpi, ut in eiſdem viſionibus oſtenſum eſt, & ratio poſtulat: quia talis intermiſſio earum potius pęnam augeret, tempus beatitudinis amplius differendo, neque eſt neceſſaria, quia ignis ille ſicut in hoc aere cruciat dæmones, ita etiam illas animas torquere ac continue purgare poteſt. *Animas aliquando è Purgatorio exire.*

DISPUTATIO XLVII.

De ſtatu gratiæ animarum Purgatorii.

HActenus ea expoſuimus, quæ ad pęnalitates Purgatorii ſpectant, quia in hunc finem primario eſt hic locus inſtitutus: pertinere autem videtur ad hujus tra-

ctatus

ſtatus complementum, ut ſtatum gratiæ, & rationem vivendi ſeu operandi illarum animarum declaremus, quia hoc & per ſe dignum ſcitu eſt, & ad melius comprehendendas illas pœnas conferet. Dicemus ergo prius de ſtatu gratiæ, quem habent, deinde de operibus ſeu cognitione, bonis actibus, & fructibus eorum: unde etiam conſtabit, ſintne illæ animæ omnino extra viam, vel adhuc in illa verſentur.

SECTIO I.

Utrum omnes animæ Purgatorii ita careant omni culpa, ut tamen non careant aliquo pœnæ reatu.

Varii errores referuntur. PRincipio hic referri poſſunt varii errores eorum, qui dixerunt per ignem purgari etiam eos, qui in mortali peccato poſt hanc vitam inveniuntur. Quod de omnibus tam dæmonibus, quam pravis hominibus ſenſiſſe Originem refert Epiphan. Epiſt. de illius erroribus ad Joannem Epiſcopum Hieroſol. & Hieron. Epiſt. 61. ad Pammach. Auguſt. 21. de Civitat. c. 13. & ſeq. Alii non quidem de dæmonibus, ſed de omnibus pravis hominibus id dixerunt. Alii non de omnibus hominibus, ſed de omnibus baptizatis, etiamſi poſtea in infidelitate ſeu hæreſi moriantur. Alii de his tantum hominibus, qui cum fide Chriſti etiam mortua decedunt. Alii nec de his omnibus, ſed de his, qui cum fide habuerunt opera miſericordiæ, etiamſi alia habuerint peccata mortalia, in quibus mortui fuerunt. Hanc enim totam varietatem refert Auguſt. dict. lib. 21. de Civit. c. 17. 18. uſque ad 25. & in Enchirid. c. 75. & 76. Facitque nobis negotium D. Hieron. Dialog. 1. contra Pelag. col. 18. nam ſignificare videtur omnes regeneratos in Chriſto, & in fide ejus morientes tandem eſſe purgandos. Ubi Marianus Victor ſine alia declaratione idem affirmat. Eadem ſententia reperiri videtur in Hieron. fere in ultimis verbis Comment. in Iſai. & in id Amos 7. *Ecce vocabit judicium ad ignem*. Inſinuatur etiam in commentariis attributis Ambroſio 1. Cor. 3.

Prædicti errores refutantur. Hæc doctrina variis in locis a Theologis impugnatur, ut hæretica, & aperte fidei contraria. Nam 1. p. q. 64. docent dæmonum pęnas fore æternas, illoſque nunquam poſſe per ignem purgari. In 1. 2. q. 72. ar. 5. & q. 87. a. 3. oſtendunt, peccatum mortale eſſe dignum pęna æterna, eaque puniri in hominibus, niſi in hac vita remittatur. Rurſus diſputantes de fide & operibus contra hæreticos hujus temporis, oſtendunt, fidem mortuam, vel qualibet opera hujus vitæ in peccato mortali facta, non ſufficere ad ſalutem ſine pęnitentia, quæ ad peccati remiſſionem obtinendam ſufficiat: de quo etiam multa in 1. p. hujus libri diximus. Ex his ergo principiis ſufficienter impugnatur tota illa errorum varietas, ideoque hoc loco circa illos immorari neceſſe non eſt. Præſertim cum Chriſtus Dominus ſatis expreſſe dicat, omnes, etiam fideles, ſi operibus careant, & in peccato inveniantur, damnandos eſſe, ut late exponit Auguſt. lib. de Fide & operibus, & Greg. optime lib. 26. Moral. c. 20. alias 24. Nec conferet illis, quod aliqua opera miſericordiæ exercuerint, quia ſi abſque charitate ea fecerint, *nihil eis prodeſt*, 1. Cor. 13. Videri etiam poteſt Auguſt. dicto lib. 21. de Civit. ubi dictos errores abunde confutat, eorumque objectionibus reſpondet. Et ſpecialiter ponderat Eccleſiam non orare pro his, quos certo ſcit in peccato mortali mortuos eſſe, quia de eorum ſalute deſperat: de quo videri poſſunt c. *Quibus*, 13. q. 2. cap. *Placuit*, 13. q. 2. Gregor. 4. Dialog. c. 51. & 53. Cæſarius Arelat. hom. 8. & Diſp. ſeq. de Suffragiis, plura de hac re dicemus. *Hieron. exponitur.* Hieron. ergo in citatis locis aliquo modo eſt a nobis exponendus, nec enim veriſimile eſt in re tam manifeſta hallucinaſſe. Maxime, quia exponens illa verba ad Galat. 5. *In Chriſto Jeſu, nec circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur, &c.* Et illud, *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*: in primis ait, fidem per charitatem implere mandata, & ſine illa mortuam eſſe, ſicut & opera ſine fide. Deinde circa ultima verba ait: *In anima, in qua peccatum regnaverit, non poſſe Dei regnare regnum.* Et infra: *Nec refert quod uno, aut pluribus a beatitudine excludatur, cum omnia ſimiliter excludant*, alludens ad illud Jacobi 2. *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus.* Matth. etiam 25. ait judicium fieri non ſolum inter fideles & infideles, ſed ſimpliciter inter juſtos, & injuſtos, & omnium injuſtorum ait ſupplicia eſſe æterna. Et Epiſt. 148. ad Marcel. qu. 2. eandem expoſitionem confirmat. Cumque Marcella illi ſcripſiſſet, expoſitionem aliam de fidelibus aliquando inveniri in Opuſculis ejuſdem Hieronymi: reſpondet: *Non memini me hoc aliquando dixiſſe, & ſi dixiſſem, non eſſem in errore pertinax.* Ac tandem ſe refert ad lib. 2. contra Jovinianum, ubi dicit, propter gravia peccata omnes puniri perpetuo, niſi in hac vita pœnitentia præcedat. Ex quo loco exponuntur alii, uno e duobus modis. Prior eſt, ut ſenſus ſit, Chriſtianos ſalvari poſſe per ignem, quantumvis peccatores fuerint, non tamen omnes, ſed qui pœnitentiam in hac vita egerint. Nec enim Hieron. cum diſtributione de omnibus loquitur, ſed tantum differentiam conſtituit inter Chriſtianos, & non Chriſtianos, quod illi nullo modo, hi vero ſaltem per pęnitentiam & ignem ſalvari poſſunt. Vel ſecundo ut peccatores, quos ab impiis diſtinguit, vocet omnes juſtos, qui peccatis venialibus interdum maculantur: & hos dicit non eſſe in æternum puniendos, ſed per ignem purgandos. Et forte hoc voluit Marianus Victor, cum dixit, hanc eſſe totius Eccleſiæ ſententiam. Atque ita nomine fidelium non intelligit Hieron. ibi quoſcunque credentes, ſed eos, qui habentes fidem, per charitatem operantur. Unde definiens impios, & impietatem eorum, ait: *Impietas enim proprie ad eos pertinet, qui notitiam Dei non habent, vel cognitam tranſgreſſionem mutarunt.* Et infra ait, omnes impios, & prævaricatores perire perpetuo: per impios intelligens infideles, per prævaricatores eos, qui cum fidem habuerint, prævaricati ſunt, non a fide, ſed ab ejus obedientia & vita, quæ eſt charitas: & ita mortui ſunt. Et hæc maxime accomodantur illi loco contra Pelagianos. In aliis vero locis obſcurius, & dubitando loquitur, in eundem tamen ſenſum pie explicandus eſt. Quanquam ſint adeo difficilia verba, ut Stanislaus Pannonius lib. de Divina Philantropia, & alii non dubitent fateri Hieronym. in ea fuiſſe ſententia: id tamen credibile non eſt, cum res ſit adeo clara in Scriptura, & aliis locis ab eodem Hieronymo ſatis declarata.

Ex his ergo concludo in primis, omnes animas Purgatorii carere omni culpa mortali: quia, ſi in hac vita illam commiſerunt, neceſſe eſt, ut illius remiſſionem conſequantur antequam hinc decedant, alias non Purgatorium, ſed infernum adibunt. *Animas Purgatorii carere omni mortali & originali culpa. Aſſert. 4* Difficultas vero eſt, an æque id certum ſit de originali peccato: ſcilicet, neceſſario carere illo omnes animas, quæ in eo loco purgantur. Dicendum autem eſt breviter, etiam hoc eſſe omnino verum, non tamen æque certum. Ratio hujus poſterioris partis ſumitur ex illa communi hypotheſi de homine adulto non juſtificato, qui prius venialiter peccaret, quam mortaliter, & in eo ſtatu moreretur: nam aliqui putant, illum fore propter culpam venialem prius caſtigandum in Purgatorio, & ſoluta pœna pro illo actuali peccato debita, tranſiturum eſſe ad limbum puerorum. Quem dicendi modum non invenio damnatum in aliquo Concilio, neque eſt clare contra Scripturam, vel aliquam traditionem. Nihilominus verum cenſeo nullam animam ad Purgatorium deferri, quæ non ſit juſta, ac proinde carens culpa, non tantum mortali, ſed etiam originali: quia gratia utramque excludit. Antecedens videtur conſentaneum communi Eccleſiæ conſenſui: ſentit enim omnes animas in Purgatorio detentas eſſe fideles, & poſſe fidelium ſuffragiis juvari, ut ait Trid. ſeſſ. 25. c. 1. ergo ſupponit eſſe juſtas. Et ſumi poteſt ex illis verbis 1. Cor. 3. *Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quibus ſignificatur, illo igne nullum opus ardere & conſumi, niſi perſona, cujus eſt opus, ſalutem æternam ſit per ignem conſequutura, ut ſupra declaravimus. Accedit, quod juxta veriorem doctrinam, peccatum veniale non remittitur ei, qui gratia caret: ergo nec pœna ejus eſſet finienda: ergo nec locus Purgatorii illi eſt accommodatus. Quare vel admittendum non eſt hominem aliquem in eo ſtatu mori, etiamſi in vita in illo eſſe poſſit; vel ſi caſus admittatur, alii modi excogitari poſſunt puniendi illud peccatum, de quibus ſemel & iterum in ſuperioribus dixi. De macula item peccati venialis dubitari poſſet, an in illo loco durare poſſit: ſed de hoc diximus late ſupra tractando de Pœnitentiæ virtute, ibique oſtendimus, nunquam eſſe in illo loco: quia in primo inſtanti, in quo anima ſancta illuc defertur, talis culpa, etiamſi antea fuerit, omnino deletur.

Animas quandiu in Purgatorio detinentur, non eſſe omnino liberas a prioribus culpis. Concl. 2.

Secundo dicendum eſt, animas, quæ ad Purgatorium deferuntur, vel ibi ſunt, ſeu quandiu ibi detinentur, non eſſe omnino liberas a reatu pœnæ, etiamſi ſint omnino liberæ a prioribus culpis. Hæc concluſio de fide certa eſt ex illo principio definito in Conciliis Flor. & Trid. animas ſanctas nullum habentes reatum pœnæ, ſtatim fieri beatas. Hinc enim fit, ſi ex hac vita decedant ſine tali reatu, ad Purgatorium non pertinere. Hujuſmodi ſunt animæ infantium, qui poſt baptiſmum ante ætatem adultam moriuntur, Auguſt. 21. de Civit. c. 16. Idem de animabus martyrum ex proprio privilegio, ut latius ſuperiori tomo diximus. Denique idem eſt de omnibus illis adeo perfectis, ut in hac vita pleniſſime ſatisfecerint, vel per propria opera, vel per indulgentias, &c. Quocirca, cum ſancti videntur aliquando dicere, etiam puriſſimas animas ad illum ignem deferri, ſi non ut ab illo patiantur, ſaltem ut non patiendo earum puritas comprobetur, ut ſupra citatum eſt, & ſumi poteſt ex Hieronymo Amos 7. Ambroſio in id Pſal. 36. *Gladius eorum intret in corda ipſorum.* Origen. hom. 3. ejuſdem Pſalmi & hom. 25. in Num. circa finem, & Hom. 13. in Hieremiam. Hæc (inquam) & ſimilia non ſunt intelligenda de reali deſcenſu ad purgatorii locum, & tranſitu per ignem ejus, fruſtra enim eſſet talis deſcenſus, & vana ac ſine fundamento talis cogitatio, & indecens ſtatui talium animarum, quæ cum innocentes ſint, ſtatim in primo inſtanti, quo ſeparantur a corpore, Deum videre incipiunt, & recta in cœlum tendunt, vel etiam ſine tranſitu per medium, ſi neceſſarium non eſt: quia omnis detentio eſſet veluti quædam pœna, ſine culpa, & ſine cauſa: ſed intelligenda ſunt de examine virtuali (ut ſic dicam) per ignem: nam, cum ille ignis pro omnibus non ſatis purgatis ſit paratus, per illum in judicio Dei examinantur, quatenus ibi probantur an illo ſint digni.

Patres qui contrarium inſinuare videntur exponuntur.

Ex eodem principio altera pars declaratur: nam ſi anima plene pro qualitate ſui reatus paſſa eſt, ſtatim recipit præmium, & e carcere liberatur; ergo e contrario quandiu ibi permanet, nondum perfecte ſolvit, adhuc ergo habet aliquem reatum. Conſequentia clara eſt, & antecedens patet, quia alias ultra condignum punirentur, & abſoluto delicto, adhuc in carcere detinerentur, quod divinæ juſtitiæ repugnat: alias vel bis puniret idem delictum, vel prior remiſſio inſufficiens, & invalida fuiſſet. Neque eſt quæſtio huic loco, vel materiæ accommodata, an illa pęna & reatus in inſtanti intrinſeco, vel extrinſeco finiatur: impertinens namque eſt ad rem præſentem, utcunque enim deſinat, immediate unum alteri ſuccedit, ita ut primum non eſſe reatus ſit primum eſſe gloriæ, vel ſi pęna durat uſque ad aliquod inſtans intrinſecum, gloria ſemper incipiet in alio inſtanti immediato ſibi intrinſeco, quidquid ſit de coexiſtentia ad noſtrum tempus, quæ accidentaria eſt. Dicet vero aliquis: Ad beatitudinem obtinendam non ſatis eſt carere omni culpa, & reatu pœnæ, ſed etiam pravis habitibus, & inclinationibus. Reſpondeo, propter hanc cauſam non oportere fingere detentionem aliquam: nam quidquid hujuſmodi eſt in appetitu ſentiente, in ipſa morte deponitur, ſimul cum corpore, in quo eſt appetitus: habitus vero exiſtentes in voluntate, vel in ipſo inſtanti mortis auferuntur, aut per actus contrarios divina virtute factos, aut per abſtractionem divini influxus conſervantis, aut certe in primo ingreſſu gloriæ ratione ſtatus infunduntur per accidens omnes virtutes etiam naturales, quæ habitus repugnantes expellunt, ſicut infunditur etiam ſcientiæ generales, quæ omnem expellunt ignorantiam.

Quomodo habitus pravi ab animabus purgatorii auferantur.

Animas purgandas in inſtanti mortis in gratia confirmari. Concl. 3.

Tertio dicendum eſt animas juſtas indigentes purgatione, in ipſo inſtanti mortis & ſeparationis a corpore confirmari in gratia, & in bono, ita ut amplius peccare non poſſint. Eſt res certa de fide contra Lutherum, qui dixit illas animas ſemper peccare horrendo & fugiendo pęnas illas juſtas, in quo ſeipſas, ſuumque commodum quærunt, ut refert Roſenſ. ar. 38. Sed hoc vanum eſt: nam licet illæ animæ voluntate ſimplici refugiant pęnas illas, & cupiant finiri: hic tamen actus per ſe non eſt malus: ſed poteſt eſſe, tum ex bono effectu naturæ, tum ex propenſione charitatis ad videndum Deum: aliunde vero hunc eundem affectum divinę ordinationi ſubjiciunt, & abſoluta voluntate nolunt inde liberari, donec aliqua via divinæ juſtitiæ ſatisfactum ſit. Concluſio ergo ex illo principio certa eſt, quod via hominis ad merendum, vel demerendum in morte finitur: & ideo in eo ſtatu, in quo tunc invenitur, immobilis permanet, vel per obſtinationem in malo, ſi ſit in peccato, vel per confirmationem in bono, ſi in gratia ſit, juxta illud Eccleſiaſtis 11. *Si ceciderit lignum, ſive ad auſtrum, ſive ad aquilonem, ubicunque ceciderit, ibi erit.* Quem locum in ſect. 1. hujus materiæ cum Hieronymo ita expoſuimus, & alia loca adduximus, quibus hæretici abutuntur ad impugnandum Purgatorium, probant autem hanc veritatem, ut ibi oſtenſum eſt. Et ſignificarunt Gregor. 12. Moral. cap. 3. & 4. Bernardus ſerm. 49. ex parvis, Auguſt. lib. de Prædeſtinatione ſanctorum c. 14. ubi ait, nullum fidelem dubitare poſſe, cum hac vita finiri pericula peccandi, citatque Cyprianum libro de mortalitate, qui totus eſt de hac re.

Plura in ſequenti ſectione referam, eadem enim quoad hoc ratio eſt meriti, & demeriti: imo quodammodo major: nam ſi animæ illæ extra ſtatum merendi conſtituuntur, ut ibi oſtendemus, multo magis demerendi: tum quia pronior eſt Deus ad reddendum præmium, quam pœnam: tum etiam, quia valde miſera eſſet conditio animarum, quæ relinquuntur in periculo peccandi, & ſine ſpe fructus, vel meriti. Dicere autem (ut hæretici inſinuant) poſſe animas illas peccare, non autem demereri, abſurdum eſt, cum peccatum ex ſe ſit dignum pœna, abſque alio pacto vel promiſſione. Dices etiam damnati prave operantur, & non ſemper merentur novam pœnam. Reſpondeo, illi ſunt jam deſerti, & obſtinati in malo, & in ultimo ſupplicio: ideoque veriſimile eſt non creſcere eorum pœnas propter opera, quæ ibi committunt: at ſi animæ Purgatorii peccarent, mere libere peccarent, puramque ac veram juſtitiam amitterent pro ratione culpæ, ideoque novam mererentur pœnam, imo inde tranſirent ad æternam, ſi culpa eſſet mortalis: quia hęc ſimul eſſe non poteſt, cum vera juſtitia & gratia Dei.

Unde habeant animæ illam confirmationem in bono.

Sed quæret aliquis, unde habeant illæ animæ talē confirmationem in bono. Reſpondeo, non habere illam ab intrinſeco ex aliqua interna perfectione actuali, habituali, vel naturali: quia non vident Deum, ut inde confirmentur in bono, nec ſoli habitus poſſunt tantam perſeverantiam, & immutabilitatem conferre: nec anima ſeparata natura ſua eſt inſeparabilis, potius quam Angelus. Divina ergo gratia, & protectio eſt, quæ illas animas in bono confirmat ratione illius ſtatus: ad quem duo ſpectant, unum eſt, ut pœna illa temporalis tantum eſſe poſſit, aliud eſt, ut inde ſit tranſitus infallibilis ad gloriam: ad utrumque autem neceſſaria eſt confirmatio in bono, & carentia omnis peccati: nam per mortale amitteretur gratia, per veniale poſſet pœna illa ſemper magis, ac magis protrahi. Eſt autem facile Deo hanc confirmationem tribuere, ſicut illam tribuit animabus ſanctorum Patrum in Sinu Abrahæ, & alicui viatori interdum illam contulit. Denique, ſi animæ, quæ in peccato mortali decedunt, ſtatim per divinam deſertionem confirmantur in malo, juxta illud Matt. 25. *Clauſa eſt janua*, & alia ſupra adducta, & communem Eccleſiæ ſenſum ac traditionem; quid mirum eſt, quod animæ decedentes in gratia ſtatim confirmentur in bono, vel per beatitudinem, vel per ſpecialem Dei favorem, ac protectionem. Nulla ergo in hac re ſupereſt difficultas.

SECTIO II.

Sintne animæ Purgatorii in ſtatu merendi, atque adeo an ſint omnino extra viam.

Rationes dubitandi pro utraque parte.

Animæ quidem Purgatorii nondum ſunt in termino, nec omnino extra viam, quia cum Deum non videant, adhuc per fidem ambulant: & alioqui juſtæ ſunt, & ex gratia ac libera voluntate operantur: nihil ergo eis deeſſe poteſt, quominus opera meritoria faciant: ergo vere merentur. In contrarium autem eſt: quia ſi mereri poſſent, etiā poſſent demereri: licet enim abſolute & in aliqua perſona non repugnet ita confirmari in bono, ut peccare non poſſit, & nihilominus poſſit mereri: at vero ex parte ſtatus, & ſecluſis privilegiis, ille ſtatus, qui eſt ſuffi-

ciens ad meritum, eſt etiam capax demeriti. Unde qui unum aſſeruerunt de animabus Purgatorii, etiam aliud affirmarunt, ut referunt Hieronym. Eccleſiaſtes 9. circa illa verba: *Mortui nihil noverunt amplius, neque habent ultra mercedem*.

Has animas non poſſe in gratia creſcere. 1. Aſſert.

Dicendum vero in primis eſt, animas purgatorii non eſſe in ſtatu, in quo poſſint in gratia, vel charitate creſcere, aut in jure ad gloriam. Eſt concluſio certa de fide, ut ſentiunt Cajetan. tom. 1. Opuſc. tract. 23. qu. 1. Roffenſis dicto ar. 37. Soto in 4. d. 19. qu. 3. ar. 2. Et fundamentum eſt, quia tempus merendi gloriam, vel gratiæ augmentum, in morte finitur; quod principium communi totius Eccleſiæ conſenſu receptum eſt, illudque variis ſacræ ſcripturæ, & Sanctorum Patrum teſtimoniis confirmavi ſupra in 1. tom. diſp. 29. ſect. 1. & 3. tractando de Chriſti merito, & in 2. tom. diſp. 42. ſect. 1. tractando ſimilem quæſtionem de animabus Sanctorum Patrum, quæ in ſinu Abrahæ ante Chriſti mortem detinebantur.

Suadetur ex Patribus.

Quibus addi poteſt Chryſoſt. hom. 37. in Matth. dicens: *Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote: præſens enim hæc vita recte vivendi occaſionem, & opportunitatem habet: poſtquam vero diem tuum obieris, judicium, & pœna conſequitur*. Facit etiam vulgare dictum Damaſceni lib. 2. de Fide, c. 4. quod in angelis malis fuit lapſus, adde, in bonis perfecta converſio, hoc eſſe in hominibus mortem, quia, ſicut in eis una deliberatione perfecta, via & ſtatus merendi, aut demerendi finitus eſt, ita & in hominibus finitur morte. Addere item poſſumus illud Lucæ c. 18. *Facite vobis amicos de mammoma iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Nam opera in hac vita facta, poſt mortem utilia ſunt: poſt mortem autem facta non prodeſſent ad vitam æternam capeſſendam: ſic fere exponit Auguſtin. 21. de Civit. cap. 27. & inſinuat Hieronym. Epiſt. 151. ad Algaſ. qu. 6. Quamvis aliæ etiam eſſe poſſint illius loci interpretationes. Facit etiam illud Eccl. 11. *Facile eſt coram Deo in fine obitus retribuere unicuique ſecundum opera ſua*.

Ratione probatur Primo.

Unde ſumitur prima ratio, quia priuſquam animæ illæ ad Purgatorium deferantur, judicium ac finalem ſententiam recipiunt; ergo poſt illud judicium non faciunt opera, de quibus iterum judicandæ ſint, atque adeo nec meritoria. Cui conſonat illud Lucæ c. 16. *Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare*. Ubi videri poſſunt Theophylactus, & Euthymius ſuo c. 58. Sic etiam in parabola de talentis Matth. 25. reddita ratione, unuſquiſque accepit mercedem, ſeu præmium, juxta opus ſuum. Item in parabola vineæ, & ſimilibus. Denique ob hanc cauſam dictum eſt, Eccleſiaſt. 18. *Nec verearis uſque ad mortem juſtificari, quia tempus juſtitiæ acquirendæ eſt ante judicium: nam de his, quæ poſtea ſequuntur, nulli judicantur*. Unde nec animæ damnatæ de malis actibus, quos in inferno faciunt, nec beatæ de his, quos faciunt in patria, judicantur: idem ergo eſt de animabus Purgatorii.

Secunda ratio.

Secundo, eſt ratio a priori divina lex, quæ ita ſtatuit terminum viæ hominis. Congruentia vero eſt, quia humana anima unitur corpori, ut mediante illo ſuam perfectionem, vel etiam beatitudinem conſequatur, & ideo ex ſupernaturali providentia ſpatium illud ei præfixum eſt ad ſupernaturalia dona promerenda.

Tertia ratio.

Tertio, eſt ratio a poſteriori, quia alias fieri poſſet, ut animæ illæ commodum ex negligentia, quam in hac vita habuerunt, reportarent, quia ea occaſione creſcere poſſent in gratia, & gloria perpetua. Unde fieret, ut duæ animæ hinc decedentes cum æquali gratia, tandem in gloria perpetua eſſent inæquales, ſolum quia una, quæ plura peccata habuit, vel minus in hac vita ſatisfecit, in Purgatorio creſcere potuit: alia vero purior, ac diligentior, ſtatim rapta eſt in Paradiſum: id vero abſurdum eſt, & recte providentiæ minime conſentaneum.

Objecta quædam contra præcedentem aſſertionē ſolvuntur.

Animas purgatorii non habere gratiam per operationem conſummatā.

Sed objici poteſt, quia vel illæ animæ habent gratiam conſummatam, vel non: ſi habent, jam ſunt glorioſæ, ſi non habent, cur non poſſunt creſcere, & conſummari? Similiter, vel habent charitatem perfectam, & ſic fruuntur Deo, vel non habent, & ſic perfici poterunt. Reſpondeo, dupliciter dici poſſe gratiam conſummatam: primo, quia jam eſt actualiter conjuncta ſuo fini, quod eſt eſſe conſummatam per operationem, & hoc modo animæ illæ non habent gratiam conſummatam, quia non conjunguntur Deo per viſionem claram, nec illum poſſident, ut ſupponimus ex ſupra dictis de loco Purgatorii, unde adhuc per ſolam fidem illum cognoſcunt. Nam ſecundum legem ordinariam omnis vera juſtitia, quamdiu non eſt conſummata per viſionem, in fide fundatur, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Nec in illis animabus eſt aliquid fidei repugnans, vel ex parte voluntatis, ut per ſe patet, quia ſunt juſtiſſimæ, nec ex parte intellectus, quia nondum vident, nec habent novam ſcientiam ſupernaturalem infuſam, id enim nullo fundamento affirmari poteſt. Nec refert, quod per aliquam rerum experientiam videntur comparaſſe quandam evidentiam veritatis fidei, quia illa, licet fortaſſe ſufficiat ſuo modo ad impediendam libertatem in credendo ſaltem quoad ſpecificationem actus, ut ſenſit Chryſoſt. hom. 55. in Jo: dicens: *Velint, nolint, omnes poſt mortem acquieſcere veritati*: nihilominus neque ad gratiæ conſummationem ſatis eſt, ut per ſe conſtat, neque excludit veram fidei rationem: tum quia non habent experimentum omnium veritatum, & articulorum, quos crediderunt, eorum præcipue, quæ ad Deum pertinent: tum maxime, quia non aſſentiuntur illis altioribus myſteriis propter talem evidentiam vel experientiam, quam de ipſo Purgatorio habent, ſed propter firmiorem propheticum ac divinum ſermonem, cui bene faciunt attendentes, & propter illud firmius, ac ſupernaturaliter credentes. In hoc ergo ſenſu concedendum eſt non habere gratiam conſummatam.

Animæ purgatorii habent gratiam conſummatam in intenſione.

Alio vero modo poteſt dici gratia conſummata quoad intenſionem, quam in tali ſubjecto habere poteſt, aut debet: ſicut dicitur calor in ſummo, quando habet omnes gradus ſuæ intenſionis, & in hoc ſenſu dicendum eſt habere animas illas gratiam conſummatam. Quia in intenſione nunquam creſcere poteſt in tali ſubjecto: nam in inſtanti mortis habuit omnes gradus, quos in hac vita aliquo titulo homo promeruit, poſtea vero nec mereri poteſt, nec intenſius operari, quam ipſi habitus connaturali modo operari valeant. Et ideo nec ibi augeri poteſt gratia, nec eſt veriſimile in ingreſſu gloriæ aliquam intenſionem gratiæ addi ſine merito, vel alio titulo: hoc enim nec fundamentum habet, nec conſonat Scripturis dicentibus, quod unuſquiſque referet prout geſſit in corpore, & ſimilia.

Hæ animæ habent charitatē perfectam eſſentialiter. 1. Joan. 2.

Similiter dicendum eſt ad aliud de perfectione charitatis. Poteſt enim charitas dici imperfecta eſſentialiter: & hoc modo nulla charitas eſt imperfecta, ſi eſt vera, juxta illud 1. Joan. 2. *Qui ſervat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt*. Omnis enim charitas unit Deo animam, ut ultimo fini ſupernaturali, eſtque eſſentialiter virtus & forma virtutum, & hoc modo imperfectio eſſentialis ei repugnat.

Non tamen accidentaliter.

Poteſt autem eſſe imperfecta accidentaliter, idque dupliciter. Primo quoad ſtatum, & hoc modo dicitur charitas imperfecta eo ipſo, quod non eſt conjuncta actualiter & immobiliter ſuo ultimo fini: & hoc modo verum eſt charitatem animarum Purgatorii eſſe imperfectam, id eſt, non conſummatam, ſicut de gratia dictum eſt. De qua imperfectione videtur loquutus Paulus ad Philippenſes 3. dicens, *Non quod jam perfectus ſim*: nam ſubdit: *Sequor autem ſi quo modo comprehendam*. Non tamen inde fit poſſe augeri, quia eſt in ſuppoſito, quod jam eſt extra ſtatum merendi. Unde alio modo poteſt charitas eſſe imperfecta, quia non habet totam intenſionem, quam in tali ſubjecto habere poteſt, & debet: & ſic charitas illarum animarum imperfecta non eſt, ſed perfecta, ſicut de gratia dictum eſt: eadem enim eſt utriuſque ratio.

Animas Purgatorii non eſſe in ſtatu ſatis faciendi, ſed ſatiſpatiendi. Corol. 1.

Atque ex his ulterius colligitur, animas Purgatorii non eſſe in ſtatu ſatisfaciendi proprie, ſed tantum ſatis patiendi. Hoc erit manifeſtum, ſi termini propoſiti explicentur, quod erit facile ſuppoſita doctrina ſupra tradita de ſatisfactione. Ex peccato enim remiſſo primo & per ſe relinquitur reatus pœnæ ignis & afflictionis Purgatorii, & hanc ſuſtinere poſſunt animæ Purgatorii, & quia illa pœna temporalis eſt, per ſufficientem durationem illius dicuntur poſſe ſatiſpati juxta qualitatem, ſeu quantitatem reatus, ad quod illis ſufficit eſſe in ſtatu gratiæ. Rurſus vero conceſſum eſt hominibus juſtis, & viatoribus, ut poſſint quodammodo mereri remiſſionem illius pœnæ per alias pœnas voluntarias hujus vitæ moraliter æquivalentes, juxta divinam legem, & juſtam inſtitutionem: & hæc vocatur propria ſatisfactio.

Hanc

Hanc ergo dicimus exhibere non poſſe animas Purgatorii, quia ſicut tempus merendi fuit tantum in hac vita, ita etiam ſtatus ſatisfaciendi per voluntarias pœnas, vel afflictiones. Quod eiſdem teſtimoniis, rationibus, & Eccleſiæ traditione oſtendendum eſt, eſt enim eadem ratio. Nam hic priuſquam feratur ultima ſententia, eſt tempus miſericordiæ: tunc autem lata jam ſententia, eſt tempus rigoroſæ juſtitiæ, & executionis pœnæ, prout fuit per ſententiam declarata. Item, quia alias per ferventem actum contritionis, deteſtationis peccati, & amoris Dei, poſſet homo breviſſimo tempore ſatisfacere, nec pœna ignis Purgatorii eſſet vere utilis, nedum neceſſaria. Accedit, quod licet illa pœna Purgatorii ſit voluntaria concomitanter per conformationem cum divina voluntate, non tamen eſt voluntarie aſſumpta: nec ex tali voluntate habet valorem compenſandi debitum culpæ, ſed ex ſua acerbitate juxta menſuram divinæ legis. Quamvis, ut ſit fructuoſa, requirat, ut conditionem neceſſariam, ſtatum amicitiæ divinæ, quia quantumvis illa pœna rigoroſa videatur, eſt pœna amici, quem Deus ut Pater, non ut inimicus caſtigat, ut tandem ſuo conſpectu dignus, & ad illum omnino purus inveniatur. Unde ipſæmet animæ ſanctæ hanc divinam juſtitiam conſiderantes, nolunt inde exire, donec perfecte purgatæ inveniantur. Hoc autem non impedit, quominus ſuffragiis fidelium juvari poſſint, de quo ſequ. Diſput. dicturi ſumus.

Has animas nec de cōgruo poſſe aliquid ad ſuam liberationem pertinens mereri. Concl. 2.

Secundo infero ex dictis, nec de congruo poſſe illas animas aliquid ſibi mereri, vel impetrare, quod ad earum liberationem, ſeu breviorem exitum pertineat. Hoc non eſt ita certum ſicut præcedentia, eſt tamen probabilius, & frequentius receptum. Fundaturque in eodem principio: nam ex ipſo quod homo voluntarie, & negligenter amittit occaſionem in præſenti vita ſibi a Deo conceſſam ad ſatisfaciendum, amitti etiam omnem congruitatem, ut ſic dicam, obtinendi a Deo poſt hanc vitam remiſſionem aliquam circa pœnam illam per actiones ſuas. Et hinc D. Auguſtin. in Enchir. c. 110. dixit, ſuffragia viventium prodeſſe illis animabus defunctorum, qui prius in hac vita ſibi meruerunt, ut ſuffragia pro illis oblata Deo eſſent accepta. Quamvis enim hoc diverſas habeat expoſitiones, de quibus Diſputatione ſequenti, tamen clare ſupponit Auguſtinus in ipſomet Purgatorio nihil poſſe ab eis fieri, quod ad hunc effectum per ſe conferat. Unde concludo animas illas ex vi actuum, quos ibi faciunt, mereri, aut impetrare non poſſe remiſſionem aliquam concedendam omnino gratis per liberalem applicationem ſatisfactionis Chriſti, abſque alio medio: hic enim modus remiſſionis etiam in hac vita fortaſſe nunquam ſit, vel non niſi ex magna diſpenſatione; ergo in Purgatorio locum non habet, propter ſolam petitionem ipſarum animarum. Unde veriſimile non eſt ipſas animas hoc petere: eſſet enim inordinata petitio. Alii qui vero putant poſſe impetrare remiſſionem aliquam per ſatisfactionem aliorum, ita ut ea ratione Deus illam acceptet pro illis animabus, aut certe tales ſatisfactiones provideat, aut inſpiret ipſis viventibus, quod eſt probabile, ſed incertum, ſi tamen aliquid hujuſmodi ibi invenitur, debet potius fundari in meritis hujus vitę, quam illius ſtatus. Dixi autem, non poſſe impetrare aliquid pertinens ad liberationem ab illa pęna, quia fortaſſe impetrare ibi poſſunt ſolatium aliquod, vel conſolationes per Angelos, vel aliquid ſimile, quia hoc non repugnat illi ſtatui, quamvis incertum nobis ſit quid in hoc Deus ſtatuerit. Secus autem eſt de remiſſione culpæ venialis, nam ad hanc ſe diſponere poſſunt in inſtanti mortis: an vero dicendæ ſint illam mereri, ſupra in propria Diſp. viſum eſt.

Orentne pro nobis animæ purgatorii, poſſintq; aliquid nobis de cōgruo mereri, aut impetrare. D. Thom. opinio.

Hic vero occurrebat quæſtio, an ibi orent pro nobis, poſſintque aliquid nobis de congruo mereri, vel ſaltem impetrare, ut alii loqui malunt. Nam D. Th. 2. 2. qu. 93. ar. 11. ad 3. ait, eos, qui ſunt in Purgatorio, non eſſe in ſtatu orandi, ſed magis ut oretur pro eis, propter pœnas quas patiuntur. Et art. 4. ad 3. ſentit nos non implorare ſuffragia exiſtentium in Purgatorio, quia nondum fruuntur viſione verbi, ut poſſint cognoſcere ea, quæ nos cogitamus, vel dicimus. Sentit ergo animas illas non orare pro aliis, quia non decet earum ſtatum, eo quod ſint debitrices, & quaſi in carcere propter propria debita, & non eſſe orandas a nobis, quia cum Deum non videant, non cognoſcunt quæ hic aguntur, nec ſpeciales de his rebus revelationes accipiunt, cum eorum ſtatui non debeantur, juxta ea quæ tradit D. Auguſt. lib. de Cura pro mortuis agend. cap. 13. Hanc ſententiam D. Thomæ impugnant aliqui, quia legimus aliquando Deum feciſſe miracula propter ſanctos adhuc in Purgatorio exiſtentes, ut de Paſchaſio refert Gregor. IV. Dialog. c. 40. Reſponderi vero poteſt, id feciſſe Deum in honorem illius ſancti; propter merita quæ in hac vita habuit, ipſo etiam tunc nihil petente, vel ſciente. Sed certe ſi hoc fieri potuit, quod negare non poſſumus, & ad hoc non eſt impedimentum ſtatus pœnalis, etiam non impediet, quominus animæ illæ pro nobis orare poſſint, & impetrare. Maxime, quia illæ animæ ſunt ſanctæ, & charæ Deo, noſque ex charitate diligunt, & noſtri recordantur, noruntque ſaltem generaliter ea pericula, in quibus verſamur, & quantum indigeamus divina ope & auxilio: cur ergo non orabunt, etiamſi alias ſuis pœnis ſolvant quod debent? Nam etiam nos in hac vita debitores ſumus, & pro aliis oramus, & Patres, qui erant in Sinu Abrahæ, pro viventibus orabant, ut de Onia, & Hieremia refertur, 2. Machab. ult. Neque etiam eſt incredibile SS. Angelos aliqua revelare illis animabus, quæ hic fiunt a viventibus amicis, vel alio titulo illis conjunctis, vel propter aliquod earum ſolatium, vel ut etiam in particulari pro nobis orent, vel ſciant a nobis pro illis orari. Quæ quidem omnia probabilia ſunt, ſed incerta: & ideo D. Th. opinio contemnenda non eſt, licet alias ſatis pia ſit, & veriſimilis. Præſertim quia D. Thom. nec conſtanter, nec abſolute oppoſitum docet, ſed comparative ait, magis eſſe in ſtatu, in quo pro eis oretur, quam orandi. Unde practice non dubito, quin honeſte poſſint a nobis orari animæ illæ, & quod poſſimus etiam fructum aliquem talium orationum media illarum interceſſione ſperare.

Communior opinio.

Sintne illæ animæ in via.

Tandem ex dictis conſtat, an illæ animæ dicendæ ſint eſſe in termino, vel in via: ſimpliciter enim non ſunt in termino, quem nōdum poſſident, & quoad hanc negationem ſunt in via, & quoad aptitudinem ſolvendi debitum alicujus pœnæ per ſatiſpaſſionem, item quoad ſtatum fidei: abſolute tamen non ſunt in via, ſicut nos ſumus, ſcilicet, quoad omnes conditiones, & effectus viatorum: ſunt ergo veluti in ſtatu medio. Dicique poſſunt eſſe in termino gratiæ, nondum vero in termino gloriæ.

SECTIO III.

Utrum Animæ Purgatorii certæ ſint de ſua præſenti juſtitia, & futura æterna ſalute.

Ratio dubitandi.

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia illæ non ſunt certæ per evidentem cognitionem ipſius gratiæ, vel juſtitiæ in ſe ipſa, quia hæc non pertinet ad ſuperiorem ſcientiam, quæ illi ſtatui debita non eſt: unde multo minus poſſunt hanc evidentiam habere de ſua impeccabilitate in futurum. Neque etiam harum rerum certitudinem habent per fidem, quia tale objectum particulare non ſpectat ad fidei revelationem. Ponere autem in illis animabus ſpeciales revelationes voluntarium eſt. Confirmatur, quia alias non poſſent ibi timere, & conſequenter nec ſperare, ſunt enim hæc duo neceſſario conjuncta: ſicut enim malum apprehenſum ut inevitabile, jam non timetur, ita bonum apprehenſum ut inamiſſibile, jam non ſperatur, quia non apprehenditur ut arduum, imo neque ut moraliter abſens. Hac enim ratione animę beatæ non habent propriam ſpem de reſurrectione & gloria ſuorum corporum, licet illam nondum actu habeant.

Proponuntur quorundā errores.

Antiqua fuit ſententia, illas animas non ſolum non habere hanc certitudinem, verum potius verſari in quadam eximia animi anxietate, & perturbatione, & interdum etiam deſperationis motibus agitari, ex graviſſimis doloribus, quos patiuntur. Ita refert D. Th. d. 21. qu. 1. a. 1. q. 4. Quem errorem Lutherus, priuſquam Purgatorium negaſſet, amplexus eſt, dicens, animas illas vere ac proprie deſperare de ſua ſalute, & in hoc graviſſime peccare. Alii vero dixerunt non quidem deſperare, nec peccare, ſimpliciter tamen incertas eſſe de ſtatu ſuo, & an ſint perpetuo puniendæ, nec ne: imo hanc putant eſſe maximam pœnam, quam patiuntur. Ita ſentit Michael Bajus lib. 2. de Meritis oper. cap. 8. Qui in eo fundatur, quod peccatum veniale dignum de ſe eſt æterna pœna, quam licet Deus interdum remittat, tamen, quod ſemper id faciat, nullo certo principio conſtat: unde poſſunt illæ

illæ animæ dubitare, an Deus hoc rigore juſtitiæ cum eis uſurus ſit. Præterea refert Dionyſ. Carthuſ. lib. de 4. noviſſimis, ar. 47. animam quandam Purgatorii cuidam apparuiſſe & dixiſſe; *Scio quia ante judicii diem veniam non obtinebo: an autem tunc, incertum habeo*. Et infra dicit; *Qui taliter torquebantur, communiter erant incerti, an finaliter ſalvarentur, & quaſi deſperabiliter fluctuabant, qui in tormentis ſuis nihil exiſtimabant ita pœnale, ſicut incertitudinem indulgentiæ*. Quæ omnia refert ex Petro Cluniacenſi.

In animabus purgatorii eſſe deſperationem eſt contra fidem.

Tota hæc doctrina erronea eſt, quamvis in ea quædam ſint magis hæretica, & impia. Primo ergo ponere in illis animabus veram deſperationem, eſt contra fidem, & contra omnem rationem ſuppoſitis principiis fidei. Probatur, quia deſperatio eſt graviſſimum peccatum, & ſaluti contrarium, quia ſicut fides eſt ad ſalutem neceſſaria, ita & ſpes, quandiu ad terminum perventum non eſt. Item, quidquid ſit de certitudine ſalutis, ſaltem eſt evidens animas illas non eſſe certas de ſua damnatione, aut quod Deus illas deſeruerit, imo neque ad hoc præſumendum habent conjecturas, cur ergo deſperabunt? An quia puniri ſe conſpiciunt? At hoc potius eſt indicium ſalutis, & amoris Dei, quando cum illa pœna non eſt conjuncta alia ſignificatio divini odii, vel deſertionis, quæ nulla fingi poteſt in illis animabus, ut ſtatim amplius patebit.

Purgatorii animas non ita doloribus perturbari, ut anxietatem irrationabilem ſuſtineant.

Secundo cenſeo eſſe de fide, & fide ſuppoſita evidens, illas animas non ita perturbari doloribus, ut irrationabilem aliquam anxietatem, vel impatientiam ſuſtineant. Probatur primo ex eodem principio, quod peccare non poſſunt. Secundo ex illo Proverb. 12. *Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit*, id eſt, non perturbabit illum, aut dejecto animo faciet, ſed æquo feret animo, ſciens non ſine divina providentia & juſtitia evenire. Quod ſi hoc dixit ſapiens de juſto in hac vita degente, quando divina gratia & protectione cuſtoditur, quid dicendum eſt de animabus illis, quæ confirmatæ ſunt in gratia, & in omni bono, & certiſſime norunt illas pœnas eſſe juſtiſſimas & ex Dei ordinatione evenire? non ergo perturbantur, & impatientes ſunt, ſed potius conformantur divinæ voluntati: & ideo Eccleſia in canone Miſſæ eas dicit in pace dormire, ac quieſcere. Nec vero dici poteſt, ex vehementia doloris perturbari rationem in illis animabus & ideo veluti neceſſitate quadam inculpabili hujuſmodi perturbationem pati. Hoc enim perturbationis genus habet locum in anima conjuncta corpori, quando vehementia doloris ita perturbat humores, ut lædat organa ſenſuum, qui poſtea perturbant rationis uſum, propter dependentiam intellectus conjuncti a phantaſmatibus. At in puro ſpiritu, vel anima ſeparata hic perturbationis modus locum non habet, ſed non obſtante quacunque triſtitia integram habet intelligendi, vel ratiocinandi vim. Quamquam enim prava voluntatis affectio etiam in puro ſpiritu poſſit inclinare intellectum, vel ad actualem cogitationem, vel etiam ad judicium, in his quæ alias evidentia non ſunt, nunquam tamen poteſt ita perturbare, ut verum uſum rationis auferat. Unde etiam in inferno anima illius divitis optime cognoſcebat ſtatum ſuum, & cauſam ſuæ pœnæ, & ſimilia. Eo vel maxime quod in animabus Purgatorii nulla eſt inordinata affectio, ex qua poſſit talis perturbatio, aut impatientia oriri.

Has animas certas eſſe de ſua ſalute.

Tertio aſſero, certiſſimum eſſe animas purgatorii eſſe omnino ſecuras, & certas de ſua ſalute, tam quoad præſentem juſtitiam, quam quoad æternam beatitudinem poſt illum ſtatum conſequendam. Ita docet D. Th. citato loco, & ibi cæteri Doctores, & d. 45. Soto d. 19. qu. 3. ar. 2. dicit eſſe Catholicam Doctrinam, Cajet. Tom. 1. Opuſ. tract. 23. qu. 2. ſolum dixit eſſe communem doctrinam, late Roffenſ. ar. 38. Bellarm. lib. 2. de Purgator. c. 4. Ratio hujus veritatis conſtabit explicando modum hujus

Num hæ animæ ſtatim ac a corpore ſeparantur, cognoſcant non eſſe damnatas, & quomodo.

certitudinis, ſimulque reſpondendo ad rationem dubitandi. Duo ergo neceſſe eſt certo cognoſcere ad habendam hanc certitudinem. Unum eſt, ut animæ illæ cognoſcant ſtatim ac ſeparantur a corpore, ſe non damnatas, ſed in ſtatu gratiæ. Aliud eſt, ut cognoſcant ſe non fore damnandas. Quoad primum videtur dici poſſe, probabiliter animas illas per ſcientiam evidentem & intuitivam id conſpicere, quia ſeipſas intuitive videndo, vident etiam quidquid in ipſis eſt, ſicut angeli ſeipſos videntes, vident ſuas potentias, & habitus. Vident ergo illæ animæ in ſua ſubſtantia habitum gratiæ, & habitum charitatis in voluntate; ergo vident ſe ſecundum præſentem ſtatum non eſſe damnatas. Ita ſentit Cajet. ſupra, quem imitatur Bellarm. dict. c. 4. circa finem. Mihi tamen res incerta eſt, & contrarium videtur veriſimilius, quia neque angelus, nedum anima ſeparata, poteſt per ſua naturalia videre myſteria gratiæ; quantumvis ergo videat ſuam ſubſtantiam, & naturales potentias, & habitus, nihilominus non poterit intueri qualitates ſupernaturales in ſe exiſtentes, ſine ſpeciebus propriis illarum, quas oportet eſſe per ſe infuſas, & ſupernaturalis ordinis: unde etiam erit neceſſarium lumen illis ſpeciebus accommodatum: non poſſumus autem cum fundamento dicere, hoc lumen & ſpecies infundi animabus in Purgatorio: pertinet enim ad ſtatum beatitudinis, & ſunt quaſi proprietates conſequentes eſſentialem beatitudinem, & ad accidentalem pertinentes. Item quia talis ſcientia ſupernaturalis infuſa non eſt debita naturæ, nec tali ſtatui pœnali; ergo dicemus ibi infundi.

Ex effectibus, quos inde experiuntur cognoſcere has animas ſe eſſe in gratia.

Aliter ergo dici poteſt, animas illas ex principiis fidei, quæ in hac vita habuerunt, & retinent, & ex effectibus, quos in ſe experiuntur, evidenter colligere ſe non eſſe in ſtatu damnationis. Qui diſcurſus fieri poteſt variis modis. Primo, quia certo credimus animas damnatas non diligere Deum, nec deteſtari peccata, imo nihil boni operari: illæ autem animæ evidenter experiuntur ſe diligere Deum, & deteſtari peccata, & nihil mali actu velle; ergo evidenter vident ſe non eſſe damnatas. Deinde certa fide credimus, animas decedentes in peccato mortali, in eodem puncto & momento mortis damnari, juxta illud Luc. 16. *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno*; ergo è converſo certum etiam eſt, animam, quæ non ſtatim in morte damnatur, non decedere in peccato mortali, & quæ in peccato mortali non eſt, eſſe in gratia (de adultis enim agimus); cum ergo anima purgatorii evidenter cognoſcat ſe non eſſe damnatam, evidenter etiam ſcit, ſuppoſita fide, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & non in peccato mortali. Unde hæc eſt differentia inter illum ſtatum & viatoris, quod in via ex nullo experimento bonorum actuum poteſt homo evidenter inferre ſe eſſe in gratia, quia etiam illi, qui non ſunt in gratia, poſſunt habere actus bonos, & adeo ſimiles, ut non poſſint evidenter a nobis diſcerni. At vero in animabus ſeparatis non ita eſt: nam quæ non ſunt in gratia (loquor de animabus adultorum) nullum bonum actum, nec amorem Dei ſuper omnia, verum, aut veriſimilem habere poſſunt ratione ſtatus damnationis, & ideo ex talium actuum experimento evidenter inferri poteſt ſtatus gratiæ. Rurſus certum eſt, animas, quæ decedunt in peccato mortali, ſtatim in puncto mortis cognoſcere ſe eſſe damnatas; ſed animæ purgatorii non cognoſcunt ſe eſſe damnatas, alias falſum cognoſcerent; ergo ex hoc evidenter concludunt ſe non eſſe damnatas, quia ex una negatione evidenter infertur alia, & priorem poſitive, & evidenter cognoſcunt, ſi reflexionem faciant, quod fere neceſſarium eſt; ergo inde inferunt evidenter poſteriorem. Solum reſtat probanda major propoſitio, quæ videtur æque certa, ac certum eſt, animas decedentes in peccato mortali ſtatim in morte puniri pœna condigna, quod eſt manifeſte de fide ex dict. loco Luc. 16. & ex illo Job. 21. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*: cum ſimilibus. Nemo autem eſt damnatus niſi ſciat ſe eſſe damnatum, tum quia alias non ſtatim eſſet obſtinatus in malo, nec fidem aut poteſtatem bene operandi amitteret, tum quia magna pars pœnæ damnati eſt ſcire ſe eſſe damnatum, quia non eſt damnatio ſine deſperatione veniæ, neque ſine apprehenſione perpetuæ pœnæ & inimicitiæ cum Deo, neque etiam è converſo deſperatio aliunde naſcitur cum neceſſitate niſi ex cognitione talis damnationis. Unde etiam animæ purgatorii eo ipſo quod non deſperant, vident ſe non eſſe damnatas in perpetuum, nec gerere cum Deo perpetuam inimicitiam. Huc accedunt aliæ conjecturæ, quia animæ quæ ſunt in mortali, ſicut feruntur in gehennam, ita cognoſcunt locum ad quem deferuntur, & audiunt blaſphemias in Deum, quæ ibi dicuntur, & quibus ipſæ cooperantur: hæc autem omnia non experitur anima Purgatorii, imo videt ſe eſſe in loco, ubi Deus honoratur, & non blaſphematur, &c. ergo.

His

Quomodo hæ animæ cognoſcãt ſe non fore damnandas.

His ergo modis cognoſcunt illud principium: ſed illud non ſatis eſt, niſi addatur ſecundum. Dicere autem poſſumus illud ſolum cognoſcere ex fide, quam in hac vita habuerunt. Nam de fide credimus animas ſanctas poſt mortem non poſſe peccare, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt: hanc autem fidem etiam retinent animæ ſeparatæ; ergo hoc ipſo quod vident ſe non eſſe in ſtatu peccati mortalis, quando hinc decedunt, certo judicant ſe non poſſe cadere ab illo ſtatu, atque adeo pœnas illas fore temporales, & poſt illas vitam beatam conſequuturas. Si quis tamen recte conſideret, tota hæc cognitio non excedit Theologicam certitudinem, unde non eſt evidens quoad ipſum conſequens, ſed ſolum quoad illationem. Ex quo videtur ulterius inferri, hanc cognitionem non poſſe eſſe communem omnibus illis animabus. Nam principia illa, quæ nos ſupponimus ut certa, quamvis talia ſint, non tamen ſunt articuli fidei omnibus noti, ſed doctis tantum, & pluſquam mediocribus Theologis noti ſunt: multi ergo juſti idiotæ moriuntur ſine fide vel cognitione talium principiorum, ut quod anima Purgatorii non poſſit peccare, quod anima diſcedens in peccato mortali ſtatim ſciat ſe eſſe damnatam, vel ſimilia; ergo poſſunt eſſe in Purgatorio multæ animæ, quæ per ſe non valeant talem diſcurſum Theologicum facere, quia illis pro illo ſtatu non revelatur Theologia, quam in hac vita non didicerunt. Ad hoc vero dici poteſt, quoad hæc principia, quæ facilia ſunt, facillime edoceri, & illuminari a ſuis angelis cuſtodibus.

Rationi dubitandi ſit ſatis.

Addimus denique, directe & per ſe hanc certitudinem recipere in judicio particulari. Suppono enim omnes homines judicari in morte, particulari judicio, de quo dixi multa in 2. Tom. diſp. 52. ſect. 2. ubi oſtendi & illud eſſe, & in inſtanti ſeparationis animæ a corpore fieri, & in eo ferri ſententiam, quæ ipſi animæ ſtatim manifeſtatur, nam ad hunc finem profertur; imo nihil aliud videtur eſſe proferri, quam manifeſtari, quia apud ſe jam Deus illam habebat, profert autem cum manifeſtat: hæc autem manifeſtatio per ſe pertinet ad eum qui judicatur: nam quod aliis manifeſtetur, accidentarium eſt. Per hanc autem ſententiam duo cognoſcunt illæ animæ, ſcilicet, dignas eſſe vita æterna propter bona merita, & illam eſſe illic reddendam in tali ac tanto gradu, differri tamen, quia dignæ etiam ſunt tali ac tanta pœna, quam prius luituræ ſunt: ſimul etiam vident ſententiam Dei eſſe immutabilem, & infallibiliter habituram effectum. Per eam ergo ſententiam, quæ revelationem divinam continet, & de præſenti ſtatu, & de futura beatitudine certiſſimæ redduntur. Unde exiſtimo, non ſolum certo ſcire illam pœnam futuram eſſe temporalem, ſed etiam quanto tempore duratura ſit, per ſe loquendo. Quod etiam conſtare poteſt ex illis revelationibus, in quibus animæ purgatorii apparent, & petunt ſuffragia, affirmantes fore ſtatim liberandas ab illis pœnis, ſi hoc vel illud pro illis fiat, ut patet ex Gregor. IV. Dialog. cap. 40. & aliis.

Ratio igitur dubitandi initio poſita ſoluta eſt. Ad id autem quod de ſpe & timore dicebatur, reſpondeo, imo animas illas tanto ſperare certius, quanto ſecurius: non eſt enim contra rationem ſpei certitudo conſequendi bonum ſperatum, quandiu illud obtentum non eſt, maxime ſi adhuc ſuſtinendi ſunt labores, & ſuperandæ difficultates ante conſequutionem. Ita vero ſe habent illæ ſanctæ animæ, & differunt aliquo modo a jam beatis, etiam reſpectu gloriæ corporis, quia beatæ jam habent gloriam animæ, quæ eſt veluti principium intrinſecum gloriæ corporis, & ſine ulla pęna, vel difficultate ſua illam conſequuturæ ſunt, & ideo licet habeant ſimplicem expectationem, illa tamen in eis non habet rationem ſpei, quia non habet rationem ardui, ſive diverſitas inter eas eſſentialis ſit, ſive non, de quo alias: in præſenti autem & eſt vera expectatio, & fiducia, & nomen etiam ſpei retinet, quia adhuc retinet bonum illud rationem ardui. Unde, cum de beatis incertum ſit, an habitus ſpei quoad ſubſtantiam & realitatem in eis maneat, de animabus purgatorii id dubitari non poteſt, quia retinent integram juſtitiam habitualem, quæ ſine re, aut ſpe eſſe non poteſt, & quia nihil egerunt, quo illam amitterent, nec etiam aliquid ei incompoſſibile receperunt.

Illas animas habere certam ſpem de ſua beatitudine, licet beati non habeant ſpẽ de gloria ſuorũ corporum.

Ad aliam vero partem de timore, primum dicitur, non eſſe de ratione ſpei, ut habeat timorem conjunctum, quæ eſt enim neceſſitas? Deinde dicitur, proprium timorem eſſe de malo futuro: nam de jam præſenti potius eſt triſtitia: animæ ergo illæ triſtantur, & dolent de præſenti malo pœnæ, quia hoc pravum non eſt, ſed naturale: imo ad hoc ibi ſunt, ut contriſtentur: ſimul autem naturaliter fugiunt malum illud, & cupiunt finiri. Nam, ut Cyprianus ait lib. de Mortalit. *Quis non triſtitia carere optet? quis non ad lætitiam venire feſtinet?* Illa autem fuga pro illo ſtatu non eſt per modum appetitus efficacis: ſed velleitatis cujuſdam, & ideo potius ſimplex fuga mali dicitur, quam timor. Rurſus, perpetuitatem illius mali, vel carentiæ perpetuæ divinæ viſionis minus timent, quia certiſſimæ ſunt eis non imminere tale periculum: ſimplici ergo affectu illas fugiunt, & odio habent, vel ex appetitu propriæ beatitudinis, certaque ſpe illius, vel ex charitate Dei, propter cujus honorem, & amorem, illum maxime videre deſiderant. Denique, proprium timorem ſervilem non habent, & quoad hoc dici poſſunt habere charitatem perfectam, quę hunc timorem excludit, non enim jam fugiunt culpam propter timorem pœnæ, in quo talis timor conſiſtit, ſed culpam propter ſe, & propter Deum fugiunt, quod pertinet ad timorem filialem, & pœnam ipſam ea potiſſimum ratione deteſtantur, quia eſt fructus culpæ. Igitur prædicta certitudo, nec veram ſpem, nec timorem illi ſtatui accommodatum excludit.

Confirmationi reſpondetur. Hujuſmodi animas non habere timorẽ cum ſpe beatitudinis.

QUINTA HUJUS OPERIS PARS.

DISPUTATIO XLVIII.

DE SUFFRAGIIS.

Suffragiũ quid. Quot modis ſuffragiũ unius poſſit alteri prodeſſe.

Poſtquam viſum eſt, quomodo ſolvi poſſet temporalis pœna peccatis debita, per propriam actionem, vel paſſionem ipſiuſmet peccatoris, videndum ſupereſt, quomodo remitti poſſit, vel ſolvi per alterius actionem vel paſſionem alteri communicatam. Quæ communicatio, prout inter fideles fieri poteſt, ſuffragium ſolet appellari, juxta uſitatam phraſim Eccleſiæ, & Theologorum. Eſt enim ſuffragium, ut ſumitur ex D. Thom. & aliis in 4. d. 45. auxilium quoddam, quod unus fidelis præbet alteri ad obtinendum a Deo remiſſionem pœnæ temporalis, vel aliquid hujuſmodi. Supponendumque eſt tribus modis poſſe ſuffragium unius prodeſſe alteri. Primo ex opere operato. Secundo per indulgentias, quæ etiam juvant ad modum operis operati. Tertio ex opere operantis. De primo modo nihil nobis dicendum ſupereſt in hac materia: ſuppono enim, remiſſionem pœnæ ex opere operato, ſeclufis indulgentiis, non fieri niſi aut per ſacramenta, aut per ſacrificium: nam ex Chriſti inſtitutione non habemus alia inſtrumenta, ſeu cauſas hujus effectus. Et quamvis probabile ſit, aliquod ſacramentale ex inſtitutione Eccleſiæ habere hunc effectum: tamen, ſi ita eſt, illud reducitur ad aliquem modum ex dictis, &, quantum ad præſens ſpectat, eadem ratio erit de hac remiſſione, & de illa, quæ fit in ſacramentis: ſuppono enim ulterius remiſſionem pœnæ, quæ ex opere operato comparatur per ſuſceptionem alicujus ſacramenti, tantum in eo fieri, qui ſacramentum ſuſcipit, & non in alio, ut in ſuperiori tomo late tractavi. Idemque erit in ſacramentalibus, ſi per uſum alicujus talis effectus conceditur, ut ſi per aquam benedictam

alicui

alicui remittitur aliquis gradus pœnæ, illa remiſſio fit ei, qui devote utitur aqua benedicta, non alteri, quod ſimile ſuo modo eſt in baptiſmo, & aliis ſacramentis. Quo fit, ut nullum ſuffragium poſſit aliis prodeſſe ex opere operato, præter miſſæ ſacrificium; de quo diſputatum eſt ſufficienter in ſuperiori Tom. diſput. 79. ſect. 9. & ſeq. & ideo de hoc genere ſuffragii ex opere operato nihil aliud in hac materia dicendum nobis ſupereſt. De ſuffragio vero per modum indulgentiæ dicturi ſumus in ſeq. diſp. & ideo in præſenti ſolum eſt ſermo de ſuffragiis ex opere operantis, ſive hæc fiant auctoritate privata ſingulorum fidelium, ſive auctoritate publica totius Eccleſiæ: utroq; enim modo fieri poſſunt, ut conſtat ex uſu Eccleſiæ, & in diſcurſu diſputationis explicabitur. In qua primo videndum eſt, an poſſit hoc genus ſuffragii inter fideles reperiri. Secundo, quibus modis fieri poſſit. Tertio, per quæ opera fieri poſſit, & quas conditiones requirat ex parte auxiliantis, & eorum, quibus hoc genus auxilii, ſeu ſuffragiorum impenditur.

SECTIO I.

An inter fideles quorundam ſuffragia aliis valere poſſint ad ſatisfactionem, ſeu remiſſionem pœnæ temporalis.

Eſſe inter fideles communionem bonorum operũ eſt de fide.

QUod inter fideles ſit aliqua communicatio bonorum operum, quibus quidam poſſit alios juvare, extra controverſiam eſt: id enim aperte in Symbolo confitemur in articulo de Sanctorum communione: nam ſenſus illius eſt, eſſe inter ſanctos, qui ſunt viva Chriſti membra, communicationem aliquam in bonis operibus, quatenus unuſquiſq; ſuis bonis actionibus alios juvare poteſt. Sumus enim ejuſdem corporis membra, teſte Paulo 1. ad Cor. 12. & ad Eph. 4. & ideo, ſicut in eodem corpore humano unumquodque membrum non in ſuam tantum, ſed aliorum etiam utilitatem operatur; ita in myſtico Eccleſiæ corpore, membra, quæ viva ſunt, & utiliter operari poſſunt, non ſolum ſibi mereri, ſed etiam aliis præſtare poſſunt auxilium. Quod ſaltem in orationibus inter viventes manifeſtum eſt ex illo Jacobi 5. *Orate pro invicem, ut ſalvemini*, & ad Rom. 15. *Obſecro vos fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me a Deo*; & Job ult. dixit Deus: *Ite ad ſervum meum Job, ille orabit pro vobis.* Quapropter de veritate hac ita generatim ſumpta, etiam hæretici non contradicunt. Sed cum eis duplex eſt controverſia; prior eſt de perſonis, ſeu ſtatu hominum, inter quos poteſt eſſe hoc genus auxilii, & communicationis: nam ipſi volunt tantum eſſe poſſe in viventibus inter ſe, non vero reſpectu mortuorum. De qua re poſtea videbimus. Altera controverſia eſt, quæ ad præſens pertinet, de effectu hujus communicationis: negant enim Lutherani poſſe unum fidelem alios juvare ad ſatisfactionem pro peccatis, ſeu remiſſionem pœnæ temporalis. In quo errore fuit prius Wicleph. ut late tractat Waldenſ. Tom. 3. de Sacramentalib. a cap. 93. ad 100. Poſſunt autem hi hæretici fundari, vel in eo, quod poſt culpam remiſſam nullus manet reatus pœnæ temporalis; vel in hoc, quod Chriſtus ſufficienter pro omnibus ſatisfecit: vel deniq; in hoc, quod nemo poteſt unquam ita abundare meritis, vel ſatisfactionibus, ut ei ſuperſit aliquid, quod aliis ad ſatisfaciendum pro illis præbeat.

Lutheranorum error.

Poſſe fideles per ſuffragia ſe invicem juvare ad ſatisfaciendum pro pœna temporali.

Nihilominus dicendum eſt, fideles poſſe ſe ſe mutuo juvare ad ſatisfaciendum pro peccatis, ita ut opus unius alteri valeat ad remiſſionem alicujus pœnæ temporalis obtinendam. Hic eſt communis conſenſus Sholaſticorum omnium, quos referam ſect. ſequenti, qui veritatem hanc contineri cenſent in dicta Sanctorum communione, quam in ſymbolo profitemur. Nam, ſi quoad alios effectus bonos mutuo ſeſe juvant fideles, nulla ratio eſt, cur etiam quoad hunc, ſuffragium ſibi invicem afferre non poſſint. Atque in hoc ſenſu applicata, probabilia ſunt quædam Scripturæ teſtimonia, quibus hæc veritas confirmari ſolet, quamvis non omnia efficacia ſint. Primum eſt illud Pſalm. 118. *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Quorum verborum proprius, & literalis ſenſus non eſt agere de hac communione, ſolum enim per illa verba ſignificat David, ex conſideratione divinorum judiciorum ſe inductum fuiſſe ad cuſtodienda divina præcepta, & ita factum eſſe ſocium eorum, qui timent Deum, unde *eſſe participem illorum* in eo loco, nihil aliud eſt, quam cum eis convenire in obſervatione divinorum mandatorum. Ex quo naſcitur peculiaris quædam amicitia, & unio, quæ eſt inter eos, qui divina mandata ſervant, ad quam conſequitur communicatio prædicta in ſpiritualibus bonis.

Suadetur aſſertio Scripturæ teſtimoniis.

Deinde probari hoc ſolet ex verbis Pauli ad Rom. 15. *Probaverunt enim Macedonia, & Achaja collationẽ aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Hieruſalem, placuit enim eis, & debitores ſunt eorum: nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare illis*: quoniam in his ultimis verbis videtur ſignificare Paulus, quod, ſicut inter fideles eſt communicatio in temporalibus bonis, ita multo majori ratione eſſe debet in ſpiritualibus. Verumtamen, licet argumentum hoc ſit probabile ex quadam morali conjectura, & ratione, non tamen ex vi verborum, & intentionis Pauli. Nam ſenſus manifeſtus eſt, merito fideles Macedoniæ & Achajæ decreviſſe temporales eleemoſynas mittere in ſubſidium fidelium pauperum Judæorum, qui erant in Hieruſalem, quoniam per miniſterium, & prædicationem Judæorum notitiam acceperant Evangelii, per quam participes facti fuerant ſpiritualium bonorum. Atque ita exponunt Ambr. Chryſ. Anſel. & D. Th. Qui hinc colligit, deberi ſumptus non ſolum illis, qui prædicant, ſed etiam qui prædicatores mittunt, quod intelligendum cenſeo de debito gratitudinis, vel ſpecialis charitatis: clarum eſt enim ibi non interveniſſe debitum intrinſecum, nam huic ſit ſatis alendo miniſtros ipſos, qui ſpiritualia ſeminant, juxta illud 1. ad Cor. 9. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus.* Addo etiam veriſimile eſſe, Paulum non ſolum loqui de miniſterio Apoſtolicæ prædicationis: nam illo ſolo titulo non multum videntur facti fuiſſe Macedones debitores pauperibus, qui erant in Hieruſalem, ſed quia ſuis orationibus, & bonis operibus aliquo modo eos juvabant. Ex quo poteſt aliquod argumentum a ſimili, & per conjecturam deſumi, non tamen efficax ex ſola vi verborum Pauli.

Idem ex Paulo ad Rom. 15. deducitur.

Tertio ac præcipue citari ſolent verba Pauli ad Coloſ. 1. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia, cujus factus ſum ego miniſter, ſecundum diſpenſationem Dei, &c.* Quæ verba obſcura ſunt, & varios ſenſus admittunt. Unus eſſe poſſet, paſſionem, & pœnas Chriſti non fuiſſe ſufficientes ad hominum remiſſionem, & ſalutem, niſi eis etiam addantur paſſiones ſanctorum, ideoque dicere Paulum, ſe ſupplere, quod ex parte ſua deerat paſſionibus Chriſti. Veruntamen hic ſenſus ut D. Th. ibi adnotat, erroneus eſt, quia certum eſt de fide, Chriſti paſſionem per ſe ſolam ſufficientiſſimam fuiſſe ad omnium hominum ſalutem. Alius ergo ſenſus eſſe poteſt, quamvis Chriſti opera, & paſſiones per ſe ſatis ſuperque fuerint quoad ſufficientiam, tamen, ut in nobis habeant effectum & efficaciam, adhuc illis deeſſe applicationem, quæ in nobis fieri debet, circa quam laborant ſancti, & maxime laboravit Paulus, & hac de cauſa multa patiebatur pro Eccleſia, cujus factus erat miniſter. Et hunc ſenſum ſignificant verba ſequentia: *Ut impleam verbum Dei, myſterium quod abſconditum fuit a ſeculis.* Atque hunc ſenſum inſinuat Gregor. 1. Reg. c. 9. & eum admittit Bellarm. lib. 1. de Indulgent. cap. 3. dummodo Apoſtoli ſententia ad illum non limitetur, nec excludatur alius ſenſus veritatem Catholicam confirmans. Nam Paulus generaliter loquitur, & oſtendit effectum ſuſtinendi paſſiones, ut omnibus modis profit Eccleſiæ, ex quibus unus ac valde utilis eſt per communicationem ſatisfactionum. Cum ergo Paulus abſolute & generatim loquatur, non ſunt limitanda ejus verba ad unum modum communicationis.

Efficacius idem probatur ex Paul. ad Cor. 1.

Primus verborum Pauli ſenſus.

Improbatur.

Secundus ſenſus.

Eſt ergo tertius ſenſus, Paulum non loqui de ſolis paſſionibus, quæ Chriſtus in propria perſona ſuſtinuit, ſed de his, quas in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, & in ſuis membris, ad eorum perfectionem, & confirmationem, ſuſtinere decrevit, uſque ad finem mundi. De quibus recte ait Paulus adimplere in carne ſua, quæ deerant paſſionibus Chriſti, quia, licet ſolæ pœnæ, quas Chriſtus paſſus fuerat, ſatis eſſe potuiſſent, tamen ad majorem Sanctorum perfectionem, & charitatis communicationem voluit Sanctorum ſatisfactiones ſuis conjungi, & Eccleſiæ prodeſſe. Cum enim addit Paulus, *Pro corpore ejus,* quod

Tertius ſenſus ad præſens ſpectant.

quod eſt Eccleſia, ſatis ſignificat, ſe non ſolum ſuſtinuiſſe paſſiones in carne ſua, ut conjunctæ Chriſti paſſionibus ſibi prodeſſent, ſed etiam univerſæ Eccleſiæ, pro qua Chriſtus pati voluit, non ſolum in ſeipſo, ſed etiam in membris ſuis, ut exponunt Chryſoſt. Theophyl. Anſelm. D.Th. & alii. Clariſſime Auguſt. Pſal. 61. ubi inter alia multa inquit: *Patitur Chriſtus in membris ſuis, id eſt, in nobis ipſis, ad communem hanc quaſi Rempublicam, nam quiſque pro modulo noſtro exſolvimus, quod debemus, & pro poſſe virium noſtrarum quaſi canonem paſſionum inferimus, paritoria plenaria.* Quæ verba ſtatim ex D.Th, exponemus: in eis tamen ſatis ſignificat Auguſt. paſſiones ſingulorum Sanctorum ad communem aliorum utilitatem prodeſſe, quamvis modum hujus utilitatis non declaret. Item favet Auguſt. in enarratione ſuper Pſal. 86. ubi ponderat Paulum dixiſſe, ſe adimplere quæ deſunt paſſionum Chriſti, non in carne Chriſti, ſed in carne ſua, ut inde colligat, Paulum loqui de Chriſto, non tantum in propria perſona, ſed ut conjuncto corpori ſuo: nam propter hanc conjunctionem ſolent attribui Chriſto ea, quæ fiunt in membris ejus, juxta illud Act. 9. *Saule, Saule, quid me perſequeris*? Et Matt. 25. *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Verum eſt, verba Pauli non ita eſſe conſtruenda, ut particula illa, *in carne mea*, conjungatur cum verbo, *deſunt*, ſed cum verbo *adimpleo*, ita ut ſenſus ſit: *Adimpleo in carne mea, quæ deſunt paſſionum Chriſti*: tamen ſub paſſionibus Chriſti videtur Paulus comprehendere etiam paſſiones quæ ſupererant ſuſtinendæ in carne ipſius, vel aliorum Sanctorum, & ideo ſatis probabiliter exponitur, ut loquatur de Chriſto myſtice, ut conjuncto corpori, & membris ſuis. Atque juxta hanc expoſitionem colligitur ex hoc loco theſaurus ſatisfactionum, qui eſt in Eccleſia ex Chriſti infinita ſatisfactione, & Sanctorum etiam paſſionibus, & ſatisfactionibus coaleſcens, de quo dicemus in diſputationibus ſequentibus, tractando de Indulgentiis. Et hoc ſignificavit Gloſſa ibi, quam D. Th. refert, dicens: *Paſſiones adhuc deſunt, eo quod paritoria meritorum Eccleſiæ non eſt plena, nec adimplebitur, niſi cum ſeculum fuerit finitum. Eſt autem paritoria* (ait D.Th.) *vas, vel domus, ubi pariter multa inferuntur*. Hoc denique ſignificare fortaſſe voluit hom. 24. in Num. circa prin. cum ait, non ſolum Chriſti ſanguinem, ſed etiam aliorum Sanctorum, & juſtorum valere ad expiandum pro parte aliqua populum.

Ratio aſſertionis. Potiſſima vero ratio ſuperius tacta eſt ſumpta ex unitate corporis Eccleſiæ, & unione membrorum ejus: hæc enim unio maxime fit charitate, quæ ſicut in multis, & ex multis efficit cor unum, & animam unam, ut dicitur Actor. 4. ita bona omnia facit communia, ſeu communicabilia, non tantum corporalia, ſed etiam ſpiritualia, quantum expedit ſeu rationi conſentaneum eſt, ut eleganter explicat Auguſt. tract. 32. in Jo. circa finem & Chryſoſt. hom. 41. in 1. ad Cor. qui ad hoc etiam expendit verba Pauli 2. ad Cor. 1. *Adjuvantibus vobis in oratione pro nobis, ut ex multis perſonis ejus, quæ in nobis eſt, donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis*. Ex quibus colligit Chryſoſtomus, ſolere Deum aliis propter alios gratificari. Et infra ſubdit: *Unum corpus omnes ſumus, ſint membra licet alia aliis illuſtriora, undique veniam ipſis impetrari licet, precibus pro ipſis effuſis, muneribus datis, conſortio eorum, inter quos velut commune corpus referuntur*.

Tandem in hoc fundata cenſetur quædam antiqua Eccleſiæ conſuetudo: ſolebant enim Eccleſiæ paſtores publicis pœnitentibus aliquid de pœna, ſeu ſatisfactione debita remittere propter aliorum juſtorum interceſſiones, & ſatisfactiones, ut colligitur ex Tertul. lib. ad Martyres, c. 1. & Cyprian. Ep. 11. alias lib. 3. Ep. 15. quibus locis Pamel. id notat, & Lindan. lib. panop. c. 73. Imo aliqui putant hoc inſinuatum eſſe a Paulo 2. ad Cor. 2. dicente, *Cui aliquid donaſtis, & ego*, id eſt, Rogaſtis me, ut ego remitterem, & ego id feci: unde ſubdit: *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos, in perſona Chriſti*. Nam, ſi miniſtri Chriſti in perſona ejus quibuſdam fidelibus remittunt, ſive pœnas, ſive ſatisfactiones, vel relaxant cenſuras propter aliorum juſtorum interceſſiones: (hæc enim omnia ſub illis verbis comprehendi poſſent, ut ex Ambroſ. Theodor. & aliis colligere licet) ergo & ipſe Chriſtus quibuſdam remittet pœnas peccatorum propter aliorum interceſſiones, ſeu ſatisfactiones. Quin potius Cyprian. & ſupra & epiſt. 13. & 14. ſignificat, ideo paſtores Eccleſiæ ſolitos fuiſſe admittere libellos deprecationum, & interceſſionum Sanctorum confeſſorum, qui pro fide Chriſti conſtanter patiebantur, & ideo martyres interdum appellabantur; & propter eos conſueviſſe facilius remittere aliis qui lapſi fuerant, & in confeſſione fidei defecerant, quia exiſtimabant apud Deum etiam eorum interceſſiones efficaces eſſe: *Unde* (inquit Cyprianus) *qui libellos* (ſcilicet interceſſionum) *a martyribus acceperunt, prærogativa eorum apud Deum adjuvari poſſunt*: & iterum; *Auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt*. Cum ergo remiſſio pœnæ temporalis minimum ſit eorum, quæ in peccatorum remiſſione donantur, ad eam maxime poterunt quidam fideles ab aliis adjuvari.

Ad duo prima fundamenta hæreticorum ſatis eſt in ſuperioribus reſponſum. Falſum enim eſt, remiſſa culpa, ſemper remitti omnem pœnam, & contrarium de fide certum, ut ſupra vidimus. Chriſti autem ſatisfactio ſicut non excludit indigentiam ſeu neceſſitatem propriæ ſatisfactionis, ita etiam non excludit, quin poſſit unus alteri ſuffragari. Tertium autem fundamentum poſtulat, ut explicemus modum hujus ſuffragii ſeu auxilii, quod ad hujuſmodi effectum poſſunt fideles ſibi invicem præſtare, quem modum ſeq. ſect. exponemus. Satisfit fundamẽtis hæreticorum.

SECTIO II.

Utrum unus poſſit alteri ſuffragari pro illo ſatisfaciendo, ſeu pœnam illi debitam perſolvendo.

Prima ſententia quorundam modernorum Theologorum eſt, non poſſe unum fidelem alteri ſuffragium ferre pro illo ſatisfaciendo, & ſolvendo pœnam debitam; ſed ſolum impetrando ac merendo de congruo, ut Deus remittat talem pœnam, ſive immediate gratis illam condonando propter orationes alterius, ſive dando aliquod auxilium propter eaſdem orationes, quo alter bene operetur ad hujuſmodi remiſſionem obtinendam. Fundamentum hujus ſententiæ eſt, quia debitum pœnæ eſt debitum perſonale; ergo non poteſt per alium ſolvi. Patet conſequentia: nam in hoc proprie differt debitum perſonale a reali, quod reale ſolvitur per traditionem alicujus rei omnino diſtinctæ a debitore, & ideo ſolvi poteſt per aliam perſonam, quia ibi intercedit virtualis donatio, per quam tertia perſona rem ſuam donat debitori, ut per illam ſolvat creditori ſuo. At vero perſonale debitum dicitur illud, quod per actionem, vel paſſionem propriæ perſonæ ſolvendum eſt, & ideo non poteſt per alium ſolvi, quia non poteſt unus ita donare alteri actionem ſuam, vel paſſionem, ut illius propria efficiatur. 1. Sententia.

Quod autem hujuſmodi debitum pœnæ hoc modo perſonale ſit, oſtendi poteſt primo, quia propter peccatum fit aliquis dignus pœna in ſeipſo, non in alio; ergo contrahit debitum perſolvendum per actionem, vel paſſionem propriæ perſonæ, non alterius. Secundo, quia hoc debitum pœnæ tale eſt, ut contrahi non poſſit per opus alienum, ſed per proprium; ergo etiam è contrario ſolutio hujus debiti non poteſt fieri per alienum opus, ſed per proprium. Tertio, quia illud debitum, quod ex peccato relinquitur, ad ſatisfaciendum pro culpa eo modo, quo poteſt, ſeu (quod idem eſt) ad ſe diſponendum ad remiſſionem culpæ, hoc, inquam, debitum non poteſt per alium ſolvi, ſed omnino perſonale eſt; ergo idem dicendum eſt de debito pœnæ, quod ex eodem peccato relinquitur, etiam per remiſſionem ejus quoad culpam. Quarto, quia meritum gratiæ, aut gloriæ ita eſt perſonale, ut nemo poſſit alteri ſuum meritum præſtare, ut alteri valeat ad gloriam obtinendam, & ſit quaſi pretium illius mercedis; ſed illud pretium eſſe debet proprium ac perſonale opus, quia per illud ſolum fit homo dignus vita æterna; ergo eadem ratione non poteſt unus pro alio ſolvere reatum pœnæ temporalis, quia non poteſt per opus alterius fieri non dignus pœna, cujus per propriam culpam dignus effectus fuerit, quandiu autem manet dignus pœna; nondum eſt ablatus pœnæ reatus. Quinto, quia hæc pœna peccatis debita medicinalis eſt, & pertinet ad quandam majorem hominis ſanctificationem; nemo autem curatur per medicinam alteri inhærentem, nec fit ſanctior per bonum opus alterius: igitur nec poteſt proprie ſolvere hoc debitum pœnæ per alterius ſatisfactionem. Argumẽta dictæ ſententiæ.

Sexto

Sexto tandem, quia loquitur Scriptura de hac pœna, ut ſuſtinenda ab unoquoque peccatore in propria perſona, ad Galat. 6. *Unuſquiſque onus ſuum portabit*, & 2. ad Cor. 5. *Unuſquiſque recipiat, prout geſſit in corpore:* & 1. ad Cor. 3. *Unuſquiſque propriam mercedem accipiat ſecundum ſuum laborem.* Pſal. 61. *Tu reddes unicuique ſecundum opera ſua*, cum ſimilibus. Aliunde vero omnia, quæ in ſuperiori ſect. adduximus, ad ſummum probant fideles poſſe ſe mutuo juvare orando, & impetrando.

Corollarium ex prædicta ſententia.

Atque ex hac ſententia infertur, etiamſi unus juſtus pro alio offerat opera ſua ſatisfactoria, ut illi obtineat remiſſionem pœnæ temporalis, & de facto illam impetret; nihilominus æque ſatisfacere per illa opera pro peccatis propriis, quia non ſe privat fructu propriæ ſatisfactionis: cum enim per ſuam pœnam pro alio non ſolvat, conſequens eſt, ut pro ſe ſolvat. Sicut juſtus, quando orat pro alio, aut bene operatur, ut alteri impetret auxilium gratiæ, vel aliud bonum, non minus meretur ſibi de condigno vitam æternam, quam ſi nihil alteri mereretur de congruo; ita ergo, quamvis alteri impetret de congruo remiſſionem pœnæ, nihilominus pro ſe æqualiter ſatisfacit de condigno, ac ſi nihil alteri impetraret. Imo, ſicut ex hac circumſtantia orandi, vel intercedendi pro alio augetur moraliter bonitas, & dignitas ipſius operis, ita etiam augetur ſatisfactio de condigno pro peccatis propriis.

Prædicta ſententia rejicitur.

Hanc ſententiam cenſeo eſſe falſam, & valde novam in Theologia, ideoque omnino vitandam in materia adeo gravi. Nam in primis Theologi omnes contrarium ſentiunt D.Th. in 4. d. 20. qu. 1. ar. 2. qu. 3. & d. 45. qu. 2. ar. 1. & 3. contra gent. c. 158. Bonav. d. 20. ar. 1. qu. 1. & 2. Durand. qu. 2. Palud. qu. 2. Richar. ar. 1. qu. 3. Soto d. 19. qu. 2. ar. 4. & lib. 3. de Nat. & Grat. c. 6. Gabr. d. 16. q. 2. ar. 3. Alenſ. 4. p. qu. 24. memb. 24. ar. 4. Adrian. quodl. 8. ar. 2. concl. 3. Turrecrem. in c. *Menſuram*, & in c. *Quis aliquando* §. *in Levitico*, n. 13. de Pœnit. diſt. 1. Navarr. tract. de Indulgent. notab 13. per totum, & not. 22. n. 8. & 19. Covar. in c. *Alma mater* 1. p. §. 4. n. 7. Cajet. to. 1. Opuſc. tract. 16. qu. 1. & 5. Bellarm. lib. 1. de Indulg. c. 2. Prop. 2. Et idem tenent Medin. & Cordub. citandi ſect. ſequ. quamvis immerito ſoleant in favorem prioris ſententiæ referri. Denique addo Catechiſmum Pii V. cujus verba ſunt valde notanda in fine totius materiæ de Sacramento Pœnit. n. 61. *In eo*, inquit, *ſumma Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus poſſit pro alio ſatisfacere.* Et infra explicans modum hujus ſatisfactionis ait; *Qui divina gratia præditi ſunt, alterius nomine poſſunt, quod Deo, debetur, perſolvere, quare fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur.* Declarat igitur hanc ſatisfactionem eſſe ſolutionem debiti, quam unus pro altero Deo reddit, & ipſe acceptat. Et ſubdit; *Nec vero de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum ſymbolo Sanctorum communionem profitemur.*

Quæſtionis reſolutio.

Dicendum igitur eſt, poſſe fideles ſibi invicem ſuffragium ferre, dum unus pro alio ſolvit pœnam temporalem, pro peccatis remiſſis debitam. Ratio a priori hujus veritatis ſumenda eſt ex divina inſtitutione: nam, ut ſæpe in ſuperioribus dixi, in hujuſmodi præmiis, vel pœnis taxandis nihil poteſt ex ſola rei natura definiri, ſed neceſſaria eſt ſupremi legislatoris inſtitutio, qui potuit unam tantum pœnam purgatorii præciſe ac definite pro peccato remiſſo præſcribere, & tunc nullus poſſet in hac vita pro tali pœna etiam per propria opera ſatisfacere; tamen etiam potuit non ita definite pœnam taxare, ſed quaſi alternative, vel talem purgatorii pœnam, vel aliã condignam, & moraliter æquivalentem hujus vitæ: atque ita de facto feciſſe, ſupra oſtendimus ex virtute, quam juſti habent ad ſatisfaciendum pro ſuis peccatis. Ita ergo nunc dicimus potuiſſe Deum disjunctionem illam ita extendere, ut debeat homo tantam pœnam in purgatorio ſuſtinere, vel in hac vita pro illa ſatisfacere, aut per ſe, aut per amicos ſuos. Quod enim potuerit Deus hoc modo pœnam hanc definire, videtur certiſſimum, tum quia nulla poteſt in hoc oſtendi repugnantia, ut evidenter oſtendemus ſolvendo argumenta prioris ſententiæ: tum etiam, quia ſæpe punitur aliquis per juſtam legem, non tantum in propria perſona, ſed etiam in filio, vel in alia perſona ſibi conjuncta: aliquando in pœnam ponitur opus per ſe, vel ſervum, aut aliam perſonam conjunctam implendum, quia hæc ipſa conjunctio facit, ut talis pœna non cenſeatur omnino aliena, ſed moraliter propria, quomodo punivit Deus David propter adulterium in filio, per mortem ejus. Fideles autem ratione charitatis habent inter ſe ſpecialem unionem, ratione cujus, quod unus pro alio patitur, non cenſetur omnino ab altero alienum: potuit ergo optime, ſervata juſtitiæ æquitate, ita pœna hæc temporalis taxari, ut per nos, vel per amicos poſſemus pro illa ſatisfacere, interveniente ex parte ſatisfacientis voluntaria oblatione ſuæ pœnalitatis pro alio, tum quia hæc ſatisfactio debet eſſe voluntaria, tum etiam, ut per illam voluntatem tanquam per donationem quandam moraliter fiat hæc ſatisfactio alterius, pro quo offertur. Unde, ſi revera hujuſmodi fuit divina inſtitutio, non eſt dubium, quin de facto poſſit unus fidelis pro alio ſatisfacere, vere ſolvendo pœnam pro altero, ſeu alteri debitam, quia eſt ſuo modo dominus ſui operis, quatenus habet moralem valorem ad ſatisfaciendum, & quantum eſt ex parte voluntatis ſuæ, poteſt tale opus alteri donare: &, quantum eſt ex parte divinæ legis, ſufficienter illi hoc modo ſatisfit, quia ſicut ad veritatem disjunctivæ ſufficit unius membri veritas, ita in pœna ſub disjunctione poſita ſufficit, ſi aliquo modo ex his, qui in lege deſignantur, ſuſtineatur. Unus autem modus ex conceſſis in lege erat, poſſe per ſe, vel per alium pœnam ſuſtinere.

Divinam fuiſſe inſtitutionẽ ut unus fidelis pro alterius pœna poſſet ſatisfacere.

Solum ſupereſt, ut probemus, hujuſmodi fuiſſe divinam inſtitutionem, quod non poſſumus ratione oſtendere, cum hoc pendeat ex divina voluntate: nec etiam habemus teſtimonium Scripturæ, quo id ſufficienter convincamus: nam quæ in ſuperiori ſectione adduximus, de interceſſione per modum impetrationis, & meriti de congruo, poſſent in rigore declarari. Communis autem ſenſus Eccleſiæ, & perpetua traditio, quæ ex illa colligitur, videntur nobis ſufficientem fidem facere hujus divinæ voluntatis & inſtitutionis. Hoc enim modo videtur Eccleſia ſemper intellexiſſe quoad partem, *Sanctorum communionem*, quam in ſymbolo profitetur, ut Catechiſmus Romanus loco citato dixit. Et teſtimonia Scripturæ ſupra citata indicant, quæ indifferenter loquuntur, & quantum in ſe eſt, omnem communicationem poſſibilem, & convenientem includunt. Hunc item Eccleſiæ ſenſum colligimus ex unanimi Theologorum confeſſione, quæ in re tam gravi eſſe non potuit ſine magno fundamento. Secundo ex ipſo nomine ſatisfactionis; eſt enim commune apud omnes, unum juſtum ſatisfacere pro alio; ſatisfacere autem, in proprietate, & rigore ſermonis, non eſt impetrare gratuitam remiſſionem pœnæ, ſed eſt debitum ſolvere: & in hoc ſenſu uſurpatum eſt nomen ſatisfactionis in hac materia, ut recte adnotavit Catechiſmus Romanus ſupra n. 52. Alioqui etiam Sancti in patria poſſent nunc ſatisfacere pro nobis, quia poſſunt etiam pro nobis orare, & remiſſionem pœnæ efficacius impetrare, quam unus viator poſſit alteri viatori idem beneficium obtinere ex vi ſolius impetrationis. Item alias ad ſatisfaciendum illo modo pro alio, in rigore non eſſet neceſſarium exiſtere in gratia, quod eſt contra omnium ſententiam, ut infra videbimus. Sequela patet, quia ad impetrandum a Deo aliquod beneficium ſibi, vel alteri non eſt ſimpliciter neceſſaria gratia ex parte petentis, quia impetratio non nititur in propria juſtitia, ſed bonitate, & miſericordia ejus, a quo aliquid poſtulatur. Tertio principaliter hoc colligitur ex alio dogmate communi conſenſu Eccleſiæ recepto, ſcilicet, eſſe in Eccleſia theſaurum ſpiritualem conflatum ex ſatisfactionibus, non tantum Chriſti, ſed etiam ex ſuperabundantibus ſatisfactionibus Sanctorum: de quo theſauro dicemus in ſequentibus diſputationibus de Indulgentiis: illud autem dogma neceſſario ſupponit ſatisfactionem unius poſſe alteri applicari illique prodeſſe ad ſolutionem pro pœna debita; alioqui fruſtra eſſet ille theſaurus ſatisfactionum ſeu pœnalitatum, ut tales ſunt: nec poſſet Eccleſia uti (ut ſic dicam) divitiis illius theſauri ad redimendos fideles a ſuis debitis, ſeu reatibus pœnarum temporalium, pro illis ſolvendo, quod eſt contra uſum, & efficaciam indulgentiarum, ut poſtea videbimus. Atque hinc poſſent aſſumi duæ congruentiæ hujus veritatis, quas ſolvendo argumenta melius declarabimus.

Ulti-

Duobus modis poſſe aliquẽ impetrare alteri a Deo remiſſionem debiti. Primus modus.

Ultimo confirmatur hæc ſententia, quia unus fidelis non poteſt ſuffragari alteri per modum impetrationis, vel meriti ad obtinendam immediate remiſſionem pœnæ temporalis; ergo oportet, ut id faciat per modum ſolutionis communicando illi, ſeu dando pro illo ſatisfactionem ſuam. Patet conſequentia, quia præter hos modos nullus alius eſt proprius, quo poſſit unus alteri hoc ſuffragium pręſtare. Antecedens, & totum argumentum declaratur, quia duobus modis intelligi poteſt unus impetrare alteri a Deo remiſſionem alicujus debiti; primo, impetrando illi bonum motum, ſeu auxilium, quo efficiat bonum opus, per quod poſſit remiſſionem talis debiti obtinere: & hoc modo certum eſt poſſe unum fidelem juvare alterum ad obtinendam remiſſionem pœnæ: imo etiam eſt certum poſſe juvare ad obtinendam remiſſionem culpæ non ſolum venialis, ſed etiam mortalis, quia poteſt illi impetrare auxilium ad ſe diſponendum, vel ſatisfaciendum eo modo, quo poteſt pro tali culpa; quomodo poteſt unus alteri mereri de congruo primam gratiam. Tamen ex hiſmet exemplis conſtat, cum Theologi tractant de ſatisfactione unius pro alio quoad pœnam temporalem, non agere de hoc genere auxilii, ſeu ſuffragii, alioqui etiam dicerent, poſſe unum ſatisfacere pro alio quoad culpam venialem vel mortalem. Item, immerito dicerent talem modum ſuffragii eſſe ſolum ad remiſſionem pęnæ temporalis: nam potius eſſet ad bene operandum, & merendum coram Deo; conſequenter vero, & ſecundario ac remote utilis eſſet ad obtinendam remiſſionem pœnæ temporalis juxta dignitatem, & proportionem meritorii operis alteri impetrati. Item, ille modus ſuffragii non haberet locum circa animas purgatorii, quia illæ non poſſunt per ſua propria opera ſatisfactoria ſolvere pœnam debitam, ut ſupra viſum eſt: certum eſt autem, ut infra dicemus, hoc genus ſuffragii, de quo agimus, ad animas defunctorum extendi.

Quæſtionem non procedere de hoc modo ſuffragii.

Secundus modus.

Alio ergo modo intelligi poteſt unum impetrare alteri remiſſionem pœnæ, immediate petendo, & obtinendo, ut gratis, & ſine ulla ſatisfactione, vel compenſatione tollatur. Et hunc quidem modum videntur admittere multi Theologi, præſertim circa animas purgatorii; de quorum ſententia infra dicemus. Tamen illi non vocant hanc ſatisfactionem unius pro alio, ſed puram impetrationem; ac proinde non negant eſſe poſſibilem alium modum ſolutionis. Nec poteſt quis cum fundamento illum negare, ſi hunc modum impetrationis admittit: nam quippiam majus eſt impetrare alteri remiſſionem pęnæ omnino liberalem, quam impetrare, ut pro pœna, quam alius debet, acceptetur, quam ego voluntarie ſuſtineo, & pro ipſo offero; &, ſi rationes alterius opinionis validæ eſſent, multo magis procederent contra hanc gratuitam condonationem ob alterius preces, ut inter reſpondendum ad illas declarabimus.

Hunc modum eſſe impoſſibilem.

Ulterius vero ego exiſtimo, illum modum remiſſionis, & impetrationis ſecundum legem ordinariam a Deo ſtatutam eſſe impoſſibilem. Primo, quia nemo poteſt ſibi ipſi impetrare illo modo remiſſionem gratuitam pœnæ temporalis, ut ſupra diſputando de ſatisfactione dixi; ergo neque alteri poterit, quia, cæteris paribus, efficacior eſt oratio ad impetrandum ſibi, quam alteri. Secundo, quia intercedit eadem proportionalis ratio, ſcilicet, quia cum habeat aliquis unde ſolvat, immerito poſtulat gratuitam remiſſionem, & quaſi diſpenſationem in lege juſtitiæ, ubi nulla urget ſufficiens ratio miſericordiæ; ita ergo, cum aliquis habeat opera pœnalia ſatisfactoria, quæ poſſit pro alio offerre, cui ſuffragari cupit, immerito poſtulat illi remiſſionem pęnæ omnino gratuitam. Tertio, quia ipſemet Chriſtus non obtinuit nobis remiſſionem pœnæ, niſi ſuſtinendo pœnam, & ita pro nobis ſatiſfaciendo, & nunc, quoties de facto remittitur nobis aliqua pœna temporalis propter Chriſtum, id non fit ſine applicatione, & ſolutione ex ſatisfactionibus ipſius Chriſti; ergo multo minus poterit unus ex aliis hominibus impetrare alteri gratuitā remiſſionē ſine ulla ſolutione.

Dices, poſſe ſaltem impetrare, ut ſine ſolutione, quam ipſe exhibeat, fiat remiſſio, applicando quoad hunc effectum ſatisfactionem Chriſti. Reſpondeo in primis, ſi argumenta contrariæ opinionis efficacia eſſent, æque probarent, hunc modum applicationis eſſe impoſſibilem, ac modum ſatisfactionis unius pro alio per propriam ſatisfactionem, ut ſtatim oſtendam. Ac deinde quamvis ille modus non ſit impoſſibilis, tamen ſine fundamento dicitur eſſe ordinarius, aut uſitatus a Deo, quia ſatisfactio Chriſti ultra proprium opus operantis non applicatur nobis extra ſacramenta, ſacrificium, & indulgentias, propter ſolam interceſſionem, vel petitionem noſtram: præſertim quæ fit a privata perſona: nam de illa, quæ fit nomine totius Eccleſiæ, nonnulla eſt major dubitatio, de qua infra dicemus. Neque de illo genere impetrationis, ſeu applicationis poteſt oſtendi aliqua promiſſio, vel fundamentum ſufficiens, alioqui dici etiam poſſet, unum fidelem poſſe immediate impetrare alteri infuſionem gratiæ abſque ſacramento, vel contritione, impetrando immediate applicationem meritorum Chriſti ad hunc effectum, quod tamen cum fundamento dici non poteſt. Veriſimilius ergo eſt, non dari hanc impetrationem gratuitæ condonationis pœnæ propter alterius petitionem: ſupereſt ergo, ut proprius modus ſuffragiorum fidelium, quoad remiſſionem pœnæ temporalis, ſit per modum ſolutionis, & ſatisfactionis unius pro alio.

Satisfit argumentis contrariæ ſententiæ.

Ad primum.

Ad fundamentum ergo contrariæ ſententiæ reſpondetur, negando aſſumptum in ſenſu ibi intento: nam reatus pœnæ temporalis poteſt quidem dici debitum perſonale, quia per ſe, & vi ſua ſolam talem perſonam conſtituit debitricem, ideoque ab illa poteſt juſte exigi; non eſt tamen ita perſonale, ut neceſſario ſit ſolvendum per actionem, vel paſſionem ſolam talis perſonæ, nec quia repugnet legi juſtitiæ, pœnam unius pro altero oblatam in recompenſationem debiti illius acceptari. Alioqui nec Chriſti ſatisfactio poſſet hoc modo applicari alteri ad remiſſionem hujus debiti per modum ſolutionis, ſed tantum per modum impetrationis & meriti, quod abſurdum eſt. Sequela patet, quia pœna a Chriſto ſuſcepta non eſt punitio, vel ſatisfactio pœnalis alterius. Quod ſi dicatur, licet non ſit ſatisfactio in propria perſona, eſſe in perſona ſui capitis, idque ſatis eſſe, ſi per ipſum applicetur: hinc concluditur, illud debitum non eſſe in toto rigore perſonale, atque adeo ſimili ratione, non quidem æquali, ſed proportionali, ſatis eſſe ſatisfactionem alterius membri pro altero ſuſceptam, & oblatam. Atque hinc ſumitur prima congruentia ſupra promiſſa hujus inſtitutionis, & legis divinæ, ſcilicet, ut ſicut eſt communicatio capitis ad membra, ita etiam ſit membrorum inter ſe in his, in quibus commode eſſe poteſt. Quorum unum eſt hæc ſatisfactio. Quocirca licet ex peccati vi aliquis fiat in ſe ipſo dignus pœna, nec reatus ille proprie, & vere ſit in alio, ideoque ipſemet debeat luere pęnam, ſi aliunde ipſi non ſubveniatur, nihilominus non repugnat huic dignitati ſeu debito pęnæ, ut per ſolutionem, & quaſi donationem alterius poſſit extingui, quia, ut diximus, ex vi primæ inſtitutionis, ſeu legis taxantis hanc pęnam, non eſt præciſe poſita, ut ſolvenda in propria perſona, ſed cum disjunctione, & latitudine ſolvenda, vel per ſe, vel per amicos.

Ad ſecundum.

Cur debitum pęnæ tẽporalis per proprium reatum per opus alienum contrahi poſſit, non autem ſit ſolutio ejus.

Ad ſecundum negatur conſequentia: nam debitum pęnæ temporalis per proprium reatum non contrahitur, niſi per culpam actualem, in qua non poteſt eſſe communicatio, quia per ſolam voluntatem propriam committi poteſt, eo quod ſit voluntaria deviatio a rectitudine: ſolutio autem pęnæ poteſt ab alio fieri & alteri prodeſſe, quia quatenus ab alio fit, ſeu offertur, bonum opus eſt, & ex charitate fieri poteſt, prout vero alteri prodeſt, ſeu pro illo acceptatur, poteſt etiam intervenire conſenſus ejus, quamquam hic non requiratur particularis, ſeu expreſſus: nam ſufficit implicita, ſeu generalis voluntas, qua unuſquiſque vult liberari a malo quantum in ipſo eſt. Loquutus ſum autem de debito pęnæ per proprium reatum, qui dicit habitudinem ad propriam culpam: nam, ſi loquamur de debito voluntarie ſumpto per propriam obligationem, & quaſi fidejuſſionem, ſic poteſt aliquis habere debitum ſolvendi pęnam pro alio ſine propria culpa, quale debitum ſuo modo fuit in Chriſto, & ex ſententia multorum Theologorum poteſt eſſe in uno homine acceptante pęnitentiam pro alio, vel promittente ſatisfactionem ſuam pro illo. Denique hoc argumentum, & præcedens manifeſte deficiunt in ſatisfactione Chriſti nobis applicatæ.

Ad tertium.

Ad tertium negatur conſequentia, quia remiſſio culpæ pertinet ad intrinſecam rectitudinem, & ſanctificationem hominis, & ideo non ſit ſine intrinſeca & propor-

portionata diſpoſitione ejus, cui remittenda eſt (loquimur in adultis, & ſecundum legem ordinariam) remiſſio autem ſolius pęnæ temporalis non reddit hominem meliorem, aut magis ſtudioſum, & ideo fieri poteſt per extrinſecam actionem, ſeu ſolutionem alterius, alteri communicatam.

Ad 4. Atque eadem fere eſt ſolutio ad quartum, quod ſumebatur ex merito glorię: neganda eſt enim conſequentia, propter eandem rationem, quam tetigit D. Th. ſupra: quia meritum tale eſſe debet, ut intrinſece diſponat hominem in ordine ad gratiam, & ſanitatem proportionatam præmio, quomodo nullus diſponitur per actum alterius, ſeu per proprium: remiſſio autem pœnæ non requirit novam ſanctitatem intrinſecam, aut propriam diſpoſitionem virtutis, ut dictum eſt, & de animabus Purgatorii conſtat.

Cur non poſſit aliquis ſuum meritum ad gloriã tribuere, poſſit autem pro illius pęna ſatisfacere.

Unde non eſt ſimile de dignitate præmii & de carentia reatus, ſeu dignitate pęnæ: nam illa dignitas ſemper fundatur in intrinſeca ſanctitate, ſive habituali, ſive actuali, de qua agimus: dignitas autem pęnæ licet orta ſit ex culpa, non tamen ſemper fundatur in culpa, quæ adhuc maneat phyſice, aut moraliter: nam poteſt radicari in culpa jam remiſſa, & ſecundum præſentem juſtitiam ſolum fundari in hoc, quod nondum eſt ſufficiens pœna ſoluta. Et ideo per ſolam pœnæ ſolutionem, abſque alia intrinſeca diſpoſitione, vel majori ſanctificatione poteſt illa dignitas, ſeu reatus pœnæ temporalis auferri.

Accedit etiam alia ratio differentiæ, ex qua ſumitur alia congruentia optima prædictæ inſtitutionis quoad ſatisfactionem, quæ non habet locum in merito, quod meritum proprium & de condigno, de quo agimus, ordinatur ad eſſentialem hominis beatitudinem & debitum ſtatum in illa acquirendum; in quo integre explentur ſingulorum merita: nam unicuique datur præmium ſecundum totam meritorum menſuram; & ideo nunquam poſſunt homini aliqua merita ſupereſſe, quæ excedant præmia: nec poſſet unus aliquod meritum proprium dare alteri, niſi ſe privando aliquo præmio eſſentiali correſpondente tali merito, quod eſt alienum ab ordine charitatis. At vero ſatisfactio ordinatur ad remiſſionem pęnæ temporalis, quæ eſt quid accidentarium ad ſtatum beatitudinis, & ſæpe fieri poteſt, ut non ſit neceſſaria homini ſatisfacienti: quia fortaſſe non eſt debitor tantæ pœnæ, & ideo poſſunt aliquando eſſe in juſtis ſuperabundantes ſatisfactiones. Ac propterea congruum fuit ex hac parte, ut ſatisfactio unius poſſet communicari alteri, ne omnino ſine proprio fructu, & effectu, maneret, quando in ipſo operante illum habere non poſſet; ac propterea etiam factum eſt, ut quando tales ſatisfactiones ab ipſiſmet perſonis operantibus non donantur, & applicantur aliis, reponantur in theſauro Eccleſiæ, ut per Chriſti Vicarium poſſint diſpenſari. Rurſus, remiſſio temporalis pœnæ, quæ eſt proprius fructus ſatisfactionis, quid accidentarium eſt ad ſtatum beatitudinis, & per ſe non auget, neque mutat intrinſecam ſanctitatem, poteſtque reatus talis pęnæ alia via, ſaltem per ſatisfactionem, auferri. Et ideo ex hac etiam parte congruum fuit, ut poſſet unus alteri ſuam communicare ſatisfactionem, quia hoc non repugnat ordini propriæ charitatis, cum ob eam rem homo nullum eſſentiale detrimentum patiatur in his, quæ ad propriam bonitatem, vel ad beatitudinem pertinent: nam ad ſummum poteſt ob eam cauſam aliquo tempore detineri ab ingreſſu beatitudinis, & aliquam graviorem pęnam temporalem ſuſtinere, quod ſuperabundanter compenſatur ipſo uſu charitatis, quæ in communicatione propriæ ſatisfactionis exercetur, & eſſentiali præmio, quod illi reſpondet apud Deum, quod multo majoris momenti eſt, ut per ſe conſtat.

Ad 5. *Opus pœnale quatenus medicinale eſt, ſolum prodeſt illi, a quo exercetur.*

Ad 5. argumentum facilis eſt reſponſio ex dictis: concedimus enim, opera hæc pœnalia quatenus ordinantur ad remedium vitiorum, ſeu mortificationem paſſionum, non poſſe formaliter (ut ſic dicam) ſeu efficaciter prodeſſe aliis, ſed his tantum, qui ea operantur, quia hujuſmodi effectus fit per talia opera phyſico, & connaturali modo, & non habent vim ad illum cauſandum, niſi in proprio ſubjecto, quia operantur tanquam actus immanentes in illo. Dico autem, *formaliter, ſeu efficienter*: quia per modum impetrationis, vel meriti de congruo etiam poſſunt hæc opera ab uno facta, aliis prodeſſe, quia illa eſt quædam cauſalitas moralis, quæ ad alios poteſt ordinari. Negamus autem ſequi talia opera, ut ſunt ſatiſfactoria pro pęna, non poſſe aliis communicari, & in eis habere totum effectum ſuum, quia hic effectus eſt per ſe ſeparabilis a primo, & e contrario: nam Deus non exigit ſatisfactionem tantum propter curationem vitiorum, vel acquiſitionem virtutum; ſed etiam propter vindicationem delicti commiſſi, ut patet in animabus Purgatorii, in quibus jam nec virtutes creſcunt, nec vitia timentur, & nihilominus puniuntur propter juſtitiæ æquitatem, ſicut e contrario homo juſtus quamvis nullius pęnæ ſit debitor, exercet hæc opera ad moderandas paſſiones, & virtutes acquirendas. Quanquam ergo hic fructus ſemper in operante maneat, nec poſſit alteri cõmunicari, nihilominus fructus ſatisfactionis poteſt alteri donari; alter vero, cui donatur, licet poſſit fortaſſe illa via omnino liberari a debito pœnæ, nihilominus ad propria vitia, & paſſiones curandas, ſeu moderandas indigebit proprio uſu, & exercitio talium operum.

Ut autem ſatisfactorium poteſt aliis communicari.

Ad 6. Exponuntur Scripturæ loca.

Ad 6. reſpondetur, illa teſtimonia Scripturæ intelligi de retributione finali, & duo præcipue in eis intendi. Unum eſt, quod in divino judicio nullus contaminatur peccatis alienis, ſed hoc modo unuſquiſque onus ſuum portat, ut expoſuit Auguſt. ſerm. 24. de Verbis Apoſtolis, quomodo etiam ſupra dicebamus, nullum fieri reum pęnæ, niſi ex peccato proprio. Atque hinc fit ſecundo, ut in divino judicio, & ex vi juſtitiæ vindicativæ Dei nullus condemnetur ad pœnam in alia vita ſuſtinendam (qualis eſt ea, quæ per finalem ſententiam imponitur) niſi in propria perſona: hoc autem ſemper habet ſubintellectam conditionem, ſcilicet, niſi alia via homo pro pęna ſatisfecerit, vel per alios ei ſubveniatur tempore congruo, ſeu in eo ſtatu, in quo ſit capax hujus ſubſidii: nam quoad hunc effectum, locum habet, quod in eodem c. 6. ad Galat. monuit Paulus, ut alter alterius onera portemus, quod *de oneribus participandæ infirmitatis* expoſuit Aug. lib. 2. de Conſenſu Evangel. c. 30. quæ autem major participatio infirmitatis, quam pro alio pęnam ſuſcipere? quod autem in prædictis ſententiis, ſcilicet, *Unuſquiſque recipiet, prout geſſit in corpore*, & ſimilibus, ſubintelligenda ſit aliqua ſimilis conditio, manifeſtum eſt, quia alias nec per indulgentias, nec per ſacramenta poſſemus illo onere liberari, quod hæreticum eſt.

Corollarium ex proxima & vera ſententia.

Ultimo ex dictis concluditur oppoſitũ ejus, quod contraria ſententia inferebat, nimirũ quoties unus pro alio efficaciter ſatisfacit, ſeipſum privare fructu illius ſatisfactionis, quantum ad remiſſionem pęnæ. Quod expreſſe docuit D. Th. d. 45. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 4. & d. 20. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 3. & eſt communis conſenſus aliorum Doctorum quos retulimus. Et ſequitur manifeſte ex dictis, quia hæc ſatisfactio fit per propriam ſolutionem, & recompenſationem æquivalentem: unum autem ſatisfactorium opus, quod in ratione pęnæ eſt finiti valoris, ſolum poteſt ſecundum æqualitatem valere ad remiſſionem tanti reatus: ergo, ſi hunc effectum habet in alio pro quo offertur, non poteſt habere alium in ipſomet operante: nam hoc excedit valorem operis: ſicut ſupra dicebamus, futurum eſſe in merito de condigno, ſi unus poſſet alteri ſuum meritum dare, ut ratione illius acciperet condignum præmium, neceſſario enim eſſet ipſe privandus tali præmio, quia non poteſt idem meritum finitum duobus præmiis, ſimul, & ſingulis eorum adæquari. Quod ſecus eſt in impetratione: nam hæc non tollitur reſpectu ſui, propterea quod etiam ad alterum ordinetur, vel e contrario, quia ad impetrationem non attenditur æqualitas, vel condignitas operis, ſeu operantis, ſed liberalitas, & bonitas ejus, qui oratur. Similiter etiam ſatisfactio pro alio, & meritum pro ſe non repugnant ſimul, quia ſunt diverſarum rationum, & ad diverſos effectus ordinantur, fundanturque in diſtinctis principiis, ſeu proprietatibus actuum, ſcilicet bonitate, & pęna, ut in ſuperioribus explicatum eſt, imo inde fit, ut ex ſatisfactione pro alio augeatur potius meritum eſſentialis præmii, cæteris paribus, quia augetur opus charitatis, in qua præcipue meritum fundatur. Ac ſimili modo meritum de condigno reſpectu ſui, & meritum de congruo reſpectu aliorum non repugnant ſimul in eodem opere, quia etiam ſunt diverſarum rationum, & in altero non attenditur condignitas, ſeu ratio juſtitiæ, quæ conſideratur in altero, & ideo eadem charitas poteſt eſſe principium ſufficiens utriuſque meriti. Secus vero eſt de ſatisfactione: nam hęc, ſive fiat pro ſe, ſive pro alio debet fieri ſolvendo tan-

tantum, quantum debetur, & ideo non poteſt eadem ſatisfactio ſufficere ad ſolvenda duo debita æqualia, proprium, & alienum: ſicut ob eandem cauſam, qui ſuam ſatisfactionem uni applicat, non poteſt ſimul eandem pro altero offerre, quia non habet tantum valorem. Unde, ſi pro multis offeratur, minor eſt in ſingulis, quam ſi pro uno tantum offerretur, ut eſt communis ſententia Theologorum in 4. diſt. 45. quam tenet etiam Scotus quodlib. 20. Antoninus 3. p. tit. ult. cap. 2. Et ratio conſtat ex dictis.

SECTIO III.

Utrum Suffragia fidelium proſint viventibus infallibiliter, ac de juſtitia quoad remiſſionem pœnæ temporalis.

Suffragia pro vivis offerri poſſunt. QUamvis oſtenſum ſit, hoc genus ſuffragii fieri per modum ſatisfactionis, ſeu ſolutionis, adhuc ſupereſt dubium, an ex parte Dei acceptatio hujus ſolutionis ſit ex juſtitia, necne. Nam hæc duo ſeparabilia ſunt, ut in ſpeciali diſputatione de juſtitia Dei latius & generalius declaravi. Hoc ergo ſupereſt in præſenti tractandum: tamen, quia reſpectu diverſorum, pro quibus ſuffragia offeruntur, diverſa eſt dubitandi ratio, & incertitudo, ideo oportet ſimul dicere de his, quibus poſſunt hæc ſuffragia prodeſſe, & in hac ſectione agimus de viventibus, poſtea vero de defunctis. Supponimus autem in hac quæſtione, hæc ſuffragia poſſe offerri pro aliis viventibus quoad ſatisfactionem pœnæ temporalis. Quod eſt certiſſimum: nam omnia, quæ adduximus, maxime procedunt de viventibus inter ſe, & quæ poſtea dicemus de defunctis, hoc a fortiori confirmant: nam quoad unionem charitatis eadem eſt inter viventes, quæ eſt cum defunctis; quoad ſtatum vero eſt inter illos quædam major proportio, & ita Scripturæ, in quibus eſt ſermo de his mutuis auxiliis, ſeu ſuffragiis fidelium, frequentius de viventibus inter ſe loquuntur. Hoc ergo ſuppoſito, difficultas eſt, an hæc ſatisfactio unius pro alio ita ſit de juſtitia, & de condigno, ſicut pro ſeipſo.

1. Sentent. Prima ſententia eſt hanc ſatisfactionem non eſſe de condigno ex juſtitia, ſed ex libera acceptatione ipſius Dei, quæ poteſt etiam fundari in aliqua congruitate ex parte offerentis ſatisfactionem ſuam: non tamen propterea erit acceptatio infallibilis, etiamſi a juſto, & pro juſto offeratur. Ita Medina tract. 3. de Satisfact. qu. 2. & 3. & tract. 6. de Orat. qu. 19. in fine, Cordub. lib. 5. de Indulgentiis q. 5. ad 8. Fundamentum eſt, quia punitio eſt propria actio juſtitiæ vindicativæ, quæ veluti confert jus in ipſummet reum, qui deliquit, & ideo nunquam judex tenetur ſatisfactionem per alium acceptare, etiamſi alias fortaſſe æqualis ſit, ſed jus habet puniendi ipſammet perſonam. Unde D. Th. 3. p. q. 90. art. 2. dicit, in vindicativa juſtitia ſolutionem fieri ſecundum arbitrium judicis, non ſecundum voluntatem ſolventis. Dici poteſt hoc verum eſſe, ſi lex, quæ pœnam imponit, illam omnino limitet ad perſonam ipſius delinquentis, potuiſſe tamen ipſamet lege ſtatui, ut ſic peccans tanta pœna afficeretur, quam per ſe, & per amicos ſolvere poſſit. Poſita autem hac lege, ſatisfactio unius pro alio erit infallibilis, & de juſtitia, quandoquidem jam ſolvitur pœna lege ſtatuta. Quidam reſpondent, etiam poſita illa lege, ſatisfactionem quidem eſſe infallibilem, non tamen eſſe ex juſtitia, quia non oritur ex ipſa rerum natura, & qualitate, ſed ex lege Dei, & beneplacito. Sed hoc etiam prædictis auctoribus non placet, neque eſt verum, quia inter talem pœnam, & delictum poteſt inveniri ſufficiens proportio, unde lex illa non confert æqualitatem, & valorem ipſi pœnæ, ſed eſt quaſi pactum, vel promiſſio ſub conditione, vel taxatio pœnæ, ſeu modi puniendi delictum: hujuſmodi autem promiſſio, aut lex non ſolum non repugnat juſtitiæ, ſed potius poteſt eſſe fundamentum illius, ſi aliunde æqualitas & proportio ſervetur, ut ſæpe ſupra dictum eſt. Melius ergo dicti auctores fatentur hunc modum ſatisfactionis eſſe poſſibilem, negant tamen eam legem, ſeu promiſſionem factam eſſe: tum quia nec Scriptura ſacra, nec traditione conſtat: tum etiam, quia ſicut mereri, ita & ſatisfacere de condigno pro alio cenſetur eſſe proprium Chriſti Domini: tum denique, quia hæc ſatisfactio ſolum fundatur a Theologis in unione membrorum Eccleſiæ, quæ per charitatem fit; hoc autem non ſatis eſt ad rationem juſtitiæ.

Contraria videtur eſſe communis ſententia Doctorum, quos ſectione præcedenti retuli: nam, licet diſerte non utantur his verbis, *de condigno, & de juſtitia*, tamen abſolute loquuntur de hac ſatisfactione unius pro alio, tanquam de certa, & infallibili: & D. Th. 3. contra gentes, c. 58. ſimpliciter ait: *ſicut per ſeipſum, ita & per alium poteſt aliquis ſatisfacere Deo*; & infra inquit: *Affectio charitatis in eo, qui pro amico patitur, facit magis ſatisfactionem Deo acceptam, quam ſi pro ſe pateretur.* Significat ergo eſſe æque infallibilem quoad acceptationem, & creſcere aliquo modo quoad valorem. Idem ſignificant alii Doctores, præſertim Gabriel, Adrian. Navarrus, Cajet. & Soto. Fundamentum eſſe debet, quia opus, quod ab aliquo offertur in ſatisfactionem pro alio, ex ſe habet ſufficientem proportionem, & valorem moralem ad compenſandam pœnam: ſupponimus enim ex parte ſatisfacientis concurrere omnes conditiones ad hunc valorem neceſſarias, quas infra declarabimus. Sed ex parte Dei etiam intercedit ſufficiens ordinatio, & promiſſio acceptandi ſatisfactionem unius pro alio, & ob illam remittendi proportionatam pœnam Purgatorii: ergo nihil hic deeſt ad ſatisfactionem de condigno. Minor probatur: quia ſupra diximus, ſatisfactionem unius pro alio neceſſario ſupponere talem Dei legem in taxandis pœnis peccatorum, ut non limitetur ad propriam perſonam, ſed ſub disjunctione poſita ſit, ita ut vel per ſe, vel per amicos ſolvi poſſit: ergo, vel negandum eſt, unum poſſe ſatisfacere pro alio, vel fatendum eſt, illam ſatisfactionem eſſe de condigno: neque locum habet illa via media, quam Medina hic, & Corduba ſequi videntur. Probatur conſequentia, quia vel dicta lex dicto modo poſita eſt, vel non; ſi non eſt poſita, non erit ſatisfactio unius pro alio per modum ſolutionis: ſi autem lex illa dicto modo lata eſt, non poteſt ſatisfactio non eſſe de condigno: quia, qui ſolvit pœnam juxta modum a lege præſcriptum, ad nihil aliud tenetur, nec poſſet Deus ab illo juſte exigere aliam pœnam, quia jam non eſt debitor. Unde, licet poſſet Deus, ut ſupremus Dominus, inferre totum illud malum, tamen non poſſet illud infligere per modum pœnæ, nec ut juſtus judex: ergo ſignum eſt ſatisfactionem factam eſſe de juſtitia.

2. Sentent.

Pro reſolutione hujus dubii advertendum eſt, dupliciter poſſe dici ſatisfactionem condignam, & de juſtitia: primo, quia fit ſecundum quandam æqualitatem rei ad rem, quomodo dicitur aliquis condigne emere, & ſecundum leges juſtitiæ, quando ſolvit pretium æquivalens, quamvis & ipſe voluntarie emat, & alius etiam ſine antecedente obligatione juſtitiæ vendat. Secūdo modo dici poteſt ſatisfactio eſſe ex juſtitia, quia non ſolum eſt ſufficiens, & æquivalens, ſed etiam intrinſece, ac neceſſario includit actualem ſolutionem, ita ut obliget judicem, ſeu perſonam offenſam ad illam acceptandam, ne poſſit amplius exigere talem pœnam. Qui modus juſtitiæ inter Deum, & hominem locum non habet, niſi ex ſuppoſitione pacti conditionati, ſeu promiſſionis ex parte Dei de remittenda tanta pœna ſub conditione talis, vel talis operis, ut ex materia de Incarnatione & ex citata diſputatione de juſtitia Dei ſuppono. Unde fit, ut hic poſterior modus juſtitiæ ſupponat priorem: nam promiſſio divina, niſi ſupponat ex parte operis ſufficientem condignitatem, & æqualitatem, non inducet debitum juſtitiæ, ſed fidelitatis, ut in dictis locis oſtendi. Prior autem modus non videtur neceſſario conjunctus cum poſteriori, ſed ſeparabilis ab illo, quia non obſtante condignitate ſeu proportione operis, poſſet Deus, non promittere mercedem reſpectu operis meritorii, aut compenſationem pœnæ reſpectu operis ſatisfactorii, ut eiſdem locis declaravi. Dupliciter poteſt dici ſatisfactio cōdigna.

Concluſio prima.

In præſenti ergo quæſtione certum videtur, ſatisfactionem unius pro alio eſſe poſſe, imo & eſſe debere de condigno priori modo, nec minorem ſufficere. Hanc aſſertionem non negant Medina, & Corduba: non enim putant deeſſe operibus juſtorum condignitatem ad ſatisfaciendum pro aliis, ſed ſolum negant eſſe legem, ſeu promiſſionem divinam, eandemque aſſertionem videtur convincere ratio facta pro ſecunda ſententia, & omnia adducta in præcedenti ſectione. Nam ſi ſatisfactio non eſt æqualis, & condigna, revera non eſt ſolutio, ſicut, qui non dat pretium æquale, non ſolvit rem, ſaltem integre,

ſed

ſed ad ſummum ex parte: ſed oſtenſum eſt hanc ſatisfactionem fieri per modum ſolutionis: ergo fit ſecundum proportionem æqualitatis: quia, ut diximus, nulla pęna gratis remittitur, ſed per debitam compenſationem. Unde hic admittenda non eſt ſolutio inæqualis tanquam ex parte ſufficiens: quia vel ſatisfactio, quæ pro alio offertur, ut illi remittantur duo gradus pęnæ, habet æqualitatē moralem cum toto illo effectu: vel, licet non habeat cum toto, habet cum parte, v. g., cum uno gradu pęnæ: vel nec cum toto, nec cum parte condignam æqualitatem, ſed ſolum quandam congruitatem cum toto effectu. Si hoc tertium dicatur, omnino evertitur ſatisfactio per modum ſolutionis, ſolumque relinquitur per modum impetrationis, & meriti de congruo: dicendumque erit, quando uni propter alium immediate pęna remittitur, gratis remitti, & non per veram recompenſationem, quod repugnat omnibus dictis in ſect. præced. Si vero dicatur primum, id eſt, quod intendimus, ſi autem dicatur ſecundum, tunc gratis, & ſine fundamento dicitur, propter talem ſatisfactionem remitti duos gradus pęnæ, ſed unum tantum: quia non ſatis eſt, ut offerens intendat totum hunc effectum, niſi etiam offerat ſufficiens, & æquivalens pretium: quantum ergo minus offert, tantum minus conſequitur: quia in hoc negotio nihil pœnæ gratis remittitur. Et ideo dixi, hanc ſatisfactionem non ſolum poſſe, ſed etiam debere eſſe condignam hoc modo, nec minorem ſufficere: & hoc aperte ſupponunt D. Thom. ſupra & Palud. d. 20. q. 3. n. 23. & alii Doctores, dicentes, eum, qui pro alio ſatisfacit, eodem opere non ſatisfacere pro ſe: quia eadem ſatisfactio finita non poteſt adæquari duobus reatibus, proprio, & alieno: requirunt ergo adæquationem inter ſatisfactionem, & reatum per illam tollendum.

Num opus ſatisfactorium pro alio oblatum æque valeat, ac ſi pro ſe offerretur.

Statim vero occurrebat inquirendum, an idem ſatisfactorium opus oblatum pro alio, valeat æqualiter ad remiſſionem pęnæ obtinendam, ac oblatum pro ſe. Aliqui enim exiſtimant non valere in tanta quantitate, ſeu ad tantum effectum, quod tribuit communi opinioni Cordub. ſupra, ſed certe Nav. Soto, & alii, quos refert, id non dicunt, ſed abſolute ajunt, hanc ſatisfactionē eſſe de condigno.

1. Opinio.

Alii vero in alio extremo ajunt, idem opus pro alio oblatum plus valere, & ad majorem effectum remiſſionis pęnæ, quam oblatum per ſe, propter majorem quandam, magiſque ſpontaneam charitatem. Quod videtur ſignificare D. Th. locis ſupra citatis.

2. Opinio. Dubii reſolutio.

Dicendum vero eſt, formaliter loquendo, ac cæteris paribus, idem opus, oblatum pro alio, vel pro ſe in ſatisfactionem eundem valorem habere. Ita ſentit D. Th. dict. d. 20. q. 1. a. 2. quæſtiunc. 3. ſi bene exponatur, quem ſequitur ibi Palud. q. 3. & Soto d. 19. q. 2. art. 4. Et ratio eſt, quia dignitas, ſeu valor talis operis non ſumitur ex relatione ad ſe vel ad alterum, ſed ex conditione ipſius operis, & dignitate gratiæ, ſeu charitatis, a qua procedit. Sicut, ſi homo poſſet ſuum meritum donare alteri, non inde diminueretur præmium ejus in altero: quia tantum præmium debetur operanti illud opus, ſive illud in ſe recipiat, ſive in alio: hoc enim ſolum pendere poteſt ex lege meriti a principio ſtatuta: idem ergo eſt in præſenti quoad ſatisfactionem, & effectum ejus, non enim diminuitur valor operis in ordine ad ſatisfactionem eo quod alteri donetur, neque etiam remiſſio ipſius pęnæ, eo quod alteri fiat, habet rationē majoris remiſſionis, ſi alioqui pęna, quæ remittitur, æqualis eſt. Eademque ratio eſt de augmento: nam idem opus ſatisfactorium formaliter ac præciſe ſumptum, non fit majoris valoris moralis, eo quod pro altero offeratur.

In ſatisfactione pro alio duo conſiderantur.

In hac vero oblatione duo diſtinguere oportet, ſcilicet, & opus pro altero oblatum, v. g. jejunium, & voluntatem illam per quam ei donatur, ſeu pro illo offertur, quæ voluntas & bona eſt, & meritoria, & conſequenter etiam eſſe poteſt ſatisfactoria per novum gradum ſatisfactionis diſtinctum a tota ſatisfactione, quæ eſt in jejunio pro alio oblato. Unde optime fieri poteſt, ut ex illa voluntate conjuncta cum opere jejunii conſurgat major ſatisfactio, quam fuiſſet in ſolo jejunio per ſe, & ſine tali voluntate facto: tamen (quod conſiderandum eſt) qui pro altero offert jejunium in ſatisfactionem, non neceſſario etiam offert pro illo quaſi reflexive illam ſatisfactionem, quæ ſibi accreſcit ex illa voluntate. Et ideo ſemper verum eſt, jejunium illud pro alio oblatum, non plus valere illi ad ſatisfactionem, quam valeret alteri, quamvis ex illo charitatis opere alius fructus accreverit ipſi operanti. Quod ſi ponamus, operantem non ſolum offerre pro alio jejunium, ſed etiam totam ſatisfactionem, quæ ex opere charitatis ſibi accreſcit, ac denique totum hoc opus internum, & externum prout hic, & nunc fit, ſic verum eſſe poteſt, totum illud opus oblatum pro altero prodeſſe illi ad majorem remiſſionem pœnæ, quam ſolum jejunium prodeſſet operanti; ſed hoc non eſt, quia idem opus præciſe ſumptum ex hoc capite fiet magis ſatisfactorium: ſed, quia cum illo conjungitur novus actus ſatisfactorius pro alio etiam oblatus, ex quo augetur ſatisfactio.

Etiam in ſatisfactione pro ſeipſo poſſe illa duo conſiderari.

Addendum vero eſt, etiam quando aliquis exercet opus ſatisfactorium pro ſeipſo, poſſe habere formalem voluntatem ſatisfaciendi pro ſe ex vera charitate erga Deum, vel ſeipſum, quæ voluntas aliquem gradum ſatisfactionis addit jejunio, vel alteri operi ſimili. Et ex parte poterit cum proportione comparari ſatisfactio pro alio ablata dicto modo cum ſatisfactione pro ſeipſo, & ſupererit videndum, quęnam illarum voluntatum ſit magis ſatisfactoria, an voluntas ſatisfaciendi pro alio, vel pro ſe, cęteris paribus. Nam, quia charitas bene ordinata incipit a ſeipſo, pręſertim in ſpiritualibus, videtur ex hac parte voluntas ſatisfaciendi pro ſe melior eſſe, & conſequenter magis ſatisfactoria: quia bonum illud, quod intenditur, ſcilicet remiſſio pœnæ, & expeditio ſeu acceleratio gloriæ, ſpirituale eſt: aliunde vero voluntas ſuſtinendi malum pro alio videtur eſſe difficilior, & ex hac parte magis pęnalis, magiſque ſatisfactoria. Quidquid vero de hoc ſit: nam fortaſſe interdum poteſt eſſe exceſſus, interdum æqualitas, juxta varias circumſtantias, ſemper tamen verum eſt, idem opus ſatisfactorium non habere majorem, vel minorem effectum in alio, quam in operante, cæteris paribus: voluntas enim ſatisfaciendi pro ſe, vel pro alio non eſt eadem voluntas, neque habet idem objectum: & ideo poteſt inter eas eſſe exceſſus, vel æqualitas juxta diverſas circumſtantias.

Concluſio ſecunda.

Prior pars aſſertionis probatur.

Secundo dicendum eſt, de poſteriori modo condignitatis, ſeu juſtitiæ rem eſſe magis dubiam, pie tamen credi poſſe, etiam ſatisfactionem unius pro alio eſſe de condigno. Prior pars probatur argumentis factis pro priori ſententia: præſertim, quia prior condignitas ſeparabilis eſt a poſteriore: nam poſterior addit promiſſionem, & pactum divinum, de quo non habemus certam revelationem, nec convincentem, aut ſatis urgentem rationem ex principiis revelatis. Declaratur ultima pars aſſumpta (reliquæ enim claræ ſunt) nam, licet ad priorem condignitatem ſatisfactorii operis proximam, ut ſic dicam, & non omnino remotam neceſſarium fuerit, ut in taxandis pęnis peccatorum Deus non reſtrinxerit, vel limitaverit illas ad pœnas alterius vitæ, ſed conceſſerit facultatem aliquam commutandi illas in pęnas voluntarias hujus vitæ (ut aliis locis tractatum eſt) non tamen eſt neceſſarium, ut Deus promiſerit, aut ſe obligaverit ad acceptandam ſatisfactionē pro alio oblatam, ſed hoc potuit reſervare ſuæ liberalitati, ſeu liberæ voluntati. Nam eo ipſo quod reſpectu ipſiuſmet peccatoris taxavit, ut pęna tali peccato ſic remiſſo reſpondens eſſet vel tanta in Purgatorio, vel tanta in hac vita, factum eſt, ut talis pęna, hujus vitæ ſit proxime condignum pretium tantæ pęnæ Purgatorii. Dico autem *proxime*, quia ſine tali lege Dei, in ipſo opere ſecundum ſe, & prout a gratia facto, eſſet ſufficiens proportio, & condignitas ad talem effectum: illam tamen appello *remotam:* quia de facto non ſufficeret ad compenſandum unam pęnam per aliam, niſi divina lex, & inſtitutio interveniſſet: illa vero poſita, eſt ſufficiens tale opus, & quaſi pecunia ſigillata ad talem compenſationem faciendam. Et hinc ulterius conſequitur, ut ex vi illius conceſſionis unum opus ſatisfactorium pro alio oblatum, ſit proxime condignū tanquam valor ſufficiens ad recompenſationem illam faciendam, etiamſi Deus non promiſerit, nec ſe obligaverit ad talem commutationem, vel acceptationem faciendam: potuit ergo eſſe inſtitutio conceſſiva (ut ſic dicam) quam probant omnia dicta in priori membro, & in præced. ſectione, quamvis non fuerit promiſſiva, de qua non videtur ſatis cōſtare. Neque hoc poſito, remiſſio pęnæ gratis fieret, quando Deus acceptaret ſatisfactionem unius pro alio: nam revera fieret propter condignum pretium & conſe-

quenter ſecundum æqualitatem rei ad rem, quæ eſt ratio juſtitiæ, quamvis non eſſet ex obligatione juſtitiæ ſimpliciter, ſed tantum ex ſuppoſitione contractus voluntarie initi, in qua voluntate acceptandi unum pro alio eſſet quædam gratia, & liberalitas, non tamen in compenſatione ipſa: ſicut, qui rogatus vendit pro pretio æquali: licet in voluntate vendendi aliquod fortaſſe beneficium faciat, tamen in venditione ipſa nihil de pretii æqualitate remittit. Quapropter etiam juxta illam ſententiam dicendum non eſſet, unum hominem ſolum de congruo, vel impetratorie ſatisfacere pro alio, aut è converſo Deum gratis remittere propter petitionem alterius, cum juſta compenſatio interveniat: ſed dicendum eſſet hominem impetrare a Deo, ut ſuam ſatisfactionem pro alio acceptet, ſatisfactionem autem ipſam eſſe æqualem, & è converſo Deum liberaliter quidem acceptare, remiſſionem autē ipſam non facere, niſi ob condignum pretium.

Secunda pars aſſertionis ſuadetur. Nihilominus tamen altera pars propoſita: ſcilicet veriſimilius eſſe hanc ſatisfactionem unius pro alio eſſe abſolute de condigno etiam poſteriori modo, ſuadetur ex contrario fundamento, quia non conſtat in hoc negotio, ſeu effectu magis, quam in aliis, inſtitutionem ita eſſe factam, ut promiſſio ſeparetur a conceſſione, ſeu quod data ſit facultas condigne merendi, & operandi apud Deum, & non ſit promiſſum præmium, ſeu effectus proportionatus. Nam in omnibus aliis rebus non ita factum eſt; ergo nec in præſenti eſt aſſerendum. Alioqui etiam poſſet dici, ſatisfactionem pro ſeipſo ita eſſe inſtitutam, ut poſſit quidem homo, quantum eſt in ſe, offerre pœnam condignam, & acceptabilem, Deus autem acceptare non promiſerit. Præterea ſi ſatisfactio unius oblata pro alio acceptari poteſt, ut æquivalens, ſervata æquitate juſtitiæ, quantum ſpectat ad æqualitatem rei ad rem, neceſſe eſt, ut ex vi illius legis, per quam Deus taxavit pœnas peccati reddendas, non ſtatuerit, ac definite præſcripſerit, ut pęna temporalis, quæ manere ſolet poſt remiſſam culpam, luenda ſit in propria perſona ejus, qui peccavit, alioqui acceptare pęnam alterius in compenſationem, non eſſet ſecundum ordinariam legem juſtitię, ſed ex diſpenſatione ejus, & ita non eſſet ſecundum condignam ſolutionem. Si autem lex non fuit illo modo definita; ergo poſita eſt ſub disjunctione; ergo talis lex in virtute continet hanc promiſſionem acceptandi, ſeu remittendi pęnam ab uno debitam ob ſatisfactionem ejus nomine per alium factam. Quod, ſi quis contendat potuiſſe Deum ita ſtatuere legem, ut daret locum illi disjunctioni, non tamen abſolute & ſimpliciter, ſed dependenter ex libera voluntate Dei, fateor me videre in hoc repugnantiam, aut implicationem: tamen, cum non conſtet, Deum hoc ita diſpoſuiſſe, nec ſit ita conſentaneum dignitati gratiæ, & unioni, quam charitas efficit inter juſtos, nec divinæ etiam benignitati, credibilius profecto eſt, Deum ſimpliciter ſtatuiſſe legem, ut per nos, vel per amicos ſatisfacere poſſemus. Atque hoc etiam videtur magis conſentaneum communi modo ſentiendi, & operandi fidelium, qui videtur ex antiqua traditione manaſſe: neq; in hac re majorem certitudinem invenio: neq; etiā objectionem difficilē, quæ in contrarium fieri poſſit.

Etiamſi aliquis nō petat, ut alius pro ſe ſatisfactionem offerat prodeſt ei. Addunt vero aliqui, & eſt probabile, hoc maxime procedere, quando unus ab alio petit, ut pro ſe ſatisfaciat, vel ſaltem ſcit, aut ſperat alium oblaturum pro ſe ſatisfactionem, eamque acceptat, ac Deo pro ſe offert, quia per hanc voluntatem & oblationem videtur magis facere ſuam alterius ſatisfactionem. Nihilominus tamen dico, etiamſi unus pro altero offerat ſatisfactionem ſuo ſolo arbitrio, altero neque petente neque ſciente, nihilominus infallibiliter acceptari, & habere infallibiliter effectum circa alium: tum quia jam ſatisfecit ſecundum pœnam taxatam a lege: tum etiam, quia generali ſaltem, vel implicita voluntate unuſquiſque acceptat hujuſmodi donationem, & vult liberari a pœna, quacunque juſta ratione ſibi poſſibili.

Non neceſſe eſt, ut ille pro quo ſatisfacit ſit ad id impotens. Aliqui etiam addiderunt, neceſſarium eſſe, ut is, pro quo ſatisfactio alterius offertur, ſit impotens ad ſatisfaciendum. Sed hoc neceſſarium non eſt, ut notavit D. Th. d. 20. qu. 1. art. 2. quæſtiunc. 3. quia hæc communicatio non fundatur in impotentia alterius, ſed in unione charitatis, & in prædicta lege taxante dicto modo pœnas peccatorum: neque oportet, ut nos reſtrictiones addamus, de quibus non conſtat.

SECTIO VI.

Utrum ſuffragia viven[illegible]m proſint etiam defunctis ad remiſſionem pœnarum.

Ærius hæreticus ab[illegible]ute negavit utilitatem ſuffragiorum pro defunctis, ut ſumitur ex Epiphanio hæreſi 75. & Auguſt. 53. referentibus, illum negaſſe orandum eſſe pro defunctis. Idem negant hæretici hujus temporis, & omnes, qui non credunt Purgatorium eſſe, conſequenter hoc ſentiunt, quia ut oſtendemus, ſuffragia prodeſſe non poſſunt animabus in aliis locis exiſtentibus, de quibus hæreticis ſuperiori diſputatione dictum eſt. *Primus hæreticorū error.* Alii in extremo fuerunt errore dicentes, poſſe ſuffragia prodeſſe defunctis, etiam damnatis, & in peccato mortali decedentibus. Quod affirmari potuit juxta ſententiam, quæ communiter tribuitur Origeni de pœnis inferni, quod æternæ non ſint, ſed aliquando ſaltem poſt longiſſima tempora finiendæ, ut ſupra attigi, & refert etiam Hieron. Ep. 59. ad Avitum, quid cavendum in lib. Patriarch. &c. Athanaſ. Orat. in id Evangelii, *Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, &c.* Refert etiam Auguſt. 21. de Civit. c. 13. & 17. fuiſſe ſententiam Platonicorum, nullam pœnam vitæ futuræ fore æternam. Juxta hunc ergo errorem facile dici poſſet, ſuffragia viventium prodeſſe defunctis etiam damnatis, vel ut pœnæ fiant breviores, vel certe ut doleant de ſuis peccatis, & ſic ab illo ſtatu liberentur.

Tertius error. Alii vero, etiamſi pœnæ æternæ ſint, dixerunt, ſuffragia prodeſſe damnatis, vel omnibus, vel ſaltem hominibus, vel ex his, ſaltem iis, qui fidem habuerunt, idque non ut a pœnis omnino liberentur: ſed, ut vel leviores fiant, vel, ut in eis aliquam intermiſſionem, aut varietatem recipiant, vel ſaltem ut aliquo modo roborentur ad eas ſuſtinendas, vel denique ut aliquod ſolatium recipiant, dum intelligunt, non omnino ſe eſſe ab amicis deſtitutos. Quas ſententias latius referunt Gabr. lect. 56. in Canon. D. Anton. p. tit. 32. c. 2. §. 2. Carthuſ. in 4. d. 45. qu. 2. & ibid. Palac. & alii. Et in c. *Tempus* 13. q. 2. Gloſ. aſſeruit, non omnibus decedentibus in peccato mortali, ſed his ſaltem, qui cum paucis peccatis deceſſerunt, prodeſſe ſuffragia ad remiſſionem pœnæ: ita tamen, ut hæc remiſſio ſemper ſit minor, & fiat ſecundum quandam proportionem, ut nunquam poſſit tota pęna ceſſare. Alii tandem addiderunt poſſe ſuffragia prodeſſe defunctis, etiam beatis, ad gloriæ augmentum, quod aliquando ſignificeat Chryſoſt. ut hom. 33. in Matth. & hom. 3. ad Phil. & aliis locis infra tractandis. *Quartus error.* Duo ergo a nobis oſtendenda ſunt: primum prodeſſe ſuffragia defunctis ad remiſſionem pęnarum: Secundum, & ad hunc effectum, & ſimpliciter ac proprie loquendo, non prodeſſe omnibus defunctis, ſed illis tantum qui in Purgatorio exiſtunt.

Suffragia vivorum prodeſſe aliquibus defunctis, Concluſio de fide.

Suadetur ex Scriptura 2. Mach. 2. Primum ergo de fide eſt, ſuffragia viventium prodeſſe aliquibus defunctis ad remiſſionem pœnarum. Quod probant omnia, quibus ſupra oſtendimus Purgatorium eſſe: nam ex hac veritate quaſi a poſteriori illa maxime oſtenditur. Eſtque manifeſtum, ac celebre teſtimonium illud 2. Machab. 12. *Sancta, & ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur.* Quod teſtimonium egregie expendit, ſolvens omnia hæreticorum ſubterfugia, noſter Bellarmin. lib. 1. de Purgatorio c. 3. Idem probatur ex illo Tobiæ 4. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus:* Senſus enim eſt pro animabus defunctorum oblationem ſacram, ſeu eleemoſynam eſſe faciendam. De quo teſtimonio videri poteſt noſter Turrianus lib. 4. contra Magdeburgenſes c. 13. Facit etiam id Eccleſ. 38. *Fili in mortuum produc lachrymas, &c.* & infra: *Et non deſpicias ſepulturam illius,* & infra, *in requiem mortui requieſcere fac memoriam ejus & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.* Ubi in prioribus verbis recte ponderat Janſenius commendari ſepulturam defuncti, non quomodocunque, ſed prout ordinatur etiam ad bonum animæ ejus: ideo enim dicitur; *Et ſecundum judiciū contege corpus illius,* id eſt, ſecundum fidelium morem cum precibus, & alio funebri ritu. Poſteriora etiam verba in hunc ſenſum a multis intelliguntur, ſed in eis non immoror, quia non multum urgent, ſi recte expendantur, ut ibidem Janſen. advertit.

Magis

Magis favent verba illa Eccleſ. 7. *Gratia datur in conſpectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam*. Quorum verborum ſenſus eſt, non tantum vivis, ſed etiam defunctis eſſe gratiam præſtandam, ſub qua gratia auxilium ſuffragiorum comprehendi Catholici omnes intelligunt. Hoc etiam convincunt verba Paul. 1. ad Cor. 15. *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* id eſt, qui pœnitentiam agunt, & ſe affligunt, ut pro defunctis ſatisfaciant, juxta expoſitionem probabiliorem, quam late tractavi 2. tom. d. 50. ſect. 1. Citari etiam ſolet illud ad Rom. 12. *Neceſſitatibus Sanctorum communicantes*, ubi aliqui legunt, *Memoriis Sanctorum*, ut videri poteſt in Ambr. & Origene, ibi, & latius tractat Turrian. ſupra cap. 14. & ſane ſub *neceſſitatibus Sanctorum*, recte comprehenditur indigentia ſuffragiorum, quando poſt remiſſam culpam adhuc decedunt cum reatu pœnæ.

Secundo definita eſt hæc veritas in multis Conciliis, vel quatenus in eis approbatur oratio pro defunctis, ut in Carthag. 3. cap. 29. Carthag. 4. c. 79. Tolet. 11. c. 12. Arelat. 3. c. 12. Vaſen. 1. c. 2. quibus locis, pro his qui in pęnitentia moriuntur, offerendum, & orandum dicitur. Nec minus id probant alia Concilia, quæ prohibent offerre, aut publice orare pro his, quos in peccato mortuos eſſe conſtat, quæ infra commemorabimus. Facit etiam, quod in Concilio Vaſenſi 2. c. 4. ſtatuitur, in miſſis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ſicut in cæteris dicenda eſſe. Item in concilio Brach. 1. c. 39. fit mentio de Collectis, quæ in commemoratione defunctorum fiebant. Et alia ſimilia ſumi poſſunt ex Concilio Cabilonen. 2. c. 39. Aurelian. 2. c. 15. Vormatienſi c. 80. Nanneten. apud Gratianum de Conſecr. d. 5. c. *Nullus*, Epaunenſi apud eundem 26. qu. 6. c. *Si aliquis*. Ac denique ex Concilio Lateranen. ſub Innocentio 3. c. 66. & habetur in cap. *Ad Apoſtolicam*, de Simonia. Et alia, quæ ſpecialiter hoc definiunt de Sacrificio miſſæ, ut Concilum Tridentinum ſeſſ. 22. & alia, quæ in præcedenti tomo, ſuo loco adduximus. Expreſſius idem Trident. ſeſſ. 25. decr. 1. definit: *Animas in purgatorio detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili altaris ſacrificio juvari*. Et in Concilio Florent. in literis unionis Græci, & Latini in hoc articulo convenerunt, ſcilicet, animas juſtorum, qui in hac vita non plene ſatisfecerunt, pœnis purgatorii poſt mortem purgari, & ut *a pęnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis vivorum ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt ſecundum Eccleſiæ inſtitutum*.

Idem oſtenditur ex perpetua Eccleſiæ traditione. Tertio hæc veritas conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione: nam in primis in omnibus antiquis Liturgiis Jacobi, Baſilii, Chryſoſtomi, & in aliis latinis officiis ſemper fit oratio, & oblatio pro defunctis, expreſſe etiam id monet Clemens Romanus lib. 8. c. 41. alias 47. & 48. & in Epiſt. 1. ad Jacobum fratrem Domini. Idque obſervatum fuiſſe ſemper in Eccleſia, cōſtat ex antiquis hiſtoriis, Euſeb. lib. 4. de Vita Conſt. c. 71. Niceph. lib. 8. hiſt. c. 26. Platin. in vita Sixti 2. ubi refert eum inſtituiſſe, ut in miſſa ſecunda collecta fieret pro defunctis. Unde hic etiam addi poſſunt alia decreta Pontificum, quæ habentur extra de Celebr. miſſar. c. *Quidam laicorum*, & c. *Cum creatura*. Et 13. qu. 2. c. *Pro obeuntibus*, cum ſeq. ubi dicitur, hanc eſſe Eccleſiæ traditionem. Quæ etiam conſtat ex Dionyſ. de Eccl. hierarc. c. 7. pag. 3. ubi ait: *Preces fundere pro mortuis a magiſtris noſtris doctis a Deo accepimus.* Item Greg. Nazian. in funebri oratione de fratre, & in alia de patre, & eundē refert Damaſcenus in oratione pro defunctis (ſeu auctor illius orationis, quiſquis ille fuerit) qui ex aliis Patribus, & Scripturis multa congerit. Athanaſ. in Ep. ad ſolitariam vitam agend. refert orationem factam a Catholicis pro Eutichio ab hæreticis necato, quod eſſe utile dicit q. 34. ad Antiochum, Epiph. in Anchor. in fine inter apoſtolicas traditiones hanc ponit, idē contra hær. in 75. Chryſ. hom. 69. ad pop. & 41. in 1. ad Cor. & 32. in Matth. in fin. & hom. 3. ad Philip. refert Apoſtolicam traditionem: idem hom. 21. in Acta. In hom. vero 4. ad Heb. agit de pompa funeris, ubi includit ſuffragia, licet diſtincte non explicet. Idem Theophil. Luc. 12. & Cyril. Hieroſ. catecheſi 5. myſtagog. *Oramus* (inquit) *pro omnibus, qui inter vos vita functi ſunt, credentes magnum eſſe animarum juvamen, &c.* Idem ſupponit Ambroſ. in variis orationibus funebribus, & lib. 2. Epiſt. 8. animam cujuſdam defuncti ait eſſe oblationibus Deo commendandam. Aug. late lib. de Cura pro mor. agend. & in Ench. c. 110. & aliis locis ſupra citatis. Greg. 4. Dialog. c. 50. & 55. Bernard. ſer. 63. & 66. in Cantic. Addo denique Tertul. lib. de Corona militis c. 3. in illis verbis, *Oblationes pro defunctis, & natalitiis annua die facimus*, quæ ibi notat Pamel. n. 36. alia loca ejuſdem Tertulliani, & aliorum Patrum adjungens.

Hoc etiam confirmat antiqua conſuetudo Eccleſiæ excludendi aliquem a participatione ſuffragiorum Eccleſiæ, ſi in peccato aliquo moriatur. De qua videri poteſt Cyprian. Epiſt. 66. Et nunc etiam hoc ſervat Eccleſia cum excommunicatis. Unde etiam poſt mortem conſuevit Eccleſia vinculum excommunicationis tollere, quando defunctus ſigna pœnitentiæ præbuit, juxta cap. *A nobis* 2. de Sentent. excom. In quo evidenter ſupponitur, ſuffragia Eccleſiæ poſſe defunctis prodeſſe. Et juxta hæc intelligenda ſunt Conc. Tolet. 11. c. 12. & Carthag. 4. cap. 79. quæ ſtatuunt, ut, ſi contingat eos, qui pœnitentiam agunt, mori ante reconciliationem, memoria eorum orationibus, oblationibus commendetur: nam eadem veritas ibi ſupponitur, loquuntur autem illa Concilia de agentibus publicam pęnitentiam, qui non erant ab Eccleſia præciſi. De quo extat etiam optima definitio in Concil. Triburienſi c. 31. quam infra expendemus.

Ultimo argumentari poſſumus ratione, quia etiam animæ defunctorum, quæ ſine peccato deceſſerunt, uniuntur nobis in charitate: ergo ſi aliunde adhuc in carcere detinentur, & indigent aliqua remiſſione, poſſunt a nobis juvari: nam hoc generaliter verum eſt, membra ejuſdem corporis poſſe ſe invicem juvare juxta uniuſcujuſque indigentiam, & facultatem. Quam rationem latius infra expendemus: & plura in confirmationem hujus veritatis videri poſſunt in auctoribus modernis ſupra citatis, & Soto in 4. d. 19. q. 3. ar. 1. & d. 45. q. 2. ar. 2. Caniſi. in Catechiſmo tit. de Euchariſtia c. 7. & tit. de Pœnitentia c. de Purgatorio, Ruard. ar. 16. Caſtr. contra hæreſ. verb. *Suffragium*, Torrenſi in confeſſione Auguſtana lib. 4. c. 1. §. 9. 10. 11. & 12. Objectiones autem, quæ contra hoc fieri poſſunt, videbimus ſect. ſequenti. Ratione ſuadetur eadē concluſio.

Quibus mortuis vivorum ſuffragia proſint.

Supereſt, ut in particulari explicemus, quibus mortuis hæc ſuffragia prodeſſe poſſint. Tres enim mortuorum gradus ſeu ordines diſtinxit Aug. in Enchir. c. 109. *Quidam enim*, ait, *ſunt valde mali, alii valde boni, alii in ſtatu medio*. Et pro exiſtentibus in primo, vel ſecundo ordine negat offerendum eſſe ſacrificium, ſed pro his tantum, qui in illo ſtatu medio exiſtunt. Quod nos de omnibus Eccleſiæ ſuffragiis intelligendum eſſe dicimus: nam quo ad hoc eadem eſt de omnibus ratio, ut omnes Theologi docent, & ipſe Auguſtinus ſatis declaravit, cum ſacrificio altaris eleemoſynas conjungens, quæ pro defunctis offeruntur: conſtat enim idem eſſe de orationibus, jejuniis, aliiſque piis operibus. Qui autem appellentur ab Auguſtino valde mali, aut boni, aut medii, explicandum ſupereſt. Ut autem ab optimis incipiamus, qui ſunt quaſi regula, & menſura cæterorum, certum eſt per valde bonos intelligi ab Auguſtino beatos cum Chriſto regnantes, qui merito valde boni dicuntur, quia habent ſtatum omnium bonorum aggregatione perfectum, & non ſolum mali non ſunt, verum nec eſſe poſſunt: neque ſolum ab omni malo culpæ, ſed etiam ab omni malo pœnæ liberi ſunt. Unde valde mali dicuntur illi, qui ſunt damnati, & in ſtatu extremæ miſeriæ, quæ eſt ſummum malum: unde Gloſſ. ſupra citata valde erravit exiſtimans, aliquem exiſtentem in inferno poſſe appellari mediocriter malum, eo quod propter pauca, vel levia peccata mortalia damnatus ſit. In quo errore fuit etiam Gloſſ. ult. in c. *Cum Marthæ* §. ult. de Celebrat. miſſar. Conſtat autem hunc eſſe errorem, tum quia pro nullo damnato offerri poteſt ſacrificium, ut oſtendi ſuperiori tom. Diſp. 78. ſect. 3. tum etiam, quia is, qui nihil boni habet, nec habere, aut perficere poteſt. Deumque odio habet, eſtque in ſumma miſeria, non mediocriter, ſed maxime malus cenſendus eſt.

Tres mortuorū ordines ab Auguſti numerantur.

Qui mortui dicantur ab Auguſtino optimi.

Qui valde mali.

Gloſſæ error.

Supereſt ergo, ut in tertio ordine, & gradu medio conſtituantur animę purgatorii, quę, quia juſtę ſunt, & in bono con-

Qui mortui dicantur eſſe in ſtatu medio.

no confirmatæ, bonæ ſimpliciter ſunt, quia vero nondum beatæ ſunt, & aliquid expiandum habent, pro quo malum aliquod patiuntur, ideo mediocriter bonæ dicuntur.

Innoc. III. diviſio ſtatus medii.

Advertere autem oportet, Innocent. III. in dicto cap. *Cum Marthæ*, hoc tertium membrum in duo diſtinguere, ſcilicet, in mediocriter bonos, & mediocriter malos, & utriſque ſentit prodeſſe ſuffragia, quæ pro mediocriter bonis, *expiationes*, appellat, pro mediocriter autem malis, *propitiationes*. Sed hunc locum Innocentii late expoſui in citato loco tomi ſuperioris, quia vel neceſſe non eſt illa ſub diſtinctionem admittere, quia neque Auguſt. eam poſuit, neque Innocentius approbat, ſed eam nobis diſputandam, & examinandam proponit. Vel ſi admittenda eſt, utrumque membrum animabus purgatorii accommodandum eſt ſecundum diverſos gradus earum; nam quædam ſunt, quæ ſolum habent alicujus minimæ pœnæ reatum, cujus integra remiſſio facile obtinetur: & ideo oblationes pro illis dicuntur eſſe expiationes. Aliæ vero ſunt, quæ cum magno reatu pœnæ, & aliquibus etiam venialibus culpis ex hac vita deceſſerunt: quæ propterea & mediocriter malæ dicuntur, & non tam facile expiari poſſunt, licet poſſint adjuvari.

Suffragia non eſſe offerenda pro defunctis cum Chriſto regnantibus, 1. *Concluſio*.

Ex hac ergo doctrina tres Catholicæ veritates colliguntur. Prima eſt, ſuffragia non eſſe offerenda pro defunctis cum Chriſto regnantibus, quibus per ſe, ac proprie prodeſſe non poſſunt. Ita docet Innocent. 3. in dict. c. *Cum Marthæ*, & Auguſt. citato loco, & de Cura pro mortuis agenda c. 1. & tract. 84. in Joan. & ſerm. 34. de Verbis Apoſtoli: & conſentiunt omnes Scholaſtici d. 45. Et quidem, ſi ſermo ſit de effectu ſuffragiorum, quantum ad pœnæ expiationem, eſt res certiſſima, quia in beatis nihil pœnæ ſupereſt, quod expiari, aut remitti poſſit. Si vero ſit ſermo de utilitate ſuffragiorum, quantum ad impetrationem alicujus boni, certum etiam eſt non poſſe noſtra ſuffragia prodeſſe ſanctis beatis, quantum ad augmentum eſſentialis gloriæ, nec eſſe neceſſaria illis quoad perpetuam conſervationem ejus, nec quoad alia bona, quæ intrinſece & connaturaliter ad talem gloriam conſequuntur, quia hæc omnia unicuique conferuntur juxta propria merita, ſeu propriam gratiam, & charitatem.

An quid prodeſſe poſſint noſtra opera beatis.

An vero noſtra opera poſſint prodeſſe ſanctis ad aliquam accidentalem gloriam, quam in ſe ipſis recipiant, vel quoad extrinſecum honorem, quem in viventibus, & a viventibus recipere poſſunt, diſputavi late in citato loco ſuperioris tomi, quibus nihil hic addendum occurrit. Proprie enim nos non impetramus ſanctis intrinſecam gloriam, etiam accidentalem, quamquam poſſimus bene operari hac intentione, ut ex noſtris bonis operibus, vel ſacrificiis aliqua accidentalis gloria in eos redundet potius objective, & quaſi per occaſionem, quam per propriam impetrationem, ſi caſte loquamur. Et ideo dixerunt Auguſt. & Innoc. ſupra, oblationes pro Sanctis eſſe gratiarum actiones, quæ Deo fiunt, & a Sanctis cognoſcuntur, ideoque de illis gaudent, & ita accidentalis gloria eorum augetur. Honorem autem extrinſecum impetrare poſſumus, quatenus ille honor potius in nobis eſt, qui ſanctos honoramus, & cedit in profectum, & utilitatem noſtram, ut Innocent. & Auguſt. ſupra ſentiunt, & Scholaſtici communiter loquuntur diſt. 45. ubi præſertim Palud. qu. 2. & Soto qu. 2. art. 2. cum D. Th. qu. 2. ar. 2. quæſtiunc. 4. Sylveſt. verb. *Miſſa* qu. 8. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 13. & tit. 32. c. 2. §. 2. & Navarr. in Tract. de Jubil. notab. 22. n. 46. & ſeqq.

Suffragia vivorum non prodeſſe damnatis, 2. *Concl.*

Secunda veritas eſt, ſuffragia vivorum non prodeſſe damnatis. Ita docent omnes Theologi citati cum Auguſtino etiam & Innocentio. Ut autem intelligamus in quo gradu certitudinis tenenda ſit hæc veritas, advertendum eſt, triplicem pœnam intelligi poſſe in damnatis; prima eſt illa, quam ſuſtinent propter peccata mortalia, quorum remiſſionem in hac vita non obtinuerunt.

De fide eſt ſuffragia non prodeſſe damnatis ad expiationem pœnæ

Et quoad hanc eſt de fide ſuffragia vivorum non poſſe damnatis prodeſſe ad hujus pœnæ expiationem, ſeu terminationem, quia de fide eſt, hanc pœnam eſſe æternam, ex immutabili lege Dei, ut conſtat ex vulgaribus loquutionibus Scripturæ, in quibus ſupplicium damnatorum æternum, & inextinguibile appellatur Matth. 3. & 25. cum ſimilibus. Ex quibus certum eſt, ſatisfactiones noſtras non poſſe ad hoc valere per modum ſolutionis, tum quia non poſſumus ſatisfacere pro pœna æterna; tum etiam, quia multo minus poſſumus ſatisfacere pro culpa aliena; quamdiu autem culpa non tollitur, impoſſibile eſt ſatisfactionem exhibere pro pœna. Et ob eandem cauſam nemo impetrare poteſt, ut illa pœna ceſſet perdurante culpa, quia hoc repugnat divinæ legi, & juſtitiæ. Denique certum eſt, nec per modum impetrationis poſſe obtineri, ut damnatus a culpa mortali, in qua deceſſit, liberetur, & conſequenter a pœna, quia hoc etiam eſt contra divinam legem, qua ſtatuit damnatos perpetuo deſerere, & judicium cum eis facere ſine miſericordia, ut dicitur Jacob. 2. Unde Dionyſ. c. 7. de Cœleſti hierar. eos tantum defunctos ait poſſe precibus ſanctorum juvari, qui ſacerdotibus ſe in hac vita ſubmiſerunt: ideoque non eſſe pro impiis orandum; & Clemens lib. 8. Conſtitut. c. 34. poſtquam in præcedentibus capitibus exequias, & ſuffragia defunctorum commendaſſet, ſubdit; *Sed hæc de piis dicimus: impios enim, tametſi omnia bona externa pro eis largiaris, neque juvare queas. Cui enim vivo inimicus fuit Deus, haud dubium, quin ſit etiam defuncto, non eſt enim injuſtitia apud Deum.*

pro mortalibus debitæ. Matt. 3. & 25. Vide in 2. tom. 3. par.

Hinc etiam Auguſtin. lib. de Cura pro mort. agend. cap. 1. & 18. propter damnatos quoad pœnam æternam dixit, ſuffragia non prodeſſe mortuis valde malis: de quibus integram habet diſputationem lib. 12. de Civit. c. 13. & ſequentibus, & c. 24. concludit, Eccleſiam nunquam orare pro eo, quem ſcit eſſe damnatum. De qua re extant etiam multa Patrum decreta 13. qu. 2. c. *Quibus*, & c. *Cum gravia*, & c. *Non æſtimemus*, & c. *Pro obeuntibus*, cum duobus ſequentibus. Et 23. quæſt. 5. ex Concil. Bracharenſi I. cap. 34. in c. *Placuit*, decernitur ob hanc cauſam, ut pro his, qui ſe interficiunt, nulla oblatio, nullumve ſuffragium fiat. Et in Concil. Triburienſi c. 31. de illo, qui in actuali peccato mortali interficitur, dicitur, ut *nullus pro eo præſumat orare*, *aut eleemoſynam dare:* & ſtatim refertur hæc Auguſt. ſententia: *Nemo te poſt mortem tuam fideliter redimit*, *quia tu te redimere noluiſti*. Similis deciſio ſumitur ex c. *Ex parte*, tit. 2. de Sepulturis, ubi Gloſſa id advertit.

Vide eundem Aug. ſer. 34. de Ver. Apoſtoli, & ſer. 118. de Tempore, Fulg. de fide ad Petr. c. 3.

Ratione oſtenditur.

Ratio autem hujus veritatis a priori eſt, quia mortale peccatum dignum eſt tali pœna: ex ordinatione autem divina conceſſum eſt homini hujus vitæ tempus, ut in eo poſſit talis peccati remiſſionem obtinere per pœnitentiam: poſt hanc autem vitam conſtituitur in termino, in quo jam non conceditur pœnitentiæ locus. Quæ omnia aliis locis, præſertim 1. p. qu. 64. & 1. 2. qu. 72. & 88. fuſius demonſtranda ſunt. Statim vero occurrebat hic quæſtio, an contingat interdum Deum in hac lege diſpenſare, quam ſufficienter attigi ſupra in 2. tom. diſp. 43. ſect. 3. ubi dixi, juxta veriorem doctrinam, nunquam in hac lege Deum diſpenſaſſe, proprie loquendo; nunc vero addo, præſumptuoſum ac temerarium eſſe talem diſpenſationem a Deo poſtulare, vel in communi pro damnatis, vel pro aliquo in particulari, niſi fortaſſe aliquis ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti ita ad hoc moveretur, ut reſiſtere non poſſet: nam hoc non cadit ſub lege ordinaria, ut conſtat ex his, quæ de Donis Spiritus ſancti Theologi tradere ſolent.

Suffragia non prodeſſe damnatis ad remiſſionem aut intermiſſionem æternæ pœnæ pro mortale debitæ.

Atque hinc ulterius colligitur, ſuffragia viventium non prodeſſe defunctis damnatis ad aliquam mitigationem, remiſſionem, aut intermiſſionem hujus æternæ pœnæ, quæ illis debetur propter culpam mortalem non remiſſam. Quæ pars, licet non ſit tam expreſſe de fide, ſicut præcedens, eſt tamen fidei proxima, oppoſitamque cenſeo eſſe erroneam. Nam, præter communem conſenſum Theologorum, & Patrum, eſt valde conſentanea illis loquutionibus Scripturæ: *Si ceciderit lignum ad Auſtrum*, *aut ad Aquilonem*, *in quocunque loco ceciderit*, *ibi erit*. Eccleſ. 11. & illis: *Mortuo homini impio nulla erit ultra ſpes, & expectatio ſolicitorum*, alias Ethnicorum, *peribit*. Proverb. 11. Nam licet aliqui hæc verba interpretentur de ſpe temporalium bonorum, a fortiori ſeu multo magis intelliguntur de ſpe evadendi malum illud, aut aliquam partem ejus. Idem colligitur ex aliis multis, quæ leguntur Job 7. 10. 15. 20. & 24. Iſajæ 24. & 33. & ſimilibus, de quibus videri poteſt Hieron. Ionæ 3. & Cyprian. ad Demetrianum in fin. & Chryſoſt. hom. 9.

in 1. ad

in 1. ad Corinth. Præterea colligitur fere evidenter ex principiis fidei: nam, ſi damnatis remitterentur pęnę propter ſuffragia vivorum, paulatim poſſent auferri, ſaltem quoad pœnam ſenſus, ſeu quoad poſitivum dolorem: eſto pœna damni nunquam tollatur: conſequens autem etiam hæreticum eſt, quia Scriptura ſacra etiam cruciatum ignis, & vermem conſcientiæ dicit eſſe æternum. Sequela probatur, quia pœna illa quoad intenſionem finita eſt: finitum autem per ablationem finiti conſumi poteſt. Nam reſpōſio illa de diminutione per partes proportionales ſophiſtica eſt, & ſine ullo fundamento: nam remiſſio hęc per quandam recompenſationem, aut impetrationem fieri deberet: ſi ergo per tale opus obtinetur remiſſio unius gradus pœnæ, cur per opus ſimile, & cæteris paribus non obtinebitur remiſſio alterius gradus, ſed dimidii tantum? Imo, licet hoc daremus, ſaltem opus duplo perfectius valebit ad remiſſionem alterius gradus, & ſic augendo numerum operum juxta numerum graduum pœnæ, & valorem uniuſcujuſque operis juxta dictam proportionem, ſufficiet ad obtinendam remiſſionem totius pœnæ.

Simile argumentum fieri poteſt ex multitudine juſtorum ſuffragantium eidem animæ damnatæ: nam, ſi unuſquiſque eorum ſufficit ad unam particulam pœnæ tollendam, ſi plures convenirent, & æqualiter operarentur, poſſent totam pœnam auferre: nec enim rationabiliter dici poteſt, diminuendum eſſe fructum operis uniuſcujuſque, ſolum propter conſortium plurium, ſi in cæteris eſt æqualitas. Hæc vero argumenta non procedunt de intermiſſione pœnarum, quia poſſet ſemper integra pœna redire, quamvis aliquantulum ceſſaret: repugnat autem hoc æternitati pœnæ, non enim eſt futura æterna per intermiſſionem, & reditum ad pœnam; ſed per continuam durationem. Quamvis enim fortaſſe ſit aliqua viciſſitudo pœnarum in inferno, tamen nunquam erit requies: unde aperte dicitur Apocalyp. 14. *Fumus tormentorum eorum aſcendit in ſecula ſeculorum, neque habet requiem die ac nocte*. Denique, quæ ex Auguſtino, & aliis Patribus adduximus circa ſuperiorem partem, hanc demonſtrant, ut amplius in ſequenti puncto explicabimus,

Per ſuffragia nō remitti dānatis aut venialem culpā, aut pęnam ex illa, aut ex mortali remiſſo relictam.

Secunda pęna, quam patiuntur damnati in inferno, eſſe poteſt propter mortalia peccata jam remiſſa, quoad culpam, non tamen quoad totum pęnæ reatum, quia pro illo in hac vita non plene ſatisfecerunt. Tertia pęna huic non diſſimilis eſt, quam patiuntur propter culpas veniales, cum quibus deceſſerunt, ſimul cum mortalibus; & de utroque genere harum pœnarum eſt aliquorum Theologorum ſententia, quæ non reputatur erronea, ſed mere opinio, non eſſe æternas, ſed aliquando finiri. Pari ergo modo videtur poſſe ſub opinione cōſtitui, quod ſuffragia valere poſſint damnatis ad breviorem remiſſionem hujus pœnæ, quia omnia, quæ adduximus fundantur in æternitate pœnæ; & ideo non videntur quoad hanc pœnam procedere. Pręſertim, quia intelligi poſſunt de damnatis formaliter quatenus damnati ſunt: non autem ſunt damnati prout patiuntur has pœnas, quia nec propter venialia peccata, nec propter reatum pœnæ temporalis damnati ſunt. Nihilominus certum etiam exiſtimo, ſuffragia non prodeſſe damnatis quoad ullam remiſſionem, vel culpæ venialis, vel alicujus pęnæ ex dictis. Primo quidem, quia probabilius eſt, culpam venialem nunquam remitti in inferno, nec pęnam aliquam quibuſcunque peccatis debitam ibi finiri, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt. Secundo, quia, licet finiri poſſet per ſatispaſſionem, non tamen per ſuffragiorum communicationem, ut recte ſenſit Medina Cod. de Oratione q. de his, pro quibus orandum eſt, & proprius qu. de Valore orationis pro alio fuſæ. Et ratio eſt, tum quia infra oſtendemus, ſuffragia non prodeſſe his, qui ſunt in peccato mortali; tum etiam quia damnati ſunt extra ſtatum alicujus gratiæ, vel miſericordiæ, quantum ſpectat ad judicium peccatorum, ut ſupra teſtimonio Jacobi oſtenſum eſt. Et optime confirmatur ex facto divitis damnati petentis ab Abraham aliquod refrigerium, qui nullum miſericordiæ ſignum ab eo potuit obtinere, Lucæ 16. Item ex parabola divitis, qui ſuo conſervo miſericordiam negavit; & ideo traditus eſt tortoribus, *quoaduſque redderet univerſum debitum*, Matth. 18. cui conſonat illud Matth. 5. *Non exeas inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*. Ex quibus, & ſimilibus teſtimoniis intelligimus, in pœnis damnatorum, quæcunque illæ ſint, nullum admitti genus compenſationis, aut gratiæ, ſed ita eſſe definitas, ut in propria perſona, & in illo loco, & per illa inſtrumenta ſuſtinenda ſint. Et hoc confirmat traditio Eccleſiæ ſupra adducta de non orando pro damnatis: nam, ſi vel ad levamen harum pœnarum prodeſſe illis poſſemus, ſaltem hac ratione orandum eſſet pro ipſis. Satis ergo probata relinquitur propoſita veritas. Nonnulla vero, quæ hic objici ſolent ex Patribus, expendit ſufficienter Bellarminus ſupra capite decimo octavo, & nonnulla nos attigimus in locis ſuperius citatis ex ſecundo & tertio tomo.

Suffragia Eccleſiæ prodeſſe poſſe animabus purgatorii 3. Concluſio.

Tertia veritas eſt, ſuffragia Eccleſię prodeſſe poſſe animabus purgatorii. Hæc ſatis probatur a ſufficienti enumeratione, & ex omnibus dictis in priori membro. Et conſequenter etiam concluditur, ſuffragia hæc prodeſſe poſſe animabus purgatorii, non ſolum ad aliquam mitigationem pœnarum, ſed etiam ad integram remiſſionem. Quod facile oſtendi poteſt applicando argumentum paulo antea factum, quia illa pœna finita eſt quoad gradus: ergo ſi poteſt remitti per ſuffragia, poteſt etiam omnino tolli, vel multiplicando ſucceſſive ſuffragia, vel ſimul in perſonis diverſis, vel ita augendo unum & idem opus, ut multis operibus ſatisfactoriis, atque adeo toti pęnæ æquivaleant. Denique, cum illa pœna temporalis ſit, ideoque finita intenſive, & extenſive, mirum non eſt, quod per opus etiam finitum compenſari poſſit. Quomodo autem id fiat, dicemus ſectione ſequenti, ubi ſimul explicabimus, an omnes animæ Purgatorii ſint capaces ſuffragiorum.

Objectio cōtra doctrinam datam.

Dicet vero aliquis, diviſionem datam non eſſe adæquatam, ideoque nec doctrinam hanc ſatis eſſe completam, quia nec pueri decedentes cum ſolo originali peccato, vel, ſi qui decedunt cum ſolo originali, & veniali; nec etiam animę Sanctorum Patrum, quę erant in ſinu Abrahę, ſub illis membris comprehenduntur.

Solvitur.

Reſpondetur, omnes hos ſtatus poſſe ad illa tria membra reduci, ut in ſuperiori tomo dixi. Nam in primis non admittimus aliquos in culpa veniali cum ſolo peccato originali decedētes: nec ſi eſſent, illis prodeſſent ſuffragia, propter gratiæ defectum. Quę ratio in omnibus pueris locū habet. Unde, quod ad præſens ſpectat, animæ puerorum reputantur tanquam valde malæ & damnatæ, quia revera perpetuo puniuntur pęna damni, & in illa nullam poſſunt remiſſionem accipere: aliam vero non patiuntur, pro qua juvari poſſint: ſunt ergo omnino extra viam, & irremiſſibiliter extra gratiam: & ideo nō ſunt capaces ſuffragiorum.

Pueri in limbo nō ſunt capaces ſuffragiorum.

Quod etiam adnotavit Navar. in Comment. de Jubil. notab. 22. n. 46. Status autem Patrum in ſinu Abrahæ jam eſt finitus: & ideo non oportet illos in prędicta diviſione comprehendere: quatenus vero nihil mali perſonalis (ut ſic dicam) patiebantur, & ſancti erant, & omnino confirmati in bono, poterant ſub valde bonis comprehendi: neque illis poterant ſuffragia prodeſſe quoad remiſſionem alicujus propriæ pœnæ. Tamen, quia nondum beati erant, & communem totius naturæ pœnam adhuc ſentiebant, poterant dici mediocriter boni, & fortaſſe ſuffragia juſtorum illius temporis, ſeu orationes poterant illis aliquod gaudium, vel conſolationem afferre. Quod eſt probabile, licet incertum. Certius vero eſt, quod ſicut juſti tunc merebantur Chriſti incarnationem, vel ejus accelerationem; ita etiam conſequenter proderant illis Patribus, ut eorum exilium finiretur.

SECTIO V.

Quibus modis proſint animabus purgatorii ſuffragia viventium.

Bona opera viventium ſolū poſſunt valere de congruo, ut animæ aliquem bonum motū vel cōſolationem accipiant.

Agimus præcipue de fructu remiſſionis pęnę temporalis: nam, ſi fortaſſe opera noſtra valēt illis animabus ad aliquam conſolationem, vel bonum motum internum recipiendum, certum eſt ſolum per modum impetrationis, aut meriti de congruo poſſe id obtinere; quia meritum de condigno in puro homine ſolum habet locum & in ordine ad ſe ipſum, & in ordine ad vitam æternam, vel ad ea, quæ per ſe ad illam ordinantur: neutrum autem horum habet locum in præſenti, ut

per ſe conſtat. Item, quia inter viatores non poteſt unus mereri alteri de condigno auxilium gratiæ,ſeu internum motum,aut ſpiritualem conſolationem;ergo multo minus poſſumus hoc mereri de condigno animabus purgatorii,quia ex parte noſtra eſt minor communicatio cum illis, quam cum viventibus, minorque convenientia in ſtatu: ex parte autem Dei non magis eſt facta promiſſio reſpectu animarum purgatorii, quam reſpectu aliorum viventium. Eſtque eadem ratio, ut facta non ſit, videlicet, quia operi meritorio apud Deum ſemper reſpondet de condigno eſſentiale præmium in ipſo operante, adæquatum ipſi operi ſecundum naturalem proportionem, & condignitatem ejus, quo præmio nunquam privatur ipſe operans,& ideo non habet aliud præmium de condigno in altera perſona:nam hoc excedit valorem,& proportionem finiti operis. At vero, ſicut,non obſtante hoc merito de condigno reſpectu ſui, poteſt quis impetrare, & mereri de congruo aliquod temporale, vel ſpirituale commodum aliis amicis viventibus, ita etiam veriſimile eſt poſſe idem fieri reſpectu defunctorum juſtorum, qui adhuc in carcere detinentur,indigentque aliquo ſubſidio,& conſolatione. Nec de hoc genere auxilii aliquid certius dici poteſt,præterquam quod eſt rationi,& pietati conſentaneum, & ſatis conforme uſui, & rationibus Eccleſiæ, ut conſtat ex toto officio pro defunctis.

Senſus quæſtionis. Quæſtio ergo præſens verſatur de remiſſione temporalis pœnæ: nam hoc eſt proprium ſubſidium, quo per ſe ac maxime indigent animæ purgatorii, & ideo hic effectus eſt certior, quam reliqui, eumque maxime intendunt Eccleſia,& fideles,quando pro defunctis operantur. Duobus autem modis, generatim loquendo, poteſt hic effectus fieri: unus eſt per modum impetrationis,ſub qua meritum de congruo comprehendo: alius eſt per modum ſolutionis & ſatisfactionis condignæ, vel cum pacto & promiſſione acceptandi eam, vel ſine illa: nam præter hos modos, alius, qui ſit ab his diſtinctus, hic intervenire non poteſt. De prædictis autem duobus modis merito dubitari poteſt.

Proſintne ſuffragia vivorum animabus Purgatorii per modum impetrationis.

1. Sent. Circa priorem difficultas eſt,an temporalis pœna interdum remittatur gratis animabus purgatorii propter orationes, & merita aliorum juſtorum, qui hoc impetrant a Deo, etiamſi vel ſuas ſatisfactiones pro illis non offerant,vel certe illas non habeant, nec efficiant, ut eas offerre poſſint. In qua re eſt prima ſententia, quæ generaliter affirmat, hunc modum impetrationis & ſuffragii non ſolum eſſe poſſibilem,ſed etiam nullum alium poſſe nos exhibere animabus purgatorii ad hunc effectum obtinendum. Hoc a fortiori tenent illi Theologi, qui inter viventes non admittunt alium modum ſatisfactionis unius pro alio: nam hoc principium apud omnes certum eſt, non poſſe noſtra ſuffragia eſſe efficaciora ad remittendam pœnam defunctis, quam aliis viventibus. Sed hæc ſententia ſicut inter viventes falſa eſt,ita & reſpectu defunctorum,quod eiſdē argumentis ſupra factis probari poteſt cum his,quæ in diſcurſu hujus ſectionis addemus.

2. Sent. Eſt igitur ſecunda ſententia, quæ affirmat, hunc modum gratuitæ remiſſionis per modum impetrationis aliquando obtineri, quamvis alius etiam modus per æquivalentem ſolutionem ſit poſſibilis, de quo infra videbimus. Hanc ſupponit Cajet. tom.1. Opuſc. tract.16.qu.5. ſine ulla probatione; ille autem diſtinguit modum impetrationis,& meriti de congruo in duos,quos nos conjungimus, quia eadem eſt utriuſque ratio. Atque eandem ſententiam admittit Navarrus in commentario de Jubil.22.n.15. & videntur ſequi Soto,& Cano infra citandi,& tenet expreſſe Durand.1. in 4.d.41.qu.1.n.6. quod ſolum declarant morali exemplo, quia unus ex amore poteſt apud judicem alium liberare a debito pœnæ, vel rogando,vel ſatisfaciendo. Poteſt autem fundari primo, quia beati orant pro animabus purgatorii; ergo eis obtinent remiſſionem alicujus pœnæ;non poſſunt autem obtinere ſolvendo pro illis, quia non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi; ergo impetrant,ut gratis fiat remiſſio. Secundo, quia Eccleſia frequenter orat Deum, ut per ſuam piiſſimam miſericordiam liberet animas purgatorii ab illis pœnis; ergo intendit impetrare gratuitam remiſſionem pœnarum. Tertio,quia Theologi omnes,ut infra videbimus,diſtinguunt tria genera ſuffragiorum,ſcilicet miſſæ ſacrificium,orationem,& opera pœnalia: omiſſo autem miſſæ ſacrificio, alia duo opera non poſſunt alia ratione diſtingui,niſi,quia oratio ſumitur quatenus per ſe impetrat remiſſionem pœnæ abſque æquivalente ſolutione: nam, ſi ipſa oratio hunc effectum non conſequitur niſi ſolvendo, hoc facit quatenus quoddam opus pœnale, & ſatisfactorium eſt; ergo non oportebat illam ſpecialiter numerare,potius quam eleemoſynam,vel jejunium, aut alia ſimilia; ergo ſentiunt Theologi orationem habere hanc vim ex propria ratione impetrationis. Quarto,quia in hoc nulla eſt repugnantia,& eſt conſentaneum divinæ liberalitati, & generalibus locutionibus,& promiſſionibus de oratione, *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, cum ſimilibus. Denique, quia, non eſt majus beneficium remiſſio pœnæ temporalis,quam elargitio alicujus gaudii, vel ſpiritualis conſolationis:ſi ergo Deus liberaliter hoc beneficium confert animabus purgatorii propter orationes viventiū,cur non etiam illud?

Hæc ſententia eſt pia, & probabilis,& fortaſſe eſt vera:nihilominus tamen duo mihi occurrunt dicenda:primum eſt,hunc modum remiſſionis valde eſſe incertum, & non ſatis fundatum,ut facile ſtatim patebit diſcurrendo per conjecturas adductas. Secundum eſt, ſatis veriſimile mihi eſſe, Deum nunquam remittere alicui pœnam pro peccatis debitam,niſi oblata ſeu applicata condigna ſatisfactione,atque adeo nunquam id facere omnino gratis, ſed ſervata vindicativa juſtitia, & commutativa, ac diſtributiva, quatenus cum illa conjunguntur. Hoc poſterius mihi perſuadeo illis argumentis, quibus ſupra probavi,neminem poſſe ſibi impetrare gratuitam remiſſionem pœnæ: ex quo intuli, neminem poſſe alteri viventi impetrare hoc modo remiſſionem pœnarum, quia in hujuſmodi rebus, & cæteris paribus, nullus efficacius impetrat alteri,quam ſibi:eadem ergo proportione nunc infero non poſſe hoc impetrari animabus purgatorii, quia in hoc genere non poſſumus aliquid efficacius impetrare mortuo,quam viventi, & quia hæc etiam eſt impetratio reſpectu alterius, quæ non eſt efficacior, quam reſpectu ſui. Unde duobus modis intelligi poteſt oratio fieri pro defunctis, ut a pœnis ſolvantur. Primo definite petendo, ut gratis, & ſine alia ſolutione pœna eis remittatur. Secundo petendo ſimpliciter liberationem earum juxta modum,& leges divinæ providentiæ. Prior modus orationis probari ſatis non poteſt, ex poſteriori autem non colligitur ille modus gratuitæ remiſſionis: utrumque autem conſtabit diſcurrendo per capita, quæ in argumentis contrariæ ſententiæ attinguntur. Quæſtionis ſolutio.

Num beati animabus purgatorii aliquam Pœnæ remiſſionem impetrent.

Circa orationes ergo beatorum pro animabus purgatorii non defuerunt auctores Catholici, qui negarunt orare beatos pro animabus purgatorii, quod tenuit Soto in 4.d.45.qu.3.ar.2. in fine,eandem ſententiam indicat ibi D.Th.qu.3.ar.3.ad 6.& Durand.qu.1.ubi ait, unum defunctum non poſſe prodeſſe alteri ad remiſſionem pœnæ: poſſet autem exponi de defunctis non beatis, quia paulo antea dixerat, mortuos non poſſe prodeſſe vivis, niſi ſint beati; ergo, quod ſubdit de mortuis inter ſe, intelligendum videtur de mortuis non beatis. Obſtat tamen ratio,quam ſubdit, ſcilicet,quia ſtatus merendi de congruo, vel de condigno ſolum eſt in hac vita, quod principium æque verum eſt in defunctis non beatis, ac in beatis: non recte autem colligit Durand. ex illo principio quod intendit,quia non tantum fuerat loquutus de modo juvandi alios per viam meriti,ſed etiam per viam impetrationis:ſtatus autem impetrandi non finitur cum hac vita: obſcure igitur loquutus eſt,& ſupponere videtur tanquam clarum, mortuos non poſſe prodeſſe mortuis per modum impetrationis. Opinio negans beatos pro his animab. orare.

Nihilominus certum exiſtimo ſanctos beatos interdum orare pro animabus purgatorii. Nam, quod illæ animæ precibus beatorum juventur, communiter docent Theologi, D.Th. in 4. d.45.qu.2.art.3.quæſtiunc. 3. & ibidem Soto qu.2.ar.3. in ultimis verbis circa primam concluſionem ait, miſſas oblatas in honorem aliquorum Sanctorum pro defunctis, poſſe eis prodeſſe, ut *Deum exoratum curent pro eiſdem defunctis:* ſentit ergo Sanctos exorare Deum pro defunctis. Atque idem ſentit Gabriel lect. 55. in Canon. & Supplem. ejus dicta d. 45. qu.2. art.2. concl. 3. & ibidem Bonav. Richard. & alii, Beatos orare pro animabus purgatorii.

& Abu-

& Abulenſ. Matth. 6. qu. 83. Bellarm. lib. 2. de Purgat. cap. 15. Eſtque aperte ſententia Auguſtini lib. de Cura pro mortuis agenda, c. 4. ubi ait, ad hoc prodeſſe defunctis ſepeliri in locis ſacris in honorem aliquorum Sanctorum dicatis, ut eiſdem Sanctis commendent defunctos, apud Dominum ab ipſis Sanctis adjuvandos, quod etiam in c. 1. ex ſententia Paulini retulerat. Idem ſumitur ex 1. de Civit. c. 12. & 13. & ex Gregor. IV. Dialog. c. 50. Anſelmo in Elucid. Imo videtur hoc aperte ſupponere Eccleſia: nam in quadam oratione pro defunctis poſtulat, ut defuncti ad beatitudinem perveniant, *B. Maria ſemper Virg. intercedente cum omnibus Sanctis.* Ratio etiam addi poteſt, quia hoc eſt officium charitatis, & non repugnat, ſed conſentaneum eſt Sanctorum ſtatui.

Ex hoc autem, quod Sancti orent pro animabus purgatorii, inferebatur, impetrare illis gratuitam remiſſionem alicujus pœnæ, atque ita concedit Viguerius in Sum. c. 16. §. 4. verſ. 33. videturque ſumi ex c. *Animæ* 13. qu. 2. ubi ſic dicitur: *Animæ defunctorum quatuor modis ſolvuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut jejunio cognatorum.* Nihilominus tamen, licet Sancti orent pro animabus, non ſequitur, quod immediate impetrent gratuitam remiſſionem alicujus pœnæ: imo veriſimilius videtur, non hoc poſtulare a Deo. Primo quidem, quia vident hoc non eſſe conſentaneum divinæ juſtitiæ, neque intervenire cauſam aliquam diſpenſandi, vel utendi ſola miſericordia, cum jam illæ animæ ſint in ſtatu, in quo juſtitiæ æquitas potius, quam gratia, aut miſericordia ſervanda eſt. Secundo, quia aliàs preces Sanctorum facile purgatorium evacuarent, quia preces Sanctorum efficaciores ſunt, & frequentius, generalius, ac ferventius fiunt. Et fortaſſe hoc ſolum voluit dicere Soto in primo loco ſupra citato, ne ſibi contrarius fuiſſe videatur, & quia præcipue motus eſt ſecunda ratione modo facta. Item ex eo, quod Sancti non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, ſicut vivi: & quia ſuffragia (inquit) exiſtentibus ex purgatorio non proſunt, niſi per modum ſatisfactionis, fit, ut pro illis Sancti non orent, utique oratione, quæ per ſe immediate efficiat, ſeu obtineat remiſſionem, ſeu liberationem. Et hoc ipſum ſenſit D. Thom. eadem diſt. 45. qu. 3. ar. 3. ad 6. cum enim objeciſſet argumentum a nobis factum, quia, ſi Sanctorum preces exaudiuntur, & illi orant pro animabus purgatorii, omnes illas liberabunt, Reſpondet: *Suffragia Eccleſiæ ſunt pro defunctis quædam ſatisfactiones viventium vice mortuorum, & ſecundum hoc mortuos a pœna abſolvunt, quam non ſolverunt: ſed Sancti, qui ſunt in patria, non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi: & ideo non eſt ſimile de eorum orationibus, & de ſuffragiis Eccleſiæ.* Quibus verbis videtur diſſimilitudinem conſtituere non in hoc, quod Eccleſia militans oret pro animabus purgatorii, & non Eccleſia triumphans: nam potius in argumento aſſumit Sanctos orare pro illis animabus, & in ſolutione id non negat, ſed admittit: differentiam vero in hoc ponit, quod orationes Eccleſiæ militantis ſunt ſuffragia, quæ per ſe & immediate ſufficiunt ad remiſſionem pœnarum, orationes vero Sanctorum hujuſmodi non ſunt. Et ratio differentiæ eſt, quia orationes Eccleſiæ ſunt ſatisfactivæ, ideoque ſunt ſufficientes ad ſolvendum pro illo, quod non habent orationes Sanctorum. In qua ratione, & ſolutione plane videtur D. Thom. ſupponere pœnas purgatorii non remitti, niſi per modum ſolutionis, & ſatisfactionis, ideoque orationes beatorum per ſe non efficere immediate talem remiſſionem, & conſequenter nec ad eam ſic obtinendam ordinari, aut fundi.

Beatos per ſuas orationes non impetrare animabus purgatorii remiſſionē pœnæ.

Soto exponitur.

D. Thom. explicatur.

Quid impetrare poſſint Sancti animabus purgatorii.

Poſſunt igitur Sancti orare pro illis animabus, primo exorando, ut ſatisfactiones vivorum pro eis acceptentur, quod maxime locum habet, ſi illa acceptatio non eſt infallibilis ex lege, quod poſtea videbimus. Secundo, poſtulando, ut Deus præbeat viventibus auxilia ad ſatisfaciendum debito modo pro animabus purgatorii, ita ut efficaciter earum liberationem conſequantur. Tertio petere poſſunt, ut liberatio animarum a purgatorio acceleretur, etiamſi neceſſe ſit diuturnitatem temporis intenſione pœnarum compenſari: hoc enim commutationis genus, quamvis aliquam gratiam continere videatur, non tamen omnino excludit æqualitatem juſtitiæ; & ideo minus repugnat illi ſtatui. Quarto, veriſimile eſt Sanctos, qui in hac vita reliquerunt aliquas ſuperabundantes ſatisfactiones proprias, poſſe obtinere a Deo, ut his vel illis animabus purgatorii ad remiſſionem pœnæ applicentur. Cum enim illæ ſatisfactiones non habuerint effectum, nec fuerint remuneratæ, applicari poſſunt alicui, in quo talem effectum habeant, & ad hoc manent in theſauro Eccleſiæ, ut infra videbimus: cum vero talis ſatisfactio fuerit propria alicujus Sancti, qui in hac vita poterat eam applicare, cui vellet, non videtur amiſiſſe hoc jus ac poteſtatem per mortem, aut beatitudinis ſtatum. Quod ſi hoc verum eſt, quamvis aliquis beatus immediate obtineat alteri remiſſionem pœnæ, non tamen gratis, vel ſine ſolutione faciendam, quia de ſua ſatisfactione perſolvit, quod alter debet. Secus vero eſt de ſatisfactionibus alienis, non enim eſt ſimilis ratio, nec videtur uni Sancto commiſſum, ut ſatisfactiones alterius applicet cui voluerit, multoque minus datum eſt Sanctis omnibus, ut applicent ſatisfactiones Chriſti: & ideo, ſecluſa ſatisfactione propria, non poſſunt aliam applicare, & conſequenter neque immediate impetrare remiſſionem pœnæ.

Unus beatus poteſt ab alio impetrare, ut ſuas ſatisfactiones alicui animæ applicet.

Dices. Ergo unus Sanctus poterit etiam impetrare ab alio, ut ſuas ſatisfactiones applicet. Reſpondetur, concedendo illatum. Imo hic eſſe poteſt alius modus, quo Sancti poſſunt ſubvenire animabus purgatorii: neque eſt inconveniens, quod Sancti inter ſe aliquid invicem petant. Sed urgebis: Ergo omnes inferiores Sancti poterunt impetrare a Chriſto, ut de ſua ſatisfactione tantum applicet huic, vel illi animæ, quantum illi neceſſe eſt, ut a purgatorio liberetur; ergo hoc modo poſſunt impetrare liberalem remiſſionem, quæ reſpectu animæ gratis fiat, quamvis reſpectu Chriſti fiat ex juſtitia. Reſpondeo etiam hunc modum ſuffragii Sanctorum eſſe probabilem; ita tamen, ut non intelligamus aliquem Sanctorum habere poteſtatem applicandi ſuo arbitrio Chriſti ſatisfactionem: nam hoc proprium eſt Chriſti, vel vicarii, ſeu miniſtrorum ejus, quibus hoc ipſum ſpecialiter conceſſit: ſed ita, ut poſſint tales Sancti impetrare a Chriſto, ut ipſe talem applicationem faciat. Mihi autem valde dubium eſt, an Chriſtus Dominus per ſe aliquando utatur hac poteſtate: nam ipſe eſt tanquam univerſalis cauſa, & fons totius remiſſionis, & jam conſtituit inſtrumenta, & quaſi cauſas ſecundas, per quas ſua ſatisfactio applicaretur: & ideo ſecundum ordinariam legem veriſimile eſt, non applicare per ſe ipſum, & immediate ſatisfactionem ſuam, ut omnino gratis, & ſine mediis ab ipſo inſtitutis pœnam remittat. Quod ſi hoc aliquando facit, erit ex ſpeciali diſpenſatione, quæ ſub legem, vel ſcientiam non cadit: & ideo verius videtur, regulariter, & ſecundum ordinariam legem, Sanctos hunc modum applicationis, aut remiſſionis non poſtulare.

Chriſtum non applicare iis animabus ſuas ſatisfactiones per ſe, ſed per Vicarium ſuum.

Quid impetrent Eccleſiæ orationes animabus Purgatorii.

Et ex his facile conſtat, quid dicendum ſit de orationibus, vel ſuffragiis, nomine totius Eccleſiæ factis. De quibus procedebat ſecundum fundamentum prioris ſententiæ. D. Thom. autem loco proxime citato generatim ait, hæc ſuffragia in tantum ſolvere mortuos a pœna, in quantum ſunt ſatisfactiones quædam vice illorum, & idem ſentit Bonavent. d. 45. art. 1. qu. 1. ad ult. dum inquit, quamvis propter ſuffragia, remittatur pœna, nihil manere impunitum, quia punitur vel in ipſo, qui peccavit, vel in aliis pro ipſo. Et ad eundem modum loquuntur Soto, & alii Scholaſtici. Igitur quando Eccleſia pro defunctis orat, in primis omnia illa petere poteſt, quæ beatos petere diximus, quod difficultatem non habet quoad tria priora, quoad quartum vero incertum eſt, an Eccleſia per has orationes publicas, quas fundit pro defunctis, intendat eis applicare aliquam partem ſatisfactionis ex theſauro ſuo, conſtante ex ſuperabundantibus ſatisfactionibus Chriſti, & SS. nam hæc applicatio fieri non ſolet, niſi per indulgentias; non conſtat autem factam eſſe ab Eccleſia generalem conceſſionem alicujus indulgentiæ, quæ ex vi talium orationum, ſeu ſuffragiorum communium applicetur, de quo infra dicam. Præter hæc vero orat Eccleſia pro defunctis, ut pro eis ſatisfiat, & ut eis applicetur talium orationum valor: & in hoc excellunt orationes Eccleſiæ militantis orationes Eccleſiæ triumphantis, ratione diverſi ſtatus.

In quo ſenſu petat Eccleſ.

Tandem adverto, Eccleſiam in orationibus pro defunctis non tantum poſtulare, ut liberentur a pœnis purgato-

gato-

ſta,ut animæ a pœna æterna liberentur.

gatorii,ſed etiam ut liberentur a gehenna & a pęna æterna inferni. In quarum orationum ſenſu explicando laborant, Medina Cod. de Oratione qu. de his, pro quibus orandum eſt,& Bellarm.lib.2. de Purgator. c.5. & ſupra agentes de Purgatorio aliquid tetigimus: veriorque ſenſus eſſe videtur, in eis orationibus ita Eccleſiam orare pro defunctis, ut tamen repræſentet diem exitus eorum, & animas adhuc in corpore exiſtentes, & conſtitutas ſub ancipiti eventu mortis,aut ſalutis æternæ, & ſub hac repræſentatione poſtulet, ut a pœnis inferni liberentur, id eſt, ut ita a Deo præveniantur, & diſponantur, ut per viam ſalutis incedant. Ad eundem ergo modum dicere poſſumus, poſtulare,ut liberentur omnino a locis inferni, & a pęnis purgatorii. Unde ſicut Eccleſia non poſtulat,ut animæ defunctorum ſalventur,& liberentur a gehenna ſine debita diſpoſitione ac merito, ita non poſtulat, ut liberentur a purgatorio ſine debita ſatisfactione, vel ab ipſis,vel ab aliis pro eis oblata. Et ſicut probabile eſt, illam orationem Eccleſiæ, etiamſi poſt mortem alicujus fiat,in præſcientia Dei illi potuiſſe proficere etiam ante mortem, ut majus auxilium a Deo reciperet ad vitandum periculum mortis æternæ, quia alias non peteret aliquid Eccleſia, quod ex diſpoſitione præterita omnino pendebat: ita credi poteſt,propter has rationes prævisas interdum Deum juvare fideles, ut melius ſe diſponant, magiſve ſatisfaciant in exitu hujus vitæ, ut ita facilius poſſint a pęnis purgatorii liberari. Igitur quamvis Eccleſia ſimpliciter petat, ut defuncti a purgatorio liberentur, non propterea petit, ut ſine debita ſolutione per ſe, vel alios facta ſolvantur. Nec etiam refert, quod petat,ut per miſericordiam ſolvantur:nam hæc miſericordia non excludit juſtitiam, ſed providet modum,quo juſta remiſſio faciliori,& ſuaviori modo obtineatur.

Cur oratio inter genera ſuffragiorum pro animabus numeretur.

Nec magis urget tertia objectio ſumpta ex numeratione ſuffragiorum: nam in primis in c. *Animæ* 13. q. 2. non tantum tria illa membra, ſed quatuor numerantur, ſcilicet *obligationes ſacerdotum*, id eſt ſacrificia, *preces Sanctorum*, quod non ſolum de Sanctis beatis, ſed etiam de viatoribus intelligitur; *charorum eleemoſynæ, & jejunia cognatorum*. In quibus duobus membris ultimis non ideo adduntur cognati, vel amici, quia illi ſoli modis prædictis juvare poſſint defunctos: ſed quia illi frequentius hoc faciunt. In illa autem numeratione comprehenſa eſt ſatisfactio pro defunctis ex opere operato,& ex opere operantis: nam prior fit per ſacrificium miſſæ; poſterior vero per alia tria genera ſuffragiorum, ſub quibus omnia ſatisfactoria opera comprehenduntur, ſicut diximus ſupra tractando de actibus externis pęnitentiæ, & de operibus ſatisfactoriis uniuſcujuſque pro ſeipſo. Unde non ſequitur,orationem numerari,quia gratuitam remiſſionem pęnæ, ac ſine debita ſolutione obtineat, ſed quia eſt unum ex præcipuis operibus ſatisfactoriis, & quia ſub illo comprehenduntur omnes actus religionis & pietatis ad Deum. Adverto tamen, illud caput *Animæ*, quoad illam primam partem, in qua fit dicta enumeratio, non habere certum auctorem; quamvis enim Gratianus,& Ivo Carnotenſis in ſuo Decreto p.15.c.124. illud tribuant Gregorio; & Burchard. lib. 19. Decreti, c.112. aſcribat Origeni,in neutro reperitur: neque etiam apud Auguſt. ex quo ſumpta eſt reliqua pars illius capitis in libro de Cura pro mortuis agenda c.1. & 3. & in 1. de Civit.c.12.& 13. Sed hoc nihil obſtat, tum quia pars illa jam videtur communi conſenſu recepta,& acceptata: tum etiam, quia per ſe probabilis eſt: tum denique, quia, licet non ſub illis verbis, tamen in ſententia multi antiqui Patres id docent: nam Chryſoſtomus homil. 41. ad Cor. preces, & eleemoſynas poſcit, & hom. 69. ad popul. maxime commendat ſacrificia: & hæc tria numeravit Auguſt. ſerm. 32. de Verbis Apoſtoli: jejunium vero etiam addidit Beda lib.5. Hiſtor. Anglic. c.13. frequentius tamen numerant Patres ſacrificia,& orationes, ut patet ex Clemente ſupra, & ex Ephrem in ſuo teſtamento,& Dionyſ. de Eccleſ. hier. c. ult. Iſid.1. de Offic. c.18. Rabano 2. de Inſtitut. cleric. c. 44. Unde addo ultimo, orationem ſpecialiter numerari, quia non ſolum ſatisfacit,ſed etiam impetrat;non tamen oportet,ut impetret remiſſionem & liberationem omnino gratuitam: nam impetrare poteſt, vel acceptationem, vel ſolutionē alio modo,vel ab aliis factam,ſeu (quod idem eſt) auxilium,& providentiam,ut fiat, ut jam ſatis explicatū eſt.

Congruentia cur pęna pro modō impetrationis non remittatur his animabus.

Quartum fundementum prioris ſententiæ ſolum petebat congruentiam hujus inſtitutionis, prout a nobis propoſita eſt, quæ ſatis ex rationibus in contrarium factis deſumi poteſt: nam per ſe expedit,ut delicta non maneant impunita,atque opera Dei eo illuſtriora fiunt,quo exactius in eis juſtitia, & miſericordia ſervantur: magis autem ſervatur juſtitia, ſi hæc remiſſio ſemper fiat per modum ſolutionis: & in hoc etiam magis relucet miſericordia, quod auxilium detur ad ſolutionem per ſe, vel per alios faciendam,& maxime quando fit per alios,non ſolum fit beneficium, & miſericordia eis, pro quibus ſolutio fit,ſed etiam eis,qui ad illam exhibendam excitantur: nam & ipſi proficiunt, & alios juvant. Atque hoc modo etiam oratio,quæ pro defunctis fit,exauditur,& in ea impletur generalis promiſſio orationi facta:quamvis enim dicere poſſemus cum D. Auguſt. illam promiſſionem, ut infallibilem, habere locum in oratione, quam unuſquiſque pro ſe facit,admittimus nihilominus etiam pro aliis,& pro animabus purgatorii exaudiri, quando aliud non obſtat, non oportet tamen, ut exaudiatur ad gratuitam ſolutionem, ſeu liberationem, ſed ad alios effectus ſupra numeratos. Neque etiam eſt ſimile de impetratione alicujus gaudii, vel auxilii: nam hæc non eſt materia juſtitiæ,ſed beneficentiæ, & ideo petitur, & impetratur juxta modum ſibi accommodatum: punitio autem, vel remiſſio pęnæ eſt materia juſtitiæ vindicativæ, & ideo poſtulat alium modum impetrationis, vel ſolutionis. Ex his ergo ſatis veriſimile fit, quamvis ſuffragium per modum impetrationis exhiberi poſſit animabus defunctorum, nunquam tamen habere in eis effectum remiſſionis pęnæ, niſi interveniente æquivalente ſolutione per aliquem facta, ad quam exhibendam poteſt oratio juvare,vel etiam poteſt per ſeſe illam facere, ſi ſit oratio viatoris. Atque hanc ſententiam plane tenent D. Thom. Bonavent. & Soto locis citatis. Et, ut minimum,certum eſt effectum hunc per modum ſatisfactionis,& ſolutionis habere locum circa animas purgatorii, quod auctores etiam alterius opinionis tanquam certum ſupponunt.Et ideo videndum ſupereſt,an hæc ſatisfactio pro animabus purgatorii ſit ex juſtitia, vel ex miſericordia, quod in ſequenti ſectione expediemus.

In remiſſione pœnæ ſemper intercedere æquivalentem ſolutionem.

SECTIO VI.

An ſuffragia proſint defunctis ex juſtitia.

Satisfactio pro animabus juſta eſt quoad æqualem compenſationem.

IN hac quæſtione duos ſenſus ſupra diſtinximus. Prior eſt, an hæc ſatisfactio ſit juſta quoad æqualem compenſationem: & de hoc ſenſu non eſt quod diſputemus: nam omnia,quæ in præcedenti ſectione adduximus,probant,hanc ſolutionem debere eſſe æqualem: nam ad hoc requiritur ſolutio,ut juſtitia ſervetur,ut autem ſervetur, requiritur æqualitas, quam ſupponimus in hoc negotio intervenire poſſe:nam pęna purgatorii ſecundum moralem valorem compenſari poteſt per voluntariam pęnam hujus vitæ: hac enim ratione ſupra oſtendimus, poſſe unumquemque de condigno ſatisfacere pro ſe ipſo. Unde fit, ut ſecundum eandem æqualitatem poſſit ſatisfacere pro amico, ſicut de viventibus inter ſe oſtendimus: eſt autem quoad hoc eadem ratio de defunctis:nam quæ ſunt æqualia uni tertio,ſunt æqualia inter ſe:ſi ergo opus ſatisfactorium pro amico vivente oblatum, eſt æquale tantæ ſatisfactioni ab ipſomet oblatæ in hac vita:& rurſus ſatisfactio ejus eſſet æqualis tantæ pęnæ, quæ illi in purgatorio reſpondebit; ergo etiam ſatisfactio alterius oblata pro illo jam in purgatorio exiſtente habebit ſimilem æqualitatem, ſeu condignam proportionem cum tanta pęna; ergo ſecundum hanc proportionem fit remiſſio, cum fiat per modum ſolutionis, & juſtitiæ. Hoc igitur ſuppoſito quantum ad hunc ſenſum, alter ſenſus eſt, an hæc ſatisfactio ſit de juſtitia, etiam quoad acceptationem Dei, ita ut teneatur Deus ex juſtitia illam acceptare, vel ſolum id facere de miſericordia.

In qua re prima ſententia eſt, hanc ſatisfactionem pro animabus purgatorii ſolum eſſe ex miſericordia. Ita tenet Cajetanus tom.1. Opuſc. tract.16. qu.5. Cano lib. 12. de Locis c.13. ad 9. & Relect. de Pęnit. p. 5. Soto in 4. d. 19. qu. 2. art. 4. & lib.3. de Natura,& grat.c.6. & Angles qu. de Indulgentiis ar.2. definit. 3. & ar. 3. definit.6. & idem a fortiori tenent Medina,& Corduba,cum idem dicant de ſatisfactione unius viventis pro alio. Hi

aucto-

auctores aliquando fundantur in improportione pęnarum hujus vitæ, ſi cum pœnis alterius vitæ conferantur, juxta doctrinam D. Th. 3. p. qu. 46. art. 6. Veruntamen hæc ratio, juxta ea, quæ diximus, locum non habet, quia, licet inter illas pęnas ſit aliqua improportio phyſica, vel naturalis, quia vel ſunt diverſarum rationum, vel pœna purgatorii eſt acerbior; tamen ſecundum valorem moralem habent proportionem, & ſufficientem condignitatem. Igitur propria, & unica ratio eſſe debet, quia de hoc nulla extat promiſſio, aut pactum divinum: cujus ſignum eſſe poteſt, quia Eccleſia, & Sancti orant Deum, ut acceptet hæc ſuffragia pro defunctis, ut in ſuperioribus factum eſt; ergo ſignum eſt, non eſſe opus juſtitiæ, ſed miſericordiæ. Item colligi poteſt ex eo, quod animæ in purgatorio exiſtentes jam ſunt extra forum Eccleſiaſticum, & pertinent tantum ad forum Dei: cum ergo, etiam inter viventes, incertum ſit, an tale pactum, vel promiſſio intercedat, veriſimilius eſt reſpectu defunctorum nullum eſſe, maxime cum nullo ſufficienti teſtimonio, & ratione oſtendi poſſit.

Corollarium præcedentis ſententiæ.

Atque hinc infert Cajetan. ſuffragia oblata pro defunctis, non infallibiliter omnibus prodeſſe, de aliquibus autem id non negat. Diſtinguit enim inter purgatorii animas: nam quædam ſunt, quæ meruerunt in hac vita, ut ſuffragia pro ipſis oblata poſt mortem eis prodeſſent, atque in his, ait, infallibile eſſe, ut ſuffragia ſuum habeant effectum, & fortaſſe non æqualem in omnibus, ſed pro ratione meritorum. Et hujuſmodi cenſentur animæ eorum, qui in hac vita ſpecialem devotionem habuerunt circa animas purgatorii, aut plura beneficia illis præſtiterunt, aut aliquid hujuſmodi. Aliæ vero ſunt animæ, in quibus nullum eſt tale meritum, & in his non habent ſuffragia, juxta hanc ſententiam, infallibilem effectum; aliquando vero habere poſſunt ex divina miſericordia, accedente virtute orationis impetrantis a Deo hujuſmodi acceptationem. Habet autem fundamentum hæc diſtinctio in Dionyſ. c. 7. de Eccleſiaſtica hierar. & clarius in Auguſt. 21. de Civit. cap. 15. & 24. & quæſtionibus ad Dulcitium qu. 2. & in Enchrid. c. 110. & ſer. 34. de Verbis Apoſtoli, & lib. de Cura pro mortuis agenda c. ult. In quibus locis ait, ſuffragia non omnibus defunctis prodeſſe, ſed iis, qui in hac vita id meruerunt. Et habetur in c. *Non æſtimamus* 13. qu. 2. Et Anſelm. in Elucid. dixit, ſuffragia potiſſimum defunctis prodeſſe, qui dum viverent, ea pro aliis fecerunt. Poteſtque explicari a ſimili ex D. Th. 2. p. qu. 52. art. 8. ad 1. dicente, Chriſtum Dominum deſcendentem ad inferos non liberaſſe a purgatorio omnes animas, quæ nondum pęnas ſolverant; ſed eas tantum, quæ peculiari affectu illius adventum deſideraverant.

Secunda & vera ſententia.

Nihilominus dicendum cenſeo, hanc ſatisfactionem viventium pro defunctis eſſe ſimpliciter de juſtitia, & infallibiliter acceptari ſecundum totum ſuum valorem, pro quocunque offeratur. Ita ſentiunt antiqui Theologi, qui, loquentes hoc modo de ſatisfactione unius pro alio, indifferenter loquuntur de vivis, & defunctis, quos ſupra late retuli ſect. 3. præſertim D. Th. 4. d. 45. qu. 2. art. 1. qu. 2. ſimul cum 1. Expreſſius autem id declaravit Gabriel in 4. d. 16. ar. 2. dub. 8. Navarr. in Comment. de Jubil. n. 18. & in lib. de Oration. & horis canon. c. 20. n. 82. & idem tenuit Soto in 4. d. 21. qu 2. art. 3. vel non ſibi conſtans, vel ſententiam corrigens: & idem ſentit Viguer. in Sum. c. 16. §. 4. verſ. 33. Covarr. c. *Alma* 1. par. §. 4. n. 7. Et in primis, quod hæc ſatisfactio potuerit ita inſtitui, ut ſit de juſtitia, manifeſtum eſt, juxta principia a nobis poſita, quia, intercedente promiſſione ſub conditione operis, nihil hic deeſt ad veram juſtitiam: nihil autem repugnat in hoc negotio intervenire hanc promiſſionem, ut per ſe notum eſt. Rurſus, ſi admittimus hanc promiſſionem reſpectu viventium, non eſt cur negemus eam extendi ad animas purgatorii, quæ etiam nobis ſunt charitate conjunctæ; & non minus indigent, quam viventes: imo magis quodammodo, quia non poſſunt per ſe ſatisfacere, ſed tantum ſatiſpati; nec etiam ſunt omnino in termino, ſed adhuc durant in via: & ideo tam ex parte earum, quam ex parte noſtri eſt fundamentum ſeu capacitas hujus pacti, ſeu promiſſionis. Ex parte autem Dei eadem eſt congruentia liberalitatis, & miſericordiæ non repugnantis juſtitiæ, & eadem ſignificatio voluntatis ejus, quia, quantum ex uſu & traditione Eccleſiæ colligimus, eadem lex eſt ſuffragiorum reſpectu defunctorum, quæ eſt reſpectu viventium: nam Eccleſia æqualiter offert ſua ſuffragia pro vivis & defunctis. SS. Patres eodem etiam modo de illis loquuntur, tradentes hanc ut Apoſtolicam doctrinam, quæ per continuam ſucceſſionem ad eos pervenit, ut patet ex Chryſoſtom. hom. 69. ad Popul. & hom. 3. ad Philip. & ex Auguſt. ſer. 32. 33. & 34. de Verbis Apoſt. & ex multis decretis, quæ habentur 15. qu. 2. Unde propter ſimilem traditionem diximus in ſuperiori tom. Diſp. 79. ſect. 10. ſacrificium miſſæ ita remittere pęnam temporalem ex opere operato defunctis, ac vivis, æque pro utriſque oblatum, &, quæ ibi adduximus, hanc ſententiam confirmant: item ea omnia, quæ ſupra adduximus de viventibus inter ſe. Nam, ſi lex taxans pęnas peccatorum ita inſtituta eſt, ut poſſit juxta æquitatem juſtitiæ per pęnas hujus vitæ compenſari, conſequenter ſequitur, facta tali compenſatione ſatisfactum eſſe juſtitiæ, & conſequenter ex vi ejuſdem juſtitiæ nihil amplius deberi, & hoc eſt, ſatisfactionem eſſe de juſtitia.

Rationibus primæ ſententiæ fit ſatis. Primæ.

Denique, indicia, quæ in contrarium afferebantur, nullius momenti ſunt. Primum erat, quia oramus, hæc ſuffragia acceptari a Deo. Quod in primis non conſtat, ſaltem de publicis orationibus Eccleſiæ, in quibus hujuſmodi petitio formaliter, & expreſſe non reperitur, ſed ſimpliciter, ut liberentur ab illis pęnis, vel aliquid ſimile; ſub qua petitione multa alia intelligi poſſunt, quæ ſupra explicata ſunt. Deinde, aliquando petimus a Deo ea, quæ certiſſime ſcimus ipſum eſſe facturum, ut Eccleſia petit, ne animæ purgatorii abſorbeantur a Tartaro, & ſimilia; quas orationes multi ſimpliciter intelligunt, ut ſonant, quia non eſt inconveniens petere a Deo, quod ſcimus ipſum eſſe facturum: nam in hoc oſtendimus piam voluntatem, & charitatem ad illas animas, & reſpectu Dei confitemur, noſtras ſatisfactiones ſecundum ſe non eſſe æquivalentes, niſi procedant ex gratia: neque hoc ita eſſe opus juſtitiæ, quin ſupponat divinam promiſſionem, & benignam legem. Denique non ſolum reſpectu mortuorum, ſed etiam reſpectu aliorum viventium, imo etiam reſpectu noſtri poſſumus hoc poſtulare: ſic enim quotidie petimus, ut Deus, contentus noſtris qualibuſcunque pęnis, remittat nobis purgatorii pęnas, quarum ſumus rei, quamvis certi ſimus de remiſſione, ſi pęnæ ſint ſufficientes, & non alias: tamen hoc ipſum per talem orationem petimus, ſcilicet, ut Deus nobis concedat facere opera digna tali remiſſione, ſimulque recognoſcimus, totum hoc opus principaliter eſſe gratiæ Dei. Aliud ſignum erat, quia jam animæ purgatorii ſunt in diverſo foro. Quod eſt verum quantum ad juriſdictionem Eccleſiaſticam, ut dixit Chryſoſtom. hom. 9. de Vinculo anathematis, & dicemus latius in ſequenti opere de Cenſuris: non eſt tamen verum quoad vinculum charitatis, per quod plura membra in uno Eccleſiæ corpore uniuntur, a quo non ſeparantur animæ fidelium defunctorum, ut Auguſt. dixit lib. 12. de Civit. c. 9. & ideo non ſeparantur etiam quoad communicationem bonorum, proportionatam ſtatui uniuſcujuſque. Et ob hanc cauſam tam de noſtris ſatisfactionibus, quam de indulgentiis Eccleſiæ ſolet dici, prodeſſe animabus purgatorii, *per modum ſuffragii*. Per quam loquutionem aliqui putant excludi infallibilem applicationem ad acceptationem ex juſtitia. Quod non ita eſt: ſed ſignificatur ſolum, non fieri per proprium actum juriſdictionis & abſolutionis judiciariæ: ſed per modum amicabilis communicationis, ſeu eleemoſynæ, quæ a viventibus quidem fit ipſis animabus; tamen per eam ad æqualitatem, & ex juſtitia ſolvunt debitum earum, ut latius in ſequ. diſput. de Indulgentiis declarabimus.

Secundæ reſpondetur.

Suffragia pro anima purgatorii oblata, infallibiliter illi prodeſſe. Corol. 1.

Atque hic infero primo, ſuffragia hæc oblata pro defunctis, infallibiliter prodeſſe cuilibet exiſtenti in purgatorio, ſi pro eo offerantur. Probatur ex dictis, quia effectus juſtitiæ apud Deum infallibilis eſt. Et hæc ratio probat, hanc infallibilitatem eſſe æqualem reſpectu omnium animarum purgatorii hac ſola ſpectata conditione, quod ſanctæ ſint, & tali ſatisfactione indigeant, quia hæc lex juſtitiæ non reſpicit ſpecialia merita earum: ſed valorem ipſius ſatisfactionis, & unionem charitatis, quæ facit hæc bona communia. Unde Leo X. in Bulla qua-

dam

dam de indulgentiis,quam refert Cajetan. 3. par. qu.48. ar.5. circa ad 3. ad communicationem ſatisfactionis per indulgentias reſpectu defunctorum ſolum requirit ex parte eorum unionem charitatis cum viventibus: & dum æqualiter de illis loquitur, ſignificat eadem infallibili lege eis prodeſſe; eadem autem vel major ratio eſt de ſuffragiis. Præterea Cajetanus admittit, hunc effectum ſaltem eſſe infallibilem in illis juſtis, qui, dum viverent, habuerunt aliquod ſpeciale meritum circa animas purgatorii. In quo in primis non video, quomodo admittat eſſe infallibilem,& neget eſſe ex juſtitia, quia, ſi eſt infallibilis, neceſſe eſt ut intercedat divina lex & promiſſio, quia in nullo alio poteſt illa infallibilitas fundari: ſi autem intercedit promiſſio Dei, nihil deeſt ad rationem juſtitiæ, cum alioqui ſupponatur æquivalens commutatio, ſeu compenſatio, ut oſtenſum eſt: neque enim major ratio juſtitiæ invenitur inter viventes, imo nec in ſatisfactione uniuſcujuſque pro ſeipſo. Rurſus, ſi Cajetanus admittit promiſſionem,& infallibilem legem reſpectu aliquarum animarum purgatorii, non video cur neget eſſe univerſalem reſpectu omnium, nec video unde illi conſtiterit illa differentia, cum Eccleſia æqualiter orat pro omnibus, & Sancti indifferenter dicant, ſuffragia prodeſſe defunctis in juſtitia.

Cajetani diviſio impugnatur.

Nam,quod ex Dionyſ. & Auguſt. Cajet. adducit,non recte intellectum eſt, quia illi non requirunt aliud ſpeciale meritum, præter illud quod ſufficit ad unionem charitatis. Quod patet ex verbis Auguſt. ſer.34. de Verbis Apoſt. ubi cum dixiſſet, *Orationibus ſanctæ Eccleſiæ, ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro mortuorum ſpiritibus erogantur, non eſſe dubitandum mortuos adjuvari*, ſubdit inferius: ***Non omnino ambigendum eſt, iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, ut poſſint eis hæc utilia eſſe poſt mortem.*** Explicans autem quinam iſti ſint, ſubjungit: *Nam qui ſine fide, quæ per dilectionem operatur, ejuſque ſacramentis de corporibus exierunt, fruſtra illis a ſuis hujuſmodi pietatis impenduntur officia, &c.* Ex quibus verbis ſatis conſtat Auguſtinum nullum aliud meritum poſtulare in defunctis, ut ſuffragia viventium illis proſint, niſi ut cum fide, quæ per dilectionem operata fuerit, ejuſque ſacramentis de corporibus deceſſerint. Idem colligitur ex eodem Auguſtino lib. 21. de Civit. c. 24. idemque eſt ſenſus D. Dionyſ. ut ex ejus verbis conſtat, & expoſuit etiam Turrian. lib.4. contra Magdeburgenſes cap. 12. Et ſumitur ex D.Th. in 4. d.45. qu. 2. ar. 1. qu.3. ad ult. & ar. 4. quæſtiunc. 1. ad 1. Nullo ergo firmo fundamento nititur illa diſtinctio Cajetani. Exemplum autem, quod adducit ex deſcenſu Chriſti ad inferos,& valde incertum eſt,ut late tractavi in 2. tomo, diſput. 43. ſect. 3.& non eſt ſimile, quia illa libertas, ſeu remiſſio, quæ conceſſa fuit animabus purgatorii in deſcenſu Chriſti ad inferos, fuit ex ſpeciali privilegio, & diſpenſatione ob gloriam Chriſti deſcendentis: & ideo non poteſt inde ſumi argumentum ad negotium juſtitiæ, de quo tractamus.

Exempla Auguſtin. & Dionyſ. nō eſſe ad rem oſtēditur.

Exemplū Cajetani nihil probare.

Suffragia ſecundum totum ſuum valorem defunctis prodeſſe, Corol. 2.

Secundo infero, ſuffragia oblata pro defunctis, integre illis prodeſſe ſecundum totum valorem, quem habent, prout ab offerente procedunt, ut v. gr. ſi ſatisfactio, quam ego exerceo, pro me facta valeret ex juſtitia ad remiſſionem quatuor graduum purgatorii, totidem remittit illi animæ, pro qua offeruntur. Probatur ex dictis ſupra de ſatisfactione pro aliis viventibus,ubi oſtendimus, non minui valorem ſatisfactionis eo quod pro alio fiat: nam omnia, quæ ibi adduximus,non minus habent locum in ſatisfactione facta pro animabus purgatorii, quia neque eſt opus minoris charitatis,neque ex eo capite in aliquo minuitur valor ſatisfactionis. Unde ulterius infero, non minus operari æqualem ſatisfactionem in una anima purgatorii,quam in alia, etiamſi illæ inter ſe ſanctitate, aut meritis inæquales ſint. Probatur, quia valor ſatisfactionis pro alio non ſumitur ex dignitate perſonæ, pro qua offertur, ſed ex dignitate perſonæ operantis, & conditione operis: agimus enim de ſatisfactione ex opere operantis,quidquid ſit de opere operato, de quo in 3. p. dictum eſt, vel de applicatione indulgentiarum, de qua infra dicemus. Solum ergo requiritur ex parte ejus, pro quo offertur, quod ſit capax talis ſatisfactionis, eique obicem non ponat: in quo æquales ſunt omnes animæ purgatorii, etiamſi alioqui in gratia, & meritis inæquales ſint. Aſſumptum patet, quia hæc ſatisfactio pro alio eſt veluti donatio quædam, quæ illi fit; ut autem donatio tota ſit valida, ſatis eſt,quod is, cui fit, ſit capax ejus,& is,qui donat,habeat voluntatem donandi totum. Nec ex parte Dei poteſt hic intercedere inæqualitas,quia jam ſupponimus remiſſionem fieri ex certa lege juſtitiæ commutativæ, quæ reſpicit æqualitatem rei, non conditionem perſonæ, niſi quatenus hæc redundat in moralem valorem operis, vel eſt neceſſaria diſpoſitio ad effectum: in præſenti autem neutrum iſtorum habet conditio majoris, vel minoris ſanctitatis, aut meriti in perſona, pro qua offertur ſuffragium: & ideo ſecundum legem juſtitiæ non confert ad majorem,vel minorem effectum æqualis ſuffragii. Quomodo autem intelligi poſſit quædam ſententia Anſelmi in ſuperioribus citata, in ſequ. ſect. dicam. Secus vero eſt, ſi ſuffragium offeratur pro pluribus animabus purgatorii; tunc enim non æqualem effectum habebit in ſingulis, ac ſi pro una tantum fieret,quia,cum ſit finiti valoris, dividitur inter illas,ut in 2. ſect. generatim dictum eſt. Quapropter, ſi aliquis applicat totam ſuam ſatisfactionem alicui animæ in particulari,& vult ſimul alteri prodeſſe,non poterit id facere per modum ſolutionis, ſed ad ſummum per modum impetrationis, aut meriti de congruo eo modo, quo in præſenti poſſunt habere locum, juxta ſuperius dicta.

Suffragia æqualia æqualiter operari in animabus in gratia inæqualibus.

Suffragiū pro pluribus animabus oblatum nō habet in ſingulis tantū valorem, ac ſi pro una offerretur.

Sintne omnes animæ Purgatorii capaces ſuffragiorum.

Tertio ex dictis definitur quæſtio ſupra huc remiſſa, an omnes animæ Purgatorii ſint capaces ſuffragiorum. Loquendo enim generatim & indefinite de ſuffragiis,dicendum eſt, omnes eſſe capaces illorum, quia ſunt in gratia, & habent culpas remiſſas, & aliquod debitum pœnæ, quod pro eis ſolvi poſſit. Dico autem, *loquendo generatim & indefinite* propter Catechumenos,ſeu omnes illos,qui ſine baptiſmo in re ſuſcepto ſalvati ſunt, & in Purgatorio exiſtunt: de quibus dubitari poteſt, an ſint capaces quorumcunque ſuffragiorum: nam de aliquibus res videtur certa ſcilicet,de privatis ſuffragiis,quæ unuſquiſque de ſuis ſatisfactionibus pro illis offerre poteſt: nam ad hæc ſufficit unio charitatis,& intentio operantis, & indigentia recipientis. Atque ob hanc cauſam etiam ante legem gratiæ poterat eſſe communicatio ſuffragiorum vivorum ad defunctos, ut conſtat ex 2. Machab. 12. & nunc Catechumenus poteſt orare, & ſuffragium offerre, vel pro alio Catechumeno, vel pro baptizato defuncto; ergo a fortiori poterit baptizatus ſuffragari Catechumeno defuncto. Denique nihil fingi poteſt, quod impediat,quia character baptiſmalis nulla ratione neceſſarius eſt ad hunc effectum. De ſuffragio autem ſingulari, quod ex opere operato impenditur per ſacrificium miſſæ, dubitari poteſt, an offerri poſſit pro Catechumeno defuncto,quod diſputavi ſuperiori tom.diſput. 79. ſect. 10. ubi partem negantem cum Auguſtin. Chryſoſtomo,& D.Th. definivimus. De ſuffragiis item communibus Eccleſiæ idem interrogari poteſt,de quibus breviter dico pendere ex intentione Eccleſiæ:nam de poteſtate nihil video quod repugnet, magis quam in privatis ſuffragiis. De facto vero non videtur hæc eſſe intentio Eccleſiæ regulariter loquendo, ſed cum ſit myſticum corpus viſibile tantum, pro membris ſuis per viſibile ſacramentum ſibi conjunctis orat, & ſuffragia offert, quæ pro ſuo communi nomine fiunt. Quod optime confirmat canon trigeſimus quintus, Concilii Brachar. primi, qui ſic habet: *Placuit ut Catechumenis, ſine redemptione baptiſmi defunctis, neque oblationis ſanctæ commemoratio, neque pſallendi impendatur officio.* Tandem interrogari poſſet de ſuffragiis indulgentiarum, de quibus infra ſuo loco dicemus.

SECTIO VII.

Quæ conditiones requiſitæ ſint ex parte ejus, pro quo offertur ſuffragium, ut infallibilem habeat effectum.

IN hac & ſequenti ſectione breviter comprehendemus cætera omnia, quæ de his ſuffragiis tractare propoſuimus: nam omnia reducuntur ad conditiones offerentis ſuffragium, vel ejus, pro quo offertur. Prima ergo conditio requiſita ex parte ejus, pro quo ſuffragium offertur,

Prima conditio ex parte ejus, pro quo offertur ſuffragium.

ſertur, eſt, ut culpa, ratione cujus pœnam meretur, jam ei ſit remiſſa. Ratio eſt, quia fieri non poteſt, ut remittatur pœna ante remiſſam culpam, quia quamdiu culpa manet, intrinſece manet homo dignus pœna; ergo non poteſt aliquis efficaciter obtinere alteri remiſſionem pœnæ, niſi ſupponat ab illo ablatam intrinſecam dignitatem ejus, quæ eſt culpa. Dices: Non oportet, ut ſupponat culpam ablatam, ſed quod pro illa etiam ſatisfaciat. Reſpondetur, non poſſe unum pro culpa alterius condigne ſatisfacere, ſed hoc fuit proprium Chriſti propter excellentiam perſonæ ejus. Imo nec de congruo poteſt unus mereri, aut obtinere alteri immediate remiſſionem culpæ, etiam venialis, ſed ad ſummum poteſt unus alteri mereri auxilium, quo ſe diſponat ad culpæ remiſſionem, vel illam mereatur, quia culpa dicit moralem inordinationem morali modo adhuc permanentem, quam reatus pœnæ, ut ſic, non includit. Et ideo, ſi culpa non ſit remiſſa, non habet locum ſuffragium ſatisfactionis pro pœna, ſed prius impetranda erit diſpoſitio ad remiſſionem culpæ, ut poſtea locum habeat ſuffragium pro remiſſione pœnæ.

Non poteſt unus alteri remiſſionem culpæ mereri.

Secunda conditio ex parte ejus, pro quo ſuffragium offertur.

Secunda conditio eſt, ut is, pro quo ſuffragium offertur, ſit in ſtatu gratiæ. Hæc conditio non eſt eadem cum præcedente: nam poteſt aliquis habere reatum pœnæ ex culpis remiſſis, & non eſſe in ſtatu gratiæ, ſicut è contrario poteſt eſſe in ſtatu gratiæ, & non habere remiſſam omnem culpam venialem. Solum in animabus purgatorii ſemper ſunt inſeparabiliter conjunctæ hæ duæ conditiones, quia conſtat eſſe in ſtatu gratiæ, & cum illa habere ſemper omnem culpam remiſſam, ideoque ex neutro capite poteſt impediri effectus ſuffragii pro eis oblati. Nam licet contingat juſtum mori nondum remiſſis omnibus culpis venialibus, tamen in ipſomet inſtanti ſeparationis animæ a corpore, omnis culpa venialis ei remittitur, ut ſupra declaratum eſt. Et ideo ſtatim manet capax cujuſcunque ſuffragii quantum ad remiſſionem pœnæ. Ex quo recte animadvertit Durand. in 4. d. 41. qu. 1. n. 5. ſuffragia vivorum non poſſe prodeſſe defunctis quoad remiſſionem culpæ venialis, quia, ſi ſit conjuncta cum mortali, remitti non poteſt, nec talis homo eſt capax ſuffragii, ut jam dicemus. Si vero eſt ſola, ſtatim in ipſo inſtanti ſeparationis animæ a corpore remittitur; & ideo nunquam anima ſeparata eſt capax ſuffragiorum quoad hunc effectum. Et quamvis dici poſſet, ſuffragia, quæ fiunt pro agonizante, poſſe illum juvare ad hunc effectum per modum impetrationis, vel meriti de congruo, tamen id non eſt neceſſarium, quia ex perfectione charitatis, & ex neceſſitate talis ſtatus infallibiliter conſequitur motus voluntatis ſufficiens ad tollenda omnia peccata venialia. Conditio ergo poſita locum habet in viventibus, in quibus poteſt eſſe reatus pœnæ temporalis relictus ex aliquibus culpis remiſſis ſimul cum alia culpa mortali.

Ratio hujus conditionis.

Ratio autem generalis hujus conditionis eſt, quia qui eſt in peccato mortali, eſt omnino indignus omni remiſſione tam culpæ, quam pœnæ: & ideo non ſolum eſt impotens ad propriam ſatisfactionem exhibendam, ſed indignus etiam, ut aliena ei applicetur, vel pro eo acceptetur. Qua ratione diximus in ſuperioribus, etiam ſatisfactionem Chriſti non applicari, ut habeat effectum ex opere operato in eo qui in ſtatu peccati mortalis, vel ſacramentum recipit, vel pœnitentiam injunctam implet, vel ſacrificium offert, aut pro eo offertur, & de Indulgentiis Eccleſiæ idem infra oſtendemus; ergo majori ratione idem dicendum eſt in præſenti. Tandem eſt hic propria ratio, quia hæc communicatio ſuffragiorum fundatur ex parte hominum in unione charitatis; ergo in his, qui non ſunt per charitatem uniti aliis juſtis, non poſſunt hæc ſuffragia effectum habere: hujuſmodi autem ſunt qui gratia carent; ergo. Quocirca pactum illud, & promiſſio Dei, quam diximus in hoc negotio intervenire, intelligitur reſpectu amicorum, quia alii non ſunt digni, nec capaces hujus ſacramenti. Et hoc ipſum fundari poteſt in valore morali, & proportione noſtræ ſatisfactionis: nam, licet moraliter ad hoc valeat, ut homini juſto, & ſancto remittatur tanta pœna temporalis, non vero ut remittatur homini inimico Dei, & ideo, ſi pro illo offeratur, non eſt acceptatione digna: imo qui ſcienter illam auferret, Deum ipſum offenderet: aliud eſt enim pro peccatore orare, ut ei remittatur culpa per convenientia auxilia, & ordinatas diſpoſitiones: aliud vero poſtulare, ut manente ſtatu culpæ, aliqua pœna remittatur, quod eſt inordinatum, & contra debitum talis ſtatus. Quod etiam ita declaratur, quia quilibet reatus pœnæ conjunctus peccato mortali ſecundum præſentem juſtitiam ſit æternus, & ideo per ſatisfactionem quamcunque temporalem tolli non poteſt. Neque in hac reſolutione invenio difficultatem alicujus momenti.

Num ſuffragium pro exiſtente in peccato mortali oblatum recedente fictione habeat effectum.

Quæri vero poteſt, an illud ſuffragium acceptetur a Deo, ut ſaltem poſtea, ſi homo ille reſurgat, & tollatur impedimentum peccati, ei proſit talis ſatisfactio, ad eum modum, quo dicunt Theologi dari effectum ſacramenti, vel ſatisfactionis ſacramentalis, recedente fictione. Reſpondeo, non poſſe hoc in præſenti affirmari cum ſufficienti fundamento, quia nullo teſtimonio, vel ratione probari poteſt, Deum acceptare talem ſatisfactionem pro tali perſona in hujuſmodi eventu: neque etiam hoc eſt debitum ex natura rei ſatisfactioni oblatæ pro illo, qui eſt in peccato mortali. Et ideo non cenſeo eſſe illi fructuoſam talem ſatisfactionem, quando a peccato reſurgit. Imo ſatisfactio oblata pro juſto, qui ſolum habet culpas veniales nondum remiſſas ſine alio reatu pœnæ, neque illi tunc prodeſt, neque illi ſervatur in acceptatione divina, ut poſt remiſſam culpam venialem incipiat illi prodeſſe ad ſolutionem pœnæ, quia nec propria ſatisfactio prodeſt hoc modo ipſimet homini juſto, ut ſupra viſum eſt; ergo nec ſatisfactio oblata pro homine exiſtente in peccato mortali poteſt illi prodeſſe modo prædicto. Quid autem de illa ſatisfactione dicendum ſit, paulo inferius explicabitur.

Tertia conditio ejus, pro quo ſuffragium offertur.

Tertia conditio requiſita ex parte illius, pro quo ſatisfactio offertur, eſt, ut effectu ſatisfactionis indigeat, id eſt, quod ſit debitor alicujus pœnæ. Quia ei, qui nihil debet, nihil remitti poteſt. Et hac ratione non poſſunt ſuffragia pro beatis offerri, quia nullius pœnæ rei ſunt. Et, ſi contingat ſuffragium offerri pro aliquo vivente adeo puro & ſancto, ut nullius pœnæ reatum habeat, non poterit in illo habere effectum. Quæri vero poteſt, an ſaltem pro illo acceptetur, ut ſi fortaſſe poſtea peccet, & remiſſionem culpæ conſequatur, pœna etiam propter tale ſuffragium remittatur. Reſpondeo, non acceptari: nam etiam propria ſatisfactio a juſto exhibita pro ſe ipſo, ſi illo tunc non indigeat, quia nullius pœnæ pro tunc debitor eſt, non acceptatur ſtatim veluti in ſolutionem pœnæ, cujus reatus per futurum peccatum contrahendus eſt; ergo multo minus acceptabitur hoc modo ſatisfactio unius pro alio oblata. Antecedens in ſuperioribus tractatum eſt, ejuſque generalis ratio eſſe videtur, quia non poteſt quis prius eſſe dignus remiſſione, quam ſit dignus pœna; nec prius ſolvere debitum, quam illud contrahat. Quod maxime verum habet in debito, quod per actionem injurioſam contrahitur. Et quidquid ſit, an hoc implicet contradictionem (poſſet enim hoc facile controverti) ſine dubio non eſt ordo conveniens juxta rerum naturam, ſeu exigentiam; nec etiam expediens, ſi moraliter res conſideretur, poſſet enim, quantum eſt ex ſe, occaſionem præbere facilius peccandi, ſi quis intelligeret eſſe ſolvendum a pœna propter præteritas actiones etiam ſi de novo peccet, ſine alia applicatione, vel ſatisfactione, præter diſpoſitionem neceſſariam ad remiſſionem culpæ. Itaque in eo caſu tale ſuffragium omnino caret effectu in illo, pro quo offertur, neque pro tunc, neque etiam in aliud tempus pro illo acceptatur.

Dubium circa hanc conditionem. Reſolvitur.

Præter has conditiones aliqui requirunt, ut non ſolum quis indigeat remiſſione pœnæ, ſed etiam ut ſit impotens ad ſatisfaciendum pro illa. Sed jam ſupra diximus cum D. Th. hanc conditionem non eſſe neceſſariam: & loquendo generaliter de ſatisfactione, ut includit ſatiſpaſſionem, ſeu quamcunque juſtam ſolutionem, id eſt certiſſimum; alias nunquam poſſent ſuffragia prodeſſe animabus purgatorii, quia ſemper illæ poſſunt ſolvere, ſaltem patiendo ſufficienter. Si vero intelligatur de ſatisfactione proprie, & in rigore ſumpta, ſic è contrario ſequitur, vix poſſe ſuffragia prodeſſe viventibus, ſed tantum defunctis, quia viventes ſemper ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, & rari ſunt, qui non poſſint per ſe ſatisfacere, ſaltem per intenſos actus doloris, & contritionis, præterquam quod ſine fundamento exigitur talis conditio,

Non requiri ut is, pro quo ſatisfit, ſit impotens ad per ſe ſatisfaciendum.

tio, præter legem charitatis, & juſtitiæ, ut ſuperius a priori declaratum eſt.

Non requiritur, ut is, pro quo ſatisfit ſatisfactionē acceptet aut cognoſcat.

Præterea requirunt aliqui acceptationem formalem, & conſequenter cognitionem ſuffragii pro ſe oblati; ſed jam etiam diximus, hoc non eſſe per ſe neceſſarium, quia ſufficit generalis voluntas, quam unuſquiſque juſtus habet obtinendi remiſſionem pœnæ, & ſolvendi Deo quacunque ratione poſſit: nam per hoc ſufficienter habet implicitam voluntatem acceptandi ſolutionem pro ſe oblatam, etiamſi ignoret, ut inter viventes ſæpe contingit. Quod etiam confirmat Eccleſiæ uſus, offerunt enim fideles ſua opera pro aliis amicis viventibus, etiam illis ignorantibus ac neſcientibus. Et de animabus purgatorii ſatis dubia res eſt, an cognoſcant ſuffragia, quæ pro eis offeruntur, & a quibus offerantur, quia neque in verbo vident, quæ hic agimus, nec fortaſſe naturali virtute hæc poſſunt intueri, ut ſentit Auguſt. lib. de Cura pro mort. agen. c. 13. Nec etiam videtur debitum ſtatui illarum animarum, ut hæc illis revelentur; ergo hæc cognitio non eſt neceſſaria ad effectum ſuffragii: ſed ſæpe fortaſſe prius in ſe ſentit anima fructum ſuffragii, & ex effectu cognoſcit aliquod ſuffragium eſſe pro ſe oblatum, ſaltem confuſe & generatim. Et licet interdum ab Angelo cuſtode diſcat in particulari a quo oblatum fuerit; illa tamen ſcientia non eſt prærequiſita, ut ſuffragium operetur. Unde acceptatio, quæ ſubſequitur, potius eſt per modum cujuſdam complacentiæ, vel gratitudinis, quam ut conditio neceſſaria ad effectum ſuffragii. Sufficit ergo acceptatio divina, a qua per ſe pendet hic effectus modo ſuperius declarato: nam ex parte ejus, pro quo offertur, ſatis eſt non repugnantia ſeu virtualis conſenſus. Denique alii requirunt ex parte ejuſdem perſonæ ſpecialem aliquam diſpoſitionem, vel meritum ad hunc effectum: ſed hoc etiam excluſimus in ſuperioribus, ideoque tres conditiones propoſitæ ſufficiunt.

SECTIO VIII.

Quæ conditiones requirantur ex parte offerentis ſuffragium.

Prima cond. tio.

Ex parte offerentis ſatisfactionem tres aliæ conditiones videntur neceſſariæ. Prima conditio eſt, ut ſit in gratia quando efficit opus, per quod vult alterum juvare, ſive vivum, ſive defunctum. Hæc eſt communis ſententia Scholaſticorum d. 19. 20. & 45. ubi D. Th. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 3. & 3. p. qu. 82. ar. 6. Soto qu. 2. ar. 1. & d. 19. qu. 1. ar. 2. Anton. 3. p. tit. ult. c. 2. Viguer. in Sum. c. 16. §. 4. verſ. 33. Ratio a priori eſt, quia opus in mortali peccato factum non eſt alicujus valoris moralis apud Deum ad ſatisfaciendum, juxta illud 1. ad Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Et confirmatur, quia hac ratione ſupra oſtendimus contra Scotum, & alios, peccatorem non poſſe ſatisfacere pro pœna debita propter alia peccata remiſſa, quia pœnale opus ſine gratia factum non habet moralem valorem neceſſarium ad ſolvendum tale debitum; ergo multominus poterit ſufficere ad ſolvendum pro alio: nam ſolutio pro alio ſupponit poteſtatem ad ſolvendum pro ſe, & ſimpliciter requirit valorem in ipſo opere. Præſertim, quia oſtenſum eſt, hanc ſatisfactionem pro alio eſſe debere de condigno, & de juſtitia, cujus capax non eſt homo in peccato mortali exiſtens.

Num ſuffragia nomine Eccleſiæ facta a miniſtro exiſtente in mortali aliis proſint.

Atque hæc aſſertio certa eſt de ſuffragiis, quæ offeruntur a privatis perſonis proprio nomine. Sunt autem præter hæc, duo genera operum, ſeu ſuffragiorum, de quibus poteſt dubitari. Primum de ſuffragiis, ſeu orationibus, aut divinis officiis, quæ publice fiunt a miniſtris Eccleſiæ pro defunctis; nam illa non fiunt ab hujuſmodi miniſtris nomine proprio, ſed nomine Eccleſiæ. Et ideo difficultas eſt, ſi ipſi miniſtri omnes ſint in peccato mortali, an nihilominus proſint defunctis.

Ratio dubitandi pro parte affirmativa.

Videntur enim prodeſſe: nam, quando aliquis operatur nomine alterius, valor operis non penſatur ex dignitate proximi operantis, ſed ejus, cujus nomine operatur, ut ſi Rex per nuncium petat aliquid, dignitas petitionis non conſideratur ex petitione nuncii, ſed regis, cujus nomine fit. Nam ob hanc etiam rationem ſacrificium oblatum a malo ſacerdote nihil minus operatur, quia non in ſua, ſed in Chriſti perſona illud offert.

Ratio dubitandi pro negativa.

In contrarium vero eſt, quod Gregorius in Paſtorali p. 1. c. 11. ait: *Solicite formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur: cuncti enim liquido novimus, quia cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.*

1. Sent.

Multi enim graves auctores docent, peccatum miniſtrorum Eccleſiæ in his publicis ſuffragiis & orationibus non impedire, quominus ſuum effectum habeant in animabus, pro quibus offeruntur. Ita D. Th. dict. quæſtiunc. 2. & Soto d. 45. qu. 2. art. 1. & idem ſentit Navar. in tract. de Orat. c. 19. concl. 4. n. 59. & ſequ. & in c. 20. n. 39. & ſequ. quibus locis ait, has orationes habere effectum ex opere operato ex inſtitutione Chriſti, vel Eccleſiæ, citans Gabrielem lect. 57. in Canonem, & Gerſonem.

Orationem factā a pravo miniſtro nomine Eccleſiæ habere vim impetrandi.

Duo vero neceſſe eſt in oratione diſtinguere, ſcilicet impetrationem, ſub qua meritum de congruo involvimus; & ſatisfactionem propriam per modum condignæ ſolutionis: meritum autem de condigno non hic habet locum, quia, ut ſupponimus, nunquam invenitur in pura creatura reſpectu alterius. Igitur quoad impetrationem non eſt dubium, quin oratio facta nomine Eccleſiæ habeat vim impetrandi apud Deum, etiamſi miniſtri qui orant, ſint in peccato, quia tunc non penſatur efficacia orationis ad impetrandum ex conditione proximi orantis, ſed ex dignitate principalis petentis, quę eſt Eccleſia, ut ratio prius facta probat, & latius traditur in materia de ſacrificio quantum ad orationes, & cæremonias miſſæ. Neque contra hoc procedit dictum Gregorii ſupra citati: nam loquitur de illo, qui propria auctoritate, & ut perſona privata intercedit. Quin potius non ſolum oratio facta a miniſtro exiſtente in peccato, ſed etiam facta ab illo peccaminoſe poteſt eſſe hoc modo fructuoſa, & impetratoria, quia oratio illa quoad ſubſtantiam bona eſt, & ut ſic fit nomine Eccleſiæ, & ideo non poteſt perſonalis malitia, quam miniſter adjungit, Eccleſiæ interceſſionem & impetrationem impedire. Unde quoad hunc modum ſuffragandi per modum impetrationis facilis eſt doctrina D. Th. qui nunquam aliud explicuit, ſed ſolum dixit valere poſſe ſuffragia poſt hanc vitam ex opere operantis, & operato.

Suffragiā per modū ſolutionis a pravo miniſtro nomine Eccleſiæ factum, non habetē effectum.

At vero quoad ſatisfactionem, & conſequenter quoad modum ſuffragii per modum ſolutionis, ſeu ſatisfactionis, non videntur poſſe habere effectum ſuffragia Eccleſiæ, quæ per malos miniſtros fiunt, etiamſi nomine Eccleſiæ ea facere dicantur, quia opus eſt ſatisfactorium quatenus pœnale eſt, atque adeo quatenus eſt perſonale, & proprium talis perſonæ, quæ per illud patitur. Opus autem, quod fit a miniſtris Eccleſiæ relatum ad ipſam Eccleſiam, non habet rationem pœnalis operis; ergo ut ſic non eſt ſatisfactorium. Solum ergo eſt ſatisfactorium, quatenus eſt opus talis miniſtri operantis, nam ſolum eſt pęnale, ut relatum ad perſonam ejus; ergo, ſi talis perſona ſit inimica Dei, non poteſt illud opus eſſe ſatisfactorium, quantum eſt ex opere operantis.

Diſcrimē inter impetrationem & ſatisfactionem.

In quo eſt magna differentia inter impetrationem, & ſatisfactionem: nam impetratio fundatur in oratione, ſolum ut eſt petitio, & ſignificatio voluntatis, & deſiderium Eccleſiæ, quæ, quatenus eſt unum corpus myſticum, loqui poteſt per unum vel alium miniſtrum, quæ locutio, ut eſt ſignum quoddam, per quod Eccleſia ſua deſideria repræſentat Deo, accipit ab illa quandam dignitatem, & efficaciam ad impetrandum: ſatisfactio vero, quæ per eandem orationem fieri poteſt, fundatur in illa quatenus opus pęnale eſt: ſub qua ratione non refertur ad Eccleſiam, nec nomine illius ſuſtinetur, ut ſic dicam. Cujus etiam ſignum eſt, quia nulla alia opera pęnalia, vel ſatisfactoria fieri ſolent ab Eccleſia per miniſtros ſuos ad ſatisfaciendum Deo nomine totius corporis, ſed tantum orationes, vel ſacrificia, aut alia ſigna religioſi cultus. Et confirmatur, quia quando Eccleſiæ miniſtri ſunt juſti, & publica ſuffragia, ſeu orationes offerunt Deo, tale opus, ut eſt ab ipſis, ſatisfactorium eſt: illa vero ſatisfactio eſt perſonalis, & propria ipſorum operantium, quam ex vi ſui miniſterii non tenentur offerre pro alio, v. gr. defuncto, pro quo talia ſuffragia fieri jubentur: nam ſine tali ſatisfactione poſſunt miniſtri ſuo muneri ſatisfacere, quantum eſt ex vi hujus obligationis. Præter hanc vero ſatisfactionem non eſt alia, quæ correſpondeat illi operi quatenus eſt, ut ſic dicam totius Eccleſiæ operantis per miniſtrum, quia nihil eſt, in quo poſſit fundari hæc ſatisfactio, tum propter rationem factam, quod pęnalitas operis non ſpectat

ad

ad Eccleſiam ut ſic: tum etiam, quia tota ſatisfactio, quæ in illa pœnalitate fundari poteſt, jam eſt exhibita ab ipſa particulari perſona operante; ergo in his ſuffragiis, ut ſunt ab Eccleſia, nihil ſatisfactionis eſt quaſi ex opere operantis ipſius Eccleſiæ.

Orationes nomine Eccleſiæ factæ, non habere effectum ex opere operato.

Quod autem Navarrus ait de ſatisfactione ex opere operato, ſi cum proprietate, & rigore ſumatur, mihi veriſimile non eſt: nam ex inſtitutione Chriſti nullum habemus opus, vel ſignum ſatisfactorium ex opere operato præter ſacrificium, & ſacramenta, neque aliud nobis fingere licet ſine certo teſtimonio, & Eccleſiæ traditione: neutrum autem habemus. Eccleſia vero non habet poteſtatem ad inſtituenda ſigna operantia ſimiles effectus ex opere operato, proprie loquendo. Dices; Hæc ſuffragia ex inſtitutione Eccleſiæ ſunt impetratoria ex opere operato; ergo etiam eſſe poſſunt ſatisfactoria. Reſpondetur, negando aſſumptum, ſi proprie loquamur, ſed ſolum ſunt hæc ſuffragia, ut fiunt nomine Eccleſiæ, impetratoria ex opere operantis, ita tamen ut operans, ſeu orans intelligatur eſſe tota Eccleſia, licet per miniſtrum oret: non eſt autem ita ſatisfaciens per miniſtrum, ut declaratum eſt. Unde inſtitutio Eccleſiæ non facit immediate, ut opus ſit impetratorium, ſed facit ut oratio fiat a miniſtro nomine Eccleſiæ, & inde quaſi ex natura rei ſequitur, ut talis oratio ob Eccleſiæ ſanctitatem ſit Deo accepta ad impetrandum. Et ob eam rem, ut opinor, quo Eccleſia fuerit ſanctior, & dignior, eo talis oratio magis erit accepta Deo, & ſub hac ratione ſanctitas miniſtri multum conferre poteſt ad hanc impetrationem, ut expreſſe docuit Alexand. P. in ep. 2. & habetur in c. *Ipſi ſacerdotes* 1. q. 1.

Object.

Solvitur.

Hinc etiam cenſeo, hanc vim horum ſuffragiorum quoad impetrationem non provenire ex ſpeciali poteſtate, quam Chriſtus dederit Eccleſiæ ad conferendum operibus ſuorum miniſtrorum aliquem effectum ex opere operato, ſed provenire ex natura rei, ſuppoſita ſolum inſtitutione talis congregationis, & unitatis ejus. Unde non ſolum in lege nova, ſed etiam in lege veteri, & naturæ erat in Eccleſia ille modus orandi, & impetrandi a Deo nomine totius Eccleſiæ, quamvis tunc nullus eſſet effectus ex opere operato. Igitur nullo fundamento dici poteſt, hæc ſuffragia eſſe ſatisfactoria ex opere operato. Dixi autem, *proprie, & in rigore loquendo*, quia per modum indulgentiæ poſſet Eccleſia applicare per hæc ſuffragia aliquid ſatisfactionis de theſauro ſuo: nec dubito, quin poſſet ita id facere, ut illa applicatio haberet effectum independenter a ſanctitate miniſtrorum, juxta ea, quæ dicemus diſputationibus ſequentibus. Tamen non conſtat Eccleſiam conceſſiſſe talem indulgentiam, applicandam per omnia hæc ſuffragia. Debuiſſet enim talis indulgentia concedi, aut ab aliquo Summo Pontifice, aut a generali Concilio: nullum autem decretum, aut teſtimonium eorum circa hoc habemus, nec etiam traditionem: non poteſt ergo ita libere ſine fundamento affirmari. Concludo igitur, hæc ſuffragia nomine Eccleſiæ facta per miniſtros pravos, valere quidem per modum impetrationis, non vero per modum ſatisfactionis, ſeu ſolutionis: loquimur autem extra ſacrificium Miſſæ; nam illud ſatisfactorium eſt ex opere operato.

Quod ſit diſcrimen inter publica & privata ſuffragia ad impetrandum, vel ſatisfaciendum.

Sed objiciet aliquis, juxta hanc noſtram ſententiam, nullum eſſe diſcrimen inter ſuffragia publica, & privata, quia etiam oratio privatæ perſonæ poteſt per modum impetrationis aliis prodeſſe. At ex Navarro ſupra reſponderi poteſt negando ſequelam, & probationem ejus, quia Deus non audit orationem peccatoris, quatenus eſt ejus, juxta illud Jo: 9. *Deus peccatores non exaudit*: audit tamen orationem peccatoris quatenus eſt alterius, ſcilicet Eccleſiæ. Sed contra hoc eſt, quia, ut D. Th. 2. 2. qu. 83. art. 16. ex Auguſt. tract. 34. in Jo: verbum illud Joan. *Deus peccatores non exaudit*, a cæco fuit dictum nondum perfecte illuminato; & ideo aut admittendum non eſt, aut pie exponendum de peccatore petente, quatenus peccator eſt, id eſt prava, & indigna petente: ſi autem pia oratio a peccatore fundatur, impetratoria eſſe poteſt, quia non in ſanctitate orantis, ſed in divina miſericordia fundatur. Sic ergo oratio facta a peccatore pro alio, poteſt eſſe impetratoria ob eandem rationem; ergo nulla erit differentia inter ſuffragia facta ab aliquo peccatore, ut miniſtro Eccleſiæ, vel ut privata perſona, quia utroque modo ſunt impetratoria, & neutro modo ſunt ſatisfactoria. Conſequens autem eſt contra communem modum loquendi Theologorum, & præſertim contra D. Th. 3. p. qu. 82. art. 6. Quem locum duobus modis ibi interpretatus ſum, qui nunc non omnino videntur ſatisfacere. Unus eſt, quod oratio peccatoris, ut eſt a privata perſona, licet impetrare poſſit ex miſericordia Dei, non tamen eſt impetratoria de condigno. Verumtamen etiam oratio facta a miniſtro Eccleſiæ, ut talis eſt, non eſt impetratoria de condigno: imo nulla oratio facta pro alio quocunque juſto, vel etiam a tota Eccleſia eſt impetratoria de condigno, juxta doctrinam D. Th. in cit. loco 2. 2. quia hoc eſt proprium Chriſti Domini. Alius modus erat, differentiam illam intelligendam eſſe de oratione peccatoris formaliter, id eſt peccaminoſe facta: nam hæc, ſi fiat a privata perſona, nunquam eſt impetratoria, ſi vero fiat nomine Eccleſiæ, poteſt eſſe impetratoria, ſupponendo id, quod petitur, juſtum eſſe, & ſanctum, quamvis in modo vel intentione miniſtri male petatur. Quæ differentia vera mihi videtur; ſed aliquid amplius videntur intendere D. Th. & Theologi.

Prior reſolvendi modus.

Propter quod dici poſſet, orationes, quæ fiunt nomine totius Eccleſiæ, adeo eſſe efficaces, ut immediate impetrent a Deo remiſſionem pœnæ temporalis, idque infallibiliter, & ex certa promiſſione propter ſingularem amorem, & ſanctitatem totius Eccleſiæ; vel etiam, quia in hac Eccleſia eſt poteſtas ad applicandum Chriſti ſatisfactionem, vel potius ad impetrandum, ut Deus eam applicet; & hoc facere intendit per hujuſmodi orationes publicas, & impetrare a Deo, ut ſub hac ratione eas acceptet, præſertim quando per modum ſuffragii eas offert pro defunctis. Et fortaſſe hoc ſolum intendit Navar. cum dixit, hæc ſuffragia eſſe ſatisfactoria ex opere operato, quod eſt probabile in hoc ſenſu, quamvis melius, & prius hoc totum comprehenditur ſub nomine impetrationis, quæ fortaſſe eſt certa, & infallibilis ex ſtatuta Dei lege, non propter meritum de condigno, ſed propter ſpecialem vim, & efficaciam conceſſam Eccleſiæ ad applicandam Chriſti ſatisfactionem. Et quamvis aliquis contendat non eſſe omnino infallibilem, quia de tali lege aut promiſſione non conſtat, tamen veriſimile eſt ob alias congruentias, orationes Eccleſiæ ſæpe ad hunc effectum exaudiri. De orationibus autem privatis non eſt ſimilis ratio: nam ſupra oſtendimus, etiam juſtos nunquam impetrare alteri immediate liberalem pœnæ remiſſionem, quod multo eſt certius de perſona in peccato exiſtente. Præterea, etiamſi non admittamus Eccleſiæ ſuffragia, vel orationes habere hunc ſpecialem effectum impetrandi immediate remiſſionem pœnæ liberalem, ſeu per ſolam applicationem ſatiſfactionis Chriſti, adhuc poſſumus conſtituere aliquam differentiam: nam oratio Eccleſiæ facta per malos miniſtros, ſemper in conſpectu Dei conſideratur, ut petitio facta ab amico; & ideo ſemper retinet illam efficaciam, vel valorem, quem oratio habere poteſt ad impetrandum ex dignitate perſonæ orantis: oratio autem facta a peccatore in perſona propria, omnino amittit efficaciam ex parte perſonæ petentis, quamvis aliquando exaudiri poſſit ex ſola benignitate, & liberalitate divina. Et hæc videntur ſufficere de ſuffragiis communibus Eccleſiæ.

Tractat autem Navar. ſupra dict. c. 20. de Orat. n. 40. quando cenſendus ſit aliquis orare ut miniſter Eccleſiæ, & num erat in primis omnes clericos, etiam primæ tonſuræ. Deinde omnes religioſos, etiam novitios, item donatos & donatas tam Eccleſiarum ſecularium, quam regularium. Ac denique addit omnes, qui recitant orationes ab Eccleſia inſtitutas, & tanquam res inſtitutas ab ipſa, quia hoc ipſo virtualiter volunt orare nomine ipſius, & ipſa Eccleſia inſtituendo tales orationes virtute etiam voluit, ut, quicunque vellent, poſſent ſuo nomine illas recitare. Sed hæc pie potius conſiderata, quam fundata videntur: nam quidam textus, quos allegat, nihil ad cauſam faciunt. Et mihi eſt dubia tam generalis, & ampla regula: nam Eccleſia non inſtituit omnes orationes, ut nomine ſuo dicantur, ſed etiam ut fideles habeant aliquem moralem modum certum, & ſua auctoritate confirmatum, ſicut Chriſtus Dominus docuit Apoſtolos orare, *Pater noſter, &c.* Illæ ergo orationes videntur proprie fieri nomine Eccleſiæ, quæ non ſolum ab ea inſtitutæ ſunt, ſed dicuntur a miniſtris ad hoc deputatis

Quando cenſendus ſit aliquis orare nomine Eccleſiæ. Navarri ſententia.

tis ex præcepto, vel ordinatione ſua: alia vero, quæ dicuntur omnino privata auctoritate, non videntur fieri nomine Eccleſiæ, etiamſi preces ipſæ, quæ recitantur, ab Eccleſia inſtitutæ ſint: de qua re plura dicturi ſumus in ſequ. lib. agentes de Interdicto. Supereſt dicendum de alio genere operum, quæ unus facit per alium, vel è converſo quæ unus facit nomine alterius, ut quando unus dat eleemoſynam per famulum, vel poſtulat ab alio, ut pro ſe, & nomine ſuo petat: & de hoc genere ac modo operandi dicemus commodius in puncto ſequente.

Secunda conditio ex parte offerentis ſuffragiū requiſita.

Eſt ergo ſecunda conditio requiſita ex parte ejus, qui ſuffragium offert, ut faciat opus proportionatum ad ſatisfaciendum ex conditione ipſius operis, ut eſt a tali operante. Hoc etiam eſt certum: nam ſatisfactio pro alio ſupponit ſatisfactionem in ſe, ut ſic dicam, quia non poteſt pro alio fieri aliquid in pretium, niſi præintelligatur habere in ſe pretii valorem; non poteſt autem fieri ſatisfactio in ſe, niſi per opera proportionata ad ſatisfaciendum. Unde Theologi eadem opera, per quæ homo poteſt ſatisfacere pro ſeipſo, aſſignant ad ſatisfaciendum pro aliis, ſive vivis, ſive defunctis, quæ reducunt ad illa tria, orationem, eleemoſynam, jejunium. Quæ etiam in decretis, & Sanctis Patribus invenimus, ut in ſuperioribus citatum eſt: omittimus autem ſacrificium, quod ab eis frequenter additur, quia non agimus de ſatisfactione ex opere operato, ſed ex opere operantis, & ſub hac ratione ſacrificium, & quodlibet opus religionis ſub oratione comprehenditur.

Num opus externum præciſe ſumptum pro alio oblatum illi proſit ad pœnæ remiſſionem.

Eſt autem hic ſpeciale dubium, an opus externum, per ſe ac præciſe ſumptum, pro alio factum poſſit illi ad ſatisfactionem ſeu remiſſionem pœnæ prodeſſe. In quo eſt conſiderandum, duobus modis poſſe unum pro alio operari.

Primus dubii ſenſus.

Primo, nomine ſuo, quia nimirum ipſe facit illud opus tanquam proprium, & fructum ejus, quoad ſatisfactionem donat alteri, vel proprio motu, vel ad petitionem alterius. Non enim repugnat operari hoc modo pro alio, proprio nomine, & virtute ipſius operantis, & id facere rogatum & excitatum ab altero: nam hoc totum poſſumus ab alio poſtulare. Et in hoc modo ſatisfaciendi pro alio ex opere operantis certum eſt, opus externum per ſe ſolum non ſufficere ad effectum ſuffragii; non quod ipſum opus externum conjunctum interno non addat illi aliquem valorem ad ſatisfaciendum, ut ſupra viſum eſt, ſed quod requirat in ipſomet operante internam voluntatem bonam & aptam ad ſatisfaciendum, a qua tale opus procedat. Nam in hoc modo ſuffragandi totum id, quod requiritur ex parte operis ad ſatisfaciendum pro ſe, a fortiori requiritur ad ſatisfaciendum pro alio: conſtat autem niminem ſatisfacere pro ſe per externum opus niſi ut conjunctum, & informatum voluntate interna proportionata: idem ergo requiritur in hoc modo ſatisfaciendi pro alio nomine proprio.

Poſterior & germanus dubii ſenſus.

Eſt autem alius modus ſuffragandi alteri per opus externum factum nomine alterius, id eſt, quod aliquis facit ut inſtrumentum alterius, quod poteſt dici alter facere per ipſum: & in hoc genere ſuffragii habet maxime locum dubitatio poſita, quæ clarius, & frequentius cernitur in ſuffragiis pro defunctis, quamvis cum proportione poſſit idem reperiri inter vivos. Eſt ergo quotidianum, ut homo ante mortem præcipiat fieri eleemoſynas pro ſua anima poſt mortem, quas poſtea hæredes, vel curatores animæ tribuunt, & tunc dicuntur illi ſuffragium ferre defuncto tanquam inſtrumenta ejus, & nomine ipſius. Difficultas ergo eſt, an illud opus externum, quod eſt dare eleemoſynam, ſit per ſe ſatisfactorium defuncto independenter & a voluntate ejus, per quem executioni mandatur; id eſt ſive illa ſit bona ſive mala, ſive hominis juſti, ſive peccatoris.

Ratio pro parte negativa.

Videtur enim opus illud amplius ſatisfactorium non eſſe pro defuncto, quia illa ſatisfactio non eſt futura ex opere operato (propterea enim non agimus de ſacrificio; alia enim opera non habent talem effectum ex opere operato) opus autem externum non eſt ſatisfactorium ex opere operantis, niſi quatenus procedit ab interna voluntate, illique conjungitur; ergo opus illud externum per ſe ſumptum non poteſt ſatisfactionem addere.

Solutio.

Dices, opus illud non ſolum procedere a proxima voluntate miniſtri exequentis, ſed etiam a voluntate defuncti mandantis illud opus fieri, quæ voluntas bona fuit & ſatisfactoria: hoc ergo ſatis erit, ut illud opus externum ſatisfactorium ſit: cum enim dicitur præciſe ac ſolitarie ſumi, intelligitur comparatione facta ad proximum operantem, non vero ablato reſpectu ad voluntatem mandantis. Sed contra, quia licet opus illud externum comparetur ad voluntatem mandantis tanquam objectum, & tanquam effectus ejus; non vero tanquam actio humana ipſiuſmet mandantis, quia jam non procedit humano modo, & libere a tali voluntate: at vero ſatisfactio requirit opus humanum, per quod fiat & non ſufficit quilibet effectus reſultans, & procedens quovis modo ex præcedente voluntate. Nam, ſi quis v. gr. ſumpſit potionem amaram voluntarie in pœnitentiam vel mortificationem, quamvis poſtea ob eam cauſam patiatur graviſſimos dolores, ſi circa illos nullam poſtea habeat voluntatē, vel, ſi fingamus jam tunc non habere uſum rationis, nihilominus de novo non ſatisfaceret per illos dolores, quia non ſunt humani, & quia tunc non eſt in ſtatu ſatisfaciendi. Sic ergo in præſenti, quidquid hæres poſtea faciat, defunctus nullam novam ſatisfactionem habebit, quia non eſt in ſtatu ſatisfaciendi. Et ſimiliter ſi quis vivens præcipit famulo facere eleemoſynam ex ſuis bonis, ſi poſtea, quando famulus illam elargitur, ipſe dormit, vel nihil de illa cogitat, nullam novam ſatisfactionem habebit propter externam largitionem, quia reſpectu illius jam non eſt humana actio.

Confirmatio.

Et confirmatur: nam ob hanc cauſam, qui præcipit famulo, ut alium interficiat, ſi poſtea, quando fit externum homicidium ipſe dormit, vel nihil de illo cogitat, nihil de novo peccat; nec eſt dignus apud Deum majori ſupplicio, quam fuerit ex vi prioris voluntatis, & mandati, non ob aliam cauſam, niſi quia licet illa occiſio ſit effectus prioris voluntatis, tamen jam non eſt actio humana; ergo ſimili proportione in præſenti, &c. Confirmatur ſecundo, quia alias, etiam poſſent fideles præcipere, ut alii pro ſe jejunent, vel aliter ſe caſtigent, vel orent; & tunc opera illa externa facta ab aliis, ut ab inſtrumentis mandantis, etiamſi ab eis fiant in peccato, vel quocunque alio modo, erunt ſatisfactoria ex opere operantis reſpectu ipſius defuncti, quia non eſt major ratio de eleemoſyna, quam de aliis operibus ſatisfactoriis. Conſequens autem videtur valde abſurdum, quia talia opera non ſunt ſatisfactoria, nec virtutis, niſi ut procedunt a voluntate proximi operantis. Tandem confirmatur, quia alias, ſi eleemoſyna legata a defuncto, mandaretur executioni ſine ulla actione ipſius miniſtri, nihilominus adderet ſatisfactionem, ut v.g. ſi hæres ſit negligens, vel injuſtus in implenda teſtatoris voluntate, & ideo alius, cui danda fuiſſet eleemoſyna, occulte accipiat, ex vi hujus effectus accreſceret ſatisfactio defuncto, & remiſſio pœnæ, quod videtur per ſe incredibile. Sequela vero patet, quia voluntas miniſtri nihil confert ad hanc ſatisfactionem juxta hanc ſententiam.

Rationes pro parte affirmativa. Prima.

Nihilominus, quod tale opus externum per ſe addat ſatisfactionem, ſuaderi poteſt primo, quia alias hæredes defunctorum, neque implendo hæc legata eleemoſynarum quidpiam per ſe conferrent ad liberandam animam teſtatoris citius a purgatorio, nec non implendo eſſent in cauſa, ut diutius in purgatorio detineretur. Conſequens eſt contra communem ſenſum fidelium, & contra multa decreta, quæ habentur 13. qu. 2. præſertim in c. *Qui oblationes* 2. ex Conc. Vaſenſi I. c. 4. Eſt etiam contra intentionem defunctorum, qui hęc legata relinquunt; quod ſi in ea intentione decipiuntur, error profecto eſt valde generalis in Eccleſia, quem deberent Paſtores, & Doctores ejus auferre, ne illius occaſione magno fructu ſatisfactionis privarentur fideles defuncti.

Secunda.

Præterea, ipſa elargitio eleemoſynæ habet ſpecialem vim ad redimendum hominem a peccatis, ut Scriptura ſæpe ſignificat, quod potiſſime dicitur, quia ex ſe habet vim ſatisfaciendi pro pęna temporali; ergo talis elargitio addita priori voluntati redimet ſpeciali valore, & ſatisfactione animam a peccato, quandoquidem eſt voluntaria ex vi prioris voluntatis.

Tertia.

Tandem ſupra oſtenſum eſt, actum exteriorem conferre per ſe aliquid ad ſatisfactionem, ut conjunctum interiori voluntati; ergo idem dicendum eſt in præſenti.

Propter has poſteriores rationes plures Theologi hanc poſteriorem partem ſequuntur, inter quos videtur eſſe D. Th. in 4. d. 45. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 3. ubi ait; *Si aliquis in charitate decedens, præcipiat ſibi ſuffragia fieri,*

vel

vel alius præcipiat charitatem habens, illa ſuffragia valent defuncto, quamvis illi, per quos fiunt, in peccato exiſtant, & loquitur de ſuffragiis, quæ ex opere operantis proſunt: nam etiam inter viventes concedit, eleemoſynam factam per inſtrumentum, ſeu famulum in peccato exiſtentem ſuffragari mandanti. Eandem ſent. tenet Palud d.45.q.1.ar.1.concl.3.& 5.Bonav.ar.2.q.2. & Sot.ibi q.2.ar.1.concl.4. Navar.de Orat.c.19.n.59. & ſeq. Qui omnes requirunt, ut ſaltem is, qui mandat fieri eleemoſynam, aut aliud pium opus, ſit in ſtatu gratiæ: nam, ſi ille etiam eſſet in peccato mortali, non eſſet unde talis actio acciperet valorem. Addit vero Supplementū Gabr. dict. diſt.45.qu.2.ar.2, etiāſi quis ſit in peccato mortali, quando condit teſtamentum, ſi poſtea in gratia moriatur, id ſatis eſſe, ut conſequatur effectū ſuffragii. Sed id profecto probabile non eſt, niſi addatur hujuſmodi teſtatorem jam in gratia conſtitutum, ante mortem prius mandatum ſua voluntate confirmaſſe, ita ut opus poſtea factum originē ducat ab aliqua voluntate hominis grati. Quod notavit Gabr.lect.56.in Canonem, & Richard.diſt.45.ar.2.qu.4. qui addit, etiāſi quis vivens ſit in peccato mortali eo tempore, quo miniſter exequitur opus a ſe præceptum, ſi tamen quādo præcepit erat in gratia, nihilominus non privari fructu talis operis, quia aliud opus non progreditur a mandante, neque habet valorem ab alio ſecundum ſtatū illius temporis, in quo ſit opus: ſed illius in quo mandatum eſt. Veruntamen, ſi intelligat illud opus ita eſſe fructuoſum, ut ſtatim poſſit habere effectum remiſſionis pęnæ temporalis in homine exiſtente in peccato mortali, mihi non videtur probabile alias etiam defuncto in peccato mortali poſſet prodeſſe opus, quod in ſtatu gratię legatum fuit ad remiſſionem alicujus pęnæ debitæ, ſaltem pro culpis remiſſis, quod falſum eſſe conſtat ex ſupra dictis, & notavit Gabr. loco proxime citato. Si vero intelligat, tale opus prodeſſe, quia in ſe eſt veluti opus vivum, pro eo tempore mortificatū propter ſtatū peccati ipſius mandantis, quod tamen poſſit reviviſcere, ipſo mandante reſurgente a peccato, ſic eſſet magis tolerabilis opinio.

Poſterior opinio affirmans impugnatur.

Veruntamen, ut verum fatear, tota hæc ſententia, quamvis probabilis ſit propter auctoritatem tantorum Doctorum, mihi eſt valde dubia, intellecta de fructu ſatisfactionis; nec poſſum illi fidem præbere, quia non video rationem urgentem, &, quæ primo loco factæ ſunt, mihi videntur valde difficiles. Et pręſertim inter viventes non video quomodo eleemoſyna facta per famulum ex præcepto domini, qui tempore executionis dormit, aut nihil de ea re cogitat, quomodo inquam, aliquem fructum ſatisfactionis, vel remiſſionis pęnæ illi de novo conferat, cum jam nihil humano modo operetur, nec illud opus externum ſit actus humanus ejus, cumque ex eo nullam pęnam, aut difficultatem novam moraliter patiatur, quod videtur intrinſece neceſſarium ad rationem ſatisfactionis. Unde quando illi præcepit ex bonis ſuis eleemoſynam dari, tunc & meruit, & ſatisfacit per illam voluntatem, & per ipſum actum præcipiendi, qui & ſtudioſus eſt, & difficilis ac pęnalis: tamen poſtea nulla pœna, aut bonitas adjungitur, aut repræſentatur ſeu voluntarie apprehenditur: quomodo ergo poteſt nova addi ſatisfactio? Atque hæc ratio fere procedit in animabus purgatorii, quamvis de illis dici poſſit, ſemper actu perſeverare in priori voluntate deſiderando, ut pia opera, quæ fieri præceperunt, executioni mandentur. Veruntamen hoc nihil confert, tum quia illa voluntas nullo modo eſt jam principium morale talis actus: tum maxime, quia jam illæ animæ non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi; & ideo non poteſt ex conjunctione ad præſentem voluntatem fieri ſatisfactorium ſine actu externo.

Gabrielis ſolutio.

Reſpondet tamen Gabr. in hac vita meruiſſe animam in purgatorio exiſtentem illam ſatisfactionem, tamen fuiſſe meritum conditionale; videlicet, ut ſi fieret talis actio exterior, acceptaretur in ſatisfactionem, ſecus vero ſi non fieret. In quo videtur alludere ad doctrinam Aug. dicentis, animas defunctorum meruiſſe in hac vita, ut ſuffragia viventium illis prodeſſent poſt mortem. Sed non recte illam applicat, vel tacite exponit: nam

Eluditur.

Aug. non dixit, nos hic mereri, ut opera, quæ pro nobis poſt mortem fiunt, habeant valorem moralem ad ſatisfaciendum, ſed ſenſus eſt, mereri vivētes talem ſtatū habere poſt mortem, ut eis poſſint prodeſſe ſuffragia viventium, ſi fiant; quod non proprie eſt conditionale meritum, ſed eſt proprium, & abſolutum meritum talis ſtatus, qui eſt veluti capacitas quædam fructus ſuffragiorum, ſi fiant: quoad effectum enim neceſſario addenda eſt hęc conditio, quia quod ſuffragia fiant, pendet ex voluntate viventium. Tale autem meritum ſub conditione, quod det valorem ipſi operi ſatisfactorio, ſeu ſit principium ejus, ut tale eſt, nunquam eſt ab Auguſtino poſitum, nec videtur rationi conſentaneum; ſi illa conditio, ſcilicet, quod tale opus fiat, necne, jam non pendet ex voluntate mea; & quod fiat, nullam pęnalitatem, vel mortalitatem mihi addit: cur ergo debet talis conditio ad meritum vel ſatisfactionem facere?

Prior ſententia negans admittitur.

Probabiliſſimum ergo mihi videtur, in hujuſmodi actibus totam ſatisfactionem eſſe poſitam in actu volendi, ac præcipiendi tale opus, poſtea vero ex vi ſolius externi effectus nihil ſatisfactionis addi per ſe loquendo, & ex opere operantis reſpectu mandātis.

Hęc opera externa per accidens prodeſſe poſſe mandanti.

Poſſunt autem talia opera prodeſſe primo per accidens, ſeu remote, quatenus is, qui eleemoſynam recipit, excitatur ad orandum, vel ſatisfaciendum pro defuncto, qui dare præcepit, ad quod etiam ex gratitudine tenetur, & interdum poſſet eſſe major obligatio, ſi ſub ea conditione, & quaſi pacto eleemoſynam reciperet; quanquam ea obligatio nunquam eſſe videatur ad modum operis, ſcilicet, ut fiat in gratia, ſed tantum ad ſubſtantiam talis operis, orationis, vel ſimilis: quod eſt ſignum, hæc opera non præcipi, ut ſatisfactoria formaliter, ſed tantum ut impetratoria, unde etiam veriſimile eſt, talia opera facta ex præcepto alterius conferre aliquid ad impetrationem, quia non tantum bona opera, ſed etiam effectus bonorum operum poſſunt movere Deum ad exaudiendas facilius orationes, & aliquod beneficium ex miſericordia præſtandum, quamvis ad præmium juſtitiæ valere non poſſint. Atque ob has cauſas nocumentum inferunt defuncto, qui eorum pia legata implere omittunt, aut differunt, præter peccatum infidelitatis, quod committunt, & injuſtitię, ſi eleemoſynas pauperum detinent, propter quod, *necatores pauperum*, vocantur in dicto Concilio Vaſenſi, & in Conc. Carthag. IV.c.95.& Conc. Agathenſi c.4.& aliis, quæ referuntur 13. qu.2. Atque in hunc modum videtur tandem explicare hanc ſententiam Soto dicta qu.2.ar.4. & Joſeph. Angles qu. de indulgentiis ar. ult. difficult. 7. Et mihi veriſimile eſt D.Th. nihil aliud docere voluiſſe. Unde etiam concludo, utilius eſſe hęc opera facere in vita, quam præcipere fieri poſt mortem: nam, licet hoc poſterius bonum ſit: nam ęſt miſericordiæ, vel religionis aut pęnitentiæ opus: tamen illud de ſe eſt melius, non ſolum quia eſt ſecurius, & quia citius prodeſt, quod omnes fatentur; ſed etiam, quia magis meritorium eſt, magiſque ſatisfactorium, ut ex dictis ſatis conſtat.

Num reſtitutio, quæ poſt mortem fieri præcipitur, aliquid conferat ad remiſſionem pœnæ.

Atque hinc expeditur facile aliud dubium de reſtitutione, quæ poſt mortem fieri præcipitur, an conferat aliquid ad remiſſionem pœnæ, vel ob ſolam ejus dilationem poſſit anima diutius in purgatorio detineri. In quo dubio non diſputamus, an teneatur quis reſtituere ante mortem: ſupponimus enim per ſe loquendo, teneri; tamen ſæpe accidit, ut id fieri non poſſit in articulo mortis, ſive ex pręterita culpa, ſive abſque illa: utroque enim modo poteſt homo tunc juſtificari præcipiendo reſtitutionem poſt mortem. Et tunc certum eſt apud omnes, etiamſi reſtitutio poſtea non fiat, non propterea fieri perpetuam pęnam defuncti, quia illud non imputatur illi ad novam culpam mortalem: præterita autem culpa jam remiſſa fuit, & ideo non poteſt pęna fieri perpetua propter illam ſolam cauſam.

Prima ſententia.

Dicunt vero aliqui, multum differri ob eam cauſam, ita Gab. cum Richar. ſupra: quibus favent nonnullæ revelationes animarum defunctorum, quæ vivis apparent, & petunt reſtitutionem ſuorum debitorum fieri, ut valeant a purgatorio liberari: imo S. Brigitta lib. *6*. Revelationum c.*66*. affirmat, animam tandiu cruciari, donec reſtituatur, quod ablatum eſt. Hæc autem dilatio non poteſt fundari, niſi in hoc, quod ipſamet actualis reſtitutio aliquid prodeſt animæ ad pęnæ ſolutionem: nam ſi illa non prodeſt, nec omiſſio ejus obeſſet.

Secunda ſententia.

Nihilominus Soto in 4.d.45. q.2. art. 3. abſolute negat, reſtitutionem hanc quidquam conferre animæ purgatorii, ut a pęna liberetur, quia, ſi anima deceſſit in gra-

tia, & ſine ullo reatu pœnæ, ſtatim evolabit in cœlum, etiamſi reſtitutio facta non ſit, ſi vero decedit cum aliquo reatu, luet quidem in purgatorio tantam pœnam, quanta ad expiationem illius reatus ſufficiat; ſtatim vero præmium gloriæ accipiet, etiamſi reſtitutio facta non ſit. In qua ſententia indubitatum eſſe cenſeo, animam non detineri in purgatorio ob ſolam omiſſionem reſtitutionis, ſi non habet reatum pœnæ, quia anima non punitur a Deo, niſi ſit debitrix pœnæ; & quia alias puniretur anima propter id, quod non eſt in poteſtate ejus, abſque alio reatu, qui in ea duret. Denique, quia alias dilatio beatitudinis perpetuo duraret, vel ſaltem uſque ad finem mundi, ſi debita nunquam ſolverentur. Unde in hoc non ſentiunt oppoſitum Gregorius, & Richardus.

Primus ſecundæ ſententiæ ſenſus.

Adhuc vero ſupereſt difficultas, quando anima deceſſit cum reatu pœnæ, & maxime propter culpam non reſtituendi toto tempore vitæ, quæ licet in fine eus fuerit remiſſa, non tamen omnino quoad pœnæ reatum: manet, inquam, difficultas, an ad hunc reatum tollendum conferat reſtitutio, ac proinde, ſi non fiat, neceſſaria ſit diuturnior pœna ignis ad illum reatum expiandum. In quo ſenſu videtur etiam Soto negative reſpondere, quamquam diſcurſus ejus revera id non probet. Et ideo Bellarm. lib. 2. de purgator c. 16. eandem ſequens ſententiam addit aliam rationem, ſcil., quia reſtitutio non eſt actu ſatisfactorius, quia ſatisfactio eſt bonum opus pœnale; pœnale autem eſt dare ſuum, non reſtituere alienum. Quæ ratio difficilis eſt: nam, quodlibet opus virtutis eſt ſatisfactorium; nam inter vivos facere opus juſtitiæ reſtituendo alienum, eſt apud Deum ſatisfactorium, quia moraliter loquendo, pœnale exiſtit. Si ergo dicamus cum communi ſententia ſupra tractata, ipſam executionem eleemoſynæ mandatæ a defuncto conferre poſtea ad ſpecialem ſatisfactionem; idem ego dicerem de opere reſtitutionis, quanquam fortaſſe non ſit æque ſatisfactorium, tamen quod aliquid conferat, ſi cætera neceſſaria concurrant, probabilius videtur. Quia vero nos credimus hanc executionem externi operis per ſe non conferre ad pœnæ ſolutionem, idcirco a fortiori idem dicimus de actu reſtitutionis; ex accidenti vero poteſt juvare excitando creditores, vel alios fideles ad orandum pro defuncto. Et ex hoc capite poterit interdum diuturnior fieri pœna purgatorii propter dilationem reſtitutionis: & in hunc modum poſſunt explicari prædictæ revelationes, ſi admittendæ ſunt.

Secundus ſenſus ejuſdem ſententiæ.

Tertia conditio ex parte offerentis ſuffragium.

Tertia conditio ex parte ſuffragantis eſt, ut intendat per opus ſuum, ſuffragium ferre alteri, quam omnes etiam Theologi admittunt. Et ratio eſt clara, quia quando opus ſatisfactorium pro altero non offertur ex intentione operantis, illius tantum manet; quia non eſt unde in alium transferatur; & ideo alii non prodeſt ad ſatisfactionem, ſed ſolum ipſi operanti. Quando vero voluntate ſua alteri illud donat, tunc ei proprie ſuffragatur; ideoque hæc conditio neceſſaria eſt ad proprium ſuffragium. Dubitant vero Theologi, an opus pro uno tantum oblatum profit aliis, vel æqualiter, vel ſaltem inæqualiter, & conſequenter an opus bonum aliis non applicatum, quamvis præcipue profit ipſi operanti, nihilominus aliquid profit cæteris. Denique dubitant, an ſufficiat intentio generalis offerendi opus pro animabus purgatorii, ut proſit omnibus æqualiter vel inæqualiter. Quibus omnibus ut reſpondeamus advertendum eſt, tribus modis poſſe opus unius juſti prodeſſe aliis. Primo de condigno per modum ſatisfactionis. Secundo directe per modum impetrationis, ſeu meriti de congruo. Tertio indirecte tantum, & veluti per quandam conſequutionem, quæ etiam eſt per modum impetrationis & meriti de congruo.

Dubia nō. nulla circa conditionem poſitam.

Tripliciter opus unius juſti aliis prodeſſe poteſt.

Primo igitur modo illi ſoli prodeſt ſuffragium, cui ex intentione offerentis applicatur. Et de hoc præcipue loquimur in aſſertione: idque convincit ratio facta, & docet D. Th. diſt. 45. qu. 2. ar. 4. quæſtiunc. 1. & ibi Richard. ar. 2. q. 3. Palud. qu. 2. ar. 2. Suppl. Gab. art. 3. dub. 6. Qui referunt oppoſitum ſenſiſſe Præpoſitum, qui comparabat ſuffragium lucernæ, quæ licet ex intentione illuminandi aliquem afferatur, tamen ex conſequenti æque illuminat adſtantes, ſed non erat accommodata comparatio: nam potius hoc ſuffragium eſt ſimile pecuniæ, quæ offertur ad liberandum incluſum in carcere, quæ pro uno oblata, illi prodeſt, & non aliis: & ideo tam D. Th. quam reliqui Theologi illam ſententiam rejiciunt. Imo hac ratione ſupra dicebamus, opus oblatum omnino pro altero in ſatisfactionem, etiam ipſi operanti non prodeſſe ad pœnæ ſolutionem. Unde e converſo, ſi nulli alteri applicetur ex intentione operantis, illi prodeſt, & non aliis: nam ut ipſi proſit non requiritur ſpecialis intentio, quia ex natura rei ſuum eſt opus. Ut autem quaſi alienetur, neceſſaria eſt ſpecialis voluntas, & intentio formalis, vel virtualis. Ex quo etiam conſtat, ſi hæc intentio generalis ſit ad multos vel ad omnes alicujus ſtatus, & conditionis, omnibus illis prodeſſe, minus tamen ſingulis, quam ſi pro uno tantum offerretur; quia id, quod donatur, finitum eſt, & ideo inter plures diviſum minus ſit in ſingulis, ut ſæpe dictum eſt. Illa autem diviſio fiet aut ſecundum æqualitatem, aut ſecundum proportionem juxta intentionem offerentis: nam eſt eadem proportionalis ratio.

Suffragiū illi ſoli prodeſt de condigno, cui ex intentione offerentis applicatur.

Secundo de impetratione directa etiam eſt certum multum pendere ex intentione operantis, imo in hoc potiſſimum differt ab indirecta, quod ad illum dirigitur, cui orans, ſeu offerens aliquid impetrare intendit. Et ideo certum apud omnes eſt, orationem magis eſſe impetratoriam pro his, pro quibus funditur ex intentione orantis, quam pro aliis, quod non ſolum de orationibus privatis, ſed etiam de communibus Eccleſiæ ſuffragiis ſentit Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis agenda c. 4. ſatiſque conſtat ex uſu Eccleſiæ: non enim ſine cauſa pro aliquibus in ſpeciali orat. Imo ex natura rei hoc ſequi videtur ex ratione orationis: eſt enim petitio quædam, quæ ad hoc ordinatur, ut voluntas petentis impleatur, & ad hoc habeat ſuam ſpecialem vim & efficaciam, quam impetrationem vocamus. In hoc ergo eſt aliqua convenientia inter ſatisfactionem, & impetrationem. In eo vero conſtituitur ab aliquibus differentia, quod oratio pro multis facta non eſt minus impetratoria pro ſingulis, quam ſi pro eis tantum fieret; quia impetratio non conſiſtit in ſolutione pretii, quod dividendum ſit, ſed ſolum in petitione, quæ innititur liberalitati, vel promiſſioni Dei, quæ non eſt minor reſpectu plurium, quam unius. Ita ſentiunt Adrian. quodlibet. 8. & Palud. d. 4. q. 2. art. 2. Cordub. q. 42. de Indulg. Scot. autem quodlibet 20. putat hoc modo minui efficaciam orationis ad impetrandum ſingulis. Quæ ſententiæ poſſunt fortaſſe in concordiam redigi, ſi prior intelligatur, quando oratio ita ſit pro multis, ut diſtincte & in particulari fiat pro ſingulis: poſterior vero, quando confuſe, & generatim ſit pro multitudine, juxta ea, quæ breviter dixi ſuperiori tomo, diſputatione 79. ſect. 12. in fin. & latius, Deo dante, dicam in tomo de Religione, de Oratione diſputans.

Suffragia illi potiſſimum directe impetrant, cui offerens aliquid impetrare intendit.

Diſcrimē inter impetrationem & ſolutionem.

Tertius fructus, quem indirectum vocamus, communiter explicatur a Theologis per gaudium, quod in aliis bonis reſultat ex bono opere cujuslibet juſti, quem fructum poſſumus objectivum appellare, & de hoc manifeſtum eſt nec requirere intentionem operantis, nec minui in ſingulis, propterea quod multi ſint, ſed hoc non poteſt dici ſuffragium etiam improprie, ut per ſe conſtat. Alium ergo fructum indirectum ego conſidero in operibus juſtorum cum Adriano, & Corduba ſupra: nam propter illa Deus interdum benefacit eorum ſociis, vel amicis, etiam ipſis nihil petentibus vel cogitantibus; & hanc ego voco indirectam impetrationem, quæ non pendet ex intentione operantis, ſed eſt quid concomitans vitam juſtam, & ſanctam apud Deum: quia vero hoc non ſit ſine aliquo merito de congruo, exiſtimo ſervare aliquam proportionem cum effectu obtinendo, & cum perſonis, quibus impetrandus eſt, quia nullum eſt aliquale meritum, quod non ſervet aliquam proportionem cum præmio, qualecunque illud ſit.

Quibus & quomodo ſuffragia indirecte proſit.

Quæret vero aliquis ad opus ſatisfactorium unius poſſit alteri applicari per voluntatem alienam, v. g. ſuperioris. Quidam enim putant id poſſe fieri, quando voluntas operantis ſubeſt alteri, etiamſi ipſe operans renuat, vel pro alio offerat. Quod ſentit Paludanus d. 14. qu. 1. n. 8. qui etiam putat mandatum ſuperioris tantum poſſe, ut, ſi ipſe ſit juſtus, ſuffragium fructuoſum ſit, etiamſi ſubditus exequens ſit in ſtatu peccati. Neutrum autem credo verum, & de poſteriori quidem puncto ſufficiant ſuperius dicta, & videri poteſt Soto diſt. 45. qu. 2. art. 1. de poſteriori vero dicemus fortaſſe plura in ſequentibus Diſputationibus de Indulgentiis, interim videri poteſt Cordub. lib. 5. de Indulgent. q. 42. & quæ in ſimili diximus

Poſſitne ſatisfactio unius alteri per ſuperiorē applicari.

diximus ſuperiori tomo agentes de applicatione ſacrificii miſſæ. Tandem inquiri poteſt, quid fiet de fructu ſatisfactionis, ſi v.g. offeratur ſuffragium pro anima, quæ illo non indiget, quia jam eſt in cęlo, vel illius non eſt capax, quia eſt in inferno. Atque eadem quæſtio eſt, ſi juſtus faciat opus ſatisfactorium, cujus ipſe non indiget, quia nullius pęnæ eſt reus, neque alteri applicet. In his enim & ſimilibus caſibus aliqui dicunt, pro Dei arbitrio, & voluntate applicari aliis indigētibus. Sed verior reſpōſio eſt, reponi in theſauro Eccleſię. De quo in ſequētibus dicemus.

ULTIMA PARS HUJUS OPERIS.

DISPUTATIO XLIX.

DE POTESTATE CONCEDENDI INDULGENTIAS.

Et an ſit, & quid ſit Indulgentia.

HAec eſt pars ultima hujus libri, in qua tractandum eſt de alio modo obtinendi remiſſionem pœnæ temporalis abſque propria ſatisfactione, vel ſatispaſſione ipſius peccatoris, qui eſt per conceſſionem indulgentiæ. Qui modus communis eſt vivis, & defunctis, ſicut modus ſubveniendi aliis per ſuffragia. Differt tamen, quia ſuffragia offerri poſſunt, & applicari pro aliis per privatam voluntatem, & poteſtatem, indulgentiarum vero conceſſio publicam poteſtatem, ſeu juriſdictionem requirit. Ut igitur a quæſtione, an ſit indulgentia, initium ſumamus, videndum in primis eſt, an ſit in Eccleſia poteſtas concedendi indulgentias, & alia, quæ ad legitimum uſum hujus poteſtatis pertinent, ſigillatim declarabo. Prius vero vocis ſignificatio præmittenda eſt: aliqui enim reprehendunt Theologos eo, quod hac voce in bonam partem utantur, id eſt, ad explicandum legitimum uſum alicujus Eccleſiaſticæ poteſtatis, cum in Latina proprietate nimiam quandam licentiam, & facilem permiſſionem impune agendi contra jus ſignificare ſoleat.

Veruntamen, quamvis hæc vox interdum habeat ſignificationem hanc, ſæpius tamen in bonam partem accipitur, & ſignificat honeſtam ſeu moderatam alicujus debiti, ſeu pœnæ remiſſionem ex liberalitate, vel miſericordia factam: imo Cicero interdum naturalem amorem parentum ad filios indulgentiam appellavit, alibi vero amicitiam mutuam, ac veniam, ſeu remiſſionem debitorum, quam ſibi invicem homines exhibere debent, dixit eſſe indulgentiam, & benevolentiam, qua humanum genus continetur, & conſervatur. Hic etiam uſus frequens eſt apud ſanctos Patres, Hieronymum in cap. 4. Daniel. Cyprianum lib. de Lapſis, & Tertullianum lib. de Pudicitia, & alios infra referendos, quos poſteriores Doctores, & Scholaſtici imitati ſunt. *Vocis Indulgentię deſcriptio.* Sic igitur indulgentia, generatim ſumpta in bonam partem, dici ſolet quælibet gratia, ſeu liberalis conceſſio, vel debiti remiſſio, aut etiam juſta legis diſpenſatio; imo aliquando etiam jus, quod benignam aliquam conceſſionem, ſeu moderationem continet, *Indulgentia*, nominatur, juxta cap. *Interfectores* 33. q. 2. In cap. autem, *Dudum*, De Privileg. quodlibet Pontificium privilegium *Indulgentia* nominatur, idemque ſumitur ex cap. ult Ut lite pendente, &c. Leges etiam civiles eadem voce in ſimili ſignificatione utuntur, ut Bellar. erudite notavit in principio hujus materiæ. Ex hac vero generali ſignificatione uſu Eccleſiæ accommodata eſt hæc vox ad ſignificandam ſpecialem remiſſionem pœnæ debitæ pro peccatis jam remiſſis quoad culpam, quæ ſit a paſtore Eccleſiæ, habente ad hoc poteſtatem, juxta cap. *Quod autem*, de pęn. & remiſ. & c. *Indulg.* eodem tit. in *6*. In has ergo ſignificatione voce hac in hac materia utimur, quæ explicando rem ipſam magis innoteſcet.

SECTIO I.

An ſit in Eccleſia poteſtas concedendi fidelibus peccatorum indulgentias.

Poſt remiſſā culpam poteſt manere reatus pœnæ temporalis. SEnſus hujus quæſtionis expoſita nominis interpretatione facilis eſt, nimirum an ſit in Eccleſia poteſtas ad remittendam alicui pœnam temporalem debitam pro peccato remiſſo ſine propria ſatisfactione ejus, cui remittitur, & ſine ſpeciali aliquo ſuffragio aliorum fidelium. Unde in hoc titulo ſupponitur in primis illud fidei fundamentum, quod aſſerit, poſt remiſſam culpam per pœnitentiam, ſæpe manere reatum pęnæ temporalis: de quo propterea diſputare ſolent Doctores in principio hujus materiæ, ut videre licet in Corduba lib. 5. de Indulg. q. 2. & Medina lib. de Indulgentiis per quinque prima capita. Sed veritas hæc ſufficienter a nobis tractata & confirmata eſt in ſuperioribus, tractando de effectibus pœnitentiæ, & ex dictis etiam de Purgatorio, & de Suffragiis eſt manifeſta. Intelligenda etiam eſt hęc quæſtio de poteſtate remittendi pœnam temporalem extra ſacramentum, & ſacrificium, licet in hoc cum eis conveniat, quod ſit ad modum operis operati, ſeu (quod idem eſt) extra meritum & ſatisfactionem operantis: nam de remiſſione pœnæ temporalis per applicationem ſacramenti, vel oblationem ſacrificii, ſatis eſt in ſuperioribus dictum. Ex quibus conſtat, eos qui poſſunt ſacramentum miniſtrare, vel ſacrificium offerre, poſſe pœnas temporales pro peccatis remiſſis debitas remittere: veruntamen illa poteſtas non eſt per ſe primo (ut ſic dicam) ad remittendam temporalem pœnam, ſed ad conficiendum ſacramentum, vel offerendum ſacrificium, quibus ex Chriſti promiſſione talis effectus adjunctus eſt, ſive ille ſit ſecundarius, ut videtur eſſe in ſacramentis, ſive primarius, ut in ſacrificio. *Senſus quæſt.* Hic autem inquirimus, an extra ſacramenta, & ſacrificium ſit in Eccleſia poteſtas ad remittendam pœnam temporalem immediate, ac per ſe, per ſolam relaxationem, ſeu condonationem ipſius pœnæ.

Rationes dubitandi.

Primo. Atque ex his colligi poteſt ratio dubitandi in quæſtione propoſita. Talis enim poteſtas ex nullo Scripturæ loco ſufficienter colligitur, neque etiam ex antiquo uſu Eccleſiæ, neque etiam videtur ipſi Eccleſiæ neceſſaria, igitur aſſerenda non eſt. Prima pars antecedentis probatur: nam duo præcipua ſunt teſtimonia Evangelica, ex quibus ſolet hæc poteſtas colligi: neutrum autem eſt efficax. Unum eſt illud Jo. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* illud autem proprie in rigore intelligitur de remiſſione, quæ ſit in ſacramento pœnitentiæ, & ad ſummum extenditur ad illam, quæ ſit per ſacramentum Extremæ unctionis, vel etiam per baptiſmum: nulla ergo poteſtas remittendi peccata vel pœnas peccatorum extra ſacramentum inde colligi poteſt. Cujus ſignum eſt, quia ibi eſt præcipue ſermo de poteſtate ordinis ſupra Corpus Chriſti myſticum: poteſtas autem concedendi indulgentias non pertinet ad poteſtatem ordinis, ut infra dicemus. Aliud teſtimonium eſt Matt. *16.* & 18. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, &c.* Ibi autem ſermo ad literam eſt de poteſtate ligandi per leges, vel cenſuras, & de poteſtate remittendi proportionata: ſcilicet, per abſolutionem a cenſura, vel per diſpenſationem in lege. Ergo alia poteſtas remittendi pœnas peccatorum inde colligi non poteſt. Unde poteſt hæc pars dupliciter confirmari. *Confirmatio 1.* Primo, quia in Eccleſia nulla eſt poteſtas ſolvendi, cui non correſpondeat proportionata poteſtas ligandi, ut patet ex citatis teſtimoniis; ſed in Eccleſia nulla eſt poteſtas ligandi quoad pœnas peccatorum coram Deo debitas: nam illas ſolus Deus im-

ponit, & taxat: ergo nec eſt poteſtas remittendi illas pœnas. Secundo, quia omnis poteſtas ligandi, aut ſolvendi eſt ordinis, aut juriſdictionis: hæc autem non eſt poteſtas ordinis, ut ſupponimus. Poteſtas autem juriſdictionis, aut eſt in foro interiori, & hæc non exercetur niſi medio ſacramento pœnitentiæ: unde conſtat ſub illa non comprehendi hãc poteſtatem dandi indulgentiam. Vel eſt poteſtas juriſdictionis in foro contentioſo: & hæc etiam ſpectat ad externum, & politicum regimen Eccleſiæ: non ergo extenditur ad internam remiſſionem pœnarum in foro animæ: relinquitur ergo nullam eſſe in Eccleſia hujuſmodi poteſtatem, quantum ex Scriptura & ratione in illa fundata colligi poteſt.

Confirmatio 2.

Quod vero ſpectat ad Eccleſiæ uſum, legimus quidem aliquando paſtores Eccleſiæ ſolitos fuiſſe indulgere peccatoribus, remittendo eis pœnas temporales. Ad quod etiam induci ſolet illud ad Cor. 2. *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Et nonnulla antiquorum Pontificum decreta, quibus ſignificant ſe remittere pœnas pro peccatis debitas. Illa autem omnia non oportet intelligi de remiſſione pœnarum, quæ debentur in divino foro, ſed de his tantum, quę debentur in foro Eccleſiæ: nam in hoc ſenſu loquitur Paulus in citato loco, & in Pontificiis decretis ad hoc ſignificandum ſæpe additur illa particula, *De injunctis pœnitentiis*, ut videre licet in c. *Cum ex eo*, &c. *Noſtro*, de pęn. & rem. & in Clem. unica de Reliq. & venerat. Sanct. Ratio etiam ſupra facta id ſuadere videtur, quia Eccleſia eatenus ſolvere poteſt, quatenus ligare: ergo ad ſummum poteſt ex his pęnis, quas ipſa injunxit, aliquas remittere, non vero ex his, quas injunxit Deus; non eſt ergo in Eccleſia poteſtas ad tollendum ipſum reatum talis pęnæ, ſed ſolum ad tollendam obligationem aſſumendi vel exequendi pęnam impoſitam ab Eccleſiaſtico judice.

Secunda.

Tertia pars in principio propoſita, nimirum hanc poteſtatem non eſſe Eccleſiæ neceſſariam, ex eo probatur, quod abſque hac poteſtate ſunt in Eccleſia alia media ſufficientiſſima ad remiſſionem harum pęnarum obtinendam, ut conſtat ex dictis de effectibus ſacramentorum, & præſertim Pęnitentiæ, & Extremæ unctionis, item ex dictis de ſacrificio Miſſæ, & Eccleſiaſticis ſuffragiis. Ergo præter hæc ſupervacanea videtur alia poteſtas. Addere item poſſumus, per hanc poteſtatem, ſi ſit, enervari divinam juſtitiam, & irritas quodammodo fieri Purgatorii pęnas, cum earum reatus poſſit omnino liberaliter per hanc poteſtatem auferri, & paſſim id fiet per indulgentiæ plenariæ conceſſionem. Addunt denique Lutherani hæretici, poteſtatem hanc repugnare divinæ legi & juſtitiæ. Nam cum Deus ſit ſupremus judex, & ejus voluntas ſit efficaciſſima & immutabilis, nemo poteſt auferre pęnam, quam Deus ipſe pro peccatis ſtatuit.

Tertia.

In hac re fuit antiqua hæreſis, negans eſſe in Eccleſia hujuſmodi poteſtatem. Ita docuerunt Vualdenſes, quos ſecuti ſunt Joannes Vvicleph, & Joann. Hus, & Hieronymus de Praga, ut conſtat ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 19. Sed præcipuus auctor hujus hæreſis eſt Lutherus, qui occaſionem ſui erroris, & omnium hæreſum, quas in Eccleſia ſeminavit, ſumpſit ex affectu impugnandi indulgentias, & poteſtatem illas concedendi, quem concepit ex immoderato avaritiæ affectu, ut hiſtoriæ paſſim referunt, & auctores qui contra Lutherum ſcribunt, Roffenſ. art. 17. & ſequ. Jo. Echius in Enchiridio loco 24. Hoſius in Inſtitutionibus cap. 48. Jacobus Latomus art. 7. contra Luther. Lindan. lib. 4. Panopliæ c. 73. Caſtro verb. *Indulgent.* & Prateol. Præter hos Petrus Oxomenſis, cujus mentionem in ſuperioribus fecimus, inter alios errores hunc habuit, Papam non poſſe alicui vivo remittere Purgatorii pęnam. Quidam etiam Catholici dixerunt, per indulgentias non remitti reatum pęnæ apud Deum, ſed ſolum tolli obligationem exequendi canonicas pęnas, ſeu injunctas per Eccleſiam. Quod docuit Cajet. ſed ille non loquitur de poteſtate, ſed de actu: & ideo illa controverſia magis ſpectat ad diſputationem de effectu indulgentiæ. Alii denique Catholici dixerunt e contrario, Eccleſiam poſſe concedere indulgentiam vivis, non autem defunctis: ſed hoc etiam ſpectat ad ſpecialem quæſtionem de amplitudine hujus poteſtatis, & de perſonis in quas exerceri poteſt, quæ infra ſuum locum habebit.

Hæreticorum error.

Quæſtio reſolvitur.

Dicendum ergo eſt, eſſe in Eccleſia poteſtatem concedendi indulgentias, per quas remittantur fidelibus pęnæ pro peccatis remiſſis debitæ apud Deum: quam poteſtatem a Chriſto Domino Eccleſia accepit. Hæc aſſertio eſt de fide, quam ſupponit Concilium Triden. ſeſſ. 21. c. 9. de Reform. ubi indulgentias, *Cœleſtes theſauros* appellat. Clarius vero in ſeſſ. 25. in Decreto de Indulg. id docet, cujus initium eſt; *Cum poteſtas conferendi indulgentias a Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit*: & infra eos anathemate damnat, *qui indulgentias aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant.* Solet autem in primis probari hæc aſſertio ex citatis verbis Scripturæ, præſertim ex illis, quibus Chriſtus promiſit Petro claves regni cęlorum, quarum vim & efficaciam declarans, ſubdit; *Et quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Quæ verba ſpecialiter intelligenda eſſe de hac poteſtate remittendi pęnas temporales per indulgentias, contendit Roffenſis ſupra & latiſſime proſequitur Medina lib. de Indulgentiis, diſputatione 5. a c. 15. uſque ad 22. Sed omnia quæ adducit, parum efficacia, parumque neceſſaria eſſe judico: non enim putandum eſt Chriſtum in illis verbis de hac ſola poteſtate in ſpeciali eſſe loquutum, cum illa generalia ſint, & per ea Eccleſiæ primatum Petro, & ſucceſſoribus ejus Chriſtus promittat: ſed illud præſenti inſtituto ſufficit, quod veriſſimum eſt per illam generalem promiſſionem cęleſtem quandam, & ſupernaturalem poteſtatem Petro promiſſam eſſe, quæ inter alios actus hunc etiam concedendi indulgentias complectitur. Et quidem primum horum per ſe ſatis manifeſtum eſt, quia cum Eccleſiaſticæ Reipublicæ inſtitutio divinum opus, & Chriſti Domini proprium fuerit, ejuſque fundamentum poſt ſe, Petrum eſſe voluerit, manifeſtum eſt hoc fuiſſe ſupernaturale donum. Item, quia, cum clavis ſit ad aperiendum & claudendum, & Petro claves regni cęlorum ſingulariter promittantur, manifeſtum eſt ei promitti ſingularem poteſtatem aperiendi, & claudendi regnum cęlorum, qui actus per verba ligandi & ſolvendi etiam ſignificatur. Hanc autem poteſtatem ſupernaturalem eſſe per ſe conſtat, cum & finis, & effectus ejus omnem naturalem virtutem excedat: ſed de hoc alibi latius, ubi de Primatu Petri diſputabimus.

Ex Matthæi loco poteſtas hæc colligitur.

Quod vero ſub hac univerſali poteſtate indulgentiarum conceſſio comprehendatur, quidam ex eo colligunt, quod Chriſtus hanc poteſtatem promiſit Petro in pręmium ſuæ confeſſionis de Chriſti divinitate: hanc enim vim habent illa verba, *Beatus es Simon Bar Jona, &c.* & infra, *Et ego dico tibi, &c.* Illa enim particula, *Et*, vim habet cauſalis, ac ſi diceret Chriſtus, *Ac propterea ego dico tibi, &c.* Ergo ſignum eſt per illa verba, *Quodcunque ſolveris, &c.* non ſolum eſſe datam poteſtatem neceſſariam ad regimen Eccleſiæ, qualis eſt poteſtas diſpenſandi in lege, vel abſolvendi a cenſuris, ſed præterea ampliorem poteſtatem eſſe conceſſam ex merito prioris confeſſionis, quæ non poteſt eſſe alia niſi poteſtas hæc remittendi pęnas per indulgentias: nam poteſtas remittendi culpas & magis neceſſaria eſt Eccleſiæ, & alibi data eſt: ſcilicet, Joan. 20. Probatur illatio, quia poteſtas ſimpliciter neceſſaria ad regimen communitatis non datur alicui propter aliquam bonam actionem, vel meritum, ſed datur ei, qui virtutes neceſſarias ad magiſtratum recte gerendum obtinet, etiamſi alia merita non habeat, quod ſi hæc etiam habeat, aliquid ultra poteſtatem neceſſariam ex liberalitate, ſeu gratitudine Principis concedi ſolet. Ad hunc ergo modum interpretandum putant aliqui hoc factum Chriſti reſpectu Petri.

Quidam colligendi modus.

Veruntamen tota hæc collectio parum efficax profecto eſt. Primo, quia licet magiſtratus ipſe ſeu poteſtas neceſſaria ad gubernandum danda ſit ei, qui præditus ſit virtutibus neceſſariis ad tale regimen, tamen non excluditur, quin dari ſimul poſſit alicui propter honeſtas ejus actiones, & merita: imo, cæteris paribus, ratio juſtitiæ diſtributivæ id poſtulat: ergo eodem modo potuit Chriſtus promittere Primatum Petro in pręmiũ confeſſionis,

Improbatur.

ſionis,etiamſi ſolum neceſſariam poteſtatem ei concederet. Præſertim quia Chriſtus non ſolum dedit Petro Primatum propter virtutes, quibus ad tale munus idoneus effectus erat: ſed etiam è converſo ideo ei dedit tales virtutes talemque fidem & dilectionem, ut eum redderet idoneum miniſterio, ad quod illum elegerat; ideo ergo ab eo prius poſtulavit fidei confeſſionem, ut oſtenderet ipſum eſſe diſpoſitum ad tale munus ſuo tempore ſuſcipiendum.Sicut etiam.Jo.20.priuſquam Chriſtus hanc promiſſionem impleret, oſtenſionem & confeſſionem eximii amoris ergo ſe ipſum a Petro poſtulavit,quamvis ipſum paſtorale regimen quoad omnia illi intrinſeca, & neceſſaria ei eſſet daturus: igitur ex illa conjectura non recte colligitur,aliquam poteſtatem ibi fuiſſe Petro liberaliter promiſſam,præter eam quę ad conveniens Eccleſiæ regimen neceſſaria eſt.Secundo, quia vel eſt ſermo de poteſtate neceſſaria ſimpliciter, vel de poteſtate neceſſaria ad melius eſſe;ſi intelligatur priori modo,plures poteſtates comprehenduntur ſub illis verbis, quæ non erant ita ſimpliciter neceſſariæ, ſicut eſt poteſtas, v.g. diſpendi in voto, vel in matrimonio rato, & ſimiles: ergo quælibet ex his poteſtatibus dici poteſt adjuncta huic muneri in præmium confeſſionis Petri: & ita non recte colligetur poteſtas concedendi indulgentias: erit enim collectio ex puris particularibus, ut ſic dicam, cum ad præmium confeſſionis ſufficiat liberalis conceſſio alicujus poteſtatis non neceſſariæ. Si vero ſit ſermo de poteſtate neceſſaria ad melius eſſe, etiam hæc poteſtas concedendi indulgentias poteſt dici neceſſaria ad convenientiſſimum Eccleſiæ regimen: tum quia confert ad tollendum quoddam impedimentum introitus regni cœlorum: tum etiam quia eſt valde neceſſaria hæc poteſtas ad convenientem diſpenſationem theſauri, ut infra videbimus: ergo etiam hæc poteſtas non fuit danda Petro in præmio confeſſionis.

Et re vera ita eſt,ſi de primaria ratione dandi hanc poteſtatem loquamur; ſicut enim claves Regni cœlorum non ſunt inſtitutæ a Chriſto, & datæ Petro principaliter propter ejus meritum, ſed propter bonum Eccleſiæ, ita hæc poteſtas concedendi indulgentias non eſt a Chriſto inſtituta vel promiſſa propter remunerationem Petri principaliter, ſed propter Eccleſiæ utilitatem: alioqui non fuiſſet inſtituta tanquam perpetuo duratura,ſed tanquam ſpeciale aliquod privilegium Petri:igitur ſicut totum paſtorale munus,totuſque Primatus Petri per ſe primo inſtitutus fuit in bonum & utilitatem Eccleſiæ, applicatus vero fuit ad perſonam Petri ex Chriſti voluntate conſiderata(ſecundum ordinem executionis)Petri idoneitate,& congruitate confeſſionis ejus:ita omnino ſentiendum eſt de poteſtate indulgentias concedendi: ergo ex eo quod poteſtas illa ligandi, & ſolvendi data ſit Petro quaſi in præmium confeſſionis ſuæ,non recte colligitur extendi potius ad indulgentiarum conceſſionem, quam ad alios actus.Quod igitur ſub illis verbis comprehendatur hæc poteſtas,primo ex proprietate & amplitudine ipſorum verborum colligendum eſt: ſunt enim verba univerſaliſſima, quæ ex vi ſua omnem actum includunt, qui ad aperiendum regnum cœlorum poſſit eſſe accommodatus: ideoque non ſolum includit poteſtatem ſolvendi a præceptis, vel obligationibus; ſed etiam ab omnibus vinculis, & impedimentis: quæ, niſi tollantur, non poteſt intrari in regnum cœlorum; ideoque non dicitur, *Quemcunque ſolveris*; ſed, *Quodcunque ſolveris*, id eſt, quodcunque vinculum vel impedimentum regni cœlorum abſtuleris. Merito ergo ſub prædicta poteſtate comprehenditur hic actus remittendi pœnas per indulgentias, quia reatus pœnæ temporalis eſt unum ex impedimentis & vinculis,quæ detinent homines ab ingreſſu regni cœlorum. Quam intelligentiam maxime confirmat Eccleſiæ traditio, quæ eſt optima legum, & ſacræ Scripturæ interpres: de qua traditione poſtea videbimus.

Verus colligendi modus indulgentiarum ex illo Matthæi loco.

Huic teſtimonio adjungitur aliud ſimile ex Matt.18. ubi Chriſtus omnibus Apoſtolis, & in eis omnibus Epiſcopis dixit fere ſimilia verba: *Amen dico vobis,quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*Sed non obſtante hac verborum ſimilitudine, Roffenſis ſupra exiſtimat ibi non eſſe ſermonem de hac poteſtate, ſed tantum de poteſtate ligandi & ſolvendi per cenſuras Eccleſiaſticas, ut præcedentia verba declarant: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* At vero Medina hoc reputat inconveniens, quia alias, inquit, poteſtas concedendi indulgentias ſoli Petro fuiſſet a Chriſto promiſſa, atque ita Epiſcopi non haberent poteſtatem ordinariam indulgentias concedendi, ſed ad ſummum delegatam ex conceſſione Summi Pontificis, quod reputat inconveniens. Ait ergo, etiam per hæc verba Matth. 18. fuiſſe hanc poteſtatem promiſſam, quamvis non ſolam, ſed etiam poteſtatem ligandi, & ſolvendi a cenſuris. Ad hoc autem explicandum conſiderat tres ſtatus correctionis peccatoris. Primus eſt, quando primum corripitur a fratre, vel omnino privatim,vel coram uno,vel duobus teſtibus,juxta illud, *Corripe illum*, &c. ad quem actum nulla ſpecialis poteſtas a Chriſto data eſt,ſed tantum explicata illa, quæ naturalis eſt, quia illa actio privata eſt, & ad charitatem fraternam ſpectans. Secundus ſtatus eſt,quando poſt privatam correctionem Peccator non corrigitur, ideoque ad prælatum defertur, juxta illud, *Dic Eccleſiæ.* Tertius eſt, quando ſubditus poſt prælati correctionem adhuc eſt pertinax, & incorrigibilis, ideoque per cenſuras compellendus, juxta illud: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Hinc ergo colligit duplicem poteſtatem Eccleſiæ promiſſam in illo loco. Una eſt poteſtas ligandi contumacem peccatorem per cenſuras, cui correſpondet etiam poteſtas ſolvendi a tali cenſura eum, qui a contumacia recedit: quæ poteſtas certa eſt, & de illa dicemus late in toto ſequenti volumine. Alia poteſtas eſt imponendi convenientem pœnitentiam peccatori, qui denunciatus fuit prælato, & ab eo corripitur, ejuſque correctioni obedit; nam illa peccati correctio jam non eſt mere privata, neque ad ſolam charitatem pertinet, ſed eſt Paſtoralis, & ad juſtitiam inſtaurandam ordinata, ideoque requirit in Eccleſiaſtico prælato poteſtatem imponendi convenientem pœnam propter præcedentia delicta, etiamſi ſubditus a peccando deſiſtat. Poteſtas autem hæc punitiva, poteſtas ligandi eſt, cui cum proportione reſpondere debet poteſtas ſolvendi, quæ non eſt alia niſi poteſtas remittendi ſatisfactorias pęnas, qualis eſt illa, quæ per indulgentias exercetur.

Medinæ diſcurſus ad colligendum ex hoc loco indulgentias concedendas.

Hic vero diſcurſus tam longe petitus parum profecto perſuadet. Nam in primis non conſtat ex vi illius ordinis correctionis fraternæ requiri in prælato Eccleſiaſtico ſpecialem poteſtatem ligandi diſtinctam a poteſtate ferendi cenſuras,ut illi poſſit ſubditi peccatum paterne denunciari:nam illa denunciatio præciſe ſumpta ad correctionem fratris ordinatur, non vero ad punitionem, ſi ipſe obedire, & corrigi velit.Unde licet, in Magiſtratu, ſeu prælato ad perfectionem muneris ejus requiratur poteſtas coercendi,& puniendi delicta commiſſa,etiamſi in poſterum emendentur,nihilominus illa poteſtas non pertinet ad hunc ordinem correctionis ut ſic, ſed requirit aliam juridicam notitiam per viam accuſationis, vel denunciationis judicialis, vel legitimæ inquiſitionis: ergo ex illo ſecundo ſtatu ſeu actu correctionis non recte colligitur ſpecialis poteſtas ligandi ad pęnam, ſed ſolum illa auctoritas, quæ in Prælato in ſubditum requiritur ad emendationem ejus. Deinde, quamvis concedamus illam poteſtatem ligandi, cui reſpondeat proportionata poteſtas ſolvendi, non recte inde colligitur indulgentiarum poteſtas,quia illa poteſtas ligandi ſolum erit ad imponendam canonicam ſeu Eccleſiaſticam pęnam pro delicto commiſſo, quæ per ſe non tollit reatum pęnæ debitæ apud Deum, niſi quatenus homo per illam pęnam poteſt ex opere operantis ſatisfacere apud Deum,ſi ſit in ſtatu digno, ſicut poſſet ſatis facere per alia opera pęnalia:nam ad hoc nihil peculiare addet illa pęna a ſuperiore impoſita,cum ſacramentum non ſit:ergo poteſtas ſolvendi,cum proportione reſpondens huic poteſtati ligandi,ad ſummum erit poteſtas remittendi ſubdito hanc canonicam pęnam, quæ longe diverſa eſt a poteſtate concedendi indulgentias, ut per ſe patet.

Et confirmatur a ſimili: nam etiam ſacerdotibus data eſt poteſtas ligandi, imponendo ſatisfactorias pęnas in foro pęnitentiæ, cui reſpondet poteſtas ſolvendi proportionata, quæ non eſt poteſtas concedendi indulgentias, ut per ſe conſtat, ſed eſt poteſtas mutandi vel auferendi pęnam ſemel impoſitam, aut certe illam omnino non impo-

imponendi, ſi confeſſor æquum eſſe judicaverit: ab ipſa vero pęna debita apud Deum, per ſe & immediate confeſſor non ſolvit, niſi quatenus juxta diſpoſitionem pęnitentis cum culpa ipſa remittitur. Sicut etiam confeſſor reatum alicus pęnæ per ſe non imponit, ſed interdum retinet ſeu non tollit propter defectum diſpoſitionis pęnitentis. Semper ergo poteſtas ſolvendi cum proportione reſpondet poteſtati ligandi. Cum ergo ex dicto loco Matth. 18. ad ſummum colligatur poteſtas ligandi ad pęnam canonicam & Eccleſiaſticam, qualis fortaſſe olim erat pęnitentia publica, ſolum poteſt inde colligi poteſtas remittendi pęnam in foro Eccleſiæ, non vero ſolvendi a reatu pęnæ coram Deo per indulgentiæ conceſſionem. Cujus etiam ſignum eſt, quia quantumvis peccator alias ſatisfaciat apud Deum, vel lucretur indulgentias, nihilominus puniri poteſt ab Eccleſiaſtico judice hæc pęna Eccleſiaſtica, ſeu canonica, juxta denunciationem ipſi factam, & meritum culpæ, quia ſatisfactio apud Deum, & apud Eccleſiam ſunt diverſarum rationū, & una non tollit obligationem alterius: ſignum ergo eſt poteſtatem ſic ligandi etiam eſſe diverſæ rationis, ideoque non reſpondere illi poteſtatem remittendi reatum pęnæ apud Deum per indulgentias, ſed ſolum remittendi talem pęnam canonicam in foro Eccleſiæ.

Poteſtatem concedendi indulgentias ſoli Petro & ſucceſſoribus ejus immediate fuiſſe promiſſam Matth. 16.

Sentio igitur poteſtatem concedendi indulgentias ſoli Petro, ejuſque ſucceſſoribus fuiſſe per ſe ac immediate promiſſam Matt. 16. Unde verum etiam cenſeo, ſolum Summum Pontificem habere immediate a Chriſto, & ex divino jure hanc poteſtatem indulgentias concedendi: illi enim ſoli immediate data eſt hæc poteſtas, cui fuit immediate promiſſa. Item in ſuperioribus oſtenſum eſt, omnem poteſtatem juriſdictionis ordinariæ, & perpetuo duraturæ in Eccleſia, ſoli Petro fuiſſe immediate commiſſam, per ipſum vero, & ſucceſſores ejus aliis communicari: ergo a fortiori idem dicendum eſt de poteſtate concedendi indulgentias. Atque hoc ipſum colligitur c. *Cum ex eo, &c. Noſtro* de Pęnit. & remiſſ. ubi pontifex præſcribit, & moderatur indulgentias, quas Epiſcopi vel archiepiſcopi poſſunt concedere: atque eadem ratione poſſet Pontifex illam poteſtatem minuere, vel omnino auferre, ſi expedire judicaret: eadem eſt enim ratio, nec magis repugnat juri divino unum, quam aliud: ergo ſignum eſt poteſtatem hanc immediate datam eſſe Pontifici: alia vero ſolum juxta cōmunicationem ejus. Neque inde fit poteſtatem hanc tantum eſſe delegatam in Epiſcopis, ſi proprie loquamur, quia non omnis poteſtas, quæ per hominem conceditur, delegata eſt, alias omnis juriſdictio Epiſcoporum, & parochorum eſſet delegata, cum tamen non ita ſit, ſed ordinaria, quia conceditur ex vi alicujus muneris: cui per ſe conjuncta eſt juxta Eccleſiæ inſtitutionem & ordinationem. Ita ergo hæc poteſtas, prout conceditur Epiſcopis, eſt per ſe conjuncta cum eorum munere, & ex vi illius eis confertur, ideoque non delegata, ſed ordinaria dicenda eſt. Juxta hanc ergo ſententiam hæc poteſtas proprie colligitur ex loco Matth. 16. ex loco autem Matth. 18. per ſe non colligitur; niſi quatenus poſterior locus cum priori conjungitur, & in eo fundatur.

Non tamē propterea poteſtatē hanc eſſe in Epiſcopis delegatam.

Dicet vero aliquis, æque univerſalia eſſe poſteriora illa verba Matt. 18. *Quacunque ligaveritis, & quacunque ſolveritis*, ſicut ea, quæ dicta ſunt Petro Matth. 16. ergo non eſt, cur hæc poteſtas magis ex his verbis, quam ex illis colligatur, nos enim fundavimus hanc collectionem in amplitudine & univerſalitate verborum. Reſpondetur in primis, illam ſingularem promiſſionem factam Petro, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum*, aperte indicare ſingularem excellentiam poteſtatis Petro conceſſæ *ad diſpenſandas divitias immortalitatis*, ut dixit Ambroſius ſer. 66. & Maximus hom. 5. de S. Petro, & Paulo. Et notavit etiam Origenes hom. 6. in Matth. ponderans ſingula verba promiſſionis factæ Petro. Unde ulterius concedo, utraque verba, prout ſonant, eſſe univerſaliter intelligenda, tamen cum debita proportione juxta circumſtantiam loci, & ſermonis. Illa ergo verba dicta Petro omnem perfectionem Eccleſiaſticæ poteſtatis comprehendunt, quia dicta ſunt ad explicandum ſummum principatum illi promiſſum in univerſam Eccleſiam, ut notarunt dicti Patres, & Chryſoſt. hom. 55. in Matthæum, & Gregor. lib. 4. Epiſt. 32. & Leo Pap. Epiſt. 84. & 89. & alii frequenter. In loco vero Matt. 18. Chriſtus dixit illa verba occaſione eorum, quæ immediate præceſſerant: *Si Eccleſiam non audieris, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*: ut enim oſtenderet futuram eſſe in Eccleſia poteſtatem excommunicandi rebelles, ſubdit: *Quacunque alligaveris ſuper terram, &c.* ex univerſali Eccleſiæ poteſtate ad ligandum, & ſolvendum, colligens illum peculiarem actum excommunicandi: atque in hoc ſenſu verum eſt, etiam illa verba intelligi de univerſali clavium poteſtate. Non explicat autē ibi Chriſtus, apud quem futura ſit hæc poteſtas, ſed tātum quod in Eccleſia futura ſit. Quomodo autem futura ſit, ex alio loco Matthæi colligendum eſt. Unde, cum c. 18. in plurali dicitur: *Quacunque alligaveritis ſuper terram*, quantum ad poteſtatem ligandi & ſolvendi, omnia in univerſum comprehenduntur, quę ſub talem poteſtatem cadunt, ita ut tam late pateat ſignum illud diſtributivum, *Quodcūque*, ſicut aliud ſimile, *quodcunque*, Matt. 16. Quātum vero ad eos, per quos exerceri poteſt hæc poteſtas, diſtributio ſit accommoda, ita ut juxta poteſtatem unicuique conceſſam, vel participatam, quod unuſquiſque rite ligaverit, vel ſolverit ſuper terram, ſit ligatum, vel ſolutū in cęlo. Atque hoc modo poteſt ex hoc loco probari poteſtatem concedendi indulgentias eſſe in Eccleſia ſeu prælatis ejus, ſive ſit immediate a Chriſto in multis, ſive in uno tantum, hoc enim aliunde inveſtigandum eſt.

Quid ex loco Matt. 18. circa poteſtatem hanc probetur.

In quo loco Evangelii poteſtatem Matth. 16. promiſſam, Chriſtus dederit.

Dicet aliquis in his duobus locis nullam poteſtatem eſſe a Chriſto datam, ſed promiſſam tantum, ut manifeſte patet ex illis verbis Matt. 16. *Tibi dabo, &c. & Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Unde quod ſubjungitur, *Quodcunque ligaveritis*, aperte intelligitur, poſtquam Eccleſiam fundavero & claves dedero. Idemque eſt ſenſus ſimilium verborum Matt. 18. nam illa verba, *Quacunque ligaveritis* manifeſte referuntur ad tempus, in quo futura erat fundata Eccleſia, & in ea futuri erant ſacerdotes, & prælati, quos nondum Chriſtus creaverat, ut per ſe conſtat. Imo verba illa, *Quacunque ligaveritis*, ex vi ſuæ ſignificationis non tam ſunt promiſſiva, quam prædictiva futuræ poteſtatis Eccleſiaſticæ. Quia vero Chriſtus hic non prædicebat niſi quod erat ipſe facturus, ideo verba illa virtualem promiſſionem continent. Adhuc ergo quærendum reſtat, ubi fuerit hæc promiſſio impleta, atque adeo ubi Chriſtus hanc poteſtatem Eccleſiæ dederit.

Aliqui cenſent eam dediſſe Joan. 20. verbis illis: *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ibi enim peccatorū nomine non ſolum culpę, ſed etiam pęnæ comprehenduntur: unde ad utraſque remittendas poteſtas conceditur, ad ſingulas vero modo eis proportionato. Nam, quia peccata quo ad culpam non remittuntur niſi per gratiam, quæ per miniſtros Eccleſiæ non infunditur niſi medio aliquo ſacramento, ideo poteſtas illa quantum ad remiſſionem peccatorum quo ad culpam alligata eſt ſacramento pęnitentiæ: pęnæ vero remitti poſſunt ſine infuſione gratiæ, & ideo ex vi illius poteſtatis remitti poſſunt extra ſacramentum pęnitentiæ, per indulgentiarum conceſſionem. Hæc vero ſententia mihi non probatur (ut ſupra tetigi) ſcilicet, quia illis verbis proprie inſtituit Chriſtus ſacramentum Pœnitentiæ, ſolumque dedit poteſtatem ordinis ſacerdotalis: quæ ad hoc ſacramentum ad miniſtrandum neceſſaria eſt, & conſequenter etiam ad reliqua ſacramenta, quæ conſiſtunt in uſu fidelium, quatenus eorum adminiſtratio propria eſt ſacerdotum: poteſtas autem concedendi indulgentias non ſpectat ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis, neque illam neceſſario ſupponit: nam a non ſacerdote & haberi, & exerceri poteſt, ut infra dicam. Accedit, quod ex diſcurſu illo ſequeretur, per poteſtatem a Chriſto datam in illo loco poſſe remitti peccata venialia extra ſacramentum pœnitentiæ, quia ad remittendum peccatum veniale quoad culpā, non eſt per ſe neceſſaria gratię infuſio. Conſequens eſt falſū: tum quia eſt contra cōmunem uſum, & ſenſum Eccleſiæ: tum etiam quia alias poſſet quilibet ſacerdos peccata venialia tollere extra judicium confeſſionis, quia reſpectu venialium

Quorundā ſententia, Cordub. lib. 5. q. 6.

Improbatur.

nialium Eccleſia non ſolum nō limitavit poteſtatem ibi datam a Chriſto omnibus ſacerdotibus, ſed etiam juriſdictionem neceſſariam ad hoc conceſſit: tum denique, quia etiam per indulgentias non poſſunt remitti venialia peccata quoad culpam, ut infra oſtendemus. Reſpondebit aliquis; licet venialia ſecundum ſe ſpectata poſſint remitti quoad culpam ſine infuſione gratiæ, nihilominus ex vi talis poteſtatis non poſſe remitti ſine gratia, quia illa poteſtas alligata eſt ſacramento pœnitentiæ, & ſacramentum non operatur, niſi infundendo gratiam. Sed contra, nam pari ratione dici poteſt, & debet, licet remiſſio pœnæ per ſe non requirat gratiæ infuſionem, tamen, ut fit per talem poteſtatem, non fieri ſine gratię infuſione, quia illa poteſtas alligata eſt ſacramento, quod nihil omnino remittit, niſi prius gratiam infundat. Unde, licet verum ſit eo loco datam eſſe poteſtatē remittendi peccata quoad culpas, & quoad pęnam, non tamen aliter quam in foro ſacramentali & judiciali, ideoque ex vi illius poteſtatis non remittitur pœna, niſi vel ſimul cum culpa per abſolutionem ſacramentalem, vel per impoſitionem ſatisfactionis, quæ ſit pars ſacramenti.

Evaſio;

Præcluditur.

Dico igitur promiſſionem illam eſſe impletam, & poteſtatem hanc fuiſſe a Chriſto datam Joan. 21. cum dixit Petro, *Paſce oves meas*: nullus enim alius locus in Evangelio eſt, ex quo poſſit actualis donatio ſeu collatio hujus poteſtatis colligi. Ex illo autē optime colligitur in hunc modum. Nam hæc poteſtas non fuerat a Chriſto promiſſa in propria ſpecie (ut ſic dicā) ſeu in particulari, ſed ſub poteſtate univerſali promiſſa Petro, quando claves cœli, & primatus Eccleſię illi promiſſa fuere: ergo tunc impleta fuit illa promiſſio, quādo primatus, & univerſalis poteſtas data eſt Petro: hęc autē data fuit dicto loco Jo. 21. ut nunc ſupponimus ex univerſali traditione & conſenſu Eccleſiæ, & omnium Patrum, & alibi, Deo dante, latius oſtendemus: ergo tunc etiam impleta fuit hæc promiſſio quoad hanc poteſtatem. Et confirmatur: nam ſub illo verbo, *Paſce*, includitur omnis actus juriſdictionis, qui ad claudendum, vel aperiendum Regnum cœlorum conferre poteſt, ut hoc modo donatio ſit æqualis promiſſioni: ſed remiſſio pœnarum per indulgentias eſt unus ex actibus, quibus aperitur regnum cœlorum: ergo ille etiam comprehenditur ſub univerſali munere paſcendi oves Chriſti. Et ſane merito; nam ipſo uſu conſtat hanc gratiam & favorem indulgentiarum multum conferre ad ſpiritualem profectum fidelium, ut melius ac frequentius a peccatorum vinculis liberentur: ergo merito tale beneficium ad ſpiritualem paſtum fidelium pertinere cenſetur. Denique beneficium Principis (ut ajunt) ampliſſime interpretandum eſt, quantum & verba Principis, & finis conceſſionis patiuntur, ſecundum rectam & convenientem rationem: ergo hoc modo interpretanda eſt hæc Chriſti conceſſio. Antecedens tanquam per ſe decens ac verum, utroque jure receptum eſt, in c. *Quamvis*, de Præb. in 6. & l. *Beneficium*, ff. de Conſtitut. Princip. Conſequentia vero patet, quia hoc beneficium non qualecunque eſt, ſed pertinens ad perfectam Eccleſiæ gubernationem; quando autem alicui conceditur aliqua poteſtas, intelligitur concedi ad omnia, quæ vel neceſſaria ſunt, vel valde commoda ad finem talis poteſtatis, ut alia jura docent, & Doctores in illis exponunt c. *præterea*, de Offic. deleg. l. 2. ff. de Juriſdict. omn. jud. Ob hanc ergo cauſam intelligimus non ſolum datam fuiſſe Petro vulgarem poteſtatem, quæ ſolet eſſe in Principibus ad ferendas leges & diſpenſandum in illis; ſed etiam ad ea omnia, quæ ad commune bonum animarum ſpectant, etiamſi ad Deum ipſum aliquo modo pertineant, ut eſt v. g. diſpenſatio in votis. Eadem ergo ratione recte intelligimus ſub illo verbo comprehenſam eſſe poteſtatem hanc remittendi pœnas temporales per indulgentias. Atque ita etiam confirmatum manet, quod paulo antea dicebamus, poteſtatem hanc immediate datam eſſe a Chriſto ſoli Petro, & ſucceſſoribus ejus, per quos aliis ex parte communicatur. Denique conſtat ex dictis, quomodo ex Scriptura hæc poteſtas colligatur. Et ſoluta ex parte manet prima ratio dubitandi in principio poſita: omnia vero magis confirmabuntur, ſi oſtenderimus hanc eſſe Eccleſiaſticam traditionem, quod in ſequenti ſectione præſtabimus: poſtea vero reliquis difficultatibus ſatisfaciam.

Promiſſionem illam fuiſſe impletam Joan. 21. Vera ſententia.

SECTIO II.

Quam ſit antiquus in Eccleſia uſus concedendi indulgentias.

In præcedenti ſectione quaſi a priori oſtendimus eſſe in Eccleſia prædictam poteſtatem: nunc idem eſt a poſteriori ex ipſo uſu talis poteſtatis demonſtrandum. Ut autem probatio ſit efficax, duo a nobis probāda ſunt. Unum eſt eſſe in Eccleſia hunc uſum; aliud eſt illum eſſe legitimum, & validum: nam ſi hoc non habeat, dici poterit (quod hæretici ajunt) illum non eſſe actum alicujus veræ poteſtatis a Chriſto datæ, ſed eſſe abuſum poteſtatis ab hominibus ex ambitione, vel avaritia uſurpatę. Primum igitur horum facile probavimus ex his, quę noſtris temporibus experimur, & quæ in communibus hiſtoriis Eccleſiaſticis paſſim legimus: unde in hoc etiam ipſi hæretici nobis non contradicunt. Secundum ergo, ſcilicet, hunc uſum eſſe legitimum, probamus primo auctoritate Conciliorum, quæ hunc uſum probaverunt, videlicet, Tridentini ſeſſ. ult. ubi addit hunc uſum ſacrorum Conciliorum auctoritate fuiſſe approbatum, ad quod citari ſolent Concilium Nicæn. c. 11. Carthag. 4. c. 75. Neocæſarienſe c. 3. Agatenſe c. 60. Laodicenum. can. 1. & 2. Sed in his ſolum legimus ſemper licuiſſe Epiſcopis ex canonicis pœnitentiis publicis, quæ pro diverſis criminibus imponi ſolebant, aliquid peccatoribus, & pęnitentibus remittere, ſi eorum vita, & laudabilis converſatio id mereri videretur; quod autem illa remiſſio ſe extenderet uſque ad ablationem vel diminutionem reatus pœnæ apud Deum, ex illis Conciliis non ſatis colligitur, ideoque non poteſt ex illis ſumi argumentum efficax, ſed ad ſummum conjectura quædam, ſeu probabilis ratio a ſimili fundata in poteſtate clavium. Expreſſius probatur hic uſus a Clemente 5. in Concilio Vienenſi in clem. un. de Reliquiis & vener. Sanctorum, & a Clemente 6. in Extr. *Unigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. Concil. etiam Conſtantien. ſeſſ. 8. 15. & 41. oppoſitum errorem damnavit. Et in Decretalibus tam antiquis, quam in 6. & Clementinis, habentur multa decreta Pontificum, & Conciliorum, in quibus hic indulgentiarum uſus & probatur, & exercetur. Idem habetur in Bulla Leonis 10. contra Lutherum, & in Decretali, quam ad Cajetanum Legatum ſuum miſit in Germaniam, ut ipſe refert 3. p. qu. 48. ar. 5. Idem confirmavit Sixtus 4. in Bulla contra Petrum Oxomen. qui in hoc etiam erraſſe dicitur.

Uſum indulgētiarum eſſe legitimū ex conciliis oſtenditur.

Secundo probatur hunc uſum eſſe legitimum ex communi acceptatione & conſenſu Catholicæ Eccleſiæ: impoſſibile enim eſt, quod univerſa Eccleſia erret in re morali, & graviſſima, & ad bonos mores fidelium pertinente; ſed univerſa Eccleſia ita acceptat hunc uſum ac de illo ſentit, ut hæreticos exiſtimet illos, qui talem uſum reprehendunt, ſeu hanc poteſtatem Eccleſiæ negant: ergo impoſſibile eſt univerſam Eccleſiam in hoc errare, eſſet enim intolerabilis error practicus, & moralis. Quocirca quamvis daremus (quod aliqui hæretici contendunt, & nonnulli Catholici non contradicunt) hunc indulgentiarum uſum non eſſe admodum antiquum, ſed a temporibus Gregorii incepiſſe, non propterea poteſt a viro Catholico reprehendi, cum videat univerſam Eccleſiam illum recepiſſe ac probaſſe. Nec repugnat, poteſtatem eſſe antiquiſſimam, & a Chriſto collatam, uſum vero eſſe recentiorem. Quia cum poteſtas Pontificia ſit ampliſſima, & varios actus complectatur, non eſt neceſſe, ut omnes illos ſtatim, & a principio naſcentis Eccleſiæ exercuerit, ſed diſcurſu temporum pro occurrentibus occaſionibus, & opportunitatibus. Ut, verb. gr. quod miniſterium ſacramenti Confirmationis ſimplici ſacerdoti committatur, fortaſſe ante tempora Gregorii nunquam factum eſt: quis autem recte de fide ſentiens propterea dicat commiſſionem illam (de qua in cap. 1. 95. d.) fuiſſe illegitimam, aut Gregorium uſurpaſſe poteſtatem, quam non habuit? & non potius exercuiſſe poteſtatem, quæ ſemper fuit in Eccleſia, licet uſus ejus neceſſarius fortaſſe antea non fuiſſet; ſic ergo in præſenti dicendum eſſet, quamvis daremus talem uſum non eſſe antiquiorem. Idemque de omni ſimili uſu cenſendum eſt maxime quando ejuſdem Eccleſiæ definitione, vel univerſali conſenſione eſt approbatus.

Ex cōmuni uſu & ꝯ conſuetudine Eccleſiæ idē ſuadetur.

Tertio vero argumentor ab antiquitate. Nam uſus, quem Apoſtoli inchoarunt, & ab eis Eccleſia ſuſcepit, & continuata paſtorum ſucceſſione ſemper retinuit, non

Hunc uſum eſſe legitimū

Ex ejus antiquitate colligitur. poteſt non eſſe legitimus, & a Chriſti poteſtate, quæ ad illum ſit neceſſaria, deſcendens: hic enim eſt præcipuus modus probandi legitimas & Apoſtolicas traditiones, teſte Auguſtino lib.4. de Baptiſmo c.24. Hujuſmodi autem eſſe hunc uſum, probatur. Nam Paulus 2. ad Cor. 2. indulgentiam conceſſit alicujus partis pœnæ inceſtuoſo illi, *Paulus hac poteſtate eſt uſus.* quem prius graviter punierat. Hoc autem oſtendunt illa verba ejuſdem Pauli: *Sufficit illi, qui hujuſmodi eſt, objurgatio hæc;* & infra; *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Ubi Chryſoſt. Theophilactus, Theodoretus, Oecumenius, Ambroſius, & alii expoſitores advertunt, Paulum uſum fuiſſe verbo ſignificandi liberalem remiſſionem, & condonationem: quia inceſtuoſus ille nondum plene ſatisfecerat pro delicto, & nihilominus Paulus liberalem ei indulgentiam conceſſit ulterioris pœnæ debitæ, vel ex quadam prudenti miſericordia, ne forte abundantiori triſtitia abſorberetur, ut idem Apoſtolus dixit, vel in gratiam Corinthiorum, qui pro ipſo interceſſerant, ut verbum illud *Propter vos* ſignificat. Illam autem indulgentiam fuiſſe veram, & per poteſtatem a Chriſto datam, declaravit Paulus illo verbo, *In perſona Chriſti*. Habemus igitur *Ab Apoſtolis in Epiſcopos derivatũ fuiſſe uſum indulgentiarum.* ex hoc loco indulgentiarum uſum a Chriſto fuiſſe inchoatum. Simili modo, cum olim variæ pœnæ, & ſatisfactiones propter varia delicta præſcriptæ eſſent, ſemper fuit in poteſtate Epiſcoporum aliquid de eis remittere, vel propter interceſſionem aliorum fidelium, præſertim martyrum & confeſſorum, vel propter diſpoſitionem ipſorum pœnitentium. Ita colligitur ex Tertulliano lib. ad Martyres cap. 1. ubi hanc indulgentiam *pacem* appellat, quam illi, qui in confeſſione fidei defecerant, a ſanctis Martyribus, qui in carcere exiſtebant, exorare conſueverant. Similia ſcribit Cyprianus Epiſt. 11. alias lib.3. Epiſt.15. & alia ſumi poſſunt ex lib. de Lapſis, & ex alio lib. ad Novatianum, quod lapſis ſpes veniæ deneganda non ſit. Et Epiſt. 54. ad Cornelium, de Pace lapſis danda, & Epiſt. 52. ad Antoninum. Legi etiam poteſt Epiſt. 21. uſque ad 32.

Difficultas circa ultimum modum colligendi hanc poteſtatem ex antiquitate uſus ejus.

Solet autem ad hæc loca reſponderi, in eis non eſſe ſermonem de remiſſione pœnæ in foro animæ, per quam liberatur homo a reatu pœnæ coram Deo, ſed ſolum de remiſſione exterioris, & quaſi civilis pœnæ debitæ in foro *Quorumdam ſolutio.* externo. Quam reſponſionem aliqui contemnunt, tum quia Paulus dixit, hanc remiſſionem fieri in perſona Chriſti: Chriſtus autem alibi dixit, Quod hoc modo ſolvitur in terris, ſolvi etiam in cęlis: ergo hęc remiſſio non ſolum eſt rata in foro Eccleſię, ſed & in foro Dei. Tum etiam quia eæ pœnitentiæ non ſolum imponebantur pro delictis publicis & ſcandaloſis, pro quibus imponi ſolent exteriores & publicæ pęnę, ſed etiam pro occultis criminibus, imo non ſolum pro externis, ſed etiam pro mere internis, quæ ſola cogitatione, & affectione committuntur, quæ omnia conſtant ex antiquis canonibus, qui leguntur apud Burchardum lib.19. ſui Decreti, & apud Baſilium, Gregorium Nyſſenum, & alios, qui hos canones pœnitentiales collegerunt: ergo ſignum eſt has pœnas non fuiſſe tantum externas, id eſt, ad exteriorem Eccleſiæ ſatisfactionem ordinatas, ſed etiam internas, id eſt, ad curationem animæ, & ſatisfactionem Deo exhibendam impoſitas. Quod ſignificavit Concilium Nicænum cap.8. & Cyprianus dict. Epiſt. 52. & Baſilius can.84. & 88. ad Amphilochium; unde etiam iidem Patres referunt, in hujuſmodi pęnis imponendis, non tantum externam Eccleſiæ offenſionem, ſed etiam ipſius delicti gravitatem & modum peccandi aliaſque circumſtantias conſiderari ſolitas fuiſſe, ut patet maxime ex Cypriano in dictis Epiſtolis, & ex Gregorio Nyſſenno can.62. & 63. ſignum ergo eſt pęnas illas non tãtum ſolitas fuiſſe imponi pro externo foro Eccleſiæ, ſed ad ſatisfaciendum, & placandum Deum. Ergo pari ratione remiſſio & indulgentia, quæ de prædictis pœnis fieri ſolebat, non ſolum erat externa, ſed etiam interna, & apud Deum. Quod ſignificaſſe videtur Cyprianus Epiſt. 14. in illis verbis: *Qui libellum a martyribus acceperunt, auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt:* & infra: *cum pace a martyribus ſibi promiſſa ad Dominum remittantur.*

Sed adhuc difficultas in prædicta reſponſione tacta, non videtur prædictis conjecturis, aut objectionibus ſufficienter expediri. Duobus etiam modis intelligi poteſt *Prædictā difficultatem non ſatis ſolvi oſtenditur eademque amplius roboratur.* pœnitentias variis criminibus olim præſcriptas potuiſſe imponi committentibus talia crimina. Primo in ſacramentali foro pœnitentiæ: ſecundo extra illud forum ex ſpeciali mandato Prælatorum Eccleſiæ. Quando priori modo injungebantur, certum eſt per ſe primo fuiſſe ordinatas ad internum bonum ipſius pęnitentis, ut & digne *Ex poteſtate imponendi aut remittendi pœnitentias in foro pœnitentię non ſat colligi hanc poteſtatem.* Deo ſatisfaceret pro commiſſis, & caveret ſimilia in futurum committere. Et de his pęnis verum eſt, non ſolum pro delictis publicis, vel externis, ſed etiam pro internis & occultis fuiſſe taxatas, nec ſolum pro gravioribus, ſed interdum etiam pro levioribus delictis, & in eis imponẽdis veram delicti gravitatem apud Deum ex illius materię circumſtantiis fuiſſe ſpectatam. Denique de hoc genere ſatisfactionis verum eſt non ſolum habere valorem ad remittendum pęnæ reatum apud Deum ex qualitate & quantitate pęnæ ſeu actionis, ſed etiam ex virtute clavium, per quam imponitur. Veruntamen ex toto hoc genere pęnarum, non poteſt colligi uſus indulgentiarum in tota illa ætate, a tempore Pauli uſque ad tempora Cypriani. Probatur & explicatur in hunc modum, quia ſi cõſideremus impoſitionem talis pęnæ, illa potius pertinet ad poteſtatem vindicandi, quam indulgendi; ſi vero conſideremus remiſſionem pęnæ apud Deum, quę fit ex opere operato per talem pęnam exhibitam, illa non eſt effectus indulgentię, de qua nunc agimus, ſed ſacramenti pęnitentię. Si vero cõſideremus remiſſionem ipſiuſmet pęnitentię impoſitæ, primum in omnibus locis allatis nullum eſt veſtigium hujus remiſſionis, quia in illis ſermo non eſt de ſacramentali pœna in foro pœnitentiæ impoſita. Paulus enim aperte loquitur de graviſſima pęna exteriori, qua inceſtuoſum illum Satanæ tradiderat, in priori Epiſt. cap.5. a qua poſtea illum abſolvit, & delictum condonavit, non imponendo ampliorem ſatisfactionem propter cauſas ſupra inſinuatas. Et ſimili modo Tertullianus, & Cyprianus aperte loquuntur de pace communionis Eccleſiaſticæ, ad quam non facile admittebantur lapſi in talia delicta, ſed poſt diuturnam pœnitentiam, & ſatisfactionem Eccleſiæ exhibitam, de qua interdum aliquid remittebatur propter aliorum martyrum interceſſionem, vel alias juſtas cauſas. Apud hos ergo patres nulla eſt mentio de remiſſione ſeu indulgentia pœnitentiæ ſacramentalis. Nec facile (ut exiſtimo) invenietur in aliqua hiſtoria, fuiſſe aliquando uſitatum in Eccleſia, ut propter aliorum interceſſiones pęnitentia ſacramentalis tolleretur, aut mutaretur.

Quod ſi quis tandem ex ipſa poteſtate imponendi talem pęnam, colligere velit poteſtatem remittendi illam, inprimis hoc jam non eſt argumentari ex traditione, & antiquo uſu Eccleſiæ, quod inquirimus: & deinde, ut ſupra argumentabar, hæc poteſtas ad ſummum eſſe poteſt ad remittendam ſpecialem obligationem a confeſſore impoſitam ad talem pęnitentiam ſeu ſatisfactionem exhibendam: hanc enim auferre poteſt, qui illam poſuit, nõ tamen inde ſequitur poſſe mere gratis remittere reatum pęnæ apud Deum, pro quo auferendo talis ſatisfactio imponitur: talis enim conſecutio nullum habet fundamentum. Neque ipſum conſequens verum eſt aut probabile, quia ſacerdoti ex vi poteſtatis remittendi peccata in foro pęnitentiæ non datur facultas, vel juriſdictio ad remittendam totam pęnam omnino gratis, ſed ſecũdum talis judicii æquitatem, ut ſupra in materia de ſatisfactione declaratum eſt: ubi etiam diximus, quod licet interdum bene faciat confeſſor leviorem pęnitentiam imponendo, vel ut condeſcendat fragilitati pęnitentis, vel quia bona fide exiſtimat juxta diſpoſitionem pęnitentis, & modum criminis illam pęnam ſufficere: nihilominus in re ipſa per talem ſatisfactionem non auferri totum reatum pęnæ apud Deum, ſed ſolum juxta proportionem juſtam a Deo taxatam, quam ſolus ipſe, prout eſt, cognoſcit: ergo eadem, vel majori ratione, quoties confeſſor remittit obligationem talis pęnæ, non propterea remittit reatum ipſum apud Deum, donec alia ſatisfactio æquivalens loco illius exhibeatur: igitur ex hoc modo remittendi pęnitentiam ſacramentalem, nullum argumentum ſumi poteſt ad comprobandam remiſſionem pęnarum per indulgentias.

Venio ad alium modum, quo pęnitentiæ illæ, ſive arbitrariæ, ſive lege Eccleſiaſtica taxatæ, imponi ſolebant *Ad quid pœnitẽtiæ publicæ imponerẽtur.* a Præ-

a Prælatis Eccleſiæ extra ſacramentum pœnitentiæ. De quo modo pęnarum aperte loquitur Paulus citato loco, & plura ex decretis antiquis, & apertiſſime Tertullianus, & Cyprianus. Ex quibus conjectare licet hujuſmodi pęnas non fuiſſe ſolitas imponi pro quibuſcunque criminibus, ſed tantum pro gravioribus, nec pro occultis, ſed tantum pro publicis, ut in ſuperioribus in materia de Pęnitentia tactum eſt, & ſumitur ex 6. Synodo can. ult. Trullano, & ex can. 34. ad Amphilochium, apud Baſilium, ubi etiam dicit, magnum diſcrimen conſtituendum eſſe inter eum, qui ſua ſponte ſacerdoti confitetur, & eum qui punitur, quia de crimine convictus eſt. Ubi indicare videtur duos modos imponendi pęnitentiam a nobis diſtinctos: nam prior ſpectare videtur ad ſacramentale forum, non vero poſterior, ut per ſe conſtat. Eademque diſtinctio reperitur apud Gregorium Nyſſenum can. 62. & ſumi etiam poteſt ex multis decretis apud Burchardum dict. lib. 19. Hæ igitur pęnitentiæ quando extra ſacramentum imponebantur, magna quidem ex parte ad ſatisfactionem Eccleſię & ad reparanda ſcandala, & ad exemplum aliorum ne talia crimina auderent committere, ordinabantur: & quoad hoc vocari poſſunt illæ pęnę politicæ, quia ad politicum Eccleſiæ regimen pertinent, tamē quia politia Eccleſiaſtica ad bonum animarum ordinatur, ideo prælati Eccleſiaſtici in imponendis his pœnis non ſe gerebant ut meri judices ſeculares, ſed etiam ut paſtores, & ſpirituales patres, & ideo maxime etiam intendebant placare Deum, ne propter talia crimina ſuę fortaſſe Eccleſiæ iraſceretur: intendebant etiam ſpirituale commodum ipſius peccatoris, tum quoad correctionem in futurum, tum etiam quoad compenſationem delicti commiſſi apud Deum, non quidem ut ex opere operato remiſſionem aliquam per talem pęnam conſequeretur: id enim fieri non poterat cum pęnitentia non eſſet ſacramentalis: ſed ut ſaltem magnitudine pęnæ fieret ex opere operantis condigna ſatisfactio, ad quam juvare poterant humilitas, & obedientia pęnitentis, ſe ſubjicientis in hoc, Eccleſiaſtico prælato. Atque ob hanc cauſam etiam in his pęnis imponendis conſiderabatur diſpoſitio & voluntas pęnitentis, & aliæ circumſtantiæ, quæ ad prædictos fines conferre poterant. Ex quibus etiam conſtat hujuſmodi pœnam, quamvis ſacramentalis non eſſet, nihilominus non niſi per poteſtatem a Chriſto datam imponi potuiſſe: quia illa impoſitio actus juriſdictionis erat, non temporalis, & ab hominibus derivatæ, ſed ſpiritualis, & a Chriſto manantis.

Difficultas circa prædicta teſtimonia.

Quoad hanc igitur pęnam recte convincitur teſtimoniis adductis, fuiſſe antiquum morem in primitiva Eccleſia remittendi aliquando hujuſmodi pęnas, vel condonando illas poſtquam impoſitæ fuerant, vel aliquando etiam condonando delicta in externo Eccleſiaſtico foro, nullam vel leviorem pęnam imponendo: utrumque enim ejuſdem eſt poteſtatis, & in utroque eædem rationes ſeu congruentiæ intervenire poſſunt, & utrumque uſitatum fuiſſe probant allata teſtimonia, præſertim citata Epiſt. 54. Cypriani ad Antonianum. Difficile autem videtur explicare, quomodo ex illo modo remiſſionis ſatis probari poſſit tunc fuiſſe conſuetum uſum indulgentiarum, prout nunc illum probare intendimus. Nam licet hujuſmodi peccatores hanc veniam a prælatis Eccleſiæ acciperent, ut ſine tali, vel tali pęnitentia canonica admitterentur ad pacem & communionem cum aliis fidelibus, vel ut liberarentur ab onere exhibendi talem pęnitentiam publicam: nihilominus hæc remiſſio vel condonatio, præciſe ſumpta, nihil ab eis auferebat de reatu pęnæ, pro tali peccato debitæ apud Deum. Quia prælatus Eccleſiæ recipiens hujuſmodi peccatorem ad pacem & unitatem Eccleſiæ, abſque onere talis pęnæ, non propterea liberabat illum ab eadem Purgatorii pęna, ſed neceſſarium erat, ut peccator ille alio modo ſatisfaceret Deo, vel certe ſupponebatur, & credebatur ex modo & fervore converſionis, vel alia via, illum plene ſatisfeciſſe.

Accedit, quod apud Paulum, non videtur inveniri ſufficiens judicium talis remiſſionis alicujus pęnę Purgatorii ex vi illius condonationis. Nam quod dicit, ſe id condonaſſe *in perſona Chriſti*, ſolum oſtendit illum fuiſſe actum juriſdictionis & poteſtatis a Chriſto acceptæ, quod verum eſt etiam de ſola condonatione Eccleſiaſticæ pęnæ: nam ſicut poteſtas ligandi ad hanc pęnam a Chriſto eſt, ita etiam ſolvendi. Unde parum etiam ad rem præſentem refert, quod Chriſtus dixerit; *Quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*: nam ſenſus horum verborum non eſt, per omnem ſolutionem ſeu remiſſionem cujuſcunque pęnæ remitti aliquid de pęna ſolvenda in Purgatorio, ſeu debita apud Deum, quia non eſt neceſſe omnem remiſſionem hac intentione fieri, ſeu ad hunc effectum ordinari; ſed ſenſus eſt, omnem ſolutionem factam virtute clavium non errantium, ratam eſſe & validam apud Deum, quantum ad effectum per eam intentum. Ut in præſenti quando Prælatus remittit Eccleſiaſticam pęnam, in cęlo probatur, & confirmatur talis remiſſio, quia talis peccator ita manet liber a debito illius pęnæ, ut non poſſit amplius illi imponi, etiamſi apud Deum maneat liber ab omni reatu pęnæ pro tali peccato.

Neque etiam ex verbis Cypriani ſupra citatis videtur poſſe colligi, eum loqui de hujuſmodi remiſſione; ſolum enim ait, *lapſos, qui libellum a martyribus acceperunt*, id eſt, pro quibus martyres interceſſerunt, *neceſſitate urgente, cum pace a martyribus ſibi promiſſa ad Dominum eſſe remittendos, & exomologeſi facta, & pœnitentia accepta*. In quibus verbis, *cum pace remitti ad Dominum*, non eſt mitti omnino abſolutos a culpa & pęna, quia nec verba hoc ſignificant, nec martyres hujuſmodi pacem lapſis promiſerant; ſed eſt remitti ad Dominum abſolutos ab omni cenſura & cum pace & communione Eccleſiæ. Nullo ergo ſufficienti fundamento affirmare poſſumus, illam remiſſionem, quæ tunc fiebat a prælatis, fuiſſe ejuſdem rationis, cum illo uſu indulgentiarum, quem nunc inquirimus, aut proceſſiſſe ex poteſtate liberaliter remittendi pęnas peccatis debitas apud Deum; ſed debitas tantum apud Eccleſiam. Nam poteſtas ſolvendi & ligandi cum proportione ſibi reſpondent: illa autem pęna ſolum imponebatur per poteſtatem ligandi ad Eccleſiaſticam pęnam: ſimilis ergo ſeu proportionata erat illa remiſſio. Quod nunc etiam ex parte in uſu eſſe videtur: ſæpe enim puniuntur peccatores, ut hæretici, vel ſchiſmatici aliquibus Eccleſiaſticis pęnis publicis, quæ interdum, vel omnino, vel ex parte remittuntur ob juſtas & pias cauſas occurrentes, quantum ſpectat ad Eccleſiæ forum, quamvis nulla interna indulgentia quantum ad reatum pęnæ coram Deo concedatur. Ad hunc ergo modum intelligi poteſt factum fuiſſe a Paulo, Cypriano, & aliis antiquis Eccleſiæ prælatis. Imo ita videtur aperte exponere Paulum Innocentius I. in Epiſt. 22. alias 23. ad Epiſcopos Macedoniæ, cujus exemplum imitatus, interceſſione aliorum Epiſcoporum, quoſdam in communionem recepit, ſublata excommunicatione.

Atque his, & ſimilibus rationibus videtur convictus Cajetanus infra citandus, ut diceret, per indulgentias, quæ ſunt in uſu Eccleſiæ, ſolum remitti pęnitentias per miniſtros Eccleſiæ impoſitas, non vero pęnas ipſas in judicio Dei debitas. Quod quidem licet falſum ſit de præſenti ſtatu Eccleſiæ, ut ſupra tactum eſt, & infra etiam videbimus, de illis tamen temporibus ante Gregorium Magnum, de quibus nūc inquirimus, non videtur improbabile: non quod poſitive, ut ſic dicam, nobis cōſtet tunc non fuiſſe eundem modum & uſum indulgentiarum, qui nunc eſt, hoc enim nulla hiſtoria, teſtimonio, aut ratione oſtendi poteſt; ſed tantum negative, quod ex his, quæ de illis temporibus legimus, non ſatis convincitur hic uſus. Et hoc apud me ſuadent omnia quæ adduxi, nihil enim occurrit, quod omnino ſatisfaciat. Solum ergo poteſt aliqua conjectura fieri ex illo antiquo uſu, idque dupliciter. Primo a ſimili, quia ſicut Epiſcopi remittebant pęnas ab Eccleſia definitas, quando ad bonum animarum expedire cenſebant: ita veriſimile eſt remiſiſſe etiam pęnas apud Deum definitas, quando id facere oportebat, cum poteſtas ligandi & ſolvendi de ſe omnia complectatur. Secundo, quia cum illæ pęnæ impoſitæ eſſent non ſolum ad ſatisfactionem Eccleſię, ſed etiam ad compenſationem delictorum, ut diximus, veriſimile eſt non fuiſſe remiſſas illas pęnas, quin alia via aut modo compenſaretur ſatisfactio ſeu remiſſio pęnæ apud Deum. Unde Cyprianus dict. Epiſt. 14. dicit, ideo has remiſſiones ſolitas eſſe fieri per interceſſiones martyrum, vel aliorum fidelium: *quia auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſent*, indicans ſatisfactiones iſtorum

Non conſtare fuiſſe in Eccleſia ante Gregorii tempora indulgentiarũ uſum.

iſtorum per modum ſuffragii prodeſſe lapſis ad remiſſionem apud Deum, ideoque eorum interceſſione merito fieri remiſſionem apud Eccleſiam. Neque aliquid certius de uſu illorum temporum invenire potui: nam quæ hic etiam adduci ſolent de indulgentia facilius concedenda peccatoribus in neceſſitate exiſtentibus ex Leone Papa Epiſt. 77. 89. & Innocentio 1. in Epiſt. 1. ad Decentium cap. 7. & ex aliis quæ congerit Gratianus 26. quæſtion. 6. & 7. non loquuntur de hac indulgentia, ſed de abſolutione, vel a cenſuris, vel a peccatis in ſacramento pœnitentiæ cum Euchariſtiæ communione, non obſtante cujuſcunque delicti gravitate, ſi ſufficientia pœnitentiæ indicia oſtendantur.

Varii Pontificũ teſtimoniis oſtenditur indulgẽtiarum uſum eſſe antiquiſſimũ. Plurimum vero ad confirmandam indulgentiarum antiquitatem valet Romana traditio, quæ in Urbe habetur de ſtationibus aliquarum Eccleſiarum, in quibus plenariæ indulgentiæ lucrantur, quarum initium ignoratur, & a primis Pontificibus manaſſe videtur. Quod ſignificavit Bonifacius Papa in Extravag. 1. de Pœnit. & remiſſ. dicens: *Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum.* A temporibus vero Gregorii clarior eſt de hac re notitia: nam illum referunt plenariam indulgentiam conceſſiſſe, quanquam de ea re ſcriptam hiſtoriam non inveniam, ſed publicam famam, tum Romæ, tum etiam aliis locis: Scholaſtici vero ſeptennem indulgentiam illum conceſſiſſe ajunt, D.Th. 4. d. 20. q. 1. ar. 3. qu. 2. Altiſiodor. lib. 4. Summæ tract. 6. c. 9. Leonem 3. anno Domini 800. plures indulgentias conceſſiſſe refert S. Ludgerus in Epiſt. quam refert Surius tom. 2. die 5. Martii poſt vitam S. Swiberti c. 9. Addit Bellarm. lib. 1. de Indul. c. 3. Romæ in Eccleſia S. Martini in montibus extare memoriam in marmore exciſam literis antiquiſſimis, indulgentiæ illi Eccleſiæ conceſſæ a Sergio 2. Gregorius etiam 7. in Ep. ad Epiſcopos Britanniæ, & in Ep. ad fratres cujuſdam monaſterii Maſſilienſis, plenariam indulgentiam promittere, ac concedere videtur. Eandem conceſſit poſtea Urbanus 2. cum Concilio Claramontano in eorum favorem, qui cruce in pectore ſignati, ad bellum pro recuperanda terra ſancta proficiſcerentur: quam poſtea confirmavit Clemens 3. Et rurſus Innocentius 3. cum Concilio Lateranenſi in decreto ultimo, cujus titulus eſt: *Expeditio pro recuperãda terra ſancta*, qui in eodem Concilio c. 3. eandem extendit ad *Catholicos, qui Crucis aſſumpto charactere, ad hæreticorum exterminiũ ſe accinxerint*, & habetur in c. *Excommunicamus* §. *Catholici:* de Hæreticis. Denique, ut ſupra dicebam, ex pluribus textibus juris, qui habentur ſub titulis de Pœnit. & remiſſ. conſtat hunc uſum indulgentiarum maxime viguiſſe a tempore Alexandri 3. per quingentos fere annos, in quibus vel in favorem religionum, vel priorum locorum, aut bellorum contra infideles, aut ob alias juſtas cauſas, vel univerſæ Eccleſiæ, vel variis Provinciis, & regnis plures indulgentiæ conceſſæ ſunt. Inter quas celebris eſt illa, quam Honorius 3. conceſſit B. Franciſco, qui eam prius a Chriſto Domino impetravit, ut late refert Medina lib. de Indulgentiis, Diſp. 4. c. 13.

Eſt etiam in Eccleſia celebris indulgentia Jubilæi pleniſſimi, quæ in anno ſancto, ut vocant, Romæ conceditur omnibus fidelibus, limina Apoſtolorum viſitantibus, quæ prius tantum centeſimo quoque anno, poſtea quinquageſimo, nunc autem vigeſimo quinto conceditur, ut conſtat ex Extravag. *Antiquorum*, & ex Extrav. *Unigenitus*, & in Extrav. *Quemadmodum*, de Pœniten. & remiſſ. In quibus conceſſionibus, quod Soto etiam advertit, conſiderandum eſt, quoties Pontifices mentionem faciunt indulgentiarum, aut antiquas indulgentias referre, confirmando illas, inſtaurando, augendo, vel moderando, aut certe ſi novas concedunt, ſemper loqui de indulgentiis, ut de re antiquiſſima, & procedente a poteſtate ligandi & ſolvendi a Chriſto Domino, ſuo Vicario conceſſa. Hæc ergo ſufficiunt non ſolum apud Catholicos, ſed etiam apud quoſcunque cordatos & prudentes viros ad perſuadendum, hunc uſum indulgentiarum eſſe legitimum, & ex vera poteſtate a Chriſto data profectum.

Cur antiqui Patres mentionẽ expreſſam indulgentiarũ non faciant. Nec movere debet quenquam, quod apud antiquos Doctores Eccleſiæ Græcos, & Latinos, Aug. Chryſoſt. &c. nulla inveniatur expreſſa mentio indulgentiarum: nam licet in particulari de illis non loquantur, ſæpe tamen agunt de poteſtate remittendi peccata, & ligandi, & ſolvendi, data Eccleſiæ, ſub qua illam comprehẽdunt; neque in ſpecie diſtinguunt omnes modos, quibus Eccleſia poteſt ligare, & ſolvere. Et fortaſſe illi hujuſmodi remittendi pœnas per indulgentias expreſſam & ſpecialem mentionem non faciunt, quia neque ad perſuadendam, neque ad defendendam fidem erat neceſſarium, nondum exortis hæreticis indulgentiarum calumniatoribus: neque etiam propter mores fidelium componendos, id tunc facere oportebat, quia rigor diſciplinæ, & fervor pœnitẽtiæ & ſatisfactionis tunc magis vigebat. Et inde etiam fortaſſe ortum eſt, ut in primis Eccleſiæ temporibus rarus eſſet indulgentiarum uſus, ut notavit Soto d. 21. q. 1. art. 3. in fin. & Roffenſis ar. 18. Qui etiam addit, in principio Eccleſiæ non ita fuiſſe omnibus notas Purgatorii pœnas, ratione quarum hæ indulgentiæ maxime conceduntur. Quæ ratio non placet Soto, eamque acriter impugnat: ſed de ea re, & de antiquitate fidei Purgatorii ſatis a nobis in ſuperioribus dictum eſt.

SECTIO III.

Utrum poteſtas concedendi indulgentias ſit ordinis vel juriſdictionis.

HActenus explicatum a nobis eſt, & probatum, eſſe in Eccleſia & poteſtatem & uſum indulgẽtiarum: nunc, ut diſtinctius explicemus quid ſit indulgentia, & ſolvamus nonnullas difficultates factas, declarandum ſupereſt qualis ſit hæc poteſtas, ex quo etiam conſtabit qualis ſit actus ejus. Dixerunt ergo aliqui, poteſtatem hanc pertinere ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis: nam & ſacerdotes omnes poſſunt aliquo modo indulgentiam concedere, & nullus non ſacerdos poteſt illas concedere. Et hanc poſteriorem partem refert Dur. d. 20. q. 3. & 5. & Hoſtienſis in cap. *Accedentibus*, de Exceſſib. prælat. Et prior pars probatur, quia omnibus ſacerdotibus data eſt poteſtas remittendi peccata: ergo poſſunt ea remittere non ſolum quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam: remiſſio autem pœnæ gratis facta ex poteſtate a Chriſto conceſſa, eſt indulgentia: ergo omnes ſacerdotes habent poteſtatem concedendi aliquam indulgentiam. Poſterior vero pars probatur, quia per indulgentiam remittitur pœna etiam injuncta per ſacerdotem de ſacramento pœnitentiæ; ſed nemo poteſt talem pœnam relaxare, niſi qui habet æqualem, vel ſuperiorem poteſtatem in illo foro; quam nemo habere poteſt niſi ſacerdos: ergo nullus poteſt indulgentias concedere niſi ſacerdos: pertinet ergo hic actus ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis. Et confirmatur, quia nullus habet poteſtatem ad remittendam pœnam in foro interiori, niſi qui habet poteſtatem remittendi culpam, cui eſt annexa pœna: ſed per indulgentiam remittitur pœna in foro interno; ergo nullus poteſt illam concedere niſi qui habet poteſtatem remittendi culpam, qui eſt ſacerdos. — Prima ſententia.

Addit præterea Durand. hanc poteſtatem, vel actum ejus non eſſe juriſdictionis, ſed cujuſdam alterius curæ vel providentiæ paſtoralis: ſunt enim duo diſtincta: Ut, v. g. in prælato religionis diſpenſare bona religionis, ut de eis eleemoſynas facere, vel curare infirmos, aut quid ſimile, non eſt actus juriſdictionis, ſed eſt alia cura paſtoralis muneris. Sic, inquit, indulgentiarum conceſſio ſolum eſt diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri ad ſubveniendum ſpiritualiter indigentibus: non eſt ergo actus juriſdictionis, ſed potius dici poteſt paterna quædam miſericordia. Unde & Pontifices, cum indulgentias concedunt, dicunt ſe illas miſericorditer largiri. Et confirmat, quia ſi eſſet actus juriſdictionis, poſſet exerceri etiam in invitum, quod de indulgentia dici non poteſt. Secundo confirmat, quia ſi eſſet actus juriſdictionis, non poſſet indulgentia frui, qui illam concedit, quia nemo poteſt exercere juriſdictionem in ſeipſum: conſequens autem eſt falſum, & contra Eccleſiæ uſum. Tertio confirmare id poſſumus, quia Eccleſia concedit indulgentias defunctis, in quos juriſdictionem non habet. — Durandi ſententia. Ratio. 1. Confir. 2. Confir. 3. Confir.

Poteſtatem concedendi indulgentias non conſiſtere formaliter in poteſtate ordinis, neque neceſſario illam requirere 1. *Concluſio.*

Dicendum vero eſt primo, poteſtatem concedendi indulgentias nec per ſe ac formaliter conſiſtere in aliqua

aliqua poteſtate ordinis, neque neceſſario illam præſupponere, aut requirere. Hæc eſt cõmunis ſententia Theologorum cum D.Th. in 4.d.2.q.1. art.4.q.2. ubi Palud. q.4. Soto d.21.q.1.a.4. Cajet. d.Opuſc. de Indulgent. ad Juli.c.2. nec Durand. audet omnino diſſentire: nam fatetur ex conſuetudine Eccleſię Romanę hoc haberi. In quo etiam Canoniſtæ conſentiunt, ut Calderin. & Panormitanus, quos refert, & ſequitur Sylv. verb. *Indulgentia*, num.13. Et quidem, quod poteſtas Ordinis per ſe ſola ad hunc actum valide exercendum non ſufficiat, certiſſimum eſt, quia nec ſimplex ſacerdos, nec ſimplex etiam Epiſcopus, id eſt, conſecratus abſque Epiſcopatu poteſt valide peccata remittere, neque aliquo modo quenquam ligare, aut ſolvere, ut patebit facile diſcurrendo per omnes alios actus hujus poteſtatis: ergo nec poteſt per indulgentias pœnas peccatorum remittere. Ratio autem a priori eſt, quia ex vi ſolius poteſtatis ordinis nemo habet ſubditos: nullus autem poteſt indulgentias concedere niſi ſuis ſubditis, ut definitur in c. *Quod autem*, de Pęnit. & remiſs. Hinc poteſtas hæc per ſe augeri poteſt vel minui, ſeu moderationem recipere, juxta c. *Cum ex eo*, de Pęnit. & remiſs. & c. *Romana*, eod. tit. in 6. At vero poteſtas ordinis per ſe non poteſt reſtringi aut limitari, ſed hoc eſt proprium poteſtatis juriſdictionis: ergo ſignum eſt hanc poteſtatem non conſiſtere in ſola poteſtate ordinis.

Poteſtatẽ ordinis ad hunc actum nõ ſufficere ...

Quod autem poteſtas ordinis non ſolum ſola non ſufficiat, verum etiam quod conjuncta cum alia non ſit principium hujus actus, ex eo aperte probatur, quod non eſt ſimpliciter neceſſaria ad talem actum exercendum, & ita prior pars aſſertionis ex poſteriori recte colligitur, nam ſine principio per ſe non poteſt actus exerceri. Unde hæc eſt differentia inter remiſſionem peccatorum quoad culpam vel pœnam, quæ in ſacramento Pœnitentiæ fit, vel extra illud per indulgentias, quod ad priorem, licet poteſtas ordinis ſola non ſufficiat, eſt tamen per ſe requiſita tanquam principium per ſe illius actus, ut in ſuperioribus dictum eſt. Poſterior vero remiſſio etiam hoc modo poteſtatem ordinis non requirit. Quocirca illa remiſſio pœnæ temporalis, quæ fit ex opere operato per ſacramentum Pœnitentiæ, non eſt propria indulgentia, de qua nunc loquimur, quia vel non eſt abſolutio per ſe a pœna, ſed a culpa, & a pœna tantum conſequenter; vel certe non fit per modum puræ remiſſionis, ſed per modum condignæ ſatisfactionis, quæ virtute clavium elevatur ad ampliorem effectum: unde illa potius eſt per modum punitionis, quam indulgentiæ.

Poteſtas ordinis etiam cõjuncta cũ alia non eſt principium hujus actus. Diſcrimen inter remiſſionem per ſacramentum pœnitentiæ, & per indulgentias.

Supereſt, ut probemus, ad hoc genus remiſſionis præſtandum non eſſe neceſſariam poteſtatem Ordinis. Id autem oſtenditur primo, quia, ſi aliqua eſſet, maxime poteſtas ſacerdotalis: ſed hæc non; ergo nulla. Major ab omnibus conceditur, quia inferiores ordines per ſe non ordinantur ad remittenda peccata, ſed magis inſtituti ſunt ad miniſtrandum ſacerdoti, quatenus poteſtatem in Corpus Chriſti verum exercet. Unde etiam ad remittenda peccata in ſacramento non ſunt per ſe inferiores ordines neceſſarii, ſed ſolum quatenus juxta debitum ordinem ſupponuntur ad ſacerdotalem ordinem: ergo ſi excludatur in præſenti neceſſitas ſacerdotalis ordinis, conſequenter excludetur neceſſitas cujuſcunque ordinis inferioris. De ſuperiore autem ordine ſeu conſecratione Epiſcopali, facile idem perſuadetur, tum quia ordinatio non ordinatur per ſe ad remiſſionem peccatorum, ſed ad alia munia: tum etiam quia ordo ſacerdotalis ſufficiens eſt ad remittenda peccata quoad culpam, ſi alia requiſita non deſint: ergo multo magis ſufficeret ad remiſſionem pęnarum, ſi daremus aliquem ordinem eſſe ad hunc actum neceſſarium.

Ad hunc actũ non eſſe neceſſariã poteſtatem ordinis.

Jam vero probandum eſt, poteſtatem ordinis ſacerdotalis neceſſariam non eſſe ad hunc actum. Id autem ſufficienter probatur ex uſu Eccleſiæ: ſæpe enim Diaconi & Cardinales, vel alii ex conceſſione Papæ indulgentias concedunt: & ipſe etiam Summus Pontifex electus, quamvis non ſit conſecratus, neque ordinatus ſacerdos, ſicut poteſt abſolvere a cenſuris, ita etiam poteſt indulgentias concedere. Ratio vero eſt, quia poteſtas ordinis ſacerdotalis per ſe & ex intrinſeca neceſſitate ſolum requiritur ad ſacramentum aliquod perficiendum: hæc autem remiſſio, quæ per indulgentias fit, non eſt actus ſacramentalis, ſed eſt quædam diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri, quæ extra ſacramentum fit, ut infra dicemus. Unde licet remiſſio pœnæ, quæ conſequenter datur ad remiſſionem culpæ, & ferendo de illa judicium, neceſſario ſupponat in operante poteſtatem remittendi culpam; tamen remiſsio pœnæ, quæ nullo modo verſatur circa culpam, ſed illam ſupponit alias remiſſam, non eſt, cur requirat in concedente poteſtatem remittendi culpam. Neque ratio Durandi contra hoc cogit, quia hæc poteſtas, & illa, quæ eſt in ſacerdote ad imponendam ſatisfactionem in foro pœnitentiæ, ſunt diverſarum rationum, nec proprie ſubordinatæ ſunt tanquam ſuperior & inferior; ſed habent ſe tanquam excedens & exceſſum diverſis conſiderationibus.

Nam poteſtas ſacerdotalis excedit in hoc, quod ſe extendit ad conferendam gratiam, & ad remittenda peccata quoad culpam: alia vero excedit in hoc, quod poteſt liberaliori modo pęnas condonare: unde etiam fit, ut poſſit quaſi ſubtrahere materiam pęnitentiarum in confeſſione injunctarum, nimirum ipſum pœnæ reatum, quo ablato, ceſſat obligatio aliarum ſatisfactionum, atque hoc modo relaxare poteſt ſacramentales pœnitentias, etiamſi poteſtatem remittendi peccatum quoad culpam, in concedente indulgentiam non ſupponat.

Poteſtatem hanc eſſe ſpiritualem, non ad ligandum, ſed ad ſolvendum. 2. Concluſio.

Dico 2. Poteſtas hæc concedendi indulgentias eſt poteſtas ſpiritualis juriſdictionis, non cogentis, nec ligantis, ſed miſerentis potius ſeu benefacientis, & ſolventis. Prima principalis pars probari poteſt, primo ex dictis in ſect. 1. ubi oſtendimus Chriſtum promiſiſſe hanc poteſtatem Matth. 16. dediſſe autem Joan. 21. ubi *Paſce oves meas*: ibi autem Chriſtus non dedit Petro aliam poteſtatem niſi juriſdictionis. Secundo probatur expreſſe ex c. *Quod autem*, de Pęnit. & remiſs. ubi conſultus Alexand. III. an indulgentiæ conceſſæ ab Epiſcopis in dedicationibus Eccleſiarum, &c. proſint aliis, quam eorum ſubditis, reſpondet non prodeſſe. Et rationem reddit, quia ſicut nemo poteſt a ſuo non judice ligari, ita neque ſolvi: ſupponit ergo remiſſionem pœnæ, quæ per indulgentiam datur, eſſe actum judicis, qui ſolum erga ſubditum exercetur, atque adeo eſſe actum juriſdictionis. Tertio probatur a ſufficienti partium enumeratione, quia omnis poteſtas ſpiritualis, quæ eſt in Eccleſia, aut ordinis eſt, aut juriſdictionis: ſed hæc eſt quædam poteſtas ſpiritualis, & non eſt ordinis; ergo eſt juriſdictionis. Simile argumentum eſt, quod hæc poteſtas ſpectat ad claves Eccleſiæ, ut ſupra oſtenſum eſt ex Matt. 16. & ſumitur ex cap. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſs. ſed non ſpectat ad clavem ordinis, ut oſtenſum eſt; ergo ad clavem juriſdictionis. Declaratur etiam ex re ipſa, quia diſpenſatio in aliqua lege, vel conceſſio alicujus privilegii, actus eſt juriſdictionis: ſed per indulgentiam magnum privilegium conceditur fidelibus, dum pęna purgatorii in leve aliquod opus commutatur, & quodammodo etiam fit diſpenſatio in ea lege, qua talis reus ad talem pęnam vel ſatisfactionem condemnatus erat: ergo eſt actus juriſdictionis. Tandem, quia alias nulla eſſet ratio, ob quam unus Epiſcopus non poſſet indulgentias concedere alienis ſubditis, ſi juriſdictionem talis actus non poſtulat.

Altera pars aſſertionis poſita eſt ad ſolvenda argumenta Durandi, & ex eorum reſponſione eadem pars confirmatur. Concedimus ergo principali argumento, indulgentiam concedi per quandam diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri, quod infra latius declarabimus: concedimus etiam eſſe magnum beneficium, & opus miſericordiæ concedentis indulgentiam: negamus tamen inde ſequi hunc non eſſe actum juriſdictionis. Nam illa duo non repugnant, neque actus ille miſericordię exerceri poteſt niſi a ſuperiore in ſubditos quatenus tales ſunt. Addo etiam, ita hoc eſſe opus miſericordiæ, ut non omnino excludat æquitatem juſtitiæ: tum quia non poteſt illa diſpenſatio pro ſolo arbitrio fieri, ſed juſtis ex cauſis: tum etiam, quia illa remiſſio nunquam fit ſine aliqua ſufficiente compenſatione reſpectu Dei. Unde ad primam confirmationem negatur ſequela: nam, licet actus juriſdictionis includens coactionem, vel obligationem, locum habeat etiam in invitum, actus tamen juriſdictionis voluntariæ, qui eſt favor, vel gratia ſeu privilegium, proprie non habet locum in invitum. Et eadem ratione, quãvis hic ſit actus juriſdictionis, regulariter loquendo non obligatur ſuperior ad illum exercendum, quia non

Argumenta Durandi diluuntur.

Ad 1. confirm.

non obligatur ad favores vel gratias concedendas, quamvis interdum non repugnet obligari, ſaltem ex charitate, ſi magna ſit ſubditorum neceſſitas. Addo præterea, proprium eſſe horum effectuum internorum, qui ad perfectam animæ purgationem coram Deo ſpectant, ut non poſſint invitis concedi; ſic enim abſolutio a culpa, licet ſit actus juriſdictionis, non poteſt invito tribui: idemque eſt de abſolutione a pœna. Unde etiam in Purgatorio, ubi dubium non eſt, quin punitio illa ſit actus divinæ juriſdictionis, effectum ſuum non poteſt habere in invitum. Sic ergo dicendum eſt in præſenti. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, licet actus juriſdictionis coactivæ a nemine exerceri poſſit circa ſeipſum, actum vero juriſdictionis favorabilis, ſeu benefactivæ, ut ſic dicam, eſſe poſſe ejuſdem ad ſe ipſum ſub diverſis rationibus conſideratum, ſcilicet ut Vicarium Chriſti, & ut hominem peccatorem, ſicut in ſimili ſupra declaravi tractando de miniſtro pœnitentiæ. Atque hoc facilius accidit, quando actus juriſdictionis directe reſpicit communitatem, & effectus ejus redundat in concedentem, ut in partem communitatis, ſic enim qui Eccleſiæ, vel civitati Jubilæum concedit, illo frui poteſt. Ad tertiam confirmationem infra reſpondebimus, explicando modum quo indulgentiæ applicantur defunctis: nunc ſolum dicimus, etiam illud non fieri ſine uſu juriſdictionis erga viventes, quibus conceditur, ut per modum ſuffragii lucrentur indulgentias pro defunctis.

Ad 2. confirm. — *Ad 3. confirm.*

Atque hinc expeditur dubitatio, quam tractat Antoninus Roſelli tractat. de indulg. n. 203. an hæc juriſdictio indulgentiarum ſit voluntaria, aut contentioſa: nam (ut ipſe refert) quidam unum affirmarunt, alii oppoſitum: ipſe vero ait, eſſe voluntariam, quando ſimpliciter conceditur indulgentia, eſſe vero coercivam, quando aliquis cogitur lucrari indulgentiam loco pœnitentiæ injunctæ. Nihilominus verum eſt ſemper eſſe actum juriſdictionis voluntariæ: nam juriſdictio voluntaria illa eſt, quæ tantũ in volentes exercetur l. 2. ff. de Off. Proconſ. hujuſmodi autem eſt actus hujus juriſdictionis, quia non ligat, ſed ſolvit, & non niſi volentem: unde regulariter conceditur indulgentia ſub conditione alicujus operis voluntarii. Quod ſi aliquando quis obligetur a confeſſore, vel ſuperiore ad lucrandam indulgentiam, illa obligatio non naſcitur ex hac juriſdictione indulgentiarum, ſed ex alia, quam ſacerdotes habent ad ligandum & ſolvendum in foro ſacramentali, quæ longe diverſa eſt: & licet ſimpliciter voluntaria etiam ſit, aliquid participat contentioſæ juriſdictionis, quatenus ligare etiam poteſt, & punire.

SECTIO IV.

Quid ſit indulgentia, ſeu quomodo proprie definienda ſit.

Indulgentiæ definitio. Ex dictis concludimus, quid ſit indulgentia, quam ſic poſſumus definire, eſt *quidam actus ſpiritualis juriſdictionis, quo peccator in foro Dei liberatur a reatu pœnæ temporalis extra ſacramentum.* Quæ definitio omnia continet, quæ ſufficiunt ad explicandam rationem hujus actus, & diſtinguendum illum a cæteris, & fere ex ſuperioribus ſatis declarata eſt. Ut autem res ipſa magis conſtet, nonnulla ſunt circa illam obſervanda.

Sub quo genere indulgentia conſtituatur.

Prima ſentent. Et primum circa genus adverto, varias eſſe opiniones Doctorum. Quidam enim definiunt, indulgentiam eſſe abſolutionem, vel remiſſionem pœnæ temporalis, qui in hoc nobiſcum conveniunt, quod exiſtiment eſſe actum juriſdictionis: addunt vero eſſe per modum ſententiæ, per quam a pœna abſolvitur debitor. Cajet. tract. de Indulg. qui eſt 15. 1. tomi c. 1. & 2. Soto in 4. d. 21. q. 1. ar. 1. late Cordub. q. 3. de Indulg. Angelus, Roſella, Armilla, & alii definientes indulgentiam per *remiſſionem*, aut *relaxationem*. Et videtur hæc ſententia probari in dict. c. *Quod autem*, ubi indulgentiæ *remiſſiones* vocantur, & ſolum in ſubditos valere dicuntur, quia judex tantum ſibi ſubditum abſolvere poteſt: in quo ſignificatur indulgentiam eſſe judicialem abſolutionem. *Ratio.* Ratione probatur, tum quia indulgentia eſt actus juriſdictionis & poteſtatis clavium, & non eſt actus ligandi: ergo eſt actus ſolvendi: ergo eſt abſolutio, quia omnes actus clavium ad hos duos reducuntur: tum etiam, quia per indulgentiam infallibiliter (ſi clavis non errat) liberatur quis a reatu pœnæ temporalis: ergo eſt vera abſolutio a tali vinculo. Et cõfirmatur, quia in hoc videtur diſtingui indulgentia ab aliis Eccleſiæ ſuffragiis: nam etiam per ſuffragia liberatur is, pro quo offeruntur, a reatu pœnæ temporalis, tamen illud non fit abſolvendo ex poteſtate juriſdictionis, ſed quaſi privata donatione; indulgentia ergo liberat a pœna per modum abſolutionis. *Confirma.*

Secunda ſentent. Alii exiſtimant indulgentiam non conſtitui eſſentialiter ſub genere abſolutionis, ſed ſub genere ſolutionis, quod per ſe non requirit juriſdictionem, ſed æqualem debiti ſolutionem. Dur. in 4. d. 20. q. 3. & fere Palud. q. 4. Sylv. verb. *Indulgentia* §. 3. & 4. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. Adr. 4. q. de indulg. & tribuitur D. Th. in 4. d. 20. q. 1. art. 3. q. 1. ubi ſignificat indulgẽtiam non eſſe abſolutionem, ſed diſtributionem de ſatisfactionibus Chriſti, & Sãctorum exiſtentium in theſauro Eccleſiæ: & ad 2. ait, qui indulgentiam ſuſcipit, non abſolvi ſimpliciter a debito pœnæ, ſed dari illi, unde debitum ſolvat: & ad 3. diſcrimen conſtituit inter abſolutionem ſacramentalem, & indulgentiam, quod abſolutio ſacramentalis eſt diminutio reatus, *& hic effectus*, inquit, *non inducitur per indulgentias, ſed pro eo dans indulgentiam, ſolvit pœnam, quam debebat de communibus Eccleſiæ bonis*. Fundamentum eſt, quia indulgentia non habet effectum remittendi pœnas, niſi quatenus, per eam applicatur de theſauro Eccleſiæ tanta quantitas ſatisfactionis, quanta neceſſaria eſt ad condignam ſolutionem, ut conſtat ex definitionibus Clementis VI. in Extravag. *unigenitus*, & Leonis X. in Bulla contra Lutherum ſupra citatis: ergo indulgentia eſt ſolutio quædam debiti, non vero propria abſolutio; ut ſi quis eſſet damnatus ad mortem, & alius ſolveret ingentem pecuniam, ut eum ab illa pœna liberaret, non diceretur abſolviſſe reum ab illa pœna, ſed pro eo potius ſolviſſe. *Fundamentum.*

Objectio contra ſolutionem. Sed objici poteſt, quia illa duo non repugnant in eodem actu, ſcilicet, eſſe ſolutionem, & abſolutionem, quia poteſt fieri abſolutio poteſtative, ut ſic dicam, conjungendo ſolutionem. Sic enim ſacerdos, ſacramẽtaliter abſolvens, vere ſolvit judicialiter, & nihilominus ex Chriſti meritis, & ſatisfactionibus applicat quidquid neceſſarium eſt ad condignam ſolutionem, ita ut illa abſolutio & remiſſio, quamvis gratis fiat reſpectu peccatoris, reſpectu vero Chriſti fiat ex perfecta juſtitia. Reſponderi poteſt ex Palud. & Sylv. negando aſſumptum: putant enim per abſolutionem ſacramentalem non applicari ſatisfactionem Chriſti, ſed mere liberaliter fieri remiſſionem, quia alias, inquiunt, minus liberalis eſſet Deus cum hominibus. In hoc tamen errant: nam ſacramenta non operantur, niſi in virtute Chriſti, & applicando merita & ſatisfactiones ejus, ut in 1. & 3. tom. viſum eſt, latius in primo, ubi oſtendimus, ſicut Chriſtus ſatisfecit ſufficienter pro omnibus, ita etiam ſatisfeciſſe efficaciter pro his omnibus, quibus peccata cum effectu dimittuntur. Multum etiam derogat illa ſententia conſilio divino in myſterio Incarnationis, quo voluit ſummam miſericordium cum perfecta juſtitia conjungere, in negotio juſtificationis hominum. Neque in hoc eſt minus liberalis Deus, ſed cum perfecta liberalitate, quod homini tribuit unde ſolvat, conjungit juſtitiam, non remittendo ſine debita ſolutione. *Quorundam ſolutio.*

Aliorum ſolutio. Alii reſpondent, eſſe diſcrimen inter remiſſionem ſacramentalem, & per indulgentiam, quod illa innititur ſolutioni ex ſatisfactionibus ſolius Chriſti: & ideo habet vim efficacis abſolutionis: indulgentia vero nititur in theſauro conſtanter ex ſatisfactionibus Chriſti, & ſanctorum: & ideo non poteſt ſimpliciter habere rationem abſolutionis, quia ex ſatisfactionibus Sãctorum non poteſt oriri poteſtas abſolvendi a pœnis peccatorum, ſed ad ſummum poteſt oriri facultas applicandi illas ſatisfactiones, per modum ſuffragii, & ſolutionis. Quod ex parte indicat Sot. d. 21. q. 1. ar. 2. ante concl. 3. dum ait, quando dicitur virtute paſſionis Chriſti, & Sanctorum fieri remiſſionem per indulgentias, non eſſe intelligendum poteſtatem clavium inniti meritis SS. ſed ſolius Chriſti. *Quare*, inquit, *ſi ſola applicarentur Sanctorum merita, non eſſet abſolutio, ſed tantum applicatio pretii, quo fieret ſolutio*. Unde inferius ante ſolutionem argumentorum concludit, indulgentiam eſſe abſolutionem a pœna temporali in virtute Paſſionis Chriſti extra ſacramentum factam, indicans indulgẽtiam, quatenus fit ex ſatisfactioni-

factionibus Sanctorum, non eſſe abſolutionem, quia nulla abſolutio dari poteſt, niſi in virtute Paſſionis Chriſti, & in nomine ejus, juxta illud 1. ad Cor. 1. *Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine ejus baptizati eſtis?*

Inſufficiens reputatur reſponſ. 1. Verumtamen hæc reſponſio non expedit difficultatem propoſitam, primo quidem, quia indulgentiæ nunquam conceduntur ex ſolis ſatisfactionibus Sanctorum ſine ſatisfactione Chriſti, ſed indiſtincte ex hoc theſauro ex utriſque conſtante: nunquam enim in forma conceſſionis talis diſtinctio fit, neque aliunde colligi poteſt, neque eſſet expediens, quia nec Sanctorum ſatisfactiones excludi debent propter eorum honorem, & noſtram utilitatem, quia nonnihil juvant, ut infra videbimus: nec ſatisfactio Chriſti excludi poteſt, tum quia ſine illa theſaurus eſt finitus, & poſſet exhauriri, & eſſe inſufficiens: tum etiam, quia ſine illa nulla poteſt eſſe perfecta juſtitia: ſicut ergo abſolutio ſacramentalis includit ſolutionem ex ſatisfactione Chriſti, ita etiam indulgentia; ergo ex hac parte poteſt eſſe vera abſolutio. Quod autem etiam juvetur ſatisfactionibus Sanctorum, non poteſt impedire veritatem abſolutionis, quia infinita Chriſti ſatisfactio ſemper habet efficaciam ſuam. Nec poteſt ibi diſtingui aliqua pars pœnæ remiſſa per modum abſolutionis, quia in reipſa non eſt talis partitio, ſed totum remittitur propter Chriſtum, etiamſi nitatur remiſſio ſatisfactionibus ſanctorum, propter quod Marſil. in 4. q. 12. concedit, etiam in abſolutione ſacramentali fieri ſolutionem ex meritis Chriſti, & Sanctorum, qui, licet in eo erret, quia ſacramenta eorumque efficacia ſoli Chriſto nituntur, ut infra dicam: tamen in hoc verum habet, quod id non repugnat cum veritate abſolutionis.

Impugnatur ſecundo. Unde argumentor ſecundo: nam, licet daremus indulgentiam aliquam concedi a Pontifice, applicando ſolum ſatisfactiones Sanctorum, hoc non impediret rationem abſolutionis, in quo non placet ſententia Soti. Probatur aſſumptum, quia aliud eſt congregatio theſauri, aliud uti illo theſauro ad remittendas illas pœnas: primum potuit pertinere ad Sanctos, ſua voluntate operantes ſuperabundanter ſatisfactiones, & eas relinquentes in theſauro Eccleſiæ. Unde clarum eſt in eo actu non exerceri abſolutionem aliquam, vel actum clavium: imo nec ſolutionem, quia nulla fit remiſſio, ſed ſola depoſitio tantæ ſatisfactionis in theſauro Eccleſiæ. Secundum autem non pertinet ad Sanctos, ſed ad Chriſtum principaliter, miniſterialiter vero ad Vicarium ejus, cui ipſe commiſit ejus theſauri diſpenſationem, & applicationem, undecunque congregatus ſit. Ille igitur, qui concedit indulgentiam, etiamſi fingamus illam concedere ex ſolis ſatisfactionibus Sanctorum vere ſolvit pro aliis, quibus tales ſatisfactiones applicat; ergo eadem ratione dici poterit vere abſolvere, quia eam ſolutionem facit actum juriſdictionis exercendo: undecunque enim theſaurus congregatus ſit, diſpenſatio ejus non eſt, niſi ex poteſtate clavium. Ideoque talis indulgentia, & abſolutio vere fieret in virtute, & nomine Chriſti, & non ſanctorum, quia, licet ſancti dederint pretium, ut ſic dicam, non tamen poteſtatem ad abſolvendum utendo tali pretio, ſed ſolus Chriſtus: & ideo concedens indulgentias non operatur in perſona ſanctorum, ſed in perſona Chriſti. Tum etiam quia, quod tales ſatisfactiones Sanctorum poſſint aliis prodeſſe, & applicari, & infallibiliter acceptari a Deo, id totum Chriſtus promeruit, ideoque principalis auctor talis abſolutionis Chriſtus eſt, proximus vero Vicarius ejus per poteſtatem ab ipſo acceptam. Quod ergo indulgentia concedatur ex ſatisfactionibus Sanctorum, non repugnat, quominus abſolutio eſſe poſſit. Unde neque in decretis, aut Bullis, vel privilegiis, in quibus conceduntur indulgentiæ, ulla fit in hoc diſtinctio, ſed eodem modo de illis eſt ſermo.

Solutio vera. Melius poſſet reſponderi pro hac opinione ad objectionem contra ejus rationem factam, non repugnare quidem ſolutionem conjungi cum abſolutione, quando ipſamet forma ſolutionis eſt per modum judicii, & ſententiæ, ut contingit in ſacramento Pœnitentiæ: ſecluſa autem illa ſpeciali ratione judicii, ſolutionem non habere ſecum conjunctam rationem abſolutionis, ut in ſuffragiis manifeſtum eſt, quando unus pro alio ſolvit, & in ſacrificio Miſſæ, quod ex opere operato pœnam remittit, non per modum abſolutionis ſed ſatisfactionis, vel redemptionis. Et in aliis etiam ſacramentis, quæ ſimiliter remittunt pœnam ex opere operato, non quidem per modum abſolutionis, ſed cujuſdam ſpiritualis curationis & ſanationis. In præſenti autem, indulgentiarum conceſſio non exercetur per modum judicii aut ſententiæ, ſed per modum cujuſdam ſimplicis donationis, per quam unicuique fidelium tantum donatur de theſauro Eccleſiæ, quantum neceſſe habet ad ſolvendum Deo pro tali, vel tali reatu pœnæ: erit igitur indulgentia donatio quædam, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiaſtici, ſeu ſuffragium auctoritate publica factum fidelibus, ut pro peccatis ſuis ſolvant, non tamen erit propria abſolutio. Et confirmatur: nam indulgentia in univerſali communis eſt pro vivis & defunctis; ſed indulgentia pro defunctis non eſt abſolutio; ergo neque indulgentia in communi poteſt per illud genus definiri.

3. Sent. Propter hoc vero ultimum argumentum poteſt eſſe alia ſententia, quæ diſtinguendum putet inter indulgentiam pro vivis, & pro defunctis, & priorem aſſerat eſſe veram & judiciariam abſolutionem: poſteriorem autem minime, ſed eſſe tantum ſubſidium quoddam, quod per modum ſuffragii pro defunctis offertur. Indulgentia autem in communi (juxta hanc ſententiam) definienda non eſt, ſed dividenda in illa duo membra, quia ſunt diverſarum rationum, & diſtinctorum generum, per quæ ſingula dividenda ſunt. Hanc opinionem obiter attigiſſe videtur Bellarmin. lib. 2. de Purgator. c. 16. ubi ait, indulgentiam pro defunctis nihil aliud eſſe quam applicationem ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum: nam propterea dicitur concedi per modum ſuffragii, non abſolutionis. Expreſſius docuit, & egregie explicavit hanc ſententiam idem illuſtriſſimus Cardinalis in opere, quod poſt hoc confectum ad noſtras manus pervenit lib. 1. de Indulgent. c. 5. Fundamentum autem hujus ſententiæ primo ſumitur ex diverſo modo loquendi Pontificum, & Doctorum omnium de his indulgentiis: nam illæ, quæ conceduntur pro vivis, ſimpliciter vocari ſolent remiſſiones, relaxationes, & alia hujuſmodi, quæ abſolutionem ſignificant. Imo Martinus V. in ult. ſeſſ. Concilii Conſtantienſ. *abſolutionem* plenariam eam vocat, & ſimiles formæ loquendi inveniuntur in aliis reſcriptis. Fundamentum. Illæ vero, quæ conceduntur pro defunctis, neque his vocibus appellantur, neque Pontifices dicunt ſe remittere pœnas defunctis, ſed concedere talem indulgentiam vivis, ut per modum ſuffragii poſſint eam offerre pro defunctis. Ratio vero eſt, quia Pontifex concedens indulgentiam habet directam juriſdictionem in homines viventes, & ideo poteſt eos abſolvere a peccatis, vel in ſacramento, vel extra ſacramentum ſecundum diverſas poteſtates, quas habet, ſeu diverſos actus ſuæ poteſtatis: in animas vero Purgatorii non habet directam juriſdictionem, quia ſicut per mortem conſtitutæ ſunt extra ſtatum viæ, ita etiam ſunt extra forum Eccleſiæ militantis, ideoque directe non ſubſunt juriſdictioni ejus; ergo indulgentia reſpectu earum non poteſt habere rationem abſolutionis, ſed ſuffragii.

Quæſtionis reſolutio.

Indulgentias vivorum ſub abſolutionem conſtitui. Doctrina hujus ultimæ ſententiæ quoad illa duo membra nobis probatur, quoad definitionem autem indulgentiæ in communi, aliquid ei addendum eſt, quod in definitione a nobis data eſt inſinuatum. Explico ſingula: nam in primis verum cenſeo indulgentias vivorum eſſe abſolutiones a reatu pœnæ temporalis: in quo convenit hæc tertia ſententia cum prima, quæ de his indulgentiis ſine dubio loquitur, & ſufficienter probatur ex omnibus dictis, præſertim ex locutionibus Pontificum, quæ poſſunt cum proprietate intelligi. Et declarantur præterea in hunc modum: nam Pontifex concedens vivo indulgentiam pro ſeipſo, non donat illi tantam quantitatem ſatisfactionis, ut eam poſſit pro ſuis peccatis offerre, & per eam ſolvere pœnam debitam, ſed immediate liberat ſubditum a tali reatu pœnæ, utens poteſtate juriſdictionis ad hoc ſibi conceſſa, & ideo ibi non intervenit propria donatio alienæ ſatisfactionis facta ei, cui conceditur indulgentia: ſed intervenit potius condonatio proprii reatus in virtute ſatisfactionis repoſitæ in theſauro Eccleſiæ: neque etiam intervenit quaſi oblatio illius ſatisfactionis facta Deo, ut ipſe remittat alteri pœnam, ad eum modum quo in ſuffragiis fieri ſolet: ſed intervenit etiam remiſſio facta a Chriſti Vicario, vice ipſius Chriſti, ſeu

ſti, ſeu (quod idem eſt) facta a Chriſto per ipſum; ergo nihil ibi deeſt ad veram rationem abſolutionis, & remiſſionis. Denique hic modus eſt poſſibilis, & maxime conſentaneus poteſtati clavium Eccleſiæ, & communi modo, ac formæ, quo illa exercetur, & nullum habet inconveniens; cur ergo negandus eſt? Neque vero multum curandum eſt, an vera ratio judicii & ſententiæ in conceſſione indulgentiæ intercedat, tum quia hic non concedimus eſſe abſolutionem per modum particularis ſententiæ, qualis proferri ſolet inter partes, ſervato judiciario ordine juxta exigentiam talis fori, quomodo remiſſio ſacramentalis eſt vera abſolutio; ſed contendimus eſſe abſolutionem, id eſt, efficacem remiſſionem pœnæ immediate factam per voluntatem & declarationem Vicarii Chriſti utentis poteſtate juriſdictionis ſibi a Chriſto conceſſa. Tum etiam, quia non immerito talis conceſſio poteſt dici quædam ſententia interlocutoria, & abſolutoria, quam judex profert ſine ſtrepitu judicii contentioſi, aut vindicativi, utendo benigna condonatione propter juſtas cauſas, & ſimul, ac in actu exercito, ut ſic dicam, bona ex communi theſauro applicando, quantum neceſſarium eſt: hæc enim ſententia partem hanc non excludit, ut recte ſenſit Bellarm. ſupra, ita interpretans auctores ejus.

Indulgentiam in communicatione convenire, & ideo unica definitione poſſe definiri.

Altera pars de indulgentia pro defunctis pro nunc ſufficienter probata eſt referendo tertiam ſententiam: inferius enim in ſpecie de hac indulgentia dicendum eſt in propria diſputatione. Jam vero declaratur ultima pars, quia indulgentię pro vivis, & defunctis non ita ſunt diverſarum rationum, quin ſub aliqua communi convenire poſſint. Neque enim quando de indulgentia abſtracte & in communi loquimur, æquivoce loquimur, ſolumque utimur communi nomine, ſed conceptum aliquem habemus communem, ratione cujus multi effectus cauſæ, & proprietates utrique indulgentiæ communes ſunt. Propter hanc ergo cauſam non ſum uſus in definitione nomine abſolutionis, & applicationis, ſed in communi dixi, eſſe actum clavium, quo mediante liberatur peccator a reatu pœnæ temporalis: nam hoc utrique indulgentiæ convenit, quatenus ea liberatio fieri poteſt & per modum abſolutionis, & per modum ſuffragii, diſtinguiturque per hoc genus indulgentia quælibet ab omnibus ſuffragiis, quæ indulgentiæ non ſunt: nam illa non ſunt actus clavium, aut juriſdictionis, non enim fundantur in poteſtate ſolvendi a Chriſto data, ſed ſunt actus charitatis, in cujus unione & communicatione fundantur. Continetur que ſub ea definitione non tantum indulgentia conceſſa omni viventi pro ſeipſo, vel pro alio defuncto, vel etiam pro alio vivo: nam hæc etiam per modum ſuffragii concedi ſolet, ut infra declarabimus, non tamen ſine actu juriſdictionis, & uſu clavium. Aliquibus autem videtur genus hoc non fuiſſe declarandum per actum juriſdictionis, quia definitiones debent eſſe communes omnium conceptiones, & ideo dari non debent per ea, quæ in controverſia verſantur, quale eſt, an indulgentia ſit juriſdictionis actus. Verumtamen non cenſeo de unius vel alterius dicto curandum, quando cæterorum omnium eſt concors ſententia atque ita fundata, ut ſingulare dictum unius nec probabile habeat fundamentum. Hujuſmodi autem eſſe exiſtimo ſententiam hanc, quod indulgentia ſit actus juriſdictionis: & ideo merito ac ſecuriſſime potuit loco generis conſtitui. Quod ſi quis velit amplius ab opinionibus abſtinere, dicat, indulgentiam eſſe *conceſſionem virtute clavium factam, qua mediante liberatur peccator ex opere operato, ſeu ad modum ejus a reatu pœnæ temporalis extra ſacramentum.* Et hæc ſufficiunt ad explicandum genus indulgentiæ.

De differentia indulgentiæ conſtitutiva.

Cajetani opinio rejicitur.

Circa differentiam, quæ definitionem indulgentiæ complet, Cajet. in dict. Opuſc. de indulgentiis c. 2. definit indulgentiam eſſe abſolutionem a pœna injuncta in foro pœnitentiali. Sed ille procedit ex falſa ſententia, quam ſequenti diſputatione referemus, ibi oſtendemus indulgentiam non tantum eſſe remiſſionem pœnitentiæ injunctæ, imo, ſi nihil aliud remittatur quam pœnitentia injuncta, illam non eſſe proprie indulgentiam, etiamſi talis remiſſio extra ſacramentum fiat, quidquid aliqui dicant: idem enim confeſſor, qui pœnitentiam injunxit, poteſt illam remittere, etiamſi non poſſit propriam indulgentiam concedere. Soto vero d. 23. qu. 1. ar. 1. ita definit: *Indulgentia eſt Eccleſiaſtica relaxatio pœnæ pro peccato debitæ, quæ extra ſacramentum fit.* Quæ quidem definitio in ultima differentia cum noſtra convenit, & ſtatim a nobis declarabitur. Simpliciter autem videri poteſt tota definitio convenire remiſſioni pęnæ, quæ fit per ſuffragia: nam etiam illa fit extra ſacramentum. Verumtamen ſi genus illud *Eccleſiaſtica relaxatio*, in bono ſenſu accipiatur, per illud videntur excludi omnes illæ remiſſiones, quæ indulgentiæ proprie non ſunt, ideo enim relaxatio illa Eccleſiaſtica dicitur, quia debet fieri virtute clavium. Quod explicavit idem Soto in art. 2. proxime ante ſolutionem argumentorum, dicens collationem indulgentiarum eſſe abſolutionem a pęna temporali virtute paſſionis Chriſti, non applicatæ per ſuum inſtrumentum, id eſt, per ſacramentum, ſed per peculiarem Eccleſiæ facultatem: atque hoc ſenſu parum dicta definitio a noſtra differt. Et eandem fere habet Medina diſp. 4. de indulgent. c. 11. quamquam plures alias particulas, quæ nobis neceſſariæ non videntur, addat, ut ſtatim adnotabimus: & ponat loco generis *compenſationem*, ſentiens indulgentiam nunquam concedi per modum abſolutionis. Aliam definitionem habet Corduba qu. 3. de Indulg. quam latiſſime explicat, aliam Henric. quodlib. 15. qu. 2. aliam Alexand. Alenſ. 4. par. qu. 83. memb. 2. Alias refert, & explicat Albert. diſt. 20. ar. 16. Sed illas omitto, quia revera ſufficientes non ſunt, & quam maxime Albertus approbat, cum definitione a Cajetano data coincidit.

Propria indulgentiæ differentia.

Igitur in definitione a nobis propoſita loco differentiæ ultimæ poſitum eſt, quod hæc pęnæ relaxatio, quæ per indulgentiam fit, extra ſacramentum fiat: nam per hanc particulam, ſuppoſitis prioribus, ſufficienter declaratur, & diſtinguitur indulgentia ab omni remiſſione pęnæ temporalis, quæ indulgentia non eſt. Per indulgentiam ergo dicitur liberari peccator a reatu pęnæ, quia indulgentia ut ſic non liberat a culpa, ſed ſupponit illam remiſſam, de quo infra videbimus. Et inde neceſſario fit talem pęnam debere eſſe temporalem, nec poſſe eſſe æternam, quia pęna æterna non per ſe, ſed ſimul cum culpa remittitur, & ideo non per alia remedia tollitur, niſi per ea, quibus remittitur mortalis culpa. Additum vero eſt, hanc pęnam eſſe debitam in foro Dei, & in eodem fieri remiſſionem hanc, quia etiam poſt peccatum remiſſum poteſt manere reatus pęnæ temporalis in foro humano, civili, vel Eccleſiaſtico, cujus remiſſio a prælato liberaliter facta ſuo modo vocari poteſt indulgentia; non eſt tamen illa, de qua nunc tractamus. Debet ergo hæc pęna eſſe debita ex lege divina, & luenda in Purgatorio, ſi pro illa in hac vita aliquo modo non ſatisfiat: reatum ergo hujus pęnæ tollit indulgentia: & ideo dicitur tollere pęnam in foro Dei, quia pęnam ipſam lege divina taxatam tollit, Deo ipſo annuente, ſeu principaliter remittente.

A qua pœna liberet indulgentia.

Particula ordinariæ pœnæ, a Medina addita ad indulgentiæ definitionẽ non eſſe neceſſariam.

Addit vero Medina ſupra particulam quandam, ſcilicet, *ordinariæ pœnæ:* ſupponit enim quaſdam eſſe pęnas ordinarias, quæ in vindictam peccati lege divina ſtatutæ ſunt, alias vero eſſe extraordinarias, quæ abſque certa lege pro divinæ voluntatis arbitrio interdum peccatoribus inferuntur, quales eſſe ſolent aliquæ pęnæ hujus vitæ, ut in peccato David fuit mors filii, & ſimiles. Ut ergo ſignificetur, per indulgentias remitti ordinarias pęnas, non vero extraordinarias, putat particulam illam in definitione eſſe addendam. Sed non inficior compenſationem, ſeu remiſſionem pęnæ temporalis ex vi indulgentiarum ſolum fieri de pęna ordinaria in purgatorio ſuſtinenda, ex præſcripto divinæ legis, quia aliæ pęnæ, ſicut ſub certam legem non cadunt, ita nec de eis remittendis, vel commutandis in alia remedia facta eſt certa aliqua lex, aut promiſſio. Imo aliquando tam definita Dei voluntate ſtatuuntur, ut propter nullam cauſam, vel orationem condonentur, ut in commemorato facto David videre licet. Nego tamen propterea neceſſarium eſſe particulam illam in definitione addere: tum quia juxta ſubjectam materiam conſtat ſermonem eſſe de hac pęna, quia ſermo eſt de remiſſione pęnæ, pro qua fieri poſſet condigna ſatisfactio per ſe, vel per alium: oſtendimus autem hanc condignam ſatisfactionem ſolum habere locum in ordinariis pęnis: tum etiam, quia nulla eſt remiſſio, quæ virtute clavium fieri poſſit circa extraordina-

dinarias pœnas, ut propterea neceſſarium ſit addere illam particulam ad diſtinguendam indulgentiam a tali remiſſione. Igitur quamvis ſimpliciter ſit ſermo de pœna, intelligitur de ea pœna, quæ ſub poteſtatem clavium cadere poteſt, quod non eſt neceſſarium explicite declarare in definitione, quia non omnia in ea declaranda ſunt, ſed ea tantum, quæ ad conſtituendum definitum, illudque ab alio diſtinguendum ſufficiunt, alioqui eſſet prolixiſſima, & redundans. Sicut etiam per indulgentias non tollitur medicinalis pœna, ſed ſatisfactoria, ſeu vindicativa, non tamen neceſſe eſt id in definitione explicare, quia medicinalis pœna nullo medio remitti ſolet: talis enim remiſſio potius eſſet ſupplicium, quam favor, vel indulgentia. Addo denique, etiamſi quis maxime illam particulam deſideret, ſatis inſinuari per alteram, *in foro Dei*, quia nulla pœna dicitur proprie debita in foro Dei, niſi quæ aliqua certa Dei lege taxata eſt, ac definita. Dum ergo dicitur hæc remiſſio eſſe in foro Dei, ſatis indicatur, cujus pœnæ futura ſit.

Aliæ particulæ non neceſſariæ ab indulgentiæ definitione rejiciuntur. Navarr.

Idem dicendum cenſeo de alia particula, quæ frequenter ab auctoribus additur: videlicet, quod hæc remiſſio fiat ex Eccleſiaſtico theſauro, ut inter alios addit Navarrus, in Commentar. de Indulgent. notab. 29. qui etiam ponit in hac definitione, indulgentiam debere concedi a prælato Eccleſiæ, & ob rationabilem cauſam. Verum quæ ad cauſas extrinſecas pertinent, non ſunt in definitione ponenda. De priori vero particula aliqui neceſſarium putant addere, quod fiat ex theſauro conſtante ex ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, ut per hanc particulam differat hæc remiſſio ab illa, quæ fit in ſacramentis, vel ſacrificio: illa enim fit ex ſolis meritis & ſatisfactionibus Chriſti, hæc vero etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum. Et ratio differentiæ eſt, quia ſacramenta & ſacrificium ſunt Eccleſiæ fundamenta, quam ſolus Chriſtus ſanguine ſuo fundavit, & ideo ſolum voluit, ut in ſuo merito, ſuaque poteſtate excellentiæ niterentur: extra ſacramenta vero voluit honorare ſanctos ſuos, & modum inſtituere, quo poſſent eorum abundantes ſatisfactiones per claves Eccleſiæ aliis applicari, & prodeſſe. Atque ita illa particula recte ſeparat remiſſionem indulgentiarum ab omni remiſſione ſacramentali. Hæc ſententia, quoad differentiam, quam declarare intendit, vera eſt. Opinor tamen clarius & melius declarari per particulam a nobis poſitam, ſcilicet, *extra ſacramentum*, & hac poſita, aliam non eſſe neceſſariam. Primum ex terminis patet: ſolum adverto, maxime poſitam eſſe particulam illam propter ſacramentum Pœnitentiæ: nam cætera ſatis excluſa videri poterunt per ipſum genus: nam in ſacrificio, & aliis ſacramentis, per ſe non intervenit actus clavium, nec eſt neceſſaria juriſdictio, niſi, ut recte & ordinate fiant, & ideo per illam particulam excludi etiam potuerunt omnia ſacramenta. Maxime tamen poſita eſt propter ſacramentum pœnitentiæ, in quo intrinſece, & ſubſtantialiter, ut ſic dicam, exercetur actus juriſdictionis ſpiritualis, virtute cujus remittitur ex opere operato temporalis pœna, vel ſimul cum culpa, vel interdum etiam relicta poſt dimiſſam culpam: illa tamen non eſt indulgentia, ſed excellentior quædam remiſſio & abſolutio, ſcilicet ſacramentalis. Extra ſacramentum vero nullo alio modo fit remiſſio temporalis pœnæ virtute clavium, & ad modum operis operati, niſi per indulgentiam; ergo poſita illa particula, ſatis completur definitio indulgentiæ.

Non eſſe neceſſarium in definitione addere particulam, extra ſacramentalia.

Dices, per ſacramentalia remittitur aliquando aliquid pœnæ temporalis ex vi inſtitutionis Eccleſiaſticæ; addendum ergo fuiſſet: *Extra ſacramenta, & ſacramentalia.* Reſpondetur negando Aſſumptum, niſi contingat uſui alicujus ſacramentalis adjunctam eſſe indulgentiam ex conceſſione Eccleſiæ. Ut, v. gr. in templi dedicatione, vel Epiſcopali benedictione dicuntur concedi quadraginta anni indulgentiæ, quæ remiſſio non fit per ipſum ſacramentale, formaliter loquendo, ſed concomitanter per indulgentiam illi adjunctam. Quomodo etiam in ſacramento, v. gr. communionis, contingit dari indulgentiam plenariam, ſi ad uſum ſacramenti accedat conceſſio Eccleſiæ: ſed illud non eſt per ſe, ſed tantum concomitanter, & ideo talis remiſſio formaliter etiam fit extra ſacramentum: ſufficienter ergo per particulam illam completa eſt ratio indulgentiæ. Non addidi vero illam particulam: *De theſauro Eccleſiæ*, aut, *de meritis Chriſti, & Sanctorum*, aut, *de alienis meritis*, ut alii ajunt, quia in primis omnes iſtæ particulæ neceſſariæ non ſunt ad diſtinguendam remiſſionem indulgentiæ ab aliqua alia, ut ex dictis patet. Deinde particula, *de alienis, &c.* communis eſt omni remiſſioni peccatorum, quæ fit ſine propria ſatisfactione ejus, cui remiſſio donatur, quia nulla fit niſi ob alienam ſatisfactionem alteri applicatam, ut in materia de ſatisfactione, & de ſuffragiis diximus. Et de remiſſionibus, quæ in ſacramento, vel ſacrificio fiunt, vere dici poteſt fieri *ex theſauro Eccleſiæ*, ſaltem quatenus conſtat ex Chriſti meritis, & ſatisfactionibus: licet autem non fiant ex ſatisfactionibus Sanctorum: tamen cum ad rationem indulgentiæ parum hoc referat, quid neceſſe eſt in illius definitione hoc involvere? Maxime, quia licet fingeremus applicari ex Chriſti inſtitutione per ſacramentum pœnitentiæ, non tantum ſatisfactiones Chriſti, ſed etiam Sanctorum, nihilominus illa non eſſet indulgentia, ſed altioris ordinis remiſſio, ſcilicet ſacramentalis, & ex divino jure immediate proveniens, cum tamen indulgentiæ remiſſio proxime, & immediate ſemper proveniat ex hominis conceſſione. Et è converſo, licet per poſſibile, vel impoſſibile conſumptæ eſſent omnes ſatisfactiones Sanctorum, quæ erant in theſauro Eccleſiæ, & ex ſolis Chriſti ſatisfactionibus fieret ſimilis conceſſio extra ſacramentum, virtute clavium, illa nihilominus eſſet vera indulgentia, ut per ſe notum eſt.

Particulæ de theſauro Eccleſiæ, & ſimiles nō eſſe neceſſarias in hac definitione.

Non eſſe in hac definitione ponendū pœnā debere eſſe ex culpis remiſſis relictam.

Ultimo explicari ſolet in hac definitione pœnam hanc, quæ per indulgentiam remittitur, debere eſſe relictam ex peccatis prius remiſſis quoad culpam. Quæ quidem doctrina in ſe veriſſima eſt, ſed adeo clara, ut ob eam rem non oportuerit definitionem pluribus particulis onerare. Nam in eo ipſo, quod dicitur per indulgentiam dari remiſſionem pęnæ temporalis, indicatur non dari remiſſionem culpæ, quamvis hoc etiam poſtea diſputandum, & probandum ſit. Rurſus per ſe notum eſt in foro Dei non remitti pęnam, niſi remittatur, vel jam ſupponatur remiſſa culpa, quia quamdiu manet culpa, tamdiu manet homo dignus pęna; cum ergo indulgentia remittat pęnam in foro Dei, & per ſe non valeat remittere culpam, neceſſe eſt, ut illa pęna ſit ex his, quæ relinqui ſolent poſt remiſſam culpam: atque in totum hoc ſufficienter in prædicta definitione continetur. An vero neceſſe ſit culpam, cujus pęna per indulgentiam remittitur, eſſe jam dimiſſam, quando ſit neceſſarium ad indulgentiam lucrandam, vel ſufficiat poſtea dimitti ante indulgentiæ effectum: item an hoc neceſſarium ſit, non ſolum in culpa, quæ eſt cauſa talis pęnæ, ſed etiam de quacunque alia concomitante mortali, quæſtiones ſunt infra tractandæ, non vero in definitione involvendæ, & ideo de definitione indulgentiæ hæc ſufficiunt. De diviſione autem tractando de effectibus dicemus.

SECTIO V.

Utrum Indulgentiarum uſus, vel juſtitiæ, vel perfectioni repugnet.

QUæſtionem hanc expediemus commode ſatisfaciendo nonnullis difficultatibus, in principio fere diſputationis poſitis, quæ illam attingunt, & illis nondum reſponſum eſt. Erat ergo prima difficultas, quomodo poſſit Eccleſia ſolvere, quod non ligavit: videtur enim hoc juſtitiæ repugnare, quia poteſtas ligandi & ſolvendi proportionem inter ſe ſervare debent: at Eccleſia nec impoſuit, nec taxavit pęnas debitas in foro Dei; ergo nec tollere poteſt. Reſpondetur autem idem argumentum fieri poſſe de remiſſione pęnarum per ſacramentum, quia etiam Eccleſia non taxavit illas pęnas. Dicendum ergo eſt, poteſtatem ſolvendi latius interdum patere poteſtate ligandi: Pontifex enim ſolvit hominem a voto, quamvis ipſe illum non ligaverit. Probabile etiam eſt aliquando poſſe Pontificem ſolvere hominem ab obligatione ex jure divino proveniente, atque ita poſſe ſolvere quod non ligavit. Unde ſecundo dicitur poteſtatem ligandi, ut ſit adæquata poteſtati ſolvendi, non ſemper ſumendum eſſe poſitive, ſed interdum privative, ſicut de poteſtate retinendi peccata in ſacramento pęnitentiæ declaravimus. In præſenti ergo licet Eccleſia non liget per ſe ad pęnas Purgatorii, poteſt tamen quodammodo retinere illas quantum ad uſum hujus poteſtatis, vel juſta de cauſa non concedendo indulgentias, vel revocando conceſſas, vel aliquē illarum uſu & fructu privando.

Niſi poteſtas ligandi privative ſumatur.

Secun-

Solvitur ſecunda difficultas.

Divina lex pœnas taxans nō eſt abſoluta, ſed conditionata.

Secunda difficultas erat, quomodo poſſit Eccleſia legem a Deo ſtatutam irritam reddere, aut ejus præſcriptam voluntatem immutare. Sed hæc difficultas objici etiam poteſt contra omnem effectum ſuffragiorum, imo & contra omnes ſatisfactiones juſtorum. Dicendum eſt ergo, in hac lege divina pęnam Purgatorii non intervenisse efficacem, & omnino abſolutam Dei voluntatem ſtatuentem, ut omnis qui ſemel contraheret reatum talis pęnæ, illam in ſpecie omnino ſuſtineret, neque aliter poſſet illo reatu liberari: ſed adjunctam eſſe conditionem, niſi pro ſuis peccatis ſatisfaceret, vel aliis modis ab ipſo Deo conceſſis plenam peccatorum veniam conſequeretur: ex quibus modis unus eſt per indulgentias, quarum conceſſio licet ab homine fiat: non tamen niſi ut a miniſtro Dei, utente poteſtate a Chriſto conceſſa. Ideoque indulgentiarum uſus neque eſt contra divinam legem, neque illa irritam facit, ſed eſt favor quidam ipſamet divina lege permiſſus, & ad ejus rigorem temperandum humanæ fragilitati valde accommodatus.

Tertia difficultas ſolvitur.

Ex quo facile ſolvitur tertia difficultas nimirum videri nimiam, & ſupervacaneam tam liberalem indulgentiam, cum ſint in Eccleſia tot alia media, per quæ poſſint pęnæ peccatorum remitti. Reſpondetur tamen, hoc argumentum ad ſummū probare hoc medium non eſſe ſimpliciter neceſſarium, non tamen non eſſe valde utile, & (ut Concil. Trid. dixit) *Chriſtiano populo maxime ſalutare*. Quod non ſolum verum eſt propter proprium fructum per ſe intentum per indulgentias, qui eſt remiſſio pęnarum, ſed etiam propter multa bona opera, quæ occaſione, & deſiderio talis fructus a fidelibus exercentur. Exercetur enim fides in Chriſtum, & circa pęnas peccatis debitas, & circa valorem meritorum Chriſti, & poteſtatem ab ipſo datam ad peccata tollenda. Ea etiam occaſione creſcit cultus, & religio, non tantum Chriſti, ſed etiam Sanctorum, & obedientia, & amor erga Chriſti Vicarium. Quæ eſt moralis congruentia non contemnenda, indulgentiarum poteſtatem valde credibilem faciens: quilibet enim Rex, qui regna, vel provincias longinquas per proreges gubernat, eis concedit facultatem aliquam diſtribuendi aliqua bona, vel favores aut privilegia aliqua concedendi ſubditis. Cum ergo Chriſtus Vicario ſuo non dederit temporalia bona, quæ poſſet diſtribuere, decuit maxime, ut ſaltem daret facultatem elargiendi aliqua ſpiritualia, quibus Chriſtianum populum ſibi benevolum redderet. Denique, eſt alia utilitas in hac gratia, quia ſpe & deſiderio conſequendi illam, aliqua opera pietatis, orationis, & pęnitentiæ exercent fideles, & ſe ad juſtitiam diſponunt per contritionem, vel etiam per confeſſionem, atque interdum etiam ad Euchariſtiā accedunt: quæ omnia abſque hujuſmodi fiducia non facerent, ut experimento conſtat. Et quamvis fortaſſe aliqui ea occaſione ſatisfactiones aliquas, vel pęnitentiæ opera pro peccatis ſuis facere omittant; id tamen eſt per accidens, & ut ego opinor, ſpirituales viri, dum indulgentias lucrantur, potius inde magis excitantur & promptiores redduntur ad pęnitentiæ opera; qui vero illa occaſione hæc omittunt, vel æqua facilitate id facerent, vel diutius in ſuis peccatis manerent ſine indulgentiarum uſu. Accedit tandem alia publica utilitas, quia cum ſæpius ſint in populo Chriſtiano plures calamitates & afflictiones, hoc medio excitat Eccleſiæ fideles ad purgandos animos, & exorandum Deum, ut ea mala ſeu calamitates avertat.

Rationes ob quas expedit tā liberalis indulgentiarū conceſſio.

Ultimo ex dictis expeditur dubium tractatum a Cajet. tom. 1. opuſc. tract. 10. qu. 2. & Cordub. qu. 40. de Indulg. & Soto in 4. d. 22. qu. 2. ar. 1. in fine, nimirum, an liceat, vel magis expediat uſus paſſivus indulgentiarum, id eſt, operari ad lucrandas illas. Certiſſimum enim ac de fide eſt, ex ſuo genere bonum & optimum id eſſe, tum quia ſi indulgentias concedere ſanctum eſt, etiam illas recipere: tum etiam, quia frui theſauro Chriſti modo ab ipſo conceſſo & inſtituto, ſanctum eſt. Tum denique, quia opus, quod fit ad lucrandam indulgentiam, ex ſuo genere ſanctum & bonum eſt, ut ſupponimus: & finis etiam ille eſt bonus, cum pertineat ad majorem animæ puritatem, & ad tollendum impedimentum gloriæ. Propter quæ etiam cenſeo certum, tale opus non poſſe dici imperfectionis, ſeu imperfectum. Duplici enim de cauſa hoc poteſt attribui alicui operi, ſcilicet, vel quia impedit perfectius opus, vel quia caret aliqua perfectione. Primum hic dici non poteſt, quia per ſe evidens eſt hoc ſtudium indulgentiarum per ſe non excludere alia perfectionis opera. Secundum etiam hic locum non habet, quia ſi ſit ſermo de carentia privativa, id eſt, perfectionis debitæ, falſum eſt, quia poteſt quis lucrari indulgentiam nihil eorum omittendo, quæ ad talis operis perfectionem neceſſaria ſunt. Si vero ſit ſermo de carentia negativa, eſt impertinens, quia hoc modo quidquid eſt præter Deum, imperfectum eſt.

Dices nullo ex his modis vocari hoc opus imperfectum, ſed in genere ſatisfactionis, quia talis modus ſatisfaciendi Deo pro culpa commiſſa imperfectus eſt. Reſpondeo primo, acquiſitionem indulgentiæ, non impedire quominus poſſit homo, ſi velit, propriam & perſonalem ſatisfactionem exhibere per propria opera pęnalia, & ita hoc lucrum ex ſe nullam perfectionem excludit. Deinde nego illam ſatisfactionem eſſe imperfectam, alioqui etiam ſatisfactio, ſeu remiſſio pęnæ per ſacramenta, vel ſacrificium eſſet imperfecta, quia non fit juxta menſuram proprii laboris ſeu pœnæ, ſed infra illam: id autem falſum eſt, quia fit perfectiſſima compenſatio ex ſatisfactionibus Chriſti. Sic ergo in præſenti in hoc ſenſu fit perfecta ſatisfactio, ſeu potius ſolutio. Nam ſatisfactio in rigore connotat habitudinem ad hominem operantem: in quo ſenſu verum eſt, eum, qui lucratur indulgentiam, non perfecte ſatisfacere; illa vero, ut dixi, tantum eſt imperfectio negativa, quæ non excludit, quin talis ſatisfactio aliter exhiberi poſſit, neque aliud quidpiam ad perfectionem neceſſarium eſt. Quin potius aſſero, exhibere ſatisfactionem per propria opera pro reatu pœnæ temporalis, ſi alioqui ex ſatisfactionibus Chriſti, vel Sanctorum facta eſt condigna ſolutio, per ſe non pertinere ad perfectionem ſanctitatis, aut charitatis, quia jam ſufficienti modo comparatus eſt ille effectus: ipſa vero opera continentia talem ſatisfactionem conferunt maxime ad perfectionem, vel propter eorum merita, vel propter comparandas virtutes, moderandas paſſiones, & vitia pręcavenda, vel propter conformitatem cum Chriſto in paſſionibus & doloribus, quæ poſſint aliis ad remiſſionem prodeſſe; denique ad exercendam charitatem, & prōptitudinem voluntatis ſatisfaciendi Deo, ac ſi pęnam non remiſiſſet: quæ omnia propter acquiſitionem indulgentiarum nec impediuntur, nec minuuntur: nulla ergo ratione dici poteſt imperfectus ille actus.

Num religioſis expediat indulgētias lucrari.

Ex quo etiam (ut obiter dicamus, quia res eſt facilis) ceſſat illa quæſtio vulgaris apud Scholaſticos, an indulgentias lucrari conſentaneum ſit ſtatui religioſorum: omnino enim affirmandum eſt: nam etiam illi poſſunt indigere hujuſmodi ſubſidio, & nihil repugnat, per ſe loquendo, ſtatui eorum, ut declaratum eſt. Quod ſi aliquando opus aliquod requiſitum exercere non valent, talem quidem indulgentiam obtinere non poterunt, niſi in ipſa exprimatur, ut infra dicemus: tamen id non provenit ex eo quod lucrari indulgentias repugnat ſtatui perfectionis, ſed quia talis indulgentia hic & nunc pro illis non eſt conceſſa, ſeu non eſt illis accommodata.

An ſit cōſultius pecuniam in eleemoſynam dare, quam in ſubſidium ad lucrandū indulgentiam.

Ceſſat præterea alia quæſtio, quam Cajet. in dict. Opuſ. qu. 3. tractat, nimirum, an ſit melius dare argentum, v. g. in eleemoſynam, quam dare in ſubſidium ad conſequendam indulgentiam: hæc enim comparatio, ut recte fiat, non debet fieri inter actus in individuo, ſed ex ſuo genere. Nam in individuo aliquando poteſt eſſe, non ſolum melius, ſed etiam neceſſarium ad bonitatem moralem dare eleemoſynam, prætermiſſa indulgentia, ſi utrumq; fieri non poteſt, ut ſi præceptum eleemoſynæ pro tunc urgeat. Aliquando etiam, quamvis circumſtantiæ non obligent ad præceptum, tales eſſe poſſunt, ut hic & nunc conſultius ſit dare eleemoſynam, quam lucrari indulgentiam: aliquando vero mutatis circumſtantiis, poteſt hoc eſſe melius. Sicut Magdalena melius fecit ungendo corpus Chriſti, quam ſi unguentum illud pro pauperibus reſervaſſet, ut Chriſtus ipſe Matth. 24. ſignificavit. Loquendo autem ex genere, cenſeo eſſe melius ſubſidium facere ad conſequendam indulgentiam, tum quia tale opus ex illo fine ad pęnitentiam ſpectat, cujus munus eſt divinam recompenſationem & ſolutionem intendere, licet ſub aliis motivis poſſit etiam eſſe a charitate, vel ſpe, quæ omnes ſunt virtutes perfectiores miſericordia. Ex fine etiam intento a Pontifice regulariter tale opus aut eſt religionis, aut juſtitiæ legalis, aut charitatis

ad commune bonum, & ideo ex ſuo genere melius eſt.

Sitne opus majoris charitatis velle ſatisfacere in purgatorio, quam lucrari indulgentiam.

Ceſſat denique interrogatio, quam attigit Soto in fine dicti art. ſcilicet, an ſit opus majoris charitatis ad Deum, velle in Purgatorio ſolvere per rigoroſam pœnam, quam ex alieno ſolvere per indulgentiam. Ad quam ipſe reſpondet, conſiderata ſolum pœna ſenſus, videri illud majoris charitatis, ob tollendam tamen pœnam damni, & impedimentum viſionis beatæ, quam maxime appetit charitas, ſimpliciter melius eſſe velle liberari ab illo reatu quocunque modo. Ego autem non video quomodo ad charitatem pertineat velle pati pœnas Purgatorii, aut per illas ſolvere, potius quam per quamcunque aliam ſatisfactionem propriam, vel alienam, quia in illis pœnis non creſcit charitas, neque in illis eſt conformitas ad Chriſtum, neque pro aliis eſt aliqua utilitas, ſed ſolum ad purificandam animam utiles ſunt: quacunque ergo alia via hoc perfecte fiat, eligibilius eſt etiam ex charitate, quia, omnibus penſatis, melius eſt purificationem hanc fieri in hac vita, quam in alia, ſi cætera paria ſint quoad meritum, & augmentum charitatis.

DISPUTATIO L.

De effectu Indulgentiarum.

PRiuſquam de cauſis indulgentiarum dicamus, dicendum eſt de illarum effectu, quoniam proxime conjunctus eſt cum propria ratione & quaſi eſſentia indulgentiæ. Unde inter eam explicandam multa ſuppoſuimus, quæ nondum probata, nec ſatis explicata ſunt. Hoc ergo in præſenti diſputatione perficere neceſſe eſt. In qua præcipue tractandum eſt, ſcilicet quis, & quotuplex ſit hic effectus, ubi obiter conſtabit quotuplex ſit indulgentia. Quomodo autem hic effectus fiat, tractare non eſt neceſſe; ſit enim per ſimplicem hominis conceſſionem, ut ſatis in præcedenti diſputatione declaratum eſt: ideoque ſolum fit morali modo, non phyſice; nam & ipſe effectus omnino moralis eſt, neque alium modum cauſalitatis requirit, vel admittit.

SECTIO I.

Utrum effectus indulgentiæ extendi poſſit uſque ad culpam.

Ratio dubitandi.

RAtio dubitandi ſumi poteſt ex verbis Chriſti Matt. 16. quibus poteſtatem concedendi indulgentiam probavimus: *Tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in cœlis*. Nam, ſi argumentum ſuperius a nobis factum ad poteſtatem indulgentiarum probandam ex univerſitate & amplitudine horum verborum efficax eſt, perinde probare videtur eam poteſtatem extendi ad indulgendas culpas, quia culpa eſt maximum impedimentum ingrediendi Regnum cœlorum: & ſignum illud diſtributivum, *quodcunque*, omnia hæc impedimenta complectitur; ergo clavis illa valet etiam ad tollendum hoc obſtaculum, & poteſtas illa ad ſolvendum hoc vinculum. At vero poteſtas ibi promiſſa non eſt illa ſacerdotalis, quæ data eſt Jo. 20. ſolumque operatur in ſacramento; ſed eſt illa paſtoralis, quæ data eſt Jo. 21. & operatur extra ſacramentum, ut ſupra inſinuavimus: ſub qua continetur poteſtas concedendi indulgentias; ergo illa etiam ad remiſſionem culpæ extendi poteſt. Confirmatur ex tenore Jubilæorum, vel aliorum privilegiorum, quibus hæ indulgentiæ conceduntur, abſolute enim promittunt remiſſionem peccatorum, quæ ſimpliciter dicta non eſt niſi remiſſio culpæ: & interdum diſtincte concedunt integram abſolutionem a culpa, & a pœna; ergo utrumque poteſt indulgentia remittere. In contrarium vero eſt communis uſus & ſenſus Eccleſiæ; nam indulgentiæ ſolum ad remiſſionem pœnarum temporalium valere cenſentur. Atq; hoc etiam probat definitio indulgentiæ ſuperius data, quæ ex hoc uſu & communi conſenſu Doctorum ſumpta eſt.

Prima Concluſio.

Poſterior concluſionis pars ſuadetur.

Dicendum eſt primo, indulgentiam per ſe non poſſe conferre remiſſionem culpæ mortalis, concomitanter vero aliud interdum ſecum affert, quod ad illam facilius conſequendam prodeſt. Hæc poſterior pars eſt facilis, nam interdum cum indulgentia conceditur facultas abſolvendi a peccatis reſervatis, vel a cenſuris, vel ad commutanda vota, vel interdum etiam alia debita, & reſtitutiones componendas; quæ omnia multum juvant ad facilius obtinendam veniam & abſolutionem culparum, quæ facultates non ſunt indulgentiæ proprie loquendo, ſed alia privilegia, quæ, quatenus ad indulgentiam diſponunt, adjunguntur. Addo etiam ad indulgentiam obtinendam ſæpe poſtulari opera, per quæ remiſſio culparum obtinetur, tunc autem indulgentia non eſt cauſa per ſe & formalis (ut ita dicam) vel efficiens talis remiſſionis, de qua cauſa prior pars concluſionis intelligitur. Quæ certa eſt de fide, ut exiſtimo. Probatur autem ab aliquibus, quia remiſſio indulgentiarum ſolum fit per diſpenſationem theſauri Eccleſiaſtici: theſaurus autem ille ſolum conſtat ex ſatisfactionibus Chriſti, & SS. quæ tantum valent ad temporalem pœnam propter peccatum debitam compenſandam; ergo neque indulgentia, quæ fit per diſpenſationem hujus theſauri, poteſt ultra hanc pœnam extendi ad remiſſionem ipſius culpæ mortalis.

Quorundam probatio prioris partis concluſionis.

Hæc vero ratio non eſt conveniens; nam licet ſatisfactiones Sanctorum ſolum valerent ad compenſandam temporalem pœnam, ſatisfactiones Chriſti, etiam ad æternam pœnam compenſandam, & moralem culpam delendam non ſolum æquivalentia, ſed etiam ſuperexcedentia ſunt; ergo ex parte theſauri ſecundum ſe totum ſpectati non eſt inopia, ſed abundantiſſimum pretium ad hujuſmodi effectum. Unde, ſi de potentia abſoluta loquamur, non dubito quin potuiſſet Chriſtus concedere poteſtatem ſuo Vicario ad remittendas culpas, etiam mortales, per ſimplicem conceſſionem veniæ extra ſacramentum, poſtulando etiam ex parte peccatoris ſolam attritionem; nam in hoc nulla eſt repugnantia, vel contradictio ex parte effectus. Nam etiam de fide certum eſt, Chriſtum ipſum per poteſtatem excellentiæ poſſe hoc facere. Neque etiam eſt repugnantia ex parte cauſæ, quid enim obſtat, quominus potuerit Chriſtus participationem illius poteſtatis cum ſuo Vicario communicare? Illo autem caſu poſito, talis remiſſio eſſet indulgentia quædam ſimilis illi, quam deſcripſimus circa temporales pœnas.

Improbatur.

Quod ergo in Eccleſia non ſit poteſtas ad talem indulgentiam concedendam ex parte theſauri, probari non poteſt; ſed ex eo probandum eſt, quod talis modus diſpenſandi theſaurum, ſeu ſatisfactiones & merita Chriſti in eo contenta, non eſt Eccleſiæ conceſſus: & hoc dicimus eſſe de fide. Quod probatur primo, quia peccatum mortale non remittitur ſine infuſione gratiæ ſanctificantis; ſed gratia juſtificans non poteſt infundi per ſolam indulgentiam, ſeu remiſſionem aliquam extra ſacramentum factam: ergo. Major eſt certa de fide, ut ſuppono ex materia de juſtificatione, & ex doctrina Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. Minor etiam de fide eſt ex doctrina ejuſdem Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 4. de Sacramentis in genere, ubi definit, ſacramenta novæ legis eſſe ad ſalutem neceſſaria, & ſine eis, aut eorum voto neminem poſſe gratiam juſtificationis adipiſci: quod dictum eſt ratione baptiſmi reſpectu infidelium, & (quod ad præſens ſpectat) ratione ſacramenti Pœnitentiæ reſpectu baptizatorum, qui poſt baptiſmum lapſi ſunt. Unde idem Concilium ſeſſ. 14. in particulari de his agens, docet c. 2. ſacramentum Pœnitentiæ eſſe ad ſalutem lapſis poſt baptiſmum neceſſarium. Eſt ergo de fide, non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad conferendam gratiam juſtificantem, vel remiſſionem peccati mortalis homini lapſo poſt baptiſmum extra ſacramentum Pœnitentiæ; ergo nec ad concedendam indulgentiam, per quam talis remiſſio tribuatur extra ſacramentum.

Vera prioris partis concluſionis ratio.

Evaſio.

Dicere quis poteſt, eſto hoc verum ſit, ſi omnino excludatur ſacramentum, tamen poſſe intelligi hujuſmodi indulgentiam extra ſacramentum in re ſuſceptum, cum voto illius. Reſpondetur, etiam hoc nullo modo locum habere, quia vel illa juſtificatio in voto ſacramenti futura erat per veram contritionem, aut per ſolam attritionem, aut ſine utraque per ſolum propoſitum confitendi: hoc poſtremum eſt manifeſte contra principium fidei, ſine pœnitentia neminem juſtificari poſſe, quia eſt, ſemperque fuit ad ſalutem neceſſaria, ex eodem Trid. ſeſſ. 14. c. 1. omnis autem vera pœnitentia ſub contritione, vel attritione includitur, ib. c. 4. Secundum etiam dici non poteſt juxta principia fidei: nam *contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe perducere peccatorem ad juſtificationem nequit*, ut eod. c. 4. idem Concilium docuit. Et quamvis probabile ſit hujuſmodi attritionem bona fide conjunctam alicui alteri ſacramento in re ipſa ſuſcepto, ut v. g. Euchariſtiæ vel

Præcluditur.

vel Extremæ unctioni, poſſet perducere hominem ad juſtitiam & remiſſionem peccati mortalis, in voto ſacramenti pœnitentiæ: tamen quod hoc poſſit facere ſola attritio ſine adminiculo & operatione alicujus ſacramenti, propter ſolam extrinſecam hominis conceſſionem, aut remiſſionem, alienum eſt a doctrina fidei, & inauditum in Eccleſia. Quia nulla ſunt inſtrumenta continentia gratiam Chriſti, illamque ex opere operato conferentia, præter ſeptem ſacramenta; nec miniſtri Chriſti poſſunt aliter gratiam conferre ex opere operato, niſi miniſtrando aliquod ex his ſacramentis: attritio autem non poteſt perducere hominem ad juſtificationem, niſi ratione alicujus gratiæ collatæ ex opere operato: extra ſacramenta ergo fingi non poteſt remiſſio peccati mortalis cum ſola attritione. Si autem dicatur primum, ſcilicet, tale votum habendum eſſe per contritionem, jam tunc indulgentia non operatur remiſſionem peccati mortalis, ſed ſupponit illam, quia ſupponit contritionem, quæ hominem Deo ſtatim reconciliat, in ſe includendo pœnitentiæ ſacramenti votum, quem effectum, quantum attinet ad remiſſionem culpæ, & pœnæ æternæ, æque conferet, etiamſi indulgentia conceſſa non ſit, aut licet homo habeat voluntatem & propoſitum non lucrandi illam; ergo ſignum eſt indulgentiam per ſe nihil conferre ad remiſſionem mortalis culpæ.

Atque hoc confirmant omnes formulæ concedendi indulgentias, uſitatæ in Eccleſia, ſemper enim explicant concedi hominibus contritis, vel confeſſis, vel aliquid ſimile, per quod oſtenditur, ſupponendam eſſe confeſſionem, vel contritionem, quia proprius ejus effectus non poteſt per indulgentiam dari. Et in jure ſæpe ſignificatur per indulgentiam compenſari ſatisfactionem, quæ eſt tertia pœnitentiæ pars, non vero contritionem, vel confeſſionem. Et ideo in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. dicitur, per indulgentias indiſcretas enervari ſatisfactiones. Atque ita in hac parte conveniunt Theologi omnes in 4. d. 20. ubi D. Th. qu. 1. ar. 5. p. 1. breviter indicat diſcurſum a nobis factum, dicens, quamvis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, poſſent valere ad merendum gratiam; non tamen propter hoc diſpenſari, ſed determinate propter remiſſionem pœnæ. Eadem in ſententia conveniunt ibi Palud. Durand. Capr. & alii, Soto d. 21. qu. 2. ar. 3. & Summiſtæ omnes ver. *Indulgent.* præſertim Sylveſt. qu. 10. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 4. & 5.

Poſſintne indulgentiæ per modum impetrationis valere ad remiſſionem culpæ.

Rationes pro affirmativa parte.

Dicet vero aliquis, prædictis rationibus recte probari, indulgentias non valere alicui immediate & per ſe ad culpam mortalem remittẽdam, non tamen probari quin mediate valere poſſint, impetrando ſaltem peccatori bonum motum, quo ſe diſponat ſufficienter ad remiſſionẽ peccati mortalis: hic enim fructus indulgentiæ non includit in ſe repugnantiam, quia unus homo juſtus poteſt alteri impetrare, & mereri de congruo remiſſionem peccati mortalis dicto modo; ergo ex parte effectus non repugnat idem fieri per indulgentias Eccleſiæ. Neque etiam repugnat ex parte theſauri, in quo indulgentiæ nituntur, ut a fortiori probant quæ in ſuperiori diſcurſu diximus, imo ad hoc non ſolum Chriſti merita, ſed etiam merita SS. valere poſſunt, ſaltem de congruo: nam hæc etiam repoſita ſunt in theſauro Eccleſiæ, ut in ſequ. ſect. declarabimus, & non omnia habuerunt proportionatum præmium; poterunt ergo per Eccleſiam ad hunc effectum applicari. Neque etiam eſt aliqua ratio, ob quam Eccleſiæ negamus hanc poteſtatem, cum hoc beneficium non ſit minus neceſſarium toti Eccleſiæ ad ſuorum membrorũ ſanctificationem, quam remiſſio temporalis pœnæ. Unde D. Th. ſupra refert quoſdam antiquos Doctores dixiſſe indulgentias valere ad hunc effectum, & quantum ad illud poſſe eſſe utiles, etiam his, qui ſunt in peccato mortali. Et ipſemet D. Th. ait, quantum eſt ex parte theſauri & poteſtatis Eccleſiaſticæ ad applicandum illum, poſſe indulgentias habere hunc effectum; tamen de facto non valere, quia ad hoc non applicantur: hoc autem colligit ex uſitata forma indulgẽtiarum, per quam ſolum conceduntur pro vere contritis vel confeſſis: unde peccatoribus ut ſic, non applicantur ad aliquem effectum, *Si autẽ* (inquit) *fieret communicatio per hunc modum; Facio te participem meritorum totius Eccleſiæ, vel unius congregationis, vel unius ſpecialis perſonæ: ſic poſſet valere ad merendum aliquid ei, qui eſt in peccato mortali, ut prædicta opinio dicebat.* Atque idem ſenſit Soto, d. 21. q. 2. ar. 3. qui ſolum dicit, opera Chriſti, & SS. non applicari per indulgentias in ratione meriti, ſed ſolum in ratione ſatisfactionis: hoc autem non probat, neq; amplius declarat. Utrumq; autem a nobis præſtandum eſt quoad fieri poſſit.

Tria ergo hic poſſunt inquiri: primum eſt, an illa conceſſio poſſit fieri ab Eccleſia ad talem effectum: ſecundum, an aliquando fiat: tertium, an fiat per indulgentias, ſeu an talis conceſſio habeat rationem indulgentiæ. Ut autem ab hoc ultimo incipiam, certe talis conceſſio neque eſt, neque proprie dici poteſt indulgentia. Probatur, quia indulgentia, ut conſtat ex ipſa voce, & ex uſu Eccleſiæ, & ex omnibus dictis de illius definitione, eſt remiſſio quædam; illa autem conceſſio non eſt remiſſio, ſed impetratio, ſeu adjutorium quoddam longe diverſæ rationis, ſicut quando unus juſtus impetrat peccatori bonum motum contra peccata, non poteſt dici illi remittere peccatum. Unde colligo conceſſionem hujuſmodi non pertinere ad poteſtatem ligandi, & ſolvendi, quæ eſt in Eccleſia, quia non eſt proprie actus juriſdictionis, nec vinculi, aut ſolutionis. Nihilominus tamen negandum non eſt, eſſe hanc poteſtatem in Eccleſia, ut D. Th. aperte docet, & probat ratio facta, & ex ipſo actu magis declaratur. Pertinet enim genus hoc beneficii ad ſuffragia & interceſſiones Eccleſiæ, quæ ſicut publicas orationes pro ſuis membris offerre poteſt, ita etiam merita Sanctorum ſuis orationibus adjungit, ut facilius a Deo exaudiantur: ſecluſa enim remiſſione pœnarum, non videntur poſſe merita SS. aliter applicari ad aliquem effectum, quatenus merita ſunt; ſic enim in hac conceſſione applicantur, & non ut ſatisfactiones ſunt. Pertinet ergo hæc poteſtas, quæ eſt in Eccleſia, & communicationem ſuffragiorum in ratione meriti unius pro alio, quæ vel eſt eadem cum impetratione, vel certe ab illa non ſeparatur. Unde actus ejus conſiſtit in Eccleſiæ interceſſione offerentis etiam merita SS. ut facilius exaudiatur, & hoc totum applicantis ad aliquod beneficium tali perſonæ, Provinciæ, aut etiam toti Eccleſiæ obtinendum. Quomodo etiam poteſt applicari ad impetrandam deteſtationem peccatorum, morum emendationem, extirpationem errorum, & ſimilia, quæ frequenter in Jubilæis proponuntur; & ideo, licet hoc beneficium non ſit indulgentia, ſolet eſſe cum illa conjunctum: quanquam regulariter potius ſit finis intentus per Jubilæum, & indulgentiam, quam præparatio ad indulgentiam conſequendam: ideoque indulgentia ſolum conceditur confeſſis, vel contritis, ut ipſi puriores ſint, meliuſque diſpoſiti ad fovendam Eccleſiæ orationem, & cooperandum ad efficaciorem impetrationem.

An conceſſio ad impetrandam remiſſionem culpæ habet rationẽ indulgentiæ.

Eſt tamen in Eccleſia poteſtas ad hanc conceſſionẽ.

Ex quibus infero primo, indulgentiam, quatenus talis eſt, per ſe & immediate non habere aliquem ſpiritualem effectum poſitivum in eo, cui conceditur, ſed ſolum privativum moraliter, qualis eſt ablatio alicujus pœnæ. Probatur ex dictis: nam, ſi poſſet habere aliquem effectum poſitivum, maxime eſſet aliquod divinum auxilium obtentum per modum impetrationis aut meriti de congruo: hic autem operandi modus non pertinet ad indulgentiam, quatenus talis eſt, ut ex proxime dictis conſtat. Ratio enim facta de impetratione auxilii ad contritionem habendam, æque procedit de quocunque alio auxilio, aut effectu poſitivo. Dixi autem, *per ſe & immediate*, quia remote, & ex accidenti multum deſervit indulgentia & ejus proprius effectus ad alios ſpirituales effectus, tum quia conſcientiæ puritas interiorem pacem, & ſpirituale gaudium ſecum affert: tum etiam quia, cæteris paribus, oratio cum ea diſpoſitione facta magis accepta Deo eſt, faciliuſque a Deo impetrat.

Indulg. non habet aliquem ſpiritualẽ effectum poſitivũ, ſed ſolum privativum.

Secundo ſequitur ex dictis, ſicut indulgentia per ſe non valet ad remiſſionem culpæ mortalis, ita etiam neque ad remiſſionem æternæ pœnæ, quia hæc ſimul & concomitanter cum æterna pœna remittitur. Dubitari autem poteſt, quia pœna æterna frequentius commutatur in temporalem, an ſaltem hæc commutatio fiat aliquando ratione indulgentiæ in minorem pœnam. Eſt ratio dubii, quia interdum contingit indulgentiam obtineri in eodẽ inſtanti, in quo aliquis juſtificatur, ut v. g. quando homini conceditur, ut per confeſſionem talem indulgentiam obtineat, vel ut ſimul abſolvatur a culpa, & a tota pœna: tunc enim ratione indulgentiæ ſæpe commutatio fiet in minorem pœnam, quam fieret ſine indulgentia, vel

Indulg. non valet ad remiſſionẽ pœnæ æternæ.

Ratio dubii.

Valeatne indulgentia ad cõmutandã æternam pœnam in temporalem.

erit

erit totalis remiſſio pœnæ æternæ; ergo interdum valet indulgentia ad mitiorem commutationem, vel etiam ad integram remiſſionem pœnæ æternæ. Reſpondeo, etiam in his caſibus indulgentiam proprie non verſari circa æternam pœnam, ſed tantum circa temporalem. Duplex enim cauſa, & duplex actio moralis, atque adeo duplex remiſſio ibi intervenit, licet utraque in eodem inſtanti fiat: prima cauſa eſt ſacramentum, vel contritio, quæ prius natura remittit culpam & conſequenter pœnam æternam, eamque in tantam temporalem commutat, quantum eſt ex ſe; ſtatim vero in ſecundo ſigno naturæ applicatur alia cauſa, nimirum indulgentia, quæ pœnam ex priori remiſſione relictam, vel minuit, vel omnino aufert. Neque obſtat, quia videtur ſequi, in eodem inſtanti fieri reatum tantæ pœnæ temporalis ex vi prioris commutationis, & tolli, vel diminui per poſteriorem remiſſionem, quod juxta principia Metaphyſicæ videri poteſt impoſſibile: nam hoc moraliter ſpectandum eſt: nam revera in eodem inſtanti non fit introductio & mutatio in eodem reatu pœnæ temporalis: ſed quia ex vi ſolius ſacramenti, vel contritionis commutatio fiat in tantum reatum, ideo talis cauſa hunc tantum effectum moraliter habere dicitur; quia vero ratione indulgentiæ fit, ut talis vel tantus reatus non introducatur, ideo remiſſio, vel diminutio talis reatus temporalis dicitur eſſe effectus talis indulgentiæ.

Dubii reſolutio.

Indulgentiam per ſe non valere ad remiſſionem culpæ venialis. 2. Concluſio.

Dico ſecundo in hac ſectione: Indulgentia per ſe non valet ad remiſſionem culpæ venialis. Concluſio præcipue intelligitur de immediata remiſſione: nam quoad remiſſionem mediatam per impetrationem alicujus motus, eadem ratio eſt in præſenti, quæ in culpa mortali, ut ex dictis patet. De remiſſione autem immediata non eſt tam certa hæc concluſio, ſicut præcedens, quia ad remiſſionem culpæ venialis non eſt neceſſaria gratiæ infuſio, neque operatio, aut votum alicujus ſacramenti, ſicut ad remiſſionem culpæ mortalis. Item, quia multi exiſtimant ſacramentalia delere culpas veniales ex opere operato, ob ſolam Eccleſiæ inſtitutionem, quæ non poteſt eſſe niſi conceſſio quædam per modum indulgentiæ facta utenti hoc vel illo ſacramentali. Præterea Scotus, & alii exiſtimant tranſacto peccato veniali, nihil manere niſi reatum pœnæ temporalis: ſed quilibet reatus pœnæ temporalis poteſt remitti per indulgentias; ergo juxta illam ſententiam peccata venialia poſſunt per indulgentias remitti: nam, quidquid in peccato veniali remiſſibile eſt, per indulgentiam remitti poteſt. Denique Palud. licet alias ſentiat peccatum veniale habituale habere veram rationem culpæ, nihilominus in 4. d. 20. qu. 4. in fine ſentit ut probabile, poſſe culpam venialem per indulgentiam tolli. Sequitur Anton. 1. p. tit. 20. c. 3.

Concluſio probatur 1 ſol. vunturq; argumenta in contrarium.

Nihilominus concluſio poſita multo probabilior eſt. Quam tenet Navar. in Comment. de Indulg. notab. 10. n. 12. & ſeq. citans Adrian. n. 4. in materia de Indulgen. fol. 4. Et eſt communior ſententia Theologorum, reſtringunt enim effectum indulgentiæ ad pœnam temporalem, ut abſolute culpam excludit. Ad quam probandam ſupponendum in primis eſt, peccatum veniale tranſiens actu, & manens habitu, eſſe aliquid diſtinctum moraliter a reatu pœnæ temporalis, quod in ſuperioribus late a nobis confirmatum eſt. Quo ſuppoſito, certum eſt, donec auferatur culpa venialis, non poſſe tolli reatum pœnæ temporalis proportionatæ, quia intime conjunctus eſt, cum ipſa culpa, quæ intrinſece habet reddere hominem dignum pœna. Unde poſſet quidem Deus manente culpa, nolle dari homini pœnam debitam, quod etiam poſſet facere durante actuali culpa: tamen, quod exiſtente culpa non ſit homo dignus pœna, id fieri non poteſt. Solum ergo ſupereſt probandum, indulgentiam per ſe non habere vim ad tollendam culpam venialem habitualiter manentem, inde enim conſequenter conſtabit, nec pœnam tali culpæ debitam poſſe remittere, niſi aliunde ſupponat culpam ablatam. Primo autem probari hoc poteſt ex forma uſitata in concedendis indulgentiis, ſcilicet, ſi is, qui eam lucrari vult, ſit contritus & confeſſus: nam hæc conditio non videtur intelligi tantum abſolute de ipſa perſona, ſed reſpective de ipſis peccatis, quorum plenam remiſſionem aliquis conſequi vult. Unde ſæpe etiam in his privilegiis vel decretis explicatur, per indulgentias concedi remiſſionem temporalium pœnarum. Secundo poteſt ratione ita declarari, quia venialis culpa deleri non poteſt ſecundum ordinariam legem ſine actu hominis, quo prior voluntas aliquo modo mutetur, in quo multum differt a remiſſione pœnæ temporalis, quæ hujuſmodi mutationem voluntatis non requirit. Sed per indulgentiam non datur homini hujuſmodi actus contra peccatum veniale; ergo. Reſpondet in virtute Paludan. ſupra, licet ad remiſſionem peccati venialis requiratur aliqua contritio, nihilominus aliquam attritionem cum indulgentia poſſe ſufficere ad tollendum peccatum veniale, quæ per ſe ſola non ſatis eſſet, & nunc vere dici talem indulgentiam tollere veniale peccatum, ſicut ſacramentum dicitur tollere peccatum, non quia ſine ulla contritione, vel attritione id faciat, ſed quia cum aliqua attritione id facit, quæ per ſe non ſufficeret ad illum effectum. Sed contra hoc eſt, quia quoties remiſſio culpæ etiam venialis tollitur ſine diſpoſitione per ſe ſufficiente ad remiſſionem ejus, neceſſe eſt intervenire aliquam cauſam, quæ ex opere operato poſſit delere culpam venialem, cujuſmodi eſt ſacramentum: indulgentia autem, ſeu qui illam concedit, non habet virtutem ſic operandi ſine ſacramento. Cujus ratio reddi poteſt, quia per ſacramentum infundi poteſt gratia, ſeu gratiæ augmentum, & non per indulgentiam. Quamvis autem, abſolute loquendo, ad remiſſionem peccati venialis non ſit neceſſaria gratiæ infuſio, tamen ad remiſſionem ejus ex opere operato neceſſaria eſt.

Paludani evaſio.

Eluditur.

Quod aliqui adeo verum putarunt, ut dixerint, etiam de potentia abſoluta non poſſe peccatum veniale tolli abſque infuſione gratiæ habitualis, quando alioqui tollitur ſine diſpoſitione actuali, quæ per ſe ſola ſufficeret ad remiſſionem venialis peccati. Quod licet in ordine ad potentiam abſolutam non ita ſit, cum non poſſit repugnantia vel contradictio oſtendi; tamen ſecundum legem ordinariam eſt id ſatis conſentaneum rationi, tum quia ad remiſſionem venialis peccati per ſe neceſſaria eſt talis diſpoſitio actualis; ergo quando Deus minori diſpoſitione contentus, remittit talem culpam, id non facit niſi ſupplendo imperfectionem actus per aliud nobilius donum, etiam ipſi animæ inhærens, quod non eſt niſi habitualis gratia, vel juſtitia: tum etiam, quia remiſſio venialis culpæ eſt aliqua hominis ſanctificatio, quæ non fit quaſi connaturali modo, niſi fiat per formam, vel diſpoſitionem animæ inhærentem: cujus ſignũ eſt, quia ex ſe, & ſecundum legem ordinariam, & ſecluſis privilegiis legis gratiæ, non fit ſine actuali diſpoſitione ſufficiente; ergo quando intervenit privilegium legis gratiæ, non fit ſanctificatio minus perfecta; ergo non fit ſine aliquo intrinſeco dono ſaltem habituali. Unde propter hanc cauſam, & ſimiles, tractando de ſacrificio Miſſæ dixi, non delere peccata venialia immediate & per ſe, quia non poteſt per ſe conferre gratiam habitualem, ſed ſolum impetrare contritionem, vel amorem repugnantem peccato veniali. Quæ ratio ceſſat in pura remiſſione pœnæ temporalis, quia hæc non eſt propria ſanctificatio cum non excludat veram malitiam mortalem ab anima, ſed ſolam pœnam, quæ non eſt malitia ſimpliciter: inde enim fit, ut reatus pœnæ temporalis auferri poſſit ſine ulla intrinſeca diſpoſitione hominis, per intrinſecum ſuffragium ſacrificii, aut ſatisfactionis alienæ.

Rationi dubitandi in principio ſectionis poſitæ ſatisfit.

Ad rationem ergo dubitandi in principio poſitam reſpondetur, univerſalem promiſſionem Petro factam non ſolum includere poteſtatem juriſdictionis, ſed etiam ordinis; nec ſolam poteſtatem juriſdictionis, quæ in foro exteriori ſeu extra ſacramentum exercetur, ſed etiam illam, quæ ad ſacramentum pœnitentiæ ſpectat. Tamen quia poteſtas Ordinis non eſt major in Pontifice ſummo, quam ſit in aliis ſacerdotibus, & Epiſcopis: ideo quoad hanc poteſtatem non eſt ſingulariter in Petro, ſed ordinatus fuit ſacerdos & Epiſcopus, quando alii Apoſtoli fuere ordinati. Quoad poteſtatem vero juriſdictionis in utroque foro habet ſingularem & ſupremam excellentiam, ideoque quoad hoc promiſſio illi facta impleta eſt Joan. 21. Quapropter veriſſimum eſt, Petrum ex vi clavium ſibi promiſſarum poſſe remittere peccata etiam quoad culpam, quia ex vi promiſſionis ibi factæ recepit immediate ab ipſo Chriſto poteſtatem Ordinis, & ſupremam poteſtatem juriſdictionis: poteſtas vero hæc non eſt

eſt poteſtas remittendi per indulgentias, ſed per ſacramentum: falſumque eſt hanc non fuiſſe comprehenſam ſub illa promiſſione, quamvis non ſola illa, ſed multiplex etiam alia poteſtas promiſſa fuerit.

Ad confirmationem ex verbis privilegiorum reſpondetur, peccatorum nomine ſæpe ſignificari pœnas peccatorum: juxta illud 1. Machab. 12. *Ut a peccatis ſolvantur;* in eadem ergo ſignificatione dicitur per indulgentias concedi peccatorum remiſſio, quod ex vulgari modo loquendi, & ex aliis verbis eorundem Jubilæorum ſupra indicatis ſatis conſtat. Illa autem locutio abſolvendi *a culpa, & a pœna* ab aliquibus Scholaſticis reprehenditur, præſertim Antonino, & Sylveſtro ſupra, & Supplemento Gabrielis in 4. d. 45. qu. 3. ar. 1. Imo etiam in jure non videtur probari, ut patet ex Clem. 1. de Privileg. & Clement. 2. §. 1. de Pœnit. & remiſſ. Quia vero, ut ibi notat Gloſſa, aliquando utuntur Pontifices illo loquendi modo, præſertim in conceſſione anni Jubilæi in Extr. *Antiquorum*, de Pœnit. & remiſſ. ideo dicendum eſt, ſenſum illorum verborum in rigore eſſe, per hujuſmodi indulgentiam concedi, ut qui eam lucratus fuerit, omnino abſolutus maneat a culpa, & a pœna, non quia indulgentia utramque tollat, ſed quia, ut habeat effectum, debet ſupponere remiſſam culpam, & ipſa complet totius pœnæ remiſſionem. Aliqui etiam addunt, ex vi illorum verborum concedi non tantum indulgentiam, ſed etiam licentiam, ut quis poſſit abſolvi ſacramentaliter ab omnibus culpis, etiam reſervatis: præſertim ab his, quæ non habent cenſuram annexam: ſed circa hoc conſideranda diligentius ſunt verba reſcripti.

SECTIO II.

Utrum indulgentia tollat reatum pœnæ temporalis debita apud Deum, vel tantum remittat pœnitentias injunctas in foro ſacramentali.

Variæ quæſtiones proponuntur.

POſſumus in hac quæſtione agere de poteſtate, vel de uſu ſeu de conceſſione indulgentiæ prout de facto fit. Rurſus de poteſtate multa poſſunt dubitari. Unum eſt, an Eccleſia poſſit remittere reatum pœnæ temporalis apud Deum. Secundum, eſto hoc poſſit, an ſolum illud valeat efficere poſt injunctam pœnitentiam ſacramentalem pro tali culpa ſeu reatu, vel etiam antea. Tertium an poſſit etiam relaxare pœnitentias ſacramentales, tollendo nimirum obligationem eas implendi. Quartum, an hæc duo ita connexa ſint, ut non poſſit unum ſine alio fieri. Et ſimilia fere poſſunt de uſu interrogari, atque ad omnia ſigillatim reſpondebimus.

Per indulgentias poſſe pœnam temporalem apud Deum debitam remitti. 1. *Concluſio.*

Dico ergo primo, poſſe Eccleſiam talem indulgentiam concedere, ut per eam remittat extra ſacramentum Pœnitentiæ reatum pœnæ temporalis apud Deum. Hanc aſſertionem cenſeo certam de fide: coindicit enim cum illa, quam in tota præcedenti diſputatione demonſtravimus, oſtendendo eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendas indulgentias, & per indulgentias intelligi veras remiſſiones, quæ hunc habeant effectum: hic enim eſt communis ſenſus Eccleſiæ, & fidelium omnium de indulgentiis, & Theologi omnes interpretantur D. Th. d. 20. qu. 1. ar. 3. Bonavent. 2. p. qu. 2. & reliqui ibidem, Soto d. 21. qu. 1. ar. 1. & 2. Denique Pontifices ipſi concedentes indulgentias hoc modo ſuam mentem interpretantur, ut videre licet in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. & ex aliis ſupra citatis, & infra commemorandis. Quapropter non oportet hic plures probationes afferre, ſed petendæ ſunt ex diſputatione præcedente: baſis autem, & fundamentum omnium eſt teſtimonium Chriſti; *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo:* prout ibi expenſum eſt.

Per indulgentias poſſe remitti pœnam temporalem debitam peccatis remiſſis nondum ad ſacramentale forum delatis.

Hinc dico ſecundo, Eccleſia non ſolum poteſt remittere hunc pœnæ reatum per indulgentias, poſtquam in ſacramento eſt injuncta pœnitentia pro peccatis, ex quibus ortum eſt tale debitum, ſed etiam antequam ulla pœnitentia ſacramentalis injuncta ſit, ſeu antequam talia peccata per confeſſionem ſint delata ad ſacramentale forum pœnitentiæ. Hanc etiam concluſionem exiſtimo eſſe certam: & ita etiam in hoc Catholici non diſſentiunt. Fundamentum a priori eſt idem, quia Chriſtus Dominus dicens, *Quodcunque ſolveris*, non limitavit promiſſionem, ſeu poteſtatem ad reatum pœnæ, pro qua eſt ſacramentalis pœnitentia injuncta; ergo nec nos reſtringere id poſſumus contra vim verborum, & ſine ullo fundamento auctoritatis, vel rationis. Imo adjungi etiam hic poteſt auctoritas totius Eccleſiæ, quæ ita intellexit hanc poteſtatem, ut oſtendit uſus plurium indulgentiarum, quæ ſub hac generali remiſſione conceduntur, & acceptantur, quas ſtatim connumerabimus. Ratio etiam eſt: nam, ſi Eccleſia extra ſacramentum poteſt remittere reatum pœnæ apud Deum non eſt, cur expectet, quod pro tali pœna ſacramentalis pœnitentia injuncta ſit, quid enim hoc refert ad uſum illius poteſtatis? quandiu enim ſatisfactio impleta non eſt, ita manet reatus & debitum pœnæ, ac ſi pœnitentia injuncta non eſſet: ſi ergo Eccleſia poteſt remittere tale debitum poſt pœnitentiam injunctam, & nondum impletam, idem etiam poterit, antequam pœnitentia injuncta ſit, quia non eſt majus vinculum, nec difficilius ad ſolvendum. Quin potius difficilius videri poterat remittere hanc pœnam poſt pœnitentiam injunctam, quia denuo eſt pœna taxata, novaque obligatio impoſita: ſi ergo, hac non obſtante, poteſt illa pœna remitti, a fortiori tolli poterit antequam ullum judicium ſacramentale de illa latum ſit.

Object.

Solum poterat obſtare, quod Eccleſia non poteſt ſolvere hoc pœnæ vinculum, donec culpa remiſſa ſit: culpa autem remittenda eſt per judicium confeſſionis: in quo ſimul injungitur ſacramentalis pœnitentia: & ideo remiſſio per indulgentias videtur tantum eſſe de peccatis, pro quibus eſt ſacramentalis pœnitentia injuncta. Sed hoc facile ſolvitur, advertendo, culpas non ſolum remitti per confeſſionem in re, ſed etiam in voto, per contritionem: hinc enim fit, ut poſſit culpa eſſe remiſſa, quamvis nulla ſacramentalis pœnitentia pro ea injuncta ſit; ergo etiam circa pœnam pro tali culpa debitam habet locum indulgentiæ remiſſio. Atque hoc ſignificant Pontifices, quando concedunt indulgentias non tantum confeſſis, ſed etiam contritis nondum confeſſis. Imo etiamſi interdum ad indulgentiam lucrandam præmittenda ſit confeſſio, adhuc habet locum remiſſio indulgentiæ, ubi non præceſſit ſacramentalis pœnitentia injuncta, quia poſſunt eſſe multa peccata oblita, & per accidens ſaltem remiſſa quoad culpam, quamvis nulla pro eis fuerit impoſita ſatisfactio. Poteſtas ergo indulgentiarum utraque peccata comprehendit, quia nec ſatisfactio injuncta eſt neceſſaria ad talem poteſtatem, neque etiam impedit illam.

Solutio.

Per indulgentiæ effectum poſſe relaxari pœnitentias in confeſſiene impoſitas. 3. *Concluſio.*

Explicatur aſſertio.

Dico ergo tertio. Per effectum indulgentiæ tolli poteſt, ſeu relaxari ſacramentalis pœnitentia juxta modum ſeu quantitatem indulgentiæ. Declaratur: nam in primis locutus ſum de effectu indulgentiæ, non de indulgentia ipſa: nam ut relaxetur ſacramentalis pœnitentia, non ſatis eſt, ut alicui concedatur indulgentia, ſi illā non lucretur cum effectu, quia donec hoc fiat, præceptum ſatisfaciendi in confeſſione impoſitum vim ſuam ſemper retinet. Fit quidem ſtatim per conceſſionem indulgentiæ, ut in arbitrio hominis ſit, vel indulgentiam lucrari, vel ſatisfactionem implere: & hoc modo dici poteſt ſtatim remitti illa obligatio, ut ſaltem non ita præciſa ſit: ſi tamen indulgentia non obtineatur cum effectu, prior obligatio integra manet, ut ex fundamento aſſertionis poſitæ conſtabit. Dixi etiam, *juxta modum ſeu quantitatem indulgentiæ*, quia, ut infra dicam, non omnis indulgentia tollit totum pœnæ reatum, ſed tantum illa, quæ vel eſt plenaria, vel ſaltem adæquata pœnæ debitæ; at ſi pœna injuncta ſit decem annorum pœnitentiæ v. gr. & per indulgentiam ſolum concedatur remiſſio duorum annorum, non ſtatim remittitur tota pœnitentia ſacramentalis, ſed ex parte & cum proportione.

Autoritate ſuadetur.

Hoc igitur modo explicata concluſio communis eſt Theologorum in 4. d. 20. D. Th. Bonav. Palud. Durand. & aliorum. Conſentiunt Summiſtæ ver. *Indulgent.* præſertim Sylveſt. & Ang. Panor. & alii Canoniſtæ in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. qui recte id colligunt a contrario ſenſu ex illo textu, quatenus ibi dicitur, *per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias ſatisfactionem ſacramentalem enervari:* ideo enim hoc verum eſt, quia per indulgentias relaxatur ſatisfactio ſacramentalis, quod quidē juſte & moderate fit, quando pœnitētiæ ſunt diſcre-

tæ:

tæ: quando vero ſunt nimiæ & immoderatæ, enervant ſatisfactionem pœnitentialem. Et hoc ipſum eſt, quod Concil. Trident. dixit, *nimia facilitate indulgentiarum, Eccleſiaſticam diſciplinam enervari*. Ratione probari ſolet hæc aſſertio, quia Summus Pontifex poteſt tollere vinculum a confeſſore impoſitum, quia per ſupremam ſolvendi poteſtatem poteſt tollere omne jus humanum: illud autem præceptum a confeſſore impoſitum non eſt majus quam humanum. Hæc vero ratio mihi non probatur, primo quidem, quia vel talis diſpenſatio hic neceſſaria non eſt; vel ſi eſt, jam talis relaxatio ſatisfactionis ſacramentalis non fieri per ſe ex vi indulgentiæ, ſed tantum concomitanter ex vi alterius favoris & diſpenſationis ſimul conceſſæ. Atque ita, ſi tantum concederetur indulgentia peccatorum ex vi effectus illius conceſſionis non ceſſaret obligatio ſatisfactionis ſacramentalis, niſi expreſſe adderetur in bulla ſeu privilegio, ut lucrans talem indulgentiam non teneretur ſatisfactionem impoſitam implere: at hoc falſum eſt, & contra formalem ſenſum aſſertionis poſitæ, & omnium qui illam docent. Quis enim dicat per indulgentiam relaxari, v. gr. Eccleſiaſticum jejunium, quia ſimul cum indulgentia concedi poteſt lucranti illam, ut non teneatur ad tale Eccleſiaſticum jejunium? ſecundo exiſtimo valde probabile talem diſpenſationem proprie ſumptam eſſe impoſſibilem, ſaltem extra ſacramentum Pœnitentiæ. Eſſet autem talis diſpenſatio propria, ſi intelligeremus, manente cauſa integra in reliquis omnibus quoad reatum & debitum pœnæ, tolli obligationem implendi talem ſatisfactionem ex ſola voluntate Pontificis diſpenſantis, ſeu potius abrogantis tale præceptum a confeſſore poſitum. Quod ergo hoc fieri non poſſit, ſatis probabiliter oſtendere videtur poſterior ratio dubitandi in principio poſita, quia forum ſacramentale eſt ſupremum, & ſententia ejus eſt ultima ac definitiva; quæ ergo ibi aguntur, non ſunt ſubordinata alicui homini, etiam Summo Pontifici, ut operanti extra ſacramentum; non ergo poſſunt ab eo directe mutari, aut abrogari. Patet utraque conſequentia, quia cauſa tractata, & definita in uno foro, præſertim ſupremo, non poteſt in alio revocari, ut ratione naturali per ſe conſtat; & ſumitur ex Can. 2. de Exception. in 6. Forum autem ſacramentale ſupremum eſt: nam Chriſtus ipſe principaliter fert ſententiam, licet per miniſtrum ferat. Item quia poteſtas ſolvendi eſt proportionata poteſtati ligandi: ſed nullus poteſt ligare ad pœnitentiam ſacramentalem extra forum illud maxime internum; ergo neque ſolvere: indulgentiarum autem conceſſio non pertinet ad illud forum: nam licet aliqui ita loquantur, ut dicant indulgentias concedi in foro pœnitentiali, vel id non eſt verum, vel aliter vocibus utuntur, vocando forum pœnitentiale non illud tantum, quod ſacramentale eſt, ſed omne illud, quo ſatisfit Deo pro pœna debita. Tandem infra oſtendam hujuſmodi poteſtatem non fore in ædificationem, ſed in deſtructionem.

Quorundam probatio concluſionis.

Rejicitur.

Germana aſſertionis ratio.

Ratio ergo a priori aſſertionis poſitæ eſſe debet, quia comparato effectu indulgentiæ, ipſo jure & facto tollitur neceſſitas pœnitentiæ injunctæ, & ideo etiam per ſeſe ceſſat obligatio ejus. Declaratur, quia effectus indulgentiæ eſt remiſſio pœnæ temporalis; ergo formaliter expellit reatum ſeu debitum ejus: implicat enim pœnam eſſe remiſſam, & adhuc manere debitum ejus. Ablato autem debito pœnæ, aufertur etiam debitum ſatisfaciendi pro illo, undecunque ortum ſit, ſive ex divina lege, ſive ex præcepto confeſſoris, tum quia, ſicut in communi lege ceſſante fine ejus in univerſali, ceſſat ejus obligatio; ita in præcepto particulari a ſacerdote impoſito ceſſante fine ejus intrinſeco, & particulari, ceſſat ejus obligatio: tum etiam, quia præceptum illud non imponitur niſi ſub ratione ſatisfactionis ad Deum: ratio autem ſatisfactionis jam ceſſavit, quia ubi non eſt debitum, nec ſatisfactio locum habet: ſicut ergo per remiſſionem indulgentiæ tollitur debitum, ita etiam ceſſat ſatisfactionis ratio, & conſequenter præceptum ejus.

Per indulgentiæ effectū ceſſare pœnitentiam injunctam per modū ſatisfactionis,

Atque hinc fit primo, cum in pœnitentia injuncta duplex ratio inveniri poſſit, nimirum vindictæ, & medicinæ præſervantis, quamvis ex vi indulgentiæ ceſſet ſatisfactio ſacramentalis ſub priori ratione, non tamen ſub poſteriori, ſi ſub illa poſita ſit. Ratio eſt, quia hic non ceſſat præceptum ob diſpenſationem, vel abrogationem ejus, ut dixi, ſed per ſubtractionem materiæ: ſubtrahitur autem per indulgentiam materia ſatisfactionis ſeu vindictæ, ut ſic, quia indulgentia tollit debitum, non tamen tollitur materia ſeu neceſſitas medicinæ, quia indulgentia nec moderatur paſſiones, nec pravam conſuetudinem ſeu habitum remittit, & ideo, non obſtante indulgentia manet eadem obligatio applicandi medicinam præſervativam. In quo etiam Doctores conveniunt: & inde optime confirmatur, quod diximus, pœnitentiam ſacramentalem non relaxari propter ſpecialem diſpenſationem, ſed propter materiæ ſubtractionem: alioqui ſi diſpenſatio interveniret, abſolute ſolveret omnem obligationem talis præcepti, relinqueretur que homini ſola naturalis obligatio applicandi medicinam præſervativam, ſuo tamen arbitrio eligendam, ſolum quatenus neceſſaria eſſet.

non vero per modū medicinę.

Corol. 1.

Secundo ſequitur ex dictis, non ſolum per indulgentiam ceſſare obligationem pœnitentiæ in ſacramento impoſitæ, ſed etiam per omnem aliam remiſſionem pœnæ pro talibus peccatis debitæ, quacunque alia via obtineatur, id eſt, ſive per alia opera ſatisfactoria propria, ſive per aliorum ſuffragia, vel ſatisfactiones ſibi applicatas, ſive ex opere operato per alia ſacramenta, aut ſacrificia. Hoc corollarium aliquibus videtur difficile, & tanquam inconveniens illud nobis objiciunt contra rationem factam, quia videntur hinc multum enervari ſatisfactiones ſacramentales, imo omnino tolli illarum obligationem, quia ſemper eſt liberum homini facere alia opera ſatisfactoria, quibus factis tollitur materia alterius præcepti. Sed revera ratio facta generaliter convincit, quotieſcunque remiſſio pœnæ pro peccato debitæ integre obtenta eſt, ceſſare omnem obligationem aſſumendi novam pœnam in vindictam, ſeu ſatisfactionem talis culpæ. Unde ſi conſtiterit de tali remiſſione, conſtabit etiam de tali obligatione ſublata. Nihilque ad rem pertinet, quod remiſſio hac vel illa via, juſtitiæ, aut gratiæ obtenta ſit, quia ceſſatio obligationis non provenit ex cauſa remiſſionis, ſed ex eo ſolum, quod remiſſio vere facta ſit, ut in ratione facta declaratum eſt. Quia vero extra indulgentias conſtare non poteſt prudenti credulitate, totam pœnam debitam propter peccata, pro quibus erat injuncta ſacramētalis pœnitentia, eſſe integre remiſſam, ideo non poteſt quis ob hanc cauſam a tali obligatione excuſari: & ideo non ſequitur pœnitentias ſacramentales hoc titulo enervari, aut facile relaxari. Quia in primis nemo poteſt licite ea intentione alia opera ſatisfactoria exercere, aut procurare, ut liberetur onere implendi pœnitentiam injunctam, quando nullam aliam habet legitimam excuſationem, quia hoc revera eſſet in fraudem præcepti impoſiti, quod primum omnium impleri debet, ſi commode fieri poteſt. Deinde, quamvis alia opera ſatisfactoria aliquis faciat, aut aliis viis remiſſionem aliquam conſequatur, non propterea ſtatim liberabitur a proprio reatu, & debito illorum peccatorum, pro quibus pœnitentia ſacramentalis injuncta fuerat: nam ſemper eſſe poſſunt alia peccata non integre remiſſa, & illamet peccata poſſunt eſſe digna majori pœna, quam fuerit impoſita, vel quam alia via ſit exhibita, & quacunque ratione non ſit integre ſatisfactum pro tali peccato, adhuc permanet obligatio exercendi ſatisfactionem ſacramentalem. Accedit denique ratio medicinæ, qua interveniente, ſemper pœnitentialis ſatisfactio vim ſuam retinet. Hæc igitur omnia moraliter conſiderata ſufficiunt, ut ex prædicto capite pœnitentia ſacramentalis non enervetur. Quod ſi contingat, alia via, & bona fide procedendo, tantam fieri ſatisfactionem ſeu abundantem ſolutionem, ut judicio prudentis viri credatur remiſſio plene conſecuta, nullum eſt inconveniens, quod tunc ceſſet obligatio injunctæ pœnitentiæ. Imo deſiderandum eſt, quod homines tam perfecte ſatisfaciant, ut aliis obligationibus non indigeant: conſulendum tamen eſt pœnitentibus, ut hoc titulo nunquam ſe exonerent hac obligatione, niſi prius re tractata in eodem foro cum eodem, vel alio confeſſore ejuſque judicio.

Obligationē implendi pœnitentiam non ſolū tolli per indulgentias, ſed per omnē aliam remiſſionem pœnæ pro illis peccatis debitæ.

Corol. 2.

Ex hoc tamen capite nullum fere ab obligatione implendi ſatisfactionem liberari.

ASSERTIO IV.

Poteſtatem relaxandi pœnas peccatorum coram Deo, & pœnitentias injunctas eandem eſſe.

Tertio principaliter ſequitur ex dictis reſponſio ad quartam interrogationem ſupra poſitam, nimirum, an ſit neceſſaria connexio inter hos duos effectus. Dicendum eſt enim quarto, poteſtatem relaxandi pœnas peccatorum

torum coram Deo,& pęnitentias injunctas in foro ſacramentali non eſſe duas, ſed unam & eandem, quæ utrumque effectum ſimul & una actione operatur, propter connexionem eorum inter ſe ſuppoſita injunctione pœnitentiæ ſacramentalis. Tota hæc aſſertio plane colligitur ex fundamentali ratione, per quam ſupra explicuimus modum, quo per indulgentiam relaxantur pęnitentiæ ſacramentales, ſcilicet, non per ſe, ſed per ſubtractionem debitæ alicujus ſatisfactionis. Uterque ergo effectus una actione efficitur, quia unus eſt per ſe, alius conſequens & reſultans: una eſt ergo poteſtas, quæ utrumque operatur: tum quia una actio ab una eſt poteſtate proxima: tum etiam, quia potentia habet unitatem ab effectu ſeu termino per ſe intento, nec multiplicatur propter effectus neceſſario reſultantes. Fit etiam, ex eodem principio, neceſſariam eſſe connexionem inter hos duos effectus, quia nec ſacramentalis pœnitentia relaxari debet (nec fortaſſe poteſt per ſe) abſque remiſſione illius reatus, pro quo impoſita eſt; neque è converſo talis reatus remitti poteſt, quin inde ſequatur relaxatio pęnitentiæ, ſi impoſita eſt: hoc enim neceſſe eſt ſupponi, quia non relaxatur vinculum, quod impoſitum non eſt: licet poſſit præveniri (ut ſic dicam) ut non poſſit imponi, quia, ſicut ablato reatu, aufertur obligatio ſatisfaciendi per pœnitentiam injunctam: ita, etiamſi non ſit injuncta, ex vi talis indulgentiæ fit homo immunis, ut ſic dicam, ne pro tali peccato illi poſſit amplius ſacramentalis pęnitentia imponi in vindictam.

Diſcrimẽ inter pœnitentiam impoſitā in foro ſacramētali & impoſitam in foro exteriori. Atque in his omnibus eſt magnum diſcrimen inter ſacramentalem & quamcunque aliam pęnitentiam publicam, quæ extra ſacramentum poſſit per Eccleſiaſticam poteſtatem propter aliquod peccatum imponi: nam remiſſio peccati, & pęnæ ejus coram Deo, non eſt neceſſario connexa cum remiſſione pęnæ exterioris fori. Poteſt enim aliquis eſſe liber a culpa, & ab omni reatu ejus apud Deum, & nihilominus eſſe reus alicujus pęnæ Eccleſiaſticæ extra ſacramentum imponendæ, & ſuſtinendæ, quia hæ pęnæ ordinantur ad diverſos fines proprios, ac per ſe, ſcilicet ad ſatisfaciendum Deo, vel Eccleſiæ: de quo poſſunt videri Gloſſ. & Doctor. in c. De his, de Accuſation. Tiraquel. de Pęnis tempor. cauſ. 28. n. 18. Covar. lib. 2. Var. c. 15. n. 3. Gutier. lib. 1. q. c. 2. n. 13. c. 12. n. 16. Et eadem ratione poteſt è converſo aliquis eſſe ſufficienter punitus in foro exteriori Eccleſiæ, & non in foro Dei, ſeu ſacramentali, quod perinde eſt. Et ob eandem omnino cauſam poteſt optime Prælatus Eccleſiaſticus remittere alicui publicas pęnas in foro exteriori Eccleſiaſtico debitas, non remittendo culpam, neque pęnam debitam apud Deum, quia ſunt fori diſtincti, & habent fines diverſos, ex quibus provenit, ut res ipſæ inter ſe non ſint connexæ. Eademque ratione poteſt ſacerdos in foro ſacramentali punire peccatorem ut Deo ſatisfaciat, etiamſi ſciat exterius eſſe punitum ab Eccleſia, aut ei ſufficienter ſatisfeciſſe, quia, ut dixi, fori ſunt diſtincti. Fieri tamen poteſt, ut per Eccleſiaſticam pęnam homo etiam Deo ſatisfaciat, ſi eam voluntarie acceptet, & honeſte, & in ſtatu gratiæ illam ſuſtineat, & tanta eſſe poterit ſatisfactio, ut etiam confeſſor in ſacramentali foro illa debeat eſſe contentus, & aliam non imponere, quod prudenti ejus arbitrio relinquendum eſt. Ipſe tamen in hoc credere debet pęnitenti in ſuo foro ſacramentali dicenti, ſe hoc vel illo modo ſatisfeciſſe Deo, vel adhibuiſſe talia media ad obtinendam remiſſionem pęnæ debitæ apud Deum pro tali culpa: ad confeſſorem autem pertinet judicare, an ſufficientia fuerint. Extra ſacramentum vero nec reo credere neceſſe eſt, nec etiamſi credatur, ideo excuſat, quominus pęnitentiam publicam per canones taxatam, aut juſto judicis arbitrio imponendam ſuſtinere debeat. Ex quo tandem fit, ut ex indulgentia per ſe & intrinſece non ſequatur relaxatio hujuſmodi pęnitentiæ publicæ, impoſitæ, vel imponendæ extra ſacramentum in exteriori foro Eccleſiæ, quia effectus indulgentiæ, qui eſt remiſſio pęnæ apud Deum, non eſt intrinſece connexus cum relaxatione illius pęnitentiæ publicæ: indulgentia autem nihil operatur niſi vel ſuum per ſe effectum, vel id quod ex illo intrinſece reſultat. Ideoque poteſtas concedendi indulgentias, & relaxandi has pęnas externas & publicas formaliter ſeu ratione diſtinctæ ſunt, & per diverſas actiones ſeu conceſſiones ſuos effectus operantur, ut ex diſcurſibus factis ſatis conſtat.

Variæ ſententiæ de relaxatione ſacramentalis pœnitentiæ per indulgentias, rejiciuntur.

Ultimo rejiciuntur facile ex dictis nonnullæ ſententiæ circa hanc poteſtatem relaxandi ſacramentales pęnitentias per indulgentias. Dixerunt enim aliqui hanc poteſtatem eſſe dependentem a voluntate ejus, qui pęnitentiam impoſuit, ita ut indulgentia non relaxet pęnitentiam ſacramentalem, niſi ſub hac conditione, & voluntate ſeu conſenſu confeſſoris impoſita ſit, videlicet, quod per indulgentiam relaxari poſſit. Ita ſentit Gloſſ. in c. *Quod autem*, verb. *Ut poſſint*, de Pęnit. & remiſſ. quam ſequuntur aliqui Canoniſtæ. Eſt tamen hæc falſa ſententia, & ſine fundamento, ut notavit Corduba q. 10. cum Angel. verb. *Indulgent.* §. 1. & Supplementum Gabriel. in 4. d. 45. qu. 3. art. 2. propoſit. 11. Ratio autem propria ſumitur ex principio poſito, quod hæc relaxatio intrinſece ac neceſſario ſequitur ex effectu indulgentiæ, & ideo confeſſor non ſolum non conſentiendo, ſed etiamſi expreſſe diſſentiat, & nolit relaxationem fieri, non poteſt id obtinere, quia non poteſt Prælatum Eccleſiaſticum impedire, quominus indulgentiam valide concedat, quia vel eſt ſuperior, ut ordinarie contingit, vel utitur poteſtate diverſi ordinis, quæ non eſt ſubordinata poteſtati judicandi in foro ſacramentali. Unde ſi contingeret Papam ipſum eſſe confeſſorem, & ita imponere pęnitentiam ſacramentalem, ut nollet eam relaxari per indulgentias, neceſſarium eſſet, ut uteretur non ſola poteſtate confeſſoris, ſed poteſtate ſupremi Paſtoris in quocunque foro, per quam poteſt & alios privare poteſtate concedendi indulgentias in tali caſu, & ſuaſmet indulgentias limitare, ut pro tali perſona, & tali caſu non proficiant. Neque etiam poteſt confeſſor impedire, ne ex effectu indulgentiæ conſecuto ſequatur relaxatio pęnitentiæ ſacramentalis, quia non poteſt obligare iterum ad ſatisfaciendum pro pęna jam dimiſſa. Hæc ergo poteſtas, & effectus ejus nullo modo pendet ex conſenſu confeſſoris. Alii vero dixerunt, per indulgentiam non poſſe relaxari pęnitentiam ſacramentalem, niſi poſt factam condignam ſatisfactionem. 1. Sent. Gloſſ. Improbatur.

Alii aſſeruerunt neceſſarium eſſe, ut is, qui indulgentiam conceſſit, oratione, aut eleemoſynis pro alio ſatisfaciat, vel ad ſatisfaciendum pro illo obligetur. Alii denique, quod licet remittatur talis pęna, quando ex aliqua negligentia vel inadvertentia omiſſa eſt, non tamen ſi directa voluntate omittatur. Quæ omnia referunt dicta Gloſ. & Corduba ſupra. Sunt tamen improbabilia, tum quia gratis dicuntur, & limitant ſupremam Pontificis poteſtatem: tum etiam quia ex ſolido fundamento a nobis poſito omnia facile ruunt. Nam ſi eſſet neceſſaria condigna ſatisfactio, nihil operaretur indulgentia: nam ipſa condigna ſatisfactio per ſe tollit obligationem iterum ſatisfaciendi: indulgentia ergo ſupplet vicem condignæ ſatisfactionis, faciendo æquivalentem ſolutionem & remiſſionem, & ideo per ſe ſufficit ad dictam obligationem tollendam. Neque eſt cur ſit neceſſaria obligatio in concedente indulgentiam ad ſatisfaciendum pro alio, quia, neque oportet, ut ipſe hoc promittat, aut intendat, ut per ſe conſtat; neque ex effectu ipſo ſequitur talis obligatio, quia juſte operatur, & ad remiſſionem faciendam non applicat ſuas ſatisfactiones, ſed communes, quæ ſunt in theſauro Eccleſiæ, ad quem diſpenſandum habet poteſtatem. Denique qui poteſt indulgentiam juſte lucrari, non male facit, etiamſi nolit aliter ſatisfacere, nec per tenorem indulgentiæ excluditur, quominus hunc effectum conſequatur; ergo etiam ille relaxationem obtinere poteſt. Atque hæc de priori puncto, quod ad poteſtatem pertinebat. 2. Sent. Improbantur 2. Rejicitur 3. Eluditur.

SECTIO III.

Num per indulgentias, quæ ſunt in uſu, relaxentur aliæ pœnæ præter injunctas pœnitentias in ſacramentali foro.

1. Sent. Circa ſecundum punctum propoſitum qualis ſit de facto uſus hujus poteſtatis, omnes fere Catholici conveniunt per indulgentias relaxari pęnitentias injunctas in ſacramento Pęnitentiæ, quia hoc expreſſe habetur in Decretis vel bullis concedentibus indulgentias. In aliis vero rebus eſt diverſitas opinionum. Quidam enim ſenſerunt per indulgentias, quæ de facto conceduntur, non

non remitti reatum pęnæ apud Deum, ſed ſolam obligationem exequendi ſacramentalem pœnitentiam. Quæ opinio antiqua fuit, eam enim referunt D.Th. & Bonavent. & inſinuat Albertus d. 20. ar. 16. definiens, indulgentiam remiſſionem eſſe de pœnitentiis injunctis. Fundamentum eſt, quia in jure ſæpe dicuntur dari indulgentiæ de pęnitentiis injunctis, ut patet ex c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. & ex c. *Romano*, eodem tit. in 6. & ex Clem. unic. de Reliquiis & veneratione Sanctorum. Ex quibus locis colligere licet generalem formam concedendi indulgentias eſſe *de pœnitentiis injunctis*, ideoque licet indulgentiæ concedantur ſimpliciter, & aliud non exprimatur, intelligendas eſſe ſecundum juris formam, atque adeo de pęnitentiis injunctis. Eo vel maxime quod Pontifices ſæpe concedunt indulgentias ſub hac forma: *Concedimus ſeptem annos, vel quadraginta dies, aut tot quadragenas indulgentiæ*, quæ numeratio manifeſte fit juxta canones pœnitentiales taxantes hoc modo pœnitentias peccatis imponendas. Tandem confirmari poteſt hæc ſententia ex his, quæ ſupra adduximus de antiquo uſu Eccleſiæ in indulgendis pœnitentiis, nimirum ex eo non poſſe colligi, per illas remiſſiones ſolitas fuiſſe dimitti pœnas etiam in foro Dei, ſed uſus indulgentiarum poſtea extenſus eſt ad pœnitentias injunctas etiam in foro ſacramentali ſub eadem ratione, & ad ſimilem effectum introductus eſt, & ille eſt, qui nunc durat in indulgentiis concedendis; ergo etiam nunc per indulgentias nihil aliud relaxatur niſi pœnitentiæ injunctæ.

2. Opinio. Secunda ſententia eſt, per indulgentias, quæ de facto conceduntur, ſolum remitti peccata ſemel delata ad forum pœnitentiæ, pro quibus jam eſt debita pœnitentia ſacramentaliter injuncta, quamvis per hanc remiſſionem non ſolum tollatur obligatio implendi pœnitentiam injunctam, ſed etiam tollatur reatus pœnæ Purgatorii, pro qua compenſanda talis pœnitentia injuncta eſt: & hæc fuit altera opinio poſteriorum Theologorum Dur. Palud. 4. d. 20. qu. 4. Alenſ. 4. p. qu. 23. n. 2. Adrian. qu. ult. de indulg. Cajet. Opuſc. de indulg. ad Jul. c. 2. & 7. Petr. Sot. lect. 2. Fundamenta hujus opinionis ſunt eadem fere quæ præcedentis, præſertimque ſumuntur ex forma concedendi indulgentias.

3. Sent. Eſt tertia ſententia, quæ diſtinguendum putat inter indulgentias juxta tenorem conceſſionis, in quibuſdam enim tenor eſt limitatus, & cum illa adjectione, *de pœnitentiis injunctis*: in aliis vero eſt abſolutus & ſine limitatione, ut quando conceduntur tot anni indulgentiæ, vel ſimpliciter indulgentiæ plenariæ. Quando conceduntur priori modo, concordat hæc ſententia cum præcedenti ex illo principio, quod indulgentia non plus valeat, quam ſonat; ſi ergo cum tali reſtrictione conceditur, non plus valet. In poſteriori autem modo indulgentiarum diſcordat hæc ſententia a præcedente: nam valere putat ad quorumcunque peccatorum remiſſionem, etiamſi pro illis nulla pœnitentia injuncta ſit, ex alio principio ſimili, quod indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant. Atque hanc opinionem tenet Navar. Comment. de Indulg. notab. 11. n. 13. Sot. d. 21. q. 2. ar. 1. Ledeſ. 2. p. 4. qu. 27. ar. 2. Cordub. qu. 8. & dicit eſſe communem Theologorum in 4. d. 20. & 45. & Canoniſtar. in c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. & in hanc partem trahit Dur. & Adrian. & Angelum verb. *Indulgentia*, §. 1. & 2. & Sylv. qu. 8. & 10. & alios.

4. Sent. Quarta vero opinio eſt, indulgentias, ſive ſimpliciter concedantur, ſive cum illo addito: *De injunctis pœnitentiis*, valere ad remittendas quaſcunque pœnas relictas ex peccatis remiſſ. Et hanc exiſtimo eſſe opinionem D.Th. ſatiſque probabilem, quam ſequentibus aſſertionibus exponam.

Per indulgentias, quæ ſunt in uſu Eccleſiæ, remitti pœnam peccatis debitam in foro Dei. 1. *Concl.*

Dico ergo primo. Per indulgentias, quæ de facto ſunt in uſu Eccleſiæ, remittitur pœna peccatis debita, etiam in foro Dei. Ita D.Th. ſupra, Bonav. d. 20. 2. p. qu. 2. & omnes Doctores pro ſecunda, & tertia opinione citati, & alii ſtatim citandi.

Prima D. Th. ratio. Probat D. Th. primo, quia privilegium Petri eſt, ut, quod ſolvit in terris, ſit etiam remiſſum in cœlis; ergo remiſſio quæ per indulgentias fit in foro Eccleſiæ, valet etiam in foro Dei. Hæc vero ratio magis probat poteſtatem, quam actum, ut ex ſuperius dictis conſtare poteſt: probat enim (ut ſic dicam) ex hypotheſi, ſi Pontifex intendit ſolvere in terris homines a reatu pœnæ purgatorii, ſolutos manere etiam in cœlis, quia oſtenſum eſt verba illa hanc poteſtatem includere. Nunc autem inquirimus, an hæc ſit intentio Pontificis concedentis indulgentias, quod illa ratione non videtur probari, quia in quocunque alio modo conceſſionis, remiſſionis, vel diſpenſationis legitimæ verum habet, efficaxque eſt verbum Chriſti, *Quodcunque ſolveris, &c.* ut in ſuperioribus etiam dictum eſt.

Secunda, & optima D. Thom. ratio. Secunda ratio D. Th. eſt, quia Eccleſia concedendo indulgentias, magis damnificaret, quam juvaret fideles, quia abſolveret eos a pœnitentiis injunctis, & remitteret ad graviores pœnas purgatorii. Quæ ratio optima profecto eſt, & apud me non ſolum probat de facto non fieri talem modum remiſſionis, ſed etiam fieri juſte non poſſe per communes indulgentias: nam talis poteſtas eſſet in deſtructionem potius, quam in ædificationem.

Diſcrimē inter relaxationē pœnitentiæ impoſitæ in exteriori foro, vel in ſacramentali. Atque in hoc eſt magna differentia inter pœnitentias, quæ imponuntur in exteriori foro, & in ſacramentali, quia illæ non ordinantur per ſe ad remiſſionem pęnarum purgatorii, ſed ad ſatisfactionem Eccleſiæ, quamvis ex bono uſu ipſius patientis poſſint etiam priorem effectum ſeu fructum habere, quo non privatur, etiamſi per Eccleſiam tales pœnæ remittantur, quia ſua voluntate poteſt vel illas vel ſimiles æquivalentes aſſumere: at vero pęnitentia ſacramentalis per ſe primo ordinatur ad ſatisfaciendum Deo, & tollendam Purgatorii pęnam: & ideo ſi illa relaxetur, & purgatorii pęna non auferatur, non in commodum, ſed in detrimentum potius peccatoris redundabit.

Object. Dices, etiamſi relaxetur debitum talis pęnæ ortum ex præcepto confeſſoris, poterit pęnitens ſua voluntate illam aſſumere, & ita non ſentiet detrimentum ex illa relaxatione.

Solutio. Reſpondetur primum, ſatis eſſe quod non ſentiat commodum, ut talis indulgentia impertinens ſit: remiſſio enim publicæ pęnæ ſaltem in rebus ad convictum humanum ordinatis, habet commodum, & ideo non eſt impertinens quia ad hoc proxime ordinatur: indulgentia vero ſacramentalis pœnitentiæ nec per ſe ordinatur ad hæc exteriora commoda, neque ad illa per ſe utilis eſt: & ideo ſi neque ſpiritualem fructum affert, impertinens eſt. Deinde etiam moraliter detrimentum afferret, tum quia ablata obligatione, regulariter homines ſatisfactiones omittent: tum etiam, quia illud met opus poſtea factum non eſſet ſatisfactorium ex opere operato, quia jam non habet ordinem ad claves.

Differentia inter ſatisfactionem propriâ voluntate aſſumptã, & a confeſſore impoſitam. Unde colligitur alia notanda differentia, quia pœnitentia injuncta ſolum in exteriori foro non eſt pars ſacramenti, & ideo, quamvis per ſe remittatur, nullum ſequitur incommodum; at vero pœnitentia injuncta in ſacramentali foro, eſt pars ſacramenti, & ideo non poteſt per ſe tolli, nec libera facultas dari mutilandi ſacramentum cum hoc per ſe malum ſit. Hoc autem inconveniens non ſequitur, quando pęnitentia in ſacramento injuncta non per ſe relaxatur, ſed per ſubtractionem ſui fundamenti, ſcilicet, reatus pœnæ apud Deum. Quia ſacramentum non poſtulat hanc integritatem ſatisfactionis niſi propter hunc effectum, & ideo illo conſequuto, non eſt contra reverentiam ſacramenti, quod illa integritas omittatur. Imo, cum tale ſacramentum ſit juſtum judicium, ex ſe poſtulat, ut ſatisfactio non exigatur, ſi alias debitum ſolutum jam ſit, vel remiſſio conſequuta.

Ratio alia concluſionis. Atque hinc tandem concluditur ratio convincens concluſionem poſitam, partim ex principiis conceſſis, partim ex probatis in ſuperiori puncto. Nam per indulgentias relaxatur ſacramentalis pœnitentia, ut maxime ſupponunt hi auctores, cum quibus diſputamus: ſed hæc pęnitentia non relaxatur per ſe, ſed quatenus connexionem habet cum reatu pęnæ, propter quem impoſita eſt, & quo ablato ceſſat ejus obligatio; ergo per indulgentias non tantum relaxantur pęnitentiæ injunctæ in foro Eccleſiæ, ſed etiam aufertur ipſemet reatus pęnæ apud Deum, imo hoc eſt quod primario ſit aliud, conſecutione quadam. Confirmari hoc poteſt, quia alias per tales indulgentias non applicaretur theſaurus, nec propter illas eſſet neceſſarius: item non poſſent defunctis applicari, qui jam ſunt liberi a pęnitentia ſacramentali: utrumque autem eſt contra mentem Pontificum, & verba conceſſionum.

Indulgentiam conceſſam ſine adjectione particulæ de injunctis pœnitentiis, ad quaslibet pœnas peccatorum extendi. *Concl.* 2.

Probatur primo. Dico ſecundo, Indulgentiæ, quæ ſimpliciter, & ſine adje-

adjectione illa, *de pœnitentiis injunctis*, non ſolum remittunt pęnitentias injunctas, ſeu pęnas illis correſpondentes, ſed etiam quaslibet alias juxta quantitatem ſeu largitatem conceſſionis. Ita tenent auctores citati pro tertia opinione, & pro præcedenti aſſertione, & quos in ſequenti referam. Et probatur ſufficienter ex illo principio, quod indulgentia valet prout conceditur, neque a nobis eſt reſtringenda, ſed potius amplianda quantum verba patiuntur, cum favores ampliandi ſint, præſertim illi, qui cedunt in favorem animarum, & nulli nocent, qualis eſt indulgentiarum favor, ut recte ſenſit Gloſſ. in Clem. unica verb. *Confeſſion.* de reliquiis & vener. ſanct. quam ſequitur Sylveſt. verb. *Indulgent.* qu.7.d.8. & q.8. n.22.d.4. & Angel. ver. *Indulgent.* in princ. & Cordub. qu.9. verſus finem.

Indulgentias eſſe odioſas quomodo intelligendum.

Non deſunt vero auctores, qui dicant indulgentias eſſe odioſas, quatenus enervant pęnitentias injunctas, & continent diſpenſationem bonorum communium, & ideo eſſe ſtricte interpretandas, ut patet ex Navarr. Comment. de Indulgent. notab.9.n.9. cum Palud. in 4.d.20.qu.4. Sed hoc, ut verum ſit, intelligendum eſt, ut indulgentiæ non ſint extendendæ ad perſonas, vel actiones, aut caſus ſimiles, ſed juxta tenorem verborum, & quoad illum præciſe limitandæ & reſtringendæ, non vero quod ultra tenorem ipſorum verborum liceat nobis addere aliquid, quo tenorem ipſum reſtringamus, hoc enim & contra rationem eſt, & contra omne jus. Sed ajunt, hanc reſtrictionem non a nobis addi voluntarie, ſed ex jure ipſo ſumi, ut ſupra allegatum eſt, & ex alio juris principio, quod habet generalem conceſſionem juxta jus commune eſſe interpretandam, argumento c. *Licet*, & eorum quæ ibi notantur, de Translat. Epiſc. Reſpondemus tamen, nullum eſſe jus commune, in quo talis reſtrictio fundari poſſit. Nam, licet in aliquibus decretis fiat mentio indulgentiarum de pœnitentiis injunctis, in multis vero aliis non additur illa reſtrictio, nullumque eſt decretum ſignificans omnia eſſe cum illa reſtrictione intelligenda. Addo, in dicto c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. ubi refertur forma, qua ſolent uti Summi Pontifices in concedendis indulgentiis nullam mentionem fieri injunctarum pœnitentiarum.

In indulgentiis plenariis probatur concluſio. Extrav. Antiquorum de Pœnit. & remiſſ.

Secundo ergo principaliter probatur concluſio, diſtinguendo indulgentias, quæ ſine illo addito conceduntur: quædam enim ſunt plenariæ indulgentiæ, aliæ definitæ ad certam pœnæ quantitatem. De prioribus habemus exemplum in Extr. *Antiquorum*, de Pęnit. & remiſſ. cum ſimilibus; cum ergo plena remiſſio includat totius pęnæ remiſſionem, certum videtur talem indulgentiam comprehendere omnia peccata, ſive pro illis ſint injunctæ pęnitentiæ, ſive non.

Cajet. improbatur.

Reſpondet Cajet. etiam hic addendam eſſe illam reſtrictionem, nimirum, ut fiat remiſſio plena, & univerſalis omnium injunctarum pęnitentiarum, non vero ampliorem. Hæc vero interpretatio incredibilis eſt, primo quia ipſemet Bonifac. VIII. aliter explicuit intentionem ſuam, & referunt Palud. ſupra, & Joannes Monachus in expoſitione dictæ Extr. ver. *Pleniſſimam*, ubi ait, ſe audiente, declaraſſe dictum Pontificem in Conſiſtorio Cardinalium voluiſſe tam plenam indulgentiam concedere, quam poteſt dari per Eccleſiæ claves; non eſt autem dubium, quin fuerit in pontifice poteſtas ad illam in prædicto ſenſu concedendam. Unde Palud. addit, dictum Pontificem reprehendiſſe pęnitentiarios eo anno imponentes novas ſatisfactiones. Eſt autem mirum Cajetanum ita ſuæ opinioni adhæſiſſe, ut dixerit vereri ſe, ne Bonifacius, ut privatus doctor, non vero ut Pontifex expoſitionem illam adhibuerit: nam aperire intentionem ſuam non erat munus Doctoris, ſed Pontificis, & hominis fide digni: ſupponebat autem illa declaratio, verba illius decretalis ſufficientia fuiſſe ad exequendam adæquate illam intentionem: nam intentio ſine verbis in hujuſmodi rebus non ſufficit ad effectum. Secundo, quia Bonifac. concedit illam indulgentiam *vere pœnitentibus, & confeſſis, vel qui vere pœnitebunt, & confitebuntur*; ergo juxta hunc tenorem, etiamſi quis nunquam fuiſſet confeſſus ſua peccata, ſi habeat eorum contritionem, & propoſitum confitendi illa poterit indulgentiam lucrari, & remiſſionem omnium peccatorum obtinere, etiamſi injunctas pęnitentias non habeat.

Tertio, ad lucrandam illam indulgentiam neceſſarium eſt peregrinis hominibus Romam adire, & per quindecim dies Baſilicas Petri & Pauli viſitare, quibus addidit etiam Lateranenſem Eccleſiam Clemens VI. in Extr. *Unigenitus*, eod. tit. Paulus vero II. & Sixtus IV. Eccleſiam S. Mariæ majoris addiderunt, ut patet ex Ext. *Quemadmodum*, de Pęnit. & remiſſ. At vero ſi tantum conſequerentur indulgentiam pęnæ pęnitentiarum injunctarum, fortaſſe quam plures plus laboris aſſumerent, quam per injunctas pęnitentias eis eſſet impoſitum. Quod argumentum evidentius ſumitur ex indulgentia quam Martin. V. conceſſit in confirmatione Conc. Conſtantienſis in ſeſſ. 45. ejuſdem Concilii, quam *abſolutionem plenariam* vocat: præcipit autem, ut qui eam conſequi voluerint, ſemel in vita, prius per annum jejunent ſingulis ſextis feriis, & pro abſolutione in mortis articulo, per alium annum, & ut poſtea uſque ad finem vitæ, vel ſimiliter jejunent ſingulis ſextis feriis, vel alia opera pietatis peragant, quæ onera ſunt graviſſima, ſi per eam indulgentiam ſolum concedebatur relaxatio de pęnitentiis injunctis. Ergo dicendum eſt, eſſe abſolute de omnibus peccatis prout verba ſonant. Quarto idem confirmatur ex forma concedendi indulgentias ſæpius uſitata, per quam declaratur, concedi indulgentiam plenariam tam plene remittentem pęnam quantum in baptiſmo remittitur, ita ut poſſit homo, ſi in eo ſtatu moriatur, ſtatim cęlum ingredi abſque alia purgatione. Quam formam concedendi Cajetanus negare non potuit, dixit tamen, eam ſumptam eſſe ex noſtra opinione, quæ communis eſt, ideoque non abſolute, ſed ſub formidine proferri, *ut indicant* (inquit) *verba illa quæ adjunguntur. Quantum claves ſe extendunt, &c.* ſed in primis magnum argumentum eſt, Pontifices adhærere huic opinioni, & ſecundum illam loqui. Deinde aut Cajetanus dubitat de poteſtate, aut de voluntate Pontificum: prius dubium ſatis ablatum eſt diſput. præcedenti: poſterius autem ſine ratione eſt, quia non eſt veriſimile Pontifices decipere fideles omnes, cum ſciant, has indulgentias plenarias hoc ſenſu accipi communiter a fidelibus: ſi enim ſolum vellent de injunctis pęnitentiis eas concedere deberent id declarare, cum facile poſſent, eſſetque neceſſarium ad vulgarem errorem tollendum.

Præterea verba illa, *Quantū claves ſe extendunt*, non ſolum non indicant formidinem, verumetiam tollunt omne dubium, quia indubitatum eſt claves, quantum eſt ex ſe, ſeu ex poteſtate ligandi, & ſolvendi, ſe extendere ad totum hunc effectum: ſi ergo Pontifices declarant ſe concedere quantum claves ſe extendunt, nullus relinquitur locus opinioni, aut formidini, quia de poteſtate non eſt quæſtio, ſed de facto: factum autem pendet ex voluntate concedentis, qui non habet formidinem aut opinionem de ſua voluntate, ſed certitudinem, eamque per illa verba ſufficienter declarat. Si quid vero formidinis indicare videntur dicta verba, non eſt de conceſſione, ſed de effectu ejus; claves enim, ut operantes per indulgentiam, ſe extendunt ad omnem pęnam, non vero ad culpam: & ideo ajunt Pontifices, ſe concedere reſtitutionem ad innocentiam baptiſmalem, quantum claves ſe extendunt, id eſt, quantum ad pœnæ reatum, ſi culpa ſupponatur remiſſa. Et ita etiam exploditur aliud refugium Cajet. dicentis, illam formam concedendi indulgentias intelligi poſſe quantum eſt ex parte earum, quia præſumitur facta confeſſio de omnibus peccatis, & de omnibus eſſe pęnitentiam injunctam. Hoc enim & voluntarium, & falſum eſt, tum quia ſæpe conceduntur hæ indulgentiæ pro his, qui nondum confeſſi ſunt, ſed tantum contriti cum propoſito confitendi: tum etiam, quia licet poſſit præſumi facta confeſſio de omnibus peccatis mortalibus, non tamen de omnibus venialibus: tum denique, quia verba illa, *Quantum claves Eccleſiæ ſe extendunt*, univerſaliora ſunt, ut ſatis declaratum eſt.

Suadetur concluſio in indulgētia non plenaria.

Supereſt dicendum de alio membro diviſionis poſitæ, ſcilicet, quando indulgentia non eſt totalis, ſed partialis, indefinite tamen ac ſimpliciter conceſſa: de qua in primis procedit illa ratio, quod cum a concedente indifferenter tribuatur, a ſubdito etiam poterit indifferenter obtineri. Addo vero ſubinde, facilius applicari ad peccata, pro quibus nondum ſunt pęnitentiæ injunctæ, quam ad alia, quia melius eſt ut pauciora vincula relaxentur, quam plura, quod amplius poſt ſequentem concluſionem explicabimus. Nec vero oppoſita ſententia ſatis probabile habet fundamentum, ut eam limitationē in his etiā partialibus, ſeu temporalibus indulgentiis admittamus.

Pri-

Primum, quia (ut dicebamus) illa forma, *De pœnitentiis injunctis*, nec ſemper additur, nec eſt ullo jure præſcripta. Deinde quia forma illa antiquior eſt, eratque in uſu, eo quod ſacramentales pœnitentiæ graviores imponebantur, quarum relaxatio magis deſiderari poterat: nunc autem pœnitentiæ ſunt leviores propter hominum fragilitatem, ideoque pene omiſſa jam eſt illa forma, conſuetumque eſt abſolute remiſſiones fieri. Quæ licet fiant per numerum annorum, ſeu quadragenarum, non poterit intelligi de pœnitentiis jam injunctis, ſed etiam de injungendis, ſeu de taxatis ſecundum antiquum modum, & per proportionem ad illas: & ita facile ſolvuntur omnia in principio hujus puncti tacta. Nam de comparatione illa inter relaxationem pœnarum pertinentium ad forum externum, & ad internum, ſeu ſacramentale, jam fuſe oſtendimus nullius eſſe momenti, eſſeque rationem longe diverſam.

Ratio Cajetani cōtra concluſionem poſitam ſolvitur. Unde etiam facile ſolvitur, quod Cajet. inſtat, *quia conſentaneum* (inquit) *rationi eſt, ut judex Eccleſiaſticus non judicet, niſi de delatis ad ſuum judicium*, & conſequenter ut non remittat pœnas, niſi eorum peccatorum, quæ ad judicium confeſſionis delata ſunt. Si enim hæc ratio aliquid valet, non ſolum probat ita de facto fieri, ſed etiam non poſſe aliter fieri. Procedit ergo illa ratio in eodem foro ſacramentali, in quo nec judex ſolvit, nec ſolvere poteſt pœnas, niſi eorum peccatorum, quæ per confeſſionem ad illud judicium delata ſunt. Secus autem eſt in diverſis foris: nam cognitio, quæ in uno habetur, nihil confert ad aliud exercendum, ideoque impertinens eſt illam requirere. Ita vero eſt in præſenti, quia forum indulgentiarum eſt longe diverſum a foro ſacramentali. Eo vel maxime, quod forum indulgentiarum non tam eſt juſtitiæ, quam gratiæ, nec remittit per ſententiam particularem, ſed quaſi per legem, vel ſententiam generalem, ſub hac conditione, ſi tale opus fiat: & ideo non ſupponit, culpæ cognitionem, ſed ſolum requirit rationabilem cauſam ad remittendum tantum reatum, vel debitum in re exiſtens, quandocunque contractum ſit.

Indulgentiam de injunctis pœnitentiis, etiam extendi ad pœnas peccatorum, pro quibus pœnitentia non eſt injuncta. Aſſert. 2.

Ratio aſſertionis. Dico 3. etiam ſi tenor indulgentiæ ſit de injunctis pœnitentiis, nihilominus valet ad remittendas pœnas peccatorum, ſi pro illis nullæ pœnitentiæ injunctæ ſint. Ita ſentit D. Th. d. 20. q. 1. art. 3. quæſt. 1. dum ſimpliciter ait, indulgentias valere ad remiſſionem pœnarum, ſive pœnitentiæ ſint injunctæ, ſive non. Clarius refert illam opinionem Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 1. n. 18. cenſetque illam valde probabilem. Idem Antonin. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 3. Defendit hanc opinionem Thomas Elyſius in Clypeo piorum Catholicorum, q. 44. art. 7. & idem ſentit Supplementum Gabrielis d. 45. q. 3. art. 2. & Medina diſp. 4. de Indulgentiis, c. 14. & d. 6. c. 27. & ſumitur ex his, quæ tradit Navarr. ſupra a num. 8. quamvis judicio meo non conſequenter loquatur. Ratio, ad hanc aſſertionem aſtruendam eſt, quia illa adjectio, *A pœnitentiis injunctis*, non eſt reſtrictiva; ſed potius ampliativa, quia majus quid videtur, remittere pœnas, pro quibus ſacramentalis pœnitentia jam eſt injuncta, quam reliquas pœnas: ergo cui conceditur indulgentia de pœnis injunctis, non negatur de non injunctis, ſi vel alias non habeat, vel nolit illas ſibi relaxari. Antecedens declaratur primo a ſimili: nam in foro exteriori facilius eſt judici remittere delictum, aut pœnam ejus priuſquam ſententia definitiva de illa lata ſit, & pœna impoſita, quam poſt illam. Sic ergo in præſenti videri poteſt difficilius remittere pœnitentiam injunctam per definitivam ſententiam fori pœnitentialis, quam ante eam. Item, quia difficilius eſt tollere duplex vinculum, quam unum tantum. Tandem quia probabile eſt, quoties ex opere operantis per voluntarias pœnitentias quis ſatis facit pro peccatis ſuis, prius remitti pœnas illorum peccatorum, quæ non habent definitam pœnitentiam injunctam per poteſtatem clavium, quam eorum, quæ in confeſſione jam judicata ſunt, quia horum remiſſio reſervatur facienda per pœnitentiam injunctam, quantum fieri poteſt. Signum ergo eſt ex hac parte faciliorem eſſe remiſſionem pœnarum abſque relatione injunctarum pœnitentiarum: ergo veriſimile eſt idem contingere, eundemque ordinem ſervari in remiſſione per indulgentias, ita ut ſi alicui concedantur ſeptem anni indulgentiæ ſimpliciter & abſolute, habeatque debitum illorum, tam de peccatis confeſſis, quam de non confeſſis, lucrando talem indulgentiam, non conſequatur remiſſionem de pœnitentiis injunctis, ſed de aliis, quia cum poſſit illa indulgentia habere ſuum effectum non derogando juri confeſſoris, nec ejus præceptum abrogando, & cum majori commodo ejus, cui indulgentia donatur, ita omnino explicandus videtur talis indulgentiæ effectus: hac ergo ratione facilior eſt indulgentia, ubi non eſt injuncta pœnitentia, quam ubi jam eſt injuncta.

Particula, De injunctis pœnitentiis ampliativa eſt, non reſtrictiva.

Jam vero probatur prima conſequentia, primo ex c. *Ex parte*, 17. de Decimis pro regula ſtatuente, quod, *ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur*: quæ maxime procedit in his, quæ ſunt ejuſdem ordinis, & per ſe ad idem privilegium, ſeu poteſtatem ſpectant, qualia ſine dubio ſunt ea, de quibus nunc agimus. Secundo declaratur, quia illa particula, *de injunctis pœnitentiis*, additur ad augendam conceſſionem hoc modo, quia quando indulgentia ſic conceditur, immediate tollitur reatus illius pœnæ, pro quo erat pœnitentia injuncta, & conſequenter relaxatur eadem pœnitentia, etiam ſi homo habeat reatus aliorum peccatorum, pro quibus non eſt pœnitentia injuncta, quod tamen non fieret juxta ſuperius dicta, niſi conceſſio facta eſſet cum illa adjectione, & declaratione: ergo, cum hæc adjectio facta ſit ad majorem favorem, non excludit aliam remiſſionem, ſi opus illa ſit. Unde confirmatur tertio eadem illatio, quia beneficium Principis largiſſime interpretandum eſt, ut dicitur in c. *Olim*, de Verbor. ſignificat. & aliis, quæ ibi Gloſſ. citat. Quod maxime verum habet quando tale beneficium alicui prodeſt, & nemini nocet, ut Doctores ibi interpretantur, & in cap. *Quia circa*, de Privilegiis; ad hanc autem largiſſimam, & aptiſſimam interpretationem pertinere videtur, ut quando in conceſſione additur ſpeciale verbum, quod optime intelligitur poſitum ad ampliandam conceſſionem, ſine alicujus exceptione, hoc modo exponatur: ita vero eſt in præſenti: nam illud additum, *de pœnitentiis injunctis*, poteſt optime exponi per modum ampliationis abſque exceptione ulla; ergo ita intelligendum eſt. Eſtque optimum ſimile, ſi alicui concedatur facultas abſolvendi a caſibus reſervatis, ſine dubio enim intelligitur etiam concedi a non reſervatis, quia illud additum poſitum eſt ad ampliandam conceſſionem. Unde etiam fit, ut talis conceſſio abſolvendi a reſervatis, perinde valeat ac ſi dictum eſſet, etiam a reſervatis: ergo ſimili modo interpretari recte poſſumus indulgentiam de pœnitentiis injunctis, ut ſenſus ſit, etiam de pœnitentiis injunctis, per quæ verba evidens eſt alias non excludi. Neque talis interpretatio eſt voluntaria, per quam poſſint facile multi textus corrumpi, ut Cajetanus objicit, quia non dicimus ſemper licere illam particulam, *etiam*, addere: ſed tunc ſolum quando implicite continetur in proprietate verbi adjuncti, conſideratis aliis regulis juris, & recta ratione: hæc autem omnia concurrunt, quando id, quod additur, recte intelligitur poſitum ad ampliandam conceſſionem favorabilem.

Quarto accedit optima congruentia, quia nulla eſt ratio, ob quam Papa concedat remiſſionem tantæ pœnæ Purgatorii, pro qua eſt pœnitentia injuncta, excludendo illam pro qua non eſt impoſita, quando altera deeſt, cum remiſſio illius, neque ſit majus beneficium, neque ſpeciale aliquod nocumentum, aut inconveniens afferat, nec denique occurrat aliqua conveniens ratio, ob quam recipi potuit. Reſponderi poteſt ex Navarr. ſupra, eum, cui eſt pœnitentia injuncta, digniorem eſſe remiſſione, eo quod & acceptavit eam, & facere propoſuit. Sed certe hoc parvi momenti eſt, quia ex uſu, & ex Bullis, quibus conceduntur indulgentiæ, facile intelligi poteſt hujuſmodi indulgentiam non concedi propter hanc dignitatem hominis pœnitentis, qualiſcunque illa ſit. Deinde retorqueo argumentum: nam ſi hic eſt favor illo titulo ſeu ratione conceſſus, non debet in detrimentum ejuſdem perſonæ redundare. Ponamus ergo illum hominem, cui eſt talis indulgentia conceſſa, priuſquam illam lucraretur, ſatisfactionem ſibi impoſitam integre impleviſſe: ſi ergo poſtea lucretur indulgentiam, nullum fructum ex illa conſequetur, etiamſi habeat reatus aliorum peccatorum, pro quibus non ſunt pœnitentiæ injunctæ, atque ita pri-

privabitur fructu is, qui dignior erat majori favore, quod eſt abſurdum. Quæ ratio poteſt in hunc modum amplius urgeri: nam cum dicitur, *de pœnitentiis injunctis*, vel intelligitur de injunctis in ultima confeſſione, vel in aliqua alia, aut indefinite de quibuſcunque injunctis in toto tempore vitæ: certum autem videtur non poſſe priori modo intelligi, quia conceſſio eſt indefinita, & quæcunque illarum eſt ſine fundamento. Si autem intelligatur abſolute de tota vita præterita, interrogo rurſus, an intelligatur ſolum de pœnitentiis nondum impletis, vel etiam de impletis. Primum videtur contra omnem rationem, ſic enim ille eſſet aptior ad tales indulgentias comparandas, qui eſſet negligentior in pœnitentiis implendis: imo qui conſulto illas omitteret, quoad negotium indulgentiæ fieret melioris conditionis, quod contra rationem eſt, & contra intentionem Pontificum, qui in ipſiſmet conceſſionibus indulgentiarum ſolent homines exhortari ad ſatisfactionem pro peccatis nihilominus exhibendam. Secundum autem videtur repugnare contrariæ opinioni: quia ſi pœnitentiæ injunctæ impletæ ſunt, jam non debentur, nec pœna quæ illis reſpondet: ergo iterum per indulgentiam remitti non poſſunt. Quod ſi ad inſtar, ad menſuram illarum remittitur ſimilis pœna, pro qua nondum fuerat pœnitentia injuncta, hoc eſt quod intendimus: nam inde concluditur, formam illam intelligendam eſſe, de pœnitentiis injunctis, aut juxta menſuram illarum, ſeu, quod idem eſt, de injunctis a jure, vel ab homine, vel ſi ab homine, de injunctis, aut injungendis, vel denique etiam de injunctis, licet nondum impletæ ſint.

Unde Durand. ſupra de hujuſmodi homine concedit, quod ſi prius lucretur indulgentiam, & nihilominus poſtea injunctam pœnitentiam exequatur, per hujuſmodi pœnitentiam conſequetur remiſſionem aliarum pœnarum, ſeu peccatorum, etiamſi talis pœnitentia non ſit pro illis injuncta, quod eſt certiſſimum ex opere operantis, valdeque probabile ex opere operato, quia, licet talis pœnitentia injuncta ſit per reſpectum ad unum, vel aliud peccatum in confeſſione explicatum, tamen effectus ejus non eſt limitatus ad reatum illius peccati: nam, licet illum primo tollat, ſi duret; tamen ſi ſublatum inveniat, tantundem pœnæ remittet ex quocunque alio. Ergo pari ratione ſi prius pœnitentiam implevit, & poſtea lucratus eſt indulgentiam, utriuſque effectum conſequetur: incredibile enim eſt propter ſolum diverſum ordinem operandi minui, vel augeri effectus: præſertim cum ordo ille prius ſatisfaciendi, & poſtea lucrandi indulgentiam, melior, magiſque conſulendus ex ſuo genere videatur: ergo indulgentia conceſſa de pœnitentiis injunctis aliquando habet effectum, etiam circa reatus aliorum peccatorum, ſaltem quando non invenit alium.

Dices, hoc ad ſummum procedere in illo, qui habebat pœnitentias injunctas, jam enim dignus effectus fuit lucrandi talem indulgentiam. Sed contra hoc eſt, quia, ut diximus, hæc indulgentia non conceditur intuitu talis meriti, ut ex tenore ipſius conſtat. Deinde eſt alia ratio, quæ aſſertionem ipſam confirmat, quia hæc indulgentia ſæpe conceditur contritis cum ſolo propoſito confitendi; ergo non conceditur intuitu illius meriti, vel bonæ diſpoſitionis, quæ fuit in confeſſione, ſeu acceptione ſatisfactionis impoſitæ. Præterea contingit aliquando, eum, qui voluntarie acceptavit pœnitentiam injunctam, poſtea graviter peccaſſe illam nõ implendo, vel etiam gravius, habendo propoſitum nunquam illam implendi; & nihilominus, ſi poſtea per contritionem ſe diſponat, ſine dubio conſequetur indulgentiam: non ergo attendendus eſt fructus indulgentiæ ex illo merito operantis.

Fundamentum contrariæ opinionis ſolvitur. Atque ex probationibus hujus concluſionis ſolutum relinquitur fundamentum contrariæ opinionis. Verum eſt enim indulgentiarum effectum eſſe juxta formam conceſſionis, quia in ea conſiſtit abſolutio, quæ per indulgentiam fit: negamus tamen in illa forma remiſſionis, *De pœnitentiis injunctis*, non includi quaſcunque pœnas peccatis debitas, quia, ut dixi, illa dictio nõ eſt reſtrictiva, ſed ampliativa. Dices. Quid ergo operatur illa additio? Reſpondetur, fortaſſe hoc operari, quod quando illa ponitur primo, ac per ſe remittitur propria pœna reſpondens pœnitentiis injunctis, ut ſtatim etiam tollatur obligatio implendi tales pœnitentias: quod forte non fieret, ſi conceſſio eſſet abſoluta, & ſine illo addito, non enim tunc relaxaretur præceptum de pœnitentia injuncta, donec moraliter conſtaret remiſſionem aliorum pœnarum factam eſſe, ideoque talem indulgentiam abſtuliſſe reatum, pro cujus compenſatione pœnitentia injuncta fuerat. Unde etiam probabile ſit, ſi is, qui lucratur talem indulgentiam de pœnitentiis injunctis, nolit liberari obligatione implendi tales pœnitentias, ideoque potius velit conſequi remiſſionem aliarum pœnarum, pro quibus non erat talis pœnitentia impoſita, id obtinere apud Deum, quia in hoc cedit favori ſibi conceſſo: ergo non eſt cur non poſſit id facere. Maxime, cum hoc ipſo videatur eſſe dignior tali remiſſione, quod non vult liberari obligatione implendi pœnitentiam ſibi impoſitam. Conſequenter ergo totum effectum indulgentiæ de aliis pœnis, poſtea vero alium fructum obtinebit, quia per pœnitentiam injunctam facilius, & ex opere operato pro reliqua pœna ſatisfaciet.

Sed objiciet aliquis contra dictam interpretationem: nam aliquando indulgentia plenaria conceditur cum illo addito *de pœnitentiis injunctis*: ibi autem illa particula non poteſt propter ampliationem poni, quandoquidem indulgentia plenaria ex ſe & immediate complectitur omnia peccata, ſive habeant pœnitentias injunctas, ſive non. Reſpondeo in primis, me non legiſſe ullam indulgentiam plenariam cum illo addito conceſſam, ſed abſolute, ut patet ex citatis Extravagantib. de Pœnitent. & remiſſ. & ex Decreto Martini 5. in fine Concilii Conſtantienſis, & ex Decreto pro expeditione Terræ Sanctæ Innocentii III. in Conc. Lateranenſi. Ibi tamen conceditur plena indulgentia omnium peccatorum, *de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confeſſi.* De qua forma fortaſſe concedi poſſet ſolum remitti ex vi illius veniam peccatorum, de quibus aliquis confeſſus eſt. Verius tamen exiſtimo, etiam illam indulgentiam eſſe ſimpliciter plenariam, paulo enim inferius in ſimili dicitur, *Plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum*: & veriſimile non eſt hanc poſteriorem eſſe majorem indulgentiam, quam priorem. Quem autem ſenſum habeant illa verba, *corde contritis & confeſſis*, infra dicemus. Deinde dicitur, ſi talis forma conceſſionis plenariæ indulgentiæ inveniatur, ſolum poſitam eſſe illam particulam, vel ad majorem explicationem, ut intelligatur indulgentiam plenariam eſſe de pœnis, non de culpis, vel ut intelligatur extendi etiam ad pœnitentias injunctas: vel denique quia ſub injunctis comprehenduntur injungendæ, vel quæ jure injunctæ ſunt, & per hominem injungi debent. Et poteſt expoſitio hæc confirmari: nam alias illa indulgentia plenaria de injunctis pœnitentiis, majorem, vel minorem effectum haberet, ſolum quia confeſſor majorem, vel minorem pœnitentiam impoſuit, quod videtur abſurdum. Atque ita placuit hæc expoſitio & ſententia Supplem. Gabr. d 45. q. 3. & favent Palud. d. 20. quæſt. 4. Anton. 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 5. & (quidquid Corduba dicat q. 9. & 27.) poteſt facile ſuſtineri, quia ille ſenſus non eſt alienus a proprietate verborum, aliquo enim modo impoſitæ jam ſunt pœnitentiæ, quæ jure aliquo taxatæ & injunctæ ſunt. Item quia, cum non ſit major ratio de his pœnis, quam de illis, merito intelligimus omnes eſſe ſub uno verbo contentas.

Objectio contra explicationem particulæ, De pœnitentiis injunctis.

1. Solvitur.

2. Solvitur.

Alio modo exponitur dicta particula.

Tandem objici poteſt (ex Cajet. & Soto ſupra) c. *Cum ex eo*, de Pœn. & remiſs. ubi Epiſcopis interdicitur, ne indulgentias concedant niſi de pœnitentiis injunctis; ergo ſignum eſt hoc eſſe facilius, magiſque in Eccleſia uſitatum, atque adeo particulam illam reſtringere poteſtatẽ, ſeu conceſſionem. Reſpondeo, juriſperitos longe aliter intelligere textum illum, atque ita ex illo, eorumque interpretatione potius ſententiam propoſitam confirmari. Dico ergo ibi ſolum prohiberi Epiſcopis, ne ultra annum in die dedicationis alicujus Eccleſiæ, nec ultra quadraginta dies pro anniverſario die ejuſdem dedicationis, concedant: quod autem additur ibi, *de pœnitentiis injunctis*, non eſt nova prolatio, ſed explicatio potius amplæ conceſſionis: & ita ex hac parte confirmatur noſtra ſententia. Prior pars probatur primo ex Innocentio expreſſe dicente: *Non intelligo hanc poteſtatem reſtrictam in foro pœnitentiali, quin poſſit annos, & dies prout vult indulgere.* Cum Innocentio tranſeunt Panorm. Hoſtien. & alii. Idemque ſentit Joan. Andr. qui omnes ſolum intelligunt limitationem illam quoad tempus; idem colligitur ex Gloſſa & Doctoribus in cap. ult. de Pœnit. & remiſs. in 6.

in 6. in quo textu indulgentiæ Epiſcoporum, ſi excedant ſtatutum Concilii generalis in dict. c. *Cum ex eo*, nullæ eſſe dicuntur: dicuntur autem excedere quoad numerum dierum, vel annorum, ut ibi Gloſſa recepta exponit. Denique nullum eſt verbum in illis juribus, quod aliter interpretari cogat, & conſuetudo ita etiam interpretata eſt, quia nunc abſolute concedunt Epiſcopi illud tempus indulgentiæ. Imo niſi ita interpretemur, dicere quis poſſet, ibi ſolum eſſe poſitam Epiſcopis limitationem temporis quoad indulgentias de pœnitentiis injunctis, quoad alias vero nullam eſſe factam limitationem, vel prohibitionem, & ita relinqui in antiquo jure vel uſu, quod eſt plane falſum. Jam ergo probatur poſterior pars ex eiſdem Doctoribus, expreſſius vero illam declaravit Panormit. num. 4. ubi ponderat verbum illud textus, *Pœnitentialis ſatisfactio enervari, quia optime* (inquit) *probat, quod indulgentiæ proſunt, ne dum in Purgatorio, ſed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam. Et clarius* (addit) *probat hoc litera infra, de pœnitentiis injunctis.* Et ex communi ſententia docet Navarr. in Comment. de indulgent. notab. 11. n. 9. & 10. Non ergo addita eſt hæc pars ad prohibendum, ne Epiſcopi concedant indulgentias tanti temporis abſolute vel ſine ulla additione, ſed potius ad explicandum, poſſe illam concedere non ſolum abſolute, ſed etiam de pœnitentiis injunctis, ipſaſmet pœnitentias remittendo, ſimul cum pœna Purgatorii illis correſpondente. Item ex ratione illius textus, ſcilicet, quia alias enervatur ſatisfactio pœnitentialis, nihil aliud colligi poteſt: nec alia ratio afferri poteſt, ob quam major limitatio fuerit neceſſaria.

SECTIO IV.

Quotuplex ſit effectus indulgentiæ, & conſequenter quomodo ex hoc capite dividatur in plenariam, & minorem.

Indulgentiæ effectus eſt unus ſecundum ſpeciem.

QUamvis indulgentia de quacunque remiſſione dicta poſſit habere effectus ſpecie differentes, ut per ſe notum eſt: indulgentia vero Eccleſiaſtica, de qua nunc agimus, & ad quam ſignificandam hæc vox accommodata eſt, ut in principio notavimus, unicum tantum ſecundum ſpeciem effectum per ſe habet, ſcilicet remiſſionem pœnæ temporalis relictæ in foro Dei ex peccatis remiſſis quoad culpam, ut ex dictis patet. Unde fit, ut hæc indulgentia ſecundum ſpeciem unica ſit, nec diviſionem recipiat: ſicut enim motus ex termino, vel privatio ex habitu, ita hic favor indulgentiæ ex effectu, quem confert, ſuam veluti ſpeciem ſortitur. Nec refert, quod aliqua indulgentia præter remiſſionem pœnæ apud Deum relaxet etiam ſacramentalem pœnitentiam, tum quia hic non pertinet ad effectum primarium & per ſe, ſed eſt quaſi conſequens & reſultans ex primario effectu: tum etiam quia hic effectus de ſe communis eſt omni indulgentiæ, ſemper enim relaxat talem pœnitentiam, ſi impoſita ſit; quod autem aliquando non ſit impoſita eſt accidentarium, & tunc etiam in virtute relaxat ſimilem pœnitentiam: nam facit ut pro tali peccato imponi non poſſit. Neque etiam refert, quod hic effectus remiſſionis hujus pœnæ temporalis communis aliis rebus eſſe poſſit: nam, ſicut ad eumdem terminum, vel ad idem materiale objectum diverſi motus, vel potentiæ tendunt, & ſub diverſis rationibus proprias ſpecies ab eo accipiunt, quatenus ad illud diverſis viis, aut modis tendunt: ita in præſenti quamvis remiſſio pœnæ temporalis, quaſi materialiter ſumpta, variis modis, & a pluribus cauſis fieri poſſit, tamen, ut fit extra ſacramentum per poteſtatem clavium, eſt proprius effectus, a quo indulgentia habet ſpecificam differentiam ſuam, ut ex dictis de ejus definitione conſtare poteſt. An vero in diverſis ſubjectis, & ex modo, quo in eis operatur talem effectum, diviſionem aliquam recipiat, videbimus infra agentes de indulgentiis defunctorum.

Effectus indulgentiæ ſecundum quantitatem eſt multiplex.

Hic autem effectus remiſſionis pœnæ temporalis non eſt ſemper æqualis, ſed aliquando major, aliquando vero minor, juxta liberalitatem concedentis, & formam conceſſionis. In hoc enim verum habet commune axioma, indulgentias tantum valere quantum ſonant, ſeu (quod ad præſens ſufficit) non plus valere, quam ſonant. Nam cauſa efficax effectus indulgentiæ eſt voluntas concedentis ſufficienter expreſſa; ſola enim voluntas interna non operatur, quia debet operari humano modo, ut infra dicemus: non ergo plus operatur, quam in forma, ſeu conceſſione ſonet aut exprimat: certum eſt autem non omnes indulgentias æqualiter ſonare: nam quædam plures, quædam pauciores annos indulgentiæ concedunt. Sic igitur ſecundum quantitatem multiplex eſt effectus indulgentiæ, vel (quod idem eſt) multiplex eſt indulgentia ex hoc capite.

Prima diviſio indulgentiæ.

Indulgentia dividitur in totalem, & partialem.

Hinc ergo habuit originem prima illa diviſio indulgentiæ in totalem, & partialem, quam ſignificavit Clemens 6. in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnitent. & remiſſ. dicens, *theſauri Eccleſiaſtici diſpenſationem Petro eſſe commiſſam, nunc pro totali, nunc pro perſonali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ applicandæ.* Totalis indulgentia dici videtur, quæ totam pœnam remittit ei, cui applicatur; partialis vero, quæ tantum remittit partem pœnæ. Unde illa, quæ totalis eſt, ſecundum formalem rationem unica eſt, & diviſionem non recipit, quia eſt maxima quæ fieri poteſt. Dico autem, *ſecundum formalem rationem*, quia ex parte ſubjectorum poteſt effectus hujus indulgentiæ eſſe major, vel minor quaſi materialiter, quatenus unus, qui talem indulgentiam lucratur, poteſt eſſe debitor majoris pœnæ, quam alius: & ideo fieri etiam poteſt, ut indulgentia majorem in illo habeat effectum, quam in alio: tamen hoc eſt per accidens & quaſi materialiter, quia non aufert illam pœnam quatenus tantam, vel quantam, ſed quatenus totam; eſt autem accidentarium tali indulgentiæ, quod tota pœna unius major ſit, quam alterius. Neque eſt inconveniens, quod eadem gratia, ſeu conceſſio inæquales effectus operetur in duobus, qui æque ſe diſponunt, vel æqualem diligentiam faciunt in ipſamet indulgentia requiſitam: maxime in effectibus privativis, quando illa inæqualitas materialis tantum eſt, proveniens tamen ex majori forma, ut ſic dicam, præſuppoſita in ſubjecto. Sic enim baptiſmus, v. g. collatus duobus adultis poſitive æque diſpoſitis habentibus inæqualia debita culparum, vel pœnarum, plus uni remittit, quam alteri, licet effectum poſitivum gratiæ æqualem utrique conferat, quia illa inæqualitas ſolum provenit ex eo, quod in uno plura erant remittenda, quam in alio: nam baptiſmus ipſe de ſe totum remittit. Sic etiam fit, ut æquale peccatum unum privet majori gratia, quam alium, ſolum quia unus habebat majorem gratiam, quam alius: nam peccatum mortale de ſe totam gratiam, quam in ſubjecto invenit, deſtruit. Ita ergo hæc indulgentia totalis poteſt majorem, vel minorem pœnam remittere, ſemper tamen de ſe totam, quam in ſubjecto invenit.

Quid utraque ſit. Quis ſit adæquatus effectus indulgentiæ totalis.

Indulgentia plenaria & totalis eadē ſunt.

Ex quibus intelligi poteſt, hanc indulgentiam totalem eandem eſſe, quam alia decreta indulgentiam plenariam vocant: ita enim Doctores citati intelligunt, & ex vi ipſius vocis manifeſtum videtur, tunc enim vere dicitur debitum plene remitti, quando totum remittitur. Idem etiam conſtat ex eo, quod ſupra dicebamus, interdum comparari hanc remiſſionem plenariam ei, quæ fit in baptiſmo: ſeu declarari per hunc effectum, quia conſtituit hominem in eo ſtatu, in quo poſſit ſtatim ingredi cœlum, ſi in eo moriatur, quod non fit niſi per totalem remiſſionem pœnæ poſt remiſſam culpam; eſt ergo idem indulgentia plenaria, & totalis.

Indulgentia Plena, Plenior, & Pleniſſima.

Ratio dubii.

Sed hic occurrit ſpecialis difficultas, nam, ſi indulgentia plenaria totalis eſt, non recipit magis, neque minus reſpectu ejuſdem: conſequens autem eſt contra ſtylum Curiæ, & canonum, in quibus invenimus indulgentiam plenariam, pleniorem, ſeu largiorem, & pleniſſimam, ut patet ex Bonifacio VIII. in Extravagante, *Antiquorum*, de Pœnitentiis, & remiſſion. ubi ſic ait: *Non ſolum plenam, largiorem, imo pleniſſimam omnium ſuorum concedimus veniam peccatorum*: ergo eſt in hac indulgentia differentia inæqualitatis in effectu; ergo non omnes ſunt totales. Imo præter has addi ſolet Jubilæus, quo major quædam remiſſio ſignificari cenſetur.

Variæ quorundā ſententiæ.

De his vocabulis multa diſputant auctores, multique conati ſunt differentiam inter priora tria membra quoad remiſſionem pœnæ invenire, ut videre licet in Paludano d. 20. q. 4. Qui indulgentiam pleniſſimam voluit extendi uſque ad remiſſionem culpæ venialis: in quo deceptus eſt, ut ſupra notavimus, & advertit etiam Adrianus materia

teria de Indulgentiis, ubi aliter diſtinctionem illorum membrorum declarat: & Supplem. Gabriel. in 4. d. 45. qu. 3. & Navarrus in Comm. de indulg. notab. 9. Qui omnes ad diſtinguenda illa membra ſupponunt, indulgentiam plenam, & pleniorem non eſſe totales abſolute, ſed vel in ordine ad mortalia tantum, vel in ordine ad peccata confeſſa, vel ad pœnitentias injunctas, aut injungendas ſecundum ordinarium Eccleſiæ uſum, ut late refert Corduba qu. 11. Qui dicit, fortaſſe aliquem ex his modis diſtinguendi ſignificationes illorum verborum verum fuiſſe ſecundum antiquum Eccleſiæ morem, quam indicat Bonifacius, non tamen declarat: & ideo incertum eſſe quis ſit unus modus, veraque ratio diſtinguendi illa membra, quia hoc pendet ex ſignificatione, in qua accipiebantur illa vocabula, de qua nobis non conſtat. Nam quod ad rem ſpectat (ſecluſa illa extenſione Paludani ad culpam venialem) certum eſt potuiſſe illos varios modos remiſſionum per Pontifices fieri. Item veriſimile eſt unam remiſſionem potuiſſe dici plenam quadam conſideratione, quæ reſpectu alterius ſit deficiens; ſicut ſanctitas hominis juſti habentis venialia peccata dicitur perfecta, quæ imperfecta cenſetur reſpectu ejus viatoris, qui liber eſt etiam a venialibus: hæc vero comparatione juſtitiæ patriæ imperfecta videtur; vel ſicut Beata Virgo dicitur fuiſſe plena in adventu Angeli, plenior adveniente filio, pleniſſima in morte. Ad hunc ergo vel ſimilem modum potuit fortaſſe dici in præſenti, ſed cum hoc totum incertum ſit, in divinanda veritate immorari non expedit.

Reſolutio.

Quocirca ſecundum præſentem ſtatum & uſum verius exiſtimo nullam eſſe differentiam inter illas indulgentias quoad proprium & per ſe effectum indulgentiæ, ut ſic. Quod tenuit Soto d. 21. qu. 2. art. 1. & Cordub. ſupra, qui in eandem ſententiam refert Medinam in tract. de indulgentiis. Colligiturque ex dicta Extr. *Unigenitus*, in qua indulgentia in duo illa tantum membra ſecatur, totalem ſcilicet, & partialem: conſtat autem ſecundum præſentem uſum Eccleſiæ ſolum vocari indulgentiam plenariam eam, quæ totalis eſt. Idem colligitur ex Extr. *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſs. ubi Sixtus IV. volens revocare omnes indulgentias æquivalentes illi, quæ in anno Jubilæi Romæ conceditur, ſolum dicit, ſe revocare omnes, & ſingulas plenarias indulgentias, etiam ad inſtar Jubilæi conceſſas. Et in Decreto pro expeditione Terræ Sanctæ in fine Concilii Lateran. ſub Innoc. III. ſolum conceditur plena peccatorum venia, quam conſtat fuiſſe pleniſſimam. Similiter Martinus V. in fine Concilii Lateran. ſolum appellat indulgentiam plenariam, de qua etiam ſupra manifeſte oſtendimus eſſe totalem. Si ergo plenaria indulgentia abſolute, & ſine ulla limitatione conceſſa, remittit omnem pœnam reſiduam de peccatis remiſſis quoad culpam, tam mortalibus, quam venialibus, confeſſis, vel non confeſſis, habentibus pœnitentiam injunctam, vel non habentibus, non ſupereſt aliquis major effectus, qui per indulgentiam pleniorem, aut pleniſſimam fiat. Unde quando addebantur illa verba, ut in dicta Extrav. *Antiquorum* fortaſſe id ſolum erat ad majorem rei declarationem & ad tollendos ſcrupulos, qui ex variis opinionibus oriri poterant. Imo ait Soto, indulgentiarum concionatores exaggerationis gratia illam gradationem inveniſſe. Sed cum Pontifex Bonifacius uſurpet illam loquendi formam, majus aliquod fundamentum habere videtur. Et fortaſſe non improbabiliter poſſumus ulterius conſiderare, ſicut philoſophi dicunt, privationem totalem non recipere in ſe magis & minus, interdum tamen ratione cauſæ unam vocari majorem alia: ita in præſenti indulgentiam appellatam eſſe pleniorem aut pleniſſimam, non quia in remiſſione vel privatione pœnæ magis aliquid efficiat; ſed quia majorem vel maximam habet cauſam, quæ de effectu indulgentiæ certiores poteſt reddere fideles.

Reſpondetur Extravag. Antiquorum.

In quo differat Jubilæus a plenaria indulgentia.

De Jubilæo autem, quod ad nomen ſpectat, multa videri poſſunt in Navarro in Comment. de Jubilæo, not. 1. 2. 3. & 4. Cordub, q. 11. de indulgent. Bellarm. lib. 1. c. 1. Sed omiſſa etymologia vocis, quod ad rem ſpectat, ſumma eſt, Jubilæum ex prima impoſitione ſignificaſſe annum remiſſionis, qui apud Hebræos erat quinquageſimus, in quo agrorum cultura ceſſabat, & omnes poſſeſſiones venditæ prioribus dominis reſtituebantur, Levit. 25. & 27. Num. ult. Unde apud Iſajam c. 63. tranſlata eſt illa vox ad ſignificandum tempus Evangelicæ legis, quod per annum Jubilæi Hebræorum ſignificabatur. Hinc uſurpata eſt eadem vox ad ſignificandum annum illum, in quo maxime indulgentiæ Romæ conceduntur, qui prius fuit centeſimus; nunc vero poſt 25. annos repetitur: inde autem derivata eſt vox ad ſignificandam totalem indulgentiam, quæ ſub pleniſſima forma conceditur. Maxime quando cum illa indulgentia, & in ordine ad lucrandam illam conceduntur alia privilegia, ſeu favores, ut abſolutio a caſibus reſervatis, & a cenſuris, & commutatio votorum, &c. Ita Cordub. dict. q. 11. ex Anton. Sylv. & aliis. Unde obiter adnotare debent, qui denunciant vel prædicant indulgentias, ne ſimplicem indulgentiam plenariam nomine Jubilæi pronuncient, ne fortaſſe aliqui decipiantur, putantes non tantum propriam indulgentiam, ſed etiam alios favores ſeu privilegia eis concedi, quia nomen Jubilæi juxta uſitatam, & adæquatam ſignificationem hæc omnia in rigore complectitur. Dices. In Bulla Cruciatæ conceditur indulgentia plenaria illo modo, & cum prædictis privilegiis, & tamen juxta communem modum loquendi non cenſetur ibi concedi Jubilæus. Ideo ultra dicta videtur ad Jubilæum requiri, quod ſpeciali indulto ad hunc finem principaliter conceſſo, & pro determinato tempore, vel etiam loco, & cum gravioribus circumſtantiis, & conditionibus talis indulgentia concedatur. Unde obiter adnotare debent, qui denunciant vel prædicant indulgentias, ne ſimplicem indulgentiam plenariam nomine Jubilæi pronuncient, ne fortaſſe aliqui decipiantur, putantes, non tantum propriam indulgentiam, ſed etiam alios favores, ſeu privilegia eis concedi, quia nomen Jubilæi juxta uſitatam & adæquatam ſignificationem hæc omnia in rigore complectitur.

Cur ultra plenariā indulgentiam addantur in bullis aliqui dies vel quadragenæ indulgentiæ.

Sed dicet tandem aliquis, ſi indulgentia plenaria totalis eſt, cur aliquando ultra indulgentiam plenariam conceduntur tot dies vel quadragenæ indulgentiæ? Reſpondet Corduba ſupra in fine q. 11. illum Curiæ ſtylum olim introductum eſſe occaſione opinionum, & poſtea uſu quodam eſſe retentum. Quæ ratio non ſufficienter explicat vim illius conceſſionis. Et ideo addit ſecundam rationem, nimirum, illam additionem fieri, ut ſi fortaſſe cauſa indulgentiæ non fuerit ſufficiens ad plenariam indulgentiam, ſaltem valeat ad illos dies, vel quadragenas obtinendas. Sed hæc ratio minus probabilis eſt, quia quamvis cauſa plenariæ indulgentiæ non ſufficiat ad totam, ſemper ſufficiet ad aliquam partem cauſæ proportionatam obtinendam: ergo ſine illa additione cauſa habebit adæquatum effectum: nullius ergo utilitatis eſt illa additio.

Cordub. reſponſiones rejiciuntur.

Vera reſponſio.

Dico ergo in primis, me non inveniſſe illam formam concedendi indulgentiam in aliquo decreto juris, neque etiam in aliqua bulla authentica, quæ ad manus meas pervenerit, & ideo non oportere nos eſſe admodum ſolicitos in explicanda vera & prudente ſignificatione illorum verborum. Deinde dico, ubi invēta fuerint illa verba, conſiderandum eſſe, an illæ duæ conceſſiones ad diverſa tempora, vel actiones poſſint referri: nam ſic facile fieri poteſt, ut prius concedatur indulgentia plenaria, poſtea vero tot dies & quadragenæ indulgentiæ, quia jam poteſt eſſe contractus novus pœnæ reatus poſt priorem indulgentiam obtentam. Si vero conſtet totam illam indulgentiam ſub eadem conditione, & diligentia, ad idem momentum referri ſub ratione unius integræ conceſſionis, tunc veriſimile mihi eſt, ultra indulgentiam plenariam, quam quis ſibi lucratur, concedi alios dies, vel annos indulgentiæ, ut per modum ſuffragii offerre illos poſſit, etiamſi in reſcripto hoc expreſſe non declaretur, quia (quod credendum eſt) illud non fruſtra conceditur, ſed aliquo modo utili; non occurrit autem alius modus, quo poſſit talis indulgentia integrum habere effectum, aut additio illa alicujus eſſe utilitatis.

Ultimo circa hoc membrum dubitari poteſt, quibus verbis plenaria indulgentia concedi intelligatur. Reſpōdetur tamen breviter; quoties non additur ſignum aut verbum determinans remiſſionem ad partem pœnæ peccatorum, intelligi totam pœnam remitti, atque adeo indulgentiam eſſe plenam ſeu totalem. Itaque ſi expreſſe additur particula *plenaria*, vel illa æquivalens, res eſt clara. Idem eſt, ſi dicatur, *Indulgentia omnium peccatorum*: quia indulgere omnia eſt totum reatum eorum remittere. Denique idem cenſeo, ſi indefinite dicatur,

Con-

Concedimus indulgentiam peccatorum: quia in his formis indefinita æquivalet univerſali, quia alias conceſſio eſſet inutilis, cum non poſſit ad unam partem magis quam ad aliam determinari, quod dicendum non eſt: ergo illa verba ſatis declarant mentem concedentis eſſe totalem indulgentiam concedere; hanc enim in rigore ſignificat vox indulgentia ad partem aliquam non limitata. Intelligendum vero hoc eſt, quando concedens habet plenam poteſtatem, nam ſi habeat limitatam, ut Epiſcopi, non debet uti illa forma; ſi autem illa utatur, intelligitur concedere quantum poteſt.

Partialis indulgentia quæ ſit.

Atque hinc tandem expoſitum manet aliud membrum principalis diviſionis in principio poſitæ, ſcilicet indulgentia partialis: eſt enim illa, quæ non abſolute, ſed cum aliqua additione determinante remiſſionem ad partem pœnæ conceditur. Conſtat enim poſſe hoc modo concedi indulgentiam, quia pœna poteſt per partes remitti, ut ſupra oſtenſum eſt: & Prælatus Eccleſiæ poteſt, vel juxta cauſæ exigentiam, vel juxta ſuam limitatam poteſtatem, vel certe pro ſua voluntate partem tantum pœnæ remittere: quando ergo hoc ſufficienter in conceſſione explicatur, indulgentia eſt partialis. Jam vero ſequitur explicandum, quibus modis hæc indulgentia concedi ſoleat; quod in ſequenti ſectione commodius dicemus.

SECTIO V.

Quibus modis partialis indulgentia concedatur.

PRimus modus eſſe poteſt, ſi indulgentia tantum concedatur de pœnitentiis injunctis juxta multorum ſententiam ſupra tractatam. Sed hic modus in noſtra opinione locum non habet, quia expoſuimus illam adjectionem non eſſe reſtrictivam, ſed potius augmentativam. Quod facile intelligitur, quando ſimul additur alia partialis determinatio, ut unius anni, vel quadragenæ de pęnitentiis injunctis, id eſt, etiam de illis, juxta c. *Cum ex eo*, de Pęnit. & remiſs. & communem expoſitionem ſuperius traditam. Idemque eſt, ſi indulgentia concedatur indefinite, & ſine alia limitatione, præter illam de pœnitentiis injunctis, ut ſi tenor ſit, *Conſequatur qui hoc fecerit, indulgentiam de pęnitentiis injunctis*. Nonnullam vero habet majorem dubitationem, quando conceditur, *indulgentia plenaria de pęnitentiis injunctis*, quia tunc hæc particula videtur diminuens, & conſequenter faciens, ut indulgentia non ſit totalis, niſi ſecundum quid, abſolute tamen partialis. Ad hoc vero jam ſupra reſponſum eſt, etiam ibi particulam illam non reſtringere, ſed explicare magis, & quaſi exaggerare indulgentiam, ut ſcilicet intelligatur habere effectum etiam in cauſis jam judicatis, & non ſolum quoad pęnam Purgatorii, ſed etiam quoad pœnitentiam ſacramentalem. Aut intelligendam eſſe particulam de pœnitentiis jam ab homine injunctis, vel quæ ſecundum jus, aut rectam rationem injungi deberent.

An particula, contritis & confeſſis, in conceſſione addita, faciat indulgentiam partialem.

Quid de indulgentia de peccatis, hominibus contritis, & confeſſis conceſſa.

Alia additio, per quam cenſetur indulgentia reſtringi, ut partialis ſit, videtur eſſe, quando conceditur indulgentia de peccatis, *contritis & confeſſis*. Circa quam formam conceſſionis advertendum eſt, aliud eſſe, quantum ex tenore verborum apparet, concedere indulgentiam de peccatis, hominibus contritis, & confeſſis: aliud vero concedere homini indulgentiam de peccatis, de quibus contritus & confeſſus quis fuerit. Nam in priori locutione limitatio non ponitur ex parte peccatorum, quorum pęnæ remittendæ ſunt: ſed ex parte perſonæ quoad conditionem, ſeu operationem, quæ ab illa poſtulatur, ut talem indulgentiam conſequatur, nimirum, quod ſua peccata fuerit confeſſa. Et ideo ex vi talis conceſſionis indulgentia non eſt partialis, ſed totalis, quia ſi quis legitime confeſſus fuerit, quamvis multa peccata propter oblivionem, vel aliam legitimam cauſam in confeſſione omiſerit, omnium plenariam indulgentiam conſequitur, quia jam implevit conditionem in indulgentia requiſitam; & quoad effectum nulla eſt poſita limitatio. Quod recte ſenſit Cajetanus tract. 15. de Indulg. qu. 10. Idem tenet Corduba qu. 27. propoſit. 2. qui refert plures Canoniſtas, & Summiſtas, quorum non video probabile fundamentum: & ideo eos prætermitto. Qualis autem futura ſit illa confeſſio, & quo tempore ſit exhibenda, quando ex parte ejus, qui lucraturus eſt indulgentiam, requiritur, infra ſuo loco dicendum eſt.

Quid de indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & confeſſus.

1. Opinio.

At vero in altera conceſſionis forma non videtur determinatio poni ex parte perſonæ, ſed ex parte effectus ſeu peccatorum, quorum pęna per indulgentiam relaxatur: & ideo talis indulgentia videtur eſſe partialis, & non totalis, quia non de omnibus peccatis ſimpliciter, ſed de illis tantum, quæ quiſpiam confeſſus eſt, conceditur. Fieri autem poteſt, ut aliquis multa habeat peccata nunquam confeſſa, qui tamen legitime indulgentiam illam lucretur, vel quia illa peccata fuerunt tantum venialia, vel quia fuerunt mortalia inculpabiliter oblita, & omiſſa in confeſſione, vel quia fuerunt commiſſa, poſt ultimā confeſſionem, & de illis ſolum eſt homo contritus, & nondum confeſſus, quod ſufficit ad talem indulgentiam lucrandam, ſaltem quoad remiſſionem pęnæ debitæ pro aliis peccatis jam confeſſis; quia ex vi talis formæ non poſtulatur confeſſio, ut conditio neceſſaria ſimpliciter ex parte ipſius perſonæ ad lucrandam indulgentiam, ſed ſolum ex parte materiæ, ut ſic dicam, circa quam verſari debet effectus talis indulgentiæ. Atque hanc ſententiam tenet Corduba dict. q. 27. cum Angelo verb. *Indulgentia* n. 2. & Summa Roſella verb. *Indulgentia* n. 16. Gerſone, ſupplemento Gabrielis, & aliis: eſtque valde probabilis opinio, quia eſt valde conformis verbis conceſſionis, ex quibus maxime pendet effectus indulgentiæ.

2. Opinio.

Nihilominus alii ſentiunt illam indulgentiam eſſe totalem, & illam particulam *contritis, & confeſſis*, non eſſe reſtrictivam, ſed tantum declarativam, ita ut perinde valeat, ac ſi diceretur, *de omnibus peccatis remiſſis per contritionem, & confeſſionem*. Ita videntur ſentire Adrianus IV. materia de Indulg. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 5. & Navarr. in Comment. de Indulg. not. 18. n. 14. qui citat Angelum in Sum. verb. *Indulgentia*, §. 17. Idem Navarr. in not. 30. n. 11. & 12. citans Felinum, Sylveſtrum, & alios. Sed hi auctores, quos Navarr. citat, magis loquuntur in priori caſu, quando hæc determinatio ponitur circa perſonam, inde tamen poteſt a ſimili, vel a fortiori argumentum ſumi. Eſtque pia, & probabilis opinio, quia, ut dixi, indulgentia inter favores computatur, qui ampliandi ſunt, quantum verba patiuntur. Quod autem illa verba poſſint ad hunc ſenſum ſine improprietate extendi, ita declaro, diſtinguendo varios caſus, vel modos, quibus peccata poſſunt eſſe nondum confeſſa. Primus eſt, quando peccata illa mortalia ſunt, & commiſſa ante ultimam confeſſionem, in ea tamen fuerunt omiſſa propter moralem impotentiam, ſive illa fuerit oblivio, ſive repentinus eventus, vel alia neceſſitas, quæ integritatem materialis confeſſionis impedivit. Et in eo caſu, licet illa peccata non ſint ſufficienter confeſſa quoad obtinendam directam abſolutionem ſacramentalem illorum, & implendam obligationem illa confitendi in particulari; eſt tamen ſufficiens quoad indulgentiam obtinendam etiam reſpectu illorum peccatorum, quia, licet non ſint confeſſa in particulari, ſaltem in generali ſunt confeſſa; vel quia hujuſmodi pœnitens ſemper ſe accuſat de omnibus quæ commiſit, vel ſigna aliqua talis confeſſionis exhibet, vel certe eo modo, quo Concilium Tridentinum dixit, ſeſſ. 14. cap. 5. *reliqua peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur*. Et quoad hæc peccata hoc videtur tandem admittere Corduba, quamvis non recte dicat talem confeſſionem illorum peccatorum non ſufficere ad abſolutionem ſacramentalem de eis habendam, niſi intelligat directe ac per ſe.

Secundo poſſunt eſſe peccata mortalia commiſſa poſt ultimam confeſſionem, eorum tamen confeſſio omittitur ante tempus indulgentiæ propter impotentiam confitendi, non ex defectu voluntatis aut diligentiæ ipſius pęnitentis. Et tunc Navarr. & alii dicunt affectum indulgentiæ ſe extendere ad illa peccata, non obſtante prędicta forma conceſſionis. Et videntur fundari in hoc, quod propter impotentiam nemo debet fraudari fructu indulgentiæ. Ideoque aliter videntur ſentire de illo, qui non propter impotentiam, ſed propter ſuam voluntatem omittit tunc confeſſionem peccatorum illorum, etiamſi habet voluntatem & propoſitum illa confitendi tempore debito. Sed hoc mihi non probatur, quia vel ex vi talis formæ indulgentiæ neceſſaria eſt confeſſio ſacramentalis

talis talium peccatorum ad obtinendam eorum remiſſionem per indulgentiam: & tunc quamvis propter impotentiam omittatur ſacramentalis confeſſio, non obtinebitur indulgentia: nam in his favoribus nullum eſt inconveniens, imo ſæpiſſime contingit, ut propter impotentiam non obtineantur, ſi conditio aliqua ſimpliciter ponitur, ut neceſſaria, & in ipſa conceſſione caſus impotentiæ non excipiatur. Aut confeſſio ſacramentalis in re facta non eſt ſimpliciter neceſſaria, & tunc ſive propter impotentiam omittatur, ſive voluntarie in aliud tempus neceſſarium differatur, obtinebitur indulgentia de talibus peccatis, quia, ut ſupponimus, in conceſſione indulgentiæ nihil amplius de caſu potentiæ, quam de caſu voluntariæ dilationis declaratur. Et eadem ratione difficilis mihi videtur ratio vel expoſitio data in proximo puncto: nam, ſi ex vi & tenore conceſſionis neceſſaria eſt ſacramentalis confeſſio talium peccatorum, profecto generalis illa incluſio non ſufficit: nam confeſſio ſacramentalis alicujus peccati in omni proprietate & communi uſu non dicitur, niſi illa, quę in particulari fit de tali peccato: ſi autem ſacramētalis confeſſio non eſt neceſſaria in re ipſa, non oportet recurrere ad illam generalem conceſſionem, ſufficit enim propoſitum confitendi.

Quocirca, niſi aliqua ratione probabili oſtendatur ex vi talis formæ non eſſe neceſſarium ad talem effectum, ut in re ipſa præcedat ſacramentalis confeſſio talium peccatorum, non video quomodo defendi poſſit, indulgentiam illam eſſe totalem. Neque facile apparet, quomodo illud prius defendi, aut ſuſtineri poſſit, ſi indulgentia abſolute ſonat, *de peccatis, de quibus aliquis contritus eſt, & confeſſus*: nam hæc verba ita abſolute dicta non ſignificant confeſſionem in voto, ſed in re: nam confeſſio in voto non ſolet ſimpliciter appellari confeſſio, ſed propoſitum confitendi: unde quoties indulgentiæ non aliud requirunt, ſolum contritionem poſtulant, quia in ea continetur confeſſio in voto, vel ad majorem declarationem interdum addunt propoſitum confitendi. Solum poſſet quis apparenter illam expoſitionem accommodare, quando Conceſſio fit juxta formam Concilii Lateran. ſub Innoc. III. his verbis: *Concedimus plenam remiſſionem ſuorum peccatorum, de quibus fuerint corde contriti, & confeſſi:* nam particula illa, *corde*, cum utraque particula ſequenti conjungi poteſt, ideoque ſufficere cordis confeſſionem, id eſt, propoſitum confitendi talia peccata. Quid vero de hoc ſentiendum ſit, ſtatim dicam.

An indulgentia de peccatis de quibus quis contritus ſit, & confeſſus, venialia includat, & quomodo.

Occurrit tertium punctum de peccatis venialibus, quomodo ſcilicet in tali conceſſione includantur, ſi de illis non ſit facta cōfeſſio in re ipſa, cum etiam votum ejus neceſſarium ad juſtificationem non ſit, atque adeo in cōtritione non includatur. Adrianus enim ſupra, & Corduba exiſtimant pœnam venialium peccatorum non remitti per hujuſmodi indulgētiam, niſi de illis ſit facta ſacramentalis confeſſio, vel in particulari, vel ſaltem in generali, qualis a multis fit, qui poſt confeſſionem ſingulorum peccatorum, generaliter ſe accuſant de omnibus in quibus Deum offenderunt. Sed certe hæc generalis accuſatio ſacramentalis proprie non eſt de his peccatis, hæc enim proprie ſignificat ſpecificam confeſſionem eorum: & ideo ſi illa ſufficit ad indulgentiam obtinendam de talibus peccatis, veriſimile eſt illam non eſſe neceſſariam, quia vel nulla confeſſio exterior, vel ſola ſacramentalis petitur a Pontifice tanquam conditio neceſſaria ad conſequendam indulgentiam talium peccatorum.

Quapropter ſatis veriſimile exiſtimo, effectum hujus indulgentiæ extendi ad venialia peccata, etiamſi nullo modo confeſſio de illis facta ſit, quia verba illa, *De quibus contriti, & confeſſi fuerint*, optime poſſunt intelligi ſecundum partitionem accommodam, id eſt, de unoquoque peccato exigendo id, quod ad perfectam ejus remiſſionem ſufficiens eſt: ſatis enim dicitur quis de omnibus peccatis contritus, & confeſſus, qui de omnibus ſimpliciter eſt contritus, de mortalibus autem confeſſus, qui de his omnibus, de quibus neceſſe eſt, & ſufficit conteri, contritus eſt, de quibus autem ultra hoc neceſſe eſt confiteri, confeſſus eſt. Unde fit, nomine contritionis, non ſolum contritionem perfectam, ſed etiam quamcunque attritionem, quæ per ſe ſufficiat ad delenda venialia peccata, in illis verbis comprehendi. Et confirmatur hæc expoſitio, quia non eſt veriſimile, voluiſſe Pontificem, ad lucrandam integre hanc indulgentiam confeſſionem venialium peccatorum poſtulare, quia generalis, ut dixi, non poſtulatur: ſi vero futura ſit ſpecialis, ſæpe eſt moraliter impoſſibile integre fieri.

Indulgentiam conceſſam de peccatis, de quibus quis contritus, & confeſſus fuerit, totalē eſſe.

Sic igitur explicata illa indulgentia, non videtur eſſe partialis, ſed totalis, & ſimpliciter plenaria. Poteſtque hæc ſententia confirmari ex decreto illo pro expeditione Terræ Sanctæ, quod habetur in fine Concilii Lateran. ſub Innocentio III. nam ibi duplex fit conceſſio: prior fit *omnibus, qui laborant propriis viribus, & expenſis*, ſub illa forma. *Plenam ſuorum peccaminum, de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confeſſi, veniam indulgemus.* Altera fit eis, qui non in perſonis propriis, ſed duntaxat ſuis expenſis aliquos, juxta qualitatem ſuam ad tale bellum deſtinaverint, atque illis etiam, qui e converſo in propriis perſonis, non tamen propriis expenſis acceſſerint: fit autem ſub hac forma. *Plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum.* Unde fit argumentum. Non eſt veriſimile poſteriorem hanc conceſſionem eſſe majorem priore, cum prior concedatur his, qui in propriis perſonis, & propriis expenſis laborant: poſterior vero alterutrum tantum facientibus; ſatis ergo eſt quod indulgentia ſit æqualis: ſed poſterior indulgentia eſt plenaria ſimpliciter, ut ex forma recitata conſtat: ergo ſignum eſt, etiam priorem indulgentiam eſſe plenariam ſimpliciter, & conſequenter particulam illam, *de contritis, & confeſſis*, non reſtringere indulgentiam, ſed explicare diſpoſitionem ad illam neceſſariam. Dicere quis poteſt, hoc ideo eſſe, quia poſterior reſtringenda eſt per priorem, & non e converſo hęc per illam amplianda. Sed hoc voluntarie dictum eſt, tum quia favores potius ampliandi ſunt; tum etiam, quia in poſteriore nulla fit relatio ad priorem. Nec nos dicimus illam priorem formam eſſe per poſteriorem ampliandam, ſed ex contextu & ratione colligimus illas duas formas tanquam æquivalentes in jure accipi.

Cenſeo ergo hanc ſententiam valde veriſimilem, præſertim quando in forma additur illa particula, *corde*, vel alia ſimilis, quæ indicet ſermonem eſſe de confeſſione in re, vel in propoſito: nam ſi ſermo ſit magis abſolutus, difficilior eſt illa expoſitio, quanquam tunc etiam non deſint auctores graves, qui dicant, etiam tunc ſufficere confeſſionem in voto, ut Gloſſa in Clement. unic. De Reliq. & venerat. SS. verb. *Confeſſis.* Abbas in c. *Omnis utriuſque ſexus*, de Pœnit. & remiſs. & Joannes Andreas in c. *Quod autem*, eod. tit. Quos refert, & ſequitur Sylv. verb. *Indulgentia*, qu. 7. d. 2. & Angelus n. 18. & ibidem Summa Roſella & Paludan. d. 20. q. 4. a. 3. Poſſetque ultra ipſos alia expoſitio dari, ut illa quidem forma intelligatur de confeſſione ſacramentali in re facta, ſub intellecta tamen conditione, *Si neceſſaria, vel quantum neceſſaria ſit, ut illa peccata remiſſa ſint quo ad culpam*: ſæpe enim contritio non eſt tanta, ut per ſe ſufficiat ad remiſſionem culpæ: additur ergo, *Contriti, & confeſſi*, propter caſum, in quo neceſſaria poteſt eſſe confeſſio. Quod ita declaratur, quia cum dicitur *de quibus contriti &c.* neceſſe eſt contritionem ibi accipi generatim ut abſtrahit a perfecta, & imperfecta, alioqui non ſufficeret attritio cum confeſſione ad lucrandam talem indulgentiam: propterea ergo neceſſarium fuit addere Confeſſionem, quia ſola contritio illo modo accepta non poterat eſſe ſemper ſufficiens: ergo veriſimile eſt in tantum adjungi confeſſionem, in quantum neceſſaria eſt ad juſtificationem, ſeu ad perficiendam contritionem. Sed de legitimo ſenſu harum formarū infra iterum redibit ſermo: nunc hęc tantum probabiliter diſputata ſint. Addo vero ultimo, etiāſi dicamus actualem confeſſionem talium peccatorum eſſe neceſſariam, nihilominus indulgentiam illam de ſe talem eſſe, quamvis ut integrum habeat effectum, majorem quandam diſpoſitionem, & ſpecialem conditionem requirat ex parte lucrantis illam, nimirum ſacramentalem confeſſionem talium peccatorum.

Quando indulgentia per aliquot annos vel dies conceditur, quomodo illi computandi ſint.

Tertio, formula, & valde uſitata indulgentiæ partialis eſt per numerum dierum, aut annorum, & ſic concedi ſolent, *quadragena*, id eſt, 40. dies indulgentiæ, & *ſeptenna*, id eſt, indulgentiæ ſeptem annorum: ſolet etiam quędam indulgentia vocari *Carena*, quæ utramque prædictam complectitur, ſcilicet jejunium 40. dierum, & ſeptennam aliam pœnitentiam. Eſt autem vulgare dubium

Prima opinio. bium in hac materia, quid per hæc verba ſignificetur. Aliqui enim putarunt, quando conceduntur tot dies, vel anni indulgentiæ, id intelligendum eſſe de diebus, vel annis Purgatorii, id eſt, ut tot anni ex pœna Purgatorii remittantur, quot in indulgentia exprimuntur. Quod videtur ſenſiſſe Viguerius in Inſtitut. cap. 18. §. 6. verſic. 22. Eamque ſententiam libenter arripiunt, & Catholicis tribuunt hæretici, ut irrideant indulgentias, quę id remittunt, quod nunquam futurum eſt. Rejicitur. Eſt tamen falſa ſententia, primo propter rationem inſinuatam, quia ſæpe conceduntur mille, vel decem mille anni indulgentiæ, cum tamen pęnæ Purgatorii ordinarie non ſint tanto tempore duraturæ, ut creditur, de quo ſupra dictum eſt. Secundo, quia ex verbis ipſis conſtat per illa nomina, *quadragena, ſeptenna*, & ſimilia, ſignificari antiquas pęnas, quæ olim erant in uſu Eccleſię, & juxta illas fieri hanc remiſſionem. Tertio, quia pęna Purgatorii non duratione tantum, ſed etiam intenſione, & acerbitate pœnarum menſuratur: unde veriſimile non eſt æque remitti tot annos illius pœnæ, ſive intenſa ſit, ſive remiſſa.

Cōmunis ſententia. Eſt igitur communis ſententia, diem vel annum in hujuſmodi indulgentiis proxime ſignificare durationem pœnitentialis ſatisfactionis in hac vita exhibitæ pro peccatis, per indulgentiam autem remitti non ſolam ſatisfactionem pœnitentialem, ſed tantam pœnam Purgatorii, quanta per pœnitentiam unius diei, vel anni remitteretur. Ita explicant late Soto diſt. 21. qu. 2. art. 1. & Corduba qu. 11. Et ſufficienter probatur ſecunda ratione contra aliam ſententiam facta, & ſufficienti partium enumeratione.

Prima vero ratio contra priorem ſententiam facta non videtur per hanc interpretationem expediri, quia unus annus pœnitentiæ hujus vitæ æquivalet, ſeu remittit unum annum Purgatorii vel forte amplius: quia licet pœna hujus ſeculi minor ſit, quàm Purgatorii, tamen, quia voluntaria eſt, & non tãtum paſſionis, ſed etiam propriæ actionis rationem habet, ſufficit ad compenſandam purgatorii pęnam, tam in duratione, quam in acerbitate: ergo quantum ad inconveniens in illa ratione illatum, perinde eſt remittere mille annos pęnitentię hujus vitę, vel pęnæ Purgatorii. Propter hoc inconveniens vitandum, Soto ſupra negat per unum annum pęnitentiæ hujus vitæ remitti Purgatorio unum annum pęnæ, ſed fortaſſe unam horam, vel diem: & ideo fieri poſſe ut per mille annos indulgentiæ non remittatur unus in Purgatorio; neque ſatis eſſe pęnam hujus vitæ eſſe magis voluntarie aſſumptam, quia exceſſus, qui eſt in acerbitate pęnæ Purgatorii, non ſatis compenſatur propter illam conditionem majoris voluntarii. At Corduba qu. 32. hanc ſententiam non approbat; putat enim quemlibet annum pęnitentiæ hujus vitæ ſufficere ad expiandū unum annum pęnæ Purgatorii, propter dictam rationem majoris voluntarii, quæ plus valet apud Deum, quam acerbitas pœnæ: ideoque aliis modis ipſe reſpondet ad objectionem factam de tanto numero annorum, ut apud ipſum videre licet quæſtione vigeſima. Breviter vero aſſero, de re nobis incerta auctores hos diſputare, Eccleſiam vero uti illa menſura, quæ ſibi nota eſt remittendo illam pęnam Purgatorii, quæ tot annis pęnitentiæ hujus vitæ reſponderet, ſive illa ſit æqualis durationis, ſive minoris, & ſive illi anni in Purgatorio computandi ſint ſecundum multitudinem pęnarum, quæ ſimul inferri poſſunt pro variis peccatis, & ſingulæ poſſunt multis annis durare, & ex omnibus illa multitudo annorum conſurgere, ſive omnino ſecundum noſtrorum annorum durationem computandi ſint: hæc enim nobis incerta ſunt, & ad cauſam præſentem non referunt.

Juxta quē modū pęnitentiæ illi reſpōdeat indulgentia aliquorū dierū, &c. Tunc vero difficultatem nobis ingerit tertia ratio ſupra facta contra priorem ſententiam, quæ videtur etiam contra hanc militare, quia pęnitentialis ſatisfactio ejuſdem temporis non ſemper eſt ejuſdem effectus, aut fructus; illa enim, quæ fit per opera magis pęnalia, plus remittit de pęna Purgatorii, etiamſi æqualis ſit in duratione: quando ergo conceditur annus indulgentiæ, de qua pęnitentia illius anni intelligendum, id eſt, de gravi, an de levi pęnitentia? Item jejunare ſemel in qualibet hebdomada unius anni, poteſt dici annua pęnitentia, & jejunare etiam omnibus diebus anni eſt annua pęnitentia, quæ longe diverſos effectus habent in remittenda Purgatorii pęna. De qua ergo intelligendus eſt annus indulgentiæ? & ſimiles interrogationes poſſunt facile multiplicari. Ad quas omnes uno verbo reſpondendum eſt, præter durationem pęnitentiæ ſubintelligendum eſſe ejuſdem pęnitentiæ modum, id eſt, acerbitatem operis ſatisfactorii, & frequentiam ejus intra annum & alias hujuſmodi circumſtantias, hoc enim argumentum factum convincit. Hic autē pęnitentiæ modus erat per antiquos canones præſcriptus, ut videre licet apud Gratianum in fine decreti, & diſt. 50. Burchardum lib. 6. ſui decreti. Sic ergo nomen *Carenæ*, ſignificat pęnitentiam quadraginta dierum in pane, & aqua, cum aliqua alia pęnitentia ſeptem annorum, ut conſtat ex cap. *Accuſaſti*, de accuſationibus, cujus verba ſunt: *Si hoc fecerit, quadraginta dies in pane & aqua (quod carena vocatur) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat.* Et ſimilia fere habentur in c. 2. de ſponſa duorum. Ubi Gloſſæ notant Carenam dictam eſſe, vel per ſyncopem, quaſi quarentenam, vel potius a carendo vel cibis, vel cõſortio hominum; nam qui illam pęnitentiam agebant, per 40. dies recludebantur, & a cōſortio hominum ſeparabantur. Quando ergo conceditur, v.g. una Carena indulgentiæ, remittitur tanta pęna Purgatorii quanta ex vi illius pęnitentię comparari poterat. Sic etiam in c. *Hoc ipſum* 33. q. 2. dicitur, *Eccleſiaſtica conſuetudine uſurpatum eſt, ut majorum criminum pœnitentia ſeptem annorum ſpatio concludatur.* Non declaratur autem illius ſeptennis pęnitentiæ modus. Ex aliis vero canonibus pęnitentialibus colligitur, pro aliquibus peccatis præſcriptam eſſe certam aliquam pęnitentiam tanti temporis, ut v.g. jejunare omnibus ſextis feriis illorum annorum, vel quid ſimile; frequentius tamen modus talis pęnitentiæ remittebatur arbitrio ſacerdotis, juxta æqualitatem criminis prudenter judicantis. Nam, quia diuturnitas pęnitentiæ multum confert tum ad ejus acerbitatem, tum etiam ad fructum, & quia facilius etiam definiri poterat, ideo frequentius canones pęnitentiales durationem pęnitentiæ determinabant, modum autem ejus cōmittebant arbitrio ſacerdotis, quanquam etiam ipſa duratio temporis non erat ita pręſcripta, quin arbitrio etiam judicis poſſet vel limitari, vel augeri, ut ex eiſdem decretis colligitur: Eſtque optimus locus in Conc. Nicæn. c. 11. & 12. Et ita etiam conſtat quid nomine *ſeptennæ*, vel *quadragenæ* ſignificetur, nimirum pęnitentia, quæ ſecundum formam juris, vel conſuetudinis Eccleſiæ tanto tempore fieri ſolebat: & ſpecialiter nomine quadragenæ alludi videtur ad pęnitentiam illam ſolennem, quæ in principio quadrageſimæ inchoabatur, & durabat uſque ad diem cęnæ Domini juxta cap. *In capite* d. 50. Unde tandem fit, ut generalis regula ad explicandum hunc effectum ſumenda ſit in ordine ad prudens arbitrium ſacerdotis: tum quia neque in decretis antiquis definiuntur pęnæ omnium peccatorum, cum tamen indulgentiæ ſe extendant ad quælibet peccata: tum etiam quia ipſi pęnitentiales canones non excludebant arbitrium ſacerdotis, ſed ſolum erant veluti quædam regulæ directivæ illius. Quando ergo conceditur unus annus indulgentiæ, v.g. intelligitur de pœnitentia unius anni prudenter injuncta a ſacerdote pro talibus peccatis, & conſequenter de tanta pœna Purgatorii, quanta per illam pœnitentiam redimeretur: tanta enim per ſimilem indulgentiam remittitur, & ſecundum hanc eandem proportionem explicanda erit omnis alia temporalis indulgentia, augendo, vel minuendo effectum ejus ſecundum proportionem ad majus, vel minus tempus, cæteris paribus, quo ad modum, & qualitatem pœnitentiæ.

Sed adhuc non quieſcit animus, nec ſatis concipit quomodo juxta hanc interpretationem poſſit eſſe certus ac definitus effectus hujus indulgentiæ. Variæ difficultates. Prima. Primo quia eodem tempore, & per opus omnino ſimile unus homo conſequitur majoris pęnæ remiſſionem, quam alius, vel quia gratior Deo eſt, vel quia majori affectu operatur, vel ob alias circumſtantias. Secunda. Secundo, quia vel eſt ſermo de pęnitentia jam actu injuncta a ſacerdote, vel quæ eſſet injungenda ſecundum rectam rationem. Primum dici non poteſt conſequenter ad ea, quæ antea diximus, & ſaltem juxta omnium ſententiam locum non habet, quando in ipſa indulgentia expreſſe non dicitur, *de injunctis pœnitentiis*; ſed ſimpliciter conceduntur tot anni, vel quadragenæ indulgentiæ. Et præterea nunc fere nihil remitteretur per hujuſmodi indulgentias, quia fere omnes pœni-

pœnitentiæ,quæ nunc injunguntur per totam vitam homini committenti multa & gravia peccata,non æquivalent pœnitentiæ unius anni, quæ olim injungi ſolebat.Si autem dicatur ſecũdum,pęnitentiæ,quæ injungi poſſent, etiam ſecundum prudentiam , non conſiſtunt in indiviſibili,ſed etiam habent latitudinem, rigoroſæ, mediocris, & mitiſſimæ pœnæ intra latitudinem juſtitiæ, quibus in remittenda pœna purgatorii, inæqualis reſpondet effectus: per quam ergo ex his pœnis menſurandus erit effectus hujus indulgentiæ? cum ille certus eſſe, & in indiviſibili conſiſtere debeat.Et augetur difficultas, quia ad injungendam pęnitentiam prudentis arbitrio, non ſolum conſideranda eſt gravitas criminis, ſed etiam diſpoſitio pœnitentis, vel bona, qualis eſt fervens contritio, quæ multum confert, ut pro graviori crimine levior ſatisfactio imponatur;vel e contrario mala, ſeu minus congrua diſpoſitio,qualis eſt fragilitas in acceptanda,vel implenda pœnitentia: Quod ſi dicatur hoc arbitrium ,quod ad præſens pertinet, non eſſe ſumendum ex diſpoſitione pęnitentis, ſed ex gravitate peccati ſecundum ſe, tunc ſequitur per hujuſmodi indulgentiam remitti ſemper totam pœnam peccato debitam;nam illa pœnitentia prudenter imponitur pro aliquo crimine quantum ex vi illius, quæ eſſet ſufficiens ad expiandam totam pœnam Purgatorii illi correſpondentem, juxta gravitatem ejus. Rurſus cæteris paribus,pęnitentia injuncta in ſacramento majorem habet effectum,quam non injuncta,ut pote, aliquid pęnæ remittens ex opere operato: incertum ergo eſt ſub qua ratione menſuret effectum indulgentiæ. Nec occurrit univerſalis ratio, ob quam alterutrum illorum afferatur. Ultimo eſt difficultas circa illam explicationem: nam ex illa ſequitur eandem indulgentiam, verbi gratia ſeptennem, majorem habere effectum in eo, qui gravius peccavit, ſolum quia gravius peccavit, quamvis in cæteris diſpoſitionibus, & operationibus ſint pares, quod videtur abſurdum. Sequela patet, quia licet propter perjurium v. g. aut adulterium eſſet imponenda ſeptennis pęnitentia, gravior tamen propter perjurium, quam propter adulterium,& conſequenter illa majorem etiam Purgatorii pęnam auferret,quam hęc: ergo eadem proportione perjurus obtinens illam indulgentiam majorem remiſſionem pęnæ Purgatorii conſequetur, quia illi gravior eſſet ſatisfactio imponenda.

Nihilominus recedendum non eſt a prædicta interpretatione;nulla enim aptior, & decretis, ac Bullis Pontificum conformior excogitari poteſt: ex ſolutionibus autem dictarum objectionum magis explicabitur,& intelligetur. Ad primum ergo reſpondetur, fructum, qui correſponderet pęnitentię injunctę,ſi fieret,non eſſe penſandum ex circũſtantiis perſonalibus,ut ſic dicam, ipſius pęnitentis, quæ variæ ſunt, & ſæpe mere interiores, de quibus homines non judicant, & hoc ſolum convincere argumentum. Nihilominus tamen menſurari poteſt, & debet per fructum,quem tale opus externum, & laborioſum voluntarie factum, & cum cæteris conditionibus requiſitis ad ſatisfactionem haberet, ſi fieret, qui fructus apud Deum certus eſt, ac ſatis definitus, ut juxta illum poſſit etiam eſſe certus ac definitus effectus indulgentię. Dici etiam poteſt(eſtque mihi valde probabile) conſiderandum eſſe ſtatum, in quo aliquis lucratur indulgentiam, & fervorem, ad devotionem, qua ſe diſponit ad indulgentiam lucrandam, & ſecundum illum menſurandum eſſe fructum talis indulgentiæ, ita ut tanta pęna Purgatorii per illam remittatur, quanta redimeretur per tale opus pęnale tanto tempore factum in ſimili ſtatu, & cum ſimili fervore ac devotione. Juxta quam interpretationem talis indulgentia non habet in omnibus æqualẽ fructum, ſed majorem in eo, qui meliori diſpoſitione illam lucratur:nam, licet in omnibus ſit fructus ſeptennis juxta tenorẽ indulgentiæ,tamen illi anni uberiores ſunt, ut ſic dicam in uno, quam in alio, propter meliorem lucrantis diſpoſitionem. Quæ interpretatio eſt conſentanea optimæ providentiæ, ut fideles diligentius ſe ad indulgentias lucrandas præparent:eſtque ſatis apta ad rem totam explicandam, ut ex dicendis amplius patebit.

Solvitur prima difficultas. Sitne ad effectum indulgentiæ pẽſanda diſpoſitio lucrãtis illam.

Ad ſecundam difficultatem(omiſſa opinione Cajet. ſupra tractata) omnes fatentur & Soto expreſſius declaravit d.21.qu.2.art.1.& Corduba q.32. qui plures alios citat,quando in conceſſione non additur expreſſa determinatio,*de pœnitentiis injunctis*,annos,vel dies computandos eſſe ſecundum pęnitentias imponendas pro talibus pecatis, juxta rectam prudentiam legitimi judicis,quia neque talis indulgentia a nobis limitanda eſt, cum ex vi propriorum verborum non limitetur,neque aliter poteſt ſecundum rectam rationem exponi; quia neque ſolum jus canonicum,ſeu pęnitentiæ in eo deſignatę ſufficiunt: tum quia nec pro omnibus peccatis deſignatę ſunt,neque ubi deſignantur,excluditur ſacerdotis arbitrium,ut diximus. Nec vero quodlibet arbitrium, ſed prudens & juſtum pro regula ſumendum eſt: tum quia alias nihil eſſet certum & ſtabile, ut illa difficultas a fortiori convincit: tum etiam quia, cum talis indulgentia concedatur quaſi in compenſationem ſeu excuſationem pęnitentiæ,debet ſine dubio de juſta, ſeu proportionata pęnitentia intelligi.Ad difficultatem autem reſpondetur primo, veriſimile eſſe menſuram effectus talis indulgentiæ eſſe ſummam,ac rigoroſam pęnitentiam, quæ juxta prudentiam pro tali culpa imponenda eſſet, quia hoc redundat in majorem favorem indulgentiæ: nam quo major fuerit pęnitentia,tanto habebit majorem compenſationem pęnæ, & conſequenter effectus indulgentiæ erit major. Aliter etiam dici poteſt, quod licet in ordine ad humanam prudentiam diſtingui fortaſſe poſſint illi tres gradus pœnitentiæ, tamen ſpectata re ipſa ſecundum ſe, juſtam pœnitentiam imponendam pro tali crimine eſſe unius quantitatis, & apud Deum in indiviſibili conſiſtere, & ſecundum illam rationem accipiendam eſſe pęnitentiam, quæ imponenda dicitur ſecundum prudens arbitrium: nam Deus & cognoſcit illam, & quantæ pœnæ Purgatorii æquivaleret, ideoque tantam etiam ipſe remittit ratione indulgentiæ.

Secunda difficultas ſuadetur.

Ad replicam vero,quod hoc prudens arbitrium fertur juxta diſpoſitionem pœnitentis, reſponderi poteſt ſicut ad priorem difficultatem, primo hic non agi de prudenti arbitrio penſatis circumſtantiis extrinſecis, ſed conſiderata tantum gravitate criminis ſecundum ſe. Neque inde fit,ut ſemper ex vi talis indulgentiæ remittatur tota pęna peccato debita: tum quia fieri poteſt ut peccato debeatur ſeptennis pęnitentia, ſecundum juris, & judicis arbitrium, & tamen quod per indulgentiam tantum remiſſio unius anni concedatur: tum etiam quia non conſtat, per pęnitentiam in foro Eccleſiæ juſte impoſitam & condignam remitti totam pęnam, quæ in Purgatorio reſpondet tali peccato, hoc enim divino judicio reſervatũ eſt.Secundo reſpondetur, etiam in hoc prudentiali judicio non eſſe excludẽdam omnino diſpoſitionem lucrantis indulgentiam, ut ſecundum illam æſtimari debeat pęnitentia juxta quæ pro talibus peccatis imponenda eſſet;nam hoc etiam eſt conſentaneum rationi,& optimæ providentiæ. Quod ita etiam declaratur, quia tam ſatiſfactio pęnitentialis, quam effectus indulgentiæ non eſt niſi de pęna,quæ manent poſt remiſſam culpam:ergo juſtum arbitrium in pęnitentia imponenda non eſt ſumendum ex ſola gravitate culpæ ſecundum ſe, ſed ex reatu pęnę,qui poſt illam remiſſam manet;quia quo major eſt, eo meretur majorem pęnitentiam, eſt autem major, vel minor reſpectu ejuſdem culpæ, juxta diſpoſitionem pœnitentis: ergo hæc etiam conſideranda eſt ad ferendum illud prudens arbitrium, ergo reſpectu indulgentiæ hæc optime conſideratur ſecundum illum ſtatum,in quo quiſpiam lucratur indulgentiam: nam juxta reatum pęnæ, quem tunc habet apud Deum ex tali culpa, dignus eſſet tanta pœnitentia, ergo recte hoc modo explicatur prudens arbitrium,quod eſſe deberet in imponẽda tali pęnitentia. Aliæ vero circumſtantię omnino extrinſecę,quales ſunt infirmitas corporis ad exequendam pęnitẽtiam, vel etiam debilitas animi ad eam ſuſcipiendam, & aliæ ſimiles, non videntur mihi in hoc negotio conſiderandæ: nam licet ratione illarum interdum imponatur prudenter minor pęnitentia, tamen illud non eſt ex vi juſtitiæ & æquitatis ejus, ſed potius ex quadam miſericordia & diſpenſatione, ſeu ſuſpenſione juſtitiæ: hæc autem computatio ſeu commenſuratio, de qua agimus, ſumenda eſt ſecundum juſtitiæ æquitatem, illa enim eſt quæ per ſe pertinet ad rationem ſatisfactionis, reliqua vero ſunt extrinſeca, & per accidens.

Replicæ ſatisfit.

Quædam notantur pro doctrina de indulgentia de injunctis pœnitentiis confirmanda.

Atque ex his (prius quam ad cætera reſpondeam) poſſumus probabilem conjecturam facere ad confirmanda ea,

Cur antiquitus particula de injunctis, conſueverit apponi indulgentiæ conceſſæ.

da ea, quæ de indulgentiis conceſſis, de pœnitentiis injunctis ſupra diximus: eſt enim probabile in principio illam particulam, ſeu determinationem non alia ratione poſitam fuiſſe, niſi ut declararetur, illos dies vel annos indulgentiæ, qui concedebantur, non eſſe de annis Purgatorii, ſed de annis Eccleſiaſticæ pœnitentiæ, & ideo in principio quando non ſatis conſtabat de illo ſenſu, ſemper illa formula exprimebatur, poſtea vero uſu indulgentiarum creſcente, cœpit illa particula omitti, & indulgentia tot annorum vel dierum ſimpliciter concedi, quia jam non ſatis ex uſu conſtabat de quibus annis ſermo eſſet. Unde ulterius colligo; licet indulgentia concedatur de pęnitentiis injunctis, ſi tamen clavis de facto erravit in pœnitentia injungenda, aut non ſervavit juſtitiæ æquitatem, tunc effectum indulgentiæ non reſpondere pęnitentiæ ſic injunctę, ſed quę injungenda fuiſſet ſecundum juſtitiæ æquitatem. Ut, v.g., ſi pęnitens propter peccata ſolum merebatur unius anni pęnitentiam, impoſita autē illi fuit pęnitentia ſeptennis, non cōſequetur indulgentiam juxta proportionem ad pęnitentiam de facto injunctam, ſed ſecundum proportionem ad eam, quæ juxta rectam prudentiam imponenda fuiſſet, quia propter ſolam injuſtitiam, vel imprudentiam confeſſoris non debet indulgentia augeri, præſertim quia talis pœnitentia injuncta, ſi de ejus juſtitia conſtat, non obligat. Atque eadem ratione, ſi condigna pœnitentia nimium diminuta fuit, quando fuit injuncta, non propterea diminuetur indulgentiæ effectus, ut ex utraque parte ſervetur æqualitas, ſemperque menſura indulgentiæ ſit eadem, ſcilicet, condigna pœnitentia ſecundum rectam rationem injungenda. Unde conſequenter opinor, effectus harum indulgentiarum hoc tempore non eſſe menſurandos juxta quantitatem pœnitentiæ, quæ nunc ſolet imponi, quæ regulariter eſt leviſſima, quia jam non imponitur ſecundum rigorem & æquitatem juſtitiæ, ſed ſecundum quandam condeſcenſionem ad hominum fragilitatem conſuetudine confirmatam: indulgentiæ autem ſemper conceduntur ſecundum eandem antiquam computationem dierum, vel annorum, ut ex forma ipſa indulgentiarum conſtat.

Effectus indulgentiæ partialis non eſt menſurandus juxta pœnitentiam quæ nunc injungitur. Vide Cordubam q. 9. col. ult. Cordub. q. 32 punct. 2.

Unde etiam non probo, quod quidam dicunt, per indulgentiam tot dierum, vel annorum ſimpliciter conceſſam ſine illa additione, *de pœnitentiis injunctis*, plus remitti de pœna Purgatorii, quam per ſimilem indulgentiam de pœnitentiis injunctis, quia per priorem remittitur tota pœna, quæ reſpondet pœnitentiæ debitæ etiam graviſſimæ; per poſteriorem vero ſolum tollitur pœna, quæ reſpondet pœnitentiæ de facto injunctæ. Sed hoc nobis non probatur: quia, ſi pœna injuncta non eſt juſta, illa non eſt menſura, ſed quæ futura eſſet juſta. Alias, ſi pœnitentia de facto injuncta quamvis eſſet deficiens, eſſet menſura effectus indulgentiæ, eadem ratione quando eſſet excedens, ſimiliter eſſet menſura: ergo etiam poſſet habere majorem effectum, quam alia indulgentia ſimpliciter conceſſa.

An plus remittatur pœnæ per partialem indulgentiã de pœnitentiis injunctis quam ſi illa particula non addatur.

Ad aliam difficultatem ſuperius factam de effectu ſatisfactionis ſacramentalis reſpondeo incertum eſſe, quomodo effectus hujus partialis indulgentiæ tot dierum, vel annorum, ſive de injunctis, ſive de non injunctis pœnitentiis, illis commenſuretur, an quatenus haberent effectum ex opere operantis, an ex opere operato. Videtur enim illud prius veriſimile, tum quia indulgentia ibi indifferenter conceditur de pęnitentia injuncta, vel non injuncta: ergo per ſe non reſpicit ſacramentalem pęnitentiam, ut ei commenſuretur. Tum etiam, quia ſacramentalis effectus ſolum debetur ei, qui re ipſa exercet opus ſacramentale. Nihilominus oppoſitum credo veriſimile, quia ut ſupra dicebamus, per indulgentiam nullum detrimentum patitur is, qui illam lucratur: ergo ſi ei remittitur tanta pęnitentia ſacramentalis, ut nullum inde ſentiat detrimentum, neceſſe eſt tantam pęnam Purgatorii ei condonari, quanta per talem pęnitentiam quovis modo remitteretur: ergo tam ex opere operantis, quam operato. Nec refert, quod interdum pœnitentia non ſit injuncta: nam perinde eſt excuſari hominem ab exequenda pœnitentia injuncta, vel immunem fieri, ne ſimilis pœnitentia ei poſſit imponi.

An effectus indulgentiæ commenſuretur pœnitentiis, ut habent effectum ex opere operato, aut vice verſa.

Ultimam difficultatem attigit Corduba q. 32. propoſ. 2. Corol. 2. & concedit ſequelam, nec putat inconveniens quod eadem indulgentia temporalis majorem Purgatorii pęnam remittat ei, qui propter gravius crimen majoris pęnæ debitor eſt, quia ad hanc indulgentiam accidentarium eſt, quod pęna debita pro tali tempore acerbior ſit, vel levior: per ſe autē ſolum eſt, ut remittatur pęna pro tali tempore debita, quæcunque illa ſit, ſicut ſupra dicebamus per indulgentiam plenariam plus remitti ei, qui plus debet, id tamen eſt accidentarium: nam per ſe ſolum convenit tali indulgentiæ remittere totam, quæcunque illa ſit: ita ergo cum proportione contingit in præſenti, & ſtatim aliud exemplum adhibebimus.

Solvitur tertia difficultas.

Quarta formula hujus partialis indulgentiæ eſſe ſolet, quando remittitur tertia pars pęnæ debitæ pro peccatis, vel in alia ſimili proportione: & hæc videtur omnium clariſſima, quia non eſt dubium, quin poſſit pęna hoc modo per partes tolli, & conſequenter quod is, qui habet poteſtatem remittendi totam pęnam, poſſit tantum hujuſmodi partem remittere, ſi judicet expediens. Solum videri poſſet inconveniens, quia hęc pars non eſt in omnibus pœna æqualis ſimpliciter, ſed proportionalis ſuo debito. Hoc autem non eſt inconveniens, ut ex nuper dictis patet, quia illa inęqualitas eſt per accidens; nam ipſa indulgentia de ſe partem illam ſemper auferet, quæcunque illa ſit. Dubitari etiam hic poſſet, an talis indulgentia remittat etiam pęnitentias injunctas cum eadem proportione. Breviter tamen dicendum eſt, ſi in indulgentia id exprimatur, non eſſe dubium, quin ita fiat; ſi vero non exprimatur, rem eſſe dubiam; nam probabile eſt non relaxari pęnitentias injunctas, etiam quoad illam partem, niſi aliunde veriſimiliter conſtet effectum indulgentiæ extendi uſque ad remiſſionem reatus illius pœnæ, pro qua pœnitentiæ erant injunctæ. Supererat hoc loco dicendum, an hi effectus indulgentiæ infallibiles ſint, vel poſſint augeri, aut minui, vel impediri ex parte ſuſcipientis; ſed hæc dicentur melius infra, tractando de illo, cui indulgentia conceditur.

Alia formula partialis indulgentiæ.

DISPUTATIO LI.

De Theſauro Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur.

POſt effectus indulgentiarum dicendum ſequitur de cauſis, ad quas pertinere videtur theſaurus Eccleſiæ, quia divitiæ ſpirituales in eo contentæ ſunt, veluti materia ex qua, vel potius ſunt quaſi moralia inſtrumēta, quibus ſolvuntur temporales pęnę: ſicut pecuniæ ſunt materia, ſeu inſtrumenta contractuum humanorum. Denique hic theſaurus cenſetur eſſe quaſi baſis & fundamētum indulgentiarum: & ideo inter cauſas merito primum locum occupat. De quo tria potiſſimum deſiderari poſſunt, ſcilicet, an ſit, & ex quibus bonis conſtet, & quem neceſſarius ſit ad indulgentiarum uſum. Ad quem vero pertineat hujus theſauri diſpenſatio, in diſputatione de cauſa efficiente indulgentiarum dicendum eſt.

SECTIO I.

Utrum in Eccleſia ſit ſpiritualis theſaurus, qui per indulgentias diſpenſari valeat.

NOn defuit inter Theologos, qui negaverit eſſe in Eccleſia hujuſmodi theſaurum. Ita enim ſenſit Mairon. in 4. diſt. 19. q. 2. Fundamentum ejus fuit, quia hic theſaurus aut conſtat meritis Chriſti, aut Sanctorum; ſed ex neutris conſtat: ergo nullus eſt. Minor quoad poſteriorem partem tractabitur ſectione ſequ. Quoad priorem vero probatur ex dicto auctore, quia merita Chriſti ſufficiens præmium habuerunt in ipſo Chriſto homine, quando propter illa exaltatus eſt, & accepit nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Maxime vero videtur hæc ſententia poſſe juvari ex alia opinione Scoti, Durandi, & aliorum, qui negant Chriſti merita, & ſatisfactiones fuiſſe infiniti valoris; nam ſi fuerunt finita, profecto conſtare non poteſt aliquid ex eis ſuperfuiſſe, quod in theſauro reponeretur poſt ſolutionem factam pro toto genere humano ad redimendum illud, & poſt tot dona gratiæ, & gloriæ, totque peccatorum ac pęnarum remiſſiones propter Chriſtum hominibus conceſſas. Quod ſi adhuc aliquid de meritis, & ſatisfactionibus Chriſti manet irremuneratum in conſpectu Dei, fortaſſe totum illud neceſſarium eſt ad perſolvendas gratias omnes, & remiſſiones concedendas hominibus propter Chriſtum, & applicandas per ſacramenta & ſacrificia uſque ad finem mun-

Opinio negans.

di: nulla ergo ratione conſtare poteſt aliqua Chriſti merita eſſe in ſpeciali theſauro Eccleſiæ, qui ad diſpenſationem indulgentiarum deſervit. Quod ſi quis reſpondeat illam opinionem falſam eſſe, Chriſtique merita eſſe infinita: & ideo ad omnes hos effectus, & varios applicationis modos ſufficere. Hinc ſequitur theſaurum hunc etiam poſt diem judicii perpetuo duraturum, & ſine condigno præmio permanſurum, quod videtur inconveniens, & contra excellentiam divinæ juſtitiæ. Imo etiam ſequitur non poſſe Deum exhaurire illum, aut condigne remunerare, quod divinæ potentiæ repugnat.

Sententia affirmans vera & de fide.

Nihilominus dicendum eſt, eſſe in Eccleſia Chriſti theſaurum potiſſime, ac præcipue conſtantem ex Chriſti meritis, & ſatisfactione, qui inter alios modos per indulgentias applicari, ſeu diſpenſari poteſt. Hæc aſſertio videtur eſſe de fide: & ſaltem contraria ſententia a Theologis erronea cenſetur, ut videre licet in Cajet. Opuſc. 15. de Indulgentiis c. 1. 2. & 3. Soto d. 21. qu. 1. art. 2. Palud. d. 20. qu. 4. Medin. Diſp. 8. de Indulgentiis c. 43. & ſeq. Cord. qu. 2. & 3. de indulg. Petr. Sot. lect. 2. de Indulg. Roffenſ. art. 17. contra Lutherum. Et præcipue tradita eſt, & declarata hæc veritas a Clem. 6. in Extravag. *Unigenitus*, de Pœn. & remiſſ. ubi cum dixiſſet, Chriſtum Dominum per effuſionem totius ſanguinis ſui nos redemiſſe, cum una gutta ſanguinis propter unionem ad verbum, ad redemptionem totius generis humani ſufficere potuiſſet, ſubdit: *Quantum ergo exinde, ut nec ſupervacua, inanis, aut ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater, ut ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem Theſaurũ non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per beatum Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum*. Quæ verba & partes omnes noſtræ aſſertionis continent, & ſingularum præcipua fundamenta ac rationes declarant.

Eccleſiæ theſaurũ eſſe infinitum.

Principale enim fundamentum hujus theſauri eſt unio Verbi incarnati, ad humanam naturam, in hunc finem facta, ut Uerbum incarnatum lapſum hominem redimeret, & pro illo Deo Patri ex perfecta juſtitia ſatisfaceret. Ex quo myſterio neceſſario fuit conſequens, ut opera, & pœnæ ejuſdem incarnati Verbi infiniti fuerint meriti ac ſatisfactionis. Cumque omnia ab ipſo fuerint facta, & aſſumpta, ut a Redemptore hominum, & propter eorum ſalutem, ſequitur etiam, ut theſaurum ex illis bonis operibus ac pœnis reſultantem, non tam ſibi, quam ipſis hominibus, quibus ſemper futurus erat juſtitia, ſanctificatio, & redemptio, acquiſierit. Hunc ergo theſaurum vere habet Eccleſia ſibi a Chriſto acquiſitum, & ex ejus meritis, & ſatisfactione conſtantem.

Deinde ſequitur, quod idem Pontifex docuit, *Ut ſic ſit infinitus theſaurus hominibus*. Nam opera Chriſti propter infinitam excellentiam ſuppoſiti operantis infinitum valorem ad meritum & ſatisfactionem habuerunt, ut in 1. Tomo hujus tertiæ partis diſp. 4. late demonſtratum eſt. Atque hæ ſunt *abundantes illæ divitiæ gratiæ, quas Deus in bonitate ſuper nos oſtendit in Chriſto Jeſu*, de quibus loquitur Paulus ad Epheſ. 2. quas ſtatim c. 3. *inveſtigabiles divitias Chriſti* appellat, & *diſpenſationem ſacramenti a ſeculis in Deo*. Per quæ verba egregie poteſt metaphora *theſauri* ad hunc Eccleſiæ theſaurum accommodari. Hæc enim vox in propria ac primæva ſignificatione materialem theſaurum ſignificat, quem definiens Juriſconſultus in l. *Nunquam* ff. de acquirendo rer. domin. ait, eſſe *depoſitionem quandam pecuniæ, cujus non extat memoria*. Latius vero, & vulgari uſu accipi ſolet pro cumulo, in quo res pretioſiſſimæ cuſtoditæ, & reconditæ ſunt: merito ergo abundantiſſimus cumulus divitiarum Chriſti, theſaurus Eccleſiæ dictus eſt, qui propter infinitatem ſuam inveſtigabilis juxta phraſim Pauli appellari poteſt.

Tandem additum eſt a Pontifice diſpenſationem hujus theſauri Petro eſſe commiſſam: loquitur autem præcipue de diſpenſatione per indulgentias, quas ibi confirmare, & concedere intendebat, & ita etiam confirmat ultimam noſtræ aſſertionis partem. Ad quam explicandam ulterius advertendum eſt, juxta doctrinam fidei, merita Chriſti & ſatisfactiones ad plura ſufficere, quam actu efficiant; ſic enim dixit Joannes 1. Can. c. 2. Chriſtum eſſe propitiationem pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam totius mundi; redemit enim Chriſtus, omnes mundi homines, etiamſi non omnes ſalventur. Quod etiam manifeſte confirmat eſſe in Eccleſia, ſeu apud Deum theſaurum meritorum Chriſti, in quo extant merita, & ſatisfactiones pro talibus oblata, quamvis eis non applicentur; ſit etiam inde, præter Chriſti divitias neceſſariam eſſe applicationem earum nobis factam, ut per earum effectus divites efficiamur. Rurſus pro certo ſupponendum eſt, hunc Chriſti, & Eccleſię theſaurum multis aliis modis hominibus applicari præter indulgentias; ſcil., per ſacramenta, per ſacrificium, & per alia fidelium opera. Ex quo concluditur obiter alia ratio convincens neceſſitatem hujus theſauri. Si enim Chriſti merita jam eſſent omnino ad æqualitatem remunerata, nihilq; amplius poſſet de juſtitia nobis propter illa dari, neque effectus ſacramẽtorum nobis darentur, ut juſtum præmium meritorum Chriſti, neque nos poſſemus hac fide, & fiducia poſtulare aliquid propter Chriſti merita, quę omnia ſunt abſurda, & hęretica. Igitur ex aliis uſibus meritorum Chriſti (ut ſic dicam) evidenter convincitur eſſe in Eccleſia theſaurum eorum. Addimus ergo inter alios modos diſpenſandi hunc theſaurum, unum eſſe per indulgẽtias, quod non aliter nunc probandum eſt, quam illo, quo probavimus eſſe in Eccleſia indulgentias, & poteſtatem illas concedendi. Nam Clem. 6. ex eiſdem clavibus Petro commiſſis, ex quibus nos indulgentiarum poteſtatem collegimus, infert diſpenſationem ejuſdem theſauri per indulgentias, quia, nimirum, eadem eſt poteſtas, unuſque, & idem actus ejus, quia licet indulgentia reſpectu hujus, cui conceditur, ſit liberalis remiſſio; tamen reſpectu Dei eſt ſufficiens ſolutio ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti: hic enim eſt optimus modus conciliandi miſericordiam cum juſtitia: eſtque modus poſſibilis, atque adeo comprehenſus ſub univerſali poteſtate ligandi & ſolvendi, quæ eſt Petro commiſſa, ut latius ſect. 3. declarabimus.

Ex his ergo facile intelligitur ſuperflue ab hæreticis quæri, ubi ſit hic Eccleſiæ theſaurus, quaſi vero materialis ille ſit, ut locum aliquem, in quo merita cuſtodiantur, requirat. Eſt ergo res ſpiritualis, & moralis, non in materiali loco, ſed in divina acceptatione & præſentia exiſtens. Conſtat etiam ex dictis, ineptiſſimum, ac valde erroneum eſſe Maironis fundamentum: tum quia falſum eſt Chriſtum in ſua humanitate recepiſſe præmium adæquatum ſuis meritis, quamvis enim exaltatio, & gloria extrinſeca & accidentalis, quam ſibi promeruit, fuerit magnæ æſtimationis ac valoris, non tamen eſt comparabilis cum infinito valore meritorum ejus. Tum etiam, quia nihil diſtinguit inter meritum & ſatisfactionẽ, cum tamen hæc valde diverſa ſint, ut in ſuperioribus tactum eſt, & in ſequenti ſectione iterum dicemus. Quidquid ergo fuerit de Chriſti operibus, ut meritoria ſunt, tamen ut ſunt ſatisfactoria, nihil ipſi Chriſto profuerunt: ad indulgentiarum autem effectum, theſaurus potius ſatisfactionum neceſſarius eſt, quam meritorum, cum ille effectus in ſola remiſſione temporalis pęnæ conſiſtat, quæ per ſatisfactionem compenſanda ſeu redimenda eſt.

Maironis fundamentum diluitur.

Quod vero ex aliorum opinione objiciebatur, valorẽ meritorum Chriſti non eſſe infinitum ad meritum & ſatisfactionem, convincitur profecto ex dictis alienum eſſe a verbis Pauli, & mente Pontificis, & communiori ſenſu Eccleſiæ, & graviorum Doctorũ, fundato in excellentia perſonę Chriſti: de qua re latius diximus in citato loco de Incarnatione. Addo denique etiam illos Doctores non negare theſaurum hunc ut conſtantem ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti, quia, licet negent valorem meritorum Chriſti ſimpliciter eſſe infinitum ex dignitate perſonæ operantis, non tamen negant quandam infinitatem quaſi ſyncathegorematicam ex parte divinę acceptationis, quia potuerunt illa Chriſti opera acceptari a Deo ad majus & majus præmium, ſeu majorem & majorem remiſſionem peccatorum in infinitum. Unde etiam non negãt, nec negare poſſunt Chriſti opera de facto acceptata eſſe a Deo tanquam ſufficientia ad redimenda, quoad culpas & pœnas, omnia peccata hominum, quæ a principio mundi fuerunt, & nunc ſunt, & erunt uſque ad finem ſeculi, cum id expreſſe Scripturæ doceant infi-

Objectio ex aliorũ Doctorũ opinione enodatur.

nitis

nitis locis, præſertim loco citato 1. Jo. 2. Actorum item 4. & ad Epheſ. 1. Ex hoc autem principio evidenter ſequitur, theſaurum meritorum, & ſatisfactionum Chriſti non eſſe exhauſtum, neque exhauriendum eſſe uſque ad finem ſeculi, quantumcunque per indulgentias, vel per alia media ex illo perſolvantur, & remittantur pęnæ debitæ peccatis hominum; nam, licet fingatur eſſe actu finitus, ad minimum tantus eſt, quantus ad omnia illa peccata, & omnia debita eorum compenſanda neceſſarius ac ſufficiens eſt. Alioqui ſi objectio eſſet alicujus momenti, etiam timere poſſemus, ne ſacramentorum virtus ad remittenda peccata, & pęnas eorum amitteretur, conſumpto jam toto theſauro divitiarum Chriſti.

Neque ullo modo dicere poteſt Catholicus, ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti ſolum eſſe in theſauro repoſitum id, quod ſufficit ad compenſandas omnes gratias, vel remiſſiones cum effectu donandas uſque ad diem judicii per ſacramenta vel ſacrificia: tum quia neceſſe eſt, ut valeat ad redimenda omnia peccata, quæ aliquando erunt, etiam ea, quę nunquam remittentur, alias non fuiſſet ſufficiens redemptor omnium: tum etiam, quia non ſolum ad effectum ſacramentorum, & ſacrificia, ſed etiam ad omnem gratiam, vel remiſſionem, quæ alia quacunque via hominibus datur, efficax eſt, alioqui non fuiſſet Chriſtus perfectus, & univerſalis redemptor quoad efficaciam. Quamvis ergo demus licentiam fingendi theſaurum illum eſſe finitum, timeri non poteſt, quod ad indulgentiarum effectus ſufficientiam non habeat. Verum eſt tamen, ſufficientiam illam ſi non in intrinſeco valore & dignitate, ſed in ſola extrinſeca Dei acceptatione fundatur, ut dicti auctores dicunt, non eſſe veram ſufficientiam ad perfectam juſtitiam ſufficientem, ſed imperfectam valde, quantum eſt ex parte ipſius Chriſti. Ideoque longe melius ac ſapientius dixit Clemens VI. non eſſe timendum de diminutione, aut conſumptione hujus theſauri, propter infinitatem meritorum Chriſti, quam non in Dei acceptationem, ſed in Verbi dignitatem reduxit.

Unde conſequenter fatendum eſt, etiam poſt diem judicii perpetuo duraturum hunc theſaurum, & in eo futuras eſſe ſatisfactiones ſufficientes ad infinita alia peccata remittenda, & indulgentias in infinitum concedendas. Neque id eſt otioſum, ſicut potentia Dei non eſt otioſa, etiamſi infinita poſſit operari, quæ non operatur, quia eſt attributum quoddam connaturale ipſi Deo pertinens ad perfectionem ejus: ita enim infinitus valor propriorum operum eſt quaſi naturalis proprietas Dei hominis, pertinens ad perfectionem ejus. Neque etiam hoc derogat aliquid juſtitiæ, vel omnipotentiæ Dei, quia ſi conſideremus rationem meriti & præmii, ad juſtitiam, ſatis eſt, ut detur totum illud præmium, ad quod ab operante efficaciter ordinatur tale meritum: ad potentiam vero ſufficit, ut quantum Chriſtus mereri potuit efficaciter, tantum potuerit Deus remunerare, ut ſatis in citato loco explicatum reliquimus. Eademque proportio eſt inter ſatisfactionem pro culpa vel pęna, & earum remiſſionē. Solum poſſemus addere; majorem fuiſſe valorem ſatisfactionis Chriſti, quam potuerint eſſe peccata hominū, & conſequenter remiſſiones eorum. In quo non vincit Chriſtus potentiam, vel bonitatem Dei, ſed potentiam, vel potius impotentiam hominum ad peccandum, quia plus potuit ipſe ſolus ſatisfacere, quam poſſint omnes homines offendere ſeu demereri, etiamſi & ipſi, & eorum peccata in infinitum multiplicentur.

SECTIO II.

Utrum Theſaurus Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur, conſtet etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum.

Maironis & Durandi opinio. Prima ratio.

EX Theologis, præter Maironem, Durādus in 4. d. 20. qu. 2. auſus eſt negare theſaurum Eccleſiæ, ut conſtantem ex meritis, vel ſatisfactionibus aliorum præter Chriſtum: affertque duas rationes. Prima eſt eadem cum ratione Maironis, quia opus perfecte remuneratum in uno, non debet etiam in altero remunerari; ſed opera juſtorum, vel ſunt jam condigne remunerata in animabus eorum, vel ſi quid ſupereſt de præmio ſaltem ſecundario, in die reſurrectionis ultimæ conferetur. Hęc enim ratio, licet in Chriſto fuerit invalida, in aliis ſanctis videtur efficax: tum quia merentur ſibi tam eſſentiale commodū, quam accidentalia præmia: tum etiam quia valor operum ipſorum finitus eſt, poteſtque recipere adæquatum præmium, quod Deus de facto præbet; etiam ultra condignum, juxta illud: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et illud: *Menſuram bonam, & coagitatam, & ſuper effluentem dabunt in ſinu veſtro.* Aliter poteſt hæc ratio proponi. Nam ſi quæ merita Sanctorum reponerentur in theſauro Eccleſiæ, maxime illa, quæ Sanctis ſuperflua ſunt; nam quæ ſunt illis neceſſaria, aliis non applicantur; ſed nulla ſunt merita illis ſuperflua, quia omnia ſunt eis utilia, & efficacia ad aliquod præmium, quia nullum eſt, vel minimum opus apud Deum, quod careat mercede ſua: ergo nulla ſuperſunt Sanctorum merita, quæ in theſauro reponantur.

Solvitur primo.

Duplex vero ſolutio ad hanc rationem dari ſolet. Prior eſt, merita Sanctorum, quamvis in ipſis habeant condignum præmium, poſſe valere ad impetrandum aliis, vel merendum de congruo aliquod bonum, vel aliquam pęnæ remiſſionem. Certum eſt enim juſtum poſſe mereri de congruo, & impetrare alteri aliquod gratiæ beneficium, ob quod non privatur præmio de condigno correſpondente illi operi, per quod alteri meruit, ſeu impetravit.

Rejicitur reſpõſio.

Hæc vero reſponſio, licet veram doctrinam contineat, non tamen eſt ad rem præſentem, quia hic agimus de theſauro Eccleſiæ ſufficiente ad efficacem ren iſſionem cum æqualitate juſtitiæ reſpectu Dei: in ſola vero impetratione, aut merito de congruo non intercedit hęc ratio juſtitiæ.

Solvitur ſecundo.

Eſt ergo ſecunda reſponſio, aliud eſſe conſiderare in operibus juſtorum rationem bonitatis, ac meriti, aliud vero rationem pœnalitatis & ſatisfactionis; & quamvis ſub priori ratione non inveniantur ſuperflua, ſub poſteriori tamen inveniri, quia interdum Sancti plures pęnas, & pœnitentias ſuſcipiunt, quam ad ſatisfaciendum pro peccatis ſuis neceſſariæ illis ſint: ſub illa ergo ratione recondi poterunt in theſauro Eccleſiæ, & prodeſſe ad remittendas aliorum pœnas.

Durandi repliva.

Contra hoc vero tacite replicat Durandus, quia vel unus juſtus per modum ſuffragii pœnalitatem ſuam pro alio obtulit ad ſatisfaciendum pro illo, & ſic jam illa ſatisfactio non eſt ſuperflua, quia in alio jam habet effectū; vel illam pœnam non ſic obtulit, ſed ſimpliciter ſuſtinuit propter Deum, & tunc opus illud, præter eſſentiale præmium illi reſpondens quatenus horum eſt, habebit accidentale præmium condignum, quatenus tale eſt: ergo ſub utraque ratione manet condigne remuneratum: ergo ſub neutra ratione habet aliquid ſuperfluum, quod in theſauro Eccleſiæ reponatur.

Secunda Durandi ratio.

Atque hinc confirmatur ſecunda ratio Durandi, quia opus unius non poteſt alteri prodeſſe de juſtitia, niſi ad hunc finem ab ipſomet operante referatur; nam eſt illa veluti donatio quædam, quæ propria voluntate fieri debet; ſed juſti nunquam habuerunt hanc intentionem reponendi opera ſua in theſauro Eccleſiæ, ut aliis proſint; ſed ſibi merendi quantum potuerint apud Deum, in quo valde ſunt diſſimiles Chriſto, ut per ſe conſtat: ergo opera juſtorum non reponuntur in theſauro Eccleſiæ.

Tertia ratio pro eadē ſententia.

His rationibus, quæ a priori ſunt, poſſumus nos alias adjungere. Tertio igitur argumentor, quia ex contraria ſententia ſequitur in veteri ſynagoga, imo & ab origine mundi fuiſſe in Eccleſia theſaurum meritorum, ſaltem ut reſultantem ex ſuperfluis operibus Sanctorum, quamvis non ex meritis Chriſti, quia non erant exhibita; nam quod fuerint præviſa, non ſatis eſt, ut dicantur jam fuiſſe in theſauro Eccleſiæ, quia quod nondum eſt factum, nondum eſt acquiſitum, ſeu theſaurizatum. Probatur ergo ſequela, quia etiam illo tempore potuerunt viri eximii in ſanctitate, in hac vita majora mala pœnæ ſuſcipere, vel ſuſtinere, quam propter ſua peccata deberent, juxta illud Job. 6. *Utinam appenderentur peccata mea, & calamitas, quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret.* Sic etiam veriſimile eſt innocentem Abel, poſt ſanctiſſima opera, injuſtam mortem patienter ſuſtinendo, ultra debitum proprium ſatisfeciſſe? ergo ſi hoc ſatis eſt ad theſaurum, etiam eo tempore erat in Eccleſia theſaurus. Conſequens autem videtur abſurdum, quia alias conſequenter concedendum erit fuiſſe eo tempore in Eccleſię poteſtatem diſpenſandi theſaurum illum, alioqui inutilis fuiſſet talis theſaurus; nam in theſauro abſcondito & inviſo nulla eſt utilitas, ut Sapiens

Eccleſiaſt.20.& 21.ſignificat: fuiſſet ergo tunc poteſtas concedendi indulgentias, atque adeo poteſtas clavium, quod abſurdum eſt.

Quarta ratio. Quarto argumentor, quia hic theſaurus ex Sanctorum ſatisfactionibus, aut Chriſti dignitati derogat, aut nobis utilis non eſt: quia vel Chriſti theſaurus eſt finitus; & hoc eſt contra dignitatem Chriſti; vel eſt infinitus, & ſic vel nihil ei addi poteſt, quia infinitum non poteſt augeri, vel certe nobis non eſt utilis illa additio, cum ad omne commodum noſtrum infinitæ divitiæ Chriſti ita ſufficiant, ut nihil ſufficientiæ, aut efficaciæ ex aliorum meritis eis accreſcere poſſit. Simile argumentum eſt, quia vel Chriſtus nos ſufficienter redemit ab omni culpa & pœna, vel indiget aliis veluti coadjutoribus in munere redemptionis ad illud conſummandum: hoc poſterius eſt contra Chriſti dignitatem, ſolus enim ille fuit perfectiſſimus redemptor, *neque enim eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Propter quod D.Th. 3.p.q.48.ar.5.docet, paſſiones Sanctorum non prodeſſe nobis per modum redemptionis, juxta illud 2.ad Cor. 1. *Sive tribulamur, pro veſtra exhortatione, & ſalute.* Si autem dicatur primum: ergo merita Sanctorum non poſſunt nobis prodeſſe ad redemptionem, vel minimi peccati, vel pœnæ pro eo debitæ: ergo neque ad abſolutionem pœnæ per indulgentias remittendæ, quia illa ſolutio eſſet quædam redemptio: ergo ſatisfactiones Sanctorum inutiles eſſent in theſauro Eccleſiæ.

Theſaurum Eccleſiæ etiam ex meritis Sanctorum conſtare. Aſſertio certa.

Nihilominus dicendum eſt, theſaurum Eccleſiæ non ſolum conſtare ex meritis Chriſti, ſed etiam ex meritis Sanctorum. Aſſertio certa eſt; expreſſe enim docetur a Clemente in dicta Extrav. dicente; *Ad cujus quidem theſauri cumulum B.Dei Genetricis, & omnium electorum a primo juſto uſque ad ultimum adminiculum præſtare noſcuntur.* Et id confirmavit Leo X. in Bulla, in qua errores Lutheri condemnavit, & in Decreto miſſo ad Cajetanum, quod ipſe refert 3.part.q.28.art.5.ubi ait, Pontificem poſſe theſaurum Jeſu Chriſti, & Sanctorum diſpenſare: & ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & Summo Pontifici reſervatæ id teneri, atque doceri præcipit. Et ita in hac doctrina aſſerenda conveniunt Theologi ſuperius citati. Solet autem veritas hæc præcipue ſuaderi illis teſtimoniis Scripturæ, quibus ſupra probavimus eſſe inter fideles communicationem bonorum operum, & unum poſſe alteri ſatisfactionem ſuam per modum ſuffragii communicare: ex illo enim principio hæc veritas facile colligitur, ut ſtatim oſtendemus. Hic addere poſſumus id 2. ad Cor. 12. *Non quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Non enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis, ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ego ipſe pro animabus veſtris:* ubi ſignificat Paulus ſe, ut ſpiritualem Patrem, theſaurizare filiis ſuis, quos per Evangelium in Chriſto genuerat, & in hunc finem ſe eſſe paratum ad vitam pro illis tradendam. Et hinc fortaſſe ſumpſit occaſionem Origenes, ut diceret hom.10.& 24.in Num. Paulum ſuo modo expiaviſſe peccata aliorum, pro Chriſto patiendo. Facit præterea id 2.Cor.8. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum.* Quorum verborum ſenſus eſſe videtus, ſicut ex abundantia divitiarum materialium quidam ſubveniunt indigentibus; ita ex ſpirituali abundantia quorundam fidelium poſſe aliis ſpiritualiter indigentibus ſubveniri. Hæc ergo abundantia ſpiritualis conferet ad quoddam incrementum Eccleſiaſtici theſauri. Quæ teſtimonia licet forte per ſe ſola non cogunt, tamen, ſuppoſita Eccleſiaſtica traditione, & doctrina, cum illa optime quadrant, & prædictum ſenſum aptiſſime admittunt, quia ſignificant, in quibuſdam fidelibus tantam eſſe abundantiam meritorum, ut per ea poſſint aliis indigentibus prodeſſe. Unus autem modus ſubveniendi eſt per communicationem ſatisfactionis, quæ, ſicut poteſt alicui perſonæ privatim donari per modum ſuffragii, ita etiam poteſt theſauro Eccleſiæ relinqui; ergo quando Scriptura univerſe & indefinite loquitur, merito intelligimus, hæc omnia ſummatim comprehendere.

Prima explicatio modi hujus Theſauri.

Ut autem, & modum hujus theſauri, quatenus ex Sanctorum meritis conſtat, & rationem ejus a priori explicemus, advertendum eſt, in operibus juſtorum quoſdam eſſe effectus omnino proprios & quaſi immanentes, qui non poſſunt aliis communicari: hujuſmodi ſunt efficere, & bene diſponere ipſum operãtem ad caveda vitia contraria, & ad operandos ſimiles actus virtutis, & divinam Sanctificationem & gratiam recipiendam, vel augendam: item mereri de condigno aliquod præmium, præſertim eſſentiale. Alii vero ſunt effectus alium operationum, quos non ſolum in ipſis operantibus, ſed etiam in aliis habere poſſunt: hujuſmodi ſunt impetratio alicujus beneficii, vel alicujus pęnę remiſſio per vim impetrãdi, merendi de congruo, & ſatisfaciendi pro pena temporali. Dixerunt vero aliqui, ut ſupra vidimus agendo de ſuffragiis, hæc opera etiam quoad vim ſatisfaciendi ita eſſe propria ipſius juſti operantis, ſeu patientis, ut nullus juſtus præter Chriſtum poſſit alteri donare illa ſub hac ratione, ſeu pro alio ſolvere, aut ſatisfacere. Juxta quam opinionem conſequenter dicendum eſt, theſaurum Eccleſiæ non conſtare ex ſatisfactionibus Sanctorum, neque ex illis applicari aliquid per indulgentias ad ſolutionem temporalium reatuum. In quo multum accedit illa ſententia ad Durandi ſenſum. Differre tamen poteſt ab illo, dicendo merita Sanctorum, quatenus habent vim impetrandi aliquid, merendo etiam aliud de congruo aliis, ſub ea ratione manere repoſita in theſauro Eccleſię; nam ſub eadem dici poſſunt ſuperabuntia ſeu ſuperflua, quia ſufficientia ſunt ad impetrandum, & obtinendum a Deo ex prædicta ratione meriti plura beneficia, quam de facto Deus propter illa contulerit juſtis, ſeu Eccleſiæ, quod videtur ſatis ad ſalvanda verba Pontificum, Nam Clemens 6.in Extrav. citata, non de ſatisfactione, ſed de meritis loquitur. Item non loquitur ſolum de excellentioribus ſanctis, qui ſuperabundantes ſolent habere ſatisfactiones, ſed in univerſum de omnibus electis a primo juſto, uſque ad ultimum, & omnium merita dicit adminiculum præſtare: certum eſt autem non omnes habuiſſe ſuperfluas ſatisfactiones, alioqui fere nullus eorum purgatorium adiiſſet: loquitur ergo de meritis quoad vim impetrandi, ſeu merendi de congruo. Item ſubdit, hunc theſaurum Eccleſiæ, non ſolum ex ea parte, qua infinitus eſt propter Chriſti merita, ſed etiam ex qua parte conſtat ex meritis Sanctorum, conſumi non poſſe, quia *quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum.* Quæ ratio ſupponit, quælibet merita Sanctorum, etiam quæ in ipſis præmiantur de condigno, conferre aliquid ad cumulum theſauri: alioqui ſi ex ſatisfactionibus conſtaret, non eſſet verum in univerſum, omnem ſatisfactionem, quæ conſumitur per applicationes, ſeu ſolutiones pro aliquibus factas, ex eorum meritis reſtaurari, quia ſæpiſſime accidere poteſt, ut multi eorum nullas habeant ſuperfluas ſatisfactiones. Denique accedit in favorem hujus ſententiæ, quod juxta illam facillime ſolvuntur rationes dubitandi in principio poſitæ, ut conſideranti facile patebit. Quod ſi aliquis objiciat, quia juxta hanc ſententiam non poterit ex meritis Sanctorum fieri ſolutio, & conſequenter theſaurus Eccleſiæ, ut conſtans ex illis, nihil confert ad indulgentias concedendas. Reſponderi poteſt concedendo priorem partem, & negando poſteriorem: propria enim ſolutio pro debito pœnæ revera non fit niſi per aliquam ſatisfactionem: nihilominus tamen ſanctorum merita in theſauro Eccleſiæ repoſita conferre poſſunt, ut fiat remiſſio pœnæ ſine propria ſatisfactione, vel abſque ulla ſolutione, vel per ſolutionem factam ex ſola Chriſti ſatisfactione.

Duplex proprietas operũ juſtorum.

Prædicta ſententia improbatur.

Nihilominus ſententiam hanc, quatenus a theſauro Eccleſiæ, & ab uſu indulgentiarum excludit ſatisfactiones ſanctorum, falſam, & cavendam cenſeo; nam eſt contra communem ſententiam Theologorum, ut videre licet in omnibus, quos in hac, & præcedente ſectione citavi: eſt etiam contra communiorem ſenſum fidelium: ſupponit etiam falſum fundamentum, nimirum, unum fidelem non poſſe pro alio ſatisfacere, & pœnam ſolvere, de quo ſupra dictum eſt. Deinde aperte repugnat modo loquendi Pontificum, præſertim Leonis Papæ in decreto relato a Cajetano; docet enim, poſſe Pontificem concedere indulgentias ad remittendas temporales pœnas, *ex ſuperabundantia*

dantia meritorum Chriſti, & Sanctorum: nam illa particula, *Ex*, non dicit cauſam impetrantem, ſeu intercedentem, ſed proprie indicat pretium ſolutionis, ideoque dixit, *ex ſuperabundantia meritorum*, id eſt, ex eo quod in eis abundat: & infra ſubdit, *theſaurum meritorum Chriſti, & ſanctorum diſpenſando*, diſpenſare enim merita alicujus, non eſt propter ea aliquid impetrare, ut per ſe notũ videtur; ſed eſt ea erogare ad debitũ aliquod ſolvendum, ſeu abſolvendum: & ideo paulo inferius ſubdit idem Pontifex, hanc diſpenſationem theſauri per indulgentias fieri per modum abſolutionis, vel ſuffragii ſeu ſolutionis. Præterea, ſi merita Sanctorum tantum dicto modo in theſauro reponuntur, ad negotium indulgentiarum parum aut nihil juvant; nam indulgentiæ non operantur per modum impetrationis, aut meriti de congruo, ſed per modum abſolutionis ex poteſtate clavium, quæ poteſtas efficaciter operatur ex vi poteſtatis excellentiæ Chriſti, in qua nititur, & virtute cujus inſtituta eſt, & operatur ſine extrinſeco adminiculo alicujus impetrantis. Sicut operatur etiam efficaciter in ſacramento ex vi meritorum Chriſti, ſine alterius interceſſione. Item quia ubi intercedit æqualis ſolutio juxta inſtitutionem, non eſt neceſſaria alicujus Sancti interceſſio, ut acceptetur ſolutio & fiat remiſſio, ut patet in ſatisfactione cõdigna, quam juſtus exhibet pro peccatis ſuis; ſed per indulgentias fit condigna ſolutio, ſaltem ex ſatisfactionibus Chriſti: ergo, ſi illa ſupponatur, neceſſaria non eſt aliqua impetratio, ut fiat remiſſio, quæ eſt effectus indulgentiæ. Ad ſummum ergo poſſet remote & per accidens conferre ad hunc effectum impetrandi alteri diſpoſitionem, ne impediatur, vel aliquid ſimile, cum tamen Pontifices indicent merita ſanctorum per ſe concurrere moraliter per modum pretii, quod diſpenſatur.

Denique juxta illam ſententiam plures pœnalitates juſtorum de ſe ſufficientiſſime ad ſatisfaciendum Deo pro pœnis peccatorum, ſine ullo fructu perpetuo manerent, nec poſſent illum habere apud Deum, ut patet de omnibus pœnis, quibus ad propriam ſatisfactionem non indigent, quod certe eſt abſurdum, & alienum a divina providentia. Nam ſi omnes illæ pœnæ, ſeu ſatisfactiones poſſunt habere convenientiſſimum uſum, juxta diſpoſitionem divinæ ſapientiæ, & juſtitiæ, cur dicemus ſtatim omnes perire, & quaſi pro nihilo reputari? cum Chriſtus Dominus Luc. 21. de ſanctis, qui propter nomen ejus graviſſima mala patiuntur, dicat, *Et capillus de capite veſtro non peribit*. Accedit tandem, quia, ſi ſatisfactiones ſanctorum inutiles ſunt, certe ad impetrandum propter merita eorum non eſt neceſſaria poteſtas clavium; nam quælibet privata perſona poteſt hoc facere repræſentando Deo hujuſmodi merita: idque faciebant olim Hebræi, poſtulando a Deo remiſſionem pœnarum propter Abraham, Iſaac, & Jacob, &c. at vero merita ſanctorum, prout manent in theſauro Eccleſiæ, ſpecialiter diſpenſantur per poteſtatem clavium.

Alio modo ratio hujus theſauri explicatur.

Aliter igitur ratio & modus hujus theſauri explicandus a nobis eſt, ſupponendo, unum juſtum poſſe pro alio ſatisfacere propter unionem charitatis: & deinde addendo in ſanctis hominibus multa fuiſſe opera pœnalia, vel paſſiones voluntariæ, aut patienter pro Deo ſuſceptas & conſequenter habentes magnum valorem & ſufficientiam ad ſatisfaciendum, quæ neque in ipſis, neque in aliis habuerunt effectum compenſandi aliquem pœnæ reatum ipſis æqualem. Quod quidem reſpectu ipſorum Sanctorum eſt certum, ut in Job, & Abel ſupra declaratum eſt. Deinde hoc eſt evidens in novo teſtamento; nam Beatiſſima Virgo multa, & graviſſima propter Deum paſſa eſt, imo omnia opera illius ſufficientia fuerunt ad aliquam ſatisfactionem, juxta principia ſupra poſita de ſatisfactione: & tamen manifeſtum eſt in ipſa non potuiſſe habere effectum quatenus ſatisfactoria erant, quia nullum peccatum habuit. Simile argumentum fieri poteſt de Joanne Baptiſta; nam licet aliquando leviter peccaverit, tamen illud pene nihil fuit reſpectu pœnitentiæ & ſanctitatis ejus. Et idem credi poteſt de aliis Sanctis, præſertim de his, qui vel nunquam mortaliter peccaverunt, vel certe magnum & longum vitæ tempus ſine his gravioribus culpis in magna vitæ aſperitate, & ſanctitate tranſegerunt. Imo ſi juſtus, pro aliquo tempore vitæ etiam breviſſimo, exiſtit ſine reatu culpæ aut pœnæ apud Deum, quidquid virtutis in eo tempore operatur, ſatisfactorium eſt, & in eo non habet effectum. Neque hujuſmodi ſtatus pro aliquo tempore repugnat, etiamſi juſtus ſepties in die cadat, quia poteſt etiam ſepties in die reſurgere, vel etiam aliquo die ſtabilis cum divina gratia permanere, & cum eadem plenam remiſſionem obtinere. Tunc autem vere petit, *Dimitte nobis debita noſtra*; vel quia non tantum pro ſe, ſed etiam pro aliis juſtis, & tota Eccleſia orat; vel quia certo ſcit habuiſſe debita, ignorat autem an ſibi fuerint remiſſa, vel denique, quia propter peccatum non ſolum meretur homo ordinariam pœnam purgatorii, ſed etiam aliquas extraordinarias pœnas hujus vitæ, ut verbi gratia, privationem aliquam ſavoris, vel abundantioris Dei auxilii, aut permiſſionem alicujus mali, pro quibus non poteſt condigne ſatisfieri, niſi gratis remittantur.

Non repugnat juſtum aliquo tempore vitæ eſſe ſine reatu pœnæ.

Conſtat igitur poſſe juſtos habere ſuperabundantes ſatisfactiones, quantum ad ipſos ſpectat. Quod vero etiam illas habeant reſpectu aliorum, declaratur breviter. Primo, quia ſatisfactiones unius juſti, quæ ipſi non ſint neceſſariæ, non ſtatim applicantur aliis indigentibus, ut in eis habeant effectum, niſi ex intentione ipſius operantis alicui donentur, quia alias nullo titulo efficiuntur alterius: nulli autem prodeſt ſatisfactio, niſi propria, vel quæ aliquo titulo propria efficiatur. Neque eſt ulla ratio, ob quam huic potius quam illi applicetur, niſi quis fortaſſe fingat ſtatim diſtribui inter omnes juſtos indigentes, ſecundum partes æquales, aut proportionales, quod gratis & ſine fundamento fingeretur; nam etiam ipſius Chriſti ſatisfactio, quæ illi neceſſaria non fuit, non ſtatim diſtribuitur inter alios, donec ſingulis per determinata media, juxta ipſiuſmet Chriſti voluntatem & intentionem applicetur. Sæpe autem juſti pœnas ſuſtinent, vel voluntarie accipiunt, non applicãdo eas in particulari aliis: ergo ſæpe habent ſatisfactiones, quæ neque in ipſis, neque in aliis habent effectum. Præterea, contingit juſtum applicare ſatisfactiones ſuas alteri, qui vel illis non indiget, quia plenam remiſſionem conſequutus eſt, vel certe in illo non habent effectum, propter obicem inventum in ipſo, pro quo offeruntur. Illæ ergo ſatisfactiones neque in operante, neque in altero habent effectum.

Juſtus poteſt habere ſuperabundantes ſatisfactiones, aliis fidelibus non applicatas.

Has ergo ſatisfactiones Sanctorum dicimus reponi in theſauro Eccleſiæ, ut per publicam poteſtatem ejus Petro a Chriſto conceſſam, fidelibus applicentur, ac per indulgentias diſpenſentur. Ita explicant rem hanc Theologi citati, fuitque mens D. Th. in 4. d. 20. qu. 1. ar. 3. qu. 1. propterea enim rationem & quaſi fundamentum indulgentiarum poſuit, *in unitate corporis myſtici, in qua multi in operibus pœnitentiæ ſupererogaverunt ad menſuram debitorum ſuorum, & multas etiam tribulationes injuſtas ſuſtinuerunt, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, ſi eis deberetur, quorum meritorum tanta eſt copia, quod omnem pœnam debitam nunc in viventibus excedat*. In quibus verbis aperte D. Th. prædicto modo explicat abundantes ſatisfactiones Sanctorum. Rationem autem, ob quam hujuſmodi ſatisfactiones ſuperabundantes reponuntur in theſauro Eccleſiæ tanquam bona communia ejuſdem Eccleſiæ, reddit ſtatim ex intentione ipſorum operantium; nam unus poteſt pro aliis ſatisfacere juxta intentionem ſuam, & ideo, ſi alicui ſuam ſatisfactionem applicet, illi prodeſt, ſi non ſit impedimentum: quando vero nemini applicat, & ipſe etiam tali ſatisfactione non indiget, hoc ipſo, vel formaliter, vel virtualiter intendit per illa opera, Eccleſiæ prodeſſe quantum poteſt: ergo donat illa ipſi Eccleſiæ, ut in ejus theſauro cuſtodiantur, convenienti modo ſuo tempore diſpenſanda. Minorem probat D. Th. verbis Pauli ad Coloſſenſ. 1. *Adimpleo, &c.* ſupra tractatis, cum aliis. Deinde probari idem poteſt ex lege charitatis, quia Sancti in hujuſmodi operibus gubernantur: & ideo ſine dubio intendunt & ſibi, & Eccleſiæ prodeſſe ſuis operibus quantum poſſunt; nam hoc eſt maxime conſentaneum charitati, & ſtatui Eccleſiæ militantis, quæ his ſubſidiis indiget, & libentiſſime illa acceptat, quando ei offeruntur. Ex parte vero Dei eſt optima ratio ſuperius tacta; nam ad providentiam, & juſtitiam ejus ſpectat remunerare opera hominum, vel in ipſiſmet operantibus, vel in aliis eis conjunctis, quantum capacia ſunt, & ſecundum modum convenientem; ſed hæc opera juſtorum, quatenus ſatisfactoria ſunt, capacia ſunt fructus, ſeu

Ratio D. Th. quare ſuperabundantes ſatisfactiones ponantur in theſauro Eccleſiæ.

ſeu præmii ſaltem in aliis, qui per charitatem ſunt unum cum eis, quia talia opera fecerunt, & poſſunt convenienti modo ad hunc effectum reſervari, & acceptari, & per convenientem poteſtatem applicari: ergo merito credimus ita factum eſſe.

Theſaurũ ut ſanctorum ſatisfactionibus conſtantem deſervire ad indulgentias, & per Papã diſpenſari poſſe.

Atque hinc colligit idem D.Th. hunc theſaurum quatenus conſtantem ex ſatisfactionibus ſanctorum, ad effectum indulgentiarum deſervire, & per eum diſpenſari poſſe, qui poteſtatem habet concedendi indulgentias. *Nam ea* (inquit) *bona, quæ ſunt alicujus multitudinis cõmunia, diſtribuuntur ſingulis de multitudine ſecundum arbitrium ejus qui multitudini præeſt. Unde, ſicut aliquis conſequeretur remiſſionem pœnæ, ſi alius pro eo ſatisfeciſſet, ita ſi ſatisfactio alterius per eum, qui poteſt, ei diſtribuatur.* Ex qua ratione intelligere licet, quod licet ſatisfactiones ſanctorum ex eorum voluntate proceſſerint, fuerintque veluti donatæ Eccleſiæ; nihilominus poteſtas eas diſpenſandi non manat ab ipſis Sanctis, ſed a Chriſto, qui ei dedit paſtorem, qui Eccleſiæ præeſt. Sicut bona etiam temporalia donantur Eccleſiæ per voluntatem fidelium; poſtquam vero donata ſunt eorum diſpenſatio ad eum pertinet, cui Chriſtus talem poteſtatem conceſſit. Hoc ergo eſt quod Leo X. in citata Decretali declaravit, ad poteſtatem clavium Petro datam a Chriſto pertinere, diſpenſare hunc theſaurum, etiam ut conſtantem ex ſatisfactionibus ſanctorum. Quod duobus modis factum eſſe intelligi poteſt; primo quia Chriſtus hoc ipſum in particulari inſtituit, ac Petro & Apoſtolis declaravit; ſecundo quia ex natura rei conſequitur eo ipſo, quod ex Chriſti voluntate Petrus toti Eccleſiæ præeſt, & illa bona jam ſunt facta ipſius Eccleſiæ. Et fortaſſe utrumque verum eſt; nam primum eſt conſentaneum Scripturæ dicenti, Chriſtum, & Spiritum ſanctum docuiſſe Apoſtolos omnem veritatem Eccleſiæ neceſſariam Joan. 14. & 15. ad Rom. 8. ad Epheſ. 1. & ſæpe alias. Secundum autem eſt conſentaneum rationi, ut D. Thomas recte declarat.

Cur Pontifices merita dicãt Sanctorũ rep[oni] in Theſauro Eccleſiæ.

Tandem ex his ſatis expoſita manet decretalis illa Leonis X. quę totam hanc doctrinam continet. Nec dubitandum eſt quin eadem fuerit mens Clementis VI. illam enim Leo explicat, dum profitetur ſe declarare quid in hoc Romana Eccleſia ſentiat. Neque in eo hæſitandũ eſt, quod prædicti Pontifices nomine meritorum, & non ſatisfactionum utuntur; nam eodem modo loquuntur de Chriſti meritis, ſolentque ipſæ ſatisfactiones merita applicari, tum quia noſtra ſatisfactio ad Deum fit per modum cujuſdam meriti, quia non fit per compenſationem omnino æqualem ſecundum æqualitatem phyſicam rei ad rem inter ipſas pœnas, ſic enim minor eſt pœna hujus vitæ, quam Purgatorii; ſed fit per æqualitatem, ſeu proportionem moralem, quia pęna hujus vitæ voluntarie accepta & cum talibus circumſtantiis habet valorem moraliter æquivalentem pęnę Purgatorii, in quo ad modum meriti ſe habet, ideoque ſolet meritum appellari. Tum etiam ratione ſubjecti ſeu propter identitatem cum merito; nam ſatisfactio fieri ſolet per opus meritorium, ut ſupra diximus: ideo, licet meritum & ſatisfactio ratione formali, & per habitudines ad ſuos terminos diſtinguantur; nihilominus ſub nomine meritorum ſimpliciter illa opera, quæ utramque rationem habent, comprehendi ſolent. Unde ulterius adverto, nos non negare quin opera juſtorum maneant aliquo modo in theſauro Eccleſiæ, quoad vim impetrandi, & merendi de congruo nobis aliqua bona; ſed affirmamus etiam manere ſub ratione ſatisfactionis, & ſub illa maxime applicari & diſpenſari per indulgentias, quamvis citata decreta loquantur de illis ſub nomine meritorum, quia utramque rationem melius comprehendit.

Cur Clemẽs dicat Theſaurũ coacervari ex meritis omniũ Sanctorũ.

Et hinc etiam conſtat cur Clemens loquatur de omnibus juſtis, qui fuerunt in Eccleſia a primo uſque ad ultimum; nam omnia illorum merita poſſunt aliquod adminiculum præſtare, licet non omnia eodem modo nec ſub ratione ſatisfactionis, quæ per indulgentias applicẽtur. Unde, ſi velimus verba illa, & generalem diſtributionem ad proprias ſatisfactiones applicare, exponenda neceſſario ſunt per diſtributionem accõmodam, nimirum cujuſcunque Sancti, a primo uſque ad ultimum, ſatisfactiones ſeu merita quatenus illis ſuperabundantia fuere, ad cumulum Eccleſiaſtici theſauri conferre. Ratio vero, quam idem Clemens ſubjungit, ob quam hic theſaurus, etiam ut conſtans meritis Sanctorum, conſumi non poteſt, melius quidem accommodatur ad merita ſub ratione impetrationis, aut meriti de congruo, quam ſub ratione ſatisfactionis, ut objectio ſupra facta videtur oſtendere: tamen inde non fit, Pontificem excludere a theſauro ſatisfactiones Sanctorum quatenus tales ſunt, præſertim cum neceſſe non ſit ſingulas rationes omnia ſimul probare; ſatis eſt enim ſi unaquæq; ratio aliquid probet. Addo vero preterea moraliter loquendo, etiam conſequi ex applicatione theſauri per indulgẽtias, multiplicari a juſtis ſatisfactiones, quæ in theſauro reponuntur, quia nunquam deſunt multi, qui jam liberati ab omni proprio debito per indulgentias, aliquid ſatisfactorium operentur, quod ad theſaurum pertinebit, ut declaratum eſt.

Rationes contra aſſertionem ſolvuntur.

Ad primam rationem Durandi recte ibi reſponſum eſt duobus modis; nam uterque neceſſarius eſt reſpective, ſed ad propriam materiam accommodatus: quia idem opus meritorium de condigno, licet ſub ea ratione adęquatum præmium acceperit, poteſt conferre ad impetrandum aliquid de congruo præſertim quando illi conjungitur oratio, quæ ab illo merito robur quoddam, & vires accepit. Merito vero hæc reſponſio in præſenti non approbatur, non quia falſam doctrinam contineat; ſed quia ad indulgentiarum uſum non ſatisfacit. Altera ergo reſponſio, quæ nititur in propria ratione ſatisfactionis ut ſic, communis eſt, & omnem difficultatem expedit. Neque obſtat replica Durandi. Primo, quia voluntarie dicitur, illud opus pęnale, quod ſub ea ratione non eſt neceſſarium juſto ad ſolvendum ſuum debitum, remunerari aliquo præmio accidentali. Nec exemplum, quod affert de Martyribus, hoc probat; nam aureola non datur martyri eo titulo, cujus ſignum eſt, quia licet martyr indigeret tota illa pœna ad ſatisfaciendum ex opere operantis pro ſuis peccatis, nihilominus acciperet aureolam martyrii: imo licet illa pœna fuiſſet inſufficiens ad compenſationem totius reatus ex opere operantis, nihilominus ratione ipſius martyrii, & remitteretur tota pœna, & adjungeretur aureola martyrii: ſunt enim hæc privilegia martyrii, quæ certa lege conferuntur independenter ab illa proportione, ſeu merito ex parte operantis. Item virginibus, & Doctoribus propriæ aureolę conferuntur, non quidem propter pœnalitatem ſuperabundantem, quæ valde accidentaria eſt, ſed propter alias rationes. Solvitur 1. ratio Durandi. Replica ſolvitur.

Quocirca de his præmiis accidentalibus, quibus tituli[s] conferantur, variæ ſunt opiniones, quas hoc loco tractare, extra rem eſſet. Probabile vero eſt hæc accidentalia pręmia interdum dari per ſe ſeparata; interdum vero ut proprietates concomitantes pręmium eſſentiale. Priori modo veriſimile eſt, accidentalia pręmia reſpondere quibuſdam bonis operibus moralibus, quę non attingunt illum perfectionis, vel ſupernaturalitatis gradum, qui ad meritum eſſentialis præmii neceſſarius eſt. Poſteriori autem modo dicendum eſt, aliqua præmia accidentalia dari ut proprietates, vel ex natura rei, vel ſecũdum convenientem providentiam conſequentes ad pręmium eſſentiale, quæ proinde ex vi ejuſdem meriti conferuntur: nam qui dat formam, dat conſequentia ad formam. Non eſt ergo neceſſe dicere, aliquod accidentale pręmium dari propter pœnalitatem operis, quod ſi illa ad præmium aliquo modo confert, potius eſt per modum objecti, quatenus illam voluntarie amplecti, bonum ac meritorium eſt, & tunc non ſolum valet ad præmium accidentale, ſed etiam ad eſſentiale, ſi cætera concurrunt. Neque etiam tunc ſolum valet quando operans non habet peccata, pro quibus ſatisfaciat; ſed etiamſi illa habeat, & pro eis ſatisfaciat per tale opus, nam illæ duæ rationes non ſunt repugnantes, & in una non conſideratur pœna ut formalis pęna eſt, ſed ut objectum vel circumſtantia conferens ad bonitatem actus; in alia vero conſideratur ut formalis pœna eſt, apta ad vindicandam culpam, & ut ſic habet rationem ſatisfactionis, & nunquam habet aliud præmium niſi pœnæ remiſſionem, vel in ipſo operante, vel in aliis. Et ideo nihil etiam obſtat ſecunda ratio Durandi, quia, licet juſti intendant ſibi mereri quantum poſſunt per talia opera, nunquam ab eis excludunt propriam rationem ſatisfactionis, quæ neceſſario, & quaſi ex natura rei eis ineſt. Unde, ſi ipſimet, nec illa indigeant, nec in particulari alicui applicent, aggregãtur ad bona communia Eccleſiæ; quod etiam ipſi virtualiter inten- Secunda Durandi ratio ſolvitur.

intendunt, ut declaravimus. Addi etiam poteſt, Eccleſiam veluti jure hæreditario ſuccedere in hujuſmodi bonis ſuorum filiorum, quæ ipſi aliis non legaverunt.

Tertia ratio pro eadem ſententia conceditur. In veteri Eccleſia fuit theſaurus. An eſſet tunc poteſtas diſpenſandi illum.

Ad 3. rationem a nobis additam, concedo theſaurum hunc, ut conſtantem ex meritis Sanctorum extitiſſe, vel potius incepiſſe ante Chriſti Domini adventum, nam hoc manifeſte docet Clemens VI. in illa Extr. & recte probatur ex verbis Job, & exemplo Abel, & idem credi poteſt de Jeremia in ventre matris ſanctificato, & aliis ſimilibus eximiis Sanctis. De diſpenſatione autem illius theſauri, pro eo tempore fieri potuiſſe ſuaderi poſſe videtur, nam ſi eo tempore eſſe poterant inter juſtos privata ſuffragia per communicationem ſatisfactionis unius ad alterum, cur non dicetur fuiſſe tunc in Eccleſia poteſtatem publicam ad applicandas, vel diſpenſandas ſatisfactiones Sanctorum in theſauro Eccleſiæ relictas, non quatenus hæc poteſtas manat ex poteſtate clavium, ſed quatenus ex natura rei conſequitur, ut is, qui communitati præeſt, diſtribuere poſſit bona communitatis inter indigentes, ut ſupra ex D.Th. attulimus. Qui idem docet 2.q. 118. art. 3. ad 2. & art. 4. ad 2. imo ibi addit, talia bona deberi indigentibus debito legali: in veteri autem Eccleſia ſemper erat aliquis tanquam ſummus Sacerdos, habens ſupremum regimen illius, ſive ante adventum Chriſti eſſet unus pro tota Eccleſia, ſive non, quod ad præſens non refert. Ergo quaſi naturali jure, ſuppoſito lumine fidei, erat in illo talis poteſtas diſpenſandi, ſeu diſtribuendi theſaurum illum. Neque inde ſequitur habuiſſe poteſtatem clavium: tum quia, licet per illam diſpenſationem applicaretur aliqua ſatisfactio ad remiſſionem pœnæ temporalis; tamen eo tempore per illam remiſſionem non aperiebatur janua regni cœleſtis: tum maxime, quia illa remiſſio non fiebat ab ipſo Eccleſiæ Præſide, qui tunc erat per juriſdictionem, quam haberet ad ſolvendos reos peccatorum, ſicut nunc fit: & ideo etiam illa applicatio non eſſet propria indulgentia, quam ſupra diximus eſſe propriam abſolutionem ex poteſtate juriſdictionis.

Poteſtas diſpenſandi Eccl. Theſaurũ eſt propria legis gratiæ.

Sed hæc ſententia probanda non eſt, quia Theologi cenſent poteſtatem hanc diſpenſandi theſaurum, propriam novæ legis eſſe datamque eſſe a Chriſto, quando poteſtatem clavium Eccleſiæ tribuit. Et qui antiquitatem indulgentiarum maxime extendunt uſque ad Apoſtolorum tempora, uſum earum protrahunt, & inde cœpiſſe ſignificant. Ac denique, licet in actu indulgentiarum, ſecundum rationem hæc tria diſtinguant, diſpenſationem theſauri, ſolutionem debiti, & relaxationem pœnæ quaſi judicialem; dicunt tamen in re nunquam ſeparari reſpectu vivorum, & ab eadem poteſtate omnia proficiſci: ſi ergo in lege veteri, aut naturæ, non fuit poteſtas clavium, nec juriſdictio ad remittenda peccata, etiam quoad pœnas temporales debitas in foro Dei, nec poteſtas diſpenſandi theſaurum eſſe potuit.

Ratio in contrariũ ſolvitur.

Præterea, poteſtas hæc ad diſpenſandum theſaurum ſupernaturalis eſt, & a ſolo Deo concedi potuit, & nulla auctoritate, aut ſufficienti ratione cõſtat eſſe conceſſam ante adventum Chriſti, quia neque in veteri Teſtamento eſt ulla mentio illius, unde certum eſt non eſſe propriam illius legis, quatenus diſtinguebatur a lege naturali: neque etiam eſt ita conjuncta ex natura rei cum ſupremo ſacerdotio, quale potuit eſſe in lege naturæ, ut ſolo diſcurſu, & ratione colligi poſſit. Quamvis enim verum ſit bonorum cõmunium diſtributionem pertinere ad eum, qui præeſt communitati, id tamen intelligendum eſt, reſpectu illius temporis, in quo facienda eſt diſtributio: licet autem ſatisfactiones fidelium theſaurizari cæperint a principio mundi, non tamen ut ſtatim diſtribueretur ille theſaurus, ſed tempore a Deo ſtatuto: quod autem eſſet illud tempus, non potuerunt homines cognoſcere, niſi ex divina revelatione, de qua nulla mentio, vel traditio habita eſt uſque ad tempus legis gratiæ. Et poteſt ſufficiens congruentia reddi, vel ex perfectione hujus legis, in qua abundantius communicatur divina gratia, & liberalior fit remiſſio, vel ex eo quod ante Chriſti mortem nondum erat theſaurus ille conſummatus quoad Chriſti merita, a quibus omne aliud meritum & ſatisfactio virtutem accipit: ipſe enim Chriſtus nobis meruit ut talis poteſtas hominibus, & ut talis diſpenſatio, vel diſtributio theſauri acceptaretur a Deo; & ideo ante exhibitum in re ipſa Chriſti meritum, non eſt hominibus facta tam liberalis conceſſio. Nec tamen propterea inutilis fuit illa collectio, ſeu inchoatio theſauri, quæ ante tempus legis gratiæ facta eſt, quia ſuo tempore fructum ſuum habiturus erat, quando diſpenſator Evangelicus proferre poſſet de theſauro ſuo nova & vetera, ad inſtar prudentis patrisfamilias, de quo loquitur Chriſtus Matth. 13.

Quarta ratio contra concluſioné concluditur.

Ad 4. argumentum reſpondemus, concedendo in primis ſatisfactiones Sanctorum non eſſe ſimpliciter neceſſarias ad hunc effectum, ut ſeq. ſect. latius dicemus: negamus tamen non fore utile & conveniens, ut tales ſatisfactiones in theſauro reponantur, & nobis applicentur; nam hoc redundat in honorem Sanctorum, & ad gloriam etiam ipſius Chriſti pertinet, quod tantam virtutem ſuis Sanctis tribuerit. Nam licet illi ſatisfacere non potuerint ſine influxu, & virtute ipſius Chriſti, tamen ex illa fecerunt ſatisfactiones revera diſtinctas a ſatisfactione Chriſti. Unde, licet non potuerint augere theſaurum illum ea ratione qua infinitus eſt, ſeu intenſive, potuerunt tamen augere extenſive addendo novas ſatisfactiones, hoc enim modo non repugnat in finito fieri additionem. Atque hinc etiam ad nos redundat aliqua utilitas, quia ratione hujus augmenti facilius forte fieri poteſt applicatio, & remiſſio virtute illius theſauri, non quia Chriſti ſatisfactio ad hoc totum non eſſet ſufficiens, ſed quia voluit Deus hos ſpeciali modo honorare ſanctos ſuos, & Chriſtum, quem vult non tantum in ſe, ſed etiam in ſanctis ſuis abundare. Nec propterea dici poſſunt Sancti nos redemiſſe, etiam ex parte; nam ille tantum redimit, qui propria virtute perfecte ſolvit pro alio: quomodo ſolus Chriſtus potuit ſolvere, & ex perfecta juſtitia mereri, ut ſua ſolutio pro aliis acceptaretur; alii vero Sancti ſolum in virtute Chriſti. Eſt etiam alia maxima differentia, quia Chriſtus propter hanc primariam cauſam paſſus eſt, ut pro aliis ſolveret, alii vero Sancti, aut martyres non ita, ſed paſſi ſunt propter alios fines, & ſolum quaſi ex conſequenti, nos juvant, de qua re dixi plura in 2. tomo 3. partis qu.48. in Commentario ar. 5. & in primo etiam Tom. qu.26.

SECTIO III.

Utrum indulgentiæ tantum concedi poſſint ex theſauro Eccleſiæ.

Henric. Rejicitur.

Fuit quorundam opinio indulgentias non concedi ex alienis ſatisfactionibus, aut meritis, ſed juxta laborem meritum ejus, cui conceduntur, refert Henric. quodlib. 15.q.2. Sed hoc nihil aliud eſt quam indulgentiarum vim, aut efficaciam negare. Nam ſi alicui nulla major remiſſio conceditur, quam per ſui operis meritum ſeu valorem mereatur, nulla profecto gratia, vel indulgentia ei fit; nam ſecluſa indulgentia, tantundem mereretur, vel ſatisfaceret per tale meritum: neceſſarium autem eſt ad veritatem indulgentiæ, ut aliquid efficiat quaſi ex opere operato, præter illud, quod homo mereri poſſet, vel ſatisfacere ex opere operantis. Alii, qui negant theſaurum, conſequenter negant indulgentias concedi facta aliqua ſolutione ex theſauro, ſed ſolum facta gratuita remiſſione per poteſtatem a Deo datam. Ita Maironis diſt. 20. qu. 1. qui etiam refert quoſdam dixiſſe, per indulgentias quidem non applicari ſatisfactiones, ſed impetrationes ſanctorum, per quam nobis obtinent liberalem remiſſionem alicujus pœnæ. Sed fundamentum Maironis erroneum eſt, ut oſtendi, & fundamentum etiam alterius ſententiæ rejectum eſt. Et revera eſt etiam illa ſententia improbabilis: nam impetratio non eſt niſi mediante oratione, quis autem poteſt certo promittere alicui orationes Sanctorum? aut infallibilem impetrationem, & effectum eorum.

Aliorum opinio.

Mairon. Improbatur.

His ergo rejectis ſententiis vel potius erroribus, & ſuppoſito vero theſauri fundamento, ex dictis certum eſt indulgentias diſpenſari optime ex theſauro: non tamen adhuc conſtat hunc eſſe unicum modum, & neceſſarium concedendi indulgentias. Dixerunt ergo aliqui, non ſemper indulgentias conceſſas eſſe in Eccleſia per diſpenſationem theſauri, ſed in principio ſolitas fuiſſe concedi per liberalem remiſſionem virtute clavium factam, abſque ulla ſolutione, vel applicatione ex theſauro, poſtea vero quando uſus indulgentiarum percrebuit, præſertim a tempore Bonifacii VIII. introductam eſſe conſuetudinem non cõcedendi indulgentias niſi ex theſauro. Nam, quia nunc liberalior fit remiſſio, & fere nulla, aut parva ſatisfactione exhibita ab ipſis pœnitentibus, ideo aliun-

1. Opinio.

aliunde ex ſatisfactionibus in theſauro repoſitis fit compenſatio ſeu ſolutio. Hanc ſententiam indicare videtur Medin. diſp. 8. de indulgent. præſertim c. 40. 41. & 42. ac tribui etiam poteſt Cajet. dict. Opuſc. de Indulgent. ad Julium, quatenus ait, olim indulgentias ſolitas eſſe concedi per modum abſolutionis, non autem, præſertim a tempore Clementis VI. concedi per modum ſolutionis: nam ut hi duo modi ſint diſtincti, videtur Cajetan. indicare illam abſolutionem non fuiſſe ſolitam fieri applicando theſaurum ad ſolutionem. Sed, ut infra dicam, non fuit hæc mens Cajetan. Medin. vero ſolum expreſſe ait, poteſtatem Eccleſiæ ad concedendas indulgentias per ſe non pendere ex theſauro, nec neceſſario illum requirere, quia alias non eſſet ad indulgentiam neceſſaria juriſdictio, ſed ſola diſpenſatio, ſeu ſolutio ex theſauro. Unde concludit, aliquando concedi indulgentias abſque applicatione theſauri, & tunc dicit fieri per modum poteſtatis: aliquando vero fieri ex theſauro, quod vocat per modum auxilii, ſæpe vero utroque modo ſimul fieri non negat, imo hunc concedit eſſe frequentiorem modum concedendi indulgentias.

2. Opinio. Communis tamen ſententia Theologorum eſt, indulgentias ſemper, ac neceſſario fieri ex theſauro, ſive per modum abſolutionis, ſive per modum auxilii, aut ſuffragii concedantur, ita ut divitiæ hujus theſauri in ſuo genere ſint cauſæ neceſſariæ, & moraliter per ſe concurrant ad hunc effectum. Hæc eſt aperta ſententia D. Th. in 4. d. 20. qu. 1. ar. 3. qu. 1. ad 3. ubi hac ratione dicit indulgentiam fieri per ſolutionem. Atque idem ſentiunt ibi Bonav. 2. p. diſt. qu. 5. & 6. Durand. qu. 3. Palud. qu. 4. Richard. ar. 4. qu. 2. & art. 8. qu. 1. Soto d. 21. qu. 1. art. 2. Supplementum Gabriel. d. 45. qu. 3. ar. 1. & Petrus Soto lect. 2. de Indulg. Corduba late qu. 4. & 5. Atque hanc ſententiam veram exiſtimo, & valde conſentaneam verbis Clementis VI. in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. & Leonis X. in citata Epiſt. decret. ad Cajetan. Quoniam vero multi ex dictis auctoribus indifferenter loquuntur de hoc theſauro ut conſtante ex meritis Chriſti, & Sanctorum, de quibus non omnino eſt eadem ratio, ideo oportet, ut nos hæc diſtinguamus, & de illis ſigillatim loquamur. Deinde neceſſe eſt, tam in operibus Chriſti, quam Sanctorum diſtinguere duas rationes ſupra tractatas, ſcilicet, meriti & ſatisfactionis: nam in eis poteſt eſſe, aut diverſa ſententia, aut diverſus gradus certitudinis.

Prima Concluſio de fide.

Dico ergo primo, Indulgentiarum vis & efficacia neceſſario pendet ex theſauro, ſaltem ut conſtante ex Chriſti meritis, ut propriam rationem meritorum habent. Hanc aſſertionem exiſtimo eſſe certam de fide ex illo generali principio, quod nulla remiſſio culpæ, aut pœnæ conceditur hominibus, niſi propter Chriſti merita, quia non eſt aliud nomen, ſub quo poſſint homines ſalvi fieri. Et explicatur amplius, quia per indulgentias non remittitur pœna, niſi per poteſtatem a Chriſto conceſſam Petro ad ligandum & ſolvendum: ſed Chriſtus in tantum conceſſit hanc poteſtatem Petro, in quantum ipſe meruit, ut quibus ipſe vellet remitti peccata, remitterentur, ſeu (quod perinde eſt) ut remiſſio in terris, ſuo nomine & auctoritate facta, apud Deum valida eſſet; ergo hæc remiſſio nititur Chriſti meritis, ſed hæc merita Chriſti manent in theſauro Eccleſiæ; ergo indulgentiarum conceſſio fundatur neceſſario in hoc theſauro ut continente merita Chriſti. Tandem confirmatur ac declaratur, quia non eſt minor efficacitas ſacramentorum, quam indulgentiarum, neque etiam eſt minus perfecta, & efficax abſolutio ſacramentalis, quam per indulgentias: ſed abſolutio ſacramentalis, & in univerſum omnis efficacia ſacramentorum, fundatur in theſauro Eccleſiæ ut continente hæc merita Chriſti, quia in his meritis omnis gratia, omniſque remiſſio fundatur; ergo a fortiori idem dicendum eſt de indulgentiis. Et in hac aſſertione non exiſtimo eſſe poſſe diſſenſionem inter viros Catholicos, neque etiam video contra illam difficultatem alicujus momenti. Nam licet indulgentiarum remiſſio fiat cum poteſtate juriſdictionis, & per modum veræ abſolutionis, & remiſſionis, nihilominus poteſt optime inniti meritis Chriſti, ratione quorum habet talis actio, ut vera & efficax abſolutio ſit.

Secunda Concluſio.

Dico ſecundo, theſaurus Eccleſiæ, ut conſtans ex ſatisfactionibus Chriſti, ut ſic, eſt ſimpliciter neceſſarius ad valorem & efficaciam indulgentiarum. Hæc concluſio, ſicut præcedens intelligenda eſt ſecundum legem ordinariam, & modum providentiæ; qua Deus ſtatuit non ſalvare homines niſi per Chriſtum, & paſſionem ejus: nam de potentia abſoluta clarum eſt, potuiſſe Deum alios modos remittendi pœnas ſtatuere. Non eſt autem hæc concluſio tam certa ſicut præcedens; nam de fide ſolum eſt certum, Chriſtum eſſe univerſalem redemptorem quoad omnes perſonas, & effectus redemptionis. Ex quo neceſſario fit omnem remiſſionem pœnæ, quæ eſt una ex effectis redemptionis, concedi nobis per Chriſtum, atque adeo propter ejus merita. Quod vero hæc remiſſio ſemper fiat per modum ſatisfactionis, ſeu ſolutionis ex ſatisfactione Chriſti, non videtur ita certum de fide. Nam in remiſſione quæ fit ex opere operantis, aliqui tenent nullam fieri applicationem ſatisfactionis Chriſti, ſed ad illum effectum ſufficere ſatisfactionem ipſius operantis, quamvis hęc habeat valorem ſuum moralem ex Chriſti meritis, vel proxime, vel radicaliter. Hinc etiam Palud. dict. qu. 4. n. 10. & ſeqq. dixit, in ſacramentis fieri remiſſionem pœnæ, vel culpæ actualis ſine ſolutione ex ſatisfactionibus Chriſti, ſed mere gratis ſub ea ratione: quamquam (ut opinor) non negaret, illam remiſſionem fieri propter Chriſti merita, cum certiſſimum de fide ſit, imo id ſatis inſinuat diſtinguendo accurate in operibus Chriſti rationem meriti & ſatisfactionis. Nihilominus tamen idem auctor in indulgentiis admittit concluſionem poſitam: imo in hoc conſtituit differentiam inter remiſſionem pęnæ per indulgentiam, vel per ſacramentum, quod hæc fit ſine applicatione ſatisfactionis Chriſti; per indulgentiam vero, nonniſi ſolutione facta ex Chriſti ſatisfactione. Sed non video unde hanc differentiam colligat, nec qua probabilitate illud prius affirmet, quod etiam in ſuperioribus tactum eſt. Melius ergo Durand. tam de ſacramentis, quam de indulgentiis id affirmat, & cæteri Doctores citati idem ſentiunt. *Tam per indulgentias, quam per ſacramentum remiſſio fit etiam per Chriſti ſatisfactionem.*

Ratio eſt, quia (ut D. Th. docuit 3. p. q. 48. ar. 2.) Chriſtus non tantum operatus eſt noſtram ſalutem per modum meriti, ſed etiam per modum ſatisfactionis, quia ejus paſſio ſufficiens & ſuperabundans fuit ad ſatisfaciendum pro omnibus peccatis hominum, tam quoad culpam, quam quoad omnem pœnam. Hæc autem ſufficientia ſatisfactionis Chriſti ſupervacanea eſſet, ſi non applicaretur ad effectum quantum convenienter fieri poteſt; ergo nunquam hominibus remittitur peccatum quoad culpam, vel quoad pœnam, quin talis remiſſio ſit effectus ſatisfactionis Chriſti, & per applicationem ejus, præſertim quando alia ſufficiens ſatisfactio non intervenit. Unde, quia pro culpa mortali nunquam poteſt homo ſatisfacere, ideo nunquam talis remiſſio fit, neque ab origine mundi facta eſt, niſi intuitu ſatisfactionis Chriſti, & propter illam tanquam per condignam ſolutionem.

Falſumque eſt, quod Palud. ſignificat culpam originalem remitti in ſacramento baptiſmi per applicationem ſatisfactionis Chriſti, non vero actualem, ſeu mortalem in ſacramento pœnitentiæ. Aut enim hoc eſſet, quia ſatisfactio Chriſti potuit eſſe æquivalens peccato originali, non vero cæteris omnibus; & hoc hæreticum eſſet, neque hoc ipſe ſentit: aut eſſet, quia de facto Chriſti ſatisfactio ex peculiari ipſius intentione ordinata eſt ad remiſſionem culpæ originalis, & non mortalium, & hoc etiam eſſet hæreticum contra expreſſa Scripturæ teſtimonia ad Roman. 1. 1. Jo. 2. & ſæpe alias: aut eſſet quia quoad efficaciam noluit Chriſtus applicare ſatisfactionem ſuã ad remiſſionem culpæ per ſacramentum pœnitentiæ, ſicut per ſacramentum baptiſmi: & hoc eſt temere dictũ, quia eſt contra communem ſenſum Theologorum, imo & fidelium omnium, & ſine fundamento: cur enim non æque applicabitur ſatisfactio Chriſti per ſacramentum pœnitentiæ ad ſuum effectum ejus, ſicut per baptiſmum ad ſuum? Quin potius videtur illud diſcrimen eſſe contra doctrinam Concil. Trid. ſeſſ. 1. c. 4. ubi inquit ſacramentum pœnitentiæ fuiſſe inſtitutum, *ut lapſis poſt baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicaretur*. Ubi expendo Concilium in hoc æquiparare baptiſmum, & pœnitentiam, quod ſicut per baptiſmum applicatur paſ- *Paludan. rejicitur.*

ſio

ſio Chriſti ad remiſſionem peccatorum, quæ præcedunt ante ſuſceptum baptiſmum, ita per ſacramentum pœnitentiæ applicatur ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa. Deinde expendo, applicare mortem Chriſti nihil aliud eſſe, quam applicare fructum mortis ejus: fructus autem maxime proprius mortis fuit plena ſatisfactio. Denique ad hoc Chriſtus ſatisfecit pro nobis, ut remiſſio noſtrorum peccatorum ex perfecta juſtitia fieret, ſaltem reſpectu ipſius Chriſti, quæ juſtitia executioni mandatur per condignam ſolutionem; ergo, ſicut hæc juſtitia perfecte ſervatur in effectu baptiſmi, ita etiam in effectu pœnitentiæ: cur enim aliter fieret? Quod enim in baptiſmo detur remiſſio per modum regenerationis, in pœnitentia vero per modum abſolutionis, & judicii, nihil ad præſens refert, quia ipſamet judiciaria abſolutio poteſt eſſe efficax applicatio ſatisfactionis Chriſti, taliſque eſſe debuit, ut ſuum effectum cum perfecta juſtitia præſtaret. Quod non obſcure ſignificavit idem Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 6. dicens: *quamvis abſolutio ſacerdotis alieni beneficii ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolum nudum miniſterium, vel annunciandi Evangelium vel declarandi remiſſa eſſe peccata, ſed ad inſtar actus judicialis quo ab ipſo velut a judice ſententia pronunciatur.* Nam ſub illa particula, *alieni beneficii*, etiam beneficium ſatisfactionis Chriſti comprehendi, merito intelligimus; quia non magis repugnat actui judiciali eſſe applicationem hujus beneficii, quam aliorum, & talis applicatio neceſſaria eſt ad executionem perfectæ juſtitiæ per talem actum.

Remiſſio pœnæ tēporalis data ſine interventu ſatisfactionis noſtræ ſēper fit ex applicatione ſatisfactionis Chriſti.

Eadem igitur proportione & ratione dicendum eſt, quoties remiſſio pœnæ temporalis fit ſine interventu ſatisfactionis noſtræ, fieri per applicationem ſatisfactionis Chriſti, ratione cujus tanquam condigni ſeu excellentis pretii fit remiſſio, ſive fiat ex opere operato per ſacrificium, vel ſacramenta, ſive per indulgentias. Probatur ex eodem principio, quia hæc remiſſio fieri debet ex perfecta juſtitia Chriſti: nam ad hunc finem etiam facta eſt, & non tantum propter remiſſionem culpæ; ergo etiam hic intervenit perfecta ſolutio, quæ ad juſtitiam requiritur: condigna autem ſolutio pro pœna fit per æquivalentem ſatisfactionem; ergo quando hæc deeſt ex parte hominis, ut in caſu de quo loquimur, neceſſe eſt fieri ex ſatisfactionibus Chriſti. Dicet fortaſſe aliquis, ut talis remiſſio fit ex perfecta juſtitia, ſatis eſſe quod innitatur meritis Chriſti, & conferatur in præmium illorum, ſicut gratia datur nobis ex meritis Chriſti, & non proprie ex ſatisfactione. Reſpondeo, idem argumentum fieri poſſe de remiſſione culpæ originalis per baptiſmum: imo eodem argumento probaretur, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ſupervacaneam, nunquamque applicari ad aliquem effectum, quia ad perfectam juſtitiam ſufficit meritum Chriſti, & quod omnia hæc beneficia nobis conferantur tanquam præmia illius meriti. Igitur qua ratione ſatisfactio Chriſti non redundat, nec ſine cauſa operatur in aliis effectibus, ita neque in hoc. Deinde poſſumus retorquere illud argumentum; nam ſatisfactio Chriſti, & ejus applicatio eſt ſufficiens ut talis remiſſio habeat aliquem titulum perfectæ juſtitiæ; ergo præter illum non eſt neceſſaria alia ratio proprii meriti & præmii.

Et quidem, ſi aliqua ex his rationibus excludenda eſſet, potius in hoc effectu removenda eſſet ratio meriti, & ratio ſatisfactionis retinenda, quia unuſquiſque effectus per cauſam maxime propriam & accommodatam fieri debet: propria autem cauſa, & maxime accommodata ad remiſſionem unius pœnæ, eſt paſſio ſeu oblatio æquivalentis pœnæ; ratio autem meriti proprius ordinatur ad obtinendum bonum, quam ad malum vitandum. Re tamen vera, natura ex his rationibus ab hoc opere & effectu excludenda eſt, tum quia ſicut propter majorem juſtitiæ perfectionem, ſaltem extenſivam, voluit Chriſtus nos utroque titulo redimere, ita etiam voluit in ſingulis effectibus redemptionis utroque titulo operari reſpective, ſeu juxta uniuſcujuſque effectus capacitatem: tum etiam, quia uterque titulus eſt in præſenti ſuo modo neceſſarius, ſatisfactio ad condignam & proportionatam compenſationem pœnæ debitæ, ut dictum eſt; meritum vero ad obtinendum ut talis modus applicationis eſſet efficax, & ut poteſtas clavium, a qua manet, acceptaretur a Deo, eſſetque efficax apud ipſum: hoc enim totum fundatum eſt in Chriſti juſtitia, & hoc poſterius, ſi proprie loquamur, magis ſpectat ad rationem meriti & præmii, quam ad rationem ſatisfactionis.

In remiſſione pœnæ meritū & ſatisfactio Chriſti interveniunt.

Concluſio poſita ad hominem ſuadetur.

Præterea dicti auctores, cum quibus diſputamus, & omnes Catholici, qui recte de Theſauro ſentiunt, fatentur indulgentias aliquando fieri per applicationem ſatisfactionis Chriſti, & per condignam ſolutionem, quod eſt maxime certum in indulgentiis pro defunctis, de quibus infra dicemus. Cur ergo non idem concedunt de omnibus indulgentiis, cum hoc & fieri poſſit, & ad majorem perfectionem pertineat, & nulla ratione, aut teſtimonio conſtet, aut aliquando aliter fieri, aut certe ſecundum legem ordinariam fieri poſſe? Reſponderi poteſt ex Medina, hoc colligi ex eo, quod indulgentia aliquando fit per modum abſolutionis, & ex pura poteſtate conceſſa Petro ad ligandum, & ſolvendum. At hoc nullum argumentum eſt: nam (ut ſupra oſtendimus, & Conc. Trident. dixit) quod actus ſit judicialis, & propria abſolutio, non excludit, quin ſimul eſſe poſſit alieni beneficii diſpenſatio: ſeu in præſenti, quod indulgentia eſſe poſſit diſpenſatio, ſeu applicatio ſatisfactionis Chriſti, & ſolutio condigna ratione illius; omnes enim iſti reſpectus & rationes poſſunt in eundem actum cadere, & ipſe Medina fatetur aliquando indulgentiam hoc modo concedi; ergo quod fiat per abſolutionem, nunquam excludit applicationem, ſeu diſpenſationem theſauri quoad ſatisfactiones Chriſti. Atque hoc mihi videtur inſinuaſſe Leo X. in illa decretali ad Cajetan. dicens, *per indulgentias theſaurum diſpenſari, vel per modum abſolutionis indulgentiam conferendo, vel per modum ſuffragii in alios transferendo.* Non enim ſunt illa tria membra inter ſe condiſtincta, ut aliquis prima facie exiſtimare poſſet, ſed ſunt duo modi ſic diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum, ſcilicet, per modum abſolutionis, de quo multa jam diximus, & per modum ſuffragii, quem in duabus diſputationibus ſeqq. tractabimus. Ergo ex mente Pontificis etiam indulgentia, quæ eſt per modum abſolutionis, eſt diſpenſatio theſauri. Atque idem mihi colligo ex dicta Extr. *Unigenitus*, junctis Extravagantib. *Antiquorum*, &, *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſſ. Nam Clemens dixit, Chriſtum Dominum commiſiſſe Petro clavigero cœli, ſuoque in terris Vicario, diſpenſationem theſauri per indulgentias, & poſtea ſubjungit, Bonifacium VIII. prædeceſſorem ſuum poteſtatem hanc in ſe agnoſcentem, & merita SS. Petri, & Pauli attentius meditantem, theſaurum hujuſmodi aperuiſſe, & pleniſſimam indulgentiam pro anno Jubilæi conceſſiſſe: conſtat autem ex Bonifacio ex dicta Extrav. *Antiquorum*, indulgentiam illam per modum abſolutionis, ſeu (ut ipſe loquitur) pleniſſimam peccatorum veniam conceſſiſſe. Idemque conſtat ex altera & poſteriori Extrav. Sixti IV. ubi hanc indulgentiam vocat remiſſionem plenariam, quibus verbis ſignificari ſolet indulgentia per modum abſolutionis; ergo omnia hæc ſimul conjungendo, ex illis conſtat, indulgentiam per modum abſolutionis non fieri ſine diſtributione theſauri, ut formaliter ex ſatisfactionibus conſtat.

Etiā olim conſuetū eſſe concedi indulgentias ex theſauro Eccleſiæ.

Imo ex his Extravagantib. ſi attente conſiderentur, ulterius conſtat, ſine fundamento dictum eſſe, olim fuiſſe uſitatum in Eccleſia, concedere indulgentias ſine diſpenſatione theſauri, quaſi ex abſoluta poteſtate vel juriſdictione: poſtea vero introductum fuiſſe alium modum a tempore Clementis VI. Conſtat enim ex eodem Clemente VI. Bonifacium prædeceſſorem ſuum ex eodem theſauro conceſſiſſe indulgentias: & ipſemet Bonifacius indicat, ante ipſum fuiſſe conceſſas plures ſimiles indulgentias, & remiſſiones, utique ex eadem poteſtate, & eodem theſauro; nam eodem modo de hoc uſu iidem Pontifices loquuntur. Rurſus Sixtus IV. qui fuit poſt Clementem VI. in altera Extr. citata, eandem indulgentiam, quam ipſe de novo concedit, & ad brevius tempus reducit, remiſſionem, ſeu abſolutionem appellat; ergo & ante, & poſt Clementem fuit diſpenſatio theſauri, ſemperque remiſſio facta per indulgentias quocunque modo illam incluſit. ¶Loquimur autem de vera & propria indulgentia: nam, ſi aliquando fortaſſe fuit uſus remittendi tantum exteriores pœnitentias publicas, pertinentes ad externum forum Eccleſiæ, & non ad ſacramentale judicium pœnitentiæ, ad illam non erat neceſſaria applicatio theſauri. Sicut etiam nunc aliquando fit talis remiſſio, contingit enim aliquem privari ingreſſu Eccleſiæ, v.g.

Ad remiſſionem externarum pœnitentiarū non eſt neceſſarius Theſaurus.

per

per annum propter delictum, & ante annum impletum remitti a ſuperiore propter honeſtam cauſam, ad quam remiſſionem, licet per claves fiat, non eſt neceſſaria diſpenſatio theſauri. Simileque eſt de abſolutione a quacunque cenſura: nam illa etiam eſt remiſſio, quæ per poteſtatem clavium fit, ad quam neceſſaria non eſt theſauri diſpenſatio. Ratio vero differentiæ eſt, quia omnes iſtæ remiſſiones pertinent ad forum externum, & politicum, intra latitudinem Eccleſiaſticæ politiæ, non vero attingunt immediate internum forum, in quo fit remiſſio pertinens ad animæ ſanctificationem, & liberationem ab omni impedimento gloriæ, quale eſt aut culpa, aut reatus pœnæ Purgatorii: cenſura enim, aut quælibet alia pœna hujus vitæ, non eſt hujuſmodi; nam, licet quis moriatur excommunicatus, & nunquam ab excommunicatione abſolvatur, ſi tamen decedat in gratia, & reatum pœnæ purgatorii jam non habeat, ſtatim gloriam conſequetur. Ob hanc ergo cauſam ad illas remiſſiones non eſt neceſſaria applicatio ſatisfactionis Chriſti: Chriſtus enim tantum Deo pro nobis ſatisfecit, & ad internam animarum ſalutem, & gloriæ conſecutionem ſuam paſſionem ordinavit. Indulgentiarum vero remiſſio, quamvis extra ſacramentum fiat, & reſpectu illius aliquando dici ſoleat non pertinere ad internum forum, tamen revera pertinet ad internum bonum animæ, proximeque diſponit hominem ad gloriam conſequendam, tollendo impedimenta illius, ideoque circa illam, locum habet Chriſti ſatisfactio, & ſine illius applicatione nunquam fit.

Neque ad abſolutionem a cenſura.

Ratio diſcriminis.

Adde, quod pœnas externas, vel cenſuras Eccleſia ipſa impoſuit, & adeo ſupremus ejus paſtor, tanquam principalis cauſa in illo ordine, poteſt illas remittere, ſolvendo quod ligaverit, & non exigendo aliam ſatisfactionem: ad pœnam vero debitam in foro Dei non ligavit Eccleſia, ſed lex ipſius Dei, vel potius ipſe peccator ſeipſum ligavit, ſuppoſita divina lege; & ideo non poteſt Eccleſia diſpenſare in illo debito, niſi aliunde ſervando æquitatem reſpectu ipſius Dei juxta modum ab ipſo præſcriptum, in quo ſe habet Pontifex, ut miniſter & inſtrumentum Chriſti. Dices, etiam quando Papa diſpenſat in votis, non ſolvit, quod ipſe ligavit, ſed quod ligavit Deus, vel ipſemet homo, ſuppoſita lege Dei, & tamen ad illam ſolutionem non eſt neceſſaria applicatio theſauri quoad ſatisfactiones Chriſti. Reſpondetur non eſſe ſimile, quia illa non eſt materia capax hujuſmodi diſpenſationis, quia non eſt materia juſtitiæ vindicativæ, ſed fidelitatis: remiſſio autem pœnæ, quæ fit per indulgentias, eſt materia juſtitiæ vindicativæ, quæ poſtulat, ut inæqualitas culpæ per pœnam ad æquitatem redigatur; & ideo quando diſpenſatur in pœna propria, applicatur aliena: diſpenſatio autem voti ſolum eſt in materia religionis, & ex ea parte, qua attingit jus divinum, requirit juſtam cauſam, illa vero ſuppoſita, liberaliter fit, prout magis expedit ad bonum animæ, & ad divinam gloriam, ad quos fines vota Deo facta principaliter ordinantur.

Ratio altera ejuſdem differentiæ.

Dixi autem in aſſertione, *ſine interventu ſatisfactionis noſtræ*, quia quando hæc intercedit, non videtur neceſſaria ſpecialis applicatio ſatisfactionis Chriſti, ſive quis pro ſeipſo ſatisfacit, ſive unus pro alio: utroque enim modo fit ſolutio æqualis; & ideo non eſt neceſſaria altera ſolutio ex ſatisfactione Chriſti. Alioqui, aut nos non vere ſatisfaceremus, aut bis, aut ultra condignum pro eodem debito ſolveremus: ſicut etiam, quando juſtus habet condignum meritum alicujus gradus gloriæ, reſpectu illius non videtur indigere applicatione alterius meriti Chriſti. Hoc tamen intelligendum eſt de applicatione quaſi immediata, per quam datur quaſi proprium pretium, & applicatur proxima cauſa in ſuo genere talis effectus: hoc enim modo verum eſt proprium pretium, & proximam cauſam talis effectus vel præmii eſſe ſatisfactionem vel meritum hominis; non debet tamen, nec poteſt omnino excludi Chriſti meritum, vel ſatisfactio reſpective, non ſolum quia influunt omnino remote, & quaſi radicaliter, quatenus ſine gratia & ſanctificatione per Chriſtum obtenta non poteſt mereri, aut ſatisfacere de condigno, ſed etiam quia ſuo modo actualiter influit per modum cauſæ univerſalis in ſuo genere: quia noſtra ſatisfactio & meritum, licet habeant condignam proportionem, non tamen ſufficiunt ad perfectam & rigoroſam juſtitiam, niſi cum merito & ſatisfactione Chriſti conjungantur, & ſub hac ratione talis effectus non fit ſine reſpectu ad ſatisfactionem & meritum Chriſti, de qua re latius dixi in 1. tomo 3. p. diſp. 4. & 41. Quapropter (doctrinam hanc ad indulgentias applicando) cum dicimus ad indulgentiarum effectum neceſſariam eſſe ſatisfactionem Chriſti, ejuſque applicationem, ut generaliter verum ſit, abſtracte etiam eſt ſumendum. Nam ſi fingamus, in theſauro Eccleſiæ non eſſe ſatisfactiones SS. ſed ſolius Chriſti, tunc neceſſaria eſt illius applicatio, tanquam cauſæ proximæ illius effectus, & tanquam proprii pretii illius remiſſionis: ſi vero in theſauro ſint ſatisfactiones SS. & ex illis fiat remiſſio per indulgentias, tunc neceſſe non eſt, ut ſatisfactio Chriſti illo modo concurrat, ſed tantum alio univerſaliori modo ad complendam perfectam rationem juſtitiæ: nam ratio facta eodem modo procedit in hujuſmodi applicatione, ac in quacunq; alia ſatisfactione condigna pro ſe, vel pro alio facta. Quando vero per indulgentiam uno vel alio modo ſatisfactio applicetur, fortaſſe ſolus Deus ſcit: circa ſequentem tamen aſſertionem aliquid dicere tentabimus.

Tertia Concluſio.

Dico ergo tertio; Theſaurus Eccleſiæ prout conſtans ex ſatisfactionibus SS. non eſt ſimpliciter neceſſarius, ut indulgentiæ concedantur, ſuumque habeant effectum: poſtquam tamen, in hoc theſauro hujuſmodi etiam ſatisfactiones inveniuntur, ex illis quoque fit indulgentiarum conceſſio, ac remiſſio. Hæc aſſertio quoad omnes partes facilis eſt ex dictis, & juxta illam interpretandi ſunt Theologi, quando aſſerunt, indulgentias ſemper concedi ex theſauro meritorum Chriſti, & SS. loquuntur enim de facto, quia in hoc theſauro nunquam deſunt SS. merita. Si tamen (per poſſibile, vel impoſſibile) contingeret theſaurum hunc, ut habentem ſatisfactiones SS. aliquando inveniri exhauſtum, & conſumptũ (quod ſimpliciter non repugnat, cum ex ea parte finitus ſit, & reatus ac peccata hominum ſint innumera) nihilominus ſola ſatisfactio Chriſti eſſet ſufficiens ad indulgentiarũ efficaciam, etiam ſecundum legem ordinariam, quia, ſicut ille eſt unicus redemptor, ita etiam eſt per ſe ſufficiens ſine adminiculo aliorum SS. Unde, licet quando ipſi aliquid de ſuo conferunt, quod juvare poſſit ad ſubſidium aliorum, illud acceptet, & in hoc velit honorare ſanctos ſuos, & charitatem fidelium inter ſe fovere: tamen quando hæc ſubſidia deſunt, vel etiamſi deeſſent, ab illis non pendet, ſed per ſe ſufficit ad omnia peccata delenda. Et confirmatur primo, quia poteſtas ligandi & ſolvendi data Petro per ſe non pendet ex meritis aliorum SS. ſed in ſolo Chriſto, ejuſque meritis & ſatisfactionibus ſufficienter fundata eſt; ergo. Confirmatur ſecundo, quia omnis remiſſio culpæ, & pœnæ, quæ fit per ſacramenta, ſufficienter fit ex theſauro ut conſtante ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti; ergo etiam remiſſio per indulgentias poſſet ex illo theſauro ſufficienter fieri.

Prior pars concluſionis probatur.

Altera concluſionis pars conſtat ex uſu Eccleſiæ, & ex forma concedendi indulgentias: ſupponit enim Eccleſia, in hoc theſauro nunquam deeſſe ſuperabundantes SS. ſatisfactiones, & ideo concedit indulgentias ex theſauro Chriſti, & SS. ut conſtat ex Extr. *Unigenitus*, & ex Decretali Leonis X. ſupra citatis. Ratio etiam id convincit; nam unus homo poteſt pro alio ſatisfacere, & hoc modo obtinere illi remiſſionem pœnæ; ergo eadem ratione ſatisfactio alicujus ſancti, quæ effectum non habuit, repoſita in Eccleſiæ theſauro, & diſpenſata per eum, qui poteſtatem habet, erit ſufficiens cauſa in ſuo genere ad remiſſionem pœnæ ejus, cui applicatur; ergo optime poſſunt ex hujuſmodi ſatisfactionibus indulgentiæ concedi. Sed dicunt aliqui, ut ſupra retuli, hoc verum eſſe in indulgentiis, quæ conceduntur per modum ſuffragii, non vero in his, quæ conceduntur per modum abſolutionis, quia ſancti non poſſunt abſolvere a reatu pœnæ; hoc enim eſt proprium munus Redemptoris per ſe, vel per Vicarios ſuos. Sed oppoſitum oſtendunt decreta citata: de utroque enim modo indulgentiæ dicit Leo X. fieri ex theſauro Chriſti, & SS. & indulgentia illa anni Jubilæi, de qua loquitur Clem. VI. per modum abſolutionis conceſſa eſt, ut ex aliis Extrav. oſtendimus. Verum eſt ergo ſanctos non abſolvere alios, ſed Chriſtum, vel Vicarium ejus, conferunt tamen aliquid per ſatisfactiones ſuas, quod poſſit eſſe pretium, vel materia, ex qua proxime fiat ſolutio, quam talis abſolutio includit, ut efficax ſit. Neque vero ipſi Sancti per ſe ad hoc ſufficiunt ſine Chriſto,

Poſterior concluſionis pars ſuadetur.

Replica

Enodatur

Licet ſancti non abſolvant, dant tamẽ pretium ſolutionis.

ſtio, ſed neceſſaria eſt etiam Chriſti ſatisfactio, & meritum, ratione cujus & ſatisfactiones Sanctorum ad hunc effectum acceptantur, & ipſa remiſſio fit ex perfecta ratione juſtitiæ, conſideratis omnibus cauſis.

Cum indulgentia abſolute conceditur, quæ ſatisfactio applicetur.

Sed inquiret aliquis, quæ ſatisfactio Chriſti ne, an SS. applicetur per indulgentiam ex hoc theſauro abſolute conceſſam. Quidam hoc diſcernunt ex cauſa indulgentiæ, nam interdum (inquiunt) eſt tam gravis, ut per ſe ſufficiat ad applicandam tantam Chriſti ſatisfactionem, etiamſi illa ſola eſſet in theſauro, & tunc ajunt, illam applicari. Aliquando vero cauſa non eſt ita ſufficiens, ſed ex vi ejus minor remitteretur, ſi ſola Chriſti ſatisfactio eſſet in theſauro: & tunc ut indulgentia integrum habeat effectum, ſuppletur aliquid ex ſatisfactionibus SS. quia ex locupletiori theſauro facilius poteſt major erogatio fieri, ſtante eadem cauſa. Et hic quidem dicendi modus non eſt impoſſibilis: cur enim non potuit Deus, ex cujus voluntate hæc omnia maxime pendent, hujuſmodi legem ferre circa modum hujus applicationis? Nihilominus mihi incerta res eſt, quia nec in uſu habet aliquod fundamentum, nec in verbis Pontificum, qui in ſuis bullis indiſtincte loquuntur de theſauro: nec in re ipſa, cum theſaurus ex ſolis ſatisfactionibus Chriſti ditiſſimus ſit, & inconſumptibilis: & ideo augmentum illud quaſi extenſivum ex ſatisfactionibus SS. parum videatur referre ad augendum effectum, ſtante eadem cauſa: hoc enim maxime habet locum in theſauro finito, ubi timeri poteſt ne conſumatur. Alias quo in theſauro major eſſet copia ſatisfactionum SS. eo poſſet ex illo major indulgentia concedi, ſtante eadem cauſa, quod eſt alienum a mente Pontificum concedentium indulgentias, & Theologorum dicentium, tantum valere quantum ſonant, ſi cauſa ſufficiat: non enim putant unquam minui effectum indulgentiæ ob inopiam, vel diminutionum theſauri, cum abſolute infinitus ſit.

Reſolutio. Videtur ergo mihi inprimis ſolutio hæc fieri ex his, vel illis ſatisfactionibus, juxta intentionem applicantis: ita enim in ſacramentis, & ſacrificio fit ex ſola ſatisfactione Chriſti, quia hæc fuit intentio ejus. Et eodem modo poſſent Pontifices concedere indulgentiam ex ſolis ſatisfactionibus Chriſti, quia diſpenſatio illius theſauri non eſt illis commiſſa cum limitatione ad hanc vel illam ſatisfactionem, nec ad omnes ſimul: ubi eſt enim hæc limitatio? cum Chriſtus abſolute commiſerit claves, & dixerit: *Quodcumque ſolveris*. Et eadem ratione cenſeo poſſe applicari per indulgentias ſolam ſatisfactionem SS. ut ſint proprium pretium ſolutionis, quia revera ſufficiunt ad condignam ſatisfactionem, & ſolutionem, ut ſupra oſtenſum eſt in ſuffragiis: & alias poteſtas clavium quoad actum indulgentiæ æque indifferenter illas comprehendit. Dico autem, *Ut ſint proprium pretium ſolutionis:* quia ſatisfactio Chriſti, ut principalis, & univerſalis cauſa concurrens cum noſtris ſatisfactionibus, & dans illis perfectionem, & efficaciam, nunquam poteſt excludi, ut conſtat ex dictis, tam hic, quam in 1. tomo. Regulariter autem non conceditur illo modo indulgentia, quia ſatisfactiones SS. finitæ ſunt & poſſunt deeſſe. Quando vero intentio concedentis determinata non eſt, ſed abſolute fit de theſauro, vel de ſatisfactionibus Chriſti & SS. incertum mihi eſt quomodo fiat applicatio: probabile eſt enim quod proxime fiat ex ſatisfactionibus SS. ſi ſufficiant, quia ſunt veluti cauſa proxima, & Deus operatur per illam, quando poteſt: probabile item eſt ſemper applicari etiam immediate ſatisfactionem Chriſti propter ejus eminentiam ac dignitatem. Ac denique dici poteſt, ex toto illo theſauro per modum unius fieri ſolutionem, indiſtincte concurrentibus ſatisfactionibus Chriſti & SS. ut cauſis partialibus, non partialitate effectus, ſeu cauſæ. Melius tamen eſt hoc relinquere divino judicio, & arbitrio, quam de re incerta definitam ſententiam proferre.

Quarta Concluſio.

Dico quarto, Theſaurus Eccleſiæ, ut conſtans ex meritis SS. ſub propria & formali ratione meriti a ſatisfactione diſtincta nihil per ſe confert ad effectum indulgentiæ, unde neceſſarius non eſt ad indulgentiarum conceſſiones. Probatur, quia in primis indulgentiæ nullo modo nituntur meritis SS. ſub ea ratione conſideratis, (Prior cõcluſionis pars ſundatur.) quia Sancti nec meruerunt Eccleſiæ poteſtatem concedendi indulgentias, ſicut meruit Chriſtus, nec meruerunt ut nobis remitteretur pœna omnino gratis, ſine ulla ſatisfactione, vel propria, vel aliena nobis appropriata: quia hoc ſub nullius meritum cadit, ut dictum eſt in materia de ſatisfactione, & ex ſecunda aſſertione poſita colligi etiam poteſt. Neque etiam meruerun, ut ſatisfactiones ſuæ pro aliis oblatæ acceptarentur a Deo: nam hæc conditio ex lege ab ipſo Deo data ſupponitur ante omne eorum meritum, & ſatisfactionem, & ad ſummum fundatur in ſolius Chriſti meritis; ergo merita SS. ut merita ſunt, nulla ratione per ſe concurrunt ad effectum indulgentiæ. Rurſus, ſi opera SS. conſiderentur ut meritoria de condigno, in ſolis ipſis operantibus habent effectum: ſi vero conſiderentur quatenus reſpectu aliorum, poſſunt eſſe meritoria de congruo: ſic nihil conferre poſſunt ad effectum indulgentiæ, tum quia ille effectus fit infallibili lege, & ſervata æquitate juſtitiæ reſpectu Dei: in hujuſmodi autem effectibus nihil per ſe operatur meritum de congruo, ut patet in effectu conferendo per ſacramentum: nam ſi rite applicetur, & non inveniat obicem, impertinens eſt meritum de congruo cujuſque Sancti, ut habeat ſuum effectum: tum etiam quia meritum de congruo nunquam habet effectum in alio, niſi adjuncta petitione, quam juvat ipſum meritum ad efficaciam imputationis; petitio vero ipſa neceſſaria eſt, ut ordinet tale meritum ad talem effectum, ad quem ex natura ſua non ordinabatur, ut ſuppono ex materia de merito. Per indulgentias autem fit, ut ſancti petant pro nobis effectum indulgentiæ, neque hoc eſt neceſſarium, neque id poteſt efficaciter præſtare qui concedit indulgentiam, ut per ſe eſt evidens; ergo. Poſſunt quidem petere & impetrare nobis diſpoſitionem convenientem ad lucrandam indulgentiam, & nos etiam poſſumus petere a Deo propter merita SS. eandem diſpoſitionem, tamen hic concurſus & eſt remotus ac per accidens ad effectum indulgentiæ, & non eſt ex vi ipſius indulgentiæ, ut dictum eſt.

Ex his ergo ſatis probata eſt prior pars aſſertionis, & ex illa concluditur poſterior: in qua non negamus merita SS. ut merita ſunt, manere in theſauro Eccleſiæ, id enim nec neceſſarium nobis eſt, nec fortaſſe verum, ſed negamus id eſſe neceſſarium ad uſum indulgentiarum, quia ſi illa merita, ut ſic, non concurrunt ad indulgentiarum effectum, non eſt cur ſint neceſſaria per ſe ac formaliter, ſed ſolum materialiter, quatenus ſatisfactiones non ſunt ſine meritis. Item, quia opera SS. ſolum poſſunt requiri ad indulgentiam quatenus ſunt veluti pretium, quo noſtrum debitum compenſatur: ſed non compenſatur per illa quatenus merita, ſed quatenus ſatisfactiones ſunt; ergo propria meritorum ratio non erat neceſſaria ad indulgentiam, quæ ex theſauro meritum Chriſti & SS. concedi dicitur: quomodo enim hæc verba intelligenda ſint, jam ſupra eſt expoſitum: neque ulla nova hic occurrit difficultas. (Poſterior concluſionis pars probatur.)

Solum poteſt quis interrogare, an merita ſanctorum ſub propria ratione a ſatisfactione diſtincta, ſaltem ad hoc conferant, ut propter leviorem cauſam major indulgentia concedi poſſit, quam ſit illa, ad quam talis cauſa per ſe ſufficeret. Reſpondeo, nihil etiam ad hoc conferre, quia nec merita illa per orationes SS. ad hoc applicantur, nec etiam per ipſam indulgentiam. Probatur utraque pars, quia ut ſæpe dixi indulgentia conceditur per modum juſtæ diſpenſationis, quæ requirit ſufficientem cauſam in re ipſa, & propter merita SS. nihil de hac juſtitia vel æquitate remittitur; ſufficiens enim indulgentia eſt, quod ſuppoſita rationabili cauſa ex eorum ſatisfactionibus, aliena debita ſolvantur. (An SS. merita conferant ad hoc, ut major indulgentia concedatur, quam requireret.)

SECTIO IV.

An Eccleſiæ Theſaurus ſolum per indulgentias diſpenſetur.

DUbium hoc ex dictis breviter definiri poteſt, & ad conſummatam doctrinam de hoc theſauro ſpectat, & ideo prætermiſſum non eſt. Diſtinguendum ergo eſt inter theſaurum conſtantem ex Chriſti meritis, vel SS. Et de priori dicendum eſt, multis aliis modis, ſeu per alia media diſpenſari, præter indulgentias, nimirum per ſacramenta, & per ſacrificium, & per alia etiam opera fidelium. Unde interdum diſpenſatur hic theſaurus, ut ad (Eccleſiæ theſaurus ut conſtãs ex Chriſti meritis alio modo quam per indulgentias diſpenſatur.)

Chri-

Chriſtum ſpectat, per homines miniſtros Chriſti, interdum vero immediate ab ipſo Chriſto: quoties enim culpa, vel pœna remittitur, vel aliquod gratiæ beneficium nobis præſtatur, theſaurus meritorum Chriſti nobis applicatur, ſeu diſtribuitur: conſtat autem hoc ſæpe fieri interius & immediate ab ipſo Chriſto, aliquando vero interventu hominum per miniſterium ſacramentorum.

Quid de theſauro ut conſtante ex ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorũ. Marſil. opin. Improbatur.

De theſauro vero, ut conſtante ex ſatisfactionibus SS. Marſil. in 4. q. 21. aſſeruit, non ſolum per indulgentias, ſed etiam per abſolutionem ſacramentalem diſtribui, quia etiam in illo ſacramento putat fieri ſolutionem ex ſatisfactionibus SS. Hæc vero ſententia a cæteris Theologis merito rejicitur, quia cum ſacramenta ſint Eccleſiæ fundamenta, in eis ſolus ſanguis Chriſti operatur, tantumque in ejus meritis & ſatisfactionibus nituntur, ut virtutem operandi habeant. Quod ſi hac ratione hoc certum eſt de cæteris ſacramentis, idem dicendum eſt de ſacramento pœnitentiæ, quia nulla eſt ſpecialis ratio aut fundamentum ad excipiendum illud; nam ſolus Chriſtus eſt, qui dedit poteſtatem ad remittenda peccata in hoc ſacramento, ſolumque de ſe ipſo dixit, *Oportebat Chriſtum pati, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum*, Luc. 24. Et Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. de illo ſacramento ſolum dixit, per illud *applicari peccatoribus beneficium mortis Chriſti*.

Reſolutio vera.

Supereſt ergo, ut, hac ſententia rejecta, dicamus, Theſaurum ex ſatisfactionibus SS. ſolum per indulgentias diſpenſari. Probatur primo, quia de hoc theſauro & ejus diſpenſatione nihil nobis conſtat niſi per Eccleſiæ doctrinam: Eccleſia autem hactenus non docuit nos alium diſpenſationis modum; vel oſtendatur ubi id docuerit. Secundo declaratur ratione, quia hæc diſpenſatio conſiſtit in applicatione ſatisfactionum SS. ad remiſſionem pœnæ temporalis, quæ alicui fit ultra ſatisfactionem ab ipſo exhibitam, quia ſatisfactio non eſt accommodata ad alium effectum, ſeu non eſt pretium, quod in alios uſus expendi ſoleat. Hæc autem applicatio variis modis, & a variis perſonis fieri, vel potius excogitari poſſet.

Privata perſona non poteſt per ſe SS. ſatisfactiones efficere,

Primo ab unoquoque indigente tali remiſſione, & voluntate ſua ex illo theſauro accipiente ſatisfactionem ſibi neceſſariam. Sed hic modus eſt plane improbabilis, alioqui facile poſſet unuſquiſque pro ſuis omnibus peccatis ſatisfactionem exhibere, ſine ulla propria pœna a ſe ſuſcepta, quod erroneum eſt. Ratio vero eſt ſupra tacta, quia non eſt liberum unicuique privatæ perſonæ de communi theſauro aliquid ſibi uſurpare. Et eadem ratione eſt certum, hanc applicationem fieri non poſſe a qualibet privata perſona reſpectu aliorum; nam diſpenſatio publici theſauri non eſt poſita in cujuſque privati hominis voluntate, ſed ad publicam poteſtatem pertinet. Atque hoc quidem manifeſtum eſt, ſi unus velit aliorum ſatisfactiones in theſauro repoſitas aliis donare.

Nec pro aliis.

Non poteſt ſi ſuas ſatisfactiones ſuas in theſauro repoſitas privata auctoritate aliis donare.

Nonnulla vero dubitatio eſſe poteſt, ſi aliquis juſtus vel ſanctus ſuas ſatisfactiones jam in theſauro repoſitas velit alteri efficaciter applicare, quod tam de ſanctis jam defunctis, quam de adhuc viventibus in hoc ſeculo dubitari poteſt. Hanc vero quæſtionem ſupra tetigimus agentes de ſuffragiis, & partem negantem reſolvimus, quam etiam nunc veram eſſe cenſemus, quia illæ ſatisfactiones, hoc ipſo quod non applicantur in particulari, cum fiunt, vel non ſortiuntur effectum, ſed veluti transferuntur in dominium totius Eccleſiæ, deſinuntque eſſe ſub ejus voluntate, qui illas operatus eſt; & ideo non poſſunt per illam amplius applicari. Item, quia alias, ſi ipſimet juſti poſtea indigerent illis ſatisfactionibus, poſſent eas uſurpare, & ſibi applicare, v. gr. anima purgatorii, quæ aliquando habuit abundantes ſatisfactiones, poſtea vero novum reatum contraxit, poſſet ſibi applicare priores ſatisfactiones, & ita è purgatorio liberari: idemque contingere poſſet, ſervata proportione, homini in hac vita viventi, quod profecto falſum eſt, ut etiam in materia de ſatisfactione diximus.

Poſſitne privata perſona ſibi vel aliis impetrare ſatisfactiones aliquas in theſauro repoſitas.

Alius vero modus magis apparens eſſet, ſi quis diceret, quamvis non poſſint privatæ perſonæ ſua voluntate efficaciter hoc facere, poſſe tamen impetrare a Chriſto Domino, ut ipſe temporales pœnas remittat, vel ipſiſmet poſtulantibus, vel aliis pro quibus poſtulat, eis applicando SS. ſatisfactiones in theſauro repoſitas. Quod intelligi poſſet, vel de ſanctis jam beatis orantibus pro viatore, vel de viatoribus orantibus pro ſeipſis, vel pro ſe invicem vel de utriſque ſimul, id eſt, de viatoribus orantibus per merita vel interceſſiones SS. & per eos impetrantibus talem applicationem. Hic enim modus nec impoſſibilis videtur, nec ratione diſſonus, nec contra auctoritatem aliquam, vel traditionem. Nihilominus circa illum duo dicenda occurrunt. Unum eſt, remiſſionem pœnæ temporalis nunquam fieri hoc liberali modo propter ſolam orationem, quod oſtendi agens de ſatisfactione, & ſuffragiis. Aliud eſt, etiamſi daremus illam indulgentiam concedi immediate a Chriſto Domino, non dici convenienter fieri applicando ſatisfactiones SS. ſed ſolum ipſius Chriſti, quia ut Chriſtus per ſeipſum remittat pœnas peccatorum, non indiget aliorum ſatisfactionibus, ſed ex ſuo ſolo theſauro multo convenientius id faceret, quod ſecus eſt quando hanc remiſſionem facit per alios homines: nam tunc, ſicut eis utitur ut miniſtris, & inſtrumentis, ita eis concedit ut ſatisfactionibus, ſibi (ut ita dicam) magis propriis & accommodatis ad eum finem ſeu effectum utantur.

Reſolutio.

Diſcrimen inter applicationem ſatisfactionũ Chriſti, & ſanctorũ.

Unde obiter colligitur differentia inter applicationem ſatisfactionum Chriſti, & SS. nam illa interdum fit per hominem, interdum vero immediate ab ipſo Chriſto: hæc vero ſolum fit per hominem operantem per poteſtatem ab ipſo Chriſto datam. Quamquam quoties propriam ſatisfactionem applicat ex opere operato, ſemper etiam id facit miniſterio hominum, loquendo ſecundum legem ordinariam, quia ſolum id facit per ſacrificium, vel ſacramenta, & indulgentias, quæ omnia hominibus commiſit. Omitto etiam ſpeciale privilegium martyrii, & ſi quid eſt aliud ſimile: nam in eo opere ipſe propriiſſime applicat ſatisfactionem ſuam ultra meritum operantis, ſi neceſſe ſit, ut omnis reatus pœnæ remittatur. Ad aliam vero quamcumque remiſſionem pœnæ, quæ ex opere operantis fiat, applicat etiam Chriſtus ſuum meritum vel ſatisfactionem, quantum neceſſarium eſt juxta ſuperius dicta: non enim alligavit ſacramentis ſatisfactionem ſuam ad benefaciendum hominibus, ſed paratus eſt ad ſuæ gratiæ beneficia cuicumque homini conferenda, juxta diſpoſitionem, vel condignam operationem ſuam: ea vero, quæ ſtatuit conferre ex opere operato, tantum præbet ſecundum legem ordinariam, per determinata media ab ipſo inſtituta, quorum miniſterium hominibus commiſit.

Ratio concluſionis.

Ex his ergo concluditur ratio, quia ſatisfactiones SS. non applicantur niſi per homines, & non privata auctoritate, ſed publica, atque adeo per poteſtatem clavium a Chriſto conceſſam; ſed hæc poteſtas non operatur remiſſionem peccatorum quoad culpam, aut pœnam apud Deum, niſi per ſacramenta, aut per indulgentias: ergo neque applicat aut diſpenſat ſatisfactiones SS. niſi per ſacramenta, aut indulgentias, quia non diſpenſat illas niſi ad remittendam pœnam temporalem: & remiſſio pœnæ, præter opus operantis, extra ſacramentum facta, eſt indulgentia, ut patet ex definitione indulgentiæ ſupra data, & ex inductione proxime facta. Ad ſatisfactiones SS. non applicantur per ſacramenta, ut contra Marſilium oſtenſum eſt: ſupereſt ergo ut ſolum per indulgentias diſpenſentur. Neque in hoc invenio difficultatem ullam.

Num merita SS. poſſint alia ratione quam per indulgentias diſpenſari.

Poteſt vero quiſpiam interrogare, an merita SS. ſub propria ratione meriti a ſatisfactione diſtincta, poſſint alio modo diſpenſari. Videtur enim ita eſſe dicendum, quia merita non aliter diſpenſantur, quam ratione illorum aliquid obtinendo. Poſſumus autem ſine interventu indulgentiarum per merita SS. multa beneficia a Deo impetrare & obtinere. Verumtamen ex dictis ſatis conſtat, per indulgentias non proprie diſpenſari merita SS. ſub hac formali ratione. Unde eo modo, quo applicari poſſunt, ſeu aliquid in nobis operari, non per indulgentias, ſed per orationes & impetrationes per modum meriti de congruo nobis applicantur. Quæ orationes fundi poſſunt & ab ipſis Sanctis in cœlo exiſtentibus, qui, ut nobis aliquod beneficium obtineant, ſua merita & obſequia Deo interdum repræſentant. Aliquando id fit per noſtras privatas orationes, aliquando per publicas totius Eccleſiæ, dum a Deo poſtulamus, ut propter SS. merita bonum aliquod nobis conferant. Verumtamen hæc non eſt propria diſpenſatio talium meritorum, quia non donantur nobis ad obtinendum proprium præmium eorum, ſicut donatur nobis ſatisfactio ad proprium

prium effectum ejus; ſed ſolum moraliter nos juvant, ut eorum intuitu facilius Deus orationes noſtras exaudiat. Unde illa qualiſcunque diſpenſatio, vel potius applicatio, quæ ibi intervenit, ab ipſomet Chriſto fit, exaudiente orationes noſtras, aut SS. ideoque in hoc genere applicationis non intervenit poteſtas clavium, neque aliquis actus ejus.

DISPUTATIO LII.

De Fidelibus viventibus, quibus prodeſſe poſſunt indulgentiæ.

ALtera cauſa indulgentiæ eſt quaſi ſubjectiva, in qua indulgentia ſuum effectum habet. Et quoniam certum eſt, homines eſſe hujuſmodi ſubjectum, ideo hæc cauſa, majoris claritatis gratia, dividi poteſt in viventes, & defunctos, utriſque enim applicari poteſt indulgentia, diverſo tamen modo: & ideo prius de vivis, poſtea de defunctis dicemus: ſimulque declarabimus diviſionem ſæpe tactam de indulgentia per modum abſolutionis, vel per modum ſuffragii. Quia vero, licet indulgentia ſolis profit hominibus, ſæpe tamen aliis rebus concedi videtur, ideo declarandum etiam eſt, quomodo hoc fiat, ſimulque attingemus aliam diviſionem indulgentiæ in localem, realem & perſonalem, quamvis vulgaris admodum non ſit.

SECTIO I.

Utrum indulgentia ſolis hominibus concedi poſſit, & quomodo dividatur in localem, realem, & perſonalem.

Solus homo viator eſt indulgentiæ capax. PRimo eſt certum, effectum indulgentiæ ſolum in homine poſſe habere locum, quia ſolus homo eſt capax reatus pœnæ temporalis, qui per indulgentiam remittitur. Nam hic reatus ex culpa relinquitur, & ex hoc capite non habet locum niſi in creatura ratione utente. Supponit etiam hic reatus culpam remiſſam, ut per indulgentiam tolli poſſit: & ex hoc capite ſolum in homine locum habet: nam in Angelis non habet locum remiſſio culpæ, & conſequenter nec reatus pœnæ temporalis. Deinde hinc conſtat indulgentias maxime habere locum erga omnes hic viventes ſeu viatores: nam Beati nullum pœnæ reatum habere poſſunt. Damnati vero jam non ſunt capaces remiſſionis, omniſque reatus pœnæ, qui in eis eſt, vel per ſe eſt pœnæ æternæ, vel ex accidenti, & propter conditionem ſubjecti perpetuo durat, ut ſæpe in ſuperioribus tactum eſt, & in ſequ. diſput. iterum occurret. Animæ autem Purgatorii, ſi aliquo modo ſunt capaces indulgentiæ ſeu fructus ejus, illud eſt, quatenus aliqua ex parte ſtatum viatorum participant, & de illis ſpecialiter tractabimus diſputat. ſequ. Supereſt ergo, ut homines viatores per ſe primo maxime ſint capaces indulgentiarum: atque hoc confirmat uſus Eccleſiæ. Et ratio etiam eſt clara, quia juriſdictio Eccleſiaſtica directe ac per ſe cadit in homines viatores ſeu viventes in hac vita mortali: ſed indulgentiarum conceſſio eſt actus hujus juriſdictionis; ergo ex hac parte potiſſimum verſatur circa hujuſmodi homines. Aliunde vero in eis etiam maxime eſſe poteſt neceſſitas indulgentiæ, quia poſſunt habere reatus pœnarum temporalium poſt culparum remiſſionem; ergo.

Soli homines baptizati, & ratione utentes capaces ſunt indulgentiarum, ſi illis indigeant. Imo hinc ulterius ſequitur, non omnes homines viatores eſſe capaces indulgentiarum, ſed eos tantum, qui baptizati ſunt, & rationis uſum habent. Primum patet, quia tantum homines baptizati ſubduntur ſpirituali juriſdictioni Eccleſiæ: indulgentiarum autem conceſſio eſt actus juriſdictionis, ut ſupra oſtenſum eſt. Item, ante baptiſmum non eſt aliquis capax remiſſionis culpæ ex opere operato; ergo nec remiſſionis pœnæ, quæ per indulgentias fit; eſt enim eadem ratio, cum utraque ſit abſolutio quædam, quæ circa ſubditos tantum exerceri poteſt. Secundum etiam eſt clarum, quia reatus pœnæ temporalis, ad cujus remiſſionem indulgentia ordinatur, oritur ex culpa actuali, quam ſolum committere poteſt is, qui uſum rationis habet. Nam propter originale peccatum incurritur pœnæ æternæ reatus, non ſenſus, ſed damni, non vero contrahitur alius reatus pœnæ temporalis, quæ vel in alia vita ſuſtinenda ſit, vel per indulgentias remitti poſſit: nam pœnalitates hujus vitæ, quæ per originale peccatum contrahuntur, & temporales dici poſſunt, quia cum ipſa vita finiuntur, non ſunt ex his pœnis, quæ ſecundum legem ordinariam remitti poſſint, durante hac vita; adeo ut nec Chriſti paſſio ad hunc effectum ordinata ſit, vel applicetur hominibus. Cujus ſignum eſt, quod nec per baptiſmum remittuntur, ut ſuo loco tractavimus, ubi hujus rei rationes & congruentias tradidimus. Tandem addendum eſt, quemlibet baptizatum hominem, & ratione utentem eſſe capacem indulgentiæ, ſi illa indigeat, non tamen reſpectu cujuſcunque, ſed reſpectu ſuperioris, cui eſt ſubditus, quo ad talem actum. Dico, *ſi illa indigeat*, quia ſi non eſt debitor, non eſt capax remiſſionis, & abſolutionis. Quia vero hæc eſt actus juriſdictionis, ideo etiam requirit reſpectum ſubditi in eo, cui facienda eſt juxta cap. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. & juxta communem ſententiam. Quia vero ſubditus, & ſuperior correlativa ſunt, ideo hic reſpectus ſimul explicabitur cum reſpectu ſuperioris, de quo dicemus infra agentes de cauſa efficiente indulgentiarum.

Diviſio indulgentiæ in perſonalem, localem, & realem.

Circa hanc vero reſolutionem nonnulla ſuperſunt adnotanda. Primum eſt, quod licet ſoli homines ſunt capaces indulgentiarum, nihilominus aliquando dicuntur concedi indulgentiæ piis locis, vel piis rebus, ut imaginibus, aut granis ſeu calculis benedictis. Unde ſicut diſtinguitur interdictum in locale & perſonale, ita non incommode diſtinguunt aliqui indulgentiam in perſonalem, & localem, quibus tertium membrum addunt, vocantque indulgentiam realem. Quæ omnes indulgentiæ in hoc conveniunt, quod omnes ordinantur ad uſum ipſorum hominum, & in eis ſolis habent effectum, ac denique omnes ſunt abſolutiones ſeu remiſſiones alicujus pœnæ temporalis. Differunt tamen, quia indulgentia perſonalis ita conceditur perſonæ, ut illi quaſi inhæreat talis favor ſeu gratia, quia illi directe fit: unde quocunque pergat, illam ſecum defert, ut ſic dicam. At vero indulgentia localis quodammodo inhæret loco in ordine ad perſonas: hujuſmodi enim indulgentia dicitur concedi loco, quia conceditur hominibus in tali loco orantibus, vel aliud pium opus ibi exercentibus, & ideo cenſetur favor ille quaſi inhærere loco, quia in illo tantum, & non in alio talis indulgentia obtinetur, nec effectus ejus communicatur hominibus niſi mediante loco. Et quoad hoc ſimilis eſt alia indulgentia, quæ realis appellatur, ſolumque differt, quia non conceditur in gratiam alicujus loci immobilis, ſed alicujus rei mobilis, ut eſt imago aliqua, Agnus Dei, roſarium, & ſimilia, quibus proinde cenſetur inhærere talis favor, & cum eis quaſi deferri, & per eas hominibus communicari, ita ut omnes, qui coram tali imagine orant, vel per talia grana, vel roſaria, &c. talem remiſſionem conſequantur. Atque ita non obſtante hac diviſione, ſemper verum eſt ſolos homines viatores eſſe capaces indulgentiarum, quantum ad effectum ſeu finem earum, quamvis interdum hic favor directe & immediate concedatur ipſis hominibus, aliquando vero mediante loco, vel alia re ſacra.

Quid requiratur ad indulgentiam localem lucrandam.

Ex hac vero diviſione oriuntur nonnulla dubia proportionalia his, quæ de ſimilibus interdictis tractari ſolent. Primum eſt, quid requiratur ad lucrandam indulgentiam alicui pio loco conceſſam, an ſufficiat locum illum ingredi, vel aliquid aliud facere neceſſe ſit. Ad quod breviter dicendum eſt, conſiderandam eſſe formam indulgentiæ; aut enim in ea expreſſe poſtulatur aliquod ſpeciale opus ibi faciendum, ut v. gr. hoc aut illud recitare: & tunc manifeſtum eſt, illud opus, quod in conceſſione poſtulatur, eſſe in illo loco faciendum, quia, ut infra dicemus, talis conceſſio eſt quaſi conditionata, quæ non ſortitur effectum niſi impleta conditione. Quando vero nullum ſpeciale opus exigitur, ſed conceditur indulgentia omnibus viſitantibus talem locum, tunc (ut recte notavit Adrian. in 4. agens de indulgentia) intelligendum id eſt de religioſa devota viſitatione, quæ in Dei, vel SS. honorem cedat. Quia opus, quod exigitur ad lucrandam indulgentiam, debet eſſe opus honeſtum & pium, quia quodlibet aliud potius impediret, quam juvaret pœnæ remiſſionem. Unde, ſi quis ingrederetur talem locum, ſicut ingreditur alia communia loca, vel tranſeundo, vel deambulando, vel curioſitatis Dub. 1.

gratia

gratia ad conſpiciendam ejus pulchritudinem, vel alia ſimili intentione, non lucraretur indulgentiam, quia talis non eſt pia viſitatio, & religioſa operatio. Oportet ergo, ut acceſſus ad talem locum ex fide & religione aliquo modo procedat, fiatque ad colendum in tali loco Deum, vel in ſeipſo, vel in aliquo ſancto, qui propter ipſum ibi afficitur honore. Unde talis viſitatio non videtur moraliter ſeparabilis ab aliqua oratione vel deprecatione, quæ in tali loco fiat, quamvis modus ſeu quantitas ejus non determinetur, ſed relinquatur arbitrio facientis.

An quando indulgentia cõceditur templum viſitantibus, neceſſe ſit templum ingredi. Gloſſæ opinio.

Hic vero inquiri ulterius ſolet, quando conceditur indulgentia viſitantibus tale templum, vel in illo orantibus, &c. an neceſſe ſit corporaliter ingredi ipſum templum, vel poſſit quis extra illud exiſtens indulgentiam lucrari. Gloſſa enim in Clement. 1. de Reliq. & vener. Sanct. affirmat neceſſarium eſſe ingredi corporaliter ipſam Eccleſiam, ita ut licet ob neceſſitatem ſeu multitudinem hominum aliquis ingredi non poſſit, non ſatis illi ſit extra templum ipſum orare, vel intereſſe divino officio, quod in ea Eccleſia fit. Ratio eſt, quia hoc ſonant verba conceſſionis, & indulgentia non amplius operatur, quam verbis exprimitur. Contrariam ſententiam tenent Summa Roſella verb. *Indulgentia* n. 22. Cordub. qu. 31. qui citat Palud. Ratio eorum eſt, quia hæc videtur fuiſſe intentio concedentis, quamvis caſum illum non expreſſerit, quia de illo non cogitat. Sed hæc ratio non placet, quia intentio præſumpta non operatur in indulgentiis, ſed ea quæ per verba formæ ſufficienter expreſſa eſt. Unde ex communi ſententia Doctorum, ut infra videbimus, qui non implet conditionem, in ipſa conceſſione poſtulatam, etiamſi ob impotentiam illam omittat, non lucratur indulgentiam, niſi talis exceptio in ipſa conceſſione fuerit expreſſa: in præſenti autem talis caſus non fuit expreſſus, ut ſupponimus; ergo ſi in eo non impletur conditio poſtulata in ipſa conceſſione, quamvis ob impotentiam omittatur, non obtinebitur indulgentia.

2. Opinio. Improbatur.

Et confirmatur, quia alias, etiamſi fores talis Eccleſiæ eſſent clauſæ, lucraretur quis indulgentiam extra illas orando: imo etiamſi per vim domi ſuæ detineretur, ſi animo & deſiderio viſitaret locum illum, indulgentiam lucraretur, quia etiam tunc præſumi poteſt intentio concedentis, quia etiam in eo caſu involuntarie & ob impotentiam omittitur viſitatio corporalis. Dices, non eſſe ſimile, quia in alio caſu non omnino omittitur: nam ille, qui extra Eccleſiam orat, aliquo modo Eccleſiam viſitat, etiam corporaliter. Sed contra hoc eſt, quia ad obtinendam indulgentiam non ſatis eſt aggredi ſeu inchoare actum in conceſſione poſtulatum, niſi perficiatur, ut ſi neceſſarium ſit viſitare limina Apoſtolorum, non ſatis eſt iter inchoare, etiamſi mors intercedat: ita vero eſt in illo caſu, quia illa revera non eſt corporalis viſitatio talis Eccleſiæ, ſed quoddam deſiderium, vel inchoatio ejus. Quod patet, quia alias etiamſi quis ſine ullo impedimento omitteret ingreſſum Eccleſiæ, & extra illam oraret, indulgentiam lucraretur, quia jam cenſetur viſitaſſe illam Eccleſiam, & hæc tantum erat conditio poſtulata. Nam quod id fiat ex neceſſitate, vel ex voluntate, non refert, neque impedit quominus illa deprecatio aut veneratio, quæ ex neceſſitate facta extra Eccleſiam cenſetur eſſe ſufficiens viſitatio ejus, idem habeat, etiamſi voluntarie eodem modo fiat. Conſequens autem non admittitur a dictis auctoribus: nam ſolum in caſu neceſſitatis docent poſſe talem indulgentiam obtineri orando extra Eccleſiam; ergo ſentiunt illam revera non eſſe viſitationem Eccleſiæ, quam per ſe requirit talis indulgentia, & ideo recurrunt ad intentionem concedentis, quæ tamen non videtur ſufficere, ut oſtenſum eſt.

Replica Enodatur.

Germana reſolutio.

Quocirca in hac re ſtandum cenſeo verbis conceſſionis, ita ut vere expleatur conditio, quæ ex proprietate talium verborum poſtulatur ad lucrandam illam indulgentiam, quia alias non obtinebitur, ut generaliter docuit D. Th. quodl. 2. ar. 16. & Palud. in 4. d. 20. qu. 4. n. 46. & Navar. in Comment. de indulgent. notab. 19. & in expoſitione Bullæ Gregorii XIII. n. 50. Unde, ſi verba conceſſionis expreſſe requirant ingreſſum in Eccleſiam, ſeu actionem, quæ ſine hujuſmodi ingreſſu fieri non poteſt, non poterit quis eam lucrari, etiamſi per vim, vel populi multitudinem ingredi impediatur, & hoc probant rationes factæ. Si tamen verba conceſſionis verificari & impleri poſſunt ſine ingreſſu, per alium acceſſum ad Eccleſiam moraliter ſufficientem, ut juxta communem loquendi modum vere dicatur quiſpiam Eccleſiam viſitare, tunc corporalis ingreſſus in Eccleſiam non eſt ſimpliciter neceſſarius, ideoque attente legenda ſunt verba conceſſionis. Nam ſi præcipiant in Eccleſia ſacrificare, non ſatis erit id facere juxta Eccleſiam, etiam ob impedimentum. Si vero ſolum præcipiant viſitare Eccleſiam, videtur id ſufficienter fieri abſque ingreſſu corporali. At ſi præcipiant orare in Eccleſia res eſt magis dubia, probabile autem videtur in dicto caſu id ſufficere, quia cenſetur talis oratio fieri in Eccleſia juxta moralem exiſtimationem, & loquendi modum, maxime quando homo facit quod in ſe eſt ad ingrediendum, & impeditur ob populi frequentiam. Addo denique, in hujuſmodi conceſſione cœmiterium etiam nomine Eccleſiæ comprehendi: nam in favorabilibus ample ſunt verba interpretanda: & ideo, ſi ob neceſſitatem miſſa dicatur in cœmiterio, ſufficienter dicetur quis miſſam audire in tali Eccleſia, ut lucretur indulgentiam. Dico autem *in neceſſitate*, quia extra illam id ſemper eſt agendum, quod certius ac ſecurius eſt.

An diruto templo extinguatur indulgentia illi conceſſa.

Tertio circa eandem indulgentiam inquiri ſolet, an indulgentia conceſſa alicui templo, illo diruto extinguatur. Et quidem ſi Eccleſia per partes tantum paulatim deſtruatur & reædificetur, certum apud omnes eſt non extingui indulgentiam, quia ſemper durat eadem numero Eccleſia. At vero quando omnino deſtruitur Eccleſia, aliaque poſtea ædificatur, & dedicatur, eſt opinio Palud. qu. 4. n. 25. extingui indulgentiam, quia Eccleſia eſt omnino diſtincta, indulgentia autem ſolum fuerat conceſſa priori Eccleſiæ; ergo cum illa extinguitur. Alii vero, præſertim Juriſperiti, diſtinctione utuntur: nam aut Eccleſia deſtruitur de jure, aut de facto: quando deſtruitur priori modo, extinguitur indulgentia, non vero ſi poſteriori modo de facto tantum deſtruatur. Ita diſtinguit referens plures auctores Ludovicus Bononius, in tract. de Indulgent. n. 79. Qui limitat prius membrum, in Eccleſia de jure diruta, ſi ejuſdem ſuperioris auctoritate in alium locum transferatur: nam tunc ait, non amittere indulgentiam. Ex quo fit, a fortiori idem dicendum eſſe, ſi in eodem loco Eccleſia iterum ædificetur eadem auctoritate ſuperioris, quia quandam majorem identitatem habet, & quoad alia verſatur, circa alia eadem ratio. Ex quo ulterius infero, diſtinctionem illam nullius eſſe momenti, quia, ſi Eccleſia ſemel deſtructa, iterum non ædificetur, extinguitur indulgentia, ſive talis Eccleſia jure diruta fuerit, ſive tantum de facto: utroque enim modo jam non manet locus, quo mediante lucranda fuiſſet indulgentia. Si vero Eccleſia deſtructa in eodem loco reædificetur, non extinguitur indulgentia juxta illam ſententiam, ſive prior deſtructio de facto tantum contigerit, ut dictus auctor expreſſe dicit, ſive de jure diruta fuerit, ut nos ex alia ejus declaratione manifeſte intulimus. Denique ſi Eccleſia in uno loco diruta, in alio loco auctoritate ſuperioris ædificetur, non amittit privilegium, etiamſi prior deſtructio jure & auctoritate ſuperioris facta fuerit, juxta dictam ſententiam; ergo idem a fortiori dicendum erit, quando prior deſtructio tantum de facto fuerit, dummodo poſterior tranſlatio eadem auctoritate fiat; ergo nunquam locum habet prædicta diſtinctio.

2. Opinio. Ludovic. Bonon.

Quæſt. deciditur.

Magis ergo conſequenter juxta hanc ſententiam dicetur, deſtructa Eccleſia, ſi iterum non ædificetur, extingui indulgentiam, ſi autem iterum ædificetur in eodem loco, vel auctoritate debita alio transferatur, tunc non omnino extingui indulgentiam, ſed quaſi conſurgere, & transferri cum ipſa Eccleſia. Sed adhuc ego multum dubito de hac poſteriori parte: nam quando Eccleſia transfertur in alium locum, nullo modo manet eadem numero Eccleſia, nec quoad ædificium, nec quoad ſolum, ſeu ſitum; ergo non eſt unde habeat priorem indulgentiam: nam illa conceſſa fuit huic numero Eccleſiæ, & non in ſpecie, ſeu in communi Eccleſiæ talis oppidi, aut talis tituli ſeu appellationis. Unde quoad hanc partem, ego veriorem cenſeo opinionem Paludani, niſi aliunde ex verbis privilegii ſatis conſtet non limitari ad hunc ſingularem locum quaſi materialem, ſed concedi Eccleſiæ, quam

talis

talis religio,v.g.habuerit in tali oppido,vel ſub alia ſimili forma. At vero quando Eccleſia in eodem ſitu reædificatur,probabilis ſatis eſt communis opinio, maxime ſi ſtatim fiat ſeu inchoetur reædificatio, ut notavit Immola Conc. 44. quia tunc propter vicinitatem actus moraliter cenſetur durare & continuari eadem Eccleſia, quod ſecus videri poſſet,ſi per multum tempus inſtauratio differretur. Nihilominus etiam tunc cenſetur retinere illa Eccleſia ſua privilegia, & conſequenter etiam indulgentias,quia quoad ſitum eſt revera idem locus,& ſecundum moralem reſpectum quaſi idem templum reputatur. De quo videri poteſt Gloſ. in c. *Privileg.* de Reg. jur. in 6. & Innoc. in c. *Cum ex injuncto*, de Novi oper. nunciat.

Dubium quartum.

Dubium quartum. Quarto circa eandem indulgentiam localem,& multo magis circa realem dubitari poteſt,quid referat ad pietatis opus, vel ad ſatisfaciendum pro pœna, orare in hoc templo potius,quam in alio,vel per hos calculos potius, quam per alios, ut ob hanc cauſam dicatur indulgentia concedi tali loco,aut talibus calculis: nam ſi hujuſmodi determinatio loci aut rei ad pietatem non ſpectat, impertinens conditio videtur ad lucrandam indulgentiam.

Reſolutio. Reſpondetur hujuſmodi determinationem multum ad pietatem ſpectare. Et in primis in circumſtantia loci ſeu templi id manifeſtum eſt, quia multum confert hujuſmodi indulgentia ad talem locum determinata ad augendam populi devotionem, pietatem, & reverentiam circa talem locum, & circa ſanctum aliquem, ſub cujus nomine tale templum Deo dicatum eſt. Interdum etiam conceditur indulgentia hujuſmodi loco, ut fideles eleemoſynas, & alia pietatis opera circa illum exerceant, quod ſæpe pertinere poteſt ad majorem Dei cultum & gloriam,& ad minimum ſemper eſt talis finis honeſtus,& ad effectum indulgentiæ accommodatus. Simili modo quando indulgentia conceditur alicui imagini, aut cruci, vel ſimili rei ſacræ, quæ alioqui digna eſt veneratione, talis conceſſio ex ſe confert, ut illa imago in majori reverentia & veneratione habeatur, & conſequenter ut devotio fidelium erga ipſum prototypon vehementius excitetur. Sic enim ſolet Deus per quaſdam imagines ſpecialia beneficia conferre, aut etiam miracula facere,quæ non facit per alias ſimiles,prout expedire cenſet ad excitandam fidelium devotionem, ac exercendam fidem,& religionem. Aliquando vero ex inſtitutione Eccleſiæ hujuſmodi res benedicuntur,ſeu conſecrantur tanquam ſacramentalia quædam, in quorum uſu eſt quædam fidei proteſtatio pertinens ad religioſum cultum: hujuſmodi ſunt Agnus Dei,& aliæ res ſimiles: & ideo merito aliquando his rebus injungitur indulgentia ad devotionem augendam.

Et ad hunc modum judicant aliqui de calculis, ſeu granis benedictis: nam per indulgentiam eis conceſſam efficiuntur veluti quædam ſacramentalia. Verum eſt tamen in his non antecedere benedictionem aliquam, vel conſecrationem,ſicut in aqua benedicta,vel Agnus Dei, & ſimilibus, ſed tantum fieri ſimplicem conceſſionem indulgentiæ: & ideo non videtur in eis intercedere eadem ratio. Nam id, quod conſtituit hujuſmodi rem, in eſſe rei ſacræ,& uſum ejus in ratione religioſi cultus,debet ſupponi ad ipſam indulgentiam,non vero per ipſam conſtitui. Dicendum vero eſt, ſatis eſſe,quod hujuſmodi grana ex ſe,& ſecluſa indulgentia,ſint veluti inſtrumenta quædam ad actum honeſtum & religioſum, qualis eſt orare per illa, qui actus eſt quidam uſus ſacer talium rerum,etiam ante indulgentiam:unde etiam ſecum portare hujuſmodi res eſt virtualis profeſſio fidei: hoc ergo ſufficit, ut hujuſmodi rebus earumque uſui adjungantur indulgentiæ. Determinatio autem ad has res potius quam ad alias,fit ex voluntate Pontificis:non ſine cauſa, ſed vel ad limitandam & determinandam indulgentiam, ne nimis ampla & generalis ſit; vel quia hoc ipſo, per hujuſmodi res magis excitatur fidelium devotio: nam apprehenduntur tanquam inſtrumenta quædam, per quæ ſpiritualia beneficia conferuntur,& conſequuntur: habenturque tanquam ſpecialia ſigna peculiari modo deputata ad proteſtandam fidem, & actus religionis exercendos. Unde fit,ut licet talis indulgentia ſupponat materiam aliquo modo ſacram,& uſum ejus honeſtum & religioſum, nihilominus tamen per ipſammet indulgentiam res ipſa ſpeciali modo ſanctificetur,ſiatque magis ſacra,quia deputatur ad ſpecialem effectum ſpiritualem. Ideoque,cæteris paribus, oratio in tali loco vel coram tali imagine,vel per talia grana eſt melior,& acceptior Deo, quia habet quandam circumſtantiam voluntariam moraliter meliorem, & conſequenter majorem etiam fidei confeſſionem, ſeu profeſſionem continet.

An ſub indulgentia alicui oppido generaliter conceſſa Eccleſiaſticæ perſonæ comprehendantur. Dub.5.

Quinto circa perſonalem indulgentiam dubitari ſolet, an ſub generali conceſſione facta huic populo vel civitati,ſcilicet, ut omnes, qui hoc vel illud fecerint, talem indulgentiam lucrentur, comprehendantur clerici, religioſi,& aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia interdicto populo, non cenſetur clerus interdictus; ergo ſignum eſt ſub illa generali appellatione non comprehendi clerum;ergo idem erit in conceſſione indulgentiæ. Accedit, quod aliqui opinati ſunt **Ratio dub.** clericos alicujus Eccleſiæ non comprehendi ſub generali indulgentia conceſſa omnibus viſitantibus talem Eccleſiam, vel eleemoſynam ibi facientibus, quia talis indulgentia ordinatur ad alliciendos animos ad devotionem talis Eccleſiæ: & ideo non videtur eſſe intentio concedentis illam tribuere propriis & quaſi familiaribus clericis illius Eccleſiæ. Ita tenuit Nicolaus de Lyra in ſuis Quodlibetis, ut refert & approbat Felinus in tract. de Indulgentia plenaria n. 35.

Dicendum vero eſt,ſub illa generali conceſſione comprehendi etiam clerum. **Reſolutio.** Hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum in c. *Dilecti*, de Foro compet. quam ex eodem textu colligunt, in quo non eſt ſermo de indulgentia prout nunc loquimur, ſed de alio genere privilegii; eſt tamen utriuſque eadem ratio. Ratio vero eſt,quia etiam clerici ſunt pars Chriſtiani populi, argumento c. *Duo ſunt* 12. qu. 1. Et ideo ſub abſoluta appellatione fidelium,aut Chriſtiani populi comprehenduntur, in his præſertim,quæ favorabilia ſunt. Per quod excluditur argumentum illud de interdicto: nam illa materia odioſa eſt, præterquam quod ex circumſtantiis ipſius juris conſtat populum ibi ſtricte ſumi pro laico populo, ut a clero diſtinguitur, ut patet ex c. *Si ſententia*, de Sent. excom. in 6. & notavit Ludovic. Boloni dict. tract. de Indulgent. n.106. ex Baldo in L. *Cunctos populos*, col.7.& 8. de Summ. Trinit. & Ludovico Rom. conſil. 180. circa principium. Nec vero excludendi ſunt religioſi,ut notavit Felin. ſupra ex Auguſtin. de Ancona lib. de Poteſt. Eccleſ. qu.31. ar.3. nam etiam illi, quatenus peccatores ſunt, indulgentiis indigent,& quatenus fideles ſunt,ſub Chriſtiano populo comprehenduntur. Quod ſi indulgentia ſit Pontificia,in omni rigore ſunt ſubditi concedenti. Quando vero eſt Epiſcopalis,videri poteſt res dubia,quia religioſi ſunt exempti,& non ſubditi. Tamen etiam tunc frui poſſunt tali indulgentia, quia ſunt exempti in favorem,non in detrimentum; & ideo quoad hæc, quæ favorabilia ſunt, cenſentur ſubditi, eo ipſo quod ſunt de diſtrictu, ſeu diœceſi talis Epiſcopi. Ratio ergo dubitandi ex dicto ſoluta eſt. Ad confirmationem autem conſequenter dicendum eſt, ſententiam ibi allatam non videri probabilem, niſi quando verba privilegii ſatis aperte limitata ſunt; quando vero ſunt generalia pro omnibus viſitantibus talem Eccleſiam, ſine dubio comprehendunt etiam clericos, vel religioſos illius Eccleſiæ, quia non ſunt deterioris conditionis, & optime comprehenduntur ſub illis generalibus verbis, quæ ample interpretanda ſunt, cum favorabilia ſint. Quod recte notavit Corduba qu.31.

An generalis indulgentia perſonalis ad ipſum concedentem ſe extendat.

Statim vero occurrit inquirendum, an indulgentia **Ratio dub.** generalis perſonalis ſe extendat ad ipſummet concedentem. Et ratio dubitandi eſt,quia indulgentia eſt actus juriſdictionis: nemo autem habet juriſdictionem in ſeipſum. Item indulgentia eſt abſolutio quædam: nemo autem poteſt ſeipſum abſolvere. Item, quia Prælatus non poteſt ſecum ipſe in lege diſpenſare;ergo nec poteſt ſibi, ſeu per ſe diſpenſare theſaurum Eccleſiæ. Nihilominus **Vera reſolutio.** certa & communis ſententia eſt,poſſe Prælatum, qui indulgentiam generaliter concedit, eandem ſibi lucrari,ut patet ex D.Th. in 4.d.2.ar.5.qu.4. Palud. ibi qu.4. ar.3. Supplem. Gabr.d.45. ar.2.concl.7. Rich.d.20. ar.4. Auguſtino de Ancona lib. de poteſtate Eccleſ. qu. 29. ar.2.

& Sum-

& Summiſtis communiter verb. *Indulgentia*, & Gemiano in c. *Indulg.* de Pœnit. & remiſſ. in 6. & Calder. in c. *Noſtro* de Pœnit. & remiſſ. Idque ſatis conſtat ex uſu: nam Summus Pontifex lucratur indulgentias conceſſas a ſuis prædeceſſoribus, de quibus eadē eſt ratio: unde & Jubilæum etiam a ſe conceſſum lucrantur. Ratio vero eſt, quia non debent Prælati eſſe pejoris conditionis quam inferiores; ergo ſicut alii poſſunt participare fructum de theſauro Eccleſiæ, ita etiam ipſi.

Primus modus quo aliquis Prælatus poteſt indulgentiæ particeps fieri.

Modus autem hujus participationis ſeu indulgentiæ (ut difficultati propoſitæ ſatisfaciamus) eſſe poteſt, primo, ſi Prælatus v.g. Pontifex, det alteri facultatem concedendi ſibi indulgentiam, prout expedire cenſuerit. Et de hoc modo non eſt dubium, quin ſit poſſibilis: nam in foro pœnitentiæ poteſt Papa ſe ſubmittere alteri, eique juriſdictionem in ſeipſum dare; ergo a fortiori idem poterit in hoc foro indulgentiæ. Neque tunc ſeipſum abſolvit proprie & directe, ſed ſolum dat alteri facultatem, ut ſe abſolvat. Hunc vero modum impugnat Navarr. infra citandus, quia putat neminem poſſe committere juriſdictionem in ſeipſum, neque Pontificem illam dare etiam in ſacramento pęnitentiæ, ſed jure divino collatam eſſe. Nos vero in ſuperioribus oſtendimus id falſum eſſe, quantum ſpectat ad ſacramentum pœnitentiæ: neque in judicio pertinente ad forum animæ habet abſurditatem, quod aliquis habeat juriſdictionem, quam poſſit alteri committere circa ſeipſum exercendam; ergo etiam in conceſſione indulgentiæ poteſt hæc delegatio fieri. Atque ita hoc explicavit Richard. ſupra qu. 3. & Cajet. dict. Opuſc. de Indulgent. c. 5. & Archidiac. in c. *Indulg.* de Pœnit. & remiſſ. in 6. Hi tamen auctores videntur aſſignare hunc modum ut unicum & neceſſarium, in quo illis non aſſentior. Exiſtimo enim illum non eſſe ſimpliciter neceſſarium, quia hic non intercedit ſacramentalis abſolutio, quę perſonarum diſtinctionem requirat: neque etiam intervenit actio punitiva, quæ proprie etiam eſt ad alium, & non ad ſe. Et ideo ex uſu etiam ſupra allegato conſtat, ſine interventu tertiæ perſonæ Prælatos uti ſolere indulgentiis a ſe conceſſis.

Navar. reprobatur.

Secundus modus.

Secundus ergo modus hujus indulgentiæ eſſe poteſt, quod conceſſio directe fiat communitati, redundet vero in ipſum concedentem tanquam in partem communitatis: ſic enim Prælatus ferens legem, ſeipſum etiam conſequenter, & quaſi indirecte ligat. Atque hunc dicendi modum maxime videntur approbare D. Th. & alii auctores ſupra citati. Juxta quem, ad difficultatem poſitam reſpondendum eſt, conceſſionem indulgentiæ directe ferri ad ſubditos, indirecte vero poſſe participari a non ſubdito, quatenus participat conditionem aliorum ſubditorum, in ratione partis ejuſdem communitatis. Idem dicendum eſt de actu abſolutionis, vel uſu juriſdictionis: nam directe non poteſt exerceri ab aliquo circa ſeipſum, poteſt tamen dum circa alios exercetur, fructus ejus participari ab ipſomet concedente, ſeu exercente actum talis juriſdictionis, non quidem per modum judiciariæ abſolutionis, ſed tantum per modum diſpenſationis, ſeu applicationis theſauri. Unde Navarr. in Comment. de Jubilæo, notab. 20. n. 11. diſtinguit in una & eadem generali conceſſione duplicem rationem indulgentiæ: una eſt quatenus directe fertur ad ſubditum, quomodo eſt actus juriſdictionis, & vera abſolutio: alia eſt, quatenus participatur ab ipſo concedente; & ut ſic, ait, non eſſe actum juriſdictionis, neque abſolutionis, ſed pure applicationem, ſeu diſpenſationem theſauri; cujus ſententiam videtur prius impugnare Corduba qu. 13. poſtea vero in fine nihil in re diſcrepat ab ea: quantum ad præſens punctum attinet: & eſt probabilis ſententia.

Navar. diſtinctio.

Diſtinctio improbatur.

Mihi tamen non omnino placet, non quidem ob eam rationem, qua aliqui utuntur, ſcilicet, quia talis indulgentia non haberet effectum infallibilem, & ex juſtitia, puto enim remiſſionem, quæ fit per quamcunque applicationem alienæ ſatisfactionis, ex legitima poteſtate factam, eſſe infallibilem & de juſtitia, ut in ſequentibus latius dicam: ſed ob aliam cauſam, ſcilicet, quia ex vi ejuſdem omnino conceſſionis factæ per idem verbum remittendi, vel abſolvendi, talis indulgentia habet effectum in ipſomet concedente; ergo non eſt veriſimile aliter operari in illo, quam in aliis. Patet conſequentia, quia illud ſimplex verbum eandem habet vim, & ſignificationem reſpectu omnium, & ab unica & ſimplici intentione procedit. Neque enim veriſimile eſt, quod alii excogitarunt, hujuſmodi indulgentiam non prodeſſe concedenti ex vi voluntatis & poteſtatis ejus, ſed ex voluntate ſuperioris Prælati, ſi illum habeat, vel ipſiuſmet Chriſti. Sicut legiſlator dicitur obligari ſua lege, non ex voluntate ſua, ſed Dei, medio naturali jure. Hæc (inquam) ſententia veriſimilis non eſt, quia plane divinat ſine fundamento. Unde enim conſtat, Chriſtum Dominum concedere eandem indulgentiam Prælato, quam ipſe aliis concedit, ſi Prælatus ipſe non habeat poteſtatem, & voluntatem efficacem ad eam ſibi applicandam? Neque enim eſt ſimile, quod effertur de legiſlatore: nam ibi intervenit naturale principium, ex quo talis obligatio colligi poteſt, nimirum, caput debere conformari corpori in moribus, qui ſubſunt voluntati & poteſtati ejus, quod principium non habet locum in indulgentiis: & ideo, niſi in ipſomet Prælato ſupponatur poteſtas & voluntas applicandi ſibi fructum indulgentiæ, nullum relinquitur fundamentum ad aſſerendum, illum poſſe indulgentiam a ſe conceſſam lucrari.

Indulgentiam prælato prodeſſe, non ex voluntate ſuperioris, ſed propria.

Provenit ergo hic effectus ex poteſtate & voluntate concedentis. Cum ergo hæc voluntas ſit una & eadem reſpectu ſui, & aliorum, & eodem verbo abſolvendi, ſeu remittendi exprimatur, eodem modo in omnibus operatur. Cujus etiam argumentum eſt, quia quando Pontifex, v.gr. vult variis modis indulgentiam concedere, videlicet, per modum abſolutionis & per modum ſuffragii, utrumque expreſſe declarat, ut poſtea videbimus: quando ergo tantum unum exprimit ſcilicet, abſolutionem, ſeu remiſſionem tantum, etiam illo modo prodeſt indulgentia omnibus, quibus prodeſſe poteſt; ergo etiam ipſi concedenti. Atque hæc ratio etiam confirmat id, quod circa primum dicendi modum aſſerebamus: nam ſæpe indulgentia, aut Jubilæus conceditur immediate ab ipſo Pontifice omnibus fidelibus, abſque interventu confeſſoris: & ipſe Pontifex poteſt talem indulgentiam lucrari abſque applicatione, ſeu conceſſione facta a ſuo confeſſore. Dico ergo, hunc actum abſolutionis ſeu remiſſionis, qui circa communitatem primario exercetur, poſſe ſecundario, ſeu inadæquate verſari circa ſingulos & conſequenter etiam circa ipſum concedentē, qui pars eſt talis communitatis, quod a fortiori patebit ex ſequ. puncto.

Tertius modus, quo Prælatus indulgentiæ particeps effici poteſt.

Ex hoc enim infero, & addo tertium modum, quo poteſt Prælatus ſibi ipſi indulgentiam concedere, non tantum ſecundario, & ſimul cum tota communitate, ſed etiam primario, ac ſibi ſoli & per ſeipſum, ſi alioqui rationabilis cauſa ſubſit ad talem Indulgentiam ſibi concedendam. Hæc aſſertio maxime habet locum in Summo Pontifice, qui in hoc negotio plenariam habet poteſtatem: inferiores enim eam tantum habent, quam ab illo participant. Unde, ſi talis poteſtas ex ſe non repugnat, & in Pontifice invenitur, de inferioribus judicandum erit juxta conceſſionem eis factam, de qua inferius dicemus. Probatur ergo aſſertio, quia in Pontifice non deeſt juriſdictio, & actus ipſe non eſt talis, qui per ſe & intrinſece requirat diſtinctionem perſonarum agentis & patientis, ſeu concedentis & lucrantis indulgentiam; ergo poteſt a Pontifice in ſeipſum exerceri. Major ſequitur manifeſte ex principali aſſertione ſupra poſita, & ab omnibus recepta, quod Papa poteſt lucrari indulgentiam a ſe conceſſam: nam hic effectus ſupponit neceſſario poteſtatem ad illum efficiendum aliquo modo in ſeipſo. Unde qui dicunt poſſe Pontificem delegare juriſdictionem hanc ſuo confeſſori, admittunt illam habere, quia nullus poteſt juriſdictionem delegare, quam non habet. Similiter qui dicunt poſſe in univerſali conceſſione indulgentiæ ſeipſum comprehendere, ſupponunt, vel poteſtatem diſpenſandi theſaurum, vel juriſdictionem abſolvendi hoc modo non eſſe limitatam ad alios, ſed extendi etiam ad ſe; ergo ad hunc effectum non deeſt poteſtas, vel juriſdictio. Poteſt etiam major illa ex minori probari: nam, ſi actus ipſe non requirit perſonarum diſtinctionem; ergo non repugnat exerceri ab eodem circa ſeipſum; ergo nec repugnat datam eſſe poteſtatem & juriſdictionem ad hujuſmodi actum; ergo non deeſt Summo Pontifici talis juriſdictio, cum illi conceſſa ſit ampliſſima.

Probatur

Actus juriſdictionis non requirit diſtinctionem perſ.

Probatur ergo minor, quia neque ex generali ratione actus juriſdictionis repugnat exerceri ab eodem circa ſe, & per ſeipſum: neque etiam ex ſpeciali ratione talis actus ſcilicet, indulgentiæ; ergo. Major patet inductione, quia Ponti-

ſonarum. Vide ſummam Piſanā verb. Indulgentia verſ. Quibus proſint.

Pontifex rationabili ex cauſa poteſt ſecum diſpenſare in humana lege, aut in voto, quia neque eſſe debet deterioris conditionis, ut careat in terris diſpenſatore, ſicut caret ſuperiore; neque etiam eſt jus aliquod, vel ratio ſufficiens illum obligans ad hæc exercenda per alium, & non per ſeipſum. Quid enim, ſi nullus eſſet idoneus, cui poſſet tale judicium committere? nunquid neceſſario cariturus eſſet diſpenſatione, etiamſi illa indigeret? maxime quidem, quia actio illa non requirit coactionem, ſed ſolam veluti directionem ex integro & prudenti judicio, quod non repugnat haberi ab aliquo circa ſe ipſum. Atque ita plane ſentit de diſpenſatione D.Thom. in Additionibus q.27.art.4. ad 3. Et confirmari hoc poteſt ex c. *Per venerabilem*, Qui filii ſint legitimi, ubi Innocent. III. ait, poſſe regem, qui in temporalibus ſupremus eſt, cum filiis ſuis diſpenſare, eos legitimando in ordine ad temporalem hæreditatem, & alias dignitates ſæculares; illa enim eſt virtualis quædam diſpenſatio cum ſe ipſo, non ſolum quia filius eſt aliquid patris, ſed etiam propter correlationem, nam diſpenſando cum filio, ut poſſit eſſe hæres, diſpenſatur cum patre, ut poſſit illum hæredem inſtituere. Atque ibidem indicatur ratio, *quia non diſpenſat ut pater, ſed ut Rex*. Nam in naturalibus etiam contingit, ut ſub diverſis rationibus idem ſit agens & patiens: multoque facilius in moralibus non repugnat, ut eadem perſona ſecundum diverſas rationes diverſa hæc munera, ſeu jura ſortiatur. Quod etiam aliquo modo confirmari poteſt ex c. *A collatione*, de Appel. in 6. ubi dicitur, ſi collatio beneficii facta eſt a Capitulo, aſſiſtente Epiſcopo ut Epiſcopo, non poſſe appellationem a tali collatione fieri ad ipſum Epiſcopum, quia nimirum fieret ad eundem ſecundum idem: ſi tamen Epiſcopus interfuit tantum ut Canonicus, tunc appellationem poſſe fieri ad ipſum Epiſcopum, quia, licet videatur fieri ad eandem perſonam, non tamen ſecundum idem munus.

Sic ergo in præſenti dicimus, quod licet eadem perſona diſpenſet, tamen ſecundum diverſam dignitatem & poteſtatem, nam diſpenſat ut Papa, & diſpenſatur ut homo. Non eſt autem dubium, quin talis diſpenſatio ſit actus juriſdictionis: ergo ex hac ſola communi ratione non requirit talis actus perſonarum diſtinctionem. Ergo neque ex ſpeciali ratione indulgentiæ erit ſemper neceſſaria. Patet conſequentia ex toto diſcurſu facto, quia æque poteſt ad hunc actum applicari. Nam in primis hic non intervenit collatio ſacramenti, ut ob eam cauſam neceſſaria ſit diſtinctio miniſtri, neque etiam intercedit coactio aliqua, ut per ſe notum eſt: nec denique eſt hic talis actus juriſdictionis, aut ſententiæ, ut requirat formam judicii, in quo accuſatio, & probatio, & ſimilia præcedant; ſed ſufficit prudens quoddam judicium de ſufficienti cauſa ad concedendam indulgentiam, ſuppoſita poteſtate concedentis, & capacitate ac indigentia ejus, cui conceditur. Neque etiam obſtat, quod hic debet eſſe ſubditus, quia hoc ipſo, quod alium ſuperiorem non habet, ſuæ dignitati ſubditus eſt, & ideo ut ſubditus poteſt participare actum a ſua poteſtate manantem: eſt ergo ſuperior ut Papa, & ſubditus ut homo & peccator: ergo poteſt in ſe ipſum hanc juriſdictionem exercere, quæ alio ſpeciali titulo diſtinctionem perſonarum non poſtulat.

Pontifex poteſt ſibi ſolum, vel ſimul cum aliis indulgentiā concedere.

Atque hinc etiam concluditur poſſe hunc actum exerceri a Pontifice circa ſe, ſive ſolum, ſive ſimul cum aliis, quia hæc conjunctio cum aliis valde accidentaria videtur: nam oſtenſum eſt, hujuſmodi actum per ſe non requirere diſtinctionem perſonæ, ad quam directe ordinatur: ergo multo minus requirit concomitantiam aliarum diſtinctarum perſonarum. Item in exemplis adductis poteſt Pontifex ſecum tantum diſpenſare: ergo etiam poteſt uti diſpenſatione theſauri in aliqua indulgentia, ſicut poteſt concedere indulgentiam alteri Principi, vel Regi ſoli.

An poſſit eſſe cauſa ut Pontif. ſibi indulgentiam concedat.

Hujus vero contrarium videtur docuiſſe D.Th. in 4. d.20.q.1.art.5.q.4. non ex defectu poteſtatis, ſed ex defectu cauſæ: putat enim nullam poſſe ſubeſſe cauſam ſufficientem ad concedendam ſibi indulgentiam hoc modo, quia indulgentia (inquit) debet ex tali cauſa dari, qua is, cui conceditur, provocetur ad aliquem actum, qui in Eccleſiæ utilitatem, & Dei honorem cedat: hujuſmodi autem cauſa non habet locum in prælato, qui ex munere ſuo tenetur Eccleſiæ utilitatem, & Dei honorem procurare. Sed hæc ratio profecto non cogit: cur enim non poteſt prælatus ſeipſum per indulgentiam provocare ad illum actum exercendum in utilitatem Eccleſiæ, quem alioqui ex officio facere tenetur? hæc enim duo non repugnat ſimul conjungi in eundem actum. Sicut poteſt per indulgentiam provocare alios fideles ad illos actus faciendos, quos ex aliis præceptis facere tenentur; & alicui Regi poteſt concedere indulgentiam hoc fine, ut per eam provocetur ad ſuum munus Regium recte exercendum. Eo vel maxime quod licet prælatus teneatur bonum Eccleſiæ procurare, non tamen per quoslibet bonos actus, multi enim poſſunt reſpectu illius eſſe in conſilio, & non in præcepto; ergo ad illos poteſt ſe per indulgentiam provocare.

Palud. refutatur.

Contra hanc etiam partem ſentit Palud. ibid. qu. 4. verſic.3. concl. 5. Et fundari poteſt in hoc, quod nemo poteſt ſecum diſpenſare, licet auctoritate juris, vel ſuperioris aliquando utatur diſpenſatione a ſe facta. Item, quia inter dantem & accipientem debet eſſe differentia perſonalis. Sed hæ rationes parum cogunt. Ad priorem reſpondet Corduba ſupra aſſumptum eſſe verum, ut diſpenſatio ſignificat relaxationem legis, non vero inde recte inferri idem eſſe de diſpenſatione theſauri. Ego vero cenſeo, etiam antecedens eſſe falſum in diſpenſatione legis latæ ab ipſo Pontifice: non enim habet ſuperiorem, vel jus a ſuperiore latum, cujus adminiculo poſſit ſecum diſpenſare, ſed ex vi propriæ poteſtatis, & auctoritatis id facit. Niſi forte dicatur diſpenſare ſecum adminiculo divini juris, quo talis diſpenſatio ei commiſſa eſt, quod libenter admittimus, idemque de indulgentiarum conceſſione aſſerimus. Altera vero ratio tantum videtur vim facere in ſignificatione verbi, *Dare*, quod indicat relationem ad alium: poſſet autem hoc facile negari: nam ſacerdos dici poteſt dare ſibi Euchariſtiam. Quod ſi quis contendat non dici proprie dare, ſed ſumere ſibi, ſervetur idē modus loquendi in indulgentia: nam res eadem eſt.

SECTIO II.

Quæ habitualis diſpoſitio requiratur in eo, qui indulgentiam lucraturus eſt.

Diſtinguimus in hujuſmodi perſona capacitatem remotam a diſpoſitione proxima. Priorem explicuimus in ſectione præcedente, & videtur in tribus conditionibus conſiſtere, ſcilicet, ut ſit homo ratione utens, baptizatus, & aliquo modo ſubditus: de quibus jam dictum eſt, & ex his, quæ dicemus, ſingula ex dictis conditionibus amplius declarabuntur. Diſpoſitio autem ulterius diſtingui poteſt in habitualem, & actualem: prior eſt habitus gratiæ, vel fidei: poſterior vero eſt aliquod bonum opus ad fructum indulgentię conſequendum neceſſarium: de quo dicemus ſectione ſequente. Nunc prior diſpoſitio explicanda eſt. Circa quam prius ſupponimus neceſſarium eſſe ſtatum fidei, per quam ſit homo conjunctus Eccleſiæ tanquam membrum ejus. Hoc a fortiori conſtabit ex his, quæ de ſtatu gratiæ dicemus: & nunc ex propriis oſtenditur, quia indulgentiarum participatio pertinet ad communionem Sanctorum, quam non participant, niſi qui ſunt membra Eccleſiæ: membrum enim non participat influxum & communicationem aliorum membrorum, niſi debito modo corpori conjunctum ſit: prima autem unio membrorum Eccleſiæ ſit per fidem: ergo hæc eſt quaſi prima fundamentalis diſpoſitio ad lucrandum effectum indulgentiæ.

Ut quis ſit capax indulgentiæ debet eſſe Eccleſię conjunctus per fidem.

Quapropter hæretici, ſeu Apoſtatæ, etiam ſi baptizati ſint, non poſſunt indulgentiarum fructum participare, nec directe & per modum remiſſionis, quod certiſſimum eſt, nec per modum ſuffragii, ut ſect. ſeq. declarabimus. Nec refert, quod quis habeat externam fidei profeſſionē & unionem cum Eccleſia, ſi interna fide careat: quanquam nonnulli dixerint, id ſatis eſſe, ut talis homo Eccleſiæ membrum eſſe cenſeatur: quidquid enim ſit de hoc loquendi modo (nam revera, illud potius apparens, quam verum membrum exiſtit) illa externa unio ad internam communionem, qualis eſt illa, quæ per indulgentias ſit, non ſufficit, cum interna & ſpiritualis communicatio in interna & ſpirituali unione fundari debeat. Atque hoc confirmat ſtylus ipſe, ſeu forma concedendi indulgentias, ſemper enim pro ſolis fidelibus conceduntur.

An excommunicatus ſit capax indulgentiæ.

Statim vero inſinuabat ſe hic quæſtio, an excommunicatus majori excommunicatione ſit capax indulgentiarum: nam ille etiam cenſetur eſſe membrum ab Eccle-

ſia præciſum;ergo & incapax communicationis ejus.Sed hæc res ex profeſſo tractanda eſt in ſequenti tomo inter effectus excommunicationis. Nunc breviter dico, excommunicationem privare hominem omni fructu & participatione indulgentiarum directa, & per modum abſolutionis; loquor autem de excommunicatione formaliter & ratione ſui, & non tantum ratione ſtatus peccati mortalis, quem ſolet ſupponere. Nam licet contingat excommunicatum per contritionem redire ad ſtatum gratiæ, non poterit indulgentias lucrari, donec ab excommunicatione abſolvatur,quia per excommunicationem privatur efficaciter omni communicatione Eccleſiaſtica, præſertim interna, & ex cõmunibus Eccleſiæ bonis. Dixi autem, *directa & per modum abſolutionis*, quia in prædicto caſu dubitari poteſt, an ſaltem per modum ſuffragii poſſit indulgentia excommunicato applicari, quod in ſequentibus attingemus. Dubitat vero Ludovic. Bonon. tract. de Indulg. n.107. an Pontifex concedens alicui indulgentiam videatur approbare ſtatum illius,cui ſit conceſſio: in quo ipſe reſpondet affirmative citans Abbatem Conſil.55. Quia cenſetur, vel declarare illum carere excommunicatione, aut certe abſolvere illum,ne incapax ſit indulgentiæ. Sed in hoc ſenſu illa diviſio non probatur, quia indulgentia ſupponit ſtatum, ſeu capacitatem recipientis,non vero confert illum, niſi exprimatur; & ideo, quoad hoc non eſt abſoluta, & efficax conceſſio, ſed quaſi conditionata, ſi per alium non ſteterit. Et propterea in conceſſione indulgentiæ ſæpe conceditur poteſtas abſolvendi ab excommunicatione, vel ipſa etiam abſolutio datur ad talem effectum.

An Pontifex concedens indulgentiã hoc ipſo cenſeatur perſonam ad illam habilitare.

An charitas neceſſaria ſit.

Exiſtenti in peccato non valet indulgentia ad remiſſionem pœnæ illius peccati, in quo exiſtit.

Suppoſita ergo interna fidei unione, & externæ communicationis, difficultas ſupereſt, an requiratur etiam unio charitatis, ſeu, quod idem eſt, an requiratur ſtatus gratiæ tanquam neceſſaria diſpoſitio ad lucrandam indulgentiam.In qua primo certum eſt,indulgentiam non valere illi,qui eſt in peccato mortali ad remiſſionem pęnæ temporalis debitę ratione illius peccati,in quo perſeverat,quia,ut ſupra diximus, pęna non poteſt remitti niſi prius remittatur culpa. Unde hoc non eſt proprium ſolius peccati mortalis, ſed commune eſt etiam veniali, quia non provenit præciſe ex carentia gratiæ, ſed ex duratione culpæ. Unde ſi aliquis juſtus habeat venialem culpam nondum remiſſam, reſpectu illius non poterit conſequi effectum indulgentiæ, quia non poteſt reatus pęnæ auferri manente culpa.Et in hoc cõveniunt Theologi,quanquam Albert. in 4.d.20.art.18. ſentiat, indulgentias poſſe valere aliquo modo ad remiſſionem hujuſmodi peccati, vel per modum cujuſdam diſpoſitionis remotæ,quatenus ipſum opus,quod propter indulgentiam ſit, ſupernaturale eſt, & bene diſponit hominem, vel per modum impetrationis & meriti de cõgruo, ſic enim poſſunt merita juſtorum applicari & prodeſſe peccatoribus ad remiſſionem culparum. Veruntamen quod ad priorem modum attinet, manifeſtum eſt illum non pertinere ad effectum indulgentiæ, ſed ſolum ad quendam effectum ex opere operantis: nam, licet indulgentia ſit cauſa vel occaſio exercendi tale opus;tamen, poſtquam tale opus ſit, quod diſponat hominem remote ad gratiam, non habet ab indulgentia, ſed a ſua perfectione & honeſtate. Nec dici poteſt (ſi proprie loquamur) ratione indulgentiæ acceptari opus illud, ut congruentior diſpoſitio, ita ut hoc pertineat ad effectum indulgentiæ ultra opus operantis,quia hoc neque fundamentum habet,neque pertinet ad diſpoſitionem theſauri Eccleſiæ. Solum ergo indulgentia poteſt eſſe, aut materia circa quam fides exercetur, aut occaſio faciendi aliquod opus pęnale, ſeu pietatis. Idem fere dicendum eſt de poſteriori modo: nam, ut recte notavit D.Th. in 4.d.20.q.1.art.5.q.1. & in ſuperioribus etiam a nobis declaratum eſt,illud per ſe non ſpectat ad rationem, ſeu effectum indulgentiæ, quæ formaliter conſiſtit in abſolutione a pœna temporali, applicando theſaurum Eccleſiæ ad hunc effectum. Nihilominus addit D. Th. ſi præter indulgentiam fiat applicatio meritorum Eccleſiæ: poſſe prædicto modo prodeſſe illi, qui exiſtit in peccato mortali, impetrando ei bonam diſpoſitionem,ut a peccato exeat. Sicut bona merita alicujus Congregationis particularis,vel alicujus etiã privatæ perſonæ applicata alteri exiſtenti in peccato mortali,poſſunt dicto modo illi prodeſſe. Dices; Omnes

Objectio

fideles exiſtentes in Eccleſia participare hoc modo communia Eccleſiæ ſuffragia, & merita, ideoque non poſſe pertinere ad ſpecialem conceſſionem. Reſpondeo, præter illam communicationem communem omnibus,poſſe intervenire aliam ſpecialiorem interceſſionem,& applicationem Eccleſiæ, ſeu paſtorum ejus ad hunc effectum impetrandi a Deo converſionem talis peccatoris. Hunc ergo effectum cenſetur operari prædicta conceſſio: illa vero (ut dixi) non habet rationem indulgentiæ, quia nec eſt abſolutio, nec diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri, ſed quædam oratio apud Deum propter merita juſtorum,quæ per ſe fieri poteſt ſine indulgentia,interdum vero cum indulgentia conjungitur, ut quando in Bulla Cruciatæ, & in aliis facientibus hoc vel illud opus,præter certam indulgentiam, conceditur, ut ſit particeps bonorum operum Eccleſiæ, & membrorum ejus.

Solutio.

Valeatne indulgentia exiſtenti in peccato ad remiſſionem pęnæ ex remiſſis relicta.

Prior opinio.

Hoc ergo ſuppoſito, dubium ſupereſt, an indulgentia valeat homini exiſtenti in peccato mortali, ſaltem ad remiſſionem pœnæ temporalis ex peccatis jam remiſſis relictæ. Theologi enim,qui exiſtimant, vel ſatisfactionem peccatoris poſſe illi prodeſſe ad hunc effectum, vel ſatisfactionem unius juſti oblatam pro peccatore, acceptari pro illo ad ſimilem effectum, conſequenter & a fortiori dicerent,peccatorem poſſe lucrari indulgentiam ad hujuſmodi effectum, ſi alioqui opus injunctum exequatur, quia majoris efficaciæ eſt ſatisfactio Chriſti & Sanctorum, quam ſatisfactio peccatoris: & ſimiliter efficacior eſt applicatio facta a Chriſti Vicario, quam facta a privata perſona. Atque hoc modo poteſt hæc ſententia ſumi ex Scot. in 4.d.15.q.1. art.4. & expreſſius id affirmant Mairon. & Guillermus de Rubion. d.20. q.1. Fundamentum eſt illud generale, quod ad remiſſionem pęnæ temporalis neque eſt formaliter neceſſaria infuſio gratiæ,ut per ſe notum eſt,neque etiam eſt, cur hæc ſupponatur tanquam neceſſaria conditio, cum ſoleat Deus peccatoribus conferre nonnulla beneficia longe majora, quam ſit remiſſio temporalis pęnę,quale eſt,ſpeciali providentia inſpirare ſanctam cogitationem, & ad conſentiendum illi auxilium preſtare,& ſimilia,quę ad ſubſtantialem ſanctificationem conferunt.Unde etiam ſumitur argumentum,quia ſuffragia Eccleſiæ valent ad obtinenda hæc beneficia ſpiritualia hominibus exiſtentibus in peccato mortali: cur ergo non etiam valebunt ad remiſſionem pęnarum ex culpis remiſſis debitarum? Si autem ex generali ratione hujus effectus non repugnat fieri in ſubjecto gratia carente, non etiã repugnabit fieri per indulgẽtias,quia non habet ex hac cauſa,ſeu modo ſpecialem repugnantiam: ſupponimus autem intentionẽ concedentis eſſe, ut proſit omnibus, quibus prodeſſe poteſt.

Statum gratiæ eſſe neceſſarium ad fructum indulgentiæ conſequendum vera reſolutio.

Nihilominus dicendum eſt, ſtatum gratiæ eſſe diſpoſitionem omnino neceſſariam ad proprium fructum, ſeu effectum indulgentiæ conſequendum, qui eſt remiſſio temporalis pęnæ. Hæc eſt cõmunior ſententia Theologorum in 4. d.20. qui cõmuniter tria requirunt ad valorem indulgẽtiæ, poteſtatem in dante, pietatem in cauſa, gratiã in ſuſcipiente.Sumitur ex D.Th. ſupra, & in Addition.q.27.a.1.Adrian. materia de Indulg.concl.3.Gabr. in Canonem lect.56. & ejus Suppl. in 4.d.45.q.1.a.2. Medin.Cod. de Orat.q.25.Sylveſt.Angel. & aliis Sũmiſtis verb. *Indulgentia.* Fundamentum autem præcipuum eſt illud generale,quod homini inimico Dei, quandiu in peccato exiſtit,nulla remiſſio fit,neque quoad culpã, neque quoad pęnam; quia indignus eſt tali remiſſione, & nulla eſt promiſſio;imo neque congrua eſt ratio,ob quam in illo ſtatu talis remiſſio concedatur: quæ omnia late tractata ſunt in Diſputationibus de Satisfactione, & de Suffragiis;habentque,eadem ratione,locum in indulgentiis,continent enim favorem,qui non inimicis, ſed amicis fieri ſolet, & debet. Quod ſatis profecto confirmat Eccleſiæ uſus: nam in forma concedendi indulgentias ſemper additur, *Contritis aut confeſſis &c.* Quod quidem non adjungitur ſolum,quia Pontifices nolunt indulgentiam aliis concedere, ſed etiam declarant hanc eſſe conditionem neceſſariam ex intrinſeca ratione indulgentię, & effectus ejus, poteſtatemque concedendi indulgentias limitatam eſſe ad hujuſmodi ſubjectum. Cujus ſignum ſufficiens eſt ipſamet Pontificum perpetua conſuetudo; ſi enim intelligerent ſe poſſe favorem hunc peccatoribus facere, veriſimile profecto eſt aliquando id fuiſſe facturos. Unde Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit.

nit. & remiſs. cum dixiſſet, Chriſtum Dominum infinitum theſaurum hominibus reliquiſſe, ſubdit, *Quo qui uſi ſunt, amicitiæ Dei participes ſunt effecti*, ſignificans nemini poſſe applicari illum theſaurum, niſi ei, qui amicitiam Dei participavit. Unde ſubjungit Chriſtum reliquiſſe Petro, & ſucceſſoribus ejus hunc theſaurum diſpenſandum fidelibus, ad remiſſionem pęnæ temporalis: declarat autem modum ſeu conditiones neceſſarias, ſcilicet, quod diſpenſatio fiat ex rationabili cauſa *& quod vere pœnitentibus concedatur*. Unde etiam per ſacramentū non applicatur ſatisfactio Chriſti ad remittendam pœnam temporalem illi, qui in mortali peccato perſeverat, ergo multo minus applicari poterit per indulgentias.

Fundamenta contraria ſolvuntur.

Quare non eſt ſimile de prævenientibus auxiliis, aut de diſpoſitionibus præviis ad juſtitiam, quia hæc ex natura ſua talia ſunt, ut ſanctificantem gratiam non ſupponant, cum ad illam paulatim introducendam ordinentur: remiſſio autem pęnæ temporalis ſupponit culpæ remiſſionem, & ideo ſemper etiam prærequirit ſtatum gratiæ.

In quo tempore gratia requiratur ad indulgentiam lucrandam.

Poſſunt autem in indulgentia acquirenda duo tempora diſtingui: unum eſt, in quo fiunt opera ad talem indulgentiam lucrandam requiſita, ut jejunium, eleemoſyna, &c. Aliud eſt punctum illud temporis, in quo indulgentia conſummatur, & effectus illius confertur. Dubitari ergo poteſt, an in utroque tempore, vel in altero tantum, & in quo eorum gratia requiratur.

Gratia eſt neceſſaria pro inſtanti, in quo cōſummatur indulgentia.

Reſpondetur, gratiam ſaltem neceſſariam eſſe pro eo tempore, pro quo indulgentia conſummatur & applicatur; hoc enim probant rationes factæ, quia hæc diſpoſitio per ſe neceſſaria eſt propter effectum indulgentię, quia ſine illa non eſt homo proxime ac moraliter capax remiſſionis pęnæ temporalis: ergo pro eo tempore neceſſaria eſt talis diſpoſitio, pro quo, ſeu in quo conferendus eſt talis effectus. De alio vero tempore res eſt controverſa, pertinet vero ad ſequentem ſectionem, ubi tractabitur: nunc autem ſupponatur per ſe, & ex vi talis operis ad indulgentiam prærequiſiti, non eſſe neceſſarium ſtatum gratiæ. Dixi autem, *per ſe, & ex vi talis operis:*

Non autem in antecedente tempore.

quia ſi tale opus in eodem tempore fiat, in quo indulgentia conſummatur, tunc propter concomitantiam erit neceſſaria gratia, quando tale opus fit, non tamen formaliter, ac per ſe propter ipſum opus. Quocirca, ſi multa opera requirantur, ſatis erit hominem eſſe in gratia quando ultimum perficit, quia tunc conſummatur indulgentia, & effectus ejus confertur. Imo cum ipſum ultimum opus ſucceſſive fiat, quamvis contingat ſine gratia inchoari, ſi in gratia conſummetur, id ſatis erit ad lucrandam indulgentiam, ut v. g. conceditur indulgentia jejunanti tali die, contingit autem quempiam illo die jejunantem, vel in illo peccare mortaliter, vel permanere in peccato prius commiſſo, tandem vero in fine diei conteri, & gratiam obtinere; dicimus ergo id ſatis eſſe, ut hujuſmodi homo talem indulgentiam lucretur, quia gratia non requiritur propter opus, ſed ut diſpoſitio ad effectum indulgentiæ, quia non datur uſque ad conſummationem talis operis.

Quid ſi gratia cōſequatur in primo non eſſe temporis indulgentiæ. Rationes dubitandi pro utraque parte.

Statim vero occurrit difficultas ſimilis illi, quam de ſacramentis in genere ſuo loco tractavimus, ſi contingat hominem eſſe in peccato toto illo die quo jejunat, juſtificari autem in illo inſtanti, quod eſt primum non eſſe illius diei, & ultimum non eſſe ſequentis, an id ſufficiat ad talem indulgentiam conſequendam. Hinc enim videtur non ſufficere, quia in toto tempore præcedente conſummatum fuit opus ad indulgentiam lucrandam requiſitum, ſed indulgentia operatura erat intra illud tempus, in quo requiſitum opus conſummatur: ergo ſubſequens inſtans intrinſecum eſt, & per accidens ad effectum indulgentiæ: ergo quod in eo gratia de novo comparetur, nihil refert ad indulgētiæ effectum. Aliunde vero poteſt oppoſitum perſuaderi, quia effectus indulgentiæ non datur ſucceſſive, ſed in inſtanti, quia (ut ſequent. ſect. dicā) non datur donec conditio impleta ſit integre: completur autem ſeu conſummatur in aliquo inſtanti; nullum eſt autem inſtans, in quo talis diſpoſitio ſit integre completa, niſi illud extrinſecum, quod eſt primum non eſſe talis conſummati operis, ut in exemplo poſito ante illud inſtans, quod eſt primum non eſſe illius diei, non poteſt dici conſummatum jejunium talis diei, vel ſi opus requiſitum ſit aliqua oratio, inſtans, in quo conſummatur, neceſſario erit primum non eſſe integræ prolationis aliquorum verborum: ſatis ergo erit in illo inſtanti incipere eſſe in gratia, quia id ſufficit ad effectum indulgentiæ tunc obtinendum, quando conferendus eſſet.

Indulgentiæ effectus in aliquo certo inſtanti dari.

Dicendum exiſtimo, indulgentiæ effectum in aliquo certo inſtanti conferri, quod Deus novit. Hoc recte probat argumentum factum. Non quidem nego aliquando indulgentiam comparari per partes, ut v.g. indulgentia, quæ conceditur audientibus divina officia in feſto Conceptionis, aut Corporis Chriſti, ita confertur, ut propter ſingulas horas canonicas vel miſſam, certa indulgentia concedatur, quæ poteſt dici pars, reſpectu integræ indulgentiæ totius diei, quo ſenſu dicimus totam illam indulgentiam per partes comparari: tunc vero ſingulæ partes fiunt in inſtanti, quando, ſcilicet ſingulæ horæ conſummantur: & ita in univerſum verum eſt, effectum indulgentiæ dari in illo inſtanti, in quo conſummatur conditio.

Non repugnat formā indulgentię ita dari, ut ejus effectus ſucceſſive conferatur.

Rurſus non nego poſſe indulgentiam ſub tali forma dari, ſub qua effectus ejus ſucceſſione continua conferatur, ut v. g. ſi recitanti pſalmum unum concedatur unus annus indulgentiæ, ita tamen, ut qui dimidium dixerit, dimidium etiam annum lucretur, & cum eadem proportione de cæteris partibus, tunc enim inchoata recitatione, inchoabitur effectus indulgentiæ, & ſucceſſive cum ipſa oratione continuabitur: quia non poteſt aliter fieri remiſſio cum proportione ad opus, juxta formam talis conceſſionis, quæ neque in ſe repugnantiam involvit, ut per ſe conſtat, neque etiam ex parte effectus ſeu remiſſionis pœnæ: nam remiſſio illius reatus ſe habet ad modum remiſſionis qualitatis, quæ ſucceſſive fieri poteſt. Unde illa remiſſio, quæ fit per ſatisfactionem ex opere operantis, ſucceſſive fit, ſicut ipſum opus. Imo & remiſſio, quæ fit ex opere operato per ſatisfactionem ſacramentalem, videtur profecto eodem modo fieri, quia non eſt cur inchoatio talis effectus requirat conſummationem totius ſatisfactionis impoſitæ, alioqui qui de impoſita pœnitentia partem impleret, & partem omitteret, nullum fructum remiſſionis temporalis conſequeretur ex opere operato, quod ſine dubio falſum eſt.

Effectus indulgentiæ confertur in primo inſtanti in quo opus requiſitū conſummatū eſt.

Quamvis autem illa forma conceſſionis indulgentię non repugnet, regulariter tamen non eſt in uſu, ſed abſolute poſtulatur totum aliquod opus, ut conditio neceſſaria ad comparandam indulgentiam, ut ex ſequenti ſectione magis conſtabit. Sic ergo loquendo de indulgentiis, prout ſunt in uſu, dicimus effectum indulgentiæ in inſtanti concedi, in quo primum conditio requiſita impleta eſt: ex quo fit neceſſarium eſſe, & ſufficere ex parte lucrantis indulgentiam, quod pro illo inſtanti ſit in ſtatu gratiæ, etiamſi antea non fuerit.

Prior modus explicandi, quod ſit illud inſtans in quo tale opus conſummatur.

Quod vero ſit illud inſtans, in quo effectus indulgentiæ datur, incertum eſt. Duobus autem modis explicari poteſt: prior eſt, ut illud inſtans ſit ultimum, in quo totū opus ad indulgentiam requiſitum phyſice atque omnino conſummatum eſt; qui modus ſupponitur in rationibus dubitandi in principio poſitis. Et juxta illum dicendum eſt, licet illud inſtans ſit primum, non eſſe præcedentis operis, quatenus in ſucceſſiva mutatione conſiſtit, eſſe tamen primum inſtans, in quo eſt completa conditio, quæ ad effectum indulgentiæ poſtulatur, ideoque tale inſtans non eſt extrinſecum, ſed intrinſecum reſpectu effectus indulgentiæ, ac proinde ſufficere, ac neceſſarium eſſe pro illo inſtanti ſtatum gratiæ.

Poſterior modus explicandi.

Alter modus eſt, ſi dicamus hujuſmodi inſtans eſſe illud, in quo opus indulgentiæ, moraliter loquendo (ut ſic dicam) conſummatum eſt, quamvis phyſice loquendo, non ſit omnino tranſactum tempus, aut conſummatus motus talis operationis, ut v.g. in exemplo ſupra poſito de jejunio unius diei dici poteſt, inſtans, in quo conſummatur tale jejunium, non eſſe illud, quod eſt primum non eſſe totius diei naturalis in rigore phyſico, ſed ante illud poſſe aſſignari aliquod inſtans, in quo jam non poteſt naturaliter fieri actio, ſeu comeſtio, per quam frangatur jejunium, ſicut alibi ego dicebam, inſtans conſummans martyrium, in ordine ad effectum gratiæ per illud conſequendum, non eſſe ipſum inſtans phyſicum mortis, in quo jam anima eſt ſeparata a corpore, eſtque primum non eſſe hominis, ſed eſſe aliquod prius inſtans, in quo jam homo pervenit ad finem vitæ, ita ut paulo poſt neceſſario futura ſit mors inevitabili neceſſitate ſecundum legem ordinariam. Et juxta hunc modum faciliime reſpondetur ad difficulta-

tem poſitam, effectum quidem non dari niſi in inſtanti conſummati operis; non oportet tamen, ut phyſice ac formaliter totum opus tranſactum ſit, ſed ſatis eſſe, ut ad ſtatum illum perveniat, in quo cenſeatur moraliter conſummatum, ac propterea, licet illud inſtans ſit extrinſecum toti mutationi præcedenti, ſimpliciter tamen dici poteſt intrinſecum tali operationi.

Duo modi poſiti peculiari exemplo accómodantur.

Et hinc obiter explicari poteſt in alio ſpeciali exemplo quodnam ſit tempus lucrandi, ſeu obtinendi effectum indulgentiæ: ſolet enim aliquando concedi indulgentia plenaria omnibus, qui in aliqua religione moriuntur. Unde ſtatim oritur difficultas, quod ſit inſtans, in quo effectus talis indulgentiæ comparatur. Duobus autem modis poteſt juxta dicta deſignari. Primus eſt, quod illud inſtans ſit primum non eſſe hominis, quia illud ſolum eſt verum inſtans mortis, in quo primum verum eſt dicere, hominem mortuum eſſe. Et hic modus eſt probabilis in hoc effectu, quamvis de baptiſmo, & de martyrio aliter cenſuerimus. Et ratio differentiæ eſt, quia effectus indulgentiæ poteſt optime fieri in anima a corpore ſeparata, non vero remiſſio culpæ mortalis, aut infuſio primæ gratiæ, quæ interdum ratione ſacramenti baptiſmi, vel martyrii datur. Aliter vero dici poteſt, mortem cenſeri completam in ordine ad effectum talis indulgentiæ in aliquo inſtanti, ante primum non eſſe hominis tam propinquo illi, ut jam ſit naturaliter mors inevitabilis, ſtatimque futura ſit, ſicut de martyrio dicebamus. Eſtque etiam hic modus probabilis: quid autem in re verum ſit, incertum eſt.

Diſcrimē inter effectum indulgentiæ, & baptiſmi, aut martyrii.

An impedito effectu indulgentiæ propter defectum gratiæ, recedente fictione recuperetur.

Ratio dubitandi.

Ulterius vero inquirendum ſupereſt, ſi contingat in eo inſtanti impediri effectum indulgentiæ propter defectum gratiæ, an poſtea comparata gratia & ablato impedimento, ſeu fictione, recuperetur, ſeu conferatur effectus, ad eum modum quo de baptiſmo, & aliis ſacramentis tractari ſolet. Videtur enim, ſicut hoc affirmatur de ſacramentis, ita poſſe de indulgentiis doceri; quia ſicut ſacramenta conferunt ſuos effectus ex opere operato, ita etiam ſuo modo indulgentia. Unde, ſicut per receptionem ſacramenti, etiam indignam, manet effectus applicatus in acceptatione divina, ita ut ablata fictione ſtatim conferatur; quia ſacramentum non eſt opus hominis recipientis illud, ſed Dei conferentis per miniſtrum ſuum, ideoque non amittit ſuum valorem propter indignitatem ſuſcipientis: ita per indulgentiam applicatur effectus, quaſi ex opere operato, eſtque etiam opus Dei, potius quam hominis, cui confertur: ergo, etiam ſi ille ſit indignus, indulgentia non amittit ſuum valorem, & efficaciam: manet ergo effectus ejus in acceptatione Dei, ita ut ablato impedimento ſtatim conferatur. Atque hanc ſententiam videtur tenere Palud. in 4. d. 20. qu. 4. art. 3. circa 1. concluſionem.

De facto non omnes indulgentiæ habent effectum recedente fictione.

Poſſumus autem tractare vel de poteſtate, vel de facto, id eſt, an ſit in Eccleſia poteſtas ad concedendam indulgentiam in prædicto ſenſu, & an de facto indulgentia ita conferatur. Et quidem, quod de facto, non omnes indulgentiæ in eo ſenſu dentur, indubitatum eſt apud omnes, quia in forma earum ſæpe declaratur ſolum concedi hominibus confeſſis, vel contritis: indulgentia autem non operatur ultra intentionem concedentis, quæ per verba exprimitur: ergo omnes indulgentiæ ſub hac forma conceſſæ nihil operantur in his, qui ſunt in peccato, quia illi non ſunt contriti. Nec poteſt dici, hujuſmodi conceſſionem, utpote favorabilem, extendendam eſſe ad eos, qui ſunt, vel poſtea fuerint contriti: hic enim ampliandi modus eſt ultra vim, & proprietatem verborum, nullumque fundamentum habet, ideoque probabilis non eſt. Præſertim, quia ex vi illius formæ contritio, vel confeſſio eſt una ex conditionibus requiſitis ad lucrandam indulgentiam: ut autem indulgentia habeat effectum, neceſſe eſt præſcriptam conditionem implere intra tempus in ipſa conceſſione præfinitum: igitur quoties indulgentia ſub hac forma conceditur, nihil poſtea operatur, quantumvis homo conteratur: ergo indulgentia non ſemper habet effectum recedente fictione.

An de facto aliquando id habeat.

Quod vero aliquando illum habeat, ſuadet Paludanus, quia indulgentia interdum conceditur ſub hac forma, *contritis, vel confeſſis, vel qui intra menſem, vel annum fuerint confeſſi*, quæ verba ipſe intelligit de confeſſione vel in re, vel in voto. Unde colligit, ſatis eſſe poſt menſem, vel annum contritionem habere ad fructum illius indulgentiæ obtinendum, atque ita per confeſſionem poſtea ſubſequutam recuperari fructum indulgentiæ, qui prius fuerat impeditus. Unde aperte ſupponit eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendam indulgentiam ea intentione, & efficacia, ut conſequatur effectum recedente fictione, veruntamen ex forma illa non recte colligitur id, quod Paludan. intendit: quando enim indulgentia conceditur ei, qui poſt menſem confeſſus fuerit, immerito id declaratur de confeſſione in voto: nam verba in rigore, & proprietate potius requirunt confeſſionem actualem. Sicut quando indulgentia conceditur ei, qui viſitaverit, v. g. templum aliquod & tunc, vel poſt menſem fecerit eleemoſynam, aperte intelligitur de eleemoſyna facienda in re; idem ergo eſt de confeſſione. Quocirca quamvis ad talem indulgentiam obtinendam non ſit neceſſaria actualis confeſſio ſtatim facta, neceſſarium ſaltem eſt propoſitum confitendi poſt menſē, quod propoſitum ſimul cum contritione habendum eſt. Neque ſufficiet propoſitum habendi contritionem poſt menſem, vel ante, nunquam enim indulgentia ſub tali forma conceditur, ita ut ex vi illius liceat differre contritionem, ſufficiatque propoſitum ejus ad indulgentiam lucrandam: imo ſemper contritio prærequiritur, & ad ſummum dilatio confeſſionis promittitur, ergo, quantum attinet ad quæſtionem de facto, nunquam videtur indulgentia habere effectum recedente fictione, ſi illum non habuit tempore præſcripto.

Negative reſolvitur.

Non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad indulgentiam concedendam quæ recedente fictione eſſerat effectum ſuum.

Atque hinc ulterius colligimus, non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendam indulgentiam, quæ hoc modo conferat effectum. Quod videtur ſenſiſſe Cajetanus in priori tractatu de indulgentiis c. 9. & in poſteriori q. 21. Et primo probari poteſt ex uſu, quia ſi hoc caderet ſub poteſtatem Pontificum, veriſimile eſt aliquem ipſorum fuiſſe aliquando uſurum tali poteſtate, & talem uſum fuiſſe aliquando futurum in utilitatem Eccleſiæ, & ædificationem fidelium: ergo ex ipſo non uſu perpetuo recte colligimus uſum illum non pertinere ad ædificationem, & conſequenter non cadere ſub poteſtatem Eccleſiæ. Secundo, quia non omnia ſacramenta conferunt ſuum effectum recedente fictione, ſed ſolus baptiſmus, vel ad ſummum illa, quæ ſub aliqua ratione non iterantur: ergo multo minus neceſſarium fuit, quod per indulgentias dari poſſet effectus recedente fictione. Patet conſequentia, quia, & ſunt in Eccleſia plures alii modi obtinendi remiſsionem illam, quæ futura erat effectus indulgentiæ, & indulgentiæ ipſe iterabiles ſunt. Unde proprietas hæc conferendi effectum recedente fictione non conſequitur ad efficaciam ex opere operato, ut in objectione in contrarium ſumebatur, ſed, vel eſt ſpecialis alicujus ſacramenti, vel ad ſummum tributa eſt illi rei, ſeu cauſæ, quæ ſemel tantum applicatur. Tertio declaratur in hunc modum; nam indulgentia tunc habet ſuum effectum, quando theſaurus Eccleſiæ applicatur ab habente poteſtatem, ut ex ſupra dictis conſtat, quia & hic effectus non ſit ſine applicatione theſauri, & hæc applicatio ſolum ſit juxta intentionem habentis claves, & conſequenter pro illo tantum tempore, pro quo ille applicat theſaurum. Igitur vel prælatus applicat theſaurum homini pro eo tempore, quo eſt in gratia, vel pro eo quo gratia caret: ſi primum, ſtatim applicatio habebit effectum in homine exiſtente in gratia, in eo vero, qui caret illa, nunquam habebit, quia ad illum non dirigitur intentio, & applicatio. Si autem dicatur poſterius, talis intentio eſt irrationabilis, & contra divinum jus, quia talis homo incapax eſt effectus indulgentiæ.

Suadetur.

Replica.

Reſponderi poteſt, applicationem theſauri fieri poſſe homini nondum contrito, non ut in illo ſtatim operetur, quod repugnat juri divino, ſed ut pro illo ſtatim acceptetur, ut in illo effectum habeat cum primum fuerit contritus, quod non repugnat juri divino: hoc autem ipſum eſt habere effectum recedente fictione: ergo poteſtas concedendi indulgentiam hoc modo non repugnat divino juri; unde non eſt cur Pontifici Summo denegetur. Sed contra, quia licet admittamus talem modum concedendi indulgentiam non repugnare, quantum ad rem in illo intentā, tamen nec per illa verba convenienter exprimitur, neque tunc datur effectus recedente fictione, ſed completa integre conditione, ad indulgentiam

Diluitur.

tiam requiſita. Declaratur: nam, ſi conceſſio fiat in forma ſuperius poſita, extendendo illam ad contritionem, v. gr. quicunque hoc fecerit,& fuerit contritus, vel infra tale tempus contritionem habuerit, talem indulgentiã conſequetur, tunc indulgentia re vera non obtinetur; donec contritio habeatur: quia conditio integra, ſub qua indulgentia promittitur, non eſt antea completa, ut autem infra dicam, ad lucrandam indulgentiam non ſatis eſt partem poſtulatæ conditionis implere, vel ſi duo opera requirantur, non ſatis eſt unum facere. Sicut in eodem exemplo, ſi quis prius haberet contritionem de peccatis, nihilominus non lucraretur indulgentiam, donec aliud opus poſtulatum faceret. Igitur in eo caſu non confertur effectus indulgentiæ propter ablatam fictionem, ſed propter completam conditionem.

Object. Dices, contritionem tunc non requiri ut opus neceſſarium ad conſequendam indulgentiam, ſed ſolum ut conditionem removentem impedimentum, cujus ſignũ eſt, quia ſi quis non habeat conſcientiam peccati mortalis, conſequetur indulgentiam ſine actu contritionis: Item, quia contritio eſt actus mere internus, opus autem requiſitum ad indulgentiam ſolum eſt externum.

Solutio. Sed hoc poſterius nihil obſtat: nam, ut infra dicam, etiam interior actus poteſt requiri, ut conditio neceſſaria ad effectum indulgentiæ conſequendum. Ad priorem vero partem reſpondemus inprimis, contritionem poſtulari ut conditionem neceſſariam, non omnibus, ſed illis, qui habent conſcientiam peccati mortalis. Deinde, ſive contritio appelletur neceſſaria diſpoſitio, ſive conditio neceſſaria ad effectum, parum refert; nam certum eſt, ex vi talis formæ, vel conceſſionis indulgentiæ applicationem theſauri non fieri niſi pro eo tempore, pro quo homo eſt contritus; ergo quod tunc detur effectus, & non antea, eſt potius ex vi & forma ipſius conceſſionis, quam ex eo quod detur effectus recedente fictione. Cujus ſignum eſt, quia ſi in ipſa conceſſione limitetur tempus, in quo habenda eſt contritio, & intra illud homo non conteratur, quantumvis poſtea tollatur fictio, non obtinebitur effectus indulgentiæ; ergo ſignum eſt, quando datur effectus tempore quo habetur contritio, id non eſſe propter ablatam fictionem, ſed propter ſpecialem conceſſionem & modum indulgentiæ: nam ſi effectus daretur propter ſolam ablationem impedimenti, quocunque tempore vitæ impedimentum auferretur, daretur effectus, ſicut fit in ſacramentis, quæ habent effectum recedente fictione.

Differentia inter ſacramentum, & indulgentiam. Unde in hoc eſt differentia inter ſacramentum & indulgentiam, quod ſacramentum vere perficitur & applicatur homini, abſque effectu propter fictionem, qua poſtea ablata, datur effectus propter ſacramentum prius applicatum: indulgentia vero revera in ſe non perficitur, neque applicatur quamdiu eſt fictio, quia nec conditio ad illam requiſita impleta eſt, nec etiam eſt facta applicatio theſauri, donec contritio habeatur, juxta formam conceſſionis. Quod ſi in ipſa conceſſione nulla fiat mentio contritionis, aut ſtatus gratiæ, ut ſæpe contingit, ſed ſimpliciter dicatur, recitans hoc vel illud, talem indulgentiam conſequatur, ſi ſtatim non conſequitur effectum propter fictionem, nunquam poſtea recuperabit illum, quia forma conceſſionis ad hoc non extenditur, & applicatio theſauri impedita fuit pro eo tempore pro quo facienda fuiſſet ex intentione concedentis, & ideo non eſt ulla ratio, cur poſtea redeat. Unde non ſolum impeditur per fictionem applicatio, quoad effectum ad extra, ſed etiam quoad acceptationem Dei, quia diſpenſatio theſauri abſolute & ſimpliciter fit intra illud tempus: & quia ille, qui in peccato exiſtit, per ſe loquendo, indignus eſt omni applicatione illius effectus, etiam in acceptatione divina. Et quod aliquando aliquid ſimile fiat in ſacramentis, eſt aut propter ſpecialem dignitatem ſacramentorum, aut ex ſpeciali privilegio, propter aliquam peculiarem cauſam, quæ in indulgentiis locum non habet, ut declaratum eſt.

Object. alia. Sed dicet tandem aliquis, ſi Papa expreſſe concedat indulgentiam facienti tale opus, ita ut illam conſequatur, vel ſi tunc fuerit in gratia, vel cum primum ſe in eo ſtatu conſtituerit, tunc ſtatim acceptari applicationem pro eo tempore, quo ablata fuerit fictio. Cujus ſignum eſſe poteſt, quia poſtquam quis perfecit opus ad talem indulgentiam poſtulatum, non poteſt a Pontifice revocari indulgentia, nec impediri quo minus habeat effectum ſtatim ac homo contritus ſit.

Solutio. Reſpondeo, eandem difficultatem habere locum, quando indulgentia conceditur facienti duo vel tria pia opera, an ſcilicet, re inchoata, & poſt perfectum unum, vel aliud opus illorum, poſſit indulgentia revocari: de qua re infra dicam. Poteſt ergo negari aſſumptum, vel, ſi illud concedatur, negandum eſt id eſſe propter ſpecialem acceptationem, ſed quia jam eſt quodammodo jus acquiſitum per inchoatam diligentiam ad effectum indulgentiæ neceſſariam.

SECTIO III.

An ad indulgentiæ effectum ſit neceſſaria confeſſio.

Confeſſio per ſe non eſt neceſſaria diſpoſitio. HÆC quæſtio annexa eſt præcedenti, & ideo facile hic expediri poteſt. Diſtinguendum eſt enim de confeſſione, quatenus neceſſaria eſt ad gratiam, vel quatenus eſt pium quoddam opus, quod poſtulari poteſt ad effectum indulgentiæ. Priori modo certum eſt, confeſſionem reipſa exhibitam non eſſe neceſſariam ad indulgentiam ſeu ejus effectum conſequendum. Probatur, quia non eſt neceſſaria ad gratiam, & remiſſionem culpæ obtinendam: ſed ad lucrandam indulgentiam ſufficit ſtatus gratiæ, per quem jam eſt culpa remiſſa, & peccator factus eſt capax remiſſionis pœnæ; ergo ex vi indulgentiæ ut ſic, non eſt neceſſaria confeſſio ad effectum. Et confirmatur ex uſu, quia ſæpiſſime conceduntur indulgentiæ omnibus vere contritis, & interdum expreſſe ſub disjunctione dicitur, *Contritis, vel confeſſis*, ergo ſignum eſt per ſe & ex vi diſpoſitionis ſufficere contritionem, quæ votum confeſſionis includat. *Non eſt neceſſaria confeſſio, ubi in forma indulgentiæ non poſtulatur.* Ex quo infero, quoties in forma indulgentiæ nihil de confeſſione, vel contritione exprimitur, ſed ſimpliciter conceditur omnibus jejunantibus, vel orantibus; tunc non eſſe neceſſariam confeſſionem ad effectum indulgentiæ, ſed ſufficere ſtatum gratiæ, quacunque ratione comparetur. Probatur, quia tunc non requiritur confeſſio per ſe, & ex vi indulgentiæ, ut ſic, neque etiam requiritur ex vi talis formæ; ergo nulla ratione eſt neceſſaria: ſufficit ergo ſtatus gratiæ, ſive per contritionem veram, ſive per attritionem cum quocunque alio ſacramento obtentus ſit.

Sed objici poteſt, quia in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. ait Clemens VI. Petro eſſe relictam poteſtatem diſpenſandi theſaurum, illumque *miſericorditer applicandi vere pœnitentibus, & confeſſis*; ergo non eſt in Eccleſia poteſtas applicandi theſaurum per indulgentiam, niſi illis tantum, qui fuerint ſua peccata confeſſi. Nec dici poteſt, Pontificem affirmare unum, quod certiſſimum eſt, non vero excludere aliud: nam Pontifex integram & plenam doctrinam eo loco tradit, unde exprimendo unum, aliud tacite excludit, & conjungendo copulative illas duas conditiones, indicat eſſe neceſſarias in ſubjecto, cui danda eſt indulgentia. Unde in Concil. Conſtant. ſeſſ. ult. ſuſpectis de hæreſi ſolum dicitur eſſe interrogandum, *utrum credat quod Papa omnibus Chriſtianis vere contritis, & confeſſis ex cauſa pia & juſta poſſit concedere indulgentias*. Ratione confirmari hoc poteſt, quia per indulgentiam remittitur pœna in foro Eccleſiæ, ideoque ſolet dici pertinere ad forum pœnitentiale; ergo non poteſt concedi niſi illis, quibus in eodem foro Eccleſiæ remiſſa eſt culpa.

Ad Extr. reſpondetur. Ad priorem partem reſponſio data probabilis eſt, quia ibi Pontifex non per ſe tradit doctrinam ad hunc articulum pertinentem, ſed obiter id attingit, & ideo exprimere potuit id, quod certius eſt, vel quod per ſe requiritur ad remiſſionem culpæ, etiamſi ex accidenti poſſit interdum aliter fieri. Quia vero æque certum exiſtimo, poſſe Pontificem concedere indulgentiam contritis nondum actu confeſſis, ideo magis placet expoſitio in ſuperioribus inſinuata, ſcilicet, Pontificem per homines contritos & confeſſos nihil aliud ſignificare, quam homines in gratia conſtitutos, qui veniam ſuarum culparum conſecuti ſunt. Nam, licet hæc venia poſſit interdum obtineri per ſolam contritionem, tamen quia nomen contritionis, aut veræ pœnitentiæ interdum generalius ſumitur prout extenditur ad attritionem, ideo contritioni adjungitur confeſſio, ſolum tamen exigitur quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad remiſſionem culpæ mortalis, vel in re ipſa, ſi contritio fuerit imperfecta, vel in voto, ſi illa perfecta fuerit. Sicut è contrario, contritio in tantum poſtulatur, in quantum neceſſaria eſſe poteſt ad ta-

lem effectum, ſcilicet, vel perfecta, ſi ſola fuerit, vel ſaltem imperfecta, ſi conjuncta fuerit ſacramento. Ad rationem reſpondetur, licet forum indulgentiæ ſit forum Eccleſiæ, eſſe tamen longe diverſum a foro ſacramentali, & ideo non eſſe per ſe ordinata: nam forum indulgentiæ eſt quaſi forum gratiæ; forum autem ſacramentale eſt forum juſtitiæ: & ideo remiſſio pœnæ, vel ſatisfactio, quæ in confeſſione imponitur, prærequirit cognitionem culpæ, quæ per confeſſionem datur: remiſſio autem, quæ per indulgentiam conceditur, non requirit culpæ cognitionem, & ideo neque confeſſio eſt ad illam, per ſe loquendo, neceſſaria, ut recte docuit Cajetan. dict. tract. de Indulgentiis ad Julium c. ult. eſtque communis ſententia Doctorum, quos ſtatis referemus.

Rationi ſatisfit.

Confeſſio poteſt requiri in forma indulgentiæ, ut conditio neceſſaria ad ejus effectum.

Circa poſteriorem modum, unum eſt etiam conſtans apud omnes, nimirum poſſe Pontificem poſtulare actualem confeſſionem, ut conditionem neceſſario præmittendam ad lucrandam indulgentiam. Quod patet, tum ex uſu, tum etiam, quia Papa poteſt exigere alia opera pietatis, & uſum ſacramenti Euchariſtiæ, nec in ſacramento confeſſionis eſt aliqua ſpecialis repugnantia, vel ratio, ob quam non poſſit hoc modo poſtulari. Solum ergo oportet attente inſpicere verba conceſſionis, an ſatis expreſſe hanc conditionem exigant: nam eſt conditio valde oneroſa, quæ non eſt imponenda, niſi ſufficienter exprimatur: erit autem ſufficiens expreſſio, ſi dicatur, *Præmiſſa, aut facta confeſſione*, vel aliquid ſimile: nam hæc verba juxta communem ſenſum ſignificant confeſſionem ſacramentalem, in re ipſa factam.

An qui mortale peccatum nō habet, teneatur tunc venialia cōfiteri. Pars affirmans ſuadetur.

Dubitari vero ſolet, an in illo caſu ſit neceſſaria cōfeſſio etiam de ſolis venialibus, quando pœnitens non habet aliam materiam magis neceſſariam. Pars enim affirmans ex eo fit probabilis, quod Pontifex poteſt exigere opus conſilii ad aliquam indulgentiam lucrandam, ut quando concedit indulgentiam plenariam facienti profeſſionem in religione. Ergo etiam poteſt exigere confeſſionem de venialibus, quamvis illa non ſit in præcepto; ergo quandocunque prærequirit abſolute ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ, neceſſarium eſt illud ſuſcipere eo modo quo poſſit, juxta neceſſitatem, vel capacitatem ſuſcipientis, ſive confitendo mortalia peccata, ſive tantum venialia.

Pars negans probatur.

Nihilominus oppoſitum communiter approbatur, ac merito: ſi enim in indulgentia expreſſe & ſpecifice id non declaretur, quod nunquam, vel raro fit, etiamſi confeſſio prærequiratur, intelligendum eſt quando pœnitens habet conſcientiam peccati mortalis; ita enim declarat communis Eccleſiæ ſenſus & uſus. Ratio vero ſumitur ex differentia inter Euchariſtiam, & confeſſionem: nam Euchariſtia per ſe ac propter ſe poſtulatur, & ideo quando communio ponitur, ut neceſſaria conditio indulgentiæ, comprehendit omnes, etiamſi peccati conſcientiam non habeant: at vero confeſſio poſtulatur, ut medicina peccati certior & utilior, ideoque quamvis abſolute poſtuletur, intelligitur ſuppoſito peccato, ad quod tollendum ſit per ſe neceſſaria. Sicut enim peccatum ſimpliciter dictum accipitur pro mortali; ita confeſſio abſolute poſtulata intelligitur de confeſſione mortalium, ſi in conſcientia adſint. Denique, ſicut Eccleſia non conſuevit præcipere confeſſionem, niſi mortalium: ita neque illam exigere, ut neceſſariam conditionem ad indulgentiam aliquam, vel favorem concedendum.

Num quando ad indulg. nō ā poſtulatur cōmunio, confeſſio etiam poſtulata cenſeatur.

Rurſus vero inquiri poteſt, ſi ad lucrandam indulgentiam requiratur communio, & expreſſe non poſtuletur confeſſio, nihilominus id ſatis ſit, ut confeſſio etiam reputetur poſtulata ad eandem indulgentiam lucrandam. Videtur enim ex dictis ſequi pars affirmans: nam, quando confeſſio poſtulatur, ſolum intelligitur de confeſſione mortalium, quæ adhuc ſunt in hominis conſcientia: ſed hoc ipſo quod poſtulatur communio, requiritur etiam confeſſio talium peccatorum; ergo. Nihilominus dicendum eſt, ex vi talis conceſſionis non requiri actualem confeſſionem. Nam, licet ex vi juris divini præmittenda ſit tunc confeſſio ad Euchariſtiam digne ſumendam; tamen indulgentia per ſe ad hoc non obligat, quia in conceſſione non exprimitur, & verba privilegii, ſicut non plus favoris concedunt, quam exprimant, ita neque plus oneris imponunt. Quocirca ſi contingat aliquem habentem conſcientiam peccati mortalis digne communicare cum ſola contritione ſine confeſſione, vel quia caret copia confeſſoris, vel quia ex ignorantia invincibili aut aliqua occaſione bona fide id facit, vere lucrabitur talem indulgentiam, quia implet formam ejus, quam tamen non lucraretur, ſi in ipſa forma fuiſſet expreſſa confeſſio: nam, ut infra dicam, qui non implet conditionem in indulgentia poſtulatam, non lucratur illam, etjamſi per impotentiam, vel ignorantiam tale opus omittat. Eadem vel majori ratione, qui faceret confeſſionem cum aliquo defectu impediente valorem, ſeu veritatem ſacramenti, ſine nova culpa ſua ſeu advertentia, & poſtea bona fide accederet ad communionem, & per eam juſtificaretur, conſequeretur indulgentiam, quia nulla conditio illi deeſt. At vero, ſi in conceſſione indulgentiæ expreſſe fuiſſet poſtulata confeſſio, talis homo non lucraretur indulgentiam, quia re vera non fuit confeſſus, quia, ut ſupponitur, confeſſio non fuit valida, ſed nulla: quoties autem ad indulgentiam requiritur actualis confeſſio, neceſſaria eſt confeſſio valida, ex qua verum ſacramentum perficiatur, quia nomine confeſſionis tantum ſacramentum ſignificatur, & quia confeſſio invalida eſt impertinens, & nulla. Non eſt autem idem de confeſſione informi, ſi alioqui valida ſit: nam cum illa ſit vera confeſſio, ſufficit ad hunc effectum, dummodo poſtea, eo nimirum tempore, quo effectus indulgentiæ obtinendus eſt, homo jam ſit gratiam conſecutus, vel per contritionem, vel per aliud ſacramentum.

Reſolutio

Dubium proponitur.

Hic vero poteſt obiter interrogari, ſi ad Jubilæum, v. gr. obtinendum requiratur confeſſio, & homo intra tempus præſcriptum ſemel confiteatur, poſtea vero ante illud momentum, in quo fructus indulgentiæ obtinendus eſt, iterum peccet mortaliter, an neceſſarium illi ſit iterum confiteri, vel ſufficiat conteri de tali peccato. Videtur enim contritio ſufficere, quia per confeſſionem ſemel factam impleta eſt conditio in forma Jubilæi poſtulata. Nihilominus oppoſitum cenſeo probabilius, quia ex vi illius formæ requiritur confeſſio omnium mortalium, quæ uſque ad tempus indulgentiæ commiſſa ſunt, nam talis confeſſio refertur ad indulgentiam, & ideo comprehendit totum tempus uſque ad prædictum terminum, & conſequenter omnia etiam peccata intra illud tempus commiſſa: non ergo ſufficit prior confeſſio, quia non fuit de omnibus peccatis modo explicato.

Reſolvitur.

Corollar.

Unde, licet per unam confeſſionem poſſit ſatisfieri tali Jubilæo, non tamen per quamcunque, ſed per eam, quæ fuerit integra modo prædicto. Ex quo infero, ſi quis confiteatur occaſione talis Jubilæi, & bona fide obliviſcatur alicujus peccati, poſtea vero recordetur illius ante lapſum Jubilæi tempus, neceſſarium illi eſſe intra illud tempus tale peccatum confiteri, alioqui fructum Jubilæi non conſequetur. Ratio eſt jam tacta, quia ex vi talis formæ neceſſaria eſt confeſſio talium peccatorum.

Quorundam illatio.

Imo hinc inferunt aliqui, quod ſi in eo caſu peccatum ſit ſimpliciter oblitum, ita ut toto illo tempore non poſſit de illo fieri confeſſio, non poterit quis talem indulgentiam lucrari, quia abſolute non implet formam in Jubilæo requiſitam, & non ſatis eſt implere partem, ut infra dicam. Quod ſenſit Gerſon. in 2. par. ſuorum operum, Alphabet. 33. liter. R. maxime quando indulgentia conceditur *de omnibus peccatis confeſſis*. Tunc vero ait oblivionem impedire effectum indulgentiæ ſolum quoad peccata in confeſſione omiſſa, non vero quoad alia. Idemque ſentit Adrianus in quart. mater. de indulgentiis, quod extendit etiam ad peccata venialia in confeſſione omiſſa, quando forma conceſſionis ſit ſub prædictis verbis. Sed de hoc ultimo puncto diximus in ſuperioribus, non enim pertinet ad diſpoſitionem neceſſariam ex parte lucrantis indulgentiam, ſed ad limitationem indulgentiæ, ex intentione concedentis in verbis expreſſa.

Improbatur.

Quod vero ad prius punctum attinet, non exiſtimo veram illam ſententiam, etiamſi expreſſe requiratur confeſſio omnium peccatorum. Nam in primis, non requiritur confeſſio venialium, ut recte docuit Antonin. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 10. & Navarr. cum aliis in Comment. de Jubilæo, notab. 18. n. 17. & 30. n. 6. Quia, ſicut confeſſio ſimpliciter dicta intelligitur de confeſſione mortalium, ita, licet addatur confeſſio omnium peccatorum, com-

comprehenduntur tantum mortalia peccata, quæ ſunt ſimpliciter peccata. Item, quia confiteri omnia peccata venialia in particulari & in ſpecie, eſt fere impoſſibile; confiteri autem illa tantum in univerſali, eſt valde accidentarium: non eſt ergo veriſimile aliquid horum exigi a Pontifice. Neque oportet diſtinguere inter peccata graviora, aut leviora intra latitudinem venialium, quod fecit Corduba q. 28. quia etiam illa diſtinctio nullum fundamentum habet in verbis Pontificis, quæ univerſalia ſunt, & aliunde non poteſt ſufficienter probari neceſſitas confitendi aliquod peccatum veniale, etiamſi in ſuo ordine grave ſit. Unde licet voluntarie omittatur, nõ impediet effectum indulgẽtiæ. In mortalibus autem quamvis voluntaria omiſſio illum impediat, tamen, ſi ex naturali oblivione, vel alia juſta cauſa omittatur, non credo impedire: tum, quia intentio Pontificis ſolum eſt poſtulare confeſſionem integram humano & morali modo: tum, quia peccata oblita virtute & implicite ſunt contenta in peccatis confeſſis, ut Concilium Trident. dixit. Quapropter, etiam in ſuperiori caſu de peccato mortali commiſſo intra tempus Jubilæi poſt priorem confeſſionem in eodem tempore factam, exiſtimo, ſi tale peccatum ita ſit occultum, ut ipſemet homo illud non advertat, neque omnino illius recordetur, ut illud confiteatur, illud non impedire indulgentiam, ſi alioqui ſaltem per generalem contritionem tollatur, quia illud ſe habet ſicut peccatum oblitum, ideoque per priorem confeſſionem ſufficienter eſt impleta conditio ad indulgentiam neceſſaria.

Corduba diſtinctio rejicitur.

Num, quando indulgentia conceditur ſub hac forma, vere pœnitentibus, & confeſſis actualis confeſſio præmittenda ſit.

Denique, circa hanc partem eſt vulgare dubium, an ex vi cujuſdam formæ conſuetæ Jubilæi, vel indulgentię, ſcilicet, *Concedimus omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, &c.* neceſſario ſit pręmittenda actualis confeſſio ad indulgentiam lucrandam. Habetur autem illa forma ſæpe in jure in Extrav. de Pœnit. & remiſſ. & in Clement. unic. de Reliq. & venerat. ſanct. & in Concilio Lateran. ſub Innocentio III. de decreto ult. & nunc etiam aliquando eſt in uſu, quamvis interdum prætermittatur. Multi ergo cenſent ex vi illorum verborum neceſſario eſſe pręmittendam confeſſionem, ut poſſit effectus obtineri. Ita Durandus in 4. diſt. 20. qu. 4. Adrianus in 4. materia de Indulg. idem ſenſit Cajet. dict. Opuſc. c. 20. & poteſt ſumi ex Sylveſt. verb. *Indulgentia*, qu. 8. dicto 4. Ratio, quia verba illa requirunt confeſſionem, præter pœnitentiam: unde videntur neceſſario intelligenda de confeſſione externa, & in re ipſa: at vero indulgentiæ non plus valent, quam ſonant. Addunt tamen aliqui, non ſemper eſſe neceſſarium eo tempore confeſſionem præmittere, cum indulgentia obtinenda eſt; ſed ſatis eſſe ſi debito tempore anni facta fuerit confeſſio, quod ſi poſt illam commiſſum fuerit peccatum mortale, ſufficere contritionem cum propoſito confitendi illud tempore debito. Ita ſentit D. Antonin. 1. part. tit. 10. cap. 2. §. 5. & Supplem. Gabriel. in 4. diſt. 45. qu. 3. art. 3. dub. 1. Fundamentum eſt, quia in illis verbis non dicitur expreſſe, ut tunc fiat confeſſio, ſed ſolum generatim conceditur hominibus jam confeſſis: ergo ſufficienter verificantur in illis hominibus, qui ſecundum jus confeſſi ſunt quando tenentur, quia verba generalia cujuſcunque privilegii ſecundum jus interpretanda ſunt.

Opinio affirmans.

Limitatio ſuperioris opinion.

Contra hanc ſententiam objicit Cajetan. primo, quia juxta illam etiam non eſſet neceſſarium habere tunc veram pœnitentiam, ſed habuiſſe tempore debito, &, ſi novum peccatum ſit commiſſum, habere propoſitum de illo pœnitendi, tempore etiam debito. Ad hoc vero facile reſponderi poteſt, ſi ſupponatur peccatum mortale, neceſſariam eſſe veram pęnitẽtiam, ſaltem propter ſtatum gratiæ recuperandum; ideoque licet utrumque verbum in eadem forma ponatur, non eſſe eandem utriuſque vim & neceſſitatem. Objicit ſecundo, quia inde ſequitur, non poſſe aliquem talem indulgentiam lucrari, ſi tempore debito, ſcilicet quadrageſimæ, non eſt confeſſus omnibus annis præteritis, quod eſt plane abſurdum. Reſponderi vero poteſt negando ſequelam, quia ſi quis ſit confeſſus, vel in proxima quadrageſima præterita, vel eo tempore, quo lucratus eſt indulgentiam, vere ac proprie dicitur confeſſus tempore debito; nam, licet fortaſſe aliquando non ſit confeſſus tempore lege præſcripto, per ſubſequentem confeſſionem ſatisfecit ſuæ obligationi, quia jam explevit totam obligationem ſuam, & hoc ſolum poſtulatur ex vi illorum verborum. Nihilominus tamen hæc ſententia mihi non placet, quia intẽtio Pontificis, concedentis talem indulgentiam, non fuit exigere ab homine obſervantiam præcepti de quadrageſimali confeſſione, ſed opus, vel diſpoſitionem neceſſariam ad præſentem indulgentiam, quam poſtulat reſpectu omnium præcedentium peccatorum, ſive tempore quadrageſimæ, ſive quocunque alio debita pœnitentia facta fuerit: unde ex vi illorum verborum ſolum requiritur homo contritus & confeſſus de omnibus peccatis mortalibus prius commiſſis; ideoque ſi verba illa intelliguntur de confeſſione ſacramentali reipſa exhibita, multo melius loquuntur priores auctores.

Object. 1. Cajetani contra præcedentem opinionem. Solutio.

Object.

Enodatur.

Præcedẽs opinio improbatur.

Alii vero non putant ex vi illorum verborum requiri ſemper confeſſionem ſacramentalem in re, ſed tunc ſolum quando interior pœnitentia, quamvis vera ſit, non tamen perfecta, ſeu gradum contritionis attingens; nam quando hujuſmodi fuerit, ſufficiet confeſſio in voto. Ita ſentiunt Palud. in 4. d. 20. q. 4. ar. 3. & Gerſon Alphabet. 3. lit. R. & idem ſentiunt Canoniſtę cum Gloſſa in Clem. unic. de Reliq. & veneratione Sanctor. ubi Cardinalis ita illam interpretatur. Idem ſentit Joannes Andreas in c. *Quod autem*, de Pœnitent. & remiſſ. & Abbas in c. *Omnis utriuſque ſexus*, eod. titul. & late Felinus in tractatu de Indulgentiis n. 25. & ſequentibus: quamvis enim in principio videatur ſecundam ſententiam ſupra citatam indicare; tamen ſi conſideretur attentius, hanc potius ſententiam ſequitur. Quam Navarus in Commentar. de Jubilæo, notab. 18. prius impugnat, poſtea vero multa dicit, quæ illam ſupponunt, ac denique mediam quandam ſententiam indicat: Nam, ſi quis (inquit) aut confiteri non poſſit, aut bona fide ob probabilem ignorantiam confeſſionem omittat, nihilominus, ſi contritus ſit, indulgentiam conſequetur; ſecus vero erit, ſi voluntarie, & abſque alia rationabili cauſa, confeſſionem omitteret; quia hæc videtur eſſe Pontificis intentio. Sed hæc diſtinctio non videtur mihi convenienter adhibita, quia non poteſt recte fundari, ſi conſequenter loquamur. Aut enim Pontifex, ex vi illorum verborum requirit actualem confeſſionem, ut conditionem neceſſariam ad indulgentiam conſequendam, vel non: ſi primum, ergo etiamſi propter impotentiam, vel ignorantiam inculpabiliter omittatur, fructus indulgentiæ amittetur, quia conceſſio fuit conditionata; & ideo non impleta conditione, nihil operatur, ut de quolibet alio opere dicemus ſæctione ſequente: ſi vero dicatur ſecundum, ergo quamvis voluntarie omittatur confeſſio, poterit indulgentiæ fructus comparari, quia nullo titulo erit prærequiſita ex neceſſitate actualis confeſſio, ſi alioqui impedimentum peccati per contritionem auferatur, & confeſſio ipſa in voto habeatnr.

Tertia opinio.

Quapropter ſententia hęc ultima mihi valde probabilis videtur, quamvis oppoſita ſecurior ſit: propter quod conſulendum ſemper erit, ut quoties forma indulgentię, ſeu jubilæi hujuſmodi fuerit, actualis confeſſio præmittatur, ſi fieri poſſit, ut omne dubium tollatur; ſi tamen de facto omiſſa fuerit, puto contritionem ſufficere. Quod maxime certum videtur quãdo bona fide, ſeu involuntarie confeſſio omittitur: inde tamen probabile fit argumẽtum, idem ſemper eſſe dicendum, ut contra Navarrum objectum eſt. Deinde eſt optima ratio, quia Pontifex per illa verba non intendit exigere confeſſionem, ut ſpeciale opus neceſſarium ad indulgentiam conſequendam, ſicut exigit eleemoſynam, jejunium, vel aliquid ſimile, ſed ſolum, ut aliquis ſit capax effectus indulgentiæ, addit illa verba *contritis & confeſſis*, igitur ſolum requirit confeſſionem, quatenus neceſſaria eſt ad tollendum obicem, ſeu ad debitam diſpoſitionem indulgentiæ, quam dictis verbis explicat, propter rationem ſuperius datam, exponendo Extravag. *Unigenitus*, De Pœnitent. & remiſſion. Ex cujus expoſitione poteſt præſens ſententia confirmari, quia per illam ita conceduntur indulgentiæ *contritis & confeſſis*, ſicut Pontificia poteſtas extenditur ad diſpenſandum theſaurum Eccleſiæ hominibus *contritis & confeſſis*, quia eodem modo in utroque caſu loquitur, ſed Pontifex ita poteſt diſpenſare theſaurum contritis & confeſſis, ut non ſemper requirat utramque ſimul con-

Tertia opinio pręfertur.

Ratione probatur.

mul conditionem, ſed ſolum quatenus vel utraque, vel altera eſſe poteſt neceſſaria ad ſtatum gratiæ obtinendum, juxta explicationem ſuperius datam; ergo idem dicendum eſt in præſenti.

Tripliciter intelligi poſſe particulā contritis, & confeſſis.

Poteſtque dicta expoſitio in hunc modum declarari, quia illa verba, *vere pœnitentibus & confeſſis*, ſeu *contritis & confeſſis*, aut intelliguntur de contritione vera & perfecta, aut de imperfecta, aut generatim: primo modo optime intelliguntur illa verba diviſim ac diſtributive, id eſt, tam contritis, quam confeſſis, non enim videntur poſſe commode intelligi conjunctive, alioqui ſemper cum confeſſione eſſet neceſſaria contritio perfecta, quod dici non poteſt: ſi vero eligatur ſecundus modus, tunc mirum non eſt requiri confeſſionem actualem, quia talis pœnitentia per ſe non ſufficit ad ſtatum gratiæ; clarum eſt autem non poſſe excludi contritionem perfectam: & ideo probabilius eſt tertio modo accipi contritionem, & tunc recte exponitur addi confeſſionem, non quia ſemper requiratur, ſed quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad ſtatum juſtificationis obtinendum. Denique expoſitio hæc nullam vim verbis infert, eſtque favorabilis: ergo in gratia, & favore explicando non immerito præferri poteſt, atque ita ſatisfactum eſt ad difficultatem in contrarium.

An ſtatus gratiæ requiratur ad alios favores, qui cum indulgentia aliquando conceduntur.

Ultimo circa hanc ſectionem dubitari poteſt, an ſtatus gratiæ ſit neceſſarius non ſolum ad proprium effectum indulgentiæ, ſed etiam ad alios favores obtinendos, qui cum indulgentia, & propter indulgentiam concedi ſolent, ut ſunt abſolutio a caſibus reſervatis, diſpenſationes votorum, & ſimilia. Videtur enim vera pars affirmativa, quia acceſſorium ſequitur principale; hic autem principale eſt ipſa indulgentia, propter quam alia conceduntur; & ideo ſi illa non habet effectum, cætera etiam ruent. In contrarium vero eſt, quia ratio, ob quam gratia requiritur ad remiſſionem pœnæ, non habet locum in aliis favoribus, ut per ſe conſtat. Circa hoc breviter advertendum eſt, hujuſmodi gratias & favores non ſolere adjungi cum indulgentia, niſi ubi conceſſio poſtulatur tanquam neceſſaria conditio, quia vel propter conceſſionem, vel mediante confeſſore conceduntur. Unde in his indulgentiis, quæ generaliter omnibus fidelibus conceduntur, univerſaliter verum eſt, nullum effectum, vel favorem conferre illis, qui ſunt extra ſtatum gratiæ.

Rationes dubitādi.

Dubii reſolutio.

At vero ubi confeſſio requiritur tanquam conditio neceſſaria diſtinguere oportet; nam ſi nulla confeſſio fiat, ut talis, quæ ad verum ſacramentum non ſufficiat, tunc neque indulgentia, neque aliquis ejus favor obtinetur, non tam propter gratiæ defectum, quam propter conditionem neceſſariam non impletam; nam ſicut indulgentia ſub tali conditione conceditur, ita etiam omnis favor illi adjunctus. At vero ſi confeſſio valida facta eſt, regulariter ſecum affert gratiam, & ita ceſſat quæſtio: ſi vero contingat talem confeſſionem eſſe informem (ut interdum poteſt,) licet propter obicem peccati proprius effectus indulgentiæ impediatur; alii tamen favores tali homini conceſſi rati ſunt & validi. Ratio eſt, quia per talem confeſſionem impletur conditio a Pontifice requiſita, ut ex ſupra dictis patet: ergo ſufficit ut illa conceſſio habeat effectum in omnibus, in quibus homo non ponit obicem: peccatum autē habituale licet impediat remiſſionem pœnæ, non vero alios effectus, v. g. diſpenſationem in voto, ut per ſe conſtat, aut abſolutionem a caſibus reſervatis, quæ valida eſſe potuit, quandoquidem ſacramentum fuit validum. Denique, ſi confitetur bona fide, ſemper bona fide procedit: ergo veriſimile eſt intentionem Pontificis eſſe, ei omnia concedere, quæ ex natura rei, vel divino jure, non repugnant.

SECTIO IV.

Utrum actualis diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum indulgentiæ conſequendum.

Solent indulgentiæ juxta communem Eccleſiæ uſum concedi, hoc vel illud opus virtutis facientibus, quod opus in præſenti vocamus diſpoſitionem actualem ad effectum indulgentiæ: ſoletque ab aliis appellari cauſa pia, ob quam indulgentia conceditur. Quæ duobus modis intelligi poteſt neceſſaria ad prædictum effectum. Primo abſolute & ſimpliciter, ſecundo ex ſuppoſitione talis formæ concedendi indulgentiam, & de utroque modo neceſſitatis dicendum eſt.

Poſſitne Pontifex indulgentiam concedere, nō exigendo aliquod piū opus. Pars negans ſuadetur.

Primo ergo inquiri hic poteſt, an ſit de neceſſitate indulgentiæ, ut exigatur aliquod pium opus ad effectum ejus obtinendum, ita ut non poſſit Pontifex alio modo hic indulgentiam concedere. Pars enim affirmans videtur ſuaderi ex uſu Eccleſiæ; nunquam enim vidimus, aut legimus Pontifices alio modo conceſſiſſe indulgentias: ergo ſignum eſt hoc eſſe de ſubſtantia indulgentiæ, ut ſic dicam. Ratione confirmatur, quia de neceſſitate indulgentiæ eſt, ut ex aliqua juſta cauſa concedatur: non poteſt autem intercedere juſta cauſa reſpectu ejus, cui conceditur indulgentia, niſi per aliquod pium opus ipſe concurrat ad indulgentiæ effectum: ergo. Confirmatur, ac declaratur ex differentia inter indulgentiam & ſacramentum; nam per utrunque medium applicatur ſuo modo fructus paſſionis Chriſti: in ſacramentis autem requiritur ſaltem ſuſceptio ſacramēti ex parte ejus, cui eſt applicandus effectus, quæ receptio ſacramenti eſt de ſe quoddā pium opus, & quædam bona diſpoſitio ejus, cui talis effectus conferendus eſt: & ideo, per ſe loquendo, non eſt neceſſaria alia diſpoſitio ad talem effectum, præter eam, quæ ad illam receptionem ſacramenti neceſſaria eſt. At vero indulgentia non conſiſtit in receptione aliqua ſeu paſſione, vel actione intrinſeca, ſed in abſolutione, quæ fit ab eo, qui poteſtatem habet: ergo neceſſario poſtulat aliquam diſpoſitionem intrinſecam (ut loquimur) recipientis. Tandem confirmatur, quia alioqui poſſet Pontifex pro ſuo arbitrio cuicunque homini remittere omnem pœnam illo nihil cooperante, vel etiam nihil de illo beneficio ſciente aut cogitante.

Non eſſe de neceſſitate indulgentiæ, ut ſub conditione alicujus pii operis concedatur.

Concluſio prima.

Tria requiruntur ad indulgentiam.

Nihilominus dicendum primo eſt, non eſſe ſimpliciter & abſolute de neceſſitate indulgentiæ, ut concedatur ſub conditione alicus operis faciendi ad effectum indulgentiæ conſequendum. Declaratur primo ex generali dogmate a Theologis recepto, tria eſſe neceſſaria, ac ſufficere ad valorem & fructum indulgentiæ, ſcilicet poteſtatem in concedente, gratiam in recipiente, & pietatem, ſeu proportionem in cauſa; ſed hæc tria poſſunt perfecte concurrere abſque novo opere, quod exigatur ab eo, cui indulgentia conceditur: ergo. Minor quoad duas priores partes per ſe nota eſt: quoad ultimam vero declaratur, quia multiplex ratio ſufficiens ad indulgentiam concedendam intelligi facile poteſt, ſine interventu novi operis ex parte hominis lucrantis fructum indulgentiæ. Poteſt enim in primis indulgentia dari per modum gratitudinis propter obſequia Eccleſiæ exhibita, in quibus poteſt eſſe ſufficiens ratio ad talem remiſſionem abſolute faciēdam ſine impoſitione novi operis. Hoc enim non repugnat ex parte talis cauſæ piæ, quia poſſunt illa obſequia eſſe multa, & graviſſima, quæ ſuperent alia pia opera, quæ communiter poſtulari ſolent in indulgentiis. Neque etiam repugnat ex parte effectus indulgētiæ; nam remiſſio pœnæ temporalis non requirit ex ſe actualem, vel internam diſpoſitionem in recipiente, præter ſtatum gratiæ, imo nec cognitionem, aut ſpecialem voluntatem; nam ſacrificium Miſſæ oblatum pro alio remittit illi temporalem pœnam, ſi obicem peccati mortalis non inveniat, ſine alia diſpoſitione actuali ex parte illius. Idemque fit in applicatione ſuffragiorum unius hominis pro alio; nam illo etiam nihil cogitāte, aut volente, ſatisfactio unius pro altero oblata operatur in eo remiſſionem temporalis pœnæ. Cur ergo non idem fiet per indulgentias, ſi alioqui ſufficiens cauſa ſubſit, ut per modum cujuſdam gratitudinis talis remiſſio fiat?

Poſſe intervenire cauſam piam abſque novo opere ex parte lucrantis indulgentiā variis demonſtratur exemplis.

Poteſt præterea indulgentia concedi per modum medicinæ, quia nimirum is, cui conceditur, illa indiget, ut in ſpem erigatur, vel ut ferventius excitetur ad Deo ſerviendum: ſicut Paulus 2. ad Cor. 2. ait, condonandum eſſe alicui, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur. In hoc autem indulgentiæ genere etiam poteſt intervenire ſufficiens cauſa, ſeu ratio remiſſionis abſque novo opere injuncto, ut per ſe notum videtur. Rurſus poteſt indulgentia concedi per modum cujuſdam liberalis donationis ex rationabili cauſa, vel occaſione factæ, abſque alio onere im-

re im-

xe impoſito, ut ſolent Principes in die coronationis ſuæ theſauros effundere, aut debita remittere: & judices etiam ſeculares ſolent in die Natalis Domini, v. gr. ob feſti celebritatem vinctos aliquos è carcere liberare: ſimili ergo modo poſſet Pontifex, vel in die coronationis ſuæ, vel in alia ſimili occaſione, aut ſolemnitate indulgentiam aliquam liberaliter concedere, nullum novum opus injungendo. Et fere ad hunc modum Epiſcopi benedicendo, concedere ſolent quadraginta annos indulgentiæ his, qui præſentes adſunt, & Summus Pontifex in aliquibus feſtivitatibus ſolemnioribus, & preſertim feria quinta in Cœna Domini ſolet ſua benedictione præſentibus concedere plenariam indulgentiam. Tandem poteſt indulgentia liberaliter concedi alicui propter interceſſionem, ſeu impetrationem alterius juſti, ſeu de Eccleſia bene meriti: ad eum modum, quo in ſuperioribus ex Tertulliano, & Cypriano referebamus, uſitatum fuiſſe in primitiva Eccleſia remittere pœnas lapſis propter martyrum interceſſionem: nam hoc etiam ſpectat ad quoddam gratitudinis & urbanitatis genus. Poſſuntque hæc omnia confirmari a ſimili ex aliis modis, ſeu generibus diſpenſationum, ſeu diſtributionum bonorum communium. Nam diſpenſatio, v. gr. in voto, ſi medicinalis ſit, abſolute concedi poteſt ob fragilitatem ejus, cui datur ſine alia conditione, vel impoſitione. Item publicus theſaurus, aut bona communia, quando gratitudinis ratio id poſtulat, recte diſpenſantur aliquibus, nullo ſpeciali onere eis impoſito: ſicque Pontifex ſæpe concedit alicui partem aliquam ex redditibus Eccleſiaſticis propter officia prius exhibita, nullum novum onus ipſi injungendo. Ad hunc ergo modum, ſervata proportione, poteſt indulgentiarum diſpenſatio juſte fieri, abſque novi operis impoſitione.

Injunctionem pii operis interdum eſſe neceſſariam ad indulgentiæ valorem. Concluſio 2.

Aſſertio ſuadetur, argumentiſque in principio ſect. poſitis ſatisfit.

Secundo dicendum eſt, injunctionem alicujus pii operis interdum eſſe neceſſariam, ut indulgentia concedi valeat, nimirum quando cauſa indulgentiæ talis eſt, ut ſine interventu talis operis, vel non ſit ſufficiens, vel non poſſit convenienter ad finem indulgentiæ applicari. Declaratur ſupponendo requiri ad indulgentiam ex parte finis aliquam piam cauſam proportionatam, ut infra dicemus: hæc ergo cauſa aliquando ſupponitur in re jam exiſtens, tamen ſæpe contingere poteſt, ut cauſa, quæ ſupponitur, per ſe non ſufficiat, ut indulgentia ſimpliciter concedatur, ſatis ſit autem ut detur ſub conditione talis operis. Sicut cauſa, quæ interdum affertur ad diſpenſandum in voto, aliquando poteſt eſſe inſufficiens ad abſolutam diſpenſationem, ſufficere autem ad tollendum votum ſub tali, vel tali onere: Sic igitur dicimus, injungere aliquod opus pium interdum eſſe poſſe neceſſarium, quia ſine illo cauſa indulgentiæ non eſſet ſufficiens. Aliquando vero contingit finem indulgentiæ pendere in futurum, ut quando conceditur indulgentia ad obtinendum a Deo aliquod beneficium, & tunc fere ſemper eſt neceſſarium aliquod pium opus, ut talis indulgentia poſſit ad hujuſmodi finem applicari: non enim poteſt indulgentia eſſe utilis ad impetrandum a Deo tale beneficium, niſi ipſi fideles ratione indulgentiæ aliquam orationem fundant, vel aliquod pium opus faciant, quo Deum excitent ad id præſtandum. Unde, quia frequentius conceduntur indulgentiæ propter hujuſmodi fines, & quia etiam hic modus concedendi indulgentiam exigendo aliquod piū opus, ſecurior eſt, & fidelibus utilior, ideo regulariter a Pontificibus obſervatur. Per quod reſponſum eſt rationibus dubitandi prius poſitis.

Opus injunctum per ſe non eſt diſpoſitio lucrantis indulgentiam.

Ex dictis tamen intelligere licet, hujuſmodi opus non requiri per modum diſpoſitionis neceſſariæ ex parte ſubjecti ad effectum indulgentiæ, quia talis effectus, ut dixi, non requirit ſpecialem diſpoſitionem in recipiente præter ſtatum gratiæ, & culpæ remiſſionem: ſi ergo aliquando neceſſarium eſt tale opus, id potius eſt ex parte cauſæ finalis, cujus gratia conceditur, ut ſatis declaratum eſt. Vel certe, ſi tale opus dici poteſt aliquo modo diſpoſitio neceſſaria ad effectum indulgentiæ, id ſolum eſt ex voluntate & intentione concedentis indulgentiam, quæ non eſt neceſſitas ſimpliciter, neque ex natura rei, ſed ex impoſitione concedentis indulgentiam, quę ſolum habet locum, quando in ipſamet conceſſione talis conditio exprimitur: de quo neceſſitatis genere dicendum ſupereſt.

SECTIO V.

An, & quomodo præſtandum ſit opus expreſſum in forma indulgentiæ, ut fructus obtineatur.

Regula generalis.

Regula generalis eſt, quoties indulgentia conceditur ſub tali forma, ut certum aliquod opus requirat, neminem lucrari indulgentiam, niſi tale opus exequatur. Quod adeo verum eſt, ut licet per impotentiam, vel naturalem oblivionem, vel quamlibet aliam cauſam, quantumvis involuntariam, opus omittatur, effectus indulgentiæ impediatur, niſi in ipſamet conceſſione talis exceptio declaretur, & ſub alia forma, ſeu conditione idē indulgentiæ effectus perſonis impeditis tribuatur. Hæc eſt communis doctrina, in 4. d. 20. ubi ſpecialiter Bonavent. p. 2. ar. 1. qu. 4. in fin. D. Th. quodl. 2. ar. 16. Ratio eſt, quia indulgentia non amplius valet, quam ſonat, quia ſolum operatur juxta voluntatem concedentis expreſſam per formam: illa autem conceſſio ex vi formæ conditionata eſt, & ideo, non impleta conditione, nihil operatur, quia conditionalis, non impleta conditione, nihil ponit in eſſe. Et confirmari hoc poteſt a ſimili, ex omni alio effectu gratiæ, qui ex opere operato ſub conditione alicujus operis promittatur: quia niſi tale opus fiat, effectus ex opere operato non obtinebitur, ut patet in ſacramentis, Sacrificio, & ſi aliquid aliud eſt hujuſmodi, vel proportionale, quale creditur eſſe martyrium. Idem ergo erit in indulgentiis; nam fundamentalis ratio eadem eſt in omnibus, nimirum promiſſionem, ſeu conceſſionem eſſe conditionatam.

Objectio.

Dices, in ſacramentis interdum ſufficit voluntas faciendi tale opus, ſeu recipiendi tale ſacramentum ad illius effectum comparandum, quando opus ipſum propter impotentiam, aut neceſſitatem omittitur, quia tunc voluntas apud Deum pro facto reputatur: hac enim de cauſa per baptiſmum in voto remittitur aliquando peccatum originale; ergo in præſenti ſufficiet propoſitum faciendi tale opus, ſaltem quando deeſt poteſtas illud exequendi. Reſpondetur negando aſſumptum, niſi quando in ipſa conceſſione, aut inſtitutione id exprimitur, aut ex ipſa natura ſubintelligitur. Itaque proprius, & poſitivus effectus ſacramentalis nunquam datur, niſi ſacramentum in re ipſa ſuſcipiatur, quia neque impletur conditio, neque ſufficienter applicatur propria cauſa talis effectus: ſed datur aliqua gratia, vel remiſſio peccati proportionata diſpoſitioni, vel merito operantis, ut in præcedenti tom. latius explicatum eſt. Sic igitur in præſenti dicimus per ſolam voluntatem implendi opus ad indulgentiam requiſitum poſſe obtineri aliquam remiſſionem pœnæ temporalis, quatenus hic effectus generalis eſt, & ex opere operantis, ſi voluntas illa habeat omnes conditiones ad propriam ſatisfactionem requiſitas. Id vero ſatis non eſt ad proprium effectum indulgentiæ, qui ex opere operato confertur, niſi hoc ipſum in ipſa conditione declaretur: nam ex ſola rei natura hoc colligi non poteſt, ſed ex voluntate concedentis pendet, quam neceſſe eſt verbis ſufficienter explicari. Neque in hujuſmodi rebus verum eſt voluntatem pro facto reputari, cum conditio poſtulata non ſit ſola voluntas, ſed revera opus ipſum, ſolumque in ratione meriti, & in ordine ad præmium eſſentiale habet verum illud axioma: quia tota ratio meriti, totuſque valor ejus in ſola voluntate poſitus eſt.

Probatur.

An qui partem injuncti operis implevit, aliquid indulgentiæ conſequatur.

Quæri vero hoc loco poteſt, an is, qui partem injuncti operis implet, aliquid de indulgentia conſequatur, ſecundum aliquam proportionem, ut v. gr. ſi jejunanti tres dies in hebdomada detur plenaria indulgentia, & aliquis una tantum die jejunet, an ſaltem conſequatur remiſſionem tertiæ partis peccatorum. Videtur enim ita aſſerendum; nam ea proportione, qua quiſpiam exequitur opus injunctum, debet fructum indulgentiæ comparare. Nihilominus dicendum eſt, niſi hoc ipſum in indulgentiæ conceſſione exprimatur, id ſatis non eſſe ad aliquem fructum ratione talis indulgentiæ obtinendum. Ita docuit Palud. in 4. d. 20. p. qu. 4. ar. 5. quem ſequitur Antonin. 1. tit. 10. c. 2. §. 4. Et ratio eſt, quia conceſſio eſt unica, & quaſi diviſibilis ſub tali determinata conditione, & ideo qui totum opus poſitum non implet, nihil conſequitur, quia ſimpliciter non implet conditionem impoſitam, & ex vi illius conceſſionis nihil promiſſum eſt ei, qui partem implet. Sunt tamen attente conſide-

Reſolutio

randa

randa verba conceſſionis: nam aliquando ſunt omnino determinata ad tale opus, in tanta quantitate, vel ad plura opera copulative, ſeu conjunctim, & tunc procedunt quæ dicta ſunt. Aliquando vero præcipitur opus indeterminate, vel ſub disjunctione, oratio v.gr. aut eleemoſyna; & tunc ſatis eſt aliquod ex numeratis operibus, etiam in minima quantitate, efficere. Aliquando etiam non exigitur totius operis perfectio, ſed inchoatio, aut efficax propoſitum, & tunc obtinebitur indulgentia, etiamſi non perficiatur opus, quia impletur poſtulata conditio, quæ omnia pendent ex forma cōceſſionis. Sed quid ſi ex opere injuncto pars tantum minima prætermittatur? ut v. gr. ſi ſit injunctum jejunium, quod in levi materia frangatur, quæ ſolum ſufficeret ad venialem culpam, ſi contra præceptum eſſet: aut, ſi opus injunctum eſſet audire ſacrum, ejuſque ſimiliter pars minima omittatur? Reſpondeo, rem eſſe dubiam, ideoque vitandam, tamen exiſtimo non impedire effectum indulgentiæ, quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, & quia, non obſtante illo levi defectu, ſimpliciter verum eſt tale opus injunctum fieri, quandoquidem ſimpliciter verum eſt, per ſimile opus impleri præceptum. Obſervare tamen oportet materiam hanc levem non tantum abſolute, ſed etiam reſpective conſiderandam eſſe: nam ſi concedatur indulgentia recitanti quinquies orationem Dominicam, & Angelicam, & quater tantum dicatur, profecto non obtinebitur indulgentia, quia, licet id quod omittitur videatur in ſe parva materia, tamen reſpectu totius operis injuncti eſt magna pars. Unde, cum totum ipſum opus injunctum ſit onus ſatis leve, videtur plane in indiviſibili conſiſtere.

Quid ſi ex injuncto opere pars minima prætermittatur.

Debet reſpective conſiderari pars omiſſa.

Debeatne opus injunctum eſſe externum.

Rurſus inquiri poteſt, an neceſſe ſit hujuſmodi opus ad indulgentiam obtinendam requiſitum, eſſe externum, vel mere internum ſufficere poſſit. Cum enim Eccleſia non judicet de occultis, nec juriſdictionem habeat in actus mere internos, videtur neceſſario tale opus debere eſſe externum, quia conceſſio indulgentiæ eſt quidam actus Eccleſiaſticæ juriſdictionis. Et confirmatur, quia per talem indulgentiam commutatur quodammodo ſacramentalis ſatisfactio in tale opus; ergo, ſicut ſacramentales actiones debent eſſe ſenſibiles & externæ, quoad fieri poſſit, ita etiam prædictum opus pro indulgentia obtinenda injunctum. Atque ita ſenſiſſe videtur Bonav. dict. qu. 4. quamvis non dicat opus externum eſſe ſimpliciter neceſſarium, ſed *maxime concedi debere pro exterioribus actibus:* quod aliis congruentiis confirmatur, Præſertim quia indulgentiæ concedi debent, vel ad gloriam & laudem Dei, & SS. vel ad publicam Eccleſiæ utilitatem: utrumque autem horum maxime fit in Eccleſia per actus exteriores, quales ſunt eleemoſynæ, peregrinationes & ſimilia; ideoque juxta communem Eccleſiæ conſuetudinem propter hujuſmodi actiones, indulgentiæ concedi ſolent. Quæ omnia recte probant hujuſmodi opera eſſe maxime proportionata ad hunc effectum, non tamen probant eſſe ſimpliciter neceſſaria.

Dubii reſolutio.

Et ideo dicendum eſt, poſſe Pontificem, ſi velit, concedere indulgentiam propter opus mere internum, qualis eſt contritio, aut oratio mentalis, ſeu devotio. Probatur primo, quia oſtenſum eſt poſſe Pontificem concedere indulgentiam nullum opus injungendo; ergo melius propter opus mere internum, quia tunc etiam poſſunt concurrere omnia alia neceſſaria ad indulgentiam; & nihil additur, quod ei repugnet. Secundo, quia internum opus auget piam cauſam, moderaturque liberalitatem indulgentiæ, & non excedit Eccleſiæ juriſdictionem, quia Eccleſia non judicat de tali actu, nec proprie exercet juriſdictionem in illum, ſed ſolum exigit illum ut conditionem neceſſariam ad talem effectum conſequendum, quæ conditio poteſt eſſe mere interna, quia non oportet ut de illa conſtet apud Eccleſiam, ſed apud Deum. Et confirmatur, quia hic modus indulgentiæ poteſt cedere in magnam fidelium utilitatem, ut nimirum excitentur ad internos actus contritionis, aut devotionis, quibus etiam Deus valde glorificatur. Tertio, quia ſolet eſſet in uſu talis indulgentiæ modus; ſolet enim concedi indulgentia his, qui ſingulis noctibus examen conſcientiæ faciunt, & de peccatis dolent, eaque vitare conſtituunt: quæ omnia per actus mere internos fiunt, item conceditur indulgentia ei, qui in mortis articulo corde protulerit nomen Jeſu, ſi non potuerit ore.

An neceſſe ſit opus injunctum in ſtatu gratiæ exequi.

Opinio affirmans.

Ulterius vero inquirendum ſupereſt, an neceſſarium ſit hujuſmodi opus exequi in ſtatu gratiæ, ut ad effectum indulgentiæ obtinendum valeat, ita enim affirmavit Cajetanus in Opuſc. de Indulg. ad Julium cap. 9. & in alio Opuſc. de Indulgentiis qu. ultim. quibus locis ita interpretatur indulgentiarum formam, qua dicitur, *Omnibus contritis, vel confeſſis, hoc vel illud facientibus talem indulgentiam concedi*, ut contritio poſtuletur non tantum ad ipſam indulgentiam, ſed etiam ad opera, quæ præcedere debent. Quam opinionem aliqui juniores ſequuntur, præſertim Navarr. in Comment. de indulgentia, notab. 19. n. 7. & ſeqq. & Soto ait, fortaſſe eſſe veram, licet oppoſita probabilitate non careat. Fundamentum eſt, quia in tantum poſtulatur aliquod opus ad indulgentiam, in quantum illud promovet ad piam cauſam, propter quam indulgentia conceditur; ſed, ſi opus non fiat in gratia, non eſt aptum ad finem indulgentiæ, quia nihil valet apud Deum neque ad meritum, neque ad ſatisfactionem. Confirmatur & declaratur: nam, ſi indulgentia ſimul cum opere concedatur, clarum eſt requiri gratiam, quia ſine illa nullus datur fructus indulgentiæ, ut ſupra oſtenſum eſt: ſi vero opus præcedit indulgentiam, ex tunc etiam præcedit meritum, quod ex parte hominis eſſe poteſt ad talem indulgentiam obtinendam; ergo neceſſe eſt, ut tum etiam opus procedat a gratia, ſine qua nihil eſt meriti, aut pietatis apud Deum. Tandem ſatisfactiones Chriſti, & SS. quæ in theſauro Eccleſiæ reconditæ ſunt, per viva opera fuerunt comparatæ; ergo etiam per viva opera applicari debent, quia theſaurus diſpenſari debet propter opera illi proportionata, & ideo vitalis theſaurus propter vitalia opera diſpenſandus eſt, ſicut civilis theſaurus per civilia opera diſpenſatur.

Opinio negans præfertur. Exponitur.

Nihilominus dicendum eſt, per ſe loquendo, & ex vi talis operis, non eſſe neceſſarium, ut in ſtatu gratiæ fiat. Maxime locum habet aſſertio, quando opus præcedit indulgentiam, vel omnino, vel ex parte: nam ſi conſummetur opus, quando dandus eſt fructus indulgentiæ, tunc erit neceſſaria gratia propter fructum, non propter opus. Item intelligenda eſt aſſertio juxta communem formam concedendi indulgentias: non eſt enim dubium, quin poſſit Summus Pontifex poſtulare ſtatum gratiæ, etiam quando opus fit, quia poteſt indulgentiam concedere ſub tali conditione pia, prout voluerit, aut expedire cenſuerit: poteſt ergo exigere opus in ſtatu gratiæ factum. Dicimus tamen inprimis, hoc non eſſe neceſſarium, quod Cajetanus intendere videtur. Deinde aſſerimus, juxta communem id non poſtulari, ſed ſolum ut aliquis ſit in ſtatu gratiæ eo tempore, quo applicatur indulgentia. Quæ ſententia communis eſt: inſinuat D. Th. quodl. 2. art. ult. quatenus ait, requiri ad indulgentiam, ut ſit in ſtatu gratiæ, qui eam recipere vult. Clarius hoc tenet Palud. in 4.d.20.qu.2.ar.3. Anton. 1.par. tit.10. cap.3. §. 4. & 5. Sylveſt. verb. de *Indulgent.* num. 32. referens Archidiaconum, quem etiam ſequitur Summa Tabiena, & alii Summiſtæ. Et idem tandem docuit Soto d.21. qu.2. ar. 3. ante 2. concluſ. Eandem ſententiam ſupponit Gloſſa in Extrav. 1. de pœnit. & remiſſ. verb. *Confitebuntur*, Felinus in tract. de Indulgent. n. 28. qui alios refert. Fundamentum ita explicari poteſt, quia Summus Pontifex poteſt indulgentiam concedere ſub conditione talis operis, abſtrahendo ab hoc quod in gratia, vel ex gratia fiat; ergo quoties aliud expreſſe non declarat, ita eſt interpretanda conceſſio: ſed in communi forma concedendi indulgentiam, ſeu Jubilæum ita fit, ergo. Major probatur, quia illo modo poſſunt ſufficienter concurrere conditiones omnes ad indulgentiam requiſitæ, ſcilicet, auctoritas in concedente; nam hæc nunquam deeſt in Summo Pontifice, ſi cætera adſint: capacitas in recipiente, quam ſufficienter habebit, ſi tempore, quo applicandus eſt theſaurus, ſit in gratia: & pietas in cauſa, ſeu fine, quæ optime ſubſiſtere poteſt, etiamſi, dum opus ſit, gratia non exigatur, ut per ſe notum videtur.

Probatur aſſertio.

Object. Solutio.

Dicetur fortaſſe ex Gloſſa ſuperius commemorata præter hæc requiri utilitatem in opere, quæ utilitas non inerit operi extra gratiam facto. Sed hoc immerito dicitur; nam illa utilitas, quæ in tali opere deſiderari poteſt, non eſt quod ſit meritorium, aut ſatisfactorium de condigno, quia ratio indulgentiæ non datur in proprio meri-

to,

to, vel ſatisfactione recipientis. Præter hæc autem, omnis alia utilitas, quæ in pio opere deſiderari poteſt, in opere extra gratiam facto poteſt inveniri: poteſt enim eſſe impetratorium apud Deum: poteſt item diſponere hominem ſaltem remote ad relinquenda vitia, & gratiam impetrandam. Sic etiam eleemoſyna a peccatore facta, impetrat auxilium ad vincendum, & expellendum ipſum peccatum: & jejunium confert ad moderandam paſſionem, quæ pœnitentiam, aut propoſitum non peccandi impedire ſolet, & aliæ ſimiles utilitates facile conſiderari poſſunt in bonis operibus extra gratiam factis. Accedit quod ſupra oſtendimus non eſſe de neceſſitate indulgentiæ, ut aliquod opus a recipiente exigatur: ergo multo minus erit neceſſarium, ut petatur opus vivum, ſeu gratia formatum, quia ſine opere ita perfecto poteſt eſſe ſufficiens cauſa finalis movens Pontificem ad indulgentiam concedendam, ut ex dictis conſtat, & ſtatim amplius explicabimus. Denique cum hic modus concedendi indulgentias ex ſe non repugnet effectui ejus, neque aliunde ſit impoſſibilis, neque aliquod aliud incommodum præ ſe ferens, temerarium eſſet negare, cadere ſub Pontificis poteſtatem.

Imo ita eſſe interpretandā communē indulgentię formā.

Atque hinc præterea facile ſuadetur altera propoſitio ſuperius ſubſumpta, nimirum ita eſſe interpretandam communem formam indulgentiæ, quando aliud expreſſe non declaratur: tum quia indulgentia favorabilis eſt, & ideo ample eſt interpretanda, quantum verba patiuntur; verba autem, quibus communiter conceditur indulgentia contritis, vel confeſſis, non ſolum hunc ſenſum admittunt, verum etiam alium in rigore non patiuntur: nam ſolum requirunt confeſſionem vel contritionem ad effectum indulgentiæ, non vero ad ſingula opera. Tum etiam quia alias quando in Jubilæis exiguntur plura opera, v. g., jejunium, eleemoſyna, & oratio ſimul cum confeſſione, poſtulandum conſequenter eſſet, ut confeſſio fieret ante alia opera, ut illa fierent in ſtatu gratiæ; hoc autem nunquam fit: ſufficit ergo ut confeſſio ſubſequatur: ergo etiam ſufficit, ut homo in fine præſcripti temporis, ſeu diligentiæ ultimæ, ſit in ſtatu gratiæ. Alioqui in hujuſmodi Jubilæis frequenter contingeret, ut major pars hominum, etiamſi faciant opera omnia in Jubilæo injuncta, & tandem in gratia conſtituantur, nihilominus indulgentiæ fructum non conſequantur, quia rariſſimi ſunt, qui ſunt in ſtatu gratiæ, priuſquam confiteantur, cum tamen prius jejunent, aut eleemoſynas conferant, &c. Item ſequeretur, neminem lucrari cum fructu indulgentias, verbi gratia, per bullam Cruciatæ conceſſas, qui non ſit in gratia, quando eleemoſynam confert, ut diploma recipiat: quia unum ex operibus in primis requiſitis ad illam indulgentiam conſequendam, eſt illius eleemoſynæ elargitio: hæc autem ſunt valde abſurda, & contra communem uſum, & ſenſum fidelium, in quo admonendi eſſent Eccleſiæ Paſtores, ſi per ignorantiam errarent.

Fundamē. contrariæ opinionis fit ſatis.

Ad fundamentum autem oppoſitæ ſententiæ jam fere reſponſum eſt, piam cauſam ad indulgentiam neceſſariam poſſe eſſe ſufficientem abſque opere vivo ac formato per gratiam, falſumque eſt tale opus nullam utilitatem habere apud Deum, ſi ex gratia ſanctificante non procedat: quia potius prudens, & utilis eſt talis conceſſio, ut peccatores ad opera pietatis facienda alliciantur, quibus paulatim ad juſtitiam ſe diſponant. Nec refert, quod ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum, quæ in theſauro reponuntur, fundatæ fuerint in operibus vivis; nam inde ad ſummum infertur, non poſſe communicari, ſeu applicari, niſi membris viventibus, quamvis nondum viverent, quando opera effecerunt: nam ad hoc ſæpe confertur indulgentia, ut defectum & imperfectionem hominis in hac parte ſuppleat, cujus exemplum habemus in ſacramentis, ut enim per ſacramentum applicentur viva opera, & merita Chriſti, non ſemper neceſſarium eſt, ut præcedat aliquod opus vivum ex parte recipientis: idem ergo eſt in præſenti, ſervata proportione. Intercedit enim differentia, quod per ſacramentum datur interdum ipſamet vita, & gratia, & ideo ad illam applicationem, quæ per ſacramentum fit, non ſemper ſupponitur gratia, ſed tantum ſufficiens diſpoſitio ad illam. Per indulgentias vero non applicatur theſaurus meritorum Chriſti ad gratiam ipſam conferendam, ſed ſolum ad quendam ſecundarium effectum, qui in ipſo quidem ſubjecto gratiam prærequirit, non tamen in quolibet opere, qui ad talem effectum poſtulatur.

SECTIO VI.

An opus ad indulgentiam poſtulatum, honeſtum in individuo requiratur.

Opinio affirmans.

PArs affirmans perſuaderi videtur. Nam, ſi opus ſit moraliter malum, nihil poteſt ad utilitatem conferre, ut per ſe conſtat. Si autem ſit indifferens, in individuo ſemper erit moraliter bonum, aut malum, juxta probabiliorem opinionem D. Th. Si autem malum ſit, eadem ratione nihil conferet ad cauſam piam: ergo ſemper neceſſarium eſt, ut opus bene moraliter fiat. Atque ita docuit Adrianus in quarta quæſtione de indulgentiis concluſ. 4. quem ſequitur Navarrus in Commentario de Indulgentiis notab. 10. n. 6. Poteſtque fundamentum hujus ſententiæ amplius ita explicari. Nam certum inprimis eſt opus impoſitum ut conditionem neceſſariam ad conſequendam indulgentiam, tale eſſe debere, ut poſſit bene moraliter fieri, alioqui concedens indulgentiam exigeret opus pietati repugnans, quod eſt contrarium poteſtati ejus, quæ non eſt data in deſtructionem, ſed in ædificationem. Non poteſt ergo tale opus eſſe ex ſe moraliter malum ſed ex genere ſuo bonum, vel ſi ex proximo objecto appareat indifferens, debet eſſe ordinabile, &, quantum eſt ex parte concedentis, ordinatum in finem honeſtum. Unde fit, tale opus in individuo ſemper eſſe moraliter bonum, niſi per accidens, & ab extrinſeco ei adjungatur malitia ex prava aliqua circumſtantia, vel intentione operantis. Ergo, quod requiratur integra bonitas operis, ſatis profecto eſt veriſimile, tum propter rationes priori loco factas, tum etiam, quia ad lucrandam indulgentiam neceſſe eſt facere tale opus ex intentione lucrandi indulgentiam, quæ intentio bona ſemper eſt: ergo neceſſe eſt, ut opus ipſum ſit bonum, non ſolum ex ſe, vel ex intentione remota præcipientis, ſed etiam ex proxima intentione ipſius operantis: ergo non poteſt aliunde habere malitiam, vel certe ſi illam habeat, excludetur intentio neceſſaria ad lucrandam indulgentiam. Tum denique, quia ſi opus in individuo eſt moraliter malum, omnino non poteſt eſſe proportionatum ad ſpiritualem & pium finem indulgentiæ, quia nullo modo placet Deo, a quo præcipue expectanda eſt utilitas talis operis in ordine ad finem indulgentiæ; nam illa utilitas, quæ ſpecialiter invenitur, ſi ſubſidio eleemoſynæ ratione rei donatæ, valde materialis, ſeu temporalis eſt, quæ per ſe ſola nec eſt proportionata, nec ſufficit, ut propter illam indulgentia concedatur: alioqui ſpiritualis gratia propter temporale ſubſidium principaliter concederetur, quod ſpeciem quandam ſimoniæ præ ſe fert: igitur, quando indulgentia conceditur dantibus eleemoſynam, vel aliquid in auxilium belli, &c. non conceditur principaliter propter temporale ſubſidium, ſed propter bonitatem talis operis: ergo, ablata bonitate per quamcunque circumſtantiam pravam, non expletur conditio neceſſaria ad indulgentiam.

Opinio negans. Opus injunctum debet eſſe bonum ex genere ſuo.

Rationes pro parte affirmativæ quæſt.

Nihilominus contrariam ſententiam probabiliorem exiſtimo, quæ eodem modo fundata eſt, quo ſententiam aliam in ſectione præcedente fundavimus. Quia nimirum non repugnat Pontificem ſolum deſignare, ut conditionem neceſſariam ad conſequendam indulgentiam opus ex genere ſuo bonum, non exigendo omnes circumſtantias neceſſarias ad bonitatem moralem actus in individuo. Quod patet, tum exemplo poſito de præcepto, tum etiam, quia ille finis præciſe ſumptus eſt bonus, & ſufficiens, ut proxime moveat diſpenſatorem theſauri etiam prudenter operantem, quia, licet poſitive non requirat omnes illas circumſtantias, illas tamen non excludit, quin potius, quantum eſt ex ſe, ad illas invitat; poteſt tamen eas non exigere, ne nimis difficilem & lubricam reddat indulgentiam, vel conſequutionem fructus ejus. Eo vel maxime, quod ejus intentio non ſiſtit in illo opere, ſed ad alium altiorem frequentius tendit, ut ad pacem Chriſtianæ reipublicæ, & conſequenter ad ſpiritualem fructum Eccleſiæ, ad quos fines poteſt conferre opus ex genere ſuo bonum, etiamſi non omnino bene fiat; vel quia, licet in uno vel alio individuo non bene

Non repugnare Pōtifici hoc modo indulgentiā concedere.

bene fiat, in multis erit ſimpliciter bonum, vel quia, non obſtante accidentario defectu ex parte operantis, ipſum bonum opus ſecundum bonitatem, quam ex genere habet, placet Deo, ſoletque ab illo præmium aliquod impetrare, ſicut de virtutibus Gentilium Romanorum dixit Auguſtinus lib. 5. de Civit. c.12. & 15. quod multo majori ratione locum habebit in operibus aliquo modo ex fide factis, & quodammodo nomine Eccleſiæ, quatenus fiunt juxta intentionem Pontificis concedentis indulgentiam. Vel denique quia ex tali opere aliquid permanet, quod per ſe confert ad Eccleſiæ bonum, ut v.g., quia ædificatum eſt templum, parta eſt victoria, aut congregata eſt pecunia ad ſtipendia militum, & ſimilia, quæ licet materialiter ſumpta videantur eſſe temporalia, tamen relata ad divinum cultum & ſpiritualem fructum Eccleſiæ, ſunt ſpiritualia. Et ideo nulla eſt inordinatio quod ex eorum intentione concedatur indulgentia, ut recte notavit D.Th. in 4. d.20. qu.1. art.3. & ibi Richard. art.3. Qui ajunt, licet concedatur indulgentia propter temporale ſubſidium, non eſſe ſimoniam, quia non conceditur propter illud, ut temporale quid eſt, ſed ut eſt aliquo modo ſpirituale. Et in idem redit quod alii dicunt, non dari propter illud, ut propter pretium, ſed propter pietatem, quam ex ſe continet, & ut animentur fideles ad talia pietatis opera, ut reſpondet Bonav. dict. qu. 4. & Adrianus ſupra, & quodlib. 9. Per hoc enim non excluditur, quin poſſit etiam licite intendi a Summo Pontifice concedente indulgentias, illa temporalis utilitas, quæ ex tali eleemoſyna provenit, habendi, ſcilicet, ſtipendium pro militibus, cum hoc totum ordinetur ad ſpiritualem finem, prout D. Thomas ſignificavit.

Suppoſita autem poteſtate concedendi indulgentias hoc modo, quoties in ipſa conceſſione nihil aliud declaratur, ſed tantum opus ipſum ex ſuo genere bonum poſtulatur, ita eſt interpretanda illa conditio, quia verba ipſa nihil amplius requirunt, & cum conceſſio favorabilis ſit, ample eſt interpretanda, nec debemus adjungere onus, quod diſpenſator non explicavit. Neque enim repugnat tale opus fieri intentione ſufficiente ad lucrandam indulgentiam, & nihilominus admiſceri tali operi circumſtantiam aliquam moraliter malam, ut ſi quis oret animo lucrandi indulgentiam, ſeu petendi & impetrandi quod Pontifex intendit, & nihilominus irreverentiam aliquam, vel diſtractionem admittat, ratione cujus oratio peccaminoſe fiat ſaltem venialiter. Item ſi cum intentione illa habeat aliam peccaminoſam, ut inanem gloriam & oſtenſionem, quæ non ſolum concomitanter ſe habeat, ſed etiam influat in actum, ita ut communicet illi malitiam, non enim neceſſario excludit alteram intentionem, & conſequenter non impedit quominus conditio requiſita ad indulgentiam humano modo & cum ſufficienti voluntate impleatur: ergo ſufficit tale opus ſic factum ad lucrandum indulgentiam. Et confirmatur primo, quia præceptum impletur per opus ex ſuo genere bonum, etiamſi male fiat ut contra Adrianum ſuppono ex materia de legibus, & in ſuperioribus tactum eſt ſæpe: ergo etiam poterit ſufficere pro indulgentia. Patet conſequentia, quia ſicut indulgentia ordinatur ad cauſam piam, ita & præceptum maxime Eccleſiaſticum refertur ad pietatem, & bonos mores componendos; & ſicut hic finis ſatis intenditur, præcipiendo actum ex ſuo genere bonum, ita etiam exigitur ſufficienter ad finem indulgentiæ.

Confirmatur ſecundo, quia, quando tale opus eſt publicum, & ſucceſſive per magnam moram perficitur, ut eſt concio, &c. difficile eſt in diſcurſu ejus non miſceri aliquas hujuſmodi circumſtātias, quæ maculent bonitatem ejus: ergo non eſt credibile Pontificem exigere in homine tam exactam rectitudinem. Ait vero Navarrus ſupra, quando una pars talis operis male fit, & altera bene, tunc valere quidem ad indulgentiam obtinendam, non tamen totam, ſed ſecundum aliquam partem proportionatam. Hoc tamen non dicitur conſequenter, quia ſi opus bonum ex genere, & malum ex circumſtantia, non ſufficit ad indulgentiam, illa pars operis, quæ male fit, non plus confert ad indulgentiam, quam ſi non fieret: at vero qui non facit integre opus injunctum, licet partem faciat, nihil de indulgentia conſequitur, ut ſupra dictum eſt, & ipſe Navarrus ibidem admittit: ergo, ſi in

Navarri diſtinctio impugnatur.

prædicto caſu quis non lucratur indulgentiam integram, nec partem obtinebit. Quod ſi hoc nimis rigoroſum eſt, & ultra communem modum operandi hominum, dicendum profecto eſt, opus ex ſuo genere bonum ſatis eſſe ad lucrandum indulgentiam. Quod etiam ſenſit Cordub. q. 25.

Addit tamen hic auctor limitationem, ſcilicet, dummodo principalis intentio faciendi tale opus, ſit lucrari indulgentiam, & non alius finis extraneus; nam tunc putat non obtineri indulgentiam, non ſolum ſi ille extraneus finis malus ſit, ſed etiam ſi ſit indifferens, ut ſi eat (inquit) Romam, præcipue ob recreationem, vel videndos amicos, vel aſſequendum aliquod commodum. Explicat autem tunc eſſe hunc finem principaliter intentum, quando illo non exiſtente opus non fieret. Sed in primis hæc conditionalis nobis incerta eſt: nec de illa judicare poſſumus, niſi operans in præſenti habeat expreſſe hoc propoſitum, quod hoc opus non faceret, niſi alius finis concurreret. Deinde aſſero, dummodo quis in præſenti habeat intentionem formalem aut virtualem lucrandi indulgētiam, id ſatis eſſe, ut opus ad eum finem valeat, ſive illa intentio principalis ſit, ſive non, & quamvis illa conditionalis per expreſſum propoſitum concipiatur: quia hic conditionalis nihil ponit in eſſe, neque excludit in præſenti abſolutam voluntatem lucrandi indulgentiam per tale opus, quod ſatis eſt, ut moraliter impleatur conditio ad indulgentiam poſtulata, in qua non dicitur ut ſit principaliter, aut in ſolidum intenta, neque eſt a nobis addendum ſine majori fundamento.

Quæ intentio requiratur in opere ad indulgentiam lucrandam.

Atque ex his etiam obiter conſtat, an neceſſarium ſit hujuſmodi opus, propter quod indulgentia conceditur, procedere ex gratia ſaltem auxiliante, & an oporteat eſſe meritorium, ſatisfactorium, vel impetratorium. Dicendum eſt enim, non eſſe neceſſarium, ut tale opus in ſe ac formaliter ſupernaturale ſit, quia hoc non ſemper poſtulatur, ut conditio neceſſaria, ad indulgentiam. Unde fit non eſſe neceſſarium, ut in ſe etiam ac immediate ab auxilio gratiæ procedat, quia hoc ſolum eſt neceſſarium ad opus ſupernaturale, loquendo per ſe, ac regulariter, & de uno ſingulari opere, ut nunc loquimur. Quia vero hujuſmodi opus fieri debet ad lucrandam indulgentiam, quod non fit ſine aliquo dictamine, & voluntate, a fide procedente, ideo ſaltem impetrative, & remote neceſſarium eſt aliquod auxilium gratiæ ad tale opus exequendum modo accommodato ad indulgentiam lucrandam. Propria autem ratio meriti, aut ſatisfactionis de condigno neceſſaria non eſt in tali opere, ut ex dictis in hoc, & præcedenti dubio ſatis conſtat. Aliqua vero congruitas, quæ fundetur ſaltem in bonitate, quam opus habet ex ſuo genere, conjuncta cum intētione lucrandi indulgentiam, & operandi ad complendam Pontificis intentionem: hæc, inquam, congruitas neceſſaria eſt, in qua poteſt aliqualis impetratio apud Deum fundari,

An neceſſe ſit opus indulgentię procedere ex gratia.

SECTIO VII.

Utrum inter viventes poſſit indulgentia ab uno, per opus ab alio factum comparari.

MUlta in hoc titulo includuntur, ſcilicet, an ſufficiat opus injunctum per alium exerceri, ut aliquis fructum indulgentiæ lucretur, & e converſo, an poſſit unus pro alio indulgentiam lucrari, opus injunctum pro illo faciendo: ac denique, an poſſit aliquis indulgentiam ſibi conceſſam alteri condonare, illi etiam committendo, ut opus injunctum efficiat. Videntur enim hæc omnia recte poſſe fieri, propter unionem charitatis, quæ eſt inter fideles, ratione cujus poteſt unus pro alio ſatisfacere, & ſua opera inter ſe communicare; nam in illis omnibus, quę propoſita ſunt, tantum videtur intercedere quædam operum communicatio in ordine ad ſatisfactionē, ſeu conſequutionem remiſſionis pęnę temporalis. In cōtrarium vero eſt, quia indulgentię tantum valent, quantum ſonant: & ideo ſi opus injunctum eſt tanquam proprium onus perſonale, non poterit per alium impleri. Eademque ratione, ſi indulgentia conceditur in proprium favorem alicujus perſonæ, non poterit alteri prodeſſe.

Rationes dubitandi pro utraque parte.

Advertendum eſt, duobus modis poſſe opus aliquod per alium fieri: uno modo tanquam per inſtrumentum, quod nomine alterius operatur, vel miniſterialiter exequitur opus, quod ab alio principaliter fit, quomodo aliquis

Num ad indulgentiam lucrandam, ſatis ſit opus per a.

Sium miniſterialiter exequi.

quis dat eleemoſynam per famulum: nam, licet famulus ſit qui immediate præbet pecuniam, tamen dominus eſt, qui principaliter facit eleemoſynam, quia de bonis ejus, & juſſu fit. Et de hoc modo operandi per alium certiſſimum eſt, quoties eleemoſyna, vel aliud ſimile opus ſimpliciter injungitur, ſufficienter fieri per alium prædicto modo, cum ille modus operandi etiam ad propriam ſatisfactionem, & ad præceptum implendum ſufficiat. Ratio vero eſt, quia tale opus ſimpliciter & abſolute eſt, ipſius domini, famuli autem non niſi ſecundum quid & materialiter. Propter quod ex ſententia omnium, quos ſtatim commemorabimus, nihil refert, quod hujuſmodi famulus ſit in gratia, vel in peccato, aut quod hac vel illa intentione operetur, quia in eo non attenditur niſi ipſa executio, quæ eſt quaſi actio exterior domini præcipientis. Quod autem dicimus de famulo & hero, intelligendum eſt de quocunque procuratore, vel amico operante hoc modo nomine alterius: nam limitat eadem ratio. Unde, ſi quiſpiam roget amicum ſuum ut pro ſe eleemoſynam faciat tanquam ſuam, ſufficere poterit ad indulgentiam, quia ibi virtute intervenit duplex donatio, prior eſt unius amici donantis alteri tantum pecuniam, ut ex ea eleemoſynam faciat, poſterior eſt elargitio, quæ pauperi fit nomine ejus. Hic autem operandi modus per alium non habet locum in omnibus ſtudioſis operibus, ſed ſolum in illis, quæ verſantur circa extrinſecam materiam, ut ſic dicam, ſeu circa elargitiones pecuniæ, vel aliarum rerum æquivalentium, non vero circa actiones mere perſonales, ut ſunt jejunium, orationes, & aliæ ſimiles.

Niſi aliud expreſſe in ejus forma exigatur.

Denique licet priores actiones poſſint per alios executioni mandari, non eſt tamen dubium quin diſpenſator indulgentiæ poſſit aliquando, ſi velit, exigere, ut conditionem neceſſariam ad lucrandam indulgentiam, eleemoſynam, quæ per propriam & perſonalem actionem, ac veluti propriis manibus conferatur: ſicut etiam poſſet exigere opus miſericordiæ perſonaliter exercendum, ut viſitare infirmum, &c. nam hæc opera per propriam actionem perſonalem facta promovent pietatem, & augere poſſunt meritum, & ſatisfactionem, & ideo non excludunt quin poſſint ad indulgentiam lucrandam tali modo requiri: tamen, niſi id exprimatur (quod raro fit) eleemoſyna ſimpliciter injuncta, ſufficienter priori modo impletur.

An actio ab uno principaliter acta poſſit alteri prodeſſe ad indulgentiam.

Alio vero modo contingit actionem aliquam pietatis fieri per alium tanquam per propriam cauſam proximam ipſius operis, quanquam alterius rogatu, vel in commodum ejus id faciat: quomodo poteſt unus per alium vel pro alio jejunare, aut orare, aut templum viſitare, &c. Et in hoc modo operandi attendendus eſt tenor indulgentiæ: quoties enim tale opus ſimpliciter injungitur tanquam conditio neceſſaria ad indulgentiam lucrandam, neceſſe eſt ut perſonaliter impleatur ab eo, qui lucraturus eſt indulgentiam per ſeipſum, quia tale opus, ſimpliciter loquendo, non fit ab aliquo, quando per alium fit, talis vero indulgentia requirit, ut ab ipſo lucrante fiat. Secus vero erit ſi tenor ipſius indulgentiæ ſolum poſtulet viſitare Eccleſiam, & ſimilia, per ſe, vel per alium: nam tunc certum eſt ſufficere opus per alium factum, quia ſufficienter expletur conditio ad indulgentiam poſtulata, ut recte docuit D. Th. in 4. d. 20. qu. 2. ar. 5. qu. 3. ad 2. Qui etiam advertit in eo caſu, eum qui loco alterius operatur, non donare indulgentiam ei, pro quo operatur, ſed Pontificem illam applicare poſita tali conditione per actionem alterius.

An quando ex forma indulgentiæ ſufficit opus per alium exequi, operam debeat facere in gratia vel ex gratia.

Hic vero ſtatim occurrit dubium, an oporteat hujuſmodi operantem eſſe in gratia, aut bene moraliter operari: nam de hoc poteſt eſſe major ratio dubitandi, quam de miniſtro, quia hic eſt principalis operans. Atque ita ſenſit Cajet. in dict. Opuſc. de Indulgent. qu. ult. ad 2. Oppoſitum tamen ſentiunt Adrian. & Sot. locis ſuperius citatis, ac merito. Dicendum ergo eſt, neceſſarium non eſſe ut ſit in gratia, etiamſi fructus indulgentiæ ſtatim conferendus ſit, quia gratia in illo non eſt neceſſaria ut principium vel forma talis operis, quia non eſt neceſſe ut tale opus ſit meritorium: neque etiam eſt neceſſaria ut diſpoſitio auferens obicem, quia fructus illius indulgentiæ non eſt conferendus ei, qui operatur, ſed alteri cujus vice operatur: ideo ſolum in illo altero neceſſaria eſt gratiæ diſpoſitio pro eo tempore, quo applicandus eſt fructus indulgentiæ. Neque etiam eſt neceſſarium ut illud opus in individuo ſit bonum ſimpliciter, prout fit a tali operante: nam, ſi hoc neceſſarium non eſt in eo, qui per ſeipſum, & propter ſeipſum operatur, ut oſtendimus, multo minus erit neceſſarium in eo, qui vice alterius operatur. Solum ergo neceſſe eſt ut opus ſit ex ſuo genere bonum, & quale exigitur ex vi indulgentiæ, & quod fiat aliquo modo ex voluntate, ſeu petitione ejus, qui lucraturus eſt indulgentiam, alioqui neque ille dici poſſet per alium operari, ex intentione obtinendi indulgentiam, per neceſſaria media.

Non ſufficit ad indulgentiã ut unus pro alio opus faciat illo inſcio.

Quapropter non omnino probo quod Soto ait, ad lucrandas indulgentias per Bullam Cruciatæ conceſſas danti talem eleemoſynam, ſatis eſſe ut unus ſponte ſua talem eleemoſynam pro altero det, & pro illo Bullam accipiat, etiam alio nihil ſciente. Hoc (inquam) abſolute non placet, quia ille, qui ſic dat eleemoſynam, non lucratur ipſe indulgentiam, quam alteri applicat, ſed tantum exequitur opus neceſſarium, ut alter a Pontifice obtineat indulgentiam: ad hoc autem neceſſe eſt, ut alter concurrat aliquo modo vel ſaltem conſentiat: & ideo donec illi innoteſcat tale factum alterius, & illud acceptet, velitque diplomate uti ad indulgentias obtinendas, earum fructum non conſequetur. Quod ſi aliqua indulgentia obtineatur, per ipſammet acceptionem Bullæ, exiſtimo ſatis eſſe ratihabitionem poſtea ſubſequutam, ut bene notavit Corduba qu. 26. in fine, quia *ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur*, juxta juris regulas. Et fortaſſe Soto nihil aliud voluit. Atque hoc etiam confirmat uſus. Illa tamen indulgentia ſeu fructus ejus non comparabitur, uſque ad tempus ratihabitionis, propter rationem factam.

Poſſitne aliquis alteri indulgentiam lucrari.

Ex his ergo ſufficienter reſponſum eſt ad 1. interrogationem ſuperius poſitam, & ex illius reſolutione facile expediuntur aliqua advertendo: Aliud eſſe facere opus loco alterius, ut ille immediate lucretur indulgentiam, quod hactenus tractavimus: aliud vero eſſe operari pro alio ad lucrandam illi indulgentiam, id eſt, ut ipſe operans eam lucretur, non ſibi, ſed alteri, cui illam ſua voluntate applicat: & de hoc modo procedit ſecunda interrogatio, quæ habet eandem reſolutionem, nimirum, attendendam eſſe formam indulgentiæ, ut recte docuit D. Th. ſupra & d. 45. qu. 2. ar. 3. qu. 2. Nam, ſi forma indulgentiæ tantum ſit, ut faciens hoc vel illud tantum remiſſionem conſequatur, tunc non poteſt indulgentia alteri applicari, quia indulgentia non plus operatur, quam ſonat. Unde, ſicut non extenditur ultra quantitatem expreſſe conceſſam, ita neque ultra perſonas expreſſas. Item, quia requirit talem conditionem in eo, qui conſequuturus eſt effectum, quæ conditio in alio non invenitur. Denique, quia effectus ex opere operato conceſſus in favorem ejus, qui tale opus perficit, nunquam poteſt ex illius voluntate alteri applicari, niſi hoc ipſum in conceſſione exprimatur, quia eſt quaſi privilegium perſonale, ut patet enim in effectibus ſacramentorum. At vero, ſi ipſa forma & tenor indulgentiæ exprimatur, ut ſic operans poſſit talem fructum vel ſibi, vel alteri obtinere, tunc non eſt dubium quin poſſit unus pro altero operari ad lucrandam illam indulgentiam, quia in Summo Pontifice non deeſt poteſtas, voluntas autem ſufficienter declarata eſt, ut ſuppono. Item quia hoc modo conceditur vivis ut poſſint lucrari indulgentias pro defunctis, appellaturque per modum ſuffragii, ut tractabimus diſput. ſequ. ergo a fortiori concedi poteſt inter viventes: nam inter eos facilior eſt communicatio operum, & ſatisfactionum.

Poteſt quis alteri indulgentiam lucrari illo inſcio.

Eſt autem notanda differentia inter hunc modum, & priorem: nam in hoc poſteriori neceſſarium non eſt, ut is, qui operatur ad lucrandam indulgentiam alteri, ab eo removeatur aut inducatur aliquo modo ad operandum, quia non operatur tanquam gerens vices illius, ſed tanquam principaliter & ſua ſponte operans, & donans alteri fructum, quem ſibi fortaſſe poſſet retinere. Unde nec ſcientia, aut conſenſus requiritur ex parte ejus, cui offertur indulgentiæ fructus, quia non tam active, quam paſſive ſe habet: ſicut ſe habet anima Purgatorii, pro qua alius indulgentiam lucratur.

An poſſit quis alteri indulgentiam donare.

Et ideo hic majus dubium habet, an neceſſarium ſit hujuſmodi hominem lucrantem indulgentiam alteri, eſſe in ſtatu gratiæ: de quo dicemus commodius diſp. ſequ. Quamvis autem poſſit unus hoc modo lucrari indulgentiam alteri, efficiendo opus ad

ad indulgentiam neceſſarium, nunquam tamen poteſt unus donare alteri indulgentiam committendo illi opus ad indulgentiam neceſſarium: nam, ſi hoc in forma indulgentiæ non eſt expreſſum, clarum eſt non poſſe fieri, ut a fortiori conſtat ex dictis. Si autem illud eſt expreſſum in forma, jam non unus concedit alteri indulgentiam, vel pro eo illam lucratur, ſed Pontifex utrique illorum eam concedit, ſi talem pietatis actum operetur. Fieri tamen poteſt ut non æque primo utrique illam concedat, ſed alteri eorum primo, & per ſe, alteri vero per communicationem alterius, ſeu dependenter ab ejus voluntate, vel defectum illius: nam hoc totum pendet ex voluntate concedentis, & poteſt habere juſtam & rationabilem cauſam,

SECTIO VIII.

Utrum omnes facientes opus ad indulgentiam requiſitum, ſtatim, & æqualiter fructum ejus conſequantur.

Ratio pro affirmativa parte.

Ratio dubitandi eſt, quia voluntas concedentis indulgentiam ſub conditione talis operis, licet conditionata ſit, tamen expleta conditione, tranſit in abſolutam, eſtque omnino efficax, quia ex ſufficiente poteſtate procedit: ergo operatur totum, quod per talem conceſſionem promiſſum ſeu declaratum eſt. Atque hinc ulterius ſequitur, omnes, qui opus illud ſufficiēter perficiunt, æqualem effectum indulgentiæ conſequi formaliter loquendo. Probatur, quia omnes conſequuntur totum fructum, in quo non reperitur magis & minus. Dico autem, *formaliter loquendo*, quia, ſi indulgentia ſit plenaria, omnes conſequuntur illam, & ita in omnibus eſt formaliter idem effectus: ſi autem in uno major ſit reatus quam in alio, plus ei remittitur: illa vero inæqualitas materialis eſt, & quaſi accidentaria ex parte ſubjecti. Et ſimiliter ſi indulgentia v. gr. ſit centum annorum, fieri poteſt ut aliquis non habeat tantum debitum, ac propterea in re ipſa non fiat ei tanta remiſſio, quod etiam per accidens eſt: nam indulgentia per ſe ſemper operatur totum effectum, atque adeo æqualem.

Ratio pro negativa.

In contrarium vero eſt, quia fieri poteſt, ut idem opus inæqualiter fiat a diverſis hominibus: primo, quia in uno poteſt eſſe opus undique bonum, & non in alio: vel quia in uno poteſt eſſe mortuum, in alio vero gratia formatum, vel quia in uno poteſt eſſe gravius & oneroſius, quam in alio, ut ſi unus jejunet in pane & aqua, alius communi modo, vel ſi unus conferat magnam eleemoſynam, alter parvam, quando indulgentia non requirit quantitatem certam eleemoſynæ, ſed tantum indefinite eleemoſynam. Item ſi opus requiſitum ſit v. gr. viſitare limina Apoſtolorum, quod ab uno fit per longam peregrinationem, ab alio per breviſſimam, aut nullam. In his ergo & ſimilibus caſibus videtur magna inæqualitas, quod his omnibus æqualis effectus indulgentiæ tribuatur, quia illi non ſunt æqualiter diſpoſiti, ergo non debent æqualem fructum accipere, quia neque ſacramenta conferunt æqualem effectum ex opere operato hominibus inæqualiter diſpoſitis: nec ratio juſtitiæ diſtributivæ permittit, ut inæqualiter laborantibus æqualis merces conferatur. Denique ad prudentem diſpenſationem theſauri pertinere videtur, ut devotius operandi major illius pars applicetur. Unde Bonifac. VIII. in Extrav. *Antiquorum*, de Pœnit. & remiſs. ubi in anno Jubilæi concedit indulgentiam pleniſſimam omnibus viſitantibus Romæ Apoſtolorum templa, in fine ſubdit hæc verba: *Unuſquiſque autem plus merebitur, & indulgentiā efficacius conſequitur, qui Baſilicas ipſas amplius, & devotius frequentabit.* Atque ita ſentire videntur Bonav. d. 20. q. ult. & Adrian. in materia de Indulgentiis,

Dubium reſolvitur & rationes partis negantis ſolvuntur.

Nihilominus prior pars formaliter loquendo vera eſt, quam efficaciter probant rationes factæ. Eamque tenuit Major in 4. d. 20. qu. 2. & ſignificavit D. Th. ibi d. 1. art. 3. q. 2. ad 4. dicens: *Quod ille, qui eſt vicinus Eccleſiæ, & etiam ſacerdotes & clerici conſequuntur tantam indulgentiam, ſicut illi qui venirent a mille dietis: quia remiſſio non proportionatur labori, ſed meritis, quæ diſpenſantur.* Quibus verbis inſinuat etiam optimam rationem. Quia hoc opus, quod ad indulgentiam poſtulatur, conſiderari poteſt, vel ex parte cauſæ piæ, propter quam indulgentia conceditur, vel ex parte ſubjecti operantis tanquam diſpoſitio illius, vel ſecundum ſe quatenus meritorium eſt, vel ſatisfactorium. Hæc tertia conſideratio nihil ad præſens refert, quia remiſſio ſeu effectus indulgentiæ non innititur proprio merito vel ſatisfactione operantis, & ideo inæqualitas operis in hac perfectione nihil refert ad inæqualitatem effectus indulgentiæ. Unde quod objiciebatur de juſta diſtributione, nihil ad præſens attinet, quia hæc diſpenſatio theſauri per indulgentias non fit juxta leges diſtributivæ juſtitiæ, ſed liberalis cujuſdam donationis prudenter factæ. Rurſus nec conſideratio ſecunda habet locum in præſenti, nam, ut ſupra dixi, effectus indulgentiæ per ſe & quaſi ab intrinſeco nullam diſpoſitionē requirit in recipiente, præter ablationem culpæ & ſtatum gratiæ: & ideo major vel minor devotio, ſeu diſpoſitio actualis per ſe non confert ad æqualem effectum indulgentiæ: in quo eſt magna diverſitas inter effectum indulgentiæ, & ſacramentorum. Quod ſi dicatur, tale opus eſſe diſpoſitionem operantis ſaltem ex impoſitione concedentis indulgentiam. Hoc etiam nihil obſtat, quia ſi quis efficiat totum opus impoſitum, jam habet totam diſpoſitionem neceſſariam: unde, licet alius plus laboris, devotionis, aut operis adjungat, nihil confert ad majorem effectum, quia neque illud totum injunctum eſt, nec ratione illius aliquid amplius eſt promiſſum, & ita totum id non habet rationem diſpoſitionis. Si vero quis non efficit totum opus injunctum, jam non ſufficienter operatur ad effectum indulgentiæ, nec pertinet ad caſum, de quo diſputamus.

Opus meritorium vel ſatisfactorium ſecundum ſe nihil refert ad indulgentiam.

Opus ex parte operantis nihil inter. eſt ad indulgentiam.

Prima ergo conſideratio hujus operis ex parte piæ cauſæ eſt proprie & vere neceſſaria, quia maxime ſub ea ratione imponitur tale opus. Poteſt autem tale opus injunctum eſſe omnino determinatum quantum ad quantitatem & modum, & tunc conſiderandum eſt, an opus illud præciſe factum prout in conceſſione poſtulatur, compleat ſufficientem cauſam ad totam illam indulgentiam concedendam: & tunc qui opus illud præciſe operatur, totum effectum conſequitur, quia nihil illi deeſt ex parte omnium cauſarum, neque habet aliquod impedimentū: qui autem vel aliquid amplius, vel illud ipſum melius aut devotius operatur, non plus conſequitur, quia totum illud quod addit extra cauſam indulgentiæ eſt: nec ratione illius aliquid amplius conceſſum eſt, licet fortaſſe concedi potuerit. Quod ſi fortaſſe tale opus præciſe ſumptum non eſt ſufficiens ad complendam cauſam indulgentiæ adæquatam, tunc fieri poteſt, ut aliquis perficiens tale opus non conſequatur totum indulgentiæ effectum & conſequenter ut alius majori devotione, aut frequentia efficiens tale opus, majorem remiſſionem conſequatur: ac denique, ut augendo bonitatem ſeu circumſtantias operis, tandem obtineatur totus indulgentiæ effectus. Hæc tamen inæqualitas non provenit præciſe ac formaliter ex inæqualitate operis, ſed ex eo quod indulgentia non habebat cauſam proportionatam, & adæquatam ex vi ſolius operis, quod in ea præciſe poſtulatur, nos autem loquimur ſuppoſita ſufficiente cauſa.

Opus injunctū eſt neceſſariū indulgentiæ ex parte piæ cauſæ.

Quod ſi opus præciſe ſumptum non ſit ſufficiens ad complendam adæquatam cauſā indulgentiæ.

Atque eodem modo philoſophandum eſt, quando opus indefinite injungitur, v. gr. aliqua eleemoſyna, aut aliqua oratio; nam tunc minima eleemoſyna, vel minima oratio videtur ſufficere ad implendam conditionem & formam indulgentiæ, & conſequenter, ad totum, atque adeo ad æqualem effectum indulgentiæ, ſive major, ſive minor detur eleemoſyna. Nihilominus tamen ex parte cauſæ conſiderandum erit, an quælibet eleemoſyna etiam minima ſufficiat, ut cauſa indulgentiæ ſit adæquata tali effectui: nam tunc ſine dubio dabitur totus effectus indulgentiæ, quia conditio in indulgentia poſtulata ſufficienter impletur, & aliæ omnes cauſæ ad effectum indulgentiæ neceſſariæ ſufficienter concurrunt: ergo confertur totus effectus. Major patet, (cætera enim clara ſunt) quia illa conditio eleemoſynæ indefinite propoſita, per quamlibet eleemoſynam, etiam minimam, ſimpliciter & in toto rigore impletur: nam, ut ajunt Dialectici, ad veritatem indefinitæ, quælibet ſingularis ſufficit. Huic vero doctrinæ nonnihil videtur repugnare D. Th. loco proxime cit. ad 3. dicens. *Quando datur indulgentia indeterminate, v. gr. qui dat auxilium ad fabricam Eccleſiæ, intelligitur tale auxilium, quod ſit conveniens ei, qui auxilium dat, & ſecundum illud plus vel minus de indulgentia conſequetur. Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium, conſequetur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium,*

Quando indefinita eleemoſyna complet piam cauſam, dans minimam lucratur eā.

Niſi forma virtute aut formaliter diverſam pro diverſis perſonis poſtulet.

pium, & fructuoſum ita parum dare. Sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, ſi ei obolum daret. Sed hæc D.Th.doctrina intelligi ac procedere videtur, quando forma indulgentiæ, licet in ſpecie verborum unica & indefinita appareat, in virtute autem & in ſenſu eſt multiplex, quia includit plures quantitates proportionales reſpectu diverſarum perſonarum, juxta earum qualitatem, ſeu facultatem. Tunc autem in unaquaque illarum quantitatum poteſt intelligi latitudo incluſa in locutione illa indefinita: nam, licet auxilium poſtulatum a divite majus ſit quam poſtulatum a paupere, tamen intra latitudinem auxilii poſtulati a divite, aliquod eſt minimum reſpectu illius, aliud vero majus, vel maximum: & idem eſt proportionaliter in paupere: quamvis fortaſſe ſecundum abſolutam quantitatem minimum auxilium divitis majus forte eſſe debeat, quam in paupere poſſit eſſe maximum. Nihilominus tamen, ſi dives intra ſuam proportionem attingat ſaltem minimam quantitatem, id ſatis erit, ut totam indulgentiam lucretur, quia ſimpliciter implet conditionem ab eo poſtulatam. Et ob eandem cauſam, licet alius æque dives majus auxilium tribuat, non plus fructus conſequetur, quia non poteſt amplius quam totam indulgentiam lucrari.

Quid ſi dives infra minimam eſſe, moſynam elargiatur. Sed quid ſi dives tam parvum auxilium tribuat, ut non attingat minimam quantitatem ſibi proportionatam? Videtur ſane nihil omnino de indulgentia comparare, quia ſimpliciter non implet conditionem poſtulatam reſpective intellectam, prout intelligenda ſupponitur: nam, ut D.Th. dixit, Rex dans obolum, non poteſt dici auxilium facere. Nec D.Th. dicit, hujuſmodi divitem aliquid de indulgentia conſequi, ſi quidpiam minimum tribuat, ſed expreſſe ſolum ponit negantem partem, ſcilicet, non lucrari totam; priorem vero affirmantem, ſcilicet, quod lucretur partem, non expreſſit. Et certe difficultate non caret: nam vel dando illam minimam quantitatem implet dives ſimpliciter conditionem poſtulatam, vel non; ſi implet, totam indulgentiam obtinet; ſi vero non implet integre, ſed tantum ex parte, nec totam indulgentiam, nec partem ejus conſequitur, quia, ut ſupra dictum eſt, non ſufficit partem injuncti operis implere ad partem indulgentiæ conſequendam. Et ideo exiſtimo tunc ſolum conſequi partem indulgentiæ, & non totam, quando elargitio non eſt adeo parva, quin ſufficiat ad implendam formam conceſſionis, ſeu conditionem in ea poſtulatam, & alias ex parte cauſæ eſt inſufficiens illa elargitio, propter parvitatem ſuam, ad complendam cauſam adæquatam ſufficientem ad totum effectum indulgentiæ, ſicut jam explicatum eſt. Advertit denique D. Thom. in illa ſolutione ad 4. hæc omnia intelligenda eſſe, quando in forma conceſſionis indulgentiæ eadem fit conceſſio pro omnibus. Aliquando enim expreſſe plus conceditur pro his, qui plus laborant, vel conferunt: & tunc clarum eſt, inæqualitatem operis conferre ad inæqualitatem effectus, non tamen reſpectu ejuſdem conceſſionis, ſed reſpectu diverſarum, quia ſunt veluti diverſæ indulgentiæ.

Cum major conceditur indulgentia ei, qui magis laborat, unuſquiſque lucratur pro qualitate operis.

Quorundam expoſitio Extr. Antiquorum. Atque in hunc modum exiſtimant aliqui interpretanda eſſe verba Bonifacii VIII. ſupra citata ex Extr. *Antiquorum:* ita ut indulgentia pleniſſima ibi conceſſa non intelligatur tribui omnibus viſitantibus Baſilicas Petri & Pauli in anno Jubilæi, ſed illis, qui maxima quadam devotione illas frequentaverint; qui vero ab illa devotione defecerint, non plenariam, ſed aliam minorem indulgentiam conſequantur, majorem tamen vel minorem pro quantitate devotionis, & frequentia. Hæc vero

Interpretatio improbatur. interpretatio mihi nullo modo probari poteſt. Exiſtimo enim ibi conceſſam eſſe pleniſſimam indulgentiam omnibus accedentibus ad dictas baſilicas, vere pœnitentibus & confeſſis, in prædicto anno Jubilæi, ſervata forma ibi præſcripta, ſcilicet, *ut reverenter accedant*, id eſt, pietatis & religionis cauſa, & quod, *ſi Romani ſint, per triginta dies ſaltem ſemel in die; ſi vero ſint peregrini, aut forenſes, ſaltem per quindecim dies dictas baſilicas viſitent.* Hæc enim fere ſunt verba Pontificis, per quæ nihil aliud requirit ad illam pleniſſimam indulgentiam; ergo qui hoc fecerit, ſive cum magna, ſive cum parva devotione id faciat, ſive ultra præſcriptos dies pluries viſitet baſilicas, ſive non, totam illam indulgentiam conſequetur. Quid ergo ſibi vult Pontifex, cum ſubdit aliquid amplius conſecuturos illos, qui amplius, & devotius dictas baſilicas viſitaverint? nam ultra pleniſſimam indulgentiam nihil amplius in effectu indulgentiæ excogitari poteſt. Reſpondeo primum, Pontificem non dicere, hos conſecuturos eſſe majorem indulgentiam; nam verba ejus ſunt: *Plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur*. Ex quibus prius verbum facile poteſt intelligi de merito ex opere operantis, quomodo manifeſtum eſt, eum, qui frequentius & devotius exercet religionis opera, cæteris paribus, plus gratiæ & gloriæ mereri.

Atque in eundem ſenſum conatur Gloſſa ibi adducere poſterius verbum, ita, ut *efficacius conſequi* indulgentiam, non ſit majoris pœnæ remiſſionem obtinere, quia hoc repugnat, cum tota pœna omnibus remittatur; ſed ſit majorem gratiam conſequi, quæ de ſe efficacius operatur ingreſſum Regni cœlorum, quem etiam indulgentia operatur. Eſt tamen difficilis expoſitio, & vim quandam inferens verbis. Et ideo dicere poſſumus, efficacius conſequi, nihil aliud eſſe, quam certius, & quantum eſt ex parte cauſæ, cum majori efficacia conſequi eundem effectum. Addo inſuper, fortaſſe voluiſſe Pontificem per illa verba aliquid novi concedere: nam ex vi prioris conceſſionis, qui per triginta dies viſitat baſilicas, ſtatim completa ultima viſitatione conſequitur indulgentiam pleniſſimam: poſtea vero licet pluries intra eundem annum viſitet eaſdem Baſilicas, nihil amplius remiſſionis conſequeretur ex vi priorum verborum. Fortaſſe ergo per illa verba voluit Pontifex, ut qui poſt definitum dierum numerum amplius & devotius eaſdem baſilicas viſitaverint, ſemper aliquid novum de indulgentia conſequantur, quoad ſcilicet peccata, quæ poſtea commiſerunt: hoc enim modo non repugnat poſt pleniſſimam indulgentiam majorem remiſſionem fieri: nam in hac vita facile novum reatum contrahimus poſt pleniſſimam indulgentiam de prioribus peccatis comparatam.

Vera expoſitio.

An eodem opere poſſit quis lucrari diverſas indulgentias, diverſis viis ſibi conceſſas.

Atque hinc obiter reſponderi poteſt ad quotidianam interrogationem, an eodem opere poſſit quis lucrari diverſas indulgentias, quæ diverſis viis illi conceſſæ ſunt; ut v. gr. habet quis multa grana benedicta, & in ſingulorum benedictionibus conceſſus eſt, v. gr. annus indulgentiæ, dicendo orationem Dominicam: quæri ergo ſolet, an ſemel dicendo, plures lucretur. Similiter conceditur aliquando viſitanti talem Eccleſiam, ut tot annos indulgentiæ lucretur, & præterea omnes indulgentias, quas conſequuntur, qui illo die viſitant tales, vel tales Eccleſias Romæ, in quibus ſunt aliæ conceſſiones, tam ſimiles, quam diſſimiles: dubitari ergo ſolet, an uno actu, & eadem oratione omnes illæ indulgentiæ ſimul obtineantur. Et videtur quidem negative reſpondendum, quia aucta indulgentia, neceſſe eſt augeri cauſam. Nam, quæ erat proportionata cauſa ad unam indulgentiam, non erit proportionata ad totam remiſſionem, quæ per omnes ſimul fit. Item quia alias eadem brevi oratione multæ animæ a purgatorio liberarentur, ſi in ſingulis granis vel Eccleſiis eſſet ſimilis conceſſio. Aliunde vero apparet, ex vi talium conceſſionum uno actu comparari plures indulgentias: nam ſimpliciter fit quod unaquæque exigit, & non eſt ratio, cur una magis quam alia obtineatur. Item hac de cauſa eodem actu, & tempore implentur duo præcepta; ergo ſimiliter &c. Res profecto videtur ambigua, multumque pendens ex forma indulgentiæ, quæ ſemper attente conſideranda eſt.

Loquendo tamen regulariter quoties plures indulgentiæ conjunguntur in una perſona diverſis viis, id eſt, per diſtincta privilegia, aut diverſa grana benedicta, opinor non comparari omnes uno actu, ſed ſingulis actibus, quia unaquæque poſtulat talem actum applicatum ad talem finem vel effectum, ut cauſam ſaltem partialem talis conceſſionis: idem autem actus finitus applicatus ad multa, minor eſt in ſingulis: unde, cæteris paribus, non reddet proportionatam cauſam ad tot indulgentias ſimul ſumptas; ergo ſic operans tantum lucrabitur unam, ſuam intentionem determinando, vel ſi nullam determinaverit, quod videtur ſecurius, ratione omnium ſimul eandem quantitatem lucrabitur.

Dubii reſolutio.

Atque hæc ratio probat idem eſſe dicendum, quando plures indulgentiæ diviſæ in multis locis vel perſonis, conjunguntur in eodem loco vel perſona, per unam tantum

tum

tum conceſſionem novam, ut quando per Bullam Cruciatæ, v. gr. conceduntur omnes indulgentiæ urbis Romæ: intelligendum eſt enim concedi facultatem ad lucrandas omnes illas, non tamen omnes ſimul uno actu, niſi aliud conſtet ex tenore Bullæ. Ut ſi, v.gr. concedantur ſtatim propter ipſam eleemoſynam, & Bullæ receptionem: nam tunc non habet locum multiplicatio actuum, ſed ille ſolus ut relatus ad aliquod commune bonum, reputatus eſt cauſa ſufficiens ad tantam remiſſionem, quanta ex omnibus illis indulgentiis, ſimul ſumptis conſurgit. Eſt autem mihi valde veriſimile has diſtributiones intelligendas eſſe de indulgentiis diverſarum rationum, quia non videtur credibile tantam aggregationem fieri, etiam ſimilium indulgentiarum; eſt enim nimius exceſſus, qui regulariter apparet ultra portionem cauſæ.

Sub generali conceſſione indulgentiarũ alicujus loci, non veniunt plenariæ, nec pro defũctis. Multo autem certius eſt ſub hac generali collectione non comprehendi indulgentias plenarias, niſi exprimantur, ut ſupra tactum eſt ex regula Cancellariæ, & ſtylo Curiæ, & ſpeciali difficultate, quæ merito eſt in conceſſione indulgentiæ plenariæ. Idemque dicendum eſt de indulgentiis pro defunctis, non enim comprehenduntur ſub ſimili generali conceſſione, niſi expreſſe addatur, *Tam pro vivis, quam pro defunctis*, ut etiam conſtat ex ſuperius dictis. Plura de hac re videri poſſunt in Supplem. Gabr. d.45. qu.3. ar.3. dub. 3. qui idem ſentit, & Cordub. qu. 35. qui ex parte diſſentit: putat enim unum actum ſufficere ad plures indulgentias hujuſmodi obtinendas, quod eſt probabile, præſertim ſi talis actus non ſit iterabilis, ut eſt jejunium unius diei, dummodo apud Deum talis actus ſit cauſa proportionata reſpectu totius remiſſionis, quæ ex pluribus illis indulgentiis coaleſcit.

SECTIO XI.

Utrum præter gratiam & opus injunctum requiratur aliqua alia diſpoſitio actualis, vel habitualis ex parte recipientis indulgentiæ fructum.

Cajetani opinio. HÆC quæſtio proponitur a recentioribus auctoribus propter Cajet. qui in 1.tom.Opuſc.tract.10.qu.1. præter prædictum opus requirit ſpecialem quandam diſpoſitionem ad fructum indulgentiæ obtinendum, nimirum præparationem animi, & ſolicitudinem quandam ad ſatisfaciendum per propria opera pro peccatis ſuis: ita ut ſi quis ſit ita diſpoſitus, ut habeat animum nunquam exercendi opera pœnalia, ut pro ſuis peccatis ſatisfaciat, vel in hoc ſit nimis negligens, non conſequatur indulgentiam, etiamſi totam diligentiam in eo poſtulatam exhibeat, & ex parte aliarum cauſarum nihil deſit, quod ad valorem indulgentiæ neceſſarium ſit. Addit vero Cajet. tam gravem eſſe poſſe cauſam indulgentiæ, ut inde ſuppleri poſſit, vel in totum, vel ex parte, defectus prædictæ diſpoſitionis in recipiente. Pro hac ſententia refert Soto d. 21. qu. 2. ar. 3. Altiſiodorenſ. & Paludan. Sed apud Paludan. nihil invenio, neque ipſe locum deſignat. Altiſiodorenſis autem opinio diverſa eſt, quia non agit de diſpoſitione, ſed capacitate indulgentiæ, ad quam requirit, ut homo ſit impotens ad ſatisfaciendum, quia per indulgentiam non poteſt relaxari, niſi ea pars pœnæ, pro qua homo ſatisfacere non valet. Quæ opinio longe probabilior eſt, quam opinio Cajetani, de qua in ſuperioribus dictum eſt, quia fere omnino enervat & tollit facultatem concedendi indulgentias: & infra iterum occurret ſermo de illa, tractando de cauſa indulgentiæ. Opinio ergo Cajetani nova fuit, ut ipſe fatetur, eamque ſequutus eſt Navar. in Comment. de Jubilæo, notab. 21. Fundamentum hujus ſententiæ eſſe poteſt, quia non eſt dignus alieno adminiculo, qui negligens eſt in ſubveniendo ſibi ipſi, cum facile poſſit; eſſet enim illa indiſcreta diſpenſatio theſauri, & potius prodigalitas, quam liberalitas, nec redundaret in ædificationem, ſed in deſtructionem, quia eſſet fovere fidelium negligentiam & torporem in ſatisfaciendo pro ſuis delictis. Sicut in materiali theſauro Reipublicæ imprudens eſſet diſpenſatio, quæ fieret ad ſolvenda eorum debita, qui facile poſſunt de ſuo illa ſolvere, ſolumque propter negligentiam, vel avaritiam id omittunt.

Solicitudinem ad ſatisfaciendum pro propria pœna non eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad fructum indulgentiæ.

Nihilominus contraria ſententia mihi moraliter certa eſt. Et in primis fuit communis Theologorum in 4. d.20. ante Cajetan. ubi D. Th. eam ſupponit, & Quodlib. 2. ar. ult. quibus locis ex parte recipientis nihil aliud requirit, niſi ſtatum gratiæ, & quod opus injunctum impleat. Et animadvertit, in forma indulgentiæ ſæpe dici, *Pœnitentibus & confeſſis:* nunquam vero dici, *Et ſatisfacientibus*, quia indulgentia conceditur loco ſatisfactionis. Eadem fuit opinio cummunis Canoniſtar. cum Calderino in c. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſſ. ut Navarr. etiam fatetur: & eandem defendit Soto ſupra, & Corduba qu. 30. Fundamentum eſt, quia poteſtas concedendi indulgentiam ex rationabili cauſa eſt efficax, & infallibiliter habet effectum, quem intendit diſpenſator, & per ſua verba declarat, remoto obice ex parte recipientis: ſed diſpenſator abſolute concedit indulgentiam facienti tale opus, per quod impletur juſta cauſa indulgentiæ, ut ſupponimus; ergo infallibiliter habet effectum in eo, qui eſt in gratia, quantumvis alioqui fuerit negligens, quia ſola carentia gratiæ, & duratio culpæ eſt obex, per ſe impediens effectum remiſſionis pœnæ: illa autem negligentia non eſt obex, quia non reddit hominem incapacem pœnæ. *Fundamentum.*

Dices: Licet non reddat incapacem, reddit indignum & indiſpoſitum, quod ſatis eſt. Sicut abſolutio ſacerdotis non remittit totam pœnam in ſacramento pœnitentiæ ei, qui eſt remiſſus & negligens in ferventi contritione elicienda, non quia ſit incapax; nihil enim repugnaret remitti ei totam pœnam: ſed quia eſt indignus & indiſpoſitus ad effectum adeo perfectum. *Object.* Sed contra hoc eſt, quia in indulgentiæ conceſſione per ſe non attenditur actus recipientis tanquam diſpoſitio ejus, ſed tanquam complens cauſam ſufficientem ad indulgentiæ conceſſionem; alioqui non eſt neceſſarius talis actus, niſi quatenus voluntarie & ſuperabundanter, ut ſic dicam, a diſpenſatore poſtulatur ut conditio ſine qua non, quod totum in ſuperiori ſectione oſtendimus, & conſtituimus diſcrimen quoad hoc inter ſacramentum & indulgentiam; ergo è converſo, nulla poteſt eſſe indiſpoſitio & indignitas ex parte recipientis indulgentiam, quæ impediat ejus effectum, ſi alioqui ex parte finis ſupponitur ſufficiens cauſa, & ex parte ſubjecti capacitas per gratiam. Et declaratur ex doctrina D. Thom. nuper citata: nam, ſicut in forma indulgentiæ nunquam dicitur, *Et ſatisfacientibus*, quia indulgentia datur loco ſatisfactionis; ita etiam non dicitur, *volentibus*, aut *curantibus ſatisfacere*, quia qua ratione ſatisfactio neceſſaria non eſt, eadem nec voluntas, vel ſolicitudo ſatisfaciendi, quia totum hoc ſupplere poteſt indulgentia, & hoc diſpenſator intendit, cum talem conditionem requirat, quam nos addere debemus. *Solvitur.*

Sic dicunt aliqui, in particula illa, *Et vere pœnitentibus*, quæ poni ſolet in forma indulgentiæ, includi hanc conditionem, quia non eſt vere pœnitens, qui non habet voluntatem ſatisfaciendi. Et fortaſſe olim ſolum concedebantur indulgentiæ de pœnitentiis injunctis, ut præcederet acceptatio pœnitentiæ, & voluntas implendi illam. *Replica.* Sed hæc ſine fundamento excogitata ſunt: nam voluntas ſatisfaciendi in hac vita pro pœna temporali, intrinſece & per ſe non eſt de ratione veræ pœnitentiæ, ut in ſuperioribus dictum eſt. *Diluitur.* Unde, ſecluſo ſacramento pœnitentiæ, poteſt quis prius habere contritionem veram de peccatis, & poſtea eſſe negligens in ſatisfaciendo ſine nova culpa, præſertim mortali; ergo locum habet indulgentia in tali homine, ut vere penitente, quantumvis in reliqua ſatisfactione negligens ſit. Juxta illam vero antiquam formam, & admiſſo illo ſenſu ejus, neceſſaria quidem erat tunc ante indulgentiam acceptatio pœnitentiæ injunctæ, non tamen propter indulgentiam, ſed propter ſacramentum, & confeſſoris præceptum, quod præceſſiſſe ſupponebatur. Adhuc tamen non erat tunc neceſſaria voluntas vel ſolicitudo ſatisfaciendi pro peccatis, tum quia poterat penitens petere & procurare minimam pœnitentiam a ſacerdote imponi: tum maxime, quia poſſet acceptare pœnitentiam, non animo implendi illam, ſed commutandi ſeu compenſandi eam per indulgentiam, quod propoſitum non impediret effica-

efficacitatem indulgentiæ. Quin potius Paludanus Adrianus & alii, qui putant, per talem indulgentiam non remitti niſi pœnam proportionatam pœnitentiæ ſacramentali jam injunctæ, admonent pœnitentes, ut poſtulent graves, & rigoroſas pœnitentias, etiamſi non intendant eas exequi, ſed per indulgentias redimere, ut hoc modo indulgentiæ illæ majorem habeant effectum, quod conſilium, ſuppoſita illa ſententia, non eſſet contemnendum, quidquid Cajetanus, & Soto dicant.

Argumẽto ad hominẽ contra Cajetanum eadem ſententia probatur.

Accedit tandem, quod Cajetanus fatetur, tam gravem & excellentem eſſe poſſe cauſam, quæ movet Pontificem ad concedendam indulgentiam, ut illa habeat effectum etiam in his, qui carent illo affectu, & ſollicitudine ſatisfaciendi. Interrogo igitur, an oriatur hoc præciſe ex perfectione talis cauſæ, vel ex Pontificis voluntate. Primum dici non poteſt, quia finis, quãtumvis perfectus, non inducit effectum ſine efficiente cauſa, quam immediate movet ad operandum: hic autem cauſa efficaciens indulgentiæ, & effectus ejus eſt Pontifex ſeu diſpenſator, qui per voluntatem ſuam operatur. Si autem dicatur ſecundum, interrogo rurſus, unde colligat in eo caſu Pontificis voluntatẽ, non enim habetur ex aliquibus ſpecialibus verbis, quibus in eo caſu declaret ſe velle indulgentiam valere etiam negligẽtibus: nunquam enim adduntur hæc verba, nec talis forma cõceſſionis eſt in uſu. Ergo ſolum colligi poteſt ex abſoluta & generali conceſſione ſine alio gravamine: ergo, quoties indulgẽtia conceditur per ſimilia verba, eandem Pontificis voluntatẽ indicãt, non enim mutant ſignificationem, aut ſenſum, propter majorem vel minorem cauſam, quæ movet Pontificem, ergo eandem efficaciam habet indulgentia, etiamſi ex cauſa adeo gravi non procedat, quia efficacia immediate oritur ex voluntate Pontificis. Dices, etiam voluntatem non ſufficere ſine cauſa. Reſpondeo, quidquid de hoc ſit, quod infra videbimus, non tamen eſſe neceſſarium, ut illa cauſa ſit excedens ſeu perfectiſſima; nam ſufficiens ſatis eſt: poteſt autem ſufficiens, etiamſi non ſit adeo eminens, ut Cajetanus exigit. Imo ad ſufficientiam cauſæ aut nihil, aut parum refert, quod is, qui lucratur indulgentiã, fuerit diligens in ſatisfaciendo, nec ne, nam cauſa illa conſiſtit in fine aliquo honeſto, & compleri ſolet ex bono opere injuncto, quod totum locum habet tam in diligentibus quam in negligentibus in ſatisfaciendo.

Evaſioni occurretur.

Modus probabilis excludendi ſuperiorem ſententiã.

Poſſet tamen aliquis vim harum rationum effugere, & priorem opinionem interpretari, dicendo, penſatis omnibus, majorem cauſam neceſſariam eſſe ad concedendam indulgentiam negligentibus, quam diligentibus, ideoque cæteris paribus accidere poſſe, ut eadem indulgẽtia ſit efficax in uno, non vero in alio, vel non omnino integre, quia reſpectu illius cauſa non eſt ita ſufficiens, ſicut reſpectu alterius. Quod profecto nec eſt improbabile, nec facile poteſt impugnari, quia eadem cauſa poteſt eſſe magis proportionata reſpectu unius perſonæ, quam reſpectu alterius, ut reſpectu Principis, quam plebei, vel reſpectu viri ſancti, quam peccatoris: cur ergo non poterit idem dici in præſenti; nam & Deus ipſe facilior eſt in remittendo, vel præbendo auxilium diligentibus, quam negligentibus. Neque inde fit, poteſtatem concedendi indulgentias coarctatam eſſe ad ſolos eos, qui in ſatisfaciendo diligentes ſunt, aut illam diſpoſitionem eſſe in univerſum neceſſariam ad fructum indulgentiæ; ſed ſolum ſequitur, negligentes habere quandam minorem proportionem, ideoque liberalitatem reſpectu eorum eſſe majorem, ac proinde majorem cauſam poſtulare, quod non eſt improbabilem, imo id probabiliter ſuadent rationes factæ pro Cajetano, qui ſi hoc tantum voluit, non multum cum illo concedendum eſt. Fietque hoc veriſimilius, ſi de eo tantum intelligatur, qui intuitu & ſpe indulgentiæ opera ſatisfactoria negligit; nam ille profecto videtur indignus tanto beneficio, vel ſaltem eſſe minus proportionatus, quam ille, qui ex fragilitate humana illa omittit: nam potius ad ſupplendam hujuſmodi imperfectionem, & conditionem hominis, indulgentiæ conceduntur.

Cauſam, quæ ſufficiens eſt ad concedendã indulgentiã reſpectu diligentiũ eſſe ſufficientẽ re-

Nihilominus tamen ſimpliciter fatendum eſt, indulgentias abſolute conceſſas, omnibus quantumvis negligentibus prodeſſe, quãtum eſt ex ſe, & ex poteſtate & voluntate concedentis: & probabilius etiam eſſe, illam cauſam, quæ ſufficiens eſt reſpectu diligẽtium, eſſe etiam ſufficientem reſpectu negligentium, ſi in gratia ſint, ut ſupponimus, quia non eſt contra rationem indulgentiæ, velle etiam ſatisfactionem differre, donec per indulgentiam redimi poſſit, neque illa voluntas, cum peccaminoſa non ſit, facit hominem indignum hoc beneficio. Sicut in diſpẽſatione voti aut legis, non ſit aliquis indignus illa, eo quod, ſi licite valeat, cupiat levari debito, & cauſa, quæ alioqui eſſet ſufficiens ad diſpenſationem, non ſit inſufficiens reſpectu talis perſonæ, propter illam voluntatem. Denique in re favorabili non eſt cur addamus conditiones, quæ nimium reſtringant favorem, qualis in præſenti eſt illa, de qua agimus; nam fere omnes homines negligentes ſunt in ſatisfaciendo pro peccatis: & ideo pauciſſimi eſſent qui indulgentias lucrarentur.

ſpectu negligentium.

Fundamentum Cajetani enodatur.

Maxime cum rationes Cajet. urgentes non ſint; nam ex dictis facile ſolvuntur. Etenim qui negligens eſt in ſubveniendo ſibi ex propriis bonis vel actionibus, licet negative poſſit dici indignus, ſeu non dignus alieno ſubſidio, non tamen poteſt dici poſitive indignus aut repugnans huic ſubſidio, ſed potius dicendus eſt indigens illo. Unde nec contra prudentiam, nec cõtra amicitiam erit, tale ſubſidium illi cõferre; imo ſæpe poteſt eſſe opus prudentiæ, & amicitiæ, maxime quando illud ſubſidium non ex neceſſariis, ſed ex ſuperabundantibus bonis confertur, ſicut ſit in diſpenſatione indulgentiarum. Neque per hoc fovetur negligentia aut tepiditas eorum, qui opera ſatisfactionis prætermittunt, ſed ſuppletur & juvatur eorum fragilitas. Quod ſi ipſi inde ſumunt occaſionem remiſſius agendi, illud eſt accidentarium incommodum, cui aliis mediis occurrendum eſt, ut in ſuperioribus tetigimus.

DISPUTATIO LIII.

De defunctis, quibus indulgentiæ prodeſſe poſſunt.

Hæc eſt altera pars cauſæ materialis, ſeu ſubjectivæ indulgentiarum. Circa quam, primum videndum eſt, an pœna alterius vitæ poſſit remitti animabus jam ſeparatis a corporibus per indulgentias Eccleſiæ: deinde vero quomodo, ſeu quam certa & infallibili lege hoc fiat.

SECTIO I.

Utrum animæ defunctorum ſint capaces fructus indulgentiarum.

Ratio dubitandi.

Ratio dubitandi ſumitur ex verbis Chriſti Matt. 16. *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terrã, erit ſolutum & in cœlis.* Expendenda eſt enim illa particula, *ſuper terram*, ex qua conſtat Petro tantum eſſe datam poteſtatem ligandi & ſolvendi homines ſuper terram viventes. Neque enim particula illa, *ſuper terram*, referenda eſt ad eos qui ligant, aut ſolvunt, ut quidam putant, ſed ad eos qui ligantur & ſolvuntur: non enim voluit Chriſtus per illam particulam ſignificare ſtatum eorum, quibus illam poteſtatem concedebat, ſatis enim manifeſtum erat hominibus mortalibus in hac vita degentibus illam concedere; ſed voluit amplificare, & definire terminos juriſdictionis & poteſtatis, quã Petro promittebat, amplificavit enim illã ad univerſum orbem, & intra ſuperficiem terræ cõtineri voluit. Quomodo ſi Rex, mittens Gubernatorem in Indiã, ei diceret: *Quidquid in India judicaveris aut ſtatueris, validum erit*: per illam particulam, *in India*, non tam intendit indicare, aut requirere localẽ præſentiam Gubernatoris in India, ut in ea poſſit juriſdictionem exercere, quam explicare terminos, intra quos talis juriſdictio continetur, ut ex cõmuni uſu & intelligentia conſtat. Atque ita intellexiſſe videtur illam particulam Innocent. 3. in c. *A nobis* 2. de ſent. excom. & Aug. lib. 1. de Doctr. Chriſt. c. 18. dicens, *Has claves dedit Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, ut quæ ſolveret in terra, eſſent ſoluta & in cœlo.* Eſtque cõmunis expoſitio interpretum in illo loco. Ex his ergo ſic concluditur; nam indulgentiarũ effectus eſt quædam ſolutio a reatu peccatorum, quæ virtute clavium fit: ſed talis ſolutio ſolũ fieri poteſt circa homines degentes ſuper terram: ergo fructus indulgentiarum his ſolis cõmunicare poteſt: ergo animæ Purgatorii non poſſunt eſſe indulgentiarum participes. Et cõfirmatur (quãvis fere in idem redeat) nam conceſſio indulgentiæ eſt actus juriſdictionis, ut ſupra dictum eſt, & conſtat ex cap. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. ſed Pontifex non habet juriſdi-

juriſdictionem in Purgatorium, ut patet ex eiſdem verbis propoſitis, quia ſolum habet illam ſuper terram, & quia jam non eſt judex illarum animarum, ſed a Chriſto immediate judicatæ ſunt, & ad illas pœnas ligatæ: ergo non poſſunt ab illis ſolvi ab alio judice non ſuo.

Hæretici circa hoc non habent novum errorem, præter tractatos & refutatos in ſuperioribus, nimirum, quod nullum ſit Purgatorium, aut quod ſuffragium viventium non valeat defuntis, ex his enim principiis aliqui negarunt indulgentias prodeſſe defunctis, non vero aliquo ex ſpeciali principio ad hanc materiam ſpectante. Et ideo de his erroribus nihil hic amplius dicere neceſſe eſt.

Opinio negans. Illis ergo omiſſis, inter Catholicos, Hoſtienſis in Summa lib. 5. ſub tit. de Remiſſ. §. *Quibus proſint*, & §. *Ubi operantur*, negavit ſimpliciter indulgentias prodeſſe defunctis, quem ſequutus eſt Gab. lect. 57. in Can. Idemque tenuit Gerſon. Alph. 60. lit. B. ſeu in 4. to. ſerm. 2. de Defunctis q. 9. qui moti ſunt ratione dubitandi in principio tacta: & quia indulgentiæ (ait Gerſon) ordinatæ ſunt pro his, qui ſubmittunt ſe Curiæ miſericordiæ, quæ durat uſque ad mortem, non vero poſt mortem.

Defunctos eſſe fructus indulgentiarum capaces, vera ſolutio.

Nihilominus dicendum eſt, indulgentiarum fructus etiam poſſe applicari & prodeſſe defunctis. Hæc eſt ſententia communis Theologorum in 4. d. 20. & 45. Quam etiam ſequuntur Canoniſtæ, ut patet ex Felino in tract. de Indulg. n. 30. ubi plures refert, & Nav. Comment. de Jubil. not. 22. tractat etiam ex profeſſo Cajet. to. 1. Opuſc. tract. 16. q. 5 & 6. Turrian. lib. de Dogm. character. quem locum etiam ipſe citat lib. 4. contra Magdeburgenſes cap. 14. Tenuit etiam Gerſon Alphab. 33. lit. M. & in fine, alias tom. 2. Operum tractat. de Abſolutione defunct. Carthuſienſium, & tract. de Indulg. conſid. 11. Tenuit etiam Gabr. in Addictione ad lect. 57. in Canonem retractans priorem ſententiam propter declarationem Sixti 4. quam prius non viderat (ut refert) in qua definivit, indulgentias valere defunctis, quando ad illos expreſſe extenduntur per Summum Pontificem.

Vid. Wolphangum lib. 13. de Rep. Romana. Fundamentum. Fundamentum autem hujus veritatis eſt communis ſenſus & traditio Eccleſiæ, quod partim nobis conſtat ipſa experientia & uſu, partim ex antiquis auctoribus D. Th. & aliis; non poteſt autem univerſa Eccleſia errare in re tanti momenti. Item ſupponit hæc veritas duas alias in ſuperioribus tractatas, una eſt, eſſe aliquas defunctorū animas pęnis temporalibus ſubjectas. Alia eſt, inter viventes & defunctos poſſe eſſe communicationem ſuffragiorum, ita ut ſuffragia viventium pro defunctis oblata poſſint illis ad remiſſionem pœnarum prodeſſe. Ex his ergo principiis colligimus, etiam poſſe Eccleſiam militantem ſubvenire per indulgentias animabus defunctorum, quia hoc nihil aliud eſt quam quoddam ſuffragium, quod non magis repugnat pro defunctis offerri, quam cętera. Præterea, quia indulgentiæ conceduntur ex theſauro ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum: ſed ſatisfactio Chriſti, quantum eſt ex ſe, non ſolum vivis, ſed etiam defunctis indigentibus & capacibus prodeſſe poteſt: ſancti etiam cum ſuperbundantes ſatisfactiones operantur, quantum eſt ex ſe voluntatem habent implicitam, vel explicitam; ut proſint omnibus etiam defunctis, ad quos non minus ſe extendit charitas, quam ad viventes: ergo credendum omnino eſt reliquiſſe Chriſtum in Eccleſia modum aliquem, quo poſſit hic theſaurus etiam defunctis diſpenſari: ſed hic theſaurus non diſpenſatur niſi per indulgentias, extra ſacramenta, & ſacrificia: ergo poſſunt indulgentiæ defunctis etiam aliquo modo communicari.

Quam ſit certa concluſ. Sed quæres, qua certitudine hæc aſſertio tenenda ſit. Reſpondeo, olim non fuiſſe rem adeo declaratam in Eccleſia, ideoque potuiſſe Catholicos viros circa illam errare, aut dubitare: jam vero res eſt adeo conſtans, ut ſine errore negari non poſſit. Primo quidem propter communem conſenſum Scholaſticorum, in quem jam univerſa Eccleſia conſpiravit. Secundo propter Eccleſiæ uſum, quem eſſe ſatis antiquum conſtat ex D. Th. in 4. d. 45. q. 2. ar. 3. quæſt. 1. ubi illum refert: tum etiam propter auctoritatem multorum Pontificum, qui vel facto ipſo, vel etiam doctrina hanc veritatem confirmarunt: nam Sixtus 4. ut ex Gabr. retulimus, doctrinam hanc approbavit, item Leo X. in Bulla contra Lutherum, & in Epiſtola ad Cajetanum miſſa, quam ſupra citavi, & ex eodem 3. p. q. 48. ar. 1. Idem vero Sixtus IV. Innocentius VIII. Pius II. Calixtus, Paſchaſius, & alii, quos Gabr. ſupra refert, indulgentias pro defunctis conceſſere: impium autem eſſet dicere eos Eccleſiam decepiſſe.

Contraria opinio erronea.

Hinc ſecundo certum eſt apud omnes, inter defunctos ſolum poſſe indulgentias prodeſſe animabus Purgatorii: nam animæ jam beatæ illis non indigent, quia nullum debitum habent: & eadem ratione animæ, quæ ante Chriſti adventum erant in ſinu Abrahæ, non erant capaces indulgentiarum (etiamſi fingeremus eo tempore potuiſſe eſſe uſum illarum) quia nullum erat in eis debitum perſonale, quod non eſſet jam ſolutum & remiſſum, prius quam illum locum intrarent: debitum autem totius naturę non poterat per indulgentias ſolvi: ſed per ſolam Chriſti mortem & paſſionem. Rurſus neque animæ damnatę propter mortale peccatum ſunt capaces indulgentiæ, quia ſunt indignæ & incapaces omnis liberalis remiſſionis, maxime cum oſtenſum ſit, neminem extra ſtatum gratiæ exiſtentem eſſe capacem indulgentię. Unde animæ damnatæ propter ſolum originale peccatum duplici titulo ſunt incapaces indulgentię, quia carent gratia; & non habent debitū temporalis pęnę, ex aliquo actuali peccato contractum. Si quis vero fingeret aliquē deceſſiſſe in originali peccato cum ſolo veniali, ille etiam eſſet incapax indulgentię ob defectum gratię, & prętera, quia non poſſet cōſequi remiſſionem ipſius venialis culpę, & conſequenter nec pęnę. Relinquitur ergo ſolas animas Purgatorii eſſe capaces fructus indulgentiarū. Sicut etiam ſupra oſtenſum eſt ſolas illas inter defunctorum animas eſſe capaces ſuffragiorum: eſt enim eadem ratio de indulgētiis, quia per modum cuiuſdam ſuffragii illis applicantur. Item ſolę animę Purgatorii ſunt aliquo modo in via, ut recte dixit Abulenſ. Matt. 25. q. 724. quia nondum pervenerūt omnino ad terminum, ſed peregrinantur a Domino, & per fidem ambulant: & ideo ſolę illę ſunt capaces hujus ſubſidii. An vero omnes ſint capaces, dubitari poteſt propter illas, quæ in hac vita non habuerunt characterem baptiſmi, quod infra videbimus. 2. Aſſert.

His vero addendum eſt tertio, indulgentiam tunc ſolum prodeſſe defunctis, quando in ipſa indulgentiæ forma, ſeu conceſſione id expreſſe declaratur. Ita D. Th. d. 45. & Bonav. diſt. 20. & Alenſ. qu. 83. ut ſectione ſequenti latius referemus. Et probatur, quia nemo poteſt pro alio indulgentiam lucrari, ſed tantum pro ſe ipſo, niſi in ipſa indulgentia expreſse cōcedatur: at vero animæ Purgatorii non poſſunt ipſæ per ſe ipſas, ſeu pro ſeipſis lucrari indulgentias, quia nō poſſunt per ſe exequi opera, quæ pro indulgentiis lucrandis imponuntur: ergo ſolum participant fructus indulgentiarū mediis operationibus viventium, qui pro defunctis indulgentias lucrantur: ergo neceſſe eſt, ut in ipſomet indulto hæc facultas expreſſe cōcedatur. Hæc eſt ratio D. Th. & aliorum quæ ſupponit, indulgentias non poſſe directe & immediate concedi defunctis, ſed ſolum indirecte media actione vivorū, quod habet difficultatem infra tractandam. Ad præſentem vero aſſertionem confirmandam id non refert; nam, & ſi daremus poſſe indulgentias directe concedi defunctis, neceſſarium nihilominus eſſet eos exprimi in forma cōceſſionis; nam indulgentiæ eis tantum utiles ſunt, ad quos directe referuntur, quia indulgentiæ, ſicut non plus valent, quam ſonant, ita etiam non pluribus proſunt, quā exprimant. Dices, ſaltem non eſſe neceſſarium, ut in ſpecie declarentur defuncti, ſed ſatis eſſe, ut generatim indulgentia concedatur fidelibus, ſeu omnibus fidelibus, & quod ad ejus effectum nihil exigatur, quod in defunctis inveniri non poſſit. Reſpondetur juxta communem Eccleſiæ uſum, id ſatis non eſſe; nam ob hanc cauſam quoties indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expreſſe dicitur, *Fidelibus vivis, & defunctis*: nam fidelium nomine, ſi nihil aliud explicatur, tantum viventes comprehenduntur, vel quia illi tantum ſimpliciter ſunt in ſtatu viatorum, vel quia illi ſoli proprie & immediate ſubjiciuntur clavibus Eccleſiæ. Ad rationem dubitandi in principio factam patebit reſponſio ex ſect. ſequ. Aſſert. 3.

Etiamſi indulgentia conceda tur pro omnibus fidelibus non comprehendit defūctos.

SECTIO II.

Utrum indulgentiæ valeant defunctis per modum abſolutionis, vel tantum per modum ſuffragii.

Quæſtio proponitur propter difficultatē tactā in precedenti ſectione, ratione cujus inventa eſt hæc diſtinctio

Opinio affirmans.

ſtinctio de duplici modo concedendi indulgentias, ſcilicet per modum abſolutionis, & per modum ſuffragii: ut videlicet defunctis nón per modum abſolutionis, ſed per modum ſuffragii valeant. Ut vero neceſſitas & ſenſus hujus diſtinctionis, & reſponſionis intelligatur, eam examinare neceſſe eſt. Quidam enim dixerunt, animas Purgatorii vere eſſe ſubjectas clavibus quoad aliquos actus, quorum ſunt capaces, inter quos unus eſt ſolutio per indulgentiam. Ita ſenſit quidam Joannes Angeli, ut refert Major in 4. diſt. 20. qu. 2. ubi etiam Bonav. 2. p. d. q. 5. in fine ſic inquit: *Si quis contendat Vicarium Jeſu Chriſti habere judiciariam poteſtatem ſuper eos, qui ſunt in Purgatorio, non eſt ei multum reſiſtendum, dum tamen hoc dictet ratio, vel auctoritas manifeſta.* Poteſtque hæc ſententia ſuaderi, quia Chriſtus conceſſit Vicario ſuo plenitudinem poteſtatis, quantam & homini puro convenienter dari oportebat, & ad Eccleſiæ ædificationem ſpectare poterat: ſed ſub hac amplitudine merito comprehenditur hæc juriſdictio in animas Purgatorii, præſertim quoad actus ſolvendi illas: ergo. Minor per ſe nota videtur, quia illa conceſſio nullam includit repugnantiam, aut indecentiam, pertinetque ad utilitatem fidelium, eſtque conſentanea divinæ miſericordiæ, a qua non ſunt excluſæ animæ Purgatorii, etiam in commutatione pœnarum, quas luunt, ut inſinuabat Gerſon in objectione ſua: alioqui neque eſſent capaces ſuffragiorum fidelium, quod omnino falſum eſt. Quamvis enim Deus ſine juſta ſolutione illam pœnam non remittat, & in hoc ſervet juſtitiæ integritatem, tamen in admittenda commutatione, vel ſolutione, per alios, aliquam gratiam, ſeu miſericordiam exercet, quæ in illo etiam ſtatu locum habet: ergo etiam in abſolutione per indulgentias locum habere potuit.

Suadetur.

Minor autem propoſitio ſufficienter colligi videtur ex generalibus Chriſti verbis, *Quodcunque ſolveris.* Neque enim obſtat additio illa, *ſuper terram*, primo quidem, quia probabiliter conjungi poteſt cum eo qui ſolvit, non cum eo qui ſolvitur. Vel melius poteſt referri ad actum ſolvendi, non ad objectum ſolutionis, ut ſic dicam, id eſt, quod actus ſolvendi fiat ſuper terram, non vero res pro qua, vel per quam fit ſolutio. Nam ſatisfactiones Sãctorum, per quas, ſeu ex quibus fit ſolutio, jam non ſunt ſuper terram, ſed in acceptatione divina: ergo neceſſariũ non erit, perſonam, aut reatum, pro quibus fit ſolutio, eſſe ſuper terram. Quod ſi dicas, pretium hujus ſolutionis, id eſt, ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum, in terris fuiſſe comparatum, & dominium, ſeu jus in illud, relictum eſſe hominibus in terra degentibus: dicemus ſimiliter, peccata animarum Purgatorii ſuper terram fuiſſe commiſſa, ideoque etiam homines in terra exiſtentes poſſe habere jus ſolvendi, ſeu abſolvendi ab illis. Maxime cum delinquens ſoleat forum acquirere ubi deliquit, ratione delicti. Denique, cum Chriſtus ait, *ſolutũ erit & in cęlis*, non loquitur de objecto ſolutionis, ſed de ſolutione ipſa: ergo de eadem ſolutione agit cum dicit: *Quodcunque ſolveris ſuper terram*; nam illa duo verba, *In cœlis*, *& ſuper terram*, ad idem referuntur, ut ſolutio, quæ in terris fit, confirmetur in cœlo: ergo.

Tertio, non oportet intelligere, *ſuper terram*, id eſt, ſuper connexam terrę ſuperficiem; ſatis enim eſt eſſe ſuper quamcunque partem terrę: hoc autem modo etiam animę Purgatorii ſunt ſuper terram, tum ſubſtantialiter, quia licet ſint ſub hac terra, quã inhabitamus, tamẽ cum non ſint in infimo loco, aliquo modo ſunt ſuper terram: tum etiam quoad ſtatum, quia nondum ſunt in termino, ſed adhuc ſunt in via, aliquando enim a terra in cœlum migraturę ſunt, ideoque adhuc in terra ſeu ſuper terram verſantur. Quam reſponſionem indicavit Alex. Alenſ. 4. par. q. 83. alias 23. memb. 6. Et confirmari poteſt ex Innocentio III. in dict. c. *A nobis* §. *Neque obſtat*, ubi ait, nõ obſtãte particula illa, *ſuper terram*, Eccleſiam in aliquibus caſibus mortuos ligare & ſolvere, indicans aliquos mortuos ſub illa particula poſſe comprehendi. Unde etiam obiter confirmatur prædicta opinio; nam in aliis caſibus Eccleſia ſolvit defunctos exercendo verum actum juriſdictionis per claves, ſcilic. abſolvendo ab excommunicatione: ergo pari ratione poteſt per veram juriſdictionem abſolvere a pęna concedendo indulgentias. Tãdem poteſt hæc ſententia declarari ex diſtinctione juriſdictionis in contentioſam, & voluntariam juxta l. 2. ff. de Officio Proconſulis. Nam contentioſa non poteſt exerceri a Proconſule extra Provinciam exiſtente; voluntariam autem poteſt ad eum modum, quo ſupra diximus, judicium pęnitentiæ poſſe exerceri a ſacerdote etiam extra territorium ſuum. Juriſdictio igitur, quæ per indulgentias exercetur, voluntaria eſt, ut ſupra etiam tetigimus, quia non exercetur in invitum: quid ergo mirum, quod poſſit exerceri a Summo Pontifice, etiam extra territorium ſuum, atque adeo in Purgatorio?

Confirmatio.

Indulgentias non poſſe defunctis concedi per modum ſolutionis, ſed ſuffragii.

Nihilominus cæteri Theologi docent, Pontificẽ non poſſe concedere indulgentias defunctis per modum abſolutionis; ſed tantum per modum ſuffragii. Hoc ſentit D. Th. dict. quæſt. 2. quamvis non ſit uſus dictis verbis, ſed aliis, ſcil., *principaliter & ſecundario, directe vel indirecte*, dicens, indulgentias non poſſe concedi directe & principaliter defunctis, ſed ſecũdario & indirecte. Clarius id docuit Alex. Alenſ. ſupra: & idem tandem ſequuntur Bonav. & Gab. locis cit. & Major addit, oppoſitam ſententiam eſſe ſcandaloſam, & nullatenus publice populis prædicandam. Idem Richard. diſt. 20. ar. 3. qu. 3. Cajet. ſupra & Sot. d. 21. qu. 2. ar. concl. 3. ac denique cæteri Theologi in illis diſtinctionib. & in 45. Et Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Navarrus Comm. de indulg. not. 22. Cordub. qu. 16. de Indulgentiis, Bellarm. lib. 2. de Purgatorio c. 16. & cæteri moderni, qui de indulgentiis ſcripſerunt. Magnumque argumentum eſt, quod antiqui Pontifices quoties concedunt indulgentias pro defunctis, ſemper addunt illam particulam, *Per modum ſuffragii*, ut ſpecialiter adnotavit Major ex Gabriele, quos Navarrus imitatur. Fundamentum vero quoad partem negantem eſt, quia concedere indulgẽtiam per modum abſolutionis nihil aliud eſt, quã auctoritate judiciaria, quæ ſolum exercetur erga ſubditos, remittere pęnam: animæ vero Purgatorii non poſſunt dici ſubditæ Pontifici Summo: ergo neque ipſe poteſt auctoritate judiciaria eos a pęnis abſolvere: ergo non poteſt eis concedere indulgentias per modum abſolutionis. Unde quoad hanc partem efficaciter videtur procedere ratio in principio præcedentis ſectionis facta, & ponderatio illius particulæ, *ſuper terram*, convenienter applicata; nam quidquid ſit de ſenſu illius particulæ relatæ ad ſolam poteſtatem Petro promiſſam, omneſque actus ejus ſub verbo, *Solvendi*, comprehenſos: tamen reſpectu perſonarum certum eſt ſolum eſſe promiſſam juriſdictionem in homines viatores, & ſuper terram degentes. Quod recte declaratur ex verbis, quibus Chriſtus Joan. 21. implevit promiſſionem Petro factam Matth. 16. ſcilicet, *Paſce oves meas*. Ibi enim contulit omnem juriſdictionem ad primatum Petri pertinentem, quæ circa eos tantum verſatur, qui in hoc mundo paſci poſſunt tanquam Chriſti oves: nemo autem dixerit animas Purgatorii, proprie loquendo comprehendi ſub hujuſmodi ovibus Chriſti.

Fundamentum partis negantis concluſionis.

Item nullus alius actus juriſdictionis, qui in ſubditum exercendus ſit, vere ac proprie exercetur a Pontifice circa animas Purgatorii directe & in ſe. Nam in primis animę defunctorum non excommunicantur, ſed vel declarantur deceſſiſſe abſque abſolutione ab excommunicatione, quam in hoc ſeculo contraxerunt, vel ad ſummum fideles ipſi viventes prohibentur, ne pro aliquo defuncto orent, aut ſuffragia offerant, qui actus juriſdictionis directe cadit in viventes; indirecte autem & quaſi objective redundat in defunctos. Et eadem ratione, non abſolvuntur directe defuncti ab excommunicatione, ſed viventes liberantur ab onere non communicandi alicui defuncto: tota ergo hæc juriſdictio reſpicit viventes tanquam ſubditos. Cujus ſignum etiam eſt, quia hujuſmodi actus etiam validi ſunt, etſi tales animæ ſint in inferno, de quibus evidentiſſimum eſt non eſſe ſubditas Pontifici. Aſſumptum vero in actibus ligandi manifeſtiſſimum eſt, tum quoad declarationem excommunicationis prius contractę, tum etiam quoad prohibendos viventes, ne pro damnatis orent. De actu vero abſolutionis, quamvis Eccleſia nunquam illum exerceat in favorem ejus, quẽ putat eſſe damnatum; tamen conſtat validum eſſe, vereque tollere illam obligationem ab ipſis viventibus, etiãſi contingat animã, in cujus favorem fit, eſſe damnatam: ergo ſignum eſt illos non eſſe actus juriſdictionis circa animas defunctorum, ſed circa homines viventes, cum quodã reſpectu

Analogia deſumpta ex abſolutione ab excõmunicatione eadẽ concluſion. pars ſuadetur.

ad ipſas animas:ergo neque indulgentia, quatenus eſt actus juriſdictionis in ſubditum, poteſt directe exerceri circa animas defunctorum. Unde quando Innocentius

Verba Innocentii exponuntur.

III. in dict. c. *A nobis*, dicit, non obſtãte particula illa *ſuper terram*, Eccleſiam aliquando ligare & ſolvere defunctos, non ideo dixit, quia defuncti ſunt ſubditi Eccleſiæ quoad aliquos actus, ſed quia fiunt veluti objecta, vel materia, circa quam operari poſſunt fideles viventes, reſpectu quorum mortui dicuntur in illo textu ligari, vel ſolvi, remote & improprie. Quod ex eo etiã patet, quia non loquitur de juriſdictione tantum volũtaria, ſed etiam de involuntaria, qualis eſt ad ligandum per cenſuras.

Quanquam etiam illa ultima conſideratio de juriſdictione voluntaria facile excludi poſſit, tum quia, licet juriſdictio voluntaria poſſit concedi extra territorium, non tamen extra ſubditum, ut ſic dicam, ut in exemplo ibi adducto de foro pœnitentiæ, quamvis exerceri poſſit extra territorium locale, non tamen niſi circa ſubditum, ſuper quem habeatur juriſdictio in tali foro, ut in ſuperioribus explicatum eſt.

Objecti.

Dices: aliquando poteſt exerceri actus juriſdictionis voluntariæ circa non ſubditum, & extra territorium exiſtentem, ut Epiſcopus conferre poteſt beneficium clerico non ſibi ſubdito, & in alio territorio exiſtenti, ſi ille velit illud acceptare: collatio autem beneficii actus eſt juriſdictionis, eſt enim actus poteſtatis

Solutio.

Epiſcopalis, & non ordinis ergo juriſdictionis. Reſpondetur in primis, indulgentiã, quæ cõceditur per modum abſolutionis, non eſſe hujuſmodi actum, ſed eſſe actum poteſtatis judiciariæ, quæ non exercetur niſi circa ſubditũ, ut aperte habemus ex c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. Deinde comprehẽdendo ſub actu juriſdictionis omnem actum diſpenſandi, vel diſtribuendi bona communia, qui competit Prælato Eccleſiæ ratione ſui officii; ſic verum eſt, etiam indulgentiam per modum ſuffragii eſſe actum juriſdictionis, ut ſtatim dicam. Et huic actui magis accommodatur exemplum illud de collatione beneficii, qui non oritur proprie ex poteſtate ſuper perſonam, cui beneficium datur, ſed ex poteſtate ſuper beneficium quod datur, quæ ſub juriſdictione late ſumpta comprehenditur: ergo ſi tantum illo modo indulgentia conceditur defuncto, erit ſolum per modum ſuffragii, & cujuſdam diſtributionis bonorum communium, non vero per modum abſolutionis, quæ requirit poteſtatem judiciariam, atque adeo juriſdictionem in ipſam perſonam, quæ abſolvitur. Accedit, quod licet hæc abſolutio poſſit dici juriſdictionis voluntariæ, quatenus pendet ex conſenſu, & acceptatione ejus, qui abſolvitur: tamen, quatenus per illam commutatur una pœna in aliam, ſeu in aliud genus ſolutionis, poteſt dici pertinere ad juriſdictionem contentioſam, ut per illam abſolutionem liberetur reus ab alio judicio coactivo, ſeu vindicativo ipſiuſmet Dei: igitur neceſſario requirit talis abſolutio, ut exerceatur circa ſubditum.

Concluſio quoad partẽ affirmativã probatur.

Ex hac vero priori parte negativa, neceſſario infertur altera affirmativa a ſufficienti partium numeratione, quia Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias pro defunctis, ut oſtenſum eſt, & non auctoritative, ut ſic dicam, abſolvendo: ergo neceſſario id facere debet per modum ſuffragii, quia præter hos modos non eſt hactenus inventus alius. Deinde poteſt oſtẽſive declarari; nam unuſquiſque fidelis poteſt auctoritate privata ſuccurrere per modum ſuffragii de ſuis propriis ſatisfactionibus animabus Purgatorii: ergo etiam poteſt Summus Pontifex auctoritate publica ſuccurrere eiſdem animabus per modum ſuffragii, ex communi theſauro ſatisfactionum Eccleſiæ. Et hoc etiam confirmat ratio facta pro priori ſententia, ſi recte applicetur, quia Petro & ſucceſſoribus ejus conceſſa eſt poteſtas diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum in utilitatem fidelium omnibus modis convenientibus juxta varios illorum ſtatus; ſed unus illorum eſt modus ſuffragii, & eſt valde accommodatus animabus Purgatorii, quia non requirit juriſdictionem in perſonam, quæ ſit ſubdita ſuffraganti, ut patet in ſuffragiis privatis, quæ fiunt inter amicos, & in eleemoſynis, quæ fiunt de theſauris communibus, quæ non ſolum ad cives, ſed etiam ad vicinos, & amicos fieri poſſunt: ergo ex hac parte non requiritur juriſdictio reſpectu perſonæ. Quando vero ſuffragium fit ex theſauro communi, requiritur juriſdictio quædam, ſeu poteſtas in ipſum theſaurum, ſeu bona in eo repoſita, quæ apud Summum Pontificem reſidet: ergo nihil illi deeſt ad hujuſmodi indulgentiam per modum ſuffragii concedendam. Denique huic ſenſui non obſtat particula, *ſuper terram*, quæ in principio præcedentis ſectionis expendebatur: nam ſine dubio Chriſtus locutus eſt de ſolutione ſuper terram legitime facta, ut recte declaratum eſt ex comparatione ad aliam particulam, *in cœlis*, & ſumitur ex Hilario c. 16. in Matth. & Cypriano Ep. 54. An vero ſolutio ſuper terram facta legitime fieri poſſit pro aliquo jam non exiſtente ſuper terram, ex illis verbis præciſe ſumptis non habetur: tamen ex traditione Eccleſiæ, & traditione Pontificum, & fere ex ipſa rei natura, conſiderata intrinſeca ratione ſuffragii, intelligimus illam eſſe legitimam ſolutionem, etiamſi abſolutio non ſit, idque ſatis eſſe, ut rata habeatur in cœlis.

SECTIO III.

Quid ſit indulgentiam concedi defunctis per modum ſuffragii, & quomodo ab indulgentia per modum abſolutionis differat.

Deciſio hujus quæſtionis neceſſaria eſt ad intelligendam hujus indulgentiæ vim. Putant enim aliqui

Prima opinio cõſtituens diſcrimen in infallibilitate.

differentiam inter illos modos indulgentiæ, in hoc proprie conſiſtere, quod indulgentia per modum ſuffragii non eſt omnino infallibilis, ſed pendens ſemper ex libera acceptatione & miſericordia Dei; quæ vero eſt per modum abſolutionis, eſt infallibilis, tãquam proprius actus juſtitiæ. Sicut quando aliquis eſt condemnatus ad triremes, v. g. qui oblata pecunia ſufficiente illum liberat, recte dicetur per modum ſuffragii ei ſuccurrere, quia judex non cogitur illam commutationem acceptare, quãvis id poſſit libere facere, ſervando alias rationes juſtitiæ in commutatione; nam in acceptanda tali commutatione miſcetur aliquis modus liberalitatis, quatenus non erat debita ex juſtitia, ratione cujus illud ſuffragium non eſt de ſe omnino efficax, ſed pendens ex alterius voluntate. At vero ſi judex alius habens, vel ſuperiorem vel æquivalentem juriſdictionem, proferat aliam ſententiam, qua liberet reum a tali pœna, & alia contentus ſit; tunc illa eſt efficax liberatio, quæ ſimpliciter nititur in juſtitia: ita ergo in præſenti juxta dictam interpretationem. Quæ in primis fundamentum habet in ipſis vocibus ſuffragii, & abſolutionis; nam illa prior ſtatim indicat benignitatem, & liberalitatem miſericordiæ: poſterior vero præſefert efficaciam juſtitiæ. Deinde ſuadetur, quia, ſecluſa hac differentia, vix aliqua cogitari poteſt, quæ in re poſita ſit. Nam ſi indulgentia conceſſa Petro, ut eam pro ſe, vel pro patre defuncto lucrari poſſit dando eleemoſynam, tam infallibiliter & efficaciter habet effectum applicata patri, ſicut ſibi ipſi, quid intereſt ad rem ipſam, & ad effectum indulgentiæ, quod applicata patri, vocetur per modum ſuffragii, ſibi autem applicata, vocetur abſolutio?

Præterea reddi poteſt bona congruentia; nam quandiu homo in hoc ſeculo vivit, licet aliquando ſit reus pœnæ Purgatorii, nõdum tamen in eum eſt prolata ultima ſententia, ſed eſt veluti ſuſpenſa cauſa: & ideo ſi prius proferatur ſententia abſolutionis in hoc ſeculo, quam a Deo proferatur in futuro, illa eſt efficax, & ex juſtitia liberat hominem ab illo debito: at vero poſtquam ultima ſententia prolata eſt in termino viæ, jam non habet locum actio juſtitiæ, cum illa fuerit, ſententia definitiva & a ſupremo judice: ergo ſolum ſupereſt via miſericordiæ & liberalis acceptationis Dei: hæc ergo eſt quæ per modum ſuffragii declaratur. Et confirmatur primo; nam ob hanc

Confirmatur.

cauſam etiam privata ſuffragia pro defunctis oblata non habent tantam efficaciam, ut infallibiliter acceptẽtur; imo aliqui putant ipſum ſacrificium Miſſæ illã non habere; neque eſſe aliquod opus, quod ex opere operato liberare poſſit animas defunctorum ab illis pœnis, lege certa, & infallibili. Denique de hoc nullam habemus divinam promiſſionem, in qua ſola poſſit hæc infallibilitas fundari. Hanc ſententiam docuit Cajetanus in illa quæſtione 5. & 6. & eam ſequutus eſt Cano lib. 12. de Locis c. 13. ad 9. & eam etiam magis probat Corduba qu. 15. de Indulgentiis opin. 4.

Tam infallibilem eſſe indulgentiam

Hæc vero ſententia mihi non probatur, ſed longe verius cenſeo indulgentiam conceſſam pro defuncto tam infallibiter habere in illo effectum, ſicut habet in vivente,

per modū ſuffragii, quam abſolutionis, verior ſententia.

vivente, quando pro illo conceditur, ſi cætera ſint paria, id eſt, ſi in concedente ſupponatur poteſtas, & in pia cauſa ſufficientia, ſeu proportio, & quod opus injunctum, ſeu conditio poſtulata ſufficienter impleta ſit; nam quod ex parte recipientis non poſſit eſſe obex, in animabus defunctorum ſupponimus, cum de ſolis illis loquamur, quæ in Purgatorio ſunt. Hanc ergo ſententiam ex modernis magis probat Soto d. 21. q. 2. art. 3. & 45. qu. 2. art. 3. & Navar. dict. notab. 22. n. 18. Et ſine dubio fuit opinio S. Thomæ in 4. d. 45. qu. 2. ar. 3. quæſtiunc. 2. ubi ſuppoſita forma indulgentiæ ſufficiente, ita dicit prodeſſe illam de functo, ſicut vivo. Idemque ſentiunt Alenſ. Bonavent. Major. & Gabr. locis citatis, & alii Doctores, præſertim antiqui. Et judicio meo colligitur aperte ex illa Epiſt. Leonis X. ad Cajetanum, in qua docet, Petrum per poteſtatem clavium poſſe aperire Regnum cęlorum tollendo impedimenta peccatorum, quorum unum eſt reatus pœnę temporalis, ſecundum divinam juſtitiam debitæ pro actualibus peccatis, quod impedimentum tollit per indulgentias, quas Papa poteſt concedere fidelibus, ſive in hac vita ſint, ſive in Purgatorio, *Apoſtolica auctoritate theſaurum Jeſu Chriſti, & ſanctorum diſpenſando, & per modum abſolutionis indulgentiam ipſam concedendo, vel per modum ſuffragii illam transferendo*. Unde concludit, *omnes tam vivos, quam defunctos, qui veraciter omnes indulgentias hujuſmodi conſequuti fuerint, a tanta temporali pœna ſecundum divinam juſtitiam pro peccatis ſuis actualibus debita, liberari, quanta conceſſæ, & acquiſitæ indulgentiæ æquivalet*. In quibus verbis cum indiſtincte, eodemque tenore de vivis & defunctis loquantur, plane ſignificat, æque certam & infallibilem eſſe indulgentiam utriſque conceſſam. Deinde exponendo verbum illius, *Apoſtolica auctoritate*, omnis enim diſpenſatio auctoritate Apoſtolica facta, etiamſi jus ipſum divinum aliquo modo attingat, ut eſt diſpenſatio in voto, vel alia ſimilis, valida eſt, ſi ex rationabili cauſa fiat: ergo etiam in præſenti diſpenſatio theſauri, quæ fit auctoritate Apoſtolica pro defunctis, infallibiliter eſt valida, & efficax apud Deum, ſi ex rationabili cauſa fiat, ut ſupponimus. Patet conſequentia ex paritate & ſimilitudine rationis, quæ in omnibus his actibus æque procedit, fundaturque in verbis Chriſti: *Quodcunque ſolveris ſuper terram, ſolutum erit & in cœlo*; nam nomine ſolutionis ibi non intelligitur ſola abſolutio judiciaria; ſed etiam omnis diſpenſatio, imo & omnis favor & gratia ex vi illius poteſtatis facta: hæc ergo ſemper eſt valida & rata apud Deum, ſi fiat ex rationabili cauſa, ſeu clave non errante. Nam clavis ſemper aperit, ſi non errat, id eſt, ſi rationabiliter id intendat, alioqui inepta eſſet clavis, & ſolum ex illo defectu & efficacia non ſequeretur effectus, quod plane repugnat verbis Chriſti. Si ergo indulgentia pro defunctis vere eſt actus clavium, cum procedat ab Apoſtolica auctoritate, efficax eſt, & infallibilis, ſi ex rationabili cauſa fiat.

Effectus indulgentiæ per modum ſuffragii non deeſt infallibilitas ex inæqualitate pretii oblati.

Et declaratur amplius hæc ratio, quia, ſi effectus hujus indulgentiæ non eſſet infallibilis, vel id eſſet, quia id, quod applicatur in compenſationem remiſſionem Purgatorii, non eſt æquivalens: & hoc dici non poteſt ſine magno errore, quia applicatur ſatisfactio Chriſti, quæ eſt pretium ſuperabundans, applicantur etiam ſatisfactiones Sanctorum, quæ moraliter ęquivalent, alioqui neque in indulgentia oblata pro vivis eſſet hęc ęqualitas, ſeu æquivalentia inter pęnam oblatam, & remiſſam, quia etiam vivis remittitur Purgatorii pœna, quæ ejuſdem rationis, & gravitatis eſt, ſive inchoata jam ſit, ſive omnino futura.

Neque ex defectu divinæ promiſſionis.

Vel deeſt ad illam infallibilitatem divina promiſſio, & quaſi pactum acceptandi unam pęnam pro alia reſpectu defunctorum, & hoc etiam dici non poteſt; nam hęc promiſſio ſufficiēter cōtinetur in illis verbis, *Quodcunq; ſolveris ſuper terram, ſolutum erit & in cœlis*, quia ut explicatum eſt, ſub ſolutione comprehenditur etiam hęc applicatio theſauri per modum ſuffragii. Alioqui nec fieret poteſtate clavium, neque auctoritate Apoſtolica, ut Leo X. definit; ſed fieret per modum alicujus deprecationis & impetrationis, quomodo quilibet fideles poſſent Deum orare, ut propter merita Chriſti & ſanctorum animam ex Purgatorio liberaliter liberet. Imo multi cenſent poſſe fideles hoc impetrare, & de congruo mereri, quamvis non ſit infallibile, quia non eſt fundatum in Chriſti verbo & promiſſione.

Ex his concluditur ratio; nam effectus promiſſus a Chriſto, & propter merita ejus infallibilis eſt; ſed talis eſt effectus indulgentiæ, etiam in defunctis: ergo. Dices, promiſſionem eſſe conditionatam, ſi cauſa vel diſpoſitio ſubſit. Reſpondeo ejuſdem rationis eſſe promiſſionem pro vivis factam. Unde tunc ſolum dicitur infallibilis effectus, quando conditio impletur. Et quidem, quod ſpectat ad diſpoſitionem, non ſolum poteſt, ſed neceſſario impletur, quia animæ illę neceſſario ſunt in ſtatu gratię, & alia diſpoſitio neceſſaria non eſt, ut infra oſtendam; & licet requireretur, ſaltem non eſſet impoſſibilis: & hoc ſatis eſſet, ut indulgentia diceretur infallibilis, utique in ſubjecto diſpoſito, ſicut indulgentiæ vivorū, & ipſa ſacramenta. Quod vero ſpectat ad cauſam, ſi promiſſio ſub illa conditione facta eſt, clarum eſt conditionem non eſſe impoſſibilem: illa ergo poſita, erit infallibilis effectus: ideoque ſatis eſſe conſtat in indulgentiis vivorum. Non eſt ergo de ratione indulgentiæ per modum ſuffragii, ut non ſit certa: nec repugnat eſſe per modum ſuffragii, & eſſe infallibilem, quia recte poteſt alicui impendi ſuffragium, ſeu auxilium juſtum ad commutationem, ſeu remiſſionem pœnæ, ex pacto ac lege acceptandi tale ſuffragium ad talem effectum: unde in ſuperioribus docuimus etiam ſuffragia vivorum pro defunctis habere effectum infallibilem.

Primæ opinionis argumenta ſolvuntur.

Unde nihil contra prædicta obſtat, quæ in favorem alterius ſententiæ adduximus. Nam quod ad voces attinet (quamvis in eis non ſit magna vis facienda) fatemur nomen abſolutionis magis præ ſe ferre actionem juſtitię, quam nomen ſuffragii: nihilominus ratio ſuffragii non excludit rationem juſtitię, quia, licet reſpectu perſonę, in cujus favorem confertur, habeat rationem miſericordię, tamen reſpectu alterius, cui fit compenſatio, vel ſolutio, poteſt habere rationem juſtitiæ. Differentia ergo inter illas duas voces ad ſummum eſt, quod vox abſolutionis definite ſignificat actum judiciarium requirentem juriſdictionem in perſona; vox vero ſuffragii communior eſt, ut explicuimus. Nondum vero ſatis declaratum eſt, in quo eſſe poſſit differentia in re, inter hos duos modos indulgentiæ, quod ſtatim proſequemur, & ſatisfaciemus ſecundæ difficultati ibi propoſitæ. Ad tertiam vero congruentiam reſpondemus in primis, ſolum concludere, indulgentiam, quæ conceditur defunctis, non eſſe actionem judiciariam ſeu novam ſententiam, quæ nomine abſolutionis ſignificatur. Deinde dicimus, ſententiam latam de Purgatorii pęna nunquam eſſe omnino abſolutam, ſed includere illam conditionem, ut anima patiatur donec ſolvat, uſque ad minimum quadrantem: quamvis autem anima ipſa jam non poſſit per ſe ſolvere niſi patiendo, tamen per amicos, ſeu ex bonis amicorum illi convenienter applicatis, poteſt ſolvere, & facta ſolutione ex juſtitia dimittitur libera. Nec propterea revocatur prior ſententia, ſed potius impletur, quia impleta eſt conditio, quam includebat. Cætera, quæ in illis fundamentis aſſumebantur, falſa omnino ſunt. Ut ex dictis conſtat, & ex 3. Tomo, Diſput. 79. ſect. 10.

Differentia inter ſuffragium, & abſolutionem, quæ.

Alia ergo differentia excogitari poteſt, quod indulgentia per modum abſolutionis immediate confertur ei, in quo habitura eſt effectum; nullus enim abſolvi poteſt in alio, ſeu per alium, ſed ad ipſummet, qui abſolvitur, immediate, & directe dirigitur abſolutio. At vero indulgentia non conceditur animabus Purgatorii directe & immediate in ſeipſis, ſed conceditur alicui vivo, ſimul etiam illi concedendo, ut poſſit illam applicare alicui defuncto, ſicut poteſt illi applicare ſuas privatas ſatisfactiones: & ideo dicitur eſſe per modum ſuffragii, quia ſicut offerre pro anima Purgatorii meam propriā ſatisfactionem eſt ſuffragium quoddam: ita etiam offerre pro anima Purgatorii ſatisfactionē jam mihi quaſi donatam ex communi theſauro, eſt etiam ſuffragium quoddam. Hanc differentiam inſinuaſſe videtur D. Th. dicens, indulgentias concedi defunctis non directe, ſed indirecte, & ſecūdario, nō principaliter. Et ex ejus doctrina, tum ibi, tum d. 20. colligo indulgentiam per modum ſuffragii nō eſſe propriam defunctorum, ſed poſſe etiam habere locum in viventibus, differentiamque eſſe, quod in animabus defunctorum ſola indulgentia per modum ſuffragii locum habet, in viventibus autem utraque: poteſt enim viventi immediate, & directe concedi indulgentia, quod ſit per

Ex D. Th. doctrina indulgentia per modum ſuffragii etiam pro vivis concedi poteſt.

ſit per abſolutionem: aliquando vero conceditur uni, ut poſſit alteri applicare indulgentia, ſi velit: & tunc alterius indulgentia illa eſt per modum ſuffragii.

Atque hoc etiam ſenſit Gabriel in illa Additione ad lect. 57. dicens, quando Pontifex concedit indulgentiam omnibus pugnantibus contra infideles, aut pugnatorem pro ſe mittentibus, tunc pugnantes aſſequi indulgẽtiam per modum judiciariæ poteſtatis; mittentes autem pugnatorem conſequi per modum ſuffragii. Quod exemplũ non eſt profecto ſolidum; nam etiam illis, qui ſuis expenſis pugnatorem mittunt, indulgentia directe conceditur. Quod videtur prævidiſſe Gabriel, & ideo ſubjungit, ſi quis ſit pauper, & non habeat expenſas, unde mittat pugnatorem, alius vero pro eo mittat, & ſolvat, tunc pauperem obtinere indulgentiam per modum ſuffragii, *quatenus opus*, inquit, *pro quo indulgentiæ conceſſæ ſunt, per modum ſuffragii illi applicatum eſt.* Sed neque hoc recte dictum eſſe mihi videtur. Nam etiam illa indulgentia propriiſſime eſt per modum abſolutionis, quia ibi intercedit quędam temporalis donatio, ratione cujus jam ille pauper ſuis expenſis pugnatorem mittere cenſetur; ſolum ergo ibi intervenit eleemoſyna facta pauperi, ut habeat unde pugnatorem mittat, quo ſubſidio & opere ſuppoſito, Pontifex directe & immediate concedit eidem pauperi indulgentiam, abſolvendo illum judiciaria poteſtate. Unde principium Gabrielis quoties opus ab una perſona fit, & alteri conceditur indulgentia, illam eſſe per modum ſuffragii, non videtur univerſaliter verum, quia vel ille modus exequendi tale opus per alium eſt in forma indulgentię expreſſus, vel non; ſi non eſt declaratus in forma, non eſt ſufficiens ad lucrandam indulgentiam, ut ſupra probatum eſt; ſi vero eſt declaratus, indulgentia reſpectu vivi revera eſt per modum abſolutionis, quia nõ ille, qui pro alio operatur, applicat ei ſatisfactionem, ſed Pontifex immediate concedit ei indulgentiam expleta conditione per operationem alterius: cõcedit autem illam eadem poteſtate, & eiſdem verbis, & ſub eadem relatione ſubditi, ſicut quando ab illo exigit opus per ipſummet exequendum: ergo ęque eſt per modum abſolutionis: neque enim ad hoc quidquam refert, quod conditio requiſita ſit opus exercendum per ipſummet, vel per alium.

In indulgentiam pro vivis non poſſe concedi per modum ſuffragii.

Tunc igitur ſolum indulgentia acquiretur vivo per modum ſuffragii, quando conceditur illi directe & immediate, etiam propter opus per alium factum, ſed alteri tantum conceditur, ut poſſit pro alio indulgentiam lucrari. Sunt enim hęc duo valde diverſa, ut ſupra tetigi, tũ quia quando alicui conceditur indulgẽtia operando aliquid per ſe vel per alium, ſaltem exigitur ab illo, quod intendat aliquo modo lucrari indulgentiam, & quod ad hunc finem moraliter operetur ſaltem impetrando, vel movendo, vel ſaltem conſentiendo, ut alter vice ipſius operetur; & ideo hoc ſatis eſt, ut directe & per modum abſolutionis indulgentiam obtineat. At vero quando uni conceditur, ut poſſit indulgentiam lucrari, eamq; applicare alteri viventi, tunc ille non operatur vice alterius, ſed eſt quaſi principale operans moraliter, ideoque non oportet, ut ex motione, aut voluntate alterius operetur, ſed ejus intentio & voluntas ſufficit ad lucrandam indulgentiam. Nam in altero, cui applicatur, cum ſolum paſſive ſe habeat, ſatis eſt non habere obicem, cum ſola illa interpretativa voluntate, quia omnes cenſentur velle accepta re ſpirituale beneficium ſibi oblatum. Atque hæc poſtrema indulgentia eſt ſimillima illi, quæ pro defunctis conceditur, ideoque ſatis probabiliter dicitur eſſe per modum ſuffragii, ſicut eſt illa: & de hac videtur locutus D. Th. citato loco.

Nihilominus tamen non video ſufficiens fundamentum ad aſſerendum, indulgentiam viventi applicatam eſſe per modum ſuffragii, & non per modum abſolutionis, quia etiam tunc qui indulgentiam pro alio lucratur, non concedit illi indulgentiam, ſed Papa eſt, qui concedit ad applicationem alterius; ſed ille cui conceditur, eſt ſubditus ipſi Papæ: ergo poteſt illam concedere per modum abſolutionis, quia licet quoad conditiones requiſitas, quę antecedunt indulgentiam, & effectum ejus, videatur talis indulgentia indirecte & per alium concedi, tamen quoad ipſam indulgentiam & effectum ejus immediate conceditur a Pontifice ei, qui ipſam lucratur: ergo, ſi ille eſt ſubditus, erit per modum abſolutionis, quia Pontifex intendit tota ſua poteſtate operari in illo talem effectũ. Accedit, quod Pontifices in concedendis indulgentiis nunquam addunt illam reſtrictionem, per modum ſuffragii, niſi reſpectu defunctorum. Sed dicunt aliqui, in hujuſmodi indulgẽtia, quam unus alteri lucratur, applicationem ſatisfactionis pro alio immediate fieri ab eo, qui alteri indulgentiam lucratur; nam prius ipſe quodãmodo facit ſuam illam partem ſatisfactionis, quam ex theſauro lucratur, & deinde illam alteri donat, & in hoc conſiſtit propriiſſima ratio ſuffragii; ſed hoc non poteſt convenienter exponi; nam ſatisfactio, quæ in theſauro Eccleſiæ, & communis dici poteſt, non fit propria alicujus quoad dominium, ut ſic dicam, vel uſum, ut ſcilicet poſſit qui voluerit, illam applicare, quia hoc ſemper ſpectat ad poteſtatem clavium. Solum ergo dicitur appropriari alicui quoad effectum, & acceptationem Dei remittentis alicui tantam pœnam propter tantam ſatisfactionem. Igitur quando aliquis lucratur alteri indulgentiam, non prius ſibi appropriat partem ſatisfactionis, alias ſtatim conſequeretur effectum ejus, & jam non poſſet illam applicare alteri. Nam, ut recte notavit Adrianus concl. 5. de indulgentiis, nemo poteſt applicare alteri indulgentiam, quam ſemel ſibi acquiſivit, quia jam illa indulgentia habuit ſuum effectum, & poſtea nõ poteſt aut ſimul remittere reatum alterius, ſic enim duplicatũ haberet effectũ; aut remiſſionem uni factam ita in alium transferre, ut prior reatus redeat in altero, quia reatus pęnę non poteſt redire, niſi redeat culpa. Ergo quando aliquis lucratur indulgentiam per alium, non donat illi indulgentiam, quam prius ſuam fecerat. Neque etiam participat poteſtatẽ clavium, aut juriſdictionem, per quam applicet ſatisfactionem in theſauro adhuc exiſtentem: ergo talis applicatio nullo modo fit ab ipſo; fit ergo immediate ab ipſo Pontifice propter illius operationem tali intentione factam: ergo nihil obſtat, quo minus fiat per modum abſolutionis, quandoquidem ad ſubditum fit. *Eluditur.*

Video reſponderi poſſe, per illam formam indulgentiæ concedi participationem quandam poteſtatis clavium, ut talibus conditionibus poſitis applicare poſſit unus alteri tantam ſatisfactionem. Sed hoc nec fundari poteſt, aut in modo loquendi Pontificum, aut Theologorum; neque eſt veriſimile Pontificem communicare cuilibet de populo, viris, aut fœminis poteſtatem clavium; maxime cum neceſſaria non ſit ad hunc effectum, cum Pontifex poſſit applicare modo a nobis explicato. Quod etiam ſonant verba, quibus Pontifices in hujuſmodi indulgentiis utuntur, dicentes, *Concedimus his vel illis, pro ſe, vel pro aliis, &c.* *Evaſio alia.* *Præcluditur.*

Ex his ergo colligi in primis videtur nullam eſſe indulgentiam pro vivis, quę ſit tantum per modum ſuffragii, & non per modum abſolutionis. Hoc ſatis patet inductione facta & ratione etiam tacta, quia vivens ſemper eſt ſubditus concedentis indulgentias, a quo proinde abſolvi poteſt. Atque ita ſemper fieri debere, colligitur ex c. *Quod autem*, de Pęnit. & remiſſ. Unde quando Papa per alios concedit indulgentias tanquam per Vicarios, vel delegatos ſuos; tunc etiam indulgentia datur per modum abſolutionis, ſi vivis conceditur, quia etiam tunc is, qui proxime concedit indulgentiam, habet juriſdictionem ad abſolvendum. Neque in hoc oportet diſtinguere, an hujuſmodi delegatus habeat poteſtatem ordinis, necne, quia poteſtas ordinis non eſt neceſſaria ad hujuſmodi abſolutionem, ut ſupra tactum eſt, & infra etiam dicetur. *Nullam indulgentiam concedi vivis tantum per modum ſuffragii. Corol. 1.*

Fateor quidem, non involvi repugnantiam in hoc, quod Pontifex deleget juriſdictionem ad diſpenſandum theſaurum in aliquos, non conſtituendo illos ſubditos, nec delegando juriſdictionem in ipſas perſonas, ad eum modum quo ipſe Pontifex ſe habet reſpectu animarum Purgatorii, quia neque ex parte ipſius rei, neque ex parte poteſtatis, aut voluntatis Pontificis invenitur in hoc repugnantia. Poſito autem hoc modo delegationis, poſſet hujuſmodi delegatus concedere vivis indulgentiam per modum ſuffragii, & non per modum abſolutionis, ut ex dictis etiam ſatis patet. Dico tamen hunc modum delegationis non eſſe in uſu, ſed quoties Papa dat facultatẽ ad concedendas indulgẽtias viventibus, ſimpliciter eam concedere juxta capacitatem & ſtatum eorum, atque adeo conſtituendo eos ſubditos quoad hunc actum, ut in hoc foro ſolvi poſſint. Sicut etiam non repugnat ipſum Pontificẽ per ſe concedere indulgẽtiam vivẽtibus tantum per modum ſuffragii, de facto tamen nunquam id facit, *Quomodo indulgentia poſſit vivis concedi per modum ſuffragii.*

ut ex

ut ex dictis conſtat. Aliqui vero excipiunt indulgentiam conceſſam ex ſatisfactionibus Sãctorum, quia (ut putant) ſolum eſſe poteſt per modum ſuffragii. Sed hoc eſt falſum, ut in ſuperioribus oſtendi, quia quod indulgentia ſit per modum abſolutionis, non pendet ex ſatisfactione, quæ applicatur, ſed ex poteſtate, per quam fit. Alii denique excipiunt indulgentiam, quatenus habet effectum in ipſomet concedente, quem putant poſſe ſibi ſuffragari, non tamen ſe ipſum abſolvere, quod eſt probabile, non tamen neceſſarium. Manet ergo generalis regula omnem indulgentiam viventibus conceſſam de facto eſſe per modum abſolutionis, quamvis de poſſibili non repugnet concedi tantum per modum ſuffragii, quia omnem poteſtatem, quam habet Pontifex in animas Purgatorii, habet a fortiori in viventes: unde poſſet illa præciſe uti, quid enim repugnat?

Indulgentiam per modum ſuffragii non cõſiſtere in hoc ut per alterius actionem obtineatur. Coroll. 2.

Atque hinc infero ſecundo, formalem ac præciſam rationem indulgentiæ per modum ſuffragii non conſiſtere in hoc, quod obtineatur media actione & applicatione alterius, ipſo, qui eam lucratur, quaſi paſſive tantum fructũ recipiente: item infero, indulgentias defunctorum, formaliter loquendo, non ob hanc ſolam cauſam eſſe per modum ſuffragii. Probatur utrumque ex dictis, quia interdum conceditur, vel concedi poteſt indulgentia uni vivẽti, ut eam pro alio lucretur, & nihilominus, quod reſpectu ejus, cui illa applicatur, ſit vera abſolutio, ut oſtenſum eſt: ergo aliquid aliud concurrit, ſeu reſpectu defuncti, ratione cujus indulgentia illi conceſſa, non eſt abſolutio. Ergo ex illa præciſa ratione non ſatis explicatur modus ſuffragii. Imo ulterius etiam exiſtimo, indulgentiam per modum abſolutionis, non ſatis explicari per hoc, quod directe & immediate conceditur alicui ſine interventu actionis, vel obligationis alterius tertiæ perſonæ, quia quando in ſuffragio ex theſauro intervenit hęc tertia perſona, non eſt ipſa, quæ dat indulgentiam, vel ſatisfactionem de theſauro communi applicat, ſed Pontifex, ut vidimus: ergo eadem ratione Pontifex nulla interveniente tertia perſona, vel actione ejus, poteſt illam concedere ſolum per modum ſuffragii.

Non ſatis eſt ad indulgentiã per modũ abſolutionis, ut alicui immediate conferatur.

An ſit de neceſſitate indulgẽtiæ pro defunctis ut concedatur medio opere viventis. Ratio pro parte negante.

Ut autem res hæc magis declaretur, dubitari non immerito poteſt, an ſit de neceſſitate indulgentiæ pro defunctis, ut concedatur medio aliquo vivente, qui aliquid operando, illam pro defuncto lucretur. Nam, ſi uſum ſpectemus, videbitur hoc eſſe neceſſarium, nunquam enim indulgentię pro defunctis aliter conceſſæ ſunt, ut conſtat ex hiſtoriis, ſeu conceſſionibus Pontificum ſupra citatis. Atque hinc fortaſſe ortum eſt, ut modus ſuffragii poſitus eſſe credatur in illo quaſi circuitu, ſeu indirecta conceſſione, facta uni per applicationem alterius. In contrarium autem facit, quia non eſt de ratione indulgentiæ, ut exigatur aliquod opus ad obtinendam illam, ſed poteſt Pontifex immediate illam concedere, ſi aliunde ſupponatur motivum ſufficiens; ergo poteſt Pontifex hoc modo concedere indulgẽtiam defunctis, ſicut vivis: ergo poteſt non exigere actionem, vel applicationem tertiæ perſonæ. Hæc poſterior conſequentia per ſe evidens eſt. Prior vero patet a paritate rationis, & quia non poteſt oſtendi ſpecialis repugnantia. Et confirmatur, quia ille modus indulgentiæ non repugnat ſuffragio: cur enim, ſicut ego offero immediate ipſi Deo meam privatam ſatisfactionẽ pro anima defuncti, ut Deus illi remittat pęnam, non poteſt etiam Pontifex immediate offerre Deo ſatisfactionem de theſauro Eccleſiæ, applicando illam animabus Purgatorii, vel generaliter omnibus, vel ſpecialiter aliquibus, ut Deus illis remittat tantam vel tantam pœnam? Plane hoc non repugnat rationi ſuffragii, ut ſic. Et confirmatur amplius; nam, ſicut abſolutio poteſt immediate fieri propter rationabilem cauſam ſine alia exactione vel ab illo, vel ab alio pro illo, ita etiam ſolutio: ergo etiam ſuffragium; nam ſecluſa abſolutione, hoc ſuffragium nihil aliud eſt quam ſolutio quædam. Quod ſi hæc pars poſterior vera eſt, ex illa clare concluditur, non ſatis eſſe, ut indulgentia ſit per modum abſolutionis, quod directe & immediate concedatur alicui ſine interventu alterius; nam, etiamſi hoc modo concederetur animabus Purgatorii, eſſet per modum ſuffragii: atque ita omnino evertitur opinio, in qua verſamur.

Reſolutio dubii.

Et mihi quidem videntur concludere poſteriores rationes, ſi nudam poteſtatem diſpenſantis, & capacitatem animarũ conſideremus. Aliunde vero ex parte finalis cauſæ evenire puto, ut indulgentia nunquam concedatur defunctis, niſi per vivos, nec moraliter loquendo aliter fieri poſſit. Nam in primis frequentior uſus indulgentiarum eſt, ut cõcedantur ſub conditione alicujus operis, propter congruentias ſuperius adductas: hoc autem opus non poteſt immediate exigi ab ipſis animabus Purgatorii, quia nec ſunt capaces ejus, nec quoad hoc habẽt nobiſcũ commercium. Quod enim quidam ajunt, ſaltem poſſe pro nobis orare, ideoque poſſe illud ab eis exigi, non recte dictũ eſt, tum, quia illud prius incertũ eſt, tum etiam quia Pontifex non poteſt alicui opus injungere, quod non poteſt ei proponere ſeu promulgare: non poteſt autem ſuam voluntatem animabus Purgatorii manifeſtare, imo eſt etiã incertum, an Deus ipſis eam revelet. Addit prętera Richardus 4. d. 20. ar. 3. q. 3. rationem aliam, ſcil., quia oratio, ut ab anima Purgatorii, non eſt opus pęnale, ſicut eſt oratio viatoris. Sed hoc non multũ impediret, quia poſſet oratio exigi ſolũ, ut impetratoria. Deinde, licet effectus indulgentię reſpiciat utilitatem defuncti, tamen cauſa concedendi indulgentias ſemper reſpicit viventes, & utilitatem aliquam, ſeu profectum Eccleſiæ in hoc mundo militantis: tum quia hæc eſt, quæ immediate ſubeſt paſtorali curæ Pontificis: tum etiam, quia ſi ſola utilitas animarum Purgatorii ſpectanda eſſet, poſſet Pontifex ſuo arbitrio animas a Purgatorio educere ſine alia cauſa, cujus oppoſitum certum eſt. Hæc ergo cauſa moraliter non occurrit ſine ordine ad viventes: & ideo illis mediantibus, & per operationes eorum conceduntur indulgentiæ defunctis, & non aliter. Quamvis autem de facto hoc ita ſit, non tamen in eo formaliter conſiſtit ratio & modus ſuffragii, ſed hæc tantum concomitanter ſe habent, ut ex dictis conſtat.

Indulgentiam per modũ abſolutionis & ſuffragii differe in modo cauſandi ſuum effectum. Coroll. 3.

Tertio igitur ex dictis concludo, indulgentiam per modum ſuffragii, & per modum abſolutionis, ſi cętera paria ſint, non differre vel in quantitate effectus, vel in ejus infallibilitate, ſed in modo cauſandi moraliter illum effectum. Nam quando indulgẽtia eſt per modum abſolutionis, qui eam cõcedit, proxime & immediate remittit pęnam tanquam miniſter Dei, & judex locum ejus tenens; quando vero ſolum eſt per modum ſuffragii, concedens non remittit pęnã, ſed offert Deo pretium ęquivalens, ut ipſe remittat. Unde fit, ut in utraq; intercedat ratio juſtitię, ſed diverſo modo; nam in abſolutione intercedit juſtitia quaſi vindicativa ex parte abſolvẽtis; nam ſicut ad illum ſpectat punire, ita & judicialiter abſolvere. In poſteriori vero modo ſolum intervenit juſtitia per modum cujuſdam æquivalentis commutationis fundatę in pacto & promiſſione divina. Verum eſt tamen, etiam in altero modo includi hanc commutationem, quia ut ſupra dixi, abſolutio non fit ſine æquali ſolutione ex ſatisfactionib. Theſauri, applicatis per ipſammet abſolutionẽ. Unde etiam recte dicere poſſumus, hæc duo ſe habere tãquam includens & incluſum, ex quibus tandem oritur alia differentia, quod indulgentia per modum ſuffragii poteſt concedi non ſubditis, ſi alioqui diſpenſator habeat talem poteſtatem ſupra Theſaurum: indulgentia autem per modum abſolutionis ſolum poteſt concedi ſubditis, quia eſt actus judiciarię poteſtatis. Et de hac ſola intelligendus eſt textus in dict. c. *Quod autẽ*, de pęnit. & remiſſ. quamvis ſimpliciter loquatur, quia loquitur de indulgẽtia conceſſa ab Epiſcopis, qui non poſſunt concedere indulgentias, niſi per modum abſolutionis, ut infra ſuo loco dicemus. Quod, ſi aliquis inquirat, cur Pontifices tam accurate explicent indulgentiã pro defunctis eſſe per modum ſuffragii, cum differentia hęc, quę a nobis explicata eſt, magis in ſubtili quadam ſpeculatione, quam in uſu aliquo, vel effectu morali conſiſtat? Reſpondendum eſt, id merito feciſſe, ut declarent ſe non abuti poteſtate, ſibi conceſſa, nec recognoſcere animas Purgatorii tanquam ſibi ſubjectas, ut eas judicare velint, ſed ut charitate ſibi conjunctas, & indulgentes, quibus ſubvenire poſſunt ex theſauro Chriſti, tanquam diſpenſatores ejus.

Indulgentia per ſuffragii poteſt cõcedi non ſubditis, nõ ſic per abſolutionem.

Tã indulgentiam per ſuffragiũ quam per abſolutionem, vere eſſe indulgentias.

Ultimo infero ex dictis, licet hę duę indulgentię per modum abſolutionis, vel ſuffragii, dici poſſint formaliter ſeu morali ſpecie differre, propter differentias aſſignatas, nihilominus utramque eſſe veram ac propriam indulgẽtiam. Quod de indulgentia abſolutionis indubitatum eſt apud omnes. De illa vero, quę eſt per modum ſuffragii, quidam dicunt eſſe tantum indulgentiam ſecundum quid ſignificantes analogice tantum eſſe indulgentiam. Qui

modus loquẽdi mihi non probatur, quia hęc indulgentia vere eſt efficax, ut remiſſio pęnę obtineatur gratis, ac liberaliter reſpectu ejus, cui talis remiſſio fit; ſed hoc tantum ſignificatur nomine indulgentiæ: ergo. Præterea ea definitio indulgentiæ ſupra tacta in hanc indulgentiam pro defunctis convenit; nam eſt actus juriſdictionis clavium, quo mediante fit remiſſio pęnę temporalis debitæ pro peccato actuali, abſque ſacramento: ergo nihil illi deeſt ad veram rationem indulgentiæ. In tota enim illa definitione nulla eſt particula, de qua poſſit dubitari, præterquam de genere, eo quod animæ purgatorii non ſint de juriſdictione Eccleſiæ. Hoc vero ex dictis facile expeditur, quia licet hęc indulgentia non ſit actus juriſdictionis in ſubditos, eſt tamen actus poteſtatis juriſdictionis ad diſpenſanda, ſeu diſtribuenda bona communia: nec enim talis actus fieri poteſt ſine poteſtate, neque ad poteſtatem ordinis ſpectat: ergo erit a poteſtate juriſdictionis, quatenus tota poteſtas gubernativa hoc nomine comprehenditur. Item hic actus eſt quædam ſolutio, per quam tollitur impedimentum ingrediendi regnum cœlorum: vere ergo ac proprie participat genus poſitum in definitione indulgentiæ.

Objecti. Solum poſſet aliquis in hoc dubitare, quia diximus, in hac indulgentia per modum ſuffragii, ipſum Pontificem non proprie remittere pęnam; ſed offerre tantum pretiũ, propter quod Deus remittit: indulgentia autem proprie, & in rigore ſignificat ipſam remiſſionem: ergo in hoc genere conceſſionis Pontifex non dat ſimpliciter indulgentiam, ſed dat id quo obtineri poſſit. In hoc fortaſſe fundati ſunt, qui nolunt hanc vocare indulgentiam ſimpliciter, ſed ſecundum quid, id eſt, cum illo addito, *per modum ſuffragii*, quod putant eſſe diminuens: cum quibus (dummodo non dicãt diminuere certitudinem & infallibilitatem effectus) non eſt multum de nomine contendendum. Solutio. Reſpondeo tamen, indulgentiam hanc includere remiſſionem pęnę virtuali, ſeu morali modo, quia continet æquivalentem ſolutionem, ad quam veluti in genere cauſę formalis ſequitur expulſio alterius pęnę, ſeu reatus ejus: & hoc ſatis eſt, ut hæc vocetur ſimpliciter indulgentia ſuppoſito quod talis ſolutio ſit per actum juriſdictionis: nam hoc poſtulat, ut dixi, communis vox, & ratio indulgentiæ, ut excludatur ſolutio, quæ per privatum ſuffragium fieri poteſt: nam illa nec ſimpliciter, nec ſecundum quid, indulgentia dicitur.

SECTIO IV.

Quæ conditiones requirantur ad valorem indulgentiæ pro defunctis.

Quæſtio hæc præcipue intelligitur (juxta materiam præſentis Diſput.) de conditionibus requiſitis, vel ex parte animarum Purgatorii, quę ſunt veluti proprium ſubjectum, circa quod verſatur indulgentia, vel ex parte eorum viventium, qui lucraturi ſunt indulgentiam defunctis; nam illi quodam modo recipiunt hunc favorem, ſeu gratiam. De aliis vero conditionibus, quę ex aliis capitibus poſſunt eſſe neceſſariæ, non eſt hic dicendi locus. Certum eſt enim in concedente requiri poteſtatem, de qua ſupra generatim dictum eſt, & infra in particulari diſputabimus, quiſnam habeat poteſtatem concedendi hanc indulgentiam pro defunctis. Rurſus ex parte finis certum eſt requiri piam, & rationabilem cauſam, de qua eadem ratio eſt in hac indulgentia, & in ea, quæ vivis conceditur, de qua Diſput. ſeq. dicturi ſumus. Tria ergo tantum puncta præcipua hic declaranda ſuperſunt.

An in lucrante indulgentiam pro defuncto requiratur gratia, in eo ſaltem tempore, quo opus injunctum perficit.

Primum eſt, an in eo, qui lucratur indulgentiam pro defuncto, requiratur gratia, eo ſaltem tempore, quo conſummat opus ad indulgentiam requiſitum. Certum eſt enim requiri ex parte illius, ut perficiat tale opus, quale a diſpenſatore indulgentiæ poſtulatum eſt; nam quoad hoc eadem eſt ratio de hac, & de indulgentia vivorum; nam etiam hic eſt conceſſio conditionata, quæ non impleta conditione non ſortitur effectum.

Rurſus certum eſt neceſſarium eſſe, ut tale opus fiat ex intentione & voluntate obtinendi indulgentiam defuncto: quia, alias tale opus, formaliter loquendo, non eſſet opus indulgentiæ, id eſt, nullo modo eſſet factum pro illo, cui indulgentia procuratur, quod tamen & per ſeſe eſt neceſſarium ad effectum moralem, & in ipſa conceſſione indulgentiæ poſtulatur. Circa hoc autem oportet accurate diſtinguere, duobus modis poſſe intelligi opus hoc fieri pro animabus Purgatorii: primo ad effectum lucrandi illis indulgẽtiam, & hoc ut minimum eſt neceſſarium, ut concludunt rationes factę. Secundo ut etiam tale opus, quatenus per ſe habet propriam ſatisfactionem, vel ex opere operantis, vel ex opere operato, offeratur pro anima Purgatorii, cui indulgentia procuratur, ut v.g., ſi opus illud ſit jejunium, habens ſatisfactionem annexam ex opere operantis, quod talis ſatisfactio offeratur pro illa anima, ſi vero ſit ſacrificium Miſſæ, applicetur eidem animę quoad effectum ſatisfactionis ex opere operato. Et in hoc ſenſu non exiſtimo eſſe neceſſarium tale opus fieri pro anima Purgatorii, niſi in ipſa conceſſione expreſſe vel ſufficienter declaretur. Patet, quia hoc opus non neceſſario exigitur ab operante, ut ſatisfactorium, ſed ſolum ut piũ, vel pertinens ad cultum Dei, vel conducens ad complendam cauſam ſufficientem indulgentiæ, quæ poteſt compleri ſolum ex eo quod fiat, etiamſi ſpecialis fructus ejus non applicetur tali animæ. Deinde, ut opus ſit ſatisfactorium ex opere operantis, neceſſe eſt, quod in gratia fiat ſed, ut ſufficiat ad lucrandam indulgentiam alteri, non eſt neceſſe fieri in gratia, ut ſtatim dicemus: ergo ad prædictum finem neceſſarium non eſt opus eſſe ſatisfactoriũ ex opere operantis: ergo etiamſi cõtingat eſſe ſatisfactorium, nõ erit neceſſarium propriam, & quaſi perſonalem ſatisfactionem offerre pro anima, cui ſatisfactio procuratur, niſi hoc in conceſſione exprimatur, quod raro vel nunquam fit. In ſacrificio autem Miſſę non habet locum prædicta ratio, quia, etiamſi ſacrificans ſit in peccato mortali, ſemper habet ſuum effectum ex opere operato in eo pro quo offertur, ſi in illo non ſit obex, & ad hunc finem ſolet pręcipue poſtulari hoc ſacrificium, quando offerri præcipitur: & ideo in eo magis dubia res eſt, veriſimiliuſque apparet, quando conceditur indulgentia liberandi animam a purgatorio, dicendo unam Miſſam, conſequenter poſtulari, ut ſacrificium illud ex opere operato pro illa anima offeratur. Securius ergo eſt ita facere, quãquam in rigore id non ſit per ſe neceſſarium ad talem indulgentiam, ſed pendeat ex voluntate concedentis. Ideoque verba reſcripti, ſeu privilegii attente expendenda ſunt; nam ſi hunc tenorem contineant, *dicendo aut offerẽdo Miſſam pro defuncto, liberes ejus animam a Purgatorio*, tunc neceſſarium erit fructum ſacrificii tali animæ in particulari applicare. Si autem ſolum dicatur, *Dicendo miſſam*, vel, *quoties miſſam dixeris, toties liberes unam animam a Purgatorio*, tunc ex vi talium verborum ſatis eſt illud pium opus facere, etiamſi particularis fructus ejus, ſive ex opere operantis, ſive ex opere operato tali animæ non applicetur, ſed ſolum beneficium indulgentiæ. Sæpe autem non conſtat, quibus verbis talis gratia conceſſa ſit, & tunc ſecurius eſt ſacrificium pro defuncto offerre, ſemperque eſt optimum conſilium, quia fortaſſe hoc modo erit ſufficiens cauſa ad lucrandam integram indulgentiam, quæ alias non eſſet.

Opus debet fieri intentione lucrãdi illã defuncto. Non eſt tamen neceſſe, ut ſatisfactio ejuſdem operis pro defuncto offeratur.

An quando in forma indulgẽtiæ pro defuncto poſtulatur Miſſa, neceſſe ſit illam pro eo offerre.

Atque hinc obiter colligo, quando aliquis exequitur opus pium, ut ſibi ipſi lucretur indulgentiam aliquam, poſſe nihilominus propriam ſatisfactionem, quam ex opere operantis inde habet, alteri aut defuncto, aut viventi applicare per modum ſuffragii, quia indulgentia ſolum exigit executionem illius operis, non vero applicationem ſatisfactionis ejus pro ſe, vel pro alio: quod a fortiori probant omnia dicta. Imo etiam quoad hanc partem exiſtimo verum, ſi alicui concedatur indulgentia plenaria quoties ſacrificaverit, tali loco, vel tali die, vel ſimpliciter, poſſe lucrari indulgentiam, ſacrificium offerendo pro altero vivente, aut defuncto, quia neque ex vi talis conceſſionis aliud exigitur, neque eſt veriſimile indulgentiam impedire hoc charitatis opus, aut hanc eſſe Pontificis intentionem.

Lucrans ſibi indulgentiam poteſt operis ſatisfactionem alteri donare.

Tertio (ut ad punctum propoſitum redeamus) certum eſt, quando opus exequendum vel pars ejus tempore antecedit effectum indulgentiæ, pro illo tempore, non eſſe neceſſarium, ut operans ſit in gratia, quia ſupra oſteſum eſt hoc non eſſe neceſſarium ad lucrandam ſibi indulgentiam: ergo neque erit neceſſarium ad lucrandum alteri. Item, quia in forma talis indulgentiæ non poſtulatur, ut opus fiat in gratia, ſed ut opus fiat. Difficultas vero nonnulla eſt, quando conſummato opere ſtatim tribuendus eſt

In lucrante indulgentiam defuncto non requiritur ſtatus gratiæ.

dus eſt fructus indulgentiæ. Et ratio dubitandi eſt, quia in eo caſu ad lucrandam ſibi indulgentiam neceſſarium eſt, eſſe in gratia ſaltem pro eo tempore, vel momento quo conſummatur opus: ergo idem erit neceſſarium ad lucrandam indulgentiam alteri, quia non eſt potentior peccator ad obtinendum beneficium alteri, quam ſibi ipſi. Atque ita tenet Angelus, verb. *Indulgentia* n.21. cum Cardinali in Clem. 2. de pœnit. & remiſſ.

Nihilominus dicendum eſt etiam, tunc non eſſe neceſſarium ſtatum gratiæ. Quod tenet Gabr. in Additione citata ad ſect.57. cum D. Thoma, & Richardo, quos citat. Et idem ſequitur Cordub. qu. 26. Et ratio eſt, quia ſtatus gratiæ ſolum requiritur ad tollendum obicem indulgentiæ: & ideo per ſe ſolum eſt diſpenſatio neceſſaria in eo, qui recepturus eſt indulgentiæ effectum: in præſenti autem non eſt recepturus effectum ille, qui efficit opus ad indulgentiam requiſitum, ſed alius, cui indulgentia procuratur: ergo. Et ideo non eſt ſimile de lucrante ſibi ipſi indulgentiam; nam in eo requiritur ſtatus gratiç, non formaliter, quia operans eſt, ſed quia recipiens eſt indulgentiç effectum. Atque hac ratione non eſt inconveniens, quod exiſtens in peccato, aliquem effectum poſſit obtinere alteri, & non ſibi, quia ipſe habet obicem, non vero alius; maxime cum hic effectus non nitatur merito operantis. Sicut ſacerdos exiſtens in peccato, poteſt per ſacrificium obtinere alteri remiſſionem pœnæ, non vero ſibi. Denique explicatur optime ex dictis; nam is, qui lucratur indulgentiam alteri, nullo modo prius ſibi lucratur aliquam ſatisfactionem, ut eam alteri præbeat, ſed ſolum exhibet conditionem poſtulatam, ut Pontifex alteri concedat indulgentiam: hæc autem conditio non eſt niſi executio talis operis quoad ſubſtantiam ejus, per quod poteſt ſufficienter impleri cauſa proportionata talis indulgentiæ, ut in ſuperioribus locis declaratum eſt: ergo.

An requiratur character baptiſmalis in defuncto, qui indulgentiam lucratur.

Secundum punctum eſt, an ex parte lucrantis hanc indulgentiam requiratur character baptiſmalis (de gratia enim non differimus; nam dictum eſt hanc indulgẽtiam ſolum poſſe offerri pro animabus Purgatorii, quas cõſtat eſſe in ſtatu gratiæ). De charactere autem baptiſmali videtur eſſe nonnullum dubium, quia actus clavium non poſſunt exerceri niſi circa eos qui ſunt, vel fuerunt Eccleſiæ membra; nam, *de his qui foris ſunt, nihil ad nos*: nullus autem eſt Eccleſiæ membrum, donec charactere baptiſmali inſignitus ſit, quia baptiſmus eſt Eccleſiæ janua. Item, quia ita videtur in uſu obſervari, conceduntur enim indulgentiæ ſolum pro fidelibus vivis, aut defunctis: fidelium autem nomine, juxta communem Eccleſiæ phraſim, illi dicuntur, qui fidem in baptiſmo profeſſi ſunt. In contrarium vero eſt: quia, ut indulgentia cõcedatur pro defuncto, non eſt neceſſe illum eſſe ſubditum juriſdictioni Pontificis, ut declaratum eſt: ergo neque eſt neceſſe fuiſſe illi ſubditum in hac vita, quia hæc relatio præcedens parum refert ad indulgentiam, ſi in præſenti tempore, quo indulgentia conceditur, non eſt neceſſaria: ergo nec neceſſarium eſt, quod præceſſerit baptiſmus, vel quod character baptiſmalis habeatur, ſolum enim poſſet propter ſubjectionem requiri. Item ratio a priori eſſe videtur; quia hæc indulgentia ſolum conceditur per modum ſuffragii: homo autem non baptizatus capax eſt ſuffragii, ſi ſit in charitate, quia communicatio ſuffragiorum fundatur in unione charitatis, quam poteſt habere aliquis ſine charactere baptiſmali, quia, licet in re ipſa baptiſmum non ſuſceperit, poteſt per contritionem, & votum baptiſmi juſtificari. Unde probabile valde eſt privata ſuffragia illis applicari, etiam quoad participationem ſatisfactionis, ut in ſuperioribus vidimus: ergo veriſimile eſt, eos eſſe capaces hujus ſuffragii, quod per indulgentias fit.

Ratio dubitandi pro parte affirmativa.

Ratio pro parte negativa.

Dubii reſolutio.

In hac re nihil invenio certum; nam auctores pauca de illa dixerunt, & Palacios, qui illam attigit in 4. d. 45. quæſt. in fine, nihil aperte dicit. Utraque igitur pars probabilis eſt; & priori quidem favent auctores, qui communiter ſolum requirunt ad indulgentiam ex parte ejus, cui applicatur, ſtatum gratiæ, & debitum pœnæ ob culpam actualem remiſſam, & nullam mentionem faciunt characteris baptiſmalis. Poſteriori vero parti favent Patres, qui negant ſacrificium Miſſæ poſſe offerri pro catechumeno defuncto, ad remittendam illi pœnam temporalem ex opere operato; nam hinc videtur colligi generalis regula, ante baptiſmum neminem eſſe capacem effectus ex opere operato etiamſi juſtificatus ſit; nam ſi eſſet capax, poſſet illum recipere per ſacrificium Miſſæ, quia ex ſuo genere eſt potentiſſima cauſa ad hunc effectum: remiſſio autem per indulgentiam eſt ex opere operato; non ergo habebit locum in non baptizatis. Unde etiam videtur colligi, quod ſicut poteſtas offerendi ſacrificium pro vivis & defunctis coarctata eſt ad baptizatos, etiãſi id, quod offertur, fit per modum ſuffragii, ita etiam poteſtas clavium ad concedendas indulgentias pro vivis & defunctis limitata ſit ad baptizatos, etiamſi habere poſſit actum per modum ſuffragii. Nam per ſe veriſimile eſt Papam non poſſe alicui defuncto concedere indulgentiam per modum ſuffragii, cui viventi non potuiſſet concedere indulgentiam per modum abſolutionis: hanc autem non poteſt concedere Cathecumeno viventi: ergo neque illã defuncto. Denique uſus magnum indicium eſt poteſtatis; cum ergo hoc genus indulgentiç nunquã fuerit in uſu Eccleſiç, non habemus indicium, nec rationem aliquam ſufficientem, cur afferamus hanc indulgentiam eſſe poſſibilem, ideoque veriſimilius eſt hunc favorem ex Chriſti inſtitutione eſſe proprium Chriſtianorum.

An in anima Purgatorii aliqua diſpoſitio præter characterem baptiſmalem & gratiam requiratur.

Tertium punctum eſt, utrum præter characterem, & gratiam alia diſpoſitio requiratur in anima Purgatorii ad hunc effectum. Sed quæ hic tractari poterant, in ſuperioribus fere expedita ſunt. Nam in primis tractari poterat ſententia Cajetani aſſerentis requiri ſpeciale meritum de congruo, quod in hac vita præceſſerit, quod videlicet quis mereatur, ut indulgentiæ poſt mortem illi applicatæ, a Deo acceptentur. Sed circa hanc ſententiam nihil novi dicendum occurrit, non enim majori fundamento meritum hoc requiritur in defunctis, quam in vivis poſtulent ſpeciales ſolicitudines ſatisfaciendi: unde, quibus argumentis oſtendimus ſine cauſa poſtulari conditionem illam in viventibus, eiſdem concluditur hanc non eſſe neceſſariam in defunctis. Item, rationes, quibus ſupra probavimus hujuſmodi ſpeciale meritum non eſſe neceſſarium ad effectum infallibilem aliorum ſuffragiorum, idem probant de hoc ſuffragio indulgẽtiarum, quia applicatur per poteſtatem a Chriſto conceſſã, & ſub ejus verbo ac promiſſione: ergo tantum requirit, ut non inveniat obicem. Denique quando Sancti loquuntur de hujuſmodi merito, nihil requirunt, niſi, quod ad obtinendam remiſſionem venialis culpæ ſufficiat, ut cõſtat ex Auguſtino in Enchir. c. 110. Eſtque ad hoc propoſitum locus optimus apud Gregorium lib. 4. Dialog. c. 39. ubi ſic inquit: *Hoc autem ſciendum eſt, quia illic ſaltem de minimis nihil purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc vita poſitus, ut illic obtineat, promereatur.* Ubi etiam per purgatorium ignem, ait, non tolli venialia peccata, niſi quiſpiam in hac vita hoc promeruerit: certum eſt autem non eſſe ad hoc neceſſarium ſpeciale meritum, ſed illud ſufficere, quod ad merendum in gratia ſatis eſt: de hoc ergo tantum loquitur Gregor. & de eodem loquuntur cæteri Patres in ſimilibus locis. Unde ſunt etiam optima illa verba Gregorii ad confirmandam ſententiam, quam in ſuperioribus cum D. Th. docuimus, ſcilicet, peccatum veniale nunquam dimitti, quandiu cum mortali conjunctum eſt.

Non requiritur in anima ſpeciale meritum de congruo, quod in hac vita præceſſerit.

Altera etiam ſententia poteſt hoc loco tractari, quæ requirit in anima defuncti, pro qua indulgentiam lucramur, notitiam aliquã, & acceptationem beneficii ſibi impenſi. Sed hanc ſententiam apud nullum auctorem invenio præter Hoſtienſem in c. *Ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. n. 5. ubi varias requirit conditiones ad lucrandam indulgentiam, quarum aliquæ cognitionem, & juſtam illius exiſtimationem ſupponunt. Sed ille non loquitur de indulgentiis pro defunctis, quas alibi negat concedi poſſe, neque illæ conditiones etiam in viventibus neceſſariæ ſunt, ſed ſolum quæ in ſuperioribus ſunt aſſignatæ. Illa ergo ſpecialis notitia non eſt neceſſaria in anima liberãda a Purgatorio per indulgentiam: quia, per ſe loquendo, nihil confert ad effectum ejus. Unde incertum eſt, an Deus illam cõferat per ſpecialem revelationem. Neque etiam ad fructum indulgentiæ obtinendum neceſſarium eſt, ſpecialiter credere, aut ſperare, hanc indulgentiam mihi

In anima non requiritur notitia, aut acceptatio beneficii ſibi impẽſi. Hoſtienſ.

mihi applicatam, futuram eſſe fructuoſam, ut ea ratione ejus notitia neceſſaria ſit; nam illa fides neque eſt diſpoſitio ad gratiam, neque ad remiſſionem pœnæ temporalis, ut per ſe conſtat. Unde etiam inter viventes is, qui lucratur indulgentiam, poteſt in particulari judicare, & fortaſſe etiam ſpeculative credere hanc conceſſionem indulgentiæ non eſſe validam, & nihilominus neceſſariam diligentiam adhibere, ut ſi fortaſſe valida eſt, obtineat ejus effectum, quem ſine dubio conſequetur, ſi conceſſio re vera fuit valida, quia illa dubitatio vel credulitas non eſſet peccaminoſa, nec ponit obicem effectui indulgentiæ. Sufficit ergo generalis fides de poteſtate cõcedendi indulgentias, quatenus neceſſaria eſt vel ad ſtatum gratiæ & juſtitiæ, ad quem aliquando ſufficiet implicata fides de tali articulo, vel ad operandum pro indulgentia lucranda, quia hoc fieri non poteſt ſine cognitione illius. Animę autem Purgatorii non hoc modo operantur, ſed recipiunt fructum aliorum opera comparatum, unde neque ex hoc capite eſt illis neceſſaria illa cognitio. Nec denique talis cognitio eſt illis neceſſaria propter acceptationẽ: tum quia hęc acceptatio potius neceſſaria eſt ex parte Dei, quam ex parte ipſarum: tum etiam quia ſufficit eis illa voluntas generalis, qua deſiderant ſatisfacere Deo, quam citiſſime valeant, & omnibus modis quibus id fieri poſſit, quanquam nec voluntas hęc actualis eſſet per ſe neceſſaria, ſed ſufficeret virtualis ſeu habitualis, in ipſo ſtatu gratiæ implicite contenta.

DISPUTATIO LIV.

De cauſa finali, propter quam concedi poſſunt, ac debent indulgentiæ.

POſt materialem cauſam indulgentiarum, dicendum videbatur de formali, ſed quia illa nihil aliud eſſe poteſt, niſi actus quidam cauſæ efficientis indulgentiam: ideo commodius infra poſt efficientem cauſam de illa forma diſputabimus. Hic ergo incipimus agere de cauſis extrinſecis indulgentiarum, quarum prima eſt finis, qui in hac diſputatione explicandus eſt. Diſtinguere autem oportet duplicem finem intrinſecum, vel extrinſecum.

Finis intrinſecus indulgentiæ quis.

Intrinſecus finis indulgentiæ dici poteſt ipſemet effectus proximus ejus, ſicut in omni actione immediatus terminus ejus eſt finis intrinſecus illius, ſic igitur remiſſio pœnæ eſt intrinſecus finis indulgentiæ: unde veriſſime dicitur indulgentia concedi propter liberandum hominem a tali reatu pęnę vel a Purgatorio, &c. quod ſi quis dicat, remiſſionem pęnę eſſe ipſammet indulgentiam, ideoque non poſſe eſſe finem ejus, negandum id eſt, niſi large nomen cauſæ effectui tribuatur, proprie enim remiſſio pœnæ non eſt indulgentia, ſed effectus ejus, indulgentia vero eſt, vel abſolutio per quam fit talis remiſſio, vel tale ſuffragium quo comparatur. De hoc ergo fine nihil habemus, quod addamus his, quæ de effectu indulgentiæ diximus. Inquirimus igitur in præſenti, an præter hunc finem neceſſarius ſit alius extrinſecus, qui moveat concedentem ad indulgentiam præſtandam, & qualis ille futurus ſit, quamque neceſſarius ſit, ſcilicet, ut conceſſio honeſta ſit, an vero etiam, ut valida ſit, ſimulque attingenda erunt aliqua de cauſis indulgentiarum, quæ ſunt in uſu, an ſufficientes ſint.

SECTIO I.

Utrum ad concedendam indulgentiam neceſſaria ſit aliqua cauſa finalis, quæ moveat concedentem.

Ratio dubitandi.

RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia indulgentia ſecum habet intrinſecum motivum ſufficiens, quale eſt liberare proximum a tali miſeria: ergo illud ſatis eſt, ut talis conceſſio honeſte fiat, & a fortiori, ut fiat valide, quia actus juriſdictionis invalidus nunquam honeſte fit, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia. Prima conſequentia patet, quia ut actus ſit honeſtus ex parte finis, ſatis illi eſt habere intrinſecum motivum honeſtum: ſupponimus enim ex parte aliarum circumſtantiarum non habere inordinationem aliquam; nam hoc etiam accidentarium, & extrinſecum eſſet. Antecedens patet: tum quia in ipſo, cui conceditur indulgentia pro ſe, vel pro alio, ut honeſte operetur ad illam lucrandam, ſufficit quod id faciat, ut ſe, vel proximum liberet a tali debito, etiamſi nullum aliud extrinſecum motivum habeat: ergo in concedente erit illud etiam ſufficiens motivum. Tum etiam, quia in eleemoſyna corporali ſufficiens motivum ad honeſtatem ejus eſt liberare proximum a tali miſeria, & in eleemoſyna ſpirituali, quæ fit per alia ſuffragia, ſimile aut proportionale motivum eſt ſufficientiſſimum, & in ſacramento pęnitentiæ optimum motivum abſolutionis eſt liberare proximum a miſeria peccati, illudque ſufficit, ſuppoſita diſpoſitione, & capacitate ſubjecti: ergo idem dicendum eſt in præſenti, ſive indulgentia intelligatur fieri per modum ſuffragii & eleemoſynę, ſive per modum abſolutionis: nam etiam ſupponitur ſubjectum capax, & diſpoſitum, neque propter intrinſecum finem redditur magis capax, magiſque diſpoſitum. Denique Chriſtus Dominus abſolute conceſſit facultatem Petro dicens: *Quodcunque ſolveris*: neque addit reſtrictionem, quod ſolveris ex cauſa ſeu fine extrinſeco honeſto: ergo non eſt a nobis addenda illa reſtrictio, quandoquidem neque ex natura rei neceſſaria eſt ad honeſtatem actus, ut oſtenſum eſt. In contrarium autem eſt; quia, ſi hujuſmodi finis non eſſet neceſſarius, ut conceſſio indulgentiæ ſit rationabilis, & prudens, poſſet Pontifex ſua voluntate ſpoliare Purgatorium, vel omnibus rite confitentibus totum reatum pœnæ remittere, eo tantum fine, ut eos illo malo liberaret: conſequens autem eſt plane abſurdum.

Cauſam piam eſſe neceſſariã ad indulgentiam licite concedẽdam.

Dicendum ergo eſt, neceſſariam eſſe cauſam aliquam honeſtam, ac piam, ob quam expediat indulgentiam, ejuſque effectum concedere, quę diſtincta ſit ab ipſo effectu, ſeu fine intrinſeco indulgentiæ. Hæc eſt communis ſententia omnium ſcribentium in hac materia. Et a poſteriori optime convincitur argumento facto. Ratio vero a priori eſt, quia hęc poteſtas data eſt Eccleſię in ędificationem, & non in deſtructionem: conceſſio autem indulgentię ſolum propter ſeipſam, ut ſic dicam, & ſuum effectum, ſine alia cauſa eſſet in deſtructionem & perniciem fidelium, ſic enim neque in hac vita, neque in Purgatorio pęnas timerent, cum ſcirent juſte & ſancte poſſe illis liberaliter condonari: ergo etiamſi Chriſtus id expreſſe non declaraverit, poteſtas illa ex intrinſeca ratione ſua ſecum affert illam conditionem. Præterea, Deus ipſe licet ſit infinite miſericors, & liberalis, non ſtatim remittit omnem pœnam temporalem, ut homines liberet a tali miſeria, ſed in hoc ſervandum putat juſtitiæ ordinẽ: ergo multo minus poteſt Pontifex licite id facere. Patet conſequentia, quia in hoc ſe gerit, ut miniſter Dei, qui tenetur voluntati ejus ſeſe accommodare. Dices, eſto de facto Deus hoc non faciat regulariter: certum eſt tamen poſſe id facere, ſancteque facturum eſſe, ſi id velit, abſque alia cauſa extrinſeca: ergo inde non recte probatur, hanc conditionem eſſe neceſſariam ad honeſtatem hujus actus. Reſpondeo, in Deo duplicem rationem eſſe conſiderandam, unam, ſupremi gubernatoris, legiſlatoris, aut Judicis, aliam ſupremi domini: ſi ergo priorem rationem præciſe ſpectemus, ex vi illius non poſſet illa remiſſio omnino liberalis, & ſine ulla cauſa prudenter fieri, quia eſſet contra juſtitiam legalem, quam gubernator maxime ſervare debet, quia reſpicit commune bonum. Quatenus vero Deus cum illa ratione habet conjunctum ſupremum dominium, poteſt optime omnia debita condonare prout voluerit; nam ſua voluntate convertet omnia in majus bonum. Vicarius autem Chriſti conſtitutus eſt ſupremus diſpenſator miniſterialis, non vero factus eſt dominus, & ideo integra manet lex illa juſtitiæ legalis, quam violaret, ſi temere & ſine cauſa pœnas peccatorum condonaret. Imo ratio etiam juſtitiæ commutativæ in eo ſpecialiter locum habet, quæ illum obligat, ut officio recte & ſecundum æquitatem utatur.

Objectio.

Solutio.

Cur Deus pœnam poſſit abſque cauſa condonare, nõ vero Pontifex.

Quod tandem in hunc modum explicari poteſt; nam vel indulgentia conſideratur, ut abſolutio, vel ut diſpenſatio theſauri per modum ſuffragii. Priori modo manifeſtum eſt requirere cauſam, quia eſt actus judicis ut ſic: judex autem non poteſt prudenter abſolvere reum ſolum, ut ipſum a pœna liberet abſque alia ratione, quod maxime locum habet in inferiori judice, qui judicare tenetur ſecundum leges ſuperioris. Imo nec ipſe ſuperior (ſecluſo Deo propter ſupremum dominium) poteſt ſua voluntate abſolvere reum, nulla habita ratione communis boni, hac enim ratione non poteſt Pontifex etiam in propriis legibus licite diſpenſare ſine cauſa. Et confirmatur: nam hac ratione, quamvis ſacerdoti abſolute data ſit po-

ſtas remittendi peccata, non eſt tamen ei liberum abſolvere a tota pęna hominem etiam contritum, ſi non eſt ſufficienter diſpoſitus ad totum illum effectum. **Object.** Dices, hoc argumentum vel nihil probare, vel poſſe in contrarium retorqueri; nam confeſſor propter nullam cauſam extrinſecam poteſt abſolvere pęnitentem a tota pęna, ſi ejus contritio non eſt ſufficiens diſpoſitio ad tantum effectum: ergo etiam per indulgentias non poterit dari abſolutio a tota pęna, propter extrinſecam cauſam, niſi in recipiente ſit aliqua interna diſpoſitio proportionata ad illum effectum. Vel ſi aſſignetur diverſa ratio, quia abſolutio ſacramentalis eſt puræ juſtitiæ juxta legem pręſcriptam in inſtitutione ſacramenti, abſolutio autem in foro indulgentiæ eſt potius benignitatis: hinc non ſolum evertitur argumentum, ſed etiam videtur concludi non eſſe neceſſariam aliam cauſam præter ipſammet benignitatem & liberalitatem. **Solutio.** Reſpondeo diverſam quidem intercedere rationem, exemplumque non eſſe ſumēdum, ut omnino ſimile, ſed ut proportionatum; nam ſicut in judicio pœnitentiæ cauſa proportionata talis remiſſionis eſt talis diſpoſitio pœnitentis, ita in præſenti foro cauſa proportionata eſt aliquod aliud bonum pertinens ad pietatem & honorem Dei: nam, licet in hoc foro non attendatur ratio juſtitiæ particularis, quæ conſideratur per proportionem ad particularem diſpoſitionem pœnitentis, non excluditur tamen ratio juſtitiæ communis ſeu legalis, quæ poſtulat, ut hujuſmodi benigna remiſſio non fiat ſine judicio & conſideratione communis boni, quoniam aliter facta non eſſet liberalitas, ſed prodigalitas, neque eſſet benignitas, ſed crudelitas, quia tolleretur vitiorum correptio. At vero ſi conſideretur indulgentia, ut diſpenſatio theſauri ad ſubveniendum indigenti, etiam ſub ea ratione requirit modum & ordinem, ut recte fiat, quia modus & ordo maxime conſiſtit in legitima cauſa; nam hac ſecluſa nullum principium ſupereſt, ex quo talis moderatio ſumi poſſit, ſed ſine ullo termino poſſet fieri talis remiſſio, quod per ſe conſtat eſſe valde abſurdum, ut declaratum eſt.

Rationi dubitandi ſatisfit. Ex his facilis eſt reſponſio ad rationem dubitandi in principio poſitam. Nam, licet ſublevare miſeriam indigentis per ſe honeſtum ſit, ſi recte ratione menſuretur, tamen ſuam etiam moderationem ſeu propriū medium requirit, peccarique in eo poteſt per exceſſum, ſicut & per defectum. Præſertim, ſi quis non ſit dominus, ſed diſpenſator bonorum, quæ diſtribuit: tunc enim ut ſubventio ſit honeſta, non ſatis eſt ut indigenti fiat, ſed neceſſe eſt, ut fiat juxta rationabilem voluntatem Domini, qui diſpenſationem commiſit. Ac præterea ſubſidium collatū alteri, ut liberaliter & ſine ullo onere ab aliquo malo liberetur, non ſemper eſt per ſe honeſtum, quando illud malum majorem habet rationem boni, aut reſpectu ejus, quia illud patitur, aut reſpectu boni cōmunis. Hęc autem in pręſenti concurrunt: nam Pontifex cōcedens ſuffragiū indulgentię, non eſt Dominus, ſed diſpenſator, voluntas autem Chriſti eſt, ut rationabiliter diſpenſetur. Item malum pęnę temporalis, licet reſpectu peccatoris incōmodum ſit, tamen reſpectu boni communis eſt magnum & neceſſarium bonum, cui periculum crearetur, ſi malum illud gratis & ſine cauſa tolleretur per alienum ſubſidiū: non eſt ergo illud ſufficiens motivum, niſi conjungatur alia cauſa, quæ compenſet illud commune bonum.

Quapropter non eſt ſimile de ipſo, qui indulgentiam lucratur: tum quia ad ipſum non ſpectat munus diſpenſandi theſaurum, aut habere in hoc negotio curam juſtitiæ legalis, ſed patiendi privatam ſatisfactionem, ſeu ſolvendi proprium debitum prout commode potuerit. Tum maxime, quia ipſe jam ſupponit ſatisfactionem communem, legitime ſibi applicatam: & ideo ſufficienti intentione operatur, ſi propter ſuum ſpirituale commodum operetur. De eleemoſyna autem corporali jam dictū eſt. Quod ſi argumentum fiat de ſuffragio ſpirituali facto ex propria ſatisfactione, & propria voluntate, etiam de illa non eſt ſimilis ratio: tum quia fit de propriis bonis, quorum homo eſt ſuo modo Dominus: tum quia non eſt actus juſtitiæ legalis, ſed privatæ charitatis ſeu miſericordiæ; tum quia ex illo nullum ſequitur commune nocumentum, etiamſi ſolum fiat propter commodum illius animę cui offertur. Et quoad hoc etiam non eſt ſimilis ratio de abſolutione ſacramentali; nam per illam non fit proprie diſpenſatio aliqua ad arbitrium concedentis, ſed fertur juridica ſententia juxta leges a Chriſto ſtatutas: & ideo, ut honeſte exerceatur, non requirit aliquam extrinſecam cauſam præter intrinſecam rationem juſtitię, quam includit, quæ redundat in commodum pœnitentis, & in honorem Dei, & propter utrumque motivum poteſt honeſte fieri. Conceſſio autem indulgentiæ includit diſpenſationem quandam arbitrariam, id eſt, arbitrio Pontificis relictam, ideoque, ut honeſte fiat, requiritur, ut tale arbitrium ex aliqua legitima cauſa fiat. Unde qui de confeſſore putant habere poteſtatem imponendi majorem, vel minorem ſatisfactionem pro tota pœna debita: conſequenter dicere debent, per ſe loquendo, debere imponere adæquatam ſatisfactionem: neque poſſe illam in minorem commutare, niſi ex aliqua legitima cauſa ad illud forum pertinente.

Indulgentiā debere cōcedi proportionatam ad causā. Atque hinc infertur cauſam hanc debere eſſe proportionatam indulgentię, quę conceditur, ſeu quātitati ejus, ut conceſſio prudens ſit & recte facta: nam quo major fit remiſſio, ſive intenſive, id eſt, quoad gravitatem pęnę, ſive extenſive, id eſt, quoad plures perſonas, vel actus, eo major requiritur cauſa cum proportione, quod facile patet rationibus factis, & ex ipſa generali ratione prudentis operationis, ac diſpenſationis conſtat, cauſam ſeu finem debere eſſe proportionatum actioni. **An data proportionata cauſa cōceſſio indulgentię recte fiat.** Sed quæret tandem aliquis: an talis cauſa ſemper ſit ſufficiens, ut conceſſio indulgentię recte fiat. Reſpōdeo, aliud eſſe de actione hac ſecundum ſe, aliud, ut egreditur a concedente. Priori ratione ſufficit prædicta cauſa ad honeſtatem actionis, quantum eſt ex ſe, ſeu ex ſuo genere: & hoc modo tunc loquimur, quia hæc conſideratio eſt per ſe, reliqua vero ſunt per accidens, quæ non cadunt ſub ſcientiam. Unde poſteriori modo de illa loquendo neceſſarium eſt, ut ex parte operantis non adjungatur aliqua alia circumſtantia, vel prava intentio. Fieri enim poteſt, ut ad concedendam indulgentiam ſubſit cauſa ſufficiens, & tamen quod diſpenſator illam concedat propter avaritiam, ambitionem, vel quid ſimile, quæ quidem intentio reddet ejus actionem turpem, quamvis conceſſio ipſa ſecundum ſe ſpectata ſit legitima & rationabilis.

SECTIO II.

Utrum legitima cauſa ita ſit neceſſaria ad indulgentiam, ut ſine illa conceſſa ſit nulla.

Ratio 1. dub. Ratio dubitandi eſt, quia multa illicite fiunt, quæ tamen facta tenent: ergo, quamvis talis indulgentia illicite concedatur, nihilominus valida eſſe poterit: nam in concedente eſt poteſtas, & voluntas, quantum eſt ex ſe efficax, & nullum eſt principium ſufficiens, quod illam irritam faciat, etiamſi reddat illicitam. Quod variis exemplis confirmatur. **Exemplis idem confirmatur.** Primum, excommunicatio injuſta eſt valida, ſi procedat a poteſtatem habente, propter quod timenda dicitur. Et majori ratione abſolutio a ſimili excommunicatione a paſtore conceſſa, etiamſi fortaſſe ſit injuſta, valida eſt. Deinde, diſpenſatio in jejunio, vel alia ſimili lege, non poteſt recte ſine cauſa fieri, & tamen ſi fiat valida eſt, dummodo fiat ex plena voluntate habentis poteſtatem. Et ex hoc exemplo ſumitur nova ratio; nam quando defectus eſt tantum contra juſtitiam legalem, & non includit injuriam contra commutativam, non irritat actionem, ut ex dictis exemplis conſtat; ſed indulgentię conceſſio, ſine juſta cauſa, ſolum eſt contra juſtitiam legalem, & rectam gubernationem: ergo.

Reſponderi poteſt diſpenſationem in illis legibus non ex eo capite eſſe validam, ſed quia eſt diſpenſatio tantum in jure humano, indulgentiam autem includere diſpenſationem in jure divino. Sed hęc aut eſt petitio principii, aut oportet oſtendere, quod ſit hoc divinum jus, cui per indulgentiam derogatur. Nam, ſi dicatur eſſe prohibitio divina de diſtribuendo, vel applicando theſauro ſine hujuſmodi cauſa, petitur principium: nam hoc eſt, quod inquirimus, & oportet oſtendere, ubi ſit hoc divinum jus: pręter hoc autem nullum aliud excogitari poteſt, cui indulgentia repugnet. Et pręterea adhuc illo admiſſo, non videtur ſufficiens, ut talis actio irrita ſit: nam collatio beneficii facta minus digno, vel etiam indigno (ut quidam volunt) valida eſt, quamvis ſit contra divinum jus prohibens injuſtam diſtributionem: ergo ſimiliter erit in præſenti valida diſpenſatio, tametſi injuſta; nam, ſi violatio juris divini contra juſtitiam diſtributivam non irritat actio-

actionem, cur violatio divini juris, quę per indiſcretam indulgentiam fit, illam reddet invalidam, cum ſolum ſit contra convenientem liberalitatem, & ad ſummum contra juſtitiam legalem? Tandem confirmatur ab inconvenienti: quia, ſi valor indulgentiæ penderet ex cauſa, vix poſſent paſtores Eccleſiæ prudenter illam concedere, cum obſcuriſſimum, & incertiſſimum ſit de tali cauſa judicium: & ſimiliter fideles nunquam poſſent ſatis firma fiducia, & pacata conſcientia indulgentias lucrari, aut de illis fidere: ergo ad vitanda hæc incommoda, veriſimile eſt Chriſtum Dominum dediſſe Vicario ſuo hanc poteſtatem, ut ea utendo ſemper validum actum faceret, quanquam ea uti non debeat niſi ex legitima cauſa: hæc enim non repugnat, & alias videtur utrumque conveniens ad majus commune bonum.

Confirmatio.

Nonnulli antiqui dixerunt, piam cauſam non eſſe de ſubſtantia indulgentię, ſeu neceſſariam ad valorem ejus, etiamſi non negarent eſſe neceſſariam, ut recte concedatur. Ita refert Paludanus in quarto diſt. duodecima, nullum tamen nominat auctorem, neque ego ullum reperi; nam, licet aliqui Majori hoc attribuant, falſo tamen; nam ipſe etiam diſt. 12. qu. 2. illam ſententiam refert, & falſam eſſe affirmat. Omnes ergo Doctores, tam Theologi, quam Canoniſtæ (quos ex parte referemus ſectione ſequente) conſentiunt, piam cauſam eſſe neceſſariam ad valorem indulgentiæ. Fundamentum præcipuum hujus ſententiæ eſt, quia Summus Pontifex non eſt Dominus, ſed diſpenſator tantum Eccleſiaſtici theſauri, juxta illud primæ ad Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei;* & 1. Petri 4. *Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Ergo non poteſt ſuo arbitratu facere diſpenſationem validam, ſed ſolum juxta Domini voluntatem & intentionem; nam facultas diſpenſatoris ex ratione ſua non amplius extenditur. Ut, verbi gratia, ſi Paterfamilias ſuas pecunias committat famulo, ut eas inter hos vel illos pauperes diſtribuat, ipſe vero in alios uſus eas conſumat, non ſolum male faciet, ſed etiam nihil faciet, & tam ipſe, quam illi, qui eas receperunt, ad reſtitutionem tenebuntur, per ſe loquendo. Idem eſt de curatore in teſtamento relicto, quia niſi legata diſtribuat juxta teſtatoris voluntatem, non ſolum male faciet, ſed etiam nihil faciet. Eſt etiam ſimile, ſi quis alicui committat, ut nomine ſuo remittat debitum ſub hac, vel illa conditione, ipſe autem ſimpliciter remittat, nulla habita ratione talis conditionis, nihil faciet; quia non ut Dominus, ſed ut miniſter remittit, & non impleta conditione, voluntas Domini nulla eſt, quia conditionalis nihil ponit in eſſe: ſine voluntate autem Domini nihil valide fieri poteſt de rebus ejus. Idem ergo in præſenti concluditur, applicando omnia dicta cum proportione. Et confirmatur; nam ipſimet Pontifices fatentur ſe non habere poteſtatem hanc, niſi ſub hac conditione concedendi indulgentiam ex rationabili cauſa. Ita expreſſe declaravit Clemens ſextus in Clement. *unigenitus*, de Pœnit. & remiſſione, & Leo decimus in Epiſtola ſæpe citata ad Cajetanum. Indicatur etiam in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. ult. dum dicitur ſuſpectos de hæreſi interrogandos eſſe, *an credant habere Pontificem poteſtatem ad concedendam indulgentiam ex cauſa rationabili.*

Prima ſentent.

Vera ſent.

Hoc vero fundamentum nonnulla indiget majori expoſitione; nam, licet diſpenſator operari debeat juxta voluntatem, & intentionem Domini, hęc tamen intentio non ſemper eſt æque efficax, ita ut conformitas cum illa ſit neceſſaria ad valorem operis, etiamſi ad aliquam honeſtatem neceſſaria ſit. Quando enim Dominus pręcipit diſpenſatori, ut theſaurum ſuum inter pauperes diſtribuat, ſine dubio intendit, ut prudenter id faciat, magis indigentibus amplius tribuendo: nihilominus tamen etiamſi in hoc erret, plus tribuendo amicis, vel cognatis ſuis etiamſi minus indigeant, actio valida eſt. Similiter, ſi Dominus præcipiat œconomo, ut triticum, vel aliquid ſimile emat, intendit abſque dubio, ut opportuno tempore, & moderatiſſimo pretio, quoad poſſit, illud emat; ſi autem œconomus parva adhibita diligentia, rigoroſo pretio, non tamen injuſto, illud emat, actio valida eſt, quia licet non ſe gerat, ut fidelis diſpenſator & prudens, non tamen ſimpliciter, ut injuſtus. Quanquam ergo in præſenti conſtet diſpenſationem indulgentiæ ſine cauſa factam non eſſe juxta Chriſti intentionem, adhuc tamen probatum non eſt, talem eſſe intentionem illam, ut irritet factum, quia conformitas cum illa ſolum videtur pertinere ad quandam fidelitatem, & prudentem diſpenſationem. Nec teſtimonia Pontificum hoc ſatis convincunt: affirmant enim, datam eſſe illis hanc poteſtatem, ut ex rationabilibus cauſis illa utantur, non tamen affirmant hanc conditionem eo ſenſu, & rigore eſſe adjectam, ut ſi non impleatur, irritet factum.

Difficultates quędam contra fundamentū poſitum.

Addendum eſt ergo hanc conditionem eſſe de ſubſtantia hujus actus, & hoc modo requiri ex intentione Chriſti, quę non ex ſpeciali revelatione, ſed ex ipſa rei natura, tali poteſtate ſuppoſita, colligenda eſt. Nam illa conditio, quę eſt omnino neceſſaria ad finem principalem, propter quem conceditur poteſtas, neceſſaria eſt ad ſubſtantiam & valorem actus talis poteſtatis: ſed in præſenti hujuſmodi eſt illa cōditio: ergo. Major per ſe nota eſt in terminis. Minor autem probatur primo ex illo fine generali, quod poteſtas hæc data eſt in ædificationem, non in deſtructionem 1. ad Cor. 4. & 2. ad Cor. 10. Sed ad hunc finem neceſſarium eſt, ut indulgentiæ non concedantur ſine rationabili cauſa, quia alias omnino enervaretur Eccleſiaſtica diſciplina, ut dicitur in cap. *Cum ex eo*, de Pœniten. & remiſſ. Secundo, ex inconvenienti ſupra illato, quod Pontifice concedente ſine cauſa ſpeciali indulgentiam plenariam omnibus animabus Purgatorii, factum teneret, quod per ſe abſurdiſſimum eſt: ergo ſignum eſt rationabilem cauſam eſſe de ſubſtantia actus. Tertio, quia conſtat hanc poteſtatem non eſſe datam, ut indulgentię concedantur ſolum propter liberandas animas a reatu pęnę, alioqui hic finis eſſet ſufficiens etiam ad honeſtatem actus: ergo præciſe data eſt, ut propter alias rationabiles cauſas indulgentię concedātur. Quarto, quoties poteſtas eſt ad diſpenſandum, ſeu immutandum aliquo modo jus ab ipſomet ſuperiore ſtatutum, eſt de ſubſtantia & valorę actus, ut non fiat ſine juſta, & rationabili cauſa: hujuſmodi autem eſt hæc poteſtas: ergo. Major habetur ex communi conſenſu omnium Theologorum, qui hac ratione dicunt, diſpenſationem in re pertinente ad jus divinum, ſine cauſa factam a Pōtifice, eſſe nullam, ut in voto, in matrimonio rato, &c. Et ratio a priori eſt, quia non poteſt irrationabilis voluntas inferioris irritare rationabilem voluntatem ſuperioris, neque eſt veriſimile ſuperiorem talem dediſſe poteſtatem. Item quia fere nullius momenti eſſet lex ſuperioris, ſi inferior poſſet ſine cauſa obligationem ejus cum effectu tollere. Minor autem declaratur, quia jus divinum eſt, ut qui peccavit, & nondum plane ſatisfecit, tali pœna in Purgatorio afficiatur: hoc autem jus magna ex parte immutatur, & in illo aliquo modo diſpenſatur, quoties quis abſolvitur ab illa pœna per indulgentiam: ergo.

Expeditur difficultates, & fundamentum poſitum an plius exponitur.

Dices, divinum jus non eſſe aliud determinate, ſed ſub disjunctione, ut patiatur illam pęnam, ſi per aliam hujus vitæ moraliter æquivalentem non ſolvat, aut pro eo ſolvatur, alias non poſſet quis per propriam etiam ſatisfactionem hujus vitæ liberari a reatu illius pœnæ ſine alia ſpeciali cauſa, multoque minus poſſet unus redimere pęnam alterius per ſua privata ſuffragia ſine ſimili cauſa, quia etiam his modis mutaretur jus divinum, ſi abſolute poſitum eſſet. Si autem poſitum eſt cum illa disjunctione, non mutatur, neque in eo diſpenſatur per indulgentias, ſed quoad alteram partem impletur: nam per indulgentiam fit condigna ſolutio pro alio ex theſauro Eccleſiæ: ad veritatem autem disjunctivæ ſufficit, ut una pars impleatur. Reſpondeo, jus divinum abſolute eſſe, ut peccata puniantur, & quoties de novo fuerint commiſſa, de novo etiam exigatur nova vindicta, & ſatisfactio, quæ per ſe exigatur ab ipſomet qui peccavit; propter unionem autem charitatis acceptatur etiam exhibita & oblata ab alio; in utroq; autem modo neceſſarium eſt, ſtando in ratione juris, ut poſt culpam ſequatur vindicta, & ſatisfactio, ideoque nullus juſtus poteſt illas ſatisfactiones, quibus fortaſſe illo tempore abundat, reſervare, ut per eas ſolvat culpas, vel a ſe, vel ab alio poſtea commiſſas, ſeu committendas. Et ratio eſſe videtur, quia finis vindicativæ juſtitiæ per ſe loquendo id exigit, ut efficax eſſe poſſit ad emendanda & coercenda delicta; nam, ſi per actiones prius factas poſſet aliquis ſatisfacere pro ſubſequentibus culpis, quaſi impune peccaret, licentiamque peccandi acciperet. Quod ergo per ſatisfactiones præteritas, & in theſauro Eccleſiæ reſervatas ſolvantur pœnæ debitæ

Objecti.

Solutio.

pro

pro peccatis poſtea commiſſis, diſpenſatio quædam eſt in prædicto divino jure.

Prior modus quo per ſatisfactiones in theſauro repoſitas pœnæ peccatorum ſolvi poſſunt.

Duobus autem modis, in genere loquendo, hoc fieri videtur. Prior continet omnes modos, quibus applicatur ſatisfactio Chriſti ad redimenda efficaciter noſtra peccata, & pœnas eorum ex immediata inſtitutione ipſius Chriſti, ut per omnia ſacramenta, & ſacrificium, & ad valorem hujus inſtitutionis & remiſſionis nulla alia cauſa neceſſaria eſt præter infinitum valorem ipſiuſmet paſſionis Chriſti, ejuſdemque voluntatem per poteſtatem Eccleſiæ operantem, præterquam quod in omnibus illis mediis, quibus ex divino jure applicatur ſatisfactio Chriſti, facile eſt invenire plures cauſas, & rationes, ob quas hoc genus remiſſionis, & indulgentiæ ab ipſo Chriſto conceſſum eſt, moderando aliquo modo rigorem alterius juris, ut ex dictis de inſtitutione, & effectibus ſacrificii Miſſæ ſumi poteſt.

Poſterior modus.

Poſterior modus continet omnem applicationem ſatisfactionum Chriſti & ſanctorum ex theſauro Eccleſiæ ad remittendas pœnas pro peccatis commiſſis jam debitas, factam ex immediata inſtitutione & conceſſione Eccleſiæ, licet per poteſtatem a Chriſto datam, & hujuſmodi eſt indulgentiarum remiſſio. Continet ergo hic modus diſpenſationem aliquam in divino jure, cumque ab homine immediate fiat, legitimam cauſam requirit, ſine qua valorem non obtinet. Neque obſtat valor ſatisfactionum Chriſti, non quia ex ſe non ſufficiat ad omnem pœnam tollendam: ſed quia licet infinitus ſit, nihilominus poſtulat rationabilem applicationem: neque enim Chriſtus ipſe meruit, aut voluit, ut divitiæ ſuæ indiſcreto modo diſtribuerentur, ſeu potius diſſiparentur. Nam, ſi hoc ipſe meruiſſet, ſcilicet, ut applicatio ſine cauſa facta, valida eſſet & accepta Deo, ipſe potius per ſe hoc feciſſet, applicando nobis efficaciter ſuas ſatisfactiones ad redimenda omnia peccata quovis tempore committenda, abſque alia cauſa, vel operatione noſtra, præter valorem ſui meriti, prout his temporibus dicunt hæretici: ſicut ergo hoc abſurdiſſimum eſt, & contra fidem, & bonos mores, ita etiam illud fuiſſet abſurdum.

Ratio dubitandi enodatur.

His ergo modis ſufficienter fundata eſt illa communis ſententia, quæ veriſſima eſt, magiſque roboratur reſpondendo ad rationem dubitandi in principio poſitam, præſertim ad exempla, quæ in ea afferuntur. Concedimus ergo generatim loquendo multa illicite fieri, quæ facta tenent; negamus tamen conceſſionem indulgentiæ ex horum numero eſſe, ſed ex his, quæ & illicite, & invalide fiunt. Negamus ſubinde in Pontifice eſſe poteſtatem ad talem indulgentiam concedendam: nam licet poteſtatem habeat ad concedendas indulgentias, non inde fit habere poteſtatem ad talem indulgentiam, quia non habet hanc poteſtatem niſi ſub tali modo ſeu conditione, ut explicatum eſt, quod uno verbo dici poteſt habere poteſtatem ad indulgentiam legitimam, quæ ſola, juxta verum ſenſum & uſum Eccleſiæ, indulgentia ſimpliciter dicenda eſt: nam alia potius eſt diſſipatio, aut præſumpta, ſeu intenta indulgentia, quam vera.

Primo exemplo reſpōdetur.

Ad primum exemplum reſpondetur, non omnem excommunicationem injuſtam eſſe validam, ſæpe enim eſt nulla, & tunc maxime, quando ſine ulla legitima cauſa fertur, ex quo poſſet argumentum retorqueri. Quomodo autem aliqua excommunicatio injuſta ſit valida, infra ſuo loco dicetur: nam hic non poteſt breviter declarari: ſolum dico id ſolum poſſe contingere, quando talis injuſtitia non omnino tollit juſtam cauſam excommunicationis.

Secundo exemplo ſatisfit.

Ad ſecundum exemplum de abſolutione ab excommunicatione diſtinguendum eſt; aut enim abſolutio datur ab eodem, qui excommunicationem poſuit, & tunc valida eſt ſive jure, ſive injuria detur, quia ipſamet tollit vinculum, a cujus voluntate pendet; & eadem ratione valida erit, ſi a ſuperiore detur, qui eminenter continet, ut ſic dicam, voluntatem inferioris: at vero ſi is, qui abſolvit, ſit inferior, non poterit abſolutio eſſe valida, ſi ſit injuſta: & ex hoc membro ſumenda eſſet ſimilitudo, quia concedens indulgentias, ſe habet, ut inferior diſpenſator, ut declaratum eſt.

Tertium exemplū eluditur.

Ad tertium exemplum non deſunt, qui negent diſpenſationes in jejunio & ſimilibus legibus humanis validas eſſe, ſi abſque legitima cauſa concedantur, quia etiam illa diſpenſatio procedit a poteſtate clavium, quæ eſt etiam miniſterialis, & data in ædificationem, & non in deſtructionem: & ideo non eſt data, ut ad libitum quiſpiam ea utatur, ſed ſub certa regula & menſura, pertinente ad commune bonum, ſub qua non continetur diſpenſatio illa ſine legitima cauſa conceſſa. Sed omiſſa hac ſententia, quam nimis rigidam, & non ſatis fundatam cenſeo, melius reſpondetur negando conſequutionem, quia conceſſio indulgentiæ includit diſpenſationem in divino jure, ut explicatum eſt, neque in hoc petitur principium, quia jus non eſt tantum prohibitio concedendi indulgentias ſine cauſa, illa enim ſola non ſufficeret ad irritandum actum; nam etiam eſt prohibitio divina, & naturalis diſpenſandi ſine cauſa in communi lege etiam humana, & nihilominus diſpenſatio non eſt irrita. Eſt ergo illud jus, quod latum eſt a Deo de juſta vindicta peccatoris, quod ſuo modo ſequitur ex natura rei ex ipſo peccato.

Ratio redditur cur diſpēſatio abſque cauſa in humano jure ſit valida, nō autem in divino.

Ratio autem differentiæ quoad hoc inter diſpenſationem humani & divini juris eſt clara: nam quando diſpēſatur in jure divino, diſpenſatur, ut ſic dicam, in alienis bonis, ſeu in aliena voluntate, & ſuperiori: & ideo, ut valide fiat, requiritur cauſa, quia ſine illa non conſentit ſuperior, & ſine ejus conſenſu in tali negotio nihil fit. At vero per diſpenſationem legis humanæ diſpenſat homo in re propria, ſeu in ſuamet voluntate: & ideo factum tenet, quia etiamſi talis voluntas illicite, & ſine cauſa mutetur, tamen vere mutatur, & conſequenter tollitur obligatio, quæ ab illa pendebat: ſicut, ſi legiſlator humanus ſine cauſa abroget totam legem a ſe latam, quamvis fortaſſe male faciat, & cum detrimento communis boni, nihilominus factum tenet, quia de facto mutat voluntatem ſuam, a qua tota res pendebat. Et in idem redit quod alii dicunt, talem diſpēſationem eſſe validam, quia in ea ſe gerit diſpenſator, ut judex ſupremus, & non præciſe, ut gerens vices alterius, id enim intelligendum eſt de Principe ſupremo non abſolute, ſed reſpective, id eſt, qui diſpenſat in re, quam ipſe primo conſtituit, & quæ ab ejus voluntate pendet, tanquam ab ejus proxima principali cauſa. Quapropter neceſſe eſt loqui de homine diſpenſante in lege a ſe, vel ab æquali, vel ab inferiori lata: nam, ſi inferior diſpenſet in lege ſuperioris, ut Epiſcopus in lege Pontificis, plane diſpenſatio non erit valida, ſi abſque cauſa fiat, militat enim eadem ratio. Addo præterea, rationem aliam tactam in eodem exemplo de juſtitia legali, & commutativa ſuſtineri non incongrue poſſe; nam indulgentia ſine cauſa cōceſſa non immerito dici poteſt juſtitiæ commutativæ repugnare: nam, ſi illa indulgentia conſideretur, ut abſolutio judiciaria, continet injuſtum judicium contra ſatisfactionem Deo debitam; ſi vero conſideretur, ut ſuffragium quoddam, eſt veluti eleemoſyna quædam facta ex alicujus bonis in caſu non conceſſo.

Solutio ad exemplum.

Quartum exemplum erat de beneficio collato indigno, vel minus digno. Et quidem de priori ſatis probabiliter dici poteſt eſſe invalidam & humano, & divino jure, & naturali; quia eſt contra juſtitiam commutativam, cum graviſſimo detrimento boni communis; & quia diſpenſatio, ſeu alienatio theſauri Eccleſiaſtici a Prælato facta ſine cauſa, vel neceſſitate, vel ſufficienti compenſatione eſt per ſe irrita, quia Prælatus non eſt dominus illius theſauri, ſed diſpenſator: ergo majori ratione idem dici poteſt de diſpenſatione beneficii facta indigno. At vero, quidquid ſit de hac ſententia, nunc non eſt ſufficiens ad reſpondendum exemplo adducto, quia de collatione facta minus digno dubitari non poteſt, quin ſit valida, dummodo dignus ſit, & de illo fere procedit idem argumentum; nam collatio illa etiam eſt contra divinum jus, & in eo ſe gerit concedens tanquam diſpenſator infidelis & iniquus.

Cajet. reſponſ.

Cajet. ergo tom. 1. Opuſc. tractat. 9. qu. 1. ad 2. reſpondet concedendo collationem etiam indigno factam eſſe validam, & negando conſequentiam; & rationem reddit, quia miniſteria, ſeu beneficia, & indulgentiæ ſunt in diverſo genere diſpenſabilium: *illorum enim*, inquit *efficacia ex ſolo pendet imperio: horum autem efficacia abſque vera diſpenſatione eſſe nequit.*

Impugnatur.

Nullam tamen rationem Cajetanus affert, ob quam beneficiorum collatio ſit ex his bonis, quæ ſolo imperio valide donari poſſunt: indulgentiæ autem non ſint in hoc ordine. Et contra ipſum objici poteſt ratio, quæ probat indulgentias non poſſe diſpenſari pro ſolo imperio, quia ſcilicet, temporalia bona non poſſunt ita diſpenſari, & ſpiritualia non

non ſunt minus pretioſa & chara Eccleſiæ. Sic enim argumentabimur. Non ſunt minus pretioſa & chara Eccleſiæ beneficia Eccleſiaſtica, quam bona temporalia: ergo, ſi hæc non poſſunt valide diſpenſari pro ſolo imperio, multo minus illa; vel ſi illa poſſunt, etiam reliqua ſpiritualia poterunt, etiamſi ſint magis chara, vel reddenda eſſet differentiæ ratio.

Reſpōſio alia.

Reſponderi ergo poteſt, diſpenſationem factam contra divinum jus, per ſe loquendo, & ex vi talis objecti eſſe invalidam, niſi aliunde ad commune Eccleſiæ commodum, neceſſarium ſit talem actionem, non obſtante iniquitate ejus, ſuum effectum conſequi; nam tunc conſiderato præcipuo fine poteſtatis datæ paſtoribus Eccleſiæ, nimirum, ut ſit in ędificationem ejus, pręfertur commune bonum privatę malitię, ut rata ſit talis actio; ſic enim valida eſt collatio baptiſmi, etiamſi indigniſſimo conferatur: & ordinatio ſacerdotis, vel conſecratio Epiſcopi rata eſt, & ſuum effectum habet, etiamſi perſona ſit omnino indigna; ſimili ergo modo electio, ſeu proviſio Epiſcopatus, vel alterius beneficii inferioris valida eſt, etiam in perſona indigna, quia ita expedit ad commune Eccleſiæ bonum. Quia licet abſolute non expediat Eccleſiæ habere indignum Prælatum: tamen poſtquam ille conſtituitur, multo magis expedit, ut ſit verus Prælatus, quam ut ſit nullus: tum quia, ſi non eſſet verus Prælatus, omnia ejus acta invalida eſſent, quod eſſet magnum commune detrimentum: tum etiam, quia alias nunquam Eccleſia eſſet certa de ſuis Pręlatis, quia ſępiſſime dubitamus an electi digni ſint: in indulgētiis autem nō eſt ſimilis neceſſitas. Hęc reſponſio eſt probabilis, & aliqua ex parte neceſſaria, non tamen mihi omnino ſatisfacit, primo quia non explicat veram & propriam rationem a priori hujus rei.

Improbatur.

Secundo; quia, ſi ratio illa ſemper eſſet valida, nunquā deberet electio eſſe ipſo jure irrita, ex aliquo defectu occulto, nec ob vitium ſimonię, aut aliud ſimile, quod eſt contra omnia jura. Sequela patet, quia tunc etiam expediret magis habere indignum Prælatum, quam nullum, propter eadem incommoda, vel ſi tunc non ſequuntur, in univerſum etiam non ſequuntur. Unde objicitur tertio; quia etiamſi proviſo ſit invalida, acta ab electo eo titulo, & communi exiſtimatione reputato Prælato, erunt valida juxta l. Bartolus ff. de Officio pretoris, & juxta cōmunem receptam doctrinam, & ita vitatur prius incōmodum. Poſterius autem fere nullum eſt, quia non agimus de quocunque minus digno, ſed de ſimpliciter indigno, de quo non facile udicari poteſt, ſemperque præſumi debet dignus, qui evidentiſſime non cognoſcitur, quod raro cōtingit; inde licet oriantur dubia, deponi debent. Imo, licet alicui in particulari conſtaret hanc perſonam eſſe indignam, ſi tamen communi exiſtimatione reputaretur digna, & haberetur, ut verus Prælatus, teneretur ei parere, quia acta ejus eſſent valida, ut dictum eſt.

Aliud eſt agere cōtra jus divinum, aliud diſpenſare in jure divino.

Ut ergo rem hanc explicemus, advertendum eſt, aliud eſſe agere aliquid vel donare, aut diſtribuere quidpiam contra jus divinum & naturale; aliud vero eſſe diſpenſare in ipſo jure divino, tollendo vim & obligationem ejus. Cum ergo dicitur eſſe nulla diſpenſatio facta in jure divino ſine cauſa, non priori, ſed poſteriori modo intelligendum eſt, quod exemplis & ratione manifeſte declaratur. Nam, ſi quis habens ſuperfluas divitias, eas diſtribuat inter homines divites omiſſis pauperibus graviter indigentibus, ſine dubio agit contra jus divinum, & naturale, & nihilominus diſpenſatio valida eſt, quia per eam nō tollitur obligatio illius juris divini, ſed violatur. Secus vero eſſet, ſi aliquis poſſet diſpenſare in illo jure obligante ad dandam eleemoſynam indigētibus ex ſuperfluis; nam ſi id faceret ſine legitima cauſa, nihil faceret. Sic etiam, ſi quis habens ſimplex votum caſtitatis, matrimonium contrahat ſine alia cauſa legitima, contra jus divinum agit, & nihilominus matrimonium tenet, & tamen ſi illi concedatur diſpenſatio ſine cauſa ad matrimonium contrahendum, diſpenſatio nulla eſt; ſunt ergo illa duo longe diverſa. Ratio autem eſt; nam lex divina prohibens factum ex ratione juris, ſeu pręcepti tantum, non impedit factum quoad ſubſtātiam, vel effectum ejus, ut ſic dicam, ſed ſolum quoad honeſtatem ejus; lex enim cohibet voluntatem, tamen per ſe non tollit poteſtatem. Dico autem, *per ſe*, ſeu ex vi juris; aut præcepti, quia ex alio capite, ſi tollat dominium, vel capacitatem, vel aliquid hujuſmodi, poteſt actum irritare. Quando autem aliquis facit cōtra legem, non tollit ipſam legem: ſolū rumpit ejus obligationē: & ideo hoc impedit, quominus actio poſſit eſſe valida. At vero lex per ſe & vi ſua ſecum affert, ut a nullo inferiore tolli poſſit, niſi juxta pręſcriptū ipſiuſmet legislatoris: per diſpenſationem autem in lege tollitur ipſa lex, ſaltem ex parte, ſeu quoad aliquem: & ideo talis diſpenſatio ſine cauſa facta nulla eſt.

Germana difficultatis ſolutio.

Ex hac ergo doctrina ad propoſitam difficultatem dicimus, conceſſionem indulgentię ſine cauſa, non ſolum eſſe contra divinum jus prohibens illam, ſed etiam eſſe aliquo modo diſpenſationem in divino jure de vindicta malefactorum, & in obligatione ſatisfaciendi; nam & hanc tollit, & rigorem illius juris multum remittit, ut explicatum eſt; collatio autem beneficii contra juſtitiam facta, eſt quidem contra divinū jus prohibens illam, non eſt tamen diſpenſatio in aliquo divino jure. Nam in primis eſt donatio, ſeu diſtributio cujuſdā rei humanę; nam beneficium, licet res Eccleſiaſtica ſit, & aliquo modo ſpiritualis, nihilominus res humana eſt, quæ ſub dominium & uſum hominis cadit, & per homines immediate datur. Et deinde per illam donationem nullius divini juris obligatio tollitur, aut remittitur, quamvis aliqua violetur: & ideo, neque eſt exemplum ſimile, neque ex hac parte repugnat, collationem beneficii validam eſſe. Atque hæc ratio æque procedit, ſive collatio fiat minus digno, ſive omnino indigno; nam pręciſe ex eo capite, quod eſt diſpenſatio contra jus divinum, neutra eſt invalida. An vero ex alio capite aliqua earum ſit nulla, alio loco examinandum eſt. Nam illa, quę fit digno, licet minus, etiamſi nō obliget electum ad relinquēdum beneficium, neque electorem (ut puto) ad reſtituendum, non ideo eſt, quia tollat aliquam obligationem divini juris, ſed quia nullum eſt divinum jus, quod talem obligationem imponat, eo quod actio illa non ſit contra commutativam juſtitiam; & quia recipiens beneficium ſufficiens eſt ad ſatisfaciendum ſuo muneri, etiamſi non ſit optimus. Similiter etiam collatio facta indigno, licet demus ratam eſſe, non tollit ab eo obligationem reliquendi beneficiū, neque a ſuperiore, irritandi talem collationem, atque ita nullam remittit obligationem divini juris, neque in eo diſpenſat, ideoque ex hoc capite non eſt irrita, ſi aliud non obſtet. Quin potius, neque alienatio temporalium bonorum Eccleſiæ facta a Prælato ex ſolo imperio eſt irrita ex eo cap. quod eſt diſpenſatio in jure divino, vel cōtra jus divinum: nam primum non eſt verum, & ſecundum præciſe non ſufficit. Eſt ergo nulla, quia fit ſine dominio talium rerum, atque adeo ſine poteſtate morali, neceſſaria ad valorem talis actionis.

Objectioni occurritur.

Dices, etiam collatio beneficii fit ſine dominio in illud. Reſpondeo, jam hoc eſt aliud caput, de quo ſuo loco diſputandum erit, an ſufficiat: fieri enim potuit, ut licet collatio beneficii non fiat a Prælato, ut a Domino, ſed ut ab œconomo Chriſti, nihilominus ipſe Dominus non poſtulaverit dignitatem recipientis ad valorem actionis, propter majus commodum Eccleſiæ, & quia ad ſubveniendum illi malo ſatis eſt, quod illa actio ſit irritāda, etiāſi non ſit irrita. In quo etiam differt a conceſſione indulgentiæ. Nam, ſi hæc facta ſine cauſa ſemel fuiſſet rata, nunquam potuiſſet amplius irritari.

Replicatio enodatur.

Solum video inſtari poſſe de electione Summi Pontificis, quæ licet fiat in perſona indigna, ſi quoad cætera rite fiat, valida eſt, & irritari amplius non poteſt. Sed illud eſt peculiare: tum quia non conferunt homines illam dignitatem, ſed Chriſtus ipſe, qui in eo caſu ex præſcripta lege confert dignitatem indigno propter ſummam Eccleſię neceſſitatem, ut tollātur ſchiſmata, & poteſt facere de indigno dignū, ſi ſit capax & nō reſiſtat, ſeu ſe diſponat ad quod tenetur, vel dignitati ſuſceptę renunciare. In conceſſione autem indulgentiarum nulla eſt hujuſmodi neceſſitas, neq; ſequuntur vera aliqua incommoda ex eo, quod ſit neceſſaria cauſa legitima ad valorem earum, quia non eſt neceſſarium habere certam fidem in particulari de valore hujus vel illius indulgentię, ſed ſufficit pia credulitas, ſuppoſita certa fide de poteſtate indulgētiarum: nam etiam in ſacramentis non habemus hanc certam fidem de veritate hujus ſacramenti in particulari, quatenus pendet ex hominis intentione, vel ex alia ſimili cauſa.

Dubium.

Duo tamen hoc loco declaranda ſuperſunt. Primum eſt, an, ſi quis quod in ſe eſt, ſeu quod poſtulatur faciat ad lucrandam indulgētiam ſine cauſa legitima conceſſam,

ſaltem liberetur obligatione implendi pœnitentiam injunctam, ſicut liberaretur ſi talis indulgentia eſſet ex legitima cauſa conceſſa. Et ratio dubii eſſe poteſt, quia talis indulgentia in tantum valida non eſt, in quantum derogat divino juri; ergo quatenus tollit aliquod humanum jus poterit eſſe valida, quia quoad hoc voluntas Superioris eſt efficax, etiam abſque cauſa, ut dictum eſt. At vero obligatio implendi pœnitentiam injunctam, non eſt ex jure divino, ſed ex humano, nimirum, præcepto confeſſoris; obligatio enim ſeu debitum ſatisfaciendi abſolute, ſeu aliquo modo eſt ex divino jure, & ideo ſine dubio non tollitur per talem indulgentiam: obligatio autem ſatisfaciendi per hoc opus injunctum a confeſſore, eſt ab homine: tolletur ergo per talem indulgentiam. Et confirmatur: nam hac ratione Innocent. III. in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. dicit per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias pœnitentialem ſatisfactionem enervari, quia nimirum per illas etiam tollitur obligatio implendi tales ſatisfactiones. Nihilominus diſtinguendum eſt: aliud eſt enim loqui de re ipſa, aliud de conſcientia pœnitentis: nam in re ipſa, exiſtimo hanc obligationem non auferri per hujuſmodi indulgentias. Ratio eſt, quia indulgentia non tollit hanc obligationem revocando præceptum confeſſoris, ſed ſubtrahendo materiam ejus, ut ſupra dixi: per hujuſmodi autem indulgentiam, non tollitur materia hujus præcepti, quia non tollitur debitum ſatisfaciendi; ergo nec præceptum illud tollitur. Nec refert quod ſit ab homine, quia eſt latum in altiori foro, in quo homo gerit vices ſupremi judicis, & ideo non poteſt ab alio homine directe revocari præceptum ejus in alio extrinſeco & inferiori foro, niſi alioqui ipſum præceptum ceſſet deficiente materia. At vero in conſcientia pœnitentis fieri poteſt ut obligatio ceſſet, ſeu potius ipſe excuſetur, quia illi non conſtat de nullitate indulgentiæ, ſed potius bona fide præſumit indulgentiam eſſe validam: & hoc modo maxime fit, ut per ſuperfluas & invalidas indulgentias ſacramentales pœnitentiæ enerventur.

Reſolutio.

An indulgentia invalida ex defectu cauſæ valeant adeas conceſſiones, quæ cum ea fiunt.

Secundum dubium eſt, an ſaltem valeant hujuſmodi indulgentiæ quoad alias conceſſiones, quæ cum eis fieri ſolent, ut v. gr. datur facultas ad eligendum confeſſorem, qui poſſit abſolvere a caſibus reſervatis diſpenſare in votis, & ſimilia, an hæc omnia habeant effectum, quamvis indulgentia invalida ſit. Videntur enim conſequenter hæc omnia eſſe invalida: tum propter ſimilitudinem rationis: tum etiam, quia omnes hi favores conceduntur in ordine ad indulgentiam; ergo ſi illa eſt nulla, etiam ipſi: nam acceſſorium ſequitur principale; ergo ubi principale nihil eſt, acceſſorium etiam ceſſat. Dicendum nihilominus cenſeo, omnia, quæ ex vi talium facultatum ſiunt, quantum eſt ex hoc capite valide fieri. Ratio eſt, qnia hæc omnia præciſe pendent ex jure humano, ſeu ex voluntate Pontificis, ut v. gr. quod hic ſacerdos poſſit confeſſiones hujus vel illius pœnitentis audire, quod poſſit diſpenſare in votis, quod tales caſus ſunt, vel non ſint reſervati, & ſimilia. Hæc enim omnia per voluntatem Pontificis limitari poſſunt, vel extendi, aut delegari: ſunt ergo omnia valida, etiamſi ex ſola voluntate ſine alia cauſa ſiant. Et ideo longe diverſa ratio eſt de illis, & de indulgentia. Neque etiam obſtat, quod ſimul cum indulgentia concedantur, vel propter illam: nam interdum ſe habent mere concomitanter ſeu accumulative; & tunc nulla eſt omnino ratio dubitandi, ut quando conceditur facultas audiendi ſacrum, tempore interdicto, veſcendi lacticiniis tempore prohibito, & ſimilia. Aliquando vero videntur concedi in ordine ad indulgentiam, ut homo facilius ſe diſponat ad illam obtinendam: & de his procedit ratio dubitandi, ſed nullum ſcrupulum ingerere debet, quia licet intentio Pontificis revera ſit unum concedere in ordine ad aliud, non tamen vult, ut valor indulgentiæ ſit conditio neceſſaria, ſed abſolute vult utrumque, & in utroque vult operari quantum poteſt, quamvis ad unum moveatur ex intentione alterius; quia vero plus poteſt circa diſpoſitionem, quam circa ipſam formam (ut ſic dicam) ideo fieri poteſt, ut una conceſſio ſit valida ſine alia. Atque hinc ſequitur, abſolutionem a reſervatis, vel diſpenſationem in voto, &c. factam ex vi talium privilegiorum eſſe validam. Dico autem, *Quantum eſt ex hoc capite*, quia oportet, ut alia neceſſaria concurrant, ut v. gr. quod diſpenſatio in voto fiat ex legitima cauſa, quod abſolutio a reſervatis fiat cum debita diſpoſitione, & ſimilia: nam in hoc ſenſu datur talis facultas, neque aliud intendit Summus Pontifex, nec poteſt, quia hæc jam attingunt jus divinum. Poteſt enim Papa pro ſuo arbitrio, ſine alia cauſa concedere alicui facultatem diſpenſandi vota, non tamen poteſt ei concedere facultatem diſpenſandi vota, ſine cauſa, cum neque hoc modo poſſit ipſe Pontifex illa diſpenſare.

SECTIO III.

Utrum ad indulgentiæ valorem requiratur cauſa non ſolum juſta, ſed etiam proportionata.

Prima opinio eſt, omnem indulgentiam, quæ conceditur ex cauſa pia, quæcunque illa ſit, validam eſſe omnino ſeu integre. Hæc videtur fuiſſe opinio D. Th. in 4. d. 20. qu. 1. ar. 3. qu. 2. ubi dicere videtur, quantitatem effectus indulgentiæ, non commenſurari quantitati ſeu gravitati cauſæ: ſed quantacunque ſit indulgentia, totam eſſe validam, ſi cauſa ſit pia, etiamſi ſit minor. Et in ſolut. ad 1. ait: *Si Prælatus inordinate concedat indulgentias, ita ut homines quaſi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ revocentur, peccat*, inquit, *faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam conſequitur*. Eadem ſententia tribuitur Bonav. d. 20. qu. 6. & ibidem Rich. ar. 5. qu. 1. & idem ſentit Dur. ibi qu. 4. Palud. vero qu. 4. ar. 1. conc. 1. adhibet limitationem, *niſi quis ſciens & videns procuret talem indulgentiam, ad quam cauſa ſufficiens non concurrit*. Tenet etiam Supplem. Gabr. d. 45. qu. 3. ar. 1. in princ. & ar. 3. concl. corol. 7. Idem ſentit Angel. verb. *Indulgent.* n. 2. Sylveſt. n. 3. & Michael Medina tract. de indulg. qu. ult. in fine. Fundamentum maxime videtur ſumi ex Eccleſiæ conſuetudine: nam videmus pro eadem cauſa majorem, vel minorem indulgentiam concedi, & ſæpe etiam pro levi cauſa amplam indulgentiam, ut Pontifex ſola benedictione ſua aliquando concedit indulgentiam plenariã omnibus præſentibus, quia interdum eſt infinitus populus: non eſt autem pium, neq; tutum dicere has indulgentias temere concedi, vel Pontifices decipi, aut velle decipere; ergo. Ratio vero reddi poteſt, quia ſi ſemper eſſet neceſſaria cauſa adæquata, & parvus eſſet favor, & difficillimum eſſet punctum æquitatis attingere; ergo ſatis eſt, quod concurrat pia & juſta cauſa, ut Pontifices poſſint valide ſuo arbitratu indulgentiam taxare. Quod tandem confirmat D. Th. quia theſaurus Eccleſiæ eſt principalis cauſa hujus remiſſionis, præſertim quatenus continet abundantiam meritorum Chriſti: intentio autem Chriſti, & SS. ſufficienter ſervatur per hoc, quod ratio diſpenſationis ſeu indulgentiæ pertineat ad Dei honorem, & Eccleſiæ utilitatem in generali; ergo quæcunque ſit hæc ratio, ſufficit ad integrum valorem indulgentiæ.

1. Sent. — *1. Ratio.* — *Alia ratio*

Secunda ſententia limitat præcedentem dicens, piam cauſam ſolam non eſſe ſemper ſufficientem ad totum valorem indulgentiæ, poſſe tamen ſuppleri ex devotione lucrantis indulgentiam. Semper enim talis indulgentia quoad aliquid valida eſt (in quo omnes conveniunt, ut dicemus) quia reſpectu alicujus effectus ſemper eſt proportionata, atque ita comparatione illius concurrunt omnia, quæ ſunt de neceſſitate indulgentiæ, ideoque ad minimum habebit illum effectum in quocunque non ponente obicem, & exequente poſtulatum opus. Ille tamen effectus augebitur in eo, qui majorem fidem, aut devotionem habuerit, tantaque poterit eſſe devotio, ut ratione illius conſequatur integrum indulgentiæ effectum. Hæc fuit opinio Raymundi, quem alii auctores citant, quæ duobus modis poteſt intelligi. Primo, quod ex qualibet perſonali devotione, aut fide, ſeu gratia lucrantis indulgentiam, augeatur effectus ejus, etiamſi alioqui cauſa per ſe non ſufficiat. Et in hoc ſenſu non eſt vera, neque admodum probabilis, quia, ut recte attigit D. Th. devotio recipientis non eſt cauſa indulgentiæ, nec ratio propter quam conceditur, imo neque eſt diſpoſitio requiſita ad effectum ejus, niſi ſolum quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad tollendum obicem peccati mortalis, ut ſupra oſtenſum eſt; ergo propter hanc perſonalem devotionem recipientis non creſcit, vel minuitur effectus indulgentiæ. Alio vero modo poteſt intelligi hæc opinio de fide vel devotione, quæ redundet in opus, propter quod indulgentia conceditur, reddatque illud majoris valoris moralis in ordine ad Deum. Et hoc ſenſu eſt probabilis illa opi-

2. Sent. — *Prior modus explicandi hanc ſententiã. Rejicitur.* — *Poſterior explicandi modus.*

opinio,ut videbimus. Tenuitque illam Altiſiodor. lib.4. Summæ tract.6. c.9.qu.1. & 3. Quem ſecuti ſunt Innocentius, & Joannes Andreas in c. *Quod autem*, & Hoſtienſis in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ.

Primus ſenſus poſterioris modi. Sed rurſus,circa hunc ſenſum oportet advertere variis modis poſſe intelligi opus, ut procedit ex devotione lucrantis indulgentiam,poſſe ſufficere ad hanc proportionem faciendam. Primo, ſi opus ſecundum juſtam exiſtimationem æquivaleat remiſſioni,quæ per indulgentiam conceditur, & non aliter: quem ſenſum videntur intendere dicti auctores. Nam inter conditiones requiſitas ad effectum indulgentiæ duas ponunt: ſcilicet, diſcretionem,& juſtam exiſtimationem,ut per diſcretionem diſcernat quis, pro quanto velit exonerari a tanto reatu, ſeu a tanta pœnitentia ſacramentali: per juſtam vero exiſtimationem tantum recompenſet, quantum ei dimittitur. Improbatur. Verumtamen in hoc etiam ſenſu improbabilis eſt ſententia, eamque merito D. Th. & omnes poſteriores rejiciunt. Primo,quia hoc modo nihil conceditur per indulgentiam:nam, ſi neceſſe eſt me facere juſtam recompenſationem, quid mihi liberaliter donatur? Secundo, quia interdum tam levia opera expetuntur ad lucrandas indulgẽtias etiam pleniſſimas, ut ea non poſſint eſſe ſufficientia ad compenſandum,ſeu perſolvendum ſecundum juſtam æſtimationem totum debitum, quod per indulgentiam remittitur, etiamſi ex maxima devotione fiant. Unde Eccleſia concedens has indulgentias plane deciperet fideles, quod eſt abſurdum. Quamquam Altiſiod. & alii dicant poſſe hoc concedi, ſi verbum *Decipit*, non dicat deformitatem, quia Eccleſia non mentitur, in quo ſignificant Eccleſiam non decipere dicendo falſum, ſed occultando verum. Sed errant valide: tum quia hoc ipſum eſt magnum inconveniens,cum Eccleſia ex officio teneatur veritatem aperire, præſertim in re morali,& adeo neceſſaria ad praxim: tum etiam quia illud non ſolum eſſet occultare verum, ſed etiam dicere falſum, cum promittat indulgentiam plenariam per opus, per quod impoſſibile eſt illam conſequi,idque non ex privata temeritate unius vel alterius perſonæ, ſed ex communi uſu & exiſtimatione Eccleſiæ.

Secundus ſenſus. Alio ergo modo intelligi poteſt illa diſcretio, & juſta æſtimatio, non in ratione condignæ ſolutionis vel compenſationis per tale opus, ſolum in ratione cauſæ motivæ & finalis, ita, ut tale opus ex tali fide & devotione procedens cenſeatur condigna cauſa, & ratione illius tanta remiſſio concedatur, etiamſi alioqui per ſe non Impugnatur. ſufficeret ad integram ſolutionem. Et in hoc rurſus diſtinguendum eſt: nam ſi ſit ſenſus oportere, ut tale opus tanta devotione, talibuſve circumſtantiis fiat, ut per ſe ſolum contineat proportionatam cauſam indulgentiæ, ſic etiam probabilis ſententia non eſt, quia cauſa indulgentiæ non conſiſtit in ſolo opere impoſito ad indulgentiam lucrandam, ſed etiam pendet ex aliis circumſtantiis,vel utilitatibus;imo aliquando poteſt eſſe juſta cauſa indulgentiæ abſque ſpeciali opere injuncto,ut in ſuperioribus vidimus: tum etiam propter argumentum ſumptum ex conſuetudine Eccleſiæ: nam ſæpe opus injunctum eſt adeo leve, ut neque in ratione cauſæ motivæ poſſit per ſe ſolum eſſe proportionata ratio indulgentiæ. Verus ſententiæ ſenſus. Igitur verus ſenſus illius ſententiæ eſſe debet, opus lucrantis indulgentiam multum poſſe conferre ad conſummandam proportionem,& adæquationem inter cauſam indulgentiæ,& effectum ejus:& ideo ſi cauſa alia per ſe ſumpta, vel cum ſolo opere ſecundum ſubſtantiam conſiderato,ut ſic dicam,non ſit proportionata ratio indulgentiæ, fieri poſſe, ut ex fide & devotione operantis, quatenus redundant in majorem valorem operis,creſcat etiam proportio talis cauſæ, & conſequenter creſcat etiam effectus indulgentiæ,tantumque eſſe poſſe augmentum hoc in hujuſmodi opere, ut reddat cauſam omnino proportionatam & conſequenter ſufficiat ad totum effectum indulgentiæ conſequendum. Atque in hoc ſententia hæc valde probabilis eſt,& in ſuperioribus fere eſt a nobis probata,& in re nihil differt a ſequenti ſentẽtia, ſed eſt quędam declaratio illius,ut ex dicendis conſtabit.

3. Sent. Eſt ergo tertia ſententia affirmans ad valorem indulgentiæ non ſufficere cauſam alias piam vel honeſtam in ſe,ſed requiri proportionatam effectui ſeu quantitati indulgentiæ. Hanc tenet aperte Albert. Magn. in 4. d. 20, art. 17, & eandem revera tenet ibi Bonav. qu. ult. ſi attente legatur,& Richar. ar.3. qu.1. tenet etiam Adrian. materia de indulg. concl.2.& Aug. de Ancona lib. de Poteſtate Papæ q.30. art.5. Cajet. in Opuſc. cit. qu.1.& 2. & latiſſime Cord. q. 20. Nec poterit quiſquam de veritate illius ſententiæ dubitare, ſi ea conſideret, quæ in duabus ſectionibus præcedentibus diximus. Primo quidem,quia rationes factæ in præced. ſect. probant eam cauſam,quæ neceſſaria eſt, ut conceſſio indulgentiæ ſit recta & juſta, Probatur 1. eſſe etiam neceſſariam ad valorẽ ejus: ſed ut indulgentia juſte & recte concedatur, neceſſaria eſt non ſolum cauſa pia,ſed etiam proportionata, ut in 1. ſect. oſtenſum eſt; ergo etiam ad valorẽ indulgentiæ requiritur juſta cauſa.

2. Probatur. Secundo, quia Pontifices non ſolum requirunt piam cauſam, ſed etiam juſtam & rationabilem, ut patet ex Clem.6. in Extr. *Unigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. & Leone X. in cit. Ep. ad Cajet. qui utuntur illa voce, *rationabilibus cauſis*. In Conc. autem Conſtant. ſeſſ. ult. Martinus V. conjungit illa duo verba, *Ex cauſa pia & juſta*. Ex quibus ſic argumentari licet. Nam,ut cauſa ſit rationabilis, non ſatis eſt eſſe in ſe honeſtã, ſed neceſſe eſt eſſe rationi conſentaneam: nam recta ratio evitat quidquid improportionatum eſt. Unde Innoc. III. in dict. c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. ſuperfluas indulgentias indiſcretas vocat,id eſt, irrationabiles, eaſque, ut perniciofas reprehendit: ſunt autem ſuperfluæ illæ indulgentiæ, quæ largius conceduntur, quam cauſa poſtulat, etiamſi pia ſit; ergo cauſa rationabilis ultra pietatem requirit adæquationem & proportionem. Ut v. g. ſi quis ad redimendum vulgarem hominem captivum effunderet ingentem theſaurum, licet videretur id facere ex cauſa pia, non tamen faceret ex cauſa rationabili; eſſet namque talis effuſio imprudens & ſi fieret ex alienis divitiis alicui commiſſis ad diſpenſandum rationabiliter, eſſet invalida donatio, quantum ad illum exceſſum. Simile argumentum ſumi poteſt ex illa particula *Juſta*, quę adjungitur ultra pietatem: nam juſtum non dicitur, niſi quod eſt adęquatum & proportionatum. Et in hac proprietate ſumendum ibi eſt,ut aliquis ultra pietatem addere videatur. Objectio. Dices, etiam in rigore dici non poſſe cauſam piam, niſi quę eſt rationabilis,nec rationabilem,niſi quę eſt juſta. Solvitur. Reſpondetur, in rigore ita eſſe, ſi pia cauſa dicatur, non ſolum quæ in ſe & abſolute ſumpta eſt res quædam pia,ſed etiam reſpective,ſeu in ratione cauſæ; quia vero contingit rem aliquam eſſe in ſe honeſtam & piam, quæ relatio ad aliquem effectũ non eſſet honeſta cauſa ejus, ideo, ad explicandum utrumque in præſenti requiri, addiderunt Pontifices, cauſam hanc debere eſſe non tantũ piam,ſcilicet abſolute & ſecundum ſe,ſed etiam rationabilem & juſtam, quod perinde eſt, ac ſi dicerent, debere eſſe piam reſpective & in ratione cauſæ. Et fortaſſe ad hoc magis explicandum addidit Clemens in dicta Extr. *Commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum*: non enim diſpenſatur ſalubriter, niſi quod cum debita menſura & moderatione diſpenſatur. Et rurſus *ex propriis & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ*. Nam propriæ cauſæ, perinde dictæ videntur ac proportionatæ & adæquatæ, ita ut ſenſus ſit, indulgentiam nunc totalem, nunc vero partialem concedi poſſe juxta exigentiam propriæ,id eſt proportionatę cauſæ, quæ ſola rationabilis eſt.

Tertio ſuadetur. Tertio, quia quantum conceſſio indulgentiæ excedit cauſam, tantum in illa conceditur ſine juſta cauſa pro ſola voluntate concedentis; ergo tantundem habet nullitatis, ſeu quoad totum illum exceſſum non eſt valida; ergo,ut ſit integre valida, requirit cauſam proportionatam. Poſterior illatio manifeſta eſt: prior vero conſtat ex dictis,quia omnis remiſſio facta pro ſola voluntate concedentis ſine alia cauſa, nulla eſt, quia illud non eſt munus diſpenſatoris,ſed domini. Antecedẽs vero patet,quia effectus adæquatus tali cauſæ ſecundum debitã & rectã proportionem eſſet tantus v.g. ergo quidquid ultra additur, voluntarie & non ex vi talis cauſæ additur: unde quantum ad id,etiam ille non eſt actus diſpenſatoris, ſed domini, neque eſt juxta leges & conditionem poteſtatis commiſſæ, quia non eſt juſta diſtributio, ſed diſſipatio, neq; in ædificationem,ſed in deſtructionem. Et ad hunc modum poſſunt applicari omnes diſcurſus ſectionis precedentis, quantum ad illum exceſſum. Et confirmatur, quia ſi pia cauſa ſufficeret, ſatis eſſet affectus miſericordiæ, v. gr. ad animas Purgatorii; nam hic etiam ſecundum

dum ſe ſpectatus eſt pius & honeſtus, ut in prima ſectione argumentabamur. Item a fortiori eſſet valida indulgentia, qua concederetur alicui, ut liberaret decem, vel etiam omnes animas Purgatorii, recitando ſemel ſalutationem Angelicam, quia etiam illa eſt cauſa pia. Atque ita ex hac ſententia ſequuntur fere eadem incommoda, quæ ſequerentur, ſi indulgentiæ poſſent pro ſola voluntate ſine cauſa concedi.

Ultimo eadē concluſio explicatur.

Tandem poteſt hæc veritas in hunc modum explicari: nam ita ſe habet honeſta cauſa ad indulgentiarum conceſſionem, ſicut debita diſpoſitio ad ſacramentalem abſolutionem pœnitentis, vel ad receptionem cujuſcunque ſacramenti; ſed ſacramentum ſemper operatur juxta diſpoſitionem recipientis, nec poteſt confeſſor, etiamſi velit, majorem conferre effectum aut majorem remiſſionem pœnæ facere, quam ſit proportionata diſpoſitioni pœnitentis; ergo nec Prælatus poteſt majorem indulgentiam concedere, quam ſit proportionata cauſæ: non eſt enim efficacior, aut magis abſoluta, ut ſic dicam, poteſtas clavium in foro indulgentiæ, quam in foro ſacramenti, ſed utraque eſt miniſterialis, & intra præſcriptos terminos continetur. Simile argumentum ſumi poteſt ex diſpenſatione votorum, & aliis, quæ attingunt jus divinum, quia ad eorum valorem non ſolum cauſa, ſed etiam proportionata cauſa neceſſaria eſt; ergo ſimiliter, &c.

Ultima ſententia præfertur & exponitur.

Primum notandū.

Hæc igitur ſententia abſolute ſumpta vera eſt; oportet tamen illam amplius exponere, & fundamenta contrariæ ſententiæ diſſolvere. Advertendum igitur eſt triplicem proportionem (philoſophorum more loquimur) poſſe conſiderari inter cauſam & effectum indulgentiæ, ſcilicet, æqualitatis, & inæqualitatis, majoris vel minoris. Per ſe igitur loquendo, ad integrum valorem indulgentiæ ſufficit proportio æqualitatis, ſi tamen cauſa excedat (quæ dicitur proportio majoris inæqualitatis) ſine dubio etiam ſufficiet: tum quia ibi includitur proportio æqualitatis, & aliquid amplius: tum etiam quia illa cauſa eſt pia, juſta, & rationabilis: tum denique, quia cauſa potentior interdum operatur inferiorem effectum, quia neceſſe non eſt, ut ſemper ſecundum totam ſuam poteſtatem operetur. At vero quando cauſa eſt inadæquata propter defectum, ſeu improportionem minoris inæqualitatis, tunc procedunt omnia quæ diximus, quia cauſa naturalis nunquam operatur ſecundum hanc proportionem, nec moralis, ſi rationabiliter operatur.

An quando cauſa eſt inæqualis operetur effectum ſibi æqualem.

Hic vero quæret aliquis, an hæc cauſa tunc ſaltem operetur effectum ſibi adæquatum: nam omnes auctores id videntur, ut clarum ſupponere: non caret tamen difficultate. Quia ſupra dictum eſt, quando conceditur indulgentia ſub conditione talis operis, qui facit tantum partem operis non lucrari proportionatam partem indulgentiæ, neque aliquid omnino, quia indulgentia conceditur per modum unius effectus indiviſibilis; ergo pari ratione, ſi cauſa eſt inſufficiens ad totam indulgentiam, tota conceſſio eſt nulla; ergo ex vi illius nullus datur effectus etiam adæquatus; vel è converſo, ſi hic datur partialis effectus indulgentiæ, quia eſt proportionatus tali cauſæ, etiam dabitur pars effectus proportionati parti operis, quando illa tantum executioni mandatur, quia etiam tale opus eſt cauſa, propter quam conceditur indulgentia; ergo pars operis, licet ſit inadæquata toti indulgentiæ, erit adæquata parti ejus.

Reſolutio

Nihilominus dicendum eſt, talem indulgentiam ſuperfluam, ſeu ſuperexcedentem, valere quantum ad aliquem effectum proportionatum cauſæ. Ratio eſt, quia hoc pendet ex voluntate concedentis: nam quoad hoc ſine dubio habet hanc poteſtatem, ut per ſe conſtat.

Implens partem operis non lucratur partem indulgētiæ.

Quod autem voluntatem habeat, patet, quia vult concedere quantum poteſt: nam ſi vult, & tentat concedere plus quam poſſit, a fortiori vult facere quantum poteſt: poteſt autem efficere effectum adæquatum tali cauſæ; ergo hoc vult, & quoad hoc ſaltem implet voluntatem ſuam. Neque eſt ſimile exemplum in contrarium adductum: nam hæc voluntas concedendi remiſſionem indulgentiæ, conditionata eſt, ſcilicet ſub conditione talis operis, & ideo, ſi conditio non impleatur, nihil operatur. In præſenti ergo caſu conditio impletur, & quantum eſt ex hoc capite, totus conferretur effectus, tamen ex defectu poteſtatis non datur totus, & ideo datur pars, ad quam ſe extendit poteſtas conſiderata proportione cauſæ. At vero in altero caſu non impletur conditio, quia implere partem operis, non eſt implere conditionem: nihil enim ſub ea conditione promiſſum eſt, ſed ſub conditione totius operis, vel plurium operum, ſi plura poſtulata ſint, neque ex vi illius conceſſionis intelligi poteſt diſpenſatorem habuiſſe voluntatem concedendi aliquid facienti tantum partem operis. Unde non refert, quod illa pars operis ſit proportionata parti indulgentiæ: nam hæc proportio non ſufficit ſine voluntate concedentis.

Etiamſi pars operis ſit adæquata toti indulgentię efficiens illam nihil lucratur.

Alioqui etiam contingere poteſt, ut pars operis ſit proportionata toti indulgentiæ, ut ſi contingat opus poſtulatum eſſe excedens: tunc ergo lucraretur quis totam indulgentiam propter ſolam partem operis, quod ſine controverſia falſum eſt. Et unica ratio eſt, quia deeſt voluntas concedentis, & ſicut voluntas non ſufficit ſine cauſa, ita neque cauſa ſine voluntate.

Secundum pro vera ſententiæ expoſitione notandum.

Secundo obſervandum eſt, hanc proportionem, quam requirimus inter hanc cauſam & effectum indulgentiæ, licet eam vocemus æqualitatis ad explicandam commenſurationem inter cauſam & effectum, non tamen conſiſtere in aliqua propria quantitate, vel æqualitate in ratione meriti & præmii, vel ſatisfactionis & remiſſionis, neque in aliqua alia ſimili commutatione, ut ex dictis circa ſecundam opinionē ſatis conſtare poteſt. Conſiſtit ergo in ſola quadam prudenti æſtimatione morali illius proportionis, quæ ſervari debet inter medium & finem, ita ut illa cauſa cenſeatur adæquata indulgentiæ, ad quam obtinendā, vel procurandam hic & nunc, penſatis omnibus circumſtantiis, & conceſſio talis indulgētiæ prudenter exiſtimatur medium proportionatum & conveniens. Probatur, tū quia, ſecluſis aliis modis æqualitatis, nullus alius ſupereſt, quo poſſit hæc proportio declarari: tum etiam, quia hæc cauſa, da qua agimus, ſolum concurrit in genere finis & motivi; ergo in eodem habere debet adæquationem cum conceſſione indulgentiæ, quæ ad illam ut medium quoddam comparatur.

Adæquationē cauſæ & indulgentię non conſiſtere in indiviſibili. Coroll. 1.

Ex quo infero, adęquationem hanc non conſiſtere in indiviſibili, ſed habere latitudinem, ſicut pretia rerum dicuntur habere latitudinem rigoroſi, moderati, & mitiſſimi pretii, intra rationem juſtitiæ & æqualitatis, vel ſicut mediū ad finem habet latitudinem, boni, melioris, & optimi, quæ cadunt ſub honeſtam & rationabilem electionem. Cum ergo hæc adæquatio moralis ſit, & ſecundum habitudinē medii ad finem, conſimilem habebit latitudinem. Unde fieri poteſt, ut major & minor indulgentia propter eandem cauſam conceſſa, æque valida ſit, quia contineri poſſunt in prædicta latitudine, ſi non ſit nimius exceſſus.

Secundo infero, hanc æqualitatem ſeu proportionem non eſſe ſemper ſumendam ex re ipſa, ſed prout cadit ſub prudentem electionem diſpenſantis. Ita tenet Corduba qu. 6. de Indulg. & qu. 22. ubi citat Sot. Cajetan. & alios, & inſinuat etiam Gerſon tract. de Indulg. conſider. 9. Non eſt enim humanum in his rebus attingere ſemper punctum æqualitatis: & ideo non eſt veriſimile Chriſtum conceſſiſſe hanc poteſtatem cum tanta limitatione, ut ſi in re ipſa non attingat veram æqualitatem, non operetur totum quod intendit. Sufficit ergo, ut ſecūdum regulas prudentiæ humanæ medium hoc judicetur hic & nunc eligibile ſecundum rectam rationem ad talem finem: alioqui nunquam poſſent Pontifices prudenter abſolute promittere, vel concedere tantam, vel tantam indulgentiam. Confirmatur, quia non plus petit Chriſtus dominus a ſuo miniſtro, niſi ut fideliter & prudenter theſaurum diſpenſet: juxta illud Matt. 24. & Luc. 12. *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens?* Imo neque inter homines plus requiritur, ut geſta, vel diſpenſata ab aliquo œconomo valida ſint. Tandem commune axioma Theologorum eſt, clave non errante ſemper ſubſequi effectum ſolutionis, ſeu apertionis cęli: quoties autē prudenter & fideliter fit diſpenſatio, quantum in homine eſt clavis non errat; ergo integre conſequitur effectū ſuum.

Objectiones contra præcedens coroll.

Contra hanc vero illationem objici poteſt, quia in cęteris effectibus ex opere operato, ſi cauſæ neceſſariæ in re ipſa non ſubſint, quantumvis per ignorantiam intercedat prudens judicium vel exiſtimatio, non ſatis eſt ad effectum conferendum; ergo idem erit in præſenti, par enim ratio eſſe videtur. Antecedens patet in ipſo judicio ſacramentali: nam, licet quis abſolvat eum, quē prudenter exiſtimat eſſe diſpoſitum, ideoque abſolvendum; imo etiam ipſemet, qui abſolvitur, idem invincibiliter exiſtimet, ſi tamen in re non eſt diſpoſitus ſaltem per veram attri-

attritionem, abſolutio non tenebit, neque habebit effectum. Et ſimiliter quamvis confeſſor pœnitentiam imponat, quam prudentiali judicio exiſtimat eſſe æquivalentem ad ſatisfaciendum integre ex opere operato; ſi tamen re ipſa juxta menſuram & inſtitutionem divinam non eſt ſufficiens, non auferet totum pœnæ reatum. Idem argumentum fieri poteſt de cæteris ſacramentis: nam, licet prudentiſſime dentur, vel recipiantur, ſi tamen in re ipſa non inveniant neceſſariam diſpoſitionem, non conſequuntur effectum: idemque eſt in miſſæ ſacrificio. Neque in hoc indulgentiarum negotio videtur eſſe aliqua ſpecialis cauſa, aut neceſſitas, ob quam cauſa prudenter exiſtimata ſufficiat, etiamſi in re ipſa non ſufficiens, quia ex hoc quod talis indulgentia non valeat quoad totum, nullum ſequitur grave incommodum, & alioqui cum hæc remiſſio fiat in divino judicio, magis conſentaneum eſt, ut menſuretur veritati ipſius rei, quaſi ſpeculativæ, & non tantum veritati practicæ ipſius hominis: hac enim ratione in ſacramentali judicio ita fit, quamvis etiam illud judicium commiſſum ſit homini; cui difficillimum eſt rei veritatem ſemper attingere.

Cur ad hunc effectum ſufficiat cauſa juſta exiſtimata, licet non ad alios ex opere operato.

Propter hoc, incertum eſt corollarium illatum: nihilominus tamen eſt pium, & probabile. Poteſtque ad objectiones non incongrue reſponderi, duplex aſſignando diſcrimen. Primum eſt, quia in ſacramentis, v.gr. in abſolutione ſacerdotis, diſpoſitio eſt neceſſaria ex parte recipientis, & ex parte effectus conferendi, qui congrue fieri non poteſt in ſubjecto indiſpoſito: quæ improportio non ſuppletur propter exiſtimationem, vel prudentiale judicium. Hic vero juſta cauſa ſolum requiritur ex parte concedentis, ne ſit diſſipator alienæ ſubſtantiæ, & poteſtate dominativa, potius quam miniſteriali, ſeu diſpenſativa uti videatur: ad hoc autem ſatis eſt, ut cauſa ſit ſufficiens, prudenti exiſtimatione illius. Secundum diſcrimen eſt, quia in cæteris conceſſio illius effectus, ſeu gratiæ ex opere operato conferendæ, eſt immediate a jure divino, & ex Chriſti inſtitutione poſtulante talem diſpoſitionem juxta ipſius rei naturam, vel convenientiam, aut congruitatem; at vero in indulgentia, conceſſio talis effectus immediate eſt ab homine, qui abſolute concedit talem effectum, vel ſub aliqua conditione, quam ſupponimus in re ipſa poni: cauſa vero ſufficiens ſolum requiritur quaſi antecedenter, quatenus movere debet ipſum diſpenſatorem, ut fideliter & prudenter ſuo munere utatur: & ideo quacunque ratione hoc habeat, ſive ex re ipſa, ſive ex impotentia & humana exiſtimatione ſatisfieri videtur intentioni Chriſti, qui ſub hac conditione poteſtatem conceſſit.

Satisfit argumentis primæ ſententiæ.

Quorundam expoſitio ad D.Thom.

Supereſt, ut fundamentis prioris ſententiæ ſatisfaciamus, in quibus præcipuum negotium nobis faceſſit auctoritas D. Th. quem multi ex ejus diſcipulis interpretari conantur. Quidam ajunt, illum locutum fuiſſe de indulgentiis per modum ſuffragii, quia poteſt majus ſuffragium offerri, quam cauſa poſtulet. Sed inprimis D. Th. nihil diſtinguit, & de eadem indulgentia negat poſtulare cauſam adæquatam, de qua affirmat requirere piam cauſam: conſtat autem hoc affirmari de quacunque indulgentia; ergo & illud negari. Deinde, etiam de indulgentia per modum ſuffragii illud eſt falſum: nam in ea etiam fit diſpenſatio theſauri, eſtque infallibilis, ſi debite fiat, atque adeo vera indulgentia, ideoque de illa procedunt omnes rationes factæ. Aliter ergo reſpondet

Cajetani interpretatio.

Cajet. Tom. 1. Opuſc. tract. 15. c. 8. ad 1. D. Th. ſolum voluiſſe docere, propriam cauſam dantem valorem indulgentiæ quoad ejus quantitatem non eſſe illam, quæ movet ad concedendam indulgentiam, ſed eſſe magnitudinem theſauri ſatisfactionum Chriſti, & SS. ideoque hinc eſſe ſumendum valorem effectus indulgentiæ in tanta quantitate, & non ex cauſa. Sed non ſatis percipio, quid ſibi velit hæc reſponſio: nam ſi ſit ſenſus, magnitudinem cauſæ non eſſe ſufficientem ad indulgentiam ſine magnitudine theſauri: hoc veriſſimum eſt, neque auctores, cum quibus D. Th. diſputat, oppoſitum dicebant. Si vero ſit ſenſus, magnitudinem theſauri eſſe ſufficientem cauſam, ſine alia ſufficiente cauſa ex parte finis: hoc eſt quod improbamus, nec per hoc D. Th. excuſatur ab illa ſententia. Si denique ſit ſenſus, divitias theſauri eſſe quaſi immediatam cauſam, vel formalem, vel efficientem effectus indulgentiæ, aliam vero cauſam, de qua diſputamus, non eſſe efficientem, imo nec concurrere immediate ad ipſum effectum, ſed movendo eum, qui indulgentiam conceſſurus eſt, hoc quidem totum verum eſt, nihil vero ad rem ſpectat, quia hic ſolum contendimus, illam cauſam in ſuo genere, & eo modo quo concurrit, debere eſſe proportionatam, & hujuſmodi eſſe neceſſariam: & hoc videtur negare D. Thom.

Alia expoſitio.

Alii ergo illum exponunt, quod ſolum neget requiri cauſam ex ſe æqualem effectui indulgentiæ, in ſecundo ſenſu ſupra tractato circa ſecundam opinionem, non vero quod neget requiri cauſam proportionatam effectui. Sed huic expoſitioni obſtat, quia D. Thom. prius refert duas illas opiniones, ut diſtinctas, ſcilicet, quæ poſtulat juſtam, & adæquatam æſtimationem, & quæ requirit proportionatam cauſam, & utramque reprobat, & abſolute concludit, quamcunque cauſam, quæ in utilitatem Eccleſiæ vergat, & honorem Dei, ſufficientem rationem eſſe indulgentias elargiendi. Idem in rationibus, quibus utitur, hunc ſenſum plane indicare videtur. Et ideo alii fatentur, D. Th. in 4. id ſenſiſſe, credunt tamen mutaturum fuiſſe ſententiam, ſi in ſumma ad locum illum perveniſſet. Quod omnino contendit Corduba ſupra. Et re vera eſt apparens, ſi corticem tantum illius quæſtiunculæ D. Thom. inſpiciamus.

Præcluditur.

Cordubæ reſponſio.

Impugnatur.

Nihilominus ſuaderi non poſſum illam fuiſſe D. Th. mentem. Nam ipſemet inferius d. 45. qu. 2. art. 3. qu. 2. cum dixiſſet, indulgentias poſſe concedi pro defunctis indirecte, ſeu per actionem vivorum, ſubdit hæc verba: *Nec tamen ſequitur, quod Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas a Purgatorio liberare, quia ad hoc, ut indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conveniens indulgentias concedendi, ut ſupra d. 20. dictum eſt.* In quibus verbis, *cauſa conveniens*, ſignificare debet non tantum cauſam piam, ſed etiam proportionatam. Quod patet, tum ex vi verborum, quia alias re vera non eſt cauſa conveniens: tum maxime, quia alias non ſolveret D. Thom. difficultatem quam intendit. Nam, ſi quælibet cauſa honeſta reputanda eſt conveniens ad valorem indulgentiæ, profecto facile poſſet Prælatus Eccleſiaſticus ſuo arbitrio animas omnes a Purgatorio liberare, quia ſuo arbitrio poteſt cauſam convenientem invenire, ſi quælibet honeſta ſufficit. Cum ergo D. Th. in hoc poſteriori loco ad priorem ſe referat, dicendum eſt, ibi per cauſam piam, cauſam etiam convenientem & proportionatam intellexiſſe, quia alias non eſt pia ſimpliciter, ſeu reſpective in ordine ad talem effectum. Et hoc ipſum videtur declaraſſe ibidem D. Thom. in ſolut. ad 5. dicens, requiri cauſam legitimam: nam revera legitima non eſt, ſi proportionata non ſit. Unde cum ibidem in ſolutione ad 1. ait, quando Prælatus inordinate concedit indulgentias, ipſum quidem peccare, ſubditos vero indulgentias lucrari; intelligendus eſt, non de inordinatione ſubſtantiali, qualis eſſet defectus cauſæ legitimæ; ſed accidentali, qualis eſſet, aut nimia frequentia, vel inconſideratio alicujus nocumenti, quod ex abuſu ſubditorum interdum ſequi poteſt, de quo præcipue ibi loquebatur D. Th. Juxta hunc vero ſenſum fortaſſe potuiſſet D. Th. non reprehendere tertiam ſententiam, quam ibi refert. Videtur tamen illam in hoc ſenſu referre, quod dixerit, ad integrum valorem indulgentiæ neceſſarium eſſe, ut opus injunctum pro indulgentia, ſaltem ut relatum ad cauſam indulgentiæ, ſit condignæ ſatisfactionis, aut meriti ad effectum indulgentiæ: in quo ſenſu merito reprehendit D. Thom. illam ſententiam. Quia in conceſſione indulgentiæ opus injunctum non eſt veluti pretium, per quod ſolvitur pœna, quæ remittitur, & ideo non eſt neceſſarium, ut ſit condignum, vel ex devotione operantis, ut dicebat prima opinio, vel ex circumſtantiis occurrentibus, ut dicebat ſecunda, vel ex relatione ad cauſam, ut dicebat tertia; ſed pretium illud eſt ſatisfactio Chriſti & SS. ex qua ſumenda eſt æqualitas ſolutionis, quamvis non ſit condignitas in opere lucrantis indulgentiam, alioqui nihil indulgentiæ conferrent: nihilominus tamen, ad ipſam conceſſionem indulgentiæ neceſſaria eſt proportionata cauſa modo explicato, ſive hæc ſumatur ex opere pio, ſive aliunde, quæ merito etiam dici poteſt cauſa digna; & ſic poſſet interpretari illa tertia ſententia, & non eſſet reprehenſione digna, nec diverſa a noſtra, quam putamus etiã eſſe D. Th. Quia vero

Verus D. Th. ſenſus.

ratio-

rationes,quas ex D.Th.adduximus,poſſunt hunc ſenſum impugnare, illis etiam ſatisfaciendum eſt.

Fundamentum primæ ſententiæ ſolvitur. Ad priorem de conſuetudine Eccleſiæ dicitur primo, nihil obſtare,quod pro eadem cauſa major vel minor indulgentia interdum concedatur, tum quia in cauſa proportionata poteſt eſſe latitudo,ut dictum eſt: tum etiam, quia poteſt unus Pontifex non concedere indulgentiam adæquatam cauſæ,ſed minorem,in quo non errat,ſed minus liberalis eſt. Secundo dicitur, interdum videri eandem cauſam materialiter, ſeu propter ſimilitudinem operis: vere tamen non eſſe eandem ſecundum valorem, & æſtimationem moralem, conſideratis omnibus circumſtantiis,& reſpectibus,propter quos poteſt ineſſe major utilitas, vel neceſſitas in uno tempore, quam in alio. Unde dicitur tertio, non eſſe facile ab aliquo judicandum,graves indulgentias concedi a Pontificibus propter leves cauſas, ut in ſect.5. latius dicturi ſumus,quia gravitas cauſæ non eſt penſanda ſolum ex opere quod injungitur, ſed præcipue ex alio altiori bono, quod ad Dei gloriam, & utilitatem Eccleſiæ per illud medium conſequi procurat, ut ſequ. ſect. explicaturi ſumus.

Secunda ratio eluditur. Ad ſecundam rationem negamus inprimis,hinc ſequi parvum eſſe indulgentiarum favorem, cum cauſa proportionata non tollat, quin per indulgentias remittantur hominibus reatus pœnarum ultra proprium eorum meritum & ſatisfactionem, in quo conſiſtit favor indulgentiarum. Quod autem hic favor cum debita moderatione, qualis a nobis explicata eſt, exhibendus ſit, ratio juſtitiæ,& communis utilitatis poſtulat, ut aperte ſumitur ex dict. c. *Cum ex eo*, & ex aliis Pontificibus. Quod vero difficile ſit hanc prudentiã ſervare, non eſt mirum, nam etiam eſt difficile univerſam Eccleſiam in rebus ſpiritualibus, & divini quodammodo ordinis gubernare. Quæ difficultas ſingulari Spiritus S. aſſiſtentia ſuperatur: & non parum minuitur moderatione a nobis adjuncta,quod ſit ſatis, cauſas eſſe adæquatas, ſecundum regulas humanæ prudentiæ.

Ultimæ rationi ſit ſatis. Ad ultimam confirmationem reſpondetur, primo, theſaurum eſſe quidem cauſam principalem effectus indulgentiæ in ſuo genere,ſcilicet formalem, vel efficientem, non tamen propterea excludere neceſſitatem aliarum cauſarum,præſertim finalis, de qua hic diſputamus. Sicut etiam poteſtas Pontificis, v. gr. eſt ſuo modo cauſa principalis diſpenſationis voti; & nihilominus requirit cauſam motivam proportionatam. Unde dicitur ſecundo, illo argumento recte probari, ad indulgentiam non requiri condignitatem in opere, in ordine ad effectum indulgentiæ, quia ſolutio condigna ſit per theſaurum: non tamen excludere condignitatem in cauſa ad ipſam applicationem theſauri. Unde dicitur tertio, non ſatisfieri intentioni Chriſti & SS. applicando theſaurum propter quamcunque cauſam piam, ſi non ſit proportionata, quia alioqui non eſt pia ſimpliciter, & reſpective, quod neceſſarium eſt ad juſtam & rectam applicationem, quam ſine dubio Chriſtus intendit.

Objectio. Urgent vero aliqui: nam divinus honor & gloria, etiamſi minimus ſit, majoris æſtimationis eſt, quam quæcunque remiſſio pœnæ temporalis,& Sancti pluris illum æſtimant, quam proprias ſatisfactiones; ergo ille finis ſufficit ad valorem cujuſcunque indulgentiæ. Diluitur. Sed ſi hæc ratio quidquam valeret, probaret etiam eſſe prudentem & honeſtam talem diſpenſationem. Non ergo recte conſideratur divinus honor ſecundum ſe, ſed ut intentus & quæſitus per tale medium: hoc autem modo non pertinet ad divinum honorem,etiam minimum, ut talis finis improportionatus per tale medium inquiratur, quia etiam ſatisfactio pro pœna, & vindicta delictorum pertinet ad divinum honorem, quia ſæpe eſt longe major quam ille, qui redundare poſſet ex cauſa pia, levi, & improportionata. Oportet ergo, ut omnibus penſatis, reſultare credatur major honor Dei ex conceſſione indulgentiæ, quam ſine illa poſſet ſperari ex rigoroſa peccatorum vindicta.

SECTIO IV.

Utrum neceſſe ſit cauſam indulgentiæ eſſe publicam, ſeu ad commune bonum pertinere.

IN hac quæſtione explicandæ nobis ſunt magis in particulari cauſæ indulgentiarum,& ex earum cognitione clariora fient, quæ hactenus diximus. Præcipua vero controverſia circa has cauſas eſt, an ſufficiat privatum commodum,aut perſonalis neceſſitas alicujus fidelis,vel neceſſaria ſit publica utilitas Eccleſiæ.Et huc etiam ſpectat, an hæc utilitas debeat eſſe ſpiritualis, vel ſufficiat temporalis.Item,an debeat eſſe extraordinaria ob neceſſitatem repellendi aliquod malum imminens, vel ſufficiat ratio promovendi commune bonum Eccleſiæ, quæ ordinaria cauſa & frequens eſſe poteſt. Eſt igitur aliquorum opinio, neceſſariam eſſe omnino cauſam publicam, nec ſufficere privatam. 1. Opinio. Quod his fere verbis aſſeruit Albertus d.20.ar.17. Et idem ſentit Soto d.21.qu.2. art.2. ubi notat, cum D.Th. & Doctores dicunt, indulgentias debere concedi in utilitatem Eccleſiæ, intelligendum eſſe,id eſt,in bonum commune ejus:immo addit, non concedendas eſſe, niſi ingruente aliqua Eccleſiæ utilitate. *Nam dare* (inquit) *indulgentias nulla tali imminente cauſa communi, ſed ob cauſam particularem, nempe intuitu & precibus cujuſdam perſonæ nobilis, vel propter particularem devotionem ad aliquod ſacellum, vel ad exaltandam ſuam auctoritatem, nec res antiqua eſt, nec ſinceritatem cauſæ, quæ in concedendis indulgentiis neceſſaria eſt,præ ſe ferre videtur:quare neque ſolidam habent valoris certitudinem.* Fundamentum, quod Soto adducit,ſolum eſt,quia theſaurus Eccleſiæ bonum commune eſt; ergo non niſi pro alio bono communi diſpenſandus eſt. Et confirmatur, quia hic videtur eſſe mos antiquus Eccleſiæ,ut colligere licet ex omnibus illis indulgentiis, quæ in decretis,& in Conciliis leguntur.

2. Opinio. Alii vero exiſtimant,privatam cauſam ſufficere,dummodo pia ſit,& indulgentiæ,quæ conceditur, proportionata. Et hæc ſententia recte intellecta mihi vera videtur, & communis D. Th. & aliorum auctorum, qui ad valorem indulgentiæ ex parte cauſæ nihil aliud requirunt. Et quamvis interdum dicant debere eſſe in utilitatem Eccleſiæ, tamen neque aſſerunt, hunc finem debere eſſe immediatum,nec declarant,hanc utilitatem debere eſſe publicã, aut in omnibus membris, cum tamen unius membri commodum in totius corporis utilitatem redundet,ſi cætera paria ſint,ſeu aliunde non ſequatur majus incommodum. 3. Opinio. Nonnulli vero antiqui addiderunt, præter utilitatem, vel neceſſitatem Eccleſiæ, aut loci in cujus gratiam conceduntur indulgentiæ, requiri ſemper cauſam ex parte lucrantis, nimirum quod ſit impotens ad ſatisfaciendum alio modo: nam id ſolum quis poteſt per indulgentias lucrari,quod ipſe non poteſt ſolvere, ut patet ex Altiſiod. & aliis antiquis ſupra citatis. Sed hæc ſententia falſa eſt:nam,licet hæc cauſa ſit optima,quando intercedit, & aliquando poſſit ſufficere, ut dicemus, non tamen eſt ſimpliciter neceſſaria, ut recte D. Th. & poſt illum omnes docuerunt, quia nulla ratione, vel auctoritate oſtendi poteſt illa neceſſitas, & ſine illa poteſt eſſe cauſa ſufficiens ad liberaliorem remiſſionem faciendam, ſicut poteſt dari cauſa ſufficiens ad diſpenſandum votũ,etiamſi aliquis non ſit impotens ad illud implendũ.

Proponuntur varii modi concedendi indulgentias. Ut ergo veram ſententiam, totamque doctrinam declaremus, advertendum eſt, indulgentiam variis modis & perſonis concedi poſſe: primo generaliter toti Eccleſiæ, ſive immediate ipſis perſonis, ut omnibus facientibus hoc vel illud, ſive mediante aliquo loco pio, ut omnibus orantibus in tali loco. Secundo conceduntur indulgentiæ pro aliqua communitate particulari, ut pro tali religione,pro tali populo,aut provincia.Tertio concedi poſſunt alicui perſonæ tantum pro illa: nihil enim vetat: nam poteſtas Petri generaliſſima eſt, & theſaurus ita poteſt circa unum diſpenſari, ſicut circa multos, & cauſa legitima etiam poteſt facile ſubeſſe. Quarto poteſt indulgentia concedi uni perſonæ, non pro illa tantum, ſed etiam pro aliis,quod potius eſt illam concedere multis ad petitionem unius. Et juxta hos modos poſſent alii facile cogitari, ſed omnes ad hos reduci poſſunt ſervata proportione.

Ad communem indulgentiam, communem etiam cauſam requiri. 1. Concluſ.

Primo igitur indulgentia, quæ toti Eccleſiæ conceditur, regulariter requirit cauſam communem immediate pertinentem ad utilitatem totius Eccleſiæ,vel certe alicujus principalis partis ejus, ut unius Regni,vel Provinciæ. Hoc recte probat uſus Eccleſiæ, & decreta ſuperius citata, & ratio, quia cauſa debet eſſe effectui proportionata. Dixi autem, *Vel alicujus principalis partis ejus*, quia ſæpe conceditur indulgentia, vel Jubilæus toti Ec-

clefiæ pro defenſione, vel ſalute unius Provinciæ, ut experientia conſtat. Et hujuſmodi videtur illa indulgentia, quæ pro recuperanda Terra ſancta conceditur in Conc. Later. in fine; quæ etiam extenditur ad pugnantes contra hæreticos, ibid. c. 3. & habetur in c. *Excommunicam.* 1. §. *Catholici*, de Hæret. Et ratio eſt, quia bonum unius partis principalis eſt maximum bonum totius corporis: & quia membra debent ſe juvare, maxime in his rebus, quæ magna ex parte corpus totum attingunt.

Si indulgentia ſit conceſſa perſonis mediante loco, ſat is eſt, ut cauſa locum attingat.

Hic tamen advertere neceſſe eſt, quando hæc indulgentia non conceditur immediate perſonis, ſed mediante aliquo loco, tunc ſatis eſſe, ut cauſa indulgentiæ locum illum attingat immediate, aut ſanctum aliquem, qui ſpecialiter in eo loco colitur, etiamſi ex parte perſonarum indifferenter omnibus concedatur. Id conſtat ex uſu: nam hoc modo conceduntur indulgentiæ viſitantibus hanc vel illam Eccleſiam, & celebris indulgentia anni Jubilæi viſitantibus Apoſtolorum limina. Item hoc modo in dedicatione alicujus templi conceditur indulgentia ſpecialis omnibus accedentibus, juxta c. *Quod autem* de Pœnit. & remiſſ. Et ratio eſt, quia juxta modum indulgentiæ debet eſſe modus cauſæ, & utilitas ejus; ſic enim ſervatur proportio. Item, quamvis hujuſmodi templum particulare videatur, tamen ejus celebritas & favor redundat in omnium fidelium utilitatem, ut conſtat de monumentis Apoſtolorum, & celebrioribus Eccleſiis B. Virginis. Quod ſi aliqua ſunt loca, quæ magis pertinent ad particulares Provincias, vel populos, etiam indulgentiæ talibus locis conceſſæ, ſpecialius redundant in bonum fidelium illius Provinciæ, vel populi: & ita ſemper ſervatur proportio, præterquam quod honor cujuslibet ſancti, & divinus etiam honor, qui ex his locis publice & apud multos ſemper reſultat, merito dici poteſt communis Eccleſiæ utilitas.

Non oportet utilitatem hanc immediate eſſe ſpiritualem.

Rurſus adverto, non oportere utilitatem hanc immediate eſſe ſpiritualem, aliquando enim eſſe poteſt temporalis, qualis eſt defenſio Eccleſiæ ab hoſtibus ejus, aut expulſio famis, aut peſtis, a Deo impetranda, ut ſatis conſtat ex uſu Eccleſiæ. Et ratio eſt clara, quia, ſicut eſt honeſtum hæc bona a Deo petere, præſertim pro tota communitate; ita etiam eſt optimum adjungere favorem indulgentiæ, ut hujuſmodi oratio devotius & frequentius fiat. Hac enim ratione ſæpe etiam conceduntur indulgentiæ in ſolennitate alicujus feſti, ut majori devotione celebretur, ut in Clement. unica de Reliq. & venerat. SS. de Feſto Corporis Chriſti: & in Extrav. 1. 2. eod. tit. de Feſto Conceptionis. Item eſt alia ratio, quia ſæpe licet bonum ſpirituale ordinare ad temporale, quando totum refertur ad Dei honorem: hæc autem bona temporalia Eccleſiæ, ejuſque pax temporalis ad ſpiritualem, & ad Dei honorem ordinatur. Atque huc ſpectat cauſa indulgentiæ, quæ proponitur in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. nimirum erigere, aut ſuſtentare hoſpitale: nam, licet finis proximus hujus operis corporalis eſſe videatur; tamen & ipſum opus per ſe pium eſt, & ad augmentum charitatis, & commune bonum ordinatur. Idemque a fortiori dicendum eſt de inſtauratione templi, aut aliarum rerum ſacrarum. Imo antiquitus vix concedebantur indulgentiæ, niſi propter hujuſmodi fines, neque exigebatur aliud opus pium ad conſequendam indulgentiam præter eleemoſynas, quæ dicebantur manus adjutrices, ex quibus ſine dubio quærebatur illud temporale ſubſidium, non in eo ſiſtendo, ſed in ſacro opere, & religioſo cultu, ad quem ordinabatur.

Non oportere cauſam oriri ex malo imminente, ſed ſufficiens boni augmentum.

Tandem adverto, non eſſe neceſſariam cauſam, quę ex aliqua peculiari neceſſitate, aut imminente malo naſcatur, ſed ſufficientiſſimam cauſam eſſe Chriſtiani populi reformationem, vel ſpirituale augmentū: quę cauſa nunc maxime eſt in uſu: nam Chriſtianus populus multū movetur ad pietatem & frequentem uſum ſacramentorum per hujuſmodi indulgentias & remiſſiones: & idcirco Summi Pontifices frequenter concedunt indulgentias etiam pleniſſimas, & per modum Jubilæi propter hanc ſolam cauſam, & quidem prudentiſſime, atque ſanctiſſime, quia cæteræ omnes cauſæ ad hanc fere ordinantur, ut fides, charitas, & religio augeantur in Chriſtiano populo. Ergo, ſi hic fructus immediate ſperatur ex ipſa indulgentia, quia nimirum fideles ob illud ſpirituale lucrum obtinendum majori cum fervore & diligentia confeſſiones faciunt, ad Euchariſtiam accedunt, &c. ſufficiens ratio eſt ad indulgentias concedendas, quamquam in earum uſu & frequentia moderatio neceſſaria ſit, ne & ipſę viluſcant, & conſequenter fructus ille impediatur.

Ad particularem indulgentiam, particularem cauſam ſufficere. Concl. 2.

Secundo dicendum eſt, quando indulgentia eſt particularis, ſufficere particularem cauſam illi proportionatam. Ratio eſt, quia ſufficientia hujus cauſæ non fundatur in univerſalitate, ſed in honeſtate & proportione: hoc enim probant adducta in ſectione præcedente, neque aliud colligi poteſt ex aliquo principio certo. Explicatur autem amplius hæc veritas deſcendendo ad particularia. Poteſt igitur eſſe hæc indulgentia particularis, reſpectu totius Eccleſiæ; communis vero, reſpectu alicujus Provinciæ, vel Religionis: & tunc manifeſtum eſt ſufficere cauſam eodem modo particularem, id eſt, propriam illius Provinciæ, vel Religionis, reſpectu vero illius communis & univerſalis, ſic enim ſervatur proportio: & ita eſt uſitatum in multis indulgentiis ſpecialiter conceſſis Religionibus, Confraternitatibus, Populis, aut Provinciis, ut Indis, v. gr. Quapropter de hac cauſa nihil amplius dicendum occurrit, ſed applicanda cum proportione ſunt dicta in præcedenti aſſertione, quia non ſemper neceſſe eſt, ut cauſa immediate pertineat ad totam illam communitatem, ſufficit enim quod ſpectet ad aliquam præcipuam partem ejus, & ſic de aliis. Aliquando vero fieri poteſt, ut hæc indulgentia ſit particularis, ſeu omnino perſonalis: & tunc ſufficit cauſa ejuſdem ordinis, id eſt eodem modo particularis, ſeu perſonalis, quia illa eſt cauſa proportionata: ſicut in diſtributione materialis theſauri, quamvis non intercedat communis neceſſitas, vel cauſa, ſi tamen in una perſona inveniatur, illa ſufficiet, ut ei ſaltem ſubveniatur.

Object.

Dices. Ergo ad concedendam indulgentiam alicui perſonæ ſufficiet perſonalis neceſſitas evadendi pœnas Purgatorii, ut v. g. poterit Pontifex cuilibet homini morienti indulgentiam plenariam concedere, ſolum propter hanc cauſam perſonalem, quod eſt in morali periculo eundi ad Purgatorium: hoc autem repugnat ſuperius dictis. Reſpondetur, negando conſequentiam: jam enim

Solutio.

ſuppoſuimus neceſſariam eſſe cauſam extrinſecam præter finem intrinſecum indulgentiæ, ad quem ſpectat illa neceſſitas evadendi pœnas Purgatorii: præter hanc ergo cauſam neceſſaria eſt in eadem perſona aliqua alia honeſta, & gravis, quæ in hoc proportionata ſit quantitati indulgentiæ, & hanc dicimus ſufficere particularem, & perſonalem. Poteſt autem eſſe multiplex. Aliquando enim talis cauſa ſumitur ex pietate, vel officiis exhibitis Eccleſiæ a tali perſona: & hoc modo ſolet Pontifex Romę concedere indulgentiam plenariam jamjam morienti, ſine nova cauſa, ſolum, quia aut in honeſtate vitæ, aut in ſervitiis Eccleſiæ exhibitis excellit. Eſtque hæc cauſa honeſtiſſima, tum in præmium virtutis, vel quandam gratitudinem, tum in exemplum aliorum, ut ea ſpe ad ſimilia opera excitentur. Et huic ſimilis videtur illa indulgentia, quam conceſſit Martin. V. in fine Conc. Conſtantieſ. omnibus, qui in Concilio adfuerant. Alia vero cauſa eſſe poteſt utilitas vel neceſſitas ſpiritualis talis perſonæ, ut v. g. ſi aliquis peculiaris fructus ſpiritualis in ea ſperetur ratione indulgentiæ, ut quod majori diligentia, & fervore Exomologeſim faciat ſpe indulgentiæ, &c. Nam ſi hujuſmodi fructus reſpectu totius communitatis eſt ſufficiens, ut toti communitati ſimilis indulgentia concedatur, cur non ſufficiet reſpectu unius perſonę cum proportione? Simile eſt, ſi quiſpiam morti jam vicinus, nimium eſſet dejectus animo, & pene diffidens de ſalute ſua, & per conceſſionem indulgentiæ crederetur erigendus in ſpem, &c. illa profecto eſſet ſufficiens cauſa concedendi indulgentiam, quia etiam illa eſt cauſa extrinſeca, & valde pia, & proportionata. Habemuſq; exemplum in Paulo, qui 2. ad Cor. 2. peccatori veniam conceſſit, ut non circumveniretur a Sathana, aut nimia triſtitia abſorberetur. Propter has ergo, & ſimiles cauſas particulares merito concedi poſſunt indulgentię perſonales. Quod recte declaratur exemplo voti, quod, quia perſonale eſt, recte diſpenſatur propter ſpecialem cauſam, vel neceſſitatem talis perſonæ: nec tamen ſatis erit ſola neceſſitas liberandi hominem ab illo debito & onere, quo gravatur, niſi alia extrinſecus accedat, quæ valde difficilem, aut incommodam reddat voti obſervantiam, cum ca-

Exemplis demōſtratur, in particulari bus perſonis poſſe eſſe ſufficientem cauſam indulgētiæ.

Idem exēplo voti ſuadetur.

dem

dem autem proportione ſimilis neceſſitas ſufficit ad indulgentiam perſonalem, ut declaravimus. At vero ſi eſſet votum communitatis, cauſa diſpenſandi deberet ad totam communitatem pertinere, ſi cum communitate diſpenſandum eſſet: ſervatur ergo proportio.

Particularē cauſam interdum ſufficere ad univerſalē indulg.

Addo vero ulterius, particularem, ſeu perſonalem cauſam interdum ſufficere, ut univerſalis indulgentia concedatur. Probatur ex eodem principio, quia interdum talis poteſt eſſe perſona, ut ejus neceſſitas, vel utilitas reputetur graviſſima, & talis, ut merito poſſit per tale medium procurari, ut v. gr. ſi pro impetranda ſalute Regis, aut Prælati, vel alicujus viri utiliſſimi Reipublicæ, indulgentia concedatur.

Object.

Dices, tunc bonum illius perſonæ eſſe commune bonum, & ideo, licet materialiter, ſeu ſubjective, ut ſic dicam, cauſa videatur privata, tamen virtute & æſtimatione morali eſſe publicam.

Solutio.

Reſpondeo, imprimis concedendo totum: nihilominus tamen verum eſt, bonum illud, quod proxime intenditur, unius eſſe perſonæ, quamvis mediate redundet in bonum communitatis. Quod quidem de bono cujuſcunque perſonæ dici poteſt, quia bonum partis per ſe redundat in bonum totius, quamvis una pars poſſit eſſe utilior corpori quam alia, quod etiam conſiderandum eſt ad proportionem hujus cauſæ. Hinc vero ulterius dicetur, fieri poſſe, ut licet perſona non ſit utilis Reipublicæ ex peculiari munere publico, quod in illa exercet, ſed ſolum ſit inſignis, vel ſanctitate, vel literis, vel etiam nobilitate, merito fieri poſſe, ut in illius favorem, & propter ejus bonum favor aliquis communitati concedatur: nam ex circumſtantia perſonæ talis cauſa gravis eſt, ſemperque redundat ſaltem mediate in Eccleſiæ commodum. Maxime vero hoc expedire poteſt, quando talis indulgentia conceſſa in favorem hujuſmodi perſonæ, aut habet rationem præmii virtutis, aut rationem gratitudinis, ut ſi talis perſona publicum habet teſtimonium honeſtæ & ſanctæ vitæ, aut ſpecialia beneficia in Eccleſiam contulit: nam eſt magnum Eccleſiæ bonum, ut alii intelligant Eccleſiam ſpecialem gratiam & favorem ſpiritualem conferre hujuſmodi hominibus, ut ad eorum imitationem alii animentur. Atque ita nunquam excludimus utilitatem Eccleſiæ, quæ ex ſingulorum etiam commodis redundat: ſed ſolum dicimus neceſſarium non eſſe, ut cauſa proxime intenta ad communitatem formaliter pertineat.

Interceſſionem alicujus perſonæ poſſe conferre ad cauſam indulgentię honeſtandam.

Atque hinc ulterius ſequitur, interceſſionem ſeu petitionem alicujus perſonæ poſſe aliquando multum conferre ad honeſtandam ſeu complendam cauſam indulgentiæ: ſicut in ſuperioribus dicebamus uſitatum fuiſſe in principio Eccleſiæ ad petitionem martyrum ſeu confeſſorum dare veniam lapſis, ad imitationem Pauli 2. ad Cor. 2. dicentis: *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* De quo videri poſſunt 35. qu. c. *Veniam*, ex Innoc. I. Ep. 23. ad Epiſcop. Macedoniæ c. ult. & Cypr. Ep. 15. & ſeqq. idem oſtenditur exemplo Dei, qui unius precibus alteri ignoſcit; inde enim ſervata proportione intelligimus eſſe opus virtutis aliorum precibus moveri ad remittendum aliis, & conſequenter motivum hoc, ſi debitis circumſtantiis veſtiatur, poſſe ad honeſtandam cauſam indulgentiæ juvare.

Sola tamen interceſſio non eſt cauſa ſufficiens.

Dico autem *juvare*, quia vel nunquam, vel raro accidit, ut ſola interceſſio alicujus ſit tota cauſa & ſufficiens ad honeſtatem & valorem indulgentiæ, quia quod Pontifex id faciat, ut ſuam voluntatem vel deſiderium expleat, non ſatis eſt; cur ergo ſufficiet, ut id faciat ſolum ad explendam voluntatem alterius rogantis, ſi nulla alia cauſa honeſta & ſufficiens ſubſit? Itaque regulariter neceſſe eſt, ut ille, qui intercedit pro indulgentia obtinenda, præter voluntatem ſuam, juſtam cauſam afferat, propter quam indulgentia concedi valeat.

Sæpe enim contingit, ut exiſtat cauſa ſufficiens, & nihilominus Papa nolit indulgentiam concedere, vel non integram, vel non ita frequenter, ſed raro: nam hæc omnia arbitraria ſunt, & cauſa, licet ſufficiat, non imponit obligationem. Quoad hæc ergo omnia, multum valere poteſt interceſſio ad movendam voluntatem Pontificis. Atque ita fatetur Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* de Pœnit. & remiſſ. ſe precibus & ſupplicationibus Romani Populi inductum fuiſſe, ut centenarium Jubilæi annum ad quinquagenarium revocaret, ſuppoſitis autem aliis honeſtiſſimis motivis, quæ ibi proponit. Sixtus vero IV. in Extrav. *Quorundam*, ſub eodem titulo fatetur, & ſe & Paulum prædeceſſorem ſuum, multorum Principum & aliorum Chriſti fidelium, ac aliarum devotarum perſonarum pulſatos precibus, diverſas indulgentias, & peccatorum remiſſiones plenarias *nonnullis Eccleſiis, monaſteriis, & piis locis* conceſſiſſe. Interponit autem hæc verba, *Animarum ſaluti fidelium intenti*, per quæ ſignificat ſemper obſervaſſe juſtam rationem ad tales indulgentias concedendas. Nec tamen ſolum poteſt valere hæc interceſſio ad inclinandam voluntatem Pontificis ad exercitium actus, ut ſic dicam, ſed etiam aliquando juvat ad complendam cauſam, quæ indulgentiam juſtificat. Primo quidem, quia ipſamet interceſſio eſt pia actio, & quædam fidei profeſſio, & ſpecialis devotio ad Apoſtolicam ſedem, ejuſque claves, & ad ſalutem animarum, quæ omnia ſunt aliqua remuneratione digna. Deinde, ſi perſona, quæ intercedit, ſit de Eccleſia bene merita, propter obſequia in eam collata etiam accedit ad cauſam juſtam, ut talis gratia illi concedatur per modum gratitudinis, ut ex dictis ſatis conſtat.

Non eſt neceſſe ut a recipiente indulgentiam aliquod opus exigatur.

Ultimo ex dictis infero, ad honeſtam cauſam indulgentiæ non ſemper neceſſarium eſſe, ut a recipiente aliquid exigatur, quod ad illam cauſam ſuo modo concurrat, quamvis Sot. & nonnulli alii ſimpliciter ita loquantur. Probatur, quia non ſemper neceſſarium eſt opus ex parte lucrantis indulgentiam: ſed illud ſubſidium aliquo actu, vel opere conferendum eſt; ergo neque illud exigere eſt ſemper neceſſarium, quamvis ſi exigatur, ſit neceſſarium illud implere. Unde multo minus neceſſarium erit poſtulare ſemper manus adjutrices. Quando enim cauſa indulgentiæ talis eſt, ut neceſſario requirat eleemoſynas, ut executioni mandari poſſit, tunc quidem neceſſe eſt illud onus imponere, tamen quia illa cauſa non eſt ſemper neceſſaria, ut ſatis ex dictis conſtat, ideo neque hoc ſubſidium neceſſarium ſemper eſt: frequenter autem poſtulatur, quia eſt opus valde gratum Deo & proximis utile, & ad redimenda peccata proportionatum. Et ad eundem modum ratiocinandum eſt de aliis operibus miſericordiæ, pœnitentiæ, aut religionis, & de ſubſidio orationum, quæ interdum publicæ, interdum privatæ exiguntur: & poſſent etiam pure mentales poſtulari, & ſufficere, propter eaſdem cauſas. Denique tot bona merita poſſunt in aliquo ſupponi, aut talis poteſt eſſe modus indulgentiæ, ut neceſſarium non ſit novum concurſum ex parte recipientium poſtulari, ut rationibus, & exemplis ſupra demonſtratum eſt. Unde non eſt, quod Soto obmurmuret, & mordeat Prælatos Eccleſiæ, quod ad exaltandam ſuam auctoritatem indulgentias interdum concedere videantur, quia ſi non tam perſonam ſuam reſpiciant, quam dignitatem, non eſt ambitioſa, ſed religioſa intentio, poteſtque eſſe valde utilis Eccleſiæ, ut fideles majorem reverentiam erga ſuos Prælatos concipiant: quare ſi cum debita moderatione id fiat, non erit indulgentia invalida, etiamſi abſque alio pio opere, ſola benedictione aut verbo concedatur. Quod vero ſubjungit idem Soto, de Prælato concedente indulgentiam, *propter ſuam particularem affectionem*, ad aliquod ſacellum, vel altare, multo minus habet (etiam in ſpecie) quod reprehendi merito poſſit. Illa enim particularis affectio non excludit rationabiles cauſas, ob quas ſimiles indulgentiæ piis locis concedi ſolent: ſed determinat voluntatem ad hunc locum potius, quam ad alium; in hoc autem, per ſe loquendo, nulla eſt inordinatio, neque effectus ille per ſe malus eſt, ſed potius ex vi objecti eſt religioſus.

Fundamentū Soti ſatisfit.

Nec fundamentum Soti alicujus eſt momenti contra noſtram ſententiam. Nam, licet theſaurus ſit communis, tamen diſpenſatio ejus ſit per applicationem ad particulares perſonas, vel plures, vel unam: cauſa autem non debet eſſe æqualis ipſi theſauro ſecundum ſe, ſed applicationi ejus. Neque vero theſaurus ille ita communis eſt, ut ſit ſub dominio communitatis; non eſt enim niſi ſub dominio Dei vel Chriſti, qui diſpenſationem ejus Vicario ſuo commiſit, quam voluit fieri in commune bonum fidelium; & ita quoad uſum vel utilitatem dicitur theſaurus ille communis. Ex illo tamen providendum eſt, non tantum univerſæ communitati ut ſic, ſed etiam ſingulis perſonis ejus, prout ratio vel diſcretio poſtulaverit. Et ideo non ſemper requiritur communis cauſa, ſed juxta modum diſpenſationis.

Confirmatio ejuſdem diluitur.

Ad confirmationem autem reſpondetur in primis, omnia, quæ diximus, ſatis eſſe

a nobis confirmata decretis, & teſtimoniis, quæ oſtendunt antiquum uſum. Deinde, etiamſi uſus non eſſet antiquus, ſufficeret nobis auctoritas eorum Pontificum, qui noſtra ætate floruerunt: (nam præter Pontificiam auctoritatem) doctrina, prudentia, & ſanctitate valde illuſtres extiterunt. Ut omittam omnia, quæ diximus, ſuppoſitis fidei principiis, ita eſſe rationi conſentanea, ut aliam confirmationem non requirant. Hic vero ſtatim ſeſe offerebat quæſtio, an de facto ſemper ſentiendum ſit indulgentiam habere cauſam legitimam, ut tantum operetur, quantum conceditur, ſeu quantum ſonat. Hæc vero proprie locum habebit poſt diſputationem ſequ.

DISPUTATIO LV.

De cauſa efficiente Indulgentiarum.

HÆC eſt altera cauſa extrinſeca indulgentiarum, de qua nonnulla certa ſumi poſſunt ex prima Diſputatione hujus materiæ. Primum eſt, cauſam principalem indulgentiæ eſſe Chriſtum Dominum, in quo eſt & poteſtas excellentiæ remittendi peccata, & dominium theſauri, per cujus applicationem fit remiſſio. De ipſo vero theſauro, quem multi collocant inter cauſas efficientes indulgentiæ, quia continet organum ſeu pretium, virtute cujus fit talis remiſſio, in ſecunda Diſputatione diximus, quia neceſſarium fuit ad explicandam eſſentiam indulgentiæ, & quia eſt veluti materia circa quam verſatur, applicando, & diſpenſando illum, & quia ſatisfactio applicata, eſt veluti forma expellens reatum temporalis pœnæ, Rurſus oſtendimus, Chriſtum Dominum dediſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem concedendi indulgentias, quia licet ipſe ſit principalis auctor hujus beneficii, noluit tamen immediate per ſe ipſum hoc munus exercere juxta ordinariam legem, ſed per homines, quibus poteſtatem ligandi, & ſolvendi contulit. Unde concluditur, proximam cauſam efficientem indulgentiæ eſſe aliquem hominem, illum ſcilicet, in quo eſt talis poteſtas a Chriſto commiſſa. De qua poteſtate concluſimus, per ſe ac formaliter pertinere ad poteſtatem juriſdictionis. Ex quo rurſus manifeſtum eſſe diximus hanc poteſtatem principaliter reſidere in Summo Pontifice, qui in terris eſt, veluti fons totius Eccleſiaſticæ juriſdictionis. Unde etiam conſtat, poſt Chriſtum Pontificem eſſe præcipuam cauſam efficientem indulgentiarum. In hac ergo diſputatione pauca prius de ipſo Pontifice Summo nobis dicenda ſunt, non tam propter indulgentias, quam propter alias remiſſiones, quæ cum indulgentia, vel ad modum indulgentiæ concedi ſolent. Deinde vero dicemus de aliis, qui participant hanc poteſtatem, & de gradu, & modo, quo illam accipiunt.

SECTIO I.

An ſolus Summus Pontifex habeat divino jure poteſtatem concedendi indulgentias.

Concluſio affirmans de Pontifice.

CErtum imprimis eſt, Summum Pontificem habere poteſtatem concedendi indulgentias in univerſa Eccleſia, totam enim habet ſibi ſubjectam. Certum item eſt habere hanc poteſtatem a divino jure, ſeu a Chriſto Domino, qui Petro oves ſuas commiſit: neque enim aliunde habere poteſt, cum non habeat in terra ſuperiorem. Denique in hoc eadem eſt ratio de hac poteſtate, & de univerſa Pontificis juriſdictione: de qua in proprio loco ex profeſſo dicendum eſt. Atque in his conveniunt Theologi omnes. Et confirmari poſſunt ex his, quæ in prima Diſp. diximus. Dubitatur tamen, an hoc ſit proprium Summi Pontificis, & quomodo.

Dubium de Concilio generali.

Et inprimis interrogari poteſt, an alius præter Pontificem habeat hanc poteſtatem circa univerſam Eccleſiam, præſertim ex divino jure. Quod quidem ad ſummum poteſt de Concilio generali dubitari, quia præter illud, nulla congregatio hominum habet juriſdictionem in univerſam Eccleſiam, ſicut nulla ſingularis perſona eam habet præter Summum Pontificem. De Concilio ergo generali videtur, quod habeat hanc poteſtatem concedendi indulgentias pro tota Eccleſia, quia habet poteſtatem ferendi leges, & excommunicandi; ergo etiam habebit poteſtatem abſolvendi per indulgentias. Secundo, quia diſpenſatio theſauri alicujus communitatis ad totam communitatem pertinet, ut patet in omni Republica; ergo ſimiliter poteſtas diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum pertinet ad Eccleſiam univerſalem: ſed Concilium generale repræſentat univerſalem Eccleſiam, ut docuit Martinus V. in Concilio Conſtant. in fine; ergo. Tertio, quia in Concilio generali ſunt omnes paſtores, & ſpirituales judices Eccleſiæ; ergo ad illos pertinet univerſalis diſpenſatio, vel remiſſio per indulgentias.

Quorundam ſententia.

Propter hæc non deſunt auctores, qui affirment poſſe Concilium generale hujuſmodi indulgentias concedere, eamque poteſtatem a jure divino habere. Ita tenet Panormit. in Clement. 2. de pœnit. & remiſſ. & in tractatu ſuper Concilium Baſilienſ. & ſequitur Felin. tract. de Indulgent. n.44. Idem ſignificat Soto d.21. qu.1. art.4. concl.1. ubi Pontifici conjungit Concilium, ac prælatos: infra vero id explicat de Concilio generali, quod dicit jure divino habere plenam juriſdictionem, ſi legitime congregatum ſit. Idem tenet Cordub. qu. 12. de Indulg. qui ſpecialiter id aſſerit de Concilio generali Sede vacante. Confirmatque ex Concil. Baſilienſ. de quo infra dicemus. Hæc opinio non placet, & fundamentum ejus ſuſpectum eſt: exiſtimo enim, Concilium generale non habere per ſe & immediate juriſdictionem aliquam a Chriſto. Et ideo verius exiſtimo non habere ex jure divino talem poteſtatem concedendi indulgentias vi ſua, ſeu quatenus a capite condiſtinguitur. Quod in primis inſinuarunt D.Th. in 4. d. 20. qu. 1. art.4. & alii Theologi ibidem, dicentes ſolum Pontificem poſſe indulgentias univerſales concedere ratione curiæ univerſalis, ut ait Durand. qu.5. & Paludan. qu.4. ar. 3. & Richard. ar. 5. qu.3. & Bonav. 2. qu. ar.3. ex Alenſ. 4. par. qu.23. alias 83. memb. 3. qui omnes nulla facta mentione Concilii generalis, ſoli Pontifici hoc tribuunt, & multi eorum notam excluſivam expreſſe addunt, Gerſon vero lib. de Poteſtate Eccleſiæ conſiderat. 11. quæſtionem in terminis attingens, lectori conſiderandam relinquit.

Vera ſententia.

Concilium cui præeſt Papa, poteſt indulgentias cōcedere.

Ut autem hanc ſententiam probemus, advertendum eſt, Concilium generale conſiderari poſſe aut cum Summo Pontifice perſonaliter præſidente, aut ſine illo. Priori modo, clarum eſt poſſe concedere indulgentias, ſaltem ratione Summi Pontificis, quem includit: de hoc vero non diſputamus, quia illud non habet ratione ſui, nec quatenus corpus quoddam eſt, ſed quatenus caput habet, & virtute illius. Unde certum eſt, quidquid in hoc genere poteſt totum hoc Concilium ſimul cum capite, poſſe ſolum caput, etiam renuente toto corpore, quia habet ſupremam juriſdictionem independentem a corpore. E contrario vero ſi caput renuat, & nolit indulgentias concedere, Concilium totum non poſſet illas valide tribuere, quia vel juriſdictionem non habet, vel habet illam dependentem a capite. Sumendum ergo eſt Concilium ſine præſentia capitis. Quod duobus modis poteſt contingere. Prior eſt, quando adſunt Legati nomine Pontificis: alter eſt, quando nullo modo adeſt Pontifex, nec per ſe, nec per alium, quod ſolum poteſt contingere vacante Sede Apoſtolica, ſi Concilium futurum eſt legitimum: nam vivente Pontifice, nullum verum Concilium generale poteſt ſine ejus legatis congregari, ſed erit ſchiſmaticum cōciliabulum, ut ſuppono ex propria materia: & ideo de illo nulla eſt diſputatio, quia certum eſt nullā habere poteſtatem. Si ergo Concilium ſit unitum capiti per Legatos, habere quidem poterit facultatem concedendi indulgentias ex conceſſione ejus: tamen hac ſecluſa, ex ſe & divino jure illam non habet, quia nullibi conceſſa eſt, ut ſtatim oſtendam, & quia non eſt neceſſaria, cum perſeveret poteſtas in capite, & hæc ſufficiat ad providendum in genere univerſo corpori. Neque expediat eſſe ad eundem actum duas poteſtates univerſales, quia vel eſſent ſine ulla ſubordinatione inter ſe, & hoc eſſet inordinatum & monſtroſum; vel una eſt dependens ab altera, & tunc ea, quæ dependet, dimanabit ab alia, & non erit immediate a Chriſto, quia non eſt, cur magis pendeat in conſervatione vel uſu, quam in emanatione. Denique Papa ſine dubio poteſt prohibere univerſali Concilio, rite, & cum ſuis Legatis congregato, ne indulgentias concedat ſine ſuo conſenſu & confirmatione, & tunc indulgentia aliter data eſſet prorſus invalida; ergo ſignum eſt illud Concilium ex ſe non habere talem poteſtatem, alioqui non poſſet homo illam auferre, quia eſſet immediate a Chriſto data.

Concilium ubi Legati Papæ adſunt, ratione illorū.

Atque hinc a fortiori colligitur, idem dicendum eſſe de

Concilium acephalū non habet poteſtatē concedendi indulgentias. de Concilio generali acephalo, quanquam in eo videretur eſſe major neceſſitas, quia tunc Eccleſia caret capite, quod poſſet tales indulgentias concedere. Tamen hoc ipſum probat tale Concilium non habere hanc poteſtatem, quia caret capite, per cujus influxum illam poſſet recipere: nam ſi Concilium legitimum, vivente Pontifice, illam non habet immediate a Chriſto, cur illam habebit Concilium congregatum mortuo Papa? Sola enim neceſſitas non eſt ſufficiens ratio, tum quia hic actus non eſt ex neceſſariis ad regimen Eccleſiæ, præſertim pro brevi tempore, quo durare ſolet in Eccleſia carentia capitis: & licet contingeret eſſe diuturnum, illud eſſet valde accidentarium & rarum, quod non cadit ſub moralem conſiderationem, præſertim in re, quæ ſolum eſt ſupererogationis, & ad melius eſſe, ut eſt indulgentia. Tum etiam, quia ſola neceſſitas non dat poteſtatem, niſi oſtendatur ab eo conceſſa, qui eſt principalis dominus: hic autem oſtendi non poteſt, quia Chriſtus nunquam dedit hanc poteſtatem Eccleſiæ, ſed Petro, cui dixit; *Tibi dabo claves regni cœlorum*, Matt. 16. *& Paſce oves meas*. Jo. 21.

Locus Matt. 18. objicitur. Solvitur. Dices, etiam de Eccleſia dictum eſſe Matt. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus:* & ſtatim ſubjungitur eadem promiſſio, *Quæcunque ligaveritis, &c.* Reſpondetur cum Chryſoſt. ibi, nomine Eccleſiæ intelligi Paſtores Eccleſiæ: neque enim verbum quod præcedit, *Dic Eccleſiæ*, referri poteſt ad totam plebem, quia nec moraliter fieri poteſt, neque expedit, ut peccata correctione digna toti Eccleſiæ denuncientur: dicuntur ergo Eccleſiæ denunciari, quando denunciatur Paſtori: quando ergo dicitur, *Si Eccleſiam non audierit*, eodem modo intelligitur de Eccleſia per paſtorem ſuum loquente. Quod autem ibi promiſſa dicitur poteſtas juriſdictionis, non obſtat: nam propria promiſſio ſingulariter facta eſt Petro, & illi etiam fuit ſpecialiter a Chriſto data, & per eum communicatur aliis, atque ita impletur, quod de aliis Paſtoribus Eccleſiæ generaliter dictum erat.

Unde confirmatur aſſertio, quia Chriſtus Dominus nullum aliud genus juriſdictionis immediate contulit Eccleſiæ, quatenus quoddam corpus myſticum eſt; ergo neque etiam illi contulit hanc juriſdictionem neceſſariam ad indulgentias concedendas; ergo non eſt, unde Concilium illud acephalum eam habeat. Antecedens certum eſt ex teſtimoniis Evangelii citatis, & ex traditione perpetua Eccleſiæ, cujus regimen ſemper fuit monarchicum, & pendens ab uno capite, idque non ex hominum inſtitutione, quæ mutari poteſt, ſed Chriſti, quæ immutabilis eſt. Prima vero conſequentia patet, vel a paritate rationis, vel a fortiori, quia alii actus juriſdictionis eſſe poterant magis neceſſarii Eccleſiæ ad ſuam gubernationem. Secunda vero conſequentia probatur, quia vel Concilium illud haberet talem poteſtatem ab Eccleſia, & hoc non, quia ipſa Eccleſia illam non habet, non enim poteſt illam ex ſe habere, niſi Chriſtus eam donet, cum ſupernaturalis ſit; nullibi autem Chriſtus illam ei donavit, ut oſtendimus. Vel haberet illam a Chriſto, eo quod tale Concilium repræſentat univerſalem Eccleſiam: & hoc etiam dici non poteſt, quia, ſi Chriſtus ipſi Eccleſiæ noluit talem poteſtatem conferre, multo minus eam conferet alteri, ſolum quia repræſentat Eccleſiam; vel è converſo, ſi huic contuliſſet, multo magis illi, quia propter quod unumquodque tale, & illud magis: unde, quibus modis probatur non dediſſe Eccleſiæ, probatur non dare huic Concilio, quia nulla extat de hac re promiſſio, nullumve teſtimonium unde colligi poſſit.

Rationes dubitandi diluuntur Atque ita facile reſpondetur ad rationes in contrarium. Ad primam negamus, Concilium (per ſe loquendo) habere poteſtatem ferendi leges, &c. niſi per Pontificem, vel cum Pontifice. Unde, quando Concilium vivente Pontifice legitime congregatum eſt, per ipſum habet hanc poteſtatem, vel expreſſe, vel tacite conceſſam: nam ſine illius conſenſu nihil efficere poteſt, quod firmum ſit, & efficax ad obligandum. Quando vero contingit Concilium congregari eo tempore, quo Eccleſia caret Pontifice, tunc quidem habet eam poteſtatem, quæ præciſe neceſſaria eſt ad regimen Eccleſiæ pro eo tempore, donec electio Pontificis fiat; quæ juriſdictio ex divino jure illi convenit, non quidem per ſpecialem conceſſionem, ſed veluti ex natura rei, & per neceſſariam conſecutionem, ſuppoſito tali ſtatu Eccleſiæ, quia in omni Republica neceſſarium eſt, ut deficiente capite, & urgente neceſſitate, per primarios Principes, vel eorum congregationem gubernetur. Ad hoc autem regimen non eſt neceſſaria poteſtas hæc concedendi indulgentias, & ideo etiam hoc modo non invenitur in tali Concilio: neque habemus probabile fundamentum ad id aſſerendum. Ad ſecundam reſpondetur potius probare oppoſitum, ſi recte concederetur. Eſt enim differentia inter Eccleſiæ theſaurum, & materialem theſaurum alicujus civitatis vel Reipublicæ, quod hic eſt ſub dominio totius communitatis, & quamvis poteſtas diſpenſandi illum ſit apud Principem, vel Regem, tamen in illum tranſlata eſt ab ipſa communitate, ſicut & temporalis poteſtas regia, ideoque deficiente omnino legitimo Rege, poteſtas communicandi talem theſaurum ad communitatem devolveretur. At vero Eccleſiæ theſaurus eſt ſub dominio Chriſti, non Eccleſiæ, ideoque poteſtas diſpenſandi illum in eo invenitur, cui Chriſtus illam communicavit: hic autem fuit Vicarius ejus, non totum Eccleſiæ corpus, ut oſtenſum eſt: ideoque etiam deficiente ad tempus Chriſti Vicario, non devolvitur talis poteſtas ad Eccleſiam, quia neque ex natura rei conſequitur, neque ſpeciali conceſſione ei data eſt: manet ergo veluti ſuſpenſa, ſeu in ſolo Chriſto, donec Vicarius ejus eligatur. Parumque refert, quod Concilium tunc congregatum repræſentet univerſalem Eccleſiam, quia repræſentat illam ſine capite, & conſequenter ſine tali poteſtate. Ad tertium argumentum conceditur illatio, ſi in tali Concilio adſit Pontifex: ſi autem abſit, negatur conſequentia, quia deeſt ſupremus Paſtor, apud quem ſolum eſt univerſalis poteſtas ex divino jure.

(Right margin: 2. Solvitur. — 3. Enodatur.)

Ex quibus ulterius infero, etiam de facto, & ex ordinario jure humano non inveniri poteſtatem hanc in aliquo Concilio generali. Probatur, quia tale jus nullo decreto conſtat, nec traditione; ergo nullo fundamento affirmare id poſſumus. Præſertim quia ad eos fines, ad quos ſolent Concilia congregari, non eſt ita neceſſarium, ut affirmare poſſimus, vel ex natura rei conſequi, vel jure divino eis deberi. Accedit, quod neque ex uſu colligi poteſt hæc poteſtas, rariſſime enim inveniuntur indulgentiæ a Conciliis generalibus conceſſæ. Et licet aliquando factum ſit, ut in Concil. Baſilienſ. ſeſſ. 24. tamen illud fieri potuit ex generali commiſſione Summi Pontificis, cujus Legati ibi aderant, & ſub illius obedientia tunc Concilium illud procedebat. Poſtea vero ſeſſ. ult. idem Concilium etiam indulgentias conceſſit, verumtamen & in ſchiſma jam inciderat, & putabat ſe habere alium Pontificem a ſe electum, & Concilio præſidentem: & præterea in eo errore verſabatur, quod putabat Concilium eſſe ſupra Papam. Denique Nicolaus V. qui poſtea propter unionem & pacem acta quædam (ad juriſdictionem externam, non ad doctrinam pertinentia) ab illo Concilio rata eſſe voluit, indulgentias etiam confirmavit, quod ſine auctoritate Pontificis non potuiſſent eſſe validæ. Denique, quoties Concilium congregatur vivente Pontifice, ab illo poteſt habere poteſtatem concedendi indulgentias, quantum expediens fuerit, & ideo neceſſarium non eſt, ut ordinario jure illam habeat. Concilium autem generale Sede vacante rariſſime celebratur, ſemelque tantum legimus id factum in Concilio Conſtantienſi, quod tempore ſchiſmatis coactum eſt, in quo nullus erat certus & indubitatus Papa, & ideo nullum etiam ordinarium jus pro tali Concilio in materia indulgentiarum ſtatutum eſt: neque in Conſtantienſi ſynodo aliquas indulgentias legimus fuiſſe conceſſas, quamquam alias declaraverit habere ſe poteſtatem immediate a Chriſto Domino, quod quam certum ſit, vel quomodo ſit intelligendum, alio loco tractandum eſt latius. Nunc ſolum dicimus non eſſe extendendum ad poteſtatem concedendi indulgentias propter ſuperius dicta, quod nullibi legimus Chriſtum hanc poteſtatem dediſſe, neque ex traditione habetur, aut certa aliqua ratione colligi poteſt.

(Right margin: Nullo ordinario jure humano Concilium generale habet poteſtatē concedendi indulgentias.)

SECTIO II.

Utrum inferiores ſacerdotes, vel ſaltem Epiſcopi habeant jure divino poteſtatem concedendi indulgentias aliquibus perſonis, vel locis.

1. Opinio. IN ſuperiori ſectione dictum eſt de poteſtate univerſali circa totam Eccleſiam: nunc dicendum eſt de poteſtate quaſi partiali circa determinata loca, vel perſonas.

nas. Et prius quidem dicemus, ſtando in ſolo jure divino, poſtea in humano. Poteſtque in primis referri opinio quorundam, qui dixerunt, ſacerdotes omnes jure divino habere poteſtatem concedendi indulgentiam etiam plenariam, quamquam nunc non poſſint, quia Papa ſibi reſervavit. Ita tenuit Marſil. in 4. qu. 12. ar. 2. par. 2. illius, concl. 2. in fin. & Guillelm. de Rubion. in 4. d. 19. qu. 1.

Rejicitur. & alii, quos infra referam. Eſt tamen improbabilis ſententia, quia vel non diſtinguit poteſtatem ordinis a poteſtate concedendi indulgentias, vel non diſtinguit juriſdictionem in foro ſacramentali, & in foro indulgentiarum. Denique cum ſacerdotes nunquam in Eccleſia tali poteſtate uſi ſint, & fruſtra illis data fuiſſet jure divino, & gratis id aſſeritur, ut clarius ex ſequentibus conſtabit.

2. Opinio. Omiſſis ergo inferioribus ſacerdotibus, de Epiſcopis fuit ſecunda opinio dicens, unumquemque Epiſcopum jure divino habere poteſtatem ad concedendas indulgentias in ſua diœceſi, ſeu ſuis ſubditis. Ita tenent Soto & Cordub. ſup. & Petr. Soto lect. 3. de Indulgentiis, & Medin. lib. de Indulgent. diſp. 5. & 6. præſertim c. 27. & 30. & Navar. in Comment. de Indulgent. notab. 31. qui tamen non explicat hoc eſſe jus divinum, ſed eſſe jus ordinarium: unde eodem modo loquitur de legato Pontificis, de quo nemo dicet habere hanc poteſtatem jure divino. Et eodem modo loquuntur Palud. & alii, qui ſolent pro hac ſententia citari. Fundamentum eſt, quia generaliter putant juriſdictionem Epiſcoporum datam eſſe jure divino, & unumquemque ex vi juris divini poſſe in ſuo Epiſcopatu, quidquid Papa poteſt in univerſa Eccleſia, niſi impediatur. Aliæ autem congruentiæ afferuntur parvi momenti, nimirum, Epiſcopatum eſſe in divino jure, & ex eodem eſſe perfectam prælationem, quamvis non ſupremam, ideoque ex eodem jure pertinere ad Epiſcopum omnes actus hujus dignitatis, ex quibus unus eſt indulgentiarum conceſſio. Item, quia unuſquiſque Epiſcopus eſt ſponſus Eccleſiæ ſuæ: ſponſus autem, ex vi ſui ſtatus & muneris habet poteſtatẽ diſponendi bona ſponſæ ſuæ; ergo & unuſquiſque Epiſcopus bona ſuæ Eccleſiæ.

Vera ſententia. Vide Supplem. Gabr. d. 45. q. 3. art. 2. concl. 4. 6. & 8. Nihilominus probabilius cenſeo, ſolum Summum Pontificem habere immediate a Chriſto Domino poteſtatem concedendi indulgentias, tam in univerſa Eccleſia, quam in qualibet parte ejus, imo & ſingulis perſonis ejus. Hanc ſententiam tenet aperte Richard. d. 20. ar. 5. qu. 3. & Auguſtin. de Ancona lib. de poteſtate Eccleſ. qu. 29. ar. 5. Dur. d. 20. qu. 1. ad 2. & revera D. Th. ibi idem ſentit, & Palud. dict. qu. 4. ar. 2. licet videatur ambigue loqui, tamen ſi attente legatur in fine 3. concluſ. num. 42. ejuſdem eſt opinionis. Quam inſinuare videtur Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* de Pœnit. & remiſſ. dum ait Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ ſuæ theſaurum ſuorum meritorum, *quem per B. Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & propriis & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam ſpecialiter.* Ubi licet non ponat expreſſe excluſivam, ſcilicet, per ſolum Petrum, tamen ſine dubio in eo ſenſu loquitur, tum quia completam tradit doctrinam, tum quia omnem diſpenſationem theſauri, tam generalem, quam ſpecialem, dicit eſſe commiſſam Petro. Quod teſtimonium optime confirmat omnia, quæ in proximo puncto diximus; illud autem fundamentum eſt in verbis Chriſti ſæpe citatis: *Tibi dabo claves*, & *Quodcunque ſolveris*, & *Paſce oves meas*. Præterea in ſuperioribus oſtendimus, juriſdictionem Epiſcoporum, etiam in foro ſacramentali, non eſſe immediate a jure divino, ſed medio Pontifice; ergo a fortiori idem dicendum eſt de juriſdictione ad indulgentias concedendas; ergo ex vi juris divini tota hæc juriſdictio ſoli Petro & ſucceſſoribus ejus collata eſt. Patet hæc ultima conſequentia, quia, ſi aliquibus eſſet collata ultra Petrum, maxime Epiſcopis. Prima vero probatur, non ſolum ex ſimilitudine rationis, ſed etiam a fortiori, quia juriſdictio in foro ſacramentali eſt magis neceſſaria, magiſque intrinſeca muneri paſtorali, quam poteſtas concedendi indulgentias. Item, quia abſolutio ſacramentalis intrinſece, ac per ſe pendet ex charactere ordinis, quem propterea aliqui putant includere poteſtatem juriſdictionis, ac proinde dicunt non ſolum Epiſcopos, ſed etiam ſacerdotes omnes habere talem juriſdictionem ex divino jure, licet habere ſubditos, in quos exerceatur, ſit de jure humano. At vero abſolutio indulgentiarum non eſt actus characteris ordinis, aut conſecrationis Epiſcopalis, ut ſupra oſtenſum eſt; ergo omnino pendet ex juriſdictione, quæ per hominem confertur: nam per hunc, unus recipit poteſtatem in alium, & alius alteri ſubjicitur in ordine ad hunc indulgentiarum actum, quod totum eſt a jure humano.

Præterea ſicut juriſdictio Epiſcoporum in foro pœnitentiæ limitatur, vel augetur ad beneplacitum Pontificis, ita etiam facultas concedendi indulgentias: hoc autem eſt ſignum juriſdictionis manantis ab homine, & non a Chriſto immediate. Et ſane in præſenti eſt ſignum fere evidentiſſimum: nam, ſi Epiſcopi haberent hanc poteſtatem jure divino: ergo, ſecluſa limitatione ſeu prohibitione Summi Pontificis, poſſent plenarias indulgentias concedere, & in quacunque quantitate, & tam pro vivis, quam pro defunctis, quia jus divinum nihil limitat, & ideo vel totum concedit, vel nihil; ſi autem Epiſcopi, ex vi juris divini tam amplam haberent poteſtatem, profecto non poſſent Pontifices tam limitatam illis eam permittere, ut ſolum quadraginta dies indulgentiæ, & rariſſime annum unum ſolis viventibus concedere valeant, ut ſequ. ſectione videbimus: poteſtas enim a Chriſto data, vel non poteſt ab homine auferri, etiam ex parte, vel certe non in majori parte, ſine graviſſima cauſa ſatiſque certa, & univerſali, quæ in præſenti non poteſt facile oſtendi, cum tamen maxima pars hujus poteſtatis ablata ſit Epiſcopis, quod non ita eſt in caſuum reſervatione, vel alia ſimili moderatione juriſdictionis ſacramentalis. Accedit denique, quia, ſicut Papa limitavit hanc juriſdictionem ad quadraginta dies indulgentiæ, ita potuiſſet, vel amplius limitare, vel omnino auferre; quod ſi feciſſet, factum teneret, ut colligitur ex c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. quia non eſt major ratio de una, quam de alia, cum illa parva indulgentia ad Epiſcopale munus minime neceſſaria ſit, & poſſit facile excogitari cauſa, ob quam illa non permittatur.

A poſteriori probatur aſſertio.

Ex quo tandem infero, hanc poteſtatem non ſolum non convenire Epiſcopis immediate ex jure divino quoad actualem confeſſionem, ut ita dicam: verum etiam nec quoad obligationem, ſed ſolum quoad originem, & congruentiam quandam. Explico ſingula. Diximus in ſuperioribus, Epiſcopale munus, quoad poteſtatem juriſdictionis in communi, eſſe de jure divino ſeu ex Chriſti inſtitutione, qui voluit Eccleſiam per Epiſcopos gubernari: ex quo non ſequitur, ipſum per ſe dediſſe inſtitutionem Epiſcopis, ſed impoſuiſſe obligationem Petro & ſucceſſoribus ejus gubernandi Eccleſiam mediis Epiſcopis, quibus convenientem juriſdictionem communicarent. Ex quo fit conſequenter, ut teneatur Pontifex concedere Epiſcopis omnem juriſdictionem tali paſtorali muneri moraliter neceſſariam, & quod perinde eſt, ut non poſſit licite vel reſervare caſus ad libitum, aut diſpenſationes omnes, ſed cum prudenti moderatione, & ex juſtis cauſis. Atque hac ratione juriſdictio Epiſcoporum in foro ſacramentali, licet non ſit immediate a Chriſto dante illam, poteſt tamen dici eſſe immediate a Chriſto obligante Vicarium ſuum ad communicandum illam. In præſenti autem dicimus, juriſdictionem ad concedendas indulgentias neutro ex his modis convenire Epiſcopis jure divino: & hoc ſenſu aſſerimus non convenire illis quoad actualem collationem, ut probatum eſt; neque etiam quoad obligationem ut eis conferatur, quia hoc præceptum nullibi eſt ſpecialiter impoſitum Pontifici: colligendum ergo eſſet veluti ex natura rei ex ipſa ratione intrinſeca Epiſcopalis muneris: nam quia præcepit Chriſtus hoc munus eſſe in Eccleſia, conſequenter præcepit cum illo dari omnem juriſdictionem moraliter neceſſariam ad bonum regimen animarum: ex vi autem hujus conſecutionis non colligitur juriſdictio ad concedendas indulgentias: nam hæc juriſdictio non eſt neceſſaria, neque admodum refert ad ſalutem animarum: nam ſi hujuſmodi eſſet, major profecto juriſdictio eſſet illis concedenda: pertinet ergo hæc conceſſio, partim ad aliquam majorem utilitatem fidelium, & ad quandam majorem decentiam & auctoritatem dignitatis Epiſcopalis, quæ non ſufficiunt ad inducendam præcepti obligationem: non eſt ergo hæc juriſdictio a jure divino

Hanc poteſtatem non convenire Epiſcopis jure divino quoad obligationem.

etiam

Sed quoad originem & congruentiã.

etiam quo ad obligationem communicandi illam. Eſt tamen ex divino jure quoad originem, quia manat ex poteſtate a Chriſto data; & quoad congruentiam, quia poſito Epiſcopali munere, congruum eſt, ut habeat conjunctam aliquam juriſdictionem in hoc foro. Dices: ergo poſſet Papa ſuo arbitrio, & ſine alia cauſa privare Epiſcopos omnino hac poteſtate, non ſolum valide, ſed etiam licite. Reſpondeo, fortaſſe ſi a principio ita fuiſſet inſtitutum Epiſcopale munus, nulla fuiſſet culpa: nunc vero mutare inſtitutionem ſine cauſa, ſcandalum afferret, & novitatem vel inutilem, vel etiam perniciosam, & ideo non fieret ſine culpa: factum tamen teneret, quia nullo divino juri per hoc derogaretur.

Diluitur fundamẽtum contrariæ ſẽtentiæ.

Ad fundamentum contrariȩ ſententiȩ negatur aſsumptum, abſolute loquendo, ſcilicet, Epiſcopum jure divino poſſe in ſuo Epiſcopatu omnia, quæ Papa poteſt in univerſa Eccleſia, niſi prohibeatur. De quo, præter ſupra dicta in materia de Pœnitentia, quæ ad illud forum ſpectant, dicam alia pertinentia ad forum externum, infra in materia de Cenſuris. De hoc autem foro indulgentiarum, quod eſt quaſi medium, jam ſatis dictum eſt. Ad primam congruentiam patet etiam reſponſio ex dictis: nam quia hic actus concedendi indulgentias non eſt ſimpliciter neceſſarius, etiam in Principe & Prælato Eccleſiaſtico non ſupremo: ideo non ſequitur convenire illi de jure divino, etiam quoad obligationem, ſed ſolum ex quadam congruentia. Ad ſecundam conjecturam reſpondetur primo, non oportere metaphoram ſervari in omnibus, alioqui poteſtas Epiſcopi non deberet eſſe adeo limitata. Deinde dicitur, particulares Eccleſias non habere proprium theſaurum, ſed unum eſſe communem toti Eccleſiæ, quia præcipue conſtat ex Chriſti meritis: & ideo diſpenſatio ejus Epiſcopo, & ſponſo totius Eccleſiæ commiſſam eſſe: aliorum enim Sanctorum merita quaſi ſecundaria ſunt, & acceſſoria, & a Chriſti meritis ſeparari non poſſunt, a quibus habent ſuam vim & efficaciam, & ideo eundem theſaurum cum illis conſtituunt, eidemque diſpenſatori commiſſa ſunt.

Prima congruẽtia ſolvitur.

Secunda enodatur.

SECTIO III.

Utrum Epiſcopi poſſint indulgentias concedere ordinario jure humano.

1. Opinio.

FUit quorundam opinio, ut Palud. & alii referunt, neminem, præter Sum. Pontificem poſſe concedere indulgentias, vel ad hoc recipere poteſtatem. Sed ſi qui ſunt qui eas tribuere videantur, denunciare ſolum conceſſas a Pontifice, ipſos vero non eſſe auctores, neque cauſas efficientes earum. Qui potuerunt in hoc fundari, quod poteſtas concedendi indulgentias ſoli Petro, & ſucceſſoribus ejus data eſt. Sed hæc ſententia falſa eſt, & contra uſum Eccleſiæ, ut conſtabit. Et fundamentum eſt nullius momenti, quia omnis poteſtas juriſdictionis Eccleſiæ ſoli Petro immediate data eſt, non tamen ut ſolus Pontifex ipſa immediate utatur, ſed ut eam aliis communicet: unde nullus eſt actus juriſdictionis, ſeu clavium, cujus poteſtatem non poſſit Pontifex aliis delegare, præter infallibilem fidei definitionem, propter ſpecialem Spiritus ſancti aſſiſtentiam ad illam requiſitam. In poteſtate autem concedendi indulgentias nihil ſingulare eſt, propter quod communicari aliis non poſſit: ergo, quamvis Pontifici tantum immediate a Chriſto detur, per ipſum tamen poterit aliis ineſſe, qui vere efficiant, & concedant indulgentias.

Rejicitur.

2. Opinio.

Aliorum igitur opinio fuit, neminem præter Pontificem poſſe concedere indulgentias poteſtate ordinaria, per poteſtatem autem delegatam a Pontifice aliquos hoc poſſe, quibus nimirum Pontifex voluit, aut in poſterum voluerit hanc juriſdictionem delegare. Quorum fundamentum ſumitur ex eodem principio, quod ſolus Pontifex habet hanc poteſtatem a Chriſto: & ideo illi ſoli convenit ex vi ſui muneris & officii, quamvis ipſe poſſit aliis eam delegare. Ita ſenſit Durand. dict. qu. 5. & tribuitur etiam Richardo, ſed non aſſerit. Veruntamen hæc ſententia, licet in uſu terminorum potiſſimum errare videatur, ſimpliciter loquendo falſa eſt, maleque infert ex prȩdicto principio: nam aliæ etiam juriſdictiones, vel fori ſacramentalis, vel fori contentioſi, ſoli Pontifici immediate conferuntur a Chriſto, & inde non fit in omnibus aliis eſſe tantum delegatas. Supponenda eſt ergo diſtinctio hæc, de duplici modo habendi juriſdictionem, ſcilicet, ordinariam, vel delegatam, quam ſupra tetigimus, & infra in materia de Cenſuris iterum tractaturi ſumus. Juriſdictio ordinaria dicitur illa, quæ alicui convenit ex vi muneris & officii. Delegata vero, quæ ſolum committitur ab eo, cui jure ordinario convenit, ut ab altero vice ſui exerceatur. Circa priorem autem hic ſolum adverto (propter fundamentum præcedentis opinionis) aliquod munus poſſe eſſe a Chriſto immediate inſtitutum, aliquod vero immediate ab Eccleſia, ut v. g. munus Pontificis ſupremi eſt a Chriſto immediate inſtitutum: munus autem Summi Pœnitentiarii, ab ipſis Pontificibus inſtitutum eſt. Utrumque autem officium poteſt habere juriſdictionem ex vi ſua, & utraque erit juriſdictio ordinaria: ſed prior ex divino jure, altera ex humano: utrumque ergo inveniri poteſt in juriſdictione neceſſaria ad concedendas indulgentias: quia nihil ſpeciale in ea reperitur, propter quod non poſſit utroque modo communicari. Cum ergo ex dicto principio habeamus, hanc juriſdictionem ordinariam tantum eſſe in Pontifice Sũmo ex divino jure, adhuc ſupereſt videndum, an jure humano alicui competat, ut ordinaria, & an aliquibus etiam committatur ut delegata.

Durand. improbatur.

Juriſdictionis ordinariæ & delegatȩ definitiones.

Juriſdictio ex humano jure, poteſt eſſe ordinaria.

Epiſcopos poſſe jure ordinario indulgentiam concedere cum limitatione juris. Concluſio 5.

Dicendum nihilominus eſt, Epiſcopos habere ordinariam poteſtatem concedendi aliquas indulgentias, limitatam tamen, juxta juris diſpoſitionem. Hæc eſt ſententia communis D. Th. Bonav. Alenſ. Palud. & aliorum, quos retuli. Et in eodem ſenſu dixit Richard. hanc poteſtatem eſſe conceſſam Epiſcopis per jus commune, & Navar. dixit, Epiſcopos eſſe ordinarios diſpenſatores theſauri, quamvis ſecundarios, quam dicit eſſe communem opinionem Juriſperitorum in cap. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. Ex quo poteſt ſumi argumentum, quia poſſe delegare juriſdictionem eſt ſignum ordinariȩ juriſdictionis, quia delegatus non poteſt ſubdelegare, regulariter loquendo: ſed Epiſcopi habent juriſdictionem concedendi indulgentias, ut in illo capite ſupponitur, & habetur etiam in c. *Cum ex eo* & c. *Noſtro*, eod. tit. & poteſt illam aliis delegare, ut ex eodem c. *Quod autem*, colligitur, quatenus dicit, ſubditos unius Epiſcopi de licentia ejus poſſe frui indulgentiis ab alio Epiſcopo conceſſis: hic enim eſt quidam delegationis modus, ut conſtat ex dictis ſupra in materia de Pȩnitentia. Uſu etiam, & conſuetudine conſtat Epiſcopos delegare hanc juriſdictionem, & illa uti ut ordinaria. Ratio vero eſt, quia communi jure Eccleſiaſtico, atque adeo ex vi ſui muneris, prout a Pontificibus inſtitutum ac definitum eſt, habent Epiſcopi hanc poteſtatem. Quamvis enim dignitas Epiſcopalis, quoad poteſtatem ordinis ſit immediate ex Chriſti inſtitutione, & quoad paſtorale munus, quod juriſdictionem requirit, ſit etiam ex Chriſti mandato, in communi loquendo, tamen in particulari quoad talem & tantam poteſtatem, eſt ex ordinatione Eccleſiæ: at vero poſtquam hæc jure ordinario definita eſt, tota illa poteſtas convenit Epiſcopo, tanquam ordinaria ejus juriſdictio: hoc autem modo convenit Epiſcopis juriſdictio concedendi indulgentias: eſt ergo in illis ordinaria. Tandem hic accommodari poteſt congruentia illa, quod Epiſcopi ſunt ſponſi ſuarum Eccleſiarum, & ſunt judices, & quaſi principes ordinarii: & ideo conveniens fuit, ut haberent aliquam poteſtatem ordinariam ad diſpenſandum bona ſuæ ſponſæ, & aliquas remiſſiones liberales faciendas. In hoc enim ſenſu conjecturis utuntur, Alenſ. Bonav. & ex parte D. Th.

Objectio.

Dices, Eccleſiam tantum eſſe unam, & unicum habere theſaurum, & ideo, & unum tantum habet ſponſum, & unicum etiam diſpenſatorem ordinarium. Reſpondent aliqui, Eccleſiam univerſalem eſſe unam, particulares autem eſſe plures: & ſimiliter univerſalem theſaurum eſſe unum, particulares vero eſſe plures: nam, ſicut unaquæque Eccleſia habet ſuos proprios fideles & juſtos, quibus conſtat, ita etiam habet ſuum ſpecialem theſaurum conſtantem ex ſuperabundantibus meritis ſuorum membrorum, cujus diſpenſatio ad proprium uniuſcujuſque Epiſcopum pertinet, tanquam ad proprium & ſpecialem ſponſum ac prælatum. Sed hic modus dicendi mihi non placet, tum quia illa theſaurorum multiplicatio admitti non debet, propter ea, quæ attigi in præced. ſectione.

Quorundã ſolutio.

Tum

Tum etiam, quia Papa eſt abſolute primarius diſpenſator ſuperabundantium meritorum, quę in univerſali Eccleſia, & in quacunque particulari fiunt. Tum maxime, quia particularis Epiſcopus non ſolum concedit indulgentias ex illis meritis, quæ in ſua diœceſi ſuperfuerunt, alioqui ſi illa deeſſent, quod fieri poteſt, indulgentia eſſet nulla ex defectu theſauri, & conſequenter ſemper eſſet incerta, quod abſurdum eſt; de quo plura inferius dicam. Habet ergo Epiſcopus juriſdictionem ad diſpenſandum ſimpliciter de theſauro Eccleſiæ, & de omnibus meritis ejus, quæ ad effectum ſibi proportionatum ſufficiunt, quorumcunque fidelium fuerint. Reſpondetur ergo, metaphoram ſponſi, & ſponſæ non eſſe in omnibus accommodandam, ſed cum proportione ad corpus myſticum. Quatenus ergo Eccleſia unum eſt univerſale corpus, unum habet ſponſum in terris, vicarium ejus, quem habet in cœlis: quatenus vero hæc Eccleſia univerſalis ex multis particularibus coaleſcit, quarum ſingulæ ſecundum particulares rationes ſpectatæ ſunt quædam corpora myſtica, ſic unaquæque earum habere poteſt ſuum proprium ſponſum, omnes vero unum habent communem theſaurum, qui eſt Chriſtus, in quo omnium Sanctorum merita uniuntur, & ideo unum habent principalem diſpenſatorem hujus theſauri, qui clavem ejus ex parte communicat particularibus Epiſcopis, quantum earum muneri expedit. Neque enim repugnat ejuſdem theſauri unum eſſe primarium & quaſi adæquatum diſpenſatorem, & ſub illo eſſe alios, quibus hoc competat ex officio dependenter ab illo.

Vera ſolutio.

Supereſt explicanda ultima pars aſſertionis de limitatione hujus poteſtatis Epiſcopalis. Circa quam advertendum eſt, duplicem eſſe limitationem hujus poteſtatis, unam in quantitate indulgentiæ, alteram in perſonis, quibus concedi poteſt. Prior eſt, ut Epiſcopi ſolum poſſint concedere unum annum indulgentię in dedicatione alicujus Eccleſiæ: in anniverſario autem die talis dedicationis, ſolum indulgentiam 40. dierum, quam etiam concedere poſſunt in quocunque caſu, in quo eis occurrit cauſa ſufficiens ad concedendas indulgentias. Ita ſtatutum eſt in c. *Cum ex eo*, de Pęnit. & remiſs. Rationem autem tantæ limitationis aliqui fuiſſe credunt, quia theſaurus uniuſcujuſque Eccleſiæ tenuis eſt. Sed hæc ratio ſupponit falſum, ut dictum eſt. Idcirco exiſtimo nullam aliam fuiſſe hujus rei rationem, niſi quia ſecundum prudentem exiſtimationem ad Epiſcopale munus hoc ſufficiebat, & ad impediendas ſuperfluas & indiſcretas indulgentias erat maxime conveniens. Quæ ratio patet in dict. c. *Inſinuatur*: additurque in fine ejus, Summum Pontificem in ordinariis caſibus uti ſolere hac moderatione, ac ſi diceretur, ſufficere aliis Epiſcopis, ut id poſſint, quod Pontifex in ordinariis caſibus ſolet efficere: nam, quæ majora ſunt, Papæ conveniunt propter excellentiorem poteſtatem. Advertendum eſt autem in d.c. cum conceditur facultas dandi annum indulgentiæ in dedicatione Eccleſiæ, non addi particulam, *de injunctis pœnitentiis*, quæ poſtea additur in indulgentiis quadragenariis: unde videtur prior facultas amplior quoad hanc partem. Exiſtimo tamen, ex vi illius textus particulam illam cum tota illa conceſſione conjungi: nam eſt illa clauſula veluti ſuſpenſa uſque ad finem ejus. Deinde, juxta ſuperius dicta illa particula non limitat pœnam remittendam, ſed declarat quales dies, vel anni pęnæ remittantur. Et ideo exiſtimo 40. dies indulgentiæ abſolute poſſe concedi ab Epiſcopis, & valere ad remiſſionem tantæ pœnæ, & peccatis nondum confeſſis, & ita, ut opinor, eſt in uſu illa conceſſio. Deinde, obſervandum eſt diſcrimen inter illas duas indulgentias: nam indulgentia unius anni, uno actu extinguitur: nam ſolum poteſt concedi pro die dedicationis Eccleſiæ, indulgentia vero 40. dierum, concedi poteſt, ut duret perpetuo, donec revocetur, poteſt enim ſemel concedi, pro omnibus diebus anniverſariæ dedicationis, vel pro aliis ſimilibus cauſis. Præterea, eſt notanda alia differentia, nam in priori anno indulgentiæ additur, quod neque ab uno ſolo, neque a pluribus Epiſcopis etiamſi contingat eos ad dedicationem concurrere, poſſit major indulgentia concedi: in altera vero indulgentia, hæc reſtrictio non additur: & ideo non videtur prohibitum, quod, a pluribus Epiſcopis, vel ſucceſſive, vel ſimul, ſi juriſdictionem habeant, poſſint plures quadragenæ concedi pro anniverſario die dedicationis, vel alia ſimili cauſa, quia nec locus fit incapax ſecundæ indulgentiæ propter priorem, neque actio unius Epiſcopi impedit alterius poteſtatem, neque illa conditio in illo textu, vel in alio tanquam neceſſaria ponitur. Atque ita ſentit Palud. dict. q.4. n.34.

Limitatio poteſtatis Epiſcoporum in quantitate indulgentiæ.

Primum diſcrimen inter indulgentiã annuam, & 40. dierum.

Secundũ diſcrimen.

Tertiũ diſcrimen.

Addit vero, non ſolum poſſe hoc facere plures Epiſcopos, ex ſe habentes juriſdictionem in talem locum vel perſonam, ſed etiam plures extraneos de licentia proprii, ut v. g. omnes Epiſcopos hujus Regni poſſe concedere 40. dies indulgentiæ Eccleſiæ hujus Collegii, & Epiſcopum Conimbricenſem poſſe illas omnes indulgentias ratas habere, ut ejus ſubditi poſſint illas ſimul lucrari, quia unus Epiſcopus de licentia alterius poteſt dare indulgentiam in loco alterius, & nullus Epiſcopus prohibitus eſt dare hanc licentiam multis Epiſcopis, reſpectu ejuſdem loci, licet per ſe non poſſit dare, & illi, qui de licentia alterius eas concedunt, ſuo nomine & poteſtate eas tribuunt, non ejus qui licentiam conceſſit: ſicut alienus ſacerdos, de licentia proprii abſolvens, nomine ſuo abſolvit, non alterius. Sed hæc doctrina mihi non probatur: exiſtimo enim, quoties unus Epiſcopus concedit indulgentiam de licentia alterius, uti juriſdictione delegata ab illo, & hac ratione concedere nomine vel vice illius. Probatur, quia talis Epiſcopus prius non habebat juriſdictionem circa hanc perſonam, vel locum, ut ei daret indulgentiam; ergo accipit illam ab Epiſcopo dante licentiam, & non accipit ut ordinariam, ergo ut delegatam. Reſpondet Paludan. Epiſcopum ex ſe habere poteſtatem ad 40. dies indulgentiæ, alium vero, qui licentiam dat, ſolum ſupponere materiam. Sed hoc frivolum eſt: nam hæc poteſtas non eſt abſoluta, ſed reſpectiva, & ſicut eſt limitata ad talem effectum, ita ad talem locum; & ad tales perſonas: non ergo poteſt unus Epiſcopus ſuo jure, ſeu ordinaria poteſtate, concedere 40. dies indulgentiæ niſi in ſua diœceſi, & ſuis ſubditis. Et patet, quia hæc poteſtas non eſt niſi juriſdictionis: ſed ille non habet juriſdictionem niſi in ſubditos: ergo. Unde etiam ſumitur e contrario argumentum: nam Epiſcopus dans licentiam dat juriſdictionem; ergo dat ſimpliciter totam poteſtatem neceſſariam ad hunc actum: cujus etiam argumentum eſt, quia poſſet eam dare clerico non Epiſcopo, ut infra videbimus. Unde quoad hoc, non eſt ſimile de abſolutione ſacramentali: nam ibi neceſſario ſupponitur in alieno miniſtro poteſtas ordinis, quæ eſt quaſi principium per ſe illius actionis, & ideo per juriſdictionem dicitur applicari materia. Hic vero actus non eſt a poteſtate ordinis, ſed juriſdictio eſt tota poteſtas a qua proficiſcitur: ergo per talem licentiam communicatur uni poteſtas alterius; ergo juriſdictio. Eſt ergo hæc vera delegatio, ſive ſit directe ad ipſum Epiſcopum, ſive dando ſubditis facultatem lucrandi talem indulgentiam: nam utrumque in idem redit, ut ſæpe dictum eſt. Hinc ergo concludo, non poſſe illo modo dari a pluribus Epiſcopis alienis, plures quadragenas indulgentiæ eidem loco, & reſpectu eorundem ſubditorum alterius Epiſcopi, etiamſi ipſe id ratum habeat. Ratio eſt, quia nullus Epiſcopus poteſt per ſe ipſum concedere uni loco, niſi 40. dies indulgentiæ: ergo nec per delegatos id poteſt. Sed omnes illi Epiſcopi quoad hoc ſe gerunt, ut delegati, ut oſtenſum eſt; ergo non poſſunt ſic delegari. Solum ſupereſt probanda prima conſequentia, quæ ex eo manifeſta eſt, quod delegantis & delegati una & eadem eſt juriſdictio, nec poteſt plus extendi juriſdictio delegati, quam delegantis, ut conſtat ex toto titul. de offic. delegat.

Paludani dictum.

Improbatur.

Paludani evaſio.

Eluditur.

Propter hanc ergo cauſam dixi, has plures indulgentias ſolum poſſe concedi a pluribus Epiſcopis juriſdictionem habentibus, ut erunt plures in eodem Epiſcopatu ſibi ſuccendentes: nam ſucceſſor poteſt alicui loco indulgentiam concedere, etiamſi ſimilem habeat a prædeceſſore. Archiepiſcopus etiam, in loco ſui ſuffraganei poteſt eandem indulgentiam concedere, quamvis Epiſcopus loci aliam ſimilem tribuat, & ſubditi illius Epiſcopi utramque lucrari poterunt, quia ſunt ſubditi etiam Archiepiſcopo quoad hunc actum, juxta c. *Noſtro*, de Pęnit. & remiſs. At vero, ſi plures Epiſcopi non ſubordinati eidem loco talem indulgentiam concedant, unaquæque tantum valebit reſpectu ſubditorum uniuſcujuſque Epiſcopi, quia hoc modo nec ſibi repugnat, nec excedunt juriſdictionem, aut limitationem poſitam. Di-

ces,

ces, neque hoc modo eſſe validas tales indulgentias, quia, ſicut Epiſcopus non poteſt concedere indulgentiam niſi ſubditis, ita neque locis niſi ſuæ diœceſis. Reſpondetur negando aſſumptum, quia indulgentia loci revera non conceditur niſi perſonis, & ideo reſpectu ſubditorum valida eſt, quia poteſt Epiſcopus concedere ſubdito, ut viſitando Eccleſiam alterius diœceſis, quadraginta dies indulgentiæ lucretur, ut infra dicam: ergo & e converſo poteſt concedere cuicunque loco pio, ut omnes ſubditi ſui, qui illum viſitaverint, talem indulgentiam conſequantur: nam perinde eſt, quia ſemper juriſdictio exercetur circa perſonas, & circumſtantia loci hic non refert, quia valde accidentarium eſt, quod ſit in hac vel illa diœceſi.

De hac re plura videri poſſunt in Hoſtienſe in Summ. lib. 5. tit. de Remiſſionibus, §. *Quid ergo*, Geminiano in c. ult. de Pœnit. & remiſs. in *6.* Sylveſtro verb. *Indulgentia*, Navarro Comment. de Indulgent. not. 31. n. 12. Supplem. Gabriel diſt. 45. qu. 3. art. 2. prop. 8. Cordub. qu. 14. Qui neque inter ſe, nec nobiſcum conveniunt in omnibus punctis quæ attigimus. Nam Hoſtienſ. indicat, Epiſcopum, & Archiepiſcopum poſſe etiam duplicatum annū concedere in Eccleſiæ dedicatione, itaut ſubditi Epiſcopi ſuffraganei duos annos indulgentiæ conſequantur. Sed hoc plane repugnat textui. Unde idem poſtea id negare videtur, etiam de Indulgentia quadragenaria: exiſtimat enim limitationem additam in priori clauſula ad poſteriorem extendi. Sed hoc neque ex textu colligitur, neque oportet favorem reſtringere, ubi jus non cogit. Germinianus vero negat Epiſcopum, & ſucceſſorem ejus poſſe diſtinctas quadragenas eidem loco concedere, quod Corduba limitat, ſi pro eodem caſu ſeu die concedantur. Sed neque hoc modo video ſufficientem rationem, cum neuter excedat ſuam poteſtatem, & ex vi illius textus unus alium non impediat. Navar. denique cum Calderino negat Epiſcopum aliquem poſſe concedere indulgentiam pro ſuis ſubditis in loco alienæ diœceſis: ſed nullum affert fundamentum, & oppoſitum ſufficienter probabitur inferius.

Poſterior limitatio hujus poteſtatis ex parte perſonarum.

Poſterior limitatio hujus poteſtatis, ex eiſdem juribus juncto c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſs. colligenda eſt, nimirum, Epiſcopos ſolum poſſe concedere indulgentias ſuis ſubditis, quæ ex natura rei ſequitur, ſuppoſita limitatione juriſdictionis. Hinc vero ſequi videtur poſſe Epiſcopos concedere indulgentias pro vivis, non vero pro defunctis. Quæ eſt communis ſententia Doctorum in dict. c. *Quod autem*, ubi præſertim Innocentius Cardinalis in c. *Quis aliquando*, §. *In Levitico*, de Pœnit. d. 1. n. 71. Ubi etiam Navarrus notabil. 22. n. 4. Medina de Indulgentiis cap. 37. & 47. Corduba qu. 19. Idemque ſentiunt antiqui Theologi in 4. diſt. 20. nunquam enim hanc poteſtatem tribuunt niſi Papæ, ut patet ex Bonav. ibi q. 5. & aliis. Et patet ratione jam inſinuata, quia Epiſcopi ſolum ſuis ſubditis poſſunt indulgentias concedere ex dicto cap. *Quod autem*; ſed animæ Purgatorii non ſunt ſubditæ Epiſcoporum, ut conſtat: ergo. Item ſolum concedunt indulgentiam per modum judicis abſolventis, ut ex eodem c. *Quod autem*, colligere licet: ſed hoc modo non conceditur defunctis: ergo.

Epiſcopi non poſſunt indulgentias pro defunctis concedere.

Item, ſi poſſet Epiſcopus concedere indulgentiam defunctis per modum ſuffragii, poſſet illam concedere etiam pro animabus defunctorum, qui in vita non fuerunt ſibi ſubditi; ergo ampliorem quodammodo haberet poteſtatem circa defunctos, quam circa vivos, quod eſt abſurdum. Dices etiam viventibus poſſe concedere indulgentias per modum ſuffragii, dummodo ſolum in ſubditis concedat, ut pro aliis etiam non ſubditis eas lucrentur. Sed hoc ſine fundamento dicitur: nam in dict. cap. *Quod autem*, ſimpliciter negatur poſſe fideles non ſubditos uni Epiſcopo conſequi effectum indulgentiarum ejus ſine ratihabitione ſui Epiſcopi. Deinde, ſi Epiſcopus poſſet indulgentiam concedere per modum ſuffragii pro viventibus ſibi non ſubditis, media opera ſuorum ſubditorum; cur non etiam immediate exigendo opus ab ipſomet, cui conceditur indulgentia; nam ſi alienum opus poteſt eſſe ſufficiens ratio ad talem indulgentiam, multo magis proprium, quando ille, qui lucraturus eſt indulgentiam, eſt in ſtatu, in quo poſſit tale opus per ſe exequi: nam ad exigendum opus non videtur neceſſarium, ut exigatur a ſubdito, ſi alioqui eſt poteſtas diſpenſandi theſaurum, & applicandi illum per modum ſuffragii. Tandem hæc poteſtas nullibi datur Epiſcopis; unde ergo illam habent? Reſponderi poteſt, ſatis eſſe quod eis non auferatur, quia jure divino illam habent. Sed hoc falſum eſſe generaliter ſupra oſtenſum eſt.

Corduba dictū improbatur.

Tandem confirmatur, quia poteſtas hæc pro defunctis nullo jure humano invenitur data Epiſcopis, quod autem nec divino conveniat, ex præcedenti ſectione conſtat. Imo addit Corduba cum Medina ſupra, licet Epiſcopus ex jure divino poſſit concedere indulgentias vivis, non tamen defunctis. Quod quam conſequenter ſit dictum, non video, nec quo fundamento negetur unum, ſi affirmatur aliud, cum jus divinum nihil inter hæc diſtinguat, ſed ſimpliciter loquatur de poteſtate ligandi, & ſolvendi. Melius ergo hinc colligeret, hanc poteſtatem non eſſe in Epiſcopis ex immediata conceſſione divini juris. Dicet vero aliquis, hanc poteſtatem concedi Epiſcopis in dict. cap. *Cum ex eo*, quia abſolute concedit eis facultatem, nihil diſtinguens inter vivos & defunctos, & ideo ad utroſque extendendam eſſe, cum privilegia ſint amplianda. Reſpondetur potius eſſe generalem regulam, indulgentiam nunquam extendi ad defunctos, niſi quando Papa id expreſſe declarat, quam indicat Sixtus IV. relatus a Gabriele lect. 57. in Canonem, eamque omnes Theologi amplectuntur, ut ſupra viſum eſt.

Indulgentia aut poteſtas concedendi illam non extenditur ad defunctos niſi quando Papa id expreſſe declarat.

Cum ergo Epiſcopis concedatur poteſtas ad tales indulgentias, & non declaretur extendi ad defunctos, ſignum eſt non extendi ad illos. Ratio vero reddi poteſt, vel quia indulgentia ſimpliciter dicta juxta uſum Eccleſiæ ſignificat indulgentiam per modum abſolutionis, maxime quando declaratur nomine remiſſionis, vel relaxationis, ut fit in illis juribus, vel quia in illo cap. non tam conceditur de novo illa facultas, quam reſtringitur illa, quæ ſupponitur fuiſſe in Epiſcopis: illa autem nunquam fuit in Epiſcopis niſi reſpectu ſubditorum, ut colligitur ex priori c. *Quod autem*. Denique conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, hanc intelligentiam illorum jurium probavit; nunquam enim Epiſcopi utuntur hac facultate concedendo indulgentiam pro defunctis. Solum invenio relatum quoddam ſpeciale factum Silicœi Archiepiſcopi Toletani, qui indulgentiam pro defunctis conceſſit: ſed illud, nec per ſe ſufficit, ut nos cogat ad credendum illam indulgentiam validam fuiſſe; neque etiam conſtat, an ſpecialem poteſtatem a Pontifice delegatam ad id habuerit.

Supplementi dictum refellitur.

Quamobrem nullum probabile fundamentum video, propter quod dixerit Supplementum Gabr. in 4. d. 95. q. 3. ar. 2. prop. 6. Epiſcopos ex vi ſuæ dignitatis poſſe concedere indulgentias pro defunctis, & hoc nullibi eis eſſe denegatum, citatque in hanc ſententiam D. Th. & Palud. ſed falſo, nihil enim de hoc afferunt. Imo Palud. dict. qu. 4. art. 3. concl. 6. in fine refert opinionem Innocentii, & nihil aliud dicit, ſed tacite illam approbat. D. Th. autem d. 20. q. 3. ad 2. & d. 45. q. 2. art. 3. q. 2. ſolum dicit, indulgentiam valere defuncto, ſeu alteri viventi pro quo applicatur, quando Prælatus Eccleſiæ ſub ea forma indulgentiam concedit: non declarat autem quis Prælatus poſſit hoc facere, neq; unquam de hoc in particulari diſſeruit: ſed in dict. d. 20. a. 4. q. 3. generatim dixit, Epiſcopos poſſe dare indulgentias ſecundum quod eſt taxatum eis a Papa, & non amplius. Unde falſum eſt, ex vi ſuę dignitatis hoc poſſe, quia neque ex divino, neque ex humano jure dignitas hæc habet talem juriſdictionem annexam, ut oſtenſum eſt.

Nonnulla dubia circa aſſertionem poſitam expediuntur.

1. Dubium an hæc prohibitio Epiſcopis facta ſit irritans.

Nonnulla vero ſuperſunt dubia circa aſſertionem ſic poſitam, & probatam. Primum eſt, an prohibitio hæc facta Epiſcopis, vetet ſolum, reddatque peccaminoſam majorem conceſſionem, vel etiam illam irritam faciat. Reſpondetur, certum eſt hanc prohibitionem eſſe irritantem. Nam in c. *Noſtro*, & c. *Cum ex eo*, de Pœnit. remiſſionibus dicitur, indulgentias Epiſcoporum non amplius extendi, quod perinde eſt ac ſi diceretur, non amplius valere. Quod ita expreſſe declaravit Bonifacius VIII. c. ult. de Pœnit. & remiſſ. in *6.* ubi non de novo irritat, ſed declarat ſenſum Concilii Lateranenſ. Ratio eſt, quia hæc non ſolum eſt prohibitio, ſed etiam ablatio poteſtatis, ſeu conceſſio uſque ad talem terminum, & non majorem. Et in hoc conveniunt omnes Doctores Theologi, quamvis Canoniſtæ oppoſitum ſenſerint cum Gloſſ. in d. c. *Cum ex eo*, verb. *A pluribus*, quam ibi

ibi videtur probare Panormitanus, & Hoſtienſis in Summa, titul. de Remiſs. §. *Quid ergo*. Tamen eorum ſententia ſecundum jus novum omnino locum non habet, ut Panormitanus etiam notat. Idem autem exiſtimo fuiſſe juxta antiquum jus, & hoc ipſum declaraſſe jus novum, ut oſtenſum eſt, neque repugnat Panormitanus, ut conſtat ex num. 8.

2. Dub. an indulgẽt. ultra terminum conceſſa aliquid valeat.

Dubitant autem ulterius iidem Doctores, an indulgentia conceſſa ultra illum terminum valeat ſaltem quoad quantitatem conceſſam, Aliqui enim affirmant omnino nihil valere, ut Supplem. Gabr. in 4. q.45. q.3. art. 2. propoſ.8. corol.3. & Gemin. in c. ult. de Pœnit. & remiſs. in 6. Calderinus, & alii, quos refert Additio ad Abbatem in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſs. Fundamentum eſt, quia poteſtas hæc videtur concedi ſub ea conditione, quod indulgentia prædictam quantitatem non excedat. Sic enim dicitur in c. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſs. *Ita tamen ut ſtatutum Concilii generalis non excedat*: ergo non impleta conditione, non datur poteſtas: ergo nihil fit. Secundo, quia in dict. c. ult. ſimpliciter dicitur, has indulgentias excedentes ſtatutum Concilii generalis, vires non obtinere: ubi non dicit in exceſſu, ſed abſolute: ergo omnino nullæ ſunt. Tertio, quia illa eſt juridica ſententia, ſine juriſdictione ſufficienti prolata; ergo tota eſt invalida, non enim poteſt eadem ſententia illo modo partim valida eſſe, partim invalida. Ut, ſi judex potens condemnare tantum in quantitate ut decem, condemnet ut viginti, ſententia eſt omnino nulla, nec tenet: ut tenent Gloſs. Bartholus, & alii in l. ult. ff. de juriſd. omn. judic.

2. Sentẽt. & vera.

Oppoſita ſententia communior eſt, quam tenet Abbas in dict. cap. *Cum ex eo*, in fine cum Gloſſa ibi, & in dict. c. ult. Joannes Andreas, & Summiſtæ communiter. Fundantur præcipue in illa regula juris in 6. *Utile per inutile non vitiatur*: quamvis ergo in præſenti exceſſus inutilis ſit, non reddet irritum id, quod per ſe eſt utile: nam regula hæc maxime locum habet in liberalibus largitionibus, & in favoribus, quales ſunt indulgentiæ. Secundo, quia ſupra diximus indulgentiam, quæ excedit proportionem cauſæ, valere quoad quantitatem proportionatam, quamvis ſit nulla quoad exceſſum: ergo non repugnat eandem ſententiam ex parte validam eſſe, & ex parte nullam. Atque ita ruit fundamentum contrariæ ſententiæ, ſive hoc ſit ſpeciale in hoc foro, quod non ſervat ſolemnitatem & rigorem fori contentioſi, ſive quia illud ſolum habet locum, quando ſententia diviſibilis non eſt, aut quando tota cauſa, hoc ipſo quod eſt circa majorem quantitatem, conſtituitur extra juriſdictionem judicantis; neutrum autem horum in præſenti locum habet. Ideoque a paritate rationis procedit argumentum factum: nam, qui excedit proportionem cauſæ, excedit in quantitate indulgentiæ terminos a Chriſto poſitos, & conditionem ſub qua talem poteſtatem dedit, & nihilominus indulgentia eſt valida in quantitate proportionata: ergo a fortiori quamvis indulgentia excedat terminos ab homine poſitos, erit valida intra terminos conceſſos. Tertio quia in dictis juribus non tam conceditur nova poteſtas, quam limitatur antiqua, ut patet ex d. cap. *Cum ex eo* (quod eſt aliorum fundamentum) ubi prius refertur antiqua conſuetudo concedendi largiores indulgentias, & poſtea ſolum ponitur limitatio per verba negativa. *non extendatur*, *non excedat*: ergo illa jura ſolum auferunt poteſtatem ad majores indulgentias concedendas; relinquunt ergo abſolutam poteſtatem infra illam quantitatem, prout antea Epiſcopi illam habent.

Neque in illis decretis eſt aliquod judicium conditionalis conceſſionis: nam in c. *Cum ex eo*, nihil hujuſmodi ponitur: in c. autem *Noſtro*, verbum illud, *Ita tamen &c.* ſolum poſitum eſt ad declarandum, Archiepiſcoporum poteſtatem eſſe limitatam eodem modo, quo limitata fuerat poteſtas Epiſcoporum in dict. c. *Cum ex eo*. Unde in c. 1. de Pęnit. & remiſs. in 6. ubi eadem limitatio refertur, ſolum dicitur, *in concedendis indulgentiis non excedat Archiepiſcopus emenſ. ſtatutam Concilii generalis*. Habent ergo Epiſcopi abſolutam poteſtatem concedendi indulgentias intra ſuos limites. Quando autem concedunt majores, intendunt ad minimum facere quantum poſſunt: ergo ſaltem id aſſequuntur in quantitate ſibi proportionata, licet exceſſus irritus ſit. Patet conſequentia, quia quoad illam quantitatem concurrunt omnia neceſſaria ex parte concedentis ad valorem indulgentiæ, ſcil. poteſtas, & voluntas: de aliis vero requiſitis hic ſupponitur. Nec vero dici poteſt, quaſi in pęnam delicti irritatam eſſe illam actionem etiam quoad illam partem; nullo enim jure probari poteſt talis irritatio. Nam in dict. c. ult. de Pęnit. & remiſs. in 6. non fertur aliqua pęna, imo nec novum jus ſtatuitur, ſed declaratur ſolum ipſum ſtatutum Concilii generalis, quod habetur in dict. cap. *Caveat*, ex quo ſolum habetur, indulgentias excedentes ſtatutum illud, irritas eſſe quoad exceſſum: eodem ergo modo intelligendum eſt illud cap. ult. Quapropter ſententiam hanc non ſolum rationabiliorem, ſed etiam juri conformiorem eſſe exiſtimo.

Vide Cor. dub. q. 14. in fin.

3. Dub. An hæc indulg. ſit irrita quoad exceſſum in utroque foro.

Tertio dubitari ſolet, an hæc indulgentia ſit irrita quoad exceſſum, etiam in foro pęnitentiali & interiori, vel tantum in exteriori. Quidam enim Canoniſtæ limitant prædicta jura, ut intelligenda ſint extra forum pœnitentiale: nam in illo ajunt, poſſe Epiſcopum concedere largiores indulgentias pro arbitrio ſuo diſcreto & prudente. Ita tenet Sylveſt. verb. *Indulgentia*, numero primo, cum Innocentio, Geminiano, & Joanne Andrea, quos citat. Sed vix intelligo, quis fuerit horum auctorum ſenſus, aut quo fundamento moveri potuerint. Nam ſi intelligant, ut videntur ſignificare, poſſe Epiſcopos majores indulgentias concedere, quæ remittant majorem reatum pęnæ coram Deo, & conſequenter tollant obligationem implendi ſatisfactionem in ſacramento impoſitam, illi reatui proportionatam, quamvis non poſſint tantam pęnam remittere in exteriori, & contentioſo foro: hoc ſenſu illorum ſententia omnino improbabilis eſt, quia per illud ſtatutum limitatæ fuerunt veræ indulgentiæ, & remiſſiones Epiſcoporum: non eſt autem vera indulgentia, niſi quæ remittit veram pęnam apud Deum: hęc ergo limitata eſt. Item nunquam Epiſcopi per indulgentias remiſerunt pœnas debitas in foro contentioſo. Unde in dict. c. *Caveant*, non redditur pro cauſa illius limitationis, quod judicialis caſtigatio impeditur, ſed quod *ſatisfactio pœnitentialis enervatur*: ergo loquitur Concilium de vera pęnitentia in foro animæ ac pęnitentiali: ergo hanc limitat, & irritat exceſſum in illo foro. Tandem nunc etiam Epiſcopi per indulgentias annuas, vel quadragenas non concedunt remiſſionem alicujus pęnę pertinentis ad forum contentioſum, ut conſtat ex dictis: ergo limitatio illa non pertinet ad illud forum.

Quorundam ſententia.

Improbat.

Vel eſt ſenſus illorum auctorum, Epiſcopos in foro pęnitentiali, id eſt, audiendo confeſſiones, & ſacramentaliter judicando, poſſe largiores cõcedere indulgentias. Et hic etiam ſenſus non magis probabilis eſt, quia Epiſcopi in illo foro non ſe gerunt proprie ut Epiſcopi, ſed ut ſacerdotes habentes juriſdictionem illi foro proportionatam, ex vi cujus nulla poteſt indulgentia concedi, ut infra dicam. Si vero ſimul uti velint juriſdictione Epiſcopali ad concedendas indulgentias, jam formaliter non remittunt in foro pœnitentiali, ſed in proprio foro indulgentiarum, quod diſtinctum eſt: quod autem ſimul cum altero concomitanter, & ſecrete exerceatur, per accidens eſt, nec mutat naturam talis actionis, nec excludit illam a limitatione juris. Nam ſtatutum generalis Concilii abſolute loquitur, & univerſalem ponit negativam, quod nulla indulgentia Epiſcopi talem menſuram excedat: hæc autem indulgentia, etiamſi dicatur in confeſſione concedi, eſt indulgentia Epiſcopalis, & ejuſdem rationis cum aliis: ergo ſub eadem limitatione comprehenditur, alias etiam poſſet quis excipere omnem indulgentiam occulte conceſſam, vel aliquid ſimile. Denique ratio illius textus etiam in hac indulgentia locum habet, non enim minus enervatur ſatisfactio ſacramentalis per ſuperfluas indulgentias in confeſſione conceſſas, quam extra. Nec refert, ſi quis dicat in illis ceſſare inconveniens morale, quoniam Epiſcopi raro confeſſiones audiunt: hoc, inquam, non obſtat, tum quia eſt per accidens, & pendens ex arbitrio Epiſcopi: tum etiam, quia poſſet Epiſcopus illam facultatem delegare ſacerdotibus ſibi ſubjectis. Itaque deciſio illius textus, ſimpliciter & abſque limitatione in omni vera indulgentia locum habet.

Quarto dubitari hic ſolet, an poſſit Epiſcopus hanc juriſdictionem exercere extra territorium ſuum. Quam dubitationem late tractat Antonius Roſelli tract. de Indul-

dulgentiis n.209. & ſeq. plura diſtinguens membra. Mihi autem breviter dicendum videtur, formaliter non poſſe juriſdictionem hanc exerceri extra territorium, id eſt, circa perſonas alieni territorii, ut ſatis patet ex dictis. Materialiter autem dico exerceri poſſe: primo ſi Epiſcopus concedat indulgentiam omnibus ſubditis, etiā qui extra territorium verſantur: nam talis indulgentia formaliter verſatur circa ſubjectum capax: illa autem abſentia, ſeu corporalis exiſtentia extra territorium materialis eſt in hoc genere juriſdictionis, quia juriſdictio eſt voluntaria, quæ poteſt extra territorium exerceri, juxta l. 2. ff. de Off. Proconſ. tum etiam, quia actus hujus juriſdictionis fit ſine ſtrepitu & figura judicii, & ſententia per ſe ipſam affert executionem. Et cōfirmatur: nam hac ratione excommunicatio, vel abſolutio ab illa poteſt fieri in ſubditum extra territorium exiſtentem: ergo a fortiori indulgentia. Secundo ob eaſdem rationes Epiſcopus extra ſuum territorium exiſtens, poteſt concedere indulgentias ſuis ſubditis in territorio exiſtentibus, vel ubicumque ſint: procedunt enim eodem modo, ut facile cuilibet conſideranti patebit. Confirmari etiam poteſt ex ſupra dictis, quod proprius ſacerdos poteſt abſolvere ſubditum ſuum extra territorium: eadem autem eſt ratio de abſolutione per indulgentias. Neque contra hoc eſt difficultas alicujus momenti. Nam jura, quæ dicunt neminem poſſe dicere jus extra territorium, loquitur de juriſdictione contentioſa, & quæ exteriorem executionem, & publicum tribunal ex ſe requirit, ut latius in materia de cenſuris. Addo inſuper, poſſe Prælatum concedere ſubdito indulgentiam, ſi opus pium extra territorium faciat, ut dando eleemoſynam Eccleſiæ alterius diœceſis, vel ad illam peregrinando, quia in hoc multo minor eſt difficultas, cum in illa conditione appoſita, quæ extra territorium implenda eſt, nulla juriſdictio extra territorium exerceatur: nam dare eleemoſynam, vel viſitare Eccleſiam, non eſt juriſdictionem in illam exercere. Unde aliquando poteſt quis hæc præcipere ſuis ſubditis, quia hoc eſt exercere in illos juriſdictionem, non in loco alieno: ergo multo magis poteſt Prælatus concedere indulgentiam pro opere pio ubicunque facto. Item Papa poteſt concedere indulgentiam pro actu mere interno, in quem per ſe non habet juriſdictionem: ergo Indulgentia non requirit juriſdictionem in opus, quod poſtulatur ut conditio neceſſaria: ergo multo minus requirit illam in locum, ubi efficiendum eſt opus. Dices, eſſe ibi neceſſariam juriſdictionem, non propter opus, ſed propter effectum indulgentiæ, qui ibi dandus eſt. Sed hoc nihil obſtat, quia jam oſtenſum eſt hanc ſententiam ſecum afferre executionem, & ideo poſſe extra territorium illam efficere. Atque ita ſupra diximus contra Navarrum: & idem tenet Roſella poſt prolixam diſputationem. Qui etiam addit in n. 309. ſi conditio ad indulgentiam ſit, v. gr. conferre manus adjutrices ad Eccleſiam alterius Epiſcopatus, & Epiſcopus illius loci impediat eas recipere, nihilominus alios conſequi indulgentiam, quia non ſtat per eos, & ita conditio habetur pro impleta. Sed hoc in rigore non ita eſt, juxta ſuperius dicta, niſi Epiſcopus ſufficienter explicet hanc eſſe intentionem ſuam. Supra enim diximus, quacunque ex cauſa conditio non impleatur etiam propter impotentiam, non comparari indulgentiam. Unde non videtur referre, quod conditio pendeat ex aliena voluntate: nam omnino requiritur, ut re ipſa impleatur, niſi aliud declaretur, ut dixi.

Quis nomine Epiſcopi intelligatur.

Ultimo dubitari poteſt, quis Epiſcopus hanc habeat poteſtatem. Eſt enim quidam Epiſcopus electus tantum: & de hoc conſtat non poſſe dare indulgentias, quia neque ordinem, neque juriſdictionem habet, unde nondum eſt Epiſcopus, ſed eſt deſignatus ut fiat Epiſcopus. Alius eſt Epiſcopus conſecratus tantum: & de hoc etiam eſt certum, jure ordinario non poſſe concedere indulgentias, quia non habet juriſdictionem, & indulgentiarum conceſſio eſt actus juriſdictionis, ut diximus. Alius Epiſcopus electus, & confirmatus, nondum tamen conſecratus: & de hoc aliqui negant poſſe indulgentias concedere: alii diſtinguunt de indulgentia per modum ſuffragii & abſolutionis, admittentes poſſe priorem concedere, non vero poſteriorem. Alii ſaltem requirunt, ut ſit ordinatus ſacerdos. Dicendum vero eſt hujuſmodi Epiſcopum poſſe concedere indulgentias, etiamſi conſecratus, vel ordinatus non ſit.

Epiſcopus electus poteſt cōcedere indulgentias.

Quæ eſt communis ſententia Doctorum, quos refert, & ſequitur Navar. dict. not. 31. n.3. & Additio, ad Abb. in c. *Accedentibus*, n.4. fundamentum poſitum eſt ſupra Diſp. 1. de hac materia, ubi oſtendimus indulgentiam etiam per modum abſolutionis non eſſe actum ordinis, ſed juriſdictionis, addendo hujuſmodi Epiſcopum valide poſſe exercere actus juriſdictionis, juxta c. *Transmiſſam*, de Elect. ubi eſt communis conſenſus Doctorum. Solum ergo requiritur, ut non habeat juriſdictionem impeditam. Et ut jam dicam. Addit vero Navarrus ſupra huic æquiparari Epiſcopum proviſum per literas Apoſtolicas cum præſentatione, vel ſine illa ex Gloſſ. quas ibidem refert. Alius denique eſt Epiſcopus confirmatus, & conſecratus, de quo indubitatum eſt poſſe indulgentiam concedere. Solum neceſſe eſt, ut per cenſuram Eccleſiaſticam non ſit ſuſpenſus ab uſu juriſdictionis: nam tunc nullum actum juriſdictionis poteſt valide efficere: ut conſtabit infra in materia de Cenſuris, ubi explicabimus, de quo excommunicato, vel ſuſpenſo hoc intelligendum ſit, ſcilicet, nominatim denuntiato, ſeu non tolerato. Cum ergo indulgentia ſit actus juriſdictionis, ut ſæpe dictum eſt, neque illam poterit valide concedere. Quod intelligo eſſe verum, non ſolum in indulgentia per modum abſolutionis, ſed etiam per modum ſuffragii: nam utraque eſt aliquo modo actus juriſdictionis: & ſaltem negari non poteſt, quin etiam indulgentia per modum ſuffragii ſit actus adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, qua etiam privatur excommunicatus.

Niſi ſit cenſura impeditus.

Unde etiam conſtat hujuſmodi Epiſcopum ligatum non poſſe alteri committere, ut indulgentias concedat, quia non poteſt in illum juriſdictionem tranſmittere, quia etiam hic eſt uſus juriſdictionis, & unus ex præcipuis. Ait tamen Corduba q. 13. poſſe excommunicatum Epiſcopum dare licentiam ſubdito, ut ab alio Epiſcopo indulgentiam accipiat, ſicut poteſt Parochus excommunicatus dare licentiam ſubdito, ut alieno ſacerdoti confiteatur. Veruntamen hoc exemplum ſupra rejecimus in propria materia: & rationes, quibus ibi uſi ſumus, probant in præſenti falſam eſſe dictam aſſertionem: ſcilicet, quia illa licentia ab excommunicato data, eſt actus juriſdictionis, & ideo eſt ipſo jure nulla. Item quia illa eſt vera delegatio juriſdictionis, ut paulo antea diximus: a quo enim haberet alienus Epiſcopus juriſdictionem ad talem actum exercendum circa talem perſonam niſi ab alio Epiſcopo proprio ei delegaretur? ſed non poteſt excommunicatus delegare juriſdictionem, ut diximus: ergo nec poteſt talem licentiam dare.

Cordubæ dictum.

Improb.

Sed quid ſi Epiſcopus ſit in peccato mortali abſque cenſura? Reſpondeo cum communi, peccatum non impedire validum uſum juriſdictionis, ut de miniſtris ſacramentorum ſupra late tractavimus: & ideo neque impedire validam conceſſionem indulgentiæ, quia, licet talis Epiſcopus peccator habeat ligatam animam, ut ſic dicam, non tamen poteſtatem, & quamvis ſit ſeparatus a Deo quoad amicitiam & utilitatem propriam, non tamen quoad miniſteriū in utilitatem aliorum. Imo ulterius cenſeo, per ſe loquendo & ſecluſo ſcandalo, non eſſe peccatum, concedere indulgentias in eo ſtatu, ut v. gr. Epiſcopi per ſolemnem benedictionem concedere ſolent quadraginta dies indulgentiæ, profecto, id facere in ſtatu peccati mortalis ſecluſo ſcandalo, non eſt novum peccatum, quia ibi non intervenit abſolutio ſacramentalis, neque illa eſt tam ſacra, tamque gravis actio, nec confert aliis eſſentialem ſanctitatem, ut eam in miniſtro requirat tanquam condignam diſpoſitionem. Atque hæc, quæ de ſtatu peccati diximus, communia ſunt Pontifici Summo: priora vero de cenſuris in eo locum non habent, quia non poteſt eſſe cenſura ligatus, utraque vero communia ſunt omnibus, qui quacunque ratione poſſunt indulgentias concedere, ne illas amplius repetere neceſſe ſit, rationes enim datæ generales ſunt.

Quid ſi Epiſcopus in mortali peccato exiſtat.

Præterea ſub Epiſcopo quoad hunc actum comprehendimus Archiepiſcopum, qui illo ſuperior eſt, de quo manifeſtum eſt poſſe hoc munus exercere in ſua diœceſi, in qua eſt immediatus, & ordinarius Epiſcopus. Dubitari tamen poteſt, an in tota Provincia ſua idem poſſit: hoc autem definitum eſt in c. *Noſtro*, de Pœn. & remiſſ. ubi Honorius III. reſpondet poſſe. Non conſtat autem, an hoc potuerint Archiepiſcopi jure antiquo, quod Honorius declarat, an vero Honorius de novo conceſſerit. Quidquid tamen de hoc ſit, intelligendum eſt, Archiepiſco-

An Archiepiſcopi poſſint indulgēt. concedere in tota provincia.

piſcopum, non ſolùm quando viſitat, ſicut de audiendis confeſſionibus in ſuperioribus diximus, ſed ſemper id poſſe, quia in illo textu nulla reſtrictio ponitur, ut ibi Panormitanus notavit. Atque hinc conſtat idem dicendum eſſe de Primatibus,& Patriarchis,quatenus Archiepiſcopi ſunt. Nam ob propriam dignitatem Primatus, aut Patriarchatus nihil ſpecialiter poſſunt ordinario jure,nullibi enim habetur.Unde Primas non poteſt in toto Regno,v.g. indulgentiam concedere,ſed tantum in provincia ſui Archiepiſcopatus, de qua ſola loquitur textus in dict. c. *Noſtro*. Contrarium ſentit Navar. d.n.3, ſed nullo jure id probat: nam in jure ſoli Archiepiſcopo pro ſuo Archiepiſcopatu hoc conceditur: Patriarcha autem, & Primas non habet in ſua provincia, ſeu Patriarchatu eandem juriſdictionem, quam habet Archiepiſcopus in provincia ſua. Item nec Cardinalis ex vi ſuæ dignitatis hoc poteſt, quia nullibi ei conceditur, imo in cap. *Accedentibus*, de Exceſſib. prælat. inter ea, quæ ſunt propria Epiſcopalis dignitatis, ponitur indulgentiarum conceſſio. Unde, ſi Cardinalis ſit Epiſcopus, ſuis ovibus poterit indulgentias concedere, non vero aliis, niſi ſpeciali favore hoc ei conceſſum ſit, & tunc habebit poteſtatem delegatam, non ordinariam, ut ex declaratione harum juriſdictionum ſuperius data conſtat.

De Patriarch. & Primatibus.

De Cardinalibus.

De Legato Pontificis.

Et ob eandem rationem,idem cenſent multi de Legato Pontificis, intra fines ſuæ legationis. Nav. autem d. n.3. ſignificat eum habere poteſtatem ordinariam: nam illum vocat ordinarium judicem in hoc foro, æque ac Epiſcopum, & cum eadem limitatione.Sed id nullo jure probat:cum tamen certum videatur, Legatum Pontificis non comprehendi in citatis juribus nomine Epiſcopi, vel Archiepiſcopi: ſunt enim juriſdictiones & munera valde diverſa: & ideo ex vi juris communis non videtur Legatus habere hanc poteſtatem, quia neque in toto tit. de offic. Legati, neque in alio textu, communis hæc poteſtas eis conceditur. Semper tamen habent illam ex commiſſione Pontificis:non conſtat autem mihi,an juxta ritum, vel conſuetudinem Romanæ Curiæ intelligatur conceſſa,eo ipſo quod aliquis in Legatum deſtinatur, quamvis nihil aliud exprimatur, vel ſemper fiat ſpecialis conceſſio. Et ſimili modo incertum eſt, an eadē quantitas eis definita ſit,quæ Epiſcopis,& Archiepiſcopis,vel major concedatur, aut ex vi muneris, aut arbitrio Pontificis, ac denique, an hæc poteſtas ita eis concedatur, ut poſſint eam aliis delegare,vel tantum per ſe exercere: & ex horum reſolutione pendet, an hæc poteſtas in eis ſit ut ordinaria, vel tantum ut delegata. Idemque de Summo Pœnitentiario dicendum eſt, ſi facultatem aliquam habet concedendi indulgentias. Unde Palud. d.20.qu.4. art.2.concl.3. refert ſe audiviſſe Summum Pœnitentiarum dicentem: *Auctoritate noſtra ordinaria, damus vobis centum dies indulgentiæ*. Quod ſi hoc verum eſt, conſtat poteſtatem Pœnitentiarii non eſſe ita limitatam, ſicut eſt Epiſcopi. Sed, cum hæc non ſint jure communi definita, conſulendæ ſunt ſpeciales ordinationes, vel conſuetudines ex voluntate Pontificum introductæ: loquendo autem ſecundum jus commune, ut nos loquimur, ſoli Epiſcopi, & Archiepiſcopi, ſub ſtatuta regula comprehenduntur. Dubitari vero poteſt, an comprehendatur etiam Concilium provinciale, in quo plures Epiſcopi cum Archiepiſcopo congregantur: & ideo videtur in toto Concilio eſſe poteſtas, quæ eſt in ſingulis. Dico tamen non comprehendi, quia nullibi hoc declaratum eſt, neque de hoc extat jus divinum, aut humanum: nihil ergo in hoc genere poteſt Concilium ut Concilium, ſed omnes, qui in eo ſunt, poſſunt ſua poteſtate uti, non per modum unius corporis, ſed per modum plurium perſonarum.

Legati hanc habent poteſtatem ex Papæ conceſſione.

Quid de Summo Pœnitentiario.

Quid de Concilio provinciali.

SECTIO IV.

Quid poſſint humano jure ordinario inferiores Prælati, aut ſacerdotes circa indulgentiarum conceſſionem.

Nullus inferior Prælatus habet hāc poteſtatē jure ordinario. Aſſert. 1.

PRimum ſtatuendum eſt, nullum prælatum Epiſcopo inferiorem habere poteſtatem ordinariam, etiam jure humano, ad concedendam aliquam indulgentiam. Hæc eſt ſententia communis Theologorum, & Juriſtarum, quos citavimus. Sumiturque ex c. *Accedentibus*, de Exceſſib. Prælat. ubi reprehenduntur quidam Abbates, qui hoc munus uſurpant, inter alia, quæ ad Epiſcopalem dignitatem ſpecialiter pertinent. Ratio autem generalis eſt, quia divino, vel humano jure aliis non eſt conceſſum. Prior pars, divino jure difficile probari poteſt ab his, qui putant hoc competere Epiſcopis ex jure divino: unde enim poſſunt probare non eſſe idem de aliis ſacerdotibus. Reſpondere poſſunt, Epiſcopalem dignitatem ſpecialiter eſſe a Chriſto inſtitutam, & eis maxime dictum eſſe: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus,&c.* Sed objici etiam poterit, omnibus ſacerdotibus dictum eſſe: *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*, quæ verba multi ad indulgentias extendunt. Item verba illa, *Quæcunque ſolveritis*, non ſolum ad Epiſcopos, ſed etiam ad inferiores Prælatos pertinere, eo ipſo quod Eccleſiæ paſtores in foro exteriori conſtituuntur. Facilius ergo nos probamus, inferiores non habere hanc poteſtatem divino jure, cum neque Epiſcopi illam habeant,ſed ſolus Papa.Quod vero nec humano jure habeant probamus, quia nullum de hoc jus oſtendi poteſt: nam omnia ſuperius citata de Epiſcopis loquuntur, & illis ſolis hoc jus ordinarium tribuunt.

Sufficiat ne inferioribus Prælatis præſcripta conſuetudo ad hanc poteſtatē ut ordinariam habendam. 1. Opin.

Hic vero ſtatim occurrit dubitandum, an ſufficiat conſuetudo ubi præſcripta fuerit,ut aliquis inferior Prælatus cenſeatur hanc juriſdictionem ordinariam habere. Sunt enim variæ ſententiæ. Prior affirmat, quam tenet Gloſſ. in d.cap. *Accedentibus*, colligitque ex illo textu, quatenus dicit Prælatos inferiores Epiſcopis non poſſe indulgentias concedere, niſi, vel *ſpeciali conceſſione*, vel *alia legitima cauſa*. Ex quibus exceptionibus prior manifeſta eſt, ubi de tali conceſſione conſtiterit, quæ a Summo Pontifice manare debet: nam ab eo manat hæc juriſdictio, ut ſæpe dictum eſt. Et licet Epiſcopi interdum illam delegare valeant, non tamen ut ordinariam alicui concedere,quia hoc ad ſupremam poteſtatem ſpectat. Poſterior autem non poteſt eſſe niſi præſcripta conſuetudo,quæ enim alia cauſa legitima excogitari poteſt? hæc autem videtur eſſe ſufficiens, quia præſcripta conſuetudo juriſdictionem confert, juxta cap. *Cum contingat*, cum aliis de foro compet. Atque hanc Gloſſæ opinionem ſequuntur ibi Panormit. Hoſtienſ. & alii. Contrarium nihilominus tenet Turrecrem. in §. *Item in Levitico*, de Pœnit. d.1.n.43. & ſequitur Navar. dict. not.31. n.7. Soto d. 22. qu.1. art.4. & Cordub. qu.12. Fundamentum eſt, quia conſuetudo non poteſt dare juriſdictionem, quæ debet ab ipſo Chriſto, vel immediate, vel per ſuum Vicarium provenire,quia conſuetudo non efficit, ut Chriſtus, aut Papa hoc velint, cum tamen ſine illorum voluntate id fieri non poſſit: hujuſmodi autem eſt præſens juriſdictio: nam, cum ſit ad tollendas pœnas in foro Dei debitas, non niſi ab ipſo Deo manare poteſt. Quo argumento ſupra etiam probamus juriſdictionem in foro pœnitentiæ non poſſe conſuetudine acquiri: & in eodem principio fundatur, ut nemo poſſit conſuetudine acquirere privilegium eligendi confeſſorem, ut dicitur in cap.2. de Pœnitent. & remiſſ. in 6.

2. Opinio.

Dubii reſolutio.

Sed hæc controverſia eodem modo definienda eſt,quo in dicto loco ſimilem definivimus. Probat enim efficaciter ratio facta, conſuetudinem ipſam non poſſe eſſe propriam ac per ſe originem talis juriſdictionis. Nihilominus tamen præſcripta conſuetudo eſt indicium juriſdictionis aliquando conceſſæ a Summo Pontifice,quia non eſt veriſimile in re tam gravi propria auctoritate fuiſſe uſurpatam, & tanto tempore tacentibus & conſentientibus Prælatis continuatam. Atque in hoc ſenſu intellecta prior opinio vera eſt, quam hoc ſenſu etiam ſequitur Cordub. & juxta illam poſſunt intelligi illa ultima verba cap. *Accedentibus*, ſi ad conceſſionem indulgentiarum referantur: nam poſſunt etiam facile ad illos actus referri, de quibus in textu mentio facta fuerat.

An Prælati ſæculares exēpti, ſub Epiſcopis comprehendantur.

Supereſt vero aliud dubium de Prælatis, minoribus Epiſcopis quoad dignitatem, habentibus tamen juriſdictionem Epiſcopalem in ſuis locis, ſeu quaſi diœceſibus, ut ſunt aliqui Abbates vel Prælati ſæculares exempti, & immediate ſubjecti Summo Pontifici, videntur enim hi poſſe concedere indulgentias: nam poſſunt alios actus juriſdictionis Epiſcopalis exercere, & quoad illos comprehendi ſolent Epiſcoporum nomine, ut in ſuperioribus tactum eſt: cur ergo in præſenti non comprehendentur? Et confirmatur, quia alias horum ſubditi erunt deterioris conditionis, non enim poterunt a ſuo immediato Prælato aliquas indulgentias obtinere. Nihilominus communis ſententia eſt, nullum Prælatum hujuſmodi habere hanc juriſdictionem jure ordinario, niſi vel conſue-

Reſolutio.

ſuetudine, vel alia ſufficienti ratione conſtet alicui eſſe ſpecialiter conceſſam a Summo Pontifice. Ratio propria eſt ſupra tacta, quia hi Prælati non habent hanc poteſtatem jure divino, quod fatentur etiam illi, qui de Epiſcopis hoc affirmant, quia licet hi Prelati ſuo modo ſint perfecti paſtores, & ſponſi ſuarum Eccleſiarum, & ideo videantur, juxta illam ſententiam habere debere hanc poteſtatem, tamen dignitas iſta eſt de jure humano, & non ita perfecta ſicut Epiſcopalis, & ideo non eſt de illa eadem ratio. In noſtra vero ſententia efficacius oſtenditur, quia poteſtas concedendi indulgentias, non eſt per ſe conjuncta ex vi juris divini, aut naturalis cum tali prælatione, ut a fortiori patet ex his, quæ de Epiſcopis diximus. Rurſus nec jure humano conceditur, tum quia nullum invenitur tale jus, nam jura ſæpe citata de Pœnit. & remiſs. ſolum loquuntur de Epiſcopis, & Archiepiſcopis: tum etiam, quia in dicto c. *Accedentibus*, hæc poteſtas cenſetur propria dignitatis Epiſcopalis. Quanquam ergo hi Prælati inferiores interdum eximantur a juriſdictione Epiſcoporum, & perfectam quodammodo juriſdictionem ſub Pontifice accipiant, voluerunt tamen Pontifices aliqua reſervare Epiſcopis propter majorem eorum dignitatem, ex quibus unum eſt concedere indulgentias communi, & ordinario jure. Idque merito: nam remittere reis pœnas lege debitas, ad Principes tantum pertinere ſolet; & ideo ſicut Chriſtus per ſeipſum, & ſuo divino jure id tantum conceſſit Vicario ſuo, tanquam ſupremo Principi Eccleſiæ, ita Pontifices ſuo jure ordinario ſolis Epiſcopis, tanquam propriis & ordinariis Eccleſię Principibus eandem poteſtatem communicare voluerunt. Neque in hoc ſit aliqua injuria, vel incommodum ſubditis horum Prelatorum, quia quoad fructum indulgentiarum ſemper ſubjicientur Epiſcopis, cum etiam religioſi exempti, quoad has gratias & favores, uti poſſint hac juriſdictione voluntaria Epiſcoporum.

Nec Capitulum ſede vacante, nec Vicarius Epiſcopi hanc poteſtatem habent jure ordinario. Atque hinc ſequitur (quod etiam ſuperiorem reſolutionem confirmat) nec Vicarium Epiſcopi, nec (quod amplius eſt) Capitulum Sede vacante poſſe jure ordinario concedere indulgentias, quia nullo jure hoc eis conceditur. Nec refert, quod Capitulum ſuccedat Epiſcopo in juriſdictione Epiſcopali, quia nunquam ſuccedit in dignitate, & jura volunt poteſtatem hanc eſſe conjunctam, & quaſi reſervatam dignitati Epiſcopali. Atque *Corol. 1.* ita docuit Calderinus in c. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſs. quem Navar. Cordub. & alii ſequuntur. Nec reputatur inconveniens, quod diœceſis, dum Epiſcopatus vacat, privetur hoc beneficio, tum quia tempus illud, per ſe loquendo, breve eſt, & in eo frui poſſunt fideles indulgentiis conceſſis, vel a Papa, vel ab Archiepiſcopo, vel a præcedentibus Epiſcopis, quorum indulgentiæ durant: tum etiam, quia hæc carentia non eſt rei neceſſariæ, ſed ſupererogationis, poteſtque ſufficienter juriſdictio Epiſcopalis a Capitulo adminiſtrari ſine hac poteſtate.

Secundo ſequitur a fortiori ex dictis, nullum Parochum, aut ſacerdotem, habentem etiam plenam juriſdictionem in foro ſacramentali, poſſe jure ordinario indulgentias concedere. Ita docent iidem auctores: ſequiturque evidenter ex eiſdem principiis, & decretis, quæ repetere neceſſe non eſt. Propter quod ſupra etiam diximus verba illa Joan. 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, nullo modo comprehendere poteſtatem hanc concedendi indulgentias, tum quia in eis tantum eſt ſermo de remiſſione peccatorum per ſacramentum: tum etiam, quia per illa verba datur poteſtas ordinis in corpus Chriſti myſticum, non vero propria juriſdictionis poteſtas. Unde illi ſolum potuerunt circa hanc veritatem errare, qui exiſtimarunt indulgentiarum abſolutiones eſſe actum characteris ſacerdotalis: hi enim conſequenter dicere poſſent, eo ipſo quod huic poteſtati ſacerdotali applicatur materia, ſubjiciendo illi fideles, ſeu pœnitentes, poſſe ſacerdotem talem poteſtatem habentem exercere circa illam hunc actum abſolvendi per indulgentias. Atque hoc modo videntur dixiſſe quidam Canoniſtæ, quemlibet ſacerdotem propriũ quocunque modo, id eſt, qui poſſit abſolvere a peccatis in foro pœnitentiæ poſſe etiam concedere indulgentias. Ita tenuerunt quædam Gloſſæ, & Innocentius Archidiaconus, Cardinalis, & Panormitanus, ſicut eos refert, & ſequitur Angelus in Summa verb. Indulgentia, num. 5. & Summa Roſella ibidem, qui tamen limitant hanc ſententiam, ut intelligatur indulgentia conceſſa in foro pœnitentiæ, non extra, ut hoc modo reſpondeant ad jura ſupra citata.

Hæc vero ſententia intellecta de propria indulgentia, de qua Angelus aperte loquitur, eſt omnino improbabilis. *Rejicitur.* Et inprimis ſupponit falſum fundamentum: ſcilicet, quod indulgentia ſit actus manans a poteſtate ordinis. Deinde male infert: nam, licet id concederemus, nihilominus abſolutio ſacramentalis, & abſolutio indulgentiæ eſſent actus diverſi, & requirentes diverſas juriſdictiones, quarum una eſt ſeparabilis ab alia. Nunc enim poteſt Papa concedere alicui ſimplici ſacerdoti poteſtatem dandi aliquas indulgentias, & non approbare, neque exponere illum ad confeſſiones audiendas: ergo & e converſo, licet Parochis, & aliis confeſſoribus ſubjiciatur plebs quoad ſacramentale judicium, non ſequitur ſubdi quoad indulgentiæ forum. Tertio errant valde diſtinguentes de indulgentiis in foro ſacramentali, vel extra. Nam, ſi loquantur formaliter de indulgentia, quæ per ipſum ſacramentale judicium, ejuſque abſolutionem datur, eſt implicatio in verbis: nam de ratione indulgentiæ eſt, ut ſit remiſſio pœnæ extra ſacramentum, id eſt, non per ſacramentum, ut ſupra probatum eſt. Si vero loquantur tantum concomitanter, ſine fundamento loquuntur. Tum quia illa concomitantia eſt impertinẽs, & accidentaria: & ideo qui poteſt concedere indulgentiã ſimul cum ſacramento, poteſt etiam concedere ſine illo, ſicut ſupra argumentabamur: tum etiam, quia oſtendere debent, ubi ſit hæc poteſtas, vel juriſdictio conceſſa confeſſoribus; non enim conceditur ex vi muneris confeſſoris, ut ſic, cum indulgentia nullo modo ſpectet ad ſacramentum confeſſionis, ſed omnino per accidens cum illo conjungatur: nullo autem alio jure divino, vel humano poteſt oſtendi conceſſa. Neque fuiſſet expediens, quia nimium enervaretur rigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ quoad ſacramentales pœnitentias. Neque eſt veriſimile Eccleſiam limitaſſe poteſtatem Epiſcoporum, & non potius fuiſſe limitaturam hanc poteſtatem confeſſorum, ſi eam illos habere exiſtimaret. Nec Gloſſæ illæ, quæ in contrarium citantur, nec Doctores Canoniſtę, qui illas ſequuntur, de propria indulgentia loquuntur, ſed de illa remiſſione pœnæ, quæ a confeſſore fit per impoſitionem pœnitentiæ ſacramentalis, gravioris, aut levioris: ut patet ex Gloſſ. in c. *Menſuram*, de Pœn. d. 1. & Panorm. in c. *Sicut dignum*, de Homicidio n. 2. *Gloſſæ, & Doctores præcedẽtis ſentẽtiæ exponuntur.* Putant enim illi auctores poſſe confeſſorem ita arbitrari de pœnitentia imponenda, ut licet minorẽ imponat, quam reatus pœnitentis mereatur, nihilominus ex virtute clavium totum remittat, quam ipſi diſpenſationem vocant: quæ ſi vera eſt, longe diverſa eſt ab indulgẽtia, de qua modo agimus. Quid vero de illa ſentiendum ſit, diximus ſupra agentes de ſatiſfactione.

SECTIO V.

Quid poſſint Prælati religionum circa indulgentias concedendas.

EX dictis in præced. ſectione plane inferri videtur, Prælatos religionum, ſive locales, ſive Provinciales, ſive generales, jure ordinario, ſeu ex vi ſui muneris nullam habere poteſtatem ad concedendas indulgentias. *Prælati religionum non poſſunt jure ordinario indulgentias concedere.* Nihilominus in hoc ſingularem habuit opinionem Medin. in dict. lib. cap. 29. dicens, hos Prælatos jure divino habere poteſtatem concedendi indulgentias, qui profecto, cum id de Epiſcopis aſſeruerit, non omnino extra conſequentiam loquitur, maxime de Generalibus, & Provincialibus, quoniam hi videntur habere plenam juriſdictionem Epiſcopalem in ſuos ſubditos, & reſpectu illorum ſunt principales paſtores & Prælati ſub Pontifice. *Corol. 1. Medinæ ſentent. Rejicitur.* Non audet tamen hic auctor dicere, hos Prælatos de facto habere hanc poteſtatem, putat enim ita eſſe a Chriſto datam, ut poſſit per Eccleſiam auferri, aut impediri, & de facto ſublatam eſſe propter tuendam Epiſcoporum dignitatem juxta dictum c. *Accedentibus*. Sed profecto mirum eſt, quod hi Prælati de jure divino talem poteſtatem habeant, & tamen quod de facto in Eccleſia nunquam illam habuerint, nec modo habeant, neque ut creditur, habituri ſint. Nam, ſi ita ſemper futurum erat expediens, immerito ſane Chriſtus talem poteſtatem contuliſſet: ſi vero expediebat de facto illos talem poteſtatem habere, immerito Pontifices eos illa privarunt, imo & invalide, cum non poſſint, ſaltem ſine ſufficiente cauſa, immutare ea quæ ſunt divini juris. Omitto cętera, quę con-

contra hanc conceſſionem juris divini extra Summum Pontificem generatim dixi, ex quibus a fortiori concluditur non habere locum illam conceſſionem in his Prælatis. Quod vero nec jure humano facta ſit, probant jura ſæpius citata. Atq; ita in illatione facta omnes Doctores conveniunt, tam in jure divino, quam in humano ſtando.

Suffragium duplex.

Occurrit tamen hic ſpecialis difficultas circa hos Prælatos: nam habent poteſtatem concedendi aliquibus remiſſionem pœnarum, applicando eis bona merita, & ſatisfactionem ſuarum congregationum & efficiendo illos participes earum, eos ad quandam ſpecialem unionem cum ſuis religionibus admittendo, ut conſtat ex uſu Eccleſiæ: hoc autem eſt quoddam indulgentiæ genus; ergo. De hac difficultate multa dicuntur a Theologis, quæ breviſſime attigit Soto in hac materia, & latius Corduba qu. 42. ſed revera ſpectant potius ad ſuffragia. Et ideo breviter dicendum eſt, quidquid in hoc genere Prælati religioſorum aut poſſint, aut faciant, ſolum eſſe ſuffragiorum oblationes, ſeu donationes, non vero eſſe indulgentiarum conceſſiones: & ideo nihil obſtare aſſertioni propoſitæ. Nam quod hæc duo diverſa ſint, manifeſtum eſt: nam, quælibet privata perſona poteſt offerre ſuffragium pro alio ex ſuis operibus, indulgentiam autem concedere non poteſt, etiam per modum ſuffragii, ut ex ſupra dictis conſtat, & ex communi ſenſu Eccleſiæ: alias poſſet unuſquiſque ſua auctoritate indulgentiam aliquam pro defunctis concedere, quod abſurdum, & erroneum eſt.

Ut autem propria differentia a priori intelligatur advertendum eſt, inter ſuffragia quædam eſſe, quæ per modum impetrationis, aut meriti de congruo offeruntur, alia vero per modum ſatisfactionis, aut ſolutionis. In prioribus manifeſta eſt differentia ab indulgentiis: nam per illa ut ſic non fit compenſatio pro reatu pœnæ temporalis, & ideo ex vi illorum tantum non fit immediata remiſſio talis pœnæ (ut eſt probabile) vel ſaltem non fit ex juſtitia, neque eſt infallibilis, quod tamen fit per indulgentiam. Poſteriora ſuffragia habent in hoc majorem convenientiam cum indulgentia: nam per ea fit ſolutio & compenſatio ad æqualitatem, ideoque & immediate, & infallibiliter, & ex juſtitia obtinent remiſſionem proportionatæ pœnæ. In hoc ergo conveniunt cum indulgentiis.

Cuilibet poteſt ſatisfacere pro peccatis etiam alienis jam commiſſis.

Ut autem differentia declaretur, conſiderandum ulterius eſt, aliud eſſe ſatisfacere pro peccatis jam cõmiſſis, aliud vero eſſe ſatisfactiones jam factas, & quæ tunc non habuerunt effectum, applicare ad remittenda peccata poſtea commiſſa. Illud prius eſt ſecundum ordinariã legem, & juxta proprium debitum, quod ex peccato reſultat: & ideo a qualibet privata perſona fieri poteſt propria auctoritate, vel pro ſe ipſa, & tunc retinet proprium nomen ſatisfactionis, vel pro alio vivente, aut defuncto propter unionem charitatis, & vocatur ſuffragium ſatisfactorium. Secundum autem eſt exorbitans ab ordinaria lege, & debito peccatorum, includitque diſpenſationem quandam in divino jure, ut ſupra declaratum eſt: & ideo nulla humana poteſtas ad hoc erat per ſe ſufficiens, ſed neceſſaria fuit poteſtas a Chriſto conceſſa Vicario ſuo immediate, & per illum aliis.

Non autem pro committendis ſatisfactiones applicare.

Et hinc etiam eſt, ut nullus homo purus quantumvis juſtus, & ſuperabundantes operans ſatisfactiones, poſſit theſaurum privatum ex eis congregare, quia eſſet prorſus inutilis, cum non poſſit ab eo auctoritate ſua diſpenſari, aut applicari. Poteſt enim unuſquiſque, quando ſatisfactorium opus facit, ſatisfactionem illam, cui voluerit applicare, tamen ſi applicatio neque in ipſo, neque in alio habuit effectum, poſtea non poteſt amplius ſatisfactionem illam applicare, alioqui etiam pro peccatis cõmiſſis id facere poſſet, vel etiam poſſet efficere ut applicatio, quæ fortaſſe propter obicem alterius effectum non habuit, recedente fictione illum habere incipiat: utrumque autem eſt ultra hominis facultatem abſque ſpeciali Chriſti conceſſione. Et ſimili ratione neceſſarium eſt, eum, qui ſatisfactorium opus facit, tunc ſatisfactionem ſuam, ſibi aut alteri intentione formali, vel virtuali applicare; quod ſi id non faciat, poſtea id non erit in ejus voluntate, aut poteſtate, alioqui poſſet illud applicare, vel pro peccatis poſtea commiſſis, vel pro hominibus; qui tunc erant in peccato, poſtea vero juſtificati ſunt. Quia igitur hoc non eſt in poteſtate privatæ perſonæ, ideo nec theſaurum privatum theſaurizare poteſt, quem poſſit ipſe poſtea diſpenſare. Eo vel maxime, quod opus factum ſine intentione formali, vel virtuali ſatisfaciendi pro aliquo, vel aliquibus, vel aliqua communitate in particulari, profecto dici non poteſt proprie & in rigore ſatisfactorium, quia, cum ſatisfactio ſit opus juſtitiæ, neceſſe eſt, ut voluntarie & in particulari fiat ad ſolvendum debitum, quia juſtitia, præſertim ſatisfactoria apud Deum, debet eſſe voluntaria, & exerceri in particulari, quia morales actiones circa particulares ſunt. Neceſſe eſt ergo veram ſatisfactionem hoc modo fieri, & tunc ſi efficaciter & cum effectu fit, nihil relinquitur in theſauro reponendum: ſi autem talis intentio non habet effectum, jam non manet applicatio ejus ſub poteſtate operantis propter rationes factas, & quia jam non eſt dominus illius operis, ſed tantum quando illud operatur, idcoque non reconditur in privato theſauro: ponitur autem in communi theſauro Eccleſiæ ex virtuali intentione, quam unuſquiſque juſtus habet, ut omnes ſatisfactiones ſuæ ſuperabundantes, ſeu quæ effectum non habuerunt, proſint aliis eo modo, quo legitime fieri poſſit, juxta modum a Chriſto præſcriptum.

Nulla privata congregatio fidelium poteſt privatum congregare theſaurum.

Atque eiſdem rationibus ulterius concludi poteſt, nullam privatam congregationem fidelium ex his, quæ ſunt in Eccleſia, poſſe congregare privatum theſaurum ex ſuperabundantibus ſatisfactionibus ſuorum membrorum; privatum, inquam, id eſt, qui ſit quaſi ſub privato dominio talis congregationis, cujuſque diſpenſatio ad illam, ſeu prælatum ejus ſpeciali poteſtate pertineat. Patet ex eodem principio, quod nullus eſt effectus, ad quem poſſint tales ſatisfactiones applicari per modum ſolutionis, per poteſtatem humanam, ortam (ut ſic dicam) ex dominio in talia opera, ſed neceſſaria eſt ſpecialis poteſtas conceſſa a Chriſto, quę non eſt data his privatis congregationibus, nec Prælatis earum, ut oſtenſum eſt. Accedit etiam, quod ſi unaquæque congregatio particularis privatum theſaurum ſibi congereret, nihil remaneret, quod in theſauro communi Eccleſiæ reponeretur, quia tota Eccleſia univerſalis conſtat ex congregationibus & Eccleſiis particularibus: ſi ergo unaquæque pars ſibi reſervaret ſuum theſaurum, quid pro univerſali theſauro ſupereſſet? Reſpondere quis poteſt, utrumque reſpectum poſſe in privato theſauro conſiderari, ſcilicet, & totius reſpectu privatæ congregationis, & partis, reſpectu univerſalis theſauri. Sed contra hoc præter rationes adductas facit, quod nihil eſt æque primo ſub dominio vel adminiſtratione particulari & univerſali; ſed quando hæc duo ſimul concurrunt, ordinarius uſus rei pertinet ad proprium dominium, ad remotum vero ſeu communem ſolum in quibuſdam caſibus particularibus, atque ita fieret juxta illam ſententiam, diſpenſationem particularium theſaurorum ordinarie pertinere ad privatas congregationes vel Prælatos earum, ad univerſalem vero paſtorem ſolum extraordinarie & pro cauſis univerſalibus. Unde, cum ablatis partibus nihil maneat in toto, non haberet Pontifex, ut univerſalis paſtor eſt, theſaurum aliquem conſtantem ex ſatisfactionibus Sanctorum, quem poſſit ordinarie diſpenſare. Dico autem, *ut univerſalis paſtor eſt*, quia ut eſt Epiſcopus Romanus, habebit ſolum Eccleſiæ ſuæ theſaurum. Conſequens autem eſt omnino falſum, & contra doctrinam Clem. VI. & Leonis X. & aliorum Pontificum, ut ſupra vidimus.

Quid ſit admittere religiones alios fideles ad cõmunicationem meritorum, & operum ſuorum.

Ex his ergo ſatis conſtat, quando aliqua religio, vel Prælatus ejus aliquos admittit ad conſortium, ſeu participationem operum talis religionis, non admittere illos ad participationem alicujus theſauri cum illo communicandi, neque applicare illis aliquas ſatisfactiones ad remiſſionem peccatorum, quæ commiſerant, & conſequenter in ea communicatione nec rationem, nec conceſſionem indulgentię intervenire. Admittunt ergo illos ad applicationem ſuorum meritorum, & operum præcipue per modum impetrationis. Nam, quia propter pia opera totius religionis Deus ſpecialiter benefacit membris ejus, ideo omnibus etiam cum tali religione ſpecialiter conjunctis ſpecialia beneficia confert propter eadem opera. Poſſunt etiam aliquos admittere ad participationem ſuffragii ſatisfactorii, ſi velint ſatisfactiones ſuas eis applicare, quando eas faciunt. In hoc tamen advertere oportet, hujuſmodi applicationem ſemper requirere particularem voluntatem & intentionem ſingularium perſonarum operantium; itaque non ſatis eſt, quod Præ-

Ad applicationem ſuffragii ſatisfactorii requiritur particularis voluntas operantis.

Prælatus unius domus v. g. ſua intentione & voluntate applicet pro benefactoribus, aut pro tali benefactore tantam ſatisfactionem, vel tale opus ſatisfactorium, quod ab aliquo ſibi ſubdito efficitur, ſed neceſſe eſt, ut etiam ipſe ſubditus ſua voluntate illud offerat, vel expreſſe & directe, vel intentionem ſuam ad ſuperioris intentionem referendo. Ratio eſt, quia voluntas ſuperioris non ſufficit ad dirigendum moraliter alienum opus, quia non eſt directe & immediate ſub dominio illius, licet habeat aliquod jus ad illud, ut ſtatim dicam; proximus autem operans habet proprium dominium illius operis quoad uſum ejus, & ideo ab illo pendet relatio ejus in hunc vel illum finem. Et eadem ratione ab ejus intentione pendet, quod opus ſit ſatisfactorium pro hoc vel illo.

Objeſt. adverſus ſuperiorē aſſertionem. Dices. Superior poteſt præcipere inferiori (inter religioſos loquimur) non ſolum, ut faciat tale opus, ſed etiam ut ſatisfactionem ejus offerat pro tali perſona, quia eſt Dominus voluntatis, & omnium actionum ſui ſubditi, & fructuum earum: ergo etiam poteſt ſua ſola intentione efficaciter applicare alteri talem ſatisfactionem, irritando omnem voluntatem ſubditi, ſi forte repugnaverit. Reſpondetur, non deeſſe auctores, qui hoc argumento Quorūdā reſponſio. convicti ita cenſeant; nam Soto diſt. 21. q. 1. ar. 4. circa Soto. fin. Cordub. dict. q. punct. 3. dub. 5. ita ſentire videntur. Scoti reſponſio. Alii vero extreme ſentientes, negant antecedens, quia ſatisfactio propriorum operum eſt bonum pertinens ſuo modo ad internam animæ ſalutem, & moraliter loquendo, neceſſarium ad tollendum impedimentum conſequēdæ beatitudinis, quod ſentire videtur Scot. quodlib. 20. Et confirmari hoc poteſt, quia ſatisfactio hæc, & applicatio ejus eſt res valde ſpiritualis, & interna, quæ non cadit ſub præceptum humanum. Et urgetur amplius, quia Rejicitur. non poteſt ſuperior præcipere inferiori, ut efficiat opus cum omnibus conditionibus requiſitis ad fructum ſatisfactionis, quia modus operandi in gratia, & cum omnibus bonis circumſtantiis, non cadit ſub præceptum, cum tamē neceſſarius ſit ad fructum ſatisfactionis: ergo multo minus poteſt præcipere applicationem ſatisfactionis pro aliquo.

Nihilominus probabilius cenſeo, poſſe Prælatum præcipere ſubdito, ut faciat opus ad ſatisfaciendum pro alio, quia hoc eſt opus charitatis: ergo, ſicut poteſt ſuperior præcipere inferiori, ut faciat eleemoſynam, ita etiam, ut Evaſio. faciat hoc ſuffragium, eſt enim quædam ſpiritualis eleemoſyna. Reſpondet Scotus, Superiorem ſolum poſſe præcipere eleemoſynam, de ſuperfluis, atque ita rationem ad ſummum procedere de ſatisfactionibus non neceſſariis ipſi operanti; quia vero in hac vita nec ſuperior, nec ſubditur ſcire poſſunt, imo nec moraliter præſumere talem ſatisfactionem non eſſe neceſſariam ipſi operanti, ideo nunquam habet locum tale præceptum. Sed contra hoc Eliditur. retorqueo eandem reſponſionem, quia potius moraliter conſtat hic, & nunc talem ſatisfactionem non eſſe ita neceſſariam ipſi operanti, ut ex ejus alienatione damnum alicujus momenti patiatur in quo ſenſu poteſt dici ſuperflua: ergo id ſatis eſt, ut præcipi poſſit applicatio ejus. Cur enim non poterit præcipere ſuperior id, quod ſubditus facere poteſt ſine gravi nocumento ſuo in utilitatem alterius, ſi gravis ratio ſeu cauſa occurrat? Antecedens probatur, quia inprimis hinc augetur eſſentiale meritū, & præmium talis operis, tum propter obedientiam, tum propter charitatem, quę magis relucet ſuſtinendo aliquam temporalem pœnam propter bonum alterius: id autem majoris commodi eſt ipſi ſubdito, quam ſit detrimentum in carentia remiſſionis pœnæ temporalis. Deinde, quia non ſtatim imminet periculum ſuſtinendi hac de cauſa aliquas pœnas Purgatorii, quia in poteſtate ipſius eſt, & alia ſatisfactoria opera pro ſe facere, & minuere peccata, quibus illas pœnas mereatur. Atque hæc ratio non ſolum in Prælatis religionum, ſed etiam in Pontifice, vel Epiſcopo reſpectu ſuorum ſubditorum, habere poteſt locum, ſi cauſa publica, vel proportionata ſubſit, ut ſi præcipiant jejunium, v. g., offerre pro defunctis in bello pertinente ad cauſam religionis, vel aliquid hujuſmodi. In religioſis autem intercedit ſpecialis ratio, propter quam & frequentius, & ex minori cauſa hoc fit, nimirum quod Prælatus religionis propter votum obedientiæ habet ſpeciale jus, & dominium in voluntatem ſubditi, & ideo facilius poteſt de operibus ejus diſponere. Juvat etiam, quod religioſi ratione ſtatus debent pauciora habere debita, & pluribus ſatisfactionibus abundare: & ideo facilius etiam poſſunt aliis ſubvenire. Quia vero hoc dominium talium Prælatorum non eſt abſolutum, ſed quaſi paternum, & principaliter in bonum ſubditorum, ideo non debent hac poteſtate uti, nimium gravando ſubditos, ſed moderate, & ex juſtis cauſis.

Neque vero obſtat, quod hæc ſatisfactio, vel applicatio ejus, quid ſpirituale ſit: nam inprimis poſſunt hęc Cōfirmationibus Scoti reſpōdetur. præcipi, ut circumſtantiæ operis externi: & deinde religioſi ſpecialiter ex regula, vel voto poſſunt ſuo modo obligari ad interiores actus, vel ad mentalem orationem, vel quid ſimile. An vero ex vi talis præcepti teneatur ſubditus tale opus facere cum omnibus requiſitis ad ſatisfactionem, quod in ultima confirmatione tangebatur, magis dubia res eſt. Dico tamen, ſi gravitas cauſę poſtulet, poſſe Prælatum præcipere ſubditis, ut quantum in ipſis eſt, ſe diſponant ad illud opus ita faciendum, ut ſit gratum & acceptum Deo ad talem effectum, quia nec repugnat ex ſe talem modum operandi cadere ſub præcepto, neque eſt onus valde difficile: & quamvis tale eſſet, propter graviſſimam cauſam præcipi poſſet. Ulterius vero cenſeo, ordinarie præceptum hoc non ita intelligi, ſed ſolum injungi ſubdito, ut tale opus ex ſe ſatisfactorium faciat pro tali perſona, reliquum autem ſupponi ex illa obligatione qualiſcunque illa ſit, qua unuſquiſque, præſertim religioſus, tenetur & recte operari, & eſſe in ſtatu gratiæ.

Hinc vero (ut ad objectionem factam redeamus) non Vera objectionis ſolutio. ſequitur poſſe Prælatum immediate applicare opus ſubditi ſine ejus intentione, & quaſi cooperatione, quia illud dominium, quod dicitur habere Prælatus, ſolum eſt in ordine ad debitum uſum, non tamen ſimpliciter in ordine ad uſum: nam, licet pręcipiente Prelato, debeam id facere, tamen meum ſemper eſt facere, vel non facere, & hoc modo uſus abſolute manet ſub dominio ſubditi: nam ſi nolit opus facere, infectum manet, quidquid alius pręcipiat. Similiter ergo, quamvis præcipiat ſatisfacere pro aliquo, ſi ſubditus non vult pro illo ſatisfacere quamvis male faciat, tamen revera non ſatisfacit pro illo, etiamſi opus ex ſe ſatisfactorium faciat, quia valor moralis talis operis ad ſatisfaciendum pro hoc vel illo, pendet intrinſece ex intentione ipſius operantis, quam non poteſt ſuperior ſupplere: imo hoc ipſo, quod tale opus quoad talem circumſtantiam ſit contra ſuperioris voluntatē, videtur amittere bonitatem moralem, & cōſequēter etiā ſatisfactoriū valorem, ita ut nec illi proſit, cui vult Pręlatus, neq; ipſi operanti, aut alteri, cui ipſe donat. Loquimur enim de ſatisfactione ex opere operātis, illa enim quę eſt ex opere operato, alia ratione requirit propriā intentionem ipſius offerentis ſeu miniſtri, de qua re in ſuperiori Tomo dictum eſt. Loquimur item de pręcepto ſuperioris, quod vere ad culpam obliget, alioqui opus aliter factum non ideo erit peccaminoſum; & prætera minus efficax erit voluntas ſuperioris ad applicandum opus ſubditi ſine cōcurſu voluntatis ejus. Qua propter nec recte, nec valide faciunt Prælati religioſorum, ſi in ſuis ſubditis eorum opera aliis applicant, quoad ſatisfactiones, quia moraliter loquendo, ſubditi, qui ignorant Prælati intentionem, aliam diverſam habebunt, & illa erit quoad factum efficax, ut dixi, nec tenentur ſubditi, quoties aliis applicant opera ſua, ſubintellectam conditionem habere, *niſi ſuperior alteri applicaverit*, quia hoc modo nullum ſuffragium certum facere poſſent, quod eſſet onus intolerabile: ſatis ergo eſt, ut teneantur intentioni ſuperioris conformari quando jubētur. Quin potius Opus a ſubdito exiſtimo, quod licet ſubditus nulli applicaret ſuum opus non applicatum, ex inadvertentia, vel culpabili negligentia, ſola inten- nō poteſt tio ſuperioris non ſufficeret ad applicandum illud, quia illo inſcio non habet poteſtatem immediatam in illud opus, ſed ſo- a ſuperiore appli- lum in voluntatem a qua prodit, obligando illam. Unde cari. quantumvis conetur, nunquam refert opus illud, ut opus humanum eſt, ad talem finem ſeu effectum. Nec fortaſſe Soto, vel Corduba aliud ſenſerunt, ſed præceceptum, aut voluntatem Prælati, qua vult ſubditum ſatisfacere pro alio, vocarunt appplicationem.

Sed dicet aliquis. Quis ergo fructus provenit fidelibus Quis fructus proveniat fi- (quos religioſi *Fratres* vocare ſolent) ex eo quod a delibus, Prælatis religionum admittuntur ad conſortium & par- eo quod ad parti- ticipationem bonorum operum religionis. Nam, ſi neceſſa-

ceſſaria ſemper eſt particularis intentio & applicatio ſingulorum religioſorum, illa ſola ſufficeret ſine tali admiſſione, vel unione: & hæc ſine dicta intentione nõ ſufficit; nullum ergo fructum affert. Hoc autem erroneum eſſet aſſerere: nam incidit in hæreſim Wicleph, dicentis has applicationes ſpecialium orationum nihil prodeſſe, ut latius tractat Waldenſ. tom. 2. de Sacram. tit. 10. c. 93. & ſeq. & damnatur in Conc. Conſtant. ſeſſ. 8. Reſpondetur ex dictis ſupra in materia de Suffragiis, tribus modis poſſe ſuffragium prodeſſe alteri, per modum ſatisfactionis, & per modum directæ impetrationis, & indirecte per modum cujuſdam meriti de congruo. Dico ergo illã admiſſionem, ſeu unionem in primis prodeſſe ad hunc poſtremum modum fructus, qui non pendet ex particulari intentione ſingulorum operantiũ, ſed hoc ipſo quod aliquis eſt peculiari modo membrũ vel ſocius hujus religionis, merita ejuſdem religionis valent apud Deum, ut ratione illorum peculiari auxilio aliqua bona cõferat perſonis ei conjunctis, etiamſi ad hunc finem talia merita nõ referantur. Et præſertim habebunt hanc efficaciã, ſi talis perſona aliquid a Deo petat propter merita talis religionis. Quamvis enim unuſquiſque juſtus ſẽper poſſit a Deo petere propter aliorum juſtorum merita, & inde accipiat oratio aliquam impetrandi vim, majorem tamen accipiet, quod talis perſona magis conjuncta fuerit eis, propter quorum merita petit: nam ratio amicitiæ poſtulat, ut propter amicos aliis eis conjunctis benefaciamus, etiam ipſis amicis nihil directe petentibus. Atque ita fere explicarunt fructum hujus unionis, ſive admiſſionis Adrian. quodlib. 8. & Corduba qu. 42.

[...ci]patione operum religionis admittantur. — *Hæc unio prodeſt ad in directã impetrationem.*

Addendum vero eſt, etiam prodeſſe ad illum fructum, qui directe per propriam impetrationem obtineri poteſt. Nam, licet ad hũc fructum neceſſaria ſit propria intentio perſonæ orantis, tamen cæteris paribus efficacior eſt juſti oratio facta pro perſona ſibi conjuncta, quam pro extranea: nam ſicut merita ipſa juſtorum per ſe & abſque alia intentione valent de congruo perſonis ipſis conjunctis, non vero extraneis, ita ob eandem proportionẽ eadem merita, adjuncta ſpeciali intentione & oratione, majorem efficaciam habent reſpectu perſonæ conjunctæ, quã extraneæ. Et ſimili modo oratio ipſa, cæteris paribus, efficacior eſt ad impetrandum pro perſona conjuncta, quã pro extranea: ad hunc ergo effectum conferet illa unio. Et præterea prodeſt, ut participes fiant perſonæ ſic conjunctæ orationum omnium, quæ generaliter fieri ſolent pro ipſa religione, & membris ejus, nam illas participant, non ſolum priori modo, ſeu indirecte, ſed etiam quoad directam impetrationem. Et veriſimile eſt, quando hæ orationes fiũt a tota communitate, & quaſi homine totius religionis, non pendere effectum earum, etiam quoad directam impetrationem ex intentione particulari ſingulorum membrorum, ſed intentionem Prælatorum ſufficere, quanquam ſi accedant etiam intentiones ſingulorũ, multum conferent cæteris paribus, ad efficacem impetrationem: ſed de his latius in propria materia de Oratione. De ſuffragio autem ſatisfactorio concedimus unionẽ illam, vel præceptum ſuperioris non ſufficere ſine intentione illius, cujus ſatisfactio applicatur. Quia vero hæc applicatio ſæpe fit generaliter pro fratribus, & ſociis religionis, ideo ad habendam partem in hujuſmodi applicationibus confert etiam illa conjunctio.

prodeſt etiam hæc unio ad directam impetrationem. — *Iuvat ad ſatisfactorium ſuffragium.*

Addo ultimo, etiam interdum deſervire ad participãdas, & lucrandas indulgentias a Sede Apoſtolica religionibus conceſſas, ſed ad hoc neceſſaria eſt ſpecialis facultas ejuſdẽ Apoſtolicæ ſedis extendentis tales indulgẽtias ad hujuſmodi perſonas, qualis cõceſſa eſt Mendicantibus: ut ex compendio privilegiorum conſtat, tunc autem non Prælatus religionis, ſed ipſemet Summus Pontifex indulgentias concedit: atque ita indulgentiarum lucrum nunquam ab his Prælatis religionum manat.

Prodeſt ad lucrandas indulgentias religionibus conceſſas.

SECTIO IV.

In quibus ſit, vel eſſe poſſit poteſtas delegata ad indulgentias concedendas.

Marſilii opinio rejicitur.

Marſilius 4. q. 12. art. 2. part. 2. illius c. 2. in fine, ſentit hanc poteſtatem nunquam delegari. Nam, licet non neget poſſe ab aliquibus exerceri ex ſpeciali licẽtia Pontificis, negat tamen illam eſſe delegationẽ, ſed ſolum prohibitionis ablationẽ. Putat enim in primis, hanc poteſtatem ſolũ poſſe exerceri per ſacerdotes: addit ſubinde, omnes ſacerdotes habere illam jure divino in ſuos ſubditos: tertio exiſtimat, jure humano eſſe prohibitos vel impeditos ab uſu illius poteſtatis, ex quibus principiis concludit, quando eis fit facultas, non delegari poteſtatem, ſed ſolum auferri prohibitionem. Nititur tamen falſis principiis, ut ex dictis conſtat. Et præterea nõ recte infert univerſaliter: quia dari poteſt hæc licentia ſacerdoti etiam circa non ſubditos in foro pœnitẽtiæ: & tunc non eſt ablatio prohibitionis, ſed collatio poteſtatis.

Concluſio affirmans.

Dicendum ergo in primis eſt, hanc poteſtatem delegabilem eſſe. Concluſio eſt communis omnium Theologorum, quos ſæpe retuli, & clara: quia hæc poteſtas juriſdictionis eſt; ergo eſt delegabilis. Item poteſtas Eccleſiaſtica in foro mere interno, ſeu ſacramentali, & in foro externo, ſeu contentioſo delegabilis eſt; ergo & in hoc foro, nihil enim ſpeciale afferri poteſt, quod impediat. Solum eſt neceſſarium facile exponere quis poſſit hanc poteſtatem delegare. Quod facile definitur ex dictis. Nam in primis Summus Pontifex maxime poteſt hanc delegationem facere, ut per ſe conſtat, & uſu quotidie fit: ſæpe enim judices delegati a Papa, & Generales religionum, vel viri inſignes hac poteſtate utuntur a Pontifice ſibi conceſſa, quæ eſt mere delegata: nec enim ex officio eis competit, aut eam poſſunt aliis ſubdelegare. Neque etiam dici poteſt, illos non eſſe delegatos, ſed meros denunciatores indulgentiarum conceſſarum a Papa, quia revera non ita eſt, Papa enim nullam indulgentiam conceſſit, ſed poteſtatem tantum, alioqui idem dici poſſet de Legatis, & de Summo Pœnitentiario, quod eſt contra omnes. Deinde etiam Epiſcopus poteſt reſpectu ſuorum ſubditorum hanc poteſtatem delegare. Probatur, quia illa poteſtas eſt ordinaria, ut oſtenſum eſt, ergo poteſt delegari. Idem etiam confirmat uſus, & communis ſententia. An vero Archiepiſcopus, vel alius poſſit hanc delegationem facere, paulo inferius dicam.

Quis poſſit hanc poteſtatem delegare.

De illo autem, cui poteſt fieri hæc delegatio, aliqui dixerunt neceſſario debere eſſe ſacerdotem, etiam ex divino jure. Sed falſum hoc eſt: quia, ut ſupra oſtendimus, ordo ſacerdotalis non eſt per ſe neceſſarius ad hunc effectũ, quod ſi ille neceſſarius non eſt, neque alij ordines ſunt neceſſarij: quia nullus eorum eſt per ſe principium alicujus abſolutionis. Quocirca Summus Pontifex de facto committit hanc poteſtatem non ſacerdotibus, ut Diaconis, Cardinalibus: & interdum etiam Cardinalibus nullum ſacrum ordinem habentibus. An vero poſſit illam concedere omnino laicis, generalis quæſtio eſt de quacunque juriſdictione Eccleſiaſtica, de qua plura infra dicam in materia de Cenſuris. Nunc breviter dico, de abſoluta poteſtate poſſe; jure tamen ordinario non poſſe, neque per generalem conceſſionem id facere, niſi aliquando fortaſſe expreſſe declaret ſe in hoc diſpenſare.

An vero Archiepiſcopus, vel alius poſſit hãc delegationem facere paulo inferius dicam. — *Cui poſſit hæc poteſtas delegari.*

Unde falſum cenſeo, quod dixit Felinus in tract. de Indulgentiis, n. 19. citans Antoninum 1. p. tit. 10. c. 3. §. 5. per clauſulam generalem, qua alicui conceditur, ut in articulo mortis obtinere poſſit indulgentiam plenariam a confeſſore, poſſe illam obtinere a quolibet laico, ſi neque confeſſor, neque ſacerdos, vel clericus alius haberi poſſit: nam privilegium hoc concedens confeſſori intelligi debet, ſi haberi poſſit. Hoc, inquam, falſum exiſtimo non ſolum de laico, ſed etiam de quocunque non ſacerdote. De laico quidem: quia illud eſt contra commune jus: & quia generalis conceſſio facta ſine derogatione particulari non intelligitur fieri contra jus commune, ſi aliter habere poteſt ſufficientem effectum. De aliis vero clericis ſacerdoti inferioribus patet: quia illi nõ poſſunt comprehendi nomine confeſſoris, cui ſoli talis poteſtas conceditur ex vi illorum verborum. Dicere autem ſubintelligi conditionem, *ſi poſſit inveniri confeſſor*, eſt addere aliquid privilegio, quod in ipſo non habetur, nec formaliter, nec virtute. Quin potius probabile etiam eſt ſacerdotem non poſſe in illo articulo ex vi illorum verborum talem indulgentiam concedere, niſi exercendo munus confeſſoris, unde, ſi audire confeſſionem non poteſt, neque concedere indulgentiam poterit, quia confeſſori conceditur poteſtas, quod formaliter intelligendũ videtur, non enim ſine cauſa dictum eſt *confeſſori*, nõ vero *ſacerdoti*. Nihilominus quod hoc propoſitum eſt probabile, quia intelligi poteſt de confeſſore non actu, ſed munere, & quia in illo articulo quilibet ſacerdos, quan-

Felinus improbatur.

quantum in ipſo eſt, poteſt eſſe confeſſor, ideo, ſi ex accidenti propter impotentiam pœnitentis non poteſt confeſſionem audire, poterit in illo caſu indulgentiam concedere, & pium eſt in probabili dubio ita facere, ut valeat quantum valere poſſit.

Cui poſſit Epiſcopus hanc poteſtatem delegare.

Atque ex his ſequitur, Epiſcopum non poſſe hanc poteſtatem delegare laico, non quia jure divino ſit incapax, ſed quia jure humano laicus omnino remotus eſt ab Eccleſiaſticis muneribus, ut latius dicemus in ſequenti opere de Cenſuris. Certum eſt autem unum Epiſcopum poſſe hanc facultatem delegare alteri reſpectu ſuorum ſubditorum, quia nullus poteſt eſſe magis capax hujus delegationis, quam alter Epiſcopus, dummodo alioqui non ſit per cenſuras impeditus. Dubitari vero ſolet, an poſſit Epiſcopus delegare hanc poteſtatem ſacerdoti ſimplici, aut inferioribus clericis. Quod attigit Antonius Roſelli tract. de Indulgentiis, n. 391. & diſtinguit duplices indulgentias quaſdam publicas, alias privatas in foro pœnitentiali, & has poſteriores ait delegari poſſe ſacerdoti ſimplici, non vero priores, quia ſunt juriſdictiones annexæ dignitati Epiſcopali. Sed oppoſitum cenſeo verum quod tenuerunt Joannes, & Gaſpar. Calderinus, quos ipſe citat. Et ratio eſt, quia licet dignitas Epiſcopalis habeat conjunctam hanc juriſdictionem, & illa, ut ordinaria, ſit propria talis dignitatis, tamen, quod illa, ut delegata, requirit dignitatem Epiſcopalem, nullo jure conſtat, ideoque gratis aſſeritur. Item ſimplex ſacerdos non eſt incapax hujus delegationis, & Epiſcopus, nec divino, nec humano jure prohibitus eſt illam facere: ergo poteſt. Denique diſtinctio illa impertinens eſt, quia, ut ſæpe dixi, nulla eſt indulgentia fori pœnitentialis niſi concomitanter, ex accidentaria circumſtantia, quę non variat rationem, aut poteſtatem concedendi indulgentiam. Unde cenſeo poſſe Epiſcopum poteſtatem hanc delegare vicario ſuo, etiamſi ſacerdos non ſit, dummodo ſit clericus, quia ille eſt capax, & aliunde nulla invenitur juris prohibitio.

Quis de facto habeat hanc poteſtatē delegatā.

Ex his etiam facile reſponderi poterit quærenti, quiſnam habeat de facto hanc poteſtatem delegatam. Dicendum eſt enim, quæſtionem eſſe de facto, ad quam Doctor non reſpondet, quia pendet ex voluntate Papæ, aut Epiſcoporum, quæ conſulenda eſt, aut reſcripta, vel privilegia, per quæ manifeſtatur. Nihilominus tamen quæri poteſt, an jure, vel uſu aliqui habeant hanc poteſtatem. Aliqui putant Archiepiſcopum habere a jure, quia non habet immediate a Chriſto, ſed a Papa: omnis enim juriſdictio Archiepiſcopi, ut ſic, eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, non Chriſti: & idem a fortiori dicent delegato Papæ: & de Summo Pœnitentiario, quos conſequenter dicere debent habere hanc poteſtatem delegatam ex uſu, quamvis non ex jure. Sed illa ratio nullius momenti eſt, quia poteſt eſſe juriſdictio a Papa, & non eſſe delegata, ſed ordinaria, ut ex ſupra dictis conſtat, & in ipſo Archiepiſcopo eſt manifeſtum, alias nullam juriſdictionem ordinariam exercet in ſua Provincia, ſed tantum in ſua diœceſi, quod eſt evidenter falſum, & contra text. in cap. *Paſtoralis*, de offic. ordin. & in cap. 1. cum aliis eodem tit. in 6. Unde probabilius cenſeo in illo hanc juriſdictionem non eſſe delegatam ſed ordinariam utpote convenientem ratione ſui muneris & dignitatis. Unde conſequenter etiam cenſeo poſſe illam delegare, ſicut & alios actus juriſdictionis Archiepiſcopalis, ut ſit, ut ex eiſdem juribus conſtat. De pœnitentiario vero aut Legato jam dixi ſupra rem eſſe incertam, & ideo conſulendum eſſe uſum.

Quis poſſit dare alicui licentiam lucrandas indulgentias Epiſcopi non ſui.

Ultimo inquiri hic poteſt, quis poſſit dare alicui fideli licentiam ad lucrandas indulgentias conceſſas ab Epiſcopo non ſuo. Quod tractat Corduba qu. 13. dub. 1. & refert opinionem Paludani, & quorundam Canoniſtarum, aſſerentium, Parochum poſſe dare hanc licentiam, quam ſequitur etiam Navarrus notab. 31. num. 13. Ipſe vero tenet oppoſitum, quod mihi omnino verum videtur. Omiſſis autem ejus rationibus, illa mihi videtur propria quod hæc licentia eſt virtualis quædam delegatio, ut ſupra etiam probavi: & ideo ſolus ille poteſt hanc licentiam dare, qui poteſt hanc juriſdictionem delegare. Poteſtque a ſimili confirmari de licentia eligendi confeſſorem: nam ſolus ille poteſt eam dare, qui juriſdictionem delegare poteſt. Et hæc fuit etiam ſententia Gloſſæ in dict. cap. *Quod autem*, eſtque etiam apud Theologos communior.

DISPUTATIO LVI.

De forma in concedendis indulgentiis ſervanda.

HÆc eſt ultima indulgentiarum cauſa, de qua in primis conſiderandum eſt, quæ & qualis neceſſaria ſit, vel ſufficiat. Deinde vero, quia talis forma verbis, vel æquivalentibus ſignis exprimitur, non ad ſignificandum tantum, ſed etiam ad agendum, ideo duo alia circa formam hanc contemplanda erunt, ſcilicet, quomodo ſignificatio ejus interpretanda ſit, & quanta ſit ejus efficacia.

SECTIO I.

Utrum ad indulgentiam concedendam, ſeu efficiendam neceſſaria ſit aliqua forma, eaque determinata.

Rationes dub.

RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia auctores communiter ſolum numerant tria ad indulgentiam neceſſaria, poteſtatem in concedente, diſpoſitionem in recipiente, & pietatem in cauſa finali: Nam, licet Altiſiodorus, Hoſtienſ. & alii alias conditiones requirant, illæ revera neceſſariæ non ſunt, & prout ab ipſis ponuntur, etiam ad diſpoſitionem recipientis pertinent, non vero ad formam. Signum ergo eſt nullam formam eſſe in hoc negotio neceſſariam, quia nullam de illa mentionem faciunt. Unde ſit, multo minus eſſe neceſſariam certam formam, præſertim, quia indulgentia non eſt ſacramentum, ut determinatam formam requirat, id enim ſacramentorum eſt proprium. Quod patet a ſimili: nam abſolutio a cenſura, vel excommunicatione non requiritur tam formam verborum, quia ſacramentalis non eſt: ergo eadem ratione, neque ad indulgentiam requiretur. In contrarium vero eſt, quia indulgentia eſt abſolutio quædam, quæ ſit inter homines: hujuſmodi autem abſolutio fieri non poteſt ſine aliqua ſenſibili ſignificatione: ergo nec poteſt fieri ſine aliqua forma. Patet conſequentia, quia per formam ſolum intelligitur ſignum illud, quo utitur indulgentiæ auctor ad concedendam illam, ſeu ad effectum ejus præſtandum. Unde videtur ulterius fieri, talem formam debere eſſe determinatam, quia effectus indulgentiæ eſſe debet definitus ac certus: ergo, & ſignum ejus debet eſſe determinatum, quia debet eſſe illi proportionatum.

Forma indulgentiæ duplex.

Advertendum eſt, duplicem poſſe a nobis diſtingui formam concedendi indulgentias, unam continentem indulgentiam ferendam, aliam latam, ad eum modum, quo in excommunicatione diſtingui ſolet. Quod enim hi duo modi etiam in indulgentia inveniantur, manifeſtum eſt: nam aliquando concedit Papa, v. gr. alicui, ut, cum venerit ad articulum mortis, poſſit a confeſſore abſolvi, non ſolum a culpa, ſed etiam ab omni pęna: & tunc ex vi illius conceſſionis ipſe immediate non abſolvit, ſed concedit alteri, ut abſolvere poſſit, ut ex ipſa forma conceſſionis manifeſtum eſt: ergo recte dicitur talis indulgentia ferenda. Poteſt autem obiter notari differentia inter indulgentiam, & excommunicationem ferendam, quod per talem excõmunicationem per ſe, & ex vi illius non delegatur poteſtas ad excommunicationem ferendam, ſed ſolum tranſgreſſor præcepti ſit reus excommunicationis, quam ille debet imponere, qui alias habet jus excommunicandi, ſeu exequendi talem legem. Quod ſi aliquando contingat per hujuſmodi legem deſignari perſonam, quæ talem poſſit excommunicationem ferre, illud eſt accidentarium, & ſolum per quandam concomitantiam: nam excommunicatio ferenda ex vi ſua hoc non requirit, ſed id tantum quod diximus. At vero indulgentia ferenda intrinſece habet delegare poteſtatem ad concedendam indulgentiam: nam hæc poteſtas regulariter non eſt ordinaria in cæteris, unde non invenitur in his, per quos præſtanda conceditur, niſi per ipſammet conceſſionem detur, ut patet in exemplo proxime poſito: nam confeſſor ordinarius ex ſe, non habet poteſtatem concedendi plenam indulgentiam: ergo neceſſe eſt, ut accipiat illam per tale privilegium, ſive illud directe detur ipſi confeſſori ad talem remiſſionem faciendam, ſive proxime detur pęnitenti, eumque conſtituat, quaſi proxime capacem & idoneum talis abſolutionis: nam cum dicat relationem quandam ad concedentem, ut efficax ſit privilegium, neceſſe eſt, ut poteſtatem alteri concedat.

Diſcrimen inter indulgentiam, & cenſuram ferendā.

Diſcrimẽ inter indulgentiã latam & ferẽdam.

Aliquando vero concedit Pontifex indulgentiam plenariam alicui, eo ipſo, quod in gratia, & omnibus culpis remiſſis moriatur: & hæc eſt indulgentia ipſo jure, ſeu facto lata, quia eo ipſo quod homo in eo ſtatu moriatur, ex vi illius abſolvitur a tota pœna. In quo principaliter differt hæc conceſſio a præcedente; nam in illa, præter primariam conceſſionem Põtificis, neceſſarius eſt actus alterius hominis, ut effectus fiat: in hac vero nullã alterius actionem intervenire oportet, ſed poſita conditione, ipſe Pontifex immediate abſolvit. Cujus ratio eſt, quia verba talis cõceſſionis non poſtulant alterius actum: nec poteſtas Pontificis, quantum eſt ex ſe, illum requirit: nam per ſeipſum poteſt quem voluerit abſolvere, quantumvis diſtantem loco, imo etiam tempore, ut ex dicendis Diſpu. ſeq. conſtabit, ac denique verba cõceſſionis ſignificant Pontificem uti hac poteſtate: ergo id efficiunt, nihil enim deeſt ad eorum efficacitatem. Unde poteſt etiam aliud diſcrimen conſiderari; nam in exemplo adducto, ſi alicui conceditur, ut poſſit abſolvi in articulo mortis, neceſſe eſt intelligi de articulo, in quo moraliter imminet mors, quamvis revera non ſequatur, ut recte notavit Felinus tract. de indulgent. n. 16. ex Antonino 1. part. tit. 10. c. 3. nam abſolutio in tali articulo data valida eſt, etiamſi nõ ſequatur mors. Et ideo dicitur talis indulgentia dari pro articulo mortis præſumpto. Significat autem Corduba qu. 39. punct. 2. in principio, nunc articulum non exiſtere, donec probabiliter appareat infirmum velle expirare quando jam ei non ſupereſt facultas peccandi. Sed hoc non videtur ab ipſo affirmari, ut neceſſarium, ſed per modum conſilii, quando indulgentia ſemel tantum obtineri poteſt. Unde rationem ſubdit, quia ſi poſtea peccet, non poterit veniam pęnæ illius peccati obtinere. Neutro autem modo mihi hoc placet. Itaque cenſeo eundem articulum, qui ſufficit ad obtinendam abſolutionem a quocumque ſacerdote, vel a caſibus reſervatis, ſufficere etiam ad talem indulgentiam: nam hæc eſt juridica, & uſitata ſignificatio illius vocis. Deinde cenſeo conſultius eſſe non expectare mortem jam inſtantem, ſive illa indulgentia poſſit iterum obtineri, ut ſi indultum illam ſępius permittat, ſive non, quia ſemel tantum; nam etiam in hoc caſu potius eſt vitandum periculum moriendi ſine tali indulgentia, quam timendum illud incommodum moriendi cum aliquo levi reatu poſtea contracto. At vero indulgentia poſteriori modo conceſſa non datur, niſi pro vero articulo, ſeu puncto mortis, neque obtinetur, donec homo revera moriatur, ideoque nunquam in ea ponitur, *ſemel*, vel *ſæpius*, quia clarum eſt ſemel tantum poſſe comparari, quia conditio, ſub qua conceditur, non impletur niſi interveniente morte. An vero effectus detur in primo inſtanti, in quo jam anima eſt ſeparata a corpore, vel dum adhuc eſt in corpore, nunc parum refert, & in ſuperioribus ſufficienter tactum eſt. Nec vero negamus poſſe Pontificem, & priorem poteſtatem ſub ea conditione concedere, ut non habeat effectũ donec mors revera ſequatur, & poſteriorem indulgẽtiam latam dare etiam pro articulo mortis præſumpto, quia neutrum repugnat; ſed dicimus ex vi ordinariæ conceſſionis non ita fieri, ſed in priori ſenſu, quia illum præ ſe ferunt verba, & eſt magis conſentaneus utrique conceſſioni.

Quælibet harum indulgentiarũ requirit diverſam & ſibi accõmodatam formam.

Ex his ergo ſatis conſtat utrumque indulgentię genus requirere aliquam formam verborum, vel æquivalentiũ ſignorum, quæ juxta illos diverſos modos concedendi indulgentias diverſa etiam ſit, unde etiam ſequitur utranque debere eſſe aliquo modo determinatam. Probatur, quia hę duæ indulgentiæ diſtinctum effectum proximum habet, nam una immediate dat poteſtatem, actum vero ſeu remiſſionem pęnæ mediate & remote, ut de indulgentia concedenda declaravimus, alia vero immediate dat ipſam remiſſionem. Hec autem diverſitas non ſolum provenit ex ſola poteſtate largientis, quia indifferẽs eſt ad utrumque nec ex ſola voluntate, quia interior voluntas inter homines nihil operatur, niſi verbis, aut aliquo ſigno exprimatur: ergo provenit ex diverſitate formæ, per quam talis indulgentia conceditur: ergo aliqua forma hujuſmodi, eſt neceſſaria ad indulgentiæ conceſſionem; nam quod eſt neceſſarium ad diſtinctionem rei, eſt etiam aliquo modo neceſſarium ad conſtitutionem: ergo etiam eſt neceſſarium formam eſſe aliquo modo determinatam, quia diſtinctio non poteſt eſſe inter formas, niſi unaquæque earum in ſua ratione, & ſpecie determinata ſit. Dico autem, *aliquo modo*, quia non oportet, ut in certis ac determinatis verbis conſiſtat; imo nec, ut verbis fiat, ſufficiunt enim literæ, vel ſi quæ alia eſſe poſſunt ſufficientia ſigna, ut recte probat poſterior ratio dubitandi primo loco poſita; ſed ea determinatio neceſſaria eſt, quæ ad explicandum modum indulgentiæ, & effectum ejus ſufficiat, ſicut eſt neceſſaria in forma cenſuræ, vel abſolutionis ejus, ut latius in illa materia explicaturi ſumus. Neque auctores de neceſſitate hujus formę dubitarunt, aut illam tacuerunt; nam de illa loquuntur cum dicunt, *tantum valere indulgentiam, quantum ſonat.* Tres ergo conditiones ſupra poſitas requirunt ad indulgentiam quaſi in potentia proxima: formam vero in ipſa actuali indulgentia includunt, vel ſub agente cauſa comprehendunt, quia eſt veluti actio ejus, ut in ſuperioribus diximus. Atque ita ſatisfactum eſt prioribus rationibus dubitandi in principio poſitis; poſteriores autem admittimus, confirmant enim doctrinam poſitam, & nihil aliud probant. Nonnulla vero ſupereſt difficultas, an in omni caſu neceſſaria ſit forma ſenſibilis; nam in aliquibus videri poteſt non neceſſaria, ſed de his caſibus dicemus melius explicando utrumque membrum diviſionis poſitæ.

Priori rationi dubitãdi ſit ſatis.

De forma per quam aliquis exequitur poteſtatem ſibi conceſſam ad ferendam indulgentiam.

Ad hanc indulgentiam requiritur nova forma præter priorẽ conceſſionem.

Ex dictis ergo de priori forma indulgentiæ per alium concedendæ, ſequitur, ad effectionem ſeu conſummationem talis indulgentiæ neceſſariam eſſe novam formam præter priorem conceſſionem, ſeu privilegium illius. Patet, quia per illam conceſſionem data fuit poteſtas, non vero fuit facta ipſa indulgentia, ſed hęc fieri poſtea debet ab illa poteſtate: ergo neceſſaria eſt nova forma per quam fiat, quia, ut dictum eſt, non fit per ſolam interiorem voluntatem. Quod ſi de hac forma quęratur, quęnam futura ſit: reſpondetur eſſe ejuſdem rationis cum illa, qua ſolet indulgẽtia concedi actualiter, ſeu ipſo facto. Solum poteſt notari differentia ſaltem in ordinaria forma indulgentiarum, quia cum indulgentia immediate conceditur ab ipſo primo diſpẽſatore, ſeu ordinario judice, forma conceſſionis eſt cõditionata, *Si hoc vel illud feceris, remitto*, ſeu *conſequaris, obtineas, &c.* impleta vero conditione tranſit in abſolutam, & obtinet effectum. At vero quando prius fuit cõceſſa facultas obtinendi indulgentiam ab aliquo in tali vel tali articulo, & poſtea in executione datur indulgentia, ſupponitur jam impleta cõditio, & ideo forma debet eſſe abſoluta, *concedo tibi tot anno. indulgẽtiæ*, vel quid ſimile juxta privilegii tenorem. Solent tamen in Bullis longiſſimæ formę apponi ad has indulgentias cõcedendas: ſed, ut omnes Doctores advertunt, non eſt neceſſarium omnes illas proferre; nec ordinarie a Pontifice ponuntur, ſed a cõmiſſariis, qui Bullas tranſcribunt magis ad inſtructionem, & compendioſam narrationem omnium gratiarum, quam ad uſum abſolutionis. Ad hunc ergo ſufficiunt prędicta verba, vel ſimilia, quia non habet talis forma aliam determinationem in verbis ſicut de aliis dictum eſt. Unde quod Antonin. ſupra & Sylv. q. 5. p. 5. & Felin. n. 15. ajunt, abſolventem debere uti verbis indulti, ſcil. *Auctoritate Sedis Apoſtolicæ mihi commiſſa, concedo tibi talem, vel talem remiſſionem*, non eſt ita intelligendum, ut hoc totum neceſſarium ſit. Nam quod id fiat auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſupponendum potius eſt, quam in forma declarandum, etiamſi cõvenienter dici poſſit. Quod vero Flor. ait, addẽdam eſſe limitationẽ, abſolvo te a peccatis; exceptis his quę confidentia hujus indulti cõmiſiſti, neceſſarium non eſt, imo poteſt nocere, ſi indultum id non habet, & ſi habet, non eſt neceſſarium, nec prodeſt: & idem eſt de omnibus verbis ſimilibus, ut recte Sylveſt. & Cordub. q. 38.

Qualis futura ſit forma illa.

An ſit neceſſarium ut hæc forma quantitatem, vel materiam remiſſionis indicet.

Dubitari vero poteſt, an ſufficiat proferre formam per verba quæ indicent remiſſionem, vel abſolutionem, non explicando ſpeciem, vel quantitatem indulgentiæ, imo neque addendo aliquid, quod declaret eſſe remiſſionem pœnæ, potius quam culpæ aut extra ſacramentum potius quam in illo, an vero neceſſarium ſit omnem hanc determinationem addere.

Videri enim poteſt hoc poſterius neceſſarium, quoniam alias non ſatis ſignificatur effectus per indulgentiam intentus, quod videtur neceſſarium. Unde dicti auctores ajunt abſolventem debere uti verbis indulti, quia per illam formam debet miniſter delegatus exequi mandatum,

tum, qua delegans uſus eſt: unde ſaltem neceſſarium erit, ut per relationem ad indultum determinet ſuam formam, ut v.g. *concedo tibi indulgentiam juxta tale indultum*, vel quid ſimile. Ego vero exiſtimo nihil horum eſſe ſimpliciter neceſſarium, ſed ſufficere quodcunque verbum ſignificans remiſſionem de præſenti, ſeu indicativi modi huic perſonæ conceſſam, ut *Remitto tibi*, vel *abſolvo te, &c.* hoc enim pronomen, vel aliquid æquivalens ſemper neceſſarium eſt, quia ſine illo non habetur completa ſignificatio, neque practica, quę debet eſſe circa ſingularia, ut circa formam baptiſmi, & pęnitentiæ diximus, & dicemus etiam in materia de Cenſuris. Aliam vero determinationem quantitatis, ſeu materiam remiſſionis, non opinor eſſe neceſſariam in ipſamet forma, ſed ſufficere intentionem cum cæteris circumſtantiis externis, quę ſemper occurrunt. Unde in exemplo ſuperius poſito de indulto obtinendi indulgentiam plenariam a confeſſore in artic. mortis, exiſtimo hæc ſola verba, *Ego te abſolvo*, ſub duplici intentione faciendi ſacramentum, & concedendi indulgentiam prolata, ad utrumque ſufficere: quia ſicut verbum *abſolvo*, de ſe eſt indifferens ad peccata, & ad indulgentiã, & ad alia: ſuppoſita vero confeſſione ſacramentali, ex intentione ſacerdotis ſufficienter determinatur ad peccata, etiãſi in ipſa forma non exprimantur; ita, ſuppoſita petitione pęnitentis poſtulantis abſolutionem, juxta ſuum indultum ex intentione etiam ſufficienter determinatur ad concedendam indulgentiã in tali, vel tanta quantitate. Et confirmatur, nam hęc eadem verba in proportionali caſu poſſunt ſufficere ad abſolvendũ a culpa, & cenſura, ut infra in materia de Cenſuris dicam, propter ſimilem cauſam: idem ergo erit in præſenti, eo vel maxime, quod nulla eſt ratio, quę probet oportere, ut abſolvens ſuis verbis exprimat totum effectum & modum indulgentiæ: ſatis ergo eſt, ut pęnitens practice & humano modo intelligat voluntatẽ, & actionem abſolventis. Unde ſi pęnitens interroget a confeſſore, *Concedis mihi indulgentiam ex vi hujus indulti*, & confeſſor uno verbo, vel ſigno annuat ex intentione faciendi, ſine dubio ſatis eſt, quia in omni actu juriſdictionis, qui non requirit præſcriptam formam verborum, hoc ſufficit, ut latius dicemus in materia de Cenſuris.

Non eſt neceſſe ut is, cui indulg. conceditur, ſciat ſibi concedi. Unde ulterius infero non eſſe neceſſarium, ut is, cui talis indulgentia conceditur, percipiat & intelligat ſibi cõcedi, quia neque hoc eſt neceſſarium ad efficacem actum abſolutionis, abſolvitur enim a peccatis, & a cenſura etiam is, qui nihil intelligit; ita ergo abſolvi poteſt, etiam quoad indulgentiam, ſatiſque eſt, quod verba, vel ſigna de ſe ſufficienter ſignificent. Eſt tamen differentia inter abſolutionem ſacramenti, & indulgentię, quod ad priorem, ut dari poſſit ei qui non ſentit, nec percipit, neceſſe eſt, ut præcedat petitio abſolutionis ex parte pœnitentis, quia neceſſe eſt, ut pręcedat aliqua accuſatio & confeſſio, quia forma ſacramẽti non poteſt valide proferri ſine materia. At vero ad abſolutionem indulgẽtiæ in tali caſu non eſt neceſſarium ut præcedat petitio, quia ad hunc actum nõ requiritur determinata materia, ſed ſatis eſt, quod quacunque ratione conſtet hunc hominem habere indultum ad talem indulgentiam, & eſſe capacem, ſeu diſpoſitum ad illam, habereque voluntatẽ ſaltem virtualem illius, ut v.g. ſi quis repente omnem ſenſum & rationem amittat, conſtituaturque in mortis articulo, nullumque ſignũ confeſſionis, vel contritionis in ordine ad confeſſionem dederit, quamvis non poſſit ſacramentaliter abſolvi, ſi tamen habeat indultum indulgentiæ, & aliquibus conjecturis conſtet illum eſſe in ſtatu gratiæ, poterit ei indulgentia concedi a miniſtro in indulgẽtia deſignato. Quod ſentiunt Anton. & Felin. ſupra: & mihi placet, quia id ſatis eſt, ut ille cenſeatur eſſe capax indulgentiæ, & habere virtualem voluntatem ejus. Item, quia ſi fortaſſe in illo homine deſit talis capacitas, aut voluntas, & ob eam rem nihil fiat, non ſequitur committi aliquod ſacrilegium, aut irreverentiam circa aliquam rem ſacram, tum quia hic non fit aliquod ſacramentum, tum etiam, quia poteſt concipi conditionata intentio: aliunde vero, ſi contingat validam eſſe abſolutionem, eſt res magni momenti.

Objectio. Dices, ergo tunc ſufficiet interior actus ſacerdotis volentis tantam pœnam remittere, quantam indultum concedit. Patet ſequela, quia hoc non eſt ſacramentum, ut propterea requiratur ſignum ſenſibile, & alioqui videtur impertinens, quia recipiens non poteſt percipere illud, & propter aliud neceſſarium non eſt.

Solutio. Reſpondetur, in eo caſu negandam eſſe ſequelam (nam de alio inferius dicam). Et ratio eſt, quia in hoc non debet attendi, quod eſt per accidens ex indiſpoſitione ſubjecti, ſed quod per ſe neceſſarium eſt ad ſententiam, ſeu abſolutionem inter homines datam, hæc enim non fit cum ſolo actu interno ſine externo ſigno: unde, cum per privilegium conceditur alicui, ut poſſit abſolvi, ſemper eſt ſermo de abſolutione ſenſibili, & externa.

Confeſſor etiam nihil ſciens de indulto pœnitentis, poteſt concedere indulgentiam per ſacramentalem abſolutionem. Ultimo infero, poſſe confeſſorem hujuſmodi indulgentiam concedere per verba abſolutionis ſacramentalis, etiamſi nihil ſciat de indulto pęnitentis, neque ipſe pœnitens ex oblivione, vel inadvertentia indulgentiam petat, dummodo confeſſor intendat abſolvere non ſolum a culpa, ſed etiam a pęna, quantum poteſt quocunque titulo, id eſt, non ſolum per claves ſacramentales, ut ſic dicam, ſed etiam per quamcunque participationem clavium, ſi fortaſſe illi communicata eſt. Hæc enim intentio optima eſt, ut per ſe conſtat: & ex parte ſua eſt ſufficiens ad effectum indulgentiæ, nam conditionata intentio, ſi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, optima eſt, & ſufficiens etiam ad conficiendum ſacramentum, ſubſiſtente conditione. Aliunde vero etiam verba ſufficiunt, ut dixi, quia nulla eſt neceſſitas explicandi diſtincte in forma totum modum, & quantitatem remiſſionis, ſed ſatis eſt quod ex ſe totum id ſignificare poſſit: verbum autem abſolutum abſolvendi, ſeu remittendi optime ſignificat totum id, quod proferens, ſeu judicans poteſt abſolvere: aliunde vero ex parte recipientis non deeſt ſufficiens voluntas ſaltem virtualis, quia ſine dubio intendit conſequi quantam remiſſionem poteſt, imo etiam interpretativa voluntas videtur ad hoc ſufficere, quam infallibiliter aliquis haberet, ſi animadverteret, aut interrogaretur: nam, ſi hæc intentio ſufficit aliquando ad recipiendum ſacramentum Extremæ unctionis, & effectum ejus, cur non magis ſufficiet ad indulgentiam? Hæc autem interpretativa voluntas ideo in his caſibus ſufficit, quia ſemper ſupponit aliquam virtualem voluntatem: & ideo ad tollendum omne dubium eſt optimum conſilium, tam in hoc opere, quam in aliis bonis, habere intentionem lucrandi quidquid poſſim, ſive per viam indulgentiæ ſive quocunque alio modo, ſic enim ſæpe fiet, ut aliquis lucretur indulgentiam, quam ſibi eſſe conceſſam ignorat, aut non advertit.

De forma delegationis hujus poteſtatis.

Sufficiantne generalia verba ad hãc delegationem. Atque hęc videntur ſufficere de forma, per quam quis exequitur poteſtatem ſibi delegatam. Circa formam autem ipſius delegationis alia occurrunt explicanda. Primum eſt, an oporteat talem conceſſionem fieri per ſpecialia verba, vel ſufficiant generalia, v. g. *Concedo tibi facultatem meam ad remittenda peccata.* Dicendum eſt enim, duobus modis poſſe eſſe generalia verba, primo, quia cõmunia ſunt tam indulgentiis, quam abſolutioni ſacramentali, ut ſunt pręd{i}cta verba, per quæ conceditur, poteſtas abſolvendi, ſeu remittendi peccata: & de his cẽſeo non ſufficere ut intelligatur conceſſa poteſtas concedendi indulgentias. Hujus rei argumentum ſumere poſſumus ex verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*: **Verba cõmunia indulgentiis, & abſolutioni ſacramẽt. non ſufficere.** nam ex vi illorum non datur poteſtas concedendi indulgentias, ut dictum eſt. Neque fiat objectio ex illis, *Quæcunque ſolveris &c.* non enim eſt ſimilis ratio: tum quia diſtributio illa, *Quæcunque*, magis abſoluta eſt, pluraque comprehendit: tum etiam, quia illa verba conjungenda ſunt cum præcedentibus, *Tibi dabo claves*, per quæ optime declarantur, maxime adjunctis aliis verbis dictis Petro in complementum illius promiſſionis, ut in ſuperioribus dictũ eſt. Ratio vero in præſenti propria ſumenda eſt ex illo principio juris, quod *ſub conceſſione generali non veniunt ea, quæ non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus*, c. 2. de Pęn. & remiſs. in 6. c. 3. de Offic. Vicarii in 6. Hujuſmodi autẽ cenſetur eſſe conceſſio indulgentiarum, quamdiu expreſſe non declaratur. Et hic eſt cõmunis ſenſus paſtorum Eccleſiæ. Eſt etiam aliud juris principium, quod *in generali conſeſſione juriſdictionis, vel adminiſtrationis Eccleſiaſticæ non venit libera donatio, niſi exprimatur*, ut ſumitur ex dict. c. 3. de Offic. Vicarii in 6. indulgentia vero habet rationem cujuſdã liberæ donationis. Quocirca, ſi alicui concedatur privilegiũ eligendi confeſſorem, qui poſſit illum abſolvere ab omnibus reatibus ſuis, non propterea ei conceditur, ut poſſit ei do-

ei donari aliqua indulgentia, niſi aliqua verba addantur, quæ hoc requirant: hujuſmodi autem eſſe ſolent in indulto Pontificio illa, *qui poſſit abſolvere a culpa, & pœna*, vel æquivalentia, quia illa eſſent ſuperflua, nihilque operarentur, niſi aliquam indulgentiam concederent. Idemque aliqui exiſtimant, ſi concedatur privilegium eligendi confeſſorem in articulo mortis, quia alias privilegium nihil operaretur, quia propter ſolam abſolutionem ſacramentalem: ſine privilegio eligi poteſt in illo articulo. Sed hoc non ita eſt, niſi aliquid amplius addatur, tum quia poteſt illud privilegium operari abſolutam conceſſionem caſuum reſervatorum, quanquam, neque hoc operetur niſi exprimatur, juxta c. 2. de Pœnit. & remiſs. in 6. tum etiam quia poteſt operari illud ipſum quod verba ſonant, ſcilicet, dare facultatem ad eligendum ſacerdotem alienum omiſſo proprio, etiamſi commode haberi poſſit, hoc enim non eſt conceſſum, etiam in art. mortis, abſque privilegio, ut ſupra viſum eſt.

Generalis tamen conceſſio intra latitudinē ſufficit. Qualis & quanta poteſtas, detur ex vi indefinitæ conceſſionis.

Alio modo poteſt eſſe generalis hæc conceſſio intra latitudinem indulgentiarum, tunc non eſt dubium quin hoc ſufficiat ad delegandam hujuſmodi facultatem, quia hoc ſufficienter exprimitur in tali forma. Quæri vero poteſt, qualis & quanta ex vi illius formæ concedatur: & maxime eſt dubium, quando locutio eſt indefinita, ut *concedo tibi facultatem indulgentias largiendi*, vel aliquid ſimile: nam, ſi addatur ſignum diſtributivum, *Quaſcunque indulgentias*, videtur tolli ambiguitas, quia ex vi talis formæ judex concedere videtur totam ſuam poteſtatem: concedit enim quaſcunque indulgentias, ſcilicet, quas ipſe poteſt concedere, quia neque aliquid excludit, neque quippiam aliud includere poteſt. At vero in locutione indefinita, res eſt magis ambigua. Videtur tamen idem eſſe dicendum, tum quia in hujuſmodi locutionibus, quæ aliunde non poſſunt certam determinationem accipere, indefinita æquivalet univerſali: hic autem nulla poteſt fieri determinatio, quia non eſt major ratio de una quantitate, quam de alia: tum etiam, quia alias talis conceſſio eſſet nullius momenti, quia non poſſet ad praxim vel uſum reduci, cum ſemper in re ipſa certa indulgentia concedenda ſit, & ex vi talis indulti non conſtet quænam poſſit concedi.

Quid de Epiſcopi conceſſione.

Diſtinctione tamen utendum videtur: nam in Epiſcopis videntur probabiliter hæc omnia dici, quia indulgentiæ, quas ipſi poſſunt concedere, ſunt valde limitatæ, & ideo abſolute concedendo facultatem dandi quaſcunque indulgentias, vel etiam indefinite indulgentias, videntur ſimpliciter totam ſuam facultatem concedere: quia neque eſt aliqua probabilis ratio, vel modus limitandi illam conceſſionem, ut ratio facta probat; neque etiam eſt moralis neceſſitas, eo quod talis facultas ex ſe ſatis limitata ſit. Solum poteſt adverti, ſi non dicatur, *Indulgentias*, in plurali; ſed indefinite & in ſingulari, *Concedo tibi poteſtatem dandi indulgentiam*, ex vi verborum ſolum concedi poteſtatem ſemel tantum concedendi indulgentiam, aut loco, aut perſonæ, de qua eſt ſermo: Quantitatem vero indulgentiæ eſſe totam, quam Epiſcopus poteſt concedere, cum proportione ad occaſionem, cujus gratia conceditur. Nam, ſi Epiſcopus Vicario committat, ut in die dedicationis Eccleſiæ largiatur indulgentiam, ſine dubio intelligendum eſt de indulgentia unius anni, quia illa tunc eſt indulgentia Epiſcopalis, quam concedere intendit. Extra illam vero occaſionem tantum quadragena intelligenda erit, propter rationem ſimilem. An vero ſingulare illud aliquando accipiatur pro plurali, ſeu pro univerſali, ex aliis verbis & circumſtantiis conſtare oportebit, alioqui proprietati vocis ſtandum erit, cum ex ſe optimam habeat determinationem.

Quid operetur generalis conceſſio a Summo Pontifice data.

In Summo autem Pontifice, habet ſpecialem difficultatem illa forma, quia ejus poteſtas eſt ampliſſima, ideoque eſſet valde indiſcreta conceſſio, ſi tota & ſine limitatione delegaretur, maxime per ſola generalia verba: non eſt ergo præſumendum Pontificem in eo ſenſu talem indulgentiam facere. Poteſtque hic applicari illud principium, in generali clauſula non comprehendi ea, quę non eſſet aliquis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus: & ideo non ſolum per indefinitam locutionem, ſed etiam per diſtributivam generalem, non videtur Papa concedere totam ſuam facultatem.

Non ſe extendit ad defunctos.

Igitur in primis cenſeo in hujuſmodi clauſula generali nunquam includi poteſtatem concedendi indulgentiam pro defunctis, niſi id exprimatur ſpecialiter. Ratio eſt, quia hæc poteſtas eſt valde propria Summi Pontificis, quam jure ordinario alteri non concedit: ergo non eſt veriſimile comprehendi in clauſula generali. Item quia declaratum eſt, indulgentias ſimpliciter conceſſas, nunquam extendi ad defunctos, niſi Papa id exprimat, ut ſupra viſum eſt: ergo eadem ratione indultum dans facultatem indulgentiarum, nunquam intelligetur dare indulgentiam pro defunctis, niſi id exprimat. Deinde cenſeo, poteſtatem concedendi indulgentiam plenariam non comprehendi in clauſula indulti generalis, niſi in ſpecie proferatur. Quod ita declaratum eſt in quadam regula Cancellariæ, quoad indulgentias, quæ ipſo facto conceduntur; eſt autem eadem ratio de conceſſione poteſtatis, propter eandem cauſam, quia indulgentia eſt res graviſſima, & propriiſſima Summi Pontificis, quæ olim rariſſime concedebatur: ergo non eſt veriſimile nunc tam facile concedi illam poteſtatem, ſine ampliori declaratione. Unde tandem concludo hujuſmodi generalem facultatem, ſecundum aliquod eſſe interpretandam. Quia generalis clauſula privilegii, quando juxta aliquam formam juris intelligi poteſt, ita interpretanda eſt, præſertim ſi in abſoluta intelligentia exceſſus aliquis, vel abſurditas inveniatur: ita vero eſt in præſenti, quia hujuſmodi generali conceſſione dari poteſt ea facultas, quam ordinarii paſtores ſub Pontifice habent: ergo hęc eſt juridica interpretatio. Sicut in ſuperioribus dicebamus, quando Pontifex concedit alicui abſolutam poteſtatem audiendi confeſſiones, & abſolvendi, non cenſeri majorem juriſdictionem concedere, quam Parochi ordinarii habeant. Hæc ergo interpretatio videtur vera, ſtando in rigore verborum, etiamſi dicatur, *Quaſcunque indulgentias*, nam illa diſtributio, & optime limitatur ad indulgentias jure ordinario aliis conceſſas, & referri etiam poteſt ad numerum, ſeu multitudinem conceſſionum, non ad quantitatē indulgentiæ. Secus vero erit, ſi Papa declaret ſe concedere omnem ſuam poteſtatem, quia tunc ſatis in ſpecie declarat poteſtatem, quam concedit, ideoque non poſſunt illa cenſeri tantum generalia verba. Denique, ſi plenariam indulgentiam largiri concedat, conſequenter concedit quamcunque minorem, quia pars ſub toto comprehenditur.

Neque ad indulgentiam plenariam.

De forma indulgentiæ ipſo facto latæ.

Circa indulgentiam, quæ ipſo facto conceditur, & formam ejus, advertendum primo eſt, auctores interdum dicere, hanc indulgentiam non requirere verborum formā, quia ipſo facto comparatur, ut videre licet in Antonino & aliis ſupra citatis. Senſus tamen illorum eſt, non requiri novam formam abſolutionis, quæ ab aliquo poſtea proferatur, non poteſt tamen negari, quin ipſamet conceſſio talis indulgentiæ ſit quædam abſolutio, vel theſauri diſpenſatio: illa ergo eſt ipſa forma talis indulgentiæ: quæ tamen, quia conditionata eſt, non ſtatim operatur, donec impleatur conditio. Tum autem operatur juxta verborum exigentiam; & ideo illorum proprietas, & ſignificatio valde obſervanda eſt: & præcipue uſus, & ſtylus Curiæ, a quo hæc res pendet, & ſolet interdum variari, ut notant Palud. 4. d. 20. q. 4. art. 3. qu. circa 2. Cordub. lib. 5. q. 9. in fine. Neque vero repugnat hujuſmodi abſolutionem dari ſub conditione de futuro, quia non eſt abſolutio ſacramentalis, quæ debeat ſtatim ſacramentum conſtituere, & integram ac efficacem habere ſignificationem. Neque etiam ex alio capite illi repugnat modus ille conceſſionis ſub conditione. Solum video objici poſſe 50. regulam juris in 6. *Actus legitimi conditionem non recipiunt.* Sed illa regula non eſt ita univerſe intelligenda de omni actu legitimo, id eſt, rationabiliter & ſecundū legem facto, nam manifeſtum eſt, plures actus hoc modo legitimos poſſe fieri ſub conditione: ſed intelligenda eſt de quibuſdam actibus, qui ſecundum naturā ſuam, vel ſecundum ſpecialem legum inſtitutionem, abſolutum, & quantum eſt ex ſe, perpetuum effectum habere debent, quorum varia exempla ibi Gloſſa ponit, & latius Juriſtæ ff. de Reg. jur. in l. *Actus legitimi*, & infra agentes de abſolutione a cenſuris hoc iterum attingemus.

Circa neceſſitatem vero hujus formę ſenſibilis, occurrebat hoc loco difficultas, quia nulla videtur eſſe ſufficiens ratio hujus neceſſitatis. Nam, ſi conſideretur indulgentia, quæ per modum ſuffragii conceditur, videtur poſſe offerri & applicari per ſolam intentionē, & voluntatem interiorem ejus, qui poteſtatem habet diſpenſandi

The-

Theſaurum: ſicut privata ſuffragia ſufficienter offerunt pro aliis per ſolos actus internos. Ratio enim in utroque caſu eadem eſt, nimirum, quia non oportet, ut is, pro quo offertur ſuffragium, illud ſciat; ſed ſatis eſt, ut Deo innoteſcat oblatio, qui illam acceptaturus eſt. Si autem ſit ſermo de indulgentia per modum abſolutionis, cum illa ſit quædam ſpiritualis remiſſio, quantum eſt ex ſe, videtur ſufficienter fieri per voluntatem internam. Signum autem ſenſibile hic neceſſarium non eſt propter aliquod ſacramentum inſtituendum, ut per ſe conſtat; neque etiam ut aliis, vel ipſi etiam qui abſolvitur, innoteſcat remiſſio, quia hoc per ſe neceſſarium non eſt, cum ſæpe fiat remiſſio pœnæ, etiam ex opere operato, ſine tali cognitione, ut patet in ſacrificio Miſſæ pro alio oblato. Igitur, licet ordinarie hæc abſolutio fiat per ſenſibilem & externam conceſſionem, quia fit ſub conditione alterius operis, quod debet notificari illi, qui indulgentiam conſequuturus eſt: nihilominus per ſe, & ex vi indulgentiæ, non videtur actus externus neceſſarius. Quæ difficultas maxime urget in Pontifice, reſpectu ſui ipſius, ſuppoſito quod poſſit ſibi immediate & in particulari indulgentiam concedere, ut ſupra reſolvimus: nam, ut ſibi innoteſcat ſua voluntas nullo indiget ſenſibili ſigno.

Nihilominus recedendum non eſt ab aſſertione poſita; eſſet enim res nova, & præter communem ſenſum Theologorum & extra uſum Eccleſiæ: in his autem ſupernaturalibus rebus non eſt facile aliquid hujuſmodi aſſerendum, præſertim cum pendeant ex inſtitutione, & ex modo poteſtatis conceſſæ, de quo nobis conſtare non poteſt, niſi Scriptura, vel traditione, aut doctrina Eccleſiæ. Juxta quæ principia dicendum eſt, poteſtatem ligandi, & ſolvendi ita eſſe Petro datam, ut in univerſum per ſenſibiles actus exercenda ſit: nam ſicut Eccleſia militans viſibilis eſt, ita illi datum eſt caput viſibile, quod proportionato modo influat in membra corporis, & ideo, licet poteſtas illi data in ſe ſpiritualis ſit, quia eſt ad effectus ſpirituales; tamen influere debet viſibili, ſeu ſenſibili modo, ideoque nihil ſolvere, aut ligare poteſt, niſi medio aliquo ſigno ſenſibili. Unde, ſicut propter hanc cauſam non extenditur ad internos actus, niſi ut coactos aliquo modo exterioribus actibus, vel per illos manifeſtatos; ita & e converſo nihil operari poteſt per actũ mere interiorem, niſi in aliquem exteriorem prodeat. Denique, per ſe ac moraliter loquendo, hoc erat neceſſarium ad finem hujus poteſtatis, & hoc ſatis eſt, ut poteſtas ea lege, & modo fuerit conceſſa. Sicut autem ceſſante fine legis in particulari, non ceſſat lex, quia id eſt per accidens: ita etiam in præſenti, licet in aliquo particulari actu videatur ceſſare neceſſitas ſigni ſenſibilis ſumpta ex aliquo fine particulari; nihilominus non ceſſat neceſſitas inſtitutionis & legis, ſub qua data eſt talis poteſtas. Et hoc uno verbo difficultas ceſſat: nam ſi indultia eſt abſolutio, debet eſſe non divina tantum, aut Angelica, ſed humana, & Eccleſiaſtica, & non ſolum in foro Dei, ſed etiam in foro Eccleſiæ: & ideo, ſive ad alios, ſive etiam admittamus illam ad ſeipſum, dari debet humano & Eccleſiaſtico modo, atque adeo per ſenſibilia ſigna. Si vero indulgentia ſit per modum ſuffragii, etiam requirit ſenſibilem actum, quia non eſt privatum ſuffragium, ſed auctoritate publica factum, ideoque requirit applicationem ex ſe publicam.

Indulto indulgentiæ, poſſunt aliæ gratiæ variis modis concedi.

Poſita ergo neceſſitate hujus formæ, ad exactam ejus intelligentiam eſt ulterius advertendum, formam indulgentiæ interdum late ſumi pro toto indulto, in quo talis indulgentia, vel Jubilæus conceditur, quod ſæpe includit alias gratias & favores præter indulgentiam, quæ per ſe ac formaliter conſiſtit in abſolutione a pœna; & ideo oportet hæc diſtinguere, & attente animadvertere, quomodo alii favores concedantur, id eſt, an ſolum concomitanter, vel in ordine ad indulgentiam. Nam, cum dantur priori modo, nihil omnino participant de indulgentia, quia nullam connexionem habent cum illa, niſi ſolum materialem, ratione ejuſdem reſcripti, vel temporis: quando vero conceduntur poſteriori modo, tunc pendere poſſunt aliquo modo ab indulgentia, vel ſaltem a bona fide & animo lucrandi indulgentiam, ut in ſuperioribus explicatum eſt, in conceſſione obtinendi abſolutionem a caſibus reſervatis: & hujuſmodi poſſunt eſſe aliæ, quæ non poſſunt hic in particulari tractari, ſed ponderanda & expendenda ſunt verba reſcripti. Poteſt tamen hæc generalis regula, ſeu diſtinctio obſervari. Nam, ſi favor conceditur ratione indulgentiæ jam obtentæ, & quacunque ratione impediatur, etiam abſque culpa, aut mala fide, impeditur ſubſequens privilegium, ut v. gr. ſi forma reſcripti ſit, *Quicunque talem indulgentiam conſecutus fuerit, poſſit tempore interdicti in loco ſacro ſepeliri*, vel aliquid ſimile, quia tunc indulgentia ponitur tanquam conditio requiſita ad alium favorem; ſatis autem erit illam conſequi in foro Eccleſiæ, id eſt feciſſe diligentiam ab Eccleſia poſtulatam ad talem indulgentiam. At vero ſi favor antecedit indulgentiam, & propter illam conceditur, ut eſt abſolutio a caſibus reſervatis, tunc ſufficit bona fides, & intentio obtinendi indulgentiam, licet fortaſſe poſtea impediatur, quia prior effectus non poteſt pendere ex futuro eventu, ut patet in dicto exemplo de abſolutione a caſibus reſervatis. Aliquando vero contingere poteſt, ut tale privilegium & indulgentia ſimul concurrant, etiamſi unum propter aliud concedatur, ut v. g. ſi ad indulgentiam requiratur communio, & ratione illius ſtatim detur, & ideo concedatur, ut propter lucrandam indulgentiam liceat communicare in loco interdicto. Tunc autem advertere oportet, an ad talem indulgentiam ſufficiat communio, vel ſi aliquod opus neceſſarium ſit, jam fuerit executioni mandatum, tunc enim maxime licet uti tali privilegio, quia pro eo caſu conceditur. At vero, ſi erat aliud opus neceſſarium, ut jejunium, v. g., vel quid ſimile, & prætermiſſum fuit, jam non licebit uti illo privilegio, quia jam non poteſt indulgentia obtineri, neque bona fide intendi, ſecluſa ignorantia, quæ per accidens poterit excuſare. Et per hæc poſſunt facile multa ſimilia judicari.

Regula pro illis diſcernendis.

In forma indulgentiæ duo diſtinguenda.

Tandem circa ipſam propriam indulgentiæ formam, quia conditionata eſt (loquimur enim ſecundum communem uſum) oportet duo diſtinguere, ſcilicet injunctionem operis, & conceſſionem remiſſionis. Primum continetur in illis verbis: *Qui hoc vel illud fecerit*, &c. Secundum autem in illis: *Hoc vel illud conſequatur*, vel aliis ſimilibus: & in his poſterioribus conſiſtit propria, & quaſi ſubſtantialis forma indulgentię. Priora vero magis ſpectant ad diſpoſitionem, vel cauſam indulgentiæ, vel interdum ad faciendum tempus, pro quo conceditur. In illis vero eſt attente conſiderandum, an revera pertineant ad opus requiſitum ad indulgentiam, vel potius ad limitandam indulgentiam: aliquando enim eſſe poteſt in hoc ambiguitas, & fit ſenſus valde diverſus. Ut cum in indulgentia continetur illa particula, *Contritis, & confeſſis*: poteſt referri ad perſonas, & ſic pertinet ad cauſam & diſpoſitionem neceſſariam ad indulgentiam: vel poteſt referri ad peccata, quorum pęna per indulgentiam remittitur, & ſic ſpectat ad ſubſtantiam formæ indulgentiæ, poteſtque limitare illam juxta rigoroſam ſignificationem illorum verborum, & multorum expoſitionem. Statim vero occurrebant hic variæ quæſtiones ad intelligentiam hujus formæ quoad utramque partem ejus neceſſariam. Eſt enim certum, hujuſmodi formam debere eſſe ſufficienter determinatam, præſertim quoad poſteriorem partem, ſeu quoad effectum indulgentiæ: nam, ſi in hoc eſſet forma indeterminata, nulla fieret conceſſio, ut ſi diceretur, *conſequatur indulgentiam*, vel quid ſimile, quia effectus in re non poteſt concedi niſi determinatus: ex vi autem illorum verborum nihil determinatum fieri poteſt: & ideo ſemper additur aliquid quo declaretur, talem indulgentiam, aut eſſe integram, aut alicujus certæ partis. Sunt autem in uſu varii termini, quibus ſolet hæc determinatio fieri, de quibus dici hic poterat: ſed illa dubia tractata ſunt ſupra Diſputat. 1. de hac materia, & in ſequenti ſect. aliquid attingemus.

Forma indulg. debet eſſe determinata.

SECTIO II.

Utrum indulgentiæ forma, ſtricto, vel favorabili jure interpretanda ſit.

Contingit ſæpe ambigua eſſe verba, quibus vel quantitas indulgentiæ determinatur, vel opus ad illam conſequendam exigitur, vel privilegium aliquod illius gratia conceditur: & ideo oportet generalem regulam ſtatuere de modo interpretandi talia verba ample, vel ſtricte, quoniam ad hæc duo membra fere tota ambiguitas revocatur. Et ita ex illo principio fere omnes quæſtiones de his formis occurrentes definiendæ ſunt. Eſt

1. Opinio.

igitur multorum ſententia, indulgentiam interpretandam eſſe ſecundum ſtrictum jus. Ita ſumitur ex Innocentio, & Hoſtienſ. in c. *Licet*, de Translat. Epiſcop. & Gloſſa in Regula Cancellariæ 56. quam refert, & ſequitur Navarr. in comment. de indulgent. not. 9. n. 8. & 9. Tenet Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 3. & Bald. in ſua Margarita, verb. *Indulgentia*, & in l. *Humanitatis* C. de Impuberum & aliis ſubſtitutionibus, quem refert Corduba addens etiam Angelum, verb. *Indulgentia*, ſed falſo.

Fundamentum eſſe debet, quia, licet indulgentia videatur favor reſpectu ejus, cui conceditur, tamen ſimpliciter eſt res odioſa, ideoque reſtringenda. Quod in primis probatur ex uſu Eccleſiæ: nam hac de cauſa in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. facta eſt magna reſtrictio indulgentiarum: & additur ratio, *quia per nimias indulgentias pœnitentialis ſatisfactio enervatur;* propter hanc ergo cauſam inter odia computanda eſt. Item hunc eſſe ſtylum Curiæ & mentem Pontificis, colligit Navarr. ex variis regulis Cancellariæ. Nam indulgentia abſolute conceſſa alicui Eccleſiæ pro tali feſto in ſingulis annis, reſtringitur ad 20. annos, etiamſi ſimpliciter pro ſingulis annis concedatur, juxta regulam 57. vel etiam ad duos, vel tres, aut quatuor annos, juxta diverſas formulas reſpondendi Pontificum, juxta reg. 59. & indulgentia conceſſa alicui loco, qui aliam habebat, nulla eſt, ſi in imputatione poſterioris nulla facta eſt mentio prioris, reg. 58. quæ omnia pertinent ad limitationem, & reſtrictionem. Ergo ſignum eſt in praxi Eccleſiæ indulgentiam reputari rem odioſam & reſtringendam. Secundo oſtenditur ratione, quia omnis diſpenſatio in cõmuni jure odioſa eſt, multoque magis ſi ſit in jure divino: ſed indulgentia continet diſpenſationem in divino jure, ut ſupra probatum eſt; pertinet ergo ad materiam odioſam. Major probatur a Navarro cap. 1. & 2. de filiis presb. in 6. quæ parum probant, quia in 2. nihil de hac re agitur: in primo vero non diſpenſatio illegitimi ad habendum beneficiũ, ſed pluralitas beneficiorum odioſa dicitur. Nihilominus tamen ex natura rei propoſitio illa oſtendi poteſt, quia partem diſcordare a toto in communi obſervatione legis odioſum eſt: ſed hoc fit per diſpenſationem: ergo diſpenſatio ex ſe res odioſa eſt. Item hac ratione ſi fiat ſine cauſa legitima aut male conceditur, aut etiam eſt irrita, ſaltem ſi attingat divinum jus. Denique per diſpenſationes relaxantur jura, & paulatim remittitur rigor diſciplinæ; eſt ergo ex ſuo genere res odioſa. Quę omnia maxime locum habent in diſpenſatione indulgentiarum, tum quia per eam diſpenſatur æs alienum (ut ſic dicam) ad ſolvendum alterius debitum: tum etiam quia ex parte derogatur jus divinum, ut ſupra declaratum eſt, propter quod requiratur cauſa, & eum tanto rigore, ut petatur proportionata. Tum deniq; quia ſatisfactio pęnitentialis, & rigor diſciplinæ Eccleſiaſticę facile enervari poteſt occaſione indulgentiarũ, juxta c. *Cum ex eo*, de Pęn. & remiſs.

2. Opinio. Nihilominus eſt ſecunda ſententia affirmans indulgentiam eſſe favorabilem, ideoque ampliſſimo jure interpretandam. Ita ſentit Gloſſa in Clem. unic. de Reliq. & venerat. ſanct. verb. *Confeſs.* & tenet Sylveſt. verb. *Indulgentia* n. 8. in fin. & n. 20. & 22. & Ang. n. 2. & inclinat etiam Corduba q. 19. d. 1. contra 4. concluſionem. Fundamentum eſt, quia indulgentia eſt beneficium Principis, & ideo latiſſime interpretandum, quando ſine prejudicio tertii fieri poteſt, juxta cap. *Olim*, de Verb. ſignificatione, & l. ult. ff. de Conſtitutionibus Principum, de quo vide tom. 1. commun. opin. loc. 2. tit. 1. c. 2. in fin. & tit. 4. c. 1. Secundo, quia eſt opus charitatis & miſericordiæ afferens commodum ei cui conceditur, & revera nulli inferens nocumentum, quia Deo fit integra ſolutio, & licet fiat ex ſatisfactionibus Chriſti, tamen non ſine commiſſione & poteſtate ab ipſo data, & theſaurus ejus non propterea minuitur, quia ſemper manet infinitus: nec denique Eccleſia læditur, nam potius per hanc remiſſionem purior, & quodammodo Deo gratior in ſuis membris efficitur.

Lubrica quæſtionis reſolutio, data diſtinctione fit clara.

Reſolutio hujus quæſtionis lubrica eſt, quia revera indulgentia medium quoddam tenere videtur inter odium & favorem: nam directe ſpectata ex materia, & reſpectu perſonæ cui donatur, eſt favor & liberalitas: ſub alio vero reſpectu habet, neſcio quid odii, maxime propter periculum multiplicandi indiſcretas indulgentias, & enervandi ſatisfactiones pœnitentiales. Et ideo Doctores ambigue loquuntur utrunque de indulgentiis affirmando, prout occaſio vel materia, de qua diſputant, poſtulat, ſuæque opinioni magis congruere videtur. Mihi vero diſtinctione utendum occurrit, ut aliquid firmum & conſtans dicere poſſimus. Aliud eſt enim, loqui de poteſtate concedendi indulgentias, aliud, de actuali conceſſione illarum.

Et dicendum eſt primo, poteſtatem concedendi indulgentias ſtricte eſſe interpretandam. Hoc mihi probant argumenta adducta pro priori opinione, Et declaratur amplius: nam ſi hæc poteſtas conſideretur quatenus eſt in Summo Pontifice, licet eam fateamur eſſe ampliſſimam, quæ in ſuo genere eſſe poteſt, tamen eam ſemper reſtringimus, quantum ratio juſtitiæ commutativæ, & legalis poſtulat: & ideo dicimus non eſſe poteſtatem meri & mixti imperii, quæ nullis legibus ſubjecta ſit, & pro ſolo arbitrio habentis illam operari poſſit; ſed quę requirat cauſam legitimam, etiam ad valorem ſui actus, &c. Et hoc etiam optime confirmat illa generalis ratio, quod poteſtas diſpenſandi in jure divino reſtringenda eſt, quoad fieri poſſit, nec ſine magna cauſa & evidenti neceſſitate ſit admittenda, ut patet de poteſtate diſpenſandi in votis, juramentis, & in aliquibus ſacramentorum ritibus, ut in ſuperioribus attigimus, & ſpecialiter agentes de miniſterio Confirmationis: ergo in præſenti eodem proportionali modo judicandum eſt. Si vero conſideremus hanc poteſtatem, prout eſt in Epiſcopis, ſic manifeſtum eſt ſecundum ſtrictum jus, non ſolum divinum naturale, prout poteſtas Summi Pontificis, ſed etiam poſitivum Eccleſiaſticum eſſe regulandam, quia neque aliud, neque alio modo poſſunt, quam jure illis permiſſum eſt. Denique, ſi hæc poteſtas conſideretur, ut delegata, etiam ſtricto jure interpretanda eſt, quantum ſpectat ad naturam ipſius poteſtatis. Quod a fortiori patet, quia ſi in ipſo delegante eſt hujuſmodi, multo magis in delegato. Quantum ad delegationem autem ipſam, videri poteſt potius ample interpretanda juxta ea, quæ ſtatim dicemus, quia eſt favor & beneficium Principis. Tamen aliunde videtur ſtricte interpretanda etiam ipſa delegatio, tum quia nimia poteſtas, etiam in delegato, eſt aliquo modo odioſa, & oneroſa ipſi Principi, & ideo, niſi clariſſime eam concedat, non videtur ab ipſo intenta. Tum etiam, quia in præſenti materia, delegatio hujus poteſtatis parere ſolet abuſus indiſcretarum & ſuperfluarum indulgentiarum, argumento dicti c. *Cum ex eo*, ideo in ſuperioribus in aliquibus caſibus delegationes has ſtricte interpretandas cenſuimus: & regulariter loquendo, ita eſſe faciendum judicamus, quamvis ſemper tenenda ſit verborum proprietas, & non nimium ſcrupuloſe in aliquod extremum declinandum.

Poteſtatẽ concedendi indulgentias ſtricte interpretandam eſſe.

Atque hinc conſequenter infero, eum, qui habet hanc poteſtatem, moderate debere illa uti, potius ad rigorem & ſtrictum jus inclinando, quam ad relaxationem. Hoc etiam mihi probant motiva prioris ſententiæ & c. *Cum ex eo*, & alia decreta Pontificia ſæpe citata, quæ poſtulant magnam diſcretionem & conſiderationem in concedendis indulgentiis. Suntque ad idem graviſſima verba Conc. Trident. decreto de indulgentiis ſeſſ. 25. in fine. Ubi poſt cõmendatam poteſtatem concedendi indulgentias, ſubdit; *In his tamen concedendis moderationem juxta veterem & probatam Eccleſiæ conſuetudinem adhiberi cupit* (ſcilicet ſancta ſynodus) *ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur.* Deinde uſus poteſtatis proportionatus eſſe debet naturæ & conditioni talis poteſtatis: hæc autem poteſtas talis eſt, ut limitanda potius ſit, quam extendenda: ergo etiam uſus ejus natura ſua poſtulat dictam animadverſionem. Poteſtque hoc explicari in 6. §. *Ille vero*, nam pluralitas beneficiorum, quia exorbitans eſt, & odioſa, ideo poteſtas diſpenſandi in illa ſtricte interpretanda eſt, juxta cap. 1. §. *Ille vero*, de Filiis præsb. in 6. idemque a fortiori dicendum eſt de poteſtate diſpenſandi in reſidentia Epiſcopi, vel Parochi, & ſimilibus ex quo recte infertur, habentes hujuſmodi poteſtatem, cum magna moderatione & circumſpectione debere illa uti: ſic ergo in præſenti ſentiẽdum eſt. Unde fit, aliquando poſſe peccare graviter, qui talem poteſtatem habet, indiſcrete illa utendo, non ſolum quando ultra poteſtatem facit; quod manifeſtum eſt: ſed etiam

Habentẽ hanc poteſtatem moderate ea debere uti.

etiam inconſiderate plures indulgentias præter communem utilitatem concedendo. Quod expreſſe docuit D. Th. in 4. d. 20. qu. 1. ar. 3. qu. 2. ad 1.

Denunciant indiſcretas indulgentias aut illas extendens qualiter peccet.

Unde a fortiori ſequitur (ut hoc obiter dicamus) longe gravius peccare miniſtros ſeu denunciatores indulgentiarum, qui, cum nullam habeant poteſtatem concedendi indulgentias, non ſolum indiſcrete, ſed etiam infideliter eas annunciant, ultra veritatem eas extendendo turpis lucri gratia, quod eſt grave ſacrilegium, & perniciosum mendacium. Et ideo religioſis ſpecialiter prohibitum eſt in Clement. *Religioſis*, de privileg. *ne indulgentias pronuncient indiſcretas*, ubi gloſſa declarat, id eſt, non conceſſas, juxta Clement. 2. de Pœnit. & remiſſ. ubi hujuſmodi abuſus iterum prohibetur, & remedia contra illos adhibentur; nulla tamen pœna ipſo facto incurrenda propter hanc culpam imponitur, ſed Epiſcopis & Prælatis religioſorum reſpective præcipitur, ut graviter in hujuſmodi quæſtores, & deceptores animadvertant. Et quamvis in priori Clem. ad religioſos dicatur: *Præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ:* tamen illa verba non continent ipſo facto aliquam cenſuram, ſed ad ſummum comminantur ferendam, ut inferius in materia de Cenſuris latius dicemus. Non ſolum autem falſæ indulgentiæ indiſcretæ dicuntur, ſed etiam dubiæ, ut Sylveſt. Angel. & alii recte adnotarunt, & ex vi ipſius vocis ſatis conſtat, & colligitur ex c. *Cum ex eo*, & Clement. 2. de Pœnit. & remiſſ. quatenus vetant aliquid hujuſmodi populo proponere, *præter id, quod in veris literis Apoſtolicis, vel diœceſanis continetur.* Ubi gloſſa recte adjungit, *quia in talibus diligens inquiſitio facienda eſt.* Addunt vero prædicti auctores, ejuſdem eſſe culpæ prædicare indulgentias, in quibus concedendis Superior indiſcrete ſe gerit, ſuamque poteſtatem excellit, & Sylveſt. citat gloſſam dict. Clement. 1. de Privileg. Sed revera non dicit. Sunt tamen in ea ſententia Cardinalis, & alii, quos Angelus refert. Videturque conſentanea rationi, quia illud eſt cooperari peccato alterius, & in re ipſa eſt falſam indulgentiam prædicare. Hoc autem ultimum ſolum habet locum, quando conceſſio ipſa manifeſte & ſine ulla dubitatione injuſta, vel invalida eſt: alioqui in re dubia poteſt inferior deponere conſcientiam ſuam, & pro actu Prælati præſumere.

Conceſſionem indulgentiæ intra latitudinem poteſtatis concedentis latiſſime interpretandam eſſe.

Ultimo dicendum eſt, conceſſionem indulgentiæ, ſi de poteſtate conſtet, intra ejus latitudinem ampliſſime eſſe interpretandam, quantum veritas & proprietas verborum patiatur. Hoc probant motiva poſterioris ſententiæ: explicaturque in hunc modum (quod fortaſſe uſui eſſe poterit ad alia privilegia explicanda). Nam ad concedendam indulgentiam duo concurrunt ex parte dantis, poteſtas ſcilicet, & voluntas: quamvis ergo poteſtas ſtricte interpretanda ſit: voluntas nihilominus quantum ſub tali poteſtate valet, ample eſt interpretanda, tum quia quatenus indulgentia a voluntate manat, ſic habet rationem beneficii, favoris, &c. ſub quibus rationibus non eſt dubium, quin ei debeatur ampliatio: tum etiam, quia habere poteſtatem non eſt in voluntate ejus cui datur, ſed ejus qui illam dat: uſus autem talis poteſtatis pendet ex voluntate habentis illam, & in eo oſtendit benignitatem & liberalitatem ſuam; ergo talis voluntas ample interpretanda eſt. Itaque (ut reſolutio clarius intelligatur) quando incidit dubitatio de ſenſu alicujus indulgentiæ, aut dubitatio extenditur ad poteſtatem ipſam, quia nimirum in uno ſenſu indulgentia eſt certa, in alio vero aut invalida, aut dubia in valore, vel ſaltem in prudenti moderatione & conceſſione: & tunc eſt indulgentia ſtricte interpretanda. Aut dubitatio verſatur ſolum circa quantitatem, conditionem, aut durationem indulgentiæ, quæ in utroque ſenſu & prudens & valida & certa eſſe poteſt; & tunc dicimus indulgentiam eſſe ample interpretandam, quia jam non agimus de poteſtate, ſed de voluntate, cui nullum jus repugnat, cum utroque modo commenſuretur poteſtati etiam rectæ rationi regulatæ.

Fundamentis primæ ſententiæ, quatenus

Atque ita ceſſant fundamenta contrariæ ſententiæ, ſi contra hanc aſſertionem objiciantur. Nam jura quæ videntur indulgentias reſtringere, de poteſtate maxime loquuntur, & ideo ſolum probant illam eſſe reſtringendam, quia in objecto ejus aliquid odii includitur, & rari ſunt, qui poteſtate accepta diſcrete utantur. Exempla vero, quæ Navarr. inducit, potius probare poſſunt conceſſionem indulgentiæ in ordine ad voluntatem concedentis ample eſſe interpretandam. Nam, quia verba illa ſimpliciter prolata perpetuitatem ſignificare videbantur, & ita interpretanda fuiſſent, niſi vel ſpecialiter vel generaliter fuiſſet eorum uſus limitatus; ideo neceſſarium fuit, illas generales regulas ſtatuere, quibus poſitis indulgentias illas ſtricte interpretamur, non quia generaliter indulgentiæ ſtricto juri interpretandæ ſint, ſed quia jam ſunt ipſo jure reſtrictæ: nunquam enim tam ampla debet eſſe interpretatio, ut juri repugnet, quia hoc repugnat voluntati Principis, quæ per ipſum jus declaratur. Propter quod etiam privilegia, quatenus a jure communi exorbitant, ſtricte intelliguntur, juxta textum cum Gloſſ. & Doctoribus in c. *Licet*, extra de Tranſlat. Epiſcop. Et ob eandem cauſam, ampliatio nunquam debet eſſe tanta, ut excedat proprietatem verborum, quia hæc non eſſet interpretatio, ſed additio. Ex quo facile etiam reſpondetur ad rationem, vel diſtinctionem datam ad diſpenſationem applicando vel negando diſpenſationem ad odium pertinere: nam, licet exceſſus ſeu abuſus ſit odioſus, tamen diſpenſatio ipſa, per ſe loquendo, maxime neceſſaria eſt, & ſimpliciter eſt favor, & beneficium. Incommoda vero diſpenſationum, quæ ibi numerantur, ex abuſu ſequuntur, non ex legitimis diſpenſationibus: idemque de indulgentiis dicimus. Quapropter ceſſant omnia, ſi ampla interpretatio intra limites a nobis poſitos contineatur.

cōtra proximam aſſertionem procedūt, ſatisfit.

Corollar.

Ex quo tandem infertur, cum in forma indulgentiæ regulariter duo contineantur, impoſitio alicujus oneris, & conceſſio alicujus remiſſionis; priorem partem ſtricte interpretandam eſſe, poſteriorem vero large. Hæc poſterior pars jam conſtat ex dictis. Ratio vero prioris ex poſteriori noſcitur: nam limitatio oneris eſt amplificatio remiſſionis: nam eadem remiſſio major eſt, reſpectu ejus, qui minorem, quam alterius, qui majorem exhibet ſatisfactionem. Semper tamen obſervare oportet limitationes poſitas, tam de proprietate verborum, quam de juſtitia & certitudine indulgentiæ. Atque hac regula in hoc ſenſu intellecta, uſi ſumus in ſuperioribus, ad explicandas varias formulas & particulas, quæ addi ſolent in formis indulgentiarum: *Ex injunctis pœnitentiis, contritis & confeſſis*, ſeu de *quibus contritus & confeſſus eſt.* Et ſimili modo expediri poſſunt alia dubia, quæ frequenter incidunt, neque poſſunt hic ſpeciatim tractari.

SECTIO III.

Utrum forma indulgentiæ tantum valeat quantum ſonat.

1. Opinio.

QUæſtio hæc ſub his verbis proponitur ab antiquis Doctoribus, & ideo eam retinuimus. Senſus autem eſt, an verba formæ totum illum effectum conferant, quem ex vi ſuæ ſignificationis promittunt. Circa quam, duo ſunt extrema vitanda. Primum eſt, eorum qui putant, ſemper hæc verba efficere totum quod ſignificant, neque eſſe ſubintelligendam aliquam conditionem, ob cujus defectum poſſit talis formæ efficacitas impediri, niſi in ipſa forma expreſſa ſit conditio. Ita opinati ſunt, qui nullam cauſam ad valorem indulgentiæ requirebant: ſed horum fundamentum everſum jam eſt. Ita etiam exiſtimant alii, qui licet cauſam fateantur neceſſariam, putant tamen nunquam deeſſe poſſe, ſi abſolute concedat Pontifex talem indulgentiam, hoc vel illud facienti. Quorum fundamentum eſt, quia alioqui Pontifices aut fideles deciperent abſolute promittendo, quod ſolum ſub conditione occulta & non explicata conferre poſſunt, vel ſaltem temere ut certum promitterent, quod valde incertum eſt, quod nec auctoritati Pontificum, nec communi ſenſui fidelium conſentaneum eſt.

Aliqua conditio requiritur ad valorē indulgentiæ, quæ non ſemper in ea explicatur.

Hic vero dicendi modus habet quidem pietatis ſpeciem, non tamen ſolidum fundamentum veritatis. Certum enim eſt, aliquam eſſe conditionem requiſitam ad valorem & effectum indulgentiæ, quæ non ſemper in ea explicatur, nempe juſtam & piam cauſam, quia non oportet ut hanc ſemper declaret Pontifex, ſufficit enim quod eam intentione concipiat. Similiter ad valorem

totius

totius indulgentiæ, proportionata cauſa neceſſaria eſt, quam nunquam Pontifex in actu ſignato, ut ſic dicam, declarat, id eſt aſſerendo cauſam eſſe proportionatam: ſed ad ſummum cauſam motivam proponit & non ſemper adæquatam. Et præterea, quamvis Pontifex expreſſe declararet ſe moveri propter talem cauſam, quam reputat ſufficientem ad tantam indulgentiam concedendam, non eſſet infallibile vel cauſam eſſe talem, vel (quod conſequens eſt) totam indulgentiam eſſe validam. Quia talis declaratio Pontificis non eſt de doctrina ad fidem pertinente, ſed de quodam facto particulari, quod ad prudentiam ſpectat, in qua Pontifex non habet infallibilem aſſiſtentiam Spiritus S. ſed in his tantum, quæ ad doctrinam fidei, & morum ſpectant, juxta illud Lucæ 22. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*. Ergo nunquam poteſt non ſubeſſe tacita conditio de juſtitia & æquitate cauſæ in re ipſa. Quod patet a ſimili, ex diſpenſatione voti, quia licet Papa abſolute diſpenſet, ſi tamen non intercedit cauſa ſufficiens, diſpenſatio non eſt valida: unde ſemper ſubintelligitur illa tacita conditio, *ſi cauſa ſubſit*, vel potius ſupponitur, & per cauſalem propoſitionem melius explicatur, ſcilicet, *quia ſubeſt*. Et ſimili modo, quamvis Pontifex exiſtimet aut declaret talem cauſam ſubeſſe, nihilominus decipi poteſt, quia quoad hoc, prudentia, & exiſtimatione humana gubernatur, poſſetque etiam humano affectu moveri. Idem ergo eſt in indulgentiarum diſpenſatione.

Non eſt infallibile Papam ſemper indulgentiã concedere ex ſufficienti cauſa.

Non eſt infallibile diſpenſationem voti ſemper eſſe validam.

Neque vero ex tali errore facti, ſi fortaſſe contingat, ſequitur inconveniens alicujus momenti, quia licet fideles non conſequantur effectum indulgentiæ, bene merentur coram Deo, & poteſt bona eorum fides ad hoc conferre, ut ea de cauſa, fortaſſe aliquod pium opus faciant, quod alias non eſſent facturi. Et hanc ob cauſam aliqui antiqui cum Altiſiodor. non dubitarunt ita loqui, ut dicerent amplas indulgentias eſſe pias fraudes fidelium, dummodo fraus non in malam partem, neque cum deformitate accipiatur. Sed abſurda eſt illa locutio, & propter illam vitandam auctores hujus ſententiæ in illud extremum declinarunt: ſed non erat neceſſarium, quia nullum genus fraudis, imo neque aſtutiæ aut calliditatis eſt, ſimpliciter proferre ſententiam, præceptum, diſpenſationem, & alia hujuſmodi, quæ cauſam requirunt, non explicando cauſam, ſed illam ſupponendo, quia talis actio natura ſua illam ſupponit, ut recte fiat. Ergo, quamvis Pontifex abſolute concedat indulgentiam, non propterea ſignificat ſine proportionata cauſa illam eſſe validam, ſed potius practice ſeu implicite per talem actionem affirmat talem cauſam ſubeſſe. Quod ſi fortaſſe rudiores fideles id non apprehendunt aut intelligunt, non refert. Neque illa dici poteſt pia fraus, minuſque abſurde diceretur pia ignorantia, quia & piam de indulgentia exiſtimationem non impedit, & contingere poteſt ut juvet, quia eſt occaſio faciendi tale opus pium, quod alias non fieret. Deceptio autem ex parte concedentis indulgentiam nullo modo dici poteſt: præſertim ſi ille bona fide procedat juxta ea quæ dicemus.

Altiſiod. locutio reprehenditur.

2. Opinio.

Eſt igitur ſecunda ſententia quorundam Theologorum, qui non ſolum generatim & in abſtracto, ut ſic dicam, condemnant indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, ſed etiam nimia licentia Prælatos Eccleſiæ reprehendunt, ac ſi illam concederent. Pro hac ſententia citari ſolet Bonav. d. 20. qu. 6. ſed ibi nihil loquitur de facto, ſed de jure, recteque explicat neceſſitatem cauſæ legitimæ ad valorem indulgentiæ. Illo ergo modo exceſſiſſe videtur Gerſon. 2. p. tract. de Indulgent. conſiderat. 8. alias Alphab. 34. lit. A. dicens: *Solus Papa Chriſtus poteſt illam tot dierum & annorum mille millium indulgentiam concedere: qualis poſita reperitur in diverſis conceſſionibus Summorum Pontificum, vel aliorum ſub variis temporibus, locis & cauſis*. Deinde vero ſubdit talem indulgentiæ formam fortaſſe fuiſſe confictam a quæſtuoſis. Idem in conſid. 10. & in Opuſc. de abſolutione ſacram. Alphab. 33. lit. K. In prioris vero Opuſc. conſid. 9. videtur ſignificare non eſſe infallibile, formam indulgentiæ operari quantum ſonat, etiam ſuſtinente cauſa legitima, ſed ſolum eſſe de hoc æſtimationem bonæ fidei, & probabilem conjecturam, quia ſemper ſubeſt illa conditio, *Niſi Chriſtus illam reprobet*. Poſſumus tamen hunc poſtremum locum pie interpretari ita: nam cum ait *requiri cauſam legitimam, clave non errante, neque Chriſto reprobante*, non eſt intelligendum, has eſſe conditiones diſtinctas, ſed eandem pluribus verbis explicatam quando enim cauſa legitima eſt, neque clavis errat, neque Chriſtus talem indulgentiam reprobat: cum vero ſubdit, non requiri certam fidem, ſed probabilem, non intelligit de valore indulgentiæ ſuppoſita cauſa, ſed de ſufficientia ipſiuſmet cauſæ. In aliis vero locis exceſſit, quia non intellexit, quomodo illi anni vel dies computandi ſint. Soto vero, qui hoc non ignoravit, mirum eſt quomodo illum loquendi modum imitatus fuerit in 4. d. 21. qu. 2. art. 1. & 2. Sed re vera exceſſit, & non ſatis caute locutus eſt: ejuſque fundamentis in ſuperioribus eſt reſponſum. Nonnullos vero nihilominus movet, quod pro levi opere magna ſæpe remiſſio fiat: ſed non conſiderant tale opus non eſſe ſolum ſpectandum, ſed ut conjunctum aliis cauſis, quæ licet non exprimantur, non propterea excluduntur. Quapropter difficillimum eſt conceſſas indulgentias, præſertim ſi conſtet eſſe in uſu Romanorum Pontificum, rejicere, aut reprehendere ſine magna temeritate.

Gerſon. reprehenditur.

Sotus libere loquutus eſt de uſu indulgentiarum.

Ut ergo medium teneamus, diſtinguendum eſt in hoc negotio univerſale judicium, & quaſi ſpeculativum a practico ſeu particulari. Et dicendum eſt primo, indulgentiam infallibiliter operari quantum ſonat, ſi cauſæ omnes ad illam neceſſariæ concurrant: ex defectu autem alicujus cauſæ, poſſe interdum operari. Hæc aſſertio & ſufficienter probata eſt in ſuperioribus, & ſatis etiam eſt explicata quoad cauſas omnes & conditiones, quæ neceſſariæ ſunt, & quoad neceſſariam connexionem effectus, quando omnes concurrunt. Et ideo nihil amplius de illa dicere neceſſe eſt. Difficultas vero, quæ hic objici ſolet, quia hoc modo poſſet Pontifex Purgatorium ſpoliare, & fideles omnes obligatione ſatisfaciendi liberare, jam in ſuperioribus ſæpe ſoluta eſt negando ſequelam, quia non facile occurrit cauſa ſufficiens ad remiſſionem adeo univerſalem faciendam; quod ſi occurrere aliquando fingamus, vel concedamus, nullum erit inconveniens, quod infertur, quia Chriſti merita infinita, efficaciora ſunt. Atque hinc inferunt communiter Theologi, indulgentiarum ſuffragium eſſe utilius aliis, quæ ex opere operantis offerri poſſunt, quia eſſe ſolet majus, citiuſque fieri ſolet, quod ſi extendatur ad indulgentiam plenariam, ſeu liberationem animæ a Purgatorio, eſt maximum quod in hoc genere, id eſt, quod remiſſionem pœnæ deſiderari poteſt, ut latius tractat Corduba qu. 40. referens plures alios. Verum eſt ſuffragium hoc in individuo non eſſe tam certum, ſicut alia, ut ex dicendis conſtat.

Concurrentibus cauſis neceſſariis, indulgentiæ valent quantum ſonant. 1. Concl.

Secundo dicendum eſt, in particulari non eſſe certum & infallibile hanc indulgentiam tantum operari, quantum ſonat. In hoc conveniunt omnes Theologi, & ſpecialiter id tractant Cajetan. tom. 1. Opuſc. tract. 4. qu. 2. & Corduba qu. 22. de Indulgent. Et ſatis probata eſt ex dictis contra primam ſententiam. Poteſtque aliis ſimilibus exemplis confirmari, & declarari. Nam licet ſit infallibile abſolutionem ſacerdotis eſſe validam, & habere effectum ſubintellecta conditione, ſi pœnitens non ſit fictus, nec ponat obicem, nihilominus in individuo non eſt infallibile hanc abſolutionem datam eſſe validam, præſertim quoad effectum, quia nunquam eſt ita infallible pœnitentem eſſe diſpoſitum, & judicium confeſſoris circa hoc ſemper eſt humanum & fallibile, etiamſi fingamus eſſe a Pontifice Summo. Et hoc exemplo declaratur etiam quod antea dicebamus, abſolutionem poſſe dari abſolute nulla explicata conditione, quamvis in re ipſa requiratur, neque illum eſſe fraudulentum abſolutionis modum, ſed prudentem & debitum, quando & conditio in ipſa re quaſi ab intrinſeca natura includitur, & prudenter ſpectatis meritis cauſæ ſupponi exiſtimatur. Quin potius etiam Deus ipſe aliquid ſimpliciter promittit, quod poſtea in particulari non impletur, quia defuit aliqua conditio, quæ licet non fuerit in promiſſione declarata, in re ipſa promiſſa intrinſece continebatur. Quid ergo mirum, quod poſſit Pontifex abſolutam remiſſionem dare ſeu effectum indulgentiæ ſimpliciter promittere, & nihilominus effectum non ſequi ex defectu conditionis neceſſariæ ex intrinſeca ratione talis remiſſionis? In hoc tamen intercedit differentia, quod Pontifex decipi poteſt, exiſtimando talem conditionem ſubſiſtere, quod in Deum cadere non poteſt: ſed hoc etiam eſt in illo ſingulare, quod prævidens conditionem non

In particulari non eſt infallibile indulgentiã tantũ valere, quantum ſonat. 2. Concl.

non eſſe implendam, nihilominus ſimpliciter promittit, quia rebus ipſis ſermonem ſuum accommodat.

Ubi cauſa non conſtiterit nō eſſe legitima, indulgentia efficax, nō contemnenda eſt. 3. Concl.

Dico tertio. Nihilominus, ubi evidenter non conſtiterit indulgentiam ſine legitima cauſa eſſe conceſſam, contemnenda non eſt, nec minoris efficaciæ reputanda, quam verba ſonent. In hoc etiam conſentiunt citati auctores. Et ratio generalis eſt, quia ſuperioris factum ſemper præſumendum eſt legitimum, & validum, quod maxime verum habet in Summo Pontifice, non ſolum propter ſanctitatem & prudentiam, quæ in eo eſſe creditur, ſed etiam propter ſpecialius Dei auxilium ad Eccleſiam gubernandam, etiam in practicis & particularibus. Propter quod dixit Gratianus de judicio Summi Pontificis nemini licere diſputare in §. *Qui autem* 17. qu. 4. ubi Gloſſ. aliqua jura congerit, & in c. *Non nos* 40. d. & in c. 1. 93. Item hac ratione præceptum Superioris in re dubia cenſetur legitimum, & ſententia ejus præſumitur juſta, quando non eſt evidenter injuſta: nam illi etiam favet illud principium, quod in dubiis melior eſt conditio poſſidentis. Præterea declaratur, quia vix contingere poteſt, ut indulgentiæ concedantur ſine ullo reſpectu ad cauſam piam, quia id fieri non poteſt niſi ex aperta malitia, aut ignorantia, non tantum facti, ſed etiam juris divini: neutrum autem horum poteſt moraliter cadere in Pontificem, multoque minus præſumi poteſt in particulari, quando evidenter non conſtat. Hoc ergo ſatis eſt, ut nulla indulgentia quantumcunque magna & excedens appareat, omnino contemnenda ſit, quia, licet fortaſſe non integre valeat quoad totum effectum, ſemper valet quoad aliquem: nam ad hoc ſufficit quæcunque cauſa pia, ut ſupra dictum eſt. Deinde difficile eſt privato homini, quantumvis doctus ſibi videatur, judicare hanc conceſſionem indulgentiæ excedere proportionem cauſæ in hoc particulari facto, quia non poteſt ipſe comprehendere totam cauſam, quæ movit Pontificem, ut ex dictis facile patet, quia nec opus injunctum, nec cauſa expreſſa, eſt ſignum ſufficiens, quia ſæpe Pontifex aperit eam cauſam, quæ gratior & favorabilior eſſe poteſt ei, in cujus favorem, vel gratiam indulgentia conceditur, in animo autem ſuo retinet alias, quæ majoris momenti ſunt. Tandem ut indulgentia ſit integre valida, ſatis eſt, quod ſecundum practicum judicium probabile, & humano modo prudens, ſit cauſa proportionata, etiamſi fortaſſe in re non ſit talis; ergo, quamvis privata perſona ſpeculative vere judicet hanc cauſam non eſſe proportionatam huic tantæ indulgentiæ, nihilominus fieri potuit, ut Pontifex practice prudenter judicaverit talem indulgentiam eſſe concedendam, quod ſatis erit, ut tota ſit valida; ergo nunquam propter privatum judicium ſpeculativum poteſt indulgentia judicari inefficax ad totum effectum conſequendum.

Licet aliqua indulgentia cōtinea intolerabilem errorem non eſt publice ſpernenda.

Ultimo dico, quamvis in aliquo particulari caſu contingeret committi intolerabilem errorem & manifeſtum in quantitate vel in cauſa indulgentiæ, nunquam eſt publice ſpernenda, aut libere reprehendenda. Hæc aſſertio magis ad prudentiam pertinet, quam ad doctrinam. Probatur tamen, tum quia omnino cavendum eſt, ne cum hæreticis in verbis, aut in factis, quæ Pontificiam auctoritatem imminuere videntur, etiam apparenter conveniamus, præſertim publice: tum etiam quia populus Chriſtianus regulariter nullam hinc ædificationem accipit, ſed potius ſcandalum: tum denique, quia hujuſmodi zelus neceſſarius non eſt, neque utilis. Adde, ſi quis interdum videntur eſſe exceſſus, regulariter oriri ex malitia, vel ignorantia eorum, per quos denunciantur indulgentiæ, vel ſimplicium hominum qui illas ſuſcipiunt, qui non ſatis intelligentes formam earum, unica fortaſſe oratione putant plures indulgentias lucrari poſſe: in quibus caſibus adhibendum eſt remedium primo ac præcipue a paſtoribus Eccleſiæ, malitiam & imperitiam miniſtrorum cohibentibus, ut in multis decretis proviſum eſt, ac tandem in Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 9. & ſeſſ. 25. in fine. Deinde optimum conſilium eſt docere generatim veram de indulgentiis doctrinam, & nihilominus monere populum ad opera pœnitentiæ, & quod ob nimiam fiduciam indulgentiarum illa non omittant, quia multis ex cauſis contingere poteſt, ut fructus earum non aſſequantur. Nunquam tamen exiſtimo expedire, immo nec poſſe abſque ſcandalo, & imprudentia fieri, ut aliqua indulgentia particularis, quam conſtat eſſe a Pontifice conceſſam, publice denuncietur eſſe nulla, aut ſuperflua, quia id, moraliter loquendo, eſt inutile, & contra reverentiam Pontifici debitam, & ob alias rationes ſuperius factas.

Offerebat autem ſeſe hic occaſio dicendi de aliis formulis, quibus conceduntur alii favores, qui cum indulgentia, & propter indulgentiam dari ſolent: & an in eis etiam verum habeat, quod tantum valent, quantum ſonant: & ſpecialiter tractari hic ſolet de Bulla ſeu clauſula Compoſitionis: an in conſcientia efficiat, quod videtur concedere, nimirum, commutare incerta debita pro minima quadam quantitate debita, data in pium ſubſidium. Sed hæc res non ſpectat ad hunc locum, quia hæc privilegia per accidens conjunguntur cum indulgentiis, per ſe vero ſpectant ad proprias materias, vel de confeſſione, vel de Cenſuris, vel ſimilibus, in quibus explicanda ſunt, quāvis ex dictis in hac materia poſſint multa principia deſumi. In ſpeciali vero de illa compoſitione tractandum eſt in materia de Reſtitutione. Interim videri poteſt Soto d. 21. q. 2. ar. 4. & Corduba q. 44. de Indulg.

DISPUTATIO LVII.

De duratione & revocatione indulgentiarum.

HÆC ſola diſputatio ſupereſt de hac materia, in qua illa duo tantum, quæ in titulo ſunt propoſita, explicanda ſunt. Nam, quia indulgentia per hominis actionem fit, ſolumque poteſt habere effectum quamdiu durat, ideo explicare neceſſe eſt, an ſemel conceſſa, ſemper maneat, & fructuoſa ſit, vel quibus modis retinere poſſit, & amittere valorem ſuum.

SECTIO I.

Utrum indulgentia perpetua ſit, vel ceſſare poſſit.

Indulgentia ab alio obtineāda non eſt perpetua.

PRincipio ſupponenda eſt diſtinctio ſuperius data de indulgentia obtinenda per aliquem, vel ipſo facto: nam prior, ut dixi, potius eſt facultas dandi alicui indulgentiam, vel quod in idem redit, obtinendi eam ab aliquo. De hac ergo nulla eſt difficultas, quia cum hæc indulgentia habeat vim cujuſdam delegationis, clarum eſt ex ſe non eſſe perpetuam, neque etiam illi repugnare, ut ſemper duret, ſed pendere a voluntate delegantis, & juxta illius arbitrium durare. Imo ſimpliciter loquendo nulla poteſtas concedendi indulgentias eſt perpetua, niſi poteſtas Summi Pontificis, quæ a tali dignitate inſeparabilis eſt, quamvis poſſit ſeparari a perſona, ſi dignitati renunciet, aut ab illa propter hæreſim manifeſtam cadat, ſi tamen id accidere poteſt. Quatenus vero hæc poteſtas eſt in Epiſcopis, jure quidem ordinario perpetua etiam eſt, abſolute vero non eſt perpetua, quia poſſet Pontifex aliud jus ſtatuere, & dignitate prius privare. Poſſet etiam aliquando relicto jure communi, Epiſcopum aliquem privare hac poteſtate, ſicut per cenſuras privantur Epiſcopi uſu illius, faciliuſque & frequentius fit, ut perſona, quæ habuit hanc poteſtatem ut ordinariam, jam illa careat, quia Epiſcopatui renunciavit. Multo ergo magis poteſtas hæc, ſi tantum ſit delegata, non eſt ex ſe perpetua, quia abſque alia cauſa ad nutum voluntatis delegantis auferri poteſt, cum tamen ordinaria poteſtas ſine cauſa tolli non poſſit, ſaltem licite. Similique modo illa facultas obtinendi indulgentiam ab aliquo pendet ſemper ex voluntate concedentis, quia delegatio quædam eſt. Hoc autem intelligendum eſt re nondum facta: nam ſi abſolutio jam data ſit, amplius revocari non poteſt. Quantum vero duret hæc facultas, ſi non revocatur, ex verbis privilegii colligendum eſt, & quoad hoc eadem eſt ratio de illa, & de alia indulgentia, quæ ipſo facto comparatur, de qua dicendum jam ſupereſt.

Nulla poteſtas concedendi indulgentias, niſi Summi Pontificis eſt perpetua.

Indulgentia ipſo facto, ipſa perfecta, irrevocabilis.

Altera ergo indulgentia, quæ per aliquod opus obtinenda conceditur, in duplici ſtatu conſiderari poteſt, vel antequam comparetur, vel poſt. Igitur quoad hoc ſecundum manifeſtum eſt, indulgentiam eſſe perpetuam & irrevocabilem, non ſolum ab homine, ſed etiam ab ipſo Deo, ſi ſemel illam acceptavit, & effectum ejus perfecit. Non tantum quia dona Dei ſunt ſine pœnitentia, ſed etiam quia ablato ſemel reatu pœnæ non poteſt iterum ab extrinſeco fieri, ut ſupra in materia de Pœnitentia dictum eſt. Conſideranda ergo eſt indulgentia in priori ſtatu, de qua ulterius ſubdiſtinguendum eſt. Nam aliquando con-

conceditur ad certum tempus, aliquando expreſſe in perpetuam, aliquando indefinite nulla facta temporis, aut durationis mentione.

Indulgentia ad certum tempus conceſſa, non durat ultra illud. Dico ergo primo, quando datur priori modo, non durare ultra præfixum tempus, quia indulgentia non plus valet, quam ſonat, tam quoad durationem, quam quoad reliqua, & in univerſum nulla gratia, vel ſententia excedit voluntatem ſuperioris, verbis expreſſam. Quæri autem poteſt, an talis indulgentia poſſit intra tale tempus revocari. *An poſſit intra illud revocari.* Reſpondeo ſi concedens habeat ſuperiorem, non eſt dubium, quin poſſit a ſuperiore revocari, quia nondum ſortita eſt effectum, & ſuperior irritare poteſt quamcunque facultatem ab inferiore datam. Addo etiam, ab ipſomet concedente, v. gr. Pontifice Summo, revocari poſſe, quia ſemper effectus pendet ex formali vel virtuali intentione ejus, quæ nullo modo manet facta revocatione, de qua re plura ſequenti ſectione. Et ex ibi dicendis etiam conſtabit, an poſſit hæc indulgentia alio modo extingui intra illud tempus, etiam non facta revocatione.

Indulgentiam conceſſam, ut perpetuam, ſemper durare, eſſe tamen ſemper obnoxiam revocationi.

Secundo dicendum eſt, indulgentiam, quæ expreſſe conceditur, ut perpetuo ſit, ex vi conceſſionis ſemper durare, nihilominus tamen non eſſe ita perpetuam, quin auferri poſſit. Prior pars conſtat ex axiomate ſæpe repetito, *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant:* ſed forma talis indulgentiæ ſonat per perpetuitatem; ergo efficit illam, quantum eſt ex ſe. Idemque dicendum eſt quoties verba formæ æquivalentia ſunt, quamvis non ſint ita expreſſa, ut ſi indulgentia concedatur, *Uſque ad beneplacitum hujus Sedis*, revera eſt perpetua, quia nullum habet præfixum terminum, nec conditio illa repugnat perpetuitati, quia nulla indulgentia eſt magis perpetua, quantumcunque enim perpetua dicatur, ſemper pendet ex beneplacito Sedis. An vero idem ſit ſi in forma dicatur, *Uſque ad beneplacitum noſtrum*, dicam ſect. ſequ. Hinc vero facile probatur altera pars, quia licet indulgentia expreſſe dicatur perpetua, ſemper revocari poteſt ab ipſo concedente, vel a ſuperiore, vel etiam a ſucceſſore, juxta dicta in aſſertione ſuperiori. Unde hæc perpetuitas indulgentiæ eſt ſimilis illi, quam in naturalibus habere poteſt effectus pendens in fieri, & in eſſe a ſua cauſa: nam erit perpetuus, ſi ab illa perpetuo conſervetur, & nihilominus deſinere poterit, ſi cauſa poſſit ſuſpendere influxum ſuum. Dices, interdum concedit Pontifex privilegium ita perpetuum, ut ſit etiam irrevocabile: ſæpe enim ſub horum tenore verborum conceduntur privilegia, de quibus etiam verum eſt, tantum valere, quantum ſonant; ergo eodem modo erunt perpetuæ hujuſmodi indulgentiæ. Reſpondetur, non eſſe noſtri *Quid ſignificet verbum irrevocabile indulto Pontificio.* inſtituti nunc exponere quid operetur verbum illud *Irrevocabile*, additum privilegio Pontificio. Quidquid ergo de aliis ſit, breviter dico, in propria indulgentiæ conceſſione non ſolere addi ſimilem exaggerationem, quod ego viderim: & fortaſſe ratio eſt, quia effectus indulgentiæ quo magis eſt internus & ſpiritualis, eo magis ſemper pendet ex voluntate Paſtoris; vel etiam quia alia privilegia poſſunt conferre jus aliquod & quaſi dominium: nam verſantur circa res alias, quæ donari poſſunt, & ideo non tam facile poſſunt revocari ſine nova cauſa. Indulgentia vero proprie non confert jus, ſed facultatem quandam pendentem ſemper ex voluntate ſuperioris. Quomodo autem hæc revocatio fieri debeat, quamve neceſſaria ſit, dicetur melius ſect. ſequ.

Indulgentia abſolute conceſſa ſine limitatione intelligitur eſſe perpetua.

Variæ indulg. limitationes. Ultimo dicendum eſt indulgentiam conceſſam ſine limitatione temporis formali vel virtuali ex vi verborum eſſe perpetuam, dummodo per clauſulam generalem non ſit facta limitatio. Explico, & probo ſingula. Dixi enim, *ſine limitatione formali vel virtuali*, quia multis modis poteſt indulgentia habere limitatum tempus, etiamſi expreſſe non præſcribat numerum dierum, vel annorum: nam illa, quæ datur ad unum tantum actum, limitatur ſaltem ad tempus, in quo finitur talis actus, quod ſi præſcripſerit tempus intra quod ille actus perficiendus eſt, erit expreſſius limitata. Item, quæ conceditur, ut obtineri poſſit ſemel, aut bis in vita, ſaltem habet determinatum tempus vitæ, & hoc modo omnis indulgentia perſonalis poteſt dici limitata, quamvis proprio nomine *vitalis*, dici poſſit. Indulgentiæ vero locales magis ſtabiles ſunt, quia loca durabiliora ſunt. Quia vero etiam loca ipſa deficere poſſunt, ut templa, &c. quoad hoc videntur etiam habere tempus limitatum, de quo dicemus latius ſect. ſequ. Maxime vero carent limitatione temporis illæ, quæ conceduntur religionibus, aliisve communitatibus, aut familiis, quæ conceſſione continua perſeverant. In omnibus autem prædictis indulgentiis habet locum concluſio poſita reſpectu ejus, cujus intuitu ſimpliciter conceditur, ſervata proportione ad illius rei permanentiam. Sic ergo declarata aſſertio communis eſt Theologorum diſt. 20. ubi ſpecialiter Paludan. qu. 4. n. 24. & ſumitur ex D.Th. qu. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. & ex Sylveſt. verb. *Indulgentia*, nu. 16. ubi refert Innocentium Landulphum, & alios, & idem tenet Angelus ibi, & alii Summiſtæ. Et ratio eſt, quia in tali indulgentia non ponitur temporis limitatio; ergo neque a nobis, vel ab aliquo infra concedentem addi poteſt; ergo vel nunquam eſt valida, quod dici non poteſt, vel ſine limitatione temporis valet, quod eſt eſſe perpetuam. Prior conſequentia patet, tum quia indulgentia quoad hoc potius amplianda, quam reſtringenda eſt: tum etiam, qui nullus inferior poteſt voluntatem ſuperioris limitare, neque aliquis poteſt certa aliqua ratione definitum terminum aſſignare. Addidi vero, *dummodo limitatio non ſit facta per aliquam legem*, propter regulas Cancellariæ ſupra citas, & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles: nam poſtquam Apoſtolica ſedes ſua verba declaravit, ac limitavit, idque pro lege, ac regula ſtatuit, ſemper in eo ſenſu loquitur, ſi abſque alia ſpeciali declaratione loquatur.

An poſſit aliquis ſæpius lucrari indulgentiam indefinite conceſſam viſitanti tali die Eccleſiam, ſæpe illam viſitando.

Sed objici poteſt: nam ſequitur ex aſſertione, quando *Objectio.* indefinite conceditur indulgentia certa viſitantibus talem locum pium, poſſe aliquem ſæpius lucrari indulgentiam illam, iterum atque iterum Eccleſiam illam viſitando; eſt enim eadem ſimilitudo rationis, quia ſi tempus indefinite poſitum cenſetur eſſe perenne, etiam viſitatio indefinite poſita erit perennis, ut per illam ſemper indulgentia obtineri poſſit. Conſequens autem videtur abſurdum, alias quando conceditur indulgentia viſitanti Eccleſiam infra octavam dedicationis, aut feſti Titularis ejus, pluries poſſet illam lucrari, ſcilicet, viſitando pluries intra illos dies illam Eccleſiam, quod eſt contra communem uſum talium indulgentiarum. Eſt tamen eadem proportio hujus indulgentiæ ad illos octo dies, quæ eſt alterius ad tempus indefinite ſumptum. Ad hanc *Solutio.* objectionem, reſpondendo formaliter ad vim illationis, poſſet negari prior ſequela, quia tempus eſt unum continuum, quod nunquam finitur, & ideo indefinite ſumptum, totum in rigore comprehenditur: viſitatio autem Eccleſiæ una actione perficitur, quæ poſſet ſufficienter explere formam indulgentiæ, quæ propter viſitationem conceditur: & ideo ex vi illorum verborum non videtur neceſſario ſequi, propter plures viſitationes plures indulgentias concedi eidem perſonæ.

Nihilominus de re ipſa reſpondendo, Doctores communiter concedunt illud primum conſequens, ut D.Th. loco proxime citato, & Felin. tract. de Indulg. n. 37. ubi alios plures refert, & conſentiunt cæteri Theologi, & Summiſtæ, & ita habet communis conſuetudo, & intelligentia hujuſmodi indulgentiarum, quæ piis locis abſolute, & ſine ulla temporis determinatione conceduntur. Angelus etiam verb. *Indulgent.* n. 4. & Roſella, n. 12. in cauſa ſecundæ illationis concedunt indulgentiam illam toties obtineri poſſe, quoties actus fuerit repetitus. Sed revera id videtur eſſe contra conſuetudinem, & contra intentionem concedentis, ac propterea reliqui Doctores negant ſecundam ſequelam. Ratio vero diſcriminis eſt, quia quando indulgentia conceditur viſitantibus locum pium ſine differentia temporis, non eſt veriſimile concedi unicuique homini pro una tantum vice in vita ſua, quia neque verba id ſonant, eſſetque nimia reſtrictio: & ideo nunquam talia verba ſecundum communem uſum in eo ſenſu accipiuntur. Si autem in prima vice non extinguitur uniuſcujuſque facultas, eadem ratione neque in ſecunda, neque in tertia: neque etiam poſſemus limitare

tare illam ut ſemel in anno, vel in menſe, vel hebdomada concedatur, quia omnis limitatio hujuſmodi voluntaria eſſet. Solum poſſet apparenter limitari ad ſingulos dies, ut ſenſit Palud. ſupra, & ſequitur Cordub. qu. 33. quia & locutio ipſa juxta communem uſum optime admittit illam determinationem, & videtur neceſſaria, ut indulgentia ſit prudenti, & rationabili modo conceſſa, quia alias poſſet quis ingrediendo & egrediendo, millies lucrari illam indulgentiam, quod non ſolum ſuperfluum, ſed etiam irriſorium videtur. Navarrus autem in Comment. de Indulgent. notab. 31. n. 37. ſequens Felinum, ait, etiam eodem die poſſe talem indulgentiam aliquoties, obtineri, quoties nimirum, aliquis prudenter, ac religioſe adit Eccleſiam ad audienda divina officia, vel verbum Dei, vel etiam ad orandum ſtatutis temporibus. Sed in hoc nihil poteſt eſſe certum, quia pendet ex intentione concedentis. Eſt autem hæc pia interpretatio, quæ prodeſſe poteſt, & non nocere. At vero quando indulgentia datur ad definitum diem, vel paucos dies, pro una tantum vice dari cenſetur: nam propterea pro tempore adeo limitato præſcribitur.

Atque hæc eſt communis etiam conſuetudo, & intelligentia talium indulgentiarum, ſcilicet, unam tantum indulgentiam pro uno actu viſitandi, vel venerandi concedi, quia tamen pro toto populo neceſſarium eſt aliquod tempus ſufficiens, ideo deſignari, vel unum diem feſtivum, qui a veſperis incipit: vel interdum totam octavam ob aliquam majorem ſolemnitatem. Addit vero Corduba, uſu jam receptum eſſe, ut quando indulgentia pro tota octava conceditur, ſingulis diebus octavæ ſemel ab omnibus lucrari poſſit, de quo uſu mihi non conſtat: eritque ſemper reſcriptum ſeu Bulla conſulenda: nam Prælati intentio, ex verbis facultatis ejus colligenda eſt, niſi res eſſet valde antiqua: nam tunc conſuetudo ipſa eſſet judicium, conceſſionis, & intentionis Prælati, ut in ſuperioribus dictum eſt.

SECTIO II.

Quibus modis poſſit indulgentia ceſſare.

HÆC quæſtio maxime proponitur de indulgentia, quæ non conceditur pro tempore definito: nam quæ hujuſmodi eſt, elapſo tempore finitur, & intra illud tempus eadem ratio de illa eſt, quæ de indulgentia perpetua. Idemque judicium eſt de indulgentia, quæ pro una tantum vice, vel pro definito numero actuum conceditur: nam illis finitis, eo ipſo extinguitur: alias durat pro eo tempore, pro quo conceſſa eſt, donec elabatur: intra illud vero ſolis his modis deſinere poteſt, quibus perpetua.

Ex tribus capitibus poteſt extingui indulgent.

Ex tribus autem capitibus, poteſt intelligi indulgentia extingui, ſcilicet, ex parte concedentis, ex parte ejus cui, & in cujus gratiam conceſſa eſt, & ex parte cauſæ propter quam fuit conceſſa: ſunt enim hæc tria ad indulgentiæ valorem & effectum neceſſaria, ita ab eis pendere videtur indulgentia, & conſequenter ratione omnium illorum poſſe deſinere. Quod an ſit verum, & quomodo, diſcurrendo per ſingula videndum eſt.

Ratio dubii.

An indulgentia expiret per mortem concedentis.

Primo ergo videtur, indulgentiam deſinere per mortem concedentis, quia pendet ex ejus intentione & voluntate, ut ſæpe diximus. Item quia effectus non poteſt fieri ſine efficiente cauſa: ſed cauſa indulgentiæ, eſt is, qui illam conceſſit; ergo illa deficiente, non poteſt indulgentia illa habere effectum; ergo eo ipſo fit inutilis, atque adeo nulla. Item aliæ facultates extinguuntur per mortem concedentis, ut facultas eligendi confeſſorem, & ſimiles; ergo ſimiliter, &c.

Vera reſolutio.

Nihilominus certa & communis ſententia eſt, indulgentiam non extingui per ſolam mortem concedentis, niſi in ipſamet conceſſione hic terminus illi præfigitur. Ita tenet Palud. d. 20. qu. 4. art. 1. Sylveſt. verb. *Indulgentia* n. 16. Angel. n. 7. in c. *Quod translationes*, de off. Legati, & Navar. Comm. de indulg. notab. 31, n. 26. ubi plures alios refert. Probatur, quia gratia non expirat per mortem concedentis, ut late dictum eſt in materia de Pœnitentia tractando de facultate eligendi confeſſorem, & habetur expreſſe in deciſionibus antiquis Rotæ in 9. de Electione, & 87. de Reſcriptis, ſumiturque ex c. *Si ſuper gratia*, de offic. deleg. in 6. & ex reg. *Decet*, in 6. quæ ſic habet, *Decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum.* Quod autem indulgentia ſit gratia, manifeſtum eſt, non ergo expirat per mortem concedentis. Dixi autem, *niſi in conceſſione ipſa hoc limitetur*, quia conſtat hoc poſitum eſſe in voluntate concedentis: intelligitur autem talis limitatio poſita, non ſolum per verba omnino expreſſa, ſed per hæc, *uſque ad beneplacitum noſtrum*, ut dicto loco tetigi.

Satisfit rationibus contrariis.

Neque obſtant conjecturæ in contrarium, quia ad effectum indulgentiæ ſufficit voluntas præcedens non retractata: nam moraliter manet, ideoque etiam ſufficit ad efficiendum effectum, qui moralis eſt: & morali modo fit, ſolumque fit a concedente indulgentiam miniſterialiter: nam Deus eſt qui principaliter remittit. Accedit etiam, quod dum ſucceſſor non revocat indulgentiam, eam approbare, & concedere videtur. Neque eſt verum exemplum, quod in contrarium adducitur, quamvis etiam non ſit omnino ſimile, quia facultas eligendi confeſſorem non tantum eſt gratia, ſed eſt delegatio juriſdictionis, de qua eſt major difficultas.

Corollarium.

Ex illo tamen exemplo obiter colligo, non tantum indulgentiam illam, quæ ipſo facto obtinenda conceditur, ſed etiam illam, quæ per confeſſorem danda eſt, non expirare per mortem concedentis, etiamſi res nondum inchoata ſit, & in illa indulgentia includitur delegatio juriſdictionis, quia etiam hæc delegatio eſt aliquo modo in foro pœnitentiali, vel (ut ſic dicam) in foro omnino liberali & gratioſo, & idcirco imitatur gratiam, & non odium, vel delegationem fori contentioſi, quæ expiret per mortem concedentis, ſi negotium inchoatum non ſit.

An procedat concluſio in indulgentiis non Pontificiis.

Quæret aliquis, an hoc ſit verum de omni indulgentia, etiamſi Pontificia non ſit. Reſpondeo, hoc pendere ex modo poteſtatis inferioribus conceſſæ; cum enim in eis ſit ex conceſſione Pontificis, ex ejus intentione potuit limitari, vel extendi ad indulgentias perpetuas. Loquendo autem ſecundum ordinarium jus, & communem uſum, dicendum eſt, indulgentiam conceſſam ab eo, qui habet poteſtatem ordinariam concedendi illam, durare etiam poſt mortem concedentis. Probatur inductione, quia de Epiſcopis eſt communis ſententia, ut patet ex Paludano, Sylveſtro, & aliis ſupra, & conſtat ex uſu, & quia eorum poteſtas non limitatur in jure, niſi ad tantam quantitatem, non vero quoad durationem: nec eſt ulla ratio cur nos illam addamus. Et uſus idem confirmat. De Legato etiam Pontificis idem docent omnes, ob eaſdem rationes, vel a fortiori, quia cenſetur habere majorem poteſtatem: item argumento c. ult. de Officio Legati, ubi dicitur, ſtatutum Legati non ceſſare per mortem illius. Ubi Gloſſa idem dicit eſſe de indulgentia, quia non magis limitatur hæc poteſtas, quam illa. Ratio autem generalis eſſe poteſt, quia poteſtas ordinaria cenſetur concedi ſimpliciter & juxta rei naturam, niſi expreſſe limitetur. At vero poteſtas delegata magis arbitraria eſt, & ideo non poteſt de illa ſtatui regula adeo certa, ſed ſolum pendere ex voluntate concedentis: & ita juxta modum delegationis judicandum eſſe. Nihilominus ſi abſolute datur ad concedendam talem, vel talem indulgentiam; credo etiam illam durare poſt mortem concedentis, quia ſi indulgentia non limitatur ad hoc, ut pendeat ex vita concedentis, ex ſe non habet talem dependentiam, nec eſt cur dicamus cum illa limitatione concedi: & reliquæ rationes factæ cum proportione procedunt.

De ſecundo modo quo indulgentia poteſt ceſſare.

Secundo modo poteſt deſinere indulgentia per revocationem ejus, qui illam conceſſit, vel ſucceſſoris, qui moraliter idem cum ipſo cenſetur, vel Superioris a fortiori. Et hic modus eſt certiſſimus, & in eo conveniunt auctores citati, & Geminianus cum aliis in c. 1. de Conceſſ. præbendæ in 6. colligiturque ex uſu frequenti Eccleſiæ, qui etiam in jure habetur, ut ſumi poteſt ex Extrav. *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſſ. & in Clem. *Dudum*, §. *Nos autem*, de Sepulturis, & quotidie fit in granis benedictis, & aliis ſimilibus. Ratio vero jam eſt ſupra data.

Requiratne hæc revocatio cauſam.

Quæri vero poteſt, an hæc revocatio requirat cauſam, vel fieri poſſit ad nutum concedentis. In quo videtur certum, ut valida ſit, ſufficere voluntatem concedentis, etiamſi abſque alia cauſa, vel neceſſitate fiat, quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur. Hæc autem gratia ſola voluntate concedentis facta

eſt,

eſt, neque ex divino jure, aut aliunde habet immobilitatem, imo effectus ejus ſemper pendet ex intentione largientis, ſaltem per voluntatem moraliter durantem, ſeu retractatam. Confirmatur, quia revocatio legis poſitivæ facta tenet, etiamſi abſque cauſa fiat.

Cordub. qu. 36. ubi refert alios, qui hoc non dicunt.

Hoc autem poſito inquiri poteſt, an poſſit etiam licite revocari ſine cauſa. Aliqui enim negant, quia donatio, aut beneficium ſemel factum non poteſt abſque cauſa revocari rationabiliter: nam & indicat animi levitatem, & non fit ſine aliquo gravamine alterius. Aliis autem videtur nullam eſſe neceſſariam cauſam, ut hoc licite fiat. Quod verius videtur, quia a principio hoc fuit beneficium gratuitum, quod tunc poſſet abſque alia cauſa licito negari; ergo poſtea etiam poteſt licite revocari ſine cauſa, quia hoc nihil aliud eſt quam non conſervari, vel non dari pro tempore futuro, etiamſi pro præterito datum fuerit. Item, qui conceſſit indulgentiam non ſe obligavit ad illam conſervandam; ergo tam libere poteſt non conſervare, ſicut potuit non dare: Præterea quia per conceſſionem indulgentiæ perpetuæ nullum jus acquiritur illi, cui conceditur, ſed ſemper manet in ratione cujuſdam gratiæ pendentis ex voluntate concedentis, & ideo nulla fit alteri injuria neque imponitur ei gravamen contra juſtitiam, vel aliam virtutem, etiamſi hoc favore privetur ex ſola voluntate, abſque alia cauſa. Cum autem cauſam excludimus, non auferimus finem aliquem honeſtum, qualis neceſſarius eſt ad honeſtatem cujuſcunque actionis humanæ ex objecto indifferentis: ſed ſolum aſſerimus non eſſe neceſſariam ſpecialem cauſam, quæ honeſtet hunc actum.

Pars affirmans præfertur.

Per accidens potest revocatio indulgentiæ eſſe illicita.

Hoc autem intelligitur per ſe loquendo, quia ab extrinſeco & per accidens poteſt hæc revocatio eſſe illicita, ſi abſque cauſa fiat. Primo ſi poſſit ſcandalum generare, ut v. gr. quia eſt ſignum alicujus odii. ſecundo, ſi concedens promiſit ſe non revocaturum: nam promiſſio illa honeſta eſt in eo ſenſu, quod ſaltem ſine cauſa non fiet revocatio: obligat ergo ſaltem ex fidelitate quadam: obligat autem tantum ipſum promittentem, non vero ſucceſſorem, quia perſonalis eſt actio. Tertio ſi talis indulgentia creditur eſſe valde fructuoſa animabus nullumque nocumentum afferre: nam tunc profecto alienum eſſet a charitate paſtoris illam ſine cauſa revocare, quando utrumque illorum experimento compertum eſſet. In quo eſt differentia inter converſationem, ſeu non revocationem, & primam indulgētiæ conceſſionem, quia ante primam conceſſionem tantum poteſt eſſe ſpes fructus de futuro, quæ magis incerta eſt. Quarto poteſt excogitari caſus in quo uſus indulgentiæ ſit jam inchoatus, & ideo videatur eſſe aliquo modo jus acquiſitum, ut non poſſit ſine magna cauſa revocari. Ut v. gr. ſi Jubilæus conceditur, & quis jejunaverit, eleemoſynam fecerit, confeſſus fuerit, vel cœpit illa opera facere, hoc ipſo videtur acquiſiſſe jus, ut non revocetur gratia Jubilei priuſquam illa opera perficiat, & indulgentiam conſequatur. Eſto etiam, in illo caſu non ſit proprium jus acquiſitum: tamen ex quadam fidelitate, & tacita promiſſione profecto eſſet illicitum hujuſmodi hominem tali indulgentia defraudare, niſi urgens cauſa cogeret ad univerſalem ejus revocationem.

An indulgent. ceſſet ſtatim ac revocatio fit.

Communis ſententia.

Rurſus vero inquiri poteſt, an indulgentia extinguatur ſtatim ac revocatio fit Romæ, v. gr. Reſponſio communis eſt non auferri donec revocatio perveniat ad notitiam eorum qui indulgentia gaudebant. Ita Navarr. & Corduba ſupra, qui citant Dominicum cum aliis in c. 1. de Conceſſione præbendæ lib. 6. Sylveſt. & alios Summiſtas verb. *Gratia*, idemque habet Sylveſt. verb. *Indulgent.* n. 17. Quorum fundamentum eſt, quia hæc eſt intentio Pontificis, quam ſolum probant ex communi interpretatione Doctorum. Ratio autem hujus interpretionis eſſe poteſt, quia intentio Pontificis præſumenda eſt prudens & cordata: hujuſmodi autem eſt illa, ſcilicet, ut revocatio non noceat priuſquam de illa conſtet, alioqui facerent multi fideles opera requiſita ad indulgentiam, & fraudarentur ſpe illius abſque culpa ſua, quod credibile non eſt, eſſe intentum a Pontifice. Accedit, quod ſicut indulgentia ample interpretanda eſt quoad voluntatem concedentis, ita è contrario revocatio reſtringenda eſt.

Prior ſenſus ſententiæ.

Duobus autem modis poteſt intelligi hæc ſententia. Primo quod revocatio non habeat effectum donec ſit ſufficienter promulgata, ita ut, per ſe loquendo, pervenire potuerit ad notitiam Eccleſiæ, vel Provinciæ, in qua, vel pro qua fit. Et in hoc ſenſu eſt hæc ſententia maxime conſentanea rationi, & praxi Eccleſiæ. Alius vero ſenſus eſt, ut nulli perſonæ in particulari noceat illa revocatio, donec illi ſufficienter conſtet de tali revocatione. Et in hoc ſenſu videtur affirmari dicta ſententia a prædictis auctoribus, quia non agunt de promulgatione, ſed de notitia & ſcientia: & exempla, quæ adducunt, ad hoc tendunt. Et ſane cupio eſſe veram ſententiam, quia valde favorabilis eſt: eritque vera, ſi hæc ſit voluntas Pontificum: unde autem hæc voluntas colligatur, non ſatis apparet: nam leges etiam irritantes poſt ſufficientem promulgationem habent ſuum effectum, in perſonis etiam quæ invincibiliter illas ignorant, cum tamen majora incommoda inde poſſint ſequi, quam ex revocatione indulgentiarum, hic enim fere nullum eſt; nam ſolum ſequitur quædam materialis deceptio inducens ad bonos actus, per ſe utiles. Supponendo autem communem ſententiam piam & probabilem, cenſeo juxta eam (quod ad praxim multum refert) ſi quis bona fide confeſſus eſſet reſervata peccata in virtute talis indulti conceſſi in ordine ad talem indulgentiam, cujus revocationem invincibiliter ignorat, talem confeſſionem eſſe validam, & illum hominem ſic abſolutum etiam a Cenſuris, liberum maneret etiam ab onere comparandi, & veriſimiliter creditur, hanc eſſe mentem Pontificis, quia aliud eſſet, & periculoſum, & valde oneroſum.

Poſterior ejuſdem ſententiæ ſenſus.

Pontifex poteſt indulg. revocare per actum internum.

Dubitari autem hic poteſt, an poſſit Pontifex per ſolum actum interiorem contrariæ voluntatis revocare indulgentiam. Videtur enim non poſſe, quia oppoſitorum eadem eſt ratio: non poteſt autem concedere indulgentiam per ſolum interiorem actum; ergo nec revocare. Contrarium nihilominus verum eſt, & commune, quia efficacia indulgentiæ pendet ex voluntate concedentis, ut ſæpe dictum eſt. Item, quia licet exterius concedat ſine intentione interiori, nihil facit; ergo licet contineat (ut ſic dicam) externam conceſſionem, ſi intentionem mutet, jam nihil facit. Et ideo non eſt ſimile de conceſſione: nam ad hanc utrumque requiritur, ſcilicet voluntas, & interior actus: & ideo quolibet horum ſublato, aufertur, quia facilius eſt deſtruere, quam conſtruere, & quia bonum ex integra cauſa: malum ex quocunque defectu. Qualiter autem peccaret Pontifex qui hoc faceret: nam eſſet gravis illuſio & deceptio Eccleſiæ. Et ideo nunquam id Pontifices faciunt ſine expreſſa revocatione externa, ſive per ſpecialia, ſive per generalia verba, quæ tamen ſufficiant ad voluntatem explicandam. Neque etiam volunt habere effectum ſaltem uſque ad ſufficientem promulgationem, quia oppoſitum eſſet nimis durum. Expectare vero in ſingulis actualem notitiam ad hunc effectum, non eſt tam neceſſarium ad prudentem revocationem; eſt tamen pium & favorabile. Atque hæc omnia, quæ de revocatione ſunt dicta, intelligenda etiam ſunt de ſuſpenſione, ut idem Doctores aſſerunt, quia eſt veluti quædam revocatio ad tempus facta, quo elapſo indulgentia reſtituitur.

De tertio modo quo indulgentia ceſſare poteſt.

Tertius modus quo indulgentia tollitur, eſt per deſtructionem rei, pro qua indulgentia eſt conceſſa. Ita Palud. Navar. Cordub. & omnes. Ratio eſt, quia deſtructis nobis, deſtruentur ea, quæ ſunt in nobis, indulgentia autem eſt veluti quoddam morale accidens adhærens ei, cui conceditur. Ut tamen hoc magis explicetur, advertenda eſt diſtinctio ſupra data de indulgentia perſonali, & locali. In priori ergo eſt res manifeſta, ſi indulgentia ſit propria perſonæ, quæ vitalis potius, quam perpetua dici poteſt. Si autem ſit indulgentia communitatis, in illa ſemper manet indulgentia, quamvis deficiente particulari perſona, deſinat eſſe quoad illam, nam ſi quis poſſit illam lucrari pro membro jam defuncto, id eſt ex alio titulo, ſcilicet, quia reliquis viventibus etiam pro mortuis conceſſa eſt. Oportet autem advertere, aliud eſſe loqui de perſona, cui Pontifex facit gratiam indulgentiæ, id eſt, qui a Pontifice illam impetrat: aliud vero de iis, pro quibus indulgentia conceditur, ſcilicet, ut eam lucrentur, ſi hoc vel illud fecerint. Nam perſonalis indulgentia extinguitur cum perſona, quæ lucratura eſt ſuo opere indulgentiam, non vero, cum impetrante illam,

jam, niſi talis terminus in ipſa conceſſione præfigatur, quia alias indulgentia per ſe non pendet a tali perſona. At vero de indulgentia locali omnes concedunt extingui deſtructo loco, quia, licet non proprie ipſi loco concedatur, ſed hominibus, qui eam lucraturi ſunt, tamen, quia eam non poſſunt lucrari in tali loco, in cujus gratiam, conceſſa eſt, ideo, deſtructo loco, tollitur poteſtas lucrandi indulgentiam. Et declaratur a ſimili: nam indulgentia conceſſa, ut tali tempore obtineatur, tranſacto tempore extinguitur, quia jam non exiſtit illa menſura durationis pro qua conceſſa fuit. Similiter ergo deſtructo loco perit indulgentia, quia tollitur locus, pro quo ſolo conceſſa fuerat. Hic vero occurrebant dubitationes, quantam oporteat eſſe talem deſtructionem, & quid dicendum ſit, ſi templum reædificetur. Sed hæ tractandæ late a nobis ſunt in materia de interdicto, ubi ſunt magis propriæ.

De quarto modo ceſſationis indulgentiæ.

Quartus modus addi ſolet, quod una indulgentia deſtruatur interdum per adventum alterius, quando ambæ ſimul in eodem exiſtere non poſſunt, ut v.gr. ſi in die dedicationis alicujus Eccleſiæ Epiſcopus conceſſit unum annum indulgentiæ, & ſuperveniens Archiepiſcopus ſimilem concedat indulgentiam, hæc poſterior valebit, & prior extinguetur. Ita Cordub. qu. 36. in fine. Sed non placet hic dicendi modus: exiſtimo enim nunquam indulgentiam hoc modo tolli, ſed potius poſteriorem irritam eſſe, loquendo ex jure communi, ſeu ex vi ipſarum indulgentiarum. Nam ſi concedens nolit dare unam, niſi revocando priorem, jam hic modus pertinebit ad ſecundum prius poſitum. Declaratur ergo & probatur noſtra ſententia: nam in primis hoc non habet locum in indulgentiis perſonabilibus, quia nunquam ſunt incompatibiles in eadem perſona plures indulgentiæ, nec ſcio de hac re eſſe aliquod jus ſtatutum. De localibus autem eſt regula 57. Cancellariæ duas indulgentias eſſe incompatibiles in eodem loco, ſi nulla facta fuit mentio prioris in impetratione poſterioris: tunc autem non excludit poſterior priorem, ſed potius poſterior eſt nulla, eo quod per ſubreptionem impetrata cenſetur. Sic ergo in prædicto exemplo, quando Archiepiſcopus concedit annum indulgentiæ facta jam conceſſione ab Epiſcopo, cenſeo poſteriorem conceſſionem eſſe nullam, quia eſt ultra terminos juris, & quia jam ibi factum erat quantum fieri poterat, & locus ille eſt incapax (ut ſic dicam) plurium indulgentiarum ex vi juris, neque Archiepiſcopus tantam habet poteſtatem, ut poſſit revocare indulgentiam datam ab Epiſcopo: nullum enim jus talem facultatem illi tribuit: ſicut neque è contrario ſi Archiepiſcopus præveniat, poterit Epiſcopus illius indulgentiam tollere, & ſuam intromittere, quia non habet etiam in hoc ſuperiorem facultatem: videtur ergo eſſe hoc jus prævenientis. Nunquam ergo poteſt fingi caſus, in quo una indulgentia aliam expellat.

De quinto ceſſationis modo.

Quintus modus extinguendi indulgentiam excogitari poteſt per renunciationem ejus: nam unuſquiſque poteſt proprio privilegio, quatenus ad ipſum ſpectat, renunciare, juxta c. Nuper, & communem ſententiam Doctorum ibi, de Decimis: indulgentia autem eſt veluti quoddam privilegium; ergo. Sed hic etiam modus nunquam moraliter contingere poteſt. Etenim cum in indulgentiis exerceatur juriſdictio voluntaria poterit quis libere renunciare uſui illarum, tamen per ſuam renunciationem non poteſt voluntatem concedentis mutare, aut irritare, & ideo quoties ipſe voluerit mutare voluntatem ſuam, poterit tali indulgentia uti. Indulgentia ergo ipſa extincta non fuit, quia facultas lucrandi illam ſemper manet. Neque eſt ſimile de aliis privilegiis, quæ conferunt aliquod jus, cui homo renunciare poteſt, qua renunciatione acceptata, ſtatim tali jure privatur: per indulgentias autem, ut dixi, nullum acquiritur jus, ſed conſiſtunt ſemper in liberali beneficio concedentis. Quod ſi quis fortaſſe fingat, eum, qui indulgentiam conceſſit, acceptare renunciationem, id potius eſſe indulgentiam revocare quaſi in pœnam ejus, qui illam lucrari noluit. Et ſimili modo, ſi fingamus ſuperiorem concedere poſteriorem indulgentiam ſub conditione, ut renuncietur priori, illud etiam virtualiter eſſet unam revocare dando aliam, vel ſolum velle alterutram concedere ad liberam electionem recipientis.

De ſexto ceſſationis modo.

Sextus & ultimus modus ceſſandi indulgentiam cogitari poteſt, per ceſſationem cauſæ, propter quam conceſſa eſt: tum quia, ceſſante cauſa, ceſſat effectus: tum etiam, quia indulgentia conceſſa ſine cauſa eſt nulla; ergo etiam fit nulla, ceſſante cauſa, quia nunquam hæc liberalis remiſſio poteſt fieri ſine cauſa: fieret autem ſine ulla cauſa, ſi poſt illam ablatam indulgentia operaretur. Denique declaratur a ſimili, quia tributum propter cauſam impoſitum ceſſat, ceſſante cauſa. Nihilominus etiam hunc modum prætermittunt auctores, & merito, quia ex ſolo hoc capite nunquam deſinit indulgentia. Quod patet, quia non eſt neceſſe, ut cauſa tantum duret, quantum durat indulgentia: nam propter cauſam temporalem poteſt concedi indulgentia perpetua. Igitur a principio conſideranda eſt cauſa indulgentiæ: nam, ſi illa fuit ſufficiens ad tantam indulgentiam pro tali tempore concedendam, etiamſi illa tranſeat, indulgentia durabit, ut v. gr. dedicatio Eccleſiæ, quæ uno die fit, eſt ſufficiens cauſa, ut concedatur indulgentia unius anni, & reſpectu Pontificis poſſet eſſe ſufficiens ad indulgentiam perpetuam, præſertim ſi aliæ cauſæ concurrant. Non eſt ergo hæc talis cauſa, a qua pendeat effectus in fieri: & conſervari, ſicut eſſe ſolet in aliquibus tributis, de quibus proinde alia ratio eſt. Verum eſt tamen, ex hac cauſa ſemper relinqui aliquem effectum, vel ſaltem aliquem reſpectũ moralem ad illam, ratione cujus talis duratio indulgentiæ nunquam eſt ſine ſufficienti cauſa morali. At vero ſi a principio cauſa non ſit ſufficiens ad concedendam perpetuam indulgentiam, ſed ſolum pro tanto tempore, tunc quidem etiamſi perpetua concedatur, non eſt in totum valida, ſed ſolum pro tempore proportionato cauſæ. Sicut enim in alia quantitate indulgentiæ ſervanda eſt proportio ad cauſam, ita etiam in duratione. Et ideo tranſacto illo proportionato tempore, ceſſabit indulgentia apud Deum, non quia ceſſavit cauſa: fieri enim poteſt, ut antea jam ceſſaverit; ſed quia a principio conceſſio non fuit valida, niſi pro tali tempore. Relinquitur ergo, ut indulgentia ſolum per revocationem, vel deſtructionem rei, cui annexa eſt, poſſit extingui. Atque hæc de hac materia, & de toto hoc opere, ad laudem Omnipotentis Dei, dixiſſe ſufficiat. Reſolutio totius ſect.

F I N I S.

INDEX

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

TAM VETERIS, QUAM NOVI TESTAMENTI,

quæ in hoc Opere continentur.

Prior numerus paginam, poſterior columnam deſignat.

Exod. cap. 32.

AUT dimitte eis hanc noxam, aut dele me. Exponitur de carentia æternæ gloriæ ſecundum aliquos. 34. 1.

Levitic.

3 *Affligetiſque animas veſtras.* De exteriori & interiori pœnitentia exponitur, & præceptum ibi latum declaratur. 173. 2.

Deuteron.

4 *Si quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum, ſi tamen ex toto corde quæſieris eum, & tota perturbatione animæ tuæ*. De amore Dei, & dolore peccati ſuper omnia, exponitur. 39. 1.

1. Reg.

2 *Quis orabit pro illo?* id eſt, inſignem virum orantem poſtulat. 72. 2.

Ibid. *Si forte donet mihi eum Dominus.* Particula *Forte*, incertitudinem dicit. 413. 2.

13 *Jejunaverunt ſeptem diebus*, Quale, & propter quid fuerit illud jejunium. 464. 2.

2. Regum.

12 *Peccavi Domine.* De ſufficientia veræ pœnitentiæ ad remiſſionem peccati ponderatur. 40. 1.

3. Reg.

4 *Qui oraverit in domo hac, &c.* De impetratione orationis exponitur. 122. 2.

17 *Reverſus es ad me, ut rememorarentur peccata mea*, ſcilicet, quoad aliquam pœnam temporalem. 131. 1.

Tobiæ

4 *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue*, ſcilicet, in oblationem pro defunctis. 464. 2. 500. 2.

Pſalm.

31 *Dixi, confitebor adverſum me*. De efficacia doloris ad veniam obtinendam, ponderatur. 40. 1.

Ibid. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatū.* Significatur remiſſionem peccati eſſe opus divinæ gratiæ. 106. 2.

33 *Timete Dominum omnes ſancti ejus*. De timore pœnarum, cum Baſilio exponitur. 55. 1.

37 *Neque in ira tua corripias me.* Id eſt, Purgatorii afflictione. 483. 2.

Ibid. *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ, a facie inſipientiæ meæ*. Tractatur late. 131. 1.

50 *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, &c.* id eſt. Recocognoſco, ut defleam. 26. 1.

Ibid. *Super nivem dealbabor*. De perfectione juſtificationis exponitur. 89. 2.

Ibid. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*. Ponderatur contritionem vocari ſacrificium, & cur. 68. 1.

83 *Cor meum, & caro mea exultaverunt*. Nam devotio voluntatis ſolet in appetitum inferiorem redundare. 22. 1.

108 *In memoriam redeat iniquitas Patrum eis*. Utique quoad aliquam pœnam temporalem. 131. 1.

118 *Particeps ego ſum omnium timentium te*. Id eſt, cum eis conſentio in obſervandis mandatis tuis, vel cum eis communico. 493. 1.

126 *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*. Non de morte & æterna hæreditate, ſed de pace animæ, & abundantia bonorum ex Dei providentia provenientium exponitur. 471. 2.

140 *Qui ſanat contritos corde*. De contritione peccatorum, & de quacunque afflictione poteſt exponi. 37. 2.

Proverbior.

8. & 10. *Ego diligentes me diligo.* De neceſſaria connexione inter dilectionem Dei, & hominis exponitur. 80. 2.

11 *Mortuo homini impio nulla erit ultra ſpes, &c.* De pœnæ æternitate, & immutabilitate. 502. 2.

Eccleſiaſtes.

9 *Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare*. Exponitur. 471. 1.

11 *Si ceciderit lignum ſive ad auſtrum, &c.* 471. 2. 502. 2.

Eccleſiaſticus.

2 *Si pœnitentiam non egerimus incidemus in manus Dei*. De neceſſitate formalis pœnitentiæ, ut medii ad remiſſionem peccati, exponitur. 79. 2.

7 *Nullus poteſt corrigere, quem ipſe deſpexit*. 73. 1.

Ibid. *Mortuo non prohibeas gratiam*, id eſt, beneficentiam & ſubſidium. 501. 1.

Item de ſuffragiis pro mortuis, exponitur. 500. 2.

17 *Ante mortem confitere*. De confeſſione laudis exponitur. 386. 2.

21 *Fili peccaſti, ne adjicias iterum, & de præteritis deprecare, ut tibi dimittantur.* Significatur neceſſitas pœnitentiæ, ad veniam peccatorum obtinendam. 26. 1.

24 *Penetrabo omnes inferni partes*. Quæ illæ fuerint. 473. 1.

30 *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. De præcepto charitatis in ſpiritualibus ad ſeipſum exponitur. 155. 1.

33 *Dona iniquorum non probat altiſſimus, nec in multitudine ſacrificiorum propitiabitur.* Quod ſine gratia opera nihil ad ſatisfaciendum valeant, exponitur. 107. 2.

38 *Fili in mortuum produc lacrymas.* Attingitur. 500. 2.

Sapientia.

10 *Eduxit illum de delicto ſuo*. Id eſt Adamum. 70. 1.

11 *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam*. Non puniens ſtatim, ut det tempus pœnitendi. 70. 1. 73. 2.

Iſajas.

5 *Si fuerint peccata veſtra, ut coccinum, ſicut nix dealbabuntur*. De vera remiſſione peccatorum, exponitur. 89. 2.

Ibid. *Lavamini, mundi eſtote, &c.* De operibus ſatisfactoriis. 404. 1.

22 *Dabo clavem David ſuper humerum ejus*. De Chriſti principatu, exponitur. 188. 2.

26 *A facie tua Domine concepimus*. Id eſt, ex timore tuo: *Domine in anguſtia requiſivimus te*. Septuaginta, *Propter timorem tuum, &c.* 54. 2.

30 *Cum ingemueris, ſalvus eris.* Juxta Septuaginta particula, *Tunc*, indicat connexionem inter contritionem, & gratiam. Eodem modo exponitur conditionalis juxta Vulgatam, Si converſus fueris, ſalvaberis. 46. 2.

38 *Recogitabo tibi omnes annos meos*, ſcilicet ad deteſtanda præterita peccata. 26. 1.

43 *Narra ſi quid habes, ut juſtificeris,* id eſt, Profer excuſationem, ſi quam habes. 386. 2.

52 *Solve vincula colli tui captiva filia Sion.* Per vincula, peccata, etiam quoad culpam, intelliguntur: & alia ſimilia loca Scripturæ eodem modo exponuntur. 213. 2.

Hierem.

8 *Nunquid qui cadet, non reſurgit? attendi, & auſcultavi, nullus eſt, qui agat pœnitentiam de peccato ſuo, dicens. Quid feci?* Quaſi concludat, ideo nullus reſurgit: unde oſtenditur neceſſitas pœnitentiæ. 80. 1.

18 *Pone tibi amaritudinem, & dirige cor tuum*. Quia amaritudo pœnitentiæ eſt, quæ rectum facit cor, quod antea erat obliquum. *ibid.*

31 *Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam*. Exponitur de neceſſitate gratiæ ad pœnitentiam. 27. 1.

Baruc.

2 *Anima, quæ triſtis eſt, reddit tibi gloriam*. Triſtis per veram pœnitentiam, quæ eſt cultus quidam Dei. 68. 1.

Ezechiel.

6 *Dabo vobis cor novum, &c.* Explicatur de efficacia divinæ gratiæ circa agendam pœnitentiam. 27. 1. 40. 1.

18 *Si impius egerit pœnitentiam*. Deteſtando præteritam vitam, & novam inchoando. *Et cuſtodierit omnia præcepta mea, &c.* 26. 1.

Ibid. *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*. Pondera-

deratur diſtributio, & confertur cum comminatione contraria. 71. 1.

33 *Ipſe animam ſuam vivificabit.* Cooperando enim gratiæ Dei, ſanctificat ſe. 76. 2.

Ibid. *Non imputabuntur ei.* Quia re vera in eo non erunt. 89. 1.

Ibid. *Si averterit ſe peccator, &c.* De promiſſione remiſſionis peccati propter pœnitentiam exponitur. 40. 1.

Daniel.

4 *Peccata tua eleemoſ. redime.* Auxilium impetrãdo. 406. 2.

Joel.

2 *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Id eſt, interiorem pœnitentiam, magis quam exteriorem a Deo poſtulari. 10. 1.

Ibid. *Convertimini, &c. in jejunio.* Duo diſtinctè præcipiuntur, pœnitentia, & nova vita. 26. 1.

Ibid. *Corda veſtra, ex toto corde veſtro.* Cordis nomine voluntas ſignificatur. 22. 1.

Jonas.

3 *Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat Deus.* Exponitur de remiſſione pœnarum hujus vitæ, quæ incerta eſt. 413. 2.

Micha.

4 *Dole, & ſatage quaſi parturiens.* De intentione, & magnitudine pœnitentiæ, exponitur. 45. 2.

Nahum.

1 *Deus non judicat bis in idipſum.* Variæ lectiones afferuntur, & expenduntur. 129. 2.

Ibid. *Mundans non faciet innocentem.* Id eſt, Remittendo peccatum, non reſtituit innocentiam. 142. 2.

Zachar.

1 *Convertimini, &c. & convertar.* Continet promiſſionem gratiæ ſtatim conferendæ homini contrito. 46. 2.

2. Machab.

9 *Orabat ſceleſtus Dominum, a quo non erat miſericordiam conſequuturus.* Exponitur quoad conſequendam ſalutem corporis, pro qua tantum orabat. 75. 1.

12 *Sancta, & ſalubris cogitatio, &c.* De Purgatorio, & Suffragiis pro mortuis late exponitur. 500. 2. & 564. 1.

Matth.

3 *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Cum Chryſoſt. exponitur, quod fiat illatio, ut de medio neceſſario. 79. 2.

4 *Pœnitentiam agite.* Initium prædicationis Chriſti cur a pœnitentia ſumptum fuerit. 11. 2. & 153. 1.

5 *Si offers munus tuum ante altare, &c.* uſque ad illud, *Et tunc veniens offeres munus tuum.* Expenditur. 168. 1.

Ibid. *Amen dico tibi, non exies inde donec ſolvas uſque ad noviſſimum quadrantem.* An de temporali, vel æterna pœna intelligendum ſit, expenditur. 465. 2. 503. 2.

9 *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Quia peccatum eſt propria materia pœnitentiæ. 15. 1.

12 *Non remittetur ei.* Quid ſit peccatum in Spiritum S. & quomodo irremiſſibile. 71. 2. & ſeq.

Ibid. *Non remittetur in hoc ſeculo, nec in futuro.* Tractatur. 465. 2.

17 *Tibi dabo claves.* Late. 177. 2. 178. 1. Intelligitur de peccatis quoad culpam. 180. 1.

Ibid. *Quodcunque ſolveris ſuper terram, &c.* 178. 2. Quomodo in his verbis poteſtas concedendi indulgentias contineatur, vel ex eis colligatur, late. 516. 2. & ſeqq. particula, *Super terram,* exponitur. 577. 2.

18 *Non dico tibi ſepties ſed uſque, &c.* De univerſalitate, & amplitudine pœnitentiæ exponitur. 71. 1.

Ibid. Parabolam de ſervo, a quo Dominus remiſſum debitum repetiit, non probare peccata remiſſa iterum redire, oſtenditur. 128. 2. 129. 1.

Ibid. *Quodcunque ſolveritis, &c.* An extendantur ad indulgentias. 547. 1.

21 *Solvite & adducite mihi.* Præfiguratum eſſe miniſterium ſacerdotum. 274. 2.

22 *Ex toto corde tuo.* Id eſt voluntate tua. 22. 1.

Ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Excluſive exponitur, id eſt, mihi ſoli; conferturque cum alio loco Joan. 194. 1.

Marc.

3 *Ille vos baptizabit Spiritu ſancto, & igne:* ſcilicet Purgatorii, ex Beda. 470. 1.

Ibid. *Non remittetur ei.* Quid ſit peccatum in ſpiritum ſanctum, & quomodo irremiſſibile. 71. 2.

6 *Et ungebant oleo multos ægrotos, & ſanabant,* late tractatur: & unctionem illam non eſſe ſacramentum Extremæ unctionis, licet fuerit ejus adumbratio concluditur. 425. 2. 436. 1.

Lucas.

7 *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* De remiſſione quoad culpam, & pœnam, exponitur. 216. 1.

Ibid. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Remiſſionem peccatorum eſſe effectum dilectionis. 99. 2.

11 *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quia exiſtentes in gratia ſatisfaciunt. 404. 2.

13 *Niſi pœnitentiam egeritis, &c.* De virtute pœnitentiæ exponitur. 2. 1. Additur vero poſſe, extendi ad omnem pœnitentiæ modum, in unaquaque lege a Deo præſcriptum. *ibid.* De neceſſitate medii. 153. 1. De neceſſitate præcepti in omni tempore. 153. 2.

16 *Et Lazarus ſimiliter mala.* Quibus purgatus eſt, cum Chryſoſtomo. 404. 2.

Ibid. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, &c.* Id eſt, Erogate eleemoſynas pauperibus, qui vos poſt mortem orationibus juvent. 465. 1. 489. 1.

17 *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Confeſſio adumbrata eſt. 274. 2.

25 *Oportet prædicari in nomine ejus pœnitentiam, &c.* Scilicet: propriam legis gratiæ. 180. 1.

Joannes.

3 *Niſi quis renatus, &c.* Notatur, Chriſtum prius de baptiſmo, quam de pœnitentia ſermonem feciſſe. 11. 1.

8 *Vade, & jam amplius noli peccare, &c.* Expenditur cum Auguſtino. 162. 1.

10 *Bonus paſtor animam dat pro ovibus ſuis.* Quia tenetur pro ſpirituali vita gregis corporalem perdere. 460. 1.

11 *Solvite eum, & ſinite abire.* Significatam eſſe abſolutionem, quæ a ſacerdotibus fit. 274. 2.

14 *Qui diligit me, diligetur a Patre meo.* Æquivalere conditionali, ſi diligis diligeris, exponitur. 80. 2.

20 *Sicut miſit me vivens pater, & ego mitto vos.* De juriſdictione data Apoſtolis exponitur. 188. 1.

Ibid. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis, &c.* 177. 2. De peccatis quoad culpam exponitur. 180. 1. *Et quorum retinueritis, &c.* Quomodo hinc neceſſitas confeſſionis colligatur late. 192. 2.

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Etiam venialia comprehenduntur. 119. 1.

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata.* Quomodo dicta ſint Apoſtolis hæc verba. 194. 1.

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata.* Quomodo hinc colligatur præceptum divinum confeſſionis. 387. 2.

21 *Paſce oves meas.* Ibi eſſe datam Petro poteſtatem indulgentias concedendi. 519. 1.

Acta Apoſtolorum.

2 *Quem Deus ſuſcitavit a mortuis ſolutis doloribus inferni,* id eſt, Solvendo pœnas Purgatorii, refertur. 466. 1.

5 *Ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.* Quia utrumque æqualiter eſt donum gratiæ per Chriſtum. 27. 1.

8 *Pœnitentiam age ab hac iniquitate, ſi forte, &c.* Particula *Forte,* exponitur, ut non dubitationem, ſed vel libertatem, vel rei difficultatem indicet. 70. 1.

Ad Romanos.

2 *Ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, tu autem ſecundum duritiam tuam, &c.* Quod per Deum non ſtat quominus homo revertatur. 73. 2.

Ibid. *Tu autem ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram.* Ponderatur pro obligatione pœnitentiæ ante mortem. 172. 1.

3 *Non facienda mala, ut inde veniant bona.* Id eſt non ſunt facienda mala culpæ propter mala pœnæ vitanda. 33. 1.

5 *Peccatum non imputabatur, cum lex non eſſet.* Id eſt, non agnoſcebatur, & quaſi nihil reputabatur. 89. 1.

6 *Gratia Dei vita æterna.* Quia illam ſecum affert. Exponiturque caput de remiſſione pœnæ æternæ, quæ in juſtificatione neceſſario fit. 97. 2.

8 *Si Chriſtus in vobis eſt, &c.* uſque ad illud, *Si filii, & hæredes,* de remiſſione pœnæ æternæ exponitur. 97. 1. & ſeq.

Ibid. *Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu,* Id eſt, in juſtificatis per Chriſti gratiam, veram culpam mortalem manere non poſſe. 96. 1. Non quod excludatur neceſſario reatus pœnæ temporalis. 101. 1.

9 *Optabam ego eſſe anathema, &c.* Refertur aliorum expoſi-

poſitio de comparatione per exceſſum charitatis. 34. 1.
12 *Neceſſitatibus ſanctorum communicantes*, ſcilicet tam vivorum, quam mortuorum. 501. 1.
15 *Si ſpiritualium eorum participes factæ ſunt.* An ſenſus litteralis ſit de participatione per communicationem bonorum operum. 493. 2.
21 *Dum judicamur autem a Domino corripimur.* De fructu pœnarum temporalium hujus vitæ, cum Auguſtino. 404. 1.
12 *Poſuit in Eccleſia primum Paſtores.* Id eſt, Epiſcopos. 278. 2.
15 *Si mortui non reſurgunt, quid mihi prodeſt, comedamus, & bibamus, &c.* Quomodo hæc illatio teneat. 464. 2.
Ibid. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt.* Id eſt; Quæ utilitas eſt in actionibus pœnitentiæ, quæ ad mortuos juvandos fiunt, Si, &c. 501. 1.

2. Ad Corinth.

2 *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Tractatur late. 520. 1. An hæc verba pertineant ad uſum indulgentiarum. 516. 1.
5 *Poſuit in nobis miniſterium reconciliationis*, Id eſt, unionis, & amicitiæ hominis cum Deo. 180. 2.
Ibid. *Pro Chriſto legatione fungimur.* Tamquam vicarii ejus. 193. 2.
Ibid. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra, &c.* Exponitur. 471. 2.
7 *Triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt.* Id eſt, ex vera pœnitentia, vel quæ a Deo eſt. 26. 1.
Ibid. *Ne abundantiori triſtitia abſorbeatur.* De nimia triſtitia, quæ in deſperationem adducat, exponitur. 46. 1.
Ibid. *Sed vindictam.* Id eſt, pœnitentiæ ſatisfactionem. 404. 1.
8 *Ut illorum abundantia veſtram inopiam ſuppleat.* De ſpirituali inopia, & abundantia exponitur. 548. 1.
12 *Non debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.* De ſpiritualibus etiam exponitur. *ibid.*

Ad Galat.

6 *Alter alterius onera portate.* De operibus participandæ infirmitatis exponitur, cum Auguſtino. 497. 2.

Ad Epheſ.

5 *Mundans eum lavacro aquæ, &c.* De mundatione, quæ fit, cum membra Eccleſiæ aggregantur, exponitur. 191. 1. cum nonnullis Auguſtini locis.

Ad Coloſſenſ.

1 *Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea.* Tractatur late. 493. 2.

2. Ad Timoth.

2 *Ne quando det illis Deus pœnitentiam*, nimirum, tanquam proprium donum ſuum. 27. 1.

Ad Philemon.

Si aliquid nocuit tibi, mihi imputa, id eſt, Ego in me ſuſcipio. 89. 1.

Ad Hebr.

6 *Impoſſibile eſt eos, &c.* De baptiſmo exponitur. 69. 2.
10 *Non relinquitur hoſtia, &c. ibid.* eodem modo.
12 *Non invenit pœnitentiæ locum, licet cum lacrymis quæſiſſet illum.* Non de pœnitentia peccati ipſius Eſau, ſed de retractatione facti Iſaac intelligitur. 75. 1.

Jacobus.

2 *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus:* ſcilicet, quo ad æternitatem pœnæ. 31. 1. vel, quantum ad carentiam veri amoris. 95. 2. 96. 1.
5 *Si in peccatis eſt, dimittentur ei.* Omnia venialia ibi comprehendi, exponitur. 121. 2.
Ibid. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* An de confeſſione ſacramentali. 387. 1.
Ibid. *Ungentes eum.* De ſacramento Extremæ unctionis late exponitur. 426. 2. & ſeqq. *Oleo.* 428. 2. & ſeq. *Et orent ſuper eum.* 432. 1. *Et alleviabit eum Dominus.* 445. 2. *Et oratio fidei ſanabit infirmum.* 438. 2. *Si in peccatis eſt dimittentur ei.* 437. 2. & ſeq. 439. 1.

1. Petri.

4 *Univerſa delicta operit charitas.* De efficacitate divini amoris ad remiſſionem peccatorum exponitur. 80. 2.

2. Petri.

3 *Patienter agens, &c.* Ut homines, quantumvis pravos ad pœnitentiam provocet. 73. 2.

1. Joannis.

1 *Fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra.* De venialibus exponitur. 106. 2.
2 *Si quis peccaverit, advocatum habemus.* De venialibus exponitur. *ibid.*
3 *Qui non diligit, manet in morte.* De neceſſitate amoris ad obtinendam remiſſionem peccatorum exponitur. 39. 1.
4 *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt.* Quod vera dilectio non ſit abſque juſtitia, exponitur. 80. 2.
Ibid. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* De Sancto timore pœnarum, & de timore mundano exponitur cum Patribus. 55. 2.
5 *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut oret quis.* Late exponitur. 72. 1. & ſeq.

Apocalypſis.

2 *Age pœnitentiam, ſin minus, &c.* De neceſſitate pœnitentiæ formalis, ut medii, exponitur. 79. 2.
2 *Nova opera fac.* Saltem propoſito, exponitur. 42. 1.
3 *Quia tepidus es, &c.* Non reprehenduntur qui remiſſe operantur, ſed qui fidentes ſine charitate, vel bona opera malis admiſcent. 46. 2.
Ibid. *Habet clavem David.* De poteſtate excellentiæ, etiam ad remittenda peccata, exponitur. 180. 1. *Qui claudit, & nemo aperit, &c.* 194. 2.
5 *Neque in cœlo, neque in terra, neque ſub hanc terram.* Qui ſub hanc terram intelligendi ſint. 473. 1.
14 *Beati mortui, &c. Amodo jam dicit ſpiritus.* De perfecte juſtis intelligitur. 471. 2.

INDEX CAPITUM
JURIS CANONICI,
quæ in hoc Opere exponuntur.

CAP. *Dictum*, cum aliis 1. qu. 1. 122. 2.
Cap. *Placuit 6.* qu. 2. (per errorem 9. qu. 2.) 364. 1.
Cap. primum, 9. qu. 2. Defenditur. 186. 1.
Cap. *Placuit 9.* qu. 2. late. 296. 2.
Cap. primum, 13. qu. 1. Defenditur. 186. 1.
Cap. *Peſſimam*, 23. qu. 8. 328. 1.
Cap. *Si presbyter 26.* qu. 6. cum aliis. 180. 2.
Cap. ult. 26. qu. 6. De qua abſolutione loquatur. 363. 1.
Cap. *Tres ſunt*, De pœnit. d. 1. 122. 1.
Cap. 1. & 2. De Pœnit. d. 1. 199. 1.
Cap. *Talis*, De Pœnit. d. 3. 46. 2.
Cap. *Sicut Seta*, De Pœnit. 2. 55. 2.
Cap. *De quotidianis*, de Pœnit. d. 4. 122. 2.
Cap. 1. uſque ad 7. de Pœnit. d. 4. 131. 1.
Cap. *Qui recedit*, De Pœnit. d. 4. 130. 2.
Cap. ult. De Pœnit. d. 4. 128. 2.
Cap. 1. De Pœnit. d. 6. 357. 2.
Cap. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. 186. 2. latius. 296. 1. & 297. 2.
Cap. *Sacerdos*, De Pœnit. d. 6. Quoad pœnam ibi impoſitam. 374. 2.
Cap. *Latorem*, 33. qu. 2. De qua pœnitentia loquatur. 323. 2.
Cap. *Cum omne crimen*, De Conſecr. d. 2. 123. 1.
Cap. *Aquam*, De Conſecrat. d. 3. *ibid.*
Cap. *Firmiter*, De Summa Trin. & fide Cath. 79. 2.
Cap. *Majores*, De Baptiſm. cur peccatum originale non poſſit remitti, manente mortali. 96. 1.
Cap. *Fures*, De Furtis, circa illa verba, ſi Diacono confeſſus fuerit. 275. 1. & ſeq.
Cap. *Statuimus*, De Maledicis. 328. 1.
Cap. *Accedensibus*, De Exceſſibus Prælat. 601. 1.
Cap. De ſacram. miniſtr. 323. 2. & ſeq.
Cap. *Omnis utriuſque ſexus*, De Pœnit. & remiſſ. Verb. *Confiteatur*, late. 434. 2. *Proprio ſacerdoti.* 184. 1. *ſingulis annis.* 439. 1. *Diligenter inquirens*, & 357. 2. *Quoad pœnam in eo latam.* 374. 2. 402. 2.
Cap. *Cum ex eo*, De Pœnit. & remiſſ. 538. 2. 592. 2.
Cap. *Quod autem*, De Pœnit. & remiſſ. 601. 2.
Cap. *Cum infirmitas*, De Pœnit. & remiſſ. Quam vim nunc habeat. 390. 2.
Cap. ult. de Pœnit. & remiſſ. late. 295. 1. 296. 1.
Cap. *Cum pro cauſa*, De Sent. excommun. 246. 1.
Cap. *A nobis*, 2. De Sent. excomm. 579. 2.
Cap. *Quia quorundam*, De Verb. ſignific. 182. 2.
Cap. 2. De Pœnit. & remiſſ. in *6.* 186. 1. latius. 299. 1.
Cap. ult. De Pœnit. & remiſſ. in *6.* 538. 2.
Cap. *Ratihabitio*, De Regulis Juris in 6. 284. 2.
Cap. *Dudum*, De Sepultur. 327. 2.
Super Cathedram, De Sepultur. Quam vim nunc habeat. *ibid.*
Inter cunctas, De Privilegiis. 281. 1.
Vas electionis, Joannis XXII. 286. 2.
Vices, De Treuga, & pace. *ibid.*
Antiquorum, de Pœnitent. & remiſſ. 536. 1. 539. 2. 574. 1. 575. 1.
Quemadmodum, de Pœnit. & remiſſ. 540. 1.
Unigenitus, de Pœnitent. & remiſſ. 546. 1. 588. 1. 592. 2. cum multis ſeqq.

INDEX LOCORUM
CONCILII TRIDENTINI,
quæ in hoc Opere exponuntur.

SEſſ. *6. Cap. 6. & Can. 3. de neceſſitate gratiæ ad ſingulos actus ſupernaturales.* 27. 1.
Idem cap. 6. de vera contritione exponitur. 39. 1.
Cap. 7. De Pœnitentia, ut eſt diſpoſitio ad juſtitiam. 76. 1. *Eodem cap. & Can. 11. de aliis requiſitis ad veram juſtificationem.* 89. 2. & ſeqq.
Cap. 14. Ut ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ, *exponitur.* 89. 2.
Seſſ. 14. *Cap. 1. & Can. 15. de poteſtate clavium.* 177. 2. 179. 2. *latius.* 180. 2.
Cap. 4. Si voluntatem peccandi excludat, *Per repugnantiam actus, exponitur.* 178. 1. *ibidem definitio contritionis exponitur.* 449. 1. 2. *Item diviſio contritionis.* 54. 2. *Item neceſſitas pœnitentiæ formalis.* 79. 2. *Item quomodo imperfecta contritio ſit donum Dei.* 227. 1. *& quomodo intelligatur diſponere ad gratiam in ſacramento impetrandam.* 237. 2.
Cap. 5. Non aliud in Eccleſia a pœnitentibus exigitur, &c. 248. 2.
Cap. 7. de Juriſdictione in ſacramento pœnitentiæ neceſſaria. 187. 1.
Cap. 9. Tractatur late. 410. 2.
Cap. 15. de Reformat. latiſſime. Seſſ. 23. 309. 1.
Cap. 6. de Reformat. late. Seſſ. 24. 332. 1.

INDEX RERUM
QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam.

ABSOLUTIO.

Sacerdos non abſolvit auctoritate Pontificis, ſed Chriſti. 188. 1.
2 Plures abſolutiones validæ, licet non licitæ, poſſunt cadere ſupra eandem confeſſionem. 207. 1. eritque unum tantum ſacramentum. ibid.
3 Poteſt abſolutio indirecte tollere peccatum. 334. 2. etiam in confeſſione explicatum. 348. 2.
4 Abſolutio ſacramentalis dari non poteſt abſenti. 246. 1.
5 Sacerdos ſacramentaliter abſolvens, applicat merita, & ſatisfactiones Chriſti. 64. 1.
Vide verb. ſacramentum pœnitentiæ. §. Forma.

Abſolutio a reſervatis.

1 Epiſcopus ſi occulte labatur in crimen Papæ reſervatum, poteſt abſolvi a confeſſore a ſe electo. 333. 2.
2 Superior audiens confeſſionem integram, in qua ſunt reſervata, tenetur de omnibus abſolvere, nec poterit abſolutionem dimidiare. 345. 1.
3 Abſque neceſſitate non poteſt ſuperior ſola reſervata audire, & ab eis ſacramentaliter abſolvere. *ibid.* 2. ſi autem faciat, ſacramentum eſt validum. 346. 1. licetque illi ex gravi cauſa. *ibid.* & in illo caſu etiam licet ſubdelegato.
4 Extra caſum neceſſitatis non poteſt inferior ſacerdos abſolvere etiam cum onere comparendi. 347. 1. non ſolum directe; ſed nec indirecte. *ibid.* ſi autem pœnitens bona fide procedat, ſacramentum eſt validum. 348. 1.
5 In caſu neceſſitatis extra articulum mortis, non poteſt inferior ſacerdos abſolvere directe a reſervatis. *ibid.* poteſt tamen indirecte etiamſi habeant annexam excommunicationem. *ibid.* 2. 349. 1. obligatio tamen manet illa iterum confitendi.
6 Semel a reſervatis directe abſolutus, poteſt poſtea a quolibet ſacerdote ab illis abſolvi. 350. 1. qui autem ſuperiori ſe præſentavit, & ab illo extra ſacramentum pœnitentiam accepit, poteſt ſolum a quolibet proprio abſolvi. *ibid.* 2.
7 Conceſſa facultate ad abſolvendum a cenſura reſervata, intelligitur dari omnino ad abſolvendum a culpa. 326. 2. Quibus autem verbis cenſeatur illa dari. 332. 2.
8 Superior in multis caſibus tenetur facultatem dare ſubdito petenti, ut abſolvatur a reſervatis. 337. 2. non tamen ſemper. *ibid.* debetque potius facilem, quam difficilem ſe præbere in hac facultate concedenda. 338. 2. Quibus autem verbis cenſeatur illam dare. 332. 2.
9 Nimia verecundia & difficultas pœnitentis eſt ſufficiens cauſa, ut ſuperior hanc det facultatem. 338. 2. ſuperior vero non tenetur dare facultatem generalem ad quemcunque confeſſorem, quem pœnitens vult. 339. 1.
10 Quoties hæc facultas cadit in peccata jam commiſſa, non habet locum onus comparendi coram ſuperiori. 339. 1. pro peccatis committendis poteſt cum illo onere dari, licet illis peccatis non ſit cenſura annexa. 340. 1.
11 Superior poteſt hanc facultatem dare ſub onere acceptandi talem pœnitentiam. 339. 2. non debet tamen imponi per modum præcepti. *ibid.* multo minus, ut ab illa pendeat valor ſacramenti. *ibid.*
12 Facultas hæc nunquam datur per conſuetudinem. 331. 2.
13 Peregrini cui, & quomodo poſſint peccata reſervata confiteri, & ab eis abſolvi. 331. 1. & ſeq.

Abſolutio a cenſura.

1 Non poteſt indirecte tolli cenſura, ſed tantum directe. 335. 2.
2 Per generalem abſolutionem non tollitur culpa cum cenſura Papæ reſervata. 353. 1. 2.

ACTUS.

1 Ad actus honeſtatem præter bonum objectum circumſtantiæ bonæ, & proportionatæ neceſſariæ. 26. 2.
2 Idem actus bonus, & ſatisfactorius, & meritorius eſſe poteſt. 409. 2. imo hæc ſemper aliquo modo ſunt conjuncta. *ibid.*
3 Duplex proprietas operum juſtorum. 548. 2.
4 Actus conditionatus duplex, ſcilicet ex parte ſubjecti, & ex parte objecti. 23. 2.
5 Poſterior eſſe poteſt efficax quo ad aliqua, & reſpectu coſum habet vim abſoluti. 24. 1.
6 Nullus actus exterior ita eſt intrinſece honeſtus, ut non poſſit male fieri. 59. 2. poteſt tamen ex ſe habere, unde honeſte fieri poſſit. *ibid.*
7 Externus actus explicandus eſt in confeſſione. 248. 2.
Animæ Purgatorii. Vide verb. Purgatorium.

APOSTOLI.

1 Receperunt immediate a Chriſto poteſtatem juriſdictionis jure quaſi delegationis. 188. 1. Petrus autem ordinario jure. *ibid.* 2.

Appetitus ſenſitivus.

1 In appetitu ſenſitivo regulariter ſequitur dolor ex pœnitentiæ actu. 42. 1. ſæpe tamen impeditur ob corporis indiſpoſitionem. *ibid.*

ATTRITIO.

1 Attritio non fit contritio. 57. 1. licet poſſit attritus fieri contritus. *ibid* 2. idque tribus modis. 59. 1.
2 Attritio poteſt contritionis honeſtatem participare per relationem extrinſecam. 58. 2.
3 Debet eſſe actus ſupernaturalis. 53. 1. includitque propoſitum non peccandi. *ibid.*
4 Ex vi præcepti annuæ confeſſionis non tenetur qui confiteri non poteſt, ad habendam attritionem. 174. 1. licet timeat oblivionem peccatorum. *ibid.*
5 Dolor de peccato ex humano motivo, turpi, aut honeſto non eſt attritio. 81. 2. 52. 2.
6 Attritio etiam, ut pars ſacramenti eſſe debet ex motivo ſupernaturali. 226. 1.
7 Attritio ſubſequens confeſſionem non eſt pars ſacramenti. 233. 1. neque attritio de peccatis ex juſta cauſa in confeſſione omiſſis. *ibid.* 2. eſt tamen per ſe neceſſaria ad ſacramenti valorem. 234. 1.
8 Si ex ignorantia culpabili deſit attritio peccati etiam in confeſſione obliti, confeſſio eſt nulla. 234. 1. ſi tamen ignorantia ſit inculpabilis, confeſſio eſt valida, ibi, ſed informis. *ibid.*
9 Attritio, ut eſt diſpoſitio ad venialis remiſſionem, vide verb. Veniale peccatum. §. Remiſſio.
10 Attritionis deſcriptio ex Tridentino. 52. 2.
11 Sufficienter dividitur in eam, quæ eſt ex timore gehennæ, & eam, quæ eſt ob fœditatem peccati. 56. 2.
12 Attritio ex timore gehennæ a qua virtute procedat. *ibid.*
13 Attritio ob fœditatem peccati eſſe poteſt ſupernaturalis, & ex auxilio gratiæ. *ibid.*
14 Attritio differt eſſentialiter a contritione. 53. 1. non in conditionibus, ſed in motivo. 54. 1.
15 Attritio non includit dilectionem Dei ſuper omnia, ſicut contritio. 53. 2.
16 Attritio non ſemper deteſtatur peccatum ſupra omne deteſtabile, ſicut contritio. 54. 1.
17 Attritio non ſemper ex motivo univerſali ſicut contritio. *ibid.* unde non ſemper eſt ſufficiens diſpoſitio abſolute ad gratiam cum ſacramento, ſed reſpective. *ibid.*
18 Attritio non ſemper procedit ex voluntate deſtruendi culpam, ſicut contritio. *ibid.*

Auxilium efficax, & ſufficiens.

1 Efficax multis negatur. 72. 2.
2 Sufficiens omnibus paratum eſt. 73. 2. 74. 1. neminique negatur in pœnam peccatorum certa lege ſtatutam. 73. 1.
3 Aliquando Deus propter peccatum interficit, licet auxilio ſufficiente non privet. 74. 1.
4 Cur in hac vita aliqui in gratia confirmentur, nemo autem deferatur. *ibid.*

BAPTISMUS.

1 Baptiſmus convenienti tempore fuit inſtitutus poſt Chriſti mortem. 10. 2. 11. 1.
2 Cur cum affectu peccati ſuſceptus ſit validus, non autem confeſſio. 231. 1.

Beata Virgo.

1 Sacramentum Extremæ unctionis recipit. 450. 2.

Bea-

Beatus.

1 Beati orant pro animabus Purgatorii. 504. 2. non tamen impetrant illis gratuitam remiſſionem pœnæ. 505. 1. quid vero illis impetrent. *ibid.*

2 Unus beatus poteſt ab alio impetrare, ut ſuas ſatisfactiones alicui animæ applicet. *ibid.* 2. idemque poſſunt a Chriſto impetrare. *ibid.* 2. non tamen ipſe facit niſi ex ſpeciali diſpenſatione. *ibid.*

Beneficium.

1 Beneficium, cæteris paribus, quo indigniori datur, eo eſt majus & ſeq. 137. 2.

2 Quid nomine parochialis beneficii intelligatur. 312. 1.

3 Beneficii collatio facta indigno eſt valida. 590. 1. irritabilis tamen, excepta electione Summi Pontificis. *ibid.* 2.

Blaſphemia in Spiritum ſanctum.

1 Quid ſit. 71. 2. cur irremiſſibilis dicatur. 72. 1.

CÆREMONIA.

1 Nulla cæremonia eſt de ſubſtantia ſacramenti pœnitentiæ. 210. 2. 213. 2. nec de præcepto Eccleſiæ, quod ſub mortali obliget. 210. 2.

Catechumenus.

1 Non eſt capax fructus ſacrificii miſſæ, aut ſuffragiorum communium Eccleſiæ. 508. 2.

Caſuum reſervatio.

1 Caſuum reſervatio quid. 323. 2.

2 Tripliciter poſſunt peccata Epiſcopis reſervari. 327. 2.

3 Eſt in Eccleſia poteſtas reſervandi peccata ſuperioribus. 324. 2. non ſolum quoad cenſuras, ſed etiam quoad culpas. 325. 1. 326. 1. & de facto ita fit. 326. 1.

4 Poſſunt reſervari peccata, quæ nec habent cenſuram annexam. 324. 2. Pontifex tamen jure ordinario id non facit. 325. 2. Aliquando vero id facit. *ibid.* inferiores autem frequentius.

5 Peccatum veniale an, & quomodo poſſit reſervari. 326. 2. idem de mortalibus confeſſis. 327. 1.

6 Mortalia mere interna poſſunt reſervari. 326. 2. non tamen id facit ordinarie Eccleſia. *ibid.* nec eſt conſulendum. *ibid.*

7 Nullum mortale externum eſt, quod reſervari non poſſit. 327. 2. non tamen omnia recte. *ibid.*

8 Ablatio juriſdictionis circa omnia mortalia non eſt reſervatio. *ibid.*

9 Nullum peccatum jure communi eſt Epiſcopis reſervatum. 328. 1. ubi varii caſus expenduntur. *ibid. & ſeq.*

10 Inter religioſos quanta, & a quo fieri poſſit reſervatio. 328. 2.

11 Superior non poteſt licite peccatum abſque cauſa reſervare. 329. 1. factum tamen tenebit etiam reſpectu habentium ordinariam juriſdictionem. 330. 1.

12 Reſpectu delegati poteſt valide peccatum abſque cauſa reſervari. *ibid.*

13 Quibus poteſtas reſervandi conveniat. 324. 1. habens juriſdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ poteſt reſervare peccata reſpectu omnium inferiorum. *ibid.* non ſolum ſibi, ſed etiam aliis. *ibid.* Epiſcopi habent hanc poteſtatem a Summo Pontifice. *ibid.* 2.

14 Pro articulo mortis nullus prælatus Papa inferior poteſt caſus reſervare.

15 Etiamſi pœnitens reſervatum ſuperiori confiteatur, ſi ipſe nec abſolvat, nec cauſam alteri committat, reſervatio non aufertur.

16 Quando ſuperior audita confeſſione de reſervatis invalide abſolvit, reſervatio aufertur. 351. 2. ſecus ſi defectus fuit circa confeſſionem de reſervatione. 351. 2.

17 Qui ſuperiori, vel ejus delegato confitetur, ut a reſervatis ſimpliciter abſolvatur, idque obtinet, liber manet etiam quoad oblita. 352. 2. Idem in confeſſione, quæ fit virtute Jubilæi. 353. 2. dummodo confeſſio ſit valida. 354. 1. licet informis. *ibid.* & licet indulgentiæ effectum non obtineat. *ibid.* & peccatum habeat excommunicationem annexam. 355. 1.

18 Per generalem abſolutionem non tollitur culpa cum cenſura Papæ reſervata. 352. 2.

19 Semel bona fide abſolutus a reſervatis virtute Jubilæi, etiamſi poſtea Jubilæum non lucretur, manet vere a reſervatis abſolutus. 352. 2. Peccat tamen ſi voluntarie opera ad jubilæum neceſſaria omittat. 351. 1. non eſt tamen reſervatum. *ibid.*

20 Si plures reſervationes ejuſdem peccati fiant ab eodem ſuperiore ſine cenſura, auferuntur per unam facultatem abſolvendi a tali peccato. 354. 2. Si autem fiant a duobus prælatis ſubordinatis, facultas inferioris non ſufficit ad auferendam reſervationem ſuperioris. *ibid.* ſuperioris vero ad utramque. *ibid.*

21 Si culpæ ſint annexæ plures excommunicationes reſervatæ, ablata una excommunicatione non aufertur culpæ reſervatio. *ibid.*

22 Poteſt quis abſolvi ſub hoc onere, debet tamen prius illi explicari. 342. 1. 2. & ſeq. quod ſi pœnitens nolit acceptare, non eſt abſolvendus. 344. 1.

23 Religioſus abſolutus a reſervato ſub onere comparendi ratione ſtatuti, licet conſtitutio ſub peccato non obliget, tenetur ſub mortali comparere. 343. 2.

24 Qui ſic abſolvitur, non obligatur iterum ad confeſſionem ſacramentalem coram ſuperiore faciendam. 344. 2. nec poteſt dari facultas ſub ea conditione. 347. 2.

25 Pro articulo mortis, ſecluſa cenſura, probabile eſt non poſſe peccatum reſervari ſub onere comparendi. 345. 1. de factoque male faceret Prælatus, qui id tentaret. *ibid.*

26 Qui in mortis articulo a reſervatis abſolvitur, non tenetur poſtea coram ſuperiori comparere. 335. 1. niſi habeat cenſuram annexam. *ibid.* 2.

27 Miniſter de reſervatis, vide verb. Confeſſor.

Charitas.

1 Charitatis actus intrinſece eſt formatus ex ultimo fine, non ſic tamen ex parte ſuppoſiti. 30. 2.

2 Non obligat ſemper & pro ſemper ad non peccandum mortaliter. 158. 2.

3 Quod ſit tempus pro quo præceptum charitatis obligat. 176. 2.

4 Quis articulus neceſſitatis. 176. 1.

Chriſti anima.

1 Non habuit proprium actum pœnitentiæ. 16. 1.

Circumſtantia.

1 Circumſtantia moralis actus duplex. 248. 2.

2 Circumſtantiæ peccatorum, vide verb. Peccatum, §. Circumſtantiæ.

Clavis Regni Cœlorum.

1 Poteſtas ad remittenda peccata recte per metaphoram clavis ſignificatur. 188. 2.

2 Multiplex ſignificatio clavis regni cœlorum juxta varias regni cœlorum ſignificationes. *ibid.*

3 Cur poteſtas hæc clavis cœlorum, & non inferni dicatur. 189. 1.

4 Poteſtatis clavium definitio. *ibid.*

5 Clavis ſcientiæ & potentiæ. *ibid.*

6 Ad poteſtatem a Chriſto datam ad gubernandam Eccleſiam accommodatur. *ibid.* & ad poteſtatem remittendi peccata. *ibid.* tam poteſtati ordinis, quam juriſdictionis. *ibid.* 2.

7 Diſtinctio clavis ſcientiæ, & potentiæ, non eſt realis, ſed rationis. *ibid.*

8 Qui ſint harum clavium actus, & in quibus exiſtant. *ibid.*

9 Claves prout nunc ſunt in Eccleſia, ſunt propriæ legis gratiæ. 190. 1.

Clavium poteſtas in remittendis peccatis.

1 Chriſtus reliquit Eccleſiæ poteſtatem ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa. 174. 2.

2 Data eſt Apoſtolis Joan. 20. & Matth. 16. Petro promiſſa. *ibid.* & 156. 2. Quando aliis ſacerdotibus conferatur. *ibid.*

3 Non eſt poteſtas prædicandi Evangelium. 178. 1. ſed judiciaria. *ibid.* 2.

4 Poteſtas hæc eſt indelebilis, in ſoliſque ſacerdotibus invenitur. 182. 2.

5 Plura continentur ſub poteſtate remittendi peccata, quam retinendi. 261. 1.

6 Poteſtas hæc duplex, ordinis, & juriſdictionis. 182. 1. *ibid.* 2. & 187. 1.

7 Hæ poteſtates re ipſa diſtinguuntur. 187. 2.

8 Poteſtas ordinis duplex, & quæ ad peccata remittenda. 181. 2.

9 Pœnitentiæ ſacramentum differt ab aliis in neceſſitate juriſdictionis. 183. 1.

10 Poteſtas juriſdictionis non datur per ipſam ordinationem. 184. 2. nec a Deo media electione pœnitentis habentis ad hoc facultatem jure divino. 186. 1. nec per voluntariam ſubjectionem pœnitentis. 183. 2.

11 Poteſtas quæ in ordinatione ſacerdotibus circa peccata confertur, non recte dicitur juriſdictionis inchoatæ. 186. 2.

12 Datur ab homine. 187. 2. excepto Summo Pontifice, cui immediate a Chriſto confertur. *ibid.*

13 Actio hujus poteſtatis, poſitiva, & negativa, quæ circa culpam primario exercentur. 181. 2. tamen circa pœnam temporalem ſuo modo locum habent. *ibid. & ſeqq.* per

ipſum abſolvendi actum fiunt. *ibid.* & per ſatisfactionis impoſitionem diverſa ratione. 182. 1.

14 Effectus hujus poteſtatis eſt remittere peccatum quoad culpam, & conſequenter quoad pœnam æternam, nec non temporalem juxta diſpoſitionem pœnitentis. 180. 1. 181. 1.

Clavis ad ligandum.

1 Dupliciter exercetur retinendo peccata, vel negative, vel poſitive. 195. 1.

2 Non ſolum mortalia, ſed etiam venialia, licet diverſo modo, retineri poſſunt. *ibid.* 2. & cur. 196. 1. non ſolum peccata confeſſa, ſed etiam oblita ſine ordine ad voluntatem pœnitentis. 195. 2.

3 Actus hujus poteſtatis per modum judicii exercendus ex Chriſti inſtitutione. 196. 2.

Complex.

1 Revelare in confeſſione grave peccatum proximi in particulari abſque rationabili cauſa, eſt peccatum mortale. 375. 2. ſecus ſi fiat ex legitima cauſa. *ibid.*

2 Licet pœnitenti ob ſolam confeſſionis integritatem peccatum complicis in confeſſione explicare. 377. 1. & tenetur. 378. 2. etiam in confeſſione voluntaria. 379. 1.

3 Non licet omittere confeſſionem neceſſariam ad celandum peccatum complicis. *ibid.* imo neque oportet nimium differre non neceſſariam. *ibid.*

4 Non tenetur pœnitens occultum peccatum alterius manifeſtare, qui non fuit complex. 379. 2.

5 An liceat confeſſori de licentia pœnitentis uti notitia confeſſionis ad corrigendum complicem, vel impediendum ejus delictum in bonum aliorum. 382. 2. 384. 1. 2. vel aliam honeſtam cauſam. 386. 1. abſque ſcandalo. 384. 1.

6 Quæ requirantur, ut pœnitenti induſtria confeſſoris uti liceat ad complicem corrigendum. 385. 1. quæ ut teneatur. *ibid.*

7 Quando liceat, vel teneatur confeſſor complicem corrigere. *ibid.* 2.

8 Poteſt hac via procedi ad denunciationem paternam. *ibid.* non tamen ad judicialem. *ibid.*

9 Eodem ſigillo tenetur ſacerdos ad ſecretum circa complicem, ac circa pœnitentem. 380. 1. etiamſi per ignorantiam abſque neceſſitate complex reveletur. 379. 2. dummodo dicatur, ut pars confeſſionis pœnitentis. *ibid.*

10 Non licet confeſſori ſcientia complicis uti ad aliquem uſum quo ejus perſona prodi poſſit abſque licentia pœnitentis, & cauſa juſta. 380. 2. etiam loquendo cum ipſo complice. *ibid.* licet tamen illa uti, ſi nulla complicis proditio timeatur, & uſus per ſe ſit honeſtus. *ibid.* niſi ſpecialiter prohibeatur. *ibid.* unde non poteſt illa notitia uti ad exteriorem gubernationem. *ibid.*

11 Confeſſor poteſt uti ſcientia complicis in bonum pœnitentis, de ejus licentia. 381. 1. abſque licentia complicis. *ib.* 2.

Confeſſio.

1 Confeſſio duplex, laudis, & peccatorum. 239. 2.

2 Confeſſionis peccatorum deſcriptio. *ibid.*

3 Nectarius nihil abſtulit ad ſacramentalis confeſſionis uſum, vel illius obligationem pertinens, ſed munus Presbyteri Pœnitentiarii. 198. 1.

4 Confeſſionis conditiones numerantur, & explicantur. 240. 1.

5 Confeſſio eſt actus exterior virtutis pœnitentiæ. *ibid.* 2.

6 Modus ſecretæ confeſſionis, ſanctus, ſufficienſque ad ſacramentum. 241. 1. neque alius poteſt lege humana imponi. *ibid.* 2. nec a confeſſore poſtulari. *ibid.* a pœnitente vero poteſt interdum publice fieri. 242. 1.

7 Debet fieri ſigno ſenſibili. 242. 2. Eſtque vox humana ſignum aptiſſimum. *ib.* non vero de neceſſitate ſacramenti. *ibid.* nec præcepti, non licet tamen alio ſigno uti, niſi ex rationabili cauſa, ob Eccleſiæ conſuetudinem. 243. 2.

8 Poteſt aliquando nutibus, imo ſolo ſcripto fieri. *ibid.* 2. & per interpretem. *ibid.* & quomodo. *ibid.*

9 Poteſt fieri valide ſacerdoti abſenti in præciſa neceſſitate. 294. 1. quid de abſolutione, vide verb. Abſolutio.

10 In confeſſione reſecanda ſunt omnia, quæ non ſunt ejus materia, nec ad ejus finem conferunt. 266. 1.

11 Confeſſio ſine vera attritione facta, licet exiſtimata, non eſt valida. 232. 1. licet ignorantia ſit invincibilis; excuſatque a novo peccato, non tamen ab obligatione iterum confitendi. 233. 1.

12 Confeſſio per ſe, & immediate non efficit gratiam in ſacramento pœnitentiæ. 205. 2.

13 Confeſſio bona fide facta ſimplici ſacerdoti de mortalibus, & venialibus eſt valida. 348. 1. manet tamen obligatio iterum confitendi mortalia. *ibid.*

14 Qui extra neceſſitatem de ſolis venialibus confitetur, debet aliquod in particulari dicere. 269. 1.

15 In confeſſione venialium neceſſaria eſt formalis attritio, licet ad eorum remiſſionem extra hoc ſacramentum non eſſet neceſſaria. 238. 2.

16 Non eſt de ſubſtantia confeſſionis de venialibus, attritio de omnibus confeſſis. 239. 1. nec de præcepto ſub mortali. *ib.* 2.

17 Confeſſio nulla eſt quoties ex culpa mortali omittitur aliquid per ſe neceſſarium ad valorem ſacramenti. 284. 2.

18 Quinque capita nullitatis confeſſionis attinguntur. 184. 2.

19 Ignorantia confeſſoris, an & quomodo reddat confeſſionem nullam. 256. 2.

20 Quot modis dicatur. 184. 2.

21 Poteſt aliquando dari confeſſio valida, & informis. 237. 1. etiam de ſolis venialibus. 239. 1.

22 Varia patrum loca, quibus neceſſitas confeſſionis impugnari videtur, exponuntur. 199. 1. 2.

Confeſſionis integritas.

1 Eſt de neceſſitate ſacramenti ex vi inſtitutionis. 245. 2. Conſiſtit in confeſſione omnium peccatorum mortalium, quæ ſunt in conſcientia pœnitentis poſt baptiſmum, vel præcedentem validam confeſſionem commiſſa, & in ordine ad eandem abſolutionem. *ibid.* Quid ſit eſſe in conſcientia pœnitentis. *ibid.*

2 Confeſſionis integritas poteſt ſuppleri per ignorantiam invincibilem, non tamen dolor. 232. 2.

3 Duplex eſt integritas, formalis, & materialis, prior ſola eſt ſimpliciter neceſſaria, poſterior quando moraliter poteſt. 245. 2. 272. 1. 2.

4 Confeſſio eſt integra formaliter quoties nihil omittitur cum mortali culpa. 307. 2.

5 Quoties omiſſio eſt mortale peccatum etiam ex ignorantia culpabili nulla eſt integritas. 272. 2.

6 Ex defectu integritatis non datur confeſſio valida & informis. *ibid.*

7 Publica peccata etiam ſunt in confeſſione dicenda. 247. 1.

8 Non eſt contra confeſſionis integritatem, aut per ſe peccatum mortale, uni ordinarie confiteri, cum autem aliquid grave occurrit alium confeſſorem adire. *ibid.*

9 Eſt neceſſarium ad integritatem, ſpecies peccatorum diſtincte aperire. *ibid.* etiamſi parum inter ſe differant. *ibid.*

10 Circumſtantiæ mutantes ſpeciem, ſunt de neceſſitate confeſſionis. 250. 1. etiamſi minuant. 248. 1. & transferentes actum a veniali in mortale. *ib.* non tamen impertinentes. *ibid.* 2.

11 Quoties aliquid neceſſarium ex legitima cauſa omittitur, in alia confeſſione eſt aperiendum. 248. 1.

12 Quando neceſſe ſit modum ignorantiæ, vel malitiæ in confeſſione aperire.

13 Conſuetudo peccandi quando poſſit eſſe de neceſſitate confeſſionis. 329. 2.

14 In duobus caſibus neceſſe eſt declarare in confeſſione inſtrumentum, quo ad peccandum utimur. 330. 1.

15 Qui cum alio peccavit, ſi illum induxit, tenetur id confiteri, ſecus ſi non inducat. 253. 2.

16 Nimia duratio actus peccaminoſi eſt confitenda. 254. 2.

17 Circumſtantia diei feſti non eſt confitenda. *ibid.*

18 Si eodem tempore duæ obligationes diverſarum rationum omittantur, eſt confitenda illa circumſtantia, ſecus ſi ſint ejuſdem rationis. *ibid.*

19 Circumſtantia loci ſacri non eſt de neceſſitate confeſſionis, niſi peccatum cadat in gravem loci irreverentiam. 254. 1.

20 Quod ſit hoc peccatum. *ibid.*

21 Numerus peccatorum eſt de integritate confeſſionis. 255. 1. quando de illo pœnitenti conſtat. 260. 2. ſi autem facta morali diligentia non occurrit numerus certus aliquis, qui a certo parum diſtare creditur dicendus eſt. 261. 1. vel ſi nullus probabilis occurrit, ſufficit conſuetudinem peccandi declarare. 260. 2.

22 Qui dicit ſe velle confeſſionem generalem facere, etiamſi aliquid grave jam confeſſum omittat non peccat mortaliter. 263. 2.

23 Eccleſia non poteſt præcipere confeſſiones venialium ad integritatem ſacramenti. 264. 1. non ſolum omnium, ſed nec aliquorum. *ibid.* 2.

24 Poteſt quis, & interdum debet confiteri tacendo aliquod peccatum ex juſta cauſa, qualis eſt periculum gravis nocumenti. 271. 1. Articulus mortis. *ibid.* præceptum annuæ confeſſionis. 272. 1. neceſſitas recipiendi Euchariſtiam

riſtiam aut faciendi ſacrum, *ibid.* infamia propria, aut ſcandalum vitandum. 271. 1.

25 Non eſt neceſſe peccatum omiſſum confiteri cum primum cauſa ceſſat 272. 1. ſed tempore quo alias obligat præceptum confeſſionis. *ibid.*

26 Quid ſi in confeſſione quis cognoſcat ſuam culpabilem negligentiam in examinanda conſcientia. 273. 2.

27 Mutilatio confeſſionis inculpabilis, nec valorem, nec effectum ſacramenti impedit. 237. 2.

28 Circumſtantiæ notabiliter aggravantes, neceſſario ſunt confitendæ. 249. 1. 2. non tamen minuentes intra eandem ſpeciem peccati, ſtante mortali gravamine. 251. 1.

29 Venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis. 264. 1.

30 In tribus caſibus poteſt in articulo mortis integritas materialis confeſſionis omitti 268. 2. Qui ſic confitetur, debet, quoad fieri poſſit, materiam certam, & neceſſariam dare. *ib.*

31 Sufficiunt ſigna contritionis in ordine ad confeſſionem, quando certior materia dari non poteſt. 269. 1. & ſeq.

32 Vehementia effectus ad finem pravum mortaliter quando declaranda in confeſſione. 252. 2. & ſeq.

33 Intenſio actus an, & quomodo declaranda. 253. 1.

34 Poteſt quis ſequi judicium probabile ad omittendum peccatum aliquod in confeſſione: non tamen ſine illo omittere. 265. 2.

35 Peccatum de quo dubium negativum eſt, eodem modo eſt confitendum. 265. 1. 266. 1.

Confeſſionis iteratio.

1 Poteſt iterari confeſſio. 207. 2. non tantum ſemel, ſed ſepius, & in omni tempore. *ibid.* tam de peccatis in confeſſione omiſſis, quam rite confeſſis. 208. 1.

2 Quoties confeſſio invalida fuit, neceſſe eſt ad integritatem ſequentis confeſſionis illa peccata iterum confiteri 261. 1. 262. 2. & ſeq. ſecus ſi fuit valida, licet informis. 261. 1. 262. 2.

3 Confeſſio poteſt iterari uno verbo, quando idem eſt confeſſor, qui ſufficienter recordatur. 262. 1.

4 Quando confeſſio fuit ſufficiens, & ſolum defuit forma rite prolata, ſufficit petere in illo foro abſolutionem ab eodem. *ibid.* quid autem ſacerdos tunc facere debeat, ut recte ſuo munere fungatur. *ibid.*

5 Excommunicatus, qui bona fide prius a peccatis, quam a cenſura abſolvitur, non tenetur iterum illa peccata confiteri. 262. 2. ſecus ſi mala fide. *ibidem*

6 Qui peccatum ex juſta cauſa in confeſſione omittit per ſe loquendo, debet illud ſolum in alia confeſſione ſubjicere. 263. 1. idem eſt ſi bona fide confeſſus eſt peccatum, & confeſſor non audivit. *ib.* ſi autem ejus gravitatem non percepit, debet illam declarare expreſſe. 307. 2. & ſeq.

7 Qui oblitus eſt pœnitentiæ impoſitæ, etiamſi in dilatione illius adimplendæ mortaliter peccaverit, non tenetur iterum confiteri. 263. 1.

8 Non poteſt imponi ab Eccleſia præceptum per ſe de iteranda confeſſione. *ibid.* 2. ex ſuppoſitione tamen includente voluntarium conſenſum pœnitentis, poteſt quis obligari ad illam iterandam. 264. 1.

9 Sæpe excuſatur pœnitens ab iteratione confeſſionis invalidę ob oblivionem invincibilem præteriti defectus. 273. 1.

10 Qui in mortis articulo ſimplici confitetur ſacerdoti, non tenetur illa peccata iterum proprio confiteri. 290. 1.

11 Qui confitetur habenti dubium proprium circa juriſdictionem, tenetur illa peccata iterum confiteri. 292. 1.

12 Qui confitetur habenti juriſdictionem delegatam, non tenetur illa peccata iterum proprio ſacerdoti confiteri. 286. 2.

13 Quando teneatur pœnitens confeſſionem iterare ob ignorantiantiam confeſſoris. 307. 1. & 2.

14 Varia Patrum loca, quibus neceſſitas confeſſionis impugnari videtur, exponuntur. 199. 1.

Confeſſionis præceptum divinum.

1 Eſt de jure divino in lege gratiæ confeſſionis præceptum latum a Chriſto. 386. 2. quod non poteſt Eccleſia tollere. 388. 2.

2 Non tenetur quis anticipare confeſſionem, etiamſi timeat periculum oblivionis peccatorum. 400. 2.

3 Præceptum hoc, ut obliget, requiritur in ſubjecto peccatum, 389. 2. & ideo infantes, innocentes, & non baptizati ſunt incapaces hujus præcepti.

4 Obligat omnes, qui poſt baptiſmum mortaliter peccaverunt. 390. 1. & ſolos. *ibid.*

5 Qui habet dubiam conſcientiam de mortali, quomodo obligetur hoc præcepto. *ibid.*

6 Non obligat per ſe ſtatim, ac peccatum mortale committitur. 390. 2.

7 Obligat in articulo mortis, ſi non ſit impletum. *ibid.* & juxta Eccleſiæ determinationem. 391. 2. quid ſi Eccleſia nihil determinaret. *ibid.*

8 Obligatur homo ad confeſſionem quando eſt medium neceſſarium ad ſuperandam tentationem. *ib.* & 392. 1. & quando ſumenda eſt Euchariſtia. *ibid.* utraque vero obligatio eſt per accidens ad proprium confeſſionis præceptum. *ibidem.* Hæc tamen non eſt ante receptionem aliorum ſacramentorum. 392. 2.

9 Hoc præceptum non impletur, per confeſſionem quolibet modo nullam. *ibid.* impletur vero per confeſſionem validam, & informem. 393. 1.

10 Poteſt impleri etiam peccando venialiter in confeſſione. *ib.*

Confeſſionis Eccleſiaſticum præceptum.

1 Præceptum hoc per ſe non obligat pro determinata parte anni. 396. 2. nec Epiſcopus per ſynodalia præcepta poteſt aliam determinationem adhibere. *ibid.*

2 Poteſt Eccleſia per ſe ſtatuere tempus confeſſionis. 393. 1. etiamſi a Chriſto non fuiſſet præcepta confeſſio. 389. 2. unde ex Eccleſiæ præcepto tenentur fideles confeſſionem ſemel in anno facere. 394. 1.

3 Qui prævidet fore, ut elapſa occaſione non poſſit in toto illo anno confiteri, tenetur confeſſionem anticipare. 399. 2.

4 Omnes baptizati, qui mortaliter peccaverunt, ad hoc præcepto obligantur. 394. 2. & ſeq. etiamſi ſolum peccatum mere internum habeant. 395. 1.

5 Papa obligatur hoc præcepto. *ibid.* 2. Non obligatur hoc præcepto, qui ſola venialia, aut mortalia confeſſa habet. *ibid.* debet tamen ſuum parochum de hoc certiorem facere. *ibid.*

6 Præceptum hoc non impletur, niſi per veram ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ. 402. 1. unde qui de facto non abſolvitur, non implet illud. *ibid.*

7 Impletur per ſacramentum validum & informe. 402. 2. qui ante quadrageſimam confeſſus eſt, non tenetur in illa iterum confiteri ex vi hujus præcepti. 397. 2.

8 Qui novam habet conſcientiam mortalis, debet iterum confiteri in quadrageſima. *ib.* 398. 1. non tamen ſi peccatum juſte fuit omiſſum in priori confeſſione. 399. 2.

9 Qui uno anno non implevit hoc præceptum, tenetur confiteri ſtatim in ſequenti. 398. 2. etiamſi ſine culpa omiſit, tenetur in illo anno iterum confiteri. 399. 1.

10 Ad excuſandum ab hoc præcepto ſufficit extraordinaria difficultas moralis judicio prudentis. 401. 1.

11 Non obligat hoc præceptum ad confitendum per interpretem. 401. 1. An in mortis articulo. *ib.* 2. Non excuſatur quis a præcepto confeſſionis ex eo quod ſolum per ſcriptum in præſentia ſacerdotis confiteri poſſit. *ibid.*

12 Poteſt Pontifex tollere & diſpenſare in hoc præcepto ex legitima cauſa. 394. 1. moraliter tamen nunquam erit ſufficiens cauſa abrogandi. *ibid.* 2. licet poſſit eſſe ad coarctandum, vel extendendum tempus. *ibid.* ſi autem abrogatio abſque cauſa fiat, valida erit. *ibid.* 2.

13 Quomodo computetur annus. 396. 2. & ſeq. de quadrageſima ad quadrageſimam. 397. 1.

14 Hujus præcepti tranſgreſſio non habet pœnam ipſo jure impoſitam. 402. 2. Habet tamen imponendam juxta c. Omnis utriuſque ſexus, ibi, quam incurrit omnis, qui vel integre non confitetur, vel non ita integre, ut abſolvi poſſit. 403. 1.

15 Qui non valide abſolvitur ex defectu mere interno, cenſuram (ſi feratur) non excuſat. *ibid.*

16 Pueri, qui non habent tam perfectum uſum rationis, ut ad cõmunionem obligentur, pœnas non incurrunt. *ibid.* 2.

Confeſſor.

1 Solus Sacerdos eſt miniſter hujus ſacramenti. 274. 1. ita, ut ob nullam neceſſitatem, vel diſpenſationem alius non ſacerdos eſſe poſſit. 275. 1.

2 Non ut auctor principalis, ſed ut miniſter Chriſti abſolvit. 212. 2. ſententia tamen ejus definitiva eſt. *ibidem.*

3 Confeſſor duo præcipere poteſt pœnitenti. 235. 2.

4 Non poteſt licite abſolvere pœnitentem, quem ſcit non habere univerſalem attritionem de omnibus peccatis etiam oblitis. 212. 2.

5 Præter ordinem ſacerdotii requirit juriſdictionem. 276. 2. quæ non eſt omnibus ſimplicibus ſacerdotibus data circa mortalia, ſed pendet ex confeſſione Eccleſiæ. 277. 1. eſt ordinaria, vel delegata. *ibid.*

6 In caſu neceſſitatis extra articulum mortis, an poſſit ſimplex ſacerdos abſolvere indirecte a mortalibus. 349. 2.

7 Non

7 Non eſt in præcepto in neceſſitate confiteri non ſacerdoti. 275. 2.

8 Sacerdos decipiens pęnitentem dicendo ſe habere juriſdictionem, cum non habeat, an valide abſolvat. 293. 1.

9 In miniſtro de venialibus etiam requiritur juriſdictio, quæ omnibus ſimplicibus ſacerdotibus toleratis communicata eſt. 277. 1. 2. 290. 2. quæ juriſdictio non eſt a pœnitente, nec jure divino. 291. 1. ſed ab Eccleſia delegata. *ibid.* & idem eſt de mortalibus confeſſis. *ibid.*

10 Cum Epiſcopali munere intrinſece eſt conjuncta ordinaria juriſdictio in foro ſacramenti 278. 2. nihilominus illam habet Epiſcopus per Summum Pontificem & ab illo depēdentem *ib.* & conſequenter abſolute de jure humano. 279. 1.

11 Quidquid poteſt Pontifex in univerſa Eccleſia, in foro pęnitentię, poteſt Epiſcopus in ſua dięceſi, niſi prohibeatur. *ib.* 2. Archiepiſcopus autem in Epiſcopatibus ſuffraganeorum ſolum dum viſitat jure tamen ordinario. *ibidem.*

12 Sacerdos proprius hujus ſacramenti, tribus modis dici poteſt, 280. 2.

13 Parochus eſt proprius ſacerdos omnium qui intra terminos ſuæ Parochiæ habent domicilium, ſeu quaſi domicilium. 281. 1. & vagabundorum dum in ſua parochia commorantur. *ib.* 2. & iter agentium, tranſeuntium per ſuas parochias. *ib.* niſi ad hoc peregrinentur, ut illi confiteantur. 282. 1.

14 Plura habens domicilia in diverſis parochiis, poteſt cuicunq; parocho illarum confiteri, ut proprio ſacerdoti. 281. 1.

15 Proprius ſacerdos parochorum eſt Epiſcopus. 282. 1. vel aliquis Epiſcopalem juriſdictionem participans. *ib.* Epiſcoporum vero ſolus Papa, *ibid.* ſicut & Cardinalium, *ibid.* ipſique ſunt ſacerdotes proprii ſuæ familiæ. *ibid.*

16 Papa vel ſummus Pęnitentiarius, eſt proprius familiæ Papæ, *ibid.*

17 Aliqui in dignitate conſtituti, ſolum Epiſcopum habent, ut proprium ſacerdotem. *ibid.*

18 Religioſorum proprius ſacerdos eſt immediatus eorum ſuperior. 282. 2.

19 Ut ſancte miniſtret, non ſolum dum abſolvit, ſed etiam dum confeſſionem audit, debet non habere conſcientiam peccati mortalis. 304. 1.

20 Quæ bonitas requiratur in ſacerdote, ut ad hoc miniſterium licite eligi valeat. 304. 2. ut tamen valeat electio, juriſdictio detur per ſe nulla eſt neceſſaria. 304. 1. neceſſarium vero eſt, ut per cenſuram, vel ſuperiorem non ſit ſuſpenſus. *ibid.* 2.

21 Quæ ſcientia requiratur, ut quis ſit idoneus miniſter pęnitentiæ. 305. 1.

22 Peccat graviter ſacerdos, qui huic miniſterio, abſque ſcientia proportionata ſe ingerit. 307. 2. niſi in caſu extremæ neceſſitatis, ibidem, neque excuſatur qui ex obedientia ſuperioris id facit. 306. 1. 2.

23 Ignorantia ſacerdotis quando ſit, vel non ſit contra valorem ſacramenti. *ibid.* 2.

24 Quæ prudentia confeſſori neceſſaria. *ibid.*

25 Triplici ex capite poteſt oriri obligatio miniſtrandi hoc ſacramentum. 355. 1. ex charitate, obedientia, & officio, vide verb. Parochus omnino numero 2.

26 Confeſſor non poteſt abſolvere, niſi diſpoſitum, 356. 1. quidque debeat facere, ut ejus diſpoſitionem cognoſcat, vel ſi ex confeſſione reſultet obligatio reſtituendi, vel auferendi occaſionem peccandi. *ibid.* 2.

27 An teneatur confeſſor docere pęnitentem, qui ex invincibili ignorantia errat, vel quomodo ſe cum illo gerat. 358. 1. 2.

28 Si confeſſor ſciat pęnitentem eſſe rite diſpoſitum, tenetur ſub gravi culpa illum abſolvere 359. 2. poteſt tamen juſta ex cauſa abſolutionem differre. *ibid.*

29 Tenetur confeſſor abſolvere pęnitentem juxta ejus probabilem opinionem, licet confeſſoris opinio alia ſit. 360. 1. etiamſi ex illa detrimentum tertii ſequatur. *ibid.*

30 Sacerdos, qui abſolutionem invalidam dedit, tenetur, ſi commode poteſt, pęnitentem monere de defectu. 360. 2. 361. 1.

31 Quando abſolutio fuit valida, licet inique data, confeſſor nihil tenetur. 361. 1. niſi vergat in damnum tertii. *ibid.* 2.

32 An confeſſor teneatur interrogare pęnitentem, vide verb. Interrogationes confeſſoris.

33 Nulla pęna communi jure eſt impoſita ſacerdoti indebite miniſtranti ſacramentum. *ibid.*

34 Laicus, aut clericus temere hoc ſacramentum miniſtrans, fit irregularis. 362. 1.

Confeſſoris approbatio.

1 Approbatio Epiſcopi jure antiquo non erat neceſſaria, ut ſacerdos idoneus poſſet eligi, vel juriſdictionem delegatam a Parocho accipere. 305. 2. 308. 2. & ſequent. ſecus poſt Concilium Trident. 309. 1. eſtque de neceſſitate ſacramenti, 311. 1.

2 Nunc ut miniſter pro ſecularibus ſit idoneus, debet eſſe, vel ab Epiſcopo approbatus, vel beneficium parochiale habere. 309. 1.

3 Sacerdos auditurus confeſſiones regularium, non indiget approbatione, *ibid.* 2.

4 Regularis per facultatem eligendi confeſſorem poteſt eligere non approbatum ex vi Concilii. *ib.* ſecus ſi in facultate aliud exprimatur, ut in Bulla Cruciatæ. *ibid.*

5 Omnes ſacerdotes, etiam Epiſcopi debent eligere ſacerdotem approbatum. 310. 1. & omnis facultas ſecularibus data a quocunque ita intelligenda. *ibid.* 2.

6 Approbatio eſt diſtincta a delegatione juriſdictionis. 312. 1. unde poſſunt ſeparari. *ib.* 2.

7 Judicium ad approbationem requiſitum quod ſit. 313. 2.

8 Quid ante Tridentinum eſſet ſtatutum de religioſorum approbatione per jus antiquum. 314. 1.

9 Religioſus eligendus per diploma Pontificium debet eſſe approbatus ab Epiſcopo loci, in quo habet domicilium. 320. 1. etiamſi extra dięceſim peregrinetur. *ib.* 2. ſi vero per privilegia religionis, non poteſt extra dięceſim eligi. *ibid.*

10 Papa delegans alicui juriſdictionem ad audiendas confeſſiones in ſuo Romano Epiſcopatu, cenſetur illum approbare. 321. 1. Et idem eſt de Epiſcopis reſpectu ſuorum Epiſcopatuum. *ibid.*

11 Parochi tantum poſſunt delegare ſuam juriſdictionem aliis Parochis, aut ſacerdotibus ab Epiſcopo approbatis. 310. 2. etiam non ſuo. 321. 1.

12 Poteſt approbationem dare ſolus Epiſcopus ſaltem electus, & confirmatus, & ejus vicarius. 311. 2. & Capitulum ſede vacante. 286. 1. Abbates exempti habentes Epiſcopalem juriſdictionem, *ibid.* non autem Provinciales, aut Generales Religionum reſpectu ſecularium. 313. 1.

13 Dans hanc approbationem debet eſſe Epiſcopus confeſſoris. 316. 2. non autem loci materialis, in quo fit confeſſio. 315. 1. aut pœnitentis. 316. 2.

14 Quomodo Epiſcopus poſſit approbare ſacerdotem extraneum pro ſuis ſubditis. 317. 1.

15 Religioſi exempti fiunt ſubjecti Epiſcopis quoad approbationem ratione domicilii. *ibid.* 2.

16 Epiſcopus poteſt ſubdito licentiam dare, ut confiteatur ſacerdoti approbato ab alio Epiſcopo. 321. 1. poteſt etiam illam limitare ad approbatos a ſe *ib.* non tamen per illam approbat ſacerdotem electum. *ib.* poteſt tamen hoc ſubdito committere. *ib.* Quid in hoc poſſit Parochus. *ibid.* 2.

17 Per facultatem conceſſam a Pontifice eligendi confeſſorem approbatum ab Epiſcopo, poteſt eligi ſacerdos alterius dięceſis, ibi approbatus. 319. 2.

18 Sacerdos domicilium mutans in aliam dięceſim, debet ibi approbari, ut cenſeatur idoneus qui per Bullam eligatur. 320. 1.

19 Non eſt neceſſaria in ſcriptis. 314. 1. neque de ejus ſubſtantia, ut gratis detur. *ibidem.*

20 Habens parochiale beneficium cenſetur approbatus non ſolum pro ſuo Epiſcopatu. 311. 1. ſed pro tota Eccleſia *ib.* 2. non ſufficit tamen beneficium habuiſſe, 312. 1.

21 Sacerdos ab Epiſcopo ſimpliciter approbatus eſt capax juriſdictionis in ſacramentali foro in tota Eccleſia. 318. 2. niſi limitetur ex intentione concedentis juriſdictionem. 317. 2. aut approbationem. 318. 2.

22 Religioſi, etiam mendicantes hac indigent approbatione obtenta. 314. 2.

23 Non expirat per mortem concedentis. 312. 2. ſed durat quamdiu non revocatur. 322. 2. quæ poteſt ex juſta cauſa revocari. 323. 1.

24 Non ſufficit approbatio petita, & non obtenta, ſive juſte, ſive injuſte negetur. 313. 1. 2.

25 Poteſt Epiſcopus mendicantes ſine examine a ſe approbatos examinare, 323. 1.

26 Epiſcopus poteſt abſque ſpeciali cauſa iterum examinare a ſuo anteceſſore approbatos, & indignos reprobare. 322. 2. imo idem Epiſcopus poteſt a ſe approbatos examinare, non tamen abſque cauſa reprobare. 323. 1. & ſeq. etiam valide.

27 Religioſi mendicantes non poſſunt abſolvere a peccatis Epiſcopo

piſcopo reſervatis. 334. 1. non poſſunt tamen Epiſcopi reſpectu horum reſervare caſus non reſervatos reſpectu parochorum. *ibid.*

28 In nullo caſu etiam articuli mortis poteſt inferior abſolvere a reſervatis, ſi ſuperior adiri poteſt ſine gravi periculo, *ibid.* 2. 335. 2. In caſu neceſſitatis poteſt abſolutio a reſervatis Papæ ab inferiori dari cum onere comparendi. 336. 1. quæ regula non habet locum in reſervatis ab aliis inferioribus prælatis. *ibid.* 2.

29 In mortis articulo quilibet ſacerdos habet directam juriſdictionem in reſervata. 334. 2. ab Eccleſia: unde nullus eſt neceſſarius ordo inter ſacerdotes habentes juriſdictionem in mortalia peccata. *ibid.*

30 Qui caſus reſervavit & ejus ſuperior in hoc foro eſt miniſter ordinarius quoad reſervata. *ibid.*

31 Delegatus qui ab habentibus facultatem. 330. 2.

32 Epiſcopi poſſunt per Trident. abſolvere ſuos ſubditos a peccatis Papæ reſervatis, ſi ſint occulta. 332. 1. & nullibi publica. *ibid.* facultate uti poſſunt in omnes, & ſolos ſubditos. *ib.* quinam Epiſcopi ibi intelligantur. *ibid.*

33 Prælati habentes juriſdictionem Epiſcopalem, non gaudent hac facultate. 332. 2. neque Prælati religionum 333. 1. comprehenditur Archiepiſcopus reſpectu diœceſis ſuffraganei dum actu viſitat. *ibid.*

34 Epiſcopus non poteſt abſolvere a peccatis in Bulla Cœnæ reſervatis etiam occultis per decretum Conc. Trid. 332. 2.

35 Delegatus non poteſt reſervationem peccati tollere, niſi ab illo ſacramentaliter abſolvendo. 350. 1.

CONTRITIO.

1 Amor ſolus non eſt propria contritio. 38. 1.

2 Contritio formaliter eſt actus pœnitentiæ. *ibid.*

3 Quis actus pœnitentiæ ſit. *ibid.*

4 Voluntas deſtruendi peccatum, aut reſarciendi divinam injuriam non eſt contritio. *ibid.* 2. neque de ejus ſubſtantia. *ib.* neque eſt neceſſaria ut extrinſece illam imperet, *ibid.*

5 Odium peccati proprie non eſt contritio. 38. 1.

6 Dolor de peccato proprie ſumptus non eſt contritio, licet illam comitetur. *ibid.* 2.

7 Contritio debet eſſe ex amore Dei ſuper omnia. 39. 1.

8 Deteſtatur peccatum ſupra omne deteſtabile. *ibid.* 2.

9 In contritione ſaltem debet includi votum formalis amoris Dei ſuper omnia. 41. 1. formalis autem amor non eſt de illius eſſentia. 42. 1.

10 Contritionis eſſentia in unico actu conſiſtit. 43. 1.

11 Contritio, quæ ſufficit ad implendum præceptum ſufficit ad juſtificationem. 45. 2.

12 Quæ ſufficit ad remiſſionem cujuſvis mortalis, ſufficit ad remiſſionem omnium. *ibid.* 2. licet appropriative ſit major de graviori peccato. Quælibet eſt de omnibus. 47. 2. 233. 2.

13 Per ſe non poteſt eſſe nimia. 46. 1. poteſt tamen per accidens. *ibid.*

14 Ex vi præcepti annuæ confeſſionis non tenetur qui confiteri non poteſt, ad habendam contritionem. 166. 1. licet timeat oblivionem peccatorum. *ibid.* 2.

15 Non requiruntur ſingulæ contritiones de ſingulis peccatis ad juſtificationem. 48. 1.

16 Ad veram contritionem non eſt neceſſaria diſtincta peccatorum recogitatio. *ibid.* 2. neque votum ejus. ibidem. licet in aliquibus caſibus poſſit eſſe neceſſaria. 49. 1.

17 Per contritionem veram non poteſt quis deteſtari unum peccatum ſine aliis, ſi de pluribus cogitat. 50. 1.

18 Contritio non ſolum debet eſſe de malitia actus, ſed de ipſo actu intrinſece malo. *ibid.*

19 Contritio ſemper eſt formata. 50. 2. non per ſe & eſſentialiter, ſed per gratiam habitualem. *ibid.* licet ab ea non procedat active. 51. 1. & ſequent. ſed propter infallibilem concomitantiam cum illa. 52. 1. & ideo prius natura informis, quam formata. *ibid.* in utroque autem ſigno eſt vera contritio. *ibid.* 2.

20 Contritio quomodo cum merito condigni præmii valere poſſit ad condignam ſatisfactionem. 102. 1.

21 Contritio eſt valde proportionata ad ſatisfaciendum Deo, non tamen per ſe neceſſaria, abſque ordinatione divina. 159. 1.

22 Licet naturale ſit præceptum ſatisfactionis quod eſſe debeat per contritionem, pendet ex divina ordinatione. 160. 1.

23 Quid ſignificet contritio. 37. 2. unde ſumatur metaphora. *ibid.*

24 Ad contritionem nulla certa duratio neceſſaria. 46. 1.

25 Ad veram contritionem non eſt neceſſaria abſolute ſumma intentio. 44. 1. nec comparative ad dolorem de quolibet alio malo, vel ad amorem de quolibet creato bono. *ibid.* imo nec certa intenſio neceſſaria eſt, ſed ſufficit ſubſtantia actus. 45. 1.

26 Homo in peccato exiſtens, & a Deo excitatus poteſt directe nolle pro tunc conteri. 168. 1. etiam ſine veniali peccato. *ibid.*

27 Qui vult non conteri non vult virtute permanere in peccato, ſed permittit. *ibid.* 2.

28 Contritio ſecundum totam ſuam eſſentiam eſt pars ſacramenti pœnitentiæ. 108. 2.

29 Si cum abſolutione ſacramentali concurrat, habet efficaciam ſacramentalem ex opere operato. 205. 2.

Conſcientia.

1 Ex conſcientia erronea poteſt quis etiam inculpabiliter conſtitui in neceſſitate committendi peccatum levius, ad majus vitandum. 36. 1.

2 Qui conſcientiam mortalis habet, debet moralem diligentiam facere, ut omnia confiteatur. 191. 2.

3 Non tenetur quis extraordinariam diligentiam facere, aut peccata ſcribere, etiamſi timeat quod memoria excident. *ibid.*

4 Diſcuſſio conſcientiæ poteſt compleri induſtria confeſſoris. *ibid.*

CORRECTIO FRATERNA.

1 Non tenemur corripere proximum de peccato jam curato & emendato. 170. 1. ſed de præterito non emendato, etiamſi non immineat periculum novi lapſus. *ibid.* non tamen ſtatim, ſed tempore neceſſitatis. *ibid.* & quod illud ſit. 171. 1.

2 Correctio, quæ ordinatur ad continuationem actualis peccati impediendam, obligat pro quolibet opportuno tempore. *ibid.* nec non reſpectu ſui, *ibid.* licet non ex eadem virtute. *ibid.*

3 Correctio propter ſolum remedium peccati commiſſi, obligat quando eſt neceſſitas vitandi peccatum impœnitentiæ, aut mortem æternam. 171. 2.

4 Non tenemur proximum corripere, quando ipſe non tenetur correptionem acceptare. *ibid.*

DÆMON.

1 Dæmones quomodo poſſint eſſe miniſtri Dei ad torquendas animas. 484. 1.

DEUS.

1 Quam voluntatem habeat Deus circa negationes, quæ in tempore ſunt. 75. 1.

Dignitas Eccleſiaſtica.

1 Per pœnitentiam ſæpe reſtituitur homo ad priſtinam dignitatem Eccleſiaſticam. 143. 2. non autem ſemper. 144. 1.

2 Dignitas Epiſcopalis, vide verbum Epiſcopus.

Diſpenſatio.

1 Diſpenſatio quoties ab inferiori datur in jure ſuperioris, eſt de ſubſtantia ejus, ut fiat ex juſta cauſa. 588. 1.

2 Cur diſpenſatio in humano jure abſque cauſa, ſit valida, non in divino. 589. 2.

3 Diſpenſare in divino jure, & agere contra illud, non ſunt idem. *ibid.*

4 Poteſt interdum Prælatus ſecum diſpenſare. 561. 1.

Dolor.

1 Dolor, & ſatisfactio, ut ſunt partes ſacramenti pœnitentiæ, in quo differant. 229. 1.

2 Dolor peccatorum ad confeſſionem neceſſarius debet eſſe univerſalis de omnibus peccatis confeſſis. 234. 2.

3 Dolor de peccatis poteſt tempore antecedere confeſſionem. 235. 1. non tamen eſt neceſſe, ſed poteſt ſubſequi. *ibid.* debet tamen formali, vel virtuali intentione ad confeſſionem referri. *ibid.*

4 Non requiritur minor dolor de peccatis ad valorem ſacramenti pœnitentiæ, quam ad effectum, 237. 2.

Dubium.

1 Dubium duplex, proprium, & improprium. 291. 2.

2 Cum dubio proprio circa juriſdictionem quomodo aliquando liceat miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ. *ibid.*

3 Cum dubio improprio circa juriſdictionem licet ſacramentum pœnitentiæ miniſtrare. 292. 2.

EPISCOPUS,

1 Epiſcopi non ſuccedunt Apoſtolis, quatenus Apoſtoli, ſed quatenus primi Epiſcopi fuere. 379. 1.

2 Ad quid circa ſacramentorum adminiſtrationem teneatur Epiſcopus tempore peſtis. 460. 2.

3 Epiſcopi dignitas eſt de jure divino. 278. 1. a Chriſto inſtituta ſaltem in communi quoad juriſdictionem. *ibid.* 2.

4 Poteſt concedere facultatem confitendi alieno ſine licentia proprii Parochi, imo ita eſt intelligenda, quando abſolute datur. 284. 1.

5 Epiſcopus quid poſſit circa indulgentias, vide verbo indulgentia. §. Poteſtas concedendi indulgentias, verſic. Quis illam habeat jure ordinario.

6 Quis nomine Epiſcopi intelligatur in facultate concedendi indulgentias. 605. 1.

Euchariſtia.

1 Quoties formæ Euchariſtiæ ſupponitur materia falſa etiam partialis, mortaliter peccatur. 267. 1.

Excommunicatio,

1 Qui pluribus titulis eſt excommunicatus, ſi petat abſolutionem uno ſolo titulo explicato, a ſola excommunicatione illo titulo contracta abſolvetur, 246. 2.

2 Quoties excommunicatus ante abſolutionem a cenſura poteſt licite recipere Euchariſtiam, poteſt etiam ſacramentum pœnitentiæ. 349. 1.

3 Parochus excommunicatus non poteſt alteri licentiam dare, ut Extremam unctionem miniſtret, 458. 1.

4 Excommunicatus non poteſt miniſtrare ſacramentum Extremæ unctionis etiamſi ob neceſſitatem infirmi. 541. 2. ſuſpenſus autem maxime. *ibid.*

5 Excommunicatus eſt incapax indulgentiæ,

Extrema unctio.

1 Oleum benedictum non eſt ſacramentum Extremæ unctionis, 431. 1. ſed in ipſa unctione conſiſtit. *ibid.* Eſt verum ſacramentum novæ legis. 425. 2. 427. 2. immediate a Chriſto Domino inſtitutum. *ibid.* non ante noctem Cœnæ, nec Marci 6, 427. 2.

2 Quod ſit ſacramentum tantum, res tantum, & utrumque ſimul in extrema unctione. 426. 1.

3 Unctio, qua utebantur Apoſtoli ad infirmos ſanandos, non erat ſacramentum, licet fuerit ejus adumbratio. *ibid.*

4 Extremæ unctionis definitio phyſica traditur. 434. 2. alia mixta ex utraque. *ibid.*

5 Aliqua verborum forma eſt de eſſentia Extremæ unctionis, 432. 1. illa maxime qua utitur Eccleſia Romana, licet non omnes ejus partes ſint de eſſentia. 433. 2.

6 Per formas, & unctiones quinque ſenſuum ſufficienter ſignificatur curatio omnium peccatorum. 443. 2.

7 Formam deprecativam eſſe ſufficientem in ſacramento Extremæ unctionis eſt dogma fidei. 433. 2.

8 Eſt etiam neceſſaria, unde ſolum verbum indicativum ſine formali deprecatione non ſufficit. *ibid.* & cur. 432. 2.

9 Forma quomodo verificetur in eo, qui aliquo ſenſu perpetuo caruit. 444. 1.

10 Forma hæc, Ungo te oleo ſancto, ut Deus tibi remittat, &c. eſt ſufficiens. 448. 2.

11 Non eſt de neceſſitate ſacramenti, vel præcepti, ut exprimatur materia remota, 433. 2.

12 De neceſſitate præcepti eſt, ut in forma exprimantur quinque ſenſus. *ibid.*

13 Invocatio Trinitatis non eſt de neceſſitate ſacramenti aut præcepti in Extrema unctione. 434. 1. illa autem particula, & ſuam piiſſimam miſericordiam de præcepto reputatur. 433. 2.

14 Materia proxima hujus ſacramenti eſt unctio. 434. 2.

15 Materia remota eſt oleum olivarum. 428. 2. ab Epiſcopo benedictum ex neceſſitate præcepti. *ibid.* & ſacramenti. 429. 1. Quem ritum Chriſtus inſtituit, nec Eccleſia immutare potuit. *ibid.* 2.

16 Non poteſt inferiori ſacerdoti olei benedictio committi, 430. 1.

17 Modus benedictionis olei non eſt a Chriſto præſcriptus. *ibid.*

18 Quæ olei mixtio, aut mutatio illicita ſit, vel contra ſubſtantiam ſacramenti. *ibid.* 2.

19 Sacramentum hoc eſt unum ſpecie. 431. 2.

20 Ex quinque unctionibus & partialibus formis, fit unum tantum numero ſacramentum in uno ſubjecto, & ſeq. 435. 1.

21 Extremæ unctionis ſacramento non imprimi characterem, *ibidem*.

22 Eſt iterabile. *ibid.* 2. non tamen durante ejuſdem morbi neceſſitate: poteſt tamen ſi in eodem morbo neceſſitas, iteretur, *ibid.*

23 Sacramentum hoc delet venialia peccata. 436. 1. non tamen primario ad illa delenda eſt inſtitututum. 437. 2. primarius ejus effectus non eſt tollere reliquias peccatorum *ibid.* vel pœnas temporales. *ibid.* vel pravo habitus 437. 1. per ſe primo eſt inſtitutum propter confortandum animum ægroti contra difficultates occurrentes in mortis articulo, 438. 1.

25 Sacramentalis gratia Extremæ unctionis conſiſtit præcipue in collatione auxilii accommodati ad ejus finem. *ibid.* 2. quod late exponitur in ſequentib. Per ſe etiam eſt inſtitutum ad proxime diſponendam ægroti animam ad introitum gloriæ. *ib.* conſequenter ad peccata delenda, non ſolum venialia, ſed etiam mortalia, non tantum quoad pœnam, ſed præcipue quoad culpam. 439. 1.

26 Per hoc ſacramentum remittitur reatus pœnæ temporalis. *ibid.*

27 Sacramentum hoc eſt inſtitutum contra peccatorum reliquias, non illas auferendo, ſed robur contra illas dando per gratiæ auxilia, *ibid.* 2.

28 Sacramentum hoc poteſt facere ex attrito contritum. *ibid.* non tamen ſatis eſt attritio cognita abſque confeſſione. *ib.*

29 Peccata venialia in hoc ſacramento non remittuntur per excitationem devotionis, ſed per efficaciam ipſius ſacramenti, 440. 1.

30 Extrema unctio informis habet effectum recedente fictione. *ib.* 2. quoad gratiam habitualem quocunque tempore. *ib.* quoad ſacramentalem autem ſolum intra eandem infirmitatem, quomodo tollenda fictio. 441. 1.

31 Effectus datur in ultima unctione earum, quæ ad eſſentiam ſacramenti pertinet ex Chriſti inſtitutione, & non antea. 441. 1. uſque ad. 443. 1.

32 Tunc ultima particula materiæ, vel formæ agit virtute præcedentium. 443. 2. Unde ſi infirmus antea moriatur, nihil conſequitur, quidquid miniſter intendat, 444. 1.

33 Per hoc ſacramentum quomodo conferatur corporis ſanitas. 445. 2. uſque ad 447.

34 Sacramentum hoc confert, ut labores morbi levius ferantur. 445. 2. quomodo autem hoc fiat, & an effectus hic impediri poſſit. 446. 2. ut detur hoc ſacramentum peccatori, ſufficiunt ſigna contritionis. 457. 1.

36 Nullus attritionis actus eſt neceſſarius ad eſſentiam hujus ſacramenti. 440. 1.

37 Status gratiæ per ſe loquendo eſt neceſſaria diſpoſitio ad hoc ſacramentum. 444. 1.

38 Ad effectum hujus ſacramenti eſt neceſſaria, & ſufficit attritio cum bona fide. *ibid.*

40 Solus baptizatus eſt capax hujus ſacram. 447. 1.

41 Infantes, aut perpetuo amentes non ſunt ejus capaces. *ib.* 2. Vide verb. B. Virgo.

43 Quis cenſeatur diſpoſitus, ut hoc ſacram. petere aut ejus objectioni conſentire poſſit. *ibid.*

44 Qui nunquam actualiter peccavit eſt capax hujus ſacramenti. 449. 2.

45 Ei qui admittit uſum rationis cum ſola attritione cognita, poteſt licite hoc ſacram. dari. 447. 2.

46 Solus viator in hac vita degens eſt unctionis capax. 447. 1.

47 Solus infirmus eſt hujus ſacramenti capax. 448. 2. nec debet dari, niſi in infirmitate gravi, eſtque de neceſſitate ſacramenti. 449. 1.

48 Non eſt expectandum in adminiſtrando hoc ſacram. ut infirmus non poſſit naturaliter vivere. *ibid.*

49 Non in omni occaſione mortis, ſed in illa ſola, quæ ex corporis infirmitate provenit, eſt hoc ſacramentum applicandum. *ibid.* 2.

50 Qui non poteſt in mortis articulo aliud ſacramentum recipere, tenetur recipere extremam unctionem: ſaltem ex charitate propria. 456. 1.

51 Si ſacramentum hoc ſine indecentia miniſtrari non poteſt, omitti potius debet. 449. 1.

52 Non eſt de neceſſitate ulla, ut fiat in modum Crucis. 431. 1. ſed illa unctio ſufficit, quæ veram rationem unctionis attingat. *ibid.* 2.

53 Unctiones ſingulæ quinque ſenſuum ſunt de neceſſ. & ſufficit. *ibid.* 2. 443. 2. 450. 2.

54 Ordo in unctionibus non eſt de neceſſitate ſacramenti, licet non ſine peccato mutaretur. 432. 1.

55 In caſu neceſſitatis, valde, & licite, ſacramentum hoc miniſtretur, probabile eſt ſufficere ſuper unctiones quinque

que ſenſuum proferre unam totalem formam. 445. 1.

56 Debet dari omnibus, dum ratione uti poſſunt 448. 1. peccat qui ægroto confert exiſtenti in malo ſtatu. *ibid.* 2.

57 Poteſtas miniſtrandi hoc ſacramentum data eſt. Joan. 20. & non antea. 452. 1.

58 Solum Sacerdos eſt miniſter hujus ſacr. 451. 2. ſufficit diaconus. 452. 1. etiam ex quacunque cauſa. *ibid.* 2.

59 Simplex ſacerdos eſt ſufficiens miniſter quoad ſubſtantiam ſacramenti 452. & unus *ib.* 2. nec poteſt valide fieri a duobus, quorum unus ungat, alter formam proferat. 453. 2.

60 Sacr. hoc poteſt valide a pluribus miniſtris, vel ſimul, vel ſucceſſive conferri, quorum unus unum ſenſum cum prolatione formæ ungat, alius alium, &c. 454. 2. imo in neceſſitate etiam licite.

63 Religioſus ungens ſecularem invito parocho excommunicationem incurrit. 457. 2. ſecus ſi ille abſit, aut illud miniſtrare nolit. *ibid.* 1.

64 Miniſtrans hoc ſacramentum debet eſſe in ſtatu gratiæ & non præciſus. 464. 1.

65 Viaticum per ſe non eſt diſpoſitio neceſſaria ad Extremam unctionem. 456. 1. ſed congrua *ibid.* unde non eſt grave peccatum, hunc ordinem invertere. *ibid.* 2.

66 Qui habet conſcientiam peccati mortalis, non tenetur per ſe præmittere confeſſionem ante hoc ſacramentum, ſed ſufficit conteri. *ibid.*

67 In omiſſione hujus ſacr. poteſt peccari mortal. ratione ſcandali 455. 2. & contemptus. *ibid.*

68 Nullum eſt præc. de ſuſcipiendo hoc ſacr. 455. 1.

FACULTAS ELIGENDI CONFES.

69 Jure divin. & humano dari poteſt. 293. 2. 294. 2.

70 Licet videatur haberi conſuetudine, non tamen datur per illam, ſed data cognoſcitur. 298. 2.

71 An & quomodo ſufficiat ad eligendum confeſſorem. 302. 1.

72 Parochus non præſumitur dare hanc facultatem, etiamſi a parochia diſcedat. 302. 2. aut moriatur *ibid.* aut nolit confeſſionem audire. *ibid.* aut pœnitens habeat juſtam cauſam non confitendi illi. *ibid.* Peccat tamen parochus in illis caſibus facultatem negans. 303. 1. & tunc debet pœnitens ad ſuperiorem recurrere. *ibid.* aut confiteri peccata, quæ poteſt ſine periculo. *ibid.*

73 Non ſufficit facultas petita, & non obtenta, ut quis valide confeſſorem eligat. 302. 2.

74 Data a ſuperiore, inferiore renuente eſt valida, non e contrario. 294. 1. Ab excommunicato, aut ſuſpenſo data eſt nulla. *ibid.*

75 Concedens illam debet habere eaſdem conditiones quas delegans juriſdictionem ſacerdoti. 293. 2.

76 Papa Epiſcopus & Parochus poſſunt illam dare. *ibid.*

77 Solus Papa illam habet jure divino. *ibid.* & tunc confeſſor habet juriſdict. ab ipſo Papa. 294. 1.

78 Epiſcopus habet illam jure Eccleſiaſtico. 295. 1. Quid autem per Epiſcopum intelligatur. *ibid.* quid de ſuperioribus. *ibid.*

79 Inferiores Prælati exempti habent illam. *ibidem* etiamſi juriſdictionem in hoc foro non habeant. *ibid.* 2. niſi a ſuo ſuperiore, aut religionis ſtatutis deſignatum habeant confeſſorem. 296. 1.

80 Parochi ſubjecti non gaudent hoc privilegio. 295. 2. nec ullus alius. 297. 1.

81 Facultas hæc non excedit poteſtatem concedentis. 299. 2. ſimpliciter conceſſa non ſe extendit ad peccata, reſervata concedenti. *ibid.* imo data a Papa, non comprehendit peccata Epiſcopis reſervata. 300. 1.

82 Non extenditur ultra abſolutionem a peccatis & quæ cum illa ſunt connexa. 300. 1.

83 Non finitur uno actu, *ibid.* tunc autem actus debet eſſe conſummatus. *ibid.* ſimpliciter conceſſa, aut cum addito uſque ad beneplacitum ſedis, non ceſſat per mortem concedentis, ſecus ſi cum addito uſque ad beneplacitum noſtrum. 300. 2. a quo tunc detur juriſdictio. *ibid.*

84 Facultas eligendi confeſſorem quoad reſervata, vide verb. Abſolutio a reſervatis. §. Facultas obtinendi abſolutionem a reſervatis.

Fides.

1 Fides ſemel amiſſa non recuperatur, niſi per actum proprium. 139. 1. qui non elicitur tunc ab habitu Fidei. *ibid.* neque oportet, ut ſit formatus per veram pœnitentiam, ſeu charitatem, ut infundatur fidei habitus. *ibid.* 2. & idem omnino de ſpe. *ibid.*

GRATIA.

1 Gratia excitans & adjuvans ſunt neceſſariæ ad agendam pœnitentiam. 74. 2.

2 Non eſt idem Deum denegare alicui gratiam, & actu non dare. *ibid.*

3 Non repugnat juſtum aliquo tempore vitæ eſſe ſine reatu pœnæ. 549. 2.

4 Deus poteſt conſervare gratiam in homine peccante mortaliter. 85. 1.

5 Gratiæ eſt connaturale, ut excludat ordinationem ad quancunque pœnam æternam, non repugnat tamen de potentia abſoluta aliter fieri. 132. 2.

6 Non poteſt quis diu permanere in peccato ſine novo peccato. 169. 1.

7 Gratia operans, & cooperans quid. 93. 2.

8 Non eſt impoſſibile Deum aliquibus non dare excitantem gratiam propter eorum peccata. 76. 1. veriſimilius tamen eſt oppoſitum.

9 Remiſſio culpæ, & pœnæ æternæ eſt effectus gratiæ operantis. 93. 1. & quomodo & an ſit etiam cooperantis. 94. 1.

10 Excitatio Dei ad pœnitentiam non inducit illius obligationem. 167. 2.

11 Deus non denegat adjuvantem gratiam homini ſupernaturaliter excitato. 74. 2.

12 Non quoties gratia augetur remittitur veniale peccatum. 111. 1. ſemel tamen cum veniale per ſe remittitur, augetur gratia. 109. 1.

13 Non eſt inconveniens quod aliquis ſit tam certus de ſua juſtificat. quam eſt certus de ſua attrit. 226. 1.

14 Deteſtatio peccati ex motivo charitatis eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. 40. 1. & includit virtute amorem ſuper omnia. 41. 2. non vero ex quocunque alio motivo. 40. 2.

HABITUS.

1 Habitus infuſi virtutum non repugnant cum acquiſitis vitiorum. 94. 2.

Habitus vitii.

1 Habitus vitioſi non ſemper tolluntur remiſſo peccato. 94. 2. quomodo debiliores maneant. *ibid.*

IGNORANTIA.

1 Ignorantia excuſans a culpa ob confeſſionem indebite factam, excuſat ab iteranda confeſſ. 233. 2.

Impetratio.

1 Dupliciter poteſt quis impetrare alteri a Deo remiſſionem debiti. 496. 1.

2 Poteſt unus fidelis alteri impetrare bonum motum, non ſolum ad ſatisfaciendum pro pœna, ſed pro culpa etiam mortali. *ibid.*

3 Non poteſt quis alteri impetrare a Deo gratuitam remiſſionem pœnæ temporalis abſque ſatisfactione. *ibid.* etiam applicando quoad hunc effectum ſatisfactionem Chriſti per privatam orationem. *ibid.* 2.

4 Quid impetrent Eccleſiæ orationes animabus Purgatorii. 505. 2.

5 Impetratio cum ſolutione pro alio comparatur. 514. 2.

6 Privata perſona an poſſit ſibi, vel alteri impetrare ſatisfaction. alicujus ſancti in theſauro repoſitas. 556. 1.

Impœnitentia.

1 Eſt ſpeciale peccatum. 155. 2. ſive ſit propoſitum, non pœnitendi tempore debito. *ibid.* ſive voluntaria omiſſio eodem tempore. 156. 1.

2 Impœnitentia materialis, & omnino involuntaria quomodo appelletur ab Auguſtino peccatum contra Spiritum ſanctum. 157. 1.

3 Impœnitentia per voluntarium indirectum non eſt ſpecie diverſa a propoſito non pœnitendi. *ibid.*

4 Sæpe eſſe poteſt circumſtantia alterius peccati. *ibid.* 2. & ut durat tempore, quo præceptum pœnitentiæ obligat, non eſt generalis ſed ſpecialis. *ibid.*

5 Impœnitentia plurium peccatorum non eſt multiplex peccatum. *ibid.*

6 Poteſt homo mori in peccato ſine ſpeciali culpa impœnitentiæ. *ibid.*

7 Ali-

7 Aliquando includit triplicem malitiam, non ſemper. *ibid.*

Inceſtus.

1 Gradus conſanguinitatis, vel affinitatis an confitendus in peccato inceſtus. 252. 2.

Indulgentia.

1 Indulgentiæ definitio traditur & expenditur. 534. 1.
2 Propria differentia indulgentiæ quæ. 526. 2.
3 Nominis indulgentiæ ſignificatio. 515. 1. & deſcriptio.
4 Eſt in Eccleſia poteſtas remittendi pęnas temporales per indulgentias, quam a Chriſto accepit. 517. 2. & quomodo ex Evangelio colligatur. *ibid.*
5 Ex poteſtate ligandi per cenſuras non colligitur poteſtas ſolvendi per indulgentias. 517. 1.
6 Poteſtas hæc Petro, & ſucceſſoribus ejus promiſſa Matthęi 16. 518. 1. data autem Joan. 21. 519. 1.
7 Poteſtas hæc non eſt ordinis. 523. 1. nec neceſſario illum requirit. *ibid.* Unde ſola poteſtas ordinis non ſufficit ad hunc actum. *ibid.*
8 Diſcrimen inter remiſſionem factam per ſacramentum pęnitentiæ, & per indulgent. *ibid.*
9 Poteſtas hæc eſt juriſdictionis ſpiritualis. *ibid.* 2. voluntariæ. *ibid.* ideoque non cogentis, ſed miſerentis. *ibid.* quæ in invito locum non habet, ideoque ab eodem circa ſeipſum exerceri poteſt.
10 Poteſtas hæc ſtricto jure eſt interpretanda, unde qui illam habet, debet ea moderate uti. 616. 42.
11 Poteſtas hæc eſt delegabilis. 610. 2.
12 Quis poſſit alicui dare licentiam ad lucrandas indulgentias Epiſcopi alieni. 611. 1.
13 Solus Summus pontifex habet hanc poteſtatem a jure divino. 518. 1. immediate. 600. 1.
14 Pontifex habet poteſtatem concedendi indulgentiam, in tota Eccleſiæ. 598. 1.
15 Concilium generale non poteſt jure divino concedere indulgentias. *ibid.* niſi illi præſit Papa. *ibid.* 2.
16 Concilium generale jure humano non poteſt indulgentias concedere. 599. 2.
17 Poteſtas concedendi indulgentias non convenit Epiſcopis jure divino. 600. 2. nec propterea in eo poteſtas hæc eſt delegata. 518. 1.
18 Epiſcopus poteſt jure ordinario indulgentias concedere cum limitatione juris. 548. 2. circa quantitatem indulgentiæ, & perſonas. 610. 2. 558. 1. quæ limitatio eſt irritans. 603. 2. ſolum quoad exceſſum. 604. etiam in foro ſacramentali. *ibid.* 2.
19 Epiſcopus non poteſt indulgentias extra territorium concedere. *ibid.*
20 Nullus Prælatus inferior Epiſcopo habet poteſtatem concedendi indulgentias jure ordinario. 606. 1. etiamſi ſit exemptus, & habens juriſdictionem Epiſcopalem. *ib.* 2.
21 Nec Vicarius Epiſcopi, nec Capitulum Sede vacante, nec Parochi hanc habent poteſtatem, nec Prælati religionum. 607. 1.
22 Conſuetudo etiam præſcripta non dat juriſdictionem ad concedendas indulgentias. 606. 2. Aliquando vero indicat fuiſſe conceſſam. *ibid.*
23 Poteſtas hæc a quo poſſit delegari. 610. 2.
24 Quis hanc poteſtatem delegatam de facto habeat. 611. 1.

Indulgentiæ effectus.

1 Aqua pęna liberet indulgentia. 526. 2.
2 Sola pęna ordinaria remittitur per indulgentias. 526. 2.
3 Non eſt in Eccleſia poteſtas ad remiſſionem culpæ mortalis per indulgentias. 529. 1.
4 Aliquid interdum concomitanter cum indulgentia conceditur, quod ad illam conſequendam proſit. *ibid.* 2.
5 Poteſt Eccleſia concedere indulgentiam, quæ remittat extra ſacramentum reatum pęnæ temporalis apud Deum. 532. 1. non ſolum poſt pęnitentiam in ſacramento injunctam, ſed etiam antea. *ibid.*
6 Per effectum indulgentiæ poteſt relaxari pęnitentia ſacramentalis juxta indulgentiæ quantitatem. *ibid.* 2. etiamſi pęnitens directa voluntate pęnitentiam implere omiſerit, 534. 2. non quia Pontifex tollit vinculum a confeſſore impoſitum. 532. 2. ſed quia tollitur neceſſitas, ſatisfactionis, ut talis. 533. 1. licet non ceſſet, ut medicina præſervans. *ibid.* 2.
7 Per indulgentias non relaxatur pęna impoſita in foro exteriori. 534. 1.
8 Qui alicui indulgentiam conceſſit, non eſt neceſſe, ut pro illo ſatisfaciat. *ibid.* 2.
9 Per indulgentias remittitur pęna peccatis debita etiam in foro Dei. 535. 1.
10 Cur expediat, ut relaxetur pęna in foro Dei, non autem in foro externo impoſita. *ibid.* 2.
11 Indulgentia non habet effectum poſitivum, ſed privativum. 530. 2.
12 Ex vi indulgentiæ non remittitur pęna æterna. 530. 2. neque commutatur in temporalem. 531. 2.
13 Indulgentia per ſe & immediate non valet ad remiſſionem peccati venialis. *ibid.*
14 Indulgentia ſimpliciter conceſſa valet ad remiſſionem cujuſcunque pęnæ pro quantitate conceſſionis. 536. 1. non ſolum in totalibus. *ibid.* ſed etiam in partialibus. *ibid.*
15 Indulgentia de injunctis pęnitentiis extenditur ad pęnas peccatorum, pro quibus pęnitentia nondum eſt injuncta. 537. 1.
16 Indulgentia plenaria de injunctis pœnitentiis, quid comprehendat. 538. 2.
17 Indulgentiæ effectus unicus ſecundum ſpeciem. 539. 1. eſt tamen ſecundum quantitatem multiplex. *ibid.*
18 Indulgentiæ effectus in eo inſtanti conceditur, in quo opus requiſitum conſummatur. 563. 2. quod autem illud ſit, *ibidem.*
19 Indulgentia conceſſa morientibus in aliqua religione, in quo inſtanti habeat effectum. 564. 1.
20 Indulgentia non habet effectum recedente fictione, nec eſt in Eccleſia poteſtas ad hoc concedendum. *ibid.*

Indulgentia, totalis, & partialis.

1 Indulg. dividitur in totalem & partialem. 539. 2.
2 Indulgentia plenaria, & totalis eadem. *ibid.*
3 Indulgentię totalis effectus quis. *ibid.*
4 Indulgentia plena, plenior, & pleniſſima, eundem per ſe effectum habent. *ibid.*
5 Cur ultra indulgentiam plenariam aliqui dies, vel quadragenæ indulgent. concedantur. 540. 1.
6 Quibus verbis plenaria indulg. concedi intelligatur. *ib.* 2.
7 Indulgentia partialis quæ. 541. 1.
8 Particula de injunctis pęnitentiis, magis eſt ampliativa, quam reſtrictiva. 537. 1.
9 Indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & confeſſus, non eſt partialis. 541. 2. venialia non confeſſa complectitur, & mortalia ſaltem indirecte per ſacramentum pœnitentiæ ablata. *ibid.* non tamen remiſſa tantum per ſacramentum in voto. 542. 1.
10 Quomodo anni, vel dies computandi indulgentiis pro certo tempore conceſſis de pœnitentiis injunctis. *ibid.* 2.
11 Indulgentia certi temporis de pœnitentiis injunctis, quomodo menſuranda. 544. 1.
12 Cur antiquitus particula de injunctis pęnitentiis conſueverit apponi. 545. 1.
13 Effectus hujus indulgentiæ non commenſuratur pęnitentiæ, ut habenti effectum ex opere operato. *ibid.* 2.
14 An indulgentia de certa parte peccatorum, remittat pœnam illam juxta prudens arbitrium confeſſoris. *ibid.*

Indulgentia localis, perſonalis, & realis.

1 Indulgentia dividitur in perſonalem, localem, & realem. 557. 2.
2 Quid requiratur ad localem indulgentiam lucrandam. *ibid.*
3 An ad lucrandam indulgentiam conceſſam templum viſitantibus, neceſſe ſit illud ingredi. 558. 1.
4 An diruto templo extinguatur indulgentia illi conceſſa. *ibid.* 2.
5 Sub generali indulgentia alicui oppido conceſſa, comprehenditur clerus, etiamſi ſit Epiſcopalis. 579. 2.
6 Indulgentia generaliter conceſſa extenditur ad concedentem. *ibid.* & ſeq. Unde non ex voluntate ſuperioris, ſed ex propria illi prodeſt. 560. 2.
7 Prælatus poteſt directe & immediate ſibi indulgentiam concedere. *ibid.*

Ad indulgentiam diſpoſitio.

1 Lucraturus indulg. debet eſſe fidelis. 561. 1.
2 Excommunicatus eſt incapax indulgentiarum. *ibid.* 2.
3 Pontifex concedens indulgentiam, non cenſetur hoc ipſo perſonam ad illam habilitare. 562. 1.
4 Indulgentia non valet exiſtenti in peccato ad remiſſionem pęnæ illi debitæ. *ibidem.*
5 Opus indulgentiæ in mortali factum non impetrat ultra valorem ejus, ex opere operantis. *ibid.*
6 Status gratiæ omnino neceſſarius ad fructum indulgentiæ conſequendum. *ibid.* 2.

7 Gratia eſt neceſſaria in inſtanti, in quo conſummatur indulgentia, & non antea, 563. 1.
8 Confeſſio per ſe non eſt neceſſaria diſpoſitio ad indulgentiæ effectum. 565. 2. niſi in forma indulgentiæ poſtuletur. *ib.* id enim fieri poteſt. 566. 1. tunc tamen non eſt neceſſaria confeſſio de venialibus. *ibid.* ſed de mortalibus omnibus ante conſequutam indulgentiam commiſſis, & exiſtentibus in conſcientia pœnitentis, late. *ibid.* 2.
9 Quando in forma indulgentiæ poſtulatur communio, ex vi talis conceſſionis, non requiritur actualis confeſſio. 566. 1.
10 Quando indulgentia conceditur de omnibus peccatis confeſſis, non eſt neceſſe ad integrum effectum ejus omnia venialia confiteri. *ibid.* 2.
11 Licet indulgentia conceſſa ſit ſub hac forma, vere pœnitentibus & confeſſis, non requiritur actualis confeſſio, ſed ſufficit vera contritio. *ibid.*
12 An ſtatus gratiæ requiratur ad alios favores, qui cum indulgentia conceduntur. 568. 1.
13 In remiſſione pœnæ per indulgentias non attenditur perſonalis diſpoſitio præter habitualem gratiam, ſed valor operis ſatisfactorii facti cum debitis circumſtantiis.
14 Tria requiruntur ad indulgentiam. *ibid.* 2.
15 Poteſt inveniri cauſa pia abſque novo opere ex parte lucrantis; & ideo non eſt neceſſarium, ut ſemper poſtuletur. *ibid.* licet interdum poſſit hoc eſſe neceſſarium ad indulgentiæ valorem. 569. 1.
16 Opus injunctum non eſt diſpoſitio neceſſaria ad indulgentiam ex parte ſubjecti, ſed ex parte cauſæ finalis. *ibid.*
17 Quoties indulgentia conceditur ſub forma certum opus requirente, nemo illam lucratur, qui illud non exequitur. *ibidem.*
18 Qui partem injuncti operis exequitur, nihil indulgentiæ lucratur, niſi id ipſum in forma exprimatur. *ibid.* 2.
19 Opus injunctum etiam poteſt eſſe internum. 570. 1.
20 Non eſt neceſſe, ut opus in ſtatu gratiæ fiat. *ibid.* 2. niſi aliud exprimatur: ita eſt interpretanda indulgentiæ forma. 571. 1.
21 Opus injunctum debet eſſe honeſtum ex ſuo genere. *ibid.* 2. licet non ſit in individuo. *ibid.*
22 Quæ intentio requiratur in efficiente opus, ut ad lucrandam indulgentiam valeat. 572. 2.
23 Opus indulgentiæ non eſt neceſſe, ut immediate procedat a gratia, procedit tamen mediate. *ibid.*
24 Opus indulgentiæ poteſt impleri per alios miniſterialiter, niſi contrarium in forma exigatur. 573. 1.
25 Non poteſt opus per alium tanquam per principalem cauſam fieri. *ibid.* niſi tenor indulgentiæ expreſſe hanc extenſionem habeat, & tunc neceſſe eſt eum, qui lucraturus eſt indulgentiam, ſcire opus pro ſe fieri. *ibid.* 2.
26 Non poteſt quis alteri indulgentiam donare. 574. 1. Poteſt tamen ei lucrari, illo etiam inſcio, quando in forma exprimitur. *ibid.*
27 Omnes facientes opus ad indulgentiam requiſitum, ſtatim & æque formaliter fructum aſſequuntur. 573. 2.
28 Opus meritorium, aut ſatisfactorium, ut tale, nihil ad indulgentiæ effectum confert ex parte operantis, ſed ex parte piæ cauſæ. 574. 2.
29 Quando, & quomodo majus opus, vel ex majori devotione factum ad majorem effectum indulgentiæ conferat. *ibid.*
30 Cum major indulg. conceditur ei, qui magis donat, unuſquiſque lucratur pro quantitate doni. *ibid.*
31 Non poteſt quis per idem opus diverſas lucrari indulgentias diverſis viis conceſſas. 575. 1.
32 Solicitudo ſatisfaciendi pro pœna propria, non eſt diſpoſitio neceſſaria ad fructum indulgentiæ. 576. 2.

Indulgentiæ cauſa finalis.

1 Finis indulgentiæ duplex intrinſecus & extrinſecus. 586. 1.
2 Finis intrinſecus indulgentiæ quis. *ibid.*
3 Cauſa pia eſt neceſſaria ad indulgentiam licite concedendam. *ibid.* 2. & cur. *ibid.*
4 Indul. debet concedi proportionatæ cauſæ. 587. 2.
5 An data proportionata cauſa, conceſſio indulgentiæ ſemper recte fiat. *ibid.*
6 Cauſa pia eſt neceſſaria ad valorem indulgentiæ. 588. 1. ex Chriſti inſtitutione *ibid.* neque Pontifex habet poteſtatem aliter concedendi. 590. 2.
7 Licet indulgentia abſque cauſa conceſſa ſit, aliæ facultates cum illa datæ, ſunt validæ. 591. 1.
8 Cauſa proportionata quantitati indulgentiæ, requiritur ad eius valorem. 592. 1.
9 Inter cauſam & effectum indulgentiæ triplex poteſt eſſe proportio. 593. 1.
10 Indulgentia excedens proportionatam cauſam valet quantum ad effectum proportionatum. *ibid.* implens tamen partem operis injuncti, nihil lucratur, etiamſi pars illa ſit adæquata toti indulgentiæ. *ibid.* 2.
11 Proportio cauſæ ad indulgentiam penſanda eſt prudenti morali exiſtimatione, ex debita habitudine inter medium & finem. *ibid.* unde non conſiſtit in indiviſibili. *ibid.* neque eſt ſemper ſumenda ex re ipſa, ſed prout cadit ſub prudentem electionem diſpenſantis. *ibid.*
12 Cauſa exiſtimata ſufficiens, ad indulgentiam ſufficit, licet non ad alios effectus ex opere operato. 594. 1.
13 Eadem cauſa ſufficit ad concedendam indulgentiam pro omnibus, ſive in ſatisfaciendo diligentes ſint, ſive negligentes. 577. 1. 2.
14 Indulgentia conceſſa toti Eccleſiæ requirit cauſam communem immediate pertinentem ad utilitatem totius Eccleſiæ, vel alicujus principalis partis ejus. 595. 2.
15 Indulgentia conceſſa perſonis mediante loco, ſatis eſt ut habeat cauſam ad illum pertinentem. 596. 1.
16 Non eſt neceſſe, ut cauſa indulgentiæ ſit ſpiritualis. *ibid.* nec, ut oriatur ex malo imminente, ſed ſufficit boni augmentum. *ibid.*
17 Ad particularem indulgentiam ſufficit particularis cauſa proportionata. *ibid.* 2. non ſufficit tamen in particulari perſona, cauſa evadendi pœnas purgatorii. *ibid.*
18 Perſonalis cauſa poteſt ſufficere ad univerſalem indulgentiam. 597. 1.
19 Interceſſio alicujus perſonæ poteſt conferre ad augendam cauſam indulgentiæ. *ib.* ſola tamen non ſufficit. *ib.*
20 Ubi non conſtiterit cauſam eſſe ſufficientem, indulgentia eſt efficax judicanda. 566. 1.
21 Poteſt eſſe cauſa, ut pontifex ſibi indulgentiam concedat. 560. 2.

Indulgentiæ forma.

1 Indulgentiæ forma duplex, ſcilicet continens indulgentiam latam, & ferendam. 611. 2.
2 Diſcrimina inter utramque. 612. 1.
3 Indulgentia cur odioſa dicatur. 536. 1.
4 Si indulgentia ferenda comparetur, requirit novam formam, præter priorem conceſſionem. 612. 2.
5 Diſcrimen inter indulgentiam, & cenſuram ferendam. 611. 2.
6 Non eſt neceſſe, ut in forma indulgentiæ quantitas, vel materia remiſſionis indicetur. 612. 2. neque, ut ille cui conceditur, ſciat ſibi concedi. 613. 1.
7 Confeſſor etiam nihil ſciens de indulto pœnitentis poteſt illi concedere indulgentiam per ſacramentalem abſolutionem, ſi univerſalem intentionem habeat. *ibid.* 2.
8 Non ſufficiunt ad hanc delegationem verba communia indulgentiis, & abſolutioni ſacramentali. *ibidem*, ſufficit tamen generalis conceſſio intra latitudinem indulgentiæ. 614. 1.
9 Qualis, & quanta poteſtas detur per delegationem indefinite, ab Epiſcopo factam. 611. 1.
10 Quæ forma requiratur ad indulgentiam latam. 614. 2.
11 In indulgentiæ indulto poſſunt aliæ gratiæ concedi. 615. 1. Regula pro illis diſcernendis. *ibid.*
12 In forma indulgent. duo diſtinguenda. *ibid.* 2.
13 Indulgent. forma debet eſſe determinata. *ibid.*
14 Conceſſio indulgentiæ intra latitudinem poteſtatis concedentis latiſſime interpretanda. 617. 1.
15 Aliqua conditio requiritur ad valorem indulgentiæ, quæ non ſemper in ea explicatur. *ibid.* 2.
16 Concurrentibus cauſis neceſſariis, indulgentiæ valent quantum ſonant. 618. 2. non eſt tamen infallibile in particulari indulgentiam tantum valere, quantum ſonat. *ibid.*
17 Prædicans indiſcretas indulgentias, aut illas extendens qualiter peccet. 617. 1.
18 Licet aliqua indulgentia contineat intolerabilem errorem, non eſt publice ſpernenda. 619. 1.
19 Solus homo viator eſt indulgentiæ capax. 557. 1. Baptizatus. *ibid.* ratione utens. *ibid.* habens reatum pœnæ temporalis. *ibid.*
20 Indulgentia pro vivis eſt abſolutio a pœna temporali. 525. 2.

Indulgentia pro defunctis.

1 Indulgentia pro defunctis cōvenit in communi ratione cum indul-

indulgentia pro vivis, ideoque una definitione poſſunt definiri. 526. 1.
2 Defuncti ſunt capaces fructus indulgentiarum. 553. 1.
3 Indulgentiæ prodeſſe poſſunt ſolis animabus purgatorii inter defunctos.
4 Oportet, ut in indulgentiæ forma expreſſe declaretur: nam generalis conceſſio pro omnibus fidelibus, non comprehendit defunctos. 578. 2.
5 Pontifex non poteſt concedere indulgentias defunctis per modum abſolutionis. 579. 2. ſed tantum per modum ſuffragii. 580. 2.
6 Indulgentia per modum ſuffragii eſt infallibilis. 581. 1. tam ex æqualitate pretii oblati. *ibid.* quam ex divina promiſſione. *ibid.*
7 Vera differentia inter indulgentias per modum ſuffragii, & abſolutionis. *ibid.* 2.
8 An indulgentia per modum ſuffragii pro vivis concedi poſſit, aut concedatur. 582. 1.
9 Indulgentia per modum ſuffragii non conſiſtit in hoc, ut per alterius actionem obtineatur. 583. 1.
10 Indulgentia per modum abſolutionis non ſatis explicatur per hoc ut immediate alicui conferatur. *ibid.*
11 Poſſitne indulgentia pro defunctis concedi abſque opere viventium. *ibid.*
12 Indulgentia per modum ſuffragii, & abſolutionis differunt in modo cauſandi ſuum effectum. *ibid.* 2.
13 Indulgentia per modum ſuffragii poteſt concedi non ſubditis, non ſic per abſolutionem. 584. 2. utraque tamen eſt vera indulgentia. *ibid.*
14 Lucrans indulgentiam pro defuncto, debet efficere opus ea intentione. 584. 1. non eſt tamen neceſſe, ut ſatisfactio ejuſdem operis pro defuncto offeratur.
15 Lucrans ſibi indulgentiam, poteſt operis ſatisfactionem alteri donare. 584. 2.
16 In lucrante indulgentiam defuncto non requiritur ſtatus gratiæ. *ibid.*
17 An in defuncto ad effectum indulgentiæ requiratur character baptiſmalis. 585. 1.
18 Ad valorem indulgentiæ non requiritur in defuncto ſpeciale meritum de congruo, quod in hac vita præceſſerit. *ibid.* 2. neque notitia, aut acceptatio beneficii ſibi impenſi. *ibid.*
19 Quando in forma indulgentiæ pro defuncto poſtulatur miſſa, an neceſſe ſit illam pro eo offerre. 584. 2.

Indulgentiæ uſus.

1 Expediens eſt Eccleſiæ liberalis indulgentiarum conceſſio. 528. 1.
2 Indulgentiarum uſus legitimus. 519. 2. qui ab Apoſtolis incepit. *ibid.* & inde ad Epiſcopos derivatus. 520. 1.
3 Indulgentiarum uſus procedit a poteſtate a Chriſto data. 521. 1.
4 Ex antiquo uſu relaxandi pœnitentias publicas an colligatur fuiſſe tunc uſum indulgentiarum. *ibid.*
5 Indulgentiarum uſum eſſe antiquiſſimum, variis Pontificum teſtimoniis comprobatur. 522. 1.
6 Antiqui Patres cur expreſſam mentionem indulgentiæ non faciant. 518. 1.
7 Operari ex fine lucrandi indulgentias optimum eſt, neque tale opus poteſt dici imperfectionis. 528. 1. etiam in genere ſatisfactionis. *ibid.* 2.
8 Indulgentias lucrari eſt conſentaneum ſtatui religioſo. *ibid.*
9 Melius eſt ſubſidium dare ad conſequendam indulgentiam, quam in eleemoſynam pauperum. 528. 1. licet in individuo oppoſitum, aut utilius, aut neceſſarium eſſe poſſit. *ibid.* 2.
10 Cæteris paribus opus majoris charitatis eſt lucrari indulgentiam, quam velle in Purgatorio pro pœna ſatisfacere. 529. 1.

Indulgentiæ ceſſatio.

1 Indulgentia ferenda eſt revocabilis. 619. 2.
2 Nulla poteſtas concedendi indulgentias eſt perpetua, niſi in Summo Pontifice. *ibid.*
3 Indulgentia lata, perfecto opere impoſito, eſt irrevocabilis. *ibid.*
4 Indulgentia ad certum tempus conceſſa, non durat ultra illud, imo poteſt intra illud revocari. 620. 1.
5 Indulgentia conceſſa, ut perpetua, ſemper durat, eſt tamen obnoxia revocationi. *ibid.*
7 An poſſit quis ſæpe lucrari indulgentiam indefinite conceſſam viſitanti tali die Eccleſiam, ſi pluries illam viſitet. *ibid.* 2.
8 Triplici ex capite poteſt extingui indulgentia. 621. 1.
9 Indulgentia non ceſſat per mortem concedentis. 621. 1. etiam ferenda. *ibid.* An vero ſolum in indulgentiis Pontificiis hoc locum habeat. *ibid.* 2.
10 Indulgentia poteſt revocari a concedente, vel ſucceſſore. *ibid.* valide & licite etiam abſque cauſa. *ibid.* Poteſt tamen per accidens revocatio abſque cauſa eſſe illicita. 622. 1.
11 Ut indulgentia ceſſet, debet eſſe revocatio ſufficienter promulgata. 621. 2.
12 Pontifex poteſt indulgentiam revocare per actum internum, non tamen facit. 622. 1.
13 Indulgentia ceſſat per deſtructionem rei, pro qua fuit conceſſa. 622. 2. Non ceſſat per adventum ſimilis. 623. 1. neque per renunciationem ejus cui privilegium eſt conceſſum. *ibid.* neque per ceſſationem cauſæ. *ibid.* 2.

Ingratitudo.

1 In quolibet ſubſequenti peccato major eſt ingratitudinis circumſtantia, quam in præced. 137. 2.
2 Peccati remiſſio non eſt cauſa adæquata ſimilis ingratitudinis in ſubſequenti. 136. 2.
3 Etiam in primo peccato, quod quis committit, eſt circumſtantia ingratitudinis. *ibid.*
4 Ingratitudinis circumſtantia cur quibuſdam peccatis ſpecialiter tribuatur. 136. 1.
5 Cur hæc circumſtantia non det ſpecialem malitiam, niſi ſit ſpecialiter intenta. *ibid.*

Innocentia.

1 Varii Innocentiæ gradus diſtinguuntur, & inter ſe conferuntur. 137. 1. 2.
2 Non eſt ſpecialis virtus. 137. 2.
3 Innocentia cum pœnitentia comparatur.

Interrogationes Confeſſoris.

1 Non tenetur confeſſor aliquas interrogationes facere ante confeſſionem. 357. 1. nec poſt illam, ſi ex circumſtantiis intelligat pœnitentem integre confeſſum fuiſſe. *ibid.* 2. ſi autem intelligat non ſatis explicuiſſe conſcientiam ſuam ad id tenetur. *ibid.* cum qua moderatione. *ibid.*
2 Si confeſſori conſtet pœnitentem aliquid omittere etiam facta morali diligentia, tenetur illum interrogare. 358. 1. Quid autem faciet confeſſor ſi pœnitens neget, quod ipſe evidenter ſcit illum commiſiſſe. *ibid.*

Irregularitas.

1 Irregularis, aut canonice impeditus non reſtituitur per pœnitentiam ad priſtinam Eccleſiaſticam dignitatem. 371. 1.

Jubilæus.

1 Jubilæus quid ſignificet. 540. 1. & in quo ab indulgentia differat. *ibid.*

Judicium ſacramentale.

1 Diſcrimen inter ſacramentale judicium, & humanum, quod judicis arbitrio committitur. 184. 1.

Juriſdictio.

1 Juriſdictio duplex ordinaria, & delegata, earumque definitiones. 586. 1.
2 Actus juriſdictionis non ſemper requirit diſtinctionem perſonarum. 561. 1. ſed munerum. *ibid.*
3 Dupliciter poteſt inveniri in aliquo immediato judice. 183. 2.
4 Juriſdictio ſpiritualis duplex. 182. 2.
5 Poteſtas ſolvendi latius patet, quam ligandi, niſi hæc privative ſumatur. 527. 2.
6 Juriſdictio ex humano jure poteſt eſſe ordinaria. 601. 1. 2.
7 Juriſdictio in foro pœnitentiæ terminatur perſonis, non localibus terminis. 280. 1.
8 Ratione delicti commiſſi in aliquo loco non acquiritur juriſdictio in ſacramentali foro. *ibid.* 2.
9 Triplex juriſdictio ordinaria in hoc foro, pontificia, Epiſcopalis, parochialis. 277. 1.
10 Juriſdict. Papal. immediate a Chriſto & ſuprema. *ibid.*
11 Epiſcopalis a Papa, verb. Confeſſor ordinarius.
12 Vide verb. Parochus.

Juriſdictio delegata.

1 Juriſdictio in foro ſacramentali poteſt delegari, vel directe miniſtro, vel per facultatem pœnitent. 282. 2. prior modus in tres alios dividitur. 286. 1.
2 Poteſt recipere magis, & minus ſolum quoad impoſitionem condignæ ſatisfactionis. 343. 1. & quo ad curationem peccati

peccati in futurum. ib. 2.
3 Commiſſio, quæ datur laicis aut fęminis ad providendum de confeſſore ſuis familiis, non eſt delegatio juriſdictionis. 283. 1.
4 Habens poteſtatem ordinariam in ſacramentali foro poteſt illam delegare. *ibid.* & ſolus ille. *ibid.* unde etiam Parochus hoc poteſt. *ibid.* 2.
5 Juriſdictio non poteſt a ſuſpenſo, vel excommunicato delegari. 289. 1.
6 Soli ſacerdoti poteſt delegari juriſdictio in foro pęnitentiæ, ut per ſe illa utatur. 283. 1.
7 Nulli confeſſori delegata eſt juriſdictio a jure ad audiendas confeſſiones. 286. 1. neque conſuetudine, circa materiam neceſſariam. *ibid.* ſed per hominis confeſſionem. *ib.*
8 In mortis articulo quilibet ſacerdos habet juriſdictionem ad abſolvendum a quibuſvis peccatis. 289. 2. a jure Eccleſiaſtico. 290. 1. delegatam. 291. 2. etiam degradatus, aut hæreticus. 290. 1.
9 Nulla certa forma neceſſaria eſt ad delegandam juriſdictionem, ſed ſufficiens voluntatis manifeſtatio. 284. 2.
10 Ratihabitio non ſufficit ad delegationem juriſdictionis in foro ſacramentali. 285. 1. conſenſus de præſenti ſuperioris ſufficienter manifeſtatus, eſt neceſſar. 275. 1.
11 Poteſt ſuperior ita delegare juriſdictionem, ut ſatisfactio cum ſubordinatione ad ipſum imponatur. 343. 2.
12 Tribus modis poteſt delegari juriſdictio ad abſolvendum a reſervatis. 331. 2.
13 Nunquam acquiritur per conſuetudinem. *ib.*
14 Quibus verb. cenſeatur hæc juriſdictio delegari. 331. 1.
15 Poteſt hæc juriſdictio revocari a delegante. 340. 1. vel ſuperiore. 341. 1.
16 Si fiat ad præfixum tempus, illo finito ceſſat. 287. 2.
17 Pontificis delegatio indefinite facta perpetua eſt donec revocetur, niſi ex verbis aliud conſtet. 288. 1. idem cum proportione de Epiſcopo. 289. 1. quid vero de Parocho. *ibid.*
18 Juriſdictio delegata non finitur per delegantis ſuſpenſionem, vel excommunicationem. 289. 1.

Jus.

1 Jus naturale duplex. 3. 1.

Juſtificatio.

1 Per actum pęnitentiæ non eſt homo certus de ſua juſtificatione. 23. 2.
2 Cogitans de uno ſolo peccato, ſi illud ex perfecto motivo deteſtetur, juſtificabitur, licet alia habeat. 49. 2.
3 Licet non poſſit malum culpæ in nobis ſine nobis fieri, Deus tamen poteſt ſolus juſtitiam infundere. 83. 1.
4 Formalis amor per ſe loquendo eſt neceſſarium medium ad juſtificationem. 36. 2. poteſt tamen ſine illo aliquando homo juſtificari. 39. 2. Vide verb. Remiſſio peccati.

LEX.

1 Una virtus poteſt obligare ad actum alterius. 154. 2.
2 Aliquis modus virtutis poteſt cadere ſub præceptum. *ibid.*
3 Ante legem ſcriptam an fuerint data aliqua præcepta poſitiva vel determinatio præceptorum naturalium. 160. 1.
4 Lex divina taxans pęnas peccatorum, non eſt abſoluta, ſed conditionata. 23. 1.

Liberum arbitrium.

1 Non amittitur in hac vita ad agendam pęnitentiam propter gravitatem peccatorum. 72. 2.

MALUM.

1 Qualitas ut ſit diſconveniens alicui rei, non eſt neceſſe, ut ab illa aliam excludat, ſed ut illi ſit improportionata. 482. 2.

Manus impoſitio.

1 Varia ſignificat. 462. 1.

Matrimonium.

1 Cur ad matrimonii formam vox humana non requiratur, ſicut in aliis ſacramentis. 210. 2.

Medicus.

1 Medicus tenetur admonere ægrotum, ut confiteatur. 390. 2. in infirmitate gravi, *ibid.* quid ſi infirmus confiteri nolit. 391. 1.

Mendacium.

1 Mentiri in confeſſione extra materiam ejus, non eſt mortale. 266. 1. 267. 1. imo nec in materia non adæquata nec neceſſaria. 266. 2. ſecus in materia totali. *ib.* vel in partiali neceſſaria. 266. 1.
2 Si interrogetur quis in confeſſione de materia non neceſſaria, poteſt ſine mendacio factum negare. 267. 1.

Meritum.

1 Anima in ſtatu ſeparationis a corpore eſt extra ſtatum merendi, vel demerendi. 116. 2.
2 Merita vivificari, & mortificari quid. 145. 1.
3 Merita vivificantur in ordine ad eſſentiale præmium integre. *ibid.*

OCCASIO PECCANDI.

1 Moralis peccandi occaſio quæ dicatur. 356. 2.

Odium.

1 Odium, triſtitia, & fuga, quomodo differant. 15. 2.

Oratio.

1 Oratio qua petitur venia de venialibus, eſt ſufficiens diſpoſitio ad eorum remiſſionem. 114. 1. debet tamen eſſe actus ſupernaturalis. *ibid.*
2 Quo ſenſu petat Eccleſia, ut animæ defunctorum a pęna æterna liberentur. 506. 1.
3 Cur oratio inter ſuffragia pro mortuis numer. *ibid.*
4 Oratio facta a pravo miniſtro nomine Eccleſiæ, habet vim impetrandi apud Deum. 510. 2. non ex Chriſti inſtitutione, ſed ex natura rei. 511. 1.
5 Orationes ab Eccleſia inſtitutæ non habent vim ſatisfaciendi ex opere operato. *ib.*
6 Quando cenſeatur quis nomine Eccleſiæ orare. *ib.* 2.

Opus ſatisfactorium.

Vide verb. Satisfactio.

PAPA.

1 Poteſt concedere facultatem confitendi alieno abſque licentia proprii Epiſcopi, vel parochi. 284. 1. imo ita eſt intelligenda quando abſolute datur. *ib.*

Parochus.

1 Parochialis juriſdictio non eſt de jure divin. 285. 1.
2 Non poteſt prohibere ſuo parochiano, ut confiteatur religioſo habenti privilegium audiendi confeſſiones a Papa vel Epiſcopo. 284. 2.
3 Parochus tenetur ſubditis ſacramentum pęnitentiæ miniſtrare. 355. 2. per ſe vel alium temporibus opportunis, *ibid.* non ſolum quando illi ſuſcipere tenentur, non tamen ſemper peccabit mortaliter negando. 357. 1.
4 Majorem habet obligationem adminiſtrandi ſacramenta tempore peſtis, quam alii ſacerdotes. 459. 2. & ſpecialiter circa Euchariſtiam miniſtrandam, *ibid.* quid vero circa Extremam unctionem. 462. 1.
5 Vide verb. Confeſſor, † proprius, num. 11. & 12.

Peccatum.

1 In omni peccato quatenus eſt contra Deum invenitur propria ratio injuriæ. 19. 1. præſert. in mortali. 158. 1.
2 Ratione naturali cognoſcitur Deum peccatis offendi, ut auctor, gubernator, & finis naturæ. 29. 2.
3 Peccatum eſt deteſtabilius pęna. 33. 1.
4 Non eſt eligibile ad vitandam æternam pęnam. *ibid.* 2.
5 Quo gravius eo deteſtabilius. 36. 1. Quid peccetur contrarium faciendo per ſimplicem affectum. *ibid.*
6 Poteſt conſuli peccatum levius, ut vitetur gravius, non tamen fieri. 35. 2. poteſt tamen permitti. 36. 1.
7 Peccatum quodlibet proprium deteſtabilius quolibet alieno. *ib.* 2.
8 Peccatum alienum an ſit deteſtabilius quolibet malo proprio, quod culpam non includat. 37. 1.
9 Peccatum habituale non eſt ſola gratiæ carentia, nude ſumpta. 85. 2.
10 Tranſacto actu peccati homo non denominatur peccator, ob peccatum non retractatum, ſed ob peccatum non remiſſum. 89. 1.
11 Privatio gratiæ eſt diverſa per ordinem ad diverſa peccata. 96. 1.
12 Eſſe in peccato, & eſſe reum æterna pęna ſunt res moraliter diverſæ. 97. 2.
13 Quis ſit reſpectus ſub quo privatio gratiæ dicitur habituale peccatum, a 85. 2. ad 86. 2. Non conſiſtit in imputatione, ſeu non remiſſione divina. 90. 1. non conſervatur a Deo, & quomodo exiſtat. *ibid.* 2.
14 Peccatum publicum, quod dicatur. 332. 1.
15 In quolibet peccato mortali eſt malitia contra charitatem Dei, non tamen diſtincta ab injuria Dei, 158. 1. niſi, vel directe intendatur, vel peccatum tempore, quo charitas obligat, committatur. *ibid.* neque eſt ſpecialis malitia contra propriam charitatem, niſi peccatum tempore, quo præceptum charitatis propriæ ſpecialiter obliget, committatur. *ibid.*

16 Peccatum ad mortem, quod dicatur, & cur pro illo non orandum. 156. 2.

17 Quomodo voluntarium indirectum ſufficiat ad conſtituendam propriam ſpeciem peccati in ſpiritum ſanctum. 157. 1.

18 Impœnitentia prout numeratur inter ſpecies peccati in Spiritum ſanctum, quomodo requirat propoſitum non pœnitendi. 156. 1.

19 Sequens peccatum aggravatur ex remiſſione præcedentis, non tamen æqualiter prioribus peccatis. 135. 2. nec addendo malitiam ſpecie diſtinctam. *ibid.* nec ita notabilem, ut per ſe ſit neceſſarium eam confiteri, *ibid.* etiam ſi peccata remiſſa fuerint graviſſima. *ibid.*

20 Venialium remiſſio quomodo aggravet ſubſequentia. 136. 2.

21 Quando det novam ſpeciem malitiæ, licet non ſit ſpecialiter intenta, vel quando hoc neceſſarium ſit. 136. 1.

22 Circumſtantiæ peccatorum ſeptem. 251. 1.

23 De circumſtantiis communiter in ordine ad confeſſionem. 248. 1. *& ſeq.* & in particulari. 251. 1.

24 De circumſtantia ſtupri ſpecialiter. 236. 1.

25 In peccati judicio tria conſiderantur. 306. 2.

26 Peccata interna ejuſdem ſpeciei non multiplicantur numero in eadem perſona ſimul. 255. 2.

27 Quibus modis peccata in eadem perſona, ſolo numero diſtinguantur. 255. 2. de internis. *ibid.* & de externis. 257. 1. 258. 1.

28 Si ſinguli actus externi in ſe conſummati ſint, etiamſi unum poſt aliud immediate ſequatur, plura efficiunt peccata. 258. 2. etiamſi unum ſit medium ad aliud. *ibid.*

29 Actus impudici, qui poſt copulam ſequuntur, ſunt confitendi, non antecedentes. *ibid.*

30 Delectari, aut ſe laudare de peccato præterito etiam in flagranti delicto, eſt diſtinctum numero peccatum. *ibid.*

31 Peccatum non reſtituendi quibus modis poſſit multiplicari.

32 In uno actu licet terminetur ad plures perſonas, eſt una tantum malitia, eſt tamen illa circumſtantia confitenda.

33 In lege gratiæ eſt neceſſaria diſtincta, ſolum propter confeſſionem. 49. 2.

34 Vide verb. Status peccati.

Peccatum veniale.

1 Ex veniali peccato moralis macula proportionata manet. 105. 2. ob quam homo eſt dignus pęna. 531. 1. quæ macula tollitur cum veniale remittitur, & non tantum reatus pęnæ. 106. 1.

2 Poteſt exiſtens in peccato originali prius venialiter, quam mortaliter peccare. 109. 1.

3 Peccatum veniale cum mortali conjunctum poſt hanc vitam punitur æterna pęna. 108. 2.

4 Decedens in veniali cum ſolo originali quomodo ſit puniendus. 109. 2.

5 Peccati venialis remiſſio. Vide verbum, Remiſſio peccati venialis.

6 Venialis confeſſio, vide verb. Confeſſio a num. 9. uſque ad 13.

7 Venialium miniſter. Vide verb. Confeſſor, parag. De venialibus.

Pœna.

1 Deus potuit pęnam pro peccatis debitam ita taxare, ut vel in Purgatorio, vel in hac vita, vel per propria opera, vel per amicos ſolveretur. 495. 1. & ita de facto fecit *ibid.* 2. non obſtante, quod debitum perſonale ſit. 496. 2.

2 Per ſubſequens peccatum quando redeat ſimilis pęna, & quando diverſa. 132. 2.

3 Malum æternæ pœnæ eſt eligibilius malo culpæ etiam minimo. 33. 1.

4 Deus poteſt obligare aliquem ſub culpa ad eligendam æternam pęnam. 33. 2. non tamen ſub ratione pęnæ, niſi jam reatus ſupponatur. 34. 1.

5 Pęna æterna, ut nunc illam patiuntur damnati, nec de potentia abſoluta poteſt infligi cui culpa eſt remiſſa. 98. 1. poteſt tamen quælibet alia etiam æterna. *ibid.*

6 Pęna damnatorum habet intrinſecam repugnantiam cum gratia. *ibid.*

7 Pęna æterna punitur veniale peccatum conjunctum mortali. 108. 2.

8 Poſt remiſſam culpam poteſt manere reatus pęnæ temporalis.

9 Reatus temporalis pęnæ non ſemper manet æqualis, ſed major, aut minor pro qualitate contritionis. 99. 1.

10 Hic reatus non eſt ratione ſolius converſionis ad creaturam ſed maxime ratione averſionis a Deo. *ib.* 2.

11 Poteſt tolli per ſubſequentes actus pœnitentiæ. *ibid.* ſecunda vero contritio non ſemper totum hunc reatum tollit, & cur. 101. 2.

12 Cur temporalis pœna relicta poſt peccatum remiſſum per ſubſequens mortale non remiſſum fiat æterna. 137. 2.

13 Cur debitum pœnæ temporalis per proprium reatum, non contrahatur, niſi per culpam propriam, ſecus ſolutio. 496. 2.

14 Peccato veniali non correſpondet propria pęna damni, niſi cum mortali conjunctum ſit. 135. 1.

15 In pęna damni eſt privatio, & poſitivum. 133. 1.

16 Poſitiva aliquando eadem, aliquando redit diverſa. *ibid.*

17 Privativa etiam non ſemper æqualis, ſed juxta proportionem culpæ. 133. 1. 2.

18 Per actum amoris, & contritionis, qui in inſtanti mortis habetur, nihil remittitur pęnæ Purgatorii. 117. 1.

19 Deus poſſet remittere pęnam ſub conditione. 132. 2. nunc autem abſolute remittit. *ibid.*

20 Remiſſio pęnæ æternæ eſt beneficium gratiæ maxime intrinſecum remiſſioni culpæ ſaltem ſecundum præſentem juſtitiam. *ibid.*

21 Reatus poſt abſolutionem relictus poteſt per alia opera ſatisfactoria præter injuncta in confeſſione perſolvi. 416. 1.

22 Cur pęna per modum impetrationis non remittatur animabus Purgatorii. 506. 2. ſed ſemper intercedat æquivalens ſolutio. *ibid.*

23 Per relaxationem pęnæ impoſitæ in foro pęnitentiæ, ſive exteriori, non remittitur pęna ſolvenda in Purgatorio. 520. 2.

24 Licet ad remiſſionem pęnæ ſimul cum culpa requiratur ſacerdotalis ordo, non tamen ad remittendam pęnam culpa ablata. *ibid.*

25 Deus nunquam remittit animabus Purgatorii aliquid pęnæ, niſi oblata condigna ſatisfactione. 504. 2. Vide verb. Purgatorii pęna.

Pœnitentia.

1 Pęnitentiæ Etymologia, & ſignificatio. 1. 2.

2 Dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. 2. 1. & cur non ſolum reſpectu baptiſmi, ſed etiam innocentiæ. 152. 2.

3 Pęnitentia non ſolum vitæ mutationem, ſed peccati deteſtationem in Scriptura ſignificat. 1. 1.

4 Pęnitentia Chriſtiana in quo conſiſtat. 29. 2.

5 Diviſio in pęnitentiam ante baptiſmum, & mortalium, ac venialium qualis. 151. 1. Quod ejus diviſum. 150. 2. & an ſufficiens. 151. 1. & quæ mens Auguſtini. 153. 1. cadit in actus internos. 151. 1. maxime vero in externos. *ibid.*

Pœnitentia virtus.

1 Pęnitentia virtus eſt antiquior ſacramento pęnitentiæ. 3. 2. & de ſe diuturnior. 12. 1.

2 Pęnitentia virtus duplex generalis, & ſpecialis. 14. 2.

3 Generaliter ſumpta non habet unam ſpecificam rationem formalem. 18. 1.

4 Cauſat gratiam diſpoſitive ex opere operantis de congruo. 3. 2.

5 Quomodo ſit de jure naturæ. *ibid. & ſeq.* 9. 2.

6 Eſt neceſſaria ad tollendum peccatum mortale. 2. 1. Deteſtari peccatum poteſt homo naturaliter licet imperfecte, ſicut poteſt Deum naturaliter diligere. 29. 2.

7 Deteſtans unum peccatum ſub ratione adæquata, non poteſt ſimul in alio complacere. 32. 1.

8 Pęnitentia, ut procedens a charitate deteſtatur peccatum ſupra omne malum pęnæ. *ibid.* 2. Quid hoc. 34. 1.

9 Item ut procedit a ſpeciali virtute pęnitentiæ. 35. 1. non vero quæ eſt ex motivo fugiendi pęnam. 28. 1.

10 Peccati deteſtatio, & propoſitum non peccandi quem ſervent ordinem inter ſe. 44. 1.

11 Contritio, confeſſio, & ſatisfactio etiam interiores in pęnitentiæ virtute locum habent. 60. 1. 122. 1.

12 Pęnitentia cur dicatur juſtitia ſecundum quid. 63. 1.

13 Pęnitentiæ locus ſemper eſt in hac vita. 74. 2.

14 Interior ex jure naturæ habet determinationem, exterior vero ſolum ex inſtitutione divina. *ibid.* qualis in lege naturæ, & veteri. 10. 2. 160. 1. quid ſi Deus nihil determinaſſet. 10. 1.

15 Interior requiritur ad offenſam Dei tollendam, exterior vero, ut illius ſignum, & ob ſatisfactionem pro pęna. *ibid.*

16 Debet durare moraliter uſque ad finem vitæ. 11. 2.

17 Non eſt neceſſe durare uſque ad finem vitæ, niſi quatenus peccata iterantur, vel præteritorum confeſſio non ſatis perfecta exiſtimatur. 11. 2.

18 Actus

18 Actus deteſtandi peccata, quatenus rationi contraria, non elicitur ab habitibus particularium virtutum, ſed ab habitu ſibi commenſurato, quem etiam generare poteſt. 20. 1. 21. 2.
19 Eſt actus voluntatis. 22. 1. ſupponit actum intellectus proportionatum. *ibid.*
20 Pœnitentię actum regulariter ſequitur dolor in appetitu ſenſitivo. *ibid.*
21 Pœnitentia poteſt elicere omnes actus, quibus voluntas tendit in bonum. *ibid. & ſeq.*

Pœnitentiæ actus.

1 Propoſitum in futurum eſt actus pœnitentiæ. 22. 2.
2 Gaudium poteſt pertinere ad charitatem, & ad pœnitentiam. *ibid.*
3 Gaudium & dolor quomodo ſint in pœnit. *ibid.*
4 Pœnitentia fugit peccatum omnibus modis, quibus voluntas ſolet malum fugere. 23. 1.
5 Odium, deteſtatio, & dolor peccati quomodo inter ſe diſtinguantur. *ibid.* & quis ordo inter illos actus ſit. *ibid.* 24. 2.
6 Actus pœnitentiæ non eſt conditionatus ex parte ſubjecti, ſed ex parte objecti. 23. 2. & ideo efficax ad avertendam voluntatem ab effectu peccati. 21. 2.
7 Peccati deteſtatio, & propoſitum deſtruendi illud, diſtinguuntur ſecundum ſuas formales rationes. 24. 1. poteſtque unum ab alio oriri. *ibid.* 2.
8 Peccati deteſtatio poteſt elici a charitate ſub proprio motivo, nec non a virtute pœnitentiæ. 24. 2.
9 Actus pœnit. eſt honeſtus, & ſanctus. 26. 1.
10 Poteſt habere plures honeſtates. *ibid.* 2.
11 Eſt ſupernaturalis a pag. 26. 2. uſque ad 27. 2. ratione ſuæ entitatis. 28. 2. non ratione intenſionis. *ibid.* nec ratione durationis. *ibid.* nec ratione extenſionis. *ibid.* nec ſolum ut elicitus a charitate. 29. 1. ſed ut a propria virtute morali pœnitentiæ. 30. 1.
12 Peccati deteſtatio duplex, formalis, & virtualis. 29. 2.
13 Velle ſatisfacere pro pœna eſt actus propriæ pœnitentiæ, licet ſecundarius. *ibid.*
14 Non omnis actus pœnitentiæ univerſalis eſt. 40. 1.
15 Virtualis peccati deteſtatio quæ. 31. 1. *& ſeq.*
16 Actus pœnitentiæ perfectus, ut eſt ſpecialis virtus, eſt deteſtatio virtualis omnium mortalium. *ibid.*
17 Deteſtans unum peccatum ſolum propter peculiarem illius gravitatem non deteſtatur virtualiter alia leviora. 32. 2.
18 Pœnitentia perfecta venialium continet virtute pœnitentiam mortalium. 33. 1. non ſic unum veniale alterius. *ib.*
19 Actus exteriores pœnitentiæ ſunt in duplici differentia. 46. 1.
20 Pœnitentia poteſt uti actibus externis ad duplex munus ſuum. *ibid.*
21 Pœnitentia quomodo habeat actus externos. 61. 2. & qua ratione honeſti dicantur. *ibid.*
22 Datur habitus ſpecialis pœnitentiæ. 65. 1. intrinſece ſtudioſus. 66. 1. ſupernaturalis. 65. 2. & per ſe infuſus. *ib.* a gratia diſtinctus. 66. 1.
23 In appetitu ſenſitivo eſt pęnitentiæ habitus acquiſitus. 65. 2. ſitne in iraſcibili, aut concupiſcibili. 66. 1.
24 Pœnitentia non eſt virtus theologica. 67. 1. ſed moralis. *ibidem.*
25 Virtutis pœnitentiæ quod medium. *ibid.* 2.
26 Pœnitentia eſt virtus diſtincta ab omni alia, quæ non reſpicit aliquo modo Deum. *ibid.*
27 Pœnitentia & Religio non ſunt unus habitus. 68. 1.
28 Ratio honeſta deteſtandi pecc. duplex. 67. 2.
29 Proprium motivum pœnitentiæ eſt divinarius, & conſequenter ejus munus eſt reſarcire divinam injuriam. 68. 1.
30 Deteſtatio peccati ex motivo charitatis eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. 41. 1. & includit virtute amorem ſuper omnia. *ibid.* non vero ex quocunque alio motivo. *ibid.*
31 Pœnitentiæ materia duplex. 14. 2.
32 Pœnitentiæ materia, circa quam, peccatum, ut vitandum. 2. 2. 15. 1. etiam veniale. *ib.* habituale. 16. 2. & adæquate ſumpta etiam originale. *ib.* Comprehendit etiam actum externum. 15. 1. non ratione ſui, ſed interioris. *ib.*
33 Pœnitentia ſecundum adæquatam rationem ſuam reſpicit peccatum ſimpliciter. 15. 2. ſtricte vero ſolum peccatum proprium jam commiſſum. *ibid.*
34 Etiam comprehendit malum pęnæ. 16. 2. ut amplectendum, non ut deſtruendum. 17. 1. unus pęnitentiæ actus poteſt eſſe alterius objectum ſecundum diverſos reſpectus. *ibid.*

35 Actus bonus poteſt eſſe materia pęnitentiæ. *ibid.*
36 Deus quomodo ad objectum pœnitentiæ pertineat. 17. 2.
37 Vide verb. Peccatum.
38 Pęnitentiæ ſolus homo capax. 2. 2. Chriſti anima non habuit proprium pęnit. actum. 16. 1.
39 Pęnitentia, ut eſt juſtitia ad Deum, eſſe poteſt in omni voluntate creata. 67. 1. non vero ut reſpicit peccatum commiſſum. *ibid.*

Pœnitentiæ effectus.

1 Vera pęnitentia ex ſuo genere ſufficit ad peccata mortalia tollenda, 70. 1. *& ſeq.* non ſemel tantum, ſed quoties homo peccaverit, *ibid.* 2. cujuſvis gravitatis ſint peccata, vel multitudinis. 71. 2.
2 Pęnitentia eſt cauſa diſpoſitiva remiſſionis peccati. 76. 1. non ut formata, ſed ut informis. *ibid.* eſt ab auxilio gratiæ, & libero arbitrio. *ibid.* non eſt autem cauſa formalis remiſſionis peccati. *ibid.* 2. etiam ut cauſa partialis. 78. 1. etiam efficiens phyſica remiſſionis peccati. 77. 2. pars ſacramenti. *ibid.*
3 Pęnitentię actus non ſolum ad proprium habitum, ſed ad omnes infuſos diſponit. 139. 1.
4 Pęnitentia non habet efficientiam moralem perfectam per modum meriti, vel ſatisfactionis reſpectu remiſſionis peccati. 78. 1.
5 Culpæ remiſſæ nunquam redeunt formaliter, & in ſe per ſubſequentia peccata. 128. 2. imo nec ulla pęna. 130. 1.
6 Virtutes infuſæ, ac Spiritus ſancti dona per pęnitentiam reſtituuntur. 138. 2.
7 Fides & ſpes reſtituuntur per pęnitentiam quoad ſtatum virtutis. 139. 1.
8 Per pęnitentiam non reſtituuntur innocentia, aut virginitas amiſſæ. 142. 2. nec poſſunt quoad negationem connotatam. 143. 2.
9 Cur meritum per pęnitentiam redeat, peccatum autem minime per ſubſequens peccatum. 145. 1.
10 Pęnitentia non vivificat opus mortuum. 146. 2.
11 Opera meritoria de congruo non vivificantur per pęnitentiam ad præmium accidentale. *ibid.*
12 Poteſt iterari circa idem peccatum, & circa diverſa.
13 Non eſt neceſſaria ad remiſſionem originalis peccati, licet Deus exigere potuerit. 16. 2.
14 Pęnitentia formalis per ſe eſt neceſſaria ad mortalis peccati remiſſionem. 79. 2. licet virtualis aliquando ſufficiat, 80. 1. per actum amoris virtute illam continentem. 81. 1. cum voto pęnitentiæ formalis. *ibid.*
15 Eſt neceſſaria ad tollendam inordinationem averſionis, & converſionis. 162. 1.

Pœnitentiæ præceptum.

1 Qui mortaliter peccaverit, tenetur ſub præcepto conteri. 152. 2. poteſtque hæc obligatio triplici ex capite oriri. 153. 2. maxime vero pertinet ad juſtitiam erga Deum. 154. 1.
2 Ut hoc præceptum impleatur, non eſt neceſſarium, ut ſatisfactio a virtute juſtitiæ procedat. 164. 1.
3 Per dolorem imperfectum, quo gratia conſequi non poteſt, non impletur pęnitentiæ præceptum. 155. 1.
4 Pęnitentiæ præceptum eſt divinum. 158. 2.
5 Præceptum ſatisfaciendi Deo pro injuria illata per peccatum, naturale eſt. *ibid.*
6 Pęnitentiæ præceptum, ad quod præceptum decalogi pertineat. 161. 2.
7 Præceptum ſatisfaciendi Deo pro illata injuria eſt indiſpenſabile, poteſt tamen Deus mutare materiam, & ſic tollere obligationem. 162. 1. propterea diſpenſatur in præcepto, ſed mutatur materia. *ibid.*
8 Quoties homo poſt priorem contritionem peccat, tenetur iterum conteri. 161. 2.
9 Ex obligatione charitatis poterit pro articulo mortis manere contritionis obligatio. 164. 2.
10 Non obligat ſtatim poſt peccatum commiſſum. 155. 1. 170. 1.
11 Obligat pro mortis articulo. 174. 1. Et ex ſe non antea, nec ex vi charitatis propriæ. *ibid.* 2.
12 Interdum ex aliis capitibus oritur obligatio contritionis, ex charitate Dei. 172. 2. Ex neceſſitate ſtatus gratiæ ad ſacram actionem, *ibid.* ob proprium peccatum, vel commune malum vitandum. 173. 1.
13 Tunc non obligat proprium pęnitentiæ præceptum. 172. 2. nec permiſſio ſpecialiter violatur. 175. 1.

14 Qui per ſolam dilectionem ſine contritione ex inadvertentia juſtificatur, non tenetur quam primum conteri. *ib.*

15 Solus modus contritionis, qui eſt de ejus ſubſtantia, eſt in præcepto. 155. 1.

Pœnitentiæ ſacramentum.

1 Habet originem ex inſtitutione divina. 3. 2.

2 Convenienter fuit inſtitutum in lege nova. 14. 1.

3 Chriſtus reliquit in Eccleſia ſpeciale ſacramentum pœnitentiæ ad veniam peccatorum, quæ poſt baptiſmum committuntur. 190. 2. diſtinctum a ſacramento Baptiſmi. *ibid.* in quo ſit hæc diſtinctio. 191. 2.

4 Sacramentum hoc ſecundum eſſentialem ritum fuit immediate a Chriſto inſtitutum. *ib.* Joann. 20. & non antea. 192. 1.

5 Non ſolum in forma hujus ſacramenti, ſed etiam in materia eſt effectus ſignificatio. 191. 2.

6 Quid ſit res tantum, & ſacramentum tantum in pœnitentia. 208. 2.

7 Pœnitentiæ ſacramentum ſupponit pro artificiali compoſito ex abſolutione, & confeſſione. 204. 2.

8 Duplex hujus ſacramenti definitio traditur. *ibid.*

9 Conſtat eſſentialiter materia, & forma. 203. 2.

10 Aliquis internus dolor eſt de eſſentia ſacramenti pœnitentiæ. 229. 1. qui ſaltem ſit attritio vera. 232. 1. & ſupernaturalis. *ibid.* de omnibus mortalibus confeſſis. 230. 1. 234. 1. & includat efficacem voluntatem non peccandi. 230. 2.

11 Pœnitentiæ ſacramentum eſt unum tantum ſpecie. 206. 2. & unum numero conſtans ex omnibus pœnitentiæ partibus. 207. 1. etiamſi inter partes diſtantia temporis intercedat. *ibid.*

12 Pœnitentiæ ſacramenti forma. 205. 2.

13 Forma ſacramenti pœnitentiæ etiam ſuper peccata remiſſa prolata habet effectum. 208. 1. quis autem ſit hic effectus. *ibid.*

14 Forma hujus ſacramenti ſunt verba ſacerdotis. 205. 2.

15 De eſſentia formæ hujus ſacramenti eſt, ut proprio verbo, & voce humana proferatur. 211. 2.

16 Cur certa forma non ſit ad retinenda peccata, ſicut ad ſolvenda. 213. 1.

17 Eſſentialis forma, Abſolvo te. 214. 2. reliqua verba, quæ antecedunt, vel ſequuntur neceſſaria non ſunt. 214. 1. nec de rigoroſo præcepto. 215. 1.

18 Verbum indicativum optimum, & neceſſarium eſt. 212. 1.

19 Cur autem Patres vocent interdum hanc formam ſupplicationem ſacerdotis. 213. 2.

20 Verba illa etiam materialia, aptiſſima. 215. 1. & retinenda ſub præcepto. Materialis autem mutatio retento ſenſu formali, non eſt contra ſubſtantiam. *ibid.* quando hæc mutatio ſit formalis, quando materialis. *ibid.*

21 Tam determinata verba requiruntur in hac forma ſicut in Euchariſtia, aut baptiſmo. 214. 2. *& ſeq.*

22 Verus ſenſus verborum hujus formæ. 217. 1. alii falſi ſenſus rejiciuntur. 218. 1.

23 Abſolutio ſacramenti pœnitentiæ non poteſt dari ad perſonam abſentem. 220. 1. *& ſeq.* eſt tamen alia opinio probabilis, & ſub intellecta conditione poteſt applicari ad uſum in caſu extremæ neceſſitatis. 221. 2.

24 Non poteſt ſacerdos alteri committere, ut nomine ſuo in præſentia pœnitentis verba abſolutionis proferat. 220. 1.

25 Ad veritatem hujus formæ ſignificatio actualis requiritur. 232. 2.

26 Per abſolutionem, non ſolum completur peccatorum remiſſio prius facta, ſed fit. 217. 1.

27 Remiſſio peccatorum actualium poſt baptiſmum commiſſorum eſt directus effectus hujus formæ. *ibid.* 2. gratia autem ſanctificans datur etiam, quando confeſſio eſt tantum venialium. *ibid.*

28 Forma hæc habet omnes effectus, quos contritio. 218. 1.

29 Per eam non remittitur ſemper tota pœna temporalis. *ib.* ſed juxta diſpoſitionem pœnitentis. *ibid.* 2. Unde ſi reatus ſit inæqualis poteſt uni remitti totus, & non alteri, licet æqualis ſit diſpoſitio. 219. 1.

30 Non exiſtente obice, gratia remiſſiva peccati ſemper datur: remiſſio autem culpæ ſolum quando non ſupponitur facta. 217. 2. idemque eſt cum proportione de remiſſione pœnæ conſecutive. 218. 2. Vide verbum abſolutio ſacramentalis.

Pœnitentiæ ſacramenti materia.

1 Cur actus pœnitentis, quaſi materia ſacramenti pœnitentiæ dicantur. 203. 2.

2 Materia ex qua, eſt pars eſſentialis ſacramenti pœnitentiæ 204. 2.

3 Tres ſunt partes materiæ Pœnitentiæ. 206. 1.

4 Confeſſio eſt pars eſſentialis. *ib.* item contritio. *ib.* ut per confeſſionem aliquo modo facta ſenſibilis. *ib.* 2. ſatisfactio vero integralis. *ib.* præter quas non eſt alia. *ibid.*

5 Materia remota ſacramenti Pœnitentiæ, eſt actus exterior, non tamen excludit interiorem.

6 Eſt peccatum actuale poſt Baptiſmum commiſſum. 202. 1. non vero originale. *ib.* nec actuale ante baptiſmum commiſſum. *ibid.*

7 Peccatum mortale eſt materia neceſſaria. *ibid.* veniale autem ſufficiens tantum. *ibid.*

8 Peccata remiſſa in alia confeſſione non ſunt materia neceſſaria, ſunt tamen ſufficiens, etiam per ſe ſola. *ibid.*

9 Supra eandem materiam remotam forma ſacramentalis ſæpius cadere poteſt. 202. 2. non tamen ſupra proximam, niſi ſint plures formæ per modum unius. *ibid.*

10 Peccatum quoad culpam eſt materia ſine qua hoc ſacramentum confici nequit. 203. 1.

11 Culpa dubia an ſit ejus materia. *ibid.*

Pœnitentiæ ſacramenti effectus.

1 Hoc ſacramentum cauſat gratiam, ut cauſa efficiens ex opere operato. 3. 1.

2 Per ſecundam abſolutionem tollitur aliquid pœnæ temporalis ex priori confeſſione relictæ, juxta diſpoſitionem pœnitentis, & aliquando tota. 203. 1.

3 Cur effectus præcipue tribuatur miniſtro, licet pœnitentis actus habeant effectum ſacramentalem. 205. 2.

4 Sola voluntas recipiendi ſacramentum pœnitentiæ non ſufficit ad ejus effectum. 222. 1.

5 Poteſt quis nec juſtificari, nec de novo peccare in receptione hujus ſacramenti. 228. 1.

6 Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe habet effectum recedente fictione. 238. 1. quo modo tollatur. *ib.*

Ad Pœnitentiæ ſacramentum diſpoſitio.

1 De neceſſitate ſacramenti pœnitentiæ eſt voluntas confitendi peccata, & obtinendi eorum abſolutionem. 228. 1. non tamen impeditur per errorem circa perſonam confeſſoris. *ibid.* 2. niſi pœnitens habeat intentionem excludentem omnem aliam. *ibid.* 2.

2 Voluntas hæc non eſt pars ſacramenti, ſed conditio neceſſaria. 228. 1. nec impediet quod ſit peccaminoſa venialiter. *ibid.* 2. ſecus ſi mortaliter. *ibid.*

3 Formalis dolor requiritur ad effectum hujus ſacramenti, 222. 1. nec ſufficit diſplicentia negativa, ſatis eſt autem attritio. 226. 1. 228. 1. Dummodo vera ſit. 226. 1. & ſupernaturalis. 227. 1. univerſalis de omnibus peccatis mortalibus. *ibid.* 2. etiam in confeſſione oblitis invincibiliter. 228. 1. Attritio autem exiſtimata non ſufficit. 226. 8.

4 Sacramentum non facit de attritione contritionem, ſed hominem de attrito contritum. 223. 1. Conferendo gratiam ſine mutatione interni doloris. *ibid.* 2.

5 Attritio cognita eſt ſufficiens diſpoſitio ad hunc effectum. 225. 1.

6 Quæ diſpoſitio ſufficit in baptiſmo ad hunc effectum ſatis eſt etiam in hoc ſacramento. 225. 2.

7 Cum voluntate recipiendi ſacramentum pœnitentiæ & redeundi ad divinam amicitiam poteſt eſſe attritio inſufficiens ad effectum ſacramenti. 239. 2.

8 Pœnitentiæ ſacramentum ex ſe non eſt neceſſarium ad remiſſionem venialis, licet ſit utile. 192. 1.

9 Eſt medium neceſſarium ad remiſſionem peccati mortalis poſt Baptiſmum commiſſi. 192. 1. late 200. 1. etiam quoad culpam. *ibid.*

10 Quomodo ex inſtitutione id colligatur. 193. 1. Hæc neceſſitas non eſt Sacramenti in re ſuſcepti, ſed, vel in re, vel in voto. 200. 1.

11 Per contritionem remittuntur peccata non ſine hoc ſacramento ſaltem in voto, unde illa manent obnoxia huic judicio. 194. 2. unde peccatum remitti in ordine ad ſacramentũ pœnitentiæ eſt remitti in ordine ad confeſſionem, tanquam medium per ſe inſtitutum ad hunc effectum. 220. 1. 2. ubi alii diverſi modi dicendi rejiciuntur. *ibid.*

12 Votum implicitum hujus ſacramenti cum contritione, vel amore, ſufficit ad peccati remiſſionem. *ibid.*

13 Poteſt Eccleſia abſolute præcipere uſum hujus ſacramenti, ita ut qui non habet peccatum mortale, teneatur confiteri. 264. 2. non tamen omnia. *ibid.*

4 Vide

14 Vide verb. Confeſſio, §. Præceptum divinum confeſſionis, & §. Præceptum Eccleſiaſticum annuæ confeſſionis.
15 Miniſter pœnitentiæ, Vide verb. Confeſſor.

POENITENS.

1 In mortis articulo poteſt etiam ab hæretico, aut degradato ſacramentum poſtulare. 290.1. ſi vero poteſt cavendus eſt, & dignior eligendus. 289.2.

Pœnitentia ſolemnis.

1 Semel tantum fieri permittebatur. 71.1.
2 Ad quid imponeretur, & ob quæ crimina. 520.2.

Potentia.

1 Non omnis potentia congenita eſt cauſa principalis. 481.2. nec illi debetur concurſus. *ibid.*

Presbyter pœnitentiarius.

1 Quod fuerit ejus munus, quod ab Eccleſia Conſtantinopolitana Nectarius abſtulit. 198.2.

Præceptum.

1 Quando determinatio affirmativi præcepti eſt ad differendam obligationem uſque ad certum tempus illo tranſacto obligat pro ſemper. 397.1.

Præceptum ſanctificandi dies feſtos.

1 Non obligat ad habendum in illis contritionem. 169.2.

Præceptum confeſſionis.

1 Vide verb. Confeſſio, §. Præceptum divinum confeſſionis, & præceptum eccleſiaſticum annuæ confeſſionis.

Prælatus religionis.

1 Poteſt prohibere ſuo ſubdito ne confiteatur religioſo habenti privilegium audiendi confeſſiones a Papa, vel Epiſcopo. 284. 2.
2 Poteſt præcipere ſubdito, ut faciat opus ad ſatisfaciendum pro alio. 609. 1. non tamen immediate applicare alterius ſatisfactionem. *ibid.* 2. inſcio, aut repugnante operante. *ibid.*

Propoſitum non peccandi.

1 Per ſe loquendo eſt neceſſarium ad remiſſionem peccati, & quomodo. 42.2. quod ſit neceſſarium ad mortalis remiſſionem. 43. 2. quod ad venialis. 43.1.
2 Interdum poteſt dari ſufficiens diſpoſitio ad gratiam abſque formali propoſito non peccandi. *ibid.*
3 Num propoſitum hoc & peccati deteſtatio ſervent aliquem ordinem inter ſe. *ibid.* 2.
4 Propoſitum abſolutum non committendi ſimile veniale, eſt ſufficiens diſpoſitio ad ejus remiſſionem. 114.1. dummodo ſit actus ſupernaturalis. *ibid.*
5 Propoſitum non peccandi eſt de eſſentia ſacramenti pœnitentiæ. 235.1. quod in confeſſione de mortalibus per ſe loquendo debet eſſe formale. *ibid.* 2. At in confeſſione venialium non eſt tam neceſſarium; ſicut formalis dolor. *ibid.*

Propoſitum ſatisfaciendi.

1 Non eſt neceſſarium ad juſtificationem diſtinctum a propoſito ſervandi mandata. 43.2. an vero in hoc contineatur. *ibid.*

Propoſitum obediendi.

1 Propoſitum obediendi confeſſori in his, quæ præcipere poteſt, eſt neceſſarium ad ſacramentum pœnitentiæ. *ibid.*

Purgatorium.

1 Purgatorium de fide eſt dari poſt hanc vitam. 463.2. & ſeq. contra hæreticos. 469.1.
2 Eſt locus corporeus. 472. 1. unus, ac certus. *ibid.* non ubi quis peccavit. 472. 2. ſed verſus terræ centrum. *ibid.* 2.
3 Quem ordinem ſitus ſervet ad alia loca inferna. 473.2. & ſeq. an vero illa loca diſtinguantur per molem terræ interjectam. 475.1.
4 Sufficientia locorum infernorum ex variis animarum ſtatibus colligitur. *ibid.* 2.
5 Quid ſignificet. 463.2.
6 Purgatorius ignis cruciat animas phyſice, ac vere, in illis efficiendo cruciatum. 480.1.2. licet non per actionem præviam connaturalem ipſi igni. *ibid.* 2. Quid vero efficiat, late. 481.1. *& ſeq.*
7 Agit in ſpiritus rem aliquam, quod eſt objectum doloris & triſtitiæ. *ibid.* poſitivam. *ibid.* diſconvenientem ſpiritui, eique inhærentem quæ eſt qualitas. *ibid.* 2. ſpiritualis. *ib.* non ſupernaturalis, ſed præternaturalis. 482.1.

PURG. ANIM.

1 Animæ purgatorii patiuntur maximam triſtitiam ex detentione beatitudinis. 476. 1. omnes etiam ſuſtinent peculiarem pœnam ſenſus. *ibid.* 2. *& ſeq.*
2 Carent viſione beata. 475.2. ſub ratione pœnæ damni. 476.1. quæ etiam propter peccatum remiſſum debetur. *ibid.*
3 Per qualitatem ab igne impreſſam redduntur deformes. 482. 2.
4 Sola anima poteſt luere pœnam pro culpa per corpus commiſſa. 485.1.
5 Animæ purgatorii in inſtanti mortis confirmantur in bono. 488.1. non per internam perfectionem. *ibid.* 2. ſed perfectionem divinæ gratiæ. *ibid.*
6 Animæ purgatorii non poſſunt creſcere in charitate, vel in jure ad gloriam. 489.1. non quia habeant gratiam per operationem conſummatam. *ibid.* ſed quoad intentionem. *ibid.* 2. Habent charitatem perfectam, eſſentialiter. *ibid.* non tamen accidentaliter quoad ſtatum, ſed quoad intenſionem. *ibid.*
7 Non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, ſed ſatisſpatiendi. *ibid.*
8 Non poſſunt de congruo aliquod mereri pertinens ad ſuam liberationem. 490.1.
9 Pro nobis orant, aliquidque nobis mereri de congruo aut impetrare poſſunt. *ibid.*
10 Sunt in termino gratiæ, non gloriæ. *ibid.* 2.
11 Sunt certæ de ſua præſenti juſtitia, & futura æterna ſalute. 491.1. non intuitive cognoſcendo ſe, & omnia, quæ in ſe habent. *ibid.* quomodo autem id ſciant. *ibid.* 2.
12 Habent ſpem de ſua futura beatitudine, non obſtante certitudine illam conſequendi. 492.1. non tamen conjunctam cum timore. *ibid.* 2.
13 Carent omni culpa mortali. 487.2. contra varios hæreticos. *ibid.* 1. carent item peccato originali. *ibid.* 2. nec non veniali. *ibid.* non autem pœnæ reatu. *ibid.*

PURG. POEN.

1 Purgatorii pœna eſt voluntaria. 476.2.
2 Purgatorii pœna ſenſus quid comprehendat ſub ſe. *ibid.*
3 Triſtitia animarum purgatorii ex dilatione beatitudinis eſt actus ſupernaturalis. 477.2. & dolor ex verme conſcientiæ. *ibid.*
4 Pœnam ſenſus purgatorii eſſe a vero igne non eſt de fide. 478.1. eſt tamen certum intra latitudinem opinionis theologicæ. *ibid.* 2.
5 Excedit omnes pœnas hujus vitæ. 483.2.
6 An minima pœna purgatorii excedat maximam hujus vitæ. 484. 1.
7 Pœna ſenſus non remittitur paulatim. 485.2.
8 Ex ordinaria Dei lege animę ante finitam purgationem non exeunt è Purgatorio. 486. 2. aliquando tamen in hac lege diſpenſatur. *ibid.* & tunc pœna non interrumpitur. *ib.*
9 Pœna damni excedit omnes pœnas hujus vitæ. 482.2. *& ſeq.* magis tamen ob gradus gloriæ amiſſos quam ob dilationem beatitudinis.
10 Pœna damni excedit pœnam ſenſus. 484.1.
11 Pœna damni animarum purgatorii de dilatione beatitudinis in dies remittitur. 486.1. non autem de gradibus gloriæ amiſſis. *ibid.*
12 Pœna purgatorii eſt temporalis. 484.2. nec durabit ultra diem judicii. *ibid.*
13 Pęna purg. non eſt æqualis in omnibus animabus. 485.1. etiam ſecluſis ſuffragiis Eccleſiæ. *ibid.* 2.
14 Poſſitne aſſignari terminus durationis pęnæ purgatorii 486. 2.
15 Pęna purgatorii non infligitur per dæmones tanquam per Dei miniſtros.

RELIGIO.

1 Non eſt unus ſimplex habitus. 68.2.

RELIGIOSUS.

1 Religioſi ſancti Benedicti tenentur ſingulis menſibus confiteri. 400. 2. an ſub culpa. *ibid.*

Remiſſio peccati.

1 Poteſt Deus de abſoluta potentia culpam remittere ſine actu peccatoris conferendo ei alia bona. 82.2.
2 Poſſet Deus peccatum ſine infuſione habitualis doni per aliquem actum remittere. 83.2. quæ non eſſet perfecta peccati remiſſio, & quomodo. 84.1.
3 Qui actus ſufficere poſſint ex parte hominis ad hanc remiſſionem. 85.2.
4 Homini in puris naturalibus peccanti poſſet peccatum remitti ſine gratia, vel actu ſupernaturali. *ibid.*
5 Per ſolam orationem, vel alia bona opera ſine pęnitentia, vel amore non poteſt homo veniam obtinere. 7.2. *& ſeq.*

6 Pro-

6 Probabile eſt non implicare contradictionem peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris, 87. 1.
7 Remiſſa mortali culpa, de lege remittitur æterna pœna. 97. 1.
8 Peccatum non remittitur per non imputationem. 90. 1. errores contrarii refelluntur. 89. 1. Quid autem ſit non imputari, & quot modis contingat. ibid.
9 Secundum legem ordinariam unum peccatum mortale non poteſt ſine alio remitti. 95. 2. poteſt tamen de potentia abſoluta. 96. 1. etiam per veram contritionem. ibid.
10 Deum oblivisci peccatorum quid ſignificet in Scriptura. 131. 1.
11 Culpæ remiſſæ nunquam redeunt formaliter, & in ſe per ſubſequentia peccata. 128. 2. imo nec ulla pœna. 130. 1. licet de potentia abſoluta potuiſſet ita remitti, ut per ſubſequens peccatum rediret. 131. 1.
1 Remiſſio venialis eſt beneficium gratiæ, 135. 1. & ſeq. imo ad illam neceſſaria eſt gratia ſanctificans. 107. 1.
2 Remiſſio hæc de potentia ordinaria non obtinetur ex opere operantis ſine infuſione, vel augmento gratiæ, 110. 1.
3 Remiſſionem venialis quomodo poſſet homo conſequi in puris naturalibus. 108. 1.
4 Veniale non tollitur ſemper cum mortale remittitur. 110. 1.
5 Ad remiſſionem venialis quomodo concurrat gratia ſanctificans quando cum mortali remittitur, & an hæc gratis, vel ex juſtitia fiat. ibid. 2.
6 Veniale ut per ſe ſolum remittatur ſupponit in perſona gratiam, 111. 2.
7 Ad venialia tollenda ſufficit contritio, non eſt tamen neceſſaria. 110. 1. nec aliquam intenſionem requirit, ſed oppoſitionem. 112. 1.
8 Amor Dei ſuper omnia etiam remiſſus per ſe poteſt venialia remittere abſque formali pœnitentia. 110. 2. modo virtualiter ad illa ſe extendat. 111. 1.
9 Per attritionem remittuntur illa venialia, quæ ipſa deteſtatur. 113. 1. etiam ſine imperio charitatis, & ſine ſacramento, ibid. dummodo ipſa ſupernaturalis ſit. 113. 2. non tamen refert, quod ſit remiſſa. ibid.
10 Propoſitum abſolutum non committendi ſimile veniale eſt ſufficiens diſpoſitio ad ejus remiſſionem. 114. 1. nec non actus virtutis illi contrarius modo ſit actus ſupernaturalis. ibid.
11 Actus non meretur venialis peccati remiſſionem, niſi in illum finem referatur, aut cum illo effectu habeat proportionem, ibid.
12 Veniale non remittitur ante mortem per gratiam finalem. 115. 2. unde poteſt remitti poſt hanc vitam. ibid. non ſucceſſione temporis, quo anima purgatur. ibid. ſed in inſtanti mortis, ibid.
13 Veniale poſt hanc vitam non remittitur per extrinſecam Dei condonationem. 116. 1. nec propter præcedentia merita a Deo acceptata ad illum finem. ibid. ſed per ferventem actum amoris, & contritionis. 116. 2. illi tamen actus non concurrunt, ut meritum de condigno ad illum effectum. ibid. nec de congruo.
14 Remiſſio venialis ſimul cum mortali fit ſæpe ex opere operato per ſacramenta, 119. 1. & ſeq.
15 Veniale per ſe poteſt remitti ex opere operato per omnia ſacramenta. ibid. abſque motu voluntatis ad id ſufficiente, 120. 1. quomodo hoc locum habeat in ſacramento pœnitentiæ, 113. 2.
16 Per bapiſmum, & Extremam unctionem auferuntur omnia venialia, quibus homo non eſt actualiter affectus. 121. 1. non tamen per alia ſacramenta. ibid. Quæ per Confeſſionem auferantur. 113. 2.
17 Nullum eſt ſacramentale in Eccleſia inſtitutum ad tollendas culpas veniales ex opere oper. 122. 1. & ſeq.
18 Non poteſt Eccleſia ſignum ſenſibile inſtituere, quod ex opere operato venialia tollat, 123. 1. licet potuerit Chriſtus eam poteſtatem dare, ibid.

RESTITUTIO.

1 Qui alteri damnum intulit, tenetur illud reſarcire quantum poteſt ex bonis ejuſdem ordinis, 159. 2.
2 Diſcrimen inter reſtitutionem Deo, & homini faciendam. 166. 2.
3 In aliquo caſu poteſt quis obligari ad ſtatim reſtituendum Deo famam vel honorem, 167. 1.

SACRAMENTUM.

1 Qua ratione in ſac. partes aſſignentur. 204. 1.
2 Sacramentum per ſe inſtitutum ad actualis peccati remiſſionem, per ſe etiam requirit motum contra illud ad dignam receptionem, 437. 2.

Satisfactio.

1 Diſcrimen inter ſatisfactionem Deo, & homini exhibendam, 38. 2.
2 Per quot actus exerceri poſſit exterior ſatisfact. 60. 1.
3 Opus bonum in mortali factum adveniente gratia non reviviſcit ad effectum ſatisfaciendi, 406. 1. poteſt tamen effectus ex illo relictus, ad hoc valere, voluntarie acceptatus, & Deo in ſatisfactionem oblatus. 453. 1.
4 Satisfactio eſt exhibenda per opus liberum, 405. 2. & moraliter bonum. 407. 1. & aliquo modo ſupernaturale, ibid. 2. licet non procedat ex formali voluntate ſatisfaciendi, ibid.
5 Poteſt exhiberi per opus præceptum, ibid.
6 Quomodo per idem opus duplici debito ſatisfieri poſſit. 455. 2.
7 Quæ voluntas ſatisfaciendi, pro ſe an pro alio magis ſatisfactoria ſit. 499. 2.
8 Opus humanum eſt ſatisfactor, quatenus pœnale. 409. 1. quomodo illa pœnalitas penſari debeat, 410. 1.
9 Quomodo omnia opera ſatisfactoria ad jejunium, eleemoſynam, & orationem reducantur, ibid.
10 Opera pœnalia ex gratia facta, habent proportionem ad ſatisfaciendum, ſecluſa promiſſione Dei. 412. 2. ut autem hæc ſatisfactio ſit infallibilis, neceſſaria eſt Dei promiſſio. ibid.
11 Poteſt juſtus habere ſuperabundantes ſatisfactiones aliis fidelibus non applicatas. 549. 2.
12 Per opus internum, vel per ſe ſumptum, vel ſimul cum externo exhiberi poteſt. 408. 2. per externum poteſt ſatisfactio augeri. ibid.
13 Diverſa peccata per idem opus compenſari poſſunt. 410. 2. licet in ratione medicinæ, diverſa opera poſtulent, ibid.
14 Pœna extrinſecus illata propter Deum voluntarie accepta, eſt ſatisfactoria. 411. 1. eo magis, quo pœna major, & perſona innocentior fuerit. 410. 2. etiamſi ad illum finem pœna illa non ſit a Deo immiſſa. 411. 2.
15 An finito interiori actu, finiatur ſatisf. ibid.
16 Cum Deus juſtum propter peccatum punit; non ſtatim liberat illum a tota pœna purgatorii, illi peccato debita. 411. 2.
17 Ad propriam ſatisf. requiritur gratia viatoris. ibid.
18 Nullus actus peccatoris ex natura ſua eſt ſufficiens ſatisfactio pro injuria Deo facta. 159. 1.
19 Homo gratia adjutus poteſt Deo ſatisfacere de congruo pro injuria ei facta: & ad id tenetur. 159. 2.
20 Non poteſt unus pro culpa alterius ſatisfacere, ſed auxilium, quo ſe diſponat, impetrare. 509. 1.
21 Non tenetur homo lege naturali ſatisfactionem in hac vita pro pœna temporali exhibere. 176. 1. poteſt tamen ad actus penitentiæ obligari, ut ſunt media neceſſaria ad præſervandum a culpa, ibid. vel ad excitandum actum contritionis, ibid.
22 Poteſt quis ſatisfacere pro pœna uni peccato debita, non ſatisfaciendo pro alia. 51. 2.
23 Decedens in mortali, non poteſt ſatiſpati in alia vita pro pena ex peccatis remiſſis relicta, 406. 2.
24 Exiſtens in peccato non poteſt ſatisfacere pro pena temporali peccatis debita. 252. 2. etiam veniali. 405. 2.
25 Per noſtra opera ſatisfacimus Deo de condigno pro pena purgatorii. 413. 1. non pro pena accidentali, & extraordinaria, ibid.
26 Ex opere operantis non eſt alia via ad conſequendam remiſſionem penæ præterquam digna ſatisfactio. 414. 2.

SATISF. SACRAM.

1 Satisfactio non concurrit per ſe immediate ad primam gratiam in ſacramento penitent. 57. 2.
2 Jure antiquo non liceat confeſſori penitentiam ab alio injunctam mutare. 298. 2. niſi in priori ſententia manifeſtum perſpiciet errorem. ibid.
3 Confeſſor poteſt imponere aliquam ſatisfactionem. 414. 2. imo & tenetur per ſe loquendo. 416. 1. Non tamen ſemper, maxime ſub præcepto. ibid.
4 Satisfactio virtute clavium impoſita, eſt pars ſacramenti.

ti. 414. 2. integralis. 415. 1. non eſſentialis. *ibid.*
5 Satisfactio hæc habet aliquem effectum ex opere operato. 415. 1. quis ille ſit, *ibid.*
6 Non habet hunc effectum antequam in re exhibeatur, quod ſi impleatur ante abſolutionem, non habet hunc effectum donec ſacram. perficiatur. 416. 1.
7 Tollit totum reatum, ſi ſit proportionata, & non alias. *ibid.*
8 Ante, & poſt abſolutionem imponi poteſt, conſultius tamen ante. 417. 1.
9 Illam debet imponere confeſſor ex arbitrio prudenti. 417. 1. quod ex peccatorum gravitate, & pęnitentis diſpoſiti aliiſque circumſt. ſumi debet. 418. 1.
10 Satisfact. æqualis reatui pecc. conſiſtit in individuo. *ibid.* 2.
11 In ſatisfact. debet imponi opus habens omnes conditiones, quæ in opere ſatisfact. requiruntur. 419. 1.
12 Poteſt eſſe internum, licet externum ſit magis accommodatum. *ibid.* non oportet tamen eſſe orationem, jejunium, & eleemoſynam. *ibid.*
13 Propter publica peccata poteſt imponi pœnitentia publica. *ibid.* abſque ſigilli fractione. *ibid.*
14 Poteſt imponi opus, alias præcep. 419. 2. ſi autem confeſſor nihil explicet, intelligitur opus non præceptum imponere. *ibid.*
15 Recitans roſarium tempore, quo ex obligatione miſſam audit, implet pœnitentiam. *ibid.*
16 Poteſt confeſſor pœnitentem obligare, ut pœnitentiam impoſitam acceptet. 420. 1. quæ obligatio eſt ex ſuo genere ſub mortali. *ibid.*
17 Quando teneatur pœnitens pœnam acceptare. *ibid.*
18 Confeſſor per ſe aliquando non poteſt obligare pœnitent. ut ante abſolutionem ſatisfact. impleat. *ibid.* 2. niſi per modum medici id judicet neceſſ. *ibid.*
19 Per ſatisfact. in ſtatu peccati mortalis exhibita impletur hæc obligatio. 421. 1. non habet tamen effectum, durante illo ſtatu. *ibid.* ſed reced. fiction. *ibid.* 2.
20 Implens pœn. in pec. mort. quomodo pec. 422. 1.
21 Pœnitens non poteſt ſine confeſſoris voluntate expreſſa pœnitentiam per alium implere. *ibid.* ex illa poteſt, habebitque effectum. *ibid.*
22 Idem ſacerdos poteſt pœnitentiam a ſe impoſitam mutare. *ibid.* 2. & alius æqualis. 423. 1. etiam in mitiorem. *ibid.* & ſuperior. *ibid.* 2. non tamen extra ſacramentale judicium, niſi per indulg. conceſſionem. *ibid.*
23 Qui bona fide exiſtimat ſufficienter pro peccatis ſatisfeciſſe tenetur pœnitentiam impoſitam implere, ut medicinam non ut ſatisfactionem. 424. 1.
24 Pœnitentia impoſita a ſuperiore de reſervatis, non poteſt ab inferiori mutari. *ibid.*
25 Obligatio illam implendi tollitur per quamcunque remiſſionem pœnæ, pro illis peccatis debitæ. 533. 2. ex alio tamen capite nullus, fere obligatione implendi illam, liberatur. 457. 2.
26 Poteſtas relaxandi pœnas peccatorum coram Deo, & pœnitentias injunctas eadem. 534. 1.
27 Qui facit, quod in ſe eſt, ad lucrandam indulgent. non ex juſta cauſa conceſſam, non liberatur obligatione implendi pœnitent. injunctam. 591. 1. excuſatur tamen ex bona fide. *ibid.*

SCRIPTURA SACRA.

2 Regula Chryſ. pro parab. interpretandis. 129. 1.

Sigillum.

1 Confeſſor tenetur ſervare ſecretum confeſſionis. 362. 1. ſemper & ſine ulla exceptione. 363. 1. etiamſi revelatio futura ſit utilis pęn. 364. 1. aut confeſſori ad quemcunque honeſtum finem. *ibid.* 2.
2 Sigilli obligatio maxime pertinet ad confeſſorem, & ſuperiorem a quo petitur licentia abſolvendi a reſervatis. 368. 1. Internuncium. *ibid.* Conſiliarium. *ibid.* qui furtive confeſſionem alterius audit. *ibid.* 2. vel etiam ſine culpa. *ibid.* imo & ad illum, cui confeſſor, vel inique, vel de licentia pęnitentis confeſſionem revelat. 370. 1.
3 Superior interrogare licite non poteſt de perſona pro qua facultas ad abſolvendum a reſerv. petitur. 339. 1.
4 Sigillo tenetur ſuperior, coram quo comparet pęnit. ſub illo onere jam abſolutus. 346. 2.
5 Pęnitens non obligatur ſigillo ad ea, quæ confeſſor illi committit. 368. 1.
6 Sigilli obligatio eſt veluti intrinſeca, & connaturalis ſacramento pęnitentiæ. 363. 1.
7 Sigillum ex genere ſuo obligat ſub mortali. *ib.* 2.
8 Oritur ex ſola, ac propria confeſſione ſacramentali. 364. 2. vel ex ea, quæ tali intentione fit putato ſacerdoti. 365. 1. non ex facto laico ut ſic, etiam ſacramentali putata. *ib.*
9 Oritur ex confeſſione audita voluntarie a confeſſore, abſque intentione perficiendi ſacramentum. *ibid.*
10 Non oritur ex jure humano poſitivo, neque ex puro naturali. 363. 1.
11 Oritur ex confeſſione facta ſacerdoti non habenti juriſdictionem. 365. 1. utriuſque ſcientia, niſi defectus interveniat, modo confeſſio fiat in ordine ad ſacramentum, cum ſpe juriſdictionis. *ibid.*
12 Ut obliget, non eſt neceſſe, ut confeſſio cum omnibus conditionibus ad abſolutionem requiſitis fiat. 366. 1. imo neque cum intentione recipiendi abſolutionem. 365. 2. neque integre. *ibid.*
13 Sigilli materia gravis eſt, peccatum etiam veniale. 366. 1. imo circumſtantiæ, & objecta peccatorum. *ibid.* 2. etiam futurorum. 370. 2.
14 Omnia, quæ dicuntur ad declarandum peccatum, ſunt materia ſigilli. 366. 2.
15 Peccata publica, ut in confeſſione cognita cadunt ſub ſigillum. 367. 1. Quomodo autem confeſſor loqui poſſit de his peccatis. *ibid.* 2.
16 Non eſt contra ſigillum, ea tantum dicere, quæ ſunt de generali ratione confeſſionis. *ibid.*
17 Quæ concomitanter dicuntur, non pertinentia ad accuſationem, non cadunt ſub ſigillum. *ibid.*
18 Sub ſigillo tenetur confeſſor abſoluta confeſſione non loqui de rebus ejus cum pęnitente, abſque ejus facultate. 369. 1. quomodo id faciet ad ſupplendum defectum in ea commiſſum. *ibid.*
19 Si plures confeſſionem audierunt, non poſſunt inter ſe de rebus ejus loqui. *ibid.*
20 Si pęnitens extra confeſſionem dicat, quod in confeſſione dixerat, ut ſic non cadit ſub ſigillum. *ibid.*
21 Poteſt confeſſor de rebus in confeſſ. auditis, de pęnit. licentia loqui, 369. 2. ſatis expreſſa. 371. 1. & ſpontanea. *ibid.*
22 Diſcrimen inter revelationem extra confeſſionem, & licentiam pęnitentis. 369. 2.
23 Sigillum etiam indirecte obſervandum. 371. 1.
24 Confeſſor dicens non abſolviſſe pœnitentem, indirecte violat ſigillum. *ibid.* etiam interrogatus, quomodo autem tunc debeat reſpondere, etiam aliis interrogationibus. 372. 1.
25 Sigillum etiam factis eſt ſervandum. 371. 2.
26 Sigillum indirecte violat parochus publice aliquod ſacramentum negans alicui indiſpoſito ex ſola notitia confeſſionis. *ibid.* 2.
27 Sacerdos in occulto vitans excommunicatum ex ſola ſcientia confeſſionis cognitum indirecte violat ſigillum. 369. 1.
28 Non poteſt quis uti notitia confeſſionis cum periculo revelationis ejus. 372. 2.
29 Non poteſt imponi pęnitentia publica in confeſſione, niſi ex ſpontanea acceptatione pęnitent. *ibid.*
30 Confeſſor, qui poteſt auferre occaſionem peccati pęnitentis, cum ſuſpicione aliorum, non poteſt id facere ſine voluntate ejus. 373. 1. imo nec cum ſuſpicione ejus ſolius. *ibid.*
31 Non licet ſacerdoti propter damnum vitandum aliquid facere, cum indirecta revelatione pęnitent. *ibid.* 2.
32 Non poteſt negari ſuffragium propter notitiam confeſſionis. 374. 1.
33 Quam pęnam incurrat ſigillum violans. *ibid.* 2.
Spes, Vide verb. Fides.

STUPRUM.

1 Qui virginem deflorat, moraliter tenetur circumſtantiam illam aperire. 252. 1.

Suffragium.

1 Inter fideles eſſe communicationem bonorum operum, eſt fidei dogma. 493. 1.

2 Fide-

3 Fideles poſſunt ſe ad invicem juvare ad ſatisfaciendum pro pœna temporali. *ibid.* pœnam pro alio ſolvendo. 495. 1.
3 Opus pœnale, ut ſatisfactorium poteſt alteri communicari.
4 Qui pro alio ſatisfacit, ſe privat fructu illius operis, ut ſatisfactorii.
5 Opus ſatisfactorium æquæ valet ad remiſſionem pœnæ pro alio, ac pro ſe oblatum.
6 In ſuffragio duo conſideranda.
7 Suffragii valor eſt de condigno etiam pro defunctis oblatum. 507. 1. 2. 564. 2.
8 Diſcrimen inter publica & privata ſuffragia. 511. 1.
9 Opus externum nudum, an alteri poſſit prodeſſe ad ſatisfaciendum. 512. 1.
10 Opus ſubditi ſine illius voluntate non poteſt per ſuperiorem alteri applicari. 514. 2.
11 Suffragium oblatum pro incapaci illius, reponitur in theſauro Eccleſiæ. *ibid.*
12 Virtus ad impetrandam culpæ remiſſionem nomine Eccleſiæ non eſt indulgentia, neque actus clavium. 530. 2.
13 Quilibet poteſt ſatisfacere pro peccatis alienis jam remiſſis, non pro committendis. 547. 2.
14 Quid ſit admittere religioſos alios fideles ad communicationem meritorum, & operum ſuorum. 555. 2. quis fructus inde fidelibus proveniat. 557. 2.
15 Unum ſuffragium pro pluribus oblatum, non habet in ſingulis tantum valorem, ac ſi pro uno ſolo offerretur. 508. 2.
16 Suffragia offerri poſſunt pro viventibus. 498. 1.
17 Suffragium prodeſt etiam nihil ſcienti. *ibid.* 2. & potenti pro ſe ſatisfacere.
18 Suffragia prodeſſe defunctis eſt de fide. 501. 1. non beatis. 502. 1. licet ex noſtris operibus aliqua accidentalis gloria objective illis poſſit accreſcere. *ibid.* damnatis ad nihil proſunt. *ibid.* 2. neque pueris. *ibid.* Limbi. *ibid.* ſed ſolis animabus purgatorii, etiam ad remiſſionem totius pœnæ. 503. 2. Quomodo autem profuerint Patribus in ſinu Abrahæ. *ibid.*
19 Suffragia defunctis proſunt ſecundum totum ſuum valorem. 508. 1.
20 Suffragia in genere omnibus in Purgatorio exiſtentibus prodeſſe poſſunt. *ibid.* 2.
21 Suffragia illi ſoli proſunt de condigno, cui ex intentione offerentis applicantur. 514. 2. illique ſoli directe impetrant. *ibid.*
22 Suffragium quibus, & quomodo indirecte proſit. *ibid.*
23 Suffragia viventium non poſſunt valere defunctis de condigno ad aliquam conſolationem, vel bonum motum internum recipiendum. 503. 2. An vero hoc de congruo illis impetrari poſſit. 506. 2.
24 Suffragium pro alio offerens, debet intendere illi ſuffragari. 514. 2.
25 Suffragium offerens, ut fructuoſum ſit, debet eſſe in gratia. 510. 1. & facere opus proportionatum ad ſatisfaciendum, ut eſt a tali operante. 512. 2.
26 Suffragium oblatum a pravo miniſtro nomine Eccleſiæ non habet effectum in ratione ſatisfact. 510. 2.
27 Suffragium pro exiſtente in peccato, non habet effectum in illo recedente fictione. 509. 2.
28 Suffragium non acceptatur pro non habente reatum pœnæ, ut poſtea illi valeat, ſi peccet. 509. 1.
29 Proprium ſuffragium ſatisfactorium requirit in eo pro quo offertur, ſtatum gratiæ, & culpam remiſſam, pro cujus reatu tollendo ſit ſuffragium. 508. 2.

THESAURUS ECCLESIÆ.

1 In Eccleſia eſt theſaurus præcipue conſtans ex Chriſti meritis, & ſatisfactione. 546. 1. infinitus. *ibid.* ſpiritualis, & moralis. *ibid.* 2.
2 Conſtat item meritis ſanctorum. 548. 1. & ſatisfactionibus. *ibid.* 2.
3 Theſaurus, ut conſtans ſatisfactionibus ſanctorum, deſervit ad indulgentias. 550. 1. licet non ſit ad illas ſimpliciter neceſſarius. 554. 2. 555. 1. *& ſeq.* an vero poſſint alia via diſpenſari. 556. 2.
4 In veteri Eccleſia fuit poteſtas theſaurum diſpenſandi. 550. 1.
5 Indulgentiarum efficacia pendet ex theſauro, ſaltem, ut conſtante Chriſti meritis, & ſatisf. 552. 1.
6 Non tantum per indulgentias, ſed etiam per ſacramenta remiſſio ſit ex Chriſti ſatisfactione. *ibid.* 2.
7 Remiſſio pœnæ temporalis facta ſine ſatisfactione noſtra, ſemper ſit per applicationem ſatisfactionis Chriſti. 553. 1.
8 Semper in Eccl. conceſſæ ſunt indulg. ex theſ. *ibid.* 2.
9 Theſaurus non eſt neceſſarius ad remiſſionem externarum. pœn. *ibid.* neque ad abſolutionem a cenſura.
12 Quæ ſatisfactiones applicentur per indulg. quando intentio concedentis determinata non eſt. 554. 2.
13 Merita ſanctorum non conferunt, ut major concedatur indulgentia, quam cauſa depoſcat. 555. 2.
14 Theſaurus, ut conſtans Chriſti meritis aliis modis quam per indulgentias diſpenſatur. 556. 1.
15 Nulla privata perſona, aut fidelium congregatio, poteſt privatum congregare theſaurum. 555. 2.

TIMOR.

1 Dupliciter poteſt quis operari ex timore. 55. 1.
2 Operari, vel pœnitere ex timore, ut ex occaſione excitante optimum eſt. *ibid. & ſeq.* item ut ex fine proximo, non excludendo finem ult. *ibid.* 2.
3 Timor gehennæ eſt actus bonus. 54. 2.

VERECUNDIA.

1 Non eſt virtus ſimpliciter. 66. 1.

VIRGINITAS.

1 Non eſt virtus diſtincta a virtute Caſtit. 143. 1. unde ut virt. per pœn. reſtituitur. *ibid.* licet quoad materialem carnis integritatem non reſtituatur. *ibid.*

VIRTUS.

1 Quælibet virtus ſicut odio habet quodlibet malum ſibi contrarium, multo magis diligit contrarium bonum. 17. 1. Acquiſita per pecc. mortal. ut ſic non amittitur, niſi quatenus eſt illi contrarium. 138. 2.

FINIS.